ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ
Πατρὸς ἡμῶν
ΙΩΑΝΝΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΤΩΝ
εὑρισκομένων.

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ,

Δι' ἐπιμελείας καὶ ἀναλωμάτων ΕΡΡΙΚΟΥ τοῦ ΣΑΒΙΛΙΟΥ
ἐκ παλαιῶν ἀντιγράφων ἐκδοθείς.

ETONÆ, *in Collegio Regali.*
Excudebat IOANNES NORTON, in Græcis &c.
Regius Typographus.
1612

MVSEVM
BRITAN
NICVM

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

τοῦ Χρυσοστόμου τὰ ἐν ἐξορίᾳ γραφέντα.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΚΑΝΔΑΛΙΣΘΕΝΤΑΣ ΕΠΙ ΤΑΙΣ δυσημερίαις ταῖς γενομέναις, καὶ τῇ τοῦ λαοῦ καὶ πολλῶν ἱερέων διώξει καὶ διαστροφῇ.

Ἰατρῶν μὲν παῖδες ὅταν πυρέττοντάς τινας, ἢ ἑτέραν τινὰ νόσημα νοσοῦντας μέλλωσι θεραπεύειν, αὐτοὺς πρότερον ζητοῦσι τοὺς κάμνοντας ἰδεῖν, ὅτι πόῤῥωθεν αὐτῶν ὄντες οὐκ ἂν δύναιντο τὰ παρ' ἑαυτῶν εἰσενεγκεῖν. τοιοῦτον γὰρ καὶ ἡ τέχνη καὶ αὐτὴ τῶν νοσημάτων ἡ φύσις ἐκείνων. ἡμεῖς δὲ οὐχ ἕνα που καὶ δεύτερον, ἀλλὰ πάντας τοὺς κατὰ τὴν οἰκουμένην σκανδαλιζομένους θεραπεύειν ἐσπουδακότες οὐ δεόμεθά τινος τοιούτου. οὐδὲ γὰρ εἰς οἶκόν τινος τῶν νοσούντων εἰσελθεῖν αἰτοῦμεν, οὐδὲ ἔνθα κατάκεινται μαθεῖν, ἀλλ' οὐδὲ αὐτοὺς τοὺς ἀῤῥωστοῦντας ἰδεῖν ἐπιζητοῦμεν. οὐκ ὄργανα μεταχειρίζομεν, οὐ χρημάτων ποιοῦμεν δαπάνην, τοὺς πρὸς ἰατρείαν ὠνεῖσθαι κελεύοντες τοὺς ἀσθενοῦντας· ἀλλὰ κἂν ἄγνωστοι ἡμῖν ὦσι, κἂν πρὸς αὐτὰς ἀπῳκισμένοι τὰς τῆς οἰκουμένης ἐσχατιάς, κἂν ἐν μέσοις βαρβάροις, κἂν ἐν αὐτῷ κείμενοι τῷ τῆς πτωχείας πυθμένι, κἂν πένητες τοσαύτην πενίαν, ὥστε καὶ τῆς ἀναγκαίας ἀπορεῖν τροφῆς, οὐδὲν ἡμῖν τούτων πρὸς τὴν ἰατρείαν γίνεται κώλυμα· ἀλλ' ἐνὶ ἱδρυμένοι χωρίῳ χωρὶς ὀργάνων καὶ φαρμάκων καὶ σιτίων καὶ ποτῶν καὶ χρημάτων καὶ μακρᾶς ἀποδημίας τὴν νόσον ἀπελαύνομεν ταύτην. πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; διὰ τοῦ λόγου κατασκευάζοντες φάρμακον, ὃ ταῦτα πάντα γινόμενον τοῖς νοσοῦσι, καὶ ἄμεινον, ἢ τὰ εἰρημένα * ἅπαντα. καὶ γὰρ καὶ ἄρτου τρέφει μᾶλλον, καὶ φαρμάκου διορθοῦται πλέον, καὶ πυρὸς εὐτονώτερον καίει, ἀλγηδόνα μὲν οὐδεμίαν παρέχον, τὰ δὲ πονηρῶν λογισμῶν τὰ δυσώδη ῥεύματα ἀναστέλλον καὶ σιδήρου τομώτερον τέμνει τὰ σεσηπότα ἀνωδύνως· καὶ τοῦτο ποιοῦν δαπάνην οὐδεμίαν ἐργάζεται χρημάτων, οὐδὲ ἐπιτείνει πενίαν. τοῦτο οὖν κατασκευάσαντες τὸ φάρμακον πᾶσι διαπεμπόμεθα, καὶ πάντες οἶδ' ὅτι ἀπολαύσονται θεραπείας, μόνον εἰ τοῖς λεγομένοις μετ' ἀκριβείας καὶ εὐγνωμοσύνης προσέχοιεν.

κεφ. α.
Ὅτι τί ἀγχαῖον εἰπεῖν τὴν αἰτίαν ἀφ' ἧς τὸ σκάνδαλον ἐτέχθη.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν σωμάτων οὐ μικρόν, ἀλλὰ καὶ μέγιστον πρὸς τὴν τῆς ἀῤῥωστίας ἀ-

παλλαγὴν συντελεῖν εἴωθε, τὸ μαθεῖν τὸν κάμνοντα τῆς ἀρρωστίας τὴν ὑπόθεσιν (οὐ γὰρ δὴ μόνον τῆς κατεχούσης αὐτὸν ἀπαλλαγήσεται νόσου τοῦτο μαθὼν, ἀλλ' οὐδὲ μετὰ ταῦτα αὐτῇ περιπεσεῖται, τὴν αἰτίαν γνοὺς, ἀφ' ἧς αὐτῇ περιέπεσεν ἅπαξ, καὶ φυλαττόμενος) φέρε καὶ ἡμεῖς τοῦτο πρῶτον τοὺς τὰ τοιαῦτα νοσοῦντας διδάξωμεν, πόθεν αὐτοῖς τὸ νόσημα τοῦτο γέγονε τοῦ σκανδάλου. εἰ γὰρ δὴ τοῦτο μάθοιεν, καὶ βουληθεῖεν φυλάξασθαι μετὰ ἀκριβείας αὐτὸ, οὐ ταύτης μόνον ἀπαλλαγήσονται τῆς ἀρρωστίας, οὐδὲ νῦν μόνον, ἀλλὰ καὶ διηνεκῶς καὶ ταύτης καὶ ἑτέρων πλειόνων. τοιαύτη γὰρ [καὶ] ἡ τοῦ φαρμάκου τούτου φύσις ἐστὶν, ὡς καὶ τὸ παρὸν θεραπεῦσαι, καὶ τῶν ἄλλων γενέσθαι προφυλακτικὸν παθῶν. οὐ γὰρ ἓν καὶ δύο καὶ τρία, ἀλλὰ καὶ πολλὰ κατὰ τὸν παρόντα βίον ἐστὶ τὰ σκανδαλίζοντα τοὺς ἀσθενεστέρους· καὶ τούτων ἁπάντων ὁ λόγος ἡμῶν ἐπαγγέλλεται τοὺς ἁλόντας ἐλευθερῶν, μόνον εἰ βουληθεῖεν (ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπον) καὶ μαθεῖν καὶ φυλάξαι τὰ λεγόμενα. ποιούμεθα δὲ τὴν θεραπείαν ταύτην οὐκ ἀπὸ τῶν " θείων μόνον γραφῶν συντιθεὶς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν παρόντα βίον γινομένων καὶ συμβαινόντων διηνεκῶς· ὥστε καὶ τοῖς μὴ " προσέχουσι γραφαῖς κοινὴν γενέσθαι τὴν διόρθωσιν, εἰ βουληθεῖεν (οὐ γὰρ παυσόμεθα τοῦτο συνεχῶς ἐπιλέγοντες) ἀνάγκη γὰρ καὶ βίᾳ καὶ μὴ βουλομένῳ οὐκ ἔνι ταύτην ποτὲ θεραπευθῆναι τὴν ἰατρείαν, καὶ τοὺς θείους μὴ καταδεχομένους χρησμούς· καὶ ἐντεῦθεν, μᾶλλον δὲ πλέον ἐντεῦθεν, ἢ ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων ἀποδείξεως. τῶν γὰρ ὁρωμένων ἀξιοπιστοτέραν δεῖ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀπόφασιν πιστεύειν εἶναι). διά τοι τοῦτο καὶ χαλεπωτέρα τούτοις μένει τιμωρία μὴ διορθουμένοις, ὅτι δεξάμενοι τὰς γραφὰς, οὐδὲν ἐκεῖθεν εἰς τὴν τοιαύτην καρποῦνται ὠφέλειαν. ἵνα οὖν μὴ τοῦτο πάθωσι, φέρε ἁψώμεθα τῆς διορθώσεως λοιπὸν, τὴν αἰτίαν εἰπόντες τοῦ νοσήματος πρότερον.

γρ. θείων

γρ. συντυχόντων

Κεφ. β.
Ὅτι ἐπισφαλὲς καὶ παραπληξίας μεστὸν τὸ πολυπραγμονεῖν καὶ περιεργάζεσθαι τὴν ἀπόρρητον τοῦ Θεοῦ σοφίαν.

Τίς οὖν ἡ αἰτία τῆς ἀρρωστίας τῆς " τοσαύτης ἐστίν; ἡ πολυπράγμων καὶ περίεργος γνώμη, καὶ τὸ βούλεσθαι πάντων τῶν γινομένων εἰδέναι τὰς αἰτίας ἁπάσας, καὶ φιλονεικεῖν τὴν ἀκατάληπτον καὶ ἄρρητον τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν, τὴν ἀπέραντον καὶ ἀνεξιχνίαστον περιεργάζεσθαι ἀναισχύντως καὶ πολυπραγμονεῖν. καίτοι τίς τοῦ Παύλου σοφώτερος γέγονεν; εἰπὲ γάρ μοι, οὐ σκεῦος ἐκλογῆς ἦν οὗτος; οὐ πολλὴν καὶ ἄφατον ἐπεσπάσατο τοῦ πνεύματος τὴν χάριν; οὐ τὸν Χριστὸν εἶχεν ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα; οὐκ ἀπορρήτων ἐκοινώνησε τοῦ Θεοῦ ῥημάτων; οὐχ ἃ μηδενὶ ἀνθρώπων λαλῆσαι ἐξὸν ἦν, μόνος ἤκουσεν ἐκεῖνος; οὐκ εἰς παράδεισον ἡρπάγη; οὐκ εἰς τρίτον οὐρανὸν ἀνηνέχθη; οὐ γῆν καὶ θάλατταν περιέδραμεν; οὐ * βαρβάρους φιλοσοφεῖν ἔπεισεν; οὐ πολλὰς καὶ ποικίλας εἶχε τοῦ πνεύματος ἐνεργείας; οὐ δήμους ὁλοκλήρους καὶ πόλεις ἐρρύθμιζεν; οὐ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν εἰς χεῖρας αὐτῷ φέρων ἔθηκεν ὁ Θεός; ἀλλ' ὅμως ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος, ὁ σοφὸς οὕτω καὶ δυνατὸς καὶ πνευματικὸς ἀνὴρ, ὁ τοσούτων ἀπολελαυκὼς, ὅταν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας ἐμπέσῃ, καὶ οὐδὲ ὁλοκλήρου προνοίας, ἀλλὰ " μόνον εἰς μέρος αὐτῆς, ἄκουσον πῶς ἐκπλήττεται, πῶς ἰλιγγιᾷ, πῶς ἀποπηδᾷ ταχέως τῷ ἀκαταλήπτῳ παραχωρῶν. ὅτε οὖν ἐσκόπει, οὐχ ὅπως ἀγγέλων προνοεῖ καὶ ἀρχαγγέλων ὁ Θεὸς καὶ τῶν χερουβεὶμ καὶ τῶν σεραφεὶμ καὶ τῶν ἄλλων ἀοράτων δυνάμεων, οὐδὲ πῶς ἡλίου καὶ σελήνης καὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάσσης, οὐδὲ πῶς τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων παντὸς, οὐδὲ πῶς ἀλόγων καὶ φυτῶν καὶ σπερμάτων καὶ βοτανῶν καὶ ἀέρων καὶ ὡρῶν καὶ πνευμάτων καὶ πηγῶν καὶ ποταμῶν, οὐδὲ τῆς κατὰ φύσιν γεννήσεώς τε καὶ αὐξήσεως καὶ διατροφῆς, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων· ἀλλ' ἕν τι μέρος ἀπολαβὼν τῆς προνοίας αὐτοῦ, τὸ κατὰ Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας (καὶ γὰρ περὶ τούτων τὸν ἅπαντα διεξῄει λόγον, διδάσκων πῶς μὲν τοὺς ἐξ ἐθνῶν ἐκάλεσε, πῶς δὲ τοὺς ἐξ Ἰουδαίων ἀπώσατο, καὶ πῶς ἐλέῳ τὴν ἑκατέρων σωτηρίαν ἐπραγματεύσατο) ἄκουσον οἷά φησιν. ἰδὼν γὰρ πέλαγος ἀχανὲς ἀνοιχθὲν καὶ ἐν αὐτῷ τῷ μέρει τούτῳ, καὶ πρὸς αὐτὸ τῆς προνοίας αὐτοῦ ταύτης τὸ βάθος διακύψαι βουληθεὶς, ὥσπερ τινὶ σκοτοδίνῳ κατασχεθεὶς τῷ ἀρρήτῳ τῆς οἰκονομίας ταύτης, καὶ θαυμάσας καὶ ἐκπλα-

γρ. ταύτης

γάρ

γρ. ὅταν

γεὶς τὸ ἄφατον, τὸ ἀπέραντον, τὸ ἄῤῥητον, τὸ ἀκατάληπτον τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας τε καὶ προνοίας, ἀνεπήδησε ταύτας″ ἀφιεὶς τὰς φωνάς, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἐκπλήξεως ἀνακεκραγὼς ταῦτα τὰ ῥήματα· Ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ. εἶτα δεικνύς, ὅτι τὸ βάθος μὲν εἶδε, πόσον δὲ μαθεῖν οὐκ ἠδυνήθη, ἐπήγαγεν· Ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. οὐκ εἶπεν ἀκατάληπτα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ. καὶ γὰρ καταλαβεῖν τις οὐ δύναται, ἀλλ' οὐδὲ ἀρχὴν ἐρεύνης ποιήσασθαι. οὕτως οὐ μόνον εἰς τὸ πέρας τις ἐλθεῖν οὐκ ἰσχύει, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἐξιχνιάσαι τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ. εἰπὼν δέ, ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ, καὶ θαυμάσας καὶ ἐκπλαγείς, εἰς δοξολογίαν τὸν λόγον κατέπαυσεν, οὕτως ἐπάγων καὶ λέγων· Τίς ἔγνω νοῦν Κυρίου, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ; ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· αὐτὸς πηγή, αὐτὸς αἴτιος τῶν ἀγαθῶν, οὐδενὸς δεῖται κοινωνοῦ, οὐδενὸς δεῖται συμβούλου, οὐ παρ' ἑτέρου δανειζόμενος γνῶσιν ἢ σύνεσιν,″ οὕτω βουλεύεται καὶ δημιουργεῖ· ἀλλ' αὐτὸς ὢν ἀρχὴ καὶ αἰτία καὶ πηγὴ πάντων τῶν ἀγαθῶν, αὐτὸς δημιουργός, αὐτὸς αὐτὰ οὐκ ὄντα παρήγαγε, καὶ αὐτὸς παραχθέντα διακρατεῖ, καὶ″ διατηρεῖ ὡς βούλεται. τὸ γὰρ ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, τοῦτό ἐστι δηλοῦντος, ὅτι αἴτιος τῶν ὄντων αὐτὸς καὶ δημιουργὸς καὶ διακρατῶν καὶ συνέχων τὰ πάντα. εἰπὼν οὕτω περὶ τούτων ἐνταῦθα, εἶτα πάλιν τῆς δωρεᾶς μνησθεὶς τῆς εἰς ἡμᾶς γεγενημένης, ἀλλαχοῦ λέγει· Χάρις δὲ τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ· καὶ τὴν εἰρήνην δὲ τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν, οὐχὶ λόγον νικᾶν μόνον, οὐδὲ διήγησιν ὑπερβαίνειν, ἀλλὰ καὶ νοῦν πάντως ἀνωτέραν εἶναι δηλοῖ τῷ λέγειν· Ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν. εἰ τοίνυν τὸ βάθος ἄπειρον τοῦ πλούτου καὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως, εἰ τὰ κρίματα αὐτοῦ ἀνεξερεύνητα, καὶ αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ ἀνεξιχνίαστοι, εἰ ἡ δωρεὰ αὐτοῦ ἀνεκδιήγητος, καὶ ἡ εἰρήνη ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, οὐ τὸν ἐμὸν καὶ τὸν σὸν καὶ τὸν τοῦ δεῖνος, οὐδὲ τὸν τοῦ Παύλου καὶ Πέτρου μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν τῶν ἀρχαγγέλων καὶ τῶν ἄνω δυνάμεων, ποίαν ἕξεις αὐτὸς ἀπολογίαν, εἰπέ μοι; τίνα δὲ συγγνώμην τοσαύτῃ κεχρημένος μανίᾳ καὶ ἀπονοίᾳ, τὰ ἀνεξιχνίαστα″ πολυπραγμονῶν καταλαβεῖν, καὶ περὶ πάσης τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας λόγον ἀπαιτῶν; εἰ γὰρ ὁ τοσαύτης ἀπολελαυκὼς γνώσεως, καὶ παῤῥησίαν οὕτως ἄφατον ἔχων, καὶ τῶν τοσούτων χαρισμάτων″ ἠξιωμένος Παῦλος παραχωρεῖ, καὶ ἐξίσταται τῆς ὑπὸ τὴν ζήτησιν γνώσεως, καὶ οὐ μόνον εὑρεῖν οὐ δύναται, ἀλλ' οὐδὲ ἐρευνῆσαι τὴν ἀρχὴν (ἐπεὶ μηδὲ δυνατόν) πῶς οὐ πάντων ἀθλιώτερος καὶ τὴν χαλεπωτάτην μαινόμενος μανίαν, ὁ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἐρχόμενος ἐκείνῳ; οὐδὲ γὰρ ταῦτα εἴρηκε μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ γνώσεώς ποτε Κορινθίοις ἐπιστέλλων, καὶ δεικνύς, ὅπως, εἰ καὶ πολλὰ μεμαθήκαμεν, ἀλλ' ὀλίγον καὶ σφόδρα ἐλάχιστον μέρος γνώσεως ἔχομεν, οὕτω πως φησίν, Εἴ τις δοκεῖ ἐγνωκέναι τι, οὔπω οἶδε, καθὼς δεῖ γνῶναι. εἶτα δηλῶν ὅτι πολὺ λείπει τῆς γνώσεως ἡμῖν, καὶ τὸ πλέον ἐν τῷ μέλλοντι ταμιεύεται χρόνῳ, ὀλίγον δέ τι ἡμῖν δέδοται, ἐπήγαγεν· Ἐκ μέρους γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστη, ἀλλὰ δεῖξαι βουλόμενος πόσον τὸ μέσον ταύτης κἀκείνης τῆς γνώσεως, καὶ ὅτι πολὺ τὸ λειπόμενον, διὰ εἰκόνων τινῶν σαφὲς τοῦτο ποιεῖ, λέγων· Ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. εἶδες πόσον τὸ μέσον; ὅσον νηπίου παιδὸς καὶ ἀνδρὸς τελείου, ὅσον ἐσόπτρου καὶ αἰνίγματος καὶ τῆς ἄλλης τῆς ἀσαφοῦς τῶν πραγμάτων ὄψεως πρὸς σαφῆ ὄψιν. τοῦτο γάρ ἐστι, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. τί δῆτα μαίνῃ καὶ λυττᾷς τῶν κεκωλυμένων κατατολμῶν εἰκῇ καὶ μάτην; τί δαὶ οὐ πείθῃ Παύλῳ

ἀφεὶς

πραγμα-
ύεται καὶ
υματουργεῖ.
διεξάγει

βυλό-
μος

ἐμπεπλη-
μένος

Ρωμ. ια. λγ.

Ρωμ. ια. λδ.

β. Κορ. θ. ιε.

Φιλιπ. δ. ζ.

α. Κορ. η β.

α. Κορ. ιγ. θ.

α. Κορ. ιγ. ια.

Ῥωμ. θ. α.

λέγοντι, Μενοῦνγε σὺ τίς εἶ, ὦ ἄνθρωπε, ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως; ὁρᾷς πόσην ἀπαιτεῖ τὴν ὑπακοήν; πόσην τὴν σιγήν; οὐ γὰρ δὴ τὸ αὐτεξούσιον ἡμῶν ἀναιρῶν, τοῦτο λέγει· μὴ γένοιτο· ἀλλὰ δηλῶν, ὅτι τὸν ταῦτα ζητοῦντα οὕτως ἄφωνον εἶναι δεῖ, ὡς ἡ τοῦ πηλοῦ φύσις, ἑπομένη ἧπερ ἂν ὁ τεχνίτης ἄγῃ, μὴ ἀντιτείνοντα, μηδὲ περιεργαζόμενον. διὸ καὶ τῆς φύσεως ἡμᾶς ἀναμιμνήσκει τῆς ἡμετέρας, καὶ πηλοῦ μέμνηται καὶ κεραμέως. καίτοιγε κεραμέως καὶ πηλοῦ ἡ αὐτὴ οὐσία. εἰ δὲ ἔνθα ἡ αὐτὴ οὐσία, τοσαύτη ἡ ὑπακοή, ἔνθα ἄπειρον τὸ μέσον καὶ οὐσίας καὶ γνώσεως καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ποίας τεύξεται συγγνώμης ὁ οὕτως ἰταμὸς καὶ ἀναιδής, ὥστε πολυπραγμονεῖν τὰ τοῦ πεποιηκότος αὐτὸν Θεοῦ; ἐννόησον, ὦ ἄνθρωπε, τίς εἶ. τοῦτο γὰρ δηλοῖ δι᾽ ὧν λέγει, σὺ τίς εἶ; οὐχὶ πηλός; οὐχὶ τέφρα καὶ σποδός; οὐχὶ κόνις; οὐ καπνός; οὐ χόρτος; οὐκ ἄνθος χόρτου; ταύτας γὰρ πάσας τὰς εἰκόνας εἰς μέσον οἱ προφῆται συνεχῶς φέρουσι, τὴν εὐτέλειαν ἡμῶν τῆς φύσεως παραστῆσαι φιλονεικοῦντες. ὁ δὲ πολυπραγμονούμενος ὑπὸ σοῦ ἀνώλεθρος, ἀναλλοίωτος, ἀεὶ ὤν, καὶ ὡσαύτως ὤν, ἄναρχος, ἀτελεύτητος, ἀπερινόητος, ὑπερβαίνων νοῦν, νικῶν λογισμόν, ἀνέκφραστος, ἄρρητος, ἀκατάληπτος οὐκ ἐμοὶ καὶ σοὶ μόνον, οὐ προφήταις καὶ ἀποστόλοις, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄνω δυνάμεσι, ταῖς καθαραῖς, ταῖς ἀοράτοις, ταῖς ἀσωμάτοις, ταῖς διηνεκῶς ἐν οὐρανῷ διατελούσαις.

Ἡσ. ϛ. γ.

Ὅτι οὐχ ἡμῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄνω δυνάμεσιν ἀκατάληπτον τὸ θεῖον.

* [illegible]

γρ. ἀόρατοι

γρ. καταδύπτῃ

γρ. ὁ σφόδρα φιλούμενος ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ.

Ἰωαν. α. ιη.

Ἰωαν. ϛ. μϛ.

γρ. δηλοποιῶν

γρ. [illegible] λέγων·

α. Κορ. β. ζ.

γρ. ἐκεῖνα

Ὅταν γοῦν ἴδῃς τὰ Σεραφεὶμ τὰ περιϊπτάμενα τοῦ θρόνου τοῦ ὑψηλοῦ ἐκείνου καὶ ἐπηρμένου, τῇ προβολῇ τῶν πτερύγων ἀποτειχίζοντα τὰς ἑαυτῶν ὄψεις, καὶ * τοὺς πόδας καλύπτοντα καὶ νῶτα καὶ πρόσωπα, καὶ κραυγὴν ἀφιέντα ἐκπλήξεως γέμουσαν, μὴ πτερὰ νόμιζε καὶ πόδας καὶ πτέρυγας αὐταῖς εἶναι (ἀσώματοι γάρ αἱ δυνάμεις ἐκεῖναι) ἀλλὰ διὰ τῶν εἰκόνων τούτων τὸ ἀπρόσιτον, τὸ ἀκατάληπτον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου λογίζου. καὶ γὰρ καὶ ἐκείναις ἀκατάληπτος καὶ ἀπρόσιτός ἐστι, καίτοι συγκαταβαίνων· οὐδὲ γὰρ ὅπερ ἦν ἐφαίνετο τότε. Θεὸς γὰρ οὐ κάθηται, οὐδὲ θρόνῳ περιέχεται, οὐδὲ τόπῳ περιείληπται. εἰ δὲ καθήμενον καὶ ἐπὶ θρόνου ἱδρυμένον καὶ κυκλούμενον ὑπ᾽ αὐτῶν (ἅπερ ἐστὶν ἅπαντα συγκαταβαίνοντος, οὐ καθημένου) οὐκ ἴσχυσαν ἰδεῖν, ἀλλὰ μὴ φέρουσαι τὴν ἐκεῖθεν ἐκπηδῶσαν ἀστραπήν, τῇ προβολῇ τῶν πτερύγων τὰς ὄψεις ἀπετείχιζον, καὶ μόνον ἐδοξολόγουν, μόνον ὕμνουν μετὰ πολλῆς τῆς φρίκης τὸ μυστικὸν ἐκεῖνο τοῦ ἁγιασμοῦ ἀναφέρουσαι μέλος· οὐκ ἀπελθὼν κατορύξεις σεαυτόν, καὶ καταδύσῃ, τῆς ἀρρήτου καὶ ἀφράστου καὶ ταῖς ἄνω δυνάμεσιν ἀκαταλήπτου Θεοῦ δυνάμεως τὴν πρόνοιαν μετὰ τοσαύτης περιεργάζεσθαι βουλόμενος τῆς ἰταμότητος; τὰ γὰρ ἐκείνου υἱῷ καὶ πνεύματι ἁγίῳ δῆλα μόνον ἅπαντα μετὰ ἀκριβείας, ἑτέρῳ δὲ οὐδενί. καὶ τούτων τὸ μὲν Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής, τὸ δὲ Παῦλος ὁ ἀπόστολος παρεδήλωσεν. ὁ μὲν οὖν τῆς βροντῆς υἱὸς καὶ σφόδρα ἐπέραστος ὢν τῷ Χριστῷ, καὶ τοῦτο περίσημον ἔχων, ὅπερ ἦν μεγίστης ἀρετῆς ἀπόδειξις· ὁ τοσαύτης ἀπολαύων παρρησίας, ὡς καὶ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ κατακλίνεσθαι, οὕτω πως λέγει· Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε (ὅρασιν τὴν γνῶσιν λέγων) ὁ μονογενὴς υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρός, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο. τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς παριστῶν δι᾽ ἑαυτοῦ πάλαι τῷ δήμῳ τῶν Ἑβραίων διαλεγόμενός φησιν· Οὐδεὶς ἑώρακε τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα. τὸ δὲ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς εἰς τὸν τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ λόγον ἐμπεσών, καὶ τὰ ἀπόρρητα, ἅπερ ἔμαθεν ἅπαντα βουλόμενος εἰπεῖν πῶς αὐτὰ ἔγνω, οὕτω καὶ αὐτὸς λέγει· Λαλοῦμεν δὲ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ Θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν. εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. ἀλλὰ καθὼς γέγραπται, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. πῶς οὖν αὐτὰ ἔγνωμεν ἡμεῖς, ὦ Παῦλε; τίς ὁ μηνύσας καὶ δῆλα καταστήσας αὐτά, τὰ ἀθέατα, τὰ ἀνήκουστα, τὰ εἰς καρδίαν ἀνθρώπου μὴ ἀναβάντα; Εἰπὲ, καὶ δεῖξόν τις ὁ τοσαύτην ἡμῖν γνῶσιν χαρισάμενος; Ἡμῖν δὲ, φησὶν, ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. Εἶτα, ἵνα μή τις νομίσῃ, ὅτι ταῦτα μόνον ἐπίσταται, ἅπερ ἀπεκάλυψεν ἡμῖν ὁ Θεὸς δι' αὐτοῦ, οὐχὶ δὲ καὶ πᾶσαν ἔχει τὴν γνῶσιν, ἐπήγαγε· Τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ. τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὥσπερ ἄνθρωπος αὐτὸς οἶδε τὰ ἑαυτοῦ, καὶ ἃ βουλεύεται καὶ ἐν διανοίᾳ ἔχει μετ' ἀκριβείας ἐπίσταται πάντα· οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μετ' ἀκριβείας οἶδε τοῦ Θεοῦ τὴν ἀπόρρητον γνῶσιν ἅπασαν. Εἰπὼν τοίνυν, οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἀνθρώπους μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄνω κτίσιν ἅπασαν τῆς ἀκριβοῦς ταύτης ἐξέβαλε γνώσεως. διὸ καὶ σοφός τις παραινεῖ λέγων, Χαλεπώτερά σου μὴ ζήτει, καὶ ἰσχυρότερά σου μὴ ἐξέταζε· ἃ προσετάγη σοι, ταῦτα διανοοῦ. πλείονα γὰρ συνέσεως ἀνθρώπων ὑπεδείχθη σοι. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὐδὲ ταῦτα, ἅπερ ἔχεις, οἴκοθεν μαθὼν ἔχεις ἅπαντα, οὐδὲ ἤρκεσέ σοι ἡ φύσις πρὸς τὴν τῶν ἁπάντων εἴδησιν, ἀλλ' ἄνωθεν τῶν πλειόνων ἔλαβες τὴν γνῶσιν. πολλῷ γὰρ μείζονα ἦν, ἢ ὥστε τῇ συνέσει καταληφθῆναι τῇ σῇ. τί τοίνυν οἴκοθεν φιλονεικεῖς τὰ βαθύτερα ἐρευνᾶν, ὅπου καὶ αὐτῶν, ὧν οἶδας, πολλὰ ὑπερβαίνει σου τὴν φρόνησιν, καὶ ταῦτα ἑτέρωθεν ἔχεις; τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος παραδηλῶν ἔλεγε· Τί γὰρ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών; παῦσαι τοίνυν ὀψέ γοῦν ποτε τῆς τοσαύτης φιλονεικίας, καὶ ἀνέχου τῆς σοφωτάτης συμβουλῆς ἐκείνης τῆς λεγούσης, Μὴ εἴπῃς, τί τοῦτο; εἰς τί τοῦτο; πάντα γὰρ εἰς χρείαν αὐτῶν ἔκτισται.

χαρισά-
νος;

α. Κορ. β. ι.

τερος πα-
ρεῖ λέγων,

Σειρ. γ. κ.

α. Κορ. δ. ζ.

Σειρ. λθ. κϛ.

Διὰ γάρ τοι τοῦτο, ἐπειδὴ πᾶσα ἡ κτίσις ἐγένετο καὶ τὸν οἰκεῖον κόσμον ἀπέλαβε, καὶ τὸ παναρμόνιον τοῦτο καὶ παράδοξον καὶ πολλῆς γέμον ἐκπλήξεως ἔργον εἰς μέσον προὔκειτο, ἔμελλον δὲ πολλοὶ τῶν ἀνοήτων καὶ ματαιοφρόνων ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν γενομένων· ὅρα πῶς προαναστέλλων αὐτῶν τὴν ἄκαιρον κρίσιν καὶ μανιώδη ψῆφον, ἑνὶ ῥήματι πᾶσαν ἀναίσχυντον ἐνέφραξε γλῶτταν ὁ νομοθέτης εἰπών· Εἶδεν ὁ Θεὸς πάντα, ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τοῖς ὁρωμένοις ἦν οὐχὶ φῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ σκότος· οὐ καρποὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄκανθαι· οὐ δένδρα ἥμερα, ἀλλὰ καὶ ἄγρια· οὐχ ὕπτια πεδία, ἀλλὰ καὶ ὄρη καὶ νάπαι καὶ φάραγγες· οὐκ ἄνθρωποι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑρπετὰ ἰοβόλα· οὐκ ἰχθύες μόνον, ἀλλὰ καὶ κήτη· οὐχ ἥμερα πελάγη, ἀλλὰ καὶ ἄπλωτος θάλασσα· οὐχ ἥλιος μόνον καὶ σελήνη καὶ ἄστρα, ἀλλὰ καὶ κεραυνοὶ καὶ πρηστῆρες· οὐκ ἄνεμοι μόνον προσηνεῖς, ἀλλὰ καὶ καταιγίδες· οὐ περιστεραὶ μόνον καὶ ὄρνιθες ᾠδικοὶ, ἀλλὰ καὶ ἰκτῖνοι καὶ κόρακες καὶ γῦπες καὶ ἕτερα ἀνθρωποφάγα ζῶα· οὐ πρόβατα καὶ βόες, ἀλλὰ καὶ λύκοι καὶ παρδάλεις καὶ λέοντες· οὐκ ἔλαφοι καὶ λαγωοὶ καὶ δορκάδες, ἀλλὰ καὶ σκορπίοι καὶ ἔχεις καὶ δράκοντες· καὶ ἐν βοτάναις δὲ οὐχὶ σωτήρια μόνον φυτὰ, ἀλλὰ καὶ δηλητήρια, καὶ πολλοὶ ἐντεῦθεν σκανδαλίζεσθαι ἔμελλον καὶ αἱρέσεις τίκτειν· μετὰ τὸ γενέσθαι τὰ γενόμενα, καὶ τὸν οἰκεῖον ἕκαστον ἀπολαβεῖν κόσμον, καθ' ἕκαστον δείκνυσι τὸν δημιουργὸν ἐπαινοῦντα τὰ γεγενημένα, μᾶλλον δὲ καθ' ἕνα αὐτῶν, καὶ κοινῇ πάντα· ἵνα τὴν ἐκείνου κρίσιν μαθὼν, κἂν σφόδρα τις ἰταμὸς καὶ ἀναίσχυντος ᾖ, μηδὲν περιεργάζηται λοιπὸν τῶν ὁρωμένων. διὰ τοῦτο εἰπὼν, ὅτι ἐγένετο φῶς, ἐπήγαγε, Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ὅτι καλὸν, καὶ καθ' ἕκαστον οὕτως. Εἶτα ἵνα μὴ πάντα κατ' ὄνομα εἰπὼν, μηκύνῃ τὸν λόγον, ὁμοῦ περὶ πάντων ἀποφαίνεται ἁπαξαπλῶς, καὶ πάλιν λέγει· Εἶδεν ὁ Θεὸς πάντα, ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. * οὐκ ἐπειδὴ μετὰ τὸ γενέσθαι ἔγνω ὁ Θεὸς ὅτι καλὸν τὸ γενόμενον ἅπαν. Εἰ γὰρ τεχνίτης ἄνθρωπος καὶ πρὸ τοῦ γενέσθαι τὰ τῆς τέχνης μαθὼν, οἶδεν ὅτι καλὰ τὰ παρ' αὐτοῦ μέλλοντα γίνεσθαι, πολλῷ μᾶλλον ἡ ἄρρητος ἐκείνη σοφία βουλήματι μόνῳ πάντα τὰ ὄντα παραγαγοῦσα, καὶ πρὸ τῆς γενέσεως ᾔδει ὅτι καλά. οὐδὲ γὰρ ἂν αὐτὰ

γρ. δή.

Ὅτι καὶ ὁ προφήτης Μωϋσῆς τὴν περιεργίαν τὴν ἐπισφαλῆ ἐν προοιμίοις τῆς βιβλίου δι' ἑνὸς ἀπήλασε ῥήματος.

Γεν. α. λα.

θαυματουρ-
ας

διαπλό-
μα

ἱέρακες

ἐκ τούτων

Γεν. α. γ. λα.

ἐν τῷ τοῖς
θέκαστον τὸ
ὐτὸ ποιεῖν
τοῦτο δὲ λέξει

προήγαγεν, εἰ ὑγιαίνει. τίνος οὖν ἕνεκεν οὕτως εἴρηται; διὰ τὴν αἰτίαν, ἣν εἶπον. ἀκούσας τοίνυν τοῦ προφήτου πρὸς σὲ λέγοντος, ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὰ εἶδε καὶ ἐπῄνεσε, μὴ ζήτει λοιπὸν ἑτέραν βάσανον καὶ ἀπόδειξιν τοῦ κάλλους αὐτῶν· μηδὲ λέγε, πῶς καλά; τῆς γὰρ διὰ τῶν ἔργων ἀποδείξεως σαφεστέρα ἡ διὰ τῆς ψήφου καὶ τῆς κρίσεως τοῦ ποιήσαντος ἀπόφασις. διά τοι τοῦτο καὶ παχυτέρᾳ κέχρηται τῇ λέξει. ὥσπερ γὰρ εἴ τις φάρμακα βουλόμενος ὠνεῖσθαι ἄπειρος ὢν κελεύοι πρότερον ἐπιδείκνυσθαι τῷ ἰατρῷ ταῦτα, κἂν μάθῃ σαφῶς, ὅτι ἰδὼν ἐκεῖνος ἐπῄνεσεν, οὐδεμίαν ἑτέραν ἀπόδειξιν τῆς τούτων ἀρετῆς ἐπιζητεῖ, ἀλλ᾽ ἀκούσας ὅτι εἶδεν αὐτὰ ὁ ἰατρὸς καὶ ἐπῄνεσεν, ἀρκεῖται τῇ ψήφῳ τοῦ τεχνίτου· οὕτω δὴ καὶ ὁ Μωϋσῆς πᾶσαν περιεργίαν ἀναίσχυντον περιελεῖν βουλόμενος τῶν μετὰ ταῦτα μελλόντων ἀπολαύειν τῆς κτίσεως, ἀπήγγειλε καὶ εἶπεν, ὅτι εἶδεν αὐτὰ ὁ Θεὸς καὶ ἐπῄνεσε, καὶ ἐψηφίσατο εἶναι καλά, καὶ οὐχ ἁπλῶς καλά, ἀλλὰ καὶ καλὰ λίαν. μὴ τοίνυν περιεργάζου, μηδὲ πολυπραγμόνει λογισμοῖς τὰ γεγενημένα, τοιαύτην ἔχων τοῦ κάλλους αὐτῶν μαρτυρίαν. εἰ γὰρ μὴ ἀρκεσθεὶς τῷ ῥήματι τούτῳ, ἀλλὰ βουληθεὶς εἰς ζήτησιν τῶν γεγενημένων ἐλθεῖν, εἰς εὔριπον λογισμῶν καὶ κύματα πολλὴν ἐργαζόμενα χειμῶνα σαυτὸν ἐμβαλὼν μόνον, εἴσῃ μὲν πλέον οὐδέν, ναυάγιον δὲ ἐργάσῃ σεαυτῷ χαλεπόν. οὐδὲ γὰρ δυνήσῃ τοὺς λόγους ἅπαντας ἑκάστου τῶν γεγενημένων εὑρεῖν, ἀλλὰ καὶ τῶν δοκούντων εἶναι σοι νῦν καλῶν πολλὰ διαβαλεῖς, ἐὰν ἀγνώμονι κεχρημένος ᾖς τῇ γνώμῃ. οὕτω γὰρ ἀσθενὴς τῶν ἀνθρώπων ὁ λογισμός, ὡς εἰς ἐναντία περιαχθῆναι πολλάκις, καὶ ἐκ διαμέτρου κατ᾽ ἀλλήλων στῆναι πολλοὺς ἐν τῇ περὶ τῆς κτίσεως ψήφῳ. Ἑλλήνων μὲν γὰρ παῖδες ὑπὲρ τὸ δέον αὐτὴν θαυμάσαντες, τὸ μέτρον ὑπερεκβάντες καὶ Θεὸν εἶναι αὐτὴν ἐνόμισαν. Μανιχαῖοι δὲ καὶ ἕτεροι πάλιν αἱρετικοί, οἱ μὲν οὐκ ἀγαθοῦ Θεοῦ ἔργον ἔφησαν αὐτὴν εἶναι· οἱ δὲ ἓν αὐτῆς ἀποτεμόντες μέρος, αὐτομάτῳ τινὶ προσέρριψαν ὕλῃ, καὶ ἀναξίαν ἔκριναν τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας εἶναι. οὕτως, ὥσπερ ἔφθην εἰπών, εἴ τις λογισμοῖς καὶ ἀγνώμονι χρήσαιτο γνώμῃ, καὶ τῶν δοκούντων εἶναι καλῶν πολλὰ διαβαλεῖ. τί γὰρ σοι ὡραιότερον ἡλίου εἶναι δοκεῖ; ἀλλ᾽ ὅμως τοῦτο τὸ φαιδρὸν ἄστρον καὶ γλυκὺ καὶ ὀφθαλμοὺς λυμαίνεται ἀσθενοῦντας, καὶ γῆν κατακαίει θερμοτέρας ἀφεὶς τὰς ἀκτῖνας, καὶ πυρετοὺς τίκτει, καὶ καρπὸν πολλάκις κατεξήρανε καὶ ἐποίησεν ἄχρηστον, καὶ δένδρα ἄκαρπα εἰργάσατο, καὶ μέρος τῆς οἰκουμένης ἀοίκητον κατέστησεν ἡμῖν. τί οὖν, εἰπέ μοι; διαβαλοῦμεν τὸν ἥλιον διὰ τοῦτο; ἄπαγε· ἀλλὰ τοὺς λογισμοὺς ἡσυχάζειν ἀφέντες καὶ τὸν τούτων θόρυβον, ἐπιληψώμεθα τῆς πέτρας ἐκείνης, καὶ τῆς ῥήσεως τῆς λεγούσης, Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν· ἐπεὶ καὶ αὐτά, ἃ ἀπηριθμησάμην νῦν, καλὰ λίαν καὶ χρηστά. ἀλλ᾽, ὅπερ ἔμπροσθεν εἶπον, ἐπὶ τὴν ῥῆσιν ἐκείνην ἐπανιέναι χρὴ διαπαντὸς καὶ λέγειν, ἰδοὺ πάντα, ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεός, καλὰ λίαν. ἀλλὰ τὸ τρυφᾶν καὶ γελᾶν καὶ ἐν ἡδονῇ εἶναι, καλόν; οὐκοῦν ἄκουε Σολομῶντος, τοῦ πᾶν εἶδος τρυφῆς ἐπελθόντος, λέγοντος, Ἀγαθὸν πορευθῆναι εἰς οἶκον πένθους, ἢ πορευθῆναι εἰς οἶκον πότου. ἀλλὰ νὺξ φαῦλον; (δεῖ γὰρ ἐκ τῶν ἐναντίων μεταχειρίσασθαι τὸν λόγον) ἀλλὰ καὶ αὕτη πόνων ἀνάπαυσις, φροντίδων ἀπαλλαγή, νοσημάτων παραμυθία, φόβων καὶ κινδύνων οὐ μικρὰ ἀναψυχή· νεαρὸν ποιεῖ τὸ σῶμα, ἀκμάζουσαν τὴν διάνοιαν, ἀναπαύει τὴν σάρκα πεπονηκυῖαν. ἀλλὰ νόσος κακόν; πόθεν οὖν ὁ Λάζαρος ἐστεφανώθη; ἀλλὰ πενία; καὶ πόθεν ὁ Ἰὼβ εὐδοκίμησεν; ἀλλὰ θλίψεις ἐπάλληλοι καὶ συνεχεῖς; καὶ πόθεν οἱ ἀπόστολοι ἀνεκηρύχθησαν; ποία δὲ ὁδὸς ἡ εἰς τὴν ζωὴν ἄγουσα; οὐχ ἡ στενὴ καὶ τεθλιμμένη; μὴ τοίνυν λέγε, διὰ τί τοῦτο; εἰς τί τοῦτο; ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν οἰκονομιῶν καὶ ἐπὶ τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ, ἣν παρέχει σιγὴν ὁ πηλὸς τῷ κεραμεῖ, ταύτην καὶ αὐτὸς τῷ ποιήσαντί σε Θεῷ παρέχε, ἄνθρωπε.

Τί οὖν φησι; οὐ βούλει με εἰδέναι σαφῶς καὶ πιστεύειν ὅτι προνοεῖ πάντων ὁ Θεός; καὶ

Γεν. α. λα.

Ἐκκλησ. ζ. γ.

χεδ. ε.

Ὅτι δεῖ πιστεύειν ὅτι προνοεῖ πάντων ὁ Θεός, καὶ τοῖς ἀμφιβάλλουσι μείζων ἡ διὰ τῆς πίστεως ἀπόδειξις.

γρ. ἀπόδειξιν

γρ. λαβώμεθα

γρ. [illegible]

γρ. ἀπιέναι

γρ. ἄκουσον

γρ. [illegible]

Chryſoſt. tom. 7.

μάλα καὶ βούλομαι καὶ εὔχομαι, καὶ ἐπιθυμῶ σφόδρα· οὐ μὴν περιεργάζεσθαι τὴν πρόνοιαν, οὐδὲ πολυπραγμονεῖν. εἰ μὲν γὰρ οἶσθα καὶ πέπεικας σεαυτὸν, μὴ ζήτει· εἰ δὲ ἀμφιβάλλεις, ἐρώτησον τὴν γῆν, τὸν οὐρανὸν, τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην· ἐρώτησον τὰ ποικίλα τῶν ἀλόγων γένη, τὰ σπέρματα, τὰ φυτὰ, τοὺς ἀφώνους ἰχθύας, τὰς πέτρας, τὰ ὄρη, τὰς νάπας, τοὺς βουνοὺς, τὴν νύκτα, τὴν ἡμέραν. τοῦ γὰρ ἡλίου καὶ τῆς ἀκτῖνος αὐτῆς φανερωτέρα ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια, καὶ καθ' ἕκαστον καιρὸν, καὶ καθ' ἕκαστον τόπον, καὶ ἐν ἐρημίᾳ, καὶ ἐν οἰκουμένῃ, καὶ ἐν ἀοικήτῳ, καὶ ἐν γῇ, καὶ ἐν θαλάσσῃ, καὶ ὅπουπερ ἂν ″ἀφίκῃ, ὑπομνήματα ὄψει τῆς προνοίας ταύτης σαφῆ καὶ διαρκῆ, καὶ παλαιὰ καὶ νέα, καὶ φωνὰς τῆς φωνῆς ἡμῶν ταύτης τῆς λογικῆς τρανοτέρας πανταχόθεν φερομένας, καὶ τὸν βουλόμενον ἀκούειν παιδευούσας αὐτοῦ τὴν κηδεμονίαν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης τῶν φωνῶν τούτων τὸ ἐξαίρετον δηλῶν ἔλεγεν· Οὐκ εἰσὶ λαλιαὶ οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν. ἡ μὲν γὰρ ἡμετέρα τοῖς ὁμοφώνοις ἐστὶ γνώριμος μόνον, ἑτερογλώσσοις δὲ οὐκέτι· ἡ δὲ διὰ τῆς κτίσεως φωνὴ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐστὶν ἀκουστή.

...ρίκοιο,

Ψαλ. ιη. γ.

Τοῖς μὲν οὖν εὐγνώμοσιν ἀρκεῖ καὶ περὶ τῆς διὰ τῶν ἔργων ἀποδείξεως ἡ ἀπόφασις ″αὐτὴ μόνη τοῦ Θεοῦ, οὐχὶ τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ ″δεῖξαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν σφοδρὸν ἔρωτα τὸν περὶ ἡμᾶς. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἡμῶν προνοεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐρᾷ, καὶ σφόδρα ἐρᾷ ἔρωτά τινα ἀμήχανον, ἔρωτα ἀπαθῆ μὲν, θερμότατον δὲ καὶ εὐτονώτατον, καὶ γνήσιον καὶ ἀκατάλυτον, καὶ σβεσθῆναι μὴ δυνάμενον. καὶ τοῦτο παραστῆσαι βουλομένη ἡ θεία γραφὴ, παράγει μὲν εἰκόνας τὰς ἐν ἀνθρώποις, παράγει δὲ καὶ πολλὰ ἔρωτος ὑποδείγματα καὶ προνοίας καὶ κηδεμονίας. οὐ μὴν μέχρι τούτων ἡμᾶς μόνον βούλεται ἑστάναι, ἀλλὰ καὶ ὑπερβαίνειν τὰ παραδείγματα τῷ λογισμῷ. οὐδὲ γὰρ ὡς ἀρκοῦντα δεῖξαι τὸ φίλτρον παράγει ταῦτα, ἀλλ' ὡς γνώριμα τοῖς ἀκούουσι, καὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον δυνάμενα δεῖξαι τοῦτο. οἷόν τι λέγω. πρός τινας ὀδυρομένους καὶ πενθοῦντάς ποτε καὶ λέγοντας, ἐγκατέλιπέ με Κύριος, καὶ ἐπελάθετό μου ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, τηνικαῦτα ἐπάγει λέγων ὁ προφήτης· Μὴ ἐπιλήσεται γυνὴ τοῦ παιδίου αὐτῆς, ἢ τοῦ ἐλεῆσαι τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας αὐτῆς; τοῦτο λέγων, ὅτι ὥσπερ ἐκείνη οὐκ ἂν ἐπιλάθοιτο τῶν παιδίων τῶν ἑαυτῆς, οὕτως οὐδὲ ὁ Θεὸς τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. εἶτα ἵνα μάθῃς ὅτι τὴν εἰκόνα ταύτην παρήγαγεν ὁ προφήτης, οὐχὶ τοσοῦτον βουλόμενος δεῖξαι τὸ μέτρον τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ὅση μητρός ἐστι περὶ τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας αὐτῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐξαίρετον μέτρον ἀγάπης γνώριμον εἶχε (τὸ μέντοι φίλτρον τοῦ Θεοῦ πολλῷ μεῖζον ἐκείνου) ἐπήγαγεν· Εἰ δὲ καὶ ἐπιλάθοιτο ταῦτα γυνὴ, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσομαί σου, λέγει Κύριος. εἶδες πῶς ὑπερέβη τῆς μητρὸς τὸ μέτρον; καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ὑπερέβη καὶ μητρὸς φιλοστοργίαν, καὶ πατρὸς περὶ παῖδας πόθον, ″ὁ μὲν προφήτης φησί· Καθὼς οἰκτείρει πατὴρ υἱοὺς, ᾠκτείρησε Κύριος τοὺς φοβουμένους αὐτόν. καὶ αὐτὸς δὲ πάλιν ταύτην εἰσάγει τὴν εἰκόνα τῆς ἀγάπης. ᾔδει γὰρ ταύτην τῶν ἄλλων ἔχουσάν τι ἐξαίρετον. ὁ δὲ καὶ προφητῶν καὶ πάντων δεσπότης δηλῶν, ὅτι καὶ ταύτης τὸ μέτρον ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ὑπερβαίνει τοῦ Θεοῦ ἡ κηδεμονία, καὶ ὅσον τοῦ φωτὸς τὸ μέσον ἐστὶ πρὸς σκότος, καὶ πονηρίας πρὸς ἀγαθότητα, τοσοῦτον τὸ μέτρον τῆς ″τοῦ Θεοῦ χρηστότητος καὶ προνοίας πρὸς τὴν πατρικὴν φιλοστοργίαν, ἄκουε τί φησι· Τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; εἰ δὲ ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν,″ πολλῷ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν, ″δεικνὺς ὅτι ὅσον πονηρίας καὶ ἀγαθότητος τὸ μέσον, τοσοῦτον ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγαθότης τῆς τῶν πατέρων κηδεμονίας ἐστὶν ἀνωτέρα. ταῦτα δὲ εἶπον τὰ ὑποδείγματα, ἵν', ὅταν ἑτέρας ἐπαγάγω φίλτρου εἰκόνας, μὴ μέχρι τοῦ μέτρου τοῦ λεγομένου παρὰ τῶν προφητῶν στήσῃς τὴν διάνοι-

...αὐτοῦ μόνον
...δεικνύντα

κεφ. ς.
Περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς πᾶσαν ἀγάπην μὲν ὑπερβολῆς ὑπερβαινούσης

Ησ. μθ. ιε.

...ὅρα προφή-
...ω ἕτερον
...ντα παρα-
...οῦντα, διὰ τ
...ῆς.

Ψαλ. ρβ. ιγ.

...αὐτοῦ

Ματθ. ζ. ς.

...πίσω
...ὁρᾷς ὡς ὅ-
...ιξεν,

ὧν, ἀλλ' ἔχων τὸν κηδεμόνα τοῦτον ὑπερβῇς τῷ λογισμῷ περαιτέρω, καὶ ἴδῃς τῆς ἀγάπης αὐτοῦ τὴν ἄφατον ὑπερβολήν. οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖται τοῖς τῆς φύσεως μέτροις, ἀλλ' ἀφεὶς αὐτὰ καὶ παρακούσας, καὶ ἕτερα πάλιν προστίθησιν ὑποδείγματα. τοιοῦτον γὰρ ὁ φιλῶν· διὰ πλειόνων βούλεται δηλῶσαι τοῦτο τῷ φιλουμένῳ· ὃ δὴ καὶ αὐτὸς ποιεῖ εἰς τοπικὴν διαστημάτων μέγεθος ἐξάγων τὸν λόγον, οὐχ ἵνα πάλιν τοσοῦτον αὐτοῦ νομίσῃς τὸ φίλτρον, ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο μόνον τὸ μέτρον τῶν διαστημάτων τῶν ἄλλων ἐξαίρετον καὶ γνώριμον ἦν τοῖς ἀκούουσι. καὶ διὰ μὲν τοῦ Δαβὶδ φησί· Κατὰ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ἐκραταίωσε Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν· καὶ, καθ' ὅσον ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, ἐμάκρυνεν ἀφ' ἡμῶν τὰς ἀνομίας ἡμῶν· διὰ τοῦ Ἡσαΐου δέ, Οὐ γάρ εἰσιν αἱ βουλαί μου, ὡς αἱ βουλαὶ ὑμῶν, οὐδὲ αἱ ὁδοί μου, ὡς αἱ ὁδοὶ ὑμῶν· ἀλλ' ὅσον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, τοσοῦτον ἀπέχουσιν αἱ ὁδοί μου ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν, καὶ τὰ διανοήματά μου ἀπὸ τῶν διανοημάτων ὑμῶν. ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ἐπειδὴ ἀνωτέρω περὶ ἀφέσεως ἁμαρτημάτων ἦν διαλεχθεὶς, καὶ εἰπὼν, ὅτι ἐπὶ πολὺ ἀφήσω τὰς ἀνομίας ὑμῶν. εἶτα δεικνὺς πόσον πολὺ, ἐπήγαγε τοῦτο τὸ ὑπόδειγμα· καὶ οὐδὲ τούτοις ἀρκεῖται μόνοις, ἀλλὰ καὶ εἰς ἑτέραν παχυτέραν καταφέρει τὸν λόγον εἰκόνα. ἐν γὰρ τῷ Ὠσηὲ ἔλεγε, Τί σοι ποιήσω, Ἐφραΐμ; τί σοι ποιήσω, Ἰούδα; ὡς Ἀδαμὰ θήσομαί σε, καὶ ὡς Σεβοείμ. μετεστράφη ἡ καρδία μου ἐν τῷ αὐτῷ· συνεταράχθη ἡ μεταμέλειά μου. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὐδὲ τὸ ῥῆμα ἤνεγκα τῆς ἀπειλῆς. καὶ ἀνθρωπίνως μὲν διαλέγεται, οὐχ ἵνα τι ἀνθρώπινον ὑποπτεύσῃς (ἄπαγε) ἀλλ' ἵνα ἀπὸ τῆς παχύτητος τῆς λέξεως θεοπρεπῆ τινα ἀγάπην καὶ γνησίαν [καὶ ἀκατάλυτον] νοήσῃς. ὥσπερ γάρ τις μανικῶς τινος ἐρῶν οὐδὲ μέχρι ῥημάτων αἱρεῖται λυπῆσαι τὸν ἐρώμενον, οὕτω δὴ καὶ αὐτός φησιν· ἐπειδὴ μόνον εἶπον καὶ ἐλύπησα τῇ λέξει, μετεστράφη ἡ καρδία μου ἐν ταὐτῷ. οὐδὲ γὰρ τὰς παχυτάτας ταύτας παραιτεῖται εἰκόνας προάγειν, ἵνα δείξῃ τὸ φίλτρον, ὅπερ μάλιστα ἐρῶντός ἐστι. καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστη, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω πρόεισι πάλιν ἑτέραν ἔτι παχυτέραν ἐπάγων ὑπόδειγμα, καὶ λέγων· ὃν τρόπον εὐφρανθήσεται νυμφίος ἐπὶ νύμφῃ, οὕτως εὐφρανθήσεται Κύριος ἐπὶ σοί. καλῶς δὲ νύμφης ἐμνημόνευσε καὶ νυμφίου, ὅτι μάλιστα ἐν ἀρχῇ τούτων θερμότεροι οἱ ἔρωτες [καὶ ζῶντες καὶ ἀκμάζοντές εἰσιν.] οὕτω δὲ εἴρηται, οὐχ ἵνα τι ἀνθρώπινον ὑποπτεύσῃς (πάλιν γὰρ τὸ αὐτὸ λέγων οὐ παύσομαι) ἀλλ' ἵνα ἐκ τούτων τὸ θερμὸν, τὸ γνήσιον, τὸ σφοδρὸν, τὸ πεπυρωμένον τῆς ἀγάπης ἴδῃς. εἶτα εἰπὼν, ὅτι ὡς πατὴρ φιλεῖ, καὶ πλέον ἢ πατὴρ, ὡς μήτηρ, καὶ πλέον ἢ μήτηρ, ὡς νυμφίος, καὶ πλέον ἢ νυμφίος, ὅτι τοσοῦτον ὅσον τὸ διάστημα τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ πλέον ἢ τοσοῦτον· ὅτι τηλικοῦτον ὅσον ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, καὶ πλέον ἢ τηλικοῦτον, οὐδὲ ἐνταῦθα ἵσταται [τῶν εἰκόνων,] ἀλλὰ καὶ περαιτέρω πρόεισιν εἰς ἐπίδειξιν πολλῷ ταπεινοτέρου ὑποδείγματος. τοῦ γὰρ Ἰωνᾶ μετὰ τὴν φυγὴν καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν καταλλαγὴν τὴν πρὸς Νινευΐτας διαπορηθέντος, ὡς οὐκ ἐλθόντων εἰς ἔργον τῶν ἀπειληθέντων, καὶ παθόντος τι ἀνθρώπινον πάθος καὶ σκυθρωπάσαντος ἐπιτάξας τῇ ἀκτῖνι θερμοτέραν ἀφεῖναι τὴν φλόγα, εἶτα κελεύσας τῇ γῇ σχεδιάσαι αὐτῷ στέγην ἀπὸ λαχάνου, καὶ θάλψας αὐτὸν μεθ' ὑπερβολῆς καὶ ἀναπαύσας, εἶτα λυπήσας πάλιν τῷ ταύτην ἀφανίσαι τὴν στέγην, ἐπειδὴ τὸ μὲν εἶδεν ἀναιρεθὲν, τὸ δὲ κατατεινόμενον, ἄκουε τί φησι πρὸς αὐτόν· Σὺ μὲν ἐφείσω ὑπὲρ τῆς κολοκύνθης, ὑπὲρ ἧς οὐκ ἐκακοπάθησας, οὐδὲ ἐξέθρεψας, ἐγὼ δὲ οὐ φείσομαι ὑπὲρ Νινευὴ τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, ἐν ᾗ κατοικοῦσιν ἐν αὐτῇ πλείους ἢ δώδεκα μυριάδες ἀνθρώπων, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν δεξιὰν ἢ ἀριστερὰν αὐτῶν; ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· οὐχ οὕτως ἀνέπαυσέ σε ἡ σκιὰ τοῦ λαχάνου, ὡς ἐμὲ εὐφραίνει ἡ σωτηρία τῶν Νινευϊτῶν, οὐδὲ οὕτω σε ἐλύπησεν ἡ ἀφαίρεσις αὐτοῦ, ὡς ἐμὲ ὁ τούτων ὄλεθρος· οὕτω παρὰ γνώμην μοι ἡ ἀπώλεια αὐτῶν ἦν. ὁρᾷς πῶς καὶ ἐνταῦθα ὑπερβαίνει τὴν εἰκόνα; οὐ γὰρ εἶπε, σὺ μὲν ἐφείσω ὑπὲρ τῆς κολοκύνθης, καὶ ἐσίγησεν,

ἀλλ'

Ψαλ. ρβ. ια.

Ησ. νε. η.

Ωσ. ια. θ.

Ιωα δ. ια.

γρ. ὥστε μαθεῖν ἐντεῦθεν

γρ. τοσοῦτον αὐτοῦ λέξη

γρ. βαρυτέρ

γρ. πάλιν φα

γρ. τὴν

γρ. ἀκώλυτ

γρ. ἐκπαλαι κῶς

γρ. βαρυτάτ

γρ. βαθυτέρ

γρ. κολοκύνθης

γρ. μου

ἀλλ' ἐπήγαγεν, ὑπὲρ ἧς οὐκ ἐκοπίασας, οὐδὲ ἐξέθρεψας [αὐτήν.] ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνα μάλιστα φιλοῦσι τῶν φυτῶν οἱ γηπόνοι, περὶ ἃ πολλὴν ἐπεδείξαντο πόνον, δεῖξαι ἐθέλων ὅτι καὶ κατὰ τοῦτο φιλεῖ τὸ εἶδος τοῦ φιλτάτου τοὺς ἀνθρώπους, τοῦτο προσέθηκεν· εἰ γὰρ σὺ τοῦ ἀλλοτρίου [ἔργου] οὕτως ἀντέχου, φησί, πολλῷ μᾶλλον ἐγὼ τοῦ οἰκείου, καὶ οὗ ποιητής εἰμι. εἶτα καὶ ὑποτέμνεται τὰ τῆς κατηγορίας αὐτῶν λέγων, οἳ οὐκ ἔγνωσαν δεξιὰν ἢ ἀριστερὰν [αὐτῶν], ἀφελείᾳ μᾶλλον, ἢ πονηρίᾳ πεπλημμεληκέναι αὐτοὺς ἀποφηνάμενος, ὃ καὶ ἔδειξε τὸ τῆς μετανοίας τέλος. καὶ ἑτέροις δὲ ἐπιτιμῶν θρηνοῦσιν, ὡς ἐγκαταλειφθεῖσι, ταῦτα λέγει τὰ ῥήματα· Ἐρωτήσατέ με περὶ τῶν υἱῶν μου, καὶ περὶ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν μου ἐντείλασθέ μοι. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· τίς πατέρα ἀναμιμνήσκει καὶ παρακαλεῖ, ὥστε προνοῆσαι παιδός; ἢ τεχνίτην καὶ δημιουργόν, ὥστε μὴ ἀφεῖναι διαπεσεῖν τὸ ἔργον; εἶτα ἐπ' ἀνθρώπων μὲν ἀρκεῖσθε τῇ φύσει καὶ τῇ τέχνῃ εἰς ἀπόδειξιν τῆς κηδεμονίας, ἐμὲ δὲ οἴεσθε χρῄζειν τοῦ παρακαλοῦντός με, ἵνα τῶν τέκνων τῶν ἐμῶν καὶ τῶν ἔργων ἀντιλήψωμαι; ταῦτα δὲ ἔλεγεν, οὐχ ἵνα μὴ παρακαλῶσιν, ἀλλ' ἵνα εἰδέναι ἔχωσιν, ὅτι καὶ πρὸ τῆς παρακλήσεως ὁ Θεὸς τὰ ἑαυτοῦ ποιεῖ· βούλεται δὲ καὶ παρακαλεῖσθαι, ἐπειδὴ μέγα οἶδε τοῖς παρακαλοῦσιν ἐντεῦθεν ὑπάρχον τὸ κέρδος. εἶδες πῶς σαφέστερον καὶ ἡλίου φαιδρότερον διὰ τῶν ὑποδειγμάτων τούτων τῆς ἀφάτου προνοίας αὐτοῦ ἡ ἀπόδειξις διαλάμπει; σκόπει δέ. παρήγαγεν εἰς μέσον τὸν πατέρα, τὴν μητέρα, τὸν νυμφίον, τὴν νύμφην, τὸ διάστημα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, τὸ μέσον τῶν ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς, τὸν φυτουργὸν καὶ περὶ λάχανα πονούμενον, τὸν οἰκοδόμον τῶν κινδυνευομένων, τὸν σφοδρὸν ἐραστήν, τὸν παραιτούμενον, εἰ καὶ μέχρι ῥημάτων λυπήσειε τὸν ἐρώμενον· καὶ τοσοῦτον ἁπάντων ὑπερακοντίζειν διὰ πάντων τούτων ἔδειξε τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητα, ὅσον ποιεῖται χρηστότητος.

Ἡσ. με. ιά.

κεφ. ζ. Ἀπόδειξις τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας ἡ διὰ τῆς κτίσεως.

Καὶ τοῖς μὲν [οὖν] εὐγνώμοσιν, ὅπερ ἔφην, ἀρκεῖ καὶ ταῦτα. ἀλλ' ἐπειδή τινές εἰσι πήλινοι καὶ δυσανάγωγοι καὶ δυσπειθεῖς καὶ αὐτόσαρκες, φέρε δὴ καὶ διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν ἀποδείξωμεν αὐτοῖς τὴν πρόνοιαν, καθ' ὅσον ἡμῖν οἷόν τε. ἅπασαν γὰρ αὐτήν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τὸ πολλοστὸν αὐτῆς μέρος παραστῆσαι ῥᾴδιον. οὕτως ἐστὶν ἄπειρος καὶ ἄφατος, καὶ διὰ τῶν μικρῶν καὶ διὰ τῶν μεγάλων διαλάμπουσα, καὶ τῶν ὁρωμένων καὶ τῶν οὐχ ὁρωμένων. πλὴν ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὁρωμένων τέως ποιησώμεθα τὴν ἀπόδειξιν. τὴν γὰρ θαυμασίαν ταύτην καὶ παναρμόνιον κτίσιν δι' οὐδὲν ἕτερον ἐποίησεν, ἢ διὰ σέ. τί λέγω; καὶ καλὴν οὕτω καὶ μεγάλην οὕτω καὶ ποικίλην καὶ πολυτελῆ καὶ διαρκῆ, καὶ χρησίμην καὶ πανταχόθεν κερδαλέαν, καὶ πρὸς σώματος διατροφὴν καὶ σύστασιν, καὶ πρὸς ψυχῆς φιλοσοφίαν, καὶ πρὸς θεογνωσίας ὁδὸν ἐπιτηδείαν κατεσκεύασε διὰ σέ. οὐδὲ γὰρ ἄγγελοι ταύτης ἐδέοντο. πῶς γὰρ οἱ καὶ πρὶν γενέσθαι αὐτὴν ὄντες; ὅτι γὰρ ἐκεῖνοι πολλῷ ταύτης πρεσβύτεροι, ἄκουε τί φησιν ὁ Θεὸς τῷ Ἰὼβ διαλεγόμενος· Ὅτε ἐγένετο ἄστρα, ᾔνεσάν με πάντες ἄγγελοί μου, καὶ ὕμνησαν φωνῇ μεγάλῃ, τουτέστιν, ἐκπλαγέντες τὸ πλῆθος, τὸ κάλλος, τὴν θέσιν, τὴν χρείαν, τὴν ποικιλίαν, τὴν φαιδρότητα, τὴν λαμπηδόνα, τὴν ἁρμονίαν, τὰ ἄλλα πάντα, ἅπερ ἀκριβέστερον ἡμῶν συνορῶσιν ἐκεῖνοι. οὐκ ἄστρασι δὲ ἐκαλλώπισε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ κατεκόσμησεν, ἐν ἑκατέρῳ τῷ καιρῷ πολλὴν μὲν σοι τὴν ἡδονήν, πολλὴν δὲ παρέχων τὴν χρείαν ἐξ ἀμφοτέρων. τί γὰρ ὡραιότερον οὐρανοῦ, νῦν μὲν ὑφ' ἡλίου τε καὶ σελήνης καταλαμπομένου, νῦν δέ, καθάπερ τισὶν ὀφθαλμῶν βολαῖς, τῷ ἀπείρῳ τῶν ἄστρων πλήθει καταυγάζοντος τὴν γῆν, καὶ ναύταις καὶ ὁδοιπόροις ὁδηγούς τινας διδόντος καὶ χειραγωγούς; ὁ γὰρ τὸ πέλαγος τέμνων, καὶ ἐπὶ τῶν οἰάκων καθήμενος, καὶ κυμάτων ἐμβολαῖς καὶ ὑδάτων ἄτακτον ῥύμην, καὶ πνευμάτων βιαίων φοράν, καὶ νυκτὸς ἀσελήνου σκότῳ ἐκδίδωσιν ἑαυτόν, τῇ παρὰ τούτων ὁδηγίᾳ θαρρῶν· καὶ ὁ ἐν ὕψει [κείμενος] ἀστὴρ τὸν ἐν τοσούτῳ καθήμενον διαστήματος, ὥσπερ ἐγγὺς καὶ πλησίον παρών, οὕτω μετὰ ἀκριβείας χειραγωγεῖ, καὶ πρὸς λιμέ-

ἐφ' ἧ

π

ακίᾳ

ῆ

ρεὶ λάχα-
πονούμενον
τουργὸν

ἀπιθεῖς
καθὼς

ἀπὸ τῆς
ππος

γυναικὶ καὶ

νας ὁρμίζει, φωνὴν μὲν οὐκ ἀφιεὶς, τῇ δὲ ὄψει δεικνὺς αὐτοῖς τὰς ὁδοὺς, καὶ τὴν θάλασσαν τέμνειν αὐτοῖς χαριζόμενος μετ' ἀσφαλείας, καιροὺς ὑποδεικνὺς, ὥστε νῦν μὲν εἴσω τοῦ λιμένος κατέχειν τὸ πλοῖον, νῦν δὲ θαρροῦντας εἰς τὸ πέλαγος ἐξάγειν, καὶ μὴ διὰ τὴν τοῦ μέλλοντος ἄδηλον ἀπαρασκεύως εἰς χειμέριον ἐμπίπτοντας ἡμέραν ναυάγιον ὑπομένειν. καὶ οὐχ ὁλοκλήρου δὲ ἐνιαυτοῦ μέτρα μόνον καὶ καιροὺς χαρακτηρίζουσιν οὗτοι, ἀλλὰ καὶ ἑκάστης νυκτὸς καὶ ὥραν καὶ ταύτην μετὰ πολλῆς περιϊστῶσι τῆς ἀκριβείας, καὶ ποιοῦσιν εἰδέναι τοὺς ὁρῶντας πότε μὲν τὸ πλέον αὐτῆς παρῆλθε, πότε δὲ τὸ ἔλαττον ὑπολέλειπται, καὶ αὖ τοὐναντίον πάλιν· ὅπερ οὐ ναύταις μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁδοιπόροις χρήσιμον, ὥστε μὴ ἀωρὶ τῆς νυκτὸς τῆς ὁδοιπορίας ἅπτεσθαι, μήτε ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι οἴκοι καθῆσθαι. τοῦτο μετὰ τῶν ἀστέρων καὶ οἱ σεληνιαῖοι δρόμοι μετὰ ἀκριβείας εἰσὶν ἐμπεπιστευμένοι. καθάπερ γὰρ ὁ ἥλιος τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας, οὕτω καὶ ἡ σελήνη τὰς τῆς νυκτὸς γνωμονίζει, καὶ πολλὴν ἑτέραν χρείαν παρέχει, καὶ ἀέρος εὐκρατοῖ χύσιν, καὶ δρόσου γένεσιν πρὸς τὴν τῶν σπερμάτων βλάστην, καὶ πολλὴν οἴκοθεν εἰς τὴν σύστασιν τῶν ἀνθρώπων παρεχομένη τὴν ὠφέλειαν, καὶ μέση τοῦ χοροῦ τῶν ἀστέρων καὶ τῆς ἡλιακῆς ἱσταμένη λαμπηδόνος· τοῦ μὲν γάρ ἐστιν ἐλάττων, τῶν δὲ ἀμείνων καὶ πολλῷ μείζων. οὐ μικρὰ δὲ καὶ ἐκ τῆς ποικιλίας ταύτης ἡδονὴ τοῖς θεαταῖς καὶ χρεία, ὥσπερ οὐδὲ τυχοῦσα ἡ ὄνησις ἡ ἀπὸ τῶν καιρῶν, ἡ ἀπὸ τῶν ὡρῶν, ἡ ἀπὸ τοῦ μέτρου, ἡ ἀπὸ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς βραχύτητος, ἡ ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τῆς ἀφάτου. τοὺς μὲν γὰρ ἐλάττω, τοὺς δὲ μείζω καὶ φαιδρότερον ἔστιν ἰδεῖν, καὶ κατὰ διαφόρους καιροὺς φαινομένους αὐτῶν τινας. ἡ γὰρ περιουσία τῆς εὐμηχάνου σοφίας πολλὴν πανταχοῦ τὴν ποικιλίαν ἐργάζεται, ὁμοῦ μὲν τῆς οἰκείας θαυματουργίας τὴν ἀπόδειξιν ἐπιδεικνυμένη, ὁμοῦ δὲ καὶ τῆς τῶν ὁρώντων προνοοῦσα χρείας, καὶ πολλὴν καὶ ἄφατον τὴν ὠφέλειαν παρεχομένη, καὶ μετὰ τούτων ἁπάντων καὶ τὴν ἡδονήν. τί γὰρ τερπνότερον οὐρανοῦ, νῦν μὲν ὡς σινδόνος καθαρᾶς καὶ διαυγοῦς ὑπὲρ κεφαλῆς ἡπλωμένου, νῦν δὲ ὡς λειμῶνος πολυανθοῦς ποικιλλομένου, καὶ τὸν αὐτοῦ φαίνοντος στέφανον; οὐδὲ γὰρ οὕτως ἡδὺ λειμῶνα ἰδεῖν ἐν ἡμέρᾳ, ὡς ἡδὺ καὶ τερπνὸν οὐρανὸν ἰδεῖν ἐν νυκτὶ μυρίοις ἄνθεσι τοῖς τῶν ἀστέρων πανταχόθεν κατεστεμμένον, ἄνθεσιν οὐδέποτε μαραινομένοις, ἀλλ' ἀκραιφνὲς ἀεὶ τὸ οἰκεῖον κάλλος ἐπιδεικνυμένοις. τί δαὶ αὐτοῦ ἡδύτερον, ὅταν τῆς νυκτὸς ἀπελθούσης, καὶ μηδέπω τῆς ἀκτῖνος ἀνισχούσης, καθάπερ κροκωτῷ τινι πέπλῳ τοῖς προοιμίοις τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου φοινισσόμενος καλλωπίζηται; τί δαὶ ἡλίου γένοιτ' ἂν ὡραιότερον θέαμα ἀνίσχοντος ὑπὸ τὴν ἕω, καὶ μικρᾷ καιροῦ ῥοπῇ πᾶσαν μὲν γῆν, πᾶσαν δὲ θάλασσαν, πᾶν δὲ ὄρος καὶ νάπας καὶ βουνοὺς, πάντα δὲ τὸν οὐρανὸν ταῖς τῶν ἀκτίνων καταλάμποντος βολαῖς, καὶ τῆς νυκτὸς τὸ περιβόλαιον ἀπαμφιεννύντος [τῶν ὁρωμένων], καὶ γυμνὰ πάντα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν δεικνύντος ἡμῖν; πῶς ἄν τις αὐτοῦ ἐκπλαγείη τοὺς δρόμους, τὴν εὐταξίαν, τὴν ἐν τοσαύταις ἐτῶν περιόδοις ἀπαράλλακτον καὶ ἀνεμπόδιστον διακονίαν, τὸ κάλλος αὐτοῦ τὸ διηνεκῶς ἀκμάζον, τὴν λαμπηδόνα, τὴν φαιδρότητα, τὴν καθαρότητα, τὴν τοσούτοις ὁμιλοῦσαν σώμασι, καὶ μηδαμοῦ μολυνομένην; πρὸς δὲ τούτοις, τὴν χρείαν τὴν ἄφατον, τὴν ἐν σπέρμασι, τὴν ἐν φυτοῖς, τὴν ἐν σώμασιν ἀνθρώπων, τετραπόδων, ἰχθύων, ἀέρων, λίθων, βοτανῶν, τὴν ἐν γῇ, τὴν ἐν θαλάσσῃ, τὴν ἐν ἀέρι, τὴν ἐν πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς ὁρωμένοις; πάντα γὰρ αὐτοῦ δεῖται καὶ ἀπολαύει τῆς χρείας, καὶ ἀμείνω γίνεται ταύτης μετέχοντα· οὐ σώματα δὲ μόνον, οὐδὲ φυτὰ, ἀλλὰ καὶ ὕδατα, καὶ λίμναι, καὶ πηγαὶ, ~~καὶ ποταμοὶ, καὶ~~ αὐτὴ τοῦ ἀέρος ἡ φύσις λεπτυνομένη καὶ καθαιρομένη καὶ διειδεστέρα γινομένη. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ ψαλμῳδὸς τὸ κάλλος αὐτοῦ παραδηλῶσαι βουλόμενος, τὸ διηνεκῶς φαιδρὸν, τὴν ἀκμάζουσαν ὥραν, τὸ μηδέποτε διαπίπτον ἄνθος, τὴν εὐπρέπειαν, τὴν εὐμορφίαν, τὴν ἀπαραπόδιστον διακονίαν, οὕτω πως ἔλεγεν· Ἐν τῷ ἡλίῳ ἔθετο τὸ σκήνωμα αὐτοῦ, τουτέστιν, ἐν αὐτοῖς τοῖς οὐρανοῖς. τοῦτο, σκήνωμα Θεοῦ λέγων, αἰνίττεται. καὶ αὐτὸς ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ

Ψαλ. ιη. ϛ.

γρ. πια

γρ. ταῦτα

γρ. ὁρίζει,

γρ. ἐκ γὰρ περιουσίας ἡ εὐμήχανος θεοῦ σοφία

γρ. εἰς χρείαν

γρ. τῆς τῶν ἀνθρώπων συστάσεως προνοοῦσα,

γρ. δίκην

γρ. δὲ

γρ. μιαινομένην

γρ. αἱ ἀμμώδεις ~~[illegible]~~ βελτίω ὁ πηλίτης

γρ. λαμπρυνομένη

γρ. παραστῆσαι

γρ. εὐταξίαν

παστοῦ αὐτοῦ. Εἶτα καὶ τὸ εὔκολον τῆς διακονίας αὐτοῦ δηλῶν ἐπήγαγεν· Ἀγαλλιάσεται ὡς γίγας δραμεῖν ὁδὸν αὐτοῦ. Εἶτα τὸ διαρκὲς τε ἀποχρῶν τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ, Ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἔξοδος αὐτοῦ, καὶ τὸ κατάντημα αὐτοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ· Εἶτα τὸ πᾶσι χρήσιμον καὶ ὠφέλιμον, Καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀποκρυβήσεται τῆς θέρμης αὐτοῦ. ἔξεστιν, εἰ μὴ ἀπέκαμες, μαθεῖν αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν καὶ ἑτέρωθεν· ἀπὸ τῶν νεφελῶν, ἀπὸ τῶν ὡρῶν, ἀπὸ τῶν τροπῶν, ἀπὸ τῶν ἀνέμων, ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ποικίλων γενῶν, ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ τετραπόδων, ἑρπετῶν, πτηνῶν τῶν ἀεροπόρων, τῶν χερσαίων, ἀπὸ τῶν ἀμφιβίων τῶν ἐν λίμναις καὶ πηγαῖς καὶ ποταμοῖς, ἀπὸ τῆς οἰκουμένης, ἀπὸ τῆς ἀοικήτου, ἀπὸ τῶν φυομένων σπερμάτων, δένδρων, βοτανῶν, φυτῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις, ἐν ταῖς οὐκ ἐρήμοις, ἀπὸ τῶν βλαστανόντων ἐν πεδίοις, ἐν φάραγξιν, ἐν ὄρεσιν, ἐν νάπαις, ἀπὸ τῶν αὐτομάτως φυομένων, ἀπὸ τῶν μετὰ πόνου καὶ γεωργίας, ἀπὸ τῶν ζώων τῶν ἡμέρων, τῶν ἀνημέρων, τῶν ἀγρίων, τῶν χειροήθων, τῶν μικρῶν, τῶν μεγάλων, ἀπὸ τῶν ἐν χειμῶνι, τῶν ἐν θέρει, τῶν ἐν μετοπώρῳ φαινομένων ὀρνίθων καὶ τετραπόδων καὶ ἰχθύων καὶ φυτῶν καὶ βοτανῶν, ἀπὸ τῶν ἐν νυκτὶ γινομένων, ἀπὸ τῶν ἐν ἡμέρᾳ, ἀπὸ τῶν ὑετῶν, ἀπὸ τοῦ μέτρου τῶν ἐνιαυτῶν, ἀπὸ θανάτου, ἀπὸ ζωῆς, ἀπὸ τοῦ πόνου τοῦ συγκεκληρωμένου ἡμῖν, ἀπὸ ἀθυμίας, ἀπὸ ἀνέσεως, ἀπὸ σίτων καὶ ποτῶν τῶν δεδομένων ἡμῖν, ἀπὸ ″ τῶν ἐπιτηδευμάτων, ἀπὸ ″ τεχνῶν, ἀπὸ ξύλων, ἀπὸ λίθων, ἀπὸ τῶν ὀρῶν τῶν μεταλλικῶν, [ἀπὸ τῆς πλεομένης θαλάττης, ἀπὸ τῆς ἀπλώτου,] ἀπὸ τῶν νήσων, ἀπὸ τῶν ὅρμων, ἀπὸ τῶν ἀκτῶν, ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ πελάγους, ἀπὸ τοῦ βάθους τῶν ὑδάτων, ἀπὸ τῆς φύσεως τῶν στοιχείων, ἀφ' ὧν ὁ κόσμος ἡμῖν συνέστηκεν, ἀπὸ τῆς διατάξεως τῶν καιρῶν, ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τοῦ μέτρου τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, ἀπὸ νόσου καὶ ὑγιείας, ἀπὸ τῶν μελῶν τῶν ἡμετέρων, ἀπὸ τῆς κατασκευῆς τῆς ψυχῆς, ἀπὸ τῶν τεχνῶν καὶ τῆς σοφίας τῆς ἐν αὐταῖς παραχθείσης τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει, ἀπὸ τῆς χρείας τῶν ὑπηρετουμένων ἡμῖν ἀλόγων καὶ φυτῶν καὶ ἑτέρων κτισμάτων, ἀπὸ τῶν μικροτάτων καὶ εὐτελεστάτων ζώων. τί γὰρ μελίττης βραχύτερον καὶ ἀσθενέστερον; τί δαὶ μυρμήκων καὶ τεττίγων εὐτελέστερον; ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα λαμπρὰν ἀφίησι φωνὴν ὑπὲρ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας καὶ δυνάμεως καὶ σοφίας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης ὁ τοσούτου πνεύματος ἠξιωμένος ἐπιὼν τῆς κτίσεως τὸ σῶμα, καὶ ὀλίγα ἅττα διεξελθὼν, ἀνεβόησε μετ' ἐκπλήξεως πολλῆς τὴν θαυμασίαν ἐκείνην φωνήν· Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. καὶ ταῦτα πάντα, ἄνθρωπε, διὰ σέ. καὶ γὰρ καὶ ἄνεμοι διὰ σέ (ἐπὶ γὰρ τὴν ἀρχὴν τὸν λόγον ἐπανάξομεν πάλιν) ἵνα τὰ σώματα πεπονηκότα ῥιπίζωσιν, ἵνα τὸν ἀπὸ τοῦ βορβόρου μολυσμὸν, καὶ τὴν γινομένην βαρύτητα ἀπὸ τοῦ καπνοῦ καὶ τῆς ″ καμίνων καὶ ἑτέρων ἀναθυμιάσεως διακαθαίρωσιν, ἵνα τὴν ἐκ τῆς ἀκτῖνος θερμότητα παραμυθῶνται, ἵνα κοῦφον ποιῶσι τὸ πνῖγος, ἵνα τὰ σπέρματα τρέφωσιν, ἵνα τὰ φυτὰ αὔξωσιν, ἵνα σοι καὶ ἐν θαλάσσῃ συνοδοιπορῶσι, καὶ ἐν γῇ τῆς γεωργίας ὑπηρέται γίνωνται, ἐκεῖ μὲν βέλους ὀξύτερον τὰ πλοῖα παραπέμποντες, οὕτω τὸν πλοῦν κοῦφον καὶ εὐμαρῆ κατασκευάζοντες, ἐνταῦθα δὲ μετὰ σοῦ τὰς ἅλωνας ἀνακαθαίροντες καὶ τὰ ἄχυρα τοῦ καρποῦ διαχωρίζοντες, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἐργασίας ταλαιπωρίαν ἐπικουφίζοντες· ἵνα σοι τὸν ἀέρα κοῦφον καὶ προσηνῆ κατασκευάσωσιν, ἵνα σε καὶ ἑτέρωθεν τέρπωσι, νῦν μὲν γλυκὺ καὶ προσηνὲς συρίζοντες, νῦν δὲ ἠρέμα φυτοῖς προσβάλλοντες καὶ πέταλα δένδρων σείοντες, ἵνα σοι τὸν ὕπνον καὶ θέρους καὶ ἀέρος ὥρᾳ ἡδίω καὶ μέλιτος γλυκύτερον ἐργάσωνται, ἵν', ὅπερ ἐπὶ τῶν δένδρων ποιοῦσι, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν θαλαττίων νώτων ἐργαζόμενοι, ἐπί τε τῶν ποταμίων ναμάτων, καὶ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν μετεωρίζοντες, πολλὴν καὶ ἐντεῦθεν παρέχωσι τὴν ἀπὸ τῆς θέας τέρψιν, καὶ παρὰ τῆς τέρψεως δὲ ταύτης καὶ ὠφέλειαν μεγίστην. καὶ γὰρ καὶ τοῖς ὕδασιν οὗτοι καὶ ἄλλως χρήσιμοι, οὐκ ἀφιέντες διηνεκῶς ἑστῶτα τὰ ὕδατα κατασήπεσθαι, ἀλλὰ

ἐνδυμάτων
τειχισμά-

καμινιαί-
αἰθάλης

ἀλλὰ τῷ συνεχῶς αὐτὰ κινεῖν καὶ ἀναῤῥιπίζειν νεαρὰ καὶ ἀκμάζοντα καθιστῶντες, καὶ πρὸς τροφὴν τῶν ἐν αὐτοῖς νηχομένων ζώων ἐπιτηδειότερα. Εἰ δὲ καὶ αὐτὴν βουληθείης περιεργάζεσθαι τὴν νύκτα, ὄψει καὶ ἐντεῦθεν πολλὴν τοῦ ποιητοῦ τὴν πρόνοιαν. καὶ γὰρ ἀναπαύει σοι τὸ σῶμα πεπονηκὸς, καὶ τὰ μέλη σοι κατατεινόμενα τοῖς ″μεθημερινοῖς πόνοις ἀνίησι καὶ χαλᾷ, ἀλλοιοῦσα καὶ πρὸς ἀκμὴν διὰ τῆς ἡσυχίας ἐπανάγουσα πάλιν. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τῶν μεθημερινῶν σε ἀπαλλάττει ″λυπῶν, καὶ τῶν ἀκαίρων ἀνίησι φροντίδων. πολλάκις δὲ καὶ νοσούντων πυρετοὺς ἔσβεσεν, ἀντιφάρμακον ὕπνον ἐπάξασα, καὶ τὴν τῶν ἰατρῶν ἀπορουμένην τέχνην εἰς ″εὔδιον ὁρμίσασα λιμένα, καὶ πολλῶν ἀπαλλάξασα πόνων. καὶ τοσαύτη αὐτῆς ἡ χρεία, τηλικαύτη ἡ ὠφέλεια, ὡς καὶ τὴν ἡμέραν ″πολλάκις παραπόλλυσθαι, τοῖς ἐν αὐτῇ σχολάζειν ἀποστερηθεῖσι. Εἰ γάρ τις ἀνέλοι τῷ λόγῳ τὴν τῆς νυκτὸς ἡσυχίαν καὶ τὴν ἄνεσιν καὶ τὴν ἀνακωχὴν, δι' ἧς ἅπαντα ἀναπαύονται, καὶ ψυχὴ πεπονηκυῖα καὶ σῶμα ταλαιπωρηθὲν, ἀκμαζούσῃ τῇ διανοίᾳ τῆς μεθ' ἡμέραν ἐργασίας ἅπτεται, ἄχρηστον ὄψεται τὸ ζῶον τοῦτο γινόμενον. Εἰ δέ τις προσθείη τὰς νύκτας ταῖς ἡμέραις ἐγρηγορὼς καὶ ἐργαζόμενος, ἢ καὶ ἀργῶν, καὶ ἐπὶ πλέον τοῦτο ποιήσειεν, ἀποθανεῖται εὐθέως, ἢ εἰ μὴ τοῦτο, νόσῳ πάντως μακρᾷ παραδοθεὶς, οὐδὲν ἀπὸ τῆς ἡμέρας καρπώσεται εἰς τὴν τῆς οἰκείας χρείας ἐνέργειαν, τῆς δυνάμεως αὐτῷ κατασβεσθείσης. ″Εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τὸν ἄπειρον τῶν ἰχθύων δῆμον ″ἀπλώσαιμεν τὸν λόγον, τῶν ἐν λίμναις, τῶν ἐν πηγαῖς, τῶν ἐν ποταμοῖς, τῶν ἐν τῇ πλεομένῃ, τῶν ἐν τῇ ἀπλώτῳ θαλάττῃ, ἢ καὶ τὰ ἄφατα τῶν ὀρνίθων κατίδοιμεν ἔθνη, τῶν ἐν ἀέρι, τῶν ἐν γῇ, τῶν ἐν ὕδασιν ὁμοῦ καὶ γῇ (καὶ γάρ ἐστιν ἀμφίβια πολλὰ ἐν αὐτοῖς) [τῶν ἀγρίων, τῶν ἡμέρων, τῶν ἀγρίων μὲν, τιθασευομένων δὲ, τῶν δι' ὅλου μενόντων ἀγρίων, τῶν ἐσθιομένων, τῶν οὐκ ἐσθιομένων] καὶ περιεργασαίμεθα ἑκάστου καὶ κάλλος καὶ πτερὸν καὶ φωνὴν ᾠδικὴν, ἔτι τε τὰς διαφορὰς μόνον αὐτῶν εἰ καταμάθοιμεν [καὶ ᾠδῆς καὶ τραπέζης καὶ διαγωγῆς] καὶ τὰς διατριβὰς καὶ τὰ ἤθη καὶ τὰς χρείας καὶ τὰς διακονίας, ἃς παρέχουσιν ἡμῖν πάσας [ἐπέλθοιμεν] καὶ τὰ ″μεγέθη, καὶ τὴν βραχύτητα, καὶ τὰς ὠδῖνας, καὶ τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν πολλὴν ἐν τούτοις καὶ ἄφατον ποικιλίαν, [καὶ τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ ἐπὶ ἰχθύων ποιήσαιμεν,] καὶ ἐντεῦθεν ἔλθοιμεν καὶ ἐπὶ τὰς βοτάνας, τὰς πανταχοῦ [τῆς γῆς] φυομένας, ἑκάστου τε τούτων καὶ καρπὸν ἴδοιμεν καὶ χρείαν καὶ εὐωδίαν καὶ ὄψιν καὶ θέσιν [καὶ φύλλα] καὶ χρῶμα καὶ σχῆμα καὶ ″μέγεθος [καὶ μικρότητα] καὶ ὠφελείας καὶ ἐργασίας τρόπους, καὶ φλοιῶν καὶ στελεχῶν καὶ κλάδων διαφορὰς, καὶ λειμῶνας καὶ παραδείσους, εἶτα μετέλθοιμεν ἐπὶ τὰ ποικίλα ἀρώματα καὶ τοὺς παντοδαποὺς τόπους αὐτῶν περιεργασαίμεθα, καὶ τοὺς τρόπους τῆς εὑρέσεως καὶ τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς γεωργίας, καὶ ὅτι πρὸς ἰατρείαν ἡμῖν συντελεῖ· καὶ μετὰ τούτων πάλιν εἰ ἐπὶ τὰ μεταλλικὰ ἔτι χωρήσαιμεν ὄρη, πολλὰ ὄντα κἀκεῖνα, καὶ ὅσα ἕτερα πολλῷ πλείονα κατὰ τὴν κτίσιν διερευνήσαιμεν, ποῖος λόγος, ἢ ποῖος ἡμῖν διαρκέσει χρόνος πρὸς τὴν τούτων ἀκριβῆ κατανόησιν; καὶ ταῦτα ἅπαντα, ἄνθρωπε, διὰ σέ· καὶ τέχναι [διὰ σὲ] καὶ ἐπιτηδεύματα καὶ πόλεις καὶ κῶμαι [καὶ ὕπνος διὰ σὲ, καὶ θάνατος διὰ σὲ, καὶ ζωὴ διὰ σὲ, καὶ αὔξησις καὶ φύσεως ἔργα τοσαῦτα] καὶ τοιοῦτος ὁ κόσμος διὰ σὲ νῦν, καὶ πάλιν ἀμείνων διὰ σέ. ὅτι γὰρ ἀμείνων ἔσται, καὶ τοῦτο διὰ σέ, ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος, ὅτι Καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς· τουτέστιν, ἀπὸ τοῦ εἶναι φθαρτή. πῶς δὲ καὶ τῆς τοσαύτης ἀπολαύσεται τιμῆς διὰ σὲ δηλῶν ἐπήγαγεν, Εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. εἰ δὲ μὴ μακρὸν σφόδρα καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον ἐποιούμην τὸν λόγον, πολλὰ ἂν καὶ περὶ θανάτου ἐφιλοσόφησα, καὶ ἐν τούτῳ μάλιστα ″ἐδείκνυον τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πρόνοιαν, καὶ πολλὰ περὶ φθορᾶς, περὶ ἰχῶρος, περὶ σκωλήκων καὶ περὶ τέφρας εἶπον ἄν, ἅπερ μάλιστα θρηνοῦσιν οἱ πολλοὶ καὶ ἀποδύρονται, [ὅτι εἰς τέφραν, ὅτι εἰς κόνιν,

Ῥωμ. η. κα.

γρ. καθημερινοῖς

γρ. λυπηρῶν

γρ. χρησαμ' ἀγαγοῦσα τὸν κάμνοντα εἰς [illegible]δίας πολλῶν ἀπάλλαξε πόνων

γρ. ἐν πολλοῖς τοῖς ἑαυτῆς χωλεύειν πάσης ἀποστερηθεῖσαν

γρ. αὐτῶν

γρ. ἀφῶμεν

γρ. μεγέθη

γρ. διαιτήματ' ἄλλ. διαφοράν.

γρ. ἔδειξα

κόνιν, ὅτι εἰς σκώληκας διαλυθήσεται) ἡμῶν τὰ σώματα,] κἀντεῦθεν ἐδείξαμεν τὴν ἄφατον αὐτοῦ πρόνοιαν καὶ κηδεμονίαν. ἀπὸ γὰρ τῆς [αὐτῆς] προνοίας, ἀπὸ [τῆς] αὐτῆς ἀγαθότητος, ἀφ' ἧς ἐξ ἀρχῆς αὐτὰ ἐποίησεν, ἀπὸ τῆς αὐτῆς καὶ ἀποθνήσκειν ἐκέλευσε, καὶ τοιοῦτον ἔχειν τὸ τέλος. εἰ γὰρ καὶ διάφορα τὰ γινόμενα, ἀλλὰ μιᾶς ἐστιν ἀγαθότητος*. ὅ τε γὰρ ἀπελθὼν οὐδὲν ἐντεῦθεν παραβλάπτεται), ὅ τε ζῶν τὰ μέγιστα [ἐντεῦθεν] κερδαίνει, ἐν ἀλλοτρίῳ σώματι οἰκείαν καρπούμενος ὠφέλειαν. ὅταν γὰρ ἴδῃ τὸν χθὲς καὶ πρώην μετ' αὐτοῦ βαδίζοντα, τοῦτον εἰς σκώληκας διαλυόμενον καὶ εἰς ἰχῶρα καὶ τέφραν καὶ κόνιν, κἂν αὐτοῦ τοῦ διαβόλου τὴν ἀπόνοιαν ἔχῃ, καταπλήττεται, συστέλλεται), μετριάζει, φιλοσοφεῖν παιδεύεται), καὶ τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν τὴν ταπεινοφροσύνην εἰς τὴν διάνοιαν εἰσοικίζει. οὕτως οὔτε ὁ ἀπελθὼν τι παραβέβλαπται (ἀπολήψεται γὰρ [τοῦτο] τὸ σῶμα ἀκήρατον καὶ ἄφθαρτον) ὅ τε ἐπὶ τῶν σκαμμάτων, ἀφ' ὧν οὐδὲν ἕτερος ἔβλαψε, τὰ μέγιστα κερδαίνει. οὐχ ὁ τυχὼν διδάσκαλος φιλοσοφίας ὁ θάνατος εἰσηνέχθη εἰς τὸν ἡμέτερον βίον, παιδαγωγῶν τὴν διάνοιαν, καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς χαλινῶν, καὶ τὰ κύματα καταστέλλων, καὶ γαλήνην ποιῶν. μάθε τοίνυν καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων, καὶ ἐξ ἑτέρων πλειόνων, τοῦ φωτὸς τούτου φανερώτερον διαλάμπουσαν τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν, μὴ περιεργάζου τὰ περιττά, μηδὲ ἀκίχητα διώκε τὰς αἰτίας πάντων ἐξετάζων. καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ εἶναι ἐξ ἀγαθότητος ἡμῖν παρέσχεν, οὐ χρείαν ἔχων ἡμῶν [τῆς διακονίας]. καὶ χρὴ θαυμάζειν αὐτὸν καὶ προσκυνεῖν οὐχ ὅτι ἐποίησε μόνον, οὐδ' ὅτι ψυχὴν εἰργάσατο ἀσώματον καὶ λογικήν, οὐδ' ὅτι τῶν ἄλλων ἁπάντων βελτίους εἰργάσατο, οὐδ' ὅτι τὴν δεσποτείαν ἐνεχείρισε τῶν ὁρωμένων, καὶ τὴν ἐξουσίαν ἐπέτρεψεν, ἀλλ' ὅτι μηδὲν δεόμενος ἡμῶν· τὸ γὰρ δὴ θαυμαστὸν τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ τοῦτό ἐστιν, ὅτι οὐδὲ χρήζων ἡμῶν τῆς διακονίας παρήγαγε. [καὶ γὰρ πρὶν γενέσθαι καὶ ἡμᾶς, καὶ ἀγγέλους, καὶ τὰς ἄνω δυνάμεις, τὴν οἰκείαν δόξαν εἶχε καὶ τὴν μακαριότητα· διὰ φιλανθρωπίαν δὲ μόνην ἡμᾶς παρήγαγε, καὶ ἅπαντα ταῦτα ἐποίησε δι' ἡμᾶς. [καὶ ἔτι πολλῷ πλείονα τούτων].

Διὰ τοῦτο καὶ νόμον γράψας ἔδωκε δι' ἡμᾶς, καὶ προφήτας ἀπέστειλε, καὶ θαύματα εἰργάσατο, καὶ πρὸ τούτων ἁπάντων ὁμοῦ πλάσας τὸν ἄνθρωπον, διδάσκαλον αὐτῷ τὸν ἔμφυτον ἐναπέθετο νόμον, ὥσπερ πλοίῳ κυβερνήτην, καὶ ἡνίοχον ἵππῳ τοῖς λογισμοῖς ἡμῶν ἐπιστήσας αὐτόν. οὕτω γοῦν καὶ Ἄβελ αὐτὸν ἔγνω, οὐ γραμμάτων ὄντων, οὐ προφητῶν, [οὐκ ἀποστόλων,] οὐ νόμου γραπτοῦ τινος ἐνηχοῦντος· ἀλλὰ τὸν ἔμφυτον ἔχων νόμον. οὕτως ὁ Κάϊν. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνος ἔγνω. καὶ ἀμφότεροι μὲν αὐτὸν ᾔδεσαν, καὶ τὴν δεσποτείαν ἐπεγίνωσκον, οὐκ ἀμφότεροι δὲ τὴν αὐτὴν ἦλθον ὁδόν· ἀλλ' ὁ μὲν τὴν τῆς κακίας, ὁ δὲ τὴν τῆς ἀρετῆς. καὶ ὅμως οὐδὲ οὕτως αὐτὸν ἐγκατέλιπεν, ἀλλὰ καὶ πεσόντα καὶ ὑποσκελισθέντα ἐπηνώρθου καὶ ἐπιμελείας ἀπολαύειν ἐποίει· καὶ πρότερον μὲν παραινῶν καὶ συμβουλεύων, ὕστερον δὲ τῷ φόβῳ, τῷ προσώπῳ νουθετῶν, παιδεύων, διδάσκων. ἐπειδὴ δὲ τοσοῦτον προὔδωκαν δῶρον οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, τὴν ἀπὸ τῆς φυσικῆς διδασκαλίας λέγω ὠφέλειαν, οὐδὲ οὕτως αὐτοὺς κατέλιπεν, οὐδὲ πανωλεθρίᾳ παρέδωκεν, ἀλλ' ἔμενε διὰ πραγμάτων, δι' εὐεργεσιῶν, διὰ κολάσεων παιδεύων, νουθετῶν, διὰ τῆς κτίσεως αὐτῆς καθ' ἡμέραν ἐργαζομένης καὶ τὴν διακονίαν πληρούσης τὴν εἰωθυῖαν, διὰ τῶν παραδόξως παρὰ τὰ εἰωθότα γινομένων, διὰ τῶν ἐν ἀρχῇ δικαίων. καὶ γὰρ ἄνδρας θαυμαστοὺς καὶ φιλοσοφίας γέμοντας ἀπὸ τόπων εἰς τόπους μετήγαγε. καὶ γὰρ καὶ τὸν Ἀβραὰμ νῦν μὲν εἰς Παλαιστίνην, νῦν δὲ εἰς Αἴγυπτον παρεσκεύασεν ἀπελθεῖν· καὶ τὸν Ἰακὼβ εἰς Συρίαν· Μωϋσέα πάλιν εἰς Αἴγυπτον, τοὺς τρεῖς παῖδας εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τὸν Δανιήλ, καὶ τὸν Ἰεζεκιήλ, τὸν δὲ Ἱερεμίαν εἰς Αἴγυπτον. εἶτα καὶ νόμον ἔδωκε, καὶ προφήτας ἀπέστειλε, τότε ἔπληξε, καὶ ἀνῆκε, τότε αἰχμαλωσίᾳ παρέδωκε, καὶ ἐλευθερίας ἠξίωσε, καὶ οὐ διέλιπεν ἐξ ἀρχῆς ἕως τέλους πάντα ποιῶν καὶ πραγματευόμενος ὑπὲρ τῆς γνώσεως τοῦ ἡμε-

κεφ. η.

Ὅτι πολλῆς προνοίας ἀπόδειξις, καὶ τὸ νόμον δοθῆναι καὶ φυσικὸν καὶ κατὰ γράμμα, τὸ γενναίους ἄνδρας περισκεδάσαι διδασκάλους γενέσθαι διὰ τῆς μετοικεσίας τῶν ἀποδεχομένων ἐθνῶν, καὶ τὸ μετὰ ταῦτα τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν χαρίσασθαι, τοῦ μονογενοῦς τὴν παρουσίαν.

πρου. οὐδὲ γὰρ ἠρκέσθη τῇ ἀπὸ τῆς κτίσεως διδασκαλίᾳ πρὸς θεογνωσίαν φερούσῃ μόνον, ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ παρὰ τὴν οἰκείαν ἀγνωμοσύνην οὐδὲν ἐντεῦθεν ἀπώναντο, καὶ ἑτέρας ἔτεμεν ὁδοὺς ''διδασκαλίας, καὶ τέλος τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν εἰργάσατο, καὶ τὸν υἱὸν ἀπέστειλε τὸν ἑαυτοῦ, [τὸν υἱὸν τὸν γνήσιον, τὸν μονογενῆ,] καὶ ὁ τῆς αὐτῆς φύσεως ὢν αὐτῷ γέγονεν ὅπερ ἐγώ, καὶ ἐπὶ γῆς βαδίζων τοῖς ἀνθρώποις συνανεστρέφετο, καὶ ἤσθιε, καὶ ἔπινε, καὶ περιεπόλει τὴν γῆν παιδεύων, διδάσκων, νουθετῶν, ''θαυματουργῶν· δι' ὧν προὔλεγε, δι' ὧν παρῄνει, δι' ὧν συνεβούλευε, δι' ὧν ἐπῆγε, [δι' ὧν ὑπέμεινε,] δι' ὧν ἐπηγγέλλετο, δι' ὧν ἐδίδου. ''καὶ γὰρ τὰ μὲν ἐντεῦθεν ἤδη παρεῖχε, τὰ δὲ πρὸς τὸ μέλλον ἐπαμυθύσατο· ἃ καὶ ὅτι δώσει, καὶ δι' ὧν ἐπὶ πλειόνων ἐπὶ γῆς θαυμάτων εἰργάσατο, δῆλον ἐποίησε, καὶ διὰ τῆς μετὰ ταῦτα ὧν προεῖπε πάντων ἐκβάσεως. Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ Κυρίου, ἀκουστὰς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ; τίς οὐκ ἂν ἐκσταίη, τίς οὐκ ἂν φρίξειε τὴν ἄφατον αὐτοῦ κηδεμονίαν, ἐννοῶν πῶς ὑπὲρ τῶν ἀγνωμόνων οἰκετῶν τὸν μονογενῆ [υἱὸν] εἰς θάνατον ἐξέδωκε, θάνατον τὸν ἐπάρατον, τὸν ἐπονείδιστον τῶν τὰ ἀνήκεστα τετολμηκότων, θάνατον τὸν τῶν καταδίκων; καὶ γὰρ ἐφ' ὑψηλοῦ τοῦ ἰκρίου ἀνεσκολοπίζετο, καὶ ἐνεπτύετο, καὶ ἐρραπίζετο, καὶ ἐπὶ κόρρης ἐτύπτετο, καὶ ἐκωμῳδεῖτο, καὶ ἐν μέρει χάριτος ἐθάπτετο, καὶ σήμαντρα αὐτοῦ τῷ μνήματι ἐπετίθετο, καὶ ταῦτα ἅπαντα ''ὑφίστατο διὰ σὲ καὶ τὴν κηδεμονίαν τὴν σήν, ἵνα τῆς ἁμαρτίας ἡ τυραννὶς ἀναιρεθῇ, ἵνα καθαιρεθῇ τοῦ διαβόλου ἡ ἀκρόπολις, ἵνα τμηθῇ τοῦ θανάτου τὰ νεῦρα, ἵνα ἀνοιγῶσιν ἡμῖν αἱ τοῦ οὐρανοῦ πύλαι, ἵνα ἀφανισθῇ ἡ ἀρά, ἵνα ἡ προτέρα καταδίκη λυθῇ, ἵνα μάθῃς ὑπομονήν, ἵνα παιδευθῇς καρτερίαν, ἵνα μηδέν σε τῶν τοῦ παρόντος βίου λυπῇ, μὴ θάνατος, μὴ ὕβρεις, μὴ λοιδορίαι, μὴ σκώμματα, μὴ μάστιγες, μὴ ἐχθρῶν ἐπιβουλαί, μὴ ἐπήρειαι, [μὴ ἔφοδοι,] μὴ συκοφαντίαι, μὴ ὑπολήψεις πονηραί, μὴ ἄλλο τῶν τοιούτων μηδέν. διὰ γὰρ πάντων καὶ αὐτὸς ἦλθε, καὶ πάντων σοι τούτων ἐκοινώνησε, καὶ διὰ πάντων μεθ' ὑπερβολῆς ἐκράτησε, παιδεύων σε καὶ διδάσκων μηδὲν τῶν τοιούτων δεδοικέναι. καὶ οὐδὲ τούτοις ἠρκέσθη μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνελθὼν εἰς οὐρανοὺς πνεύματος ἁγίου ἐχαρίσατο χάριν ἄφατον, καὶ ἀποστόλους ἔπεμψε ''σοῦ πρὸς τοῦτο διακονησομένους. καὶ ὁρῶν αὐτοὺς τοὺς τῆς ζωῆς κήρυκας τὰ μυρία πάσχοντας κακά, μαστιζομένους, ὑβριζομένους, [καταποντιζομένους,] κατατεινομένους λιμῷ καὶ δίψῃ, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀγχομένους, θανάτοις συζῶντας καθημερινοῖς, ἠνείχετο διὰ σέ, καὶ τὴν κηδεμονίαν τὴν σήν. διὰ σέ, ἄνθρωπε, καὶ βασιλείαν ἡτοίμασε, διὰ σὲ τὰ ἀγαθὰ τὰ ἀπόρρητα, τὴν λῆξιν ἐκείνην τὴν ἐν οὐρανοῖς, τὰς μονὰς τὰς διαφόρους καὶ ποικίλας, τὴν μακαριότητα, τὴν οὐδέποτε λόγῳ ἑρμηνευθῆναι δυναμένην. τοσαῦτα οὖν ἔχων δείγματα αὐτοῦ τῆς προνοίας, τὰ ἐν τῇ καινῇ, τὰ ἐν τῇ παλαιᾷ, τὰ ἐν τῷ παρόντι βίῳ, τὰ ἐν τῷ μέλλοντι, τὰ ἐσόμενα, τὰ γινόμενα, τὰ καθ' ἑκάστην ἐπιπλεούμενα τὴν [ἡμέραν,] τὰ ἐξ ἀρχῆς, τὰ ἐν τῷ μέσῳ, τὰ ἐν τῷ τέλει, τὰ διηνεκῶς, τὰ περὶ σῶμα, τὰ περὶ ψυχήν, καὶ νιφάδας ὁρῶν ''πάντοθεν φερομένας ἀποδείξεων, ἀνακηρυττούσας αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν, ἀμφιβάλλεις ἔτι; ἀλλ' οὐκ ἀμφιβάλλεις, πιστεύεις δὲ ὅτι προνοεῖ, καὶ πέπεικας σαυτὸν τοῦτο; οὐκοῦν μηδὲν περιεργάζου πλέον, εἰδὼς τοῦτο σαφῶς, ὅτι δεσπότην ἔχεις πατέρων φιλοστοργότερον, καὶ μητέρων κηδεμονικώτερον, νυμφίου καὶ νύμφης ἐρῶντος ἐρωτικώτερον, οἰκείαν ἀνάπαυσιν τὴν σὴν ἡγούμενον σωτηρίαν, καὶ μᾶλλον ἐπὶ ταύτῃ χαίροντα, ἢ σὺ ἐπὶ ἀπαλλαγῇ κινδύνων καὶ θανάτων (ὅπερ ἔδειξα διὰ τοῦ Ἰωνᾶ) καὶ πλέον εἶδος ἀγάπης ἐπιδεικνύμενον, ὁ πατὴρ περὶ παῖδας ἔχει, ἢ μήτηρ περὶ ἔκγονα, ὁ ἀμπελουργὸς περὶ φυτά, ὁ οἰκοδόμος περὶ τέχνην, ὁ νυμφίος περὶ νύμφην, ὁ νεανίσκος περὶ παρθένον· καὶ βουλόμενον ἀποστῆσαί σου τὰ κακά, ὅσον ἀφέστηκεν ἀνατολὴ τῆς δύσεως, ὅσον ὑψηλότερος τῆς γῆς ὁ οὐρανός (καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἀπεδείξαμεν) μᾶλλον δὲ οὐ τοσοῦτον μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον· καθάπερ ἐδείξαμεν τὸν περὶ τούτων κινοῦντες λόγον,

γρ. σωτηρία

γρ. δι' ὧν ἐθαυματούργει

γρ. τὰ μὲν γὰρ ἔδωκε τὰ δὲ ὑπέσχετο, ἀξιόπιστον τῶν ὑποσχέσεων ποιούμενος τὴν ἀπόδειξιν διὰ τῶν δοθέντων, διὰ τῶν θαυματουργηθέντων τῶν τότε γεγενημένων, διὰ τῆς ἐκβάσεως ὧν προεῖπεν αὐτοῖς καὶ δηλώσας τοῖς τότε τὴν ἀλήθειαν.

γρ. ὕβρεις

γρ. τὰ μυρία κομίζοντας ἡμῖν ἀγαθά.

γρ. πανταχόθεν

καὶ παραινέσαντες μὴ μέχρι τῶν εἰκότων ἑστάναι, ἀλλ' ὑπερβαίνειν τοῖς λογισμοῖς. ἀνερμήνευτος γάρ ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια, καὶ ἀκατάληπτος αὐτοῦ ἡ κηδεμονία, ἄρρητος ἡ ἀγαθότης καὶ ἀνεξιχνίαστος ἡ φιλανθρωπία. ταῦτα οὖν ἅπαντα εἰδὼς, καὶ δι' ὧν ἀπεφήνατο, καὶ δι' ὧν ἐποίησε, [καὶ δι' ὧν ποιήσει,] μηδὲν περιεργάζου, μηδὲ πολυπραγμόνει, μηδὲ λέγε, διὰ τί τοῦτο; εἰς τί τοῦτο; πῶς γὰρ οὐ μανικὸν, καὶ ἐσχάτης ἀπονοίας καὶ παραπληξίας ἀνάμεστον, ἰατρὸν μὲν μηδέποτε πολυπραγμονεῖν τέμνοντα, καίοντα, πικρὰ ἐπιτιθέντα φάρμακα, κἂν οἰκέτης ᾖ, ἀλλὰ κεῖσθαι σιγῇ τὸν δεσπότην ταῦτα πάσχοντα, καὶ χάριν εἰδέναι καὶ τῆς καύσεως αὐτῷ καὶ τῆς τομῆς καὶ τῶν φαρμάκων, καὶ ταῦτα ἔτι ἀδήλῳ τῷ μέλλοντι (πολλοὶ γὰρ πολλοὺς καὶ ἀπέκτειναν ταῦτα ποιήσαντες) καὶ παραχωρεῖν αὐτῷ μετὰ πολλῆς τῆς ὑποταγῆς ταῦτα ποιοῦντι· καὶ ἐπὶ ἰατροῦ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν, καὶ οἰκοδόμου, καὶ ἐπὶ τῶν τὰ ἄλλα ἐπιτηδεύματα μετιόντων· λέγω δὲ καταγέλαστον εἶναι νομίζειν, τὸν ἰδιώτην καὶ ἄπειρον ἀπαιτεῖν τὰς αἰτίας τῶν γινομένων ἁπάντων τὸν τεχνίτην, τὴν δὲ ἄφατον σοφίαν ἐκείνην, τὴν ἄφραστον, τὴν ἄρρητον, τὴν ἀκατάληπτον περιεργάζεσθαι, καὶ ζητεῖν διὰ τί τὸ καὶ τὸ γέγονε, καὶ ταῦτα εἰδότας σαφῶς, ὅτι ἀδιάπτωτος ἡ σοφία αὐτὴ, [ὅτι πολλὴ ἀγαθότης αὐτοῦ,] ὅτι ἄρρητος ἡ πρόνοια, ὅτι [πάντα] πρὸς [τὸ] τέλος ἅπαντα χρηστὸν τὰ παρ' αὐτοῦ γίνεσθαι εἰς ἡμᾶς (μόνον εἰ μὴ τὰ ἡμέτερα διακόπτοιτο) ὅτι οὐδένα ἀπολέσθαι βούλεται, ἀλλὰ σῶσαι· πῶς οὖν οὐχ ὑπερβαλλούσης μανίας τὸν πάντας σῶσαι καὶ βουλόμενον καὶ δυνάμενον περιεργάζεσθαι ἐκ προοιμίων εὐθέως, καὶ μηδὲ τὸ τέλος ἀναμένειν τῶν γινομένων;

Μάλιστα μὲν γὰρ οὔτε ἐκ προοιμίων, οὔτε μετὰ ταῦτα πολυπραγμονεῖν δεῖ. εἰ δὲ οὕτω περίεργος εἶ καὶ πολυπράγμων, ἀνάμενε τὸ τέλος, καὶ σκόπει ποῖ ταῦτα ἀπαντᾷ, καὶ μὴ θορυβοῦ, μηδὲ ταράττου ἐκ προοιμίων· ἐπεὶ καὶ τὸν χρυσοχόον ἄπειρός τις ὁρῶν ἐν ἀρχῇ τήκοντα τὸν χρυσὸν, καὶ τῇ τέφρᾳ ἀναμιγνύντα καὶ τοῖς ἀχύροις, εἰ μὴ τὸ τέλος ἀναμείνειεν, ἡγήσεται ἀπολωλέναι τὸ χρυσίον· οὕτω καὶ ἐν θαλάττῃ τις τεχθεὶς καὶ τραφεὶς, εἶτα ἀθρόον εἰς τὴν μεσόγειον μετοικισθεὶς καὶ καθ' ὅλου τῆς περὶ τὴν γῆν ἐπιμελείας ἀνήκοος ὢν, ἂν ἴδῃ τὸν σῖτον τὸν ἀποκείμενον καὶ φυλαττόμενον ὑπὸ θύραις καὶ μοχλοῖς καὶ νοτίδος ἀπηλλαγμένον, ἀθρόον ὑπὸ τοῦ γηπόνου ἐκφερόμενον, σκορπιζόμενον, ῥιπτούμενον, [καὶ ἐπὶ τῆς ἀρούρας κείμενον τοῖς παριοῦσιν ἅπασι,] καὶ οὐ μόνον οὐκ ἀπηλλαγμένον νοτίδος, ἀλλὰ καὶ πηλῷ καὶ τέλμασι παραδιδόμενον, καὶ φύλακα οὐδένα ἔχοντα, οὐκ ἂν ἀπολέσθαι τὸν σῖτον νομίσειε, καὶ κατέγνω τοῦ ταῦτα ποιοῦντος γηπόνου; ἀλλ' οὐ τῆς τοῦ πράγματος φύσεως ἡ κατάγνωσις, ἀλλὰ τῆς τοῦ μὴ καλῶς κρίνοντος ἀπειρίας τε καὶ ἀνοίας, ἐκ προοιμίων εὐθέως τὴν ψῆφον φέροντος. ἐπεὶ εἰ τὸ θέρος ἀνέμενε, καὶ εἶδε τὰ λήϊα κυμαίνοντα, καὶ τὴν δρεπάνην ἠκονημένην, καὶ τὸν σκορπισθέντα [καὶ ἀφύλακτον μείναντα σῖτον, καὶ σαπέντα] καὶ διαφθαρέντα καὶ τῷ πηλῷ παραδοθέντα, τοῦτον ἐγειρόμενον καὶ πολυπλασίονα γινόμενον, ὡραιότερόν τε φαινόμενον [καὶ τὴν παλαιότητα ἀποθέμενον] καὶ μετὰ πολλῆς ὀρθούμενον τῆς σφοδρότητος, καὶ δορυφόρους οἱονεὶ ἔχοντα καὶ ἐνδύματα, καὶ καλάμην πρὸς ὕψος ἐγείροντα, καὶ τέρποντα τὸν θεατὴν καὶ τρέφοντα καὶ πολὺ παρέχοντα τὸ κέρδος, τότε ἂν ἐξεπλάγη μειζόνως, ὅτι διὰ τοιούτων ἐπὶ τοιαύτην ἦλθεν εὐθηνίαν καὶ φαιδρότητα ὁ καρπός. καὶ σὺ τοίνυν, ἄνθρωπε, μάλιστα μὲν μὴ περιεργάζου τὸν κοινὸν ἁπάντων ἡμῶν δεσπότην· εἰ δὲ οὕτω φιλόνεικος εἶ καὶ τολμηρὸς, ὡς μαίνεσθαι τὴν μανίαν ταύτην, κἂν τὸ τέλος ἀνάμεινον τῶν γινομένων. εἰ γὰρ ὁ γηπόνος ὁλόκληρον ἀναμένει χειμῶνα, οὐ πρὸς ταῦτα ἅπερ ὁ σῖτος πάσχει βλέπων κατὰ τὴν ὥραν τοῦ κρυμοῦ, ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνα ὧν ἀπολαύειν μέλλει, πολλῷ μᾶλλον καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ τὴν οἰκουμένην γεωργοῦντος πᾶσαν, καὶ τὰς ψυχὰς τὰς ἡμετέρας δίκαιος ἂν εἴης ἀναμένειν τὸ τέλος· [ἐγὼ δὲ τέλος οὐ τὸ ἐν τῷ παρόντι βίῳ

κεφ. θ.
Ὅτι οὔτε περιεργάζεσθαι χρὴ, καὶ ὅτι δεῖ ἀναμένειν τὸ τέλος τῶν πραγμάτων.

ράπτε

πολλύμενο-

ύλακας

ναμένων
φῷ

μόνον λέγω (πολλάκις γὰρ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ἔσται) ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν τῷ μέλλοντι. πρὸς ἓν γὰρ βλέπει τέλος ἑκατέρων τῶν βίων τούτων ἡ οἰκονομία, τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν καὶ τὴν εὐδοκίμησιν. Εἰ γὰρ καὶ τῷ χρόνῳ διήρηται, ἀλλὰ τῷ σκοπῷ συνῆπται. καὶ ὥσπερ νῦν μὲν χειμὼν, νῦν δὲ ἔαρ, ἑκάτερα δὲ τοῦ ἔτους ἡ τροπὴ πρὸς ἓν βλέπει, τὴν καρπῶν τὴν ἀκμὴν, οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ἔσται πραγμάτων. ὅταν οὖν ἴδῃς τὴν ἐκκλησίαν σκορπισθεῖσαν, τὰ ἔσχατα παθοῦσαν, ἐλαυνομένους, μαστιζομένους τοὺς ἐν αὐτῇ λάμποντας, τὸν πρόεδρον αὐτῆς πορρωτάτω ἀπενεχθέντα, μὴ ταῦτα σκόπει μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τούτων ἐκβησόμενα, τοὺς μισθοὺς, τὰς ἀμοιβὰς, τὰ βραβεῖα, τὰ ἔπαθλα. Ὁ γὰρ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται, φησίν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς παλαιᾶς, ἐπειδὴ οὐδέπω γνώριμος ὁ τῆς ἀναστάσεως λόγος ἦν, ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἀμφότερα ἐγίνετο· ἐπὶ δὲ τῆς καινῆς οὐ πανταχοῦ τοῦτο, ἀλλ' ἔστιν ὅπου τὰ μὲν λυπηρὰ ἐνταῦθα, τὰ δὲ χρηστὰ ἀναμένει τὴν ἐντεῦθεν ἡμῶν ἀποδημίαν. ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ ἐν τῷδε τῷ βίῳ τὰ χρηστὰ αὐτοῖς ἐξέβαινε καὶ παρούσῃ ζωῇ, καὶ ἐν τούτῳ μάλιστα θαυμαστοὶ ἂν εἶεν οἱ τούτων μὴ ἀπολελαυκότες, ὅτι μήτε τὸν περὶ ἀναστάσεως σαφῶς εἰδότες λόγον, καὶ τὰ ἐναντία τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ συμβαίνοντα ὁρῶντες ἐπὶ τῶν πραγμάτων, οὐκ ἐσκανδαλίζοντο, [οὐκ ἐθορυβοῦντο,] οὐδὲ ἐταράττοντο, ἀλλὰ παρεχώρουν αὐτὴν τῇ ἀκαταλήπτῳ προνοίᾳ, οὐδὲ ἐκ τῶν ἐναντίως γινομένων σκανδαλιζόμενοι, ἀλλ' εἰδότες αὐτὴν τὸ εὔπορον καὶ εὐμήχανον τῆς σοφίας, τὸ τέλος ἀνέμενον, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ τοῦ τέλους πολὺ, ὅτε εἰς αὐτοὺς ἐτολμᾶτο, ἔφερον εὐχαρίστως, καὶ τῷ συγχωροῦντι ταῦτα γίνεσθαι Θεῷ δοξάζοντες διετέλουν. τάχα ἀσαφὴς ὁ λόγος οὗτος ὑμῖν εἶναι δοκεῖ· οὐκοῦν σαφέστερον αὐτὸν ποιῆσαι πειράσομαι.

Ματθ. ι. κβ.

γρ. πέρας

γρ. ἡ αὐτῶν

γρ. οὖν

Γέροντι γενομένῳ ποτὲ τῷ Ἀβραὰμ, καὶ πρὸς παιδοποιίαν ἐκ τῆς ἡλικίας νεκρωθέντι λοιπὸν (εἰς γὰρ τὸ γενέσθαι πατὴρ, οὐδὲν ἄμεινον τῶν τετελευτηκότων διέκειτο ζῶν) γέροντι τοίνυν ὄντι τῷ δικαίῳ, καὶ σφόδρα γέροντι, καὶ τῆς φυσικῆς παιδοποιίας ὑπερβάντι τοὺς ὅρους ἐκ πολλοῦ τοῦ παρελθόντος, ἔχοντι δὲ καὶ σύνοικον πέτρας ἀγονωτέραν τὴν Σάρραν, ἐπαγγέλλεται πατέρα ποιήσειν ὁ Θεὸς τοσούτων ἐκγόνων αὐτὸν, ὡς παρισοῦσθαι αὐτῶν τὸ πλῆθος τῷ πλήθει τῶν ἄστρων. ὁ δὲ * τοσούτων κωλυμάτων ὄντων, τῆς ἡλικίας ἤδη εἰς ἔσχατον γῆρας κατενεχθείσης, [καὶ] τῆς γυναικὸς ἀπό τε τῆς ἡλικίας, ἀπό τε τῆς φύσεως πεπηρωμένης (οὐ γὰρ τὸ γῆρας διεκώλυε μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τῆς φύσεως ἡ πήρωσις. καὶ γὰρ καὶ νέας οὔσης ἄχρηστον τὸ τῆς φύσεως ἐργαστήριον ἦν. στεῖρα γὰρ ἦν ἡ γυνή. διὸ καὶ Παῦλος ἐπισημαινόμενος τοῦτο αὐτὸ, [οὕτως] ἔλεγε, Καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάρρας. οὐκ εἶπε τὴν νέκρωσιν Σάρρας ἁπλῶς, ἵνα μὴ τὴν ἡλικίαν ὑποπτεύσῃς μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς μήτρας τὴν νέκρωσιν, τὴν οὐκ ἀπὸ χρόνων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ φύσεως γεγενημένην) ἀλλ' ὅμως καὶ τηλικούτων, ὅπερ ἔφην, κωλυμάτων ὄντων, εἰδὼς τί ποτέ ἐστιν ἐπαγγελία Θεοῦ, πῶς εὐμήχανός τε καὶ εὔπορος, καὶ οὐ νόμοις φύσεως, οὐ δυσκολίᾳ πραγμάτων, οὐκ ἄλλῳ τινὶ κωλυομένη, ἀλλὰ διὰ τῶν ἐναντίων βαδίζουσα, καὶ τὸ ἐπηγγελμένον εἰς ἔργον ἄγουσα, κατεδέξατο τὸ εἰρημένον, καὶ ἐπίστευσε τῇ ὑποσχέσει· καὶ τὸν θόρυβον τὸν ἐκ τῶν λογισμῶν οὐδὲ κινηθῆναι ὅλως ἀφεὶς, ἀξιόπιστον ἔκρινεν εἶναι (ὥσπερ οὖν καὶ ἔστι) πρὸς τὴν τῆς ἐπαγγελίας πλήρωσιν τοῦ ὑποσχομένου τὴν δύναμιν· οὐκ ἐξετάσας, πῶς καὶ τίνι τρόπῳ ταῦτα ἔσται, καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐν νεότητι, ἀλλ' ἐν γήρᾳ, καὶ ὀψέ ποτε καὶ βραδέως. διὸ καὶ ὁ Παῦλος αὐτὸν ἀνακηρύττει μετὰ λαμπρᾶς τῆς φωνῆς οὕτω λέγων· Ὃς παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν. τί ἐστι, παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι; παρὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀνθρωπίνην, ἐπ' ἐλπίδι τῇ τοῦ * Θεοῦ, τῇ πάντα νικώσῃ, τῇ πάντα δυναμένῃ, τῇ πάντων περιγινομένῃ. καὶ ἐπίστευσεν οὐκ εἰς τὸ πατὴρ γενέσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐθνῶν τοσούτων, ὁ γέρων καὶ ἄγονος, ὁ στεῖραν καὶ γεγηρακυῖαν γυναῖκα ἔχων, κατὰ τὸ εἰρημένον· Οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου. καὶ μὴ ἀσθενή-

σας

κεφ. ι.
Ὅτι καὶ οἱ παλαιοὶ τὰ τέλη τῶν πραγμάτων ἀνέμενον.

Ρωμ. δ. ιθ.

Ρωμ. δ. ιη.

Γεν. ιε. ε.
Ρωμ. δ. ιθ.
κ. κα.

γρ. ὄντι

γρ. προϊόντος

* καί τι πρὸς αὖ

γρ. ἐλθούσης,

γρ. τοῦ χρόνου

γρ. στεῖρας οὔσης αὐτῆς.

γρ. νέκρωσιν

γρ. τῆς ἐπαγγελίας ἀπόδειξιν

* ζῶντος

σας τῇ πίστει οὐ κατενόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα νενεκρωμένον, ἑκατονταέτης που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάῤῥας, εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ Θεῷ, καὶ πληροφορηθεὶς, ὅτι, ὃ ἐπήγγελται, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἀναπηδήσας καὶ ἐξαλλόμενος εὐθέως ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας, καὶ πρὸς τὸ ὕψος ἀναδραμὼν τοῦ ὑποσχομένου, καὶ ἐννοήσας αὐτοῦ τὴν ἄφατον δύναμιν, ἐπείσθη σαφῶς, ὅτι πάντως ἔσται τὸ εἰρημένον. καὶ τούτῳ μάλιστα τὸν Θεὸν ἐδόξασε, τῷ μὴ περιεργάσασθαι, μηδὲ πολυπραγμονῆσαι, * ἀλλὰ τῷ ἀκαταλήπτῳ τῆς "σοφίας αὐτοῦ καὶ τῆς δυνάμεως παραχωρῆσαι καὶ μηδὲν ἀμφιβάλλειν ὅλως περὶ τῶν εἰρημένων. ὁρᾷς ὅτι τοῦτο ἐστὶ μάλιστα [τὸ] δοξάζειν τὸν Θεὸν, τὸ ἀεὶ παραχωρεῖν αὐτοῦ τῷ ἀκαταλήπτῳ τῆς προνοίας καὶ τῇ ἀῤῥήτῳ δυνάμει καὶ σοφίᾳ, καὶ μὴ περιεργάζεσθαι, μηδὲ πολυπραγμονεῖν, μηδὲ λέγειν, διὰ τί τοῦτο; εἰς τί τοῦτο; πῶς τοῦτο ἔσται; οὐ τοῦτο δὲ μόνον ἐστὶ τὸ θαυμαστὸν, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκεῖνον, τὸν μονογενῆ καὶ γνήσιον, μετὰ τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην ἐκελεύετο καταθύειν, καὶ "οὐδὲ τότε ἐσκανδαλίζετο. καίτοι πολλὰ ἦν τὰ δυνάμενα σκανδαλίσαι τὸν μὴ νήφοντα, [μηδὲ ἐγρηγορότα·] καὶ αὐτὸ πρῶτον τὸ ἐπίταγμα, εἰ ὁ Θεὸς τοιαύτας καταδέχεται θυσίας, καὶ παιδοκτόνους εἶναι κελεύει τοὺς πατέρας, καὶ βιαίῳ τελευτῇ καταλύειν τὸν βίον, καὶ ἀώρῳ παραδιδόναι τοὺς παῖδας θανάτῳ, καὶ αὐτόχειρας γενέσθαι τῶν γεννηθέντων, καὶ αἵματι τοιούτῳ τὸν βωμὸν αἱμάσσεσθαι βούλεται τὸν αὐτοῦ, καὶ δεξιὰν ὁπλίζεσθαι πατρικὴν κατὰ τοῦ μονογενοῦς παιδὸς, καὶ φονέων εἶναι χαλεπώτερον τὸν δίκαιον· καὶ μετὰ "τούτου καὶ ἡ τῆς φύσεως τυραννὶς θορυβοῦσα, ταράττουσα, οὐκ ἐπειδὴ πατὴρ ἦν μόνον, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ φιλόστοργος καὶ πατὴρ τοιούτου παιδὸς, γνησίου, μονογενοῦς, καλοῦ μὲν ἰδεῖν, καλοῦ δὲ νοῆσαι. καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ τῷ ἄνθει τῆς ἡλικίας ἦν, καὶ αὐτῇ τῆς ἀρετῆς τῇ ἀκμῇ, διπλῇ τότε ἀπολάμπων τῇ εὐμορφίᾳ, καὶ τῇ τῆς ψυχῆς, καὶ τῇ τοῦ σώματος. οὐ μικρὸν δὲ εἰς "φιλοστοργίαν*, καὶ τὸ παρ' ἐλπίδα δοθῆναι πᾶσαν. ἴστε γὰρ πῶς "ποθεινὰ τὰ τοιαῦτα παιδία, τὰ παρ' ἐλπίδα καὶ προσδοκίαν, καὶ οὐ νόμῳ φύσεως κεχαρισμένα, οἷος ἐκεῖνος ἦν. καὶ μετὰ τούτων δὲ πάντων τὸ μάλιστα ἱκανὸν παραχεῖν σκάνδαλον ἡ ἐπαγγελία καὶ ἡ ὑπόσχεσις ἦν. ἐναντίον γὰρ ἦν αὐτῇ τὸ ἐπιταχθέν. τὸ μὲν γὰρ ἐπαγγελθὲν ἦν, οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου, ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ· τὸ δὲ ἐπιτεταγμένον, τὸν υἱὸν τὸν μονογενῆ, ἀφ' οὗ πᾶσαν ἔμελλεν ἐμπλήσειν τὴν οἰκουμένην, τοῦτον ἐκ μέσου γενέσθαι, καὶ θανάτῳ παραδίδοσθαι καὶ σφαγῇ χαλεπωτάτῃ. ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἐσκανδαλίζετο, οὐδὲ ἐθορυβεῖτο ὁ δίκαιος ἐκεῖνος, οὐδὲ ἔπαθέ τι τοιοῦτον, οἷον εἰκὸς ἦν τινα τῶν ἀνοήτων παθεῖν καὶ χαμαὶ συρομένων. οὐδὲ γὰρ εἶπε πρὸς ἑαυτὸν, τί τοῦτο; ἠπατήθημεν; παρελογίσθημεν; Θεοῦ τοῦτο ἐπίταγμα; ἄπαγε· οὐ πείθομαι τὸ παιδοκτόνον με γενέσθαι "ἀμήχανον, καὶ τοιούτῳ φοινίξαι αἵματι τὴν δεξιάν μου. πῶς δὲ καὶ τὰ τῆς ἐπαγγελίας ἕξει πέρας; ἂν γὰρ ἀνέλω τὴν ῥίζαν, πόθεν οἱ κλάδοι; πόθεν οἱ καρποί; ἂν καταχώσω τὴν πηγὴν, πόθεν οἱ ποταμοί; ἂν ἀφανίζω τὸν υἱὸν, πόθεν μοι τὸ πλῆθος τῶν ἐκγόνων τὸ τῷ πλήθει τῶν ἄστρων παρισούμενον; πῶς δὲ ὑπέσχετο ἕτερα, καὶ ἐναντία ἐπιτάττει νῦν; τούτων οὐδὲν οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐνενόησεν· ἀλλὰ πάλιν ἐπὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἐπαγγειλαμένου ταῦτα καταφυγὼν, τὴν ἄφατον, τὴν ἀμήχανον, τὴν εὔπορον, τὴν διὰ τῶν ἐναντίων διαλάμπουσαν, τὴν ἀνωτέραν τῶν τῆς φύσεως νόμων, τὴν πάντων δυνατωτέραν, τὴν οὐδὲν ἔχουσαν τὸ ἀντίπαλον, καὶ τοῦτο μετὰ πολλῆς τῆς πληροφορίας τὸ ἐπίταγμα ἤνυε, καὶ ἔσφαξε τὸν υἱὸν, καὶ ᾕμαξε τὴν δεξιὰν, καὶ ἐφοίνιξε τὸ ξίφος, καὶ διὰ τῆς "δειρῆς τὴν μάχαιραν ἤλασεν. εἰ γὰρ καὶ μὴ τῷ ἔργῳ, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ ταῦτα πάντα ἐπλήρωσε. διὸ καὶ Μωϋσῆς αὐτὸν θαυμάζων, οὕτως ἔφη· Καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, ὁ Θεὸς ἐπείραζε τὸν Ἀβραάμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· λάβε τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητὸν, ὃν ἠγάπησας, τὸν Ἰσαὰκ, καὶ ἀνένεγκε αὐτὸν ἐφ' ἓν

Γεν. κβ. α.

γω.
ονοίας
ιτι
ύπαν
ίδων
ίεσα
ίδικον
σφάξῃ
ίρης

τῶν ὀρέων, ὧν ἄν σοι εἴπω. Ταῦτα τὰ τῆς ὑποσχέσεως ῥήματα; τὰ τῆς ἐπαγγελίας, τὰ λέγοντα, ὅτι πλήθους ἐκγόνων ἔσται πατήρ, καὶ ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ; ὅρα πῶς μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα ἀκούσας σφάξαι τὸν υἱὸν, κατεδέξατο τὸν, ἀφ᾽ οὗ τοῦτο ἔμελλεν ἔσεσθαι τὸ πλῆθος, τοῦτον ἀνελεῖν, καὶ καταθῦσαι, καὶ ἐκ μέσου ποιῆσαι, καὶ ἱερεῖον τῷ Θεῷ προσαγαγεῖν. καὶ ὁ Παῦλος δὲ αὐτὸν ἐντεῦθεν θαυμάζων πάλιν οὕτως ἐστεφάνου καὶ ἀνεκήρυττε λέγων· Πίστει προσενήνοχεν Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ πειραζόμενος. εἶτα δεικνὺς ἡλίκον πρᾶγμα ἐποίησε καὶ ὅσην ἐπεδείξατο πίστιν, ἐπήγαγε· Καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς ἐπαγγελίας δεξάμενος. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, φησὶν, ὅτι δύο παῖδας εἶχε γνησίους, καὶ προσεδόκα, ἀναιρεθέντος τούτου, ἀπὸ τοῦ ἑτέρου τοῦ πλήθους ἐκείνου ἔσεσθαι πατήρ, ἀλλὰ καὶ μόνον εἶχεν αὐτὸν, καὶ ἀπὸ μόνου τούτου τὰ τῆς ἐπαγγελίας ἤρτητο· καὶ ὅμως τοῦτον εἵλετο καταθῦσαι, ὥσπερ ἐν τῇ ὑποσχέσει τῆς γεννήσεως αὐτοῦ μήτε τῇ οἰκείᾳ νεκρώσει, μήτε τῇ πηρώσει τῆς φύσεως τῆς γυναικὸς κωλυθεὶς πρὸς τὴν πίστιν, οὕτως οὐδὲ ἐνταῦθα τῷ θανάτῳ παρεμποδισθείς. Παράβαλε τοίνυν ταῦτα πρὸς τὰ νῦν γεγενημένα, καὶ ὄψει σου τὴν μικροψυχίαν, καὶ ὄψει τὴν εὐτέλειαν τῶν σκανδαλιζομένων, καὶ εἴσῃ σαφῶς, ὅτι οὐδαμόθεν ἑτέρωθέν σοι τὸ σκάνδαλον γίνεται, ἢ ἐκ τοῦ μὴ παραχωρεῖν τῇ ἀκαταλήπτῳ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ, ἀλλ᾽ ἐπιζητεῖν οἰκονομιῶν τρόπον [πανταχοῦ], καὶ αἰτίας τῶν γινομένων ἀπαιτεῖν, καὶ ἕκαστα περιεργάζεσθαι· ὅπερ εἰ ἔπαθεν ὁ Ἀβραὰμ, ἔμελλε πρὸς τὴν πίστιν χωλεύειν. ἀλλ᾽ οὐκ ἔπαθε· διὸ καὶ ἔλαμψε, καὶ πάντων ἐπέτυχε τῶν ἐπηγγελμένων, οὐδὲ ἐσκανδαλίζετο οὐδὲ τῷ γήρᾳ, οὐδὲ τῷ μετὰ ταῦτα ἐπιτάγματι· οὐδὲ ἐνόμισε κώλυμα εἶναι τὸ ἐπίταγμα τῇ ὑποσχέσει, οὔτε ἀναιρετικὴν εἶναι τὴν θυσίαν τῆς ἐπαγγελίας, οὐδὲ εἰς ἀπόγνωσιν ἐνέπιπτε τῆς ὑποσχέσεως, καίτοι πρὸς αὐτὸ τὸ πέρας τοῦ πράγματος ἐλθών. μὴ γάρ μοι τοῦτο λέγε, ὅτι οὐκ εἴασεν ὁ Θεὸς εἰς ἔργον τὸ ἐπίταγμα ἐλθεῖν, οὐδὲ αἱμαχθῆναι τοῦ δικαίου τὴν δεξιάν· ἀλλ᾽ ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι τοῦτον οὐδὲν ὁ δίκαιος ᾔδει, οὐδὲ ὅτι ζῶντα ἀπολήψεται τὸν υἱὸν, καὶ οὕτως οἴκαδε ἐπιστρέψαι ἠπίστατο· ἀλλ᾽ ἔτεινεν ὅλην πρὸς τὴν σφαγὴν τὴν ἑαυτοῦ γνώμην. διὰ τοῦτο καὶ ἐκ δευτέρου καλεῖται ἐκ τῶν οὐρανῶν. οὐ γὰρ εἶπεν αὐτῷ, Ἀβραὰμ ἁπλῶς, ἀλλὰ, Ἀβραὰμ, Ἀβραὰμ, τῷ διπλασιασμῷ τῆς φωνῆς τὴν ἐπιτεταμένην πρὸς τὴν θυσίαν προαίρεσιν ἀνείργων τε καὶ ἀναχαιτίζων· οὕτως ὅλως τοῦ ἐπιτάγματος ἦν. εἶδες πῶς τὸ πᾶν τῇ γνώμῃ αὐτοῦ ἐπεπλήρωτο, καὶ σκάνδαλον οὐδαμοῦ. τὸ δὲ αἴτιον, τὸ μὴ περιεργάζεσθαι τὰ τοῦ Θεοῦ. τί δαὶ ὁ Ἰωσήφ, εἰπέ μοι; οὐ τοιοῦτόν τι καὶ αὐτὸς πέπονθε; καὶ γὰρ κἀκείνῳ μεγάλη τις ὑπόσχεσις ἦν παρὰ τοῦ Θεοῦ δεδομένη, καὶ τὰ γινόμενα πάλιν ἀπεναντίας τῆς ὑποσχέσεως ἐγίνετο. ἡ μὲν γὰρ ὑπόσχεσις ἦν διὰ τῶν ὀνειράτων προσκυνήσειν αὐτὸν τοὺς ἀδελφούς· καὶ διπλῆ ὄψις τοῦτο ἀνεκήρυττεν, ἤ τε διὰ τῶν ἄστρων, ἤ τε διὰ τῶν δραγμάτων. τὰ δὲ μετὰ τὰς ὄψεις ταύτας συμβάντα ἐναντία τῶν ὄψεων ἦν. πρῶτον μὲν γὰρ, πόλεμος αὐτῷ χαλεπὸς ἐντεῦθεν κατὰ τὴν πατρῴαν οἰκίαν ἀνερριπίζετο, καὶ οἱ τὰς αὐτὰς αὐτῷ λύσαντες ὠδῖνας, διατεμόντες τῆς συγγενείας τοὺς νόμους, καὶ διαρρήξαντες τῆς ἀδελφικῆς διαθέσεως τὰ δεσμὰ, καὶ αὐτοὺς τῆς φύσεως διασαλεύσαντες τοὺς θεσμοὺς, ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι καὶ λύκων ἀγριώτεροι περὶ τὸν ἀδελφὸν ἀπὸ τῶν ὄψεων ἐκείνων ἐγίνοντο. καὶ ὥσπερ θῆρες ἄγριοι καὶ αἱμοβόροι τινὲς ἀρνίον ἐν μέσῳ λαβόντες, οὕτω καθ᾽ ἑκάστην ἐπεβούλευον αὐτῷ τὴν ἡμέραν. καὶ πατὴρ τοῦ πολέμου τούτου φθόνος ἦν ἄλογος, καὶ βασκανία ἄδικος· καὶ τῷ θυμῷ ζέοντες, φόνου καθ᾽ ἑκάστην ἔπνεον τὴν ἡμέραν, τοῦ φθόνου τὴν κάμινον ταύτην ἀνάπτοντος, καὶ τὴν πυρὰν ἐγείροντος. καὶ ἐπειδὴ πως αὐτὸν οὐδὲν ἐργάσασθαι ἠδύναντο χαλεπὸν, ἔνδον στρεφόμενον καὶ μετὰ τῶν γονέων διατρίβοντα, διαβάλλουσιν αὐτοῦ τὴν ὑπόληψιν, καὶ αἰσχρὰν κατασκευάζουσιν αὐτῷ δόξαν, καὶ ψόγον καταφέρουσι πονηρὸν, τοῦ παιδὸς τὸ φίλτρον

Ἑβρ. ια. ιζ.

γ. γενόμενα

γ. [illegible]

γ. οὐ περιειργάσατο

γ. ἀναιρετικήν

γ. Ἀβραάμ

γ. ἀνέχων

γ. ὅλος

γ. ὅτι οὐ περιεργάζετο

γ. αὐτῷ

γ. [illegible]

γ. φιλίας

γ. ὀνειράτων

γ. φόνον καθ᾽ ἑκάστην ἔπνεον

γ. καῦσιν

γ. διεγεί-

γ. αἰσχρ.

ταύτῃ καταλῦσαι βουλόμενοι, καὶ πρὸς ἐπιβουλὴν ἐχείρουν ἀδελφοῦ. Εἶτα μετὰ ταῦτα λαβόντες αὐτὸν ἔξω τῶν πατρικῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἐπ' ἐρημίας εὑρόντες αὐτοῖς κομίζοντα τροφὴν, καὶ εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῶν ἀφιγμένον, οὐ τὴν αἰτίαν τῆς ἀφίξεως ᾐδέσθησαν, οὐ τὴν τράπεζαν ἐνεθυμήθησαν τὴν ἀδελφικὴν, ἀλλὰ τὰ ξίφη ἠκόνων, καὶ πρὸς σφαγὴν ηὐτρεπίζοντο, καὶ ἀδελφοκτόνοι πάντες ἐγένοντο, οὐ μικρὸν, οὐ μέγα ἔχοντες ἐγκαλεῖν τῷ μέλλοντι ἀναιρεῖσθαι παρ' αὐτῶν· ἀλλ' ὑπὲρ ὧν αὐτὸν στεφανοῦσθαι καὶ ἀνακηρύττεσθαι ἔδει, φθονοῦντες, πολεμοῦντες, διαβάλλοντες. Ἀλλ' ἐκεῖνος οὐδὲ οὕτως ἀπεστρέφετο αὐτῶν τὴν συνουσίαν· ἀλλὰ καὶ ἐν τοσαύτῃ πονηρίᾳ τὴν ἀδελφικὴν ἐπεδείκνυτο διάθεσιν. Οἱ δὲ καὶ οὕτως αὐτοὶ μὲν ἀνελεῖν ἐπεχείρουν· καὶ ἀνεῖλον, τό γε αὐτῶν μέρος, καὶ τὰς δεξιὰς ἥμαξαν, καὶ τὴν ἀδελφοκτονίαν ἀπήρτισαν. Ἀλλ' ἡ εὐμήχανος, καὶ ἐν τοῖς ἀπόροις εὔπορος τοῦ Θεοῦ σοφία, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ βαράθρῳ, καὶ ἐν αὐτῇ τοῦ θανάτου τῇ ἐπαγωγῇ, ἐκ τῶν μιαρῶν αὐτῶν ἐκεῖνον ἐξήρπασε χειρῶν. Συνεβούλευσε μὲν γὰρ τῶν ἀδελφῶν εἷς, ὥστε ἀποστῆναι τῆς μιαιφονίας ἐκείνης· ἔπεισε δὲ ὁ Θεὸς, καὶ τὴν σφαγὴν διεκώλυσεν. Οὐ μὴν οὐδὲ ἐνταῦθα ἵστατο τὰ δεινὰ, ἀλλὰ περαιτέρω προέβαινε πάλιν. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸν ἐκωλύθησαν ἀνελεῖν, ἔζεε δὲ ὁ θυμὸς ἔτι, καὶ τὰ τῆς ὀργῆς ἤκμαζε, καὶ πολὺ τὸ κλυδώνιον τοῦ πάθους ἦν, εἰς ἕτερόν τι τὴν ὀργὴν ἀφῆκαν. Ἀποδύσαντες γὰρ καὶ δήσαντες αὐτὸν, καὶ εἰς λάκκον ῥίψαντες οἱ ὠμοὶ καὶ ἀπάνθρωποι καὶ θηριώδεις, οὕτω τῆς παρ' αὐτοῦ κομισθείσης τραπέζης ἀπήλαυον. Καὶ ὁ μὲν ἐν τῷ λάκκῳ περὶ τῶν ἐσχάτων δεδοικὼς, οἱ δὲ ἐτρύφων καὶ ἐμέθυον. Ἀλλ' οὐδὲ ἐνταῦθα ἵσταντο τῆς μανίας· ἀλλ' ἰδόντες ἀνθρώπους βαρβάρους καὶ πόρρω τῆς αὐτῶν ἀπῳκισμένους χώρας εἰς τὴν Αἴγυπτον κατιόντας, λαβόντες ἀπέδοντο τὸν ἀδελφὸν, ἕτερον θάνατον ἐντεῦθεν αὐτῷ κατασκευάζοντες, μακρότερόν τινα καὶ χαλεπώτερον καὶ πολλῆς γέμοντα ταλαιπωρίας. Μειράκιον γὰρ ὢν, καὶ μειράκιον κομιδῇ, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἐλευθερίας ἐν οἰκίᾳ πατρῴᾳ τραφεὶς, καὶ δουλείας ἁπάσης ἄμοιρος ὢν καὶ τῆς ἐν δουλείᾳ ταλαιπωρίας, ἐννόησον τί ποτε ἔπασχεν, ἀθρόον δοῦλος ἀντ' ἐλευθέρου, καὶ ξένος ἀντὶ πολίτου γενόμενος, καὶ τὴν ἐσχάτην αἰχμαλωσίαν ὑπομένων· οὐχὶ δουλείαν μόνον, ἀλλὰ καὶ πατρὸς καὶ μητρὸς καὶ τῶν αὐτῷ προσηκόντων ἁπάντων ἀπεῤῥηγνύμενος, γυμνὸς, ξένος, ἄοικος, ἄπολις, νόμῳ δουλείας βαρβαρικαῖς χερσὶν ἐκδεδομένος. Τί γὰρ οὐκ ἦν αὐτὸν ἱκανὸν θορυβῆσαι; τὸ ἀθρόον, τὸ ἀπροσδόκητον, τὸ παρὰ ἐλπίδα, τὸ ἀμελέτητον, τὸ χαλεπὸν τῆς συμφορᾶς, τὸ παρὰ ἀδελφῶν, καὶ ἀδελφῶν ἀγαπωμένων, μὴ μικρὸν, μὴ μέγα ἐκείνους ἠδικηκότα, μᾶλλον δὲ καὶ εὐεργετηκότα ταῦτα παθεῖν; Ἀλλ' ὅμως οὐδενὶ τούτων διεταράττετο, ἀλλ' ἀπήγετο διὰ τῶν ἐμπόρων ἐκείνων εἰς Αἴγυπτον, δουλείαν ἐκ δουλείας ἀμείβων. Καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ πάλιν ἐγίνετο δοῦλος, καὶ ᾤκει βαρβαρικὴν οἰκίαν ὁ Ἑβραῖος, ὁ εὐγενὴς, ὁ διπλῆν ἐλευθερίαν ἐλεύθερος, καὶ τὴν τοῦ σώματος, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς· καὶ οὐδὲ ἐντεῦθεν ἐταράττετο, οὐδὲ ἐσκανδαλίζετο πρὸς τὰ γεγενημένα, τὴν ὄψεων ἀναμιμνησκόμενος τῶν τὰ ἐναντία ἐπαγγελλομένων· οὐδὲ περιειργάζετο, τί δήποτε ταῦτα γέγονε. Καὶ οἱ μὲν ἀδελφοκτόνοι καὶ λύκοι καὶ θῆρες, καίτοι τοσαῦτα ἠδικηκότες, ἐπὶ τῆς πατρῴας οἰκίας τρυφῶσιν· αὐτὸς δὲ ὁ προσδοκηθεὶς αὐτῶν βασιλεύειν, αἰχμάλωτος, δοῦλος, εἰς ἀλλοτρίαν ἀπεμποληθεὶς, τὴν ἐσχάτην ὑπομένει ταλαιπωρίαν, οὐ μόνον αὐτῶν οὐ βασιλεύσας, ἀλλὰ καὶ δοῦλος αὐτῶν γενόμενος, καὶ ἐκ πολλοῦ τοῦ διαμέσου τἀναντία τοῖς ὀνείρασι παθών. Οὐ γὰρ δὴ μόνον βασιλείας τότε οὐκ ἐπέτυχεν, ἀλλὰ καὶ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας, καὶ τῆς τῶν γονέων ἐξέπεσεν ὄψεως. Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα αὐτῷ τὰ τῆς ἀγωνίας ἵστατο· ἀλλ' ἕτερον βαθύτερον διωρύττετο βάραθρον, θάνατον πάλιν ἔχον, καὶ σφαγὴν, θάνατον ἐπονείδιστον, καὶ σφαγὴν αἰσχύνης γέμουσαν. Ἰδοῦσα γὰρ αὐτὸν ἀδίκοις ὀφθαλμοῖς ἡ κεκτημένη, καὶ ἁλοῦσα τῷ κάλλει τοῦ νεανίσκου, ὑπὸ τῆς λαμπρᾶς αὐτοῦ χειρωθεῖσα ὄψεως, καὶ αὐτὴ πάλιν δόλους ἔρραπτε καὶ ἐπιβουλάς. Καὶ τὰ δίκτυα τῆς ἀκολασίας πάντοθεν ἁπλώσασα, καθ᾽ ἑκάστην ἐσκοπεῖτο τὴν ἡμέραν εἴσω τῆς οἰκείας σαγήνης τὸν νεανίσκον λαβεῖν καὶ εἰς τὸ τῆς μοιχείας ἐμβαλεῖν βάραθρον, καὶ θανάτῳ παραδοῦναι ἀθανάτῳ. καὶ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἐπὶ τὴν ἄγραν ἐξῄει ταύτην, ὑπὸ τοῦ πάθους κεντουμένη, καὶ ὑπὸ τοῦ ἀκολάστου τούτου ἔρωτος καθ᾽ ἑκάστην ὁπλιζομένη τὴν ἡμέραν· καί ποτε ἐπιλαβομένη μόνου, ἐπὶ τὴν ἄδικον αὐτὸν πρὸς βίαν εἷλκεν εὐνὴν, καὶ τὸν ἀλλότριον διορύξαι γάμον ἠνάγκαζε, καὶ τὴν σωφροσύνην λυμήνασθαι ἐπεχείρει. ἀλλ᾽ ὅμως οὐδὲ ἐντεῦθεν ἔπαθέ τι χαλεπὸν ὁ δίκαιος ἐκεῖνος· ἀλλὰ καὶ ἐπιθυμίας τυραννίδα, καὶ νέας ἡλικίας θορύβους, καὶ ἀκολάστου γυναικὸς ἐπιβουλὴν, καὶ δεσποίνης ἐφόδους, καὶ νεότητος ταραχὴν, καὶ πάντα ὅσα εἰκὸς ἐκ τῆς ἁφῆς ἐκείνης γενέσθαι, καὶ τῆς ὄψεως, καὶ τῆς μανίας, μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας ὑπερβὰς, ὥσπερ τις ἀετὸς ὑψηλὸν τείνας τὸ πτερὸν, καὶ αὐτὰ ἀποδυσάμενος τὰ ἱμάτια καὶ καταλιπὼν ταῖς ἀκολάστοις χερσὶν, ἐξῆλθεν ἱματίων μὲν γυμνὸς, λαμπρὰν δὲ τῆς σωφροσύνης ἔχων τὴν περιβολὴν καὶ τῆς ἁλουργίδος αὐτῆς περιφανεστέραν. ἐντεῦθεν αὐτῷ ξίφος "ἠκονᾶτο πάλιν, καὶ θάνατος ἐμελετᾶτο, καὶ τὰ κύματα ἐπὶ τὸ μεῖζον "ἤρετο, καὶ ἡ μανία τῆς γυναικὸς τῆς Βαβυλωνίας καμίνου σφοδροτέρα ἀνήπτετο. ἥ τε γὰρ ἐπιθυμία λοιπὸν ἐπὶ μεῖζον ἠγείρετο, ὅ τε θυμὸς, ἕτερον χαλεπώτατον πάθος, μετὰ πολλῆς προσετίθετο τῆς ἀγριότητος, καὶ φόνον ἔβλεπε καὶ ἐπὶ ξίφος ἔτρεχε, καὶ σφαγῆς ἤρα παρανομωτάτης, καὶ τὸν τῆς σωφροσύνης ἀθλητὴν, καὶ τὸν τῆς καρτερίας καὶ ὑπομονῆς ἀγωνιστὴν ἀνελεῖν ἐσπούδαζε. καὶ εἰσπηδήσασα πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν ἑαυτῆς, καὶ "ἀπαγγείλασα τὰ γεγενημένα, οὐχ ὡς ἡ τοῦ πράγματος εἶχεν ἀλήθεια, ἀλλ᾽ ὡς αὐτὴ τὸ δρᾶμα τῆς συκοφαντίας κατεσκεύασεν, ἔπεισεν ἅπερ ἤθελε τὸν δικαστὴν [ἐρημίαν] κατηγοροῦσα, καὶ ὡς ἠδικημένη τὴν "ἐκδικίαν ἐπεζητεῖτο, εἰς ἀπόδειξιν ὧν ἔλεγε, τὰ ἱμάτια τοῦ ἀθώου νεανίσκου περιφέρουσα ταῖς ἀκαθάρτοις χερσὶν ἐκείναις. καὶ ὁ διεφθαρμένος δικαστὴς, οὐκ εἰς δικαστήριον εἰσήγαγε τὸν κατηγορούμενον, οὐ λόγου μετέδωκεν· ἀλλὰ τὸν οὐδὲν ἑωρακότα δικαστήριον, ὡς ἑαλωκότα, ὡς ἐληλεγμένον, καὶ μοιχὸν ἀπηρτισμένον κατεδίκασε, καὶ εἰς δεσμωτήριον ἐνέβαλε, καὶ ἁλύσει παρέδωκε. καὶ ἦν λοιπὸν ὁ τοσούτους στεφάνους ἀναδησάμενος ἀρετῆς, μετὰ γοήτων, μετὰ τυμβωρύχων, μετὰ ἀνδροφόνων, μετὰ τῶν τὰ ἔσχατα τετολμηκότων ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ. ἀλλ᾽ ὅμως οὐδὲν αὐτὸν τούτων ἐθορύβει. καὶ ἕτερος μὲν τῷ βασιλεῖ προσκεκρουκὼς ἠφίετο, αὐτὸς δὲ μακρὸν ἔνδον ἔμενε χρόνον, ὑπὲρ ὧν αὐτὸν στεφανοῦσθαι καὶ ἀνακηρύττεσθαι ἔδει, τὴν ἐσχάτην τίνων τιμωρίαν. καὶ οὐδὲ οὕτως ἐταράττετο, οὐδὲ ἐσκανδαλίζετο· οὐδὲ εἶπε, τί τοῦτο; εἰς τί τοῦτο; ὁ μέλλων ἐγὼ τῶν ἀδελφῶν βασιλεύειν, οὐ μόνον ταύτης "ἐξέπεσα τῆς τιμῆς, ἀλλὰ καὶ πατρίδος, καὶ οἰκίας, καὶ γονέων, καὶ ἐλευθερίας, καὶ ἀδείας, καὶ παρ᾽ αὐτῶν τῶν μελλόντων με προσκυνεῖν ἀπηρέθην. εἶτα μετὰ τὴν σφαγὴν ἐπράθην, δοῦλος ἐγενόμην βαρβάρων, καὶ συνεχῶς ἤμειψα δεσπότας· καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστη μοι τὰ δεινὰ, ἀλλὰ "πανταχοῦ βάραθρα καὶ "σκόπελοι. μετὰ γὰρ τὴν ἐπιβουλὴν τῶν ἀδελφῶν, καὶ τὴν σφαγὴν, καὶ τὴν δουλείαν καὶ τὴν προτέραν καὶ τὴν δευτέραν, πάλιν μοι θάνατος ἐμελετήθη, καὶ συκοφαντία τῆς προτέρας χαλεπωτέρα, καὶ ἐπιβουλὴ, καὶ ἔφοδος, καὶ δικαστήριον διεφθαρμένον, καὶ κατηγορία αἰσχύνην ἔχουσα πολλὴν, καὶ σφαγὴν ἡμῖν ὠδίνουσα. καὶ οὔτε λόγου μεταλαβὼν, ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, εἰς δεσμωτήριον ἀπηνέχθην, καὶ ἁλύσεσι περίκειμαι μετὰ μοιχῶν καὶ ἀνδροφόνων καὶ τῶν τὰ ἔσχατα τετολμηκότων. καὶ ὁ μὲν ἀρχιοινοχόος ἀπηλλάγη καὶ ἁλύσεως καὶ δεσμωτηρίου· ἐγὼ δὲ οὐδὲ μετ᾽ ἐκεῖνον ἀδείας τινὸς ἀπολαῦσαι δεδύνημαι· κἀκείνῳ μὲν εἰς ἔργον ἐξέβη τὸ ὄναρ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τὴν ἐμήν· ἐγὼ δὲ ἐν τοῖς ἀνηκέστοις εἰμὶ κακοῖς. ταῦτα αἱ "ὄψεις προεδήλουν ἐκεῖναι; ταῦτα τῶν ἀστέρων ὁ ἀριθμός; ταῦτα τὰ δράγματα; ποῦ τὰ τῶν ἐπαγγελιῶν; ποῦ τὰ τῶν ὑποσχέσεων; ἆρα ἠπατήμεθα; ἆρα παρελογίσθημεν; "ποῦ γάρ με λοιπὸν προσκυνήσουσιν οἱ

ἀδελφοί;

γρ. ἠκόνητο

γρ. ἠγείρετο

γρ. αὐτῇ

γρ. ἐκδικ

γρ. -σον

γρ. πάλιν

γρ. κρημνοὶ

γρ. ὁράσεις

γρ. πῶς

ἀδελφοὶ τὸν δοῦλον, τὸν αἰχμάλωτον, τὸν δεσμώτην, τὸν μοιχὸν εἶναι νομιζόμενον, τὸν περὶ τῶν ἐσχάτων κινδυνεύοντα, τὸν τοσοῦτον αὐτῶν ἀπῳκισμένον; οἴχεται πάντα ἐκεῖνα, καὶ ἀπόλωλεν. Οὐδὲν τούτων οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐνενόησεν· ἀλλ' ἀνέμενε τὸ τέλος, εἰδὼς καὶ αὐτὸς τοῦ Θεοῦ τὸ εὐμήχανον καὶ τὴν σοφίαν τὴν εὔπορον. Καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐσκανδαλίζετο, ἀλλὰ καὶ ἐνεβριθύετο καὶ ἐκαλλωπίζετο τοῖς γινομένοις. Τί δαὶ ὁ Δαβὶδ, εἰπέ μοι; οὐ μετὰ τὸ χρισθῆναι εἰς βασιλέα, καὶ λαβεῖν τοῦ δήμου τῶν Ἑβραίων τὰ σκῆπτρα τῇ τοῦ Θεοῦ ψήφῳ, καὶ τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο στῆσαι τρόπαιον κατὰ τοῦ βαρβάρου, τὰ χαλεπώτατα πάντων ἔπαθε, πολεμούμενος, ἐπιβουλευόμενος παρὰ τοῦ Σαοὺλ, περὶ αὐτὸ τὸ ζῆν κινδυνεύων, εἰς πολέμους ἐπισφαλεῖς ἐκπεμπόμενος, συνεχῶς περὶ τὴν ἐρημίαν ἐλαυνόμενος, ἀλήτης, φυγὰς, ἄπολις, ἄοικος, μετανάστης γινόμενος; τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; τέλος καὶ τῆς πατρίδος καὶ τῆς οἰκείας χώρας ἁπάσης ἐξέπεσεν ἐκείνης, παρὰ βαρβάροις τοῖς πολεμίοις καὶ ἐχθροτάτοις διατρίβων, καὶ δουλείας χαλεπωτέραν ὑπομένων ζωήν. Καὶ γὰρ καὶ τῆς ἀναγκαίας ἠπόρει τροφῆς. Καὶ ταῦτα ἔπασχε μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Σαμουὴλ, μετὰ τὴν τοῦ ἐλαίου χρίσιν, μετὰ τὴν τῆς βασιλείας ὑπόσχεσιν, μετὰ τὰ σκῆπτρα, μετὰ τὸ διάδημα, μετὰ τὴν τοῦ Θεοῦ χειροτονίαν, καὶ τὴν ψῆφον τὴν ἐπ' αὐτῷ· καὶ ὅμως οὐδὲν αὐτῶν τούτων ἐσκανδάλισεν, οὐδὲ εἶπεν οὐδὲ οὕτως, τί τοῦτο; ὁ βασιλεὺς ἐγὼ, καὶ τοσαύτης μέλλων ἀρχῆς ἀπολαύσεσθαι, οὐδὲ ἰδιώτης μετὰ ἀσφαλείας εἶναι δύναμαι· ἀλλὰ ἀλήτης γέγονα, καὶ φυγὰς, ἄπολις, ἄοικος, μετανάστης, καὶ εἰς βαρβάρων ἀπῳκίσθην χώραν καὶ τῆς ἀναγκαίας ἀπορῶ τροφῆς, καὶ περὶ τῶν ἐσχάτων ὁρῶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπικρεμαμένους μοι τοὺς κινδύνους. Ποῦ τῆς βασιλείας αἱ ὑποσχέσεις; ποῦ τῆς ἀρχῆς αἱ ἐπαγγελίαι ἐκεῖναι; Οὐδὲν τούτων οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐνενόησεν· οὐκ ἐσκανδαλίσθη τοῖς γινομένοις, ἀλλὰ ἀνέμενε καὶ εἶδε τὸ τέλος τῶν ὑποσχέσεων. Καὶ ἑτέρους δὲ μυρίους ἔστιν εἰπεῖν, οἳ χαλεποῖς περιπεσόντες πράγμασιν, οὐκ ἐθορυβήθησαν· ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπαγγελίαν κατέχοντες, εἰ καὶ ἐναντία τὰ γινόμενα ταῖς ὑποσχέσεσιν ἦν, διὰ τῆς καλλίστης ταύτης ὑπομονῆς λαμπροὺς ἐδρέποντο τοὺς στεφάνους. Καὶ σὺ τοίνυν, ἀγαπητὲ, ἀνάμενε καὶ αὐτὸς τὸ τέλος (πάντως γὰρ ἀπαντήσεται, ἢ ἐνταῦθα, ἢ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι) καὶ παραχώρει πανταχοῦ τῷ ἀκαταλήπτῳ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, καὶ μὴ λέγε, πῶς δὲ τὰ τοσαῦτα κακὰ λήψεται διόρθωσιν; μηδὲ περιεργάζου τῆς τοῦ Θεοῦ παραδοξοποιίας τὸν τρόπον.

κεφ. ια.
Ὅτι οὐκ ἀθέως τοῦτο γέγονε, καὶ ὅτι ἐν ἀρχῇ ἐναντία ἅπαντα βλέποντες οἱ παλαιοὶ οὐκ ἐσκανδαλίζοντο.

Οὐδὲ γὰρ οἱ δίκαιοι τότε ἐκεῖνοι τοῦτο ἐζήτησαν, τὸ, πῶς καὶ τίνι τρόπῳ ταῦτα ἔσται· ἀλλ' ὁρῶντες εἰς ἀπόγνωσιν κατὰ ἀνθρώπινον λογισμὸν πάντα φερόμενα, οὐδὲ οὕτως ἐθορυβοῦντο, οὐδὲ ἐταράττοντο· ἀλλ' ἔφερον ἅπαντα γενναίως, μεγίστην ἔχοντες ἀπόδειξιν τῶν ἐσομένων χρηστῶν, τὴν δύναμιν τοῦ ὑποσχομένου, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν γινομένων ἐναντιότητος εἰς ἀπόγνωσιν οὐκ ἐμπίπτοντες. ᾔδεισαν γὰρ σαφῶς, ὅτι εὐμήχανος ὢν καὶ σοφὸς, δυνήσεται καὶ μετὰ τὸ τὰ πράγματα ἀπαγορευθῆναι ἀναστήσασθαί τε αὐτὰ μᾶλλον ἢ ἔμπροσθεν, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας τοῖς ἐπαγγελθεῖσιν ἐπιθεῖναι τέλος. Καὶ σὺ τοίνυν, ἀγαπητὲ, ἄν τι ἐν τῷ παρόντι βίῳ λάβῃ τὰ λυπηρὰ λύσιν, δόξαζε τὸν Θεόν· ἄν τι εἰς δυσχερῆ καταλύσῃ, καὶ οὕτως εὐχαρίστει, καὶ μηδὲν σκανδαλίζου, εἰδὼς σαφῶς τοῦ Θεοῦ τὴν πρόνοιαν τὴν ἄπειρον καὶ ἑρμηνευθῆναι μὴ δυναμένην, καὶ ὅτι πάντως λήψεται τὸ προσῆκον ἅπαντα τέλος, εἴτε ἐν τῷ παρόντι βίῳ, εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι. Εἰ δέ τις τὸ μέλλον ἀκούων, καὶ μικροψυχῶν ἐπιζητεῖ τοῦτο ἐνταῦθα ἰδεῖν γινόμενον, ἐροῦμεν ὅτι ἡ ἀληθὴς ζωὴ καὶ τὰ βέβαια πράγματα καὶ ἀκίνητα τότε ἡμᾶς μένει. Τὰ μὲν γὰρ παρόντα, ὁδός· ἐκεῖνα δὲ, πατρίς· τὰ ἐνταῦθα, ἄνθεσιν ἔοικεν ἐαρινοῖς· ἐκεῖνα δὲ, πέτραις ἀκινήτοις· ἐκεῖ στέφανοι καὶ ἀμοιβαὶ τέλος οὐκ ἔχουσαι, ἐκεῖ ἔπαθλα καὶ βραβεῖα, ἐκεῖ κολάσεις καὶ τιμωρίαι ἀφόρητοι τῶν τὰ τοιαῦτα κακουργησάντων. Τί οὖν πρὸς τοὺς τέως σκανδαλιζομένους, φησί; τί δαί; σὺ τοὺς μειζόνως διαλάμψαντας οὐ λέγεις, τοὺς δὲ προσωπεῖα εὐλαβείας περικειμένους, καὶ νῦν ἐλεγχομένους, τούτους ἄγεις εἰς μέσον; οὐχ ὁρᾷς τὸ χρυσίον καθαιρόμενον; τὸν μόλιβδον ἐλεγχόμενον; τὰ ἄχυρα διακρινόμενα τοῦ σίτου; τοὺς λύκους τῶν προβάτων; τοὺς πεπλασμένους τῶν ἀληθῶς ἐν εὐλαβείᾳ ζώντων; ὥστε ὅταν ἴδῃς τούτων τὰ σκάνδαλα, ἐννόησον κἀκείνων τὰς εὐδοκιμήσεις. ὑπεσκελίσθησάν τινες; ἀλλὰ καὶ ἔστησαν πολλῷ πλείους, καὶ μείζονα ἑαυτοῖς μισθὸν συνήγαγον, οὔτε τῇ δυναστείᾳ τῶν ἐπιβουλευόντων, οὔτε τῇ δυσκολίᾳ τῶν καιρῶν περιτραπέντες. καὶ οἱ σκανδαλιζόμενοι δὲ ἑαυτοῖς λογιζέσθωσαν· ἐπεὶ καὶ οἱ παῖδες οἱ τρεῖς καὶ ἱερῶν ἀποσπασθέντες, καὶ ναοῦ, καὶ θυσιαστηρίου, καὶ τῆς ἄλλης ἁπάσης τῆς κατὰ νόμον ἐπιμελείας, καὶ ἐν μέσῃ βαρβάρων χώρᾳ ἀποληφθέντες, μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας τὸν νόμον διετήρησαν· καὶ ὁ Δανιὴλ ὁμοίως, καὶ ἕτεροι πολλοί· καὶ οἱ μὲν εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπενεχθέντες, οὐ παρεβλάβησάν τι, ἄλλοι δὲ οἴκοι μένοντες, καὶ πάντων ἀπολαύοντες τῶν ἐπὶ τῆς πατρίδος, προσέκρουσαν καὶ κατεδικάσθησαν.

κ. ἐπὶ

γρ. ἀπαχθέντες,

κεφ. ιϛ.

Τίνος ἕνεκεν ἀφείθησαν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ ἄνθρωποι πονηροί, καὶ δαίμονες, καὶ διάβολος

Ματθ. κδ. κδ.

Εἰ δὲ ζητοίης τίνος ἕνεκεν ταῦτα συνεχωρήθη, καὶ μὴ τοῖς ἀρρήτοις τῶν οἰκονομιῶν αὐτοῦ λόγοις παραχωροίης, ἀλλὰ ἐμμελετήσαις ἀεὶ πάντα περιεργάζεσθαι, ὁδῷ προβαίνων, καὶ ἄλλα πολλὰ διαπορήσεις, οἷον, τίνος ἕνεκεν ἀφείθησαν αἱ αἱρέσεις, τίνος ἕνεκεν ὁ διάβολος, τίνος ἕνεκεν οἱ δαίμονες, τίνος ἕνεκεν οἱ πονηροὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ πολλοὺς ὑποσκελίζοντες· καὶ τὸ δὴ κεφάλαιον ἁπάντων τούτων, τίνος ἕνεκεν ὁ ἀντίχριστος παραγίνεται, ὁ τοσαύτην ἔχων δύναμιν πρὸς ἀπάτην, ὡς τὸν Χριστὸν εἰπεῖν, ὅτι τοιαῦτα ποιήσει, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ἀλλ᾽ οὐ δεῖ ταῦτα ζητεῖν, ἀλλὰ πάντα παραχωρεῖν τῇ ἀκαταλήπτῳ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας. ὁ μὲν γὰρ γενναίως ἤδη πεπηγώς, κἂν μυρία τὰ κύματα, κἂν μυρίοι οἱ χειμῶνες ἐπιῶσιν, οὐ μόνον οὐδὲν παραβλάπτεται, ἀλλὰ καὶ ἰσχυρότερος γίνεται· ὁ δὲ ἀσθενὴς καὶ διαρρέων καὶ ὀλίγωρος, καὶ μηδενὸς ἐνοχλοῦντος καταπίπτει πολλάκις. Εἰ δὲ καὶ λόγον τινὰ ἐπιζητεῖς μαθεῖν, ἄκουε τὸν ἡμῖν γνώριμον. Εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ ἕτεροι πολλοὶ τῷ διαφόρως καὶ ποικίλως τὰ καθ᾽ ἡμᾶς πάντα οἰκονομοῦντι δῆλοι· οὓς δὲ ἡμεῖς ἴσμεν, ἐκεῖνοί εἰσι τέως. Φαμὲν ὅτι τὰ σκάνδαλα ταῦτα ἀφείθη ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐλαττωθῆναι τῶν γενναίων τὰ βραβεῖα· ὃ καὶ τῷ Ἰὼβ διαλεγόμενος ὁ Θεὸς ἐδήλωσε, λέγων· Ἄλλως με οἴει σοι κεχρηματικέναι, ἢ ἵνα ἀναφανῇς δίκαιος; καὶ ὁ Παῦλος δέ φησι· Δεῖ δὲ καὶ αἱρέσεις εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν. σὺ δὲ ὅταν ἀκούσῃς τό, δεῖ δὲ αἱρέσεις εἶναι, μὴ νομίσῃς ὅτι κελεύων ἢ νομοθετῶν ταῦτά φησιν (ἄπαγε) ἀλλὰ τὸ μέλλον προαναφωνῶν, καὶ τὸ ἐκ τούτου κέρδος τοῖς νήφουσι προμηνύων. τότε γὰρ ὑμῶν τῶν ἀνεξαπατήτων, φησί, σαφέστερον φανεῖται ἡ ἀρετή. πρὸς τούτοις, καὶ δι᾽ ἑτέραν αἰτίαν οἱ πονηροὶ ἀφείθησαν, ὥστε μὴ προαναρπασθέντας ἀποκλεισθῆναι τῆς ὠφελείας τῆς ἐκ τῆς μεταβολῆς αὐτοῖς γενομένης. οὕτω καὶ Παῦλος ἐσώθη, οὕτως ὁ λῃστής, οὕτως ἡ πόρνη, οὕτως ὁ τελώνης, οὕτως ἕτεροι πολλοί. εἰ δὲ πρὶν ἢ μεταβαλέσθαι ἀνηρπάγησαν ἐντεῦθεν, οὐδεὶς ἂν αὐτῶν ἐσώθη. περὶ δὲ τοῦ ἀντιχρίστου καὶ ἑτέραν φησὶν αἰτίαν ὁ Παῦλος. ποίαν δὴ ταύτην; τό, πᾶσαν καὶ ἐντεῦθεν ἀποκλεισθῆναι τῶν Ἰουδαίων τὴν ἀπολογίαν. ποίαν γὰρ ἂν σχοῖεν συγγνώμην, τὸν Χριστὸν μὴ δεξάμενοι, οἱ μέλλοντες ἐκείνῳ πιστεύειν; διό φησιν, Ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, τοῦτ᾽ ἔστι, τῷ Χριστῷ, ἀλλ᾽ εὐδοκήσαντες τῇ ἀδικίᾳ, τοῦτ᾽ ἔστι, τῷ ἀντιχρίστῳ. ἐπειδὴ γὰρ ἔλεγον, διὰ τοῦτο αὐτῷ μὴ πιστεύειν, ἐπειδὴ Θεὸν ἑαυτὸν ἔλεγε (Διὰ γὰρ τοῦτό σε, φασί, λιθάζομεν ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν, καίτοιγε τὰ πλείονα ἀκούοντες ἀνατιθέντα αὐτὸν τῷ πατρί, καὶ λέγοντα μετὰ τῆς ἐκείνου γνώμης ἀφῖχθαι, καὶ διὰ πολλῶν τοῦτο ἀποδεικνύντα) τί ἐροῦσιν, ὅταν τὸν ἀντίχριστον λέγοντα ἑαυτὸν εἶναι Θεόν, καὶ μηδὲ μεμνημένον τοῦ πατρός, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ποιοῦντα δέξωνται; τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς αὐτοῖς ὀνειδίζων, προὔλεγεν οὕτω λέγων·

Ἰωβ. μ. γ.

α. Κορ. ια. 19.

β. Θεσ. β. ιβ.

Ἰω. ι. λγ.

γάρ· Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. Διὰ ταῦτα ἀφείθη τὰ σκάνδαλα. Εἰ δὲ τοὺς σκανδαλιζομένους λέγεις, ἐγώ σοι τοὺς μειζόνως ἐντεῦθεν διαλάμψαντας δείξω· καὶ πάλιν σοι τὸ αὐτὸ ἐρῶ, ὅτι οὐκ ἔδει διὰ τὴν ἑτέρων ἀπροσεξίαν καὶ ῥᾳθυμίαν τοὺς δυναμένους νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι καὶ μισθοὺς ἐκ τούτων ἀναδήσασθαι στεφάνους ἐλαττοῦσθαι ἐν τῇ τῶν ἀμοιβῶν ἀντιδόσει. οὗτοι μὲν γὰρ ἐπηρεάζεσθαι ἔμελλον, εἰ μὴ τὴν ἀγώνων τούτων ἔλαβον ὑποθέσεις. οἱ δὲ ἐντεῦθεν βλαβέντες, ἑτέρῳ μὲν οὐδενί, ἑαυτοῖς δὲ εἶεν δίκαιοι λογίζεσθαι τὰ πτώματα αὐτῶν, καὶ κατηγοροῖεν ἂν αὐτῶν οἱ μὴ μόνον μὴ σκανδαλισθέντες, ἀλλὰ καὶ φαιδρότεροι καὶ ἰσχυρότεροι ταύτῃ γινόμενοι.

Ιωαν. ε. μγ.

Ποίων γὰρ ἱερέων ἀπήλαυσεν ὁ Ἀβραάμ, εἰπέ μοι; ποίων διδασκάλων; ποίας κατηχήσεως; ποίας παραινέσεως; ποίας συμβουλῆς; ὅπου γε οὐδὲ γράμματα τότε ἦν, οὐ νόμος, οὐ προφῆται, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλὰ ἄπλωτον ἔπλει θάλατταν, καὶ ὁδὸν ἐβάδιζεν ἀτριβῆ, καὶ ταῦτα καὶ οἰκίας καὶ πατρὸς ἀσεβοῦς γεγενημένος. ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸν ταῦτα παρέβλαψεν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἔλαμψεν ἀρετῇ, ὡς ἃ μετὰ μακρὸν χρόνον, μετὰ προφήτας, μετὰ νόμον, καὶ τοσαύτην παιδαγωγίαν, τὴν διὰ σημείων καὶ θαυμάτων γεγυμνασμένην ἔμελλεν ὁ Χριστὸς τοὺς ἀνθρώπους παιδεύειν, ταῦτα προλαβόντα δι' ἔργων ἐπιδείξασθαι, ἀγάπην γνησίαν καὶ θερμήν, χρημάτων ὑπεροψίαν, τὴν περὶ τοὺς οἰκείους τοῦ αἵματος κηδεμονίαν· καὶ τὸν τῦφον δὲ ἅπαντα ἐπάτησε, καὶ τὸν ὑγρὸν καὶ διαλελυμένον διεκρούσατο βίον, τῶν νῦν τὰς κορυφὰς τῶν ὀρῶν κατειληφότων μοναχῶν ἀκριβέστερον ζῶν. οὔτε γὰρ οἰκία ἦν αὐτῷ, ἀλλ' ἡ σκιὰ τῶν φύλλων ὄροφος ἦν τῷ δικαίῳ καὶ στέγη· οὐδέ, ἐπειδὴ ξένος ἦν, ῥᾳθυμότερος περὶ τὴν φιλοξενίαν ἐγένετο, ἀλλ' ὁ ξένος ἐν ξένῃ ἔργον τοῦτο ἐποίει, τὸ διηνεκῶς ἐν μεσημβρίᾳ μέσῃ τοὺς παριόντας ὑποδέχεσθαι καὶ θεραπεύειν. καὶ δι' ἑαυτοῦ τὸ ἔργον ἅπαν ἤνυε, καὶ τὴν γυναῖκα κοινωνὸν ἐποίει τῆς καλῆς ταύτης πραγματείας. Τί δαὶ ὑπὲρ τοῦ ἀδελφιδοῦ, καὶ ταῦτα οὐ καθηκόντως αὐτῷ χρησαμένου, ἀλλὰ τοῖς πρωτείοις ἐπιπηδήσαντος οὐκ ἐποίησε, καὶ ταῦτα μετὰ τὴν αἵρεσιν τῆς ἐκλογῆς; οὐχὶ τὸ αἷμα ἐξέχεεν; οὐχὶ τοὺς οἰκέτας ἅπαντας ὥπλισεν; οὐκ εἰς φανερὸν κίνδυνον ἑαυτὸν ἐνέβαλεν; ὅτε δὲ ἐκελεύσθη τὴν μὲν οἰκίαν ἀφεῖναι, εἰς δὲ τὴν ἀλλοτρίαν ἀπελθεῖν, οὐκ εὐθέως ὑπήκουσε, καὶ πατρίδα καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς καὶ πάντας ἀφείς, καὶ τῷ προστάγματι πεισθεὶς τοῦ κελεύσαντος, τὰ μὲν δῆλα καταλιμπάνων, τοῖς δὲ ἀδήλοις πολλῷ σαφεστέροις, ἢ τοῖς δήλοις, προσέχων, διὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἦν πίστεως ἐπιτεταμένης; μετὰ δὲ ταῦτα πάντα οὐ, λιμοῦ καταλαβόντος, πάλιν μετανάστης ἐγίνετο; καὶ οὐκ ἐθορυβεῖτο, οὐδὲ ἐταράττετο, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ὑπακοὴν καὶ φιλοσοφίαν καὶ ὑπομονὴν ἐπεδείκνυτο, καὶ κατῄει εἰς Αἴγυπτον, καὶ ὑπακούσας τῷ Θεῷ τοιαῦτα κελεύοντι ἀφῃρέθη τὴν γυναῖκα, καθυβριζομένην ἑώρα, τό γε ἧκον εἰς τὸν Αἰγύπτιον, καὶ θανάτου χαλεπώτερα ὑπέμενεν ἐν τοῖς καιριωτάτοις πληττόμενος; τί γὰρ βαρύτερον ἦν, εἰπέ μοι, τοῦ γυναῖκα νόμῳ γάμου συναφθεῖσαν αὐτῷ, μετὰ τοσαῦτα κατορθώματα ὁρᾶν ὑπὸ βαρβαρικῆς ἀκολασίας ἁρπαζομένην, εἰσαγομένην ἔνδον εἰς τὰς βασιλικὰς αὐλάς, καθυβριζομένην; εἰ γὰρ καὶ μὴ τὸ ἔργον ἐξῆλθεν, ἀλλ' αὐτὸς τοῦτο προσεδόκησε, καὶ πάντα ἔφερε γενναίως· καὶ οὔτε αἱ συμφοραὶ αὐτὸν ὑπεσκέλισαν, οὔτε αἱ εὐημερίαι ἐφύσησαν· ἀλλ' ἐν τῇ τῶν καιρῶν διαφορᾷ ἴσην τὴν ἑαυτοῦ γνώμην διεφύλαττε. τί δαί, ὅτε αὐτῷ τὸν υἱὸν ἐπηγγείλατο, οὐχὶ μυρία τὰ κωλύματα ἦν, τὰ ἀπὸ τῶν λογισμῶν; καὶ πάντα ἐκεῖνα κατευνάσας, καὶ τὸν ἐκείνων θόρυβον διελών, ἀπὸ τῆς πίστεως διέλαμψεν; ὅτε δὲ αὐτὸν καθιερῶσαι ἐκελεύσθη, οὐχὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ τάχους, ὡσανεὶ μέλλων εἰς παστάδας ἄγειν καὶ νυμφαγωγεῖν, οὕτως αὐτὸν ἀνήγαγε; καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως σχεδὸν ἐξελθών, καὶ τοῦ ἄνθρωπος εἶναι ἀπαλλαγείς, καὶ θυσίαν ἀνέφερε καινήν τινα καὶ παράδοξον.

Γεν. ιβ.
Ὅτι τοὺς νήφοντας οὐδὲν παραβλάπτει, οὐδὲ ὑποσκελίζει ἀλλ. σκάνδαλα.

σκανδαλιζομένους, φησί; τί δαί; σὺ τοὺς μειζόνως διαλάμψαντας οὐ λέγεις, τοὺς δὲ προσωπεῖα εὐλαβείας περικειμένους, καὶ νῦν ἐλεγχομένους, τούτους ἄγεις εἰς μέσον; οὐχ ὁρᾷς τὸ χρυσίον καθαιρόμενον; τὸν μόλιβδον ἐλεγχόμενον; τὰ ἄχυρα διακρινόμενα τοῦ σίτου; τοὺς λύκους τῶν προβάτων; τοὺς πεπλασμένους τῶν ἀληθῶς ἐν εὐλαβείᾳ ζώντων; ὥστε ὅταν ἴδῃς τούτων τὰ σκάνδαλα, ἐννόησον κἀκείνων τὰς εὐδοκιμήσεις. ὑπεσκελίσθησάν τινες; ἀλλὰ καὶ ἔστησαν πολλῷ πλείους, καὶ μείζονα ἑαυτοῖς μισθὸν συνήγαγον, οὔτε τῇ δυναστείᾳ τῶν ἐπιβουλευόντων, οὔτε τῇ δυσκολίᾳ τῶν καιρῶν περιτραπέντες. καὶ οἱ σκανδαλιζόμενοι δὲ ἑαυτοῖς λογιζέσθωσαν· ἐπεὶ καὶ οἱ παῖδες οἱ τρεῖς καὶ ἱερῶν ἀποσπασθέντες, καὶ ναοῦ, καὶ θυσιαστηρίου, καὶ τῆς ἄλλης ἁπάσης τῆς κατὰ νόμον ἐπιμελείας, καὶ ἐν μέσῃ βαρβάρων χώρᾳ ἀπολειφθέντες, μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας τὸν νόμον διετήρησαν· καὶ ὁ Δανιὴλ ὁμοίως, καὶ ἕτεροι πολλοί· καὶ οἱ μὲν εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπενεχθέντες, οὐ παρεβλάβησάν τι, ἄλλοι δὲ οἴκοι μένοντες, καὶ πάντων ἀπολαύοντες τῶν ἐπὶ τῆς πατρίδος, προσέκρουσαν καὶ κατεδικάσθησαν.

γρ. ὅτι
γρ. λαμπ
γρ. ἀπενεχθέντες,

κεφ. ιβ.
Τίνος ἕνεκεν ἀφείθησαν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ ἄνθρωποι πονηροί, καὶ δαίμονες, καὶ διάβολος
Ματθ. κδ. κδ.

Εἰ δὲ ζητοίης τίνος ἕνεκεν ταῦτα συνεχωρήθη, καὶ μὴ τοῖς ἀρρήτοις τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ λόγοις παραχωρεῖς, ἀλλὰ ἐμελέτησας ἀεὶ πάντα περιεργάζεσθαι, ὁδῷ προβαίνων, καὶ ἄλλα πολλὰ διαπορήσεις, οἷον, τίνος ἕνεκεν ἀφείθησαν αἱ αἱρέσεις, τίνος ἕνεκεν ὁ διάβολος, τίνος ἕνεκεν οἱ δαίμονες, τίνος ἕνεκεν οἱ πονηροὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ πολλοὺς ὑποσκελίζοντες· καὶ τὸ δὴ κεφάλαιον ἁπάντων τούτων, τίνος ἕνεκεν ὁ ἀντίχριστος παραγίνεται, ὁ τοσαύτην ἔχων δύναμιν πρὸς ἀπάτην, ὡς τὸν Χριστὸν εἰπεῖν, ὅτι τοιαῦτα ποιήσει, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ἀλλ' οὐ δεῖ ταῦτα ζητεῖν, ἀλλὰ πάντα παραχωρεῖν τῷ ἀκαταλήπτῳ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας. ὁ μὲν γὰρ γενναίως ἤδη πεπηγώς, κἂν μυρία τὰ κύματα, κἂν μυρίοι οἱ χειμῶνες ἐπιῶσιν, οὐ μόνον οὐδὲν παραβλάπτεται, ἀλλὰ καὶ ἰσχυρότερος γίνεται· ὁ δὲ ἀσθενὴς καὶ διαρρέων καὶ ὀλιγωρος, καὶ μηδενὸς ἐνοχλοῦντος καταπίπτει πολλάκις. εἰ δὲ καὶ λόγον τινὰ ἐπιζητεῖς μαθεῖν, ἄκουε τὸν ἡμῖν γνώριμον. εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ ἕτεροι πολλοὶ δι' ὧν διαφόρως καὶ ποικίλως τὰ καθ' ἡμᾶς πάντα οἰκονομοῦνται δῆλοι· ἃ δὲ ἡμεῖς ἴσμεν, ταῦτ' ἐστὶ τέως. φαμὲν ὅτι τὰ σκάνδαλα ταῦτα ἀφείθη ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐλαττωθῆναι τῶν γενναίων τὰ βραβεῖα· ὃ καὶ τῷ Ἰὼβ διαλεγόμενος ὁ Θεὸς ἐδήλωσε, λέγων· Ἄλλως με οἴει σοι κεχρηματικέναι, ἢ ἵνα ἀναφανῇς δίκαιος; καὶ ὁ Παῦλος δέ φησι· Δεῖ δὲ καὶ αἱρέσεις εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν. σὺ δὲ ὅταν ἀκούσῃς τὸ, δεῖ δὲ αἱρέσεις εἶναι, μὴ νομίσῃς ὅτι κελεύων ὁ νομοθέτης ταῦτά φησιν (ἄπαγε) ἀλλὰ τὸ μέλλον προαναφωνῶν, καὶ τὸ ἐκ τούτου κέρδος τοῖς νήφουσι προμηνύων. τότε γὰρ οὖν μάλιστα τῶν ἀνεξαπατήτων, φησί, σαφέστερον φαίνεται ἡ ἀρετὴ παρὰ τούτοις, καὶ δι' ἑτέραν αἰτίαν οἱ πονηροὶ ἀφείθησαν, ὥστε μὴ προαναρπασθέντας ἀποκλεισθῆναι τῆς ὠφελείας τῆς ἐκ τῆς μεταβολῆς αὐτοῖς γινομένης. οὕτω καὶ Παῦλος ἐσώθη, οὕτως ὁ λῃστής, οὕτως ἡ πόρνη, οὕτως ὁ τελώνης, οὕτως ἕτεροι πολλοί. εἰ δὲ πρὶν ἢ μεταβαλέσθαι ἀνηρπάγησαν ἐντεῦθεν, οὐδεὶς ἂν αὐτῶν ἐσώθη. περὶ δὲ τοῦ ἀντιχρίστου καὶ ἑτέραν φησὶν αἰτίαν ὁ Παῦλος. ποίαν δὴ ταύτην; τὸ, πᾶσαν καὶ ἐντεῦθεν ἀποκλεισθῆναι τῶν Ἰουδαίων τὴν ἀπολογίαν. ποίαν γὰρ ἂν σχοῖεν συγγνώμην, τὸν Χριστὸν μὴ δεξάμενοι, οἱ μέλλοντες ἐκείνῳ πιστεύειν; διό φησιν, Ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, τουτέστι, τῷ Χριστῷ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες τῇ ἀδικίᾳ, τουτέστι, τῷ ἀντιχρίστῳ. ἐπειδὴ γὰρ ἔλεγον, διὰ τοῦτο αὐτῷ μὴ πιστεύειν, ἐπειδὴ Θεὸν ἑαυτὸν ἔλεγε (Διὰ γὰρ τοῦτό σε, φασί, λιθάζομεν ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν, καίτοιγε τὰ πλείονα ἀκούοντες ἀνατιθέντα αὐτὸν τῷ πατρὶ, καὶ λέγοντα μετὰ τῆς ἐκείνου γνώμης ἀφῖχθαι, καὶ διὰ πολλῶν τοῦτο ἀποδεικνύντα) τί ἐροῦσιν, ὅταν τὸν ἀντίχριστον λέγοντα ἑαυτὸν εἶναι Θεόν, καὶ μηδὲ μεμνημένον τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ποιοῦντα δέξωνται; τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς αὐτοῖς ὀνειδίζων, προὔλεγεν οὕτω λέ-

γων·

Ἰώβ. μ. γ.
α. Κορ. ια. ιθ.
β. Θεσ. β. ιβ.
Ἰωάν. ι. λγ.

γρ. ποιῶν
γρ. πάλιν
γρ. δικαίων
γρ. ἐκκλ

γάρ· Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. διὰ ταῦτα ἀφείθη τὰ σκάνδαλα. Εἰ δὲ τοὺς σκανδαλιζομένους λέγεις, ἐγώ σοι τοὺς μειζόνως ἐντεῦθεν διαλάμψαντας δείξω· καὶ πάλιν σοι τὸ αὐτὸ ἐρῶ, ὅτι οὐκ ἔδει διὰ τὴν ἑτέρων ἀπροσεξίαν καὶ ῥᾳθυμίαν τοὺς δυναμένους νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι καὶ μυρίους ἐκ τούτων ἀναδήσασθαι στεφάνους ἐλαττοῦσθαι ἐν τῇ τῶν ἀμοιβῶν ἀντιδόσει. οὗτοι μὲν γὰρ ἐπηρεάζεσθαι ἔμελλον, εἰ μὴ τῶν ἀγώνων τούτων ἔλαβον ὑποθέσεις. Οἱ δὲ ἐντεῦθεν βλαβέντες, ἑτέρῳ μὲν οὐδενί, ἑαυτοῖς δὲ εἶεν δίκαιοι λογίζεσθαι τὰ πτώματα αὐτῶν, καὶ κατηγοροῖεν ἂν αὐτῶν οἱ μὴ μόνον μὴ σκανδαλισθέντες, ἀλλὰ καὶ φαιδρότεροι καὶ ἰσχυρότεροι ταύτῃ γινόμενοι.

Ιωαν. ε. μγ.

Κεφ. ιγ΄.

Ὅτι τοὺς νήφοντας οὐδὲν παραβλάπτει, οὐδὲ ὑποσκελίζει ἀλλ. σκανδαλίζει.

Ποίων γὰρ ἱερέων ἀπήλαυσεν ὁ Ἀβραάμ, εἰπέ μοι; ποίων διδασκάλων; ποίας κατηχήσεως; ποίας παραινέσεως; ποίας συμβουλῆς; ὅπου γε οὐδὲ γράμματα τότε ἦν, οὐ νόμος, οὐ προφῆται, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλὰ ἄπλουν ἔπλει θάλατταν, καὶ ὁδὸν ὥδευεν ἀτριβῆ, καὶ ταῦτα πατρίδος καὶ οἰκίας καὶ παιδὸς ἀσπόρους γεγυμνωμένος. ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸν ταῦτα παρέβλαψεν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἔλαμψεν ἀρετῇ, ὡς ἃ μετὰ μακρὸν χρόνον, μετὰ προφήτας, μετὰ νόμον, καὶ τοσαύτην παιδαγωγίαν, τὴν διὰ σημείων καὶ θαυμάτων γεγυμνασμένην ἔμελλεν ὁ Χριστὸς τοὺς ἀνθρώπους παιδεύειν, ταῦτα προλαβόντα δι' ἔργων ἐπιδείξασθαι, ἀγάπην γνησίαν καὶ θερμήν, χρημάτων ὑπεροψίαν, τὴν περὶ τοὺς οἰκείους τοῦ σπέρματος κηδεμονίαν· καὶ τὸν τῦφον δὲ ἅπαντα ἐπάτησε, καὶ τὸν ὑγρὸν καὶ διαλελυμένον διεκρούσατο βίον, τῶν νῦν τὰς κορυφὰς τῶν ὀρῶν κατειληφότων μοναχῶν ἀκριβέστερον ζῶν. οὔτε γὰρ οἰκία ἦν αὐτῷ, ἀλλ' ἡ σκιὰ τῶν φύλλων ὄροφος ἦν τῷ δικαίῳ καὶ στέγη· οὐδέ, ἐπειδὴ ξένος ἦν, ῥᾳθυμότερος περὶ τὴν φιλοξενίαν ἐγένετο, ἀλλ' ὁ ξένος ἐν ξένῃ ἔργον τοῦτο ἐποίει, τὸ διηνεκῶς ἐν μεσημβρίᾳ μέσῃ τοὺς παριόντας ὑποδέχεσθαι καὶ θεραπεύειν. καὶ δι' ἑαυτοῦ τὸ ἔργον ἀπήνυε, καὶ τὴν γυναῖκα κοινωνὸν ἐποίει τῆς καλῆς ταύτης πραγματείας. τί δαὶ ὑπὲρ τοῦ ἀδελφιδοῦ, καὶ ταῦτα οὐ καθηκόντως αὐτῷ χρησαμένου, ἀλλὰ τοῖς πρωτείοις ἐπιπηδήσαντος οὐκ ἐποίησε, καὶ ταῦτα μετὰ τὴν αἵρεσιν τῆς ἐκλογῆς; οὐχὶ τὸ αἷμα ἐξέχεεν; οὐχὶ τοὺς οἰκέτας ἅπαντας ὥπλισεν; οὐκ εἰς φανερὸν κίνδυνον ἑαυτὸν ἐνέβαλεν; ὅτε δὲ ἐκελεύσθη τὴν μὲν οἰκίαν ἀφεῖναι, εἰς δὲ τὴν ἀλλοτρίαν ἀπελθεῖν, οὐκ εὐθέως ὑπήκουσε, καὶ πατρίδα καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς καὶ πάντα ἀφείς, καὶ τῷ προστάγματι πεισθεὶς τοῦ κελεύσαντος, τὰ μὲν δῆλα καταλιμπάνων, τοῖς δὲ ἀδήλοις πολλῷ σαφεστέροις ἢ τοῖς δήλοις, προσέχων, διὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἦν πίστεως ἐπιτεταμένης; μετὰ δὲ ταῦτα πάντα οὐ, λιμοῦ καταλαβόντος, πάλιν μετανάστης ἐγίνετο; καὶ οὐκ ἐθορυβεῖτο, οὐδὲ ἐπαραιτεῖτο, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ὑπακοὴν καὶ φιλοσοφίαν καὶ ὑπομονὴν ἐπεδείκνυτο, καὶ κατῄει εἰς Αἴγυπτον, καὶ ὑπακούσας τῷ Θεῷ τοιαῦτα κελεύοντι ἀφῃρέθη τὴν γυναῖκα, καθυβριζομένην ἑώρα, τότε ἦκον εἰς τὸν Αἰγύπτιον, καὶ θανάτου χαλεπώτερα ὑπέμενεν ἐν τοῖς καιριωτάτοις πληττόμενος; τί γὰρ βαρύτερον ἦν, εἰπέ μοι, τοῦ γυναῖκα νόμῳ γάμου συναφθεῖσαν αὐτῷ, μετὰ τοσαῦτα κατορθώματα ὁρᾶν ὑπὸ βαρβαρικῆς ἀκολασίας ἁρπαζομένην, εἰσαγομένην ἔνδον εἰς τὰς βασιλικὰς αὐλάς, καθυβριζομένην; εἰ γὰρ καὶ μὴ τὸ ἔργον ἐξῆλθεν, ἀλλ' αὐτὸς τοῦτο προσεδόκησε, καὶ πάντα ἔφερε γενναίως· καὶ οὔτε αἱ συμφοραὶ αὐτὸν ὑπεσκέλισαν, οὔτε αἱ εὐημερίαι ἐφύσησαν· ἀλλ' ἐν τῇ τῶν καιρῶν διαφορᾷ ἴσην τὴν ἑαυτοῦ γνώμην διεφύλαττε. τί δαί, ὅτε αὐτῷ τὸν υἱὸν ἐπηγγείλατο, οὐχὶ μυρία τὰ κωλύματα ἦν, τὰ ἀπὸ τῶν λογισμῶν; καὶ πάντα ἐκεῖνα κατευνάσας, καὶ τὸν ἐκείνων θόρυβον διελών, ἀπὸ τῆς πίστεως διέλαμψεν; ὅτε δὲ αὐτὸν καθιερῶσαι ἐκελεύσθη, οὐχὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ τάχους, ὡσανεὶ μέλλων εἰς παστάδας ἄγειν καὶ νυμφαγωγεῖν, οὕτως αὐτὸν ἀνήγαγε; καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως σχεδὸν ἐξελθών, καὶ τοῦ ἄνθρωπος εἶναι ἀπαλλαγείς, καὶ θυσίαν ἀνέφερε καινήν τινα καὶ παράδοξον.

ξον, καὶ μόνος τὸν ἆθλον ἤθλησε τοῦτον, οὐ γυναικί, οὐκ οἰκέτῃ, οὐκ ἄλλῳ τινὶ τῶν μετ' αὐτοῦ
κοινωσάμενος; ᾔδει γάρ, ᾔδει σαφῶς τοῦ σκοπέλου τὸ ὑψηλόν, τοῦ ἐπιτάγματος τὸν ὄγκον, τοῦ — γρ. κοινω-σας;
ἀγῶνος τὸ μέγεθος. διὸ μόνος αὐτὸς τὸν δρόμον ἀνεδέξατο τοῦτον, καὶ ἐπέτρεχε, καὶ ἠγωνίζετο, καὶ
ἐξεφαιδροῦτο, καὶ διεκηρύττετο. ποῖος ταῦτα αὐτὸν ἱερεὺς ἐδίδαξε; ποῖος δὲ διδάσκαλος; ποῖος
προφήτης; οὐδὲ εἷς. ἀλλ' ἐπειδὴ εὐγνώμονα εἶχε ψυχήν, ἤρκεσεν αὐτῷ πρὸς ἅπαντα.
τί δαὶ ὁ Νῶε; ποῖον εἶχεν ἱερέα; ποῖον διδάσκαλον; ποῖον καθηγητήν; ὅτι μόνος τῆς οἰκουμένης
ἁπάσης διαφθαρείσης ἐν πονηρίᾳ, τὴν ἐναντίαν ἦλθεν ὁδόν, καὶ τὴν ἀρετὴν διετήρησε, — γρ. ὀρθῶ-δευσιν
καὶ οὕτω διέλαμψεν ὡς ἐν τῷ ναυαγίῳ τῆς οἰκουμένης αὐτόν τε διασωθῆναι, καὶ ἑτέρους
διὰ τὴν περιουσίαν τῆς οἰκείας ἀρετῆς τῶν ἐπηρτημένων ἐξαρπάσαι κινδύνων;
πόθεν δίκαιος ἐγένετο; πόθεν τέλειος; ποῖον ἱερέα καὶ ποῖον ἢ διδάσκαλον ἐσχηκώς; οὐδεὶς ἂν εἰπεῖν
ἔχοι. ὁ δὲ υἱὸς ὁ τούτου, καίτοι ἔνδον ἔχων τὸν διδάσκαλον διηνεκῶς, τοῦ πατρὸς τὴν ἀρετήν,
καὶ νουθεσίας ἀπολαύων, καὶ τῆς διὰ ῥημάτων, καὶ τῆς διὰ τῶν ἔργων, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν
πραγμάτων ἔκβασιν ὁρῶν, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς συμφορᾶς, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς σωτηρίας παραίνεσιν,
πονηρὸς περὶ τὰ φυτὰ ἐγένετο, καὶ ἐκωμῴδει τοῦ γεγεννηκότος τὴν γύμνωσιν, καὶ ἐξεπόμπευσεν.
ὁρᾷς ὅτι πανταχοῦ ψυχῆς χρεία εὐγνώμονος; τί δαὶ ὁ Ἰώβ, εἰπέ μοι; ποίων — κ. γ
προφητῶν ἤκουσε; ποίας διδασκαλίας ἀπήλαυσεν; οὐδεμιᾶς. ἀλλ' ὅμως καὶ οὗτος οὐδενὸς
τούτων τετυχηκώς, [καὶ] πᾶν ἀρετῆς εἶδος μετὰ πολλῆς ὑπεδείξατο τῆς ἀκριβείας. καὶ
γὰρ κοινὰ τὰ ὄντα τοῖς δεομένοις ἐκέκτητο, καὶ οὐχὶ τὰ ὄντα μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα· τῇ
μὲν γὰρ οἰκίᾳ τοὺς ὁδίτας ὑπεδέχετο, καὶ ἐκείνων μᾶλλον ἦν ἡ οἰκία, ἢ τοῦ κεκτημένου· τῇ δὲ τοῦ
σώματος ἰσχύι τοῖς ἀδικουμένοις ἤμυνε, τῇ δὲ τῆς γλώττης συνέσει καὶ σοφίᾳ τοὺς ἐπηρεάζοντας
ἐπεστόμιζε, καὶ τὴν εὐαγγελικὴν πολιτείαν διὰ πάντων διαλάμψαι ἐπεδείκνυτο. σκόπει
Ματθ. ε. γ. δέ. Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, φησὶν ὁ Χριστός. τοῦτο αὐτὸς διὰ τῶν ἔργων κατώρθωσεν.
Ἰωβ. λα. ιγ. Εἰ γὰρ ἐφαύλισα, φησί, κρίμα θεράποντος ἢ θεραπαίνης, κρινομένων αὐτῶν πρὸς
με. τί γὰρ ποιήσω, ἐὰν ἐπίσκεψίν μου ποιήσῃ ὁ Κύριος; πότερον οὐχ ὡς ἐγὼ ἐγενόμην ἐν γαστρί,
Ματθ. ε. ε. καὶ ἐκεῖνοι ἐγένοντο; ἐγενόμεθα δὲ ἐν τῇ αὐτῇ κοιλίᾳ. Μακάριοι οἱ πρᾳεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι
Ἰωβ λα. λα. τὴν γῆν. καὶ τί πρᾳότερον ἐκείνου γέγονε, περὶ οὗ καὶ οἱ οἰκέται ἔλεγον· Τίς
Ματθ. ε. δ. ἂν δῴη ἡμῖν τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἐμπλησθῆναι; οὕτως ἦσαν αὐτῷ σφοδροὶ ἐρασταί. Μακάριοι
Ἰωβ λα. λδ. οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. ἀλλ' οὐδὲ ταύτης ἄμοιρος ἦν τῆς ἀρετῆς.
ἄκουσον γοῦν τί φησιν. Εἰ δὲ καὶ ἁμαρτὼν ἑκουσίως διετράπην πολυοχλίαν λαοῦ,
τοῦ μὴ ἐξαγορεῦσαι τὴν ἀνομίαν μου. ὁ δὲ οὕτω διακείμενος, εὔδηλον ὅτι αὐτὴν ἐπένθει μετὰ
πολλῆς τῆς ὑπερβολῆς. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην. ὅρα καὶ
Ματθ. ε. ς. Ἰωβ. κθ. ιζ. τοῦτο μετ' ὑπερβολῆς αὐτῷ κατορθούμενον. Συνέτριψα, φησί, μύλας ἀδίκων, καὶ ἐκ μέσου
ὀδόντων αὐτῶν ἅρπαγμα ἐξέσπασα, δικαιοσύνην δὲ ἐνδεδύκειν, ἠμφιασάμην δὲ κρίμα ἴσα
διπλοΐδι. Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. οὗτος δὲ οὐκ ἐν χρήμασι μόνον
ἐλεήμων ἦν, οὐδὲ ἐν τῷ ἐνδύειν τοὺς γυμνούς, καὶ τρέφειν τοὺς πεινῶντας, καὶ χήραν διορθοῦν,
καὶ ὀρφανὴν περιστέλλειν, καὶ πηρώματα φύσεως παραμυθεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ
Ἰωβ λ. κε. συμπαθείᾳ τῆς ψυχῆς. Ἐγὼ γάρ, φησιν, ἐπὶ παντὶ ἀδυνάτῳ ἔκλαυσα, καὶ ἐστέναξα ἰδὼν ἄνδρα
ἐν ἀνάγκαις. καθάπερ γὰρ κοινὸς ὢν ἁπάντων πατήρ, οὕτω τὰς ἑκάστου συμφοράς, τὰς
μὲν διώρθου, τὰς δὲ ἐθρήνει. καὶ διὰ ῥημάτων, καὶ διὰ πραγμάτων, καὶ διὰ συμπαθείας, καὶ διὰ
δακρύων, καὶ διὰ παντὸς τρόπου τοὺς ἐν συμφοραῖς ἀνέχων, καὶ κοινός τις ἁπάντων λιμὴν γινόμενος.
Ματθ. ε. η. Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. καὶ τοῦτο οὐχ ὡς ἔτυχεν
αὐτῷ κατώρθωτο. ἄκουσον γοῦν τοῦ Θεοῦ μαρτυροῦντος αὐτῷ· Οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος — κ. λέγ
ὅμοιος αὐτῷ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἄνθρωπος ἄμεμπτος, δίκαιος, ἀληθινός, θεοσεβής, ἀπεχόμενος
Ματθ. ε. ι. ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος. Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι

αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. καὶ ἐντεῦθεν πολλὴν τῶν ἀγώνων καὶ τῶν βραβείων τὴν δαψίλειαν ἐποιήσατο. οὐ γὰρ δὴ ἀνθρώπων ἠλαύνετο, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἀρχέκακος δαίμων ἐπιτιθέμενος, καὶ πάντα αὐτοῦ τὰ μηχανήματα κινήσας, οὕτως ἦλθεν ἐπ' αὐτὸν, ἀπελάσας αὐτὸν καὶ οἰκίας καὶ πατρίδος, καὶ εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐξαγαγὼν, χρημάτων ἐκβαλὼν πάντων, κτημάτων, παίδων, αὐτῆς τοῦ σώματος τῆς ὑγείας, καὶ λιμῷ παραδοὺς χαλεπωτάτῃ. μετὰ δὲ ἐκεῖνον καὶ τῶν φίλων τινὲς, οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἥλλοντο καὶ ἀνέξαινον αὐτοῦ τῆς ψυχῆς τὰ ἕλκη. Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ. χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἀλλὰ καὶ τοῦτον μετὰ πολλῆς τῆς ἀφθονίας ἐκαρπώσατο τὸν μακαρισμόν. καὶ γὰρ καὶ οἱ παρόντες αὐτῷ τότε διέβαλλον αὐτὸν, ἐλάττονα ὧν ἐπλημμέλησε λέγοντες αὐτὸν τετιμωρῆσθαι, μακρὰς κατηγορίας ἀποτείνοντες κατ' αὐτοῦ καὶ λόγους ψευδεῖς καὶ συκοφαντίας γέμοντας. ἀλλ' ὅμως καὶ τούτοις αὐτὸς μέλλοντας κινδυνεύειν ἐξήρπασε τῆς θεηλάτου πληγῆς ὑπὲρ οὐδενὸς τῶν εἰρημένων μνησικακήσας αὐτοῖς. καὶ ἐνταῦθα πάλιν ἐκεῖνο ἐπλήρου τὸ παράγγελμα, τὸ, Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὔχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς. καὶ γὰρ ἠγάπησε καὶ ηὔξατο ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ ἀνέστειλε, καὶ τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν ἔλυσε· καίτοι μὴ προφητῶν, μὴ εὐαγγελίων, μὴ ἱερέων, μὴ διδασκάλου, μὴ ἄλλου τινὸς ἀκούσας ὑπὲρ ἀρετῆς συμβουλεύοντος. ὁρᾷς ἡλίκον ἐστὶ γενναία ψυχὴ, καὶ πῶς ἀρκεῖ πρὸς ἀρετὴν ἑαυτῇ, κἂν μηδεμιᾶς ἐπιμελείας ἀπολαύῃ; καί τοι γε προγόνους οὐ μόνον χρηστοὺς οὐκ εἶχεν, ἀλλὰ καὶ πολλὴν κακίαν ἐπιδειξαμένους. περὶ γοῦν τοῦ προγόνου αὐτοῦ φησιν ὁ Παῦλος, Μή τις πόρνος ἢ βέβηλος, ὡς Ἡσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια.

Ματθ. ε. ια.

Ματθ. ε. μδ.

Ἑβρ. ιβ. ιϛ.

Κεφ. ιζ'.

Ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων πολλὰ ἦν τὰ σκάνδαλα, καὶ πολλοὶ οἱ παρασυρόμενοι, καὶ διδασκάλων διώξεις καὶ αἱ αἱρέσεις ταχεῖαι.

Τί δαὶ, ἐπὶ τῶν ἀποστόλων, εἰπέ μοι, οὐ μυρία τοιαῦτα ἐγίνετο; ἄκουσον γοῦν τί φησιν ὁ Παῦλος. Οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὧν ἐστι Φύγελλος καὶ Ἑρμογένης. οὐ δεσμωτήρια ᾤκουν οἱ διδάσκαλοι; οὐχ ἁλύσεις περιέκειντο; οὐ παρὰ τῶν οἰκείων, οὐ παρὰ τῶν ἀλλοτρίων τὰ ἔσχατα ἔπασχον κακά; οὐ μετ' ἐκείνους διὰ τὸν ἐκείνων λύκοι βαρεῖς εἰσῄεσαν εἰς τὰ ποίμνια; οὐχὶ ταῦτα προύλεγεν ὁ Παῦλος Ἐφεσίοις εἰς Μίλητον αὐτοὺς μεταπεμψάμενος; Ἐγὼ γὰρ οἶδα, φησιν, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου· καὶ ἐξ ὑμῶν δὲ αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. ὁ χαλκοτύπος ἀνὴρ Ἀλέξανδρος μυρία παρέχει αὐτῷ πράγματα, πάντα γίνεται ἐλαύνων, πολεμῶν, πυκτεύων, καὶ εἰς τοσαύτην αὐτὸν κατέστησεν ἀγωνίαν, ὡς καὶ τῷ μαθητῇ παραγγεῖλαι καὶ εἰπεῖν, Ὃν καὶ σὺ φυλάσσου· λίαν γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις. οὐχ ὁλόκληρον ἔθνος τῶν Γαλατῶν ὑπό τινων ψευδαποστόλων διεφθάρη, καὶ πρὸς Ἰουδαϊσμὸν ηὐτομόλησεν; οὐκ ἐν προοιμίοις τοῦ κηρύγματος ὁ Στέφανος ὑπὲρ τοὺς ποταμοὺς ῥέων καὶ πάντας ἐπιστομίζων, ὁ τὰς ἀναισχύντους ἀποῤῥάπτων Ἰουδαίων γλώττας, ᾧ οὐδεὶς ἀντιστῆναι ἠδύνατο, ὁ πάντα συγχύσας τὰ Ἰουδαϊκὰ, ὁ λαμπρὸν περιστήσας τρόπαιον καὶ νίκην περιφανῆ, ὁ γενναῖος οὗτος καὶ σοφὸς καὶ χάριτος πεπληρωμένος καὶ τοσαύτην ἐκκλησίαν ὠφελῶν, οὐδὲ πολὺν χρόνον ποιήσας ἐν τῷ κηρύγματι, ἀθρόον ἡρπάγη, καὶ ὡς βλάσφημος κατεδικάζετο καὶ κατελεύετο; τί δαὶ Ἰάκωβος; οὐκ ἐν ἀρχῇ καὶ αὐτὸς καὶ ἐξ αὐτῆς, ὡς εἰπεῖν, βαλβίδος ἀνεσπάσθη, καὶ ἀποτμηθεὶς εἰς χάριν τῶν Ἰουδαίων ὑπὸ Ἡρώδου οὕτω τὸν βίον κατέλυσε, στῦλος τοιοῦτος καὶ ἑδραίωμα τηλικοῦτον τῆς ἀληθείας; πόσοι τότε ἐσκανδαλίζοντο γενομένων τούτων; ἀλλ' οἱ ἑστῶτες ἵσταντο, καὶ μειζόνως ἵσταντο. ἄκουσον γοῦν τί φησιν ὁ Παῦλος Φιλιππησίοις ἐπιστέλλων· Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοὶ, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, ὥστε τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν Κυρίῳ, πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως

β. Τιμ. α. ιε.

Πράξ. κ. κθ.

β. Τιμ. δ. ιδ.

Πράξ. ιβ. β.

Φιλιπ. α. ιβ.

τῶν λόγων λοιπόν. Εἶδες ἀνδρείαν; εἶδες παρρησίαν; εἶδες εὐτονίαν ψυχῆς; εἶδες φιλόσοφον γνώμην; ἑώρων τὸν διδάσκαλον ἐν δεσμωτηρίῳ καὶ ἁλύσει συγκεκλεισμένον, ἀγχόμενον, παιόμενον, καὶ μυρία πάσχοντα δεινά· καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐσκανδαλίζοντο, οὐδὲ ἐθορυβοῦντο, ἀλλὰ καὶ μείζονα προθυμίαν ἐκτῶντο, καὶ πλείονα προσθήκην εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐλάμβανον τοῦ διδασκάλου τοῖς παθήμασιν. ἀλλὰ καὶ ὑπεσύροντο, φησιν, ἕτεροι. οὐδὲ ἐγὼ πρὸς τοῦτο ἀντιλέγω. καὶ γὰρ εἰκὸς πολλοὺς καὶ ὑποσύρεσθαι γινομένων τούτων. ἀλλ', ὃ πολλάκις εἶπον, καὶ λέγων οὐ παύσομαι, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ· ἑαυτοῖς δίκαιοι τοῦτο ἂν εἶεν λογίζεσθαι οὗτοι, οὐ τῇ τῶν πραγμάτων φύσει. καὶ γὰρ ἀπιὼν ὁ Χριστὸς ἐντεῦθεν ταύτην κατέλιπεν ἡμῖν τὴν κληρονομίαν, λέγων, Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἕξετε· καί, Ἐπὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλέας ἀχθήσεσθε· καί, Ἔσται καιρός, ὅτε πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς, δόξει λατρείαν προσφέρειν τῷ Θεῷ. ὥστε περιττῶς μοι τοὺς σκανδαλιζομένους πανταχοῦ περιφέρεις. ἀεὶ γὰρ ταῦτα συνέβαινε. καὶ τί λέγω τὰ τῶν ἀποστόλων; πόσοι τῷ σταυρῷ αὐτοῦ τοῦ κοινοῦ πάντων ἡμῶν δεσπότου ἐσκανδαλίσθησαν, καὶ παρανομώτεροι καὶ θρασύτεροι μᾶλλον ἐγένοντο, καὶ παριόντες ἐκωμῴδουν αὐτόν, λέγοντες, Ὁ καταλύων τὸν ναόν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγείρων αὐτόν, ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι; εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομεν εἰς σέ. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἂν ἔχοιεν ἀπολογίαν οὗτοι διὰ τὸν σταυρόν. ὁ γὰρ λῃστὴς ἁπάντων κατηγορεῖ τῶν τοιούτων. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνος ἐσταυρωμένον εἶδεν αὐτόν, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐσκανδαλίσθη, ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν μείζονα ὑπόθεσιν ἔλαβεν εἰς τὸ φιλοσοφῆσαι, καὶ πάντα ὑπερβὰς τὰ ἀνθρώπινα, καὶ τῷ πτερῷ τῆς πίστεως κουφισθείς, περὶ τῶν μελλόντων φιλοσοφεῖ. ὁρῶν γὰρ ἀνεσκολοπισμένον, μεμαστιγωμένον, ὑβριζόμενον, χολὴν ποτιζόμενον, ἐμπτυόμενον, ὑπὸ δήμου τοσούτου χλευαζόμενον, ὑπὸ δικαστηρίου κατακριθέντα, καὶ ἐπὶ θάνατον ἀπαχθέντα, οὐδενὶ τούτων ἐσκανδαλίσθη· ἀλλ' ὁρῶν σταυρὸν καὶ ἥλους ἐμπεπηγότας, καὶ κωμῳδίαν τοσαύτην γινομένην ὑπὸ τοῦ πλήθους τοῦ διεφθαρμένου, τὴν ὀρθὴν ὁδὸν αὐτὸς ἐβάδισε λέγων, Μνήσθητί μου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου· καὶ τὸν κατηγοροῦντα ἐπεστόμιζε, καὶ τὰ οἰκεῖα ἁμαρτήματα ἐξωμολογεῖτο, καὶ περὶ ἀναστάσεως ἐφιλοσόφει· καὶ ταῦτα οὐ νεκροὺς ἰδὼν ἐγειρομένους, οὐ λεπροὺς καθαιρομένους, οὐ χωλοὺς διορθουμένους, οὐ θάλατταν χαλινουμένην, οὐ δαίμονας ἐλαυνομένους, οὐκ ἄρτους πηγάζοντας, οὐ τὰ ἄλλα, ἅπερ ἐθεάσατο τῶν Ἰουδαίων ὁ δῆμος, καὶ θεασάμενος ἐσταύρωσεν. ἀλλ' οὗτος μὲν ἀνεσκολοπισμένον ἰδὼν καὶ ὡμολόγησε Θεόν, καὶ βασιλείας ἐμνημόνευσε, καὶ περὶ τῶν μελλόντων ἐφιλοσόφησεν· ἐκεῖνοι δὲ θαυματουργοῦντα θεασάμενοι, καὶ τῆς διὰ λόγων, καὶ τῆς διὰ πραγμάτων ἀπολαύσαντες διδασκαλίας, οὐ μόνον οὐδὲν ἀπώναντο, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἔσχατον βάραθρον τῆς ἀπωλείας κατηνέχθησαν, ἐπὶ τὸν σταυρὸν αὐτὸν ἀναβιβάσαντες. ὁρᾷς ὅτι οἱ μὲν ἀγνώμονες καὶ ἠμελημένοι, οὐδὲ ἀπὸ τῶν ὠφελούντων κερδαίνουσιν· οἱ δὲ εὐγνώμονες καὶ νήφοντες, ἀφ' ὧν ἕτεροι σκανδαλίζονται, ἀπὸ τούτων τὰ μέγιστα ὠφελοῦνται; τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰούδα, καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰὼβ ἔστιν ἰδεῖν. ὁ μὲν γὰρ Ἰούδας οὐδὲ ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ τοῦ τὴν οἰκουμένην ὀρθώσαντος ἐσώθη· ὁ δὲ Ἰὼβ οὐδὲ ἀπὸ τοῦ διαβόλου τοῦ τοσούτους ἀπολέσαντος ἐβλάβη· ἀλλ' ὁ μὲν μυρία πάσχων κακά, ἐστεφανοῦτο· ἐκεῖνος δέ, ὁ σημεῖα θεασάμενος, καὶ αὐτὸς ποιήσας, ὁ νεκροὺς ἐγείρας καὶ δαίμονας ἐλάσας (καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ταύτην εἴληφε τὴν ἐξουσίαν) ὁ μυρία περὶ βασιλείας καὶ γεέννης ἀκούσας, ὁ τραπέζης κοινωνήσας μυστικῆς, ὁ δείπνου μεταλαβὼν φρικωδεστάτου, καὶ τοσαύτης ἀπολαύσας εὐνοίας καὶ προνοίας, ὅσης Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλείονος (μετὰ γὰρ τῆς ἄλλης ἐπιμελείας καὶ τῆς συγκαταβάσεως, ἧς μετέσχε πολλῆς, καὶ τὰ χρήματα τῶν πενήτων ἐγχειρισθεὶς ἦν) [τότε οὗτος] μετὰ τοσαῦτα ἐξεβακχεύθη, καὶ τὸν Σατανᾶν ὑποδεξάμενος διὰ τῆς φιλαργυρίας, εἰς τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν ἐγένετο προδότης, καὶ τὸ κεφάλαιον εἰργάσατο τῶν κακῶν, αἷμα τοιοῦτον πωλή-

σας

Ἰωαν. ιϛ. λγ.
Ματθ. ι. ιη.
Ἰωαν. ιϛ. β.
Ματθ. κζ. μ.
Λουκ. κγ. μβ.

χ. παῤῥησ
χ. περι
χ. τὰ πα-
ματα.
χ. πτερ
χ. ὥστε
μῳδοῦντ
λέγειν,
χ. δ' ἐκεῖ
χ. ἐφιλο
χ. ἀπολέ-
σαντος
χ. τοῦ
χ. τοῦ

σας τριάκοντα ἀργυρίων, καὶ φιλήματι δολίῳ προδοὺς τὸν δεσπότην. πόσους οἴει καὶ ἐν τούτῳ σκανδαλισθῆναι, τῷ παρὰ τοῦ μαθητοῦ γενέσθαι τὴν προδοσίαν; τί δαὶ ὁ τῆς ἐρήμου πολίτης, ὁ τῆς στείρας καρπὸς, ὁ τοῦ Ζαχαρίου παῖς, ὁ τὴν ἁγίαν ἐκείνην καὶ φρικώδη καταξιωθεὶς βαπτίσαι κεφαλὴν, καὶ γενέσθαι πρόδρομος τοῦ οἰκείου δεσπότου, ὅτι δεσμωτήριον ᾤκει, ὅτι ἀπετέμνετο, καὶ πορνικῆς ὀρχήσεως [σφαγὴ] μισθὸς ἐγένετο, πόσους οἴει σκανδαλίζεσθαι τότε; καὶ τί λέγω τότε; πόσοι νῦν μετὰ χρόνον τοσοῦτον ταῦτα ἀκούοντες σκανδαλίζονται; καὶ τί λέγω τὸν Ἰωάννην, καὶ τὸ δεσμωτήριον, καὶ τὴν σφαγὴν ἐκείνην, καὶ περὶ τοὺς οἰκέτας ἀναστρέφομαι, δέον πάλιν ἐπὶ τὸν δεσπότην καταφυγεῖν;

Ὁ γὰρ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, ὁ τὴν οἰκουμένην ὀρθώσας, ὁ τὴν πλάνην λύσας, ὁ τὴν γῆν ποιήσας οὐρανὸν, ὁ τοῦ θανάτου τὰ νεῦρα ἐκκόψας, ὁ τὸν ᾅδην ἄχρηστον ἐργασάμενος, ὁ τοῦ διαβόλου τὴν ἀκρόπολιν καταλύσας, ὁ τοὺς δαίμονας ἐπιστομίσας, ὁ τοὺς ἀνθρώπους ἀγγέλους ποιήσας, ὁ βωμοὺς καταλύσας καὶ ναοὺς * ἀνατρέψας, ὁ τὴν καινὴν ταύτην καὶ ξένην φιλοσοφίαν εἰς τὴν γῆν καταφυτεύσας, ὁ μυρία ἐργασάμενος ἀγαθὰ, τὰ φρικώδη ταῦτα καὶ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ, οὐχὶ σκάνδαλον πολλοῖς γέγονεν; οὐχὶ Παῦλος βοᾷ καθ' ἑκάστην ἡμέραν λέγων, καὶ οὐκ αἰσχύνεται· Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἔθνεσι δὲ μωρίαν; τί οὖν, εἰπέ μοι, οὐκ ἐχρῆν γενέσθαι τὸν σταυρὸν, οὐδὲ τὴν φρικώδη ἐκείνην ἀνενεχθῆναι θυσίαν, οὐδὲ τοσαῦτα τελεσθῆναι κατορθώματα, ἐπειδὴ σκάνδαλον ἐγίνετο τοῖς ἀπολλυμένοις τὸ πρᾶγμα καὶ τότε, καὶ μετὰ ταῦτα, καὶ παρὰ πάντα τὸν χρόνον; καὶ τίς οὕτω μαινόμενος, τίς οὕτως ἐξεστηκὼς, ὡς τοῦτο εἰπεῖν; ὥσπερ οὖν ἐνταῦθα οὐ τοὺς σκανδαλιζομένους δεῖ λογίζεσθαι, καίτοι τοσούτους ὄντας, ἀλλὰ τοὺς σωθέντας, τοὺς κατορθώσαντας, τοὺς ἀπολαύσαντας τῆς τοσαύτης σοφίας (καὶ οὐ χρὴ λέγειν, τί δὲ περὶ τοὺς σκανδαλισθέντας; ἑαυτοῖς γὰρ ἂν εἶεν ἐκεῖνοι δίκαιοι λογίζεσθαι) οὕτω δὴ οὐδὲ νῦν. τὸ γὰρ σκάνδαλον οὐ παρὰ τὴν φύσιν τοῦ σταυροῦ γέγονεν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἄνοιαν τῶν σκανδαλιζομένων (διὸ καὶ ἐπάγει ὁ Παῦλος, Αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι Χριστὸν, Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν) ἐπεὶ καὶ ὁ ἥλιος βλάπτει τοὺς ἀσθενεῖς τοὺς ὀφθαλμούς. τί οὖν; οὐκ ἔδει γενέσθαι τὸν ἥλιον; καὶ τὸ μέλι πικρὸν τοῖς νοσοῦσι φαίνεται). τί οὖν; ἀφανισθῆναι ἔδει τοῦτο ἐκ τοῦ μέσου; αὐτοὶ δὲ οἱ ἀπόστολοι, οὐχὶ τοῖς μὲν ὀσμὴ ἐκ θανάτου εἰς θάνατον ἦσαν, τοῖς δὲ ὀσμὴ ζωῆς εἰς ζωήν; διὰ τοὺς ἀπολλυμένους οὖν οὐκ ἔδει τοὺς ζῶντας ἀπολαῦσαι τῆς τοσαύτης κηδεμονίας; αὕτη δὲ ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ, ἡ σωτηρία ἡ ἡμετέρα, ἡ πηγὴ τῶν ἀγαθῶν, ἡ ζωὴ, τὰ μυρία καλὰ, πόσους ἐβάρησε; πόσους ἀπολογίας ἀπεστέρησε καὶ συγγνώμης; οὐκ ἀκούεις τί φησι περὶ τῶν Ἰουδαίων ὁ Χριστός; Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. τί οὖν; ἐπειδὴ ἀναπολόγητα αὐτοῖς γέγονε μετὰ τὴν παρουσίαν τὰ ἁμαρτήματα, οὐκ ἔδει αὐτὸν παραγενέσθαι δι' ἐκείνους τοὺς κακῶς τῷ καλῷ χρησαμένους; καὶ τίς ἂν ταῦτα εἴποι; οὐδεὶς οὐδὲ τῶν σφόδρα ἐξεστηκότων. τί δαὶ, ἀπὸ τῶν γραφῶν, εἰπέ μοι, πόσοι ἐσκανδαλίσθησαν; πόσαι αἱρέσεις ἐντεῦθεν ἔτεκον ἑαυταῖς προφάσεις; ἐξαλειφθῆναι οὖν ἔδει τὰς γραφὰς διὰ τοὺς σκανδαλισθέντας; ἢ μηδὲ τὴν ἀρχὴν δοθῆναι; οὐδαμῶς· ἀλλὰ καὶ σφόδρα δοθῆναι διὰ τοὺς μέλλοντας καρποῦσθαι τὴν ἀπ' αὐτῶν ὠφέλειαν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ (πάλιν οὐ παύσομαι τὰ αὐτὰ λέγων) ἑαυτοῖς λογιζέσθωσαν τὰ σκάνδαλα· οἱ δὲ μέλλοντες ἐξ αὐτῶν τὰ μέγιστα ὠφελεῖσθαι, οὐ τὴν τυχοῦσαν ὑπέμειναν ἂν ζημίαν, εἰ διὰ τὴν ἑτέρων ἀγνωμοσύνην καὶ ῥᾳθυμίαν αὐτοὶ μέλλοντες κερδαίνειν τῷ λαβεῖν αὐτὰς, ἀπεστερήθησαν τῆς τοιαύτης ὠφελείας. μὴ τοίνυν μοι λέγε τοὺς ἀπολλυμένους. ὅπερ γὰρ καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν εἶπον λόγῳ, οὐδεὶς τῶν ἑαυτοὺς μὴ ἀδικούντων παρ' ἑτέρων ἀδικεῖταί ποτε, κἂν εἰς αὐτὸ τὸ ζῆν κινδυνεύῃ.

χρζ΄. ιε. Ὅτι οἱ αὐθένται καὶ ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου τῶν ἀγαθῶν, τοῦ σταυροῦ λέγω, δι' οὗ ἡ οἰκουμένη ἐσώθη, ἐσκανδαλίσθησαν.

α. Κορ α. κγ.

β. Κορ β. ιε.

Ἰωάν ιε. κβ.

Κεφ. ιϛ.
Ὅτι τὸν ἑαυτὸν μὴ ἀδικοῦντα οὐδεὶς δύναται παραβλάψαι.

Τί γὰρ ὁ Ἄβελ ἐβλάβη, εἰπέ μοι, ὑπὸ ἀδελφικῆς κατενεχθεὶς δεξιᾶς, καὶ ἄωρον καὶ βίαιον ὑπομείνας θάνατον; ἀλλ' οὐχὶ μᾶλλον ἐκέρδανε, λαμπρότερον ἀναδησάμενος στέφανον; τί δαὶ ὁ Ἰακώβ, ὁ τοσαῦτα παθὼν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ ἄπολις καὶ φυγὰς καὶ μετανάστης καὶ δοῦλος γενόμενος, καὶ εἰς ἔσχατον λιμὸν κατενεχθείς; τί δαὶ ὁ Ἰωσήφ, ὁμοίως καὶ αὐτὸς ἄπολις, ἄοικος, καὶ αἰχμάλωτος, καὶ δοῦλος, καὶ δεσμώτης γενόμενος, καὶ περὶ τῶν ἐσχάτων κινδυνεύσας καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ τοιαύτας ὑπομείνας διαβολάς; τί δαὶ ὁ Μωϋσῆς ὑπὸ τοσούτου δήμου μυριάκις καταλευσθεὶς, καὶ παρὰ τῶν εὐεργετηθέντων ἐπιβουλευθείς; τί δαὶ οἱ προφῆται πάντες τοσαῦτα παρὰ τῶν Ἰουδαίων παθόντες κακά; τί δαὶ ὁ Ἰὼβ, ὑπὸ τοῦ διαβόλου μυρίαις μηχαναῖς πολεμηθείς; τί δαὶ οἱ παῖδες οἱ τρεῖς; τί δαὶ ὁ Δανιὴλ περὶ ζωῆς, περὶ ἐλευθερίας, περὶ τῶν ἐσχάτων κινδυνεύσας αὐτῶν; τί δαὶ ὁ Ἠλίας ἐσχάτῃ πενίᾳ συζῶν, ἐλαυνόμενος, δραπετεύων, τὰς ἐρήμους οἰκῶν, φυγὰς ἀεὶ καὶ μετανάστης γινόμενος; τί δαὶ ὁ Δαβὶδ, τοσαῦτα μὲν παρὰ τοῦ Σαοὺλ, τοσαῦτα δὲ ὕστερον παρὰ τοῦ ἰδίου παιδὸς παθών; οὐχὶ μᾶλλον διέλαμψε, τὰ ἔσχατα πάσχων κακὰ, ἢ ὅτε εὐημερίας ἀπήλαυε; τί δαὶ ὁ Ἰωάννης ἀποτμηθείς; τί δαὶ οἱ ἀπόστολοι, οἱ μὲν ἀποτμηθέντες, οἱ δὲ ἑτέραις τιμωρίαις παραδοθέντες; τί δαὶ οἱ μάρτυρες, οἱ δειναῖς βασάνοις τὴν ψυχὴν ἀπορρήξαντες; οὐχὶ πάντες οὗτοι τότε μάλιστα ἔλαμψαν, ὅτε ἐπηρεάζοντο; ὅτε ἐπεβουλεύοντο; ὅτε τὰ ἔσχατα πάσχοντες γενναίως εἱστήκεσαν;

Κεφ. ιζ.
Ὅτι μέγιστον προνοίας καὶ ἀγαθότητος καὶ ἀγάπης Θεοῦ ὁ σταυρὸς ὑπόδειγμα.

Ρωμ. ε. η.

Ρωμ. ε. ι.

Γαλατ. ϛ. ιδ.

Ιωαν. ιζ. α.

Ιωαν. ζ. λθ.

Ιωαν. γ. ιϛ.

Ρωμ. η. λβ.

Φιλιπ. β. ιγ.

Φιλιπ. β. ε.

Τὸν δὲ κοινὸν ἡμῶν δεσπότην διὰ τὰ ἄλλα πάντα ἀνυμνοῦντες, οὐ διὰ τοῦτο μάλιστα ἀνυμνοῦμεν, δοξάζοντες, ἐκπληττόμενοι διὰ τὸν σταυρὸν, διὰ τὸν θάνατον ἐκεῖνον τὸν ἐπάρατον; οὐ τοῦτο ἄνω καὶ κάτω σημεῖον ὁ Παῦλος ποιεῖται τῆς ἀγάπης αὐτοῦ τῆς περὶ ἡμᾶς, τὸ ἀποθανεῖν; τὸ ὑπὲρ τοιούτων ἀποθανεῖν; καὶ παρεὶς εἰπεῖν τὸν οὐρανὸν, τὴν γῆν, τὴν θάλατταν, τὰ ἄλλα πάντα, ἅπερ ἐποίησεν ὁ Χριστὸς εἰς χρείαν ἡμῶν καὶ ἀνάπαυσιν, ἄνω καὶ κάτω περιστρέφει τὸν σταυρὸν, λέγων· Συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην ὁ Θεὸς εἰς ἡμᾶς, ὅτι, ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. καὶ ἐντεῦθεν ἡμῖν χρηστὰς ὑποτείνει τὰς ἐλπίδας, λέγων· Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. οὐκ ἐπὶ τούτῳ μάλιστα καὶ αὐτὸς καλλωπίζεται, καὶ μεγαφρονεῖ, καὶ σκιρτᾷ, καὶ πέταται ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, Γαλάταις γράφων οὕτως· Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ; καὶ τί θαυμάζεις, εἰ Παῦλος ἐπὶ τούτῳ σκιρτᾷ καὶ πηδᾷ καὶ καλλωπίζεται; αὐτὸς ὁ ταῦτα παθὼν, δόξαν τὸ πρᾶγμα καλεῖ. Πάτερ γὰρ, φησὶν, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν υἱόν. καὶ ὁ μαθητὴς δὲ ὁ ταῦτα γράψας οὕτως ἔλεγεν· Οὔπω γὰρ ἦν ἐν αὐτοῖς πνεῦμα ἅγιον, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη, δόξαν καλῶν τὸν σταυρόν. ὅτε δὲ αὐτοῦ τὴν ἀγάπην παραστῆσαι ἐβουλήθη, καὶ αὐτὸς τί εἶπε; σημεῖα; θαύματα; τεράστιά τινα; οὐδαμῶς, ἀλλὰ τὸν σταυρὸν εἰς μέσον φέρει, λέγων· Οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. καὶ Παῦλος πάλιν, Ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται; καὶ εἰς ταπεινοφροσύνην δὲ ὅταν ἐνάγῃ, ἐντεῦθεν κατασκευάζει τὴν παραίνεσιν, οὕτω λέγων· Εἴ τις παράκλησις ἐν Χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ τινα σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί, πληρώσατέ μου τὴν χαρὰν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες, μηδὲν κατ' ἐρίθειαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν. Εἶτα εἰσάγων τὴν συμβουλὴν, φησί· Τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώ-

γρ. δὲ
γρ. δὲ
γρ. δὲ
γρ. λοιδορη-
θεὶς
γρ. δὲ
γρ. δὲ
γρ. δὲ
γρ. δὲ
γρ. δὲ
γρ. δὲ
γρ. δὲ
γρ. δὲ
γρ. διέλαμ
γρ. ἔφησαν
γρ. τότε
γρ. τότε
γρ. σημαίνει
γρ. παραιν

ματι ἀνθρώπου γενόμενος, καὶ ἐν σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος· ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. καὶ περὶ ἀγάπης δὲ πάλιν συμβουλεύων, τοῦτο εἰς μέσον παράγει, Ἀγαπᾶτε, λέγων, ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ Θεῷ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. καὶ γυναῖκας συνάπτων ἀνδράσιν εἰς ὁμόνοιαν, οὕτω λέγει· Οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ αὐτῆς. καὶ αὐτὸς δὲ δεικνὺς πῶς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα περισπούδαστον ἦν, καὶ πῶς σφόδρα ἤρα τοῦ πάθους, τὸν πρῶτον τῶν ἀποστόλων, τὴν κρηπῖδα τῆς ἐκκλησίας, τὸν κορυφαῖον τοῦ χοροῦ τῶν μαθητῶν, καὶ ταῦτα ἐξ ἀγνοίας εἰπόντα, Ἵλεώς σοι, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο, ἄκουσον τί ἐκάλεσεν· Ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ· σκάνδαλόν μου εἶ· τῇ ὑπερβολῇ τῆς ὕβρεώς τε καὶ τῆς ἐπιτιμήσεως τὴν πολλὴν περὶ τὸ πρᾶγμα αὐτοῦ σπουδὴν ἐνδεικνύμενος. καὶ τὴν μὲν ἀνάστασιν λάθρα καὶ ἐν παραβύστῳ πεποίηκεν, ἐπιτρέπων αὐτῆς τὴν ἀπόδειξιν τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ παντί· τὸν δὲ σταυρὸν ἐν μέσῃ τῇ πόλει, ἐν μέσῃ τῇ ἑορτῇ, ἐν μέσῳ δήμῳ τῶν Ἰουδαίων, ἑκατέρων τῶν δικαστηρίων παρόντων, Ῥωμαϊκῶν τε καὶ Ἰουδαϊκῶν, τῆς ἑορτῆς πάντας συναγαγούσης, ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ, ἐν κοινῷ τῆς οἰκουμένης θεάτρῳ ὑπέμεινε. καὶ ἐπειδὴ οἱ παρόντες μόνοι ἑώρων τὸ γινόμενον, ἐπέταξε τῷ ἡλίῳ κρυβέντι πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἀπαγγεῖλαι τὸ τόλμημα. καίτοι πολλοῖς, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, σκάνδαλον τὸ πρᾶγμα ἐγένετο. ἀλλ' οὐ δεῖ τούτοις προσέχειν, ἀλλὰ τοῖς σωζομένοις, τοῖς κατωρθωκόσι. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ἐν τῷ παρόντι βίῳ οὕτω λαμπρὸς ὁ σταυρὸς, ὡς καὶ δόξαν αὐτὸν καλέσαι Χριστὸν, καὶ τὸν Παῦλον ἐπ' αὐτῷ καυχᾶσθαι; ἐν γὰρ ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ καὶ φρικώδει ἡμέρᾳ, ὅταν ἔλθῃ τὴν δόξαν ἐνδεικνύμενος τὴν ἑαυτοῦ, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅταν τὸ φοβερὸν παρῇ κριτήριον, ὅταν πᾶσα ἡ τῶν ἀνθρώπων παριστήκῃ φύσις, ὅταν ποταμοὶ πυρὸς καχλάζοντες, ὅταν ἀγγέλων δῆμοι καὶ τῶν ἄνω δυνάμεων ἀθρόοι ἐκχέωνται κάτω μετ' αὐτοῦ, ὅταν βραβεῖα τὰ μυρία ἐκεῖνα, ὅταν οἱ μὲν, ὡς ἥλιος λάμπωσιν, οἱ δὲ, ὡς ἀστέρες, ὅταν συμμορίαι μαρτύρων, ὅταν ἀποστόλων χοροὶ, ὅταν προφητῶν τάγματα, ὅταν γενναίων ἀνδρῶν σύλλογοι πάντες εἰς μέσον ἄγωνται, τότε δὴ, τότε ἐν ἐκείνῃ τῇ λαμπρότητι, ἐν ἐκείνῃ τῇ περιφανείᾳ, αὐτὸν ἔρχεται φέρων λαμπρὰς ἀφιέντα τὰς ἀκτῖνας. Τότε γὰρ, φησι, φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, τὸ δὲ σημεῖον τοῦ σταυροῦ φανήσεται. ὦ πάθους λαμπρότης, ὦ σταυροῦ φαιδρότης. ἥλιος σκοτίζεται, καὶ ἄστρα πίπτει, ὥσπερ φύλλα, ὁ δὲ σταυρὸς πάντων ἐκείνων φανότερος διαλάμπει, ὅλον κατέχων τὸν οὐρανόν. ὁρᾷς πῶς ἐγκαλλωπίζεται τούτῳ ὁ δεσπότης; πῶς δόξαν αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα ὂν ἀποφαίνει, ὅταν ἐν ἐκείνῃ δεικνύῃ αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ μετὰ τοσαύτης λαμπηδόνος;

Καὶ σὺ τοίνυν, ὅταν ἴδῃς τινὰς ἀπὸ τῶν συμβάντων σκανδαλιζομένους, πρῶτον μὲν ἐκεῖνο λογίζου, ὅτι οὐκ ἐντεῦθεν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς οἰκείας ἀσθενείας τὰ σκάνδαλα. καὶ δηλοῦσιν οἱ τοῦτο μὴ παθόντες. ἔπειτα σκόπει, ὅτι πολλοὶ καὶ διέλαμψαν ἐντεῦθεν μειζόνως, τὸν Θεὸν δοξάζοντες καὶ μετὰ πάσης εὐχαριστοῦντες σπουδῆς αὐτῷ καὶ ἐπὶ τούτοις. οὐκοῦν μὴ τοὺς σαλευομένους ὅρα, ἀλλὰ καὶ τοὺς παγίως ἑστῶτας, καὶ ἀκινήτους μένοντας, καὶ ταύτῃ ἰσχυροτέρους γινομένους· μὴ τοὺς θορυβουμένους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐξ οὐρίων πλέοντας, καὶ πολλῷ πλείους ὄντας τῶν παρασυρέντων. εἰ δὲ καὶ πλείους ἦσαν ἐκεῖνοι, κρείττων εἷς ποιῶν τὸ θέλημα Κυρίου, ἢ μύριοι παράνομοι.

Ἐννόησον ὅσοι καὶ τὸν μαρτυρίου στέφανον ἀνεδήσαντο. οἱ μὲν γὰρ ἐμαστιγώθησαν, οἱ δὲ εἰς δεσμωτήριον ἐνεβλήθησαν, οἱ δὲ ἁλύσεις ὡς κακοῦργοι περιέκειντο, οἱ δὲ πατρίδος ἐξέπεσον, οἱ δὲ οὐσίαν ἀπέβαλον, οἱ δὲ πρὸς τὴν ὑπερορίαν μετῳκίσθησαν, οἱ δὲ ἐσφάγησαν, οἱ μὲν καὶ τῇ πείρᾳ, οἱ δὲ καὶ μόνῃ τῇ γνώμῃ. καὶ γὰρ δοράτων γυμνουμένων, καὶ ξιφῶν ἀκονου-

Ἐφεσ. ε. β.

Ἐφ. ε. κε.

Ματθ. ι. κϛ.

Ματθ. κδ. λ.

Κεφ. ιη.
Ὅτι οὐ μικρὸν ἀπὸ τῶν συμβάντων κέρδος τῇ ἐκκλησίᾳ γέγονεν.

Κεφ. ιθ.
Ὅτι πολλοὶ μάρτυρες ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ἐγένοντο καὶ ζῶντες, καὶ τελευτήσαντες.

μένων, καὶ ἀπειλῶν καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν γινομένων, καὶ τῶν ἐν ἀρχαῖς θυμοῦ πνεόντων, καὶ φόνων ἐπανατεινομένων, καὶ μυρίων εἰδῶν κολάσεων καὶ τιμωριῶν. οὐκ εἶξαν, οὐδὲ ἐνέδωκαν· ἀλλ᾽ ἔστησαν ἐπὶ τῆς πέτρας ἀκίνητοι, πάντα καὶ ποιῆσαι καὶ παθεῖν αἱρούμενοι, ὥστε μὴ κοινωνῆσαι τῇ παρανομίᾳ τῶν τὰ τοιαῦτα τετολμηκότων· οὐκ ἄνδρες δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες. καὶ γὰρ καὶ γυναῖκες πρὸς τὸν ἀγῶνα ἀπεδύσαντο τοῦτον, καὶ ἀνδρῶν πολλαχοῦ μᾶλλον ἠνδρίσαντο. οὐ γυναῖκες δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ νέοι καὶ μειράκια κομιδῇ. ταῦτ᾽ οὖν, εἰπέ μοι, μικρὰ τοσοῦτον δῆμον μαρτύρων κερδᾶναι τὴν ἐκκλησίαν; μάρτυρες γὰρ ἅπαντες οὗτοι. οὐ γὰρ δὴ μόνον ἐκεῖνοι οἱ εἰς δικαστήριον ἑλκυσθέντες, καὶ θῦσαι κελευσθέντες, καὶ μὴ πεισθέντες, παθόντες ἅπερ ἔπαθον, μάρτυρες ἂν εἶεν μόνοι· ἀλλὰ κἀκεῖνοι οἱ ὑπὲρ ὁτουοῦν τῶν τῷ Θεῷ δοκούντων παθεῖν τι καταδεξάμενοι· καὶ εἴ τις μετ᾽ ἀκριβείας ἐξετάσειεν, οὗτοι μᾶλλον, ἢ ἐκεῖνοι. οὐ γὰρ ἔστιν ἴσον ὀλέθρου τοιούτου καὶ ἀπωλείας ψυχῆς περικειμένης καταδέξασθαι παθεῖν τι καὶ μὴ παραπολέσθαι, καὶ ὑπὲρ ἐλάττονος κατορθώματος τὴν αὐτὴν ταύτην ὑπομεῖναι τιμωρίαν. ὅτι δὲ οὐχ οἱ σφαγέντες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ προεσκευασμένοι καὶ γινόμενοι πρὸς τοῦτο ἕτοιμοι, μαρτυρίου στέφανον ἀνεδήσαντο, τοῦτό τε αὐτὸ, καὶ ὃ πρότερον εἴρηκα, ὅτι ὁ ὑπὲρ ἐλαττόνων σφαγεὶς, μάρτυς ἐστὶν ἀπηρτισμένος, ἀπὸ τῆς Παύλου φωνῆς ἀποδεῖξαι τοῦτο πειράσομαι. ἀρξάμενος γὰρ ἀπαριθμεῖσθαι τοὺς ἐπὶ τῶν προγόνων λάμψαντας ὁ μακάριος Παῦλος, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ Ἄβελ ποιησάμενος, εἶτα διεξελθὼν εἰς τὸν Νῶε, τὸν Ἀβραὰμ, τὸν Ἰσαὰκ, τὸν Ἰακὼβ, τὸν Μωϋσέα, τὸν Ἰησοῦν, τὸν Δαβὶδ, τὸν Σαμουὴλ, τὸν Ἠλίαν, τὸν Ἐλισσαῖον, τὸν Ἰὼβ, ἐπήγαγε λέγων· Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων. καίτοιγε οὐ πάντες ἐσφάγησαν οὗτοι, μᾶλλον δὲ οὐδὲ εἷς, πλὴν δυοῖν ἢ τριῶν, τοῦ Ἄβελ καὶ τοῦ Ἰωάννου· οἱ δὲ ἄλλοι πάντες οἰκείᾳ τελευτῇ τὸν βίον κατέλυσαν. καὶ Ἰωάννης δὲ αὐτὸς οὐ θῦσαι κελευσθεὶς καὶ μὴ καταδεξάμενος ἐσφάγη, οὐδὲ εἰς βωμὸν ἀχθεὶς, οὐδὲ πρὸς εἴδωλον ἑλκυσθεὶς, ἀλλ᾽ ὑπὲρ ῥήματος ἑνός. ἐπειδὴ γὰρ εἶπε τῷ Ἡρώδῃ, Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ τὸ δεσμωτήριον ᾤκησε, καὶ τὴν σφαγὴν ἐκείνην ὑπέμεινεν. εἴ γε ὁ γάμον παρανομούμενον ἐκδικήσας, τό γε εἰς αὐτὸν ἧκον (οὐδὲ γὰρ διώρθωσε τὸ κακῶς γεγενημένον· ἀλλ᾽ εἶπε μόνον, παῦσαι δὲ οὐκ ἴσχυσεν) εἰ τοίνυν ὁ μόνον εἰπὼν, καὶ μηδὲν οἴκοθεν ἢ τοῦτο εἰσενεγκὼν, ἐπειδὴ ἀπετμήθη, μάρτυς, καὶ μαρτύρων ἐστὶ πρῶτος, οἱ τοσαύτας σφαγὰς προσδοκήσαντες, καὶ οὐχὶ πρὸς Ἡρώδην, ἀλλὰ πρὸς τοὺς κρατοῦντας τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἀποδυσάμενοι, καὶ οὐχὶ γάμῳ παρανομουμένῳ, ἀλλὰ νόμοις πατρῴοις καὶ θεσμοῖς ἐκκλησίας ἐπηρεασθεῖσι παραστάντες, καὶ διὰ τῶν ῥημάτων καὶ διὰ τῶν πραγμάτων τὴν παρρησίαν ἐπιδειξάμενοι, καὶ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκοντες, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες, πῶς οὐκ ἂν εἶεν δίκαιοι μυριάκις εἰς τὸν τῶν μαρτύρων καταλεγῆναι χορόν; ἐπεὶ καὶ ὁ Ἀβραάμ, μὴ σφάξας τῇ πείρᾳ τὸν υἱὸν, τῇ προθέσει ἔσφαξε, καὶ φωνῆς ἤκουσεν ἄνωθεν λεγούσης· ὅτι Οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι᾽ ἐμέ. οὕτω πανταχοῦ καὶ ἡ γνώμη, ὅταν ἀπηρτισμένη ᾖ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς, ὁλόκληρον λαμβάνει τὸν στέφανον. εἰ δὲ ἐκεῖνος υἱοῦ μὴ φεισάμενος, οὕτως ἀνεκηρύττετο, οὗτοι ἑαυτῶν μὴ φεισάμενοι, ἐννόησον πόσον λήψονται μισθὸν, οὐ μίαν, καὶ δύο, καὶ τρεῖς ἡμέρας, ἀλλ᾽ ὁλόκληρον τὸν βίον ἐπὶ τῆς παρατάξεως ἱστάμενοι ταύτης, βαλλόμενοι λοιδορίαις, ὕβρεσιν, ἐπηρείαις, συκοφαντίαις. οὐδὲ γὰρ τοῦτο μικρόν. διὸ καὶ ὡς μέγα Παῦλος αὐτὸ θαυμάζει λέγων· Τοῦτο μὲν ὀνειδισμοῖς καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτω πασχόντων γενηθέντες. τί ἂν τις καὶ εἴποι τοὺς καὶ αὐτοὺς ἀποθνήσκοντας, καὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα ἀθλοῦντας ἀλείψαντας, * καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας; καλῶς δὲ αὐτοὺς καὶ θαυμάζει. καὶ γὰρ καὶ οὐσίας ἐπέδωκαν πολλοὶ, ὥστε τοὺς δεσμώτας καὶ τοὺς ἐξορίστους ἔχειν τινὰ παραμυθίαν τῆς τοσαύτης ταλαιπωρίας, καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν

ὑπαρχόντων

Ἑβρ. ιβ. α.

Ματθ. ιδ. δ.

Γεν. κβ. ιϛ.

Ἑβρ. ι. λγ.

ὑπὸ ἀρχόντων ἡδέως ἐδέξαντο, κατὰ τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο λόγιον· ἕτεροι, οἱ ἀπὸ πατρίδος, οἱ δὲ καὶ αὐτῆς ἐξεβλήθησαν τῆς ζωῆς. ὁρῶν τοίνυν τοσοῦτον πλοῦτον, τοσοῦτον κέρδος, τοσαύτην ἐμπορίαν τῇ ἐκκλησίᾳ συνηγμένην, τοσούτους θησαυροὺς ἀποτιθεμένους, πυρὸς σφοδροτέρους γινομένους τοὺς πρότερον ἀναπεπτωκότας, καὶ τοὺς θεάτροις προσηλωμένους εἰς τὰς ἐρημίας ἐξιόντας, καὶ τὰς νάπας καὶ τὰ ὄρη ποιοῦντας ἐκκλησίας, καὶ τοῦ ἔθνους ἐξάγοντος τὴν ἀγέλην εἰς τὴν τῶν ποιμένων τάξιν μεταστάντα τὰ πρόβατα, καὶ τοὺς στρατιώτας εἰς τὴν τοῦ στρατηγοῦ παρρησίας ἕνεκεν καὶ ἀνδρείας, καὶ πάντας μετὰ τῆς προσηκούσης θερμότητος, σπουδῆς, ἐμμελείας, τὰς συνάξεις ἐπιτελοῦντας, οὐκ ἐκπλήττῃ καὶ θαυμάζεις, ὅσον ἐκ τούτου κατόρθωμα γέγονεν; οὐ γὰρ δὴ μόνον οἱ ὀρθῶς βιοῦντες, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ τῶν περὶ τὰ θέατρα μεμηνότων καὶ ἱπποδρομίαις προσεχόντων, ὑπὸ τοῦ ζήλου πυρὸς σφοδρότερον πυρωθέντες, πᾶσαν ἐκείνην ἀπέθεντο τὴν μανίαν, καὶ κατ' αὐτῶν τῶν ξιφῶν σχεδὸν ἐπήδησαν, πρὸς ἄρχοντας παρρησιαζόμενοι, βασάνων καταφρονοῦντες, ἀπειλῶν καταγελῶντες, δεικνύντες ὅσον ἐστὶν ἀρετὴ, καὶ πῶς ἔνι τῶν σφόδρα ἀπολλυμένων, μετανοήσαντα καὶ μεταστάντα αὐτῆς ἅψασθαι τῶν οὐρανῶν τῆς ἁψῖδος. τοσαῦτα οὖν βραβεῖα ὁρῶν, τοσούτους στεφάνους πλεκομένους, τοσαύτην διδασκαλίαν γινομένην, πόθεν, εἰπέ μοι, σκανδαλίζῃ; ἀπὸ τῶν ἀπολωλότων, φησίν. ἀλλ', ὅπερ ἔφην, καὶ λέγων οὐ παύσομαι, οὗτοι ἑαυτοῖς λογιζέσθωσαν τῆς ἀπωλείας τὴν ὑπόθεσιν. τοῦτο γὰρ δι' ὅλου ὁ λόγος ἡμῖν ἀγωνιζόμενος ἔδειξεν. εἴπω καὶ ἕτερον κατόρθωμα· πόσοι προσωπεῖον εὐλαβείας περικείμενοι, πόσοι πεπλασμένην πρᾳότητα ἔχοντες, πόσοι μεγάλοι τινὲς εἶναι νομιζόμενοι, καὶ οὐκ ὄντες, ἀθρόον ἐπὶ τοῦ παρόντος διηλέγχθησαν καιροῦ, καὶ τὰ τῆς ἀπάτης αὐτοῖς διερρύη, καὶ, ὅπερ ἦσαν, ἐφάνησαν, οὐχ ὅπερ ὑπεκρίνοντο καὶ ἠπάτων; οὐ μικρὸν δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ σφόδρα μέγιστον εἰς ὠφέλειαν τῶν ἐθελόντων προσέχειν, τὸ διαγνῶναι τοὺς ἔχοντας τῶν προβάτων τὰς δορὰς, καὶ μὴ ἀναμίγνυσθαι τοὺς λύκους τοὺς οὕτω κρυπτομένους τοῖς ὄντως προβάτοις. καὶ γὰρ κάμινος γέγονεν ὁ καιρὸς οὗτος, τὰ χαλκὸν ἔχοντα τῶν νομισμάτων διελέγχων, τὸν μόλιβδον κατατήκων, τὴν καλάμην κατακαίων, τὰς τιμίας ὕλας τιμιωτέρας ἀποφαίνων. τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος σημαίνων ἔλεγε· Δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν.

α. Κορ ια. ιθ.

κεφ. κ.

Ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων χαλεπώτερα συνέβη

Μηδεὶς οὖν σε τούτων σκανδαλιζέτω, μὴ ἱερεὺς νῦν φαῦλος γεγενημένος, καὶ λύκου παντὸς ἀγριώτερον ἐπιπηδῶν τῇ ἀγέλῃ, μὴ τῶν ἀρχόντων, μὴ τῶν κρατούντων τις πολλὴν ὠμότητα ἐνδεικνύμενος. ἐννόησον γοῦν ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων συνέβη τούτων χαλεπώτερα. ὅτε γὰρ κρατῶν τότε τὸ σκῆπτρον, τὸ μυστήριον τῆς ἀνομίας ἦν (οὕτω γὰρ αὐτὸν ὁ Παῦλος ἐκάλεσε) πᾶν εἶδος κακίας ἐπελθὼν, καὶ πάντας ἀποκρύψας τῇ πονηρίᾳ, ἀλλ' οὐδὲν οὔτε τὴν ἐκκλησίαν, οὔτε τοὺς γενναίους ἐκείνους ἄνδρας οὗτος παρέβλαψεν, ἀλλὰ καὶ λαμπροτέρους ἀπέφηνεν· οἵ τε ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων οὕτω φαῦλοι καὶ πονηροί τινες ἦσαν, ὡς κελεύεσθαι * τὸν ζῆλον αὐτῶν τοῦ βίου φεύγειν (Ἐπὶ γὰρ τῆς Μωϋσέως καθέδρας, φησὶν, ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. πάντα οὖν, ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε) καίτοι τί γένοιτ' ἂν πονηρότερον ἱερέων, ὧν ὁ ζῆλος ἀπολλύειν ἔμελλε τοὺς μιμουμένους; ἀλλ' ὅμως καὶ τοιούτων ὄντων τῶν τότε κρατούντων, οἱ λάμψαντες, οἱ στεφανωθέντες οὐδὲν παρεβλάβησαν, ἀλλὰ μειζόνως ἐδοξάσθησαν. οὐ τοίνυν ξενίζεσθαι χρὴ τοῖς γινομένοις. πανταχοῦ γὰρ πειρασμοὶ τοῖς νήφουσίν εἰσι παρεζευγμένοι, ἀπὸ τῶν οἰκείων, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος τὰς νιφάδας ὁρῶν τῶν κινδύνων τὰς ἐπαγομένας αὐτοῖς, καὶ δεδοικὼς μή τινες τῶν μαθητῶν ἐντεῦθεν θορυβηθῶσι, γράφων ἔλεγεν· Ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον εἰς τὸ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὗτος ἡμῶν ὁ βίος, αὕτη τῆς ἀποστολικῆς πολιτεί-

β. Θεσ. β. ζ.

* τὸν λαὸς

Ματθ. κγ. β.

α Θεσ. γ. β.

ας ἡ "ἀκολουθία, τὸ μυρία παθεῖν κακά. Εἰς τοῦτο γὰρ κείμεθα, φησί. τί ἐστιν, Εἰς τοῦτο κείμεθα; ὥσπερ τὰ ὤνια εἰς τοῦτο "πρόκειται, εἰς τὸ πωλεῖσθαι, οὕτω καὶ ὁ ἀποστολικὸς βίος εἰς τὸ λοιδορεῖσθαι καὶ εἰς τὸ πάσχειν κακῶς, εἰς τὸ μηδέποτε ἀναπνεῖν, εἰς τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἀνακωχήν. καὶ ὅσοι νήφουσιν, οὐ μόνον οὐδὲν ἐντεῦθεν βλάπτονται, ἀλλὰ καὶ μειζόνως κερδαίνουσι. διὰ δὲ τούτους, μετὰ τὸ μαθεῖν, ὅτι ἑστήκασι γενναίως, θαυμάζει. καὶ περὶ ἑτέρων δὲ ταῦτα λέγει, ὅτι μετὰ τὰ δεσμὰ αὐτοῦ καὶ τὰς ἁλύσεις περισσοτέρως ἐτόλμων ἀφόβως τὸν λόγον λαλεῖν. τί "δαὶ ἐπὶ Μωϋσέως, εἰπέ μοι; ἐν μέσῃ βαρβάρων χώρᾳ οὐκ ἀφῆκεν ὁ Θεὸς καὶ μάγους "τὰ αὐτὰ ἐπιδείξασθαι; οὐχὶ καὶ ταύτης μέμνηται τῆς ἱστορίας ὁ Παῦλος; Ὃν τρόπον δὲ Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς, φησιν, ἀντέστησαν Μωϋσεῖ, οὕτω καὶ οὗτοι ἀντιστήσονται τῇ ἀληθείᾳ. οὕτως οὐδέποτε ἐπέλιπεν οὔτε τὰ σκάνδαλα, οὔτε οἱ στεφανούμενοι διὰ τούτων. ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογίζου, καὶ μὴ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅσον κέρδος ἀπὸ τοῦ πράγματος γέγονε. κἀκεῖνο σκόπει, ὅτι καὶ ἕτεροί τινές εἰσιν ἀπόρρητοι λόγοι τούτων (οὐ γὰρ πάντα εἰδέναι ἡμᾶς δυνατὸν) καὶ ὅτι τὰ χρηστότερα ἀπήντησε) μετὰ ταῦτα, καὶ πλείων ἡ παραδοξοποιΐα· ὥσπερ οὖν ἐπὶ τοῦ Ἰωσὴφ ἡ μὲν ἀρχὴ δυσκολίαν εἶχε, καὶ μέχρι πολλοῦ προῄει τὰ πράγματα, ἀπεναντίας εἶναι δοκοῦντα τῇ ὑποσχέσει· ὕστερον δὲ μείζονα τῶν προσδοκηθέντων ἐγίνετο. καὶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ δὲ οὐκ εὐθέως, οὐδὲ ἐν προοιμίοις καὶ ἐν ἀρχῇ τὸ κατόρθωμα ἅπαν ἐβλάστησεν, ἀλλὰ τὸ μὲν σκάνδαλον προῄει, καὶ ὀλίγα τινὰ γέγονε σημεῖα θαύματος ἕνεκεν καὶ τῆς διορθώσεως τῶν ταῦτα τολμησάντων, καὶ εὐθέως ἅπαντα προέδραμεν. εἰ γὰρ καὶ τὸ καταπέτασμα ἐσχίσθη τοῦ ναοῦ τότε, καὶ πέτραι ἐρράγησαν, καὶ ἥλιος ἐσκοτίσθη, ἀλλὰ ταῦτα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ * καὶ ἐν λήθῃ "γέγονε παρὰ τοῖς πολλοῖς. μετὰ δὲ ταῦτα εὐθέως ἐν φυγῇ οἱ ἀπόστολοι, ἐν διώξει, ἐν πολέμοις, ἐν ἐπιβουλαῖς, λανθάνοντες, κρυπτόμενοι, δεδοικότες, καταλυόμενοι, οὕτω τὸν λόγον ἐκήρυττον· καὶ ἐν δυναστείᾳ πολλῇ τῶν Ἰουδαίων ὁ δῆμος, ἀγόντων, περιαγόντων, ἑλκόντων, παρατιλόντων τοὺς πιστεύοντας. καὶ γὰρ τοὺς ἄρχοντας μεθ' ἑαυτῶν ἔχοντες, καθ' ἑκάστην "ἦγον καὶ περιῆγον τοὺς ἀποστόλους. καὶ τί λέγω τὸν Ἰουδαίων δῆμον καὶ ἄρχοντας; εἷς σκηνορράφος, περὶ δέρματα ἠσχολημένος, ὁ Παῦλος (τί δὲ σκηνορράφου εὐτελέστερον;) τοσαύτῃ ἐκέχρητο τῇ μανίᾳ, ὡς σύρειν ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ παραδιδόναι εἰς φυλακήν· καὶ ὁ σταυρωθεὶς ἠνείχετο ταῦτα ὁρῶν. ἀλλ' ὅρα πῶς μετὰ ταῦτα οὗτός τε ὁ διώκτης πάντας ὑπερηκόντισε, καὶ τὸ πρᾶγμα ὑπὲρ τὸν ἥλιον διέλαμψε, καὶ πᾶσαν κατέσχε τὴν οἰκουμένην.

β. Τιμ. γ. η.

χρὴ κα.
Διὰ τί καὶ ἐν
τῇ παλαιᾷ
καὶ ἐν τῇ
καινῇ πολ-
λοὶ οἱ πει-
ρασμοί;

Εἰ δὲ λέγοις, καὶ τίνος ἕνεκεν καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ ἐν τῇ καινῇ τοσοῦτοι κίνδυνοι, τοσοῦτοι πειρασμοί, τοσαῦται ἐπιβουλαί, μάνθανε καὶ τὴν αἰτίαν. τίς οὖν αἰτία; παλαίστρα ὁ παρὼν βίος ἐστί, γυμνάσιον καὶ ἀγών, χωνευτήριον, βαφεῖον ἀρετῆς. ὥσπερ οὖν οἱ σκυτοδέψαι τὰ δέρματα λαμβάνοντες στύφουσι πρότερον, κατατείνουσι, παίουσι καὶ "τοίχοις καὶ λίθοις "προσαράσσοντες, καὶ ἑτέραις μυρίαις θεραπείαις αὐτὰ ποιήσαντες ἐπιτήδεια πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς βαφῆς, οὕτω τὸ χρῶμα τὸ "κύριον ἐπάγουσιν· οἵ τε χρυσοχόοι τὸ χρυσίον εἰς τὸ πῦρ ἐμβάλλοντες, τῇ βασάνῳ τῆς καμίνου παραδιδόασιν, ὥστε ποιῆσαι "καθαρώτατον· οἵ τε παιδοτρίβαι ἐν τῇ παλαίστρᾳ πολλοῖς πόνοις τοὺς ἀθλητὰς γυμνάζουσι, τῶν ἀντιπάλων σφοδρότερον αὐτοῖς ἐμπίπτοντες, ἵνα ἐν τῇ γυμνασίᾳ τὸ πᾶν κατορθώσαντες ἐν τοῖς τῶν διδασκάλων σώμασιν, ἐπὶ τῶν ἀγώνων "εὐτρεπεῖς ὦσι καὶ παρεσκευασμένοι πρὸς τὰς λαβὰς τῶν ἐχθρῶν, καὶ ῥᾳδίως "αὐτὰς διαλύσωσιν· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἐν τῷ παρόντι βίῳ ποιεῖ, πρὸς ἀρετὴν ἐπιτηδείαν βουλόμενος "μετασκευάσαι τὴν ψυχήν, καὶ στύφει, καὶ χωνεύει, καὶ βασάνῳ πειρασμῶν παραδίδωσιν, ὥστε τούς τε ἀναπεπτωκότας καὶ διαλελυμένους "σφιγγῶσαι, τούς τε δοκίμους δοκιμωτέρους ποιῆσαι καὶ ἀχειρώτους ταῖς τῶν δαιμόνων ἐπιβουλαῖς καὶ ταῖς τοῦ διαβόλου παγίσι, καὶ σφόδρα ἐπιτηδείους πρὸς τὴν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ὑποδοχὴν [ἅπαντας].

χ. ἀκρ
χ. πρόκει)
χ. δ
χ. ἐπιδεῖ
αὐτῆς;
* διὰ
χ. ἦν
χ. εἷλκον
χ. ξύλοις
σύλοις
χ. προσρή
τες
χ. τίμιον
χ. καθαρώ
τερον·
χ. διηνε
σι
χ. παύσ
χ. κατα
χ. σφίγξ
αι

πάντας]. Ἀνὴρ γάρ, φησιν, ἀπείραστος, ἀδόκιμος· καὶ ὁ Παῦλος, Ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν. Καρτερικοὺς οὖν τοὺς ὑπομονητικοὺς ποιῆσαι θέλων, ἀφίησι τὸ νόμισμα διακωδωνίζεσθαι παντὶ τρόπῳ. Ταύτης ἕνεκεν τῆς αἰτίας καὶ τὸν Ἰὼβ ἀφῆκε παθεῖν ἅπερ ἔπαθεν, ὥστε καὶ δοκιμώτερον φανῆναι, καὶ ἐμφράξαι τοῦ διαβόλου τὸ στόμα· διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἀποστόλους ἀφῆκεν, ὥστε κἀκείνους ἀνδρειοτέρους γενέσθαι, καὶ τὴν οἰκείαν δύναμιν ταύτῃ ἐπιδείξασθαι. Καὶ γὰρ καὶ αὕτη αἰτία οὐ μικρά. Διὸ καὶ Παύλῳ ἔλεγε ζητοῦντι ἄνεσιν καὶ ἀπαλλαγὴν τῶν κατεχόντων κακῶν, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται.

Ῥωμ. ε. δ.

β. Κορ. ιβ. θ.

Καὶ γὰρ οἱ μηδέπω τῷ λόγῳ τοῦ χριστιανισμοῦ προσελθόντες, καὶ ἐντεῦθεν μειζόνως, ἐὰν νήφωσι, κερδαίνουσι. Καὶ γὰρ ὅταν ἴδωσιν ἀδικουμένους, λοιδορουμένους, δεσμωτήριον οἰκοῦντας, ἐπηρεαζομένους, ἐπιβουλευομένους, ἀποτεμνομένους, καιομένους, καταποντιζομένους, καὶ μηδενὶ τῶν δεινῶν εἴκοντας, ἐννόησον ὅσοι ἔχοντες θαῦμα τῶν παραδόξων τούτων ἀθλητῶν ἀπήρχοντο καὶ οἱ τότε, καὶ οἱ μὲν νῦν. Ὥστε οὐ μόνον οὐκ ἐργάζεται σκάνδαλον τὰ γεγενημένα τοῖς νήφουσιν, ἀλλὰ καὶ πλείονος διδασκαλίας ὑπόθεσις γίνεται. Διὸ καὶ Παῦλος ἤκουσε ταῦτα, Ὅτι ἡ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς παλαιᾶς καὶ ἐπὶ τῆς καινῆς ἐστιν εὑρεῖν. Ἐννόησον γὰρ τί πάσχειν εἰκὸς ἦν τὸν Ναβουχοδονόσορ ὑπὸ τριῶν παίδων, δούλων, αἰχμαλώτων, δεδεμένων, πυρπολουμένων, τοσούτου στρατοπέδου παρόντος ἡττώμενον, καὶ μὴ δυνάμενον τριῶν περιγενέσθαι σωμάτων δεδουλωμένων, ὑποχειρίων, πατρίδος ἐκπεπτωκότων, ἐλευθερίας, τιμῆς, δυναστείας, χρημάτων, πόρρω τῶν οἰκείων ἀπῳκισμένων. Εἰ δὲ μὴ συνεχωρήθη ὁ ἐμπρησμὸς ἐκεῖνος, οὐκ ἂν οὕτω λαμπρὸν τὸ βραβεῖον ἐγένετο, οὐκ ἂν οὕτω φαιδρὸς ὁ στέφανος. Ἐννόησον τί πάσχειν εἰκὸς ἦν τὸν Ἡρώδην ὑπὸ δεσμώτου ἐλεγχόμενον, καὶ ὁρῶντα οὐδὲ ἀπὸ τῆς ἁλύσεως ἐνδιδόντα τῇ παρρησίᾳ, ἀλλ' αἱρούμενον σφαγῆναι μᾶλλον, ἢ προέσθαι τὴν καλλίστην ἐλευθεροστομίαν ἐκείνην. Ἐννοήσει τις ὁρῶν ταῦτα καὶ ἀκούων καὶ τῶν τότε ζώντων καὶ τῶν μετὰ ταῦτα γενομένων, κἂν σφόδρα ἀναπεπλωκὼς ᾖ, νοῦν δέ τινα ἔχων βραχύν, πῶς τὰ μέγιστα κερδάνας ἄπεισι. Μὴ γάρ μοι τὰ καθάρματα τῶν ἀνοήτων εἴπῃς, τοὺς βλᾶκας καὶ αἰδεσάρκας ὄντας, καὶ φύλλων κουφοτέρους. Οὗτοι γὰρ οὐχὶ τούτοις μόνον, ἀλλὰ καὶ παντὶ σχεδὸν γινομένῳ προσπταίουσιν· ὡς καὶ ὁ Ἰουδαίων δῆμος καὶ μάννα ἐσθίων καὶ ἄρτον ὁμοίως δυσάρεστος ἦν, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ὤν, καὶ ἀπαλλαγεὶς Αἰγύπτου, καὶ παρόντος Μωϋσέως, καὶ ἀπελθόντος. Ἀλλ' ἐκείνους εἰς μέσον ἄγε μοι, τοὺς νήφοντας, τοὺς ἐγρηγορότας, καὶ λογίζου πόσην εἰκὸς αὐτοὺς ἐντεῦθεν καρπώσασθαι τὴν ὠφέλειαν, ὁρῶντας ψυχὴν ἀπερίτρεπτον, φρόνημα ἀδούλωτον, γλῶτταν παρρησίας γέμουσαν, ἄνθρωπον ἐρημοπολίτην, βασιλέως περιγινόμενον, δεσμούμενον καὶ οὐκ ἐνδιδόντα, ἀποτεμνόμενον καὶ οὐ σιγῶντα· καὶ μηδὲ μέχρι τούτων στῇς, ἀλλὰ καὶ τὰ μετὰ ταῦτα ἐξέταζε. Ἀπέτεμεν ὁ Ἡρώδης, ἀπετμήθη ὁ Ἰωάννης. Τίς οὖν ἐστιν ἐν τοῖς ἁπάντων μακαρισμοῖς; Τίς ζηλωτός; Τίς ἀνακηρύττεται; Τίς στεφανοῦται; Τίς ἐγκωμιάζεται; Τίς ἐπαινεῖται; Τίς θαυμάζεται; Τίς μέχρι σήμερον ἐλέγχει; Οὐ καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν ὁ μὲν βοᾷ, Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου, ὁ δὲ στηλιτεύεται καὶ μετὰ τελευτὴν ἐπὶ τῇ μοιχείᾳ καὶ τῇ παρανοίᾳ καὶ τῇ θρασύτητι; Σκόπει δὲ μετὰ τῶν εἰρημένων, ὅση τοῦ δεσμώτου ἡ δύναμις, καὶ τοῦ τυράννου ἡ ἀσθένεια. Ὁ μὲν γὰρ οὐκ ἴσχυσε μίαν ἐπιστομίσαι γλῶτταν, ἀλλ' ἀνελὼν αὐτὴν μυρία δι' ἐκείνης καὶ μετ' ἐκείνης ἀνέῳξε στόματα. Ὁ δὲ καὶ τότε αὐτὸν εὐθέως ἐφόβησε μετὰ τὴν σφαγὴν (οὕτω γὰρ αὐτοῦ τὸ συνειδὸς κατέσειεν ὁ φόβος, ὡς νομίζειν αὐτὸν τότε καὶ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα θαυματουργεῖν) καὶ νῦν δὲ καὶ ἐξ ἐκείνου διὰ παντὸς τοῦ χρόνου κατὰ πᾶσαν αὐτὸν ἐλέγχει τὴν οἰκουμένην, καὶ δι' ἑαυτοῦ, καὶ δι' ἑτέρων. Ἕκαστος γὰρ τὸ εὐαγγέλιον ἀναγινώσκων τοῦτο, λέγει, Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν

κεφ. κβ.
Ὅτι τοὺς διωκομένους δικάζοντας οὐ μόνον οὐ σκανδαλίζει, ἀλλὰ καὶ ὠφελεῖ τὰ τῶν πειρασμῶν, κἂν Ἕλληνες τύχωσιν ὄντες.

β. Κορ. ιβ. θ.

Ματθ. ιδ. δ.

τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου· καὶ τοῦ εὐαγγελίου χωρὶς ἐν συλλόγοις καὶ συνουσίαις, ταῖς οἴκοι, ταῖς ἐν ἀγορᾷ, ταῖς ἁπανταχοῦ; κἂν εἰς τὴν Περσῶν χώραν ἀπέλθῃς, κἂν εἰς τὴν Ἰνδῶν, κἂν εἰς τὴν Μαύρων, κἂν ὅσην ἥλιος ἐφορᾷ γῆν, καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς ἐσχατιάς, ταύτης ἀκούσῃ τῆς φωνῆς, καὶ ὄψει τὸν δίκαιον ἐκεῖνον ἔτι καὶ νῦν βοῶντα, ἐνηχοῦντα, καὶ τὴν κακίαν ἐλέγχοντα τοῦ τυράννου, καὶ οὐδέποτε σιγῶντα, οὐδὲ τῷ πλήθει τοῦ χρόνου τὸν ἔλεγχον μαραινόμενον. τί τοίνυν ἀπὸ τῆς τελευτῆς παρεβλάβη ὁ δίκαιος ἐκεῖνος; τί δὲ ἀπὸ τοῦ βιαίου θανάτου; τί δὲ ἀπὸ τῆς ἁλύσεως; τί δὲ ἀπὸ τοῦ δεσμωτηρίου; τίνας δὲ οὐκ ὤρθωσε τῶν νῦν ἐχόντων, ἀφ' ὧν εἶπεν, ἀφ' ὧν ἔπαθεν, ἀφ' ὧν ἔτι καὶ νῦν κηρύττει τὰ αὐτά, ἃ καὶ τότε ζῶν; μὴ τοίνυν λέγε, διατί συνεχωρήθη ἀποθανεῖν; οὐ γὰρ θάνατος ἦν, ἀλλὰ στέφανος τὸ γεγενημένον· οὐ τελευτή, ἀλλὰ μείζονος ζωῆς προοίμια. μάθε φιλοσοφεῖν, καὶ οὐ μόνον οὐδὲν ἐκ τῶν τοιούτων βλαβήσῃ, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα κερδανεῖς. τί δὲ ἡ Αἰγυπτία γυνή; οὐ κατηγόρησεν; οὐκ ἐσυκοφάντησεν; οὐκ ἔδησε τὸν δίκαιον; οὐκ εἰς δεσμωτήριον ἐνέβαλεν; οὐ τὸν περὶ τῶν ἐσχάτων ἐπεκρέμασεν αὐτῷ κίνδυνον; οὐκ ἀνεῖλε, τό γε εἰς αὐτὴν ἧκον; οὐ πονηρὰν περιέθηκε δόξαν; τί οὖν αὐτὸν παρέβλαψεν ἢ τότε ἢ νῦν; καθάπερ γὰρ πυρὸς ἄνθρακες ὑπὸ ἀχύρων καλυφθέντες, παραυτὰ μὲν τὴν ἀρχὴν σκιάζεσθαι δοκοῦσιν, ὕστερον δὲ διαφαγόντες τὰ ἐπικείμενα, δι' αὐτῶν ἐκείνων τῶν ἀχύρων ὑψηλοτέραν ἀνάπτουσι τὴν φλόγα· οὕτω δὴ καὶ ἡ ἀρετή, κἂν ἐπηρεάζεσθαι δοκῇ, ὕστερον δὴ δι' αὐτῶν τῶν κωλυμάτων μειζόνως ἀνθεῖ, καὶ εἰς αὐτὸν φθάνει τὸν οὐρανόν. τί γὰρ μακαριώτερον γένοιτ' ἂν τοῦ νεανίσκου ἐκείνου διὰ τὴν συκοφαντίαν, διὰ τὴν ἐπιβουλήν, οὐ διὰ τὸν θρόνον τὸν ἐν Αἰγύπτῳ, οὐδὲ διὰ τὴν ἐκεῖ βασιλείαν; πανταχοῦ γὰρ τοῖς πάθεσιν αἱ δόξαι, καὶ αἱ εὐδοκιμήσεις, καὶ οἱ στέφανοι εἰσὶ συγκεκληρωμένοι. οὐχὶ καὶ τοῦτον πάντες πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ᾄδουσι; καὶ χρόνου τοσούτου πλῆθος οὐκ ἐμάρανεν αὐτοῦ τὴν μνήμην, ἀλλὰ τῶν βασιλικῶν εἰκόνων λαμπρότεραί τε καὶ διαρκέστεραι αἱ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς σωφροσύνης αὐτοῦ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἀνάκεινται εἰκόνες, ἐν τῇ Ῥωμαίων, ἐν τῇ βαρβάρων χώρᾳ, ἐν τῷ ἑκάστου συνειδότι, ἐν τῇ ἑκάστου γλώττῃ. καὶ ὁρῶμεν αὐτὸν ἅπαντες κατεχόμενον, ἀγχόμενον, συμβουλεύοντα τῇ ἀθλίᾳ καὶ ταλαιπώρῳ πόρνῃ τὰ δέοντα, καὶ τὰ παρ' ἑαυτοῦ πάντα εἰσφέροντα εἰς τὴν ἐκείνης σωτηρίαν, ἐντρέποντα αὐτῆς τὴν ἀναισχυντίαν, σβεννῦντα τὴν κάμινον, χειμῶνος ἐξαρπάσαι ἐπιχειροῦντα χαλεποῦ, καὶ εἰς τὴν γαλήνην ὁρμίζοντα· εἶτα ἐπειδὴ τὸ κλυδώνιον ὑπερεῖχε, καὶ ὑπέραντλον τὸ πλοῖον γέγονε, ναυαγούσης ἐκείνης, φεύγοντα τὰ κύματα, καὶ ἐπὶ τὴν ''στερεὰν τῆς σωφροσύνης πέτραν τρέχοντα, καὶ τὰ ἱμάτια ἐν ταῖς ἐκείνης καταλιμπάνοντα χερσί, καὶ τῶν τὰς πορφυρίδας περιβεβλημένων λαμπρότερον ἐν τῇ γυμνότητι φαινόμενον, καὶ καθάπερ ἀριστέα τινὰ καὶ τροπαιοῦχον φαιδρόν, τὸ τρόπαιον ἱστῶντα τῆς σωφροσύνης. καὶ οὐδὲ ἐν τούτοις καταλύομεν τὴν μνήμην, ἀλλὰ περαιτέρω προϊόντες, ὁρῶμεν αὐτὸν πάλιν εἰς δεσμωτήριον ἀπαγόμενον, δεδεμένον, αὐχμῶντα, πολὺν ἐκεῖ τηκόμενον χρόνον. καὶ διὰ ταῦτα μάλιστα θαυμάζομεν πάλιν αὐτόν, μακαρίζομεν, ἐκπληττόμεθα, ἐπαινοῦμεν. κἂν σώφρων τις ᾖ, ἐννοῶν αὐτὸν σωφρονέστερος γίνεται· κἂν ἀκόλαστος, τάχιον τῷ διηγήματι πρὸς σωφροσύνην μεθίσταται, καὶ ὑπὸ τῆς ἱστορίας ἀμείνων καθίσταται. ταῦτα τοίνυν ἅπαντα ''ἀναλέγοντες μηδὲν θορυβεῖσθε, ἀλλὰ καὶ κερδαίνετε ἐκ τῶν γινομένων· καὶ ἡ τῶν ἀθλούντων ὑπομονὴ γινέσθω καρτερίας ὑμῖν διδάσκαλος, καὶ πάντα τὸν βίον τῶν γενναίων καὶ ὑψηλῶν ἀνδρῶν ὁρῶντες διὰ τοιούτων ὑφαινόμενον, μὴ συγχεῖσθε, μηδὲ ταράττεσθε, μήτε τοῖς ἰδίοις, μήτε τοῖς ''κοινοῖς πειρασμοῖς. καὶ γὰρ καὶ ἡ ἐκκλησία ἐξ ἀρχῆς οὕτως* ἐτράφη, οὕτως ηὐξήθη. μηδὲν οὖν ξενίζεσθε. οὐδὲν γὰρ ἀπεικὸς γέγονεν. ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν βιωτικῶν, οὐκ ἔνθα ἄχυρα καὶ χόρτος, οὐδὲ ἔνθα ἄμμος, ἀλλ' ἔνθα χρυσίον καὶ μαργαρῖται, ἐκεῖ πειραταὶ καὶ καταποντισταὶ καὶ λῃσταὶ καὶ τοιχωρύχοι

γρ. στεῤῥὰν

γρ. λογι-
νοι,

γρ. κιν

* κλυδω
μένη

χωρύχοι συνεχῶς ἐνοχλοῦσι καὶ ἐπιβουλεύουσιν· οὕτω καὶ ὁ διάβολος ἔνθα ἂν ἴδῃ πλοῦτον συναγόμενον τὸν κατὰ ψυχὴν, καὶ εὐπορίαν εὐσεβείας ἐπιτεινομένην, ἐκεῖ τὰ μηχανήματα ἵστησι καὶ προσάγει. ἀλλ' ἐὰν οἱ ἐπιβουλευόμενοι νήφωσιν, οὐ μόνον οὐδὲν ἐλαττοῦνται ἐντεῦθεν, ἀλλὰ καὶ μείζονα τὸν πλοῦτον τῆς ἀρετῆς συνάγουσιν. ὃ δὴ καὶ νῦν γέγονε.

κεφ. κγ'. Ὅτι μέγιστον σημεῖον τῆς εὐδοκιμήσεως τῆς ἐκκλησίας τὰ γενόμενα, καὶ πολλοὺς ταῦτα ὠφέλησαν.

Καὶ μέγιστον ἄν τις τοῦτο σημεῖον καὶ τοῦ πλούτου τῶν κατορθωμάτων, καὶ τῆς ἀνδρείας τῆς ἐκκλησίας ποιήσειεν. ὅτι γὰρ εἶδεν αὐτὴν ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκ[illegible] ἀνθοῦσαν, εὐδοκιμοῦσαν, ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ πρὸς ὕψος ἀνενεχθεῖσαν, πολλὴν τὴν σπουδὴν ἐν αὐτῇ γινομένην, καὶ τὴν μὲν τῶν εὐδοκιμούντων ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπίδοσιν, τῶν ἐν ἁμαρτίαις ζώντων εἰς μετάνοιαν μετάστασιν, πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης κατηχουμένην· πάντα ἐκίνησεν αὐτοῦ τὰ μηχανήματα, καὶ ἐμφυλίους ἀνῆψε πολέμους. καὶ καθάπερ ἐπὶ τοῦ Ἰὼβ, νῦν μὲν τὴν ἀποβολὴν τῶν χρημάτων, νῦν δὲ τὴν ἀπαιδίαν, νῦν δὲ τὴν ἀρρωστίαν τοῦ σώματος, νῦν δὲ τῆς γυναικὸς τὴν γλῶτταν, νῦν δὲ τῶν φίλων τὰ ὀνείδη καὶ τὰ σκώμματα καὶ τὰς λοιδορίας ἐκίνει κατὰ τοῦ δικαίου, καὶ πᾶν εἶδος μηχανημάτων προσῆγεν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, διὰ φίλων, δι' ἐχθρῶν, διὰ τῶν εἰς κλῆρον τελούντων, διὰ τῶν εἰς στρατείαν καταλεγομένων, διὰ τῶν ἐπισκοπῇ τετιμημένων, διὰ πολλῶν καὶ παντοδαπῶν προσώπων τὰ παρ' ἑαυτοῦ ἐκίνησεν. ἀλλ' ὅμως καὶ τοσαῦτα μηχανησάμενος, οὐ μόνον αὐτὴν οὐκ ἐσάλευσεν, ἀλλὰ καὶ λαμπροτέραν ἐποίησεν. οὐ γὰρ οὕτω τότε μὴ ἐνοχλουμένη πάντας ἐπαίδευσεν, ὡς νῦν τὴν οἰκουμένην διδάσκει καρτερεῖν, ἐγκρατεύεσθαι, φέρειν πειρασμοὺς, ὑπομονὴν ἐπιδείκνυσθαι, καταφρονεῖν τῆς βιωτικῆς, μηδὲν ἡγεῖσθαι πλοῦτον, καταγελᾶν τιμῆς, ὑπερορᾶν θανάτου, καταφρονεῖν ζωῆς, πατρίδα ὑπερορᾶν, οἰκείους, φίλους, συγγενεῖς, πρὸς σφαγὰς ἀποδύεσθαι παντοδαπὰς, κατὰ ξιφῶν κυβιστᾶν, τὰ λαμπρὰ ἅπαντα τοῦ παρόντος βίου, τιμὰς λέγω καὶ δόξας, καὶ δυναστείας, καὶ τρυφὴν, τῶν ἠρινῶν ἀνθῶν εὐτελέστερα εἶναι νομίζειν. καὶ ταῦτα οὐκ εἷς παιδεύει μόνον, οὐδὲ δύο καὶ τρεῖς, ἀλλὰ πᾶς ὁ λαὸς, καὶ οὐ διὰ ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ πραγμάτων, δι' ὧν πάσχουσι, δι' ὧν νικῶσι, δι' ὧν περιγίνονται τῶν ἐπιβουλευόντων, δι' ὧν ἀδάμαντος στεῤῥότεροι καὶ πέτρας ἰσχυρότεροι ἅπαντες γεγόνασιν, οὐχ ὅπλα κινοῦντες, οὐ πόλεμον ἀναρριπίζοντες, οὐ τόξον, οὐ βέλη ἀφιέντες, ἀλλ' ὑπομονῆς τεῖχος ἕκαστος περιβεβλημένος, ἐμμελείας, πρᾳότητος, ἀνδρείας, τῷ πάσχειν κακῶς τοὺς ποιοῦντας ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος καταισχύνοντες.

κεφ. κδ'. Ὅτι οἱ ταῦτα πραγματευόμενοι καὶ ἐντεῦθεν ἤδη διδόασι δίκην.

Νῦν γοῦν οὗτοι μὲν φαιδρῷ τῷ προσώπῳ, ἐλευθέροις τοῖς ὀφθαλμοῖς, παῤῥησίᾳ ἀφάτῳ κεχρημένοι, εἰς ἀγορὰν ἐμβάλλουσιν, ἐν οἰκίαις στρέφονται, πρὸς τὴν σύναξιν αὐτομολοῦσιν· οἱ δὲ ταῦτα ἐργασάμενοι, καθ' ἕκαστον τῶν μηχανημάτων, ὧν προσάγουσιν, ἐγκαλυπτόμενοι, καὶ πονηρὸν ἔνδον ἔχοντες συνειδὸς, τρέμοντες, δεδοικότες οὕτω περιίασι. καὶ καθάπερ τὰ δυσθανατῶντα τῶν θηρίων, μετὰ προτέραν καὶ δευτέραν πληγὴν σφοδροτέρως ἐπιπίπτοντα ταῖς αἰχμαῖς τῶν δοράτων, χαλεπωτέραν καθ' ἑαυτῶν ὠθεῖ τὴν πληγὴν, τὰ τραύματα εἰς αὐτὰ τὰ σπλάγχνα δεχόμενα, καὶ τὰ κύματα ταῖς πέτραις ῥηγνύμενα, τῇ σφοδροτέρᾳ ῥύμῃ ἑαυτὰ ἀφανίζει καὶ διαλύει· οὕτω δὴ καὶ οὗτοι, δι' ὧν ἐπιβουλεύουσιν, ἑαυτοῖς μᾶλλον, ἢ ἑτέροις τὰ βάραθρα διορύττουσιν. οἱ μὲν γὰρ ἐπιβουλευόμενοι τὴν οἰκουμένην ἐραστὰς ἔχουσιν, ἐπαινέτας, θαυμαστὰς, ἀνακηρύττοντας, στεφανοῦντας, τοὺς εἰδότας, τοὺς οὐκ εἰδότας, τοὺς ἀπὸ τῶν πραγμάτων, τοὺς ἀπὸ τῆς φήμης τὰ ἐκείνων μανθάνοντας, τοὺς συναλγοῦντας μυρίους, τοὺς συναγωνιζομένους, τοὺς τὰ χρηστὰ συνευχομένους αὐτοῖς πάντας· οἱ δὲ ἐπιβουλεύοντες τοὺς μισοῦντας τοσούτους καὶ πολλῷ πλείους, τοὺς κατηγόρους, τοὺς διαβάλλοντας, τοὺς ἐλέγχοντας, τοὺς καταισχύνοντας, τοὺς ἐπαρωμένους μυρία, τοὺς ἐπιθυμοῦντας αὐτοὺς ἰδεῖν ἐν κολάσει καὶ τιμωρίᾳ. καὶ ταῦτα μὲν ἐνταῦθα· τὰ δὲ ἐκεῖ ποῖος παραστήσει λό-

γος;

γης; Εἰ γὰρ ἕνα τις σκανδαλίσας τοσαύτῃ κολάσει κατακρίνεται, ὡς συμφέρειν μύλον κρεμασθῆναι ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῆναι εἰς τὴν θάλασσαν· ἐννόησον πόσας δώσουσιν οὗτοι δίκας ἐν τῷ φοβερῷ δικαστηρίῳ τότε ἐκείνῳ, πόσας ὑποστήσονται τιμωρείας, τόγε εἰς αὐτοὺς ἧκον, τὴν οἰκουμένην ταράξαντες ἅπασαν, τοσαύτας ἀνατρέψαντες ἐκκλησίας, τοσαύτῃ πολεμήσαντες εἰρήνῃ, μυρία πανταχοῦ σκάνδαλα θέντες; οἱ δὲ παρ' ἐκείνων παθόντες, ἅπερ ἔπαθον, μετὰ τῶν μαρτύρων, μετὰ τῶν ἀποστόλων, μετὰ τῶν γενναίων καὶ ὑψηλῶν ἀνδρῶν στήσονται λάμποντες ἀπὸ τῶν κατορθωμάτων, ἀπὸ τῶν παθῶν, ἀπὸ τῶν στεφάνων, ἀπὸ τῶν βραβείων, ἀπὸ τῆς πολλῆς παρρησίας. καὶ ὄψονται μὲν αὐτοὺς κολαζομένους, ἐξαρπάσαι δὲ, κἂν μυριάκις βουληθῶσι, τῆς κολάσεως οὐ δυνήσονται· ἀλλὰ θήσουσι μὲν ἱκετηρίαν οὗτοι, οὐδὲν δὲ ὀνήσουσιν. Εἰ γὰρ ὁ πένητα ἕνα παραδραμὼν τὸν Λάζαρον τοσαύτην ὑπέμεινε δίκην, καὶ οὐδεμιᾶς ἔτυχε παραμυθίας, τί πείσονται οὗτοι, τοσούτους διώξαντες καὶ σκανδαλίσαντες; Ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογιζόμενοι, καὶ ὅσα τούτοις ἐοικότα ἀπὸ τῶν θείων συλλέξαντες γραφῶν, ἑαυτοῖς μὲν τεῖχος ἀσφαλὲς, τοῖς δὲ ἀσθενεστέροις ἐπιφάρμακα ταῦτα κατασκευάζοντες τὰ διηγήματα, στήκετε ἑδραῖοι, καὶ ἀμετακίνητοι, τὰ ἀποκείμενα ὑμῖν ἀγαθὰ ἀναμένοντες. πάντως γὰρ, πάντως κείσεται ὑμῖν ἀμοιβὴ, οὐ τῶν πόνων ἴση, ἀλλ' ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἄφατος. τοιοῦτος γὰρ ὁ φιλάνθρωπος Θεός· μετὰ πολλῆς τῆς φιλοτιμίας τοὺς ἀγαθόν τι ποιεῖν ἢ λέγειν προαιρουμένους ταῖς ἀντιδόσεσι καὶ ταῖς ἀμοιβαῖς νικᾶν ἐσπούδακεν· ὧν ἐπιτύχοιμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΛΟΓΟΣ, ΟΤΙ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟΝ μὴ ἀδικοῦντα οὐδεὶς παραβλάψαι δύναται.

Οἶδα μὲν ὅτι τοῖς παχυτέροις καὶ πρὸς τὰ παρόντα κεχηνόσι καὶ τῇ γῇ προσηλωμένοις, καὶ αἰσθηταῖς μὲν δουλεύουσιν ἡδοναῖς, τῶν δὲ νοερῶν οὐ σφόδρα ἀντεχομένοις, καινός τις καὶ παράδοξος ὁ λόγος οὗτος εἶναι δόξει· καὶ γελάσονται δαψιλὲς, καὶ καταγνώσονται ἡμῶν, ὡς ἀπίθανα λεγόντων ἐκ προοιμίων τῆς ὑποθέσεως. οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἀποστησόμεθα τῆς ἐπαγγελίας· ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα ἐπὶ τὰς ἀποδείξεις ὧν ὑπεσχόμεθα, μετὰ πολλῆς βαδιούμεθα τῆς σπουδῆς. ἂν γὰρ βουληθῶσιν οἱ οὕτω διακείμενοι μὴ θορυβεῖν, μηδὲ ταράττειν, ἀλλὰ ἀναμένειν τοῦ λόγου τὸ τέλος· εὖ οἶδ' ὅτι μεθ' ἡμῶν στήσονται, καὶ ἑαυτῶν καταγνώσονται, ὡς τὸν ἔμπροσθεν ἠπατημένοι χρόνον, καὶ παλινῳδίαν ᾄσονται, καὶ ἀπολογήσονται καὶ συγγνώμην αἰτήσονται, ὑπὲρ ὧν οὐκ ὀρθὴν περὶ τῶν πραγμάτων εἶχον τὴν ψῆφον, καὶ χάριν ἡμῖν εἴσονται πολλὴν, ὥσπερ οἱ κάμνοντες τοῖς ἰατροῖς, ἐπειδὰν τῶν νοσημάτων ἀπαλλαγῶσι τῶν τὸ σῶμα πολιορκούντων αὐτοῖς. μὴ γάρ μοι τὴν νῦν κατέχουσαν παρὰ σοὶ κρίσιν λέγε, ἀλλὰ ἀνάμεινον καὶ τῶν λόγων τῶν ἡμετέρων τοὺς ἀγῶνας, καὶ τότε δυνήσῃ τὴν ψῆφον ἀδέκαστον ἐνεγκεῖν, οὐδὲν ἐξ ἀγνοίας εἰς τὸ τἀληθῆ κρίνειν παραβλαπτόμενος. ἐπεὶ καὶ οἱ [ἐπὶ] τῶν βιωτικῶν τούτων πραγμάτων καθήμενοι δικασταὶ οὐκ ἀνέχονται, κἂν σφοδρῶς ῥέοντα ἴδωσι τὸν πρότερον ῥήτορα, καὶ πάντα ἐπικλύζοντα τῇ γλώττῃ, μὴ καὶ τὰ θατέρου μετὰ μακροθυμίας ἀκούσαντες τοῦ πρὸς αὐτὸν ἱσταμένου τὴν ψῆφον ἐνεγκεῖν· ἀλλὰ κἂν μυριάκις ὁ πρότερος δοκῇ δίκαια λέγειν, ἀνέπαφον τὴν ἀκοὴν καὶ τῷ δευτέρῳ τηροῦσιν· ἐπειδήπερ καὶ αὕτη δικαστῶν ἐστιν ἀρετὴ, τὰ παρ' ἑκατέρων μαθόντας μετὰ ἀκριβείας ἁπάσης, τότε τὰ παρ' ἑαυτῶν ἐπάγειν. ἐπεὶ οὖν καὶ νῦν ὥσπερ ῥήτορός τινος ἡ κοινὴ τῶν πολλῶν πρόληψις καὶ ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ ῥιζωθεῖσα παρὰ ταῖς τῶν πολλῶν διανοίαις ταῦτα κατὰ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ῥητορεύει λέγουσα· πάντα, φησὶν, ἄνω καὶ κάτω γέγονε, πολλῆς συγχύσεως τὸ τῶν ἀνθρώπων ἐμπέπλησται γένος, καὶ πολλοὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν οἱ ἀδικούμενοι, οἱ ἐπηρεαζόμενοι, οἱ βιαζόμενοι, οἱ βλαπτόμενοι, οἱ ἀσθενεῖς παρὰ τῶν δυνατωτέρων, οἱ πένητες παρὰ τῶν πλουσίων· καὶ ὥσπερ τὰ κύματα τῆς θαλάττης οὐκ ἔστιν ἀριθμεῖν, οὕτως οὐδὲ τὸ πλῆθος τῶν ἐπιβουλευομένων, τῶν ἐπηρεαζομένων, τῶν κακῶς πασχόντων· καὶ οὔτε νόμων διόρθωσις, οὔτε δικαστηρίων φόβος, οὔτε ἄλλο οὐδὲν τὸν λοιμὸν τοῦτον ἔστησε καὶ τὴν νόσον, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν αὐξάνεται τὸ κακὸν, καὶ οἰμωγαὶ πανταχοῦ, καὶ θρῆνοι, καὶ δάκρυα τῶν ἀδικουμένων· καὶ οἱ ταχθέντες τὰ τοιαῦτα διορθοῦν δικασταὶ, αὐτοὶ τὸν χειμῶνα ἐπιτείνουσι, καὶ τὴν νόσον ἐπιτείνουσι· πολλοὶ δὲ ἐντεῦθεν τῶν ἀνοητοτέρων καὶ ἀθλιωτέρων, καινήν τινα μανέντες μανίαν, τῆς τοῦ Θεοῦ κατηγοροῦσι προνοίας, ὁρῶντες τὸν μὲν ἐπιεικῆ πολλάκις ἑλκόμενον, στρεβλούμενον, ἀγχόμενον· τὸν δὲ θρασὺν καὶ φοβερὸν τοῖς πολλοῖς γινόμενον, καὶ ἰταμὸν καὶ ἄτιμον καὶ ἐξ ἀτίμων πλουτοῦντα καὶ δυναστείαν περιβεβλημένον, μυρία περιτριβόμενον τοῖς ἐπιεικεστέροις δεινά, καὶ ταῦτα ἐν πόλεσι καὶ ἐν χώραις καὶ ἐν ἐρημίαις καὶ ἐν γῇ καὶ ἐν θαλάττῃ τολμώμενα· ἀναγκαῖος οὖν ἡμῖν ὁ λόγος οὗτος εἰσέρχεται, ἀπεναντίας τοῖς εἰρημένοις ἱστάμενος, καὶ ἀγῶνα ἀγωνιζόμενος καινὸν μὲν (ὅπερ ἀρχόμενος εἶπον) καὶ παράδοξον, χρήσιμον δὲ καὶ ἀληθῆ, καὶ τοῖς βουλομένοις προσέχειν καὶ πείθεσθαι λυσιτελῆ. καὶ γὰρ ἐπαγγέλλεται δείξειν (ἀλλὰ μὴ θορυβεῖσθε) οὐδένα τῶν ἀδικουμένων παρ' ἑτέρου τινὸς ἀδικούμενον, ἀλλὰ παρ' ἑαυτοῦ τοῦτο πάσχοντα. ἵνα δὲ σαφέστερος ὁ λόγος γένηται, φέρε πρότερον ἐξετάζωμεν τί ἐστιν ἀδικία, καὶ περὶ ποίων πραγμάτων ὕλην συνίστασθαι πέφυκε· καὶ τί ποτέ ἐστιν ἀνθρωπίνη ἀρετή, καὶ τί τὸ λυμαινόμενον ταύτην, καὶ τί ποτε δοκεῖ μὲν λυμαίνεσθαι, οὐ λυμαίνεται δέ. οἷον (δεῖ γὰρ ἐκ παραδειγμάτων ἐντελῆ ποιῆσαι τὸν λόγον) ἕκαστον τῶν πραγμάτων ἓν ἔχει τὸ λυμαινόμενον, ὁ σίδηρος τὸν ἰὸν, τὸν σῆτα τὸ ἔριον, προβάτων ἀγέλαι τοὺς λύκους· καὶ οἴνου μὲν ἀρετῆς βλάβη, τὸ παρατραπῆναι καὶ εἰς ὀξίνην μεταπεσεῖν· μέλιτος δὲ, τὸ τὴν σύμφυτον ἀπολέσαι γλυκύτητα, καὶ εἰς πικρὸν κατενεχθῆναι χυμόν. λυμαίνεται δὲ καὶ λῃΐων κόμαις ἐρυσίβη καὶ αὐχμὸς, καὶ ἀμπέλων καρπῷ καὶ φύλλοις καὶ κλήμασι τὸ πονηρὸν τῶν ἀκρίδων στρατόπεδον, καὶ ἑτέροις δένδρεσιν ἡ κάμπη, καὶ σώμασι δὲ ἀλόγοις ποικίλα νοσήματα· καὶ (ἵνα μὴ πάντα ἐπεξιόντες μακρὸν ποιήσωμεν τὸν λόγον) τῇ σαρκὶ δὲ τῇ ἡμετέρᾳ καὶ πυρετοὶ καὶ παρέσεις καὶ ἑτέρων νοσημάτων ἑσμός. ὥσπερ οὖν τούτων ἕκαστον ἔχει τὸ λυμαινόμενον αὐτοῦ τῇ ἀρετῇ, φέρε σκοπήσωμεν τί καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων παραβλάπτει γένος, καὶ τί ποτέ ἐστι τὸ λυμαινόμενον ἀνθρώπου ἀρετήν.

Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ ἕτερα ἄττα νομίζουσι (δεῖ γὰρ καὶ τὰς πεπλανημένας δόξας εἰπεῖν, καὶ ἀνελόντας αὐτὰς, οὕτω τὴν ὄντως λυμαινομένην ἡμῶν ταῖς ἀρεταῖς εἰς μέσον ἀγαγεῖν, καὶ δεῖξαι σαφῶς, ὅτι ταύτην [ἡμᾶς] οὐδεὶς δύναιτ' ἂν ἀδικῆσαι τὴν ἀδικίαν, οὐδὲ λυμήνασθαι τὴν λύμην, εἰ μὴ αὐτοὶ ἑαυτοὺς προδοίημεν) οἱ μὲν οὖν πολλοὶ πεπλανημένας ἔχοντες δόξας, ἕτερα νομίζουσιν εἶναι τὰ λυμαινόμενα ἡμῶν τῇ ἀρετῇ· οἱ μὲν πενίαν, οἱ δὲ νόσον σώματος, οἱ δὲ τὴν ἐν χρήμασι ζημίαν, ἕτεροι συκοφαντίαν, ἄλλοι θάνατον, καὶ ταῦτα ἀποδυρόμενοι καὶ θρηνοῦντες διατελοῦσι, καὶ τοὺς πάσχοντας ἐλεοῦντες καὶ δακρύοντες, καὶ ἐκπληττόμενοι πρὸς ἀλλήλους λέγουσιν, οἷα πέπονθεν ὁ δεῖνα; ἀθρόον ἀφῃρέθη τὴν οὐσίαν ἅπασαν. ἕτερος περὶ ἑτέρου πάλιν· ὁ δεῖνα δὲ ἀρρωστίᾳ χαλεπῇ περιπεσὼν ἀπέγνωσται παρὰ τῶν πρὸς αὐτὸν εἰσιόντων ἰατρῶν. καὶ οἱ μὲν τοὺς τὸ δεσμωτήριον οἰκοῦντας, οἱ δὲ τοὺς τῆς πατρίδος ἐκπεσόντας, καὶ πρὸς τὴν ὑπερορίαν μεταστάντας, ἄλλος τοὺς ἐλευθερίας ἐκπεπτωκότας, ἕτερος τοὺς ὑπὸ πολεμίων ἁρπαγέντας καὶ γενομένους αἰχμαλώτους, ἕτερος τὸν καταποντισθέντα ἢ καέντα, ἄλλος τὸν ὑπὸ οἰκίας καταχωσθέντα θρηνοῦσι καὶ ὀλοφύρονται· τοὺς δὲ ἐν πονηρίᾳ ζῶντας οὐδείς. ἀλλ', ὃ πάντων ἐστὶ χαλεπώτερον, πολλάκις αὐτοὺς καὶ μακαρίζουσιν, ὃ καὶ πάντων αἴτιόν ἐστι τῶν κακῶν. φέρε οὖν (ἀλλ' ὅπερ ἐξ ἀρχῆς παρεκάλεσα, μὴ θορυβεῖσθε) δείξωμεν, ὡς οὐδεὶς τῶν εἰρημένων ἀδικεῖ τὸν νήφοντα ἄνθρωπον, οὐδὲ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ λυμήνασθαι δύναιτ' ἄν. τί γάρ, εἰπέ μοι, τὸν τὰ αὐτοῦ πάντα ἀπολωλεκότα, ἢ παρὰ συκοφαντῶν, ἢ παρὰ λῃστῶν, ἢ καὶ οἰκετῶν κακούργων ἀφαιρεθέντα τὰ ὄντα ἔβλαψεν αὕτη ἡ ζημία εἰς ἀρετὴν τοῦ ἀνθρώπου; μᾶλλον δέ, εἰ δοκεῖ, πρότερον ὑπογράψωμεν, τί ποτέ ἐστιν ἀνθρώπου ἀρετή, ἐν ἑτέραις οὐσίαις πρότερον τὸν λόγον γυμνάσαντες, ὥστε εὐμαθέστερον αὐτὸν ποιῆσαι καὶ σαφέστερον τοῖς πολλοῖς. τί ποτ' οὖν ἐστιν ἵππου ἀρετή; ἆρα τὸ χρυσοῦν ἔχειν χαλινόν, καὶ τελαμῶνας τοιούτους, καὶ στρωμάτων δεσμὸν ἐκ σηρικῶν νημάτων συγκείμενον, καὶ τάπητας ποικίλους καὶ χρυσοπάστους, καὶ φάλαρα λιθοκόλλητα, καὶ πλοκάμους χρυσοῖς σχοινίοις συμπεπλεγμένους· ἢ τὸ δρομικὸν εἶναι καὶ εὔσκελον, καὶ βαδίζειν εὔρυθμα, καὶ ὁπλὰς ἔχειν ἵππῳ πρεπούσας γενναίῳ, καὶ ἀνδρείαν κεκτῆσθαι τὴν ἐν ἀποδημίαις μακραῖς, τὴν ἐν πολέμοις ἁρμόζουσαν, καὶ δύνασθαι καὶ ἐν παρατάξει μετὰ πολλοῦ φέρεσθαι τοῦ παραστήματος, καὶ τροπῆς γινομένης σώζειν τὸν ἀναβάτην; οὐκ εὔδηλον ὅτι ταῦτα ἵππου ἀρετή, οὐκ ἐκεῖνα; τί δέ, ὄνων καὶ ἡμιόνων ποίαν φαίης ἀρετὴν εἶναι; οὐ τὸ δύνασθαι μετ' εὐκολίας ἀχθοφορεῖν, καὶ ῥᾳδίως τὰς ὁδοὺς διανύειν, καὶ τοὺς πόδας ἔχειν στερρότητι πέτρας μιμουμένους; μὴ τὰ ἔξωθεν αὐτοῖς περικείμενα συντελεῖν τι πρὸς τὴν οἰκείαν ἀρετὴν αὐτῶν φήσομεν; οὐδαμῶς. ἄμπελον δὲ ποίαν θαυμασόμεθα; τὴν τοῖς φύλλοις κομῶσαν, καὶ τοῖς κλήμασιν, ἢ τὴν τῷ καρπῷ βριθομένην; ποίαν δὲ ἀρετὴν ἐλαίας εἶναι φαμέν; ὅταν μεγάλους ἔχῃ τοὺς κλάδους καὶ πολλὴν τὴν ἀπὸ τῶν φύλλων κόμην, ἢ ὅταν τὸν οἰκεῖον καρπὸν δαψιλῆ καὶ πανταχοῦ διεσπαρμένον ἐμφαίνῃ; οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ποιῶμεν. διακρινήσωμεν τὴν ἀρετὴν τὴν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ βλάβην εἶναι ἐκείνην νομίσωμεν μόνην, τὴν αὐτῇ λυμαινομένην. τί οὖν ἐστιν ἀρετὴ ἀνθρώπου; οὐ χρήματα, ἵνα πενίαν δείσῃς· οὐδὲ ὑγίεια σώματος, ἵνα φοβηθῇς νόσον· οὐδὲ ἡ τῶν πολλῶν ὑπόληψις, ἵνα ὑπίδῃς δόξαν πονηράν· οὐδὲ τὸ ζῆν ἁπλῶς καὶ εἰκῆ, ἵνα φοβερός σοι γίνηται ὁ θάνατος· οὐδὲ ἐλευθερία, ἵνα δουλείαν φύγῃς· ἀλλ' ἡ τῶν ἀληθῶν δογμάτων ἀκρίβεια, καὶ ἡ κατὰ τὸν βίον ὀρθότης. ταῦτα δὲ οὐδὲ αὐτὸς ὁ διάβολος ἀποσυλῆσαι δυνήσεται, ἐὰν ὁ κεκτημένος αὐτὰ μετὰ τῆς προσηκούσης ἀκριβείας διαφυλάττῃ. καὶ τοῦτο καὶ ὁ πονηρότατος καὶ ἄγριος δαίμων ἐκεῖνος οἶδε. διὰ γάρ τοι τοῦτο καὶ τὴν οὐσίαν ἐσύλα τοῦ Ἰώβ, οὐχ ἵνα πένητα ποιήσῃ, ἀλλ' ἵνα βλάσφημόν τι ῥῆμα ἐκβαλεῖν βιάσηται· καὶ τὸ σῶμα κατέτεμνεν, οὐχ ἵνα ἀρρωστίᾳ περιβάλλῃ, ἀλλ' ἵνα ὑποσκελίσῃ τὴν κατὰ ψυχὴν ἀρετήν. ἀλλ' ὅμως πάντα αὐτοῦ κινήσας τὰ μηχανήματα, καὶ πένητα ἀντὶ πλουτοῦντος ποιήσας (τοῦτο δὴ τὸ πᾶσιν ἡμῖν φρικωδέστατον εἶναι δοκοῦν) ἀντὶ πολύπαιδος ἄπαιδα, καὶ καταξάνας αὐτοῦ τὸ σῶμα ἁπάντων τῶν ἐν δικαστηρίοις δημίων χαλεπώτερον (οὐ γὰρ οὕτω διορύττουσιν οἱ ἐκείνων ὄνυχες τὰς πλευρὰς τῶν ἐμπιπτόντων αὐτοῖς, ὡς κατέξαναν αὐτοῦ τὴν σάρκα τῶν σκωλήκων τὰ στόματα) καὶ πονηρὰν αὐτῷ περιθεὶς δόξαν (οἱ γὰρ φίλοι αὐτῷ παρόντες ἔλεγον· οὐκ ἄξια ὧν ἥμαρτες μεμαστίγωσαι· καὶ πολλοὺς ἐπέτεινον κατ' αὐτοῦ κατηγορίας λόγους) καὶ οὐχὶ τῆς πόλεως ἐκβαλὼν μόνον, οὐδὲ τῆς οἰκίας, καὶ εἰς ἄλλην μεταστήσας πόλιν, ἀλλὰ τὴν κοπρίαν καὶ οἰκίαν αὐτῷ καὶ πόλιν καταστήσας, οὐ μόνον οὐδὲν αὐτὸν ἐλυμήνατο, ἀλλὰ καὶ λαμπρότερον, δι' ὧν ἐπεβούλευσεν, ἀπέφηνεν· ὁ δὲ οὐ μόνον τι τῶν ὄντων οὐκ ἀφείλετο (καίτοι τοσαῦτα ἀφελόμενος) ἀλλὰ καὶ μείζονα αὐτῷ τὸν πλοῦτον τῆς ἀρετῆς εἰργάσατο. καὶ γὰρ πλείονος μετὰ ταῦτα ἀπήλαυσε παρρησίας, ἅτε καὶ σφοδρότερον ἀγωνισάμενος ἀγῶνα. εἰ δὲ ὁ τοσαῦτα παθὼν οὐδὲν ἠδίκηται, καὶ παθὼν οὐ παρὰ ἀνθρώπου, ἀλλὰ παρὰ τοῦ πάντων ἀνθρώπων πονηροτέρου δαίμονος, τίς ἕξει λοιπὸν ἀπολογίαν τῶν λεγόντων, ὅτι ὁ δεῖνα με ἠδίκησε καὶ παρέβλαψεν; εἰ

γρ. οἰκείων

γρ. στρωμα
δεσμῶν

γρ. φύγῃς

γρ. πένητα

γρ. αὐτὸν

γὰρ ὁ διάβολος ὁ τοσαύτης γέμων κακίας, πάντα αὐτοῦ κινήσας τὰ ὄργανα καὶ πάντα ἀφεὶς τὰ βέλη, καὶ ὅσα ἦν ἐν ἀνθρώποις κακὰ, μετὰ πολλῆς τῆς ὑπερβολῆς, καὶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δικαίου καὶ εἰς τὸ σῶμα κενώσας, οὐδὲν τὸν ἄνδρα ἠδίκησεν, ἀλλ᾽, ὅπερ ἔφην, καὶ μᾶλλον ὠφέλησε· πῶς δυνήσονταί τινες τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα αἰτιάσασθαι, ὡς παρ᾽ αὐτῶν, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς οἴκοθεν ἠδικημένοι; τί οὖν φησι, τὸν Ἀδὰμ οὐκ ἠδίκησε, καὶ ὑπεσκέλισε, καὶ ἐξέβαλε τοῦ παραδείσου; οὐχ οὗτος, ἀλλ᾽ ἡ τοῦ ἀδικηθέντος ῥᾳθυμία, καὶ τὸ μὴ νήφειν, μηδὲ ἐγρηγορέναι. ὁ γὰρ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα προσαγαγὼν μηχανήματα, καὶ τὸν Ἰὼβ κατενεγκεῖν μὴ δυνηθεὶς, πῶς ἂν ἀπὸ ἐλαττόνων ἐκράτησε τοῦ Ἀδὰμ, εἰ μὴ διὰ τῆς οἰκείας ῥᾳθυμίας ἑαυτὸν προέδωκεν ἐκεῖνος; τί οὖν; ὁ συκοφαντίαις περιπεσὼν καὶ δημευθεὶς τὴν οὐσίαν, οὐκ ἠδίκηται τὰ ὄντα πάντα ἀφαιρεθεὶς, καὶ πατρῴων ἐκπεσὼν, καὶ πενίᾳ παλαίων ἐσχάτῃ; οὐκ ἠδίκηται, ἀλλὰ καὶ ἐκέρδανεν, ἐὰν νήφῃ. τί γὰρ, εἰπέ μοι, τοῦτο παρέβλαψε τοὺς ἀποστόλους; οὐ λιμῷ καὶ δίψῃ καὶ γυμνότητι συνεχῶς ἐπάλαιον; καὶ δι᾽ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο καὶ σφόδρα ἦσαν λαμπροὶ, καὶ ἐπίσημοι, καὶ πολλὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν βοήθειαν ἐπεσπάσαντο. τί δὲ τὸν Λάζαρον ἡ νόσος, καὶ τὰ ἕλκη, καὶ ἡ πενία, καὶ ἡ ἐρημία τῶν προστησομένων παρέβλαψεν; οὐκ ἐντεῦθεν αὐτῷ μειζόνως ἐπλάκησαν οἱ στέφανοι; τί δὲ τὸν Ἰωσὴφ τὸ πονηρὰν δόξαν κτήσασθαι ἐπὶ τῆς οἰκείας καὶ ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας; καὶ γὰρ καὶ μοιχὸς καὶ ἐπαμεικὸς εἶναι ἐνομίζετο. τί δὲ ἡ δουλεία; τί δὲ τὸ τῆς πατρίδος ἐκπεσεῖν; οὐ διὰ ταῦτα αὐτὸν μάλιστα θαυμάζομεν, καὶ ἐκπληττόμεθα; καὶ τί λέγω τὴν εἰς τὴν ὑπερορίαν μετάστασιν, καὶ πενίαν, καὶ πονηρὰν δόξαν, καὶ δουλείαν; αὐτὸς γὰρ ὁ θάνατος τί τὸν Ἄβελ παρέβλαψε καὶ βίαιος καὶ ἄωρος γενόμενος, καὶ ὑπὸ χειρὸς ἀδελφικῆς τολμηθείς; οὐ διὰ τοῦτο πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ᾄδεται;

Λουκ. ιϛ.

Γεν. λζ. καὶ λθ.

Γεν. δ.

Ὁρᾷς πῶς πλέον ἤπερ ὑπέσχετο ὁ λόγος ἀπέδειξεν; οὐ γὰρ δὴ μόνον οὐδὲν παρ᾽ οὐδενὸς ἀδικουμένους ἀπέφηνεν, ἀλλὰ καὶ μειζόνως κερδαίνοντας τοὺς ἑαυτοῖς προσέχοντας. τίνος οὖν ἕνεκεν τιμωρίαι καὶ κολάσεις, φησί; τίνος ἕνεκεν γέεννα; τίνος ἕνεκεν ἀπειλαὶ τοσαῦται, εἰ μηδεὶς μήτε ἀδικεῖται, μήτε ἀδικεῖ; τί λέγεις; τί συγχέεις τὸν λόγον; οὐδὲ γὰρ εἶπον, ὅτι οὐδεὶς ἀδικεῖ· ἀλλ᾽, ὅτι οὐδεὶς ἀδικεῖται. καὶ πῶς ἔνι, φησὶν, ἀδικούντων πολλῶν, μὴ ἀδικεῖσθαί τινα; οὕτως ὡς ἐδίδαξα νῦν. ἐπεὶ καὶ τὸν Ἰωσὴφ ἠδίκησαν μὲν οἱ ἀδελφοὶ, αὐτὸς δὲ οὐκ ἠδικήθη· καὶ τῷ Ἄβελ ἐπεβούλευσε μὲν ὁ Κάϊν, αὐτὸς δὲ οὐκ ἐπεβουλεύθη. διὰ τοῦτο τιμωρίαι καὶ κολάσεις. οὐδὲ γὰρ διὰ τὴν τῶν πασχόντων ἀρετὴν ἀναιρεῖ τὰς τιμωρίας ὁ Θεὸς, ἀλλὰ διὰ τὴν κακίαν τῶν πονηρευομένων τίθησι τὰς κολάσεις. εἰ γὰρ καὶ λαμπρότεροι οἱ πάσχοντες κακῶς ἀπὸ τῶν ἐπιβουλῶν γίνονται, ἀλλ᾽ οὐ τῆς γνώμης τῶν ἐπιβουλευόντων, ἀλλὰ τῆς ἀνδρείας τῶν ἐπιβουλευομένων ἐστί. διὰ τοῦτο τοῖς μὲν τῆς φιλοσοφίας τὰ βραβεῖα, ἐκείνοις δὲ τῆς πονηρίας αἱ τιμωρίαι εὐτρεπίζονται καὶ παρασκευάζονται. ἀφῃρέθης τὰ χρήματα; λέγε, Γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι· καὶ πρόσθες τὸ ἀποστολικόν· Οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον· δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. ἤκουσας κακῶς, καὶ μυρίαις σέ τινες ἔπλυναν λοιδορίαις; ἀναμνήσθητι τῆς ῥήσεως ἐκείνης τῆς λεγούσης· Οὐαὶ ὑμῖν ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι· καὶ, Χαίρετε καὶ σκιρτᾶτε ὅταν ἐκβάλλωσι καθ᾽ ὑμῶν ὄνομα πονηρόν. πρὸς τὴν ὑπερορίαν μετῳκίσθης; ἐννόησον ὅτι οὐκ ἔχεις ἐνταῦθα πατρίδα, ἀλλ᾽ εἰ μέλλεις φιλοσοφεῖν, καὶ τὴν γῆν ἅπασαν ξένην ἐκελεύσθης εἶναι νομίζειν. ἀλλὰ νόσῳ παρεδόθης χαλεπῇ; εἰπὲ τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο· Ὅσῳ ὁ ἔξωθεν ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, τοσούτῳ ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ. ἀλλὰ θάνατον ὑπέμεινέ τις βίαιον; ἐννόησον τὸν Ἰωάννην καὶ τὴν ἀποτμηθεῖσαν ἐν δεσμωτηρίῳ κεφαλὴν, ἐπὶ πίνακος ἐνεχθεῖσαν, καὶ πορνικῆς ὀρχήσεως γενομένην μισθόν. ἐννόησον τὰς ἐντεῦθεν ἀμοιβάς. ταῦτα γὰρ ἅπαντα τὰ παθήματα, ὅταν ἀδίκως παρά τινος ἐπάγηταί τινι, καὶ ἁμαρτήματα λύει,

Ιωβ. α. κα.

α. Τιμ. ϛ. ζ.

Λουκ. ϛ. κϛ.

Λουκ. ϛ. κγ.

β. Κορ. δ. ιϛ.

καὶ δικαιοσύνην ἐργάζεται. τοσοῦτον αὐτῷ τῆς ὠφελείας τὸ μέγεθος ἐπὶ τῆς γυναικὸς αὐτῷ φερόντων. ὅταν οὖν μήτε ζημία χρημάτων, μήτε συκοφαντίαι, καὶ λοιδορίαι, μήτε τὸ πρὸς τὴν ὑπερορίαν μεταστῆναι, μήτε νόσοι καὶ βάσανοι, μήτε αὐτὸς ὁ πάντων δοκῶν φοβερώτερος εἶναι, ὁ θάνατος, βλάπτῃ τοὺς πάσχοντας, ἀλλὰ καὶ ὠφελῇ μειζόνως, πόθεν ἔχεις μοι δεῖξαι τινα ἀδικούμενον, ὅταν ἐντεῦθεν μηδὲν ἀδικῆται; ἐγὼ γὰρ τοὐναντίον ἀποδεῖξαι πειράσομαι, ὅτι οἱ μάλιστα ἀδικούμενοι καὶ ἐπηρεαζόμενοι καὶ τὰ ἀνήκεστα πάσχοντες, οἱ ταῦτα ποιοῦντές εἰσι. τί γὰρ ἀθλιώτερον γένοιτ' ἂν τοῦ Κάϊν, τοῦ τοιαῦτα τὸν ἀδελφὸν διαθέντος; τί δὲ τῆς Φιλίππου γυναικὸς ἐλεεινότερον, τῆς τὴν Ἰωάννου ἀποτεμούσης; τί δὲ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰωσὴφ τῶν ἀπεμπολησάντων αὐτὸν, καὶ πρὸς τὴν ὑπερορίαν μεταστησάντων; τί δὲ τοῦ διαβόλου τοῦ τὸν Ἰὼβ τοσούτοις καταξαίναντος κακοῖς; οὐ γὰρ δὴ μόνον τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ οὕτως οὐ τὴν τυχοῦσαν δώσει δίκην τῆς ἐπιβουλῆς. Εἶδες πῶς κἀνταῦθα πλείω τῆς ὑποσχέσεως ὁ λόγος ἀπέδειξεν, οὐ μόνον οὐδεμίαν λύμην ἀπὸ τῶν ἐπιβουλῶν τούτων ὑπομένοντας τοὺς ἐπηρεαζομένους, ἀλλὰ καὶ τὸ πᾶν εἰς τὴν τῶν ἐπιβουλευόντων περιτρεπόμενον κεφαλήν; ἐπειδὴ γὰρ οὔτε πλοῦτος, οὔτε τὸ ἐλεύθερον εἶναι, οὔτε τὸ πατρίδα οἰκεῖν, οὔτε τὰ ἄλλα, ἅπερ εἶπον, ἀνθρώπου εἰσὶν ἀρεταί, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς τὰ κατορθώματα· εἰκότως ὅταν εἰς ταῦτα ἡ βλάβη γίνηται, οὐδὲν ἡ ἀνθρωπίνη παραβλάπτεται ἀρετή. τί οὖν ἂν εἰς αὐτὴν τις παραβλαβῇ τῆς ψυχῆς τὴν φιλοσοφίαν; οὐδὲ ἐνταῦθα, κἂν βλαβῇ, παρ' ἑτέρου βλάπτεται, ἀλλ' οἴκοθεν καὶ παρ' ἑαυτοῦ. πῶς οἴκοθεν καὶ παρ' ἑαυτοῦ, φησίν; ὅταν μαστιχθεὶς παρά του, ἢ τὰ ὄντα ἀφαιρεθείς, ἢ χαλεπήν τινα ἑτέραν ὑπομείνας ἐπήρειαν βλάσφημόν τι ῥῆμα ἐξενέγκῃ, ἐβλάβη μὲν ἐνταῦθα καὶ βλάβην μεγίστην· οὐ μὴν παρὰ τοῦ ἐπηρεάσαντος, ἀλλὰ παρὰ τῆς οἰκείας μικροψυχίας. ὅπερ γὰρ ἔμπροσθεν εἶπον, καὶ νῦν ἐρῶ· οὐδεὶς ἀνθρώπων, κἂν μυριάκις ᾖ πονηρός, τοῦ ἀλάστορος ἐκείνου δαίμονος, καὶ ἀκαταλλάκτως πρὸς ἡμᾶς ἔχοντος τοῦ διαβόλου πονηρότερος ἄν τινι προσβάλοι, οὐδὲ πικρότερος· ἀλλ' ὅμως ὁ χαλεπὸς οὗτος δαίμων οὐκ ἴσχυσε τὸν πρὸ τοῦ νόμου, τὸν πρὸ τῆς χάριτος τοσαῦτα κατ' αὐτοῦ βέλη καὶ οὕτω πικρὰ πανταχόθεν ἀφεὶς, ὑποσκελίσαι καὶ καταβαλεῖν. τοσαύτη τῆς ψυχῆς ἐστὶν ἡ εὐγένεια. τί δὲ ὁ Παῦλος; οὐ τοσαῦτα ἔπαθε δεινά, ἃ μηδὲ καταλέξαι ῥᾴδιον; δεσμωτήρια οἰκῶν, ἁλύσεις περικείμενος, ἀγόμενος καὶ περιαγόμενος, μαστιγούμενος παρὰ Ἰουδαίων, λιθαζόμενος, οὐχ ἱμᾶσι μόνοις, ἀλλὰ καὶ ῥάβδοις τὰ νῶτα ξαινόμενος, καταποντιζόμενος, λῃσταῖς πολλάκις περιπίπτων, ἐμφύλιον ὑπομένων πόλεμον, παρὰ τῶν ἐχθρῶν, παρὰ τῶν γνωρίμων βαλλόμενος διηνεκῶς, μυρίαις ἐπιβουλευόμενος ἐπιβουλαῖς, λιμῷ καὶ γυμνότητι παλαίων, ἑτέρας πυκνὰς καὶ συνεχεῖς ὑπομένων περιστάσεις καὶ θλίψεις· καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; καθ' ἑκάστην ἀποθνήσκων τὴν ἡμέραν· ἀλλ' ὅμως τοσαῦτα πάσχων καὶ τηλικαῦτα, οὐ μόνον οὐδὲν ἐξήνεγκε ῥῆμα βλάσφημον, ἀλλ' ἔχαιρεν ἐπὶ τούτοις καὶ ἐκαυχᾶτο. καὶ νῦν μέν φησι, Χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου· νῦν δὲ πάλιν, Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν. Εἰ τοίνυν τοσαῦτα πάσχων αὐτὸς ἔχαιρε καὶ ἐκαυχᾶτο, τίνα ἕξεις συγγνώμην, ποίαν ἀπολογίαν σὺ οὐδὲ τὸ πολλοστὸν αὐτῶν ὑπομένων μέρος, καὶ βλασφημῶν; ἀλλ' ἑτέρως ἀδικοῦμαι, φησί, κἂν μὴ βλασφημήσω· τὰ χρήματα ἀφαιρεθείς, ἄχρηστος γίνομαι πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην, φησί. σκῆψις ταῦτα καὶ πρόφασις. Εἰ γὰρ διὰ τοῦτο ἀλγεῖς, μάθε σαφῶς, ὅτι πενία ἐλεημοσύνης οὐ γίνεται κώλυμα. κἂν γὰρ μυριάκις ᾖς πένης, οὐκ εἶ πενέστερος τῆς δράκα ἀλεύρου μόνον κεκτημένης, καὶ τῆς δύο μόνον ἐχούσης ὀβολούς, ὧν ἑκατέρα τὴν οὐσίαν ἅπασαν εἰς τοὺς δεομένους κενώσασα παραδόξως ἐθαυμάσθη, καὶ ἡ τοσαύτη πενία τῇ τοσαύτῃ φιλανθρωπίᾳ οὐ γέγονε κώλυμα· ἀλλ' οὕτω δαψιλὴς καὶ φιλότιμος ἡ ἐκ τῶν δύο λεπτῶν γέγονεν ἐλεημοσύνη, ὡς τοὺς πλουτοῦντας ἅπαντας ἀποκρύψαι, καὶ τοὺς πολλοὺς στατῆρας καταβαλόντας ὑπερακοντίσαι τῷ πλούτῳ τῆς γνώμης, καὶ τῇ περιουσίᾳ

Κολ. α. κδ.
Ρωμ. ε. γ.

τῆς προθυμίας. ὥστε οὐδὲ ἐνταῦθα ἠδίκησαν, ἀλλὰ καὶ μειζόνως ἐκέρδαναν, δι' ὀλίγης εἰσφορᾶς τῶν τὰ πολλὰ καταθέντων λαμπροτέρους λαβόντες στεφάνους. ἀλλ' ὅμως, κἂν μυριάκις ταῦτα εἴπωμεν, αἱ φιλοσώματοι ψυχαὶ καὶ τοῖς βιωτικοῖς ἡδέως ἐγκαλινδούμεναι, καὶ τοῖς πάροδον ἐνδυπαθοῦσαι πράγμασιν, οὐκ ἂν ῥᾳδίως ἀνάσχοιντο τῶν κατασηπομένων ἀνθῶν ἀποστῆναι (τοιαῦτα γὰρ τοῦ βίου τὰ φαιδρὰ τούτου) οὐδὲ τὰς σκιὰς ἀφεῖναι ἀνέχοιντο. ἀλλ' οἱ μὲν ἐπιεικέστεροι κἀκείνων καὶ τούτων ἀντέχοιντο, οἱ δὲ ἐλεεινότεροι καὶ ἀθλιώτεροι ἐκ πλείονος μὲν ἐκείνων μοίρας, τούτων δὲ ἐξ ἐλάττονος σφόδρα. Φέρε δὴ τὰ προσωπεῖα ἀφελόντες τὰ φαιδρὰ καὶ περιφανῆ τῆς αἰσχρᾶς καὶ δυσειδοῦς τῶν πραγμάτων ὄψεως τούτων, δείξωμεν τὴν ἑταιριζομένης γυναικὸς τὴν βδελυγμίαν (τοιοῦτον γὰρ ἡ τοιαύτη ζωὴ, ἡ τρυφαῖς καὶ πλούτῳ καὶ δυναστείαις προσέχουσα) τὸ αἰσχρὸν καὶ δυσειδὲς καὶ πολλῆς βδελυγμίας γέμον, τὸ ἀηδὲς καὶ φορτικὸν καὶ πικρίας ἐμπεπλησμένον. καὶ γὰρ δὴ τοῦτο μάλιστά ἐστι τὸ πάσης ἀποστεροῦν τοὺς ἁλόντας συγγνώμης, ὅτι καὶ ἀηδίας καὶ πολλῆς τῆς πικρίας ἐμπεπλησμένος ὁ βίος οὗτος ποθεινός τε αὐτοῖς καὶ περισπούδαστός ἐστι, καὶ μυρίων γέμων κακῶν καὶ κινδύνων, αἱμάτων, κρημνῶν, σκοπέλων, καὶ φόνων, καὶ φόβων, καὶ τρόμων, καὶ φθόνου, καὶ βασκανίας, καὶ ἐπιβουλῆς, καὶ φροντίδος διηνεκοῦς καὶ μερίμνης, καὶ κέρδος ἔχων οὐδὲν, οὐδὲ καρπὸν τῶν τοσούτων κακῶν οὐδένα φέρων, ἀλλ' ἢ κόλασιν καὶ τιμωρίαν, καὶ τὸ διηνεκῶς βασανίζεσθαι· καίπερ τοιοῦτος ὢν ζηλωτὸς εἶναι τοῖς πολλοῖς δοκεῖ καὶ περιμάχητος· ὃ τῆς ἀνοίας τῶν ἁλισκομένων ἐστὶν, οὐ τῆς τοῦ πράγματος μακαριότητος. ἐπεὶ καὶ τὰ παιδία τὰ μικρὰ πρὸς μὲν τὰ ἀθύρματα κέχηνε καὶ ἐπτόηνται, τῶν δὲ τελείοις ἀνδράσι πρεπόντων πραγμάτων οὐδὲ αἴσθησιν λαβεῖν δύναιτ' ἄν. ἀλλ' ἐκείνοις μὲν συγγνώμη διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἄωρον, οὗτοι δὲ ἀπολογίας ἐκβέβληνται, ἐν ἡλικίᾳ τελείᾳ παιδικὴν ἔχοντες γνώμην, κἀκείνων ἀνοητότερον διακείμενοι.

Διὰ τί γὰρ ζηλωτὸν ὁ πλοῦτος, εἰπέ μοι; καὶ γὰρ ἀναγκαῖον ἐντεῦθεν προοιμιάσασθαι, ὑπὲρ ὑγείας, καὶ ζωῆς, καὶ τῆς παρὰ τῶν πολλῶν εὐφημίας, καὶ χρηστῆς ὑπολήψεως, καὶ πατρίδος, καὶ οἰκείων, καὶ φίλων, καὶ συγγενῶν, καὶ τῶν ἄλλων πάντων, τὸ χαλεπὸν τοῦτο νόσημα τῶν νενοσηκότων τιμιώτερον πολλοῖς ἔδοξεν εἶναι, καὶ πρὸς αὐτὰς ἀνέβη λοιπὸν τὰς νεφέλας ἡ πυρὰ, καὶ γῆν καὶ θάλατταν ἡ κάμινος αὕτη κατέλαβε· καὶ ὁ μὲν σβεννύων τὴν φλόγα ταύτην οὐδείς, οἱ δὲ ἀνακαίοντες, ἅπαντες, αὐτοί τε οἱ ἁλόντες ἤδη, οἵ τε μηδέπω ἁλόντες, ἵνα ἁλῶσι. καὶ ἕκαστον ἴδοι τις ἂν καὶ ἄνδρα καὶ γυναῖκα, καὶ οἰκέτην καὶ ἐλεύθερον, καὶ πλούσιον καὶ πένητα, κατὰ δύναμιν τὴν ἑαυτοῦ φορτία βαστάζοντα τῇ φλογὶ ταύτῃ δι' ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς πολλὴν παρέχοντα τὴν τροφήν· φορτία οὐ ξύλων οὐδὲ φρυγάνων (οὐ γὰρ τοιαύτη ἡ φλὸξ) ἀλλὰ ψυχῶν καὶ σωμάτων ἀδικίας καὶ παρανομίας. ἀπὸ γὰρ τούτων ἀνάπτεσθαι πέφυκεν αὕτη τῆς φλογὸς ἡ φύσις. οἵ τε γὰρ πλουτοῦντες οὐδαμοῦ τῆς ἀτόπου ταύτης ἵστανται ἐπιθυμίας, κἂν ἅπασαν περιβάλλωνται τὴν οἰκουμένην· οἵ τε πένητες ἐπείγονται φθάσαι ἐκείνους, καὶ λύσσα τις ἀνίατος, καὶ μανία ἀκάθεκτος, καὶ νόσος ἀδιόρθωτος τὰς πάντων κατέχει ψυχάς· καὶ πάντα ἔρωτα οὗτος νικήσας ὁ ἔρως καὶ παρωσάμενος ἐξέβαλε τῆς ψυχῆς· καὶ οὔτε φιλίας λόγος, οὔτε συγγενείας (καὶ τί λέγω φιλίας καὶ συγγενείας;) οὐ γυναικὸς καὶ παίδων, οὗ τί γένοιτ' ἂν ἀνδράσι ποθεινότερον; ἀλλὰ πάντα χαμαὶ ἔρριπται καὶ καταπεπάτηται, τῆς ὠμῆς ταύτης καὶ ἀπανθρώπου τῶν ἁλόντων δεσποίνης τὰς ἁπάντων καταλαβούσης ψυχάς. καὶ γὰρ ὡς δέσποινα τούτων ἀπάνθρωπος, καὶ ὡς τύραννος ἀπηνὴς, καὶ ὡς βάρβαρος ὠμὴ, καὶ ὡς πόρνη πάνδημος καὶ πολυτελής, καταισχύνει καὶ κατατείνει, καὶ μυρίοις κολάζει κινδύνοις τε καὶ τιμωρίαις τοὺς ἑλομένους δουλεύειν αὐτῇ, καὶ φοβερά τις οὖσα καὶ ἀμείλικτος, ἀγρία τε καὶ ἀπηνὴς, καὶ πρόσωπον ἔχουσα βαρβαρικὸν, μᾶλλον δὲ θηριῶδες, καὶ λύκου καὶ λέοντος ἀγριώτερον, προσηνής τις εἶναι δοκεῖ καὶ ποθεινὴ καὶ μέλιτος γλυκυτέρα τοῖς αἰχμαλωτισθεῖσιν ὑπ' αὐτῆς· καὶ ξίφη καὶ ὅπλα καθεκάστην κατ' αὐτὴν χαλκεύουσα τὴν ἡμέραν, καὶ βάραθρα ἀνορύττουσα, καὶ ἐπὶ κρημνοῖς ἄγουσα καὶ σκοπέλοις, καὶ μυρία αὐτοῖς πλέκουσα κολάσεως δίκτυα, ζηλωτοὺς αὐτοὺς νομίζεσθαι ποιεῖ τοῖς τε ἑαλωκόσιν αὐτοῖς, τοῖς τε ἐπιθυμοῦσιν ἁλῶναι. καὶ καθάπερ ἐν ἀμάρᾳ καὶ βορβόρῳ ὗς ἐγκαλινδουμένη ἥδεται καὶ τρυφᾷ, καὶ κάνθαροι κόπρον συνεχῶς ἀνελίττοντες· οὕτω δὴ καὶ οἱ τῇ φιλαργυρίᾳ ἁλόντες τῶν ζώων τούτων εἰσὶν ἀθλιώτεροι. καὶ γὰρ μείζων ἡ ἐνταῦθα βδελυγμία, καὶ ὁ βόρβορος δυσωδέστερος. ἐνδιατρίβοντες γὰρ τῷ πάθει, πολλὴν νομίζουσιν ἡδονὴν ἐντεῦθεν καρποῦσθαι· ὅπερ οὐ τῆς φύσεως τοῦ πράγματός ἐστιν, ἀλλὰ τῆς νοσούσης διανοίας (τοῦτο δὲ τῆς ἀλογίας ἐκείνων χεῖρον) ὥσπερ οὖν ἐπὶ τοῦ βορβόρου καὶ τῆς κόπρου, οὐ τοῦ βορβόρου καὶ τῆς κόπρου τὸ αἴτιον, ἀλλὰ τῆς ἀλογίας τῶν ἐμπεπτωκότων ζώων· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων λογίζου. καὶ πῶς ἂν ἰασαίμεθα τοὺς οὕτω διακειμένους; εἰ βουληθεῖεν ἡμῖν ἀνοῖξαι τὰς ἀκοὰς, καὶ ἁπλῶσαι τὴν διάνοιαν, καὶ δέξασθαι τὰ λεγόμενα. τὰ μὲν γὰρ ἄλογα μεταθεῖναι τῆς ἀκαθάρτου διατριβῆς καὶ ἀπαγαγεῖν οὐκ ἔνι (λογισμοῦ γάρ ἐστιν ἔρημα) τὸ δὲ ἡμερώτατον τοῦτο γένος, καὶ λογισμῷ καὶ λόγῳ τετιμημένον, τὴν τῶν ἀνθρώπων λέγω φύσιν, εἰ βουληθείη, ῥᾴδιόν τε καὶ σφόδρα εὔκολον καὶ τοῦ βορβόρου καὶ τῆς δυσωδίας καὶ τῆς κόπρου καὶ τῆς βδελυγμίας ἀπαλλάξαι ἐκείνης. διὰ τί γὰρ ὁ πλοῦτος, ἄνθρωπε, περισπούδαστος εἶναί σοι δοκεῖ; διὰ τὴν ἡδονὴν πάντως τὴν ἀπὸ τῆς τραπέζης; διὰ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δορυφορίαν τὴν ἀπὸ τῶν [διὰ τοῦτον] θεραπευόντων; διὰ τὸ δύνασθαι τοὺς λυποῦντας ἀμύνασθαι, καὶ πᾶσιν εἶναι φοβερόν; οὐδὲ γὰρ ἂν ἑτέρας αἰτίας ἔχοις εἰπεῖν, ἀλλ' ἢ ἡδονὴν καὶ κολακείαν καὶ φόβον καὶ τιμωρίαν. οὔτε γὰρ σοφώτερον, οὔτε σωφρονέστερον, οὔτε ἐπιεικέστερον, οὔτε συνετώτερον πάντως ὁ πλοῦτος ποιεῖν εἴωθεν, οὐ χρηστὸν, οὐ φιλάνθρωπον, οὐκ ὀργῆς κρείττονα, οὐ γαστρὸς ἀμείνω, οὐχ ἡδονῶν ἀνώτερον· οὐ μετριάζειν παιδεύει, οὐ συνεστάλθαι διδάσκει, οὐκ ἄλλο τι μέρος τῆς ἀρετῆς εἰς τὴν ψυχὴν εἰσάγει καὶ καταφυτεύει. οὐδ' ἂν ἔχοις εἰπεῖν διὰ τί τούτων περισπούδαστός ἐστι σοι καὶ ποθεινὸς ὁ πλοῦτος. οὐ γὰρ δὴ μόνον οὐδὲν οἶδε φυτεύειν ἢ γεωργεῖν τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ, κἂν ἀποκείμενα εὕρῃ, λυμαίνεται καὶ κωλύει καὶ καταμιαίνει· ἔνια δὲ καὶ ἀνασπᾷ, καὶ τὰ ἐναντία τούτων ἐπεισάγει, ἀκολασίαν ἄμετρον, θυμὸν ἄκαιρον, ὀργὴν ἄδικον, ἀπόνοιαν, ὑπερηφανίαν, ἄνοιαν. ἀλλὰ μὴ εἴπω περὶ τούτων. οἱ γὰρ τῇ νόσῳ ταύτῃ ἑαλωκότες οὐκ ἀνέχονται περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας ἀκούοντες, τῆς ἡδονῆς ὄντες ὅλοι, καὶ διὰ τοῦτο αὐτῆς γινόμενοι δοῦλοι, κατηγορουμένων αὐτῶν ὁμοῦ καὶ ἐλεγχομένων. φέρε οὖν τέως τὸν περὶ τούτων λόγον ἀφέντες, τὰ λοιπὰ εἰς μέσον ἀγάγωμεν, καὶ ἴδωμεν, εἴ τινα ἡδονὴν ὁ πλοῦτος ἔχει, εἴ τινα τιμήν. τοὐναντίον γὰρ ἅπαν ὁρῶ. καὶ, εἰ βούλεσθε, πρότερον τὰς τραπέζας τῶν πλουτούντων καὶ πενομένων ἐξετάζωμεν, καὶ ἐρώμεθα τοὺς ἑστιωμένους, τίνες μάλιστά εἰσιν οἱ καθαρὰν καὶ γνησίαν καρπούμενοι ἡδονήν· οἱ πρὸς διαμεμετρημένην τὴν ἡμέραν ἐπὶ τῶν στιβάδων κατακείμενοι, καὶ τὰ δεῖπνα τοῖς ἀρίστοις συνάπτοντες, καὶ τὴν γαστέρα διαρρηγνύντες, καὶ τὰς αἰσθήσεις πηρῶντες, καὶ τῷ ὑπερόγκῳ τῶν ἐδεσμάτων φορτίῳ τὸ πλοῖον καταποντίζοντες, καὶ ὑπέραντλον ποιοῦντες τὴν ναῦν, καὶ καθάπερ ἐν ναυαγίῳ τὴν τοῦ σώματος κατακλύζοντες αὐτὴν, καὶ πέδας, καὶ χειροπέδας, καὶ γλωσσοπέδας ἐπινοοῦντες, καὶ ἅπαν αὐτῶν καταδεσμοῦντες τὸ σῶμα ἀλύσεως σιδηρᾶς χαλεπωτέρῳ δεσμῷ τῷ τῆς μέθης καὶ τῆς τρυφῆς, καὶ μήτε ὕπνον αἱρούμενοι γνήσιον καὶ εἰλικρινῆ, μήτε ὀνειράτων ἀπηλλαγμένοι φοβερῶν, τῶν τε μαινομένων ὄντες ἀθλιώτεροι, καὶ αὐθαίρετόν τινα δαίμονα ἐπεισάγοντες τῇ ψυχῇ, καὶ γέλως προκείμενοι τῷ θεάτρῳ τῶν οἰκετῶν, μᾶλλον δὲ καὶ τραγῳδία καὶ δακρύων ὑπόθεσις τοῖς ἐπιεικεστέροις αὐτῶν, καὶ μηδένα εἰδότες τῶν παρόντων, μήτε εἰπεῖν τι καὶ ἀκοῦσαι δυνάμενοι, ἀλλὰ φοράδην ἀπὸ τῶν στιβάδων ἐπὶ τὴν κλίνην ἀγόμενοι· ἢ οἱ νήφοντες καὶ οἱ ἐγρηγορότες, καὶ τῇ χρείᾳ τὸ μέτρον ὁρίζοντες, καὶ ἐξουσίας πλέοντες, καὶ μέγιστον ἥδυσμα τὸ πεινῆν καὶ διψῆν ἔχοντες ἐπί τε τῶν σιτίων, ἐπί τε τῶν ποτῶν; οὐδὲν γὰρ οὕτω καὶ ἡδονὴν καὶ ὑγείαν ἐργάζεται, ὡς τὸ πεινῶντα καὶ διψῶντα οὕτω τῶν προκειμένων ἅπτεσθαι, καὶ κόρον εἰδέναι τὴν χρείαν μόνην, καὶ μὴ ὑπερβαίνειν ταύτης τὰ σκάμματα, μηδὲ μεῖζον τῆς δυνάμεως ἐπιτιθέναι τὸ ἄχθος τῷ σώματι. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς μου τῷ λόγῳ, κατάμαθε τὰ ἑκατέρων σώματα, καὶ τὴν ἑκάστου ψυχήν. οὐχὶ τὰ μὲν τῶν οὕτω διαιτωμένων συμμέτρως (μὴ γάρ μοι τὸ σπανιάκις συμβαῖνον εἴπῃς, καὶ εἴ τινες ἀσθενεῖς εἶεν ἐκ περιστάσεως ἑτέρας τινός, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀεὶ καὶ συνεχῶς συμβαινόντων τὰς ψήφους λάμβανε) οὐχὶ τῶν μὲν συμμέτρως ἑστιωμένων εὔρωστα τὰ σώματα, καὶ τετρανωμέναι αἱ αἰσθήσεις, τὴν οἰκείαν χρείαν πληροῦσαι μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας, ἐκείνων δὲ πλαδαρὰ καὶ παντὸς κηροῦ μαλακώτερα, καὶ ἑσμῷ νοσημάτων πολιορκούμενα; καὶ γὰρ καὶ ποδάγραι ταχέως αὐτοῖς ἐφίστανται, καὶ τρόμος ἄκαιρος, καὶ γῆρας ἄωρον, καὶ κεφαλαλγίαι, καὶ διατάσεις, καὶ στομάχων πηρώσεις, καὶ ὀρέξεως ἀναίρεσις, καὶ διηνεκῶν δέονται ἰατρῶν, καὶ συνεχῶν τῶν φαρμάκων, καὶ καθημερινῆς τῆς θεραπείας. Ταῦτα οὖν ἡδονῆς, εἰπέ μοι; καὶ τίς ἂν εἴποι τῶν εἰδότων ὅ,τι ποτέ ἐστιν ἡδονή; ἡδονὴ γὰρ γίνεται τότε, ὅταν ἐπιθυμίας ἡγουμένης ἀπόλαυσις ἕπηται· ἂν δὲ ἀπόλαυσις μὲν ᾖ, ἐπιθυμία δὲ μηδαμοῦ φαίνηται, τὰ τῆς ἡδονῆς οἴχεται καὶ ἠφάνισται. Διά τοι τοῦτο καὶ οἱ νοσοῦντες, καίτοι σιτίων περιεσπουδασμένων αὐτοῖς προκειμένων, ναυτιῶντες καὶ ἐνοχλεῖσθαι δοκοῦντες, οὕτως αὐτῶν ἀπογεύονται, ἐπειδὴ ἐπιθυμία οὐκ ἔστιν ἡ τὴν ἀπόλαυσιν ἡδίστην ποιοῦσα. οὔτε γὰρ ἡ τῶν σιτίων φύσις, οὔτε ἡ τῶν ποτῶν, ἀλλ' ἡ τῶν ἑστιωμένων ὄρεξις τὴν ἐπιθυμίαν τίκτειν εἴωθε, καὶ τὴν ἡδονὴν ἐργάζεσθαι πέφυκε. Διὰ τοῦτο καί τις σοφὸς ἀνὴρ τὰ τῆς ἡδονῆς ἀκριβῶς εἰδὼς καὶ φιλοσοφεῖν ταῦτα ἐπιστάμενος, ἔλεγε· Ψυχὴ ἐμπεπλησμένη κηρίοις ἐμπαίζει, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἐν τῇ φύσει τῆς τραπέζης, ἀλλ' ἐν τῇ διαθέσει τῶν ἑστιωμένων τὰ τῆς ἡδονῆς ἕστηκε. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης τὰ ἐν Αἰγύπτῳ θαύματα καὶ τὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ καταλέγων, μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο εἴρηκεν, Ὅτι ἐκ πέτρας μέλι ἐχόρτασεν αὐτούς, καίτοιγε οὐδαμοῦ μέλι φαίνεται πέτρα αὐτοῖς ἀναβλύσασα. τί οὖν ἐστι τὸ εἰρημένον; ἐπειδὴ πολλῷ κατειργασμένοι τῷ καμάτῳ καὶ τῇ ὁδοιπορίᾳ, καὶ σφοδρῷ κατεχόμενοι τῷ δίψει, ψυχροῖς τοῖς νάμασι προσέπιπτον, ἀντὶ ἡδύσματος μεγάλου τὸ διψῆν ἔχοντες· τὴν ἡδονὴν τῶν ναμάτων ἐκείνων παραστῆσαι βουλόμενος, μέλι τὸ ὕδωρ ἐκάλεσεν, οὐχ ὡς τῆς φύσεως εἰς μέλι μεταβληθείσης, ἀλλ' ὡς τῆς ἡδονῆς τοῦ ὕδατος ἁμιλλωμένης ἐκείνῃ τῇ γλυκύτητι διὰ τὸ διψῶντας τότε προσβαλεῖν αὐτοὺς ἀπολελαυκότας αὐτῶν. ὅταν τοίνυν ταῦτα τοῦτον ἔχοι τὸν τρόπον, καὶ μηδεὶς ἀντιλέγειν δύναιτο, κἂν ᾖ σφόδρα ἀναίσθητος, οὐκ εὔδηλον ὅτι παρὰ ταῖς τῶν πενήτων τραπέζαις ἡ καθαρὰ καὶ εἰλικρινὴς καὶ σφοδρὰ ἡδονή, ἐν δὲ ταῖς τῶν πλουσίων ἀηδία, καὶ βδελυγμία, καὶ μολυσμός; καὶ καθώς εἶπεν ὁ σοφὸς ἐκεῖνος ἀνήρ, καὶ τὰ ἡδέα αὐτοῖς ἐνοχλεῖν δοκεῖ.

Παρ. κζ. ζ.

Ψαλ. π. ιϛ.

Ἀλλὰ τιμᾶσθαι παρασκευάζει τοὺς ἔχοντας ὁ πλοῦτος, φησί, καὶ ἐχθροὺς ἀμύνασθαι μετ' εὐκολίας. Διὰ τοῦτο οὖν, εἰπέ μοι, ποθεινὸς ἡμῖν καὶ περιμάχητος εἶναι δοκεῖ, ὅτι τὰ χαλεπώτατα ἐν ἡμῖν τρέφει πάθη, ὀργήν τε εἰς ἔργον ἐξάγων, καὶ τῆς δοξομανίας τὰς πομφόλυγας εἰς μείζονα ὄγκον ἐπαίρων, καὶ πρὸς ἀπόνοιαν ἀλείφων τε καὶ διεγείρων; Διὰ ταῦτα μὲν οὖν μάλιστα ἀμεταστρεπτὶ φεύγειν αὐτὸν χρή, ὅτι θηρία τινὰ ἄγρια καὶ χαλεπὰ εἰς τὴν διάνοιαν εἰσοικίζει τὴν ἡμετέραν, τῆς μὲν ὄντως τιμῆς τῆς παρὰ πάντων ἀποστερῶν, τὴν δὲ ἐναντίαν ἐκείνης τοῖς ἐκείνης χρώμασιν ἀναχρωννὺς, καὶ οὕτω προσάγων τοῖς ἠπατημένοις, καὶ πείθων ταύτην ἐκείνην εἶναι νομίζειν, οὐκ οὖσαν τῇ φύσει, ἀλλὰ τῇ ὄψει δοκοῦσαν εἶναι. καθάπερ γὰρ τὰ κάλλη τῶν ἑταιριζομένων γυναικῶν ἐπιτρίμμασι καὶ ὑπογραφαῖς συγκείμενα, κάλλους μὲν ἀπεστέρηται, τὴν δὲ αἰσχρὰν ὄψιν καὶ δυσειδῆ, καλήν τε καὶ εὐειδῆ εἶναι ποιεῖ παρὰ τοῖς ὑπ' αὐτῆς ἠπατημένοις, οὐκ οὖσαν καλήν· οὕτω δὴ καὶ ὁ πλοῦτος τὴν κολακείαν βιαζόμενος τιμὴν ὠνήσασθαι. μὴ γάρ μοι τὰς ἐν τῷ φανερῷ διὰ φόβον καὶ θωπείαν γινομένας εὐφημίας ἴδῃς (αὗται γάρ εἰσι τὰ χρώματα, καὶ αἱ ἐπιγραφαί) ἀλλὰ τὸ ἑκάστου συνειδὸς τῶν τὰ τοιαῦτά σε κολακευόντων ἀνακάλυψον, καὶ ὄψει μυρίους ἔνδον καταβοῶντάς σου κατηγόρους, καὶ τῶν μάλιστα ἐχθρῶν καὶ πολεμίων μᾶλλον ἀποστρεφομένους καὶ μισοῦντάς. καὶ εἴ ποτε τὸ ἐκ τοῦ φόβου τούτου συγκείμενον προσωπεῖον μεταβολὴ πραγμάτων ἐπελθοῦσα ἀφανίσειέ τε καὶ διελέγξειε, καθάπερ τὰς ὄψεις ἐκείνας ἥλιος θερμοτέραν ἀκτῖνα ἀφείς, τότε ὄψει καλῶς, ὅτι παρὰ πάντα τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ἐν ἐσχάτῃ μὲν ἦς ἀτιμίᾳ παρὰ τοῖς θεραπεύουσι, τιμῆς δὲ ἐνόμιζες ἀπολαύειν ὑπὸ τῶν μάλιστα μισούντων σε, καὶ μυρίαις σε κατὰ διάνοιαν πλυνόντων λοιδορίαις, καὶ ἐν ἐσχάταις σε συμφοραῖς ἐπιθυμούντων ἰδεῖν. τιμὴν γὰρ οὐδὲν οὕτως εἴωθε ποιεῖν, ὡς ἀρετή, τιμὴν οὐ κατηναγκασμένην, τιμὴν οὐ πεπλασμένην, οὐδὲ προσωπείῳ τινὶ φενακισμοῦ κεκρυμμένην, ἀλλὰ ἀληθῆ καὶ γνησίαν, καὶ οὐδὲ μιᾷ καιρῶν δυσκολίᾳ ἐλεγχομένην. ἀλλ' ἀμύνασθαι βούλει τοὺς λελυπηκότας; καὶ δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα, καθάπερ ἔφθην εἰπών, φευκτὸς ὁ πλοῦτος. κατὰ γὰρ σαυτοῦ τὸ ξίφος ὠθεῖν σε παρασκευάζει, καὶ βαρυτέρας τὰς ἐν τῷ μέλλοντί σοι καθίστησιν εὐθύνας, καὶ ἀφορήτους ποιεῖ τὰς τιμωρίας. τοσοῦτον γὰρ κακὸν τὸ ἀμύνασθαι, ὅτι καὶ Θεοῦ φιλανθρωπίαν ἀνεκαλέσατο, καὶ δοθεῖσαν ἤδη ἁμαρτημάτων ἀπείρων συγχώρησιν ἠκύρωσεν. ὁ γὰρ μυρίων λαβὼν ταλάντων τὴν ἄφεσιν, καὶ ἀπὸ ψιλῆς παρακλήσεως τοσαύτης ἀπολαύσας δωρεᾶς, ἐπειδὴ ἑκατὸν δηναρίων ἀπαίτησιν ἐποιεῖτο παρὰ τοῦ συνδούλου, τουτέστιν, ἐπειδὴ τῶν εἰς αὐτὸν πλημμελημάτων ἀπῄτει δίκας, ἐν τῇ περὶ τὸν ὁμόδουλον σφοδρότητι καθ' ἑαυτοῦ τὴν καταδίκην ἐξήνεγκε. καὶ δι' ἕτερον μὲν οὐδέν, διὰ τοῦτο δὲ μόνον καὶ τοῖς βασανισταῖς παρεδίδοτο καὶ ἐστρεβλοῦτο, καὶ τὰ μύρια τάλαντα ἀπαιτεῖσθαι ἐκελεύετο, καὶ συγγνώμης οὐδεμιᾶς οὐδὲ ἀπολογίας ἀπήλαυεν, ἀλλὰ τὰ ἀνήκεστα ἔπαθε, κελευσθεὶς ἅπαν καταθεῖναι τὸ χρέος, ὃ προλαβοῦσα ἡ τοῦ Θεοῦ συνεχώρησε φιλανθρωπία. διὰ ταῦτα οὖν, εἰπέ μοι, ὁ πλοῦτός σοι περισπούδαστος, ὅτι σε εἰς τοιαύτην ἁμαρτίαν μετ' εὐκολίας ἐξάγει; καὶ μὴν διὰ τοῦτο αὐτὸν ὡς ἐχθρὸν καὶ πολέμιον καὶ μυρίων γέμοντα φόνων ἀποστρέφεσθαι δεῖ. ἀλλ' ἡ πενία, φησί, παρασκευάζει δυσχεραίνειν, καὶ πολλάκις καὶ βλάσφημα ῥήματα καταβάλλειν, καὶ ἀνελεύθερα πράγματα ὑπομένειν. οὐχ ἡ πενία, ἀλλ' ἡ μικροψυχία. ἐπεὶ καὶ ὁ Λάζαρος πένης ἦν, καὶ σφόδρα γε πένης· καὶ τῇ πενίᾳ προσῆν καὶ ἀρρωστία, πενίας ἁπάσης πικροτέρα, ἣ καὶ τὴν πενίαν ταύτην χαλεπωτέραν ποιοῦσα, καὶ τῇ ἀρρωστίᾳ ἐρημία τῶν προστησομένων, καὶ ἀπορία τῶν θεραπευόντων, ἥτις καὶ τὴν πενίαν καὶ τὴν ἀρρωστίαν πικροτέραν εἰργάζετο. τούτων γὰρ ἕκαστον καὶ καθ' ἑαυτὸ μὲν ὀδυνηρόν· ὅταν δὲ μηδὲ οἱ θεραπεύοντες ὦσι, μεῖζον γίνεται τὸ δεινόν, χαλεπωτέρα ἡ φλόξ, πικροτέρα ἡ ὀδύνη, ἀγριώτερος ὁ χειμών, σφοδρότερον τὸ κλυδώνιον, φλογωδεστέρα ἡ κάμινος. εἰ δέ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, καὶ ἕτερον τούτοις τέταρτον προσῆν, ἡ τοῦ πλουτοῦντος ἐκ γειτόνων οἰκοῦντος ἄδεια καὶ τρυφή. εἰ δὲ βούλει τι καὶ πέμπτον ἄλλο εὑρεῖν ὑπέκκαυμα τῆς φλογός, καὶ τοῦτο ὄψει σαφῶς αὐτῷ προσκείμενον. οὐ γὰρ δὴ μόνον ἐτρύφα ὁ πλούσιος ἐκεῖνος· ἀλλὰ καὶ δεύτερον καὶ τρίτον, μᾶλλον δὲ καὶ πλεονάκις τῆς ἡμέρας αὐτὸν ὁρῶν. παρὰ γὰρ τὴν εἴσοδον ἔρριπτο, θέατρον χαλεπὸν ἐλεεινῆς τραγῳδίας ὤν, καὶ τῇ ὄψει μόνον καὶ λιθίνην ἱκανὸς καταμαλάξαι ψυχήν· καὶ ὅμως οὐδὲ τοῦτο ἐπεσπάσατο τὸν ἀπάνθρωπον ἐκεῖνον εἰς τὴν τῆς πενίας ἐκείνης ἀντίληψιν. ἀλλ' ὁ μὲν Συβαριτικὴν παρετίθετο τράπεζαν, καὶ κρατῆρας εἶχεν ἐστεμμένους, καὶ ἄκρατον ἁπλῶς ἐκχεόμενον, καὶ στρατόπεδα μαγείρων λαμπρά, καὶ παρασίτους, καὶ κόλακας ἅμα πρωΐ, καὶ χοροὺς ᾀδόντων, οἰνοχοούντων, γελωτοποιούντων, καὶ πᾶν εἶδος ἐπινοῶν ἀσωτίας, καὶ μεθύων καὶ κραιπαλῶν, καὶ στολῇ καὶ τραπέζῃ καὶ ἑτέροις πλείοσι τρυφῶν ἅπαντα διετέλει τὸν χρόνον. τοῦτον δὲ λιμῷ χαλεπῷ

γρ. τῶ

Λουκ. ις.

γρ. μὴ

καὶ ἀρρωστία πικροτάτη, καὶ πολιορκία τοσούτων ἑλκῶν, καὶ ἐρημία, καὶ τοῖς ἐκ τούτων κακοῖς ὁρῶν καθ' ἑκάστην καταπινόμενον τὴν ἡμέραν, οὐδὲ εἰς νοῦν ποτε ἐβάλλετο. ἀλλ' οἱ μὲν παράσιτοι, καὶ οἱ κόλακες καὶ ὑπὲρ τὴν χρείαν διερρήγνυντο· ὁ δὲ πένης, καὶ οὕτω πένης, καὶ ἐν τοσούτοις κείμενος τοῖς κακοῖς, οὐδὲ ψιχίων ἐκ τῆς τραπέζης ἀπήλαυεν ἐκείνης, καὶ ταῦτα σφόδρα ἐπιθυμῶν· καὶ ὅμως οὐδὲν αὐτὸν τούτων παρέβλαψεν, οὐ ῥῆμα πικρὸν ἐξέβαλεν, οὐ βλάσφημον ἐφθέγξατο λόγον· ἀλλ' ὥσπερ χρυσίον τῇ σφοδροτέρᾳ πυρώσει μειζόνως καθαιρόμενον λαμπρύνεται, οὕτω δὴ καὶ ἐκεῖνος ὑπὸ τῶν παθημάτων τούτων ἐνοχλούμενος, πάντων ὑψηλότερος ἦν, καὶ τῶν παθῶν, καὶ αὐτῶν τῶν ἐντεῦθεν πολλοῖς τικτομένων θορύβων. εἰ γὰρ ἁπλῶς πένητες πλουσίους ὁρῶντες τήκονται τῷ φθόνῳ, καὶ κατατείνονται τῇ βασκανίᾳ, καὶ τὸν βίον ἀβίωτον εἶναι νομίζουσι, καὶ ταῦτα τῆς ἀναγκαίας εὐποροῦντες τροφῆς καὶ τοὺς θεραπεύοντας ἔχοντες· ὁ πένης οὗτος, ὡς οὐδεὶς ἕτερος πένης ὤν, καὶ οὐχὶ πένης μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀσθενής, καὶ μηδένα ἔχων τὸν προσιστάμενον καὶ παρακαλοῦντα, ἀλλ' ἐν μέσῃ πόλει, καθάπερ ἐν ἐσχάτῃ κείμενος ἐρημίᾳ, καὶ λιμῷ τηκόμενος πικροτάτῳ, καὶ πάντα ὁρῶν ἐκείνῳ καθάπερ ἐκ πηγῶν ἐπιρρέοντα, καὶ ἀνθρωπίνης μὲν οὐδεμιᾶς ἀπολαύων παραμυθίας, ταῖς δὲ τῶν κυνῶν γλώτταις προκείμενος τράπεζα διηνεκής (οὕτω γὰρ ἦν τὸ σῶμα παρειμένος καὶ διαλελυμένος, ὡς μηδὲ ἐκείνους ἀποσοβεῖν δύνασθαι) τί οὐκ ἂν ἔπαθεν, εἰ μὴ σφόδρα γενναῖος καὶ φιλόσοφος ἦν; ὁρᾷς ὅτι ὁ ἑαυτὸν μὴ ἀδικῶν, κἂν παρὰ πάντων ἀδικῆται, οὐδὲν πάσχει δεινόν; πάλιν γὰρ τὸν αὐτὸν ἀναλήψομαι λόγον. τί γὰρ ἡ ἀρρωστία; τί δὲ ἡ ἐρημία τῶν προσισταμένων; τί δὲ ἡ ἔφοδος τῶν κυνῶν; τί δὲ τὸ γειτόνημα τοῦ πλουσίου τὸ πονηρόν; τί δὲ ἡ πολλὴ χλιδὴ καὶ ὑπερηφανία, καὶ ἡ ἀπόνοια ἐκείνου τὸν ἀθλητὴν τοῦτον παρέβλαψεν; ἢ μαλακώτερον πρὸς τὰ ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἐποίησε σκάμματα; τί δὲ αὐτοῦ τὴν εὐτονίαν ἐλυμήνατο; οὐδὲν οὐδαμοῦ, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον αὐτὴν ἐπέρρωσε, καὶ μυρίων αὐτῷ στεφάνων ὑπόθεσις γέγονε, καὶ προσθήκη βραβείων, καὶ πλεονασμὸς ἀντιδόσεως, καὶ μειζόνων ἀμοιβῶν ὑπόθεσις τῶν δεινῶν τὸ πλῆθος ἐκεῖνο, καὶ ἡ τοῦ πλουτοῦντος ὠμότης. οὐ γὰρ δὴ διὰ τὴν πενίαν ἐστεφανοῦτο μόνον, οὐδὲ διὰ τὸν λιμόν, οὐδὲ διὰ τὰ ἕλκη, οὐδὲ διὰ τὰς γλώττας τῶν κυνῶν· ἀλλ' ὅτι τοιοῦτον γείτονα ἔχων, καὶ καθ' ἑκάστην ὁρώμενος ὑπ' αὐτοῦ τὴν ἡμέραν, καὶ ὑπερορώμενος διηνεκῶς, τοῦτον ἤνεγκε γενναίως τὸν πειρασμὸν καὶ μετὰ πολλῆς τῆς καρτερίας, καὶ τῇ πενίᾳ καὶ τῇ ἀρρωστίᾳ καὶ τῇ ἐρημίᾳ οὐ μικράν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εὐτονωτάτην συνεισφέροντα τὴν φλόγα. τί δὲ ὁ μακάριος Παῦλος, εἰπέ μοι; οὐδὲν γὰρ κωλύει πάλιν ἐπιμνησθῆναι τοῦ ἀνδρός. οὐχὶ μυρίας ἐδέξατο πειρασμῶν νιφάδας; τί οὖν ἐντεῦθεν ἐβλάβη; οὐκ ἐντεῦθεν μὲν οὖν καὶ μειζόνως ἐστεφανοῦτο; ὅτι ἐλιμώττει; ὅτι κρυμῷ καὶ γυμνότητι κατετήκετο; ὅτι μάστιξι πολλάκις κατεξαίνετο; ὅτι λίθοις ἐβάλλετο; ὅτι κατεποντίζετο; ἀλλ' ἐκεῖνος Παῦλος ἦν, φησί, καὶ κλητὸς τοῦ Χριστοῦ. καίτοι καὶ Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦν, καὶ κλητὸς καὶ αὐτὸς τοῦ Χριστοῦ· ἀλλ' οὔτε τὸ εἶναι τῶν δώδεκα, οὔτε ἡ κλῆσις αὐτὸν ὤνησεν, ἐπειδὴ γνώμην οὐκ εἶχε πρὸς ἀρετὴν παρεσκευασμένην. ἀλλ' ὁ μὲν Παῦλος καὶ λιμῷ παλαίων, καὶ τῆς ἀναγκαίας ἀπορῶν τροφῆς, καὶ τοσαῦτα καθ' ἑκάστην πάσχων τὴν ἡμέραν, μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας τὴν εἰς οὐρανὸν φέρουσαν ἔτρεχεν ὁδόν· ἐκεῖνος δὲ καὶ πρὸ τούτου κληθείς, καὶ τῶν αὐτῶν ἀπολαύσας, ὧνπερ καὶ αὐτός, καὶ μυηθεὶς τὴν ἀνωτάτω φιλοσοφίαν, καὶ τραπέζης μετασχὼν ἱερᾶς καὶ τῶν φρικωδεστάτων ἐκείνων δείπνων, καὶ χάριν λαβὼν τοσαύτην, ὡς καὶ νεκροὺς ἐγείρειν καὶ λεπροὺς καθαίρειν καὶ δαίμονας ἐλαύνειν, καὶ τοὺς περὶ ἀκτημοσύνης πολλάκις ἀκούσας λόγους, καὶ αὐτῷ τοσοῦτον χρόνον συγγενόμενος τῷ Χριστῷ, καὶ τῶν πενήτων τὰ χρήματα πιστευθείς, ὥστε τοῦ πάθους ἐκεῖθεν ἔχειν παραμυθίαν (καὶ γὰρ κλέπτης ἦν) οὐδὲ οὕτως ἐγένετο βελτίων, καίτοι τοσαύτης συγκαταβάσεως ἀπολαύσας. ἐπειδὴ γὰρ ᾔδει ὁ Χριστὸς ὅτι φιλάργυρος ἦν, καὶ διὰ χρημάτων ἐρωτα ἔμελλεν ἀπόλλυσθαι, οὐ μόνον αὐτὸν οὐκ ἀπῄτησε τούτου δίκας τότε, ἀλλ' ὥστε αὐτοῦ καταλῦσαι τὸ πάθος, καὶ τὰ χρήματα αὐτῷ τῶν πενήτων ἐπίστευσεν, ἵν' ἔχων ὅθεν κορέσει τὴν φιλοχρηματίαν, μὴ καταπέσῃ εἰς τὸ φρικῶδες ἐκεῖνο βάραθρον, ἐλάττονι κακῷ τὸ μεῖζον προαναστέλλων. οὕτω πανταχοῦ τὸν μὲν ἑαυτὸν μὴ βουλόμενον ἀδικεῖν οὐδεὶς ἕτερος ἀδικῆσαι δυνήσεται· τὸν δὲ οὐκ ἐθέλοντα νήφειν καὶ τὰ παρ' ἑαυτοῦ συνεισφέρειν οἴκοθεν οὐδεὶς οὐδέποτε ὠφελήσει. διὰ τοῦτό σοι καὶ ἡ θαυμασία τῶν γραφῶν ἱστορία, καθάπερ ἐν εἰκόνι τινὶ ὑψηλῇ καὶ μεγάλῃ καὶ πολὺ τὸ εὖρος ἐχούσῃ τῶν παλαιῶν ἀνεγράψατο τοὺς βίους, ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ μέχρι τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἐκτείνασα τὴν διήγησιν· καὶ δείκνυσί σοι καὶ τοὺς ὑποσκελιζομένους καὶ τοὺς στεφανουμένους, ἵνα σε διὰ πάντων παιδεύσῃ ὅτι τὸν παρ' ἑαυτοῦ μὴ ἀδικούμενον οὐδεὶς ἕτερος ἀδικῆσαι δυνήσεται, κἂν πᾶσα ἡ οἰκουμένη πρὸς αὐτὸν χαλεπὸν ἀναρριπίζῃ πόλεμον. οὔτε γὰρ δυσκολία πραγμάτων, οὔτε καιρῶν μεταβολαί, οὔτε δυναστευόντων ἐπήρειαι, οὔτε ἐπιβουλῶν νιφάδες, οὔτε συμφορῶν ὄχλος, οὔτε πάντων τῶν ἐν ἀνθρώποις κακῶν συλλεγόμενος ὁ φορυτὸς παρασαλεῦσαί τι κἂν μικρὸν δυνήσεται τὸν γενναῖον, καὶ νήφοντα, καὶ ἐγρηγορότα· ὥσπερ οὖν τὸν ῥάθυμον καὶ ἀναπεπτωκότα καὶ οἴκοθεν προδιδόμενον, κἂν μυρίαι προσάγωνται θεραπεῖαι, οὐδὲν ἀμείνω ποιοῦσι. τοῦτο γοῦν καὶ ἡ παραβολὴ ἡ περὶ τῶν δύο ἀνθρώπων ἐκείνων παρεδήλωσεν ἡμῖν, ὧν ὁ μὲν ἐπὶ τῆς πέτρας, ὁ δὲ ἐπὶ τῆς ψάμμου τὴν οἰκίαν ᾠκοδόμησε τὴν ἑαυτοῦ· οὐχ ἵνα ψάμμον καὶ πέτραν νοήσωμεν, οὐδ' ἵνα οἰκοδομὴν λίθων καὶ ὀρόφων, οὐδ' ἵνα ποταμοὺς καὶ ὑετὸν καὶ πνεύματα ἄγρια προσπίπτοντα ταῖς οἰκοδομαῖς, ἀλλ' ἵνα ἀρετὴν καὶ κακίαν ἐκ τούτων ἐκλάβωμεν, καὶ ἴδωμεν κἀντεῦθεν ὅτι τὸν ἑαυτὸν μὴ ἀδικοῦντα οὐδεὶς ἀδικεῖ. οὐκοῦν οὔτε ὁ ὑετός, καίτοι ῥαγδαίως φερόμενος, οὔτε οἱ ποταμοὶ πολλῷ ῥοθίῳ προσπίπτοντες, οὔτε τὰ πνεύματα τὰ ἄγρια μετὰ σφοδρᾶς τῆς ῥύμης προσβάλλοντα, παρεσάλευσάν τι τῆς οἰκίας ἐκείνης, ἀλλ' ἔμεινε καὶ ἀχείρωτος καὶ ἀκίνητος· ἵνα μάθῃς ὅτι τὸν ἑαυτὸν οὐ προδιδόντα οὐδεὶς πειρασμὸς παρασαλεῦσαι δύναται. ἡ δὲ τοῦ ἑτέρου κατεφέρετο ῥᾳδίως, οὐ διὰ τὴν τῶν πειρασμῶν ἐπιβουλὴν (ἢ γὰρ ἂν καὶ ἡ ἑτέρα τὸ αὐτὸ ἔπαθεν) ἀλλὰ διὰ τὴν οἰκείαν ἄνοιαν. οὐ γὰρ ἐπειδὴ ἄνεμος προσέπνευσε, διὰ τοῦτο ἔπεσεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπὶ τῆς ψάμμου ἦν οἰκοδομηθεῖσα, τουτέστιν, ἐπὶ ῥαθυμίας καὶ πονηρίας, τοῦτο πέπονθε. καὶ γὰρ καὶ πρὶν ἢ τὸν χειμῶνα προσβαλεῖν ἐκεῖνον, ἀσθενής τε ἦν, καὶ πρὸς τὸ πεσεῖν ἑτοίμη. αἱ γὰρ τοιαῦται οἰκοδομαί, καὶ μηδενὸς ἐνοχλοῦντος, αὐτόματοι καταφέρονται, ὑποσυρομένης αὐταῖς τῆς κρηπῖδος καὶ πάντη διαρρεούσης. καὶ καθάπερ αἱ μὲν ἀράχναι αὐτόματοι διασπῶνται, μηδενὸς αὐτοῖς ἐνοχλοῦντος, ὁ δὲ ἀδάμας καὶ παιόμενος ἀδιάλυτος μένει· οὕτω δὴ καὶ οἱ μὴ ἑαυτοὺς ἀδικοῦντες, κἂν ὑπὸ μυρίων παίωνται, ἰσχυρότεροι γίνονται· οἱ δὲ ἑαυτοὺς προδιδόντες, κἂν μηδεὶς ὁ ἐνοχλῶν ᾖ, αὐτόματοι φέρονται, καὶ διαρρέουσι, καὶ ἀπόλλυνται· ὥσπερ καὶ ὁ Ἰούδας οὐ μόνον οὐδενὸς ἐνοχλήσαντος πειρασμοῦ τοιούτου, ἀλλὰ καὶ πολλῆς ἀπολαύσας τῆς θεραπείας ἀπώλετο.

Mat. 7.

Βούλει σοι τοῦτο καὶ ἐπὶ δήμων ὁλοκλήρων δείξω διαλάμποντα τὸν λόγον; πόσης ὁ Ἰουδαίων δῆμος ἀπήλαυσε προνοίας; οὐ πᾶσα ἡ ὁρωμένη κτίσις πρὸς ὑπηρεσίαν αὐτῶν παρεσκευάζετο; καὶ καινός τις αὐτοῖς καὶ ξένος εἰσήγετο διαγωγῆς βίου τρόπος; οὐδὲ γὰρ εἰς ἀγορὰν ἐνέβαλλον, καὶ οὕτω τῶν ὠνίων ἀπήλαυον, οὐκ ἀργύριον κατατιθέντες, οὐδὲ αὔλακας ἔτεμνον, οὐδὲ ἄροτρον εἷλκον, οὐδὲ γῆν ἐσπάραττον, οὐδὲ σπέρματα κατέβαλλον, οὐδὲ ὑετῶν ἐδέοντο καὶ ἀνέμων καὶ τῶν τοῦ ἔτους ὡρῶν, οὐχ ἡλιακῆς ἀκτῖνος, οὐ σεληνιαίου δρόμου, οὐ φύσεως ἀέρος, οὐκ ἄλλου τῶν τοιούτων οὐδενός, οὐχ ἅλωνα παρεσκεύαζον, οὐ καρπὸν ἔτριβον, οὐ πνευμάτων ἔχρῃζον πρὸς τὸ διακρῖναι τοὺς πυροὺς τῶν ἀχύρων, οὐ μύλην ἔστρεφον, οὐ κλιβάνους ᾠκοδόμουν, οὐ ξύλα καὶ πῦρ εἰς τὴν οἰκίαν εἰσῆγον, οὐκ ἀρτοποιητικῆς ἐδέοντο τέχνης, οὐ μάκελλαν μεταχειρίζειν, οὐ δρεπάνην ἠκόνουν, οὐκ ἄλλης τινὸς ἐδέοντο τέχνης, ὑφαντικῆς λέγω καὶ οἰκοδομικῆς, καὶ τῆς περὶ τὰ ὑποδήματα ἐχούσης· ἀλλὰ πάντα ἦν αὐτοῖς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, καὶ ἐσχεδιασμένην εἶχον τράπεζαν καὶ ἱδρώτων καὶ πόνων ἀπηλλαγμένην. τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ μάννα φύσις νεαρά τε καὶ πρόσφατος, καὶ οὐδαμοῦ παρέχουσα αὐτοῖς πράγματα, οὐδὲ κατατείνουσα πόνῳ. καὶ τὰ ἱμάτια δὲ αὐτοῖς καὶ τὰ ὑποδήματα, καὶ αὐτὴ ἡ τοῦ σώματος φύσις τῆς οἰκείας ἐπελανθάνετο ἀσθενείας. ἐν γὰρ χρόνῳ οὕτω μακρῷ οὔτε ἐκεῖνα ἐπετρίβετο, οὔτε οἱ πόδες αὐτῶν, καίτοι τοσαῦτα βαδίζοντων, ἐτυλώθησαν. ἰατρῶν αὐτοῖς καὶ φαρμάκων καὶ τῆς ἄλλης τῆς περὶ τὴν τοιαύτην τέχνην σπουδῆς οὐδὲ μνήμη τις ἦν ἐν αὐτοῖς· οὕτω πᾶσα ἐκποδὼν ἀῤῥωστία ἦν. Ἐξήγαγε γὰρ αὐτοὺς ἐν ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ, φησί, καὶ οὐκ ἦν ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν ὁ ἀσθενῶν. ἀλλ' ὥσπερ τὸν κόσμον τοῦτον ἀφέντες, καὶ πρὸς ἑτέραν βελτίονα μετοικισθέντες οἰκουμένην, οὕτως ἤσθιον, οὕτως ἔπινον. καὶ οὔτε ἡ ἀκτὶς θερμοτέρα γινομένη τὰς κεφαλὰς ἔπληττε τὰς ἐκείνων. διετείχιζε γὰρ τὴν φλόγα νεφέλη πάντοθεν ἐπαιωρουμένη, καὶ περιφορητὸς γινομένη στέγη τοῖς δήμοις ἅπασιν ἐκείνοις. ἀλλ' οὔτε ἐν νυκτὶ λαμπάδος ἐδέοντο τῆς διαιρούσης τὸ σκότος, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ὁ στῦλος τοῦ πυρὸς πηγὴ φωτὸς ἄφατος, δύο χρείας παρέχων, τήν τε ἀπὸ τοῦ φαίνειν, τήν τε ἀπὸ τοῦ κατευθύνειν αὐτοῖς τὴν ἀποδημίαν. οὐ γὰρ φωτεινὸς μόνον ἦν, ἀλλὰ καὶ ὁδηγὸς παντὸς ἀκριβέστερος ἐχειραγώγει κατὰ τὴν ἔρημον ἐκείνην τὸν ἄπειρον δῆμον ἐκεῖνον. ἐβάδιζον δὲ, οὐκ ἐπὶ γῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ὡς ἐπὶ γῆς· καὶ τῶν ὅρων τῆς φύσεως κατετόλμων, τὸ χαλεπὸν ἐκεῖνο πεζεύοντες πέλαγος, ὡς διὰ πέτρας στεῤῥᾶς καὶ ἀντιτύπου τινὸς ὁδοιπορῶντες. καὶ ὅτε μὲν αὐτοῖς ὑπεστόρεστο, γῆν ἐμιμεῖτο στεῤῥὰν τὸ στοιχεῖον, καὶ πεδία ὕπτια, καὶ ἀρούρας· ὅτε δὲ τοὺς ἐχθροὺς ἀπέλαβε, τὰ θαλάττης κατειργάζετο. καὶ αὐτοῖς μὲν ἐγένετο ὄχημα, τοῖς δὲ πολεμοῦσιν αὐτοὺς, τάφος· τοὺς μὲν μετ' εὐκολίας διαπεραιοῦσα, τοὺς δὲ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος καταποντίζουσα· καὶ ἡ ἄτακτος τῶν ὑδάτων ῥύμη, ἀνδρῶν λογικῶν καὶ συνετωτάτων εὐταξίαν καὶ ὑπακοὴν ἐπεδείκνυτο, νῦν μὲν φύλακος, νῦν δὲ δημίου τάξιν ἐπέχουσα, καὶ ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τὰ ἐναντία ἀμφότερα ἐπιδεικνυμένη. τί ἄν τις εἴποι τὰς πέτρας, αἳ ποταμοὺς ἠφίεσαν ὑδάτων; τί δὲ τὰ νέφη τῶν ὀρνίθων, οἳ τῷ πλήθει τῶν σωμάτων τὴν γῆν ἀπέκρυψαν ἅπασαν; τί τὰ ἐν Αἰγύπτῳ θαύματα; τί τὰ ἐν ἐρήμῳ παράδοξα; τί τὰ τρόπαια καὶ τὰς νίκας τὰς ἀναιμωτὶ γινομένας; ὡς γὰρ χορεύοντες, οὐχ ὡς πολεμοῦντες, τοὺς ἀντιπάλους τοὺς ἐχειροῦντο. καὶ τῶν μὲν οἰκείων δεσποτῶν χωρὶς ὅπλων ἐκράτησαν· τῶν δὲ μετὰ τὴν Αἴγυπτον μαχομένων αὐτοῖς, σαλπίζοντες καὶ ψάλλοντες, οὕτω περιεγένοντο. καὶ ἦν χορεία μᾶλλον ἢ πόλεμος τὰ γινόμενα, μυσταγωγία μᾶλλον ἢ μάχη. οὐ γὰρ πάντα τὰ τεράστια ταῦτα οὐ διὰ τοῦτο ἐγένετο μόνον, ἵνα τὴν χρείαν αὐτοῖς πληρώσῃ, ἀλλ' ἵνα καὶ τὴν διδασκαλίαν, ἣν ἐνέθηκεν αὐτοῖς ὁ Μωϋσῆς, τῆς θεογνωσίας ἀκριβέστερον διατηρήσωσι. καὶ φωναὶ πανταχόθεν ἐφέροντο τὸν δεσπότην ἀνακηρύττουσαι. καὶ γὰρ ἡ θάλαττα ταῦτα ἐβόα, νῦν μὲν πεζευομένη, νῦν δὲ θάλαττα γινομένη· καὶ τὰ Νειλῷα νάματα ταύτην ἠφίει τὴν φωνὴν πρὸς αἵματος μεταβαλλόμενα φύσιν, καὶ οἱ βάτραχοι, καὶ τὸ τῶν ἀκρίδων στρατόπεδον ἐκεῖνο, καὶ ἡ κάμπη καὶ ἐρυσίβη ταῦτα διελέγετο τῷ δήμῳ παντί· καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ἐρήμου τεράστια, τὸ μάννα, ὁ στῦλος, ἡ νεφέλη, ἡ ὀρτυγομήτρα, τὰ ἄλλα πάντα ἀντὶ βιβλίου τότε αὐτοῖς ἐγένετο καὶ γραμμάτων οὐδέποτε ἐξαλειφομένων, ἔναυλον καθ' ἑκάστην ἡμέραν παρεχόμενα αὐτοῖς τὴν μνήμην, καὶ ἐνηχοῦντα αὐτῶν τὴν διάνοιαν. ἀλλ' ὅμως μετὰ τοσαύτην καὶ τηλικαύτην πρόνοιαν, μετὰ τὰς εὐεργεσίας τὰς ἀφάτους ἐκείνας, μετὰ τὸ μέγεθος τῶν θαυμάτων, μετὰ τὴν κηδεμονίαν τὴν ἄῤῥητον, μετὰ τὴν διδασκαλίαν τὴν συνεχῆ, μετὰ τὴν κατήχησιν τὴν ἀπὸ τῶν ῥημάτων, μετὰ τὴν παραίνεσιν τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων, μετὰ τὰς νίκας τὰς λαμπράς, μετὰ τὰ τρόπαια τὰ παράδοξα, μετὰ τὴν τῶν τραπεζῶν ἀφθονίαν,

Εξοδ. ις.
Δευτ. η. καὶ κθ.
Ψαλ. ρδ. λε.
Εξοδ. ιγ.
Εξοδ. ιδ.
Εξοδ. ιζ.
Αριθ. κ.
Εξοδ. ις.
Αριθ. ια.
Ιησ. ς.

ἀφθονίαν, μετὰ τὴν διαψίλειαν τῶν ναμάτων ἐκείνων, μετὰ τὴν ἄφατον δόξαν, ἣν περιεβάλλοντο παρὰ πάντα τὸν τῶν ἀνθρώπων χρόνον, ἐπειδὴ ἀγνώμονες ἦσαν καὶ ἀναίσθητοι, μόσχον (Ἐξ. λζ.) προσεκύνησαν καὶ βοὸς κεφαλὴν ἐθεράπευον, καὶ θεοὺς ἐπεζήτουν αὐτοῖς γενέσθαι, νεαρὰ τὰ ὑπομνήματα τῶν ἐν Αἰγύπτῳ εὐεργεσιῶν ἔχοντες τοῦ Θεοῦ, καὶ πολλῶν καὶ ἄλλων ἀπολαύοντες ἔτι. (Ἰων. γ. δ.) ὁ δὲ τῶν Νινευιτῶν δῆμος βάρβαρος ὢν καὶ ἀλλόφυλος, οὐδενὸς τούτων μετεσχηκώς, οὐ μικροῦ, οὐ μεγάλου, οὐ λόγων, οὐ θαυμάτων, οὐκ ἔργων, οὐ ῥημάτων, ἐπειδὴ ἄνθρωπον εἶδον ἐκ ναυαγίου διασωθέντα οὐδέποτε αὐτοῖς συγγενόμενον ἔμπροσθεν, ἀλλὰ τότε πρῶτον ὀφθέντα, εἰσελθόντα καὶ εἰπόντα, Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται· οὕτως ἀπὸ τῶν ψιλῶν τούτων ῥημάτων μετεβάλλοντο καὶ βελτίους ἐγίνοντο, καὶ τὴν προτέραν ἀποθέμενοι κακίαν, πρὸς ἀρετὴν διὰ μετανοίας ὥδευσαν, ὡς ἀπόφασιν ἀνακαλέσασθαι Θεοῦ, καὶ σειομένην στῆσαι πόλιν, καὶ θεήλατον ὀργὴν ἀποκρούσασθαι, καὶ πάσης ἀπαλλαγῆναι κακίας. (Ἰων. γ. ι.) Εἶδε γὰρ ὁ Θεός, φησιν, ὅτι ἀπέστη ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, καὶ ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν Κύριον. πῶς ἀπέστη, εἰπέ μοι; καίτοι μεγάλη ἦν αὐτῶν ἡ κακία, ἄφατος ἡ πονηρία, δυσίατα τὰ ἕλκη. (Ἰων. α. β.) καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ προφήτης ἔλεγεν· Ἀνέβη ἡ κακία αὐτῆς ἕως τοῦ οὐρανοῦ, τῷ διαστήματι τοῦ τόπου τὸ μέγεθος τῆς κακίας αὐτῶν ἐνδεικνύμενος. ἀλλ' ὅμως τὴν τοσαύτην πονηρίαν, τὴν οὕτω κορυφωθεῖσαν καὶ ὑψωθεῖσαν, ὡς καὶ ἕως τοῦ οὐρανοῦ φθάσαι, ταύτην ἐν τρισὶν ἡμέραις, ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ ἀπὸ ῥημάτων ὀλίγων, ἃ παρ' ἑνὸς ἤκουσαν ἀνθρώπου ἀγνώστου, ξένου, ναυαγοῦ γεγυμνωμένου, οὕτω κατέλυσαν, οὕτως ἠφάνισαν, οὕτως ἐκποδὼν ἐποίησαν εἶναι, (Ἰων. γ. ι.) ὡς τοιαύτης ἀπολαῦσαι φωνῆς· Ὅτι εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι ἀπέστη ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς, καὶ μετενόησεν ἀπὸ τῆς κακίας, ἧς εἶπεν ὁ Θεὸς ποιῆσαι αὐτοῖς. ὁρᾷς ὅτι ὁ μὲν νήφων καὶ ἐγρηγορὼς οὐ μόνον παρὰ ἀνθρώπων οὐδὲν ἀδικεῖται, ἀλλὰ καὶ θεήλατον ὀργὴν ἀνατρέπει; ὁ δὲ οἴκοθεν ἑαυτὸν προδιδοὺς καὶ καταβλάπτων, κἂν μυρίων εὐεργεσιῶν ἀπολαύῃ, οὐδὲν μέγα κερδαίνει; οὕτω γοῦν οὐδὲ ἐκείνους ὠφέλησε τὰ τοσαῦτα σημεῖα, οὐδὲ αὐτοὺς τούτους τὸ μὴ μετασχεῖν τούτων παρέβλαψεν· ἀλλ' ἐπειδὴ οἴκοθεν ἦσαν εὐγνώμονες, μικρᾶς ἐπιλαβόμενοι ῥοπῆς, βελτίους ἐγένοντο, καίτοι βάρβαροι ὄντες, καὶ ἀλλόφυλοι, καὶ πάντων ἀνήκοοι τῶν θείων χρησμῶν, καὶ πόρρω που τῆς Παλαιστίνης ἀπῳκισμένοι. τί δὲ τῶν παίδων τῶν τριῶν, εἰπέ μοι, τὴν ἀρετὴν τὰ ἐπελθόντα κακὰ ἐλυμήνατο; οὐχὶ ἔτι νέοι ὄντες, καὶ νέοι κομιδῇ, ἐν ἡλικίᾳ ἀώρῳ τὴν χαλεπὴν ἐκείνην ὑπέμειναν τιμωρίαν καὶ αἰχμαλωσίαν, καὶ τὴν μακρὰν ἀπεδήμησαν ἀποδημίαν, καὶ πατρίδος, καὶ οἰκίας, καὶ ναοῦ, καὶ βωμοῦ, καὶ θυσιῶν, καὶ προσφορῶν, καὶ σπονδῶν, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ ψάλλειν, εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἐλθόντες γῆν ἐχωρίσθησαν; οὐ γὰρ ἡ οἰκία αὐτοῖς μόνον ἄβατος ἦν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ τῆς λατρείας ἐντεῦθεν εἴδη. (Ωδ. τριῶν παίδων. 12.) οὐχὶ βαρβαρικαῖς ἐξεδόθησαν χερσί, καὶ λύκοις μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις; καὶ τὸ δὴ χαλεπώτατον, εἰς μακρὰν οὕτω διακειμένην καὶ βάρβαρον ἀποικισθέντες γῆν, καὶ αἰχμαλωσίας νόμῳ χαλεπωτάτῳ, οὐ διδάσκαλον εἶχον, οὐ προφήτην, οὐκ ἄρχοντα. Οὐ γὰρ ἔστι, φησίν, ἄρχων, οὐδὲ προφήτης καὶ ἡγούμενος, οὐδὲ τόπος τοῦ καρπῶσαι ἐνώπιόν σου, καὶ εὑρεῖν ἔλεος· ἀλλὰ καὶ εἰς βασιλικὴν οἰκίαν, ὡς εἰς σκόπελόν τινα καὶ κρημνὸν καὶ πέλαγος ὑφάλων γέμον καὶ σπιλάδων, οὕτως εἰσήχθησαν χωρὶς κυβερνήτου, καὶ πρῳρέως, καὶ ναυτῶν, καὶ ἱστίων, ἀναγκαζόμενοι τὴν χαλεπὴν ἐκείνην θάλατταν πλεῖν, καὶ καθάπερ ἐν δεσμωτηρίῳ ταῖς βασιλικαῖς αὐλαῖς ἐναπειλημμένοι. ἐπειδὴ γὰρ φιλοσοφεῖν ᾔδεσαν, καὶ τῶν βιωτικῶν ἦσαν ἀνώτεροι πραγμάτων, καὶ τὸν τῦφον ἅπαντα κατεπάτησαν τὸν ἀνθρώπινον, καὶ κοῦφοι αὐτοῖς τὸ πτερὸν εἰργάσαντο, προσθήκην κακῶν καὶ τὴν αὐτόθι διατριβὴν ἐνόμιζον εἶναι. ἔξω μὲν γὰρ ὄντες, καὶ ἐν ἰδιωτικῇ οἰκίᾳ πλείονος ἔμελλον ἀπολαύσεσθαι τῆς ἐξουσίας· εἰς δὲ τὸ δεσμωτήριον εἰσαχθέντες ἐκεῖνο (δεσμωτηρίου γὰρ τὴν φαντασίαν ἅπασαν ἐκείνην καὶ κρημνῶν καὶ σκοπέλων οὐδὲν ἄμεινον εἶναι ἐνόμιζον) εὐθέως δυσκολίαν ὑπέμειναν χαλεπήν. ὁ μὲν γὰρ βασιλεὺς ἐκέλευσε κοινωνοὺς αὐτοὺς τῆς τραπέζης εἶναι τῆς ἑαυτοῦ τῆς Συβαριτικῆς ἐκείνης καὶ ἀκαθάρτου καὶ βεβήλου, αὐτοῖς δὲ ἀπηγόρευτο τοῦτο, καὶ θανάτου χαλεπώτερον εἶναι ἐδόκει· καὶ μόνοι καθάπερ ἀρνία λύκων μεταξὺ τοσούτων ἦσαν ἀπειλημμένοι· καὶ ἀνάγκη ἦν, ἢ λιμῷ τήκεσθαι (μᾶλλον δὲ καὶ τὴν ἐπὶ θάνατον ἄγεσθαι) ἢ τῶν κεκωλυμένων ἀπογεύεσθαι ἐδεσμάτων. τί οὖν ποιοῦσιν οἱ νέοι; οἱ ἐν ὀρφανίᾳ, οἱ αἰχμάλωτοι, οἱ ξένοι, οἱ δοῦλοι τῶν ταῦτα κελευόντων; οὐκ ἐνόμισαν ἀρκεῖν αὐτοῖς εἰς ἀπολογίαν τὴν ἀνάγκην, οὐδὲ τὴν τυραννίδα τοῦ τὴν πόλιν ἔχοντος· ἀλλὰ πάντα μηχανῶνται καὶ πραγματεύονται, ὥστε τὴν ἁμαρτίαν φυγεῖν, καίτοι πανταχόθεν προδεδομένοι. οὔτε γὰρ χρήμασι πείθειν ἠδύναντο· πῶς γὰρ οἱ αἰχμάλωτοι; οὐ φιλίᾳ καὶ συνουσίᾳ· πῶς γὰρ οἱ ξένοι; οὐ δυναστείᾳ περιγενέσθαι· πῶς γὰρ οἱ δοῦλοι; οὐ πλήθει κρατῆσαι· πῶς γὰρ οἱ τρεῖς μόνοι; προσελθόντες τοίνυν πείθουσι τὸν εὐνοῦχον ἐκεῖνον λόγοις, τὸν ταύτην ἔχοντα τὴν ἐξουσίαν. ἐπειδὴ γὰρ εὗρεν αὐτὸν περιδεῆ καὶ τρέμοντα καὶ περὶ τῆς οἰκείας σωτηρίας ἀγωνιῶντα, καὶ φόβος ἀφόρητος ἦν ὁ περὶ τοῦ θανάτου κατασείων αὐτοῦ τὴν ψυχήν· Φοβοῦμαι γὰρ ἐγώ, φησι, τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα, μή ποτε ἴδῃ τὰ πρόσωπα ὑμῶν σκυθρωπὰ παρὰ τὰ παιδάρια τὰ συνήλικα ὑμῶν, καὶ καταδικάσητε τὴν κεφαλήν μου τῷ βασιλεῖ· ἀπαλλάξαντες αὐτὸν τούτου τοῦ δέους πείθουσι δοῦναι τὴν χάριν. καὶ ἐπειδὴ πάντα τὰ παρ' ἑαυτῶν εἰσήνεγκαν, καὶ ὁ Θεὸς τὰ παρ' ἑαυτοῦ λοιπὸν εἰσέφερεν. οὐδὲ γὰρ τοῦ Θεοῦ μόνου τὸ κατόρθωμα ἦν (ἐπεὶ τί ἔμελλον ἐκεῖνοι μισθὸν λαμβάνειν;) ἀλλὰ τῆς ἐκείνων γνώμης ἡ ἀρχὴ καὶ τὰ προοίμια, ἣν προθέμενοι γενναίαν καὶ ἀνδρείαν, ἐπεσπάσαντο τοῦ Θεοῦ τὴν ῥοπήν, καὶ εἰς τέλος ἤγαγον, ὅπερ ἐσπούδαζον.

Δαν. α. 1.

Ὁρᾷς ὅτι τὸν μὴ ἑαυτὸν ἀδικοῦντα οὐδεὶς ἕτερος παραβλάψαι δυνήσεται; ἰδοὺ γοῦν καὶ νεότης καὶ αἰχμαλωσία, καὶ ὀρφανία, καὶ εἰς ἀλλοτρίαν ἀπαγωγὴ καὶ μόνωσις καὶ ἐρημία τῶν προστησόντων, καὶ ἐπίταγμα χαλεπόν, καὶ φόβος θανάτου πολὺς ἐπιτειχίζων τοῦ εὐνούχου τὴν διάνοιαν, καὶ πενία, καὶ ὀλιγότης, καὶ τὸ ἐν μέσῳ βαρβάρων εἶναι, καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς ἔχειν δεσπότας, καὶ τὸ εἰς αὐτὰς ἐκδεδόσθαι τὰς χεῖρας τὰς βασιλικάς, καὶ τῶν οἰκείων ἁπάντων ὁ χωρισμός, καὶ ἱερέων καὶ προφητῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐπιμελουμένων αὐτῶν ἀλλοτρίωσις, καὶ σπονδῶν καὶ θυσιῶν ἀργία, καὶ ναοῦ καὶ ψαλμοῦ ἀφαίρεσις, καὶ οὐδὲν τούτων αὐτοὺς παρέβλαψεν· ἀλλὰ τότε μειζόνως εὐδοκίμησαν, ἢ ὅτε τούτων ἀπήλαυον ἐπὶ τῆς πατρίδος τῆς ἑαυτῶν. καὶ πρῶτον ἆθλον ἀνύσαντες τοῦτο, καὶ λαμπρὸν ἀναδησάμενοι τὸν στέφανον, καὶ τὸν νόμον καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ τηρήσαντες, καὶ ἐπίταγμα καταπατήσαντες τυραννικόν, καὶ φόβον νικήσαντες τοῦ ἀλάστορος, καὶ μηδὲν μηδαμόθεν παραβλαβέντες· ὥσπερ οἴκοι καθήμενοι καὶ πάντων ἐκείνων ἀπολαύοντες, οὕτω τὸ ἔργον μετ' ἀδείας ἀνύσαντες, ἐφ' ἕτερα πάλιν ἐκαλοῦντο σκάμματα, καὶ πάλιν ἦσαν οἱ αὐτοί. καὶ ἀγὼν τοῦ προτέρου χαλεπώτερος αὐτοῖς ἐπετίθετο, καὶ κάμινος ἀνήπτετο, καὶ βαρβαρικὸν πρὸς αὐτοὺς στρατόπεδον μετὰ τοῦ βασιλέως παρετάττετο, καὶ ἡ Περσικὴ πᾶσα δύναμις ἐκινεῖτο, καὶ πάντα πρὸς ἀπάτην αὐτῶν ἐπετηδεύετο καὶ βίαν, καὶ μουσικῆς εἴδη διάφορα, καὶ κολάσεων ποικίλοι τρόποι, καὶ ἀπειλαί, καὶ ὄψις πανταχόθεν ἦν φοβερά, καὶ ῥήματα ὄψεως φοβερώτερα· ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ ἑαυτοὺς οὐ προέδωκαν, ἀλλὰ τὰ παρ' ἑαυτῶν πάντα εἰσήνεγκαν, οὐδὲν οὐδέποτε παρεβλάβησαν· ἀλλὰ καὶ λαμπροτέρους τῶν προτέρων ἀνεδήσαντο τοὺς στεφάνους. ἔδησε μὲν γὰρ αὐτοὺς ὁ Ναβουχοδονόσορ, καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὴν κάμινον· οὐ μὴν παρέβλαψεν, ἀλλὰ καὶ μειζόνως ὠφέλησε, καὶ ἐνδοξοτέρους εἰργάσατο. καὶ οὔτε τὸν ναὸν (πάλιν γὰρ τὰ αὐτὰ ἐρῶ) οὔτε θυσιαστήριον, οὐ πατρίδα, οὐχ ἱερέας, οὐ προφήτας ἔχοντες, ἐν ἀλλοτρίᾳ καὶ βαρβάρῳ χώρᾳ, ἐν αὐτῇ μὲν οὖν μέσῃ τῇ καμίνῳ, μεταξὺ τοῦ στρατοπέδου παντὸς ἐκείνου, τοῦ βασιλέως τοῦ ταῦτα ἐργαζομένου θεωροῦντος, λαμπρὸν ἀνέστησαν τὸ τρόπαιον, καὶ περιφανῆ νίκην ἤραντο, τὴν θαυμαστὴν ἐκείην καὶ παράδοξον ᾄσαντες ᾠδήν, ἣν καὶ μέχρι νῦν ἐξ ἐκείνου πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ᾀδομένην, καὶ ᾀσθησομένην ἔσται καὶ εἰς τὰς μετὰ ταῦτα γενεάς. οὕτως οὖν ὅταν μηδεὶς ἑαυτὸν ἀδικῇ, οὐδεὶς παρ' ἑτέρου βλαβῆναι δυνήσεται. οὐ γὰρ παύσομαι συνεχῶς τοῦτο ἐπᾴδων τὸ ῥῆμα. Εἰ γὰρ αἰχμαλωσία καὶ δουλεία, καὶ μόνωσις, καὶ πατρίδος ἀποβολὴ καὶ τῶν οἰκείων ἁπάντων, καὶ θάνατος, καὶ ἐμπρησμός, καὶ στρατόπεδον τοσοῦτον, καὶ τύραννος οὕτως ὠμὸς οὐκ ἴσχυσαν παῖδας τρεῖς, νέους, αἰχμαλώτους, δούλους, ξένους, ἐπ' ἀλλοτρίας ὄντας λυμήνασθαί τι εἰς τὴν οἰκείαν αὐτῶν ἀρετήν, ἀλλὰ καὶ μείζονος αὐτοῖς παρρησίας γέγονε πρόφασις ἡ ἐπιβουλή· τί τὸν νήφοντα παραβλάψαι δυνήσεται; οὐκ ἔστιν οὐδέν, κἂν πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἔχῃ πολεμοῦσαν αὐτῷ. Ἀλλ' ὁ Θεὸς τότε, φησί, παρέστη αὐτοῖς, καὶ ἐξήρπασεν αὐτοὺς τῆς φλογός. μάλιστα μὲν οὖν καὶ σὺ τὰ παρ' ἑαυτοῦ πάντα ἐὰν παράσχῃς, τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἕψεται πάντως. πλὴν ἀλλ' ἐγὼ τοὺς παῖδας ἐκείνους οὐ διὰ τοῦτο θαυμάζω καὶ μακαρίζω καὶ ζηλωτοὺς εἶναί φημι, ὅτι τὴν φλόγα κατεπάτησαν, καὶ τῆς τοῦ πυρὸς ἐνεργείας κρείττους ἐγένοντο· ἀλλ' ὅτι ὑπὲρ τῶν ἀληθινῶν ἐδέθησαν δογμάτων, καὶ εἰς κάμινον ἐνεβλήθησαν, καὶ τῷ πυρὶ παρεδόθησαν. ἐνταῦθα γὰρ αὐτοῖς ἅπαν τὸ τρόπαιον ἀπήρτισται, καὶ ὁμοῦ κατενεχθεῖσιν εἰς τὴν κάμινον στέφανος ἐπετίθετο· καὶ ἀπὸ τῶν ῥημάτων δὲ ἐκείνων ἤρξατο πλέκεσθαι καὶ πρὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως, ἃ μετὰ πολλῆς τῆς παρρησίας καὶ τῆς ἐλευθεροστομίας πρὸς τὸν βασιλέα ἀχθέντες εἰς μέσον ἔλεγον· Οὐ χρείαν ἔχομεν ἡμεῖς περὶ τοῦ ῥήματος τούτου ἀποκριθῆναί σοι· ἔστι γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς, ᾧ ἡμεῖς λατρεύομεν, ἱκανὸς ἐξελέσθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης, καὶ ἐκ τῶν χειρῶν σου, βασιλεῦ, ῥύσεται ἡμᾶς. καὶ ἐὰν μή, γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣν ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν. ἀπὸ τούτων αὐτοὺς τῶν ῥημάτων ἀνακηρύττω, ἀπὸ τούτων τὸ βραβεῖον τῆς νίκης ἁρπάσαντες ἐπὶ τὸν λαμπρὸν ἔδραμον τοῦ μαρτυρίου στέφανον, τῇ τῶν ῥημάτων ὁμολογίᾳ τὴν διὰ τῶν πραγμάτων προσθέντες. Ἐπεὶ δὲ ἐμβληθέντας ᾐδέσθη τὸ πῦρ αὐτῶν τὰ σώματα, καὶ τὰ δεσμὰ ἔλυσε, καὶ παρεῖχε κάτω μετὰ ἀδείας βαδίζειν, καὶ τῆς οἰκείας ἐνεργείας ἐπελάθετο, καὶ πηγὴ ψυχρῶν ὑδάτων γέγονε τοῦ πυρὸς ἡ κάμινος· τοῦτο λοιπὸν τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος τὸ θαῦμα ἦν, καὶ τῆς ἄνωθεν παραδοξοποιίας· ὥς οἵ γε ἀθληταί, καὶ πρὶν ἢ ταῦτα γενέσθαι, ὁμοῦ τῆς φλογὸς ἐπιβάντες, καὶ τὸ τρόπαιον ἔστησαν, καὶ τὴν νίκην ἤραντο, καὶ τὸν στέφανον ἀνεδήσαντο, καὶ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ἀνεκηρύχθησαν, καὶ τὸ λοιπὸν αὐτοῖς εἰς εὐδοκίμησιν οὐδὲν ἦν. Τί οὖν ἂν ἔχοις πρὸς ταῦτα εἰπεῖν; εἰς ὑπερορίαν ἀπηνέχθης, καὶ τῆς πατρίδος ἐξεβλήθης; ἰδοὺ καὶ οὗτοι. αἰχμαλωσίαν ὑπέμεινας, καὶ ὑπὸ βαρβάροις ἐγένου δεσμώτης; ἀλλὰ καὶ τοῦτο εὑρήσεις τούτοις συμβάν. ἀλλ' οὐδένα ἔχεις ἐκλιπαροῦντα καὶ διορθούμενον τὰ σά, οὐδὲ νουθετοῦντα καὶ διδάσκοντα; καὶ ταύτης οὗτοι τῆς ἐπιμελείας ἦσαν ἐστερημένοι. ἀλλ' ἐδέθης, ἀλλ' ἐνεπρήσθης, ἀλλ' ἀπέθανες; οὐδὲν γάρ μοι τούτων χαλεπώτερον ἔχεις εἰπεῖν. ἀλλ' ἰδοὺ καὶ οὗτοι διὰ πάντων ἐλθόντες τῶν λυπηρῶν, λαμπρότεροι δι' ἑκάστου τούτων ἐγένοντο καὶ λίαν περιφανέστεροι, καὶ μείζονα τὴν ἐμπορείαν τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς συνήγαγον. καὶ οἱ μὲν Ἰουδαῖοι καὶ ναὸν ἔχοντες, καὶ θυσιαστήριον, καὶ κιβωτόν, καὶ τὰ χερουβίμ, καὶ τὸ ἱλαστήριον, καὶ τὸ καταπέτασμα, καὶ τὸ ἄπειρον τῶν ἱερέων πλῆθος, καὶ τὰς καθημερινὰς λατρείας, καὶ τὰς θυσίας τὰς ἑωθινάς, τὰς ἑσπερινάς, καὶ συνεχῶς τῶν προφητῶν ἀκούοντες ἀναγινωσκομένων, τῶν ζώντων, τῶν τεθνηκότων ἐνηχούντων αὐτῶν ταῖς ἀκοαῖς, καὶ τῶν θαυμάτων τὴν μνήμην περιφέροντες τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, τῶν ἐν ἐρήμῳ, τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ ἐπὶ τῶν χειρῶν ταῦτα σκαλεύοντες, ἐπὶ τῶν φλιῶν ἔχοντες ἐγγεγραμμένα, καὶ πολλῆς τῆς τότε θαυματουργίας ἀπολαύοντες καὶ ἑτέρας ἐπιμελείας, οὐ μόνον οὐδὲν ὠφελήθησαν, ἀλλὰ καὶ παρεβλάβησαν, ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ εἴδωλα στήσαντες, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας σφάξαντες ὑπὸ δένδρα, καὶ πανταχοῦ

Δαν. γ. 15.

σχεδὸν τῆς χώρας τῆς ἐν Παλαιστίνῃ τὰς παρανόμους ἐκείνας καὶ ἐναγεῖς ἐργασάμενοι θυσίας, καὶ ἕτερα ἀτοπώτερα μυρία τολμήσαντες· οὗτοι δὲ ἐν βαρβάρῳ μέσῃ, ἐν πολεμίᾳ καὶ ἐχθρᾷ γῇ, ἐν οἰκίᾳ τυραννικῇ στρεφόμενοι, πάσης ἐκείνης τῆς ἐπιμελείας ἐστερημένοι, ἀπαγόμενοι, καιόμενοι, οὐ μόνον ἐντεῦθεν οὐδὲν παρεβλάβησαν, οὐ μικρόν, οὐ μέγα· ἀλλὰ καὶ μειζόνως διέλαμψαν. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, καὶ τὰ τούτοις ἐοικότα συλλέγοντες ἀπὸ τῶν θεοπνεύστων καὶ θείων γραφῶν (πολλῶν γάρ ἐστιν εὐπορεῖν τοιούτων ὑποδειγμάτων καὶ ἐπὶ διαφόρων προσώπων ἑτέρων) μήτε δυσκολίαν καιρῶν ἢ πραγμάτων, μήτε ἀνάγκην καὶ βίαν καὶ τυραννίδα τῶν δυναστευόντων νομίζωμεν ἀρκεῖν ἡμῖν εἰς ἀπολογίαν, ὧνπερ ἂν πλημμελῶμεν. ὅπερ γὰρ ἀρχόμενος εἶπον, εἰς τοῦτο καὶ νῦν καταλύσω τὸν λόγον, ὅτι εἴ τις βλάπτοιτο καὶ ἀδικοῖτο, παρ' ἑαυτοῦ πάντως τοῦτο πάσχει, οὐ παρ' ἑτέρων, κἂν μυρίοι οἱ ἀδικοῦντες καὶ ἐπηρεάζοντες ὦσιν· ὡς εἴγε μὴ παρ' ἑαυτοῦ τοῦτο πάθοι, οἱ γῆν ἅπασαν καὶ θάλατταν οἰκοῦντες κοινῇ ἅπαντες εἰ ἐπέλθοιεν, οὐδὲ μικρὸν τοῦτον παραβλάψαι δυνήσονται), τὸν ἐν Κυρίῳ γρηγοροῦντα καὶ νήφοντα. νήφωμεν τοίνυν, παρακαλῶ, καὶ γρηγορῶμεν διαπαντός, καὶ φέρωμεν πάντα γενναίως τὰ λυπηρά, ἵνα τῶν αἰωνίων ἐκείνων καὶ ἀκηράτων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ

ἐπιστολαί.

ΤΗ ΔΕΣΠΟΙΝΗ ΜΟΥ ΑΙΔΕΣΙΜΩΤΑΤΗ ΚΑΙ ΘΕΟΦΙλεστάτῃ διακονίσσῃ Ὀλυμπιάδι Ἰωάννης ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

ΦΕρε δή*, ἀπαμβλύνω σου τῆς ἀθυμίας τὸ ἕλκος, καὶ διασκεδάσω τοὺς λογισμοὺς * τοὺς τὸ νέφος τοῦτο συναγαγόντας. τί γάρ ἐστιν ὃ συνέχει σου τὴν διάνοιαν, καὶ λυπῇ, καὶ ἀδημονεῖς; ὅτι ἄγριος ὁ χειμὼν ὁ τὰς ἐκκλησίας καταλαβὼν καὶ ζοφώδης, καὶ νύκτα ἀσέληνον πάντα εἰργάσατο, καὶ καθ' ἑκάστην κορυφοῦται τὴν ἡμέραν, πικρὰ τίκτων ναυάγια, καὶ αὔξεται ἡ πανωλεθρία τῆς οἰκουμένης; οἶδα τοῦτο κἀγώ, ἀδελφή, καὶ οὐδεὶς ἀντερεῖ. καί, εἰ βούλει, εἰκόνα ἀναπλάττω τῶν γινομένων, ὥστε σαφεστέραν σοι ποιῆσαι τὴν τραγῳδίαν. θάλατταν ὁρῶμεν * ἀπ' αὐτῆς κάτωθεν ἀναμοχλευομένην τῆς ἀβύσσου, πλωτῆρας τοῖς ὕδασι νεκροὺς ἀποπλέοντας, ἑτέρους ὑποβρυχίους γινομένους, τὰς σανίδας τῶν πλοίων διαλυομένας, τὰ ἱστία διαρρηγνύμενα, τοὺς ἱστοὺς διακλωμένους, τὰς κώπας τῶν χειρῶν τῶν ναυτῶν ἀποπτάσας, τοὺς κυβερνήτας ἀντὶ τῶν οἰάκων ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων καθημένους, τὰς χεῖρας τοῖς γόνασι περιπλέκοντας, καὶ πρὸς τὴν ἀμηχανίαν τῶν γινομένων κωκύοντας ὀξέως, βοῶντας, θρηνοῦντας, ὀλολύζοντας, ὀλοφυρομένους, οὐκ οὐρανὸν μόνον, οὐ πέλαγος φαινόμενον, ἀλλὰ σκότος πάντα βαθὺ καὶ ἀφεγγὲς καὶ ζοφῶδες οὔτε τὸν πλησίον ἐπιτρέποντα βλέπειν, καὶ πολὺν τὸν πάταγον τῶν κυμάτων, καὶ θηρία θαλάττια πάντοθεν τοῖς πλέουσιν ἐπιτιθέμενα. μᾶλλον δὲ μέχρι τίνος διώκομεν ἀκίχητα; οἵαν γὰρ ἂν ζητήσω τῶν παρόντων κακῶν εἰκόνα, ἡττώμενος τῶν κακῶν ὁ λόγος ἀναχωρεῖ. ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα εἰδώς, οὐκ ἀπογινώσκω τῆς χρηστοτέρας ἐλπίδος,

πίδος, τὸν κυβερνήτην τοῦδε τοῦ παντὸς ἐννοῶν, ὃς οὐ τέχνῃ περιγίνεται τοῦ χειμῶνος, ἀλλὰ νεύματι λύει τὴν ζάλην. Εἰ δὲ μὴ ἐκ προοιμίων, μηδὲ εὐθέως ἔθος αὐτῷ τοιοῦτον, μὴ ἐν ἀρχῇ τὰ δεινὰ καταλύειν, ἀλλ' ὅταν αὐξηθῇ καὶ πρὸς τὸ τέλος ἔλθῃ, καὶ παρὰ τῶν πλειόνων ἀπογνωσθῇ, τότε θαυματουργεῖ καὶ παραδοξοποιεῖ τήν τε οἰκείαν ἐνδεικνύμενος δύναμιν, καὶ τῶν ἐμπιπτόντων τὴν ὑπομονὴν ἐγυμνάζων. Μὴ τοίνυν ἀναπέσῃς, παρακαλῶ. Ἓν γάρ ἐστι μόνον, Ὀλυμπιάς, φοβερὸν, [εἰς πειρασμὸς,] ἡ εἰς Θεὸν ἁμαρτία· καὶ τοῦτο συνεχῶς ἐπᾴδων ὑμῖν τὸ ῥῆμα οὐκ ἐπαυσάμην· τὰ δὲ ἄλλα πάντα, μῦθος· κἂν ἐπιβουλὰς εἴπῃς, κἂν ἀπεχθείας, κἂν δόλους, κἂν συκοφαντίας, κἂν λοιδορίας, κἂν κατηγορίας, κἂν δημεύσεις, κἂν ἐξορίας, κἂν ξίφη ἠκονημένα, κἂν πέλαγος, κἂν τὸν τῆς οἰκουμένης ἁπάσης πόλεμον. Οἷα γὰρ ἂν ᾖ ταῦτα, πάντα πρόσκαιρά τέ ἐστι καὶ ἐπίκηρα, καὶ ἐν θνητῷ γινόμενα σώματι, καὶ τὴν νήφουσαν οὐδὲν παραβλάπτοντα ψυχήν. Διὰ τοῦτο καὶ τῶν χρηστῶν, καὶ τῶν λυπηρῶν τῶν κατὰ τὸν παρόντα βίον τὸ εὐτελὲς ὁ μακάριος Παῦλος δεῖξαι βουλόμενος, μιᾷ λέξει τὸ πᾶν ἐνέφηνεν εἰ-

β. Κορ. δ. ιη.

πών· Τὰ γὰρ βλεπόμενα, πρόσκαιρα. Τί τοίνυν τὰ πρόσκαιρα δέδοικας, τὰ ποταμίων ῥευμάτων δίκην παραρρέοντα; τοιαῦτα γὰρ τὰ παρόντα, κἂν χρηστὰ ᾖ, κἂν λυπηρά. Προφήτης δὲ ἕτερος ἅπασαν τὴν ἀνθρωπίνην εὐημερίαν οὐ χόρτῳ, ἀλλ' ἑτέρᾳ ὕλῃ εὐτελεστέρᾳ παρέβαλεν, ἄνθος αὐτὴν ὀνομάσας χόρτου πᾶσαν ὁμοῦ. Οὐδὲ γὰρ μέρος αὐτῆς ἔθηκεν, οἷον πλοῦτον μόνον, ἢ τρυφὴν μόνον, ἢ δυναστείαν μόνον, ἢ τιμάς, ἀλλὰ πάντα τὰ ἐν ἀνθρώποις δοκοῦντα εἶναι λαμπρὰ μιᾷ προσηγορίᾳ τῇ τῆς δόξης περιλαβὼν, οὕτως ἐπήγαγε τὴν

Ησ. μ. ζ.

εἰκόνα τοῦ χόρτου εἰπών· Πᾶσα δόξα ἀνθρώπου, ὡς ἄνθος χόρτου. Ἀλλ' ἡ δυσημερία δεινὸν καὶ βαρύ; ἀλλ' ὅρα καὶ ταύτην πάλιν ἑτέρᾳ παραβαλλομένην εἰκόνι, καὶ καταφρόνει καὶ ταύτης. Τὰς γὰρ λοιδορίας, καὶ τὰς ὕβρεις, καὶ τὰ ὀνείδη, καὶ τὰ σκώμματα τὰ παρὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὰς ἐπιβουλὰς ἱματίῳ παλαιωθέντι καὶ ἐρίῳ διαβρωθέντι παρεικάζων

Ησ. να. ζ.

ἔλεγεν· Ὀνειδισμὸν ἀνθρώπων μὴ φοβεῖσθε, καὶ τῷ φαυλισμῷ αὐτῶν μὴ ἡττᾶσθε· ὅτι ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ ἔριον ὑπὸ σητὸς, οὕτω βρωθήσονται. Μηδέν σε τοίνυν ταραττέτω τῶν γινομένων, ἀλλ' ἀφεῖσα τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα παρακαλεῖν, καὶ τὰς σκιὰς περιέπειν (τοῦτο γὰρ ἡ ἀνθρωπίνη συμμαχία) τὸν Θεὸν, ᾧ λατρεύεις, ἐνδελεχῶς παρακάλει νεῦσαι μόνον, καὶ πάντα ἐν μιᾷ καιροῦ λύεται ῥοπῇ. Εἰ δὲ παρεκάλεσας, καὶ οὐκ ἐλύθη, τοιοῦτον τῷ Θεῷ ἔθος, μὴ ἐκ προοιμίων (τὸν γὰρ ἔμπροσθεν ἀναλήψομαι λόγον) καταλύειν τὰ δεινά· ἀλλ' ὅταν κορυφωθῇ, ὅταν αὐξηθῇ, ὅταν σχεδὸν μηδὲν ὑπολελειμμένον ᾖ τῆς τῶν πολεμούντων κακίας, τότε ἀθρόον ἅπαντα μεταβάλλει ἐπὶ τὸ γαληνὸν, καὶ πρὸς ἀπροσδοκήτους τινὰς καταστάσεις αὐτὰ τὰ πράγματα ἄγει. Οὐ γὰρ τοσαῦτα δύναται μόνον ποιῆσαι χρηστὰ, ὅσα προσδοκῶμεν καὶ ἐλπίζομεν, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείονα, καὶ ἀπεί-

Εφ. γ. κ.

ρως μείζονα. Διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε· Τῷ δὲ δυναμένῳ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα, ἢ νοοῦμεν. Μὴ γὰρ οὐκ ἠδύνατο ἐκ προοιμίων κωλῦσαι τοὺς παῖδας τοὺς τρεῖς εἰς τὸν πειρασμὸν ἐκεῖνον μὴ ἐμπεσεῖν; ἀλλ' οὐκ ἠβουλήθη, πολλὴν αὐτοῖς συνάγων τὴν ἐμπορίαν. Διὰ τοῦτο ἀφῆκε καὶ χερσὶν αὐτοὺς βαρβαρικαῖς παραδοθῆναι, καὶ τὴν κάμινον ἐξαφθῆναι πρὸς ὕψος ἄφατον, καὶ τὴν βασιλικὴν ὀργὴν τῆς καμίνου χαλεπωτέραν ἐκκαῆναι, καὶ χεῖρας δεθῆναι καὶ πόδας μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος, καὶ εἰς τὸ πῦρ ἐμβληθῆναι. Καὶ ὅτε πάντες οἱ θεωροῦντες αὐτοὺς ἀπέγνωσαν αὐτῶν τὴν σωτηρίαν, τότε ἀθρόον καὶ παρ' ἐλπίδα ἅπασαν ἀνεφαίνετο ἡ θαυματοποιΐα τοῦ ἀριστοτέχνου Θεοῦ, καὶ μετὰ πολλῆς ἐξέλαμπε τῆς ὑπερβολῆς. Τὸ μὲν γὰρ πῦρ ἐδεσμεῖτο, οἱ δὲ δεσμῶται ἐλύοντο, καὶ ναὸς εὐκτήριος ἡ κάμινος ἐγίνετο, καὶ πηγὴ, καὶ δρόσος, καὶ αὐλῶν τῶν βασιλικῶν σεμνοτέρα. Καὶ τὴν παμφάγον οὐσίαν ἐκείνην, καὶ σιδήρου καὶ λίθων περιγινομένην, καὶ πάσης κρατοῦσαν ὕλης τριχῶν ἐνίκα φύσις, καὶ χορὸς ἵστατο παναρμόνιος αὐτόθι τῶν ἁγίων ἐκείνων ἑκατέρωθεν τὴν κτίσιν εἰς τὴν θαυμασίαν ταύτην καλούντων μελῳδίαν, ᾄδοντες, εὐχαριστηρίους ἀναπέμποντες ὕμνους, ὑπὲρ ὧν ἐκάησαν (τό γε τῶν ἐχθρῶν μέρος) ὑπὲρ ὧν πατρίδος ἐξέπεσον, ὑπὲρ ὧν αἰχμάλωτοι γεγόνασιν, ὑπὲρ ὧν τὴν ἐλευθερίαν ἀφῃρέθησαν, ὑπὲρ ὧν ἀπόλιδες, ἄοικοι καὶ μετανάσται γεγόνασιν, ὑπὲρ ὧν ἐν ἀλλοτρίᾳ καὶ βαρβάρων διέτριβον γῇ. τοῦτο γὰρ ψυχῆς εὐγνώμονος. καὶ ἐπειδὴ καὶ τὰ τῆς κακίας τῶν πολεμούντων ἀπήρτιστο (τί γὰρ μετὰ θάνατον λοιπὸν ἐπιχειρῆσαι ἠδύναντο;) καὶ τὰ τῶν ἀθλητῶν ἐπεπλήρωτο, καὶ ὁ στέφανος ἐπλέχθη, καὶ τὰ βραβεῖα αὐτοῖς συνελέγη, καὶ οὐδὲν λοιπὸν ἔλιπεν εἰς εὐδοκίμησιν· τότε δὴ τὰ δεινὰ λύεται, καὶ ὁ τὴν κάμινον ἀνάψας καὶ τοσαύτῃ παραδοὺς τιμωρίᾳ, οὗτος θαυμαστὸς ἐπαινέτης τῶν ἁγίων ἐκείνων ἀθλητῶν γίνεται, καὶ κῆρυξ τῆς τοῦ Θεοῦ παραδοξοποιίας, καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκπέμπει γράμματα πολλῆς γέμοντα εὐφημίας, διηγούμενος τὰ γεγενημένα, καὶ ἀξιόπιστος γινόμενος κῆρυξ τῶν τοῦ παραδοξοποιοῦ Θεοῦ θαυμάτων. ἐπειδὴ γὰρ ἐχθρὸς ἦν καὶ πολέμιος, ἀνύποπτα λοιπὸν καὶ παρὰ τοῖς ἐχθροῖς τὰ γραφόμενα ἦν. Εἶδες τὸ εὐμήχανον τοῦ Θεοῦ; Εἶδες τὸ σοφόν; Εἶδες τὸ παράδοξον; Εἶδες τὸ φιλάνθρωπον καὶ κηδεμονικόν; μὴ τοίνυν θορυβοῦ, μηδὲ ταράττου, ἀλλὰ μένε διηνεκῶς ὑπὲρ πάντων αὐτῷ εὐχαριστοῦσα, δοξολογοῦσα, παρακαλοῦσα, δεομένη, ἱκετεύουσα. κἂν μυρίοι θόρυβοι, κἂν μυρίαι ταραχαὶ ἐπίωσι, κἂν καταιγίδες, κἂν πάντα ἐπ᾽ ὄψεσι κέηται, μηδέν σε τούτων ταραττέτω. οὐ γὰρ περιλαμβάνεται ἡμῶν ὁ δεσπότης ὑπὸ τῆς τῶν πραγμάτων δυσκολίας, κἂν εἰς ἔσχατον ὄλεθρον πάντα κατενεχθῇ. δυνατὸν γὰρ αὐτῷ καὶ τοὺς πεπτωκότας ἐγεῖραι, καὶ τοὺς πεπλανημένους ἐπιστρέψαι, καὶ τοὺς σκανδαλισθέντας διορθῶσαι, καὶ τοὺς μυρίων πληρωθέντας ἁμαρτημάτων ἀπαλλάξαι καὶ δικαίους ποιῆσαι, καὶ τοὺς νεκρωθέντας ζωογονῆσαι, καὶ τὰ κατασκαφέντα λαμπρότερα ἐργάσασθαι, καὶ τὰ παλαιωθέντα ἀνανεῶσαι. εἰ γὰρ τὰ μὴ ὄντα ποιεῖ ὡς ὄντα, καὶ τοῖς μηδαμοῦ μηδαμῶς φαινομένοις χαρίζεται τὸ εἶναι, πολλῷ μᾶλλον τὰ ὄντα καὶ γενόμενα διορθώσεται. ἀλλὰ πολλοὶ οἱ πλανώμενοι, πολλοὶ οἱ σκανδαλιζόμενοι. πολλὰ πολλάκις καὶ ἤδη τοιαῦτα γέγονεν, ἀλλ᾽ ὕστερον τὴν προσήκουσαν ἔλαβε πάντα διόρθωσιν, πλὴν εἰ μή τινες ἀνιάτως ἔχοντες ἔμειναν, καὶ μετὰ τὴν τῶν πραγμάτων μεταβολήν. τί *ταράττῃ καὶ ἀλύεις, εἰ ὁ δεῖνα ἐκβέβληται, καὶ ὁ δεῖνα εἰσενήνεκται; ὁ Χριστὸς ἐσταυροῦτο, καὶ Βαραββᾶς ὁ λῃστὴς ἐξῃτεῖτο· καὶ ὁ διεφθαρμένος ἐβόα δῆμος, τὸν ἀνδροφόνον τοῦ σωτῆρος καὶ εὐεργέτου δεῖ μᾶλλον σωθῆναι. πόσους νομίζεις ταῦτα ἐσκανδάλιζε τότε; πόσους ταῦτα τέως ἀπώλεσε; μᾶλλον δὲ ἀνωτέρω τὸν λόγον ἀναγκαῖον ἀγαγεῖν. οὐκ εὐθέως τεχθεὶς οὗτος ὁ σταυρωθεὶς, μετανάστης ἐγίνετο καὶ φυγάς, καὶ μετὰ ὁλοκλήρου τῆς οἰκίας πρὸς τὴν ἀλλοτρίαν ἐξ αὐτῶν τῶν σπαργάνων ἀπῳκίζετο γῆν, διὰ μέσης ὁδοῦ τοσαύτης εἰς βάρβαρον ἀπαγόμενος χώραν; καὶ αἱμάτων ῥύακες ἐκ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἐγίνοντο καὶ φόνοι ἄδικοι καὶ σφαγαί, καὶ ἡ ἄωρος ἡλικία πᾶσα, καθάπερ ἐν παρατάξει καὶ πολέμῳ, κατεκόπτετο, καὶ τῶν μαζῶν ἀποσπώμενοι οἱ παῖδες σφαγῇ παρεδίδοντο, καὶ ἔτι τοῦ γάλακτος ἐπὶ τοῦ φάρυγγος ὄντος διὰ τοῦ λαιμοῦ καὶ τῆς δέρρης τὸ ξίφος ἤλαυνεν; τί ταύτης χαλεπώτερον *τῆς τραγῳδίας; καὶ ταῦτα ἔπραττεν ὁ ζητῶν αὐτὸν ἀνελεῖν, καὶ ὁ μακρόθυμος Θεὸς ἠνείχετο τοιαύτης τολμωμένης τραγῳδίας, τοσούτου ῥέοντος αἵματος. καὶ ἠνείχετο, κωλῦσαι δυνάμενος, ἀπορρήτῳ τινὶ σοφίᾳ τὴν τοσαύτην ἐπιδεικνύμενος μακροθυμίαν; ἐπειδὴ δὲ ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς βαρβάρων χώρας καὶ ηὐξήθη, πόλεμος αὐτῷ πανταχόθεν ἀνερριπίζετο. καὶ πρῶτον μὲν οἱ Ἰωάννου διεφθόνουν τι καὶ ἐβάσκαινον μαθηταί, καίτοιγε ἐκείνου τὰ αὐτῶν θεραπεύοντος, καὶ ἔλεγον, ὅτι Ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. Ταῦτα γὰρ ὑποκνιζομένων ἦν λοιπὸν τὰ ῥήματα καὶ φθόνῳ βαλλομένων καὶ τηκομένων τὰ πάθη. διὰ δὴ τοῦτο καὶ μετὰ Ἰουδαίου τινὸς εἷς τῶν μαθητῶν τῶν

Ιωαν 3.

ταῦτα εἰρηκότων ἐφιλονείκει καὶ ἐπύκτευε τῶν περὶ καθαρσίων λόγον κινῶν, καὶ βάπτισμα
Ιωαν. γ. κε. βαπτίσματι παραβάλλων ὁ Ἰωάννου παρὰ τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ. Ἐγένετο γάρ, φησιν,
ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίου τινὸς ζήτησις περὶ καθαρισμοῦ. ἐπειδὴ δὲ καὶ τῶν σημεί-
ων ἥψατο, πόσαι αἱ συκοφαντίαι; οἱ μὲν Σαμαρείτην αὐτὸν ἐκάλουν καὶ δαιμονῶντα, λέ-
Ιωαν. η. μη. γοντες, ὅτι Σαμαρείτης εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις· οἱ δὲ πλάνον, λέγοντες· Οὗτος οὐκ ἔστιν ἐκ
Ιωαν. ζ. ιβ. τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον· οἱ δὲ γόητα, λέγοντες, ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαι-
Ματθ. θ. λδ. μονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. καὶ συνεχῶς ταῦτα ἐπέλεγον, καὶ ἀντίθεον ὠνόμαζον καὶ γα-
Λουκ. ζ. λδ. στρίμαργον καὶ ἀδηφάγον καὶ μέθυσον, καὶ πονηρῶν καὶ διεφθαρμένων φίλον. Ἦλθε γάρ, φησιν,
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν· ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελω-
νῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ὅτε δὲ τῇ πόρνῃ διελέγετο, ψευδοπροφήτην αὐτὸν ἐκά-
Λουκ. ζ. λθ. λουν. Εἰ γὰρ ἦν προφήτης, φησίν, ᾔδει τίς ἐστιν ἡ γυνὴ αὕτη ἡ λαλοῦσα αὐτῷ. καὶ καθ' ἑ-
κάστην ἡμέραν τοὺς ὀδόντας ἠκόνουν κατ' αὐτοῦ. καὶ οὐκ Ἰουδαῖοι μόνον οὕτως ἐπολέμουν αὐ-
τῷ, ἀλλ' οὐδὲ αὐτοὶ οἱ δοκοῦντες εἶναι ἀδελφοὶ ὑγιῶς εἶχον πρὸς αὐτόν· ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς
οἰκίας ὁ πόλεμος αὐτῷ ἀνερριπίζετο. ὅρα γοῦν πῶς καὶ αὐτοὶ ἦσαν διεφθαρμένοι, ἐξ ὧν καὶ
Ιωαν. ζ. ε. ὁ εὐαγγελιστὴς [ἐπαγαγὼν] ἔλεγεν· Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. ἀλλ'
ἐπειδὴ σκανδαλιζομένων [illegible]μνησαι πολλῶν καὶ ἀπολλυμένων, πόσους οἴει κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ σταυ-
ροῦ σκανδαλισθῆναι τῶν μαθητῶν; ὁ μὲν προεδεδώκει, οἱ δὲ ἐδραπέτευσαν, ὁ δὲ ἠρνήσατο· καὶ πάντων
ἀναχωρησάντων, ἤγετο μόνος δεδεμένος. πόσους τοίνυν οἴει πρότερον ἑωρακότας τὰ σημεῖα αὐτὸν
ἐργαζόμενον, νεκροὺς ἐγείροντα, λεπροὺς καθαίροντα, δαίμονας ἀπελαύνοντα, ἄρτους πη-
γάζοντα, τὰ ἄλλα τεράστια ἐργαζόμενον, σκανδαλισθῆναι κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, θεωροῦντας
μόνον ἀπαγόμενον καὶ δεδεμένον, ὑπὸ εὐτελῶν στρατιωτῶν * περιστοιχιζόμενον, καὶ ἱερέων Ἰουδαϊκῶν
ἑπομένων καὶ θορυβούντων καὶ ταραττόντων, καὶ τοὺς ἐχθροὺς * μόνον ἐν μέσῳ ἔχοντας ἀπειλημμένον
αὐτόν, καὶ τὸν προδότην παρόντα καὶ ἐναβρυνόμενον τέως; τί δαί, ἡνίκα ἐμαστιγοῦτο; καὶ γὰρ εἰκὸς
παρεῖναι πλῆθος ἄπειρον. ἑορτή τε γὰρ ἦν περιφανὴς ἡ πάντας συνάγουσα, καὶ μητρόπολις ἡ
τὸ δρᾶμα τῆς παρανομίας δεξαμένη, καὶ ἐν μεσημβρίᾳ μέσῃ. πόσους τοίνυν οἴει παρεῖναι τότε, καὶ
σκανδαλίζεσθαι ὁρῶντας αὐτὸν δεδεμένον, μεμαστιγωμένον, αἵματι περιρρεόμενον, ὑπὸ ἡγε-
μονικοῦ δικαστηρίου ἐξεταζόμενον, καὶ οὐδένα τῶν μαθητῶν παρόντα; τί δαί, ἡνίκα αἱ ποικίλαι
ἐκεῖναι καὶ συνεχεῖς καὶ ἐπάλληλοι ἐγίνοντο κατ' αὐτοῦ κωμῳδίαι; καὶ ποτὲ μὲν αὐτὸν ἀκάνθαις
ἐστεφάνουν, ποτὲ δὲ χλαμύδα περιετίθεσαν, ποτὲ δὲ κάλαμον ἐνεχείριζον, ποτὲ δὲ πίπτον-
τες αὐτὸν προσεκύνουν, πᾶν εἶδος χλευασίας κινοῦντες καὶ γέλωτος. πόσους οἴει σκανδα-
λίζεσθαι, πόσους θορυβεῖσθαι, πόσους ταράττεσθαι, ὅτε ἐπὶ κόρρης αὐτὸν ἔπαιον, καὶ ἔλεγον·
Ματθ. κϛ. ξη. Προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε, καὶ ἦγον καὶ περιῆγον, πᾶσαν τὴν ἡμέραν ἀνα-
λίσκοντες εἰς σκώμματα καὶ λοιδορίας καὶ χλευασίαν καὶ γέλωτα ἐν μέσῳ θεάτρῳ Ἰουδαϊ-
κῷ; τί δαί, ὅτε αὐτὸν ἐρράπιζεν ὁ δοῦλος τοῦ ἀρχιερέως; τί δαί, ὅτε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ διεμε-
ρίζοντο οἱ στρατιῶται, ἡνίκα ἐπὶ τὸν σταυρὸν ἀνιὼν ἐξετάθη γυμνὸς ἐπὶ τοῦ νώτου ἔχων τὰς μά-
στιγας, καὶ ἀνεσκολοπίζετο; οὐδὲ γὰρ τότε οἱ ἄγριοι θῆρες ἐμαλάττοντο, ἀλλὰ μανικώτε-
ροι μᾶλλον ἐγίνοντο, καὶ τὰ τῆς τραγῳδίας ἐπετείνετο, καὶ τὰ τῆς χλευασίας ηὔξετο. οἱ μὲν
Ματθ. κζ. μ. μα. γὰρ ἔλεγον, Ὁ καταλύων τὸν ναόν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγείρων αὐτόν· οἱ δὲ ἔλεγον, Ἄλ-
λους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι; ἄλλοι δὲ ἔλεγον· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ
τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομέν σοι. τί δαί, ὅτε τῇ σπογγιᾷ χολὴν καὶ ὄξος ποτίζοντες ἐνεπα-
ρῴνουν αὐτῷ; τί δαί, ὅτε οἱ λῃσταὶ ἐλοιδόρουν αὐτῷ; τί δαί, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὁ
φρικτὸν ἐκεῖνο καὶ παρανομώτατον, ὅτι τὸν λῃστὴν ἐκεῖνον καὶ τοιχωρύχον καὶ μυρίων γέ-
μοντα φόνων, ἄξιον ἔλεγον εἶναι ἐξαιτηθῆναι μᾶλλον αὐτοῦ; καὶ λαβόντες αἵρεσιν παρὰ τοῦ
δικαστοῦ τὸν Βαραββᾶν προετίμησαν, οὐ σταυρῶσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ πονηρὰν βουλόμενοι

τῷ Χριστῷ περιθεῖναι δόξαν; ἐνόμιζον γὰρ δύνασθαι κατασκευάζειν ἐκ τούτων, ὅτι τῶν λῃστῶν χείρων ἦν, καὶ οὕτω παράνομος, ὥστε μήτε φιλανθρωπίᾳ, μήτε ἑορτῆς ἀξιώματι δύνασθαι σώζεσθαι. πάντα γὰρ τούτου ἕνεκεν ἐποίουν, ὥστε αὐτοῦ τὴν ὑπόληψιν διαβαλεῖν. διὰ τοῦτο καὶ τοὺς δύο λῃστὰς αὐτῷ συνεσταύρωσαν. ἀλλ' ἡ ἀλήθεια οὐ μόνον οὐ συνεσκιάζετο, ἀλλὰ καὶ μειζόνως διέλαμπε, καὶ τυραννίδα δὲ αὐτῷ ἐνεκάλουν λέγοντες, Πᾶς ὁ ποιῶν ἑαυτὸν βασιλέα, οὐκ ἔστι φίλος τοῦ Καίσαρος, τῷ οὐκ ἔχοντι ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῖναι τυραννίδος ἐπάγοντες ἔγκλημα. καὶ ἐπὶ βλασφημίᾳ δὲ αὐτὸν ἐσυκοφάντουν. ὁ γὰρ ἀρχιερεὺς διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων, ἐβλασφήμησε· τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ὁ δὲ θάνατος αὐτοῦ οἷος; οὐ καταδίκων; οὐκ ἐπαράτων; οὐχ ὁ αἴσχιστος; οὐκ ὁ τῶν τὰ αἴσχιστα παρανενομηκότων, καὶ οὐκ ἀξίων ὄντων οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι; τὸ δὲ τῆς ταφῆς εἶδος οὐκ ἐν χάριτος ἐπληροῦτο μέρει; ἐλθὼν γάρ τις τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐξῃτήσατο. οὕτως οὐδὲ ὁ θάπτων αὐτὸν ἦν τῶν οἰκείων, τῶν εὐεργετηθέντων, τῶν μαθητῶν, τῶν τοσαύτης ἀπολελαυκότων σωτηρίας, πάντων φυγάδων γενομένων, πάντων ἀποπηδησάντων. ἡ δὲ πονηρὰ ἐκείνη ὑπόληψις, ἣν κατεσκέδασαν τῆς ἀναστάσεως εἰπόντες, ὅτι ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἔκλεψαν αὐτὸν, πόσους ἐσκανδάλισε; πόσους ὑπεσκέλ[illegible] τέως; καὶ γὰρ ἐκράτησεν ὁ λόγος τότε, καίτοιγε πεπλασμένος ὢν καὶ χρημάτων γενόμενος [illegible]· ἀλλ' ὅμως ἐκράτησε παρά τισι μετὰ τὰ σήμαντρα καὶ σφραγῖδας, μετὰ τὴν περιφάνειαν τῆς ἀληθείας τὴν τοσαύτην. οὐδὲ γὰρ τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως ᾔδεσαν λόγον τὸ πλῆθος· ὅπουγε οὐδὲ αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ ἠπίσταντο. Οὐδὲ γὰρ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ᾔδεσαν, φησι, τότε, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. *ἀλλ' ὅμως [illegible]ακρόθυμος Θεὸς ἠνείχετο, τῇ οἰκείᾳ σοφίᾳ ἀπορρήτως πάντα οἰκονομῶν. εἶτα μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας πάλιν κρυπτόμενοι, λανθάνοντες, φυγαδευόμενοι οἱ μαθηταὶ, δεδοικότες, τρέμοντες, τόπον ἐκ τόπου συνεχῶς ἀμείβοντες, οὕτως ἐλάνθανον· καὶ μετὰ πεντήκοντα ἡμέρας ἀρξάμενοι φαίνεσθαι, καὶ σημείων ἅπτεσθαι, οὐδὲ οὕτως ἀδείας ἀπήλαυσαν, ἀλλὰ καὶ μετ' ἐκεῖνα μυρία σκάνδαλα μαστιζομένων αὐτῶν ἐγίνετο ἐν τοῖς ἀσθενεστέροις, τῆς ἐκκλησίας ταραττομένης, αὐτῶν ἐλαυνομένων, τῶν ἐχθρῶν κρατούντων πανταχόθεν καὶ θορυβούντων. ὅτε γὰρ τὴν πολλὴν ἐκ τῶν σημείων ἐκτήσαντο παρρησίαν, τότε πάλιν ἡ Στεφάνου τελευτὴ διωγμὸν χαλεπὸν εἰργάσατο, καὶ πάντας διέσπειρε, καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐν θορύβῳ κατέστησε. καὶ πάλιν ἐν φόβῳ τὰ τῶν μαθητῶν, καὶ πάλιν ἐν φυγῇ, καὶ πάλιν ἐν ἀγωνίᾳ. καὶ οὕτω διαπαντὸς τὰ τῆς ἐκκλησίας ηὔξετο· καὶ ὅτε ἤνθει διὰ τῶν σημείων, ὅτε φαιδρὰ ἐκ προοιμίων ἐφαίνετο, ὁ μὲν διὰ θυρίδος ἐχαλᾶτο, καὶ οὕτως ἐξέφυγε τοῦ ἄρχοντος τὰς χεῖρας, τοὺς δὲ ἄγγελος ἐξέβαλε, καὶ οὕτω τῶν ἁλύσεων ἀπήλλαττε, τοὺς δὲ ἀγοραῖοί τινες καὶ χειροτέχναι ὑποδεχόμενοι παρὰ τῶν ἐν δυναστείαις ἐλαυνομένους, παντὶ ἐθεράπευον τρόπῳ, πορφυροπώλιδες γυναῖκες καὶ σκηνορράφοι καὶ σκυτοδέψαι, πρὸς αὐτὰς οἰκοῦντες τὰς ἐσχατιὰς τῶν πόλεων παρὰ αἰγιαλὸν καὶ θάλασσαν· πολλάκις δὲ καὶ οὐδὲ ἐν μέσαις ἐτόλμων φαίνεσθαι ταῖς πόλεσιν· εἰ δὲ καὶ αὐτοὶ ἐτόλμων, ἀλλ' οἱ ξενοδόχοι οὐκ ἐτόλμων. καὶ οὕτως ὑφαίνετο τὰ πράγματα διὰ πειρασμῶν, οὐ δι' ἀνέσεων. καὶ οἱ πρῴην σκανδαλισθέντες, μετὰ ταῦτα διωρθοῦντο, καὶ οἱ πλανηθέντες ἐπανήγοντο, καὶ τὰ κατεσκαμμένα ἀνῳκοδόμητο μειζόνως. διὰ τοῦτο καὶ Παύλου αἰτήσαντος δι' ἀνέσεως μόνης βαδίζειν τὸ κήρυγμα, ὁ πάνσοφος καὶ εὐμήχανος Θεὸς οὐκ ἠνέσχετο τοῦ μαθητοῦ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις παρακαλοῦντος οὐκ ἐπένευσεν· ἀλλ' εἶπεν, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. εἰ βούλει τοίνυν καὶ νῦν λογίσασθαι, μετὰ τῶν λυπηρῶν τὰ χρηστὰ πολλὰ ὄψει γεγενημένα, εἰ καὶ μὴ σημεῖα καὶ θαύματα, ἀλλ' ἐοικότα σημείοις πράγματα, δείγματα τῆς πολλῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας καὶ ἀντιλήψεως ἀφάτου. ἀλλ' ἵνα μὴ πάντα μετ' εὐκολίας παρ' ἡμῶν ἀκούσῃς, τοῦτό σοι καταλιμπάνω τὸ

μέρος.

Ιωαν. ιθ. ιϛ.

Ματθ. κϛ. ξε.

Ματθ. κη. ιγ.

Ιωαν. κ. θ.

β. Κορ. ιϐ. θ.

μέρος, ὥστε μετ' ἀκριβείας ἀναλέξαι πάντα καὶ παραθεῖναι τοῖς λυπηροῖς, καὶ καλὴν ἀσχολουμένη ἀσχολίαν οὕτως ἀπαγαγεῖν σαυτὴν τῆς ἀθυμίας. πολλὴν γὰρ καὶ ἐντεῦθεν δέξῃ τὴν παράκλησιν. πάντα σου τὸν εὐλογημένον οἶκον παρ' ἡμῶν πολλὰ προσειπεῖν παρακλήθητι. ἐρρωμένη, εὐθυμουμένη διατελοίης, δέσποινά μου αἰδεσιμωτάτη καὶ θεοφιλεστάτη. εἰ βούλει με μακρὰ γράφειν καὶ τοιαῦτα, δήλωσόν μοι, μὴ ἀπατῶσα μέντοι με, ὅτι πᾶσαν ἀπέθου τὴν ἀθυμίαν, καὶ ἐν ἀνέσει διάγεις (τοιοῦτον γὰρ τῶν γραμμάτων τούτων τὸ φάρμακον, ὡς καὶ εὐθυμίαν σοι ἐμποιῆσαι πολλὴν) καὶ ὄψει συνεχῶς ἐπιστέλλοντα. ἀλλὰ μή μοι γράψῃς πάλιν, ὅτι καὶ πολλὴν παραμυθίαν ἔχω ἐκ τῶν γραμμάτων σου (τοῦτο γὰρ οἶδα κἀγώ) ἀλλ' ὅτι τοσαύτην, ὅσην ἐγὼ βούλομαι, ὅτι οὐ συγχέῃ, ὅτι οὐ δακρύεις, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀνέσει καὶ εὐθυμίᾳ διάγεις. ἔρρωσο.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ β.

Ἤρκει μὲν καὶ ἡ προτέρα ἐπιστολὴ πρὸς τὴν ἐμμέλειαν τὴν σὴν καταστεῖλαί σου τῆς ὀδύνης τὴν φλεγμονήν· ἐπειδὴ δέ σε σφόδρα κατειργάσατο τῆς ἀθυμίας ἡ τυραννίς, ἀναγκαῖον εἶναι ἐνόμισα καὶ δευτέραν προσθεῖναι τῇ προτέρᾳ, ὥστε σε μετὰ δαψιλείας πολλῆς καρπώσασθαι τὴν παράκλησιν, καὶ ἐν ἀσφαλεῖ σοι τὰ τῆς ὑγιείας εἶναι λοιπόν. δεῦρο δὴ οὖν καὶ ἑτέρωθεν διασκεδάσω σου τῆς ἀθυμίας τὴν κόνιν. καὶ γὰρ ἀπὸ ἕλκους καὶ οἰδημάτων χαλεπῶν κόνιν οἶμαι αὐτὴν γεγενῆσθαι· πλὴν ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἀμελητέον τῆς ἐπιμελείας τῆς σῆς. ἐπεὶ καὶ ἡ κόνις τὸν μὴ μετὰ σπουδῆς αὐτὴν ἐκκλίνοντα, ἐν τῷ καιριωτάτῳ τῶν μελῶν ἀπαιτεῖ τὴν δίκην, τὸ διειδὲς τῆς κόρης θολοῦσα, καὶ ὁλόκληρον διαταράττουσα τοῦ ῥᾳθυμοῦντος τὸ ὄμμα. ἵν' οὖν μὴ καὶ ἐνταῦθα τοῦτο γένηται, μετὰ σπουδῆς πολλῆς καὶ τὸ λείψανον ἀνέλωμεν τοῦ κακοῦ. ἀλλὰ διανάστηθι, καὶ χεῖρα ἡμῖν ὄρεξον. ὅπερ γὰρ ἐπὶ τῶν τὰ σώματα καμνόντων συμβαίνειν εἴωθεν, ἂν τὰ τῶν ἰατρῶν μὲν εἰσφέρηται, τὰ δὲ ἐκείνων ἐλλιμπάνηται, διακόπτεται τῆς ὑγιείας τὸ κέρδος· τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς γίνεσθαι πέφυκεν. ἵν' οὖν μὴ γένηται τοῦτο, καὶ τὰ παρὰ σαυτῆς μετὰ τῆς προσηκούσης σοι συνέσεως σπούδαζε εἰσφέρειν ἡμῖν, ὥστε ἑκατέρωθεν πολλὴν γενέσθαι τὴν ὠφέλειαν. ἀλλὰ βούλομαι μέν, ἴσως ἐρεῖς, οὐ δύναμαι δέ. οὐδὲ γὰρ ἀρκῶ διακρούσασθαι τὸ νέφος τὸ πυκνὸν καὶ ζοφῶδες τῆς ἀθυμίας, καίτοι σφόδρα φιλονεικοῦσα. σκῆψις ταῦτα καὶ πρόφασις. ἐγὼ γὰρ οἶδά σου τῶν λογισμῶν τὴν εὐγένειαν, οἶδα τῆς εὐλαβοῦς σου ψυχῆς τὴν ἰσχύν, οἶδα τῆς συνέσεως τὸ πλῆθος, τῆς φιλοσοφίας τὴν δύναμιν· καὶ ὡς ἀρκεῖ σοι μόνον ἐπιτάξαι τῷ μαινομένῳ τῆς ἀθυμίας πελάγει, καὶ πάντα ποιῆσαι γαλήνην. ἵνα δέ σοι τοῦτο καὶ εὐκολώτερον γένηται, καὶ τὰ παρ' ἑαυτῶν εἰσοίσωμεν. πῶς οὖν ῥᾳδίως δυνήσῃ τοῦτο ποιῆσαι; τὰ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ ἀναλογιζομένη πάντα (καὶ γὰρ πολλὰ ταύτης ἕνεκεν ἡμῖν εἴρηται τῆς ὑποθέσεως ἐν ἐκείνῃ) καὶ μετ' ἐκείνων καὶ τοῦτο ποιοῦσα, ὅπερ ἐπιτάττω νῦν ἐγώ. τί δὲ τοῦτό ἐστιν; ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι τῶν ἐκκλησιῶν ἡ μὲν κατέδυ, ἡ δὲ σαλεύεται, ἑτέρα χαλεποῖς περιαντλεῖται κύμασιν, ἄλλη τὰ ἀνήκεστα πέπονθεν, ἡ μὲν λύκον ἀντὶ ποιμένος λαβοῦσα, ἡ δὲ πειρατὴν ἀντὶ κυβερνήτου, ἡ δὲ δήμιον ἀντὶ ἰατροῦ· ἄλγει μὲν (οὐ γὰρ δεῖ τὰ τοιαῦτα ἀνωδύνως φέρειν) ἄλγει δὲ μέτρον ἐπιθεῖσα τῇ λύπῃ. εἰ γὰρ ἐν οἷς ἡμεῖς αὐτοὶ πλημμελοῦμεν, καὶ ὑπὲρ ὧν μέλλομεν τὰς εὐθύνας ὑπέχειν, οὐκ ἀναγκαῖον οὐδὲ ἀσφαλές, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ὀλέθριον καὶ βλαβερὸν τὸ μετὰ πολλῆς ἀλγεῖν τῆς σφοδρότητος· πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ τῶν ἑτέροις πλημμελουμένων τὸ καταμαλακίζεσθαι καὶ κατακλᾶσθαι, περιττὸν καὶ μάταιον, καὶ πρὸς τούτοις Σατανικόν, καὶ ψυχῆς ὄλεθρος. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον,

Κορ. β.

πον, ἱστορίαν σοι διηγήσομαι παλαιάν. Κορίνθιός τις ἀνὴρ, τῶν ἱερῶν ἀπολαύσας ναμάτων, καὶ καθαρθεὶς διὰ τῆς τοῦ βαπτίσματος μυσταγωγίας, καὶ τῆς φρικωδεστάτης μεταλαβὼν τραπέζης, καὶ πάντων ἁπαξαπλῶς τῶν παρ' ἡμῖν κοινωνήσας μυστηρίων· πολλοὶ δέ φασιν ὅτι καὶ διδασκάλου τάξιν ἐπεῖχε· μετὰ τὴν ἱερὰν ταύτην τελετὴν, καὶ τὸ πάντων αὐτὸς γεγεῦσθαι τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν, καὶ τὰ πρωτεῖα ἔχειν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, ″ἥμαρτεν ἁμαρτίαν χαλεπωτάτην. Τὴν γὰρ γυναῖκα τοῦ πατρὸς ἀδίκοις ἰδὼν ὀφθαλμοῖς οὐκ ἔστη μέχρι τῆς πονηρᾶς ταύτης ἐπιθυμίας, ἀλλὰ καὶ εἰς ἔργον τὴν ἀκόλαστον γνώμην ἐξήγαγε· καὶ ἦν τὸ τολμηθὲν οὐχὶ πορνεία μόνον, ἀλλὰ καὶ μοιχεία· μᾶλλον δὲ καὶ μοιχείας πολλῷ χαλεπώτερον. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἀκούσας, [καὶ] οὐκ ἔχων ὄνομα ἐπιθεῖναι πρὸς ἀξίαν τῷ ἁμαρτήματι κύριον, ἑτέρως ἐμφαίνει τὸν ὄγκον τῆς παρανομίας οὑτωσὶ λέγων· Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, οἵα οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται. (α. Κορ. ε. α.) Οὐκ εἶπεν, οὐδὲ τολμᾶται, ἀλλ', οὐδὲ ὀνομάζεται, τὴν ὑπερβολὴν δεῖξαι θέλων τῆς παρανομίας ἐκείνης. Καὶ παραδίδωσιν αὐτὸν τῷ διαβόλῳ, καὶ πάσης ἐκτέμνει τῆς ἐκκλησίας, καὶ οὐδὲ τραπέζης κοινῆς ἀφίησιν αὐτὸν τινὶ κοινωνεῖν· Τῷ γὰρ τοιούτῳ, φησὶ, μηδὲ συνεσθίετε· (α. Κορ. ε. ια.) καὶ πολεμεῖ, τὴν ἐσχάτην αὐτὸν ἀπαιτῶν δίκην, καὶ δημίῳ πρὸς τοῦτο κεχρημένος τῷ Σατανᾷ, καὶ κατακόπτων αὐτοῦ δι' ἐκείνου τὴν σάρκα. Ἀλλ' ὅμως ὁ τῆς ἐκκλησίας ἀποτεμὼν Παῦλος, ὁ μηδὲ τραπέζης κοινῆς ἀφεὶς τινὶ κοινωνεῖν, ὁ πάντας κελεύσας δι' ἐκεῖνον πενθεῖν (α. Κορ. ε. β.) (Καὶ ὑμεῖς γὰρ πεφυσιωμένοι ἐστὲ, φησί, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο πεποιηκώς) ὁ πάντα γὰρ ἦν αὐτὸν ὥσπερ λοιμόν τινα ἀπελαύνων, ὁ πάσης αὐτὸν ἀποκλείσας οἰκίας, ὁ τῷ Σατανᾷ παραδοὺς, ὁ τοσαύτην παρ' αὐτοῦ δίκην ἀπαιτῶν, ὅτε εἶδεν ἀλγήσαντα καὶ μεταγνόντα ἐφ' οἷς ἥμαρτε, καὶ παλινῳδίαν διὰ τῶν ἔργων ᾄδοντα, οὕτω καὶ αὐτὸς μετετάξατο πάλιν, ὡς ἐκείνοις οἷς ταῦτα ἐπέταξε τὰ ἐναντία κελεῦσαι. Ὁ γὰρ εἰπὼν, ἐκκόψατε, ἀπογράφητε, πενθήσατε, καὶ λαμβανέτω αὐτὸν ὁ διάβολος, τί φησι; (β. Κορ. β. ζ.) Κυρώσατε εἰς αὐτὸν ἀγάπην, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος, καὶ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ. Οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν. Ὁρᾷς πῶς Σατανικὸν τὸ ἀμέτρως ἀλγεῖν, καὶ τῆς ἐκείνου παγίδος ἔργον τὸ σωτήριον φάρμακον τῇ ἀμετρίᾳ ποιοῦντος δηλητήριον; καὶ γὰρ γίνεται δηλητήριον, κἀκείνῳ τὸν ἄνθρωπον παραδίδωσιν, ὅταν εἰς ἀμετρίαν ἐκπέσῃ. Διὸ καὶ ἔλεγεν, Ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ. Ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· ψώρας τὸ πρόβατον ἐμπέπλησται πολλῆς; ἠλλοτριώθη τῆς ἀγέλης; ἀπερράγη τῆς ἐκκλησίας; ἀλλὰ διώρθωσε τὴν νόσον, γέγονε πρόβατον ὅπερ ἔμπροσθεν ἦν. Τοιαύτη γὰρ τῆς μετανοίας ἡ δύναμις. Γέγονε λοιπὸν τῆς ποίμνης τῆς ἡμετέρας. *Ἐπισπασώμεθα αὐτὸν, ὑπτίαις ὑποδεξώμεθα ταῖς χερσὶ, περιλάβωμεν, περιπτυξώμεθα, ἑνώσωμεν ἡμῖν αὐτοῖς. Εἰ γὰρ μὴ βουληθείημεν τοῦτο ποιῆσαι, πλεονεκτεῖ λοιπὸν ἡμᾶς ὁ διάβολος, οὐ τὸν αὐτοῦ λαμβάνων, ἀλλὰ τὸν ἡμέτερον γενόμενον ἀπὸ τῆς ῥᾳθυμίας τῆς ἡμετέρας καὶ διὰ τῆς ἀμετρίας τῆς κατὰ τὴν ἀθυμίαν καταποντίζων, καὶ αὐτοῦ λοιπὸν ποιῶν εἶναι. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· Οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν· ὅτι καὶ διὰ τῶν ὠφελούντων πολλάκις, ὅταν μὴ δεόντως ταῦτα γίνηται, τοὺς μὴ προσέχοντας ὑποσκελίζειν εἴωθεν. Εἰ δὲ ὑπὲρ ὧν αὐτός τις ἐπλημμέλησε, τὸ πλημμέλημα τοιοῦτον, οὐκ ἀφίησιν ὁ Παῦλος πολλῇ τῇ λύπῃ κεχρῆσθαι, ἀλλὰ σπεύδει καὶ ἐπείγεται καὶ πάντα ποιεῖ καὶ πραγματεύεται, ὥστε ἐκκόψαι τὸν ὄγκον τῆς ἀθυμίας, Σατανικὸν εἶναι λέγων τὴν ἀμετρίαν, τὸ διαβόλου πλεονεξίαν, καὶ τῆς ἐκείνου κακουργίας, καὶ τῶν πονηρῶν αὐτοῦ νοημάτων ἔργον· ὑπὲρ ὧν ἕτεροι πεπλημμελήκασι, καὶ ἕτεροι μέλλουσι δίκας ὑπέχειν, πῶς οὐκ ἐσχάτης ἀνοίας τε καὶ μανίας οὕτω κατακόπτεσθαι καὶ ἀλγεῖν, ὡς καὶ σκότος ἄφατον ἐπάγειν τῇ διανοίᾳ, καὶ πολὺν τὸν θόρυβον καὶ τὴν σύγχυσιν καὶ ταραχὴν καὶ ζάλην ἄφατον; Εἰ δὲ πάλιν μοι τὰ αὐτὰ λέγεις, ὅτι βούλομαι μὲν, ″οὐκ ἰσχύω δέ· πάλιν σοι καὶ ἐγὼ τὰ αὐτὰ ἐρῶ, ὅτι σκῆψις ταῦτα καὶ πρόφασις. καὶ γὰρ οἶδά σου τῆς φιλοσόφου ψυχῆς τὰ νεῦρα. ἵνα δὲ καὶ ἑτέρωθεν εὐκολωτέραν σοι ποιήσω τὴν κατὰ τῆς ἀθυμίας ταύτης τῆς ἀκαίρου καὶ ὀλεθρίου ἀντίστασίν τε καὶ νίκην, * τοῦτο πάλιν, ὅπερ ἐπιτάττω, ποίει. ὅταν ἀκούσῃς διηγουμένου τινὸς τὴν πανωλεθρίαν ταύτην, ἀποπήδα ταχέως ἀπὸ τῶν λογισμῶν τούτων, καὶ τρέχε ἐπὶ τὴν ἔννοιαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς φοβερᾶς, καὶ ἀναλογίζου παρὰ σαυτῇ τὸ βῆμα τὸ * φρικῶδες, τὸν δικαστὴν τὸν ἀδέκαστον, τοὺς ποταμοὺς τοῦ πυρὸς τοὺς παρὰ τοῦ βήματος ἐκείνου συρομένους καὶ σφοδροτάτῃ κοχλάζοντας τῇ φλογί, τὰς ἠκονημένας ῥομφαίας, τὰς ἀποτόμους τιμωρίας, τὴν κόλασιν τὴν οὐκ ἔχουσαν τέλος, τὸν ζόφον τὸν ἀφεγγῆ, τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τὸν σκώληκα τὸν ἰοβόλον, τὰ δεσμὰ τὰ ἄλυτα, τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων καὶ τὸν κλαυθμὸν τὸν ἀπαραμύθητον, τὸ θέατρον τῆς οἰκουμένης, μᾶλλον δὲ τὸ θέατρον ἑκατέρας τῆς κτίσεως, τῆς ἄνω, τῆς κάτω. Ματθ. κδ. κθ. Καὶ γὰρ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται, φησίν. Εἰ γὰρ καὶ μηδὲν ἑαυταῖς συνίσασι, μηδὲ μέλλουσιν ὑπέχειν εὐθύνας, ἀλλ' ὁρῶσαι τὸ γένος ἅπαν τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς ἀπείρους δήμους κρινομένους, οὐκ ἀδεῶς ἐκεῖ παρεστήκασι. τοσοῦτος ὁ φόβος τότε. ταῦτα τοίνυν ἐννόει, καὶ τοὺς ἀφύκτους ἐλέγχους. οὐδὲ γὰρ κατηγόρων δεῖται ἐκεῖνος ὁ δικαστής, οὐ μαρτύρων, οὐδὲ ἀποδείξεων, οὐδὲ ἐλέγχων, ἀλλὰ πάντα, ὡς ἐπράχθη, φέρει εἰς μέσον * παρὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν πεπλημμεληκότων. τότε οὐδεὶς ὁ παρεσόμενος καὶ ἐξαρπάσων τῆς τιμωρίας, οὐ πατήρ, οὐχ υἱός, οὐ θυγάτηρ, οὐ μήτηρ, οὐκ ἄλλος τις συγγενής, οὐ γείτων, οὐ φίλος, οὐ συνήγορος, οὐ χρημάτων δόσις, οὐ πλούτου περιουσία, οὐ δυναστείας ὄγκος· ἀλλὰ πάντα ταῦτα, ὥσπερ κόνις, ἐκποδὼν ἐλήλαται, καὶ μόνος ὁ κρινόμενος ἀπὸ τῶν αὐτῷ πεπραγμένων ἢ τὴν ἐλευθεροῦσαν, ἢ τὴν δικάζουσαν ὑπομένει ψῆφον. τότε οὐδεὶς ὑπὲρ ὧν ἄλλος ἐπλημμέλησε κρίνεται), ἀλλ' ὑπὲρ ὧν αὐτὸς ἕκαστος ἥμαρτε. ταῦτ' οὖν ἅπαντα συναγαγοῦσα, καὶ τὸν φόβον τοῦτον ἐξογκώσασα καὶ ἐπιτειχίσασα τῇ σατανικῇ καὶ ψυχοβλαβεῖ λύπῃ, οὕτως ἐν τῇ πρὸς αὐτὴν στῆθι παρατάξει· καὶ φανεῖσα μόνον, ἀράχνης αὐτὴν εὐκολώτερον διασπάσαι καὶ ἀφανίσαι δυνήσῃ. αὕτη μὲν γάρ, μετὰ τοῦ ματαίαν εἶναι καὶ περιττή, καὶ ὀλέθριος σφόδρα καὶ βλαβερά· ἐκεῖνος δὲ καὶ ἀναγκαῖος ὁ φόβος, καὶ χρήσιμος, καὶ ἐπωφελής, καὶ πολὺ τὸ κέρδος ἔχων. ἀλλὰ γὰρ ἔλαθον ὑπὸ τῆς τοῦ λόγου ῥύμης παρασυρείς, καὶ οὐχ ἁρμόζουσάν σοι ταύτην ποιησάμενος τὴν παραίνεσιν. ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ τοῖς κατ' ἐμὲ βεβαπτισμένοις ἁμαρτημάτων πλήθει ἀναγκαῖος ὁ λόγος οὗτος (φοβεῖ γὰρ καὶ διανίστησι) σὲ δὲ ἐν τοσούτοις κατορθώμασι κομῶσαν, καὶ αὐτῆς ἤδη τῆς ἁψῖδος τῶν οὐρανῶν ἁψαμένην οὐδὲ ἁπλῶς νύττειν δύναιτ' ἄν. διὸ πρὸς ἑτέραν μεταστήσομαι μελῳδίαν πρὸς σὲ διαλεγόμενος, καὶ ἑτέραν ἀνακρούσομαι νευράν, ἐπειδὴ σου οὗτος ὁ φόβος καθικέσθαι οὐ δύναται), πλὴν ὅσον καὶ τῶν ἀγγέλων. μεταταξώμεθα τοίνυν, καὶ δεῦρο καὶ αὐτὴ μετάστηθι μετὰ τοῦ λόγου, καὶ ἀναλογίζου τῶν κατορθωμάτων σου τὰς ἀντιδόσεις, τὰ βραβεῖα τὰ λαμπρά, τοὺς φαιδροὺς στεφάνους, τὴν μετὰ τῶν παρθένων χορείαν, τὰς παστάδας τὰς ἱεράς, τῶν νυμφώνων τῶν οὐρανῶν, τὴν μετὰ τῶν ἀγγέλων λῆξιν, τὴν πρὸς τὸν νυμφίον παρρησίαν καὶ ὁμιλίαν, τὴν θαυμαστὴν δᾳδουχίαν ἐκείνην, τὰ ἀγαθὰ τὰ καὶ λόγον καὶ νοῦν ὑπερβαίνοντα. ἀλλὰ μή μου τῶν λόγων ἐπιλάβῃ, εἰ καὶ εἰς τὸν χορὸν τῶν παρθένων σε κατέλεξα μετὰ τῶν ἁγίων ἐκείνων ἐν χηρείᾳ βεβιωκυῖαν. ἤκουσας γάρ μου πολλάκις καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ διαλεγομένου τίς ποτ' ἐστὶ τῆς παρθενίας ὁ ὅρος· καὶ ὡς οὐκ ἂν κωλυθείη ποτὲ εἰς τὸν ἐκείνων καταλεγῆναι χορόν, μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνας ὑπερβῆναι μετὰ πολλῆς τῆς περιουσίας, ἡ πολλὴν ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπιδειξαμένη φιλοσοφίαν. α Κορ. ζ. λδ. διά τοι τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ὅρον * παρθενίας τιθείς, οὐ τὴν ἀπειρόγαμον καὶ ἀπηλλαγμένην συνουσίας ἀνδρὸς παρθένον ἐκάλεσεν, ἀλλὰ τὴν τὰ τοῦ Κυρίου μεριμνῶσαν. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Χριστὸς δεικνύς, ὅσῳ μεῖζον παρθενίας ἐλεημοσύνη (ἧς τὰ σκῆπτρα κατεῖχες αὐτή, καὶ τὸν στέφανον ἀνεδήσω πάλαι) ἀπ' ἐκείνου μὲν τοῦ χοροῦ τὸ

ἥμισυ μέρος ἐξέβαλεν, ἐπειδὴ ταύτης εἰσῆλθον χωρίς· μᾶλλον δὲ ἐπειδὴ δαψιλῶς αὐτὴν οὐκ ἐκέκτηντο (καὶ γὰρ εἶχον ἔλαιον, ἀλλ' οὐκ ἀρκοῦν) οὗτοι δὲ χωρὶς παρθενίας εἰσελθόντες, ἐπειδὴ ταύτην ἦσαν περιβεβλημένοι, μετὰ πολλῆς ὑπεδέξατο τῆς τιμῆς, εὐλογημένους τε τοῦ πατρὸς ὀνομάζων, καὶ πρὸς ἑαυτὸν καλῶν, καὶ τῆς βασιλείας τὴν κληρονομίαν αὐτοῖς χαριζόμενος, καὶ ἐν μέσῃ ἀνακηρύττων τῇ οἰκουμένῃ· καὶ οὐ παρῃτήσατο, καὶ ἀγγέλων καὶ τῆς κτίσεως πάσης παρούσης, τροφέας τε αὐτοῦ καὶ ξενοδόχους αὐτοὺς προσειπεῖν. Ταύτης καὶ αὐτὴ ἀκούσῃ τότε τῆς μακαρίας φωνῆς, ταύτης " ἀπολαύσῃ τῆς ἀμοιβῆς μετὰ πολλῆς τῆς παρρησίας. Εἰ δὲ ὑπὲρ ἐλεημοσύνης μόνον τοσαῦται αἱ ἀντιδόσεις, τοσοῦτοι οἱ στέφανοι, τοσαύτη ἡ λαμπρότης, τοσαύτη ἡ περιφάνεια καὶ ἡ δόξα· εἰ καὶ τὰ ἄλλα τῆς ἀρετῆς ἐπέλθοιμι " σου μέρη, ποίαν ἂν ἔχοις συγγνώμην, ὀφείλουσα ἐντεῦθεν ἤδη ἑορτὴν ἄγειν καὶ σκιρτᾶν καὶ χορεύειν καὶ στεφανοῦσθαι, ἐπειδὴ ὁ δεῖνα ἐμάνη, καὶ ὁ δεῖνα κατὰ κρημνῶν ἦλθε, κατακόπτουσα ἑαυτὴν, καὶ εὔκολον κατὰ τῆς ἁγίας σου ψυχῆς τῷ διαβόλῳ ποιοῦσα τὴν " ἔφοδον, ὃν μέχρι τήμερον καταξαίνουσα οὐκ ἐπαύσω; τί γὰρ ἄν τις εἴποι τὴν ὑπομονήν σου τὴν " πολυειδῆ καὶ πολύτροπον; καὶ πόσοις ἡμῖν εἰς τοῦτο ἀρκέσει λόγοις, πόσον δὲ ἱστορίας μέτρον, εἴ τις τὰ ἐκ πρώτης * ἡλικίας μέχρι τοῦ νῦν παθήματά σου καταλέγοι, τὰ παρὰ τῶν οἰκείων, τὰ παρὰ τῶν ἀλλοτρίων, τὰ παρὰ τῶν φίλων, τὰ παρὰ τῶν ἐχθρῶν, τὰ παρὰ τῶν γένει προσηκόντων, τὰ παρὰ τῶν μηδαμόθεν προσηκόντων, τὰ παρὰ τῶν ἐν δυναστείαις, τὰ παρὰ τῶν εὐτελῶν, τὰ παρὰ τῶν ἀρχόντων, τὰ παρὰ τῶν ἰδιωτῶν, τὰ παρὰ τῶν εἰς κλῆρον τελούντων; τούτων γὰρ ἕκαστον εἴ τις διεξίοι, αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ μόνον ἱστορίαν ὁλόκληρον ἱκανὸν ποιῆσαι τὸ διήγημα. Εἰ δέ τις καὶ πρὸς τὰ ἕτερα εἴδη τῆς ἀρετῆς μετασταίη, καὶ μηκέτι τὰ παρ' * ἑτέρων, ἀλλὰ τὰ παρὰ σοῦ κατασκευασθέντα διηγήσαιτο πάθη, τίνα λίθον, τίνα σίδηρον, ποῖον ἀδάμαντα οὐχ εὑρήσει νικηθέντα παρὰ σοῦ; ἁπαλὴν γὰρ οὕτω σάρκα λαβοῦσα καὶ τρυφερὰν, παντὶ εἴδει τρυφῆς συντραφεῖσαν, οὕτως αὐτὴν ποικίλοις ἐπολιόρκησας πάθεσιν, ὡς μηδὲν ἄμεινον τῆς νεκρωθείσης διακεῖσθαι νῦν· καὶ τοσοῦτον ἀνῆψας ἐν σεαυτῇ νοσημάτων ἑσμὸν, ὡς καὶ ἰατρῶν τέχνην, καὶ φαρμάκων δύναμιν, καὶ [illegible] ἐπιμελείας ἐλέγξαι τρόπον, καὶ διηνεκέσι συζῆν ὀδύναις. τὴν δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης καρτερίαν τε καὶ ἐγκράτειαν, καὶ τὴν ἐν ταῖς νυξὶν εἴ τις βουληθείη διεξελθεῖν, πόσων δεήσεται λόγων; μᾶλλον δὲ οὐδὲ εἴασας αὐτὴν ἐγκράτειαν καλεῖσθαι λοιπὸν, οὐδὲ καρτερίαν ἐπὶ σοῦ, ἀλλ' ἕτερον ὄνομα ταύταις ἡμῖν ζητητέον ταῖς ἀρεταῖς πολλῷ μεῖζον. τὸ γὰρ ἐγκρατεύεσθαι ἐκεῖνόν φαμεν τὸ καρτερεῖν, τὸν ὑπό τινος ἐπιθυμίας ἐνοχλούμενον καὶ κρατοῦντα ταύτης· σὺ δὲ οὐκ ἔχεις ὅτου κρατήσειας. πολλῇ γὰρ τῇ ῥύμῃ παρὰ τὴν ἀρχὴν πηδήσασα κατὰ τῆς σαρκὸς, ἔσβεσας αὐτῆς τὰς ἐπιθυμίας ταύτας, οὐ χαλινώσασα τὸν ἵππον, ἀλλὰ συμποδίσασα καὶ χαμαὶ ῥίψασα, καὶ ποιήσασα μένειν ἀκίνητον· τὸ τότε μὲν ἐγκράτειαν κατορθώσασα, νῦν δὲ ἀπάθειαν λοιπόν. οὐ γὰρ διενοχλεῖ τρυφῆς ἐπιθυμία, καὶ πόνον ἔχεις ὥστε αὐτῆς κρατῆσαι· ἀλλὰ καθάπαξ αὐτὴν ἀφανίσασα, καὶ ἄβατον αὐτῇ τὴν σάρκα ποιήσασα, τοσοῦτον ἀπολαύειν σίτου καὶ ποτοῦ τὴν γαστέρα ἐπαίδευσας, ὅσον μὴ ἀποθανεῖν καὶ δίκην δοῦναι. Διά τοι τοῦτο οὐ νηστείαν οὐδὲ ἐγκράτειαν τοῦτο καλῶ, ἀλλ' ἕτερόν τι τούτου μεῖζον. τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ἀγρυπνίας σου τῆς ἱερᾶς ἐστὶν ἰδεῖν. καὶ γὰρ ἡ τοῦ καθεύδειν ἐπιθυμία, ἐκείνης σβεσθείσης, συγκατεσβέσθη. τροφὴ γὰρ ὕπνου, σιτία. τὸ ἑτέρῳ δὲ αὐτὴν κατέλυσας τρόπῳ, ἐξ ἀρχῆς μὲν τὸ αὐτὴν βιασαμένη τὴν φύσιν, καὶ ὁλοκλήρους νύκτας ἀΰπνους διάγουσα, ὕστερον δὲ τῇ συνεχεῖ συνηθείᾳ καὶ εἰς φύσιν ἀγαγοῦσα τὸ πρᾶγμα. ὥσπερ γὰρ τοῖς ἄλλοις κατὰ φύσιν τὸ καθεύδειν, οὕτω σοὶ τὸ ἐγρηγορέναι. θαυμαστὰ μὲν οὖν ταῦτα καὶ ἐκπλήξεως γέμοντα καὶ καθ' ἑαυτά· εἰ δέ τις καὶ τὸν καιρὸν ἐξετάσειεν, ὅτι ἐν ἀώρῳ ἡλικίᾳ ταῦτα κατορθοῦται, καὶ τὴν ἐρημίαν τῶν διδαξάντων, καὶ τὸ πλῆθος τῶν σκανδαλιζόντων,

Ματθ κε. λδ.

λιζόντων, καὶ ὅτι ἐν ψυχῇ ἐξ ἀσεβοῦς" οἴκου νῦν αὐτομολησάσῃ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὅτι ἐν σώματι γυναικείῳ τε καὶ ἄλλως ἁπαλῷ διὰ τὴν τῶν προγόνων περιφάνειαν καὶ τὴν τρυφήν· πόσα πελάγη θαυμάτων εὑρήσει καθ' ἕκαστον τούτων ἀνοιγόμενα; διά τοι τοῦτο τῶν ἄλλων οὐδὲ ἐπιμνησθήσομεθα, τῆς ταπεινοφροσύνης, τῆς ἀγάπης, τῶν λοιπῶν ἀρετῶν τῆς ἁγίας σου ψυχῆς. καὶ γὰρ μόνον, ὡς ἐμνήσθην, τούτων καὶ τὰς προσηγορίας εἶπον, * μυρίας ἀνέβλυσέ" μοι πάλιν ἡ διάνοια πηγὰς, καὶ βιάζεται καὶ τούτων εἰπεῖν, ὡς τῆς προτέρας, κἂν ἐκ μέρους τὰ εἴδη, μᾶλλον δὲ τὰς ὑποθέσεις [ἐπίσαμεν] μόνον. ἐκεῖνο γὰρ σφόδρα ἄπειρον ἐπιζητεῖ λόγον. ἀλλ' οὐκ ἀνεξόμεθα, ὥστε μὴ τῆς ὑποθέσεως ἐκπεσεῖν, τὴν προκειμένην κατορθῶσαι, εἰς ἄπειρον ἐξενεχθεὶς πέλαγος. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο προὔκειτό μοι νῦν, ὃ πρόρριζον τὴν ἀθυμίαν ἀπὸ σοῦ ἀνασπάσαι, ἡδέως τούτοις ἐνδιέτριβον τοῖς λόγοις, καὶ πέλαγος ἄπειρον ἔπλεον, μᾶλλον δὲ πελάγη, ἑκάστης σου ἀρετῆς τὰς πολυσχιδεῖς ἀνατέμνων ὁδοὺς, ὧν ἑκάστη ὁδὸς πέλαγος ἔτικτε πάλιν κἂν τῇ ὑπομονῇ, κἂν τῇ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἐλεημοσύνῃ τῇ πολυειδεῖ καὶ πρὸς αὐτὰ τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα ἁπλωθείσῃ, κἂν τῇ ἀγάπῃ τῇ μυρίας νικώσῃ καμίνους, κἂν τῇ συνέσει τῇ ἀπείρῳ καὶ πολλῆς γεμούσῃ χάριτος καὶ τὰ μέτρα τῆς φύσεως ὑπερβάσῃ. τὰ δὲ κατορθώματα τὰ ἐντεῦθεν τεχθέντα εἴ τις βούλοιτο ἐπιέναι, ταὐτὸν ποιήσει, οἷον ἂν εἴ τις καὶ τὰ κύματα τῆς θαλάττης ἀριθμεῖν ἐπιχειροίη. διὸ τὰ ἄπειρα ταῦτα παραδραμὼν πελάγη, τὸν λέοντα ἀπὸ τοῦ ὄνυχος δεῖξαι πειράσομαι, ὀλίγα ἄττα περὶ τῆς στολῆς σου διαλεχθεὶς, περὶ τῶν ἁπλῶς καὶ εἰκῆ σοι περικειμένων ἱματίων. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἔλαττον εἶναι δοκεῖ τὸ κατόρθωμα· εἰ δέ τις ἀκριβῶς αὐτὸ ἐξετάσειε, σφόδρα εὑρήσει μέγα τι ὑπάρχον, καὶ φιλοσόφου δεόμενον ψυχῆς καὶ τὰ βιωτικὰ ἅπαντα καταπατούσης, καὶ πρὸς αὐτὸν" ἱπταμένης τὸν οὐρανόν. διόπερ οὐκ ἐν τῇ καινῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ, ὅτε διὰ σκιᾶς καὶ τύπου τὸ τῶν ἀνθρώπων ὁ Θεὸς ἦγε γένος, καὶ σωματικώτερον τὰ τῆς πολιτείας ἐρρύθμιζεν, καὶ περὶ τῶν οὐρανίων οὐδεὶς οὐδέπω λόγος ἦν, οὐδὲ μελλόντων μνήμη, οὐδὲ τῆς νῦν κατεχούσης φιλοσοφίας" ἄριγμα, ἀλλὰ παχύτερόν πως καὶ σαρκικώτερον οἱ νόμοι τοῖς Ἑβραίοις ἐγράφοντο, μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος τὴν ἐν τοῖς ἱματίοις ἀπαγορεύων φιλοκοσμίαν, ταῦτα διὰ τοῦ προφήτου φησί· Τάδε λέγει Κύριος ἐπὶ τὰς ἀρχούσας θυγατέρας Σιών· ἀνθ' ὧν ὑψώθησαν αἱ θυγατέρες" Σιὼν, καὶ ἐπορεύθησαν * ὑψηλῷ τραχήλῳ καὶ νεύμασιν ὀφθαλμῶν καὶ τῇ πορείᾳ τῶν ποδῶν σύρουσαι τοὺς χιτῶνας, καὶ τοῖς ποσὶν ἅμα παίζουσαι, ταπεινώσει Κύριος τὰς ἀρχούσας θυγατέρας Σιὼν, καὶ ἀνακαλύψει τὸ σχῆμα αὐτῶν, καὶ ἀφελεῖ τὴν δόξαν τοῦ ἱματισμοῦ αὐτῶν. καὶ ἔσται σοι ἀντὶ ὀσμῆς ἡδείας κονιορτὸς, καὶ ἀντὶ ζώνης σχοινίῳ ζώσῃ, καὶ ἀντὶ τοῦ κόσμου τῆς κεφαλῆς σου φαλάκρωμα ἕξεις διὰ τὰ ἔργα σου, ἀντὶ δὲ τοῦ χιτῶνος τοῦ μεσοπορφύρου περιζώσῃ σάκκον· ταῦτά σοι ἀντὶ καλλωπισμοῦ. εἶδες ὀργὴν ἄφατον, εἶδες κόλασιν καὶ τιμωρίαν σφοδροτάτην; εἶδες αἰχμαλωσίαν ἐπιτεταμένην; ἐκ τούτου στοχάζου τοῦ ἁμαρτήματος τὸ μέγεθος. οὐ γὰρ ἂν σφοδροτάτην οὕτως ἐπήγαγε τιμωρίαν ὁ φιλάνθρωπος" ποτε, μὴ τῆς ἁμαρτίας τῆς ἐπισπωμένης αὐτὴν πολὺ μείζονος οὔσης. εἰ δὲ τὸ ἁμάρτημα μέγα, εὔδηλον ὅτι καὶ τὸ κατόρθωμα μέγιστον τὸ ἀπεναντίας ἑστηκὸς τούτῳ. διά τοι τοῦτο καὶ βιωτικαῖς γυναιξὶ διαλεγόμενος ὁ Παῦλος, οὐ μόνον τοῦ χρυσοφορεῖν αὐτὰς ἀπάγει, ἀλλ' οὐδὲ ἱμάτια πολυτελῆ περικεῖσθαι ἀφίησιν. οἶδε γὰρ, οἶδε σαφῶς, ὅτι χαλεπὸν τοῦτο ψυχῆς νόσημα καὶ δυσκαταγώνιστον, καὶ γνώμης διεφθαρμένης δεῖγμα μέγιστον, καὶ σφόδρα φιλοσόφου δεόμενον" ψυχῆς. καὶ δηλοῦσιν οὐχ αἱ βιωτικαὶ γυναῖκες μόνον καὶ ἀνδράσιν ὁμιλήσασαι, ὧν οὐδεμία ῥᾳδίως ταύτης ἠνέχετο τῆς παραινέσεως, ἀλλὰ καὶ αἱ φιλοσοφεῖν δοκοῦσαι, καὶ εἰς τὸν τῆς παρθενίας τελεῖν χορόν. πολλαὶ γὰρ τούτων πρὸς τυραννίδα φύσεως ἀποδυσάμεναι, καὶ καθαρῶς τὸν τῆς παρθενίας διανύσασαι δρόμον, καὶ ἀγ-

γρ. οἰκίας

* καὶ

γρ. μοι

γρ. αὐτόν

γρ. αἴνιγμα.

Ησ. γ. 16.

γρ. αὐτῶν.

* ἐν

γρ. πότε

α. Τιμ. β. 9.

γρ. γνώμης

γελικὴν ἐν τούτῳ μιμούμεναι πολιτείαν, καὶ ἐν θνητῷ σώματι τὰ τῆς ἀναστάσεως ἐπιδεικνύμεναι προοίμια (ἐν γὰρ τῷ αἰῶνι ἐκείνῳ, φησὶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίσκονται) καὶ πρὸς τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις τὴν ἅμιλλαν, καὶ πρὸς τὴν ἀφθαρσίαν ἐν φθαρτῷ σώματι φιλονεικοῦσαι, καὶ ὃ πολλοῖς οὐδὲ ἀκοῦσαι φορητὸν, διὰ τῶν ἔργων κατορθοῦσαι, καὶ καθάπερ λυττῶντα κύνα συνεχῶς ἐπιπηδῶντα τὴν ἐπιθυμίαν διακρουόμεναι, καὶ μαινομένην θάλατταν καταστέλλουσαι, καὶ ἐν ἀγρίοις κύμασι μετὰ γαλήνης πλέουσαι, καὶ ταραττομένου σφοδρῶς τοῦ πελάγους ἐξ οὐρίας φερόμεναι, καὶ ἐν καμίνῳ φυσικῆς ἐπιθυμίας ἑστῶσαι καὶ μὴ κατακαιόμεναι, ἀλλ᾽ ὡς πηλὸν τοὺς ἄνθρακας τούτους καταπατοῦσαι, ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας ταύτης ἐλάττονα αἱρεθεῖσαι πολὺν καὶ ἐλεεινῶς, καὶ τὰ μείζονα δυνηθεῖσαι, ἀπὸ τούτου κατηγορήθησαν. Τοσοῦτον γὰρ ἐστιν ἡ παρθενία πρᾶγμα, καὶ τοσούτου δεῖται τοῦ πόνου, ὅτι κατελθὼν ὁ Χριστὸς ἐξ οὐρανοῦ ἵνα τοὺς ἀνθρώπους ἀγγέλους ποιήσῃ, καὶ τὴν ἄνω πολιτείαν ἐνταῦθα καταφυτεύσῃ, οὐδὲ τότε ἐθάρρησεν ἐπιτάξαι τοῦτο, οὐδὲ εἰς νόμου αὐτὸ τάξιν ἀγαγεῖν, ἀλλ᾽ ἀποθνήσκειν μὲν ἐνομοθέτησεν, οὗ τί βαρύτερον γένοιτ᾽ ἄν; καὶ σταυροῦσθαι διηνεκῶς, καὶ τοὺς ἐχθροὺς εὐεργετεῖν· παρθενεύειν δὲ οὐκ ἐνομοθέτησεν, ἀλλ᾽ ἀφῆκεν ἐν τῇ τῶν ἀκουόντων κεῖσθαι προαιρέσει εἰπών· Ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρείτω. Καὶ γὰρ μέγας ὁ ὄγκος τοῦ πράγματος, καὶ ἡ δυσκολία τῶν παλαισμάτων τούτων, καὶ ὁ ἱδρὼς τῶν ἀγώνων, καὶ σφόδρα ἀπόκρημνον τοῦτο τῆς ἀρετῆς τὸ χωρίον. Καὶ τοῦτο δηλοῦσι καὶ οἱ ἐν τῇ παλαιᾷ πολλὰ κατορθώσαντες. Καὶ γὰρ Μωϋσῆς ἐκεῖνος ὁ μέγας, τῶν προφητῶν τὸ κεφάλαιον, ὁ γνήσιος τοῦ Θεοῦ φίλος, ὁ τοσαύτης ἀπολαύσας παρρησίας, ὡς ἑξακοσίας χιλιάδας ὑπευθύνους γενομένας κολάσει ἐξαρπάσαι τῆς ἄνωθεν πληγῆς, οὗτος ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος ἀνὴρ θάλατταν μὲν ἐπέταξε, καὶ πελάγη ἔσχισε, καὶ πέτρας διέρρηξε, καὶ ἀέρα μετέβαλε, καὶ τὸ Νειλῷον ὕδωρ εἰς αἷμα μετέστρεψε, καὶ βατράχων καὶ ἀκρίδων στρατόπεδον ἐπετείχισε τῷ Φαραὼ, καὶ πᾶσαν τὴν κτίσιν μετεστοιχείωσε, καὶ μυρία ἕτερα ἐπεδείξατο θαύματα* (καὶ γὰρ ἐξ ἑκατέρου μέρους ἔλαμψε) πρὸς δὲ τοὺς ἀγῶνας τούτους οὐδὲ ἀντιβλέψαι ἴσχυσεν, ἀλλ᾽ ἐδεήθη γάμου, καὶ ὁμιλίας γυναικὸς, καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἀσφαλείας, καὶ οὐκ ἐτόλμησεν εἰς τὸ τῆς παρθενίας πέλαγος ἑαυτὸν ἐκδοῦναι, τὰ ἐκεῖθεν κύματα δεδοικώς. Καὶ ὁ πατριάρχης δὲ ὁ τοῦ παιδὸς ἱερεὺς τὸ μὲν τυραννικώτατον τῆς φύσεως καταπαλαῖσαι ἴσχυσε πάθος, καὶ παῖδα ἀνελεῖν ἠδυνήθη, καὶ παῖδα τὸν Ἰσαὰκ, ἐν αὐτῷ τῆς ἡλικίας τῷ ἄνθει, ἐν αὐτῇ τῆς νεότητος τῇ ἀκμῇ, μονογενῆ, γνήσιον, καὶ παρ᾽ ἐλπίδα αὐτῷ πᾶσαν δεδομένον, καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ σαλεύων μόνῳ*, καὶ ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ, καὶ ἀρετῇ κομῶντα πολλῇ, καὶ ἀναγαγεῖν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ὄρος ἴσχυσεν ἐπὶ τοιαύτῃ μέλλων ἀνάγειν πράξει, καὶ θυσιαστήριον ᾠκοδόμησε, καὶ ξύλα συνέθηκε, καὶ τὸ ἱερεῖον ἐπέθηκε, καὶ μάχαιραν ἥρπασε, καὶ διὰ τοῦ λαιμοῦ τοῦ παιδὸς τὸ ξίφος ὤθησεν,* καὶ ἤμαξεν ὁ ἀδάμας ἐκεῖνος, μᾶλλον δὲ καὶ ἀδάμαντος στερρότερος (ὁ μὲν γὰρ ἐν τῇ φύσει ταύτην κέκτηται· οὗτος δὲ διὰ τῆς κατὰ προαίρεσιν φιλοσοφίας φυσικὴν ἐμιμήσατο στερρότητα, καὶ ἀγγέλων ἀπάθειαν διὰ τῶν ἔργων ἐπεδείξατο) ἀλλ᾽ ὅμως ὁ τοσοῦτον καὶ τηλικοῦτον ἰσχύσας διανύσαι ἆθλον, καὶ αὐτῆς ἐξελθὼν τῆς φύσεως, πρὸς τοὺς ἀγῶνας τῆς παρθενίας ἀποδύσασθαι οὐκ ἐτόλμησεν, ἀλλ᾽ ἔδεισε καὶ αὐτὸς τὰ σκάμματα ταῦτα, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ γάμου παραμυθίαν ἐπεσπάσατο. Βούλει παραθῶ σοι τὸν Ἰὼβ τοῖς εἰρημένοις, τὸν δίκαιον, τὸν ἀληθινὸν, τὸν θεοσεβῆ, τὸν ἀπεχόμενον ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος; Οὗτος ὁ Ἰὼβ συνέκοψε τοῦ διαβόλου τὴν ὄψιν παιόμενος οὐ παίων, ἐκένωσεν αὐτοῦ τὴν βελοθήκην ἅπασαν κατατοξευόμενος παρ᾽ αὐτοῦ συνεχῶς, ἅπαν ὑπέμεινε πειρασμῶν εἶδος, καὶ ἕκαστον μεθ᾽ ὑπερβολῆς ἁπάσης. Τὰ γὰρ δοκοῦντα εἶναι κατὰ τὸν βίον λυπηρὰ,* ταῦτα μάλιστα πάντων ἐστὶ, πενία, καὶ νόσος, καὶ παίδων ἀποβολὴ, καὶ ἐχθρῶν ἐπανάστασις, καὶ φίλων ἀγνωμοσύνη, καὶ λιμὸς, καὶ σαρκὸς ὀδύναι διηνεκεῖς,

γρ. ἐστὶ.

Λουκ. κ. λε.

γρ. οὐρανῶν

Ματθ. ιθ. ιβ.

* καὶ ἀρετῆς δὲ πολλὰ κατορθώματα γρ. ἑκάστου

* τῇ ἐλπίδι,

* καὶ διώθησε.

γρ. -θεῖν

* καὶ ὄντα.

καὶ λοιδορίαν, καὶ συκοφαντίαν, καὶ τὸ πονηρὰν κτήσασθαι ὑπόληψιν· καὶ ταῦτα ἅπαντα εἰς ἓν ἐξεχύθη σῶμα, καὶ μιᾶς κατεσκεδάσθη ψυχῆς· καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι καὶ ἀμελετήτῳ ὄντι ἐπέθετο. ὃ δὲ λέγω τοιοῦτόν ἐστιν· ὁ ἐκ πενήτων τεχθεὶς καὶ ἐν οἰκίᾳ τοιαύτῃ τραφεὶς, ἅτε γυμνασάμενος καὶ μελετήσας, ῥᾳδίως ἂν ἐνέγκοι τῆς πενίας τὸ βάρος· ὁ δὲ τοσούτοις περιρρεόμενος χρήμασι, καὶ τοσούτῳ πλούτῳ κομῶν, εἶτα ἀθρόον εἰς τὸ ἐναντίον μεταπεσὼν, οὐκ ἂν εὐκόλως ὑπομείνῃ τὴν μεταβολήν. καὶ γὰρ ἀγυμνάστῳ ὄντι χαλεπωτέρα φαίνεται ἀθρόον προσανιοῦσα. πάλιν ὁ ἄσημος καὶ ἐξ ἀσήμων * γενόμενος, καὶ ἐν τῷ διηνεκῶς καταφρονεῖσθαι ζῶν, οὐκ ἂν σφόδρα λοιδορούμενος καὶ ὑβριζόμενος ταραχθείη· ὁ δὲ τοσαύτης ἀπολαύσας δόξης, καὶ παρὰ πάντων δορυφορούμενος, καὶ ἐν τοῖς ἁπάντων στόμασιν ὢν καὶ πανταχοῦ μετὰ πολλῆς ἀνακηρυττόμενος τῆς εὐφημίας, εἰς ἀτιμίαν καὶ εὐτέλειαν κατενεχθεὶς, τὸ αὐτὸ ἂν πάθοι τῷ ἀπὸ πλουσίου ἀθρόον γενομένῳ πένητι. ὁ παῖδας ἀποβαλὼν πάλιν, κἂν ἅπαντας ἀποβάλῃ, μὴ ἐν ἑνὶ δὲ καιρῷ, τὸν λειπόμενον ἔχει τῶν ἀπελθόντων παραμυθίαν· καὶ τῆς ἐπὶ τῷ προτέρῳ τελευτῆς τοῦ πάθους λήξαντος, ἂν ἡ τοῦ δευτέρου προσαπόληται μετὰ χρόνον, τοῦτον αὐτῷ [illegible] τὸ πάθος. οὐ γὰρ νεαρῷ ὄντι ἔπεισι τῷ ἕλκει, ἀλλὰ κοιμηθέντι ἤδη καὶ ἀφανισθέντι, ὅπερ οὐκ ὀλίγον ὑποτέμνεται τῆς ὀδύνης· οὗτος δὲ ὁλόκληρον αὐτοῦ τὸν χορὸν εἶδεν ἐν μιᾷ ἀναρπασθέντα καιροῦ ῥοπῇ, καὶ τοῦτο ἐν πικροτάτῳ τελευτῆς. καὶ γὰρ καὶ βίαιος καὶ ἄωρος ὁ θάνατος ἦν· καὶ ὁ καιρὸς δὲ καὶ ὁ τόπος οὐ μικρὰν ἐποιεῖτο τῷ πάθει προσθήκην. καὶ γὰρ ἐν ὥρᾳ συμποσίου, καὶ ἐν οἰκίᾳ τῇ τοῖς ξένοις ἀνεῳγμένῃ, καὶ τάφος αὐτοῖς ὁ οἶκος ἐγένετο. τί ἂν τις εἴποι τὸν λιμὸν ἐκεῖνον τὸν καινότερον καὶ ἑρμηνευθῆναι μὴ δυνάμενον, τὸν ἀκούσιον, τὸν ἑκούσιον; οὐ γὰρ οἶδα πῶς αὐτὸν καλέσω· οὐδὲ γὰρ εὑρίσκω ὄνομα ἐπιθεῖναι τῷ παραδόξῳ τῆς συμφορᾶς εἴδει. καὶ γὰρ παρακειμένης ἀπείχετο τῆς τραπέζης, καὶ ὁρωμένων οὐχ ἥπτετο τῶν σιτίων. τὴν γὰρ περὶ τὸ σῶμα τραυμάτων ἡ δυσωδία προσαπαντῶσα κατέλυε τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ αὐτοῦ ἐνεπίμπλη τὴν τράπεζαν τῆς ἀηδίας. καὶ τοῦτο δηλῶν ἔλεγε· Βρόμον γὰρ ὁρῶ τὰ σιτά μου. καὶ ἡ μὲν ἀνάγκη τοῦ λιμοῦ τῶν προκειμένων ἅπτεσθαι ἐβιάζετο· ἡ δὲ τῆς δυσωδίας ὑπερβολὴ τῆς ἐκ τῶν σαρκῶν γινομένης ἐνίκα τοῦ λιμοῦ τὴν βίαν. διὰ δὴ τοῦτο εἶπον, οὐκ ἔχω πῶς αὐτὸν καλέσω. ἑκούσιον; ἀλλ' ἐβούλετο ἀπογεύσασθαι τῶν προκειμένων· ἀλλ' ἀκούσιον; ἀλλὰ παρῆν τὰ σιτία, καὶ οὐδεὶς ὁ κωλύων ἦν. πῶς ἂν διηγησαίμην τὰς ὀδύνας, τὰς πηγὰς τῶν σκωλήκων, τὸν ἰχῶρα τὸν καταρρέοντα, τὰ ὀνείδη τῶν φίλων, τὴν καταφρόνησιν τῶν οἰκετῶν (Οὐ γὰρ ἐφείσαντό μου, φησὶν, οἱ οἰκέται μου ἀπὸ προσώπου ἐμπτυσμάτων) τοὺς ἐπεμβαίνοντας, τοὺς ἐφαλλομένους; Οὓς γὰρ οὐχ ἡγησάμην, φησὶν, ἀξίους εἶναι κυνῶν τῶν ἐμῶν νομάδων, οὗτοι νῦν ἐπιπεπτώκασί μοι, καὶ νουθετοῦσί με ἐλάχιστοι. οὐ δοκεῖ σοι ταῦτα ἅπαντα χαλεπὰ εἶναι; καὶ γάρ ἐστι χαλεπά. εἴπω τὸ κεφάλαιον τῶν κακῶν, τὸν κολοφῶνα τῆς συμφορᾶς, τὸν μάλιστα ἄγχοντα αὐτὸν, τὸν χειμῶνα τῶν θορύβων τῶν ἐν τῷ λογισμῷ γινομένων αὐτῷ; οὗτος μάλιστα ἦν ὁ ἀποπνίγων αὐτὸν καὶ ἀφόρητος, τὸ συνειδὸς αὐτοῦ τὸ καθαρόν. τοῦτο μάλιστα ἐποίει τὴν ἔνδον ζάλην, καὶ ἐσκότου τὸν λογισμὸν, καὶ τὸν κυβερνήτην ἐτάραττεν. οἱ μὲν γὰρ ἑαυτοῖς συνειδότες ἁμαρτήματα πολλὰ, κἂν πάθωσί τι δεινὸν, ἔχουσι κἂν τὸν λόγον εὑρεῖν τῶν γινομένων, τὰς ἁμαρτίας τὰς ἑαυτῶν ἀναλογιζόμενοι, καὶ λύοντες τὴν ἐπὶ τῇ ἀπορίᾳ ταραχήν. πάλιν οἱ μηδὲν ἑαυτοῖς συνειδότες, ἀλλὰ καὶ κατορθώμασι κομῶντες, ἂν πάθωσί τι τοιοῦτον, τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως εἰδότες λόγον, καὶ τὰς ἀμοιβὰς ἐννοοῦντες ἐκείνας, οἴδασιν ὅτι ἆθλοι τὰ συμβαίνοντα, καὶ μυρίων στεφάνων ὑπόθεσις· οὗτος δὲ καὶ δίκαιος ὢν, καὶ περὶ ἀναστάσεως * ἐπιστάμενος οὐδὲν, ταύτῃ μάλιστα ἐκλυδωνίζετο, οὐκ εἰδὼς τὴν αἰτίαν ὧν ἔπασχε, καὶ τῶν σκωλήκων καὶ τῶν ὀδυνῶν, ὑπὸ τῆς ἀπορίας ταύτης μᾶλλον κατατεμνόμενος. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι ταῦθ' οὕτως ἔχει, ὅτε κατηξίωσεν ὁ φιλάν-

θρωπος

γρ. ἀσήμ.
* γονέων

ἴσ. καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ προτέρου τελευτῇ τὸ πάθ. λήξ.

γρ. προκειμένης

Ιωβ. ς. ζ.

γρ. σιτία

γρ. γεύσασθαι

γρ. πληγάς

Ιωβ. λ. ι.

Ιωβ. λ. α.

γρ. ἐλάχιστοι

γρ. ἆθλον
* οὐκ

γρ. οὐχ ὑπὸ σκωλ. κ. τ. ὀδ. ἢ ὑπὸ

θρωπος Θεὸς εἶπεν αὐτῷ τῶν ἀγώνων τούτων τὴν αἰτίαν, ὅτι ἵνα δίκαιος ἀναφανῇς ταῦτα συνεχωρήθη, οὕτως ἀνέπνευσεν, ὡς μηδὲ πεπονθώς τι τῶν λυπηρῶν ἐκείνων. καὶ τοῦτο ἐξ ὧν * ἐφθέγξατο ''ἐδήλωσεν. ἀλλ᾽ ὅμως καὶ πρὶν ἢ μαθεῖν τὴν αἰτίαν, ὠδυνᾶτο μὲν, ἔφερε δὲ γενναίως, καὶ μετὰ τὸ πάντα ἀποβαλεῖν τὴν θαυμασίαν ἐκείνην ἀφῆκε φωνήν· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο· εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀλλὰ γὰρ ἔοικα ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τοῦ ἀνδρὸς ''κατεχόμενος, πορρωτέρω τῆς ὑποθέσεως ἐληλακέναι τῆς προκειμένης. διὸ ὀλίγα προσθεὶς ἅψομαι τῶν προκειμένων πάλιν. ἐστὶ τοίνυν ὁ ''τοιοῦτος καὶ τηλικοῦτος ἀνὴρ, ὁ τοσαύτας ἀνάγκας φύσεως καταπατήσας οὐκ ἐτόλμησεν οὐδὲ αὐτὸς εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον καθεῖναι, ἀλλὰ καὶ γυναικὸς ἀπήλαυσε, καὶ πατὴρ ἐγένετο παίδων τοσούτων. τοσαύτη τῆς παρθενίας ἡ δυσκολία, οὕτως ὑψηλοὶ καὶ μεγάλοι αὐτῆς οἱ ἀγῶνες, καὶ χαλεποὶ οἱ ἱδρῶτες, καὶ πολλῆς δεόμενοι τῆς εὐτονίας. ἀλλ᾽ ὅμως πολλαὶ τῶν πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἀποδυσαμένων ἐκεῖνο οὐ κατηγωνίσαντο τὸ πάθος, τὸ τοῦ καλλωπισμοῦ τῆς περιβολῆς τῶν ἱματίων, ἀλλ᾽ ἑάλωσαν καὶ ἐχειρώθησαν καὶ τῶν βιωτικῶν γυναικῶν μᾶλλον. μὴ γάρ μοι τοῦτο λέγε, ὅτι χρυσία οὐ περίκεινται, οὐδὲ σηρικὰ καὶ χρυσόπαστα περιβέβληνται ἱμάτια, οὐδὲ περιδέρραια λιθοκόλλητα ἔχουσι. τὸ γὰρ χαλεπώτερον μάλιστα πάντων τοῦτό ἐστι, καὶ ὃ μεθ᾽ ὑπερβολῆς δείκνυσιν αὐτῶν τὸ νόσημα καὶ τοῦ πάθους τὴν τυραννίδα, ὅτι ἴσχυσαν καὶ ἐφιλονείκησαν καὶ ἐβιάσαντο δι᾽ εὐτελῶν ἱματίων ἐκείνων ὑπερακοντίσαι τὸν καλλωπισμὸν τῶν τὰ χρυσᾶ ''περικειμένων καὶ τὰ ἱμάτια τὰ σηρικὰ, καὶ ἐπέραστοι μᾶλλον ἐντεῦθεν αὐτῶν φανῆναι, ὡς μὲν αὐταὶ νομίζουσιν, ἀδιάφορόν τι μετιοῦσαι πρᾶγμα· ὡς δὲ ἡ τοῦ πράγματος φύσις δείκνυσιν, ὀλέθριον καὶ βλαβερὸν καὶ βαθὺ τὸ βάραθρον ἔχον. διὸ μυρίοις στόμασιν ἀνακηρύττειν σε χρὴ ταύτης ἕνεκεν τῆς ὑποθέσεως, ὅτι ὃ παρθένοις γέγονε δυσκαταγώνιστον, τοῦτο τῇ ἐν χηρείᾳ ζώσῃ οὕτω ῥᾴδιον καὶ εὔκολον, ὡς αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἔδειξεν ἡ ἀλήθεια. οὐδὲ γὰρ τὴν εὐτέλειαν θαυμάζω τῆς περιβολῆς μόνον τὴν ἄφατον καὶ αὐτοὺς τοὺς προσαιτοῦντας ὑπερακοντίζουσαν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀσχημάτιστον μάλιστα, τὸ ἀνεπιτήδευτον τῶν περιβλημάτων, τῶν ὑποδημάτων, τῆς βαδίσεως· ἅπερ ἅπαντα χρώματά ἐστι τῆς ἀρετῆς τὴν ἐναποκειμένην τῇ ψυχῇ φιλοσοφίαν ἔξωθεν ''ἀναζωγραφοῦντα. Στολισμὸς γάρ, φησιν, ἀνδρὸς καὶ γέλως ὀδόντων καὶ βῆμα ποδὸς ἀναγγελεῖ τὰ περὶ αὐτοῦ. εἰ γὰρ μὴ μεθ᾽ ὑπερβολῆς τοὺς γεώδεις τῆς βιωτικῆς φαντασίας λογισμοὺς χαμαὶ ἔρριψας καὶ κατεπάτησας, οὐκ ἂν οὕτως εἰς τοσοῦτον ἐξεπήδησας ὑπεροψίας αὐτῶν, οὐδ᾽ ἂν οὕτω κατὰ κράτος τὴν χαλεπωτάτην ταύτην ἁμαρτίαν ἐνίκησάς τε καὶ ἀπήλασας. ἀλλὰ μηδεὶς ὑπερβολὴν καταγινωσκέτω τοῦ λόγου, εἰ χαλεπωτάτην αὐτὴν ἁμαρτίαν ἐκάλεσα. εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν βιωτικῶν καὶ Ἑβραίων γυναικῶν, καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ τοσαύτην ἔφερε τὴν κόλασιν τὸ πλημμέλημα, ἐπὶ τῶν ὀφειλουσῶν τὸ πολίτευμα ἔχειν ἐν οὐρανοῖς καὶ ἀγγελικὸν ''μιμεῖσθαι βίον, καὶ ἐν χάριτι πολιτευομένων, τίνα ἂν σχοίη συγγνώμην τὸ αὐτὸ τοῦτο τολμώμενον μετὰ πλείονος τῆς ὑπερβολῆς; ὅταν γὰρ ἴδῃς παρθένον κατακλωμένην ἐν τοῖς ἱματίοις, σύρουσαν τοὺς χιτῶνας, ὅπερ ὁ προφήτης ἐνεκάλεσε, διαθρυπτομένην ἐν τῇ βαδίσει, καὶ διὰ φωνῆς καὶ δι᾽ ὀμμάτων καὶ διὰ στολῆς τὸ δηλητήριον κεραννῦσαν ποτήριον τοῖς ἀκολάστως ὁρῶσι, καὶ τὰ βάραθρα ἐπὶ πλεῖον ἀνασκάπτουσαν τοῖς ''παριοῦσι, καὶ παγίδας τιθεῖσαν ἐντεῦθεν, πῶς ταύτην λοιπὸν προσερεῖς παρθένον, ἀλλ᾽ οὐ μετὰ τῶν πορνευομένων αὐτὴν ἀριθμήσεις γυναικῶν; οὐ γὰρ τοσοῦτον ἐκεῖναι δέλεαρ, ὅσον αὗται γίνονται, πάντοθεν ἀναπεταννῦσαι τῆς ἡδονῆς τὰ πτερά. διὰ ταῦτά σε μακαρίζομεν, διὰ ταῦτά σε θαυμάζομεν, ὅτι πάντων ἀπηλλαγμένη τούτων, καὶ ἐν τούτῳ τὴν νέκρωσιν ἐπεδείξω τῷ μέρει, οὐχ ὡραϊζομένη, ἀλλὰ ταμιευομένη, οὐ καλλωπιζομένη, ἀλλ᾽ ὁπλιζομένη. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ ὄνυχος τὸν λέοντα τέως ἐδείξαμεν, καὶ τοῦτο ἐν μέρει (οὐδὲ γὰρ τοῦτο ὅλον ἐπῆλθόν σου τὸ κατόρθωμα.

* τότε
χ. δῆλον
χ. συν.
χ. τοσοῦτος
χ. περιβεβλημένων
χ. ἀναζωγρ.
χ. μιμήσασθαι
χ. πορευθεῖσι

Ἰώβ. α. κα.
Σειρ. ιθ. κς.

θωμα. καθάπερ γὰρ ἔφθην εἰπὼν, εἰς τὰ ἄπειρα τῶν ἄλλων σου κατορθωμάτων δέδοικα εἰσελθεῖν πελάγη· ἄλλως δὲ, οὐδὲ ἐγκώμιον προεθέμεθα νῦν εἰπεῖν τῆς ἁγίας σου ψυχῆς, ἀλλὰ παραμυθίας κατασκευάσαι φάρμακον) φέρε πάλιν ἀναλάβωμεν τὰ ἔμπροσθεν εἰρημένα. τί δὲ ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν; ἀπαλλαγεῖσα τοῦ λογίζεσθαι τί ὁ δεῖνα ἥμαρτε, καὶ τί ὁ δεῖνα ἐπλημμέλησεν, ἐννόει σου τοὺς ἄθλους διηνεκῶς, τῆς καρτερίας, τῆς ὑπομονῆς, τῆς νηστείας, τῶν εὐχῶν, τῶν παννυχίδων τῶν ἱερῶν, τῆς ἐγκρατείας, τῆς ἐλεημοσύνης, τῆς φιλοξενίας, τῶν ποικίλων καὶ χαλεπῶν καὶ πυκνῶν πειρασμῶν. ἀναλόγισαι πῶς ἐκ πρώτης ἡλικίας" μέχρι τῆς παρούσης ἡμέρας οὐκ ἐπαύσω τρέφουσα πεινῶντα τὸν Χριστὸν, διψῶντα ποτίζουσα, γυμνὸν ἐνδύουσα, ξένον συνάγουσα, ἀῤῥωστοῦντα ἐπισκοποῦσα, "προσδεδεμένῳ συναπιοῦσα. ἐννόησόν σου τῆς ἀγάπης τὸ πέλαγος, ὃ τοσοῦτον ἠνέῳξας, ὡς πρὸς αὐτὰ τῆς οἰκουμένης τὰ" πέρατα μετὰ πολλῆς ἀφικέσθαι τῆς ῥύμης. οὐ γὰρ ἡ οἰκία σου παντὶ" ἐλθόντι ἠνέῳκτο μόνον, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ γῆς καὶ θαλάττης πολλοὶ ταύτης ἀπήλαυσαν τῆς φιλοτιμίας διὰ τῆς φιλοξενίας. ταῦτα δὴ πάντα συνάγουσα, τρύφα καὶ εὐφραίνου τῇ ἐλπίδι τῶν στεφάνων καὶ τῶν βραβείων. εἰ δὲ καὶ τοὺς παρανόμους τούτους καὶ αἱμοβόρους καὶ πολλῷ τούτων χαλεπώτερα ἐργασαμένους ἐπιθυμεῖς δίκην διδόντας ἰδεῖν, ὄψει καὶ τοῦτο ποτέ· ἐπεὶ καὶ ὁ Λάζαρος τὸν πλούσιον εἶδεν * ἀποτηγανιζόμενον. εἰ γὰρ καὶ ὁ τόπος αὐτοὺς διώριστο διὰ τὴν τοῦ βίου διαφορὰν, καὶ τὸ χάος αὐτοὺς διεῖργεν, καὶ ὁ μὲν ἦν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραὰμ, ὁ δὲ ἐν ταῖς καμίνοις ταῖς ἀφορήτοις, ἀλλ' ὅμως καὶ εἶδεν αὐτὸν ὁ Λάζαρος καὶ φωνῆς ἤκουσε καὶ ἀπεκρίνατο· ταῦτα καὶ ἐπὶ σοῦ ἔσται τότε. εἰ γὰρ ὁ ἕνα παριδὼν ἄνθρωπον τοιαύτας δίδωσι" τιμωρίας, καὶ τῷ σκανδαλίσαντι πάλιν ἕνα λυσιτελὲς" μύλον ἐκκρεμασθῆναι [κατὰ] τοῦ τραχήλου, καὶ εἰς τὴν θάλασσαν καταποντισθῆναι, οἱ τοσαύτην οἰκουμένην σκανδαλίσαντες, καὶ τοσαύτας ἀνατρέψαντες ἐκκλησίας, καὶ πάντα" θορύβων καὶ ταραχῆς ἐμπλήσαντες, καὶ λῃστῶν καὶ βαρβάρων νικήσαντες ὠμότητα καὶ ἀπανθρωπίαν, καὶ οὕτω κατὰ κράτος ἐκβακχευθέντες ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦντος αὐτοὺς διαβόλου, καὶ τῶν συνεργούντων αὐτοῖς δαιμόνων, ὡς τὸ φρικτὸν τοῦτο" δόγμα καὶ ἀγνωσίας γέμον καὶ τοῦ δεδωκότος ἄξιον, καταγέλαστον καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι ποιῆσαι, οἱ μυρίας καταδύσαντες ψυχὰς καὶ μυρία ναυάγια πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐργασάμενοι, οἱ τοσαύτην ἀνάψαντες πυρὰν, καὶ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ" σχίσαντες, καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ" πολλαχοῦ διασπείραντες· Ὑμεῖς γάρ, φησὶν, ἐστὲ σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους. μᾶλλον δὲ τί φιλονεικῶ παραστῆσαι τὴν μανίαν αὐτῶν ἑρμηνευθῆναι μὴ δυναμένην λόγῳ; πόσην τοίνυν οἴει ὑποστήσεσθαι τιμωρίαν τότε τοὺς λυμεῶνας τούτους καὶ αἱμοβόρους; εἰ γὰρ οἱ μὴ θρέψαντες πεινῶντα τὸν Χριστὸν μετὰ τοῦ διαβόλου καταδικάζονται τῷ πυρὶ τῷ ἀσβέστῳ, οἱ καὶ λιμῷ παραδόντες μοναχῶν καὶ παρθένων χορούς, καὶ ἐνδεδυμένους γυμνώσαντες, καὶ ξένους ὄντας οὐ μόνον οὐ συναγαγόντες, ἀλλὰ καὶ ἐλάσαντες, καὶ ἀῤῥωστοῦντας οὐ μόνον οὐκ ἐπισκεψάμενοι, ἀλλὰ καὶ ἐπιπλέον συντρίψαντες, καὶ οὐ μόνον δεδεμένους οὐκ ἰδόντες, ἀλλὰ καὶ λελυμένους εἰς δεσμωτήριον παρασκευάσαντες ἐμβληθῆναι, ἐννόησον ἡλίκην ὑποστήσονται τιμωρίαν; τότε τοίνυν ὄψει αὐτοὺς ἀποτηγανιζομένους, κατακαιομένους, δεδεμένους, τοὺς ὀδόντας βρύχοντας, ὀλοφυρομένους, ἀνόητα λοιπὸν θρηνοῦντας, ἀνωφελῆ μετανοοῦντας καὶ" ἀκερδῆ, καθάπερ καὶ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος. ὄψονταί σε καὶ οὗτοι πάλιν ἐν τῇ μακαρίᾳ λήξει ἐκείνῃ στεφανηφοροῦσαν, μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων χορεύουσαν, τῷ Χριστῷ συμβασιλεύουσαν, καὶ βοήσονται πολλὰ καὶ θρηνήσουσι, "μεταγινώσκοντες ἐφ' οἷς εἰς σὲ" ἐμπαρῴνησαν, καὶ" ἱκετηρίαν σοι προσθέντες, καὶ ἐλέους μεμνημένοι καὶ φιλανθρωπίας· καὶ οὐδὲν ἔσται πλέον αὐτοῖς. ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογιζομένη ἔπᾳδε συνεχῶς σου τῇ ψυχῇ, καὶ τὴν" κονίαν ταύτην διασκεδάσαι δυνήσῃ. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἕτερόν τι ἐστὶ τὸ μάλιστά σε ὀδυνῶν, ὡς ἔγωγε οἶμαι, φέρε καὶ τοῦτο τῷ λογισμῷ κατα-

σκευάσωμεν

α. Κορ. ιβ κζ.

γρ. ἕως

γρ. πρὸς δεδεμένον ἀπιοῦσα.

γρ. τέρματα

γρ. αἰτοῦντι

* [illegible]

γρ. εὐθύνας,

γρ. μύλοι

γρ. θορύβου

γρ. τάγμα

γρ. διαιρ.

γρ. πανταχοῦ

ἴσ: λείπει πόσας δώσουσι δίκας;

γρ. ἀκερδῶς καθάπερ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, ὄψονταί σε

γρ. νοήσαντες

γρ. παρῳνήσαν,

γρ. ἱκετείαν

γρ. κόνιν

σκευάσωμεν φάρμακον, διὰ τῶν εἰρημένων καὶ ἀπὸ τῶν ἐρουμένων. Οὐ γὰρ οἶμαί σε ἀλγεῖν
γρ. ὐδενείας διὰ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ κεχωρίσθαι τῆς '' οὐδενείας τῆς ἡμετέρας, καὶ τοῦτο δι-
ηνεκῶς θρηνεῖς τε καὶ πρὸς ἅπαντας λέγεις· οὐκ ἀκούομεν τῆς γλώττης ἐκείνης, οὐδὲ ἀ-
πολαύομεν τῆς συνήθους διδασκαλίας, ἀλλ' ἐν λιμῷ κατακεκλείσμεθα, καὶ ὅπερ ἠπείλησεν
ὁ Θεὸς τοῖς Ἑβραίοις τότε, τοῦτο ἡμεῖς νῦν ὑπομένομεν· οὐ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ Αμως. η.
λιμὸν θείας διδασκαλίας. Τί οὖν ἡμεῖς πρὸς ταῦτα ἐροῦμεν; ὅτι μάλιστα μὲν ἔξεστί σοι καὶ ἀ-
πόντων ἡμῶν ὁμιλεῖν τοῖς βιβλίοις τοῖς ἡμετέροις· ἡμεῖς δὲ σπουδὴν ποιησόμεθα, ἂν ἐπι-
* καὶ πυκνὰς τυγχάνωμεν γραμματοφόρων, συνεχέστερόν σοι * καὶ μακρὰς πέμπειν ἐπιστολάς. Εἰ δὲ καὶ
διὰ ζώσης φωνῆς βούλει ταῦτα παρ' ἡμῶν ἀκοῦσαι, ἴσως καὶ τοῦτο ἔσται, καὶ ἡμᾶς ὄψει πάλιν, τοῦ
καὶ Θεοῦ ἐπιτρέποντος· μᾶλλον δὲ οὐκ ἴσως, ἀλλὰ καὶ πάντως, * μηδὲν ἀμφίβαλλε. '' Ἀναμνή-
γρ. ἀναμνήσω- σομεν γάρ σε, ὅτι οὐκ εἰκῇ ταῦτα εἰρήκαμεν, οὐδὲ ἀπατῶντές σε καὶ παραλογιζόμενοι,
μεν ἀλλὰ καὶ διὰ ζώσης ἀκούσῃ φωνῆς, οὐ διὰ τῶν γραμμάτων μόνον. Εἰ δὲ * ἡ μέλλησίς σε λυ-
καὶ πεῖ, ἐννόησον ὅτι οὐδὲ αὕτη ἡ ἀναβολὴ ἀκερδής σοι ἔσται, ἀλλὰ πολὺν οἴσει τὸν μισθὸν καρ-
τερούσῃ καὶ μηδὲ ἐκφερούσῃ πικρὸν ῥῆμα, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τούτων τὸν Θεὸν δοξαζούσῃ, ὃ δὴ καὶ
διατελοῦσα ποιεῖς. Οὐδὲ γὰρ μικρὸς οὗτος ἆθλος, ἀλλὰ καὶ σφόδρα γενναίας δεόμενος ψυχῆς καὶ
φιλοσόφου διανοίας, ὥστε ἀγαπωμένης ψυχῆς ἐνεγκεῖν χωρισμόν. Τίς ταῦτά φησιν; εἴ τις
οἶδε φιλεῖν γνησίως, εἴ τις ἐπίσταται δύναμιν ἀγάπης, οἶδεν ὃ λέγω. Ἀλλ' ἵνα μὴ περιιόντες
ζητῶμεν τοὺς γνησίως φιλοῦντας (καὶ γὰρ σπάνιοι τοῦτο) δράμωμεν ἐπὶ τὸν μακάριον Παῦ-
λον, κἀκεῖνος ἡμῖν ἐρεῖ, ἡλίκος ἐστὶν ὁ ἆθλος, καὶ ἡλίκης δεόμενος ψυχῆς. Οὗτος γὰρ ὁ Παῦλος,
ὁ τὴν σάρκα ἀποδυσάμενος, καὶ τὸ σῶμα ἀποθέμενος, καὶ γυμνῇ σχεδὸν τὴν οἰκουμένην
γρ. περιελθὼν '' περιιὼν τῇ ψυχῇ, καὶ πᾶν πάθος ἐξορίσας τῆς διανοίας, καὶ τὴν τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων τὴν ἀ-
πάθειαν μιμούμενος, καὶ τὴν γῆν ὡς τὸν οὐρανὸν οἰκῶν, καὶ μετὰ τῶν Χερουβὶμ ἑστὼς ἄνω, καὶ τῆς
μυστικῆς ἐκείνης μελῳδίας αὐτοῖς κοινωνῶν, τὰ μὲν ἄλλα πάντα ῥᾳδίως ἔφερεν, ὡς ἐν ἀλλο-
τρίῳ πάσχων σώματι, καὶ δεσμωτήρια, καὶ ἁλύσεις, καὶ ἀπαγωγάς, καὶ μάστιγας, καὶ ἀπειλάς, καὶ
θάνατον, καὶ τὸ καταλεύεσθαι, καὶ τὸ καταποντίζεσθαι, καὶ πᾶν κολάσεως εἶδος· μιᾶς δὲ ψυ-
χῆς ἀγαπωμένης παρ' αὐτοῦ χωρισθεὶς οὕτω συνεχύθη καὶ διεταράχθη, ὡς εὐθέως καὶ τῆς πό-
λεως ἀποπηδῆσαι, ἐν ᾗ τὸν ἀγαπώμενον προσδοκῶν ἰδεῖν οὐχ εὗρε. Καὶ ταῦτα αὐτῷ σύνοι-
δεν ἡ Τρωάς, ἡ διὰ τοῦτο καταλειφθεῖσα παρ' αὐτοῦ, ἐπειδὴ οὐκ ἴσχυεν ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τότε ἐκεῖ-
νον. Ἐλθὼν γάρ, φησιν, εἰς Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμέ- β. Κορ. C. ιβ.
νης ἐν Κυρίῳ, οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου, τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελ-
φόν μου· ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν. Τί τοῦτο, ὦ Παῦ-
λε; ξύλῳ μὲν δεδεμένος, καὶ δεσμωτήριον οἰκῶν, καὶ μάστιγας ἔχων ἐπικειμένας, καὶ τὰ νῶτα αἵ-
γρ. θυσίας μασι περιρρεόμενος καὶ ἐμυσταγώγεις καὶ ἐβάπτιζες καὶ '' θυσίαν προσῆγες, καὶ ἑνὸς οὐ κατεφρόνησας
γρ. ἰδὼν μέλλοντος σώζεσθαι· εἰς δὲ τὴν Τρωάδα ἐλθών, καὶ τὴν ἄρουραν '' ὁρῶν ἐκκεκαθαρμένην
γρ. ἀλείαν καὶ ἑτοίμην οὖσαν τὰ σπέρματα ὑποδέξασθαι, καὶ τὴν '' ἁλίαν πεπληρωμένην καὶ πολλὴν
παρέχουσάν σοι τὴν εὐκολίαν, τοσοῦτον ἔρριψας ἀπὸ τῶν χειρῶν κέρδος, ὡς καὶ διὰ τοῦτο
παραδηλούμενος (Ἐλθὼν γάρ, φησιν, εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον, τουτέστι, διὰ τὸ
εὐαγγέλιον) καὶ οὐδενὸς ἀντιπίπτοντος (θύρας γάρ μοι, φησίν, ἀνεῳγμένης) ἀπεπήδησας
εὐθέως; Ναί, φησι. Πολλῇ γὰρ κατεσχέθην ἀθυμίας τυραννίδι, καὶ σφόδρα μου συνεῖχε τὴν
διάνοιαν ἡ Τίτου ἀπουσία, καὶ οὕτω μου ἐκράτησε καὶ περιεγένετο, ὡς ἀναγκάσαι τοῦτο ποι-
ῆσαι. Ὅτι γὰρ διὰ ἀθυμίαν τοῦτο ἔπαθεν, οὐδὲν ἡμᾶς δεῖ στοχάζεσθαι, ἀλλὰ παρ' αὐτοῦ καὶ
γρ. αὐτὸ '' τοῦτο μανθάνειν. Καὶ γὰρ τὴν αἰτίαν τῆς ἀναχωρήσεως τέθεικεν, εἰπών· Οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν
τῷ πνεύματί μου, τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον, ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἐξῆλθον. Εἶδες πῶς
* φράς μέγιστος ἆθλος τὸ δυνηθῆναι ἐνεγκεῖν * ἀγαπωμένου χωρισμόν, καὶ πῶς ὀδυνηρὸν τὸ πρᾶγ-

μα καὶ παρὸν, πῶς ὑψηλῆς δεόμεθα καὶ νεανικῆς ψυχῆς; ἐστὶ τοῦτο τὸ ἆθλον καὶ αὐτὸ τὸ διάστασις νῦν. ὅσῳ δὲ μέγιστος ὁ ἆθλος, τοσούτῳ καὶ ὁ στέφανος μείζων, καὶ τὰ βραβεῖα λαμπρότερα. τοῦτό σοι τῆς μηνήσεως ἔστω παραμυθία, καὶ τὸ πάντως ἡμᾶς ὄψεσθαί σε πάλιν βρύουσαν τῶν ἐντεῦθεν μισθῶν καὶ στεφανουμένην καὶ ἀνακηρυττομένην. οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ τοῖς ἀγαπῶσι μόνον τὸ τῇ ψυχῇ συνδεδέσθαι. οὐδὲ ἀρκετὸν τοῦτο εἰς παραμυθίαν, ἀλλὰ καὶ σωματικῆς δέονται παρουσίας. καὶ μὴ τοῦτο προσῇ, οὐ μικρὸν τῆς εὐφροσύνης ἀποτέμνεται μέρος. καὶ τοῦτο πάλιν πρὸς τὸν τῆς ἀγάπης τρόφιμον ἐλθόντες εὑρήσομεν οὕτως ἔχον. Μακεδόσι γὰρ ἐπιστέλλων οὕτως ἔλεγεν· Ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας, προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν· ἐγὼ μὲν Παῦλος καὶ ἅπαξ καὶ δὶς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ Σατανᾶς. διὸ μηκέτι στέγοντες, ηὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν Ἀθήναις μόνοι, καὶ ἐπέμψαμεν ὑμῖν Τιμόθεον. ὢ λέξεως ἐκείνης δύναμις. τὴν γὰρ ἐναποκειμένην αὐτοῦ τῇ ψυχῇ φλόγα τῆς ἀγάπης μετὰ πολλῆς ἐνδείκνυται τῆς σαφηνείας. οὐδὲ γὰρ εἶπε, χωρισθέντες ὑμῶν, οὐδὲ διασπασθέντες ὑμῶν, οὐδὲ διαστάντες, οὐδὲ ἀπολειφθέντες, ἀλλὰ ἀπορφανισθέντες ὑμῶν. λέξιν ἐζήτησεν ἱκανὴν ἐμφῆναι τὴν ὀδύνην αὐτοῦ τῆς ψυχῆς. καίτοι γε ἐν τάξει πατρὸς ἦν ἅπασιν αὐτὸς, ἀλλὰ παιδίων ὀρφανῶν ἐν ἀώρῳ ἡλικίᾳ τὸν γεγεννηκότα ἀποβαλόντων φθέγγεται ῥήματα, τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀθυμίας ἐνδείξασθαι βουλόμενος. οὐδὲν γὰρ ὀδυνηρότερον ὀρφανίας ἀώρου, ὅταν μήτε τῆς ἡλικίας πρὸς οὐδὲν αὐτοῖς ἀρκούσης, τῶν τε προστησομένων γνησίως οὐκ ὄντων, καὶ τῶν ἐπιθησομένων καὶ ἐπιβουλευόντων πολλαχόθεν ἀναφαινομένων, ὥσπερ ἄρνοι, οὕτως εἰς μέσον προκέωνται λύκοις πάντοθεν σπαράττουσιν αὐτοὺς καὶ ξαίνουσιν· οὐδεὶς δύναται παραστῆσαι τῆς συμφορᾶς ταύτης τῷ λόγῳ τὸ μέγεθος. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος περιελθὼν καὶ ζητήσας καὶ ἐρημίας καὶ συμφορᾶς χαλεπῆς ῥῆσιν ἐνδεικτικὴν, ἵνα παραστήσῃ ὅπερ ἔπασχε τῶν ἀγαπωμένων χωριζόμενος, ταύτῃ ἐχρήσατο τῇ λέξει. εἶτα καὶ ἐπιτείνει πάλιν αὐτὴν διὰ τῶν ἑξῆς. ἀπορφανισθέντες γάρ, φησιν, οὐ χρόνον, ἀλλὰ πρὸς καιρὸν ὥρας, καὶ χωρισθέντες οὐ διανοίᾳ, ἀλλὰ προσώπῳ μόνῳ, οὐδὲ οὕτω φέρομεν τὴν ἐντεῦθεν ὀδύνην· καίτοι γε ἱκανὴν ἔχοντες παραμυθίαν, τὸ τῇ ψυχῇ συνδεδέσθαι, τὸ ἐν καρδίᾳ ὑμᾶς εἶναι τῇ ἡμετέρᾳ, τὸ χθὲς καὶ πρώην ὑμᾶς ἑωρακέναι, ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἡμᾶς ἀπαλλάττει τῆς ἀθυμίας. ἀλλὰ τί βούλει; καὶ ἐπιθυμεῖς, εἰπέ μοι, καὶ ἐπιθυμεῖς μετὰ ὑπερβολῆς αὐτὴν αὐτῶν τὴν ὄψιν; περισσοτέρως γάρ, φησιν, ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν. τί φῂς; ὁ ὑψηλὸς καὶ μέγας, ὁ τὸν κόσμον ἔχων ἐσταυρωμένον καὶ τῷ κόσμῳ σταυρωθεὶς, ὁ πάντων ἀπαλλαγεὶς τῶν σαρκικῶν, ὁ σχεδὸν ἀσώματος γενόμενος, οὕτως αἰχμάλωτος ὑπὸ τῆς ἀγάπης ἐγένου;* ναί, φησι· καὶ οὐκ αἰσχύνομαι ταῦτα λέγων, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλλωπίζομαι. τὴν μητέρα* τῶν ἀγαθῶν ἔχων ἐν ἐμοὶ βρύουσαν, τὴν ἀγάπην, ταῦτα ἐπιζητῶ. καὶ οὐδὲ ἁπλῶς σωματικὴν ἐπιζητῶ παρουσίαν, ἀλλὰ τὸ πρόσωπον αὐτῶν μάλιστα ἐπιθυμῶ θεάσασθαι. περισσοτέρως γάρ, φησιν, ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν. ὄψεως οὖν ἐρᾷς, εἰπέ μοι*; καὶ σφόδρα, φησίν, ἔνθα τῶν αἰσθητηρίων ἡ συναγωγή. ψυχὴ γὰρ γυμνὴ καθ' ἑαυτὴν ἑτέρᾳ ψυχῇ συγγενομένη οὔτ' εἰπεῖν τι, οὔτε ἀκοῦσαι δυνήσεται· σωματικῆς δὲ ἂν ἀπολαύσω παρουσίας, καὶ ἐρῶ τι, καὶ ἀκούσομαι παρὰ τῶν ἀγαπωμένων. διὰ τοῦτο ἐπιθυμῶ τὸ πρόσωπον ἰδεῖν, ἔνθα καὶ γλῶττα ἐστὶ φωνὴν ἀφιεῖσα, καὶ τὰ ἔνδον ἡμῖν ἀπαγγέλλουσα, καὶ ἀκοὴ ῥήματα δεχομένη, καὶ ὀφθαλμοὶ κινήματα ψυχῆς διαζωγραφοῦντες. καὶ γὰρ τῆς ποθουμένης ψυχῆς διὰ τούτων ἀκριβέστερον τῆς συνουσίας ἐστὶν ἀπολαῦσαι. καὶ ἵνα μάθῃς πῶς ἐκκαίεται εἰς τὴν θεωρίαν ταύτην· εἰπὼν, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν, οὐκ ἠρκέσθη τῇ λέξει ταύτῃ, ἀλλ' ἐπήγαγεν, ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ. εἶτα οὐκ ἀνεχόμενος ἑαυτὸν μετὰ τῶν ἄλλων ἐγκαταμίξαι, ἀλλὰ

δεικνὺς

α. Θεσσ. β. ιζ.

γρ. ἀποχρῶνται τούτῳ

γρ. εὐέκτ

γρ. αὐτοῖς

* ὡς ἐς αὐ κατεπείγ ται τῶν ὑλικῶν, τῶν ὄψεως, τὴν ὄψιν;

* γὰρ

* καὶ σφόδρα θεωρεῖν ἐπιθυμεῖς;

γρ. ἔνδοθεν

γρ. ἐπιθυμί

δεικνὺς ὅτι σφοδρότερον τῶν ἄλλων φιλεῖ, καὶ εἰπὼν ὅτι περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν καὶ ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἀπέρρηξεν ἑαυτὸν τῶν λοιπῶν, καὶ μόνον ἐποίησε, ἐπήγαγεν· ἐγὼ μὲν Παῦλος καὶ ἅπαξ καὶ δίς, δεικνὺς ὅτι πλέον τῶν ἄλλων ἐσπούδαζεν. Εἶτα ἐπειδὴ οὐκ ἐπέτυχε τούτου, οὐκ ἀρκεῖται τοῖς γράμμασιν, ἀλλὰ πέμπει τὸ κεφάλαιον τῶν φίλων αὐτοῦ, Τιμόθεον, τὸν ἀντὶ γραμμάτων ἐσόμενον αὐτοῦ. Διὸ καὶ ἐπάγει λέγων· Διὸ μηκέτι στέγοντες. Ὢ πάλιν λέξεως εὐγένεια· ὢ ῥήσεως δύναμις, τὴν ἀκάθεκτον αὐτοῦ καὶ ἀκαρτέρητον ἀγάπην δηλοῦσα. Καὶ ὡς ἄν τις ἐμπυριζόμενος, ὡς ἄν τις καιόμενος καὶ ζητῶν τοῦ ἐμπυρισμοῦ παραμυθίαν τινὰ εὑρεῖν, πάντα κινεῖ· οὕτω δὴ καὶ οὗτος, ἀπολλύμενος, ἀγχόμενος, καιόμενος, κατὰ τὸ ἐγχωροῦν τὴν δυνατὴν ἐπενόησε παραμυθίαν. Μηκέτι γὰρ στέγοντες, φησίν, ἐπέμψαμεν Τιμόθεον τὸν διάκονον τοῦ εὐαγγελίου καὶ συνεργὸν ἡμῶν, τὸ ἀναγκαιότατον μέλος διασπάσαντες ἡμῶν τῆς συνουσίας, καὶ λύπην ἀλλαξάμενοι λύπης. Ὅτι γὰρ οὐδὲ τὴν ἐκείνου ἀπουσίαν εὐκόλως ἔφερεν, ἀλλὰ διὰ τούτους εἵλετο τὸ βαρύτατον τοῦτο, καὶ τοῦτο αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπών· Ηὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι μόνοι. Ὢ ψυχῆς μετὰ ἀκριβείας πρὸς αὐτὴν πυρωθείσης τὴν ἀγάπην. Ἐπειδὴ γὰρ ἀδελφοῦ ἐχωρίσθη ἑνός, μεμονῶσθαί φησι, καὶ ταῦτα τοσούτους ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ. Ταῦτα δὴ συνεχῶς μελέτα καὶ αὐτή, καὶ ὅσῳ σοι τὸ πρᾶγμα ὀδυνηρόν, τοσούτῳ καὶ κερδαλεώτερον εἶναι νόμιζε, εὐχαρίστως φερούσῃ. Οὐ γὰρ δὴ μόνον σώματι πληγαὶ ἐπαγόμεναι, ἀλλὰ καὶ ψυχῆς ὀδύνη ἀσφαλεῖς φέρει τοὺς στεφάνους, καὶ ψυχῆς ὀδύνη μᾶλλον ἢ σώματος, ὅταν οἱ πληττόμενοι φέρωσιν εὐχαρίστως. Ὥσπερ οὖν εἰ καταξαινομένη τὸ σῶμα καὶ μαστιγουμένη γενναίως ἔφερες τὸν Θεὸν ὑπὲρ τούτων δοξάζουσα, πολλὴν ἀπέλαβες ἂν* τὴν ἀμοιβήν· οὕτω τῆς ψυχῆς ταῦτα πασχούσης νῦν, πολλὰς ἀνάμενε τὰς ἀντιδόσεις· προσδόκα δὲ καὶ τὸ πάντως ἡμᾶς ὄψεσθαι πάλιν, καὶ τῆς ὀδύνης ἀπαλλαγήσεσθαι ταύτης, καὶ τὴν ἐκ τῆς ὀδύνης γινομένην ἐμπορείαν πολλὴν ἀπολήψεσθαι καὶ τότε καὶ νῦν. Ἀρκεῖ ταῦτά σοι πρὸς παραμυθίαν, μᾶλλον δὲ οὐ χρήσιμα μόνον, ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἀναίσθητος εἴη καὶ ἀπόλιθος τὴν ψυχήν. Ὅπου δὲ σύνεσις τοσαύτη καὶ εὐλαβείας πλοῦτος καὶ φιλοσοφίας ὕψος καὶ ψυχὴ τὴν βιωτικὴν τὴν φαντασίαν καταπατήσασα, πλείων ἡ εὐκολία τῆς θεραπείας. Δεῖξον δὴ κἀν τούτῳ τὴν ἀγάπην τὴν πρὸς ἡμᾶς, ὅτι καὶ γράφοντες μεγάλην ἔχομεν παρὰ σοὶ δύναμιν, καὶ τοσαύτην, ὅσην παρόντες. Δείξεις δὲ σαφῶς, ἂν μάθωμεν ὅτι σοι γέγονέ τι πλέον ἀπὸ τῶν γραμμάτων τῶν ἡμετέρων· μᾶλλον δὲ οὐχὶ πλέον μόνον, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον, ὅσον ἐπιθυμοῦμεν· ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἐν τῇ αὐτῇ εὐφροσύνῃ εἶναί σε νῦν, ἐν ᾗ καὶ αὐτόθι διατρίβοντες ἐβλέπομεν. Ἂν τοῦτο μάθωμεν, οὐ μικρὰν καὶ αὐτοὶ τῆς ἐρημίας, ἐν ᾗ νῦν ἐσμεν, καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν. Ὥστε εἰ βούλει καὶ ἡμᾶς ἐν εὐθυμίᾳ καταστῆσαι πλείονι (οἶδα δὲ ὅτι βούλει καὶ σφόδρα ἐσπούδακας) δήλωσον, ὅτι πάντα τῆς ἀθυμίας ἀπήλασας τὸν φορυτόν, καὶ ἐν γαλήνῃ τὰ σά· καὶ δὸς ἡμῖν ταύτην τῆς περὶ σὲ εὐνοίας καὶ ἀγάπης ἀμοιβήν. Οἶσθα γάρ, οἶσθα σαφῶς, ὅπως ἡμᾶς ἀνακτήσῃ κατορθώσασα τοῦτο, καὶ μετὰ ἀληθείας δηλώσασα διὰ γραμμάτων ἡμῖν.

γρ. τόπων.

γρ. ἐμπρησμοῦ

γρ. ποιωθ.

* ὑπὲρ τούτων

ΤΗ ΑΥΤΗ. γ.

Καὶ τὰ σώματα τὰ σφοδροῖς παλαίσαντα πυρετοῖς, καὶ τὰ πελάγη τὰ ἀγρίοις πυκτεύσαντα πνεύμασιν, οὐκ ἀθρόον οὔτε ἐκεῖνα τὴν ἀπὸ τῶν πυρετῶν βλάβην, οὔτε ταῦτα τὴν ἀπὸ τῶν κυμάτων ἀποτίθεται ζάλην, ἀλλ' ἠρέμα καὶ κατὰ μικρόν. Καὶ γὰρ τὰ σώματα πλείονος δεῖται χρόνου, ὥστε μετὰ τὴν τῶν πυρετῶν ἀπαλλαγὴν εἰς καθαρὰν ἐπανελθεῖν ὑγείαν, καὶ ἀποψήσασθαι τὴν ἀπὸ τῆς ἀρρωστίας ἐναπο-

μείνασαν

μείναντα αὖθις μαλακισμόν· τὰ γὰρ ὕδατα, καὶ τῶν πνευμάτων παντοδαπῶν, ἐπὶ πολὺ σαλευόμενα καὶ κινούμενα μᾶλλον φερόμενά τε πολλῇ πάλιν ἐπισυναγόμενα τῇ ῥύμῃ, καὶ δεῖται καὶ αὐτὰ χρόνου, ὥστε εἰς καθαρὰν ἐπανελθεῖν γαλήνην. Ταῦτα δέ μοι εἴρηται τὰ προοίμια πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι καὶ ταύτην ἀναγκαίως σοι πέπομφα τὴν ἐπιστολήν. Εἰ γὰρ καὶ τὴν τυραννίδα κατελύσαμεν τῆς ἀθυμίας, καὶ τὴν ἀκρόπολιν αὐτῆς κατεσκάψαμεν διὰ τῶν ἔμπροσθεν γραμμάτων· ἀλλ' ὅμως πολλῆς ἔτι χρεία τῷ λόγῳ τῆς προσεδρίας, ἵνα σοι καὶ βαθεῖαν ἐργάσηται εἰρήνην, καὶ τὴν μνήμην πάντων τῶν ἐξ ἐκείνης γινομένων ἐξαλείψασα θορύβων λευκὴν σοι καὶ παγίαν δείξῃ γαλήνην, καὶ ἐν πολλῇ σε καταστήσῃ τῇ εὐθυμίᾳ. Τοῦτο γὰρ ἡμῖν τὸ σπουδαζόμενον, οὐκ ἀθυμίας σε ἀπαλλάξαι μόνον, ἀλλὰ καὶ εὐφροσύνης ἐμπλῆσαι πολλῆς καὶ διηνεκοῦς. Δυνατὸν γάρ, ἐὰν θέλῃς. ″οὐ γὰρ ἐν τοῖς ἀκινήτοις τῆς φύσεως νόμοις, οὓς ἀναμοχλεῦσαι ἡμῖν ἀδύνατον καὶ μεταθεῖναι, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐλευθέροις τῆς προαιρέσεως λογισμοῖς, οὓς μεταχειρίζειν ἡμῖν ῥᾴδιον, τὰ τῆς εὐθυμίας ἀπόκειται. Καὶ οἶσθα, εἴγε μέμνησαι, καὶ πρώην (οὐδὲ γὰρ πολὺς ὁ μεταξὺ χρόνος) πολλούς μοι καὶ μακροὺς ὑπὲρ τούτου ἀνηλωθέντας λόγους· ὅ τι δὴ καὶ συνεχῶς ἐπιλέγω ταῖς ἰατρείαις, ἃς εἰς μέσον ἦγον· οὐ γὰρ ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων οὕτως, ὡς ἐν τῇ γνώμῃ τῶν ἀνθρώπων τὰ τῆς εὐθυμίας ἵστασθαι πέφυκεν. Ἐπεὶ οὖν τοῦτο τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, καὶ πολλοὶ τῷ πλούτῳ περιρρεόμενοι τὸν βίον ἀβίωτον ἐνόμισαν εἶναι, ἕτεροι δὲ πενίᾳ συζῶντες ἐσχάτῃ πάντων ″εὐθυμότεροι διετέλεσαν· καὶ οἱ μὲν δορυφορίας ἀπολαύοντες καὶ δόξης καὶ ″τιμῶν πολλάκις ἑαυτῶν ἐπηράσαντο ″τῇ ζωῇ, οἱ δὲ ἄσημοι καὶ ἐξ ἀσήμων καὶ οὐδενὶ γνώριμοι πολλῶν ἑαυτοὺς μακαριωτέρους εἶναι ἐνόμισαν (οὐ γὰρ ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων, ὡς ἐν τῇ γνώμῃ τῶν ἀνθρώπων τὰ τῆς εὐθυμίας. οὐ γὰρ παύσομαι συνεχῶς τοῦτο ἐπᾴδων) μὴ ἀναπέσῃς, ἀδελφή, ἀλλὰ διανάστηθι, καὶ χεῖρα ὄρεξον τῷ λόγῳ, καὶ τὴν ″καλλίω ταύτην παράσχου συμμαχίαν ἡμῖν, ἵνα σε ὁλοσχερῶς ἐξαρπάσωμεν τῆς πικρᾶς τῶν λογισμῶν αἰχμαλωσίας. Εἰ γὰρ μὴ βουληθείης καὶ αὐτὴ τοσαύτην σπουδὴν ποιήσασθαι, ὅσην καὶ ἡμεῖς, οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος ἔσται τῆς ἰατρείας. Καὶ τί θαυμαστόν, εἰ ἐφ' ″ἡμῖν τοῦτο συμβαίνει; καὶ γὰρ ὁ πάντα δυνάμενος Θεός, ὅταν παραινῇ καὶ συμβουλεύῃ, ὁ δὲ ἀκούων μὴ πείθηται τοῖς λεγομένοις, οὐδέποτε γέγονέ τι πλέον, ἀλλὰ καὶ μείζονος ἔσται κολάσεως ἐφόδιον τοῦτο τῷ μὴ πεισθέντι. Καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· Εἰ μὴ ἦλθον, καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ θρηνῶν τούτου γε αὐτοῦ ἕνεκεν ἔλεγεν· Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα ″σου, καὶ οὐκ ἠθελήσατε; ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Ταῦτ' οὖν εἰδυῖα (δέσποινά μου θεοφιλεστάτη) κάμνε καὶ φιλονείκει καὶ βιάζου, τὴν ἀπὸ τῶν εἰρημένων ἔχουσα συμμαχίαν, ἐξωθεῖν δὲ καὶ ἐκβάλλειν μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος τοὺς ταράττοντάς σε λογισμούς, καὶ θόρυβον καὶ ζάλην ἐμποιοῦντάς σοι τοσαύτην. Ἀλλ' ὅτι μὲν ἐργάσῃ τοῦτο, καὶ δείξῃ τῆς παραινέσεως τῆς ἡμετέρας, οὐδένα οἶμαι δεῖν ἀμφιβάλλειν· δεῖ δέ σοι κατασκευάσαι λοιπὸν ξίφη καὶ δόρατα καὶ τόξα καὶ βέλη καὶ θώρακας καὶ ἀσπίδας καὶ κνημῖδας, ὥστε τοὺς μὲν φράττεσθαι, τοῖς δὲ βάλλειν καὶ ″κατασφάττειν καὶ νεκροὺς τιθέναι τοὺς ἐπιόντας σοι τῆς ταραχῆς λογισμούς. Πόθεν οὖν σοι τὰ μηχανήματα ταῦτα καὶ τὰς σφενδόνας κατασκευάσομεν, ὥστε μηδὲ ἐγγὺς ἀφεῖναι προσιέναι τοὺς πολεμίους, ἀλλ' ὡς πορρωτάτω μετὰ πολλῆς ἀπελαύνειν τῆς ὑπερβολῆς; Ἀπὸ τῆς ἀθυμίας αὐτῆς, ὀλίγα ″ἄττα περὶ αὐτῆς φιλοσοφήσαντες καὶ διεξιόντες, ὅπως βαρὺ τὸ πρᾶγμα καὶ ἐπαχθές. Ἡ γὰρ ἀθυμία ψυχῶν ἐστι βασανιστήριον χαλεπόν, ὀδύνη τις ἄρρητος, καὶ δίκη δίκης ἁπάσης καὶ τιμωρίας πικροτέρα. Καὶ γὰρ σκώληκα μιμεῖται

Ἰωάν. ιε κβ.

Ματθ. κγ. λζ.

γρ. οὐδὲ

γρ. ἀθυμότερον

γρ. τιμῆς

γρ. τὸ ζῆν,

γρ. καλλίστην

γρ. ἡμῶν

γρ. ὑμῖν

γρ. κατασκευάσειν

γρ. πῶς

* ἰοβόλον,

ἰοβόλων, οὐχὶ τῆς σαρκὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς καθαπτομένη τῆς ψυχῆς· καὶ σὴς ἐστὶν οὐχὶ ὀστέων μόνον, ἀλλὰ καὶ διανοίας, καὶ δήμιος διηνεκὴς, οὐ πλευρὰς καταξαίνων, ἀλλὰ καὶ δύναμιν ψυχῆς λυμαινόμενος, καὶ νὺξ διηνεκὴς, καὶ σκότος ἀφεγγὲς, καὶ χειμὼν, καὶ ζάλη, καὶ πυρετὸς ἀφανὴς ἁπάσης φλογὸς σφοδρότερον κατακαίων, καὶ πόλεμος ἀνακωχὴν οὐκ ἔχων, καὶ νόσος "πολλοῖς τῶν ὁρωμένων ἐπισκοτοῦσα. ὅ τε γὰρ ἥλιος, ἥ τε τοῦ ἀέρος φύσις τούτου τοῦ διαυγοῦς τοῖς οὕτω διακειμένοις παρενοχλεῖν δοκεῖ, καὶ ἐν μεσημβρίᾳ μέσην νύκτα μιμεῖται βαθεῖαν. διὸ καὶ ὁ θαυμάσιος προφήτης τοῦτο δηλῶν ἔλεγε· Δύσεται ὁ ἥλιος αὐτοῖς ἐν μεσημβρίᾳ, οὐχ ὡς ἀφανιζομένου τοῦ ἄστρου, οὐδ' ὡς τοῦ συνήθους διακοπτομένου δρόμου, ἀλλ' ὡς τῆς ἀθυμούσης ψυχῆς ἐν τῷ φανοτάτῳ τῆς ἡμέρας νύκτα φανταζομένης. οὐ γὰρ τοιοῦτον τῆς νυκτὸς τὸ σκότος, οἵα τῆς ἀθυμίας ἡ νὺξ, οὐ κατὰ νόμον φύσεως παραγινομένη, ἀλλὰ κατὰ λογισμῶν σκότωσιν συναγομένη, φοβερά τις οὖσα καὶ ἀφόρητος, "ἀμείλικτον ἔχουσα τὸ πρόσωπον, τυράννου παντὸς ὠμοτέρα, οὐδενὶ ταχέως εἴκουσα τῶν διαλύειν αὐτὴν ἐπιχειρούντων, ἀλλ' ἀδάμαντος στερροτέρα κατέχουσα πολλάκις τὴν ἁλοῦσαν ψυχὴν, ὅταν αὕτη μὴ πολλῇ ᾖ κεχρημένη τῇ φιλοσοφίᾳ. τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν οἴκοθεν περὶ αὐτῆς ἀποφαινομένους, παρὸν ἐπὶ τοὺς ἁλόντας ἐλθεῖν, κἀκεῖθεν αὐτῆς τὴν ἰσχὺν ἅπασαν καταμαθεῖν; μᾶλλον δὲ, εἰ δοκεῖ, τέως πρότερον ἑτέρωθεν αὐτῆς ποιησώμεθα τὴν ἀπόδειξιν. ὅτε γὰρ ἥμαρτεν ὁ Ἀδὰμ τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνην τὴν χαλεπὴν, καὶ τὸ κοινὸν ἁπάντων ἀνθρώπων κατεδίκασε γένος, μόχθῳ τότε κατεδικάζετο· ἡ δὲ μείζονα ἁμαρτοῦσα, καὶ οὕτω μείζονα, ὡς τὴν ἁμαρτίαν τὴν τούτου πρὸς ἐκείνην συγκρινομένην μηδὲ ἁμαρτίαν εἶναι νομίζεσθαι (Ἀδὰμ γὰρ οὐκ ἠπατήθη, φησὶν, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονεν·) αὕτη τοίνυν ἡ ἀπατηθεῖσα καὶ ἐν παραβάσει γενομένη, καὶ τὸ δηλητήριον καὶ ἑαυτῇ καὶ τῷ ἀνδρὶ "κεράσασα φάρμακον, [πλείονι] τῇ λύπῃ κατακρίνεται, ὡς καταστῆναι δυναμένη τοῦ μόχθου μειζόνως. Πληθύνων γὰρ, φησὶ, πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμόν σου· ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα. οὐδαμοῦ πόνος, οὐδαμοῦ ἱδρὼς, οὐδαμοῦ μόχθος· ἀλλ' ἀθυμία καὶ στεναγμὸς, καὶ ἡ ἐντεῦθεν τιμωρία καὶ πόνων καὶ μυρίων θανάτων ἀντίρροπος οὖσα· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ χαλεπωτέρα. καίτοι τί θανάτου χεῖρον; οὐχὶ τὸ κεφάλαιον τῶν ἐν ἀνθρώποις κακῶν, τὸ φοβερὸν καὶ ἀφόρητον καὶ μυρίων ἄξιον θρήνων τοῦτο εἶναι δοκεῖ; οὐχὶ παρανομίας τῆς χαλεπωτάτης ταύτην ἔφησε δίκην* ὁ Παῦλος; τοὺς γὰρ ἀναξίως τῶν ἱερῶν ἀπολαύοντας μυστηρίων καὶ τῆς φρικτῆς ἐκείνης μετέχοντας τραπέζης, ταύτην ἔφησε τίνειν δίκην, οὕτω λέγων· Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. οὐχὶ καὶ νομοθέται πάντες τοὺς τὰ ἀνήκεστα πλημμελοῦντας τούτῳ "καταδικάζουσι τῷ ἐπιτιμίῳ; καὶ ὁ Θεὸς δὲ οὐ ταύτην ἐσχάτην "ἠπείλησε τὴν τιμωρίαν ἐν τῷ νόμῳ τοῖς τὰ μέγιστα πλημμελοῦσιν; οὐ διὰ τὸν τούτου φόβον ὁ πατριάρχης ἐκεῖνος* καὶ τὴν φύσιν αὐτὴν νικήσας, τὴν γυναῖκα τὴν ἑαυτοῦ κατεδέξατο ἡδυπαθείαις ἐκδοῦναι βαρβαρικαῖς καὶ Αἰγυπτιακῇ τυραννίδι, καὶ τὸ δρᾶμα τῆς ὕβρεως αὐτός τε κατεσκεύαζε, καὶ τὴν γυναῖκα παρεκάλει τὴν χαλεπὴν ταύτην συνυποκρίνασθαι τραγῳδίαν αὐτῷ; καὶ οὐδὲ τὴν αἰτίαν αἰσχύνεται τιθεὶς τῆς τοιαύτης σκηνῆς. Ἔσται γὰρ, φησὶν, ὡς ἂν ἴδωσί σε οὕτω τῇ ὥρᾳ λάμπουσαν, καὶ τῷ κάλλει* τῆς ὄψεως κρατοῦσαν, ἀποκτενοῦσί με, σὲ δὲ περιποιήσονται. εἰπὲ οὖν, ὅτι ἀδελφή μου εἶ, ἵνα εὖ μοι γένηται διὰ σὲ, καὶ ζήσεται ἡ ψυχή μου ἕνεκεν σοῦ. Εἶδες φόβον; εἶδες τρόμον κατασείοντα τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην καὶ φιλόσοφον ψυχήν; εἶδες τὸν ἀδάμαντα διαλυθέντα τῇ ἀγωνίᾳ; ψεύδεται τὸ γένος, καὶ ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου περιτίθησι τῇ γυναικὶ τὸ "πρόσωπον, καὶ τοῖς λύκοις εὐάλωτον ποιεῖ τὴν ἀμνάδα· καὶ ὃ πάντων ἐστὶν ἀνδράσιν ἀφορητότερον, γυναῖκα ἰδεῖν ὑβριζομένην, μᾶλλον δὲ καὶ ὑποπτευομένην μόνον, τοῦτο αἱρεῖται καὶ τὸ τούτου χαλεπώτερον. οὐδὲ γὰρ ὑποψίαν, ἀλλ' ὕβριν ἔργῳ τολμωμένην οὐ μόνον ὁρᾷ, ἀλλὰ καὶ ὅπως τολμηθείη κατασκευάζει, καὶ κοῦφον αὐτῷ φαίνεται τοῦτο καὶ φορητόν. καὶ γὰρ

πάθος

* τὸν
γρ. πολλοῖς
γρ. ἀπηνὴς
γρ. κατασκευάσασα
* ταύτῃ
* εἶναι
γρ. ·ζονται
γρ. ἐπέθηκε
* Ἀβραὰμ
* τῆς ὄψεως ἢ
γρ. προσωποποιεῖν

Ἀμως η. 9.
α. Τιμ. β. 14.
Γεν. γ. 16.
α. Κορ. ια. 30.
Γεν. ιβ. 11.

πάθος ἑκατέρου πάθους, τοῦ χείρονος τὸ χαλεπώτερον, καὶ ζηλοτυπίας περιεγένετο ἡ δειλία θανάτου. καὶ ὁ μέγας δὲ Ἠλίας ἐκεῖνος διὰ τὸν τούτου φόβον δραπέτης καὶ φυγὰς καὶ μετανάστης ἐγένετο, ἀπειλὴν μόνην δείσας πορνευομένης καὶ ἐναγοῦς γυναικός· καὶ ὁ τὸν οὐρανὸν ἀποκλείσας καὶ τοσαῦτα θαύματα ἐργασάμενος, "ῥήματος φόβον οὐκ ἤνεγκεν, ἀλλ' οὕτω τὴν οὐρανομήκη ψυχὴν ἐκείνην κατέσεισεν ἡ ἀγωνία, ὡς καὶ πατρίδα καὶ δῆμον τοσοῦτον, δι' ὃν τοσαῦτα περιεκινδύνευσε, καταλιπεῖν ἀθρόον, καὶ * τεσσαράκοντα ἡμερῶν ὁδεῦσαι ὁδὸν, καὶ πρὸς τὴν ἐρημίαν μετοικισθῆναι μετὰ τὴν παρρησίαν ἐκείνην, μετὰ τὴν τοσαύτην ἐλευθεροστομίαν, μετὰ τὴν "τηλικαύτην τῆς ἀνδρείας ἐπίδειξιν. καὶ γὰρ φοβερὰ σφόδρα τοῦ πράγματος ἡ φύσις. διά τοι τοῦτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιοῦσα ἡμῖν ὁ ἥλιος, οὕτω καθ' ἑκάστην ἡμᾶς ἐκπλήττει νεκρὸν καὶ συγχέει καὶ συστέλλει, ὡς ἀθρόον τότε φαινόμενον. καὶ οὐδὲν ἴσχυσεν εἰς παραμυθίαν ἡ τοῦ χρόνου μελέτη, οὐδὲ τὸ καθ' ἑκάστην ἐν ταύτῃ γυμνάζεσθαι τῇ θεωρίᾳ, οὐδὲ ἐπαλαιώθη τῷ χρόνῳ τὰ τῆς ἀθυμίας καὶ τῆς ἐκπλήξεως ταύτης· ἀλλὰ καινεάζει καὶ ἀκμάζει διηνεκῶς, καὶ τὸν φόβον ἀκέραιον καὶ ἀνθοῦντα ἔρχεται καθ' ἑκάστην φέρουσα τὴν ἡμέραν· καὶ μάλα εἰκότως. πῶς γὰρ οὐκ ἂν συγχυθείη καὶ καταπέσοι, ὅταν ἴδῃ τὸν χθὲς ἢ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν βαδίζοντα, ἄγοντα, φέροντα μυρία πράγματα, οἰκίας, γυναικὸς, παίδων, οἰκετῶν, πολλάκις δὲ καὶ πόλεων ὁλοκλήρων περιϊστάμενον, ἀπειλοῦντα, φοβοῦντα, λύοντα κολάσεις, ἐπάγοντα κολάσεις, μυρία κατὰ πόλεις καὶ χώρας ἐργασάμενον, τοῦτον ἀθρόον λίθων ἀφωνότερον κείμενον, καὶ μυρίων "ἀλυόντων, καὶ τῶν φιλτάτων "κατακοπτομένων, καὶ τῆς γυναικὸς καταθρυπτομένης, πλοκάμους λυούσης, παρειὰς ξαινούσης, χοροὺς περιϊσάσης θεραπαινίδων μετὰ πολλῆς τῆς ὀλολυγῆς, οὐδενὸς αἰσθανόμενον· καὶ πάντα ἐξαίφνης ἐκποδὼν, καὶ λογισμὸν, καὶ διάνοιαν, καὶ ψυχὴν, καὶ ὄψεως ἄνθος, καὶ μελῶν κίνησιν· καὶ τὰ "ἀτερπῆ διαδεξάμενα, ἀφωνίαν, ἀναισθησίαν, φθορὰν, ἰχῶρα, σκώληκας, τέφραν, κόνιν, δυσωδίαν, ἀφανισμὸν παντελῆ καὶ εἰς ὀστέα * εἰδεχθῆ καὶ ἄσημα τὸ πάνυ ἐπιτηδευόμενον καταλῦσαι σῶμα; ἀλλ' ὅμως τὸ φοβερὸν τοῦτο καὶ διὰ τῶν πραγμάτων διεκχυνόμενον, καὶ διὰ τῆς τῶν ἁγίων ἐκείνων δειλίας, ἀθυμίας πολὺ κουφότερον. ταύτης γὰρ τοὺς μακροὺς τούτους τῶν λόγων διαύλους ἀνάλωσα, ὥστε "σε διδάξαι οἵαν τίνεις δίκην, καὶ ἀντίρροπον αὐτῆς, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ μείζονα τῶν ἀγαθῶν ἀναμένεις τὴν ἀμοιβήν. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, ἐπὶ τοὺς ἁλόντας λοιπὸν καταφεύξομαι, εἰς ὃ καὶ ἔμπροσθεν ἠπειγόμην ἐλθεῖν. ὁ γὰρ τῶν Ἑβραίων δῆμος, Μωϋσέως ἐλθόντος καὶ ἐλευθερίαν εὐαγγελιζομένου καὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν κακῶν ἀπαλλαγὴν, οὐδὲ ἀκοῦσαι ἠνέσχετο. καὶ τὴν αἰτίαν δὲ τιθεὶς ὁ νομοθέτης ἔλεγεν· Ἐλάλησε δὲ Μωϋσῆς τῷ λαῷ, καὶ οὐκ ἤκουσεν ὁ λαὸς Μωϋσέος ἀπὸ τῆς ὀλιγοψυχίας. καὶ ὅτε μεγάλας ἀπειλῇ τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Κύριος ἀπειλὰς ὑπὲρ "ἀνομίας πολλῆς, μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ "τὸ ἐν ἀλλοτρίᾳ διατρίβειν γῇ, καὶ δουλείαν, καὶ τοὺς λιμοὺς, καὶ τοὺς λοιμοὺς, καὶ τὴν ἀνθρωποφαγίαν, ταύτην ἐπάγει τὴν δίκην λέγων· Δώσω αὐτοῖς καρδίαν ἀθυμοῦσαν, καὶ ἐκλείποντας ὀφθαλμοὺς, καὶ τηκομένην ψυχήν. ἀλλὰ τί χρὴ λέγειν Ἰουδαίους, δῆμον ἄτακτον καὶ ἀγνώμονα καὶ τῇ σαρκὶ δεδουλωμένον, καὶ φιλοσοφεῖν οὐκ εἰδότα, παρὸν ἀπὸ τῶν μεγάλων ἐκείνων καὶ ὑψηλῶν ἀνδρῶν τούτων λαβεῖν τὴν ἀπόδειξιν; ὁ γὰρ τῶν ἀποστόλων χορὸς, τρίτον ἔτος συγγενόμενος τῷ Χριστῷ, καὶ πολλὰ περὶ ἀθανασίας παιδευθεὶς, καὶ τῶν ἄλλων ἀπορρήτων, σημεῖά τε ἐργασάμενοι θαυμαστὰ καὶ παράδοξα, καὶ αὐτὸν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον θαυματουργοῦντα θεασάμενοι, καὶ τραπέζης αὐτῷ καὶ ὁμιλίας καὶ λόγων τοιούτων κοινωνήσαντες, καὶ πάντα παιδευθέντες τρόπον, ἐπειδὴ ῥημάτων ἤκουσαν ἀθυμίαν αὐτοῖς ἐμποιούντων, συνεχῶς αὐτὸν κατέχοντες καὶ ἐκκρεμάμενοι, καθάπερ ὑπομάζια παιδία, καὶ διηνεκῶς αὐτὸν ἐρωτῶντες, ποῦ ὑπάγεις, οὕτω τῇ τυραννίδι τῆς ἀθυμίας ἐσβέσθησαν ταύτης,

Ἐξοδ. ϛ. θ.
Δευτ. κη. ξε.

γρ. ῥήματι
* μόνος
γρ. τοσαύτην
γρ. κωκυόντων
γρ. κοπτ.
γρ. ἀπρεπῆ
* ἐντελῆ
γρ. δεῖξαι
γρ. παρανομ.
γρ. τὴν ἐν ἀλ
διατριβὴν

καὶ ὅλοι τῆς λύπης ἐγένοντο, ὡς μηκέτι αὐτὸν ταῦτα πυνθάνεσθαι. καὶ τοῦτο ὀνειδίζων αὐτοῖς ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· Ἠκούσατε ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ ὑπάγεις, ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. Εἶδες ἔρωτα πόσον ἐπεσκότισεν ἀθυμίας τυραννὶς, καὶ πῶς αἰχμαλώτους αὐτοὺς εἰργάσατο, καὶ αὐτοῖς εἶναι πεποίηκε; ὁ δὲ Ἠλίας πάλιν ἐκεῖνος (οὐ γὰρ ἀποστήσομαι αὐτῶν οὐδέπω) μετὰ τὴν φυγὴν καὶ τὴν ἀναχώρησιν τὴν ἀπὸ Παλαιστίνης οὐ φέρων τῆς ἀθυμίας τὴν τυραννίδα (καὶ γὰρ σφόδρα ἠθύμει. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ τὴν ἱστορίαν γράψας ἐδήλου λέγων, Ὅτι ἀπῆλθε κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ) ἄκουσον τί φησιν εὐχόμενος· Ἱκανούσθω νῦν, Κύριε. λάβε τὴν ψυχήν μου ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐ κρείττων ἐγώ εἰμι ὑπὲρ τοὺς πατέρας μου. καὶ τὸ φοβερώτατον ἐκεῖνο, τὸν κολοφῶνα τῆς τιμωρίας καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν κακῶν, τὸ πάσης ἁμαρτίας ἐπιτίμιον, τοῦτο ἐν εὐχῆς αἰτεῖται τάξει, καὶ ἐν χάριτος μέρει βούλεται λαβεῖν. οὕτω πολὺ θανάτου φοβερώτερον ἀθυμία. ἵνα γὰρ ἐκείνην διαφύγῃ, καταφεύγει ἐπὶ τοῦτον. ἐνταῦθα δέ σοι καὶ ζήτημά τι διαλῦσαι βούλομαι. οἶδα γάρ σε τὴν περὶ τὰς λύσεις τῶν τοιούτων ἐπιθυμίαν, καὶ σφόδρα ἐπίσταμαι, ὅσον σοι χαριοῦμαι. τί ποτ' οὖν ἐστι τὸ ζήτημα; Εἰ θάνατον κουφότερον ἀθυμίας εἶναι ἐνόμιζε, διὰ τί τὴν πατρίδα καὶ ἔφυγεν, ἵνα μὴ θανάτῳ περιπέσῃ, καταλιπὼν ἀπέδρα; καὶ πῶς τότε αὐτὸν φεύγων, νῦν αὐτὸν ἐπιζητεῖ; ἵνα ἴδῃς καὶ ἐντεῦθεν μάλιστα, πῶς χαλεπώτερον ἀθυμία θανάτου. ὅτε μὲν γὰρ αὐτὸν ἐκεῖνος ὁ φόβος κατέσειε μόνος, εἰκότως ἅπαντα ἔπραττεν, ὥστε αὐτὸν ἐκφυγεῖν· ἐπειδὴ δὲ ἐγκαθιδρύθη αὕτη, τὴν οἰκείαν ἐπεδείξατο φύσιν, κατεσθίουσα, δαπανῶσα, τοῖς ὀδοῦσιν αὐτὸν καταναλίσκουσα, ἀφόρητος αὐτῷ γενομένη, τότε δὴ τὸ πάντων βαρύτερον κουφότερον αὐτῆς εἶναι ἐνόμισεν. οὕτω καὶ Ἰωνᾶς ἐκείνην φυγεῖν, ἐπὶ τοῦτον κατέφυγε, καὶ αὐτὸς θάνατον αἰτεῖται λέγων· Λάβε τὴν ψυχήν μου ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι καλόν μοι τὸ ἀποθανεῖν ἢ ζῆν με. καὶ ὁ Δαβὶδ δὲ, εἴτε ἐξ οἰκείου προσώπου, εἴτε ἐξ ἑτέρων τινῶν ἀποδυρομένων ψαλμὸν γράφων, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐδήλωσεν. Ἐν γὰρ τῷ συστῆναι τὸν ἁμαρτωλὸν ἐναντίον μου, φησὶν, ἐκωφώθην, καὶ ἐταπεινώθην, καὶ ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν· καὶ τὸ ἄλγημά μου ἀνεκαινίσθη· ἐθερμάνθη ἡ καρδία μου ἐντός μου, καὶ ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται πῦρ· ἐκεῖνο τὸ πῦρ τοῦτο τοῦ πυρὸς σφοδρότερον τὸ τῆς ἀθυμίας πάθος δηλῶν. διὸ μηκέτι φέρων τὰς πληγὰς αὐτῆς καὶ τὰς ὀδύνας, φησίν· Ἐλάλησα ἐν γλώσσῃ μου. καὶ τί ἐλάλησε, εἰπέ μοι; θάνατον αἰτεῖ καὶ οὗτος λέγων· Γνώρισόν μοι, Κύριε, τὸ πέρας μου, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν μου τίς ἐστιν, ἵνα γνῶ τί ὑστερῶ ἐγώ, τίνος ἕνεκεν ἀπελείφθην ἑτέροις μὲν ῥήμασι, τοῖς δὲ αὐτοῖς νοήμασι τὰ τοῦ Ἠλίου φθεγγόμενος. ὅπερ γὰρ εἶπεν ἐκεῖνος, Ὅτι οὐ κρείττων ἐγώ εἰμι ὑπὲρ τοὺς πατέρας μου, τοῦτο καὶ οὗτος ᾐνίξατο λέγων· Γνώρισόν μοι, Κύριε, τὸ πέρας μου, ἵνα γνῶ τί ὑστερῶ ἐγώ. τίνος ἕνεκεν ἀπελείφθην, φησὶν, ἐγὼ καὶ ὑστερῶ, τουτέστιν, ἀπομένω, καὶ ἐν τῷ παρόντι διατρίβω βίῳ, τῶν ἄλλων ἀπελθόντων; καὶ σαφῶς αὐτὸν ἐπιζητεῖ εἴτε αὐτὸς, εἴτε ἐκεῖνοι, ὧν τῷ προσώπῳ κεχρημένος φθέγγεται, ὅθεν καὶ μὴ παρόντος τὸν καιρὸν τῆς παρουσίας ἐπιθυμεῖ μαθεῖν. γνώρισον γάρ μοι, φησί, τὸ πέρας μου, ἵνα καὶ ἐντεῦθεν μεγίστην καρπώσηται τὴν ἡδονήν. οὕτω τὸ φοβερὸν, ποθεινὸν γέγονε διὰ τὴν ἀφόρητον τῆς ἀθυμίας ὀδύνην, καὶ τὸ πῦρ τὸ ἐκκαιόμενον ἐν τῇ διανοίᾳ. Ἐν γὰρ τῇ μελέτῃ μου ἐξεκαύθη, φησί, πῦρ. Τοσαύτης τοίνυν τιμωρίας μεγάλας προσδόκα τὰς ἀμοιβὰς, πολλὰ τὰ βραβεῖα, ἀφάτους τὰς ἀντιδόσεις, φαιδροὺς καὶ σφόδρα ἀνθοῦντας τῶν τοσούτων ἀγώνων τοὺς στεφάνους. οὐ γὰρ τὸ ποιῆσαί τι χρηστὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ παθεῖν τι κακὸν, πολλὰς ἔχει τὰς ἀμοιβὰς καὶ μεγάλα τὰ ἔπαθλα. καὶ πρὸς τοῦτον ἤδη βαδιοῦμαι τὸν λόγον σφόδρα καὶ σοὶ καὶ πᾶσι χρήσιμον ὄντα, καὶ ἱκανὸν πρὸς ὑπομονὴν ἀλεῖψαι, καὶ πρὸς καρτερίαν διεγεῖραι, καὶ μὴ ἀφιέναι πρὸς τοὺς τῶν παθημάτων καταμαλακίζεσθαι ἱδρῶτας. [illegible] μὲν [illegible] ἀποδύ-

τοιαῦτα ἐρωτᾶν

ἀπίστου

τῆς ψυχῆς

βαρύτερον

μικρὸν

συναχθῆναι τῶν ἁμαρτιῶν

χ. τοσαύτην τίνων τινὰ τιμωρίαν,

χ. τούτων

χ. καρδίαν

Ιωαν. ιϛ. ϛ.

γ. Βασ. ιθ. δ.

Ιων. δ. γ.

Ψαλ. λη. γ.

γ. Βασ. ιθ. δ.

των τῶν κακῶν χαλεπώτερόν ἐστιν ἀθυμία, καὶ ὁ κολοφὼν καὶ τὸ κεφάλαιον * τῶν δεινῶν, τοῦτο ἱκανῶς
ἡμῖν ὁ λόγος ἀπέδειξε. λείπεται τοίνυν κατορθωμάτων καὶ παθημάτων ποιήσασθαι
σύγκρισιν, ἵνα μάθῃς σαφῶς, ὅτι οὐ κατορθώμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ παθήμασιν ἀμοιβαὶ κεῖνται, καὶ
ἀμοιβαὶ σφόδρα μεγάλαι· καὶ παθήμασιν οὐκ ἔλαττον, ἢ κατορθώμασι, μᾶλλον δὲ ἐστὶν ὅπου
καὶ πλείονα παθήμασι. καὶ εἰσαγάγωμεν, εἰ δοκεῖ, τὸν μέγαν τῆς ὑπομονῆς ἀθλητὴν,
τὸν ἑκατέροις διαλάμψαντα τούτοις, τὸν ἀδάμαντα, τὸν πέτραν, τὸν ἐν τῇ Αὐσίτιδι μὲν γενόμενον
χώρᾳ, πᾶσαν δὲ τὴν οἰκουμένην καταλάμψαντα τῇ τῆς οἰκείας ἀρετῆς ὑπερβολῇ· καὶ εἴπωμεν
αὐτοῦ τά τε κατορθώματα, τά τε παθήματα, ἵνα εἰδῇς πόθεν μειζόνως διέλαμψε. Τίνα
οὖν ἦν αὐτοῦ τὰ κατορθώματα; Ὁ οἶκός μου, φησὶ, παντὶ ἐλθόντι ἠνέῳκτο, καὶ κοινὸς ἦν
Ιωβ. λα. λβ. τοῖς ὁδοιπόροις λιμὴν, καὶ τοῖς δεομένοις τὰ αὐτοῦ πάντα σχεδὸν ἐκέκτητο. Ἐγὼ γὰρ ἤμην,
Ιωβ. κθ. ιε. φησὶν, ὀφθαλμὸς τυφλῶν, καὶ πούς χωλῶν· ἐγὼ ἤμην πατὴρ ἀδυνάτων· δίκην δὲ, ἣν οὐκ ᾔδειν,
ἐξιχνίασα, καὶ συνέτριψα μύλας ἀδίκων, καὶ ἐκ μέσου ὀδόντων αὐτῶν ἐξήρπασα ἅρπαγμα.
Ιωβ. λα. λε. ἀδύνατοι δὲ, ἣν ἄν ποτε εἶχον χρείαν, οὐκ ἀπέτυχον, οὐδὲ ἐξῆλθέ τις τὴν θύραν μου
κόλπῳ κενῷ. Εἶδες διάφορα φιλανθρωπίας εἴδη, καὶ ποικίλους ἐλεημοσύνης λιμένας,
καὶ διὰ πάντων αὐτὸν βοηθοῦντα τοῖς δεομένοις; Εἶδες πενίαν ἀνέχοντα, χήραν διορθούμενον,
ἀδικουμένων προϊστάμενον, φοβερὸν τοῖς ἐπηρεάζουσιν ὄντα; οὐ γὰρ δὴ μέχρι τοῦ
παραστῆναι καὶ συμμαχῆσαι μόνον τὴν σπουδὴν ἐπεδείκνυτο (τοῦτο δὴ τὸ τῶν πολλῶν)
ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ πρὸς τὸ τέλος τὸ πρᾶγμα ἀγαγεῖν, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος.
Ιωβ. κθ. ιε. Συνέτριψα γὰρ μύλας ἀδίκων, φησὶ, τῇ φιλονεικίᾳ τῇ ἐκείνων τὴν ἑαυτοῦ πρόνοιαν ἐπιτειχίζων.
οὐκ ἀνθρώπων δὲ μόνον ἐπηρείαις, ἀλλὰ καὶ φύσεως ἐπιβουλαῖς ἀντέστησεν ἑαυτοῦ
τὴν κηδεμονίαν, τὰ ἁμαρτήματα αὐτῆς τῇ τῆς οἰκείας συμμαχίας ὑπερβολῇ διορθούμενος.
ἐπειδὴ γὰρ τὰ μέλη αὐτοῖς ἀποδοῦναι οὐκ εἶχε, τοῖς πηροῖς τὰ ὄμματα, τοῖς χωλοῖς τοὺς
πόδας, ἀντὶ τῶν μελῶν αὐτοῖς ἐγένετο· καὶ δι' αὐτοῦ καὶ οἱ τοὺς ὀφθαλμοὺς πεπηρωμένοι, καὶ οἱ τὰ
σκέλη ἐκκεκομμένοι, οἱ μὲν ἐνέβλεπον, οἱ δὲ ἐβάδιζον. τί ταύτης ἴσον γένοιτ᾽ ἂν τῆς
φιλανθρωπίας; οἶδα αὐτοῦ καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν, ἵνα μὴ πάντα καταλέγων μακρὸν
ποιήσω τὸν λόγον, τὴν ἐπιείκειαν, τὴν πραότητα, τὴν σωφροσύνην τὴν ἀκριβῆ· πῶς,
σφοδρὸς ὢν τοῖς ἀδικοῦσι (ὃ γὰρ δὴ θαυμαστὸν τοῦτό ἐστι) προσηνὴς καὶ ἥμερος ἦν, καὶ αὐτοῦ
τοῦ μέλιτος ἡδίων τοῖς τε ἄλλοις ἅπασι, καὶ τοῖς οἰκέταις τοῖς αὐτοῦ. οἱ τοῦ ἔρωτος, ὃν ἤρων
Ιωβ. λα. λα. ἐκείνου, μέγα ἐκφέροντες ῥῆμα, ἔλεγον, Τίς ἂν δῴη ἡμῖν τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἐμπλησθῆναι;
Εἰ δὲ οἰκέταις οὕτω ποθεινὸς ἦν, οὕτως ἐπέραστος, οἷς ἀνάγκη πολλάκις καὶ φοβερὸν εἶναι, πολλῷ
μᾶλλον τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις. ταῦτα δὴ οὖν καὶ τὰ τούτων πλείονα παρ᾽ ἑαυτῆς
συλλέξασα, δεῦρο δὴ βάδιζε μετ᾽ ἐμοῦ ἐπὶ τὸν τῶν παθημάτων αὐτοῦ κατάλογον, καὶ ἴδωμεν
συγκρίναντες πότε λαμπρότερος ἦν, ὅτε ἐκεῖνα κατώρθου, ἢ ὅτε ἔπασχε τὰ ὀδυνηρά, καὶ πολλὴν
ἐπιθέντα αὐτῷ τὴν ἀθυμίαν. πότε οὖν λαμπρότερος ἦν ὁ Ιώβ, ὅτε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
πᾶσι τοῖς παριοῦσιν ἀνέῳξεν, ἢ ὅτε κατενεχθείσης αὐτῆς οὐδὲν ἐφθέγξατο ῥῆμα πικρὸν, ἀλλ᾽
εὐφήμησε τὸν Θεὸν, καίτοι τὸ μὲν κατόρθωμα ἦν, τὸ δὲ πάθημα; πότε φαιδρότερος ἦν,
εἰπέ μοι, ὅτε ἔθυεν ὑπὲρ τῶν παιδίων καὶ πρὸς ὁμόνοιαν αὐτοὺς συνῆγεν, ἢ ὅτε καταχωσθέντων
αὐτῶν καὶ τῷ πικροτάτῳ τρόπῳ τῆς τελευτῆς καταλυσάντων τὸν βίον, μετὰ πολλῆς τῆς
φιλοσοφίας ἤνεγκε τὸ συμβάν; πότε μᾶλλον ἐξέλαμψεν, ὅτε ἀπὸ τῆς κουρᾶς τῶν προβάτων
αὐτοῦ ἐθερμάνθησαν τῶν γυμνῶν οἱ ὦμοι, ἢ ὅτε ἀκούσας ὅτι πῦρ ἐξ οὐρανοῦ ἔπεσε καὶ
κατέφαγε τὴν ἀγέλην μετὰ τῶν ποιμένων οὐ διεταράχθη, οὐδὲ ἐθορυβήθη, ἀλλὰ πράως ἤνεγκε
τὴν συμφοράν; πότε μείζων ἦν, ὅτε τῇ ὑγιείᾳ τοῦ σώματος εἰς τὴν τῶν ἀδικουμένων
ἐκέχρητο προστασίαν, συντρίβων μύλας ἀδίκων, καὶ ἐκ μέσου τῶν ὀδόντων ἐξαρπάζων
ἁρπάγματα, καὶ λιμὴν αὐτοῖς γινόμενος, ἢ ὅτε τὸ σῶμα τοῦτο αὐτοῦ, τὸ τῶν ἀδικουμένων ὅπλον,

ἑώρα κατεσθιόμενον ὑπὸ σκωλήκων, καὶ καθήμενος ἐπὶ τῆς κοπρίας αὐτὸς αὐτοῦ κατέξαινε λαβὼν ὄστρακον; Τήκω γὰρ βώλακας γῆς ἀπὸ ἰχῶρος ξύων, φησί. καίτοι ἐκεῖνα μὲν πάντα κατορθώματα, ταῦτα δὲ πάντα παθήματα ἦν· ἀλλ' ὅμως ταῦτα αὐτὸν ἐκείνων λαμπρότερον ἀπέφηνε. τοῦτο γὰρ μάλιστα τὸ πικρότατον αὐτῷ τῆς παρατάξεως μέρος ἦν, καὶ μείζονος δεόμενον τῆς ἀνδρείας, καὶ γενναιοτέρας ψυχῆς, καὶ "ὑψηλοτέρας διανοίας καὶ πλείονα πρὸς τὸν Θεὸν ἐχούσης ἀγάπην. διά τοι τοῦτο ἐκείνων μὲν γινομένων, εἰ καὶ ἀναισχύντως καὶ σφόδρα "λῃστρικῶς, ἀλλ' ὅμως ἀντεῖπεν ὁ διάβολος, λέγων· Μὴ δωρεὰν σέβεται Ἰὼβ τὸν Θεόν; τούτων δὲ συμβάντων, ἐγκαλυψάμενος ἀνεχώρησε νῶτα δούς, καὶ οὐδὲ ἀναισχύντου τινὸς ἀντιλογίας σκιὰν λοιπὸν ἔχων προβαλέσθαι. τοῦτο γὰρ ὁ κολοφὼν "τοῦ στεφάνου, τοῦτο ἡ κορωνὶς "τῆς ἀρετῆς, τοῦτο ἡ σαφὴς τῆς ἀνδρείας ἀπόδειξις, τοῦτο ἡ ἀκριβεστάτη τῆς φιλοσοφίας ἐπίτασις. δηλοῖ δὲ καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ μακάριος Ἰώβ, ὅσον χαλεπώτερον τυραννὶς ἀθυμίας θανάτου, ἀνάπαυσιν αὐτὸν καλῶν. Θάνατος ἀνδρί, φησιν, ἀνάπαυσις· καὶ ἐν χάριτος αὐτὸν "αἰτεῖται μέρει, ὥστε ἐκείνης ἀπαλλαγῆναι, λέγων· Εἰ γὰρ δῴη*, καὶ ἔλθοι μου ἡ αἴτησις, καὶ τὴν ἐλπίδα μου δῴη ὁ Θεός, ἀρξάμενος ὁ Κύριος τρωσάτω με καὶ εἰς τέλος με ἀνελέτω. Εἴη δέ μοι ἡ πόλις μου τάφος, ἐφ' ἧς ἐπὶ τειχέων ἡλλόμην ἐπ' αὐτῆς. οὕτω πάντων βαρύτερον ἀθυμία· ὅσῳ δὲ βαρύτερον, τοσούτῳ καὶ μείζους ἔχει τὰς ἀντιδόσεις. ἵνα δὲ καὶ ἑτέρωθεν μάθῃς ὅσον τῶν παθημάτων τὸ κέρδος, κἂν μὴ διὰ τὸν Θεόν τις πάθῃ (καὶ μηδεὶς ὑπερβολὴν τοῦτο νομιζέτω) πάθῃ δὲ ὅμως, καὶ γενναίως ἐνέγκῃ καὶ πρᾴως, τὸν Θεὸν ἐπὶ πᾶσι δοξάζων, μεγάλων τῶν ἀναρρήσεων τυγχάνει· ἐπεὶ καὶ Ἰὼβ αὐτὸς οὗτος οὐκ ᾔδει ὅτι διὰ τὸν Θεὸν ταῦτα ἔπασχε, καὶ ὅμως διὰ τοῦτο ἐστεφανοῦτο, ὅτι οὐδὲ τὴν αἰτίαν ἐπιστάμενος ἐκαρτέρει γενναίως. καὶ ὁ Λάζαρος ἐκεῖνος ἀσθενείᾳ φύσεως περιπεσὼν (τοῦτο δὲ οὐκ ἦν δή που διὰ τὸν Θεὸν παθεῖν) ἐπειδὴ ὅλως ἔπαθε, καὶ ἐκαρτέρησε, καὶ γενναίως ἤνεγκε τὴν ἐρημίαν τῶν θεραπευσόντων, τὴν ἀπὸ τῶν ἑλκῶν ἀθυμίαν, τὴν ἀπὸ τοῦ λιμοῦ, τὴν ἀπὸ τῆς ὑπεροψίας τοῦ πλουσίου καὶ τῆς ὠμότητος, οἶσθα ἡλίκων ἀπέλαυσε στεφάνων. καίτοιγε αὐτοῦ κατόρθωμα οὐδὲν "ἔχομεν εἰπεῖν, οὐχ ὅτι πένητας ἠλέησεν, οὐχ ὅτι ἀδικουμένοις παρέστη; οὐχ ὅτι ἀγαθόν τι* εἰργάσατο, ἀλλὰ τὴν ἐν τῷ πυλῶνι τοῦ πλουσίου κατάκλισιν, καὶ τὴν ἀρρωστίαν, καὶ τῶν κυνῶν τὰς γλώττας, καὶ τὴν τοῦ πλουσίου κατ' αὐτοῦ γινομένην ὑπεροψίαν, ἅπερ τοῦ πάσχειν κακῶς ἅπαντα ἦν. ἀλλ' ὅμως καίτοι μηδὲν γενναῖον ποιήσας, ἐπειδὴ μόνον τὴν ἐκ τούτων ἀθυμίαν ἤνεγκε γενναίως, τῷ τοσαῦτα κατωρθωκότι πατριάρχῃ τῆς αὐτῆς ἔτυχε λήξεως. Εἴπω δή τι μετὰ "τοῦτο καὶ ἕτερον, παράδοξον μὲν εἶναι δοκοῦν, ἀληθὲς δέ. κἂν ἀγαθόν τις ἐργάσηται μέγα καὶ γενναῖον, μὴ μετὰ πόνου δὲ καὶ κινδύνου καὶ παθημάτων, οὐ πολύν τινα λήψεται μισθόν. Ἕκαστος γάρ, φησι, τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον· οὐ κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ κατορθώματος, ἀλλὰ κατὰ τὸν ὄγκον τοῦ παθήματος. διά τοι τοῦτο καὶ Παῦλος καυχώμενος, οὐκ ἐπὶ τῷ κατορθῶσαι μόνον, καὶ γενναῖόν τι ποιῆσαι καυχᾶται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῷ παθεῖν κακῶς. Εἰπὼν γάρ, Διάκονοι Χριστοῦ εἰσι, παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ, καὶ τὴν κατὰ σύγκρισιν ὑπεροχὴν ὑφαίνων, οὐκ εἶπε, τόσοις καὶ τόσοις ἐκήρυξα· ἀλλ' ἀφεὶς ἅπερ κατώρθωσεν, ἅπερ ἔπαθε κακῶς, ταῦτα ἐξαριθμεῖται, οὕτω λέγων· Ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις, πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ὑπὸ Ἰουδαίων ἔλαβον, τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα· ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις· ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι· χωρὶς τῶν παρεκτός· ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν. Εἶδες παθημάτων ὁρμαθόν, καὶ καυχήσεως ἀφορμάς; Εἶ-

γρ. φιλοσοφωτέρας

γρ. ἰταμῶς

γρ. τοῦ στεφάνου

γρ. τῆς ἀρετῆς

γρ. ἤπι ὁ Κύριος

γρ. [illegible]

* [illegible]

γρ. τούτων

Ἰώβ. ζ. ε.

Ἰώβ. α. θ.

Ἰώβ. γ. κγ.

Ἰώβ. ς. η.

α Κορ. γ. η.

β Κορ. ια. κγ.

τὰ ἐπάγει τούτοις καὶ κατόρθωμα· καὶ ἐν τούτῳ πάλιν τὸ πλέον τοῦ παθήματός ἐστιν, οὐχὶ τοῦ κατορθώματος. Εἰπὼν γάρ, ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, τὰς ἀπαγωγὰς λέγων τὰς συνεχεῖς, τοὺς θορύβους, τὰς περιστάσεις (τοῦτο γάρ ἐστιν, ἡ ἐπισύστασίς μου) ἐπήγαγεν· ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. οὐκ εἶπεν, ἡ διόρθωσις, ἀλλ', ἡ μέριμνα, ὅπερ παθήματος πλέον ἦν, ἢ κατορθώματος. καὶ τὰ ἑξῆς ὁμοίως· Τίς ἀσθενεῖ, φησι, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; οὐκ εἶπε, διορθοῦμαι, ἀλλ', ἀσθενῶ. καὶ πάλιν, τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; οὐκ εἶπεν, ἀπήλλαξα τοῦ σκανδάλου, ἀλλ', ἐκοινώνησα τῆς ἀθυμίας. Εἶτα δεικνὺς, ὅτι ταῦτα μάλιστα τὰς ἀμοιβὰς ἔχει, ἐπήγαγεν· Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι. καὶ ἕτερον πάλιν τοιοῦτον ἐπάγει, τὴν φυγὴν τὴν διὰ τῆς θυρίδος, τὴν διὰ τῆς σαργάνης, τὴν διὰ τοῦ τείχους. τοῦτο δὲ τοῦ παθεῖν κακῶς ἦν. Εἰ τοίνυν τὰ παθήματα μεγάλας ἔχει τὰς ἀμοιβὰς, τῶν δὲ παθημάτων πάντων χαλεπωτέρα καὶ ὀδυνηροτέρα ἡ ἀθυμία, ἐννόησον ὅσαι σοι κείσονται αἱ ἀντιδόσεις. οὐ γὰρ παύσομαι συνεχῶς ταύτην σοι ἐπᾴδων τὴν ἐπῳδὴν, ἵν' ὅπερ ὑπεσχόμην ἐν προοιμίοις, τοῦτο πληρώσω νῦν, ἀπὸ τῆς ἀθυμίας αὐτῆς ὑφαίνων τοὺς λογισμοὺς, τοὺς τὴν παραμυθίαν τῆς ἀθυμίας σοι τίκτοντας. ἵνα δὲ καὶ ἑτέρωθεν μάθῃς, ὅσον ἐστὶ τὸ μετὰ παθημάτων τι ποιεῖν γενναῖον, καὶ ὅσον ἀποδεῖ τούτου τὸ ἀπονητὶ "τὸ αὐτὸ ποιεῖν, ὁ Ναβουχοδονόσωρ ἐκεῖνος ὁ Βαβυλώνιος ἐν σκήπτροις καὶ "διαδήματι ζῶν," ἀποστολικόν ποτε κατώρθωσεν" ἔργον. μετὰ γὰρ τὴν κάμινον τῶν παίδων καὶ τὴν παραδοξοποιΐαν ἐκείνην, τὸ κήρυγμα ἀνεδέξατο τῆς οἰκουμένης, οὐ διὰ γλώττης μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ γραμμάτων, καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς ἔγραψεν οὕτω· Ναβουχοδονόσωρ ὁ βασιλεὺς πᾶσι τοῖς λαοῖς, φυλαῖς, γλώσσαις, τοῖς οἰκοῦσιν ἐν πάσῃ τῇ γῇ, εἰρήνη ὑμῖν πληθυνθείη. τὰ σημεῖα καὶ τὰ τέρατα, ἃ ἐποίησε μετ' ἐμοῦ ὁ Θεὸς ὁ ὕψιστος, ἤρεσεν ἐνώπιον ἐμοῦ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν ὡς μεγάλα καὶ ἰσχυρά· * ἡ βασιλεία αὐτοῦ, βασιλεία αἰώνιος, καὶ ἡ ἐξουσία αὐτοῦ εἰς "γενεὰν καὶ" γενεάν. καὶ δόγμα ἔθηκεν ὅπως πᾶς λαὸς, φυλὴ, γλῶσσα, ἣ ἂν εἴπῃ "ῥῆμα κατὰ τοῦ Θεοῦ Σεδρὰχ, Μισὰκ καὶ Ἀβδεναγὼ, εἰς ἀπώλειαν" ἔσονται, καὶ οἱ οἶκοι αὐτῶν εἰς διαρπαγήν. καὶ προστίθησι, καθότι οὐκ ἔστι Θεὸς ἕτερος, ὃς δυνήσεται ῥύσασθαι οὕτως. Εἶδες ἀπειλὴν ἐν τοῖς γράμμασιν; εἶδες φόβον; εἶδες διδασκαλίαν; εἶδες "κήρυκα ὑψηλόν, καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκπεταμένα τὰ γράμματα; τί οὖν, εἰπέ μοι, τὸν αὐτὸν τοῖς ἀποστόλοις μισθὸν λήψεται, ἐπειδὴ οὕτως ἀνεκήρυξε τοῦ Θεοῦ τὴν δύναμιν, ἐπειδὴ τοσαύτην σπουδὴν ἐποιήσατο πανταχοῦ καταγγεῖλαι τὸν λόγον; οὐδὲ τὸ πολλοστὸν οὖν μὲν μέρος, ἀλλὰ καὶ μεθ' ὑπερβολῆς ἁπάσης καταδεέστερον, καίτοι γε τὸ αὐτὸ ἔργον ἐκείνοις ἐποίησεν. ἀλλ' ἐπειδὴ πόνος οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα συνεζευγμένος, οὐδὲ "παθήματα, διὰ τοῦτο ἀποπέμπεται τὰ τῆς ἀντιδόσεως. οὗτος μὲν γὰρ μετ' ἐξουσίας καὶ ἀδείας τοῦτο ἔπραττεν· ἐκεῖνοι δὲ κωλυόμενοι, ἐλαυνόμενοι, κοπτόμενοι, μαστιζόμενοι, ταλαιπωρούμενοι, κατακρημνιζόμενοι, καταποντιζόμενοι, λιμῷ τηκόμενοι, καθ' ἑκάστην ἀποθνήσκοντες τὴν ἡμέραν, τὴν ψυχὴν αὐτῶν βασανιζόμενοι, καθ' ἕκαστον τῶν ἀσθενούντων ἀσθενοῦντες, καθ' ἕκαστον τῶν σκανδαλιζομένων πυρούμενοι. καὶ τῶν πόνων τούτων καὶ τῆς ἀθυμίας μάλιστα ἦσαν πλείους αἱ ἀμοιβαί. Ἕκαστος γὰρ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται, φησι, κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. οὐ γὰρ παύσομαι αὐτὸ συνεχῶς ἐπιλέγων. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς, τοῦ Παύλου πολλάκις παρακαλέσαντος τῶν παθημάτων αὐτὸν καὶ τῆς ἀθυμίας καὶ τῆς ὀδύνης καὶ τῶν κινδύνων ἀπαλλάξαι, οὐκ ἐπένευσεν· Ὑπὲρ τούτου τρεῖς τὸν Κύριον παρεκάλεσα, ἵν' ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ, φησι, καὶ οὐκ ἐπέτυχον τῆς αἰτήσεως. τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, λήψεσθαι λοιπὸν τὰς μεγάλας ἀμοιβὰς, εἴγε ἀπραγμόνως ἐκήρυξε, τρυφῶν καὶ ἐν εὐθυμίᾳ διάγων; ὅτι στόμα διῆρε, καὶ γλῶτταν ἐκίνησεν οἴκοι καθήμενος; ἀλλὰ τοῦτο καὶ τῷ τυχόντι ῥᾴδιον ἦν, καὶ τῷ σφόδρα ἀναπεπτωκότι, καὶ τὸν ὑγρὸν καὶ διαλελυμένον ζῶντι βίον. νῦν μέντοι τῶν τραυμάτων,

τῶν

β. Κορ. ια λ.

Δαν. γ. λϐ.

α. Κορ. γ. η.

β. Κορ. ιβ. γ.

χ. ἀνώδυ

χ. μαν

χ. εὐαγγελικὸν

χ. λόγον.

* καὶ ὡς μεγάλα καὶ ἰσχυρὰ ἡ βασιλεία αὐτοῦ.

χ. -ὰς

χ. -ὰς.

χ. βλασφημίαν

χ. ἔσται καὶ οἶκος

χ. κήρυγμα

χ. πάθημα

τῶν θανάτων, τῶν δρόμων τῶν μετὰ γῆν καὶ θάλατταν, τῆς ἀθυμίας αὐτῆς, τῶν δακρύων, τῶν ὀδυρμῶν (Τριετίαν γάρ, φησιν, οὐκ ἐπαυσάμην νύκτα καὶ ἡμέραν μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον ὑμῶν, μετὰ πολλῆς τῆς παῤῥησίας) λήψεται τὰς ἀντιδόσεις καὶ τοὺς στεφάνους. Ταῦτα οὖν ἐννοοῦσα καὶ λογιζομένη ὅσον τοῦ ὀδυνηροῦ καὶ ἐπιμόχθου βίου τὸ κέρδος, χαῖρε καὶ εὐφραίνου τὴν ἐπικερδῆ καὶ μυρίων γέμουσαν στεφάνων ἐκ πρώτης ἡλικίας ὁδεύουσα ὁδόν, καὶ διὰ συνεχῶν καὶ πυκνῶν παθημάτων. καὶ γὰρ ἡ τοῦ σώματος ἀῤῥωστία ἡ ποικίλη καὶ παντοδαπή, καὶ μυρίων θανάτων χαλεπωτέρα οὐκ ἐπαύσατό σε συνεχῶς πολιορκοῦσα, καὶ λοιδοριῶν δὲ καὶ ὕβρεων νιφάδες καὶ συκοφαντίαι οὐδέποτε διέλιπον κατὰ σοῦ "ὑφαινόμεναι, ἀθυμίαι τε αἱ πυκναὶ καὶ συνεχεῖς καὶ πηγαὶ δακρύων διαπαντὸς ἠνώχλησαν τοῦ χρόνου. τούτων δὲ ἕκαστον καὶ καθ᾽ ἑαυτὸ ἤρκεσε τοῖς ὑπομεμενηκόσιν εἰς ὠφέλειαν πολλήν. ὅ τε γὰρ Λάζαρος ἀπὸ τῆς ἀῤῥωστίας μόνης τῆς αὐτῆς ἐκοινώνησε τῷ πατριάρχῃ λήξεως· καὶ τῷ τελώνῃ δὲ αἱ λοιδορίαι τοῦ φαρισαίου δικαιοσύνην ὑπερβαίνουσαν τῷ φαρισαίῳ ἐκόμισαν· ὅ τε κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων, ἀπὸ δακρύων τὸ ἕλκος τῆς χαλεπῆς ἐκείνης ἁμαρτίας διώρθωσεν. ὅταν οὖν ἑκάστῳ τῶν προειρημένων φαίνηται καὶ μόνον ἓν τῶν παθημάτων τούτων ἀρκέσαν, ἐννόησον πόσας αὐτὴ λήψῃ τὰς ἀμοιβάς, πάντα ὁμοῦ μετὰ πολλῆς τῆς ὑπερβολῆς ὑπομείνασα καὶ διαπαντὸς τοῦ χρόνου. οὐδὲν γάρ, οὐδὲν οὕτω λαμπροὺς ποιεῖ καὶ ζηλωτούς, καὶ μυρίων ἐμπίμπλησιν ἀγαθῶν, ὡς πειρασμῶν πλῆθος καὶ κίνδυνοι καὶ πόνοι καὶ ἀθυμίαι καὶ τὸ διηνεκῶς ἐπιβουλεύεσθαι, [καὶ] παρ᾽ ὧν οὐδαμῶς ἐχρῆν, καὶ πράως ἅπαντα φέρειν. ἐπεὶ καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰακὼβ οὐδὲν οὕτως ἐποίησε μακάριον καὶ εὐδόκιμον, ὡς ἡ συκοφαντία τότε ἐκείνη, καὶ τὸ δεσμωτήριον, καὶ ἡ ἅλωσις, καὶ ἡ ἐντεῦθεν ταλαιπωρία. μέγα μὲν γὰρ αὐτοῦ καὶ τὸ τῆς σωφροσύνης κατόρθωμα, ὅτι τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀκολασίας περιεγένετο, καὶ τὴν ἀθλίαν γυναῖκα ἐκείνην ἐπὶ τὴν ἄδικον αὐτὸν καλοῦσαν ὁμιλίαν διεκρούσατο· ἀλλ᾽ οὐχ οὕτω μέγα τοῦτο, ὡς τὰ παθήματα. ποῖον γὰρ ἐγκώμιον, εἰπέ μοι, τὸ μὴ μοιχεῦσαι, * μηδὲ μιᾶναι εὐνὴν οὐδαμόθεν αὐτῷ προσήκουσαν, μηδὲ ἀδικῆσαι τὸν εὐεργετήσαντα, μηδὲ αἰσχύνῃ περιβαλεῖν τοῦ προστάτου τὴν οἰκίαν; ἀλλὰ τὸ ποιῆσαν αὐτὸν μέγαν, ἐκεῖνο μάλιστά ἐστιν, ὁ κίνδυνος, ἡ ἐπιβουλή, ἡ μανία τῆς ἀκολάστου, ἡ ἐπενεχθεῖσα βία, τὸ ἄφυκτον δεσμωτήριον, ὁ θάνατος, ὅνπερ αὐτῷ κατεσκεύαζεν ἡ μοιχαλίς, τὰ δίκτυα, ἃ πανταχόθεν ἀνεπέτασεν, ἡ κατηγορία, ἡ συκοφαντία, τὸ δεσμωτήριον, ἡ ἅλωσις, τὸ μηδενὸς "τυγχάνειν τῶν δικαίων· μετὰ τὸν τοσοῦτον ἆθλον, ὑπὲρ οὗ στεφανοῦσθαι ἐχρῆν, ὡς κατάδικον καὶ ὑπεύθυνον ἐπὶ τὸ ὀχύρωμα ἄγεσθαι, καὶ μετὰ τῶν τὰ ἔσχατα ἡμαρτηκότων "κατακλείεσθαι· ὁ αὐχμός, τὸ σιδήριον, ἡ τοῦ δεσμωτηρίου ταλαιπωρία. τότε αὐτὸν ὁρῶ λάμποντα μειζόνως, ἢ ὅτε ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Αἰγύπτου καθήμενος, τὸν σῖτον διένειμε τοῖς δεομένοις, καὶ τὸν λιμὸν ἔλυσε, καὶ κοινὸς λιμὴν ἅπασιν ἐγένετο. τότε ὁρῶ αὐτὸν φαιδρόν, ὅτε αὐτῷ αἱ πέδαι καὶ αἱ χειροπέδαι περιέκειντο, ἢ ὅτε ἐν ἱματίοις λαμπροῖς τὴν "τοιαύτην δυναστείαν περιεβέβλητο. ὁ μὲν γὰρ πραγματείας ἦν καιρὸς καὶ ἐμπορίας πολλῆς, ὁ τοῦ δεσμωτηρίου λέγω· ὁ δὲ τρυφῆς καὶ ἀνέσεως, καὶ τιμῆς, πολλὴν μὲν ἔχων τὴν ἡδονήν, οὐ πολὺ δὲ τὸ κέρδος. διὰ τοῦτο οὐδὲ οὕτως αὐτὸν μακαρίζω τιμώμενον ὑπὸ τοῦ πατρός, ὡς φθονούμενον ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, καὶ συνοίκους ἔχοντα τοὺς πολεμίους. καὶ γὰρ ἐκ πρώτης ἡλικίας οἴκοθεν χαλεπὸς αὐτῷ ἀνεῤῥιπίζετο πόλεμος, τῶν πολεμούντων ἔγκλημα μὲν ἐχόντων οὐδέν, τηκομένων δὲ καὶ διαῤῥηγνυμένων διὰ τὸ πλείονος αὐτὸν ἀπολαύειν παρὰ τοῦ πατρὸς διαθέσεως. καίτοιγε τὸ φίλτρον ὁ νομοθέτης Μωϋσῆς οὐκ ἔφησεν ἐξ ἀρετῆς τοῦ παιδὸς ἔχειν τὴν ἀρχήν, ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῶν ὠδίνων. ἐπειδὴ γὰρ "ὕστερον τῶν ἄλλων ἐτέχθη, φησί, καὶ ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ· ποθεινὰ δὲ τὰ τοιαῦτα παιδία, ἅτε παρ᾽ "ἐλπίδα γινόμενα· διὰ τοῦτο ἐφιλεῖτο. Ἠγάπα γὰρ αὐτὸν ὁ πατήρ, φησιν, ὅτι υἱὸς γήρως

Πράξ. κ. λα.

φερόμεναι,

μηδὲ ἀλλό-
ριον διορύξαι
άμον

τυχόντα
τῶν δικαίων
μετὰ
κατακε-
κλεῖσθαι,

τοσαύτην

ὕστερος
ἐλπίδας

Γεν. λζ. 6.

ἦν αὐτῷ. ταῦτα δὲ ὁ νομοθέτης ἔγραψεν, ὡς ἔγωγε οἶμαι, οὐ τὸ ὂν διηγούμενος, ἀλλὰ τοῦ πατρὸς τὴν σκῆψιν καὶ τὴν πρόφασιν. ἐπειδὴ γὰρ ἑώρα φθονούμενον τὸ μειράκιον, παραμυθήσασθαι τὸ πάθος τῶν ἀδελφῶν βουλόμενος, ἔπλασεν ἀγάπης αἰτίαν οὐ πολὺν τίκτουσαν αὐτοῖς τὸν φθόνον. ὅτι γὰρ οὐ τοῦτο αἴτιον ἦν τοῦ φίλτρου, ἀλλ' ἡ ἀκμάζουσα τῆς ψυχῆς ἀρετή, καὶ τῆς ἡλικίας ἀκμαιοτέρα οὖσα, δῆλον ἐκ τοῦ Βενιαμίν. εἰ γὰρ διὰ τοῦτο ἐκεῖνος ἐφιλεῖτο, πολλῷ μᾶλλον τὸν νεώτερον αὐτοῦ φιληθῆναι ἐχρῆν. μετὰ γὰρ τὸν Ἰωσὴφ ἐκεῖνος ἐτέχθη, καὶ οὗτος μᾶλλον υἱὸς γήρως ἦν αὐτῷ. ἀλλ', ὅπερ ἔφην, τοῦ πατρὸς ἦν τὸ πλάσμα βουλομένου καταλῦσαι τὸν ἀδελφικὸν πόλεμον. ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἴσχυσεν, ἀλλ' ἐξεκαίετο σφοδρότερον ἡ φλόξ. καὶ ἐπειδὴ οὐδὲν ἴσχυον ποιῆσαι τέως, κατήνεγκαν αὐτῷ ψόγον πονηρόν, αἰσχρὰν περιέβαλον αἰτίαν, τὴν βάρβαρον γυναῖκα προφθάσαντες οἱ ἀδελφοί, καὶ πολλῷ χείρους φανέντες αὐτῆς. ἡ μὲν γὰρ εἰς ἀλλότριον, οἱ δὲ εἰς ἀδελφὸν ἐγένοντο πονηροί. καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστησαν τῆς κακίας, ἀλλ' ἐπηγωνίζοντο τοῖς προτέροις ἀεί, καὶ λαβόντες μόνον ἐν ἐρημίᾳ, καὶ ἔσφαξαν, καὶ ἀπέδοντο, καὶ δοῦλον ἀντ' ἐλευθέρου ἐποίησαν, καὶ δουλείαν τὴν ἐσχάτην. οὔτε γὰρ ὁμοφύλοις τισίν, ἀλλὰ βαρβάροις ἑτερογλώσσοις, καὶ αὖθις εἰς βαρβάρους ἀπιοῦσι χώραν ἐξέδωκαν τὸν ἀδελφόν. ὁ δὲ Θεὸς λαμπρότερον αὐτὸν ποιῶν, ἠνείχετο τούτων γινομένων, καὶ ἐμακροθύμει κινδύνων κινδύνοις διαδεχομένων. μετὰ γὰρ τὸν φθόνον καὶ τὴν αἰσχρὰν διαβολήν, σφαγῇ παρέδωκαν, καὶ δουλείᾳ σφαγῆς χαλεπωτέρᾳ. μὴ γὰρ δὴ παραδράμῃς ἁπλῶς τὸ εἰρημένον, ἀλλ' ἐννόησον ἡλίκον ἦν, μειράκιον αὐξηθὲν ἐν οἰκίᾳ πατρικῇ τραφὲν μετ' ἐλευθερίας ἁπάσης, μετὰ ἀγάπης πατρὸς τοσαύτης, ἀθρόον ὑπὸ ἀδελφῶν ἀπεμποληθῆναι οὐδὲν ἐχόντων ἐγκαλεῖν, καὶ βαρβάροις ἐκδοθῆναι ἑτερογλώσσοις, καὶ ἤθεσιν ἀλλοκότοις, καὶ αὐτοῖς θηρίοις μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις· καὶ ἄπολιν, καὶ μετανάστην, καὶ οἰκέτην, καὶ ξένον ἀντ' ἐλευθέρου * γενέσθαι, καὶ τοσαύτης ἀπολαύσαντα τῆς εὐημερίας πρὸς τὴν ἐσχάτην κατενεχθῆναι ταλαιπωρίαν δουλείας ἀήθη ὄντα μεθ' ὑπερβολῆς ἁπάσης, καὶ πικροτάτους λαβεῖν δεσπότας, καὶ πρὸς ἀλλοτρίαν καὶ βάρβαρον ἀπενεχθῆναι γῆν. ἀλλ' οὐδὲ ἐνταῦθα ἵστατο τὰ δεινά· ἀλλ' ἐπιβουλαὶ πάλιν ἐπιβουλὰς διεδέχοντο μετὰ τὰ ὀνείρατα ἐκεῖνα τὰ μεγάλα καὶ θαυμαστά, καὶ τὴν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ προσκύνησιν προαναφωνοῦντα. λαβόντες γὰρ αὐτὸν οὗτοι οἱ ἔμποροι οὐ κατέσχον, ἀλλ' ἑτέροις αὐτὸν πάλιν χείροσιν ἀπέδοντο βαρβάροις. οἶσθα δὲ ἡλίκον * εἰς συμφορᾶς λόγον, τὸ δεσπότας τοιούτους ἐκ τοιούτων ἀμείβειν. τοῦτο γὰρ δυσχερεστέραν ποιεῖ τὴν δουλείαν, ὅταν καὶ ξένοι πάλιν οἱ κεκτημένοι, καὶ τῶν προτέρων ὦσι χαλεπώτεροι. καὶ γὰρ ἦν ἐν Αἰγύπτῳ, τῇ θεομάχῳ τότε ἐκείνῃ καὶ μαινομένῃ, ὅθεν τὰ ἀναίσχυντα στόματα, ὅθεν αἱ βλάσφημοι γλῶσσαι. καὶ γὰρ ἦν παρ' Αἰγυπτίοις, ὧν καὶ εἷς ἤρκεσε μόνος τὸν μέγαν Μωϋσέα δραπέτην καὶ φυγάδα ποιῆσαι. καὶ ἐπειδὴ μικρὸν ἀνέπνευσεν ἐκεῖ, τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ τὰ παράδοξα οἰκονομοῦντος, τὸν ἄγριον θῆρα τὸν ὠνησάμενον ἥμερον ποιήσαντος πρόβατον, εὐθέως αὐτῷ σκάμματα παρασκευάζεται πάλιν, καὶ πάλιν στάδια, καὶ πάλιν παλαίσματα καὶ ἀγῶνες καὶ ἱδρῶτες σφοδρότεροι τῶν προτέρων. ἰδοῦσα γὰρ αὐτὸν ἀδίκοις ὀφθαλμοῖς ἡ κεκτημένη, καὶ τῷ κάλλει τῆς ὄψεως αὐτοῦ χειρωθεῖσα, καὶ κατὰ κράτος ἁλοῦσα τῷ πάθει, λέαινα ἀντὶ γυναικὸς ὑπὸ τῆς ἀκολάστου ταύτης ἐπιθυμίας ἐγένετο. καὶ πάλιν σύνοικος ὁ πόλεμος ἦν, ἐναντίαν τοῖς προτέροις τὴν ὑπόθεσιν ἔχων. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ μισοῦντες αὐτὸν * ἐξέβαλον, αὕτη δὲ ἐρῶσα καὶ περιεχομένη τοῦ νεανίσκου. καὶ ἦν διπλοῦς, μᾶλλον δὲ τριπλοῦς καὶ πολλαπλοῦς ὁ πόλεμος οὗτος. μὴ γάρ, ἐπειδὴ τὰ δίκτυα ὑπερήλατο, καὶ τὸν βρόχον διέτεμεν ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ, νομίσῃς καὶ ἀπραγμόνως αὐτὸν ἠνυκέναι τὸν ἆθλον τοῦτον. καὶ γὰρ πολὺν τὸν ἱδρῶτα ὑπέμεινε. καὶ εἰ βούλει τοῦτο σαφῶς ἰδεῖν, ἐννόησον οἷον ἐστὶ νεότης, καὶ νεότητος ἀκμή. ἐν γὰρ αὐτῷ τῷ ἄνθει τῆς ἡλικίας τότε ἐτύγχανεν ὤν, ὅτε σφοδροτέρα τῆς φύσεως ἡ φλὸξ ἐγείρεται, ὅτε πολλὴ τῆς ἐπιθυμίας ἡ ζάλη,

γρ. φιληθῆναι

γρ. αὐτοῦ

γρ. πικροτάτην

γρ. τοῖς γινομένοις

* καὶ πενίαν

γρ. ἐξε

* τοῦτο

γρ. καὶ

γρ. παρεσκευάζετο

γρ. ἐγίνετο

* τῆς οἰκίας

γρ. μαθεῖν

γρ. ἐτύγχανε

τότε

ἡ ζάλη, ὅτι ἀσθενέστερος μὲν ὁ λογισμὸς τῶν νεωτέρων, αἱ δὲ ψυχαὶ οὐ σφόδρα φράττονται τῇ συνέσει, οὐδὲ πολλὴν τῆς ἀρετῆς ποιοῦνται σπουδήν· ἀλλ' ὁ μὲν χειμὼν τῶν παθῶν χαλεπώτερος, ὁ δὲ τὰ πάθη κυβερνῶν λογισμὸς ἀσθενέστερος. μετὰ δὲ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἡλικίας πολλὴ καὶ τῆς γυναικὸς * ἡ ἀκολασία. καὶ καθάπερ τὴν Βαβυλωνίαν κάμινον αἱ Περσικαὶ χεῖρες ἐξῆψαν μετὰ πολλῆς ἀνήπτον τῆς σπουδῆς, δαψιλῆ τῷ πυρὶ παρέχουσαι τὴν τροφήν, καὶ ποικίλα ὑπεκκαύματα ἐμβάλλουσαι τῇ φλογί· οὕτω δὴ καὶ τότε ἡ ἀθλία καὶ ταλαίπωρος ἐκείνη γυνὴ τῆς καμίνου ταύτης χαλεπωτέραν ἀνῆψε τὴν φλόγα, μύρων ὄζουσα, ἐπιτρίμμασι παρειῶν, ὑπογραφαῖς ὀφθαλμῶν, κατακεκλασμένῃ φωνῇ, κινήμασι, βαδίσμασι διαθρυπτομένη, ἱματίοις μαλακοῖς, περιβολῇ χρυσίων, ἑτέραις τοιαύταις μυρίαις μαγγανείαις καταγοητεύουσα τὸ μειράκιον. καὶ καθάπερ τις θηρευτὴς δεινός, δυσάλωτον μέλλων χειροῦσθαι ζῶον, ἅπαντα κινεῖ τῆς τέχνης τὰ ὄργανα· οὕτω δὴ καὶ αὕτη τὴν σωφροσύνην εἰδυῖα τοῦ νεανίσκου (οὐδὲ γὰρ ἔμελλεν ἐν τοσούτῳ χρόνῳ " διαλανθάνειν) πολλῆς ἐνόμισεν αὐτῇ δεῖν παρασκευῆς ἐπὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ " νεανίσκου· καὶ διὰ τοῦτο πάντα ἐκίνει τῆς ἀκολασίας τὰ μηχανήματα· καὶ οὐδὲ τούτοις ἤρκεσε μόνοις, ἀλλὰ καὶ καιρὸν καὶ τόπον ἐπετήρει πρὸς τὴν θήραν ἐπιτήδειον. διὰ τοῦτο οὐδὲ εὐθέως ἀλοῦσα προσέβαλεν, ἀλλὰ πολὺν ἀνέμεινε χρόνον, τὴν πονηρὰν ταύτην ἐπιθυμίαν ὠδίνουσα καὶ παρασκευαζομένη· δεδοικυῖα μὴ τῷ τάχει καὶ ταῖς ἐσχεδιασμέναις αὐτῆς ἐπιβουλαῖς διαφύγῃ τὸ θήραμα. καὶ ποτε εὑροῦσα μόνον ἐν τῷ οἴκῳ τὰ συνήθη ποιοῦντα ἀνασκάπτει [βαθύτερον] λοιπὸν τὸ βάραθρον, καὶ τὰ πτερὰ τῆς ἡδονῆς πάντοθεν " ἀναπετάσασα, ὥσπερ ἐν μέσοις δικτύοις λοιπὸν ἔχουσα τὸν " ἀετόν, ἐπεισέρχεται, καὶ μόνη μόνον ἀπολαβοῦσα, μᾶλλον δὲ οὐ μόνη (καὶ γὰρ καὶ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν φύσιν καὶ τὰ αὐτοῦ μηχανήματα " συμπαρέπλοντα εἶχεν αὐτῇ) ἕλκει λοιπὸν ἐπὶ τὴν ἄδικον πρᾶξιν πρὸς βίαν τὸν γενναῖον ἐκεῖνον. τί τοῦ πειρασμοῦ τούτου χαλεπώτερον; ποίας τοῦτο καμίνου καὶ φλογὸς οὐ σφοδρότερον; νέον, σφριγῶντα, δοῦλον, ἔρημον, ἄπολιν, ξένον, μεταμαστευόμενον ὑπὸ δεσποίνης οὕτως ἀκολάστου καὶ μαινομένης, ὑπὸ πλουτούσης, καὶ τοσαύτην δυναστείαν περιβεβλημένης, ἐν ἐρημίᾳ τοσαύτῃ (συνετέλει γὰρ καὶ τοῦτο πρὸς τὴν τοιαύτην ἅλωσιν) συνειλημμένον κατέχεσθαί τε καὶ κολακεύεσθαι, καὶ πρὸς αὐτὴν ἄγεσθαι δεσποτικήν, καὶ ταῦτα μετὰ τοσούτους κινδύνους καὶ ἐπιβουλάς. οἶσθα γὰρ ὡς οἱ πολλοί, ὅταν τινὰ ἐκθλιβόμενοι τύχωσι τοῖς δεινοῖς, εἶτα εἰς τρυφὴν κλιθῶσι), καὶ ἀνέσει καὶ τὸν ὑγρὸν τοῦτον καὶ διαλελυμένον βίον, προθυμότερον ἐπιτρέχουσιν. ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνος οὕτως· ἀλλ' ἔμενε διὰ πάντων τὴν οἰκείαν καρτερίαν ἐπιδεικνύμενος. ἐγὼ τὸν θάλαμον ἐκεῖνον, καὶ τὴν Βαβυλωνίαν κάμινον, καὶ τὸν τοῦ Δανιὴλ λάκκον τῶν λεόντων, καὶ τὴν γαστέρα τοῦ θαλαττίου θηρίου, εἰς ἣν ὁ προφήτης ἐνέπεσε, θαρρῶν ἴσην ἂν προσείποιμι· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ τούτων χαλεπώτερον. ἐκεῖ μὲν γὰρ τῆς ἐπιβουλῆς ἡ νίκη σώματος ἦν ἀπώλεια· ἐνταῦθα δὲ ψυχῆς πανωλεθρία, καὶ θάνατος ἀθάνατος, καὶ συμφορὰ παραμυθίαν οὐκ ἔχουσα. οὐ ταύτῃ δὲ μόνον χαλεπὸς ὁ λάκκος οὗτος ἦν, ἀλλ' ὅτι γε μετὰ τῆς βίας καὶ τοῦ δόλου καὶ πολλῆς ἔγεμε τῆς " κολακείας, πολλοῦ τοῦ ποικίλου καὶ παντοδαποῦ πυρός, οὐ σῶμα καίοντος, ἀλλ' αὐτὴν φλέγοντος τὴν ψυχήν. καὶ τοῦτο αὐτὸ δηλῶν ὁ Σολομών, ὁ μάλιστα ταῦτα μετὰ ἀκριβείας εἰδώς, ἡλίκον ἐστὶ τὸ γυναικὶ " συλλαλεῖν ἄνδρα ἐχούσῃ, Ἀποδήσει τις, φησί, πῦρ ἐν κόλπῳ, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ οὐ κατακαύσει; ἢ περιπατήσει τις " ἐπ' ἀνθράκων πυρός, τοὺς δὲ πόδας οὐ καταφλέξει; οὕτως ὁ πορευόμενος πρὸς γυναῖκα ὕπανδρον, καὶ πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐτῆς, οὐκ ἀθωωθήσεται. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὥσπερ, φησίν, οὐκ ἔνι ὁμιλοῦντα πυρὶ μὴ κατακαίεσθαι, οὕτως οὐδὲ γυναιξὶ συνόντα διαφυγεῖν τὸν ἐντεῦθεν ἐμπρησμόν. τοῦτο δὲ, ὃ πολλῷ χαλεπώτερον ἦν, ὑπέμεινεν. οὐ γὰρ αὐτὸς αὐτῆς ἥψατο, ἀλλ' ὑπ' ἐκείνης κατείχετο, μόνος ὑπὸ μόνης ἀπειλημμένος. καίτοι τοσούτοις ἤδη κακοῖς κατειργασμέ-

ῶν

γρ. λανθάνειν
γρ. νέου·

γρ. διαπ.
γρ. νέον

γρ. συμπαρόντα

γρ. ἀκολασίας,

γρ. συμβαλεῖν
γρ. ἐπαίω

Παροιμ. ς. κζ.

νος, καὶ τοσαύταις τεταριχευμένος ἐπιβουλαῖς, καὶ ἀνέσεως ἐπιθυμίᾳ καὶ ἀδείας, ἀλλ' ὅμως ἐν τοσούτοις δικτύοις ὢν, καὶ ποικίλον θηρίον ὁρῶν ″αὐτῷ προσβάλλον, καὶ διὰ πάντων αὐτὸν ″κατατοξεῦον, διὰ τῆς ἁφῆς, διὰ τῆς φωνῆς, διὰ τῶν ὀμμάτων, διὰ τῶν χρωμάτων, διὰ τῶν ἐπιτριμμάτων, διὰ τῆς ὑπογραφῆς, διὰ τῶν χρυσίων, διὰ τῶν μύρων, διὰ τῶν ἱματίων, διὰ τοῦ ἤθους, διὰ τῶν ῥημάτων, διὰ τοῦ κόσμου τοῦ περικειμένου, διὰ τῆς ″μονώσεως, διὰ τοῦ λανθάνειν, διὰ τοῦ πλούτου, διὰ τῆς δυναστείας, ἔχουσάν τε μετὰ τούτων συνεργόν, ὅπερ ἔμπροσθεν εἶπον, τὴν ἡλικίαν, τὴν φύσιν, τὴν δουλείαν, τὸ ἐν ἀλλοτρίᾳ εἶναι, πᾶσαν ἐνίκησε τὴν φλόγα ἐκείνην. ἐγὼ τοίνυν τὸν πειρασμὸν καὶ τοῦ φθόνου τῶν ἀδελφῶν, καὶ τοῦ μίσους τοῦ συγγενικοῦ, καὶ τῆς πράσεως, καὶ τῆς τῶν βαρβάρων δεσποτείας, καὶ τῆς μακρᾶς ἀποδημίας, καὶ τῆς ἐν ἀλλοτρίᾳ διατριβῆς, καὶ τοῦ δεσμωτηρίου, καὶ τῆς ἁλύσεως, καὶ τοῦ μακροῦ χρόνου, καὶ τῆς αὐτόθι ταλαιπωρίας πολὺ χαλεπώτερον εἶναί φημι. καὶ γὰρ περὶ τῶν ἐσχάτων ὁ κίνδυνος ἦν. ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτον διέφυγε τὸν κίνδυνον, καὶ διέδρα τὸν πόλεμον, καὶ ἐγένετο καὶ ἐνταῦθα πνεῦμα δρόσου διασυρίζον ἀπό τε τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ νέου (τοσοῦτον γὰρ αὐτῷ περιῆν ″ἀταραξίας καὶ σωφροσύνης, ὅτι καὶ τὴν ἐκείνης μανίαν καταλῦσαι ἐσπούδασε) πλὴν ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ἐξῆλθεν ἀνέπαφος, ὥσπερ οἱ νεανίσκοι τὴν Περσικὴν ″διαφυγόντες φλόγα (Οὐδὲ γὰρ ὀσμὴ πυρὸς ἦν ἐν αὐτοῖς, φησι) καὶ σωφροσύνης μέγας ἀθλητὴς ἀνεδείχθη, καὶ ἀδάμαντα ἐμιμήσατο· ἴδωμεν οἵων εὐθέως ἀπέλαυσε, καὶ τίνα ἔπαθλα διαδέχεται τὸν στεφανίτην. ἐπιβουλαὶ πάλιν, καὶ βάραθρα, καὶ θάνατος, καὶ κίνδυνοι, καὶ συκοφαντίαι, καὶ μῖσος ἄλογον. ἡ γὰρ ἀθλία τότε ἐκείνη ὑπὸ τῆς χαλεπῆς μανίας ἐκβακχευομένη θυμῷ παραμυθεῖται τὸν ἔρωτα, καὶ πάθος ″συνάπτει πάθει, καὶ ἐπιθυμίᾳ ἀκολάστῳ προστίθησιν ὀργὴν ἄδικον, καὶ μετὰ τὴν μοιχείαν γίνεται καὶ ἀνδροφόνος καὶ πνέουσα θηριωδίας πολλῆς. καὶ ″φόνοι βλέπουσα καθίζει δικαστήριον διεφθαρμένον, τὸν δεσπότην τὸν ἐκείνου, τὸν ἄνδρα τὸν ἑαυτῆς, τὸν βάρβαρον, τὸν Αἰγύπτιον· καὶ εἰσάγει κατηγορίαν ἀμάρτυρον, καὶ οὐδὲ ἀφίησιν εἰσελθεῖν εἰς δικαστήριον τὸν ἐγκαλούμενον, ἀλλ' ″ἐρήμην κατηγορεῖ τῇ τε ἀνοίᾳ καὶ τῇ εὐνοίᾳ τοῦ δικάζοντος, τῇ τε ἀξιοπιστίᾳ τοῦ οἰκείου προσώπου, καὶ τῷ δοῦλον εἶναι τὸν ἐγκαλούμενον θαῤῥοῦσα, καὶ τὰ ἐναντία εἰποῦσα τῶν γενομένων ἐκράτησε τοῦ δικαστοῦ, καὶ τὴν νικῶσαν ἔπεισε ψῆφον ἐξενεγκεῖν, καὶ καταδικάσαι τὸν ἀνεύθυνον, καὶ τιμωρίαν ἐπιθεῖναι χαλεπωτάτην. καὶ δεσμωτήριον εὐθέως καὶ ἀπαγωγή, καὶ ἅλωσις. καὶ μηδὲ ἰδὼν δικαστὴν ″κατεκρίνετο ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος ἀνήρ· καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, κατεκρίνετο ὡς μοιχός, ὡς δεσποτικῆς ἐπιθυμήσας εὐνῆς, ὡς ἀλλότριον διορύξας γάμον, ὡς ἁλούς, ὡς ἐληλεγμένος. ὅ τε γὰρ δικαστής, ἥ τε κατήγορος παρὰ τοῖς πολλοῖς καὶ τὴν ἀλήθειαν οὐκ εἰδόσιν, ἥ τε τιμωρία ἑπομένη ἀξιόπιστον ἐποίει τὸ δρᾶμα φαίνεσθαι. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ″ἐθορύβησεν ἐκεῖνον, οὔτε εἶπεν, αὗται τῶν ″ὀνειράτων αἱ ἀμοιβαί; τοῦτο τῶν ὄψεων ἐκείνων τὸ τέλος; ταῦτα τῆς σωφροσύνης τὰ ἔπαθλα; κρίσις ἄλογος, καὶ ψῆφος ἄδικος, καὶ πονηρὰ πάλιν ὑπόληψις; ὡς γὰρ ὑπαιρηκὼς ἐξεβλήθην ″ἔναγχος τῆς πατρῴας οἰκίας· ὡς μοιχὸς καὶ σωφροσύνην διορύξας γυναικὸς εἰς δεσμωτήριον ″εἰσάγομαι νῦν, καὶ ταῦτα περὶ ἐμοῦ πάντες ψηφίζονται. καὶ οἱ μὲν ἀδελφοὶ οἱ μέλλοντές με προσκυνεῖν (τοῦτο γὰρ τὰ ὀνείρατα ἐδήλου) ἐν ἐλευθερίᾳ καὶ ἀδείᾳ καὶ τρυφῇ καὶ πατρίδι καὶ οἰκίᾳ πατρῴᾳ· ἐγὼ δὲ ὁ μέλλων αὐτῶν κρατεῖν, μετὰ τυμβωρύχων, μετὰ λῃστῶν, μετὰ βαλλαντιοτόμων ἐνταῦθα δέδεμαι· οὔτε μετὰ τὸ τῆς πατρίδος ἐκπεσεῖν, θορύβων ″ἀπαλλαττόμενος καὶ πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ πάλιν βάραθρα ἡμᾶς καὶ ξίφη ἠκονημένα διαδέχεται. καὶ ἡ μὲν τοιαῦτα * δράσασα καὶ συκοφαντήσασα, καὶ δι' ἑκατέρων τῶν τολμημάτων ἀποτμηθῆναι δικαία, χορεύει καὶ σκιρτᾷ νῦν, ὥσπερ ἐπὶ τροπαίοις καὶ λαμπροῖς ἐπινικίοις ἐστεφανωμένη· ἐγὼ δὲ ὁ μηδὲν ἠδικηκώς, τὴν ἐσχάτην τίνω δίκην. οὐδὲν

Δαν. γ. κζ.

γρ. οὕτω
γρ. κατατοξεύων,
γρ. ἐρημώσεως,
γρ. εὐταξίας
γρ. ἐκφυγ.
γρ. ἀνάπτει
γρ. φόνου
γρ. μετὰ μίαν
γρ. κατεκρίθη ὁ θαυμάσιος
γρ. ἐθορύβησεν
γρ. ὀνείρων
γρ. περὶ ἀλλ
γρ. βαλλαντ
γρ. ἀπαλλαγ-
μένος
* καὶ

τούτων ἐχθρὸς οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐνενόησεν· ἀλλ' ὥσπερ ἀθλητὴς διὰ στεφάνων ὀδυνῶν, οὕτως ἔχαιρε καὶ εὐφραίνετο, οὔτε τοῖς ἀδελφοῖς, οὔτε τῇ μοιχαλίδι μνησικακῶν. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἐξ ὧν αὐτὸς πρός τινα τῶν αὐτόθι δεδεμένων διελέχθη ποτέ. τοσοῦτον γὰρ ἀπεῖχεν ὑπὸ ἀθυμίας ἁλῶναι, ὅτι καὶ ἑτέροις ἔλυσε λύπας. ἐπειδὴ γὰρ εἶδέ τινας αὐτόθι τεταραγμένους* καὶ ἀθυμοῦντας, προσῆλθεν εὐθέως τὴν αἰτίαν εἰσόμενος· καὶ μαθών, ὅτι ἐξ ὄψεως ὀνειράτων ὁ θόρυβος ἦν, διέλυσε τὰ ὀνείρατα. εἶτα παρακαλεῖ ἀναμνῆσαι τὸν βασιλέα τῆς ἀπαλλαγῆς ἕνεκεν τῆς αὐτοῦ (εἰ γὰρ καὶ γενναῖος καὶ θαυμάσιος ἦν, ἀλλ' ἄνθρωπος ἦν, καὶ οὐκ ἐβούλετο ταῖς ἀλύσεσιν ἐνταλαιπωρεῖσθαι ἐκείναις) παρακαλῶν τοίνυν μνησθῆναι αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πεῖσαι ἀφεῖναι αὐτὸν τῶν δεσμῶν, καὶ ἀναγκαζόμενος καὶ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν, δι' ἣν ἐνεβέβλητο, ὥστε καὶ ἐκεῖνον τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ δεόμενον εὐπρόσωπον ἔχειν πρόφασιν τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ συνηγορίας, οὐδενὸς ἐμνημόνευσε τῶν ἠδικηκότων· ἀλλ' ἀπαλλάξας ἑαυτὸν τῶν ἐγκλημάτων, ἔστη μέχρι τούτου μόνον, καὶ οὐ προσέθηκε τοὺς εἰς αὐτὸν πεπλημμεληκότας. Καὶ γὰρ ἐγώ, φησι, κλοπῇ ἐκλάπην ἐκ γῆς Ἑβραίων, καὶ ὧδε οὐκ ἐποίησα οὐδέν, καὶ ἐνέβαλόν με εἰς τὸν λάκκον τοῦτον. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐ λέγεις τὴν πόρνην, τὴν μοιχαλίδα, τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἀδελφοκτόνους, τὸν φθόνον, τὸν φόνον, τὴν πρᾶσιν, τὴν μανίαν τῆς δεσποίνης, τὴν ἔφοδον, τὴν ἀκολασίαν, τὰ δίκτυα, τὰ μηχανήματα, τὴν συκοφαντίαν, τὴν ἄδικον κρίσιν, τὸν διεφθαρμένον δικαστήν, τὴν παράνομον ἀπόφασιν, τὴν καταδίκην τὴν οὐκ ἔχουσαν λόγον; διὰ τί ταῦτα σιγᾷς καὶ ἀποκρύπτεις, φησίν; ὅτι μνησικακεῖν οὐκ οἶδα, φησιν, ὅτι ἐμοὶ ταῦτα στέφανοι καὶ βραβεῖα καὶ μείζονος ἐμπορίας ὑπόθεσις. εἶδες ψυχὴν φιλόσοφον; εἶδες ὀργῆς καθαρεύουσαν, καὶ τῶν δεινῶν ὑψηλοτέραν; εἶδες συναλγοῦντα τοῖς ἠδικηκόσι μᾶλλον, ἢ μνησικακοῦντα; ὥστε γὰρ μήτε τοὺς ἀδελφοὺς εἰς μέσον ἐνεγκεῖν, μήτε τὴν αἱμοβόρον ἐκείνην, κλοπῇ, φησιν, ἐκλάπην ἐκ γῆς Ἑβραίων· καὶ ὧδε οὐκ ἐποίησα οὐδέν. καὶ οὐδαμοῦ προσώπων μέμνηται, οὐδὲ τοῦ λάκκου, οὐδὲ ἄλλου τινός. ἀλλ' ὅμως καὶ μετὰ ταῦτα αὐτὸν οὐχ ὁ τυχὼν διεδέξατο πειρασμός. ὁ γὰρ τοσαύτης παρ' αὐτοῦ παρακλήσεως τυχών, καὶ τῶν δεσμῶν κατὰ τὴν τούτου πρόρρησιν ἐλευθερωθείς, καὶ ἐπὶ τὴν προτέραν ἀνακληθεὶς τιμήν, ἐπειδὴ τῆς εὐεργεσίας ἀπέλαυσεν, ἐπελάθετο καὶ τῆς τοῦ δικαίου ἱκετηρίας. καὶ ὁ μὲν οἰκέτης ἐν βασιλικαῖς ἦν αὐλαῖς πολλῆς ἀπολαύων εὐημερίας· ὁ δὲ ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμπων, καὶ οὕτω φαιδρὰς ἀφιεὶς τῆς ἀρετῆς τὰς ἀκτῖνας ἐπὶ τὸ δεσμωτήριον ᾤκει· καὶ οὐδεὶς ἦν ὁ ἀναμιμνήσκων τὸν βασιλέα. ἐχρῆν γὰρ ἐπὶ αὐτῷ πλείους πλακῆναι τοὺς στεφάνους, καὶ μείζονα παρασκευασθῆναι τὰ βραβεῖα. διὸ καὶ μακρότεροι τῶν δρόμων οἱ δίαυλοι τότε ἐπήγνυντο, ἐῶντος μὲν τοῦ Θεοῦ μένειν τὰ σκάμματα, οὐ μὴν τέλεον ἐγκαταλείποντος· ἀλλὰ τοσοῦτον συγχωροῦντος τοῖς ἐπιβουλεύουσι τὰ αὐτῶν ἐπιδείκνυσθαι, ὅσον μηδὲ ἀφανίσαι τὸν ἀθλητήν, μηδὲ ἐκποδὼν ποιῆσαι τῆς ἀρετῆς τὸν ἀνταγωνιστήν. εἰς λάκκον μὲν γὰρ αὐτὸν ἐμβληθῆναι συνεχώρησε, καὶ τὸ ἱμάτιον αἱμαχθῆναι, εἰς δὲ σφαγὴν αὐτὸν ἐλθεῖν οὐκ ἀφῆκεν· ἀλλὰ συνεβούλευσε μὲν τοῦτο ὁ ἀδελφός, τὸ δὲ πᾶν τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας ἐγένετο. τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς συνέβη γυναικός. τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, ὁ θερμὸς οὕτω καὶ ὀργίλος* (καὶ γὰρ τοῦτο μὲν ὑπερβολῆς αὐτοῖς πρόσεστι τὸ πάθος) ὃν ἐπίστευσεν εἶναι μοιχόν, καὶ τὴν γυναῖκα ἠδικηκέναι τὴν ἑαυτοῦ, οὐκ ἀπέκτεινεν εὐθέως, οὐδὲ πυρὶ παραδέδωκεν· ἀλλ' οὕτως ἀλόγιστος ὢν ὡς ἐκ μιᾶς μοίρας ἀποφήνασθαι, καὶ μηδὲ λόγου μεταδοῦναι τῷ ἐγκαλουμένῳ, ἐν τῷ καιρῷ τῆς τιμωρίας πολλὴν τὴν ἐπιείκειαν ἐπεδείξατο, καὶ ταῦτα, ὁρῶν τὴν γυναῖκα μαινομένην, λυττῶσαν, βίαν ἀποδυρομένην, τὰ ἱμάτια διερρωγότα περιφέρουσαν, καὶ μειζόνως καὶ ἐντεῦθεν ἐκκαιομένην καὶ θρηνοῦσαν καὶ ὀλοφυρομένην. ἀλλ' ὅμως τούτων οὐδὲν αὐτὸν εἰς σφαγὴν ἐξῆψε. πόθεν, εἰπέ μοι; οὐκ εὔδηλον ὅτι ὁ τοὺς λέοντας χαλινώσας, καὶ τὴν κάμινον καταψύξας,

οὗτος

Γεν μ 15.

ὑπὸ

συγχω-
...ως

θαυμαστὸς

ἐμνήσθη

δικτύων

προσώπου
δὲ τῶν
πληκτῶν,
δὲ ἄλλου ἑ-
νός.
ἐπιλαχθεὶς
τῆς εὐεργε-
σίας ἐπιλάθε-
το,
ἀναμνήσων

ἐνδείκν.

αὐτοὺς
Αἰγυπτίας
ἴσε γὰρ τῶν
Αἰγυπτίων τὸ
γένος ὡς θυ-
μῶδες καὶ ὀρ-
γίλον.

ἐξέβαλε.

ὅτε καὶ τοῦ θηρίου τούτου τὸν ἄμετρον ἐπέσχε θυμὸν, καὶ τὴν ἄφατον ὀργὴν ἔσβεσεν, ὡς κερασθῆναι συμμέτρως τὴν τιμωρίαν; τοῦτο καὶ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ συμβὰν ἴδοι τις ἄν. δεθῆναι μὲν γὰρ αὐτὸν συνεχώρησε, καὶ μετὰ τῶν καταδίκων εἶναι· τῆς δὲ τοῦ δεσμοφύλακος ἀπηνείας ἐξήρπασεν. οἶσθα γὰρ οἷοί εἰσι δεσμοφύλακες· ἀλλ' ἐκεῖνος τότε πρᾶος καὶ ἥμερος ἦν, καὶ οὐ μόνον οὐ κατέτεινεν αὐτὸν πόνοις τισὶν, ἀλλὰ καὶ ἄρχοντα πάντων ἐποίησε τῶν αὐτόθι· καὶ ταῦτα ὡς μοιχὸν δεξάμενος καὶ καταδίκην, καὶ μοιχὸν ἐπίσημον. οὐ γὰρ εἰς οἰκίαν εὐτελῆ, ἀλλὰ εἰς μεγάλην καὶ λαμπρὰν τὸ δρᾶμα τοῦτο τετολμῆσθαι ἐνομίζετο. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων ἐκεῖνον ἐφόβησεν, οὐδὲ ἔπεισεν ἐκείνῳ γενέσθαι χαλεπόν· ἀλλὰ καὶ οἱ στέφανοι ἀπὸ τῶν παθημάτων ἐπλέκοντο τῷ δικαίῳ, καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ συμμαχία μετὰ πολλῆς ἐπέρρει τῆς δαψιλείας. ἐβουλόμην καὶ ἕτερον παραθεῖναι τῇ ἐπιστολῇ μῆκος· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τοῦτο μετὰ πολλῆς τῆς περιουσίας οἶμαι τὸ μέτρον ὑπερβεβηκέναι, ἐνταῦθα καταλύσας τὸν λόγον, ἐκεῖνο παρακαλῶ σου τὴν εὐλάβειαν (ὅπερ ἀεὶ διετέλεσα παρακαλῶν) ἀθυμίας μὲν ἀπαλλάττεσθαι, δοξάζειν δὲ τὸν Θεὸν (ὅπερ ἀεὶ πεποίηκας, καὶ ποιοῦσα διατελεῖς) χάριτας ὁμολογοῦσαν ὑπὲρ πάντων αὐτῷ τῶν χαλεπῶν τούτων καὶ ὀδυνηρῶν. οὕτω γὰρ καὶ αὐτὴ τὰ μέγιστα ἀγαθὰ καρπώσῃ, καὶ τῷ διαβόλῳ καιρίαν δώσεις πληγὴν, καὶ ἡμῖν πολλὴν παρέξεις παράκλησιν, καὶ τῆς ἀθυμίας τὸ νέφος μετὰ πολλῆς ἀφανίσαι δυνήσῃ τῆς εὐκολίας καὶ καθαρᾶς ἀπολαῦσαι γαλήνης. μὴ δὴ καταμαλακίζου, ἀλλ' ἀνενεγκοῦσα ἀπὸ τοῦ καπνοῦ τούτου (καπνοῦ γὰρ, ἐὰν θέλῃς, ῥᾷον διασκεδάσεις πᾶσαν τὴν ἀθυμίαν ταύτην) δῆλον τοῦτο πάλιν ποίησον ἡμῖν· ἵνα καὶ πόρρωθεν ὄντες, πολλὴν ἀπὸ τῶν τοιούτων γραμμάτων καρπωσώμεθα τὴν εὐφροσύνην.

γρ. καὶ πην

γρ. μείζονα

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ η.

Ἐπετάθη τὰ τῆς θλίψεως ὑμῖν, καὶ πλατύτερα πάλιν ἐτέθη τὰ σκάμματα, καὶ μακρότεροι τῶν δρόμων οἱ δίαυλοι, καὶ πρὸς μείζονα φλόγα τῶν ἐπιβουλευόντων ὑμῖν αἴρεται ὁ θυμός. ἀλλ' οὐ θορυβεῖσθαι οὐδὲ ταράττεσθαι, ἀλλὰ δι' αὐτὰ μὲν οὖν ταῦτα μάλιστα χαίρειν δεῖ καὶ σκιρτᾶν καὶ στεφανοῦσθαι καὶ χορεύειν. εἰ γὰρ μὴ καιρίας ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐδώκατε τῷ διαβόλῳ τὰς πληγὰς, οὐκ ἂν οὕτως ἠγριώθη τὸ θηρίον, ὡς καὶ περαιτέρω προελθεῖν. δεῖγμα τοίνυν καὶ τῆς ὑμετέρας ἀνδρείας καὶ νίκης, καὶ τῆς ἥττης ἐκείνου τῆς πολλῆς, τὸ μειζόνως ἐφάλλεσθαι καὶ ἐπιπηδᾶν, καὶ πλείονα ἐπιδείκνυσθαι τὴν ἀναισχυντίαν, καὶ δαψιλέστερον ἐκχεῖν τὸν ἰόν. ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τοῦ μακαρίου Ἰὼβ, ἐπειδὴ ἐν τῇ τῶν χρημάτων ἀποβολῇ ἡττήθη καὶ τῇ τῶν παίδων ἀφαιρέσει, δεῖγμα τότε ἐκφέρων τοῦ χαλεπὰ τραύματα δέξασθαι, ἐπὶ τὸ κεφάλαιον ὥρμησε τῶν κακῶν, τὴν τῆς σαρκὸς πολιορκίαν, τὴν τῶν σκωλήκων πηγὴν, τὸν τῶν τραυμάτων χορόν. χορὸν γὰρ αὐτὸν ἐγὼ καὶ στέφανον καλῶ, καὶ μυρίων βραβείων ἐσμόν. καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστη, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδὲν ὑπελείπετο ἕτερον αὐτῷ μηχάνημα τοιοῦτον (ὡς γὰρ ἔσχατον ὅρον συμφορῶν, οὕτω τὴν νόσον ἐπήγαγεν ἐκείνην) καὶ ἕτερα πάλιν ἐκίνει μηχανήματα, τὴν γυναῖκα ὁπλίζων, τοὺς φίλους προξενῶν, τοὺς οἰκέτας διεγείρων καὶ θηριώδεις ποιῶν, καὶ διὰ πάντων τὰ τραύματα ἀναξαίνων· ὃ δὴ καὶ νῦν ἐπιχειρῶν οὐ παύεται, ἀλλὰ κατὰ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς· ὡς τά γε ὑμέτερα ἐντεῦθεν λαμπρότερα καὶ μείζω καὶ φαιδρότερα καθ' ἑκάστην γίνεται τὴν ἡμέραν· πλείων ὑμῖν ὁ πλοῦτος, δαψιλεστέρα ἡ ἐμπορία, ἐπάλληλοι καὶ συνεχεῖς οἱ στέφανοι, πολλὴ δι' αὐτῶν τῶν δεινῶν τῆς ἀνδρείας ὑμῖν ἡ προσθήκη, καὶ αἱ ἐπιβουλαὶ τῶν ἐχθρῶν ἄλειμμα γίνονται τῆς καρτερίας τῆς ὑμετέρας. τοιαύτη γὰρ τῆς θλίψεως ἡ φύσις· τοῖς πράως αὐτὴν καὶ γενναίως φέρουσιν ἀνωτέρους ποιεῖ τῶν δεινῶν, ὑψηλοτέ-

ροις

γρ. ἡμῖν

γρ. αὔξων

γρ. ἡμέτερα

γρ. ἡμῖν

γρ. γυμνασίας

ρους τῶν τοῦ διαβόλου βελῶν, καὶ παιδεύει καταφρονεῖν τῶν ἐπιβουλῶν. ἐπεὶ καὶ τὰ δένδρα, τὰ μὲν σκιατροφούμενα, μαλακώτερα γίνεται, καὶ πρὸς καρπῶν γένεσιν ἀχρηστότερα· τὰ δὲ ἀέρων ἀνωμαλίᾳ ὁμιλοῦντα, καὶ πνευμάτων δεχόμενα ἐμβολὰς καὶ θέρμης ἀκτῖνος, αὐτά τε ἰσχυρότερα καθίσταται, καὶ τοῖς φύλλοις κομᾷ, καὶ τῷ καρπῷ βρίθεται· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης συμβαίνειν εἴωθεν. οἱ μὲν γὰρ πρῶτον ἐπιβαίνοντες νηὸς, κἂν σφόδρα γενναῖοί τινες τύχωσιν ὄντες, ὑπὸ τῆς ἀπειρίας ταραττόμενοι, θορυβοῦνται σκοτοδίνοις, ἰλίγγοις κατεχόμενοι· οἱ δὲ πολλὰ διαβάντες πελάγη, καὶ πολλοὺς ὑπομείναντες χειμῶνας, καὶ ὑφάλους, καὶ σκοπέλους, καὶ σπιλάδας, καὶ θηρίων ἐφόδους, καὶ πειρατῶν ἐπιβουλὰς καὶ καταποντιστῶν, καὶ συνεχῶν ἀνασχόμενοι χειμώνων, τῶν ἐπὶ γῆς λοιπὸν βαδιζόντων θαῤῥαλεώτερον ἐπὶ τῆς νηὸς καθέζονται, οὐχ ἔνδον παρὰ τὴν τρόπιν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς ἐνιζάνοντες τοῖς τοίχοις τῆς νηὸς, καὶ ἐπὶ πρώρας καὶ ἐπὶ πρύμνης ἀδεῶς ἱστάμενοι. καὶ οἱ πρὸ τούτου ἐπ' ὄψει μετὰ τρόμου καὶ φόβου κείμενοι, μετὰ τὴν πολλὴν ″τοῦ χειμῶνος πεῖραν καὶ ″σχοινία ἕλκουσι, καὶ ἱστία ἀνάγουσι, καὶ κωπῶν ἅπτονται, καὶ πανταχοῦ τῆς νηὸς μετ' εὐκολίας περιτρέχουσι. μηδὲν τοίνυν ″ὑμᾶς θορυβείτω τῶν συμπιπτόντων. εἰς τοῦτο γὰρ ″ὑμᾶς κατέστησαν οἱ ἐχθροὶ ἄκοντες, εἰς τὸ μὴ δύνασθαι κακῶς παθεῖν, πάντα μὲν αὐτῶν κενώσαντες τὰ βέλη, οὐδὲν δὲ πλέον ἐντεῦθεν ἀνύσαντες, ἢ τὸ καταισχυνθῆναι καὶ γελασθῆναι, καὶ ὥσπερ κοινοὺς τῆς οἰκουμένης ἐχθροὺς, οὕτω πανταχοῦ φανῆναι. ταῦτα τῶν ἐπιβουλευόντων τὰ ἐπίχειρα· τοῦτο τῶν ″πολέμων τὸ τέλος. βαβαὶ, πηλίκον ἐστὶν ἀρετὴ καὶ τῶν παρόντων ὑπεροψία πραγμάτων. δι' ἐπιβουλῶν κερδαίνει, διὰ τῶν ″ἐπιβουλευόντων στεφανοῦται, διὰ τῶν κακῶς ποιούντων διαλάμπει μειζόνως, διὰ τῶν ὑποσύρειν ἐπιχειρούντων ἰσχυροτέρους ποιεῖ τοὺς μετιόντας αὐτὴν, ὑψηλοτέρους, ἀχειρώτους, ἀλώτους, οὐχ ὅπλων, οὐ δοράτων δεομένους, οὐ τειχῶν, οὐ τάφρων, οὐ πύργων, οὐ χρημάτων, οὐ στρατοπέδων· ἀλλὰ γνώμης ″στεῤῥᾶς μόνον καὶ ἀπερισπάστου ψυχῆς, καὶ πᾶσαν ἀνθρωπίνην ἐπιβουλὴν ἐλέγχει. ταῦτ' οὖν, δέσποινά μου θεοφιλεστάτη, καὶ σαυτῇ καὶ ταῖς μετὰ σοῦ τὸν καλὸν τοῦτον ἀγῶνα ἀγωνιζομέναις ἐπᾴδουσα, ″αὔξει τὰ φρονήματα ″πάντων συγκροτοῦσα τὴν παράταξιν· ὥστε διπλοῦν καὶ τριπλοῦν καὶ πολλαπλασίονα γενέσθαι σοι τὸν στέφανον τῆς ἀρετῆς, δι' ὧν τε αὐτὴ πάσχεις, δι' ὧν τε ἑτέρας εἰς ταῦτα ἐνάγεις [καὶ] πείθουσα πάντα πράως φέρειν, καὶ ὑπερορᾶν τῶν σκιῶν, καὶ καταφρονεῖν τῆς τῶν ὀνειράτων ἀπάτης, καὶ καταπατεῖν τὸν πηλὸν, καὶ τοῦ καπνοῦ μηδένα ποιεῖσθαι λόγον, καὶ τὰς ἀράχνας μὴ νομίζειν ὑμῖν διενοχλεῖν, καὶ περιτρέχειν τὸν σηπόμενον χόρτον. ταῦτα γὰρ * τῆς ἀνθρωπίνης εὐημερίας ἡ ματαιότης, καὶ τούτων δὲ εὐτελέστερα. καὶ οὐκ ἄν τις ῥᾳδίως εἰκόνα εὕροι ἀκριβῶς αὐτῆς τὴν ματαιότητα παριστῶσαν. μετὰ γὰρ τῆς οὐδενίας ταύτης οὐ μικρὰν φέρει καὶ βλάβην τοῖς πρὸς αὐτὴν κεχηνόσιν, οὐκ ἐν τῷ μέλλοντι μόνον αἰῶνι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καὶ κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας, ἐν αἷς δοκοῦσιν αὐτοὶ ἐντρυφᾶν. καθάπερ γὰρ ἡ ἀρετὴ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν, καθ' ὃν πολεμεῖται, σκιρτᾷ καὶ θάλλει καὶ φαιδροτέρα δείκνυται· οὕτω καὶ ἡ κακία, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν, ὃν θεραπεύεται καὶ κολακεύεται, δείκνυσιν αὐτῆς τὴν ἀσθένειαν καὶ τὸν πολὺν γέλωτα καὶ τὴν ἄφατον κωμῳδίαν. τί γὰρ, εἰπέ μοι, τοῦ Κάϊν ἐλεεινότερον γέγονε, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἐδόκει κρατεῖν τοῦ ἀδελφοῦ καὶ περιγεγενῆσθαι, καὶ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς ἐμπεφορῆσθαι ἐκείνης τῆς ἀδίκου καὶ μιαρᾶς; τί τῆς δεξιᾶς ἐκείνης ἀκαθαρτότερον, τῆς δοκούσης νενικηκέναι, τῆς δεξιᾶς, ἣ τὴν πληγὴν ἐπήγαγε, καὶ τὸν φόνον εἰργάσατο· καὶ τῆς αἰσχίστης γλώττης, ἢ τὸν δόλον ἔῤῥαψε καὶ τὰ δίκτυα ἥπλωσε; καὶ τί λέγω τὰ μέλη τὰ τὸν φόνον ἐργασάμενα; καὶ γὰρ ὅλον τὸ σῶμα ἐκολάζετο, τῷ στεναγμῷ, τῷ τρόμῳ διηνεκῶς παραδοθέν. ὢ καινῶν πραγμάτων· ὢ παραδόξου νίκης· ὢ ξένου τροπαίου. ὁ μὲν σφαγεὶς καὶ νεκρὸς κείμενος ἐστεφανοῦτο καὶ ἀνεκηρύττετο· ὁ δὲ νικήσας καὶ περιγεγονὼς οὐ μόνον ἀστεφανώτος ″ἔμεινεν, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο ἐκολάζετο, καὶ ἀφορήτοις παρεδίδοτο τιμωρίαις καὶ διηνεκεῖ βασάνῳ.

. τῶν χειμώ-
ων
γ. σχοῖνον
γ. ἡμᾶς
γ. ἡμῶς
γ. πολεμίων
γ. ἐπιβούλων
γ. στερρᾶς
γ. αὔξα
γ. πασῶν
πάντα
γ. ἀτήμω,

βασάνῳ. καὶ τοῦ κινουμένου καὶ ζῶντος ὁ πεπληγὼς καὶ τεθνεὼς, καὶ τοῦ φθεγγομένου ὁ ἄφωνος κατηγορεῖ· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ὁ τεθνεὼς, ἀλλὰ τὸ αἷμα ψιλὸν καὶ τοῦ σώματος χωρισθὲν ἤρκεσεν εἰς τοῦτο μόνον. τοσαύτη τῶν ἐναρέτων ἡ παρρησία καὶ τελευτησάντων· τοσαύτη τῶν πονηρῶν ἡ ἀθλιότης καὶ ζώντων. εἰ δὲ ἐν τῷ σκάμματι τοιαῦτα τὰ βραβεῖα, ἐννόησον μετὰ τοὺς ἀγῶνας ἡλίκαι αἱ ἀμοιβαὶ, ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀντιδόσεως, ἐν τῇ χορηγίᾳ τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων τῶν πάντα ὑπερβαινόντων λόγον. τὰ μὲν γὰρ λυπηρὰ, οἷα ἂν ᾖ, παρὰ ἀνθρώπων ἐπάγεται, καὶ μιμεῖται τῶν ἐπιφερόντων τὴν εὐτέλειαν· τὰ δὲ δῶρα καὶ αἱ ἀμοιβαὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ δίδονται. διὸ καὶ τοιαῦτά ἐστιν, οἷα εἰκὸς παρὰ τῆς ἀφάτου δωρεᾶς ἐκείνης διδόμενα. χαῖρε τοίνυν καὶ εὐφραίνου στεφανηφοροῦσα, πομπεύουσα, τὰ κέντρα τῶν ἐχθρῶν καταπατοῦσα μᾶλλον, ἢ πηλὸν ἕτεροι· καὶ δήλου συνεχῶς ἡμῖν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας σου, ἵνα καὶ ἐντεῦθεν πολλὴν καρπωσώμεθα τὴν εὐφροσύνην. οἶσθα γὰρ ὡς οὐ μικρὰ ἡμῖν ἔσται παραμυθία καὶ ἐν ἐρημίᾳ καθημένοις, ὅταν συνεχῶς μανθάνωμεν περὶ τῆς ῥώσεως τῆς σῆς. ἔρρωσο.

γρ. τοῖς αἰρέμασι

γρ. τῆς σῆς

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ε.

ΑΠ' αὐτῶν ἀναβὰς τῶν τοῦ θανάτου πυλῶν, ταῦτα ἐπιστέλλω πρὸς τὴν σὴν κοσμιότητα. διὸ καὶ σφόδρα ἥσθην ὅτι νῦν ἀπηντήκασιν οἱ παῖδες εἰς λιμένα λοιπὸν ὁρμίζουσιν ἡμῖν. εἰ γὰρ πελαγίῳ μοι σαλεύοντι ἔτι, καὶ τὰ χαλεπὰ τῆς ἀρρωστίας ἐκδεχομένῳ κύματα συνήντησαν, οὐδὲ ἀπατῆσαί μοι ῥᾴδιον ἦν τὴν σὴν εὐλάβειαν, χρηστὰ ἀντὶ δυσχερῶν ἀπαγγέλλοντι. καὶ γὰρ ὁ χειμὼν τοῦ συνήθους γενόμενος σφοδρότερος χαλεπώτερον ἡμῖν καὶ τοῦ στομάχου τὸν χειμῶνα ἐπήγαγε, καὶ νεκρῶν οὐδὲν ἄμεινον τοὺς δύο διετέλεσα μῆνας τούτους, ἀλλὰ καὶ χαλεπώτερον. τοσοῦτον γὰρ ἔζων, ὅσον ἐπαισθάνεσθαι τῶν πανταχόθεν κυκλούντων με δεινῶν. καὶ πάντα μοι νὺξ ἦν, καὶ ἡμέρα, καὶ ὄρθρος, καὶ μεσημβρία μέση. καὶ διημέρευον τῇ κλίνῃ προσηλωμένος, καὶ μυρία μηχανώμενος οὐκ ἴσχυον τὴν ἀπὸ τοῦ κρυμοῦ βλάβην ἀποτινάξασθαι. ἀλλὰ καὶ πῦρ ἀνάπτων, καὶ καπνοῦ χαλεπωτάτου ἀνεχόμενος, καὶ ἐν ἑνὶ δωματίῳ καθειργμένος, καὶ μυρία ἐπιβλήματα ἔχων, καὶ μηδὲ τὸν οὐδὸν ὑπερβῆναι τολμῶν, τὰ ἔσχατα ἔπασχον, ἐμέτων τε συνεχῶς ἐπιγινομένων, κεφαλαλγίας, ἀνορεξίας, ἀγρυπνίας διηνεκοῦς. τὰ γοῦν πελάγη τῆς νυκτὸς τὰ οὕτω μακρὰ ἀγρυπνῶν διετέλουν. ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλέον τοῖς δυσχερέσιν ἐνδιατρίβων κατατείνω σου τὴν διάνοιαν, πάντων ἀπηλλάγημεν τούτων νῦν. ὁμοῦ τε γὰρ ἐπέστη τὸ ἔαρ καὶ μικρά τις τοῦ ἀέρος γέγονε μεταβολὴ, * αὐτόματα πάντα ἐλύθη. ἀλλ' ὅμως καὶ νῦν πολλῆς δέομαι τῆς ἀκριβείας κατὰ τὴν δίαιταν. διὰ δὴ τοῦτο κοῦφον ποιῶ τῷ στομάχῳ τὸ φορτίον, ὥστε αὐτὸ δύνασθαι καὶ ῥᾳδίως διαπιθέναι. οὐχ ὡς ἔτυχε δὲ ἡμᾶς κατέστησεν ἐν φροντίδι καὶ τὸ μαθεῖν πρὸς ἐσχάτας ἀναπνοὰς εἶναι τὴν σὴν κοσμιότητα· ἀλλ' ὅμως διὰ τὸ * σφόδρα μεριμνᾶν καὶ φροντίζειν τὰ σὰ, καὶ πρὸ τῶν γραμμάτων τῆς τιμιότητός σου ταύτης ἀπηλλάγημεν τῆς μερίμνης, πολλῶν ἐκεῖθεν ἐλθόντων καὶ ἀπαγγειλάντων τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς. καὶ νῦν χαίρω σφόδρα καὶ εὐφραίνομαι, οὐχ ὅτι τῆς ἀρρωστίας ἀπηλλάγης μόνον, ἀλλὰ πρὸ πάντων ὅτι οὕτω γενναίως φέρεις τὰ συμπίπτοντα, μῦθον ἅπαντα ταῦτα καλοῦσα. καὶ τὸ δὴ μεῖζον, ὅτι καὶ τῇ τοῦ σώματος ἀρρωστίᾳ ταύτην περιέθηκας τὴν προσηγορίαν, ὃ ψυχῆς ἐστι νεανικῆς καὶ πολλῷ τῷ τῆς ἀνδρείας βρυούσης καρπῷ. τὸ γὰρ μὴ μόνον φέρειν γενναίως τὰ δυσχερῆ, ἀλλὰ μηδὲ παρόντων αὐτῶν αἰσθάνεσθαι, ἀλλ' ὑπερορᾶν, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἀπραγμοσύνης καὶ τῆς ὑπομονῆς ἀναδήσασθαι στέφανον, οὐ κάμνουσαν, οὐδὲ ἱδροῦσαν, οὐδὲ πράγματα ἔχουσαν, οὐδὲ ἑτέροις παρέχουσαν, ἀλλ' ὥσπερ σκιρτῶσαν καὶ χορεύουσαν,

γρ. ἀπειπ.

γρ. ὅτι

γρ. αἰσχύνη

γρ. τῷ ὕδατι

γρ. γὰρ

γρ. πλέον

* καὶ

γρ. ἦλθε, διελύθη τὰ δυσχερῆ.

* στέργειν

σαν, τοῦτο τῆς ἀκριβεστάτης φιλοσοφίας ἐστὶν ἀπόδειξις. Διὰ ταῦτα χαίρω, σκιρτῶ, πέτομαι ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, οὐκ αἰσθάνομαι τῆς παρούσης ἐρημίας, οὐδὲ τῶν λοιπῶν περιστάσεων, εὐφραινόμενος καὶ γαννύμενος καὶ σφόδρα καλλωπιζόμενος ἐπὶ τῇ σῇ μεγαλοφροσύνῃ καὶ ταῖς ἐπαλλήλοις νίκαις· οὐ διὰ σὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον πόλιν ἐκείνην, ᾗ καὶ ἀντὶ πύργου καὶ λιμένος γέγονας καὶ τείχους, λαμπρὰν τὴν διὰ τῶν πραγμάτων ἀφιεῖσα φωνήν, καὶ ἑκάτερον τὸ γένος ἐν τοῖς παθήμασί σου παιδεύουσα καὶ ἀποδύεσθαι ῥᾳδίως πρὸς τοὺς τοιούτους ἀγῶνας, καὶ καταβαίνειν εἰς τὰ σκάμματα μετὰ ἀνδρείας ἁπάσης, καὶ φέρειν εὐκόλως τοὺς ἐκ τῶν τοιούτων ἀγώνων ἱδρῶτας. καὶ τὸ δὴ θαυμαστόν, ὅτι οὐκ εἰς ἀγορὰν ἐμβάλλουσα, οὐδὲ τὰ μέσα τῆς πόλεως καταλαμβάνουσα, ἀλλ' ἐν οἰκίσκῳ βραχεῖ καὶ θαλάμῳ καθημένη νευρεῖς, ἀλείφεις τοὺς ἑστῶτας. καὶ τῆς θαλάττης οὕτω μαινομένης, καὶ τῶν κυμάτων οὕτω κορυφουμένων, σκοπέλων τε καὶ ὑφάλων καὶ σπιλάδων καὶ θηρίων πάντοθεν ἀγρίων ἀναφαινομένων, καὶ νυκτὸς βαθυτάτης πάντα κατεχούσης, ὡς ἐν μεσημβρίᾳ καὶ γαλήνῃ καὶ κατὰ πρύμναν τοῦ πνεύματος ἱσταμένου, οὕτως ἀναπετάσασα τῆς ″ὑπομονῆς τὰ ἱστία, μετὰ πολλῆς πλέεις τῆς εὐκολίας, οὐ μόνον οὐ κλυδωνιζομένη ὑπὸ τοῦ χαλεποῦ τούτου χειμῶνος, ἀλλ' οὐδὲ περιρραντιζομένη. καὶ μάλα γε εἰκότως. τοιαῦτα γὰρ τῆς ἀρετῆς τὰ πηδάλια. καὶ ἔμποροι μέν, καὶ κυβερνῆται, καὶ ναῦται, καὶ πλωτῆρες, ἐπειδὰν ἴδωσι νεφῶν συνδρομήν, ἢ ἀγρίων ἀνέμων ἐμβολήν, ἢ τὸ ῥόθιον τοῦ κύματος σφοδροτάτῳ ″ζέον ἀφρῷ, εἴσω λιμένος τὰ πλοῖα κατέχουσιν· εἰ δέ που καὶ * τύχοιεν πελάγιοι σαλεύοντες, πάντα ποιοῦσι καὶ μηχανῶνται, ὥστε πρὸς ὅρμον, ἢ νῆσον, ἢ ἀκτὴν προσορμίσαι τὸ σκάφος. σὺ δέ, μυρίων πνευμάτων, τοσούτων ἀγρίων κυμάτων πάντοθεν συρρηγνυμένων, τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάττης ἀναστραφέντος διὰ τὴν χαλεπότητα τοῦ χειμῶνος, καὶ τῶν μὲν ὑποβρυχίων ″γινομένων, τῶν δὲ ἐπιπλεόντων νεκρῶν τοῖς ὕδασιν, ἑτέρων δὲ γυμνῶν ἐπὶ ″σανίδων φερομένων, εἰς μέσον ἀλωμένη τὸ πέλαγος τῶν κακῶν, μῦθον ἅπαντα ταῦτα καλεῖς, ἐξ οὐρίας ἐν τοσούτῳ χειμῶνι πλέουσα. καὶ μάλα εἰκότως. οἱ μὲν γὰρ κυβερνῆται, κἂν μυριάκις ὦσι σοφοὶ τὴν ἐπιστήμην ἐκείνην, ἀλλ' οὐκ ἔχουσι τέχνην ἀρκοῦσαν ἀντισχεῖν παντὶ χειμῶνι· διὸ καὶ φεύγουσι πολλάκις τὴν πρὸς τὰ κύματα μάχην. σοὶ δέ ἐστιν ἐπιστήμη παντὸς ἀνωτέρα χειμῶνος, τῆς φιλοσόφου * ψυχῆς ἡ δύναμις, ἣ καὶ στρατοπέδων μυρίων ἐστὶν ἰσχυροτέρα, καὶ ὅπλων δυνατωτέρα, καὶ πύργων καὶ τειχῶν ἀσφαλεστέρα. στρατιώταις μὲν γὰρ καὶ ὅπλα καὶ τείχη καὶ πύργοι πρὸς σώματος ἀσφάλειαν χρήσιμα μόνον, καὶ τοῦτο οὐκ ἀεί, οὐδὲ διαπαντός, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ ἡττᾶται ταῦτα πάντα, καὶ ἐρήμους ″ποιεῖ τῆς αὐτῶν προστασίας τοὺς ″καταφυγόντας· τὰ δὲ ὅπλα τὰ σὰ οὐ βέλη βαρβαρικά, οὐδὲ μηχανήματα πολεμίων ἀνθρώπων, οὐδὲ ἔφοδοι καὶ κλοπαὶ τοιαῦται διελέγχει, ἀλλὰ τὰς τῆς φύσεως κατεπάτησεν ἀνάγκας, καὶ τὴν τυραννίδα κατέλυσε, καὶ τὴν ἀκρόπολιν αὐτῶν καθεῖλε· καὶ δαίμοσι πυκτεύουσα ″διηνεκῶς μυρίας μὲν ἤρω νίκας, *ἄτρωτος ἐν τοσαύτῃ βελῶν νιφάδι, καὶ τὰ ἀκόντια τὰ κατὰ σοῦ ῥιπτόμενα πρὸς τοὺς ἀφιέντας ὑποστρέφει πάλιν. τοιαύτη σου τῆς τέχνης ἡ σοφία. δι' ὧν πάσχεις κακῶς, τοὺς ποιοῦντας ἀμύνῃ· δι' ὧν ἐπιβουλεύῃ, τοὺς πολεμοῦντας λυπεῖς, ὑπόθεσιν μεγίστην ἔχουσα πρὸς εὐδοκιμήσεως ἀφορμὴν μείζονος, τὴν ἐκείνων κακίαν. ταῦτα καὶ αὐτὴ εἰδυῖα καλῶς, καὶ τῇ πείρᾳ τὴν αἴσθησιν ἔχουσα, εἰκότως μῦθον ἅπαντα ταῦτα καλεῖς. πῶς γὰρ οὐκ ἂν καλέσειας, εἰπέ μοι, μῦθον, θνητὸν σῶμα λαχοῦσα, καὶ θανάτου οὕτω καταφρονοῦσα, ὡς οἱ τὴν ἀλλοτρίαν ἐπειγόμενοι καταλιπεῖν, καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν ἐπανελθεῖν πατρίδα; ἀρρωστίᾳ συζῶσα χαλεπωτάτῃ, καὶ τῶν εὐσαρκούντων καὶ σφριγώντων ″ἥδιον διακειμένη, οὐχ ὕβρεσι ταπεινουμένη, οὐ τιμαῖς καὶ δόξαις ἐπαιρομένη· τοῦτο δὴ τὸ ″ μυρίοις πολλῶν αἴτιον γινόμενοι κακῶν, οἱ καὶ ἐν ἱερωσύνῃ διαλάμψαντες, καὶ πρὸς ἔσχατον γῆρας ἐλάσαντες καὶ βαθυτάτην πολιάν,

ἐντεῦθεν

γ. ψυχῆς.
γ. ῥέον
* που
γ. γινομ.
γ. σανίδος
* σου
γ. ἀφίησι
γ. -φύγον-
τας
ι. διαπαντὸς
* ὐδεμίαν δ'
ἐδέξω πλη-
γὴν, ἀλλ' ἕ-
στηκας
γ. ἡδύτερον
γ. μυρίων
πολλοῖς

ἐντεῦθεν ὤλισθον, καὶ κοινὸν πρόκειται τοῖς βουλομένοις κωμῳδεῖν θέατρον. ἀλλ' ἡ γυνὴ καὶ ἀραχνῶδες περικειμένη σῶμα, καὶ τοσαύτας ἐνεγκοῦσα προσβολάς, οὐ μόνον οὐδὲν ἔπαθες τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις πολλοῖς παθεῖν ἐκώλυσας. κἀκεῖνοι μὲν οὐδὲ μέχρι πολλοῦ τῶν ἀγώνων προελθόντες, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν προοιμίων καὶ βαλβῖδος αὐτῆς, ὡς εἰπεῖν, ἀλλόμενοι κατηνέχθησαν· σὺ δὲ μυριάκις τὴν ἐσχάτην νύσσαν περιελθοῦσα, καθ' ἕκαστον δρόμον τὸ βραβεῖον ἥρπασας, ποικίλα παλαίσματα ἐπιδειξαμένη καὶ ἀγώνων εἴδη. καὶ μάλα εἰκότως. οὐδὲ γὰρ ἐν ἡλικίᾳ, οὔτε ἐν σώματι τὰ παλαίσματα τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ἐν τῇ ψυχῇ μόνῃ καὶ γνώμῃ. οὕτω καὶ γυναῖκες ἐστεφανώθησαν, καὶ ἄνδρες ὑπεσκελίσθησαν· οὕτω καὶ παῖδες ἀνεκηρύχθησαν, καὶ γεγηρακότες κατῃσχύνθησαν. ἀεὶ μὲν οὖν χρὴ θαυμάζειν τοὺς μετιόντας ἀρετήν, μάλιστα δέ, ὅταν, πολλῶν αὐτὴν ἀπολειπόντων, εὑρεθῶσί τινες αὐτῆς ἀντεχόμενοι. διὰ δὴ τοῦτο καὶ τὴν σὴν ἐμμέλειαν θαυμάζειν ἄξιον μεθ' ὑπερβολῆς, ὅτι τοσούτων τε ἁπάντων ἀνδρῶν, γυναικῶν, γεγηρακότων, τῶν δοκούντων μεγίστην ὑπόληψιν ἔχειν πάντων ἐπ' ὄψιν χειμώνων, οὐδὲ ἐκ πολλῆς πολέμου ῥύμης, οὐδὲ ἀπὸ σφοδρᾶς τῶν ἐχθρῶν παρατάξεως, ἀλλὰ πρὸ συμβολῆς πεσόντων, πρὸ συμπλοκῆς ἡττηθέντων, αὐτὴ μετὰ τοσαύτας μάχας καὶ παρατάξεις οὐ μόνον οὐ κατεμαλακίσθης, οὐδὲ ἐταριχεύθης τῷ πλήθει τῶν κακῶν, ἀλλὰ καὶ νεανιεύῃ μειζόνως, καὶ τῶν ἀγώνων ἡ προσθήκη προσθήκην σοι δίδωσιν ἰσχύος. ἡ γὰρ τῶν ἤδη κατορθωθέντων μνήμη, καὶ εὐφροσύνης καὶ χαρᾶς καὶ μείζονός σοι γίνεται προθυμίας ὑπόθεσις. διὰ ταῦτα χαίρομεν, σκιρτῶμεν, εὐφραινόμεθα. οὐ γὰρ παύσομαι συνεχῶς τοῦτο λέγων, καὶ" περιφέρων μου πανταχοῦ τῆς χαρᾶς τὴν ὑπόθεσιν. ὥστε εἰ καὶ ὁ ἡμέτερός σε λυπεῖ χωρισμός, ἀλλὰ μεγίστη σοι αὕτη τῶν κατορθωμάτων ἡ παράκλησις· ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ἀπῳκισμένοι μῆκος τοσοῦτον ὁδοῦ, οὐ μικρὰν ἐντεῦθεν, ἀπὸ τῆς σῆς ἀνδρείας λέγω, καρπούμεθα τὴν εὐφροσύνην.

γρ. γίνῃ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ϛ.

Τί φῄς; οὐκ ἔστησας τρόπαιον, οὐδὲ ἦρω νίκην λαμπράν, οὐδὲ ἀνεδήσω στέφανον διηνεκῶς ἀνθοῦντα; ἀλλὰ* ταῦτά φησιν ἡ οἰκουμένη πᾶσα, ἡ πανταχοῦ τῆς γῆς "ᾄδουσά σου τὰ κατορθώματα. εἰ γὰρ καὶ τὰ σκάμματα καὶ οἱ ἀγῶνες ἐν ἑνὶ ἵδρυνται χωρίῳ, καὶ οἱ δίαυλοί σου τῶν δρόμων, καὶ τὰ ἀντὶ ἱδρῶτος αἵματος ἐμπεπλησμένα σου παλαίσματα αὐτόθι γέγονεν, ἀλλ' ἡ δόξα τούτων καὶ ἡ εὐφημία τὰ τέρματα κατείληφε τῆς οἰκουμένης. σὺ δὲ αὐτὰ μείζω βουλομένη ποιῆσαι καὶ πλείονα τὰ βραβεῖα ἐργάσασθαι, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς ταπεινοφροσύνης αὐτοῖς προσέθηκας στεφάνους, λέγουσα τοσοῦτον ἀπέχειν τῶν τροπαίων τούτων, ὅσον οἱ νεκροὶ τῶν ζώντων. ὅτι γὰρ ταπεινοφροσύνης τὰ ῥήματα, ἐξ αὐτῶν σε μᾶλλον ἐλέγξαι πειράσομαι τῶν γεγενημένων. ἐξέπεσες πατρίδος, συγγενῶν, φίλων, οἰκίας, πρὸς τὴν ὑπερορίαν μετέστης· οὐ διέλιπες καθ' ἑκάστην ἀποθνήσκουσα τὴν ἡμέραν, καὶ τὸ τῇ φύσει λεῖπον τῇ περιουσίᾳ τῆς προαιρέσεως ἀναπληροῦσα. ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἔνι ἄνθρωπον * τῇ πείρᾳ πολλοὺς θανάτους ἀποθανεῖν, τῇ γνώμῃ τοῦτο πεποίηκας. καὶ τὸ δὴ μέγιστον, τὰ μὲν πάσχουσα, τὰ δὲ πείσεσθαι προσδοκῶσα, οὐκ ἐπαύσω τῷ συγχωροῦντι ταῦτα Θεῷ γίνεσθαι τὴν ὑπὲρ τούτων ἀναφέρουσα δοξολογίαν, καὶ καιρίαν τῷ διαβόλῳ διδοῦσα πληγήν. ὅτι γὰρ καιρίαν "ἐδέξατο, ἔδειξε δι' ὧν μειζόνως" προϊὼν ὡπλίζετο. διὸ καὶ χαλεπώτερα τὰ ὕστερα τῶν προτέρων γέγονε. καθάπερ γὰρ ὁ σκορπίος, ἢ ὁ ὄφις, ὅταν βαθυτέραν λάβῃ πληγήν, μειζόνως τὸ κέντρον ἄρας κατὰ τοῦ πλήξαντος ἐξανίσταται, τῆς πολλῆς ἀλγηδόνος ἀπόδειξιν παρέχων τὴν ῥαγδαίαν κατὰ τοῦ παίοντος ῥύμην· οὕτω δὴ καὶ τὸ

* οὐ

γρ. ᾄδει

* ὅτι

γρ. αἰσθ

γρ. σφοδρ

ἀναίσχυντον θηρίον ἐκεῖνο, ἐπειδὴ τὰ τραύματα εἰς βάθος ἐδέξατο παρὰ τῆς θαυμασίας σου καὶ ὑψηλῆς ψυχῆς, μειζόνως ἐπεπήδησε καὶ πλείους ἐπήγαγε πειρασμούς. ἐπήγαγε μὲν γὰρ ἐκεῖνος, οὐχ ὁ Θεός, συνεχώρησε δὲ ὁ Θεός, αὔξων σου τὸν πλοῦτον, μείζονα ποιῶν τὴν ἐμπορίαν, πλείονα προξενῶν τὸν μισθόν, δαψιλεστέραν τὴν ἀντίδοσιν. μὴ τοίνυν θορυβοῦ, μηδὲ ταράττου. τίς γάρ ποτε ἔκαμε πλουτῶν; τίς συνεχύθη ἐπὶ τὰς ὑψηλοτάτας ἀγόμενος ἀρχάς; εἰ δὲ οἱ τὰ ἀνθρώπινα ταῦτα συνάγοντες, τὰ ἐπίκηρα καὶ σκιᾶς ἀδρανέστερα καὶ ἀνθῶν σηπομένων μᾶλλον φθειρόμενα, σκιρτῶσι, χορεύουσι, πέτονται ὑπὸ τῆς ἡδονῆς τῆς ὁμοῦ τε φαινομένης καὶ ἀφιπταμένης καὶ ποταμίων ῥευμάτων μιμουμένης δρόμον· πολλῷ μᾶλλόν σε δίκαιον, καὶ εἰ περίεστιν ἧς ἐν ἀθυμίᾳ, τὰ παρόντα χαρᾶς εὐθυμίας μεγίστης ποιήσασθαι πρόφασιν. καὶ γὰρ ὁ θησαυρός σου, ὃν συνήγαγες, ἄσυλος, καὶ τὸ ἀξίωμα τὸ διὰ τῶν παθημάτων τούτων συγκροτηθὲν διαδοχὴν οὐκ οἶδεν, οὐδὲ ἀναμένει τέλος· ἀλλ' ἔστιν ἀπέραντον, οὐ δυσκολίᾳ καιρῶν, οὐκ ἀνθρώπων ἐπιβουλαῖς, οὐ δαιμόνων ἐφόδοις, οὐκ αὐτῇ διακοπτόμενον τῇ τελευτῇ. εἰ δὲ βούλει καὶ θρηνῆσαι, τοὺς ταῦτα ἐργαζομένους θρήνει, τοὺς τῶν κακῶν τούτων αὐθέντας, τοὺς ὑπηρέτας, οἳ καὶ εἰς τὸ μέλλον μεγίστην ἑαυτοῖς ἐθησαύρισαν τιμωρίαν, καὶ ἐνταῦθα δίκην ἔδοσαν ἤδη τὴν ἐσχάτην, τοσούτων ἀποστρεφομένων αὐτοὺς καὶ πολεμίους ἡγουμένων, ἐπαρωμένων, καταδικαζόντων. εἰ δὲ οὐκ αἰσθάνονται τούτων, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστά εἰσιν ἐλεεινοὶ καὶ δακρύων ἄξιοι· καθάπερ οἱ φρενίτιδι κατεχόμενοι νόσῳ, λακτίζοντες μὲν καὶ παίοντες τοὺς ἀπαντῶντας εἰκῇ καὶ μάτην, πολλάκις δὲ καὶ τοὺς εὐεργετηκότας καὶ φίλους, οὐκ αἰσθανόμενοι τῆς μανίας, ἣν μαίνονται. διὸ καὶ ἀνίατα νοσοῦσιν, οὔτε ἰατροὺς προσιέμενοι, οὔτε φαρμάκων ἀνεχόμενοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς θεραπεύειν καὶ εὐεργετεῖν βουλομένους τοῖς ἐναντίοις ἀμειβόμενοι. ὥστε καὶ διὰ τοῦτο ἐλεεινοί, εἴγε μὴ αἰσθάνονται τῆς τοιαύτης πονηρίας. εἰ δὲ καὶ πρὸς τὴν ἑτέρων κατάγνωσιν οὐκ ἐπιστρέφονται, τοῦ οἰκείου συνειδότος τὸν ἔλεγχον ἀμήχανον διαφυγεῖν αὐτούς, τὸν ἄφυκτον, τὸν ἀδέκαστον, τὸν οὐδενὶ εἴκοντα φόβῳ, τὸν οὐ κολακείᾳ, οὐ χρημάτων δόσει διαφθειρόμενον, οὐ χρόνῳ μακρῷ μαραινόμενον. ὁ γοῦν τοῦ Ἰακὼβ υἱός, ὁ πρὸς τὸν πατέρα εἰπών, ὅτι θηρίον πονηρὸν κατέφαγε τὸν Ἰωσήφ, καὶ τὸ πονηρὸν ἐκεῖνο ὑποκρινάμενος δρᾶμα, καὶ τῷ προσωπείῳ τούτῳ τὴν ἀδελφοκτονίαν συσκιάσαι ἐπιχειρήσας, τὸν μὲν πατέρα ἠπάτησε τότε, τὸ δὲ συνειδὸς οὐκ ἠπάτησεν, οὐδὲ ἔπεισεν ἡσυχάζειν· ἀλλ' ἐπέμενεν αὐτοῦ κατεξανιστάμενον, καταβοῶν διηνεκῶς, καὶ οὐδέποτε ἐπιστομιζόμενον. χρόνου γοῦν παρελθόντος μακροῦ, ὃ δὴ γεγυμνηκότι ἀρνησάμενος τὸ τόλμημα, ὅπερ ἐτόλμησαν, ὃ μηδενὶ τῶν ἄλλων ἐξειπών, οὐδενὸς κατηγοροῦντος, οὐδενὸς ἐλέγχοντος, οὐδενὸς ἐφεστῶτος, οὐδενὸς ὑπομιμνήσκοντος τῆς δραματουργίας ἐκείνης, κινδυνεύων περὶ ἐλευθερίας καὶ αὐτοῦ τοῦ ζῆν, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἐπεστομίσθη τοῦ συνειδότος ὁ κατήγορος ἐν οὕτω μακρῷ χρόνῳ, οὐδὲ κατεχώσθη, ταῦτά φησι τὰ ῥήματα· Ναὶ ἐν ἁμαρτίαις γάρ ἐσμεν περὶ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν, ὅτι κατεδέετο ἡμῶν, καὶ ὑπερείδομεν τὴν θλῖψιν αὐτοῦ καὶ τὴν ὀδύνην τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· καὶ νῦν ἐκζητεῖται τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐξ ἡμῶν. καίτοι ἑτέραν ἦν, ὅπερ ἐπῆγεν αὐτῷ ἔγκλημα, καὶ διὰ κλοπὴν ἐκρίνετο, καὶ ὡς ὑφελόμενος κύλικα χρυσῆν, οὕτως εἰς δικαστήριον ἤγετο· ἀλλ' ἐπειδὴ τούτων μὲν ἑαυτῷ οὐδὲν συνῄδει, ὑπὲρ μὲν τούτων οὐκ ἤλγει, οὐδὲ ἔφη ταῦτα πάσχειν, ὑπὲρ ὧν ἐκρίνετο καὶ δέσμιος ἤγετο· ὑπὲρ δὲ ὧν οὐδεὶς ἐνεκάλει, οὐδὲ εὐθύνας ἀπῄτει, οὐδὲ εἰς δικαστήριον εἷλκε, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ᾔδει τετολμημένων αὐτῷ, ὑπὲρ τούτων αὐτὸς ἑαυτοῦ καὶ ἔλεγχος καὶ κατήγορος γέγονεν. ἐπελαμβάνετο γὰρ ἑαυτοῦ τὸ συνειδός. καὶ ὁ μετ' ἀδείας τοσαύτης τὸ αἷμα ἐκχέας τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ μηδὲν παθών, νῦν καὶ συμπαθητικὸς ἐγένετο, καὶ τοῦ χοροῦ τῶν κοινωνησάντων αὐτῷ τῆς μιαιφονίας κατηγορεῖ, καὶ τὴν ὠμότητα πᾶσαν ἐκτραγῳδεῖ λέγων· ὅτι κατεδέετο ἡμῶν, καὶ ὑπερείδομεν τὴν θλῖψιν αὐτοῦ. ἤρκει μὲν γὰρ καὶ ἡ φύσις, φησί, μαλάξαι καὶ ἐπικάμψαι

ἐκεῖνο

ὑψηλοτέ-
ρας

ἔμενεν

ἀνθρώπων

αὐτοῦ

ἐγένετο

Γεν. λζ. λγ.

Γεν. μβ. κα.

πρὸς ἔλεον, ὃ δὲ καὶ δάκρυα προσετίθει καὶ ἱκετηρίαν, ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἡμᾶς ἐπέκαμψεν· ἀλλ' ὑπερεῖδομεν τὴν θλῖψιν αὐτοῦ, καὶ τὴν ὀδύνην τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. διὰ τοῦτο ἡμῖν τὸ δικαστήριον τοῦτο συγκεκρότηται, φησὶ, διὰ τοῦτο περὶ αἵματος κινδυνεύομεν, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς εἰς αἷμα ἡμαρτήκαμεν. οὕτω καὶ Ἰούδας οὐκ ἐνεγκὼν τοῦ συνειδότος τὸν ἔλεγχον, ἐπὶ βρόχον ὥρμησε καὶ δι' ἀγχόνης τὸν βίον κατέλυσε. καὶ ὅτε μὲν τὸ ἀναίσχυντον ἐκεῖνο συμβούλιον ἐτόλμα, λέγων· Τί θέλετέ μοι δοῦναι, καὶ ἐγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; οὐ τοὺς ἀκούοντας ᾐσχύνετο, ὅτι μαθητὴς ὢν τοιαῦτα περὶ τοῦ διδασκάλου ἐτύρβευεν, οὐκ ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς μεταξὺ κατενύγη, ἀλλὰ μεθύων ἔτι τῇ ἡδονῇ τῆς φιλαργυρίας οὐ σφόδρα ᾐσθάνετο τῆς κατηγορίας τοῦ συνειδότος. ἐπειδὴ δὲ ἐπέπραξε τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὸ ἀργύριον ἔλαβε, καὶ ἡ ἡδονὴ μὲν ἐπαύσατο τοῦ λήμματος, ἡ δὲ κατηγορία τοῦ πλημμελήματος ἤνθει λοιπὸν, τότε μηδενὸς ἀναγκάζοντος, μηδενὸς βιαζομένου, μηδενὸς παραινοῦντος, αὐτόματος ἀπελθὼν τό τε ἀργύριον προσέρριψε τοῖς δεδωκόσι, καὶ τὴν παρανομίαν ὡμολόγησεν, αὐτῶν ἀκουόντων ἐκείνων, λέγων· Ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῶον. οὐ γὰρ ἤνεγκε τοῦ συνειδότος τὸν ἔλεγχον. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἁμαρτία. πρὶν ἢ μὲν ἀπαρτισθῆναι, μεθύειν ποιεῖ τὸν ἁλόντα· ἐπειδὰν δὲ πληρωθῇ καὶ ἀπαρτισθῇ, τότε τὰ μὲν τῆς ἡδονῆς [ταύτης] ὑπεξίσταται καὶ σβέννυται, γυμνὸς δὲ ἕστηκε λοιπὸν κατήγορος τὸ συνειδὸς, δημίου τάξιν ἐπέχων, καὶ καταξαίνων τὸν πεπλημμεληκότα, καὶ τὴν ἐσχάτην ἀπαιτῶν δίκην, καὶ μολίβδου παντὸς βαρύτερον ἐπικείμενος. καὶ τὰ μὲν ἐντεῦθεν τοιαῦτα· τὰ δὲ ἐκεῖ, οἶσθα τοῖς τοσαῦτα ἐργασαμένοις ἡλίκα τὰ κακὰ κείσεται τότε. τούτους οὖν χρὴ δακρύειν, τούτους θρηνεῖν· ἐπεὶ καὶ Παῦλος οὕτως ἐποίει, τοῖς μὲν ἀθλοῦσι καὶ ἀγωνιζομένοις καὶ κακῶς πάσχουσι συνηδόμενος, τοὺς δὲ ἁμαρτάνοντας πενθῶν. διὸ καὶ ἔλεγε· Μήπως ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ Θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀσελγείᾳ καὶ ἀκαθαρσίᾳ, ᾗ ἔπραξαν· τοῖς δὲ ἀγωνιζομένοις, Χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. μηδὲν τοίνυν σε θορυβείτω, μήτε τῶν γινομένων, μήτε τῶν ἀπειλουμένων. οὐδὲ γὰρ τὴν πέτραν διασαλεύει τὰ κύματα, ἀλλ' ὅσῳ μετὰ πλείονος προσρήγνυται τῆς ῥύμης, τοσούτῳ μειζόνως αὐτὰ ἀφανίζει· ὃ δὴ καὶ ἐπὶ τούτων γέγονε, καὶ ἔσται, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον. τὴν μὲν γὰρ πέτραν οὐ διασαλεύει τὰ κύματα, σὲ δὲ οὐ μόνον οὐ διεσάλευσεν, ἀλλὰ καὶ ἰσχυροτέραν πεποίηκε. τοιοῦτον γὰρ ἡ κακία, τοιοῦτον ἡ ἀρετή· ἡ μὲν πολεμοῦσα καταλύεται, ἡ δὲ πολεμουμένη διαλάμπει *μειζόνως. καὶ ἡ μὲν οὐ μετὰ τοὺς ἀγῶνας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀγῶσιν ἔχει τὰ βραβεῖα, καὶ ὁ ἆθλος ἔπαθλον αὐτῇ γίνεται· ἡ δὲ ὅταν νικήσῃ, τότε μάλιστα καταισχύνεται, τότε κολάζεται, τότε πολλῆς πληροῦται τῆς ἀτιμίας, καὶ πρὸ τῆς ἀποκειμένης αὐτῇ κολάσεως ἐν αὐτῷ τῷ πράττειν τιμωρουμένη, οὐχὶ μετὰ τὸ πρᾶξαι μόνον. εἰ δὲ ἀσαφέστερος ὁ λόγος, ἄκουσον τοῦ μακαρίου Παύλου ταῦτα ἀμφότερα διακρίναντος. γράφων γὰρ ποτὲ Ῥωμαίοις, καὶ τὸν ἀκάθαρτον ἐκεῖνον ἐκπομπεύων βίον, καὶ δεικνὺς ὅτι καὶ πρὸ τῆς τιμωρίας ἐν αὐτῇ τῇ πράξει τὴν τιμωρίαν ἡ ἁμαρτία συγκεκληρωμένην ἔχει, μίξεων παρανόμων μνησθεὶς, γυναικῶν τε καὶ ἀνδρῶν τῶν τοὺς ὅρους τῆς φύσεως παραβαινόντων καὶ ἐπιθυμίαν τινὰ ἀλλόκοτον ἐπινοησάντων, οὕτω πως φησίν· Αἱ γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς " τὴν παρὰ φύσιν· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄρρενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας, ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι, καὶ τὴν ἀντιμισθίαν, ἣν ἔδει, τῆς πλάνης αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. τί λέγεις, ὦ Παῦλε; καὶ μὴν ἥδονται οἱ ταῦτα τολμῶντες, καὶ μετ' ἐπιθυμίας τὴν παράνομον ταύτην ἐργάζονται μίξιν. πῶς οὖν αὐτοὺς ἔφης κολάζεσθαι ἐν " αὐτῷ δὴ τούτῳ; ὅτι τὴν ψῆφον, φησὶν, οὐκ ἀπὸ τῆς ἡδονῆς τῶν νοσούντων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκφέρω φύσεως. ἐπεὶ καὶ ὁ μοιχὸς καὶ πρὸ τῆς τιμωρίας ἐν αὐτῷ τῷ μοιχεύειν κολάζεται, κἂν

ἥδεσθαι

Ματθ. κϛ. ιε.

Ματθ. κζ. δ.

β. Κορ. ιβ. κα.

Φιλιπ. β. ιζ.

Ρωμ. α. κϛ.

γρ. χρωμ

* πλέον καὶ

γρ. τὸ

γρ. αὐτ
τόποις

ἥδεσθαι δοκῇ, τὴν ψυχὴν χείρονα ποιεῖ καὶ φαυλοτέραν· καὶ ὁ ἀνδροφόνος καὶ πρὶν ἢ δικαστήριον ἰδεῖν καὶ ξίφη ἠκονημένα, καὶ δοῦναι εὐθύνας τῶν τετολμημένων, ἐν αὐτῷ τῷ φονεύειν ἀπόλωλε πάλιν καὶ αὐτὸς, φαυλοτέραν αὐτοῦ κατασκευάζων τὴν ψυχήν. καὶ ὅπερ ἐστὶν ἐπὶ σώματος ἀρρωστία, ἢ πυρετὸς, ἢ ὕδερος, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, καὶ ἐπὶ σιδήρου ἰὸς, καὶ ἐπὶ ἐρίου σὴς, καὶ ἐπὶ ξύλου σκώληξ, τοῦτο [καὶ] ἐπὶ ψυχῆς κακία. καὶ γὰρ ἀνδραποδώδη αὐτὴν ποιεῖ καὶ ἀνελεύθερον. τί λέγω ἀνδραποδώδη καὶ ἀνελεύθερον; ἀλόγων αὐτὴν ἐργάζεται ψυχὴν, τὴν μὲν λύκου, τὴν δὲ κυνὸς, τὴν δὲ ὄφεως, τὴν δὲ ἐχίδνης, τὴν δὲ ἑτέρου θηρίου ποιοῦσα. καὶ τοῦτο δηλοῦντες οἱ προφῆται, καὶ τὴν ἐκ τῆς κακίας μεταβολὴν πᾶσι γνώριμον ποιοῦντες, ὁ μὲν ἔλεγε, Κύνες ἐνεοὶ οὐ δυνάμενοι ὑλακτεῖν, τοὺς ὑπούλους τῶν ἀνθρώπων καὶ λαθραίως ἐπιβουλεύοντας τοῖς λυττῶσι τῶν κυνῶν παραβάλλων. οὐδὲ γὰρ μετὰ ὑλακῆς, ὅταν λυττῶσιν, ἐπέρχονται ἐκεῖνοι, ἀλλὰ σιγῇ προσιόντες χείρονα τῶν ὑλακτούντων ἐργάζονται τοὺς ἁλόντας. ὁ δὲ κορώνην ἐκάλει πάλιν τινὰς ἀνθρώπους· ὁ δὲ ἔλεγεν, Ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὢν οὐ συνῆκε· παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς. ὁ δὲ πρεσβύτερος τῶν προφητῶν, ὁ τῆς στείρας υἱὸς, καὶ ὄφεις καὶ γεννήματα ἐχιδνῶν παρὰ τὸν Ἰορδάνην ἑστὼς τινὰς ὠνόμασε. τί τοίνυν ταύτης γένοιτ' ἂν ἴσον τῆς τιμωρίας, ὅταν ὁ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γενόμενος καὶ τοσαύτης ἀπολαύσας τιμῆς, τὸ λογικὸν καὶ ἡμερώτατον ζῶον, εἰς τοσαύτην καταπίπτῃ θηριωδίαν; εἶδες πῶς καὶ πρὸ τῆς κολάσεως ἐν ἑαυτῇ τὴν τιμωρίαν ἡ κακία ἔχει; μάθε πῶς καὶ ἐν τῇ ἀρετῇ καὶ πρὸ τῶν ἐπάθλων αὐτὴ ἑαυτῆς ἡ ἀρετὴ ἔπαθλόν ἐστιν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ σώματι τῷ ἡμετέρῳ (οὐδὲν γὰρ κωλύει πάλιν τῷ αὐτῷ χρήσασθαι παραδείγματι πολλὴν ἐργαζομένῳ τὴν σαφήνειαν) ὥσπερ οὖν ἐν τῷ σώματι ὁ ὑγιαίνων καὶ εὐσωματῶν καὶ πάσης ἀπηλλαγμένος ἀρρωστίας, καὶ πρὸ τῆς τρυφῆς "αὐτῷ τούτῳ τρυφᾷ, συγκεκληρωμένην ἔχων" τῇ ὑγιείᾳ τὴν ἡδονήν, καὶ οὔτε ἀέρων αὐτὸν ἀνωμαλίαι, οὔτε αὐχμὸς, οὔτε κρυμὸς, οὔτε εὐτέλεια τραπέζης, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων λυπῆσαι δύναιτ' ἄν, ἀρκούσης τῆς ὑγιείας τὴν ἐκ τούτων διακρούσασθαι βλάβην· οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς συμβαίνειν εἴωθε. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος μαστιγούμενος, ἐλαυνόμενος, τὰ μυρία πάσχων δεινὰ ἔχαιρεν οὕτω λέγων· Χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου ὑπὲρ ὑμῶν, οὐ μόνον ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, "ἢ ἔπαθλον κεῖται τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πάσχειν. ἐπεὶ καὶ τοῦτο μέγιστον ἔπαθλον, τὸ ὑπὲρ ἀληθείας παθεῖν τι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ χορὸς τῶν ἀποστόλων ἐπανῄεσαν ἐκ τοῦ συνεδρίου τῶν Ἰουδαίων χαίροντες, οὐ διὰ τὴν βασιλείαν μόνον τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὅτι κατηξιώθησαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ ἀτιμασθῆναι. τὸ αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ καθ' ἑαυτὸ μεγίστη τιμὴ, καὶ στέφανος, καὶ βραβεῖα, καὶ ἡδονῆς ὑπόθεσις ἀμύθητος. χαῖρε τοίνυν καὶ σκίρτησον. οὐ γὰρ μικρὸς ὁ ἆθλος, ἀλλὰ καὶ σφόδρα μέγας οὗτος ὁ τῆς συκοφαντίας ἐστὶ, καὶ μάλιστα, ὅταν ἐπὶ τοιούτῳ ἐγκλήματι γίνηται [μεγάλῳ], ἐφ' ᾧ νῦν ὑμᾶς ἐσυκοφάντησαν, ἐν δημοσίῳ δικαστηρίῳ τὸν ἐμπρησμὸν ἐγκαλοῦντες. διὸ καὶ Σολομὼν τὸ τραχὺ τοῦ ἀγῶνος παραστῆσαι βουλόμενος, Εἶδον, φησὶ, τὰς συκοφαντίας ὑπὸ τὸν ἥλιον τὰς γινομένας· καὶ ἰδοὺ δάκρυον τῶν συκοφαντουμένων, καὶ οὐκ ἦν "αὐτοῖς ὁ παρακαλῶν. εἰ δὲ μέγας ὁ ἀγὼν, ὥσπερ οὖν καὶ μέγας, εὔδηλον ὅτι καὶ ὁ κείμενος ἐπὶ τούτῳ στέφανος μείζων. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς κελεύει χαίρειν καὶ σκιρτᾷν τοὺς τοῦτον ἀγωνιζομένους τὸν ἀγῶνα μετὰ τῆς προσηκούσης ὑπομονῆς. Χαίρετε γὰρ, φησὶ, καὶ σκιρτήσατε, ὅταν εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὁρᾷς πόσης ἡδονῆς, πόσου μισθοῦ, πόσης εὐφροσύνης ὑμῖν αἴτιοι οἱ πολέμιοι γεγόνασι; πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, ἃ μὴ ἐδυνήθησάν σε ἐργάσασθαι ἐκεῖνοι κακὰ, ἀλλ' ὧν τὰ ἐναντία σοι πεποιήκασι, ταῦτα "σαυτὴν διατιθέναι; τί δέ ἐστιν ὃ φημι; ὅτι ἐκεῖνοι μὲν οὐ μόνον σε δίκην ἀπαιτῆσαι οὐκ ἴσχυσαν, ἀλλὰ καὶ ἀφορμήν σοι παρέσχον εὐφροσύνης, καὶ

ἀπὸ τούτου τὴν ὑγίειαν ἡδονῇ,

Χριστοῦ

. αὐτοῖς

. σαυτῇ

Ησ. νς. ι.

Ιερ. γ. β.

Ψαλ. μη. ιβ.

Ματθ. γ. ζ.

Κολασ. α. κδ.

Πραξ. ε. μα.

Εκκλησ. δ. α.

Λουκ. ϛ. κγ.

ἡδονῆς ὑπόθεσιν ἀμφιλότου· σὺ δὲ οὕτω σαυτὴν κατατείνουσα ὑπὸ τῆς ἀθυμίας, δίκην σαυτὴν ἀπαιτεῖς, συγχεομένη, ταραττομένη, πολλῆς πληρουμένη λύπης. Ταῦτα γὰρ ἐκείνοις ἔδει ποιεῖν, εἴ γε ὀψέ γοῦν ποτε ἠβουλήθησαν τὰ οἰκεῖα ἐπιγνῶναι κακά. ἐκεῖνοι πενθεῖν δίκαιοι ἂν εἶεν, θρηνεῖν, καταδύεσθαι, ἐγκαλύπτεσθαι, κατορωρύχθαι, μηδὲ τὸν ἥλιον τοῦτον ὁρᾷν, ἀλλ' ἐν σκότῳ που κατακλείσαντες ἑαυτοὺς τά τε οἰκεῖα θρηνεῖν κακά, καὶ οἷς τοσαύτας ἐκκλησίας περιέβαλον· σὲ δὲ ἀγάλλεσθαι καὶ χαίρειν χρή, ὅτι τὸ κεφάλαιόν σοι τῶν ἀγαθῶν κατώρθωται. οἶσθα γάρ, οἶσθα σαφῶς, ὅτι ὑπομονῆς ἴσον οὐδέν· ἀλλ' αὕτη μάλιστά ἐστιν ἡ βασιλὶς τῶν ἀρετῶν, ὁ θεμέλιος τῶν κατορθωμάτων, ὁ λιμὴν ὁ ἀκύμαντος, ἡ ἐν πολέμοις εἰρήνη, ἡ ἐν κλύδωνι γαλήνη, ἡ ἐν ἐπιβουλαῖς ἀσφάλεια, ἡ τὸν κατορθωκότα αὐτὴν ἀδάμαντος στερροτέραν ποιοῦσα· ἣν οὐχ ὅπλα κινούμενα, οὐ στρατόπεδα παραταττόμενα, οὐ μηχανήματα προσαγόμενα, οὐ τόξα, οὐ δόρατα ἀφιέμενα, οὐκ αὐτὸ τὸ τῶν δαιμόνων στρατόπεδον, οὐχ αἱ ζοφεραὶ φάλαγγες τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων, οὐκ αὐτὸς ὁ διάβολος μετὰ πάσης αὐτοῦ παραταττόμενος τῆς στρατιᾶς καὶ τῆς μηχανῆς παραβλάψαι δυνήσεται. τί τοίνυν δέδοικας; τίνος ἕνεκεν ἀλγεῖς, καὶ αὐτοῦ τοῦ ζῆν μεγετήσασα καταφρονεῖς, ἣν καιρὸς καλῇ; ἀλλὰ λύσιν ἐπιθυμεῖς ἰδεῖν τῶν κατεχόντων δεινῶν; ἔσται καὶ τοῦτο, καὶ ταχέως ἔσται, τοῦ Θεοῦ ἐπιτρέποντος. χαῖρε τοίνυν καὶ εὐφραίνου, καὶ ἐντρύφα σου τοῖς κατορθώμασι, καὶ μηδέποτε ἀπογνῷς, ὅτι σε ὀψόμεθα πάλιν, καὶ τῶν ῥημάτων σε ἀναμνήσομεν τούτων.

γρ. ἀγάθων

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ζ.

Οὐκ ἤμελλον ἄρα, οὐδὲ τῆς πόλεως ἀναχωρήσας, ἀπαλλάττεσθαι τῶν συντριβόντων ἡμῖν τὴν διάνοιαν. οἱ γὰρ κατὰ τὴν ὁδὸν ἡμῖν ἀπαντῶντες, οἱ μὲν ἐξ ἀνατολῆς, οἱ δὲ ἐξ Ἀρμενίας, οἱ δὲ ἀλλαχόθεν πολλαχόθεν τῆς οἰκουμένης, πηγὰς ἀφιᾶσι δακρύων ἡμᾶς βλέποντες, καὶ κωκυτοὺς προστιθέασι, καὶ δι' ὀδυρμῶν πᾶσαν παραπέμπουσι τὴν ὁδόν. Ταῦτα δὲ εἴρηκα, ἵνα μάθητε ὅτι πολλοὺς ἔχετε συναλγοῦντας ὑμῖν. οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο εἰς παραμυθίας λόγον. εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον ὡς βαρὺ καὶ ἀφόρητον ὁ προφήτης θρηνεῖ λέγων, Ὑπέμεινα συλλυπούμενον, καὶ οὐχ ὑπῆρξε, καὶ παρακαλοῦντας, καὶ οὐχ εὗρον· εὔδηλον ὅτι τοῦτο πολλὴν φέρει τὴν παραμυθίαν, τὸ κοινωνοὺς ἔχειν τῆς ἀθυμίας τὴν οἰκουμένην ἅπασαν. εἰ δὲ καὶ ἑτέραν ζητεῖς παραμυθίαν, ἡμεῖς, οἱ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα παθόντες κακά, ἐν ὑγιείᾳ καὶ ἀδείᾳ διάγομεν, ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ, ἀριθμοῦντες ἡμῶν τὰ παθήματα τὰ ποικίλα καὶ συνεχῆ, τὰς θλίψεις, τὰς ἐπιβουλάς, καὶ τῇ μνήμῃ τούτων ἐντρυφῶντες διηνεκῶς. Ταῦτ' οὖν καὶ αὐτὴ λογιζομένη σκέδασον τῆς ἀθυμίας τὸ νέφος, καὶ γράφε συνεχῶς ἡμῖν περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς. ἐπεὶ καὶ νῦν τοῦ κυρίου μου τοῦ ποθεινοτάτου Ἀραβίου ἐπεσταλκότος ἡμῖν, ἐθαύμασα πῶς ἡ σὴ τιμιότης οὐκ ἔστειλε, καίτοι τῆς κυρίας μου τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ σφόδρα σοι φίλης οὔσης. ἐννόει δὲ κἀκεῖνο, ὅτι καὶ τὰ χρηστὰ καὶ τὰ λυπηρὰ τοῦ παρόντος βίου παροδεύεται πάντως. εἰ στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδός, ἀλλ' ὅμως ὁδός. ἀναμνήσω γάρ σε ῥήματος, οὗ πολλάκις διελέχθην πρὸς σέ. εἰ καὶ πλατεῖα ἡ πύλη, καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδός, ἀλλ' ὅμως καὶ αὕτη ὁδός. ἀπαλλαγεῖσα τοίνυν τῆς γῆς, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ συνδέσμου τῆς σαρκός, διέγειρόν σου τῆς φιλοσοφίας τὸ πτερόν, μηδὲ ἀφῇς ὑπὸ τῆς σκιᾶς αὐτὸ καὶ τοῦ καπνοῦ (τοιαῦτα γὰρ τὰ ἀνθρώπινα) βαπτίζεσθαι *· ἀλλὰ κἂν ἴδῃς ἐκείνους τοὺς τοσαῦτα εἰς ἡμᾶς παρανομήσαντας, καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν ἔχοντας, καὶ τιμῆς ἀπολαύοντας καὶ δορυφορίας, ἐπίλεγε τὸ ῥῆμα τοῦτο· Πλατεῖα ἡ πύλη,

γρ. ὑφίασι

γρ. ἔχει

Ψαλ. ξη. κα.

γρ. δ

* γρ. καθίζεσθαι·

Ματθ. ζ. ιγ.

ἡ πύλη, καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ δάκρυε διὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν καὶ θρήνει. ὁ γὰρ ἐνταῦθα κακόν τι ποιῶν, εἶτα πρὸς τῷ μὴ δοῦναι δίκην καὶ τιμῆς παρὰ ἀνθρώπων ἀπολαύων, μέγιστον ἀπελεύσεται τιμωρίας ἐφόδιον ἔχων τὴν τιμήν. διά τοι τοῦτο καὶ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος χαλεπῶς ἀπετηγανίζετο, οὐ τῆς ὠμότητος μόνης ἕνεκεν, ἣν περὶ τὸν Λάζαρον ἐπεδείξατο, δίκας διδούς, ἀλλὰ καὶ τῆς εὐημερίας, ἧς ἐν ὠμότητι τοσαύτῃ διηνεκῶς ἀπολαύων, οὐδὲ ταύτῃ βελτίων ἐγένετο. ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια (οὐ γὰρ ″διελείπομεν ταῦτα συνεχῶς ἐπᾴδοντες) διαλεγομένη πρὸς ἑαυτήν, δέσποινά μου θεοφιλεστάτη, ἀπόθου τὸ βαρὺ τῆς ἀθυμίας φορτίον, καὶ δῆλον ἡμῖν τοῦτο ποίησον· ἵν', ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν ἐπέσταλκα, μαθὼν ὅτι γέγονέ σοί τι πλέον εἰς παραμυθίας λόγον, καὶ ἀπὸ τῶν γραμμάτων τῶν ἡμετέρων, συνεχέστερον χρήσωμαι τῷ φαρμάκῳ.

διελίπομεν

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ η.

Ὅταν ἴδω δήμους ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν κατὰ τὰς ὁδούς, κατὰ τοὺς σταθμούς, κατὰ τὰς πόλεις ἐκχεομένους καὶ ὁρῶντας ἡμᾶς καὶ δακρύοντας, ἐννοῶ ἐν τίσι τὰ ὑμέτερα. εἰ γὰρ οὗτοι νῦν πρῶτον ἡμᾶς ἑωρακότες οὕτω κατακλῶνται ὑπὸ τῆς ἀθυμίας, ὡς μηδὲ ἀνενεγκεῖν ῥᾳδίως, ἀλλ' ἱκετευόντων ἡμῶν καὶ παρακαλούντων καὶ συμβουλευόντων θερμοτέρους ἠφίεσαν δακρύων κρουνούς, εὔδηλον ὅτι παρ' ὑμῖν σφοδρότερος ὁ χειμών. ἀλλ' ὅσῳ σφοδρότερος ὁ χειμών, τοσούτῳ μείζονα τὰ βραβεῖα, εἰ διηνεκῶς αὐτὸν εὐχαρίστως ἐνέγκοιτε καὶ μετὰ τῆς ″προσηκούσης ἀνδρείας, ὥσπερ οὖν καὶ φέρετε. ἐπεὶ καὶ κυβερνῆται, ἀνέμου σφοδροῦ πνέοντος, ἂν μὲν ″πέρα τοῦ μέτρου τὰ ἱστία ἀναπετάσωσι, περιτρέπουσι τὸ σκάφος· ἂν δὲ συμμέτρως καὶ ὡς προσῆκεν, ἰθύνουσιν αὐτὸ μετὰ πολλῆς ἀσφαλείας. ταῦτ' οὖν εἰδυῖα, δέσποινά μου θεοφιλεστάτη, μὴ ἐκδῷς σεαυτὴν τῇ τῆς ἀθυμίας τυραννίδι, ἀλλὰ κράτει τῷ λογισμῷ τούτου τοῦ χειμῶνος (δύνασαι γάρ, καὶ οὐ μεῖζόν σου τῆς τέχνης τὸ κλυδώνιον) καὶ πέμπε γράμματα ἡμῖν τοῦτο ἀπαγγέλλοντα, ἵνα καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ διατρίβοντες, πολλὴν καρπωσώμεθα τὴν εὐφροσύνην, μαθόντες ὅτι μετὰ τῆς προσηκούσης σοι συνέσεως καὶ φιλοσοφίας ὑπήνεγκας τὴν ἀθυμίαν ταύτην. ταῦτα ἐκ τῆς Καισαρείας λοιπὸν ἐλθὼν ἐπέσταλκά σου τῇ τιμιότητι.

φερούσης
παρὰ τὸ
δέον

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ θ.

Ἀλλὰ καὶ τοῦτό σοι λέλυται τὸ δέος, τῆς ὁδοιπορείας ἕνεκα τῆς ἡμετέρας. καὶ γάρ, ὅπερ ἔφθην ἐπιστείλας, τὸ σῶμα ἡμῖν εἰς ὑγείαν καὶ πλείονα ῥῶσιν ἐπέδωκε, τοῦ τε ἀέρος καλῶς ἡμῖν κεχρημένου, τῶν τε ἀπαγόντων ἡμᾶς πᾶσαν ποιουμένων σπουδήν, ὥσπερ ὃ βουλόμεθα, ἀναπαύειν ἡμᾶς, καὶ ἔργον τοῦτο ποιουμένων. μέλλων δὲ ἀπὸ τῆς Νικαίας ἐξιέναι, ταύτην διεπεμψάμην τὴν ἐπιστολήν, τετάρτῃ μηνὸς τοῦ Ἰουλίου. γράφε οὖν συνεχῶς ἡμῖν περὶ τῆς ὑγείας τῆς σῆς. διακονήσεται γάρ σοι πρὸς τοῦτο ὁ δεσπότης μου Περγάμιος, ᾧ σφόδρα τεθάρρηκα. καὶ μὴ περὶ τῆς ὑγείας δὲ μόνον ἡμῖν δήλου τῆς σῆς, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ ἐσκεδάσθαι σοι τῆς ἀθυμίας τὸ νέφος. εἰ γὰρ μάθοιμεν διὰ τῶν γραμμάτων τῶν σῶν τοῦτο, καὶ συνεχέστερον ἐπιστελοῦμεν, ὡς ἀνύοντές τι πλέον δι' ὧν γράφομεν. εἰ τοίνυν ἐπιθυμεῖς πυκνότητος ἀπολαύειν ἐπιστολῶν, δήλου σαφῶς ἡμῖν, ὅτι γέγονέ τι πλέον ἀπὸ τῆς πυκνότητος, καὶ ὅτι μετὰ δαψιλείας τοῦτο παρέχονται. ἐπεὶ καὶ νῦν πολλῶν παρελθόντων ἐντεῦθεν τῶν δυναμένων γράμματα κομίσαι, μὴ δεξάμενος παρὰ τῆς σῆς τιμιότητος ἐπιστολὴν σφόδρα ἤλγησα.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ι.

Ὅσῳ τὰ τῶν πειρασμῶν ἐπιτείνεται, τοσούτῳ καὶ τὰ τῆς παρακλήσεως ἡμῖν αὔξεται, καὶ χρηστοτέρας ἔχομεν περὶ τῶν μελλόντων τὰς ἐλπίδας, καὶ νῦν δὲ κατὰ ῥοῦν ἡμῖν ἅπαντα φέρεται, καὶ ἐξ οὐρίας πλέομεν. τίς εἶδε; τίς ἤκουσεν; ὕφαλοι καὶ σπιλάδες, στρόβιλοι καὶ καταιγίδες καταρρήγνυνται, νὺξ ἀσέληνος, ζόφος βαθύς, κρημνοὶ καὶ σκόπελοι, καὶ διὰ τοιούτου πλέοντες πελάγους τῶν ἐν λιμένι σαλευόντων οὐδὲν χεῖρον διακείμεθα. ταῦτ' οὖν καὶ αὐτὴ λογιζομένη, δέσποινά μου θεοφιλεστάτη, ὑψηλοτέρα γίνου τῶν θορύβων τούτων καὶ τῶν κλυδώνων, καὶ δηλῶσαί μοι καταξίωσον τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς. ἡμεῖς γὰρ καὶ ἐν ὑγιείᾳ καὶ ἐν εὐθυμίᾳ διάγομεν. καὶ γὰρ τὸ σῶμα ἡμῶν ἐρρωμενέστερον γέγονε, καὶ καθαρὸν ἀναπνέομεν ἀέρα, οἵ τε συναποδημοῦντες ἡμῖν ἐπαρχικοὶ οὕτω θεραπεύουσιν, ὅτι οὐδὲ οἰκετῶν ἡμᾶς ἀφιᾶσι δεῖσθαι, αὐτοὶ τὰ οἰκετῶν ποιοῦντες. καὶ γὰρ ἥρπασαν τὸ ἐπίταγμα τοῦτο διὰ τὸν περὶ ἡμᾶς ἔρωτα, καὶ δορυφορεῖαι πανταχοῦ, ἑκάστου αὐτῶν μακαρίζοντος διὰ τὴν διακονίαν ταύτην. ἕν ἐστιν ἡμᾶς τὸ λυποῦν, τὸ μὴ θαρρεῖν, ὅτι καὶ αὐτὴ ἐν εὐθυμίᾳ διάγεις. δήλωσον δὲ τοῦτο, ἵνα καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἀπολαύωμεν εὐφροσύνης. καὶ τῷ κυρίῳ μου δὲ τῷ ποθεινοτάτῳ τέκνῳ ἡμῶν Περγαμίῳ πολλὰς χάριτας ἴσμεν. κἂν ἐθέλῃς ἡμῖν ἐπιστέλλειν, αὐτῷ πρὸς τοῦτο χρῆσαι, γνησίῳ τε ὄντι, καὶ σφόδρα ἡμῖν ἀνακειμένῳ, καὶ πάνυ αἰδουμένῳ τὴν κοσμιότητά σου καὶ τὴν εὐλάβειαν.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ια.

Τὴν ἀρρωστίαν διαφυγὼν, ἣν κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπέμεινα, ἧς καὶ τὰ λείψανα εἰς Καισάρειαν ἐκόμισα, καὶ πρὸς ὑγίειαν ἐπανελθὼν λοιπὸν καθαρὰν, ἐπιστέλλω σου τῇ εὐλαβείᾳ ἀπὸ Καισαρείας αὐτῆς, ἐν ᾗ πολλῆς ἀπολαύσας θεραπείας ῥᾷον διετέθην, ἰατρῶν ἀρίστων καὶ σφόδρα εὐδοκιμωτάτων, καὶ συμπαθείᾳ καὶ φίλτρῳ μᾶλλον, οὐχὶ τέχνῃ μόνον θεραπευόντων ἡμᾶς ἐπιτυχὼν, ὧν θάτερος καὶ συναπελθεῖν ἡμῖν ὑπέσχετο, καὶ ἕτεροι δὲ πλείους τῶν ἐν ἀξιώμασι. καὶ ἡμεῖς μὲν πολλάκις ἐπιστέλλομεν τὰ καθ' ἡμᾶς, αὐτὴ δὲ (ὃ καὶ ἔμπροσθεν ἐνεκάλεσα) σπανιάκις τοῦτο ποιεῖς. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι ῥᾳθυμίας σῆς ἐστι τοῦτο, καὶ οὐχὶ ἡ σπάνις τῶν γραμματηφόρων τοῦτο ποιεῖ, ὁ κύριός μου ὁ ἀδελφὸς τοῦ μακαρίου Μαξίμου τοῦ ἐπισκόπου πρὸ δύο τούτων ἀπήντησεν ἡμερῶν, καὶ αἰτηθεὶς παρ' ἡμῶν γράμματα, ἔφη σε μηδένα βουληθῆναι δοῦναι αὐτῷ· ἀλλὰ καὶ Τίγριον τὸν πρεσβύτερον αἰτηθέντα παρ' αὐτοῦ μὴ παρασχεῖν. παρακαλῶ, ὀνείδισον αὐτὸ τοῦτο αὐτῷ, τῷ γνησίῳ καὶ θερμῷ ἡμῶν ἐραστῇ, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ πᾶσι τοῖς περὶ Κυριακὸν τὸν ἐπίσκοπον. τοῦ γὰρ τόπου ἕνεκεν ὥστε ἐναλλαγῆναι, μήτε αὐτοῖς, μήτε ἄλλῳ μηδενὶ ἐνοχλεῖτε, δεδέγμεθα τὴν χάριν. ἴσως γὰρ ἠβουλήθησαν, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν. οὐ γὰρ παύσομαι τοῦτο ἐπιλέγων ἀεὶ ἐπὶ πᾶσί μοι τοῖς συμβαίνουσιν. ἔστω, τοῦτο οὐκ ἠδυνήθησαν· μὴ γὰρ γράφειν οὐκ ἠδύναντο; πολλὰ εὐχαρίστησον ταῖς κυρίαις μου, ταῖς ἀδελφαῖς τοῦ κυρίου μου τοῦ τιμιωτάτου ἐπισκόπου Περγαμίου, πολλὴν ὑπὲρ ἡμῶν ποιουμέναις σπουδήν. καὶ γὰρ τὸν κύριόν μου τὸν Δοῦκα τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ σφόδρα " κατεσκεύασαν περὶ ἡμᾶς

" γρ. περια

ἡμᾶς διαχεῖ αὐτό, ὡς σφόδρα κἄξιον ἐπιθυμεῖν ἡμᾶς ἐκεῖσε εἶναι. καὶ αὐτὴ δὲ συνεχῶς ἡμῖν δήλου τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς, καὶ τῶν ἀγαπώντων ἡμᾶς. ἡμῶν δὲ ἕνεκεν ἀφρόντις ἴσθι. καὶ γὰρ ἐν ὑγιείᾳ ἐσμὲν καὶ εὐθυμίᾳ, καὶ πολλῆς ἀπολαύομεν τῆς ἀνέσεως μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας. ἐπιθυμοῦμεν δὲ μαθεῖν περὶ τῶν κατὰ Κυριακὸν τὸν ἐπίσκοπον, εἰ ἀφείθησαν· καὶ οὐδεὶς ἡμῖν οὐδὲν σαφὲς ἀπήγγειλε. καὶ τοῦτο ἡμῖν δηλώσατε. εἰπὲ Κυριακῷ τῷ ἐπισκόπῳ, ὅτι λυπούμενος αὐτῷ οὐκ ἐπιστέλλω.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ β.

Μόλις ποτὲ ἀνεπνεύσαμεν εἰς τὴν Κουκουσὸν ἀφικόμενοι, ὅθεν καὶ ἐπιστέλλομεν· μόλις ποτὲ διεβλέψαμεν ἀπὸ τοῦ καπνοῦ καὶ τῆς ποικίλης τῶν κακῶν νεφέλης τῶν κατὰ τὴν ὁδὸν ἡμᾶς καταλαβόντων. νῦν μὲν γάρ, ἐπειδὴ παρῆλθε τὰ ὀδυνηρά, διηγοῦμαι αὐτὰ τῇ εὐλαβείᾳ σου. ὅτε γὰρ ἐν αὐτοῖς ἤμην, οὐκ ἐβουλόμην τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα μὴ σφόδρα σε λυπήσω. τριάκοντα σχεδὸν ἢ καὶ πλείους ἡμέρας πυρετοῖς χαλεπωτάτοις διετέλεσα παλαίων, καὶ οὕτω τὴν μακρὰν ταύτην καὶ χαλεπὴν ὁδεύων ὁδόν, καὶ ἑτέραις χαλεπωτάταις ἀρρωστίαις πολιορκούμενος ταῖς ἀπὸ τοῦ στομάχου. λόγισαι τὰ ἐντεῦθεν, οὐκ ἰατρῶν ὄντων, οὐ βαλανείων, οὐκ ἐπιτηδείων, οὐ τῆς ἄλλης ἀνέσεως· Ἰσαυρικοῦ φόβου πανταχόθεν ἡμᾶς πολιορκοῦντος, τῶν ἄλλων κακῶν, ὧνπερ ἡ δυσκολία τῶν ὁδῶν τίκτειν εἴωθε, φροντίδος, μερίμνης, ἀθυμίας, ἐρημίας τῶν θεραπευσόντων. ἀλλὰ νῦν ἅπαντα ταῦτα λέλυται. εἰς γὰρ τὴν Κουκουσὸν ἐλθόντες, τήν τε ἀρρωστίαν ἅπασαν ἀπεθέμεθα μετὰ τῶν λειψάνων, καί ἐσμεν ἐν ὑγιείᾳ καθαρωτάτῃ, τοῦ τε φόβου τῶν Ἰσαύρων ἀπηλλάγημεν, πολλῶν ἐνταῦθα στρατιωτῶν ὄντων, καὶ σφόδρα πρὸς αὐτοὺς παρατεταγμένων· τῶν τε ἐπιτηδείων ἀφθονία πάντοθεν ἡμῖν ἐπιρρεῖ, πάντων μετὰ πάσης εὐνοίας ἡμᾶς ὑποδεχομένων, καίτοι σφόδρα ἐρημοτάτου ὄντος τοῦ χωρίου. ἀλλ᾽ ἔτυχεν ὁ δεσπότης μου Διόσκορος ἐνταῦθα ὤν, ὃς καὶ εἰς Καισάρειαν ἀπέστειλεν οἰκέτην εἰς αὐτὸ τοῦτο, παρακαλῶν καὶ δεόμενος μὴ προτιμῆσαι τῆς αὐτοῦ οἰκίας ἑτέραν· καὶ ἕτεροι δὲ πλείους. ἀλλ᾽ ἀναγκαῖον ἐνόμισα τῶν ἄλλων τοῦτον προτιμῆσαι. καὶ κατήχθημεν ἐν τοῖς αὐτοῦ, καὶ πάντα ἡμῖν αὐτὸς ποιεῖ, ὡς καὶ καταβοᾶν αὐτοῦ συνεχῶς διὰ τὴν πολλὴν δαψίλειαν καὶ τὴν ἀφθονίαν, ἣν βούλεται παρέχειν. δι᾽ ἡμᾶς γοῦν καὶ μετέστη χωρίον οἰκῶν, ὥστε παντὶ θεραπεῦσαι τρόπῳ, τήν τε οἰκίαν ἡμῖν κατασκευάσαι πρὸς χειμῶνα ἐπιτηδείαν, πάντα ποιῶν ὑπὲρ τούτου καὶ πραγματευόμενος. καὶ ὅλως οὐδὲν ἐλλέλειπται θεραπείας ἕνεκεν. καὶ ἕτεροι δὲ πολλοὶ ἐπίτροποι καὶ οἰκονόμοι παρὰ τῶν δεσποτῶν τῶν ἑαυτῶν κελευσθέντες διὰ γραμμάτων συνεχῶς παραγίνονται, ἕτοιμοι κατὰ πάντα τρόπον ἡμᾶς ἀναπαῦσαι. ταῦτα δὲ πάντα εἴρηκα, καὶ τὰ μὲν ἀπωδυράμην τὰ πρότερα, τὰ δὲ εἶπον τὰ χρηστά, ἵνα μὴ προπετῶς τις ἡμᾶς ἐντεῦθεν ἐγείρῃ. εἰ μὲν γὰρ οἱ βουλόμενοι δοῦναι ἡμῖν τὴν χάριν, κυρίους ἡμᾶς ποιοῖεν τοῦ εἶναι ὅπου βουλόμεθα, καὶ μὴ πάλιν ἕτερον ἡμῖν μέλλοιεν ἀποκληροῦν τόπον ὃν ἂν θέλωσι, καταδέξαι τὴν χάριν· εἰ δὲ ἐνθένδε ἡμᾶς ἀνιστάντες, εἰς ἕτερον μέλλοιεν πέμπειν τόπον, καὶ πάλιν ὁδοί, καὶ πάλιν ἀποδημίαι, ἐμοὶ σφόδρα τοῦτο χαλεπώτερον· πρῶτον μέν, μή ποτε εἰς μακρότερον ἢ εἰς χαλεπώτερον ἡμᾶς πέμψωσι χωρίον· ἔπειτα δέ, ὅτι μυρίων ἐξοριῶν ἐμοὶ τὸ ὁδεύειν χαλεπώτερον. καὶ γὰρ εἰς αὐτὰς ἡμᾶς κατήνεγκε τοῦ θανάτου τὰς πύλας ταύτης τῆς ἀποδημίας ἡ δυσκολία. καὶ διατελοῦμεν νῦν ἐν Κουκουσῷ, τῇ διηνεκεῖ καθέδρᾳ καὶ ἡσυχίᾳ ἀνακτώμενοι ἑαυτούς, καὶ τὴν ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ γενομένην ἡμῖν ταλαιπωρίαν, καὶ τὰ συντετριμμένα ἡμῶν ὀστᾶ, καὶ τὴν ταλαιπωρηθεῖσαν σάρκα διὰ τῆς ἡσυχίας θεραπεύοντες. ἀπήντησε δὲ καὶ ἡ κυρία μου Σαβινιανὴ ἡ διάκονος κατὰ τὴν ἡμέραν τὴν αὐτὴν, καθ' ἣν καὶ ἡμεῖς ἀπηντήσαμεν, συντετριμμένη μὲν καὶ τεταλαιπωρημένη, ἅτε ἐν τούτῳ τῆς ἡλικίας οὖσα, ἔνθα καὶ κινεῖσθαι δύσκολον· ὅμως δὲ τῇ προθυμίᾳ νεάζουσα, καὶ μηδενὸς ἐπαισθανομένη τῶν λυπηρῶν. ἑτοίμη γὰρ ἔφησεν εἶναι καὶ εἰς Σκυθίαν ἀπαντήσασθαι· ἐπειδὴ τοιοῦτος ἐκράτει λόγος, ὡς ἐκεῖ ἡμῶν ἀπαχθησομένων. ἑτοίμη δέ ἐστιν, ὥς φησι, μηκέτι ὑποστρέφειν μηδαμοῦ, ἀλλ' ἐκεῖ διατρίβειν, ἔνθα ἂν ὦμεν. σφόδρα δὲ αὐτὴν ὑπεδέξαντο οἱ τῆς ἐκκλησίας μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς καὶ τῆς εὐνοίας. καὶ ὁ κύριός μου δὲ Κωνστάντιος ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος πάλαι ἂν ἐνταῦθα ἦν. καὶ γὰρ καὶ ἐπέστειλέ μοι παρακαλῶν, ἵνα ἐπιτρέψω αὐτῷ ἐλθεῖν· τῆς γὰρ ἐμῆς γνώμης χωρὶς μηδὲ ἂν τολμῆσαι παραγενέσθαι, καίτοι σφόδρα ἐπιθυμῶν, καὶ, ὥς φησιν, οὐδὲ αὐτόθι μένειν δυνάμενος. κρύπτεται γὰρ καὶ λανθάνει. τοσαῦτα αὐτῷ συνεχῆ κακὰ, καθώς φησι. παρακαλῶ τοίνυν, μὴ ἄλλως ποιήσῃς τοῦ τόπου ἕνεκεν. εἰ δ' αὖ πάλιν δοκιμασίας ἀποπειρᾶσθαι τῆς γνώμης αὐτῶν, αὐτὴ μὲν οἴκοθεν μηδὲν εἴπῃς· δοκίμασον δὲ, ποῦ προσήρμωται, κατὰ τὴν σύνεσίν σου· δύνασαι γάρ. κἂν ἴδῃς ὅτι πλησίον αὐτόθι που ἐν παραθαλασσίῳ πόλει, ἢ ἐν Κυζίκῳ, ἢ Νικομηδείας πλησίον, καὶ τοῦτο καταδέξαι. εἰ δ' ἄρα μακρότερόν που, ἢ τοῦ τόπου τούτου μακρότερον, ἢ τοσοῦτον ὅσον οὗτος, μὴ ἕλῃ· ἐπεὶ σφόδρα τοῦτό μοι βαρὺ καὶ χαλεπώτατον. τέως γὰρ πολλῆς ἀνέσεως ἐνταῦθα ἀπολαύομεν, ὡς καὶ ἐν δύο ἡμέραις ἅπασαν τὴν ἀηδίαν ἀπονίψασθαι τὴν ἐκ τῆς ὁδοῦ γεγενημένην ἡμῖν.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ιγ.

ΤΙ θρηνεῖς; τί κόπτεις σαυτὴν, καὶ δίκας ἀπαιτεῖς, ἃς οὐδὲ οἱ ἐχθροί σου ἀπαιτῆσαί σε ἴσχυσαν, οὕτω τῇ τυραννίδι τῆς ἀθυμίας ἐκδοῦσά σου τὴν ψυχήν; τὰ γὰρ γράμματα, ἃ διὰ Πατρικίου ἡμῖν διεπέμψω, ταῦτα ἐδήλωσέ σου τὰ τραύματα τῆς διανοίας. διὸ καὶ σφόδρα ἀλγῶ καὶ ὀδυνῶμαι, ὅτι ὀφείλουσα πάντα κινεῖν καὶ πραγματεύεσθαι, ὥστε ἀπελαύνειν σου τῆς ψυχῆς τὴν ἀθυμίαν, περιέρχῃ συνάγουσα λογισμοὺς ὀδυνηροὺς, καὶ τὰ μὴ ὄντα (τοῦτο γὰρ καὶ ἔφησαν) ὡς ὄντα ἀναπλάττουσα, καὶ καταξαίνουσα σαυτὴν εἰκῇ καὶ μάτην καὶ ἐπὶ βλάβῃ μεγίστῃ. τί γάρ σε λυπεῖ; ὅτι Κουκουσοῦ οὐκ ἴσχυσας ἡμᾶς μεταστῆσαι; καίτοιγε τὸ σὸν μέρος μετέστησας, πάντα κινήσασα καὶ πραγματευσαμένη. εἰ δὲ εἰς τέλος τὸ ἔργον οὐκ ἦλθεν, οὐδὲ διὰ τοῦτο ἀλγεῖν δεῖ. ἴσως γὰρ ἔδοξε τῷ Θεῷ μακροτέρους μοι τεθῆναι τοὺς δρόμους τοὺς διαύλους, ὥστε καὶ λαμπροτέρους γενέσθαι τοὺς στεφάνους. τί τοίνυν ἀλγεῖς ὑπὲρ τούτων, ἀφ' ὧν ἡμεῖς ἀνακηρυττόμεθα; δέον σε σκιρτᾷν διὰ ταῦτα καὶ χορεύειν καὶ στεφανοῦσθαι, ὅτι τοσούτου κατηξιώθημεν πράγματος σφόδρα ὑπερβαίνοντος ἡμῶν τὴν ἀξίαν. ἀλλ' ἡ ἐρημία σε λυπεῖ τῶν ἐνταῦθα; καὶ τί τῆς διατριβῆς τῆς ἐνταῦθα ἥδιον; ἡσυχία, γαλήνη, ἀπραγμοσύνη πολλὴ, σώματος εὐρωστία. εἰ γὰρ μήτε ἀγορὰν, μήτε ὤνιον ἔχει ἡ πόλις, οὐδὲν τούτων πρὸς ἐμέ. πάντα γάρ μοι καθάπερ ἐκ πηγῶν ἐπιρρεῖ. καὶ γὰρ τὸν κύριόν μου τὸν ἐπίσκοπον τὸν ἐνταῦθα, καὶ τὸν κύριόν μου Διόσκορον ἔχω ἔργον τοῦτο ποιουμένους δι' ὅλου, τὴν ἡμετέραν ἀνάπαυσιν. ἐρεῖ δέ σοι καὶ ὁ καλὸς Πατρίκιος, ὅπως διάγομεν ἐν εὐθυμίᾳ, ἐν εὐφροσύνῃ, ἐν θεραπείᾳ πολλῇ, τόγε εἰς τὴν διατριβὴν τὴν ἐνταῦθα ἧκον. εἰ δὲ τὰ ἐν Καισαρείᾳ θρηνεῖς, καὶ τοῦτο ἀναξίως σου ποιεῖς. καὶ γὰρ ἐκεῖ λαμπρότεροι πάλιν ἐπλάκησαν ἡμῖν οἱ στέφανοι, ὡς πάντας ἡμᾶς ἀνακηρύττειν, ἀναγορεύειν, θαυμάζειν, ἐκπλήττεσθαι, ἐφ' οἷς κακῶς παθόντες ἐξεβλήθημεν. ἀλλὰ ταῦτα μηδεὶς τέως εἰδέτω, εἰ καὶ πολλοὶ αὐτὰ διαθρυλλοῦσιν. ἐδήλωσε γάρ μοι ὁ κύριός μου Παιάνιος, ὅτι οἱ πρεσβύτεροι αὐτοῦ τοῦ Φαρετρίου πάρεισιν αὐτόθι, οἳ ἔφησαν ἡμῖν κοινωνεῖν, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς τοὺς ἐναντίους, μηδὲ συγγίνεσθαι αὐτοῖς, μηδὲ κοινωνῆσαι. ἵν' οὖν μὴ διαταράξωμεν αὐτοὺς, μηδεὶς ταῦτα εἰδέτω. καὶ γὰρ σφόδρα χαλεπὰ τὰ συμβάντα εἰς ἡμᾶς. καὶ εἰ μηδὲν ἄλλο ἐπεπόνθειν δεινὸν, ἤρκει τὰ ἐκεῖσε γενόμενα μυρία μοι προξενῆσαι βραβεῖα. οὕτω περὶ τῶν ἐσχάτων ἡμῖν ὁ κίνδυνος γέγονε. παρακαλῶ δὲ, ἀπόρρητα ἔστω παρὰ σοί· καὶ ἐν βραχεῖ σοι αὐτὰ διηγήσομαι, οὐχ ἵνα λυπήσω, ἀλλ' ἵνα εὐφράνω. αὗται γάρ μου τῆς ἐμπορίας αἱ ὑποθέσεις, οὗτός μου ὁ πλοῦτος, αὕτη τῶν ἁμαρτημάτων μου ἡ δαπάνη, τὸ συνεχῶς διὰ τοιούτων ὁδεύειν πειρασμῶν, καὶ ἐπάγεσθαί μοι τούτους, παρ' ὧν οὐδαμῶς προσεδόκησα. ἐπεὶ γὰρ ἐμέλλομεν ἐπιβαίνειν τῆς Καππαδοκῶν χώρας ἀπαλλαγέντες τοῦ Γαλάτου, κἀκείνου σχεδὸν θάνατον ἡμῖν ἀπειλήσαντος, πολλοὶ κατὰ τὴν ὁδὸν ἡμῖν ἀπήντων λέγοντες, ὅτι ὁ κύριος Φαρέτριος ἀναμένει σε, καὶ πανταχοῦ περιέρχεται, μὴ ἀποτύχῃ τῆς συντυχίας σου, καὶ πάντα ποιεῖ καὶ πραγματεύεται, ὥστε σε ἰδεῖν καὶ περιπτύξασθαι καὶ πᾶσαν ἀγάπην ἐπιδείξασθαι· καὶ τὰ μοναστήρια ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐκίνησεν. ἐγὼ δὲ ταῦτα ἀκούων, τούτων μὲν οὐδὲν προσεδόκων, ἀλλὰ τὰ ἐναντία ἀνετύπουν παρ' ἐμαυτῷ. τῶν μέντοι ταῦτα ἀπαγγελλόντων οὐδενὶ τούτων οὐδὲν ἔλεγον. ἐπεὶ δὲ ἐπέβην ὀψέ ποτε τῆς Καισαρείας, κατειργασμένος, τεταριχευμένος, ἐν αὐτῇ τῆς φλογὸς τῇ ἀκμῇ τοῦ πυρετοῦ κείμενος, ἀλύων, τὰ ἔσχατα πάσχων, ἐπέτυχον καταγωγίου πρὸς αὐτῇ τῆς πόλεως τῇ ἐσχατιᾷ κειμένου, καὶ σπουδὴν ἐποιούμην ὥστε καὶ ἰατροῖς συντυχεῖν, καὶ τὴν κάμινον ἐκείνην σβέσαι. ἦν γὰρ αὐτὴ ἡ ἀκμὴ τοῦ τεταρταίου, καὶ προσῆν καὶ ἡ τῆς ὁδοῦ ταλαιπωρία, ὁ κάματος, ἡ συντριβὴ, ἡ τῶν θεραπευόντων ἐρημία, ἡ τῶν ἐπιτηδείων ἀπορία, τὸ μηδένα παρεῖναι ἡμῖν ἰατρῶν, τὸ καμάτῳ καὶ θάλπει καὶ ἀγρυπνίαις καταπαθεῖναι· καὶ σχεδὸν αὐτόνεκρος ὢν, εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν. τότε δὴ παρεγένοντο ὁ κλῆρος ἅπας, ὁ δῆμος, μονάζοντες, μονάστριαι, ἰατροί· καὶ πολλῆς ἀπήλαυον θεραπείας, πάντων ἅπαντα ἡμῖν διακονουμένων, ὑπηρετουμένων. ἀλλὰ καὶ οὕτω πολλῷ τῷ καύσῳ τῆς φλογὸς κατεχόμενος, ἐν ἐσχάτοις ἦμεν δεινοῖς. τέλος κατὰ μικρὸν * ἐλώφα τὸ νόσημα. ὁ δὲ Φαρέτριος οὐδαμοῦ, ἀλλ' ἀνέμενεν ἡμῶν τὴν ἔξοδον, οὐκ οἶδα τί δόξαν αὐτῷ. ἐπεὶ τοίνυν εἶδον ἠρέμα λωφῆσαν τὸ κακὸν, ἐβουλευόμην λοιπὸν περὶ ἀποδημίας, ὥστε ἐπιλαβέσθαι τῆς Κουκουσοῦ, καὶ μικρὸν ἀναπαύσασθαι τῶν τῆς ὁδοῦ συμφορῶν. καὶ ἐν τούτοις ἡμῶν ὄντων, ἀπαγγέλλονται ἀθρόοι Ἴσαυροι, πλῆθος ἄπειρον, κατατρέχοντες τὴν Καισαρέων χώραν, καί τινα κώμην μεγάλην ἐμπρήσαντες, καὶ τὰ ἔσχατα διαθέντες. τοῦτο ἀκούσας ὁ Τριβοῦνος, λαβὼν τοὺς στρατιώτας, οὓς εἶχεν, ἐξῆλθεν. ἐδεδοίκεσαν γὰρ μὴ καὶ τῇ πόλει προσβάλωσι, καὶ πάντες ἦσαν ἐν φόβῳ, πάντες ἐν ἀγωνίᾳ, περὶ αὐτοῦ τοῦ ἐδάφους τῆς πατρίδος κινδυνεύοντες, ὡς καὶ αὐτοὺς τοὺς πρεσβυτέρους τὴν φυλακὴν τῶν τειχῶν μεταχειρίζειν. ἐν τούτοις τῶν πραγμάτων ὄντων, ἀθρόοι ὑπὸ τὴν ἕω δροῦγγος μοναζόντων (οὕτω γὰρ δεῖ εἰπεῖν, καὶ τῇ λέξει τὴν μανίαν αὐτῶν ἐνδείξασθαι) ἐπέστησαν τῇ οἰκίᾳ, ἔνθα ἦμεν, ἀπειλοῦντες αὐτὴν καίειν, ἐμπιμπρᾷν, τὰ ἔσχατα ἡμᾶς διαθεῖναι, εἰ μὴ ἐξέλθοιμεν. καὶ οὔτε ὁ τῶν Ἰσαύρων αὐτοὺς φόβος, οὔτε ἡ ἀρρωστία οὕτω σφοδρῶς ἐπικειμένη, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἐποίησεν ἐπιεικεστέρους αὐτούς· ἀλλ' ἐπέκειντο τοσούτου θυμοῦ πνέοντες, ὡς καὶ αὐτοὺς φοβηθῆναι τοὺς ἐπαρχικούς. καὶ γὰρ καὶ αὐτοῖς ἠπείλουν πληγὰς, καὶ ἐκαλλωπίζοντο, ὡς καὶ ἤδη πολλοὺς αἰσχρῶς τυπτήσαντες ἐπαρχικούς. ταῦτα οἱ ἐπαρχικοὶ ἀκούσαντες κατέφυγον εἰς ἡμᾶς, παρεκάλουν τε καὶ ἐδέοντο, ὅτι κἂν εἰς Ἰσαύρους μέλλωμεν ἐμπίπτειν, ἀπάλλαξον ἡμᾶς τῶν θηρίων τούτων. ἀκούσας ὁ ἡγεμὼν κατέδραμεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν βουλόμενος ἡμῖν βοηθῆσαι. οὐδὲ ἐκείνου παρακαλοῦντος ἠνέσχοντο οἱ μονάζοντες, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἠσθένησεν. ὁρῶν τοίνυν τὰ πράγματα ἐν ἀπορίᾳ

πολλῇ,

Κύρης

ἔληξε καὶ

μι

μετὰ μεγά-
λου θυμοῦ, ὥστε

πολλῇ, καὶ οὔτε τολμῶν ἡμῖν συμβουλεῦσαι εἰς φόνον φανερὸν ἐξελθεῖν, οὔτε πάλιν ἔνδον μένειν διὰ τὴν τοσαύτην ἐκείνων μανίαν, ἔπεμψε πρὸς τὸν Φαρέτριον παρακαλῶν ὀλίγον ἐνδοῦναι ἡμερῶν ἀριθμὸν, διά τε τὴν ἀρρωστίαν, διά τε τοὺς ἐπικειμένους κινδύνους. καὶ οὐδὲ οὕτως ἐγένετό τι πλέον· ἀλλὰ τῇ ἑξῆς σφοδρότεροι παρεγένοντο, καὶ τῶν πρεσβυτέρων οὐδεὶς ἐτόλμα παρελθεῖν καὶ βοηθῆσαι, ἀλλ' αἰσχυνόμενοι καὶ ἐρυθριῶντες (κατὰ γὰρ γνώμην Φαρετρίου ἔλεγον ταῦτα γίνεσθαι) ἐκρύπτοντο, ἐλάνθανον, καλούμενοι παρ' ἡμῶν, οὐχ ὑπήκουον. τί δεῖ πολλὰ λέγειν; καὶ φόβων τοσούτων ἐπικειμένων, καὶ θανάτου σχεδὸν δήλου, καὶ τοῦ πυρετοῦ με κατεργαζομένου (οὐδὲ γὰρ ἤμην ἀπαλλαγεὶς οὐδέπω τῶν κακῶν τῶν ἐντεῦθεν) μεσημβρίας μέσης ῥίψας ἐμαυτὸν εἰς τὸ λεκτίκιον ἐξηγόμην ἐκεῖθεν, τοῦ δήμου παντὸς κωκύοντος, ὀλολύζοντος, ἐπαρωμένου τῷ ταῦτα πεποιηκότι, ὀλοφυρομένων πάντων, θρηνούντων. ἐπειδὴ δὲ τῆς πόλεως "ἐξῆλθον, καὶ τῶν κληρικῶν τινες ἐλθόντες ἠρέμα ἡμᾶς προέπεμψαν "ὀδυρόμενοι, καί τινων λεγόντων ἀκούσαντες, ποῦ αὐτὸν ἀπάγετε εἰς φανερὸν θάνατον; ἕτερος ἔλεγε πρὸς ἡμᾶς τῶν σφόδρα ἡμᾶς φιλούντων· ἄπελθε, δέομαί σου, εἰς Ἰσαύρους "ἔμπεσον, μόνον ἡμῶν ἀπαλλάγηθι. ὅπου γὰρ ἂν ἐμπέσῃς, εἰς ἀσφάλειαν ἐμπίπτεις, ἂν τὰς ἡμετέρας διαφύγῃς χεῖρας. ταῦτα "ἀκούουσα καὶ ὁρῶσα ἡ καλὴ Σελευκία [, ἡ τοῦ κυρίου μου Ρουφίνου ἐλευθέρα,] (καὶ γὰρ σφόδρα ἡμᾶς ἐθεράπευσε) παρεκάλεσε καὶ ἐδεήθη ὥστε εἰς τὸ προάστειον αὐτῆς καταλῦσαι περὶ πέντε μιλίων τῆς πόλεως ὄν. καὶ συνέπεμψεν ἡμῖν ἀνθρώπους, καὶ ἀπήλθομεν ἐκεῖσε. ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖ ἤμελλεν ἡμῶν ἀποστήσεσθαι ἡ "ἐπιβουλὴ αὕτη. ὡς γὰρ ἔγνω ὁ Φαρέτριος, ἐδήλωσεν αὐτῇ, καθὼς ἔλεγον, πολλὰς ἀπειλὰς, ἐπειδή με εἰς τὸ προάστειον αὐτῆς ὑπεδέξατο. κἀγὼ τούτων ᾔδειν οὐδέν. ἀλλ' ἐξελθοῦσα πρὸς ἡμᾶς ταῦτα μὲν ἡμᾶς ἀπέκρυβεν, ἐδήλου δὲ τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτῆς ἐκεῖσε ὄντι πᾶσάν τε ἡμῖν ἀνάπαυσιν παρασχεῖν· καὶ εἴ τινες ἐπέλθοιεν μονάζοντες βουλόμενοι ἡμᾶς ἐνυβρίσαι ἢ συντρῖψαι, συναγαγεῖν γεωργοὺς ἀπὸ τῶν ἄλλων αὐτῆς χωρίων, καὶ οὕτω παρατάξασθαι πρὸς αὐτούς. παρεκάλει δὲ καὶ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς κάστελλον ἔχουσαν καὶ ἀχείρωτον οὖσαν καταφυγεῖν, ὥστε τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν μοναζόντων ἐκφυγεῖν τὰς χεῖρας. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἠνεσχόμην, ἀλλ' ἤμην ἐν τῷ προαστείῳ, οὐδὲν εἰδὼς τῶν μετὰ ταῦτα κατασκευαζομένων οὐδέ τι. οὐδὲ τοῦτο αὐτοῖς ἤρκεσεν εἰς τὸ ἀποστῆναι τῆς καθ' ἡμῶν μανίας. εἶτα νυκτῶν μέσων οὐδὲν τούτων εἰδὼς (πολὺς γὰρ ἐπέκειτο ὁ Φαρέτριος ἀπειλῶν ἐκείνῃ, καθώς φασι, καταναγκάζων, ὠθῶν, ὥστε ἡμᾶς ἐκβαλεῖν καὶ τοῦ προαστείου) οὐ φέρουσα ἡ γυνὴ τὴν ἐπήρειαν αὐτοῦ, οὐκ εἰδότος ἐμοῦ, ἐδήλωσεν αὐτόθι ὅτι οἱ βάρβαροι ἐπέστησαν, αἰσχυνομένη τὴν ἀνάγκην εἰπεῖν ἣν ὑπέμεινε. καὶ μέσων νυκτῶν εἰσελθὼν πρός με Εὐήθιος ὁ πρεσβύτερος, καθεύδοντά με διεγείρας, μετὰ πολλῆς τῆς βοῆς ταῦτα ἔλεγεν· ἀνάστηθι, παρακαλῶ, βάρβαροι ἐπέστησαν ἐνταῦθα πλησίον. ἐννόησον τίς ἤμην ταῦτα ἀκούων. εἶτα ὡς πρὸς αὐτὸν εἶπον, καὶ τί δεῖ πρᾶξαι, εἰς τὴν πόλιν οὐ δυνάμεθα καταφυγεῖν, μὴ χαλεπώτερα πάθωμεν ὧν Ἴσαυροι μέλλουσιν ἡμῖν ποιεῖν, ἠνάγκαζεν ἐξιέναι. νὺξ ἦν ἀσέληνος, νὺξ μέση, ζοφώδης, σκοτεινή. καὶ τοῦτο αὐτὸ πάλιν ἀπορίας ἀνάμεστον ἦν ἡμῖν. καὶ οὐδεὶς ὁ παρών, οὐδεὶς ὁ βοηθῶν. πάντες γὰρ ἡμᾶς ἐγκατέλιπον. ὅμως ὑπὸ τοῦ φόβου συνωθηθεὶς, καὶ προσδοκῶν εὐθέως ἀποθανεῖσθαι, διαναστὰς ἦν τεταλαιπωρημένος, κελεύσας λαμπάδας ἀνάψαι. ἀλλὰ καὶ ταύτας ὁ πρεσβύτερος ἐκέλευσε σβέννυσθαι, μήποτε, φησὶν, οἱ βάρβαροι τῷ φωτὶ καλούμενοι πρὸς ἡμᾶς, ἐπιτεθῶσιν ἡμῖν. ἐσβέσθησαν καὶ αἱ λαμπάδες. εἶτα ὁ Βούρδων ὁ φέρων ἡμῖν τὸ λεκτίκιον (τραχεῖα γὰρ ἦν σφόδρα ἡ ὁδὸς καὶ ἀνάντης καὶ λιθώδης) κατενεχθεὶς ἐπὶ γόνυ κατήνεγκέ με ἔνδον ὄντα, καὶ μικροῦ δεῖν ἤμελλον ἀπόλλυσθαι. εἶτα ἐκπηδήσας, συρόμενος περιεπάτουν ὑπὸ Εὐηθίου τοῦ πρεσβυτέρου" κατεχόμενος. κατεπήδησε γὰρ καὶ αὐτὸς τοῦ ὑποζυγίου. καὶ οὕτω χειραγωγούμενος ἐβάδιζον,

γρ. ἐξήλθομεν

γρ. ὀδυρόμ.

γρ. ἔμπεσοι

γρ. ἀκούσα

γρ. βία

γρ. βοηθοῦ

ἐβάδιζον, μᾶλλον δὲ εἱλκόμην. ὅτε γὰρ βαδίζειν ἦν εἰς τοιαύτην δυσχωρίαν καὶ ὄρη χαλεπὰ ἐν νυκτὶ μέσῃ. ἐννόησον τί με πάσχειν εἰκὸς ἦν τοσούτοις συνεχόμενον κακοῖς, καὶ τοῦ πυρετοῦ ἐπικειμένου, καὶ μηδὲν εἰδότα τῶν κατεσκευασμένων, ἀλλὰ δεδοικότα βαρβάρους, καὶ τρέμοντα, καὶ προσδοκῶντα εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐμπεσεῖσθαι. οὐ δοκεῖ σοι ταῦτα μόνα τὰ παθήματα, εἰ καὶ μηδέν μοι ἕτερον συμβεβήκει, πολλὰ ἡμῖν δύνασθαι διαλύειν τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ πολλήν μοι παρέχειν εὐδοκιμήσεως ἀφορμήν; τὸ δὲ αἴτιον, ὡς ἔγωγε οἶμαι, πάντες εὐθέως εἰσελθόντα με ἐν Καισαρείᾳ, οἱ ἐν ἀξιώμασιν, οἱ ἀπὸ Βικαρίας, οἱ ἀπὸ ἡγεμονιῶν, σοφισταί, οἱ ἀπὸ Τριβουνῶν, ὁ δῆμος ἅπας καθ' ἑκάστην ἑώρων ἡμέραν, ἐθεράπευον, ἐπὶ τῆς κόρης τῶν ὀφθαλμῶν ἐβάσταζον. ταῦτα οἶμαι ὑποκνίσαι τὸν Φαρέτριον, καὶ τὸν φθόνον τὸν ἐλάσαντα ἡμᾶς ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως οὐδὲ ἐνταῦθα ἡμῶν ἀποστῆναι, ὡς ἔγωγε οἶμαι. οὐδὲ γὰρ ἀποφαίνομαι, ἀλλ' ὑποπτεύω. τί ἄν τις εἴποι τὰ ἄλλα τὰ κατὰ τὴν ὁδόν, τοὺς φόβους, τοὺς κινδύνους; ἅπερ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀναμιμνησκόμενος αὐτός, καὶ * ἐν διανοίᾳ περιφέρων, πέτομαι ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, σκιρτῶ ὡς θησαυρὸν μέγαν ἔχων ἀποκείμενον. καὶ γὰρ ὡς ἔχων, οὕτω διάκειμαι. διὸ καὶ τὴν σὴν παρακαλῶ τιμιότητα χαίρειν ἐπὶ τούτοις, εὐφραίνεσθαι, σκιρτᾶν, τὸν Θεὸν δοξάζειν τὸν καταξιώσαντα ἡμᾶς τοιαῦτα παθεῖν. καὶ παρὰ σαυτῇ παρακαλῶ ταῦτα ἔχειν, καὶ πρὸς μηδένα ἐξειπεῖν· εἰ καὶ τὰ μάλιστα οἱ ἐπαρχικοὶ πᾶσαν ἐμπλῆσαι τὴν πόλιν ἔχουσι, καὶ αὐτοὶ περὶ τῶν ἐσχάτων κινδυνεύσαντες. πλὴν παρὰ τῆς σῆς εὐλαβείας μηδεὶς εἰδέτω τοῦτο, ἀλλὰ καὶ κατάστελλε τοὺς λέγοντας. εἰ δὲ διὰ τὰ λείψανα τῆς κακώσεως ἀλγεῖς, μάθε σαφῶς, ὅτι καθαρῶς ἀπάντων ἀπηλλάγην, καὶ ἐρρωμενέστερον ἔχω τὸ σῶμα, ἢ αὐτόθι διέτριβον. τὸν δὲ κρυμὸν τί δέδοικας; καὶ γὰρ καὶ οἰκήματα ἐπιτήδεια ἡμῖν κατεσκεύασται, καὶ πάντα ὁ κύριός μου Διόσκορος ποιεῖ καὶ πραγματεύεται, ὥστε μηδὲ μικρὰν αἴσθησιν ἡμᾶς λαβεῖν ἀπὸ τοῦ κρυμοῦ. εἰ δὲ δεῖ ἀπὸ τῶν προοιμίων στοχάζεσθαι, ἐμοὶ ὁ νῦν ἀὴρ ἀνατολικὸς εἶναι δοκεῖ, καὶ οὐδὲν ἔλαττον Ἀντιοχείας. τοσοῦτον τὸ θάλπος, τοσαύτη ἡ εὐκρασία τοῦ ἀέρος. σφόδρα δέ με ἐλύπησας εἰποῦσα, ὅτι ἴσως καὶ πρὸς ἡμᾶς λυπῇ ὡς ἀμελήσαντας. καίτοι πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἐπέσταλκα πρὸς τὴν σὴν τιμιότητα, παρακαλῶν μὴ κινεῖν με ἐντεῦθεν. ἐγὼ δὲ τοῦτο ἐννοῆσαι εἶχον; πολλῆς σοι ἀπολογίας δεῖ καὶ πολλῶν ἱδρώτων καὶ καμάτων, ἵνα δυνηθῇς πρὸς τοῦτο ἀπολογήσασθαι τὸ ῥῆμα. τάχα δὲ ἐκ μέρους καὶ ἀπολελόγησαι εἰποῦσα, ὅτι ἁπλῶς λογίζομαι τοῦτο, ὑπὲρ τοῦ αὔξειν τὴν θλῖψιν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο πάλιν ἔγκλημα μέγιστον, τὸ λέγειν, ὅτι καὶ προσφιλοτιμοῦμαι τοῖς λογισμοῖς τὰς ὀδύνας. δέον γὰρ πάντα σε ποιεῖν καὶ πραγματεύεσθαι ὑπὲρ τοῦ καταλύειν τὴν θλῖψιν, τὸ θέλημα τοῦ διαβόλου ποιεῖς αὔξουσα τὴν ἀθυμίαν. ἢ οὐκ οἶσθα ὅσον κακὸν ἀθυμία; τῶν δὲ Ἰσαύρων ἕνεκεν μηδὲν δέδιθι λοιπόν. καὶ γὰρ ὑπέστρεψαν εἰς τὴν * αὐτῶν, καὶ ὁ ἡγεμὼν πάντα ἐποίησεν ὑπὲρ τούτου, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ ἐσμέν, πολλῷ μᾶλλον ἐνταῦθα ὄντες, ἢ ὅτε ἐν Καισαρείᾳ ἦμεν. οὐδένα γὰρ λοιπὸν δέδοικα, ὡς τοὺς ἐπισκόπους, πλὴν ὀλίγων. ὅλως τοίνυν τῶν Ἰσαύρων ἕνεκεν μηδὲν δέδιθι. καὶ γὰρ ἀνεχώρησαν, καὶ τοῦ χειμῶνος καταλαβόντος οἴκοι εἰσὶ συγκεκλεισμένοι, ἂν ἄρα λοιπὸν μετὰ τὴν πεντηκοστὴν ἐξέλθωσι. πῶς δὲ λέγεις γραμμάτων οὐκ ἀπολαύειν; ἤδη σοι τρεῖς ἔπεμψα ἐπιστολάς, τὴν μὲν διὰ τῶν ἐπαρχικῶν, τὴν δὲ διὰ Ἀντωνίου, τὴν δὲ διὰ Ἀνατολίου τοῦ οἰκέτου σου, πολυστίχους, τὰς δὲ δύο μάλιστα, φάρμακα σωτήρια, * πάντα σκανδαλιζόμενον ἱκανὰς ἀνακτήσασθαι καὶ πρὸς καθαρὰν εὐθυμίαν ἀγαγεῖν. λαβοῦσα τοίνυν ταύτας, ἐπέρχου συνεχῶς καὶ διαπαντός, καὶ ὄψει αὐτῶν τὴν ἰσχύν, καὶ τῆς ἰατρείας πεῖραν λήψῃ πολλήν, καὶ ἡμῖν δηλώσεις ὅτι γέγονέ σοί τι πλέον ἐκεῖθεν. ἔχω καὶ τετάρτην ἑτοίμην, ἐοικυῖαν αὐταῖς, ἣν οὐκ ἠβουλήθην πέμψαι νῦν, σφόδρα ἀλγήσας, διόπερ ἔφης, ὅτι καὶ συνάγω μοι λογισμοὺς ὀδυνηρούς, καὶ τὰ οὐκ ὄν-

τα

βικαρείας.

. διατρίβων

. ἢ ὅτε

τίῳ διέ-

ς.

. διατρεῖ.

. ἔλαττον

. λόγοις

χώραν

. ὀλίγον

Ἀντωνίου

πάντα

θυμοῦντα,

τα ἀναπλάττουσα ἀνάξιον σαυτῆς φθεγξαμένη ῥῆμα, ἐφ' ᾧ καὶ αὐτὸς αἰσχυνόμενος καὶ ἐγκαλύπτομαι. πλὴν ἀνάγνωθι ἐκείνας, καὶ οὐκ ἔτι ταῦτα ἐρεῖς, κἂν μυριάκις φιλονεικῇς ἀθυμεῖν. ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ Ἡρακλείδου τοῦ ἐπισκόπου ἡμῖν ἐδήλωσας, ἔξεστιν αὐτῷ, εἰ βουληθείη δοῦναι ἔκστασιν, καὶ πάντων ἀπαλλαγῆναι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο λείπεται. ἐγὼ δὲ εἰ καὶ μηδὲν μέγα ἴσχυον, ἀλλ' ὅμως ἐδήλωσα τῇ κυρίᾳ μου Πενταδίᾳ, ὥστε πᾶσαν σπουδὴν ἐπιδείξασθαι, εἴ τινα ἐπινοήσειε τῶν κακῶν παραμυθίαν. ἔφης δὲ τετολμηκέναι δηλῶσαί μοι τὰ λυπηρὰ, διὰ τὸ παρ' ἐκείνου κελευσθῆναι. ποία τόλμα τοῦτο; οὔτε ἐπαυσάμην λέγων, οὔτε παύσομαι, ὅτι ἓν λυπηρὸν, ἁμαρτία μόνον· τὰ δὲ ἄλλα πάντα κόνις καὶ καπνός. τί γὰρ βαρὺ δεσμωτήριον οἰκῆσαι καὶ ἅλυσιν περικεῖσθαι; τί δὲ βαρὺ πάσχειν κακῶς, ὅταν τοσαύτης ἐμπορίας τὸ πάσχειν κακῶς ὑπόθεσις γίνηται; τί δὲ ἐξορία βαρύ; τί δὲ δήμευσις; ῥήματα ταῦτά ἐστι δεινῶν, πραγμάτων ἔρημα· ῥήματα λύπης ψιλά. ἄν τε γὰρ θάνατον εἴπῃς, τὸ τῆς φύσεως ὄφλημα λέγεις, ὃ πάντως ὑπομεῖναι δεῖ καὶ μηδενὸς ἐπάγοντος· ἄν τε ἐξορίαν εἴπῃς, οὐδὲν ἕτερον λέγεις, ἢ χώραν καὶ τὸ πολλὰς πόλεις ὁρᾶν· ἄν τε χρημάτων δήμευσιν εἴπῃς, ἐλευθερίαν λέγεις, καὶ τὸ εὔλυτον εἶναι. Μαρουθᾶν τὸν ἐπίσκοπον μὴ διαλίπῃς τότε εἰς σὲ ἥκοι θεραπεύουσα, ὥστε ἀνιμήσασθαι τοῦ βαράθρου. μάλιστα γὰρ αὐτοῦ δέομαι διὰ τὰ ἐν Περσίδι. καὶ μάθε παρ' αὐτοῦ, ἂν δυνατόν σοι γένηται, τί τε κατώρθωται ἐκεῖ δι' αὐτοῦ, καὶ τίνος ἕνεκα παραγέγονε, καὶ δήλωσον ἡμῖν καὶ εἰ τὰς δύο ἐπιστολὰς, ἃς ἔπεμψα αὐτῷ, ἀπέδωκας. κἂν μὲν βουληθείη ἡμῖν ἐπιστεῖλαι, πάλιν ἐπιστελοῦμεν αὐτῷ· ἂν δὲ μὴ βουληθείη, κἂν τῇ εὐλαβείᾳ σου δηλώσῃ, εἴ τι γέγονε πλέον αὐτόθι, καὶ εἰ μέλλοι τι κατορθοῦν πάλιν κατιών. ἐγὼ γὰρ διὰ τοῦτο καὶ ἐσπούδαζον αὐτῷ συγγενέσθαι. τὰ παρὰ σοῦ γινέσθω· κἂν πάντες κατὰ κεφαλὴν φέρωνται, τὸ σαυτῆς πλήρου. ὁ γὰρ μισθός σου ἔσται ἀπηρτισμένος. πάνυ οὖν αὐτὸν οἰκείωσαι, ὡς ἐγχωρεῖ. παρακαλῶ τοῦτο, ὃ μέλλω λέγειν, μὴ παραδράμῃς, ἀλλὰ πολλὴν ἐπίδειξαι περὶ αὐτοῦ σπουδήν. ἐδήλωσάν μοι οἱ μονάζοντες οἱ Μαρσεῖς, οἱ Γότθοι, ἔνθα ἀεὶ ἐκρύπτετο Σαραπίων ὁ ἐπίσκοπος, ὅτι Μωδουάριος ἦλθεν ὁ διάκονος ἀπαγγέλλων, ὅτι Οὐνίλας ὁ ἐπίσκοπος ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος, ὃν πρῴην ἐχειροτόνησα καὶ ἔπεμψα εἰς Γοτθίαν, πολλὰ καὶ μεγάλα κατορθώσας ἐκοιμήθη· καὶ ἦλθε φέρων γράμματα τοῦ ῥηγὸς τῶν Γότθων ἀξιοῦντα πεμφθῆναι αὐτοῖς ἐπίσκοπον. ἐπεὶ οὖν οὐδὲν ἄλλο ὁρῶ πρὸς τὴν ἀπειλουμένην καταστροφὴν συντελοῦν πρὸς διόρθωσιν, ἢ μέλλησιν καὶ ἀναβολὴν (οὐδὲ γὰρ δυνατὸν αὐτοῖς πλεῦσαι εἰς τὸν Βόσπορον νῦν, οὐδὲ εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα) ὑπερθέσθαι τέως αὐτοὺς διὰ τὸν χειμῶνα παρασκεύασον. ἀλλὰ μὴ ἁπλῶς αὐτὸ παραδράμῃς. κατόρθωμα γάρ ἐστι μέγιστον. δύο γάρ ἐστιν, ἃ μάλιστά με λυπεῖ, εἰ γένοιτο, ὃ μὴ γένοιτο· τό τε παρὰ τούτων μέλλειν γίνεσθαι τῶν τοσαῦτα κακὰ ἐργαζομένων καὶ περὶ ὧν οὐ θέμις· τό τε ἁπλῶς τινα γενέσθαι. οὓς γὰρ οὐ σπουδάζουσί τινα γενναῖον ποιῆσαι, οἶσθα καὶ αὐτή. εἰ δὲ τοῦτο γένοιτο, ὃ μὴ γένοιτο, τὰ ἑξῆς ἐπίστασαι. ἵν' οὖν μηδὲν τούτων γένηται, πᾶσαν σπουδὴν ποίησαι ἀψοφητί. εἰ δὲ δυνατὸν καὶ λανθανόντως τὸν Μωδουάριον πρὸς ἡμᾶς ἐκδραμεῖν, μέγιστα ἂν ἠνύετο· εἰ δὲ μὴ δυνατὸν, ἐκ τῶν ἐγχωρούντων τὰ δυνατὰ γενέσθω. ὅπερ γὰρ ἐπὶ χρημάτων γέγονε καὶ ἐπὶ τῆς χήρας συνέβη, τοῦτο καὶ ἐπὶ πραγμάτων. ὥσπερ γὰρ ἐκείνη δύο ὀβολοὺς καταβαλοῦσα πάντας ὑπερηκόντισε τοὺς πλείονα καταβάλλοντας, τὴν οὐσίαν πᾶσαν κενώσασα· οὕτω καὶ οἱ εἰς τὰ πράγματα πάσῃ δυνάμει σπουδάζοντες, τὸ πᾶν ἐπλήρωσαν, τό γε εἰς αὐτοὺς ἧκον. κἂν μηδὲν γένηται πλέον, καὶ τὸν μισθὸν ἀπηρτισμένον ἕξουσιν. Ἰλαρείῳ τῷ ἐπισκόπῳ πολλὰς ἔχω χάριτας. ἔγραψε γάρ μοι ἀξιῶν ἐπιτραπῆναι ἀπελθεῖν εἰς τὴν αὐτοῦ, καὶ διορθῶσαι τὰ αὐτόθι, καὶ πάλιν παραγενέσθαι. ἐπεὶ οὖν πολλὰ ὠφελεῖ ἡ παρουσία αὐτοῦ (καὶ γὰρ εὐλαβής ἐστι καὶ ἀνὴρ ἀπερίτρεπτος καὶ ζέων) παρεκάλεσα αὐτὸν ἀπελθόντα ταχέως ἐπανελθεῖν·

Λουκ. κα. β.

θεῖ. ποίησον τοίνυν τὴν ἐπιστολὴν ταχέως καὶ ἀσφαλῶς αὐτῷ ἀποδοθῆναι, καὶ μὴ παραρριφῆναι. καὶ γὰρ μετὰ πολλῆς ἐπιθυμίας καὶ σφοδρότητος ἀπαιτοῦσί ποτε τὰ παρ' ἡμῶν γράμματα, καὶ πολὺ ὠφελεῖ ἡ παρουσία αὐτοῦ. πάνυ οὖν φρόντισον τὰς ἐπιστολάς. Εἰ μὴ παρείη αὐτόθι Ἑλλάδιος ὁ πρεσβύτερος, διά τινος ἀνθρώπου συνετοῦ ἐγκέφαλον ἔχοντος ποίησον ἀποδοθῆναι τοῖς φίλοις.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ιη.

ΣΥ δέ μοι προσεδόκησας, τοσαύτην ἐκ νεότητος ἐπιδειξαμένη φιλοσοφίαν, καὶ τὸν ἀνθρώπινον καταπατήσασα τῦφον, ἀτάραχόν τινα καὶ ἀπόλεμον ζήσεσθαι βίον; καὶ πῶς ἔνι τοῦτο; Εἰ γὰρ ἀνθρώποις ἄνθρωποι πυκτεύοντες μυρία καὶ ἐν ἀγῶσι καὶ ἐν πολέμοις δέχονται τὰ τραύματα, ἡ πρὸς αὐτὰς ἀποδυσαμένη τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, καὶ ἀποδυσαμένη γενναίως οὕτω, καὶ τοσαῦτα στήσασα τρόπαια, καὶ διὰ τοσούτων λυπήσασα τὸν ἀγέλοιον ἐκεῖνον καὶ ἀλάστορα δαίμονα, πόθεν ἤλπισας ἡσύχιόν τινα καὶ ἀπράγμονα βιώσεσθαι βίον; οὐ τοίνυν διὰ ταῦτα θορυβεῖσθαι χρή, ὅτι πολλοὶ πάντοθεν οἱ θόρυβοι, καὶ πολλαὶ αἱ ταραχαί· ἀλλὰ τοὐναντίον, εἰ μηδὲν τούτων συμβεβήκει, τότε θαυμάσαι ἐχρῆν. τῇ γὰρ ἀρετῇ συγκεκλήρωται πόνος καὶ κίνδυνος. καὶ ταῦτα οἶσθα καὶ πρὸ τῶν ἡμετέρων γραμμάτων αὐτή, καὶ οὐδὲν δεήσῃ παρ' ἑτέρου μανθάνειν. ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς οὐκ ἀγνοοῦσαν διδάσκοντες, ταῦτα ἐπιστέλλομεν. ἴσμεν γάρ, ὅτι οὔτε τὸ πατρίδος ἐκπεσεῖν, οὔτε τὸ χρημάτων ὑπομεῖναι ζημίαν (τοῦτο δὴ τὸ πολλοῖς ἀφόρητον) οὔτε ὕβρεις, οὐκ ἄλλη τις τοιαύτη θλῖψις διαταράξαι σε δυνήσεται. εἰ γὰρ οἱ κοινωνοὶ τῶν τοσαῦτα πασχόντων γινόμενοι ζηλωτοί, πολλῷ μᾶλλον οἱ ἐν αὐτοῖς ὄντες. διὰ τοῦτο Παῦλος ἐφ' ἑκατέροις τοὺς ἐξ Ἑβραίων πιστοὺς ἀνακηρύττει, λέγων· Ἀναμιμνήσκεσθε τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων, τοῦτο μὲν ὀνειδισμοῖς καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτω πασχόντων γενηθέντες. διὰ τοῦτο οὐδὲ ἡμεῖς μακρὰν ποιούμεθα τὴν ἐπιστολήν. οὐδεὶς γὰρ τῷ νικήσαντι καὶ τρόπαιον στήσαντι λαμπρὸν παραγίνεται συμμαχίαν κομίζων, ἀλλ' εὐφημίας μόνον. ἐπεὶ οὖν καὶ ἡμεῖς ἠθελήσαμεν, ὅσην περὶ τὰ συμβάντα τὴν φιλοσοφίαν ἐπεδείξω, μακαρίζομέν σε, θαυμάζομέν σε τῆς τε εἰς τὸ παρὸν ὑπομονῆς, καὶ τῶν ἀντιδόσεων τῶν ἐντεῦθεν σοι τεταμιευμένων. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ ἡμέτερα εὖ οἶδ', ὅτι βούλει μανθάνειν (καὶ γὰρ μακρὰν ἐσίγησας σιγήν) τῆς μὲν χαλεπωτάτης ἀρρωστίας ἀπηλλάγημεν· λείψανα δὲ ἔτι τῆς νόσου περιφερόμεθα, καὶ ἰατρῶν δὲ ἀπολαυόμεθα ἀρίστων. ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω λυμαίνεται τὴν ἀπὸ τῆς θεραπείας ὠφέλειαν ἡ τῶν ἐπιτηδείων ἀπορία· οὐ γὰρ δὴ μόνον φαρμάκων ἐνταῦθα ἀπορία, καὶ τῶν ἄλλων τῶν δυναμένων διορθῶσαι σῶμα πεπονηκός, ἀλλ' ἤδη καὶ λιμὸς μελετᾶται καὶ λοιμός, καὶ ταῦτα λοιπὸν ὠδίνουσι τὰ κακὰ ἡ συνεχὴς τῶν λῃστρικῶν ἔφοδος, αἳ μέχρι πορρωτάτω τῶν ὁδῶν ἐκχέονται, καὶ τὰς ὁδοὺς ἀποτειχίζουσαι τὰς πολυταράχου περιμηνίας. ἐντεῦθεν πολλοῖς καὶ ὁδοιπόροις ἐπάγουσι κίνδυνον. Ἀνδρόνικος γοῦν, καθώς φησι, καὶ ταῖς ἐκείνων περιέπεσε χερσί, καὶ ἀπολυθεὶς οὕτω διεσώθη. διὸ παρακαλῶ σου τὴν ἐμμέλειαν μηδένα λοιπὸν ἀποστέλλειν ἐνταῦθα. δέος γὰρ μὴ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀποδημίας ἡ ὑπόθεσις ἀφορμὴ τῷ παραγενομένῳ σφαγῆς γένηται· καὶ οἶσθα, ὅσην ἡμῖν οἴσει τὴν ὀδύνην. ἀλλ' εἴ τινας ἐπιτηδείους γνοίης κατὰ χρείαν ἑτέραν ἐνταῦθα ἀφικομένους, δι' αὐτῶν δή-

πανταχό-

πάντα

ᾠδίνων

Ἑβρ. ι. λβ.

λυ τὰ περὶ τῆς ὑγείας ἡμῶν τῆς σῆς· ἰδικῶς μέντοι εἰς τὸ μηδενὶ τῶν διηγεῖσθω, μηδὲ δι' ἡμετέρων χειρῶν, δέχε δὲ δίος ὁ προειρημένος.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ιε.

Ἀμφότερα τῆς ἀφάτου τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, καὶ τὸ συγχωρεῖν τοσούτους ἐπάγεσθαί σοι πειρασμοὺς καὶ ἐπαλλήλους οὕτως, ὥστε λαμπροτέρους σοι γίνεσθαι τοὺς στεφάνους· καὶ τὸ ταχεῖαν αὐτῶν ποιεῖσθαι τὴν ἀπαλλαγὴν, ὥστε σε μὴ καταπονεῖσθαι πάλιν τῇ παραμονῇ τῶν ἐπαγομένων κακῶν. Οὕτω καὶ τῶν γενναίων ἀνδρῶν ἐκείνων, τῶν ἀποστόλων λέγω καὶ προφητῶν, τὸν βίον ἐκυβέρνησεν ὁ Θεὸς, νῦν μὲν ἀφιεὶς τὰ κύματα διεγείρεσθαι, νῦν δὲ ἐπιτιμῶν τῷ τῶν κακῶν πελάγει, καὶ ἀπὸ χαλεποῦ τοῦ χειμῶνος λευκὴν ἐργαζόμενος γαλήνην. Παῦσαι τοίνυν δακρύουσα καὶ καταπινομένη τῇ λύπῃ· μηδὲ τὰ ἐπαγόμενά σοι δεινὰ σκόπει μόνον τὰ ἐπάλληλα καὶ συνεχῆ, ἀλλὰ καὶ τὴν ταχεῖαν αὐτῶν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν ἄφατον ἐντεῦθεν τικτομένην σοι ἀμοιβὴν καὶ ἀντίδοσιν. Ὅπερ γάρ ἐστιν ἀράχνη, καὶ σκιὰ, καὶ καπνὸς, καὶ εἴ τι τούτων εὐτελέστερον, τοῦτ' ἔστι τὰ ἐπενεχθέντα σοι πάντα δεινὰ πρὸς τὰ μέλλοντα δίδοσθαί σοι ἐντεῦθεν βραβεῖα. Τί γάρ ἐστι πόλεως ἐκπεσεῖν, καὶ τόπους ἐκ τόπων ἀμείβειν, καὶ πανταχόθι ἐλαύνεσθαι καὶ δημεύεσθαι, καὶ εἰς δικαστήρια περιέλκεσθαι, καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν ἀνασπᾶσθαι, καὶ ὑπὸ τῶν μυρία εὐεργετηθέντων τὰ ἐναντία νῦν ὑπομένειν, καὶ παρὰ οἰκετῶν, καὶ παρὰ ἐλευθέρων ἐπηρεάζεσθαι, ὅταν τὸ τούτων ἔπαθλον οὐρανὸς ᾖ, καὶ τὰ ἀκήρατα ἀγαθὰ ἐκεῖνα, τὰ μήτε λόγῳ ἑρμηνευθῆναι δυνάμενα, καὶ πέρας οὐκ ἔχοντα, ἀλλ' ἀθάνατον παρέχοντα τὴν ἐξ αὐτῶν ἀπόλαυσιν; Ἀφεῖσα τοίνυν τὰς ἐπιβουλὰς, τὰς ἐπηρείας, τῶν χρημάτων τὰς ζημίας, τὰς μεταναστάσεις τὰς συνεχεῖς, τὴν ἐν ἀλλοτρίᾳ διαγωγὴν λογίζεσθαι, καὶ πηλοῦ παντὸς εὐτελέστερον ταῦτα καταπατοῦσα, ἐννόει τοὺς ἐκ τούτων σοι τηρηθέντας ἐν τοῖς οὐρανοῖς θησαυροὺς, καὶ τὴν ἀνάλωτον πραγματείαν, καὶ τὸν ἄσυλον πλοῦτον. Ἀλλὰ τὸ σῶμά σοι κακῶς ἐκ τῶν πόνων τούτων καὶ ταλαιπωριῶν διετέθη, καὶ τὰ τῆς ἀρρωστίας ἐπέτειναν καὶ τῶν ἐχθρῶν ἐπιβουλαί; πάλιν ἑτέρας μοι λέγεις ἐμπορίας ὑπόθεσιν μεγάλης καὶ ἀφάτου. Οἶσθα γὰρ, οἶσθα σαφῶς, ἡλίκον ἐστὶ σώματος ἀρρωστίαν γενναίως καὶ μετ' εὐχαριστίας ἐνεγκεῖν. Τοῦτο, ὃ πολλάκις εἶπον, τὸν Λάζαρον ἐστεφάνωσε· τοῦτο ἐπὶ τῶν ἀγώνων τοῦ Ἰὼβ τὸν διάβολον κατῄσχυνε, καὶ τὸν ἀθλητὴν τῆς καρτερίας ἐκείνης λαμπρότερον ἀπέφηνε· τοῦτο καὶ φιλοπτωχίας, καὶ τῆς τῶν χρημάτων ὑπεροψίας, καὶ τῆς ἀθρόας ἐκείνης τῶν παίδων ἀποβολῆς, καὶ τῶν μυρίων ἐπιβουλῶν μᾶλλον αὐτὸν ἀνεκήρυξε, καὶ τὸ ἀναίσχυντον τοῦ πονηροῦ δαίμονος ἐκείνου στόμα ἐνέφραξε μετὰ πολλῆς τῆς περιουσίας. Ταῦτ' οὖν ἀναλογιζομένη συνεχῶς καὶ αὐτὴ χαῖρε καὶ εὐφραίνου, τὸν μέγιστον ἆθλον διανύουσα, καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν πειρασμῶν πρᾴως φέρουσα, καὶ ὑπὲρ τούτων δοξάζουσα τὸν φιλάνθρωπον Θεὸν, τὸν δυνάμενον μετὰ ἀθρόον ἀφανίσαι πάντα τὰ δεινὰ, ἀφιέντα δὲ γίνεσθαι, ὥστε σοι λαμπροτέραν τὴν καλὴν ταύτην γενέσθαι πραγματείαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς σε μακαρίζοντες οὐ παυόμεθα. Ἥσθημεν δὲ, ὅτι καὶ δικῶν ἀπαλλαγεῖσα καὶ πραγμάτων οὕτως, ὡς σοι πρέπον ἦν, οὕτω τῷ πράγματι τέλος ἐπέθηκας διὰ τὸ κατὰ τὴν διάλυσιν, οὔτε ἀνάνδρως αὐτὰ προεμένη, οὔτ' αὖ καταδραμοῦσα πάλιν καὶ ἐμπείρασα σαυτὴν δικαστηρίοις καὶ τοῖς ἐκ τούτων κακοῖς, ἀλλὰ μέσην ὁδεύσασα ὁδὸν, καὶ τὴν σοὶ πρέπουσαν ἐλευθερίαν καρπωσαμένη, καὶ πολλὴν τὴν σύνεσιν ἐπιδειξαμένη, καὶ τὴν μακροθυμίαν, καὶ τὴν καρτερίαν, καὶ τὴν ὑπομονὴν, καὶ τὸ ἀνεξαπάτητον δείξασα τῆς συνέσεως τῆς σῆς.

γρ. λαμπρο
γρ. τὸ
γρ. λευκὴν
γρ. ἀκάμα
γρ. ἔκλυσι

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ιϛ.

Τῆς σφοδρότητος ἕνεκα τοῦ χειμῶνος, καὶ τῆς τοῦ στομάχου ἡμῶν ἀσθενείας, καὶ τῶν Ἰσαυρικῶν καταδρομῶν μηδὲν ἕνεκεν ἡμῶν μερίμνα, μηδὲ κατάτεινε σαυτὴν φροντίσιν. ὁ μὲν γὰρ χειμὼν γέγονεν, οἷον εἰκὸς ἐν Ἀρμενίᾳ εἶναι. οὐδὲν γὰρ δεῖ πλέον εἰπεῖν. ἡμᾶς δὲ οὐ μέγα τι παραβλάπτει. ταῦτα γὰρ προορῶντες πολλὰ μηχανώμεθα πρὸς τὸ τὴν ἐντεῦθεν διακρούσασθαι βλάβην, καὶ πῦρ ἀνακαίοντες συνεχῶς, καὶ τὸ δωμάτιον, ἔνθα καταμένομεν, πανταχόθεν περιφράττοντες, καὶ ἐπιβλήμασι κεχρημένοι πλείοσι, καὶ διαπαντὸς ἔνδον μένοντες· ὅπερ ἐστὶ μὲν ἡμῖν ἐπαχθὲς, πλὴν διὰ τὸ ἐντεῦθεν κέρδος φορητόν. ἕως γὰρ ἔνδον μένομεν, οὐ σφόδρα καταπονούμεθα τῷ κρυμῷ· εἰ δὲ ἀναγκασθῶμεν μικρὸν προελθεῖν, καὶ τῷ ἔξω ὁμιλῆσαι ἀέρι, οὐ μικρὰν περιτριβόμεθα βλάβην. διὸ καὶ τὴν τιμιότητά σου παρακαλῶ, καὶ ἐν μεγίστης αἰτῶ χάριτος μέρει, πολλὴν ποιεῖσθαι ἐπιμέλειαν, ὥστε τὴν τοῦ σώματός σου διορθοῦν ἀσθένειαν. ποιεῖ μὲν γὰρ νόσον καὶ ἀθυμία. ὅταν δὲ καὶ σῶμα πεπονηκὸς ᾖ καὶ ἐξησθενημένον, καὶ ἐν ἀμελείᾳ κέηται πολλῇ, καὶ μήτε ἰατρῶν ἀπολαύῃ, μήτε ἀέρων εὐκρασίας, μήτε τῆς τῶν ἐπιτηδείων ἀφθονίας, ἐννόησον ὅτι οὐ μικρὰ ἐντεῦθεν προσθήκη γίνεται τοῦ δεινοῦ. διὸ παρακαλῶ σου τὴν τιμιότητα καὶ ἰατροῖς διαφόροις καὶ ἐμπείροις, καὶ φαρμάκοις χρῆσθαι τοῖς τὰ τοιαῦτα διορθοῦν δυναμένοις. ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς πρὸ τούτων τῶν ὀλίγων ἡμερῶν εὐεμπτώτως ἡμῖν ἔχοντος τοῦ στομάχου πρὸς τοὺς ἐμέτους ἐκ τῆς τοῦ ἀέρος καταστάσεως τῇ τε ἄλλῃ ἐπιμελείᾳ χρησάμενοι, καὶ τῷ φαρμάκῳ τῷ ἀποσταλμένῳ παρὰ τῆς κυρίας μου τῆς κοσμιωτάτης Συγκλητίου, καὶ οὐ δεηθέντες πλέον, ἢ τριῶν ἡμερῶν αὐτῷ ἐπιθεῖναι, διωρθώσαμεν αὐτοῦ τὴν ἀσθένειαν. παρακαλῶ τοίνυν καὶ αὐτήν σε χρῆσθαι τούτῳ, καὶ παρασκευάσαι πάλιν ἡμῖν ἐξ αὐτοῦ πεμφθῆναι. καὶ γὰρ πάλιν αἰσθόμενοί τινος ἀναστροφῆς, πάλιν αὐτῷ ἐχρησάμεθα, καὶ τὸ πᾶν διωρθώσαμεν. καὶ γὰρ φλεγμονὰς καταστέλλει τὰς ἐν τῷ βάθει, καὶ νοτίδα ἀνιμᾶται, καὶ συμμέτρως ἐστὶ θερμὸν, καὶ τόνον ἐντίθησιν οὐ τὸν τυχόντα, καὶ ὄρεξιν διεγείρει τὴν πρὸς τὰ σιτία. καὶ τούτων ἁπάντων ἡμῖν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις πεῖραν παρέσχε. ποίησον τοίνυν τὸν δεσπότην μου παρακληθῆναι τὸν αἰδεσιμώτατον Θεόφιλον τὸν Κόμητα, ὥστε πάλιν ἐξ αὐτοῦ κατασκευάσαι ἡμῖν καὶ ἀποστεῖλαι. καὶ μή σε λυπείτω τὸ εἰς τοσοῦτον ἡμᾶς χειμάζειν. καὶ γὰρ πολλῷ ῥᾷον καὶ ὑγιεινότερον νῦν ἢ πέρυσι διακείμεθα. ὥστε εἰ καὶ αὐτὴ τὴν προσήκουσαν ἐπιμέλειαν ἐποιοῦ, πολλῷ ἂν ἄμεινον διετέθης. εἰ δὲ ἐξ ἀθυμίας φῂς τετέχθαι σοι τὰ νοσήματα, πῶς πάλιν ἐπιστολὰς ζητεῖς παρ' ἡμῶν, μηδὲν εἰς εὐθυμίαν ἐντεῦθεν καρπωσαμένη, ἀλλ' ὑπὸ τῇ τυραννίδι τῆς ἀθυμίας βαπτισθεῖσα, ὡς καὶ ἐπιθυμεῖν τῆς ἐντεῦθεν ἀποδημίας; οὐκ οἶσθα, ὅσος καὶ ἀρρωστίας κεῖται μισθός; οὐ πολλάκις σοι καὶ παρὼν καὶ δι' ἐπιστολῶν ταύτης ἕνεκεν διείλεγμαι τῆς ὑποθέσεως; ἀλλ' ἐπειδὴ ἴσως ἢ ὁ τῶν πραγμάτων ὄχλος, ἢ αὐτὴ τῆς ἀρρωστίας ἡ φύσις καὶ αἱ πολλαὶ περιστάσεις οὐκ ἐῶσί σε διηνεκῶς ἔναυλον ἔχειν τῶν εἰρημένων τὴν μνήμην, ἄκουε πάλιν τὰ αὐτὰ ἐπᾳδόντων ἡμῶν τοῖς ἕλκεσί σου τῆς ἀθυμίας. Τὰ γὰρ αὐτὰ γράφειν, φησὶν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. τί οὖν ἐστιν ὃ λέγω καὶ γράφω; οὐδὲν, ὦ Ὀλυμπιὰς, τῆς ἐν ἀλγηδόσιν ὑπομονῆς εἰς εὐδοκιμήσεως λόγον ἴσον. ἡ γὰρ βασιλὶς τῶν ἀγαθῶν, καὶ τῶν στεφάνων ἡ κορωνὶς, αὕτη μάλιστά ἐστι. καὶ καθάπερ αὐτὴ κρατεῖ τῶν ἄλλων κατορθωμάτων, οὕτως ἐν αὐτῇ τοῦτο μάλιστα τὸ εἶδος τῶν ἄλλων ἐστὶ λαμπρότερον. τάχα ἀσαφὲς τὸ εἰρημένον. οὐκοῦν αὐτὸ ποιήσω σαφέστερον. τί οὖν ἐστιν, ὅ φημι; οὐ τὸ χρήματα ἀφαιρεθῆναι, καὶ πάντων τις γυμνωθῇ τῶν ὄντων, οὐ τὸ τιμῆς ἐκπεσεῖν, οὐ τὸ πατρίδος ἐκβληθῆναι καὶ πρὸς τὴν ὑπερο-

καλῦ.
ἀλιπ. ῆς
ἐνταῦθα
ἐπάλληλοι
Φιλιπ. γ. α.

εἰλὴν ἀπενεχθῆναι, οὐ τὸ πόνῳ καὶ ἱδρῶτι καταπίνεσθαι, οὐ τὸ δεσμωτηρίοις οἰκεῖν καὶ ἁλύσεσι περικεῖσθαι, οὐκ ὀνειδισμοὶ καὶ λοιδορίαι καὶ σκώμματα (μὴ γὰρ μηδὲ τοῦτο μικρὸν νομίσῃς εἶναι καρτερίας εἶδος, τὸ γενναίως τὰ τοιαῦτα ἐνεγκεῖν. ὃ δείκνυσιν Ἱερεμίας ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος ἀνήρ, οὐχ ὡς ἔτυχεν ὑπὸ τούτου θορυβηθεὶς τοῦ πειρασμοῦ) ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο, οὐ παίδων ἀποβολή, κἂν ἀθρόον πάντες ἀναρπασθῶσιν, οὐκ ἐχθροὶ συνεχῶς ἐπεμβαίνοντες, οὐκ κ. ια. ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν, οὐκ αὐτὸς ὁ κολοφὼν τῶν δοκούντων εἶναι λυπηρῶν, ὁ θάνατος, ὁ φοβερὸς οὕτω καὶ φρικώδης, οὕτως ἐστὶ βαρύς, ὡς σώματος ἀρρωστία. καὶ ταῦτα δείκνυσιν ὁ μέγιστος τῆς ὑπομονῆς ἀθλητής, ὅς, ἐπειδὴ σωματικῇ περιέπεσε νόσῳ, ἀπαλλαγὴν τῶν κατεχόντων δεινῶν τὴν τελευτὴν εἶναι ἐνόμισε. καὶ ὅτε μὲν τὰ ἄλλα ἔπασχεν ἅπαντα, οὐδὲν ᾐσθάνετο, καίτοι ἐπαλλήλους δεχόμενος τὰς πληγάς, καὶ πεπονθὼς τὴν καιρίαν. οὐδὲ γὰρ τοῦτο μικρόν, ἀλλὰ καὶ τῆς χαλεπωτάτης τοῦ πολεμοῦντος αὐτὸν κακουργίας, τὸ μὴ νεάζοντι μηδὲ νῦν εἰς τοὺς ἀγῶνας καθιέντι πρῶτον, ἀλλ' ἤδη τῇ πυκνότητι τῶν ἐπαλλήλων βελῶν κατειργασμένῳ, τότε τὴν καιρίαν δοῦναι τὴν ἐπὶ τοῖς παισὶ πληγήν, καὶ ταύτην οὕτω χαλεπῶς, ὡς καὶ ἐξ ἑκατέρας τῆς φύσεως, καὶ πάντας ἀθρόον, καὶ ἐν ἀώρῳ ἡλικίᾳ, καὶ βιαίῳ τελευτῇ διαφθαρῆναι, καὶ τοῦ θανάτου τὸν τρόπον ἐσχεδιασμένον αὐτοῖς ἐργάσασθαι τάφον. οὐδὲ γὰρ εἶδεν ἐν κλίνῃ κειμένους, οὐδὲ ἐφίλησε χεῖρας, οὐδὲ ἐσχάτων ἤκουσε ῥημάτων, οὐδὲ ποδῶν ἥψατο καὶ γονάτων, οὐ στόμα συνέκλεισεν, οὐ καθεῖλεν ὀφθαλμοὺς μελλόντων αὐτῶν τελευτᾶν, ἅπερ οὐ μικρὰ εἰς παραμυθίαν τοῖς παίδων χωριζομένοις πατράσιν, οὐδὲ τοὺς μὲν παρέπεμψεν ἐπὶ τὸν τάφον, τὸν δὲ ἐπιμεληθεὶς εὗρε παραμυθίαν τῶν ἀπελθόντων· κ. ια. ζ. ἀλλ' ἐν καιρῷ συμποσίου (συμποσίου οὐ μέθης, ἀλλ' ἀγάπης βρύοντος) ἐν τραπέζῃ φιλαδελφίας, ἐπὶ στιβάδος κειμένους ἤκουσε πάντας κατακεχῶσθαι, καὶ πάντα ὁμοῦ μιγῆναι, τὸ αἷμα, τὸν οἶνον, τὰς κύλικας, τὸν ὄροφον, τὴν τράπεζαν, τὴν κόνιν, τὰ μέλη τῶν παίδων. ἀλλ' ὅμως ἡνίκα ταῦτα ἤκουε, καὶ πρὸ τούτων τὰ ἄλλα, καὶ αὐτὰ χαλεπὰ (καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνα χαλεπῶς ἀπολώλει τὰ ποίμνια, καὶ ὁλόκληροι ἀγέλαι, τὰ μὲν ὑπὸ πυρὸς ἄνωθεν κατενεχθέντος ἀνηλώθη, ἔλεγεν ὁ πονηρὸς τῆς τραγῳδίας ταύτης ἄγγελος, τὰ δὲ ὑπὸ πολεμίων διαφόρων ἀθρόον πάσας ἀναρπαγῆναι καὶ κατακοπῆναι σὺν αὐτοῖς τοῖς ποιμέσιν) ἀλλ' ὅμως τοσαύτην ζάλην ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ διεγερθεῖσαν ὁρῶν, ἐπὶ τῶν ἀγρῶν, ἐπὶ τῆς οἰκίας, ἐπὶ τῶν θρεμμάτων, ἐπὶ τῶν παίδων, καὶ ἐπάλληλα τὰ κύματα, καὶ τὰς σπιλάδας συνεχεῖς, καὶ τὸν ζόφον βαθύν, καὶ τὸ κλυδώνιον ἀφόρητον, οὔτε ἀθυμίᾳ κατετείνετο, οὔτε ᾐσθάνετο σχεδὸν τῶν γεγενημένων, πλὴν τοσοῦτον, ὅσον ἄνθρωπος ἦν καὶ πατήρ. ἐπειδὴ δὲ νόσῳ παρεδόθη καὶ ἕλκεσι, τότε καὶ θάνατον ἐπιζητεῖ, τότε καὶ ἀποδύρεται καὶ θρηνεῖ, ἵνα μάθῃς πῶς τοῦτο πάντων ἐστὶ χαλεπώτερον, καὶ τῆς ὑπομονῆς τὸ ἄκρον εἶδος. καὶ τοῦτο οὐδὲ αὐτὸς ὁ πονηρὸς ἠγνόει δαίμων· ἀλλ' ἐπειδὴ πάντα ἐκεῖνα κινήσας ἑώρα τὸν ἀθλητὴν ἀτάραχον μένοντα καὶ ἀθόρυβον, ὡς ἐπὶ μέγιστον ἆθλον τοῦτο ὥρμησε, λέγων· ὅτι τὰ μὲν ἄλλα πάντα φορητά, κἂν παῖδάς τις ἀποβάλῃ, κἂν κτήματα, κἂν ἄλλο ὁτιοῦν. Ἰωβ. β. δ. τοῦτο γάρ ἐστι, Δέρμα ὑπὲρ δέρματος· ἡ δὲ καιρία πληγή, ὅταν ἐν σώματί τις δέξηται τὰς ὀδύνας. διά τοι τοῦτο μετὰ τὸν ἆθλον τοῦτον ἡττηθείς, οὐδὲ γρύξαι ἔχει. εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ τὰ πρότερα ἀναισχύντως ἀντέλεγεν, ἐνταῦθα μέντοι οὐδὲ ἀναίσχυντον πλάσαι τι λοιπὸν εὗρεν, ἀλλ' ἐγκαλυψάμενος ἀνεχώρησεν. ἀλλὰ μὴ νόμιζέ σοι τοῦτο ἀπολογίαν εἶναι εἰς τὸ καὶ αὐτὴν ἐπιθυμεῖν τελευτῆς, εἰ ἐκεῖνος ἐπεθύμει θανάτου, τὰς ὀδύνας οὐ φέρων. ἐννόησον γὰρ πότε ἐκεῖνος ἐπιθυμεῖ, καὶ πῶς τῶν πραγμάτων διακειμένων· οὐ νόμου δοθέντος, οὐ προφητῶν φανέντων, οὐ τῆς χάριτος οὕτως ἐκχυθείσης, οὐ τῆς ἄλλης φιλοσοφίας μετασχών. ὅτι γὰρ ἡμεῖς τῶν τότε πολιτευομένων πλείονα ἀπαιτούμεθα, καὶ μείζονα ἡμῖν κεῖται τὰ σκάμματα, ἄκουσον τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Ματθ. ε. κ. Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῆς νόσου ἐγένου. Μὴ τοίνυν τὸ βούλεσθαι νῦν τελευτῆσαι ἀπηλλάχθαι ἐγκλήματος νόμιζε· ἀλλ' ἄκουε τῆς Παύλου φωνῆς τῆς λεγούσης· Τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον· τὸ δὲ ἐπιμένειν τῇ σαρκὶ, ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. ὅσῳ γὰρ ἂν ἐπιτείνηται τὰ τῆς θλίψεως, τοσούτῳ πλεονάζει καὶ τὰ τῶν στεφάνων· ὅσῳ δὲ πυροῦται τὸ χρυσίον, τοσούτῳ καθαρώτερον γίνεται· ὅσῳ μακρότερον [illegible] πλύσιν πολλάκις [illegible], τόσῳ [illegible] τὰ φορτία. μὴ τοίνυν [illegible] μικρά σοι [illegible] νῦν ἆθλα, ἀλλὰ πάντων [illegible] τὸν ὑψηλότερον, τὸ ἐπὶ τῇ τοῦ σώματος ἀρρωστίᾳ [illegible]. καὶ γὰρ ὁ Λάζαρος (εἰ γὰρ καὶ πολλάκις τοῦτο εἴρηκα πρὸς σὲ, οὐδὲν κωλύει καὶ νῦν εἰπεῖν) [illegible] τοῦτο εἰς σωτηρίαν, καὶ τῆς κοιλίας [illegible] οἰκίας τοῦ πλουσίου [illegible], καὶ πάντα ταῦτα συνεχῶς ὑπομένων διὰ τὸ τοῦ Θεοῦ πρόσταγμα, καὶ τὸν [illegible] καὶ τὰς σφριγῶντος, τὸν [illegible], τὸν [illegible], τὸν ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ [illegible] εἰς [illegible] ἅπαντας [illegible] πολλὴν τὲ ἀρρωστίαν καὶ τὴν τῶν προεστηκότων ἐρημίαν, τοσοῦτον γὰρ ἐστὶν ἀγαθὸν τὸ τὰς ἀρρωστίας φέρειν, ὅτι καὶ τὰ μέγιστα ἡμαρτηκότα [illegible], ἀπαλλάττει τοῦ βαρυτάτου τῶν ἁμαρτιῶν φορτίου καὶ κατορθωμάτων καὶ δικαίους ὄντας, οὐ μικρὰ, ἀλλὰ καὶ σφόδρα μεγάλα τῆς παρρησίας γίνεται προσθήκη. καὶ ὥσπερ ὁ [illegible] ἐστι [illegible] ἐπὶ τῶν δικαίων, καὶ [illegible] ἥλιοι μὲν ὑπὸ τῆς [illegible] λάμπουσι, καὶ καθάρσιον μέγιστον ἐπὶ τῶν ἡμαρτηκότων ἐστί· τοιγαροῦν τὸν διορύξαντα γάμον πατρῷον, καὶ τὴν εὐνὴν διαφθείραντα τὴν ἐκείνου, εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς παραδιδόασιν ὁ Παῦλος, τούτῳ καθαίρων αὐτὸν τῷ τρόπῳ. ὄλεθρον γὰρ καθάρσιον τὸ γενόμενον ἐκ τῆς τοσαύτης κηλῖδος, ἀπέλυσεν αὐτὸν λέγων· Ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ἑτέροις δὲ ἐγκαλῶν φρικωδεστάτην τινὰ ἁμαρτίαν πλημμελοῦσι, τοῖς τῆς ἱερᾶς τραπέζης ἀναξίως ἀπολαύουσι, καὶ τῶν ἀπορρήτων μυστηρίων ἐκείνων, καὶ εἰπὼν, ὅτι Ὁ τοιοῦτος ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου· ὅρα πῶς καὶ αὐτούς φησι καθαίρεσθαι τῆς χαλεπῆς ταύτης κηλῖδος, οὕτω λέγων· Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι. εἶτα δεικνὺς ὅτι οὐ μέχρι τῆς τιμωρίας ταύτης ἵσταται τὰ ἐκείνων, ἀλλ' ἔσται τι καὶ κέρδος ἀπὸ τοῦ πράγματος, τὴν εὐθύνων τὴν ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ ταύτῃ ἀπαλλαγὴν ἐπήγαγεν. Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. ὅτι δὲ καὶ οἱ τὰ μεγάλα κατορθωκότες ἐντεῦθεν πολλὰ κερδαίνουσιν, ἀπό τε τοῦ Ἰὼβ δῆλον μειζόνως ἐντεῦθεν λάμψαντος, ἀπό τε τοῦ Τιμοθέου, ὃς οὕτω καλὸς ὢν, καὶ τοιαύτην διακονίαν ἐγκεχειρισμένος, καὶ συμπαθῶν ἐπιλαμβάνων Παύλῳ τὴν οἰκουμένην, οὐδὲ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας, οὐδὲ δέκα καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, ἀλλὰ πολλὰς καὶ συνεχεῖς ἐν ἀρρωστίᾳ ἔζη, τοῦ σώματος αὐτῷ ἐκ τῆς πολλῆς τῆς σφοδρότητος ἐξησθενημένου. καὶ τοῦτο δηλοῖ ὁ Παῦλος λέγων, Οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. καὶ ὁ διορθώσων αὐτοῦ τὴν ἀσθένειαν ὁ νεκροὺς ἐγείρων, ἀλλ' ἀφῆκεν εἶναι ἐν τῇ καμίνῳ τῆς νόσου, ὥστε μέγιστον αὐτῷ καὶ ἐντεῦθεν συναχθῆναι παρρησίας πλοῦτον. ὃν γὰρ αὐτὸς ἀπολέλαυκε παρὰ τοῦ δεσπότου, καὶ ἅπερ ἐπαιδεύθη παρ' ἐκείνου, ταῦτα καὶ τὸν μαθητὴν ἐδίδασκεν. Εἰ γὰρ καὶ μὴ ἀρρωστία περιέπιπτεν, ἀλλ' ἀρρωστίας οὐκ ἐλάττους πειρασμοὶ αὐτὸν κολαφίζουσι, καὶ πολλὴν ὀδύνην ἐπιφέρουσι τῇ σαρκί. Ἐδόθη μοι γάρ, φησι, σκόλοψ τῇ σαρκὶ, ἄγγελος Σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ· τὰς πληγὰς λέγων, τὰ δεσμὰ, τὰς ἁλύσεις, τὰ δεσμωτήρια, τὸ ἄγεσθαι, * περιέλκεσθαι, κατατείνεσθαι [περιτείνεσθαι] μάστιξιν ὑπὸ δημίων πολλάκις. διὸ καὶ μὴ φέρων τὰς ὀδύνας τὰς ἐντεῦθεν τῇ σαρκὶ προσγινομένας ἔλεγεν· Ὑπὲρ τούτου τρεῖς τὸν Κύριον παρεκάλεσα, πρὸς ἐν ταῦθα τὸ πολλάκις λέγων, ὥστε ἐλευθερωθῆναι τοῦ σκόλοπος τούτου. Εἶτα ἐπειδὴ οὐκ ἐπέτυχε, μαθὼν τοῦ πράγματος τὸ κέρδος, καὶ ἡσύχασε καὶ ἥδετο τοῖς γινομένοις. καὶ σὺ τοίνυν κἂν οἴκοι μένῃς καὶ τῇ κλίνῃ προσηλωμένη ᾖς, μὴ νόμιζε ἀργὸν βίον ζῆν. τῶν γὰρ ὑπὸ δημίων ἑλκομένων,

φρικωδέ-
στερα:
ρτήματα

ἔλαττον

φέρεσθαι,

Φιλιπ. α. κγ.

α. Κορ. ε. ε.

α. Κορ. ια. κζ.

α. Τιμ. ε. κγ.

β. Κορ. ιβ. ζ.

β. Κορ. ιβ. θ.

ἀναστρεφομένῃ, τεινομένῃ, τῶν τὰ ἔσχατα πασχόντων χαλεπώτερα ὑπομένεις, διηνεκῆ [καὶ] συνοικίαν ἔχουσα τῆς ἀρρωστίας ταύτης τὴν ὑπερβολήν. μὴ τοίνυν μήτε πλέον τῆς ἐπιθυμεῖν ἰῶ, μήτε ἀμέλει θεραπείας. οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἀσφαλές. διὰ τοῦτο καὶ Τιμοθέῳ παραινεῖ σφόδρα ἐπιμελεῖσθαι ἑαυτοῦ ὁ Παῦλος. τῆς μὲν οὖν ἀρρωστίας ἕνεκεν ἀρκεῖ ταῦτα εἰπεῖν. εἰ δὲ τὸ κεχωρίσθαι ἡμῶν ποιεῖ σοι τὴν ἀθυμίαν, προσδόκα καὶ τούτου λύσιν. καὶ τοῦτο οὐχ ἵνα παρακαλέσω σε, εἶπον νῦν, ἀλλ' οἶδα ὅτι πάντως ἔσται. εἰ γὰρ μὴ ἔμελλεν ἔσεσθαι, πάλαι ἄν, ὡς ἔγωγε οἶμαι, ἀπολελύμην ἐντεῦθεν, τόγε ἧκεν εἰς τοὺς ἐπενεχθέντας μοι πειρασμούς. ἵνα γὰρ τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει παρῶ πάντα, μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἔξοδον ἔξεστι μαθεῖν ὅσα μετὰ τὴν ὁδὸν τὴν μακρὰν ταύτην καὶ χαλεπὴν, ὧν τὰ πλείονα ἱκανὰ ἦν θάνατον τεκεῖν, ὑπομεμένηκα, ὅσα μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἄφιξιν, ὅσα μετὰ τὴν μετανάστασιν τὴν ἀπὸ Κουκουσοῦ, ὅσα μετὰ τὴν ἐν Ἀραβισσῷ διατριβήν. ἀλλὰ πάντα ταῦτα διαφύγομεν, καὶ νῦν ἐσμὲν ἐν ὑγιείᾳ καὶ ἀσφαλείᾳ πολλῇ, ὡς καὶ Ἀρμενίους πάντας ἐκπλήττεσθαι, ὅτι ἐν οὕτως ἀσθενεῖ σώματι καὶ ἀραχνώδει οὕτως ἀφόρητον φέρω κρυμὸν, ὅτι ἀναπνεῖν δυνάμεθα, τῶν ἠθάδων τοῦ χειμῶνος οὐ τὰ τυχόντα ἐντεῦθεν πασχόντων. ἀλλ' ἡμεῖς ἐμείναμεν ἀβλαβεῖς μέχρι τῆς σήμερον, καὶ λῃστῶν χεῖρας διαφυγόντες πολλάκις ἐπελθόντων, καὶ ἀπορίᾳ ἀναγκαίων συζῶντες, καὶ μηδὲ βαλανείῳ χρῆσθαι δυνάμενοι, καίτοι ἐοίκα αὐτόθι διατελοῦμεν συνεχῶς τούτου δεόμενοι. νῦν μέντοι ἐν τοσαύτῃ ἕξει κατέστημεν, ὡς μηδὲ ἐπιθυμεῖν τῆς ἐντεῦθεν παραμυθίας, ἀλλὰ καὶ ὑγιεινότεροι ταύτῃ γενέσθαι. καὶ οὔτε ἀέρων δυσκολία, οὔτε τόπων ἐρημία, οὐκ ὠνίων στενοχωρία, οὔτε τῶν θεραπευσόντων ἐρημία, οὐκ ἰατρῶν ἀμαθία, οὔτε βαλανείων ἀπορία, οὔτε τὸ δι' ὅλου καθάπερ ἐν ἑνὶ δεσμωτηρίῳ ἐν οἰκήματι καθεῖρχθαι, οὔτε τὸ μὴ κινεῖσθαι ὅπερ ἀεὶ συνεχῶς ἐδεόμην, οὔτε τὸ καπνῷ καὶ πυρὶ διηνεκῶς ὁμιλεῖν, οὔτε λῃστῶν φόβος, οὔτε πολιορκία διηνεκὴς, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων ἡμῶν περιεγένετο, ἀλλ' ὑγιεινότεροι διακείμεθα, ἢ αὐτόθι ἦμεν, πολλῇ μέντοι κεχρημένοι τῇ ἐπιμελείᾳ. ταῦτα οὖν ἅπαντα λογιζομένη, διάκρουσον τὴν κατέχουσάν σε νῦν ὑπὲρ τούτων ἀθυμίαν, καὶ μὴ σαυτὴν ἀπαίτει δίκας περιττὰς καὶ χαλεπάς. ἔπεμψά σοι, ἅπερ ἔγραψα πρῴην, ὅτι τὸν ἑαυτὸν οὐκ ἀδικοῦντα οὐδεὶς ἕτερος παραβλάψαι δυνήσεται, καὶ τοῦτον ἠγωνίσατο τὸν ἀγῶνα ὁ λόγος, ὃν ἀπέσταλκά σου τῇ τιμιότητι νῦν. συνεχῶς δὴ αὐτὸν ἐπέρχου. εἰ δὲ ὑγιαίνοις, καὶ ἐπὶ γλώττης φέρε. ἱκανὸν γὰρ ἔσται σοι φάρμακον, ἐὰν θέλῃς. εἰ δὲ φιλονεικοίης ἡμῖν, καὶ μήτε θεραπεύοις σαυτὴν, μήτε μυρίας ἀπολαύουσα παραινέσεώς τε καὶ συμβουλῆς βουληθείης ἀνενεγκεῖν ἐκ τῶν κυμάτων τῆς ἀθυμίας, οὐ ῥᾳδίως οὐδὲ ἡμεῖς ὑπακουσόμεθά σοι περὶ τὸ πυκνὰς καὶ μακρὰς σοι πέμπειν ἐπιστολὰς, εἰ μηδὲν μέλλοις ἐντεῦθεν κερδαίνειν εἰς εὐθυμίαν. πῶς οὖν εἰσόμεθα τοῦτο; οὐκ ἐὰν λέγῃς, ἀλλ' ἐὰν διὰ τῶν πραγμάτων δείξῃς· ἐπεὶ καὶ νῦν ἔφης μηδὲν τῶν ἄλλων, ἀλλὰ τὴν ἀθυμίαν σοι τὴν νόσον ἐργάσασθαι ταύτην. ἐπεὶ οὖν αὐτὴ τοῦτο ὡμολόγησας, ἂν μὴ τῆς ἀρρωστίας ἀπαλλαγῇς, οὐ πεισόμεθα, ὅτι καὶ τῆς ἀθυμίας ἀπήλλαξαι. εἰ γὰρ αὕτη ἐστὶν ἡ τὴν νόσον ποιοῦσα, καθὼς καὶ αὐτὴ ἐπέσταλκας, εὔδηλον ὅτι λυθείσης αὐτῆς κἀκείνη συναναιρεθήσεται, καὶ τῆς ῥίζης ἀνασπασθείσης καὶ οἱ ταύτης συναπόλλυνται κλάδοι· ὡς ἐὰν μένωσιν ἀνθοῦντες καὶ ἀκμάζοντες καὶ καρπὸν φέροντες τὸν οὐ πρέποντα, οὐ δυνάμεθα πεισθῆναι, ὅτι τῆς ῥίζης ἠλευθέρωσαι. μὴ τοίνυν μοι ῥήματα, ἀλλὰ πράγματα δεῖξον. κἂν ὑγιαίνῃς, ὄψει πάλιν ἐπιστολὰς πεμπομένας σοι λόγων ὑπερβαινούσας μέτρον. μηδὲ μικρὰν νόμιζε (σοι παράκλησιν εἶναι), ὅτι ζῶμεν, ὅτι ὑγιαίνομεν, ὅτι ἐν τοσαύταις πραγμάτων ὄντες περιστάσεσι νόσου καὶ ἀρρωστίας ἀπηλλάγμεθα· ὃ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, ὡς ἔγνων, σφόδρα λυπεῖ καὶ ὀδυνᾷ. ἀκόλουθον οὖν καὶ ἡμᾶς μεγίστην ταύτην ἡγεῖσθαι παράκλησιν, καὶ κεφάλαιον παραμυθίας. μὴ κάλει τὴν συνοδίαν σου ἔρημον, τὴν νῦν μειζόνως ἐν ὑἐκείνοις ἐλεγχομένας διὰ τῶν παθημάτων, ὧν ὑπομένει. σφόδρα ἤλγησα ὑπὲρ Πελαγίου τοῦ μονάζοντος. ἐννόησον τοίνυν ὅσων στεφάνων ἄξιοι εἶεν οἱ γενναίως ἑστῶτες, ὅταν ἄνδρες ἐν ἀσκήσει τοσαύτῃ διαγαγόντες καὶ καρτερίᾳ, οὕτω φαίνωνται ὑποσυρόμενοι.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ιζ.

ΟΥ'δὲν παράδοξον, οὐδὲ ἀπεικὸς γέγονεν ἐπὶ τῆς εὐλαβείας τῆς σῆς, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εἰκὸς καὶ ἀκόλουθον, τὸ τῇ συνεχείᾳ τῶν ἐπαλλήλων πειρασμῶν εὐτονώτερά σοι γενέσθαι τῆς ψυχῆς τὰ νεῦρα, καὶ μείζονα πρὸς τὰ παλαίσματα τὴν προθυμίαν καὶ τὴν ἰσχύν, καὶ πολλὴν ἐντεῦθεν καρπώσασθαί σε ἡδονήν. τοιαύτη γὰρ τῆς θλίψεως ἡ φύσις, ὅταν γενναίας καὶ νεανικῆς ἐπιλάβηται ψυχῆς, ταῦτα ἐργάζεσθαι πέφυκε. καὶ καθάπερ τὸ πῦρ ποιεῖ δοκιμώτερον τὸ χρυσίον, ὅταν αὐτῷ συγγένηται, οὕτω καὶ ταῖς χρυσαῖς ψυχαῖς ἐπιοῦσα θλῖψις καθαρωτέρας αὐτὰς ἐργάζεται καὶ δοκιμωτέρας. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγεν· Ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν. Ρωμ. ε. δ. διὰ ταῦτα καὶ ἡμεῖς σκιρτῶμεν καὶ χαίρομεν, καὶ τῆς ἐρημίας ταύτης μεγίστην καρπούμεθα παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀνδρείᾳ ταύτῃ. διὰ ταῦτα κἂν μυρίοι σε κυκλώσωσι λύκοι καὶ πολλαὶ συναγωγαὶ πονηρευομένων, οὐδὲν δεδοίκαμεν, ἀλλ' εὐχόμεθα μὲν καὶ τοὺς ὄντας σβεσθῆναι πειρασμούς, ἑτέρους τε μὴ προσγενέσθαι, δεσποτικὸν πληροῦντες νόμον τὸν κελεύοντα εὔχεσθαι μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν· εἰ δ' ἄρα συγχωρηθείη γενέσθαι, πάλιν θαρροῦμεν ὑπὲρ τῆς χρυσῆς σου ψυχῆς, τῆς καὶ ἐντεῦθεν μέγιστον ἑαυτῇ συναγαγούσης πλοῦτον. τί γάρ σε δεδίξεσθαι δυνήσονται οἱ κατὰ τῆς ἑαυτῶν πάντα τολμῶντες κεφαλῆς; ζημία χρημάτων; ἀλλ' εὖ οἶδ' ὅτι κόνις σοι καὶ πηλοῦ παντὸς εὐτελέστερα ταῦτα νομίζεται. ἀλλὰ πατρίδος ἐκβολὴ καὶ οἰκίας; ἀλλ' οἶσθα σὺ καὶ τὰς μεγάλας καὶ πολυανθρώπους πόλεις καθάπερ τὰς ἐρήμους οὕτως οἰκεῖν, ἡσυχίᾳ καὶ ἀπραγμοσύνῃ τὸν πάντα συζήσασα χρόνον, καὶ τὰς βιωτικὰς καταπατήσασα φαντασίας. ἀλλὰ θάνατον ἀπειλοῦσιν; ἀλλὰ καὶ σὺ τοῦτο προλαβοῦσα διὰ παντὸς ἐμελέτησας τοῦ χρόνου· κἂν ἑλκύσωσιν ἐπὶ σφαγήν, νεκρὸν ἐπὶ ταύτην ἕξουσι σῶμα. τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; οὐδείς σε οὐδὲν ἐργάσασθαι δυνήσεται τοιοῦτον, ὃ τὴν ὑπομονὴν μετὰ πολλῆς οὐχ εὑρήσει τῆς περιουσίας ἐν σοὶ πάλαι κατορθωθεῖσαν. τὴν γὰρ στενὴν ἀεὶ καὶ τεθλιμμένην ὁδεύσασα ὁδόν, ἐν ἅπασιν ἐγυμνάσω τούτοις. διόπερ τὴν καλλίστην ταύτην ἐπιστήμην ἐν τοῖς γυμνασίοις ἀσκήσασα, νῦν ἐν τοῖς ἀγῶσι λαμπροτέρα ἀνεφάνης, οὐ μόνον οὐδὲν ὑπὸ τῶν γινομένων θορυβουμένη, ἀλλὰ πτερουμένη, καὶ σκιρτῶσα, καὶ χορεύουσα. ὧν γὰρ προέλαβες τὰ γυμνάσια, τούτων τοὺς ἀγῶνας μετὰ πολλῆς νῦν μεταχειρίζῃ τῆς εὐκολίας, ἐν γυναικείῳ σώματι καὶ βραχίονι ἀσθενεστέρῳ ἀνδρῶν σφριγώντων καὶ τοὺς ὀδόντας βρυχόντων μετὰ πολλοῦ τοῦ γέλωτος τὴν μανίαν καταπατοῦσα, καὶ πλείονα ἑτοίμη οὖσα παθεῖν, ἢ ἐκεῖνοι παρασκευάζονται. μακαρία σὺ καὶ τρισμακαρία τῶν ἐντεῦθεν στεφάνων, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ἀγώνων. τοιαύτη γὰρ τῶν παλαισμάτων ἡ φύσις τούτων. καὶ πρὸ τῶν βραβείων καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς σκάμμασιν ἔχει καὶ τὰς ἀμοιβὰς καὶ τὰς ἀντιδόσεις, τὴν ἡδονήν, ἣν καρποῦσαι νῦν, τὴν εὐφροσύνην, τὴν ἀνδρείαν, τὴν καρτερίαν, τὴν ὑπομονήν, τὸ ἀνάλωτον, τὸ ἀχείρωτον, τὸ πάντων ὑψηλοτέραν εἶναι, τὸ οὕτω σαυτὴν ἀσκῆσαι, ὡς μηδὲν δύνασθαι παρὰ μηδενὸς παθεῖν δεινόν, τὸ τοσούτων κλυδωνίων γινομένων ἐπὶ τῆς πέτρας ἑστάναι, τὸ τῆς θαλάττης μαινομένης ἐξ οὐρίας φέρεσθαι μετὰ πολλῆς τῆς γαλήνης. ταῦτα τῆς θλίψεως καὶ πρὸ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐνταῦθα τὰ ἔπαθλα. οἶδα γάρ, οἶδα ὅτι νῦν οὐδὲ περικεῖσθαι τὸ σῶμα ἡγῇ ὑπὸ τῆς ἡδονῆς πτερουμένη, ἀλλ' ἂν καιρὸς καλῇ, εὐκολώτεερι αὐτὸν ἀποδύσῃ, ἢ ἕτεροι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ περιέλωνται. χαῖρε τοίνυν καὶ εὐφραίνου καὶ ὑπὲρ σαυτῆς, καὶ ὑπὲρ τὴν μακαρίαν τελευτησάσαν τελευτὴν, οὐκ ἐν κλίνῃ, οὐδὲ ἐν οἰκίᾳ, ἀλλ' ἐν δεσμωτηρίοις καὶ ἁλύσεσι καὶ βασάνοις. θρήνει δὲ μόνους τοὺς ταῦτα ποιοῦντας, καὶ δάκρυε. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἄξιον τῆς σῆς φιλοσοφίας. ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ τῆς τοῦ σώματος ἡμῶν ὑγιείας βούλει μαθεῖν, ἀπηλλάγημεν πρώην τῆς πρότερον ἐνοχλούσης ἡμᾶς ἀρρωστίας, καὶ ῥᾷον διακείμεθα νῦν, πλὴν εἰ μὴ πάλιν ἐπελθὼν ὁ χειμὼν λυμήνηται ἡμῖν τοῦ στομάχου τὴν ἀσθένειαν· καὶ τῶν Ἰσαύρων δὲ ἕνεκεν ἐν πολλῇ καθεστήκαμεν ἀσφαλείᾳ.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

α. ΑΓΑΠΗΤΩ.

Πολλοὺς καὶ συνεχεῖς ἱδρῶσι ἱδρῶσας ὁ κύριός μου ὁ εὐλαβέστατος καὶ τιμιώτατος πρεσβύτερος Ἐλπίδιος, τοὺς τὸ ὄρος οἰκοῦντας, τὸν Ἀμανὸν λέγω, σπουδάζων ἀπαλλάξαι τῆς κατεχούσης αὐτοὺς ἀσεβείας· καὶ ἀπήλλαξε, καὶ μετέθηκεν ἀπὸ τῆς πλάνης, καὶ ἐκκλησίας ᾠκοδόμησε, καὶ μοναστήρια συνεστήσατο. καὶ ἔξεστι ταῦτα τῇ εὐλαβείᾳ σου καὶ παρ' ἑτέρων μανθάνειν. ἐπεὶ οὖν οἶδα ὅτι τῶν εὐλαβῶν ἀνδρῶν καὶ γενναίων σφοδρὸς ἀεὶ γέγονας ἐραστὴς, εἰδὼς ὅτι σοι χαριοῦμαι, γνώριμον ποιῶ τὸν τοσαῦτα κατωρθωκότα. ὁμοῦ καὶ πρόσρησιν τὴν σὴν δι' ἑκάστης προφάσεως ἐπειγόμενος, προσέθηκα ταυτὶ τὰ γράμματα, τήν τε ὀφειλομένην πρόσρησιν ἀποδιδοὺς, καὶ τὸν ἄνδρα παρακατατιθέμενός σου τῇ εὐλαβείᾳ. ἰδὼν τοίνυν αὐτὸν, ὥς σοι πρέπον ἐστὶ, δέσποτα μου τιμιώτατε καὶ θαυμασιώτατε, δεῖξον αὐτῷ διὰ τῶν ἔργων, ὡς οὐ μάτην οὐδὲ εἰκῇ ταύτην ἦλθεν ἔχων παρ' ἡμῶν τὴν ἐπιστολὴν, ἀλλ' ἴσχυσε ταυτὶ τὰ γράμματα πολλῆς αὐτὸν ποιῆσαι ἀπολαῦσαι εὐνοίας τε καὶ ἀγάπης. οὕτω γὰρ καὶ ἡμεῖς χάριν πολλὴν ὁμολογήσομεν τῇ εὐλαβείᾳ τῇ σῇ, ὅτι καὶ ἐκ τοσούτου καθήμενοι διαστήματος ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς δυνάμεθά σου συνάπτειν τῇ ἀγάπῃ γνησίως τοὺς ἐπιθυμοῦντας αὐτῆς ἀπολαύειν· ὧν εἷς οὗτός ἐστι, σφοδρὸς ἐραστὴς ὤν σου τῆς κοσμιότητος. διὸ καὶ μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς ταύτην παρ' ἡμῶν ᾔτησε τὴν ἐπιστολήν.

β. ΤΩ ΑΥΤΩ.

Οἶδά σου τὴν ἀγάπην τὴν γνησίαν καὶ θερμὴν, τὴν ἄδολον καὶ εἰλικρινῆ, καὶ οὔτε πραγμάτων ὄχλῳ, οὔτε χρόνου πλήθει, οὔτε ὁδοῦ μήκει μαραινομένην. οἶδα καὶ ὅπως ἐπιθυμοῦμεν καὶ αὐτοὶ ὑμᾶς θεάσασθαι, καὶ τῆς κατὰ πρόσωπον ἀπολαῦσαι συνουσίας. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο τέως ἐργῶδες καὶ διά τε τὸ τῆς ὁδοῦ μῆκος, καὶ διὰ τὴν τοῦ ἔτους ὥραν, καὶ τὸν τῶν Ἰσαύρων φόβον, τὴν διὰ τῶν γραμμάτων παρέχε ἡμῖν εὐφροσύνην, συνεχῶς δηλῶν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς, καὶ τοῦ οἴκου σου παντός. ἂν γὰρ τοιαῦτα δεχώμεθα συνεχῶς γράμματα παρὰ τῆς σῆς εὐγενείας καὶ θαυμασιότητος, οὐ τὴν τυχοῦσαν καὶ ἐν ἐρημίᾳ διατρίβοντες καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν. καὶ γὰρ οὐκ ἀγνοεῖς ὅπως ἡμῖν περισπούδαστον τὸ ἐν ὑγιείᾳ σε εἶναι, δέσποτά μου αἰδεσιμώτατε καὶ θαυμασιώτατε.

γ. ΤΩ ΑΥΤΩ.

Εἰ καὶ πολὺς ὁ μεταξὺ χρόνος, ἐξ οὗ τῆς θαυμασιότητος ἐχωρίσθημεν τῆς σῆς, καὶ τῆς ὁδοῦ δὲ αὐτῆς πολὺ τὸ μέσον τὸ διεῖργον ἡμᾶς, ἀλλ' ὅμως τῇ ἀγάπῃ συνδεδέμεθά σοι καὶ πλησίον σου διατρίβομεν· μᾶλλον δὲ καὶ ἐν αὐτῇ σε ἔχομεν τῇ διανοίᾳ, πανταχοῦ περιφέροντες ὅπουπερ ἂν ὦμεν. οὕτω τὴν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς σοι πρὸς ἡμᾶς γεγενημένην φιλίαν, τὴν θερμὴν καὶ γνησίαν, τὴν σφοδρὰν καὶ ἀκλινῆ ἐγκολάψαντες ἡμῶν ἔχομεν τῷ συνειδότι· καὶ αὐτοὶ δὲ ἀκμάζουσαν τὴν περὶ σὲ διάθεσιν διατηροῦμεν, δέσποτα τιμιώτατε καὶ θαυμασιώτατε, οὐδὲν ἀπὸ τοῦ πλήθους τοῦ χρόνου, οὐδὲ ἀπὸ τοῦ μήκους τοῦ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀφιέντες αὐτὴν ἀσθενεστέραν γενέσθαι. παρακαλῶ τοίνυν, ἡνίκα ἂν ἐξῇ, γράφειν ἡμῖν συνεχῶς μὴ κατόκνει περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς. οἶσθα γὰρ ὅπως αὐτῆς ἀντεχόμεθα, καὶ ἡλίκην ἡμῖν χαριῇ χάριν, τοιαῦτα πρὸς ἡμᾶς διαπεμπόμενος γράμματα.

η. ΑΔΟΛΙΑ.

Τὸ μὲν παραγενέσθαι ἴσως ἐργῶδες διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν. οὐδὲν γὰρ ἕτερον κώλυμα. τά τε γὰρ τῶν λῃστῶν πάντα πέπαυται. τὸ δὲ γράφειν, ποῖον ἔχει πόνον; οὐ γὰρ δὴ καὶ ἐνταῦθα εἰς ἐκεῖνο καταφυγὴν ἔχεις. ταῦτα δὲ λέγω, ὅτι ἕκτην, ὡς ἔγωγε οἶμαι, ταύτην διαπεμψάμενος τὴν ἐπιστολὴν, δύο μόλις ἐδεξάμην παρὰ τῆς εὐγενείας τῆς σῆς. πλὴν ἀλλ' ἄν τε γράφῃς, ἄν τε σιγᾷς, ἡμεῖς τὰ ἑαυτῶν ποιοῦντες οὐ διαλιμπάνομεν. οὐ γὰρ δυνησόμεθα ἐπιλαθέσθαι σου τῆς ἀρχαίας ἐκείνης καὶ γνησίας φιλίας, ἀλλ' ἀνθοῦσαν αὐτὴν διηνεκῶς διατηροῦμεν, καὶ ἡνίκα ἂν ἐξῇ, γράφομεν. ἐπειδὴ δὲ σφόδρα μεμνώμεν τὰ σά, σφόδρα ἐπιθυμοῦμεν καὶ γράμματα παρὰ σοῦ δέχεσθαι περὶ τῆς ὑγιείας ἡμῖν εὐαγγελιζόμενα τῆς σῆς. μὴ δὴ ταύτης ἡμᾶς ἀποστέρει τῆς παραμυθίας· ἀλλ' εἰδυῖα ὅσον χαριῇ, κἂν ἐπίπονόν σοι ᾖ τὸ γράφειν, δι' ἡμᾶς τοὺς σφόδρα σε ἀγαπῶντας καὶ τοῦτον καταδέχου τὸν πόνον, καὶ δήλου τὰ περὶ τῆς ῥώσεως ἡμῖν τῆς σῆς σφόδρα ἐπιθυμοῦσι καθ' ἑκάστην ἡμέραν περὶ ταύτης μανθάνειν.

ε. ΤΗ ΑΥΤΗ.

Ὅτι μὲν ἠῤῥώστησας ἔγνωμεν, καὶ ὅτι χαλεπῶς ἠῤῥώστησας, καὶ πρὸς αὐτὰς ἦλθες τοῦ θανάτου τὰς πύλας· ἀλλ' ὅτι καὶ ἀνήνεγκες ἐκ τῆς ἀῤῥωστίας, καὶ τοῦ κινδύνου λοιπὸν ἀπαλλαγεῖσα πρὸς ὑγείαν ὁδεύεις. ἀλλ' οὐ παρὰ τῶν σῶν γραμμάτων ἔμαθόν τι τούτων. διὸ καὶ σφόδρα ἤλγησα, ἀλλ' ἑτέρωθεν καὶ παρ' ἑτέρων. πλὴν ἀρκεῖ εἰς παραμυθίαν ἡμῖν τὸ τῆς ἀῤῥωστίας ἀπηλλάχθαι σου τὴν εὐλάβειαν. οὐ μὴν, ἐπειδὴ ἀρκεῖ, πράως φέρομεν τὴν μακράν σου ταύτην σιγήν. ἐβουλόμεθα γὰρ, καθάπερ καὶ αὐτὴ οἶσθα, καὶ παραγινομένην ἐν τάχει ἰδεῖν. Καὶ γὰρ εἰ μὴ ἡ ἀῤῥωστία περιέπεσε, τὸ κωλῦον οὐδὲν ἦν. ὅτε γὰρ χειμὼν ὁ ἐνταῦθα ἔαρ ἡμερώτατον τέως μιμεῖται, τῶν τε Ἰσαύρων ἡ Ἀρμενία ἀπήλλακται. Ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἀναγκάζομεν, οὐδὲ βιαζόμεθα μὴ βουλομένην ὑπὲρ τῆς ἐνταῦθα παρουσίας. Ἀλλ' ὅπερ οὔτε Ἰσαύρων φόβος, οὔτε χειμῶνος σφοδρότης, οὐδὲ ὁδοῦ ταλαιπωρία, οὔτε ἄλλο οὐδὲν κωλύει, τοῦτο αἰτοῦμεν, συνεχῶς ἡμῖν ὑπάρχειν τὰ γράμματα τῆς θερμῆς σου καὶ γνησίας διαθέσεως. ἢν γὰρ τούτων ἀπολαύωμεν συνεχῶς ἀπαγγελλόντων ἡμῖν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας καὶ τῆς εὐθυμίας τῆς σῆς, οὐ τὴν τυχοῦσαν καὶ ἐντεῦθεν καρπωσόμεθα παραμυθίαν. ἐννοοῦσα τοίνυν, ἡλίκην ἡμῖν χαριῇ χάριν, μὴ κατόκνει τοῦτο ποιεῖν. οἶσθα γὰρ ὅπως ἀντεχόμεθά σου τῆς εὐγενείας, καὶ ὅσην ἀεὶ περὶ τὴν σὴν ἐμμέλειαν ἐπεδειξάμεθα τὴν ἀγάπην.

ϛ. ΤΗ ΑΥΤΗ.

Ἡμεῖς, κἂν αὐτὴ μυριάκις ἐπιστέλλῃς, οὐ παυσόμεθα, ὁσάκις ἂν ἐπιτύχωμεν τῶν ἐντεῦθεν ἐκεῖσε ἀφικνουμένων, γράφοντες πρὸς τὴν εὐγένειαν τὴν σήν. ἐβουλόμεθα μὲν γὰρ καὶ ἐνταῦθά σε παραγενομένην ἰδεῖν, καὶ σφόδρα τοῦτο ἐπεθυμοῦμεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἐργῶδες ἴσως κατεφάνη σου τῇ εὐγενείᾳ (τὰ γὰρ τῶν Ἰσαύρων πέπαυται παντελῶς) τὴν γοῦν ἀπὸ τοῦ γράφειν συνεχῶς τῇ τιμιότητί σου παράκλησιν οὐ παυσόμεθα παρέχοντες ἑαυτοῖς. Καὶ γὰρ ὁσάκις ἂν ἐπιτύχωμεν γραμματηφόρου ἐκεῖσε παραγινομένου, οὐ τὴν τυχοῦσαν καρπούμεθα εὐφροσύνην ἐπιστέλλοντές σου τῇ τιμιότητι. Ταῦτ' οὖν εἰδυῖα, κυρία μου κοσμιωτάτη καὶ εὐλαβεστάτη, καὶ αὐτὴ σπουδὴν ποίησαι παρακληθῆναι τοῦ συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς καὶ τῆς εὐθυμίας. ὥσπερ γὰρ τῆς ἀποδημίας ἕνεκεν οὐδὲν ἐγκαλοῦμεν διὰ τὸ δόξαι δυσκολίαν ἔχειν τὸ πρᾶγμα· οὕτω τῆς σιγῆς ἕνεκεν τῆς μακρᾶς οὐ παυσόμεθα αἰτιώμενοι διὰ τὸ σφόδρα ἐπιθυμεῖν συνεχῶς μανθάνειν τὰ περὶ τῆς ῥώσεως τῆς σῆς καὶ τοῦ οἴκου σου παντός.

ζ. ΤΗ ΑΥΤΗ.

Τί λέγεις; πάλιν ἐπιβουλὰς ὀδύρῃ, καὶ δεινὰ πεπονθέναι φῄς; καὶ τί τὸ κωλῦον, εἰπέ μοι, εἰς γαληνὸν καταπλεῦσαι λιμένα, καὶ τούτων πάντων ἀπηλλάχθαι τῶν κυμάτων; οὐ ταῦτά σοι διὰ παντὸς ἐπᾴδων τοῦ χρόνου διατελῶ; καὶ οὐδέποτε ἡμῶν ἀνασχέσθαι ἠθέλησας, ἀλλὰ καὶ σαυτῇ μυρία τὰ κακὰ ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν πραγμάτων τούτων προξενοῦς, εἰς τέλματα συνεχῶς ἐμπίπτουσα, καὶ ἡμῖν ἐκ τούτων ὑπομένειν λύπας ἐπάγουσα συνεχεῖς καὶ πυκνάς; ἢ μικρῶς οἴει με νῦν ἀθυμεῖν ἀκούσαντα ταῦτα, ἅπερ ἐπέσταλκας, ὅτι παρὰ τῶν οἰκείων, ἤτοι ξένων (αὐτοῖς γάρ σου χρήσομαι τοῖς ῥήμασι) προδοσίας ὑπομεμένηκας καὶ τραγῳδίας χαλεπάς; μέχρι τινὸς τῷ καπνῷ περιστρέφῃ, τὸ διειδές σου τοῦ κατὰ ψυχὴν ὄμματος ἐπιθολοῦσα; μέχρι τίνος οὐκ ἐλευθεροῖς σαυτὴν πικροτάτης δουλείας; τί δαὶ καὶ τὸ κωλῦον ἐνταῦθα παραγενέσθαι, καὶ περὶ τούτων ἡμᾶς κοινῇ βουλεύσασθαι; καὶ γὰρ ἔφης μηδ' ἂν αἴσθησιν τούτων λαβεῖν, εἰ τοῦτο γέγονεν. ἐγὼ σφόδρα ἐκπλήττομαι καὶ θαυμάζω, καὶ αἰτίαν οὐδεμίαν εὑρίσκω τοῦ σε ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῶν ἀπολειφθῆναι, ἢ [καὶ] ῥᾳθυμίαν καὶ ὄκνον μόνον. καὶ γὰρ τῆς ὁδοῦ τὸ μέσον ὀλίγον καὶ ἡ τοῦ ἔτους ὥρα πρὸς ἀποδημίαν σφόδρα ἐπιτηδεία, οὔτε κρυμῷ, οὔτε θάλπει λυποῦσα. ἀλλὰ πάλιν ἴσως ἡ πάντων σοι μήτηρ ἀεὶ τῶν κακῶν γινομένη, λέγω δὴ τῶν βιωτικῶν ἡ φροντίς, αὕτη καὶ νῦν κώλυμα γέγονε. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ παραγενομένῃ χάριν ἔχω πολλήν, καὶ μὴ παραγενομένῃ οὐκ ἐγκαλῶ, οὔτε δυσχεραίνω· ἀλλ' ἔχω μὲν τὴν ἀγάπην, ἣν ἀεὶ περὶ τὴν σὴν ἐμμέλειαν ἐπεδειξάμην,

μην, ἀκμάζουσαν· ἀλγῶ δὲ σφόδρα καὶ ὀδυνῶμαι ἀκούων ἔτι μυρίοις σε ἐμπεπλέχθαι πραγμάτων βιωτικῶν καὶ φροντίδων φορτίοις. Καὶ εἰ μὲν ἡμᾶς ἡ τῆς ἐξορίας ἀνάγκη πεδήσασα ἐνταῦθα κατεῖχεν, οὐκ ἂν ἐσκύλα σου τὴν εὐλάβειαν· ἀλλ' εἰ καὶ τῆς ἀσθενείας ταύτης, ἧς ἔχω νῦν, ἀσθενέστερον εἶχον, αὐτὸς ἂν ἐξέδραμον, καὶ οὐκ ἂν ἀπέστην περιτρέχων πολλὰ ποιῶν καὶ πραγματευόμενος, ἕως ἂν σε τῆς ζάλης ταύτης καὶ τοῦ θορύβου καὶ τοῦ φορτίου τῶν μυρίων ἀπήλλαξα κακῶν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο οὐκ ἔνι, ἐβουλόμεθα τοὺς παραγινομένους περὶ τούτων ἡμῖν ἀνακοινώσασθαι. Εἰ δὲ μηδὲ τοῦτο εὔκολον, ἀλλ' ἐργῶδες, οὐ παυσόμεθα διὰ γραμμάτων παραινοῦντες καὶ συμβουλεύοντες, ὥστε διακόψαι τὰ σχοινία, διατεμεῖν τὰς πλεκτάνας, διακλάσαι τὰς πέδας τῆς σῆς ψυχῆς, καὶ μετ' ἐλευθερίας καὶ εὐκολίας βαδίζειν πολλῆς. Οὕτω γὰρ οὐ μόνον τὴν ἐνταῦθα εὐφροσύνην καρπώσῃ, ἀλλὰ καὶ τῶν οὐρανῶν μετὰ πολλῆς λήψῃ τῆς εὐκολίας, ὧν* μέλλεις μικρὸν ὕστερον ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐντεῦθεν ἀποδημίας ἄκουσα ἀφίστασθαι, ταῦτα ἑκοῦσα προπέμψασα εἰς τοὺς ἀσυλήτους θησαυρούς, καὶ διὰ τούτων σοι τοὺς ἀκηράτους ἐπαίνους καὶ μηδέποτε μαραινομένους προαποτιθεμένη στεφάνους.

ορβόρου

ρόπεμψον

η. ΤΗ ΑΥΤΗ.

Πολλάκις μὲν ἐπεστάλκαμέν σου πρὸς τὴν εὐλάβειαν· ἐπεὶ οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο τὸ πολλάκις ἡμῖν, ἀλλ' ἐβουλόμεθα μὲν καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοῦτο ποιεῖν. Οἶσθα γὰρ ὅπως διακείμεθα περὶ τὴν ἐμμέλειαν τὴν σήν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο οὐκ ἔνι, ἡνίκα ἂν ἐξῇ ἡμῖν, αὐτοῖς τὰ μέγιστα χαριζόμενοι τὴν ὀφειλομένην ἀποπληροῦμεν πρόσρησιν, συνεχῶς καὶ διηνεκῶς βουλόμενοι μανθάνειν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς καὶ τῆς εὐθυμίας. Παρακαλῶ τοίνυν, εἰδυῖα ἡλίκα ἡμῖν χαρίζῃ ταῦτα ἐπιστέλλουσα, ἔργον ποιήσασθαι τοῦτο· παρακλήθητι δὲ συνεχῶς ἡμῖν ταῦτα ἐπιστέλλειν. Ἐπεὶ καὶ νῦν οὐχ ὡς ἔτυχεν ἠλγήσαμεν, ὅτι ἀνδρὸς πᾶσιν, ὡς εἰπεῖν, γνωρίμου καὶ ἡμῖν ἀγαπητοῦ μέλλοντος ἐνταῦθα παραγίνεσθαι, τοῦ κυρίου μου τοῦ τιμιωτάτου Λιβανίου, οὐκ ἐπέστειλας ἡμῖν, ἀγνοήσασα μὲν ἴσως· πλὴν ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο ἀλγοῦμεν, ὅτι ἀγνοεῖς τοὺς ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς ἐρχομένους. Ἡμεῖς γὰρ οὐ παυόμεθα περιεργαζόμενοι καὶ πολυπραγμονοῦντες τοὺς ἐντεῦθεν πρὸς ὑμᾶς παραγινομένους, ἵνα ἐξῇ δι' ἐκείνων ἡμῖν τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ἑαυτῶν πληροῦν. Αὕτη δέ ἐστι, τὸ συνεχῶς ἐπιστέλλειν πρὸς τὴν σὴν ἐμμέλειαν.

ἡμῖν

θ. ΤΗ ΑΥΤΗ.

Καὶ ταύτῃ σου τὴν ἀγάπην ἐπεδείξας τὴν γνησίαν καὶ θερμήν, ὅτι καὶ ἐν ἀρρωστίᾳ οὖσα, οὕτω συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλεις. Ἡμεῖς δὲ ἐπιθυμοῦμεν τῆς τε ἀρρωστίας σε ἀπαλλαγεῖσαν, καὶ ἐνταῦθα παραγενομένην, ὅταν ἐξῇ, θεάσασθαι· καὶ τοῦτο οἶσθα καὶ αὐτή, κυρία μου κοσμιωτάτη καὶ εὐλαβεστάτη. Ἐπεὶ οὖν, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν ἐπεστάλκαμεν, ἐν φροντίδι μείζονι καθεστήκαμεν (καὶ γὰρ ἀπὸ τῶν γραμμάτων ἐστοχασάμεθά σου τῆς ἀρρωστίας τὴν ὑπερβολήν) διά τοι τοῦτο ἡνίκα ἂν πρὸς τὸ βέλτιον ἐπιδῷ σοι τὸ σῶμα, διὰ τάχους, ὡς βούλει, δηλῶσαι ἡμῖν παρακλήθητι τοῦτο αὐτό, ἵνα βαρυτάτης ἡμᾶς ἀνεθῆναι ποιήσῃς φροντίδος. Ὅτι γὰρ [καὶ] νῦν οὐκ ἐν μικρᾷ καθεστήκαμεν ἀθυμίᾳ τῆς ἀρρωστίας ἕνεκεν τῆς σῆς, οὐδὲ αὐτὴ ἀγνοεῖς. Εἰδυῖα τοίνυν τὴν φροντίδα, ἐν ᾗ νῦν ἐσμεν, ὅπερ παρεκαλέσαμεν ποιῆσαι, σπούδασον· εἰ καὶ τὰ μάλιστα οὐδέν σοι εἰς τοῦτο δεῖ παρακλήσεως, ἀλλ' εὖ οἶδ' ὅτι ὅσων ἂν ἐπιτύχῃς γραμματοφόρων, οὐ παύσῃ δι' ἑκάστου ἡμῖν ἐπιστέλλουσα.

ἴσως.

ι. ΑΕΤΙΩ.

Ἡμεῖς σου τῆς ἀγάπης οὐδέποτε ἐπιλαθέσθαι δυνάμεθα τῆς θερμῆς καὶ γνησίας καὶ πεπυρωμένης, τῆς εἰλικρινοῦς καὶ ἀδόλου· ἀλλὰ διηνεκῶς ἐπὶ διανοίας σε περιφέρομεν, καὶ ἔχομεν ἐγκεκολαμμένον ἡμῶν τῷ συνειδότι. καὶ ἐβουλόμεθα μὲν καὶ ὁρᾷν σε συνεχῶς· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο τέως οὐκ ἔνεστι, διὰ τῶν γραμμάτων τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ἑαυτῶν πληροῦμεν, τὴν ὀφειλομένην πρόσρησιν ἀποδιδόντες σου τῇ εὐλαβείᾳ· καὶ σὲ παρακαλοῦμεν καὶ αὐτὸν συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν. Εἰ γὰρ καὶ ἐν ἐρημίᾳ διατρίβομεν πολλῇ, καὶ ὑπὸ φόβου λῃστῶν πολιορκούμεθα, καὶ ἐν ἀῤῥωστίᾳ τυγχάνομεν, ἀλλ' ἐὰν δεξώμεθα γράμματα παρὰ τῆς εὐλαβείας τῆς σῆς εὐαγγελιζόμενα ἡμῖν περὶ τῆς ὑγιείας σου, πολλὴν καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ ὄντες καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν. Εἰδὼς οὖν ἡλίκα ἡμῖν χαριῇ, καὶ ὅσην ἡμῖν παρέξεις τὴν εὐφροσύνην, μὴ φθονήσῃς ἡμῖν τῆς τοσαύτης ἡδονῆς· ἀλλὰ σπούδαζε ἡμῖν συνεχέστερον ἐπιστέλλειν. πολλὴν γὰρ ἐντεῦθεν καρπωσόμεθα τὴν ἡδονήν.

ια. ΑΚΑΚΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ὁ οὕτω θερμὸς ἡμῶν ἐραστὴς, ὁ οὕτω σφοδρῶς περὶ ἡμᾶς διακείμενος, οὐδὲ γραμμάτων ἡμῖν μεταδίδως τῶν σῶν. καίτοιγε ἤδη ἐπεστάλκαμεν καὶ ἅπαξ καὶ δὶς, αὐτὸς δὲ ὀκνηρότερος περὶ τοῦτο γέγονας. Εἰδὼς τοίνυν ἡλίκα ἡμῖν χαριῇ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας σου δηλῶν, ἀπὸ πολλοῦ τοῦ μήκους ἡμῖν γράψαι παρακλήθητι. πολλὴν γὰρ καρπούμεθα παράκλησιν, τὰ περὶ τῆς ὑγιείας ὑμῶν τῶν ἀγαπώντων ἡμᾶς μανθάνοντες συνεχῶς.

ιβ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΚΟΡΙΝΘΟΥ.

Οἴδαμεν τὴν ἀγάπην, ἣν ἐπεδειξάμεθα περὶ τὴν σὴν τιμιότητα, καὶ πῶς ὀλίγα σοι συγγενόμενοι, συνεδέθημέν σου τῷ πόθῳ. διὸ καὶ σφόδρα ἐθαυμάσαμεν ὅτι ἐν οὕτω χρόνῳ μακρῷ οὐδὲ ἅπαξ ἡμῖν ἐπιστεῖλαι κατεδέξω. καὶ οἶδα μὲν ὅτι γραμματηφόρων περιβαλῇ σπάνιν καὶ οὐδὲν ἀπεικός. εἰ γὰρ καὶ πολλοὶ οἱ ἐκεῖθεν ἀφικνούμενοι, ἀλλ' ἔνθα καθήμεθα νῦν, οὐδεὶς ἂν ταχέως παραβάλοιτο τῶν ἐκεῖθεν ἐρχομένων. πλὴν ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο ὑμῖν εἰς τὸ μηδὲ ἅπαξ δέξασθαι γράμματα· ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς εἰς ταύτην ἔχοντες ἀναχωρῆσαι τὴν πρόφασιν, οὐδὲ οὕτως ἐσιγήσαμεν· ἀλλὰ τὸν κύριόν μου τὸν τιμιώτατον καὶ εὐλαβέστατον πρεσβύτερον ἀναστήσαντες ἐντεῦθεν, ἐπέμψαμεν, ὥστε καὶ τῇ σῇ συντυχεῖν τιμιότητι, καὶ ταύτην ἡμῶν τὴν προσηγορίαν ἀποκομίσαι, καὶ μαθεῖν περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς, περὶ ἧς σφόδρα περισπούδαστον ἡμῖν μανθάνειν. Ἰδὼν τοίνυν αὐτὸν, μετ' εὐνοίας καὶ ἀγάπης καὶ τῆς προσηκούσης φιλοφροσύνης ὡς μέλος ἡμέτερον, ἡνίκα ἂν ἐπανίῃ, τὰ περὶ τῆς ῥώσεως σου δηλῶσαι ἡμῖν μὴ κατοκνήσῃς. μεγίστην γὰρ ἡμῖν ἀπὸ τῶν γραμμάτων καὶ ἐν ἐρημίᾳ καθεζομένοις παρέξεις τὴν παράκλησιν.

ιγ. ΑΛΥΠΙΩ.

Αὐτὸς μὲν ἔδεισας μὴ τῷ πρότερος ἐπιπηδῆσαι τοῖς πρὸς ἡμᾶς γράμμασι προπετείας μέμψιν περιπέσῃς (αὐτοῖς γὰρ σου χρήσομαι τοῖς ῥήμασιν) ἐγὼ δέ σοι τοσούτου ἀπέχω τοῦ τοῦτο γράψασθαι, ὅτι καὶ ῥᾳθυμίας ἐγκαλῶ τῆς βραδυτῆτος ἕνεκεν, καὶ μειζόνως ἂν ἐκήρυξα τερον ἐπεσταλκότα. καὶ τοῦτο λέγω, αὐτῇ πάλιν σου τῇ ψήφῳ εἰς ἀπόδειξιν τούτου κεχρημένος. ἔφης γὰρ τοῦτο μάλιστα φιλοστοργίας εἶναι, τὸ καὶ σιωπῶντας προσειπεῖν. ἐπεὶ οὖν τό τε δέος σοι τῆς περιπετείας ἀνῄρηται, ὅπερ οὐ δεόντως ἐδεδοίκεις, τοῦτό τε μειζόνως ἀποδέδεικται σημεῖον ἀγάπης, πέμπε λοιπὸν ἡμῖν νιφάδας γραμμάτων. οἶσθα γὰρ ὅπως καὶ διετέθημεν, καὶ διακείμεθα περὶ τὴν σὴν ἐμμέλειαν. κἂν γὰρ εἰς ἐρημότατον τοῦτο χωρίον ἀπενεχθῶμεν, κἂν εἰς αὐτὰ τῆς οἰκουμένης τὰ πέρματα, τῆς εὐγενοῦς σου ψυχῆς, τῆς ἐλευθέρας, τῆς ἀπλάστου, τῆς εἰλικρινοῦς ἀγάπης καὶ δόλον οὐκ ἐχούσης οὐδέποτε ἐπιλαθέσθαι δυνάμεθα· ἀλλὰ καθ' ἑκάστην σε τὴν ἡμέραν φανταζόμενοι διατελοῦμεν, τὰς ἀρετάς σου τῆς ψυχῆς διὰ τῆς μνήμης ἀναπλάττοντες. καὶ ἐβουλόμεθα μὲν συνεχέστερον ἐπιστέλλειν· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐργῶδες ἡμῖν τοσοῦτον ὑμῶν ἀπῳκισμένοις, ὑμῖν δὲ ῥᾴδιον, παρακαλοῦμεν συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς καὶ παντὸς ὑμῶν τοῦ οἴκου. οὕτω γὰρ καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ διατρίβοντες πολλὴν καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν.

ιθʹ. ΑΛΦΙΩ.

Μακάριος καὶ τρισμακάριος εἶ, καὶ πολλάκις τοῦτο, τοιαῦτα ἐργαζόμενος καὶ τοιαύταις ἐπιτρέχων πραγματείαις, αἳ πολὺν ἐν οὐρανοῖς προαποτίθενταί σοι τὸν θησαυρόν. οὐδὲ γὰρ ὡς ἔτυχεν ἡμᾶς ἀνεπτέρωσας, τὰ κατὰ τὸν κύριόν μου Ἰωάννην τὸν πρεσβύτερον ἀπαγγείλας, ὅτι πολλὴν ἐποιήσω σπουδὴν ἀναστῆσαι αὐτὸν καὶ ἐκπέμψαι εἰς τὴν Φοινίκην. ὅτι δὲ καὶ χρυσίον αὐτῷ δέδωκας, αὐτὸς μὲν ἐσίγησας, καὶ τοῦτο πρέπον τῇ εὐλαβείᾳ σου ποιῶν, ἡμᾶς δὲ οὐκ ἔλαθες· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἔγνωμεν, καὶ τὴν δαψιλῆ γνώμην, ἣν παρέσχες. [καὶ] διὰ τοῦτό σε θαυμάζοντες καὶ μακαρίζοντες οὐ παυόμεθα, ὅτι ἐν οἷς δεῖ πλουτεῖν, ἐν τούτοις πλουτεῖς· καί σε παρακαλοῦμεν συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν. εἰ μὲν γὰρ δυνατὸν ἦν καὶ κατ' ὄψιν σε ἰδεῖν, πολλοῦ ἂν ἐπριάμεθα τοῦτο· ἐπεὶ δὲ τοῦτο τέως οὐκ ἔνι, γράφε συνεχῶς ἡμῖν, περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελιζόμενος καὶ τοῦ οἴκου σου παντός. οὐ γὰρ τὴν τυχοῦσαν καρπωσόμεθα παράκλησιν ταῦτα μανθάνοντες. εἰδὼς οὖν ἡλίκα ἡμῖν χαριῇ, μὴ ἀποστερήσῃς ἡμᾶς τοσαύτης εὐφροσύνης.

κʹ. ΑΛΦΙΩ.

Ἐγὼ μὲν ἐβουλόμην συνεχέστερον ἐπιστέλλειν· ἡ δὲ τῶν γραμματηφόρων σπάνις οὐκ ἀφίησι τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην εἰς ἔργον ἐλθεῖν. καὶ γὰρ ἡ τοῦ χωρίου τούτου ἐρημία, καὶ ὁ τῶν Ἰσαύρων φόβος, καὶ ἡ τοῦ χειμῶνος σφοδρότης οὐκ ἐπιτρέπει συνεχῶς τινας ἡμῖν ἐπιχωριάζειν· ἀλλ' ὅμως καὶ γράφοντες καὶ σιγῶντες τὴν αὐτὴν ἀεὶ περὶ σὲ διάθεσιν διατηροῦμεν, τὴν προθυμίαν σου καὶ τὴν σπουδήν σου μανθάνοντες, ἣν ὑπὲρ τῆς ὠφελείας τῆς σῆς ἔχεις ψυχῆς, τούς τε ἐν εὐλαβείᾳ ζῶντας ἀναπαύειν ἐσπουδακώς, καὶ τὴν καλλίστην ταύτην πραγματευόμενος πραγματείαν. ταῦτ' οὖν εἰδώς, κύριέ μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε, συνεχῶς ἡμῖν ἐπίστελλε τὰ περὶ τῆς σῆς ὑγιείας καὶ τοῦ οἴκου σου παντός. οὕτω γὰρ καὶ ἐν ἐρημίᾳ ὄντες πολλὴν ἕξομεν τὴν εὐφροσύνην, εἰ τοιαῦτα παρὰ τῆς σῆς τιμιότητος δεχόμεθα γράμματα.

ιϛ. ΤΩ ΑΥΤΩ.

Ἡμεῖς, εἰ καὶ πόρρω σου καθήμεθα, ἀλλ' ἀκούοντές σου τὰ κατορθώματα, καὶ τὴν πολλὴν μεγαλοψυχίαν, ἣν περὶ τοὺς δεομένους ἐπιδείκνυσαι, σκιρτῶμεν, εὐφραινόμεθα, χαίρομεν. καὶ ἐβουλόμεθα μὲν καὶ κατ' ὄψιν συντυχεῖν σου τῇ τιμιότητι, καὶ πολλὰς παρόντι παρόντες ὁμολογῆσαί σοι χάριτας. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο τέως οὐκ ἔνι, ″ παρὰ τὰ Ἰσαυρικὰ ἐπιταθῆναι πλέον, καὶ πᾶσαν ἀποτετειχίσθαι τὴν ὁδόν (εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι, εἰ μὴ τοῦτο ἦν, κἂν αὐτὸς παρεγένου, καὶ πολλὴν ἐποιήσω σπουδὴν δραμεῖν ἕως ἡμῶν) ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο τέως οὐ δυνατόν, καὶ γράφομεν καὶ προσαγορεύομέν σου τὴν τιμιότητα, καὶ παρακαλοῦμεν συνεχῶς, ἡνίκα ἂν δοξῇ, ἐπιστέλλειν ἡμῖν, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας σου καὶ τοῦ οἴκου σου παντὸς ″ἡμῖν εὐαγγελίζεσθαι. οὐ γὰρ τὴν τυχοῦσαν, καὶ ἐνταῦθα καθήμενοι, ἀπὸ τῶν τοιούτων γραμμάτων τῆς σῆς τιμιότητος καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν.

γρ. διὰ τὸ

γρ. ἡμᾶς

ιζ. ΤΩ ΑΥΤΩ.

Ὁ Θεός σοι τὸν μισθὸν δῴη καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τῆς γνησίας καὶ θερμῆς περὶ ἡμᾶς ἀγάπης, τῆς εἰλικρινοῦς καὶ ἀνυποκρίτου, τῆς ἀκινήτου καὶ ἀπεριτρέπτου. οὐ γὰρ μικρὰ δείγματα τῆς περὶ ἡμᾶς διαθέσεως καὶ ταῦτα ἐκ τοσούτου καθήμενος διαστήματος ἐπιδείξω, κύριέ μου τιμιώτατε καὶ εὐγενέστατε, ἀλλὰ καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα. διὰ τοῦτό σοι καὶ χάριτας ἴσμεν, καὶ συνεχῶς ἐπιστέλλειν βουλόμεθα, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα, ὁσάκις ἂν βουλώμεθα οὐ γράφομεν ἀλλ' ὁσάκις ἂν δυνώμεθα. οἶσθα γὰρ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ χειμῶνος, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν λῃστρικῶν ἐφόδων γινομένην ἐν ταῖς ὁδοῖς δυσκολίαν. μὴ τοίνυν νομίσῃς ῥαθυμεῖν ἡμᾶς, ὅταν μακρὰν σιγήσωμεν σιγήν· ἀλλὰ τῇ σπάνει τῶν γραμματοφόρων τοῦτο λογίζου, μὴ τῇ ὀλιγωρίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ. ὡς εἴγε δυνατὸν ἦν συνεχέστερον ἐπιστέλλειν, οὐκ ἂν ὠκνήσαμεν πυκνὰ πέμποντές σοι γράμματα. ἡμῖν γὰρ ἑαυτοῖς ″ἐχαριζόμεθα τὰ μέγιστα, τὴν ὀφειλομένην σοι πρόσρησιν συνεχέστερον ἀποδιδόντες. ταῦτ' οὖν εἰδώς, γράφε ἡμῖν συνεχῶς καὶ αὐτὸς τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς. ὅπερ ἔφης ἀπεσταλκέναι ἡμῖν, τοῦτο οὐδεὶς ἐκόμισεν ἐνταῦθα, ἀλλ' ὑπέστρεψεν ὁ ἔχων διὰ τὸν τῶν λῃστῶν φόβον. πλὴν παρακαλοῦμέν σε μὴ ποιεῖν τοῦτο, μηδὲ δυσκολίας σεαυτῷ παρέχειν καὶ πράγματα. τὰ γὰρ μεγάλα σου δῶρα, τὸ γνήσιόν σου καὶ θερμὸν τῆς διαθέσεως· οὗ διηνεκῶς ἀπολαύοντες ἐντρυφῶμεν ἀεὶ τῇ μνήμῃ τῆς σῆς ἀγάπης.

ἴσ. λείπει

ιη. ΑΜΠΡΟΥΚΛΗ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἐδεξάμην ″ προτέραν ἣν ἔφης δευτέραν ἐπιστολὴν ἐπεσταλκέναι, δέσποινά μου τιμιωτάτη καὶ κοσμιωτάτη. καὶ τὰ αὐτὰ πάλιν λέγω. ″ μὴ κάλει τόλμαν, τὸ προτέραν τοῖς πρὸς ἡμᾶς ἐπιπηδῆσαι γράμμασι, μηδὲ ἁμάρτημα νόμιζε τὸ μέγιστον ἐγκώμιον. ἀγάπης γὰρ ζεούσης καὶ θερμῆς τοῦτο δεῖγμα ποιούμεθα, καὶ τῆς γνησίας καὶ εἰλικρινοῦς σου διαθέσεως τῆς φλογὸς θερμοτέρας. ταῦτ' οὖν εἰδυῖα, ″ἐπιδαψίλευε ταύτην ἡμῖν τὴν χάριν συνεχῶς, περὶ τῆς ὑγιείας ἡμῖν δηλοῦσα τῆς σῆς, καὶ πέμπε νιφάδας ἡμῖν γραμμάτων τοῦτο ἀπαγγελλούσας. ἐὰν γὰρ ″ θαρρῶμεν περὶ τῶν ἀγαπώντων ἡμᾶς ὅτι ἐν εὐθυμίᾳ καὶ ἐν ὑγιείᾳ καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ καθεστήκατε, οὐ μικρὰν δεξόμεθα τῆς ἐν ἀλλοτρίᾳ διατριβῆς παράκλησιν· ἀλλὰ καὶ μεγίστην καρπωσόμεθα παραμυθίαν, καίτοιγε ἐσχάτην ἐρημίαν οἰκοῦντες.

γρ. δευτέ
ἣν ἔφησ
τέραν

γρ. μὴ τόλ

γρ. ἐπιδαψ
λευε

γρ. παραδε
μεθα

της. Λογισαμένη τοίνυν ὅσην ἡμῖν ἐργάσῃ τὴν ἑορτὴν, μὴ φθονήσῃς ἡμῖν τῆς καλλίστης ταύτης εὐφροσύνης· ἀλλ' ὡς ἂν ἐγχωρῇ, καὶ οἷόν τε ᾖ, εὐαγγελίζου συνεχῶς ἡμῖν τὰ περὶ τῆς ῥώσεως τῆς σῆς.

ιθ. ΑΜΠΡΟΥΚΛΑ ΔΙΑΚΟΝΩ, ΚΑΙ ΤΑΙΣ ΕΝ αὐτῆς.

Μακρῷ μὲν διῴκισμαι τῷ μήκει τῆς ὁδοῦ τῆς ὑμετέρας τιμιότητος, τὰς δὲ ἀνδραγαθίας ὑμῶν καὶ τὰς ἀριστείας τῶν παρόντων οὐκ ἔλαττον ἔμαθον. καὶ σφόδρα συνήσθην ὑμῖν τῆς ἀνδρείας, τῆς ὑπομονῆς, τῆς ἀπεριτρέπτου γνώμης, καὶ στεῤῥᾶς καὶ ἀδαμαντίνης διανοίας, τῆς ἐλευθεροστομίας, τῆς παῤῥησίας. διὰ ταῦτα μακαρίζων ὑμᾶς οὐ παύομαι, ὑπέρ τε τῶν παρόντων, ὑπέρ τε τῶν μελλόντων ὑμᾶς ὑποδέξασθαι ἀγαθῶν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, τῶν ἀποῤῥήτων ἐκείνων καὶ πάντα νοῦν καὶ λόγον ὑπερβαινόντων. σφόδρα δὲ ὑμᾶς ἐλύπησας ἐκ τοσούτου καθημένους διαστήματος, οὐδὲ ἐπιστεῖλαι καταδεξαμένη. καὶ οἶδα μὲν ὅτι οὐκ ἐκ ῥαθυμίας τοῦτο γέγονεν (ἐπίσταμαι γὰρ καὶ γραφούσης ὑμῖν καὶ σιγώσης τὴν θερμὴν καὶ γνησίαν ἀγάπην, τὴν εἰλικρινῆ καὶ ἄδολον, τὴν ἰσχυρὰν καὶ στεῤῥάν) ἀλλὰ διὰ τὸ μηδένα εἶναι τὸν ὑπογραφέντα. πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐχρῆν τῇ ἐγχωρίῳ συγλώττῃ ἡμῖν ἐπιστεῖλαι καὶ τῇ χειρὶ τῇ σῇ. σφόδρα γὰρ ἀντεχόμεθα, καθάπερ καὶ αὐτὴ οἶσθα, τοῦ συνεχῶς ἐπιστολὰς δέχεσθαι παρὰ τῆς εὐλαβείας τῆς σῆς, ὥστε καθ' ἑκάστην ἡμέραν μανθάνειν ἡμᾶς τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς, καὶ οὐ μικρὰν τῆς τοσαύτης ἐρημίας καὶ τῶν ἐνταῦθα περιστάσεων παράκλησιν ταύτην ἔχομεν. εἰδυῖα τοίνυν, δέσποινά μου τιμιωτάτη καὶ εὐλαβεστάτη, ὅσην ἐπιθυμίαν ἔχομεν τούτου, μὴ διαλείπῃς τὴν καλὴν ταύτην ἡμῖν χαριζομένη χάριν. καὶ γὰρ πολλοὶ πολλαχόθεν ἐκεῖθεν ἦλθον· ἀλλ' οὐκ ἐγκαλῶ ἐκείνων ἕνεκεν, διότι μὴ γράμματα ἡμῖν ἐκόμισαν παρὰ τῆς σῆς κοσμιότητος. εἰκὸς γὰρ αὐτοὺς ἀγνοεῖσθαι παρὰ τῆς εὐλαβείας τῆς σῆς. νῦν μέντοι, ὅτε ἔξεστι μετ' εὐκολίας πάσης ἐπιστεῖλαι, καὶ μάλιστα τοιούτων γενομένων αὐτόθι, σφόδρα ἐπιθυμοῦμεν δέξασθαι γράμματα. ἀνάκτησαι τοίνυν τὸ ἐν τῷ παρελθόντι χρόνῳ ῥαθυμηθὲν, καὶ πυκνότητι καὶ [illegible] ἐπιστολῶν τὸ μῆκος τῆς ἔμπροσθεν ἡμῖν παραμύθησαι σιγῆς.

κ. ΤΗ ΑΥΤΗ, ΚΑΙ ΤΑΙΣ ΕΝ αὐτῆς.

Τὰ κύματα ταῖς πέτραις προσρηγνύμενα, ἐκείνας μὲν οὐδὲ μικρὸν διασαλεῦσαι δύναται, ἑαυτὰ δὲ μειζόνως τῷ ῥαγδαίῳ τῆς ῥύμης διαλύοντα ἀφανίζει· τοῦτο καὶ ἐφ' ὑμῶν ἔστιν ἰδεῖν νῦν, καὶ τῶν ἐπιβουλευόντων ὑμῖν εἰκῇ καὶ μάτην. ὑμῖν μὲν γὰρ καὶ ἡ παρὰ τῷ Θεῷ παῤῥησία, καὶ ἡ παρὰ ἀνθρώποις δόξα πλείων ἐντεῦθεν γέγονεν· ἐκείνοις δὲ κρῖμα καὶ αἰσχύνη καὶ ὄνειδος. ἐπεὶ καὶ τοιοῦτον ἀρετὴ, καὶ τοιοῦτον κακία· ἡ μὲν καὶ πολεμουμένη μειζόνως ἀνθεῖ, αὕτη δὲ καὶ πολεμοῦσα ἀσθενεστέρα γίνεται, καὶ ταύτῃ μάλιστα καταλύεται. μεγίστην τοίνυν ἔχουσαι παράκλησιν τῶν γινομένων τὴν ὑπόθεσιν, χαίρετε καὶ εὐφραίνεσθε καὶ κραταιοῦσθε. ἴστε γὰρ ἐφ' οἷς ἀπεδύσασθε ἐπάθλοις εἰς τὸν τῆς ἀνδρείας ταύτης ἀγῶνα, καὶ ποῖα ὑμᾶς καρτερούσας καὶ εὐχαρίστως φερούσας τὰ συμπίπτοντα ἀναμένει ἀγαθὰ, ἃ οὔτε ὀφθαλμὸς εἶδεν, οὔτε οὖς ἤκουσεν, οὔτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη. καὶ τὰ μὲν λυπηρὰ τοιαῦτα παροδεύεται, καὶ τῷ παρόντι συγκαταλύεται βίῳ, τὰ δὲ ἐντεῦθεν ἔπαθλα ἀθάνατα μένει· καὶ πρὸ τῶν ἐπάθλων δὲ ἐκείνων, οὐ μικρὰν καὶ ἐντεῦθεν καρποῦσθε ἡδονὴν, τῇ ἐλπίδι τοῦ χρηστοῦ συνειδότος, καὶ προσδοκίᾳ τῶν σφοδρῶν ἐκείνων τρεφόμεθα. ταῦτα οἶδα ὅτι καὶ πρὸ τῶν ἡμετέρων οἶσθα γραμμάτων. ἀλλ' ἵνα μακρὰν ποιήσωμεν τὴν ἐπιστολήν, ἐξέτεινα τὴν παράκλησιν. εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι σφόδρα ἡμῶν τῶν γραμμάτων ἐρᾷς, καὶ μεθ' ὑπερβολῆς σφόδρα· καὶ τοῦτο οἶμαι αἴτιον εἶναι τοῦ συνεχῶς ἡμῖν ἐγκαλεῖν, ὅτι μὴ πολλάκις ἐπεστάλκαμεν. οὐ γὰρ δυνάμεθά σου κορέσαι τὴν ἐπιθυμίαν, κἂν καθ' ἑκάστην πέμπωμεν γράμματα, διὰ τὸ σφόδρα κεκρεμάσθαι τῶν ἐπιστολῶν. ὁ Θεός σοι τὸν μισθὸν δῴη, καὶ τὴν ἀμοιβὴν τῆς τοσαύτης περὶ ἡμᾶς ἀγάπης καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. ἡμεῖς μέντοι οὐ διαλιμπάνομεν διὰ τῶν ἐμπιπτόντων συνεχῶς ἐπιστέλλοντες. ἡμῖν γὰρ αὐτοῖς τὰ μέγιστα χαριούμεθα τοῦτο ποιοῦντες, καὶ τῇ σῇ ψυχῇ συνεχῶς διὰ τῶν γραμμάτων προσαγορεύοντες. ἐπεὶ γὰρ τὴν ἀγάπην, ἣν ἐνέθηκας ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς, ταύτην διηνεκῶς ἀκμάζουσαν διατηροῦμεν, κἂν πλείονα τούτου πάλιν ἀπολειφθῶμεν ὑμῶν χρόνον, οὐδὲ ἐντεῦθεν αὕτη ἀμαυροτέρα γίνεται. ἐν γὰρ διανοίᾳ πανταχοῦ περιφέρομεν ὑμᾶς, ἐκπληττόμενοι τὸ ἀπερίτρεπτον ὑμῶν τῆς γνώμης καὶ τὴν πολλὴν ἀνδρείαν. γράφε δὴ καὶ αὐτὴ συνεχῶς ἡμῖν τὰ περὶ ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελιζομένη καὶ τοῦ οἴκου σου παντός, ἵνα πολλὴν καὶ ἐντεῦθεν καρπωσώμεθα τὴν παράκλησιν.

κα. ΑΝΑΤΟΛΙΩ ΕΠΑΡΧΙΚΩ.

Ὀψὲ μὲν ἐπιστέλλω καὶ βραδέως πρὸς τὴν σὴν εὐγένειαν, πλὴν ἀλλ' οὐ ῥᾳθυμία τὴν σιγὴν εἰργάσατο, ἀλλ' ἀρρωστία μακρά· ὡς τῇ γε ἀγάπῃ διηνεκῶς σοι συνδεδέμεθα, τὸ γνήσιόν σου τῆς ἀγάπης εἰδότες, τὸ ἐλευθέριον τῆς γνώμης, τὸ ἄπλαστον καὶ εἰλικρινές. καὶ οὐκ ἐπαυσάμεθα πρὸς ἅπαντας ἀνακηρύττοντες τὴν διάθεσιν, ἧς συνεχῶς ἀπελαύσαμεν παρὰ τῆς σῆς εὐγενείας, οὐχὶ παρόντες μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπιόντες. οὐδὲ γὰρ μετὰ τὴν ἀποδημίαν ἔλαθεν ἡμᾶς, ὅσα καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν ὑπὲρ ἡμῶν ἐσπούδασας. ὁ Θεός σοι δῴη τὸν μισθὸν τῆς τοιαύτης σπουδῆς, καὶ ἐν τῷ νῦν, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. ἵνα δὲ καὶ πλείονος ἀπολαύωμεν ἡδονῆς, μὴ γράφοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ γράμματα δεχόμενοι παρὰ τῆς ἐμμελείας τῆς σῆς, ἐπίστειλαι ἡμῖν παρακλήθητι περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελιζόμενος· ἵνα καὶ ἐν τῇ ἐρημίᾳ ταύτῃ καθεζόμενοι, πολλὴν καρπωσώμεθα τὴν παράκλησιν. ἂν γὰρ δεξώμεθα ἐπιστολὴν τῆς ἀγάπης σου, τὰ περὶ τῆς ῥώσεως ἡμῖν ἀπαγγελλούσης τῆς σῆς καὶ τῶν σοὶ προσηκόντων ἁπάντων, πολλὴν καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ διατρίβοντες γῇ δεξόμεθα παράκλησιν.

κβ. ΑΝΑΤΟΛΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΑΔΑΝΗΣ.

Ἐγὼ μὲν καὶ συγγενέσθαι ἐπιθύμουν σου τῇ τιμιότητι, παρὰ πολλῶν ἀκούων τὸν θερμὸν ἔρωτα, ὃν περὶ ἡμᾶς ἔχεις, καὶ ταῦτα μὲν συγγινόμενος ἡμῖν ἐλπὶς γενέσθαι, διορθοῦμαι τῇ τῶν γραμμάτων ὁμιλίᾳ, χάριν ἑαυτῷ παρέχων μεγίστην. εἰ γὰρ καὶ ἐρημότατον χωρίον, εἰς ὃ νῦν ἀπῳκίσθημεν, ἡ Κουκουσός, καὶ κινδύνων γέμον πολλῶν, καὶ φόβῳ διηνεκεῖ τῶν λῃστῶν πολιορκούμενοι, ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἡμᾶς θορυβεῖ, οὐδὲ παρατίθησι τῆς ὑμετέρας ἀπολαύοντας ἀγάπης· ἀλλὰ εἰ καὶ τῷ σώματι διεστήκαμεν, τῇ δὲ ψυχῇ συνδεδεμένοι μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος ὑμῖν, τὴν ὑμετέραν μᾶλλον, τὴν ἀτάραχον καὶ ἀπόλεμον, ἢ τὴν Κουκουσὸν οἰκεῖν δοκοῦμεν, ἀεὶ μεθ' ὑμῶν ὄντες τῇ διαθέσει, καὶ ὅπουπερ ἂν ὦμεν, ἐπὶ διανοίας σε περιφέροντες.

κγ'. ΑΝΘΕΜΙΩ.

Ἄλλοι μέν σου τῇ θαυμασιότητι καὶ τῆς ὑπατείας καὶ τῆς ἐπαρχότητος συνήδονται· ἐγὼ δὲ αὐταῖς ταῖς ἀρχαῖς τῆς σῆς ἕνεκεν μεγαλοπρεπείας. οὐ γάρ σε κατεκόσμησαν, ἀλλ' ἐκοσμήθησαν παρὰ σοῦ. ἐπεὶ καὶ τοιοῦτον ἡ ἀρετή· οὐκ ἔξωθεν δανείζεται τὰς τιμάς, ἀλλ' αὐτὴ ἐν ἑαυτῇ περιφέρει ταύτας, τιμὴν τοῖς ἀξιώμασι τούτοις "παρέχουσα, οὐκ αὐτὴ παρ' ἐκείνων λαμβάνουσα. διὰ δὴ τοῦτο οὐδὲ προσεθήκαμεν τῷ φίλτρῳ νῦν τῷ περὶ σέ. οὐδὲν γάρ σοι προσγέγονε πλέον· οὐδὲ τὸν ὕπαρχον καὶ ὕπατον ἡμεῖς φιλοῦμεν, ἀλλὰ τὸν δεσπότην μου τὸν ἡμερώτατον Ἀνθέμιον, τὸν πολλῆς μὲν συνέσεως, πολλῆς δὲ γέμοντα φιλοσοφίας. διό σε καὶ μακαρίζομεν, οὐκ ἐπειδὴ πρὸς τὸν θρόνον ἀνέβης τοῦτον, ἀλλ' ἐπειδὴ δαψιλεστέραν ἔλαβες ὕλην εἰς τὸ τὴν σύνεσίν σου καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἐπιδείξασθαι· καὶ τοῖς ἀδικουμένοις πᾶσι συνηδόμεθα, τὸν πλατύν σου λιμένα τῆς ψυχῆς ὁρῶντες μυρία δυνάμενον λῦσαι ναυάγια, καὶ τοὺς εἰς ἔσχατον κλυδώνιον κατενεχθέντας παρασκευάσαι ἐξ οὐρίας πλεῖν. διὰ ταῦτα σκιρτῶμεν, διὰ ταῦτα χαίρομεν τὴν σὴν ἀρχὴν κοινὴν ἑορτὴν τῶν ἐπηρεαζομένων εἶναι νομίζοντες, ἧς καὶ αὐτοὶ νῦν ἀπολαύομεν, οἰκείαν ἡδονὴν εἶναι ἡγούμενοι τὸ τῶν σῶν κατορθωμάτων τὸ μέγεθος.

ρέχοντα

κδ'. ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΝΤΙΟΧΕΑ.

Ἔδει μὲν τὴν ὑμετέραν εὐλάβειαν μὴ τοῖς ῥήμασι τῶν εἰρηκότων παρατρέπεσθαι τὴν διάνοιαν, ἀλλ' ἐν τῷ πλήθει τοῦ ψεύδους μετὰ πολλῆς τῆς σκέψεως "ἀνιχνεῦσαι τὴν ἀλήθειαν. εἰ γὰρ ἅπαντα τὰ θρυλλούμενα ἀληθῆ ὑπολάβοις, κινδυνεύσομεν ἅπαντες· εἰ δὲ κρίσει καὶ νόμοις ἀνιχνεύεται τὰ λανθάνοντα, κριτήριον δὴ ἔγωγε παρ' ὑμῶν ἐπεζήτησα, εἰ μή τις ἕτερα αὖθις ὅπλα συκοφαντίας μοι ἐπιπνεύσει. δέδοικα γάρ, δέδοικα λοιπὸν τὰς σκιὰς καὶ τὰ φαντάσματα, ἐπειδὴ [illegible] ἐδικαιώσατε οὕτως. οἱ φίλοι τὴν φιλίαν ἠρνήσαντο, οἱ πλησίον ὄντες πόρρωθεν ἔστησαν, καὶ πόρρωθεν ὄντες τὰ βέλη τῆς συκοφαντίας ἀποτοξεύουσιν· ἐν μέσῳ δὲ τοῦ λιμένος ὄντα με ναυάγιον ὑπομεῖναι ἐποιήσατε. ἀλλ' εἰ καὶ τῆς πόλεως ἐκβάλλομαι, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀπείργομαι, πείθομαι πρὸς πᾶσαν ἀποδύσασθαι τιμωρίαν. κέκριται γάρ μοι φιλοσοφεῖν, καὶ φέρειν γενναίως τὰ δυσχερῆ. οἶδα γάρ, οἶδα σαφῶς τὴν ἐρημίαν "εὐτονωτέραν εἶναι τῆς πόλεως, καὶ τὰ θηρία τῶν ἀγρῶν τῶν φίλων ἡμερώτερα. ἔρρωσο.

ἀνιχνεῦσαι

εὐνομωτέ-

κε. ΑΝΤΙΟΧΩ.

Πότε γὰρ ἐπιλαθέσθαι δυνάμεθα τῆς γλυκείας σου καὶ θερμῆς διαθέσεως, τῆς γνησίας καὶ εἰλικρινοῦς ἀγάπης, τῆς ἐλευθέρας γνώμης καὶ ὑψηλῆς, τῆς πεπαρρησιασμένης ψυχῆς; κἂν γὰρ πρὸς αὐτὰς ἀπέλθωμεν τὰς ἐσχατιὰς τῆς οἰκουμένης, πανταχοῦ σε περιφέροντες ἀπίωμεν, τὸν θερμὸν ἡμῶν ἐραστὴν καὶ σφόδρα ἡμῖν τῷ τῆς ἀγάπης νόμῳ συνδεδεμένον. διὸ καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἐρημίαν τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης ἀποικισθέντες, τὴν Κουκουσὸν λέγω, καὶ οὐ ῥᾳδίως ἐπιτυχεῖν τῶν τὰ γράμματα διακομιζόντων δυνάμενοι, πολλὴν ἐποιησάμεθα σπουδὴν ἐπιζητῆσαί τε καὶ εὑρεῖν τὸν ταύτην ἡμῶν τὴν ἐπιστολὴν διακομίζοντα, ὥστε σου προσειπεῖν τὴν θαυμασιότητα, καὶ τὴν ὀφειλομένην πρόσρησιν ἀποδοῦναι τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τῇ σῇ. ὅτι δὲ καὶ αὐτός, ἐξ ὧν ἤδη πεποίηκας, οὐ δεήσῃ τῆς παρ' ἡμῶν ὑπομνήσεως εἰς τὸ συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελίζεσθαι οὐδὲν οἶμαι δεῖν ἀμφιβάλλειν. καὶ γὰρ οὐ τὴν τυχοῦσαν καρπωσόμεθα παράκλησιν, ὅταν παρ' ὑμῶν τῶν οὕτω σφόδρα ἡμᾶς ἀγαπώντων δεχώμεθα γράμματα περὶ τῆς ῥώσεως τῆς ὑμετέρας δηλοῦντα, καὶ τὴν ἀγάπην διὰ τῶν ἐπιστολῶν συνεχῶς ἀνανεοῦντα, καὶ τὴν παρουσίαν τῆς ὑμετέρας ἀγάπης ποιοῦντα φαντάζεσθαι. ἀρκεῖ γὰρ πυκνότης ἐπιστολῶν, ὅταν παρὰ γνησίων φέρηται, καὶ τῆς παρουσίας ὑφίστασθαι τὴν ἡδονήν.

κϛ. ΑΝΥΣΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.

Ὀψὲ μὲν καὶ βραδέως ἐπεστάλκαμέν σου τῇ ἀγάπῃ· ἀλλ' οὐχ ἑκουσίως ἡμῖν ἡ μακρὰ αὕτη σιγὴ γέγονεν, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ χωρίου ἐρημίαν, ἐν ᾧ καθείργμεθα, οὐ διὰ τὴν ῥᾳθυμίαν τὴν περὶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην. νῦν γοῦν ἐπιλαβόμενοι τοῦ κυρίου μου τοῦ τιμιωτάτου καὶ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου, τὴν πάλαι ὀφειλομένην ἀποδεδώκαμεν πρόσρησιν τῇ τιμιότητί σου, χάριτας πολλὰς ὁμολογοῦντές σου τῇ εὐλαβείᾳ, ὑπὲρ τῆς ἐνστάσεως καὶ τῆς ἀνδρείας τῆς ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν. δεξάμενος τοίνυν αὐτόν, δέσποτά μου τιμιώτατε, ὡς σοὶ πρέπον ἐστί, καὶ τὴν προσήκουσαν περὶ αὐτὸν φιλοφροσύνην ἐπιδειξάμενος, μὴ ἀποκάμῃς τὰ συντελοῦντα τῇ κοινῇ διορθώσει τῶν ἐκκλησιῶν ποιῶν καὶ πραγματευόμενος. οἶσθα γὰρ τοῦ κατορθώματος τὸ μέγεθος, καὶ ὑπὲρ ὅσων ἐκκλησιῶν τὸν καλὸν τοῦτον ἀγῶνα ἀνεδέξασθε, καὶ ὅσοι ὑπὲρ τῆς κοινῆς εἰρήνης πονουμένοις * ἀπόκεινται παρὰ τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ οἱ στέφανοι.

κζ. ΑΝΥΣΙΩ, ΝΟΥΜΕΡΙΩ, ΘΕΟΔΟΣΙΩ, ΕΥΤΡΟπίῳ, καὶ πᾶσι τοῖς κατὰ Μακεδονίαν ὀρθοδόξοις ἐπισκόποις.

Πολλὴ μὲν ὑμῶν τῆς ἀγάπης καὶ ἡ ἔμπροσθεν σπουδή, καὶ χάριτας ὑπὲρ τούτων ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἐν οὕτω χρόνῳ μακρῷ ἔστητε μετὰ τῆς προσηκούσης ὑμῖν ἀνδρείας, μηδενὶ εἴκοντες τῶν συναρπάζειν ἐπιχειρούντων. παρακαλοῦμεν δὲ καὶ τὸ τέλος ἐπιθεῖναι, οἷον προσῆκόν ἐστιν. ὅσῳ γὰρ πλείονα τὰ τῶν καμάτων ὑμῖν, μείζονα καὶ τὰ τῆς ἀντιδόσεως ἔσται καὶ τῶν ἀμοιβῶν παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ. καὶ ἐπιθυμοῦμεν μὲν κατὰ πρόσωπον ὑμῶν θεάσασθαι τὴν τιμιότητα· ἐπειδὴ δὲ τὰ τῆς ἐξορίας δεσμὰ τοῦτο ἡμᾶς παρείλετο, καὶ ἐν ἑνὶ καθεῖρξε χωρίῳ, τὸν κύριόν μου τὸν τιμιώτατον καὶ εὐλαβέστατον πρεσβύτερον ἀπεστάλκαμεν, καὶ δι' αὐτοῦ τήν τε ὀφειλομένην πρόσρησιν ἀποδιδόαμεν, καὶ δηλοῦμεν, ὅτι χάριτας πολλὰς καὶ μεγάλας ὁμολογοῦντες ὑμῶν τῇ θεοσεβείᾳ οὐ διαλιμπάνομεν, καὶ ἀξιοῦντες ὑπὲρ τῆς μακρᾶς σιγῆς τῆς ἔμπροσθεν συγγνώμην ἡμῖν νέμειν. οὐ γὰρ δὴ ῥᾳθυμοῦντες ὑμῶν, οὐδὲ καταλιγωροῦντες τοσοῦτον ἐσιγήσαμεν χρόνον, ἀλλ' ἐπειδὴ νῦν πρῶτον εὕρομεν τὸν δυνάμενον ἐκεῖσε διαβῆναι, ἔνθα διατρίβετε νῦν, καὶ τὰ παρ' ἡμῶν διακομίσαι γράμματα. δεξάμενοι τοίνυν αὐτὸν μετ' εὐνοίας καὶ διαθέσεως γνησίας, τὰ περὶ τῆς ὑγιείας ὑμῶν δηλοῦν ἡμῖν παρακλήθητε. μεγίστην γὰρ ἀπὸ τῶν τοιούτων γραμμάτων καὶ ἐν ἐρημίᾳ καθήμενοι ἕξομεν παραμυθίαν.

κη. ΑΡΑΒΙΩ.

Οἶδά σου τὴν ἀγάπην· οἶδά σου τὸ φίλτρον, τὸ θερμόν, τὸ γνήσιον, τὸ εἰλικρινές, τὸ ἀδιαφυές· καὶ ὡς οὔτε δυσκολία πραγμάτων, οὔτε ὄχλος φροντίδων, οὔτε περιστάσεων

* ὑμῖν

σεων πλῆθος, οὔτε χρόνου μῆκος, οὔτε ὁδοῦ διάστημα δύναται ταύτην ἀμαυροτέραν ποιῆσαι. διὰ τοῦτο καὶ σφόδρα ἐπιθυμοῦμεν συνεχῶς δέχεσθαι γράμματα παρὰ τῆς εὐγενείας τῆς σῆς, εὐαγγελιζόμενα περὶ τῆς ὑγείας τῆς σῆς. κἂν ἐγκαλῶμεν, οὐχ ὡς ῥᾳθυμοῦντι ἐγκαλοῦμεν, ἀλλ' ὡς πλειόνων ἐρῶντι ἐπιστολῶν τοιούτων. ταῦτ' οὖν εἰδὼς, δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ εὐγενέστατε, δίδου ταύτην ἡμῖν τὴν χάριν, κούφην τε οὖσαν καὶ εὔκολον, καὶ πολλὴν ἡμῖν καὶ ἐν ἐρημίᾳ καθημένοις παρέχουσαν τὴν εὐφροσύνην.

κθ. ΑΡΑΒΙΩ.

Τὴν κάμινον τῆς ἀθυμίας, ἣν ἐπὶ τῆς ψυχῆς περιφέρεις ὑπὲρ τῶν εἰς ἡμᾶς γεγενημένων, σαφέστατα ″ἐδίδαξεν ἡμᾶς τὸ γράμμα τὸ σὸν, καὶ περὶ τούτου μὲν ″ἐπιστάμενοες. οὐ γὰρ δυνησόμεθα ἐπιλαθέσθαι τῆς πηγῆς τῶν δακρύων, ἣν ἐν ἀρχῇ τῶν κακῶν τούτων ὑφαινομένων ἠφίεις. πλὴν ἀλλ' ἡ ἐπιστολὴ τῶν δακρύων οὐκ ἔλαττον καὶ τῶν ὀδυρμῶν ἐκείνων ἀπεκάλυψεν ἡμῖν τὴν φλόγα τῆς λύπης τῆς ἐν τῇ ″καρδίᾳ τῇ σῇ. τούτων προσδόκα τὰς ἀμοιβὰς παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ. ἔστι γὰρ καὶ λύπης μισθὸς καὶ μέγας καὶ πολύς. ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τῶν Ἰουδαϊκῶν κακῶν ἦσάν τινες, οἳ τὰ γινόμενα παρ' αὐτῶν διορθῶσαι μὲν οὐκ ἠδύναντο, ἔστενον δὲ μόνον καὶ ἐθρήνουν, καὶ τοσαύτην ἐκαρπώσαντο τὴν ἀμοιβὴν, ὡς, τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀπολλυμένων καὶ πανωλεθρίᾳ παραδιδομένων, ἐκείνους διαφυγεῖν τὴν ὀργήν. Δὸς γὰρ, φησὶ, τὸ σημεῖον ἐπὶ τὰ πρόσωπα τῶν στεναζόντων καὶ ″ὀδυρομένων. καίτοιγε οὐκ ἐκώλυον τὰ γινόμενα· ἀλλ' ἐπειδὴ ὅπερ κύριοι ἦσαν, ἐποίουν, ἔστενον, ἐθρήνουν τὰ γινόμενα, μεγίστην ἐντεῦθεν τὴν ἀσφάλειαν ἐκτήσαντο. μὴ οὖν διαλείπητε καὶ ὑμεῖς, δέσποταί μου, στένοντες ταῦτα, καὶ τὸν φιλάνθρωπον Θεὸν παρακαλοῦντες δοῦναι λύσιν τῷ κοινῷ τῆς οἰκουμένης ναυαγίῳ. ἴστε γὰρ, ἴστε σαφῶς, ὡς πάντα θορύβων καὶ ταραχῆς πεπλήρωται· καὶ οὐχ ὑπὲρ Κωνσταντινουπόλεως χρὴ μόνον παρακαλεῖν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης· ἐπειδήπερ ἐντεῦθεν ἀρξάμενον τὸ κακὸν, καθάπερ ῥεῦμα πονηρὸν ἐκχυθὲν πανταχοῦ τῆς γῆς, τὰς ἐκκλησίας λυμαίνεται. ὅπερ δὲ ἡμᾶς παρεκάλεσας, τοῦτο καὶ αὐτὸς παρ' ἡμῶν παρακλήθητι, ἕως ἂν ὑμῶν ὦμεν κεχωρισμένοι τῷ σώματι (τῇ γὰρ ψυχῇ ἀεὶ, καὶ τῇ σῇ εὐγενείᾳ, καὶ τῷ οἴκῳ σου συνδεδέμεθα) συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγείας σου εὐαγγελίζεσθαι. οἶσθα ἡλίκην ἡμῖν δώσεις τὴν χάριν. ἐπειδὴ δὲ ἐκέλευσας ἡμᾶς ἐν τοῖς σοῖς καταχθῆναι, καθὼς ἔμαθον ἐξελθὼν, οὐκ ἔτι ἔδοξεν ἡμᾶς εἰς Σεβάστειαν ἀπενεχθῆναι, ἀλλ' εἰς ἐρημότατον χωρίον τῆς Ἀρμενίας τὴν Κουκουσὸν, καὶ ἐρημότατον καὶ σφαλερώτατον τῆς τῶν Ἰσαύρων ἐπιδρομῆς εἵνεκα. χάριν μέντοι ἴσμεν τῇ εὐγενείᾳ τῇ σῇ, καὶ δεδέγμεθα τὴν τιμὴν, ὅτι καὶ ἀπόντων οὕτως ἐφρόντισας, ὡς καὶ εὐτρεπίσαι τὸ καταγώγιον ἡμῖν, καὶ παρακαλέσαι ἐν τοῖς σοῖς ἡμᾶς ″καταχθῆναι. ἀλλ' εἴ τινες εἰσί σοι φίλοι κατὰ τὴν Κουκουσὸν, ἐκείνοις ἐπίστειλαι παρακληθῆναι.

ἔδειξεν
ῶν
-μένοις
διανοίᾳ
ὀδυρομ.
κατὰ τὰ χθ.

λ. ΑΡΜΑΤΙΩ.

Τί τοῦτο; ἵνα μετὰ ἀδείας ἐπιπλήττωμεν τοῖς σοὶ προσήκουσιν ἀνθρώποις, ἐν οἷς ἂν δεώμεθα, πολλὴν παρέχεις τὴν ἐξουσίαν· οὗ δὲ μάλιστα ἐδεόμεθα, τούτου ἡμᾶς ἀπεστέρησας, τῶν γραμμάτων λέγω τῶν σῶν, τῶν περὶ τῆς ὑγείας τῆς σῆς ἡμῖν ἀπαγγελλόντων. οὐκ οἶσθα ὅτι τοῖς μάλιστα φιλοῦσι γνησίως τοῦτο περισπούδαστον καὶ ποθεινὸν, καθάπερ οὖν καὶ ἡμῖν νῦν; εἰ τοίνυν βούλει ἡμῖν χαρίσασθαι, δέσποτά μου τιμιώτατε, ἀφεὶς τὸ κελεύειν τοῖς σοῖς ἀνθρώποις θεραπεύειν ″ἡμᾶς ἐν ταῖς χρείαις ταῖς σωματικαῖς (οὐδενὸς γὰρ δεόμεθα τού-

ἡμῖν ταῖς

των, ἀλλὰ πάντα ἡμῖν ὡς ἐκ πηγῶν ἐπιῤῥεῖ) αὐτὸς διὰ χάρτου μακροῦ καὶ μέλανος τὴν μεγίστην ἡμῖν παρέχει χάριν, καὶ ἧς μάλιστα ἀπολαῦσαι ἐπιθυμοῦμεν. αὕτη δέ ἐστι τὸ συνεχῶς ἡμῖν γράφειν περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς καὶ τοῦ οἴκου σου παντός. εἰ μὲν γὰρ δυνατὸν ἦν καὶ συγγενέσθαι ἡμᾶς ἀλλήλοις, κἂν ἀνέστησά σε οἴκοθεν, καὶ ἐν μεγίστης ᾔτησα χάριτος μέρει τὸ σὲ θερμόν σε οὕτως ἐραστὴν ἡμέτερον ὄντα ἰδεῖν καὶ κατ' ὄψιν αὐτήν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ὁ τῶν Ἰσαύρων διεκώλυσε φόβος, τὴν γοῦν ἀπὸ τῶν γραμμάτων ἡμῖν παραμυθίαν παρέχε δαψιλῶς, καὶ τὸ πᾶν ἀπειλήφαμεν.

λα. ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΩ.

ΠΟλλῆς ἐνόμισεν ἀπολαύσεσθαι εὐνοίας ὁ κύριός μου Ἀντίοχος, εἰ μετὰ γραμμάτων ἡμετέρων φανείη τῇ ἐμμελείᾳ τῇ σῇ. δεῖξον τοίνυν, δέσποτα τιμιώτατε, ὡς οὐ τηνάλλως ταῦτα ἐνόμισε· καὶ δεξάμενος αὐτὸν μετὰ τῆς σοι προσηκούσης εὐνοίας, ἂν ἃ δίκαιον νομίζῃ καὶ λόγον ἔχει, ἕτοιμον σεαυτὸν αὐτῷ παρασχεῖν παρακλήθητι, καὶ δεῖξον διὰ τῶν ἔργων αὐτῷ, ὡς οὐ μάτην, οὐδὲ εἰκῇ ταύτην ἦλθε φέρων παρ' ἡμῶν τὴν ἐπιστολήν· ἀλλὰ γέγονέ τι πλέον αὐτῷ εἰς εὐνοίας καὶ συμμαχίας δικαίας λόγον ἀπὸ τῶν γραμμάτων τῶν ἡμετέρων. οὕτω γὰρ ἀπολαύσεται μὲν τῆς εὐεργεσίας ἐκεῖνος, καρπώσομαι δὲ ἐγὼ τὴν τιμήν, δι' ὧν ἐκεῖνος τῆς εὐεργεσίας ἀπήλαυσε.

λβ. ΑΣΕΛΛΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

ΟΙδαμεν, ὅτι οὐδὲν ὑμῖν δεῖ γραμμάτων εἰς τὸ διεγηγέρθαι καὶ ἀντιλαβέσθαι τῆς διορθώσεως τῶν τὰς ἐκκλησίας τῆς ἀνατολῆς κατειληφότων κακῶν. καὶ τοῦτο δι' ὧν πεποιήκατε ἐπεδείξατε, αὐτοπαράκλητοι τοσαύτην παρασχόντες σπουδήν. ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ κακὰ ἔτι μένει ἀδιόρθωτα διὰ τὴν ἄνοιαν τῶν τοσαῦτα παρανομησάντων, ἀναγκαῖον εἶναι ἐνομίσαμεν παρακαλέσαι ὑμῶν τὴν εὐλάβειαν, ὥστε μὴ ἀποκαμεῖν, μηδὲ παρακνῆσαι, ἀλλ' ἀκμαζούσῃ χρήσασθαι τῇ προθυμίᾳ, καὶ τὰ παρ' ἑαυτῶν πάλιν ἅπαντα εἰσενεγκεῖν. ὅσα γὰρ ἂν ἀνίατα νοσῶσιν οἱ περὶ τὴν τῶν ἐκκλησιῶν κατάστασιν στασιάζοντες, τοσούτῳ κἀκείνοις πλέον ἐστὶ τὸ κρίμα, καὶ ὑμῖν τοῖς μὴ ἀποκάμνουσι λαμπρότερος ὁ μισθὸς, καὶ μείζους οἱ στέφανοι.

λγ. ΑΣΥΓΚΡΙΤΙΑ.

ΟΙδα ὅτι ἐν πολλῇ θλίψει καθέστηκας νῦν. ἀλλ' ὥσπερ τοῦτο οἶδα, οὕτω κἀκεῖνο ἐπίσταμαι, ὅτι πολύς σοι [ἐκ] τῶν θλίψεων τούτων ἄνω μένει μισθὸς, καὶ μεγάλη ἀμοιβὴ καὶ ἀντίδοσις κεῖται. εἰ γὰρ καὶ ἀθυμία, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν ὠφελοῦσα, καὶ πολλὰ τὰ βραβεῖα προξενοῦσα. ταῦτ' οὖν εἰδυῖα καὶ λογιζομένη, μεγίστην ἐντεῦθεν καρποῦ τὴν παράκλησιν, μὴ τὸ ὀδυνηρὸν μόνον ὁρῶσα τῶν θλίψεων, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκ τούτων συναγόμενον κέρδος. καὶ γράφε συνεχῶς ἡμῖν περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς· ἐπεὶ καὶ νῦν οὐχ ὡς ἔτυχεν ἠλγήσαμεν, ἀκούσαντές σε ἀῤῥωστεῖν. διὸ καὶ σφόδρα ἐπιζητοῦμεν μανθάνειν μετὰ πολλοῦ τοῦ τάχους, εἰ ῥᾷόν σοι διετέθη τὰ τῆς ἀῤῥωστίας, ὥστε τῆς ἐπὶ ταύτῃ φροντίδος ἀνεθῆναι.

λη. ΤΗ ΑΥΤΗ.

Ἐμοὶ μὲν περιεσπούδασται τὸ συνεχῶς ὑμῖν ἐπιστέλλειν. τῆς γὰρ διαθέσεως ὑμῶν καὶ τῆς αἰδοῦς καὶ τῆς τιμῆς, ἣν ἀεὶ περὶ ἡμᾶς ἐπεδείξασθε, ὅπουπερ ἂν ἀφικώμεθα, ἐπιλαθέσθαι οὐ δυνάμεθα· ἀλλ' ἔχομεν ὑμῶν διηνεκῶς τὴν μνήμην ἀκμάζουσαν πανταχοῦ περιφέροντες. εἰ δὲ μὴ ὁσάκις ἐβουλόμεθα ἐπεστάλκαμεν, ἀλλὰ σπανιάκις, τοῦτο οὐ τῆς ῥᾳθυμίας τῆς ἡμετέρας, ἀλλὰ τῆς τῶν πραγμάτων ἀνάγκης, καὶ τοῦ τὴν ὁδὸν ἄβατον ὁδοιπόροις εἶναι νῦν. ταῦτ' οὖν εἰδυῖα, κυρία μου κοσμιωτάτη καὶ εὐγενεστάτη, καὶ γραφόντων ἡμῶν καὶ σιγώντων, ὁμοίως διάκεισο περὶ τῆς διαθέσεως, ἣν ἀεὶ περὶ ὑμᾶς ἐπεδειξάμεθα.

λε. ἈΣΥΓΚΡΙΤΙΑ.

Καὶ ἔμπροσθεν ἐπέσταλκά σου τῇ τιμιότητι, ὅτι καὶ σὲ μετὰ τῶν παραγενομένων ἀριθμοῦμεν κατὰ τὸν τῆς ἀγάπης λόγον· καὶ νῦν δὲ αὐτὸ λέγομεν, ὅτι τῇ γνώμῃ παραγέγονας. εἰ δὲ ἡ ἀσθένεια τοῦ σώματος διεκώλυσε, καὶ οἱ θόρυβοι οἱ τὴν Ἀρμενίαν κατειληφότες, ἡμεῖς ἀπὸ τῆς γνώμης καὶ τῆς προαιρέσεως τὴν αὐτὴν περὶ τῆς διαθέσεώς σου ψῆφον ἔχομεν, ἥνπερ καὶ ἔμπροσθεν. μὴ τοίνυν καταφρόνει συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν, καὶ εἰ σοι λέλυται τὰ τῆς ἀρρωστίας, καὶ περὶ τῆς ὑγείας σου δηλοῦν. ἐπεὶ καὶ νῦν σφόδρα ἠλγήσαμεν ἀκούσαντές σε ἐν ἀρρωστίᾳ εἶναι. ἵν' οὖν μὴ μεριμνῶμεν περὶ τούτου, διὰ τάχους ἡμῖν δήλωσον, εἰ πρὸς ὑγείαν σοι τὰ τῆς ἀρρωστίας μεταβέβληται.

λϛ. ΑΣΥΓΚΡΙΤΙΑ, ΚΑΙ ΤΑΙΣ ΕΝ ΑΥΤΗΣ.

Οἶδα τὴν ἀγάπην ὑμῶν καὶ τὴν διάθεσιν, ἣν περὶ ἡμᾶς ἔχειν ἐσπουδάκατε, καὶ συνεχῶς ἐβουλόμην ἐπιστέλλειν· ἀλλ' ὁ τῶν Ἰσαύρων φόβος, πᾶσαν ἀποτειχίσας ὁδὸν, οὐκ ἀφίησιν εὐπορεῖν τῶν πρὸς τοῦτο διακονησομένων ἡμῖν. ἡνίκα γοῦν ἂν ἐπιτύχωμεν τούτων, τὴν ὀφειλομένην ἀποδίδομεν ὑμῖν πρόσρησιν, τὰ συνήθη παρακαλοῦντες ὑμᾶς, μηδὲν θορυβεῖσθαι, μηδὲ ταράττεσθαι ὑπὸ τῶν συνεχῶν τούτων καὶ ἐπαλλήλων πειρασμῶν. εἰ γὰρ ἔμποροι καὶ ναῦται φορτίων ὀλίγων ἕνεκεν οὕτω μακρὰ διαβαίνουσι πελάγη, καὶ τοσούτων κατατολμῶσι κυμάτων, καὶ στρατιῶται δὲ καὶ αὐτῆς καταφρονοῦσι τῆς ζωῆς ὑπὲρ ἐπικήρου καὶ βραχέος μισθοῦ, καὶ ζῶντες μὲν καὶ λιμῷ μάχονται πολλάκις, καὶ διηνεκῶς ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας διάγουσιν, ὕστερον δὲ καὶ ἄωρον καὶ βίαιον πολλοὶ τούτων ὑπομένουσι θάνατον, οὐδὲν ἐντεῦθεν, οὐ μικρὸν, οὐ μέγα καρπωσάμενοι· (ὅταν οὐράνιος ἆθλος πρόκειται), καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν μείζων ἡ ἀντίδοσις καὶ πολλῷ πλείων, ποίας τεύξονται συγγνώμης οἱ καταμαλακιζόμενοι, καὶ μὴ καὶ αὐτῆς καταφρονοῦντες τῆς ζωῆς; ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογιζόμενοι, καὶ ὅτι καπνὸς τὰ παρόντα καὶ ὄναρ, καὶ πᾶσα εὐημερία ἀνθρωπίνη φύλλων ἠρινῶν οὐδὲν ἄμεινον διάκειται, γινομένων τε ὁμοῦ καὶ μαραινομένων εὐθέως, ὑψηλοτέρα πάντων τῶν τοιούτων γίνου βελῶν. ἔξεστι γὰρ, ἐὰν θέλῃς, καὶ τὴν βιωτικὴν καταπατῆσαι φαντασίαν. ἓν σκόπει μόνον, ὅπως μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς τὴν τεθλιμμένην ὁδὸν διανῦσαι δυνηθῇς τὴν πρὸς αὐτὸν ἀνάγουσαν.

λζ. ΑΥΡΗΛΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΚΑΡΘΑΓΕΝΗΣ.

Βαβαὶ, ἡλίκον ἐστὶ γενναία ψυχὴ, καὶ πολλῷ βρύουσα τῷ τῆς ἀγάπης, καὶ τῷ τῆς εὐλαβείας καρπῷ· ὅπου γε καὶ αὐτὸς τοσοῦτον ἡμῶν ἀπῳκισμένος ὁδοῦ μῆκος, ὡς παρὰν καὶ μεθ' ἡμέραν, οὕτως ἡμᾶς εἷλες καὶ ἐχειρώσω; τὸ γὰρ ἀγάπης σου τὸ θερμὸν καὶ τῆς παρρησίας καὶ τῆς εὐλαβείας ἡ εὐωδία μέχρι καὶ ἡμῶν τῶν ἐν ἐσχατιᾷ τῆς οἰκουμένης καθημένων ἔφθασε. Διὰ ταῦτά σοι χάριτας πολλὰς ἴσμεν, διὰ ταῦτά σου μακαρίζομεν τὴν εὐλάβειαν, ὅτι πόνον πολὺν καὶ ἱδρῶτα ὑπὲρ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησιῶν ἑλόμενος μεγίστους ἑαυτῷ παρὰ τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ παρακατέθου τοὺς στεφάνους. καὶ σὲ παρακαλοῦμεν [γὰρ] μένειν ἐπὶ τοῦ καλοῦ τούτου ἀγῶνος ἀγωνιζόμενον. οἶσθα γὰρ τὰ ἐντεῦθεν βραβεῖα. Εἰ γὰρ ἕνα τις ἀδικούμενον καὶ παραπολλύμενον ἀνέχων, ἄφατον ἔχει παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν μισθόν· ἐννόησον, ὅσην αὐτὸς λήψῃ τὴν ἀμοιβὴν, ἐκκλησίας τοσαύτας παρασαλευομένας διὰ τῆς καλῆς ταύτης σπουδῆς ἀπαλλάττων μὲν θορύβων καὶ ταραχῆς, εἰς δὲ γαληνὸν λιμένα εἰρήνης ὁρμίσαι ἐσπουδακώς.

λη. ΑΦΘΟΝΙΩ, ΘΕΟΔΟΤΩ, ΧΑΙΡΕΑ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΙΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΖΟΥΣΙ.

Ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς παραγενόμενος ὑμᾶς ἐνταῦθα ἰδεῖν· ἀλλ' ἐπειδὴ πολλὰ τὰ κωλύοντα, τοῦτο μὲν οὐ τολμῶ νῦν ἀπαιτεῖν· ἀξιῶ δὲ καὶ πόρρωθεν ὄντας τὴν ἀπὸ τῶν πεπαρρησιασμένων εὐχῶν ὑμῶν παρέχειν συμμαχίαν ἡμῖν (αὕτη γὰρ οὔτε χρόνῳ μαραίνεται ἡ βοήθεια, οὔτε ὁδοῦ μήκει διείργεται) ἀλλ' ὅπουπερ ἂν διάγῃ τις παρρησίαν πρὸς τὸν Θεὸν ἔχων, καθάπερ οἶδα ὑμᾶς, δύναται καὶ τοὺς πόρρωθεν ὄντας ἐντεῦθεν τὰ μέγιστα ὠφελεῖν) μετὰ δὲ τῶν εὐχῶν καὶ γράμματα ἡμῖν παρέχειν τὰ συνεχῶς περὶ τῆς ὑγιείας ὑμῶν * εὐαγγελιζόμενα. Εἰ γὰρ καὶ πολλὰ τὰ πανταχόθεν ἡμῖν περιεστοιχισμένα κύματα, καὶ ἐρημία τόπου, καὶ πολιορκία, καὶ Ἰσαύρων ἔφοδος, καὶ καθημερινὸς θάνατος (θανάτῳ γὰρ συζῶμεν διηνεκεῖ, καθάπερ ἐν δεσμωτηρίῳ, ἐν τῷ φρουρίῳ τούτῳ συγκεκλεισμένοι, καὶ σώματος ἀσθενείᾳ παλαίοντες χαλεπῇ) ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ πολλαὶ αἱ περιστάσεις, οὐ μικρὰν παραμυθίαν τῶν κακῶν τούτων τὴν ὑμετέραν ἔχομεν ἀγάπην. Εἰ γὰρ καὶ ὀλίγα ὑμῖν συνεγενόμεθα, ἀλλὰ πολλὴν πεῖραν ὑμῶν τῆς διαθέσεως εἰλήφαμεν τῆς γνησίας καὶ θερμῆς καὶ μέλιτος γλυκυτέρας, τῆς ἀπεριτρέπτου, τῆς σταθερᾶς καὶ πεπηγυίας, ἣν καὶ παρόντες καὶ ἀπόντες ἐπιδείκνυσθε. διὰ ταῦτα καίτοι πόρρωθεν ὑμῶν ὄντες, καὶ τοσούτοις συνεχόμενοι δεινοῖς, ὥσπερ ἐν λιμένι τινὶ, τῇ μνήμῃ τῆς ὑμετέρας ἀρετῆς ἐπαναπαυόμεθα, θησαυρὸν μέγιστον τὴν ὑμετέραν ἀγάπην εἶναι νομίζοντες. τῆς μὲν οὖν χαλεπῆς ἀρρωστίας ἀπηλλάγημεν, τοῦ χειμῶνος παρελθόντος, καὶ ἐπιστάντος τοῦ ἔαρος· ἔτι δὲ τὰ λείψανα αὐτῆς περιφέρομεν, ἅπερ ἐπιτείνει τῶν Ἰσαυρικῶν θορύβων ἡ συνέχεια. ταῦτ' οὖν εἰδότες καὶ πόρρωθεν ὄντες μεμνῆσθε ἡμῶν διηνεκῶς μὴ κατοκνεῖτε, καὶ γράφειν ἡμῖν συνεχῶς, ἡνίκα ἂν ἐξῇ, τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς ὑμετέρας εὐαγγελιζόμενοι.

* ἡμᾶς
γρ. ἡμᾶς
γρ. λιμένι

λθ. ΑΦΘΟΝΙΩ, ΘΕΟΔΟΤΩ, ΧΑΙΡΕΑ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΙΣ ΜΟΝΑΖΟΥΣΙ, ΚΑΙ ΠΑΣΙ ΤΟΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΙΑΣ ΥΜΩΝ.

γρ. πᾶσι τῇ συνοδίᾳ.

Φέρει μέν τι πλέον εἰς παραμυθίας λόγον τοῖς ἀγαπῶσι καὶ ἡ σωματικὴ παρουσία τῶν ἀγαπωμένων· ἐπεὶ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, ὁ συνεχῶς, μᾶλλον δὲ διηνεκῶς, τὴν οἰκουμένην ἅπασαν τῶν πιστῶν ἐπὶ τῆς αὐτοῦ διανοίας περιφέρων, καὶ οὐδὲ ἐν ταῖς ἀλύσεσιν, οὐδὲ ἐν τοῖς δεσμοῖς καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ ἀνεχόμενος αὐτοὺς ἀποθέσθαι (ὃ καὶ δηλῶν ἔλεγε, Διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου, καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου) μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς καὶ τὴν τοῦ σώματος ἐπεζήτει παραμυθίαν, Φιλιπ. α. ζ.

οὕτω λέγων· Ἡμεῖς δὲ ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας, προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν. ὃ δὴ καὶ ἡμεῖς πάσχομεν νῦν, τῶν τε ἑωρακότων ἡμᾶς, τῶν τε οὐχ ἑωρακότων μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς ἐπιζητοῦντες τὴν παρουσίαν. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο τέως οὐκ ἔνι (κωλύει γὰρ καὶ τῆς ὁδοῦ τὸ μῆκος, καὶ ἡ τοῦ ἔτους ὥρα, καὶ ὁ τῶν λῃστῶν φόβος, καὶ τὸ μὴ ῥᾴδιον ὑμῖν εἶναι, καὶ τούτων χωρίς, κινεῖσθαι οἴκοθεν καὶ μακρὰς ἀποδημίας ἀποδημεῖν) ἐπὶ τὸν δεύτερον ἤλθομεν πλοῦν, τήν τε ὀφειλομένην ἀποδιδόντες ὑμῖν πρόσρησιν, καὶ πρὸς ταύτῃ παρακαλοῦντες καὶ ἐν μέρει μεγίστης αἰτοῦντες χάριτος τὸ διηνεκῶς ἡμῶν εὐχομένους μεμνῆσθαι, καὶ τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ πρεσβεύειν μετὰ πολλῆς τῆς ἐκτενείας καὶ τῶν δακρύων ὑπὲρ τῆς ταπεινώσεως τῆς ἡμετέρας. Ὑμεῖς γὰρ τὸν ὡς εἰπεῖν τῶν βιωτικῶν ἀποφυγόντες πραγμάτων, καὶ τοῦ καπνοῦ καὶ τῆς ζάλης τῆς ἐν τῷ μέσῳ κακῶν ἀπαλλαγέντες, καὶ καθάπερ εἰς λιμένα τινὰ εὔδιον καὶ ἀκύμαντον, τῆς καλῆς ταύτης φιλοσοφίας ὅρμον, τὰς ἑαυτῶν ὁδηγήσαντες ψυχάς, καὶ τὰς νύκτας ταῖς ἱεραῖς παννυχίσιν ἡμέρας ἐργαζόμενοι, καὶ φαιδρότεροι ἐν ταύταις ὁρῶντες, ἢ ἐν ταῖς ἡμέραις ἕτεροι, δίκαιοι ἂν εἴητε καὶ ἡμῖν τῆς ἀπὸ τῶν εὐχῶν ὑμῶν μεταδοῦναι συμμαχίας. δυνατὸν γὰρ καὶ ἐκ τοσούτου καθημένους διαστήματος ἀπολαύειν τούτων, καὶ τόπος οὐδείς ἐστιν, οὐδὲ χρόνος, ὁ τὴν τοιαύτην δυνάμενος διακόψαι βοήθειαν. συμμαχήσατε τοίνυν ἡμῖν καὶ χεῖρα ὀρέξατε διὰ τῶν εὐχῶν τῶν ὑμετέρων. τοῦτο γὰρ μάλιστα μέγιστον ἀγάπης εἶδός ἐστι. καὶ μετὰ τῶν εὐχῶν καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς ὑμετέρας δηλοῦν ἡμῖν μὴ κατοκνεῖτε, ἵνα κἀντεῦθεν μεγίστην δεχώμεθα τὴν παραμυθίαν. ἐντρυφῶντες γὰρ ὑμῶν τῇ ἀγάπῃ, καὶ ὡς παρόντας τοὺς ἀπόντας φανταζόμενοι (δύναται γὰρ καὶ εἰκόνας τοιαύτας ὑπογράφειν τὸ γνησίως φιλεῖν) κἂν ἐν χαλεπωτέρᾳ ταύτης τύχωμεν ὄντες ἐρημίᾳ, πολλὴν ἐντεῦθεν καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν.

α. Θεσ. β.

μ. ΒΑΛΕΝΤΙΝῼ.

Τρίτην ταύτην πέμπω ἐπιστολήν, οὐδεμίαν αὐτὸς δεξάμενος παρὰ τῆς μεγαλοπρεπείας τῆς σῆς. ἀλλ' ὅμως μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης ἐδέξω ἡμῶν τὰ γράμματα, καὶ τὸν ἐγχειρίσαντα ταῦτα τῆς σοὶ προσηκούσης ἐποίησας ἀπολαῦσαι τιμῆς, καὶ τὰ παρὰ σαυτοῦ πάντα εἰσενήνοχας, ἐν οἷς ἐδεῖτό σου τῆς δυνάμεως, ἔγνωμεν, καὶ οὐδὲν ἡμᾶς τούτων ἔλαθεν· ἐπιστολὴν δὲ οὐδεμίαν ἐκομισάμεθα. καὶ εἰ μὲν ἄλλος τις ἦν τῶν οὐ σφόδρα γενναίων ὁ σιωπήσας τοσοῦτον, ἐνομίσαμεν ἂν αὐτῷ πρόφασιν εἰς ἀπολογίαν εἶναι τὸν τῶν πραγμάτων τὸν ὄχλον. ἐπειδὴ δέ σου τὸ ὑψηλὸν τῆς διανοίας ἴσμεν, τὸ θερμὸν τῆς ἀγάπης, τὸ γνήσιον, τὸ εἰλικρινές, τὸ διαρκές, τὸ μόνιμον, οὐκ ἂν δεξαίμεθα ταύτην τὴν ἀπολογίαν, οὐδὲ αὖ τὸ μὴ ἐκεῖσε διατρίβειν σου τὴν θαυμασιότητα. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἔγνωμεν. ἀλλ' ἑνὶ μόνῳ καρπωσόμεθα τῆς μακρᾶς σιγῆς παραμυθίαν, εἰ βουληθείης εἰς τὸ ἐπιὸν τὸ προφθὲν ἐν τῷ παρελθόντι χρόνῳ ἀνακτήσασθαι, καὶ πέμψαι νιφάδας γραμμάτων ἡμῖν ἀπὸ τῆς μελιρρεούσης γλώττης τὰ περὶ τῆς ὑγιείας σου καὶ τῆς ἀσφαλείας δηλούντων. εἰ γὰρ καὶ ἐν ἐρημίᾳ καθήμεθα, καὶ πολιορκίᾳ χαλεπῇ, καὶ μυρίοις περιεστοιχίσμεθα δεινοῖς, ἀλλ' ὅμως οὐ παυόμεθα μεριμνῶντες τὴν σὴν θαυμασιότητα, καὶ καθ' ἑκάστην πυνθανόμενοι ἐν τίσιν ὁρμεῖ τὰ σά. ἵν' οὖν μὴ παρ' ἑτέρων, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῆς γλυκείας καὶ ποθεινοτάτης ἡμῖν διαθέσεως ταῦτα μανθάνωμεν, γράφε συνεχῶς ἡμῖν τὰ περὶ τῆς ῥώσεως τῆς σῆς· καὶ τὸ πᾶν ἀπειλήφαμεν, ἂν δεχώμεθα ἐπιστολὰς ταῦτα φερούσας ἡμῖν τὰ εὐαγγέλια.

μα. ΒΑΛΕΝΤΙΝΩ.

Τί τοῦτο; εἰδὼς ὅπως σου χαιρόμεθα τοῖς ἀγαθοῖς καὶ σκιρτῶμεν ἐπὶ ταῖς σαῖς εὐδοκιμήσεσι, καὶ περὶ πάντων ὀφείλων ἡμῖν δηλῶσαι τῆς τιμῆς τὸ μέγεθος, εἰς ὃ νῦν ἀνέβης, ὑπέμεινας παρ' ἑτέρων ἡμᾶς πρότερον μαθεῖν τοῦτο; καὶ οὐ νομίζεις δεῖσθαί σοι πολλῆς εἰς τοῦτο ἀπολογίας, ὅτι ἠνέσχου, τό γε σὸν μέρος, τοσοῦτον χρόνον ἡμᾶς ζημιῶσαι εὐφροσύνης μέγεθος τηλικοῦτον; τὸ μὲν γὰρ ἀξίωμά σου τὸ ἀληθὲς, καὶ ἡ μεγίστη σου ἀρχὴ, τῆς ψυχῆς σού ἐστιν ἡ ἀρετή· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τούτοις τοῖς βιωτικοῖς εἰς τὴν ἐκείνης ὠφέλειαν κεχρῆσθαι μεμελέτηκας, καὶ ὅσῳ ἂν γένῃ δυνατώτερος, τοσούτῳ λιμένα εὐρύτερον τοῖς δεομένοις καθίστασαι, διὰ τοῦτο νῦν χαιρόμεθα, σκιρτῶμεν· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀφίεμέν σε τοῦ τῆς σιγῆς ἐγκλήματος. πῶς οὖν ἡμῖν ἀπολογήσῃ καλῶς; τῇ πυκνότητι τῶν ἐπιστολῶν, καὶ τῷ συνεχῶς τὰ περὶ τῆς ὑγιείας ἡμῖν δηλοῦν τῆς σῆς, καὶ τοῦ οἴκου σου παντός. ἐπεὶ οὖν σε καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀπολογίας ἐδιδάξαμεν, πρόσθες τὰ παρὰ σαυτοῦ λοιπόν. εἰ γὰρ καὶ μετὰ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην μένοις σιγῶν, γραψόμεθά σε ῥᾳθυμίας πολλῆς, καὶ ἀλγήσομεν. οἶδα δὲ σαφῶς ὅτι πικροτάτην ταύτην ἡγήσῃ διδόναι δίκην, τὸ ἀλγεῖν ἐπὶ τούτοις ἡμᾶς, ἐπειδὴ οἶδα πῶς καὶ φιλεῖν ἡμᾶς γνησίως καὶ θερμῶς ἐσπούδακας.

μβ. ΤΩ ΑΥΤΩ.

Οἶδά σου τὴν φιλότιμον ψυχὴν, τὸν ἔρωτα τὸν θερμὸν, ὃν περὶ τὰς τῶν πενήτων ἔχεις προστασίας, τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν ἀεὶ περὶ τὴν καλὴν ταύτην ἐπιδείκνυσαι πραγματείαν, καὶ παρέχων, καὶ μετὰ ἡδονῆς τοῦτο ποιῶν, ὃ καὶ διπλοῦν σοι τὸν στέφανον τῆς φιλανθρωπίας καὶ λαμπρότερον καθίστησι, καὶ τῇ δαψιλείᾳ, καὶ τῇ γνώμῃ, ἀφ' ἧς καὶ ἡ δαψίλεια γίνεται. ἐπεὶ οὖν ἐδήλωσεν ἡμῖν ὁ τιμιώτατος πρεσβύτερος Δομετιανὸς, ὁ τῶν χηρῶν καὶ παρθένων τῶν αὐτόθι τὴν προστασίαν ἔχων, ὅτι σχεδὸν ἐν λιμῷ καθεστήκασιν, ὥσπερ εἰς λιμένα, τὰς σὰς καταφεύγομεν χεῖρας, ὥστε τουτὶ λῦσαι τοῦ λιμοῦ τὸ ναυάγιον. δέομαι οὖν σου, καὶ σφόδρα δέομαι, μεταπεμψάμενος τὸν πρεσβύτερον, ὅπερ ἂν ᾖ δυνατὸν, ἐπικουρῆσαι παρακλήθητι. τῆς γὰρ ἐν ἄλλῳ καιρῷ ἐλεημοσύνης ἡ νῦν παρεχομένη πολλῷ πλείονα παρέχει τὴν ἀμοιβὴν, ὅσῳπερ ἐν χαλεπωτέρῳ χειμῶνι καὶ ζάλῃ καθεστήκασιν οἱ δεόμενοι λαβεῖν, οὐ τῆς εἰωθυίας ἀπολαύοντες ἀφθονίας. ἐννοήσας τοίνυν καὶ τοῦ πράγματος τὸ κέρδος, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ καιροῦ γινομένην προσθήκην, τὰ σαυτοῦ ποιῆσαι παρακλήθητι. οὐδὲν γὰρ δεῖ πλέον εἰπεῖν πρὸς φιλάνθρωπον οὕτω καὶ ἡμερωτάτην γράφοντας ψυχήν. οἶδας γὰρ ὅτι καὶ [σιτήσεως ἐφόδια] ἀπόρτυλα ἡμῖν χρεωστεῖς. ἀλλ' ὅμως καὶ ἐκείνων ἕνεκεν εἰς τοῦτό σοι διαλυόμεθα. καὶ γράψαι δὲ ἡμῖν παρακλήθητι, ὅτι ἐπένευσας ἡμῶν τῇ αἰτήσει, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελιζόμενος, καὶ παντὸς τοῦ εὐλογημένου σου οἴκου.

μγ. ΒΑΣΙΛΕΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Εἰ καὶ τῆς κατ' ὄψιν σου συντυχίας οὐκ ἀπελαύσαμεν, ἀλλὰ τὴν ἀρετήν σου τῆς ψυχῆς ἀκούοντες, καὶ τὸν ζῆλον, ὃν ἔχεις κατὰ τῶν Ἑλλήνων, καταλύων αὐτῶν τὴν πλάνην, καὶ πρὸς ἀλήθειαν χειραγωγῶν, ὡς παρόντες καὶ συγγενόμενοι καὶ πολύν σοι συντραφέντες χρόνον, οὕτω σε αἰδούμεθα καὶ τιμῶμεν. διὸ καὶ πρότεροι ἐπεπηδήσαμεν τοῖς πρὸς σὲ γράμμασι, μακαρίζοντές σε ὑπὲρ ὧν κατορθοῖς, καὶ θαυμάζοντες, καὶ αἰτοῦντες καὶ αὐτοὶ ἡμῖν ἐπιστέλλειν, ὁσάκις ἂν ἐξῇ. Εἰ γὰρ καὶ τῷ σώματι κεχωρίσμεθα, ἀλλὰ τῇ ἀγάπῃ σοι συνδεδέμεθα, ἐννοοῦντες τὴν σὴν εὐλάβειαν. Ταῦτ' οὖν εἰδὼς μὴ κατόκνει συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν καὶ τὰ κατορθώματα τὰ σὰ δηλοῦν, ἵνα καὶ ἐν ἐρημίᾳ διατρίβοντες πολλὴν ἐντεῦθεν καρπωσώμεθα τὴν παράκλησιν.

μδ. ΒΑΣΙΑΝΗ.

ΑΥτὴ μὲν [γὰρ] μακρῷ ἐσίγησας χρόνῳ, καὶ ταῦτα ἔχουσα τὸν κύριόν μου τὸν τιμιώτατον καὶ εὐλαβέστατον Θεόδοτον τὸν διάκονον δυνάμενον ῥᾳδίως εὑρίσκειν τοὺς ἐκεῖθεν ἐνταῦθα ἀφικνουμένους· ἡμεῖς δὲ οὐδὲ ἐντεῦθεν ὑποπτεύομέν σου τὴν ἀγάπην, ὡς ῥαθυμοτέραν γεγενημένην περὶ ἡμᾶς. πολλὴν γὰρ αὐτῆς πεῖραν καὶ διὰ πολλῶν εἰλήφαμεν, καὶ ἔγνωμεν αὐτῆς τὸ θερμὸν καὶ εἰλικρινές, τὸ γνήσιον καὶ ἀπερίτρεπτον. διὸ κἂν γράφῃς, κἂν σιγᾷς, ὁμοίως διακείμεθά σου περὶ τὴν εὔνοιαν, καὶ θαρροῦμεν περὶ τῆς διαθέσεως τῆς σῆς, ὡς ἀκεραίου καὶ ἀκραιφνοῦς μενούσης. ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω διακείμενοι, σφόδρα βουλόμεθα συνεχῆ γράμματα δέχεσθαι παρ' ὑμῶν εὐαγγελιζόμενα περὶ τῆς ὑγιείας τῆς ὑμετέρας, καὶ τοῦ οἴκου ὑμῶν παντός· ἐπεὶ καὶ σφόδρα ταύτης ἐπιθυμοῦμεν καὶ ἀντεχόμεθα, καθάπερ καὶ αὐτὴ οἶσθα. Ταῦτ' οὖν εἰδυῖα, κυρία μου κοσμιωτάτη καὶ εὐγενεστάτη, χάριζου τὴν χάριν ἡμῖν ταύτην, κοῦφόν τι οὖσαν καὶ ῥᾳδίαν καὶ εὔλογον, καὶ πολλὴν ἡμῖν καὶ ἐν ἐρημίᾳ καθημένοις παρέχουσαν τὴν παραμυθίαν.

με. ΒΑΣΣΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

ΤΙ τοῦτο; ὁ τοσαύτην περὶ ἡμᾶς ἀγάπην ἐπιδειξάμενος, καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ καὶ ἔναγχος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀκούσας ἐκ γειτόνων εἶναι τῆς σῆς τιμιότητος, οὐδὲ γραμμάτων ἡμᾶς ἠξίωσας. Οὐκ οἶσθα ὅπως διακείμεθά σου περὶ τὴν εὐλάβειαν, καὶ ὅπως συνδεδέμεθά σου τῷ τῆς φιλίας δεσμῷ; ἐγὼ μὲν γὰρ προσεδόκων σε καὶ ἥξειν ἐνταῦθα, καὶ παρακαλέσειν ἡμᾶς ἐν ἐρημίᾳ τοσαύτῃ καθεστῶτας. τί γὰρ ἂν γένοιτο ἐρημότερον Κουκουσοῦ, μετὰ τῆς ἐρημίας καὶ ὑπὸ τῆς τῶν Ἰσαύρων πολιορκουμένης ἐφόδου; ἀλλ' ὅμως εἰ τοῦτο ἐργῶδες διά τε αὐτῶν τῶν λῃστῶν τὸν φόβον, διά τε τῆς ὁδοῦ τὴν δυσκολίαν, γράφειν ἡμῖν μὴ κατόκνει καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελίζεσθαι· ἵνα καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ διατρίβοντες, πολλὴν ἐντεῦθεν καρπωσώμεθα τὴν παράκλησιν.

μς. ΒΕΝΕΡΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΜΕΔΙΟΛΑΝΩΝ.

ΤΗν ἀνδρείαν ὑμῶν, καὶ τὴν παρρησίαν, καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐλευθεροστομίαν καὶ πρότερον μὲν ἅπαντες ᾔδεισαν· ἔδειξε δὲ ἀκριβέστερον * ὁ παρὼν καιρὸς τὴν φιλαδελφίαν, τὴν ἀγάπην, τὴν εὐλάβειαν, τὴν πολλὴν συμπάθειαν ὑμῶν, τὴν κηδεμονίαν τὴν ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν. ἐπεὶ καὶ κυβερνήτην ὁ χειμὼν μάλιστα δείκνυσι τῆς θαλάττης, καὶ ἰατρὸν ἄριστον τὰ χαλεπὰ τῶν σωμάτων νοσήματα· οὕτω καὶ τὸν εὐλαβείᾳ ζῆν ἐσπουδακότα, καὶ πολλὴν ἔχοντα ἀνδρείαν ἡ τῶν καιρῶν δυσκολία. ὃ δὴ καὶ ἐφ' ὑμῶν γέγονε, καὶ τό γε ὑμέτερον μέρος ἅπαντα διώρθωται, καὶ οὐδὲν ἐλλέλειπται. ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ τὰς ταραχὰς καὶ τεκόντες καὶ τίκτοντες εἰς τοῦτο ἦλθον παρανοίας, ὡς μὴ μόνον μὴ ἐγκαλύπτεσθαι τοῖς προτέροις, ἀλλὰ καὶ ἐπαγωνίζεσθαι ἐκείνοις, παρακαλῶ κοινῇ πάντας ὑμᾶς ἐρρωμενεστάτῃ χρήσασθαι τῇ προθυμίᾳ, καὶ μὴ καταλῦσαι τὴν τοσαύτην σπουδὴν, ἀλλὰ καὶ προσθεῖναι μειζόνως, κἂν μυρίαι δυσκολίαι περιπίπτωσιν. οἱ γὰρ μετὰ πλειόνων ἱδρώτων καὶ πόνων μέγα τι καὶ γενναῖον κατορθοῦντες, τῶν ῥᾳδίως καὶ μετ᾽ εὐκολίας τοῦτο ποιούντων πλείονα λήψονται τὸν μισθόν. Ἕκαστος γάρ, φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος, τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. μὴ τοίνυν τὸ πολλὰ κεκμηκέναι ποιείτω ὑμᾶς ἀπαγορεύειν, ἀλλ᾽ αὐτὸ δὴ τοῦτο μᾶλλον διεγειρέτω. ὅσῳ γὰρ ἂν προσθήκην λάβοι τὰ τῶν πειρασμῶν, τοσούτῳ μᾶλλον αὔξεται τὰ τῶν στεφάνων, καὶ πλεονάζει τὰ ὑπὲρ τῶν καλῶν τούτων ὑμῖν ἀγώνων ἀποκείμενα βραβεῖα.

α. Κορ. γ. η.

μζ. ΒΡΥΣΩΝΙ.

ΤΙ τοῦτο; αὐτόθι μενόντων ἡμῶν μυρία τε ποιεῖν καὶ λέγειν ἐσπουδακώς, καὶ τῇ πόλει πάσῃ, μᾶλλον δὲ τῇ οἰκουμένῃ κατάδηλος γέγονας ἐπὶ τῷ φίλτρῳ, ᾧ περὶ ἡμᾶς ἐπιδείκνυσαι, μὴ στέγων αὐτὸ σιγῇ κατέχειν, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων, διὰ τῶν ῥημάτων, πανταχοῦ ἐπιδεικνύμενος· ἐπιστεῖλαι δὲ ἡμῖν οὐδὲ ἅπαξ κατεδέξω. καὶ ταῦτα σφόδρα διψῶσι τῶν ἐπιστολῶν τῶν σῶν, καὶ τῶν γραμμάτων ἐπιθυμοῦσιν. οὐκ οἶσθα ὅσην ἐμέλλομεν καρποῦσθαι παράκλησιν, τῆς οὕτω γνησίας ψυχῆς, τῆς οὕτω θερμῆς φιλίας ἔχοντα δεχόμενοι γράμματα; καὶ ταῦτα οὐκ ἐγκαλῶν λέγω (οἶδα γὰρ ὅτι καὶ γράφων καὶ σιγῶν ἀκμάζουσαν διατηρεῖς τὴν περὶ ἡμᾶς διάθεσιν) ἀλλὰ σφόδρα ἐπιθυμῶν σου τῶν ἐπιστολῶν. καὶ μὴ γράφοντος μέν σου, οὐ παυόμεθα τοὺς ἐκεῖθεν ἀφικνουμένους ἐρωτῶντες περὶ τῆς ῥώσεώς σου καὶ τῆς εὐθυμίας, καὶ σφόδρα χαίρομεν ἀκούοντες ἅπερ ἐπιθυμοῦμεν. ἀλλὰ βουλόμεθα καὶ παρὰ τῆς γλώττης τῆς σῆς, καὶ παρὰ τῆς δεξιᾶς τῆς σῆς ταῦτα μανθάνειν. εἰ τοίνυν μὴ βαρύ, μηδὲ ἐπαχθὲς ὃ ζητοῦμεν, νῦν γοῦν ταύτην ἡμῖν παράσχου τὴν χάριν, μεγίστην τε οὖσαν καὶ ἡδίστην, καὶ πολλὴν ἡμῖν φέρουσαν τὴν ἡδονήν.

γρ. αἰτοῦμεν

μη. ΒΡΥΣΩΝΙ.

ΕΒδομήκοντα σχεδὸν ἡμέρας ἀναλώσαντες κατὰ τὴν ὁδὸν (ὅθεν λογίζεσθαι ἔξεστι τῇ θαυμασιότητί σου, ὅσα καὶ ἡλίκα πεπόνθαμεν κακά) φόβῳ τε Ἰσαυρικῷ πολιορκούμενοι πολλαχοῦ, καὶ πυρετοῖς ἀφορήτοις παλαίοντες, ὀψέ ποτε ἀπηντήσαμεν εἰς τὴν Κουκουσόν, τὸ πάσης τῆς οἰκουμένης ἐρημότατον χωρίον. καὶ ταῦτα λέγω, οὐκ ἀξιῶν ἐνοχλῆσαί τινα, ὥστε ἡμᾶς μεταστῆσαι ἐντεῦθεν (τὸ γὰρ χαλεπώτατον ἠνύσαμεν, τῆς ὁδοῦ τὴν ταλαιπωρίαν) ἀλλ᾽ ὑμᾶς χάριν αἰτῶν τὸ συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν, μηδὲ ἐπειδὴ πορρωτέρω μετῳκίσθημεν ὑμῶν, καὶ ταύτης ὑμᾶς ἀποστερῆσαι τῆς παραμυθίας. ἴστε γὰρ ὅση παράκλησις ἡμῖν γίνεται, εἰ καὶ τὰ ἡμέτερα ἐν θλίψει καὶ περιστάσει, ὅταν ἀκούωμεν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας ὑμῶν τῶν ἀγαπώντων ἡμᾶς, ὅτι ἐν εὐθυμίᾳ τε ὑγιείᾳ ἐστὲ καὶ ἀδείᾳ πολλῇ. ἵν᾽ οὖν ἐντεῦθεν πολλῆς ἀπολαύωμεν τῆς εὐφροσύνης, γράφε ταῦτα συνεχῶς ἡμῖν. οὐ γὰρ ὡς ἔτυχεν ἡμᾶς ἀνακτήσῃ, ἀλλὰ πολλῆς ἡμᾶς παρασκευάσεις ἀπολαῦσαι τῆς παραμυθίας. καὶ γὰρ οὐκ ἀγνοεῖς ὅπως χαίρομεν τοῖς σοῖς ἀγαθοῖς.

μθ. ΓΑΛ.

μθ. ΤΑΛΒΙΩΝΙ.

Ὅτι μὲν ἡμᾶς ἀγαπᾷς, κἂν γράφῃς, κἂν σιγᾷς, οἶδα σαφῶς. οὐδὲ γὰρ δύναται λαθεῖν οὕτω σφοδρὸς ἡμῶν ὢν ἐραστής, ἀλλὰ πολλοί τε τοῦτο ᾄδουσι, καὶ πολλοὶ πρὸς ἡμᾶς ἀφικνούμενοι τὴν θερμήν σου καὶ γνησίαν ἡμῖν ἀπαγγέλλουσιν ἀγάπην. ἐβουλόμεθα δὲ καὶ γράμματα συνεχῶς δέχεσθαι περὶ τῆς εὐθυμίας τῆς σῆς, περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς δηλοῦντα, καὶ τῆς δεσποίνης μου τῆς ἐλευθέρας σου, καὶ τοῦ οἴκου σου παντός. οἶσθα γὰρ ὅπως ἡμῖν τοῦτο περισπούδαστον. ταῦτ' οὖν εἰδώς, δέσποτά μου τιμιώτατε, εἰ καὶ ἐργῶδες ὅπερ αἰτοῦμεν λοιπὸν διὰ τὴν τοῦ χειμῶνος ὥραν καὶ τὸ σπανιάκις ἡμῖν τινας ἐπιχωριάζειν, ὅτε ἂν ἐξῇ, γράφειν ἡμῖν μὴ κατόκνει, ταῦτα δηλῶν ἅπερ ᾐτήσαμεν. τὴν γὰρ ὑγίειαν τὴν ὑμετέραν καὶ τὴν ἀσφάλειαν, ἡμετέραν εἶναι νομίζομεν πλοῦτον καὶ εὐφροσύνην, καὶ πολλὴν ἡδονήν. μὴ δὴ τοσαύτης ἡμᾶς ἀποστερήσῃς ἡδονῆς, ἀλλὰ χαρίζου τοῖς σφόδρα σε ἀγαπῶσι τὴν διὰ τῶν τοιούτων γραμμάτων παράκλησιν, πολλὴν ἡμῖν κομίζουσαν τὴν παραμυθίαν.

ν. ΓΑΥΔΕΝΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΒΡΥΞΗΣ.

Οὐδὲ ἡμᾶς ἔλαθε τὰ σά, ἀλλ' ἔγνωμεν σαφῶς, ὡς παρόντες, τὴν σπουδήν σου, τὴν ἀγρυπνίαν, τὴν φροντίδα, τοὺς καμάτους, τοὺς πόνους, οὓς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐπεδείξω. καί σοι χάριτας πολλὰς ὁμολογοῦμεν, καὶ ἐν τοσαύτῃ καθήμενοι ἐρημίᾳ μεγίστην ἔχομεν παράκλησιν, τῆς ἀγάπης σου τὸ θερμὸν καὶ γνήσιον· ἧς πεῖραν ἐνταῦθα λαβόντες, ἔγνωμεν αὐτὴν ἀκμάζουσαν καὶ ἀνθοῦσαν, καὶ οὐδὲν ὑπὸ τῷ πλήθει τοῦ χρόνου, οὔτε τῷ μήκει τῆς ὁδοῦ καταμαρανθεῖσαν. διὰ τοῦτό σοι χάριτας ἴσμεν πολλάς, καί σε παρακαλοῦμεν μένειν τὴν αὐτὴν ἐπιδεικνύμενον σπουδήν. οἶδας γὰρ ὑπὲρ ὅσων ἐκκλησιῶν ὑμῖν ὁ ἀγὼν πρόκειται νῦν, καὶ ἡλίκον ἐστὶ τοῦ κατορθώματος τὸ μέγεθος. ταῦτ' οὖν ἐννοῶν, δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε, ἐπιμένειν τῇ αὐτῇ σπουδῇ παρακλήθητι. οὕτω γὰρ ὀλίγα καμόντες, ἀθάνατα ἑαυτοῖς προαποθήσεσθε ἐν τοῖς οὐρανοῖς τῶν καλῶν τούτων ἀγώνων τὰ βραβεῖα.

να. ΓΕΜΕΛΛΩ.

Βαβαί, ἡλίκον ἐστὶ γενναία καὶ νεανικὴ ψυχή, οὐκ ἔξωθέν ποθεν, ἀλλ' οἴκοθεν καὶ παρ' ἑαυτῆς καὶ τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν ἀσφάλειαν καρπουμένη, καὶ τὸ δὴ θαυμαστόν, ἀπὸ πραγμάτων τοῖς πολλοῖς φοβερῶν καὶ σφαλερῶν εἶναι δοκούντων. τὸ γὰρ μὴ μόνον μὴ θορυβεῖσθαι, μηδὲ ἀλγεῖν μισούμενον παρά τινων, ἀλλὰ καὶ καλλωπίζεσθαι ἐπὶ τούτῳ, καὶ μὴ καλλωπίζεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐλεεῖν τοὺς μισοῦντας καὶ ἐπιθυμεῖν αὐτοὺς μεταβάλλεσθαι καὶ γίνεσθαι χρηστούς, πόσης μὲν συνέσεως, πόσης δ' ἂν εἴη φιλοσοφίας; διὰ ταῦτά σε ἐπαινοῦμεν καὶ θαυμάζομεν, δέσποτα θαυμασιώτατε καὶ μεγαλοπρεπέστατε· διὰ ταῦτα καὶ αὐτοὶ σκιρτῶμεν μεγάλα, ὥσπερ ἐπὶ στεφάνῳ λαμπρῷ, τῇ φιλίᾳ τῆς σῆς σεμνυνόμενοι μεγαλοπρεπείας. ἐπειδὴ δὲ καὶ εὐχὰς τὰς παρ' ἡμῶν ἀπαιτεῖς διὰ τῶν γραμμάτων, μάνθανε ὅτι καὶ πρὸ τῶν γραμμάτων τούτων οὐκ ἐπαυσάμεθα εὐχόμενοι, τὴν μεγάλην οὕτω καὶ φιλόσοφον ψυχὴν ἰδεῖν τελουμένην ταχέως τὴν ἱερὰν τελετήν, καὶ τῶν ἱερῶν ἐκείνων καὶ φρικτῶν καταξιουμένων μυστηρίων. κἂν τούτων δυνηθῶμεν μετασχεῖν τῶν εὐαγγελίων, καὶ τῆς ἐξορίας ἀπηλλάγμεθα ταύτης, καὶ τῆς ἐρημίας ἐπιλελήσμεθα, καὶ τῆς σωματικῆς ἀσθενείας, ᾗ παλαιόμεθα νῦν, ἠλευθερώμεθα. καὶ οἴδαμεν ὅτι σοι σπουδή, δέσποτά μου θαυμασιώτατε, καὶ ἐπιθυμία διὰ τῆς ἡμετέρας βραχύτητος τῶν ἀπορρήτων τούτων καταξιωθῆναι ἀγαθῶν· καὶ ἡμῖν δέ, ὡς αὐτὸς οἶσθα, τοῦτο περισπούδαστον. ἀλλ' ἐὰν μέλλῃ τὰ ἡμέτερα, τοῦτο μηδεμίαν ἐχέτω μέλλησιν. πάντως εὐπορήσεις, καὶ ἡμῶν ἀπόντων, ἀνδρῶν σφόδρα ἡμῖν γνησίων δυναμένων σε ἐπὶ ταύτην ἀγαγεῖν μυσταγωγίαν. κἂν τοῦτο γένηται, τὴν αὐτὴν ἕξομεν ἡδονήν, ἥνπερ ἂν καὶ ἡμεῖς διηκονησάμεθα τῇ δόσει τῆς ἐπουρανίου δωρεᾶς, ἐπειδήπερ καὶ ἡ χάρις ἐστὶν ἡ αὐτή.

ιβ. ΤΩ ΑΥΤΩ.

ΤΙ τοῦτο; ὅτι ἡ τοσαύτη καὶ τηλικαύτη πόλις ἑορτὴν ἄγει λαμπρὰν (τοῦτο γὰρ τὴν ἀρχὴν καλῶ τὴν σήν) ποτὲ ἡμᾶς ἐν πλείονι κατέστησας κατηφείᾳ, μακρὰν οὕτω σιγήσας σιγήν; καὶ εἰ μὲν ἄλλος τις ἦν τῶν πολλῶν ὁ τοῦτο πεποιθώς, καὶ τὴν αἰτίαν ῥᾳδίως ἂν εὗρον. τίς δὲ ἐστὶν αὕτη; εἰώθασιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἡνίκα ἂν μείζονος ἀρχῆς ἐπιλάβωνται, καὶ ἐν ὄγκῳ φρονήματος γίνεσθαι μείζονι. ἐπὶ δὲ τῆς σῆς μεγαλοπρεπείας φιλοσοφεῖν εἰδυίας, καὶ ἀκριβῶς διεσκεμμένης τῶν ἐπικήρων τούτων καὶ ῥεόντων πραγμάτων τὴν φύσιν, καὶ οὐκ ἀπατωμένης τοῖς ἐπιτρίμμασι καὶ ταῖς ὑπογραφαῖς, ἀλλὰ γυμνὰ τῶν προσωπείων τὰ πράγματα καταμανθανούσης, τὴν αἰτίαν οὐ δύναμαι τῆς σιγῆς εὑρεῖν. ἀλλ' ὅτι μὲν ἡμῶν ὁμοίως ἐρᾷς καὶ νῦν, ὥσπερ καὶ ἔμπροσθεν, μᾶλλον δὲ μειζόνως νῦν, ἢ ἔμπροσθεν, οἶδα σαφῶς. τίνος δὲ ἕνεκεν οὕτω διακείμενος τοσοῦτον ἐσίγησας χρόνον, εἰπεῖν οὐκ ἔχω. ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα ἀπορῶ. λῦσον δὴ ἡμῖν τὸ αἴνιγμα δι' ἐπιστολῆς, εἰ μὴ βαρὺ μηδὲ ἐπαχθές· καὶ παρὰ τῆς ἐπιστολῆς δὲ ἐκείνης τοὺς ταύτην σοι χαρίζοντας τὴν ἐπιστολήν, λέγω δὴ τὸν κύριόν μου τὸν τιμιώτατον καὶ εὐλαβέστατον πρεσβύτερον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ δίδαξον, ὅπερ καὶ ἡμεῖς πεπείσμεθα, ὅτι ῥᾳθυμίας οὐκ ἦν ἡ σιγή. ἀρκεῖ γὰρ τοῦτο εἰπεῖν εἰς τὸ τυχεῖν αὐτοὺς φιλοφροσύνης παρὰ τῆς σῆς θαυμασιότητος.

ιγ. ΓΕΜΕΛΛΩ.

ΕΡημον μὲν οἰκοῦμεν χωρίον τὴν Κουκουσόν, καὶ πάσης τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης ἐρημότατον· πλὴν κἂν πρὸς αὐτὰ τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα ἀπενεχθῶμεν, ἐπιλαθέσθαι σου τῆς ἀγάπης οὐ δυνάμεθα· ἀλλὰ καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ, καὶ ἐν ἐρημίᾳ διατρίβοντες, καὶ ἔτι λείψανα ἀῤῥωστίας περιφέροντες, καὶ φόβῳ λῃστῶν πολιορκούμενοι (οὐ γὰρ ἀφίστανται τὰς ὁδοὺς ἀποτειχίζοντες, καὶ πάντα αἵματος πληροῦντες οἱ Ἴσαυροι) διηνεκῶς σε ἐπὶ διανοίας περιφέρομεν, τὴν ἀνδρείαν σου, τὴν παῤῥησίαν, τὴν γλυκεῖαν καὶ γνησίαν διάθεσιν πρὸς ἑαυτοὺς ἀναπλάττοντες, καὶ τούτων τῶν λογισμῶν ἐντρυφῶντες τῇ μνήμῃ. γράφε δὴ καὶ αὐτὸς ἡμῖν συνεχῶς, δέσποτα θαυμασιώτατε, τά τε περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς, καὶ πῶς σοι τὰ θερμὰ ἐχρήσατο, καὶ ἐν τίσιν ὁρμεῖ τὰ σὰ νῦν· ἵνα καὶ πόῤῥωθεν ὄντες, μηδὲν ἔλαττον ἔχωμεν τῶν ἀεί σοι συγγινομένων εἰς τὸ σαφῶς εἰδέναι τὰ σά. οἶσθα γὰρ ὅπως ἡμῖν περισπούδαστον περὶ τῆς ῥώσεως τῆς σῆς μανθάνειν, διὰ τὸ σφόδρα σου ἐρᾶν καὶ συνδεδέσθαι μετὰ ἀκριβείας τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τῇ σῇ.

νη. ΓΕΜΕΛΛΙΩ.

Ἄλλοι μὲν τὴν θαυμασιότητί σου συνήδονται τῆς ἀρχῆς· ἐγὼ δὲ τῇ πόλει καὶ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ δὲ τῇ σῇ, οὐ διὰ τὴν ἐντεῦθεν τιμὴν (ὑψηλότερος γὰρ τῶν τοιούτων μεμελέτηκας εἶναι) ἀλλὰ διὰ τὸ λαβεῖν ἀφορμὴν τὴν παρέχουσάν σοι μετὰ πολλῆς τῆς ἀδείας καὶ τοῖς πολλοῖς δεῖξαι τὴν σύνεσίν σου καὶ τὴν ἡμερότητα, καὶ τὸ ἐκεῖθεν κέρδος συναγαγεῖν. εὖ γὰρ οἶδα ὅτι καὶ τοὺς σφόδρα τῇ γῇ προσηλωμένους, καὶ πρὸς τὰ ὀνείρατα ταῦτα κεχηνότας, λέγω δὴ τὴν παρὰ τῶν πολλῶν δόξαν, παιδεῦσαι δυνήσῃ, ὅτι οὐκ ἐν τῇ χλανίδι καὶ τῇ ζώνῃ, οὔτε ἐν τῇ φωνῇ τοῦ κήρυγματος ὁ ἄρχων, ἀλλ' ἐν τῷ τὰ πεπονηκότα διανίστασθαι, καὶ τὰ κακῶς ἔχοντα διορθοῦν, καὶ κολάζειν μὲν ἀδικίαν, μὴ συγχωρεῖν δὲ ὑπὸ δυναστείας τὸ δίκαιον ἀπελαύνεσθαι. καὶ γὰρ οἶδά σου τὴν παρρησίαν, τὴν ἐλευθεροστομίαν, τὸ διανοίας τὸ ὕψος, τὴν τῶν βιωτικῶν ὑπεροψίαν, τὸ μισοπόνηρον, τὸ ἥμερον, τὸ φιλάνθρωπον, οὗ μάλιστα ἄρχοντι δεῖ. διὸ κἀκεῖνο οἶδα σαφῶς ὅτι λιμὴν ἔσῃ τοῖς ναυαγοῦσι, βακτηρία τῶν ἐπὶ γόνυ κλιθέντων, πύργος τῶν ὑπὸ δυναστείας ἀδίκου πολεμουμένων. καὶ ἔσῃ ταῦτα ῥᾳδίως. οὐδὲ γὰρ πόνου σοι δεῖ, οὐδὲ ἱδρῶτος, οὐδὲ χρόνου μακροῦ εἰς τὸ κατορθοῦν ταῦτα. ἀλλ' ὥσπερ ὁ ἥλιος ὁμοῦ τε φαίνεται, καὶ πάντα λύει ζόφον· οὕτω καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ θρόνου φανείς, εὖ οἶδ' ὅτι ἐκ τῆς πρώτης ἡμέρας τούς τε ἀδικεῖν ἐπιχειροῦντας ἀνέστειλας, τούς τε ἀδικουμένους καὶ πρὶν εἰς τὸ δικαστήριον εἰσελθεῖν, πάσης ἐπηρείας ἀπήλλαξας· καὶ ἤρκεσεν εἰς τὴν τούτων διόρθωσιν ἡ τῆς φιλοσόφου σου ψυχῆς ὑπόληψις. διὰ ταῦτα καίτοι ἐν ἐρημίᾳ καθήμενος καὶ πολλαῖς συνεχόμενος περιστάσεσι, πολλῆς γέμω τῆς εὐφροσύνης, ἡμετέραν ἡδονὴν τὴν τῶν ἀδικουμένων συμμαχίαν ἡγούμενος.

νθ. ΓΕΡΟΝΤΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Καὶ ἤδη μὲν ἐπέσταλκά σου πρὸς τὴν εὐλάβειαν, νομίσας σε ἐν Φοινίκῃ εἶναι· καὶ νῦν δὲ ἐπιστέλλω ταῦτα, ἅπερ καὶ ἔμπροσθεν, ὅτι νῦν μάλιστα πάντα δεῖ ποιεῖν σε πάλιν, ὥστε μὴ καταλιπεῖν ἔρημον τὴν καλὴν ὑμῶν γεωργίαν, μηδὲ ἀφεῖναι διαφθαρῆναί τινα τῶν ἤδη κατορθωθέντων. καὶ γὰρ καὶ ποιμένες ὅταν ἴδωσι πολλοὺς πάντοθεν τοῖς προβάτοις ἐπιτιθεμένους λύκους, τότε μάλιστα ἀγρυπνοῦσι καὶ διεγείρονται, καὶ σφενδόνην μεταχειρίζουσι, καὶ τῇ ἄλλῃ κέχρηνται τέχνῃ, ὥστε πᾶσαν τῆς ἀγέλης ἀπελάσαι βλάβην. εἰ γὰρ πρόβατα ἄλογα πεπιστευμένος ὁ Ἰακώβ, ἔτη δεκατέσσαρα διετέλεσε δουλεύων, καὶ θάλπει καὶ ψύχει ταλαιπωρούμενος καὶ ἀγρυπνίᾳ πολλῇ, καὶ τὴν ἐσχάτην θητείαν ἐθήτευσεν, ἐννόησον ὅσα καὶ ποιεῖν σε πάλιν χρὴ τοὺς πρόβατα λογικὰ ἐμπεπιστευμένους ὑπὲρ τοῦ μηδὲν αὐτῶν παραπόλεσθαι. παρακαλῶ τοίνυν σου τὴν εὐλάβειαν, ὅσῳ μείζων ὁ χειμὼν, καὶ πλείονα τὰ κακά, καὶ σφοδρὰ τὰ κωλύματα, καὶ πολλοὶ οἱ ἐπιβουλεύοντες, τοσούτῳ μᾶλλον καὶ αὐτὸν διαναστῆναι, καὶ ἑτέρους παρακαλέσαι συνεφάψασθαί σοι τῆς καλῆς ταύτης προνοίας, καὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ τάχους ἐπειχθῆναι [καὶ] παραγενέσθαι ἐκεῖσε. καὶ γὰρ καὶ τῆς ἀποδημίας αὐτῆς οὐ μικρὸν ἕξεις μισθόν. εἰ δὲ τῆς ἀποδημίας, πολλῷ μᾶλλον εἰ τῶν ἔργων ἅψαιο, καὶ σπουδὴν πολλὴν ἐπιδείξαιο. τοῦ γὰρ οἴκοι καθῆσθαι πολλῷ βέλτιον καὶ χρησιμώτερον τὸ τοιαύτας ἀποδημίας ἀποδημεῖν. ἐκεῖ μὲν γὰρ ὄντα καὶ ταῦτα ἔστιν ἔχειν, ἃ νῦν ἔχεις, τὴν νηστείαν, τὰς ἀγρυπνίας, τὴν ἄλλην φιλοσοφίαν· οἴκοι δὲ καθήμενον οὐκ ἔστι κερδᾶναι, ἅπερ ἐκεῖ καθήμενον ἔστι καρπώσασθαι, ψυχῶν σωτηρίαν τοσούτων, καὶ τὸν ἀπὸ τῶν κινδύνων μισθόν, τὴν ἀπὸ τῆς τοσαύτης προθυμίας ἀμοιβήν. ἔστι γὰρ καὶ προθυμίας ἀμοισιν. ἐννοῶν τοίνυν ἡλίκους σεαυτῷ προαποθήσῃ στεφάνους, μηδὲν μελλήσῃς, μηδὲν ἀναδυθῇ· ἀλλὰ ῥαΐσας, ἐντεῦθεν ἤδη τῆς ἀποδημίας ἅψασθαι παρακλήθητι, μηδὲν φροντίζων τῶν χρειῶν εἵνεκεν. πάντα γὰρ εἶπον τῷ κυρίῳ μου τῷ τιμιωτάτῳ καὶ εὐλαβεστάτῳ πρεσβυτέρῳ Κωνσταντίῳ, εἴτε εἰς οἰκοδομὰς ἀναλῶσαι δέοι, εἴτε εἰς χρείας ἀδελφῶν, μετὰ πλείονος παρέχειν ὑμῖν τῆς δαψιλείας, καὶ μετὰ πλείονος νῦν, ἢ ἔμπροσθεν. ἔχων τοίνυν καὶ τὴν ἔνθεν εὐκολίαν, καὶ πρὸ πάντων τὸ πρᾶγμα ποιεῖν ἀρέσκον Θεῷ, πάντα ὄκνον ἐκβαλὼν ἐπιστῆναι ταχέως παρακλήθητι· καὶ ἐξ αὐτῆς ἡμῖν τοῦτο δήλωσον, ἵνα καὶ ἐν ἐρημίᾳ οὕτως χαλεπῇ πολλὴν ἐντεῦθεν καρπωσώμεθα τὴν παράκλησιν. εἰ γὰρ μάθοιμεν ὅτι ἀποδεδήμηκας ἐκεῖσε μετὰ τῆς γνώμης ἐκείνης πάντα ποιῆσαι καὶ παθεῖν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν αὐτόθι ψυχῶν παρεσκευασμένος, οὐδὲ ἐρημίαν ἡγησόμεθα οἰκεῖν ἀπὸ τῆς τοσαύτης ἡδονῆς. ἐπιθυμοῦμεν γὰρ καὶ παραγενόμενόν σε ἰδεῖν· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο, ὅπερ εἶπον, ἀναγκαιότερον, καὶ δέος μή ποτε ὁ χειμὼν ἀποκλείσῃ σοι τὴν ὁδὸν τὴν ἐντεῦθεν, ἐκεῖσε διὰ τοῦτό σε ἐπείγομεν καὶ παρακαλοῦμεν ταχέως ἐπιστῆναι.

ιϛ. ΔΑΝΙΗΛ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὁ πολλῷ μείζονα τῶν θλίψεων παρέχων τὴν παράκλησιν, καὶ ἡμῖν τοσαύτην διδοὺς τὴν ὑπομονήν, ὡς καὶ μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης φέρειν τὰ συμπίπτοντα λυπηρά. τοῦτο μάλιστα διπλασιάζεται ὑμῖν τὸν μισθόν, τὸ καὶ φέρειν, καὶ μετὰ χαρᾶς φέρειν· τοῦτο καὶ ἡμῖν πολλὴν παρέχει τὴν παράκλησιν, ὅταν ἀκούωμεν τὴν ἀνδρείαν ὑμῶν, τὴν παρρησίαν, τὸ ἀπερίτρεπτον τῆς γνώμης, τὴν εὐτονίαν, τὴν ὑπομονήν, τὴν καρτερίαν, τὸν ζῆλον τὸν πυρὸς θερμότερον. διὰ ταῦτα καὶ ἐν ἐρημίᾳ καθήμενοι, καὶ φόβῳ λῃστῶν πολιορκούμενοι, καὶ τῇ τοῦ χειμῶνος ὥρᾳ λοιπὸν καταπονούμενοι, οὐδενὸς τούτων αἰσθανόμεθα διὰ τὸ μέγεθος τῆς ὑμετέρας εὐδοκιμήσεως· ἀλλὰ καὶ σκιρτῶμεν καὶ χαίρομεν καὶ μεγαφρονοῦμεν ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ὑμῶν καρτερίᾳ. ἵν' οὖν διηνεκῶς χαίρωμεν ταῦτα ἀκούοντες, διηνεκῶς ἡμῖν καὶ συνεχῶς ἐπιστέλλετε, αὐτά τε ταῦτα, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγείας ὑμῶν εὐαγγελιζόμενοι. μεγίστην γὰρ ἡμῖν παρέξετε εὐφροσύνην ἐντεῦθεν καὶ ἡδονήν.

ιζ. ΔΙΟΓΕΝΕΙ.

Τὸ γνήσιόν σου τῆς ἀγάπης τῆς περὶ ἡμᾶς ᾔδειμεν καὶ ἔμπροσθεν· πολλῷ δὲ πλέον ἔγνωμεν νῦν, ὅτι τοσούτου τοῦ χειμῶνος ἀρθέντος οὐ μόνον οὐδὲν ῥαθυμότερος, ἀλλὰ καὶ πολλῷ σπουδαιότερος περὶ ἡμᾶς γέγονας, μείζω τὴν στοργὴν ἐνεδείξω. διὰ ταῦτά σε θαυμάζομεν, διὰ ταῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀνακηρύττοντες οὐ παυόμεθα. τὸν μὲν γὰρ ἄφατον τούτων μισθὸν λήψῃ παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ τοῦ ταῖς ἀντιδόσεσιν ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος νικῶντος ἀεὶ τοὺς ἀγαθόν τι ποιοῦντας ἢ λέγοντας. ἡμεῖς δέ σε, οἷς ἔχομεν ἀμειβόμεθα· θαυμάζοντές σε, ἐπαινοῦντες, μακαρίζοντες οὐ διαλιμπάνομεν, φιλοῦντες, αἰδούμενοι, τιμῶντες, ἐν διανοίᾳ πανταχοῦ περιφέροντες, ἡνωμένοι σοι καὶ συνδεδεμένοι τῷ τῆς ἀγάπης νόμῳ. ὅτι γάρ σου τῶν σφοδροτάτων ἀεὶ γεγόναμεν ἐραστῶν, οἶσθα καὶ αὐτὸς σαφῶς, δέσποτά μου αἰδεσιμώτατε καὶ θαυμασιώτατε. διὸ παρακαλῶ τῶν ἀποσταλέντων ἕνεκα μηδὲν ἀλγῆσαι πρὸς ἡμᾶς. τρυγήσαντες γὰρ καὶ καρπωσάμενοι τὴν ἐξ αὐτῶν τιμήν, αὐτὰ ἀπεστάλκαμεν, οὐκ ἐξ ὀλιγωρίας, οὐδὲ ἐκ τοῦ μὴ θαρρεῖν σου τῇ εὐγνωμείᾳ, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ καθεστάναι ἐν χρείᾳ· ὃ δὴ καὶ ἐφ' ἑτέρων πολλῶν πεποιήκαμεν. καὶ γὰρ καὶ ἕτεροι πολλοί, καὶ τῆς σῆς εὐγνωμείας ἄξιοι, καὶ σφόδρα ἡμᾶς ἐκκρεμόμενοι, ὡς ἔξεστί σου τὴν θαυμασιότητα μαθεῖν.

τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο πεποιήκασι· καὶ ἤρκεσε πρὸς αὐτοὺς* αὕτη ἡ ἀπολογία, ἣν καὶ αὐτοὶ προσίεσθαι παρακαλοῦμεν. Εἰ γὰρ δὴ κατεπείξειεν ἡμᾶς ἡ χρεία, μετὰ πολλῆς ἀπαιτήσομεν, καθάπερ ἐξ ἰδίων, τῆς παρρησίας· καὶ τοῦτο ὄψει διὰ τῆς πείρας αὐτῆς. Δεξάμενος τοίνυν αὐτὰ, φύλαττε μετὰ ἀκριβείας, ἵν', εἴ ποτε καιρὸς καλέσειε, μετὰ τοῦ θαῤῥεῖν αὐτὰ ἀπαιτήσωμεν παρὰ τῆς σῆς τιμιότητος.

ιη'. ΤΩ ΑΥΤΩ.

Μετὰ τὸ γράψαι τὴν προτέραν ἐπιστολὴν, ἰδὼν τὸν τιμιώτατον καὶ εὐλαβέστατον Ἀφραάτην παραγενόμενον ἡμῖν, καὶ οὐκ ἀνεχόμενον οὕτως ἀπράκτως ἐντεῦθεν, καὶ ἀπαιτοῦντα μετὰ γράμματα δέχεσθαι παρ' ἡμῶν, εἰ μὴ λάβοιμι τὰ ἀποσταλέντα, ἐπέθηκα τύπον τῷ πράγματι σφόδρα κεχαρισμένον τῇ εὐλαβείᾳ σου, καὶ ἀναπαύοντα σου τὴν ἐμμέλειαν· ὃν παρ' αὐτοῦ μαθὼν κέλευσον αὐτὸν διακονεῖσθαι τῆς καλῆς ταύτης οἰκονομίας. οἶσθα γὰρ ἡλίκον ἔσται τοῦ πράγματος τὸ κέρδος καὶ διὰ τῆς προστασίας τούτου τῆς εἰς τὴν Φοινίκην, καὶ διὰ τῆς φιλοτιμίας τῆς σῆς μεγαλοπρεπείας. καὶ ἀμφοτέρων τούτων αὐτὸς λήψῃ τὸν μισθὸν, ἅτε τοσαύτην δαψίλειαν ἐπιδεικνύμενος περὶ τοὺς ἐν τῇ Φοινίκῃ κατηχοῦντας τοὺς Ἕλληνας, καὶ περὶ τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἐκκλησιῶν ἐσπουδακότας, καὶ ἄνδρα τοιοῦτον ἀναστήσας καὶ πέμψας εἰς παράκλησιν αὐτῶν, καὶ μάλιστα νῦν ἐν τοσαύτῃ δυσκολίᾳ καθεστηκότων, καὶ παρὰ πολλῶν πολεμουμένων. ἐννοήσας τοίνυν τοῦ κατορθώματος τὸν ὄγκον, μὴ ἀφῇς μηδὲ μικρὸν αὐτὸν ἀναβαλέσθαι, ἀλλ' ἀμελλητὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἅψασθαι παρασκεύασον, πολλὴν σεαυτῷ διὰ τῆς καλῆς ταύτης σπουδῆς, δέσποτα θαυμασιώτατε, προαποτιθέμενος παρὰ τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ τὴν ἀμοιβήν.

ιθ'. ΔΙΟΓΕΝΕΙ.

Πολλοῦ ἂν ἐτιμησάμην ἰδεῖν σου τὴν ἐμμέλειαν, δέσποτά μου θαυμασιώτατε, καὶ τοῦτο οἶσθα καὶ πρὸ τῶν γραμμάτων αὐτός· ἐπεὶ καὶ τὸ φίλτρον οἶσθα σαφῶς, ὃ περὶ τὴν σὴν ἔχομεν θαυμασιότητα. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο οὐκ ἔνι (καὶ γὰρ τῆς ὁδοῦ πολὺ τὸ μῆκος, καὶ οὐδὲ κύριοι κινεῖσθαι, ὅπουπερ ἂν ἐθέλωμεν, ἐσμὲν, καὶ τῆς τῶν Ἰσαύρων ἐφόδου καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκεῖ ὁ φόβος ἀκμάζει) παρακαλῶ σου τὴν εὐγένειαν, ὅπερ μέγιστον ἡμῖν εἰς παραμυθίαν ἐστὶ καὶ τῆς ἐρημίας τῆς ἐνταῦθα, καὶ τῆς ταλαιπωρίας καὶ τῆς ἄλλης ἁπάσης θλίψεως, τὸ συνεχῶς γράμματα δέχεσθαι εὐαγγελιζόμενα τὴν ὑγείαν τὴν σὴν, καὶ τοῦ οἴκου σου παντός. τοῦτο χαρίζεσθαι ἡμῖν συνεχέστερον κατὰ τὸ ἐγχωροῦν. οὐδὲ γὰρ τοῦτο ῥᾴδιον μετὰ πολλῆς ἡμᾶς ἔχειν τῆς δαψιλείας, τῷ μηδένα ταχέως ἐκεῖθεν ἐνταῦθα ἀφικνεῖσθαι. ἀλλ' ὅμως, εἰ καὶ ἐργῶδες ὅπερ ᾐτησάμεθα, ἀλλ' ὡς ἂν οἷόν τε ᾖ, σπουδὴν ποιήσασθαι παρακλήθητι, καὶ συνεχῶς πέμπειν ἐπιστολὰς ἀπαγγελλούσας ἡμῖν τὰ περὶ τῆς ῥώσεως τῆς σῆς. ἵνα δὲ καὶ τὰ ἡμέτερα εἰδέναι ἔχῃς, ἀπραγμοσύνης ἀπολαύομεν, ἡσυχίας πολλῆς, λευκῆς τῆς γαλήνης, ὑγείας συμμέτρου, τοῦτο θορυβούμενοι μόνον, τῷ κεχωρίσθαι ὑμῶν τῶν ἀγαπώντων ἡμᾶς. ἀλλ' ἱκανὴ ἡ σύνεσίς σου καὶ τοῦτο παραμυθήσασθαι, τὸ λυποῦν, ὃ εἶπον. δίδου δὴ ταύτην ἡμῖν τὴν χάριν, ὥστε καὶ ἐκ τοσούτου ἡμᾶς καθημένους διαστήματος δύνασθαι ἐντρυφᾶν καὶ ταύτῃ τῇ γλυκείᾳ σου καὶ θερμῇ καὶ γνησίᾳ ἀγάπῃ.

ξ. ΔΙΟΓΕΝΕΙ.

Ἔρημον μὲν ἡ Κουκουσὸς χωρίον, καὶ ἄλλως εἰς οἴκησιν σφαλερόν, διηνεκεῖ φόβῳ τῶν λῃστῶν πολιορκούμενον· σὺ δὲ αὐτὴν καὶ ἀπὸ παραδείσου ἡδίω πεποίηκας. Ὅταν γάρ σου τὸν ζῆλον ἀκούσωμεν τὸν πολύν, τὴν ἀγάπην τὴν περὶ ἡμᾶς, τὴν γνησίαν καὶ θερμήν (οὐδὲν γὰρ ἡμᾶς λανθάνει καὶ ἐκ τοσούτου κειμένους διαστήματος) ὡς θησαυρὸν μέγιστον ἔχοντες καὶ πλοῦτον ἄφατον τὴν διάθεσίν σου τῆς ἐμμελείας, καὶ ἐν ἀσφαλεστάτῃ καὶ ἐν εὐθαλεστάτῃ πόλει διατρίβειν ἡγούμεθα, ὑπὸ τῆς τοσαύτης εὐφροσύνης πτερούμενοι, καὶ μεγίστην παράκλησιν ἐντεῦθεν καρπούμενοι. Ἵν' οὖν καὶ ἑτέρα προσθήκη γένηται ἡμῖν ἡδονῆς, παρακαλῶ, καὶ γράμματα ἡμῖν χαρίζου τὰ περὶ τῆς ὑγιείας σου δηλοῦντα. Εἰ γὰρ καὶ ἐργῶδες τοῦτο διά τε τῆς ὁδοῦ μῆκος, καὶ τὸ σφόδρα ἀπῳκίσθαι τῆς δημοσίας τουτὶ τὸ χωρίον ὁδοῦ, ἀλλὰ τῷ οὕτω φιλοῦντι, ὡς αὐτὸς οἶσθα φιλεῖν, καὶ τὰ δύσκολα εὔκολα γίνονται. Ἐννοήσας τοίνυν ἡλίκην ἡμῖν χαριῇ χάριν τῇ πυκνότητι τῶν τοιούτων γραμμάτων, παρέχε καὶ ταύτην ἡμῖν τὴν εὐφροσύνην. Καὶ γὰρ σφόδρα ἀλγοῦμεν, ὅτι δεύτερον ἐπεσταλκότες ἤδη, οὐδὲ ἅπαξ ἐδεξάμεθα γράμματα τῆς σῆς ἐμμελείας.

ξα. ΔΟΜΝΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Καὶ τοῦ πέμψαι τὸν τιμιώτατον πρεσβύτερον εἰς ἐπίσκεψιν ἡμετέραν, καὶ τοῦ γράψαι πολλὰς ἔχω χάριτας τῇ εὐλαβείᾳ τῇ σῇ, δέσποτα τιμιώτατε. Ἀμφότερα γὰρ γνησίας ἀγάπης καὶ θερμῆς διαθέσεως. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν ἐρημίᾳ διατρίβων, πολλὴν ἐντεῦθεν ἐδεξάμην τὴν παράκλησιν. Τὸ γὰρ τοιούτους ἄνδρας οὕτω σφοδροὺς ἐραστὰς ἔχειν, οὐ τὴν τυχοῦσαν φέρει τοῖς ἀγαπωμένοις παραμυθίαν. Καὶ ἐβουλόμην μὲν κατ' ὄψιν συντυχεῖν τῇ εὐλαβείᾳ τῇ σῇ, καὶ ἐμφορηθῆναι τῆς ἡδίστης σου διαθέσεως· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο οὐκ ἔνι (οὔτε γὰρ ἡμῖν δυνατόν, οὔτε τῇ τιμιότητί σου ῥᾴδιον διὰ τὴν τῆς ἐκκλησίας τῆς αὐτόθι πρόνοιαν) ἐπὶ τὸν δεύτερον ἀναγκαίως ἤλθομεν πλοῦν, τὴν ἀπὸ τῶν γραμμάτων παραψυχὴν ἑαυτοῖς χαριζόμενοι. Οὐ γὰρ μικρὸν καὶ ἐπιστολὴ δύναιτ' ἂν γνησίᾳ ἀγάπῃ ἀνακεχρωσμένη εἰς τὴν παράκλησιν τῶν τῷ σώματι κεχωρισμένων. Ἵν' οὖν ταύτης συνεχῶς ἀπολαύωμεν τῆς παραμυθίας, ὁσάκις ἂν ἐξῇ, καὶ δυνατὸν ᾖ, γράφειν ἡμῖν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς μὴ κατόκνει. Καὶ γὰρ θησαυρὸν μέγιστον καὶ πλοῦτον ἄφατον ἀγαθῶν ἡγούμεθα τὴν σὴν ἡμῖν εἶναι φιλίαν· κἂν συνεχῶς τοιούτων ἀπολαύωμεν ἀγαθῶν, ἤγουν τῶν γραμμάτων, οὐδὲ τῆς ἐνταῦθα ἐρημίας ληψόμεθα αἴσθησιν, ἀπὸ τῶν ἐπιστολῶν τῶν σῶν πολλὴν καρπούμενοι τὴν εὐφροσύνην.

ξβ. ΕΛΛΑΔΙΩ.

Ὀλίγα μὲν σοι συνεγενόμεθα, πολλὴν δὲ πεῖραν σου τῆς γνησίας καὶ θερμῆς εἰλήφαμεν ἀγάπης. Καὶ γὰρ αἱ γενναῖαι ψυχαὶ ἐν βραχεῖ καιρῷ χειροῦνται τοὺς ἐντυγχάνοντας· ὃ δὴ καὶ αὐτὸς πεποίηκας, ἐν ὀλίγῳ σφοδροὺς ἡμᾶς ποιήσας ἐραστὰς τῆς εὐγενείας τῆς σῆς. Διὸ καὶ ἐπιστέλλομεν, καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς αὐτοὶ δηλοῦμεν, ὅτι ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀπραγμοσύνῃ διάγομεν πολλῇ, πάντων ἡμᾶς ἐνταῦθα θεραπευόντων μετὰ σπουδῆς, καὶ μετὰ πολλῆς ὁρώντων τῆς εὐνοίας. Ἵν' οὖν καὶ τὰ ὑμέτερα μανθάνοιτις εὐφραινώμεθα, συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν μὴ κατόκνει, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελίζεσθαι· ἵνα καὶ ἐκ τούτου πολλὴν καρπωσώμεθα τὴν παράκλησιν, τοιαῦτα παρὰ τῆς σῆς εὐλαβείας δεχόμενοι γράμματα.

ξζ. ΕΛΠΙΔΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Ἡμεῖς μὲν ἐβουλόμεθα συνεχῶς ἐπιστέλλειν τῇ εὐλαβείᾳ τῇ σῇ· * οἶσθα τοῦτο καὶ αὐτός, δέσποτα τιμιώτατε. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἡμᾶς παραιρεῖται τὸ μηδένα συνεχῶς ἡμῖν ἐπιχωριάζειν (ἥ τε γὰρ ἐρημία τοῦ χωρίου τούτου, ὅ τε τῶν λῃστῶν φόβος ταύτην ἐπιτείνων, λοιπὸν δὲ καὶ ἡ τοῦ ἔτους ὥρα τὰς ὁδοὺς ἀποτειχίζουσα πᾶσιν ἄβατον ποιεῖ τὴν Κουκουσόν) ἀλλ' ἡνίκα ἂν ἐπιτύχωμεν γραμματηφόρων, πληροῦμεν ἡμῖν τὴν ἐπιθυμίαν, ὑμῖν αὐτοῖς τὰ μέγιστα χαριζόμενοι. ὃ δὴ καὶ νῦν πεποιήκαμεν, διὰ τοῦ κυρίου μου τοῦ τιμιωτάτου πρεσβυτέρου τήν τε ὀφειλομένην ἀποδιδόντες πρόσρησιν τῇ θεοσεβείᾳ σου, καὶ παρακαλοῦντες, ἡνίκα ἂν ἐξῇ, καὶ αὐτὸν ἡμῖν ἐπιστέλλειν, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας δηλοῦν τῆς σῆς. οὐ γὰρ ἀγνοεῖς, δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε, ὅπως ἡμῖν περισπούδαστον ἀεὶ περὶ ταύτης μανθάνειν. εἰ γὰρ καὶ πρὸς αὐτὰς ἀπῳκίσθημεν τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης τὰς ἐσχατιάς, ἀλλ' ὅμως τῆς ἀγάπης σου τῆς γνησίας καὶ θερμῆς, τῆς εἰλικρινοῦς καὶ ἀδόλου ἐπιλαθέσθαι οὐ δυνάμεθα· ἀλλ' ὅπουπερ ἂν ἀπίωμεν, περιφέροντες αὐτὴν ἄπιμεν, μεγίστην ἐντεῦθεν καρπούμενοι τὴν παραμυθίαν.

ξη. ΕΛΠΙΔΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Οἶδα ὅτι ὀλιγάκις ἐπέσταλκα τῇ τιμιότητί σου, ἀλλ' οὐχ ἑκών, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀνάγκης κατεχόμενος. καὶ γὰρ ἥ τε τοῦ ἔτους ὥρα, καὶ ἡ τοῦ χωρίου ἐρημία, ἐν ᾧ καθείργμεθα δεσμωτηρίου χαλεπωτέρα, καὶ ἡ τῶν ἐνταῦθα παραγινομένων σπάνις, καὶ τὸ μηδὲ αὐτῶν τῶν ὀλίγων πάντων γνησίων ἐπιτυγχάνειν, ἔτι δὲ καὶ ἡ τοῦ σώματος ἀρρωστία σφόδρα ἡμᾶς κατεργασαμένη, καὶ πρὸς τὰς τοῦ χειμῶνος τῇ κλίνῃ προσηλώσασα, τὴν μακρὰν ταύτην σιγὴν ἐποίησεν· ἀλλ' οὐ τὴν ἀπὸ γνώμης, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ γλώττης. μηδὲ νόμιζε τοσαύτας δέχεσθαι ἐπιστολάς, ὅσας διεπεμψάμεθα, ἀλλὰ πολλῷ πλείους. ἡγήσῃ δὲ τοῦτο, ἂν μὴ τὰς διὰ χάρτου καὶ μέλανος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀπὸ διαθέσεως ἀριθμῇς. καὶ γὰρ τῇ διανοίᾳ συνεχῶς ἐπεστάλκαμεν, καὶ ἀεί σοι συγγινόμεθα, καὶ οὐδὲν οὐδὲ τῆς ὁδοῦ τὸ μῆκος, οὔτε τοῦ χρόνου τὸ πλῆθος, οὔτε αἱ τῶν πραγμάτων περιστάσεις τὴν περὶ τὴν σὴν τιμιότητα διάθεσιν ἡμῖν ἀμαυροτέραν ἐποίησεν, ἀλλὰ μένομεν ἀκμάζουσαν αὐτὴν διατηροῦντες, καὶ τὸν σφοδρὸν ἡμῶν καὶ θερμὸν ἔρωτα, κἂν εἰς ἐρημότερον τούτου χωρίον ἀπελθωμεν, πανταχοῦ περιφέροντες ἄπιμεν ἐγκολάψαντες ἡμῶν τῇ διανοίᾳ. τοιοῦτον γὰρ τὸ γνησίως φιλεῖν. οὐ χρόνῳ, οὐ τόπῳ, οὐχ ὁδοῦ μήκει, οὐ πραγμάτων περιστάσει ἐξίτηλον γίνεται. καὶ τοῦτο οἶσθα καὶ αὐτός, ἐπειδὴ καὶ γνησίως οἶσθα φιλεῖν.

ξε. ΕΛΠΙΔΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Γλώττῃ μὲν ὀλιγάκις, γνώμῃ δὲ πολλάκις ἐπεστάλκαμέν σου τῇ θεοσεβείᾳ, καὶ καθ' ἑκάστην σοι συγγινόμεθα τὴν ἡμέραν. καὶ ταύτης οὐκ ἴσχυσε τῆς συνουσίας ἡμᾶς ἀποστερῆσαι οὐ χρόνου πλῆθος, οὐχ ὁδοῦ μῆκος, οὐ πραγμάτων περιστάσεις. τοιαύτη γὰρ τῆς ἀγάπης ἡ φύσις· οὐδενὶ τούτων εἴκει, οὐδὲ παραχωρεῖ· ἀλλ' ἕστηκε πάντων ὑψηλοτέρα γινομένη.

μὴ τοίνυν διὰ τὸν τῶν ἐπιστολῶν ἀριθμὸν, δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε, μέτρει τὸ φίλτρον, ὃ περὶ τὴν σὴν ἔχομεν ἐμμέλειαν· ἀλλ' εἰδὼς ἡμῶν τὴν γνώμην καὶ τὴν διάθεσιν, ἣν ἀεὶ περὶ τὴν εὐλάβειαν ἐπεδειξάμεθα τὴν σὴν, μηδὲν ἀπὸ τῆς μακρᾶς ταύτης σιγῆς ὑπόπτευε. ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ὀλιγάκις δεξάμενοι γράμματα παρὰ τῆς σῆς διαθέσεως, οὐδὲν ἐντεῦθεν ῥαθυμότερόν σε περὶ ἡμᾶς γεγενῆσθαι νομίζομεν· ἀλλ' ἴσμεν σαφῶς καὶ πεπιστεύκαμεν, ὅτι μένεις ἀνθοῦσαν διατηρῶν τὴν περὶ ἡμᾶς διάθεσιν, οὐ μόνον οὐκ ἀναπίπτων ἐκ τῆς συνεχείας τῶν ἐπαγομένων δεινῶν, ἀλλ' ἀεὶ καὶ σφοδρότερος γινόμενος περὶ ἡμᾶς· καὶ τούτου σοι χάριν ἴσμεν πολλήν. ἐπειδὴ δὲ εὖ οἶδ' ὅτι καὶ τὰ ἡμέτερα βούλει μανθάνειν, ὑγιείας ἀπολαύομεν πολλῆς καὶ ἡσυχίας*, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ διάγομεν, τῶν Ἰσαυρικῶν τέως ἀπηλλαγμένοι θορύβων. τὸν γὰρ χειμῶνα λοιπὸν τὸν Ἀρμενίας φέρειν ἐμελέτησα, βλαπτόμενος μὲν ἠρέμα βλάβην, ὅσην εἰκὸς οὕτως ἀσθενεῖ σώματι κεχρημένον, περιγινόμενος δὲ τῷ διηνεκῶς οἴκοι κατακεκλεῖσθαι, ὅταν ἀφόρητος ὁ κρυμὸς ᾖ, καὶ ὀλιγάκις τῶν προθύρων προκύπτειν· ὡς τῶν γε ἄλλων ὡρῶν τοῦ ἔτους σφόδρα ἡδίστων ἀπολελαύκαμεν, ὡς δυνηθῆναι εὐκόλως καὶ τὴν ἐκ τοῦ χειμῶνος ἐγγινομένην ἡμῖν διορθώσασθαι ἀρρωστίαν.

ξς. ΕΛΠΙΔΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Καὶ τοῦτο σοῦ, τοῦ νήφοντος καὶ ἐγρηγορότος κυβερνήτου, τὸ μηδὲ εἰς τοσοῦτον ἀρθέντος τοῦ χειμῶνος ἀναπεσεῖν, ἀλλ' ἐπιμένειν ἔτι φροντίζοντα καὶ μεριμνῶντα, καὶ κατὰ τὸ ἐγχωροῦν τὰ ἑαυτοῦ πάντα εἰσφέροντα, πανταχοῦ διὰ τῶν γραμμάτων παρατρέχοντα, τοὺς ἐγγὺς, τοὺς πόρρωθεν συγκροτοῦντα, διεγείροντα, ἀλείφοντα, παρεγγυῶντα μηδένα τῷ κλυδωνίῳ παρασυρῆναι, ἀλλ' ἑστάναι καὶ νήφειν, κἂν μυρία τούτων ἐπίῃ χαλεπώτερα κύματα, καὶ ἐν ἑνὶ ἱδρυμένον τόπῳ πανταχοῦ διὰ τῆς παραινέσεως ἵπτασθαι. οὐδὲν γὰρ ἡμᾶς ἔλαθε τῶν σῶν, καίτοι ἐκ τοσούτου καθημένους διαστήματος. διὸ καὶ μακαρίζομεν καὶ θαυμάζομέν σου τὴν εὐλάβειαν, καὶ τὴν διεγηγερμένην ψυχὴν, καὶ τὴν ἀπερίτρεπτον γνώμην, καὶ τὴν ἐν τοσούτῳ γήρᾳ νεάζουσαν προθυμίαν. καὶ οὐδὲν ἀπεικός. ὅταν μὲν γὰρ τὰ προκείμενα τῆς τοῦ σώματος δέηται ῥώμης, κώλυμα ἐνταῦθα τὸ γῆρας γίνεται· ὅταν δὲ ψυχῆς ἀπαιτῇ φιλοσοφίαν, οὐδὲν ἡ πολιὰ τοῖς κατορθώμασιν ἐπισκοτεῖν εἴωθεν. οὐ τοίνυν οὐδὲ ἐπισκότησεν· ἀλλ' ἅπαντα παρὰ τῆς σῆς εὐλαβείας εἰσενήνεκται. ὅτι δὲ καὶ καρπὸν δώσει τὸν προσήκοντα ὁ πόνος οὗτος καὶ ἡ τοσαύτη ἀγρυπνία, οὐδὲν οἶμαι δεῖν ἀμφιβάλλειν. ἐπειδὴ δὲ μετὰ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης καὶ περὶ ἡμῶν μεριμνᾷν κατεδέξω διὰ τὴν πολλήν σου καὶ θερμὴν ἀγάπην, καὶ μαθεῖν ἐπιθυμεῖς ποῦ διατρίβομεν, καὶ ἐν τίσιν ὁρμεῖ τὰ ἡμέτερα, καὶ τίνες οἱ συνόντες ἡμῖν, καὶ μαθεῖν οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὥστε καὶ χάριν αὐτοῖς εἰδέναι· ἡμεῖς μὲν ὑπὲρ τῆς τοσαύτης ἀγάπης οὐ παυσόμεθά σε ἀνακηρύττοντες, στεφανοῦντες, παρὰ πᾶσιν ἀναγορεύοντες, χάριτας ὁμολογοῦντες παρὰ τοῖς ἐντυγχάνουσι καὶ συγγινομένοις ἡμῖν. αὐτὸς δὲ τὰς μεγίστας ἀμοιβὰς καὶ μείζους τῶν πόνων ἀναλάβοις παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ τοῦ ταῖς ἀντιδόσεσιν ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος νικῶντος τοὺς ἀγαθόν τι πράξειν ἢ λέγειν ἐσπουδακότας. ὥστε δέ σε καὶ ἑτέρωθεν ἡσθῆναι μαθόντα τὰ ἡμέτερα, πρὸς τὸ ἐρημότατον χωρίον ἀπῳκίσθημεν τὴν Κουκουσόν. πλὴν ἐρημίας οὐδεμίαν αἴσθησιν ἔχομεν· τοσαύτης ἀπολαύομεν ἡσυχίας, τοσαύτης ἀδείας, τοσαύτης παρὰ πάντων θεραπείας. τά τε γὰρ λείψανα τῆς ἀρρωστίας εὐχαῖς ταῖς σαῖς ἀπεθέμεθα, καὶ ἐν ὑγιείᾳ διάγομεν νῦν· τοῦ τε φόβου τῶν Ἰσαύρων ἀπηλλάγημεν, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ κατέστημεν, ἀπραγμοσύνῃ ἐντρυφῶντες πολλῇ. παρ' ἡμῖν δέ εἰσιν οἱ τιμιώτατοι καὶ εὐλαβέστατοι πρεσβύτεροι Κωνστάντιος καὶ Εὐήθιος· προσδοκῶμεν δὲ καὶ ἑτέρους ταχέως ἀφίξεσθαι, οὓς εἰς τὸ παρὸν τὰ δεσμὰ

κατέχει

κατεῖχεν. ἀλλὰ πάντες ἀφείθησαν, καὶ εὖ οἶδ᾽ ὅτι ἀπελεύσονται πρὸς ἡμᾶς. μὴ δὴ διαλίπῃς εὐχόμενος ὑπὲρ ἡμῶν τῶν σφόδρα σε ἀγαπώντων, δέσποτα αἰδεσιμώτατε καὶ θεοφιλέστατε, καὶ συνεχῶς ἐπιστέλλων, ὁσάκις ἂν ἐξῇ, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας δηλῶν τῆς σῆς. οἶσθα γὰρ ὅπως ἡμῖν περισπούδαστον καθ᾽ ἑκάστην, εἰ οἷόν τε, ἡμέραν περὶ ταύτης μανθάνειν. τὸν δεσπότην μου τὸν τιμιώτατον καὶ εὐλαβέστατον πρεσβύτερον Ἀσυγκρίτιον μετὰ τῶν γλυκυτάτων αὐτοῦ παίδων, καὶ πάντα σου τῆς θεοσεβείας τὸν κλῆρον πολλὰ παρ᾽ ἡμῶν προσειπεῖν παρακλήθητι.

ξζ'. ΤΩ ΑΥΤΩ.

Ἡμεῖς οὔτε ὑπερορῶντες οὔτε ὀλιγωροῦντες τῆς σῆς ἀγάπης, τὸν ἔμπροσθεν ἐσιγήσαμεν χρόνον, ἀλλὰ τὰ περιεστῶτα ἡμᾶς δεινὰ τὴν μακρὰν ταύτην σιγὴν ἐποίησεν. οὐ γὰρ ἐν ἑνὶ ἱδρύμεθα χωρίῳ, ἀλλὰ νῦν μὲν τὴν Κουκουσόν, * νῦν δὲ τὰς φάραγγας καὶ τὰς ἐρημίας περιπολοῦμεν. οὕτω πάντα θορύβων ἐμπέπλησται, καὶ ταραχῆς, καὶ πῦρ καὶ σίδηρος πάντα δαπανᾷ, καὶ σώματα, καὶ οἰκοδομήματα. ἤδη δὲ καὶ πόλεις ἀνεσπάσθησαν αὔτανδροι, καὶ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν συνεχέσι βαλλόμενοι φήμαις μετανάσται γινόμεθα, χαλεπόν τινα καὶ καινὸν ἐξορίας ὑπομένοντες τρόπον, καὶ καθ᾽ ἡμέραν θάνατον προσδοκῶντες. οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ φρουρίῳ, καθάπερ ἐν δεσμωτηρίῳ, νῦν ἀποκλεισθέντες, ἔχομεν θαρρεῖν, διὰ τὸ καὶ τῶν τοιούτων τοὺς Ἰσαύρους κατατολμᾶν. προσετέθη δὲ ἡμῖν καὶ ἀρρωστία χαλεπή, ἧς μόλις νῦν τὸ χαλεπώτερον διαφυγόντες ἔτι τὰ λείψανα αὐτῆς περιφέρομεν· καὶ ὥσπερ εἰς νῆσόν τινα ὑπὸ πελάγους ἀπλώτου κυκλουμένην ἀποικισθέντες, οὕτως οὐδαμόθεν οὐδένα ῥᾳδίως ὁρᾶν δυνάμεθα, πάσης ὁδοῦ τῷ φόβῳ τῶν θορύβων τούτων ἀποτετειχισμένης. παρακαλῶ τοίνυν συγγνῶναι ἡμῖν, δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε (οἶσθα γὰρ τὴν ἀγάπην, ἣν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς περὶ τὴν σὴν ἐπεδειξάμεθα εὐλάβειαν) καὶ μὴ διαλιπεῖν εὐχόμενον ὑπὲρ ἡμῶν. ὅτι γάρ, εἰ ῥᾳδίως ἐπιτύχοις τῶν πρὸς τὰ γράμματα ὑπηρετουμένων, οὐδὲ ὑπομνήσεως δεήσῃ πρὸς τὸ ἐπιστέλλειν ἡμῖν συνεχῶς περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς, σφόδρα θαρροῦμεν. καὶ ἡμεῖς δέ, εἰ λωφήσει ταυτὶ τὰ δεινά, καὶ προσκύψαι τοῦ δεσμωτηρίου τούτου δυνηθείημεν, καὶ ἀναπνεῦσαι μικρὸν ἀπὸ τῆς κατεχούσης πολιορκίας ἡμᾶς, οὐ διαλείψομεν συνεχῶς ἐπιστέλλοντες πρὸς τὴν σὴν τιμιότητα. ἡμῖν γὰρ αὐτοῖς τοῦτο ποιοῦντες, τὰ μέγιστα χαριούμεθα.

ξη'. ΤΩ ΑΥΤΩ.

Πολλὰς ἔχω χάριτας τῷ κυρίῳ μου τῷ ποθεινοτάτῳ * Λιβανίῳ, ὅτι καὶ οἴκοθεν ἀνέστη, καὶ ἐνταῦθα παρεγένετο, καὶ πάλιν πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν ἀφίκετο· καὶ τούτου μάλιστα χάριτας αὐτῷ οἶδα. ἐμοὶ γὰρ πᾶσα σπουδὴ τιμῆς σε καὶ θεραπείας ἀπολαύειν ἁπάσης παρὰ πάντων· οὐκ ἐπειδὴ αὐτῷ σοι τούτων δεῖ, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τοῦτο συμφέρει ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς τε χειμαζομέναις, ταῖς τε ἀχειμάστοις. ἀποδεξάμενος τοίνυν αὐτὸν τῆς εὐνοίας, δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ θεοφιλέστατε, καὶ πάντα παρ᾽ αὐτοῦ μαθὼν μετ᾽ ἀκριβείας, τά τε ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ τὰ ἡμέτερα (καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἐρεῖ, ὀλίγον μὲν ἡμῖν συγγενόμενος χρόνον, μαθὼν δὲ ὅπως διάγομεν,) ἔκπεμψον αὐτὸν χαίροντα καὶ εὐφραινόμενον. καὶ γὰρ καὶ τῆς θεοσεβείας ἐκκρέμαται τῆς σῆς, καὶ ἡμῶν σφοδρός ἐστιν ἐραστής. τὸν δεσπότην μου τὸν ποθεινότατον καὶ τιμιώτατον Ἀσυγκρίτιον τὸν πρεσβύτερον προσειπεῖν παρ᾽ ἡμῶν παρακλήθητι μετὰ τῶν ποθεινοτάτων αὐτοῦ τέκνων, καὶ πάντα σου τὸν κλῆρον, ὃν ἐπαίδευσας ἐν βραχεῖ τὴν σὴν περὶ ἡμᾶς μὴ τοίνυν διὰ τὸν τῶν ἐπιστολῶν ἀριθμὸν, δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε, μέτρει δὲ φίλτρον, ὃ περὶ τὴν σὴν ἔχομεν ἐμμέλειαν· ἀλλ' εἰδὼς ἡμῶν τὴν γνώμην καὶ τὴν διάθεσιν, ἣν ἀεὶ περὶ τὴν εὐλάβειαν ἐπεδειξάμεθα τὴν σήν, μηδὲν ἀπὸ τῆς μακρᾶς ταύτης σιγῆς ὑπόπτευε. ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ὀλιγάκις δεξάμενοι γράμματα παρὰ τῆς σῆς διαθέσεως, οὐδὲν ἐντεῦθεν ῥαθυμότερόν σε περὶ ἡμᾶς γεγενῆσθαι νομίζομεν· ἀλλ' ἴσμεν σαφῶς καὶ πεπιστεύκαμεν, ὅτι μένεις ἀνθοῦσαν διατηρῶν τὴν περὶ ἡμᾶς διάθεσιν, οὐ μόνον οὐκ ἀναπίπτων ἐκ τῆς συνεχείας τῶν ἐπαγομένων δεινῶν, ἀλλὰ καὶ σφοδρότερος γινόμενος περὶ ἡμᾶς· καὶ τούτου σοι χάριν ἴσμεν πολλήν. ἐπειδὴ δὲ οἶδ' ὅτι καὶ τὰ ἡμέτερα βούλει μανθάνειν, ὑγιείας ἀπολαύομεν πολλῆς καὶ ἡσυχίας*, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ διάγομεν, τῶν Ἰσαυρικῶν τέως ἀπηλλαγμένοι θορύβων. τὸν γὰρ χειμῶνα λοιπὸν τὸν Ἀρμενίας φέρειν ἐμελέτησα, βλαπτόμενος μὲν ἠρέμα βλάβην, ὅσην εἰκὸς οὕτως ἀσθενεῖ σώματι κεχρημένον, περιγινόμενος δὲ τῷ διηνεκῶς οἴκοι κατακεκλεῖσθαι, ὅταν ἀφόρητος ὁ κρυμὸς ᾖ, καὶ ὀλιγάκις τῶν προθύρων προκύπτειν· ὡς τῶν γε ἄλλων ὡρῶν τοῦ ἔτους σφόδρα ἥδιστα ἀπολελαύκαμεν, ὡς δυνηθῆναι εὐκόλως καὶ τὴν ἐκ τοῦ χειμῶνος ἐγγινομένην ἡμῖν διορθώσασθαι ἀρρωστίαν.

* καὶ ἀπραγμοσύνης

ξϛ. ΕΛΠΙΔΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

ΚΑὶ τοῦτο σοι, τοῦτο νήφοντος καὶ ἐγρηγορότος κυβερνήτου, τὸ μηδὲ εἰς τοσοῦτον ἀρθέντος τοῦ χειμῶνος ἀναπεσεῖν, ἀλλ' ἐπιμένειν ἔτι φροντίζοντα καὶ μεριμνῶντα, καὶ κατὰ τὸ ἐγχωροῦν τὰ ἑαυτοῦ πάντα εἰσφέροντα, πανταχοῦ διὰ τῶν γραμμάτων παρατρέχοντα, τοὺς ἐγγὺς, τοὺς πόρρωθεν συγκροτοῦντα, διεγείροντα, ἀλείφοντα, παρεγγυῶντα μηδένα τῷ κλυδωνίῳ παρασυρῆναι, ἀλλ' ἑστάναι καὶ νήφειν, κἂν μυρία τούτων ἐπίῃ χαλεπώτερα κύματα, καὶ ἐν ἑνὶ ἱδρυμένον τόπῳ πανταχοῦ διὰ τῆς παραινέσεως ἵπτασθαι. οὐδὲν γὰρ ἡμᾶς ἔλαθε τῶν σῶν, καίτοι ἐκ τοσούτου καθημένους διαστήματος. διὸ καὶ μακαρίζομεν καὶ θαυμάζομέν σου τὴν εὐλάβειαν, καὶ τὴν διεγηγερμένην ψυχὴν, καὶ τὴν ἀπερίτρεπτον γνώμην, καὶ τὴν ἐν τοσούτῳ γήρᾳ νεάζουσαν προθυμίαν. καὶ οὐδὲν ἀπεικός. ὅταν μὲν γὰρ τὰ προκείμενα τῆς τοῦ σώματος δέηται ῥώμης, κώλυμα ἐν τούτοις τὸ γῆρας γίνεται· ὅταν δὲ ψυχῆς ἀπαιτῇ φιλοσοφίαν, οὐδὲν ἡ πολιὰ τοῖς κατορθώμασιν ἐπισκοτεῖν εἴωθεν. οὐ τοίνυν οὐδὲ ἐπεσκότησεν· ἀλλ' ἅπαντα λαμπρὰ παρὰ τῆς σῆς εὐλαβείας εἰσενήνεκται. ὅτι δὲ καὶ καρπὸν δώσει τὸν προσήκοντα ὁ πόνος οὗτος καὶ ἡ τοσαύτη ἀγρυπνία, οὐδὲν οἶμαι δεῖν ἀμφιβάλλειν. ἐπειδὴ δὲ μετὰ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης καὶ περὶ ἡμῶν μεριμνᾶν κατεδέξω διὰ τὴν πολλήν σου καὶ θερμὴν ἀγάπην, καὶ μαθεῖν ἐπιθυμεῖς οἷ διατρίβομεν, καὶ ἐν τίσιν ὁρμεῖ τὰ ἡμέτερα, καὶ τίνες οἱ συνόντες ἡμῖν, καὶ μαθεῖν οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὥστε καὶ χάριν αὐτοῖς εἰδέναι· ἡμεῖς μὲν ὑπὲρ τῆς τοσαύτης ἀγάπης οὐ παυσόμεθά σε ἀνακηρύττοντες, στεφανοῦντες, παρὰ πᾶσιν ἀναγορεύοντες, χάριτας ὁμολογοῦντες παρὰ τοῖς ἐντυγχάνουσι καὶ συγγινομένοις ἡμῖν. αὐτὸς δὲ τὰς μεγίστας ἀμοιβὰς καὶ μείζους τῶν πόνων ἀνάμενε παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ τοῦ ταῖς ἀντιδόσεσιν ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος νικῶντος τοὺς ἀγαθόν τι ποιεῖν ἢ λέγειν ἐσπουδακότας. ὥστε δέ σε καὶ ἑτέρωθεν ἡσθῆναι μαθόντα τὰ ἡμέτερα, πρὸς τὸ ἐρημότατον χωρίον ἀπῳκίσθημεν τὴν Κουκουσόν. πλὴν ἐρημίας οὐδεμίαν αἴσθησιν ἔχομεν· τοσαύτης ἀπολαύομεν ἡσυχίας, τοσαύτης ἀδείας, τοσαύτης παρὰ πάντων θεραπείας. τά τε γὰρ λείψανα τῆς ἀρρωστίας εὐχαῖς ταῖς σαῖς ἀπεθέμεθα, καὶ ἐν ὑγείᾳ διάγομεν νῦν, τοῦ τε φόβου τῶν Ἰσαύρων ἀπηλλάγημεν, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ καθέστημεν, ἀπραγμοσύνῃ ἐντρυφῶντες πολλῇ. παρ' ἡμῖν δέ εἰσιν οἱ τιμιώτατοι καὶ εὐλαβέστατοι πρεσβύτεροι Κωνστάντιος καὶ Εὐήθιος· προσδοκῶμεν δὲ καὶ ἑτέρους ταχέως ἀφίξεσθαι, οὓς εἰς τὸ παρὸν τὰ δεσμὰ κατεῖχεν. ἀλλὰ πάντες ἀφείθησαν, καὶ εὖ οἶδ' ὅτι πλεύσονται πρὸς ἡμᾶς. μὴ δὴ διαλίπῃς εὐχόμενος ὑπὲρ ἡμῶν τῶν σφόδρα σε ἀγαπώντων, δέσποτα αἰδεσιμώτατε καὶ θεοφιλέστατε, καὶ συνεχῶς ἐπιστέλλων, ἡνίκα ἂν ἐξῇ, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας δηλῶν τῆς σῆς. οἶδα γὰρ ὅπως ἡμῖν περισπούδαστον καθ' ἑκάστην, εἰ οἷόν τε, ἡμέραν περὶ ταύτης μανθάνειν. τὸν δεσπότην μου τὸν τιμιώτατον καὶ εὐλαβέστατον πρεσβύτερον Ἀσυγκρίτιον μετὰ τῶν γλυκυτάτων αὐτοῦ παίδων, καὶ πάντα σου τῆς θεοσεβείας τὸν κλῆρον πολλὰ παρ' ἡμῶν προσειπεῖν παρακλήθητι.

ξζ. ΤΩ ΑΥΤΩ.

Ἡμεῖς οὔτε ἀπορρᾳθυμοῦντες οὔτε ὀλιγωροῦντές σου τῆς ἀγάπης, τὸν ἔμπροσθεν ἐσιγήσαμεν χρόνον, ἀλλὰ τὰ περιεστῶτα ἡμᾶς δεινὰ τὴν μακρὰν ταύτην σιγὴν ἐποίησεν. οὐ γὰρ ἐν ἑνὶ ἱδρύμεθα χωρίῳ, ἀλλὰ νῦν μὲν τὴν Κουκουσόν, *νῦν δὲ τὰς φάραγγας καὶ τὰς ἐρημίας περιπολοῦμεν. οὕτω πάντα θορύβων ἐμπέπλησται, καὶ ταραχῆς, καὶ πῦρ καὶ σίδηρος πάντα δαπανᾷ, καὶ σώματα, καὶ οἰκοδομήματα. ἤδη δὲ καὶ πόλεις ἀνεσπάσθησαν αὔτανδροι, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν συνεχέσι βαλλόμενοι φήμαις μετανάσται γινόμεθα, χαλεπόν τινα καὶ καινὸν ἐξορίας ὑπομένοντες τρόπον, καὶ καθ' ἡμέραν θάνατον προσδοκῶντες. οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ φρουρίῳ, καθάπερ ἐν δεσμωτηρίῳ, νῦν ἀποκλεισθέντες, ἔχομεν θαρρεῖν, διὰ τὸ καὶ τῶν πύργων τῶν Ἰσαύρους κατατολμᾶν. προσετέθη δὲ ἡμῖν καὶ ἀρρωστία χαλεπή, ἧς μόλις νῦν τὸ χαλεπώτερον διαφυγόντες ἔτι τὰ λείψανα αὐτῆς περιφέρομεν· καὶ ὥσπερ εἰς νῆσόν τινα ὑπὸ πελάγους ἀπλώτου κυκλουμένην ἀποκλεισθέντες, οὕτως οὐδαμόθεν οὐδένα ῥᾳδίως ὁρᾶν δυνάμεθα, πάσης ὁδοῦ τῷ φόβῳ τῶν θορύβων τούτων ἀποτετειχισμένης. παρακαλῶ τοίνυν συγγνῶναι ἡμῖν, δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε (οἶδα γὰρ τὴν ἀγάπην, ἣν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς περὶ τὴν σὴν ἐπεδειξάμεθα εὐλάβειαν) καὶ μὴ διαλιπεῖν εὐχόμενον ὑπὲρ ἡμῶν. ὅτι γάρ, εἰ ῥᾳδίως ἐπιτύχοις τῶν πρὸς τὰ γράμματα ὑπηρετησομένων, οὐδὲ ὑπομνήσεως δεήσῃ πρὸς τὸ ἐπιστέλλειν ἡμῖν συνεχῶς περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς, σφόδρα θαρροῦμεν. καὶ ἡμεῖς δέ, εἰ λωφήσει ταυτὶ τὰ δεινά, καὶ προκύψαι τοῦ δεσμωτηρίου τούτου δυνηθείημεν, καὶ ἀναπνεῦσαι μικρὸν ἀπὸ τῆς κατεχούσης πολιορκίας ἡμᾶς, οὐ διαλείψομεν συνεχῶς ἐπιστέλλοντες πρὸς τὴν σὴν τιμιότητα. ἡμῖν γὰρ αὐτοῖς τοῦτο ποιοῦντες, τὰ μέγιστα χαριούμεθα.

ξη. ΤΩ ΑΥΤΩ.

Πολλὰς ἔχω χάριτας τῷ κυρίῳ μου τῷ ποθεινοτάτῳ *Λιβανίῳ, ὅτι καὶ οἴκοθεν ἀνέστη, καὶ ἐνταῦθα παρεγένετο, καὶ πάλιν πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν ἀφίκετο· καὶ τούτου μάλιστα χάριτας αὐτῷ οἶδα. ἐμοὶ γὰρ πᾶσα σπουδὴ τιμῆς σε καὶ θεραπείας ἀπολαύειν ἁπάσης παρὰ πάντων· οὐκ ἐπειδὴ αὐτῷ σοι τούτων δεῖ, ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο συμφέρει ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς τε χειμαζομέναις, ταῖς τε ἀχειμάστοις. ἀποδεξάμενος τοίνυν αὐτὸν τῆς εὐνοίας, δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ θεοφιλέστατε, καὶ πάντα παρ' αὐτοῦ μαθὼν μετὰ ἀκριβείας, τά τε ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ τὰ ἡμέτερα (καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἐρεῖ, ὀλίγον μὲν ἡμῖν συγγενόμενος χρόνον, μαθὼν δὲ ὅπως διάγομεν,) ἔκπεμψον αὐτὸν χαίροντα καὶ εὐφραινόμενον. καὶ γὰρ καὶ τῆς θεοσεβείας ἐκκρέμαται τῆς σῆς, καὶ ἡμῶν σφοδρός ἐστιν ἐραστής. τὸν δεσπότην μου τὸν ποθεινότατον καὶ τιμιώτατον Ἀσυγκρίτιον τὸν πρεσβύτερον προσειπεῖν παρ' ἡμῶν παρακλήθητι μετὰ τῶν ποθεινοτάτων αὐτοῦ τέκνων, καὶ πάντα σου τὸν κλῆρον, ὃν ἐπαίδευσας ἐν βραχεῖ τὴν σὴν περὶ ἡμᾶς μέμψασθαι ἔρωτα. οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἡμᾶς ἔλαθεν, ὅσην περὶ ἡμᾶς ἐπιδείκνυνται τὴν ἀγάπην, καὶ πῶς πάντα καὶ παθεῖν, καὶ ποιῆσαι τούτου ἕνεκεν παρεσκευασμένοι εἰσί. τοῦτο δὲ ὅλον κατόρθωμα τῆς θεοσεβείας τῆς σῆς.

ξθ. ΕΟΡΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Ἐγὼ μὲν ἐπεθύμουν καὶ γράμματα δέξασθαι τῆς σῆς τιμιότητος, τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς ἡμῖν δηλοῦντα. οἶσθα γὰρ ὅπως ἀεὶ περὶ τὴν σὴν διετέθημεν εὐλάβειαν, δέσποτα τιμιώτατε. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἴσως τῶν γραμματηφόρων ὑμᾶς παρείλετο ἡ σπάνις, ἡμεῖς ἐπιτυχόντες τῶν πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν ἀφικνουμένων, περιέτρεχον τοῖς γράμμασιν ἐπεπηδήσαμεν τοῖς πρὸς τὴν σὴν τιμιότητα· καί σε παρακαλοῦμεν, ἡνίκα ἂν ἐξῇ, καὶ αὐτὸν συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν, καὶ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς δηλοῦν. οἰκοῦμεν γὰρ χώραν ἐρημοτάτην, καὶ πάσης τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης ἐρημοτέραν. πολιορκούμεθα δὲ καὶ φόβῳ λῃστῶν, καὶ πολλὰς ὡς ἐν ἀλλοτρίᾳ καὶ ἐν τοσαύτῃ ἐρημίᾳ θλίψεις ὑπομένομεν. πλὴν ἐὰν ὑμῶν τῶν σφόδρα ἡμᾶς ἀγαπώντων πυκνῶς ἐπιτυγχάνωμεν γραμμάτων τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς ὑμετέρας δηλούντων, πολλὴν καὶ ἐν τοσαύταις περιστάσεσιν ὄντες καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν. οἶσθα γὰρ ὅση ἀγάπης δύναμις, καὶ ὡς οὐ παρουσία τῶν φιλούντων μόνον, ἀλλὰ καὶ γράμματα πολλὴν φέρει τὴν παραμυθίαν. ταῦτ' οὖν εἰδὼς ἐπιδαψιλεύου ταύτην ἡμῖν τὴν εὐφροσύνην, συνεχέστερον τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς δηλῶν, περὶ ἧς μάλιστα περιεσπούδασται ἡμῖν μανθάνειν.

ο. ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ.

Καὶ ἡ καταλαβοῦσα τὰς ἐκκλησίας τὰς κατὰ τὴν ἀνατολὴν ταραχὴ, σφοδροτάτη καὶ ποικίλη· καὶ ἡ παρὰ τῆς εὐλαβείας ὑμῶν εἰσενεχθεῖσα εἰς τὴν διόρθωσιν ταύτης σπουδὴ, πολλὴ καὶ δαψιλής. εἰ δὲ μηδὲν μηδέπω γέγονε πλέον, τοὺς μὲν ἀνίατα νοσοῦντας καὶ μὴ διορθωθέντας ταλανίζομεν· ὑμᾶς δὲ θαυμάζοντες καὶ μακαρίζοντες οὐ διαλιμπάνομεν, ὅτι μετὰ τοσοῦτον χρόνον τῶν πραγμάτων ἀδιορθώτων μενόντων οὐκ ἀπεκάμετε, οὐδὲ ὕπτιοι γεγόνατε, ἀλλ' ἐπίκεισθε ἔτι ἀκμαζούσῃ τῇ προθυμίᾳ τὴν παρ' ἑαυτῶν εἰσφέροντες συμμαχίαν, εἰς κρίμα μὲν τῶν οὐκ ἐθελόντων ὑμῶν ἀνασχέσθαι, εἰς στεφάνους δὲ τῆς ὑμετέρας σπουδῆς καὶ βραβεῖα πολλά. διὰ ταῦτα ὑμᾶς καὶ ἡμεῖς καὶ πάντες οἱ κατὰ τὴν οἰκουμένην ἀνακηρύττουσι, στεφανοῦσιν, ὅτι ἐκ τοσούτου καθήμενοι διαστήματος οὔτε τῆς ὁδοῦ τὸ μῆκος, οὔτε τοῦ χρόνου τὸ πλῆθος ῥᾳθυμοτέρους ἐποίησεν· ἀλλ' ὡς πλησίον ὄντες τῶν γινομένων, καὶ αὐταῖς ὄψεσιν ὁρῶντες τὰς γινομένας παρανομίας, οὕτως ἐρρωμενεστάτῃ προθυμίᾳ τὰ παρ' ἑαυτῶν εἰσφέρειν ἐσπουδάκατε. εἰ δὲ μήπω τὴν ἄκαιρον φιλονεικίαν καὶ τὸν ἄλογον πόλεμον καταλῦσαι βούλονται οἱ ταῦτα ἐξ ἀρχῆς τεκόντες τὰ κακὰ, μηδὲν ὑμᾶς τοῦτο θορυβείτω, μηδὲ ἀποκάμνειν ποιείτω. ὅσῳ γὰρ ἂν πλείων ὁ πόνος ὑμῖν ἐκτείνηται, τοσούτῳ καὶ μείζων ἔσται ὁ στέφανος, τοῦ Θεοῦ τὰς ἀρρήτους ὑμῖν καὶ ἀφάτους ἐκείνας καὶ λόγον ὑπερβαινούσας ὁρίζοντος ἀμοιβάς.

οα. ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ.

Καὶ ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καὶ κοινῇ πᾶσιν ὑμῖν πολλὰς ὀφείλομεν χάριτας· οὐχ ἡμεῖς δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἐπίσκοποι, κλῆροι διαφόρων πόλεων, λαοὶ

ποικίλως ἐλαυνόμενοι, ὅτι πατρικὰ σπλάγχνα ἐπιδειξάμενοι συνηλγήσατε, ἔστητε γενναίως, τὰ παρ' ὑμῶν αὐτῶν πάντα εἰσηνέγκατε. Διὰ ταῦτα πάντες ὑμᾶς ἀνακηρύττουσι, στεφανοῦσιν, ἐπὶ στόματος φέρουσιν ὑμῶν τὰ κατορθώματα. Εἰ δὲ παρὰ ἀνθρώπων τοιαῦται αἱ τιμαί, ἐννοήσατε παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ πόσαι ὑμῖν αἱ ἀντιδόσεις. Ταῦτ' οὖν εἰδώς, δεσπόται μου τιμιώτατοι καὶ εὐλαβέστατοι, καὶ νῦν θορυβουμένας τὰς ἐκκλησίας ἀνίατα νοσούσας, μὴ παύσησθε τὴν παρ' ὑμῶν αὐτῶν εἰσφέροντες θεραπείαν. ὅσῳ γὰρ ἂν πλείονα τὰ κωλύματα ᾖ, καὶ πλείων ἡ δυσκολία, τοσούτῳ καὶ μείζων ὑμῖν ὁ μισθός. Εἰ γὰρ ποτήριον ψυχροῦ ἐπιδοὺς οὐκ ἄμισθον ἕξει τὴν βραχεῖαν φιλοφροσύνην, οἱ τοσαῦτα καὶ ποιῆσαι καὶ παθεῖν ἑλόμενοι ὑπὲρ ἐκκλησιῶν ταραττομένων, ἐννοήσατε ἡλίκην λήψεσθε τὴν ἀμοιβήν, καὶ πόσα ὑμᾶς ἀναμένει τῶν καλῶν τούτων ἀγώνων τὰ βραβεῖα.

εἰδότες, ...ποταί μου ...μιώτατοι εὐλαβέστα-... ...κώματα ...πτήριον ψυχροῦ ἐπιδιδοὺς ...πίνων

οβ. ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ.

Οὐ διαλιμπάνομεν χάριν ὑμῖν ὁμολογοῦντες διηνεκῶς. Εἰ γὰρ καὶ πολλὰ παρανενομήμεθα παρὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ὅμως πολλῆς παρ' ὑμῶν ἀπηλαύσαμεν τῆς συμμαχίας, δαψιλοῦς τῆς ἀγάπης, γνησίας φιλοφροσύνης, θερμοτάτης σπουδῆς. καὶ ταύτην οὐ μικρὰν παράκλησιν καὶ τῆς χαλεπωτάτης ἐξορίας, ἐν ᾗ κατεχόμεθα, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐπενεχθέντων ἡμῖν δεινῶν ἔχομεν. διὸ καὶ παρακαλοῦμεν ὑμῶν τὴν εὐλάβειαν ἐπιμεῖναι τὴν αὐτὴν περὶ ἡμᾶς ἐπιδεικνυμένους διάθεσίν τε καὶ σπουδήν. Οὐδὲ γὰρ εἰς ἡμᾶς στήσεται τὸ γινόμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ κοινὸν τῶν ἐκκλησιῶν διαβήσεται. οὐ γὰρ μία καὶ δύο καὶ τρεῖς πόλεις, ἀλλ' ὁλόκληρα ἔθνη πανταχοῦ τῆς γῆς ταράττεται. καὶ τοσαύτην παρ' ὑμῶν ἐπιδειχθῆναι δίκαιον σπουδήν, ὅσην εἰκὸς ὑπὲρ τοσούτων ψυχῶν ἐσπουδακότας καὶ κάμνοντας ἐπιδείξασθαι. Εἰ δὲ πολλὰ πεποιήκατε, καὶ τὰ παρ' ἑαυτῶν εἰσηνέγκατε, ἴσμεν τοῦτο καὶ ἡμεῖς, καὶ εὐχαριστοῦντες ὑμῖν οὐ παυόμεθα. ἀξιοῦμεν δὲ μὴ διαλιπεῖν τοῦτο ποιοῦντας. ἡ γὰρ καρτερία ὑμῶν καὶ ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ εὔτονος γνώμη δυνήσεται καὶ τοὺς σφόδρα φιλονείκως διακειμένους καὶ ἀνίατα νοσοῦντας ἀποστῆσαι τῆς κατεχούσης αὐτοὺς νυνὶ παραφροσύνης. Εἰ δὲ ἐπιμένοιεν καὶ οὕτως ἀνιάτως ἔχοντες, ἀλλ' ὑμῖν ἀπηρτισμένος ὁ μισθὸς ἔσται, καὶ πλήρη τὰ τῆς ἀμοιβῆς, καὶ ὁλόκληρος τῶν καλῶν τούτων πόνων ὁ στέφανος.

ογ. ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ.

Ἡμεῖς μὲν ἐποθοῦμεν καὶ ταῖς τοῦ σώματος ὄψεσιν ὑμᾶς θεάσασθαι· ἐπεὶ δὲ τοῦτο οὐκ ἔνι, τῷ τῆς ἐξορίας δεσμῷ κατεχομένων ἡμῶν, τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς ἀγάπης ὑμᾶς καθ' ἑκάστην φανταζόμεθα τὴν ἡμέραν, καὶ περιπτυσσόμεθα, καὶ κροτοῦντες καὶ θαυμάζοντες οὐ διαλιμπάνομεν, ὅτι τοσαύτην προθυμίαν καὶ σπουδὴν ἐξ ἀρχῆς μέχρι νῦν μεμενήκατε ἐπιδεικνύμενοι ὑπὲρ τῶν τῆς ἀνατολῆς ἐκκλησιῶν· καὶ παρακαλοῦμεν ἄξιον τῶν προοιμίων ἐπιδείξασθαι τὸ τέλος. Εἰ γὰρ οἱ τὸ πᾶν ταράξαντες καὶ θορύβων ἐμπλήσαντες τοσαύτῃ κέχρηνται τῇ φιλονεικίᾳ, πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς τοὺς τὰ κακῶς γεγενημένα διορθοῦν ἐσπουδακότας πολλῇ δίκαιον κεχρῆσθαι τῇ ὑπομονῇ καὶ καρτερίᾳ περὶ τὴν τοιαύτην σπουδήν. οὕτω γὰρ πλείων ὑμῖν ἔσται ὁ μισθὸς καὶ μείζων ἡ ἀμοιβή, ὅταν καὶ πολλῶν κωλυμάτων γινομένων μὴ ἀνακρούησθε, ἀλλὰ μένητε, τῇ τῶν πραγμάτων δυσκολίᾳ τὴν παρ' ἑαυτῶν ἐπιτειχίζοντες ἀγρυπνίαν τε καὶ σπουδήν.

...τῶν δὲ ...γμάτων ...κολίᾳ τῇ ...ἑαυτῆς ...πιτειχίζον- ἀγρυπνίᾳ ...πουδῇ

οη. ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ.

Βοᾷ μὲν πανταχοῦ καὶ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις, σάλπιγγος λαμπρότερον ἀφιεῖσα φωνὴν, τὸν κάλλιστον ὑμῶν ζῆλον καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας προθυμίαν, ἣν οὐχ ὁδοῦ μῆκος, οὐ χρόνου πλῆθος, οὐ τῶν διωκόντων τοσούτων ἡ παράλογος φιλονεικία, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν κατέλυσεν, οὐδὲ ἀμαυρότερον ἐποίησε. καὶ ἡμεῖς δὲ οὐ διαλιμπάνομεν πολλὰς ὑμῖν ἔχοντες χάριτας, καὶ μακαρίζοντες ὑμᾶς οὐ παυόμεθα τῶν ἐπὶ τοῖς καλοῖς τούτοις ἀγῶσιν ἀποκειμένων ὑμῖν στεφάνων παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ· καὶ ἐπιθυμοῦμεν ὑμᾶς καὶ κατ' ὄψιν ἰδεῖν. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο οὐκ ἔνι δυνατὸν τῷ τῆς ἐξορίας δεσμῷ πεπεδημένοις, ἐπιλαβόμενοι τοῦ κυρίου μου τοῦ τιμιωτάτου καὶ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου, δι' αὐτοῦ γράφομεν, καὶ τὴν ὀφειλομένην πρόσρησιν ἀποδίδομεν, ὑμῖν δηλοῦντες, ὡς ἅπασαν ἀπηρτήσασθε τῷ πόθῳ τὴν ἀνατολὴν, καὶ σφοδροὺς ὑμῶν κατεστήσασθε ἐραστὰς, καὶ μυρίους ἔχετε τοὺς συναγανακτοῦντας ὑμῖν τὴν δικαίαν ταύτην ἀγανάκτησιν ἐπὶ ταῖς γεγενημέναις παρανομίαις· καὶ παρακαλοῦμεν τὴν αὐτὴν ἐπιδείξασθαι μέχρι τέλους προθυμίαν. ἴστε γὰρ ὅσους καρπώσεσθε στεφάνους, ἀπὸ τῶν προσκαίρων τούτων πόνων τὰς ἀθανάτους ὑμῖν μετὰ πολλῆς δαψιλείας προαποτιθέμενοι παρὰ τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ ἀμοιβάς.

γρ. [illegible]

οε. ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ ΕΛΘΟΥΣΙΝ ΑΠΟ ΤΗΣ ΔΥΣΕΩΣ.

Καὶ ἔμπροσθεν μὲν ἐξεπληττόμεθα ὑμῶν τὴν σπουδὴν, τὴν προθυμίαν τὴν ὑπὲρ τῆς διορθώσεως τῶν ἐκκλησιῶν γεγενημένην, τὴν στεῤῥὰν καὶ γνησίαν διάθεσιν, τὴν ἀνδρείαν καὶ ἀπερίτρεπτον γνώμην, τὴν καρτερίαν, ἣν ἐπὶ τοσοῦτον ἐπεδείξασθε χρόνον· μάλιστα δὲ ἐξεπλάγημεν νῦν τὸ πολὺ ὑμῶν τοίνυν οὕτω μακρὰν καὶ διαπόντιον ἀποδημίαν ἑλομένων, καὶ πόνων καὶ ἱδρώτων γέμουσαν, ὑπὲρ τῶν ταῖς ἐκκλησίαις συμφερόντων. καὶ ἐβουλόμεθα μὲν καὶ ἐπιστέλλειν συνεχῶς, καὶ τὴν ὀφειλομένην τῇ εὐλαβείᾳ ὑμῶν ἀποδιδόναι πρόσρησιν· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο οὐκ ἔνι (σχεδὸν γὰρ ἄβατον τοῖς πολλοῖς οἰκοῦμεν χωρίον, ἐρημίαις πανταχόθεν τετειχισμένον), νῦν ἐπιλαβόμενοι τοῦ κυρίου μου τοῦ τιμιωτάτου καὶ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου, προσαγορεύομεν ὑμῶν τὴν ἀγάπην, καὶ παρακαλοῦμεν τοῖς προοιμίοις συμβαῖνον ἐπιθεῖναι τέλος. ἴστε γὰρ ὅσος ὑμῖν ἔσται τῆς ὑπομονῆς ὁ μισθὸς, καὶ ὅσαι παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ αἱ ἀντιδόσεις ὑπὲρ τῆς κοινῆς εἰρήνης πονουμένοις καὶ τοσοῦτον ἀναδεχομένοις ἀγῶνα.

γρ. ἰσχὺν ἀνδρείαν

γρ. ἐρημίᾳ πάντοθεν ἀποτετειχ

ος. ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ ΕΛΘΟΥΣΙΝ ΑΠΟ ΤΗΣ ΔΥΣΕΩΣ.

Οὐ μικρὰν καὶ ὑμῖν αὐτοῖς στεφάνων ὑπόθεσιν, καὶ ἡμῖν παρακλήσεως ἀφορμὴν ἀπὸ τῆς καλλίστης ὑμῶν ταύτης σπουδῆς καὶ τῶν πόνων καὶ τῶν ἱδρώτων κατεσκευάσατε. διὸ καὶ ἐκ τοσούτου καθήμενοι διαστήματος ἀνακηρύττομεν ὑμᾶς, χάριτας ὁμολογοῦμεν, στεφανοῦμεν, μακαρίζομεν. καὶ ἐβουλόμεθα μὲν καὶ συνεχέστερον ἐπιστέλλειν (καὶ γὰρ μεγίστην ἐντεῦθεν ἂν ἐκαρπωσάμεθα παραμυθίαν) εἴγε τῶν τὰ γράμματα διακομιζόντων ἐπετυγχάνομεν. ἐπειδὴ δὲ οὐ ῥᾴδιον ἡμῖν ἐστι τοῦτο πρὸς αὐτὰς τὰς ἐσχατιὰς τῆς οἰκουμένης ἀπῳκισμένοις, καὶ οὐδενὸς ἡμῖν ταχέως ἐπιχωριάζειν δυναμένου, νῦν [δὴ] ὅτε ἐπετύχομεν τοῦ κυρίου μου τοῦ τιμιωτάτου καὶ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου, τὴν ὀφειλομένην ἀποδεδώκαμεν πρόσρησιν. καὶ παρακαλοῦμεν ὑμῶν τὴν εὐλάβειαν, ἐννοοῦντας τοῦ κατορθώματος τὸ μέγεθος (εἰ καὶ πο-

λὺς

λεὺς ὁ παρελθὼν διπλώθη χρόνος, καὶ ἐπὶ τὸ χεῖρον τῶν ἐναντιουμένων αὔξεται ἡ φιλονεικία, καὶ μένουσι νοσοῦντες ἀνίατα) τὰ γοῦν παρ᾽ ὑμῶν μὴ διαλίπητε εἰς διόρθωσιν τῶν γεγενημένων εἰσφέροντες. ὅσῳ γὰρ πλείων ἡ δυσκολία, τοσούτῳ μείζων καὶ δαψιλεστέρα ἔσται τῶν καλῶν τούτων ἀγώνων ὑμῖν ἡ ἀμοιβὴ παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ.

οζ. ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ ΕΛΘΟΥΣΙΝ ΑΠΟ ΤΗΣ δύσεως.

ΟΥ μικρὰν ἔχομεν παραμυθίαν τῶν κατειληφότων τὰ ἐνταῦθα κακῶν, τῆς ὑμετέρας σπουδῆς τὸ μέγεθος. ἱκανὰ μὲν γὰρ καὶ τὰ ἔμπροσθεν παρ᾽ ὑμῶν γεγενημένα, ἡ ἀγρυπνία, καὶ ἡ σπουδὴ, καὶ ἡ τοσαύτη φροντὶς, πολλὴν ἡμῖν παρασχεῖν τὴν παράκλησιν. ὃ δὲ νῦν προσεθήκατε, τὸ μακρὰν οὕτως ἀποδημίαν στείλασθαι ὑπὲρ τῶν ταῖς ἐκκλησίαις συμφερόντων, σφόδρα πάντας ἡμᾶς ἀναπνεῦσαι πεποίηκε· καὶ κοινῇ πάντες ὑμῖν χάριτας ὁμολογοῦμεν πολλὰς ὑπὲρ τῶν τοσούτων πόνων καὶ ἱδρώτων καὶ τῶν καλῶν τούτων ἀγώνων, καὶ μακαρίζοντες ὑμᾶς οὐ διαλιμπάνομεν τῆς καλῆς ταύτης προθυμίας τε καὶ σπουδῆς. διὸ καὶ τὸν κύριόν μου τὸν τιμιώτατον καὶ εὐλαβέστατον πρεσβύτερον παρεκαλέσαμεν δραμεῖν ἕως ὑμῶν. δεξάμενοι τοίνυν αὐτὸν μετὰ τῆς ὑμῖν πρεπούσης φιλοφροσύνης, ἄξιον τοῖς προοιμίοις τὸ τέλος ἐπιθεῖναι παρακλήθητε. Εἰ γὰρ καὶ ἀνίατα νοσοῦσι τέως οἱ τοσούτους χειμῶνας καὶ πολέμους ταῖς ἐκκλησίαις ἐργασάμενοι, [τοσοῦτον] ταλανίζειν μὲν ἐκείνους καὶ δακρύειν χρὴ, ὑμᾶς δὲ ἐκπλήττεσθαι καὶ ἀνακηρύττειν, ὅτι καὶ τῶν κακῶν αὐξομένων μείζονα ἀεὶ προϊόντες τὴν ὑπὲρ τοῦ τὰ τοιαῦτα διορθῶσαι σπουδὴν ἐπιδείκνυσθε.

οη. ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΕΛΘΟΝΤΙ ΑΠΟ ΤΗΣ ΔΥΣΕΩΣ.

ΟΤαν ἐννοήσω τὸν ἱδρῶτα, ὃν ἵδρωσας καὶ οἴκοι καθήμενος, καὶ μακρὰν οὕτω καὶ διαπόντιον ἀποδημίαν στειλάμενος ὑπὲρ τῶν ταῖς ἐκκλησίαις συμφερόντων πραγμάτων, καὶ περὶ τοῦ τέλους σε στεφανῶ, καὶ ἀνακηρύττω, καὶ μακαρίζων οὐ παύομαι. εἴ τε γὰρ γέγονέ τι πλέον ἀπὸ τῆς ὑμετέρας σπουδῆς, δέσποτά μου τιμιώτατε, εἴ τε ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένουσι φιλονεικίας οἱ τὰς ταραχὰς παρὰ τὴν ἀρχὴν ἐμβαλόντες, ἀνίατα νοσοῦντες, ὑμῖν ὁ μισθός ἐστιν ἀπηρτισμένος ἀπὸ τῆς γνώμης καὶ τοῦ τὰ παρ᾽ ἑαυτῶν ἅπαντα εἰσενεγκεῖν. διὰ τοῦτο ὑμᾶς μακαρίζομεν, θαυμάζομεν, χάριτας ὑμῖν ὁμολογοῦντες οὐ διαλιμπάνομεν. καὶ ἐβουλόμεθα μὲν καὶ συνεχέστερον ἐπιστέλλειν· ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἡμᾶς παρείλετο ἡ τοῦ χωρίου τούτου, ἐν ᾧ καθείργμεθα, ἐρημία, νῦν ὅτε ἐπετύχομεν τοῦ κυρίου τοῦ τιμιωτάτου καὶ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου, καὶ γράφομεν, καὶ τὴν ὀφειλομένην ὑμῖν ἀποδίδομεν πρόσρησιν. γνώμῃ μὲν γὰρ καὶ διαθέσει πολλάκις ἐπεστάλκαμεν, χάρτῃ δὲ καὶ μέλανι πρῶτον νῦν, ἐπειδὴ καὶ νῦν πρῶτον τὸν πρὸς ὑμᾶς ἀφικνούμενον εὑρήκαμεν. δεξάμενοι τοίνυν αὐτὸν, ὡς ὑμῖν πρέπον ἐστὶ, καὶ τὴν προσήκουσαν περὶ αὐτὸν ἐπιδειξάμενοι ἀγάπην, δότε ἐντρυφῆσαι ὑμῶν τῇ διαθέσει. οὐ γὰρ μικρὰν ἔχει τῆς τοσαύτης ταλαιπωρίας τῆς κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν παραμυθίαν καὶ παράκλησιν, τὸ τῆς εὐνοίας ἀπολαῦσαι τῆς ὑμετέρας. ὅτι γὰρ ὑπὲρ τοῦ ἐρρωμενεστάτῃ χρήσασθαι σπουδῇ τῶν ταῖς ἐκκλησίαις ἕνεκεν συμφερόντων οὐδὲν δεήσεσθε τῆς ἑτέρων ὑπομνήσεως, ἐδείξατε διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν.

οθ. ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ ΕΛΘΟΥΣΙ [ΜΕΤΑ ΤΩΝ] ΑΠΟ τῆς δύσεως ἐλθόντων.

Ἐθαυμάσαμεν ὑμῶν καὶ τὴν ἔμπροσθεν ῥαθυμίαν τε καὶ σπουδὴν, ἣν ὑπὲρ τῶν ταῖς ἐκκλησίαις συμφερόντων ἐπεδείξασθε. ἐπειδὴ δὲ καὶ μακρὰν οὕτως ἀποδημίαν προσεθήκατε, καὶ πάντα ὄκνον ἐκβαλόντες μετὰ τῆς προσηκούσης ὑμῖν ἀνδρείας τοσαύτην ὁδὸν ἐστείλασθε, οὐχ ὡς ἔτυχε καὶ διὰ τοῦτο ὑμᾶς ἐκπληττόμεθα, καὶ εὐχαριστοῦντες οὐ διαλιμπάνομεν καὶ διὰ γραμμάτων νῦν, καὶ χωρὶς γραμμάτων· οὐχ ἡμεῖς δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ κατὰ τὴν ἀνατολὴν θαυμάσονται, καὶ κήρυκες ὑμῶν "γενήσονται διαπαντὸς τῆς στερρότητος τῆς ἀκλινοῦς καὶ θερμῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀπεριτρέπτου γνώμης· καὶ οὔτε ὁδοῦ μῆκος, οὔτε ταλαιπωρίαν ἀποδημίας "ἡγήσονταί τι βαρὺ λοιπὸν καὶ ἐπαχθὲς ὑπὲρ τοῦ δραμεῖν καὶ ἰδεῖν ὑμῶν τὰ τοσαῦτα κατορθώματα. διὸ δὴ καὶ ὁ κύριός μου ὁ τιμιώτατος καὶ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος, καίτοιγε ἀσθενεῖ κεχρημένος σώματι, πάντα εἵλετο παθεῖν ὑπὲρ τοῦ παραγενόμενος καὶ τῆς κατ' ὄψιν ἀπολαῦσαι "συνουσίας ὑμῶν. δεξάμενοι τοίνυν αὐτὸν μετὰ τῆς πρεπούσης ὑμῖν ἀγάπης, κἂν ἐπὶ μεῖζον αἴρηται τὰ δεινὰ, παρακαλοῦμεν μὴ κατοκνῆσαι διορθουμένους αὐτὰ, ἀλλ' ἄξιον τῶν προοιμίων ἐπιθεῖναι τὸ τέλος. ἴστε γὰρ ἡλίκος ὑμῖν ἔσται ὁ μισθὸς παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ ὑπὲρ τοσούτων ἐκκλησιῶν παραπολλυμένων πονουμένοις, καὶ πάντα ποιοῦσιν, ὥστε εἰς εὔδιον αὐτὰς ὁρμίσαι λιμένα.

π. ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ ΕΛΘΟΥΣΙ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΑΠΟ τῆς δύσεως.

Καὶ τὰ ἔμπροσθεν παρὰ τῆς τιμιότητος ὑμῶν γεγενημένα μεγάλα, καὶ δικαίαν καὶ πρέπουσαν ὑμῖν ἀγανάκτησιν ὑπὲρ τῶν τοσαύταις ἐκκλησίας κατειληφότων κακῶν ἀγανακτῆσαι, καὶ συναλγῆσαι, καὶ μὴ μέχρι τούτου στῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ παρ' ἑαυτῶν εἰσενεγκεῖν· πολὺ δὲ μείζονα καὶ τὰ νῦν γεγενημένα παρὰ τῆς ἀγάπης ὑμῶν, καὶ ἀναστῆναι ἕκαστον ὑμῶν οἴκοθεν, καὶ μακρὰν οὕτως ἀποδημίαν στείλασθαι, καὶ διατρίβειν ἐπ' ἀλλοτρίας, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἀποδημίας ὑπομένειν καμάτους ὑπὲρ τῶν ταῖς ἐκκλησίαις συμφερόντων. διὰ ταῦτα ὑμῖν εὐχαριστοῦντες οὐ παυόμεθα, θαυμάζοντες, μακαρίζοντες, ὅσους ἑαυτοῖς ὑπὲρ τούτων παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ προαπέθεσθε τοὺς μισθούς. καὶ ἐπειδὴ οὔτε συγγενέσθαι ὑμῖν δυνατὸν νῦν ὑπὸ ἐξορίας κατεχομένοις, οὔτε συνεχῶς ἐπιστέλλειν διὰ τὸ μὴ ταχέως εὐπορεῖν "γραμματηφόρων (ἦ γὰρ ἂν, νιφάδας ἐπέμψαμεν γραμμάτων) τὸν κύριόν μου τὸν τιμιώτατον καὶ εὐλαβέστατον πρεσβύτερον, καὶ αὐτὸν οἴκοθεν ὁρμώμενον ἐλθεῖν καὶ θεάσασθαι τὴν εὐλάβειαν τὴν ὑμετέραν, παρεκαλέσαμεν, ὥστε καὶ τῶν πρὸς "ὑμᾶς γραμμάτων ἐπιτυχεῖν, καὶ αὐτὸν καὶ κατὰ πρόσωπον ἀπολαῦσαι τῆς ἀγάπης τῆς ὑμετέρας. δεξάμενοι τοίνυν αὐτὸν, ὡς ὑμῖν πρέπον ἐστὶν, ἡνίκα ἂν ἐξῇ, καὶ ἡμῖν δηλοῦν μὴ κατοκνεῖτε τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς ὑμετέρας. σφόδρα γὰρ ἡμῖν περισπούδαστον τοῦτο μανθάνειν, καὶ οὐ μικρὰ τῆς ἐρημίας, ἐν ᾗ καθήμεθα, τοῦτο ἡμῖν ἔσται παράκλησις.

πα. ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ ΕΛΘΟΥΣΙ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΑΠΟ τῆς δύσεως.

Χάριν ὑμῖν ἴσμεν πολλὴν τῆς τοσαύτης εὐτονίας καὶ σπουδῆς καὶ φροντίδος καὶ τῶν πόνων καὶ τῶν ἱδρώτων, καὶ τῆς μακρᾶς ταύτης ἀποδημίας, ἣν ὑπὲρ τῶν συμ-

φερόντων τῇ ἐκκλησίᾳ πεποιήκατε. ὅσῳ γὰρ τοῖς ταράττουσιν ἅπαντα μεῖζον τὸ κρίμα, τοσούτῳ καὶ ὑμῖν πλείων ὁ μισθὸς τοσαύτῃ κεχρημένοις ὑπομονῇ καὶ σπουδῇ εἰς διόρθωσιν τῶν κακῶς παρ' ἑτέρων γεγενημένων. καὶ ἐβουλόμεθα μὲν καὶ παρόντες κατὰ πρόσωπον συντυχεῖν ὑμῶν τῇ εὐλαβείᾳ. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἀφῃρήμεθα ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ἐξορίαν ἀνάγκης, ὀψέ ποτε καὶ μόλις ἐπιτυχόντες τοῦ πρὸς ὑμᾶς ἀφικνουμένου, τοῦ κυρίου μου τοῦ τιμιωτάτου καὶ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου, διεπεμψάμεθα ταῦτα τὰ γράμματα, τήν τε ὀφειλομένην ὑμῖν ἀποδιδόντες πρόσρησιν, καὶ εὐχαριστοῦντες ὑπέρ τε τῶν παρελθόντων, ὑπέρ τε τῶν νῦν, ὑπέρ τε ὁλοκλήρου τῆς διορθώσεως τῶν κακῶν. κἂν γὰρ μηδὲν γένηται πλέον, ὑμεῖς τὸ ὑμέτερον πεποιήκατε. διὸ καὶ ἀπηρτισμένον ἔχετε παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ τὸν μισθόν, τοσαύτῃ καὶ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ πρὸς τὸ τὰ κακῶς γεγενημένα ἰάσασθαι διὰ παντὸς χρησάμενοι τοῦ χρόνου.

ρβ. ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ ΚΑΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΙΣ ΤΟΙΣ ἐν τῇ φυλακῇ.

Δεσμωτήριον οἰκεῖτε καὶ ἁλύσεσι περίκεισθε, καὶ μετὰ τῶν αὐχμώντων καὶ ῥυπώντων ἐστὲ κατακεκλεισμένοι· καὶ τί ἂν γένοιτο μακαριώτερον ὑμῶν, τούτων ἕνεκεν; τί γὰρ τοιοῦτον στέφανος χρυσοῦς κεφαλῇ περικείμενος, οἷον ἅλυσις δεξιᾷ περιπλεκομένη διὰ τὸν Θεόν; τί δὲ τοιοῦτον οἰκίαι περιφανεῖς καὶ μεγάλαι, οἷον δεσμωτήριον ζόφου καὶ ῥύπου γέμον, καὶ πολλῆς τῆς ἀηδίας, καὶ τῆς θλίψεως διὰ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν; διὰ ταῦτα σκιρτᾶτε, ἀγάλλεσθε, στεφανοῦσθε, χορεύετε· ὅτι πολλῆς ἐμπορίας ὑμῖν ὑπόθεσις τὰ συμβάντα λυπηρά. τοῦτο σπόρος ἄμητον προαναφωνῶν ἄφατον· τοῦτο παλαίσματα νίκην ἔχοντα καὶ βραβεῖα· τοῦτο πλοῦς ἐμπορίαν πολλὴν προξενῶν. ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἀναλογισάμενοι, κύριοί μου τιμιώτατοι καὶ εὐλαβέστατοι, χαίρετε, εὐφραίνεσθε, μὴ διαλίπητε τὸν Θεὸν ἐν πᾶσι δοξάζοντες, καὶ καιρίας τῷ διαβόλῳ διδόντες πληγάς, καὶ πολλὴν ἑαυτοῖς ἐν τοῖς οὐρανοῖς προαποτιθέμενοι τὴν ἀμοιβήν. οὐ γὰρ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλύπτεσθαι εἰς ὑμᾶς. γράφετε δὲ καὶ ἡμῖν συνεχῶς. σφόδρα γὰρ ἐπιθυμοῦμεν γράμματα δέχεσθαι παρὰ ἀνθρώπων διὰ τὸν Θεὸν δεδεμένων, τὰ παθήματα ὑμῶν ἀπαγγέλλοντα· καὶ πολλὴν ἐντεῦθεν καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ διατρίβοντες καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν.

ργ. ΤΟΙΣ ΕΝ ΧΑΛΚΗΔΟΝΙ ΕΓΚΕΚΛΕΙΣΜΕΝΟΙΣ ἐπισκόποις καὶ διακόνοις.

Μακάριοι καὶ τῶν δεσμῶν ὑμεῖς, καὶ τῆς γνώμης, μεθ' ἧς φέρετε τὰ δεσμά, ἀποστολικὴν ἀνδρείαν ἐν τούτοις ἐπιδεικνύμενοι· ἐπεὶ κἀκεῖνοι μαστιγούμενοι, καὶ ἐλαυνόμενοι, καὶ δεσμούμενοι, μετὰ πολλῆς ταῦτα ἔφερον τῆς ἡδονῆς· ἀλλὰ καὶ τὰ αὐτῶν ἐποίουν ἐν ταῖς ἁλύσεσιν ὄντες, καὶ τὴν οἰκουμένην μεριμνῶντες ἅπασαν. διὸ δὴ παρακαλῶ καὶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην μηδὲν ἐντεῦθεν ἀναπεσεῖν, ἀλλ' ὅσῳ πλείων ἡ ὀδύνη γίνεται ἐξ ὧν πάσχετε, πλείονα καὶ τὴν προθυμίαν ἐπιδείξασθαι, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν μεριμνᾶν ὑπὲρ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησιῶν, ὅπως ἂν γένοιτό τις διόρθωσις προσήκουσα· μηδὲ ὀλιγώτερα ὑμῶν ἀποδόντες, καὶ τὸ προσελαύνεσθαι πανταχόθεν, ὑ[illegible]ώτεροι γένησθε. δι' ὧν γὰρ πάσχετε, μείζονα παρὰ τῷ Θεῷ παρρησίαν κτώμενοι, πλείονα εὔδηλον ὅτι καὶ τὴν δύναμιν ἕξετε. χρήσασθε τοίνυν εἰς καιρὸν τῇ προθυμίᾳ, καὶ δι' ἑαυτῶν, καὶ δι' ἑτέρων, ὧν ἂν

οἷόν τε ᾖ, ταῦτα καὶ πρᾶξαι καὶ εἰπεῖν σπουδάσατε, ἵνα τὸ κατέχον κλυδώνιον καταστεῖλαι δυνήσητε. μάλιστα μὲν γὰρ ἔσται τι πλέον σπουδαζόντων ὑμῶν· εἰ δὲ ἄρα μηδὲν γένοιτο πλέον, τῆς προθυμίας καὶ τῆς γνώμης ἕξετε παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ τὸν μισθόν.

ρδ. ΤΟΙΣ ΑΠΟ ΔΥΣΕΩΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ.

Μακάριοι καὶ τρισμακάριοι, καὶ πολλάκις τοῦτο ὑμεῖς, τῶν καλῶν τούτων ἱδρώτων καὶ ἀγώνων, τῶν μόχθων καὶ πόνων, καὶ τῶν κινδύνων, ὧν ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην κειμένων ὑπομεμενήκατε, λαμπροὶ μὲν ἐν γῇ, λαμπροὶ δὲ ἐν οὐρανοῖς διὰ τούτων γενόμενοι. καὶ γὰρ οἱ ἄνθρωποι πάντες τὸν νοῦν ἔχοντες ἀνακηρύττουσιν ὑμᾶς, στεφανοῦσιν, ἐκπληττόμενοι τὴν εὐτολμίαν ὑμῶν, τὴν ἀνδρείαν, τὴν καρτερίαν, τὴν προσεδρίαν· ὅ τε φιλάνθρωπος Θεὸς, ὁ μείζονας ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος τιθεὶς ἀεὶ τῶν πόνων τὰς ἀμοιβὰς, τοσούτοις ἀμείψεται ἀγαθοῖς, ὅσοις ἀμείβεσθαι Θεῷ πρέπον τοὺς οὕτω γενναίως ἀγωνιζομένους ὑπὲρ τῆς κατὰ τὴν οἰκουμένην εἰρήνης ἁπάσης. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς οὐ παυόμεθα μακαρίζοντες ὑμᾶς, ἐντρυφῶντες ὑμῶν τῇ μνήμῃ, διηνεκῶς ἐπὶ διανοίας περιφέροντες, εἰ καὶ πολλῷ διῳκίσμεθα τῷ τῆς ὁδοῦ μήκει. ὁ μὲν οὖν τιμιώτατος Κυριακὸς ὁ διάκονος οὐκ ἠδυνήθη νῦν ἐκπλεῦσαι, διὰ τὸ πολλῷ κατειργάσθαι πόνῳ· οἱ μέντοι κύριοί μου, ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος Ἰωάννης, καὶ ὁ τιμιώτατος Παῦλος ὁ διάκονος, ἐλαυνόμενοι πανταχόθεν, καὶ μηδαμοῦ στῆναι, μηδὲ λαθεῖν ἔχοντες, ἀναγκαῖοι ἐνόμισαν καταλαβεῖν ὑμῶν τὴν ἀγάπην, καὶ αὐτόθι μεθ' ὑμῶν εἶναι. δεξάμενοι τοίνυν αὐτοὺς μετὰ ἀγάπης, τὴν πρέπουσαν ὑμῖν εὔνοιαν περὶ αὐτοὺς ἐπιδείξασθε.

χ. Κυριακῷ Δημητρίῳ, Παλλαδίῳ, Εὐλυσίῳ ἐπισκόποις

χ. κειμένων

χ. εὐψυχίαν

πε. ΤΟΙΣ ΕΝΚΕΚΛΕΙΣΜΕΝΟΙΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ.

πρεσβυτέροις τε καὶ διακόνοις.

Μακάριοι τοῦ δεσμωτηρίου, καὶ τῆς ἁλύσεως, καὶ τῆς τῶν δεσμῶν ὑποθέσεως, ὑμεῖς μακάριοι, καὶ τρισμακάριοι, καὶ πολλάκις τοῦτο· * πᾶσαν ἀνηρτήσασθε τὴν οἰκουμένην τῷ περὶ ὑμᾶς φίλτρῳ· ἐραστὰς ὑμῶν καὶ τοὺς πόρρωθεν ὄντας πεποιήκατε· πανταχοῦ γῆς καὶ θαλάττης ᾄδεται ὑμῶν τὰ κατορθώματα, ἡ ἀνδρεία, ἡ ἀπερίτρεπτος γνώμη, τὸ ἀδούλωτον φρόνημα. οὐδὲν ὑμᾶς κατέπληξε τῶν δοκούντων εἶναι δεινῶν· οὐ δικαστήριον, οὐ δήμιος, οὐ βασάνων νιφάδες, οὐκ ἀπειλαὶ μυρίων γέμουσαι θανάτων, οὐ δικαστὴς πῦρ ἀπὸ τοῦ στόματος ἀφιεὶς, οὐκ ἐχθροὶ θήγοντες τοὺς ὀδόντας, καὶ μυρία εἴδη κινοῦντες ἐπιβουλῆς, οὐ συκοφάνται τοσαῦται, οὐκ ἀναίσχυντοι κατηγορίαι, οὐ θάνατος πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν φαινόμενος· ἀλλ' ἤρκεσεν ὑμῖν εἰς παράκλησιν τῶν γινομένων ἡ ὑπόθεσις. διὰ ταῦτα φανερῶς μὲν πάντες ὑμᾶς στεφανοῦσι καὶ ἀνακηρύττουσιν, οὐ φίλοι μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ καὶ ταῦτα κατασκευάζοντες· εἰ καὶ μὴ φανερῶς, κἂν τις αὐτῶν ἀναπτύξῃ τὸ συνειδὸς, πολὺ καὶ παρ' ἐκείνοις ὑμῶν εὑρήσει τὸ θαῦμα. τοιοῦτον γὰρ ἀρετή· καὶ παρὰ τοῖς πολεμοῦσιν αὐτὴν θαυμάζεται. τοιοῦτον κακία· καὶ παρὰ τοῖς μετιοῦσιν αὐτὴν καταγινώσκεται. καὶ τὰ μὲν ἐνταῦθα τοιαῦτα· τὰ δὲ ἐν οὐρανοῖς τίς παραστήσεται λόγος; ἐγγέγραπται ὑμῶν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς, μετὰ τῶν ἁγίων καταριθμεῖσθε μαρτύρων. οἶδα ταῦτα ἐγὼ σαφῶς, οὐκ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβὰς, ἀλλ' ἀπὸ τῶν θείων αὐτὰ μαθὼν χρησμῶν. εἰ γὰρ ὁ γάμῳ παρανομουμένῳ παραστὰς, καὶ μηδὲ διορθῶσαι δυνηθεὶς τὴν παρανομίαν, ἀλλ' ἐλέγξας αὐτὴν μόνον, ὁ τῆς στείρας καρπὸς, ὁ τῆς ἐρήμου πολίτης, ἐπειδὴ διὰ τοῦτο τὸ δεσμω-

* ἴσ.

ἴσ. [illegible]

ἴσ. [illegible]

ἴσ. οἱ

ἴσ. αὐτῇ

τίμιοι ᾠκήσατε καὶ ἀπετμήθητε καὶ μάρτυς καὶ μαρτύρων ὁ πρῶτος ἐστὶν ὑμεῖς οἱ νόμοις πατέρων καὶ θεσμοῖς παραβαθεῖσι καὶ ἱερωσύνῃ ἐπηρεαζομένῃ καὶ παρανομουμένῃ παραστάντες, καὶ τοσαῦτα παθόντες ὑπὲρ ἀληθείας καὶ τοῦ λῦσαι συκοφαντίας ἀναισχύντους οὕτως, ἐννοήσατε ἡλίκην λήψεσθε τὴν ἀμοιβήν. Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου, εἶπε τότε ὁ γενναῖος ἐκεῖνος καὶ ὑψηλὸς ἀνὴρ, καὶ ἤρκεσεν αὐτῷ πρὸς παρρησίαν ἄφατον. Εἴπατε καὶ ὑμεῖς· πρόκειται ἡμῖν τὰ σώματα κολάσεσι, τιμωρίαις, βασάνοις· ἀνάλισκε, δαπάνα, "τιμώρει, εἰ βούλει· συκοφαντεῖν οὐχ αἱρούμεθα, ἀλλ' ἀποθνήσκειν μυριάκις. Ἀλλ' οὐκ ἀπετμήθητε· ἀλλὰ "πολλῷ χαλεπώτερα πεπόνθατε. οὐ γάρ ἐστιν ἴσον ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ κεφαλὴν ἀποθέσθαι, καὶ τοσαύταις ἐπὶ τοσούτῳ χρόνῳ παλαίειν ὀδύναις, φόβοις, ἀπειλαῖς, δεσμωτηρίοις, δημίων χερσί, συκοφαντῶν ἀναισχύντοις γλώτταις, ὀνείδεσι, λοιδορίαις, σκώμμασι. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο μέγιστον "ἄθλων εἶδος, καὶ τίθησιν αὐτὰ ἐν τάξει μεγάλων ἀγώνων ὁ μακάριος Παῦλος οὕτω λέγων· Ἀναμιμνήσκεσθε τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων. Εἶτα λέγων τὴν ἄθλησιν, τοῦτο τέθηκεν οὕτως εἰπὼν ὁ μακάριος Παῦλος· Τοῦτο μὲν ὀνειδισμοῖς καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτω παθόντων γενηθέντες. Εἰ δὲ οἱ κοινωνήσαντες ἤθλησαν, πολλῷ μᾶλλον οἱ ὑπομείναντες. Οὐδὲ γὰρ ἕνα καὶ δύο καὶ τρεῖς, ἀλλὰ πολλοὺς ὑπομεμενήκατε θανάτους τῇ γνώμῃ, εἰ καὶ μὴ τῇ πείρᾳ. "χαίρετε τοίνυν καὶ σκιρτήσατε. τοῦτο γὰρ ὁ τῶν οὐρανῶν δεσπότης ἐκέλευσε, μὴ μόνον μὴ ἀλγεῖν, μηδὲ καταπίπτειν, ἀλλὰ καὶ σκιρτᾶν καὶ ἥδεσθαι, ὅταν τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν ἐκβάλλωσιν. Εἰ δὲ ἐπὶ συκοφαντίᾳ χαίρειν δεῖ, ὅταν καὶ τοσαῦται πρὸς τῇ συκοφαντίᾳ πληγαί, βάσανοι, ξίφη ἠκονημένα, δεσμωτήρια, ἀλύσεις, ἀπαγωγαί, * ἐχθρῶν ξίφη τοσαῦτα, ἐννόησον ἡλίκος ὁ μισθός, ποῦ κορυφοῦται τὰ τῆς ἀμοιβῆς. χαίρετε τοίνυν, σκιρτᾶτε, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε, ἐννοήσατε πόσους ἠλείψατε δι' ὧν ἐπάθετε, πόσων φρονήματα ἀνεστήσατε, πόσους ἐστηρίξατε σαλευομένους, οὐχὶ παρόντας, ἀλλὰ καὶ ἀπόντας, οὐ διὰ τῆς ὄψεως ὧν ὑπομεμενήκατε, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀκοῆς μόνης καὶ τοὺς πόρρωθεν τὰ μέγιστα ὠφελήσαντες. Συνεχῶς ἐκεῖνο περιφέρετε τὸ ἀποστολικόν, Ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλύπτεσθαι εἰς ἡμᾶς. Προσδοκᾶτε δὲ καὶ τὴν ταχίστην τῶν πειρασμῶν λύσιν καὶ τελείαν ἀπαλλαγήν, καὶ εὔχεσθε συνεχῶς ὑπὲρ ἡμῶν. Εἰ γὰρ καὶ πολλῷ διῳκίσμεθα ὑμῶν τῷ μήκει τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐπὶ πολὺν ἐχωρίσθημεν ὑμῶν χρόνον, ἀλλ' ὡς παρόντες καὶ συνόντες ὑμῖν, οὕτως ὑμᾶς περιπτυσσόμεθα, οὕτως ὑμῶν ἑκάστου τὴν φίλην καταφιλοῦμεν κεφαλήν, ὑπτίαις χερσὶ * στεφανίτας δεχόμενοι, καὶ μέγιστον καὶ ἐντεῦθεν προσδοκῶντες ἡμῖν ἔσεσθαι κέρδος ἀπὸ τῆς πολλῆς περὶ ὑμᾶς ἀγάπης. Εἰ γὰρ τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς πολὺν ἀναμένειν δεῖ τὸν μισθόν, ἐννοήσατε ἡλίκα ὑμῖν τὰ τῆς ἀντιδόσεως τοῖς ἐν τοσούτοις διαλάμψασιν ἀγῶσι.

Ματθ. ιδ. δ.
Ἑβρ. ι. λβ.
Λουκ. ϛ. κβ.
Ῥωμ. η. ιη.

τιμώρη τον πολλά
ἄθλα
χάριτι
ἀπαγωγαὶ
καὶ

ϖϛ. ῞ΕΡΚΟΥΛΙΩ.

Ἑρκουλίῳ.

ΜΗ κάμνε ζητῶν ἀπολογίαν τῆς μακρᾶς σιγῆς, δέσποτά μου θαυμασιώτατε καὶ μεγαλοπρεπέστατε, καὶ ἐπὶ τὴν αὐτὴν τῶν γραμματηφόρων καταφεύγων. ἡμεῖς γὰρ καὶ γράφοντός σου καὶ σιγῶντος ἀκίνητον τὴν περὶ τῆς ἀγάπης σου ψῆφον ἔχομεν, ἣν διὰ τῶν ἔργων ἐπεδείξω οὕτω σαφῶς, ὡς πᾶσαν εἰδέναι τὴν πόλιν τὸν θερμὸν ἡμῶν καὶ μανικὸν ἔρωτα. πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτω διακείμενοι σφόδρα ἐπιθυμοῦμεν συνεχῶς δέχεσθαι γράμματα παρὰ τῆς σῆς θαυμασιότητος, τὰ περὶ τῆς ὑγιείας δηλοῦντα τῆς σῆς. ὥσπερ γὰρ αὐτὸς μεγίστην ἔχεις παραψυχὴν τοσούτου χωρισμοῦ τὸ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς ἡμετέρας μανθάνειν (καὶ οἶσθα ἡλίκον τοῦτο ἀνδρὶ φιλεῖν ἐπισταμένῳ, ἐπεὶ καὶ φιλεῖν οἶσθα καλῶς) οὕ-

τω

πω καὶ ἡμῖν περισπούδαστον τοῦτο. χαρίζου δὴ ταύτην ἡμῖν τὴν χάριν, ἵνα καὶ ἐν ἐρημίᾳ τοσαύτῃ καθήμενοι, πολλὴν ἐντεῦθεν καρπωσώμεθα τὴν παράκλησιν.

πζ. ΕΥΗΘΙΩ.

ΕΙ καὶ τῷ σώματι κεχωρίσμεθά σου τῆς εὐλαβείας, ἀλλὰ τῇ ἀγάπῃ συνδεδέμεθά σου τῇ ψυχῇ. τοιαῦτα ἐνέχυρα φιλίας ἡμῖν ἐναπέθου, πολλὴν περὶ ἡμᾶς τὴν θεραπείαν καὶ τὴν διάθεσιν ἐπιδειξάμενος αὐτόθι. διὰ τοῦτο ὅπουπερ ἂν ἀφικώμεθα, οὐ παυόμεθα χάριτας ὁμολογοῦντες τῇ εὐλαβείᾳ τῇ σῇ, καί σε παρακαλοῦμεν συνεχῶς ἡμῖν καὶ αὐτὸν ἐπιστέλλειν, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελίζεσθαι. ἡμεῖς γὰρ τὴν ὁδὸν ἅπασαν ἀπραγμόνως καὶ μετ᾽ ἀσφαλείας διανύσαντες ἐν τῇ Κουκουσῷ διατρίβομεν, ἐντρυφῶντες τῇ ἡσυχίᾳ τοῦ χωρίου καὶ τῇ ἀπραγμοσύνῃ, καὶ πολλῆς ἀπολαύοντες θεραπείας τε καὶ εὐνοίας. ἵν᾽ οὖν καὶ περὶ τῆς ῥώσεως τῆς ὑμετέρας μανθάνοντες εὐφραινώμεθα, πυκνὰ καὶ συνεχῆ πέμπειν ἡμῖν τὰ γράμματα σπούδασον εὐαγγελιζόμενα ἡμῖν τὰ περὶ τῆς γρ. ἡμῶν ὑγιείας σου, καὶ τοῦ οἴκου σου παντός. οὕτω γὰρ μεγίστην ἐντεῦθεν καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν.

πη. ΕΥΘΑΛΙΑ.

ΚΑν ἐλάττους δέχωμαι ἐπιστολὰς παρὰ τῆς κοσμιότητος τῆς σῆς, ὧν αὐτὸς πέμπω πρὸς τὴν σὴν ἐμμέλειαν, οὐκ ἀποστήσομαι συνεχῶς γράφων. ἐμαυτῷ γὰρ χαρίζομαι τοῦτο ποιῶν, πρὸς ψυχὴν οὕτω γνησίως περὶ ἡμᾶς διακειμένην καὶ θερμῶς, συνεχῶς ἐπιστέλλων. πλὴν ἀλλ᾽ ἐπειδὴ σφόδρα ἡμῖν περισπούδαστον μανθάνειν ἐν τίσιν ὅρμοις τὰ σά, συνεχῶς καὶ γραμμάτων ἐπιθυμοῦμεν ἀπολαύειν· ἵνα μανθάνωμεν διηνεκῶς, γρ. ἡμῶν ὅπερ ἐπιθυμοῦμεν, ὅτι ἐν εὐθυμίᾳ καὶ ἀσφαλείᾳ διάγεις πολλῇ. τούτων γὰρ ἀπολαύουσα, ὅτι πολλὴν ποιῇ τῆς ψυχῆς τῆς σῆς ἐπιμέλειαν, καὶ τὴν βιωτικὴν ὑπερορῶσα, τὴν εἰς τὸν οὐρανὸν ὁδὸν βαδίζεις, οὐδὲν οἶμαι δεῖν ἀμφιβάλλειν. οἶδα γάρ σου τῆς ψυχῆς τὸ εὐγενές, καὶ ἐλεύθερον, καὶ ἀπραγμοσύνης γέμον, καὶ τῶν βιωτικῶν ἀπηλλαγμένον φροντίδων. ἐννοοῦσα τοίνυν ἡλίκα ἡμῖν χαρίζῃ τοῦτο ποιοῦσα, ἡνίκα ἂν ἐξῇ, καὶ δυνατὸν ᾖ, συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν, καθάπερ προειρήκαμεν, παρακλήθητι· ὥστε πολλὴν ἡμᾶς καὶ ἐντεῦθεν τῆς ἐρημίας ταύτης, ἐν ᾗ διατρίβομεν, λαβεῖν παραμυθίαν. τὰ γὰρ ὑμῶν τῶν ἀγαπώντων ἡμᾶς γράμματα, ὅταν συνεχῶς φέρηται πρὸς ἡμᾶς, τὰ περὶ τῆς ὑγιείας ὑμῶν δηλοῦντα, οὐ τῆς τυχούσης ἡμᾶς ἐμπίπλησιν εὐφροσύνης, ἀλλὰ τοσαύτην ἡμῖν ἐμποιεῖ τὴν ἡδονήν, ὡς μηδὲ μικρὰν αἴσθησιν τῆς ἐρημίας ταύτης, ἐν ᾗ διατρίβομεν, λαμβάνειν.

πθ. ΕΥΘΑΛΙΑ.

ΣΦόδρα γνησίας καὶ θερμῆς ἀγάπης ἀνακέχρωσταί σου τὰ γράμματα, εἰλικρινοῦς καὶ ἀδόλου διαθέσεως. γρ. ἀδόλου διὰ ταῦτά σοι πολλὰς χάριτας ὁμολογοῦμεν, καὶ ὅτι γράφεις, καὶ ὅτι τῆς γνησίας σου φιλίας τῆς περὶ ἡμᾶς μέγιστον δεῖγμα ἐκφέρεις. ὁ Θεός σοι τὸν μισθὸν δῴη τῆς τοιαύτης διαθέσεως καὶ ἐν τῷ νῦν, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, καὶ τειχίσειέ σε καὶ φρουρήσειε, καὶ ἐν πάσῃ καταστήσειεν ἀσφαλείᾳ καὶ εὐθυμίᾳ. οἶσθα γὰρ καὶ αὐτή, κυρία μου κοσμιωτάτη, ὡς οὐ μικρὰν ἡμῖν εὐφροσύνην φέρει, καὶ ταῦτα ἐν ἐρημίᾳ καθημένοις, τὸ συνεχῶς ἀκούειν κατὰ ῥοῦν σοι τὰ πράγματα φέρεσθαι. ταῦτα δὴ δήλου συνεχῶς ἡμῖν, καὶ μὴ διαλίπῃς πεἐκ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελιζομένη· ἵνα καὶ ἐν ἐρημίᾳ καθήμενοι, πολλὴν ἐντεῦθεν καρπωσώμεθα τὴν παράκλησιν.

ξ. ΕΥΘΥΜΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Μηδὲν ὑμᾶς λυπείτω τὸ τῆς σχολῆς ἐξελαθῆναι· ἀλλ' ἐννοοῦντες ὅσον καὶ ἐντεῦθεν ἐδέξασθε τὸν μισθὸν, καὶ πῶς αὔξεται τὰ τῶν στεφάνων ὑμῖν, χαίρετε καὶ εὐφραίνεσθε ὑπὲρ τῶν παθημάτων τούτων καὶ τῶν ἐπιβουλῶν. πολλὴν γὰρ ὑμῖν συνάγει ταῦτα τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐμπορείαν, καὶ λαμπροτέρους ποιεῖ, καὶ μείζονα καθίστησι τὰ βραβεῖα. Στενὴ γὰρ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν. Καὶ ἡμῖν δὲ συνεχῶς ἐπιστέλλειν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς μὴ κατόκνει, οἶσθα γὰρ ὅπως συνδεδέμεθά σου τῇ ἀγάπῃ, καὶ πῶς, ὅπουπερ ἂν ὦ, ἐπὶ διανοίας σε περιφέρω, ἀεί σου θερμὸς γενόμενος ἐραστής, νῦν δὲ πολλῷ θερμότερος, ὅσῳ καὶ λαμπρότερος ἀπὸ τῶν παθημάτων γέγονας.

Ματθ. ζ. ιδ.

ξα. ΕΥΛΟΓΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Ἡμεῖς κἂν πρὸς αὐτὰς ἀφικώμεθα τῆς οἰκουμένης τὰς ἐσχατιὰς, ἐπιλαθέσθαι σου τῆς ἀγάπης οὐ δυνάμεθα, ἀλλὰ πανταχοῦ περιφέροντες ἄπιμεν· οὕτως ἡμᾶς εἷλες καὶ ἐχειρώσω, δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε. ἐπεὶ καὶ νῦν ἐν Κουκουσῷ καθήμενοι, τῷ πάσης τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης ἐρημοτάτῳ χωρίῳ, οὐ παυόμεθα διηνεκῶς τὴν χρηστότητα, τὴν γλυκύτητα, τὴν τῶν τρόπων ἐπιείκειαν, τὸ γνήσιον τῆς διαθέσεως, τὸ πεπυρωμένον, τὸ σφοδρὸν, τὸν ζῆλον τὸν φλογὸς σφοδρότερον, τὴν ἄλλην ἅπασάν σου ἀρετὴν ἀναλογιζόμενοι, καὶ τῶν λογισμῶν τούτων τῇ μνήμῃ ἐντρυφῶντες, καὶ πρὸς ἅπαντας ἀνακηρύττοντες τὸ στερρόν σου τῆς γνώμης, τὸ ἀπερίτρεπτον, ὅπερ ἐπεδείξω πρὸς τοὺς πολεμήσαντας ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ τοσούτων σκανδάλων τὴν οἰκουμένην ἐμπλήσαντας, εἰ καὶ τὰ μάλιστα τοῦτο οὐ δεῖται τῆς ἡμετέρας γλώττης. σάλπιγγος γὰρ λαμπρότερον αὐτὸς πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν ἀνατολὴν, καὶ πορρωτάτω οὖσι, διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν ἀνεβόησας, ὑπὲρ τούτων χάριτας ὁμολογοῦμεν, *θαυμάζομεν καὶ παρακαλοῦμεν τὸν αὐτὸν διαμεῖναι ζῆλον ἐπιδεικνύμενον. οὐδὲ γὰρ ἴσον ἐστὶ κατὰ ῥοῦν τῶν πραγμάτων φερομένων ὀρθότητα ἐπιδείκνυσθαι, καὶ πολλῶν ὄντων τῶν ἐπιχειρούντων " καταδῦσαι τὰς ἐκκλησίας, μηδὲν ἐκεῖθεν παραλογίζεσθαι· ἀλλὰ μένειν ἀκλινῆ, τούτους ἀποστρεφομένους μετὰ τῆς προσηκούσης ἀνδρείας. οὐ γὰρ μικρὰ αὕτη, ἀλλὰ καὶ σφόδρα μεγίστη τῶν κακῶν διόρθωσις. ὅτι δὲ τῆς σῆς εὐλαβείας οὕτω διακειμένης, πάντες οἱ κατὰ τὴν Παλαιστίνην κύριοί μου τιμιώτατοι καὶ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἕψονταί σου τοῖς ἴχνεσιν, οὐδένα οἶμαι ἀμφιβάλλειν. οἶδα γὰρ σαφῶς, ὅτι ἐν τοῖς τοιούτοις κατορθώμασιν, ὥσπερ σῶμα συνεχὲς κεφαλῇ, οὕτως αὐτοὺς τῇ γλυκύτητί σου τῆς ἀγάπης συνῆψας, καὶ συνδεδέσθαι παρεσκεύασας· ὅπερ καὶ τοῦτο μέγιστον δεῖγμα τῆς σῆς ἀρετῆς.

ξβ. ΗΣΥΧΙΩ.

Ἡμεῖς " ἐπιθυμοῦμεν καὶ πρῶτα σε θεάσασθαι, καὶ τῆς γλυκείας καὶ ἡδίστης σου ἀπολαῦσαι συνουσίας. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἐργῶδες καὶ διὰ τὴν τῆς ὁδοῦ δυσκολίαν, καὶ διὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀσχολίαν, καὶ τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν, τὴν ἀπὸ τῶν γραμμάτων ζητοῦμεν παράκλησιν, ἣν οὔτε σώματος ἀρρωστία, οὔτε ὁδοῦ τραχύτης διακωλῦσαι δύναται. δίδου δὲ τὴν χάριν ταύτην ἡμῖν κούφην τε οὖσαν καὶ ἀνεπαχθῆ. καὶ πολλὴν ἡμῖν κομίζουσαι τὴν ἡδονὴν, καὶ οὐ μικρὸν τῆς ἀθυμίας τῆς ἐκ τοῦ σωματικοῦ χωρισμοῦ ὑποτεμνομένην. ἂν γὰρ ταύτης ἀπολαύσωμεν τῆς παρακλήσεως, καὶ πλησίον ἡγησόμεθα εἶναι, καὶ ἀεὶ μετὰ τῆς τιμιότητός σου. ἀρκεῖ μὲν γὰρ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦτο ποιῆσαι· πλείονα δὲ αὐτὴ ἡ φαντασία λαμβάνει προσθήκην, ὅταν καὶ τὴν ἀπὸ τῶν γραμμάτων ἔχῃ συμμαχίαν.

γρ. αὐτὴ

ξγ. ΗΣΥΧΙΩ.

Αὐτὸς μὲν συγγνώμης ἀξιοῖς τυχεῖν ὑπὲρ τοῦ μὴ παραγενέσθαι τὴν ἀῤῥωστίαν προβαλλόμενος· ἐγὼ δέ σε καὶ στεφανῶ καὶ ἀνακηρύττω τῆς γνώμης, ἀφ᾽ ἧς καὶ παραγέγονας, καὶ τῶν ἐλθόντων οὐδὲν ἔλαττον ἔχεις παρ᾽ ἡμῖν κατὰ τὸν τῆς ἀγάπης λόγον. ἱκανὸς δὲ ὁ Θεὸς καὶ τῆς κατεχούσης σε ἀπαλλάξαι ἀῤῥωστίας, καὶ πρὸς καθαρὰν ὑγείαν ἐπαναγαγεῖν, ἵνα σου καὶ τῆς κατ᾽ ὄψιν ἀπολαύσωμεν συντυχίας. καὶ γὰρ σφόδρα ἐπιθυμοῦμέν σε ἰδεῖν, καὶ περιπτύξασθαι, καὶ τὴν φίλην ἡμῖν φιλῆσαι κεφαλήν. ἕως δ᾽ ἂν ταῦτα τό τε ἀῤῥωστεῖν σου τὴν ἀγάπην, καὶ ἡ τοῦ ἔτους ὥρα διακωλύῃ, οὐ παυσόμεθα συνεχῶς ἐπιστέλλοντές σου τῇ τιμιότητι, καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἡμῖν αὐτοῖς πραγματευόμενοι ἡδονήν.

γρ. ἡμῶν

ξδ. ΗΣΥΧΙΩ.

Ἐγὼ μέν σε καὶ ἰδεῖν ἐπεθύμουν, καὶ οὐκ ἄν με ἐκώλυσεν οὔτε ὁ τῶν Ἰσαύρων φόβος, οὔτε ἡ τοῦ σώματος ἀσθένεια, εἴγε ἐπ᾽ ἐμοὶ τὸ κινεῖσθαι, ὅπουπερ ἐβουλόμην, ἔκειτο. σὲ δὲ καίτοι κύριον ὄντα τούτου οὐδὲ οὕτως ἕλκω, οὐδὲ ἀναστῆναι οἴκοθεν παρακαλῶ καὶ πρὸς ἡμᾶς δραμεῖν, ἀλλὰ καὶ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους τοῦτο ἐπιτρεπούσης, καὶ τῆς ἀποδημίας δι᾽ ὀλίγου σοι γινομένης (οὐ γὰρ πολλῷ διειργόμεθα τῷ μέσῳ) ὅμως ἑλκῦσαι σὲ μὲν ἐνταῦθα οὐκ ἂν ἑλοίμην διὰ τὸν τῶν Ἰσαύρων φόβον· παρακαλῶ δὲ συνεχῶς ἡμῖν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας ἐπιστέλλειν τῆς σῆς. οὐ γὰρ δήπου καὶ πρὸς τοῦτο κώλυμα τῶν λῃστῶν ἔσται σοι ἡ καταδρομή. δίδου δὲ ταύτην ἡμῖν τὴν χάριν ῥᾳδίαν τε οὖσαν, καὶ εὔκολον, καὶ πολλὴν παρέχουσαν ἡμῖν τὴν εὐφροσύνην. οἶσθα γὰρ ἡλίκα ἡμῖν ὠφελῇ, ταύτην περὶ ἡμᾶς ἐπιδεικνύμενος τὴν φιλοτιμίαν.

ξε. ΗΣΥΧΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ [ΣΑΛΟΝΩΝ].

Εἰ καὶ πολλῷ διειργόμεθα τῷ τῆς ὁδοῦ μήκει τῆς τιμιότητός σου, καὶ πρὸς αὐτὰς ἐσμὲν τῆς οἰκουμένης τὰς ἐσχατιὰς ἀπῳκισμένοι, ἀλλ᾽ ὅμως τῷ τῆς ἀγάπης πτερῷ χρώμενοι, κούφῳ τε ὄντι καὶ ῥᾳδίας τὰς τοιαύτας ἀποδημίας ἐργαζομένῳ, πλησίον τέ σου ἐσμὲν, καὶ σύνεσμέν σοι, καὶ τὴν ὀφειλομένην διὰ τῶν γραμμάτων ἀποδίδομεν πρόσρησιν, καί σε παρακαλοῦμεν τὴν προσήκουσαν ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν τῶν κατὰ τὴν ἀνατολὴν ποιήσασθαι σπουδήν. οἶσθα γὰρ ἡλίκος ἐστὶν ὁ μισθὸς ἐκκλησίαις πονουμέναις χεῖρα ὀρέγειν, καὶ ταραχὴν τοσαύτην εἰς γαλήνην μεταθεῖναι, καὶ πόλεμον οὕτω σφοδρὸν καταλῦσαι, καὶ ταῦτα οὐχ ὡς δεομένους ὑμᾶς τῆς παρ᾽ ἡμῶν ὑπομνήσεως παρακαλοῦμεν (καὶ γὰρ καὶ πρὸ τῶν ἡμετέρων γραμμάτων τὰ παρ᾽ ὑμῶν αὐτοὶ πεποιήκατε) ἀλλ᾽ ἐπειδὴ οὐδέπω τὰ δεινὰ λέλυται, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζει, ἀξιοῦμεν ὑμᾶς μὴ ἀναπεσεῖν, μηδὲ παρακακῆσαι· ἀλλ᾽ ἕως ἂν μένῃ τὰ ἕλκη τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας συντρίβοντα, καὶ τὰ παρ᾽ ὑμῶν φάρμακα ἐπιτιθέναι. καὶ γὰρ ὅσῳ μετὰ πλειόνων πόνων ἀνύεται τὰ προκείμενα, τοσούτῳ πλείων ὑμῖν κείσεται καὶ ὁ μισθός.

γρ. ἡμᾶς
γρ. [illegible]
γρ. [illegible]
γρ. μένῃ

ξϛ. ΗΣΥ-

ξϛ. ΗΣΥΧΙΩ.

ΤΙ τοῦτο; οὕτως ἡμῶν σφοδρῶς ἐρῶν (οὐδὲ γὰρ ἔλαθεν ἡμᾶς· ἐπείπερ οὐδὲ δυνατὸν ἐρωτικὰ πάντι σφοδρὸν λανθάνειν τὸν ἐρώμενον) γραμμάτων ἡμᾶς οὐκ ἠξίωσας, ἀλλ' ἐν ἐχου σιγῇ κατέχεις τὸν ἔρωτα; τί ποτ' ἄρα τὸ αἴτιον, ἐγὼ μὲν εἰπεῖν οὐκ ἔχω· σὺ δ' ἂν εἴποις μετὰ τὸ λῦσαι τὴν σιγήν, καὶ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν ἡμῖν τῆς σιγῆς. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ πρότεροι τοῖς πρὸς τὴν σὴν εὐγένειαν ἐπεπηδήσαμεν γράμμασιν, ἵνα μηδὲ εἰς τοῦτό σοι καταφυγεῖν ἐξῇ. γράφε τοίνυν συνεχῶς ἡμῖν, δέσποτα αἰδεσιμώτατέ τε καὶ εὐγενέστατε, καὶ πλήρου τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν. καὶ γὰρ ἅπαξ ἁλωθέντες ἀπὸ φήμης ψιλῆς μόνης, καὶ σπουδασθέντες ὑπὸ τῇ εὐγενείᾳ, οὐδ' ἂν αὐτοὶ σιγῇ διανυσθείημεν λοιπόν, οὔτε σοῦ σιγῶντος ἀνέχεσθαι· ἀλλὰ μυρία σοι παρέξομεν πράγματα, εἰ μὴ συνεχεῖς καὶ πυκνὰς ἡμῖν πέμποις τὰς ἐπιστολάς, τῇ πυκνότητι τῶν γραμμάτων τὴν ἐκ τῆς ἀπουσίας σοφιζόμενος ἀηδίαν.

ξζ. ΗΣΥΧΙΩ.

ΕΓὼ μὲν ἐπεθύμουν καὶ μὴ γράψας πρὸς τὴν σὴν ἐμμέλειαν προτέρους δέξασθαι ἐπιστολήν (τοῦτο γὰρ μάλιστα ἐραστοῦ σφοδροτέρου ἦν) οὐκ ἀνεμείναμεν δὲ ἡμεῖς τὰ σὰ γράμματα, ἀλλὰ πρότεροι τοῦ γράφειν ἐπεπηδήσαμεν, τὸν θερμὸν ἔρωτα, ὃν περὶ τὴν σὴν ἐμμέλειαν ἔχομεν, κἀν τούτῳ δεικνύντες. πλὴν ἀλλὰ καὶ τούτου σοι χάριν ἴσμεν. εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι οὐκ ἐξ ὀλιγωρίας, ἀλλ' ἐκ τοῦ σφόδρα μετριάζειν τοῦτο πέπονθας. δείκνυε τοίνυν λοιπὸν μετὰ ἀδείας τὴν περὶ ἡμᾶς ἀγάπην, νιφάδας ἡμῖν πέμπων ἐπιστολῶν, δηλούσας τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς. ἂν γὰρ τοιαῦτα δεξώμεθα γράμματα, κἂν πρὸς αὐτὰ τῆς οἰκουμένης τὰ τέρματα ἀπενεχθῶμεν, κἂν εἰς ἐρημότερον τούτου χωρίον, πολλὴν ἀπὸ τῆς ἀγάπης ὑμῶν καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν. οὐδὲν γὰρ οὕτω ψυχὴν ἀνέχειν δύναιτ' ἂν καὶ ἐν πολλῇ καθεστῶσαν ἀηδίᾳ, ὡς τὸ φιλεῖν καὶ φιλεῖσθαι γνησίως. καὶ τοῦτο οἶσθα μάλιστα πάντων αὐτός, ἐπεὶ μάλιστα πάντων καὶ φιλεῖν οἶσθα.

ξη. ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΑΠΟ ΔΟΥΚΩΝ.

ΠΟλλοῦ τοῦ μέλιτος τὴν ἐπιστολὴν ἀνεγέμωσας, μᾶλλον δὲ καὶ μέλιτος αὐτὴν ἡδίω πεποίηκας. τὸ μὲν γὰρ ὅταν συνεχέστερον ὁμιλήσῃ τοῖς ἀπολαύουσιν αὐτοῦ τῆς γλυκύτητος, οὐκέτι ὁμοίως ἡδὺ φαίνεται, τοῦ κόρου τὴν τυραννίδα τῆς ἡδονῆς καταλύοντος· τὰ δὲ γράμματα τὰ σὰ τὴν σὴν ὑγίειαν ἡμῖν εὐαγγελιζόμενα τὴν σήν, τοσοῦτον ἀπέχει τοῦτο παθεῖν, ὅτι καὶ ἐπιτείνει τότε μάλιστα ἡμῖν τὴν εὐφροσύνην, ὅταν συνεχέστερον πέμπηται. σὺ μὲν οὖν τὴν ἐπιστολὴν περιεπτύξω τὴν ἐμήν· ἐγὼ δὲ αὐτόν σε τὸν πατέρα τῆς ἐπιστολῆς καὶ περιεπτυξάμην καὶ περιέβαλον ἀμφοτέρω χεῖρε, καὶ τῷ τραχήλῳ περιχυθεὶς καὶ τὴν φίλην ἐμοὶ φιλήσας κεφαλήν, πολλὴν ἐκαρπωσάμην τὴν παραμυθίαν. οὐδὲ γὰρ ἐπιστολὴν ἐνόμιζον σὴν ἐπιέναι μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν παραφῆναι ἡμῖν καὶ συγγίνεσθαι· τοσοῦτον ἴσχυσε τῆς ἐπιστολῆς ἡ δύναμις. τοιοῦτον γὰρ τῆς γνησίας ἀγάπης ἡ φύσις. κἂν διὰ γραμμάτων αὐτῆς παρέχῃ τὰ ἰάματα, αὐτὴν τὴν πηγὴν τῶν γραμμάτων φαντάζεσθαι παρασκευάζει· ὃ δὴ καὶ ἡμεῖς πεπόνθαμεν. καὶ οὔτε χρόνου πλῆθος, οὔτε ὁδοῦ μῆκος, οὔτε πραγμάτων περίστασις, οὔτε ἄλλο οὐδὲν πρὸς τοῦτο κώλυμα γέγονεν ἡμῖν. ταῦτ' οὖν εἰδὼς, δέσποτά μου θαυμασιώτατε, ἐπίστελλε ἡμῖν συνεχῶς μὴ κατόκνει, περὶ τῆς ὑγιείας σου, καὶ τοῦ οἴκου σου παντὸς, καὶ τῆς εὐθυμίας δηλῶν. οἶσθα γὰρ ὅπως ἡμῖν ταῦτα περισπούδαστον μανθάνειν.

ϟθ. ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΣΚΥΘΟΠΟΛΕΩΣ.

ΤΩ μὲν τόπῳ μακρὰν ὑμῶν διεστήκαμεν· τῇ δὲ ἀγάπῃ ἐγγὺς ὑμῶν ἐσμεν καὶ πλησίον, καὶ αὐτῇ συνδεδέμεθα ὑμῶν τῇ ψυχῇ. τοιοῦτον γὰρ τὸ φιλεῖν· οὐ κωλύεται τόπῳ, οὐ διείργεται ὁδοῦ μήκει· ἀλλὰ πᾶσαν ῥᾳδίως περιΐπταται τὴν οἰκουμένην καὶ συγγίνεται τοῖς ἀγαπωμένοις. ὃ δὴ καὶ ἡμεῖς ποιοῦμεν νῦν, ἐν διανοίᾳ ὑμᾶς περιφέροντες. καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, καθάπερ καὶ ἔμπροσθεν ἐποιήσατε, κοσμοῦντές τε ἑαυτοὺς, καὶ τὰς ἐκκλησίας ἀσφαλιζόμενοι, οὕτω καὶ νῦν ποιήσατε, καὶ τοὺς τοσαύτας ταραχὰς ἐμβαλόντας εἰς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, καὶ τὰς ἐκκλησίας διαταράξαντας ἀποστρέφεσθε μετὰ τῆς προσηκούσης ὑμῖν ἀνδρείας. τοῦτο γὰρ ἀρχὴ τῆς λύσεως τοῦ χειμῶνος, τοῦτο ἀσφάλεια ταῖς ἐκκλησίαις, τοῦτο τῶν κακῶν διόρθωσις, ὅταν τοὺς τὰ τοιαῦτα πονηρευσαμένους ὑμεῖς ὑγιαίνοντες ἀποστρέφησθε, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχητε πρὸς αὐτούς. ἐννοῶν τοίνυν τοῦ πράγματος τὴν ἀντίδοσιν, καὶ τοὺς ἐντεῦθεν κειμένους στεφάνους, τὴν προσήκουσαν ἀνδρείαν ἐπιδείξασθαι παρακλήθητι εἰς τοῦτο αὐτὸ, καὶ ἡμῶν τῶν ἀγαπώντων σε μεμνῆσθαι διηνεκῶς, τὰ μέγιστα ἡμῖν χαριζόμενος. γρ. μακρὸν

ρ. ΘΕΟΔΟΤΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

ΟΙδα καὶ αὐτὸς, ὅτι οὐκ ἂν ἡμῖν διὰ γραμμάτων συνεγένου, εἰ διὰ παρουσίας ἐξῆν· ἀλλὰ πάντα ἀφεὶς, μεθ' ἡμῶν [illegible] εἶ, εἰ μὴ κώλυμα ἦν, καὶ κώλυμα μέγιστον, ἥ τε τοῦ ἔτους ὥρα, καὶ τῶν πραγμάτων ἡ δυσκολία, καὶ τῶν ἐνταῦθα ἡ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτεινομένη πρὸς τὸ χεῖρον ἐρημία· καὶ οὐδὲν δεόμεθα τοῦτο παρὰ σοῦ μανθάνειν. ἐπειδὴ γὰρ ἔγνων ἅπαξ ὅτι σφοδρὸς ἡμῶν ἐραστὴς εἶ, ἔγνων καὶ τοῦτο καλῶς. ἡμεῖς μὲν οὖν καὶ μὴ ἀναμνήσαντός σου πρὸς πάντας ἂν ἀπεστάλκαμεν· ἐθαυμάσαμεν δὲ καί σε καὶ ταύτης τῆς περὶ ἡμᾶς φιλοστοργίας, ὅτι καὶ τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς παράκλησιν ὑπὲρ τούτου προσέθηκας. τοῦτο γὰρ ψυχῆς σφόδρα μεμεριμνώσης τὰ ἡμέτερα, φροντιζούσης, κηδομένης, γνησίως ἀγαπᾶν ἐπισταμένης. τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις ἅπασιν ἐπεστάλκαμεν· ἐπειδὴ δὲ καὶ τῇ κυρίᾳ μου Καρτερίᾳ πρώην ἤδη ἐπεσταλκότες, ἔγνωμεν δὲ αὐτὴν μὴ διατρίβειν ἐκεῖσε, ἀλλὰ μακρὰν ὁδὸν ἀποδεδημηκέναι, εἰ μὲν οἷόν τε ἐκπεμφθῆναι τὰ γράμματα τὰ ἡμέτερα ἐκεῖ, καὶ τοῦτο γενέσθω, ἐὰν δοκιμάσῃς. εἰ δὲ μὴ δυνατὸν, τοῖς γοῦν κυρίοις μου τοῖς τιμιωτάτοις καὶ εὐγενεστάτοις τοῖς περὶ Μαρκελλῖνον συντυχὼν διαλέχθητι, ὥστε αὐτῇ, εἴ ποτε ἐπιστέλλοιεν, ἀπολογήσασθαι ὑπὲρ ἡμῶν, ὡς οὐκ ἐρρᾳθυμηκότων, οὐδὲ τὸν μεταξὺ χρόνον σεσιγηκότων, ἀλλ' ὑπὸ τῆς μακρᾶς αὐτῆς ἀποδημίας κωλυθέντων συνεχέστερον ἐπιστέλλειν πρὸς αὐτήν.

ρα. ΘΕΟΔΟΤΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

ΤΑχέως ἡμῶν ἐπελάθου, τῷ χωρισμῷ σου σφόδρα λυπηρῷ ἡμῖν γεγενημένῳ καὶ τὴν ἀπὸ τῆς σιγῆς τῆς μακρᾶς προσθεὶς ἀθυμίαν. καὶ οὐδὲ εἰς χρόνου στενοχωρίαν ἔχεις καταφυγεῖν. ἱκανὸν γὰρ τῶν ἡμερῶν τὸ πλῆθος πολλὴν ὁδοιπόρῳ παρασχεῖν εὐκολίαν πρὸς ἐπάνοδον. ἀλλ' οὐδὲ τὰ Ἰσαυρικὰ προβαλλομένου δεξαίμεθα ἄν, ἐπειδὴ σφόδρα σε φιλοῦμεν. καὶ γὰρ πολλοὶ τῶν ἐκεῖθεν μετὰ τὴν σὴν ἀποδημίαν ἐνταῦθα παραγενόμενοι. τί οὖν ἐστι τῆς σιγῆς τὸ αἴτιον; ὄκνος καὶ ῥαθυμία. ἀλλ' ὅμως ἀφίεμέν σοι τῶν ἐπὶ τῇ προτέρᾳ ὀλιγωρίᾳ ἐγκλημάτων, ἂν βουληθῇς εἰς τὸ ἐπιὸν τῇ πυκνότητι τῶν γραμμάτων διορθῶσαι τὸ παροφθέν. οἶσθα γὰρ ὅπως ἡμῖν χαριῇ, συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλων τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς.

ρβ. ΘΕΟΔΟΤΩ ΑΠΟΚΟΝΣΟΥΛΑΡΙΩΝ.

Τοιοῦτος πατήρ, ὁ μὴ μόνον μὴ δυσχεραίνειν τοῦ παιδὸς τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν φιλοσοφοῦντος, ἀλλὰ καὶ σπουδάζεσθαι καὶ πάντα ποιεῖν, ὅπως εἰς ἄκρον αὐτῆς ἀφίκοιτο· καὶ μηδὲν τῷ πόρρωθεν εἶναι καὶ πατρίδος καὶ οἰκίας καὶ τῶν σῶν ὀφθαλμῶν βαρύνεσθαι· ἀλλὰ νῦν μᾶλλον αὐτὸν ἡγεῖσθαι πλησίον ἔχειν, ὅτε αὐτῷ τὰ τῆς ἀρετῆς ἐπιδίδωσι. διὰ ταῦτά σοι καὶ ἡμεῖς πολλὰς χάριτας ἴσμεν καὶ τεθαυμάκαμεν, πῶς τοιοῦτον ἡμῖν δῶρον δεδωκὼς τὸν υἱόν, ἐνόμισας δεῖν σοι καὶ ξενίων εἰς τιμὴν τὴν ἡμετέραν. τὴν μὲν οὖν τιμὴν τὴν ἐκ τῶν πεμφθέντων ἐδεξάμεθα· αὐτὰ δὲ ἀντεπεστάλκαμεν, οὐχ ὑπερορῶντές σου τῆς εὐνοίας (πῶς γάρ, τοῦ οὕτω σφοδρῶς ἡμῶν ἐρῶντος;) ἀλλ' ἡγούμενοι περιττὸν εἶναι τούτων τὴν ἀπόλαυσιν διώκειν, ὧν ἐν χρείᾳ οὐ καθεστήκαμεν. τὸν μέντοι καλὸν Θεόδοτον τὸν ἀναγνώστην ἐβουλόμεθα μὲν παρ' ἑαυτοῖς κατέχειν, καὶ πλάττειν. ἐπειδὴ δὲ πάντα τὰ ἐνταῦθα φόνων, ταραχῆς, αἱμάτων, ἐμπρησμῶν ἐμπέπλησται, τῶν Ἰσαύρων πάντα σιδήρῳ καὶ πυρὶ ἀναλισκόντων, καὶ τόπους ἐκ τόπων ἀμειβόμενοι καθ' ἑκάστην μετοικισάμενοι τὴν ἡμέραν, ἀναγκαῖον εἶναι ἐνομίσαμεν ἐκπέμψαι αὐτόν, πολλὰ παραγγείλαντες τῷ κυρίῳ μου τῷ εὐλαβεστάτῳ διακόνῳ Θεοδότῳ ἐπιμελεῖσθαι αὐτοῦ διηνεκῶς, καὶ πολλὴν αὐτοῦ ποιεῖσθαι πρόνοιαν. τοῦτο δὴ καὶ αὐτὸς κατορθωθῆναι σπούδασον τῷ παιδί, καὶ πάντως ἡμῶν ἐπαινέσῃ τὴν συμβουλήν, καὶ πολλὴν εἴσῃ τῆς παραινέσεως ταύτης χάριν ἡμῖν.

ργ. ΘΕΟΔΟΤΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Αὐτὸς μέν, κύριέ μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε, τῶν γοῦν ἐν Ἀρμενίᾳ ἀπηλλάγης κακῶν· ἡμᾶς δὲ μετὰ τῶν ἐνταῦθα θορύβων, μᾶλλον δὲ τῶν θανάτων τῶν καθημερινῶν, οὐχ ὡς ἔτυχε λυπεῖ καὶ τὸ τῆς σῆς κεχωρίσθαι γλυκύτητος καὶ τῆς γνησίας καὶ εἰλικρινοῦς διαθέσεως. γέγονε δὲ καὶ ἑτέρα λύπης ταύτης προσθήκη, ἡ μακρά σου τῆς ἐμμελείας σιγή. ἐξ οὗ γὰρ ἐντεῦθεν ἀπῆρας, δευτέραν ταύτην ἐδεξάμεθα μόνην ἐπιστολήν. καὶ ταῦτα οὐκ ἐγκαλῶν λέγω, ἀλλ' ἀλγῶν. ὅτι μὲν γὰρ ἄβατος ὁδοιπόροις ἡ ἐνταῦθα φέρουσα ὁδός, οὐδεὶς ἀγνοεῖ· ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰς ἀπολογίαν σὴν ἀποχρῶν ἂν εἴη, εἰς δὲ ἡμετέραν παραμυθίαν οὐδαμῶς· ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα ἀλγοῦμεν, ὅτι καὶ τὴν λειπομένην ἡμῖν παραψυχὴν τῆς ἀποδημίας τῆς σῆς καὶ ταύτην ἀφῃρήμεθα. ἐπεὶ οὖν τοῦτο λυθῆναι τέως οὐκ ἔνι τὸ ἄπορον, ἀλλ' ἐπιτείνεται καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὰ δεινά, ἑτέρῳ τρόπῳ τὴν ἐκ τῆς μακρᾶς σιγῆς ἀθυμίαν ἐγγινομένην ἡμῖν παραμυθήσασθαι παρακλήθητι, μεμνημένος τε ἡμῶν διηνεκῶς, καὶ ἡνίκα ἂν γράφῃς, μακροτέρας ποιῶν τὰς ἐπιστολάς, καὶ τοῖς περὶ τῆς σῆς ὑγιείας τε καὶ εὐθυμίας καὶ ἀσφαλείας ἐνδιατρίβων διηγήμασιν. οὕτω γὰρ δυνήσῃ τὸ λεῖπον ἡμῖν ἐκ τοῦ χρόνου, ἐκ τοῦ μήκους παραμυθήσασθαι τῶν ἐπιστολῶν.

ρδ. ΤΩ ΑΥΤΩ.

Καὶ τοῦτό σου τοῦ θερμοτάτου καὶ σφοδροῦ ἡμῶν ἐραστοῦ. μετὰ γὰρ τὸ τὴν προτέραν ἀναγνῶναι ἐπιστολήν, ἐδεξάμην καὶ δευτέραν, ἐν μιᾷ ἀμφοτέρας ἡμέρᾳ, καὶ σφόδρα ἤθελον. εἶχε γάρ τι πλέον ἢ δευτέρα, οὐχὶ ῥήματα σὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ γράμματα τὰ σὰ ἡμῖν ἐπιδεικνῦσα· ὃ καὶ παραμυθίαν ἡμῖν ἐποίησεν ἡδονῆς, ὅτι μὴ τῆς ψυχῆς σου μόνον τῆς θερμῆς καὶ γνησίας, ἀλλὰ καὶ τῆς δεξιᾶς μετὰ δαψιλείας τὴν εἰκόνα ἐθεασάμεθα. ποίει δὴ τοῦτο συνεχῶς, καὶ τὴν παραμυθίαν, ἣν αὐτὸς ἡμῖν καὶ τοῦτον ἐπενόησας τὸν τρόπον, μετὰ δαψιλείας παρέχε. ἐνταῦθα γάρ σε ἑλκῦσαι λοιπὸν οὐ τολμῶμεν· τοσαῦτα τῆς Ἀρμενίας τὰ κακά, καὶ χειμὼν ἕτερος ἅπαντα διεδέξατο; ὅπου γὰρ ἄν τις ἀφίκηται, χειμάρρους αἱμάτων, πλῆθος σωμάτων νεκρῶν, οἰκίας κατεσκαμμένας, πόλεις ἀνῃρημένας ὄψεται. ἡμεῖς δὲ δοκοῦμεν ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι, ὥσπερ ἐν δεσμωτηρίῳ χαλεπωτάτῳ, τῷ φρουρίῳ τούτῳ κατακεκλεισμένοι. οὐ μὴν ἀδείας ἀπολαύειν δυνάμεθα διὰ τοὺς καθ' ἡμέραν φόβους, διὰ τὰς φήμας τὰς θανάτων γεμούσας, διὰ τὴν συνεχῶς προσδοκωμένην τῶν Ἰσαύρων ἔφοδον, διὰ τὴν τοῦ σώματος, ᾗ μέχρι νῦν προσπαλαίομεν, ἀσθένειαν. ἀλλ' ὅμως καὶ ἐν τοσούτοις ὄντες κακοῖς, οὐ μικρὰν καὶ ἐν τοσαύτῃ περιστάσει καρπούμεθα παραμυθίαν, ὅταν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελιζόμενα δεχώμεθα γράμματα.

ρε. ΘΕΟΔΟΤΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ.

Μὴ κάμνε ζητῶν ἀπολογίαν τοῦ ταχέως ἐντεῦθεν ἀποδημῆσαι, καὶ ἐπὶ τὴν τῶν ὀφθαλμῶν ἀσθένειαν καὶ ἐπὶ τὸν κρυμὸν καταφεύγων, καὶ τούτοις λογιζόμενός σου τὴν ἀποδημίαν. ἡμεῖς γάρ σε καὶ παρεῖναι καὶ μεθ' ἡμῶν εἶναι οὐκ ἔλαττον, ἢ καὶ ἔμπροσθεν λογιζόμεθα κατὰ τὸν τῆς ἀγάπης λόγον, καὶ προσδοκῶμεν καὶ τῆς κατ' ὄψιν ἀπολαύσεσθαί ποτε συντυχίας. μηδὲν οὖν σε τούτων θορυβείτω. εἰ γὰρ ἐκ τῆς Ἀρμενίας ἀπήγαγέ σε ὁ χειμών, ἀλλὰ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς οὐκ ἐξέβαλεν· ἀλλ' ἐπὶ διανοίᾳ σε περιφέρομεν διηνεκῶς. καὶ εἰ μὴ ὁ τῶν Ἰσαύρων πόλεμος πάσας ἀποτειχίσας ὁδοὺς ἐν ἀπορίᾳ κατέστησεν ἡμᾶς τῶν τὰ γράμματα διακομιζόντων, κἂν νιφάδας σοι πολλάκις ἐπέμψαμεν ἐπιστολῶν. νῦν μέν τοι τῇ γλώττῃ τὸν παρελθόντα σεσιγήκαμεν χρόνον, τῇ γνώμῃ δὲ οὐδαμῶς· ἀλλ' ἀεί σε καὶ τὰ σὰ μεριμνῶμεν, καὶ τό γε ἡμέτερον μέρος συνεχῶς ἐπεστάλκαμεν. τοῦτ' οὖν εἰδώς, μεθ' ἡμῶν τε εἶναι νόμιζε, καὶ σὺν ἡμῖν ἐν Ἀρμενίᾳ διατρίβειν· κἄν τις ἐπιβουλεύειν ἐπιχειρῇ καὶ κακῶς ποιεῖν, ὑψηλότερος γίνου τῶν ἐντεῦθεν βελῶν· ἐπειδήπερ οὐ τὸ πάσχειν κακῶς, ἀλλὰ τὸ ποιεῖν κακῶς, τοῦτ' ἔστι τὸ πάσχειν κακῶς. ἡμεῖς γάρ σε καὶ διὰ τοῦτο μειζόνως θαυμάζομεν, καὶ τὴν στερρότητά σου καὶ τὴν ἀνδρείαν ἐπαινοῦμεν, ὅτι καὶ τοσαύτης σε ζάλης περιαντλούσης ἕστηκας, ἀνώτερος τῶν ἐντεῦθεν θορύβων γινόμενος. μένε δὲ μετὰ πολλῆς τῆς ἡδονῆς τὸ γαλήνιον τοῦτο καὶ ἀκύμαντον πλέων πέλαγος· καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ σοῦ πολλῶν ἐπιβουλῶν μεμνημένου, ἐγὼ τὸ πέλαγος ἀκύμαντον καλῶ. οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς τῶν ταραττόντων γνώμης, ἀλλ' ἀπὸ τῆς κατ' ἀρετὴν ἡσυχίας ταύτην φέρω τὴν ψῆφον. τί δέ ἐστιν ὅ φημι; ὁ μέγας οὗτος καὶ ὑψηλὸς βίος καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν τεταμένος, τῇ μὲν φύσει τῶν πραγμάτων δυσχερής τις εἶναι δοκεῖ· τῇ δὲ ἀνδρείᾳ τῶν μετιόντων καὶ τῇ προθυμίᾳ εὔκολος σφόδρα γίνεται. καὶ τὸ θαυμαστὸν τῆς φιλοσοφίας ταύτης τοῦτο μάλιστά ἐστιν, ὅτι τῆς θαλάττης μαινομένης, ἐξ οὐρίας πλεῖ καὶ μετὰ πολλῆς τῆς γαλήνης ὁ γνησίως αὐτὴν μετιὼν καὶ θερμῶς· καὶ ὅτι πολλῶν πολλαχόθεν θορύβων ἐγειρομένων ἡσυχίαν καρποῦται καθαράν, καὶ μυρίων πολλαχόθεν πεμπομένων βελῶν ἕστηκεν ἄτρωτος, δεχόμενος μὲν τὰ ἀκόντια, πάσχων δὲ ἐντεῦθεν οὐδέν. ταῦτ' οὖν εἰδὼς καὶ διηνεκῶς ἐν τούτοις φιλοσοφῶν, καρποῦ τὴν ἀμάραντον ἡδονήν, ἀναμένων τοὺς ἐκ τῶν καλῶν πόνων τούτων κειμένους σοι παρὰ τῷ Θεῷ στεφάνους, καὶ γράφε συνεχῶς ἡμῖν, ὡς οἷόν τε ἂν ἐξῇ, τὰ περὶ τῆς ὑγιείας σου δηλῶν τῆς κατὰ ψυχήν, καὶ τῆς κατὰ τὸ σῶμα, καὶ τὴν σχολὴν ἅπασαν εἰς τὴν τῶν θείων ἀνάλισκε γραφῶν ἀνάγνωσιν, τοσούτοις αὐταῖς ὁμιλιῶν, ὅσον καὶ ἡ τῶν ὀφθαλμῶν ἀσθένεια ἐπιτρέπει ″ἦν. Εἴ ποτε γένοιτο καιρὸς ἡμῖν καὶ τὰ νοήματα αὐτῶν ἐνθεῖναι τῇ εὐγενεστάτῃ σου ψυχῇ, μετὰ πολλῆς τοῦτο ποιήσωμεν τῆς εὐκολίας. οὐ γὰρ μικρὸν εἰς τοῦτο δυνήσεταί σοι συντελέσαι τὸ μαθεῖν τὰ ἐγκείμενα γράμματα, ἐοίκασιν ἂν μέλλῃς τὰ ἐν τούτοις νοήματα ὑποδέχεσθαι.

ρϛ. ΘΕΟΔΟΤΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Παῦσαι κατηγορῶν ἡμῶν ″βραδυτῆτος, μὴ σαυτὸν πρότερον ἕλοις ἐγκλήμασι. τοσαύτας γὰρ ἐπιστολὰς δεξάμενος παρ' ἡμῶν, ὅσας ἐπέσταλκας, πλὴν μιᾶς, ὥσπερ νιφάδας πέμπων γραμμάτων, οὕτως ἔφης τῇ γοῦν συνεχείᾳ ἀναστήσειν ἡμᾶς πρὸς τὸ γράφειν [οἰόμενος]. ἔστι μὲν οὖν καὶ μὴ γράφοντα φιλεῖν, πλὴν ἀλλ' ἐγὼ καὶ γράφων οὐ διέλιπον, καὶ φιλῶν οὐ παύομαι. ἀλλὰ κἂν χρόνος γένηται μακρότερος ὁ μεταξὺ τοῦ χωρισμοῦ τοῦ ἡμετέρου, κἂν εἰς ἐρημότερον ἀπενεχθῶμεν χωρίον, οὔτε ἐκβαλεῖν σε τῆς ψυχῆς δυνάμεθα, οὔτε μὴ διηνεκῶς ἀκμάζουσαν διατηρεῖν τὴν περὶ σὲ διάθεσιν. ταῦτ' οὖν εἰδὼς γράφε συνεχῶς ἡμῖν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς. πλείων γὰρ ὑμῖν ἡ εὐκολία τούτου, ἢ ἡμῖν. εἰ δὲ ἡ τοῦ ἔτους ὥρα διακωλύει, καὶ τῶν Ἰσαυρικῶν κακῶν ἡ σφοδρότης, εἰδότες σου τὴν γνώμην, ἣν περὶ ἡμᾶς ἔχεις, ἀρκοῦσαν τῆς μακρᾶς σιγῆς ἔχομεν παραμυθίαν.

ρζ. ΘΕΟΔΟΤΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Οὐ μικρὰν εἴχομεν παραμυθίαν ἐν ἐρημίᾳ τοσαύτῃ, τὸ συνεχῶς δύνασθαι ἐπιστέλλειν σου τῇ γλυκύτητι. ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἡμᾶς παρείλετο τῶν Ἰσαυρικῶν κακῶν ἡ ″ἐπίτασις. ἐπιστάντος γὰρ τοῦ ἔαρος, ἤνθησε καὶ τὰ τῆς ἐκείνων ἐφόδου, καὶ πανταχοῦ τῶν ὁδῶν εἰσὶν ἐκκεχυμένοι, πᾶσιν ἀβάτους ποιοῦντες τὰς λεωφόρους. ἤδη γοῦν καὶ γυναῖκες ἐλεύθεραι ἑάλωσαν, καὶ ἄνδρες ἐσφάγησαν. διὸ παρακαλῶ σε συγγινώσκειν ἡμῖν μὴ συνεχῶς γεγραφηκόσιν. ἐπεὶ δὲ εὖ οἶδ' ὅτι περισπούδαστόν σοι μανθάνειν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας ἡμῶν, δεινοπαθήσαντες χαλεπῶς κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα, ὀλίγον ἀνηνέγκαμεν νῦν, καὶ διαταραχθέντες πάλιν τῇ ἀνωμαλίᾳ τοῦ ἀέρος (καὶ γὰρ καὶ νῦν χειμὼν ἐνταῦθα ἀκμάζων) ὅμως προσδοκῶμεν τὰ λείψανα τῆς ἀρρωστίας ἀποθέσθαι, καθαροῦ φανέντος τοῦ θέρους. οὐδενὶ γὰρ ἡμῶν τὸ σῶμα οὕτω λυμαίνεται, ὡς κρυμός, οὔτε ὀνίνησιν, ὡς θέρος καὶ ἡ τοῦ θάλπεσθαι παραμυθία.

ρη. ΘΕΟΔΟΤΩ ″ΑΠΟΚΟΝΣΟΥΛΑΡΙΩ.

Πολλά σοι τἀγαθὰ γένοιτο, ὅτι τὸν υἱὸν μετὰ τοσαύτης ὑπεδέξω τιμῆς. τοῦτο γὰρ αὐτὸς ἡμῖν ἐδήλωσε, καὶ οὐκ ἔκρυψεν, ὁμοῦ τε τὴν περὶ τὸν πατέρα εὐγνωμοσύνην ″ἐπιδεικνύμενος, καὶ ἡμᾶς πολλῆς ἐμπλῆσαι βουλόμενος ἡδονῆς. ἐπεὶ καὶ ἡμετέραν διπλῆν ἡγούμεθα εἶναι τὴν τιμήν, τῷ τε ἡμᾶς αὐτοὺς εὖ πεπονθέναι νομίζειν, ἅπερ ἂν ἐκεῖνος εὖ πάθῃ, τῷ τε καὶ ἀπὸ τῶν γραμμάτων τῶν ἡμετέρων πολλὴν αὐτὸν γενέσθαι τὴν προσθήκην ταυτησὶ τῆς εὐνοίας. ἄγε δή, δέσποτά μου αἰδεσιμώτατε καὶ εὐγενέστατε, θεράπευε τὸ καλὸν τοῦτο φυτόν. τίς δέ ἐστι τῆς θεραπείας ὁ τρόπος; τὸν ἔρωτα τῆς καλλίστης ταύτης φιλοσοφίας, ὃν μέτεισι νῦν, τρέφῃς ἐν αὐτῷ διηνεκῶς, καὶ ἀκμάζειν παρασκευάζῃς. οὕτω γὰρ καὶ ″ταχέως ἡμῖν οἴσει τοὺς καρπούς. αἱ γὰρ γενναῖαι ψυχαὶ οὐ μιμοῦνται τὴν βραδυτῆτα

-είων
ἀπὸ κον-
αρίων

τυπανὶ τῶν φυτῶν τῶν τοῖς κόλποις τῆς γῆς παρακαταπιθεμένων, ἀλλ᾽ ὅμως τε φυτεύονται ἐν τῇ μεγίστῃ τῆς ἀρετῆς ταύτης ἐπιθυμίᾳ, καὶ πρὸς αὐτὸν διατείνονται τὸν οὐρανὸν, καὶ τοσαύτην ἐπιδείκνυνται τὴν καρπῶν τὴν φορὰν, ὡς ἅπαντα ἀποκρύπτειν πλοῦτον καὶ τῇ δαψιλείᾳ καὶ τῇ φύσει. οὐ γάρ που προϊόντι συγκαταλύονται βίῳ, ἀλλὰ πρὸς τὴν μέλλουσαν ἡμῖν συναποδημοῦσι ζωήν.

ρθ. ΘΕΟΔΟΤΩ, ΝΙΚΟΛΑΩ, ΧΑΙΡΕΑ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΙΣ καὶ μονάζουσι.

Ὑμεῖς μὲν τῶν Ἰσαύρων αἰτιᾶσθε τὴν καταδρομὴν τῆς ἀπουσίας τῆς ὑμετέρας· ἐγὼ δὲ ὑμᾶς καὶ παρεῖναί φημι καὶ συνεῖναι ἡμῖν εἶναι, καὶ οὐδὲν οὐδὲ ἐντεῦθεν γενέσθαι κώλυμα πρὸς τὴν ἄφιξιν ὑμῶν. τοιαῦτα γὰρ τῆς ἀγάπης τὰ πτερά· ἀθρόον καὶ μετὰ πολλῆς εὐκολίας πανταχοῦ παραγίνεται, κἂν μυρία τὰ κωλύματα ᾖ. εἰ δὲ καὶ τῆς σωματικῆς ὑμῶν ἀπεστερήμεθα παρουσίας, μὴ διαλίπητε εὐχόμενοι, καὶ δώσει καὶ ταύτην ὁ φιλάνθρωπος Θεός. ἐπεὶ καὶ αὐτὸς διηνεκῶς ὑμᾶς ἐν διανοίᾳ περιφέρων, οὐχ ὡς ἔτυχε καὶ τῆς κατ᾽ ὄψιν ἐρῶ συντυχίας. καὶ εὖ οἶδ᾽ ὅτι καὶ αὐτὴ ἔσται, μετὰ ἐκτενείας ὑμῶν παρακαλούντων τὸν δυνάμενον πάντα λῦσαι χειμῶνα, καὶ εἰς γαλήνην λευκὴν ἅπαντα ἀγαγεῖν. ἵνα δὲ καὶ τὰ ἡμέτερα μαθόντες εὐφραίνησθε, πολλῆς ἀπολαύομεν ἡσυχίας καὶ ἀπραγμοσύνης. τὸ σῶμα ἡμῖν, καίτοι πολλῶν ὄντων τῶν λυμαινομένων αὐτοῦ τὴν ὑγείαν (καὶ γὰρ καὶ ἰατρῶν σπάνις, καὶ ἀναγκαίων ἀπορία (οὐδὲν γάρ ἐστιν ὤνιον ἐνταῦθα, οὐ φαρμάκων εὐπορία) καὶ ἀέρος δυσκρασία (τοῦ κρυμοῦ γὰρ οὐκ ἔλαττον ὑμᾶς τὸ θέρος λυπεῖ, ἀπεναντίας τοῦ κρυμοῦ μιμούμενοι τὴν σφοδρότητα) καὶ πολιορκία χαλεπὴ καὶ διηνεκὴς, καὶ συνεχεῖς καὶ ἐπάλληλοι φόβοι τῶν Ἰσαυρικῶν ἐφόδων) τούτων τοίνυν καὶ ἑτέρων πλειόνων ὄντων τῶν διαφθειρόντων τὴν ῥῶσιν, πῶς τῶν μὲν κινδύνων τοῦ χαλεποῦ καὶ τῆς τοιαύτης ἀπηλλάγμεθα ἀρρωστίας, ὑγιαίνομεν δέ τινα ὑγίειαν σύμμετρον. μὴ δὴ διαλίπητε καὶ αὐτοὶ συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλοντες, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγείας τῆς ὑμετέρας εὐαγγελιζόμενοι. καὶ γὰρ παράκλησιν μεγίστην καὶ παραμυθίαν καὶ θησαυρὸν πολλῶν γέμοντα ἀγαθῶν, τὴν ὑμετέραν ἀγάπην εἶναι νομίζομεν. καὶ ὅταν τὴν διάθεσιν ὑμῶν τὴν γνησίαν καὶ τὸ ἀπερίτρεπτον τῆς γνώμης καὶ τὴν ″ ἀκλινῆ καὶ στερρὰν γρ. ἀκλινῆ ἄλ. ἀκαμ ὑμῶν ἐννοήσωμεν ἀγάπην (ἀεὶ δὲ αὐτὴν ἐννοοῦντες οὐ παυόμεθα) ὥσπερ εἴς τινα λιμένα εὔδιον καὶ ἀκύμαντον ἀπὸ τῶν πολλῶν καταπλέομεν θλίψεων.

ρι. ΘΕΟΔΟΤΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Οὐδὲ αὐτὸς ἀγνοῶ, ὅτι πάλαι μεθ᾽ ἡμῶν ἔμελλες εἶναι, εἰ μὴ τῶν Ἰσαύρων ὁ φόβος διετείχιζεν. ὁ γὰρ ἐν κρυμῷ πάντα πηγνῦντι καὶ χιόνι τοσαύτῃ δραμεῖν ἐνταῦθα διαγόμενος, πολλῷ μᾶλλον τοῦ θέρους φανέντος, καὶ πολλῆς τῆς κατὰ τὸν ἀέρα γαλήνης οὔσης, οὐκ ἂν ἠνέσχου μένειν αὐτόθι. οἶδα γὰρ τὸ γλυκὺ, καὶ προσηνὲς, καὶ θερμόν σου τῆς διαθέσεως, τὸ εἰλικρινὲς, τὴν πολλῆς γέμουσαν ἐλευθερίας ψυχήν. διὸ καὶ αὐτὸς, οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἀθυμῶ, ὅτι ἐν τῇ οὕτως ἡμερωτάτῃ τοῦ ἔτους ὥρᾳ χειμῶνα οὐ τὸν τυχόντα ἡμῖν ἐπάγεις ἀθυμίας, τοσοῦτον ἡμῶν χωριζόμενος χρόνον. καὶ ταῦτα λέγω οὐχ ἕλκων σε ἐνταῦθα, κἂν μυριάκις αὐτὸς ἐθέλῃς (πολλῶν γὰρ ἅπαντα πολέμων ἐμπέπλησται, καὶ τοῦτο ἴσασι διὰ τῶν ἐντεῦθεν ἐκεῖσε ἀφικνουμένων) ἀλλ᾽ ἵνα μάθῃς ὅτι οὐδὲ ἡμεῖς, καίτοιγε ἡσυχίας καὶ ἀπραγμοσύνης πολλῆς ἀπολαύοντες, ἀλύπως εἶναι δυνάμεθα ἐνταῦθα, τῆς σῆς κεχωρισμένοι τιμιότητος. καὶ τοῦτο μαθὼν, συνεχῶς ἡμῖν ἐπίστελλε, μὴ μόνον διὰ τῶν παρ᾽ ἡμῶν ἐκεῖσε ἐρχομένων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐκεῖθεν ἁπτομένων τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεως. πολλὴν δέ σοι χάριν εἴσομεν, δέσποτά μου τιμιώτατε, καὶ τῆς φροντίδος καὶ τῆς μερίμνης, ″ ἣν ἔχεις ὑπὲρ τῶν ἐνταῦθα γ. ἤ ταῦθα θορύβων. καὶ γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτείνεται τὰ τῆς πολιορκίας τῆς ἐνταῦθα, καὶ ὡς ἐν παγίδι τῷ φρουρίῳ τούτῳ καθήμεθα. ἤδη γοῦν καὶ μέσων νυκτῶν παρ' ἐλπίδα πᾶσαν καὶ προσδοκίαν νέφος Ἰσαύρων τριακοσίων τὴν πόλιν κατέδραμον, καὶ μικροῦ ἂν καὶ ἡμᾶς εἷλον. ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ χεὶρ ταχέως αὐτοὺς καὶ μὴ αἰσθομένων ἡμῶν ἀπέστρεψεν, ὡς μὴ μόνον τῶν κινδύνων, ἀλλὰ καὶ τοῦ φόβου ἐκτὸς γενέσθαι, καὶ ἡμέρας γενομένης τότε μαθεῖν τὰ συμβάντα. διὰ ταῦτα χαῖρε καὶ εὐφραίνου, καὶ μὴ παύσῃ τὸν Θεὸν παρακαλῶν, ὥστε ἐν ἀσφαλείᾳ ἡμᾶς καταστῆσαι πάσῃ, καὶ ἀπαλλάξαι καὶ τῆς ἐπικειμένης ἀρρωστίας. εἰ γὰρ καὶ τοῦ σφοδρῶς ἔχειν ἠλευθερώμεθα, ἀλλ' ὅμως μένει ἔτι λείψανα τῆς ἀρρωστίας ἡμῖν, συνεχῶς τῆς ἀρρωστίας ἀναμιμνήσκοντα. ταῦτα δὲ ἐπεστάλκαμεν, οὐχ ἵνα λυπήσωμεν, ἀλλ' ἵνα σε σπουδαιότερον πρὸς τὰς ὑπὲρ ἡμῶν διεγείρωμεν εὐχάς. τὸν κύριόν μου τὸν τιμιώτατον τὸν ἀναγνώστην Θεόδοτον παρακατατίθεμαί σου τῇ εὐλαβείᾳ, ὥστε κατὰ τὸ δυνατὸν ἐν πᾶσιν αὐτῷ γενέσθαι λιμένα. πολλὰ γάρ ἐστιν, ὡς ἔγνωμεν, τὰ λυποῦντα αὐτόν.

ρμα. ΘΕΟΔΟΤΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ.

Τί φῄς; πλείονά σοι τῶν προσδοκηθέντων τὰ κύματα ἐπανέστη νῦν, καὶ διὰ τοῦτο ἀλγεῖς; διὰ τοῦτο μὲν οὖν τοῦτο χαίρειν δεῖ καὶ σκιρτᾶν· ἐπεὶ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος οὕτως ἐποίει, νῦν μὲν λέγων, Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσι· νῦν δέ, Ὅτι χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου. ὅσῳ γὰρ ἂν μείζων καὶ τραχύτερος ὁ χειμὼν γένηται, τοσούτῳ πλείων ἡ ἐμπορεία, λαμπρότεροι τῆς ὑπομονῆς οἱ στέφανοι, πολλὰ τὰ βραβεῖα. ἐπεὶ καὶ αὐτός, σοῦ μὲν ἕνεκεν, θαρρῶ (οἶδα γάρ σου τὸ ἀπερίτρεπτον καὶ ἀκλινὲς καὶ στερρόν) τῶν δὲ ἐπιβουλευόντων ἕνεκεν ἀλγῶ καὶ δακρύω, ὅτι οὓς χρὴ ἐν τάξει εἶναι τῶν θεραπευόντων, τὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιδείκνυνται. ἕν με λυπεῖ μόνον, τὸ τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν σου ἀσθενείας, ὧν καὶ σφόδρα ἀξιῶ πολλήν σε ποιεῖσθαι λόγον, ἰατροῖς τε διαλεγόμενον, καὶ τὰ παρὰ σαυτοῦ συνεισφέροντα· ὡς τῶν γε θλίψεων τῶν ἐπαγομένων σοι, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπον, αὐτόν τε χαίρειν ἀξιῶ, καὶ ἐγὼ δέ σοι συνήδομαι. οἶδα γὰρ ὅσος ἐκ τούτου τίκτεταί σοι τῆς ὑπομονῆς ὁ καρπός. μηδείς οὖν σε θορυβείτω, μηδὲ ταραττέτω τῶν παρεμπιπτόντων. ἓν γὰρ χαλεπόν, ἁμαρτία μόνον· ὡς τά γε ἄλλα πάντα ἀγρυπνοῦντί σοι καὶ νήφοντι καὶ κερδῶν ὑπόθεσις ἔσται μεγίστη, καὶ τὰ ἀπόρρητα ἐκεῖνα ἀγαθὰ τὰ ἐν οὐρανοῖς μετὰ πολλῆς οἴσει σοι τῆς δαψιλείας. τοιαύτην τοίνυν καθ' ἑκάστην ἡμέραν πραγματευόμενος πραγματείαν, χαῖρε καὶ εὐφραίνου καὶ συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν μὴ κατόκνει. ἡμεῖς μὲν γάρ σε βουλόμεθα καὶ μεθ' ἡμῶν εἶναι· ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ θέρους ὁμοίως ἐστὶν ἐπαχθής. ἐδείσαμεν εἰς ἀέρων σε δυσκρασίαν ἐμβαλεῖν, μάλιστα διὰ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάθος. ἔργον τοίνυν ποιησάμενος, τὸ πολλὴν τούτοις προσάγειν τὴν ἐπιμέλειαν, καὶ περὶ τούτου ἡνίκα ἂν συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλῃς, δήλου, εἴ τι κἂν μικρὸν ἄμεινόν σοι διατεθεῖεν· ἵνα καὶ ἐκ τοσούτου καθήμενοι διαστήματος, πολλὴν καὶ ἐντεῦθεν καρπωσώμεθα τὴν εὐφροσύνην.

Ρωμ. ε. γ.
Κολασ. α. κδ.

ρμβ. ΘΕΟΔΟΤΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Εἰ μὲν οἷόν τε ἦν καὶ ἐλθεῖν καὶ περιπτύξασθαί σου τὴν εὐλάβειαν καὶ ἐντρυφῆσαί σου τῇ ἀγάπῃ διὰ τῆς παρουσίας αὐτῆς, μετὰ πολλῆς ἂν τοῦτο ἐποιησάμεθα τῆς σπουδῆς καὶ τοῦ τάχους. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο οὐκ ἐφ' ἡμῖν κεῖται νῦν, διὰ τῶν γραμμάτων τοῦτο αὐτὸ πληροῦμεν. κἂν γὰρ πρὸς αὐτὰς τὰς ἐσχατιὰς τῆς οἰκουμένης ἀπενεχθῶμεν, ἐπιλαθέσθαι σου τῆς ἀγάπης οὐ δυνάμεθα τῆς γνησίας καὶ θερμῆς καὶ εἰλικρινοῦς καὶ ἀδόλου, τῆς τε ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, ἣν τε ἐπεδείξω νῦν. οὐδὲ γὰρ ἔλαθεν ἡμᾶς ὅσα καὶ εἰπεῖν καὶ ποιῆσαι ὑπὲρ ἡμῶν ἐσπούδασας, δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ θεοφιλέστατε. εἰ δὲ μηδὲν γέγονε πλέον, ἀλλὰ τὸν Θεὸν ὀφειλέτην ἔχεις τῆς σπουδῆς καὶ τῆς προθυμίας, καὶ τὸν μισθὸν ἀπηρτισμένον, καὶ ἡμεῖς οὐ παυόμεθα χάριν εἰδότες σου τῇ ὁσιότητι, καὶ πρὸς ἅπαντας ἀνακηρύττοντές σου τὴν εὐλάβειαν, καὶ παρακαλοῦντες τὴν αὐτὴν ἀγάπην διαπαντὸς ἀκμάζουσαν διατηρεῖν. οὐ γὰρ τὴν τυχοῦσαν καὶ ἐν ἐρημίᾳ καθήμενοι καρπούμεθα παράκλησιν, ὅταν τοσοῦτον ἐν καρδίᾳ θησαυρὸν καὶ πλοῦτον ἀποκείμενοι ἔχωμεν, τῆς ἐγρηγορυίας καὶ γενναίας σου ψυχῆς τὴν ἀγάπην.

ριϛ. ΘΕΟΔΟΥΛΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Εἰ καὶ χαλεπὸς ὁ χειμὼν καὶ πρὸς ὕψος ἐγήγερται μέγα, καὶ οἱ βουλόμενοι λυμαίνεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς εἰς Γοτθίαν πολλὴν ποιοῦνται σπουδὴν, ″πανταχοῦ περιτρέχοντες, ἀλλ' ὑμεῖς μὴ διαλίπητε τὰ παρ' ἑαυτῶν εἰσφέροντες. κἂν γὰρ μηδὲν ἀνύσητε πλέον, ὅπερ οὐχ ἡγοῦμαι, ἀλλ' ὅμως τῆς γνώμης καὶ τῆς προθέσεως ἀπηρτισμένοι ἔχετε παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ τὸν μισθόν. μὴ τοίνυν κάμῃς, ἀγαπητὲ, σπουδάζων, μεριμνῶν, φροντίζων καὶ διὰ σαυτοῦ καὶ δι' ἑτέρων, ὧν ἂν οἷόν τε ᾖ, ὥστε μὴ γενέσθαι ταραχὰς αὐτόθι καὶ θορύβους. πρὸ δὲ πάντων εὔχεσθε, καὶ μὴ διαλίπητε ἐκτενῶς δεόμενοι τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης σπουδῆς, ἵνα λύσῃ τὰ κατέχοντα νῦν κακὰ, καὶ πολλὴν παράσχῃ καὶ ″βαθεῖαν″ ταῖς ἐκκλησίαις εἰρήνην. τέως μέντοι, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν ἐπέσταλκα, πάντα ποιήσατε, ὥστε ἀναβολήν τινα γενέσθαι τῷ πράγματι. καὶ γράφε ἡμῖν συνεχῶς, ἕως ἂν ᾖς αὐτόθι.

ριζ. ΘΕΟΔΩΡΑ.

Ἀνηλώθημεν, ἐδαπανήθημεν, μυρίους ἀπεθάνομεν θανάτους. καὶ ταῦτα ἴσασιν ἀκριβέστερον ἀπαγγεῖλαι οἱ τὰ γράμματα ἐγχειρίζοντες, καὶ ταῦτα βραχεῖαν ἡμῖν ῥοπὴν συγγενόμενοι· πρὸς οὓς οὐδὲ διαλεχθῆναί τι ἠδυνήθην ὑπὸ τῶν συνεχῶν πυρετῶν καταβεβλημένος, οὓς ἔχων καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἐν ἡμέρᾳ ὁδοιπορεῖν ἠναγκαζόμην, καὶ θάλπει πολιορκούμενος, καὶ ὑπὸ ἀγρυπνίας διαφθειρόμενος, καὶ ὑπὸ τῆς τῶν ἐπιτηδείων ἐρημίας ἀπολλύμενος καὶ τῆς τῶν προστησομένων ἀπορίας. καὶ γὰρ τῶν τὰ μέταλλα ἐργαζομένων καὶ τὰ δεσμωτήρια οἰκούντων χαλεπώτερα καὶ πεπόνθαμεν, καὶ πάσχομεν. ὀψὲ δέ ποτε καὶ μόλις ἐπέτυχον τῆς Καισαρείας, ὡς ἀπὸ χειμῶνος εἰς γαλήνην καὶ εἰς λιμένα ἐλθών. ἀλλ' οὐδὲ ὁ λιμὴν οὗτος ἴσχυσεν ἀνακτήσασθαι τὰ ἀπὸ τοῦ κλυδωνίου κακά. οὕτω καθάπαξ ἡμᾶς ὁ ἔμπροσθεν χρόνος κατειργάσατο. ἀλλ' ὅμως ἐλθὼν εἰς τὴν Καισάρειαν μικρὸν ἀνέψυξα, ὅτι ὕδατος ἔπιον καθαροῦ, ὅτι ἄρτου οὐκ ὀδωδότος, οὐδὲ κατεσκληκότος μετέλαβον, ὅτι οὐκ ἔτι ἐν τοῖς κλάσμασι τῶν πίθων ἐλουόμην, ἀλλ' εὗρον βαλανεῖον οἷόν δήποτε, ὅτι συγκεχώρημαί πως τῇ κλίνῃ προσηλῶσθαι. εἶχον καὶ πλείονα τούτων εἰπεῖν, ἀλλ' ἵνα μὴ συγχέω σου τὴν″ διάθεσιν, μέχρι τούτων ἵστημι τὸν λόγον, ἐκεῖνο προσθεὶς, ὅτι μὴ παύσῃ ὀνειδίζουσα τοῖς ἀγαπῶσιν ἡμᾶς, ὅτι τοσούτους ἔχοντες ἐραστὰς καὶ τοσαύτην δύναμιν περιβεβλημένοι οὐκ ἐτύχομεν οὗ τυγχάνουσιν οἱ κατάδικοι, ὥστε εἰς ἡμερώτερον καὶ ἐγγύτερον τὸν κατοικισθῆναι τόπον· ἀλλὰ καὶ τοῦ σώματος ἡμῖν″ ἀπαγορεύοντος, καὶ τοῦ φόβου τῶν Ἰσαύρων πάντα πολιορκοῦντος, τῆς μικρᾶς ταύτης καὶ εὐτελοῦς οὐκ ἐπετύχομεν χάριτος. δόξα τῷ Θεῷ καὶ διὰ τοῦτο. οὐ παυόμεθα γὰρ αὐτὸν ἐπὶ πᾶσι δοξάζοντες. εἴη τὸ ὄνομα

αὐτοῦ

αὐτὸν εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας. πολὺ δὲ ἐξεπλάγην καὶ τὸ σοί, ὅτι τὴν ἀρτίως ἐπιστολὴν ἢ καὶ πέμπτην ἐπεσταλκὼς τῇ διαθέσει σου καὶ τῇ κοσμιότητι, μίαν ἐδεξάμην μόνην· καίτοι τοῦτο δυσχερείας οὐκ ἦν, τὸ ἐπιστέλλειν συνεχέστερον. καὶ ταῦτα οὐκ ἐγκαλῶν σοι λέγω (τὰ γὰρ τῆς ἀγάπης οὐκ ἔστιν ἀνάγκης, ἀλλὰ προαιρέσεως) ἀλλὰ σφόδρα ἀλγῶν, ὅτι ἀθρόον ἐξέβαλες ἡμᾶς τῆς διανοίας τῆς σῆς, ἐν οὕτω χρόνῳ μακρῷ μίαν ἡμῖν στείλασα ἐπιστολήν. εἰ τοίνυν μηδὲν φορτικὸν μηδὲ ἐπαχθὲς αἰτοῦμεν, τοῦτο ἡμῖν πρᾶξαι, οὗ κυρία εἶ, καὶ ὃ ἐπὶ σοὶ κεῖται. τῶν γὰρ ἄλλων ἕνεκεν οὐκ ἐνοχλοῦμεν, ἵνα μὴ πρός τι μηδὲν λύπῃ, καὶ φορτικοί τινες δόξωμεν καὶ ἐπαχθεῖς εἶναι σοι.

ριε. ΘΕΟΔΩΡΑ.

Γράφομεν ὀλιγάκις τῇ κοσμιότητί σου, διὰ τὸ μὴ ῥᾳδίως ἐπιτυγχάνειν τῶν κομιζόντων τὰ γράμματα· μεμνήμεθα δέ σου οὐκ ὀλιγάκις, ἀλλὰ καὶ διηνεκῶς. τὸ μὲν γὰρ ἐφ' ἡμῖν κεῖται, τὸ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν· ἀλλὰ τοῦ μὲν μεμνῆσθαι διηνεκῶς αὐτοὶ κύριοι, τοῦ δὲ κομίζειν τὰς ἐπιστολὰς οὐκ ἔτι. διὰ τοῦτο τὸ μὲν ἀεὶ γίνεται, τὸ δὲ, ἡνίκα ἂν ἐξῇ. τὰς μὲν οὖν ἄλλας ἐπιστολὰς προσφώνησιν ἐχούσας ἐπέμπομεν, ταύτην δὲ καὶ χάριτος αἴτησιν. τίς δὲ ἡ χάρις; σοὶ τῇ παρεχούσῃ μᾶλλον ἢ τῷ δεχομένῳ τὸ κέρδος φέρουσα, καὶ παρὰ τοῦ λαμβάνοντος τῷ διδόντι ὠφελοῦσα. καὶ γὰρ ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὅτι δὴ Εὐστάθιος τῶν προσκεκρουκότων ἐστὶ τῇ τιμιότητί σου, καὶ τῆς οἰκίας τῆς σῆς ἐξέπεσε, καὶ ἀπὸ ὄψεως γέγονεν. ὅπως μὲν οὖν ἔχει τοῦ πράγματος ἡ φύσις, καὶ τίνος ἕνεκεν τοσαύτην ὑπέμεινεν ὀργὴν, εἰπεῖν οὐκ ἔχω (ἐκεῖνο γὰρ ἔγνων μόνον) ἃ δὲ χρή σε παρ' ἡμῶν ἀποδέξασθαι τῶν σφόδρα σου τῆς σωτηρίας ἀντεχομένων, ἐστὶ ταῦτα. οἶσθα ὡς οὐδὲν ὁ παρὼν βίος, ἀλλὰ ἄνθη μιμεῖται ἠρινὰ, καὶ σκιὰς ἀδρανεῖς, καὶ ὀνειράτων ἐστὶν ἀπάτη· τὰ δὲ ἀληθῆ πράγματα καὶ πεπηγότα καὶ ἀμετακίνητα, τὰ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν ἡμᾶς διαδεξόμενά ἐστι. ταῦτα καὶ παρ' ἡμῶν πολλάκις ἠκούσας, καὶ οἴκοθεν φιλοσοφοῦσα διατελεῖς. διόπερ οὐδὲ μακρὰν ποιοῦμαι τὴν ἐπιστολὴν, ἀλλ' ἐκεῖνό φημι· εἰ μὲν ἀδίκως τινὲς ἐπηρεάσαντες ἐξέβαλον, αἰδουμένη τοῦ δικαίου τὴν φύσιν, διόρθωσον τὸ γεγενημένον· εἰ δὲ δικαίως, οὕτω τῆς φιλανθρωπίας τιμῶσα νόμους, τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο πάλιν ποίησον, ἔνθα καὶ αὐτὴ τὸ πλέον καρπώσῃ μᾶλλον, ἢ ἐκεῖνος. ὥσπερ γὰρ ὁ τὸν ὁμόδουλον ἀπαιτῶν τὰ ἑκατὸν δηνάρια οὐκ ἐκεῖνον τοσοῦτον ἔβλαψεν, ὅσον ἑαυτῷ καιρίαν ἔδωκε τὴν πληγὴν, διὰ τῆς πρὸς τὸν σύνδουλον ἀκριβολογίας μυρίων ταλάντων συγχώρησιν ἀνατρέψας· οὕτως ὁ παρατρέχων τὰ τοῦ πλησίον ἁμαρτήματα, ἡμερωτέρας ἑαυτῷ ποιεῖ τὰς ἐν τῷ μέλλοντι εὐθύνας· καὶ ὅσῳ ἂν μείζονα τὰ ἁμαρτήματα ἀφῇ, τοσούτῳ καὶ αὐτὸς πλείονος τεύξεται τῆς συγχωρήσεως. οὐ ταύτῃ δὲ μόνον ἐστὶ τὸ διάφορον, ἀλλὰ καὶ τῷ δουλικὴν διδόντα χάριν, δεσποτικὴν λαμβάνειν δωρεάν. μὴ τοίνυν μοι λέγε, ὅτι τὸ καὶ τὸ αὐτῷ πεπλημμέληται. ὅσῳ γὰρ ἂν δείξῃς χαλεπώτερα τὰ γεγενημένα, τοσούτῳ τῆς συγχωρήσεως ἀναγκαιοτέραν ἀποφαίνεις τὴν πρόφασιν· ἐπειδήπερ πολλῷ πλείονα φιλανθρωπίας ἐν τῷ μέλλοντι προσαποθήσεις σαυτῇ τὴν ὑπόθεσιν. λῦσον τοίνυν τὴν ὀργὴν, κἂν δικαία ᾖ· δάμασον τὸν λογισμὸν, φιλοσόφως τὸν θυμὸν ἀνενέγκας· τοῦτο θυσίαν τῷ Θεῷ χάρισαι καὶ ἡμῖν ἀγαπῶσί σε, καὶ δεῖξον πῶς καὶ ἀπὸ βραχείας ἐπιστολῆς τοσαύτην ἔχομεν δύναμιν. χάρισαι καὶ σαυτῇ τὰ μεγάλα ταῦτα, ἅπερ εἶπον ἐγώ, τὸ ἀτάραχον, τὸ ἐξορίσαι τῆς ψυχῆς τὸν ἐντεῦθεν θόρυβον, τὸ μετὰ πολλῆς παρρησίας καὶ ἐντεῦθεν αἰτεῖν παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ τὴν εἰς τὴν βασιλείαν εἴσοδον. καὶ γὰρ μέγα καθάρσιον μεγάλων ἁμαρτημάτων, ἡ εἰς τὸν πλησίον φιλοφροσύνη. Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις, φησὶ, τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. Ματθ. ϛ. ιδ. ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογισαμένη, πέμψον ἡμῖν ἐπιστολὴν δηλοῦσαν ὅ, τι ἰσχύουσι τὰ γράμματα ἡμῶν. ὃ μὲν γὰρ ἡμέτερον ἦν, ἀπήρτισται, καὶ πεποιήκαμεν, ὑπὲρ ἐσμὲν κύριοι, παρεκαλέσαμεν, ἐδεήθημεν, χάριν ᾐτήσαμεν, συνεβουλεύσαμεν ἅπερ ἐχρῆν· πᾶσα δὲ ἡμῖν ἐστιν ὑπὲρ σοῦ λοιπὸν ἡ σπουδή. ἡμῖν μὲν γὰρ ὁ μισθὸς, ἄν τε γένηται τι πλέον, ἄν τε μὴ γένηται, τῆς παρακλήσεως ταύτης ἀποκείσεται (ἔστι γὰρ καὶ ῥημάτων λαβεῖν ἀμοιβὴν) ὁ δὲ κάματος ἡμῖν ἅπας, ὥστε διὰ τοῦ ἔργου καὶ τὴν σὴν κερδᾶναι κοσμιότητα, καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων κατορθωμάτων τὰ μέλλοντα καὶ ἀθάνατα ἀγαθὰ μετὰ πολλῆς καρπώσασθαι τῆς εὐκολίας.

ριϛ. ΘΕΟΔΩΡΩ ΚΟΝΣΟΥΛΑΡΙΩ ΣΥΡΙΑΣ.

Αὐτὸς μὲν ἔφης σημεῖον ποιεῖσθαι μέγιστον τοῦ ἀμελεῖν ἡμᾶς τῶν σῶν, εἰ δευτέραν μετὰ τὴν προτέραν ἐπιστολὴν ἔλθοι πρὸς τὴν σὴν λαμπρότητα παρ' ἡμῶν. ἡμεῖς δὲ εἰ τῶν εἰς τοῦτο διακονησομένων ἡμῖν εὐποροῦμεν, νιφάδας ἂν ἐπέμψαμεν γραμμάτων πρὸς ἄνδρα οὕτω χρηστὸν καὶ ἐπιεικῆ καὶ σφοδρὸν ἡμῶν ἐραστὴν, καὶ μετὰ τοσαύτης ἐπιθυμίας δεχόμενον ἡμῶν τὰς ἐπιστολάς. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο οὐκ ἔνι, παρακαλοῦμέν σου τὴν λαμπρότητα μὴ τῷ τῶν ἐπιστολῶν ἀριθμῷ μετρεῖν ἡμῶν τὴν ἀγάπην, ἀλλὰ καὶ σιγώντων καὶ γραφόντων, ἥνπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶχες περὶ αὐτῆς ψῆφον, ταύτην ἀκίνητον διατηρεῖν, λογιζόμενον ὡς τὴν σιγὴν ἡμῖν μακροτέραν οὐχ ἡ τοῦ τρόπου ῥᾳθυμία, ἀλλ' ἡ τοῦ τόπου κατασκευάζει ἐρημία.

ριζ. ΘΕΟΔΩΡΩ.

Ἐθαύμασα πῶς παρ' ἑτέρων ἔμαθον τὴν ῥᾳθυμίαν Σελευκίου τοῦ πρεσβυτέρου. καὶ γὰρ ἐγνωρίσθη μοι ὅτι μόλις πέντε ὁμιλίας εἶπεν ἕως Ὀκτωβρίου μηνὸς, καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ Θεόφιλος ὁ πρεσβύτερος, ὁ μὲν ὄκνῳ, ὁ δὲ δειλίᾳ οὐ παραβάλλουσι τῇ συνάξει. ἀλλὰ Θεοφίλῳ μὲν σφοδρότερον ἐπέστειλα καθαψάμενος αὐτοῦ· Σελευκίου δὲ ἕνεκεν τῇ σῇ ἐπιστέλλω τιμιότητι, ἐπειδὴ οἶδα πῶς αὐτοῦ σφοδρὸς ἐραστὴς εἶ, καὶ σφόδρα χαίρω καὶ εὐφραίνομαι ἐπὶ τούτῳ. καὶ ἀλγῶ πρὸς τὴν σὴν τιμιότητα, ὅτι μοι οὐκ ἐποίησας τοῦτο δῆλον, δέον καὶ διορθῶσαι· αὐτὸς δὲ οὐδέτερον τούτων ἐποίησας. νῦν γοῦν παρακαλῶ, καὶ σαυτῷ καὶ ἡμῖν χαριζόμενος τὰ μέγιστα, διέγειρον αὐτὸν σφοδρότερον, καὶ μὴ ἔα αὐτὸν καθεύδειν, μηδὲ ἀργεῖν. εἰ γὰρ μὴ νῦν ἐν τῷ χειμῶνι τῶν πραγμάτων τούτων καὶ τῇ ζάλῃ τὴν προσήκουσαν ἐπιδείξαιτο ἀνδρείαν, πότε αὐτοῦ δεηθησόμεθα οὕτως, ὅταν γαλήνη γένηται καὶ εἰρήνη; παρακαλῶ τοίνυν, τὰ σαυτῷ πρέποντα ποιῶν, καὶ αὐτὸν καὶ πολλοὺς διεγεῖραι εἰς τὴν σπουδὴν καὶ τὴν ἀντίληψιν τοῦ χειμαζομένου λαοῦ, ὃ καὶ πρὸ τῶν ἡμετέρων γραμμάτων εὖ οἶδ' ὅτι οἴκοθεν [καὶ] παρὰ σαυτοῦ ποιεῖς.

ριη. ΘΕΟΔΩΡΩ "ΙΑΤΡΩ.

Αὐτὸς μὲν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων ἀσχολίαν καταφεύγεις, καὶ ἀπολογίαν ἐντεῦθεν ὑφαίνεις τοῦ μὴ παραγενέσθαι· ἐγὼ δὲ οὐδὲν οἶμαι δεῖν τούτων σε δεῖσθαι τῶν λόγων. καὶ γὰρ παραγένοιας, καὶ τῶν ἀφικομένων πρὸς ἡμᾶς οὐδὲν ἔλαττον ἔχεις κατὰ τὸν τῆς ἀγάπης λόγον. ἀπὸ γὰρ τῆς γνώμης σε ἀνακηρύττοντες ὁμοίως ἐκείνοις, εἰς τοὺς πρώτους σε τῶν φίλων ἐγγράφομεν, καὶ σοὶ χάριτας ἴσμεν, ὅτι ὀλίγα συγγινόμενος ἡμῖν, τάχα δὲ οὐδὲ ὀλίγα, τῶν πολλῶν ἡμῖν συντραφέντων χρόνον οὐκ ἐλάττονα περὶ ἡμᾶς ἐπιδείκνυσαι ἔρωτα.

ται. διὸ ταῦτά σοι χάριτας ἴσμεν πολλάς, καί σε παρακαλοῦμεν συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν. ἐπιθυμοῦμεν γὰρ αὐτὸν προσιόντα σε θεάσασθαι. ἀλλ' ἵνα μὴ πολλοὺς ἀδικήσωμεν τῶν καὶ τῶν χειρῶν τῶν σῶν, καὶ τῆς γλώττης δεομένους τῆς σῆς, καὶ τοσοῦτον αὐτοῖς παρεχώσωμεν λυπηρά, οὐ τολμῶμεν ἐνταῦθά σε ἑλκύσαι· ἀλλ', ἕως ἂν ἐξῇ, παρακαλοῦμεν συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελίζεσθαι. οὕτω γὰρ καὶ πόῤῥωθεν ὄντες πολλὴν καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν, ἂν τοιαύτας δεχώμεθα παρὰ τῆς σῆς ἐμμελείας ἐπιστολάς.

ρθ. ΘΕΟΦΙΛΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

ΟΥκοῦν ἐπειδή σοι τὴν θύραν ἀνέῳξα τοῦ γράφειν, δεῖξον ὡς οὐχ ὁ ὄκνος ἐποίει τὴν προτέραν σιγήν, ἀλλὰ τὸ παρ' ἡμῶν ἀναμένειν λαβεῖν τοῦ γράφειν τὴν παῤῥησίαν· καὶ πέμπε νιφάδας ἡμῖν γραμμάτων τὴν σὴν ἀπαγγελλόντων ἡμῖν εὐδοκίμησιν. οἶσθα γὰρ ὅπως αὐτῆς ἀντεχόμεθα. μηδὲ ἀφῇς τῆς ἀθυμίας τὴν τυραννίδα εἰς σιγήν σε ἐμβαλεῖν, ἀλλὰ πάσης ἀράχνης αὐτὴν εὐκολώτερον διασπάσας φαίνου λαμπρὸς ἐπὶ τῆς παρατάξεως, τῇ πολλῇ παῤῥησίᾳ καὶ ἐλευθερίᾳ συγχέων τοὺς ἐναντίους. νῦν γὰρ ἐστὶ καιρὸς εὐδοκιμήσεως καὶ ἐμπορίας πολλῆς. οὐδὲ γὰρ ἔμπορος ἐν λιμένι καθήμενος τὰ φορτία συνάγειν δύναιτ' ἄν, ἀλλὰ μακρὰ διαπερῶν πελάγη, καὶ κυμάτων καταπολεμῶν, καὶ λιμῷ καὶ θηρίοις τοῖς ἐν πελάγει πυκτεύων, καὶ πολλὰς ἑτέρας ὑπομένων δυσκολίας. ταῦτ' οὖν καὶ αὐτὸς λογισάμενος, ὡς ὁ τῶν δεινῶν καιρὸς οὗτος τῆς ἐμπορίας ἐστὶ καιρὸς καὶ πολλῆς εὐδοκιμήσεως καὶ μισθῶν ἀφάτων, διανάστησόν σου τὸ πτερὸν τῆς διανοίας, καὶ τὴν κόνιν τῆς ἀθυμίας ἀποτιναξάμενος μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας πᾶσαν περίτρεχε τὴν φάλαγγα, συγκροτῶν, ἀλείφων, ἀπλύτας διεγείρων, νευρῶν, σπουδαιοτέρους ποιῶν· καὶ ταῦτα ἡμῖν δήλου διὰ γραμμάτων τῶν σῶν, μηδὲν ὑφορώμενος, εἰ κατορθώματα μέλλεις αὐτὸς ἀπαγγέλλειν τὰ σά· ἀλλ' ὡς ἐπίταγμα ἡμέτερον λύων, χαρίζου ταύτην ἡμῖν τὴν εὐφροσύνην, ἵνα καὶ πόῤῥωθεν ὄντες πολλὴν καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν ταῦτα ἀκούοντες παρὰ τῆς σῆς εὐλαβείας, ἅπερ ἐπιθυμοῦμεν μανθάνειν.

ρκ. ΘΕΟΦΙΛΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

ΚΑὶ τοῦτο τῆς σῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τῆς εὐγενοῦς σου γνώμης, τὸ μηδενὸς ἀπολελαυκότα παρὰ τούτων, οἷς σε παρακατεθέμεθα, τὸ πολὺ ἀπειληφέναι νομίζειν ἀπὸ τῆς ἡμετέρας προθυμίας. ἀλλ' ἡμεῖς οὐκ ἀρκεσθησόμεθα τούτῳ· ἀλλὰ καὶ τῷ κυρίῳ μου Θεοδώρῳ τῷ ἐπαρχικῷ τῷ ἀγαγόντι ἡμᾶς εἰς τὴν Κουκουσὸν πολλὰ ταύτης ἕνεκεν διελέχθημεν τῆς ὑποθέσεως, καὶ πολλοῖς ἐπιστέλλοντες καὶ ταῦτα ἐπεστάλκαμεν. ἄν τε οὖν γένηταί τι ἀπὸ τῶν γραμμάτων πλέον τῶν ἡμετέρων, ἄν τε γράμματα μείνῃ μόνον τὰ γράμματα, μηδὲν ἀνύσαντα παρὰ τοῖς ὑποδεχομένοις αὐτά, διὰ τάχους ἡμῖν δηλῶσαι σπούδασον. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ μάλιστα τὴν ἀγάπην σου θαυμάζομεν, ὅτι τοῦ θαῤῥεῖν ἡμῖν τοῦτο μέγιστον ποιούμεθα σημεῖον, τὸ καὶ περὶ τούτων ἡμῖν διαλέγεσθαι. δήλωσον τοίνυν ἡμῖν, ἄν τε γένηταί τι πλέον, ἄν τε μηδέν, ἵν' ἂν μὲν τὸ πρότερον ᾖ, χάριτας ὁμολογήσωμεν τοῖς τὴν ἑαυτῶν ὠφεληκόσι ψυχήν (ἑαυτοῖς γὰρ μᾶλλον ἢ σοὶ χαριοῦνται τοῦτο ποιοῦντες) ἂν δὲ τὸ δεύτερον, ἑτέραν τινὰ ὁδὸν σύντομον καὶ εὐκολωτέραν ἐπινοήσωμεν, δι' ἧς πάντως πάσης ἀπολαύσῃ παραμυθίας, ὡς ἐν μηδεμιᾷ εἶναι στενοχωρίᾳ. ἡμῖν γὰρ αὐτοῖς τὰ μέγιστα χαριούμεθα, τῆς εὐγενοῦς σου καὶ ἐλευθέρας οὕτω φροντίζοντες ψυχῆς, καὶ γράφε συνεχῶς τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς καὶ τῆς εὐδοκιμήσεως εὐαγγελιζόμενος.

ρκα. ΘΕΟ.

ρμα. ΘΕΟΦΙΛΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Σφόδρα ἤλγησα ἀκούσας, ὅτι καὶ σὺ καὶ Σαλλούστιος ὁ πρεσβύτερος οὐ συνεχῶς παρὰ τὴν σύναξιν παραβάλλετε· καὶ οὐχ ὡς ἔτυχέ με τοῦτο ἐλύπησε. παρακαλῶ τοίνυν, εἰ μὲν ψευδὲς τοῦτο, δηλῶσαί μοι σπουδάσατε, ὅτι μάτην ἐσυκοφαντήθητε· εἰ δὲ ἀληθὲς, διορθώσασθαι τὴν τοιαύτην ῥᾳθυμίαν. ὥσπερ γὰρ μέγιστος ὑμῖν ἐστιν ὁ μισθὸς, μάλιστα ἐν τῷ παρόντι καιρῷ, τὴν προσήκουσαν ἀνδρείαν ἐπιδεικνυμένοις, οὕτως οὐ τὸ τυχὸν ἔσται κρίμα ὀκνοῦσι καὶ ἀναδυομένοις καὶ τὰ παρ' ἑαυτῶν οὐκ εἰσφέρουσιν. ἴστε γὰρ τί πέπονθεν ὁ τὸ τάλαντον καταχώσας τὸ ἓν, ὃς οὐδὲν ἕτερον ἐγκαλούμενος, διὰ τοῦτο μόνον ἐκολάζετο καὶ ἀπαραίτητον ἐδίδου δίκην. σπουδάσατε οὖν διὰ τάχους ἐλευθερῶσαί με τῆς φροντίδος. ὥσπερ γὰρ πολλήν μοι φέρει παράκλησιν καὶ παραμυθίαν, ἐπειδὰν ἀκούσω ὅτι μετὰ προθυμίας πάσης ἅπαντα τὸν χειμαζόμενον λαὸν συγκροτεῖτε· οὕτως ἐπειδὰν μάθω ὅτι τινὲς ῥᾳθυμοῦσιν, οὐχ ὡς ἔτυχεν ἀλγῶ ὑπὲρ αὐτῶν τῶν ῥᾳθυμούντων. πλὴν μὲν γὰρ καλλίστην ἀγέλην ἐκείνην ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις καθ' ἑκάστην συγκροτεῖ τὴν ἡμέραν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν ἔγνωτε· οἱ δὲ ῥᾳθυμίᾳ τὰ παρ' ἑαυτῶν ἐλλιμπάνοντες, οὐ μικρὸν ἑαυτοῖς διὰ τῆς ῥᾳθυμίας ταύτης συνάγουσι κρίμα.

Ματθ. κε.

ρμβ. ΙΝΝΟΚΕΝΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΡΩΜΗΣ. [ΤΩ ΔΕσπότῃ μου τῷ αἰδεσιμωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ Ἰννοκεντίῳ Ἰωάννης ἐν Κυρίῳ χαίρειν.]

Καὶ πρὸ τῶν γραμμάτων μὲν οἶμαι τῶν ἡμετέρων ἀκηκοέναι τὴν εὐλάβειαν ὑμῶν τὴν παρανομίαν τὴν ἐνταῦθα τολμηθεῖσαν. τὸ γὰρ μέγεθος τῶν δεινῶν οὐδὲν μέρος σχεδὸν τῆς οἰκουμένης ἀφῆκεν ἀνήκοον εἶναι τῆς χαλεπῆς ταύτης τραγῳδίας. καὶ γὰρ εἰς αὐτὰς τῆς γῆς τὰς ἐσχατιὰς φέρουσα ἡ φήμη τὰ γενόμενα, πολὺν πανταχοῦ θρῆνον καὶ ὀλοφυρμὸν εἰργάσατο. ἀλλ' ἐπειδὴ οὐ θρηνεῖν δεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ διορθοῦν, καὶ σκοπεῖν ὅπως ἂν ὁ χαλεπώτατος οὗτος τῆς ἐκκλησίας σταίη χειμὼν, ἀναγκαῖον εἶναι ἐνομίσαμεν τοὺς κυρίους μου τοὺς τιμιωτάτους καὶ εὐλαβεστάτους ἐπισκόπους, Δημήτριον, Πανσόφιον, Πάππον, καὶ Εὐγένιον πεῖσαι τάς τε ἑαυτῶν ἀφεῖναι, καὶ πελάγεσι κατατολμῆσαι τοσούτοις, καὶ μακρὰν ἀποδημίαν στείλασθαι, καὶ πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀναδραμεῖν ἀγάπην, καὶ πάντα σαφῶς ἀναδιδάξαντας τὴν ταχίστην παρασκευάσαι γενέσθαι τὴν διόρθωσιν· οἷς καὶ τοὺς τιμιωτάτους ἀγαπητοὺς τοὺς διακόνους Παῦλον καὶ Κυριακὸν συνεπέμψαμεν· καὶ αὐτοὶ δὲ ὡς ἐν εἴδει ἐπιστολῆς, ἐν βραχεῖ διδάξομεν ὑμῶν τὴν ἀγάπην τὰ γεγενημένα. ὁ γὰρ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὴν προεδρίαν ἐγχειρισθεὶς Θεόφιλος, ἐντυχόντων τινῶν τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ κατ' αὐτοῦ, κελευσθεὶς ἀφικέσθαι μόνος, συναγαγὼν μεθ' ἑαυτοῦ πλῆθος Αἰγυπτίων ἐπισκόπων οὐκ ὀλίγων, παραγίνεται, καθάπερ ἐκ προοιμίων δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι εἰς πόλεμον καὶ παράταξιν ἀφῖκται. εἶτα τῆς μεγάλης καὶ θεοφιλοῦς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιβὰς, οὐκ εἰς ἐκκλησίαν εἰσῆλθε κατὰ τὸ εἰωθὸς καὶ τὸν ἄνωθεν κρατήσαντα θεσμὸν, οὐχ ἡμῖν συνεγένετο, οὐ λόγου μετέδωκεν, οὐκ εὐχῆς, οὐ κοινωνίας, ἀλλ' ἀποβὰς τοῦ πλοίου, καὶ τὰ πρόθυρα τῆς ἐκκλησίας παραδραμὼν, ἔξω που τῆς πόλεως ἀπελθὼν ηὐλίζετο, καὶ πολλὰ παρακαλεσάντων ἡμῶν καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν παραγενομένους παρ' ἡμῖν καταλῦσαι (καὶ γὰρ ἅπαντα ηὐτρέπιστο, καὶ κατηγορία, καὶ ὅσα εἰκὸς ἦν) οὔτε ἐκεῖνοι, οὔτε ἄλλος ἠνέσχετο. Ταῦτα ὁρῶντες ἡμεῖς, ἐν ἀπορίᾳ ἦμεν πολλῇ, μηδὲ τὴν αἰτίαν δυνάμενοι τῆς ἀδίκου ταύτης ἀπεχθείας εὑρεῖν. ἀλλ' ὅμως τὰ παρ' ἑαυτῶν ἐπληροῦμεν, ὃ πρέπον ἡμῖν αὐτοῖς ποιοῦντες, καὶ συνεχῶς αὐτὸν παρακαλοῦντες συγγενέσθαι τε ἡμῖν, καὶ εἰπεῖν τίνος ἕνεκεν τοσοῦτον ἐκ προοιμίων ἀνερρίπισε πόλεμον, καὶ τηλικαύτην διεσκέδασε πόλιν. ὡς δὲ οὐδὲ αὐτὸς ἠβούλετο λέγειν τὴν αἰτίαν, οἵ τε κατηγοροῦντες αὐτοῦ ἐπέκειντο, καλέσας ἡμᾶς ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς ἐκέλευσε Πέραν, ἔνθα διέτριβεν, ἀπιέναι, καὶ τὴν κατ' αὐτοῦ ἀκούειν ὑπόθεσιν. καὶ γὰρ καὶ ἐφόδους καὶ σφαγὰς καὶ ἕτερα ἐνεκάλουν μυρία. ἀλλ' ἡμεῖς καὶ τοὺς νόμους τῶν πατέρων εἰδότες, καὶ τὸν ἄνδρα αἰδούμενοι καὶ τιμῶντες, καὶ αὐτοῦ δὲ τὰ γράμματα ἔχοντες τὰ δηλοῦντα μὴ δεῖν ὑπερορίους ἕλκεσθαι τὰς δίκας, ἀλλ' ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τὰ τῶν ἐπαρχιῶν γυμνάζεσθαι, οὐ κατεδεξάμεθα δικάσαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς παρῃτησάμεθα τῆς σφοδρότητος. ὁ δὲ ὥσπερ τοῖς προτέροις ἐπαγωνιζόμενος, τὸν ἀρχιδιάκονον καλέσας τὸν ἐμόν, ἐξ αὐθεντίας πολλῆς, ὥσπερ ἤδη χηρευούσης τῆς ἐκκλησίας καὶ οὐκ ἐχούσης ἐπίσκοπον, δι' ἐκείνου τὸν κλῆρον ἅπαντα πρὸς ἑαυτὸν μετέστησε. καὶ ἀνάστατοι αἱ ἐκκλησίαι ἐγίνοντο, ἀπαγομένων τῶν ἐν ἑκάστῃ κληρικῶν, καὶ παρασκευαζομένων λιβέλλους διδόναι καθ' ἡμῶν, καὶ πρὸς κατηγορίαν ἀλειφομένων. καὶ ταῦτα ποιήσας, ἔπεμπε καὶ ἐκάλει ἡμᾶς εἰς δικαστήριον, μηδέπω τὰς καθ' ἑαυτοῦ ἀποδυσάμενος αἰτίας, ὃ μάλιστα καὶ παρὰ κανόνας καὶ παρὰ πάντας τοὺς νόμους ἦν. ἀλλ' ἡμεῖς συνειδότες ὅτι οὐ πρὸς δικαστήριον ἀφικόμεθα (ἦ γὰρ ἂν μυριάκις παρεγενόμεθα) ἀλλὰ πρὸς ἐχθρὸν καὶ πολέμιον, καθάπερ τά τε ἔμπροσθεν γεγονότα, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα ἐδήλωσεν, ἀπεστάλκαμεν πρὸς αὐτὸν ἐπισκόπους, τὸν Πισινοῦντος Δημήτριον, τὸν Ἀπαμείας Εὐλύσιον, τὸν Ἀπαμείας Λουπικῖνον· πρεσβυτέρους δέ, Γερμανὸν καὶ Σευῆρον, μετὰ τῆς προσηκούσης ἡμῖν ἐπιεικείας ἀποκρινόμενοι καὶ λέγοντες μὴ παραιτεῖσθαι κρίσιν, ἀλλ' ἐχθρὸν πρόδηλον καὶ πολέμιον φανερόν. ὁ γὰρ μηδέπω λιβέλλους δεξάμενος, καὶ τοιαῦτα ἐκ προοιμίων ποιήσας, καὶ ἀπορρήξας ἑαυτὸν ἐκκλησίας, κοινωνίας, εὐχῆς, καὶ κατηγόρους ἀλείφων, καὶ κλῆρον μεθιστάς, καὶ ἐκκλησίαν ἐρημῶν, πῶς ἂν ἦν δίκαιος ἐπὶ τὸν τοῦ δικαστοῦ θρόνον ἀναβαίνειν οὐδαμόθεν αὐτῷ προσήκοντα; οὐδὲ γὰρ ἀκόλουθόν ἐστι τὸν ἐξ Αἰγύπτου τοῖς ἐν Θρᾴκῃ δικάζειν, καὶ τοῦτον ὑπεύθυνον αἰτίαις ὄντα καὶ ἐχθρὸν καὶ πολέμιον. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων αἰδεσθείς, ἀλλ' ἅπερ ἐβεβούλευτο πληρῶσαι ἐπειγόμενος, ἡμῶν δηλωσάντων, ὅτι ἕτοιμοί ἐσμεν καὶ ἑκατὸν καὶ χιλίων ἐπισκόπων παρόντων ἀποδύσασθαι τὰ ἐγκλήματα, καὶ δεῖξαι ὄντας καθαροὺς ἑαυτούς, ὥσπερ οὖν καὶ ἐσμέν, οὐκ ἠνέσχετο· ἀλλὰ ἀπόντων ἡμῶν, καὶ σύνοδον ἐπικαλουμένων, καὶ κρίσιν ἐπιζητούντων, καὶ οὐκ ἀκροάσεις φευγόντων, ἀλλ' ἀπέχθειαν φανεράν, [καὶ] κατηγόρους ἐδέχετο, καὶ τοὺς παρ' ἐμοῦ κωλυομένους ἀκοινωνήτους ἔλυε, καὶ παρ' αὐτῶν ἐκείνων οὐδέπω τὰ ἐγκλήματα ἀποδυσαμένων λιβέλλους ἐλάμβανε, καὶ ὑπομνήματα ἔπραττεν, ἅπερ ἅπαντα παρὰ θεσμὸν καὶ κανόνων ἀκολουθίαν ἦν (καὶ τί γὰρ δεῖ πολλὰ λέγειν;) οὐκ ἀπέστη πάντα ποιῶν καὶ πραγματευόμενος, ἕως ἡμᾶς μετὰ δυναστείας καὶ αὐθεντίας πάσης καὶ τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐξέβαλε. καὶ πρὸς ἑσπέραν βαθεῖαν τοῦ δήμου παντὸς ἡμῖν ἐπισυρομένου, ἑλκόμενος ὑπὸ τοῦ κουριώσου τῆς πόλεως ἐν μέσῃ τῇ πόλει καὶ πρὸς βίαν συρόμενος κατηγόμην καὶ εἰς πλοῖον ἐνεβαλλόμην καὶ διὰ νυκτὸς ἔπλεον, ἐπὶ σύνοδον καὶ δικαίαν ἀκρόασιν ἐπικαλούμενος. τίς ταῦτα ἀδακρυτί, κἂν λιθίνην ἔχῃ καρδίαν, ἀκούσειεν; ἀλλ' ἐπειδή, καθάπερ ἔφθην εἰπών, οὐ θρηνεῖν μόνον τὰ κακῶς γινόμενα, ἀλλὰ καὶ διορθοῦν δεῖ, παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην διαναστῆναι καὶ συναλγῆσαι καὶ πάντα ποιῆσαι, ὥστε στῆναι ταύτῃ τὰ κακά. οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα τὰ τῆς παρανομίας αὐτοῖς κατέλυσεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς προτέροις ἐπαπεδύετο. ἐπειδὴ γὰρ ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς ἐπιπηδήσαντας αὐτοὺς τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναισχύντως ἐξέβαλε, καὶ πολλοὶ τῶν παρόντων ἐπισκόπων ἰδόντες αὐτῶν τὴν παρανομίαν εἰς τὰς αὐτῶν ἀνεχώρησαν, τὴν ἔφοδον αὐτῶν ὥσπερ πυρετόν τινα πάντη ἐπινεμομένην φθάσαντες, ἡμεῖς μὲν πάλιν εἰς τὴν πόλιν ἐκαλούμεθα, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἧς ἀδίκως ἐξεβλήθημεν, ἐπισκόπων τε ἡμᾶς πλειόνων ἢ τριάκοντα εἰσαγόντων, καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως νοτάριον εἰς τοῦτο ἀποστείλαντος· ἐκεῖνος δὲ ἐδραπέτευσεν εὐθέως. τίνος ἕνεκεν καὶ διὰ τί; εἰσιόντος* παρεκαλοῦμεν τὸν θεοφιλέστατον βασιλέα σύνοδον συναγαγεῖν εἰς ἐκδικίαν τῶν γεγενημένων. Συνειδὼς τοίνυν ὁ Θεόφιλος ἅπερ ἔδρασε, καὶ τοὺς ἐλέγχους δεδοικώς, καὶ γραμμάτων βασιλικῶν πανταχοῦ διαπεμφθέντων πάντοθεν πάντας συναγόντων, λάθρα μέσων νυκτῶν εἰς ἀκάτιον ἑαυτὸν ἐμβαλών, οὕτως ἀπέδρα, τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ πάντας ἐπαγόμενος. ἀλλ' ἡμεῖς οὐδὲ οὕτως ἔστημεν, διὰ τὸ τῷ συνειδότι θαῤῥεῖν τῷ ἡμετέρῳ, τὰ αὐτὰ πάλιν παρακαλοῦντες τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα· ὃς καὶ πρεπόντως αὐτῷ ποιῶν τῇ εὐσεβείᾳ, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν πάλιν, καλῶν αὐτὸν ἐξ Αἰγύπτου καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πάντας, ὥστε δοῦναι λόγον τῶν γεγενημένων, καὶ μὴ τὰ ἀδίκως οὕτως ἐκ μιᾶς μοίρας καὶ ἀπόντων ἡμῶν τολμηθέντα καὶ παρὰ τοσούτους κανόνας νομίζειν ἀρκεῖν εἰς ἀπολογίαν ἑαυτῷ. ὁ δὲ οὐδὲ τῶν βασιλικῶν ἠνέσχετο γραμμάτων, ἀλλ' ἔμενεν οἴκοι, προβαλλόμενος στάσιν τοῦ δήμου, καὶ σπουδὴν ἄκαιρόν τινων δῆθεν ἀντεχομένων αὐτοῦ· καίτοι πρὸ τῶν γραμμάτων τῶν βασιλικῶν αὐτὸς οὗτος ὁ δῆμος μυρίαις αὐτὸν ἦν πλύνας λοιδορίαις. ἀλλ' οὐ ταῦτα περιεργαζόμεθα νῦν, ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖξαι βουλόμενοι, ὅτι κακουργῶν ἀπελήφθη, ταῦτα εἰρήκαμεν. πλὴν οὐδὲ μετὰ ταῦτα ἡμεῖς ἡσυχάσαμεν· ἀλλ' ἐπικείμεθα ἀξιοῦντες δικαστήριον γενέσθαι κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν. ἕτοιμοι γάρ ἐσμεν ἐλεγχόμενοι δεῖξαι ἑαυτούς τε ἀνευθύνους ὄντας, ἐκείνους δὲ τὰ ἔσχατα παρανομήσαντας. καὶ γὰρ ἦσάν τινες Σύροι τῶν τότε μετ' αὐτοῦ παρόντων ἐνταῦθα ἀπολειφθέντες, οἳ κοινῇ μετ' αὐτοῦ τὸ πᾶν ἔδρασαν. καὶ παρεστήκειμεν ἕτοιμοι δικάζεσθαι, καὶ πολλάκις ἠνωχλήσαμεν ὑπὲρ τούτου, ἀξιοῦντες τὰ ὑπομνήματα ἡμῖν δοθῆναι, ἢ λιβέλλους κατηγόρων, ἢ φύσιν ἐγκλημάτων γνωρισθῆναι, ἢ αὐτοὺς τοὺς κατηγόρους· καὶ οὐδενὸς τούτων τετυχήκαμεν, ἀλλὰ πάλιν ἐξεβλήθημεν τῆς ἐκκλησίας. πῶς ἂν τὰ ἐντεῦθεν διηγησαίμην λοιπόν, πᾶσαν ὑπερβαίνοντα τραγῳδίαν; τίς αὐτὰ παραστήσει λόγος; ποία χωρὶς φρίκης δέξεται ἀκοή; ἡμῶν γὰρ ταῦτα, καθάπερ ἔμπροσθεν εἶπον, προτεινόντων, ἀθρόον στρατιωτικὸν πλῆθος, αὐτῷ τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ, πρὸς ἑσπέραν λοιπὸν τῆς ἡμέρας ἐπειγομένης, ταῖς ἐκκλησίαις ἐπεισελθόν, τὸν κλῆρον ἅπαντα τὸν σὺν ἡμῖν πρὸς βίαν ἐξέβαλον, καὶ ὅπλοις τὸ βῆμα περιεστοίχιστο, καὶ γυναῖκες τῶν εὐκτηρίων οἴκων πρὸς τὸ βάπτισμα ἀποδυσάμεναι, κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν γυμναὶ ἔφυγον ἀπὸ τοῦ φόβου τῆς χαλεπῆς ταύτης ἐφόδου, οὐδὲ τὴν πρέπουσαν γυναιξὶν εὐσχημοσύνην συγχωρούμεναι περιθέσθαι· πολλαὶ δὲ καὶ τραύματα δεξάμεναι ἐξεβάλλοντο, καὶ αἵματος αἱ κολυμβῆθραι ἐπληροῦντο, καὶ τὰ ἱερὰ ἀπὸ τῶν αἱμάτων ἐφοινίσσετο νάματα· καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα εἱστήκει τὸ δεινόν· ἀλλ' ἔνθα τὰ ἅγια ἀπέκειτο, εἰσελθόντες οἱ στρατιῶται, ὧν ἔνιοι, καθὼς ἔγνωμεν, καὶ ἀμύητοι ἦσαν, πάντα τε ἑώρων τὰ ἔνδον, καὶ τὸ ἁγιώτατον αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἐν τοσούτῳ θορύβῳ, εἰς τὰ τῶν προειρημένων στρατιωτῶν ἱμάτια ἐξεχεῖτο, καὶ ὡς ἐν αἰχμαλωσίᾳ βαρβαρικῇ πάντα ἐτολμᾶτο· καὶ ὁ δῆμος πρὸς τὴν ἐρημίαν ἠλαύνετο, καὶ ἅπας ὁ λαὸς ἔξω τῆς πόλεως διέτριβε, καὶ κεναὶ ἐν ἑορτῇ τοιαύτῃ τῶν λαῶν αἱ ἐκκλησίαι ἐγίνοντο, καὶ πλείους ἢ τεσσαράκοντα ἐπίσκοποι οἱ κοινωνοῦντες ἡμῖν, μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου εἰκῆ καὶ μάτην ἠλαύνοντο· καὶ ὀλολυγαί, καὶ οἰμωγαί, καὶ κωκυτοί, καὶ θρῆνοι, καὶ πηγαὶ δακρύων πανταχοῦ κατὰ τὰς ἀγοράς, κατὰ τὰς οἰκίας, κατὰ τὰς ἐρημίας, καὶ πᾶν τῆς πόλεως μέρος τῶν συμφορῶν ἐπληροῦτο τούτων. διὰ γὰρ τὴν ὑπερβολὴν τῆς παρανομίας, οὐχ οἱ πάσχοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ μηδὲν τοιοῦτον ὑπομένοντες συνήλγουν ἡμῖν· οὐχ οἱ ὁμόδοξοι μόνον, ἀλλὰ καὶ αἱρετικοί, καὶ Ἰουδαῖοι, καὶ ἕλληνες, καὶ ὡς τῆς πόλεως κατὰ κράτος ἁλούσης,

λούσης, οὕτως ἐν θορύβοις καὶ ταραχαῖς καὶ ὀλολυγαῖς ἅπαντα ἦν. καὶ ταῦτα ἐτολμᾶτο παρὰ γνώμην τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως, νυκτὸς καταλαβούσης, ἐπισκόπων αὐτὰ κατασκευαζόντων, καὶ πολλαχοῦ στρατηγιωτῶν, οἳ οὐκ ᾐσχύνοντο καμπιδούκτορας ἀντὶ διακόνων προηγουμένους ἔχοντες. ἡμέρας δὲ γενομένης, πᾶσα ἡ πόλις ἔξω τῶν τειχῶν μετῳκίζετο, ὑπὸ τὰ δένδρα καὶ τὰς νάπας, καθάπερ πρόβατα διεσπαρμένη, τὴν ἑορτὴν ἐπιτελοῦντες. ἔξεστιν ὑμῖν τὰ ἐντεῦθεν λογίσασθαι λοιπὸν ἅπαντα. ὥσπερ γὰρ ἔφθην εἰπὼν, οὐχ οἷόν τε πάντα ἐπελθεῖν τῷ λόγῳ τὰ καθέκαστον γινόμενα. καὶ τὸ δὴ χαλεπὸν, ὅτι τὰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα κακὰ οὐδέπω καὶ νῦν λύσιν ἔλαβεν, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐλπίδα λύσεως· ἀλλ᾽ ἐπιτείνεται καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν τὸ δεινὸν, καὶ γέλως γεγένημεν τοῖς πολλοῖς· μᾶλλον δὲ γελᾷ μὲν οὐδεὶς, κἂν μυριάκις παράνομος ᾖ, θρηνοῦσι δὲ πάντες, ὅπερ ἔφην, τὸν κολοφῶνα τῶν κακῶν, τὴν καινὴν ταύτην παρανομίαν. τί δ᾽ ἄν τις εἴποι τὰς τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν ταραχάς; οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα ἔστη τὸ κακὸν, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς ἕω ἔφθασε. καθάπερ γὰρ ἀπὸ κεφαλῆς πονηροῦ ῥεύματος ἐκχυθέντος τὰ λοιπὰ διαφθείρεται μέρη, οὕτω δὴ καὶ νῦν, ὥσπερ ἐκ πηγῆς τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως τῶν κακῶν ἀρξαμένων, ὁμοῦ τὰ τῶν θορύβων πανταχοῦ προέβη, καὶ κληρικοὶ πανταχοῦ ἐπανέστησαν [ἐπισκόποις, καὶ ἐπίσκοποι] ἐπισκόποις, καὶ λαοὶ τοῖς μὲν διεσχίσθησαν, τοῖς δὲ μέλλουσι, καὶ πανταχοῦ τῶν κακῶν ὠδῖνες, καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἀνατροπή. μαθόντες τοίνυν ἅπαντα, κύριοί μου τιμιώτατοι καὶ εὐλαβέστατοι, τὴν πρέπουσαν ὑμῖν ἀνδρείαν καὶ σπουδὴν ἐπιδείξασθε, ὥστε παρανομίαν τοσαύτην ἐπεισελθοῦσαν ταῖς ἐκκλησίαις ἀναστεῖλαι. εἰ γὰρ τοῦτο κρατήσειε τὸ ἔθος, καὶ ἐξὸν γένοιτο τοῖς βουλομένοις εἰς ἀλλοτρίας ἀπιέναι παροικίας ἐκ τοσούτων διαστημάτων, καὶ ἐκβάλλειν οὓς ἂν ἐθέλοι τις, καὶ κατ᾽ ἐξουσίαν ἰδίαν πράττοντας, ἅπερ ἂν ἐθέλωσιν, ἴστε ὅτι πάντα οἰχήσεται, καὶ πόλεμός τις ἀκήρυκτος πᾶσαν ἐπιδραμεῖται τὴν οἰκουμένην, πάντων πάντας βαλλόντων καὶ βαλλομένων. ἵν᾽ οὖν μὴ τοσαύτη σύγχυσις καταλάβῃ τὴν ὑφ᾽ ἡλίῳ πᾶσαν, ἐπιστεῖλαι παρακλήθητε τὰ μὲν οὕτω παρανόμως γεγενημένα, ἀπόντων ἡμῶν καὶ ἐκ μιᾶς μοίρας, καὶ οὐ παραιτησαμένων κρίσιν, μηδεμίαν ἔχειν ἰσχὺν, ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἔχει τῇ οἰκείᾳ φύσει· τοὺς δὲ τοιαῦτα παρανομήσαντας, ἐλεγχομένους, τῷ ἐπιτιμίῳ ὑποβάλλεσθαι τῶν ἐκκλησιαστικῶν νόμων· ἡμᾶς δὲ τοὺς οὐχ ἁλόντας, οὐκ ἐλεγχομένους, οὐκ ἀποδειχθέντας ὑπευθύνους, τῶν γραμμάτων τῶν ὑμετέρων ἀπολαύειν συνεχῶς, καὶ τῆς ἀγάπης, καὶ πάντων τῶν ἄλλων, ὧνπερ καὶ ἔμπροσθεν. εἰ δὲ βούλοιντο καὶ νῦν οἱ τὰ τοιαῦτα παρανομήσαντες, τὰ ἐγκλήματα γυμνάζειν, ἐφ᾽ οἷς ἡμᾶς ἀδίκως ἐξέβαλον, ὑπομνημάτων ἡμῖν οὐ δοθέντων, οὐ λιβέλλων, οὐ κατηγόρων φανέντων, δικαστηρίου καθίσαντος ἀδεκάστου, καὶ δικασόμεθα καὶ ἀπολογησόμεθα καὶ ἀποδείξομεν ἑαυτοὺς ἀνευθύνους τῶν ἐπαγομένων ἡμῖν, ὥσπερ οὖν καὶ ἐσμεν. τὰ γὰρ νῦν γεγενημένα παρ᾽ αὐτῶν, πάσης ἐκτός ἐστιν ἀκολουθίας, καὶ παντὸς νόμου καὶ κανόνος ἐκκλησιαστικοῦ. καὶ τί λέγω κανόνος ἐκκλησιαστικοῦ; οὐδὲ ἐν τοῖς ἔξω μὲν οὖν δικαστηρίοις τοιαῦτα ἐτολμήθη ποτέ· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐν βαρβαρικῷ δικαστηρίῳ, οὐδὲ Σκύθαι, οὐδὲ Σαυρομάται οὕτως ἄν ποτε ἐδίκασαν ἐκ μιᾶς μοίρας κρίναντες, ἀπόντος τοῦ αἰτιωμένου, παραιτουμένου οὐ κρίσιν, ἀλλ᾽ ἀπέχθειαν, καλοῦντος δικαστὰς μυρίους, ἀνεύθυνον ἑαυτὸν εἶναι λέγοντος, καὶ τῆς οἰκουμένης παρούσης ἀποδύσασθαι τὰς αἰτίας, καὶ δεῖξαι ἑαυτὸν ἐν ἅπασιν ἀθῷον ὄντα. ταῦτ᾽ οὖν ἅπαντα λογισάμενοι, καὶ παρὰ τῶν κυρίων μου τῶν εὐλαβεστάτων ἀδελφῶν ἡμῶν τῶν ἐπισκόπων σαφέστερον ἅπαντα μαθόντες, τὴν παρ᾽ ἑαυτῶν εἰσενεγκεῖν σπουδὴν παρακλήθητε. οὕτω γὰρ οὐχ ἡμῖν μόνοις χαριεῖσθε, ἀλλὰ καὶ τῷ κοινῷ τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ λήψεσθε μισθὸν, τοῦ διὰ τὴν τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνην πάντα ποιοῦντος διηνεκῶς. [ἐρρωμένος ὑπερεύχου μοι, δέσποτα τιμιώτατε καὶ ὁσιώτατε.]

ρμγ. ΤΩ ΑΥΤΩ.

ΤΟ μὲν σῶμα ἡμῖν ἐν ἑνὶ ἵδρυται χωρίῳ, τῆς δὲ ἀγάπης τὸ πτερὸν πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης περιίπταται. ὅθεν καὶ ἡμεῖς ὁδοῦ τοσούτῳ διῳκισμένοι μήκει, πλησίον τῆς εὐλαβείας ὑμῶν ἐσμεν, καὶ καθ' ἑκάστην ὑμῖν συγγινόμεθα τὴν ἡμέραν, ὀφθαλμοῖς τοῖς ἐκείνης βλέποντες ὑμῶν τὴν ἀνδρείαν τῆς ψυχῆς, τὸ γνήσιον τῆς διαθέσεως, τὸ στεῤῥὸν, τὸ ἀπερίτρεπτον, τὴν πολλὴν ὑμῶν παράκλησιν καὶ διαρκῆ καὶ μόνιμον. ὅσῳ γὰρ τὰ τῶν κυμάτων ἐπὶ πλέον αἴρεται, καὶ πλείους ὕφαλοι καὶ σπιλάδες φύονται καὶ πολλαὶ αἱ καταιγίδες, τοσούτῳ καὶ τὰ τῆς ἀγρυπνίας αὔξει τῆς ὑμετέρας· καὶ οὐχ ὁδοῦ μῆκος τοσοῦτον, οὐ χρόνου πλῆθος, οὐ δυσκολία πραγμάτων ὑπτίους γενέσθαι ὑμᾶς παρεσκεύασεν, ἀλλὰ μένετε μιμούμενοι τοὺς ἀρίστους τῶν κυβερνητῶν, οἳ τότε μάλιστα διεγείρονται, ὅταν ἴδωσι τὰ κύματα κορυφούμενα, τὴν θάλατταν ἐπὶ μεῖζον φερομένην, πολὺν τῶν ὑδάτων τὸν πάταγον, βαθυτάτην ἐν ἡμέρᾳ νύκτα. διὸ καὶ χάριτας ὑμῖν ἴσμεν πολλάς· καὶ ἐπιθυμοῦμεν μὲν καὶ νιφάδας ὑμῖν πέμπειν γραμμάτων, ἡμῖν αὐτοῖς τὰ μέγιστα χαριζόμενοι. ἀλλ' ἐπειδὴ τούτου ἀφῃρήμεθα παρὰ τῆς τοῦ τόπου ἐρημίας (οὐδὲ γὰρ μόνον τῶν ἐκεῖσε ἀφικνουμένων, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένῃ διατελούντων δυνατ' ἄν τις ῥᾳδίως ἡμῖν συγγενέσθαι) διά τε τὸ πόῤῥω καὶ πρὸς αὐταῖς ταῖς ἐσχατιαῖς κεῖσθαι τὸ χωρίον, ἐν ᾧ καθείργμεθα, καὶ διὰ τὸν λῃστρικὸν φόβον πᾶσαν ἀποτειχίζοντα τὴν ὁδὸν, παρακαλοῦμεν ἐλεεῖν μᾶλλον ἡμᾶς τῆς μακρᾶς σιγῆς, μὴ ῥᾳθυμίαν ἐντεῦθεν καταγινώσκειν ἡμῶν. ὅτι γὰρ οὐκ ὀλιγωροῦντες ἐσιγήσαμεν, ἐπιλαβόμενοι διὰ πολλοῦ τοῦ χρόνου νῦν τοῦ τιμιωτάτου καὶ ἀγαπητοῦ Ἰωάννου τοῦ πρεσβυτέρου, καὶ Παύλου τοῦ διακόνου, καὶ γράφομεν, καὶ εὐχαριστοῦντες ὑμῖν οὐ διαλιμπάνομεν, ὅτι πατέρας φιλοστόργους ἀπεκρύψατε τῇ περὶ ἡμᾶς εὐνοίᾳ τε καὶ σπουδῇ. καὶ τὸ μὲν εἰς τὴν εὐλάβειαν ἧκον τὴν ὑμετέραν, τὴν προσήκουσαν διόρθωσιν εἴληφεν ἅπαντα, καὶ ὁ φορυτὸς τῶν κακῶν καὶ τὰ σκάνδαλα ἀνῄρηται, καὶ αἱ ἐκκλησίαι εἰρήνης ἀπήλαυσαν καὶ λευκῆς γαλήνης, καὶ πάντα κατὰ ῥοῦν φέρεται, καὶ καταφρονηθέντες ἐξεδικήθησαν νόμοι, καὶ θεσμοὶ πατέρων παραβαθέντες. ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῶν ἔργων αὐτῶν οὐδὲν τούτων γέγονε, τῶν τὰ πρότερα τολμησάντων τοῖς προτέροις ἐπαγωνιζομένων ἔτι παρανομήμασιν, ἅπαντα μὲν τὰ παρ' αὐτῶν μετὰ ταῦτα γεγενημένα καθ' ἕκαστον διηγήσασθαι παρίημι (καὶ γὰρ ἱστορίας ὑπερβαίνει μέτρα, οὐκ ἐπιστολῆς μόνον, ἡ διήγησις) ἐκεῖνο δὲ παρακαλῶ τὴν ἄγρυπνον ὑμῶν ψυχὴν, καὶ τοὺς πάντα θορύβων ἐμπλήσαντες ἀμεταμέλητα νοσοῦσι καὶ ἀνίατα, αὐτοὺς θεραπεῦσαι, ταῦτα ἑλομένους μὴ περικακῆσαι, μηδὲ ἀπαγορεῦσαι, τὸ μέγεθος τοῦ κατορθώματος ἐννοήσαντας. καὶ γὰρ ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης σχεδὸν ἁπάσης ὁ παρὼν ὑμῖν ἀγὼν πρόκειται, ὑπὲρ ἐκκλησιῶν εἰς γόνυ κατενεχθεισῶν, ὑπὲρ λαῶν διασπαρέντων, ὑπὲρ κλήρων πολεμουμένων, ὑπὲρ ἐπισκόπων φυγαδευομένων, ὑπὲρ θεσμῶν πατέρων παραβαθέντων. διὸ καὶ παρακαλοῦμεν ὑμῶν τὴν ἐμμέλειαν καὶ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ πολλάκις, ὅσῳ πλείων ἡ ζάλη, τοσούτῳ πλείονα ἐπιδείξασθαι τὴν σπουδήν. προσδοκῶμεν γὰρ καὶ ἔσεσθαί τι πλέον εἰς διόρθωσιν. εἰ δ' ἄρα μὴ τοῦτο γένοιτο, ἀλλ' ὑμεῖς ἀπηρτισμένον ἔχετε τὸν στέφανον παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, καὶ τοῖς ἀδικουμένοις οὐ μικρὰ τοῦτο ἔσται παράκλησις, τῆς ὑμετέρας ἀγάπης ἡ ἔνστασις. ἐπεὶ καὶ ἡμᾶς τρίτον ἔτος τοῦτο ἐν ἐξορίᾳ διατρίβοντας, λιμῷ, λοιμῷ, πολέμοις, πολιορκίαις συνεχέσιν, ἐρημίᾳ ἀφάτῳ, θανάτῳ καθημερινῷ, μαχαίραις Ἰσαυρικαῖς ἐκδιδομένους οὐχ ὡς ἔτυχε παρακαλεῖ καὶ παραμυθεῖται τὸ διαρκὲς καὶ μόνιμον ὑμῶν τῆς διαθέσεως, τῆς παῤῥησίας τὸ ἀκλινὲς, τὸ δαψιλὲς καὶ γνήσιον. οὕτως ἐντρυφᾶν ὑμῶν τῇ ἀγάπῃ. τοῦτο ἡμῖν τεῖχος, τοῦτο ἀσφάλεια, τοῦτο λιμὴν ἀκύμαντος, τοῦτο θησαυρὸς

γρ. αἰεῖ

μυρίων ἀγαθῶν, τοῦτο εὐφροσύνη, καὶ πολλῆς ἡδονῆς ὑπόθεσις· κἂν εἰς ἐρημότερον τούτου πάλιν ἀπενεχθῶμεν χωρίον, οὐ μικρὰν ταύτην ἔχοντες παράκλησιν τῶν παθημάτων ἡμῶν, ἄπιμεν.

ρκδ'. ΙΤΑΛΙΚΗ.

Ἐπὶ μὲν τῶν ἔξωθεν πραγμάτων, ὥσπερ τῇ φύσει, οὕτω καὶ τῇ πράξει καὶ τῇ μεταχειρίσει διῄρηται ταῦτα τὰ γένη, ἀνὴρ λέγω καὶ γυνή. τῇ μὲν γὰρ οἰκουρεῖν νενόμισται, τῷ δὲ τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν ἐν ἀγορᾷ πραγμάτων ἀντέχεσθαι. ἐπὶ δὲ τῶν τοῦ Θεοῦ ἀγώνων καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας πόνων οὐκ ἔνι τοῦτο· ἀλλ᾽ ἔστι καὶ γυναῖκα ἀνδρὸς ἐρρωμενέστερον τῶν καλῶν τούτων ἀντέχεσθαι ἀγώνων. καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς τὴν πατρίδα τὴν ὑμετέραν ἐπιστολῇ πολλὰς ἀνακηρύττει γυναῖκας, λέγων αὐτὰς οὐ μικρὰ πεποιηκέναι ἐν τῷ καὶ ἄνδρας διορθοῦν, καὶ ἐνάγειν ἐπὶ τὰ προσήκοντα. τίνος ἕνεκεν ταῦτά φημι; ἵνα μὴ νομίσητε ἀλλότριον ὑμῶν εἶναι τὸ τῆς σπουδῆς ἀντέχεσθαι καὶ τῶν πόνων τῶν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν διόρθωσιν συντελούντων· ἀλλ᾽, ὡς πρέπον ὑμῖν ἐστι, καὶ δι᾽ αὐτῶν καὶ δι᾽ ἑτέρων, ὧν οἷόν τε ἦ, τὴν προσήκουσαν εἰσενέγκητε σπουδὴν εἰς τὸ λῦσαι τὴν κοινὴν ζάλην καὶ ταραχὴν τὴν τὰς ἐκκλησίας τῆς ἀνατολῆς καταλαβοῦσαν. ὅσῳ γὰρ χαλεπωτέρα γέγονεν ἡ ζάλη καὶ βαρύτερος ὁ χειμὼν, τοσούτῳ καὶ ὑμῖν πλείων ἔσται ὁ μισθὸς τοῖς πάντα πρᾶξαι καὶ παθεῖν αἱρουμένοις ὑπὲρ τοῦ τὴν διαταραχθεῖσαν εἰρήνην ἐπαναγαγεῖν, καὶ ἐν καταστάσει τῇ προσηκούσῃ σπουδάσαι καταστῆσαι τὰ διαταραχθέντα ἅπαντα.

ρκε'. ἸΟΥΛΙΑΝΗ ΚΑΙ ΤΑΙΣ ΣΥΝ ΑΥΤΗ.

Ὅσῳ χαλεπώτερον τὸ κρίμα γίνεται τοῖς τὰ τοιαῦτα παρανομήσασι, τοσούτῳ πλείων ὑμῖν ἔσται ὁ μισθὸς, τοῖς τοσαύτας παρανομίας λύειν ἐσπουδακόσι, καὶ τοσοῦτον ἐπιδεικνυμένοις πόνον καὶ κάματον. οὐδὲ γὰρ ἔλαθεν ἡμᾶς τῆς ὑμετέρας διαθέσεως ἡ εὔνοια καὶ ἡ σπουδὴ, ἣν καὶ εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν ἐπεδείξασθε, καὶ εἰς τὴν φιλοφροσύνην τῶν παρ᾽ ἡμῶν ἐκεῖσε ἀφιγμένων. διὸ καὶ χάριτας ὑμῖν ἔχομεν, καὶ παρακαλοῦμεν τῇ αὐτῇ ἐπιμεῖναι προθυμίᾳ, καὶ ἐρρωμενεστέραν ἐπιδείξασθαι εὐτονίαν τε καὶ ἀνδρείαν. ἴστε γὰρ ἡλίκον τοῦ κατορθώματος τὸ μέγεθος, καὶ ὅσον λήψεσθε τὸν μισθὸν, τοσαύτην ταραχὴν, καὶ οὕτω κύματα ἄγρια, τόγε εἰς ὑμᾶς ἧκον, καταστέλλουσαι, καὶ τὴν προσήκουσαν εἰς τὴν τῶν γεγενημένων κακῶν εἰσφέρουσαι διόρθωσιν.

ρκς'. ΙΩΑΝΝΗ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ἹΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ.

Ἀπῳκίσθημεν μὲν εἰς τὴν Κουκουσὸν, τῆς δὲ ἀγάπης τῆς ὑμετέρας οὐ μετῳκίσθημεν. τὸ μὲν γὰρ ἐφ᾽ ἑτέροις ἔκειτο, τὸ δὲ ἐφ᾽ ἡμῖν. διὸ δὴ καὶ ἐνταῦθα διατρίβοντες, καὶ ἐκ τοσούτου καθήμενοι διαστήματος, καὶ ἐπιστέλλομεν, καὶ παρακαλοῦμεν ὑμῶν τὴν εὐλάβειαν, τὴν ἀνδρείαν, ἣν ἐξ ἀρχῆς ἐπεδείξασθε ἀποστραφέντες τοὺς τὰς ἐκκλησίας τοσούτων θορύβων ἐμπλήσαντας, ταύτην καὶ νῦν διατηρεῖν, καὶ ἄξιον τῶν προοιμίων, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ λαμπρότερον προσθεῖναι τὸ τέλος. οὐ γὰρ μικρὸς ὑμῖν ἐντεῦθεν κείσεται ὁ μισθὸς, ὅταν τοὺς τοσοῦτον χειμῶνα ἐργασαμένους, καὶ τὴν οἰκουμένην σχεδὸν ἅπασαν τοσούτων ἐμπλήσαντας σκανδάλων, ὡς προσῆκόν ἐστιν ὑμῖν, ἀποστρέφησθε, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχητε πρὸς αὐτούς. τοῦτο ἀσφάλεια τῶν ἐκκλησιῶν, τοῦτο τεῖχος, τοῦτο ὑμέτεροι στέφανοι καὶ βραβεῖα. ταῦτ᾽ οὖν εἰ-

δὼς, δέσποτά μου τιμιωτάτη καὶ εὐλαβεστάτη, τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀσφαλίζου τούτῳ τῷ τρόπῳ, μεγίστην ἐντεῦθεν προσδοκῶν ἀντίδοσιν, ἡμῶν τε τῶν σφόδρα ἀγαπώντων τὴν σὴν εὐλάβειαν καὶ ἐκκρεμαμένων σου τῆς διαθέσεως διηνεκῶς μέμνησο. ἴσμεν γὰρ, ὅσην περὶ ἡμᾶς ἀγάπην ἐπιδείκνυσαι, διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν μαθόντες.

ρκζ. ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΙΣΑΥΡΙΑΣ.

ΕΓὼ μὲν σου τὴν εὐλάβειαν καὶ ἐνταῦθα παραγενομένην ἐπεθύμουν ἰδεῖν, ὥστε ἐντρυφῆσαί σου τῇ συνουσίᾳ, καὶ ἀπολαῦσαί σου τῆς γνησίας καὶ θερμῆς ἀγάπης· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο τέως οὐκ ἔνι διά τε τὴν τοῦ ἔτους ὥραν καὶ τὸ τῆς ὁδοῦ μῆκος, τὴν διὰ τῶν γραμμάτων ὀφειλομένην σοι πρόσρησιν ἀποδίδωμι, καὶ χάριν ἔχω σου τῇ εὐλαβείᾳ, ὅτι καὶ πρότερος τοῖς πρὸς ἡμᾶς ἐπεπήδησας γράμμασι. θερμῆς γὰρ τοῦτο καὶ γνησίας φιλίας. καὶ οὐ μόνον οὐκ ἀπεικότως ἔπραξας, ἀλλὰ καὶ σφόδρα σοι προσηκόντως. παρέξου δὴ ταύτην συνεχῶς ἡμῖν τὴν χάριν, καὶ πυκνότερον ἡμῖν δήλου τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς. ἂν δὲ καὶ δυνατὸν γένηται τῇ εὐλαβείᾳ τῇ σῇ σκυλῆναι ἕως ἡμῶν, τὰ μέγιστα ἡμῖν χαριῇ, καὶ πολλῆς ἡμᾶς ἐμπλήσεις εὐφροσύνης. ἐννοήσας τοίνυν ὡς καὶ ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν ἰδεῖν σου τὴν εὐλάβειαν, καὶ ὡς τὸ πρᾶγμα οὐ σφόδρα ἐργῶδες, εἰ γένοιτο καιρὸς ἐπιτήδειος πρὸς ὁδοιπορίαν, μὴ στερήσῃς ἡμᾶς τῆς συντυχίας τῆς σῆς. ἕως δ' ἂν τοῦτο γένηται, τῇ πυκνότητι τῶν γραμμάτων τὴν ἐκ τῆς ἀπουσίας ὀδύνην σοφίζεσθαι παρακλήθητι.

ρκη. ΚΑΝΔΙΔΙΑΝΩ.

ΠΟλὺ τῆς ὁδοῦ τὸ μέσον τὸ διεῖργον ἡμᾶς, ἀλλ' οὐδὲ ὁ χρόνος βραχὺς, ἐξ οὗ τῆς θαυμασιότητος ἐχωρίσθημεν τῆς σῆς· καὶ τῶν πραγμάτων δὲ πολὺς ὁ περιεστὼς ἡμᾶς ὄχλος, ἐρημία χωρίου χαλεπωτάτη, πολιορκία ἀφόρητος, ἔφοδοι, καταδρομαὶ λῃστῶν, ἑτέρα στενοχωρία, καὶ ἡ τοῦ σώματος ἀρρωστία. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων ῥαθυμοτέρους ἡμᾶς περὶ τὴν ἀγάπην τὴν σὴν πεποίηκεν· ἀλλ' ἀκμάζουσαν αὐτὴν καὶ ἀνθοῦσαν διατηροῦντες, ἐπὶ τῆς διανοίας σε περιφέρομεν, ὅπουπερ ἂν ὦμεν, καὶ ἄληστόν σου τὴν μνήμην ἔχοντες, καὶ τὸ εὐγενές σου τῆς ψυχῆς, τὸ ἐλευθέριον, τὸ ἀπερίτρεπτον, τὸ ἀκλινὲς τῆς γνησίας ἀγάπης, τὸ θερμὸν τῆς διαθέσεως ἐγκολάψαντες ἡμῶν τῇ διανοίᾳ, οὕτως ἐνταῦθα διάγομεν, μεγίστην παραμυθίαν τῆς τοσαύτης ἐρημίας τὴν μνήμην τῶν σῶν κατορθωμάτων ἔχοντες. γράφε δὴ καὶ αὐτὸς ἡμῖν συνεχῶς, δέσποτά μου θαυμασιώτατε καὶ μεγαλοπρεπέστατε, τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελιζόμενος. οἶσθα γὰρ πῶς αὐτῆς ἀντεχόμεθα. καὶ γὰρ περισπούδαστον ἡμῖν περὶ ταύτης μανθάνειν, καὶ ὅτι διπλῆν καρπωσόμεθα τὴν εὐφροσύνην, τῷ τε ἐπιστέλλειν αὐτοὶ, τῷ τε τοιαῦτα δέχεσθαι γράμματα παρὰ τῆς μεγαλοπρεπείας τῆς σῆς.

ρκθ. ΚΑΡΤΕΡΙΑ.

ΚΑν πολλάκις, κἂν ὀλιγάκις ἐπιστείλῃς, ἡμεῖς, ἥνπερ ἐξ ἀρχῆς ἔχομεν ψῆφον περὶ τῆς ἀγάπης τῆς σῆς, ταύτην ἀκίνητον διατηροῦμεν. ἴσμεν γὰρ ὅτι καὶ γράφουσα, καὶ σιγῶσα, ὁμοίως περὶ ἡμᾶς διακεῖσθαι ἐσπούδακας. ὁ Θεός σοι ταχίστην παράσχοι τὴν ὑγίειαν, καὶ πάσης ἀπαλλάξειεν ἀρρωστίας. καὶ γὰρ, οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἐν φροντίδι καθεστήκαμεν, περὶ τῆς ἀρρωστίας τῆς σῆς ἀκούοντες. διὸ καὶ παρακαλοῦμέν σου τὴν ἐμμέλειαν, ἡνίκα ἂν δέῃ, συνεχῶς ἡμῖν δήλου τὰ περὶ τῆς ῥώσεως τῆς σῆς, καὶ εἴ τινα πρὸς τὸ βέλτιον ἐπίδοσιν ἔλαβέ σου τὸ σῶμα. οἶσθα γὰρ καὶ πῶς ἀλγοῦμεν ἀκούοντές σε ἐν ἀρρωστίᾳ εἶναι, καὶ πῶς εὐφραινόμεθα καὶ πτερούμεθα ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, ἐπειδὰν ἀκούσωμεν ἐν ὑγιείᾳ σε καθεστάναι. Ταῦτ' οὖν εἰδυῖα, κυρία μου κοσμιωτάτη καὶ εὐγενεστάτη, ὁσάκις ἂν δυνατὸν ᾖ, γράφειν ἡμῖν μὴ κατόκνει καὶ δήλου τὰ περὶ τῆς ῥώσεως τῆς σῆς. οὐ γὰρ τὴν τυχοῦσαν ἡμῖν χαριῇ χάριν, τοιαύτας πέμπουσα ἡμῖν ἐπιστολάς.

ρλ. ΚΑΡΤΕΡΙΑ.

ΚΑὶ τοῦτο τῆς ἀγάπης τῆς σῆς, τῆς μεμεριμνημένης ψυχῆς τῆς σφοδρῶς περὶ ἡμᾶς διακειμένης, τὸ μὴ μόνον ἀποστεῖλαι τὸ ″ πολύαρχον, ἀλλὰ καὶ σκοπῆσαι ὅπως ἂν γένοιτο χρήσιμον, παραθεῖναί τε αὐτῷ τό, τε ″ ναρδῖνον καὶ τὸ γλεύκινον ἔλαιον, διορθοῦντα αὐτοῦ τὴν ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἀποδημίας ξηρότητα· καὶ τὸ αὐτὴν ᾗ κατασκευάσαι τοῦτο, καὶ μὴ ἑτέροις ἐπιτρέψαι, καὶ μὴ τῆς ταχύτητος γενέσθαι, ἀλλὰ τοῦ γενέσθαι σπουδαῖον αὐτό, καὶ τοῦτο μάλιστα ἐκπλήττεσθαι ἡμᾶς τὴν διάθεσιν τὴν περὶ ἡμᾶς πεποίηκε. διὰ τοῦτό σοι χάριτας ὁμολογοῦμεν, ἓν μόνον ἐγκαλοῦντες, ὅτι ὃ μάλιστα περισπούδαστον ἦν ἡμῖν, τοῦτο οὐκ ἔπεμψας διὰ τῶν γραμμάτων, τὰ εὐαγγέλια λέγω τῆς σῆς ὑγιείας. καὶ ὡς νῦν ἐν φροντίδι καθεστήκαμεν, οὐκ εἰδότες εἰ τὰ τῆς ἀρρωστίας ἔστηκε τῆς σῆς, οὕτως ἂν διὰ τάχους ἡμῖν πέμψῃς γράμματα ἀπαγγέλλοντα ἡμῖν, ὅτι λέλυται τὰ τῆς νόσου, τὰ μέγιστα ἡμῖν χαριῇ. Εἰδυῖα τοίνυν ὅπως σφόδρα ἐπιθυμοῦμεν μαθεῖν ὅτι δὴ ἐκ τῆς ἀσθενείας ταύτης ἀνήνεγκας, χάριζου ἡμῖν ταύτην τὴν εὐφροσύνην, ἐν τῇ χαλεπωτάτῃ ταύτῃ ἐρημίᾳ τε καὶ πολιορκίᾳ οὐ μικρὰν ἐσομένην ἡμῖν παράκλησιν.

″ πολυάρ·
ον
″ νάρδιον καὶ
λαύκινον

ρλα. ΚΑΡΤΕΡΙΑ.

ΤΙ φής; αἱ συνεχεῖς ἀρρωστίαι οὐ συνεχώρησάν σοι παραγενέσθαι πρὸς ἡμᾶς; καίτοι καὶ παραγέγονας, καὶ μεθ' ἡμῶν εἶ, καὶ ἀπὸ τῆς γνώμης σου τὸ πᾶν ἀπειλήφαμεν, καὶ οὐδὲν σοι ὑπὲρ τούτων ἀπολογίας δεῖ. ἀρκεῖ γὰρ ἡ θερμή σου καὶ γνησία ἀγάπη ἡ οὕτως ἀκμάζουσα διηνεκῶς, ἀντὶ πολλῆς εὐφροσύνης ἡμῖν γενέσθαι. ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ εἰς τὴν τυχοῦσαν φροντίδα ἡμᾶς ἐνέβαλες, περὶ τῆς ἀρρωστίας τῆς σῆς εἰποῦσα, εἴγε ταύτης ἀπαλλαγείης (ἱκανὸς γὰρ ὁ Θεὸς ἀπαλλάξαι σε, καὶ πρὸς ὑγίειαν καθαρὰν ἐπαναγαγεῖν) δι' αὐτῆς ἡμῖν δήλωσον, ὥστε ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι τῆς φροντίδος. ὅπερ γὰρ ἀεὶ γράφων ἐδήλωσα, τοῦτο καὶ νῦν δηλῶ, ὅτι ὅπουπερ ἂν ὦμεν, κἂν εἰς ἐρημότερον τούτου χωρίον ἀπενεχθῶμεν, σὲ καὶ τὰ σὰ μεριμνῶντες οὐ διαλιμπάνομεν. τοιαῦτα ἡμῖν ἐνέχυρα τῆς θερμῆς καὶ γνησίας σου ἀγάπης ἐναπέθου, ἅπερ οὐδέποτε σβεσθῆναι δύναται, οὐδὲ καταμαρανθῆναι τῷ χρόνῳ· ἀλλὰ κἂν πλησίον σου ὦμεν τῆς εὐγενείας, κἂν πόρρωθεν, ἀεὶ τὴν αὐτὴν διαφυλάττομεν ἀγάπην, εἰδότες τὸ γνήσιον καὶ εἰλικρινὲς τῆς διαθέσεως τῆς σῆς, ἧς διαπαντὸς ἀπολαύσαιμεν τοῦ χρόνου.

ρλβ. ΚΑΡΤΕΡΙΑ.

ΕΙ σαφῶς ᾔδεις ὅσην ἡμῖν δίδως χαρὰν καὶ γράφουσα, καὶ συνεχῶς γράφουσα, καὶ τοῦ μέλιτός σου τῆς ἀγάπης ἀναχρωννῦσα τὰ γράμματα, πάντα ἂν ἐποίησας, ὥστε δυνηθῆναι καθ' ἑκάστην ἡμέραν πέμπειν ἡμῖν ἐπιστολάς. οὐκ ἔτι γὰρ Κουκουσὸν οἰκεῖν νομίζομενοι, οὐδὲ ἐν ἐρημίᾳ διάγειν, τοσαύτην ἀπὸ τῶν γραμμάτων σου καὶ τῆς γνησίας ἀγάπης καρπούμενοι τὴν εὐφροσύνην. τὸ δὲ μὴ μόνον ἐπιστολὰς πέμψαι, ἀλλὰ καὶ τὸν κύριόν μου τὸν ποθεινότατον ἀδελφὸν ἡμῶν Λιβάνιον πεῖσαι ἀναστῆναί τε ἐκεῖθεν καὶ τὴν ἀποδημίαν στείλασθαι ταύτην, πόσης διαθέσεώς ἐστι; πόσης κηδεμονίας; διὰ ταῦτα σκιρτῶμεν καὶ εὐφραινόμεθα. ἀγάπης γὰρ γνησίας ἴσον οὐδέν. καὶ αὐτὴ μὲν ἀξιοῖς τὴν αὐτὴν ἡμᾶς διασώζειν διάθεσιν, ἣν ἐξ ἀρχῆς ἐπεδειξάμεθα περὶ τὴν σὴν ἐμμέλειαν· ἡμεῖς δὲ οὐκ ἀνεχόμεθα ἐπὶ τῷ μέτρῳ μένειν τούτῳ, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν προσθήκας ἐπιζητοῦμεν τῆς περὶ σὲ διαθέσεως, ἡμῖν αὐτοῖς τὰ μέγιστα χαριζόμενοι. οὐ γὰρ διαλιμπάνομεν συνεχῶς περὶ ἑαυτοῖς στρέφοντες τὸ εὐγενές σου τῆς ψυχῆς, τὸ ἄπλαστον, τὸ ἐλευθέριον, τὸ φιλικόν, τὸ γνήσιον, τὸ ἀνυπόκριτον· καὶ μεγίστην ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν λογισμῶν τούτων καρπούμεθα τὴν εὐφροσύνην. διὸ παρακαλοῦμεν, θαρρήσαντες ὑμῶν τῇ ἀγάπῃ, μηδὲν ἀλγῆσαι ὑπὲρ τῶν ἀποσταλέντων παρὰ τῆς σῆς τιμιότητος, ὅτι δὴ ταῦτα ἀνεπέμψαμεν. τῇ μὲν γὰρ διαθέσει καὶ ἐδεξάμεθα, καὶ ἀπελαύσαμεν αὐτῶν. ἐπειδὴ δὲ ἐν χρείᾳ οὐ καθεστήκαμεν, ἐδηλώσαμεν αὐτὰ τηρεῖσθαι παρὰ τῇ σῇ εὐγενείᾳ, κἄν ποτε καταστῶμεν ἐν χρείᾳ, ὄψει μεθ' ὅσης παρρησίας καὶ τοῦ θαρρεῖν γράψομεν, ὥστε ἡμῖν ἀποσταλῆναι, καὶ τοῦτο τὸ σὸν φυλάξαντες ῥῆμα. πρὸς γὰρ τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς ἔφης· δεῖξον, ὅτι καταξιοῖ σου ἡ θεοσέβεια θαρρεῖν ἡμῖν, καὶ τοῖς ἡμετέροις, ὡς ἰδίοις, κεχρῆσθαι. εἰ τοίνυν οὕτω βούλει διακεῖσθαι ἡμᾶς, ὥσπερ οὖν καὶ βούλει, καὶ τοῖς σοῖς ὡς ἰδίοις κεχρῆσθαι, ἡνίκα ἂν ἐπιστέλλω, τότε πέμπε. τοῦ γὰρ ἴδια αὐτὰ νομίζειν, τοῦτο μέγιστόν ἐστι σημεῖον, τὸ, ἡνίκα ἂν ἐγὼ βουληθῶ, τότε αὐτὰ πέμπεσθαι, ἀλλὰ μὴ τότε, ὅτε οὐ δέομαι. δεῖξον τοίνυν καὶ τούτῳ τὴν γνησίαν σου ἀγάπην καὶ φιλίαν, καὶ τὴν αἰδῶ τὴν περὶ ἡμᾶς, τῷ καὶ ἐν τούτῳ ἡμῶν ἀνασχέσθαι, καὶ πέμψοι ταχέως ἐπιστολὴν ἀπαγγέλλουσαν ἡμῖν ὡς οὐκ ἤλγησας. ἂν γὰρ μὴ τοῦτο ποιήσῃς, ἐν διηνεκεῖ φροντίδι καθιστᾶν ἡμᾶς μέλλεις. οὐ γὰρ παυσόμεθα μεριμνῶντες, μήποτε ἐλυπήσαμεν. πολὺ γὰρ τῆς ἀγάπης σου ἀντεχόμεθα καὶ τοῦ ἀναπαύειν σου τὴν εὐγένειαν. ἐπεὶ οὖν ἱκανῶς ἀπολελογήμεθα, δήλωσον ἡμῖν, ὡς ἐδέξω τὴν ἀπολογίαν ἡμῶν. καὶ γὰρ ἔξεστί σου μαθεῖν τῇ ἐμμελείᾳ, ὅτι πρὸς μὲν ἄλλους τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο πεποιηκότας καὶ σφόδρα γνησίους ἡμῖν οὐκ ἐδέησεν ἡμῖν ἀπολογίας, ἀλλ' ἤρκεσε τὸ διακρούσασθαι τὰ πεμφθέντα· ἐπὶ δὲ τῆς σῆς τιμιότητος καὶ ἀπολογούμεθα, καὶ παρακαλοῦμεν μηδὲν ἀλγῆσαι, καὶ οὐ πρότερον ἀποστησόμεθα συνεχῶς ταῦτα λέγοντες, ἕως ἂν ἡμῖν δῆλον ποιήσῃς, ὅτι οὐκ ἤλγησας. ἂν γὰρ τοιούτων ἐπιτύχωμεν γραμμάτων, διπλασίονα καὶ τριπλασίονα καὶ πολλαπλασίονα τῶν ἀποσταλέντων ἡγούμεθα δεδέχθαι. ἱκανὸν γὰρ μάλιστα τοῦτο δεῖξαι τὴν αἰδῶ καὶ τὴν τιμήν, ἣν ἔχεις περὶ ἡμᾶς.

ρλγ. ΚΑΡΤΕΡΙΩ ΗΓΕΜΟΝΙ.

Ερημότατον μὲν χωρίον μετὰ ὑπερβολῆς ἡ Κουκουσός· πλὴν ἀλλ' οὐχ οὕτως ἡμᾶς τῇ ἐρημίᾳ λυπεῖ, ὡς εὐφραίνει τῇ ἡσυχίᾳ καὶ τῷ μηδαμόθεν ἡμῖν πράγματα παρέχειν. διὸ καθάπερ εἰς λιμένα τινὰ, τὴν ἐρημίαν ταύτην ἀπηντηκότες, οὕτω καθήμεθα, ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν ὁδὸν κακῶν ἀναπνέοντες, καὶ τῇ ἡσυχίᾳ ταύτῃ τῆς ἀρρωστίας καὶ τῶν ἄλλων κακῶν, ὧν ὑπεμείναμεν, τὰ λείψανα διορθοῦντες. καὶ ταῦτα εἰρήκαμεν πρὸς τὴν σὴν λαμπρότητα, ἐπειδὴ σφόδρα ἴσμεν χαίροντά σε τῇ ἀνέσει τῇ ἡμετέρᾳ. ἐπεὶ καὶ ὃ αὐτόθι πεποίηκας, οὐδέποτε ἐπιλαθέσθαι δυνάμεθα, τοὺς περιττοὺς ἐκείνους καὶ ἀλογίστους ἀναστέλλων θορύβους, καὶ πάντα ποιῶν ὥστε ἡμᾶς ἐν ἀδείᾳ καταστῆσαι, καὶ τὰ σαυτοῦ πληρῶν. καὶ ταῦτα πρὸς ἅπαντας, ὅπουπερ ἂν ἀφικώμεθα, ἀνακηρύττομεν, πολλάς σοι χάριτας εἰδότες, δέσποτά μου θαυμασιώτατε, τῆς τοσαύτης κηδεμονίας. ἵνα δὲ μὴ μόνον ἐκ τοῦ φιλεῖσθαι παρὰ σου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν γραμμάτων ἀπολαύειν τῶν σῶν τῶν περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς σημαινόντων πολλὴν καρπωσόμεθα τὴν εὐφροσύνην, δίδου καὶ ταύτην ἡμῖν τὴν χάριν. οὐ γὰρ τὴν τυχοῦσαν δεξόμεθα καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ διατελοῦντες παράκλησιν, εἰ τοιαῦτα γράμματα δεξαίμεθα παρὰ τῆς θαυμασιότητός σου.

ρλη'. ΚΑΣΤΩ, ΟΥΑΛΕΡΙΩ, ″ΔΙΟΦΑΝΤΩ, ΚΥΡΙΑΚΩ ″πρεσβυτέροις Ἀντιοχείας.

ΟΥ θαυμάζω ὅτι τὴν μακρὰν ἡμῶν ἐπιστολὴν βραχεῖαν ἐκαλέσατε. τοιοῦτοι γὰρ οἱ ἐρῶντες· οὐκ ἴσασι κόρον, οὐ δέχονται πλησμονήν· ἀλλ' ὅσα ἂν λάβωσι παρὰ τῶν ἐρωμένων, πλείονα ἐπιζητοῦσι. διά τοι τοῦτο εἰ καὶ δεκαπλασίων ὑμῖν ἦλθεν [ἡ] ἐπιστολὴ τῆς ἔμπροσθεν, οὐκ ἂν οὐδ' ἐκείνη τὸ τῆς βραχύτητος διέφυγεν ὄνομα· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ μικρὰ ἂν ἐκλήθη, μᾶλλον δὲ οὐκ ἐκλήθη μόνον, ἀλλὰ καὶ μικρὰ ἂν ὑμῖν ἐφάνη. ἐντεῦθεν καὶ ἡμεῖς, ὅθεν περ ἂν ἀφίκησθε, φιλοῦντες ὑμᾶς, οὐδὲ αὐτοὶ κόρον λαμβάνομεν, ἀλλ' ἀεὶ προσθήκας ἐπιζητοῦμεν ἡμῖν τοῦ φίλτρου, καὶ τὸ χρέος τῆς ἀγάπης, τὸ ἀεὶ μὲν ἐκτιννύμενον, ἀεὶ δὲ καὶ ὀφειλόμενον (Μηδενὶ γάρ, φησι, μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν) Ῥωμ. ιγ η. καθ' ἑκάστην παρ' ὑμῶν ἀπαιτοῦμεν ἡμέραν, ἀεὶ μὲν αὐτὸ μετὰ πολλῆς λαμβάνοντες τῆς δαψιλείας, οὐδέποτε δὲ ἀπειληφέναι τὸ πᾶν ἡγούμενοι. μὴ δὴ παύσησθε καταβαλόντες ἡμῖν τὸ καλὸν τοῦτο ὄφλημα καὶ πολλὴν ἔχον ἡδονήν. οἵ τε γὰρ καταβάλλοντες, οἵ τε ὑποδεχόμενοι, τὴν ἴσην καρποῦνται εὐφροσύνην, ἐπειδήπερ ἀμφότεροι τῇ καταβολῇ ὁμοίως γίνονται εὔποροι, ὅπερ ἐπὶ τῶν χρημάτων οὐκ ἔνι· ἀλλ' ὁ μὲν καταθεὶς, πενέστερος ταύτῃ γέγονεν, ὁ δὲ ὑποδεξάμενος εὐπορώτερος. ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοῦ συμβολαίου τῆς ἀγάπης τοῦτο συμβαίνειν εἴωθεν. οὐδὲ γὰρ ἀφίησιν ἔρημον τὸν καταθέντα, ὅπερ ποιεῖ τὸ ἀργύριον πρὸς τοὺς ὑποδεχομένους μεταστάν, ἀλλὰ τότε μᾶλλον αὐτὸν εὐπορώτερον καθίστησιν, ὅταν αὐτὴν καταβάλλῃ. ταῦτ' οὖν εἰδότες, κύριοί μου τιμιώτατοι καὶ εὐλαβέστατοι, μὴ διαλίπητε διηνεκῶς ἀκμάζουσαν περὶ ἡμᾶς τὴν διάθεσιν ἐπιδεικνύμενοι. εἰ γὰρ καὶ μηδὲν δεῖσθε εἰς τοῦτο τῆς παρ' ἡμῶν παρακλήσεως, ἀλλ' ἐπειδὴ σφόδρα ἐρῶμεν ὑμῶν τῆς ἀγάπης, καὶ μὴ δεομένους ἀναμιμνήσκομεν τούτου ἕνεκεν, καὶ τοῦ συνεχῶς ἐπιστέλλειν, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς ὑμετέρας δηλοῦν. εἰ γὰρ μηδὲ τούτου χρῄζετε τοῦ ἀναμιμνήσκοντος, ἀλλ' ἡμεῖς καὶ οὕτως, ἐπειδὴ σφόδρα περισπούδαστον ἡμῖν, οὐ παυσόμεθα διηνεκῶς παρ' ὑμῶν ἐπιζητοῦντες. ὅτι μὲν γὰρ ἐργῶδες τοῦτο λοιπὸν καὶ διὰ τὴν τοῦ ἔτους ὥραν, καὶ διὰ τὴν τῆς ὁδοῦ δυσκολίαν, οὐ πολλῶν φαινομένων τῶν ὁδοιπόρων τῶν ἐντεῦθεν διακομισομένων ὑμῖν, οὐδὲ ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν· πλὴν ἀλλ' ὡς ἔνι, καὶ οἷόν τε ἐστι, καὶ ἐν τοσαύτῃ δυσκολίᾳ συνεχῶς ἐπιστέλλειν παρακαλοῦμεν, καὶ παρὰ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης ταύτην αἰτοῦμεν τὴν χάριν. καὶ τὸν κύριον δέ μου τὸν εὐλαβέστατον πρεσβύτερον Ῥωμανόν, καθὼς ἐκελεύσατε, ἐπεστάλκαμεν, καὶ τούτου χάριν ὑμῖν εἰδότες πολλήν. ἐπεὶ καὶ τοῦτον σφόδρα ἡμᾶς ἀγαπῶντα ἔγνων καὶ μεθ' ὑπερβολῆς φιλοῦντα, τὸ τηλικούτοις ἀνδράσι καὶ διὰ τῶν γραμμάτων τευξόμεθα, καὶ πολλὴν ποιεῖσθαι σπουδὴν ἀκριβέστερον συνάπτειν ἡμᾶς. δέξασθε τοίνυν ἡμῶν τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολήν, καὶ δοῦναι παρακλήθητε, καὶ χωρὶς τῆς ἐπιστολῆς προσειπεῖν αὐτὸν πολλὰ ἐξ ἡμῶν. καὶ γὰρ οὐχ ὡς ἔτυχεν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐρασταὶ γεγόναμεν αὐτοῦ σφοδρότατοι. καὶ τοῦτο μανθανέτω διὰ τῆς γλώττης τῆς ὑμετέρας, ὅτι τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἀνθοῦσαν διατηροῦντες, ἡμῖν αὐτοῖς τὰ μέγιστα χαριζόμενοι· καὶ ὅτι τὴν μεταξὺ σιγὴν οὐ ῥᾳθυμία πεποίηκεν, ἀλλὰ τὸ ″γράμματα ἀναμένειν δέξασθαι παρὰ τῆς εὐλαβείας αὐτοῦ. ἐπειδὴ δὲ προτέρους ἡμᾶς ᾔτησεν ἐπιστεῖλαι, ἰδοὺ καὶ τοῦτο ποιοῦμεν, καὶ παρακαλοῦμεν [καὶ] αὐτὸν συνεχῶς τοῦτο πρὸς ἡμᾶς ποιεῖν.

ρλε'. ΚΑΣΤΩ, ΟΥΑΛΕΡΙΩ, ΔΙΟΦΑΝΤΩ, ΚΥΡΙΑΚῼ πρεσβυτέροις [Ἀντιοχείας].

Ραγδαῖόν τι χρῆμα καὶ βίαιον ἡ ἀγάπη, καὶ δανειστοῦ παντὸς σφοδροῦ βιαιότερον. οὐδὲ γὰρ οὕτως ἐκεῖνοι τοὺς τὰ χρήματα ὀφείλοντας αὐτοῖς ἄγχοντες ἀπαιτοῦσιν, ὡς ὑμεῖς τῆς ἀγάπης τὴν ἅλυσιν περιθέντες πρὸς τὴν τῶν ἐπιστολῶν ἡμᾶς ἔκτισιν κατεπείγετε, καίτοι πολλάκις τοῦτο καταθέντας τὸ ὄφλημα. ἀλλὰ τοιαύτη τούτου τοῦ χρέους ἡ φύσις· ἀεὶ κατατίθεται, καὶ ἀεὶ ὀφείλεται. διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς πολλάκις δεξάμενοι γράμματα, οὐ κορέννυσθε. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐκείνης τὸ πλεονέκτημα· καὶ μιμεῖται τὴν θάλασσαν, ἣ μυρίων πανταχόθεν εἰς αὐτὴν ῥεόντων ποταμῶν οὐκ ἐμπίπλαται. τοιοῦτον καὶ τῆς ἀγάπης ὑμῶν τὸ πλάτος. διὰ τοῦτο ὅσῳ ἂν πλείονα ἐμβάλωμεν, τοσούτῳ μειζόνως τὴν φλόγα τῆς διαθέσεως ὑμῶν ἐγείρομεν. μὴ τοίνυν νομίσητε ἀποπλεύσαντα ὑμῶν τὴν φιλίαν τῷ βραχὺν τοῦτον σεσιγηκέναι χρόνον. καὶ γὰρ τοὐναντίον ἅπαν ἐπάθομεν ἄν, εἴγε ὑπωπτεύσαμεν, καὶ πλεονάκις ἂν ἐπεστάλκαμεν. ὥσπερ γὰρ οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, οὕτως οἱ ὀλιγωροῦντες καὶ ἀναπεπτωκότες πολλῆς δέονται τῆς θεραπείας. εἰ τοίνυν καὶ ἡμεῖς ᾐσθόμεθα χαλασθείσης ὑμῶν τῆς διαθέσεως, οὐκ ἂν ἠμελήσαμεν τὰ παρ' ἑαυτῶν εἰσφέροντες, ὥστε αὐτὴν ἀνακαῦσαι μειζόνως. τὸ δὲ σφόδρα ὑμῖν θαρρεῖν καὶ εἰδέναι σαφῶς, ὅτι καὶ δεχόμενοι, καὶ μὴ δεχόμενοι γράμματα, παγίαν, ἀκίνητον, μόνιμον, ἄτρεπτον, ἀκλινῆ, ἀκμάζουσαν καὶ ἀνθοῦσαν αὐτὴν διηνεκῶς διατηρεῖτε, οὐκ ἀναγκαίας εἰς τοῦτο ἐνομίζομεν ἡμῖν τὰς ἐπιστολάς, ἀλλ' εἰς τὸ διαθέσεως ἀποδοῦναι ὄφλημα· ἐπεὶ καὶ νῦν οὐ χρείας, ἀλλὰ φιλίας ἕνεκεν ἐπιστέλλομεν. ὅτι γὰρ κἂν πολλοὶ πολλαχόθεν οἱ χειμῶνες φύωνται, καὶ μυρία πρὸς ὕψος ἐπήρηται κύματα, οὐδὲν ἡμᾶς βλάψαι δύναιτ' ἂν καὶ ἐμβαλεῖν εἰς τὸ τῆς ἀθυμίας κλυδώνιον, ἱκανὸς ὁ παρελθὼν ἔδειξε χρόνος. οὐ τοίνυν ὡς πρὸς δεομένους τῆς ἐντεῦθεν παρακλήσεως ἐπιστέλλομεν, ἀλλὰ δηλοῦντες ὅτι χαίρομεν, σκιρτῶμεν, εὐφραινόμεθα, πτερούμεθα ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, τοσαύτης καὶ ἐκ τοσούτου διαστήματος ἀγάπης παρὰ τῆς ἐμμελείας ὑμῶν ἀπολαύοντες. ἐπεὶ δὲ οἶδα ὅτι πολλὴν ὑμῖν φέρει τὴν εὐφροσύνην τὸ μαθεῖν τὰ ἡμέτερα ἐν τίσιν ὁρμεῖ, ἀπηλλάγμεθα τῆς τοῦ στομάχου ἀσθενείας, ὑγιαίνομεν. οὐδὲν ἡμᾶς οὔτε πολιορκίαι, οὔτε ἔφοδοι λῃστρικαί, οὔτε ἐρημία χωρίου, οὔτε μυρίων περιστάσεων ὄχλος, οὔτε ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν συστέλλει καὶ θορυβεῖ· ἀλλ' ἀδείας ἀπολαύομεν, ἀπραγμοσύνης, ἡσυχίας πολλῆς, καθ' ἑκάστην μεριμνῶντες τὰ ὑμέτερα, ὑπὲρ τούτων πρὸς τοὺς εἰσιόντας πρὸς ἡμᾶς ποιούμενοι λόγους. τοιοῦτον γὰρ τὸ φιλεῖν γνησίως. ἐπὶ γλώττης ἀεὶ τοὺς ποθουμένους ἔχειν παρασκευάζει· ὃ καὶ ἡμεῖς ποιοῦμεν, ἐπειδὴ σφόδρα φιλοῦμεν· καὶ τοῦτο ἴστε καὶ ὑμεῖς. ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογιζόμενοι, μὴ νομίζετε ἐρραθυμηκέναι ἡμᾶς, μηδὲ ὀλιγώρους τῷ χρόνῳ γεγενῆσθαι περὶ τὴν διάθεσιν τὴν ὑμετέραν. ἡ γὰρ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει· ἀλλὰ κἂν χρόνος παρέλθῃ μακρός, κἂν πραγμάτων αὐξηθῶσι δυσκολίαι, κἂν μακροτέρῳ τῆς ὁδοῦ μήκει διειργώμεθα, οὐδενὶ τούτων αὕτη διακόπτεται, οὐδὲ ἐξίτηλος γίνεται, ἀλλ' ἀνθεῖ μειζόνως καὶ ἐπιδίδωσιν.

ρλϛ'. ΚΑΣΤΩ, ΔΙΟΦΑΝΤΩ, ΟΥΑΛΕΡΙΩ, ΚΥΡΙΑΚΩ πρεσβυτέροις Ἀντιοχείας.

Ὅτι μὲν ἡμᾶς ἀπέλιπεν ὁ κύριός μου ὁ τιμιώτατος καὶ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος Κωνστάντιος, ἀλγῶ· ὅτι δὲ ὑμᾶς ἀπείληφε, χαίρω· καὶ μειζόνως χαίρω, ἢ ἐκείνως ἀλγῶ.

Σὺ γὰρ οἶδ' ὅτι εἰς ἀκύμαντον ὁρμιεῖς λιμένα, τὴν ὑμετέραν ἀγάπην. καὶ γὰρ μυρίαι πανταχόθεν περιεστήκωσι ταραχαὶ, καὶ πολλὰ ἐγείρηται τὰ κύματα, ἀλλὰ τοιαῦτα τὰ ὑμέτερα, ὡς καὶ ἐν χειμῶνι γαλήνης ἀπολαύειν λευκῆς, διὰ τὴν "προσοῦσαν ὑμῖν ἀνδρείαν, καὶ τὴν ἀπερίτρεπτον ἀγάπην καὶ διάθεσιν. ἰδόντες τοίνυν αὐτοὶ, ὡς ὑμῖν πρέπον ἐστὶ, πάντα αὐτοῖς γενέσθαι παρακλήθητε. ἴστε γὰρ ὅσος ὑμῖν κείσεται μισθὸς εἰκῆ καὶ μάτην ἐπηρεαζόμενοι διέχειν σπουδάζουσιν. οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ἄλλο τι ζητοῦμεν, ἀλλ' ὥστε μηδὲν "αὐτοὺς παρὰ τὸ δίκαιον ἐπηρεασθῆναι, μηδὲ εἰκῆ καὶ μάτην ἄγεσθαι καὶ περιάγεσθαι ἐν δικαστηρίοις ἀπαρτιζόμενον, ὑπὲρ ὧν στεφανοῦσθαι αὐτοὺς καὶ ἀνακηρύττεσθαι ἔδει. καὶ ὑπὲρ μὲν τούτου ταῦτα αἰτοῦμεν· ὑπὲρ δὲ ἡμῶν αὐτῶν, ὥστε συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς ὑμετέρας εὐαγγελίζεσθαι. Εἰ γὰρ καὶ πολλῷ διειργόμεθα τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ, ἀλλ' ὅμως οὐ παυόμεθα διηνεκῶς ὑμᾶς ἐπὶ διανοίας "φέροντες, [καὶ πλησίον ὑμῶν ὄντες,] καὶ καθ' ἑκάστην ὑμῖν συγγινόμενοι τὴν ἡμέραν. τοιοῦτοι γὰρ οἱ τῆς ἀγάπης ὀφθαλμοὶ τῶν γνησίως εἰδότων φιλεῖν. καὶ τοῦτο ἴστε καὶ αὐτοὶ σαφῶς, ἐπειδὴ καὶ φιλεῖν ἴστε γνησίως.

ρλζ. ΚΑΣΤΩ, ΟΥΑΛΕΡΙΩ, "ΔΙΟΦΑΝΤΗ, ΚΥΡΙΑΚΩ πρεσβυτέροις Ἀντιοχείας.

ΤΗ γλώττῃ μὲν ὀλιγάκις ὑμῶν ἐπέσταλκα τῇ εὐλαβείᾳ, τῇ γνώμῃ δὲ συνεχέστερον καὶ πυκνότερον. "μὴ δὴ τοσαύτας εἶναι νομίζετε ἡμῶν τὰς ἐπιστολὰς, ὅσας ὑπεδέξασθε διὰ χάρτου καὶ μέλανος, ἀλλ' ὅσας ἐπεθυμήσαμεν ὑμῖν διαπέμψασθαι. Εἰ γὰρ οὕτω βουληθείητε δικάσαι, νιφάδες γραμμάτων παρ' ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπέμφθησαν. Εἰ δὲ οὐδεὶς ὁ διακομίζων, οὐ τῆς ἡμετέρας ὀλιγωρίας, ἀλλὰ τῆς τῶν πραγμάτων δυσκολίας ἡ σιγὴ γέγονε. Ταῦτα δὲ εἶπον, ἵνα καὶ γραφόντων ἡμῶν καὶ σιγώντων τὴν αὐτὴν περὶ τῆς ἡμετέρας ἀγάπης τῆς περὶ ὑμᾶς φέρητε ψῆφον. ἡμεῖς γὰρ ὅπουπερ ἂν ὦμεν, ἐγκολάψαντες ἡμῶν τῇ διανοίᾳ τὴν μνήμην τὴν ὑμετέραν, πανταχοῦ περιφερόμεθα· καὶ νῦν δὲ χάριν ὑμῖν ἴσμεν πολλὴν, ὅτι τὸν καλὸν μοναχὸν καὶ μετὰ τῆς πρεπούσης ὑμῖν εὐνοίας ὑπεδέξασθε, καὶ τοὺς βουλομένους ἀκαίρως πρὸς αὐτὸν φιλονεικεῖν ἡμερωτέρους πεποιήκατε. οὐκ ἄρα μάτην ἐλέγομεν, οὐδὲ κολακεύοντες ὑμᾶς, ὅτι κἂν μυρία "πανταχόθεν ἐγείρηται κύματα, ἐν γαλήνῃ τὰ ὑμέτερα. οἱ γὰρ οὕτω ῥᾳδίως ἑτέροις ναυάγια διαλύοντες, εὔδηλον ὅτι πόρρω τῶν κλυδωνίων ἑστήκατε. γράφετε δὲ συνεχῶς ἡμῖν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς ὑμετέρας. ἴστε γὰρ ὅπως ἡμῖν περισπούδαστον τοῦτο μανθάνειν. τοσαύτην γὰρ ὑμῶν ἰσχὺν ἔχει τὰ γράμματα τὰ τὴν ῥῶσιν ὑμῶν ἡμῖν ἀπαγγέλλοντα, ὅτι καὶ τοσούτοις περιεστοιχισμένοι δεινοῖς, πολέμοις, θορύβοις, ταραχαῖς, θανάτοις καθημερινοῖς, ἐπειδὰν τοσαύτας ὑμῶν δεξώμεθα ἐπιστολὰς, καὶ ἀναπτερούμεθα ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, καὶ μεγίστην ἐντεῦθεν καρπούμεθα τὴν "παραμυθίαν. τοιοῦτον γὰρ τὸ φιλεῖν γνησίως, ὡς καὶ διὰ γραμμάτων δύνασθαι τῶν τὰ τοιαῦτα εὐαγγέλια ἐχόντων τοὺς τῷ σώματι κεχωρισμένους ἀνακτᾶσθαι ῥᾳδίως.

ρλη. ΚΑΣΤΩ, ΟΥΑΛΕΡΙΩ, "ΔΙΟΦΑΝΤΗ, ΚΥΡΙΑΚΩ πρεσβυτέροις Ἀντιοχείας.

ΚΑΙ τὸ γράψαι, καὶ τὸ προτέρους ἐπιπηδῆσαι τοῖς πρὸς ἡμᾶς γράμμασι, καὶ τὸ γράμματα παρ' ἡμῶν αἰτῆσαι, καὶ τὸ κελεῦσαι ὑπερβῆναι μέτρον ἐπιστολῆς, ἔδειξε τοὺς ἀκορέστους καὶ μανικοὺς ἡμῶν ἐραστάς. τοῦτο τὴν ἐρημίαν, ἐν ᾗ διατρίβομεν, οὐκ ἀφίησιν ἐρημίαν φαίνεσθαι· τοῦτο τὰς ποικίλας καὶ συνεχεῖς "ἡμῶν περιστάσεις παραμυθεῖται. ἡ γὰρ ἀγάπης ἴσον; οὐκ ἔστιν οὐδέν. αὕτη καὶ ῥίζα καὶ μήτηρ καὶ πηγὴ τῶν ἀγαθῶν ἐστιν, ἀρετὴ πόνον οὐκ ἔχουσα, ἀρετὴ ἡδονῇ συγκεκληρωμένη, καὶ πολλὴν φέρουσα τοῖς γνησίως αὐτὴν μετιοῦσι τὴν εὐφροσύνην. διὰ ταῦτα χάριν ὑμῖν ἴσμεν πολλήν, ὅτι οὕτω γνησίως διετηρήσατε τὴν περὶ ἡμᾶς διάθεσιν. καὶ ἡμεῖς δέ, ὅπουπερ ἂν ὦμεν, κἂν πρὸς αὐτὰ τῆς οἰκουμένης ἀπενεχθῶμεν τὰ τέρματα, κἂν εἰς ἐρημότερον τούτου χωρίον, περιφέροντες ὑμᾶς ἄπιμεν, ἐγκολάψαντες τῇ διανοίᾳ, καὶ τῷ συνειδότι ἐναποθέμενοι. καὶ οὔτε τῆς ὁδοῦ τὸ μῆκος, οὔτε τοῦ χρόνου τὸ πλῆθος, οὔτε ὁ τῶν περιστάσεων ὄχλος, ῥαθυμοτέρους ἡμᾶς περὶ τὴν ὑμετέραν ἐμμέλειαν πεποίηκεν· ἀλλ' ὡς χθὲς καὶ πρώην ὑμῖν συγγενόμενοι, μᾶλλον δὲ ὡς ἀεὶ μεθ' ὑμῶν ὄντες, ὥσπερ οὖν καί ἐσμεν, οὕτως ὑμᾶς ὁρῶμεν καὶ φανταζόμεθα τοῖς τῆς ἀγάπης ὀφθαλμοῖς. τοιοῦτον γὰρ τὸ φιλεῖν. οὐ διείργεται ὁδῶν διαστήματι, οὐ μαραίνεται ἡμερῶν πλήθει, οὐ νικᾶται θλίψεων περιστάσει· ἀλλ' εἰς ὕψος αἴρεται διὰ πάντος, καὶ φλογὸς μιμεῖται δρόμον. καὶ τοῦτο ἴστε μάλιστα πάντων, ἐπειδὴ καὶ φιλεῖν μάλιστα πάντων ἐπίστασθε. διὸ καὶ σφόδρα ὑμᾶς μακαρίζομεν. εἰ γὰρ καὶ ἡμεῖς οἰκτροὶ καὶ ἀτελεῖς, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἰσχυρὸς ὑμῖν δοῦναι τῆς ἀγάπης ταύτης μείζονα τὴν ἀμοιβήν, καὶ πολλῷ πλείονα. καὶ γὰρ ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἀεὶ νικᾷ ταῖς ἀντιδόσεσι τοὺς ἀγαθόν τι ποιοῦντας ἢ λέγοντας. ἐγὼ μὲν οὖν ἐβουλόμην καὶ αὐταῖς ὄψεσιν ἰδεῖν ὑμᾶς, καὶ τῆς κατὰ πρόσωπον ἀπολαῦσαι συνουσίας, καὶ ἐμφορηθῆναι καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς ἀγάπης ὑμῶν· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο οὐκ ἔνι, οὐ δι' ὄκνον καὶ ῥαθυμίαν, ἀλλὰ διὰ τὸ τῇ ἀνάγκῃ τῆς ἐξορίας πεπεδῆσθαι, τὸ γοῦν δεύτερον ἡμᾶς μὴ ἀποστερήσητε πλούτου, ἀλλὰ πέμπετε ἡμῖν νιφάδας ἐπιστολῶν, τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς ὑμετέρας δηλοῦντες. εἰ γὰρ τοιαῦτα δεξαίμεθα γράμματα συνεχῶς, πολλὴν καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν, καὶ ταῦτα ἐν ἀλλοτρίᾳ διατρίβοντες. εἰδότες οὖν ἡλίκα ἡμῖν χαριεῖσθε, καὶ ἐν ὅσῃ καταστήσετε ἡμᾶς εὐφροσύνῃ, μὴ φθονήσητε τῆς τοσαύτης ἡμῖν ἡδονῆς. ὁμιλοῦντες γὰρ ὑμῶν τοῖς γράμμασιν, αὐτοὺς ὑμᾶς ἡγησόμεθα ἐνταῦθα παρεῖναι, καὶ τρανωτέραν ἐντεῦθεν τῆς παρουσίας ὑμῶν ληψόμεθα τὴν φαντασίαν.

γρ. μετα

γρ. πάντ

ρλθ. ΚΑΣΤΩ, ΟΥΑΛΕΡΙΩ, ΔΙΟΦΑΝΤΩ,

Κυριακῷ πρεσβυτέροις.

Ὃ συμβαίνει τῷ χρυσίῳ βασανιζομένῳ πολλάκις ὑπὸ πυρός, τοῦτο καὶ ταῖς χρυσαῖς εἴωθε προσγίνεσθαι ψυχαῖς ὑπὸ τῶν πειρασμῶν. ἐκείνην τε γὰρ τὴν ὕλην λαμπροτέραν πολλῷ καὶ καθαρωτέραν ἡ τῆς φλογὸς ἀποφαίνει φύσις ὁμιλοῦσα αὐτῇ χρόνον τοσοῦτον, ὅσον ἂν ὁ τῆς τέχνης ἐπιτρέπῃ νόμος, τούς τε τῷ χρυσίῳ κατὰ διάνοιαν ἐοικότας ἀνθρώπους, χρυσίου παντὸς φαιδροτέρους καὶ πολυτελεστέρους μετὰ πολλῆς τῆς περιουσίας ἡ τῶν ἐπαλλήλων πειρασμῶν ἐργάζεται κάμινος. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἐκ τοσούτου καθήμενοι διαστήματος, οὐ παυόμεθα διηνεκῶς μακαρίζοντες ὑμᾶς. ἴστε γάρ, ἴστε σαφῶς ὅσον τῶν τοιούτων ἐπιβουλῶν τὸ κέρδος, καὶ πῶς ἡ τοῦ παρόντος βίου εὐημερία ὄνομα μόνον ἐστὶ ψιλόν, πράγματος ἔρημον, τὰ δὲ μέλλοντα ἀγαθὰ πεπηγότα, ἀκίνητα, μόνιμα, ἀθάνατα. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ θαυμαστὸν τῆς ἀρετῆς, ὅτι ταῦτα ἡμῖν τὰ ἔπαθλα παρέχεται, ἀλλ' ὅτι καὶ πρὸ τῶν ἐπάθλων οἱ ἀγῶνες αὐτῆς ἔπαθλα γίνονται· καὶ οὐ μόνον τοῦ θεάτρου λυθέντος τὰ βραβεῖα τοῖς νενικηκόσιν ἔρχεται φέρουσα, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ μέσῳ τῷ σκάμματι λαμπροὺς τοῖς ἀγωνιζομένοις πλέκει τοὺς στεφάνους. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος οὐκ ἐπὶ ταῖς ἀντιδόσεσι τῶν θλίψεων χαίρει καὶ εὐφραίνεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐταῖς ταῖς θλίψεσι καλλωπίζεται, οὕτω λέγων· Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν. εἶτα ἀπαριθμούμενος τὸν ὁρμαθὸν τῶν βραβείων τῶν θλίψεων, φησίν· Ὅτι ὑπομονὴν αὕτη τίκτει τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν, τὸν ἀκύ-

Ῥωμ. ε. γ.

μαντος λιμένα, τὴν ἐν γαλήνῃ ζωήν, τῆς πέτρας ἰσχυροτέραν καὶ ἀδάμαντος στερροτέραν, τὴν ὅπλου παντὸς δυνατωτέραν, καὶ τείχους ἀσφαλεστέραν. αὕτη δὲ ἡ κατόρθωσις καὶ δυνάμεις καὶ γενναίους ποιεῖ τοὺς αὐτῆς ἐφιεμένους, καὶ μετὰ τῆς ἐπιβουλῆς ἀχειρώτους. οὐδὲ γὰρ ἀφίησι τῶν περιστάντων θορυβεῖσθαι λυπηρῶν, οὐδὲ ὑποσκελίζεσθαι· ἀλλ' ὥσπερ ἡ πέτρα ὅσῳπερ ἂν ὑπὸ πλειόνων παίηται κυμάτων, αὕτη μὲν ἐκκαθαίρεται μειζόνως, οὐδὲ μικρὸν κινουμένη, τῶν δὲ περιρρηγνυμένων αὐτῇ τὸν ὄγκον ὑδάτων διαφθείρει ῥᾳδίως· οὕτω δὴ καὶ ὁ δόκιμος ἐξ ὑπομονῆς γενόμενος, πάσης ἀνώτερος ἕστηκεν ἐπιβουλῆς· καὶ τὸ δὴ θαυμαστόν, ὅτι ἰσχυρότερος γίνεται, οὐ τῷ ποιεῖν κακῶς, ἀλλὰ τῷ πάσχειν κακῶς τοὺς ποιοῦντας διαλύων ῥᾳδίως. ταῦτα οὐχ ὡς δεομένοις παρ' ἡμῶν μανθάνειν ἐπέσταλκα. οἶδα γὰρ ὑμῶν τὴν σύνεσιν, ἣν καὶ διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐπεδείξασθε. ἃ γὰρ διὰ ῥημάτων ἐφιλοσοφήσαμεν νῦν ἡμεῖς, ταῦτα ὑμεῖς δι' ὧν ἐπάθετε ἀνεκηρύξατε. οὐ τοίνυν ὡς δεομένοις μανθάνειν παρ' ἡμῶν ταῦτα ἐπέσταλκα, ἀλλ' ἐπειδὴ μακρὰν ἐσιγήσατε χρόνον, μᾶλλον δὲ κοινῇ μακρὰν ἐσιγήσαμεν σιγήν, ἐβουλήθην καὶ τὴν ἐπιστολὴν γενέσθαι μακράν. ἀθληταῖς δὲ ὑπομονῆς οὕτω ἐπιστέλλοντα γενναίοις περὶ τινος ἑτέρου διαλέγεσθαι ἐχρῆν, ἢ περὶ τούτων, δι' ὧν οὕτως ἀνεφάνητε λαμπροὶ καὶ εὐδόκιμοι; ἀλλ' οὐδὲ ἐνταῦθα ἵσταται τῆς ἀθλήσεως ὁ καρπός, ἀλλὰ περίεισι περαιτέρω βρύων. Ἡ γὰρ δοκιμή, φησίν, ἐλπίδα τίκτει, ἐλπίδα πάντως ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἐκβησομένων, οὐ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην ταύτην, ἢ κατά τινας, ἃ πολλάκις τοῖς πόνοις τοῖς περὶ αὐτὴν κεχηνότας οὐκ ἴσχυσε τοὺς καρποὺς ἀποδοῦναι τῶν πόνων αὐτοῖς, ἀλλὰ μετὰ τῆς ζημίας καὶ αἰσχύνης καὶ κινδύνοις περιέβαλεν αὐτούς. ἀλλ' οὐκ αὕτη τοιαύτη, ἐπεὶ οὐδὲ ἀνθρωπίνου. ὅπερ ἑνὶ ῥήματι δηλῶν ὁ Παῦλος, ἔλεγεν· Ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει. οὐ γὰρ δὴ μόνον οὐ ζημιοῖ τοὺς τὰ τοιαῦτα ἀγωνιζόμενον, οὐδὲ οὐ μόνον καταισχύνει, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείονα καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν αὐτοῖς τῶν πόνων καὶ τῶν ἱδρώτων ἔρχεται φέρουσα. τοιαύτη γὰρ ἡ χαριζομένη χεὶρ τούτων τῶν πόνων τὰς ἀμοιβάς. τάχα ὑπερέβημεν τὸ μέτρον τῆς ἐπιστολῆς· ἀλλ' οὐ παρ' ὑμῖν τοῖς οὕτω σφοδροῖς ἡμῶν ἐρασταῖς. οὐ γὰρ ἐπιστολιμαίων γραμμάτων νόμῳ, ἀλλὰ θεσμῷ φιλίας, τὰ τοιαῦτα κρίνοντες, εὖ οἶδ' ὅτι καὶ βραχεῖαν εἶναι ταύτην ἡγήσεσθε τὴν ἐπιστολήν. ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ βραχεῖα ὑμῖν εἶναι δοκεῖ, οὐ παύσομαι καὶ ταύτης ἀπαιτῶν ὑμᾶς τοὺς μισθούς· οὐ τὸ φιλεῖσθαι παρ' ὑμῶν (οὐ γὰρ δεῖσθε εἰς τοῦτο τοῦ ἀπαιτήσαντος, οἴκοθεν αὐτὸ μετὰ πολλῆς ἀεὶ τῆς δαψιλείας καὶ κατατιθέντες ὡς ὀφείλοντες) οὐδὲ τὸ ἀντιγράψαι ἡμῖν. οἶδα γὰρ ὅτι οὐδὲ εἰς τοῦτο ἑτέρου τινὸς ἡμῖν δεῖ τοῦ ἀναμνήσοντος ὑμᾶς. ἀλλὰ τίς ὁ μισθός; τὸ δῆλον ἡμῖν ποιῆσαι ὅτι σκιρτᾶτε, ὅτι χαίρετε καὶ εὐφραίνεσθε, καὶ ὅτι οὐδὲν τῶν ἐπενεχθέντων ὑμῖν πεπόνθατε δεινόν, ἀλλὰ πλείονος ἡδονῆς ὑμῖν ὑποθέσεις αἱ ἐπιβουλαὶ γίνονται. ἂν γὰρ δεξώμεθα ἐπιστολὴν ταῦτα φέρουσαν ἡμῖν τὰ εὐαγγέλια, καὶ ἐρημίας, καὶ λιμοῦ, καὶ λοιμοῦ, καὶ πολέμων Ἰσαυρικῶν, καὶ ἀρρωστίας ἁπάσης, οἷς ἅπασιν ἐκδεδόμεθα νῦν, ἔσται ἡμῖν παράκλησις τὰ τοιαῦτα γράμματα, καὶ φάρμακα, καὶ ἰατρεῖα. ἐννοοῦντες τοίνυν ἡλίκα ἡμῖν χαριεῖσθε, καὶ ἐπιστείλατε παρακληθέντες, ἵνα ἡμᾶς καὶ ἐκ τοσούτου καθημένους διαστήματος πολλῆς ἐμπλήσητε τῆς εὐφροσύνης.

Ῥωμ. ε. δ.

ρμ. ΚΛΑΥΔΙΑΝῼ.

Τί τοῦτο; ὁ θερμὸς ἡμῶν ἐραστής, ὁ μανικός, ὁ τοσαύτης παρ' ἡμῶν ἀπολαύσας ἀγάπης, ὁ διηνεκῶς ἡμῖν συνδεδεμένος, οὐδὲ γραμμάτων ἡμᾶς ἐν οὕτω χρόνῳ μακρῷ ἠξίωσας· ἀλλὰ ἠνέσχου σιγῆσαι σιγὴν οὕτω μακράν; τί ποτ' ἄρα τὸ αἴτιον; ἆρα μὴ μετὰ ἀποδημίαν ἐξέβαλες ἡμᾶς τῆς διανοίας τῆς σῆς, καὶ ῥαθυμότερος περὶ τὴν ἡμετέραν γέγονας ἀγάπην; οὐκ ἔγωγε οἶμαι. μὴ γάρ ποτε τοῦτο γένηται ἀπὸ φιλικῆς οὕτω ψυχῆς καὶ θερμῆς τοσαύτην γενέσθαι μεταβολήν. ἀλλ' ἆρα μὴ ἀῤῥωστία σε κατέχει; ἀλλ' οὐκ ἐνδύναται αὕτη γενέσθαι κώλυμα τοῦ γράφειν. ἐπεὶ οὖν ἀγνοοῦμεν τὴν αἰτίαν, μετὰ τοῦ λῦσαι τὴν σιγὴν καὶ τὴν αἰτίαν εἰπὲ τῆς σιγῆς, καὶ πέμπε ταχέως ἡμῖν ἐπιστολὴν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελιζομένην ἡμᾶς. οὕτω γὰρ τὰ μέγιστα ἡμῖν χαριεῖ, καὶ τῆς ἐρημίας πολλὴν παρέξεις παράκλησιν, ἂν τοιαῦτα δεχώμεθα γράμματα. ἀλλὰ μὴ ῥαθυμήσῃς. εἰ γὰρ καὶ μετὰ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην μένοις σιγῶν, οὐκέτι σοι συγγνώμην δώσομεν, ἀλλὰ γραψόμεθά σε τῆς ἐσχάτης ἀγνωμοσύνης. οἶδα δὲ, ὅτι πάσης τιμωρίας τοῦτο πικρότερον.

ρμα. ΚΥΘΗΡΙΩ.

Ἡ μὲν συνουσία ἡμῖν ἡ αὐτόθι βραχεῖα γέγονε πρὸς ὑμᾶς· ἡ δὲ ἐντεῦθεν τεχθεῖσα ἀγάπη, μεγάλη καὶ ὑψηλὴ καὶ γενναία. τοῖς γὰρ γνησίως εἰδόσι φιλεῖν οὐ δεῖ εἰς τοῦτο χρόνου μακροῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν βραχεῖ δυνατὸν κατορθῶσαι τὸ πᾶν· ὃ δὴ καὶ ἐφ' ἡμῶν γέγονε· καὶ γεγόναμεν ὑμῶν ἐρασταὶ σφοδροὶ ὡς περὶ πολλοῦ συγγενόμενοι τοῦ χρόνου. ὅθεν δὴ καὶ ἐπιστέλλομεν, τὰ καθ' ἡμᾶς δηλοῦντες, ὅτι τε ὑγιαίνομεν, καὶ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀπραγμοσύνῃ διάγομεν. ἴσμεν γὰρ ὅτι χαριούμεθα ταῦτα ὑμῖν ἀπαγγέλλοντες, καὶ παρὰ ὑμῶν αἰτοῦμεν γράμματα τὰ αὐτὰ ἡμῖν εὐαγγέλια κομίζοντα. μὴ δὴ κατοκνήσητε γράφειν ἡμῖν συνεχῶς, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας ὑμῶν εὐαγγελίζεσθαι. οὕτω γὰρ τὰ μέγιστα καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ διατρίβουσι χαριεῖσθε, ταῦτα ἐπιστέλλοντες, ἅπερ συνεχῶς ἐπιθυμοῦμεν μαθεῖν.

ρμβ. ΚΥΡΙΑΚΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Ὁ δεσπότης μου Σώπατρος, ὁ τῆς Ἀρμενίας ἄρχων, Ἀρμενίας ταύτης, ἐν ᾗ νῦν ἐσμὲν καθειργμένοι, ἦρξε μὲν Ἀρμενίας ὡς πατὴρ, ἐπεδείξατο δὲ περὶ ἡμᾶς θεραπείαν πλείονα ἢ πατήρ. ταύτης αὐτῷ τῆς εὐνοίας ἀποδοῦναι τὴν ἀμοιβὴν σπουδάζων τι καὶ ζητῶν, εὑρηκέναι μοι δοκῶ καλλίστην ὁδὸν, τὴν μεμεριμνημένην σου καὶ ἄγρυπνον ψυχὴν, δι' ἧς δυνήσομαι αὐτὸν ἀμείψασθαι. πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; υἱός ἐστιν αὐτῷ διατρίβων αὐτόθι χρόνον ἤδη πολὺν ἐπὶ λόγων κτήσει. τοῦτον ἐὰν σπουδάσῃς μετὰ προθυμίας ἰδεῖν καὶ τῆς σοι πρεπούσης ἀγάπης, καὶ ποιήσῃς ἀπολαῦσαί τινος τῶν χρηστῶν, τὸ πᾶν ἐσόμεθα ἐκτετικότες. ποίει δὲ τοῦτο, καὶ καθίστη γνώριμον αὐτὸν καὶ τοῖς ἐν τέλει, τοῖς καὶ σοὶ γνωρίμοις, καὶ δυναμένοις αὐτῷ τὴν ἀλλοτρίαν ἡδίω τῆς ἐνεγκούσης ποιῆσαι. οὕτω γὰρ χαριεῖ μὲν ἐκείνῳ, χαριεῖ δὲ ἐμοὶ, χαριεῖ δὲ σαυτῷ, ἄνδρα χρηστὸν καὶ φιλάνθρωπον καὶ κοινὸν τῶν πενήτων λιμένα διὰ τοῦ παιδὸς ὠφελῶν.

ρμγ. ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΤΑΛΕΙΣΑ ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ

πρὸς Κυριακὸν ἐπίσκοπον ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν ἐξορίᾳ.

Φέρε δὴ πάλιν ἀπαντλήσω σου τῆς ἀθυμίας τὸ ἕλκος, καὶ διασκεδάσω τοὺς λογισμοὺς τοὺς τὸ νέφος τοῦτο συνιστῶντας. τί γάρ ἐστιν, ὃ λυπῇ καὶ ἀδημονεῖς; ὅτι χαλεπὸς ὁ χειμὼν, καὶ πικρὸν τὸ ναυάγιον τὸ τὴν ἐκκλησίαν καταλαβόν; τοῦτο οἶδα κἀγὼ, καὶ οὐδεὶς ἀντερεῖ. ἀλλ' εἰ βούλει καὶ εἰκόνα σοι ἀναπλάττω τῶν γινομένων, θάλατταν ὁρῶ μαινομένην, ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀβύσσου κάτωθεν ἀναμοχλευομένην, τοὺς ναύτας ἀντὶ τῶν οἰάκων καὶ τῶν κωπῶν τὰς χεῖρας τοῖς γόνασι περιπλέξαντας, καὶ πρὸς τὴν ἀμηχανίαν τοῦ χειμῶνος ἀπορηθέντας, οὐκ οὐρανὸν βλέποντας, οὐ πέλαγος, οὐ ξηρὰν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν στρωμάτων κειμένους καὶ ὀλοφυρομένους καὶ κλαίοντας. καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῆς θαλάσσης οὕτω συμβαίνει· νῦν δὲ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας θαλάσσης χείρων ὁ θόρυβος, καὶ χείρω τὰ κύματα. ἀλλὰ παρακάλει τὸν δεσπότην ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὃς οὐ τέχνῃ περιγίνεται τοῦ χειμῶνος, ἀλλὰ νεύματι λύει τὴν ζάλην. ἀλλ᾽ εἰ καὶ πολλάκις παρεκάλεσας, καὶ οὐκ εἰσηκούσθης, μὴ ὀλιγωρήσῃς. τοιοῦτο γάρ τῷ Θεῷ ἔθος τὴν σωτηρίαν ἡμῶν περιγινομένην. μὴ γὰρ οὐκ ἠδύνατο ὁ κύριος τοὺς τρεῖς παῖδας ἐκείνους λυτρώσασθαι, ἵνα μὴ εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς ἐμπέσωσιν; ἀλλ᾽ ὅτε ᾐχμαλωτεύθησαν, ὅτε εἰς βάρβαρον χώραν ἀπερρίφησαν, καὶ τῆς πατρῴας κληρονομίας ἐξέπεσον, καὶ παρὰ πάντων ἀπεγνώσθησαν, καὶ οὐδὲν λοιπὸν οὐκ ἀπελείπετο, τότε ὁ ἀληθινὸς καὶ ἀψευδὴς Θεὸς αὐτόθεν τὴν θαυματουργίαν εἰργάσατο, καὶ διεσκόρπισε τὸ πῦρ περὶ τὴν κάμινον τῶν Χαλδαίων· καὶ λοιπὸν ἐκκλησία αὐτοῖς ἦν ἡ κάμινος, καὶ πᾶσαν τὴν κτίσιν προσεκαλοῦντο, τά τε ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, ἀγγέλους τε καὶ δυνάμεις, καὶ οὕτω πάντα συλλαβόμενοι ἔλεγον· Εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον. Δαν. γ. νζ. ὁρᾷς πῶς ἡ ὑπομονὴ τῶν ἁγίων καὶ τὸ πῦρ εἰς δρόσον μετέβαλε, καὶ τὸν τύραννον ἐδυσώπησε, καὶ κατὰ πάσης τῆς οἰκουμένης ἐκπέμπει γράμματα. Μέγας ὁ Θεὸς, φησὶ, Σεδρὰχ, Μισὰχ, καὶ Ἀβδεναγώ. καὶ ἰδὲ πόσην ἀποτομίαν ἐνέθηκεν. Εἴ τις, φησὶ, λόγον εἴπῃ κατ᾽ αὐτῶν, τὸν Δαν. γ. ϟς. οἶκον αὐτοῦ ταμιεύεσθαι, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ διαρπάζεσθαι. μὴ οὖν ἀθυμήσῃς,* μηδὲ ὀλιγωρήσῃς. καὶ γὰρ ἐγὼ ὅτε ἐξηλαυνόμην [ἀπὸ] τῆς πόλεως, οὐδενὸς τούτων οὐκ ἐφρόντιζον, ἀλλ᾽ ἔλεγον πρὸς ἐμαυτόν· εἰ μὲν βούλεταί με ἡ βασίλισσα ἐξορίσαι, ἐξορισάτω με· Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. καὶ εἰ βούλεταί με πρίσαι, πρισάτω με· τὸν Ψαλ. κγ. α. Ἡσαΐαν ἔχω ὑπόγραμμον. εἰ θέλει εἰς τὸ πέλαγος ἀκοντίσαι με, τὸν Ἰωνᾶν ὑπομιμνήσκομαι. εἰ θέλει εἰς κάμινον ἐμβαλεῖν, τοὺς τρεῖς παῖδας ἔχω τοῦτο πεπονθότας. εἰ με θέλει τοῖς θηρίοις βαλεῖν, τὸν Δανιὴλ ἐν λάκκῳ τοῖς λέουσι βεβλημένον ὑπομιμνήσκομαι. εἰ θέλει με λιθάσαι, λιθασάτω με· Στέφανον ἔχω τὸν πρωτομάρτυρα τοῦτο πεπονθότα. εἰ θέλει τὴν κεφαλήν μου λαβεῖν, λαβέτω· γυμνάσιον εἰς τοῦτο ἔχω Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν. εἰ θέλει τὰ ὑπάρχοντα λαβεῖν, λαβέτω· Γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοι- Ἰὼβ α. κα. λίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι. ἐμοὶ παραινεῖ ὁ ἀπόστολος, Πρόσωπον ἀνθρώ- Γαλ. β. ς. που ὁ Θεὸς οὐ λαμβάνει· καὶ, Εἰ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην. καὶ ὁ Δαβὶδ καθοπλίζει με λέγων, Ἐλάλουν ἐν τοῖς μαρτυρίοις σου ἐναντίον βασιλέων, καὶ οὐκ Ψαλ. ριη. μς. ᾐσχυνόμην. πολλὰ κατ᾽ ἐμοῦ ἐσκευάσαντο, καὶ λέγουσιν ὅτι τινὰς ἐκοινώνησα μετὰ τὸ φαγεῖν αὐτούς. καὶ εἰ μὲν τοῦτο ἐποίησα, ἐξαλειφθείη τὸ ὄνομά μου ἐκ τῆς βίβλου τῶν ἐπισκόπων, καὶ μὴ ἐγγραφείη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· ὅτι ἰδοὺ ἐὰν τοιοῦτον ἐγὼ ἔπραξα, καὶ ἀποβαλεῖ με Χριστὸς ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ. εἰ δὲ ἅπαξ καὶ τοῦτό μοι λέγουσι καὶ φιλονεικοῦσι, καθελέτωσαν τὸν Παῦλον, ὃς μετὰ τὸ δειπνῆσαι ὁλόκληρον τὸν οἶκον ἐβάπτισε· καθελέτωσαν καὶ αὐτὸν τὸν Χριστὸν, ὃς μετὰ τὸ δειπνῆσαι τοῖς ἀποστόλοις τὴν κοινωνίαν ἔδωκε. λέγουσιν ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐκοιμήθην. ἀποδύσατέ μου τὸ σῶμα, καὶ εὑρήσετε τὴν νέκρωσιν τῶν μελῶν μου. ἀλλὰ ταῦτα πάντα διὰ τὸν φθόνον ἐποίησαν. ἀλλὰ πάντως λυπῇ, ἀδελφὲ Κυριακὲ, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ ἡμᾶς ἐξορίσαντες ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς παρρησιάζονται; καὶ πλῆθος ἀκολουθοῦσι δορυφόρων. ἀλλὰ πάλιν ὑπομνήσθητι τὸν πλούσιον καὶ τὸν Λάζαρον, ποῖος μὲν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι ἐθλίβη, ποῖος δὲ ἀπήλαυσε. τί ἔβλαψεν αὐτὸν ἡ πενία; οὐχὶ ὡς ἀθλητὴς καὶ νικητὴς εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραὰμ ἀπηνέχθη; τί δὲ ὠφέλησεν ἐκεῖνον ὁ πλοῦτος, τὸ ἐν πορφύρᾳ καὶ βύσσῳ ἀνακείμενον; ποῦ οἱ ῥαβδοῦχοι; ποῦ οἱ δορυφόροι; ποῦ οἱ χρυσοχάλινοι ἵπποι; ποῦ οἱ παράσιτοι, ἡ βασιλικὴ τράπεζα; οὐχὶ ὡς ληστὴς δεδεμένος ἀπήγετο ἐν τῷ μνήματι, γυμνὴν τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ κόσμου ἐκφέρων, καὶ κράζων κάτω τῇ φωνῇ, Πάτερ Λουκ. ις. κδ. Ἀβραὰμ, πέμψον Λάζαρον, ἵνα βρέξῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ, καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, διότι δεινῶς ἀποτηγανίζομαι; τί πατέρα καλεῖς τὸν Ἀβραὰμ, οὗ τὸν βίον οὐκ ἐμιμήσω; ἐκεῖνος πάντα ἄνθρωπον εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐξένιζε, σὺ δὲ οὐδ' ἑνὸς πτωχοῦ φροντίδα οὐκ ἐποιήσω. οὐκ ἔστι πενθῆσαι καὶ κλαῦσαι, ὅτι ὁ τοσοῦτον πλοῦτον ἔχων σταγόνος ὕδατος ἄξιος οὐκ ἐγένετο; ἐπειδὴ γὰρ ψιχίων οὐ μετέδωκε τῷ πτωχῷ, σταγόνα ὕδατος οὐ λαμβάνει. τῷ χειμῶνι οὐκ ἔσπειρεν ἔλεος, ἦλθε τὸ θέρος, καὶ οὐκ ἐθέρισε. καὶ τοῦτο τοῦ δεσπότου οἰκονομία, ὅτι ἐξ ἐναντίας ἐποίησε τὴν κόλασιν τοῖς ἀσεβέσι καὶ τὴν ἀνταπόδοσιν τοῖς δικαίοις, ἵνα βλέπωσιν ἀλλήλους, ὅπως καὶ ἀλλήλους γνωρίζωσι. καὶ γὰρ ἕκαστος τότε μάρτυς τὸν ἴδιον τύραννον ἐπιγνώσεται, καὶ ἕκαστος τύραννος τὸν ἴδιον μάρτυρα, ὃν ἐκόλασε. καὶ οὐκ ἐμὰ τὰ ῥήματα· ἄκουσον τῆς σοφίας λεγούσης· Σοφ. ε. α. Τότε, φησὶν, ἐν πολλῇ παρρησίᾳ στήσεται ὁ δίκαιος κατὰ πρόσωπον τῶν θλιψάντων αὐτόν. ὥσπερ δὲ ὁ ἐν καύματι περιπατῶν, ἡνίκα εὕρῃ καθαρὰν πηγὴν τῇ δίψῃ φλεγόμενος· ἢ ὥσπερ τις λιμῷ συνεχόμενος παρακάθηται μὲν τραπέζῃ διάφορα ἐχούσῃ ἐδέσματα, παρά τινος δὲ δυνατωτέρου κωλύεται μὴ ἅψασθαι τῆς ἐπὶ τῆς τραπέζης, καὶ σφοδρὰν ἔχει τὴν ὀδύνην καὶ τὴν κόλασιν ὅ τε διψῶν, ὡς μὴ δυνάμενος τὴν δίψαν κατασβέσαι, καὶ ὁ πεινῶν, ὡς κωλυόμενος ἀπολαῦσαι τῶν ἐδεσμάτων· οὕτω καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως βλέπουσι τοὺς ἁγίους εὐφραινομένους οἱ ἀσεβεῖς, καὶ τῆς βασιλικῆς τραπέζης ἀπολαῦσαι οὐ δύνανται. καὶ γὰρ καὶ τὸν Ἀδὰμ ὁ Θεὸς κολάσαι βουλόμενος, ἐποίησεν αὐτὸν ἐξ ἐναντίας τοῦ παραδείσου ἐργάζεσθαι τὴν γῆν, ἵνα καθ' ἑκάστην ὥραν βλέπων ἐκεῖνο τὸ ποθεινὸν χωρίον, ὅθεν ἐξῆλθεν, ἔχῃ πάντοτε τὴν ὀδύνην ἐν τῇ ψυχῇ. εἰ δὲ καὶ ὧδε ἀλλήλοις μὴ συντύχωμεν, ἀλλ' ἐκεῖ οὐδεὶς ὁ κωλύων ἡμᾶς τότε μετ' ἀλλήλων διάγειν· ἀλλὰ καὶ ὀψόμεθα τοὺς ἐξορίσαντας ἡμᾶς, ὥσπερ ὁ Λάζαρος τὸν πλούσιον, καὶ οἱ μάρτυρες τοὺς τυράννους. μὴ οὖν ἀθύμει, ἀγαπητὲ, ἀλλὰ μνημόνευε τοῦ προφήτου λέγοντος, Ησ. να. ζ. Μυκτηρισμὸν * ἀνθρώπων μὴ φοβεῖσθε, καὶ τῷ φαυλισμῷ αὐτῶν μὴ ἡττᾶσθε. ὥσπερ γὰρ ἔριον ὑπὸ σητὸς, οὕτω βρωθήσονται, καὶ ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται. κατετόλμησαν δὲ καὶ τὸν δεσπότην καὶ ποιητὴν τῶν ἁπάντων, πῶς εὐθὺς ἀπὸ τῶν σπαργάνων αὐτῶν ἐδιώκετο, καὶ εἰς βάρβαρον γῆν ἀπερρίπτετο ὁ τὸν κόσμον κατέχων ἐν τῇ χειρὶ, τύπος ἡμῖν γινόμενος τοῦ μὴ ἐκκακεῖν ἐν τοῖς πειρασμοῖς. ἀνάμνησαι τὸ πάθος τοῦ σωτῆρος, καὶ ὅσας ὕβρεις δι' ἡμᾶς ὑπέμεινεν. οἱ μὲν γὰρ αὐτὸν Σαμαρείτην ἐκάλουν, οἱ δὲ δαιμονιῶντα καὶ γαστρίμαργον καὶ ψευδοπροφήτην. ἔλεγον γὰρ, Λουκ. ζ. λδ. Ματθ. θ. λδ. Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, καὶ, Ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. τί δὲ, ὅτι ἦγον αὐτὸν κρημνίσαι, καὶ ὅτι εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐνέπτυον, καὶ ῥαπίσματα αὐτῷ ἐδίδουν; τί δὲ, ὅτι ὄξος καὶ τὴν χολὴν αὐτὸν ἐπότιζον, ὅτι τῷ καλάμῳ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἔτυπτον; τί δὲ, ὅτι τὴν χλαμύδα αὐτῷ περιετίθουν, καὶ ὅτι ἀκάνθαις αὐτὸν ἐστεφάνουν, καὶ προσέπιπτον αὐτῷ ἐμπαίζοντες καὶ πᾶν εἶδος χλεύης αὐτῷ ἐπάγοντες, καὶ ὅτι περιεῖχον αὐτὸν οἱ αἱμοβόροι ἐκεῖνοι κύνες, καὶ ὅτε ἐπὶ τὸ πάθος ἤγετο γυμνὸς, καὶ πάντες αὐτὸν κατέλιπον οἱ μαθηταὶ, καὶ ὁ εἷς μὲν αὐτὸν ἠρνήσατο, εἷς δὲ προέδωκεν, οἱ δὲ ἄλλοι ἐδραπέτευσαν, καὶ μόνος εἱστήκει γυμνὸς ἐν μέσῳ τῶν ὄχλων ἐκείνων; (ἑορτὴ γὰρ ἦν ἡ ἅπαντας συνάγουσα τότε) καὶ ὅτι ὡς πονηρὸν ἐν μέσῳ κακούργων αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ ἄταφος ἐκρέματο, καὶ ὅτε κατήνεγκαν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἕως οὗ τινες αὐτὸν ἐξῃτήσαντο ἵνα αὐτὸν θάψῃ, καὶ ὅτι ταφῆς οὐκ ἠξιώθη, καὶ ὅτι ψόγον πονηρὸν κατ' αὐτοῦ ἀπεφημίζοντο ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔκλεψαν αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀνέστη; ὑπομνήσθητι δὲ καὶ τοὺς ἀποστόλους πάλιν, ὅτι πανταχόθεν ἐδιώκοντο, καὶ κατεκρύπτοντο ἐν ταῖς πόλεσι μὴ δυνάμενοι φαίνεσθαι· πῶς ὁ Πέτρος παρὰ Σίμωνι τῷ βυρσεῖ κατεκρύπτετο, καὶ ὁ Παῦλος παρὰ τῇ πορφυροπωλίδι γυναικί· ὅτι οὐκ εἶχον παρὰ τοῖς πλουσίοις παρρησίαν. ἀλλ' ὕστερον πάντα ὁμαλὰ ἐγένετο αὐτοῖς. οὕτω καὶ σὺ, ἀδελφὲ, ἴδε μὴ ἀθυμήσῃς. ἤκουσα γὰρ κἀγὼ περὶ τοῦ λήρου Ἀρσακίου ἐκείνου, ὃν ἐκάθισεν ἡ βασίλισσα ἐν τῷ θρόνῳ, ὅτι ἔθλιψε τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς πρεσβυτέρους, μὴ θελήσαντας αὐτῷ κοινωνῆσαι. πολλοὶ δὲ αὐτῶν δι' ἐμὲ καὶ ἐν τῇ φυλακῇ ἀπέθανον. ὁ γὰρ προβατόσχημος ἔνδιος λύκος, ὁ σχῆμα μὲν ἔχων ἐπισκόπου, μοιχὸς δὲ ὑπάρχων· ὡς γὰρ ἡ γυνὴ μοιχαλὶς χρηματίζει, ἡ ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς ἑτέρῳ ἀνδρὶ συναφθεῖσα, οὕτω καὶ οὗτος μοιχός ἐστιν, οὐ σαρκὸς, ἀλλὰ πνεύματος. ζῶντος γὰρ ἐμοῦ ἥρπασέ μου τὸν θρόνον τῆς ἐκκλησίας. καὶ ταῦτά σοι ἐπέστειλα ἀπὸ Κουκουσοῦ τῆς Κιλικίας, ὅπου ἐκέλευσεν ἡμᾶς ἡ βασίλισσα ἐξορισθῆναι. πολλαὶ δὲ θλίψεις κατὰ τὴν ὁδὸν συνηντήσαν ἡμῖν, ἀλλ' οὐδενὸς ἐφροντίσαμεν. ὅτε δὲ ἤλθομεν πρὸς τὴν χώραν τῶν Καππαδοκῶν, καὶ ἐν τῇ Ταυροκιλικίᾳ, πολλοὶ χοροὶ ἡμῖν ὑπήντων πατέρων ἁγίων ἀνδρῶν, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ πλήθη μοναχῶν καὶ παρθένων, τὰς ἀθανάτους πηγὰς τῶν δακρύων ἐκχέοντες, καὶ ἔκλαιον σφόδρα θεωροῦντες ἡμᾶς ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἀπερχομένους, καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτούς· συνέφερεν ἵνα ὁ ἥλιος συστείλῃ τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ, ἢ ἵνα τὸ στόμα Ἰωάννου ἐσιώπησε. ταῦτά με ἐθορύβησε καὶ ἔθλιψεν, ἐπειδὴ ἔβλεπον πάντας κλαίοντας περὶ ἐμοῦ· ἐπεὶ τῶν ἄλλων πάντων, ὅσα ἂν συνέβη μοι, φροντίδα οὐκ ἐποίησα. πάνυ δὲ ἡμᾶς ἐδεξιώσατο ὁ ἐπίσκοπος τῆς πόλεως ταύτης, καὶ πολλὴν ἀγάπην ἐνεδείξατο εἰς ἡμᾶς· ὥστε, εἰ δυνατὸν, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ παρεχώρησεν ἡμῖν, εἰ μὴ τὸν ὅρον ἐφυλαττόμεθα. δέομαι καὶ ἀντιβολῶ καὶ τῶν γονάτων ἅπτομαι τῶν σῶν, ἀπόρριψον τὸ πένθος τῆς ἀθυμίας σου, ὑπὲρ ἡμῶν μνείαν ἔχων πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἀντιγράψαι ἡμῖν παρακλήθητι.

ρμδ. ΚΥΡΙΑΚΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Ταῦτα ἀνεκτὰ, ταῦτα φορητὰ οἴει, καὶ κἂν σκιὰν ἀπολογίας ἔχει; ἐν τῇ τοσαύτῃ ἀθυμίᾳ, ἐν οὕτω χρόνῳ μακρῷ, ἐν τοσούτῳ θορύβῳ καὶ ταραχῇ, ἐν τοσαύτῃ συντριβῇ καὶ ταλαιπωρίᾳ καθεστῶτι ἡμῖν, οὐδὲ ἅπαξ ἐπιστεῖλαι ἡμῖν κατεδέξω· ἀλλ' ἡμεῖς μὲν καὶ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ πολλάκις ἐπεστάλκαμεν, σὺ δὲ σιγᾷς χρόνον οὕτω μακρὸν, καὶ νομίζεις τὸ τυχὸν ἡμαρτηκέναι ἁμάρτημα· οὕτως ἀγνώμων περὶ ἡμᾶς γεγενημένος, ἐμὲ εἰς πολλὴν ἀπορίαν κατέστησας. οὐδὲ γὰρ δύναμαι τῆς σιγῆς τὴν αἰτίαν εὑρεῖν, ὅταν ἐννοήσω σου τὴν θερμὴν ἀγάπην καὶ γνησίαν, ἣν ἀεὶ περὶ ἡμᾶς ἐπεδείξω. οὔτε γὰρ ῥᾳθυμίαν λογίσασθαι ἔχω (οἶδα γάρ σου τὴν ἄγρυπνον ψυχὴν) οὔτε δειλίαν (οἶδα γάρ σου τὴν ἀνδρείαν) οὔτε ὄκνον (οἶδα γάρ σου τὸ διεγηγερμένον καὶ ἐντρεχὲς) ἀλλ' οὐδὲ ἀρρωστίαν. καίτοιγε οὐδὲ αὕτη ἱκανὴ ἦν σε κωλῦσαι. πλὴν ἀλλὰ μανθάνω παρὰ τῶν ἐκεῖθεν ἐρχομένων, ὅτι ὑγιαίνεις καὶ ἔρρωσαι. τί οὖν ἐστι τὸ αἴτιον, εἰπεῖν οὐκ ἔχω, ἀλλ' εἰ μόνον, ἀλγῶ καὶ ὀδυνῶμαι. πάντα τοίνυν ποίησον, ὥστε ἀπαλλάξαι ἡμᾶς καὶ τῆς λύπης καὶ τοῦ διαπορεῖν. ἐπεὶ εἰ καὶ μετὰ τὰ γράμματα ταῦτα μὴ μετὰ πολλοῦ τοῦ τάχους ἡμῖν βουληθείης ἐπιστεῖλαι, οὕτως ἡμᾶς ἔχεις λυπῆσαι, ὡς πολλοῦ δεηθῆναι χρόνου εἰς τὸ θεραπεῦσαι ἡμῶν τὴν ἀθυμίαν.

ρμε. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Τῇ τετάρτῃ τοῦ πανέμου μηνὸς, μέλλων ἀπὸ τῆς Νικαίας ἐξορμᾶν, ταῦτα διαπέμπομαι τὰ γράμματα πρὸς τὴν σὴν θεοσέβειαν, παρακαλῶν, ὅπερ ἀεὶ παρακαλῶν οὐκ ἐπαυσάμην, κἂν χαλεπώτερος τοῦ νῦν κατέχοντος γένηται ὁ χειμὼν, κἂν μείζονα τὰ κύματα, μὴ διαλιπεῖν τὰ σαυτοῦ πληροῦν τὰ εἰς τὴν οἰκονομίαν, ἧς ἐξ ἀρχῆς ἥψω· λέγω δὴ τοῦ ἑλληνισμοῦ τὴν καθαίρεσιν, τῶν ἐκκλησιῶν τὰς οἰκοδομὰς, τῶν ψυχῶν τὴν ἐπιμέλειαν· μηδέ σε ὕπτιον ποιείτω τῶν πραγμάτων ἡ δυσκολία. οὐδὲ γὰρ κυβερνήτης τὸ πέλαγος ὁρῶν μαινόμενον καὶ διανιστάμενον, ἀποστήσεται τῶν οἰάκων· ἀλλ' οὐδὲ ἰατρὸς τὸν κάμνοντα βλέπων τῇ νόσῳ κρατούμενον ἀναχωρήσει τῆς θεραπείας, ἀλλὰ τότε μάλιστα ἕκαστος τούτων τῇ τέχνῃ χρήσεται. καὶ σὺ τοίνυν, δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε, πολλῇ νῦν χρήσαι τῇ προθυμίᾳ, μηδὲ ὕπτιον ποιείτω σε τὰ συμβαίνοντα. οὐ γὰρ ὑπὲρ ὧν ποιοῦσιν ἡμᾶς ἕτεροι κακῶν λόγον δώσομεν, ἀλλὰ καὶ μισθὸν ληψόμεθα. εἰ δὲ αὐτοὶ τὰ παρ' ἑαυτῶν μὴ εἰσενέγκαιμεν, ἀλλὰ ῥαθυμήσαιμεν, οὐδὲν εἰς τοῦτο ἡμῶν παραστήσεται ὁ τῶν πειρασμῶν θόρυβος. ἐπεὶ καὶ Παῦλος δεσμωτήριον οἰκῶν καὶ τῷ ξύλῳ προσδεδεμένος τὰ ἑαυτοῦ ἐποίει, καὶ Ἰωνᾶς ἐν τῇ γαστρὶ τοῦ θαλαττίου θηρὸς φερόμενος, καὶ οἱ τρεῖς παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ διατρίβοντες, καὶ οὐδένα τούτων τὰ ποικίλα δεσμωτήρια ταῦτα ῥαθυμότερον πεποίηκε. πάντα δὲ ταῦτα ἐννοῶν, δέσποτά μου, καὶ Φοινίκης, καὶ Ἀραβίας, καὶ τῶν κατὰ τὴν ἀνατολὴν μὴ παύσῃ φροντίζων ἐκκλησιῶν, εἰδὼς ὅτι πλείονα λήψῃ τὸν μισθὸν, ὅσῳ καὶ τοσούτων ὄντων τῶν κωλυμάτων τὰ παρὰ σαυτοῦ εἰσφέρεις· καὶ γράφειν δὲ ἡμῖν συνεχῶς μὴ κατόκνει, ἀλλὰ καὶ πυκνότατα. ὡς γὰρ ἔγνωμεν νῦν, οὐκέτι εἰς Σεβάστειαν, ἀλλ' εἰς τὴν Κουκουσὸν ἐκελεύσθημεν ἀπελθεῖν, ὅπου σοι καὶ εὐκολώτερον ἐπιστέλλειν ἡμῖν. γράφε τοίνυν ἡμῖν, πόσαι τε ἐκκλησίαι ἐπ' ἔτος ᾠκοδομήθησαν, καὶ τίνες ἄνδρες ἅγιοι μετέστησαν εἰς τὴν Φοινίκην, καὶ εἴ τις πλείων γέγονε προκοπή. καὶ γὰρ ἀπὸ Νικαίας εὗρον ἕνα μονάζοντα ἐγκεκλεισμένον, ἔπεισα αὐτὸν ἐλθεῖν πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν, καὶ ἀπελθεῖν εἰς τὴν Φοινίκην. εἰ παραγέγονεν οὖν, δηλῶσαί μοι σπούδασον. τοῦ Σελαμάνου ἕνεκεν, χωρίου τοῦ κατὰ τὴν Τύρον κειμένου, τοῦ ὑπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν Μαρκιωνιστῶν πολιορκουμένου ἤμελλον διειλεγμένος οἷς ἐχρῆν, καὶ κατωρθωκὼς τὸ πᾶν, ἀλλ' ἔφθην ἐκβληθείς. εἰ τοίνυν μάθοις τὸν κύριόν μου Κυριακὸν τὸν ἐπίσκοπον ἐπὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διατρίβειν, ἐπίστειλον αὐτῷ ταύτης ἕνεκεν τῆς ὑποθέσεως, καὶ τὸ πᾶν λῦσαι δυνήσεται. πάντας, καὶ μάλιστα τοὺς πρὸς τὸν Θεὸν παρρησίαν ἔχοντας παρακάλει πολλῇ κεχρῆσθαι τῇ εὐχῇ, πολλῇ τῇ ἐκτενείᾳ, ὥστε τὸν τῆς οἰκουμένης τοῦτον ναυάγιον παύσασθαι. ἀφόρητα γὰρ καὶ τὴν Ἀσίαν κατέλαβε κακὰ, καὶ ἑτέρας δὲ πόλεις καὶ ἐκκλησίας ἅπερ, ἵνα μὴ δοκῶ διενοχλεῖν, ἀφεὶς τὸ καθ' ἕκαστον λέγειν, ἐκεῖνο μόνον ἐρῶ, ὅτι εὐχῶν πολλῶν χρεία καὶ δεήσεων ἐκτενῶν.

ρμϛ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΩ.

Ἐθαύμασα πῶς οὕτω σφοδρὸς ἡμῶν ὢν ἐραστὴς, καὶ πάντα καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ πάσχειν προεσκευασμένος (οὐδὲν γὰρ ἡμᾶς ἔλαθεν. οὐδὲ γὰρ ἔνι φιλοῦντα γνησίως λαθεῖν) οὐδὲ ἅπαξ ἡμῖν ἐπέστειλας, καὶ ταῦτα πλησίον ἐλθοῦσιν ὑμῶν, καὶ τοῦ τιμίου μοι καὶ ἐνδοξοτάτου ἀδελφοῦ Λιβανίου ἐνταῦθα ἀφικνουμένου. καὶ ταῦτα οὐκ ἐγκαλῶν, ἀλλ' ἀλγῶν λέγω. ἐπειδὴ γὰρ σφόδρα διάκειμαι περὶ τὴν εὐλάβειαν ὑμῶν, δι' ἕτερον μὲν οὐδὲν, ὅτι δέ σοι τῆς ψυχῆς μέλει τῆς σῆς μετὰ πάσης σπουδῆς, καὶ λιμὴν εἶ κοινὸς τῶν ἐν ἀνάγκαις ὄντων, πενίαν λύων, χηρείαν διορθούμενος, ὀρφανίαν ἀλέξων, κοινὸς πατὴρ ἁπάντων ὤν, τούτου χάριν σφόδρα σου ἐρῶ, καὶ γράμματα συνεχῆ παρὰ τῆς σῆς εὐλαβείας δέχεσθαι ἐπιθυμῶ. δίδου δὴ ταύτην ἡμῖν τὴν χάριν, καὶ ἔμπλησον ἡμῶν τὴν ἐπιθυμίαν. οὐ γὰρ τὴν τυχοῦσαν καρπωσόμεθα παράκλησιν, καὶ ταῦτα ἐν ἐρημίᾳ διατρίβοντες, ἂν τῆς ποθεινῆς σου καὶ ψυχῆς καὶ χειρὸς δεξώμεθα γράμματα τὰ περὶ τῆς σῆς ἀπαγγέλλοντα ὑγιείας καὶ τοῦ οἴκου σου παντός.

ρμζ. ΛΕΟΝΤΙΩ.

Τῆς μὲν πόλεως ὑμῶν ἀπελάθημεν, τῆς δὲ ἀγάπης σου οὐκ ἀπεληλάμεθα. τὸ μὲν γὰρ ἐφ' ἑτέροις ἔκειτο, τὸ μένειν αὐτόθι, ἢ ἐκβάλλεσθαι· τὸ δὲ, ἐφ' ἡμῖν. διὸ οὐδεὶς ἡμᾶς αὐτῆς ἀφελέσθαι δυνήσεται· ἀλλ' ὅπουπερ ἂν ἀπίωμεν, πανταχοῦ περιφερόμεθά σου τὸ μέλι τῆς ἀγάπης, καὶ ἐντρυφῶμεν τῇ μνήμῃ τῆς εὐγενείας τῆς σῆς, τὸν ἔρωτά σου τὸν περὶ ἡμᾶς, τὴν σπουδὴν, τὴν σύνεσιν, τὴν φιλοφροσύνην, τὴν φιλοξενίαν, τὰ ἄλλα πάντα συνθέντες, καὶ τὴν εἰκόνα διαπλάττοντες τῆς σῆς ἀρετῆς. ἐπεὶ οὖν οὕτως ἡμᾶς εἷλες καὶ ἐχειρώσω, ὡς καὶ τῆς παρουσίας σου σφόδρα ἐπιθυμεῖν, τοῦτο δὲ οὐκ ἔνι ῥᾴδιον νῦν, τὴν ἀπὸ τῶν γραμμάτων πάρεχε παραμυθίαν ἡμῖν. δυνήσῃ γὰρ τῇ πυκνότητι τῶν ἐπιστολῶν σοφίσασθαι τὴν ἐκ τῆς παρουσίας ἡδονὴν, τοσαύτῃ κεκοσμημένος συνέσει.

ρμη. ΛΟΥΚΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Εἰ καὶ πολλῷ τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ διεστήκαμεν τῆς εὐλαβείας τῆς σῆς, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔλαθεν ἡμᾶς τὸ μισοπόνηρόν σου τῆς γνώμης, καὶ πῶς ἤλγησας ἐπὶ τοῖς τηλικαῦτα παρανομήσασι, καὶ τοσούτων σκανδάλων ἐμπλήσασι τὴν οἰκουμένην. διὰ τοῦτό σοι χάριτας ὁμολογοῦμεν, καὶ θαυμάζοντές σε καὶ μακαρίζοντες οὐ παυόμεθα, ὅτι ἐν τοσούτῳ φορυτῷ κακῶν τοσούτων κατὰ κρημνῶν φερομένων καὶ σκοπέλων, αὐτὸς τὴν ὀρθὴν ὁδὸν οὐκ ἐπαύσω βαδίζων, αἰτιώμενός τε τὰ γεγενημένα, ἀποστρεφόμενός τε τοὺς ἐργαζομένους, ὡς σοὶ πρέπον ἐστί. διὸ δὴ καὶ παρακαλοῦμεν ἐπιμεῖναι τῇ καλῇ ταύτῃ προθυμίᾳ, καὶ μείζονα ἐπιδείξασθαι τὸν ζῆλον. οἶσθα γὰρ ἡλίκος ὑμῖν ἔσται ὁ μισθὸς, οἷα τὰ βραβεῖα, πηλίκοι οἱ στέφανοι, ὅταν τοσούτων ὄντων τῶν παραπιπτόντων αὐτοὶ τὴν ἐναντίαν φέρησθε, μεγίστην τοῖς προδοῦσι κακοῖς ἐντεῦθεν διδόντες τὴν διόρθωσιν. ὅτι γὰρ, εἰ βουληθείητε στῆναι γενναίως, κἂν ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν ἦτε, περιέσεσθε τῶν πλειόνων τῶν ἐπὶ κακίᾳ καλλωπιζομένων, οὐδεὶς ἀντερεῖ. ἀρετῆς γὰρ ἰσχυρώτερον οὐδὲν, καὶ τοῦ ταῦτα ζητεῖν, ἃ τειχίζει τὰς ἐκκλησίας. ἔχοντες τοίνυν τὴν γνώμην ἀρκοῦσαν ὑμῖν εἰς τὸ πολλὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ῥοπὴν ἐπισπάσασθαι, τὰ παρ' ἑαυτῶν εἰσενεγκεῖν παρακλήθητε, τεῖχος μέγιστον ταῖς πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκκλησίαις διὰ τῆς γνώμης ταύτης γινόμενοι.

ρμθ. ΜΑΓΝΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Εἰ καὶ αὐτὸς ἡμῖν οὐκ ἐπέσταλκας, καίτοι τῶν κυρίων μου τῶν πρεσβυτέρων παραγενομένων, ἀλλ' ἡμεῖς τῆς τε ἄνωθέν σου φιλίας μεμνημένοι, καὶ τὴν τῶν τρόπων σου θαυμάζοντες ἐπιείκειαν, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἀνδρείαν, εἰδότες δὲ καὶ τὸ φίλτρον, ὃ ἀεὶ περὶ ἡμᾶς ἐπεδείξω, πρότεροι τοῖς πρὸς τὴν σὴν ἐμμέλειαν ἐπεπηδήσαμεν γράμμασι, χάριτάς τέ σοι ὁμολογοῦντες τῆς διαθέσεως, ἣν περὶ ἡμᾶς ἐπιδείκνυσαι (οὐ γὰρ ἔλαθεν ἡμᾶς τοῦτο, καίτοιγε ἐκ τοσούτου καθημένους διαστήματος) καὶ παρακαλοῦντες, ἡνίκα ἂν δοκῇ, καὶ γράφειν ἡμῖν συνεχῶς, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελίσασθαι. ὅταν γὰρ ἀκούσωμεν τοὺς σφοδροὺς ἡμῶν ἐραστὰς, καὶ γνησίους οὕτω καὶ διεγηγερμένους, νήφοντάς τε καὶ ἐγρηγορότας περὶ τὴν τῶν ἐκκλησιῶν πρόνοιαν, ἐν ὑγιείᾳ "διάγειν πολλῇ δεχοῦμεν, καὶ ἐντεῦθεν καρπούμεθα τὴν παράκλησιν. Ταῦτ' οὖν εἰδὼς, δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε, μὴ κατόκνει συνεχῶς ταῦθ' ἡμῖν δηλοῦν. οὕτω γὰρ καὶ πρὸς αὐτὰς ἀπενεχθῶμεν τῆς οἰκουμένης τὰς ἐσχατιὰς, πολλὴν καρπωσόμεθα τὴν παραμυθίαν, ταύτης συνεχῶς ἀπολαύοντες τῆς παρακλήσεως.

ρν. ΜΑΛΧΩ.

Μήτε ἀθύμει, μήτε ἁμαρτίαις λογίζου τὴν καλλίστην ἀποδημίαν τῆς μακαρίας θυγατρός σου. εἰς γὰρ ἀκύμαντον κατέπλευσε λιμένα, καὶ πρὸς ζωὴν ἦλθε μηκέτι πέρας ἔχουσαν· καὶ τῶν κατὰ τὸν παρόντα βίον κυμάτων ἀπαλλαγεῖσα, ἕστηκεν ἐπὶ τῆς πέτρας, ὅσα συνήγαγεν ἀγαθὰ, ὥσπερ ἐν ἀσύλῳ λοιπὸν ἔχουσα θησαυρῷ. καὶ δεῖ χαίρειν ὑπὲρ τούτων, καὶ σκιρτᾷν, καὶ εὐφραίνεσθαι, ὅτι τὴν ἐκείνης ψυχὴν καθάπερ γεωργὸς ἄριστος καρπὸν ὥριμον τῷ κοινῷ πάντων παρέστησας δεσπότῃ. Ταῦτα, καὶ τὰ ἐκ τῶν τοιούτων λογισμῶν "ἐπιτιθεὶς φάρμακα καὶ σαυτῷ, καὶ τῇ κυρίᾳ μου τῇ κοσμιωτάτῃ μητρὶ αὐτῆς, πλεόναζε τὸν ὑπὲρ τούτων ἀποκείμενον ὑμῖν μισθόν· ἵνα μὴ μόνον τῆς καλλίστης διατροφῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ πράως καὶ εὐχαρίστως ἐνεγκεῖν τὴν καλλίστην ταύτην αὐτῆς ἀποδημίαν, πολλὴν παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ λάβητε τὴν ἀντίδοσιν.

ρνα. ΜΑΞΙΜΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Ὅταν ἐννοήσω τοὺς πόνους ὑμῶν καὶ τοὺς ἱδρῶτας τοὺς ἐπὶ μακρῷ χρόνῳ γεγενημένους, οὐ τὴν τυχοῦσαν, ἀλλὰ καὶ μεγίστην καρποῦμαι παράκλησιν, ἐφ' οἷς αὐτὸς πέποιθα παρανόμως, τὴν ὑμετέραν ἀγάπην τὴν οὕτω θερμὴν καὶ γνησίαν, τὴν πρόνοιαν τὴν εἰλικρινῆ, τὴν ἀγρυπνίαν τὴν ὑπὲρ τῆς διορθώσεως τῶν γεγενημένων τὴν ἐπιτεταμένην, μεγίστην ἔχω παραμυθίαν. καὶ γὰρ οὐχ ἡ τυχοῦσα γέγονέ μοι παραψυχὴ τὸ λογίζεσθαι, ὅτι ἐκ τοσούτου καθήμενοι διαστήματος, οὐχ ἑωρακότες ἡμᾶς ποτε, οὐκ ὀφθέντες παρ' ἡμῶν, οὐ λόγων ἡμῖν κοινωνήσαντες, ἀθρόον ὑπὸ τῆς παρανομίας τῶν τολμηθέντων κινηθέντες τοσαύτην ἐπεδείξασθε περὶ ἡμᾶς ἀγάπην, ὅσην πατέρες περὶ παῖδας· μᾶλλον δὲ καὶ πατέρας ἀπεκρύψατε τῇ τοσαύτῃ κηδεμονίᾳ. διὰ ταῦτα χάριτας ὑμῶν ἴσμεν τῇ εὐλαβείᾳ, θαυμάζομεν, μακαρίζομεν, παρακαλοῦμεν ὑμᾶς αὐτοὺς τὰ ἑαυτῶν "μιμήσασθαι, καὶ ἣν ἐξ ἀρχῆς ἐπεδείξασθε προθυμίαν, ταύτην εἰς τέλος ἀγαγεῖν. καὶ γὰρ μηδὲν γένηται πλέον εἰς διόρθωσιν τῶν γεγενημένων, οὐ μικρὰ παράκλησις ἡμῖν, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, τοσαύτης ἀπολελαυκόσι καὶ ἀπολαύουσι παρὰ τῆς τιμιότητος τῆς ὑμετέρας, [τῆς] ἀγάπης.

ρνβ. "ΜΑΡΗ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Καὶ ἡνίκα προοίμια εἶχεν ὁ χειμὼν ὁ τὴν ἐκκλησίαν διασαλεύσας, οὐκ ἔλαθεν ἡμᾶς τὸ ὀρθὸν καὶ ἀπερίτρεπτόν σου τῆς γνώμης· καὶ νῦν δὲ, ὅτε ηὐξήθη τὰ κακὰ, ἔγνωμεν πάλιν τὴν εὐλάβειαν τὴν σὴν τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένουσαν. διὸ καὶ ἐκ τοσούτου καθήμενοι διαστήματος, καὶ τὴν ὀφειλομένην ἀποδιδόαμέν σοι πρόσρησιν, καὶ μακαρίζομεν καὶ θαυμάζομεν, ὅτι τῶν πλειόνων ἑαυτοὺς καταπρημνισάντων οἷς εἰς τὰς ἐκκλησίας παρῳνήσαν, αὐτὸς τὴν ἐναντίαν τοῖς ἄλλοις ἦλθες ὁδὸν, τούς τε ταῦτα τολμήσαντας ἀποστρεφόμενος, καὶ ἐπὶ τῆς σοὶ πρεπούσης μένων ἐλευθερίας. ἐννόει τοίνυν ἡλίκον τοῦ κατορθώματος τούτου τὸ μέγεθος,

γεθος, καὶ τὸ μὴ συναπαχθῆναι τοῖς πονηρευομένοις, καὶ ὅτι οὐδείς ἐστιν ὃς καὶ προοίμιά πως τῶν κακῶν διορθώσεως ἡ ἀπαρέγκλιτος ὑμῶν αὕτη γνώμη καὶ ἀκλινής, αὐτός τε, ὡς σπουδαῖόν ἐστι, στῆναι γενναίως παρακλήθητι, τούς τε ἄλλους, ὡς ἂν οἷός τε ᾖς, ἀλείφειν. οὕτω γὰρ ἀρκέσει εἰς συμμαχίαν ἡμῖν αὕτη ἡ πρόθεσις, τοῦ Θεοῦ τὴν γνώμην ὑμῶν ἀποδεχομένου τὴν ἐν τοσαύτῃ συγχύσει τὰ ὀρθὰ ἑλομένην, καὶ τὴν παρ' ἑαυτοῦ παρέχοντος ῥοπήν.

ρνγʹ. ΜΑΡΙΑΝΩ.

Τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις ἡδὺ τὸ ἔαρ, ὅτι τὴν ὄψιν τῆς γῆς ἄνθεσι καλλωπίζει, καὶ πάντα δείκνυσι λειμῶνας· ἐμοὶ δὲ, ὅτι καὶ τοῖς ἄνθεσι τοῖς ἐμοῖς συγκλίνεσθαι διὰ γραμμάτων εὐκολίαν παρέχει πολλήν. ἐβουλόμην μὲν γὰρ καὶ αὐταῖς ὄψεσιν ὑμᾶς θεωρεῖν· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο οὐκ ἔνι, ὅπερ ἔνι μετὰ πολλῆς ποιῶ τῆς προθυμίας διὰ γραμμάτων ὑμῖν ὁμιλῶν. καὶ οὐχ οὕτω ναῦται καὶ πλωτῆρες μεθ' ἡδονῆς τὰ θαλάττια τέμνουσι νῶτα ἐκείνης τοῦ ἔτους τῆς ὥρας ἐπιστάσης, ὡς ἐγὼ κάλαμον καὶ χάρτην καὶ μέλαν μεταχειρίζομαι, μέλλων ἐπιστέλλειν ὑμῶν τῇ ἐμμελείᾳ. παρὰ μὲν γὰρ τὸν τοῦ χειμῶνος καιρὸν τοῦ κρυμοῦ πάντα πηγνύντος καὶ τῆς ἀφάτου χιόνος τὰς ὁδοὺς ἀποτειχιζούσης, οὔτε ἔξωθέν τις ἡμῖν ἐπιχωριάζειν ἠδύνατο, οὔτε ἐντεῦθεν ἀπάρας ἰέναι. διόπερ καὶ ἡμεῖς, καθάπερ ἐν δεσμωτηρίῳ τοῖς ἐνταῦθα δωματίοις καθήμενοι, καὶ ὥσπερ τινὶ γλωσσοπέδῃ κατεχόμενοι, τῇ τῶν γραμματοφόρων ἀπορίᾳ, καὶ ἄκοντες τὴν μακρὰν ἐσιγήσαμεν σιγήν. ἐπειδὴ δὲ λοιπὸν ἀνέῳξε τὰς λεωφόρους τῆς ὁδοιπορίας ὁ καιρὸς, καὶ ἡμῖν τὰ δεσμὰ τῆς γλώττης ἔλυσε, τὸν σὺν ἡμῖν πρεσβύτερον ἐντεῦθεν ἀναστήσαντες ἀπεστάλκαμεν πρὸς τὴν ὑμετέραν εὐγένειαν, εἰσόμενοι τὰ περὶ τῆς ὑγιείας ὑμῶν. δεξάμενος τοίνυν αὐτὸν, δέσποτά μου θαυμασιώτατε, καθώς σοι πρέπον ἐστὶ, καὶ ἰδὼν μετὰ τῆς σοὶ πρεπούσης ἀγάπης, ἡνίκα ἂν ἐπανίῃ, τὰ περὶ τῆς ὑγιείας σου δηλῶσαι ἡμῖν παρακλήθητι. οἶσθα γὰρ ὅπως ἡμῖν περισπούδαστον περὶ ταύτης μανθάνειν.

ρνδʹ. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΩ.

Μακρὰν μὲν ἐσιγήσαμεν ἀμφότεροι σιγὴν πρὸς ἀλλήλους, τῆς δὲ ἀγάπης σου τῆς ἀρχαίας καὶ γνησίας ἐκείνης οὐκ ἐπιλελήσμεθα, ἀλλ' ἀκμάζουσαν αὐτὴν διατηροῦμεν, καὶ ὅπουπερ ἂν ἀπίωμεν, αὐτὴν περιφέρομεν, μεγίστην ἐντεῦθεν καρπούμενοι τὴν παράκλησιν. διὸ δὴ καὶ νῦν ἐπιτυχόντες τοῦ πρὸς τὴν σὴν εὐγένειαν ἀφικνουμένου, τήν τε ὀφειλομένην ἀποδίδομεν πρόσρησιν, καὶ δηλοῦμεν, ὅτι κἂν πρὸς αὐτὰς ἀπενεχθῶμεν τῆς οἰκουμένης τὰς ἐσχατιὰς, ἔχοντές σε ἄπιμεν ἐν διανοίᾳ ἐγκεκολαμμένον ἡμῶν τῷ συνειδότι. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῖς οὕτω διακειμένοις οὐ τὸ γράφειν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ δέχεσθαι γράμματα παρὰ τῶν οὕτω φιλουμένων πολλὴν φέρει τὴν ἡδονήν, διπλασίασον ἡμῖν τὴν εὐφροσύνην, δέσποτα τιμιώτατε, καὶ ἡνίκα ἂν ἐξῇ, γράφε συνεχῶς ἡμῖν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς δηλῶν. οἶσθα γὰρ ὅπως ἡμῖν περισπούδαστον ταῦτα μανθάνειν, καὶ ὅσην καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ διατρίβοντες ἐντεῦθεν καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν.

ρνεʹ. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΩ.

Εἰς μὲν αὐτὸ τὸ πάντων ἐρημότατον χωρίον ἀπήχθημεν τὴν Κουκουσόν· πλὴν ὅταν τὴν ἀγάπην ὑμῶν τῶν φιλούντων ἡμᾶς ἐννοήσωμεν, μεγίστην καρπούμεθα παράκλησιν, ἐν ἐρημίᾳ πλουτοῦντες. οὐδὲ γὰρ ὁ τυχὼν θησαυρὸς, ἀνδρῶν ἐπιτυ-

χεῖν

χρῶσι γνησίως φιλεῖν εἰδότων. διὰ δὴ τοῦτο, κἂν μὴ τῷ σώματι παρῶμεν ὑμῖν, τῇ ψυχῇ συνδεδέμεθα, τῇ τῆς ἀγάπης ἁλύσει σφιγγόμενοι· ὅθεν καὶ ἐπιστέλλομεν ἐκ τοσούτου διαστήματος, καὶ τὴν ὀφειλομένην ἀποδιδόαμεν πρόσρησιν. ὅτι γὰρ εἰς τὸν πρῶτον στίχον τῶν ἐραστῶν ἐνεγράψαμεν τὴν ἡμετέραν, οὐδὲ αὐτὸς ἀγνοεῖς, δέσποτά μου θαυμασιώτατε. Δίδου δὴ καὶ αὐτὸς τοιαύτην ἡμῖν τὴν χάριν, καὶ συνεχῶς ἡμῖν ἐπίστελλε τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελιζόμενος· ἵνα καὶ τῷ γράφειν καὶ τῷ δέχεσθαι τοιαύτας ἐπιστολὰς πολλὴν καρπωσώμεθα τὴν παραμυθίαν καὶ εὐφροσύνην, καὶ μεγίστης καὶ ἐν ἐρημίᾳ διατρίβοντες ἀπολαύσωμεν παρακλήσεως.

ρις. ΜΑΡΚΙΑΝΩ ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΩ.

Ἐβουλόμεθα μὲν ὑμᾶς, σφοδροὺς ἡμῶν ὄντας οὕτως ἐραστάς, καὶ παρόντας ἰδεῖν· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο οὐκ ἔνι (τό τε γὰρ τῆς ὁδοῦ μῆκος, ἥ τε τοῦ χειμῶνος ὥρα, καὶ ὁ τῶν λῃστῶν φόβος ἱκανὰ διατειχίσαι τὴν ἀποδημίαν) τοὺς γοῦν τὰ γράμματα κομίζοντας παρ' ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιθυμοῦμεν συνεχέστερον περιτυγχάνειν, ὥστε δύνασθαι μετὰ δαψιλείας πληρῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ἡμετέραν. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τοῦτο παρείλετο ἡμᾶς ἡ ἐρημία τοῦ ''χωρίου, ἐν ᾧ διατρίβομεν, καὶ τὸ σφόδρα αὐτὸ ἀπῳκίσθαι τῆς δημοσίας ὁδοῦ, παρακαλῶ, ἂν μὴ συνεχῶς τοῦτο ποιῶμεν, συγγνώμην * νέμειν, καὶ γραφόντων καὶ σιγώντων ἡμῶν τὴν αὐτὴν ἔχειν περὶ τῆς ἀγάπης τῆς ἡμετέρας ψῆφον, λογιζομένους ὅτι τὴν σιγὴν ἡμῖν πολλάκις μακροτέραν ἡ ἐρημία τοῦ τόπου, οὐχ ἡ τοῦ τρόπου ὀλιγωρία, ἐργάζεται.

γρ. χώρου

* ἡμῖν

ριζ. ΜΑΡΚΙΑΝΩ ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΩ.

Ἀρκοῦσαν ἔχετε παραμυθίαν τῆς ἀθυμίας, ἧς ὑπομένετε, καθὼς ἐπεστάλκατε, τὴν φιλόσοφον ''ἡμῶν γνώμην καὶ ὑψηλήν, τὴν ἀπερίτρεπτον καὶ ἀκλινῆ διάθεσιν. ὥσπερ γὰρ τὸν χαῦνον καὶ διαλελυμένον οὐδὲ γαλήνη καὶ τὸ κατὰ ῥοῦν φέρεσθαι ὠφελῆσαί τι μέγα δυνήσεται· οὕτω τὸν στερρὸν καὶ συγκεκροτημένον καὶ νήφοντα οὐδὲ χειμὼν χαλεπὸς ''διασαλεύσει ποτέ, ἀλλὰ καὶ λαμπρότερον ἐργάζεται. τοιαύτη γὰρ τῶν πειρασμῶν ἡ φύσις· τοῖς γενναίως αὐτοὺς φέρουσι πολλὰ κομίζει τὰ βραβεῖα καὶ λαμπροὺς τοὺς στεφάνους. ταῦτ' οὖν εἰδότες, κύριοί μου τιμιώτατοι καὶ εὐγενέστατοι, καὶ ἀρκοῦσαν ἐν τοῖς δεινοῖς ταύτην ἔχοντες τὴν παραμυθίαν, μήτε θορυβεῖσθέ τινι τῶν γινομένων, μήτε διαλίπετε συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλοντες. ἐβουλόμεθα μὲν γὰρ καὶ παρόντας ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ περιπτύξασθαι· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο τέως οὐκ ἔνι, ἀλλὰ πολλὰ τὰ κωλύματα, συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν μὴ κατοκνεῖτε, τὰ περὶ τῆς ὑγιείας δηλοῦντες τῆς ὑμετέρας. ἴστε γὰρ ''ἡλίκα ἡμῖν χαριεῖσθε τοῦτο ποιοῦντες, καὶ ὅσης ἡμᾶς ἐμπιπλᾶτε τῆς εὐφροσύνης.

γρ. ὑμῶν

γρ. διασαλ

γρ. ἄλλως

ριη. ΜΑΡΚΙΑΝΩ ΚΑΙ ''ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΩ.

γρ. Μαρκ νῷ

Ὡς καλὴ ὑμῶν ἡ ξυνωρὶς καὶ σφόδρα ἡμῖν ποθεινή, οὐ νόμῳ φύσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀγάπης σφοδροτάτης ἁλύσει συνδεδεμένη· διὰ ταῦτα καλλωπιζόμεθα ὑμῶν τῇ φιλίᾳ ''ἐναβρυνόμενοι, καὶ ἐπιθυμοῦμεν καὶ τῆς κατ' ὄψιν συντυχίας μετασχεῖν. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο τέως οὐκ ἔνι, ὅπερ ἔνι, ποιοῦμεν· γράφομεν συνεχῶς, μεμνήμεθα διηνεκῶς, ἐπὶ διανοίας ὑμᾶς πανταχοῦ περιφέρομεν, ὅπουπερ ἂν ὦμεν, οὐδὲ μικρὸν τῷ μήκει τῆς ὁδοῦ διειργόμεθα τῆς ἐμμελείας τῆς ὑμετέρας. τοιοῦτον γὰρ τῆς ἀγάπης τὸ πτερόν· καὶ ὁδῶν διαστήματα

γρ. ἀγαλ

εὐκόλως περᾶν, καὶ πραγμάτων περιστάσεως ὑψηλότερον γενέσθαι. διὸ δὲ ἡμεῖς, καίτοι πολλαῖς συνεχόμενοι θλίψεσιν, ἐρημίαις, πολιορκίαις, συνεχέσιν ἐφόδοις λῃστρικαῖς, οὐδὲν τούτων ῥαθυμότεροι περὶ τὸ φιλεῖν ὑμᾶς γεγενήμεθα· ἀλλ' ἀνθοῦσαν διηνεκῶς τὴν περὶ ὑμᾶς διατηροῦμεν διάθεσιν. διὸ καὶ παρακαλοῦμεν συνεχέστερον ἡμῖν ἐπιστέλλειν, τὰ περὶ τῆς ὑγείας τῆς ὑμετέρας εὐαγγελιζομένους. ἴστε γὰρ καὶ αὐτοί, ὅσην ἐντεῦθεν καρπωσόμεθα καὶ ἐν ἐρημίᾳ καθήμενοι τὴν παράκλησιν.

ριθ. ΜΑΡΚΙΑΝΩ ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΩ.

ΤΙ τοῦτο; οὕτως ἡμῶν ἐρῶντες (οὐδὲ γὰρ ἐν τοσούτῳ καθήμενοι ὑμῶν διαστήματος ἔλαθεν ἡμᾶς ὁ ἔρως, διὰ τὸ σφοδρὸς εἶναι καὶ πεπυρωμένος) κατεδέξασθε σιγᾶν; καὶ οὐδὲ ἅπαξ ἡμῖν ἐπεστείλατε, ἀλλ' αἴνιγμα τὸ πρᾶγμα ὑμῖν πεποιήκατε; οὐδὲ γὰρ ἀρκοῦσα πρόφασις, ἣν ἐνεγράψατε ἐπιστέλλοντες πρὸς τὸν κύριόν μου τὸν εὐλαβέστατον πρεσβύτερον Κωνστάντιον. πλὴν ἀλλ' οὐδὲν ἀκριβολογούμεθα· ἀλλ' ἔστω τοῦτο οὕτως ἔχειν, καὶ κείσθω τῆς σιγῆς ταύτης εἶναι ἡ αἰτία. ἰδοὺ καὶ αὕτη ὑμῖν ἀνῄρηται, καὶ πρότεροι τοῖς πρὸς ὑμᾶς ἐπεπηδήσαμεν γράμμασι· χαρίζεσθαί τε ὑμῖν ὁμολογοῦντες τῆς γνησίας ἀγάπης, ἣν οὕτως ἀκμάζουσαν περὶ ἡμᾶς διατηρεῖτε, καὶ παρακαλοῦντες, ἡνίκα ἂν ἐξῇ, καὶ ἐπιστέλλειν ἡμῖν συνεχῶς. ὅτι μὲν γὰρ καὶ παραγενέσθαι ἐνταῦθα οὐκ ἂν ὠκνήσατε, εἰ μὴ τὰ εἰρημένα κωλύματα παρὰ τῆς κοσμιότητος ὑμῶν ἦν, οὐδὲν ἀμφιβάλλω· μᾶλλον δὲ ἀπὸ τῆς γνώμης καὶ παρεγένεσθε. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο τῷ ἔργῳ πληρῶσαι τέως οὐκ ἔνι, τὴν ἀπὸ τῶν γραμμάτων ἡμῖν παρέχετε παράκλησιν, τὰ περὶ τῆς ὑγείας ὑμῶν καὶ τοῦ οἴκου παντὸς εὐαγγελιζόμενοι. εἰ γὰρ τοιαῦτα δεξώμεθα συνεχῶς παρ' ὑμῶν γράμματα, κἂν ἐν χαλεπωτέρᾳ ταύτης ἐρημίᾳ καθήμεθα, πολλὴν ἀπὸ τῶν ἐπιστολῶν ὑμῶν καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν.

ρξ. ΜΑΡΚΙΑΝΩ ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΩ.

ΕΛύσατε ἡμῖν τὸ αἴνιγμα. ὅτι γὰρ οὐκ ἤρκει εἰς ἀπολογίαν ἡ ἐγκειμένη τότε πρόφασις, αὐτοὶ νῦν ἐδηλώσατε, μὴ δεξάμενοι γράμματα, καὶ πρότεροι τῷ γράφειν ἐπιπηδήσαντες. τοιαύτη γὰρ τῆς ἀγάπης ἡ φύσις· οὐκ ἀνέχεται σιγᾶν, ἀλλὰ κἂν θρασύτητος μέλλῃ κρίνεσθαι, τὸ αὐτῆς πληροῖ. ἡμεῖς δὲ τοσοῦτον ἀπέχομεν τοῦ γράψασθαι ὑμᾶς διὰ τὸ προτέρους ἐπιστεῖλαι, ὅτι καὶ στεφανοῦμεν ὑπὲρ τούτου καὶ ἀνακηρύττομεν, καὶ νῦν μάλιστα τοὺς γνησίους ἡμῶν ἔγνωμεν ἐραστάς, οὐκ ἀπὸ τοῦ γράψαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ προτέρους γράψαι. ἱκανὸς δὲ ὁ Θεὸς καὶ τῆς ἀρρωστίας ἡμᾶς ἀπαλλάξαι, καὶ πρὸς καθαρὰν ὑγίειαν ἐπαναγαγεῖν, καὶ δοῦναι εὐκολίαν πολλὴν καὶ τῆς κατ' ὄψιν ἡμῖν συνουσίας. ἱκανὴν μὲν γὰρ καὶ νῦν καρπούμεθα παράκλησιν, ἀπὸ γνησίας οὕτω ψυχῆς δεχόμενοι γράμματα· ἐπιθυμοῦμεν δὲ καὶ ἐκείνης τῆς συντυχίας, ἧς γένοιτο μετὰ πολλοῦ τοῦ τάχους ἡμᾶς ἀπολαῦσαι, ὥστε μεγίστην ἡμᾶς ἀγαγεῖν ἑορτήν.

ρξα. ΜΑΡΚΙΑΝΩ ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΑΝΩ.

ΤΟῦτο καὶ ἡμῖν τῆς μακρᾶς σιγῆς αἴτιον γέγονεν, ὃ καὶ τῇ εὐγενείᾳ τῇ ὑμετέρᾳ· ἀλλὰ σιγῆς οὐ τῆς κατὰ τὴν γνώμην, ἀλλὰ τῆς κατὰ τὴν γλῶτταν· ὡς τῇ διανοίᾳ καὶ ἐπιστέλλομεν καὶ προσφθεγγόμεθα συνεχῶς, μᾶλλον δὲ διηνεκῶς, τὴν εὐγενεστάτην καὶ ἐμμελεστάτην ὑ-

μῶν

μένην ψυχήν, καὶ ἐγκολάψαντες ὑμᾶς τῷ συνειδότι, πανταχοῦ περιφέρομεν. τοιοῦτον γὰρ ὁ φιλῶν γνησίως. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, κύριοί μου ποθεινότατοι καὶ τιμιώτατοι, ἐπιστέλλετέ μοι, ὁσάκις ἂν ἐξῇ, τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς ὑμετέρας δηλοῦντες· θαρρεῖτε δὲ ὅτι καὶ σιγώντων ὑμῶν τὴν αὐτὴν περὶ τῆς ἀγάπης ὑμῶν ψῆφον οἴσομεν, ἣν καὶ γραφόντων, ἀπὸ τῆς γνώμης ταῦτα ψηφιζόμενοι τῆς ὑμετέρας.

ρξβ. ΜΑΡΚΙΑΝΩ.

Μακάριος εἶ καὶ τρισμακάριος καὶ πολλάκις τοῦτο, ἐν οὕτω χειμῶνι χαλεπῷ καὶ τοσαύτῃ τῶν πραγμάτων ζάλῃ τοσαύτην ἐπιδεικνύμενος περὶ τοὺς δεομένους μεγαλοψυχίαν. οὐ γὰρ ἔλαθεν ἡμᾶς τῆς φιλανθρωπίας σου τὸ μέγεθος, καὶ ὅτι κοινὸς ἅπασι γέγονας λιμήν, ὀρφανοῖς παριστάμενος, χήρας παντὶ τρόπῳ παραμυθούμενος, ἀνέχων αὐτῶν τὴν πενίαν, διορθούμενος τὴν πτωχείαν, οὐδὲ αἴσθησιν ἀφιεὶς λαμβάνειν τῆς στενοχωρίας ταύτης, ἀλλ' ἀντὶ πάντων αὐτοῖς γινόμενος, καὶ δῆμον ὁλόκληρον διατρέφων σίτῳ, καὶ ἐλαίῳ, καὶ οἴνῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. ὁ Θεός σοι τὸν μισθὸν δῴη, καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, τῆς μεγαλοψυχίας ταύτης, τῆς δαψιλείας, τῆς προθυμίας, τοῦ ζήλου, τῆς φιλοπτωχείας, τῆς γνησίας ἀγάπης. καὶ γὰρ ἐν ἅπασι τούτοις βρύεις καὶ κομᾷς, μέγιστα σεαυτῷ προαποτιθέμενος βραβεῖα ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Ταῦτα καὶ ἡμεῖς μανθάνοντες, ἐν ἐρημίᾳ τοσαύτῃ καθήμενοι, καὶ πολλαῖς κυκλούμενοι περιστάσεσι (καὶ γὰρ Ἰσαυρικοῦ φόβου πολιορκία, καὶ χωρίου ἐρημία, καὶ χειμῶνος σφοδρότης ἡμᾶς θλίβει) ἀλλ' ὅμως ταῦτα ἀκούοντες περὶ τῆς σῆς τιμιότητος, οὐδὲ αἴσθησιν τούτων λαμβάνομεν τῶν λυπηρῶν· ἀλλὰ καὶ πολλὴν καρπούμεθα τὴν παράκλησιν, σκιρτῶντες, εὐφραινόμενοι, χαίροντες ἐπὶ τοῖς τοιούτοις σου κατορθώμασιν, ἐπὶ τῷ πλούτῳ τῷ ἀφάτῳ, ὃν ἐν οὐρανοῖς συνάγεις σεαυτῷ. ἵν' οὖν καὶ ἐν ἑτέρῳ εὐφραινώμεθα, γράφειν ἡμῖν συνεχῶς μὴ κατόκνει, τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελιζόμενος. σφόδρα γὰρ ἐπιθυμοῦμεν ἀκούειν τὰ περὶ τῆς ῥώσεως τῆς σῆς· καὶ τοῦτο οἶσθα καὶ αὐτός, ἐπειδήπερ κἀκεῖνο οἶσθα, ὅπως ἀεὶ τῆς ἀγάπης τῆς σῆς ἀντεχόμεθα.

ρξγ. ΤΟΙΣ ΜΟΝΑΖΟΥΣΙ ΓΟΤΘΟΙΣ ΤΟΙΣ ΕΝ τοῖς Προμωτοῦ.

Ἔγνων καὶ παρὰ τῶν γραμμάτων τῶν ὑμετέρων, ὅσην ὑπομένετε θλῖψιν, ὅσας ἐπιβουλάς, ὅσους πειρασμούς, ὅσας ἐπηρείας· καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ὑμᾶς μακαρίζω, τοὺς ἐντεῦθεν ὑμῖν ἐννοῶν στεφάνους, τὰ βραβεῖα, τὰ ἔπαθλα. ὥσπερ γὰρ οἱ ἐπιβουλεύοντες ὑμῖν καὶ ταράττοντες ὑμᾶς, κρίμα καθ' ἑαυτῶν χαλεπὸν ἐπιφέρουσι, καὶ τὸ τῆς γεέννης κατὰ τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς ἐπισωρεύουσι πῦρ, οὕτως ὑμεῖς οἱ ταῦτα πάσχοντες, πολλῆς ἀπολαύσεσθε τῆς ἀμοιβῆς, πολλῆς τῆς ἀντιδόσεως. μὴ δὴ θορυβεῖσθε, μηδὲ διαταράττεσθε ἐντεῦθεν, ἀλλὰ χαίρετε καὶ σκιρτᾶτε, ἀποστολικὸν φθέγμα διατηροῦντες τὸ λέγον· Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου. καὶ πάλιν· Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν. δοκιμώτεροι τοίνυν γινόμενοι καὶ εὐπορώτεροι τὴν εὐπορίαν τὴν ἐν οὐρανοῖς, κἂν χαλεπώτερα τούτων γένηται, μειζόνως ἀγάλλεσθε. Οὐ γὰρ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλύπτεσθαι εἰς ἡμᾶς. οὐδὲ γὰρ ἔλαθεν ἡμᾶς ἡ ὑπομονὴ ὑμῶν, ἡ ἀνδρεία, ἡ καρτερία, ἡ γνησία καὶ θερμὴ διάθεσις, τὸ ἀκλινὲς ὑμῶν τῆς γνώμης, τὸ ἀπερίτρεπτον, τὸ ἀκίνητον. διὸ καὶ ἡμεῖς ὑμῖν πολλὰς ὁμολογοῦμεν χάριτας, καὶ συνδεδέμεθα ὑμῶν ταῖς ψυ-

Κολασ. α. κδ.
Ρωμ. ε. γ.
Ρωμ. η. ιη.

χαῖς διδασκαλίας, καὶ τῆς ὁδοῦ τὸ μῆκος ἐποίει ῥᾳθυμοτέρους ἡμᾶς περὶ τὴν ἀγάπην τὴν ὑμετέραν ἐργάζεσθαι. χάριν δὲ ὑμῖν ἔχομεν καὶ τῆς σπουδῆς, ἣν ἐπεδείξασθε. ἴσατε τὸ μάλιστα θορυβεῖσθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ τῶν Γότθων, ἀλλ' εἰς ἀναβολὴν τὸ πρᾶγμα ἐμπεσεῖν. καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐγκαλῶ, ὅτι οὐδέπω ἐπέμψατε, ἀλλὰ καὶ ἐπαινῶ καὶ θαυμάζω. ἐπειδὴ γὰρ πολὺ τοῦτο προθυμότερον, τὸ ποιῆσαι ἡμᾶς εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἀπολείπεσθαι· μηδὲ διαλίπητε τὰ παρ' ὑμῶν αὐτῶν εἰσφέροντες καὶ δι' ὑμῶν αὐτῶν, καὶ δι' ἑτέρων, ὧν δυνατὸν ᾖ, ὥστε ὑπόθεσιν τῷ πράγματι δοθῆναι. ἂν τι γὰρ ἀδύνατον ᾖ, ἀλλά γε μὴν τὸν μισθὸν ἀπηρτισμένον ἕξετε τῆς γνώμης καὶ τῆς προθυμίας.

ρξδ'. ΜΟΝΤΙΩ.

Πόῤῥω μέν σου καθήμεθα τῇ παρουσίᾳ τοῦ σώματος, ἐγγὺς δὲ* τῇ διαθέσει τῆς ψυχῆς, καὶ σύνεσμέν σοι καὶ συμπεπλέγμεθα καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Τὸν θερμόν σου περὶ ἡμᾶς ἔρωτα, καὶ τὴν φιλοξενίαν, τὴν φιλοφροσύνην, τὴν τοσαύτην θεραπείαν καὶ σπουδὴν, ἣν διὰ πάντων ἐπεδείξω, καθ' ἑαυτοὺς ἀναλογιζόμενοι, καὶ ἐντρυφῶντες τῇ μνήμῃ τῆς εὐμενείας τῆς σῆς, καὶ πρὸς ἅπαντας ἀνακηρύττοντές σου τὴν εἰλικρινῆ διάθεσιν καὶ δόλον οὐκ ἔχουσαν. διὸ καὶ γραμμάτων* ἐπιθυμοῦμεν τῆς εὐγενείας τῆς σῆς, καί σε παρακαλοῦμεν συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελίζεσθαι· ἵνα καὶ ἐκ τούτου πολλὴν καρπωσώμεθα τὴν παράκλησιν, μανθάνοντες τὰ περὶ τῆς ῥώσεως τῆς σῆς. πολὺ γὰρ ἡμῖν τοῦτο περισπούδαστον εἰδέναι. μὴ τοίνυν ἀποστερήσῃς ἡμᾶς ταύτης τῆς εὐφροσύνης, ἀλλ' ὁσάκις ἂν ἐξῇ, γράφε ταῦτα ἡμᾶς εὐαγγελιζόμενος.

ρξε'. ΜΟΥΣΩΝΙΩ.

Καὶ ἤδη ἐπεστάλκαμέν σου τῇ εὐγενείᾳ, δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε, καὶ νῦν τὸ αὐτὸ πάλιν ποιοῦμεν, καίτοι μηδὲ ἅπαξ σου ἐπεσταλκότος ἡμῖν. ἀλλ' ὅμως ἡμεῖς οὐ διαλειψόμεθα συνεχῶς ἐπιστέλλοντες καὶ τὸ ἡμῖν αὐτοῖς πρέπον ποιοῦντες. ἐβουλόμεθα μὲν γὰρ καὶ πυκνότεροι τοῦτο ποιεῖν· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν ἐρημίᾳ πολλῇ χωρίου διατελοῦμεν, καὶ ὁ τῶν λῃστῶν φόβος πολιορκεῖ τὴν πόλιν, καὶ ὁ τοῦ χειμῶνος καιρὸς ἀποτειχίζει τὰς ὁδοὺς, καὶ ταῦτα πάντα οὐκ ἀφίησι πολλάκις ἡμῖν* ἐπιχωριάζειν, ἐπειδὰν ἐξῇ, καὶ γραμματοφόρων ἐπιτυχῶμεν, τὴν ὀφειλομένην πρόσρησιν ἀποδίδομέν σου τῇ εὐλαβείᾳ. ἴσμεν γάρ σου τὸ γνήσιον τῆς ἀγάπης, τὴν θερμὴν διάθεσιν, τὸ ἀπερίτρεπτον τῆς γνώμης, τῆς ἀληθείας τὸ ἀνυπόκριτον. διὸ καὶ ἐπὶ μνήμης σε διηνεκῶς περιφέρομεν, ὅπουπερ ἂν ὦμεν, καὶ ἐπιλαθέσθαι σου τῆς ἐμμελείας οὐ δυνάμεθα. ἵνα δὲ μὴ τῷ γράφειν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ δέχεσθαι γράμματα περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς δηλοῦντα εὐφραινώμεθα, πέμπε συνεχῶς ἡμῖν τοιαύτας ἐπιστολάς. ἔστι γὰρ καὶ πόῤῥωθεν ὄντας πολλὴν καρπώσασθαι ἀπὸ τῶν τοιούτων γραμμάτων παραμυθίαν, ὅταν ἀκούωμεν ὅτι ὑμεῖς οἱ σφοδροὶ ἡμῶν ἐρασταὶ καὶ θερμοὶ, ἐν εὐθυμίᾳ καὶ ἀσφαλείᾳ διάγετε.

ρξς'. ΜΩΥΣΗ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Οἱ μὲν μηδὲ γραμμάτων ἀπολαύσαντες τῶν ἡμετέρων, εἰς τὴν προσήκουσαν ἀνδρείαν ἐπιδείξασθαι, καὶ ἀποστραφῆναι τοὺς τοσαῦτα κακὰ ἐργασαμένους ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ τὴν οἰκουμένην ταραχῶν ἐμπλήσαντας. διὰ γὰρ ὧν ἐποίησας, ἐδήλωσας. ἀλλ' ἐπειδὴ συνεχῶς καὶ δι' ἑτέρας προφάσεως προσφθέγξασθαί σε τὴν εὐλάβειαν ἐμοὶ περιεσπούδασται, καὶ νῦν τὰ αὐτὰ παρακαλῶ, ὥστε αὐτόν τι τῇ προσηκούσῃ ἀνδρείᾳ χρήσασθαι εἰς τὸ ἀποστρέφεσθαι ἐκείνους, τούς τε ἄλλους ἅπαντας εἰς τοῦτο ἀλείφειν. οὐ γὰρ μικρὸς ὑμῖν κείσεται ὁ μισθὸς, εἰ τὸν χειμῶνα τοσοῦτον ἀνάψαντας καὶ πολλῶν ἐμπλήσαντας μυρίων σκανδάλων μέλλοιτε ἀποστρέφεσθαι,″ ὡς εἰκός ἐστι. καὶ γὰρ μεγίστην ἐντεῦθεν τὰ πράγματα λήψεται διόρθωσιν· καὶ ἡμῶν δὲ τῶν ἀγαπώντων σε σφόδρα διηνεκῶς μεμνῆσθαι παρακαλοῦμεν. οἶσθα γὰρ ὅπως διετέθημέν τε καὶ διακείμεθα ἀεὶ περὶ τὴν σὴν εὐλάβειαν.

ρξζ. ΜΩΥΣΗ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ*.

Ἡ μὲν ὑπερβολὴ τῶν ἐγκωμίων τῶν τοῖς γράμμασιν ἐγκειμένων τῆς σῆς τιμιότητος σφόδρα ἡμῶν ὑπερβαίνει τὴν ″ἀσθένειαν. διὸ τούτων ἀφέμενος, μὴ διαλίπῃς εὐχόμενος ὑπέρ τε τοῦ κόπου τῶν ἐκκλησιῶν, ὑπέρ τε τῆς ταπεινώσεως τῆς ἡμετέρας, καὶ τὸν φιλάνθρωπον παρακαλῶν Θεὸν δοῦναι λύσιν τοῖς καταλαβοῦσι τὴν οἰκουμένην κακοῖς. εὐχῶν γὰρ μόνον τὰ παρόντα δεῖται πράγματα, καὶ εὐχῶν μάλιστα τῶν ὑμετέρων, τῶν πολλὴν πρὸς τὸν Θεὸν παῤῥησίαν κεκτημένων. μὴ διαλίπητε τοῦτο ἐκτενῶς ποιοῦντες, καὶ ἡμῖν δὲ, ἡνίκα ἂν ἐξῇ, συνεχῶς ἐπιστέλλειν μὴ κατοκνεῖτε. οὐ γὰρ πολὺ τῆς ὁδοῦ τὸ μῆκος. σφόδρα γὰρ ἐπιθυμοῦμεν μανθάνειν περὶ τῆς ὑμετέρας ὑγιείας, ἐπείπερ ὑμῶν ἡ ὑγίεια πολλοῖς στηριγμὸς καὶ παράκλησις γέγονεν. ἀεὶ μὲν γὰρ ὑμῶν χρεία τῆς ζωῆς, μάλιστα δὲ νῦν ἐν τοσούτῳ χειμῶνι καὶ ζόφῳ· ἵν' ὥσπερ καθαροὶ φωστῆρες φαινόμενοι λάμπητε τοῖς χειμαζομένοις καὶ κλυδωνιζομένοις. ἵν' οὖν καὶ ἡμεῖς εὐθυμῶμεν, πυκνὰ πέμπετε ἡμῖν γράμματα περὶ τῆς ὑγιείας τῆς ὑμετέρας εὐαγγελιζόμενα· καὶ οὐ μικρὰν καρπωσόμεθα παράκλησιν, ἂν ταῦτα συνεχῶς μανθάνωμεν″ παρὰ τῆς τιμιότητος τῆς ὑμετέρας.

ρξη. ″ΝΑΜΑΙΑ.

Τί περιέρχῃ ἀπολογίαν ζητοῦσα, καὶ συγγνώμην αἰτοῦσα, ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς σε στεφανοῦμεν καὶ ἀνακηρύττομεν, ὅτι μὲν ἔγραψας ἀποδεχόμενοι καὶ ἀνακηρύττοντες, ὅτι δὲ ὀψὲ καὶ βραδέως, ἐγκαλεῖν ἔχοντες; ὥστε εἰ νομίζεις μεγάλα τετολμηκέναι τῷ γράψαι, τοῦτο ἀφεῖσα περὶ τὸ ἔγκλημα τῆς βραδυτῆτος μετάγε καὶ συντίθει τὴν ἀπολογίαν. καὶ γὰρ ὅσῳπερ ἂν λέγῃς καὶ προτείνῃς καὶ ἀποτείνῃς ἠγαπηκέναι γνησίως, τοσούτῳ μειζόνως αὔξεις τὴν κατηγορίαν. εἰ μὲν γὰρ τῶν ἁπλῶς περὶ ἡμᾶς διακειμένων ἦσθα, οὐδὲν ἀπεικὸς μακρὸν χρόνον οὕτω σιγῆσαι. ἐπειδὴ δὲ οὕτω γνησίαν καὶ θερμὴν περὶ ἡμᾶς ἐπιδείκνυσθαι ἀγάπην ἔφης, ὡς μηδ' ἂν ἐλθεῖν παραιτήσασθαι ὁδὸν οὕτω χαλεπὴν, καὶ φόβῳ ληστῶν * πολιορκουμένην, εἰ μὴ τὰ τῆς ἀῤῥωστίας διέκοπτεν, ἕν σοι λοιπὸν ἀπολογίας λείπεται εἶδος, τὸ ψεκάδας ἡμῖν πέμπειν γραμμάτων δυναμένων τὴν ἐκ τῆς μακρᾶς σιγῆς παραμυθήσασθαι αἰτίαν. τοῦτο δὴ ποίει, καὶ τὸ πᾶν ἀπειλήφαμεν· ἐπεὶ καὶ αὐτὴ χρονία ἐλθοῦσα ἡ ἐπιστολὴ, ἐπειδὴ θερμῆς ἔπνει τῆς ἀγάπης, καὶ τοῦ παρελθόντος χρόνου τὸ χρέος ἀπέτισε. πλὴν ἀλλ' αἱ λοιπαὶ μὴ μιμείσθωσαν τὴν ταύτης βραδυτῆτα. οὕτω γὰρ καὶ αὐτὴ δυνήσεται δεῖξαι, ὅτι οὐ δι' ὄκνον, ἀλλὰ διὰ δέος μάταιον, καθὼς καὶ αὐτὴ ἔφης, χρονία παρεγένετο, εἰ αἱ λοιπαὶ μετὰ τάχους καὶ πολλῆς παραγένοιντο τῆς συνεχείας ἡμῖν.

ρξθ. ΝΙΚΟΛΑΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Σφόδρα ἡμᾶς ἀνεπτέρωσας, καὶ πολλῆς ἐνέπλησας τῆς ἡδονῆς, δηλώσας ὅτι σοι πολλὴ φροντὶς τῆς Φοινίκης ἐστὶ, καὶ ἐκ τοσούτου καθήμενος διαστήματος διὰ γραμμάτων ἀλείφεις τοὺς αὐτόθι, ζῆλον πληρῶν ἀποστολικόν. διὰ ταῦτά σε θαυμάζοντες καὶ μακαρίζοντες οὐ διαλιμπάνομεν, ὅτι καὶ πρεσβυτέρους τοὺς μοναχοὺς ἔπεμψας, καὶ ὅτι ἡνίκα ἐν πραγμάτων δυσκολίᾳ τοσαύτῃ οὐ μόνον αὐτοὺς οὐκ ἀπήγαγες, ἀλλὰ καὶ μένειν ἐκέλευσας, ἀρίστου κυβερνήτου καὶ ἰατροῦ γενναίου πρᾶγμα ποιῶν. καὶ γὰρ ἐκείνων ἕκαστος, ὁ μὲν ὅταν ἴδῃ τὰ κύματα ἐγειρόμενα, τότε μᾶλλον πολλὴν ἐπιδείκνυται τὴν σπουδήν· ὁ δὲ ὅταν τὸν πυρετὸν ἐπὶ μείζονα φλόγα διεγερθέντα, τότε πολλῇ κέχρηται τῇ τέχνῃ. καὶ αὐτὸς τοίνυν, κύριέ μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε, ἄξια τῆς σαυτοῦ πεποίηκας ἀρετῆς, ὅτι τὰ πράγματα ἰδὼν τοσοῦτα καὶ στασιάζοντα, τότε μάλιστα ἐπικείμενος τοῖς ἐκεῖσε διατρίβουσιν, ὥστε μὴ λειποτακτῆσαι, ἀλλ᾽ ἐπιμεῖναι, καὶ τὰ παρ᾽ ἑαυτῶν εἰσενεγκεῖν. τὰ σαυτοῦ τοίνυν μιμούμενος, τόν τε κύριόν μου τὸν τιμιώτατον Γερόντιον πρεσβύτερον, εἰ ῥᾴων σχοίη καὶ πρὸς καθαρὰν ὑγείαν ἐπανέλθοι, εὐθέως κατέπειξον τῆς ἐκεῖ ἅψασθαι ὁδοῦ. ἐπιθυμοῦμεν γὰρ αὐτὸν ἡμεῖς καὶ ἐνταῦθα παραγενόμενον ἰδεῖν· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ καὶ ταχύτητος καὶ πολλῆς δεῖται τῆς ἀγρυπνίας τὰ ἐκεῖσε πράγματα, ὥστε μὴ πολὺν ἐν τῇ ὁδῷ διατελέσωσι χρόνον, καὶ τὸν χειμῶνα ἐπιστάντα ἀποκλεῖσαι αὐτοῖς τὴν ὁδὸν, παρακαλοῦμέν σου τὴν τιμιότητα αὐτόν τε ῥᾴσαντα ἐπεῖξαι ἀπελθεῖν, τόν τε γλυκύτατον καὶ ποθεινότατον Ἰωάννην τὸν πρεσβύτερον παρασκευάσαι συνεφάψασθαι τῆς ἀποδημίας αὐτοῦ. οἶσθα γὰρ καὶ αὐτὸς ὅτι νῦν μάλιστα τὰ αὐτόθι πολλῶν δεῖται τῶν διορθωσομένων, ὅσῳ ἐπὶ μεῖζον ἦρται τὰ κακά. ταῦτ᾽ οὖν ἐννοῶν καὶ εἰδὼς ἡλίκον ἐστὶ σωτηρία ψυχῆς, καὶ οἷα κατορθοῦταί σου τῇ τιμιότητι διὰ τῆς ἔμπροσθεν σπουδῆς, πάντα ποίησαι καὶ διὰ σαυτοῦ, καὶ δι᾽ ἑτέρων, ὧν ἂν οἷός τε ᾖς, παρακλήθητι, ὥστε τὰ διορθωθέντα μεῖναι ἀκίνητα, ἕτερά τε αὐτοῖς πολλῷ πλείονα γενέσθαι προσθήκην. αὐτὸς μέντοι τῶν ἐνταῦθα ἐλθόντων οὐκ ἔλαττον ἡμᾶς εὔφρανας. τῇ μὲν γὰρ γνώμῃ καὶ παραγέγονας, καὶ τοῖς τῆς ἀγάπης σε ὀφθαλμοῖς καὶ μὴ παρόντα σωματικῶς ἡμεῖς καθ᾽ ἑκάστην ὁρῶμεν τὴν ἡμέραν, ἐπὶ τῆς διανοίας πανταχοῦ περιφέροντες. ἔσται δὲ ἴσως καὶ ἡ κατ᾽ ὄψιν * συντυχία, ὅταν ὁ καιρὸς ἐπιτρέπῃ· ὡς νῦν γε καὶ ἡμεῖς, καίτοι σφόδρα ἐπιθυμοῦντες ἰδεῖν τὴν ἀγάπην σου καὶ περιπλέξασθαι, ἀναγκαίαν εἶναι νομίζομεν τὴν αὐτόθι σου μονήν. εὖ γὰρ οἶδα, ὅτι οὐ παύσῃ πάντα ποιῶν καὶ πραγματευόμενος, ὥστε ἐμπλῆσαι τὴν Φοινίκην γενναίων ἀνδρῶν, καὶ τούς τε ἐκεῖ μεμενηκότας στερεῶν ἐπὶ πλέον, ὥστε μὴ ἀφέντας τὰ αὐτόθι ἐπανελθεῖν, πρός τε τοὺς πλησίον ἄνδρας ἀναζητῶν, καὶ μετὰ πολλῆς ἐκπέμπων τῆς προθυμίας, πᾶσί τε κέρδος γινόμενος μέγιστον, τοῖς τε ἐγγὺς, τοῖς τε μακρὰν, καὶ τὴν τῶν ἀρωμάτων μιμούμενος φύσιν, ἃ οὐ τὸν τόπον μόνον τὸν ὑποδεχόμενον αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀφεστηκότα ἀέρα πολλῆς ἐμπίπλησι τῆς εὐωδίας.

ρο. ΝΙΚΟΛΑΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

ΚΑὶ τοῦτο τῆς γνησίας σου καὶ θερμῆς ἀγάπης, τὸ ἐκ τοσούτου καθήμενον διαστήματος περιτρέμειν ἡμῶν τῇ σωτηρίᾳ. πρότερον μὲν συνεχῶς τόπους ἐκ τόπων ἀμείβοντες, ἐν αὐτῇ τοῦ χειμῶνος τῇ ἀκμῇ, νῦν μὲν ἐν πόλεσι, νῦν δὲ ἐν φάραγξι καὶ νάπαις διατρίβομεν, ὑπὸ τῆς τῶν Ἰσαύρων ἐφόδου πανταχόθεν ἐλαυνόμενοι. ὀψὲ δέ ποτε λωφησάντων μικρὸν τῶν ἐν τούτοις κακῶν, τὰς ἐρημίας ἀφέντες, ἐπὶ τὴν Ἀραβισσὸν κατεδράμομεν, ἀσφαλέστερον μετὰ τῶν ἄλλων χωρίων τὸ ἐν αὐτῇ φρούριον οἰκοῦντες (οὐδὲ γὰρ ἐν τῇ πόλει διατρίβομεν, ἐπειδήπερ οὐδὲ τοῦτο ἀσφαλές) δεσμωτηρίου δὲ παντὸς χείρονα ἐναποδυόμενοι οἴκησιν. Μετὰ γὰρ τοῦ καθ' ἑκάστην, ὡς εἰπεῖν, τὴν ἡμέραν ἐπὶ θύραις ἡμῖν εἶναι τὸν θάνατον, τῶν Ἰσαύρων πάντα ἐπιόντων, καὶ πυρὶ καὶ σιδήρῳ καὶ σώματα καὶ οἰκοδομήματα ἀφανιζόντων, καὶ λιμὸν δεδοίκαμεν, ὃν ἡ στενοχωρία, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐνταῦθα συνδραμόντων πολὺν ἀπειλεῖ. καὶ ἀρρωστίαν δὲ μακρὰν τινὰ ἀπὸ τοῦ χειμῶνος καὶ τῆς συνεχοῦς φυγῆς ἐγγενομένην ἡμῖν ὑπομείναντες, νῦν τὸ μὲν χαλεπὸν αὐτῆς διαπεφεύγαμεν· ὀλίγα δὲ αὐτῆς περιφέρομεν λείψανα. ἀλλ' ὅμως καὶ ἐν τοσούτοις ὄντες κακοῖς καὶ τηλικαύταις περιστάσεσι, μεγίστην καρπούμεθα τὴν παραμυθίαν ἐκ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης τῆς θερμῆς, καὶ γνησίας, καὶ ἀπεριτρέπτου. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, συνεχῶς ἡμῖν εὐαγγελίζεσθαι περὶ τῆς ὑγιείας τῆς ὑμετέρας μὴ κατοκνήσητε. Εἰ γὰρ καὶ ἐν τοσούτῳ καθήμεθα διαστήματος, ἀλλ' ὅμως τῇ τῆς ἀγάπης ἀλύσει μετὰ πολλῆς ὑμῖν συνδεδέμεθα τῆς ἀκριβείας. χάριν δὲ ἔχω σοι πολλὴν τῇ τιμιότητι, ὅτι καὶ τῶν ἐν Φοινίκῃ πραγμάτων, καὶ ἐν τοσαύταις ὢν ταραχαῖς, πολλὴν ποιῇ σπουδήν. ἂν οὖν τι πλέον ἐκεῖθεν ἀπαγγελθείη, δηλῶσαι ἡμῖν μὴ κατοκνήσῃς. ἡμῖν γὰρ οὐδεὶς οὐδαμόθεν ταχέως ἐπιχωριάζων ἀνέχεται, τῶν ὁδῶν πανταχόθεν τῶν ἐνταῦθα φερουσῶν ἀποτετειχισμένων. ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ ἐργῶδες τὸ πέμπειν πρὸς ἡμᾶς συνεχῶς, ἡνίκα ἂν ἐξῇ, τοῦτο ποίει, τά τε ἐκεῖθεν πάντα δηλῶν, καὶ περὶ τῆς ὑγιείας ὑμῶν γνωρίζων, περὶ ἧς σφόδρα περισπούδαστον ἡμῖν μανθάνειν.

ροα. ΝΙΚΟΛΑΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς καὶ σφόδρα ἐπεθύμουν καὶ ἰδεῖν σου τὴν ἐμμέλειαν καὶ περιπτύξασθαι· καὶ τοῦτ' οἶσθα καὶ παρὰ τῶν ἡμετέρων γραμμάτων. φιλεῖν γὰρ εἰδὼς γνησίως, καὶ τοὺς γνησίως φιλοῦντας διαγινώσκειν ἐπίστασαι. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο οὐκ ἔνι, ὅπερ ἔνι ποιῶ, πρὸς σὲ γράφω, προσαγορεύω, γράμματα ἀπαιτῶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς ἡμῖν πυκνότερα δηλοῦντα. χαρίζου δὴ ταύτην ἡμῖν τὴν χάριν. Εἰ γὰρ καὶ μὴ δεῖ σε παρακλήσεως εἰς τοῦτο, οὐ παυσόμεθά σε ἀναμιμνήσκοντες ὑπὲρ τούτου. οὐ γὰρ μικρὰ παράκλησις ἡμῖν καὶ παραμυθία καὶ τῆς ἐρημίας καὶ τῶν φόβων τῶν καθημερινῶν τῶν ἀπὸ τῆς ἐφόδου γινομένων τῆς λῃστρικῆς, καὶ τῆς τοῦ σώματος ἀρρωστίας, καὶ τῶν ἄλλων περιστάσεων, τὸ μανθάνειν περὶ τῶν ἀγαπώντων ἡμᾶς ὑμῶν, ὅτι δὴ καὶ ἔρρωσθε καὶ ὑγιαίνετε καὶ κατὰ ῥοῦν ὑμῖν ἅπαντα φέρεται, κἂν μυρίους ἡμῖν λέγῃς χειμῶνας. πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; ὅτι ἔνι τὸν γενναῖον καὶ ἐγρηγορότα καὶ νήφοντα, καὶ ἐν ταραττομένῳ πραγμάτων πελάγει ἐξ οὐρίας πλεῖν, ὥσπερ οὖν καὶ τὸν χαῦνον καὶ ἀναπεπτωκότα καὶ κείμενον ὕπτιον, καὶ ἐν γαλήνῃ διαταράττεσθαι καὶ θορυβεῖσθαι.

ροβ. ΟΝΗΣΙΚΡΑΤΙΑ.

Σφόδρα ἠλγήσαμεν καὶ ἡμεῖς, ἀκούσαντες περὶ τῆς μακαρίας θυγατρός σου. ἀλλ' ὅμως εἰδότες τὸ φιλόσοφόν σου τῆς διανοίας καὶ τὸ ὑψηλὸν τῆς γνώμης, πάνυ θαρροῦμεν, ὡς ἀνωτέρα ἔσῃ τῶν τοιούτων κυμάτων. μὴ λυπεῖσθαι μὲν γὰρ ἀμήχανον· παρακαλοῦμεν δὲ συμμέτρως τοῦτο ποιεῖν, εἰδυῖα τὸ ἐπίκηρον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ ὡς κοινὰ ταῦτα πᾶσι τὰ πάθη, καὶ ὡς φύσεως νόμος κοινός, καὶ τοῦ πάντων ἡμῶν δεσπότου Θεοῦ ἀπόφασις. οὐ γὰρ δὴ θάνατος

τοῦτ

τοῦτο, ἀλλ' ἀποδημία καὶ μετάστασις ἀπὸ τῶν χειρόνων πρὸς τὰ βελτίω. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογιζομένη φέρε γενναίως τὸ συμβὰν, καὶ εὐχαρίστει τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ. Εἰ γὰρ καὶ χαλεπωτέρα ἡ πληγὴ γέγονε παρὰ τὸν καιρὸν οὖσαν τὴν προτέραν καταλαβεῖν, ἀλλὰ καὶ λαμπρότερός σοι ὁ στέφανος τῆς ὑπομονῆς, καὶ μείζω τὰ βραβεῖα μετ' εὐχαριστίας καὶ δοξολογίας φερούσῃ τὸ πάθος. Ἵν' οὖν καὶ ἡμεῖς μὴ σφόδρα ἀλγῶμεν, ἀλλ' εἰδῶμεν σαφῶς, ὅτι γέγονέ σοί τι πλέον ἀπὸ τῶν γραμμάτων τῶν ἡμετέρων, μὴ κατοκνήσῃς ἡμῖν γράψαι τοῦτο αὐτὸ δηλοῦσα, ὅτι σοι τῆς ἀθυμίας διεσκέδασται τὸ νέφος, καὶ τὸ πολὺ τῆς ὀδύνης τοῦ ἕλκους ὑποτέτμηται. Εἰ γὰρ ταῦτα μάθοιμεν, οὐ παυσόμεθα νιφάδας ἐπιστολῶν πέμπειν σοι. Καὶ γὰρ οὐχ ὡς ἔτυχεν ἀντεχόμεθα σου τῆς εὐνοίας, γνησίας ἀεὶ καὶ εἰλικρινοῦς καὶ τιμῆς καὶ αἰδοῦς καὶ ἀγάπης ἀπολαύσαντες παρὰ τῆς σῆς κοσμιότητος· ὧν συνεχῶς μεμνημένοι ἀκμάζουσαν τὴν περὶ σὲ διάθεσιν διατηροῦμεν, κἂν πρὸς αὐτὰς ἀφικώμεθα τῆς οἰκουμένης τὰς ἐσχατιάς.

ρογ´. ΟΥΡΒΙΚΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Εἰ καὶ πολὺν ἔχω χρόνον μὴ συντετυχηκώς σου τῇ εὐλαβείᾳ, ἀλλ' οὐδὲν ἐντεῦθεν ῥᾳθυμότερος περὶ τὸ φίλτρον γέγονα. Τοιαύτη γὰρ τῆς γνησίας ἀγάπης ἡ φύσις· οὐ χρόνῳ μακρῷ μαραίνεται, οὐ δυσκολίᾳ πραγμάτων ἀμαυροῦται· ἀλλὰ ἀνθεῖ διηνεκῶς ἀκμάζουσα. Διὸ δὴ καὶ ἡμεῖς καὶ ἐν πολλαῖς περιστάσεσι γενόμενοι, καὶ νῦν εἰς τὴν ἐσχατιὰν τῆς οἰκουμένης ἐρημίαν ἀπενεχθέντες, καὶ φόβῳ συζῶντες διηνεκεῖ τῷ τῶν λῃστῶν, καὶ πολιορκίᾳ καινῇ (καθ' ἑκάστην γὰρ ἡμέραν ἡ Κουκουσὸς πολιορκεῖται, τὰς ὁδοὺς τῶν λῃστῶν ἀποτειχισάντων) οὐδὲν τούτων γεγόναμεν ῥᾳθυμότεροι περὶ τὴν εὐλάβειαν· ἀλλὰ καὶ γράφομεν, καὶ τὴν ὀφειλομένην ἀποδίδαμεν πρόσρησιν, καί σε παρακαλοῦμεν, εἰ μὴ βαρὺ, μηδὲ ἐπαχθὲς, καὶ αὐτὸν ἡμῖν ἐπιστέλλειν. Οὕτω γὰρ καὶ ἡδονὴν πολλὴν καρπωσόμεθα παρ' ὑμῶν τῶν οὕτω γνησίως ἀγαπώντων ἡμᾶς δεχόμενοι γράμματα, καὶ διὰ τούτων τὴν παρουσίαν φανταζόμενοι τὴν ὑμετέραν.

ροδ´. ΠΑΙΑΝΙΩ.

Σφόδρα με ἀνεπτέρωσας καὶ σκιρτᾷν ἐποίησας, ὅτι τὰ λυπηρὰ ἀπαγγείλας τούτοις ἐπέθηκας τὸ ῥῆμα, ὃ πᾶσι τοῖς συμβαίνουσιν ἐπιλέγειν χρὴ, εἰπὼν, Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν. Τοῦτο τὸ ῥῆμα καιρία τῷ διαβόλῳ πληγή, τοῦτο μεγίστη τῷ λέγοντι ἐν παντὶ κινδύνῳ ἀσφαλείας καὶ ἡδονῆς ὑπόθεσις. Ἅμα τε γάρ τις ἐφθέγξατο τοῦτο, καὶ σκεδάννυται εὐθέως τῆς ἀθυμίας τὸ νέφος. Μὴ δὴ παύσῃ τοῦτο αὐτός τε λέγων, καὶ τοὺς ἄλλους παιδεύων. Οὕτω καὶ ὁ χειμὼν ὁ καταλαβὼν, κἂν τραχύτερος γένηται, εἰς γαλήνην μεταστήσεται· οὕτω καὶ οἱ χειμαζόμενοι πλείονα καρποῦνται τὴν ἀμοιβὴν μετὰ τοῦ καὶ τῶν δεινῶν ἀπαλλαγῆναι. Τοῦτο τὸν Ἰὼβ ἐστεφάνωσε, τοῦτο τὸ ῥῆμα τὸν διάβολον ἐτρέψατο καὶ ἐγκαλυψάμενον ἀναχωρῆσαι πεποίηκε, τοῦτο θορύβου παντὸς ἀναίρεσις. Ἴθι δὴ τοῦτο ἐπᾴδων τοῖς γινομένοις ἅπασι· τούτου γε ἕνεκεν μηκέτι λοιπὸν μηδεὶς ἐνοχλείτω. Εἰ γὰρ καὶ ἔρημον χωρίον ἡ Κουκουσὸς, ἀλλ' ὅμως καὶ ἡσυχίας ἀπολαύομεν ἐνταῦθα, καὶ οὐ τὸ τυχὸν ἐκ τῆς ἀσθενείας τῆς κατὰ τὴν ὁδὸν γενομένης ἡμῖν διὰ τῆς οἴκοι καθέδρας τῆς διηνεκοῦς διορθῶσαι ἰσχύσαμεν. Ἂν δὲ μέλλητε πάλιν ἡμᾶς ἀναγκάζειν τόπους ἐκ τόπων ἀμείβειν, τὰ ἔσχατα πεισόμεθα, καὶ μάλιστα, τοῦ χειμῶνος ἐπὶ θύραις ὄντος. Μηδενὶ φίναι φορτικός, μηδεὶς μηδὲ ἐπαχθὴς γενέσθαι ταύτης ἕνεκεν τῆς ὑποθέσεως· ἀλλὰ γράφειν ἡμῖν συνεχῶς τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς, καὶ τῆς διατριβῆς τῆς αὐτόθι, καὶ τῆς εὐδοκιμήσεώς σου, καὶ τῆς εὐθυμίας. οὐ γὰρ τὴν τυχοῦσαν καὶ ἐν ἐρημίᾳ τοιαύτῃ διατρίβοντες καρπωσόμεθα παράκλησιν, τοιαῦτα παρὰ τῆς σῆς θαυμασιότητος δεχόμενοι γράμματα.

ροϐ. ΠΑΙΑΝΙΩ.

Χαλεπὰ τὰ γεγενημένα· ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ τῶν παθόντων ἄν τις στένοι δικαίως, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ποιησάντων θρηνεῖν ἀναγκαῖον. καθάπερ γὰρ τὰ δυνατώτατα τῶν θηρίων πολλῷ τῷ θυμῷ ταῖς αἰχμαῖς τῶν δοράτων ἐμπίπτοντα, βαθύτερα τῶν σπλάγχνων ὠθοῦσι τὰ ξίφη· οὕτω δὴ καὶ οἱ τὰς παρανομίας ταύτας τολμῶντες, τὸ χαλεπὸν τῆς γεέννης πῦρ κατὰ τῆς ἑαυτῶν συνάγουσι κεφαλῆς. εἰ δὲ ἐγκαλλωπίζονται οἷς ποιοῦσι, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστά εἰσι θρήνων καὶ πλειόνων ἄξιοι δακρύων, ὅτι καὶ ταῦτα πλάττοντες, καὶ τούτοις ἐγκαλλωπιζόμενοι, χαλεπωτέρας ἑαυτοῖς τὰς εὐθύνας κατασκευάζουσι. τούτους οὖν δεῖ θρηνεῖν διηνεκῶς· τοῖς δὲ πικρῶς οὕτω σφαττομένοις ὑπ' αὐτῶν συνήδεσθαι τῶν βραβείων, τῶν στεφάνων τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀποκειμένων, καὶ ταῦτα μεγίστην ποιεῖσθαι καὶ σαφεστάτην ἀπόδειξιν τῆς καιρίας τοῦ διαβόλου πληγῆς. εἰ γὰρ μὴ καιρίαν αὐτὴν ἐδέξατο, οὐκ ἂν τοσοῦτον ἔπνευσε κατὰ τῶν πειθομένων αὐτῷ. ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἐννοῶν, δέσποτά μου θαυμασιώτατε, μεγίστην δέχου παράκλησιν, καὶ γράφε συνεχῶς ἡμῖν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς, καὶ τῆς διατριβῆς τῆς αὐτόθι, καὶ τῆς εὐδοκιμήσεώς σου καὶ τῆς εὐθυμίας. οὐ γὰρ τὴν τυχοῦσαν καὶ ἐν ἐρημίᾳ τοιαύτῃ διατρίβοντες καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν, τοιαῦτα παρὰ τῆς θαυμασιότητος δεχόμενοι γράμματα.

ροϛ. ΠΑΙΑΝΙΩ.

Ὅταν ἐννοήσῃς, δέσποτά μου θαυμασιώτατε καὶ μέλιτος ἡμῖν γλυκύτερε, ὅτι βαρὺ καὶ ἐπαχθὲς τὸ κεχωρίσθαι ἡμῶν, λογιζόμενος οἷον πρᾶγμα μεταχειρίζεις, καὶ ὅτι πόλεις ὁλοκλήρους κατορθοῖς, μᾶλλον δὲ οἰκουμένην ὁλόκληρον διὰ τῆς πόλεως ἐκείνης, σκίρτα καὶ εὐφραίνου. μετὰ γὰρ τῆς ὠφελείας πολλὴν ἔξεστί σοι καρποῦσθαι καὶ τὴν ἡδονήν. εἰ γὰρ χρήματά τινες συλλέγοντες, τά τε ἀπολλύμενα καὶ ἀπολλύντα αὐτούς, τοσαύτης ἐμφοροῦνται εὐφροσύνης, καὶ οἰκιῶν καὶ γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ πάντων τῶν προσηκόντων ἐπὶ πολὺ χωριζόμενοι χρόνον· τίς ἂν παραστήσειε λόγος τὴν ἡδονὴν τοῦ πλούτου, τῶν τοσούτων θησαυρῶν, ὧν καθ' ἑκάστην συνάγεις ἡμέραν καὶ φαινόμενος αὐτόθι μόνον; οὐ γὰρ δὴ κολακεύων σε ταῦτα λέγω (καὶ ἴσασιν οἱ καὶ ἀπόντος σου ταῦτα παρ' ἡμῶν ἀκούοντες ἐνταῦθα) ἀλλ' ἡδόμενος σφόδρα καὶ χαίρων καὶ πτερούμενος ὑπὸ τῆς εὐφροσύνης. ἤρκεσε γὰρ καὶ φαινόμενος πολλοὺς ὀρθῶσαι τῶν αὐτόθι, πεῖσαι, ἀλεῖψαι, συγκροτῆσαι. οἶδα ἐγὼ τὸν ἀριστέα τὸν ἐμόν, οἶδά σου τὰς ἀνδραγαθίας τὰς αὐτόθι, τὸν ζῆλον, τὴν ἀγρυπνίαν, τοὺς δρόμους, τὸν πόνον τῆς ψυχῆς, τὴν παρρησίαν, τὴν ἐλευθερίαν, μεθ' ἧς καὶ ἐπισκόπων κατεξανίστασο, τοῦ καιροῦ τοῦτο ἀπαιτοῦντος, μετὰ τοῦ προσήκοντος μέντοι μέτρου. καὶ ἐθαύμαζόν σε ἐπ' ἐκείνοις· πολλῷ δὲ πλέον καὶ νῦν, ὅτι καὶ μηδενός σοι παρόντος αὐτόθι, ἀλλὰ τῶν μὲν φυγόντων, τῶν δὲ ἐλαυνομένων, τῶν δὲ κρυπτομένων, μόνος ἕστηκας ἐπὶ τῆς παρατάξεως, τὸ μέτωπον αὐτῆς κατακοσμῶν, καὶ οὐδένα ἀφιεὶς γενέσθαι λειποτάκτην, ἀλλὰ καὶ τοὺς μετὰ τῶν ἐναντίων τεταγμένους τῇ ἐμμελείᾳ σου καθ' ἑκάστην ἡμέραν μεθιστάς. οὐ διὰ ταῦτα δὲ θαυμάζω μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν ἑνὶ ἱδρυμένος χωρίῳ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν μεριμνᾷς, τὰ ἐν Παλαιστίνῃ, τὰ ἐν Φοινίκῃ, τὰ ἐν Κιλικίᾳ, ὧν καὶ μάλιστα φροντίζειν

ὀφείλεις. Παλαιστινοὶ μὲν γάρ, καὶ Φοίνικες, καθάπερ ἔγραψας σαφῶς, οὐκ ἐδέξαντο τὴν παρὰ τῶν ἐναντίων ἀποσταλεῖσαν ἔκθεσιν, οὐδὲ ἀποκρίσεως αὐτὴν ἠξίωσαν· οὐδὲ Αἰγαῖοι, ὡς ἔγνων, καὶ ὁ Ταρσοῦ δὲ μετ' ἐκείνων ἐτάχθη. καὶ ὁ Γαβάλων ἐν ταύτῃ ἐδήλωσε πρὸς τὴν ἡμετέραν φιλίαν, ὅτι ἀναγκάζουσιν αὐτοὺς οἱ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως τῇ παρανομίᾳ αὐτῶν συνθέσθαι, καὶ τέως ἀντέχουσι. πολλῆς τοίνυν σοι δεῖ τῆς μερίμνης, πολλῆς τῆς ἀγρυπνίας, ὥστε καὶ τοῦτο διορθῶσαι τὸ μέρος, καὶ διακονῆσαί μοι γράψαντι τῷ αἰδεσιμωτάτῳ καὶ κυρίῳ μου ἐπισκόπῳ Θεοδώρῳ. τὰ δὲ κατὰ Φαρέτριον λυπηρὰ μὲν καὶ σφόδρα αἰσχρά· πλὴν ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ πρεσβύτερος αὐτοῦ οὔτε συνέτυχε τοῖς ἐναντίοις, ὥς φησιν, οὔτε αἱρεῖται αὐτοῖς κοινωνῆσαι, ἀλλ' ὡς λέγουσιν, ἔτι καθ' ἡμᾶς ἕστηκε, μηδὲν τούτων κοινωνήσας πρὸς αὐτούς, ἐπεὶ ἃ ἐποίησεν εἰς ἡμᾶς ὁ Φαρέτριος, οὐδεμίαν ἔχει συγγνώμην. ὁ μέντοι κλῆρος αὐτοῦ πᾶς καὶ ἤλγει καὶ ὠδύρετο καὶ ἐθρήνει καὶ μεθ' ἡμῶν ὅλος ἦν τῇ γνώμῃ. ἀλλ' ἵνα μὴ τούτους ποιήσωμεν ἀποπηδῆσαι καὶ τραχυτέρους ἐργασώμεθα, μαθὼν ἅπαντα παρὰ τῶν ἐπιχωρίων, παρὰ σαυτῷ κάτεχε, καὶ μετὰ πολλῆς ἡμερότητος αὐτοὺς περίφερε (οἶδας γάρ σου τὸ οἰκονομικόν) καὶ λέγε ὅτι καὶ ἡμεῖς ἠκούσαμεν, ὅτι σφόδρα ἤλγησεν ἐπὶ τοῖς γινομένοις, καὶ ὅτι ἕτοιμος ἦν πολλὰ παθεῖν ὑπὲρ τοῦ διορθῶσαι τὰ κακῶς τολμηθέντα. τὸ σῶμα ἡμῖν ἐν ὑγείᾳ πολλῇ, καὶ τὰ λείψανα τῆς ἀρρωστίας ἀπεθέμεθα. ὅταν δὲ ἐννοήσωμεν ὅση σοι καὶ τούτου φροντίς, οὐ μικρὰ καὶ τοῦτο ὑγιείας ἡμῖν ὑπόθεσις γίνεται, ὅτι οὕτω σφοδρὸν ἔρωτα ἔχομεν. ὁ Θεός σοι τῆς τοιαύτης σπουδῆς, τῆς ἀγάπης, τοῦ ζήλου, τῆς ἀγρυπνίας δῴη τὸν μισθὸν καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καὶ τῷ μέλλοντι αἰῶνι, καὶ τειχίσειε καὶ φρουρήσειέ σε καὶ ἀσφαλίσαιτο καὶ καταξιώσειε τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν. δοίη δὲ καὶ ἡμῖν ταχέως ἰδεῖν σου τὸ ποθεινὸν πρόσωπον, ἀπολαῦσαί σου τῆς γλυκείας ψυχῆς, καὶ τὴν καλλίστην ταύτην ἑορτὴν ἀγαγεῖν. οἶσθα γὰρ ὅτι καὶ ἑορτὴ ἡμῖν καὶ πανήγυρις, τὸ καταξιωθῆναι τῆς ἡδίστης καὶ πολλῶν ἀγαθῶν γεμούσης συνουσίας σου [καὶ ταύτης] ἀπολαῦσαι πάλιν.

ροζ. ΠΑΙΑΝΙΩ.

Ἀνεπνεύσαμεν, ἐσκιρτήσαμεν, οὐκέτι ἀλλοτρίαν, οὐδὲ ξένην οἰκεῖν ἡγούμεθα, τῆς σῆς θαυμασιότητος πρὸς τὴν τοιαῦτα πάσχουσαν ἐπανελθούσης πόλιν. ποίαν δὲ ἡμῖν τὴν τοσαύτην ἡδονὴν οὐ τὸ σὲ πλείονος ἀπολελαυκέναι τιμῆς. ἡ γὰρ σὴ τιμή, τῆς ψυχῆς σου ἐστὶν ἡ ἀρετή, καὶ οὔτε ἔμπροσθέν σέ τις αὐτὴν ἀφελέσθαι ἴσχυσεν, οὔτε νῦν ἀποδέδωκε. πῶς γὰρ τὴν μὴ ἀφαιρεθεῖσαν; σκιρτῶμεν δὲ ὅτι μεγίστη παράκλησις τοῖς ἐλαυνομένοις, τοῖς σφαττομένοις, τοῖς δεδιωγμένοις εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην εἰσελήλυθας, κοινὸν ὄφελος, καὶ λιμὴν εὐρύτατος τούτων ἁπάντων γινόμενος. καὶ γὰρ οἶσθα κερδαίνειν ἃ κερδαίνειν χρή. γράφε δὴ λοιπὸν ἡμῖν τῶν κατορθωμάτων σου τὸ μέγεθος, καὶ λέγε σαφῶς πόσους κειμένους ἀνέστησας, πόσους καταπεπτωκότας διώρθωσας, τίνας σαλευομένους ἐστήριξας, τίσι πεπονηκόσιν ἐν τῷ μακρῷ τούτῳ πολέμῳ παρέστης, τίνας ῥᾳθυμοῦντας σπουδαίους ἐποίησας, τίνας σπουδαίους ὄντας σπουδαιοτέρους εἰργάσω, καὶ πάντα ἁπλῶς καθ' ἕκαστον τὰ ἐπὶ τῆς παρατάξεως σου ταύτης ἀνδραγαθήματα. οἶδα μὲν γὰρ ταῦτα καὶ πρὸ τῶν γραμμάτων τῶν σῶν, ἐπειδὴ καὶ τὴν ψυχὴν οἶδα τὴν σήν, καὶ τὸν γενναῖον ἀθλητήν, καὶ τὸν θαυμαστὸν ἀριστέα. ἀλλ' ὅμως βούλομαι καὶ παρὰ τῆς ποθεινοτάτης μοι γλώττης ταῦτα μανθάνειν. δίδου δὴ ταύτην ἡμῖν τὴν αἴτησιν. οἶσθα γὰρ ἡλίκην ἡμῖν χαριῇ χάριν τοῦτο ποιῶν.

ροη. ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ*.

Ὑπὲρ μὲν τῶν καθ' ἡμᾶς αὐτῶν οὐδὲν δεόμεθα παρακλήσεως (ἀρκεῖ γὰρ ἡμῖν εἰς παράκλησιν ἡ τῶν γινομένων ὑπόθεσις). θρηνοῦμεν δὲ τὸν κοινὸν τῶν ἐκκλησιῶν χειμῶ-

μα, καὶ τὴν οἰκουμένην καταλαβόντα ναυάγια· καὶ πάντας ὑμᾶς παρακαλοῦμεν εὐχαῖς βοηθεῖν, ὥστε τὴν πολυόλεθρον ταύτην λυθῆναί ποτε, καὶ εἰς λευκὴν ἅπαντα μεταβληθῆναι γαλήνην. τοῦτο δὲ ποιοῦντες μὴ διαλίπητε. λανθάνοντες γὰρ καὶ κρυπτόμενοι, πλείονα σχολὴν ἔχετε νῦν προσκαρτερεῖν ταῖς εὐχαῖς καὶ μετὰ θλιβομένης διανοίας. οὐ μικρὸν δὲ τοῦτο πρὸς φιλανθρωπίαν Θεὸν προσκαλεῖν. μὴ διαλίπητε οὖν τοῦτο ποιοῦντες, ἕως ἂν [illegible], καὶ γράφετε ἡμῖν συνεχῶς. εἰ γὰρ καὶ πολλῷ τῷ μήκει τῆς ἐμμελείας ὑμῶν ἀπῳκίσθημεν, ἀλλ' οὐ παυόμεθα καθ' ἑκάστην ἡμέραν μεριμνῶντες τὰ ὑμέτερα, καὶ τοὺς ἐκεῖθεν ἀφικνουμένους, εἰ καὶ τούτων σπανιάκις ἐπιτυγχάνομεν, ἐρωτῶντες καὶ περιεργαζόμενοι. ἵν' οὖν σαφέστερον πάντα εἰδότες ὦμεν, ὅταν ἐγχωρῇ, παρέχετε ταύτην ἡμῖν τὴν χάριν, περὶ τῆς ὑγείας τῆς ὑμετέρας εὐαγγελιζόμενοι ἡμᾶς· ἵνα καὶ ἐν ἐρημίᾳ διατρίβοντες, πολλὴν καρπωσώμεθα τὴν παράκλησιν.

ροθ. ΠΕΛΑΓΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Οἶδά σου τὸ πρᾶον, τὸ ἐπιεικές, τὸ χρηστόν, τὸ γλυκύ, τὸ θερμὸν τῆς ἀγάπης, τὸ γνήσιον τῆς διαθέσεως τῆς περὶ ἡμᾶς. διὸ καὶ προσαγορεύω σου τὴν τιμιότητα μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας, καὶ δῆλον ποιῶ, ὅτι ὅπου περ ἂν ὦ, ἐπὶ διανοίας σε περιφέρω. παρακαλῶ τοίνυν ἵνα καὶ ἑτέραν δεχώμεθα τὴν εὐφροσύνην, μὴ μόνον ἀπὸ τοῦ γράφειν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ μανθάνειν τὰ περὶ τῆς ὑγείας τῆς σῆς, δήλου ἡμῖν ταῦτα συνεχῶς. κἂν γὰρ εἰς χαλεπωτέραν ταύτης ἐρημίαν ἀπενεχθῶμεν, δεχόμενοι τοιαῦτα παρὰ ὑμῶν τῶν ἀγαπώντων ἡμᾶς γράμματα, πολλῆς ἀπολαυσόμεθα τῆς εὐφροσύνης.

ρπ. ΠΕΝΤΑΔΙΑ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἐγὼ σοῦ τὴν ἀγάπην, ἣν περὶ ἡμᾶς ἔχεις, ᾔδειν μὲν καὶ ἔμπροσθεν δι' αὐτῶν μαθὼν τῶν πραγμάτων· ἔμαθον δὲ σαφέστερον νῦν, ἐξ ὧν ἐπέσταλκας ἡμῖν. καὶ διὰ τοῦτο μάλιστά σε θαυμάζομεν, οὐ διὰ τὸ γράψαι μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀπαγγεῖλαι ἡμῖν πάντα τὰ γεγενημένα. τοῦτο γὰρ καὶ θαρρούσης ἡμῖν καὶ μεριμνώσης ἐστὶ τὰ ἡμέτερα. διὰ ταῦτα σκιρτῶμεν, χαίρομεν, εὐφραινόμεθα, μεγίστην παράκλησιν καὶ ἐν ἐρημίᾳ τοσαύτῃ καθήμενοι τὴν ἀνδρείαν ἔχομεν τὴν σήν, τὴν ἔνστασιν, τὴν ἀπερίτρεπτον γνώμην, τὴν σύνεσιν τὴν πολλήν, τὴν ἐλευθεροστομίαν, τὴν παρρησίαν τὴν ὑψηλήν, δι' ἧς κατῄσχυνας μὲν τοὺς ὑπεναντίους, καιρίαν δὲ δέδωκας τῷ διαβόλῳ πληγήν, ἤλειψας δὲ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀγωνιζομένους, καθάπερ ἀριστεύς τις γενναῖος ἐν πολέμῳ τρόπαιον στήσασα λαμπρὸν, καὶ νίκην ἀραμένη φαιδράν. καὶ ἡμᾶς δὲ τοσαύτης ἐνέπλησας ἡδονῆς, ὡς νομίζειν μήτε ἐν ἀλλοτρίᾳ εἶναι, μήτε ἐν ξένῃ γῇ, μήτε ἐν ἐρημίᾳ, ἀλλ' ἐκεῖσε παρεῖναι καὶ μεθ' ὑμῶν εἶναι, καὶ ἐντρυφᾶν σου τῇ τῆς ψυχῆς ἀρετῇ. χαῖρε τοίνυν καὶ εὐφραίνου τοιαύτην ἀραμένη νίκην, καὶ τοιούτους οὕτως εὐκόλως ἐπιστομίσασα θῆρας, καὶ τὰς ἀναισχύντους αὐτῶν ἐμφράξασα γλώττας, καὶ λυσσῶντα ἀπορράψασα στόματα. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀλήθεια μεθ' ἧς ἠγωνίσω, καὶ ὑπὲρ ἧς ἐσφάγης πολλάκις· ἐν βραχέσι ῥήμασι κρατεῖ τῶν συκοφαντούντων· ὥσπερ οὖν τὸ ψεῦδος, κἂν μυρίοις περιβάλληται λόγων διαφύλαξις, διαρρεῖ καὶ καταπίπτει ῥᾳδίως, καὶ ἀράχνης ἐστὶν ἀσθενέστερον. χαῖρε τοίνυν καὶ εὐφραίνου. οὐ γὰρ παύσομαι συνεχῶς ταῦτα λέγων τὰ ῥήματα, ἀνδρίζου καὶ κραταιοῦ καὶ καταγέλα πάσης ἐπαγομένης σοι παρ' αὐτῶν ἐπιβουλῆς. ὅσῳ γὰρ ἂν χαλεπώτερον ἀγριαίνωσι, τοσούτῳ βαθυτέρας καθ' ἑαυτῶν τὰς κηλῖδας ἐπιφέρουσι· σὲ μὲν οὐδὲ μικρὸν ἀδικοῦντες, ὥσπερ οὐδὲ τὴν πέτραν τὰ κύματα, ἑαυτοὺς

γ. ὑπ

γ. απ

δὲ

τὸ διαλύοντες καὶ ἀσθενεστέρους ποιοῦντες, καὶ ὑπερβαλλούσας καθ' ἑαυτῶν σωρεύοντες τὰς τιμωρίας. μηδὲν τοίνυν δέδιθι τῶν ἀπειλουμένων, κἂν τοὺς ὀδόντας βρύχωσι, κἂν θυμοῦ πολλοῦ μεθύωσι, κἂν φόνον βλέπωσιν, εἰς ἀγριότητα θηρίων ὑπὸ τῆς πονηρίας ἐκπεσόντες. ὁ γὰρ μέχρι σήμερον ἐξαρπάσας σε τῶν ποικίλων αὐτῶν καὶ διαφόρων ἐπιβουλῶν, οὗτος σε καὶ εἰς τὸ μέλλον ἀνδριζομένην ἐν ἀσφαλείᾳ καταστήσει πολλῇ· καὶ ἐρεῖς καὶ αὐτή, βέλος νηπίων ἐγενήθησαν αἱ πληγαὶ αὐτῶν, καὶ ἐξησθένησαν ἐπ' αὐτοὺς αἱ γλῶσσαι αὐτῶν· ὅπερ καὶ γέγονε καὶ ἔσται, ὥστε καὶ σε μείζονα καρπώσασθαι τὸν μισθόν, καὶ λαμπροτέρους στεφάνους λαβεῖν, ἐκείνους τε ἀμεταμέλητα νοσοῦντας μείζονι παραδοθῆναι κολάσει. τί γὰρ ἐνέλιπον ἐπιβουλῆς; ποῖον τρόπον μηχανημάτων οὐκ ἐκίνησαν, ἐπιχειροῦντες ἐπιβουλεύειν τῇ στεῤῥᾷ σου καὶ γενναιοτάτῃ ψυχῇ; κατήγαγον εἰς ἀγορὰν τὴν ἐκκλησίαν καὶ θαλάμων πλέον εἰδυῖαν οὐδέν· ἀπ' ἀγορᾶς εἰς δικαστήριον, ἀπὸ δικαστηρίου εἰς δεσμωτήριον· ψευδομαρτύρων ἠκόνησαν γλώσσας, συκοφαντίαν ἔῤῥαψαν ἀναίσχυντον, φόνους εἰργάσαντο, καὶ χειμάῤῥους αἱμάτων ῥεῦσαι ἐποίησαν, καὶ πυρὶ καὶ σιδήρῳ σώματα νέων ἀνάλωσαν, ἄνδρας τε τοσούτους καὶ τοιούτους πληγαῖς, αἰκισμοῖς, μυρίαις τιμωρίαις περιέβαλον· πάντα ἐκίνησαν, ἵνα δυνηθῶσιν ἀναγκάσαι σε καὶ βιάσασθαι τῷ φόβῳ εἰπεῖν τι τῶν ὧν οὐκ ᾔδεις· καὶ καθάπερ ἀετὸς ὑψηλὰ πετόμενος, οὕτω διαῤῥήξασα αὐτῶν τὰ δίκτυα, πρὸς τὸ σοὶ πρέπον τῆς ἐλευθερίας ἀνέβης ὕψος, οὐ παραλογισθεῖσα παρ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ συκοφάντας αὐτοὺς ἀποφήνασα ἐπὶ τῷ ἐγκλήματι τῷ τοῦ ἐμπρησμοῦ, ἐφ' ᾧ μάλιστα ἐδόκουν μεγαφρονεῖν οἱ ἄθλιοι καὶ ταλαίπωροι. ἐννόησον τοίνυν τὰ παρελθόντα ἅπαντα, πόσα κύματα, καὶ χειμῶνά σοι οὐκ εἰργάσατο· πόσην ζάλην, καὶ κλυδώνιον οὐκ ἐποίησεν, ἀλλ' ἐν μέσῃ μαινομένῃ θαλάττῃ μετὰ γαλήνης ἔπλευσας, προσδόκα ταχέως καὶ τὸν λιμένα μετὰ πολλῶν τῶν στεφάνων. ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ ἡμῶν βούλει μανθάνειν, ζῶμεν, ὑγιαίνομεν, πάσης ἀπηλλάγμεθα ἀῤῥωστίας. εἰ δὲ καὶ ἠῤῥωστοῦμεν, ἱκανὸν ἡμῖν φάρμακον εἰς ὑγίειαν τῆς σῆς εὐλαβείας ἡ ἀγάπη ἡ γνησία καὶ θερμὴ καὶ στεῤῥὰ καὶ ἀπερίτρεπτος. ἐπεὶ οὖν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἡμῖν εὐφροσύνην φέρει τὸ συνεχῶς μανθάνειν τὰ περὶ τῆς ῥώσεώς σου καὶ τῆς ἀσφαλείας ἁπάσης, παρακαλοῦμεν, ὃ καὶ χωρὶς παρακλήσεως εἴωθας ποιεῖν, συνεχέστερον ἡμῖν ἐπιστέλλειν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας σου καὶ τοῦ οἴκου σου παντὸς καὶ τῶν προσηκόντων σοι. οἶσθα γὰρ ὅπως καὶ σε καὶ τὸν εὐλογημένον σου οἶκον πάντα μεριμνῶμεν.

ρπα. ΠΕΝΤΑΔΙΑ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Μακρὰν ἐσίγησας σιγήν, καίτοι πολλῶν ὄντων τῶν ἐκεῖθεν ἀφικνουμένων πρὸς ἡμᾶς. τί ποτ' οὖν ἂν εἴη τὸ αἴτιον; τῶν πραγμάτων ὁ θόρυβος; ἄπαγε. τοῦτο οὐκ ἂν εἴποιμι. οἶδα γάρ σου τὴν μεγάλην καὶ ὑψηλὴν ψυχήν, τὴν καὶ ἐν πολλοῖς κλυδωνίοις δυναμένην ἐξ οὐρίας πλεῖν, καὶ ἐν μέσοις κύμασι γαλήνης ἀπολαύειν λευκῆς. καὶ τοῦτο δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἔδειξας, καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς ἐσχατιὰς τῆς οἰκουμένης ἦλθεν ἡ φήμη τὰ σὰ φέρουσα κατορθώματα, καὶ πάντες ἀνακηρύττουσιν, ὅτι καὶ ἐν οἰκείῳ ἱδρυμένη, καὶ τοὺς πόῤῥωθεν ὄντας διὰ τῆς εὐλαβείας τῆς σῆς διεγείρεις, καὶ προθυμοτέρους ποιεῖς. τίς οὖν αἰτία τῆς σιγῆς; ἐγὼ μὲν εἰπεῖν οὐκ ἔχω· παρακαλῶ δέ σου τὴν ἐμμέλειαν διὰ τοῦ γράμματα ἐγχειρίζοντός σου τῇ εὐλαβείᾳ, δι' αὐτοῦ δηλῶσαι ἡμῖν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς καὶ τῆς εὐθυμίας καὶ τῆς ἀσφαλείας καὶ σου καὶ τοῦ οἴκου σου παντός· ἵνα καὶ ἐκ τοσούτου καθήμενοι διαστήματος, καὶ ἐν οὕτω χαλεπωτάτῃ ἐρημίᾳ διατρίβοντες, πολλὴν ἀπὸ τῶν τοιούτων γραμμάτων καρπωσώμεθα τὴν παράκλησιν.

ρπβ. ΠΕΝ

ρϟβ. ΠΕΝΤΑΔΙΑ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Τῶν μὲν στεφάνων σε μακαρίζω, οὓς ἀνεδήσω καὶ νῦν διὰ τῆς ἀνδρείας, πάντα ἑλομένη παθεῖν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. διὰ τοῦτο καὶ τὸν Θεὸν ὑπερασπίζοντά σου ἔχεις μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος. Ἕως γὰρ θανάτου, φησὶν, ἀγώνισαι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, καὶ ὁ Κύριος πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ, ὅπερ καὶ γέγονε. μέχρι γὰρ τοσούτου δραμοῦσα τὸν καλὸν τοῦτον ἀγῶνα, πολλὰ ἄνωθεν ἐπεσπάσω τὰ βραβεῖα. τούτου μὲν οὖν ἕνεκεν χαίρω. ἐπειδὴ δὲ ἔγνων ὅτι βουλεύει περὶ ἀποδημίας, καὶ μεταστῆναι ἐκεῖθεν βούλει, παρακαλῶ σου τὴν τιμιότητα μηδὲν τοιοῦτον ἐννοῆσαι, μηδὲ βουλεύσασθαι· πρῶτον μὲν δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι δὴ στήριγμα τῆς πόλεως εἶ τῆς αὐτόθι, καὶ λιμὴν εὐρὺς, καὶ βακτηρία, καὶ τεῖχος ἀσφαλὲς τοῖς καταπονουμένοις. μηδὲ τοσαύτην ἀπὸ τῶν χειρῶν ἐμπορείαν ῥίψῃς, μηδὲ τοσοῦτον παρέῃ κέρδος, τοσούτους καθ' ἑκάστην ἡμέραν συνάγουσα θησαυροὺς ἀπὸ τῆς παρουσίας τῆς αὐτόθι. οἵ τε γὰρ ὁρῶντες, οἵ τε ἀκούοντές σου τὰ κατορθώματα οὐ μικρὰ κερδαίνουσιν. οἶσθα δὲ ἡλίκον τοῦτο φέρει σοι τὸν μισθόν. πρῶτον μὲν, ὅπερ ἔφην, διὰ τοῦτο παρακαλοῦμεν αὐτόθι μένειν. καὶ γὰρ πεῖραν οὐ μικρὰν δέδωκας τῆς ὠφελείας, ἣν παρέσχες διὰ τῆς αὐτόθι παραμονῆς. ἔπειτα δὲ οὐδὲ ἡ τοῦ ἔτους ὥρα ἐπιτρέπει τοῦτο. οἶσθα γάρ σου τοῦ σώματος τὴν ἀσθένειαν, καὶ πῶς οὐ ῥᾴδιόν σοι κινεῖσθαι ἐν κρυμῷ τοσούτῳ καὶ χειμῶνι. πρὸς τούτοις, ὡς ἀκούομεν, καὶ τὰ Ἰσαυρικὰ ἀνθεῖ. πάντα τοίνυν ταῦτα λογισαμένη, ὡς συνετὴ, μηδαμοῦ τέως κινεῖσθαι καταδέχου, καὶ περὶ τούτου γράψαι ἡμῖν διὰ ταχέων παρακλήθητι, καὶ περὶ τῆς ὑγιείας συνεχῶς δήλου τῆς σῆς. ἐπεὶ καὶ νῦν ἠλγήσαμεν μὴ δεξάμενοι γράμματά σου τῆς τιμιότητος, καὶ ἐν φροντίδι καθεστήκαμεν μήποτε ἀρρωστία τοῦτο διεκώλυσεν. ἵν' οὖν καὶ ταύτην ἀμέλκῃς ἡμῶν τὴν φροντίδα, ταχέως ἡμῖν πέμψον ἐπιστολὴν ταῦτα δηλοῦσαν.

Σειρ. δ. λα.

ρϟγ. ΠΟΛΥΒΙΩ.

Ἄλλος μὲν ἂν οὐδεὶς τὸν ἀφόρητον κρυμὸν τὸν ἐνταῦθα, τὴν πολλὴν ἐρημίαν τοῦ χωρίου, τὴν χαλεπωτάτην ἀρρωστίαν (καὶ γὰρ καὶ ἀρρωστίᾳ ἐντεῦθεν περιεπέσαμεν) ἀπωδύρατο ἂν καὶ ἐθρήνησεν· ἐγὼ δὲ ταῦτα ἀφεὶς, τὸν χωρισμὸν ὀλοφύρομαι τὸν ὑμέτερον, ὃ καὶ ἐρημίας καὶ νόσου καὶ χειμῶνος βαρύτερον ἐμοὶ, καὶ νῦν αὐτὸς χαλεπώτερον, ἢ πρότερον, ἐποίησεν ὁ χειμών. καὶ γὰρ ἣν μόνην εἶχον παραμυθίαν τοῦ πικροτάτου τούτου χωρισμοῦ, τὸ διὰ γραμμάτων ὑμῖν ὁμιλεῖν, καὶ ταύτην ἐπελθὼν ἡμᾶς ἀφείλετο, τὰς ὁδοὺς ἀποκλείσας τῇ πολλῇ τῆς χιόνος φορᾷ, καὶ οὔτε ἐξ ὑμῶν παραγίνεσθαι καὶ συγγίνεσθαι ἡμῖν, οὔτε ἐντεῦθεν ἀναστῆναι καὶ ἀποδημῆσαι πρὸς ὑμᾶς ἀφείς. καὶ νῦν δὲ οὐκ ἔλαττον τῶν Ἰσαύρων ὁ φόβος, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο ποιεῖ, τὴν ἐρημίαν ἐπιτείνων, πάντας ἐλαύνων, φυγαδεύων, μετανάστας ποιῶν. οὐδεὶς γὰρ οἴκοι λοιπὸν μένειν ἀνέχεται, ἀλλ' ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ ἀπολιπὼν ἀποπηδᾷ· καὶ αἱ μὲν πόλεις εἰσὶ λοιπὸν τοῖχοι καὶ ὄροφοι, αἱ δὲ φάραγγες καὶ αἱ νάπαι πόλεις. καὶ καθάπερ τὰ ἄγρια τῶν θηρίων, παρδάλεις καὶ λέοντες, τὴν ἔρημον τῶν οἰκουμένων πόλεων ἀσφαλεστέραν αὐτοῖς εἶναι νομίζει· οὕτω δὴ καὶ οἱ τὴν Ἀρμενίαν οἰκοῦντες ἄνθρωποι· καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τόπους ἐκ τόπων ἀναγκαζόμεθα μεταπηδᾷν, Ἀμαξοβίων καὶ Νομάδων τινῶν βίον ζῶντες, καὶ οὐδαμοῦ στῆναι θαρροῦντες. οὕτω πάντα τὰ ἐνταῦθα θορύβων γέμει καὶ ταραχῆς. καὶ τοὺς μὲν τῇ παρουσίᾳ σφάττουσι, καίουσι, δούλους ἀντ' ἐλευθέρων ποιοῦσι· τοὺς δὲ τῇ φήμῃ δραπέτας ἐργάζονται, καὶ ἀπόλιδας, μᾶλλον δὲ καὶ ἀναιροῦσιν. ὅσοι γὰρ νέοι κομιδῇ, ἐν μέσῃ νυκτὶ πολλάκις καὶ κρυμῷ πάντα πηγνύοντι, ἀθρόον τῆς οἰκίας ἐκπηδῆσαι ἠναγκάσθησαν, ὥσπερ τινὸς καπνοῦ, τοῦ φόβου τῆς φήμης αὐτοὺς ἐλαύνοντος. Οὐκ ἐδεήθησαν μὲν χειρὸς Ἰσαυρικῆς εἰς τὸ καταλῦσαι τὸν βίον, ἀλλ' ἐν τῇ χιόνι παγέντες οὕτως ἀπέπνευσαν· καὶ γέγονεν αὐτοῖς τῆς τοῦ θανάτου φυγῆς ἡ πρόφασις, θανάτου πρόφασις χαλεπωτάτη. Ἐν τούτοις τὰ ἡμέτερα. Καὶ ταῦτα εἰρήκαμεν, οὐχ ἵνα σε λυπήσωμεν (οἶδα γὰρ ὅτι καθάπτεταί σου τὰ εἰρημένα) ἀλλ' ἵνα τὴν αἰτίαν εἴπωμεν τῆς μακρᾶς ταύτης σιγῆς, καὶ τί δήποτε ὀψὲ καὶ βραδέως ἐπεστάλκαμεν. Οὕτω γὰρ πάντες ἡμᾶς ἀπέλιπον, ὡς μηδὲ εὑρεῖν τινα τὸν ἐκεῖσε ἀφικνούμενον, ἀλλ' ἀναγκασθῆναι τὸν συνόντα ἡμῖν πρεσβύτερον ἀναστῆσαί τε ἐντεῦθεν, καὶ πέμψαι πρὸς τὴν ὑμετέραν θαυμασιότητα. Δεξάμενος τοίνυν αὐτόν, ὡς σοὶ πρέπον, ταχέως ἡμῖν ἀπόπεμψον εὐαγγελιζόμενον τὴν ὑγείαν τῆς σῆς ἐμμελείας. Οἶσθα γὰρ ὅπως ἡμῖν περισπούδαστον τοῦτο μαθεῖν.

ρπδ'. ΠΟΛΥΒΙΩ.

Τοῦ μὲν ἐδάφους καὶ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἐκβεβλήμεθα, τῆς δὲ κυρίως πόλεως οὐ μετῳκίσθημεν. Εἰ γὰρ ὑμεῖς ἡ πόλις, μεθ' ὑμῶν δὲ ἡμεῖς ἀεὶ καὶ ἐν ὑμῖν, εὔδηλον ὅτι καὶ ἐνταῦθα διάγοντες, τὴν πόλιν οἰκοῦμεν ἐκείνην. Καὶ γὰρ ἐνδιαιτώμεθα ὑμῶν ταῖς ψυχαῖς, εὖ οἶδ' ὅτι, καὶ ὅπουπερ ἂν ἀπίωμεν, πάντας ὑμᾶς τοὺς σφοδροὺς ἡμῶν ἐραστὰς ἐπὶ διανοίας περιφέροντες ἄπιμεν. Τοῦτο ἡμᾶς οὔτε τὴν ἐρημίαν τοῦ χωρίου τούτου (καὶ γὰρ πάσης τῆς οἰκουμένης ἐστὶν ἐρημότατον) οὔτε τὴν πολιορκίαν τῶν λῃστῶν (καὶ γὰρ καθ' ἑκάστην πολιορκεῖται τὴν ἡμέραν) οὔτε τὸν ἐντεῦθεν τικτόμενον λιμὸν ἀφίησιν ὁρᾶν· ἐπειδὴ τὸ μὲν σῶμα ἡμῖν ἐνταῦθα ἵδρυται, ἡ δὲ ψυχὴ παρ' ὑμῖν διηνεκῶς. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῖς οὕτω διακειμένοις ποθεινὴ σφόδρα καὶ περισπούδαστος καὶ ἡ σωματικὴ παρουσία, καὶ λυπεῖ μὴ γινομένη, τοῦτο δὲ πῶς γενέσθαι οὐκ ἔνι, ἔνι δὲ αὐτῆς φάρμακον μέγιστον, ἡ διὰ τῶν γραμμάτων συνουσία, παρέχετε ταύτην ἡμῖν δαψιλῶς, καὶ ταύτης ἀπηλλάγμεθα τῆς ἀθυμίας. Ἱκανὸς γὰρ σύ, δέσποτα θαυμασιώτατε, καὶ διὰ γραμμάτων σοφίζεσθαι παρουσίας ἡδονήν.

ρπε'. ΠΟΡΦΥΡΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Οἶδας σὺ τῆς ἀγάπης τὸ στερρόν, τὸ ἀπερίτρεπτον, τὸ ἀκλινές, καὶ ὡς οὐδεμία πραγμάτων δυσκολία αὐτὴν παρασαλεῦσαι δύναιτ' ἄν. Τοῦτο διὰ τῶν ἔργων ἔδειξας. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, καίτοι ἐν ἀρρωστίᾳ καθεστῶτες, καὶ εἰς τὸ πάσης τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης ἐρημότατον χωρίον ἀπενεχθέντες, τὴν Κουκουσόν, καὶ ὑπὸ τῆς τῶν Ἰσαύρων ἐφόδου πολιορκούμενοι, καὶ ἐν πολλαῖς ὄντες περιστάσεσι, καὶ γράφομεν καὶ τὴν ὀφειλομένην ἀποδίδομεν πρόσρησιν τῇ εὐλαβείᾳ τῇ σῇ, τῷ σώματι μὲν διεστηκότες, τῇ ψυχῇ δέ σοι συνδεδεμένοι, καὶ μεγίστην ἐντεῦθεν καρπούμεθα τὴν παράκλησιν. Εἰ γὰρ καὶ πολλὴ τῆς ἐντεῦθεν διατριβῆς ἡ δυσκολία, ἀλλ' ἓν τοῦτο μέγιστον ἐντεῦθεν καρπούμενοι, τὸ ἐκ γειτόνων ὑμῖν εἶναι, καὶ συνεχῶς δύνασθαι, ὀλίγου τοῦ μέσου τῆς ὁδοῦ ταύτης ὄντος, καὶ ἐπιστέλλειν πρὸς τὴν ὑμετέραν εὐλάβειαν, καὶ δέχεσθαι παρ' ὑμῶν γράμματα. Καὶ γὰρ ταύτης ἀπολαύομεν τῆς ἑορτῆς. Ἑορτὴν γὰρ ἐγὼ τοῦτο τίθεμαι, καὶ πανήγυριν, καὶ πολλῆς ἡδονῆς ὑπόθεσιν, ὅθεν μικρὰν αἴσθησιν τῆς ἐρημίας καὶ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀγωνίας ληψόμεθα.

ρπϛ'. ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΦΟΙΝΙΚΗ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥΣ

καὶ μονάζοντας τοὺς κατηχοῦντας τοὺς Ἕλληνας.

Οἱ κυβερνῆται ἐπειδὰν ἴδωσι τὴν θάλασσαν κυμαινομένην καὶ ἐξηγριωμένην, καὶ πολλὴν τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ζάλην, οὐ μόνον οὐκ ἀφιᾶσι τὸ πλοῖον, ἀλλὰ καὶ τότε πλείονι τῇ σπουδῇ καὶ μείζονι τῇ προθυμίᾳ καὶ αὐτοὶ νήφουσι, καὶ τοὺς ἄλλους διεγείρουσι· καὶ ἰατροὶ δὲ πάλιν ὅταν ἴδωσι τοὺς πυρετοὺς ἐξαφθέντας καὶ σφοδροὺς γινομένους, οὐ μόνον οὐκ ἀπολιμπάνουσι τοὺς νοσοῦντας, ἀλλὰ καὶ τότε καὶ αὐτοὶ πάντα ποιοῦσι καὶ δι' ἑαυτῶν καὶ δι' ἑτέρων, μείζονι κεχρημένοι τῇ σπουδῇ καὶ τῇ προθυμίᾳ, ὥστε λῦσαι τὸ κακόν. πρὸς ὑμᾶς ταῦτα λέγω, ἵνα μή τις ὑμᾶς ἀπατήσῃ διὰ τὴν ταραχὴν τὴν γεγενημένην καταλιπεῖν τὴν Φοινίκην καὶ ἀναχωρῆσαι ἐκεῖθεν· ἀλλ' ὅσῳ πλείους αἱ δυσκολίαι, καὶ χαλεπώτερα τὰ κύματα, καὶ μείζων ἡ ταραχή, τοσούτῳ μᾶλλον ἐμμένετε σπουδάζοντες, νήφοντες, ἀγρυπνοῦντες, πλείονα προθυμίαν ἐπιδεικνύμενοι, ὥστε μὴ τὴν οἰκοδομὴν ὑμῶν τὴν καλλίστην καταλυθῆναι, μηδὲ * τοσοῦτον πόνον ἀνωφελῆ γενέσθαι, μηδὲ τὴν γεωργίαν ὑμῶν ἀφανισθῆναι. ἱκανὸς γὰρ ὁ Θεὸς καὶ τὴν ταραχὴν λῦσαι, καὶ τῆς ὑπομονῆς ὑμῖν δοῦναι τὸν μισθόν. οὐδὲ γὰρ τοσοῦτος ὑμῖν ὁ μισθὸς, ὅτε μετ' εὐκολίας τὰ πράγματα ἠνύετε, ὅσος ἐστὶν ὑμῖν νῦν, ὅτε πολλὴ ἡ δυσκολία, πολλὴ ἡ ταραχή, πολλοὶ οἱ σκανδαλίζοντες. ἐννοοῦντες τοίνυν καὶ τὸν κάματον, ὃν ἐκάμετε, καὶ τοὺς πόνους, οὓς ὑπεμείνατε, καὶ τὰ κατορθώματα, ἃ κατωρθώσατε, καὶ ὅτι χάριτι Θεοῦ τοσοῦτον κατελύσατε μέρος τῆς ἀσεβείας, καὶ εἰς προκοπὴν τὰ πράγματα τῆς Φοινίκης ἦλθε, καὶ ὅτι πλείων ὑμῖν ὁ μισθὸς, καὶ μείζων ἡ ἀμοιβή, καὶ ὅτι ταχέως ὁ Θεὸς καὶ τὰ κωλύματα λύσει, καὶ πολλὰς ὑμῖν τῆς ὑπομονῆς δώσει τὰς ἀντιδόσεις, παραμένετε, ἐνίστασθε. οὐδὲν γὰρ ὑμῖν ἐλλείψει οὐδὲ νῦν· ἀλλὰ τῆς αὐτῆς ἀφθονίας καὶ δαψιλείας ἀπολαύειν ὑμᾶς ἐκέλευσα, εἴτε ἐν ἐνδύμασιν, εἴτε ἐν ὑποδήμασιν, εἴτε ἐν διατροφαῖς τῶν ἀδελφῶν. εἰ δὲ ἡμεῖς ἐν τοσαύτῃ θλίψει ὄντες, καὶ περιστάσει καὶ ἐρημίᾳ, οἰκοῦντες τὴν Κουκουσὸν, τοσαύτην ποιούμεθα φροντίδα τῶν κατορθωμάτων τῶν ὑμετέρων, πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς δεῖ πολλῆς εὐπορίας ἀπολαύοντας (κατὰ τὴν χρείαν λέγω τῶν ἀναγκαίων) τὰ παρ' ἑαυτῶν συνεισφέρειν. παρακαλῶ τοίνυν, μηδεὶς ὑμᾶς φοβείτω. καὶ γὰρ καὶ τὰ πράγματα χρηστοτέρας ἔχει ἐλπίδας, καὶ δυνήσεσθε τοῦτο μαθεῖν ἀπὸ τῶν ἀντιγράφων τῶν ἀποσταλέντων παρὰ τοῦ κυρίου μου τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου Κωνσταντίου· καὶ ἐὰν παραμείνητε, κἂν μυρία ᾖ τὰ κωλύματα, πάντων περιγενήσεσθε. οὐδὲν γὰρ ὑπομονῆς ἴσον καὶ καρτερίας. πέτρᾳ γὰρ ἔοικεν· αἱ δὲ ταραχαὶ αὗται καὶ αἱ ἐπιβουλαί, αἱ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν γινόμεναι κύμασιν ἐοίκασι προσρηγνυμένοις τῇ πέτρᾳ καὶ διαλυομένοις εἰς οἰκεῖον ἀφρόν. ἐννοήσατε ὅσα οἱ μακάριοι ἀπόστολοι ἔπαθον καὶ παρὰ οἰκείων, καὶ παρὰ ἀλλοτρίων, καὶ ὅτι πάντα τὸν χρόνον τοῦ κηρύγματος διὰ πειρασμῶν, διὰ κινδύνων, δι' ἐπιβουλῶν διήνυσαν, εἰς δεσμωτήρια, καὶ ἁλύσεις, καὶ ἀπαγωγὰς, καὶ μάστιγας, καὶ λιμοὺς, καὶ γυμνότητας δαπανώμενοι. ἀλλ' ὅμως καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς δεσμωτηρίοις οἰκοῦντες, τῆς ἐγχειρισθείσης αὐτοῖς οἰκονομίας οὐκ ἀφίσταντο. ἀλλ' ὁ μακάριος Παῦλος καὶ δεσμωτήριον οἰκῶν, καὶ μεμαστιγωμένος, καὶ αἵματι περιρρεόμενος, καὶ ξύλῳ προσδεδεμένος, καὶ τοσαῦτα πάσχων, καὶ ἐμυσταγώγει ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, καὶ τὸν δεσμοφύλακα ἐβάπτισε, καὶ τὰ παρ' ἑαυτοῦ πάντα ἐποίει. ταῦτ' οὖν ἅπαντα, καὶ τὰ τοιαῦτα λογιζόμενοι, καθάπερ ὑμῶν παρεκάλεσα τὴν ἀγάπην, στήκετε ἑδραῖοι, ἀμετακίνητοι, ἀνεξαπάτητοι, τὴν τοῦ Θεοῦ ἐλπίδα ἀναμένοντες καὶ τὴν ἐκεῖθεν συμμαχίαν, ἧς ἴσον οὐδέν· καὶ ἀντιγράψαι ἡμῖν περὶ πάντων σπουδάσατε ἐξ αὐτῆς. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ Ἰωάννην τὸν εὐλαβέστατον πρεσβύτερον εἰς τοῦτο ἀπεστείλαμεν, ὥστε παρακαλέσαι ὑμῶν τὴν καρδίαν, καὶ μὴ ἀφεῖναι ὑπὸ μηδενὸς περισαλευθῆναι. ἐγὼ τὸ ἐμαυτοῦ πεποίηκα, καὶ λόγοις παρακαλῶν, καὶ συμβουλαῖς διορθῶν, καὶ τῶν χρειῶν τὴν ἀφθονίαν παρέχων, ὥστε ἐν μηδενὶ ὑμᾶς μας ὑστερηθῆναι. Εἰ δὲ μὴ βουληθείητέ μου ἀνασχέσθαι, ἀλλὰ τοῖς ἀπατῶσιν ὑμᾶς καὶ ἀναπληροῦσι πεισθῆναι, ἐγὼ αὐθαιρέτως εἴμι· ἔστω δὲ ἡ καταδίκη αὕτη καὶ ἡ ζημία ἐπί τινα ἔρχεται. ἵν' οὖν μηδὲν τοιοῦτον γένηται, παρακαλῶ, ἀνάσχεσθέ μου τοῦ σφόδρα ὑμᾶς ἀγαπῶντος, καὶ ταχέως ἐὰν δύνησθε, ἢ ἐπιστολὰς πέμψατε ἡμῖν, ἢ εἰ βούλεσθε, δι' ἑαυτῶν πέμψατέ τινας πρὸς ἡμᾶς, καὶ τὴν ὑμῶν ὑστέρησιν καθέλετε.

ρμζ. ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΙΣ ΡΩΜΑΙΟΙΣ ΕΛΘΟΥΣΙ ΜΕΤΑ τῶν ἐπισκόπων.

Πολλὴν ἐπιδεδείχατε τὴν προθυμίαν, μακρὰν μὲν οὕτω καὶ διαπόντιον ἀποδημίαν στειλάμενοι, πολλοὺς δὲ ἱδρῶτας· ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ τῶν βιωτικῶν ἢ ἐπικήρων πραγμάτων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν τῆς ἐκκλησίας συμφερόντων, ὑπὲρ ὧν καὶ πολλῷ μείζονα τῶν πόνων λήψεσθε τὰ βραβεῖα παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ. οὐ μικρὰ τοίνυν καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν ἔσται παράκλησις. ὁ πόνος ὑμῶν καὶ ἡ σπουδή· ἡμῖν μὲν, ὅτι ὑπὲρ εἰρήνης τοσούτων ἐκκλησιῶν ὁ καλὸς οὗτος ἀγών, ὑμῖν δὲ, ὅτι πολλῷ μείζων τοῖς σπουδαίοις ἡ ἀντίδοσις αὐτῶν· ἡμῖν δὲ, ὅτι τοσαύτης παρ' ὑμῶν ἀπελαύομεν ἀγάπης, καὶ παρὰ τοσούτων καὶ τηλικούτων ἀνδρῶν πολλῆς τετυχήκαμεν τῆς σπουδῆς, καὶ τῷ σώματι τοσοῦτον διῳκισμένους ὁδοῦ μήκει τῇ τῆς ἀγάπης ἀλύσει ὑμῖν αὐτοῖς συνεδήσατε μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας. διὸ ταύτης χάριτας ὑμῖν ἴσμεν πολλὰς, καὶ ἀνακηρύττοντες ὑμῶν τὴν πολλὴν εὔνοιαν οὐ παυόμεθα. βοᾷ μὲν γὰρ αὐτὴν καὶ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ φωνή· οὐ διαλιμπάνομεν δὲ καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς ἡμετέρας τοῦτο ἐργαζόμενοι γλώττης. εἰ δὲ νῦν παρ' ὑμῖν ἐπεστάλκαμεν, οὐκ ἀπὸ ῥᾳθυμίας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πολλῆς ἐρημίας ἣν πεπόνθαμεν. νῦν γοῦν ἐπιλαβόμενοι τοῦ κυρίου μου τοῦ τιμιωτάτου καὶ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου διαβαίνοντος οἱ διάφορα, τὴν ὀφειλομένην ὑμῖν ἀποδίδομεν πρόσρησιν, καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς μετὰ τῆς προσηκούσης ὑμῖν ἀγάπης αὐτὸν ὑποδέξασθαι, καὶ ἐπιμελῶς τὰ περὶ τῆς ὑγείας ἡμῖν δηλῶσαι τῆς ὑμετέρας, περὶ ἧς σφόδρα περισπούδαστον ἡμῖν μανθάνειν. ὑπὲρ γὰρ τὴν προσήκουσαν σπουδὴν ἐπεδείξασθε εἰς τὴν τῶν πραγμάτων ὑπόθεσιν, εἰ καὶ νῦν ἐστε ἀφιγμένοι, οὐδὲν οἶμαι δεῖσθαι τὴν εὐλάβειαν ὑμῶν τῆς ἑτέρων ὑπομνήσεως. καὶ τοῦτο δῆλον πεποιήκατε διὰ τῆς σπουδῆς, ἣν διὰ παντὸς ἐπεδείξασθε τοῦ χρόνου.

ρμη. ΠΡΟΒΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΝ ΡΩΜΗ.

Εἰ καὶ πολλῷ διῳκίσμεθα τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ, ἀλλὰ τῆς γνησίας σου καὶ θερμῆς ἀγάπης, ὡς ἐνδιάγοντες καὶ πάντα τὰ σὰ ὁρῶντες, οὕτως ἀκριβῆ τὴν πεῖραν εἰλήφαμεν, τῶν ἐκεῖθεν ἀφικνουμένων πρὸς ἡμᾶς ἀπαγγελλόντων περὶ τῆς σῆς ἐμμελείας ἅπαντα, ἅπερ ἐπεθυμοῦμεν μανθάνειν. διὸ καὶ ταύτης σοι χάριτας ἴσμεν πολλὰς καὶ μεγάλας, καὶ ἐναβρυνόμεθα καὶ καλλωπιζόμεθα ἐπὶ τῇ διαθέσει τῆς εὐνοίας σου. καὶ νῦν ἀγαπητοὺς τὸν εὐλαβέστατον πρεσβύτερον Ἰωάννην, καὶ τὸν τίμιον διάκονον Παῦλον παρακατατιθέμεθά σου τῇ κοσμιότητι, ὡς εἰς λιμένα, τοσαύτας διαπεπλευκότας ζάλας. ἰδοῦσα τοίνυν αὐτοὺς, ὥς σοι πρέπον ἐστὶ, διάσωσαι μὲν τιμιωτάτη καὶ εὐσεβεστάτη, παρακλήθητι (οἶσθα γὰρ ὅσος ἔσται σοι τῆς φιλοφροσύνης ταύτης ὁ μισθὸς) καὶ τούτους δέξαι. συνεχέστερον ἡμῖν δήλου τὰ περὶ τῆς ὑγείας τῆς σῆς, περὶ ἧς σφόδρα περισπούδαστον ἡμῖν μανθάνειν, ἐπειδήπερ καὶ σφόδρα αὐτῆς ἀντεχόμεθα.

ρμθ. ΠΡΟ-

ρπθ. ΠΡΟΚΟΠΙΩ.

Ὀλίγα μὲν σοι συνεγενόμεθα αὐτόθι, δέσποτά μου θαυμασιώτατε, πολλὴν δὲ σοῦ πεῖραν τῆς γνησίας εἰλήφαμεν ἀγάπης, ἀπράγμονος ψυχῆς, καὶ τῆς γνησίας καὶ θερμῆς διαθέσεως. διὸ καὶ πρὸς αὐτὰ τῆς οἰκουμένης ἀπῳκισθέντες τὰ τέρματα, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἐσχάτην ἐρημίαν ἀπενεχθέντες, διὰ τὸ πανταχοῦ σε περιφέρειν, ὅπουπερ ἂν ἀπίωμεν, καὶ ἔχειν ἐγκεκολαμμένον τῷ συνειδότι, καὶ γράφομεν ἐκ τοσούτου διαστήματος, καὶ τὴν ὀφειλομένην ἀποδίδομεν πρόσρησιν. καὶ σοῦ παρακαλοῦμεν τὴν ἐμμέλειαν, εἰ μὴ βαρὺ, μηδὲ ἐπαχθὲς, καὶ αὐτὸν ἡμῖν ταύτην παρέχειν τὴν χάριν, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας εὐαγγελίζεσθαι ἡμᾶς τῆς σῆς. μανθάνομεν γὰρ αὐτὰ καὶ μὴ γράφοντος, τῶν ἐκεῖθεν ἀφικνουμένων ἐρωτῶντες, ἀλλὰ τὸ σφόδρα περισπούδαστον ἡμῖν ἐστιν εἰδέναι τὰ περὶ τῆς ῥώσεως τῆς σῆς καὶ τῆς εὐδοκιμήσεως. βουλόμεθα δὲ καὶ παρὰ τῆς γλώττης τῆς σῆς, καὶ παρὰ τῆς χειρὸς τῆς σῆς ταῦτα δηλοῦσθαι, ὥστε διπλῆν ἡμᾶς καρποῦσθαι τὴν ἡδονὴν, ἀπό τε τοῦ γράφειν· ἀπό τε τὰ γράμματα δέχεσθαι παρὰ τῆς εὐγενείας τῆς σῆς. δίδου δὲ ταύτην ἡμῖν τὴν χάριν, ἡδίστην τε οὖσαν, καὶ εὔλογον, καὶ πολλὴν ἡμῖν παρέχουσαν τὴν εὐφροσύνην.

ρϟ. ΡΟΥΦΙΝΩ.

Ἐβουλόμην μὲν συνεχέστερον ἐπιστέλλειν τῇ ἐμμελείᾳ σου, ἐπειδὴ σὲ φιλῶ, καὶ σφόδρα φιλῶ, δέσποτά μου αἰδεσιμώτατε καὶ θαυμασιώτατε. καὶ ἀμφότερα ταῦτα οἶσθα καὶ αὐτός. ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μὲν ἐν ἡμῖν κεῖται, τὸ δὲ οὐκ ἐν ἡμῖν, τοῦ μὲν φιλεῖν ἡμεῖς κύριοι, τοῦ δὲ συνεχῶς ἐπιστέλλειν οὐκέτι, διά τε τῆς ὁδοῦ τὴν δυσκολίαν, καὶ τοῦ ἔτους τὴν ὥραν, ἐκεῖνο μὲν διηνεκῶς ποιοῦμεν, τοῦτο δὲ ἡνίκα ἂν ἐξῇ· μᾶλλον δὲ καὶ τοῦτο διηνεκῶς. εἰ γὰρ καὶ μὴ μέλανι καὶ χάρτῃ συνεχῶς ἐπιστέλλομεν, ἀλλὰ γνώμῃ καὶ διανοίᾳ. τοιοῦτον γὰρ τὸ φιλεῖν γνησίως.

ρϟα. ΡΟΥΦΙΝΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὅτι πάλιν ἀνήφθη τὰ ἐν Φοινίκῃ κακὰ, καὶ ἡ τῶν Ἑλλήνων ηὐξήθη μανία, καὶ πολλοὶ τῶν μοναχῶν, οἱ μὲν ἐπλήγησαν, οἱ δὲ καὶ ἀπέθανον. διὰ τοῦτό σε μειζόνως ἐπείγω μετὰ πλείονος τοῦ τάχους ἅψασθαι τῆς ὁδοῦ, καὶ στῆναι ἐπὶ τῆς παρατάξεως. εὖ γὰρ οἶδα ὅτι φανεὶς μόνον τροπώσῃ πάντας τοὺς ὑπεναντίους, [καὶ] εὐχῇ καὶ ἐπιεικείᾳ καὶ καρτερίᾳ καὶ ὑπομονῇ καὶ τῇ συνήθει κεχρημένος ἀνδρείᾳ, καὶ καταλύσεις αὐτῶν τὴν μανίαν, καὶ τοὺς μὲν ἡμετέρους ὄντας ἀνακτήσῃ, καὶ πολλὰ ἐργάσῃ τὰ ἀγαθά. μὴ τοίνυν μέλλε, μηδὲ ἀναβάλλου, ἀλλὰ πλείονι κέχρησο τῷ τάχει, καὶ ταῦτα τὰ ἀπαγγελθέντα προθυμότερόν σε ἐργαζέσθω. οὐδὲ γὰρ, εἰ οἰκίαν εἶδες ἀναπτομένην, ἀνεχώρησας ἄν, ἀλλὰ τότε καὶ μειζόνως ἐπέθου, ὥστε καὶ προκαταλαβεῖν τὴν φλόγα, καὶ διὰ σεαυτοῦ, καὶ δι' ἑτέρων πάντα ἂν ἐποίησας ὑπὲρ τοῦ σβέσαι τὸ κακόν. καὶ νῦν τοίνυν ἐπειδὴ τοιαύτη ἀνήφθη πυρά, ἀμελλητὶ τα αὐτόθι καταλαβεῖν σπούδασον· καὶ πάντως ἔσται τι χρηστὸν, καὶ πολλὴ τούτων διόρθωσις. τὸ μὲν γὰρ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ γαλήνῃ καὶ μηδενὸς πολεμοῦντος κατηχεῖν τινας, * τῶν τυχόντων ἐστί· τὸ δὲ τοῦ διαβόλου λυμαινομένου, καὶ τῶν δαιμόνων ὁπλιζομένων, στῆναι γενναίως καὶ ἐξαρπάσαι τοὺς μετ' ἐκείνου τεταγμένους τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοὺς ἄλλους κωλῦσαι εἰς τὰς ἐκείνου χεῖρας ἐμπεσεῖν, τοῦτο ἀνδρὸς γενναίου, τοῦτο νηφούσης ψυχῆς, τοῦτο τῆς σῆς διανοίας τῆς ὑψηλῆς καὶ διεγηγερμένης, τοῦτο μυρίων στεφάνων ἄξιον, τοῦτο βραβείων ἀφάτων, τοῦτο ἀποστολικὸν κατόρθωμα. ἐννοήσας τοίνυν, ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ εὐδοκιμήσεώς σοι καιρός ἐστι, καὶ μυρίας ἐμπορίας καὶ πραγματείας ὑπόθεσις, ἅρπασον τοσοῦτον πλοῦτον, καὶ πολλῇ ταχύτητι χρήσασθαι παρακλήθητι, καὶ διὰ τάχους ἡμῖν ἐπίστειλον, ἐπειδὰν ἀπαντήσῃς αὐτόθι. ἂν γὰρ πυθώμεθα μόνον, ὅτι τῶν ὁρίων ἐπέβης τῆς Φοινίκης, ἀμέριμνοι λοιπόν ἐσμεν, ἀναπαυόμεθα, ἐν ἀδείᾳ διάγομεν. τά γε ἐξῆς ἴσμεν, ὅτι καθάπερ ἀριστεύς τις γενναῖος καὶ ἀνδραγαθεῖν εἰδώς, οὕτως ἅπαντα ἐπελεύσῃ, τοὺς μὲν κειμένους ἀνεγείρων, τοὺς δὲ ἑστῶτας ἑδράζων καὶ πηγνύς, τοὺς δὲ πλανωμένους ἐπανάγων, καὶ τοὺς ἀπολωλότας ἀναζητῶν καὶ εὑρίσκων, ἅπασαν τοῦ διαβόλου συγκόπτων τὴν φάλαγγα. οἶδα γάρ, οἶδα σαφῶς τὸ ἄγρυπνόν σου τῆς ψυχῆς, τὸ μεμεριμνημένον τῆς διανοίας, τὸ συνετόν, τὸ ἐμμελές, τὸ προσηνές, τὸ ἀνδρεῖον, τὸ εὔτονον, τὸ καρτερικόν. γράφε τοίνυν ἡμῖν συνεχῶς καὶ πρὶν ἢ τὴν Φοινίκην ἰδεῖν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ πυκνὰ πέμπων γράμματα, ἐπεὶ καὶ νῦν ἐθαύμασα, πῶς τῶν περὶ τὸν κύριόν μου τὸν εὐλαβέστατον Θεόδοτον πρεσβύτερον παραγενομένων οὐκ ἐπέστειλας. ἵν᾽ οὖν μὴ πάλιν ἀλγῶμεν μὴ δεχόμενοι γράμματα τῆς σῆς τιμιότητος, εἰ οἷόν τε, καθ᾽ ἑκάστην μονὴν πέμπε ἡμῖν συνεχῶς ἐπιστολάς, ἵνα μανθάνωμεν, πόσον τι παρέκυψας τῆς ὁδοῦ, καὶ εἰ πλησίον γέγονας τῶν μερῶν ἐκείνων. πάνυ γὰρ μεριμνῶμεν καὶ φροντίζομεν καὶ βουλόμεθα ταῦτα καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν μανθάνειν. ταῦτ᾽ οὖν εἰδώς, κύριέ μου τιμιώτατε, χάρισαι ταύτην ἡμῖν μεγίστην τὴν χάριν, καὶ πρὶν ἢ ἀπελθεῖν, καὶ ἐπειδὰν ἀπέλθῃς, συνεχεῖς πέμπων ἐπιστολάς, καὶ πάντα ἡμῖν δηλῶν, ἵνα ἐὰν μὲν κατορθώματα ᾖ, χαίρωμεν καὶ εὐφραινώμεθα· ἂν δὲ κωλύματα, παντὶ τρόπῳ καὶ πάσῃ σπουδῇ πειρώμεθα αὐτὰ ἀνελεῖν. οὐ γὰρ ἡσυχάσομεν, καὶ δι᾽ ἑαυτῶν, καὶ δι᾽ ἑτέρων, ὧν ἂν οἷόν τε ᾖ, τοῦτο ποιοῦντες· κἂν μυριάκις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀποστέλλειν δέῃ, ὥστε πολλήν σοι ποιῆσαι τὴν εὐκολίαν, οὐδὲ τοῦτο παραιτησόμεθα. ταῦτ᾽ οὖν εἰδώς, τὰ παρὰ σαυτοῦ παρέχε ἡμῖν, τὴν ἀγρυπνίαν, τὴν σπουδήν, κἂν ἀδελφοὺς δεήσῃ ἀποστεῖλαι, καὶ τοῦτο δήλωσον ἡμῖν· καὶ τῶν λειψάνων δὲ ἕνεκεν τῶν ἁγίων μαρτύρων ἀμέριμνος ἔσο. καὶ γὰρ εὐθέως ἀπέστειλα τὸν κύριόν μου τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ὀτρήϊον τὸν Ἀραβισσοῦ. αὐτὸς γὰρ ἔχει καὶ ἀναμφισβήτητα καὶ πολλά· καὶ εἴσω ὀλίγων ἡμερῶν ἀποστελοῦμέν σοι αὐτὰ εἰς τὴν Φοινίκην. μηδὲν τοίνυν ἐλλιμπανέσθω τῶν παρὰ τῆς σῆς τιμιότητος. τὰ γὰρ παρ᾽ ἡμῶν ὁρᾷς μεθ᾽ ὅσης πεπλήρωται τῆς προθυμίας. σπεῦσον, ἵνα πρὸ τοῦ χειμῶνος δυνηθῇς τὰς ἀστεγάστους ἐκκλησίας ἀπαρτίσαι.

ρϟβ. ΡΟΥΦΙΝΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ [ΡΩΣΟΥ].

Οἶδά σου τῆς ἀγάπης τὸ στερρόν. ὀλίγα μέν σοί ποτε συνεγενόμεθα ἐν Ἀντιοχείᾳ, δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε· πολλὴν δέ σου πεῖραν τῆς εὐλαβείας καὶ τῆς συνέσεως εἰληφότες, καὶ τῆς περὶ ἡμᾶς ἀγάπης, ἐξ ἐκείνου, καίτοι πολλοῦ μεταξὺ γενομένου τοῦ χρόνου, τὴν περὶ σὲ ἀγάπην ἀκμάζουσαν διατηροῦμεν, καὶ ὡς χθὲς καὶ πρώην σε ἑωρακότες, οὕτω σου φανταζόμεθα τὴν πρόσοψιν. διὸ καὶ ἐπιστέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν μεμνῆσθαι ἡμῶν διηνεκῶς. ἀπήχθημεν εἰς χωρίον τῆς καθ᾽ ἡμᾶς οἰκουμένης ἐρημότατον, τὴν Κουκουσόν, καὶ καθ᾽ ἑκάστην σχεδὸν τὴν ἡμέραν ὑπὸ τῆς τῶν Ἰσαύρων πολιορκούμεθα ἐφόδου. ἀλλ᾽ ὅμως καὶ ἐν τοσαύταις ὄντες περιστάσεσιν, εὖ θαρροῦμεν περὶ τῆς ἀγάπης τῆς ὑμετέρας, καὶ ἴσμεν σαφῶς ὅτι γνησίας ἀπολαύομεν διαθέσεως, οὐ τῆς τυχούσης· καὶ ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν.

ρϟγ΄. ΡΩΜΑΝΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Οἶσθα καὶ αὐτὸς, κύριέ μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε, πῶς ἀεὶ περὶ τὴν σὴν εὐλάβειαν διετέθημεν, καὶ πῶς ἀεὶ συνδεδεμένοι σοι τῷ νόμῳ τῆς ἀγάπης διετελέσαμεν θαυμάζοντές σου τὴν τῶν τρόπων ἐπιείκειαν, καὶ ἐκπληττόμενοι τῆς ἀρετῆς σου τὴν εὐμορφίαν, δι᾽ ἧς πάντας τοὺς ἐντυγχάνοντας χειροῦσαι. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἐκ μακροῦ καθήμενοι διαστήματος, ἀεί σε ἐπὶ τῆς διανοίας περιφέρομεν, καὶ ὅπουπερ ἂν ἐρημίας ἀπενεχθῶμεν, ἐπιλαθέσθαι σου τῆς ἀγάπης οὐ δυνάμεθα· ἀλλ᾽ ὡς παρόντα καὶ πλησίον ὄντα, οὕτω καὶ ὁρῶμεν καὶ φανταζόμεθα τοῖς τῆς ἀγάπης ὀφθαλμοῖς συνεχῶς, μᾶλλον δὲ διηνεκῶς σε βλέποντες, καὶ πρὸς ἅπαντας ἀνακηρύττοντές σου τὴν εὐλάβειαν. παρακαλοῦμεν δὴ καὶ αὐτὸν μεμνῆσθαι ἡμῶν διηνεκῶς, καὶ τὴν ἀγάπην, ἣν ἐξ ἀρχῆς περὶ ἡμᾶς ἐπεδείξω, ταύτην καὶ νῦν ἀκμάζουσαν διατηρεῖν, καὶ εὔχεσθαι μετὰ πολλῆς ἐκτενείας ὑπὲρ τῆς ταπεινώσεως τῆς ἡμετέρας, καὶ ἐπιστέλλειν ἡμῖν, ἡνίκα ἂν ἐξῇ, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς δηλοῦν· ἵνα καὶ ἐν ἐρημίᾳ καθήμενοι πολλὴν καρπωσώμεθα τὴν παράκλησιν, τῆς ἀπὸ τῶν εὐχῶν σου συμμαχίας ἐκ τοσούτου ἀπολαύοντες διαστήματος.

ρϟδ΄. ῬΩΜΑΝΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ [ΚΑΙ] μονάζοντι.

Ἡμεῖς τῇ μὲν ἀγάπῃ συνδεδέμεθά σοι, καὶ τῇ διαθέσει, καὶ ὡς παρόντα σε ἐνταῦθα, οὕτως ὁρῶμεν. τοιοῦτοι γὰρ τῆς ἀγάπης οἱ ὀφθαλμοί· οὐχ ὁδῷ διακόπτονται, οὐ χρόνῳ μαραίνονται. ἐβουλόμεθα δὲ καὶ συνεχέστερον ἐπιστέλλειν τῇ εὐλαβείᾳ σου· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τοῦτο οὐκ ἔστι ῥᾳδίως διά τε τὴν τῆς ὁδοῦ δυσκολίαν, καὶ τὴν ἀπορίαν τῶν ὁδοιπόρων, ἡνίκα ἂν ἐξῇ, προσαγορεύομέν σου τὴν τιμιότητα, καὶ δῆλον σοι ποιοῦμεν, ὅτι διηνεκῶς ἐπὶ μνήμης σε ἔχομεν, ἐν τῇ ψυχῇ τῇ ἡμετέρᾳ περιφέροντες, ὅπουπερ ἂν ὦμεν. δήλου τοίνυν καὶ αὐτὸς ἡμῖν συνεχέστερον τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς, ἵνα καὶ τῷ σώματι κεχωρισμένοι, μανθάνοντες συνεχῶς τὰ περὶ τῆς ῥώσεως τῆς σῆς, εὐθυμότεροι γινώμεθα, καὶ πολλὴν καὶ ἐν ἐρημίᾳ καθήμενοι δεχώμεθα τὴν παράκλησιν. οὐ μικρὰν γὰρ ἡμῖν εὐφροσύνην κομίζει τὸ ἀκούειν περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς· καὶ πρὸ πάντων εὔχεσθαι ὑπὲρ ἡμῶν παρακλήθητι.

ρϟε΄. ΡΩΜΑΝΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Οὐ μέχρι τῆς Ἀρμενίων μόνον, οὐδὲ τῆς Καππαδόκων χώρας, ἀλλὰ καὶ πορρωτέρω τῆς ἀγάπης σου καὶ τῆς διαθέσεως, ἣν περὶ ἡμᾶς ἐπεδείξω διηνεκῶς, σάλπιγγος λαμπρότερον ἡ φήμη παραγέγονε. διόπερ καὶ ἡμεῖς σφόδρα καλλωπιζόμεθα ἐπὶ τῇ διαθέσει σου τῆς εὐλαβείας, καὶ μακαρίζοντές σε οὐ διαλιμπάνομεν, καὶ σοῦ δεόμεθα συνεχῶς ἐπιστέλλειν ἡμῖν περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς. Εἰ γὰρ καὶ ἐν ἐρημίᾳ καθήμεθα, καὶ πόρρω ὑμῶν ἀπῳκίσμεθα, ἀλλ᾽ ὅμως τῇ τῆς ἀγάπης ἀλύσει συνδεδέμεθά σοι, ἣν ἐξ ἀρχῆς διάθεσιν περὶ τὴν σὴν τιμιότητα ἐπεδειξάμεθα, ταύτην, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλείονα καὶ θερμοτέραν νῦν ἔχοντες. οὐδὲ γὰρ ἡμᾶς οὔτε τοῦ χρόνου τὸ πλῆθος, οὔτε τῆς ὁδοῦ τὸ μῆκος ῥᾳθυμοτέρους εἰς τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλὰ καὶ σπουδαιοτέρους. ταῦτ᾽ οὖν εἰδὼς, δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε, καὶ λογισάμενος ἡλίκην ἡμῖν χαριῇ χάριν συνεχέστερον ἐπιστέλλων, γράφε τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς, καὶ [illegible] διηνεκῶς ἐν ταῖς ἁγίαις σου μεμνημένος εὐχαῖς ἵνα καὶ ἐκ τοσούτου κεχωρισμένοι διαστήματος πολλὴν καὶ ἐντεῦθεν καρπωσώμεθα τὴν συμμαχίαν.

ρϛϛ. ΡΩΜΑΝΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

ΚΑὶ τοῦτο σὸν, καὶ τῆς μεγάλης σου καὶ ὑψηλῆς καὶ φιλοσόφου γνώμης, τὸ μηδὲ ἐν χειμῶνι τοσούτων πραγμάτων ἐπιλαθέσθαι τῆς ἡμετέρας ἀγάπης, ἀλλὰ μένειν ἀκίνητον καὶ ἀκμάζουσαν διατηροῦντα τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλίαν θερμήν. τοῦτο γὰρ ἔγνων μὲν καὶ παρὰ τῶν ἐκεῖθεν ἀφικνουμένων σαφῶς, ᾔδειν δὲ καὶ πρὶν ἢ παρ' ἑτέρων μαθεῖν. οἶδα γάρ σου τὸ στεῤῥὸν καὶ ἀπερίτρεπτον τῆς διανοίας, τὸ πεπηγὸς καὶ ἀκίνητον τῆς γνώμης. διὸ καὶ πολλὰς ἔχω χάριτας τῇ θεοσεβείᾳ τῇ σῇ, καὶ παρακαλῶ σου τὴν εὐλάβειαν, καὶ ἐν μεγίστης αὐτοῦ χάριτος μέρει, τὸ συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν, ἡνίκα ἂν ἐξῇ. οἶσθα γὰρ, ὅσην δεχόμεθα παράκλησιν καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ διατρίβοντες, ὅταν γράμματα δεξώμεθα τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς *εὐαγγελιζόμενα. σφόδρα γὰρ ἐπιθυμοῦμεν καὶ ἐῤῥῶσθαι καὶ ὑγιαίνειν τὴν σὴν θεοσέβειαν, ἐπειδήπερ ἡ ὑγίεια ἡ σὴ πολλοῖς στηριγμὸς καὶ λιμὴν καὶ βακτηρία τυγχάνει, καὶ μυρίων κατορθωμάτων ὑπόθεσις.

ρϛζ. ῾ΡΩΜΙΛΩ ΚΑΙ ΒΥΖΩ ΜΟΝΑΖΟΥΣΙ.

ΕΓὼ μὲν ἐβουλόμην ὑμᾶς καὶ ἐνταῦθα παραγενομένους ἰδεῖν. ἀκούων γὰρ ὑμῶν τὴν εὐλάβειαν, σφοδρὸς ὑμῶν γέγονα ἐραστὴς, τοῖς τῆς ἀγάπης ὀφθαλμοῖς ὑμᾶς φανταζόμενος. ἐπεὶ δὲ τοῦτο τέως οὐκ ἔνι καὶ διὰ τὸ τῆς ὁδοῦ μῆκος, καὶ διὰ τὴν τοῦ χειμῶνος ὥραν, καὶ διὰ τὸν τῶν Ἰσαύρων φόβον, διὰ τῶν γραμμάτων ἐσπούδασα ὑμῶν συγγενέσθαι τῇ τιμιότητι, δήλην ὑμῖν ποιῶν τὴν διάθεσιν, ἣν ἔχομεν περὶ τὴν εὐλάβειαν τὴν ὑμετέραν. ἔνι γὰρ καὶ τοὺς πόῤῥωθεν ὄντας καὶ μὴ ὁραθέντας φιλεῖν. τοιαύτη γὰρ τῆς ἀγάπης ἡ δύναμις· οὐ διείργεται ὁδοῦ μήκει, οὐδὲ μαραίνεται χρόνου πλήθει, οὐδὲ νικᾶται πειρασμῶν ἐπαγωγαῖς· ἀλλὰ ταῦτα πάντα νικῶσα, ἀνωτέρα πάντων γίνεται, καὶ πρὸς ὕψος ἄφατον αἴρεται. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ σφόδρα περὶ ὑμᾶς διακείμεθα, οὐδενὶ τούτων γεγόναμεν ῥᾳθυμότεροι, ἀλλὰ καὶ γράφομεν καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς ὑμετέρας δηλοῦν ἡμῖν. οὕτω γὰρ καὶ ἐν ἐρημίᾳ διατρίβοντες πολλὴν καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν, ὅταν ἀκούωμεν ὑμᾶς οὕτω βιοῦντας, καὶ τὴν στενὴν ταύτην καὶ τεθλιμμένην ὁδεύοντας ὁδὸν, ὑγιαίνοντας καὶ ἐῤῥωμένους.

ρϛη. ΣΑΛΟΥΣΤΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

ΟΥχ ὡς ἔτυχεν ἤλγησα ἀκούσας, ὅτι καὶ σὺ καὶ Θεόφιλος ὁ πρεσβύτερος ἀνεπέσετε. ἔγνων γὰρ ὅτι ὁ μὲν ὑμῶν πέντε ὁμιλίας εἶπεν ἕως ὀκτωβρίου μηνὸς, ὁ δὲ οὐδεμίαν· καὶ τῆς ἐρημίας μοι τῆς ἐνταῦθα τοῦτο γέγονε χαλεπώτερον. βουλήθητι τοίνυν, εἰ μὲν ψευδὲς τοῦτο, δηλῶσαί μοι· εἰ δὲ ἀληθὲς, διορθώσασθαι καὶ ἀλλήλους διεγεῖραι. ἐπεὶ σφόδρα με ἔχετε λυπῆσαι, καίτοι μεθ' ὑπερβολῆς σφόδρα ἀγαπῶντα ὑμᾶς· καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ πολὺ καθ' ἑαυτῶν ἐπισπᾶσθε τὸ κρίμα ἀργίᾳ τοσαύτῃ συζῶντες καὶ ὄκνῳ, καὶ τὰ παρ' ἑαυτῶν οὐκ εἰσφέροντες. ποίαν γὰρ ἕξοιτε συγγνώμην, ἑτέρων διωκομένων, ἐξοριζομένων, ἐλαυνομένων, ὑμεῖς μηδὲ τὴν ἀπὸ τῆς παρουσίας ὑμῶν ἢ τῆς διδασκαλίας εἰσφέροντες τῷ χειμαζομένῳ λαῷ σπουδήν;

ρϟθ. ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Εἰ καὶ τῷ σώματι κεχωρίσμεθά σου τῆς κοσμιότητος, ἀλλὰ τῇ ἀγάπῃ σοι συνδεδέμεθα, καὶ ὅπουπερ ἂν ὦμεν, περιφέρομέν σου τὴν διάθεσιν ἐπὶ μνήμης, κἂν εἰς αὐτὰ τῆς οἰκουμένης ἀπενεχθῶμεν τὰ τέρματα. ὅτι δὲ καὶ αὐτὸς ἄληστον ἔχεις τὴν μνήμην ἡμῶν, οὐδὲ οἶμαί σε ἀμφιβάλλειν. οἶδα γάρ σου τὸ γνήσιον τῆς διαθέσεως, τῆς ἀγάπης τὸ θερμὸν, τὸ ἀπερίτρεπτον τῆς γνώμης. διὸ καὶ παρακαλοῦμεν συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελίζεσθαι. σφόδρα γὰρ ἡμῖν περισπούδαστον περὶ ταύτης μανθάνειν, καὶ πολλὴν καὶ ἐν ἐρημίᾳ διατρίβοντες ἀπὸ τῶν τοιούτων γραμμάτων καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν.

σ. ΣΕΒΗΡΙΝΗ ΚΑΙ ῬΩΜΙΛΗ.

Εἰ μὴ σφόδρα τὴν γνησίαν ὑμῶν ἀγάπην ᾔδειν καὶ τὴν σπουδὴν, ἣν ἀεὶ περὶ ἡμᾶς ἐπιδείκνυσθε, κἂν ῥαθυμίαν πολλὴν ἐνεκάλεσα τῆς μακρᾶς ἕνεκεν ταύτης σιγῆς, ἣν ἐσιγήσατε· καὶ ταῦτα πολλὰ καὶ συνεχῆ παρ' ἡμῶν δεξάμεναι γράμματα. ἀλλ' ἐπειδὴ οἶδα ὅτι καὶ σιωπῶσαι καὶ γράφουσαι, ὁμοίως περὶ ἡμᾶς διάκεισθε, τούτου χάριν ἐγκαλεῖν οὐκ ἀναιροίμην τῆς σιγῆς ἕνεκεν, εἰ καὶ σφόδρα ἐπιθυμοῦμεν πυκνὰ παρ' ὑμῶν δέχεσθαι γράμματα περὶ τῆς ὑγιείας ὑμῶν δηλοῦντα. οὐδὲ γὰρ ἔχοιτ' ἂν καταφυγεῖν εἰς τὸ μὴ συνεχῶς ἐπιτυγχάνειν γραμματηφόρου. ὁ γὰρ ποθεινότατος καὶ γλυκύτατος ἀγαπητὸς ἡμῶν Σαλούστιος εὖ οἶδ' ὅτι πρὸς τοῦτο ὑμῖν διακονήσασθαι ἠδύνατο. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ οὕτως ὑμῖν ἐγκαλῶ, διὰ τὸ σφόδρα θαῤῥεῖν ὑμῶν περὶ τῆς ἀγάπης. αὐτὸς μέντοι, ἡνίκα ἂν ἐξῇ, συνεχῶς ἐπιστέλλων οὐ παύσομαι. οἶδα γὰρ ὑμῶν τὸ γνήσιον καὶ θερμὸν τῆς διαθέσεως.

σα. ΣΕΥΗΡΑ.

Ἐγώ σου τὴν εὐγένειαν εἶδον μὲν οὐδέποτε τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς, τοῖς δὲ τῆς ἀγάπης πάντων μάλιστα ἐθεασάμην, ἐπειδήπερ κἂν πολὺ τὸ μέσον ᾖ τῶν διαστημάτων, ταύτην [δὲ] οὐδέποτε διείργει τὴν θεωρίαν. ὁ γὰρ κύριός μου ὁ ποθεινότατος Λιβάνιος ὑπογράφων ἡμῖν τόν τε ζῆλον τῆς σῆς εὐγενείας τόν τε ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ τὴν σπουδὴν, σφόδρα ἡμᾶς ἀνεπτέρωσε. διὸ καὶ μηδέποτέ σε ἑωρακότες ἐπεπηδήσαμεν πρῶτοι τοῖς πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν γράμμασι, παρακαλοῦντες καὶ αὐτὴν ἡμῖν ἐπιστέλλειν, ἡνίκα ἂν ἐξῇ. εἰ γὰρ ἔλθοι παρὰ τῆς σῆς ἐμμελείας ἐπιστολὴ ἀπαγγέλλουσα ἡμῖν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας σου καὶ τοῦ οἴκου σου παντὸς, μεγίστην καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ διατρίβοντες ἐντεῦθεν καρπωσόμεθα τὴν παράκλησιν. ἀγάπης γὰρ οὐδὲν ἴσον.

σβ. ΣΕΒΗΡΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἡμεῖς μὲν, καίτοι χωρίον ἐρημότατον οἰκοῦντες, καὶ ἐπεστάλκαμεν πολλάκις πρὸς τὴν σὴν ἐμμέλειαν, καὶ τοὺς ἐκεῖθεν ἀφικνουμένους οὐ παυόμεθα συνεχῶς ἐρωτῶντες περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς. αὐτὸς δὲ οὐκ οἶδα ἀνθ' ὅτου μεμηνικὸς ἡμῶν οὕτως ἐραστὴς ὢν, καὶ πολλὴν δικαλίαν ἔχων τῶν ἐνταῦθα διακομιζόντων τὰ γράμματα, σιγᾷς οὕτω μακρὰν σιγήν. ἀλλ' ἡμεῖς τὸ θερμόν σου, τὸ γνήσιον, τὸ εἰλικρινὲς τῆς διαθέσεως, ὃ ἀεὶ περὶ ἡμᾶς ἐπεδείξω, ἐννοοῦντες, καὶ ἐν τῇ σιγῇ τῇ μακρᾷ μεγίστην καρπούμεθα παράκλησιν. πλὴν ἀλλὰ βουλόμεθα καὶ γραμμάτων συνεχῶς ἀπολαύειν τῶν σῶν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς ἡμῖν ἀπαγγελλόντων, καὶ ἃ παρ' ἑτέρων μανθάνομεν, ταῦτα παρὰ τῆς γλώττης τῆς σῆς καὶ τῆς χειρὸς ἐβουλόμεθα μανθάνειν. ποίει δὴ τοῦτο νῦν γοῦν, δέσποτά μου τιμιώτατε. οἶσθα γὰρ ἡλίκα ἡμῖν χαριῇ· ὡς ἡμεῖς καὶ γράφοντες, καὶ μὴ γράφοντες οὐ παυόμεθα μεμνημένοι, καὶ τὴν ἀγάπην, ἣν ἀεὶ περὶ τὴν σὴν ἐπεδειξάμεθα εὐλάβειαν, διατηροῦντες, ὅπουπερ ἂν ὦμεν. ἡμῖν γὰρ αὐτοῖς τὰ μέγιστα χαριούμεθα τοῦτο ποιοῦντες.

σγ. ΣΤΟΥΔΙΩ ΕΠΑΡΧΩ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ.

Οἶδα μὲν ὅτι συνετὸς ὢν καὶ φιλοσοφεῖν εἰδώς, καὶ παρὰ τῶν γραμμάτων τῶν ἡμετέρων πράως οἴσεις τοῦ μακαρίου ἀδελφοῦ τῆς μεγαλοπρεπείας σου τὴν ἀποδημίαν. οὐ γὰρ ἂν αὐτὴν καλέσαιμι θάνατον. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡμᾶς ἀναγκαῖον καὶ τὰ παρ' ἑαυτῶν εἰσενεγκεῖν, παρακαλῶ σου τὴν θαυμασιότητα, δέσποτα μεγαλοπρεπέστατε *, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ δεῖξαι σαυτόν, οὐχ ὥστε μὴ ἀλγεῖν (τοῦτο γὰρ ἀμήχανον, ἀνθρώπους ὄντας καὶ σαρκὶ συμπεπλεγμένους, καὶ τοιοῦτον ἐπιζητοῦντας ἀδελφόν) ἀλλ' ὥστε μέτρον ἐπιθεῖναι τῇ λύπῃ. οἶσθα γὰρ τῶν ἀνθρωπίνων τὸ ἐπίκηρον, καὶ ὅτι ποταμίων ῥευμάτων μιμεῖται φύσιν τὰ πράγματα, καὶ ὡς ἐκείνους μόνους χρὴ μακαρίζειν τοὺς μετὰ χρηστῆς ἐλπίδος καταλύοντας τὸν παρόντα βίον. οὐ γὰρ ἐπὶ θάνατον ἔρχονται, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀγώνων ἐπὶ τὰ βραβεῖα, ἀπὸ τῶν παλαισμάτων ἐπὶ τοὺς στεφάνους, ἀπὸ τῆς τεταραγμένης θαλάσσης ἐπὶ λιμένα ἀκύμαντον. ταῦτ' οὖν ἐννοῶν παρακάλει σαυτόν· ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς οὐχ ὡς ἔτυχεν ἀλγοῦντες, μεγίστην τῆς ἀλγηδόνος ἔχομεν παραμυθίαν, τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, ἣν καὶ αὐτῷ σοι μεγίστην οἶμαι φέρειν παράκλησιν. εἰ μὲν γὰρ πονηρός τις ἦν ὁ ἀπελθών, καὶ κακίας γέμων, ἔδει θρηνεῖν καὶ ὀλοφύρεσθαι τούτου χάριν. ἐπειδὴ δὲ τοιοῦτος καὶ οὕτω βεβιωκώς, ὡς ἅπασα οἶδεν ἡ πόλις, μετ' ἐπιεικείας, μετὰ χρηστότητος, τὸ δίκαιον ἀεὶ τιμήσας, παρρησίᾳ τῇ προσηκούσῃ χρησάμενος, ἐλευθερίᾳ, ἀνδρείᾳ, οὐδὲν τὰ παρόντα ἡγησάμενος, ἀλλ' ἀλλότριος τῆς βιωτικῆς γενόμενος φροντίδος, ἀγάλλεσθαι χρὴ, ἐκείνῳ τε συνήδεσθαι, τῇ τε θαυμασιότητι τῇ σῇ, ὅτι τοιοῦτον″ προέπεμψας ἀδελφόν, ἐν ἀσύλῳ λοιπὸν θησαυρῷ, ἅπερ εἶχεν ἀπῆλθεν, ἔχοντα τὰ ἀγαθά. μὴ τοίνυν ἀνάξιόν τι σαυτοῦ λογίσῃ, δέσποτά μου θαυμασιώτατε, κατακλώμενος τῷ πένθει· ἀλλὰ δεῖξον σαυτὸν καὶ ἐν τῷ παρόντι καιρῷ, καὶ δηλῶσαι ἡμῖν παρακλήθητι ὅτι γέγονέ σοί τι πλέον καὶ ἀπὸ τῶν γραμμάτων τῶν ἡμετέρων, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐκ τοσούτου καθήμενοι διαστήματος καλλωπιζώμεθα, ἀπὸ ψιλῆς ἐπιστολῆς πολὺ τῆς ἀθυμίας ταύτης ὑποτέμνεσθαι δυνηθέντες.

σδ. ΣΥΜΕΩΝΙ ΚΑΙ ΜΑΡΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΙΣ

[καὶ] μονάζουσιν ἐν τῇ χώρᾳ ἀπαμέων.

Εἰ καὶ πολλῷ διειργόμεθα τῷ τῆς ὁδοῦ διαστήματι, καὶ ἐν χαλεπωτάτῃ καθήμεθα ἐρημίᾳ, ἀλλ' ὅμως μαθόντες ὑμῶν τῆς ψυχῆς τὴν ἀρετήν, καὶ τὴν πολλὴν φιλοσοφίαν, δι' ἧς″ τοὺς αὐτόθι πάντας καταλάμπετε, σφοδροὶ γεγόναμεν ὑμῶν ἐρασταί. καὶ ἐπειδὴ τῆς κατ' ὄψιν ὑμῶν συντυχίας τέως ἀπολαῦσαι οὐκ ἔνι, διά τε τὴν τοῦ χειμῶνος ὥραν, διά τε τῆς ὁδοῦ τὸ μῆκος, διὰ γραμμάτων συγγενέσθαι ἐσπουδάσαμεν ὑμῖν, παρακαλοῦντες ὑμῶν τὴν ἀξιοῦμεν εὔχεσθαί τι ἐκτενῶς ὑπὲρ τῆς λύσεως τῶν τὴν οἰκουμένην κατειληφότων κακῶν, καὶ πάντας εἰς τοῦτο διεγείρειν μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας, ἡμῖν τε, ὥσπερ ἐν ἀρχῇ, συνεχέστερον ἐπιστέλλειν περὶ τῆς ὑγιείας τῆς ὑμετέρας· ἵνα καὶ πόρρωθεν ὑμῶν ὄντες, καὶ πρὸς αὐτὰς τῆς οἰκουμένης τὰς ἐσχατιὰς ἀπῳκισμένοι, πολλὴν καὶ ἐντεῦθεν καρπωσώμεθα τὴν παράκλησιν, συνεχέστερον τὰ περὶ τῆς ῥώσεως ὑμῶν μανθάνοντες. σφόδρα δὲ ἡμᾶς εὔφρανεν ὁ ποθεινότατος καὶ γλυκύτατος Ἰωάννης ὁ πρεσβύτερος, ἐν τοσαύτῃ καιρῶν δυσκολίᾳ ἑλόμενος οἴκοθεν διαναστῆναι, καὶ ἅψασθαι τῆς ἐπὶ τὴν Φοινίκην ἀποδημίας. παρακαλῶ τοίνυν, ἐννοήσαντες τοῦ κατορθώματος ἡλίκον τὸ μέγεθος, εἴ τινας εὕροιτε γενναίους ἄνδρας δυναμένους αὐτῷ συμπρᾶξαι πρὸς τῶν κατορθωμάτων τούτων τὸ μέγεθος, πολλῇ τῇ προθυμίᾳ συναποστεῖλαι αὐτῷ παρακλήθητε, ἐννοοῦντες ἡλίκον ἐντεῦθεν καρπώσεσθε τὸν μισθόν.

σε. ΣΥΜΜΑΧΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Οὐδὲν καινόν, οὐδὲ ἀπεικὸς τεθλιμμένην ὁδεύοντα ὁδὸν στενοχωρεῖσθαι. τοιαύτη γὰρ τῆς ἀρετῆς ἡ φύσις· πόνων γέμει καὶ ἱδρώτων, ἐπιβουλῶν καὶ κινδύνων· ἀλλ' ὁδός ἐστι· τὰ δὲ ἐντεῦθεν, στέφανοι, βραβεῖα, τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ καὶ τέλος οὐκ ἔχοντα. τούτοις τοίνυν σαυτὸν παρακάλει. καὶ γὰρ καὶ ἡ ἄνεσις καὶ ἡ θλῖψις τοῦ παρόντος παροδεύεται βίου, καὶ αὐτῷ τῷ βίῳ συγκαταλύεται. μηδὲν οὖν μηδὲ ἐκεῖνον φυσάτω, μηδὲ τοῦτον ταπεινούτω καὶ συστελλέτω. ὁ γὰρ ἄριστος κυβερνήτης οὔτε ἐν γαλήνῃ χαυνοῦται, οὔτε ἐν χειμῶνι ταράττεται. ταῦτ' οὖν εἰδὼς παρακάλει σαυτόν, παραμυθίαν ἐντεῦθεν καρποῦ τὴν μεγίστην, καὶ γράφε συνεχῶς ἡμῖν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς. εἰ γὰρ καὶ πολλῷ τῷ μήκει τῆς ὁδοῦ διειργόμεθα, καὶ πολλὴν σου τῆς ἐμμελείας ἀπελείφθημεν χρόνον, ἀλλ' οὐ τῆς ἀγάπης, ἀλλ' ἄληκτον ἀεὶ αὐτὴν περιφέρομεν καὶ ἀκμάζουσαν, ὅπουπερ ἂν ὦμεν, ἐπειδήπερ τοιαύτη τοῦ φιλεῖν γνησίως ἡ φύσις.

σϛ. ΤΙΜΟΘΕΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἡμεῖς μὲν σοι καὶ πρώην ἐπεστάλκαμεν, καὶ τῷ κυρίῳ μου τῷ τιμιωτάτῳ πρεσβυτέρῳ Μαρκιανῷ· αὐτὸς δὲ οὔτε παρ' ἐκείνου γράμματα ἡμῖν πέμπεσθαι παρεσκεύασας, οὔτε αὐτὸς ἡμῖν ἐπέσταλκας. ἀλλ' ὅμως ἡμεῖς ἑαυτοὺς μιμούμενοι οὐ παυόμεθα διηνεκῶς ὑμῶν μεμνημένοι, καὶ ἐπιστέλλοντες, ὥσπερ ἐν ἀρχῇ· ὃ δὴ καὶ νῦν πεποιήκαμεν, χάριτας ὑμῖν ὁμολογοῦντες μυρίας ὑπὲρ τῆς σπουδῆς, ἧς ἐπιδείκνυσθε, καὶ τῶν κινδύνων, οὓς ὑπομένετε, καὶ μακαρίζοντες ὑμᾶς. οὐ γὰρ μικροὺς ἐντεῦθεν ὑμῖν προαποτίθεσθε στεφάνους, πρὸς ὀλίγον μὲν θλιβόμενοι, διηνεκεῖς δὲ ἀμοιβὰς ἐν τοῖς οὐρανοῖς παρασκευάζοντες ὑμῖν, καὶ πολλῷ μείζους τῶν ἱδρώτων τούτων. οὐ γὰρ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς.

σζ. ΤΡΑΓΚΥΛΛΙΝΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Τὸν κύριόν μου τὸν τιμιώτατον ἐπίσκοπον Σέλευκον οἴκοθεν μὲν ὁ περὶ ἡμᾶς ἀνέστησε πόθος· ἐντεῦθεν δὲ ὁ τῆς σῆς ἀγάπης ἔρως οὕτως αὐτὸν καὶ χειμῶνος καταπολμῆσαι καὶ δυσκολίας ὁδοῦ, καὶ ἀρρωστίας χαλεπωτάτης ἀνέπεισεν. ἐπαινέσας τοίνυν αὐτόν, δέσποτ μου τιμιώτατε, τοῦ φίλτρου τῆς σπουδῆς, ἀπόδος αὐτῷ τὴν ἀμοιβὴν τῆς μακρᾶς ταύτης ταλαιπωρίας, τὴν εἰωθυῖαν περὶ αὐτὸν ἀγάπην καὶ νῦν ἐπιδειξάμενος. ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ὡς εἰς λιμένα αὐτὸν ἀκύμαντον [εἰς] τὰς σὰς παρεπέμψαμεν χεῖρας, εἰδότες σου τὴν πολλὴν φιλοφροσύνην, καὶ τὴν γνησίαν ἀγάπην, τὴν θερμὴν, καὶ ἄκλιτον, καὶ ἀπερίτρεπτον. κἂν ἀφίκηταί τις ἐκεῖθεν, καὶ ῥᾴδιον γένηται, καὶ ἐπιστεῖλαι ἡμῖν παρακλήθητι τὰ περὶ τῆς ῥώσεώς σου. Εὐψύχιος γὰρ εἰς τὸ παρὸν οὐκ ἀπελιώτησε. διὸ οὐδὲ μαθεῖν ἠδυνήθημεν, ὧν ἔφης ἐκεῖνον ἐρεῖν περὶ ὅλων ἡμῖν ἐπιστέλλων, ἐγὼ δὲ μηδαμοῦ τὸν ἄνθρωπον φαίνεσθαι. ταῦτ' οὖν εἰδὼς, ἐκεῖνά τε, ἅπερ δι' ἐκείνου περὶ ὅλων ἐδήλωσας, καὶ εἴ τι πλέον ἡμᾶς γνῶναι ἀναγκαῖον, νῦν γοῦν γνωρίσαι ἡμῖν παρακλήθητι· καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας σήμαναι τῆς σῆς, τῆς σφόδρα ἡμῖν περισπουδάστου, καὶ ὑπὲρ ἧς ἀεὶ μεριμνῶντες, ἀεὶ μανθάνειν ἐπιθυμοῦμεν.

ση. ΤΡΑΥΛΙΚΙΑΝΩ.

ΤΑ μὲν ἄλλα πάντα εἴκει τῷ χρόνῳ καὶ παραχωρεῖ παλαιούμενα καὶ γηράσκοντα, καὶ σωμάτων ἄνθη, καὶ οἰκοδομημάτων κάλλη, καὶ λειμῶνες, καὶ παράδεισοι, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς γῆς ἅπαντα· μόνη δὲ ἡ ἀγάπη τὴν ἐντεῦθεν διέφυγε βλάβην, καὶ οὐ μόνον οὐ μαραίνεται χρόνου πλήθει, ἀλλ' οὐδὲ αὐτῷ διακόπτεται τῷ θανάτῳ. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, εἰ καὶ μακρὸν ἀπελείφθημεν χρόνον τῆς ἐμμελείας τῆς σῆς, ἀλλ' ἀκμάζουσαν αὐτὴν διατηροῦμεν· καὶ γλώττῃ μὲν νῦν, γνώμῃ δὲ ἀεὶ καὶ συνεχῶς ἐπεστάλκαμέν σου τῇ εὐλαβείᾳ. ἐπειδὴ δὲ ἡμῖν περισπούδαστον μανθάνειν, οἷα τὰ τῆς ὑγιείας ὁρμεῖ τῆς σῆς (οἶσθα γὰρ ὅπως αὐτῆς ἀντεχόμεθα) εἰ δυνατὸν γένοιτο, καὶ ῥᾳδίως ἐπιτύχοις τινὸς τοῦ διακομίζοντος ἡμῖν τὰ γράμματα, τὰ σαυτῷ πρέποντα ποιῶν, δῆλον τοῦτο ποιῆσαι ἡμῖν παρακλήθητι. τὰ γὰρ καθ' ἡμᾶς, τά τε ἐν Ἀρμενίᾳ, τά τε ἐν Θρᾴκῃ, διηγήσεταί σου τῇ γνησίᾳ καὶ θερμῇ ἀγάπῃ ὁ τὰ γράμματα ἐγχειρίζων.

σθ. ΥΠΑΤΙΩ.

ΟΥ παυόμεθα μακαρίζοντές σου τὴν τιμιότητα, τῆς ὑπομονῆς, τῆς ἀνδρείας, τῆς καρτερίας τῆς πολλῆς, ἣν ἐπεδείξω καὶ ἐπιδείκνυσαι ἐν τοῖς πειρασμοῖς. καὶ τοῦτο καὶ διὰ τῆς προτέρας ἐπιστολῆς ἐδήλωσα, ὅτι διπλοῦς καὶ τριπλοῦς σοι ὁ μισθὸς ὑπὲρ τούτων ἀπόκειται, ὑπέρ τε ὧν αὐτὸς τοσαύτην στερρότητα ἐπιδείκνυσαι, καὶ ἑτέρους εἰς τὸν αὐτὸν ἄγεις ζῆλον, ἐν γήρᾳ οὕτω βαθεῖ τοσαύτην προθυμίαν ἐπιδεικνύμενος ὑπὲρ τοῦ διωκομένου λαοῦ. καὶ ἐβουλόμην μὲν συνεχῶς ἐπιστέλλειν σου τῇ τιμιότητι. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο οὐκ εὔκολον διά τε τὴν τοῦ χειμῶνος ὥραν, καὶ διὰ τὸν τῶν λῃστῶν φόβον, καὶ τὴν τοῦ χωρίου ἐρημίαν, ἐν ᾧ καθήμεθα· ἡνίκα ἂν ἐξῇ, καὶ προσαγορεύομέν σου τὴν εὐλάβειαν, καὶ αἰτοῦμεν συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλειν, καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελίζεσθαι. σφόδρα γὰρ ἐπιθυμοῦμεν τὰ περὶ ταύτης μανθάνειν. μακαρίζομεν δὲ καὶ τοὺς τιμιωτάτους διακόνους Εὐσέβιον καὶ Λαμπρεύπατον, τοὺς κοινωνήσαντάς σοι τῶν διωγμῶν. ἴστε γὰρ ἡλίκοι στέφανοι τούτων ὑμῖν ἀπόκεινται, καὶ ὅσος ὁ μισθὸς, καὶ ὅση ἡ ἀντίδοσις. ταῦτ' οὖν εἰδότες μένετε ἑδραῖοι, ἀμετακίνητοι. τῆς τε γὰρ ὑπομονῆς δαψιλῆ τὸν μισθὸν ὑμῖν ὁ Θεὸς ἀποδώσει, καὶ τὰ παρόντα ταχέως λύσει δεινά. γράφετε δὲ ἡμῖν συνεχῶς τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς ὑμετέρας ἡμῖν εὐαγγελιζόμενοι, περὶ ἧς σφόδρα περισπούδαστον ἡμῖν μανθάνειν.

σι. ΥΠΑ-

σι. ῞ΥΜΗΤΙΩ ΑΡΧΙΑΤΡΩ.

Οὐ παυσόμεθά σε παρὰ πᾶσι θαυμάζοντες, καὶ ὡς ἄνδρα χρηστὸν, καὶ ὡς ἰατρὸν ἄριστον, καὶ ὡς φιλεῖν εἰδότα γνησίως. ὅταν γὰρ ἡμῖν ἐνταῦθα περὶ τῆς ἀρρωστίας ἡμῶν γίνωνται λόγοι, ἐξ ἀνάγκης καὶ αὐτὸς ἐπεισέρχῃ τοῖς διηγήμασι τούτοις· καὶ τῆς πολλῆς σου καὶ ἐπιστήμης καὶ εὐνοίας πεῖραν λαβόντες, οὐ δυνάμεθα σιγῇ τὰς εὐεργεσίας κατασχεῖν, ἀλλ' εἰς ἅπαντας ἀνακηρύττομεν, ἡμῖν αὐτοῖς τὰ μέγιστα χαριζόμενοι. τοσοῦτον γὰρ ἡμῖν φίλτρον ἐνέθηκας, ὅτι, καίτοιγε ὑγιαίνοντες, πολλοῦ ἂν ἐπριάμεθα ἐνταῦθά σε ἑλκῦσαι, ὥστε σε μόνον ἰδεῖν. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἐργῶδες καὶ διὰ τὴν τῆς ὁδοῦ δυσκολίαν, καὶ διὰ τὸν τῶν Ἰσαύρων φόβον, τοῦτο μὲν οὐκ ἐπιχειροῦμεν τέως· ἀξιοῦμεν δὲ συνεχῶς ἐπιστέλλειν. δυνήσῃ γὰρ ἡμῖν τὴν ἐκ τῆς παρουσίας ἡδονὴν χαρίζεσθαι τῇ συνεχείᾳ τῶν γραμμάτων, τῷ μηνύειν ἐπί σου τῶν τρόπων τὰ γράμματα ἀναχρωννύς.

σια. ῞ΥΜΗΤΙΩ ΑΡΧΙΑΤΡΩ.

Εἰ καὶ μὴ συνεχῶς ἐπεστάλκαμεν τῇ τιμιότητί σου, ἀλλὰ συνεχῶς σε ἐπὶ μνήμης φέρομεν, τὰ ἱερά σου τῆς σφοδροτάτης, τῆς σπουδαίας, τῆς γνησίας φιλίας πολλὴν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις λαβόντες. διὰ τοῦτο * τὸν κύριόν μου τὸν τιμιώτατον ἐπίσκοπον Σέλευκον ὡς εἰς λιμένα, τὰς σὰς παραπέμπομεν χεῖρας. καὶ γὰρ ὑπὸ βηχὸς πολεμεῖται χαλεπωτάτης, ἣν ἡ τοῦ ἔτους ὥρα σφοδροτέραν ἐπιτείνει καὶ χαλεπωτέραν ποιεῖ. καταμαθὼν τοίνυν, δέσποτά μου τιμιώτατε, τοῦ νοσήματος τὴν φύσιν, ἐξαρπάσαι αὐτὸν τοῦ κλυδωνίου πειράθητι, τῇ τῆς ἀρρωστίας βλάβῃ τὴν ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης τῆς σῆς ἐπιτειχίσας δύναμιν, δι' ἧς πολλοὺς πολλάκις κινδυνεύσαντας ὑπὸ τῶν τοιούτων κυμάτων ὑποβρυχίους γενέσθαι τοῦ ναυαγίου ταχέως ἀπήλλαξας.

σιβ. ΥΠΑΤΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Οἶδας καὶ αὐτὸς, κύριέ μου τιμιώτατε, ὅσον ὑμῖν φέρει μισθὸν τὰ διὰ τὸν Θεὸν παθήματα, ἡλίκα βραβεῖα, οἵους στεφάνους. μηδὲν οὖν σε θορυβείτω τῶν γινομένων· ἐπεὶ οὐδὲ ποιοῦντας κακῶς θρηνεῖν δεῖ. ἐκεῖνοι γάρ εἰσι τῶν μυρίων κατὰ τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς ἐπισωρεύοντες κόλασιν. αὐτὸς τοίνυν, καθὼς σοὶ πρέπον ἐστὶ, τῇ προσηκούσῃ κεχρημένος ἀνδρείᾳ, ἀταράχως εὐτελέστερον διάπτυε τὰ ἐκείνων μηχανήματα καὶ τὰς ἐπιβουλὰς, καὶ γράφε συνεχῶς ἡμῖν περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς εὐαγγελιζόμενος. πολλὴν γὰρ δεξόμεθα παράκλησιν καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ διατρίβοντες, τοιαῦτα παρὰ τῆς τιμιότητός σου δεχόμενοι γράμματα.

σιγ. ΦΑΥΣΤΙΝΩ.

Ἀφικόμεθα εἰς τὴν Κουκουσὸν ὑγιαίνοντες (ἐντεῦθεν γὰρ προοιμιάσομαι, ὅθεν καὶ αὐτὸς ἐπιθυμεῖς ἀρχομένης ἀκοῦσαι τῆς ἐπιστολῆς) καὶ εὑρήκαμεν χωρίον θορύβων καθαρὸν, καὶ πολλῆς μὲν ἀπραγμοσύνης, πολλῆς δὲ γέμον ἡσυχίας, καὶ οὐδένα τὸν ἐνοχλοῦντα, οὐδὲ ἀπελαύνοντα ἔχον. καὶ τί θαυμαστὸν εἰ ἐν τῇ πόλει τοῦτο, ὅπου γε καὶ τὴν ἐρημοτάτην ὁδὸν καὶ ἐπισφαλῆ καὶ ὕποπτον, τὴν ἐκεῖθεν ἐνταῦθα φέρουσαν, ἀδεῶς καὶ ἀπραγμόνως διήλθομεν, πλείονος ἀπολαύσαντες ἀσφαλείας, ἢ ἐν ταῖς ὠχυρωμέναις τῶν πόλεων. τούτων τοίνυν ἡμῖν τῶν εὐαγγελίων δίδου τὸν μισθὸν, συνεχῶς ἡμῖν ἐπιστέλλων περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς. καὶ γὰρ ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ διάγοντες ἐνταῦθα, διηνεκῶς ἀναπλάττομέν σου τῆς διανοίας τὸ εὐγενὲς, τὸ ἐλευθέριον, τὸ φιλικὸν, τὸ πεπαῤῥησιασμένον, ἅπαντα τῶν ἀρετῶν σου τὰ λείψανα. καὶ ἐντρυφῶμεν τῇ μνήμῃ, ὅπου περ ἂν ἀπίωμεν, πανταχοῦ σε περιφέροντες, καὶ μεθ' ὑπερβολῆς ἐκκαιόμενοι τῷ φίλτρῳ τῷ περὶ σέ. διὸ καὶ ἐπιθυμοῦμεν καὶ ἐνταῦθά σε παραγενόμενον ἰδεῖν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐργῶδες, ἐπὶ τὸν δεύτερον ἐρχόμεθα πλοῦν, καὶ τὴν διὰ τῶν γραμμάτων αἰτοῦμεν παράκλησιν. καὶ γὰρ μεγίστη παραψυχὴ ἡμῖν ἔσται, τὸ συνεχῶς δέχεσθαι ἐπιστολὰς, εὐαγγελιζομένας ἡμῖν περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς.

σιδ. ΦΙΛΙΠΠΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἐθαύμασα πῶς ἐν οὕτω χρόνῳ μακρῷ ἡμῖν οὐκ ἐπέσταλκας· ἀλλ' ἀγάπην μὲν περὶ ἡμᾶς ἐπιδείκνυσαι καὶ ἀπόντας πολλὴν, γραμμάτων δὲ ἡμῖν οὐ μεταδίδως τῶν σῶν. τὴν γοῦν ἡμῖν γράψαι μὴ κατοκνήσῃς, τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς δηλῶν· ὡς ἡμεῖς γε, καὶ μὴ γράφοντός σου, τὰ σὰ περιεργαζόμεθα, καὶ ἔγνωμεν ὅτι καὶ τῆς χώρας ἐξεβλήθητε, τὴν ὑμῖν πρέπουσαν παῤῥησίαν ἐπιδειξάμενοι. τοῦτο ὑμῖν μισθὸς, τοῦτο πραγματεία οὐράνιος, τοῦτο στέφανος ἀκήρατος, τοῦτο βραβείων πλῆθος. ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογιζόμενοι, γενναίως φέρετε τὰ συμπίπτοντα. ἱκανὸς γὰρ ὁ Θεὸς καὶ τοὺς πειρασμοὺς λῦσαι τούτους, καὶ ταχίστην ποιῆσαι γαλήνην, καὶ τῆς ὑπομονῆς ὑμῖν ταύτης πολλὴν ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀφθόνως δοῦναι τὸν μισθόν.

σιε. ΦΙΡΜΙΩ.

Εἰς μὲν τὴν συνουσίαν σου μεγάλα ἡμᾶς τὸ ἀῤῥωστεῖν σε ἐζημίωσεν, εἰς δὲ τὴν ἀγάπην οὐδὲ μικρὸν παρέβλαψεν. ἤρκεσε γὰρ ἡμῖν καὶ τὸ ἅπαξ σοι συγγενέσθαι εἰς τὸ γενέσθαι σου σφοδροὺς ἐραστάς. τούτου δὲ αἴτιος αὐτὸς, οὕτως ἐκ προοιμίων σφοδρὸν καὶ μανικὸν περὶ ἡμᾶς ἐπιδειξάμενος ἔρωτα, καὶ οὐκ ἀφεὶς δεηθῆναι τῆς ἀπὸ τοῦ χρόνου πείρας, ἀλλ' ὁμοῦ τε φανεὶς, καὶ ἑλὼν, καὶ μετὰ ἀκριβείας σεαυτῷ προσδήσας ἡμᾶς. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἡμεῖς γράφομεν, καὶ ἅπερ ἐπιθυμεῖς ἀκοῦσαι, δηλοῦμεν. τίνα δὲ ταῦτά ἐστιν; ὑγιαίνομεν, ἀδεῶς τὴν ὁδὸν διηνύσαμεν, ἐντρυφῶμεν ἡσυχίᾳ καὶ ἀπραγμοσύνῃ πολλῇ, πολλῆς παρὰ πάντων ἀπολαύομεν εὐνοίας, ἄφατον καρπούμεθα παραμυθίαν· οὐδεὶς ὁ ἐλαύνων ἐνταῦθα, οὐδὲ ἐνοχλῶν. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ἐν τῇ πόλει, ὅπου γε καὶ τὴν ὁδὸν μετὰ πολλῆς ἠνύσαμεν τῆς ἀδείας; δήλου δὴ καὶ αὐτὸς ἡμῖν τὰ σὰ, ἵνα ὥσπερ σὺ τούτοις ἥσθης τοῖς διηγήμασιν, οὕτω καὶ αὐτοὶ πολλῆς ἀπολαύσωμεν τῆς εὐφροσύνης, τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς μανθάνοντες. οἶσθα γὰρ ἡλίκην ἐντίθησι τὴν ἡδονὴν τοῖς φιλεῖν ἐπισταμένοις γνησίως, τὸ χρηστόν τι περὶ τῶν ἀγαπωμένων μανθάνειν.

σιϛ. ΧΑΛΚΙΔΙΑ.

Οἶδα τὴν ἀγάπην, ἣν ἔχεις περὶ ἡμᾶς ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, καὶ ὅτι ἀκμάζουσαν αὐτὴν διατηρεῖς, καὶ ὅτι αὐτῇ καὶ προσθήκας ἐργάζῃ· καὶ οὐ μόνον οὐδὲν αὐτὴν εἴασας ἀμαυροτέραν γενέσθαι ἀπὸ τοῦ χωρισμοῦ καὶ τοῦ τοσούτου χρόνου, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον αὐτὴν ἀνάπτεις. οἶδα ὅτι καὶ μετὰ πολλῆς δέχῃ τῆς εὐφροσύνης τὰ παρ' ἡμῶν γράμματα, καὶ ὅτι καὶ γράφουσα καὶ σιγῶσα ὁμοίως περὶ ἡμᾶς διάκεισαι, πολλὴν τοῦ πράγματος ἐν πολλῷ τῷ χρόνῳ τὴν πεῖραν εἰληφώς. διὸ δὴ παρακαλοῦμεν τὴν τιμιότητά σου καὶ περὶ ἡμᾶς οὕτω διακεῖσθαι. πολλὰ γὰρ ἐνέχυρά σου τῆς γνησίας ἀγάπης ἔχομεν, πολλὰ ὑπομνήματα. διὸ καὶ ἐν τῇ ψυχῇ σε διηνεκῶς περιφέρομεν, ἐγκολάψαντες ἡμῶν τῇ διανοίᾳ, καὶ τὴν μνήμην σου ἄληστον ἔχομεν, κἂν μὴ διηνεκῶς γράφωμεν, διὰ τὴν σπάνιν τῶν γραμματοφόρων ἐγκοπτόμενοι. ταῦτ᾽ οὖν εἰδυῖα, κυρία μου κοσμιωτάτη καὶ εὐλαβεστάτη, γράφε καὶ αὐτὴ συνεχῶς ἡμῖν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς. ἡμεῖς γάρ, κἂν μὴ δεξώμεθα γράμματα, τοὺς ἐκεῖθεν ἐρχομένους συνεχῶς ἐρωτῶμεν τοῦτο· βουλόμεθα δὲ καὶ παρὰ τῆς κοσμιότητος τῆς σῆς συνεχῶς δέχεσθαι ἐπιστολὰς εὐαγγελιζομένας ἡμᾶς τὰ περὶ τῆς ῥώσεως τῆς σῆς.

σιζ. ΧΑΛΚΙΔΙΑ ΚΑΙ ΑΣΥΓΚΡΙΤΙΑ.

Οἶδα ὅτι σφόδρα ὑμᾶς διετάραξε τῶν ἐπαλλήλων πειρασμῶν ἡ συνέχεια τῶν ἐπιτεθέντων τῷ κυρίῳ μου τῷ τιμιωτάτῳ καὶ εὐλαβεστάτῳ πρεσβυτέρῳ. ἀλλὰ μηδὲν ὑμᾶς τοῦτο θορυβείτω. ὁ γὰρ διὰ τὸν Θεὸν ταῦτα πάσχων, ὅσῳπερ ἂν τι χαλεπώτερον πάθῃ, μειζόνων ἀπολαύει στεφάνων. ἱκανὴν τοίνυν ἔχουσαι ταύτην τὴν παράκλησιν, φέρετε γενναίως καὶ εὐχαρίστως τὰ συμπίπτοντα, δοξάζουσαι τὸν Θεὸν ἐφ᾽ ἅπασι τοῖς συμβαίνουσιν. οὕτω γὰρ καὶ ὑμεῖς κοινωνοὶ γενήσεσθε τῶν ἀποκειμένων αὐτῷ μισθῶν καὶ στεφάνων, ἐὰν γενναίως καὶ πράως ἐνέγκητε τὰ συμβάντα. ἴστε γὰρ ὅτι ὁδὸς ὁ παρὼν βίος, καὶ τὰ χρηστὰ αὐτοῦ καὶ τὰ λυπηρὰ παροδεύεται· καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν. παρακληθεῖσαι οὖν καὶ διὰ τούτων, καὶ διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, ἅπαν ἀθυμίας διασκεδάσατε νέφος, χαίρουσαι, εὐφραινόμεναι ἐπὶ τοῖς τούτου παθήμασι. καὶ γὰρ ἄφατος αὐτῷ ἐντεῦθεν κεῖται ὁ καρπὸς καὶ ἀκήρατος.

σιη. ΧΑΛΚΙΔΙΑ.

Ἐγὼ μὲν σφόδρα ἐπιθυμῶ σὺν ὑμῖν εἶναι τὸν δεσπότην μου τὸν τιμιώτατον πρεσβύτερον. εἰ δὲ τὸ παραμένεσθαι αὐτόθι τοῦτο οἴεσθε λυσιτελές, προτιμῶ τῆς ἐνταῦθα αὐτοῦ παρουσίας τὴν ἄδειαν αὐτοῦ καὶ τὸ τῆς ἐπικειμένης ἀπαλλαγῆναι ταραχῆς. μὴ τοίνυν νομίσῃς αὐτὸν κωλύεσθαι παρ᾽ ἡμῶν, εἰ βούλοιτο ἀποδημεῖν. ἡμεῖς γὰρ ἕως τοῦ νῦν διὰ τοῦτο αὐτὸν ἐπέσχομεν, καὶ οὐ σφόδρα τῆς τοῦ πράγματος φύσεως ἀπαιτούσης αὐτοῦ τὴν παρουσίαν, καὶ δεδοικότες μήποτε εἰς τὰς τῶν Ἰσαύρων ἐμπέσῃ χεῖρας. εἰ δὲ οὕτως ἀναγκαῖον τὸ αὐτόθι παραμένεσθαι, καὶ παρακαλοῦμεν καὶ προτρεπόμεθα ἅψασθαι τῆς ἀποδημίας. κἂν γὰρ τῷ σώματι κεχωρισμένοι ὦμεν, ἀλλὰ τῇ τῆς ἀγάπης ἁλύσει μένομεν πρὸς αὐτὸν συνδεδεμένοι. μηδέν σε θορυβείτω, παρακαλῶ, τῶν συμπιπτόντων χαλεπῶν. ὅσῳ γὰρ πλείους αἱ περιστάσεις, τοσούτῳ σοι μείζων ἡ πραγματεία, καὶ πλείων ὁ μισθὸς καὶ ἡ ἀντίδοσις παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, ἂν εὐχαρίστως φέρῃς καὶ γενναίως τὰ συμβαίνοντα. οὕτω γὰρ καὶ ταῦτα εὐκαταγώνιστα ἔσται, καὶ ὁ ἐκ τῆς τούτων ὑπομονῆς σοι τικτόμενος καρπὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς δαψιλὴς ἔσται, καὶ πολὺ μείζων τῶν παθημάτων.

σιθ. ΧΑΛΚΙΔΙΑ.

Οὐχ ὡς ἔτυχεν ἠλγήσαμεν, μαθόντες ἐν τοσαύτῃ σε ἀρρωστίᾳ εἶναι. οἶδας γὰρ ὅπως ἀντεχόμεθά σου τῆς ὑγείας, κυρία μου κοσμιωτάτη καὶ εὐλαβεστάτη. ἵν' οὖν μὴ καταπονώμεθα τῇ φροντίδι, διά τινος τῶν ἐκεῖθεν ἀφικνουμένων τοῦτο αὐτὸ δηλῶσαι ἡμῖν σπούδασον. εἰ δὲ σοι τέλεον τὰ τῆς ἀρρωστίας ἀνήρηται, καὶ πρὸς ῥαστώνην ἐπανῆλθες, ἀγγέλλω. οὐδὲ γὰρ τὴν τυχοῦσαν καρπούμεθα εὐφροσύνην καὶ ἐν ἐρημίᾳ τοσαύτῃ καθήμενοι, ὅταν ὑμῶν τῶν ἀγαπώντων ἡμᾶς γνησίως περὶ τῆς ὑγείας καὶ εὐθυμίας μανθάνωμεν. ἐπειδὴ τοίνυν ἡ λίαν ἡμῖν χαρίζῃ τοιαύτην πέμπουσα ἐπιστολὴν, μὴ μελλήσῃς, μηδὲ ὑπερθῇ, ἀλλ' εὐθέως τοῦτο ποίησαι παρακληθεῖσα, ἵν', ὥσπερ νῦν ὑπὸ τῆς "ἀθυμίας συνέχεις ἡμᾶς, τὴν ἀρρωστίαν εἰποῦσα, οὕτω τὴν ὑγείαν ἀπαγγείλασα τὴν σὴν, πολλῆς ἡμᾶς "ἐμπλησθῆναι τῆς ἡδονῆς.

σκ. ΧΑΛΚΙΔΙΑ.

Ὁ Θεός σοι τὸν μισθὸν δῴη καὶ ἐνταῦθα, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, τῆς περὶ ἡμᾶς αἰδοῦς καὶ τιμῆς καὶ γνησίας ἀγάπης. οὐδὲ γὰρ νῦν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς οἶδα σαφῶς, ὅπως περὶ ἡμᾶς διακεῖσθαι ἐσπούδακας. διὰ τοῦτο καὶ ἐκ τοσούτου καθήμενος διαστήματος, καὶ πολλῷ τῷ τῆς ὁδοῦ εἰργόμενος μέσῳ, καὶ ἐν πολλαῖς ὢν ἐνταῦθα θλίψεσι, διά τε τὴν ἐρημίαν τοῦ χωρίου τούτου, διά τε τοὺς συνεχεῖς κινδύνους καὶ τὰς ἐπαλλήλους τῶν λῃστῶν ἐφόδους, διά τε τὴν τῶν ἰατρῶν σπάνιν, οὐδενὶ τούτων κωλύομαι μεμνῆσθαί σου διηνεκῶς τῆς ἐμμελείας, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην, ἣν ἐξ ἀρχῆς καὶ περὶ σὲ καὶ περὶ τὸν οἶκόν σου ἔσχηκα, ταύτην ἀκμάζουσαν διατηρῶ καὶ νῦν, οὐδενὶ οὐδὲ ἀπὸ τοῦ χρόνου, οὐδὲ ἀπὸ τοῦ μήκους τῆς ὁδοῦ μαραίνεσθαι αὐτὴν ἀφείς. τοιοῦτον γάρ ἐστι τὸ ἀγαπᾶν γνησίως. καὶ σὲ παρακαλῶ κατὰ τὴν σύνεσίν σου καὶ τὴν εὐλάβειαν φέρειν τὰ συμπίπτοντα ἅπαντα γενναίως. οἶδας γὰρ ὅτι ἐκ πρώτης ἡλικίας ἄχρι τοῦ νῦν διὰ ποικίλων καὶ παντοδαπῶν χωροῦσα ὤδευσας πειρασμῶν, καὶ δυνάσαι μετ' εὐκολίας τὸν τῆς ὑπομονῆς ἆθλον ἀγωνίζεσθαι, ὥσπερ οὖν καὶ ἠγώνισαι πολλάκις, καὶ λαμπροὺς ὑπὲρ τούτων ἑκάστοτε περιβαλοῦ τοὺς στεφάνους. εἰ δὲ μείζων ἐστὶ τῶν παρελθόντων, ἀλλὰ καὶ ὁ στέφανος πλείων. μηδὲν οὖν σε παραλυέτω τὴν ἐπαγρυπνοῦσαν ψυχήν· ἀλλ' ὅσῳπερ ἂν αὔξηται τὰ κύματα, καὶ μεῖζον γίνηται τὸ κλυδώνιον, τοσούτῳ μείζονα ἀνάμενε τὴν ἐμπορείαν, καὶ πολλῷ πλείονα τὰ ἔπαθλα τῶν ἱδρώτων, καὶ μείζονα καὶ λαμπρότερα. Οὐ γὰρ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. Ρωμ. η. ιη. οὐδὲ γὰρ τὰ πρόσφατα, καὶ τὰ χρηστὰ καὶ λυπηρὰ τοῦ βίου τούτου, καὶ ἑκάτερα ὁμοίως παροδεύεται, καὶ οὐδὲν αὐτῶν πάγιον, οὐδὲ πεπηγὸς, ἀλλὰ μιμεῖται "τὴν φύσιν, ὁμοῦ τε φαινόμενα καὶ παρατρέχοντα. καθάπερ οὖν ὁδῖται καὶ ὁδοιπόροι, ἄν τε διὰ λειμώνων ὁδεύωσιν, ἄν τε διὰ φαράγγων, οὐδὲ μέχρι τοῦ ἐντεῦθεν καρποῦνται τὴν ἡδονὴν, οὔτε ἐκεῖθεν ὑπομένουσι λύπην (ὁδῖται γάρ εἰσιν, οὐχὶ πολῖται, ἑκάτερα παρατρέχοντες, καὶ πρὸς τὴν πατρίδα τὴν οἰκείαν ἐπειγόμενοι). οὕτω γὰρ παρακαλῶ καὶ ὑμᾶς, μήτε πρὸς τὰ φαιδρὰ τοῦ παρόντος κεχηνέναι βίου, μήτε ὑπὸ τῶν λυπηρῶν καταβαπτίζεσθαι· ἀλλ' ἓν μόνον σκοπεῖν, ὅπως εἰς τὴν κοινὴν ἁπάντων ἡμῶν πατρίδα μετὰ πολλῆς παραγένησθε τῆς παρρησίας, ἐπειδήπερ τοῦτό ἐστι τὸ μένον καὶ πεπηγὸς καὶ ἀθάνατον ἀγαθόν· τὰ δὲ ἄλλα πάντα, ἄνθος χόρτου, καὶ καπνὸς, καὶ εἴ τι τούτων εὐτελέστερον.

σκα. ΧΑΛΚΙΔΙΑ ΚΑΙ ΑΣΥΓΚΡΙΤΙΑ.

Οὐδὲν ὑμῖν ἀπολογίας δεῖ πρὸς τὸ μὴ παραγενέσθαι. ἐμοὶ γὰρ ἀπὸ τῆς γνώμης παραγεγόνατε, καὶ οὐδὲν ἔλαττον ἔχετε παρ' ἡμῖν τῶν ἀφικομένων ἐνταῦθα. διὸ καὶ χάριν ὑμῖν ἔχω πολλὴν, τὴν γνησίαν ὑμῶν εἰδὼς διάθεσιν, καὶ ὑπὲρ τῆς ἀπουσίας πολλὴν ἔχω συγγνώμην, διά τε τὴν τοῦ σώματος ἀῤῥωστίαν καὶ τὴν τοῦ ἔτους ὥραν καὶ τὸν τῶν λῃστῶν φόβον. γράφετε δὲ μὴ κατοκνεῖτε συνεχῶς ἡμῖν, τὰ περὶ τῆς ὑγιείας ὑμῶν εὐαγγελιζόμεναι. καὶ γὰρ καὶ πόῤῥω καθήμενοι μεριμνῶμεν τὰ ὑμέτερα· κἂν μάθωμεν, ὅτι θορύβων ἐκτός ἐστε καὶ ταραχῆς, καὶ τὰ περὶ τῆς ῥώσεως ὑμῶν, οὐ τὴν τυχοῦσαν καρπούμεθα εὐφροσύνην. ταῦτ' οὖν εἰδυῖαι συνεχῶς, ἡμᾶς εὐαγγελίζεσθε ταῦτα, ἅπερ ἐπιθυμοῦμεν μανθάνειν, ἵνα καὶ ἐν ἐρημίᾳ διατελοῦντες πολλὴν ἐντεῦθεν καρπωσώμεθα τὴν παράκλησιν.

σκβ. ΧΑΛΚΙΔΙΑ ΚΑΙ ΑΣΥΓΚΡΙΤΙΑ.

Μηδὲν ὑμᾶς ταραττέτω τῶν συμβαινόντων, μηδὲ τὰ ἐπάλληλα τῶν πραγμάτων κύματα θορυβείτω ὑμῶν τὴν διάνοιαν. τοιαύτη γὰρ ἡ στενὴ καὶ τεθλιμμένη ὁδὸς, πολλὴν ἔχουσα τὴν δυσκολίαν, πολλοὺς τοὺς ἱδρῶτας καὶ τοὺς πόνους. ἀλλὰ ταῦτα μὲν παροδεύεται, καὶ τῷ παρόντι συγκαταλύεται βίῳ. καὶ γὰρ στενὴ ἡ ὁδὸς, ἀλλ' ὁδός ἐστι· τὰ δὲ ἐκ τοῦ ταῦτα φέρειν πρᾴως καὶ γενναίως, βραβεῖα διηνεκῆ καὶ ἀθάνατα, καὶ πολλῷ μείζονα τῶν ἱδρώτων. ἐννοοῦσαι τοίνυν καὶ τὸ ἐπίκηρον καὶ τὸ πρόσκαιρον τῆς θλίψεως, καὶ τὸ διηνεκὲς καὶ ἀθάνατον τῶν ἀμοιβῶν, φέρετε πάντα γενναίως, μηδενὶ τῶν συμπιπτόντων δυσχερῶν ταραττόμεναι. εἰ γάρ ἐστι λυπηρὸν, ἁμαρτία μόνον· τὰ δὲ ἄλλα πάντα, ἐξορίαι, δημεύσεις, ἀπαγωγαὶ, ἐπιβουλαὶ, καὶ ὅσα τοιαῦτα, σκιά τίς ἐστι καὶ καπνὸς καὶ ἀράχνη, καὶ εἴ τι τούτων εὐτελέστερον. ἅτε οὖν καὶ κατὰ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον πολλοὺς μελετήσασαι φέρειν πειρασμοὺς, καὶ νῦν τὴν ἁρμόττουσαν ὑμῖν ἐπιδείκνυσθε ὑπομονήν. αὕτη γὰρ ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ ἀδείᾳ καὶ γαλήνῃ πολλῇ καταστῆσαι ὑμᾶς δυνήσεται, καὶ δοκιμωτέρας ποιῆσαι. καὶ γράφετε συνεχῶς ἡμῖν τὰ περὶ τῆς ὑγιείας τῆς ὑμετέρας, ἂν ἴσως εὕρητε δι' ἰδίαν χρείαν παραγινομένους ἐνταῦθα. ἴστε γὰρ ὅπως αὐτῆς ἀντεχόμεθα, καὶ πῶς βουλόμεθα πυκνότερον περὶ ταύτης μανθάνειν.

σκγ. ΧΡΩΜΑΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΑΚΥΛΙΑΣ.

Ἤχησε καὶ μέχρις ἡμῶν ἡ μεγαλόφωνος τῆς θερμῆς σου καὶ γνησίας ἀγάπης σάλπιγξ, μέγα τι καὶ διωλύγιον ἐν τοσούτῳ πνεύσασα τῷ διαστήματι, καὶ πρὸς αὐτὰ ἀφικομένη τῆς γῆς τὰ πέρατα. καὶ τῶν παρόντων οὐκ ἔλαττον ἴσμεν ἡμεῖς οἱ τοσοῦτον ἀπῳκισμένοι μακρᾶς ὁδοῦ τὴν σφοδροτάτην σου καὶ πυρὸς γέμουσαν ἀγάπην, τὴν εἰλικρινῆ καὶ ἐλευθερίας πολλῆς καὶ παῤῥησίας ἐμπεπλησμένην γλῶτταν, τὴν ἔνστασιν τὴν ἀδάμαντα μιμουμένην. διὸ καὶ σφόδρα ἐπιθυμοῦμεν καὶ τῆς κατὰ πρόσωπον ἀπολαῦσαί σου συντυχίας. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τούτου ἡμᾶς ἡ ἐρημία αὕτη παρείλετο, ἐν ᾗ νῦν ἐσμεν πεπεδημένοι, εὐεργέτης τοῦ κυρίου μου τοῦ τιμιωτάτου καὶ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου, καθὼς ἔνι, τὴν ἐπιθυμίαν πληροῦμεν τὴν ἑαυτῶν, γράφοντες, καὶ προσαγορεύοντες, χάριτας ὁμολογοῦντες ὑμῖν πολλὰς ὑπὲρ τῆς σπουδῆς, ἣν διὰ παντὸς τοῦ μακροῦ τούτου χρόνου μετὰ πολλῆς ἐπεδείξασθε τῆς εὐτονίας· καὶ παρακαλοῦμεν, ἡνίκα ἂν ἐπιδημῇ, καὶ τούτου δὲ χωρὶς διὰ τῶν ἐμπιπτόντων γραμματηφόρων, εἴ γέ τινες εὑρεθεῖεν οἱ πρὸς τὴν ἐρημίαν ταύτην ἀφικνούμενοι, τὰ περὶ τῆς ὑγιείας ἡμῖν ἐπιστέλλειν τῆς ὑμετέρας. οἶσθα γὰρ ὅσην ἐντεῦθεν καρπωσόμεθα τὴν ἡδονήν, τῶν οὕτω θερμῶς περὶ ἡμᾶς διακειμένων τὴν ὑγίειαν πυκνότερον εὐαγγελιζόμενοι.

ρνε΄. ΧΡΩΜΑΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΑΚΥΛΗΙΑΣ.

Τῆς θερμῆς σου καὶ γνησίας ἀγάπης σάλπιγξ μέγα τι καὶ διαπρύσιον ἐκ τοσούτου πνεύσασα τοῦ διαστήματος, καὶ πρὸς αὐτὰ ἀφικομένη τῆς γῆς τὰ πέρατα. καὶ τῶν παρόντων οὐκ ἔλαττον ἴσμεν ἡμεῖς οἱ τοσοῦτον ἀπῳκισμένοι μῆκος ὁδοῦ, τὴν σφοδροτάτην σου καὶ πυρὸς γέμουσαν ἀγάπην, τὴν εἰλικρινῆ καὶ ἐλευθερίας πολλῆς καὶ παρρησίας ἐμπεπλησμένην γλῶτταν, τὴν ἔνστασιν τὴν ἀδάμαντα μιμουμένην. διὸ καὶ σφόδρα ἐπιθυμοῦμεν καὶ τῆς κατὰ πρόσωπον ἀπολαῦσαί σου συντυχίας. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ἡμῖν ἡ ἐρημία αὕτη περιείλετο, ἐν ᾗ νῦν ἐσμεν πεπεδημένοι, εὑρόντες τὸν κύριόν μου τὸν τιμιώτατον καὶ εὐλαβέστατον πρεσβύτερον, καθὼς ἔνι, τὴν ἐπιθυμίαν πληροῦμεν τὴν ἑαυτῶν, γράφοντες καὶ προσαγορεύοντες, χάριτας ὁμολογοῦντες ὑμῖν πᾶσιν ὑπὲρ τῆς σπουδῆς, ἣν διὰ παντὸς τοῦ μακροῦ χρόνου μετὰ πολλῆς ἐπεδείξασθε τῆς εὐτονίας. καὶ παρακαλοῦμεν, ἡνίκα ἂν ἐπανίῃ, καὶ τούτου δὲ χωρὶς διὰ τῶν ἐμπιπτόντων γραμματηφόρων, εἴ γέ τινες εὑρεθεῖεν οἱ πρὸς τὴν ἐρημίαν ταύτην ἀφικνούμενοι, τὰ περὶ τῆς ὑγιείας ἡμῖν ἐπιστέλλειν τῆς ὑμετέρας. οἶσθα γὰρ ὅσην ἐντεῦθεν καρπωσόμεθα τὴν ἡδονήν, τῶν οὕτω θερμῶς περὶ ἡμᾶς διακειμένων τὴν ὑγίειαν πυκνότερον εὐαγγελιζόμενοι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

τινές.

α. ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΜΗΤΕΡΑ.

Οὐδὲ μήτηρ φιλόστοργος καὶ φιλόπαις, ὅ, ἡνίκα ἂν δέῃ τι τῶν δεόντων, παραπέμψαι τῷ παιδὶ καὶ ἐλαύνειν αὐτὸν οἴκοθεν καὶ πράως φέρειν τὸν χωρισμόν, καὶ χάριτας αὐτῷ πολλὰς εἰδέναι τῆς ἀποδημίας. κατέλυσας αὐτὴν τῆς φύσεως τὴν τυραννίδα, κελεύσασα ἡμᾶς ἔρημον ἀνταλλάξασθαι πόλεως, καὶ φόβον Ισαυρικὸν ἀδείας, καὶ τὸν χωρισμὸν ἡμῶν τῆς συνουσίας τῆς μεθ' ὑμῶν, ὥστε μηδὲν ἀνάγκης ἀθυμίαν ποιῆσαι τῶν μὴ προσηκόντων. διὰ ταῦτά σοι πολλὰς χάριτας ἴσμεν, οὐχ ὅτι ἔτικτες, ἀλλ' ὅτι οὕτως ἀνέθρεψας. κἂν τούτῳ γινομένη μήτηρ, οἵαν γίνεσθαι χρή. ὡς αἵ γε τῷ πόθῳ καταμαλακιζόμεναι, καὶ περὶ τοῦ συμφέροντος τῶν παίδων τὴν παρουσίαν αὐτῶν ἐπιζητοῦσαι, οὐ μητέρες,

ἀλλὰ παιδοκτόνοι δικαίως ἂν κληθεῖεν. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν τούτῳ ἀνδρεία γέγονας καὶ σιδήρου στερροτέρα, ἄφατον παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ διὰ τῆς γνώμης ταύτης προαποκειμένη σοι μισθόν· οὕτω παρακαλοῦμεν, καί σε δεόμεθα καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι τὴν αὐτὴν ἐπιδείξασθαι φιλοσοφίαν, καὶ εἰδέναι, ὅτι μία μόνη ἐστὶ συμφορά, ἁμαρτία μόνον, τὰ δὲ ἄλλα πάντα μῦθος, δυναστεῖαι, καὶ δόξαι, καὶ τιμαὶ αἱ παρὰ ἀνθρώπων, καὶ ἡ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνάγουσα ὁδὸς αὕτη μάλιστα ἡ διὰ τῶν θλίψεών ἐστι. Πράξ. ιδ. κϐ. Διὰ γὰρ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν, φησίν, εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· καὶ πάντες δὲ οἱ ἅγιοι, οἵ τε ἐν τῇ παλαιᾷ, οἵ τε ἐν τῇ καινῇ, ταύτην ὥδευσαν τὴν ὁδόν, ἐπιβουλευόμενοι, συνεχῶς ἐλαυνόμενοι, φυγάδες τε καὶ μετανάσται γινόμενοι, ἀπόλιδες, ἄοικοι, θανάτους ἀώρους ὑπομένοντες καὶ παρ᾽ ὧν μάλιστα οὐδαμῶς ἐχρῆν. τί γὰρ ὀδυνηρότερον, εἰπέ μοι, ἢ χαλεπώτερον τοῦ παρὰ δεξιᾶς ἀδελφικῆς κατενεχθῆναι, καὶ ἄωρον καὶ βίαιον ὑπομεῖναι τελευτὴν μετὰ στεφάνους καὶ εὐδοκίμησιν τοσαύτην; τί δὲ ὀδυνηρότερον, καὶ μόνον, καὶ ἐν ἐσχάτῳ δοθέντα γήρᾳ κελευσθῆναι σφάττεσθαι ὑπὸ πατρικῆς χειρός, καὶ τὸν γεννησάμενον διάκονον γενέσθαι τῆς τοιαύτης σφαγῆς; μὴ γάρ μοι τοῦτο λέγε, ὅτι μετὰ ταῦτα ἀπέλαβεν αὐτὸν * *. οὐδὲν τούτων εἰδὼς ὁ δίκαιος ἐκεῖνος, ἀλλ᾽ ὅτι πάντως αὐτὸν ἀναιρήσει, οὕτω καὶ ἀνήγαγεν εἰς τὸ ὄρος, καὶ τὸ θυσιαστήριον ᾠκοδόμησε, καὶ τὰ ξύλα ἐπέθηκε, καὶ τὴν μάχαιραν ἥρπασε, καὶ τὸ ξίφος διήλασε. καὶ γὰρ διήλασε, τό γε εἰς τὴν αὐτοῦ γνώμην ἧκον. διὸ καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ᾄδεται. ἂν δὲ τὸν ἔκγονον εἴπω τὸν ἐκείνου, καὶ αὐτὸν ὄψει ὑπὸ ἀδελφικῆς βασκανίας πάλιν φυγάδα καὶ ἄπολιν γινόμενον, καὶ δοῦλον, καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ θητεύοντα, καὶ τὸν περὶ τῶν ἐσχάτων δεδοικότα φόβον· ἂν δὲ τὸν Ἰωσὴφ τὸν πραθέντα, τὸν δουλεύσαντα, τὸν δεθέντα ἔτη τοσαῦτα, τὸν μυρία παθόντα δεινά· ἂν δὲ τὸν Μωϋσέα, τὸν τοσαῦτα παρὰ τῶν Ἰουδαίων παθόντα κακά. τὰ γὰρ τῶν * * οὐδὲ παραστῆσαι ἔνι τῷ λόγῳ. ταῦτ᾽ οὖν ἅπαντα συναγαγοῦσα, καὶ λογιζομένη τῆς ὑπομονῆς τὸν μισθόν, θυσίαν ἀνένεγκε τῷ Θεῷ, τὸ γενναίως ἐνεγκεῖν τὰ συμπίπτοντα, καὶ διὰ πάντων αὐτὸν δοξάζειν· ἐπεὶ καὶ ὁ Ἰὼβ ἀπὸ τῶν τοιούτων ἐστεφανώθη ῥημάτων. ἀνάμενε δὴ καὶ τὴν ἐπὶ τὸ χρηστότερον μεταβολήν, καὶ μὴ διαλίπῃς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τούτου παρακαλοῦσα, καὶ γράψαι ἡμῖν σπούδασον, ὅτι γέγονέ τι πλέον ἀπὸ τῶν ἡμετέρων γραμμάτων εἰς εὐθυμίας σοι λόγον, εἴ γε μὴ βούλει θολῶσαι ἡμῶν τὴν εὐφροσύνην. ἡμεῖς γὰρ ἐνταῦθα πολλῆς ἀπολαύομεν ἡδονῆς, ἐντρυφῶντες τῇ συνουσίᾳ τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου, καὶ τῇ ἡσυχίᾳ τοῦ χωρίου τούτου, καὶ τῇ πολλῇ ἀπραγμοσύνῃ. καὶ γὰρ ὁ τῶν Ἰσαύρων πέπαυται φόβος, τοῦ χειμῶνος αὐτοὺς συνελαύνοντος εἰς τὴν αὐτῶν. μὴ δὴ τοσαύτην θολώσῃς ἡμῖν ἡδονήν. εἰ γὰρ ἔλθοι γράμματα παρὰ τῆς σῆς τιμιότητος δηλοῦντα ἡμῖν, ὅτι ὡς σοι πρέπον ἐστί, καὶ ἀξίως τῆς ὑψηλῆς σου γνώμης τὰ συμπίπτοντα φέρεις, καὶ ἐντεῦθεν πολλὴν καρπωσόμεθα εὐθυμίας προσθήκην. οὐχ ὡς ἔτυχε γὰρ ἡμᾶς ἀνεκτήσατο ἡ ἐπωφελὴς συνουσία τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου, ὡς ἄλλους ἀντ᾽ ἄλλων σχεδὸν ἐργάσασθαι, καὶ μὴ συγχωρῆσαι μηδὲ αἴσθησιν τῆς ξένης λαβεῖν· τοσαύτη ἡμᾶς περιστοιχίζεται ἀγαθῶν εὐφροσύνη, καὶ πλοῦτος ἡμᾶς περιρρεῖ πνευματικός, καὶ τὸν Θεὸν διὰ ταῦτα διηνεκῶς δοξάζοντες οὐ παυόμεθα.

β. ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΔΕΛΦΗΝ ΑΥΤΟΥ.

Συνάγει μὲν ἡμᾶς εἰς ἀγάπην καὶ φύσεως νόμος, καὶ τὸ λῦσαι τὰς αὐτὰς ὠδῖνας. ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐντεῦθεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθεν, καὶ ὅθεν μάλιστα χρή, καὶ αἰδούμεθα καὶ φιλοῦμέν σου τὴν τιμιότητα, ὅτι σοι τῶν παρόντων λόγος οὐδείς· ὅτι τὸν καπνὸν ἤλασας, καὶ τὴν κόνιν ἔσβεσας, καὶ τὸν πηλὸν κατεπάτησας, καὶ κοῦφόν σοι γέγονε τὸ πτερὸν πρὸς τὴν ὁδὸν

τὴν εἰς τὸν οὐρανὸν φέρουσαν, καὶ οὔτε ἀνδρὸς μέριμνα, οὔτε παιδοτροφίας φροντὶς, οὔτε οἰκίας ἐπιμέλεια, οὔτε ὁ ἐντεῦθεν τικτόμενος θόρυβος ἴσχυσεν ὑποσκελίσαι σοι τὸν δρόμον, καὶ βραδύτερον ἐργάσασθαι· ἀλλ᾽ αὐτοῖς δὴ τούτοις τοῖς δοκοῦσιν εἶναι κωλύμασιν εἰς πλεῖον τάχος πλήσεως κέχρησαι, καὶ οὐδὲ ἡ τῶν γυναικῶν ταπεινοῦσα ἄνδρας (Πενία γὰρ, φησιν, ἄνδρα ταπεινοῖ) ἴσχυσέ σε κατενεγκεῖν, ἀλλὰ καὶ ὑψηλοτέραν εἰργάσατο. Παροιμ. ι δ. τοιοῦτον γὰρ ἀρετὴ, οὐδενὶ τῶν τραχέων τούτων ἐμποδίζεται, ἀλλὰ διασπάσασα αὐτὰ, εὐκολώτερον ἢ τὰς τραχείας ταύτας, κέρδος ἐντεῦθεν συνάγει πολύ. ταῦτα οὐχ ἁπλῶς ἐπεστάλκαμέν σου τῇ τιμιότητι, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ στοχαζόμεθα καὶ τῇ ἀποδημίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ, τῷ τε θορύβῳ τῶν αὐτόθι πραγμάτων σφόδρα σε διαταράττεσθαι, καὶ ἀλύειν, τούτου χάριν γεγράφαμέν σου τῇ εὐλαβείᾳ, ἵνα ἐννοήσασα ὅτι ὁδὸς στενὴ μὲν ἡ τῆς ἀρετῆς, πλατεῖα δὲ ἡ τῆς κακίας, μήτε τοὺς μετὰ ἁμαρτημάτων εὐημεροῦντας ζηλώσῃς, ἀλλὰ δακρύσῃς μειζόνως (ἐφόδιον γὰρ αὐτοῖς τῆς τιμωρίας ἡ εὐημερία γίνεται) μήτε τοὺς τὴν στενὴν ὁδεύοντας ταλανίσῃς, ἀλλὰ καὶ μακαρίσῃς μειζόνως, ἂν μετ᾽ ἀρετῆς ὁδεύωσι. καὶ γὰρ καὶ τούτοις ἐφόδιον καὶ παραθήκη τιμῶν καὶ στεφάνων μετὰ τῆς ἀρετῆς καὶ ἡ στενοχωρία γίνεται τῶν παρόντων. ἐπεὶ καὶ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος οὐ διὰ τοῦτο μόνον ἀπετηγανίζετο, ὅτι ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος ἦν, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ ἐν πλούτῳ πολλῷ μέζον καὶ δαψιλῆ παραπεμπόμενος τράπεζαν· ὁ δὲ Λάζαρος διὰ τοῦτο ἐστεφανοῦτο, ὅτι μετὰ πολλῆς τῆς καρτερίας τὸν χαλεπὸν τῶν ἑλκῶν ἤνεγκε πόλεμον, τὴν πενίαν, τὴν ἐρημίαν τῶν προστησομένων, τὸ ἀπερρίφθαι, τὸ καταφρονεῖσθαι, τὸ παρακεῖσθαι τράπεζα ταῖς τῶν κυνῶν γλώσσαις. ταῦτα γὰρ πάντα εἰ καὶ πρὸ τῶν ἡμετέρων ἐπίστασαι γραμμάτων, ἀλλ᾽ ἀναγκαῖον εἶναι νομίσαντες καὶ παρ᾽ ἡμῶν σε ἀναμιμνήσκεσθαι, ἐπεστάλκαμεν, ὥστε μὴ τῇ τυραννίδι τῆς ἀθυμίας θολοῦσθαι. εἰ γὰρ καὶ μὴ βουλόμεθα πάντα ἐνθεῖναι τοῖς γράμμασιν, οἶδα σαφῶς ὅσα ὑμᾶς περιέστηκε λυπηρὰ, καὶ διὰ τοῦτο προσέθηκα τὴν ἐπιστολήν. ἵν᾽ οὖν καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ διατρίβοντες πολλῆς ἀπολαύσωμεν τῆς ἡδονῆς, πέμψον ἡμῖν γράμματα δηλοῦντα ἡμῖν, ὅτι ἴσχυσεν ἡμῶν αὕτη ἡ παραίνεσις ὡς ἐβουλόμεθα καὶ ἐπεθυμοῦμεν. οὕτω γὰρ καὶ πόρρω καθήμενοι πολλὴν ἐντεῦθεν καρπωσόμεθα τὴν εὐφροσύνην. ἡμεῖς γὰρ καίτοι τοσαῦτα πεπονθότες οὐδενὸς αἰσθανόμεθα, τόν τε μισθὸν ἐννοοῦντες, ὧν ἐπάθομεν, καὶ ταχίστην ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολὴν τὰ πράγματα προσδοκῶντες λήψεσθαι, ὡς καὶ αὐτὰ τὰ προοίμια δείκνυσι. ταῦτ᾽ οὖν καὶ αὐτὴ λογιζομένη, μηδὲν καταμαλακισθῇς πρὸς τοὺς τῆς ὑπομονῆς ἱδρῶτας, ἀλλὰ τῶν τε ἄλλων σου παιδίων ἐπιμελοῦ (πλείων γάρ σοι νῦν ὁ μισθὸς) καὶ τὴν καλὴν Ἐπιφάνιον κατὰ τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν ἀνατρέφειν σπούδαζε. οἶσθα γὰρ ὅσος παιδοτροφίας μισθός. οὕτως ὁ Ἀβραὰμ ηὐδοκίμησε μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ ἐντεῦθεν ὁ Ἰὼβ ἐστεφανοῦτο, καὶ τοῖς γονεῦσι τοῦτο συνεχῶς ὁ μακάριος Παῦλος ἐπιτάττει λέγων· Ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ὑμῶν ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου. Ἐφ. ς. δ. ἔχεις πολλὴν ἰσχὺν ἀπαγαγεῖν σε τῶν περιττῶν καὶ ἀκαίρων φροντίδων καὶ τῆς ἀνονήτου λύπης· ἄλλην πολλὴν φέρουσαν κέρδος, μεγάλῳ τῷ τῆς ἀρετῆς δυναμένην βρύειν καρπῷ, εἴ γε βουληθείης ἔργον τοῦτο ποιήσασθαι. περὶ γὰρ τῆς δεσποίνης μου τῆς μητρὸς, οὐδὲν οἶμαι δεῖν οὐδὲ ἐπιστέλλειν· ἐπειδὴ γάρ σοι συνοίδα μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο τὸ κατόρθωμα, καὶ τὸν ἄφατον ἐντεῦθεν καρπὸν, καὶ ὅτι παιδίσκην ἅπασαν ὑπερηκόντισας ἐν τῇ περὶ αὐτὴν θεραπείᾳ. ἀλλ᾽ ὅμως ἐπειδὴ πρέπον ἦν ἐμοὶ καὶ περὶ τούτου διαλεχθῆναι, ἄκουσον τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος, Τιμᾶν τοὺς γονέας, καὶ προστιθέντος, ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίαις. Ἐφ. ς. β. ἂν οὕτω σαυτὴν ἄγῃς, πολλοὺς μὲν σαυτῇ προαποθήσῃ τοὺς στεφάνους. πολλὴν δὲ ἡμῖν ἐργάσῃ τὴν ἡδονήν· καὶ οὐδὲ πεπονθέναι τι τούτων ἡγησόμεθα, ὧν πεπόνθαμεν, καὶ διὰ τοῦτο· ἀλλὰ τῷ ὄγκῳ τῆς εὐφροσύνης τῶν σῶν ἀγαθῶν πληρούμενοι καὶ εἰς τὰ οἴκοι εἶναι καὶ μεθ᾽ ὑμῶν διάγειν καὶ κατὰ ῥοῦν ἡμῖν ἅπαντα φέρεσθαι ἡγησόμεθα.

ϛ. ΠΡΟΣ ΟΥΑΛΕΡΙΟΝ ΚΑΙ ΔΙΟΦΑΝΤΟΝ πρεσβυτέρους.

Μάλιστα μὲν καὶ μὴ γράψαντι γράψαι ἐχρῆν. τοιοῦτος γὰρ τῆς ἀγάπης ὁ νόμος· οὐκ ἀνέχεται ἐλαττοῦσθαι, ἀλλ' ἀεὶ φιλονεικεῖν κἂν τοὺς ἀγαπωμένους τῇ περιουσίᾳ τῆς φιλίας. καὶ γράψαντα δὲ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς οὐδὲ οὕτως ἠξιώσατε τῶν ὑμετέρων γραμμάτων, ἀλλ' ἐσιγήσατε σιγὴν οὕτω μακρὰν πρὸς ἄνθρωπον ἐπιθυμοῦντα δέχεσθαι νιφάδας γραμμάτων. καὶ ταῦτα οὐκ ἐγκαλῶν λέγω (οὐχ οὕτως οἶδα μου τὰ μέτρα) ἀλλ' ἀθυμῶν καὶ ὀδυνώμενος. ὅσῳ γὰρ μετὰ πολλῆς τῆς ὑπερβολῆς ἐπιθυμῶ τῶν γραμμάτων, τοσούτῳ καὶ πλείονα τὴν ὀδύνην ἀποστερούμενος αὐτῶν ὑπομένω. μικρᾶς οἴεσθε παρακλήσεως ἡμᾶς δεῖσθαι, μὴ τοὺς ἐκπεπλωκότας, χορὸν τοσούτων γνησίων οὐ δυναμένους βλέπειν, ἐρημίαν οἰκοῦντα πάσης ἐρημίας χαλεπωτέραν Ἰσαύρων, φόβῳ πολιορκούμενον μετὰ τῶν ἐμῶν, καὶ τὰ κοινὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀκούοντα κακὰ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης βλαστάνοντα, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν μετὰ προσθήκης αὐξανόμενα, καὶ χαλεπά τινα ὠδίνοντα ναυάγια; εἴθε μοι δυνατὸν ἦν παραστῆσαι τῷ λόγῳ τῆς ἀθυμίας τὴν τυραννίδα, τότε ἂν καὶ μὴ λεγόντων ἡμῶν αὐτοὶ ἂν μετέγνωτε ἐπὶ τῇ σιγῇ. λυπεῖ δέ με πρὸς τούτοις τὸ μήτε εἰς γραμματηφόρων ἀπορίαν ἔχοντας καταφυγεῖν τοῦτο ποιῆσαι· ὅπερ σημεῖόν ἐστιν. ἀλλ' ἐγὼ μὲν οὐδὲ ἂν εἴποιμι δυσχερές, ὑμῖν δὲ καταλιμπάνω εἰδέναι, εἰ μὴ πολλῆς ταῦτα ὀλιγωρίας καὶ τῆς καθ' ἡμῶν ὑπεροψίας. ἀλλ' οὐδέν μοι τούτου μέλει, κἂν καταφρονῆτε, κἂν ὑπερορᾶτε τῆς ἡμετέρας σμικρότητος· ἓν ἐπιζητῶ μόνον, ὅπως ἂν διαπέμπησθε τὰ γράμματα τῆς θεοσεβείας ὑμῶν τὰ πολλὴν ἔχοντα παράκλησιν. καὶ γὰρ εἷς καὶ δεύτερος πολλάκις ἀφίκοντο πρὸς ἡμᾶς, καὶ νῦν ὁ κύριός μου ὁ τιμιώτατος ἀδελφὸς Λιβάνιος, καὶ οὐκ ἠξιώσατε ἡμᾶς τῶν ὑμετέρων γραμμάτων. μὴ δὴ προσθῆτε, παρακαλῶ, τῇ ἀθυμίᾳ μου ἀθυμίαν ἑτέραν. εἰ γὰρ μηδὲ μετὰ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην βουληθείητε ἡμῖν ἐπιστεῖλαι, ἢ ὄκνῳ, ἢ ῥαθυμίᾳ ἐνδόντες, ἡμεῖς οὐ παυσόμεθα καὶ γράφοντες, καὶ μετὰ τοῦ γράφειν καὶ ὀλοφυρόμενοι καὶ θρηνοῦντες διὰ τὴν σιγὴν τὴν ὑμετέραν. τούτου γὰρ ἐσμὲν κύριοι. οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο ἡμῖν εἰς παράκλησιν, μᾶλλον δὲ καὶ τούτου χωρίς, ἡ μεγίστη ἡμῶν παραμυθία, τὸ μέχρι τῆς ἐρημίας αὐτῆς καὶ τῶν περάτων τῆς γῆς (πρὸς γὰρ αὐτὰ τὰ πέρατα σχεδὸν ἐσμὲν νῦν) φήμην ὑμῶν διαδίδοσθαι λαμπρὰν κομίζουσαν ὑμῶν τὰ κατορθώματα. πάντες γὰρ ὑμᾶς ἀνακηρύττουσι, θαυμάζουσι, στεφανοῦσι, μακαρίζουσι τῆς ἀνδρείας, τῆς στερρότητος, ἣν διὰ τῶν ἔργων ἐπεδείξασθε, τὸ γραφικὸν ἐκεῖνο πληροῦντες, Ἕως θανάτου ἀγώνισαι περὶ τῆς ἀληθείας, καὶ Κύριος πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ. Σειρ. δ λα. ἰδοὺ γοῦν, τοσούτων κυμάτων ἐπενεχθέντων, τοσαύτης ζάλης διαναστάσης, οὔτε θορυβῆσαί τις ὑμᾶς ἴσχυσεν, οὔτε εἰς ὁτιοῦν παραβλάψαι, ἀλλὰ καὶ μειζόνων ὑμῖν ἐγκωμίων ἄκοντες γεγόνασιν οἱ κακῶς ὑμᾶς ποιῆσαι βουλόμενοι, αἴτιοι. διὰ ταῦτα χαίρετε, παρακαλῶ, καὶ εὐφραίνεσθε, καὶ τὸν Θεὸν ἱκετεύοντες μὴ διαλίπητε, τὸν ποιοῦντα καὶ μετασκευάζοντα· ποιήσει γὰρ ταχέως ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα, ἢ νοοῦμεν, διὰ τὴν οἰκείαν ἀγαθότητα. Ἐφ. γ. κ.

η. ΠΡΟΣ ΚΑΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΝ.

Πῶς διαλάμπει σαφῶς καὶ λαθεῖν οὐ δύναται ψυχὴ θερμὴν ἀγάπην ἔχουσα; ὅπως ἐπὶ τῆς σῆς γέγονε τιμιότητος. οὐδὲ γὰρ εἰδὼς ὅτι ἐπεστάλκαμέν σου τῇ εὐλαβείᾳ, καίτοιγε ἐπεστάλκαμεν, ὅμως αὐτὸς τὰ παρὰ σαυτοῦ πεποίηκας. γράψατε ἡμῖν, καὶ τὴν

διάθεσι

διάθεσίν σου τὴν γνησίαν καὶ ἐν τούτῳ ἐπιδειξάμενος, καὶ πολλῆς ἡμᾶς ἐμπλήσας τῆς εὐφροσύνης καὶ τῆς παρακλήσεως. ἵν' οὖν συνεχῶς ταύτης ἀπολαύωμεν τῆς ἡδονῆς, καὶ εὐφραινώμεθα, συνεχῶς τοῦτο ποιεῖν παρακέκλησο, ἡνίκα ἂν ἐξῇ. οἴδαμεν γὰρ ὅτι τὸ πρᾶγμα δύσκολον τῷ μὴ ῥᾳδίως τινὰς ἐνταῦθα παραγίνεσθαι. καὶ γὰρ τὸ τῆς οἰκουμένης ἐρημότατον χωρίον τοῦτό ἐστιν. ἀλλ' ὅμως τοῖς ἀγαπῶσι καὶ τὰ δύσκολα εὔκολα γίνεται. εἰ γὰρ βουληθείης περιεργάζεσθαι καὶ πολυπραγμονεῖν, τοὺς ἐκεῖθεν κατὰ χρείας ἰδίας ἀφικνουμένους εὑρήσεις, καὶ ὅλως οὐδὲν ἐπιλείψει τῷ ζητεῖν καθόδου. Ταῦτ' οὖν εἰδώς, δέσποτά μου τιμιώτατε, συνεχεῖς ἡμῖν πέμπε ἐπιστολάς. τό τε γὰρ πρᾶγμα δυσκολίαν οὐδεμίαν ἔχει, οὔτε πόνον· ἡ δὲ ἐξ αὐτοῦ εὐφροσύνη πληροῦσθαι ἡμᾶς ποιεῖ, καὶ πολλῆς παραμυθίας ὑπόθεσις γίνεται.

ε. ΠΡΟΣ ΚΥΡΙΑΚΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΝ.

ΚΑὶ ἐν τούτῳ ἐθαύμασά σου τὴν ἀγάπην τὴν θερμὴν καὶ γνησίαν καὶ ἄκλιτον, δι' ἧς ἔδειξας, ὅτι οὐ παρόντων ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπόντων, πολλὴν ποιῇ λόγον. αὐτὸς μὲν γὰρ ἔφης μηδὲ ἐπεσταλκέναι ἡμᾶς τῇ τιμιότητί σου, καὶ οὐκ ἔμελλε τοῦτο ἱκανὸν ἐμποιῆσαί σοι σιγήν, ἀλλὰ καίτοι νομίσας ἡμᾶς σεσιγηκέναι, πρὸς ἐπιστολὰς ἔπεμψας πρὸς ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ τρὶς καὶ πολλάκις ἐπεστάλκαμεν. καὶ ἀμφότερα ἐδείχθη καλῶς, ἥ τε ἀγάπη ἡ σὴ μὴ δεηθεῖσα τῶν γραμμάτων ἡμῶν, ἥ τε εὐγνωμοσύνη ἡ ἡμετέρα. ἐπεὶ οὖν οἶσθα ὅπως διακείμεθα περὶ τὴν τιμιότητά σου, ὅτι τῷ κεφαλαίῳ τῶν ἀγαθῶν βρύεις, τῷ συνδέσμῳ τῆς τελειότητος, ἐπιδαψιλεύου ταύτην ἡμῖν τὴν εὐφροσύνην.

ὅσας γὰρ ἂν λάβωμεν ἐπιστολάς, κἂν πολλαὶ ὦσι τῷ ἀριθμῷ,
οὐ λαμβανόμεθα κόρου, διὰ τὸ σφόδρα δια-
κεῖσθαί σου περὶ τὴν τιμιότητα.

[illegible]

ε. ΠΡΟΣ ΚΥΡΙΑΚΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΝ.

[illegible]

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΩ

ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΑ.

ΝΟΘΕΥΟΜΕΝΑ ΔΕ, ΩΣ ΟΙΜΑΙ,

ἐπιμὶξ ἐν οἷς ἔτυχε τεθέντα.

ΠΕΡΙ ΨΕΥΔΟΠΡΟΦΗΤΩΝ ΚΑΙ ΨΕΥΔΟΔΙΔΑΣΚΑΛων, καὶ ἀθέων αἱρετικῶν, καὶ σημείων τῆς συντελείας. ἐρρέθη δὲ, μέλλοντος αὐτοῦ ἐκδημεῖν ἀπὸ τοῦ σώματος.

Λογ. α.

Ex Ms. Cæsareo.

Ὀδυνηρὸς ὁ λόγος, καθότι καὶ ἔσχατος ὡς μηδὲ δύλωσται, ἀλλὰ καὶ πολλῆς χάριτος γέμων. ὀδυνηρὸς μὲν, ὅτι οὐκ ἔτι λαλήσω πρὸς ὑμᾶς· πολλῆς δὲ χάριτος γέμων, ὅτι ἐφέστηκέ μοι ὁ καιρὸς ὡς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, καὶ (καθὼς εἶπεν ὁ Χριστὸς) Οὐκέτι λαλήσω πρὸς ὑμᾶς. ἔτι δὲ λαλήσω ἐν ὀδύνῃ καρδίας, περὶ τῶν ψευδοχρίστων, καὶ ψευδοδιδασκάλων, καὶ ἀθέων αἱρετικῶν· περὶ ὧν ὁ ἀπόστολος ἔλεγε, Πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι· περὶ ὧν πολλάκις ὑμᾶς μεμνήσας. πολλοὺς γὰρ λόγους ἐποιησάμην, χάριτι Χριστοῦ, ὡς καὶ ἐπίστασθε φιλόθεοι· καὶ σχεδὸν ἐν ἑκάστῳ λόγῳ περὶ τούτων ὑπεμνήσαμεν, εἰ ἄρα μέμνησθε τῶν ἤδη εἰρημένων. οἶδα δὲ ὅτι μέμνησθε, καὶ μάλιστα οἱ φιλόπονοι καὶ φιλόβιβλοι καὶ φιλόχριστοι. ὁ γὰρ φιλόβιβλος δικαίως ἂν κληθείη φιλόχριστος, κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ δεσπότου τοῦ Χριστοῦ· ὅτι ὁ ἀγαπῶν με, ἐν τῷ νόμῳ μου μελετήσει ἡμέρας καὶ νυκτός· δηλονότι ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἁγίαις γραφαῖς. ἀνεξάλειπτον ἔχει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὴν τοῦ Θεοῦ μνήμην, ἀπεκδεχόμενος ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ ἀεὶ τηρεῖ τὴν ὥραν τῆς αὐτοῦ παρουσίας, πολλάκις ἐν χερσὶν αὐτοῦ κατέχων τὰς ἱερὰς βίβλους· καὶ οὐκ ἐπιλήσεται ἐκείνου τοῦ φοβεροῦ βιβλίου, περὶ οὗ γέγραπται, ὅτι Κριτήριον ἐκάθισε, καὶ βίβλοι ἠνεῴχθησαν. ὁρᾷς πόσον κέρδος ἐστὶ τοῦ ἐρευνᾷν τὰς θείας γραφάς, ὡς καὶ πολλάκις ἠκούσατε. τί δέ ἐστιν ὃ λέγομεν ὑμῖν; ὅτι οὐδὲν ἔλειπεν, οὐδὲ παρεσιώπησε τῶν συμφερόντων ὑμῖν ἡ θεία γραφή, ἀλλὰ πανταχοῦ κράζει διά τε προφητῶν, καὶ ἀποστόλων, καὶ αὐτοῦ τοῦ δεσπότου τῶν ὅλων, προαναφωνοῦσα καὶ προασφαλιζομένη, ὡς μήτηρ φιλότεκνος τὰ ἴδια τέκνα φιλοῦσα περιμαρτύρεται, καὶ ὑπομιμνήσκει, περὶ τῶν παρῳχηκότων, καὶ περὶ τῶν ἐνεστώτων, καὶ περὶ τῶν μελλόντων, μηδὲν παραδραμοῦσα (ὡς προείρηται) τῶν ἡμῖν συμφερόντων· καὶ ταῦτα οὐκ ἐν κρυπτῷ λαλοῦσα.

Ioan. ιδ. λ.

β. Τιμ. γ. ιγ.

Δαν. ζ. ι.

λαλοῦσα, οὐδὲ μὴ προφωνοῦσα, ἀλλὰ πανταχοῦ πόνῳ καὶ δυνάμει κράζουσα διὰ τ
νόμου, καὶ προφητῶν, καὶ ἀποστόλων, καὶ αὐτοῦ τοῦ δεσπότου τῶν ὅλων. διὰ μὲν γὰρ Ησα-
Ησ. νη. α. ΐου τοῦ προφήτου λέγει· Αναβόησον ἐν ἰσχύϊ, καὶ μὴ φείσῃ, καὶ ὡς σάλπιγξ ὕψωσον τὴν φω
Ησ. μ. θ. σου. καὶ πάλιν λέγει, Επ' ὄρους ὑψηλοῦ ἀνάβηθι ὁ εὐαγγελιζόμενος Σιών· καὶ πρ[illegible]
Ψαλ. ξη. δ. Υψώσατε, μὴ φοβεῖσθε. καὶ Δαβὶδ λέγει· Εκοπίασα κράζων, ἐβραγχίασεν ὁ λάρυγξ [illegible]
β. Ιωαν. η. Ιωάννης ὁ θεολόγος ἐν τῇ καθολικῇ λέγει, Βλέπετε ἑαυτούς. Παῦλος δὲ τί; Βλέπετε πῶς
Εφ. ε. ιε. ἀκριβῶς περιπατεῖτε. ὁ δὲ κύριος· Εγὼ παρρησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ, καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλά-
Ιωαν. ιη. κ. λησα οὐδέν. καὶ ἀλλαχοῦ ὁ εὐαγγελιστὴς περὶ αὐτοῦ, ὅτι Εστήκει ὁ Ιησοῦς, καὶ ἔκραξε λέγων·
Ιωαν. ζ. λζ. Εάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω. ὁρᾷς πόσος ἀγών, πόση σπουδή, πῶς παρρη-
Φιλιπ. γ. β. σίᾳ ἡ γραφὴ κράζει, καὶ οὐδεὶς ὁ συνιῶν; καὶ πάλιν ὁ μακάριος Παῦλος· Βλέπετε τοὺς κύ-
Εφ. ε. ιε. νας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν· βλέπετε πῶς περιπατεῖτε,
β. Ιωαν. ζ. η. ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι· καὶ ὁ Ιωάννης· Βλέπετε ἑαυτούς, ἵνα μὴ ἀπολέσητε ἃ εἰργά-
σασθε· ὅτι πολλοὶ πλάνοι ἐξῆλθον εἰς τὸν κόσμον. καὶ πολλὰ ἔστι τοιαῦτα ἐν ταῖς γραφαῖς
παλαιᾶς τε καὶ καινῆς διαθήκης, βοῶντα καὶ διυπνίζοντα ἡμᾶς ἐκ τῆς ῥᾳθυμίας ἡμῶν· ἡ-
Ησ. ϛ. ι. μεῖς δὲ τὸ ἐναντίον ποιοῦμεν, καθὼς λέγει Ησαΐας ὁ προφήτης, Οτι τοῖς ὠσὶν αὐτῶν βαρέ-
ως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν. ὢ πόσων καὶ πηλίκων γραμμάτων ἀκού-
οντες οὐ συνιοῦμεν; ὅθεν καὶ ἀναπολόγητοι ἐσόμεθα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς διαγνώσεως, ὅταν ἔλθῃ
φωτίζων τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερῶν τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν, ὅταν εἰς τὸ κριτήριον
καθίσῃ, καὶ βίβλοι ἀνοιχθῶσιν, ἃς νῦν ἀκούοντες χλευάζομεν, καὶ οὐ παραδεχόμεθα. ἕκαστος γὰρ
Ησ. ξγ. ιθ. τῇ ἰδίᾳ ὁδῷ ἐπλανήθημεν, καταλιπόντες τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, Καὶ ἐγενόμεθα ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς,
ὅτε οὐκ ἦρχες ἡμῶν, Κύριε, ὥς φησιν ὁ προφήτης. καὶ ἀληθῶς εἰς ἡμᾶς ἐπληρώθη ἡ προ-
Ψαλ. ρε. λε. φητεία Δαβὶδ λέγουσα, Καὶ ἐμίγησαν ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἔμαθον τὰ ἔργα αὐτῶν. διὸ
α. Κορ. ι. ια. ἐσμεν ταπεινοὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ, διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, Καὶ εἰς ἡμᾶς κατήντησε τὰ τέ-
λη τῶν αἰώνων, ὡς γέγραπται, καὶ οἱ ποιμένες λύκοι, καὶ τὰ πρόβατα συντετριμμένα, καὶ
ὁ λιμὸς ἐπὶ θύραις, οὐ λιμὸς ἄρτου, οὐ δίψα ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸς τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Θεοῦ.
μηδεὶς οὖν τῶν ἐλπιζόντων ἐπὶ Κύριον ἀπογινωσκέτω. μὴ οὖν ἀθυμεῖτε, προσορῶντες
Παροιμ. ι. γ. πάντες τὸν εἰπόντα, ὅτι μεθ' ὑμῶν εἰμι· θαρσεῖτε οὖν. Οὐ γὰρ λιμοκτονήσει Κύριος ψυ-
Αμως. η. ια. χὴν δικαίου. περὶ τούτου λιμοῦ λέγει Κύριος διὰ τοῦ προφήτου· Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐ-
κείναις, ἐπάξω λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν, οὐ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀ-
κοῦσαι λόγον Θεοῦ· καὶ περιδραμοῦνται ἀπὸ τῶν ἀνατολῶν ἕως δυσμῶν ζητοῦντες τὸν λό-
γον τοῦ Κυρίου, καὶ οὐ μὴ εὕρωσιν. ὁρᾷς ὅτι οὐ περὶ ἄρτου ἔλεγεν; ὢ λιμοῦ δεινοῦ καὶ ψυχοφθό-
ρου, βλαβεροῦ, τῆς αἰωνίου κολάσεως προξένου. οὗτος ὁ λιμός ἐστιν ὁ χορηγὸς παντὸς πονη-
ροῦ πράγματος· οὗτος ὁ λιμός ἐστιν ὁ αἴτιος παντὸς κακοῦ· τοῦτον τὸν λιμὸν προθεωρήσας
Ψαλ. κζ. α. ὁ προφήτης Δαβὶδ ἐρχόμενον, παρεκάλει τὸν Θεὸν λέγων· Ο Θεός μου, μὴ παρασιωπή-
Ψαλ. λβ. ιθ. σῃς ἀπ' ἐμοῦ. καὶ περὶ τῶν σπουδαίων πιστῶν προεφήτευσε λέγων· Ρύσασθαι ἐκ θα-
Ψαλ. λς. κ. νάτου τὰς ψυχὰς αὐτῶν, καὶ διαθρέψαι αὐτοὺς ἐν λιμῷ. καὶ ἀλλαχοῦ λέγει· Καὶ ἐν ἡμέ-
Ψαλ. ρι. δ. ραις λιμοῦ χορτασθήσονται. καὶ πάλιν· Ελεήμων καὶ οἰκτίρμων ὁ Κύριος· τροφὴν ἔδωκε τοῖς
φοβουμένοις αὐτόν. ταῦτα προεῖπε Δαβὶδ περὶ τῶν ἐρευνώντων τὰς γραφάς, ὅτι οὐ πει-
νάσουσιν. ἐρευνήσωμεν τὰς γραφάς, ἀδελφοί, ἵνα μὴ πεινάσωμεν, ἐλθόντος τοῦ ψυχοφθόρου
λιμοῦ· ἐρευνήσωμεν, ἵνα μὴ πλανηθῶμεν καὶ περιφερώμεθα παντὶ ἀνέμῳ. διό φησιν ὁ Κύ-
Ματθ. κβ. κθ. ριος πρὸς τοὺς ἀμελοῦντας· Πλανᾶσθε, μὴ νοοῦντες τὰς γραφάς. ἀληθῶς γὰρ οἱ τοσοῦ-
τοι πλανῶνται. πόθεν ὁ ψυχοκτόνος ἐπῆλθε λιμός; οὐχὶ ἐκ τοῦ μὴ ἐρευνᾶν τὰς γραφάς; ὢ
πόσων ἀγαθῶν ἑαυτοὺς ὑστερήσαμεν, καταλιπόντες τὰς θείας γραφάς; δεσποτικὸν γὰρ τὸ
πρόσταγμα, ἐρεύνησον· ἐπιμελῶς ἐρεύνησον καὶ ζήτησον, καὶ εὑρήσεις πολλὴν καὶ ἀνείκαστον πλοῦ-

τόν, καὶ θησαυρὸν κεκρυμμένον ἐν τῷ ἀγρῷ. ἀγρὸν νοήσεις τὴν θείαν γραφήν. ἐρεύνησον, καὶ εὑρήσεις· καὶ εὑρών, πάντα, ὅσα ἔχεις, πώλησον, καὶ ἀγόρασον τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον, τὴν καλὴν γνῶσιν τῶν ἁγίων γραφῶν, ἐν αἷς κέκρυπται ὁ υἱός, ἡ ἀληθινὴ σοφία τοῦ πατρός, ὃν εὑρὼν μακάριός ἐστι, καθὼς γέγραπται, ὅτι Μακάριος ἄνθρωπος ὁ εὑρὼν σοφίαν. ἐρεύνησον, ἀγαπητέ· κἂν πλούσιος τυγχάνῃς, εἴτε πένης, εἴτε δοῦλος, εἴτε ἐλεύθερος, εἴτε ἄρσεν, εἴτε θῆλυ, ἐρεύνα τὰς γραφάς. ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. περὶ γὰρ συντελείας ὁ λόγος, καὶ ψευδοπροφητῶν καὶ ψευδοδιδασκάλων, καὶ περὶ ἀθέων αἱρετικῶν τοῦ χειμάρρου δίκην ἐπικλυσάντων πανταχοῦ, καὶ πλανώντων πολλούς. καὶ πόθεν τοῦτο συμβέβηκε, δῆλον· ἐκ τῆς ἀγνωσίας καὶ ἀπειρίας τῶν προϊσταμένων. ὅπου γὰρ ἀπειρία ποιμένων, ἐκεῖ παρρησία λύκων, καὶ προβάτων ἀπώλεια. τί οὖν; εἴπω πρῶτον περὶ τῆς συντελείας ἡμῶν, ἢ τῶν ἀθέων αἱρετικῶν στηλιτεύσω τὰ βέβηλα δόγματα; εἰ ἦν καιρός, εἶχον ἂν θριαμβεῦσαι καὶ δημοσιεῦσαι αὐτῶν τὰ βέβηλα δόγματα. ἀλλὰ μέγας ἐστὶν ἀγών, καὶ πολὺς ὁ λόγος, τὰ τούτων γυμνάσαι καὶ θριαμβεῦσαι ἀκάθαρτα δόγματα. πλὴν πρὸς τὸ παρὸν ἀναγκαῖόν ἐστι παραδεῖξαι ἐκ τῶν ἁγίων γραφῶν τούτους ὡς ἐχθροὺς τοῦ Χριστοῦ, καὶ λύκους τῆς αὐτοῦ ποίμνης πανταχοῦ ἐλαυνομένους, καὶ ἐκβαλλομένους ἔξω τῶν τοῦ Χριστοῦ προβάτων. διὸ καὶ λύκοι δικαίως ἐκλήθησαν ὑπὸ τῶν προφητῶν, καὶ αὐτοῦ τοῦ δεσπότου τῶν ὅλων, καὶ τῶν μακαρίων ἀποστόλων· καὶ οὐ μόνον λύκοι, ἀλλὰ καὶ λοιμοί, καὶ ἀσεβεῖς, καὶ ἀντίδικοι, καὶ ἐχθροί, καὶ ἐπίβουλοι, καὶ βλάσφημοι, καὶ ὑποκριταί, καὶ κλέπται, καὶ λῃσταί, καὶ βδελυκτοί, καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ ψευδοδιδάσκαλοι, καὶ ὁδηγοὶ τυφλοί, καὶ πλανῆται, καὶ πονηροί, καὶ ἀντίχριστοι, καὶ σκάνδαλα, καὶ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ, καὶ ζιζάνια, καὶ ἄθεοι, καὶ πνευματομάχοι οἱ βλασφημήσαντες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οἷς οὐκ ἀφεθήσεται οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι· δι' οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τέκνα τοῦ διαβόλου· καθὼς ἔφησεν αὐτοῖς ὁ Κύριος, Ὅτι ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ. διὸ καὶ πάλιν ὁ θεολόγος· Φανερὰ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου. δεῖ οὖν πρῶτον περὶ τούτων ἀσχοληθῆναι, καὶ τότε περὶ τῆς συντελείας λαλῆσαι, καὶ καταπαῦσαι τὸν λόγον. ἐπεὶ οὖν εἰς ἡμᾶς τὰ τέλη τοῦ αἰῶνος ἔφθασεν (ὡς λέγει ὁ ἀπόστολος) καὶ ἐπέστησαν οἱ χαλεποὶ καιροί, καὶ ἡ ἀνομία ἐπληθύνθη, καὶ ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν ἐψύγη, καὶ οἱ πλανῶντες πολλοί, καὶ οἱ πλανώμενοι πλείονες· φέρε, ἀναπτύξωμεν τὰς ἱερὰς βίβλους, ἐν αἷς εὑρόντες τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, βαδίσωμεν, ἀνατρέχοντες ἐπὶ τὰ ἅγια ὄρη, προφήτας λέγω καὶ ἀποστόλους, ὅπως μὴ πλανηθῶμεν καὶ περιφερώμεθα παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης. μὴ οὖν καταμείνωμεν, ἀλλὰ συνανέλθωμεν τοῖς ἁγίοις μαθηταῖς ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ μακάριον, καὶ ἀκούσωμεν τοῦ ἡμετέρου καλοῦ ποιμένος λέγοντος, Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε, Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. πανταχοῦ τὸ βλέπετε. καὶ Ἰωάννης τὰ ὅμοια λέγει· Βλέπετε ἑαυτούς, ἵνα μὴ ἀπολέσητε ἃ εἰργάσασθε. καὶ ὁ Παῦλος λέγει, Βλέπετε τοὺς κύνας· Βλέπετε πῶς περιπατεῖτε. τὸ δέ, βλέπετε, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, εἰ μὴ πρὸς ἡμετέραν ἀσφάλειαν εἰρημένον περὶ τῶν πλανώντων τὸν κόσμον, καὶ τῶν λύκων ὑποκρυπτόντων, καὶ ἀπατώντων τοὺς ἀμελεστέρους. πάνυ δὲ οὖν ἀναγκαῖον· πανταχοῦ εἴρηται ἐν ταῖς γραφαῖς τό, βλέπετε, καὶ ὁρᾶτε, καὶ γρηγορεῖτε, καὶ προσέχετε, οὐ μόνον ἑαυτοῖς, ἀλλὰ καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ. οὐδὲν παρεσιώπησε τῶν χρησίμων ἡμῖν ἡ θεία γραφή. ἐμοὶ δὲ δακρύειν ἐπέρχεται, ὅταν ἀκούσω ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας τινῶν λεγόντων, μὴ εἰρῆσθαι ταῦτα ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς· καὶ τοῦτο οὐ μόνον παρὰ λαϊκῶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν δοκούντων εἶναι ποιμένων, καὶ τόπους ἐπεχόντων ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ἀλλ' οὐ τρόπους· πρὸς οὓς εὔκαιρον εἰπεῖν, οὐαὶ ὑμῖν, ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι, οἱ ἱματίων καλλωπισταί, καὶ οὐχὶ βιβλίων, οἱ καταλιπόντες τὸν λόγον

τοῦ

Παροιμ. γ. ιγ.

β. Πετ. β. β.
Ιω. η. μδ.
α. Ιω. γ. ι.

α. Κορ. ι. ια.

Εφ. δ. ιδ.

Λυκ. κα. η.
Ματθ. κδ. δ.
β. Ιωαν. ζ. η.
Φιλιπ. γ. β.
Εφ. ε. ιε.

τοῦ Θεοῦ, καὶ τῇ γαστρὶ διακονοῦντες, ὧν ὁ Θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ
τὸ γάλα καὶ τὸ ἔριον καὶ τὰ κρέα τῆς ποίμνης καταχρώμενοι, περὶ δὲ τῶν προβάτων οὐ φροντίζοντες·
περὶ ὧν λόγον ὑφέξετε ἐν τῇ μεγάλῃ ἡμέρᾳ. πῶς ἐκφεύξετε τηλικαύτης
ἀμελήσαντες σωτηρίας; ἐγὼ δὲ ὑπαρθεὶς τῷ λόγῳ, εἰς μέσον ὑποθήσω
πιστοτέρας μαρτυρίας, ἀποδεικνύων ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν, εὐαγγελίων τε καὶ
προφητῶν καὶ ἀποστόλων, Χριστοῦ χορηγοῦντος, ὅπως ἐμφραγῇ στόμα λαλούντων ἄδικα,
τῶν δὲ ποθούντων ἀσφάλεια. ἀρξώμεθα δὲ λέγειν πόθεν, ἢ ἐκ τοῦ εἰπόντος, Ἐγώ
Αποκ. κα ς. εἰμι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος; ἐπίστασαι. ὅ δὲ ἕκαστος ἡμῶν νῦν ἐάσας, ἀποθέμενος πᾶσαν βιωτικὴν μέριμναν.
Λουκ. κα η. εἶπεν ὁ Κύριος· Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
Ματθ. ζ. ιε. λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός, καὶ πολλοὺς πλανήσουσι. καὶ πάλιν, Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ
τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι
λύκοι ἅρπαγες. ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε, φησί· τουτέστιν, ἐκ τῶν λόγων, ἐκ
τῆς ψευδοπροφητείας, ἐκ τῆς ὑποκρίσεως αὐτῶν, ἐκ τῆς κακοδοξίας αὐτῶν, ἐκ τῆς βλασφημίας
αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. οὐ γὰρ δύναται δένδρον σαπρὸν ποιεῖν καρποὺς καλούς.
πᾶν δένδρον γὰρ ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται· οὕτω καὶ ὑμεῖς τοὺς τοιούτους ἐκ τῶν
καρπῶν τῶν ἰδίων ἐπιγνώσεσθε. καὶ ἐπιγνόντες, μὴ παραλαμβάνετε αὐτοὺς εἰς οἰκίαν, καὶ
χαίρειν αὐτοῖς μὴ λέγετε, μὴ ὑποκύψαντες, μὴ ἀξιώσητε λόγου, μηδὲ βάλητε τοὺς
μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν αὐτῶν τῶν χοίρων, ἀλλὰ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης αὐτῶν,
ἤγουν τῆς αἱρέσεως. μηδεὶς ἐξ ὑμῶν ἀποκακήσῃ, ἢ περιέργως ἀκούσηται· Θεὸς γὰρ ὁ λαλῶν.
ἀκούσατε οἱ ποιμένες τὰς φωνὰς τοῦ ἀρχιποιμένος· ἀκούσατε πῶς ἀποκαλύπτει
καὶ θριαμβεύει τοὺς κρυφίους λύκους· ἀκούσατε, καὶ προσέχετε καὶ ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ·
βλέπετε τοὺς κλέπτας. Ὁ γὰρ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν
Ιωαν. ι α. προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης καὶ λῃστής. καὶ πάλιν περὶ αὐτῶν λέγει·
Ματθ. ιβ λ. Ὁ μὴ ὢν μετ᾽ ἐμοῦ, κατ᾽ ἐμοῦ ἐστι. καὶ πάλιν πρὸς αὐτοὺς ἔλεγεν· Ὑμεῖς ἐκ τοῦ
Ιωαν. η μδ. πατρὸς ὑμῶν τοῦ διαβόλου ἐστέ. Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν
Ματθ. κγ ιδ. τῶν ἀνθρώπων. αὐτοὶ γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.
Ιωαν. ι κς. καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν· Ὑμεῖς οὐκ ἐστὲ ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν. ὁρᾷς πῶς πανταχοῦ
ὁ δεσπότης στηλιτεύει καὶ θριαμβεύει τοὺς ἀσεβεῖς, ὅπως ἡμεῖς μὴ πλανηθῶμεν; ὢ τῆς ἀφάτου
φιλανθρωπίας, ὢ τῆς ἀφράστου συγκαταβάσεως, ὢ τῆς ἀνεικάστου ἀγαθότητος. τί
ἀνταποδώσομεν τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων τούτων; τί ἀπολογησόμεθα τῷ ἀρχιποιμένι; ὦ ποιμένες
καὶ συμποιμένες (ἰδοὺ γὰρ ὀλίγα ἐκ τῶν πολλῶν) πῶς πανταχοῦ ἀσφαλιζόμενος ὁ δεσπότης
διὰ τῶν ἀχράντων εὐαγγελίων βοᾷ, βλέπετε, γρηγορεῖτε, προσέχετε, σπουδάσατε,
ἀγωνίσασθε; καὶ οὐ μόνον διὰ τῶν εὐαγγελίων βοᾷ, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν θεοφόρων προφητῶν,
καὶ τῶν θεολόγων μαθητῶν τὰ ὅμοια φθέγγεται. ἐν πᾶσι γὰρ λαλεῖ ὡς βούλεται, καὶ
β. Κορ. ιγ. γ. μαρτυρεῖ μοι Παῦλος λέγων· Τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ. δεῦρο τοίνυν, παραγάγωμεν
εἰς μέσον τοὺς θεολόγους, καὶ ἀκούσωμεν ἐξ αὐτῶν τί περὶ τῶν ἀθέων αἱρετικῶν ἀπαγγέλλουσιν
ἡμῖν. Εἰπέ, μακάριε Πέτρε, ὃν ἐμακάρισεν ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· εἰπὲ
καὶ ἡμῖν περὶ τῶν πλανώντων καὶ μελλόντων ἀπατᾷν τὴν τοῦ Χριστοῦ ποίμνην, ἣν σοι παρέδωκε
καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἀρχιποίμην καὶ ἐπίσκοπος τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Εἰπὲ ὅσα σοι τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον ἐχορήγησεν, καὶ στήριξόν σου τὴν ποίμνην. δεῖξον ἡμῖν τοὺς κρυφίους λύκους, καθὼς καὶ ὁ
β. Πετρ. γ. γ. καθηγητής σου Χριστὸς ὁ Κύριος. Πέτρος εἶπε, Τοῦτο πρῶτον γινώσκετε, ὅτι ἐλεύσονται
ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐν ἐμπαιγμῷ οἱ ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπιθυμίας
β. Πετρ. β. α. ιδ. πορευόμενοι. καὶ πάλιν λέγει· Καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις
ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι· καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν
αὐτῶν

αὐτῶν ταῖς ἀσελγείαις, οἷς τὸ κρῖμα οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει· καταρᾶς τέκνα, καταλιπόντες τὴν εὐθεῖαν ὁδόν. Ταῦτα Πέτρος ἐφθέγξατο, Πέτρος ὁ μακάριος ἀληθῶς, Πέτρος τῆς πίστεως ἡ πέτρα, ἐφ' ἣν ᾠκοδόμησεν ὁ Χριστὸς τὴν ἐκκλησίαν· Πέτρος ὁ τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν κατέχων, Πέτρος ὁ κατὰ κυμάτων πεζεύσας, ὁ θερμὸς ἐραστὴς τοῦ δεσπότου Χριστοῦ· ὁ τὸν Σίμωνα τὸν μάγον ἐν τῇ Ῥώμῃ ῥίψας, ὡς κορυφαῖος καὶ προστάτης τῶν προβάτων λῃστὴν καὶ κλέπτην, καὶ μαθητὴν τοῦ διαβόλου ἐν ταῖς αἱρέσεσιν. Ἰωάννης εἶπε, Φανερά ἐστι τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου. ὁρᾷς πῶς ἐν πᾶσιν αὐτοῖς ὁ Χριστὸς λαλεῖ. καὶ γὰρ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις τὰ ὅμοια εἶπε πρὸς αὐτούς, ὅτι Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ διαβόλου ἐστέ. οἶδα πολλοὺς λέγοντας, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔπλασε· χωρὶς γὰρ Θεοῦ, λέγοντες, ἐγένετο οὐδὲν· μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι, μηδὲ περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. ὅτι μὲν ἔκτισεν ὁ Θεός, σύμφημι κἀγώ· ἀλλ' ἔκτισεν ἐπ' ἔργοις ἀγαθοῖς, ἵνα ἐν αὐτοῖς ἐξακολουθήσωμεν, καὶ γενώμεθα τέκνα Θεοῦ διὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως. ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. Ἰωάννης εἶπε, Καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασι· καὶ πάλιν, Βλέπετε ἑαυτούς, ἵνα μὴ ἀπολέσητε ἃ εἰργάσασθε· ὅτι πολλοὶ πλάνοι εἰς τὸν κόσμον ἐξῆλθον. Ἀγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα εἰ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐστιν· ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται εἰς τὸν κόσμον εἰσεληλύθασι. καὶ πάλιν λέγει· Εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς, καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει μεθ' ἑαυτοῦ, μὴ παραλαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν, καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε. ὁ γὰρ λέγων αὐτῷ χαίρειν, κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς. καὶ πάλιν· Πᾶς ὁ παραβαίνων, καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ, Θεὸν οὐκ ἔχει. Ταῦτα ἡμῖν Ἰωάννης παραινεῖ, Ἰωάννης ὁ υἱὸς τῆς βροντῆς, ὁ παρὰ πάντας ἁγίους ἠγαπημένος, ὁ στηρίξας τὴν ἀπὸ περάτων τῆς οἰκουμένης ἐκκλησίαν, καὶ ἐμφράξας τὰ τῶν αἱρετικῶν στόματα. Ἰάκωβος εἶπεν· Ὃς ἐὰν δοκῇ φίλος αὐτῶν εἶναι, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται. ἀκούσατε πάντες οἱ τοῖς αἱρετικοῖς συνεσθίοντες, ὀδυνηρὰν ἀπόφασιν· ὅτι τοῦ Χριστοῦ ἐχθροί ἐστε. οὐδεὶς γὰρ ὁ τοῖς ἐχθροῖς τοῦ βασιλέως συμφιλιάζων, δύναται τοῦ βασιλέως φίλος εἶναι· ἀλλ' οὐδὲ ζωῆς ἀξιοῦται, ἀλλὰ σὺν τοῖς ἐχθροῖς ἀπόλλυται, ἢ καὶ τὰ χείρονα ὑπομένει. Ἰούδας Ἰακώβου εἶπε, Παρεισέδυσάν τινες ἄνθρωποι οἱ ἔκπαλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρῖμα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν, καὶ τὸν μόνον δεσπότην καὶ Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀρνούμενοι. καὶ πάλιν λέγει· Ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ἔσονται ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν. οὗτοί εἰσιν οἱ ἀφόβως ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες· νεφέλαι ἄνυδροι, παντὶ ἀνέμῳ περιφερόμεναι· ἀστέρες πλανῆται, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς τὸν αἰῶνα τετήρηται. Ταῦτα καὶ πλείονα τούτων παραινεῖ Ἰούδας ὁ ἀκλινῶς· εὕρω λοιπὸν Παῦλον τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς. Εἰπὲ ἡμῖν κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν σοι παρὰ Θεοῦ, εἰπὲ ἡμῖν περὶ τοῦ ἐνεστῶτος πονηροῦ αἰῶνος· φανέρωσον τοὺς κρυφίους λύκους, θριάμβευσον καὶ στηλίτευσον τοὺς κλέπτας καὶ λῃστὰς τῆς ἁγίας ποίμνης τοῦ Θεοῦ. Παῦλος εἶπεν· Ἐγὼ οἶδα ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου τοῦ Χριστοῦ. ὁρᾷς ἀποστόλων ἅμα καὶ προφητῶν φωνάς· ὁρᾷς πανταχοῦ τοὺς θεολόγους συμφωνοῦντας τῷ διδασκάλῳ περὶ τῶν ἀθέων αἱρετικῶν, κύνας αὐτοὺς καὶ λύκους προσαγορεύοντας, καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ φησιν ὁ Παῦλος· Βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας· Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης· Βλέπετε ἀκριβῶς πῶς περιπατῆτε, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι. τίς ἔχει ἀπολογίαν ἀμελήσας, ἀκούων ταύτας καὶ τὰς τοσαύτας παραγγελίας; καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν· Μὴ παραδέχεσθε αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν. καὶ πάλιν λέγει, Πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. καὶ ἀλλαχοῦ· Τοῖς δὲ μεμιασμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν. ἀκούσατε πάλιν

οἱ

α. Ιωαν. γ. ι.
Ιωαν. η μδ.
α. Ιωαν. β. ιη.
β. Ιωαν. η. ζ.
α. Ιωαν. δ. α.
β. Ιωαν. ι.
β. Ιωαν. θ.
Ιακ. δ. δ.
Ιυδ. δ.
Ιυδ. ιη.
Ιυδ. ιε ιγ.
Πραξ. κ. κθ.
Φιλιπ. γ. β.
Κολ. β η.
Εφ. ε ιε ιϛ.
Τιτ. γ. ι.
β. Τιμ. γ. ιγ.
Τιτ. α. ιε.

τοῦ ὁ

λῶς ἀ-
ς Ιακώ-
πληθεὶς
ἄλλον
ρυλοι-
Παῦλον

οἱ τοῦτον ἀγάπας τῆς ὀργῆς τοῖς ἐπηρεαζομένοις ἐπ' αὐτούς. πῶς οἱ τούτοις συμμιαινόμενοι ἐν βρώσει, ἢ ἐν πόσει, τολμᾶτε προσελθεῖν τοῖς θείοις μυστηρίοις; ἢ οὐκ ἀκούετε τοῦ μακαρίου Παύλου βοῶντος, α. Κορ. ι. κα. Ὅτι οὐ δύνασθε πίνειν ποτήριον Χριστοῦ, καὶ τραπέζης Κυρίου μετέχειν, οἱ ποιοῦντες τοῖς δαιμονίοις τραπέζας; βλέπετε, ἀδελφοί μου, βλέπετε· καὶ πάλιν βλέπετε, καὶ ἀφορίσθητε, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε. ἆρα δυσωπήσομεν ὑμᾶς ἐν τούτοις; ἆρα πείσομεν ὑμᾶς, ἢ εἰς κενὸν κοπιῶμεν, καὶ εἰς ἀέρα λαλοῦμεν; πλὴν διὰ τοὺς θέλοντας ἀκούειν τὸν λόγον καὶ ποιεῖν, οὐκ ἀποκακήσω, οὐκ ἀποστήσομαι τῶν ῥημάτων Παύλου, ἀλλὰ πάλιν τὰ αὐτοῦ ἐρῶ· ἀκούσατε. β. Κορ. ς. ιδ. Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις. τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; ποῦ εἰσι νῦν οἱ θρασύστομοι καὶ κενοὶ θεολόγοι, οἱ λέγοντες μὴ εἰρῆσθαι ταῦτα ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς· ὧν ὁ Θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες; ταῦτα ὁ Παῦλος παρακαλεῖ, καὶ διδάσκει, καὶ παραινεῖ, Παῦλος τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, τὸ ἑρκίον τῆς ἐκκλησίας, ὁ πολύαθλος καὶ γενναῖος Παῦλος, ἡ θεόφθογγος λύρα, ὁ χριστοκήρυξ, ὁ συγγραφεὺς τῶν δογμάτων, ἡ σάλπιγξ τοῦ λόγου, ὁ ῥήτωρ τῆς εὐσεβείας, ἡ τῶν ἐθνῶν σαγήνη. καὶ οἱ μὲν μακάριοι θεολόγοι ταῦτα καὶ πλείονα τούτων περὶ τῶν ἀθέων ἀπίστων ἐφθέγξαντο· οἱ δὲ προφῆται προηγούμενοι ἔκπαλαι τὰ ὅμοια ἐφθέγξαντο. ἀναγκαῖον γὰρ καὶ τούτους εἰς μέσον παραγαγεῖν. Ψαλ. ε. ι. Εἶπε γὰρ ὁ προφήτης Δαβίδ· Οὐκ ἔστιν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἀλήθεια. Ψαλ. ρλη. κα. καὶ πάλιν λέγει· Κύριε, τοὺς μισοῦντάς σε ἐμίσησα, καὶ ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου ἐξετηκόμην· τέλειον μῖσος ἐμίσουν αὐτούς, εἰς ἐχθροὺς ἐγένοντό μοι. Παροιμ. α. ι. ιε. καὶ ὁ σοφὸς Σολομὼν εἶπεν ὅτι δυσσεβοῦντες ὑποκρίνονται εὐσέβειαν. καὶ πάλιν λέγει· Υἱέ, μή σε πλανήσωσιν ἄνδρες ἀσεβεῖς, μηδὲ πορευθῇς ἐν ὁδῷ μετ' αὐτῶν. Εἶπεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης, μᾶλλον δὲ Ησ. α. β. ὁ Κύριος διὰ τοῦ προφήτου· Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν. πάλιν Ἡσαΐας Ησ. μη. κβ. λέγει· Οὐκ ἔστι χαίρειν, οὐκ ἔστι χαίρειν τοῖς ἀσεβέσι, λέγει Κύριος. ἆρα ἀρκεῖ ταῦτα, ἢ παράγω εἰς μέσον καὶ πάντας τοὺς προφήτας ὅμοια λέγοντας; ἀλλὰ ἀρκεῖ ταῦτα πρὸς τοὺς ἀκούειν θέλοντας. ὁ γὰρ τοῖς εἰρημένοις μὴ προσέχων, οὐδὲ τοῖς πλείοσι πεισθήσεται. ἀλλ' ἐπὶ μικρὸν ἐνδιατρίψωμεν τοῖς τοῦ προφήτου Δαβὶδ ῥήμασι, καὶ ἴδωμεν πῶς στηλιτεύει καὶ θριαμβεύει Ψαλ. ε. ι. τὸν κεκρυμμένον αὐτοῖς δόλον, καὶ λέγει· Οὐκ ἔστιν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἀλήθεια, ἡ καρδία αὐτῶν ματαία· καὶ τὰ ἑξῆς. ὅρα δὲ τὴν τοῦ προφήτου σύνεσιν, πῶς δημοσιεύει καὶ τὰ ἑξῆς, καὶ ἀποκαλύπτει καὶ θριαμβεύει τοὺς κακοδόξους, ἵνα μὴ ἡμεῖς πλανηθῶμεν. ἀκούσατε οἱ ὀρθόδοξοι, καὶ τοῖς αἱρετικοῖς μὴ συγκαταβαίνετε. ἀκούσατε ποιμένες, καὶ φρίξατε, καὶ μὴ σιγήσατε, ἀλλὰ κηρύξατε τὸν λόγον· μὴ δότε θήραν τοῖς λύκοις· μιμήσασθε τὸν μακάριον ἀπόστολον. πῶς ἐν τῇ Ῥώμῃ, τοῦ τρισκαταράτου Σίμωνος βλασφημοῦντος, καὶ λέγοντος ἑαυτὸν εἶναι τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, οὔτε κἂν πρὸς ὥραν ἐσιώπησεν, ἢ ἀνεβάλετο, ἀλλ' ἐλέγξας, καὶ ψεύστην αὐτὸν ἀποδείξας καὶ λῃστὴν καὶ ἀντίθεον, ῥίψας αὐτὸν τῇ ἀπωλείᾳ παρέδωκεν; ὁμοίως δὲ καὶ τὸν τούτου υἱόν, μᾶλλον δὲ καὶ τοῦ διαβόλου, Μοντανὸν τὸν μιαρὸν καὶ ἀκάθαρτον καὶ ἄθεον, μετὰ τῶν δύο μοιχαλίδων, σπουδῇ πολλῇ ὁ ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος ἐλέγξας, καὶ ἄθεον ἀποδείξας, καὶ ψευδόχριστον καὶ ψευδοπροφήτην, ἐφίμωσε καὶ ἐνέφραξε τὸ μιαρὸν αὐτοῦ στόμα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὴ μακροθυμήσας, μηδὲ ἀναβαλλόμενος ἐπὶ τούτου βλασφημίᾳ. οὕτως οὖν ποιεῖτε καὶ ὑμεῖς ποιμένες, καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε, ὥσπερ οἱ ἀπόστολοι καὶ ὁ θεοπάτωρ Δαβὶδ περὶ αὐτῶν πολλοὺς μόχθους κατεβάλλετο, καὶ πολλοὺς ἀγῶνας, ἐλέγχων καὶ ἐπιτιμῶν, καὶ στηλιτεύων αὐτούς, καὶ τῷ Θεῷ ἐντυγχάνων, κατὰ τὸν λέγοντα, Ψαλ. ϟγ. γ. Ἕως πότε ἁμαρτωλοί, Κύριε, ἕως πότε ἁμαρτωλοὶ καυχήσονται; Ψαλ. νη. ιβ. Διασκορπίσεις αὐτοὺς ἐν τῇ δυνάμει σου· Ψαλ. κζ. δ. Δὸς αὐτοῖς, Κύριε, κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. Ψαλ. οβ. κ. Κύριε, ἐν τῇ πόλει σου τὴν εἰκόνα αὐτῶν ἐξουδενώσεις· Ψαλ. ι. γ. ὅτι ἃ σὺ κατηρτίσω, αὐτοὶ καθεῖλον. καὶ πάλιν παρακαλῶν ὁ Δαβίδ, καὶ δεήσεις προσάγων τῷ δι-

αὐτῷ

[illegible], ὅπως αὐτὸς δι᾽ αὐτοῦ κατελθὼν ποιήσῃ τὸ αἴτημα αὐτοῦ, ἐβόα λέγων· Κύριε, κλῖνον οὐρανούς, καὶ κατάβηθι, καὶ μὴ χρονίσῃς· Ταχὺ προκαταλαβέτωσαν ἡμᾶς οἱ οἰκτιρμοί σου, Κύριε. καὶ ὁ φιλάνθρωπος Θεός, ὁ πάντας ἀνθρώπους θέλων σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, ὁ ἐγγὺς πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ, οὐ παρήκουσεν, οὐδὲ ὑπερεῖδε τὴν δέησιν τῶν ἁγίων, ἀλλ᾽ ἔκλινεν οὐρανοὺς καὶ κατέβη, καὶ πάντα ᾠκονόμησε πρὸς σωτηρίαν τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ πάντα ὑπέδειξε ποιῶν καὶ διδάσκων. εἶτα θέλων δεῖξαι ἵνα θέλων οἱ μέλλοντες προΐστασθαι τῶν ἐκκλησιῶν, οὕτως ἐκδιώκωσι τοὺς αἱρετικούς, ἐποίησε φραγέλλιον ἐκ σχοινίων, καὶ εἰσελθὼν πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἀπώσατο, καὶ ἐξεδίωξε λέγων· Ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς ἐστιν· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν ποιεῖτε. ἀκούσατε οἱ πατέρες οἱ προϊστάμενοι τῶν ἐκκλησιῶν. ὑμῖν γὰρ ὑπέδειξε τὸ καλόν, ἵνα ἐξακολουθήσωμεν τοῖς ἔργοις αὐτῶν προσέχοντες ἀκριβῶς πανταχόθεν, καὶ τοὺς λύκους ἐκδιώκοντες, καὶ τὴν ποίμνην φυλάττοντες. εἶτα ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, δῆλον ὅτι τοὺς τὰ ἐναντία φρονοῦσι λέγων· ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. ὁρᾷς πῶς οἱ λόγοι ἔργον ἐγένοντο. οἱ γὰρ ἐχθροὶ καὶ ἐπίβουλοι τῆς ἐκκλησίας, ἤγουν οἱ αἱρετικοί, καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν τῇ ἀπωλείᾳ παραδίδονται, κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον, ὃν εἴρηκεν, ὅτι πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου, ἐκριζωθήσεται. καὶ γέγονεν. αὐτὸς γὰρ τοῦτο πρῶτον ἐποίησε καὶ ὑπέδειξε· μετὰ δὲ τὴν αὐτοῦ εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν, οἱ μακάριοι ἀπόστολοι παρετάξαντο κατ᾽ αὐτῶν, μετὰ δὲ τούτους τὰ θεῖα τούτων διδάγματα, καὶ οἱ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι, καὶ αἱ κατὰ καιρὸν γενόμεναι ἅγιαι σύνοδοι τούτους ἀμετανοήτως ἔχοντας ἐκριζώσαντες, τῇ ἀπωλείᾳ παραδεδώκασι, κατὰ τὸ γεγραμμένον, Ὅτι ἀπολεῖς πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος. οὐχὶ πάντες ἐξέλιπον καὶ ἀπώλοντο διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν; ποῦ γάρ εἰσιν οἱ ποτὲ τὴν ἐκκλησίαν πολεμήσαντες βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες, ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς, σοφοὶ καὶ δυνάσται; οὐχὶ διεσκορπίσθησαν, καὶ διελύθησαν, καὶ ἀπώλοντο, καὶ εἰς οὐδὲν ἐγένοντο; ποῦ δὲ τὸ γαυρίαμα καὶ ἡ θρασύτης τῶν Ἰουδαίων; ποῦ Σίμων ὁ μάγος, καὶ πρῶτος ἐν αἱρέσει, ὁ μαθητὴς τοῦ διαβόλου, καὶ πρόδρομος τοῦ ἀντιχρίστου· καὶ τὸ κακὸν τοῦτο γέννημα, καὶ τῆς τούτου μανίας καὶ ἀσελγείας διάδοχος Μοντανός, ὁ τῶν κακῶν ἔξαρχος, μετὰ τῶν δύο μοιχαλίδων, καὶ τὰ τούτων λεγόμενα μυσαρὰ μυστήρια, τὰ βαθείας σιωπῆς ἄξια, τὰ βδελυκτὰ καὶ ἀκάθαρτα, περὶ ὧν καὶ ὁ ἀπόστολος ἔλεγε, Τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ᾽ αὐτῶν, αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν; ποῦ Μαρκίων; ποῦ Οὐάλης; ποῦ Μετώνης; ποῦ Βασιλείδης; ποῦ Νέρων; ποῦ Ἰουλιανός; ποῦ Ἄρειος; ποῦ Εὐνόμιος; ποῦ Νεστόριος; ποῦ ἅπαντες οἱ ἀντιπαρατασσόμενοι τῇ ἐκκλησίᾳ, περὶ ὧν ἐβόα ἡ ἐκκλησία, καὶ ἔλεγεν, Ὅτι ἐκύκλωσάν με κύνες πολλοί, συναγωγὴ πονηρευομένων περιέσχον με; οὐχὶ πάντες ἐξέλιπον διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν, διεσκορπίσθησαν διὰ τὴν βλασφημίαν αὐτῶν, καὶ ἐξεδιώχθησαν ὥσπερ λύκοι; εὗρον γὰρ τοὺς ἀνταγωνιστὰς, καὶ γενναίους πολεμιστὰς καὶ ὄντως ποιμένας, τοὺς προϊσταμένους τότε τῶν ἐκκλησιῶν, τοὺς μακαρίους ἄνδρας. ἀλλὰ πολὺ τὸ διάστημα καὶ διαφορὰ ὁρῶ τῶν τότε ποιμένων πρὸς τοὺς νῦν. ἐκεῖνοι πολεμισταὶ, οὗτοι φυγάδες· ἐκεῖνοι ἀγωνισταὶ, οὗτοι σπαταλισταί· ἐκεῖνοι βιβλίων καλλωπισταὶ καὶ δογμάτων, οὗτοι ἱματίων καὶ γελγῶν· οὗτοι ὡς μισθωτοὶ ἀφιᾶσι τὰ πρόβατα, καὶ φεύγουσιν, ἐκεῖνοι τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἔθηκαν ὑπὲρ τῶν προβάτων, μιμησάμενοι τὸν ποιμένα τὸν καλόν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. ὢ τῶν μακαρίων ἐκείνων ἀνδρῶν, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς· οὓς ἔφριξαν δαίμονες, καὶ ἐτρόμαξαν αἱρετικοί. ἐφράγη στόμα λαλούντων ἄδικα. φθέγξομαι τοίνυν κἀγὼ παραπλήσιον τῷ Δαβίδ, ὃς ἀποδυρόμενος ἔλεγε· Ποῦ εἰσι τὰ ἐλέη σου τὰ ἀρχαῖα, Κύριε; εἴπω δὲ κἀγὼ ἐν δάκρυσι· ποῦ ἐστιν ὁ μακάριος χορὸς ἐκεῖνος τῶν ἐπισκόπων καὶ διδασκάλων, οἵτινες ἔλαμψαν ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες; τί δὲ κωλύει καὶ εἰς μέσον τούτους ἀγαγεῖν, ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγους; καὶ γὰρ τὸ μνημονεῦσαι ἁγίους ἁγιασμός ἐστι

Ψαλ. ρμγ. ε.
Ψαλ. οη. η.
Ματθ. κα. ιβ.
Ματθ. κγ. λη.
Ματθ. ιε. ιγ.
Ψαλ. ε. ς.
Εφ. ε. ιβ.
Ψαλ. κα. ιζ.
Ψαλ. πη. μθ.

ψυχῆς. ποῦ Εὐόδιος ἡ εὐωδία τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων διάδοχος; ποῦ Ἰγνάτιος τὸ τοῦ Θεοῦ οἰκητήριον; ποῦ ὁ Διονύσιος τὸ πετεινὸν τοῦ οὐρανοῦ; ποῦ Ἱππόλυτος γλυκύτατος καὶ εὐνούστατος; ποῦ Βασίλειος ὁ μέγας, καὶ μικροῦ δεῖν τῶν ἀποστόλων ἰσόῤῥοπος; ποῦ ὁ Ἀθανάσιος ὁ ἅγιος, καὶ πλεονέκτης τῆς ἀρετῆς; ποῦ Γρηγόριος ὁ δεύτερος θεολόγος, καὶ ἀήττητος τοῦ Χριστοῦ στρατιώτης, καὶ ὁ τούτου συνώνυμος; ποῦ Ἐφραὶμ ὁ πολὺς, ἡ παραμυθία τῶν ἀθυμούντων, ἡ παιδαγωγία τῶν νέων, ἡ χειραγωγία τῶν μετανοούντων, ἡ κατὰ τῶν αἱρετικῶν ῥομφαία, τὸ δοχεῖον τοῦ πνεύματος, τὸ σκεῦος τῶν ἀρετῶν; ὁρᾷς πόσον τὸ μέσον, καὶ πόση διαφορὰ ἐκείνων τῶν μακαρίων καὶ ἁγίων ἀνδρῶν παρὰ τοὺς νῦν; ἔχω καὶ ἄλλους πολλοὺς διδασκάλους· ἀλλὰ ἀρκεῖ πρὸς τὸ παρὸν τέως. ἐκεῖνοι τὴν ψυχὴν ἔθηκαν ὑπὲρ τῶν προβάτων· αὐτοὶ δὲ ἀφέντες τὰ πρόβατα ἔφυγον. ἐκεῖνοι δυνατοὶ καὶ ἐν λόγῳ καὶ ἔργῳ· οὗτοι ἐν χρήμασι καὶ κτήμασι καὶ ἵππων, καὶ ἡμιόνων, καὶ ἀργυρῶν, καὶ ποιμνίων, καὶ μαγείρων, καὶ λαμπρᾶς τραπέζης. πολὺς ὁ λόγος περὶ αὐτῶν καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν καὶ νύκτα· περὶ δὲ τῆς λογικῆς ποίμνης λόγος οὐδεὶς, περὶ ἧς λόγον ἀπαιτηθήσονται ἐν τῇ μεγάλῃ ἡμέρᾳ κρίσεως. Εἶτα ἐάν τις ἐρωτήσῃ αὐτοὺς περὶ βιβλίων, ἀποκρίνονται λέγοντες, πτωχός εἰμι, καὶ οὐκ εὐπορῶ βιβλίον κτήσασθαι. Εἶτα προσέρχονται οὐχ ὡς πτωχοὶ, ἀλλὰ ἱμάτια φοροῦντες πολυτελῆ καὶ ἐκς λῆνας, καὶ ἐγχειρίδια ἕως τῶν δακτύλων· βαλάντια ἁδρὰ, καὶ τραχήλοις παρασίτων ταύρων· μαθητῶν πλῆθος ἐπισυρόμενοι, μᾶλλον δὲ καὶ μαγείρων· τὰ μὲν ἀγροῖ ἐστὶ καὶ λέγειν. ἐκ γὰρ τοῦ περιουσίου πλούτου συνεισάκτους ἐκτήσαντο προφάσει ἀνδραπόδων. ὢ τῆς βαθείας αἰσχύνης· ὢ τῆς κακῆς εὐπορίας· ὢ τῆς πικρᾶς φιλαργυρίας· ὢ τῆς ἀπληρώτου γαστρός. λοιπὸν ἐκεῖθεν σκάνδαλα, ψιθυρισμοὶ, ὀνειδισμοὶ, λοιδορίαι, θόρυβοι. Εἶτα ἐγκαλούμενοι ἀποκρίνονται, οὐκ ἀδικῶ τινα· ἐξουσίαν ἔχω τῶν ἐμῶν. εἶπε δή τις τῶν ἀθέων αἱρετικῶν παραφθαρμένῃ λογικῇ διεστραμμένα, ὅτι ὁ ἀπὸ πλέγων οὐδείς· πάντες πτωχοὶ, πάντες σιωπηροὶ, πάντες φυγάδες. ὢ τῆς ἀνοίας· ὢ τῆς κακῆς ῥίζης πάντων τῶν κακῶν τῆς φιλαργυρίας. οὐκ ἐκ τοῦ πλουτεῖν βούλεσθε σωθῆναι; ἀλλ᾽ Εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. τρυφῶντες καὶ μετεωριζόμενοι βούλεσθε νικᾶν τὰς αἱρέσεις; ἀλλ᾽ οὐαὶ ὑμῖν οἱ τρυφῶντες καὶ μετεωριζόμενοι. πῶς ἄλλοις ὑποδείξετε τὴν καλλίω πτωχείαν τοῦ Χριστοῦ τοῦ δι᾽ ἡμᾶς πτωχεύσαντος, τοῦ ἐντελλομένου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Μὴ ἔχειν χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας; οὕτως πλανᾶσθε, μὴ νοοῦντες τὰς γραφάς. οὐκ ἀκούετε τοῦ Κυρίου λέγοντος, Ὅτι μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι; καὶ πάλιν, Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις. καὶ πάλιν, Μὴ θησαυρίζετε θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς. ὁ πλοῦτος ὑμῶν ἐπληθύνθη, καὶ ὁ λόγος ὑμῶν ἐξέλιπε· τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονε, περὶ ὧν λόγον δώσετε τῷ ἀρχιποίμενι Χριστῷ. οὐ γὰρ ὅτι ἕκαστος ὑμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ Θεῷ· ὑμεῖς δὲ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ὑπὲρ τῶν προβάτων· ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς καὶ διάκονοι, ἕκαστος καθὼς ἐπιστεύθη. ἀλλ᾽ ὁρᾶτε μὴ πλανηθῆτε τῶν ταλάντων. προσέχετε ἀπὸ ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ λαῷ, τῷ ποιμνίῳ. βλέπετε μὴ ἀπολείψῃ πρόβατον ἐκ τῆς ποίμνης. τοῦτο γάρ ἐστε γινώσκοντες, ὅτι πρόβατον ἐὰν ἀπολείψῃ, γινόμενοι θηριάλωτον ἐξ ὑμετέρας ἀμελείας, πάντα τὸν βίον ὑμῶν κατέλυσε. τὸ γὰρ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς ὑμετέρας καρδίας ἀπαιτήσει ὁ Θεός. ἀνανήψατε λοιπὸν, κηρύξατε τὸν λόγον, ἀπορρίψατε πᾶσαν βιωτικὴν μέριμναν· βλέπετε ἀκριβῶς πῶς περιπατεῖτε· βλέπετε, λέγω, καὶ λέγων οὐ παύομαι πάλιν, τὸ, βλέπετε, καὶ βλέπετε, καὶ βλέπετε. βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς λύκους, βλέπετε τοὺς κλέπτας· βλέπετε ὅτι πολλοὶ πλάνοι ἐξῆλθον εἰς τὸν κόσμον. ἀγρυπνεῖτε καὶ νήφετε οἱ τὸ διακονικὸν χάρισμα καταπιστευθέντες, καὶ γρηγορεῖτε, καὶ τὴν ὥραν τὴν φοβερὰν τηρεῖτε, ὅταν ἔρχηται συναίρειν λόγον μεθ᾽ ὑμῶν, οἷς ἐπίστευσε τὰ τάλαντα. Ταῦτα τοίνυν κατὰ νοῦν ἔχετε, ἀγαπητοί· ποι-

Ματθ. ιθ. κδ.

Ματθ. ι. θ.

Ματθ. ε. γ.

Λυκ. ς. κδ.

Ματθ. ς. ιθ.

α Πετρ. ε. β.

μνάτε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ, ὡς λέγει ὁ ἀπόστολος, μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἑκουσίως· μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως· μηδὲ ὡς κατακυριεύοντες αὐτοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου. καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποιμένος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον. πάλιν οὖν τὰ ὅμοια λέγω· ἀκούσατε ἱερεῖς Κυρίου, βασιλεῖς τῆς γῆς, νεανίσκοι καὶ παρθένοι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων· ἀκούσατε πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην, οἱ μικροὶ καὶ μεγάλοι, εἴτε ἄρσεν, εἴτε θῆλυ, ἐπὶ τὸ αὐτὸ πλούσιος καὶ πένης· προσέχετε τοῖς λεγομένοις, παρακαλῶ. βούλομαι γὰρ ἀποδεῖξαι καὶ πληροφορῆσαι ὑμᾶς ἐκ τῶν θείων γραφῶν, ὅτι οὐ πάντες οἱ λεγόμενοι χριστιανοί, χριστιανοί εἰσιν· ἀλλὰ μᾶλλον τὸ ὄνομα καλούμενοι χριστιανοί, φρεναπατοῦντες ἐπιλήψει τῆς προσηγορίας. τῷ μὲν λόγῳ πολλοὶ χριστιανοί, τῷ δὲ ἔργῳ ὀλίγοι καὶ σπάνιοι· τῷ σχήματι ὡς χριστιανοί, καὶ ὡς Χριστοῦ μαθηταί, τῷ δὲ ἔργῳ προδόται· τῷ λόγῳ εὐσεβεῖς, τῷ δὲ ἔργῳ ἀσεβεῖς, τοῖς δὲ ἔργοις ἐθνικοί, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης Δαβίδ· Καὶ ἐμίγησαν ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἔμαθον τὰ ἔργα αὐτῶν· καὶ ἀληθῶς ἐπληρώθη ἡ προφητεία ἐν ἡμῖν.

Ψαλ. ρε. λδ.

ἴδοι ποταποὶ χριστιανοί, οἱ Ἰουδαϊκοῖς καὶ ἑλληνικοῖς προσέχοντες μύθοις, καὶ γενεαλογίαις, καὶ μαντείαις, καὶ ἀστρολογίαις, καὶ φαρμακείαις, καὶ φυλακτηρίοις, καὶ ὀρνέων φωναῖς, καὶ ἐν πηγαῖς λυχναπτοῦντες καὶ ἀπολυόμενοι, καὶ παρατηρήσεις ἡμερῶν καὶ ἐνιαυτῶν, καὶ κληδονισμούς, καὶ οἰωνίσματα, καὶ συναντήματα παρατηρούμενοι, καὶ εἰδωλόθυτον ἐσθίοντες, καὶ αἷμα πνικτῶν καὶ θηριαλώτων, καὶ ὀρνεοπάτακτα, καὶ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα; καὶ πῶς χριστιανοὶ εὑρεθήσονται οἱ τὰ τοιαῦτα πράττοντες; ποίᾳ δὲ παρρησίᾳ τολμῶσιν ἑαυτοὺς ὀνομάζειν χριστιανούς; καὶ πῶς τολμῶσιν εἰσελθεῖν τοῖς θείοις μυστηρίοις, οἱ χείρονες τῶν ἑλλήνων ὑπάρχοντες; πάλιν ἀκούσατε, ποταποὶ χριστιανοί, οἱ τὰ τῶν ἐθνῶν σχήματα ποιοῦντες, ἀφανισμοὺς προσώπων, ἢ ἐπιφωνήσεις, ἢ ὀρχήσεις, ἢ κρότους χειρῶν, ἢ στολισμὸν γυναικῶν ἐν ἀνδράσι; τοῖς ταῦτα πράττουσιν οὐδὲν ὄφελος τοῦ καλεῖσθαι αὐτοὺς χριστιανούς. ὥσπερ ἡ κόρη ἡ παρθένος, ἕως ὅτου φυλάττει τὴν παρθενίαν αὐτῆς, εὐλόγως καὶ ἀξίως παρθένος καλεῖται καὶ ἔστιν· ἐπὰν δὲ ἀπατηθῇ ὑπό τινος, καὶ φθαρῇ, καὶ τὴν παρθενίαν ἀπολέσῃ, οὐκ ἔτι ἔσται παρθένος· οὕτω καὶ ὁ καλούμενος χριστιανός, ἐὰν τὰς συνθήκας παραβῇ, καὶ τὰς ἐπαγγελίας καταπατήσῃ, καὶ τὸν λόγον τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἀθετήσῃ, καὶ τὰ τῶν ἐθνῶν πράττῃ, οὐδὲν ὄφελος τοιοῦτον καλεῖσθαι χριστιανόν, καθὼς προείρηται. Συνίετε πάντες, ἀγαπητοί, ὅτι δι' ὀλίγων ῥημάτων ἀπάντων ἐκείνων ἀπεταξάμεθα λέγοντες, ἀποτασσόμεθά σοι Σατανᾶ, καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. εἶπες, πᾶσιν. ἐννόησον τί εἶπες· βλέπε τί συνέθου, οὐκ ἀγγέλῳ, οὐ βασιλεῖ ἐπιγείῳ, οὐκ ἄρχοντι αἰῶνος τούτου, ἀλλὰ τῷ βασιλεῖ τῶν βασιλευόντων, καὶ ἄρχοντι τῶν ἀρχόντων· αὐτῷ συνέθου καὶ ὡμολόγησας καὶ συνετάξω ἐπὶ πολλῶν μαρτύρων. λοιπὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ σὺ καὶ οἱ λόγοι σου· λοιπὸν προσδέχου αὐτὸν ἐρχόμενον ἐκ τῶν οὐρανῶν. ὅρα οὖν, ἀδελφέ, καὶ φύλαξον τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν πραγμάτων. ἀκούσατε τοῦ ἀποστόλου λέγοντος, Τοῦτ' οὖν λέγω, καὶ μαρτύρομαι ἐν Κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν, ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ· ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν Χριστόν.

Εφ. δ. ιζ. κ.

προσέχετε τοῖς λεγομένοις, ἀγαπητοί, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε τοῖς τὰ τοιαῦτα πράττουσι. πολλοὶ γάρ εἰσι τῆς ἀπωλείας μαθηταί, καὶ ἔτι πληθυνθήσονται. βλέπετε ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι, καὶ ὁ καιρὸς τοῖς ἰδίοις ὑπηρέταις προχειρίζεται· καὶ μὴ θαυμάσῃς ἐὰν οἱ ποιμένες λύκοι γίνωνται. πρὸς γὰρ ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους διαλεγόμεθα, ὥσπερ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Εἰσὶν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα.

Πραξ. κ. λ.

ὥστε μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς, ἔχων ἔξωθεν ἀγγελικὸν σχῆμα, καὶ ἔσωθεν δὲ διαβολικόν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἔλεγε· Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες· κἀγὼ δὲ τὰ ὅμοια ἐρῶ· βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ, μήτε ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, μήτε ἀπὸ τῶν ἔσωθεν, μὴ ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτε-

Ματθ. κδ. δ.

ρος, ἢ διάκονος, ἢ ἀναγνώστης, ἢ ἄρχων, ἢ πλούσιος, ἢ πένης. Εἴ τις ἂν εἴη λαλῶν διεστραμμένα, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες· εἴ τινες ἔχουσι μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι, ὑμεῖς, ἀγαπητοί, μὴ πλανηθῆτε, ἀλλ' ὡς παρελάβετε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐνταῦθα ἀποδώσομεν λόγον, μικρὸν δὲ διαλεχθεὶς περὶ σημείου τῆς συντελείας. φρίκη μοι ἐπέρχεται, καὶ ἐξίσταμαι. πάντα μὲν τὰ τοῦ Θεοῦ, θαυμαστά, μεγάλα, καὶ φοβερὰ καὶ ἔνδοξα· τὸ δὲ τῆς συντελείας καὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας μυστήριον, ὑπὲρ νοῦν τε λόγον καὶ ἔννοιαν ὑπερβαίνει πᾶσαν διήγησιν, καὶ καταπλήττει πᾶσαν ἀκοήν. μέγας δὲ ἀγὼν καὶ πολὺς πόθος τῶν μαθητῶν, ἀκούειν παρὰ τοῦ διδασκάλου σημεῖα περὶ τῆς συντελείας. ὡς γὰρ πολλάκις ἠκούσατε τοῦ εὐαγγελίου λέγοντος, ὅτι καθημένου τοῦ υἱοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον

Ματθ. κδʹ γ.

αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες κατ' ἰδίαν· Εἰπὲ ἡμῖν τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας, καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ὁρᾷς τὸ συνετὸν καὶ σοφὸν τῶν ἁγίων μαθητῶν· ὅταν μέγα τι ἐβούλοντο ἐρωτῆσαι, πάντες ὁμοῦ προσήρχοντο, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν, καί φασιν, Εἰπὲ ἡμῖν, δέσποτα, ὦ Χριστέ, εἰπὲ ἡμῖν, καρδιογνῶστα, εἰπὲ ἡμῖν ὁ γινώσκων τὰ ἔσχατα καὶ τὰ ἀρχαῖα, εἰπὲ ἡμῖν ὁ εἰδὼς τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, ὁ ποιητὴς τῶν ἁπάντων, ὁ πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, εἰπὲ ἡμῖν, ὅταν μέλλῃς ἔρχεσθαι τοῦ κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς πάσης τῆς οἰκουμένης, ὅταν καταργήσῃς πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν, ὅταν κάμψῃ πᾶν γόνυ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων· εἰπὲ ἡμῖν τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας, ὅπως καὶ ἡμεῖς διδάξωμεν πάντα τὰ ἔθνη τὴν ἔνδοξόν σου παρουσίαν. ὁ δὲ Κύριος εἶπεν αὐτοῖς, Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός. βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ ὅτι ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστι, νῦν δὲ ἐνέστηκε, καὶ πάντες θεωροῦμεν. ὁρᾷς πόσην σπουδὴν τοῦ δεσπότου περὶ τῶν ψευδοπροφητῶν καὶ ψευδοδιδασκάλων, τοῦ ἀπογυμνῶσαι καὶ δεῖξαι πᾶσι τὸν κεκρυμμένον ἐν αὐτοῖς δόλον. διὸ καὶ πρῶτον σημεῖον ἐν τῇ ἐπερωτήσει τῶν μαθητῶν τούτους προήγαγεν, ὡς λύκους τῆς ποίμνης, καὶ τοῦ ἀντιχρίστου προδρόμους· εἶτα προεῖπε τὰ ἀκολουθοῦντα, πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλείαν ἐπὶ βασιλείαν, ἅπερ ὁρῶντες οὐ συνίεμεν, βλέποντες κατὰ τόπους πολέμους, καὶ φόβητρα, σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ τὰ λοιπὰ ἅπερ εἴρηκε. τότε, φησί, σκανδαλισθήσονται πολλοί, καὶ ἀλλήλους παραδώσουσι. καὶ πῶς νῦν οὐκ ἔστι προδοσία; πάντες σχεδὸν προδόται γεγόνασι, καὶ μισοῦσιν ἀλλήλους· καὶ τοῦτο πεπλήρωται καθὼς ὁρῶμεν. οὐχὶ πάντες κατ' ἀλλήλων γεγόνασιν; ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεῖς ἐπὶ βασιλεῖς, ἄρχοντες κατ' ἀρχόντων, ἐπίσκοποι κατ' ἐπισκόπων, πρεσβύτεροι κατὰ πρεσβυτέρων; διὰ γὰρ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται τῶν πολλῶν ἡ ἀγάπη;

Ιω. ε. λθ.
Ματθ. κδ. δ.

διὰ τοῦτο προεῖπεν ὁ δεσπότης· Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, καὶ οὐ μὴ πλανηθῆτε. ἕτερον δὲ σημεῖον προέθηκε λέγων· Καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος. καὶ βλέπετε πάντως ὅτι οὐκ ἔστι τόπος ὑπ' οὐρανόν, ἢ ἔθνος, ἔνθα οὐκ ἐκηρύχθη τὸ εὐαγγέλιον. λοιπὸν οὖν προσδέχου τὸ τέλος, προσδέχου ἰδεῖν τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸν υἱὸν τῆς ἀπωλείας. διὸ γενήσεται θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου. καὶ πάλιν λέγει· Ἐγερθήσονται ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ὁρᾷ πῶς ἄνω τε καὶ κάτω τοὺς ψευδοπροφήτας καὶ ψευδοδιδασκάλους καὶ ψευδαποστόλους τοῦ ἀντιχρίστου, υἱοῦ τῆς ἀπωλείας· οἵτινες διὰ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων προχειριζόμενοι, πρόδρομοι γίνονται τοῦ ἀντιχρίστου καὶ τοῦ ἀντικειμένου, καὶ διὰ τῶν ἰδίων δογμάτων ἀπατήσουσι λαὸν ἐπιτήδειον πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀπωλείας. διὰ τοῦτο ἡ θεία γραφὴ ἄνω καὶ κάτω κράζει, ὅτι πολλοὶ πλανοι ἐξῆλθον εἰς τὸν κόσμον. διὰ τοῦτο καὶ ὁ δεσπότης ἐπήγαγε δὲ, Ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν· ἐὰν πλανήσωσί τινα ἐξ ὑμῶν, ἀσύγγνωστός ἐστιν· ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν· βλέπετε μὴ πλανηθῆτε· μὴ ἄλλοι ψευδόχριστοι δέξασθε ἀντ' ἐμοῦ τοῦ ἀληθινοῦ. Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Χριστὸς, καὶ πολλοὺς πλανήσουσι. καὶ ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστι· μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. ὁρᾶτε πόσος ὁ λόγος ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς λέγων περὶ τῶν τοιούτων. διὰ τοῦτο πολλάκις ὑμᾶς ὑπέμνησα διὰ τῶν ἀθέων αἱρετικῶν, καὶ τανῦν παρακαλῶ δὲ μὴ συγκαταβαίνειν αὐτοῖς ἔν τινι πράγματι, μήτε ἐν βρώμασι, μήτε ἐν πράγμασιν, ἢ ἐν φιλίᾳ, ἢ ἐν χρήσει οἱᾳδήποτε, ἢ ἀγάπῃ, ἢ εἰρήνῃ. ὁ γὰρ ἐν τούτοις ἀπατώμενος καὶ συγκαταβαίνων αὐτοῖς, ἀλλότριον ἑαυτὸν καθίστησι τῆς ἁγίας καθολικῆς ἐκκλησίας. ὁ δὲ ἀληθινὸς καὶ ἄδολος μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, μετὰ παρρησίας κράζει· Εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω· καὶ τὰ τοῦ Δαβὶδ ψάλλει λέγων, Κύριε, τοὺς μισοῦντάς σε ἐμίσησα, καὶ ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου ἐξετηκόμην. φρίξατε καὶ στομάξατε τοὺς τὰς ἀγάπας μετ' αὐτῶν ποιοῦντες, καὶ διορθώσατε, ἵνα μὴ συναπόλησθε τῶν ἀσεβειῶν αὐτῶν. ἁρμόζει δὲ καὶ ἐνταῦθα δὲ, Ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν. ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν, τὸ περὶ τῆς συντελείας ἀναπληροῦντες. καὶ ἵνα συντόμως εἴπω, τὰ προειρημένα σημεῖα ἐπληρώθησαν· χρὴ ἑτοίμους εἶναι καὶ παρεσκευασμένους, καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν πλέον τῶν γεγραμμένων. πολλοὶ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι γεγόνασιν, τοὺς στρεβλοῦντες τὰς θείας γραφάς· ὅρα δὲ σὺ μὴ πεισθῇς αὐτοῖς· ἀλλ' ὥσπερ ἔλαβες τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, οὕτω κράτει. πολλὴ κακία, πολλοὶ χυδιώτης, πολλὴ πορνεία ἐκκέχυται ἐπὶ τῆς γῆς, πολλὰ σκάνδαλα· βλέπε δὲ σὺ μὴ ἀπατηθῇς. μὴ ἐκκλίνῃς εἰς τὰ δεξιὰ, μήτε εἰς τὰ ἀριστερὰ, ἀλλ' ὁδῷ βασιλικῇ βάδιζε. ἔχεις πολλοὺς πιστοὺς, ἀγαπητὲ, εἰ καὶ μὴ ἐπὶ γῆς, ἀλλ' ἐν οὐρανῷ, μεθ' ὧν πάντοτε συνεῖναι σπούδασον. ἔχεις ἐκεῖ πανηγύρεις ἀγγέλων, ἔχεις πατριάρχας, ἔχεις προφήτας, ἔχεις ἀποστόλους καὶ εὐαγγελιστὰς, καὶ τοὺς ἐν τῷ μοναδικῷ βίῳ διαπρέψαντας, πλῆθος πολὺ, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς. τούτους πόθησον, τούτους μίμησαι, τούτων μὴ χωρίζου, τούτων τὴν μνήμην ἔχε ἀεὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, νύκτα καὶ ἡμέραν, πάντοτε τὰς ἱερὰς βίβλους τούτων κατέχων, καὶ τοὺς βίους αὐτῶν ἀναγινώσκων, ὅπως εὕρῃς πολλὴν ὠφέλειαν. γίνου ἔμπειρος λόγου δικαιοσύνης, ἵνα δυνηθῇς τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν, καὶ τοὺς μυθολόγους ἐπιτιμᾶν, καὶ τοὺς αἱρετικοὺς ἐπιστομίζειν, καὶ τοὺς παραπίπτοντας νουθετεῖν καὶ ἐπιστρέφειν. ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς· ἵνα ἐὰν ἴδητε ἀκαταστασίας καὶ σύγχυσιν, μὴ καταπέσητε, ἀλλ' ἐπὶ τὴν θείαν γραφὴν καταφύγητε. ὁρᾶτε δὲ ὑμεῖς μὴ χαυνωθῆτε, μηδὲ σαλευθῆτε ἀπὸ τοῦ τύπου ἐν ᾧ ἑστήκατε· ὅταν ἴδητε πολλοὺς ἀσυνετοῦντας, μὴ ξενίζεσθε. δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι. ὅταν ἴδητε πολλοὺς ψευδοπροφήτας, ὑπομνήσθητε τοῦ δεσπότου λέγοντος, Ὅτι ἐγερθήσονται ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται. ὅταν ἴδητε πλαιολόγους, ὑπομνήσθητε τοῦ προφήτου λέγοντος, Οὐαὶ τοῖς γράφουσι τὴν πονηρίαν. ὅταν ἴδῃς τοὺς εὐλαβεῖς καὶ σοφοὺς ἐξουθενουμένους, τοὺς δὲ ἐναγεῖς καὶ ἀλαζόνας καὶ προδότας καὶ πόρνους προχειριζομένους, ὑπομνήσθητι τοῦ ἀποστόλου λέγοντος, Ὅτι πονηροὶ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. ὅταν ἴδῃς τὴν ἁγίαν γραφὴν βδελυχθεῖσαν ὑπὸ τῶν δοκούντων εἶναι χριστιανῶν, καὶ τοὺς λαλοῦντας λόγον τοῦ Θεοῦ μισηθέντας· ὑπομνήσθητι τοῦ Κυρίου εἰπόντος, Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν· εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν. ὅταν ἴδῃς ἄλλους ἐπισυντρέχοντας πρὸς τοὺς μυθολόγους καὶ φυλακτογράφους καὶ γενεαλογίας καὶ μαντείας καὶ διδασκαλίας δαιμόνων, καὶ ἐπερωτήσεις ἀνθρώπων ἀκαθάρτων· μὴ θορυβηθῇς, μηδὲ καταπέσῃς. καὶ ἐκ τῶν δοκούντων εἶναι ποιμένων ἴδῃς τοιαῦτα πράσσοντας, μὴ ἀπογνώσῃς, ἀλλὰ δακρύσας ὑπομνή-

Ματθ. κδ. κε.
Γαλ. α. θ.
Ψαλ. ρλη. κ.
Ματθ. κδ. κδ.
Ησ. ι. α.
β. Τιμ. γ. ιγ.
Ιωαν. ιε. ιη. κ.

ρος, ἢ διάκονος, ἢ ἀναγνώστης, ἢ ἄρχων, ἢ πλούσιος, ἢ πένης. εἴ τις δὲ εἴη λαλῶν διεστραμμένα, ἀνάθεμα ἔστω. εἴ τινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες· εἴ τινες ἔχουσι μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι· ὑμεῖς, ἀγαπητοί, μὴ πλανηθῆτε, ἀλλ' ὡς παρελάβετε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐνταῦθα ἀποδώσομεν λόγον, μικρὸν δὲ διαλεχθεὶς περὶ σημείου τῆς συντελείας. φρίκη μοι ἐπέρχεται, καὶ ἐξίσταμαι. πάντα μὲν τὰ τοῦ Θεοῦ, θαυμαστὰ, μεγάλα, καὶ φοβερὰ καὶ ἔνδοξα· τὸ δὲ τῆς συντελείας καὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας μυστήριον, ὑπὲρ νοῦν τε λόγον καὶ ἔννοιαν ὑπερβαίνει πᾶσαν διήγησιν, καὶ καταπλήττει πᾶσαν ἀκοήν. μέγας δὲ ἀγὼν καὶ πολὺς πόθος τῶν μαθητῶν, ἀκούειν παρὰ τοῦ διδασκάλου σημεῖα περὶ τῆς συντελείας. ὡς γὰρ πολλάκις ἠκούσατε τοῦ εὐαγγελίου λέγοντος, ὅτι καθημένου τοῦ υἱοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες κατ' ἰδίαν· Εἰπὲ ἡμῖν τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας, καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ὁρᾷς τὸ συνετὸν καὶ σοφὸν τῶν ἁγίων μαθητῶν· ὅταν μέγα τι ἐβούλοντο ἐρωτῆσαι, πάντες ὁμοῦ προσήρχοντο, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν, καί φασιν, Εἰπὲ ἡμῖν, δέσποτα, τὸν καιρόν, εἰπὲ ἡμῖν, καρδιογνῶστα, εἰπὲ ἡμῖν ὁ γινώσκων τὰ ἔσχατα καὶ τὰ ἀρχαῖα, εἰπὲ ἡμῖν ὁ εἰδὼς τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, ὁ ποιητὴς τῶν ἁπάντων, ὁ πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, εἰπὲ ἡμῖν, ὅταν μέλλῃς ἔρχεσθαι τοῦ κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς πάσης τῆς οἰκουμένης, ὅταν καταργήσῃς πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν, ὅταν κάμψῃ πᾶν γόνυ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων· Εἰπὲ ἡμῖν τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας, ὅπως καὶ ἡμεῖς διδαξώμεθα πάντα τὰ ἔθνη τὴν ἔνδοξόν σου παρουσίαν. ὁ δὲ Κύριος εἶπεν αὐτοῖς, Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός. βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ ὅτι ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστι, νῦν δὲ ἐνέστηκε, καὶ πάντες θεωροῦμεν. ὁρᾷς πόσην σπουδὴν ὁ δεσπότης περὶ τῶν ψευδοπροφητῶν καὶ ψευδοδιδασκάλων, τοῦ ἀπογυμνῶσαι καὶ δεῖξαι πᾶσι τὸν κεκρυμμένον ἐν αὐτοῖς δόλον. διὸ καὶ πρῶτον σημεῖον ἐν τῇ ἐπερωτήσει τῶν μαθητῶν τούτους προήγαγεν, ὡς λύκους τῆς ποίμνης, καὶ τοῦ ἀντιχρίστου προδρόμους· εἶτα προστίθησι τὰ ἀκολουθοῦντα, πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλείαν ἐπὶ βασιλείαν, ἅπερ ὁρῶντες οὐ συνίεμεν, βλέποντες κατὰ τόπους πολέμους, καὶ φόβητρα, σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ τὰ λοιπὰ ἅπερ εἴρηκε. τότε, φησὶ, σκανδαλισθήσονται πολλοὶ, καὶ ἀλλήλους παραδώσουσι. καὶ ποῦ νῦν οὐκ ἔστι προδοσία; πάντες σχεδὸν προδόται γεγόνασι, καὶ μισοῦσιν ἀλλήλους· καὶ τοῦτο πεπλήρωται καθὼς ὁρῶμεν. οὐχὶ πάντες κατ' ἀλλήλων γεγόνασιν; ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεῖς ἐπὶ βασιλεῖς, ἄρχοντες κατ' ἀρχόντων, ἐπίσκοποι κατ' ἐπισκόπων, πρεσβύτεροι κατὰ πρεσβυτέρων; διὰ γὰρ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται τῶν πολλῶν ἡ ἀγάπη; διὰ τοῦτο προσέταξεν ὁ δεσπότης· Ἐρευνᾶτε τὰς γραφὰς, καὶ οὐ μὴ πλανηθῆτε. ἕτερον δὲ σημεῖον προσέθηκε λέγων· Καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος. καὶ βλέπετε πάντως ὅτι οὐκ ἔστι τόπος ὑπ' οὐρανὸν, ἢ ἔθνος, ἔνθα οὐκ ἐκηρύχθη τὸ εὐαγγέλιον. λοιπὸν οὖν προσδέχου τὸ τέλος, προσδέχου ἰδεῖν τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸν υἱὸν τῆς ἀπωλείας. διὸ γενήσεται θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου. καὶ πάλιν λέγει· Ἐγερθήσονται ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ὅρα πῶς ἄνω τε καὶ κάτω τοὺς ψευδοπροφήτας καὶ ψευδοδιδασκάλους καὶ ψευδαποστόλους τοῦ ἀντιχρίστου, υἱοῦ τῆς ἀπωλείας· οἵτινες διὰ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων προχειριζόμενοι, πρόδρομοι γίνονται τοῦ ἀντιχρίστου καὶ τοῦ ἀντικειμένου, καὶ διὰ τῶν ἰδίων δογμάτων ἀπατήσουσι λαὸν ἐπιτήδειον πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀπωλείας. διὰ τοῦτο ἡ θεία γραφὴ ἄνω καὶ κάτω κράζει, ὅτι πολλοὶ πλά-

Ματθ. κδ' γ.

Ἰω. ε. λθ.

Ματθ. κδ' δ'.

νοι ἐξῆλθον εἰς τὸν κόσμον. διὰ τοῦτο καὶ ὁ δεσπότης ἐπήγαγε λέγων, Ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν· ἐὰν Ματθ. κδ. κε.
παραινῶσί τινα ἐξ ὑμῶν, ἀσύνετός ἐστιν· ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν· βλέπετε μὴ πλανηθῆτε·
μὴ ἄλλοι ψευδόχριστοι δέξασθε ἀντ' ἐμοῦ τοῦ ἀληθινοῦ. Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Χριστὸς, καὶ πολλοὺς πλανήσουσι. καὶ ὁ καιρὸς
ἐγγύς ἐστι· μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. ὁρᾶτε πόσος ὁ λόγος ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς λέγων
περὶ τῶν τοιούτων. διὰ τοῦτο πολλάκις ὑμᾶς ὑπέμνησα διὰ τῶν ἀθέων αἱρετικῶν,
καὶ τανῦν παρακαλῶ λέγων μὴ συγκαταβαίνειν αὐτοῖς ἔν τινι πράγματι, μήτε ἐν βρώμασι,
μήτε ἐν πράγμασιν, ἢ ἐν φιλίᾳ, ἢ ἐν σχέσει οἵᾳ δήποτε, ἢ ἀγάπῃ, ἢ εἰρήνῃ. ὁ γὰρ
ἐν τούτοις ἀπατώμενος καὶ συγκαταβαίνων αὐτοῖς, ἀλλότριον ἑαυτὸν καθίστησι τῆς ἁγίας καθολικῆς
ἐκκλησίας. ὁ δὲ ἀληθινὸς καὶ ἄδολος μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, μετὰ παρρησίας κράζει·
Εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω· καὶ τὰ τοῦ Δαβὶδ ψάλλει Γαλ. α. θ.
λέγων, Κύριε, τοὺς μισοῦντάς σε ἐμίσησα, καὶ ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου ἐξετηκόμην. φρίξατε καὶ Ψαλ. ρλη. κ.
ἐκμάξατε οἱ τὰς ἀγάπας μετ' αὐτῶν ποιοῦντες, καὶ διορθώσατε, ἵνα μὴ συναπόλησθε τῶν
ἀσεβειῶν αὐτῶν. ἁρμόζει δὲ καὶ ἐνταῦθα λέγειν, Ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν. ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον
ἐπανέλθωμεν, τὸ περὶ τῆς συντελείας διαπληροῦντες. καὶ ἵνα συντόμως εἴπω,
τὰ προειρημένα σημεῖα ἐπληρώθησαν· χρὴ ἕτοιμον εἶναι καὶ παρεσκευασμένον, καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν
πλέον τῶν γεγραμμένων. πολλοὶ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι γεγόνασιν, οἱ στρεβλοῦντες
τὰς θείας γραφάς· ὅρα δὲ σὺ μὴ πιστεύσῃς αὐτοῖς· ἀλλ' ὥσπερ ἔλαβες τὸν Κύριον
ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, οὕτω κράτει. πολλὴ κακία, πολλοὶ χυδιώτης, πολλὴ πορνεία ἐκκέχυται
ἐπὶ τῆς γῆς, πολλὰ σκάνδαλα· βλέπε δὲ σὺ μὴ ἀπατηθῇς. μὴ ἐκκλίνῃς εἰς τὰ
δεξιὰ, μήτε εἰς τὰ ἀριστερὰ, ἀλλ' ὁδῷ βασιλικῇ βάδιζε. ἔχεις πολλοὺς πιστοὺς, ἀγαπητὲ,
εἰ καὶ μὴ ἐπὶ γῆς, ἀλλ' ἐν οὐρανῷ, μεθ' ὧν πάντοτε συνευφρᾶναι σπούδασον. ἔχεις ἐκεῖ
πανηγύρεις ἀγγέλων, ἔχεις πατριάρχας, ἔχεις προφήτας, ἔχεις ἀποστόλους καὶ εὐαγγελιστὰς,
καὶ τοὺς ἐν τῷ μοναδικῷ βίῳ διαπρέψαντας, πλῆθος πολὺ, ὧν τὰ ὀνόματα
ἐν βίβλῳ ζωῆς. τούτους πόθησον, τούτους μίμησαι, τούτων μὴ χωρίζου, τούτων
τὴν μνήμην ἔχε ἀεὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, νύκτα καὶ ἡμέραν, πάντοτε τὰς ἱερὰς βίβλους
τούτων κατέχων, καὶ τοὺς βίους αὐτῶν ἀναγινώσκων, ὅπως εὕρῃς πολλὴν ὠφέλειαν. γίνου
ἔμπειρος λόγου δικαιοσύνης, ἵνα δυνηθῇς τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν, καὶ τοὺς μυθολόγους ἐπιτιμᾶν,
καὶ τοὺς αἱρετικοὺς ἐπιστομίζειν, καὶ τοὺς παραπίπτοντας νουθετεῖν καὶ ἐπιστρέφειν. ἐρευνᾶτε
τὰς γραφάς· ἵνα ἐὰν ἴδητε ἀκαταστασίας καὶ σύγχυσιν, μὴ καταπέσητε, ἀλλ' ἐπὶ
τὴν θείαν γραφὴν καταφύγητε. ὁρᾶτε δὲ ὑμεῖς μὴ χαυνωθῆτε, μηδὲ σαλευθῆτε ἀπὸ τοῦ
τύπου ἐν ᾧ ἑστήκατε· ὅταν ἴδητε πολλοὺς ἀσυνετοῦντας, μὴ ξενίζεσθε. δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι.
ὅταν ἴδητε πολλοὺς ψευδοπροφήτας, ὑπομνήσθητε τοῦ δεσπότου λέγοντος, Ὅτι Ματθ. κδ. κδ.
ἐγερθήσονται ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται. ὅταν ἴδητε ματαιολόγους, ὑπομνήσθητε τοῦ
προφήτου λέγοντος, Οὐαὶ τοῖς γράφουσι τὴν πονηρίαν. ὅταν ἴδῃς τοὺς εὐλαβεῖς καὶ σοφοὺς Ἡσ. ι. α.
ἐξουθενημένους, τοὺς δὲ ἐναγεῖς καὶ ἀλαζόνας καὶ προδότας καὶ πόρνους προχειριζομένους,
ὑπομνήσθητι τοῦ ἀποστόλου λέγοντος, Ὅτι πονηροὶ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ β. Τιμ. γ. ιγ.
χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. ὅταν ἴδῃς τὴν ἁγίαν γραφὴν βδελυχθεῖσαν ὑπὸ
τῶν δοκούντων εἶναι χριστιανῶν, καὶ τοὺς λαλοῦντας λόγον τοῦ Θεοῦ μισηθέντας· ὑπομνήσθητι
τοῦ Κυρίου εἰπόντος, Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν· Ἰωαν. ιε. ιη. κ.
Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν. ὅταν ἴδῃς ἄλλους ἐπισυντρέχοντας πρὸς τοὺς
μυθολόγους καὶ φυλακτογράφους καὶ γενεαλογίας καὶ μαντείας καὶ διδασκαλίας δαιμόνων, καὶ ἐπερωτήσεις
δι' ἀνθρώπων ἀκαθάρτων· μὴ θορυβηθῇς, μηδὲ καταπέσῃς. κἂν ἐκ τῶν δοκούντων
εἶναι ποιμένων ἴδῃς τοιαῦτα πράσσοντας, μὴ ἀπογνώσῃς, ἀλλὰ δακρύσας ὑπομνή-

α. Τιμ. δ. α. σθητι τοῦ ἀποστόλου λέγοντος, Ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις, καὶ διδασκαλίαις δαιμόνων ἀκαθάρτων. καὶ πάλιν λέγει, Ὅτι ἔσται
β. Τιμ. δ. γ. καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐπισωρεύσουσιν ἑαυτοῖς διδασκάλους, κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν· καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. ὅταν ἴδητε ἄριστα πολυτελῆ, καὶ δεῖπνα, καὶ τρυφὴν, καὶ ἀπάτην, καὶ θορύβους, καὶ ἀτάκτους φωνὰς, ὑπομνήσθητε τοῦ Κυρίου λέγοντος,
Λουκ. ϛ. κε. Οὐαὶ οἱ πεπλησμένοι, ὅτι πεινάσετε. ὅταν ἴδητε παίζοντας, ἢ χοραυλήτας, ἢ κιθαρίζοντας, καὶ τὰ ἄσματα τῶν δαιμόνων καταλέγοντας, στενάξατε καὶ κλαύσατε, καὶ δακρύσαντες ἴσ. χορευτάς, ἢ, χορ- λας,
Ψαλ. πα. ε. ὑπομνήσθητε τοῦ Δαβὶδ λέγοντος, Ὅτι οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ συνῆκαν, ἐν σκότει διαπορεύονται·
Ησ. ε. ια. καὶ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου εἰπόντος, Οὐαὶ οἱ ἐγειρόμενοι τὸ πρωῒ, καὶ τὸ σίκερα διώκοντες, οἱ μένοντες τὸ ὀψέ. μετὰ γὰρ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου τὸν οἶνον πίνουσι· τὰ δὲ ἔργα Κυρίου οὐ βλέπουσι, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ οὐ κατανοοῦσι. καὶ ἁπλῶς πάντων σκανδάλων
Ματθ. ιη. ζ. θεωροῦντες γινόμενοι, ὑπομνήσθητι τοῦ δεσπότου λέγοντος, Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν
Λουκ. ιζ. α. σκανδάλων. ἀνένδεκτον δέ ἐστι μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα· οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται. ἀλλὰ τί φασιν οἱ βαρυκάρδιοι, οἱ ζητοῦντες τὸ ψεῦδος; οὐκ ἔστι κακὸν τὸ μεταχειρίζεσθαι· καὶ λέγετε, τί γὰρ βλάπτει ἡ κιθάρα, ἢ τὰ λοιπὰ μουσικὰ ὄργανα; ὢ τῆς ἐσχάτης ἀνοίας· ὢ τῆς ἴσ. · ἀντὶ πονηρᾶς ἐπινοίας τοῦ διαβόλου. γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς, ταῦτα Κυρίῳ ἀνταποδίδοτε; ὁ ἄχραντος δεσπότης πανταχοῦ ἐνετείλατο μηδὲ ὅλως μεταχειρίζεσθαι χριστιανόν· καὶ σὺ λέγεις, τί βλάπτει ταῦτα; οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πικρὸν γλυκὺ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρόν· οὐαὶ οἱ τιθέντες τὸ σκότος φῶς. Εἰπάτωσαν δὲ ἡμῖν οἱ ἀπαίδευτοι, ἐκ ποίας γραφῆς παραστῆσαι δύνανται, ὅτι χρὴ τὸν χριστιανὸν ποιεῖν ταῦτα τὰ σχήματα. ἴσ. φῶς, ἢ φῶς αἴτη. εἰτ. ποία βίβλος τῶν ἁγίων, ποῖα εὐαγγέλια ἐδίδαξεν οὕτως ἀσχημονεῖν τοὺς χριστιανούς; ἰδοὺ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, ἀπὸ περάτων τῆς οἰκουμένης, κράζει καὶ διδάσκει καὶ παραινεῖ διὰ τοῦ νόμου, καὶ προφητῶν, καὶ ἀποστόλων, καὶ αὐτοῦ τοῦ δεσπότου· καὶ οὐδαμοῦ τι εὑρεῖ, ὅτι ἐπετράπη χριστιανὸν ποιεῖν ταῦτα τὰ σχήματα. πόσοι βασιλεῖς, καὶ δυνάσται, καὶ σοφοὶ, καὶ εὐγενεῖς, καὶ ἔνδοξοι, καὶ νομικοὶ, καὶ δοῦλοι, καὶ ἐλεύθεροι, καὶ πτωχοὶ, καὶ πλούσιοι, καὶ πρεσβύτεροι, καὶ νέοι; τίς ἐκ τούτων δύναται ἀποδεῖξαι, ἢ παραστῆσαι, ὅτι ἐπετράπη χριστιανοῖς κιθαρίζειν, ἢ ὀρχεῖσθαι, ἢ ἄλλο τι τοιούτων ποιεῖν, ὧν εἰρήκαμεν, ὅτι οὐδεὶς δύναται παραστῆσαι; μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. οὐκ ἔστι ταῦτα χριστιανῶν· ταῦτα ἀλλότριά ἐστι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ταῦτα πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ. μηδεὶς, ἀδελφοὶ, πλανάτω ὑμᾶς· ὅσοι ἐν τούτῳ ἐνάγεσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε· ἴσ. τύπῳ Χριστὸς οὐδὲν ὑμᾶς ὠφελήσει. ἐπιμελώμεθα δὲ πάλιν ἐπὶ τὴν πρώτην καὶ καλὴν ὁμολογίαν, εἰς ἣν ἐκλήθημεν, καὶ ὡμολογήσαμεν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων, ἐπὶ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων, καὶ τοῦ κτίστου τῶν ὅλων. αὐτὸς γὰρ καὶ τὸ γραμματεῖον τῆς ὁμολογίας ἡμῶν κατέχει ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ὃ καὶ ἐπιφέρων ἔρχεται ἀποδοῦναι ἑκάστῳ καθὼς ἔπραξε καὶ ἐφύλαξε τὴν ὁμολογίαν. ἑκάστου γὰρ ἡμῶν γεγραμμέναι εἰσὶ καὶ αἱ συνθῆκαι, καὶ ὁμολογίαι, καὶ ἡ τοῦ διαβόλου ἀποταγὴ, καὶ ἡ πρὸς τὸν Χριστὸν σύνταξις, καὶ τὰ ἔργα ἡμῶν, καὶ αἱ πράξεις, καὶ οἱ λόγοι, καὶ τὰ ἐνθυμήματα, καὶ οἱ μετεωρισμοὶ, καὶ τὰ γελοῖα· καὶ πάντα γεγραμμένα ἔχων ἔρχεται. τί βούλει λοιπόν; ψεύσασθαι αὐτόν; ἀλλ' οὐκ ἔστι δυνατὸν, ἐπειδὴ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ σὺ καὶ οἱ λόγοι σου. ἀλλὰ βούλει κρύπτεσθαι; οὐκ ἔστι δυνατὸν, ἐπειδὴ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ.
Εβρ. δ. ιγ. Πάντα γὰρ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. ποῦ λοιπὸν ἢ κρύπτεσθαι ἴσ. ... ραπτὴ ἢ ... ρεῖν ἀν- καὶ φυγεῖν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ; ἐὰν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβῇς, αὐτὸς ἐκεῖ ἐστιν· ἐὰν
Ψαλ. ρλδ. ϛ. καταβῇς εἰς τὴν ἄβυσσον, ἐκεῖ πάρεστι. γέγραπται γὰρ, Ὅτι πάντα, ὅσα ἠθέλησεν ὁ Κύριος, ἐποίησεν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ, ἐν ταῖς θαλάσσαις, καὶ ἐν πάσαις

ταῖς ἀβύσσοις. τί οὖν ποιήσωμεν, ἀδελφοί; στενὰ ἡμῖν πάντοθεν· λαθεῖν οὐκ ἔνι· αὐτὸς γὰρ γινώσκει τὰ κρύφια τῆς καρδίας ἡμῶν, ὃς ἐξετάζει καρδίας καὶ νεφρούς. φυγεῖν οὐκ ἔστιν. οὐ γάρ ἐστιν ὃς ἐξελεῖται ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ. κρυβῆναι ἀδύνατον. κατέχει γὰρ τὸν γῦρον τῆς γῆς, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ, ὡσεὶ ἀκρίδες. ἀντιστῆναι οὐκ ἔνι λοιπόν, καθὼς γέγραπται· Ὅτι σὺ φοβερὸς εἶ, καὶ τίς ἀντιστήσεταί σοι; αὐτὸς γὰρ δεσπόζει τῶν ἐπουρανίων καὶ τῶν ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, ὁ μέλλων καταργεῖν πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν. ἀπολογία οὐκ ἔνι, οὐδὲ ἀφορμή, οὔτε ἔννοια. διὰ τοῦτο ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης ἡ θεία γραφὴ βοᾷ καὶ παραινεῖ καὶ ἐλέγχει καὶ νουθετεῖ καὶ μαρτύρεται. διό φησιν ὁ δεσπότης ἡμῶν, ὁ δεσπότης Ἰησοῦς Χριστός· Ὁ ἀθετῶν ἐμέ, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· ὁ λόγος, ὃν ἐλάλησα, κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. καὶ πάλιν λέγει· Εἰ μὴ ἦλθον, καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. ἠκούσατε ὅτι οὐδεὶς ἔχει πρόφασιν. ὄντως, ἀδελφοί, στενὰ ἡμῖν πάντοθεν. ἀλλὰ πάντως ἀποκρίνεταί τις πρὸς αὐτὸν λέγων, ὅτι ἱκανῶς καθὼς διεγράψατο ἡμῖν διὰ τοῦ λόγου, καὶ τὰ σκυθρωπὰ ὑπέδειξας; καὶ τὰς κολάσεις ὑπεμνήσας, καὶ τὰς τιμωρίας διεγράψω· καὶ περισσῶς κατέπληξας, καὶ ἐφόβησας. καὶ οἶδα ἀληθῶς, ὅτι οὕτως ἐστὶν ἀληθῶς, ὡς εἴρηκας· καὶ οἶδα ὅτι ἕκαστος ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον δώσει τῷ Θεῷ, καὶ ἕκαστος θερίσει ὃ ἔσπειρε, καὶ ἕκαστος τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει. ἀλλ᾽ ὡς ταῦτα ἐπηγγείλω, καὶ εἰς μέσον ἤγαγες, καὶ κατέπληξας, καὶ ἐφόβησας, ὑπόδειξον ἡμῖν καὶ τῆς σωτηρίας τὸν τρόπον, δὸς καὶ τῆς πληγῆς τὴν ἴασιν· καὶ ὥσπερ εἶπας τὰ καταπληκτικὰ καὶ σκυθρωπὰ καὶ λυπηρά, εἰπὲ καὶ τὰ χρηστοποιά. ἰδοὺ σωθῆναι θέλω. τί ποιήσω; πῶς σωθῶ; ποίῳ τρόπῳ χρήσομαι; πρὸς τίνα καταφεύξομαι; πολλὰ γὰρ ἥμαρτον καὶ ἐν λόγοις, καὶ ἐν ἔργοις, κατὰ διάνοιαν, καὶ ἐν νυκτί, καὶ ἐν ἡμέρᾳ, καὶ κατὰ πᾶσαν ὥραν. τί οὖν ποιήσω; πῶς σωθῶ; ἐγώ σοι λέγω πρὸς τίνα καταφύγῃς. ὁ μακάριος Δαβὶδ ὑπέδειξε πρὸς ὃν δεῖ καταφεύγειν, εἰπών· Ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις. τοῦτον ὑπέδειξε καὶ Ἰωάννης ὁ μείζων πάντων τῶν προφητῶν, λέγων· Ἴδε, ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. τοῦτον ἀπήγγειλεν ὁ ἄγγελος, λέγων· Αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. καὶ πάλιν ὁ προφήτης Δαβίδ· Κύριε, πρὸς σὲ κατέφυγον. πρὸς τοῦτον κατάφυγε καὶ σύ, ἀγαπητέ, τὸν εἰπόντα, Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν· τὸν εἰπόντα, Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ᾽ οἱ κακῶς ἔχοντες· τὸν εἰπόντα, Μετανοεῖτε, ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· τὸν λέγοντα, Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς· τὸν εἰπόντα, Ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἁμαρτίας· τὸν λέγοντα, Ὅτι τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω· τὸν εἰπόντα διὰ τοῦ προφήτου, Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, ὅτι οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν· τὸν εἰπόντα, Ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας· τὸν εἰπόντα, Χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι· πρὸς τοῦτον κατάφυγε μετανοῶν καὶ δακρύων. μετανόησον, ἀγαπητέ, καὶ μὴ διακριθῇς· μετανόησον, καὶ μὴ ἀθυμήσῃς· μὴ ἀπογνώσῃς ἑαυτὸν ἔχοντα σωτήρια. ἐν οὐρανῷ χαρὰ γίνεται, σοῦ μετανοοῦντος, καὶ σὺ ἀθυμεῖς; ἄγγελοι σκιρτῶσι, καὶ σὺ νυστάζεις; διὰ σὲ παραγέγονεν ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν, καὶ σὺ τὸ τραῦμα κρύπτεις; ἐκεῖνος βοᾷ, ἐπιστράφητε πρός με υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων· δεῦτε πάντες πρός με, λέγει· καὶ σὺ οὐ σπουδάζεις, ἀλλ᾽ ἀμελεῖς; καὶ ἐκεῖνος κράζει· Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ᾽ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν· θάρσει οὖν, ἁμαρτωλέ, καὶ μὴ ἀθυμήσῃς. σὲ γὰρ ἦλθε καλέσαι ὁ ποιμὴν ὁ καλός· διὰ σὲ ἔκλινεν οὐρανούς, καὶ κατέβη, λέγων· Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ τὰ ἑξῆς. ὅρα

μὴ

Ησ. μ. κβ.
Ψαλ. ος. ζ.
Ιωαν. ιβ. μη. μζ.
Ιωαν. ιε. κβ.
Ψαλ. με. α.
Ιωαν. α. κθ.
Ματθ. α. κα.
Ψαλ. ρμβ. ια.
Ματθ. θ. ιγ.
Λουκ. ε. λα.
Ματθ. γ. β.
Ματθ. ια. κη.
Ματθ. θ. ς.
Ιωαν. ς. λζ.
Ιεζεκ. λγ. ια.
Λουκ. ιη. ζ.
Λουκ. ιε. ζ.
Ματθ. θ. ιγ.
Ματθ. ια. κη.

μὴ χαυνωθῇς ἐπὶ τῷ λόγῳ. ἄκουσον τὴν αὐτοῦ ἄφατον φιλανθρωπίαν. οὐ γὰρ μόνον τὴν κλῆσιν ψιλὴν εἴρηκεν, ἀλλὰ προσέθηκε δὲ, εἰς μετάνοιαν. οὐκ ἦλθον, φησὶ, καλέσαι δικαίους, ἀλλ᾽ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν· οὐκ εἰς γέλωτα, ἀλλ᾽ εἰς δάκρυ· οὐκ εἰς ἀργολογίαν, ἀλλ᾽ εἰς δοξολογίαν· οὐκ εἰς ἄριστα, καὶ δεῖπνα, καὶ μέθην, ἀλλ᾽ εἰς νηστείαν καὶ ἀγρυπνίαν· οὐκ εἰς χορεύματα, καὶ κιθαρισμοὺς, καὶ τὰ λέγματα, ἀλλ᾽ εἰς πένθος, καὶ θλῖψιν, καὶ στενοχωρίαν. λέγει γὰρ, Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. ἄρξαι οὖν, ἀδελφὲ, τοῦ μετανοεῖν· βάλε ἀρχὴν μόνον, καὶ ὁ Θεὸς τῶν μετανοούντων συνεργεῖ σοι, καὶ ἐνισχύει σε, καὶ εὑρήσεις χαρὰν πολλὴν, καὶ γλυκήσεται ἐν σοὶ ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον. πολλαὶ ὁδοὶ βίου, καθὼς γέγραπται, καὶ πολλοὶ τρόποι τῆς σωτηρίας. οἷ τρόπῳ θέλεται σωθῆναι μόνῳ σωθήσεται. ἐὰν ἔχῃς, ἐλέησον· εἰ δὲ οὐκ ἔχεις, οὐ ζητεῖ ὁ Θεὸς ὃ οὐκ ἔχεις. οὐκ ἔχεις ἄρτον; ἀλλ᾽ ἔχεις ἱμάτιον. κλῖνον τὰ γόνατα, τύψον δὲ στῆθος, κατάγαγε δάκρυα, στέναξον, πένθησον, ἔκτεινον τὰς χεῖράς σου εἰς τὸν οὐρανὸν, ἆρον δὲ ὄμμα πρὸς τὸν δεσπότην, νήστευσον, ἀγρύπνησον. ταῦτα ἔχει πᾶς ἄνθρωπος, καὶ ἀρνήσασθαι οὐ δύναται· ταῦτα σπούδασον προσαγαγεῖν τῷ Θεῷ πάντοτε. ἀλλὰ καὶ ταῦτα μετὰ σκοποῦ καὶ διακρίσεως δεῖ ποιεῖν, ἵνα μὴ εἰς κενὸν τρέχῃς, καὶ μάτην κοπιᾷς. ταύτας οὖν τὰς ἀρετὰς προσφέρων τῷ Θεῷ, τὴν μετάνοιάν σου τήρησον ἀκριβῶς· καὶ ἐρεύνησον ἑαυτὸν, μήποτε ἔχῃς ἔχθραν μετά τινος, καὶ ὁ μόχθος σου πᾶς εἰς κενὸν γένοιτο. ἀλλὰ (καθὼς εἶπεν ὁ ἀπόστολος) Μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργαζώμεθα, καὶ τηροῦντες τὴν τοῦ Κυρίου ἐντολὴν τὴν λέγουσαν, Ἐὰν ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τὰ παραπτώματα ὑμῶν. ἐὰν οὖν προσέρχεσθε τῷ Θεῷ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ, καὶ οὐχὶ χλευάζοντες καὶ μετεωριζόμενοι, τηρεῖτε αὐτοῦ τὴν ἐντολήν. ἐὰν βούλῃ ἀφαιρεθῆναί σοι τὰ ἴδια παραπτώματα, ἄφες καὶ σὺ τοῦ πλησίον σου τὰ παραπτώματα. ἐὰν δὲ σὺ οὐκ ἀφῇς, οὐδὲ ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει τὰ παραπτώματα ἡμῶν. οἴδαμεν πάντες ὅτι οὐ ψεύδεται. ἀψευδὴς γάρ ἐστι καὶ πιστὸς ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις. γίνου οὖν ἕτοιμος καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν πρὸς τὸν ἀπαιτοῦντά σου τὴν ψυχήν. μὴ σήμερον μετανοήσῃς, καὶ αὔριον ἐπιλάθῃς· μὴ σήμερον κλαύσῃς, καὶ αὔριον χορεύσῃς· μὴ σήμερον νηστεύσῃς, καὶ αὔριον μεθύων περιέλθῃς, περιφερόμενος καὶ ἐμπαιζόμενος ὑπὸ πολλῶν· καὶ μὴ σήμερον ἀγρυπνήσῃς, καὶ αὔριον ἀναπέσῃς· ἀλλὰ γνησίως μετανόησον, ἵνα καὶ στεφανωθῇς. καὶ ὅτε μνημονεύσῃς τὴν ἀρετὴν, μὴ περιφύγῃς τὸν κόπον, ἵνα μὴ στερηθῇς τῶν στεφάνων· μίσησον πᾶσαν χαρὰν τοῦ κόσμου τούτου, καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ εἰπὲ μετὰ τοῦ ἁγίου Δαβὶδ, Ἀδικίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην, τὸν δὲ νόμον σου ἠγάπησα, καὶ ἐκ πάσης ὁδοῦ πονηρᾶς ἐκώλυσα τοὺς πόδας μου. σπούδασον πάντοτε ἕτοιμος εἶναι, ἵνα ἐλθὼν ὁ ἀπαιτῶν σε τὴν ψυχὴν, εὕρῃ σε ἕτοιμον ἐν τῇ μετανοίᾳ· κἀγὼ ἐγγυῶμαί σε, ὅτι οὐ μή σε χωρίσῃ ἀπὸ τῶν σωζομένων. τήρησον ἀεὶ τὴν τοῦ Κυρίου ἐντολὴν, τὸ, Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. καὶ πάλιν λέγει, Γίνεσθε ἕτοιμοι· ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ Χριστὸς ἔρχεται. ἄκουσον καὶ τοῦ ἀποστόλου βοῶντος, Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε· τουτέστι, πάντοτε, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ ἐν νυκτὶ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ, καὶ ἐν ἑσπέρᾳ, καὶ πρωῒ, καὶ μεσημβρίᾳ, καὶ κατὰ πᾶσαν ὥραν, καὶ ἐργαζόμενος, καὶ ὁδεύων, καὶ ποιμαίνων, καὶ ἀροτριῶν, καὶ κοιμώμενος, καὶ ἀνιστάμενος. μὴ ἀναμείνῃς κυριακὴν, ἢ ἑορτὴν, ἢ τόπου διαφοράν. οὐ γὰρ ἐν τόπῳ περιγράφεται τὸ θεῖον. ἐν γὰρ τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς. διὰ τοῦτο ὁ προφήτης Δαβὶδ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν καὶ νύκτα προσευχόμενος, οὐκ ἀνέμενεν ἡμέραν, ἢ τόπου διαφοράν, ἀλλὰ δακρύων ἔλεγε παραινῶν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ· Ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον. καὶ σὺ, ἀγαπητὲ, μὴ ἀναμείνῃς ὥραν ἢ ἡμέραν, ἢ τόπου διαφοράν· ἀλλὰ (καθὼς εἴρηται) ἐν παντὶ τόπῳ, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ σου ὢν προσεύ-

Ματθ. ε. δ.
Φιλιπ. β. ιϛ.
Ματθ. ϛ. ιδ.
Ψαλ. ριη. ρξγ. ρα.
Ματθ. κϛ. μα.
Ματθ. κδ. μδ.
α. Θεσ. ε. ιζ.
Ψαλ. ρβ. κβ.

χου, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γενόμενος προσεύχου· καὶ ὅπου δ' ἂν τύχῃς ὤν, προσεύχου, ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ. ἐνωτίσασθε πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην, ἐπὶ τὸ αὐτὸ πλούσιος καὶ πένης. εἴτε ἄρσεν, εἴτε θῆλυ, εἴτε μιγάδες, ἀκούσατε οἱ γεγραμμένοι· εἴτε νεανίσκοι καὶ παρθένοι, βασιλεῖς καὶ πάντες κριταὶ γῆς. ὁ γὰρ ἱερεὺς συνεσταλμένος ἐστὶν, ἵνα καὶ οἱ ἄρχοντες ὦσιν. ἀρνησώμεθα τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας· σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. μέμνησθέ μου πάντες ἀδελφοί μου, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε καὶ παρελάβετε παρὰ τῶν μακαρίων ἀνδρῶν, προφητῶν καὶ ἀποστόλων, καὶ ὁσίων πατέρων, καὶ τοῦ δεσπότου τῶν ὅλων. ὑπόδειγμα δὲ τῆς κακοπαθείας καὶ τῆς μακροθυμίας, ἔχετε τοὺς προφήτας· τῆς ὑπομονῆς, τὸν Ἰώβ· τῆς σωφροσύνης, τὸν Ἰωσήφ· τῆς διακρίσεως, τὸν Δανιήλ· τῆς ἀγάπης, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν· τῆς μετανοίας, τὸν θεοπάτορα Δαβὶδ ἔχετε. οὗτος γὰρ τύπος μετανοίας ἡμῖν γέγονε, παραινῶν ἡμῖν, καὶ παρακαλῶν· Δεῦτε, τέκνα, ἀκούσατέ μου, κἀγὼ ὑμῖν ὑποδείξω τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας. ἐπεὶ κἀγώ ποτε ἐσκανδαλίσθην· ἀλλὰ διὰ τῆς μετανοίας ἀνέστην, καὶ γινώσκω τὴν τοῦ δεσπότου φιλανθρωπίαν· οἶδα πῶς τοὺς μετανοοῦντας, ἐν ταῖς χερσὶν ὑποδέχεται. ἀδύνατον γάρ ἐστι τὸν ἐμὸν δεσπότην ψεύσασθαι. ἤκουσα γὰρ αὐτοῦ λέγοντος, Ὅτι τὰ ἐκπορευόμενα ἐκ τῶν χειλέων μου οὐ μὴ ἀθετήσω. οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν. ἅπαξ ὤμοσα ἐν τῷ ἁγίῳ μου, ζῶ ἐγὼ, ὅτι οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. ἠκούσατε, καθ' ἑαυτοῦ ὤμοσεν ὁ φιλάνθρωπος. διὰ τοῦτο προτρέπομεν πάντας· δεῦτε, τέκνα, ἀκούσατέ μου. καὶ ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐξυπνίσωμεν πρὶν ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ. προετοιμάσωμεν ἑαυτοὺς, προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει. δεῦτε, προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν αὐτῷ, καὶ κλαύσωμεν ἐνώπιον Κυρίου τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς. αὐτὸς οἰκτειρήσει ἡμᾶς, καὶ εὐλογήσει ἡμᾶς, ἐπιφανεῖ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐλεήσει ἡμᾶς. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ Θεὸς τῶν μετανοούντων, αὐτὸς προσδέχεται ἡμᾶς μετανοοῦντας· αὐτὸς τιμήσει ἡμᾶς εἰς τοὺς αἰῶνας, αὐτὸς τηρήσει ἡμᾶς καὶ τὰς καρδίας ἡμῶν, καὶ ἀξίους ἡμᾶς ποιήσει τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἀπολαῦσαι, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ψαλ. λγ. ιαʹ.

Ψαλ. πη. λδ.

...ς ἐξυπνίσω- ...ἑαυτούς, ...πρὶν

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΜΟΝΑΧΟΥΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ ΠΑΣΗΣ καὶ νήψεως μεστή.

Λόγ. β.

Ex Ms. Cæsareo emend. ex alio Ms.

α. Τιμ. β. η.

Φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος· Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμῶν. καὶ καλῶς εἶπεν ὁ ἅγιος, χωρὶς διαλογισμῶν· πᾶς γὰρ διαλογισμὸς χωρίζων τὸν νοῦν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, εἰ καὶ δοκεῖ ἀγαθὸς εἶναι, ἀλλ' ὅλος διαβολός ἐστιν, ἵνα μὴ εἴπω τοῦ διαβόλου ἐστίν. ὅλος γὰρ ὁ ἀγὼν τοῦ διαβόλου τοῦτο ἐστὶν, ἵνα ἀποχωρίσῃ καὶ ἀποβουκολήσῃ τὸν νοῦν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὰς κοσμικὰς περισύρῃ φροντίδας καὶ ἡδονάς· καὶ ἐντολὰς καὶ εὐποιΐας ὑπαγορεύει ἔσωθεν ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ ἄλλας τινὰς εὐλόγους, ἢ μᾶλλον ἀλόγους ἐννοίας, αἷς οὐ προσέχειν ὅλως προσήκει. ὅλος γὰρ ὁ ἀγὼν τῆς ψυχῆς ἐστι, τὸ μὴ χωρίζειν τὸν νοῦν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, μηδὲ συνδυάζειν καὶ συμφέρεσθαι τοῖς ἀκαθάρτοις λογισμοῖς, μηδὲ προσέχειν, οἷς εἰκονογραφεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ ὁ πολυτομόρμητος καὶ παλαιὸς ζωγράφος διάβολος. ποτὲ μὲν τόπους, ποτὲ δὲ σχήματα, καὶ χρώματα, καὶ πρόσωπα μετὰ ταῦτα πάντα ὁ διάβολος ἀπομορφοῦται· καὶ ὁ ἄθλιος ἄνθρωπος ἐν ἑνὶ τόπῳ ἑστὼς, νομίζει

...σπουδάζειν

ἀλλαχοῦ που [ποτὶ] εἶναι, ἀπατώμενος, καὶ δοκεῖ βλέπειν τινάς, ἢ προσώποις λαλεῖν, καὶ διαπαίζεσθαι πράγματα, ἅπερ πλάνης ἐστὶ διαβολικῆς. χρὴ οὖν ἀσφαλίζεσθαι καὶ ἡνιοχεῖν τὸν νοῦν, ἢ χαλιναγωγεῖν αὐτόν, καὶ πάντα λογισμὸν καὶ πᾶσαν τοῦ πονηροῦ ἐνέργειαν κολάζειν διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ ὅπου τὸ σῶμα ἵσταται, ἐκεῖ καὶ ὁ νοῦς ἔστω, ἵνα μέσον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς καρδίας μηδὲν ἕτερον εὑρίσκηται ὡς μεσότειχον, ἢ ὡς φραγμὸς ἐπισκοτῶν τὴν καρδίαν, καὶ χωρίζων ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. ἐὰν δὲ καί ποτε ἁρπάζῃ τὸν νοῦν, οὐ χρὴ τοῖς λογισμοῖς ἐγχρονίζειν· ἵνα μὴ ἡ συγκατάθεσις τῶν λογισμῶν εἰς πρᾶξιν αὐτῷ λογισθῇ ἐνώπιον Κυρίου ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ὅτε κρινεῖ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων. κολλᾶσθε τοίνυν διαπαντός, καὶ παραμείνατε τῷ Κυρίῳ Θεῷ ἡμῶν, ἕως οὗ οἰκτειρήσῃ ἡμᾶς· καὶ μηδὲν ἕτερον ζητήσατε, ἢ μόνον ἔλεος παρὰ Κυρίου τῆς δόξης. ζητοῦντες δὲ ἔλεος, ἐν ταπεινῇ ἢ ἐλεεινῇ καρδίᾳ ζητεῖτε, καὶ βοᾶτε ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας, εἰ δυνατόν, ἢ ὅλην τὴν νύκτα, τό, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησον ἡμᾶς· καὶ βιάσασθε τὸν νοῦν ὑμῶν εἰς τοῦτο τὸ ἔργον ἕως θανάτου. πολλῆς γὰρ βίας χρήζει τὸ ἔργον τοῦτο, Ὅτι στενὴ ἐστὶν ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδός, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ οἱ βιαζόμενοι εἰσέρχονται ἐν αὐτῇ. βιαστῶν γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μὴ χωρίζετε τὰς καρδίας ὑμῶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ προσμένετε ἢ φυλάττετε αὐτὴν μετὰ τῆς μνήμης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πάντοτε, ἕως οὗ ἐμφυτευθῇ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἔσω ἐν τῇ καρδίᾳ· καὶ μηδὲν ἕτερον ἐννοῆτε, ἢ ἵνα μεγαλυνθῇ ὁ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, τὸν κανόνα ταύτης τῆς προσευχῆς μηδέποτε καταπαύσατε, ἀλλ' εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε ὁδεύετε, εἴτε τι ἄλλο ποιεῖτε, ἀδιαλείπτως κράζετε· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησον ἡμᾶς· ἵνα αὕτη ἡ μνήμη τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐρεθίσῃ πρὸς πόλεμον τὸν ἐχθρόν. πάντα γὰρ διὰ τῆς μνήμης ἔχει εὑρεῖν ἡ βιαζομένη ψυχή, εἴτε ἀγαθά, εἴτε πονηρά. πρότερον δὲ τὰ κακὰ ἔχει ἰδεῖν ἔσω ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ τότε τὰ καλά. ἡ γὰρ μνήμη ἔχει αὐτὸν ταπεινῶσαι, ἡ μνήμη ἔχει ἐλέγξαι τὴν ἐν ἡμῖν οἰκοῦσαν ἁμαρτίαν, καὶ ἡ μνήμη ἔχει αὐτὴν δαπανῆσαι· ἡ μνήμη ἔχει κινῆσαι πᾶσαν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ ἡ μνήμη ἔχει αὐτὴν νικῆσαι καὶ ἐκριζῶσαι κατὰ μέρος. κατερχόμενον γὰρ τὸ μέρος τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν βυθὸν τῆς καρδίας, τὸν μὲν δράκοντα τὸν κρατοῦντα τὰς νομὰς ταπεινοῖ· τὴν δὲ ψυχὴν σώζει καὶ ζωοποιεῖ. ἀδιαλείπτως τοίνυν παραμείνατε ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ κράζοντες, ἵνα καταπίῃ ἡ καρδία τὸν Κύριον, καὶ ὁ Κύριος τὴν καρδίαν, καὶ γένηται τὰ δύο εἰς ἕν. τὸ δὲ ἔργον τοῦτο οὐκ ἔστι μιᾶς ἡμέρας, ἢ δύο, ἀλλὰ χρόνου πολλοῦ καὶ καιροῦ, καὶ ἀγῶνος καὶ πόνου χρεία, ἕως οὗ ἐκβληθῇ ὁ ἐχθρός, καὶ ἐνοικήσῃ ὁ Χριστός. Οὐκ ἔστι γὰρ ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, ὥς φησιν ὁ ἀπόστολος. οὕτω δεῖ τοὺς εὐχομένους εὔχεσθαι, ὡς ὅλην αὐτοῦ συναγαγόντα καὶ συντείνοντα τὴν διάνοιαν, καλεῖν τὸν Θεὸν μετὰ ὀδυνωμένης ψυχῆς· καὶ μηδὲ μακροὺς ἀποτείνοντα λόγους, μηδὲ εἰς μῆκος τὴν ἱκετηρίαν ἐκτείνειν, ἀλλὰ ὀλίγα καὶ ψιλὰ λέγειν ῥήματα. οὐ γὰρ ἐν τῷ πλήθει τῶν ῥημάτων, ἀλλ' ἐν τῇ νήψει τῆς διανοίας κεῖται τὸ ἀκουσθῆναι. ἢ τοῦτο ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν τοῦ Σαμουὴλ μητέρα τὴν Ἄνναν ἐστὶν ἰδεῖν. δεῖ τοίνυν τοὺς εὐχομένους μὴ μακροὺς ἀποτείνειν λόγους, καὶ συνεχῶς εὔχεσθαι εὐχὰς ὁ Χριστὸς διὰ Παύλου ἐκέλευσεν, ἐξ ὀλίγων διαλειμμάτων. ἂν γὰρ εἰς μῆκος ἐκτείνῃς τὸν λόγον, ὀλιγωρήσας πολλάκις, πολλὴν ἔδωκας τῷ διαβόλῳ τὴν ἄδειαν προσελθεῖν καὶ ὑποσκελίσαι σε, καὶ τὴν διάνοιαν ἀπαγαγεῖν τῶν λεγομένων. ἂν δὲ συνεχεῖς καὶ πυκνὰς ποιῇς τὰς εὐχάς, τόν τε καιρὸν ἅπαντα τῇ πυκνότητι διαλαμβάνῃς, δυνήσῃ τὰς εὐχὰς μετὰ πολλῆς ποιεῖν τῆς νήψεως. βούλει μαθεῖν ἀ-

γρυπνίαν,

Ῥωμ. ϛ. 15.

Ματθ. ζ. 14.

Ἐφ. ϛ. 12.

γρ. εἰσὶ

γρ. μὴ

γρ. τὸν ἐχθρὸν

γρ. αὐτὴν (δηλονότι τὴν καρδίαν)

γρ. εὐχὰς ὡς ὁ Χριστὸς

γρυπνίαν, προσευχὴν, ἢ νῆψιν, ἢ προσεδρίαν; ἄπιθι πρὸς τὴν Ἄνναν· μάθε τί ἐποίησεν ἐκείνη. Ἀνέστησαν, φησὶ, φαγόντες ἀπὸ τῆς τραπέζης· καὶ εὐθέως ἐκείνη οὐ πρὸς ὕπνον ἐτράπετο, οὐ πρὸς ἀνάπαυσιν. ὅθεν μοι δοκεῖ καὶ ἐπὶ τῆς τραπέζης καθημένη, κρυφῇ τις οὖσα, καὶ μὴ βαρεῖσθαι σιτίοις ποτέ. οὐ γὰρ ἂν τοσαῦτα ἠφίει δάκρυα. καὶ οὐκ ἐπὶ τῷ λαμπροτέρῳ καὶ μεγάλην ἀφῆκε φωνὴν, διὰ τοῦτο, ἀλλ' ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἔνδον κατὰ τὴν καρδίαν ἐβόα. Ἡ φωνὴ γὰρ αὐτῆς οὐκ ἠκούετο, φησὶ, καὶ εἰσήκουσεν αὐτῆς ὁ Θεός. οὐδὲ γὰρ οὕτω φωνῆς χρεία, ὡς διανοίας, ὥσπερ οὐδὲ ἐκτάσεως χειρῶν, ὡς συντεταμένης ψυχῆς· οὐδὲ σχήματος, ἀλλὰ φρονήματος. καὶ γὰρ ἔξω ἐκκλησίας ἧς, κράζε καὶ λέγε, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ἐλέησόν με, εἰ καὶ μὴ κινεῖς τὰ χείλη, ἀλλὰ τῇ διανοίᾳ βοῶν. καὶ σιωπῶντος γὰρ ἀκούει ὁ Θεός. οὐ ζητεῖται τόπος, ἀλλὰ τρόπος. κἂν γὰρ ὅπου ὅπερ ἂν ἧς, αὐτὸς ναὸς εἶ, μὴ ζήτει τόπον. θάλασσα ἦν ἔμπροσθεν, ὄπισθεν Αἰγύπτιοι, καὶ μέσος ὁ Μωϋσῆς μηδὲν λαλῶν· καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Θεὸς, Τί βοᾷς πρός με; καὶ σὺ τοίνυν ὅταν πειρασμὸς ἐπιτεθῇ σοι, ἐπὶ τὸν Θεὸν κατάφυγε, τὸν δεσπότην Ἰησοῦν κάλεσον. μὴ γὰρ ἄνθρωπός ἐστιν, ἵνα ἀπέλθῃς εἰς τόπον; ὁ Θεὸς ἀεὶ ἐγγύς ἐστιν. ἔτι σοῦ λαλοῦντος ἐρεῖ, Ἰδοὺ πάρειμι. οὐδέπω πληροῖς τὴν εὐχὴν, καὶ εὐθὺς τὴν αἴτησιν δίδωσιν. ἐὰν γὰρ τὴν διάνοιαν ἔχῃς καθαρεύουσαν τῶν ἀτόπων παθῶν, κἂν ἐν ἀγορᾷ ἧς, κἂν ἐν ὁδῷ, κἂν ἐν θαλάσσῃ, κἂν ἐν πανδοχείῳ, κἂν ὅπου ὅπερ ἂν ἧς, δυνήσῃ τὸν Θεὸν καλέσας ἐπιτυχεῖν τῆς αἰτήσεως. πολλάκις, φησὶν, ᾔτησα, καὶ οὐκ ἔλαβον. πάντως ὅτι κακῶς ᾔτησας, ἢ ἀπίστως, ἢ μετεώρως, ἢ τὰ μὴ συμφέροντά σοι· εἰ δὲ καὶ συμφέροντα πολλάκις ᾔτησας, ἀλλ' οὐ προσέμεινας. γέγραπται γάρ· Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν· καὶ, Ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται. ἐὰν γὰρ οὐκ αἰτήσῃς μετὰ καμάτου καὶ προσμονῆς πολλῆς, οὐ λαμβάνεις. δεῖ γὰρ πρότερον ποθῆσαι, ποθήσαντα δὲ ζητῆσαι δι' ἀληθείας ἐν πίστει καὶ ὑπομονῇ τὰ ἑκάστῳ συμφέροντα, ἐν μηδενὶ κρινόμενος ὑπὸ τοῦ συνειδότος, ὡς ἀμελῶς ἢ ῥαθύμως αἰτῶν· καὶ τότε λαμβάνεις, ὅτε θέλει ὁ Θεός. κρεῖττον γὰρ σοῦ οἶδε τὰ συμφέροντά σου. καὶ ἴσως διὰ τοῦτο ἀναβάλλεται, τὴν πρὸς αὐτὸν προσεδρίαν σου σοφιζόμενος, ἵνα γνῷς τί ἐστι δῶρον Θεοῦ, καὶ φυλάξῃς τὸ δοθὲν μετὰ φόβου. πᾶν γὰρ ὃ μετὰ καμάτου πολλοῦ κτᾶταί τις, σπουδάζει τοῦτο φυλάσσειν, ἵνα μὴ ἀπολέσας αὐτὸ, ἀπολέσῃ καὶ τὸν πολὺν αὐτοῦ κάματον, καὶ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἀθετήσας ἀνάξιος γένηται τῆς αἰωνίου ζωῆς. τί γὰρ ὠφέλησε τὸν Σολομῶντα ταχέως λαμβάνοντα τῆς σοφίας τὴν χάριν, καὶ ἀπολέσαντα αὐτήν; μὴ οὖν ὀλιγοψύχει, ἐὰν μὴ ταχέως λάβῃς τὸ αἴτημά σου. εἰ γὰρ ᾔδει ὁ ἀγαθὸς δεσπότης, ὅτι ταχέως λαμβάνων τὴν χάριν οὐκ ἀπόλλῃς αὐτὴν, ἑτοίμως ἂν καὶ πρὸ τῆς αἰτήσεως παρεῖχέ σοι. νυνὶ δὲ κηδόμενός σου, τοῦτο ποιεῖ. εἰ γὰρ ὁ λαβὼν δοῦλος τὸ τάλαντον, καὶ σῶον αὐτὸ φυλάξας, διότι μὴ προσειργάσατο, κατεκρίθη· πολλῷ μᾶλλον ὁ ἀπολέσας αὐτὸ κατακριθήσεται. πρόσεχε σεαυτῷ, καὶ πανταχόθεν σεαυτὸν περισκέπου. ἀκοίμητον ἔχε πρὸς τὴν σεαυτοῦ φυλακὴν καὶ τοῦ νοὸς ὄμμα· ἐν μέσῳ παγίδων διαβαίνεις· κεκρυμμένοι βρόχοι παρὰ τοῦ ἐχθροῦ πανταχόθεν καταπεπήγασι. πάντα οὖν περισκόπει, ἵνα σωθῇς ὥσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων. ἐκείνη γὰρ ἀνάλωτός ἐστι τοῖς βρόχοις, διὰ τὴν τῆς ὁράσεως ὀξύτητα· ὅθεν καὶ ἐπώνυμός ἐστι τῆς ὀξυδορκίας. ἐκεῖνο μέντοι γε γινώσκειν χρὴ, ὅτι οὔτε ἄλλης τινὸς ἐντολῆς τήρησιν, οὔτε αὐτὴν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην, οὔτε τὴν πρὸς τὸν πλησίον δυνάμεθα κατορθῶσαι, ἄλλοτε περὶ ἄλλα τῆς διανοίας ἀποπλανώμενοι· ἀλλὰ καὶ ἡ ἄσκησις τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως ἐν τῇ ἀναχωρήσει τῶν μεριμνῶν τοῦ κόσμου, καὶ τῇ παντελεῖ ἀλλοτριώσει τῶν ἀνοήτων περισπασμῶν κατορθοῦται. οὕτω καὶ τοῖς μαθηταῖς ὁ Κύριος, μετὰ τὴν ἐντελεστάτην καὶ ἀμετεώριστον διάθεσιν, ἐμαρτύρει λέγων· Ὑμεῖς οὐκ ἐστὲ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. καὶ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου τὴν τοῦ Θεοῦ ἐπίγνωσιν τὸν κόσμον ἀ-

δυνάτ

α. Βασ. α. θ.

Ἐξοδ. ιδ. ιε.

Λουκ. κα. ιθ.

Ματθ. ι. κϐ.

Ἰωαν. ιε. ιθ.

Ιωαν. ιζ. κε. Ιωαν. ιδ. ιζ. δυνάμενον εἶναι δέξασθαι, μηδὲ τὸ ἅγιον χωρῆσαι πνεῦμα διαμαρτύρεται. Πάτερ γάρ, φησι, δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, καὶ, Τὸ πνεῦμα δὲ τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν. λυθεῖσαι οὖν δὴ τῶν δεσμῶν τῆς προσπαθείας τοῦ βίου τοί γε ἀληθινῶς τῷ Θεῷ ἀκολουθῆσαι μέλλοντα. τοῦτο δὲ διὰ παντελοῦς ἀναχωρήσεως καὶ λήθης τῶν παλαιῶν ἐθῶν κατορθοῦται. τοῦτο δὲ ποιήσαντας πάσῃ φυλακῇ τηρεῖν προσήκει τὴν ἑαυτῶν καρδίαν, μήποτε τὴν περὶ Θεοῦ ἔννοιαν ἐκβάλλειν, ἢ τὴν μνήμην τῶν θαυμασίων αὐτοῦ φαντασίαις τῶν ματαίων καταῤῥυπαίνειν· ἀλλὰ διὰ τῆς διηνεκοῦς καὶ καθαρᾶς μνήμης ἐντετυπωμένην ἔχειν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, ὥσπερ σφραγῖδα ἀνεξάλειπτον, τὴν ὁσίαν τοῦ Θεοῦ ἔννοιαν. οὕτω γὰρ περιγίνεται ἡμῖν ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη, ἅμα τε διεγείρουσα πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, καὶ ὑπ' αὐτῶν πάλιν αὐτὴ συντηρουμένη, πρὸς τὸ διαρκὲς καὶ ἀδιάπτωτον. καὶ τοῦτο δείκνυσιν ὁ Κύριος, ποτὲ μὲν λέγων, Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσατε· ποτὲ δέ, Ἐὰν τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου. καὶ ἔτι δυσωπητικώτερον· Καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρός μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. ὁ δὲ διαφθείρων ἐν τῇ ἐργασίᾳ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἐντολῆς, δῆλός ἐστι περὶ τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ ἀσθενῶν. Συντελεῖ δὲ καὶ τὸ ἀμετεώριστον τῇ ψυχῇ, καὶ τὸ ἰδιάζειν κατὰ τὴν οἴκησιν. τὸ γὰρ ἀναμεμιγμένην ἔχειν τὴν ζωὴν, βλαβερόν. οὐκοῦν ἵνα μὴ δι' ὤτων, ἢ δι' ὀφθαλμῶν ἐρεθισμοὺς δεχώμεθα, καὶ ἵνα δυνηθῶμεν ἐπιμένειν τῇ προσευχῇ, [illegible] [illegible] κατὰ τὴν οἴκησιν. οὕτω γὰρ καὶ τοῦ προλαβόντος ἔθους περιγενώμεθα, ἐν ᾧ ἀλλοτρίως ἐζήσαμεν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. καὶ τὸ, Εἴ τις ἔρχεται πρός με, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, πῶς ἄν τις ἐν τούτῳ πληρῶσαι δυνηθείη; χρὴ γὰρ ἡμᾶς ἀπαρνησαμένους ἑαυτούς, καὶ ἄραντας τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, οὕτως ἀκολουθεῖν αὐτῷ. ἄρνησις δέ ἐστιν ἑαυτοῦ, ἡ παντελὴς τῶν παρελθόντων λήθη, καὶ ἡ τῶν θελημάτων αὐτοῦ ἀναχώρησις. ἐὰν δέ τι ὑπολιπώμεθα ἑαυτοῖς μνήμης γήϊνον ἐν οὐσίᾳ τινὶ φθαρτῇ, ἐνταῦθα τοῦ νοῦ ὄντος ἐν τῷ βορβόρῳ κατορυχθέντος, ἀνάγκη τὴν ψυχὴν ἀθέατον εἶναι Θεῷ, καὶ πρὸς ἐπιθυμίαν τῶν οὐρανίων καλῶν, καὶ τῶν ἀποκειμένων ἡμῖν ἀγαθῶν ἐν ἐπαγγελίαις, ἀκίνητον. ὅλως δὲ, μηδὲ περὶ τῶν ἀναγκαίων αὐτῶν μεριμνᾶν συγκεχώρηται, οἷον, τροφῆς καὶ ἐνδύματος, ὥστε, οἷον ἀκάνθαις, συνέχεσθαι πονηραῖς ταῖς ἐννοίαις τοῦ κόσμου, τῆς παρὰ τοῦ γεωργοῦ τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἐγκαταβαλλομένης σπορᾶς τὴν καρποφορίαν ἐμποδιζούσαις· τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ

Ματθ. ιγ. κβ. Χριστοῦ εἰπόντος· Οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόντες, οἱ ὑπὸ μεριμνῶν, καὶ πλούτου, καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου συμπνίγονται, καὶ οὐ τελεσφοροῦσιν. ὅτι γὰρ ἁμαρτίαις χώραν δώσομεν, ὅτι τῷ ἐχθρῷ τόπον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν καταλείψομεν, διὰ τῆς συνεχοῦς μνήμης ἔνοικον ἔχοντες τὸν Θεόν. καὶ ἡ προσοχὴ δὲ τῆς διανοίας, καὶ ὁ τοῦ μετεωρίζεσθαι ἐθισμὸς, εὐκόλως ἂν διὰ τῆς ὀρθῆς ἀγωγῆς τοῖς τοιούτοις παιδίοις ἐγγίνοιτο, εἰ παρὰ τῶν ἐπιστατούντων συνεχῶς ἀνακρίνοιντο, ποῦ ἔχουσι τὴν ἔννοιαν, καὶ τί στρέφουσιν ἐν τοῖς λογισμοῖς. τὸ γὰρ ἁπλοῦν τῆς ἡλικίας καὶ ἄδολον, καὶ πρὸς τὸ ψεῦδος δυσεπιτήδειον, ἐξαγορεύει μὲν εὐκόλως τὰ ἀπόρρητα τῆς ψυχῆς· ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ συνεχῶς ἐγκαταλαμβάνεσθαι τοῖς ἀπηγορευμένοις, ὁ τοιοῦτος φεύγει ἂν τὰς τῶν ἀτόπων ἐννοίας, τὴν ἐκ τῶν ἐλέγχων αἰσχύνην φοβούμενος.

* * * *

Γεν. α. κϛ. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν. τὸν ἔσω ἄνθρωπον λέγων. ἀλλ' ἐρεῖς σύ, οὐ λέγει ἡμῖν περὶ λογισμῶν· τὸν ἄνθρωπον εἶπε κατ' εἰκόνα Θεοῦ, ὁ δὲ λογισμὸς πῶς ἄνθρωπος; ἄκουε τοῦ ἀποστόλου λέγοντος· β. Κορ. δ. ιϛ. Εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ. δύο λοιπὸν γνωρίζω ἀνθρώπους, ἕνα τὸν φαινόμενον, καὶ ἕνα τὸν ὑποκεκρυμμένον ἐν τῷ φαινομένῳ. ἔσω τοίνυν ἔχομεν ἀνθρώπους καὶ διπλοῖ τινές ἐσμεν· καὶ τότε ἀληθῶς λέγομεν, ὅτι ἔνδον ἐσμὲν ἄνθρωποι, τὸ δὲ ἔξω οὐ.

τὸ τέλειον ἐν τῷ λογιστικῷ τῆς ψυχῆς ἔχοντες. ὥστε τὸ μὲν σῶμα ὄργανόν ἐστι τῆς τοῦ ἀνθρώπου ψυχῆς· ἄνθρωπος δὲ κυρίως, ὁ κατ' αὐτὴν τὴν ψυχήν. καὶ τὸ, ἀρχέτωσαν, τοίνυν ἄρχει σώματι, ἢ λογισμῷ; ἐν ψυχῇ τὸ ἀρχικὸν, ἢ ἐν σαρκί; ἀλλ' ἐν τίνι τὸ ἀρχικὸν, ἢ ἐν τῇ τοῦ λογισμοῦ περιουσίᾳ; ὅσῳ γὰρ λείπεται τῇ δυνάμει τοῦ σώματος ὁ ἄνθρωπος, τοσούτῳ περίεστι τῇ τοῦ λογισμοῦ κατασκευῇ. οὐχὶ ποιήσωμεν κατ' εἰκόνα ἡμετέραν εἶπε, καὶ θυμούσθωσαν. οὐ γὰρ τὰ πάθη πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ εἰκόνα παρελήφθη, ἀλλ' ὁ λογισμὸς, τῶν παθῶν δεσπότης. ἐδόθη σοι ἀρχὴ τῶν ἀλόγων, ὥστε τοῦ ἀλόγου πάθους κρατεῖν. εἰ οὖν τῶν θηρίων ἄρχεις, διὰ τί καὶ τῶν ἔνδον θηρίων οὐκ ἄρχεις; εἰ τῆς ἔξω ἀρχῆς, διὰ τί τὰ ἔνδον ἀβασίλευτα καταλιμπάνεις; ἄρχων τοίνυν ἐμπαθής· μὴ μόνον λογισμοὺς ἔχε μετεώρους, μηδὲ κοῦφος ἔσο καὶ ἄστατος τῇ διανοίᾳ. ἄτοπον γὰρ, εἰ τὰ πεπτωμένα μὲν ἔξω καταβάλλεις, σεαυτὸν δὲ κούφως οὕτω καὶ μετεώρως ὑπεραιρόμενον καταβάλλεσθαι. μὴ οὖν τυφωθῇς ὑπεραρθεὶς ὑπὲρ ὃ εἶ, καὶ μεῖζον φρονήσῃς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· μηδὲ ἐπαιρόμενος φυσιωθῇς, μηδὲ δόξαν ἐπιζήτει, μηδὲ μέγα τι σεαυτὸν εἶναι νομίσῃς· ἐπεὶ ἔσῃ ὡς πλοῖον ἀστήρικτον, ὧδε κἀκεῖσε περιφερόμενον. ἄρχε τῶν ἐν σοὶ λογισμῶν, ἵνα γένῃ πάντων κύριος. ἡ γὰρ δεδομένη ἡμῖν ἀρχὴ τῶν ζώων ῥυθμίζειν ἡμᾶς ὀφείλει πρὸς τὸ ἑαυτῶν ἡμᾶς ἄρχειν. ὥσπερ οὐδὲν ὄφελος οἰκίας, οὐ πόλεως, οὐ θυρῶν, ἐὰν μὴ ὦσιν οἱ φυλάσσοντες, καὶ εἰδότες πότε μὲν κλείειν, πότε δὲ ἀνοίγειν· οὕτως οὐδὲ μοναχῷ τῶν ἄλλων κατορθωμάτων ὄφελος, ἂν μὴ λογισμὸς ᾖ θυρωρὸς τῶν αὐτοῦ βουλευμάτων, τὴν κλεῖσιν καὶ τὴν ἄνοιξιν τῆς καρδίας μετὰ ἀκριβείας καὶ πολλῆς ἐπιστήμης ἐπιτετραμμένος, καὶ εἰδὼς τίνα μὲν ἐκφέρειν δεῖ, τίνα δὲ εἰσάγειν. κἂν τις λογισμὸς ἐκβιάσηται, ἀποπνίγειν αὐτὸν ἔνδον χρὴ, καὶ μὴ ἐᾶν εἰς λόγους ἐκφέρεσθαι, ἀλλὰ ταύτην ἀναξηραίνειν τὴν ῥίζαν, καὶ ἀσφαλῆ τὴν θύραν ἔχειν καὶ ἀκριβῆ τὴν φυλακὴν, καὶ τὰ πονηρὰ βουλεύματα μὴ ἐᾶν τίκτεσθαι, καὶ τικτόμενα ἀποπνίγειν. διὸ καὶ ὁ Θεὸς ἔνδον αὐτοὺς τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς ἀναιρεῖ λέγων· Ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, καὶ τὰ ἑξῆς. ὁρᾷς πῶς οὐκ ἀφίησιν αὐτοὺς βλαστῆσαι, οὐδὲ λαβεῖν ἀρχήν; οὐκ ἐπιθυμίαν, οὐκ ὀργήν; λέγει γάρ· Ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. ἔστωσαν αἱ θύραι κεκλεισμέναι, φησί, καὶ οἱ πονηροὶ λογισμοὶ ταχέως χερσωθήσονται. ἐκ θυμοῦ γὰρ καὶ ἐπιθυμίας πᾶν ἁμάρτημα γίνεται τῇ ψυχῇ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Δαβὶδ εὔχεται πρὸς τὸν Θεὸν λέγων, Μὴ ἐκκλίνῃς τὴν καρδίαν μου. οὐχ ὅτι ὁ Θεὸς ἐκκλίνει αὐτὴν (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· μὴ ἀφῇς ἐκκλιθεῖσαν, ἢ περιτραπεῖσαν εἰς πονηρὰς ἐννοίας. ἐκεῖθεν γὰρ ἡ πηγὴ τῆς κακίας καὶ τῆς πονηρίας. ὥσπερ γὰρ ὀφθαλμῶν περιαγομένων συνεχῶς, καὶ νῦν μὲν πρὸς τὰ πλάγια περιφερομένων, νῦν δὲ πρὸς τὰ ἄνω καὶ κάτω πυκνὰ στρεφομένων, ἰδεῖν ἐναργῶς τὸ ὑποκείμενον οὐχ οἷόν τε, ἀλλὰ χρὴ προσερείσασθαι τὴν γνώμην τῷ ὁρατῷ, εἰ μέλλει ἀληθῆ ποιεῖσθαι τὴν θέαν· οὕτω καὶ νοῦν ἀνθρώπου ὑπὸ μυρίων φροντίδων περιελκόμενον, ἀμήχανον ἐναργῶς ἐνατενίσαι τῇ ἀληθείᾳ, καὶ ἕτοιμον εἶναι ὑποδέξασθαι τῇ καρδίᾳ τὰς ἐκ τῆς θείας διδασκαλίας ἐγγινομένας διατυπώσεις, ἐκ πονηρᾶς συνηθείας προκατασχόντων αὐτὴν διδαγμάτων. ἄλλως γὰρ ἐγγραφῆναι ἐν τῇ ψυχῇ τὰ θεῖα οὐκ ἔστι, μὴ τὰς ἐξ ἔθους προλήψεις αὐτῆς ἐξελόντα. νοῦς γὰρ μὴ σκεδαννύμενος ἐπὶ τὰ ἔξω, μηδὲ ὑπὸ τῶν αἰσθητηρίων ἐπὶ τὸν κόσμον διαχεόμενος, ἐπάνεισι μὲν πρὸς ἑαυτὸν, δι' ἑαυτοῦ δὲ πρὸς τὴν περὶ Θεοῦ ἔννοιαν ἀναβαίνει· κἀκείνῳ τῷ κάλλει περιλαμπόμενός τε καὶ ἐλλαμπόμενος, καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως λήθην λαμβάνει, μήτε πρὸς τροφῆς φροντίδα, μήτε περιβολαίων μερίμναις τὴν ψυχὴν καθελκόμενος· ἀλλὰ σχολὴν ἀπὸ τῶν γηΐνων φροντίδων ἄγων, τὴν πᾶσαν ἑαυτοῦ σπουδὴν ἐπὶ τὴν κτῆσιν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐπιτίθησιν· ὧν γένοιτο ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ.

Ματθ. ε. κη. καὶ κβ.

Ψαλ. ρμ. δ.

Λογ. γ.

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΛΟΥΤΟΥ καὶ ὑπεροχῆς, πρὸς μοναχὸν συζῶντα τῇ ἀληθεστάτῃ καὶ κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίᾳ.

Ex edit. Basil. 1527. emend. ex Ms. Palatino.

ΟΡῶν ἐγὼ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων τὰ δοκοῦντα εἶναι καλὰ μᾶλλον ἀγαπῶντάς τε καὶ θαυμάζοντας, ἢ τὰ φύσει χρηστά, καὶ ὡς ἀληθῶς ἀγαθά· ἀναγκαῖον εἶναι νομίζω περὶ ἑκατέρων βραχέας ποιήσασθαι λόγους, καὶ παραθεῖναι νῦν ἀλλήλοις τά τε καταῤῥαθυμημένα παρὰ πολλοῖς, τά τε πολλῆς τυγχάνοντα σπουδῆς, ἵνα μαθόντες τὴν διαφορὰν ἑκατέρων, τὰ μὲν ὡς ἄξια σπουδῆς καὶ σωτηρίας περὶ πολλοῦ ποιησώμεθα, τῶν δὲ καταφρονεῖν παιδευθῶμεν ὡς οὐδενὸς ἀξίων. οὐκοῦν παρὰ πολλοῖς ἀγαπητὰ μὲν πλοῦτος, καὶ δυναστεία, καὶ ἀρχή, καὶ δόξα, καὶ μακαρίζουσιν οἱ πολλοὶ τοὺς τῶν ἐθνῶν ἄρχοντας, καὶ φερομένους ἐπὶ λαμπρῶν ὀχημάτων, καὶ κηρύκων βοῆς ἀπολαύοντας καὶ δορυφορίας πολλῆς· καταπεφρόνηται δὲ τῶν φιλοσοφούντων ὁ βίος, καὶ τῶν μονήρη δίαιταν ᾑρημένων. κἀκεῖνοι μὲν φανέντες, πρὸς ἑαυτοὺς ἐπιστρέφουσι τὸν δῆμον· οὗτοι δὲ φανέντες, οὐδενὸς ὀφθαλμοὺς ἢ κομιδῇ γε ὀλίγων πρὸς ἑαυτοὺς ἕλκουσι. καὶ τούτων μὲν οὐδεὶς ἂν ἐπιθυμήσειε γενέσθαι ὅμοιος, ἐκείνων δὲ ἅπαντες· καίτοι δυναστείαν μὲν κτήσασθαι, καὶ ἀρχὴν ἐθνῶν λαβεῖν, χαλεπόν τε καὶ τοῖς πολλοῖς ἀδύνατον, καὶ πολλῶν ἂν δεηθείη χρημάτων οἱ τῆς ἀρχῆς ἐρασταί· τὸ δὲ μονήρη βίον ἑλέσθαι, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ λατρείᾳ συζῆν, πᾶσιν ὁμοίως εὔπορόν τε καὶ ῥᾴδιον. καὶ τῆς μὲν ἀρχῆς ἡ κτῆσις τῷ βίῳ τούτῳ συνδιαφθείρεται, μᾶλλον δὲ καὶ ζῶντας ἀπολιμπάνει τοὺς ἑαυτῆς ἐραστάς· ἤδη δέ τινας καὶ εἰς κινδύνους μεγάλους ἢ ἀδοξίαν κατέστησεν· ὁ δὲ μονήρης βίος νῦν τε πολλῶν ἀγαθῶν ἀναπίμπλησι τοὺς δικαίους, καὶ μετὰ τὴν τοῦ βίου τελευτὴν λαμπροὺς καὶ χαίροντας ἐπὶ τὸ δικαστήριον ἄγει τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος, ὅτι τῶν ἀρξάντων οἱ πλείους μεγάλην ὀφθήσονται διδόντες τῶν βεβιασμένων τὴν δίκην. Φέρε δὴ παραθέντες ἀλλήλοις τά τε τῆς φιλοσοφίας ἀγαθά, τά τε δοκοῦντα εἶναι χρηστὰ τῆς ἐν τῷ παρόντι βίῳ δυναστείας καὶ δόξης, καταμάθωμεν τὴν διαφορὰν ἑκατέρων τῶν ἀγαθῶν. παράλληλα γὰρ *ἔσται φανερώτερα. μᾶλλον δέ, εἰ δοκεῖ, τὴν κορυφὴν τῶν ἀγαθῶν, τὴν βασιλείαν λέγω, τῇ φιλοσοφίᾳ παραθέντες, θεωρήσωμεν ἑκατέρας κτήσεως τοὺς καρπούς, καταμαθόντες ἀκριβῶς, τίνων μὲν ὁ βασιλεύς, τίνων δὲ ὁ φιλόσοφος ἄρχει. οὐκοῦν ὁ μὲν βασιλεὺς πόλεσι καὶ χώραις καὶ πολλοῖς ἐφέστηκεν ἔθνεσι, καὶ στρατηγούς, καὶ ὑπάρχους, καὶ στρατόπεδα, καὶ δήμους, καὶ βουλάς, τοῖς ἑαυτοῦ νεύμασιν ἄγει· ὁ δὲ Θεῷ δεδωκὼς ἑαυτόν, καὶ τὸν μονήρη βίον ᾑρημένος, θυμοῦ, καὶ φθόνου, καὶ φιλαργυρίας, καὶ ἡδονῆς, καὶ τῶν ἄλλων ἄρχει κακῶν, σκοπῶν ἀεὶ καὶ φροντίζων, ὅπως ἂν μὴ συγχωρήσειε τὴν ψυχὴν ὑπὸ τοῖς αἰσχροῖς γενέσθαι πάθεσι, μηδὲ δουλωθῆναι τὸν λογισμὸν τυραννίδι πικρᾷ· ἀλλ' ἀνωτέρω πάντων ἀεὶ τὴν διάνοιαν ἔχει, τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐπιστήσας τοῖς πάθεσι. τοιαύτην μὲν οὖν ὁ βασιλεύς, τοιαύτην δὲ ὁ μοναχὸς ἀρχὴν καὶ δυναστείαν κέκτηται· ὥστε δικαιότερον ἄν τις τοῦτον βασιλέα καλέσειεν, ἢ τὸν ἁλουργίδι καὶ στεφάνῳ λαμπόμενον καὶ καθήμενον ἐπὶ θρόνου χρυσοῦ. βασιλεὺς γὰρ ὡς ἀληθῶς, ὁ θυμοῦ καὶ φθόνου καὶ ἡδονῆς κρατῶν, καὶ πάντα ὑπὸ τοὺς νόμους ἄγων τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν νοῦν ἐλεύθερον τηρῶν, καὶ οὐκ ἐῶν ἐνδυναστεῦσαι τῇ ψυχῇ τὴν δεσποτείαν τῶν ἡδονῶν. τὸν τοιοῦτον ἡδέως ἂν ἴδοιμι καὶ δήμων καὶ γῆς καὶ θαλάσσης ἄρχοντα καὶ πόλεων καὶ δήμων καὶ στρατοπέδων. ὁ γὰρ τοῖς πάθεσι τῆς ψυχῆς τὸν λογισμὸν ἐπιστήσας, ῥᾳδίως ἂν ἐπισταίη καὶ ἀνθρώποις μετὰ τῶν θείων νόμων, ὥστε αὐτὸν ἐν πατρὸς τάξει τοῖς ἀρχομένοις εἶναι, μετὰ πάσης ἡμερότητος ὁμιλοῦντα ταῖς πόλεσιν· ὁ δὲ ἀνθρώπων μὲν ἄρχειν δοκῶν, θυμῷ δὲ καὶ φιλαρχίᾳ καὶ ἡδοναῖς δουλεύων,

* πλεῖον

λθών, ὥσπερ ὁ μὲν καταγέλαστος εἶναι δόξειεν ἂν τοῖς ἀρχομένοις, ὅτι στέφανον μὲν φορεῖ λιθοκόλλητον, καὶ χρυσοῦν, σωφροσύνῃ δὲ οὐκ ἐστεφάνωται, καὶ ἁλουργίδι μὲν ὅλον τὸ σῶμα καταλάμπεται, τὴν δὲ ψυχὴν ἀκόσμητον ἔχει. ἔπειτα δὲ οὐδὲ ὅπως μεταχειρίσαιτο τὴν ἀρχὴν ἐπιστήσεται. ὁ γὰρ ἑαυτοῦ μὴ δυνηθεὶς ἄρχειν, πῶς ἂν ἑτέρους δυνηθείη κατευθύνειν τοῖς νόμοις. Εἰ δὲ βούλει καὶ τοὺς πολέμους ἑκατέρων ἰδεῖν, εὑρήσεις τὸν μὲν δαίμοσι μαχόμενον, καὶ κρατοῦντα τε νικῶντα, καὶ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ στεφανούμενον (μετὰ γὰρ τῆς θείας ῥοπῆς ἐπὶ τὸν πόλεμον ἔρχεται), οὐρανίοις πεφραγμένος ὅπλοις, ὥστε ἀνάγκη τούτου γενέσθαι τὸ κράτος) τὸν δὲ βασιλέα βαρβάροις μαχόμενον. ὅσῳ δὲ τῶν ἀνθρώπων οἱ δαίμονες φοβερώτεροι, τοσούτῳ λαμπρότερος ὁ τούτων κρατῶν τοῦ νικῶντος ἐκείνους. Εἰ δὲ καὶ τὴν αἰτίαν ἑκατέρου πολέμου καταμαθεῖν βουληθείης, παρὰ πολὺ οὐχ εὑρήσεις τὸ ἴσον. ὁ μὲν γὰρ ὑπὲρ εὐσεβείας καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας πολεμεῖ τοῖς δαίμοσιν, ἢ πόλεις, ἢ κώμας ἐκ τῆς πλάνης ἐξαρπάσαι ποθῶν· ὁ δὲ μάχεται βαρβάροις ὑπὲρ τόπων, ἢ ὅρων, ἢ χρημάτων ἁρπαθέντων, ἢ πλεονεξίας τε ἔρωτες, ἀρχῆς ἀδίκου παρακαλούσης ἐπὶ τὴν μάχην· ἔνθα δὴ πολλοὶ πολλάκις βασιλεῖς τῶν μειζόνων ἐπιθυμήσαντες, καὶ τὰ προσόντα ἀπώλεσαν. τὸ μὲν οὖν ἀρχαὶ καὶ οἱ πόλεμοι τοσοῦτον ἀλλήλων διαφέρονται ἐδείξαμεν, τόν τε βασιλέα, καὶ τὸν ἐσπουδακότα τῇ τοῦ Θεοῦ λατρείᾳ συζῆν· γνοίη δ' ἄν τις καὶ ἐντεῦθεν αὐτοὺς ἀκριβῶς, τὸν βίον ἑκατέρου καὶ τὰς πράξεις τὰς παρ' ἡμέραν σκοπῶν. εὕροι γὰρ ἂν ὡς ἀληθῶς τὸν μὲν ὁμιλοῦντα προφήταις, καὶ τῇ Παύλου σοφίᾳ τὴν ψυχὴν καλλωπίζοντα, μεταπηδῶντα συνεχῶς ἀπὸ μὲν Μωϋσέως πρὸς Ἡσαΐαν, ἀπὸ δὲ τούτου πρὸς Ἰωάννην, ἀπὸ δὲ τούτου πρὸς ἑτέρους· τὸν βασιλέα δὲ συνεχῶς ὁμιλοῦντα ταξιάρχοις τε ὑπάρχοις καὶ δορυφόροις. οἷς δέ τις ὁμιλεῖ συνεχῶς, τούτοις ἀφομοιοῦται τὸ ἦθος. οὐκοῦν ὁ μὲν μονάζων πρὸς τὰ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν ἤθη ἐκτυποῦται τὴν γνώμην· ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς τὰ τῶν στρατηγῶν καὶ δορυφόρων καὶ ὑπασπιστῶν, ἀνθρώπων οἴνῳ δουλευόντων, καὶ ἡδοναῖς χαριζομένων, καὶ τὸ πλέον τῆς ἡμέρας διατελούντων ἐν πότῳ, οὐδὲν χεῖρον, ἢ καλὸν διὰ τὸν οἶνον ἐπισταμένων. οὕτως ἄρα καὶ διὰ τοῦτο τὸν μονήρη βίον προσήκει μακαρίζειν μᾶλλον, ἢ τὸν ἐν δυναστείᾳ καὶ βασιλείᾳ καὶ σκήπτροις. εἰ δὲ καὶ τὸν νυκτὸς τὸν χρόνον ἐξετάζειν βουληθείημεν, τὸν μοναχὸν μὲν ὀψόμεθα τῇ τοῦ Θεοῦ λατρείᾳ καὶ ταῖς εὐχαῖς κοσμούμενον, πολὺ πρότερον ᾄδοντα τῶν ὀρνίθων, ἀγγέλοις συμμελῳδοῦντα, Θεῷ λαλοῦντα, τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν ἀπολαύοντα· τὸν δὲ πολλοῖς ἔθνεσιν ἐφεστηκότα καὶ δήμοις καὶ στρατοπέδοις, καὶ πολλῆς μὲν γῆς, πολλῆς δὲ ἄρχοντα θαλάττης, ἐπὶ τῆς κλίνης ἀνατεταμένον καὶ ῥέγχοντα. καὶ ἐκεῖνος μὲν γὰρ τοσούτοις τρέφεται σιτίοις, ὅσα οὐκ ἂν ἀπαιτήσειε τὸν μοναχὸν ὕπνον βαθύν· τὸν δὲ ἡ τρυφὴ κατακοιμίζει, καὶ ὁ πότος μέχρις ἡμέρας αὐτῆς ἐν τῇ κλίνῃ κατέχων. ἔτι τοίνυν τῷ μὲν μοναχῷ καὶ ἀμπεχόνη καὶ τράπεζα μετρία, καὶ σύσσιτοι τῆς αὐτῆς ἀρετῆς ἀθληταί· τὸν βασιλέα δὲ, λίθοις τε ἀνάγκη καὶ χρυσῷ καλλωπίζεσθαι, τράπεζάν τε παρατίθεσθαι λαμπράν, καὶ χρῆσθαι συσσίτοις, εἰ μὲν ἄφρων εἴη, τῆς ἑαυτοῦ κακίας ἀξίοις· εἰ δὲ νοῦν ἔχοι καὶ σωφρονοίη, χρηστοῖς ἴσως καὶ δικαίοις, πολὺ δὲ λειπομένοις τῆς ἐκείνων ἀρετῆς. οὕτω κἂν φιλοσοφῇ βασιλεὺς, οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἐγγὺς ἐλθεῖν τῆς τοῦ μονάζοντος καλοκαγαθίας δυνήσεται. καὶ γὰρ ἐν ὁδοιπορίαις βαρύς ἐστι τοῖς ὑπηκόοις, καὶ πόλιν οἰκῶν, καὶ εἰρήνης ἀπολαύων, καὶ πολέμων ἁπτόμενος, φόρους τε εἰσπραττόμενος, καὶ στρατεύματα συγκροτῶν, καὶ αἰχμαλώτους ἄγων, καὶ νικῶν, καὶ ἡττώμενος, τῶν οἰκείων κακῶν ἀναπίμπλησι τοὺς ἀρχομένους. καὶ νικῶν ἀφόρητος γίνεται, καλλωπιζόμενός τε τοῖς ἑταίροις καὶ μέγα φρονῶν, καὶ τοῖς στρατιώταις παρέχων ἄδειαν ἁρπάζειν, συλᾶν, τοὺς ὁδοιπόρους ἀδικεῖν, τὰς πόλεις ἐν τῇ καθέδρᾳ πολιορκεῖν, τὰς τῶν πενήτων πορθεῖν οἰκίας, τοὺς ὑποδεξαμένους εἰσπράττεσθαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἃ μηδεὶς ἐπιτρέπει νόμος, ἐπὶ προφάσει τινὸς ἔθους ἀρχαίου, παρανόμου τε καὶ ἀδίκου. καὶ τὸν μὲν ἔβλαψεν οὐδὲν ὁ βασιλεὺς τοῖς τοιούτοις κακοῖς, τὴν πενίαν δὲ ἐκάκωσεν, ὥσπερ ὡς ἀληθῶς αἰσχυνόμενος τοὺς εὐπόρους. οὐ μὴν ὅγε μοναχὸς οὕτως· ἀλλ' ἅμα τε ὤφθη, καὶ πλουσίων καὶ πενήτων χάριν ἴσα κομίζων ἦλθε καὶ τούτοις κἀκείνοις ὁμοίως, εἴδει μὲν ἑνὶ διαίτης χρώμενος, ὕδωρ δὲ πίνων ἥδιον ἢ θαυμαστὸν οἶνον, ὑπὲρ ἑαυτοῦ μὲν οὐδεμίαν, οὔτε μικρὰν, οὔτε μείζω χάριν παρὰ τῶν πλουσίων αἰτῶν, ὑπὲρ δὲ τῶν ἐν ἐνδείᾳ πολλάς τε καὶ συνεχεῖς ἀμφοτέροις λυσιτελούσας τοῖς τε παρέχουσι καὶ τοῖς κομίζεσθαι μέλλουσιν. ὑποχεινὸς ἐστὶν ἰατρὸς καὶ πλουσίων καὶ πενήτων ὁμοίως, τοὺς μὲν ἁμαρτημάτων ἐλευθερῶν διὰ τῆς ἀγαθῆς νουθεσίας, τοῖς δὲ λύων τὴν ἔνδειαν. βασιλεὺς δὲ τάς τε εἰσφορὰς κουφοτέρας εἶναι κελεύων, τοὺς πλουσίους μᾶλλον, ἢ τὴν πενίαν ὠφέλησε, καὶ τὰ ἐνδύτια ποιῶν, τοὺς μικρὰ κεκτημένους ἔβλαψε. τὸν μὲν γὰρ πλούσιον ὀλίγα ἂν βλάψειεν ἡ χαλεπότης τῶν εἰσφορῶν, τὰς δὲ τῶν πενήτων οἰκίας ὥσπερ χειμάρρους παρασύρει, οἰμωγῆς πιμπλῶσα τὰς κώμας· καὶ οὔτε γῆρας ἐλεεινὸν τοῖς εἰσπραττομένοις τοὺς φόρους, οὔτε χηρεία γυναικῶν, οὐκ ὀρφανία παίδων, ἀλλὰ κωμάζουσι πάντα τὸν χρόνον, κοινοί τινες πολέμιοι τῆς χώρας, ἅπερ οὐκ ἐξήνεγκεν ἡ γῆ, ταῦτα τοὺς γεωργοὺς εἰσπραττόμενοι. φέρε δὴ κἀκεῖνο ἐξετάσωμεν, τί μὲν ὁ μοναχὸς, τί δὲ ὁ βασιλεὺς τοῖς ὑπηκόοις χαρίζεται. οὐκοῦν ὁ μὲν χρυσὸν, ὁ δὲ πνεύματος χάριν· καὶ ὁ μὲν ἔλυσε πενίαν ὅταν ᾖ χρηστὸς, ὁ δὲ ψυχὰς τυραννουμένας ὑπὸ δαιμόνων ἠλευθέρωσε προσευχαῖς. κἂν συμβῇ τινα τοιαύταις χειμάζεσθαι συμφοραῖς, τὸν βασιλέα μὲν ὥσπερ τὰ ἄψυχα παρέρχεται, ἐπὶ δὲ τὴν τῶν μοναχῶν οἰκίαν καταφεύγει, ὥσπερ ὁ λύκον ὑποφεύγων, καταφεύγων δὲ ἐπ' ἄνδρα θηρευτὴν ξίφος ἐν τῇ χειρὶ φέροντα. ὅπερ γάρ ἐστι θηρευτῇ ξίφος, τοῦτο προσευχὴ ἐστὶ μονάζοντι. οὐ γὰρ οὕτω φοβερὸν τοῖς λύκοις τὸ ξίφος, ὡς τοῖς δαίμοσιν αἱ προσευχαὶ τῶν δικαίων. οὐ τοίνυν μόνον ἡμεῖς πρὸς τοὺς ἁγίους μοναχοὺς ἐν ταῖς χρείαις καταφεύγομεν, ἀλλὰ καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτοὶ πρὸς τούτους καταφεύγουσιν ἐν καιροῖς φοβεροῖς, ὥσπερ οἱ πτωχεύοντες ἐν λιμῷ πρὸς τὰς τῶν πλουσίων οἰκίας. εἰπὲ γάρ μοι, οὐκ Ἀχαὰβ ὁ τῶν Ἰουδαίων βασιλεὺς, ἐν λιμῷ καὶ σιτοδείᾳ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας εἶχεν ἐν ταῖς Ἡλίου προσευχαῖς; οὐκ Ὀζίας τὴν αὐτὴν ἔχων ἀρχὴν καὶ δυναστείαν, νοσῶν καὶ μέλλων τελευτᾷν, ἐφεστηκότα τὸν θάνατον ὁρῶν, ἐπὶ τὸν αὐτὸν προφήτην κατέφυγεν, ὡς θανάτου δυνατώτερον, καὶ ζωῆς χορηγόν; καὶ μὴν καὶ πολέμου καταρραγέντος τοῖς Ἰουδαίοις ποτὲ καὶ τῆς Παλαιστίνης ἐκ βάθρων αὐτῶν ἀνασπασθῆναι κινδυνευούσης, οἱ τῶν Ἰουδαίων βασιλεῖς ἀφέντες τὴν στρατιὰν, καὶ πεζοὺς, καὶ τοξότας, καὶ ἱππέας, καὶ στρατηγοὺς, καὶ ταξιάρχους, ἐπὶ τὰς Ἐλισσαίου προσευχὰς κατέφυγον. ἠπίστατο γὰρ αὐτοῖς αὐτὴ πολλῶν μυριάδων ἔσεσθαι τὸν θεράποντα τοῦ Θεοῦ. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ Ἐζεκίας ἐποίησε. τοῦ γὰρ Περσικοῦ πολέμου συστάντος, καὶ τῆς πόλεως περὶ τῶν ἐδαφῶν αὐτῶν ἀγωνιώσης καὶ εἰς κίνδυνον μέγιστον περιενηνεγμένης, καὶ τῶν ἐπὶ τῷ τείχει τρεμόντων καὶ δεδοικότων, καὶ σειομένων, καθάπερ ἐν προσδοκίᾳ βροντῆς ἢ σεισμοῦ πάντα κινοῦντος, τὰς Ἡσαΐου προσευχὰς ὁ βασιλεὺς ἀντέστησε ταῖς πολλαῖς τῶν Περσῶν μυριάσι, καὶ οὐκ ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος. ἅμα τε γὰρ ὁ προφήτης τὰς χεῖρας ἦρεν εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ τοῖς ἐξ οὐρανοῦ βέλεσιν ὁ Θεὸς τὸν Περσικὸν κατέλυσε πόλεμον, παιδεύων τοὺς βασιλεῖς, κοινοὺς τῆς γῆς ἡγεῖσθαι σωτῆρας τοὺς ἑαυτοῦ θεράποντας, ὅπως ἂν παιδευθεῖεν καὶ παρακαλούμενοι παρὰ τῶν δικαίων ἐπὶ πᾶσαν πρᾶξιν ἀγαθὴν καὶ φιλάνθρωπον αἰδεῖσθαι τὰς συμβουλίας καὶ πείθεσθαι ταῖς ἀγαθαῖς νουθεσίαις. οὐ τοίνυν ἐκ τούτων μόνον ἐστὶ τὸ διάφορον ἰδεῖν ἀμφοτέρων, ἀλλὰ κἂν ἐκπεσεῖν συμβῇ καὶ τοῦτον κἀκεῖνον, καὶ τὸν μὲν τῆς ἀρετῆς, τὸν δὲ τῆς βασιλείας στερηθῆναι, ὁ μὲν ῥᾳδίως ἂν ἑαυτοῦ γένοιτο, καὶ ταχέως διὰ προσευχῆς καὶ δακρύων καὶ πένθους καὶ θεραπείας πτωχῶν τὰς ἁμαρτίας ἀποτριψάμενος, πάλιν ῥᾳδίως ἐπὶ τὴν προτέραν ἀρχὴν ἀνατρέχει· βασιλεὺς δὲ ἐκπεσὼν, πολλῶν μὲν ἂν δεηθείη

ἴσ. λείπει πλέον

γρ. ἀνατρέ-πεται

θείη συμμάχων, πολλῶν δὲ ὁπλιτῶν καὶ ἱππέων καὶ ἵππων καὶ χρημάτων καὶ κινδύνων· καὶ ὁ μὲν ὅλως ἐν ἑτέροις ἔχει τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας, ὁ δὲ τῇ βουλήσει καὶ τῇ σπουδῇ καὶ τῇ μεταβολῇ τῆς γνώμης ἑτοιμοτάτην ἕξει τὴν σωτηρίαν εὐθέως. Η βασιλεία γάρ, φησι, τῶν οὐρανῶν ἐντὸς ὑμῶν ἐστι. καὶ μὴν ὁ θάνατος, τῷ μὲν βασιλεῖ φοβερός· τῷ φιλοσοφοῦντι δὲ ἄλυπος. τὸν γὰρ ὑπερορῶντα πλούτου καὶ ἡδονῆς καὶ τρυφῆς, ὧν ἕνεκα ζῆν ἐπιθυμοῦσιν ④ πολλοί, καὶ τὴν ἐνθένδε μετάστασιν ἀνάγκη ῥᾳδίως φέρειν. εἰ δὲ καὶ σφαγῆναι τοῦτον συμβαίη κἀκεῖνον, ὁ μὲν ὑπὲρ εὐσεβείας ″ αἱρήσεται κινδύνους, ἀθάνατον ζωὴν καὶ οὐράνιον διὰ θανάτου πραγματευόμενος *· βασιλεὺς δὲ τύραννον ἕξει σφαγέα καὶ τῆς ἀρχῆς ἐραστήν, ἐλεεινὸν θέαμα καὶ δεινὸν μετὰ τὴν σφαγὴν γινόμενος· μοναχὸν δὲ ἴδοι τις ὑπὲρ εὐσεβείας ἐσφαγμένον ἡδὺ καὶ σωτήριον θέαμα. καὶ ὁ μὲν τοὺς ἐραστὰς τῶν οἰκείων ἀγαθῶν μιμητὰς ἕξει, καὶ μαθητὰς πολλοὺς εὐχομένους αὐτῷ φανῆναι παραπλησίους· ὁ δὲ πολλοὺς ἂν ἐν προσευχαῖς ἀναλώσειε λόγους, δεόμενος τοῦ Θεοῦ μηδένα φανῆναι τῆς βασιλείας ἐραστήν. καὶ τὸν μὲν οὐδεὶς ἂν ἀποκτεῖναι τολμήσειεν, εἰς τὸν Θεὸν ἀσεβεῖν ἡγούμενος, εἰ τὸν τοιοῦτον ἀνέλοι· τῷ δὲ πολλοὶ σφαγεῖς ἐφεστήκασιν ἐρασταὶ τυραννίδος. διόπερ ὁ μὲν φρουρεῖται στρατιώταις, ὁ δὲ πόλεις τειχίζει ταῖς εὐχαῖς οὐδένα δεδοικώς· ὁ δὲ βασιλεὺς ἀεὶ φόβῳ συζῇ καὶ προσδοκίᾳ σφαγῆς. καὶ ὁ μὲν γὰρ ἐπικίνδυνον ἔχει πλεονεξίαν, ὁ δὲ ἀσφαλῆ σωτηρίαν. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐν τῷ παρόντι βίῳ πραγμάτων ἱκανῶς εἰρῆσθαί μοι δοκεῖ. εἰ δὲ καὶ τὸν ἀγῶνα τὸν μέλλοντα βουληθείημεν ἐξετάζειν, τὸν μὲν ὀψόμεθα λαμπρὸν καὶ περίβλεπτον ἁρπαζόμενον ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα, μετὰ τὸν ἡγεμόνα καὶ παιδευτὴν τοῦ σωτηρίου τούτου βίου καὶ πάσης ἀρετῆς· ὁ δὲ βασιλεύς, ἐὰν μὲν δικαίως φανείη καὶ φιλανθρώπως διοικήσας τὴν ἀρχὴν (πολὺ δὲ τοῦτο σπάνιον) ἐλάττονος ἔσται σωτηρίας τε καὶ τιμῆς. οὐ γάρ ἐστιν ἴσον, οὐκ ἔστι, βασιλεὺς τε χρηστός, καὶ μοναχὸς ἄκρως τῇ τοῦ Θεοῦ λατρείᾳ συζῶν. εἰ δὲ φανείη πονηρὸς καὶ σκαιός, πολλῶν κακῶν ἐμπεπληκὼς τὴν γῆν, τίς ἂν εἰπεῖν δυνηθείη τὰς συμφοράς, αἷς ὀφθήσεται συνεχόμενος, πυρὶ καιόμενος, μαστιγούμενος, στρεβλούμενος, τοιαῦτα πάσχων, ἅπερ οὔτε λόγῳ ῥητά, οὐδὲ ἔργῳ φορητά ἐστι; ταῦτα πάντα δεῖ λογιζομένους καὶ μανθάνοντας, μὴ τοὺς πλουτοῦντας θαυμάζειν. ὁ γὰρ τούτων δεσπότης πέφηνεν οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἐγγὺς ἐλθεῖν δυνάμενος τῆς τοῦ μοναχοῦ ἀρετῆς. ὅταν οὖν ἴδῃς πλούσιον ἐσθῆτι κεκοσμημένον, χρυσῷ καλλωπιζόμενον, ἐπὶ ὀχημάτων φερόμενον, ἐξόδους ἐξιόντα λαμπράς, μὴ μακαρίσῃς τὸν ἄνθρωπον. πρόσκαιρος γὰρ ὁ πλοῦτος, καὶ τὸ δοκοῦν εἶναι καλὸν τῷ βίῳ τούτῳ (συνδιαφθείρεται). μοναχὸν δὲ ἰδὼν βαδίζοντα μόνον ταπεινὸν καὶ πρᾷον καὶ ἡσύχιον καὶ ἥμερον, ζήλωσον τὸν ἄνδρα, φάνηθι μιμητὴς τῆς ἐκείνου φιλοσοφίας, εὖξαι γενέσθαι τῷ δικαίῳ παραπλήσιος. Αἰτεῖτε γάρ, φησι, καὶ δοθήσεται ὑμῖν. ταῦτα γὰρ ὡς ἀληθῶς καλὰ καὶ σωτήρια καὶ μόνιμα διὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ φιλανθρωπίαν καὶ πρόνοιαν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Λουκ. ιζ κα.

Ματθ ζ. ζ.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΕΛΩΝΗΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΦΑΡΙΣΑΙΟΝ.

Λογ. δ.

Οἱ πόρρωθεν τοὺς λειμῶνας θεασάμενοι, ποικίλην μὲν βλέπουσι τῶν ἀνθέων τὴν τερπνότητα· ποτὲ δὲ αὐτῶν τὸ τερπνὸν γινώσκουσιν, ὅταν πλησίον γινόμενοι, τὰ ἄνθη ταῖς χερσὶν αὐτῶν ψηλαφήσωσι. τοιαύτην μοι νόει, ἀγαπητέ, τὴν τῆς ἐκκλησίας κατάστασιν, ἐπειδή, καθάπερ ἄνθη ἀμάραντα, πρόκειται τοῖς βουλομένοις τὰ τῶν θεοπνεύστων γραφῶν ἀναγνώσματα. ἴδοι γὰρ ἄν τις ἐν τοῖς πνευματικοῖς παραδείσοις προφήτας χορεύοντας, ταξιαρχοῦντας ἀποστόλους, πρεσβεύοντας μάρτυρας,

Ex Ms. Regio Lut. emend. ex alio Ms.

συμμαχοῦντας ἀγγέλους, διδασκάλους ἀγωνιζομένοις τὸν τῆς εὐσεβείας ἀγῶνα, ἄφθονον τὴν τοῦ πνεύματος χάριν, αἵματι δεσποτικῷ λογικὰ σφαγιαζόμενα ποίμνια, καὶ τὸ μεῖζον τῶν εἰρημένων, τὴν τῶν ἀγαθῶν κορυφήν, τὴν τῶν ἐλπίδων βεβαίωσιν, τῆς τρυφῆς τὸ κεφάλαιον, τὴν τῆς χαρᾶς τελειότητα· λέγω δὴ τὰ τοῦ Χριστοῦ εὐαγγέλια, ἐν οἷς ἀπόκειται τῆς ἡμετέρας ζωῆς τελείωσις. δεῦρο οὖν, θεωρήσωμεν τὸν δεσπότην Χριστὸν πᾶσιν ἀπολαύειν τοῖς ἑαυτοῦ χαριζόμενον δούλοις· ἐν οἷς βλέπομεν φυγαδευόμενα πάθη, ὑποφεύγουσαν θάλασσαν, ἀνέμους ἡσυχάζοντας, ἐπιτιμώμενον θάνατον, σκυλευόμενον ᾅδην, ἐξορκιζομένους τοὺς δαίμονας, ἐπιστρέφοντας ἁμαρτωλοὺς πρὸς τὸν ἴδιον δεσπότην. ταῦτα γὰρ ὁ Χριστὸς ἐν τοῖς θείοις εὐαγγελίοις περιτέθηκε τὰ χαρίσματα· ἐν οἷς τοὺς δικαίους δείκνυσιν ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμποντας, μυρία τῶν ἁμαρτημάτων νεκρούμενα, κλινοφόρους παραλύτους τρέχοντας, τελώνας λαμβάνοντας εὐαγγελιστῶν ἀξιώματα, λέπραν ὡς κόνιν ἀνασοβουμένην θελήματι, πυρετὸν ὑποφεύγοντα τῇ φωνῇ τοῦ δεσπότου, νεκροὺς ζωὴν εὐκόλως λαμβάνοντας, τάφους ἀπολύοντας πρὸς ζωὴν οὓς ἐκράτουν, Φαρισαίου ταπεινούμενον ὕψος, τελώνου ὑψουμένην ταπείνωσιν. τοῖς γὰρ τοσούτοις κορεσθεῖσι καλοῖς " εὐκόλως λοιπὸν καὶ ἡ διὰ τῶν ψυχίων δεξίωσις. πέπεισμαι δὲ, ὡς μετὰ συγγνώμης συνήθως καὶ αὖθις τῶν ἡμετέρων ἐπακούσετε λόγων, τῇ πλησμονῇ τῶν " προκειμένων ἀγαθῶν τὰ τῶν ψυχῶν ταμεῖα πληρώσαντες. οὐκοῦν ἐπειδὴ καὶ ὑμεῖς σὺν εὐθυμίᾳ Θεοῦ τῆς πνευματικῆς τραπέζης ἀνέχεσθε, κἀγὼ πάλιν τῷ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης τόπῳ καταθαρρήσας, τῷ διδασκαλικῷ ζυγῷ τὸν τῆς ψυχῆς αὐχένα ὑπέθηκα. φέρε τοίνυν τὸ ἔναγχος ἀνεγνωσμένον παραθήσω ὑμῖν. πᾶσι γὰρ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις ὁ πτωχὸς ἑστιάτωρ ἐλήλυθα, τὸ τοῦ λόγου συμπόσιον συγκιρνῶν. Ἄνθρωποι, φησί, δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. Φαρισαῖος ὁ κομπώδης, ὁ τῆς δικαιοσύνης ἐργάτης· Φαρισαῖος, ὁ θερίσας ἄωρον τὸ τῶν κατορθωμάτων τὸ λήϊον, ὁ πλέον ἀλαζονείᾳ πλουτῶν, ἢ τοῖς χρήμασιν, ὁ διακένῳ φυσήματι τινάξας τὸν ἀρετῶν τὸν καρπόν, τῆς ὑπερηφανείας ὁ κλήτωρ, ὁ τῆς φύσεως ἁπάσης κατήγορος, ὁ ἀφιλάνθρωπος ἔλεγχος, ὁ ἀσυγγνώμων ὀνειδιστής, ἡ τρικυμία τῆς τοῦ τελώνου εὐχῆς. καί μοι μηδεὶς τὸν λόγον ὡς φιλολοίδορον δεχέσθω· ἀλλ' αὐτῶν ἐπακούσας τῶν τοῦ Φαρισαίου ῥημάτων, γνωριζέτω ἀληθῆ τὰ λεγόμενα. Ὁ Θεός, φησιν, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμί, ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων. πόθεν ἑαυτὸν κρίνεις δικαιότερον; οὐκ εἰμί, ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων. τί ποιεῖς, Φαρισαῖε; μὴ τῷ κοινῷ τῆς φύσεως ὀνόματι προσέσχες. ἄπρακτος γέγονε γὰρ ὁ φιλάνθρωπος, ἄνθρωπος. κἂν ἐκεῖνο ἐνοήσας, τῶν ἀλαζονικῶν ῥημάτων κατέβηθι. εἰπὲ καὶ, ὡς τινες τῶν ἀνθρώπων, καὶ μή, ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί. πάντες ἅρπαγες, πλὴν σοῦ, Φαρισαῖε; πάντες ἄδικοι, σὺ δὲ μόνος τυγχάνεις δίκαιος; πάντες μοιχοί, σοὶ δὲ μόνῳ τὸ τῆς σωφροσύνης ὑπάρχει κατόρθωμα; οὐκ εἰμί, ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί· ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης. νῦν ἤρξατο περιφρονεῖν ἡ τοῦ ἀνθρώπου διάνοια· νῦν τινάσσει τῆς ψυχῆς πρὸς οὐρανὸν τὸ πτερόν. τί καταπατεῖς αὐτὸν τῇ τῶν ῥημάτων βαρύτητι, κωλύων ἀναπτερῶσαι τὴν ἐξομολόγησιν πρὸς τὸν φιλάνθρωπον; τί κατεπεμβαίνεις τῷ κειμένῳ; τί ἐπιστοιβάζεις ἐπὶ τὸ πῦρ αὐτοῦ ξύλα; τί κατηγορεῖς τοῦ ἀνενδότως τύπτοντος τὴν συνείδησιν; ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης. τί γὰρ εἶδες, ἄνθρωπε, τὸν τελώνην ποιοῦντα; λῃστεύοντα; τοὺς ἀλλοτρίους πόνους συλῶντα; τὰ ἀλλότρια ληϊζόμενον; θερίζοντα, ἅπερ οὐκ ἔσπειρε; συνάγοντα ὅθεν οὐ διεσκόρπισεν; ἁπλοῦντα τοῖς ὁδοιπόροις τὸ δίκτυον; οὐδὲν τοιοῦτον τεθέασαι, ὦ Φαρισαῖε· ἀλλ' ὁρᾷς σχῆμα ἐλεεινόν, οἴκτου καὶ βοηθείας ἄξιον. κεῖται γὰρ ἐπὶ πρόσωπον, βασανίζει τὸ στῆθος, ὡς τῶν κακῶν ἐργαστήριον, ἐπᾶραι τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς οὐρανὸν οὐ τολμᾷ. τάχα καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἀστέρων κατηγορίαν ἐκδέχεται, ἢ μᾶλλον νομίζει τῶν πλημμελημάτων τὸ πλῆθος γε-

γράφθαι

Λουκ. ιη. ι.

ἴσ. εὐκόλως

ἴσ. παρεσκευασμένων

* *

γράφεσθαι ἐν τῷ στερεώματι· πόρρωθεν ἑαυτὸν ὡσεὶ ἤδη δικασθεὶς τοῦ ἱεροῦ ἀπέστησε· τὸ ἐλέησον κέκραγεν, ὡς ἤδη καταδικαζόμενος. οὐκ ἀνέγνως τὸ γεγραμμένον, Ὅτι μὴ παροργίσῃς ἄνδρα ἐν ἀπορίᾳ αὐτοῦ; ἄπορός ἐστι, πανταχόθεν ἐκύκλωσαν αὐτὸν οἱ λογισμοί. ἀντὶ τοῦ πλήθους τῶν κατηγόρων, ἐχρήσατο τῇ δεξιᾷ ἡ συνείδησις κατὰ τοῦ στήθους μαστιζούσῃ· καθ' ἑαυτοῦ ἑαυτὸν ἀπειργάσατο δήμιον. οὐκ ἐπικάμπτῃ σε τρέμων; οὐκ ἐρεθίζει σε πρὸς συμπάθειαν τοῦτο κάτω νεύων τὸ πρόσωπον; οὐ μανθάνεις τὴν ἀπ' ἀνθρώπων γνώμην, μὴ τολμῶν εἰς οὐρανὸν ἀναβλέψαι; ὅτι μὲν γὰρ ἐτελώνει, ἐχρῆν σε τὰς τοιαύτας κατ' αὐτοῦ ἀναβοῆσαι φωνάς. ἔπρεπε γὰρ αὐτῷ τότε οὐ μόνον παρὰ σοῦ, ἀλλὰ καὶ παρὰ παντὸς ὀνειδίζεσθαι. ὅτε μέντοι τὴν οἰκείαν κατέγνω κακίαν, ὅτε θεωρήσας τὰ τραύματα τῆς ψυχῆς, ἔδραμε πρὸς τὸν ἰατρὸν τὸν ἀμισθὶ θεραπεύοντα, ὅτε τῶν πλημμελημάτων μνημονεύσας τῷ ἀμνησικάκῳ δεσπότῃ προσέφυγε, τότε παραλόγως αὐτῷ κατεπεμβαίνεις, ὦ Φαρισαῖε; οὔτε ὡς οὗτος ὁ τελώνης. μὴ γὰρ οὐκ εἰσὶν ἄλλοι τελῶναι μήπω τὸν γλυκὺν τῆς μετανοίας ἀγαπήσαντες θρῆνον; Εἰ πόθος σοι πολλοὺς κατηγορεῖν ἁμαρτωλούς, ἐπ' ἐκείνους στρέψον τὴν σὴν γλωσσαλγίαν, τοὺς ἔτι τοῖς δικτύοις τῆς πλεονεξίας ἐνειλημμένους· πρὸς τοῦτον μέντοι περιττή σοι ἡ δυσφημία. οὐ μόνον γὰρ τὸν ἄνθρωπον βλάψαι οὐ δύνασαι, ἀλλὰ καὶ πλέον τὸν δεσπότην ἐρεθίζεις, ὥστε συντομωτέραν ποιήσασθαι περὶ αὐτὸν τὴν συγχώρησιν. ὁ δὲ τελώνης, φησί, μακρόθεν ἑστὼς, οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι. τὴν τοῦ Μανασσῆ πάντως καὶ αὐτὸς φωνὴν ἀπεφθέγγετο· Οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἀτενίσαι καὶ ἰδεῖν τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀδικιῶν μου. πολλὰ γὰρ ἦν τότε ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ τελώνου συνειλεγμένα κακά, ἐπιθυμία χρημάτων ἀκόρεστος, πόθος ἀδικίας μὴ δεχόμενος πέρας, ἁρπαγὴ τέλος οὐκ ἔχουσα· κοινὸν τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων τελώνης κακόν, νόμος ἄδικος, ἅρπαξ ἀκατηγόρητος, ἄφοβος κλέπτης, λῃστὴς ἀνέγκλητος, δύσφρακτος βλάβη, λύκος τῶν λογικῶν προβάτων, θηρίον ἀνθρωπόμορφον. μετὰ τοσούτων ἀνῆλθεν ὁ τελώνης εἰς τὸ ἱερὸν κακῶν. ὅτε γὰρ πάντα ταῦτα εἰργάσατο τὰ δεινά, καὶ βαρὺ κατεσκεύασε τὸ τῶν πλημμελημάτων φορτίον τῇ ψυχῇ, ὅτε λοιπὸν τὸν αὐχένα κατέκλασε, τότε ἐζήτει τοῦ βάρους ἐλαφρυνθῆναι· καὶ οὐκ εἶχε δὲ πῶς τὸ φορτίον ἀποτινάξεται. εἶτα γοργὴν ἔσχεν ἔννοιαν, εὗρεν εἶδος ἐλευθερίας. ἐμνημόνευσε γὰρ τῆς φωνῆς τοῦ δεσπότου πρὸς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐκβοώσης. Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Ταύτης τῆς φωνῆς μνημονεύσας, μετὰ τοῦ φόρτου τῶν κακῶν ἐπὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Θεοῦ παρεγένετο. ἀτονήσας δὲ λοιπὸν, καὶ μηκέτι φέρειν δυνάμενος, εὐθὺς ἐπὶ πρόσωπον ἔπεσε, καὶ πρὸς τὸν δεσπότην τὸ, Ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, ἔλεγεν. ἔρημος, φησί, πάσης εὐεργεσίας τυγχάνω, τοῖς ἐμαυτοῦ κεκλοιωμένος δεινοῖς, ὑπὲρ ἀριθμὸν ψάμμου θαλάσσης ἐπληθύνθησαν αἱ ἀνομίαι μου, γεγόνασιν ὑπὲρ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου. ὁρῶ παρὰ τῶν ὑπ' ἐμοῦ ἠδικημένων ἤδη τὸ σὸν δικαστήριον καταβοώμενον· περὶ τῶν θρόνων σου, δέσποτα, βίβλους ἀνεῳγμένας τεθεῖσθαι ἀκήκοα, ἐν αἷς πάντες καὶ οἱ στεναγμοὶ τῶν ὁδοιπόρων ἐγράφησαν. οὐκ ἔστιν εἶδος ἀδικίας, ὃ τὴν σὴν ἀδέκαστον διαπέφευγε γνῶσιν· ἀπολογίας μοι καιρὸς οὐ πάρεστι, φυγῆς μοι τόπος οὐ περιλέλειπται. πρὸς οὐρανὸν οὐ τολμῶ ἀναβλέψαι. δέδοικα καὶ τὴν γῆν ὡς ἰδοῦσαν τὰς πράξεις μου. τοῦ γὰρ σφόδρα ἁμαρτωλοῦ κατηγορεῖ καὶ τὰ ἄψυχα. διὸ πρὸς σὲ τὸν πάντων δεσπότην δραμών, ταύτην μόνην εὗρον εἰς βοήθειαν τὴν ἱκεσίαν. ὁ Θεός, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. πολὺς ὁ κολοφὼν τῶν κακῶν μου· ἀλλὰ τί πρὸς τὸ πέλαγος τῆς σῆς ἀγαθότητος; τὸ ἐμὲ σωθῆναι παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλὰ παρὰ σοί, δέσποτα, πάντα δυνατά. Εἰ μὲν γὰρ παρὰ δικαίους ἐπὶ γῆς παραγέγονας, περιττὸς τὸ τελώνιον βδελυξάμενος τῷ ναῷ σου προσέδραμον.

Σειρ. δ. ϛ.

Ματθ. ια κη.

ἔδραμον. Εἰ δὲ καὶ τὴν ἁμαρτωλῶν ποιούμενος λόγον, μᾶλλον δὲ δι' αὐτοὺς τῇ κτίσει ἐνεδήμησας, μὴ δείξῃς μου τὰς ἐπὶ σοὶ ἀνελπίστους ἐλπίδας· ἀλλὰ τὴν συντετριμμένην μου καρδίαν θεράπευσον, νενεκρωμένον με τοῖς παραπτώμασι ζωοποίησον. ἥψατό σου πόρνη, καὶ τὸν ῥύπον τῶν ″παθῶν ἀπενίψατο· ἔχρησας πιστῷ γυναίῳ τὸ κράσπεδον, καὶ λίμνας αἱμάτων ἐξήρανας· ἐπλησίασας παραλύτῳ κειμένῳ, καὶ τῆς κλίνης ἐργάτην ἀνέδειξας· Εἶδες παράγων τυφλόν, καὶ τῇ ὄψει ἀπέδωκας τὴν εὐπρέπειαν· ἐχρίσω μὲν γὰρ τὸ λεῖπον τοῦ σώματος, πηλῷ τὸ ἐκ πηλοῦ διορθωσάμενος σκεῦος· ἤνοιξας δὲ τῷ φωτὶ τὴν εἴσοδον, δείξας τῷ ἀνθρώπῳ τὸ τῆς κτίσεως κάλλος. Εἶδες δακρύουσαν γυναῖκα, καὶ πρὸ καιροῦ τῆς ἀναστάσεως τὸν ᾅδην μαστίξας, ἐξήγαγες ἐκεῖθεν τὸν Λάζαρον, ὥσπερ ἐκ στόματος λέοντος ἁρπάσας τοῦ θανάτου τὸν ἄνθρωπον· ἐλεεινῶς σοι προσπίπτοντα θεασάμενος ἄνδρα τῷ τῆς ἀπαιδίας ναυαγίῳ δεινῶς βυθιζόμενον, ἐπεκάμφθης εὐθὺς ταῖς ἱκεσίαις, καὶ κέκληκας τὸ κοράσιον. σοῦ δὲ φωνήσαντος, ἀνέστη μὲν ἡ κόρη, ὁ δὲ θάνατος πέφευγεν. ἐβόησε πρὸς σὲ καὶ Χαναναία γυνὴ τὸ οἰκεῖον θυγάτριον βλέπουσα ὑπὸ δαίμονος σπαραττόμενον, καὶ βοήσασα τὸ, ἐλέησον, τῶν ἐλπίδων οὐκ ἀπέτυχε. τὴν γὰρ πίστιν αὐτῆς ἀποδεξάμενος, τοῦ προβάτου τὸν λύκον ἐδίωξας, τὸν λυσσώδη ἀπήλασας ἔνοικον· τῷ κορασίῳ χαρισάμενος νῆψιν, τῆς μητρὸς τὸν θρῆνον κατέπαυσας. μικροῖς ἄρτοις πλῆθος ἐν ἐρήμῳ διέθρεψας. λιμώττω κἀγὼ δικαιοσύνης λιμόν, μικρὸν τῆς σῆς φιλανθρωπίας ψιχίον ἐπιζητῶ· ὡς ἕνα κἀμὲ τῶν μνημονευθέντων ἐλέησον. κατέστιγμαι τὴν ψυχήν, ὡς πρὸ τῆς μετανοίας ἡ πόρνη· βδελυκτός εἰμι πᾶσιν, ὡς πρὸ τῆς θεραπείας ἡ αἱμόρρους νομιζομένη ἀκάθαρτος· παρειμένος εἰμὶ τὴν ψυχήν, τοῦ σώματος τοῦ παραλύτου μειζόνως· ʹπεπήρωμαι τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμούς, καθὼς ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς τοῦ σώματος· νενέκρωμαι τοῖς παραπτώμασι συγκεκλεισμένην ἔχων ἐν τῷ σώματι τὴν ψυχήν, καθὼς εἶχεν ὁ τάφος τὸν Λάζαρον· τὰ πάντων σχεδὸν ἐπιφέρομαι δεινά· ἀλλ' ὁ πάντας ἐλεήσας, κἀμὲ προσπίπτοντα οἰκτείρησον. ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. τί οὖν ὁ φιλάνθρωπος δικαστής, ὁ φιλότιμος ἀγωνοθέτης τῶν τρεχόντων τὸν τῆς μετανοίας δρόμον; καὶ τοῦ Φαρισαίου μεγαλαυχοῦντος ἠνείχετο, καὶ τοῦ τελώνου μετανοοῦντος ἐτέρπετο. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν τοῖς ῥήμασιν, ὥσπερ ἀνέμοις σφοδροῖς, τῆς ψυχῆς τὸν καρπὸν ἀπετίναξεν, ὁ δὲ συντρίψας ἑαυτὸν οὐκ ἐξεδέχετο ἄλλον κατήγορον, ἑκατέρῳ τὸ πρὸς ἀξίαν ἀπένειμε. τὸν μὲν γὰρ τελώνην ἑαυτοῦ γεγυμνωμένον κατήγορον, ἐλεύθερον ἀφῆκε τῆς κατακρίσεως· τὸν δὲ Φαρισαῖον εἰς μέσον προθέντα τὰ κατορθώματα, πενέστερον τοῦ τελώνου ἀπέφηνεν. ἀμφοτέροις ὁ τρόπος, τῷ μὲν, ὑπόθεσις πενίας εἰς πλοῦτον· τῷ δὲ, ἐκ πλούτου εἰς πενίαν ὀλίσθημα. τί γάρ φησιν ὁ δεσπότης; Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἢ ἐκεῖνος. ὢ πόσον κακὸν τῆς ὑπερηφανίας τὸ νόσημα; κατάκομος ἀνῆλθεν ὁ Φαρισαῖος, ὥσπερ ἄνθεσι, τοῖς κατορθώμασι στεφανούμενος· συνώδευσε τούτῳ ὁ τελώνης πάσης ἀπολογίας γυμνός. ἀλλ' ὁ μὲν εὐκαίρως ἑαυτὸν ταπεινώσας, ὑψώθη· ὁ δὲ πρὸς ἄκαιρον ὕψος ἀκοντίσας ἑαυτόν, καταγέλαστον ὑπέμεινε γύμνωσιν. οὐκ ἦν βέλτιον ὑφειμέναις χρήσασθαι ταῖς φωναῖς; οὐκ ἦν κρεῖττον τῆς προφητικῆς ἀκοῦσαι φωνῆς λεγούσης, Ταπεινώθητε ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς; οὐκ ἦν μᾶλλον συμφέρον κρατῆσαι τῆς γλώσσης, καὶ φυλάξαι τὸν πλοῦτον, ὃν πόνοις πολλοῖς ἐκτήσατο; ἃς γὰρ ἐν χρόνῳ συνήγαγεν ἀρετάς, ταύτας ἐν ἀκαρεῖ ῥοπῇ τῇ φωνῇ διεσκόρπισεν. οὐκ ἤκουσε τάχα ὁ Φαρισαῖος τὸ γεγραμμένον, Ὅτι ἀκάθαρτος ἐνώπιον Κυρίου πᾶς ὑψηλοκάρδιος· οὐκ ἐδιδάχθη τὸ καλῶς εἰρημένον, Ὁ ποιεῖ ἡ δεξιά σου, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου. τάχα δὲ ἔγνω ἀμφότερα, ἀλλ' ἡ ἰσχὺς τῆς κενοδοξίας ἐνίκησεν. ἡμεῖς οὖν τοῦ τελώνου τὴν ταπείνωσιν κτησώμεθα, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων τὸ βάρος ἀποθώμεθα· ὑπερηφανίαν

γρ. κακῶν

γρ. πεπήρωμ

Παροιμ. ις. ε.

Ματθ. ς. γ.

φαντασίαν δὲ μισήσωμεν, δι' ἧς ὁ Φαρισαῖος τὸν πλοῦτον τῶν ἀρετῶν ἀπώλεσεν. Ὑπερηφάνοις γὰρ ὁ Κύριος ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλ. γ. λδ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΞΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΑΔΑΜ· *ΚΑΙ ΠΕΡΙ πονηρῶν γυναικῶν.

Λογ. ε.

ΠΡόκειται ἡμῖν, ἀγαπητοὶ, πνευματικὴ τράπεζα ἐκ τῶν θείων γραφῶν πληρουμένη, πλήρης ἀγαθῶν, οὐκ ἐδεσμάτων ἀπολλυμένων, ἀλλὰ "τρυφῇ προχέουσα τῆς ἀληθείας διδάγματα· οὐκ ἄρτον φέρουσα πρόσκαιρον, ἀλλὰ "νοημάτων ἀΰλων τὰς ψυχὰς ἐκτρέφουσα, οὐκ οἶνον μέθην ἐργαζόμενον, ἀλλὰ ζέσει πνεύματος τὴν καρδίαν ἀναφλέγουσα· οὐ κρεῶν ἀπολλυμένων, ἀλλὰ χαρὰς "στάζουσα ἡδονὴν ἐπουράνιον· οὐ κιθάρας, ἢ αὐλοὺς ἀναπέμπουσα, ἀλλὰ ψαλμοὺς καὶ ὕμνους θεοτερπεῖς μελῳδοῦσα· "οὐ πορνικοῖς ὀρχήμασι τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς τὴν θεωρίαν ἐκλύουσα, ἀλλὰ καρδίας τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς πόθον τῆς βασιλείας διεγείρουσα· οὐ μίμων καὶ κακοηθῶν ἀνδρῶν ἄγουσα θόρυβον, ἀλλὰ προφητικὰς σάλπιγγας, τὰ ὦτα τῆς διανοίας ἡμῶν πρὸς διδασκαλίαν ψυχωφελῆ χειραγωγοῦσα· οὐ τὸν ἔξω ἄνθρωπον εἰς μετεωρισμοὺς καὶ "γέλωτας, καὶ ἀκολασίας ἐμβάλλουσα βάραθρον, ἀλλὰ τὸν "ἔνδον πρὸς θεογνωσίας ἀνάπτουσα ἔρωτα· καὶ τῶν βιωτικῶν ἁπάντων ἀπαρνουμένη τὴν συνήθειάν τε καὶ σύγκρασιν, πρὸς μόνην τὴν τῆς βασιλείας "ὁδὸν ἀναβιβάζει τὴν ἀείζωον. καὶ τὰ μὲν τῆς αἰσθητῆς τραπέζης, κἂν βρωμάτων τις περισσοτέρων μεταλάβῃ, τὴν κοιλίαν ἀλγεῖ, καὶ τὰ "ἐντόσθια πλησσόμενα βλάβην οὐ τὴν τυχοῦσαν κατεργάζεται· ἐπὶ δὲ τῆς πνευματικῆς τοὐναντίον. ἐὰν γὰρ αὐτὴν ἀπλήστως ἐντρυφήσῃς, δυνήσῃ κατορθῶσαι καὶ πρᾶξιν θεάρεστον καὶ βίον ἐνάρετον· καὶ ὅσῳ πλείονα τρυφᾷς, τοσούτῳ πρὸς πλείονα πόθον σαυτὸν ἐπεγείρεις. πάλιν δὲ ἐπὶ τῆς πρώτης τραπέζης, ἐὰν οἴνου εἰς κόρον μεταλάβῃς, καὶ τῶν ποδῶν τὸ βάδισμα "κωλύει, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς τὰ μὴ προσήκοντα θεωρεῖς, καὶ τῇ γλώσσῃ τὰ μὴ "βουλόμενα λαλεῖς, καὶ συχνοὺς ἐρυγμοὺς ἐκ κατωτάτου στήθους ἀναφέρεις, καὶ τοῖς φίλοις καταγέλαστος δείκνυσαι, καὶ τοῖς δούλοις εὐκαταφρόνητος, ὡς ἐν οἴνῳ τὰς φρένας ἀπολέσας. ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας τραπέζης, ἐὰν ἀπλήστως ἀντλήσῃς αὐτῆς τὰ νοήματα, ὀρθῶς τὰς τρίβους "πορεύσῃ πρὸς τὰς ἐντολὰς, ἃς "παρέλαβες ἐκ τοῦ Κυρίου, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς διανοίας τὰ ἄϋλα κατοπτεύσεις, καὶ ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας σου λόγους ἀγαθοὺς ἐξερεύξῃ κατὰ τὸν προφήτην τὸν λέγοντα, Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν, καὶ τοῖς φίλοις κατακεκοσμημένος ὀφθήσῃ, καὶ τοῖς οἰκέταις εὔχρηστος καὶ προσηνὴς καὶ πρᾶος ἀναδειχθήσῃ. ἴδωμεν οὖν τῆς πνευματικῆς τραπέζης τὰ κέρδη· ἀναπτύξωμεν αὐτῆς τῶν νοημάτων τὴν εὐπρέπειαν· καρυκεύσωμεν αὐτῆς εἰς κόρον τὸ γλυκὺ τὸ ἀθόλωτον, τὸ ἀποστάζον ἐξ αὐτῆς, ἀκούσωμεν αὐτῆς τῶν ὕμνων καὶ τῶν ᾠδῶν· ἧς ὁ ὕμνος δαίμονας τρέπει, καὶ αἱ ᾠδαὶ τὸν ἄρχοντα τοῦ σκότους ἀποστρέφουσι· Σαλπίσωμεν ἐν νεομηνίᾳ σάλπιγγι, ἐν εὐσήμῳ ἡμέρᾳ ἑορτῆς ἡμῶν. νηστεία παρήχθη ἡ σύντροφος τῶν ἀγγέλων, νηστεία παρήχθη ἡ τῶν προφητῶν μήτηρ, νηστεία παρήχθη ἡ τῶν ἀποστόλων φίλη, νηστεία παρήχθη ἡ τῶν μαρτύρων καλλονή, νηστεία παρήχθη ἡ τῶν ὁσίων καύχησις, νηστεία παρήχθη ἡ τῶν μοναζόντων σύντροφος, νηστεία παρήχθη, ἣν καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος * ἐν σαρκὶ περιϊὼν ἐφύλαξεν. αὐτῆς τοὺς ὅρους, καὶ, εἰ θέλεις, ἀγαπητὲ, ἄκουσον αὐτῆς τὰς ἀριστείας. νηστείαν Ἀδὰμ μὴ φυλάξας, ἐξόριστος γέγονε τοῦ παραδείσου, καὶ γῆν ἀκανθηφόρον ἐργάζεσθαι ἐκελεύσθη· νηστείαν μὴ φυλάξαντες οἱ ἐπὶ τοῦ Νῶε ἄνθρωποι,

Ex Ms: Regio Lat. emend. ex Ms. Bavar.

Ψαλ. μδ. α.

Ψαλ. π. γ.

θρωποι, τῆς θεϊκῆς ἀγανακτήσεως ἐν πείρᾳ γεγόνασι, τὸν κατακλυσμοῦ παγκοσμίου δίκην ὑπέστησαν. νηστείαν πρὸς ὀλίγον Νῶε καταλιπὼν, θρίαμβος καὶ γυμνὸς τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ πρόκειται· νηστείαν μὴ φυλάξας Ἡσαῦ, τῶν πρωτοτοκίων τὴν τιμὴν ἀπώλεσε, καὶ τῆς πατρικῆς εὐχῆς ἀλλότριος γέγονε· νηστείαν μὴ τιμήσαντες υἱοὶ Ἰσραὴλ, τῆς ἐπουρανίου τρυφῆς καὶ τῆς χάριτος τῆς θεϊκῆς ἐξέπεσον. ἔμαθες τοὺς μὴ τιμήσαντας αὐτὴν οἷα σκληρὰ καθέστηκε; γνώρισον καὶ τοὺς φυλάξαντας αὐτὴν οἵας τιμῆς καὶ χάριτος ἄξιοι. νηστείαν κολπωσάμενος Μωϋσῆς νόμον ἐδέξατο, καὶ δημαγωγὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἄξιος ἀνεδείχθη· νηστείαν κολπωσάμενος Ἠλιοὺ δι᾽ ἅρματος πυρίνου εἰς οὐρανοὺς ἀνελήφθη, δι᾽ οὗ καὶ ἡ πολύτιμος μηλωτὴ ὑπὲρ βασιλικὴν πορφυρίδα τιμιωτέρα ἀνεδείχθη· νηστείαν ἐν λάκκῳ Δανιὴλ κτησάμενος, τὰ ἄγρια θηρία φιμώσας, ἀλώβητος τῆς τούτων βορρᾶς γέγονε· νηστείαν οἱ τρεῖς παῖδες ἀγκαλισάμενοι, τὴν κάμινον τὴν ἐξαφθεῖσαν ἑπταπλασίως κατέσβεσαν, καὶ τὸ πῦρ ἐποίησαν ὡς πνεῦμα δρόσου διασυρίζοι· νηστείαν ἀσπασάμενος Ἰωάννης, μείζων ἐν προφήταις ἀνηγορεύθη, καὶ τὸν Κύριον τῆς δόξης κατηξιώθη βαπτίσαι ἐν τῷ Ἰορδάνῃ. καὶ τί προφήτας καὶ δικαίους εἰς μέσον παράγω; νηστείαν καὶ ὁ Κύριος ἀσπασάμενος, τὸν ἐχθρὸν κατέβαλε, καὶ ἡμᾶς θεωρητὰς αὐτοῦ γενέσθαι κατηξίωσε. διὸ ταύτην ὑποδεξώμεθα, τὸ τίμιον δῶρον, τὸ ἅγιον κειμήλιον, τὸ τῆς ἀληθείας ἴνδαλμα, τῆς εὐσεβείας τὸ κεφάλαιον, τὴν τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας συνήγορον, τῶν παθῶν τὴν νέκρωσιν, τῆς ἁμαρτίας τὴν ἀναίρεσιν, τῆς κακίας τὴν ἀντίπαλον, τῆς παρθενίας τὸ ὁμόδοξον, τῶν δαιμόνων τὴν ἀφανίστριαν, τοῦ διαβόλου τὴν ἐπιτίμησιν, τῶν εἰδώλων τὴν καθαίρεσιν, τῶν ἐκκλησιῶν τὴν εὐπρέπειαν, τῶν βασιλέων τὸ κράτος, τῶν ἱερέων τὸ ἐγκαλλώπισμα, τῶν ἀνδρῶν τὴν φρόνησιν, τῶν γυναικῶν τὴν σωφροσύνην, τῶν νηπίων τὴν παιδαγώγησιν, τῶν δούλων τὴν ἄνεσιν, τῶν πτωχῶν τὴν παραμυθίαν. τίς νηστείαν ἀσπασάμενος, οὐκ ἐδοξάσθη; τίς ταύτην φυλάξας, οὐκ ἐμεγαλύνθη; τίς τοὺς θεσμοὺς αὐτῆς συντηρήσας, οὐκ ἐμακαρίσθη; τίς ταύτην κτησάμενος, οὐκ ἐνίκησε πειρασμούς; τίς ἀκούσας ταύτης τὰς ὑποσχέσεις, οὐχὶ παρὰ ἀνθρώποις μόνον ἐτιμήθη, ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγανακτήσεως καὶ ὀργῆς οὐκ ἐξηρπάγη; οὐχὶ Ἀχαὰβ ταύτην ὁπλισάμενος, θεηλάτου ὀργῆς ἐῤῥύσθη; καὶ ὁ τοῖς ὀρνέοις εἰς βρῶσιν δοθεὶς καὶ τοῖς θηρίοις (Καὶ ἐπὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, φησιν, αἱ πόρναι λούσονται) δι᾽ αὐτῆς ἀπηλλάγη τοῦ θανατικοῦ κινδύνου, καὶ ὑπὲρ προφήτην δυνατωτέρα ἐδείχθη; οὐχὶ ταύτην οἱ Νινευῖται φυλάξαντες, ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη, τῆς τριημέρου ἀπωλείας ἀνηρπάγησαν, καὶ τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ τὸ ῥῆμα ἀνεργὲς ἐγένετο; οὐχὶ ταύτην τηρήσαντες οἱ προφῆται, θεωριῶν καὶ ὀπτασιῶν Θεοῦ παντοκράτορος μέτοχοι γεγόνασι, καὶ τὰ μέλλοντα ὡς ἐνεστῶτα προεθεώρησαν καὶ ἐθεάσαντο; οὐχὶ καὶ οἱ ἀπόστολοι ταύτην ὁπλισάμενοι, πανταχοῦ κύκλῳ τῆς γῆς διέδραμεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν; οὐχὶ καὶ οἱ μάρτυρες αὐτὴν ἐνστερνισάμενοι, ναοὺς καὶ βωμοὺς καὶ κνίσσας τῶν εἰδώλων κατέβαλον, καὶ τὸν θυμὸν τῶν τυράννων εἰς οὐδὲν ἐλογίσαντο; οὐχὶ οἱ ὅσιοι αὐτὴν ποθήσαντες, κατέλιπον τὸν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου πάντα, καὶ ἐν ἐρημίαις, καὶ ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς, κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον, οἰκήσαντες, αὐτοπροσώπως τὸν διάβολον κατέβαλον, καὶ τὰ τούτου στρατεύματα; ταύτην καὶ ἡμεῖς φυλάξωμεν, τῶν ψυχῶν τὴν γαλήνην, τῶν σωμάτων τὸ ἰατρεῖον, τῶν λογισμῶν τὴν εἰρήνην, τῶν ἐπιθυμιῶν τὴν νέκρωσιν, τὴν τὸν ἀλλότριον ἁρπάζειν πλοῦτον κωλύουσαν, τὴν ὀρφανοὺς μὴ καταδεχομένην ἀδικῆσαι, τὴν χήραις μὴ ἐπάγουσαν πένθος ζημίας, τὴν μερίμναις μὴ ἀφέλκεσθαι ἡμᾶς συγχωροῦσαν βιωτικαῖς, τὴν βασιλείας αἰωνίου μετόχους ἡμᾶς ποιοῦσαν, τὴν ἀγγέλοις ὁμοδιαίτους τοὺς βροτοὺς ἐργαζομένην, τὴν τὸν τοῦ Κυρίου νόμον ἡμέρας καὶ νυκτὸς μελετᾶν διακελευομένην. φησὶ γὰρ προφητεύων Ζαχαρίας

περὶ

γ. Βασ. κβ΄ λη

Ψαλ. ιη. δ.

Ἑβρ. ια. λη.

γρ. καταλελοιπώς,
γρ. παράκειται.
γρ. ἐγένετο:
γρ. τιμῆς
γρ. ἀνελήφθη
γρ. ἐναγκαλισάμενοι
γρ. παρεισάγω
ἴσ. θεωρὸς
γρ. ἅγιον
γρ. τὴν ὁμόδ.
γρ. τὴν παιδαγωγίαν
γρ. ἄνεσιν
γρ. αὐτήν
γρ. οἰκουμένης
γρ. γῆς
γρ. ἐνστερνισ.
γρ. λαβ

περὶ" ταύτης, καὶ προανώτερον τὴν δόξαν αὐτῆς" ἀναποκρύπτως διαπρυσίως βοᾷ· Τάδε λέ- Ζαχ. η. ιθ.
γει Κύριος παντοκράτωρ· νηστεία ἡ τετάρτη, καὶ νηστεία ἡ πέμπτη, καὶ νηστεία ἡ ἑβδόμη ἔσονται
τῷ οἴκῳ Ἰούδα εἰς χαράν, καὶ εἰς εὐφροσύνην, καὶ εἰς ἑορτὰς ἀγαθάς. Εἴδετε πάντες,
πῶς διηγεῖται τῶν ἑορτῶν τὴν ὑπόθεσιν ἡ νηστεία; ἐμάθετε πῶς προανώτερον αὐτῆς καταγ-
γέλλει τὰς ἀριστείας καὶ τὰ κλέη; ὑποδείξω ἔτι πῶς ὑψοῖ αὐτὴν πρὸς τὸν πόθον τῶν" πατελικῶν
τῶν εἰσδεχομένων αὐτήν; βούλεσθε σαφέστερον αὐτῆς τὴν ὑπόθεσιν μαθεῖν; ἀνοίξατε τὰ
ὦτα τῆς διανοίας ὑμῶν, καὶ δέξασθε τοῖς λογισμοῖς ὑμῶν τὰ πνευματικὰ ᾄσματα, τὰ βρύ-
οντα ἐκ τῆς πηγῆς τῆς ἀθανασίας ἀείρρυτα ἰάματα. τί λέγεις, προφῆτα; ποῖον Ἰσραὴλ
προσάγεις; τὸν σαρκικόν, ἢ τὸν νοερῶς ὁρῶντα Θεόν; τὸν ἐβδελυγμένον διὰ τὰς ἀχα-
ρίστους θυσίας, ἢ τὸν ἐπισυναχθέντα διὰ τῆς τῶν ἀποστόλων διδασκαλίας; τὸν αἵμασι
κριῶν καὶ ταύρων θυσιάζοντα, ἢ τὸν ἀναιμάκτως Θεῷ θύοντα τὸν αἴροντα τὴν ἁμαρτί-
αν τοῦ κόσμου; τὸν" παροξύναντα αὐτὸν Θεὸν τοῖς γλυπτοῖς, ἢ τὸν ἀπὸ τῶν βωμῶν καὶ θυσιῶν καὶ
ξοάνων ἐξαρπαγέντα, καὶ εἰς υἱοθεσίαν πνευματικὴν ἀναχθέντα; δῆλον ὅτι [τὸν νέον]
τὸν περιούσιον* λαόν, τὸν ἐν ὕδατι καὶ πνεύματι" ἀνακαθαιρόμενον. καὶ γὰρ διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου
ἀναφανδὸν βοᾷ· Τὰς νεομηνίας ὑμῶν καὶ τὰ σάββατα καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι· Ησ. α. ιδ.
νηστείαν καὶ ἀργίαν καὶ τὰς ἑορτὰς ὑμῶν μισεῖ ἡ ψυχή μου. προσέχετε. τὸν ὑπερήφανον λαὸν
προσκαλεῖται διὰ τοῦ προφήτου τῆς νηστείας τὸ δῶρον κατορθώσασθαι. οὐ γὰρ τοῦ Θεοῦ ἀπο-
βαλλομένου αὐτῶν τὴν νηστείαν καὶ τὴν δέησιν καὶ τὰς νεομηνίας καὶ τὰ σάββατα, ἀλλ' ὅτι πλή-
ρεις αὐτοὶ διὰ τῶν πράξεων αὐτῶν τῶν πονηρῶν κατέλιπον τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἐκλεκτὸν λαὸν
τῶν τὴν παρουσίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ μονογενοῦς προκαταγγειλάντων αὐτοὶ ἀδίκως ἀνεῖλον, ὧν
οἱ μὲν ξυλίνῳ πρίονι, οἱ δὲ ἐν λάκκῳ" βορβόρου κατήγαγον. καὶ τί προφήτας λέγω; αὐτοὶ γὰρ τὸν
ἑαυτῶν δεσπότην ὡς κατάδικον ἐσταύρωσαν καὶ ἀνεῖλον, λέγοντες· Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· Ματθ. κα. λη.
δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν*. βλέπεις τὴν ἀλλοτρίωσιν, πῶς ἠλλοτρίωσαν ἑαυτοὺς διὰ
τῶν ἔργων τῶν ἀτόπων; οὐ γὰρ αὐτοὺς ὁ Κύριος* ἀπώσατο, ἀλλ' αὐτοὶ ἑαυτοὺς ξένους τῆς προ-
γονικῆς παρρησίας" ἀπειργάσαντο. Ταῦτα οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐμελέτησαν· οὕτως ὁ ἐκλεκτὸς
τοῦ Κυρίου λαὸς ἐφρυάξατο κατὰ τὸν θεοπάτορα Δαβὶδ τὸν βοῶντα, Ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ Ψαλ. β. α.
λαοὶ ἐμελέτησαν κενά, καὶ τὰ ἑξῆς. ὁρᾶτε πόσοι τῆς νηστείας τὴν χάριν; βλέπετε αὐτῆς τὰ
βραβεῖα, ἃ προξενεῖ τοῖς ἀπρεπεῖ γνώμῃ αὐτὴν κεκτημένοις; κατανοεῖτε τοὺς παραφρο-
νοῦντας αὐτῆς" τὰς νομοθεσίας, οἷα σκληρὰ καὶ τραχέα δείκνυσι; ῥομφαία ἐστιλβωμένη ἐστὶν
ἐν προθύροις τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας ἱσταμένη, καὶ ἐκθηρεύουσα τοὺς μὴ μετὰ ἐπιεικείας καὶ πραό-
τητος αὐτὴν εἰσδεχομένους. πάλιν δὲ ταῦτα δίδωσι προσηνῶς πᾶσι τοῖς μετὰ καθαροῦ συν-
ειδότος αὐτὴν προσλαμβανομένοις, παρέχουσα ἄλυπον βίον καὶ χαρὰν ἄληκτον καὶ ἄμοχθον καὶ τρυ-
φὴν αἰώνιον χορηγοῦσα, μυρίων ἀγαθῶν ἀντιχορηγοῦσα. καὶ εἰ θέλεις, ἐκ τῶν πολλῶν
ὀλίγα συλλέξαντες εἴπωμεν. τίς νηστείαν κτησάμενος μεριμνῶν βιωτικῶν ἐσχόλασέ ποτε;
τίς αὐτὴν ἀγκαλισάμενος οὐκ ὀρθῶς τὰς ὁδοὺς τοῦ Κυρίου διώδευσε; τίς" ταύτην φυλά-
ξας, οὐ ῥᾳδίως τὸν πλοῦτον τῶν γηΐνων ἐπέρασε; τίς αὐτὴν ἐσχηκώς, ὀρφανὸν ἢ χήραν ἠδίκησε;
τίς αὐτὴν μαθητεύσας," εὐδίας τοῦ ἀέρος οὐχ ὑπερηπλώθη γαληνῶς; τίς ταύτην ἀσπασά-
μενος, οὐχ ὀπτασιῶν καὶ θεωριῶν Κυρίου κατηξιώθη; τίς αὐτῇ γλυκανθείς, διέλιπε μελετῶν
τὸν νόμον Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτός; ὁρᾶτε αὐτῆς τὴν παρρησίαν; ὁρᾶτε καὶ τὴν" ἀξίαν; ὁ-
ρᾶτε καὶ τὴν τιμήν, πῶς περιβέβληται; πῶς ἀπ' ἀρχῆς κόσμου δεσπόζει τῶν εὐσεβῶν; πῶς τὰ μέτρα
αὐτοῖς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου τετήρηκεν; πῶς δοξάζει τοὺς τιμῶντας αὐτήν, καὶ τοὺς μὴ φυ-
λάσσοντας ἐξουθενεῖ; καὶ καθὼς ἀνωτέρω [τοῦ λόγου] εἴρηται, τὸν πρῶτον ἄνθρωπον μὴ φυλά-
ξαντα τὴν νηστείαν ἐν ἐπιτιμίοις καὶ ἐσχάτῃ πτωχείᾳ καθεστῶτα, καὶ πόρρω τοῦ παραδείσου γε-
νόμενον διὰ τὴν ταύτης καταφρόνησιν;

Ἀκούσωμεν δὲ ἐξ ἀρχῆς τῆς ἱστορίας, ἣν ὁ ἀπόστολος Μωϋσῆς ταῖς μετέπειτα γενεαῖς ἐξηγήσατο, μᾶλλον δὲ ὁ δεσπότης τοῦ Μωϋσέως, ὡς πατὴρ φιλόστοργος, ἡμῖν ἀπεκάλυψεν. ἀγλαὲ προσέχετε, παρακαλῶ, τοῖς λεγομένοις. καὶ γὰρ τὴν διήγησιν ταύτην ἐν ἐπιτόμῳ βούλομαι διεξελθεῖν. Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος· καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου· καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς· καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς, ὅτι καλόν. Εἶδες, ἀγαπητέ, τὴν γραφήν, πῶς ἡμῖν σαφεστέραν τὴν λύσιν χαρίζεται; καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς, ὅτι καλόν. πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τὸ φῶς ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγίνωσκε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ὅτι καλὸν ἦν· ἀλλὰ τὰς ἡμετέρας διανοίας ἐγείρων πρὸς τὴν τοῦ κατασκευαζομένου δύναμιν καὶ δυναστείαν. Εἰ μὴ γὰρ ἦν καλόν, οὐκ ἂν αὐτὸς ἐποίησε, καὶ τὸ σκότος ἀπ᾽ αὐτοῦ διεχώρισεν. Εἰ μὴ ποθεινὸν ἦν, οὐκ ἂν ἐκάλεσεν αὐτὸ φῶς. καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα, ἵνα ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ πορευσώμεθα, καὶ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτοῦ ἀδολεσχήσωμεν. ἠδύνατο γὰρ ὁ Θεὸς ἐν λόγῳ καὶ μιᾷ ῥοπῇ πάντα, ἃ ἐποίησεν ἐν ταῖς ἓξ ἡμέραις, ὡς ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ παραστῆσαι. ἀλλ᾽ οὐκ ἔδωκε χώραν τοῖς μετέπειτα γενομένοις, Ἕλλησι λέγω καὶ τοῖς σοφοῖς, οἳ ἐμωράνθησαν ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτῶν. τὸν γὰρ νόμον αὐτοῦ οὐκ ἐφύλαξαν. διὸ καὶ ἡ σοφία αὐτῶν εἰς ἀσυνεσίαν κατηγνώσθη. τὰ γὰρ ἐν ἓξ ἡμέραις δημιουργηθέντα οὐκ ὤκνησάν τινες τὴν κτίσιν μυθολογοῦντες εἰπεῖν αὐτομάτως γενέσθαι, καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἥλιον καὶ σελήνην, καὶ πάντα τὰ ὁρώμενα. Εἰ ἐν μιᾷ ὥρᾳ ταῦτα ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ ἐποίησε, τί οὐκ ἂν πρόφασιν ἀναισχυντίας προβαλέσθαι εἶχον; ἀλλ᾽ αὐτὸς ὡς προνοητὴς ἐκώλυσεν αὐτῶν τὰς ἀδίκους γλώσσας καὶ ἰοβόλους τὰς κατὰ τοῦ ποιητοῦ ἐπαιρομένας, καὶ τὴν κτίσιν λατρευσάσας παρὰ τὸν κτίσαντα. ἀλλ᾽ ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν, τὸν εἱρμὸν τῆς διηγήσεως ἐπὶ τὸ πρόσω φέροντες. Εἶπεν ὁ Θεός, γενηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς· καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς, ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωῒ ἡμέρα μία. καὶ εἶπεν ὁ Θεός, γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος· καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀνὰ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος. καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα, οὐρανόν. Εἶδες ἔργον διανοίας βροτῶν ἐκπλῆττον, ὅτι ἄνευ στύλων, ἄνευ μοχλῶν τὸ δημιούργημα τοῦτο συνέστηκε μέχρι συντελείας αἰῶνος; ὡς θαυμαστὰ τὰ ἔργα Κυρίου, καὶ τίς ἱκανὸς ἐξιχνιάσαι αὐτά; Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωῒ ἡμέρα δευτέρα· καὶ εἶπεν ὁ Θεός· συναχθήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς συναγωγὴν μίαν, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά. καὶ συνήχθη τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν, καὶ ὤφθη ἡ ξηρά. καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὴν ξηράν, γῆν, καὶ τὰ συστήματα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θαλάσσας. καὶ εἶπεν ὁ Θεός· βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ᾽ ὁμοιότητα, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπόν. Ταῦτα τῷ ῥήματι τοῦ προστάσσοντος ἀθρόον παρίστατο· οὐδὲν ὑπῆρχε τὸ κωλῦον, οὐδὲν τὸ παρεμποδίζον. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωῒ ἡμέρα τρίτη. ὁρᾷς τὴν γραφὴν διηνεκῶς διεγείρουσαν ἡμῖν τὴν διάνοιαν πρὸς τελειότητα. ποῦ εἰσί τινες λέγοντες, οὗτος ὁ καρπὸς πικρός, αὕτη ἡ βοτάνη δηλητήριον ἐπάγεται; τοῦτο τὸ ὄρνεον σαρκοβόρον τί ἡμῖν καλὸν προξενεῖ; ἄλλο κράξαι θάνατον ἀπειλεῖ, ἕτερον φωνῆσαν χειμῶνα σημαίνει, ἄλλο πετάσαν συμφορὰν ἡμῖν προεισάγει. πολλῶν γὰρ ἤκουσα ταῦτα φιλονεικούντων καὶ ληρωδούντων, οὐκ ἔστι τοῦτο παρὰ γραφῇ χριστιανῶν. ἃ γὰρ ὁ Θεὸς ἰδὼν εἶπε καλὰ λίαν, σὺ αὐτὰ μὴ ἐνύβριζε. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ εἰς φαῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ εἰς δᾳδουχίαν τῆς νυκτός. καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν, ἤγουν τὸν ἥλιον, εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν φωστῆρα τὸν ἐλάσσω εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτός, καὶ τοὺς ἀστέρας. καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς καὶ εἰς ἡμέρας καὶ εἰς ἐνιαυτούς.

τῇ

Γεν. α. α.

Γεν. α. γ.

Γεν. α. η.

Γεν. α. ιδ.

γ. ἐξηγήσατο

γ. ἐλθεῖν τὸ φῶς... οὐσίαν αὐτοῦ τῷ κόσμῳ, ἐγίνωσκε τὸ φῶς

γ. ἐπὶ

γ. τὰς συναγωγὰς αὐτῶν

γ. ἡμῖν τὴν διάνοιαν εἰς τὴν τελειότητα

γ. ἐπάγει

γ. ἀπειλεῖ

γ. τούτων

γ. τῆς ἡμέρας

τί πρῶτον θαυμάσομεν ὦ ἄνθρωποι; τοῦ ἡλίου τὸ ὕψος τὸ ἀνείκαστον, ἢ τὸ μέγεθος, ἢ τὴν σφοδρότητα, τοῦ φωτὸς τὸ ἀμέτρητον, ἢ τῆς θέρμης τὸ ἀκατάσχετον; πῶς ἐκ μιᾶς θρυαλλίδος καὶ ἐκ μιᾶς οὐσίας ταῦτα πάντα κατηγλάϊσται, καὶ δρόμον ἀνύοντος καταπλήττοντα νοῦν καὶ ἔννοιαν; πῶς ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀπὸ ἀνατολῆς φαινόμενος, καὶ πρὸς δύσιν ἐρχόμενος, τόπος οὐδεὶς ἀποκρύβεται τῆς θέρμης αὐτοῦ; ποῦ τῶν Περσῶν τὰ τέκνα οἱ θρησκεύοντες αὐτὸν ὡς Θεὸν, οἱ τὴν κτίσιν καταλιπόντες, τῷ κτίσματι αὐτοῦ τὴν τιμὴν προσάγοντες; οὐχὶ αὐτὸς ὁ ἥλιος ἀενάως καθ' ἡμέραν τὸν αὐτοῦ δρόμον διατελεῖ μετὰ φόβου μεγίστου καὶ εὐταξίας; καὶ ποτὲ μὲν νέφεσι καλυπτόμενος, ποτὲ δὲ νότου πνεύσαντος τὰς ἀκτῖνας σμικρύνοντος ἐπὶ ὑμῶν ὁ ἥλιος, εἰς ὃν ὑμεῖς πεποιθότες τὴν λατρείαν προσάγετε; πάντα καλὰ λίαν τοῦ Κυρίου τὰ ἔργα, καὶ φοβερὰ, καὶ ἐξαίσια· ἀλλὰ πρὸς ὑπηρεσίαν ἡμῶν καθεστήκασιν, οὐχὶ δεσποτείαν. πῶς δὲ καὶ ἡ σελήνη εἰς δᾳδουχίαν τῆς νυκτὸς τῷ προστάγματι τοῦ ποιητοῦ παρήχθη; καὶ ποτὲ μὲν αὔξησιν εἰσδέχεται, ποτὲ δὲ μείωσιν ὑπομένει· καὶ ποτὲ μὲν λάμπουσα μαρμαρυγὰς φωτὸς ἐπαφίησι, ποτὲ δὲ λήγουσα αὐτῆς τὰ μέτρα ἀπαρασάλευτα φυλάττει μετὰ τῶν ἀστέρων τῶν πολυαριθμήτων χορῶν. ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ λόγου ἥξωμεν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωῒ ἡμέρα τετάρτη. καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχὴν ζῶσαν κατὰ γένος, καὶ πετεινὰ πετόμενα κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ κήτη τὰ μεγάλα. (Γεν. α. ιθ.) κατάμαθε ἀκριβῶς τὸ ῥῆμα τοῦ παντοκράτορος· πόσα γένη ἰχθύων τὰ ἐν τῇ θαλάσσῃ παρέστησε, καὶ πόσον δῆμον πετεινῶν ἐν τῷ ἀέρι παρεσκεύασε, τὰ μικρὰ, τὰ μείζονα· καὶ θαύμασον αὐτοῦ τῆς σοφίας τὴν ὑπερβολὴν, πῶς ἑνὶ λόγῳ τὰ πάντα παρήχθη. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωῒ ἡμέρα πέμπτη. καὶ εἶπεν ὁ Θεός· (Γεν. α. κδ.) ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κατὰ γένος, τετράποδα, καὶ ἑρπετὰ, καὶ θηρία, καὶ πάντα κτήνη κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα. ὢ τῆς μεγίστης σοφίας· ὢ τῆς ἀνεκδιηγήτου ἀγαθότητος. πάντα τὰ κτήνη καὶ τὰ θηρία ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἐποίησε. λέοντας, καὶ δράκοντας, καὶ ἄρκους, καὶ βόας, καὶ ἵππους, καὶ ὅσα τοῖς ἀνθρώποις πρὸς ὑπηρεσίαν περισπούδαστα καὶ ἀγώνισμα. ὁρᾷς τοῦ δημιουργοῦ τὴν σύνεσιν; πάντα ἐποίησεν ἐν ἓξ ἡμέραις, φῶς, οὐρανὸν, γῆν, θάλασσαν, ἥλιον, σελήνην, ἄστρα, ὄρη, βουνοὺς καὶ πεδιάδας, θηρία καὶ κτήνη, ἰχθύας, κήτη, τὰ ἐν τῇ θαλάσσῃ, τὰ ἐν τῇ χέρσῳ. ὅθεν λοιπὸν σεμνοτέραν βουλὴν καὶ ἔργον μέγιστον θέλων κατεργάσασθαι ὁ πατὴρ τῶν φώτων, ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, ὁ Θεὸς, ὁ ἄναρχος, ὁ ἀγέννητος πρὸς τὸν μονογενῆ, ὁ γεννήσας πρὸς τὸν ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα ἀῤῥεύστως, τὸν υἱὸν, τὸν λόγον, τὴν σοφίαν τὴν ἀκατάληπτον, θεοπρεπῆ καὶ μυστικὴν βουλὴν ἐπεισάγει λέγων· Ποιήσωμεν ἄνθρωπον (Γεν. α. κϛ.) κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν. καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῶν κτηνῶν, καὶ πάσης τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς. (Γεν. β. ζ.) καὶ ἵνα μὴ δείξῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀλλότριον τῆς δημιουργίας, ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς. καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. εἶδες ἐξαίρετον πλάσμα τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας; εἶδες βασιλέα τῆς κτίσεως καθεστῶτα τὸν Ἀδάμ; εἶδες τιμὴν ὑπερβάλλουσαν, τὸν ἐν τῇ χειρὶ δημιουργηθέντα; μάθε αὐτοῦ καὶ τὰ χαρίσματα, ἃ παρέσχεν αὐτῷ ὁ Θεὸς μετὰ τῆς πλάσεως. Καὶ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδὲμ κατὰ ἀνατολὰς, (Γεν. β. η.) καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε. καὶ ἐξανέτειλεν ἐκ τῆς γῆς πᾶν ξύλον ὡραῖον εἰς ὅρασιν, καὶ καλὸν εἰς βρῶσιν, καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι καλὸν καὶ πονηρόν. βαβαὶ τῆς τιμῆς τοῦ Θεοῦ τῆς εἰς ἡμᾶς γενομένης· βαβαὶ τῆς φιλανθρωπίας, ἧς ἐπεδείξατο τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων· βαβαὶ τῶν ἀῤῥήτων ἀγαθῶν, ὧν μετέσχηκεν ὁ Ἀδάμ. οὐ γὰρ ἠρκέσθη ἡ ἄφατος αὐτοῦ κηδεμονία. ἐκ τοῦ μὴ ὄντος αὐτὸν ἐποίησεν· ἐκ χοὸς βασιλέα τῆς κτίσεως ἐχειροτόνησεν· ἀπὸ γῆς ὑπέρτιμον ἀγγέλοις ἀνέδειξεν· ἐκ τῆς ἀψύχου ἔμψυχον ἴνδαλμα ἐπεισήγαγε. ποίαν ἀρετὴν ἐπεδείξατο ὁ Ἀδάμ, ὅτι τοιαύτην ἀμοιβὴν αὐτῷ ἐχαρίσατο; ποίους ἀγῶνας καὶ ἱδρῶτας ὑπέμεινεν, ὅτι τοιούτων στεφάνων ἐπέτυχε; ποίαν δοξολογίαν ἀνήνεγκε τῷ ποιήσαντι, ὅτι μέσον τοῦ παραδείσου οἰκιστὴν αὐτὸν ἀνέδειξε; ποῖον ἔργον ἔνδοξον ἀπετέλεσεν, ὅτι ἀμόχθου βίου ἐπετέλει; ποίαν δουλείαν θεάρεστον κατειργάσατο, ὅτι τοιαύτης ἀπήλαυσε δωρεᾶς; ἀλλ᾽ ὅμως ὁ φιλάνθρωπος τοιούτοις ἐκόσμησε χαρίσμασι τὸ πλάσμα· ὅθεν καὶ πρὸς περισσοτέραν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν, καὶ ἄλλην ἐργασίαν ἐπεδείξατο. Ἐπέβαλε γάρ, φησιν, ὁ Θεὸς ἔκστασιν ἐπὶ τὸν Ἀδάμ, καὶ ὕπνωσε. καὶ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, καὶ ἀνέπλασε γυναῖκα. ὅπως θαυμαστὰ τὰ ἔργα Κυρίου· ὄντως ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἠρκέσθη τὸν Ἀδὰμ ἀπὸ χοὸς γενέσθαι ἄνθρωπον, καὶ ἐν παραδείσῳ τῆς τρυφῆς ἀπολαύειν κελεύσας· ἀλλὰ καὶ βοηθὸν αὐτῷ ἐποίησε. πόσην χαρὰν ἦν τότε εἰληφὼς ὁ Ἀδάμ, ὅτε ἐθεάσατο ἀπὸ τοῦ ὕπνου παρακαθεζομένην αὐτῷ τὴν γυναῖκα; πόσης εὐφροσύνης αὐτοῦ ἡ ψυχὴ ἐνεπιμπλᾶτο, κοινωνὸν θεωρῶν τὴν γυναῖκα, καὶ ὁμότροπον καὶ ὁμόδοξον αὐτὴν καθεστῶσαν; πόσης θυμηδίας καὶ προφητείας ἠξιώθη ἐν τῷ θεάσασθαι τὸν Ἀδὰμ [Εὔαν] τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ μορφὴν ἰδίαν καὶ χαρακτῆρα ἄντικρυς παρακειμένην; ὅθεν ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς προεφήτευσεν ἀναφανδὸν τὴν ἀλήθειαν. φησὶ γάρ· Τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου. αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς ἐλήφθη. εἶδες προφήτην τηλαυγέστατον προλέγοντα τὰ μετέπειτα γενησόμενα; εἶδες πνεύματος ἁγίου κοινωνίας * καὶ χάριτος, ἧς ἠξιοῦτο ὁ Ἀδάμ; εἶδες ἐξαίρετον λόγον τὸν μετὰ πολλὰς γενεάς, καὶ ἕως τῶν ἐσχάτων βεβαιούμενον; ἀλλ᾽ οὐκ ἤνεγκε τὴν μεγίστην παρρησίαν καὶ πνεύματος χορηγίαν ὁ σκολιώτατος δράκων· οὐκ ἔφερε τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ θεωρεῖν τὴν τιμὴν καὶ τὴν χάριν τοῦ πλάσματος, ἣν εἴληφε παρὰ τοῦ δημιουργοῦ· ἀλλ᾽ ἅπερ ἐμελέτησε, ταῦτα καὶ κατειργάσατο. εὑρὼν γὰρ ὄργανον τῆς ἑαυτοῦ σκαιωρίας καὶ κακοβουλίας, τὸν ὄφιν, συνεργὸν ποιεῖ τῆς αὐτοῦ κακίας. καὶ οὐκ ἐτόλμησε πρὸς τὸν Ἀδὰμ εἰσελθεῖν, ἀλλὰ πρὸς τὸ σαθρότερον καὶ ἁπαλώτερον καὶ τῷ φρονήματι, καὶ τῇ πράξει. καὶ μηδεὶς τὴν δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ μέμψοιτο. ὥσπερ γὰρ τὸν Ἀδὰμ ἐποίησεν ὁ Θεός, οὕτω καὶ τὴν Εὔαν ᾠκοδόμησε, τοῦ αὐτοῦ κράματος, τοῦ αὐτοῦ φυράματος, τῆς αὐτῆς τάξεως, τῆς αὐτῆς ἕξεως. ἀλλ᾽ ἡ βουλὴ τοῦ ἀντικειμένου ἐποίησε σαθρὸν καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν φρένα τῆς Εὔας. ὁ γὰρ ἐκ γῆς χοϊκὸς γενόμενος ἀθάνατος, καὶ τὴν ἀξίαν τῆς διαπλάσεως εἰληφὼς χειρὶ τοῦ παντοκράτορος, καὶ ὁ τῆς ἀνθρωπίνης ἐπωνυμίας διὰ δεσποτικῆς ἀξίας προσλαβὼν τὸ ὄνομα, καὶ ὁ μὴ ὢν ἄξιος προσηγορίας, ἀκούσας ταύτην, καὶ τὴν πρᾶξιν εἰληφώς, εἰς θεότητος ἀξίαν τὸν νοῦν ἑαυτοῦ ἀνεπτέρωσε, καὶ κατὰ τοῦ πλάστου αὐτοῦ πτέρναν ὁ ἄθλιος ἐπῆρε. καὶ ὅπως, ἄκουε. ὁ γὰρ κακόβουλος ὄφις προσελθὼν τῇ γυναικί, φησι· Τί ὅτι ἐνετείλατο ὑμῖν ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ καρποῦ τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν μὴ φαγεῖν; ᾗ δ᾽ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ᾽ αὐτοῦ, διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἔσεσθε ὡς θεοὶ γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν. βλέπεις, ἀκροατά, τοῦ ἐχθροῦ τὴν ἐπίνοιαν; βλέπεις τοῦ πλάνου τὰ σκάνδαλα; ὁρᾷς οἷος πολύπλοκος ὤν, οἵων ῥημάτων ἐδελέασε τὴν Εὔαν; ᾗ δ᾽ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἐκ τοῦ ἀπηγορευμένου ξύλου, διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἔσεσθε ὡς θεοὶ γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν; ὢ τῆς κακοβουλίας τοῦ πλάνου· ὢ τῆς ἀπιστίας, ἧς προσάγει διὰ δολίων ῥημάτων τὴν γυναῖκα· ὢ τῆς ἐνέδρας, δι᾽ ἧς καταβάλλει εἰς ᾅδου πυθμένα τὸν εἰς ὕψος ἀναχθέντα τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ. καὶ οὐ γυμνὸς προσέρχεται τῇ Εὔᾳ ὁ δόλιος, ὡς ἦν αὐτοῦ ἡ ἀξία· ἀλλ᾽ ἐν ἐνδύματι τοῦ ὄφεως προσομιλεῖ τῇ γυναικὶ πρὸς τὸ δελεάσαι αὐτήν, καὶ ἀκουπαθῆσαι τούτου τοῖς ῥήμασιν εὐπειθῶς. εἰ γὰρ ἦλθεν ὡς ἦν μεμορφωμένος, εὐθέως ἡ Εὔα ἀπεπήδα, καὶ πρὸς τὸν * ἄνδρα ἀπέτρεχεν. ἀλλὰ τὴν τοῦ ὄφεως μορφὴν ἐνδυσάμενος ὁ πανοῦργος, τοιούτους λόγους

Γεν. β κα.

Γεν. β. κγ.

Γεν. γ. β.

γρ. ἤνεγκε

γρ. ἐπαινέσαντι

γρ. ὀστέων

γρ. ἐλήφθη

* μετὰ χεῖρα τὸν Ἀδάμ

γρ. αὐτοῦ

γρ. φυράμ.

[illegible]

[illegible]

* ἴδιον

πρὸς αὐτὴν ἐπικτήσωνται. προσελθοῦσα ἅψαι τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετείλατο ὑμῖν ὁ Θεὸς μὴ φαγεῖν. πρόσχες εἰς αὐτό. ὡραῖον εἰς ὅρασιν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου πρόκειται, καὶ καλὸν εἰς βρῶσιν τῷ στόματί σου γενήσεται. ἰδοὺ νῦν φοβερὰ τοῖς θηρίοις καὶ τοῖς πετεινοῖς καθέστηκας· φοβερωτέρα μετὰ τὴν γεῦσιν αὐτοῖς ὀφθήσῃ. ἀρτίως μορφὴν ἀνθρωπίνην σε περικειμένην θεωροῦσι· νυνὶ δὲ γευσαμένη τοῦ ξύλου, θεότητος μόρφωσιν περιβαλήσῃ, καὶ ἔσῃ γινώσκουσα καλὸν καὶ πονηρόν. οὐδὲν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν ἀποκρυβήσεται, οὐδὲ ἐκ τῆς ἀκοῆς ὑμῶν τι λήθη παραδράμῃ· ἀλλὰ πάντα τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα ἐν ὑμῖν γενήσεται εὔδηλα καὶ φανερά. εἶτα δελεάζεται τοῦ πλάνου τοῖς λόγοις ἡ γυνή. ἄρχεται τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ ὄφεος ἐν τοῖς στέρνοις ἐγγράφειν, καὶ κατὰ τοῦ πλάστου ἐπαίρει πτέρναν. εἶτα πρόσεισι τῷ ἀνδρὶ τοιαῦτα ἀπαγγέλλουσα τὰ πικρότερα χολῆς ῥήματα, καί φησι· τί ὅτι ἐνετείλατο ἡμῖν ὁ Θεὸς τοῦ μὴ φαγεῖν τοῦ ξύλου τούτου; ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φαγώμεθα, διανοιχθήσονται ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἐσόμεθα ὡς θεοί, γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν. ὢ συμβουλίας κακίστης· ὢ λόγοι χολῆς πικρότεροι. οὐχ ἑώρακε τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῆς τὸ ἀληθινὸν φῶς; οὐχ ὑπήκουσε τοῖς ὠσὶν αὐτῆς τῆς ζωῆς τὴν ἀκρόασιν; οὐκ ἐγεύσατο τῷ στόματι τὴν γλυκύτητα τοῦ φιλανθρώπου; οὐκ ἐψηλάφησε ταῖς χερσὶν αὐτῆς τοῦ φωτὸς τὴν πύλην; παρὰ τῆς συναφείας, ξένον τὸν ἄνδρα τοῦ Θεοῦ ἐποίησε· παρὰ τῆς ἐνοικήσεως, πένητα τὸν βασιλέα καθίστησι· παρὰ τῆς τεκνογονίας, τοῖς τέκνοις τὴν κατάραν ἐπικτήσατο· παρὰ τοῦ τίκτειν υἱοὺς καὶ θυγατέρας, ἐξορίαν τοῖς ἐκγόνοις ἐπεισήγαγε· παρὰ τῆς συμβιώσεως τοῦ ἀνδρὸς, ξένον τοῦ παραδείσου αὐτὸν ἐποίησεν. ὢ τῆς κακίας· ὢ τῆς ἀφροσύνης· ὢ τῆς ἀπάτης. πείθει τὸν ἄνδρα τοῖς λόγοις αὐτῆς, καὶ λαβοῦσα ἐκ τοῦ καρποῦ προσφέρει τῷ ἀπατηθέντι. κατάγει εἰς ᾅδου πυθμένα τὸν ὑψηλὸν θηρίοις καὶ πετεινοῖς φαινόμενον· καταβάλλει τὴν φρένα τὴν πάντων τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἀκεραιοτέραν· σβεννύει τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν τῶν καθ' ἑκάστην τὸν Θεὸν ὁρώντων· ἐμφαίνει δειλίαν ταῖς φρεσὶ τοῦ συνεχῶς Θεῷ ἐντυγχάνοντος· παραλύει τὰς χεῖρας τὰς εὐλογησάσας τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ θηρία τῆς γῆς, καὶ τούτοις τὴν ἐπωνυμίαν ἐπιθησάσας. γίνεται ὁ βασιλεὺς πένης, ὁ πλούσιος προσδεής, ὁ φιλικὴν συντυχίαν τῷ Θεῷ διαλεγόμενος, ὡς κλέπτης ὑπὸ δένδρον κρυπτόμενος· ὁ ἄρχων, οἰκέτης· ὁ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, ῥερυπωμένος ὅλος· ὁ τῇ ψυχῇ περίλαμπρος σκοτεινὸς καθίσταται· οἱ ὡς ἥλιοι λάμποντες, ἐζοφωμένοι ἅμα, οἱ φοβεροὶ τοῖς δαίμοσιν, ὡς παίγνιοι προκείμενοι, οἱ ἐλεύθεροι πλασθέντες, ὡς δοῦλοι κρυπτόμενοι, οἱ ἔνδοξοι καὶ ἔντιμοι, ὡς ἄδοξοι καὶ δυσειδεῖς κατακείμενοι. ἄγε, φιλακροάμονες, ἀνακεφαλαιώσαντες τὴν ἱστορίαν ταύτην, ἴδωμεν τῆς γραφῆς τὴν ἄβυσσον, τὸν εἱρμὸν τῆς διηγήσεως ἐμφαίνοντες.

Καὶ εἶδεν ἡ γυνὴ ὅτι καλὸν εἰς βρῶσιν, καὶ ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν, καὶ ὡραῖόν ἐστι τοῦ κατανοῆσαι. καὶ λαβοῦσα ἡ γυνὴ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, καὶ ἔφαγον οἱ δύο. Γεν. γ. ὁρᾷς τροφὴν θάνατον προξενοῦσαν; ὁρᾷς τροφὴν εἰς ᾅδην ἐκπέμπουσαν; ὁρᾷς γεῦσιν παραδείσου ποιοῦσαν ξένον τὸν μεταλαμβάνοντα; καὶ μηδεὶς τῶν ἀκεραιοτέρων ἐχόντων τὸν νοῦν τῷ ξύλῳ τὴν μέμψιν προσαγαγέτω, ἀλλὰ τῷ μεταλαβόντι. ὥσπερ γάρ τις βασιλεὺς στρατιώτῃ αὐτοῦ παραγγείλας μὴ εἰσελθεῖν τινα τῶν ἀρχόντων ἔνδοθεν τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος, εἰ μὴ αὐτὸς προστάξῃ τοῦτο, καὶ μυστήριον αὐτοῦ διαγγείλας μηδένα τῶν ἔξωθεν αὐτοῦ μαθεῖν πλὴν αὐτοῦ μόνου, ἐκείνου δὲ ἐξελθόντος, κατάδηλον ποιήσῃ τοῦτο τὸν λόγον, οἷς ἂν θέλῃ καὶ βούληται· εἰπέ μοι, ὁ τοιοῦτος οὐχ ὑποίσει δίκην, ὅτι βασιλικοῦ κατεφρόνησε κράτους; τοιοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀδὰμ ἐκαινουργήθη. πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ Θεὸς εἰς βρῶσιν καὶ ἀπόλαυσιν, τὰ φυτὰ, τοὺς καρποὺς, τὰ ὕδατα, τοῦ παραδείσου τὴν τερπνότητα, τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας· ἑνὸς δὲ μόνου ξύλου δέδωκε φυλάσσειν, ὑπόδειγμα δεσποτικὸν εἰκονίζων καὶ ἐντολὴν πρὸς ὑπακοὴν τοῦ πλάστου. αὐὡς δὲ μήτε τύπον τῶν χαρισμάτων ἐντὸς γενόμενος, μήτε τῆς ἀξίας τὴν ὑπερβολὴν τιμήσας, μήτε τοῦ κρείττονος αὐτοῦ τὴν ἐλευθερίαν φυλάξας, τῷ παρανόμῳ καὶ ἐχθρῷ τῆς ἀληθείας ἐπηκροάσατο, καὶ ἥψατο τὴν παρακοήν· καὶ γέγονεν ὁ ἀθάνατος θνητός, ὁ ἄρχων τοῦ παραδείσου γυμνὸς τῆς τούτου οἰκήσεως, ὁ τρέφων τῆς ἀληθείας ὀδυνῶν τῶν δαιμόνων ἐπίχαρμα· γέγονεν ὁ πνεύματος ἁγίου ἐμπεπλησμένος πνευμάτων πονηρίας πεπληρωμένος, ὁ περιφυτείαις ὄντως ἠγλαϊσμένος μηδὲ ἑαυτὸν γνωρίζων ὁποῖος ἦν, ἀπὸ παθείσης τῆς παρακοῆς λοιπὸν τῆς ψυχοφθόρου. θεασάμενοι δὲ ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα, ὅτι γυμνοὶ ὑπῆρχον, διὰ τῆς παραβάσεως ἐγνώρισαν τὴν γύμνωσιν αὐτῶν. ὅτε τὴν θεοκόσμητον στολὴν τῆς ἀθανασίας ἦσαν ἠμφιεσμένοι, τὴν ἑαυτῶν γύμνωσιν οὐχ ἑώρων· ὅτε δὲ ἦλθεν ἡ παράβασις, καὶ ἀπηρτίσθη τὸ ἔργον τῆς παρακοῆς, τότε ἐθεάσαντο τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῶν. Γεν. γ. η. Εἶτα ἤκουσαν, φησί, τῆς φωνῆς Κυρίου περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν, καὶ ἐκρύβησαν ὅ τε Ἀδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου Κυρίου τοῦ Θεοῦ. περιεκόπη τῆς παρρησίας ἡ πρόφασις. ἦλθεν ἡ παράβασις, καὶ κρύπτονται ἀπὸ τοῦ παντοκράτορος. Τοιοῦτοί εἰσιν οἱ ἐν ἁμαρτίαις περιβεβλημένοι. ὅταν γάρ τις πορνεύσῃ, ἢ μοιχεύσῃ, καὶ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς θύρας τῆς πόρνης, καὶ ἀπαντήσῃ κἂν ἄνδρα, κἂν γυναῖκα συντυχίας ἰδίας αὐτῶν διηγουμένους, ὁ ποιήσας τὴν ἁμαρτίαν νομίζει, ὅτι ἡ συντυχία δι᾽ αὐτὸν καθίσταται· καὶ ἐρυθριᾷ καὶ ἐντρέπεται, τῆς ἁμαρτίας αὐτὸν ἔνδοθεν διελεγχούσης. τοῦτο πέπονθε καὶ ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα. πολλάκις γὰρ τοῦ Κυρίου περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ, οὐδέποτε αὐτὸν ᾐδέσθησαν, ἢ ἐνετράπησαν· ἀλλ᾽ ὅτε ἀπετελέσθη τὸ ἔργον τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς παρακοῆς, τότε κρύπτονται ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐφορῶντος, κερδαίνειν τι προσδοκῶντες. ἀλλὰ μάτην αὐτοὺς καθίστησιν ἡ φρόνησις αὕτη. διὸ ὡς μὴ ἔχοντες παρρησίαν ἢ ἀπολογίαν πρὸς τὸν κρυφιογνώστην, αὐτὸς ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς φησὶ πρὸς τὸν Ἀδάμ· Γεν. γ. θ. Ἀδάμ, ποῦ εἶ; πρόφασιν ἀπολογίας αὐτοῖς χαριζόμενος. ποῦ εἶ; ἰδοὺ καὶ τοῦ ξύλου ἔφαγες, καὶ τῆς ἐπιθυμίας οὐκ ἐπέτυχες· ἰδοὺ καὶ τὴν παράβασιν ἐποίησας, καὶ τῆς γνώσεως ἐξέπεσας. Ἀδάμ, ποῦ εἶ; ὁ δέ, Τῆς φωνῆς σου ἤκουσα περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐφοβήθην ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ ἐκρύβην. ὁρᾷς τῆς ἁμαρτίας τὴν ἐντροπήν; ὁρᾷς τῆς παραβάσεως τὴν αἰσχύνην; ὁρᾷς τὸ δικαστήριον τὸ ἔνδοθεν γενόμενον τῷ Ἀδὰμ καὶ κατηγοροῦν τὴν αὐτοῦ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀλλοτρίωσιν; καὶ εἶπεν ὁ Θεός· τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνὸς εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ᾽ αὐτοῦ ἔφαγες; ἀφῆκας ἐμὲ τὸν πλάσαντα, καὶ τῷ ἐχθρῷ προσῆλθες; εἴασας ἐμὲ τὸν δημιουργήσαντα, καὶ τῷ πλάνῳ συγκατέθου; ἐγώ σοι ἐνετειλάμην τοῦ μὴ φαγεῖν, καὶ σὺ τῷ διαβόλῳ σύμβουλος γέγονας; Καὶ εἶπεν ὁ Ἀδάμ· ἡ γυνή, ἣν ἔδωκας μετ᾽ ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον. ὢ πρόφασις εὔλογον μὴ ἔχουσα· ὢ ἀπολογίας μὴ ὠφελούσης τὸν λαλοῦντα· ὢ λέξεως πικρᾶς μὴ διασωζούσης τὸν ἐγκαλοῦντα. τὴν γυναῖκά σοι ἔδωκα βοηθόν, οὐκ αὐθεντοῦσαν· συνήγορον, οὐ δέσποιναν· ὁμόγνωμον, οὐ διδάσκαλον· σύζυγον, οὐκ ἄρχουσαν· ὑποχείριον, οὐχ ὑψηλοτέραν· συγκύπτουσάν σοι, οὐ κατακρατοῦσάν σου. ὅθεν, ὡς τῷ ἐχθρῷ ἀκροασάμενος, καὶ ἐμοῦ παρακούσας, δέχου τελείαν τὴν ἐπιτίμησιν, ἣν οὐ παρασαλεύσουσι μακροὶ αἰῶνες, ἣν οὐδεὶς ὑπερβήσεται τούτου τοὺς ὅρους, ἣν ὁ σῶμα φορῶν καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον οὐ περάσει τοῦτο τὸ πέλαγος. ὅρα Ἀδάμ· Γεν. γ. ιζ. Ὅτι ἤκουσας τῆς φωνῆς τῆς γυναικός σου, καὶ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ᾽ αὐτοῦ ἔφαγες, ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἐν λύπαις αὐτὴν φαγῇ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι, καὶ φαγῇ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ. ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου, ἕως τοῦ ἀποστρέψαι σε εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης· ὅτι γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. ὢ τῆς κατάρας ταύτης τοῖς ὁρατοῖς καὶ ἀοράτοις τρέμειν ποιησάσης· ὢ τῆς λέξεως, ἣν οἱ ἄπειροι αἰῶνες οὐ παρεσάλευσαν· ὢ τῆς ἐπιτιμήσεως, δι᾽ ἧς ὁ πολυχρόνιος κόσμος αὐ-

τὴν

Γεν. γ. κδ.

τὴν οὐκ ἐπαλγείωσιν· ὢ τοῦ ῥήματος, ὃ βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες, πλούσιοι καὶ πένητες φρίττουσι καὶ δεδοίκασι. Καὶ ἐξέβαλε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη. καὶ ἔταξε Κύριος τὰ χερουβὶμ καὶ τὴν φλογίνην ῥομφαίαν φυλάσσειν τὸν Ἐδὲμ παράδεισον, ἀδιάβατον ταύτης τηροῦσαν τὴν εἴσοδον, ἵνα μή τις τῶν σάρκα φορούντων καὶ τὴν παχύτητα τοῦ σώματος περικειμένων διέλθῃ ταύτην τὴν πύλην. καὶ τὸ δεσποτικὸν ῥῆμα πέπηγεν αἰώνιον ὅρον, καὶ ἡ ἀπόφασις αὕτη θάνατον εἰς τὸν κόσμον εἰσήγαγε. καὶ βασιλεῖς ταύτην τὴν φωνὴν δεδοίκασι, καὶ ἄρχοντες τρέμουσι τὸ ῥῆμα τοῦτο· καὶ πλούσιοι τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἔγκεινται, καὶ πτωχοί, ὡς χρέος, τοῦτο ἐκδέχονται· καὶ πάντες βροτοί, ὡς τῆς φύσεως μέτοχοι, τὸν θάνατον ἐκδέχονται. τί γὰρ ἔπραττεν ὁ Ἀδὰμ ἔξω τοῦ παραδείσου καθήμενος; ἢ σκάπτων μετὰ κλαυθμοῦ, ἐργαζόμενος μετὰ στεναγμοῦ, ἱδρῶτι περιρρεόμενος πολλῷ, ἀχθοφορῶν, τοῦ ἡλίου τὸν καύσωνα μὴ φέρων, πηγνύμενος τῷ τῆς νυκτὸς παγετῷ· καὶ κλαίων οὐκ ἐπαύετο, ἐννοῶν οἵας τρυφῆς ἐστερήθη. στεναγμοῖς ἐκέχρητο ἐκ κατωτάτου στήθους, λόγους ὀδυνηροὺς ἐξηρεύγετο τὸ στόμα αὐτοῦ. καὶ πρὸς τὴν Ἐδὲμ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀναπετάζων, τὴν κάραν κινῶν ὧδε κἀκεῖσε, γοερῶς ἀπωδύρετο, καὶ ἐν κλαυθμῷ ἀπαραμυθήτῳ ἔκραζε φωνῇ μεγάλῃ· ὢ πόσων ἀγαθῶν τῶν σῶν ἠλλοτριώμεθα, πανόλβιε παράδεισε; ὢ πόσης εὐφροσύνης ἐνεπιμπλᾶτό μου ἡ ψυχὴ θεωροῦντός σου τὸ κάλλος; ὢ πόσης ἀγαλλιάσεως ἀπήλαυον ἔνδοθέν σου καθήμενος; πῶς ηὐφραινόμην ἐκ τῆς ὀσμῆς τῶν ἀνθέων σου; πῶς προσέκειτό μοι ἡ τράπεζα ἡ ἄμοχθος; πῶς ἀνέβλυζέ μοι ὁ κρατὴρ ὁ ἀείζωος; πῶς ἐνέδυνέ μου τὸ πνεῦμα ἡ τῶν ἀγγέλων πολιτεία; πῶς περιέλαμπέ με τὸ φῶς τὸ ὑπέρλαμπρον; πάντα τὰ ποιήματα ὡς βασιλεῖ τὴν τιμήν μοι προσέφερον· πᾶσι τοῖς θηρίοις φοβερὸς καθιστάμην; πᾶσι τοῖς πετεινοῖς, οἷς ἤθελον, προσέταττον· πᾶσα ἡ κτίσις ὡς δεσπότην προσέβλεπεν. ἀπηλλοτριώμεθα τούτων, ὡς παραβάτης· ἐξωρίσθην τῆς τρυφῆς σου, ὡς ἀνδράποδον ἐδιώχθην τῆς χώρας σου, ὡς παράνομος· ἀπηλάθην τῆς κατοικίας σου, ὡς δραπέτης. τί κλαύσω πρότερον; τὴν στέρησιν τοῦ κάλλους σου; τὴν χαρὰν τὴν ἄληκτον; τὴν ἀμέριμνον ζωήν; τὴν ἀκήρατον δόξαν; τῶν ἀγγέλων τὴν ἀλλοτρίωσιν; τὴν τῶν ἀρχαγγέλων στέρησιν; τῆς βασιλείας τὸ κλέος; τῶν δένδρων σου τὴν εὐπρέπειαν; τοῦ φωτός σου τὴν λαμπαδουχίαν; τὴν μυρμυγὴν τὴν ἀκήρατον; τὴν γύμνωσιν, ἣν περίκειμαι; τῆς ἀσχημοσύνης τὰ λείψανα; τὸν ὀνειδισμὸν τῶν ἀγγέλων; τῶν θηρίων τὴν ἀνυποταξίαν; * τοῦ Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν; τοῦ πνεύματος τὴν ἀλλοτρίωσιν; * ποῖον κοπετὸν κόψομαι; ποῖον κλαυθμὸν θρηνήσω; ποίαν ταπείνωσιν ἀσπάσομαι, καὶ ποίαν τραγῳδίαν ἄρξομαι; ποίαν ὀδύνην καταπαύσω; τὴν ἀρτίως προσοῦσαν; τὴν μετὰ ταῦτα; τὴν ἐν τοῖς καταχθονίοις; τὴν ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου; τῶν ἀκανθῶν τὴν βλάστησιν; τῆς γῆς τὴν ἐπιτίμησιν; * οὐ φέρω τῆς λύπης τὰ λείψανα· οὐ φέρω τὸν στεναγμόν· οὐ φέρω ἀπέναντι τῆς τρυφῆς σου καθήμενος βλέπειν σε. ξένος γὰρ γέγονα τῆς σῆς διατριβῆς· ξένος τῆς σῆς κατοικίας· ἀλλότριος τῆς ἀϊδίου ἀπολαύσεως. ξένον ἐμαυτὸν κατέστησα τοῦ Θεοῦ μου ἑκουσίᾳ βουλῇ. ξένος ἀπάρτι γενήσομαι τῆς σῆς θέας. οὐκέτι σου τὴν τρυφὴν θεωρῶ· οὐκέτι τῆς μακαριότητός σου ἡδυνθῶ· οὐκέτι σου τῆς θέας ἀπολαύσω· οὐκέτι τῆς μυρμυγῆς σου ἐλλαμφθῶ· οὐκέτι τῆς σκηνώσεώς σου ἐντὸς γενήσομαι. πάντα στεναγμοὶ γέγονε· πάντα μοι παρῆλθον ὡς σκιά· πάντα διέβη ὡς ὄναρ· πάντα ἠφανίσθησαν ὡς ἀνύπαρκτα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. Εἰ δύνασαι, καὶ σὺ παρακάλεσαι τὸν πλάστην, ὅπως μὴ χωρισθῶ τῆς συναυλίας σου· κατακαμψοῖ τὰ δένδρα σου, καὶ προσπέσοι τὸν εὔσπλαγχνον· τῷ ἤχῳ σου τῶν φύλλων ἀνακράξοι ἐν ἰσχύϊ. πανόλβιος γέγονας κελεύσματι τοῦ ποιητοῦ· μυρόπνοος πέφυκας προστάγματι τοῦ δεσπότου. παρρησίαν γὰρ ἔχεις ὡς οἶκος τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. ἆρον, ὥσπερ ὀφθαλμούς, τῶν καρπῶν σου τὰ ἄνδη, καὶ ὥσπερ στόμα βούλεται, τὴν τῶν φυτῶν εὐωδίαν· ἵνα μείνῃς διερρωγμένος τῷ σε ἀγαπήσαντι. ἰδοὺ νῦν τὸ στόμα μου κράζειν ἐκοπίασεν· ἰδοὺ καὶ ἡ γλῶσσά μου λαλεῖν ἀπεπαύσατο· ἰδοὺ καὶ ὁ λάρυγξ μου σιγῇ καταδέδεται. ὡς παράβουλος κατακέκριμαι, ὡς ἄθλιος γεγύμνωμαι, ὡς ἄτιμος ἐκβέβλημαι, ὡς γήινος τῇ γῇ παρεδόθην. ὅθεν ἐξῆλθον, ἀναλύω· οὐκέτι σου θεωρῶ τοῦ κάλλους τὴν ὡραιότητα. Εἶτα στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα ὀνειδισμοῖς ἐκέχρητο, καὶ ἐν πικρίᾳ ψυχῆς ἀνέκραζε· τί μου τὴν ἀθανασίαν ἐσύλησας, γύναι; τί με ὑψηλὸν ἐποίησας ταπεινόν; τί με πολυάρχην ἐποίησας ὡς προσαίτην; τί με βασιλέα τῆς κτίσεως δοῦλον κατέστησας; τί τοὺς ὀφθαλμούς μου τοὺς φωτεινοὺς ἐτύφλωσας; τί τὴν στολήν, ἣν οὐκ ἐξύφανας, ἐξέδυσας; τί με ὑψηλὸν τῇ γνώμῃ καὶ τῇ καρδίᾳ ἐποίησας ὑπόγειον; τί τὴν ἀθανασίαν μου ἐθέρισας; τί τὴν τιμήν μου ἐφθόνησας; τί τὸ κάλλος μου τὸ ἀρχέτυπον ἠμαύρωσας; τί ζωὴ προσαγορευθεῖσα θάνατός μοι γέγονας; τί τῶν ἀγγέλων ἀπαλλοτριώσασα, τοῖς δαίμοσι συγκατεσκήνωσας; τί τῆς βασιλείας στερήσασα, εἰς ἄκραν πτωχείαν κατέστησας; τί τὰ ὦτά μου τὰ τῆς φωνῆς τοῦ Θεοῦ ἀκούοντα διηνεκῶς ἀπέφραξας, ὡς ἀσπὶς βύουσα, ἥτις οὐκ εἰσακούσεται φωνῆς ἐπᾴδοντος; οὐ φέρω τὴν ἐπιτίμησιν. περὶ τῆς συναφείας τὴν λύσιν ἐπιζητῶ· περὶ τῆς κατασκηνώσεως τὴν ἀναχώρησιν μελετῶ· περὶ τῆς συμπλοκῆς τὸν χωρισμὸν μετίομαι· περὶ τοῦ διαζευχθῆναι ἀποστῆναι ἀπὸ σοῦ δυσωπῶ*. [ἄπιθι ἀπ' ἐμοῦ, γύναι. πότε τὴν γῆν ἐργάσομαι ζυγῷ; πότε τριβόλους ἀνατελεῖ μοι;] πότε σῖτον ὥριμον θερίσω; πότε ποιήσας ἄλευρον ἄρτον κατασκευάσω; πότε καθίσας ἀμερίμνως τοῦτον ἑστιάσομαι; πότε ἀνωδύνως ὑπνώσω; πότε τοῦ σώματός μου ἀφελῶ τῆς συκῆς τὰ φύλλα; πότε τὴν ἀσχημοσύνην τῆς σαρκός μου καλύψω; πότε τοῖς ποσί μου ὑποδύσομαι πρὸς τὸ μὴ κατακεντᾶσθαι τὴν θεόθεν ἀνατείλασάν μοι ἄκανθαν; πότε σκέπασμα ποιήσω πρὸς τὸ ἀποστῆσαι τὸν ἱδρῶτα τοῦ προσώπου μου, ὅν μοι προεξένησας ἐξ ἀφροσύνης, γύναι; σὺ ἄνεργος μὲν οὖσα οὐχ ὁρᾷς τὴν συμφοράν. ὅταν δὲ τέξῃς τέκνον, τότε τῆς ἀποφάσεως ἡ δίκη καὶ ἐπὶ σοὶ ἀνατελεῖ. ὅτε τὸ ἔγγονον ἀπὸ τῆς κοιλίας σου μέλλει ἐξέρχεσθαι, τότε μνησθήσῃ τῶν ῥημάτων μου. ὅτε ἐν ὀδύνῃ τοὺς πόνους ὑπομένῃς, τότε τῆς ἀποφάσεως ὁ καιρὸς σοι ἐξανθήσει. ὅτε σε καταλαμβάνωσιν ὠδῖναι, τοῦ Θεοῦ τῆς κατάρας μνημονεύσεις. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια ὁ Ἀδὰμ πρὸς τὴν ὁμόζυγον ἐν πικρίᾳ ψυχῆς προσεφώνει. τούτοις τοῖς λόγοις καταπλήττων τὴν Εὔαν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἀπαραμύθητον τὴν ᾠδὴν ἐτραγῴδει. τούτων τῶν θλίψεων ὁ πρωτόπλαστος κεκτημένος, τὴν θεήλατον ὀργὴν πολυμόχθως ἐξεπλήρου. ἠκούσατε, ὦ τέκνα, τοῦ Ἀδὰμ τὴν διάπλασιν; ἐγνώκατε αὐτοῦ τῆς τιμῆς τὴν ἀξίαν; ἐμάθετε αὐτοῦ τὰ χαρίσματα τὰ ἐκ Θεοῦ αὐτῷ δοθέντα; ἐθεάσασθε καὶ τῆς παραβάσεως τὴν ἔξωσιν; ἐκλαύσατε μετ' αὐτοῦ τὴν ἀπαραμύθητον τραγῳδίαν, ἐβλέψατε αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ παραδείσου στυγνὸν καὶ κατηφῆ γεγονότα. στήσομεν μέχρι τούτου τὸν λόγον, ἢ διηγησόμεθα, ἅπερ ἡμῖν ἡ Εὔα κληρονομίαν ἐχθίστην κατέλιπε ταῖς μετέπειτα γενεαῖς; ἀναγκαῖον μηκῦναι τὸν λόγον πρὸς τὸ ὑποδεῖξαι πᾶσι τὴν ἐκ τῆς κατάρας θεόθεν γενομένην ἀγανάκτησιν, πῶς εὔδηλος ἡμῖν ἡ δίκη γέγονε, καὶ τοὺς ὅρους αὐτῆς μέχρις αἰῶνος συντηρεῖ, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ἀψευδὲς στόμα τὸ ἀποφηνάμενον αὐτῇ, Πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμόν σου, βεβαιοτέραν τὴν λέξιν φανερουμένην ταῖς γενεαῖς ταύταις. καθάπερ γὰρ θυγάτηρ μητρὸς μορφὴν εἰκονίζει, εἴτε δι' ὀφθαλμοῦ, εἴτε διὰ προσώπου, εἴτε διὰ ἡλικίας, τοιοῦτον καὶ νῦν μέχρις αἰῶνος εἰσῆλθε κοσμικὴ δίκη, καὶ ἕως τῆς συντελείας αὐτῆς τὰ μέτρα οὐ παρασαλευθήσονται. ἀλλὰ τὸν νοῦν ὑμῶν ἄνω πετάσαντες, πρὸς τὴν τῆς διηγήσεως ἐξέτασιν ἐμφιλοχωρήσατε· καὶ τὰ τῆς ἀληθείας διηγήματα ἐν ταῖς διανοίαις ὑμῶν περιθέντες, ἀσμένως ταῦτα ἀκούσατε. οὐ γὰρ περὶ σωφρόνων καὶ δικαίων γυναικῶν ἡμῖν τὸ [illegible] τοῦ λόγου ἀνεκάθηρεν, ἀλλὰ περὶ πονηρῶν καὶ ἀκολάστων καὶ βεβήλων ὁ λό-

Ψαλ. νζ. δ.

* *

Γεν. γ. ιϛ.

γος τὴν διήγησιν παρίστησιν, πάλιν τάξιν αὐτῆς ὁ λόγος περιστήσει· τὴν παρθένον, τὴν ἀνδρὸς κοίτην ἀγνοοῦσαν· τὴν ἐν γάμῳ προσελθοῦσαν, καὶ συνοικεσίοις μητέρας ἀναδειχθείσας· ἢ τὴν κατὰ τὰ λαμπαδηδρόμια ἐν χορείαις, τὸν Θεοῦ φόβον μὴ κατορθοῦσαν· ἀλλὰ πάντως τὴν παρ' ἑαυτῆς ἡλικίαν δίκαιον καὶ ὅσιον ἐστὶν ἐξετάσαι, καὶ ὅσα ταῖς κατέπαυσεν ἀξίως ἐπεισελθεῖν. Φέρε δὴ τὴν νεανίδα τὸ πρᾶγμα μέσον παραστήσωμεν, τῶν ἀκουόντων ἔργῳ θέντες, καὶ ἐγκαυχωμένας τῇ ἀγνείᾳ αὐτῆς, τὸν λόγον περιστήσωμεν. τί αὐτῆς πρῶτον εἴπω; τὰ σχήματα; τὸ ἦθος; τὴν σύνεσιν; πῶς ἀγρεύουσι τοὺς νέους τοῖς δικτύοις αὐτῶν καὶ τοῖς δελεάσμασι, μάλιστα τοὺς ἐν εὐπρεπείᾳ καὶ κάλλει νεωτέρους, ἔν τε ὀφθαλμοῖς καὶ ὀφρύσι καὶ τοῖς λοιποῖς, κάλλει τῶν νεωτέρων, μάλιστα ὅταν αὐτῶν θερμότερον πρὸς τὴν ἔκκαυσιν τῆς ὀρέξεως ἐκβαστάζωσιν· ἄνθρωποι γάρ εἰσιν. ἀλλὰ ἐπιβλέψωμεν, ἀδελφοί, πρὸς τὴν κρίσιν τὴν ἀδέκαστον καὶ τὰ ἀποκείμενα ἀγαθά, εἰ καὶ νέοι καὶ εὔδρομοι ὁρμῶμεν πρὸς τὴν αἴσθησιν, ἐν τούτοις τοῖς αἰσχροῖς περὶ σχήμασι τῶν ἀκολάστων γυναικῶν, τούτων καὶ ἀνιχνευσόμεθα, ἀκούσωμεν δὲ τὰς ἐπινοίας τῶν τοιούτων γυναικῶν. πολλάκις γὰρ ἐν ταῖς κωμοπόλεσι διερχόμεναι, τὸ ποῖ ἐκ τόπου διαστρέφουσι, ποδὸς τῷ βαδίσματι κτυποῦσι [illegible], μιαροῖς σχήμασιν ἀσχήμοσι θορυβοῦσι καὶ κρότῳ τὰς ἀκοὰς τῶν νεωτέρων διηχοῦσι, καὶ μάλιστα τῶν εὐπροθυμούντων εἰς τὴν ἁμαρτίαν· ἀλλ' ὅμως πάντως ὅτι ἀπατῶνται ὡς ἄνθρωποι. καὶ πάλιν ἐκ θυρίδος εἰς θυρίδα ἀναπηδῶσαι τὰς χεῖρας, πάντως ὥσπερ λέαιναι ἢ δράκαιναι, μέχρι γήρως ἀνεπαισχύντως τὰς ἐπιδιδόασι νεύμασι Σατανικοῖς, ἐπιτηδεύουσαι τοξεύουσι τῶν ἀκολάστων τὰς ὄψεις, χρυσίον ἐπὶ τὸ στῆθος καὶ τῶν ὠτίων καὶ τοῖς μετώποις φέρουσαι, ζαφειρίοις ἐστιλβωμέναις διαζωννύουσαι, ἐκ τὰς βελιζόμεναι πάντως αἱ ταπειναί, μὴ κατιδοῦσαι εἰς τὴν γῆν· δακτύλια ἐν ταῖς χερσὶν ἑαυτῶν περιβεβλημέναι ἐκ μαργαριτῶν καὶ ὑακίνθων, τὴν τῆς εἰκόνος μορφὴν ἀλλοιοῦσι, καὶ τῷ προσώπῳ περιπαιούμεναι, ψευδόμεναι τὸ φυσικὸν κάλλος, ψιμυθίῳ καὶ ἐρυθρῷ τὰς παρειὰς περιχρίουσαι, τὸ τοῦ τραχήλου στιλβοῦσαι, καθάπερ ἄψυχος στήλη, ὥραν καθ' ὥραν, καὶ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὰς τρίχας περιπλέκουσαι, καὶ μέχρι τοῦ μετώπου συστιβάζουσαι, καὶ ἐν τοῖς ὑαλίοις ἐπισκιαζόμεναι, καὶ τὰς ὀφρύας ἐν μήλαις χρίουσαι διὰ τὴν κακὴν πρᾶξιν. καὶ ταῦτα πάντα ποιοῦσιν αἱ ταπειναὶ ἀπατώμεναι. καὶ λοιπόν, ὡς προείρηται, ὅσους ἐν παρρησίᾳ οὐ δύνανται δελεάσαι αὗται αἱ ἀκόλαστοι γυναῖκες, κρυφίως ἐκτείνουσι τὰ τόξα καὶ τὰ βέλη ἐπιτείνουσι, καθάπερ ἡ Εὔα τὸν Ἀδὰμ ἀποκρύφως ἐδελέασε. πολλὰς γὰρ αὐτῶν ἀκήκοα διὰ τῶν μακρῶν σανίδας περιβλεπούσας καὶ θεωρούσας τοὺς ἐπὶ τῆς πλατείας περιπατοῦντας, καὶ μάλιστα εὐμορφοτάτους ὄντας καὶ εὐειδεῖς, μικρούς τε καὶ μεγάλους· καὶ τῶν μὲν τὴν ὁδὸν καταγελώσας, τοῦ δὲ τὴν ἡλικίαν σαρκαζούσας, τῶν δὲ τὰς τρίχας καὶ τὴν στολὴν ἐμπαιζούσας, καὶ δικαζομένας, ὅτι, φασίν, ὁ δεῖνα καλλίων ἐστί, καὶ εὐμήκης, φασίν, ὥσπερ κυπάριττος. ἄλλη πάλιν, οὐχί, ἀλλ' ὁ ἄλλος ὁ δεῖνα εἰ καὶ τὴν ἡλικίαν μικρός ἐστιν, ἀλλ' ἐντιμότερός ἐστι καὶ εὐμορφότατος, καὶ αἱ τρίχες αὐτοῦ ὡς ὁ χρυσός. καὶ ἰδοὺ λοιπὸν ἴδωμεν αὐτὰς ἐν τούτῳ καθεζομένας, καὶ μαγευούσας, καὶ διασκοπευούσας, καὶ ἀπατώσας ἡμέραν καθ' ἡμέραν τοὺς συναρπαζομένους ἀνθρώπους, καὶ μάλιστα τοὺς νεωτέρους, τοὺς θερμοὺς καὶ ἀνοήτους. ἐγκέκραπται ἐν τοῖς τάφοις, θυγατέρες Σιὼν καὶ τῆς ἄλλης κολυμβήθρας τέκνα, καὶ θεάσασθε τὴν μορφὴν τῆς εἰκόνος ἐν κενῷ ὑποκειμένην, [illegible] τὰς ἀμελεῖς καὶ ἀχρείους φαντασίας [illegible] τοῖς σχήμασι [illegible] πάντα τὰ κόνις, πῶς πάντα ὁ πικρότατος θάνατος μαραίνει, πῶς πάντα τέφρα, πῶς δυσωδίας πεπλήρωται. ὁ μὲν [illegible] τὸ γυναικεῖον σύστημα καταβοᾶσθαι ὡς αὐτὰς [illegible]. ἐγὼ γὰρ ἐμελέτησα τοῦ λόγου εἰπεῖν, ὅτι οὐ περισιωπᾷ ὁ λόγος τοῦ μὴ ἐλέγξαι, ἀλλὰ περὶ [illegible]. πολλάκις γὰρ ἐγὼ εἶδον γυναῖκας σώφρονας καὶ ἀγαθάς, καὶ ἐν σωφροσύνῃ [illegible], καὶ ὁ ἀπόστολος ἐμνημόνευσεν ἐν βίβλῳ ζωῆς. ἀλλὰ φέρε καὶ τὴν αἰτίαν [illegible] τοῦ

Ἠσαΐου γ.

α. Κορ. 7.

δῆμον αἰτορήσωμεν. τελῶν γὰρ ταγμάτων εἰκόνας τῇ ὑμῶν μεγαλειότητι ἀπηγγείλαμεν φράσαι· παρθένων, τῶν ἐν συζυγίαις, καὶ τῶν ἐν χηρείᾳ ἐξεταζομένων. ἐπὶ τὰς παρθένους ὀλίγον ἐκ τῶν πολλῶν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἡμετέρᾳ προσθήσομεν. πόσας γὰρ γυναῖκας εἴδον τοῖς ἑαυτῶν συζύγοις θάνατον αἰφνίδιον προσενεγκούσας; πόσας ἐπιστάμεθα τοῖς ἑαυτῶν συνευθύνοις μὴ δυναμένας θανάτῳ ἀπαλλάξαι, σείοντας καὶ τρέμοντας, τὴν ζωὴν ἑαυτῶν διὰ κακοηθείας ἀφορμὴν ἐκτετηκότας· καὶ οὐδὲ ὡς τὰ ζῶα τῆς τιμῆς αὐτοῖς προσάγουσιν· ἀλλὰ κἂν πλουσία ὑπάρχῃ, ἐγκαυχωμένη ἐν τῷ πλούτῳ αὐτῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς ζῆν ἐν εἰρήνῃ τὸν ὁμόζυγον οὐκ ἐᾷ. κἂν πένης ᾖ, διερχομένη ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, καὶ ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν, μάχας ἀνεγείρει, θυμοὺς ἀναρριπίζει, τέχνας λεσικάμενας καθ' ἑκάστην προσφέρει, οὐκ ἐῶσα τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, οὔτε μετὰ γείτονος, οὔτε μετὰ γνωρίμου εἰρήνην ἔχειν· ἀλλὰ πάντας ὑβρίζει, πάντας δικάζεται, πάντας ἐπιτρέχει, πάντας θορυβοῦσα, καὶ ἐν ἀγοραῖς αὐτομολοῦσα ἀναισχύντως, καὶ ἐν δικαστηρίοις εὑρισκομένη, καὶ ἐν βαλανείοις πολυλογοῦσα, καὶ ἐν ἐκκλησίαις συντυχίας αἰσχροὺς προσφέρουσα, καὶ τοιαῦτα φλυαροῦσα· ἐγὼ τοῦ βίου μου ἡ αὔξησις, ἐγὼ τῶν δούλων ἡ παιδαγωγία, ἐγὼ τῶν τροφῶν ἡ μεριμνήτρια. μάτην ὁ σύζυγός μου τὰ πρεσβεῖα φέρει. οὐδενὸς πράγματος φροντιστὴς μου ὑπάρχει· οὐ γινώσκει τί ἐν τῷ οἴκῳ μου ἐπιτελεῖ, εἰ μὴ τὸν ἄρτον ὃν ἐσθίει ἐπὶ τῆς τραπέζης, καὶ τὸ πόμα ὅπερ πίνει μὴ γινώσκων. ὢ ἀναισχυντίας προδήλου. δικαίως ἡ σοφία βοᾷ· Μὴ πρόσεχε φαύλῃ γυναικί. μέλι γὰρ ἀποστάζει ἀπὸ χειλέων αὐτῆς, ἣ πρὸς καιρὸν λιπαίνει σὸν φάρυγγα, ὕστερον μέντοι πικρότερον χολῆς εὑρήσεις, καὶ ἠκονημένον μᾶλλον μαχαίρας διστόμου. ἐὰν δὲ καὶ γράμματα ᾖ μεμαθηκυῖα, διπλοῦν τὸ κακόν. πόσαι γυναῖκες ἀπέκτειναν τοὺς ὁμοζύγους διὰ γραμμάτων; προσέρχονται γὰρ ταῖς ἐκκλησίαις προφάσει προσευχῆς, καὶ ὀμνύουσι κατὰ τοῦ σώματος τοῦ ἀχράντου καὶ τοῦ αἵματος τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, εἴτι καὶ κατὰ τῆς αὐτοῦ μητρός, ἢ καὶ κατά τινος ἁγίου· πολλαὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τοῦ ζωοποιοῦ ξύλου, τοῦ μὴ ἀθετῆσαι τὰς μυσαρὰς αὐτῶν πράξεις, ἀλλὰ τὰς συνθήκας αὐτῶν βεβαίως κατέχειν καὶ ἀδιαλύτους. ὢ πελμοθλία· τὸ φοβερὸν ὄνομα τοῦ Θεοῦ συνεργὸν ποιεῖς τῆς μοιχείας, ἀφρον καὶ ἄλογε; τὴν παρθένον καὶ θεοτόκον Μαρίαν, τὴν ἀμίαντον, συνεργάτιν καθιστᾷς τοῦ πονηροῦ σου βουλεύματος; θηρίον ἀνήμερον καὶ κόραξ ἐσθίων σάρκας ἀνθρώπους, τῶν ἁγίων τοὺς οἴκους ληστήριον καὶ αἱμάτων χύσιν ἐνόχους ἀποτελεῖς; ἀλλ' οὐ ναὸς Κυρίου ὁ ἄμωμος καὶ καθαρὸς οὐ μολύνεται· σὺ δὲ τῆς ἀφροσύνης σου τοὺς καρποὺς τρυγήσεις ἐν καιρῷ ἐπιτηδείῳ, κατὰ τὸν βοῶντα ἀπόστολον· Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός. ὁ γὰρ ναὸς τοῦ Θεοῦ ἅγιός ἐστι. βούλεσθε καὶ ἕτερα λέξομεν πρὸς τὴν αὐτῶν γνώμην; αὕτη γὰρ κἂν γείτονας ἔχῃ σώφρονας, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας αὐτὰς σκοπεύει, ἐπιτηρεῖ κἄν τινας τῶν γνωρίμων καὶ τῶν συγγόνων θεάσηται εἰσερχομένας εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν, αὐτὰς τὰ ἑαυτῆς κακὰ προσδημαφωνοῦσα, μοιχαλίδας καὶ μαινάδας ἀποκαλεῖ, τὰς ἐλευθέρας καὶ τῷ σώματι καὶ τῷ πνεύματι. βλέπε μοι τὴν Αἰγυπτίαν τὴν καταπλέξασαν τὸν Ἰωσήφ, καὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς εἰς θυμὸν καὶ μάχας ἐγείρουσαν, τελευταῖον δὲ καὶ θανατῶσαι ἠπείλει τὸν δίκαιον, εἰ μὴ ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμὸς προέφθασε καὶ ἐξείλατο αὐτὸν ἐκ τοῦ πικροῦ θανάτου. ἴδε μοι καὶ τὴν Ἡρωδιάδα τὴν τὸν Βαπτιστὴν Ἰωάννην ἀποκτείνασαν. τί δὲ καὶ ἡ Δαλιδάς; οὐχὶ τὸν ἀνδρειότατον καὶ δυνατὸν Σαμψὼν διὰ μοιχείαν ξυρίσασα καὶ δήσασα, τοῖς ἀλλοφύλοις παρέδωκε καὶ ἐθανάτωσε; διὸ Κύριος ὁ Θεὸς ἐκσπάσαι ὑμᾶς ἐκ τῆς πλάνης ταύτης καὶ τῆς αἰσχύνης καὶ τοῦ ὀνειδισμοῦ, καὶ ἐν σωφροσύνῃ διάγειν ὑμᾶς, καὶ καθαρᾷ συνειδότι πρὸς τοὺς συζύγους καὶ τέκνα καὶ τοὺς δούλους καὶ τοὺς πλησίον εὐπροσηνεῖς καὶ ἱλαροὺς κατεργάσαιτο· ὅπως καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἀξιωθήσεσθε συμμέτοχοι γενέσθαι. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τρίτον τάγμα ἐπηγγειλάμεθα λέγειν, τὸ τῆς χηρωσύνης, τοῦτο καὶ ποιήσομεν, καὶ μακροῖς καὶ ταύταις λόγοις ἐπισπείσομεν.

Παροιμ. ε. γ.

α. Κορ. γ. ιζ.

ἴσ. ἐπειδὴ
τοῦ παρθ
ἐξεταζομ
καὶ τοῦ ἐν
ζυγίαις
μας ἐκ τῶν
* *

ἴσ. ὑμετέρ
ἴσ. συνέισ
τεταμένας
ἴσ. ἀναπ

ἴσ. λῃστῶν
καὶ αἱμάτων
χύσιν

χήρας

χήραν γυναῖκα κατὰ τὸν ἀπόστολον, τοιαύτην χρὴ εἶναι· τεκνοτροφεῖν, τῶν ἁγίων τὰς μνήμας κοινωνεῖν, ξένοις τὴν διακονίαν ἐκτελεῖν, καὶ μὴ ἐπιτρέχειν ἐν ἐπιτηδεύμασι τῶν ἑαυτῆς λογισμῶν. φησὶ γὰρ περιβεβλημένη μετὰ θάνατον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς χιτῶνα χηρωσύνης, καὶ κατηλμευγμένη πᾶσι τοῖς ἤθεσι δεικνυμένη, ἄγγελον θεῖον τῇ πράξει ὑπάρχει· καὶ κατ' οἴκους διερχομένη, ῥήματα τὰ μὴ πρέποντα προβάλλει λέγουσα· πτωχὴ ὑπάρχω χήρα καὶ ἀπερίσπαστος· πλοῦτος πολὺς ὑπῆρχέ μοι ἔν τε ἀγροῖς, ἐν οἴκοις, καὶ ταῖς ἀποθήκαις καὶ ἱματισμοῖς, καὶ ὁ σύζυγός μου ἀμύητος ὢν τέχνης κοσμικῆς, αὐτὰ κατηνάλωσε. περιοχὰς πολυτελεῖς εἶχον ὅσα αὐτὸν ἐλάλουν, οὐχ ὑπήκουεν· ἀλλὰ τοῦ ἰδίου φρονήματος, κἂν μὴ θέλουσα, συνήθεις ὑπάρχουσα. οὐδέν μοι κατέλιπε. καὶ ὃν ζῶντα ἠσπάζετο καὶ ἠγκαλίζετο, τοῦτον μετὰ θάνατον θρίαμβον τοῖς φίλοις καὶ τοῖς γονεῦσιν ἐποίησε. πόσους γὰρ ἑώρακα δούλους, δεσπότας διὰ φιληδονίαν κεχηνότων τοιούτων γυναικῶν γενομένους· καὶ τοὺς ἐλευθέρους τοὺς παῖδας μετὰ φόβου καὶ τρόμου παρεστῶτας αὐτοῖς· καὶ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐν τοῖς στέρνοις αὐτῶν δεδεμένας ἔχοντας, κἂν μὴ θέλοντας, καὶ τοὺς ἀργυρωνήτους, σηρικοφόρους, καὶ χρυσοφόρους, καὶ χρυσοζώνους ὑπάρχοντας; ἠκούσατε φιλόχριστοι τοῦ λόγου τὴν ἐξήγησιν; ἐγνωρίσατε τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἱστορίας, διηγησαμένην τῶν γυναικῶν τῶν ἀκολάστων καὶ ἀφρόνων τὰ τρόπαια. τούτους τοὺς τρόπους ἡ Εὔα ἐδίδαξε, καὶ ἡ ταύτης ἐπιτίμησις καὶ τῆς παρακοῆς ἡ γεῦσις. ἀλλὰ τῶν σωφρόνων, καὶ ἐνδόξων γυναικῶν μνημονεύσαντες ὀλίγον, τὸν λόγον καταπαύσωμεν. ἴδε μοι γυναῖκα σώφρονα τὴν Σαρεφθίαν, τὴν τὸν προφήτην Ἠλίου θρέψασαν ἐν καιρῷ λιμοῦ. ἴδε μοι τὴν Σωμανίτιν, ἥτις ἐφιλοξένησε τὸν Ἐλισσαιὲ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς, εἰς ὃν καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς ἀνέστησεν. ἴδε μοι τὴν Ἄνναν τὴν τῆς στειρώσεως δεσμὰ διαλύσασαν, καὶ τέξασαν τὸν Σαμουὴλ διὰ προσευχῆς καὶ δεήσεως. ἴδε μοι τὴν Σάρραν καὶ τὴν Ῥεβέκκαν τὴν καθαρὰν καὶ ἀμείλικτον αὐτῶν συνοίκησιν, ἥνπερ ἐπεδείξατο τῷ πατριάρχῃ. ἴδε μοι τὴν Σωσάνναν τὴν διὰ σωφροσύνης κατακρίνασαν ἀδίκους πρεσβυτέρους τῷ θανάτῳ. ταύτας τὰς γυναῖκας ζηλώσατε· τῆς μὲν, τὸ ἀμίαντον· τῆς δὲ, τὴν προσευχήν· ἄλλης τὸ φιλόξενον, ἑτέρας τὴν σωφροσύνην, ἄλλης τὸ θεάρεστον· ἵνα καὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἀξιωθῶμεν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

a Τιμ. ε. ι.

ᾶ χρή-
συνου-

ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΝ ΤΗΣ "ΥΠΕΡΑΓΙ γίας θεοτόκου.

Λογ. ς.

Ex Ms. Regio Lut. emend. ex 3. codd. Caesareis.

Βασιλικῶν* μυστηρίων ἑορτὴν ἑορτάσωμεν σήμερον, "ἣν σύμπασα ἡ κτίσις "ἀγάλλεται συναχθεῖσα. οὐρανὸς δι' ἀστέρων ἐχειραγώγει τοὺς εἰς τὴν πανήγυριν σπεύδοντας· γῆ διὰ τῶν ποιμένων εἰς τὴν προσκύνησιν ἔτρεχεν· Ἡσαΐας γοργῷ προφητείας τῷ βήματι ἐβάδιζεν, ἵνα ὑποδείξῃ τῇ πανηγύρει τὴν παρθένον· Ἱερεμίας παραιτούμενος, ἀλλ' ὅμως ἐβάδιζεν, αὐτὸν τὸν δεσπότην ὑποδεικνύων αὐτοῖς τῆς πανηγύρεως, λέγων· Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν· Ζαχαρίας χαρὰν φέρων τοῖς πανηγυρισταῖς κατέτρεχε, δεσποτικῆς παρουσίας ἐμφανίζων τὸ πρόσταγμα· Χαῖρε, λέγων, θύγατερ Σιών· ἰδοὺ γὰρ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πρᾶος, ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον νέον. Μαρία καὶ Ἰωσὴφ, "ὡς ἐν παραθήκῃ πολυτίμητον μαργαρίτην παρέθηκαν· οἱ μάγοι ἰδόντες καὶ "θαμβηθέντες ἐπὶ τῷ κάλλει τῆς φύσεως, τοῦτον τῷ Ἡρώδῃ ὡς ἄξιον "βασιλέα ἐμήνυσαν. ὁ δὲ ἀκούσας, καὶ "δόλῳ κρύψας θανατηφόρον προσκύνησιν, τοῦ ἰδεῖν τὸν μαργαρίτην ἐσπούδασεν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνάξιος ἦν, τοῦ ποθουμένου ἀπέτυχε. καὶ καθὸς

Ζαχ. θ. θ.

γ. παγὰς

ἄλλοι,
γ. εἰς ἣν
γ. συναχθεῖ-
σα εὐφραίνε-
ται.

γ. ὡς προσ-
δίαν
γ. ὡς ἐν ἀπο-
θήκῃ
γ. τεθαμβημέ-
νοι
γ. βασιλείας
γ. δόλον κρύ-
ψας θανατη-
φόρῳ προσκυ-
νήσει,

ὡς ἐμπαιχθεὶς, ἐσκέπτετο τῇ πράξει. ἄγγελοι δὲ ἀσωμάτων φύσιν ἐν τῇ πανηγύρει χορεύοντες ἔλεγον· Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη. ὢ τοῦ ξένου καὶ παραδόξου θαύματος. πᾶσαι γλῶτται νικᾷ τῆς ἑορτῆς ἡ ὑπόθεσις, τοῦ εἰπεῖν τὰ τῆς Μαρίας ἐγκώμια, πρὸς ἣν ἀποσταλεὶς ὁ ἄγγελος ἐβόα· Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. ἡ δὲ διαναστᾶσα, πλαγίῳ τῷ ὀφθαλμῷ τὸν λέγοντα ἐπισκόπευσε. καὶ ἐπὶ μὲν τῇ θέᾳ τῆς ὄψεως ἐξενίζετο· ἐπὶ δὲ λόγοις ἐν τῇ ἑαυτῆς διανοίᾳ ἐστάθμιζε, ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος, λέγουσα· ὦ ξένε, ξένῃ φωνῇ ξενίζεις φθεγγόμενος. ἢ ἀγνοεῖς τὴν τῶν προσαγορευόντων συνήθειαν, ἢ δοκιμάζεις με, εἰ εὐάλωτος τυγχάνω. τὸ μὲν, χαῖρε, πάντων τῶν προσαγορευόντων κοινόν· τὸ δὲ, κεχαριτωμένη, ξένον, μάλιστα ταῖς ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν ἐν σεμνότητι βίου. ὅθεν αὐστηρῷ τῷ προσώπῳ καὶ ὀργίλῳ τῷ βλέμματι ἐπαπειλησαμένη, ἐδίωξε τὸν εἰπόντα· ἄπιθι, ἄπιθι ἄνθρωπε, ἐκ προθύρων ἐμῶν. ἐκ προοιμίων ἐλήλυθας, οὐκ ἀρέσκεις μοι νομίζων. συλαγωγῆσαί με θέλεις, ὡς Εὔαν τὴν ἐκ γένους μητέρα. οὐ νικήσεις κάλλος ἐμῆς ὄψεως, οὐ συνείδησιν, ἣν ἔχω πρὸς πένητα μνηστῆρα ἐμόν. πρὸ τοῦ ἐλθεῖν ὁ γέρων, τοῦ οἴκου μου ἀπόδραθι. κατάλιπε τὰ ἐνταῦθα, μὴ αἰτιάσηταί σε ὁ πρεσβύτης· ζηλότυπος γάρ ἐστιν. ἀναχωρεῖν συμφέρει σοι. ἐὰν γὰρ ἴδῃ σε λαλοῦντα, καὶ ἐπαγγελλόμενόν μοι τὰ τοιαῦτα, καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἀχώρητα, καὶ σεαυτῷ προξενήσεις θλίψιν, καὶ ἐμοὶ πένθος καὶ δάκρυα. ὁ δὲ, τὸ, χαῖρε κεχαριτωμένη, ἀπαραιτήτως ἐφθέγγετο. θεωρήσασα δὲ ἡ παρθένος τὴν ἐπιμονὴν τοῦ παρόντος, παρεφήπλωσε τὴν ἀκοήν, ἀκριβέστερον βουλομένη μαθεῖν τοῦ εἰπόντος τὴν σπουδήν· καὶ τὸ, χαῖρε κεχαριτωμένη, ἀκούσασα, μετὰ τοῦτο ἐξεδέχετο. ὁ δὲ ἐπάγει, Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. μόνον δὲ ἤκουσεν ἡ παρθένος τὸ, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, ἐσώτερον ἐκάλει τὸ τάχος τὸν εἰπόντα. τὸν Κύριόν, φησιν, ὃν ὦ ὀχα μετὰ σαυτοῦ, ἐσώτερον εἴσελθε, καὶ δι' ὃ παραγέγονας, τὸ τάχος διήγησαι. καὶ ὁ ἄγγελος· Ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξεις υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ· οὗτος ἔσται μέγας, Θεὸς ἰσχυρὸς, ἄρχων εἰρήνης, ἐξουσιαστὴς, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. καὶ ἡ παρθένος· οὔπω οἱ γάμοι, οὔπω ὁ νυμφών· καὶ ἤδη ὁ τοκετός; οὐκ ἔχεις, τί πράξεις. εἰ χρῄζεις τινὸς ὡς ξένος, λαβὼν πορεύου, καὶ μὴ ἀκαίρως ὃ οὐκ οἶδας προφήτευε. ὅμως εἰ καὶ συλλήψομαι υἱὸν, πάντως ἐκ τοῦ Ἰωσήφ. καὶ ὁ ἄγγελος, μὴ ἀπατῶ. οὗτος ἔσται μέγας. καὶ ἡ παρθένος· ποῖος μέγας; ὁ μνηστήρ μου πένης ὑπάρχει, κἀγὼ λίαν πτωχή· κτήματα οὐχ ὑπάρχει μοι· χρημάτων ὑστερούμεθα. ὅθεν ἡμεῖς οὐκ εὔσημοι, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς ἀπογραφὴν ἑλκόμεθα. πάντως ὁ συντελεστὴς συντελέσει τὰ δίδραχμα· καὶ λέγεις, ἔσται μέγας; παῦσαι, παῦσαι τοιαῦτα ὑπισχνούμενος. καὶ ὁ ἄγγελος· οὐ πιστεύεις τῷ ἥττονι; τὸ μεῖζον, κἂν μὴ θέλῃς, καταδέξαι· υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται. καὶ ἡ παρθένος· ἄρτι * τοῦ οἴκου μου ἔξελθε, μὴ ἀκούσῃ ὁ Ἰωσὴφ, καὶ ἀναγγελῇ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ ὁ στερισκόμενος συζυγίας σκεπάρνῳ ἀποτέμῃ τὸν τράχηλόν σου, ἐπειδὴ ἐγγύς μοι λαλεῖς καὶ ἐν προθύροις κέλλης ἐμῆς. ἐξ οὐρανοῦ νυμφίον ἐπαγγέλλῃ μοι φέρειν; καὶ ποία φύσις ἐν οὐρανῷ ἐπιθυμητικὴ γάμου ἐστί; πάντα τὰ ἐπουράνια πνεύματα, ἀσώματα ὑπάρχει. πῶς οὖν τὰ ἀσώματα μιγήσεται σώμασι; καὶ ὁ ἄγγελος· ἐκ σώματος καὶ ἀσωμάτου υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται. καὶ ἡ παρθένος· πόθεν οὖν ἕξει πατέρα, ὡς λέγεις, ὁ ἐξ ἐμοῦ μέλλων τίκτεσθαι; καὶ ὁ ἄγγελος· τοῦτο γάρ ἐστι, παρθένε, τὸ λίαν παράδοξον, ὅτι ἄνδρα οὐ γνώσῃ, καὶ τέξῃ ὃν λέγω σοι, καὶ ὀρφανὸς ὁ παῖς οὐχ εὑρεθήσεται. καὶ ἐκ μήτρας σῆς ἐξελεύσεται, καὶ τὴν πυλῶνα οὐ παραθλίψει, καὶ τὸ εἶναι παρθένος οὐκ ἀπολέσεις, καὶ θηλάσεις τὸ ἐκ σοῦ γεννώμενον, καὶ ἐν ἀγκάλαις βαστάσεις τὸ βρέφος, καὶ ἐπὶ τῶν χερουβὶμ ἀεὶ καθεζόμενον βλέψῃ. τούτῳ ἐκ σοῦ γεννωμένῳ δώσει Κύριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. καὶ ἡ παρθένος· ὡς οὐ θέλεις, λαλῶν πέπλωκας. τὸ σοὶ στόμα

Λουκ. β. ιδ.

Λουκ. α. κη.

Λουκ. α. λβ.

σε

σου κατηγορεῖ, καὶ τὰ χείλη σου γεγόνασί σοι ἔλεγχος. πρὸ βραχέος γὰρ ἔλεγες, υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται ὁ γεννώμενος· καὶ ἄρτι λέγεις, υἱὸς Δαβίδ; τίς ὁ λόγος οὗτος; ὅταν θέλῃς, τὴν ἐμὴν διάνοιαν εἰς οὐρανοὺς ἀνάγεις· ὅταν δὲ βούλῃ πάλιν, εἰς τὴν γῆν κατάγεις. ποίῳ πιστεύσω ῥήματι; τῷ προτέρῳ, ἢ τῷ δευτέρῳ; λέγεις γάρ, δώσει Κύριος αὐτῷ τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. οὐδεὶς βασιλέων ὑπῆρξεν ἀθάνατος, οὐδεὶς δὲ κοινὸν τέλος ἐξέφυγε. πάντας μεθίστησι θάνατος, ὡς δεσπότης· πάντας λογοθετοῦσιν οἱ σκώληκες. οὐδεὶς βασιλέων τὸν τοῦ ᾅδου πυλαῖα διέφυγε. πάντας κρατεῖ, πάντας ἐν τάφοις φρουρεῖ. οὐδεὶς ἐκείνου ὑπερήλλατο δίκτυα, οὐδεὶς τὰς ἐκείνου παγίδας ἐξέφυγεν· οὐ Σαοὺλ ὁ πρῶτος ἐγκαινίσας τὸ τῆς βασιλείας διάδημα· οὐ Δαβὶδ ὁ ὑποκέρατος φανερωθείς *· οὐ Σαμουὴλ ὁ τῶν βασιλέων πατήρ, ὁ δι' ἐλαίου γνωρίζων τὸν ἄξιον, καὶ ἀποθούμενος τὸν ἀνάξιον· οὐχ ὁ Σολομῶν ὁ σοφώτατος, ὁ διὰ μαχαίρας ἐλέγξας τῆς πόρνης τὰ ψεύσματα· οὐκ Ἐζεκίας, ὁ δάκρυσιν ἀνατρέψας θανάτου ἀπόκρισιν. καὶ πῶς ὁ ἐμὸς υἱὸς βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας; καὶ ὁ ἄγγελος· τοῦτο γάρ ἐστι, Μαρία, τὸ ξένον μυστήριον, ὅτι πάντες ἀπέθανον, καὶ ὁ σὸς υἱὸς νικήσει τὸν θάνατον, νεκροὺς ἐγερεῖ, καὶ θανόντας ἀναστήσει, μνήματα ἀνοίξει, ταρτάρου κλεῖθρα συντρίψει, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἀναστήσει. ἐκ γὰρ ἀθανάτου ὁ ἀθάνατος γεννηθεὶς θανατώσει τὸν θάνατον διὰ τοῦ οἰκείου θανάτου. διὸ μηκέτι ἀπιστήσῃς, ἵνα μὴ ὑπὸ ἔγκλημα γένῃ. περὶ οὗ γὰρ λέγω σοι, ἤδη εἰς τὴν σὴν κοιλίαν διὰ τῆς σῆς ἀκοῆς εἰσεπήδησε, τῆς σῆς γαστρὸς ἐπιτελῶν τὰ ἐγκαίνια. καὶ ἡ παρθένος· ἵνα τούτοις συνθῶμαι, τὸ πρῶτόν με πληροφόρησον, πῶς καὶ υἱὸς ὑψίστου, καὶ υἱὸς Δαβὶδ ὁ ἐξ ἐμοῦ μέλλων, ὡς λέγεις, τίκτεσθαι καὶ ὑπάρχειν ἀπάτωρ; καὶ πῶς τοὺς δύο πατέρας ἐκήρυξας; καὶ ὁ ἄγγελος· πρῶτον μάνθανε, καὶ οὕτως ἀντίλεγε. ὅταν σοι εἴπω, υἱὸς ὑψίστου, τὸν πρὸ αἰώνων ἀπαθῶς γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς ἐμήνυσα· καὶ ὅταν σοι εἴπω, υἱὸς Δαβίδ, διὰ τὸ σὲ εἶναι ἐκ πατρὸς Δαβὶδ εἴρηκα. λαβοῦσα οὖν τὴν πληροφορίαν, τοὺς λόγους μου φύλαττε. καὶ γὰρ ἐγὼ δοῦλός εἰμι ἐκείνου, ὃν μέλλεις τίκτειν. ταῦτα εἰπὼν ὁ ἄγγελος τῇ παρθένῳ κατέλειψεν αὐτήν. καὶ παρ' ἑαυτῆς διελογίζετο λέγουσα, ἀναγγελῶ τῷ Ἰωσήφ, ἢ κρύψω μᾶλλον τὸ μυστήριον; εἰ ἐψεύσατο ὁ ἐλθὼν τέως, καθ' ἑαυτῆς ἐρεθίζω τὴν γλῶτταν τοῦ γέροντος. καὶ ὡς ταῦτα ἐσκέπτετο ἡ παρθένος, ἡ κοιλία ὀγκουμένη προέκοπτε, καὶ τὸ βρέφος ἔνδον ἐχόρευε. Μαρία δὲ περὶ τούτου ἐσκέπτετο, καὶ μυρία παραπετάσματα τῇ γαστρὶ ἐπιβαλοῦσα, τὸν Ἰωσὴφ λανθάνειν ἐβούλετο. ἀλλ' οὐκ ἠδύνατο κρύψαι πόλιν ἐπάνω ὄρους κειμένην. τὸν Ἰωσὴφ ἔνυξεν ἡ δεῖξις τῆς κοιλίας, καὶ λοξῷ τῷ ὀφθαλμῷ τῆς παρθένου τὴν κοιλίαν ἐστάθμιζε. καὶ ὀνειδίζειν ἤθελε, καὶ σιωπᾶν ἠναγκάζετο· ὑβρίζειν ἤθελεν, ὡς περισκυλεύσασαν τὰ τῆς παρθενίας κειμήλια· καὶ ὁ πρότερος βίος διεκώλυε. λοιπὸν τὴν ἰδίαν ψυχὴν ταῖς θλίψεσιν ἐβασάνιζεν, οἴμοι λέγων, τί ποιήσω ἐγώ; ἡ ὄψις παρθένου, ἡ κατάστασις παρθένου, οἱ ὀφθαλμοὶ παρθένου, ὁ γέλως παρθένου· καὶ ἡ κοιλία οὐ παρθένου, ἀλλὰ μητρός· ὁ λόγος παρθένου. οἴμοι, οἴμοι· οὐ φέρω λοιπὸν ὁρῶν. δημηγορήσω λοιπὸν τὸ πρᾶγμα, ἐλέγξω τὴν Μαρίαν. ἡ γὰρ αἰσχύνη κοινή. βοήσω μετὰ κραυγῆς· μήπως τοῦ ἀσπόρου παιδὸς κληθῶ πατήρ. οὐδεὶς τῆς κόρης κατήγορος, ἐπειδὴ οὐκ ἔχει ὁ κυοφορούμενος τὸν παιδοσπορήσαντα. τάχα μοι καὶ τὸ σιωπᾶν καὶ τὸ λαλεῖν ἐστὶν ἐπικίνδυνον. τί οὖν ποιήσω; καλέσας ἐρωτήσω, ἢ περὶ ἐρωτήσεως δείξω; ἀλλ' ἡ γραφὴ μαρτυρεῖ. ἐλέγξω μᾶλλον. μὴ οὐκ ἐποίησε; καλέσας οὖν αὐτὴν αὐστηρῷ τῷ προσώπῳ, κριτὴς τοῦ ἐν κοιλίᾳ κειμένου ἐκαθέζετο. λέγε μοι, φησί, μετὰ ἀκριβείας τὸ γεγονός σοι· μὴ κρύψῃς με τὸ συμβάν σοι. οὐδεὶς ὁ παρὼν τῶν λόγων ἀκροατής. οἶδα φυλάττειν μυστήρια. οὐδεὶς μανθάνει τὸ πρᾶγμα· μόνον με πληροφόρησον. πόθεν τοῦτο ὑπάρχει τὸ ὁρώμενον ἐν σοί; τὸν τούτου πατέρα ὑπόδειξόν μοι, καὶ

ἐλευθερώ

ἐλευθερώσει τοῦ πλάσματος. συγγνώμης γὰρ ἀξιωθήσῃ, ὡς ἡ ἐπιθυμίᾳ νικηθεῖσα γυνή. καὶ ἡ παρθένος πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο· Εἰ πατέρα τούτου ζητεῖς, εὕρησις οὐδέποτε. εἰ δὲ καὶ ὀρφανὸν νομίσεις, καὶ τούτου ἀπέτυχες. καὶ ὁ Ἰωσήφ· οὐδὲν ψεύσασθαι, Μαρία, δεδύνησαι. πῶς γὰρ δύναται ὀρφανὸν μὴ εἶναι, ὃ πατέρα μὴ ἔχει; καὶ ἡ παρθένος· Εἰ δὲ ζητεῖς τίς, Ἰωσήφ (ἀγνοεῖς γὰρ) ἐὰν εἴπω σοι τὸ ἀληθές, οὐ πιστεύομαι. κοιλίαν βλέπεις, καὶ τὸν κρυπτόμενον Κύριον οὐχ ὁρᾷς. γαστέρα κατανοεῖς, καὶ οὐ λογίζῃ τὸν ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐκ πατρὸς γεννηθέντα, καὶ ἐν ἐμοὶ αὐλιζόμενον. εἰ εἴπω σοι, ὅτι εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος, ἐρεῖς, ὅτι ἑαυτῇ μαρτυρεῖς, καὶ ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. καὶ ὁ Ἰωσήφ· Φέρε τοὺς ἀκηκοότας, δὸς τοὺς παρεστῶτας, ἄγαγε ἀληθεύοντας μάρτυρας. καὶ ἡ παρθένος ἔφη· Εἰ ταῦτα ζητεῖς, εὕρησις οὐδέποτε. εἷς γὰρ δι' ἑνὸς πρὸς μίαν ἀπεσταλμένος διὰ μόνης κατὰ μόνας ἐλάλησεν. οὐδεὶς παρῆν, ἐπεὶ οὐδεὶς ἔμελλεν εἶναι τοῦ τικτομένου πατήρ. ὡς δὲ ἠπιστεῖτο ἡ παρθένος, ἀπονοήσασα λοιπὸν εἰς ἕτερον λογισμὸν ἦλθε Μαρία, λέγουσα· ἡ γαστήρ μου προδίδωσιν, ὁ παῖς μου κατηγορεῖ ἐν κοιλίᾳ ἀγαλλόμενος. τί οὖν καθ' ἑαυτῆς ἐπὶ πλεῖον ἐρεθίζω τὸν Ἰωσήφ; πνίξω τῇ σιωπῇ τὰ χείλη μου, καὶ πρὸς τὸν ἄγγελον ἀοράτως δικάσομαι. ποῦ τὰ νῦν ὑπάρχεις ὁ τὸ χαῖρε κεχαριτωμένη φθεγξάμενος; ἐν ποίοις τόποις αὐλίζῃ, εἰπέ, ἵνα ἐκεῖ παραγένωμαι, καὶ κρεμασθῶ τῷ τραχήλῳ σου, μέχρις ἐλθὼν πληροφορήσεις τὸν Ἰωσήφ, τίνος υἱὸς ὁ ἐμῆς κοιλίας ἐντὸς σκιρτοβατῶν. οὐ φέρω τὸν πρεσβύτην ὑποιδόντα, γογγύζοντα· καὶ σὺ ποίῳ τόπῳ χρονίζεις, ἀγνοῶ. ἐλθέ, καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ δικαιολόγησαι. ταῦτα τῆς Μαρίας λεγούσης, τὸ τάχος ὁ ἄγγελος πρὸς τὸν Ἰωσὴφ παραγίνεται, καὶ πληροφορήσας τὸ ἐκβαλεῖν τὴν παρθένον ἐκώλυε, μὴ φοβηθῇς, λέγων τῷ Ἰωσήφ, παραλαβεῖν Μαρίαν τὴν γυναῖκά σου. οὐ γάμου κοινωνίαν, ἀλλὰ ἀθίκτων μυστηρίων οἰκονομίαν σοι λέγω. ἀλλὰ πατὴρ οὐχ ὑπάρχεις. ἐν γῇ πατέρα μὴ ζητήσῃς, μήτε ἐν οὐρανοῖς μητέρα. πάσης ὀρφανίας ἡ φύσις ἀπήλλακται. μόνος γὰρ ἐκ μόνου κατὰ μόνας πρὸ αἰώνων ὑπάρχει· νῦν μόνος ἐκ μόνης, ὡς οἶδε μόνος. μὴ ὀλιγοψυχήσῃς τὴν Μαρίαν, μὴ λυπήσῃς τὸ ἐκ Μαρίας· μὴ ζητήσῃς τὸ πῶς, μήποτέ σε ἀδικήσῃ τὸ βρέφος· μὴ περιεργάσῃ τὴν θήκην, μήποτε ζημιωθῇς τὴν ἐνθήκην. ἀμόλυντον τὸ σκεῦος, ἄσυλον τὸ κειμήλιον, ἀθόλωτος ὁ ἀλάβαστρος, ἄσπορος ὁ τόκος, ἀνύμφευτος ἡ κόρη, ἀθαλάμευτος ἡ παρθένος, ἀλατόμητος ἡ πέτρα, κεκλεισμένος ὁ κῆπος, ἡ πηγὴ ἐσφραγισμένη, ἄσπορος ἡ χώρα, ἀφύτευτον τὸ κλῆμα, ἀνεπινόητος ὁ τόκος. εἰ δὲ ἀπιστεῖς μοι τῷ λέγοντι, τὸν καιρὸν τῆς κυήσεως ἔκδεξαι. καὶ ἐὰν δακρύσῃ ἢ στενάξῃ ἡ Μαρία, ὡς αἱ λοιπαὶ γυναῖκες, ἄνθρωπός ἐστι, καὶ οὐ Θεός, ὁ ἐκ Μαρίας γεννώμενος. καὶ ὁ Ἰωσὴφ εἶπεν· Εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, καθὼς παρέφης, ὦ ἀρχάγγελε, Ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; καὶ ὁ ἄγγελος εἶπεν· Εἰ θέλεις μαθεῖν, τὸ τάχος διδάχθητι. ἐπεὶ Κύριος εἶπε πρὸς τὸν γεννώμενον, Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε· ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλ. β α.
Ψαλ. β. ζ.

Λογ. ζ.

Ex Ms. Regio Lut. emend. ex Ms. Bauar.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΞΗΡΑΝΘΕΙΣΑΝ ΣΥΚΗΝ.*

Ὀφθαλμὸς μὲν ὁρῶν ἢ δένδρον ἀνθοφόρον, ἢ πηγὴν ὑδροτόκον, ὑπ' αὐτῆς τῆς θέας ἕλκεται, καὶ τὸν τῆς καρδίας νοῦν μεταστρέφει ἐκεῖ. ὁμοίως δὲ καὶ οὓς ἀκοῦον διὰ λόγων πράξεις καὶ ἱστορίας, πρὸς ἐκείνας τὸν ἴδιον τὴν διάνοιαν ἀνατείνει, ὡς εἶναι τὸν τοιοῦτον τῷ μὲν σώματι ἐν τῷδε τῷ τόπῳ, τῇ δὲ διανοίᾳ, ἔνθα ὁ λόγος τῆς ἱστορίας διαγράφει τὸ πρᾶγμα. τοιοῦτόν τι καὶ νῦν ἐμοὶ συμβέβηκεν, ὦ ἀγαπητοί, ἀκούοντι τοῦ εὐγγελίου διηγουμένου τὰ ἐν Βηθανίᾳ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ τὰ κατὰ τὴν συκῆν γεγονότα πράγματα. ὧδε μὲν εἰμὶ τῷ σώματι, τῇ δὲ διανοίᾳ ἐμαυτὸν ἐκεῖ εἶναι φαντάζομαι, καὶ οἴομαι νῦν ἀκολουθεῖν τῷ δεσπότῃ Ἰησοῦ, καὶ ὁρᾶν τὴν συκῆν πρὸ μὲν τοῦ δεσποτικοῦ προστάγματος ἀνθηρὰν καὶ κατάκομον, μετὰ δὲ τὸ κυριακὸν πρόσταγμα στυγηρὰν καὶ κατάξηρον. Πρωΐας γάρ, φησιν, ἐπανάγων ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν πόλιν ἐπείνασε, καὶ ἰδὼν συκῆν, ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ φύλλα μόνον. καὶ λέγει αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ εὐθέως ἐξηράνθη. τοῦτο γὰρ ὑμῖν ἀρτίως ἀνεγνώσθη, καὶ ἐκπλήττει με τὸ θαῦμα, μεμέρισταί μου ἡ διάνοια. ὅταν γὰρ βουληθῶ τὸ τῆς ἱστορίας διηγήσασθαι πρᾶγμα, εὐθέως μετὰ τῆς ἱστορίας τὰ θαύματα πρὸς ἑαυτὰ ἐπισπᾶται. καὶ ὥσπερ ὁπόταν τις ἴδῃ στάμνον χρυσῆν ἔχουσαν ἔνδον λίθους τιμίους φέροντας ἐν αὐτῇ ἐγγεγραμμένα μυστήρια, θέλει μὲν ὁρᾶν τὴν στάμνον διὰ τὴν τοῦ εἴδους στιλπνότητα, ἀνθέλκεται δὲ ὑπὸ τῶν ἔνδοθεν λίθων (σπεύδει γὰρ καὶ τὸ τῶν λίθων περιαθρῆσαι κάλλος, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ἐγγεγραμμένα μυστήρια γνῶναι) ὡσαύτως κἀγώ, ὁρῶν μὲν τὴν τοῦ γράμματος ἱστορίαν λαμπρὰν καὶ περικαλλῆ τυγχάνουσαν, ἐκεῖ κατέχομαι τὸν νοῦν· ἀνθέλκομαι δὲ πάλιν ὑπὸ τῆς τοῦ πνεύματος θεωρίας μείζονά μοι τῆς ἱστορίας ἐπαγγελλομένης δεικνύειν τὰ θαύματα. Πρωΐας γάρ, φησιν, ἐπανάγων ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασεν. ὢ ἀνεκφράστου καὶ ἀνεκδιηγήτου μυστηρίου. ἐπείνασεν, ὁ τρέφων τὴν οἰκουμένην, ὁ ἐκ πέντε ἄρτων πέντε χιλιάδας εἰς κόρον ἐκθρέψας; ἐπείνασεν, ὁ ἐννοίᾳ μόνῃ τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβαλών; ἐπείνασεν, ὁ ἐκ πηλοῦ ζῶντας ὀφθαλμοὺς ἐργασάμενος; ἐπείνασεν, ὁ ἐπὶ τῆς ἄχλης τῶν κυμάτων περιπατήσας, καὶ τοὺς πόδας εἰς ὕδωρ μὴ βάψας; ἐπείνασεν, ὁ ψυχὰς ἐκ τῶν σκηνωμάτων αὐτῶν ἐκσπάσας, καὶ πάλιν εἰσοικίσας λόγῳ; ἐπείνασε; καὶ πῶς λέγει Ἡσαΐας, Ὁ Θεὸς ὁ προαιώνιος οὐ πεινάσει, οὐδὲ κοπιάσει; Χριστὸς δέ, ὅτι Θεός, πᾶσι πρόδηλον τοῖς πιστεύουσι τῇ γραφῇ λεγούσῃ· Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. πῶς οὖν ἐπείνασεν ὁ Θεός; ἀλλ' ἐπείνασεν ἡ τοῦ δούλου μορφή· διέθρεψε δὲ πεντακισχιλίους ἡ ἐν αὐτῷ τοῦ δεσπότου βουλή. ἦλθεν ἐπὶ τὴν συκῆν ὁ ὁρώμενος ἄνθρωπος, ἦν δὲ πάλιν πανταχοῦ ἡ ἐν αὐτῷ νοουμένη θεότης. εἶδε συκῆν ἄκαρπον ὡς ἄνθρωπος, ἐξήρανεν αὐτὴν ὡς Θεὸς εἰπών, μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ τὸ ἔργον ἠκολούθει τῷ ῥήματι, καὶ εὐθέως ἡ συκῆ ἐξηραίνετο. τὸ ῥῆμα ἀνθρώπινον, τὸ δὲ ἔργον θεϊκόν. ἀλλὰ πολυζήτητος ἡμῖν, ἀγαπητοί, ἡ θεωρία ἡ κατὰ τὴν συκῆν, παρὰ πολλοῖς μὲν ἑρμηνευομένη, ὡς ἐμοί γε δοκεῖ, οὐκ ἠκριβωμένως. πλὴν τὰς τούτων ὑπεξάξωμεν λύσεις, καὶ τὰς ἡμῖν πεποιημένας προκομίσωμεν. δυσληπτότερος ὁ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ γράμματος κείμενος νοῦς, πολλῷ τῷ βάθει ἔχων κεκρυμμένην τὴν τοῦ μυστηρίου στιλβότητα. τί γὰρ ἀναγκαῖον ἦν τῷ λόγῳ ξηραίνεσθαι τὴν συκῆν, καὶ μὴ λόγῳ ταύτην καρποφορεῖν; ὁ γὰρ ῥήματι ξηράνας αὐτήν, ἠδύνατο καὶ ῥήματι ἔγκαρπον αὐτὴν ἀναδεῖξαι. τί δὲ καὶ ἥμαρτεν ἡ συκῆ, εἴποι τις ἄν, ὁπότ' οὐκ ἦν αὐτῆς ὁ καιρός, Μάρκου τοῦ εὐαγγελιστοῦ λέγοντος, χειμῶνα εἶναι κατ' ἐκείνου τοῦ καιροῦ; καὶ εἰ μή τι ἦν μυστήριον ἀνθρώπων ἐν αὐτῇ τελούμενον, εὑρεθήσεται ὁ Κύριος κατὰ μὲν ἕνα τρόπον ἐπαινετός, κατὰ δὲ ἕτερον μεμπτέος· ἐπαινετὸς μὲν γάρ, ὅτι λόγῳ αὐτὴν ἐξήρανε, μεμπτέος δέ, ὅτι ἀδίκως αὐτὴν κατηράσατο. ἀλλὰ δεῖ νοεῖν, ἀγαπητοί, τίνος ἔφερεν εἰκόνα ἡ συκῆ. οὐ γὰρ ἦν τὸ ὑπὸ Χριστοῦ γινόμενον πρᾶγμα, ὃ οὐκ εἶχε μυστήριον ὑπὲρ ἀνθρώπων τελούμενον. ὅλως οὐδὲν ἦν παρ' αὐτῷ γινόμενον ἔργον, ὃ μὴ σφόδρα ὠφέλιμον*, οὐδέν, ὃ μὴ πρὸς τὴν τῶν οὐρανίων παραδοχήν*. ταύτην τὴν συκῆν οἱ πολλοὶ τῶν ἑρμηνευτῶν εἰρήκασι, τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν παρεικασμένην εἶναι, ἐφ' ἣν ἦλθε, φησιν, ὁ Κύριος ζητῶν ἐν αὐτῇ καρπὸν πίστεως, καὶ οὐχ εὗρεν, εἰ μὴ μόνον λόγοις

Ματθ. κα. ιθ.

Ησ. μ. κ.

Ιωαν. α. α.

Μαρκ. ια. ιγ.

προφητῶν καὶ νόμοις καθάπερ φύλλοις καλύπτουσαν· διὸ καὶ ἐξήρανεν αὐτὴν λέγων, μηκέτι
ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. ἐγὼ δὲ τῇ ἑρμηνείᾳ ταύτῃ πειράσομαι ἀντιλέγειν,
ἀγαπητοί. "οὐ γὰρ ἔχει οὕτως ἡ ἀκρίβεια τοῦ νοήματος, πῶς ἂν κατηράσατο ὁ Κύριος, Ισ. α.
Ρωμ. ιβ. ιδ. ὁ λέγων, Εὐλογεῖτε, καὶ μὴ καταρᾶσθε; πῶς δὲ καὶ τὴν συναγωγὴν κατηράσατο διὸ
Λουκ. ιθ. ι. καὶ ἐξήρανεν, ὁ λέγων, Οὐκ ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀπολέσαι, ἀλλὰ ζητῆσαι καὶ σῶσαι
τὸ ἀπολωλός; εἰ δέ τις ἔτι ἀντιλέγει καὶ φιλονεικεῖ, λέγων τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν παρεικασμένην
εἶναι τῇ συκῇ ἀκριβῶς, λεγέτω, πῶς ἡ ἀπὸ ῥιζῶν ξηρανθεῖσα συναγωγὴ, τοιοῦτον
ἔγκαρπον ἐβλάστησε κλάδον, τὸν γλυκύτατον Παῦλον. πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους ἐπιστρέψαντας
ἐγνώκαμεν ἐκ τῆς τῶν Ἰουδαίων συναγωγῆς. ἢ γὰρ οὐχὶ καὶ Στέφανος ὁ λιθασθεὶς
ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐξ ἐκείνης τῆς συναγωγῆς ἐτύγχανεν, Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα, καὶ πολλοὶ
ἄλλοι, ὧν τὸν κατάλογον τῶν ὀνομάτων νῦν διὰ τὸ πλῆθος τῆς λέξεως παραιτούμεθα λέγειν;
ὅτι δὲ οὐ παντελῶς ἀπώσατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων, μαρτυρείτω μοι Παῦλος λέγων·
Λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης
Ρωμ. ια. α. εἰμὶ, ἐκ σπέρματος Ἀβραὰμ, φυλῆς Βενιαμίν. οὐκ ἀπώσατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ· ἀλλὰ
Ρωμ. ια. κϛ. γὰρ καὶ σωτηρίαν τῷ λαῷ ἐκείνῳ ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐπαγγέλλεται ἐν τῷ λέγειν· Ὅταν
Ρωμ. ια. κη. δὲ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, τότε πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται. Εἰ γὰρ καὶ ἐχθροὶ
γεγόνασιν Ἰουδαῖοι τοῦ Θεοῦ, δι᾽ ἡμᾶς γεγόνασιν, ἵνα τῇ ἐκείνων ἀπειθείᾳ ἐλεηθῶμεν, ὡς
μαρτυρεῖ μοι Παῦλος λέγων· Κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον, φησὶν, ἐχθροὶ δι᾽ ἡμᾶς, κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν
ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας. ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα, καὶ ἡ κλῆσις "ἁγία. χ. τοῦ Θεοῦ
Ζητητέος τοίνυν, ἀγαπητοὶ, ὁ περὶ τῆς συκῆς λόγος, τίνος ἔφερεν εἰκόνα. ἀλλ᾽ ἐλθὲ σὺ
ὁ Ἀδὰμ μνησθῆς ὁ ἐν τῷ παραδείσῳ γυμνωθεὶς, ποίου δένδρου φύλλα λαβὼν καὶ συρράψας
ἑαυτῷ περιβόλαιον ὑφάνας, "ὄψῃ πῶς δικαίως ταύτην ἐξήρανεν. ἢ γὰρ οὐχὶ φύλλα χ. εἰπὲ
συκῆς λαβὼν τὴν ἑαυτοῦ αἰσχύνην ἐκάλυπτεν; ἦλθεν οὖν ὁ Κύριος, καὶ τὴν ἔτι ἐν σοὶ αὐξοῦσαν
συκῆν, τὰ τῆς αἰσχύνης καλύμματα τῷ λόγῳ ἐξήρανεν. ἦρέ σου τὴν πενίαν, καὶ ἔδωκέ σοι
τὸν πλοῦτον· ἦρέ σου τῆς αἰσχύνης καλύμματα, καὶ ἔδωκέ σοι χιονοφεγγῆ στολὴν ἐξ ὕδατος καὶ
πνεύματος "ὑφανθεῖσαν. ἐξήρανε τὰ φύλλα τῆς συκῆς, καὶ ἔδωκέ σοι τὰ σῦλα τῆς ψυχῆς. χ. ἐξυφανθεῖσαν
ποῖα σῦλα; ἃ ὄφις ἐσυλαγώγησεν ἐν τῷ παραδείσῳ, τὴν ἰσάγγελον ζωὴν, τὴν τοῦ παραδείσου
τρυφὴν, τὴν τῆς ἀφθαρσίας στολήν. ἀλλ᾽ ἐπανέλθωμεν πρὸς τὸ κεφάλαιον. πρωῒ
γάρ, φησιν, ἐπανελθὼν ὁ Ἰησοῦς, ἐπείνασε. πρωῒ, μετὰ τὸ τὴν νύκτα τῆς πλάνης παραδραμεῖν,
καὶ τὸν ὄρθρον Χριστὸν τὸ τῆς ἀναστάσεως φέγγος αὐγάσαι τῷ κόσμῳ. ὄρθρος γὰρ ὁ Χριστὸς,
Ὠσ. ϛ. γ. καθάπερ φησὶν ὁ προφήτης, Ὡς ὄρθρον ἕτοιμον "εὑρήσομεν αὐτόν. πρωῒ γὰρ ἐπανάγων χ. εὑρήσ
ὁ Ἰησοῦς. πρωῒ, μετὰ τὸν "σκοτεινόμορφον θάνατον τῷ φωτὶ τῆς δόξης ἀφανισθῆναι, χ. αὐτο
καὶ τὰς χρυσοειδεῖς ἀκτῖνας ἐν ταῖς τῶν ἐσκοτισμένων ἀνθρώπων καρδίαις ἐκλάμψαι. πρωῒ, φέγγ
μετὰ τὸ τὰς θερμὰς ἀκτῖνας τῆς θεότητος ἐκπετάσαι, καὶ τὰς νενεκρωμένας ὑπὸ τοῦ διαβόλου
ψυχὰς ἐκθερμᾶναι. οὐκ ἔστι γὰρ, ὃς ἀποκρυβήσεται τὴν θέρμην αὐτοῦ. τῇ γὰρ ψυχροτάτῃ
ἁμαρτίᾳ ὁ διάβολος τὰς τῶν ἀνθρώπων καρδίας ἐνέκρωσεν. ὅθεν ὁ προφήτης
Ψαλ. κε. β. ἐπεύχεται λέγων· Πύρωσον τοὺς νεφρούς μου καὶ τὴν καρδίαν μου. κρυμῷ γὰρ ἀσεβείας
πᾶσα ἡ ἀνθρωπότης ἐδέδετο. διὸ πάντες οἱ προφῆται ηὔχοντο πρὸς τὸν Θεὸν λέγοντες·
Ψαλ. ρκε. δ. Ἐπίστρεψον τὴν αἰχμαλωσίαν ἡμῶν, ὡς χειμάῤῥους ἐν τῷ νότῳ, τουτέστιν, ὥσπερ νότος θερμὸς
ἐπιπνεύσας παγωθέντα ὕδατα εἰς τὴν προτέραν φύσιν τοῦ ὕδατος ἐπανάγει, ὡσαύτως
καὶ ἡμᾶς τοὺς ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ τοῦ διαβόλου νεκρωθέντας, ὡς νότος θερμὸς ἐπιπνεύσας ἐπὶ τὴν
ἀρχαίαν φύσιν τῆς ἀφθαρσίας ἀνακαινίζει. Ταύτην τὴν "θερμὴν ἐπίπνευσιν τοῦ νότου χ. θερμὴν ἐπιπνο
ἡ καλὴ νύμφη Χριστοῦ ἐκκλησία προσκαλεῖται ἐν τοῖς ᾄσμασι τῶν ᾀσμάτων λέγουσα·

Ἐξεγείρου, βοῤῥᾶ, καὶ ἔρχου, νότε. διαπνευσάτωσαν ἀρώματα. πρωῒ, φησιν, ἐπανάγων ὁ Ἰησοῦς. καλὸν καὶ τὸ ἐπανάγων, ἵνα σημαίνῃ, ὅτι τὸν ἐκ τοῦ παραδείσου ἐκπεσόντα Ἀδὰμ πάλιν ἐλθὼν ὁ Κύριος ἐπανάγων ἐπὶ τὴν πόλιν. νῦν ἀκούσας, μὴ κάτω περιβλέπου, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἀνάβλεπε, πρὸς τὴν οὐράνιον χώραν· καὶ γὰρ τὸ πολίτευμα ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει. πρωῒ ὁ Ἰησοῦς ἐπανάγων ἐπὶ τὴν πόλιν, ἐπείνασεν. ἐπείνασεν, οὐ τὴν τροφὴν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἐμὸν γάρ ἐστι βρῶμα, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου· ἵνα πιστεύσωσιν εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. ὁ γὰρ πιστεύων εἰς αὐτὸν, καθὼς εἶπεν αὐτὸς, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πρωῒ ἐπανάγων ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ τὴν πόλιν ἐπείνασε, καὶ ἰδὼν συκῆν ἦλθεν ἐπ' αὐτήν. εἰ γὰρ προέδραμε τὴν συκῆν, εἶχεν ἂν ἐν τῇ συκῇ τὴν καλιὰν αὐτοῦ ὁ ὄφις θάνατον. ἀλλ' ἦλθεν ἐπὶ τὴν συκῆν, καὶ ταύτην ἐξήρανεν. ὑπὸ τὴν συκῆν ὄντα τὸν Ναθαναὴλ εἶδεν ὁ Κύριος. Πρὸ τοῦ γάρ σε Φίλιππον φωνῆσαι ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν εἶδόν σε. ταύτην τὴν συκῆν προϊδὼν ὁ προφήτης μέλλουσαν ἄκαρπον γενέσθαι, ἔλεγεν· Ἀναβήσομαι εἰς λαὸν παροικίας μου, διότι συκῆ οὐ καρποφορήσει. ἐπὶ τοιαύτην συκῆν ἀνέβη ὁ Ζακχαῖος ἰδεῖν τὸν Κύριον, πρὸς ὃν ἔλεγε, Σπεύσας κατάβηθι. χαριέντως δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει συκομορέαν τὴν ἐπὶ τοῦ Ζακχαίου, ἵνα σημάνῃ ὅτι ἡ πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος ὁδὸς τιμωρίᾳ συμπλέκεται, ὅθεν τίκτεται ὁ κάκιστος μόρος. ἦλθεν ἐπὶ τὴν συκῆν ὁ Κύριος. αὕτη ἡ συκῆ εἰκόνα ἔφερε τῆς πλατείας καὶ εὐρυχώρου ὁδοῦ. πλατύφυλλον γάρ ἐστι τὸ φύλλον τῆς συκῆς, καὶ χλημῶδές ἐστιν ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς πλατείας καὶ εὐρυχώρου ὁδοῦ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν. γλυκύτατός ἐστιν ὁ καρπὸς τῆς συκῆς καὶ γλίσχρος. γλυκεῖα ἐστὶν ἡ ἡδονὴ, εἰς ὄλισθον ἁμαρτίας τοὺς ἐγγίζοντας αὐτῇ καταῤῥήγνυσα. φεῦγε αὐτῆς τὴν γεῦσιν, ὦ ἀγαπητέ. γλυκεῖα γάρ ἐστιν ἐν τῇ γεύσει, πικρὰ δὲ μετὰ τὴν πρᾶξιν. Μέλι γὰρ ἀποστάζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνης, ἣ πρὸς καιρὸν λιπαίνει σὸν φάρυγγα, ὕστερον μέντοι πικρότερον χολῆς εὑρήσεις, καὶ ἠκονημένον μᾶλλον μαχαίρας διστόμου. πόρνη ἐστὶν ἡ ἡδονή. γλυκεῖα σοι ὁμιλεῖ παρὰ τὰς ἀρχὰς, λαθραίως παρεμβάλλουσα ἐν τῇ ὁμιλίᾳ τὸ πικρὸν τοῦ θανάτου. τοιοῦτος ἦν καὶ ὁ ὄφις, γλυκὺς ἐν τῷ λόγῳ, πικρὸς δὲ ἐν τῷ ἄθλῳ· γλυκὺ μὲν τὸ βρῶμα, πικρὸν δὲ τὸ πτῶμα. φεῦγε οὖν, ἀγαπητὲ, τὴν πόρνην, τὴν γλυκεῖαί σοι ὁμιλοῦσαν, καὶ πικρὰ τραύματα ἐμφέρουσαν. φεῦγε τὴν ἡδονὴν, ὡς Ἡλίας τὴν Ἰεζάβελ. ἦλθεν οὖν ὁ Κύριος ἀπὸ τῶν οὐρανῶν· ἐπείνασε τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων εὑρέσθαι· εὗρε τὴν πλατεῖαν καὶ εὐρύχωρον ὁδὸν τοῦ βίου ἑστῶσαν· ἦλθεν ἐπ' αὐτὴν, ηὗρεν αὐτὴν φύλλοις κομῶσαν, τουτέστι, δόγμασιν ἁμαρτίας αὐτὴν ἀνθοῦσαν, μὴ ἔχουσαν δὲ αὐτὴν καρπὸν θανάτου. διὰ τί; ἐπειδὴ οὐκ ἦν καιρός. τοῦτο γὰρ προσέθηκεν ὁ εὐαγγελιστής. Οὐ γὰρ εἶχε, φησι, καρπόν· οὐ γὰρ ἦν καιρός. πῶς γὰρ ἠδύνατο ἔτι θάνατον καρποφορῆσαι, Χριστοῦ παραγενομένου καὶ ἀνάστασιν τῷ κόσμῳ κηρύττοντος; οὐκ ἔτι ἦν αὐτῆς καιρὸς καρποφορεῖν θάνατον. Ἐβασίλευσε γὰρ ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως, τουτέστι, τοῦ νόμου. οἶδε γὰρ ἡ γραφὴ τὸν νόμον λέγειν Μωϋσέα, καὶ τοὺς προφήτας, οὕτως ἑτέρω. Καὶ εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς αὐτὴν, μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα· τουτέστι, πρὸ τῆς ἐμῆς παρουσίας ἐκαρποφόρησας θάνατον. ἰδοὺ ἐγὼ παραγέγονα, αὕτη ἡ ἀνάστασις ἐμοῦ παραγενομένου, μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ἡ συκῆ, καὶ ἐπληρώθη τὸ γεγραμμένον· Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος. ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ᾅδη, τὸ νῖκος; τί δὲ ἔτι χειμῶνα λέγει ἐστὶν ὁ εὐαγγελιστὴς ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, ἔνθα ἡ συκῆ τοῖς φύλλοις ἐκόμα; ἢ πάντως ἐπειγόμενος, ἔτι τῆς ἁμαρτίας ἀνθούσης, ἵνα τὸν διαβολικὸν χειμῶνα ἐπικείμενον πάσῃ ἀνθρωπότητι ἐπιδείξῃ. πρὸ γὰρ τῆς τοῦ εἰρηνάρχου παρουσίας ποικίλοις πνεύμασι τῶν ἀνθρώπων ἐκλονεῖτο τὸ γένος, πρὸς εἰδωλολατρείας καὶ αἱμομιξίας καὶ κώμους καὶ λατρείας ἐλαυ-

Ἀσμ. δ. ις.
Ἰωαν. δ. λδ.
Ἰωαν. α. μη.
Ἀμβακ. γ. ιζ.
Λουκ. ιθ. ε.
Παροιμ. ε. γ.
Ρωμ. ε. ιδ.
α. Κορ. ιε. νδ.

νόμενον· ἐλθὼν δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν κατέστειλε τὰς τῶν ἐναντίων πνευμάτων καταιγίδας ταραττούσας τὴν τούτου τοῦ βίου τῶν παθῶν ἁλμυροφόρον θάλασσαν, καὶ τὰ ἀφροφόρα τῶν ἡδονῶν κατέσβεσε κύματα, καὶ ἐξήρανε τὴν συκῆν, τὴν τοῦ σταυροῦ πίστιν ″ ἀνθήσας, καὶ ζωὴν πᾶσιν ἀστράψας. σταυροῦ ″ γὰρ ῥίζαι εἰς γῆν ἐπάγησαν, οὗ τὰ φύλλα κέρατα, καὶ τὸ ἄνθος ἀμάραντον, καὶ ὁ καρπὸς ἀθάνατος· ὡς καὶ ὁ Δαβὶδ μέμνηται ξύλου λέγων, Καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ, καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀπορρυήσεται. τούτου τοῦ ξύλου μέμνηται καὶ ἡ σοφία λέγουσα· ξύλον ζωῆς ἐστι πᾶσι τοῖς ἀντεχομένοις αὐτῆς. τοῦτο τὸ ξύλον προφητικοῖς ὀφθαλμοῖς θεωρῶν ὁ Ἱερεμίας μέλλον κατὰ Χριστοῦ πλέκεσθαι, εἰς πρόσωπον τῶν Ἰουδαίων ″ ἀνεφθέγξατο λέγων αὐτοῖς· δεῦτε, καὶ ἐμβάλωμεν ξύλον εἰς τὸν ἄρτον αὐτοῦ, καὶ ἐκτρίψωμεν αὐτὸν ἐκ γῆς ζώντων. ξύλον ὁ σταυρός, ἄρτος δὲ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. λαβὼν γὰρ ἄρτον ὁ Κύριος εἶπε, Τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. ἐπὶ τοῦτο τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἀναβὰς ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ τὰς χεῖρας ἐκπετάσας, τὰς ἐν τῷ ἀέρι πετομένας δυνάμεις ἐξελάσας, ἀνεμπόδιστον ἡμῖν τὴν εἰς οὐρανοὺς πορείαν εὐτρεπίζει, καὶ μακρὰν ἡμῖν τὴν πίστιν ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν ″ ἀνατείνας. καὶ τὸ παράδοξον ἐστὶν ἀκούσατε, ἀγαπητοί, ἔστι τὸ δένδρον τοῦ σταυροῦ, καὶ ἐφηπλώθη ἐν αὐτῷ ἡ ἀληθινὴ ἄμπελος ἡ λέγουσα, Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἀληθινή. καὶ ἐγένετο μὲν τῷ διαβόλῳ ἀναδενδρὰς θανατηφόρος, ἡμῖν δὲ ἀναδενδρὰς ζωηφόρος, τὸν καύσωνα τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν ἀναστέλλουσα, καὶ σκιὰν ἡμῖν ἀναπαύσεως δωρουμένη. ὁ καθίσας ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ, λέγει τὸ τοῦ Σολομῶντος λόγιον· Ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ἐπεθύμησα καὶ ἐκάθισα, καὶ γλυκὺς ὁ καρπὸς αὐτοῦ ἐν τῷ λάρυγγί μου. ἐν ταύτῃ τῇ σκιᾷ θαρρήσας ὁ μακάριος Δαβὶδ ἔλεγε, Καὶ ἐν τῇ σκιᾷ τῶν πτερύγων σου ἐλπιῶ. ἕως πότε, φησίν; ἕως οὗ παρέλθῃ ἡ ἀνομία. ὢ θαυμαστοῦ πράγματος καὶ μυστηρίου καινοῦ. ἡ πηγὴ ἐπὶ τὸ δένδρον ἐπέκειτο, καὶ ὁ σταυρὸς ὑπ' αὐτῆς ἐποτίζετο. νυγεὶς γὰρ λόγχῃ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ αἷμα καὶ ὕδωρ ἐξέπεμψε, τῷ μὲν αἵματι τὸν σταυρὸν πορφυρίζων, τῷ δὲ ὕδατι ἀρδεύων αὐτοῦ τὰς ῥίζας, ἵνα καρποὺς ἀθανάτους τοῖς πιστοῖς ἀναθάλλοι. ὢ δένδρον μακάριον, ὃ βασιλεῖς τιμῶσι, καὶ ἔπαρχοι καὶ τοπάρχαι σέβονται, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, καὶ πᾶσα φύσις καὶ κτίσις ἀνθρώπων φυλακτήριον κέκτηται, ὃ δαίμονες φρίττουσι, καὶ διάβολος τρέμει, οἱ ἄγγελοι ὑμνοῦσι, καὶ οἱ οὐρανοὶ εὐλογοῦσι, καὶ ἐκκλησίαι σεμνύνουσι τὸν ἐπ' αὐτῷ σταυρωθέντα Χριστόν· ″ ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

α. Κορ. ιά. κδ.

Ἰωαν. ιε α.

Ἀσμ. β. γ.

Ψαλ. νς β.

χ. ἀνθή

χ. μὲν

χ. ἀπεφθέγξατο

ἄλ. ἀνατείν

χ. ἐπ' αὐτῷ πρέπει

Λογ. η.

Ψαλ. ϟβ. δ.

ΕΙΣ ΤΟ ΡΗΤΟΝ ΤΟΥ ΕΝΝΕΝΗΚΟΣΤΟΥ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ψαλμοῦ, τό, Ἐπῆραν οἱ ποταμοὶ φωνὰς αὐτῶν, καὶ περὶ τοῦ ἐν θαλάσσῃ περιπατοῦντος τοῦ σωτῆρος, καὶ εἰς τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, καὶ εἰς τοὺς πρωτοπλάστους κατὰ τῆς παραβάσεως.

Ex Ms. Regio Lut.

Ψαλ. ϟβ. γ.

Ἐκ τῆς ἀρτίως ἡμῖν παραναγνωσθέντων ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου τὰς ἀφορμὰς λαβόντες ἐν τῇ τῆς θαλάσσης τρικυμίᾳ, καὶ τῇ τοῦ Κυρίου θαυματουργίᾳ, καὶ τῇ τῶν ἀποστόλων ὀλιγοψυχίᾳ, εὔκαιρον λέγειν ἡμᾶς τὰ τοῦ προφήτου· Ἐπῆραν οἱ ποταμοί, Κύριε, ἐπῆραν οἱ ποταμοὶ φωνὰς αὐτῶν, ἀπὸ φωνῶν ὑδάτων πολλῶν· θαυμαστοὶ οἱ μετεωρισμοὶ ″ τῆς θαλάσσης. τίνες οἱ μετεωρισμοὶ τῆς θαλάσσης; ἡ τοῦ Κυρίου θαυματουργία, ὅτι νεύματι μόνῳ τὴν τρικυμιουμένην θάλασσαν γαληνιᾶσαι παρεσκεύασε. τίνες δὲ οἱ ἐπάραντες φωνὰς ἐν τῇ θαλάσσῃ ποταμοί, ἀλλ' ἢ οἱ μαθηταί ταὶ τοῦ Κυρίου πάντως; ποταμοὶ γάρ, οἱ ἀπόστολοι, ὡς ἐκ τῆς ἀενάου πηγῆς Χριστοῦ προελθόντες κατὰ τὸ φάσκον ῥητόν, Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. καὶ ὁ μὲν Κύριος θαυματουργῶν οὐκ ἐπαύετο· οἱ δὲ ἀπόστολοι τῆς δικαιοσύνης οὐκ ἀφίσταντο, ἐν τῇ θαλάσσῃ κυμαινόμενοι. τὸν Κύριον γὰρ τετάρτῃ φυλακῇ τῆς νυκτὸς διοδεύοντα τὰ νῶτα τῆς θαλάσσης κατανοήσαντες, ἔδοξαν φάντασμα εἶναι. ποῖον φάντασμα; ἡ δούλη τὸν δεσπότην ἐγνώρισε, καὶ οἱ μαθηταὶ τὸν δεσπότην οὐκ ἐγνώρισαν; ἔχοντες αὐτοῦ τοιαύτας ἀποδείξεις θαυμάτων, ἀμφέβαλλον, κατανοήσαντες αὐτὸν τὰ νῶτα τῆς θαλάσσης χοροβατοῦντα; οὐχὶ αὐτὸς ἦν ὁ διὰ τῆς Μωϋσαϊκῆς βακτηρίας τὸν βύθιον κόλπον γυμνώσας, καὶ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ κεκονιαμένῳ ποδὶ προοδεῦσαι κατασκευάσας; ἔδοξαν φάντασμα εἶναι, καὶ ἐφοβήθησαν. οὕτως ἐφοβήθησαν φόβῳ, οὗ οὐκ ἦν φόβος. ἐφοβήθησαν γάρ, τὸν λιμένα τῆς ζωῆς κατανοήσαντες πλησιάσαντα. πάντων δὲ φοβηθέντων ὁ Πέτρος πλησιάσας, ἔφη πρὸς τὸν Κύριον· Κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με ἐλθεῖν πρὸς σὲ ἐπὶ τὰ ὕδατα. ὁ δὲ Κύριος πρὸς αὐτόν, ἐλθέ. εἶτα πρὸς τοὺς μαθητάς, Θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. οὐ φαντάζω, ἀλλ' ἀληθεύω. ἐγὼ γὰρ ἡ ἀλήθεια ἐνηνθρώπησα, ἵνα τὸν φαντάζοντα καταργήσω. ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. τί δεδοίκατε τῇ τῶν ἀνέμων ἐμπνεύσει; οὐ περὶ ἐμοῦ ἔλεγε τὸ φάσκον ῥητόν, Ὁ ἐξάγων ἀνέμους ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ; καὶ νῦν τοὺς ἀνέμους ἐξέβαλον, οὐχ ἵνα ταράξω ὑμᾶς, ἀλλ' ἵνα στηρίξω. ταῦτα τοῦ Κυρίου λέγοντος, πάλιν ὁ Πέτρος προσπηδήσας, ὡς θερμὸς τῇ πίστει, ἀπεκρίνατο λέγων· Κύριε, εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ τοῖς ῥήμασι γνωριζόμενος, καὶ τοῖς πράγμασιν ἀμφιβαλλόμενος (οὐδαμοῦ γάρ σε κατενοήσαμεν τὴν θάλασσαν πεζεύοντα) εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, κέλευσόν με ἐλθεῖν πρὸς σὲ ἐπὶ τὰ ὕδατα. ὁ δὲ Κύριος πρὸς αὐτόν· ἐλθέ, ἐὰν ἔχῃς πίστιν βαστάζουσάν σε. οὐδὲν εἰρωνείᾳ χαρίζομαι. εἰ μὴ πιστεύεις, οὐ βαδίζεις. τοῦ δὲ Πέτρου καταπηδήσαντος πρὸς τὴν τοῦ Κυρίου ἐπαγγελίαν, ἤρξατο χοροβατεῖν τὴν θάλασσαν, ἔχων τὴν πίστιν ἀκλυδώνιστον. ὡς δὲ προέβη μικρόν, ἐπειδὴ ἄνθρωπος ἦν ἕξει, τροπῇ δουλεύων, ὡς ἄνθρωπος κλονούμενος, ἐδίστασεν, ἐγυμνώθη, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἤρξατο λέγειν· ἄπιστον τὸ φαινόμενον. τὴν θάλασσαν πεζεύω, ἡ ὑγρὰ κόνιν ἐκβάλλει. ἐν τούτῳ τοῦ Πέτρου διστάζοντος ἡ σύνδουλος θάλασσα, ὡς ἐπὶ ἀπίστου δούλου, ἤρξατο κυματοῦσθαι, καὶ παιδεύειν τὸν σύνδουλον, καὶ καταποντίζειν τὸν ἄπιστον. ὅθεν ὁ Πέτρος κατανοήσας, ὅτι ἡ μὲν πίστις τὴν βάσιν παρεῖχεν, ἡ δὲ ἀπιστία κλυδώνιον ἔφερεν, ἔκραζε λέγων· Ἐπιστάτα, σῶσον, ἀπόλλυμαι. τί λέγεις, ὦ Πέτρε; ὅτε κινδυνεύεις, τότε γνωρίζεις τὸν δεσπότην; τί οὖν ὁ Χριστός; οὐ καταλιμπάνω σε τῷ βυθῷ, ἐκτείνω τὴν χεῖρα. τὰ γὰρ πάντα ἐν τῇ χειρὶ βαστάζω. ἐκτείνας δὲ τὴν χεῖρα, φησίν, ὁ Κύριος ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας; πολλὴ τῶν ἀποστόλων ἡ διχόνοια· περὶ τῆς ἀναστάσεως ἐκλονοῦντο· μετὰ τὴν ἀνάστασιν τὸ βέβαιον καρπωσάμενοι, ἀπαρασάλευτοι τῇ πίστει γεγόνασι. ὅτι δὲ περὶ τῆς ἀναστάσεως ἐκλονοῦντο πολλαῖς ἀμφιλογίαις, ἤκουες ἀρτίως, πῶς ὀψίας γενομένης προσῆλθον οἱ ἀπόστολοι τῷ Κυρίῳ λέγοντες, Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, ὅπως ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. ὅρα μοι καὶ ἐνταῦθα, πῶς ἄπιστον τὸ διανόημα. τῷ σωτῆρι προσῆλθον λέγοντες, ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος. ὁ δὲ Κύριος πρὸς αὐτούς· ἀπολύσω τὸν ὄχλον; τί μοι ἀδοξίαν προσάπτετε; τί καταψηφίζεσθε τοῦ διδασκάλου; ἀπολύσω τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀγοράσωσι βρώματα; καὶ τί ἐροῦσιν οἱ πιπράσκοντες αὐτοῖς τοὺς ἄρτους; ὅτι ἐμοῦ παρόντος οὗτοι ἄρτους ἀγοράσουσιν. εἰ μὴ ἡμῖν ἄρτος, καλῶς τὸ ἀπολύειν ἐπετρέπετε· νῦν δὲ ἄρτος ὑπάρχων, πῶς ἀπολύσω πεινῶντας τοὺς προσμένοντάς μοι; οἱ ὄχλοι προσμένουσι, κἀγὼ τοὺς προσμένοντας ἀπελάσω; ποῖος ποιμὴν προβάτων ποιεῖ τοῦτο; ἐγὼ τῷ Δανιὴλ ἐν τῷ λεοντείῳ λάκκῳ τὸν Ἀμβακοὺμ φακοφόρον παρέπεμψα·

Ἰωάν. ζ. λη.

Ματθ. ιδ. κη.

τί φοβεῖσθε
τῶν ἀνέμων
πνεύσει;

Ψαλ. ρλδ. η.

**

πολλῇ οἱ
λοι τῇ
χονοίᾳ πρὸ
ἀναστάσεως
κλονοῦντο·
δὲ τὴν

Ματθ. ιδ. ιε.

ἐγὼ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα οὐρανόθεν τὸ μάννα ἐχορήγουν τοῖς ἀχαρίστοις,
καὶ τοὺς εὐχαρίστους λιμαγχονήσω; οὐ μὴν, οὐδαμῶς. "δότε ὑμεῖς αὐτοῖς φαγεῖν. οἱ δὲ ἀπόστολοί
φασι, δώσομεν αὐτοῖς ἡμεῖς φαγεῖν; πόθεν δώσομεν" τοῖς ἐπιταγεῖσι μηδὲν αἴρειν εἰς ὁδόν;
πλὴν πέντε ἄρτων καὶ δύο ἰχθύων οὐκ ἔχομέν τι πλέον. καὶ τί εἰσι ταῦτα εἰς πεντακισχιλίους
ἄνδρας ἄνευ γυναικῶν καὶ παιδίων; ὁ δὲ Κύριός φησι πρὸς αὐτούς· πόθεν δώσετε; ἔχετε τὸ
Ματθ. ιζ κ. γαζοφυλάκιον τῆς πίστεως. οὐκ εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐὰν ἔχητε πίστιν, ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε
τῷ ὄρει τούτῳ, ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ γενήσεται; ὄρη μεθίσανται, καὶ ἄρτοι
οὐ πληθύνονται; δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. τῶν δὲ παραιτουμένων, καὶ πρὸς τὴν δόσιν ἰλιγγιώντων,
ὁ Κύριος πρὸς αὐτούς· ἀνακλίνατε τοὺς ὄχλους· ἐγὼ γὰρ τῇ διανοίᾳ στέλλομαι. οὐ παραιτοῦμαι
τοῖς δούλοις ὑπηρετεῖν. ἀρχαῖον γάρ μου τοῦτο τὸ ἐπιτήδευμα. ἐγὼ τῷ Ἀδὰμ
ὑπηρέτησα ἐν τῷ παραδείσῳ. ὃ ἐκεῖ μετῆλθον, καὶ ὧδε οὐ παραιτοῦμαι. ἔστι δὲ πάντως εἰπεῖν
* * τινα, ποῦ ποτε ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ διακονίαν μετῆλθεν. ἄκουε συνετῶς. καλὸν γὰρ ἀποδοῦσαι
* * τῆς ἐκ τῆς ἡμέρας τῆς τελευταίας τοῦ Θεοῦ δημιουργίας, ἐν ᾗ τὴν ἐπαγγελίαν ἐποιησάμεθα.
διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τῷ Ἀδὰμ μόνῳ ὁ δημιουργὸς ὑπηρέτησεν, ὁμοῦ καὶ δημιουργῶν,
καὶ κοινωνὸν αὐτὸν λαμβάνων τῶν ἑαυτοῦ κτισμάτων. ἴστε πάντως σαφῶς, πῶς ἐν τῷ παραδείσῳ
ὁ δημιουργὸς καθίσας τὸν Ἀδὰμ ἐπὶ ὑψηλοῦ τόπου, προσήγαγεν αὐτῷ ἕκαστον τῶν
ζώων. ὁ δεσπότης ἐξ ἀρχῆς οὐ παρῃτήσατο δούλῳ ὑπηρετεῖν, τῷ ἰδίῳ κτίσματι· ἐξ ὧν καὶ
ἐν τῷ παραναγνωσθέντι εὐαγγελίῳ οὐ παρῃτήσατο ὑπηρετῆσαι τοῖς δούλοις, ἀνέκλινεν αὐτοὺς
ἐπὶ χόρτου, καὶ λαβὼν τοὺς ἄρτους ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς προσφέρειν, τρέφων,
πληθύνων, θαυματουργῶν, τὰ δέοντα χορηγῶν. ἐξ ὧν καὶ ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς ἀρχαίας
δημιουργίας φέρων τὴν ἀγαθότητα, καθίσας τὸν Ἀδὰμ ἐπὶ ὑψηλοῦ τόπου, παρῆγεν
ἓν ἕκαστον τῶν ζώων ὁ δημιουργός, ἵνα εἴ τι βούληται ὁ Ἀδάμ, τοῦτο αὐτὸ
καλέσῃ, κοινωνὸν αὐτὸν λαμβάνων τῶν ἑαυτοῦ κτισμάτων· ὅπερ ἡ γραφὴ παρέστησε
Γεν. β. ιθ. λέγουσα, Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, καὶ πάντα
τὰ κτήνη, καὶ ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδὰμ ἰδεῖν τί καλέσαι αὐτά. μάθωσιν, ὅτι διὰ σὲ
παρῃτήθησαν. τὴν ἐμὴν δίχου οἰκονομίαν. μήτι τοσοῦτον ἐπὶ ἀγγέλου, ἢ ἐπὶ ἄλλης κτίσεως,
οἶδας ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου; ἐπειδὴ αὐτὸν μόνον ἰδίαις χερσὶν ἔπλασεν, αὐτῷ μόνῳ ὑπηρέτησεν ὁ
δημιουργός, τοῦτο μὲν, τῇ τῶν ζώων παραγωγῇ, τοῦτο δὲ, ἐν τῇ τῶν ἐνδυμάτων καλλονῇ. ἐξ
ὧν καὶ ἐν τῇ ἐνανθρωπήσει μηνύων τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, ἤρξατο νίπτειν αὐτῶν τοὺς πόδας,
τῆς ἀρχαίας δημιουργίας τὴν ἔμφασιν παριστῶν. τοῦ δὲ Πέτρου ἀπὸ εὐλαβείας παραιτουμένου
Ιωάν. ιγ. η. τὴν τῶν ποδῶν νίψιν, ὁ Κύριος πρὸς αὐτόν, Ἐὰν μὴ σου νίψω τοὺς πόδας, οὐκ ἔχεις
μέρος μετ' ἐμοῦ. ἐγώ εἰμι ὁ τῷ Ἀδὰμ ὑπηρετήσας, τοῦτο μὲν, τὰ ζῷα παραγαγών, τοῦτο
δὲ, τὴν πλευρὰν αὐτοῦ οἰκοδομήσας εἰς γυναῖκα, ἐξ αὐτοῦ τὸ αὐτοῦ, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸ ἐμὸν δι' ἑαυτοῦ
αὐτῷ προσάγων. ἐξ ὧν δείκνυσι, φίλε, ὅτι μόνος ὁ ἄνθρωπος ἐν κτίσμασιν ἀσύγκριτον καὶ
Γεν. α. κϛ. ἐξαίρετον ἔργον τοῦ Θεοῦ· ἐξ ὧν καὶ περὶ αὐτοῦ μόνου γέγραπται, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ'
εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. πολλὴ χάρις Θεοῦ περὶ τὸν ἄνθρωπον. καὶ ὁ μὲν δημιουργὸς
τοσαύτης δόξης τὸν Ἀδὰμ ἠξίωσεν, οἵας ἄλλη κτίσις καθάπαξ οὐ μετέχει· ὁ δὲ Ἀδὰμ
ὀλιγωρήσας, ἐξωλίσθησεν εἰς τὸν τοῦ ᾅδου πυθμένα, ἀντὶ βασιλείας πτωχείαν ἐπισπασάμενος,
ὡς γενέσθαι τὸν δεσπότην δοῦλον, τὸν παντάρχην προσαίτην, τὸν εὐπρεπείαις ἠμφιεσμένον,
μήτε ῥάκους εὐποροῦντα, τὸν φιλικῇ συντυχίᾳ καθ' ἑκάστην τῷ Θεῷ συνδιατελοῦντα,
ὡς κλέπτην, ὑπὸ δένδρον κρυπτόμενον, τὸν δεξάμενον τὸν παράδεισον ἐνδιαίτημα,
ἐξόριστον τοῦ παραδείσου γινόμενον, καὶ κατ' ἄντικρυ τοῦ παραδείσου παροικιζόμενον· ἵνα
βλέπων τὴν ζημίαν τοῦ παραδείσου, μὴ παύσηται μεμφόμενος τὴν ματαίαν συμβουλίαν.
τί γὰρ ἕτερον ἔπραττεν ὁ Ἀδάμ, ἔξω τοῦ παραδείσου τὴν κατοίκησιν ἔχων, σκάπτων,

κάμνων, μεταλλεύων, βωλοστροφῶν, ἱδρῶτι πάντοθεν κατακλυζόμενος, ἢ ὀνειδίζει μεγάλῳ στόματι τὴν γαμετήν, φάσκων οὕτως· ἴδε σου τῆς συμβουλίας τὰ κέρδη· ἵνα σὺ τῷ ὄφει προσπαίξῃς, ἐγὼ τῆς τοῦ Θεοῦ δωρεᾶς ἠλλοτριώμην; οὐχ ὑπέσχου μοι λέγουσα, γύναι, ἐὰν γεύσῃ τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ, γενήσῃ μακάριος; οὐ Θεόν με ποιεῖν ἐπηγγείλω μετὰ τὴν βρῶσιν τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ; πῶς οὖν ὁ Θεὸς σκαφεὺς ἀνεδείχθην, ὁ μακάριος τρισάθλιος εὑρέθην; σὺ ἐσφάλης, κἀγὼ μαστίζομαι. τὴν πλευρὰν ἀπώλεσα, καὶ βοηθὸν οὐχ εὗρον. οἴμοι, γύναι Εὔα, θανάτου μήτηρ, παραβάσεως γεννήτρια, παραδείσου ἐκβλήτρια, δρακοντείων συριγμάτων ἀγαπήτρια, διαβολικῶν μηχανημάτων ἐπιτήδειον ὄργανον. ἄπιθι, γύναι· τί μου τὴν ἀθανασίαν ἐθέρισας; τί μου τὴν βασιλικὴν στολὴν ἔσχισας; ἣν οὐχ ὕφανας, διέρρηξας. τί με φύλλα συκῆς ῥάπτειν ἐδίδαξας; τί μοι καρπὸν παγιδευτικὸν προσήγαγες, γύναι γεητόστομε, λέγουσα, δέξαι, φάγε τοῦ φθονηθέντος σοι καρποῦ; ᾗ δ' ἂν γὰρ ἡμέρᾳ φάγῃ, διανοιχθήσονταί σου οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἔσῃ ὡς Θεὸς γινώσκων καλὸν καὶ πονηρόν. οὓς ἐπηγγείλω, γύναι; ἐτυφλώθην, οὐ βλέπω. τὸ κακὸν ἐποίησα, τὸ καλὸν ἀπεπήδησεν. ὥσπερ ἡ ἀκτὶς μοχθῶ, οὐχ ὡς Θεὸς αὐθεντῶ. ἄπιθι, γύναι, οὐκ οἶδα τίς εἶ. περὶ τοῦ συναφθῆναι τὴν λύσιν ζητῶ. οὐ φέρω τὸν κόπον. σὺ ἀμέριμνος μένουσα, οὐκ αἰσθάνῃ τῆς ὀδύνης. ὅτε τόκῳ πλησιάσεις, τότε τῆς ἀποφάσεως ὑπομνησθήσῃ. ἄπιθι, ἀφορήτων μοι κακῶν ἐγένου πρόξενος, γύναι, τὴν γῆν προσετάχθην ἐργάσασθαι, ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου τὸν ἄρτον ἐσθίειν· ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἡ γῆ ἀνατέλλειν μοι προσετάχθη. ταύτην πόθεν τὴν ἀπόφασιν ἔλαβον. τί ποιήσω; πότε δίκελλαν χαλκεύσω; πότε ἄροτρον κατασκευάσω; πότε ταύρους ζυγῷ πείθεσθαι διδάξω; πότε πλάκας ἐγερῶ; πότε σπέρμα ῥίψω; πότε στάχυν περιμενῶ; πότε δρέπανον ὀξυνῶ; πότε δράγμα θερίσω; πότε ἅμαξαν γεμίσω; πότε ἅλωνα καθαρίσω; πότε σιτομύλην χαράξω; πότε ἄλευρον συμπήξω; πότε ζύμην ἐγκρύψω; πότε ἄρτον σχηματίσω; πότε ὀπτῆρας ἐκκαύσω; οὐ φέρω τὴν ὀδύνην. μετὰ πόσων μόχθων καὶ ἱδρώτων ἐσθίω τὸν ἄρτον; ἴδε πόσων κακῶν γέγονάς μοι πρόξενος, γύναι, ζωὴ προσαγορευθεῖσα, καὶ θάνατος εὑρεθεῖσα; ὄντως θανάτου πρόξενος ἡ γυνή, ἔκτοτε, καὶ νῦν. καὶ μή μου τοῦτο λέγοντος περὶ γυναικὸς καταστασιαζέτω τὸ τῶν γυναικῶν σύστημα, ἀποδιῶσαί με τὸ ἔγκλημα, εἰ θέλωσιν ὑποδέξασθαι. μὴ ἐμοὶ ὀργιζέσθωσαν, ἀλλὰ τῷ χριστοφόρῳ Παύλῳ. εἰ τολμῶσιν ὑβρίζειν, ἐκεῖνον ὑβριζέτωσαν. ἡμεῖς ὡς ἐκείνου μαθηταί, τὰ ἐκείνου προεγλυμμένα ῥήματα, οὐχ ἡμέτερα κεκαινουργημένα. ἀκουσάτωσαν Παύλου δι' ἡμῶν βοῶντος, Ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ. φοβοῦμαι δὲ μήπως ὡς ὁ ὄφις ἐξηπάτησεν Εὔαν, καὶ ὑμᾶς ἀπατήσῃ. ὁρᾷς ὅτι οὐχ ὁ ἀνὴρ ἐσκελίσθη, ἀλλ' ἡ γυνὴ ἠπατήθη; τίς ἡ ἀπατηθεῖσα; τίς ἡ τῷ ὄφει προσπαίξασα; ἡ ὀφιόστομος καὶ ἰοβόλος γυνή. τίς προσέπαιξε τῷ ὄφει; ἡ διεμπαίγματα μελετῶσα. οὐδεὶς ἦν ἐν τῷ παραδείσῳ, πλὴν αὐτῆς καὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς· καὶ μήτε τὴν μόνωσιν, μήτε ἄλλο τι φοβηθεῖσα, περιήρχετο πλαζομένη, ῥεμβομένη, ποῦ παράκοιτον εὕροι, περὶ τῆς συναφῆς τοῦ γάμου τὴν μοιχοσπορίαν μελετῶσα. εἰ προσῆν τῷ ἀνδρί, οὐκ ἂν ἐπλησίαζεν ὁ ὄφις τῷ ὄφει. ἔξω τοῦ ἀνδρὸς αὐτὴν εὗρε, καὶ ἐδελέασε. γυνὴ γὰρ νομίμῳ ἀνδρὶ ἀεὶ συνοῦσα, διὰ παντὸς φθορὰν οὐχ ὑπομένει, ἧτταν οὐ δέχεται, μοιχείαν οὐκ εἰσπράττεται. χωρισθέντος δὲ τοῦ ἀνδρός, κἂν μετ' ἀγγέλων ᾖ συνδιατελοῦσα, εὐεπηρέαστος γίνεται. πῶς ἀλλαχοῦ αἱ τὰς μιαρὰς πράξεις ἐπιτηδεύουσιν αἱ τῶν νομίμων ἀνδρῶν χωριζόμεναι γυναῖκες, εἰ μὴ ἐν τοῖς μαρτυρίοις, προφάσει τῆς ἱκεσίας, τοῖς γαμολύταις συντασσόμεναι, καὶ αὐτῶν τῶν μαρτύρων καταφρονοῦσαι; πολλάκις γὰρ καὶ κατὰ τῶν μαρτύρων ὀμνύουσι μὴ ἀθετῆσαι τὰς ἀθεμίτους πράξεις. ὦ πόσων κακῶν Εὔα διδάκτρια, τῶν ἀγαθῶν ἀφαιρέτρια; καὶ πᾶσαι μὲν

γυναῖκες

*

β. Κορ. ια. β.

γυναῖκες αἱ σωφροσύνην ἐρῶσαι προσαγορεύονται ἀνδρεῖαι (πολλὴ γὰρ διαφορὰ καὶ ἐν γυναιξὶν, ὡς καὶ ἐν ἀνδράσιν, ὡς καὶ ἐν ἀγγέλοις) καὶ ὅσαι γυναῖκες σωφροσύνην ἐρῶσι, τῇ παρθένῳ ἀκολουθοῦσι, τὴν Σωσάννην ποθοῦσι, τὴν Σάῤῥαν ἀσπάζονται, τὴν Ῥεβέκκαν περιπτύσσονται· ὅσαι δὲ σωφροσύνης ἐκτὸς εἰσὶν, ὡς ἡ Εὔα, πλανῶνται, ὡς ἡ Αἰγυπτία συκοφαντοῦσιν, ὡς ἡ Δαλιδὰ ξυρῶσιν, ὡς Ἰεζάβελ τοὺς ἐνθέους φονεύουσι. "καθολικὸς ὁ λόγος, οὐ μερικὸν τὸ αἴνιγμα· μὴ πάλιν τινὲς τῶν ἀθέων προσφάτως τὰς λέξεις δεξάμενοι, ἄρξωνται τὰς ἀκοὰς δάκνεσθαι εἰς "διανοίας ἡμᾶς εὐτρεπίζοντες. ἡμῖν τούτων λόγος οὐδείς· ἀποστολικὸς ὁ λόγος. διὰ τὴν Εὔαν τὸ αἴνιγμα. ἐξ ὧν δὲ τῇ ἐνιαυσιαίῳ περιόδῳ τὰ αὐτὰ ἀνακεφαλαιούμεθα, μάρτυρα τῶν λεγομένων τὸν θεσπέσιον Παῦλον παραγαγόντες τὸν εἰρηκότα, Ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ· μή πως ὡς ὁ ὄφις ἐξηπάτησεν Εὔαν, γυναῖκα Ἀδὰμ, τοῦ σφάλματος τὴν αἰτίαν". καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἀπόστολος, Ἀδὰμ, φησιν, οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ τούτου γυνὴ Εὔα ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε. σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης, οὐ μετὰ ἀκολασίας. εἶπε, σωθήσεται διὰ τῆς τεκνοποιΐας, οὐχ ὡς ἡ Εὔα τὸν Κάϊν ἔτεκεν, ἀλλ' ὡς ἡ παρθένος τὸν Χριστὸν ἐκυοφόρησεν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ἅμα τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

*

β. Κορ. ια. β.

α. Τιμ. β. ιδ.

ἴσ. οὐ καθολικὸς ὁ λόγος, ἀλλὰ μερικὸν τὸ αἴνιγ.

ἴσ. διηγείας

ἴσ. λείπει ὑπὸ τοῦ φθαρέντος νοήματος ἐμοὶ ἀπὸ τοῦ ἀντίγρα τος τοῦ εἰς τὸν Χριστόν.

Λογ. θ.

Ψαλ. οε ιβ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟ, ΕΥΞΑΣΘΕ, ΚΑΙ ἀποδῶτε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν.

Ex Ms. Regio Lut. emend. ex Ms. Cesareo.

Οἱ μὲν τοῦ κόσμου τούτου διδάσκαλοι πρὸς τὴν τῶν "γραμμάτων γνῶσιν τοὺς παῖδας "ἀνάγουσιν· οἱ δὲ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι πρὸς τὴν τῶν κατορθωμάτων τελείωσιν τοὺς μαθητὰς ἐκδιδάσκουσι. καὶ ἔστιν, ἀγαπητοὶ, καταμαθεῖν ἀκριβῶς ἐκ τῶν ἀρτίως ἡμῖν ἐπαναγνωσθέντων ἐν τῷ ψαλμῷ τὴν τῶν εἰρημένων ἀκριβεστάτην ἀλήθειαν. τί γὰρ νῦν ἔλεγεν ὁ τοῦ πνεύματος προφήτης, ὁ μεγαλογράφος Δαβίδ; Εὔξασθε, καὶ ἀπόδοτε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν. ἐπειδὴ ὡς ἡ μακαρία Ἰουδὶθ, τοῦ Βαβυλωνίου ποτὲ Ὀλοφέρνου μετὰ τοῦ ἰδίου στρατοπέδου τὴν Ἱερουσαλὴμ περικυκλώσαντος, καὶ πάσας τὰς ἐν τῇ πόλει εἰσαγούσας ὑδροτόκους πηγὰς διατεμόντος, λιμῷ δὲ ὕδατος ὀλλυμένους τοὺς Ἑβραίους "ἑτοίμους εἶναι ἑαυτούς τε καὶ τὴν πόλιν παραδιδόναι τῷ τὴν ἀνάγκην αὐτοῖς ἐπιθέντι· προελθοῦσα δὲ ἡ μακαρία ἐκείνη ἀνδρείῳ φρονήματι καὶ πιστῷ βουλήματι διεκώλυε τῆς πόλεως τὴν παράδοσιν γίνεσθαι. ἑαυτὴν δὲ ἐξαναστήσασα πρὸς τὸ τηλικοῦτον στρατόπεδον μάχεσθαι καὶ πολεμῆσαι, καὶ ἐκδικῆσαι τὸ ἴδιον γένος, καὶ τὴν πόλιν περισώσασθαι βουλομένη, Θεῷ πιστεύσασα, τῇ τοῦ στόματος ῥώμῃ ἑαυτὴν πρὸς τὸν τῶν ἀπειλούντων πόλεμον ἐπιδοῦσα ἔλεγε τοῖς ἱερεῦσι καὶ πᾶσι τοῖς πιστοῖς ἀνθρώποις· Εὔξασθε, καὶ ἀπόδοτε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν. ἣ καὶ ἐξελθοῦσα τῆς πόλεως, ἑσπέρας ἤδη καταλαβούσης, μετὰ μιᾶς θεραπαινίδος, ἐπισίτιά τε λαβοῦσα μεμετρημένα τῇ πίστει (οὐ γὰρ ἐβούλετο τοῖς Ἑλληνικοῖς ἀπογεύσασθαι βρώμασιν Ἰουδαία τυγχάνουσα, καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου κωλυομένη) γενομένη δὲ παρὰ τῷ Ὀλοφέρνῃ, ὡς πρόσφυξ, ἐν στολῇ καθαρᾷ καὶ κόσμῳ γυναικείῳ εὐπρεπεῖ, ἐξανδραποδίσασα τὸν ἀλλόφυλον τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ πρὸς γυναῖκα, ἑαυτὴν μὲν διεφύλαττεν ἄχραντον· τῇ γὰρ σωφροσύνῃ οὐκ ἐμιαίνετο. νυκτὸς γὰρ τοῦ στρατοπέδου καθεύδοντος, καὶ τοῦ Ὀλοφέρνου οἴνῳ πολλῷ κεκαρωμένου, λαβοῦσα εὐθαρσῶς τὴν δίστομον αὐτοῦ μάχαιραν ἀπεκεφάλισεν αὐτόν· "δῆλον, Θεοῦ ἐνδυναμοῦντος τὴν δεξι-

ἀν

Ψαλ. οε. ιβ.

Ιουδ. η. ιε.

γρ. παιδευμάτων

ἴσ. ἐνάγουσι

ἴσ. ἑτοίμους εἶναι νομίζοντας ἑαυτ.

ἴσ.

ἀπὸ τῆς νεάνιδος. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ νυκτὶ, ἐν ᾗ ἀνδραγάθησε, νικηφόρος ἐπὶ τὴν πόλιν ἀναδραμοῦσα, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διὰ τοῦ τείχους χαλάσασα, θρίαμβον αὐτὸν πᾶσι τοῖς ἀλλοφύλοις ἐδείκνυεν· ὡς τῇ ἐπαύριον θεωρήσαντας τοὺς ἀλλοφύλους τὸν ἑαυτῶν στρατοπεδάρχην ὑπὸ μιᾶς γυναικὸς ἀναιρεθέντα, δειλίᾳ πολλῇ καὶ φόβῳ πολλῷ πιασθέντας φεύγειν ἀπὸ προσώπου τῶν Ἑβραίων, καὶ πληρωθῆναι τὸ γεγραμμένον, Πῶς διώξεται εἷς χιλίους, καὶ δύο μετακινήσουσι μυριάδας; εὑρίσκεται γὰρ ὁ μὲν ἀνδρειότατος Σαμψὼν μόνος χιλίους διώξας, ἡ δὲ ἀνδρειοτάτη Ἰουδὶθ μετὰ τῆς ἰδίας θεραπαινίδος τὰς μυριάδας τῶν ἀλλοφύλων μετακινήσασα. ὁρᾷς πόσον ἐστὶν ἀγαθὸν τὸ εὔξασθαι, καὶ ἀποδοῦναι Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν; Ἐζεκίας δὲ ὁ βασιλεὺς πιστὸς ἀνὴρ ὑπάρχων, καὶ πίστει μᾶλλον καὶ εὐχῇ, ἢ ὅπλοις [ὅς] καὶ στρατιωτικῇ δυνάμει ὑπερειδόμενος, παρ' ἐλπίδα ἐποίει τὰ τῶν πολεμίων νικήματα. ἀμέλει γοῦν τοῦ Σεναχερὶμ μετὰ πολλοῦ ὄγκου βαρβάρων ἐπελθόντος, καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ περιδινήσαντος, καὶ ὀνειδίζοντος Θεὸν καὶ τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτὸν ἀνθρώπους, ὕβρεις δὲ ἐγγράφους πέμψαντος τῷ Ἐζεκίᾳ κατὰ Θεοῦ καὶ αὐτοῦ, δεξάμενος τὸ βιβλίον ὁ Ἐζεκίας, καὶ ἀναγνοὺς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ηὔξατο καὶ ἀπέδωκε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν. ὅθεν παραχρῆμα τοῦ περιέχοντος αὐτὸν κινδύνου ἠλευθεροῦτο. οὕτως ἀθρόως καὶ θαυμαστῶς τὴν παρὰ Θεοῦ βοήθειαν ἐλάμβανεν. εἷς γὰρ ἄγγελος ἀπ' οὐρανῶν ἐν τῇ νυκτὶ ξιφήρης καταδραμὼν, ἑκατὸν ὀγδοηκονταπέντε χιλιάδας τῶν ἀλλοφύλων ἀνῄρει, μηδενὸς αὐτῶν ἰσχύοντος πρὸς τὴν τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ ὁρμὴν ἀντισχεῖν, ἵνα παιδευθῶσι τὰ τῶν ἀλλοφύλων γένη κατὰ Θεοῦ γλῶσσαν βλάσφημον μὴ ὀξύνειν. τοσοῦτον ἀγαθόν ἐστιν, ἀγαπητοί, τὸ εὔξασθαι, καὶ ἀποδοῦναι Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν. Δαβὶδ δὲ ὁ σοφώτατος, ἐπὶ Σαοὺλ τοῦ βασιλέως Ἰσραὴλ, τῶν ἀλλοφύλων ἐπιστρατοπεδευσάντων κατὰ τοῦ Ἰσραηλιτῶν γένους, καὶ ἕνα προβεβλημένων πρὸς μονομαχίαν ἄνδρα τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ γίγαντα, τῇ τῆς φρονήσεως γνώμῃ ὑπὲρ γίγαντα, μεγάλα λαλοῦντα, καὶ μεγάλα ἐπαγγελλόμενον (τούτῳ δὲ ἦν ὄνομα Γολιάθ· οὗ τὸ μέγεθος Ἑβραίων παῖδες θεωρήσαντες, δειλίᾳ καὶ φόβῳ πιεσθέντες πολλῷ συνείχοντο, τὴν τοῦ πολέμου συμβολὴν ἀποφεύγοντες) γνοὺς δὲ ὁ ἀγχίνους Δαβὶδ, ὅτι οὐδὲν ἰσχύει πρὸς νίκην ἀλκὴ σώματος, οὔτε ὅπλων καὶ ἵππων παράταξις (Οὐ σώζεται γὰρ βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ. ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν· ἐν δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ οὐ σωθήσεται) λαβὼν πέντε λίθους, σύμβολον τῆς παρὰ Θεοῦ δεδομένης αὐτοῖς πεντατεύχου, ὁ μικρὸς, ὁ νεώτερος, ὁ παρὰ τοῖς ἰδίοις καὶ τοῖς ἀλλοφύλοις ἐξουδενωμένος, μιᾷ λίθου βολῇ κατὰ τοῦ μετώπου τύψας, ἐπὶ στόματος ἔφερε τὸν ὑπερήφανον γίγαντα. ὃ ἔστιν, ἀγαπητοὶ, ζητήσεως ἄξιον, πῶς κατὰ τοῦ μετώπου λαβὼν ὁ Γολιὰθ, οὐκ εἰς τὰ ὀπίσω ἐστρέπετο, ἀλλ' ἐπὶ πρόσωπον ἐρρήγνυτο. ἢ δῆλον, ὅτι δίδωσι νοεῖν ἡμᾶς, ὅτι ἄγγελος ἦν ἑστὼς ὄπισθεν τοῦ θεομάχου, ἐπὶ πρόσωπον αὐτὸν ἀκοντίζων. οὕτως ἀγαθόν ἐστι τὸ εὔξασθαι καὶ ἀποδοῦναι Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν. Μωϋσῆς δὲ ὁ μακάριος τὸν τῶν Ἑβραίων λαὸν ἐκ τῆς Αἰγύπτου μεταναστήσας, καὶ ἐλθὼν παρὰ τὰ ῥεῖθρα τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, καὶ τῶν Αἰγυπτίων μετὰ ὄχλου ἰσχυροῦ καὶ πολυαρίθμου ἐπιδραμόντων, τῶν δὲ Ἑβραίων μὴ δυναμένων μηδὲ τῷ πολέμῳ ἀντιστῆναι, μηδὲ διὰ τῆς φυγῆς τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν περιποιήσασθαι (ἔμπροσθεν γὰρ αὐτοῖς θάλασσα ἄπλωτος φυγεῖν κωλύουσα, καὶ ὄπισθεν ὁ τῶν Αἰγυπτίων σκοτεινὸς λαὸς ξιφήρης αὐτοῖς ἐπεσείετο) καὶ ὅσοι περιχαρεῖς ἦσαν οἱ Ἑβραῖοι ἐπὶ τῇ τῶν πεπραγμένων ἐννοίᾳ, τοσοῦτον ἀθρόως θεωρήσαντες τὸν Φαραὼ σὺν τοῖς Αἰγυπτίοις, τῷ φόβῳ συνείχοντο, καὶ ἐκυμαίνοντο χύδην ταῖς φροντίσιν, ὅπερ κυμαίνεται θάλασσα σφοδρῶν πνευσάντων ἀνέμων εἰς αὐτήν· ὡς καὶ ἀποτολμήσαντας διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ φόβου λέγειν πρὸς τὸν Μωϋσέα· ὁρᾷς ὅσον καὶ ἐπ' αὐτὴν ἥκει τὰ πράγματα τὴν τελευτὴν, καὶ ὥσπερ εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἰλυσπᾶται ὁ φόβος; ἤδη

Δευτ. λϐ. λ'

Ψαλμ. λϐ. ιϛ.

γὰρ ἡμᾶς ἀπειλοῦσιν ὀρνέων θοίνην γενέσθαι. Συνιέντες ὡς εἰς ἐσχάτην ἥκασιν, καὶ ὅτι παντάπασιν ἄπορα ἐστὶ τὰ καθ' ἡμᾶς. τί μέλλεις, Μωϋσῆ; βέλτιον ἦν ἐν Αἰγύπτῳ τεθνάναι ἡμᾶς, ἢ ἐνταῦθα ἐξελθόντας ἰδεῖν τὰ νήπια ἡμῶν καὶ τὰς γυναῖκας καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ὀρνέων καὶ χερσαίων θοίνην καὶ σπαράγματα γινομένους. τούτοις γὰρ μάλιστα πιστεύσας ὁ Φαραὼ ὀδύνης γέμει, καὶ ὡς ἐν χερσὶν ἔχων τὸ κῦρος, αὐθαδιάζεται, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Θεὸν θρασύνεται. τότε Μωϋσῆς πρὸς αὐτοὺς τί φησι; Μὴ φοβεῖσθε, μηδὲ δειλιᾶτε. εὔξασθε καὶ ἀποδῶτε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν, καὶ ὄψεσθε τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν ὑμῖν διδομένην. Κύριος πολεμήσει ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμεῖς δὲ σιωπήσεσθε. τῆς δὲ τοιαύτης εὐχῆς πρὸς Θεὸν ἀναδοθείσης, εὐθὺς ἡ ὑγρὰ θάλασσα εἰς ξηρὰν μετεστρέφετο, καὶ ἀνεμποδίστως αὐτοῖς ″ καθυπούργει. καὶ ἦν ἰδεῖν, ἀγαπητοί, θαυμαστὸν θέαμα, τὴν ποτὲ ″ ἀφρομορφωμυροῦσαν θάλασσαν τότε σχιζομένην, καὶ τεῖχος δίυγρον, κυανόχροον, μηλαιόχροον, ἀρραγὲς ἑκατέρωθεν τῷ Ἰσραὴλ περιφρασσόμενον. καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἀπῃωρεῖτο κρεμαμένη τὸ ὕδωρ, ″ ἕως τοῦ Ἰσραὴλ (ὡς ὅτι ἂν ἄνθρωπος ἠρέμα καὶ βάδην πορευόμενος) τὸ τῆς θαλάσσης ὑπήρχετο πλάτος. καὶ αὐτοὶ μὲν ὥσπερ διὰ χλοηφόρου πεδίου ἔδραμον χαίροντες, οἱ δὲ ἐχθροὶ αὐτῶν Αἰγύπτιοι ὡσεὶ μόλυβδος ὑποβρύχιοι ἐποντίζοντο. οὕτως ἐστὶν ἀγαθὸν τὸ εὔξασθαι καὶ ἀποδοῦναι Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν. ἢ γὰρ οὐχὶ καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ὕδατος καὶ ἄρτου ἐνδεεῖς ″ γενόμενοι; πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλον ἐν τῇ ἐρήμῳ ὑστερεῖσθαι ἄρτου καὶ ὕδατος, ὅπου γε οὐκ ἄρουρα, οὐκ ἄμπελος, οὐ δένδρον, οὐ βοτάνη, οὐ σπόρος, οὐ θέρος; ἀλλ' εὐχὴ ἁγία καὶ οὐρανὸν αὐτοῖς μανοδοτεῖν ἤνοιγε, καὶ ἀέρα κρεοδοτεῖν, καὶ πέτραν ″ ἀκροτοπηγόβρυτα νάματα βλαστάνειν ἡτοίμαζεν. ὑπὸ γὰρ τῶν τελείων τούτων στοιχείων ὑπηρετοῦντο, οὐρανοῦ, ἀέρος, καὶ πέτρας. οὐρανὸς μὲν γὰρ αὐτοῖς χιονόχροον τὸ ὕδωρ ἐκόχλαζε, καὶ ἀὴρ σεσιτευμένην αὐτοῖς τὴν ὀρτυγομήτραν ἀκαμάτως προσέφερε. καὶ ἐπιλείψει με διηγούμενον καὶ ὁ τῆς ἡμέρας χρόνος τὰ τῶν πατέρων, προφητῶν τε καὶ βασιλέων δι' εὐχῆς παρ' ἐλπίδα γεγενημένα νικήματα, τὰ ἐν νόσοις καὶ κινδύνοις καὶ τοῖς ἄλλοις χαλεπωτέροις πράγμασι δι' εὐχῆς γεγενημένας ἀγαθὰς καὶ ζωοφόρους ἐκβάσεις. τοσοῦτον γάρ ἐστι τὸ εὔξασθαι καὶ ἀποδοῦναι Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν. Εἴ τις ὑμῶν ἔν τινι πράγματι παρὰ ἀνθρώποις ἀπηλπισμένῳ ἐνέχεται, ἢ ὑπὸ ἀνάγκης τινὸς ἢ κινδύνου πιέζεται, μνημονευσάτω ταύτης τῆς γραφῆς, εὐξάσθω καὶ ἀποδότω Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν, καὶ εὑρήσει τῆς ἀγαθῆς διδασκαλίας τὸ ζωοφόρον καὶ μακάριον τέλος. Εἰ δέ τις βούλεται, ἀγαπητοί, καὶ ἄλλως ἐκλαβεῖν τὸ ῥητὸν τῆς γραφῆς, καὶ λέγειν, ὅτι τὸ εὔξασθαί ἐστι τὸ ἐπαγγείλασθαι, καὶ οὕτως ἔσται ὁ λόγος ὠφέλιμος. πολλαχῶς γὰρ παρὰ τῇ γραφῇ εὕρομεν τὸ εὔξασθαι ἀντὶ τοῦ ἐπαγγείλασθαι· ὥς φησιν ἡ σοφία, Καλόν ἐστι τὸ μὴ εὔξασθαί σε, ἢ εὐξάμενον μὴ ἀποδοῦναι· τουτέστι, τὸ μὴ ἐπαγγείλασθαι Θεῷ μᾶλλον, ἢ ἐπαγγειλάμενον ψεύσασθαι. διὸ παραγγέλλει, Καὶ μὴ ψεύσῃ λόγον ἐν καιρῷ προσευχῆς σου. ηὔξω τὴν θυγατέρα σου ἢ τὸν υἱόν σου ἀπὸ νόσου βαρείας ὑγιαίνοντα ἀπολαμβάνοντα, Θεῷ ἀφιερῶσαι; μὴ ψεύσῃ λόγον ἐν καιρῷ προσευχῆς σου. ἀλλ' ὡς ἡ μακαρία Ἄννα στεῖρα οὖσα τὸ πρὶν, εὐξαμένη, ″ ὃ ἂν γεννήσει, Θεῷ ἀφιερῶσαι, καὶ τοῦτο ποιήσασα, αὐτὴ μὲν γέγονεν εὐλογίας αἰωνίου κληρονόμος· ὁ δὲ αὐτῆς υἱὸς Σαμουὴλ, πρῶτος καὶ ἐκλελεγμένος ἐν προφήταις λελόγισται, καὶ τοσοῦτον παρὰ Θεῷ ἐτετίμητο, ὡς μετὰ Μωϋσῆν αὐτὸν καὶ Ἀαρὼν συγκαταριθμηθῆναι. Μωϋσῆς γὰρ καὶ Ἀαρὼν ἐν τοῖς ἱερεῦσιν αὐτοῦ, καὶ Σαμουὴλ ἐν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ. πρῶτον ἀγαθόν ἐστι τὸ εὔξασθαι, τουτέστι, τὸ ἐπαγγείλασθαι· ταχέως ἀποδοῦναι μετὰ ἱλαρᾶς καὶ ἀγαθῆς προαιρέσεως. Ἀγαθὸν γὰρ καὶ ἱλαρὸν δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός. οὕτως Ἄβελ Θεῷ εὐηρέστησεν, ἐπειδὴ ἐξ ἱλαρᾶς καρδίας καὶ ἀγαθῆς προαιρέσεως τὰ δῶρα τῷ Θεῷ προσεκόμισε· Κάϊν δὲ ἀπήρεσε Θεῷ, ἐπειδὴ οὐκ ἐξ ἱλαρᾶς καρδίας, ἀλλ'

ὡς

Ἐξοδ. ιδ ιγ.

Ἐκκλησ. ε. δ.

Ψαλ. ξη ε.

ϛ. Κορ. θ. ζ.

γ. περὶ α

θαλάσσ

γίνεται.

γ. ἀφρο-

μύρουσαν

ἴσ. ἴσως ἤ

ἴσ. ἐγένοντο

γ. ἀκρότομου

πηγόβρυτα

γ. ἂν

ὡς ἐκ λύπης καὶ ἀνάγκης τὰ δῶρα τῷ Θεῷ προσέφερεν, ἐπὶ τῇ τοῦ ἀδελφοῦ εὐδοξίᾳ λυπηθείς. δεινὸν δὲ τὸν σπινθῆρα τοῦ φθόνου ἐν τῇ καρδίᾳ ἀναρριπίσας πρὸς δολοφονίαν ἐξεκαίετο, δέον ἐκεῖνον μιμησάμενον αὐτὸν τὴν τοῦ ἀδελφοῦ φιλόθεον γνώμην, ἰσόρροπον τῷ ἀδελφῷ τὴν τιμὴν παρὰ τῷ Κυρίῳ κομίσασθαι. νῦν δὲ μήτε πρὸς τὸ ὁμόφυλον καὶ συγγενὲς αἰδεσθείς, μήτε τὸν Θεὸν ἐφορῶντα τῆς ἑαυτοῦ ἀθεμίτου πράξεως ψηφισάμενος, λόγοις ἀπατηλοῖς τὸν νεανίαν ἐπὶ τὸ πεδίον ἑλκύσας, τὸ φαιδρὸν ποίημα Θεοῦ τῷ φόνῳ διέλυσεν. οὗτος πρῶτος ἀδελφοκτονίαν εἰργάσατο, πρῶτος τὴν γῆν αἵματι ἐμίανε, πρῶτος πύλας θανάτου ἠνέῳξεν. οὔπω γὰρ ἦν θάνατος γευσάμενος ἀνθρώπου, εἰ μὴ Κάϊν διὰ τοῦ φθόνου τὸν φόνον ἐκίνησε. τί γάρ σε ἐλύπησε, Κάϊν, ἡ τοῦ Ἄβελ ζωή; ἢ τί σε ὠφέλησεν ἐκείνου ὁ θάνατος; ἢ γὰρ οὐχὶ μᾶλλον καὶ ἔβλαψεν; ἰδοὺ γάρ, ἀστάτως πτοίᾳ, καὶ τρόμῳ, τὸ ζῆν ἐξετέλεσας. ὦ φθόνε ὑποκρίσεως ἀδελφέ, δόλου δημιουργέ, φόνου σπορεῦ, δρακόντιον σπέρμα, θανατόπνοον ἄνθος. τί μιαρώτερον φθόνου; ἀλλ' οὐδέν. τί δὲ καὶ ἐκίνησε θάνατον; ἀλλ' οὐδὲν ἕτερον, εἰ μὴ φθόνος, καθὼς μαρτυρεῖ μοι ἡ γραφὴ λέγουσα· Ὅτι ὁ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ τέρπεται ἐπ' ἀπωλείᾳ ζώντων· φθόνῳ δὲ τοῦ διαβόλου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον. ἐμοὶ δοκεῖ, ἀγαπητοί, τὸν φθόνον ἐξέρευγμα εἶναι τοῦ δράκοντος· καὶ ἀμήχανον ἐστὶν ἔχειν τινὰ φθόνον, ἐὰν μὴ ὁ ὄφις προσερπύσας αὐτῷ λαθραίως, καὶ ἐκ τῆς αὐτοῦ καρδίας ἐμέσας τὸν ἰὸν εἰς τὴν τοῦ δεχομένου καρδίαν ἐμβάλλῃ τὸν φθόνον. οὕτω γὰρ εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ ὄφεως τάξιν καὶ δύναμιν ὁ φθονερὸς ἀπολήγει. εἶδες τὸν φθονερόν; εἶδες τὸν ὄφιν; λαλεῖ σοι ὡς φίλος τὰ ἴδια, καὶ μανθάνει παρὰ σοῦ τὰ σὰ ὡς ἐχθρός σου. προσέρχεται ὁ ὄφις τῇ Εὔᾳ ὡς φίλος, γλυκέσι ῥήμασιν αὐτὴν μαγεύων, πικροῖς δὲ νοήμασιν αὐτὴν παγιδεύων· ἐπὶ στόματος φέρων τὸ μέλι, ἐν τῇ καρδίᾳ κρύπτων τὸ ξίφος· τὴν κεφαλὴν ἀλλαχοῦ ἀποκλίνων, καὶ τὴν κέρκον ἀλλαχοῦ σοι λοξεύων. προσέρχεται τῷ Ἄβελ ὁ Κάϊν ὡς φίλος· λαλεῖ εἰρηνικά, καὶ νοεῖ πολεμικά· ὁ δόλος ἐπὶ στόματος αὐτοῦ ἐφέρετο, καὶ ὁ φθόνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐσκιάζετο. προσέρχεταί σοι ὁ φθονερός· λαλεῖ σοι τὰ ἴδια, λόγοις ἀπατηλοῖς καὶ γέλωτι χλιαρῷ προσδιαλεγόμενός σοι τὸ πρόσωπόν σου φαιδρύνει, τὴν διάνοιάν σου ἀνοίγει, ἵνα τὴν ἐγκεκρυμμένην ἐνθήκην τῆς διανοίας σου ἐκκενώσῃ. μανθάνει τὰ μυστήριά σου λέγων, καὶ προσφέρει τὰ κρυπτά σου ἐπὶ πάντων. κἂν κολακεύῃς αὐτόν, οὐκ ἔτι ἀνέχεται, οὐκ ἔτι γελᾷ, οὐκ ἔτι μειδιάσματι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὑποχαλᾷ, ἀλλ' ἕστηκεν αὐστηρῶς κατηγορῶν, καὶ μὴ κινούμενος, ἕως οὗ ἐπίδῃ τὴν ἀσχημοσύνην σου, καὶ τότε γελάσει. ἐὰν ἐν συμποσίῳ τι κατὰ σοῦ λαλῆται, ἐκεῖνος τὰ ὦτα ἀνοίγει, εὐθύς· ἐάν τι λαλῆται ὑπὲρ σοῦ, ἐκεῖνος ἄλλους λόγους ἐμβαλὼν ῥαπίζει τὴν διάνοιαν τῶν ἀκουόντων, ἵνα μὴ τὰ σὰ λαλούμενα καὶ ἀπόντι σοι δόξαν προσφέρωσι. τί πονηρότερον φθονεροῦ; ἀλλ' οὐδέν. ἐν ποίοις θηρίοις συναριθμηθήσεται ὁ τοιοῦτος; ἐὰν λέοντι ἢ παρδάλει αὐτὸν συνεικάσῃς, εὑρήσεις ἐν τῷ φθονερῷ τὸ πονηρόν. πᾶν γὰρ ζῶον ἀγαπᾷ τὸ ὅμοιον ἑαυτοῦ· ὁ δὲ φθονερὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισεῖ, καὶ τοῦτον φονεύει. οἱ κόρακες τὸν Ἠλίαν ἐν τῷ ὄρει διέτρεφον, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τὸν Ἰωσὴφ διὰ φθόνον πιπράσκοντες ἐπέρασαν. ὁ ὄφις διὰ φθόνον τὴν Εὔαν ἠπάτησε, καὶ Κάϊν τὸν Ἄβελ διὰ φθόνον ἐφόνευσε. τὸ κῆτος τὸν Ἰωνᾶν ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐξένισε, Σαοὺλ δὲ διὰ φθόνον ἐδίωκε τὸν Δαβίδ. οἱ λέοντες τὸν Δανιὴλ ἐνετράπησαν, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι τὸν Χριστὸν διὰ φθόνον ἐσταύρωσαν. αἱ ἀσπίδες κολακευόμεναι ἡμεροῦνται, οἱ δὲ φθονεροὶ εὐεργετούμενοι πλέον ἐξάπτονται. ἀλλ' ἵνα μὴ δόξωμεν, ἀγαπητοί, ἐπὶ πολὺ ἐρεσχελεῖν καὶ ἔξω βαίνειν τῶν ἀρτίως ἀναγνωσθέντων, ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὸ προκείμενον. εὔξασθε καὶ ὑμεῖς οἱ φθονούμενοι, ἵνα μὴ ὑπὸ τῶν φθονούντων πάθητέ τι τῶν ἀνηκέστων, μήτε τῷ αὐτῷ νοσήματι περιπέσητε. Ὁ γὰρ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ. εὔξασθε καὶ ὑμεῖς οἱ φθονοῦντες, ἵνα

Σοφ. α. ιγ.

α. Κορ. ι. ιβ.

τὸν ἰὸν τοῦ δράκοντος ἐξεμέσαντες, ἐν καθαρῷ τῷ μαρτυρίῳ τῆς συνειδήσεως τὸν οὐράνιον ἄρτον ὑποδέξησθε. εὔξασθε, καὶ ἀποδῶτε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν. πολλὰ ἰσχύει, ἀγαπητοί, εὐχή, τὰ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα, δυνατὰ καθιστῶσα. ηὔξατο Μωϋσῆς, καὶ τὴν θάλασσαν ἐξήρανε, καὶ τοὺς Ἑβραίους ὡς διὰ χλοηφόρου πεδίου διήγαγεν. ηὔξατο Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, καὶ τὰ Ἰορδάνεια ῥεύματα ἐνεπόδισε, καὶ ἐπληρώθη τὸ γεγραμμένον, Τί σοί ἐστι, θάλασσα, ὅτι ἔφυγες; καὶ σύ, Ἰορδάνη, ὅτι ἐστράφης εἰς τὰ ὀπίσω; ηὔξατο Ἡλίας ὁ ἁρματηλάτης, καὶ ὀμβροτόκους νεφέλας ἐχαλίνωσε, καὶ ταύτας πάλιν δι' εὐχῆς ἀνέῳξεν. ηὔξατο ὁ αὐτὸς Ἡλίας, καὶ τῇ πενιχρᾷ χήρᾳ τὸ ἄλευρον καὶ τὸ ἔλαιον καθ' ἑκάστην ἡμέραν πίστει μεμετρημένον ἐδίδου. ηὔξατο ὁ τούτου μαθητὴς Ἐλισσαῖος, καὶ ἡ Σωμανῖτις στεῖρα οὖσα τὸ πρίν, παρ' ἐλπίδας ἐγέννα. ηὔξατο Δανιήλ, καὶ τὸν Βὴλ κατέστρεψε, καὶ τὸν δράκοντα ἀπέκτεινε, καὶ τοὺς λέοντας ἀναβλέπειν εἰς οὐρανὸν ἐπαιδαγώγησεν. ηὔξαντο οἱ τρεῖς παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ, καὶ ἡ παφλάζουσα φλὸξ τῆς καμίνου ἐσβέννυτο. ηὔξατο Ἐζεκίας, καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀρρωστίαν ἰασάμενος θάνατον ἔλυσε, καὶ πεντεκαιδεκαετῆ χρόνον ζωῆς ἀπελάμβανεν. ηὔξατο Ἰωνᾶς, καὶ τὸ κῆτος ἡμέρωσε, καὶ ἐν τριημέρῳ φιλοξενεῖν αὐτὸν ἐδίδαξεν, ἵνα δειχθῇ ὅτι τοῖς ἁγίοις καὶ ἐν βυθοῖς θαλάσσης ξενία εὑρίσκεται. ηὔξατο ὁ εὐσεβέστατος Τωβίας τυφλὸς ὑπάρχων, καὶ ἐκ χειρὸς ἀγγέλου τὸ φέγγος ἐλάμβανεν. ηὔξατο Σάρρα ἡ τοῦ Ραγουὴλ ἐν Ἐκβατάνοις, καὶ τὸν ἀνδροκτόνον δαίμονα ἐφυγάδευσεν. ηὔξατο Σίλας καὶ Παῦλος ἐν τῇ φυλακῇ ὑπάρχοντες, καὶ ἡ γῆ ἐβρόμαξεν, αἱ θύραι τῆς φυλακῆς ἀνεῴχθησαν, αἱ σιδηραῖ ἁλύσεις τῶν δεσμῶν ἀπέπεσον, καὶ πάντες οἱ δεσμῶν ἔνοχοι ἐλεύθεροι ἀνεδείκνυντο. ηὔξατο Πέτρος, καὶ τὴν Ταβιθὰ ἐκ νεκρῶν ἐξανέστησεν. ηὔξατο ὁ αὐτὸς Πέτρος ἐν Ῥώμῃ, καὶ πετώμενον Σίμωνα ἐξ ἀέρος κατήνεγκε, καὶ ἐμπαίζειν αὐτὸν τοῖς Ῥωμαίοις οὐ συνεχώρησεν οὐκέτι. εὐχὴ νεκροὺς ἀνεγείρει, δαίμονας φυγαδεύει, νόσους ἰᾶται, θανάτους ἐκλύει. ὢ εὐχή, ζωῆς χορηγή, ὑγείας ἐνθήκη, ἐλπιδοφόρον ἄνθος. εὔξασθε οὖν καὶ ὑμεῖς, ἀγαπητοί, καὶ ἀποδῶτε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν· ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλ. ριγ. ε.

γρ. ῥεῖθρα

γρ. ἐβόμα

γρ. πτηνὸν

ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΡΥΓΟΝΑ*.

Λογ. ι.
Ψαλ. πγ. δ.
Ex Ms. Regio Lut. emend. ex alio Ms.

* ὅπως εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Η Τρυγὼν μὲν φιλέρημος, ὅτι ἐν ὕλαις συγκοιτάζομένη καλεῖ τὴν ὁμόζυγον, γοεραῖς κολακείαις τὰς κοιλάδας δονήσασα, καὶ τὸν ἑαυτῆς ἄρρενα παρ' ὕδασι νεμόμενον θέλξασα, καὶ τοῦτον πετάσασα παραινεῖ ταχεῖαν τὴν πτῆσιν ποιήσασθαι· ὁμοφώνῳ δὲ γνώμῃ ἐπὶ τῶν στερεμνίων πρέμνων τὴν καλιὰν αὐτῶν πήξασαι καὶ ἀφόβως ἐπῳάζουσαι, τοὺς νεοττοὺς ἑαυτῶν ἐκεῖθεν πετάζουσι. φασί τινες τὴν τρυγόνα φίλανδρον εἶναι καὶ φίλαγνον· ὥστε κἂν συμβῇ τὸν ταύτης ἄρρενα ὑπὸ ἀετοῦ ἀναιρεθῆναι, ἢ ὑπὸ ἰξευτοῦ θηρευθῆναι, ταύτην ἑτέρῳ ἀνδρὶ μὴ ἐπιμίγνυσθαι, ἀλλ' αὐτὸν ποθεῖν, αὐτὸν ἀναμένειν, καὶ τῇ τούτου μνήμῃ συναποθνήσκειν. ἀκούσατε γυναῖκες, οἵα σωφροσύνη ἐν ὀρνέοις εὑρίσκεται. ὅσαι τοίνυν τὴν μορφὴν τῆς τρυγόνος ἐν ὄψει φέρετε, τὴν ταύτης σωφροσύνην μιμήσασθε. τοιαύτη ἐστὶν ἡ πάνσεμνος ἐκκλησία. τοῦ γὰρ ἀνδρὸς αὐτῆς Χριστοῦ σταυρωθέντος καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνελθόντος, ἑτέρῳ ἀνδρὶ οὐκ ἐπιμίγνυται· ἀλλ' αὐτὸν ποθεῖ, αὐτὸν ἀναμένει, καὶ τῇ τούτου μνήμῃ συναποθνήσκει. ἀλλ' ἵνα μὴ δόξωμεν, ἀγαπητοί, ἔξωθεν εἶναι τῶν γραφῶν μνημονεύσαντες τρυγόνος, φέρε αὐτῶν τῶν γραφῶν μνημονεύσωμεν. μαρτυρεῖ ὁ Δαβὶδ ὁ μακάριος, καὶ κελαδεῖ λέγων· Καὶ γὰρ στρουθίον εὗρεν ἑαυτῷ οἰκίαν, καὶ τρυγὼν νοσσιὰν ἑαυτῇ, οὗ θήσει τὰ νοσσία ἑαυτῆς. καὶ ποῖον λέγει στρουθίον; ἢ πάντως τὸν ἄνθρωπον. Ἡ γὰρ ψυχὴ ἡμῶν, ὡς στρουθίον, ἐρρύσθη ἐκ τῆς παγίδος τῶν θηρευόντων. ὁ δὲ

γρ. ἄνδρα

γρ. ὀρνέο

γρ. ἐπ' ὄψει

Ψαλ. πγ. δ.

Ψαλ. ρκγ. ζ.

γε Κύριος βουληθεὶς δεῖξαι τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, πόσων ἄλλων ἐν ἁγιωσύνῃ διαφέρουσι, λέγει πρὸς αὐτούς· Μὴ φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σολομὼν ἐβόα λέγων· Ἵνα σώζῃ, ὥσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων, καὶ ὥσπερ ὄρνεον ἐκ παγίδος. καὶ πάλιν ἡ θεία φωνή, Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἰδίῳ ἀγρῷ, ὃ μικρότερον μέν ἐστι πάντων τῶν σπερμάτων· ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον πάντων τῶν λαχάνων, ὥστε ἐλθεῖν πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ. καὶ γὰρ ἐνταῦθα τὰ πολυαρίθμητα γένη τῶν ἀνθρώπων ὀρνέοις παρείκασε. καὶ γὰρ στρουθίον εὗρεν ἑαυτῷ οἰκίαν, καὶ τρυγὼν νοσσιὰν ἑαυτῇ, οὗ θήσει τὰ νοσσία ἑαυτῆς. τρυγόνι παρείκασε τὴν πάνσεμνον ἐκκλησίαν διὰ τὰ ποικίλα τῆς σοφίας χαρίσματα. ὅτι δὲ πεποίκιλται ἡ ἐκκλησία, ἔστι τοῦ Δαβὶδ ἀκοῦσαι λέγοντος· Πᾶσα ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν ἐν κροσσωτοῖς χρυσοῖς περιβεβλημένη, πεποικιλμένη. καὶ γὰρ στρουθίον εὗρεν ἑαυτῷ οἰκίαν, καὶ τρυγὼν νοσσιὰν ἑαυτῇ, οὗ θήσει τὰ νοσσία ἑαυτῆς· τουτέστιν, ἡ ἐπὶ τοὺς στερεμνίους κλάδους τοῦ σταυροῦ ἐκτρέφουσα τὰ νεοφώτιστα τέκνα. Ταύτης δὲ τῆς τρυγόνος μέμνηται καὶ Ἱερεμίας λέγων· Τρυγὼν καὶ χελιδὼν ἀγροῦ, στρουθία καὶ τέττιγες ἔγνωσαν καιροὺς εἰσόδου αὐτῶν, τρυγόνα λέγων τὴν πάνσεμνον ἐκκλησίαν, χελιδόνα τὸν φιλέρημον Ἰωάννην, τέττιγα τὸν εὔλαλον Παῦλον, τὸν τῆς ἐκκλησίας αὐλόν. περὶ ταύτης τῆς τρυγόνος ἐντέλλεται ὁ Κύριος τῷ Ἀβραάμ· Λάβε μοι δάμαλιν τριετίζουσαν, καὶ κριὸν τριετίζοντα, καὶ αἶγα τριετίζουσαν, καὶ περιστεράν, καὶ τρυγόνα. Ταύτης τῆς τρυγόνος μέμνηται καὶ ἐν τοῖς ᾄσμασι τῶν ᾀσμάτων ἡ γραφὴ λέγουσα· Φωνὴ τῆς τρυγόνος ἠκούσθη ἐν τῇ γῇ ἡμῶν. ἡ φωνὴ τῆς τρυγόνος ταύτης, τὸ οὐράνιον ἔαρ ὁ Χριστὸς οὐρανόθεν εὐαγγελίσασθαι ἡμῖν σημαίνει. ἡ φωνὴ τῆς τρυγόνος ἠκούσθη ἐν τῇ γῇ ἡμῶν σήμερον. ἀλλ' ἀκούσωμεν τὴν φωνὴν τῆς τρυγόνος ταύτης, ποῖα μέλη κελαδεῖ. Μέλαινά εἰμι καὶ καλή, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, μὴ ἐμβλέψητέ* με, ὅτι ἐγὼ μεμελανωμένη εἰμί, ὅτι παρέβλεψέ με ὁ ἥλιος. μέλαινά εἰμι καὶ καλή· μέλαινα, διὰ τὸ ἐν τῷ παλαίσματι πένθος· καλή, διὰ τὸ ἐν τῷ βαπτίσματι φέγγος. μέλαινά εἰμι καὶ καλή, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ. θυγατέρας λέγει τῆς Ἱερουσαλήμ, τὰς ἁγίας τῶν πατέρων ψυχάς. μέλαινά εἰμι καὶ καλή, ἡ ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησία. μὴ βλέψητε ὑμεῖς αἱ ἅγιαι ψυχαί, μὴ ἐμβλέψητε εἰς ἐμέ, ὅτι ἐγώ εἰμι μεμελανωμένη, ὅτι παρέβλεψέ με ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης διὰ τὴν προτέραν μου πλάνην. ποῖος ἥλιος παρέβλεψεν αὐτήν; οὗ πάντως περὶ οὗ λέγει ἐν τῷ Ἐκκλησιαστῇ, Ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, καὶ δύνει ὁ ἥλιος, καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἕλκει. ἀνέτειλε γὰρ ἡμῖν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, Χριστὸς ἐκ Μαρίας, ὁ κατὰ σάρκα, ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ. ἔδυνε πάλιν, ὅτε ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ εἰς τὰ καταχθόνια κατῆλθεν. ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, καὶ δύνει ὁ ἥλιος, καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἕλκει. ὅτι εἰς οὐρανοὺς ἀνῆλθε, τότε ἡμᾶς εἵλκεν. Ὅταν γὰρ ὑψωθῶ, τότε πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. περὶ τούτου τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης καὶ Ἡσαΐας φθέγγεται λέγων· Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀνατελεῖ ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἴασις ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ. ἐλθόντος γὰρ τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης Χριστοῦ, ἡ αἱμορροοῦσα ἁψαμένη τοῦ πτερυγίου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ τὰς πηγὰς τῶν αἱμάτων ἐξήρανε. μέλαινά εἰμι καὶ καλή, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ. εἴ τις ἐστὶν ἐνθάδε ἑστηκυῖα ψυχὴ ἁμαρτίᾳ μεμελανωμένη, μὴ φοβείσθω· μόνον μετανοείτω, καὶ λεγέτω, Μέλαινά εἰμι καὶ καλή. εἰ καὶ πρὸς ἐσχάτην ἀναπνοὴν τυγχάνεις, εἰ καὶ πρὸς ἑσπέραν ὥρα ἐστί, μὴ φοβείσθω· μετανοείτω μετὰ κλαυθμοῦ. τὸ γάρ, Ἑσπέρας αὐλισθήσεται κλαυθμός, καὶ εἰς τὸ πρωῒ ἀγαλλίασις. μίμησαι Ἐζεκίαν τὸν βασιλέα, ὃς ἀρρωστίᾳ ὑποπεσὼν κατέκειτο ἐπὶ κλίνης. ἀκούσας δὲ Ἡσαΐου λέγοντος πρὸς αὐτόν, Τάξαι περὶ τοῦ οἴκου σου (μέλλεις γὰρ σὺ τελευτᾶν, καὶ οὐ ζήσῃ) στραφεὶς πρὸς τὸν τοῖχον, δάκρυσι μετανοίας τὴν κλίνην ἐδρόσιζε, τὸν ἥλιον ἐνεπόδιζε καὶ πεντεκαιδεκαετῆ ζωῆς χρόνον παραχρῆμα ἐλάμβα-

Ματθ. ι λα.
Παροιμ. ϛ. ε.
Λυκ. ιγ. ιθ.
Ψαλ. μδ ιδ.
Ιερ. η. ζ.
Γεν. ιε. θ.
Ασμ. β. ιβ.
Ασμ. α ϛ.
Εκκλησ. α. ε.
Ιωαν. ιβ. λβ.
Ψαλ. κθ. ϛ.
Ησ. λη α.

ναι. Εἴ τίς ἐστιν ἐνταῦθα κατηχούμενος, μεταμελείσθω, προσερχέσθω τῷ Θεῷ, τῷ ὕδατι βαπτιζέσθω, τῷ βλέμματι φωτιζέσθω. Εἴ τίς ἐστιν ἐνθάδε πιστὸς ἁμαρτήσας, τῷ ὕδατι τῶν δακρύων τὸ σῶμα λουέτω, καὶ τῷ ἐλαίῳ τῆς εὐποιΐας τὴν ψυχὴν λαμπρυνέτω. ἐὰν οὕτω σεαυτὸν καλλωπίσῃς, ἐὰν τοῖς κατορθώμασιν αὐτὴν ὡραΐσῃς, ἐρᾷ σου ὁ Θεὸς λόγος, ἁρπάζεταί σου τῆς διανοίας, πρὸς πόθον Θεοῦ ἐξέλκει. λέγεις καὶ σύ, Οἴμοι τετρωμένη ἀγάπης ἐγώ. καθάπερ γὰρ βέλει τῇ ἀγάπῃ τιτρώσκονται αἱ τῶν ἁγίων ψυχαί. θέλεις ἀκοῦσαι αὐτοῦ τοῦ βέλους λαλοῦντος; ἀνάγνωθι τὸν Ἡσαΐαν, καὶ ἐν αὐτῷ εὑρήσεις πῶς λαλεῖ τὸ βέλος. Καὶ ἔθηκέ με ὡς βέλος ἐκλεκτόν, ὁ Θεὸς λόγος λέγει, καὶ ἐν τῇ φαρέτρᾳ αὐτοῦ ἔκρυψέ με. τούτῳ τῷ βέλει τρωθεὶς Ἱερεμίας ἔλεγε πρὸς αὐτόν· Ἐγὼ δὲ οὐκ ἐκοπίασα κατακολουθῶν ὀπίσω σου, καὶ ἡμέραν ἀνθρώπου οὐκ ἐπεθύμησα. τούτῳ τῷ βέλει τὴν διάνοιαν τρωθεὶς Δαβὶδ ἔλεγε πρὸς αὐτόν· Ἐκολλήθη ἡ ψυχή μου ὀπίσω σου, ἐμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιά σου. τούτῳ τῷ βέλει τρωθεὶς ὁ Παῦλος καὶ συνδεθεὶς Χριστῷ ἔλεγε, Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; τούτῳ τῷ βέλει τρωθεῖσα ἡ πολύσεμνος ἐκκλησία ἔλεγεν, Οἴμοι τετρωμένη ἀγάπης ἐγώ, στεναγμὸς ἐν μέσῳ τῆς καρδίας βλυστάνων φιλόχριστα νάματα. ὢ στεναγμὸς τὸν οὐράνιον νυμφίον Χριστὸν πρὸς ἑαυτὴν ἐπισπώμενον. διὰ τοῦτο αὐτὴ λέγει· Φιλησάτω με ἀπὸ φιλήματος στόματος αὐτοῦ. μεμνήστευμαι τῷ οὐρανίῳ νυμφίῳ διὰ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, ἐγὼ ἡ ἐκκλησία ἡ ἐξ ἐθνῶν μεμνηστευμένη. οὐκ ἔτι βούλομαι διὰ Μωϋσέως, ἢ διὰ Ἡσαΐου, ἢ διὰ Ἱερεμίου, καὶ τῶν λοιπῶν προφητῶν, ἀλλ' αὐτὸς ἐλθέτω. βούλομαι στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι αὐτῷ. αὐτὸς ἡκέτω, φιλησάτω με ἀπὸ φιλημάτων στόματος αὐτοῦ. ἄκουε Ἱερεμίου λέγοντος περὶ αὐτοῦ, Βαθεῖα ἡ καρδία αὐτοῦ παρὰ πάντας, καὶ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ τίς γνώσεται αὐτόν; αὐτὸν ποθῶ, αὐτὸν ἱκετεύω· φιλησάτω με ἀπὸ φιλημάτων στόματος αὐτοῦ. ἀκούω τοῦ Ἀμὼς λέγοντος· Ἰδοὺ ἀνὴρ ἑστὼς ἐπὶ τείχους ἀδαμαντίνου, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἀδάμας. αὐτὸν ζητῶ, ἡκέτω, φιλησάτω με ἀπὸ φιλημάτων στόματος αὐτοῦ. καὶ ὥσπερ γυνὴ φίλανδρος, ἀπόντος τοῦ ἀνδρός, παρακύπτουσα διὰ θυρίδων αὐτὸν περιβλέπεται, αὐτὸν περισκοπεῖ, καὶ κατὰ τὴν γῆν, καὶ κατὰ τὴν θάλασσαν· κἂν ἴδῃ πλοῖον ἐρχόμενον, ἐκεῖ τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα φαντάζεται· κἂν ἴδῃ ὁδοιπόρους ἐρχομένους πόρρωθεν, ἐκεῖ τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα λογίζεται εἶναι· πολλάκις γὰρ αὐτοῖς συναντήσασα ἐπερωτᾷ περὶ τοῦ ἰδίου ἀνδρός, εἴπατέ μοι, ποῦ αὐτὸν ἐάσατε, ἐν ποίᾳ πόλει ἢ κώμῃ, τί λέγοντα, ἢ τί ποιοῦντα, ἢ πότε ἐρχόμενον; τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ πολύσεμνος ἐκκλησία φιλήματι ἁγίῳ καὶ ἀγάπῃ συνεχομένη, πάντας τοὺς προφήτας ἐπερωτᾷ λέγουσα· ἴδετε αὐτόν; ἆρα ἔρχεται; ἆρα οὐκ ἔρχεται; ἆρα ἐν οὐρανῷ ἐστιν; ἆρα τὰ ἀπλάνητα πρόβατα τὰ ἐνενηκονταεννέα ἐν οὐρανῷ νέμει, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ πεπλανημένον πρόβατον; Εἴπατέ μοι ποῦ ποιμαίνει; ποῦ κοιτάζει ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχή μου; ἐπερωτώμενοι δὲ οἱ προφῆται, δι' ἑνὸς φθέγγονται Ἡσαΐου καὶ λέγουσιν· Εἴδομεν αὐτόν· ἀλλ' εἰ ἐκεῖνον ἐκδέχῃ, εἴδομεν αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχεν οὔτε τὸ εἶδος αὐτοῦ, οὔτε τὸ κάλλος· ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον καὶ ἐκλεῖπον παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. ἀποκρίνεται ἡ πολύσεμνος νύμφη ἐκκλησία, ἐκεῖνός ἐστιν, αὐτὸν ποθῶ, αὐτὸν ζητῶ, ἱκετεύω, φιλησάτω με ἀπὸ φιλημάτων στόματος αὐτοῦ. ἀποκρίνεται πρὸς αὐτὴν Ἡσαΐας· Εἰ αὐτός ἐστιν, ἔρχεται, καὶ μετὰ ἰσχύος πολλῆς ἔρχεται. Κύριος, Κύριος ἔρχεται, καὶ ὁ βραχίων αὐτοῦ μετὰ Κυρίας. ἰδοὺ ὁ μισθὸς αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ συνάξει ἄρνας, καὶ τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας παρακαλέσει. ἀκούει αὐτή, ὅτι ἀκριβῶς τὰ περὶ αὐτοῦ διηγεῖται Ἡσαΐας, καὶ λέγει αὐτὸν ποιμένα· Ὡς ποιμὴν ποιμανεῖ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ συνάξει ἄρνας, καὶ τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας παρακαλέσει, καὶ λέγει αὐτῷ· ποῦ ποιμαίνει; ποῦ κοιτάζει ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχή μου; πέμπει αὐτὴν Ἡσαΐας πρὸς Ἰωάννην, καὶ λέγει αὐτῇ Ἰωάννης, Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· Ἑτοιμάσατε

τὴν

Ἀσμ. β. ε.

Ἡσ. μθ. β.

Ἱερ. ιζ. ιϛ.

Ψαλ. ξβ. η.

Ῥωμ. η. λε.

Ἀσμ. α. α.

Ἱερ. ιζ. θ.

Ἀμως ζ. ζ.

Ἡσ. μ. ια.

γρ. ἐνθάδε

γρ. λουέσθω

γρ. ἐκλεκτὸν καὶ ἐν τῇ φαρέτρᾳ αὐτοῦ ἐσκέπασέ με, ἔθηκέ με, ὡς βέλος ἐκλεκτὸν (ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος λέγει) καὶ ἐν τῇ φαρ

γρ. ἐπαίων

γρ. φιλημάτων

μεμνήστευμαι τῷ οὐρανίῳ νυμφίῳ διὰ νόμου καὶ προφητῶν.

γρ. ἔξωθεν

γρ. τὸν φίλανδρον

γρ. εἶπον

τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. ἀπέρχεται εἰς τὴν ἔρημον πρὸς
Ἰωάννην, κρατεῖ αὐτὸν, ἐπερωτᾷ, εἰπέ μοι, εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός; ἀποκρίνεται Ἰωάννης, Ματθ. γ.
οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός· ὀπίσω μου ἔρχεται, ἰσχυρότερός μου ἐστὶν· οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸν ἱ- Ιωαν. α. κζ.
μάντα τοῦ ὑποδήματος αὐτοῦ λῦσαι. ἔτι βραδύνοντος αὐτοῦ, ἔλεγεν αὐτῇ· οἴμοι τετρω-
μένη ἀγάπης ἐγώ. πάλιν πρὸς αὐτὴν Ἰωάννης· μὴ στέναζε, παῦσαι, μόνον ἐπίσχες ὀ-
λίγον. θεωρεῖ Ἰωάννης προσερχόμενον τὸν Κύριον, καὶ λέγει αὐτῇ· παῦσαι, μηκέτι στέναζε.
πόρρωθεν ὑποδεικνύει τὸν δάκτυλον ἐκτείνας, καὶ λέγει· ἴδε, ὃν ζητεῖς, Ἴδε, ὁ ἀμνὸς τοῦ Ιωαν. α. κθ.
Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. ἀκούσασα αὕτη ἀμνὸν παρὰ Ἰωάννου, καὶ ποιμένα
παρὰ Ἡσαΐου, ἀμφιβάλλει λέγουσα ἐν ἑαυτῇ· τίνι ἄρα πιστεύσω; ἆρα τούτῳ πιστεύσω, ἢ
Ἡσαΐᾳ; θεωρεῖ ὁ δεσπότης, ὅτι ἀμφέβαλλε· κράζει καὶ λέγει, Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. Ιωαν. ι. ια.
λύει αὐτῆς τὴν ἀμφιβολίαν ἐκ τοῦ ῥήματος. προσέρχεται ἐκείνη τῷ νυμφίῳ, περιπτύσ-
σεται αὐτὸν, καὶ φιλεῖ αὐτόν. καὶ πληροῦται τὸ ἐν τῷ Δαβὶδ γεγραμμένον, Ἔλεος καὶ ἀλήθεια Ψαλ. πδ. ια.
συνήντησαν, δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη κατεφίλησαν. ἵνα δὲ ἐντελέστερον μάθωμεν ὅτι νύμφη τῷ
νυμφίῳ συνήφθη, γάμος ἐγένετο πνευματικὸς, καὶ αὐλὸς ἐπιθαλάμιος. ᾄδει αὐτὸν ὁ Ἰω-
άννης καὶ λέγει· Ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ ἑστὼς καὶ ἀκούων τῆς φωνῆς αὐτοῦ, χαρᾷ Ιωαν. γ. κθ.
χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι. χρεία ἦν ὡς
ἐν γάμῳ καὶ δῶρα γράφεσθαι τῇ νύμφῃ· ἔδει χάρτην ζητηθῆναι, καὶ γραφέα, καὶ
κάλαμον. ὁ χάρτης παρὰ Ἡσαΐου εὑρίσκεται. ἐπιτάσσει τῷ γραφεῖ τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον καὶ λέγει, Λάβε μοι τόμον καινὸν μέγαν, καὶ γράψον εἰς αὐτὸν γραφίδι Ησ. η. α.
ἀνθρώπου. ἐζητεῖτο ὁ κάλαμος, εὑρέθη παρὰ τῷ Δαβίδ. λέγει γὰρ περὶ αὐτοῦ,
Ἡ γλῶσσά μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου, ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς Ψαλ. μδ. β.
τῶν ἀνθρώπων. ταύτην τὴν ἐκκλησίαν ὁ Δαβὶδ νυμφοστολεῖ· αὐτὸς αὐτὴν καλ-
λωπίζει, αὐτὸς αὐτὴν νουθετεῖ, καὶ διδάσκει ὡς νυμφοστόλος, ἢ, ὡς ἔθος ἐστὶ λέγειν τοῖς
ἀνθρώποις, παράνυμφος. παραγγέλλει τῇ νύμφῃ, βλέπε τέκνον· Ἄκουσον, θύγατερ· καὶ Ψαλ. μδ. ιβ.
ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου, καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βα-
σιλεὺς τοῦ κάλλους σου. μὴ νομίσῃς ὅτι ἐπειδὴ αὐτῷ ἴση αὐτοῦ εἶ. ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε· καὶ
κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου· καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου. ὅτι αὐ-
τός ἐστιν ὁ Κύριός σου, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ θυγατέρες Τύρου ἐν δώροις. ἐὰν μου ἀκούσῃς,
θύγατερ, τὸ πρόσωπόν σου λιτανεύσουσιν οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ τῆς γῆς. ἔδει λοιπὸν γραφῆ-
ναι καὶ τὰ παρ᾽ ἑκάστου αὐτῶν διδόμενα. δούλους καὶ παιδίσκας. παρὰ μὲν τοῦ Χριστοῦ, δούλους·
παρὰ δὲ τῆς νύμφης, παιδίσκας. ἰδοὺ δούλους δίδωσιν ὁ Χριστός. ἔρχονται Παῦλος καὶ Σι-
λουανὸς καὶ Τιμόθεος δοῦλοι Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἀπαιτοῦσι καὶ τὰς παρὰ τῆς νύμφης παιδίσκας.
ὁ Δαβὶδ ὑπαγορεύει· Ἀπενεχθήσονται τῷ βασιλεῖ παρθένοι ὀπίσω αὐτῆς, αἱ πλησίον αὐ- Ψαλ. μδ. ιε.
τῆς ἀπενεχθήσονταί σοι. γέγονεν ὁ γάμος· ἔρχεται ὁ Κύριος μυστικῶς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαί-
ας. Κανᾶ δὲ ἑρμηνεύεται κτίσις Θεοῦ. κτίσις δὲ τοῦ Θεοῦ ὁ πᾶς κόσμος. ὧδε τοὺς γά-
μους τελεῖ τοὺς πνευματικούς. ἔρχεται ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ παραγίνεται ἐκεῖ πᾶς
ὁ τῶν ἁγίων χορός. κατὰ τὴν οἰκείαν δύναμιν προσφέρουσι τῷ νυμφίῳ τὰ δῶρα· ἕκαστος
κατὰ τὴν οἰκείαν δύναμιν· ὡς ἐν γάμῳ, Ἀβραὰμ τὸν μόσχον, ἡ τούτου γυνὴ Σάῤῥα τοὺς
ἐγκρυφίας, Ἰσαὰκ τὰ ξύλα, Ἰακὼβ τοὺς ἐρίφους, Ἰωσὴφ σιτοδοτεῖ, Μωϋσῆς λαμπαδου-
χεῖ, Ἡσαΐας ᾄδει, καὶ Δαβὶδ χορεύει· καὶ ἐπειδὴ ἔδει καὶ γυναῖκας ἁγίας παρεῖναι εἰς τὸν τοι-
οῦτον γάμον, κἀκείνας ᾄδειν· ἔρχεται Ἐσθὴρ, Ἰουδὶθ στολίζεται, καλλωπίζεται· καὶ Μαρία ἡ Εξοδ. ιε. α.
τοῦ Μωϋσέως ἀδελφὴ, λαμβάνει τὸ τύμπανον καὶ λέγει· Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ
δεδόξασται. καὶ ἐπειδὴ ἔδει ὡς ἐν γάμῳ τοιούτῳ καὶ ἐγγράφεσθαι ἐπαίνους, Παῦλος ἐπαινῶν
τὸν γάμον λέγει· Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος. ὅτι δὲ περὶ Χριστοῦ λέγει Εβρ. ιγ. δ.

Ἐφεσ. ε. λα.

καὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτὸς ἑαυτὸν ἑρμηνευσάτω. Τί γάρ, φησι, γέγραπται; Ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. ὃ οὕτως ἐκεῖνος ἑρμηνεύει, ἡμεῖς μὴ ἀμφιβάλλωμεν. ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ ἀνάρχῳ πατρί, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ιδ.
Ματ. ιη. ιη.
Ματ. ιη. ιβ.
Ματ. ιη. ιθ.
Ματ. ιη. κα.

ΕΙΣ ΤΟ, ΟΣΑ ΕΑΝ ΔΗΣΗΤΕ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ, ἔσται δεδεμένα καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ περὶ τῆς παραβολῆς τῶν ἑκατὸν προβάτων· καὶ εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ εὐαγγελιστοῦ, Ἐὰν δύο συμφωνήσωσι, καὶ τὰ ἑξῆς· καὶ εἰς τό, Ποσάκις ἐὰν ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, ἀφήσω αὐτῷ;

Ex Ms. Regio Lut.

Μίαν ἔχουσα ἡ πηγὴ τοῦ ὕδατος τὴν φύσιν, πολλοῖς καὶ διαφόροις ἐμψύχοις τὸ ἴαμα τῆς δίψης χαρίζεται. καὶ γὰρ μηδὲ βουκόλια, καὶ ποιμνίων ἀγέλαι πρὸς αὐτὴν κατατρέχουσαι, ποτὸν λαμβάνουσι, καὶ τετραπόδων συνόδους καὶ κυκλοφόρων θηρίων ποικιλόμορφα γένη πρὸς αὐτὴν ἐπειγόμενα, ἐκεῖθεν ὑδρεύονται, καὶ πετεινῶν πολυάριθμα πλήθη πρὸς αὐτὴν καθιπτάμενα καὶ τὸ ὕδωρ ἀντλοῦντα, τοῦ δίψους τὸν καύσωνα ἐκεῖθεν ἐκλύουσι. καὶ οὐ μόνον ἡ πηγὴ τὴν τῶν ἀλόγων χρείαν πληροῖ, ἀλλὰ γὰρ καὶ λογικῶν ἀνθρώπων τὴν τοῦ τόπου πλουσίαν χάριν ἐκ λαγόνων βλαστάνει· καὶ πᾶσα φύσις ἑρπετῶν καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ λογικῶν ἀνθρώπων ἐκ μιᾶς πηγῆς ἀντλοῦντα τὸ ὕδωρ χορτάζεται. τοιαύτη ἐστὶν ἡ τῶν θείων γραφῶν διδασκαλία, ἀγαπητοί. μία τυγχάνουσα, ἐπεὶ γὰρ καὶ ἐκ μιᾶς τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας τὴν ἀπόρροιαν ἔχει, πολλὰς δὲ καὶ διαφόρους τῶν ἀνθρώπων καρδίας σοφίζει. καὶ ἐκεῖθεν οἱ διδάσκαλοι σοφίζονται, οἱ μαθηταὶ ῥυθμίζονται, αἱ ἐκκλησίαι μυρίζονται, οἱ διψῶντες ποτίζονται, οἱ ἐσκοτισμένοι φωτίζονται. ὅτι δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, ἐκ τοῦ ἀρτίως ἡμῖν ἀναγνωσθέντος εὐαγγελίου ῥᾴδιόν ἐστι Ματθ. ιη. ιη. τὸ πρᾶγμα μαθεῖν. τί γὰρ ἔλεγεν ὁ Κύριος; Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ. μία ἐστὶν ἡ φωνή, καὶ πολυσχιδῶς πρὸς τὴν ἑκάστου χρείαν καὶ ὠφέλειαν μεριζομένη· μία ἐστὶν ἡ φωνή, καὶ ἀρτίζει γέρουσι καὶ νεωτέροις, καὶ γυναιξὶ καὶ παρθένοις, καὶ ἀνδράσι, καὶ μαθηταῖς καὶ διδασκάλοις. ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. σοὶ δέδωκε τὴν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν. σεαυτὸν ἔδησας τῇ σειρᾷ τῆς φιλαργυρίας, σεαυτὸν λῦσον τῇ ἐντολῇ τῆς φιλοπτωχίας· σεαυτὸν ἔδησας τοῖς οἴστροις τῶν ἡδονῶν, σεαυτὸν λῦσον τῇ σωφροσύνῃ· σεαυτὸν ἔδησας τῇ Εὐνομίου κακοπιστίᾳ, σεαυτὸν λῦσον τῇ τῆς ὀρθοδοξίας εὐσεβείᾳ. οἱ διδάσκαλοι, δήσατε τὰ Εὐνομίου, καὶ Ἀρείου, καὶ "Μαραθωνίου μαθήματα, καὶ λύσατε ἡμῖν τὰ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος ἐν εὐαγγελίοις νοήματα· δήσατε τοὺς κατὰ τῶν πιστῶν στρατευομένους δαίμονας ταῖς πρὸς Θεὸν ὑμῶν ἱκεσίαις, καὶ λύσατε τοὺς ἐξ ἐθνῶν ἐπιστρέφοντας ἐν τῷ βαπτίσματι, τὰς σειρὰς τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν διαρρήσσοντες· δήσατε ἀφορισμῷ τοὺς μετὰ τὸ βάπτισμα ἁμαρτήσαντας, καὶ λύσατε αὐτοὺς πάλιν μετανοοῦντας, ὡς ἀδελφοὺς αὐτοὺς προσδεχόμενοι. ἀληθὴς γάρ ἐστιν ὁ λόγος· Ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. τοῦτο γὰρ καὶ οἱ ἀπόστολοι ἐποίουν. ἔδησέ ποτε Παῦλος τὸν ἐν Κορίνθῳ πορνεύσαντα, καὶ πάλιν ἔλυσεν αὐτὸν ἐκ καρδίας μετανοήσαντα. ἔδησε καὶ Πέτρος τὸν μετὰ τὸ βάπτισμα βουληθέντα διὰ χρημάτων κτήσασθαι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, καὶ πάλιν ἔλυσεν αὐτὸν ἐκ καρδίας αὐτῷ προσπεσόντα. λοιπὸν δὲ πολλοὺς καὶ ἀμετανόητα ἁμαρτήσαντας ἔδησαν, ἄλλους δὲ μετανοήσαν-

τας

ἴσ. Μακε- νίου.

τὰς ἔλυσαν. ἔδησε Πέτρος Ἀνανίαν σὺν Σαπφείρῃ πειράζοντα τὸ πνεῦμα Κυρίου, καὶ ἔλυσε τῆς Ταβιθᾶ τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου, ἐκ νεκρῶν αὐτὴν ἀναστήσας. ἔλυσε Κορνήλιον τὸν ἑκατόνταρχον πίστει θύσαντα, καὶ ἔδησε Σίμωνα τὸν Μάγον ἐν Ῥώμῃ ταῖς μαγείαις ἐμπαίζοντα. ἔδησε καὶ Παῦλος Ἐλύμαν τὸν μάγον διὰ λόγου αὐτὸν τυφλώσας, καὶ ἔλυσε τὴν παιδίσκην τοῦ πυθωνίου δαίμονος αὐτὴν διαζεύξας. ἔδησεν ἑαυτὸν Ἰούδας τῷ ἀγχονίῳ τῆς προδοσίας, καὶ ἔλυσε τὴν ἑαυτοῦ ἄρνησιν Πέτρος διὰ τῆς μετανοίας. ἔδησε καὶ Παῦλος ἑαυτὸν διώκων τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ πάλιν ἔλυσεν ἑαυτὸν ἐπιγνωκὼς ἐν τῇ ὁδῷ τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας. πολλὰ δὲ καὶ οἱ προφῆται ἔδησαν, καὶ ἔλυσαν. ἔδησεν Ἡλίας ὁ Θεσβίτης τὰς ὀμβροτόκους νεφέλας, μὴ διδοὺς τὸν ὑετὸν τοῖς ἀσεβέσι, καὶ ἔλυσεν αὐτὰς πάλιν, τοῦ βασιλέως αὐτῷ Ἀχαὰβ προσπεσόντος. ἔλυσε καὶ ὁ τούτου μαθητὴς Ἐλισσαῖος Νεεμὰν τὸν Σύρον τῆς λέπρας αὐτὸν διαζεύξας, καὶ ἔδησε τὸν Γιεζῆ διὰ χρήματα ψευσάμενον, τὴν λέπραν αὐτῷ ἀρασάμενος. ἔλυσε Δανιὴλ τοῦ Ναβουχοδονόσορ τὸ ἐνύπνιον, καὶ ἔδησε χεῖρας ξιφήρεις Χαλδαίων κατ' αὐτῶν ὁπλισαμένας· καὶ ἔλυσε τὸν ναὸν τῶν εἰδώλων, τὸν Βὴλ καταστρέψας καὶ τὸν δράκοντα κτείνας, καὶ ἔδησε στόματα λεόντων αἱμοβόρων. ἔδησαν καὶ οἱ τρεῖς παῖδες τοῦ πυρὸς τὴν δύναμιν μὴ καέντες ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἔλυσαν τοῦ βασιλέως τὸ δόγμα τὴν εἰκόνα αὐτοῦ μὴ προσκυνήσαντες. ὑπὲρ δὲ τούτους πάντας ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔδησε καὶ ἔλυσεν. ἔλυσε τὴν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ Θεοῦ γεγονυῖαν ἔχθραν, καὶ ἔδησε τὸν ἀρχέκακον ὄφιν, δι' ὃν ἡ ἔχθρα γεγένηται. ἔδησε πάντας τοὺς κατὰ τῶν ἀνθρώπων στρατευομένους δαίμονας, καὶ ἔλυσε πάντας τοὺς ὑπ' αὐτῶν ὀχλουμένους ἀνθρώπους. ἔδησε τὴν καθ' ἡμῶν στρεφομένην φλογίνην ῥομφαίαν, καὶ ἔλυσε τὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ δεδεμένον λῃστήν, εἰς τρυφὴν παραδείσου αὐτὸν εἰσκομίσας. ἔδησε τὸν ἀδελφοκτόνον Κάϊν τρόμοις αὐτὸν συνειλήσας, καὶ ἔλυσε τοῦ παραλυτικοῦ τοὺς τρόμους τὰ μέλη αὐτοῦ διορθώσας. ἔλυσε τὸν Ἰσαὰκ ὑπὸ τοῦ Ἀβραὰμ συμποδισθέντα, καὶ ἔδησεν ἀντ' αὐτοῦ κριὸν ἐν φυτῷ σαβὲκ κατεχόμενον. ἔδησε τὸν Ἰούδαν ἀργύρια φιλήσαντα, καὶ ἔλυσε τὸν ἀρχιτελώνην Ζακχαῖον τὰ χρήματα αὐτοῦ τοῖς πένησι διαδώσαντα. ἔδησε τοὺς Ἰουδαϊκοὺς χοίρους τοῖς δαίμοσιν ἐπιτρέψας, καὶ ἔλυσε τὴν δεδεμένην ὄνον καὶ τὸν πῶλον, τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πέμψας. ἔδησε τὴν πικροφόρον συκῆν, τὰς ῥίζας αὐτῆς ξηράνας, καὶ ἔλυσε τὴν συγκύπτουσαν γυναῖκα, εἰρηκὼς αὐτῇ, Θάρσει, θύγατερ· λέλυσαι ἀπὸ τῆς ἀσθενείας σου. ἔλυσε Πέτρον δεδεμένον ἁλύσεσι, καὶ ἔδησε τὸν φονοκτόνον Ἡρώδην τὰ μέλη αὐτοῦ τοῖς σκώληξιν ἐνειλήσας. ἐστερέωσε τὴν ἐπὶ τῆς στερεᾶς πέτρας τεθεμελιωθεῖσαν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, καὶ συνέλυσε τὴν ἐπὶ τῆς ἀστάτου ψάμμου οἰκοδομηθεῖσαν ἑτεροδόξων σκηνήν. ἔδησαν καὶ Ἰουδαῖοι Χριστόν. ἀλλ' ἔλυσεν αὐτῶν Χριστὸς τὸν ναόν, κατέστρεψεν αὐτῶν τὴν Ἱερουσαλήμ, παρέλυσεν αὐτῶν τὰ νόμιμα· ἠκύρωσεν αὐτῶν τὰς περιτομάς, διέλυσεν αὐτῶν τὰς συναγωγάς· ἀφήρπασεν αὐτῶν τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας, καὶ αὐτοὺς ἀχύρου δίκην ἀνὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ἐλίκμησεν. ἔδησε καὶ ὁ διάβολος τὸν Κύριον, ἐπὶ τὸν σταυρὸν αὐτὸν ἀνακομίσας· ἀλλ' ἐνέρρηξεν αὐτοῦ Χριστὸς τὴν ἀχόρταστον κοιλίαν, συνέλυσεν αὐτοῦ τοὺς σαρκοφάγους ὀδόντας. τῇ στερεμνίῳ αὐτοῦ πέτρᾳ συγκλάσας παρέλυσεν αὐτοῦ τὰ νεῦρα, συνέτριψεν αὐτοῦ τὴν στολήν, κατέστειλεν αὐτοῦ τὴν κόμην, θρῆνον καὶ πένθος σκοτεινὸν ἐπέρριψεν αὐτῷ αἰώνιον, ἀνθ' ὧν τὸν ἐν χαρᾷ ἑστῶτα ἄνθρωπον εἰς πένθος ἁμαρτημάτων κατήγαγεν. ἐξέσβεσεν αὐτοῦ τοὺς ἀναιδεῖς ὀφθαλμούς, κατῄσχυνεν αὐτοῦ τὸ ἄτιμον πρόσωπον, ζιβύναις ὀξέσιν ἐλογχοβόλησεν αὐτόν, τετραστόμῳ ῥομφαίᾳ κατεκέντησεν αὐτόν, διεσκόρπισε τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ, ἐξηρεύνησε τὰς κεκρυμμένας δολίας αὐτοῦ νοσσιάς, καὶ ἐλίκμησε πάντα τῷ ἀνέμῳ τὰς ἐνθήκας αὐτοῦ. ἠδάφισε τὰ ἀνέλεη τῶν δαιμόνων αὐτοῦ τέκνα καὶ ἔκγονα, κατέκαυσε πυρὶ ἀσβέστῳ τὰ χειροποίητα αὐτοῦ ξόανα, ἐβαράθρωσε τὴν στρωμνὴν αὐτοῦ, διέρρηξε τὰ σκοτεινὰ αὐτοῦ ταμεῖα, ἀνεπέτασε τὰς πύλας

Ματθ. θ. β.

τοῦ ᾅδου καὶ πάντας τοὺς ὑπ' αὐτοῦ δεθέντας λύσας καὶ μεθ' ἑαυτοῦ λαβών, εἰς οὐρανοὺς πρὸς
Ψαλ. ιη. ε. τὸν πατέρα ὡς γίγας ἀνέδραμε, καθά φησιν ὁ προφήτης· Ἀγαλλιάσεται ὡς γίγας δραμεῖν
τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἔξοδος αὐτοῦ, καὶ τὸ κατάντημα αὐτοῦ ἕως ἄκρου
τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀποκρυβήσεται τὴν θέρμην αὐτοῦ. ἀγαλλιάσεται ὡς γίγας δραμεῖν
ὁδὸν αὐτοῦ. ἠγαλλιάσατο, ὡς ἀρτίως ἠκούετο ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, διὰ τὴν εὕρεσιν τοῦ
ἀπολωλότος ἑνὸς προβάτου. εἴασε γὰρ τὰ ἐνενηκονταεννέα πρόβατα μὴ πεπλανημένα,
τουτέστι, τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις ἐπὶ τὰ ὄρη, τουτέστιν, ἐπὶ τοὺς οὐρανούς, καὶ ἦλθεν ἐπὶ τὸ πεπλανημένον
Ψαλ. ριη. ροϛ. πρόβατον τὸ βοῶν καὶ λέγον· Ἐπλανήθην ὡς πρόβατον ἀπολωλός· ζήτησον τὸν
δοῦλόν σου, ὅτι τὰς ἐντολάς σου οὐκ ἐπελαθόμην. τῆς γὰρ τοιαύτης φωνῆς ἀκούσας τοῦ πεπλανημένου
προβάτου, ἔκλινεν οὐρανούς, καὶ κατέβη, καὶ ἦλθε ζητῆσαι τὸ πεπλανημένον πρόβατον, καὶ εὑρὼν
ἠγαλλιάσατο. ἀγαλλιάσεται ὡς γίγας δραμεῖν ὁδόν. ἔδραμε γὰρ ἀπὸ οὐρανῶν ἐπὶ γῆν ὁδὸν ἀγαλλιῶν,
εἶτα ἀπὸ γῆς ἐπὶ τὰ ὑποχθόνια ἔδραμεν. εἶτα ἐκεῖ πάσας τὰς ὑπὸ τοῦ διαβόλου
κατεχομένας ψυχὰς λύσας, εἰς γῆν κατέδραμε, καὶ πάλιν ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανοὺς πρὸς τὸν πατέρα,
ὡς γίγας ἐνήλατο. καὶ οὐκ ἔστιν, ὃς ἀποκρυβήσεται τὴν θέρμην αὐτοῦ. θέρμην ἀκούων
Χριστοῦ, νόει αὐτὸν ἥλιον δικαιοσύνης. καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀποκρυβήσεται τὴν θέρμην αὐτοῦ.
τίς γὰρ τῷ ψυχροτάτῳ θανάτῳ νεκρωθεὶς, ἀποκρυβήσεται τῆς θέρμης αὐτοῦ τοῦ πνεύματος,
α. Κορ. ιε. νϐ. καὶ οὐχὶ πάντες ἐκ νεκρῶν ἀναστήσονται; Σαλπίσει γὰρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι.
Εἶτα τὸ ἑξῆς τί, ἀγαπητοί; Εἰ καὶ ὀλίγα ἀπὸ πολλῶν εἰρηκότες, εἰς τό, ὅσα ἐὰν
δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα
Ματθ. ιη. ιθ. ἐν τῷ οὐρανῷ, εἰς τὸ ἑξῆς σήμερον τὸν νοῦν ἡμῶν ἐπιρρίψωμεν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅτι ἐὰν δύο συμφωνήσωσιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ περὶ παντὸς πράγματος, οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, δοθήσεται
αὐτοῖς. Ἀβραὰμ συμφωνήσας μετὰ Σάρρας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ὁ μὲν εἰς τὰς βόας
δραμών, ἡ δὲ τοὺς ἄρτους ἐπισπεύσασα, πρᾶγμα παράδοξον ἐπὶ γήρως ἐδέξαντο, τόκον
λαγόνων καρπωσάμενοι παῖδα. Ἰακὼβ ὁ πατριάρχης ὁμονοήσας μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ εὐλογίας
αἰωνίου δέδεκται καρπόν. Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν συμφωνήσαντες, ὅλην Αἴγυπτον ἐξεπόρθησαν,
τὸ τῶν Ἑβραίων ἐλευθερώσαντες γένος. Ἰησοῦς καὶ Χαλὲβ ὁμονοήσαντες μόνοι
τὴν τῆς ἐπαγγελίας ἐκληρονόμησαν γῆν. Δεβόρρα μετὰ Βαρὰκ συμφωνήσασα τὸν ὠμότατον
ἐνίκησαν τύραννον. Ἰουδὴθ μετὰ τῆς ἰδίας θεραπαινίδος ὁμονοήσασα τὸν ἀλλόφυλον
ἐνίκησεν Ὁλοφέρνην. Τωβίας μετὰ τοῦ ἀγγέλου ὁμονοήσας τὸν ἀνδροκτόνον δαίμονα τῆς ἰδίας
γαμετῆς συνέδησε, καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς κεκλεισμένους ἀνέῳξεν. Ἐζεκίας καὶ
Ἠσαΐας ὁμοφώνως εὐξάμενοι, ἑκατὸν ὀγδοηκονταπέντε χιλιάδας ἀλλοφύλων κατέστρωσαν.
Παῦλος καὶ Σίλας ὁμοφώνως ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ εὐξάμενοι, τὰ θεμέλια τῆς φυλακῆς σεισθῆναι
ἐποίησαν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλως νοῆσαι τὸ γράμμα, ἐὰν δύο συμφωνήσωσιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ περὶ
παντὸς πράγματος, οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, δοθήσεται αὐτοῖς. ἐὰν τὰ δύο ταῦτα πολλοὺς διστασιάζοντα
καὶ φιλονεικοῦντα συμφωνήσωσι, τουτέστι, σὰρξ καὶ πνεῦμα, καθ' ὅτι ἡ σὰρξ
ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ἐὰν συμφωνήσωσι τὰ δύο ταῦτα,
ἵνα τὸ μὲν κυριεύῃ, τὸ δὲ δουλεύῃ· τὸ μὲν σωφρονῇ, τὸ δὲ μὴ ἀντιλέγῃ, τότε ὁ Κύριος ἔσται ἀνὰ
μέσον ψυχῆς καὶ σαρκός· καὶ περὶ παντὸς πράγματος, οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, δοθήσεται αὐτοῖς. πολλοὶ
γὰρ τοῦτο ἀσκήσαντες εἰσηκούσθησαν, ὡς Ἠλίας ἐν τῷ ὄρει, καὶ Δανιὴλ ἐν τῷ λάκκῳ, καὶ
Ἰωνᾶς ἐν τῷ κήτει, καὶ Ἐζεκίας ἐν τῇ κλίνῃ τῆς ἀρρωστίας αὐτοῦ, καὶ Πέτρος ἐν Ἰόππῃ, καὶ Κορνήλιος
ἐν Καισαρείᾳ. πολλαὶ δὲ καὶ μόναι γυναῖκες εὐξάμεναι εἰσηκούσθησαν, ὡς Σάρρα τοῦ
Ματθ. ιη. κα. Ῥαγουὴλ ἐν Ἐκβατάνοις, καὶ Ἰουδὴθ ἐν τῷ ὑπερῴῳ, καὶ Σωσάννα ἐν τῇ κρίσει τῶν παρανόμων. Τότε
προσελθών, φησιν, ὁ Πέτρος εἶπε τῷ Κυρίῳ, ποσάκις ἀφήσω τῷ ἀδελφῷ μου εἰς ἐμὲ ἁμαρτήσαντι;
ἕως ἑπτάκις; ὁ δὲ Κύριος τί φησι πρὸς αὐτόν; Οὐ μόνον, λέγω σοι, ἕως ἑπτάκις,

ἴσ. πολὺ δ
σασιάζοντα
φιλονεικοῦ

ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. ἐπειδὴ γὰρ ἤκουσε τοῦ Κυρίου εἰρηκότος, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· ἐπεργάζεται τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Κυρίου, βουλόμενος ἅμα μαθεῖν, καὶ πόση ἐστὶν ἡ τοιαύτη τοῦ Κυρίου φιλάνθρωπος χάρις. Εἶπες ἡμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ. ποσάκις οὖν ἐὰν ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις; ὁ δὲ Κύριος σκοπήσας τὸ πρόθυμον αὐτοῦ τῆς περὶ τὸν πλησίον φιλανθρωπίας, εἶπε πρὸς αὐτόν· οὐ μόνον, λέγω σοι, ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. σὺ μὲν γὰρ ὡς ἄνθρωπος πένης, πενίαν ᾔτησας· ἐγὼ δὲ ὡς Θεὸς μεγαλόδωρος, πλουσίαν τὴν χάριν δεδώρημαι· οὐ μόνον ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. ἀλλὰ μυστήριον ἔχει ὁ λόγος ἀπόκρυφον· ἐὰν μὴ ὁ γεωργὸς τὴν δίκελλαν εἰς τὴν γῆν βαθύνῃ, τοὺς καρποὺς ἐν τῷ μέλλοντι καιρῷ οὐχ εὑρίσκει ἐπιτηδείους· οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἐὰν μὴ τὴν ἔννοιαν ἡμῶν βαθύνωμεν εἰς τὸ γράμμα, τὸν κεκρυμμένον τοῦ πνεύματος θησαυρὸν οὐχ εὑρίσκομεν. ποσάκις ἐὰν ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις; καὶ τί γὰρ οὐκ εἶπεν, ἕως ὀκτάκις, ἢ ἑξάκις, ἢ δεκάκις, ἀλλ' ἕως ἑπτάκις; ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἐποίησε τὰ σύμπαντα ἐν ἓξ ἡμέραις, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ. μυστήριον ἐπερωτᾷ ὁ Πέτρος τὸν Κύριον, βουλόμενος μαθεῖν ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας· οἷον, ἐὰν ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἐν δὲ τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ τῆς ζωῆς αὐτοῦ, οἷον, εἰ ἐν τῇ ἑβδόμῃ μετανοήσῃ, ἀφήσω αὐτῷ; ὁ δὲ Κύριος ἐπέστρεψε λέγων· οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ἀφήσεις αὐτῷ τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι συγχωρήσεις αὐτῷ, μακροτέρῳ ὑπάρχοντι παρὰ τοῦτον τὸν αἰῶνα ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. ἀληθὴς γάρ ἐστιν ὁ εἰπὼν σοι· ὅτι ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. ἀλλ' ἔτι βαθύτερον ἐπεργασώμεθα τὸ νόημα. ποσάκις ἐὰν ἁμάρτῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, οὐκ εἰς σὲ τὸν Θεόν, ἀλλ' εἰς ἐμέ, ἀφήσω αὐτῷ; ὁ δὲ Κύριος πρὸς αὐτόν, οὐ μόνον τὰ εἰς ἐμὲ ἕως ἑπτάκις ἁμαρτήματα συγχωρήσεις, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. ἀληθὴς γάρ ἐστιν ὁ εἰπών, Ὅτι πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, ἡ δὲ κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται οὐδὲ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι τούτῳ, οὐδὲ ἐν τῷ μέλλοντι. χάρις δὲ τῷ Θεῷ, ὅτι ἡμεῖς ταύτην τὴν ἁμαρτίαν οὐ φοβούμεθα. οὐ γὰρ βλασφημοῦμεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλὰ προσκυνοῦμεν καὶ δοξολογοῦμεν. ἀλλ' ἔτι ξέσωμεν τὴν λέξιν. καὶ γὰρ χρυσὸς χωνευόμενος, στιλβότερος γίνεται· οὕτω καὶ γραφὴ ξεομένη τηλαυγεστέρα εὑρίσκεται. ποσάκις ἐὰν ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις; ἐπειδὴ ᾔδει ὅτι ὁ νόμος συγχωρεῖ τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα ἐν τῇ ἑβδομάδι τοῦ αἰῶνος τούτου· οὐ γὰρ εἶχε τὴν ὀγδόην ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως. οὔπω γὰρ ἦν παραγενόμενος ὁ Χριστός, ὁ ἔχων τὴν ἀναστάσιμον ἡμέραν. ὅθεν καὶ Δαβὶδ ἐπειδὴ ὑπὸ νόμον ὑπῆρχεν, ἑπτάκις αἰνεῖ τὸν Θεὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ. λέγει γάρ, Ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ᾔνεσά σοι· οὐκ ὀκτάκις. οὔπω γὰρ ἦλθέ μοι Χριστός, ἡ ὀγδόη τῆς ἀναστάσεως ἡμέρα. ἔτι εἰμὶ ὑπὸ νόμον, ὑπὸ νόμον δουλεύσω σοι· ἔτι τῆς παιδίσκης εἰμὶ υἱός, τῆς συναγωγῆς· οὔπω γὰρ ἐκ τῆς ἐλευθέρας γεγέννημαι· διὸ λέγει, Ἐγὼ δοῦλος σός, καὶ υἱὸς τῆς παιδίσκης σου. τῶν γὰρ ἐν τῇ χάριτι ἀναγεννηθέντων χριστιανῶν ἡ μήτηρ ἐλευθέρα ἐστί, καθὰ λέγει ὁ ἀπόστολος· Ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἐλευθέρα ἐστίν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ πάντων ἡμῶν. ποσάκις οὖν ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις; οἱονεὶ ἔλεγε, κελεύεις συγχωρῆσαι τὰ πλημμελήματα τοῖς ἀδελφοῖς μου, ὡς ὁ νόμος; (τοῦτο γάρ ἐστιν, ἕως ἑπτάκις) ἢ πλεῖόν τι; ὁ δὲ Κύριος ὑπερπλεονάζει τὴν χάριν λέγων· οὐ μόνον ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. ὅσον γὰρ ὁ λόγος τοῦ νόμου ὑπερέχει, τοσοῦτον καὶ ἡ χάρις τοῦ νόμου. οὐ γὰρ ὁ λόγος Θεὸς ἐκ τοῦ νόμου,

ἀλλ'

Ματθ. ιβ. λα.

Ψαλ. ριη ξδ.

Ψαλ. ρις. ς.

Γαλ. δ. κς.

ἀλλ' ὁ νόμος ἐκ τοῦ λόγου. καὶ ἔστι μαθεῖν, ἀγαπητοὶ, τὴν ὠφέλειαν ἐκ τοῦ λόγου· ἵνα μάθῃς πόσῳ μείζων ὁ λόγος τοῦ νόμου. ὁ νόμος δέκα λόγους δίδωσι τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ οὐδὲν ὠφέλησεν· ἡμῖν δὲ ὁ Θεὸς ἕνα λόγον δεδωκὼς, τοὺς πάντας δι' αὐτοῦ ἀνέσωσεν. ἀλλ' ἔτι σκάλλομεν τὸ γράμμα τῷ πνεύματι. ὁ γὰρ θησαυρὸν ἀνοίξας οὐ μόνον χρυσὸν καὶ ἄργυρον λαβὼν ἀπέρχεται, ἀλλὰ γὰρ καὶ λίθους τιμίους καὶ τὰς διαφόρους ἐπιζητεῖ. ποσάκις ἐὰν ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις; μυστήριόν ἐστιν, ἀγαπητοὶ, ἀποκεκρυμμένον ἐν τῷ γράμματι, καὶ πολλοὺς λέληθε. σὺ δέ μοι ἀκριβῶς πρόσεχε τῷ νοήματι. λεπτὸν γάρ ἐστι σφόδρα, πτηνοῦ ὀξύτερον, ῥᾳδίως δυνάμενον τὸ ὄμμα τῆς διανοίας παραδραμεῖν, καὶ τοὺς σφόδρα ὀξυδορκοῦντας. ποσάκις ἐὰν εἰς ἐμὲ ἁμαρτήσῃ ὁ ἀδελφός μου, ἀφήσω αὐτῷ; ἑπτάκις; ζητήσεως γὰρ ἄξιον, διὰ τί εἶπεν ἕως ἑπτάκις ὁ Πέτρος, καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἀπεκρίνατο ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. ἀλλ' ὁ Πέτρος προσεῖχε τὸ τοῦ φόνου ἔγκλημα, ὅτι βαρύτατον καὶ δεινόν ἐστι· καὶ βούλεται μαθεῖν ἐν μυστηρίῳ κανόνας ἐκκλησιαστικοὺς, εἰ ἄρα κελεύει αὐτῷ ὁ Κύριος συγχωρεῖν ἐν τῷ βαπτίσματι τὸ τοῦ φόνου ἔγκλημα. προσεσχηκὼς γὰρ ὅτι ὁ Κάϊν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ δόλῳ ἐφόνευσε, καὶ ἑπτὰ ἐγκλήμασιν ὑπέπεσε. πρῶτος γὰρ ἐφόνευσεν ἐν ἀνθρώποις, πρῶτος ὑπεκρίνετο, πρῶτος ἐψεύσατο, πρῶτος αἵματι τὴν γῆν ἐμίανε, πρῶτος πύλας θανάτου ἠνέῳξεν. οὔπω γὰρ ἦν θάνατος γευσάμενος ἀνθρώπου, εἰ μὴ Κάϊν διὰ φθόνου ἐκίνησε. προσεσχηκὼς οὖν Πέτρος ὅτι τοῦ Κάϊν ὁ φόνος ἑπτὰ ἐγκλήμασιν ὑπόκειται, προσέρχεται τῷ Κυρίῳ μυστηριωδῶς ἐπερωτῶν, ποσάκις ἐὰν ἁμαρτήσῃ ὁ ἀδελφός μου, ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις; τουτέστι, κελεύεις ἐν τῷ βαπτίσματι τὰ τοῦ ἀδελφοκτόνου Κάϊν ἐγκλήματα ἀφήσω αὐτῷ; ὁ δὲ Κύριος τί φησι πρὸς αὐτόν; οὐ μόνον τὸ τοῦ Κάϊν ἑπτάκις ἐν τῷ βαπτίσματι ἀφήσεις, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ Λάμεχ τὸ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ιβ,
Ιωαν. ζ. κ.
Ιωαν. ζ. κδ.

ΕΙΣ ΤΟ ΛΕΓΕΙΝ ΤΟΥΣ ΙΟΥΔΑΙΟΥΣ, ΔΑΙΜΟΝΙΟΝ ἔχεις, καὶ εἰς τὸ, Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν.

Ex Ms. Regio Lut.

Ὥσπερ ἡ φαεσφόρος σελήνη τὰ τῆς νυκτὸς ἀμαυρὰ λευκαίνουσα, τοῖς τε κατὰ γῆν καὶ θάλατταν πλωτῆρσί τε καὶ ὁδοιπόροις τὸ κάλλος δᾳδουχοῦσα, ἀνεμπόδιστον ἑκάστῳ τὴν πορείαν κατεργάζεται· ὡσαύτως καὶ ὁ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλος δίκην σελήνης τὰς τῆς θεογνωσίας λαμπηδόνας διὰ λόγου αὐγάζων, τούς τε ἐν τῷ πελάγει τοῦ βίου τούτου τὴν ἁλμυρίδα τῶν ἡδονῶν παρατρέχοντας, καὶ τοὺς τὴν χερσοφόρον ὁδὸν βαίνοντας, ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν Χριστὸν παραπέμπει. οἶδε δὲ καὶ ἡ θεία γραφὴ τοὺς τῆς ἐκκλησίας διδασκάλους καὶ ἐν σεμνῇ πολιτείᾳ βιοῦντας, ἐν εἰκόνι σελήνης καὶ ἀστέρων ὀνομάζειν, ὥς φησιν ὁ προφήτης Δαβίδ· Σελήνην καὶ ἀστέρας, ἃ σὺ ἐθεμελίωσας. σαφέστερον δέ ἐστιν ἐκ τῶν τοῦ ἀποστόλου ῥημάτων ἰδεῖν τὴν διαφορὰν τῶν ἁγίων ἐπὶ τάξει ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἀστέρων ὀνομαζομένην. Ἄλλη δόξα, φησὶν, ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων· καὶ ἀστὴρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. δεῦρο τοίνυν καὶ ἡμεῖς δίκην ἀστέρος βραχυτάτου ὑπολάμψαντες, τὰς ἀστραπὰς τῶν εὐαγγελικῶν νοημάτων σαφῶς ὑμῖν ὑποδείξωμεν. Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, φησὶ, τῷ Κυρίῳ· δαιμόνιον ἔχεις. ὁ δὲ, Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε, ὦ Ἰουδαῖοι. ἐμὲ λέγετε δαιμόνιον ἔχειν· συγκρίνατε τὰ ἔργα τὰ ἐμὰ τοῖς ὑμετέροις, καὶ ἐν τῷ γνώμονι τῆς συνειδήσεως ὑμῶν διερευνήσαντες, εἴπατε, τίς ἄρα ἔχει δαιμόνιον, ἐγὼ, ἢ ὑμεῖς; μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ

Ψαλμ. η. δ.
α. Κορ. ιε μα.
Ιωαν. ζ. κ.

τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε. ὑμεῖς διὰ θαλάσσης ἐρυθρᾶς, καὶ διὰ χλοηφόρου πεδίου διελθόντες, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν ἀφθόνῳ γλυκάσματος μεταποιούμενοι ἐδέξασθε ὕδωρ ἐκ πέτρας, καὶ ἐκ μέσου ἀέρος ὀρτυγομήτρας περιεπλουτήσθην, καὶ μετὰ τὴν τοσούτων καὶ πλειόνων ἄλλων ἀγαθῶν περιοχήν, Μωϋσέως εἰς τὸ ὄρος ἀναδραμόντος, μοσχοποιήσαντες, τῷ λεγεῶνι τῶν δαιμόνων προσεκυνήσατε· ἐγὼ δὲ ἐλθὼν τὸν λεγεῶνα τῶν δαιμόνων ἀπὸ τῆς ἀνθρωπότητος ἀπήλασα. τίς οὖν ἔχει δαιμόνιον, ἐγώ, ἢ ὑμεῖς, εἴπατε; μὴ κρίνετε κατ᾽ ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε. ὑμεῖς τοὺς υἱοὺς ὑμῶν καὶ τὰς θυγατέρας τοῖς δαιμονίοις θύετε, ἐγὼ δὲ τὸν υἱὸν τῆς χήρας καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ ἀρχισυναγώγου τεθνεῶτας ἀνέστησα. τὸν ἐν λάρνακι κατακείμενον ἀφῇ χειρός, τὴν ἰαματικὴν δύναμιν πρὸς τὸν ἔνδοθεν κείμενον ἐκπέμψας, ὑγίασα· τὴν δέ, ῥήματι ἐκ θανάτου, ὡς ἐξ ὕπνου, ἤγειρα. τίς οὖν ἔχει δαιμόνιον; ἐγώ, ἢ ὑμεῖς; μὴ κρίνετε κατ᾽ ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε. ὑμεῖς πλαστοῖς ῥήμασι τῆς Ἰεζάβελ τὸν Ναβουθὲ ἀποκτείναντες, τὸν τῆς εὐφροσύνης γεννήτορα τὸν ἀμπελῶνα ἀνασκάψαντες, λαχανηφόρον ἄρουραν ἐποιήσατε, ἀσθενούντων βρώματα, ὥς φησιν ὁ ἀπόστολος. Ὁ γὰρ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει. ἐγὼ δὲ τοὺς δίκην λαχάνων χθαμαλῶδι, τοὺς ὑπὸ τῆς ἀρρωστίας καταπεσόντας, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ὑγιάσας καὶ ὑγιοποιήσας, ἄρτου οὐρανίου βρῶσιν μετέδωκα, καὶ πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν ἐγεώργησα, λέγων· Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, καὶ ὑμεῖς τὰ κλήματα. τίς οὖν ἔχει δαιμόνιον, ἐγώ, ἢ ὑμεῖς, εἴπατε; μὴ κρίνετε κατ᾽ ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε. ὑμεῖς τὸν Ἡσαΐαν ξυλίνῳ πρίονι πρίσαντες, διηνύσατε· ἐγὼ δὲ τὴν διαλυθεῖσαν τῷ θανάτῳ ἀνθρωπότητα, τῇ μετουσίᾳ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ συναρμόσας ἀνέστησα. τίς οὖν ἔχει δαιμόνιον, ἐγώ, ἢ ὑμεῖς, εἴπατε; μὴ κρίνετε κατ᾽ ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε. ὑμεῖς Ἱερεμίαν τὸν προφήτην εἰς λάκκον βορβόρου ἐμβαλόντες ἀπεπνίξατε· ἐγὼ τοὺς ἐν τῷ βορβόρῳ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν ἀποθανόντας προφητικῷ λόγῳ ἀπέσωσα, καὶ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ὑπηκόων μοι ἐνίδρυσα. τίς οὖν ἔχει δαιμόνιον; ἐγώ, ἢ ὑμεῖς, εἴπατε. μὴ κρίνετε κατ᾽ ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνετε. ὑμεῖς Ζαχαρίαν τὸν μέγαν μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἀπεκτείνατε (Ζαχαρίας δὲ ἑρμηνεύεται, μνῆμα Θεοῦ) ἐγὼ δὲ ἐλθών, τοῦτον τὸν Ζαχαρίαν, τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ, τὸν μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου ὑφ᾽ ὑμῶν ἀποκτανθέντα, τουτέστι, μεταξὺ σώματος καὶ ψυχῆς (ναὸς γὰρ ψυχῆς σῶμα, ὡς καὶ θυσιαστήριον Θεοῦ ψυχή, ἐν ᾗ προσφορὰ τῆς λογικῆς λατρείας καὶ θυμιάματα τῶν προσευχῶν ἀναπέμπεται) ταύτην τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ ζωοποιήσας, ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων ἐνῴκισα, πρὸς τὸ πάντας τοὺς δοξάζοντας ἱερατεύειν Θεῷ. τίς οὖν ἔχει δαιμόνιον; ἐγώ, ἢ ὑμεῖς, εἴπατε. μὴ κρίνετε κατ᾽ ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνετε. μέμνηνται δὲ καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου τοῦ ῥήματος τούτου. ὅτε γὰρ ὑπὸ τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων ἐνεκαλοῦντο μὴ διδάσκειν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ (Οὐ παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἰδοὺ ἐπληρώσατε τὴν Ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν;) τότε ἀποκρίνονται, ὑπομιμνήσκοντες ἅμα τὸ κρίνειν ἀδίκως, καὶ λέγοντες· Εἰ δίκαιόν ἐστιν ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον, ἢ τοῦ Θεοῦ, κρίνατε. ὅρα δὲ τὸν προφήτην, ἀγαπητέ, ἐν τῷ ἀρτίως ἡμῖν ὑποψαλέντι ψαλμῷ φανερώτατα λέγοντα περὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἐνσάρκου παρουσίας, καὶ τοῦ μὴ κρίνειν ἀδίκως. Ὁ Θεὸς ἔστη, φησίν, ἐν συναγωγῇ θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ θεοὺς διακρινεῖ. καὶ τίς ἂν εἴη ὁ Θεὸς ὁ σταθεὶς ἐν συναγωγῇ θεῶν, ἢ πάντως ὁ Χριστός, ὁ σταθεὶς ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἰουδαίων, τῶν ποτε ὄντων θεῶν; πρὸς οὓς ἀπεκρίθη, Ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε. ὅσοι γὰρ ἐπὶ τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ, θεοὺς αὐτοὺς ὠνόμασεν· ὅπου δὲ ἐν τῇ ἑαυτῶν κακίᾳ, ὡς ἄνθρωποι ἀπέθνησκον, καὶ ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων ἔπιπτον· ἀρχόντων δέ, οὐ τῶν ἐπιγείων, τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν οὐρανίων ἁψίδων καταπεσόντων, περὶ ὧν λέγει καὶ Παῦλος· Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς

τὰς

Ρωμ. ιδ. ϛ.

Ιωαν. ιε. ε.

Πραξ. ε. κη.

Πραξ. δ. ιθ.

Ψαλ. πα. α.

Εφεσ. ϛ. ιβ.

τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τούτου, πρὸς τὰ πνευμα-
τικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. Ὁ Θεὸς οὖν ἔστη ἐν συναγωγῇ θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ θεοὺς
διακρίνει. θεοὺς ἀπὸ τῶν ποτε θεῶν διακρίνει Ἰουδαίων. καί φησι πρὸς αὐτοὺς τὸ πνεῦμα τὸ ἅ-
Ψαλμ. πα. β. γιον· Ἕως πότε κρίνετε ἀδικίαν, καὶ πρόσωπα ἁμαρτωλῶν λαμβάνετε; καὶ ὁ Κύριός φησι· Μὴ
κρίνετε κατ᾽ ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνετε. εἶτα πάλιν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· Κρίνατε ὀρ-
Ησ. α. ιζ. φανῷ καὶ πτωχῷ. ὅρα μοι πῶς περὶ Χριστοῦ πάντα εἰσηγεῖται, πάντα διδάσκει, βουλόμενος
ἀνάψαι τὴν παρ᾽ αὐτῶν γινομένην ἀδικίαν. κρίνετε γάρ, φησιν, ὀρφανῷ καὶ πτωχῷ, ταπεινὸν καὶ
πένητα δικαιώσατε. ἀλλ᾽ ἴσως ἐρεῖ τις τῶν ἀκροατῶν καὶ ἀπορεῖν ἡμᾶς δεικνύναι, τό, ὅτι ὀρφανὸς
β. Κορ. η. θ. ἀκήκοει ὁ Κύριος. τὸ μὲν γὰρ πτωχόν, ῥᾴδιόν ἐστι καταμαθεῖν ἐκ τῶν τοῦ ἀποστόλου ῥημάτων· Ὃς δι᾽
ἡμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν. ἀλλὰ τίς ἂν εἴη ὀρφανός; ἢ πάντως ὁ μήτε πατέρα ἔχων,
Ἑβρ. ζ. γ. μήτε μητέρα. ἄκουε δὲ τοῦ ἀποστόλου λέγοντος περὶ τοῦ Χριστοῦ· Ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλό-
γητος. ἀπάτωρ ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα ὁ Κύριος, καὶ ἀμήτωρ ἐν οὐρανοῖς κατὰ τὴν θεότητα.
α. Κορ. θ. ιθ. κρίνατε ὀρφανῷ καὶ πτωχῷ, τῷ δι᾽ ἡμᾶς πτωχεύσαντι. Τοῖς πᾶσι γὰρ τὰ πάντα γέγονε πλεῖον τοῦ
Ματθ. ια. κθ. ἀποστόλου, ἵνα τοὺς πάντας κερδήσῃ. ταπεινὸν καὶ πένητα δικαιώσατε. Μάθετε ἀπ᾽ ἐμοῦ ὅτι
πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. ἀλλὰ τί φησιν; οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ συνῆκαν ἐν σκότει
διαπορεύονται. οὐκ ἔγνωσαν τὸν Θεὸν λόγον σάρκα γεγονότα δι᾽ ἡμᾶς. ὁ λόγος γὰρ σὰρξ ἐγένετο,
οὐ τραπείς, ἀλλὰ καθὸ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. οὐκ ἔγνωσαν τὴν ἀΐδιον τῆς θεότητος μορφὴν ἐν τῇ
τοῦ δούλου εἰκόνι· οὐκ ἔγνωσαν. εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν.
ἀλλ᾽ οὐδὲ συνῆκαν. οὐ συνῆκαν γὰρ τῶν θαυματουργημάτων αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ὅσων εἶ-
χε συμβόλων εἰκόνας· οὐ συνῆκαν τὸν ἐν τῷ ἀγρῷ κεκρυμμένον θησαυρόν, τουτέστι, τὴν
ἐν σαρκὶ ἀποκεκρυμμένην θεότητα, καὶ ἐν οὐρανοῖς σὺν πατρὶ αὐλιζόμενον· οὐ συνῆκαν τὰ
ἐπὶ τοῦ Λαζάρου γεγονότα· οὐ συνῆκαν τὸν λίθον τὸν ἀποκυλισθέντα τοῦ μνήματος, ὅτι τὴν
ἠλιθίαν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων ἀποκινεῖσθαι ἔλεγεν· οὐ συνῆκαν αὐτὸ τὸ μνῆμα, καὶ τὸν
ἔνδοθεν ἀποκείμενον Λάζαρον τετραήμερον, τίνος ἦν τύπος, ὅτι ἐν εἰκόνι σώματος ὁ τά-
φος ἦν περιέχων ἔνδοθεν τὸν νοῦν ἐναποθανόντα καὶ νεκρωθέντα. οὕτως γὰρ τάφος ἦν τὸ σῶ-
Ματθ. κγ. κζ. μα ἡμῶν πρὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, καθώς φησιν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ· Τάφοι κεκονιαμέ-
νοι. ὄντως ἡμῶν τάφοι μεμεστωμένοι νεκρῶν ἁμαρτημάτων, ἔχοντες ἔνδοθεν τὸν νοῦν τεθανα-
τωμένον ταῖς ἡδοναῖς, τὸν τετραήμερον καὶ ἤδη ὄζοντα, τὸν ἐκ τεσσάρων γενικῶν ἀρετῶν συνε-
στῶτα νοῦν, φρονήσεως, δικαιοσύνης, ἀνδρείας, σωφροσύνης. ὁμοίως καὶ τὸ σῶμα ἐκ τεσσά-
ρων στοιχείων συνέστηκε, θερμοῦ, ψυχροῦ, ὑγροῦ τε καὶ ξηροῦ. οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ συνῆκαν.
Ἰωαν. α. ε. Χριστὸν γὰρ μὴ δεξάμενοι τὸ φῶς, ἐν σκότει διαπορεύονται. Καὶ τὸ φῶς γὰρ ἐν τῇ σκο-
Ψαλμ. πα. ε. τίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβε. Σαλευθήτωσαν πάντα τὰ θεμέλια τῆς γῆς· οὐ
Γεν. γ. κ. τὴν πατουμένην, ἀλλὰ περὶ ἧς λέγει, Ὅτι γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. θεμέλιος γὰρ ἴσ. τῆς πατ- ρῴας
σώματος ἡ ψυχή· ἧς ἐξελθούσης, καθάπερ θεμελίου ὑποχωρήσαντος, ὁ οἶκος τοῦ σκήνους ἡ-
μῶν καταπίπτει. σαλευθήτωσαν πάντα τὰ θεμέλια τῆς γῆς, τουτέστι, μετακινηθήτωσαν καὶ
Ψαλμ. πα. η. μεταστήτωσαν αἱ ψυχαὶ ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας εἰς τὴν θεογνωσίαν. Εἶτα, Ἀνάστα ὁ
Θεός, φησι, κρῖνον τὴν γῆν. ἀνάστα ὁ σταυρωθείς, ἀνάστα ὁ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐν εἰκόνι
ἀκανθῶν ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς ἀναδησάμενος, ἀνάστα ὁ Θεός, κρῖνον τὴν γῆν. τὴν γῆν
εἶπεν, οὐ τὸν οὐρανόν. μὴ φοβηθῇς, ἀγαπητέ. εἰ ἀναγεγέννησαι ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος,
Γαλ. γ. κζ. οὐρανὸς εἶ. Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. Οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι
α. Κορ. ιε. μη. καὶ οἱ χοϊκοί· καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. ἀνάστα ὁ Θεός, κρῖνον τὴν
γῆν, ὅτι σὺ κατακληρονομήσεις ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· σὺ ὁ Χριστός, ᾧ δέδωκεν ὁ πατὴρ ἐξουσί-
Ἰωαν. ε. κβ. αν πάντων, ἐξουσίαν πάντας κρίνειν. Καὶ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα. πᾶσαν γὰρ τὴν κρί-
σιν δέδωκε τῷ υἱῷ, ἵνα τιμῶσι τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. σὺ κατακληρονομήσεις

ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι. ἐπεὶ γὰρ εἶπεν ὁ πατήρ, Αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. τῷ Θεῷ οὖν δῶμεν δόξαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλ. β. η.

Λογ. ιγ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΝΗΣΙΝ ΠΕΤΡΟΥ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΤΑΥρόν· καὶ πῶς ὁ Ἰωσὴφ τύπος ἐγένετο τοῦ Χριστοῦ.

Ex Ms. Regio Lut.

ΑΝαγκαῖον ἐν τῷ παρόντι καιρῷ καὶ τὸ χρέος τοῦ Ἰωσὴφ ἀποτίσαι, καὶ τὸ κλέος τοῦ σταυροῦ μηνῦσαι. σήμερον καὶ Ἰωσὴφ στεφανοῦται, καὶ σταυρὸς φυτουργεῖται· σήμερον δὲ Πέτρος ἀρνεῖται, καὶ ὁ λῃστὴς εὐωχεῖται· σήμερον καὶ ὁ νόμος πληροῦται, καὶ ὁ προφητευθεὶς Χριστὸς δοξολογεῖται· σήμερον κυρίως πληροῦται τὸ ψαλμικὸν ῥητὸν περὶ τοῦ Κυριακοῦ θανάτου, Ἐν τῇ παγίδι αὐτοῦ συνελήφθη ὁ ἁμαρτωλός. καὶ τίς ὁ ἁμαρτωλός; ὁ τῆς ἁμαρτίας εὑρετὴς διάβολος. καὶ τίς ἡ ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασθεῖσα παγίς; ὁ σταυρός, καὶ οὐδὲν ἕτερον. αὐτὸς γὰρ ἠρέθισε παῖδας Ἰουδαίων πλέξασθαι τὸν σταυρόν, δόξας σοφίζεσθαι τὸν ἀσόφιστον, καὶ τῷ θανάτῳ περιβάλλειν τὸν ἐν νεκροῖς ἐλεύθερον, μὴ συνιδὼν ὁ ἀλλότριος, ὅτι ὁ σταυρὸς τὸ κέντρον τῆς ἁμαρτίας ἀμβλυνεῖ, καὶ τὴν κεφαλὴν τῆς ἀλαζονείας αὐτοῦ συνθλάσει, καὶ τὸ στόμα τῆς βλασφημίας αὐτοῦ ἐμφράξει, καὶ τὰς πτέρυγας τῆς ἐπιθέσεως αὐτοῦ ἐκτίλας, καὶ ἔρημον καὶ ἄπορον ἐρήμοις ἀποδείκνυσι. σήμερον δὲ τοῦ προφήτου Δαβὶδ πληροῦται τὸ λόγιον, μαρτύριον ἐν τῷ Ἰωσὴφ, τουτέστι, ὁ Κύριος ἐν τῷ Ἰωσὴφ προεζωγραφεῖτο, ἃ ἔμελλεν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐφίστασθαι. πολλὰ γὰρ ἐν τῷ Ἰωσὴφ παραπλήσια τοῦ δεσπότου εὑρίσκεται. οἷόν τι λέγω. ὁ Ἰωσὴφ ἐπεβουλεύετο ὑπὸ τῶν ἰδίων συγγενῶν, ὁ Ἰωσὴφ ἀπέδυ τὸν ποικίλον χιτῶνα· ὁ Κύριος, ὃν εἶχε τὸν ἄνωθεν ὑφαντόν, λαβόντες οἱ στρατιῶται διενείμαντο. Διεμερίσαντο γάρ, φησι, τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. ὁ Ἰωσὴφ πρὸς τὸν πατέρα διεβλήθη· ὁμοίως δὲ τὸν Κύριον πρὸς τὸν πατέρα ἐσυκοφάντησαν, οἱ μὲν Ἰουδαῖοι τὸν υἱὸν τοῦ τέκτονος αὐτὸν λέγοντες· πάλιν δὲ οἱ τῶν Ἰουδαίων παράσιτοι, αἱρετικῶν παῖδες, ἑτερούσιον αὐτὸν δογματίζουσιν. ὁ Ἰωσὴφ τοῖς Ἰσμαηλίταις ἐπράθη, ὁ Κύριος ὑπὸ Ἰούδα τοῖς Φαρισαίοις· ὁ Ἰωσὴφ εἰς κενὸν λάκκον ἐμβληθεὶς ἀνῆλθεν ἀτραυμάτιστος, ὁ Κύριος εἰς καινὸν μνημεῖον ταφεὶς, ἀνέστη τριήμερος. τί δὲ μακρολογῶ; ὁ Ἰωσὴφ τὴν Αἰγυπτίαν ἐστηλίτευσεν, ὁ Κύριος τὴν συναγωγὴν ἐδημοσίευσεν· ὁ Ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς ἀνεγνωρίσθη, ὁ Κύριος μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῖς μαθηταῖς ἐνεφανίσθη· ὁ Ἰωσὴφ φυλακισθεὶς σὺν δυσὶν εὐνούχοις τὰ ὀνείρατα αὐτοῖς ἑρμήνευσε, καὶ ὁ εἷς μὲν αὐτῶν ὀρνεόβρωτος ἐγένετο, ὁ δὲ ἕτερος εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα ἀποκατασταθήσεται· ὁ Κύριος μετὰ δύο λῃστῶν σταυρωθεὶς, τὸν μὲν ἄπιστον βρώμασι πάντως παρέπεμψε, τὸν δὲ πιστὸν ἀρχιπολίτην τῆς παραδείσου κατέστησεν· ὁ δὲ Κύριος τετράπωλον ἅρμα τῶν εὐαγγελιστῶν τῷ πατρὶ ἐγνώρισεν· ὁ Ἰωσὴφ ὡς θηριότροφος ἐμηνύθη, καὶ ὡς βασιλεὺς ἐκηρύχθη· ὁ Κύριος ὡς ἄνθρωπος ἐσταυρώθη, καὶ ὡς Θεὸς ἐδοξάσθη. ἄκουε δὲ καὶ ἑτέραν προφητείαν συντείνουσαν εἰς τὸν σταυρόν· Ἀναβὰς εἰς ὕψος ᾐχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκας δόματα τοῖς ἀνθρώποις. τί τὸ ὕψος; τίς ὁ ἀναβάς; τίς ἡ αἰχμαλωσία; τί τὰ δόματα ἐν ἀνθρώποις; ὕψος, ὁ τίμιος σταυρὸς διὰ τὸ ἀκατάληπτον μυστήριον· ὁ ἀναβάς, ὁ δεσπότης Χριστός. Ὁ γὰρ καταβάς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβάς. τί δέ ἐστιν, ᾐχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν; τουτέστι, τοὺς προκατεχομένους ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐλθὼν ὁ Κύριος διὰ τῆς χάριτος ἀνεπλάσατο, δοὺς δόματα τοῖς ἀνθρώποις. ποῖα δόματα; τῶν ἁμαρτιῶν τὴν ἄφεσιν, τῆς υἱοθεσίας τὸ χάρισμα, τῆς βασιλείας τὴν κληρονομίαν, τῆς ἀθανασίας τὸ

Ψαλ. θ. ιε.

Ψαλ. κα. ιθ.

Ψαλ. ξζ. ιθ.

Εφεσ. δ. η.

μιζούμεθα, καὶ τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας τὸ ἐνέχυρον. καὶ τίς ὁ τούτου μάρτυς; αὐτὸς ὁ Κύριος
Ιωαν. ιϐ. λϐ. λέγων· Ὅταν ὑψωθῶ, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν· τουτέστιν, ὅταν σταυρωθῶ, τότε πάν-
τες εἰς ἐμὲ πιστεύσουσιν. ἤκουες ἀρτίως ἄλλων ἐνεργησάσαν μαρτυρίαν συντρέχουσαν εἰς
Ησ. νγ. ζ. τὸν σταυρὸν, Ἡσαΐου προφήτου βοῶντος καὶ λέγοντος· Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤ-
χθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος. τί τὸ πρόβατον; τίς ὁ ἀμνός; τίς ἡ
σφαγή; τίς ἡ κούρευσις; τίνες αἱ σφαγισταὶ καὶ κουρευταί; πρόβατον καὶ ἀμνὸς, ὁ δεσπότης
Χριστὸς τυπικῶς· πρόβατον διὰ τὸν πόκον τοῦ βαπτίσματος, ἀμνὸς διὰ τὴν ἔνσαρκον θυ-
σίαν. σφαγὴ, ἡ τῆς πλευρᾶς τὴν πλευρὰν ἰώμενος. τίνες οἱ σφαγισταὶ, καὶ κουρευταί;
σαδδουκαῖοι καὶ φαρισαῖοι. πρότερον γὰρ ἀπεκούρευσαν τῇ βλασφημίᾳ, εἶθ᾽ οὕτως ἐ-
φόνευσαν τῇ βασκανίᾳ. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς προόδοις, ἀλλ᾽ εὔθρεπτος ὁ κουρευόμενος, καὶ ἀνώδυ-
νος μένει, καὶ ὡραιόμορφος εὑρίσκεται· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς τὴν πληγὴν δεχόμενος ὡς κου-
ρὰν ἐδέξατο, ὀδύνην μὴ ὑπομείνας, καὶ τὴν εὐμορφίαν τῆς ἀναστάσεως μηνύουσαν. πε-
Ψαλ. μδ. γ. ρὶ αὐτοῦ γέγραπται, Ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. συνῳδὰ δὲ καὶ τοῦ
Ιερ. ια. ιθ. Ἡσαΐου Ἱερεμίας ἐφθέγξατο εἰπών, Ἐγὼ ὡς ἀρνίον ἄκακον ἤλθον τοῦ θύεσθαι. ἀρνὸς ἀ-
ναγκαίως προσηγορεύθη, ὡς μὴ στασιάσας περὶ τὸ πάθος, ὡς μὴ λακτίσας περὶ τὴν σφα-
γήν. ἀλλ᾽ εἰ καὶ ὡς Ἰουδαῖοι ἔσφαξαν, ἡμεῖς δὲ ὠφελήθημεν· κἀκείνων μὲν τὸ ἔγκλημα,
ἡμῶν δὲ τὸ κατόρθωμα· ἐκείνων μὲν τὸ ῥάπισμα, ἡμῶν δὲ ἡ ἐλευθερία· ἐκείνων ἡ τιμωρία,
καὶ ἡμῶν δὲ ἡ εὐλογία. τὸ φῶς παραγίνεται, ὁ Χριστὸς μνημονεύεται. σήμερον πληροῦ-
Ψαλ. ξη. κϐ. ται καὶ τὸ τοῦ Δαβὶδ προφητικὸν λόγιον ἁρμόζον εἰς τὸν παρόντα σταυρόν· Ἔδωκαν εἰς
τὸ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος. φέρε οὖν ἐν μνήμῃ, ἀ-
γαπητέ, ὡς ὁ Κύριος κρεμασθεὶς ἐν τῷ σταυρῷ ἐβόησε λέγων, διψῶ· καὶ εὐθέως εἷς δραμὼν
καὶ πληρώσας σπόγγον ὄξους καὶ χολῆς, προσήνεγκε τῷ Κυρίῳ. καὶ τί δήποτε ὁ Κύριος τὴν
δίψαν ἐβάλλετο, ὁ τὴν ἀκρότομον πέτραν λιμνᾶσθαι παρασκευάσας; ἐπειδὴ ἦν γεγραμ-
μένον, ἔδει καὶ πληρωθῆναι, ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπό-
Δευτ. λϐ. λϐ. τισάν με ὄξος. τοιαῦτα τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀμπέλου τὰ ὑπολήνια. Ἐκ γὰρ ἀμπέλου Σο-
δόμων ἡ ἄμπελος αὐτῶν, καὶ ἡ κληματὶς αὐτῶν ἐκ Γομόρρας. ἐκείνων γὰρ τὰ ὑπολή-
νια, ὄξος καὶ πικρία· ὁ δὲ ἡμέτερος τρυγητὸς, γλυκύτης καὶ ἀθανασία. διὸ καὶ προτρεπόμενος
Ψαλ. λγ. θ. ὁ προφήτης ἔλεγε, Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος. τί οὖν λοιπὸν τὸ ζητούμενον; ὁ
Ματθ. κϛ. λα. δὲ Κύριος προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπε πρὸς αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον· Ἐν τῇ
νυκτὶ ταύτῃ σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοί. γέγραπται γὰρ, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορ-
πισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης. ὁρᾷς πῶς μεμαρτυρημένα εἰσί; πῶς πάντα βέ-
βαια; πῶς οὐδὲν ἀργόν; πῶς οὐδὲν ἄπρακτον; πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοί. γέ-
γραπται γὰρ, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης. ὢ
τῆς ἀκριβείας τοῦ ἁγίου πνεύματος. εἰ γὰρ καὶ ὁ προφήτης ἐβόησεν, ἀλλ᾽ ὅμως τὸ πνεῦμα
ὑπηγόρευσε τὸ πρᾶγμα. οὐκ εἶπε, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ ἀπόλλυνται τὰ πρόβα-
τα· ἀλλ᾽ εἶπε, καὶ διασκορπισθήσονται, τουτέστι, πρὸς ὀλίγον σκανδαλισθήσονται, μετ᾽ οὐ πο-
λὺ δὲ τῆς πίστεως κρατήσουσι. ποιμένα τὸν Κύριον καλοῦνται, ἐπειδὴ αὐτός ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς
ὁ καταλιπὼν τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα πρόβατα, καὶ ἐλθὼν ἐπὶ τὸ πεπλανημένον· τουτέστιν, ὁ κα-
ταλιπὼν τὰς ἐπουρανίους δυνάμεις, καὶ ἐλθὼν ἐπὶ πεπλανημένον Ἀδάμ. πρόβατα δὲ καὶ
οἱ ἀπόστολοι προσηγορεύθησαν, ὡς πειθόμενα τῇ σωτηριακῇ βακτηρίᾳ καὶ χλοαζόμενα τὸ
Κυριακὸν σῶμα, καὶ μανδρευόμενα εἰς τὰ πεδία τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας. ὥσπερ γὰρ
ἐν τῷ παρόντι χωρήσαντος λύκου εἰς αὐλὴν καὶ πρόβατον ἁρπάσαντος, τὰ λοιπὰ πρόβατα
διασκορπίζονται, ἀποπηδῶσι, καὶ φεύγουσιν· ἐὰν δὲ μόνον ἀκούσωσι τοῦ ποιμένος συρίζοντος,
πάλιν τρέχουσι καὶ ἀλλήλοις συνάπτονται· οὕτω καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου, ὡς λύκον τὸν σταυ-

ἐσὺ θεωρήσαντες, ἀπέφυγον, ἀπεπήδησαν· μόνον δὲ ἤκουσαν τοῦ δεσπότου τὴν ἀνάστασιν, εὐθέως προσέδραμον, καὶ ἐγνώρισαν, καὶ τῆς μάνδρας τῶν οὐρανῶν οὐκ ἠλλοτριώθησαν. Ταῦτα οὖν τοῦ Κυρίου λέγοντος πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς, ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἐν ἐμοί, ὁ Πέτρος'' ἀντηγορείσας, ὡς θέλων αὐτὸν παραθέσθαι, καὶ τῶν λοιπῶν μαθητῶν φιλοδεσποτικώτερος εὑρεθῆναι, μᾶλλον δὲ τἀληθέστερον εἰπεῖν, δημοσιεῦσαι τὴν ἑαυτοῦ ἄρνησιν, πρὸς τὸν δεσπότην ἔφη· τί λέγεις, δέσποτα; πάντες σκανδαλισθοῦμεν ἐπὶ σοί; καὶ μετὰ πάντων κἀμὲ συνηρίθμησας; οὕτω μοι θαρρεῖς τῇ στερρότητι; κἀγὼ ἀπαρνήσομαί σε, ὁ ἐν τῇ θαλάσσῃ περιπατήσας; ὁ τῆς ἐν τῷ ὄρει μεταμορφώσεως ἀξιωθείς; ὁ ἀγέλην δαιμόνων φυγαδεύων; ὁ πολὺ πάθος θεραπεύων; οὐχὶ ἐγώ σε πρὸ πάντων ἐγνώρισα καὶ ἀνεβόησα, σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος; διὸ καὶ ἀποδεξάμενός μου τὴν μαρτυρίαν, ἐμακάρισας, καὶ πέτραν τῆς ἐκκλησίας προσηγόρευσας λέγων· Σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. ἐγὼ οὖν σε ἀπαρνήσομαι, ὁ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων; ὁ στῦλος τῆς ἐκκλησίας; διὸ καὶ θαρρῶν ἐμαυτῷ βοῶ, κἂν πάντες σκανδαλισθήσωνται, ἐγὼ οὐ σκανδαλισθήσομαι. ὁ δὲ Κύριος πρὸς αὐτόν· τί λέγεις, καὶ ἀντιλέγεις, Πέτρε; τοῖς ῥήμασιν ἀντιτάσσῃ Θεοῦ; ψευδολογοῦντά με εὗρες; οὐ παρεκάλεις στερεωθῆναι, ἀλλ' ἐπαγγέλλῃ μὴ σαλευθῆναι; οὐχὶ ἡ αὐτή σου θερμότης πολλῷ παρεσκεύασε χείρω; ταύτην σου τὴν προπέτειαν καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης βαδίζων ἐνεδείξω, εἰ μὴ θᾶττον ἐγὼ τὴν χεῖρα ἐξέτεινα. οὐχὶ καὶ ἐν τῷ ὄρει τῆς μεταμορφώσεως ἥμαρτες ἐν ἐμοί, τρεῖς σκηνὰς χαλκεύειν βουλόμενος, καὶ τοῖς'' φίλοις συντάττων ἐμὲ τὸν δεσπότην; οὐ παρεκάλεις μὴ ἀνελθεῖν με εἰς Ἱεροσόλυμα, μὴ φέρων τὴν ἀπειλὴν τῶν Ἰουδαίων; ἐγὼ μέν, Πέτρε, ''ἤθελόν σε δημοσιεῦσαι· σὺ δὲ παρεγράψω τὸν προγνωστικὸν τῆς θεότητός μου ὀφθαλμόν. ἴδε, σοὶ λέγω ἃ μέλλεις διαπράττεσθαι, ὅπως ἐκ τῶν καθ' ἑαυτὸν γνῷς ὅστις εἶ. Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω σοι, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσεις με. ὁ δὲ Πέτρος πάλιν κλαπεὶς τὴν διάνοιαν, μὴ συνειδὼς τὸ περιττὸν τῆς ἀνθρωπίνης ἕξεως, ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν Κύριον λέγων· τί με φοβεῖς; οἶδα θανάτου καταφρονεῖν, καὶ οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὁ δὲ Κύριος πρὸς τὸν Πέτρον· καλῶς μὲν οὖν συνετάξω, ἀλλ' οὐ μετ' οὐ πολὺ γνώσῃ. ὁ γὰρ καιρὸς ἐπὶ θύραις, ὅπως φανερωθῇ καὶ ἡ σὴ σύνταξις, καὶ ἐμὴ πρόληψις. τί οὖν τὸ πέρας τοῦ λόγου; ἡ ἑσπέρα γὰρ ἐπίκειται. τοῦ γὰρ Κυρίου κρατηθέντος, καὶ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως ἀχθέντος, καὶ πάντων τῶν μαθητῶν σκορπισθέντων, ὁ Πέτρος μόνος ἠκολούθει εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, ''ὡς δεῖν μέλλειν ποιεῖν τὰ συναχθέντα. τοῦ δὲ Κυρίου ἐνδότερον ἀσφαλισθέντος, ὁ Πέτρος ἐν τῇ αὐλῇ τῇ ἐξωτέρᾳ ἐκαθέζετο, θαρσαλέος, ἀκαμπής, ὡς δὴ τὸ νῖκος ἀπενεγκάμενος. τί οὖν; ἐπὶ πολὺ καθεζομένου αὐτοῦ, μήτε ξίφος ''θεασάμενος ὀξυνόμενον, μήτε στομωτῆρας προκειμένους, μὴ δήμευσιν ἐπαγγελλομένην, μήτε ἐξορίαν ἐπιγραφομένην, μικρᾶς δὲ παιδίσκης ἐρωτῶντος, εὐτελὴς προσελθοῦσα τῷ Πέτρῳ λέγει· τί ποιεῖς ἐνταῦθα, ἄνθρωπε; ποῦ ἡ δύναμις τοῦ διδασκάλου σου; ἴδε συγκέκλεισται ἔνδον, ἴδε μέλλει σταυρῷ παραδίδοσθαι. ὁ Πέτρος ἀποπλύσας τῆς μνήμης τὴν παρρησίαν, ἀπεκρίνατο λέγων· τί με περιβομβίζεις, κοράσιον; οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. ὢ τῶν πραγμάτων. ὁ λέγων, κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, ἄρτι ἀπαρνεῖ; ταύτης οὖν τῆς ἀρνήσεως πρώτης γενομένης, θορυβηθεὶς ὁ Πέτρος, ὡς ἀπὸ πυρὸς, τῆς αὐλῆς ἐξεπήδησεν, ἔξω τοῦ πυλῶνος τρέχων. καὶ τί; πάλιν ἑτέρα παιδίσκη συνήντησεν αὐτῷ. ὢ τῶν πραγμάτων. οὐδαμοῦ στρατιώτης, οὐδαμοῦ ξίφος, ἀλλ' εὐτελὲς κοράσιον συνήντησε τῷ Πέτρῳ, ἀντέβαλε πρὸς αὐτὸν λέγουσα, τί θορυβῇ, ἄνθρωπε; ποῦ σπεύδεις; τί ἀγωνιᾷς; οὐχὶ πάντοτέ σε ἐθεώρουν μετὰ τοῦ Γαλιλαίου περιπατοῦντα; πῶς οὖν ἐξελθὼν τοῦ πυλῶνος τρέχεις; ὁ δὲ Πέτρος λοιπὸν οὐκ ἔτι ἀπεκρίνατο, ἀλλὰ μεθ' ὅρκου λέγει· οὐκ οἶδα

Ματθ. 16. 18.

τὸν ἄνθρωπον. εἶδες Θεοῦ παῤῥησίαν, καὶ ἀνθρώπου ὄλισθον; εἶτα τῆς δευτέρας ἀρνήσεως πληρωθείσης, ἡ τρίτη ἄρνησις περιεῖχεν οὕτω. μετὰ μικρὸν προσελθόντες οἱ παρεστῶτες εἶπον τῷ Πέτρῳ· ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. καὶ γὰρ καὶ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ. ὁ δὲ Πέτρος ἤρξατο καταναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. ποῦ ἡ περιδιάσκηπλος τοῦ Πέτρου ἐπαγγελία; ὁ πρότερον εἰρηκώς, σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὧδε λέγεις, οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον; τάχα ὁ Πέτρος ἄκων περὶ τὴν λέξιν ταύτην ἐγρηγόρησεν. οὐκ εἶπεν, οὐκ οἶδα τὸν Θεὸν λόγον, ἀλλ' εἶπεν, οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον. περὶ τὸ ὁρώμενον προσέκοψεν, οὐχὶ περὶ τὸ νοούμενον. διὸ καὶ ὁ Κύριος προειδὼς ἔλεγε, πᾶς ὅστις εἴπῃ βλασφημίαν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ. τί οὖν ὁ Πέτρος; οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον· καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν, ὁ ἀπερίγραφος τοῦ Πέτρου κατήγορος, ὁ προαναφωνητὴς τῆς δεσποτικῆς ἀποφάσεως συνήγορος, ὁ τῆς ἀρνήσεως δημοσιευτής, καὶ τῆς προγνώσεως ἐμφανιστής, καὶ τῶν μετανοητικῶν δακρύων ὑπομνηματιστής. καὶ ταῦτα μὲν ἀρκούντως εἰρήσθω.

Λουκ. ις. θ.

Τὸν δὲ τῆς ἐλεημοσύνης λόγον γυμνάσωμεν, παραινοῦντες τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, καὶ λέγοντες ὡς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ εἴρηται, Ποιήσατε ὑμῖν φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας· ἵν', ὅταν ἐκλείπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. καλῶς εἶπεν, αἰωνίους. ἐνταῦθα μὲν γάρ, κἂν λαμπρὰν ἔχῃς οἰκίαν, ἀπόλλυται πάντως φθειρομένη τῷ χρόνῳ· μᾶλλον δέ, καὶ πρὸ τῆς κατὰ χρόνον φθορᾶς θάνατος ἐμπεσὼν ἐκβάλλει σε τῆς λαμπρᾶς ταύτης οἰκήσεως· πολλάκις δὲ καὶ πρὸ τοῦ θανάτου, πραγμάτων τινῶν δυσκολίαι, καὶ συκοφαντῶν ἔφοδοι, καὶ ἐπιβουλαὶ ἐκπεσεῖν αὐτῆς παρεσκεύασαν. ἐκεῖ δὲ οὐδὲν τούτων ἐστὶν ὑποπτεῦσαι, οὐ φθοράν, οὐ θάνατον, οὐ κατάπτωσιν, οὐ συκοφαντῶν ἐπήρειαν, οὐκ ἄλλο οὐδέν, ἀλλ' ἀκίνητος καὶ ἀθάνατός ἐστιν ἡ οἴκησις. διὰ τοῦτο αἰωνίους αὐτὰς ἐκάλεσεν. ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας. ὁρᾷς πόση φιλανθρωπία τοῦ δεσπότου; πόση χρηστότης καὶ ἐπιείκεια; οὐ γὰρ ἁπλῶς ταύτην ἔθηκε τὴν προσθήκην, ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοῖς πλουσίοις ὁ πλοῦτος συνείλεκται ἐξ ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας. κακῶς μέν, φησιν, οὐκ ἐχρῆν οὕτω συλλέξαι χρήματα, ἀλλ' ἐπειδὴ συνέλεξας, στῆθι τῆς ἁρπαγῆς καὶ τῆς πλεονεξίας, καὶ χρῆσαι εἰς δέον τοῖς χρήμασιν. οὐ λέγω ἵνα ἁρπάζων ἐλεῇς, ἀλλ' ἵνα τῆς πλεονεξίας ἀποστάς, πρὸς ἐλεημοσύνην καὶ φιλανθρωπίαν ἀποχρήσῃ τῷ πλούτῳ. εἰ γάρ τις μὴ παύσῃ τὸ τῆς ἁρπαγῆς, οὐδὲ ἐλεημοσύνην ἐργάσηται· ἀλλὰ κἂν μυρία καταβάλλῃ χρήματα εἰς τὰς τῶν δεομένων χεῖρας, τὰ ἑτέρων ἁρπάζων καὶ πλεονεκτῶν, τοῖς ἀνδροφόνοις ἐξ ἴσου λελόγισται τῷ Θεῷ. διὸ χρὴ πλεονεξίας ἀποστάντα πρότερον, οὕτω τοὺς δεομένους ἐλεεῖν. πολλὴ γὰρ τῆς ἐλεημοσύνης ἡ δύναμις. ἀλλὰ μηδεὶς τὴν συνέχειαν τῆς ὑπομνήσεως κατηγορίαν ἡγείσθω τῶν ἀκουόντων. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἐκείνοις, τῶν δρομέων διεγείρουσιν οἱ θεαταί, οὓς ἂν εἴδωσιν ἐγγὺς τοῦ βραβείου γινομένους, καὶ πολλὰς τῆς νίκης ἐλπίδας ἔχοντας. καὶ ἐγὼ τοίνυν ἐπειδὴ μετὰ πολλῆς ἀεὶ προθυμίας ὁρῶ τοὺς περὶ ἐλεημοσύνης δεχομένους λόγους ὑμᾶς, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς συνεχέστερον τὴν ὑπὲρ τούτων κινῶ παραίνεσιν. οἱ ἰατροὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν εἰσιν οἱ πένητες, εὐεργέται, καὶ προστάται. οὐ γὰρ τοσοῦτον δίδως, ὅσον λαμβάνεις. δίδως ἀργύριον, καὶ λαμβάνεις βασιλείαν οὐρανῶν· λύεις πενίαν, καὶ καταλλάττεις σεαυτὸν τῷ δεσπότῃ. ὁρᾷς ὅτι οὐκ ἴση ἡ ἀντίδοσις. ταῦτα ἐπὶ γῆς, ἐκεῖνα ἐν οὐρανῷ· ταῦτα ἀπόλλυται, ἐκεῖνα μένει· ταῦτα φθείρεται, ἐκεῖνα πάσης ἐστὶν ἀνώτερα ἀπωλείας. διὰ τοῦτο καὶ πρὸ τῶν θυρῶν τῶν εὐκτηρίων ἔστησαν τοὺς πένητας οἱ ἡμέτεροι πατέρες, ἵνα καὶ τὸν νωθέστατον καὶ ἀπανθρωπότατον αὐτὴ τῶν πενήτων ἡ ὄψις πρὸς ὑπόμνησιν ἐγείρῃ τῆς ἐλεημοσύνης. ὅταν γὰρ εἰσήκῃ χορὸς γερόντων συγκεκυφότων, ῥάκια περιβεβλημένων, αὐχμῷ ῥυπώντων, βακτηρίας ἐχόντων, μόλις στηρίζεσθαι δυναμένων, πολλάκις δὲ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκεκομμένων, καὶ τῷ σώματι ἀναπηρῶν,

πηρῶν, τίς οὕτω λίθινος, τίς οὕτως ἀδάμας, ὡς καὶ τῆς ἡλικίας, καὶ τῆς ἀσθενείας, καὶ τῆς πηρώσεως, καὶ τῆς πενίας, καὶ τῆς εὐτελείας, καὶ πάντων ἁπλῶς πρὸς συμπάθειαν ἐπικλώντων αὐτὸν, ἀλύπως ἰδεῖν, καὶ μεῖναι πρὸς ἅπαντα ταῦτα ἀνενδότως; Διὰ ταῦτα πρὸ τῶν θυρῶν ἡμῶν εἱστήκασι πάντοτε τοῦ λόγου δυνατώτερον διὰ τῆς ὄψεως ἐπισπώμενοι πρὸς φιλανθρωπίαν τοὺς εἰσιόντας. καθάπερ γὰρ κρήνας εἶναι ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν εὐκτηρίων οἴκων νενόμισται, ἵνα οἱ μέλλοντες εὔχεσθαι τῷ Θεῷ πρότερον ἀπονιψάμενοι τὰς χεῖρας, οὕτω τὰς εὐχὰς εἰς αὐτὰς ἀνατείνωσιν· οὕτω καὶ τοὺς πένητας ἀντὶ πηγῶν καὶ κρηνῶν ἔστησαν οἱ πατέρες πρὸ τῶν θυρῶν, ἵν', ὥσπερ ὕδατι τὰς χεῖρας ἀπονίπτομεν, οὕτω φιλανθρωπίᾳ τὴν ψυχὴν ἀποσμήχοντες πρότερον, οὕτως εὐχώμεθα. οὐδὲ γὰρ ὕδατος φύσις οὕτως ἀπονίπτει κηλῖδας σώματος, ὡς ἐλεημοσύνης δύναμις ἀποσμήχει ῥύπον ψυχῆς. ὥσπερ οὖν οὐ τολμᾷς ἀνίπτοις χερσὶν εἰσελθὼν εὔξασθαι, καίτοι ἔλαττον τὸ ἔγκλημα ἐκεῖνο, οὕτω μηδὲ χωρὶς ἐλεημοσύνης ἐπ' εὐχὴν ἔλθῃς ποτέ. καίτοι καθαρὰς πολλάκις ἔχοντες τὰς χεῖρας, ἂν μὴ πρότερον αὐτὰς ἀποπλύνωμεν ὕδατι, οὐκ ἀνατείνομεν εἰς εὐχήν· τοσοῦτόν ἐστιν ἡ συνήθεια. τοῦτο τοίνυν καὶ ἐπὶ τῆς ἐλεημοσύνης ποιῶμεν, κἂν μηδὲν ἑαυτοῖς ὦμεν συνειδότες, διὰ τῆς ἐλεημοσύνης. πολλὰ ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἐπεσπάσω δεινά· ἐχθρὸς παρώξυνε, δικαστὴς ἠνάγκασέ τι ποιῆσαι τῶν οὐ προσηκόντων πραγμάτων. ῥήματα πολλάκις ἐξέβαλες ἄτοπα· φίλος ἐδυσώπησεν ἐργάσασθαί τι τῶν ἁμαρτίαν ἐχόντων, ἕτερα προσετρίψω πολλὰ, οἷα εἰκὸς ἄνθρωπον ὄντα προστρίβεσθαι ἐν ἀγορᾷ στρεφόμενον, δικαστηρίοις προσεδρεύοντα, τὰ τῆς πόλεως πράττοντα πράγματα. μετὰ τούτων ἁπάντων εἰσέρχῃ τὸν Θεὸν αἰτήσων συγγνώμην, καὶ ἀπολογησόμενος. κατάβαλε τοίνυν ἀργύριον εἰς τὰς τῶν πενήτων χεῖρας, καὶ ἀπόσμηξον τὰς κηλῖδας ἐκείνας· ἵν' οὕτω μετὰ παρρησίας καλέσῃς τὸν δυνάμενόν σοι ἀφεῖναι ταῦτα τὰ ἁμαρτήματα. ἂν ἐν συνηθείᾳ καταστήσῃς σεαυτὸν μηδέποτε χωρὶς ἐλεημοσύνης τῶν ἱερῶν τούτων προθύρων ἐπιβαίνειν, οὐδέποτε οὔτε ἑκὼν, οὔτε ἄκων, ὑστερήσεις τῆς καλῆς ταύτης ἐργασίας. τοιοῦτον γάρ ἡ συνήθεια. καὶ ὥσπερ νῦν, ἂν ὁπουοῦν γένοιο, χερσὶν ἀνίπτοις οὐχ ὑπομένεις εὔξασθαι, ἐπειδὴ κατέστης εἰς συνήθειαν ἅπαξ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἐλεημοσύνης ἂν τοῦτον σαυτῷ θήσῃς τὸν νόμον, καὶ ἑκὼν καὶ ἄκων καθ' ἑκάστην αὐτὸν ἐκπληρώσεις ἡμέραν, ὑπὸ τῆς συνηθείας ἑλκόμενος. πῦρ ἐστιν ἡ εὐχὴ, μάλιστα ὅταν ἀπὸ νηφούσης καὶ διεγηγερμένης ἀναπέμπηται ψυχῆς. ἀλλὰ τὸ πῦρ τοῦτο καὶ ἐλαίου δεῖται, ἵνα αὐτὸ τῶν οὐρανίων ἁψίδων ἅψηται. ἔλαιον δὲ τοῦ πυρὸς τούτου οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἡ ἐλεημοσύνη. ἐπίχεε τοίνυν τὸ ἔλαιον δαψιλῶς, ἵνα εὐφραινόμενος ἐπὶ τῷ κατορθώματι, μετὰ παρρησίας πλείονος καὶ προθυμίας μείζονος τὰς εὐχὰς ἐπιτελῇς. ὥσπερ γὰρ οἱ μηδὲν ἑαυτοῖς συνειδότες ἀγαθὸν, οὐδὲ εὔξασθαι μετὰ παρρησίας δύναιντ' ἄν· οὕτως οἱ κατορθώσαντες, καὶ μετὰ τὴν δικαιοσύνην ἐκείνην ἐπὶ τὴν εὐχὴν ἐρχόμενοι, τῇ μνήμῃ τοῦ κατορθώματος εὐφραινόμενοι, μετὰ πλείονος τῆς προθυμίας ποιοῦνται τὴν ἱκετηρίαν. ἵν' οὖν καὶ κατὰ τοῦτο δυνατωτέρα ὑμῖν ἡ εὐχὴ γένηται, γρηγορούσης ὑμῖν τῆς διανοίας ἐν ταῖς δεήσεσιν ἀπὸ τῆς τῶν κατορθωμάτων μνήμης μετὰ τῆς ἐλεημοσύνης ἐπὶ τὰς εὐχὰς ἐρχώμεθα, καὶ μνημονεύσωμεν μετὰ ἀκριβείας ἅπαντα τὰ εἰρημένα· καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἐκείνην τὴν εἰκόνα τηρεῖτε διηνεκῶς, καθ' ἣν εἶπον τοὺς πένητας πρὸ τῶν θυρῶν ἑστάναι τῶν εὐκτηρίων οἴκων, ταύτην ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἀναπληροῦντες τὴν χρείαν, ἣν ἐπὶ τοῦ σώματος ἡ κρήνη. ἂν γὰρ τοῦτο μὲν διηνεκῶς μεμνημένοι, συνεχῶς ἀπονιπτώμεθα τὸν λογισμὸν, καθαρὰς μὲν δυνησόμεθα τὰς εὐχὰς ἐπιτελεῖν, πολλὴν δὲ ἐπισπάσασθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν παρρησίαν, καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΦΑΡΙΣΑΙΟΝ.

Λογ. ιδ.
Ανν. ια λζ.
Ex Ms.
Regio Lut.

Ὥσπερ πατὴρ φιλότεκνος προσομιλεῖ τοῖς ἑαυτοῦ φιλτάτοις ὑπὸ τῆς οἰκείας ἀγάπης ἑλκόμενος, καὶ ὄντων νηπίων μὴ δυναμένων ἀκούειν τελείων ῥημάτων διὰ τὸ νηπιῶδες τῆς ἕξεως, ὁ πατὴρ ὑπαλλάξας τὴν φωνὴν, καὶ τὸ τραχὺ τῆς εὐγλωττίας ἀποθέμενος, ψελλίζειν αὐτοῖς ἄρχεται, ἐκ τοῦ λέγειν καὶ ἀκούειν πρὸς μείζονα ῥημάτων κατάληψιν τὰ φίλτατα ἑαυτοῦ ἐνάγων· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν διὰ πολλὴν τὴν περὶ τὸ ἴδιον πλάσμα ἀγάπην Θεὸς λόγος ὑπάρχων, ἀνθρώπινον λόγον ἀναλαβὼν ἐλήλυθε πρὸς ἡμᾶς, ἵνα ἐκ τοῦ ὁμιλεῖν αὐτὸν καὶ συνδιατρίβειν, οὐράνιον ἀποκάλυψιν ἐπιδείξας, ἐπὶ τὴν οὐράνιον κλίμακα, τουτέστι, τῆς ἐλπίδος, ἡμᾶς ὁδηγήσῃ. καλεῖται γοῦν εἰς ἀριστεῖον ὑπὸ Φαρισαίου, ὡς ἀρτίως ἠκούσαμεν τοῦ εὐαγγελίου κηρύσσοντος, καὶ οὐκ ἀποστρέφεται τὸν καλοῦντα. οὐ γὰρ ἦλθε τὸ ἀξίωμα τῆς θεότητος αὐτοῦ δεῖξαι, ἀλλὰ τὴν πεπλανημένην ἀνθρωπότητα ἐκ τῶν καταχθονίων ῥύσασθαι. καλεῖται εἰς ἀριστεῖον ὑπὸ Φαρισαίου, καὶ οὐ παραιτεῖται, ἵνα καὶ πλουσίους παιδεύσῃ μὴ ὑπερορᾶν τραπέζας πενήτων, καὶ δικαίους διδάξῃ μὴ διαπτύειν τραπέζας ἁμαρτωλῶν. πολλοὶ γὰρ παρ' ἑαυτοῖς εἶναι δοκοῦντες δίκαιοι, καταπτύουσι τραπέζας ἁμαρτωλῶν, καὶ οἱ πλούσιοι τῶν πενήτων. βουλόμενος γὰρ ὁ Κύριος πάντας εἶναι φιλτάτους, φιλαδέλφους, ἀγαπητικοὺς, ταπεινόφρονας, πρῶτος ἄρχεται τοῦ ἔργου, ἵνα ἐκ τοῦ ποιῆσαι διδάξῃ. διὸ λέγει, Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. σὺ οὖν ὁ ἐν εὐλαβείᾳ ἀσκούμενος, ὁπόταν κληθῇς ὑπό τινος ἁμαρτωλοῦ, μὴ παραιτήσῃ. κἂν ὀνειδίζῃ ὑπό τινος λέγοντος, διὰ τί μετὰ ἁμαρτωλῶν ἐσθίεις καὶ πίνεις; ἀνταποκρίθητι λέγων· Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. δίκαιος γὰρ εἰμὶ, οὐχ ἵνα δικαίους σώσω, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς ἐπιστρέψω. καλεῖται εἰς ἀριστεῖον ὁ Κύριος, καὶ οὐ παραιτεῖται· ὁ ἐκ πέντε ἄρτων πέντε χιλιάδας εἰς κόρον διαθρέψας ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὁ τὴν ἀπόρευτον καταξηράνας θάλασσαν, καὶ καθάπερ διὰ χλοηφόρου πεδίου τῆς θαλάσσης τὸν Ἰσραὴλ διαγαγὼν, ὁ οὐρανόθεν αὐτοῖς τὸ μάννα ἐπομβρήσας, καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκ τῆς λαμπρότητος τοῦ μάννα χιόνας· καλεῖται εἰς ἄριστον ὁ Κύριος, καὶ οὐ παραιτεῖται, ἐν τοῖς ἀρίστοις τὰ ἄριστα τῶν μαθητῶν τοὺς καλοῦντας αὐτὸν ἐκδιδάσκων. ἀπέρχεται γὰρ εἰς ἄριστον, οὐχ ἵνα τοῦ Φαρισαίου βρωμάτων ἐμφορηθῇ, ἀλλ' ἵνα ὁ Φαρισαῖος τῶν τοῦ Κυρίου διδαγμάτων ἐμπλησθῇ. καλεῖται εἰς ἄριστον, καὶ ἔρχεται εἰς οἶκον τοῦ Φαρισαίου, καλύπτων τὴν θεότητα ἀνθρωπότητι, ἵνα μὴ ἄφνω θεασάμενος τὴν ἐξαστράπτουσαν αἴγλην τῆς θεότητος φύγῃ ἐκ τοῦ οἴκου ὁ καλέσας τὸν δεσπότην. Εἰσέρχεται εἰς τὸν τοῦ Φαρισαίου οἶκον, ὁ οὐράνιος βασιλεὺς πρὸς τὸν αἰχμάλωτον, καὶ καλύπτει τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα τῷ δερματίνῳ καταφράκτῳ τῆς σαρκός· ἵνα μὴ θεωρήσας τὸν οὐράνιον βασιλέα τρομάξῃ ὁ αἰχμάλωτος, καὶ εἰς γῆν καταδύσῃ. Εἰσέρχεται εἰς τὸν τοῦ Φαρισαίου οἶκον ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης τὰς χρυσαυγαζούσας τῶν ἀκτίνων λαμπηδόνας καλύπτων τῇ νεφέλῃ τοῦ σώματος, ἵνα μὴ θεωρήσας ὁ ἄνθρωπος ἀπολέσῃ τὴν ὅρασιν. Εἰσέρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου ὁ οὐράνιος ποιμὴν ἐάσας ἐπὶ τῶν ὀρέων τὰ ἐνενηκονταεννέα πρόβατα, ἔρχεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλός, εἰσέρχεται εἰς τὴν μάνδραν αὐτοῦ καλύπτων τὴν ποιμενίαν ἐν τῷ δερματίνῳ τοῦ σώματος. οὐ βακτηρίαν ἐπιφέρεται, οὐ ῥάβδον ἀπειλοῦσαν τὴν προτέραν πλάνην, ἵνα μὴ δειλιάσῃ καὶ πτοηθὲν τὸ πρόβατον πάλιν ἀποδράσῃ τοῦ ἰδίου ποιμνίου· ἀλλ' εἰσέρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου, οὐχ ὡς Θεός, οὐχ ὡς βασιλεὺς, οὐχ ὡς ἥλιος δικαιοσύνης, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπον,

Ματθ. κ. κζ.

Ματθ. θ ιβ.

ἄνθρωπον, ὡς ἄρνιον πρὸς ἄρνιον, συνδιαιτᾶται αὐτῷ, συνέπεται, συγκαθίζεται, εἰσέρχεται, συναναπίπτει τῷ ἤδη πεπλωκότι ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ἵνα ἐν τῷ συναναπεσεῖν αὐτῷ τὸν ἤδη πεπλωκότα συναναγείρῃ. καὶ εἰσελθὼν οὐκ ἐβαπτίσθη κατὰ τὸ ἔθος τῶν φαρισαίων. τοῦτο δὲ ἐποίει κατὰ δύο τρόπους, ἵνα δώσῃ ἀφορμὴν τῷ προβάτῳ λαλῆσαι πρὸς τὸν ποιμένα· ἔπειτα δὲ καὶ δόγμα Ἰουδαϊκὸν καταλύσῃ, καὶ βεβαιώσῃ πνευματικόν. εἶδε γάρ, φησιν, ὁ φαρισαῖος, καὶ ἐθαύμασεν, ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη, οὐκ ἐπαινῶν τὸν διδάσκαλον, ἀλλὰ ἀπορῶν τὸ γινόμενον, οὐκ ἐπαινῶν, ἀλλὰ κρίνων. καὶ νῦν ἴδετε, ἀγαπητοί, τὸν ζωοπλάστην ὑπὸ τοῦ πλάσματος κρινόμενον, καὶ τὸν κεραμέα ὑπὸ τοῦ πηλοῦ διορθούμενον. τοῦτο ἔπασχεν ὁ φαρισαῖος μὴ θεωρῶν τοῖς κρυπτοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς καρδίας τὸν ἔνδοθεν τῶν ἀγγέλων ταξίαρχον. εἰ γὰρ ἐθεάσατο τοῦτον, προσέπεσεν ἂν τοῖς γόνασι, καὶ τοῖς δάκρυσιν ἔπλυνεν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ ἔλεγεν, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. ἔλεγε γὰρ ἄν, σὺ εἶ ὁ ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα παραγαγών, τῷ σῷ λόγῳ οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τῷ σῷ αἱ δυνάμεις αὐτῶν συνέστησαν. σὺ συνάγεις ὡς εἰς ἀσκὸν ὕδατα θαλάσσης, τιθεὶς ἐν θησαυροῖς ἀβύσσους, ἀπὸ σοῦ φοβεῖται πᾶσα ἡ οἰκουμένη. ἀλλ' οὐδὲν τούτων οὔτε ἐνοήσας, οὔτε εἰρηκώς, ἔκρινε τὸν δεσπότην· ὁ δὲ Κύριος πρόφασιν δεδωκώς, ὥσπερ ἐκείνῃ τῇ Σαμαρείτιδι ἐκ τοῦ αἰτῆσαι παρ' αὐτῆς ὕδωρ, ἔδωκε καιρὸν τοῦ αἰτῆσαι παρ' αὐτοῦ τὸ οὐράνιον ὕδωρ· ἄρχεται οὖν ὁ Κύριος ἠρέμα ἐπιστρέφειν τὸ πρόβατον, καὶ ἀπὸ τῆς πλάνης ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτὸν χειραγωγεῖν. Ἄρτι γὰρ ὑμεῖς οἱ φαρισαῖοι πλύνετε τὸ ἔξω τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος· τὸ δὲ ἔσωθεν γέμει ἁρπαγῆς καὶ δόλου· τουτέστιν, ὑμεῖς νῦν τὸ μὲν σῶμα καλλωπίζετε, τὰς δὲ ψυχὰς κακίζετε. πῶς δὲ καὶ τέρψῃ, χρυσοῦν ἂν ᾖ ποτήριον, ὅταν ἔνδον ἔχῃ θανατηφόρον ποτόν; οὐχὶ τοιαῦται αἱ πόρναι; τὰς ὄψεις αὐτῶν τοῖς χρώμασιν αὔξουσαι, τὰς ψυχὰς ἀφανίζουσιν. ἢ γὰρ οὐχὶ τὰς ὄψεις αὐτῶν φοινικερυθραίνουσαι, εἴδωλον τῆς μελλούσης αὐτὰς ὑποδέχεσθαι φλογὸς οἰκείοις δακτύλοις ἐργάζονται; δέον αὐτὰς τῷ αἵματι τοῦ Ἰησοῦ τὰς καρδίας ῥαντίζειν, μᾶλλον δὲ ῥοδίζειν, καὶ τῷ πνεύματι τὰς καρδίας αὐτῶν λευκαίνειν· ἵνα τὸ ἄνθος τῆς ψυχῆς ἀστράπτον καθάπερ ῥόδον ἐν κρίνῳ μεμιγμένον ὑπάρχῃ. νῦν δὲ τὰς ὄψεις αὐτῶν ἐκφλογίζουσιν, ἵνα τὰς τῶν νέων καρδίας πρὸς μανίαν ἐκκαύσωσι. νῦν ὑμεῖς οἱ φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος πλύνετε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας· ὡσανεὶ ἔλεγε· διὰ τί τὸ μὲν σῶμα ὕδατι λούετε, τὰ δὲ πλάσματα ἐν τῷ πνεύματι οὐ λούετε; τολμῶ γὰρ εἰπεῖν, ἀγαπητοί, οὐδὲν ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος, κἂν τὸ σῶμα πλύνῃ, ἐὰν μὴ πνεῦμα ἔχῃ συνεργόν, καὶ σύνδρομον τὴν ἐλεημοσύνην. ὥσπερ γὰρ ποτήριον καὶ ἔξωθεν πλυνθὲν καὶ ἔσωθεν, μὴ ἔχον δὲ ποτόν, οὐκ ἂν ἰάσηται τοῦ διψῶντος τὴν ἐπιθυμίαν, ὁμοίως δὲ καὶ πινάκιον· οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος, κἂν ἔσωθεν ᾖ πεπλυμμένος καὶ ἔξωθεν, οὐ τέρψει τὸν Κύριον, ἐὰν μὴ θρέψῃ τὸν σύνδουλον. διὸ ἐπιφέρει ὁ Κύριος, καὶ λέγει· Πλὴν τὰ ἐνόντα, λέγει, δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ἔσται ὑμῖν. πλὴν τὰ ἐνόντα λέγει. οὐ γὰρ τῇ τῶν πολυχρύσων προσχήματι τέρπεται, ὅσον τῇ τῶν ἀδόλων ἀνυποκρίτῳ προσφορᾷ. μὴ ζητήσῃς σὺ ὁ πένης, ὅτι οὐκ ἔχεις χρυσὸν καὶ ἄργυρον, τόσας δὲ ὀκλάδας· ῥίψον εἰς τὸ γαζοφυλάκιον ὃ ἔχεις, καὶ δύο λεπτὰ δικαίου. μνήσθητι τὸ τῆς χήρας ἐκείνης, ὅτι ἐδικαιώθη ὑπὲρ τοὺς πολυχρύσους. ὁ γὰρ Θεὸς χρήματα οὐκ οἶδε σταθμίζειν, ἀλλὰ συνειδήσεις δοκιμάζει. ἡ ἐλεημοσύνη σπίλους ψυχῶν ἀποσμήχει, καὶ μισθοὺς ἀγαθῶν θησαυρίζει· ἡ ἐλεημοσύνη ψυχῆς ζωτικὴ χορηγία, ἡ ἐλεημοσύνη τὰς ψυχὰς ἐκλευκαίνει, ἡ ἐλεημοσύνη, ψυχῆς παρρησία, καλὴ στρατηγία. ῥίψατε χρυσόν, καὶ λάβετε Κύριον· δότε ἀργύριον, καὶ λάβετε τὸ ἅγιον· σκορπίσατε χαλκόν, καὶ συνεξελεύσεται αὐτῷ ὁ ἰὸς τῆς ἁμαρτίας· δροσίσατε τὴν κάμινον, καὶ δότε ἱμάτια, ἵνα λάβητε ἰάματα, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λuκ. ια. λθ.

Λογ. ιε.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ.

Ex Ms. Regio Lat.

Στεφάνῳ χρυσοκολλήτοις ἄνθεσι πεπλεγμένῳ τὰς τῶν φιλοθέων κεφαλὰς δοξάσαι βουλόμενοι, ἐκ τῶν ἀκηράτων λειμώνων Χριστοῦ δακτύλοις, ἄνθη περικαλλῆ τρυγήσαντες, ἀγγέλοις ἡμῖν συνεργῷ πνεύματι θείῳ περισταλθέντες. ἄξιος γάρ ἐστιν ὁ τοῦ Θεοῦ λαός, μᾶλλον δὲ ναός, τοιούτῳ στεφάνῳ δεδοξάσθαι· ὅσοι μάλιστα ἄσπιλον καὶ ἀμόλυντον τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ ἐφυλάξατε, πορφυρέοις σώμασι καὶ τῷ ἐμφύτῳ μαργαρίτῃ τὰς ἐν τῷ σκότει ψυχὰς περιλάμψαντες τύποις τὸ φέγγος τῆς εὐσεβείας ἀστράψαι. χαλάσατε αὐτοῖς χεῖρας ἀγάπης, καὶ καθάπερ ἐκ βάθους τῆς ἀγνοίας ἐπὶ τὸ θαυμαστὸν φῶς τῆς ἐλπίδος ἑαυτοὺς ἀνάξατε. ὅσοι δὲ ἐξ ἀπροσεξίας ταῖς ἡδυπαθείαις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ διεφθείρατε, μὴ εἰς τέλος ἑαυτοὺς ἀπελπίσατε, ἀλλὰ διὰ τῆς μετανοίας τοῦτον πάλιν ἀνακαινίσατε. ὥσπερ γὰρ ἀνὴρ φρόνιμος, τὸν ἐξ ἀμελείας ἑαυτοῦ οἶκον σαθρωθέντα καὶ διαφθαρέντα, σπουδαίως ἐπανορθωσάμενος ἀνακτίζει, ὡς τοῦτον αὐτὸν ἀπολιμπάνεσθαι τὸν ἐξ ἀρχῆς οἰκοδομηθέντα οἶκον· ὡσαύτως καὶ ὁ ἔνοικος τῆς ψυχῆς ἡμῶν νοῦς τὴν ταῖς ἁμαρτίαις διολισθήσασαν καὶ πεπαλαιωμένην ψυχήν. μετάνοια γὰρ τὴν πεπαλαιωμένην ψυχὴν ἀνιστᾷ, τὴν ἀπαλλοτριωθεῖσαν Θεοῦ πάλιν φίλην καθίστησι· μετάνοια τὴν ἐπισυμβᾶσαν τῇ ψυχῇ σκοτομήνιαν ἀποσοβεῖ, καὶ τὴν νέκρωσιν ἀπελαύνει· μετάνοια τὴν κατηρειμμένην ψυχὴν ἀνεγείρει, τὴν χωλεύουσαν ἀνορθοῖ, τὴν συντετριμμένην ἰᾶται, τὴν τετραυματισμένην ὑγιάζει. δραμώμεθα πρὸς τὴν μετάνοιαν, τὴν τῆς βασιλείας πρόξενον, τὴν τῶν ἁμαρτιῶν ἐξαλειπτήριον, τὴν τῆς σωτηρίας μητέρα. μετάνοια, διαβόλου διωγμός, δαιμόνων σκελισμός. ὦ μετάνοια, δι᾽ ἧς Ἰωνᾶς ὁ προφήτης ἔφυγεν ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ, ὡρισμένην ψῆφον Θεοῦ θανατικὴν ἀνατρέψασα, καὶ τὸν κήρυκα τοῦ θανάτου ψεύστην ἀναδείξασα. σὺ γὰρ ὑπαντήσασα τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ κατὰ τῶν Νινευιτῶν ἀποφάσει, αὐτὴν μὲν ἐνεπόδισας, τοῖς δὲ Νινευΐταις πηγὰς ζωῆς ἀφθόνως ἐξώμβρησας. μετάνοια μετὰ δακρύων προσπεσοῦσα Θεῷ, Ἐζεκίᾳ τῷ βασιλεῖ ἀντὶ θανάτου ζωὴν ἐχαρίσατο. ὦ μετάνοια ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανοὺς ἀνατρέχουσα, καὶ ἀγγελικὰς δυνάμεις ὑπερβαίνουσα, καὶ τῷ θείῳ πνεύματι Κυρίου προσεγγίζουσα θρόνῳ, καὶ Θεῷ συνόμιλος γινομένη, καὶ καθάπερ ἐξ οἰκείων θησαυρῶν, τῶν τοῦ Θεοῦ θησαυρῶν τὸ ζῆν λαμβάνουσα, καὶ τοῖς ἔχουσί σε μετὰ παρρησίας δωρουμένη. ὦ μετάνοια τῶν παθῶν ἰατρέ, ἡ τὰς ἀπειλὰς περιαιροῦσα, καὶ τὸ πῦρ κατασβεννύουσα τοῦ θυμοῦ, καὶ τὰς ὀργὰς κοιμίζουσα, καὶ φιλίας λαμπάδας ἀσβέστους πρυτανεύουσα. ὦ μετάνοια ἐν καρδίᾳ ἀνθρώπου τικτομένη, καὶ παραχρῆμα εἰς οὐρανοὺς αὐλιζομένη. σὲ εὑρηκὼς ὁ μακάριος Δαβίδ, τὴν ἐπὶ τοῖς δυσὶν ἁμαρτήμασι, φόνου λέγω καὶ μοιχείας, αἰωνίας τιμωρίας ἐξέφυγε δίκην. ὦ μετάνοια, τὰ δεσμὰ τῶν ἁμαρτημάτων διαλύουσα, καὶ ἐσφραγισμένας ψυχὰς διασώζουσα. μετάνοια ἐκ μέσης καρδίας στεναγμὸν ἀναπέμπουσα Θεὸν δυσωπεῖ· μετάνοια δάκρυον θερμὸν ἀπὸ ὀφθαλμῶν δροσίζουσα, τὰς ἐσπιλωμένας ψυχὰς τῷ βαπτίσματι ἐκλαμπρύνει. ὦ μετάνοια, ἐκ θνητοῦ ἀνθρώπου γινόμενος φάρμακον ἀθανασίας παρεκτικόν. σὲ ἔχουσα ψυχὴ λέγει· Μέλαινά εἰμι, καλὴ δέ· μέλαινα, διὰ τὸ τῆς ἁμαρτίας πένθος σκυθρωπόν, καλὴ διὰ τὸ ἐκ τῆς μετανοίας φέγγος ἀγαθόν. ὦ μετάνοια Πέτρου συνήγορε, καὶ Παύλου ὑπέρμαχε καὶ συνέκδικε. σὲ ἑλὼν εὗρη ὁ χριστοκτόνος Φαρισαῖος, χριστοφόρος Γαλιλαῖος γέγονε. μετάνοια τὴν κατερραγμένην ψυχὴν μεταλλεύουσα, τὴν ἀκανθοφόρον καρδίαν εὐθὺς μεταβάλλει. Φασί τινες τὸν ἀετὸν γηράσαντα, εἰς ὕψος μετάρσιον ἐπαρθέντα, εἰς διαυγεστάτην πηγὴν ἑαυτὸν

Ἆσμ. α. δ.

ἑαυτὸν χαλῶσαν τὰ ἀναχαιτίζεσθαι. τοιαύτη ἐστὶν ἡ μετάνοια. πῦρ γὰρ ἔχουσα ἐν τῇ καρδίᾳ εἰς ὕψος μετάρσιον ἐπαίρεται, τῇ πηγῇ τῶν δακρύων τὴν πλημμύραν τῶν ἁμαρτημάτων ἀποσμήχει. τὴν δὲ κατάστασιν τοῦ πνεύματος ἐπενδύει. διὸ καὶ ὁ Προφήτης τὴν ἐν μετανοίᾳ οὖσαν ψυχὴν λέγει δὲ, Ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου. Ταύτην ἐπιδοὺς ὁ μέγας τῶν ψυχῶν ἰατρὸς τὰ πάσαν τῶν ἀνθρώπων τὴν προαίρεσιν συμβουλεύων λέγει, Μετανοεῖτε. ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. προσέλθετε τῇ μετανοίᾳ ἀγαπητοὶ. Ἐμβλέψατε εἰς ἀρχαίας γενεὰς, καὶ ἴδετε, τίς ἐπίστευσε τῷ Κυρίῳ, καὶ κατῃσχύνθη, ἢ τίς ἐνέμεινεν ἐν τῷ φόβῳ αὐτοῦ, καὶ ἐγκατελείφθη, ἢ τίς ἐπεκαλέσατο αὐτὸν, καὶ ὑπερεῖδεν αὐτόν; διότι οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος, καὶ ἀφίησιν ἁμαρτίας, καὶ σώζει ἐν καιρῷ θλίψεως. Καὶ, μὴ αἰσχυνθῇς, πένης, ὁμολογῆσαι τὰς ἁμαρτίας σου. ἔστι γὰρ αἰσχύνη ἐπάγουσα ἁμαρτίαν, καὶ ἔστιν αἰσχύνη ἡ δόξα καὶ χάρις. ἡ ὦν ταύτην μετανοοῦσα ψυχὴ λαμβάνει τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτημάτων. Εἶπα γὰρ ὅτι ἐξομολογήσομαι τῷ Κυρίῳ, ἐπὶ τὴν ἁμαρτίαν σου, ἵνα σωθῇς. Ὅταν γὰρ, φησὶν, ἀποστραφεὶς στενάξῃς, τότε σωθήσῃ. Λέγε σὺ, φησὶ, τὰς ἁμαρτίας σου, ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. λέγε τὰς ἁμαρτίας σου. Ἁμαρτίας νεότητός μου, καὶ ἀγνοίας μου μὴ μνησθῇς. κατὰ τὸ ἔλεός σου μνήσθητί μου σὺ ἕνεκεν τῆς χρηστότητός σου, Κύριε. ὅτι ὁ βίος οὗτος ἐστὶν ὡς σκιὰ παρατρέχουσα. ποῦ εἰσιν αἱ ἀπολαύσεις τῶν παρελθόντων χρόνων; ποῦ ἡ μέριμνα ἡ κενή; ποῦ αἱ θλίψεις; ποῦ αἱ ἀνέσεις; οὐχ ὡς ὁμίχλη ἀπὸ λοιπὸν εἰσιν ἠφανισμέναι; τὰ πάντα παρέδραμεν. μὴ μόνον βλέπωμεν εἰς τὰ ἐνεστῶτα βίου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ μέλλοντα. Μιμνήσκου, φησὶ, τὰ ἔσχατά σου, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα οὐχ ἁμαρτήσεις. εἰ δὲ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν τῆς ἐξόδου, οἷος θέλεις εἶναι ἐπὶ κλίνης βεβλημένος καὶ ἀδύνατος, μὴ ἔχων ἑαυτῷ τινὰ βοηθῆσαι. ὅρα τοὺς κύκλῳ σου περιεστῶτας φίλους, γείτονας, συγγενεῖς, ἀδελφοὺς, οἰκέτας· πάντες ὁμοθυμαδὸν ὀλοφυρόμενοι, δακρύοντες, ἀπαρηγόρητοι, ὀδυρόμενοι διὰ σέ· ὁμοίως δὲ τὰ τέκνα ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν ἑστηκότα, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς φωνὴν συνήθως ἐπιζητοῦντα, κλαυθμυρίζοντα, καὶ μὴ ἀκούοντά σου. ἡ γυνὴ πάλιν καταπενθοῦσα, τὸν θάνατον γλιχομένη περὶ σοῦ διὰ σέ· ἀγγέλους φοβεροὺς δὲ διαμέσον τῆς ψυχῆς σου ἀπαιτοῦντας. ἐὰν μὲν ἡ τιμῆς ἀξία πεποιηκυῖα ἡ ψυχὴ, ὑπὸ τῶν ἀγγέλων δορυφορηθήσεται· ἐὰν δὲ ἡ ἀνελεὼς πρὸς τοὺς ὁμοφύλους πένητας ἀναφανεῖσα, ἀνελέως κατακριθήσεται. Ἡ γὰρ κρίσις, φησὶν, ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος. εἴσελθε εἰς τὸ ταμεῖον τῆς ψυχῆς σου· γενοῦ θεατὴς τῶν ὑπὸ σοῦ πεπραγμένων· ἀντίβαλε τὰ καλά σου τοῖς φαύλοις. καὶ ἐὰν ἴδῃς ὅτι ὑπερβάλλῃ τὰ φαῦλα, χῶσον αὐτὰ ταῖς εὐποιΐαις, ὡς μέλλων αὐτὰ περισῶσαι θεωρεῖν σου τὰ ἁμαρτήματα. ὅρα μοι τὸν σκώληκα τὸν ἀκοίμητον, καὶ τὸ χάος τὸ ἄφεγγες, τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, τὸ φοβερὸν, τὸ ὑπὸ ὕδατος μὴ σβεννύμενον, ὑπὸ δὲ μετανοίας νικώμενον. ὦ μετάνοια, τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον καὶ αἰώνιον καταβεννύουσα, καὶ τὸν σκώληκα τὸν ἀκοίμητον ἐδαφίζουσα, καὶ τὸ χάος τὸ ἄφεγγες ἐξομαλίζουσα καὶ φωτίζουσα. ὦ μετάνοια, τεῖχος ψυχῆς ἀρραγὲς, πόλις πεπυργωμένη, ἐν ᾗ πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ ἅγιον πνεῦμα βασιλεύει. ὦ μετάνοια, ἡ τὸ κέντρον τοῦ θανάτου λύουσα, καὶ τὸν διάβολον ὑπὸ πόδας φέρουσα, καὶ τὸν δράκοντα ἀναιροῦσα, καὶ τὸν Χριστὸν ἀνυμνοῦσα, καὶ ζωὴν ἐξανθοῦσα. ὦ μετάνοια, ἡ ἐν τῷ πένθει χαρὰν ἀναθάλλουσα, καὶ ἐν τοῖς δάκρυσιν ἀγαλλιωμένη, καὶ διὰ δακρύων τὰ αἰώνια δάκρυα φέρουσα. ὦ μετάνοια, ἡ ἐν δάκρυσι σπείρουσα, καὶ ἐν ἀγαλλιάσει θερίζουσα. ὦ μετάνοια, ἡ ἐν τῷ σκεύει πηλοῦ ἐξαστράπτουσα στολὴν Χριστοῦ μνήμης ὠνουμένη. ὦ μετάνοια, ἡ τὸν τρόμον τοῦ Κάϊν ἐκ τῆς καρδίας ἐλαύνουσα, καὶ τὸν τόνον καὶ χαρὰν τῆς ἀγνείας ἐμβάλλουσα. ὦ μετάνοια, ἡ τὴν δυσωδίαν τῶν ἁμαρτημάτων ἀποσμήχουσα, καὶ τὴν εὐωδίαν τῶν κατορθωμάτων στολίζουσα. ὦ μετάνοια εἰρήνης συνοικία, φιλίας ὁμόσκηνε, ἀγάπης ὁμόζυγε, ἐλπιδόπνοον ἄνθος. σὲ τὸ νεμόμενοι ἀργυρέγχωοι ἄνδρες

Ψαλ. ρβ. ε.
Σηρ. β. ι.
Ψαλ. λα. ε.
Ησ. λ. ιε.
Ησ. μγ. κϛ.
Ψαλ. κδ. ζ.
Σειρ. ζ. λϛ.
Ιακωβ. β. ιγ.

ἀνδρεῖα πορφύρεα σπαράγματα τῆς τελευτῆς ἐρεύγονται. ἀλλ' ἵνα μὴ μηκύνοντες τὸν λόγον δόξωμεν ἐρεσχελεῖν, ἐνταῦθα τὸ διαλέκτιον τῶν λόγων ἡμῶν σφραγίσαντες, ἐπὶ τὸν θεόκηπον λειμῶνα ὑμᾶς παραπέμψωμεν, ἐν ᾧ εἰσι τὰ καλλίπνοα δένδρα τῶν δογμάτων φυλάττει, ἃ ὁ Θεὸς διὰ τῶν πατέρων εἰς ὀροφὴν τῆς ἐκκλησίας ὑμῶν κατεφύτευσε διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ις.

ΠΡΟΣ ΙΟΥΔΑΙΟΥΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΑΣ ΚΑΙ αἱρετικούς.

Ex Ms. Regio Lut. emend. ex Ms. Casaureo.

ΟΙ νεοττοὶ τῶν χελιδόνων καθέζονται ἐν τῇ καλιᾷ προσδεχόμενοι τὴν τῶν γονέων προσέλευσιν φερόντων αὐτοῖς τὴν τροφήν· ἐπὰν δὲ ἴδωσιν αὐτοὺς ἐρχομένους, κύφῳ τῷ πτερῷ τῆς διανοίας πτερυσσῶνται. ὁμοίως δὲ κἀγὼ μέλλων ἐνίζειν τῇ καλιᾷ ταύτῃ τῇ πνευματικῇ ''προσαναφωνῶν δοξάζω τὸν Θεόν, ὅτι τοιαῦτά μοι τέκνα δέδωκε φιλόστοργα. ἀλλὰ μὲν ἐπὶ τῶν χελιδόνων, ἀπὸ στόματος εἰς στόμα δίδοται ἡ τροφή, ἐπὶ δὲ ὑμῶν οὐκ ἔστιν οὕτως· ἀλλ' ἀπὸ στόματος εἰς ἀκοήν. ἐκεῖνα γὰρ εἰς φθορὰν προχωροῦσι, ταῦτα δὲ εἰς ἀφθαρσίαν· ἐκεῖνα σώματα τρέφει, ταῦτα δὲ ψυχὴν πιαίνει. ταῦτα δέ μοι πάντα οὐχ ἁπλῶς οὔτε εἰκῇ εἴρηται. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦ εὐαγγελίου τοῦ σήμερον * ἀναγνωσθέντος ἡ περιοχὴ εἰς ταύτην ἡμᾶς τὴν διδασκαλίαν χειραγωγεῖ, ἀναγκαῖον ὑμᾶς παιδεῦσαι. Ἐκλήθη, φησίν, ὁ Ἰησοῦς εἰς γάμον. ἀλλὰ συντείνατε ἑαυτούς, παρακαλῶ, προσέχετε τοῖς λεγομένοις. ἐπειδή τινες προφασίζονται γάμον, ἄλλοι τέκνα, ἄλλοι στρατείαν, ἄλλοι ἐμπορείαν, ἄλλοι τέχνην, ἄλλοι δουλείαν, ἄλλοι πλοῦτον, ἄλλοι πενίαν, καὶ ἄλλα τινὰ ὅσα ἐστί· βούλομαι οὖν ὑμῖν δεῖξαι, ὅτι οὔτε πλοῦτος ἐμποδίζει, οὔτε πενία, οὔτε στρατεία, οὔτε ἐμπορεία, οὔτε γάμος, οὔτε τέκνα, οὔτε δουλεία, οὔτε τέχνη, οὔτε τι τῶν τοιούτων οὐδέν. ἐκλήθη ὁ Ἰησοῦς εἰς γάμον. ἀπῆλθεν, ἢ οὐκ ἀπῆλθε; δῆλον ὅτι ἀπῆλθεν. εἰ οὖν ἀπῆλθε, πῶς ὁ γάμος κακός; μὴ ἔχεις ἀπολογίαν; ἐγὼ δὲ οὐ μόνον λέγω, ὅτι ἀπῆλθεν, ἀλλὰ καὶ δῶρα προσήνεγκε· τὸ γὰρ ὕδωρ εἰς οἶνον μετέβαλε. μὴ τοίνυν προφασίζου τὸν γάμον. ὁ δεσπότης σου παρεγένετο εἰς γάμον, καὶ ἐδόξασε τὸν γάμον, καὶ σὺ ὀνειδίζεις τὸν γάμον, καὶ λέγεις ὅτι ἐμπόδισμά ἐστιν ὁ γάμος; οὐδὲν ἐμπόδισμα πρὸς εὐσέβειαν. βούλει μαθεῖν, ὅτι οὐδὲν παραβλάπτει ἔχειν γυναῖκα καὶ τέκνα; Μωϋσῆς οὐχὶ γυναῖκα καὶ τέκνα εἶχεν; Ἡλίας οὐχὶ παρθένος ἦν; οὐχὶ Μωϋσῆς μάννα κατήγαγεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ; οὐχὶ Ἡλίας πῦρ κατήγαγεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ; οὐχὶ Μωϋσῆς ''ὀρτυγομήτραι ἐξεπέτασεν; οὐχὶ Ἡλίας τῷ λόγῳ τὸν οὐρανὸν ''ἔκλεισεν; οὐχὶ Μωϋσῇ ὁ Θεὸς ὡμίλει; οὐχὶ καὶ Ἡλίᾳ Θεὸς ὡμίλει; οὐχὶ Μωϋσῆς θάλασσαν ἔσχισε καὶ διήγαγε τὸν λαόν; οὐχὶ Ἡλίας ἐν ἅρματι πυρίνῳ ἀνελήφθη; μήτι παρέβλαψε τοῦτον ἡ παρθενία; μήτι παρενεπόδισε ''τοῦτον ἡ γυνὴ καὶ τὰ τέκνα; εἶδες Ἡλίαν τὸν τοῦ ἀέρος ἡνίοχον· εἶδες Μωϋσῆν τὸν τῆς θαλάσσης ὁδοιπόρον· βλέπε καὶ Πέτρον, τὸν στύλον τῆς ἐκκλησίας, ὅτι καὶ αὐτὸς γυναῖκα εἶχεν. οὐ γέγραπται, ὅτι Πέτρος γυναῖκα εἶχε· πόθεν οὖν δῆλον ὅτι γυναῖκα εἶχεν; ἐγὼ λέγω. Εἰσῆλθε, φησίν, ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὴν πενθερὰν Πέτρου καὶ ἦν ἐκείνη ἀρρωστοῦσα, καὶ ἥψατο αὐτῆς, καὶ ἔφυγεν ὁ πυρετὸς αὐτῆς, καὶ διηκόνει. ὁρᾷς ὅτι καὶ Πέτρος γυναῖκα εἶχεν; ὅπου γὰρ πενθερά, εὔδηλον ὅτι καὶ γυνή. ὁρᾷς ὅτι καὶ Πέτρος γυναῖκα εἶχε, μήτι διαβάλλῃς τὸν γάμον. ταῦτα δὲ λέγω, ἵνα μή τις προφασίσηται μήτε γυναῖκα, μήτε τέκνα, μήτε στρατείαν, μήτε ἐμπορείαν, μήτε τέχνην, μήτε δουλείαν, μήτε πλοῦτον, μήτε πενίαν. ταῦτα προφάσεις, ταῦτα σκέψεις, αὗται ἐπιβουλαὶ τοῦ διαβόλου. στρατείαν προφασίζῃ, καὶ λέγεις, ὅτι στρατιώτης εἰμί, καὶ οὐ δύναμαι εὐλαβὴς εἶναι;

ὁ ἑκατόνταρχος

Ιωαν. β. β.

γρ. [illegible] τῆς καλιᾶς Ἰησοῦ ἐκ[illegible] αὐτῶν.

γρ. προσφωνῶν δοξάζω τὸν Θεόν,

* ἡμῖν

γρ. ὀρτυγομή-τρας

γρ. ἔκλεισε

γρ. ἐκεῖνον

ὁ ἑκατόνταρχος; οὐχὶ στρατιώτης ἦν; καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ, Ὅτι οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· ἀλλ' εἰπὲ λόγον, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. καὶ θαυμάσας ὁ Ἰησοῦς λέγει· Ἀμὴν, ἀμὴν, λέγω ὑμῖν, ὅτι οὔτε ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. μήτι ἐνεπόδισεν αὐτῷ ἡ στρατεία; ἀλλὰ τί εἶ; χειροτέχνης εἶ; καὶ Παῦλος, καὶ σκυλευτὴς τῶν ἐκκλησιῶν ἦν, καὶ μετὰ ταῦτα γέγονε κήρυξ καὶ ἀπόστολος. ἀλλὰ τί εἶ; πλούσιος; καὶ Ἀβραὰμ, καὶ αὐτὸς γυναῖκα εἶχε καὶ τέκνα, Καὶ ἐπίστευσε, φησὶν, Ἀβραὰμ τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος Θεοῦ ἐκλήθη. μήτι ἐνεπόδισεν αὐτῷ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ γυνὴ, ἢ τὰ τέκνα; μὴ ἔχεις ἀπολογίαν; ἰδοὺ ἅπερ προφασίζῃ τρία οὗτος ἔχει, καὶ γυναῖκα καὶ τέκνα καὶ πλοῦτον. ἀλλὰ τί εἶ; δοῦλος; καὶ Ὀνήσιμος. καὶ γράφων Παῦλος Φιλήμονι ἔλεγεν· Ὀνήσιμον τὸν ποτὲ ἄχρηστον, νῦν δὲ καὶ ἐμοὶ καὶ σοὶ εὔχρηστον. ἀλλὰ τί εἶ; βασιλεύς; καὶ Δαβίδ· καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτὸν Νάθαν ὁ προφήτης, καὶ ἤλεγξεν αὐτὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας, ἥσπερ ἐποίησε. μήτι ἐτυράννησεν ὁ βασιλεύς; μήτι ἀπεφιώσατο κατὰ τοῦ προφήτου; οὐχὶ καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ τὴν δουλείαν ὡμολόγει, καί φησιν, Ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ; καὶ ὁ προφήτης ἰδὼν τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ· Ὁ Κύριος ἀφεῖλε τὸ ἁμάρτημά σου. ὀξεῖα ἡ μετάνοια, ὀξυτέρα ἡ συγχώρησις. μήτι προσέσχεν ἑαυτῷ ὁ βασιλεὺς, καὶ εἶπεν, ὅτι βασιλεύς εἰμι, πορφύραν περιβέβλημαι, καὶ διάδημα περίκειμαι, καὶ ἔχω τόξα καὶ βέλη καὶ ἀσπίδας καὶ κερανέα καὶ στρατιώτας ὑπερασπιστάς· καὶ τοῦτον τὸν πένητα φοβοῦμαι, καὶ οὐ φονεύω αὐτὸν, ἀλλὰ ἀνέχομαι αὐτοῦ; ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπεν. ἀλλ' εἰ καὶ βασιλεὺς ἦν, ᾔδει ὅτι ἥμαρτε, καὶ διὰ τοῦτο μετενόησεν, ἐπειδὴ ᾔδει ὅτι χαλεπὸν ἁμάρτημα ἐποίησε. μήτι ἐνεπόδισεν αὐτῷ ἡ βασιλεία; ἀλλὰ τί εἶ; παῖς; καὶ ὁ Δανιὴλ λέοντας ἐφίμωσε, καὶ δράκοντα διέρρηξε, τὸν Βὴλ κατέστρεψε, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους κατέκρινε, τὴν δὲ Σωσάνναν ἔσωσε· καὶ τὸ ἀτελὲς τῆς νεότητος οὐδὲν ἐνεπόδισε τὴν τοσαύτην ἀρετήν. ἀλλὰ τί εἶ; φιλάδελφος; καὶ Ἰωσήφ· καὶ ἐκεῖνος πόσην φιλοσοφίαν ἐπεδείξατο, καὶ σωφροσύνην ἐπὶ τῆς Αἰγυπτίας; τὸν χιτῶνα αὐτοῦ ἔλαβε, τὴν δὲ πίστιν αὐτοῦ οὐ διέρρηξε· τὴν ἀναισχυντίαν αὐτῆς ἐνίκησε, τὴν δὲ ἐπιθυμίαν αὐτῆς οὐκ ἐπλήρωσεν. ἀλλὰ τί εἶ; * πόρνη; καὶ ἡ Ῥαὰβ, ἥτις ἔκρυψε τοὺς κατασκόπους, καὶ μετὰ τὸ παραλαβεῖν τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἐσώθη καὶ αὐτὴ καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς καὶ τὸ γένος αὐτῆς. ἀλλὰ τί εἶ; πένης; καὶ ὁ Λάζαρος, καὶ ἐν τῇ πενίᾳ πόσην φιλοσοφίαν ἐπεδείξατο καὶ ὑπομονὴν, καὶ οὐκ ἐδυσανέτησεν ἐν τοσαύτῃ ἀνάγκῃ ὤν; ἀλλὰ τί εἶ; φιλογύναιος; καὶ Σαμψών. εἰ γὰρ καὶ παρεδόθη ὑπὸ γυναικὸς, ἀλλὰ τὴν ἐκδικίαν παρέσχεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, καὶ ἐξεδικήθη ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων. ἀλλὰ τί εἶ; φιλότεκνος; καὶ Ἰακώβ. ὁρᾷς πόσοι ἐσώθησαν; ἔχεις πίστιν, πάντα ἔχεις. οὐκ ἔχεις πίστιν, βασιλεὺς δὲ εἶ, οὐδέν σε ὠφελεῖ ἡ βασιλεία. ἀλλὰ τῆς ὑποσχέσεως οὐκ ἐπιλέλησμαι. ἐκλήθη οὖν ὁ Ἰησοῦς εἰς γάμον. Παραγενομένου δὲ αὐτοῦ οὐκ εἶχον οἶνον. λέγει αὐτῷ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, οἶνον οὐκ ἔχουσι. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, ὕπαγε γύναι· οὔπω γὰρ ἥκει ἡ ὥρα μου. καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς λέγει, γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. καὶ ἐγέμισαν τὰς ὑδρίας ὕδατος, καὶ ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. διὰ τί δὲ εἶπε, γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος; ἆρα ὁ λόγῳ τὸν οὐρανὸν ποιήσας, καὶ τὴν γῆν θεμελιώσας, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, οὗ τὸ βλέμμα ξηραίνει ἀβύσσους, ὃν φρίσσει καὶ τρέμει πᾶσα ἡ κτίσις ἐπουρανίων τε καὶ ἐπιγείων * οὐκ ἐδύνατο τὰς ὑδρίας λόγῳ γεμίσαι, ἀλλὰ λέγει, ἀντλήσατε ὕδωρ; διὰ τί, ἐγὼ λέγω. ἵνα, ἐὰν ἀρνήσωνται, αἱ χεῖρες αὐτῶν αἱ ἀντλήσασαι, καὶ οἱ ὦμοι αὐτῶν οἱ βαστάσαντες τὸ ὕδωρ ἐλέγξωσιν αὐτούς· ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τῷ Λαζάρῳ τὸ αὐτὸ ἐποίησε. πρὸ τοῦ παραγενέσθαι ἐπὶ τὸν τόπον λέγει τοῖς μαθηταῖς· Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται. ἔπειτα ὡς ἦλθον αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Λαζάρου, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι Λάζαρος ἀπέθανε, λέγει αὐταῖς· Ποῦ τεθείκατε αὐτόν; αἱ δέ φασιν, ἐλθὲ καὶ ἴδε. ὢ καινῶν καὶ παραδόξων πραγμάτων. πρὸ μικροῦ

ἔλεγε

Ἰωαν. β. γ.

Ἰωαν. ια. ια.

Ἰωαν. ια. λδ.

ἔλεγες τοῖς μαθηταῖς ὅτι Λάζαρος ἀπέθανε, καὶ νῦν λέγεις ποῦ τεθείκατε αὐτόν; τὸν θάνατον
προδηλοῖς τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ τὸν τόπον οὐκ οἶδας; ᾔδει, ἀλλὰ διὰ τοὺς Ἰουδαίους ἔλεγεν,
ἐπειδὴ ἀγνώμονες ἦσαν. ὥστε τὸ εἰπεῖν, ποῦ τεθείκατε αὐτόν, οὐκ ἀγνοίας ἦν· ἐπεὶ καὶ
Γεν. γ. θ. ἐν τῷ παραδείσῳ ἔλεγε τῷ Ἀδάμ, Ἀδάμ, ποῦ εἶ; ἆρα οὖν οὐκ ᾔδει ποῦ ἦν; ἀλλ' ἐπειδὴ ἔλεγεν
αὐτοῖς ὁ διάβολος, ὅτι ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἐκ τοῦ ξύλου τούτου, ἔσεσθε ὡς θεοί,
κἀπελάμβανον ἐκεῖνοι ὅτι μέλλουσι γίνεσθαι θεοί. καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγεν αὐτῷ ὁ Θεός, Ἀδάμ
ποῦ εἶ, ἀφ' οὗ ἔφαγες, καὶ ἔμεινας ἄνθρωπος; διὰ τοῦτο ἔλεγεν αὐτῷ ὁ Θεός, Ἀδάμ ποῦ
Ἰωαν. ια. λθ. εἶ; οὕτω καὶ ἐπὶ ″ τοῦ Λαζάρου ἐποίησεν. ἐπιστὰς τῷ μνήματι λέγει τοῖς Ἰουδαίοις· Ἄρατε   ″ γρ. τοῦ Λαζάρου
τὸν λίθον ἐκ τοῦ μνήματος· καὶ ἦραν. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου· Κύριε, ἤδη ὄζει.
ἦν γὰρ τετραήμερος. καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ λέγει, Λάζαρε, δεῦρο ἔξω. καὶ ἐξῆλθε
κειρίαις δεδεμένος. ἆρα οὖν ὁ μετατιθῶν ἐν καρδίαις θαλασσῶν οὐκ ἠδύνατο λόγῳ
τὸν λίθον κινῆσαι; ὁ τὰ κέντρα τοῦ θανάτου κατακλάσας, ὁ τὰς θύρας τοῦ ᾅδου συντρίψας,
οὐκ ἠδύνατο καὶ τὰς κειρίας διαρρῆξαι; καὶ λέγει αὐτοῖς, Λύσατε αὐτόν. διὰ τί; ἵνα, ἐὰν ἀρνήσωνται,
αἱ χεῖρες αὐτῶν καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐλέγξωσιν αὐτούς, διὰ τοῦτο εἶπε, λύσατε αὐτόν.
καὶ ἐν τῷ γάμῳ τὸ αὐτὸ ἐποίησεν, ὅτι εἶπεν αὐτοῖς, γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος, καὶ ἐγέμισαν
τὰς ὑδρίας, καὶ ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. διὰ τοῦτο οὖν πανταχόθεν ἠσφαλίζετο αὐτοῖς. ἀεὶ γὰρ
ἀγνώμονες ἐγένοντο οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἀναίσχυντοι. θέλετε μαθεῖν πόσα παρέσχεν αὐτοῖς ὁ Θεός,
καὶ ἀμνήμονες ἐγένοντο; μάθετε· ἀλλὰ συντείνατέ μοι ἑαυτούς, παρακαλῶ, προσέχετε
τοῖς λεγομένοις. βούλομαι γὰρ ὑμῖν δεῖξαι ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ἀγνώμονες ἦσαν οἱ Ἰουδαῖοι.
ἑβδομήκοντα καὶ πέντε ψυχαὶ κατέβησαν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἐγένοντο ἑξακοσίαι χιλιάδες. ἐτελεύτησεν
Ἰωσήφ, καὶ ἀνέστη αὐτοῖς ἕτερος βασιλεύς, ὃς οὐκ ἐμνήσθη τοῦ Ἰωσήφ· ἔθλιβε δὲ τοὺς
υἱοὺς Ἰσραὴλ σφόδρα. ἐβόησαν οὖν πρὸς τὸν Θεὸν λέγοντες, Κύριε, σὺ ὤμοσας τοῖς πατράσιν
ἡμῶν, ὅτι δώσω τῷ σπέρματι ὑμῶν γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι· καὶ νῦν, Κύριε, μνήσθητι
τῆς διαθήκης, ἧς ἔθου τοῖς πατράσιν ἡμῶν, καὶ ἐξελοῦ ἡμᾶς ἐκ χειρὸς Φαραὼ βασιλέως
Αἰγύπτου, καὶ ἐκ δουλείας τῶν Αἰγυπτίων. ἤκουσεν οὖν ὁ Θεὸς τῆς φωνῆς αὐτῶν, καὶ ἔπεμψε τὸν
Μωϋσῆν πρὸς αὐτούς*. ἀλλὰ συντείνατέ μοι ἑαυτούς, παρακαλῶ. λέγει τῷ Μωϋσῇ ὁ   * [illegible] αὐτούς
Θεός· Λάβε ἀρνίον ἄμωμον ἐνιαύσιον πρωτότοκον, καὶ θῦσον, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ χρίσει ἕκαστος
εἰς τὴν θύραν· ἵν', ὅταν ἔλθῃ ὁ ἄγγελος ἔχων ἐσπασμένην τὴν ῥομφαίαν, καὶ ἴδῃ ὅτι τὸ αἷμα κέχρισται
εἰς τὸν οἶκον ἐκεῖνον, ἀναχωρῇ· ἐὰν δὲ ἴδῃ ὅτι οὐκ ἔνι, εἰσέρχηται καὶ πάντας ἐξολοθρεύσῃ.
ἐποίησεν οὖν ὁ Μωϋσῆς οὕτω, καὶ ἔδωκε τῷ λαῷ, καὶ λαβόντες ἐκεῖνοι, ἕκαστος ἔχρισε
τὰς θύρας αὐτῶν. καὶ ἤρχετο ὁ ἄγγελος ἔχων ἐσπασμένην τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ, καὶ ἔβλεπε
τὸ αἷμα ἐν ταῖς θύραις, καὶ ἀνεχώρει. ὅπου δὲ οὐκ ἔβλεπεν, εἰσήρχετο, καὶ πάντας ἀνεῖλε.
ταῦτα δὲ πάντα οὐκ ἁπλῶς ἐγίνετο. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐμέλλομεν δι' αἵματος καὶ ξύλου σώζεσθαι,
διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Θεός, ὅτι χρίσει ἕκαστος τὸ αἷμα εἰς τὰς θύρας. διὰ τί οὐκ εἶπε, χρῖσον
τὸ αἷμα εἰς τὸν τοῖχον; ὅτι οὐκ ἠμέλλομεν σώζεσθαι, εἰ μὴ διὰ ξύλου. ″ ἐξέβαλεν οὖν αὐτοὺς   ″ ἐξήγαγεν
ὁ Μωϋσῆς ἐκ τῆς Αἰγύπτου, καὶ ″ ἤνεγκεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἔρημον, καὶ λέγουσι τῷ Μωϋσῇ·   ″ γρ. ἤγαγεν
Ἐξοδ. ιδ. ια. Διὰ τὸ μὴ εἶναι μνήματα ἐν Αἰγύπτῳ, ″ ἤνεγκεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἔρημον θανατῶσαι;   ″ γρ. ἤγαγες
οὐ καλῶς ἡμῖν ἦν ἐν Αἰγύπτῳ, ὅτε ἐτρώγαμεν τοὺς σικύας καὶ πέπονας καὶ τὰ κρόμμυα καὶ
τὰ σκόροδα; εἶδες ἀγνωμοσύνην; αὐτοὶ ἔλεγον τῷ Θεῷ, αὐτοὶ ἠξίουν, ὅτι ἐξάγαγε ἡμᾶς
ἐκ γῆς Αἰγύπτου· καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν ἔρημον ἠχαρίστουν. εἶδες ἀγνωμοσύνην αὐτῶν. ἀλλὰ
μάθετε τὸ μεῖζον καὶ ἐξαίρετον πρᾶγμα. τεσσαράκοντα ἔτη ἐποίησαν ἐν τῇ ἐρήμῳ. θρὶξ
αὐτῶν οὐκ ηὔξησεν, οὔτε ὄνυξ· ἱμάτιον αὐτῶν οὐκ ἐρρυπώθη· ὑπόδημα αὐτῶν οὐκ ἀπετρίβη·
οὐκ ἔκαμον, οὐκ ἔσκαψαν· βόας οὐκ ἔζευξαν, ἄροτρον οὐκ εἵλκυσαν, αὔλακας οὐκ
ἀνέτεμον, ἀκάνθας οὐκ ἀνέσπασαν, σπέρματα οὐ κατεβάλλοντο, καὶ ὄμβρους οὐκ ἀνέμενον,

ἡλίου θερμὰς ἀκτῖνας οὐ προσεδόκησαν, καιρὸν θερισμοῦ οὐ προσεδέξαντο, δρεπάνην οὐκ ἠκόνησαν· οὔτε ἐθέρισαν, οὐκ ἔδησαν στάχυας καὶ ἐβάστασαν, οὔτε ἤνεγκαν εἰς ἅλωνα καὶ ἐμόχθησαν, οὔτε ἠλόησαν οὔτε ἐκάθαραν, οὔτε ἐφύρασαν ἄλευρα, οὔτε ὤπτησαν καὶ ἐποίησαν ἄρτους, ἀλλ' οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλὰ ἄρτον ἀγεώργητον ἔτρωγαν· αὐτοσχέδια τράπεζα παρετίθετο αὐτοῖς· τῇ ἀπαθείᾳ τῶν ἀγγέλων ἐμιμοῦντο· ἡ φύσις τῆς οἰκείας ἀσθενείας ἐπελάθετο. καὶ μετὰ τοσαύτας εὐεργεσίας ἔλεγον τῷ Ἀαρών· Δὸς ἡμῖν θεούς, οἵτινες προπορεύσονται ἡμῶν· Μωϋσῆς γὰρ οὗτος, ὅστις ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ τῆς Αἰγύπτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ. καὶ ἐποίησαν βίαν μεγάλην τῷ Ἀαρών. ἐκεῖνος ἰδὼν ὅτι σκληροκάρδιοι ἦσαν καὶ ἀπερίτμητοι, λέγει αὐτοῖς· περιέλετε τὰ χρυσάφια ὑμῶν, καὶ βάλετε ἐν πυρί· καὶ εἴ τι ἀνέβη, τοῦτο Θεός. καὶ ἀνέβη ὁ βουκέφαλον. ἐν ταῦθά μοι τὸν αἱρετικὸν τὸν ἀγνώμονα, τὸν παράσιτον Ἰουδαῖον τὸν λέγοντα, ὅτι ἐγέννησε Θεός, καὶ ῥεῦσιν ὑπέμεινεν. ἐφθαρμένε, ἄθλιε, καὶ ταλαίπωρε, ταῦτα ἐπὶ Θεοῦ ὑπολαμβάνεις; ἀλλ' ἡμεῖς οὐχ οὕτω (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ὅτι ἐγέννησε πατὴρ υἱόν, μόνος μόνον, Θεὸς Θεόν, τέλειος τέλειον. ταῦτα γὰρ φρονήματα χριστιανῶν. ἐπειδὴ οὖν δοκεῖς τὰ ἄνω περιεργάζεσθαι, τὰ σαυτοῦ, εἰ δοκεῖς εἰδέναι, εἰπέ μοι· πῶς, βληθέντων τῶν χρυσαφίων εἰς τὸ πῦρ, ἀνέβη ὁ βουκέφαλον; χαλκότυπος οὐκ εἰργάσατο, χωνευτὴς οὐκ ἦν· πῶς ἀνέβη ὁ βουκέφαλον, τολμᾷς εἰπεῖν; εἰ τὰ κάτω οὐκ οἶδας, πῶς τὰ ἄνω περιεργάζῃ; ὁ τὰ ἴδια μὴ ἐπιστάμενος, πῶς τὰ ἀλλότρια περιεργάζῃ; καὶ παράγουσιν ἡμῖν εὐαγγελικὴν φωνὴν αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ λέγοντος τοῖς μαθηταῖς· Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς ἐστε τὰ κλήματα, ὁ πατήρ μου γεωργός ἐστιν. ὁρᾷς, φησίν, ὅτι εἰργάσατο τὸν υἱόν. ἐὰν γὰρ μὴ ἐργάσηται γεωργὸς ἄμπελον, οὐ δύναται χρήσιμος εἶναι· καὶ νομίζουσιν, ὅτι μέγα τι καὶ ἐνάρετον λέγουσιν. ἀλλὰ σιωπήσατέ μοι ἑαυτῶν, παρακαλῶ. εἶπον πρὸς τοὺς ἀγνώμονας Ἰουδαίους· ἄφες, εἴπω καὶ πρὸς τοὺς ἀναισχύντους αἱρετικούς. δύνασαί μοι εἰπεῖν, ἀγνῶμον καὶ ἀναίσχυντε αἱρετικέ, ὅτι ὁ γεωργὸς οὐ τρέφεται ἀπὸ τῆς ἀμπέλου; ἀπὸ τοῦ ὅπλου σου χειροῦμαί σε. ὥσπερ οὖν ἐστι γεωργὸς ἐργαζόμενος ἄμπελον, οὕτω καὶ ὁ πατὴρ εἰργάσατο τὸν ἴδιον υἱόν. ἴδωμεν οὖν, τίς ἐκ τίνος τρέφεται, ἡ ἄμπελος ἐκ τοῦ γεωργοῦ, ἢ ὁ γεωργὸς ἐκ τῆς ἀμπέλου. κατὰ σὲ ὁ πατὴρ ἀπὸ τοῦ υἱοῦ ἔχει τὸ εἶναι. οὐκ ἔνι γὰρ γεωργὸς μὴ τρεφόμενος ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ. τί οὖν; ὁ υἱὸς τρέφει τὸν πατέρα; οὐχί, μὴ γένοιτο. ταῦτα γὰρ ἐσχάτης ἀνοίας. ἄμεινον λέγειν, ὥσπερ γεωργὸς χαίρει ἐπὶ ἀμπέλῳ, οὕτω καὶ ὁ πατὴρ χαίρει ἐπὶ τὸν υἱόν. οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι ὁ πατήρ μου ὁ ἐργασάμενός με· ἀλλ', ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός. ἔχαιρε γὰρ ἐπὶ τῷ υἱῷ. οὐκ ἤκουσας αὐτοῦ λέγοντος, Ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα, ὅτε ἔστηκεν εἰς τὰ Ἰορδάνια ῥεῖθρα; μὴ εἶπεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου, ὃν ἔκτισα, ἢ ὃν ἐποίησα, ἀλλ' εἶπεν, ἐν ᾧ ηὐδόκησα. μὴ καὶ τὴν φωνὴν παραγράφεις; καὶ πάλιν λέγει, καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα τὸ ἐμὸν θέλημα ποιήσω, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός. πότε ἔλεγε; πάντως τοῖς Ἰουδαίοις, ἐπειδὴ ἔλεγον αὐτῷ, οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός, καὶ ὡς ἀντιθέῳ αὐτῷ προσεῖχον, διὰ τοῦτο εἶπεν, ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἐπειδὴ ἀντίθεον αὐτὸν ἔλεγον, διὰ τοῦτο ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι οὐκ ἦλθον τὸ ἐμὸν θέλημα ποιῆσαι, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός. ἐπειδὴ ἐδόκουν τὸν πατέρα τιμᾶν, αὐτὸν δὲ ἠρνοῦντο, διὰ τοῦτο συγκατέβαινε τῇ ἀσθενείᾳ αὐτῶν. ἐπεὶ πῶς ἀπεστάλη ὁ πανταχοῦ ὤν, ὁ πάντα πληρῶν; ὁρᾷς οὖν ὅτι διὰ τοὺς Ἰουδαίους εἶπεν, ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. μή τι δι' ἑαυτὸν εἶπε; μὴ ἔχεις ἀπολογίαν; ἀλλὰ καὶ ἐπάγουσιν ἡμῖν ἄλλην μαρτυρίαν τοῦ ἀποστόλου λέγοντος, Εἷς Θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα. λέγεις, ὅτι ἄλλος Θεὸς κατὰ τὸν πατέρα οὐκ ἔστι. κἀγώ σοι λέγω, ὅτι ἄλλος Κύριος κατὰ τὸν υἱὸν τοιοῦτος οὐκ ἔστι. τί οὖν φιλονεικοῦμεν; οὐχί· μὴ γένοιτο. ἴδωμεν οὖν πῶς διελέγετο ὁ Παῦλος, καὶ διὰ τίνας τοῦτο εἴρηται. ἀλλὰ προσέχετέ

μου

Ἐξοδ. λβ. α.

Ἰωαν. ιε. α.

Ματθ. γ. ιζ.

Ἰωαν. ϛ. λ.

α. Κορ. η. ϛ.

μεν μετ' ἀκριβείας τῷ λόγῳ. ἐπειδὴ ἕλληνες πολυθεΐαν ἐσέβοντο, οἱ Ἰουδαῖοι δὲ μοναρχίαν, ἵνα καὶ τὴν πολυθεΐαν ἀνέλῃ καὶ τὴν μοναρχίαν, διὰ τοῦτο ἔλεγεν· Εἴτε γάρ εἰσι θεοὶ πολλοὶ καὶ κύριοι πολλοί, εἴτε ἐν οὐρανῷ εἴτε ἐπὶ γῆς· ἀλλ' ἡμῖν εἷς Θεὸς ὁ πατήρ. καὶ εἰπὼν τὸ, εἷς, ἀνεῖλε τὴν πολυθεΐαν. ὅταν γὰρ εἷς, οὐκ εἰσὶ πολλοί. καὶ εἰπὼν πατέρα, ἀνεῖλε τὴν μοναρχίαν. ὅταν γὰρ πατὴρ, δῆλον ὅτι καὶ υἱός. διὰ τοῦτο γοῦν εἶπεν, εἷς Θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα. ὁρᾷς ὅτι πρὸς ἕλληνας καὶ Ἰουδαίους ἀπεδιδύσκετο ὁ Παῦλος. διὰ τοῦτο εἶπεν, εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα, ἐπειδὴ τὰ πάντα διὰ τοῦ υἱοῦ γεγόνασιν ὁρατά, καὶ τὰ ἀόρατα. καὶ ἄκουε Ἰωάννου λέγοντος· Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδέν. ὁρᾷς ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ τῶν ἁπάντων δημιουργός. μὴ τολμᾷς μοι λέξαι ὅτι ὁ υἱὸς σὺν τοῖς πᾶσιν ἀριθμεῖται; ἀλλ' ἀγνώμονες, ἕως πότε περιέρχεσθε τὰς γραφὰς ἀνθολογοῦντες, ἵνα που τὸν υἱὸν εἴπητε κτίσμα καὶ ποίημα; θέλετε μαθεῖν; ἐὰν ἀκούσωσι περὶ τοῦ υἱοῦ ὑψηλὸν ῥῆμα, καὶ θεοπρεπῆ, μαίνονται· νομίζουσιν ὅτι κοπρίαν τις βάλλει εἰς τὸ στόμα αὐτῶν. βούλομαι ὑμῖν ὑπόδειγμα εἰπεῖν. ὥσπερ ἄν τις ἀρρωστίᾳ καὶ πυρετοῖς πολλοῖς φλέγηται, ὀλίγον δὲ αὐτοῦ ἐν ἀνέσει ἐλθόντος προστάττουσιν οἱ ἰατροὶ μέλιτος περιχρίεσθαι τὸ στόμα αὐτοῦ· ποιοῦσι δὲ οὕτω καθὼς προστάττουσιν οἱ ἰατροί. ἐπιμιγνυμένου δὲ τοῦ ἀρρωστοῦντος ὑπὸ τῶν πυρετῶν, νομίζει ὁ ἀρρωστῶν, ὅτι πικρόν ἐστι τὸ μέλι· καὶ λοιπὸν λέγουσιν οἱ παρεστῶτες, μέλι ἐστί, κύριε, καλόν ἐστι, παρατρεπόμενοι τὸν ἀρρωστοῦντα. πικρὸν δὲ φαίνεται τὸ μέλι εἰς τὸ στόμα τοῦ ἀσθενοῦντος, οὐχ ὅτι πικρόν ἐστι τὸ μέλι. τί γὰρ γλυκύτερον μέλιτος; οὐκοῦν οὐ παρὰ τὴν φύσιν τοῦ μέλιτος, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ μὴ ὑποδεχομένου. οὕτω καὶ ἐπὶ τούτων γίνεται. ἐὰν ἀκούσωσιν ὁμοούσιον, νομίζουσι πικρίαν νοσήζεσθαι, καὶ οὐ παρὰ τὸν λόγον τοῦ λέγοντος, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀσθενῆ ἀκοὴν τῶν μὴ ὑποδεχομένων. ὁ πατὴρ υἱὸν καλεῖ, οἱ ἀπόστολοι ὁμοίως, καὶ οὗτοι κτίσμα καὶ ποίημα. πῶς κτίσμα; τὸ γεννᾶν καὶ τὸ κτίζειν τὸ αὐτό ἐστιν. εἰ πᾶς ὁ γεννῶν κτίζει, καὶ πᾶς ὁ κτίζων γεννᾷ, εὑρίσκομεν πάντα τὰ κτίσματα ἔγγονα τυγχάνοντα τοῦ Θεοῦ. ἐπειδὴ γὰρ πάντα διὰ τοῦ υἱοῦ γεγόνασιν, οὐκοῦν κτίσας αὐτὰ καὶ ἐγέννησεν. ὁρᾷς ὅτι ἔγγονα τυγχάνουσι τοῦ Θεοῦ, καθὼς σὺ λέγεις. ἕως πότε ἀγνώμονες, εἴπατέ μοι, κατὰ τίνα τρόπον ὀνομάζεται ὁ υἱός; ἐπειδὴ υἱὸς λέγεται; καὶ σύ. ἀλλὰ τί; ἐπειδὴ Θεός; καὶ σύ. ἀλλ' ἔχεις μοι εἰπεῖν, ἐκεῖνος πράγματι, σὺ δὲ ὀνόματι. εἰ πράγματι, οὐκοῦν υἱός. ὁρᾷς, ὅτι τὸ στόμα σου ἐλέγχει σε, μήτι κτίσμα, μήτι ποίημα. ἐκεῖνος γὰρ φύσει υἱός ἐστι, σὺ δὲ προσηγορίᾳ· ἐκεῖνος ἐξ ἀϊδίου πατρὸς ἐγεννήθη, σὺ δὲ ἐξ ὑποκειμένης ὕλης ἐποιήθης. ταῦτα δέ μοι εἴρηται πρὸς Ἰουδαίους καὶ ἕλληνας καὶ αἱρετικούς. ἀλλ' ἡμεῖς δοξάσωμεν πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἰωαν. α. α.

γρ. Συμφ μεῖται;

γρ. πικ

Λογ. ιζ.

ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ.

Ex Ms. Regio Lut.

Ἰατρῷ ἔοικεν ὁ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλος, πολλῶν καὶ ποικίλων παθῶν αὐτὴν κεκτημένων, καὶ ἑκάστῳ τῶν ἀρρωστούντων κατὰ τὴν τοῦ πάθους χρείαν διδόντι τὸ μάλαγμα. οἷον, ἦλθόν τινες ἐν τῷ ἰατρείῳ τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ οἰδοῦντος πάθους τῆς ὑπερηφανίας ἁλισκόμενοι· λαβόντες τὸ ἔμπλαστρον τῆς ταπεινοφροσύνης, τὸ οἰδοῦν πάθος τῆς ὑπερηφανίας ἰάσαντο. ἄλλοι προσέδραμον ὑπὸ ὀργῆς ἐκφλεγόμενοι· χαλασθέντες καὶ οὗτοι ὑπὸ τῶν τῆς ψυχῆς * * τὴν ἀρρωστίαν κατέσβεσαν. ἕτεροι δὲ ὑπὸ τῶν τῆς σαρκὸς παθῶν πρὸς λαγνείαν οἰστρηλατούμενοι προσέδραμον· καὶ οὗτοι λαβόν-

τες τὸ ἔμπλαστρον τῆς σωφροσύνης, τῇ ἁγνείᾳ ἑαυτὸν περιεσφίγξεν. δεῦτε τοίνυν, ἀγαπητοί, ἐπειδήπερ ὁ προλαβὼν διδάσκαλος, τὰς τῶν ἀρρωστούντων ψυχὰς τῇ τριπλόκῳ πίστει ἐθεράπευσε, καὶ ἡμεῖς τοῖς ἐκείνου ἴχνεσιν ἀκολουθήσωμεν. οἶμαι δὲ καὶ πολλοὺς τὴν σήμερον ἑστώτων βούλεσθαι ἀκοῦσαι περὶ πίστεως, οὐχ ὅτι αὐτοὶ χρήζουσιν (ὑγιαίνουσι γὰρ) ἀλλὰ βουλόμενοι δι᾽ αὐτῆς τοὺς ἀρρωστοῦντας θεραπεῦσαι. πολλοὶ γάρ εἰσιν ὑγιαίνοντες μὲν αὐτοί, οὐ δυνάμενοι δὲ τοὺς κακῶς ἔχοντας θεραπεῦσαι δι᾽ ἑαυτῶν. δεῦρο ἀγαπητοί, καίτοι προκείμενον ἔχων τὸ δεσποτικὸν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τὸ ἀναγνωσθὲν ὑμῖν γράμμα ἐκτελέσαι, καὶ αὐτῷ τῷ πνεύματι τοὺς διψῶντας ποτίσαι, τοῦτο μὲν ὑπερτίθεμαι· ποιῶ δὲ ἐκεῖνο ὅπερ ἐπεστελλόμεθα. δεῖ γὰρ μαθητὰς ὄντας ἡμᾶς τοῦ ἀποστόλου, Τοῖς πᾶσι τὰ πάντα γίνεσθαι, ἵνα τοὺς πάντας κερδήσωμεν. παρακαλῶ δέ, κἂν σφαλλώμεθα ἐν ταῖς λέξεσι, συγγνώμην ἡμῖν ἀπονείμασθαι. ὥσπερ γὰρ οἱ αὐτοσχεδίως λέγοντες, πολλάκις σφάλλονται, τὸν νοῦν μὴ ἐπικρατοῦντες καὶ τὴν γραφὴν τηρήσαντες, καὶ τὸν λόγον κοσμήσαντες. καὶ αὐτοὶ δὲ ὑμεῖς τὸν ἔνδοθεν ὑμῶν ἄνθρωπον τῆς καρδίας παραστήσατε ἐνταῦθα καθαρώτατον, ἵνα ἕκαστος ὑμῶν μὴ μόνον τῶν λεγομένων ἀκούῃ, ἀλλὰ καὶ βλέπῃ, καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων μανθάνῃ τὴν δύναμιν. πρῶτον οὖν ἐστι πίστις ἡ πρὸς Θεόν, πρᾶγμα ἀκατάληπτον, ἀψηλάφητον, ἀθεώρητον, ἀκατηγόρητον, σιωπῇ τιμώμενον καὶ προσκυνούμενον. πίστις ἀπὸ πατρὸς μὲν ἄρχεται, ἐπὶ υἱὸν δὲ ἔρχεται, εἰς δὲ τὸ πνεῦμα πληροῦται. πίστις ἕδρα ψυχῆς, θεμέλιος ζωῆς, ἀθάνατος ῥίζα. πίστεως δὲ ῥίζα ζῶσα, ὁ πατὴρ κλάδος ἀμάραντος, ὁ υἱὸς καρπὸς ἀθάνατος, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. τριὰς ἁπλῆ, ἀσύνθετος, ἀνέκφραστος, ἀδιήγητος, ἀδιαίρετος κατὰ συμφωνίαν, κατὰ δύναμιν, κατ᾽ ἐνέργειαν, κατὰ θεότητα, κατὰ μέγεθος, ἐν ὑποστάσεσι καὶ ὀνόμασι διῃρημένη, ἐν πράγμασι καὶ δυνάμεσιν ἡνωμένη. τριὰς πρὸ αἰώνων ὑπάρχουσα, οὐκ ἀπὸ ἀρχῆς ἀρξαμένη τοῦ εἶναι, ἀλλὰ ἄναρχος, ἄχρονος, ἀγήρατος, ἀθάνατος, ἀτελεύτητος, οὐκ αὔξουσα, οὐ λήγουσα, οὐ γηράσκουσα, ἀλλὰ ἀκατάλυτος οὖσα· ὡσαύτως τυγχάνουσα τριάς, οὐ νῦν εὑρεθεῖσα τὸ προσκυνεῖσθαι, ἀλλ᾽ ἀπὸ αἰώνων ὑπὸ ἀγγέλων ἐν οὐρανοῖς προσκυνουμένη, ὑπὸ πατέρων ἐπὶ γῆς δοξαζομένη, ὑπὸ προφητῶν τιμωμένη, ὑπὸ ἀποστόλων κηρυττομένη, ὑπὸ ἐκκλησίας μέχρι νῦν μεγαλυνομένη. καὶ ἀρξώμεθα, ἀγαπητοί, ἀπὸ τῶν οὐρανῶν· ἀρξώμεθα δεικνύειν τὴν τῆς τριάδος μίαν κυριότητα, καὶ προσκύνησιν καὶ μεγαλότητα. τρεῖς οἱ ὑπέρτατοι ἄγγελοι, αἱ δυνάμεις, χερουβεὶμ καὶ σεραφείμ, τό, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, ἀκαταπαύστῳ στόματι μελῳδοῦντα εἰς μίαν κυριότητα κηρύσσουσι τὴν δόξαν. τρεῖς ἀγγέλους Ἀβραὰμ ὁ πατριάρχης τυγχάνων ὑπὸ τὴν δρῦν τὴν Μαμβρῆ ἐν τῇ σκηνῇ θεωρήσας, μίαν κυριότητα, ἰσότητα τριάδι τῶν ἀγγέλων ἀπένειμε. τρεῖς δὲ ἄγγελοι, καὶ δρῦς καὶ σκηνὴ καὶ Ἀβραάμ, καὶ σταυρὸς καὶ ἐκκλησία καὶ σπέρμα ἀνθρώπων. αὖθις Ἀβραὰμ ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν ἐπορεύθη ἐπὶ τὸ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰσαὰκ εἰς ὁλοκάρπωσιν τῷ Θεῷ ἀνενέγκαι. τριήμερος δὲ ὁδὸς καὶ Ἰσαὰκ ὁλοκαρπούμενος, τριήμερον διὰ σταυροῦ τὸ πάθος τοῦ μονογενοῦς. ὅτι δὲ τοῦ Χριστοῦ μυστήριον Ἀβραὰμ ἐν τῷ Ἰσαὰκ ἐθεώρει, ὁ Κύριος μαρτυρεῖ λέγων· Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν· καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη. τριῶν ἡμερῶν καὶ Μωϋσῆς πορεύεται ἐπὶ τὸ θῦσαι τῷ Θεῷ. λέγει οὖν τῷ Φαραώ, Ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν πορευσόμεθα ἐπὶ τὸ θῦσαι Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν. τρία μέτρα σεμιδάλεως ἡ Σάρρα λαβοῦσα, τοὺς ἐγκρυφίας ἐποίησε. τρία μέτρα δὲ σεμιδάλεως, ἡ Σάρρα, καὶ ἐγκρυφίαι, τρίπλοκος πίστις, καὶ ἐκκλησία ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων φυλαττομένη. τρεῖς ῥάβδους Ἰακὼβ λαβὼν ἐν τῷ ὕδατι ἐμβαλών, τὰ πρόβατα τοῦ Λάβαν ἐπότισε. τρεῖς ῥάβδοι καὶ ὕδωρ καὶ πρόβατα ποτιζόμενα, τριὰς καὶ βάπτισμα καὶ λαὸς φωτιζόμενος. τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας Ἰωνᾶς ἐν τῷ κήτει πεποίηκε. τρεῖς δὲ ἡμέραι καὶ νύκτες, Ἰωνᾶς, καὶ τὸ κῆτος, τοῦ μονογενοῦς ἐν τῷ ᾅδῃ. καὶ ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, λεγέτω· Ὥσπερ

Ιωαν η λθ.

Εξοδ. γ. ιη.

Ματθ. ιβ μ.

Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους πεποίηκε τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτω δὲ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς ποιήσει τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. τρεῖς ἡμέρας καὶ Νινευῖται
νηστεύσαντες ἔζησαν. τρεῖς ἡμέραι, καὶ νηστεία, καὶ Νινευῖται ζῶντες, τριὰς φωσφόρος καὶ
ἀπαρχὴ καινῶν καὶ κόσμου ζωή. τρίτον Ἠλίας ὁ προφήτης ἐπὶ τὰς σχίδακας καὶ τὰ μέλη τοῦ
βοὸς τὸ ὕδωρ ἐπιχέων, πῦρ οὐρανόθεν ἐπ' αὐτὰ κατήγαγε. τριὰς δὲ ὕδωρ καὶ σχίδακες καὶ
μέλη βοὸς καὶ πῦρ οὐράνιον, τρίπλοκον βάπτισμα καὶ σταυρὸς καὶ μέλη Χριστοῦ καὶ οὐράνιον φέγγος.
τρίτον τῆς ἡμέρας καὶ Δανιὴλ τὰς θυρίδας τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἀνοίγων κατὰ ἀνατολὰς προσευχόμενος,
τοῦ αἰτήματος ἔτυχε, διδάσκοντος τοῦ μυστηρίου. δεῖ δὲ ἡμᾶς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς
ψυχῆς ἀνοίγοντας, πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι κατὰ ἀνατολὰς ἐντυγχάνειν. τρεῖς παῖδες
ἄφθοροι ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ πυρὸς ἐμβληθέντες, αὐτοὶ μὲν οὐδὲν ἔπαθον, τοὺς δὲ Χαλδαίους ἐνεπύρισαν.
τρεῖς παῖδες ἄφθοροι καὶ κάμινος καὶ Χαλδαῖοι, τριὰς ἀθάνατος καὶ κρίσις καὶ δαίμονες
ἀπολλύμενοι. τρεῖς ἀρετὰς ὁ μακάριος Παῦλος τῇ ἐκκλησίᾳ παραδίδωσι λέγων
Πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη· πίστις εἰς τὸν πατέρα, ἐλπὶς εἰς τὸν υἱόν, καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου
α. Κορ. ιγ. ιγ. Ερ ε. θ. ἀγάπη. Ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἡ ἀγάπη. τρὶς καὶ αὐτὸς Παῦλος παρεκάλεσε
β. Κορ. ιβ. η. τὸν Κύριον λέγων· Ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν Κύριον παρεκάλεσα. ἐπέτυχε σοφίαν ἀνδρὸς ἐν
ἀτελέστῳ ῥήματι συνειλημμένην. οὐκ εἶπε, τρίτον τὸν Κύριον παρεκάλεσα, ἀλλὰ
τρίς. πατήρ, υἱός, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, τρεῖς ὑποστάσεις, μία δὲ κυριότης. Καὶ τρίς, φησιν,
β. Κορ. ια. κε. ἐρραβδίσθην· τουτέστι, τρεῖς μὲν ὑποστάσεις ὡμολόγησα· εἰσάπαξ δὲ τὴν πίστιν τῆς τριάδος
τῷ λίθῳ τῆς ὁμολογίας πρὸς μίαν συμφωνίαν τὴν ψυχήν μου ἐστήλωσα. Καὶ τρίς,
φησιν, ἐναυάγησα· τουτέστι, τὸν φόρτον τῶν Ἰουδαϊκῶν ἁμαρτημάτων ἐν ὀνόματι πατρὸς καὶ
υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος ἐν τῇ πηγῇ τοῦ βαπτίσματος κατεπόντισα. τρία σάτα ἀλεύρου,
καὶ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὁμοιωθεῖσα· γυνὴ λαβοῦσα, τὴν μικρὰν ζύμην ἐγκρύψασα, ὅλον
τὸ φύραμα ἐζύμωσε. τρία δὲ σάτα ἀλεύρου, καὶ μικρὰ ζύμη, καὶ γυνὴ ζυμοῦσα, ἡ σοφία
ἐστὶ διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὴν τῆς τριάδος πίστιν μεταστρέφουσα.
τοιούτοις πᾶσι τοῖς μυστηρίοις οἱονεὶ σφραγῖδα τιθεὶς ὁ Κύριος ἡμῶν, ἐν τρισὶ
Ματθ. κη. ιθ. καταδύσεσι τοῦ σώματος ἓν βάπτισμα τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς παραδέδωκε, λέγων, Πορευθέντες
μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ
καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἵνα μίαν ἀποδεικνύειν ἑτοίμως ἀποδεξόμεθα· μιᾶς δὲ ἐνεργείας πατρὸς
καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος ἀποδεικνυμένης, ἀνάγκη πᾶσα καὶ μίαν οὐσίαν πιστευθῆναι.
ὧν γὰρ ἡ ἐνέργεια μία. ἀρξώμεθα τοίνυν λέγειν περὶ κοσμοποιΐας, περὶ υἱοθεσίας,
περὶ ἐλευθερίας, περὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς συστάσεως, καὶ ἁπαξαπλῶς περὶ παντὸς ἔργου καὶ
τῶν ἄλλων τῆς ζωῆς ἡμῶν χρειῶν ἀφορμὰς ὑπὸ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος ἐπιτελουμένας.
ἄρξωμεν ἀπὸ τῶν πρώτων, καὶ ἔλθωμεν ἐπὶ τὰ δεύτερα, εἶθ' οὕτω καθεξῆς τὸν
Ψαλ. λβ. ϛ. λόγον ἡμῶν περισώσωμεν. τὸν οὐρανὸν ἐποίησεν ὁ πατήρ, οὐκ ἄνευ λόγου καὶ πνεύματος. Τῷ γὰρ
λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.
Ιερ. κγ. κδ. πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπλήρωσεν ὁ πατήρ, ὡς γέγραπται· Τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ ἐμπληρῶ,
Ιωαν. α. γ. λέγει Κύριος. ἐπλήρωσε καὶ ὁ υἱός. Πάντα γὰρ δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο
οὐδέν. ἄκουε τῆς σοφίας λεγούσης περὶ τοῦ πνεύματος· Πνεῦμα Κυρίου ἐπλήρωσε τὴν
οἰκουμένην. τί δέ; τὸ μέγιστον τῶν κτισμάτων, ὁ ἄνθρωπος, οὐχ ὑπὸ πατρὸς μόνου γεγένηται,
Γεν. α. κϛ. ἀλλὰ συνεργοῦντος τοῦ υἱοῦ, συμπληροῦντος τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ποιήσωμεν γάρ, φησιν,
ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. ποιήσωμεν, οὐ ποιήσω μὲν ἐγώ, οὐ
ποιήσεις δὲ σύ, οὐ ποιήσῃ ἐκεῖνος, ἀλλά, ποιήσωμεν. Εἰ γὰρ εἶπε, ποίησον σύ, ἐδήλου τὸν
ὑπουργόν· τὸ δὲ ὁμότιμον διδάξας λέγει, ποιήσωμεν ἄνθρωπον. κοινὴ ἡ γνώμη, κοινὴ
ἡ πρᾶξις, κοινὸν καὶ τὸ πλάσμα. ὅτι δὲ πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ ἅγιον πνεῦμα πεποίηκε τὸν ἄν-

θρωπον, Δαβὶδ μοι μαρτυρεῖ λέγων πρὸς τὸν Θεόν· Αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ ἔπλα- Ψαλμ. ριη. ιοβ.
σάν με. οὐ σύ με μόνος πεποίηκας, οὐχ ἡ χείρ σου μόνη πεποίηκέ με, ἥτις ἐστὶν ὁ μονογενής
σου· αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με, τουτέστιν, ὁ λόγος καὶ τὸ πνεῦμα. ὡσεὶ ἔλεγεν· ἡ μὲν τοῦ λόγου
σοφία ἔπλασέ με, ἡ δὲ τοῦ πνεύματος σύνεσις ἐποίησέ με, συναναπληροῦντος. ὡσαύ-
τως καὶ Ἰὼβ λέγει πρὸς τὸν Θεόν, Αἱ χεῖρές σου ἔπλασάν με, καὶ ἐποίησάν με. καὶ γὰρ Ιωβ. ι. η.
καὶ οἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ δύναμις τῶν οὐρανῶν δι' αὐτοῦ γεγένηνται, Δαβὶδ μὲν λέγοντος, Τῷ λόγῳ Ψαλ. λβ. ϛ.
Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν·
ἐν δὲ τῷ προφήτῃ Ὠσηέ, Οὗ αἱ χεῖρες ἔκτισαν τὴν στρατιὰν τοῦ οὐρανοῦ. καὶ γὰρ ἐνταῦθα διὰ
πνεύματος καὶ λόγου σημαίνει τὴν τῶν οὐρανῶν στρατιὰν ἐκτίσθαι. ποιήσωμεν ἄνθρωπον
κατ' εἰκόνα ἡμετέραν· οὐ κατ' εἰκόνας ἡμετέρας, ἀλλά, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰ-
κόνα ἡμετέραν. τὸ μέν, ποιήσωμεν, πληθυντικῶς, τὸ δέ, κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, ἑνικῶς. καὶ
ἵνα μή τις ὑπολάβῃ ὅτι κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς εἰκόνα μόνην γεγένηται ὁ ἄνθρωπος, ἐπήνεγ-
κε τό, ἡμετέραν. καὶ διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ ἐκείνη ἡ εἰκὼν ἡ πρωτογενὴς τοῦ Ἀδὰμ τῇ παραβά-
σει ἐφθαρθεῖσα ἐδεήθη ἀνακαινισμοῦ καὶ καθάρσεως, οὐκ ἐν ὀνόματι πατρὸς μόνου ἐν τῷ βα-
πτίσματι ἀνακαινίζεται, ἀλλὰ καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, ἐπειδὴ καὶ ἐξ ἀρχῆς οὕτως ἐγένε-
το. ἀμέλει γοῦν σφραγίζει ὁ πατὴρ ἐν τῷ βαπτίσματι, καθὼς Παῦλος λέγει· Ὁ δὲ κα- β. Κορ. α. κβ.
τεργασάμενος ἡμᾶς εἰς τοῦτο αὐτὸ Θεός, καὶ χρίσας ἡμᾶς καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς. σφρα-
γίζει δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Μὴ λυπεῖτε γὰρ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε Εφεσ. δ. λ.
εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. σφραγιζόμενοι ὑπὸ πατρὸς καὶ πνεύματος τὰς καρδίας ἡ-
μῶν, οὐκ εἰς δύο εἰκόνας μεταμορφούμεθα, ἀλλ' εἰς μίαν τὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ἐκ δὲ τού-
των συνάγεται, τό, εἰς μίαν, εἶναι πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος. σφραγιζόμενοι τὰς
καρδίας ἡμῶν, σύμμορφοι τοῦ υἱοῦ γινόμεθα, καὶ εἰκὼν Θεοῦ, ὡς βοᾷ Παῦλος λέγων· Ἀνὴρ α. Κορ. ια. ζ.
μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι, εἰκὼν καὶ δόξα Θεοῦ ὑπάρχων. πολὺ μᾶλ-
λον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰκών ἐστι τοῦ Θεοῦ. μέγας ἐστὶ καὶ υἱός, ἀπέραντόν ἐστι καὶ τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον. Μέγας ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ μεγάλη ἰσχὺς αὐτοῦ (Χριστὸς γὰρ Θεοῦ δύναμις) καὶ τῆς Ψαλ. ρμϛ. ε.
συνέσεως αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀριθμός· τουτέστι, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ, πνεῦμά ἐστι σοφί-
ας καὶ συνέσεως. καὶ εἰρήνη ὁ πατήρ. Ἰδοὺ ἐκκλίνω πρὸς αὐτούς, ὡς ποταμὸς εἰρήνης. εἰ- Ησ. ξϛ. ιβ.
ρήνη γὰρ ὁ υἱός, ὡς Παῦλος λέγει· Αὐτός ἐστιν εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν. Εφ. β. ιδ.
εἰρήνη καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματος, φησίν, ἀγάπη, εἰρήνη. πηγὴ Εφ. ε. θ.
ὁ πατήρ, Ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς· πηγὴ καὶ ὁ υἱός· Ἐμὲ γὰρ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος Ψαλ. λε. ι. Ιερ. β. ιγ.
ζῶντος. εἰ μὴ ἦν δὲ πηγὴ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἂν ἔλεγεν ὁ Παῦλος, Καὶ πάντες α. Κορ. ιβ. ιγ.
ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι ἐβαπτίσθημεν. ἐντελέστερον δέ ἐστιν ἐκ τῶν τοῦ Κυρίου ῥημάτων καταμα-
θεῖν, ὅτιπερ πηγῇ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον παρείκασται. ἐλθὼν γὰρ ὁ Ἰησοῦς ἔκραζε λέγων· Εἴ τις Ιωαν. ζ. λζ.
διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω ὕδωρ· καί, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς
κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. τοῦτο δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ πνεύματος, οὗ ἤμελλον λαμ-
βάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν. φῶς ὁ πατήρ, Ὅτι ὁ Θεὸς φῶς ἐστι. φῶς καὶ ὁ υἱός, Ἐγὼ α. Ιωαν. α. ε.
γάρ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. φῶς καὶ τὸ πνεῦμα. οὐκ ἂν ἔλεγε γὰρ ὁ Παῦλος, Τὸ πνεῦμα Ιωαν. θ. ε. α. Θεσ. ε. ιθ.
μὴ σβέννυτε. ἀλλ' ἐπειδὴ ὡς βεβιασμένον τοῦτο παρά τισι τυγχάνει, ὁ Δαβὶδ ἰδικῶς λεγέτω·
Ἐν τῷ φωτί σου ὀψόμεθα φῶς, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἐλευθεροῖ ὁ πατὴρ τὸν δεδουλωμένον Ψαλ. λε. ι.
τῇ ἁμαρτίᾳ· ἐλευθεροῖ ὁ υἱός. ἔλεγε γὰρ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, Ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθε- Ιωαν. η. λϛ.
ρώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροί ἐστε. ἐλευθεροῖ καὶ τὸ πνεῦμα· Οὗ γὰρ πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευ- β. Κορ. γ. ιζ.
θερία. ὁ νόμος τοῦ πνεύματος ἐλευθεροῖ· Ὁ δὲ νόμος τοῦ πνεύματος ἠλευθέρωσέ σε ἀπὸ τῆς δουλείας Ρωμ. η. β. κα.
τῆς φθορᾶς. ἀγαθὸς ὁ πατήρ, ἀγαθὸς καὶ ὁ υἱός· Εἰ, φησίν, ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀ- Ματθ. κ. ιε.
γαθός εἰμι. ἀγαθὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· Τὸ πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν ὁδηγήσει με ἐν γῇ εὐθείᾳ. Ψαλ. ρμβ. ιβ.

ὅπου θέλει ἐστὶν ὁ πατὴρ (οὐκ ἔχει γὰρ ᾧ ὑποτέτακται) ὅπου θέλει ἐστὶ καὶ ὁ υἱός (ἐλεύθερος
Ιωαν. γ. η. γάρ ἐστιν) ὅπου θέλει ἐστὶ καὶ τὸ πνεῦμα. Τὸ γὰρ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν
αὐτοῦ ἀκούεις· ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑπάγει. πάντα περιέχει ὁ πατήρ, πάντα
περιέχει καὶ ὁ υἱός, πάντα περιέχει καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Δαβὶδ γὰρ λέγει, Ποῦ πορευθῶ
Ψαλ. ρλη. ε. ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου; καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω; παντοδύναμος ὁ πατήρ,
Ιωβ. μϐ. β. καθὼς λέγει Ἰώβ· Οἶδα, Κύριε, ὅτι πάντα δύνασαι, ἀδυνατεῖ δέ σοι οὐδέν. παντοδύναμος
Μαρκ. θ. κγ. ὁ υἱός, ὡς λέγει τῷ δυσαπιστοῦντι ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. Τῷ πιστεύοντι, φησί, πάντα δυνατά.
παντοδύναμον καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ἔστι γάρ, φησιν, αὕτη ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον, πνεῦμα νοερόν, ἅγιον, πολυμερές, λεπτόν, εὐκίνητον, τρανόν, σαφές, ἀπήμαντον,
ὀξύ, ἀκώλυτον, εὐεργετικόν, φιλάνθρωπον, βέβαιον, ἀσφαλές, ἀμέριμνον, παντοδύναμον,
καὶ πανεπίσκοπον. οὐ μόνον δὲ πανεπίσκοπον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀνθρώποις
Πραξ. κ. κη. ποιεῖ· ὡς μαρτυρεῖ μοι Παῦλος ἐν ταῖς πράξεσι λέγων, Προσέχετε ἑαυτοῖς καὶ
παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ἔθετο ὑμᾶς ἐπισκόπους τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀπέστειλε προφήτας ὁ
πατήρ, ἀπέστειλε προφήτας ὁ υἱός, ἀπέστειλε καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ὡς εἷς τῶν προφητῶν
Ἡσ. μη. ις. Ἡσαΐας ἀναφθέγγεται, λέγων· Καὶ νῦν Κύριος, Κύριος ἀπέσταλκέ με, καὶ τὸ πνεῦμα
Ματθ. ι. ις. αὐτοῦ. ὑπὸ τοῦ υἱοῦ ἐξεπέμφθησαν ἀπόστολοι. Ἰδοὺ γὰρ ὑμᾶς ἀποστέλλω, ὡς πρόβατα ἐν
Πραξ. ιγ. δ. μέσῳ λύκων. ἐξεπέμφθησαν καὶ ὑπὸ πνεύματος ἁγίου, ὥς φησιν ἐν ταῖς πράξεσιν· Οἱ
μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου κατῆλθον εἰς Σελεύκειαν. προσεκαλέσατο
ὁ πατὴρ τοὺς ἀποστόλους, προσεκαλέσατο καὶ ὁ υἱὸς τοὺς ἀποστόλους, ὁμοίως καὶ τὸ
Πραξ. ιγ. β. πνεῦμα τὸ ἅγιον προσεκαλέσατο αὐτούς. Λειτουργούντων αὐτῶν τῷ Κυρίῳ· ποίων; τῶν ἀποστόλων·
Εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἀφορίσατε δή μοι τὸν Βαρνάβαν καὶ τὸν Παῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ
προσκέκλημαι αὐτούς. ἀφορίσατε ὑμεῖς, ἀφορίσατέ μοι τὸν Βαρνάβαν καὶ τὸν Παῦλον. λέγει
ὡς δεσπότης, ὑπακούσατε ὡς δοῦλοι. νηστευόντων δὲ αὐτῶν καὶ λειτουργούντων τῷ Κυρίῳ. πρόσεχε,
καὶ τῶν λειτουργούντων. ποῦ εἰσὶν οἱ λέγοντες λειτουργικὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; εἰ λειτουργικόν
Ψαλ. ργ. δ. ἐστι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἕν ἐστι τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων. Ὁ ποιῶν γὰρ τοὺς
ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα. ἀλλ' οὐ λειτουργικὸν τὸ ἅγιον
πνεῦμα, ἀλλὰ λειτουργούμενον. λειτουργούντων δὲ αὐτῶν, φησιν, εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ
ἅγιον, ἀφορίσατε δή μοι. ἀλλὰ δεσπότου φωνή. ἀφορίσατέ μοι τὸν Βαρνάβαν καὶ τὸν
Παῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. νῦν ὑμεῖς ἀφορίσατέ μοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν
Βαρνάβαν· ἐγὼ γὰρ ἤδη ἀφώρισα αὐτοὺς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτῶν. καὶ ἐπειδὴ ὑπὸ πνεύματος
ἁγίου ἐκλήθη Παῦλος, ὑπὸ δὲ τῶν ἀποστόλων ἀφωρίσθη εἰς τὸ εὐαγγέλιον, [καθώς]
Ρωμ. α. α. ἐν πρώτῃ ἐπιστολῇ λέγει· Δοῦλος, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον
Θεοῦ. ἀλλὰ νῦν ἐξεῦρον, ἀγαπητοί, οἱ τῇ βλασφημίᾳ σχολάζοντες, ἀνθ' ὧν ἔδει σχολάζειν
Ψαλ. με. ι. τῇ θείᾳ γραφῇ, καὶ γινώσκειν τὸν Κύριον καὶ τὸ λεγόμενον, Σχολάσατε καὶ γνῶτε ὅτι ἐγώ
εἰμι ὁ Θεός, νῦν ἄλλο ἐπερώτημα βλασφημίας εὗρον, καὶ ἐπερωτῶσιν ἡμᾶς λέγοντες· ὅτι
Ψαλ. μδ. η. θρόνον ἔχει ὁ πατήρ; καὶ λέγομεν, ναί, Ὁ Θεὸς ἐπὶ θρόνου ἁγίου αὐτοῦ. ἔχει θρόνον καὶ
ὁ υἱός; λέγομεν ναί. γέγραπται γὰρ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ, Ὁ θρόνος σου ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.
ἀλλὰ θρόνον ὅταν ἀκούσῃς Θεοῦ, θεοπρεπῶς νοητέον θρόνον, τουτέστιν, ἐξουσίαν, βασιλείαν,
κυριότητα. ἡμῖν γὰρ ἡ γραφή, ὡς ἀνθρώποις λαλεῖ. ποῦ γέγραπται γάρ, καὶ τὸ
πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔχει θρόνον, ἵνα ἐκ τοῦ θρόνου νοήσαντες τὸ ὁμότιμον, τὴν κυριότητα ἀποδῶμεν;
μάλιστα μὲν πρὸς τοιαύτην ἐπερώτησιν οὐκ ἔδει ἡμᾶς ἀποκρίνεσθαι τοῖς τοιούτοις.
εἰ γὰρ οἱ δοῦλοι οἱ ἐκ γῆς γεγονότες, ἀπόστολοι λέγω δή, ἐπὶ θρόνους ἠξιώθησαν καθίσαι·
Ματθ. ιθ. κη. Ἰδοὺ ὑμεῖς οἱ δώδεκα καθίσεσθε ἐπὶ θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ· πολλῷ
μᾶλλον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. πρὸς ἐπὶ τούτοις ἐπερωτῶσι, ποῦ τοῦ πνεύματος ἡ δόξα; δοξάζει

ὁ πατὴρ, δοξάζεται ὁ υἱός. περὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ζητοῦσιν οἱ ἄπιστοι; λεγέτωσαν οἱ ἄπιστοι, καὶ Ἡσαΐας μαρτυρείτω, Εἶδον τὸν Κύριον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ (περὶ τοῦ πνεύματος λέγων, ὡς μετ' οὐ πολὺ ἀποδειχθήσεται) καὶ ἐπηρμένου. καὶ πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ. καὶ σεραφεὶμ εἱστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ. ἓξ πτέρυγες τῷ ἑνὶ, καὶ ἓξ πτέρυγες τῷ ἑνί· καὶ ἐκέκραγον, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος σαβαὼθ, πλήρης οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου. προέστησεν ἐνταῦθα, καὶ τὸν θρόνον θεωρεῖ, καὶ τὴν δόξαν. Καὶ εἶπε Κύριος πρός με, τίνα ἀποστείλω, καὶ τίς πορεύσεται πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον τὸν Ἰουδαίων, καὶ ἐρεῖ αὐτοῖς· ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ μὴ συνήσετε; ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶν αὐτῶν βαρέως ἤκουσαν, καὶ τὰ ἑξῆς. ἔρχεται Παῦλος μετὰ πολλὰς ἐτῶν περιόδους τῆς προφητείας, γίνεται ἐν Ῥώμῃ, διαλέγεται πρὸς Ἰουδαίους συμβιβάζων αὐτοὺς εἰς τὴν τοῦ μονογενοῦς πίστιν. οἱ δὲ ἀπεστρέφοντο, καὶ ἠπίστουν. τότε μέμνηται ταύτης τῆς προφητείας, ὅτι περ ἐπεπλήρωτο. καὶ τί πρὸς αὐτούς; Καλῶς εἶπε περὶ ὑμῶν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνήσετε, καὶ τὰ ἑξῆς. ἰδοὺ ὃν τὸν Κύριον σαβαὼθ ὁ Ἡσαΐας λέγει ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καθήμενον, καὶ ὑπὸ ἀγγέλων δοξαζόμενον, ὁ Παῦλος λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι. τίς ἔτι μέμηνεν ἀμφιβάλλειν, ὅτι περ καὶ Κύριος καὶ Θεὸς καὶ πνεῦμα λατρευτόν ἐστιν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων; Ἀμήν.

Ησ. ϛ. α.

Πραξ. κη. κϛ.

ΠΕΡΙ ΕΛΠΙΔΟΣ.

Λογ. ιη.

Ex Ms. Regio Lut.

Ἅπαντες μὲν ἄνθρωποι φύσει εὐμήχανοι, διὰ τὸ φύσει τοῦ λογισμοῦ διακριτικόν τε καὶ συνεχές. ἕκαστος γὰρ τούτων πρὸς γεωργίαν καὶ ὁδοιπορίαν καὶ τέχνην τινὰ ἐλπίδι τινὶ ἑαυτὸν παραδίδωσιν. ἅπαντες γὰρ καμάτους καὶ ἱδρῶτας, κινδύνους τε καὶ θλίψεις προθυμίᾳ ὑποφέρουσι διὰ τὴν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν προσδοκίαν. καὶ ὁ μὲν γεωργὸς ἐν τῇ συμβολῇ τῶν νευρῶν καὶ μελῶν κυρτώσας τὰ νῶτα, ἄμφω δὲ τὰς χεῖρας ὁπλίσας δρεπάνῳ καὶ ἀρότρῳ, τοὺς ἐκ τοῦ χειμῶνος κρυμοὺς, καὶ τοὺς ἐκ τῆς βώλου καὶ τῶν ἐγκειμένων ἀκανθῶν αἰκισμοὺς προθύμως ὑποφέρει, τῇ μελλούσῃ τῶν καρπῶν προσδοκίᾳ τοὺς πόνους παραμυθούμενος. ὁ δέ τις ὁδοιπόρος ἐν ταῖς δυσβάτοις καὶ προσαντέσιν ὁδοῖς ἐπιβὰς, ἀντιτυποῦντος τοῦ στερεοῦ ἐδάφους τοὺς ταρσοὺς μαστιζόμενος, ἱδρῶτι πολυχύτους σταγόνας ἐκ κορυφῆς μέχρις ὀνύχων [κοχλάζων] ἀναζέων, καύσωνάς τε καὶ ὑδάτων λιμοὺς, καὶ τροφῶν ἔνδειαν γενναίως ὑπομένει, διὰ τὸ ἐκ τῆς ὁδοιπορίας αὐτῷ ἐλπιζόμενον κέρδος. ἰατροὶ δὲ ἐν τῇ ἐκτομῇ τῶν οἰδαινόντων τραυμάτων, τὴν δυσωδίαν ἐπιφέρουσι, γαστέρων δὲ κενώσεις, καὶ χαλεπῶν χυμῶν ἐκχύσεις ἐκ χειρὸς δεχόμενοι, οὐκ ἀναίνονται διὰ τὴν τῶν ἀσθενούντων ὑγίειαν, καὶ διὰ τὴν οἰκείαν εὐπορίαν τὴν ἐκ τῶν θεραπευομένων αὐτοῖς ἐλπιζομένην. οἱ δὲ πελάγιοι πλωτῆρες γῆν λείποντες, καὶ τὰ τῆς θαλάττης ἁλμυρὰ καὶ κυάνεα νῶτα τέμνοντες, παλιντρόπων πνευμάτων βίας καὶ ταραχὰς ἀπηχέστους ὑπομένουσι, σχοινίων δὲ πολυπλόκων διασπάσεις, ἱστίων δὲ καὶ αὐχένων σεισμοὺς φοβεροὺς, κυμάτων δὲ ἀγρίων "ὀρυγματώδεις κατόψεις δεχόμενοι φοβερούς διὰ τὴν ἐκ τοῦ πλοὸς αὐτοῖς ἐλπιζομένην σωτηρίαν καὶ εὐπορίαν. ἅπαντες δὲ οὗτοι καὶ οἱ τούτων πλείονες καμάτους τε καὶ κινδύνους ὑπομένουσι διὰ τὴν πρὸς ὀλίγον φαινομένην ἐλπίδα· πολλῷ μᾶλλον τὸ φιλόθεον γένος τῶν χριστιανῶν, ἀνδρῶν δὴ λέγω καὶ γυναικῶν (οὐ γὰρ μόνον τὸ ἄρρεν ἐστράτευται παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλὰ καὶ τὸ θῆλυ) οὐ τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ, ἀλλὰ τῇ τῆς φρονήσεως ἀνδρείᾳ διωγμούς τε καὶ λιμοὺς, νηστείας τε καὶ ἀγρυπνίας καὶ χαμευνίας, καὶ τῶν ἄλλων ἀνεκδιηγήτων θλίψεων "ἄμφω προθύμως ὑποφέροντες διὰ τὴν ἀκήρατον καὶ

ονολκῇ

**

ὀρυγμὸς

* *

φορτία

μακαρίαν ἐν οὐρανοῖς ἐλπίδα. ἕκαστος δὲ οὖν στηκέτω τῷ ἰδίῳ ἔργῳ, καὶ τῇ ἐλπίδι τονούσθω. ὁ γεωργὸς τῆς πνευματικῆς ἀρούρας ἔμβαλε τῆς διδασκαλίας τὸ ἄλετρον εἰς τὸ δεκτὸν τῆς διανοίας χωρίον· εἶτα μετὰ τῶν προκαταβληθέντων τῶν αἱρετικῶν σπερμάτων, τὸ βλάστημα ἔξελε τῶν Ἰουδαϊκῶν καὶ ἑλληνικῶν σοφισμάτων· ἵνα ἐκκαθάρας τὴν ψυχήν, ἐπισπείρῃς τὰ τῆς πίστεως ἅγια σπέρματα, τὰ τῆς ἐλπίδος ἀγαλλιάματα, τὰ τῆς ἀγάπης γλυκάσματα. οὐ γὰρ μόνον τῷ Ἱερεμίᾳ ἔδωκεν ἐξουσίαν τοῦ κατασκάπτειν τὰ χείρονα, καὶ καταφυτεύειν τὰ κρείττονα, ἀλλὰ καὶ σοί, ἐν τῷ λέγειν· Ἰδοὺ δέδωκα τοὺς λόγους μου εἰς τὸ στόμα σου· ἰδοὺ κατέστησά σε σήμερον ἐπὶ ἔθνη καὶ βασιλείας, ἐκριζοῦν καὶ κατασκάπτειν, καὶ ἀπολλύειν, καὶ ἀνοικοδομεῖν, καὶ καταφυτεύειν. ἐκρίζου τοίνυν τὰ ἄγρια τῆς λαγνείας κινήματα, καὶ καταφύτευε τὰ ἅγια τῆς ἁγνείας μιμήματα· κατάσκαπτε τοῦ πονηροῦ φυτείαν, καὶ καταφύτευε τὴν τοῦ Χριστοῦ πολιτείαν· ἀπόλλυε τὰ φθαρτὰ τῶν διδαγμάτων, στηλίτευε δὲ τὰ σπουδαῖα τῶν νοημάτων. ὁ οἰκοδόμος κατάσπα τὰ κακῶς οἰκοδομηθέντα ὑπὸ τῆς τοῦ διαβόλου μηχανῆς ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς ἰνδάλματα, καὶ οἰκοδόμει ναὸν τοῦ Θεοῦ, τιθεὶς θεμέλιον μὲν Χριστὸν τὸν ἀκρογωνιαῖον, ἐφ' ὃν οἰκοδομεῖται τὰ τῆς δικαιοσύνης καλλιεργήματα. ταῦτα πράττων, κἂν θλίβῃ, ὑπόμενε· κἂν διώκῃ, μὴ ἀπόκαμνε· κἂν λιμώττῃς, μὴ ἀπόφευγε· ἀλλὰ πάντα ὑπόμενε προθύμως διὰ τὴν ἐλπιζομένην ἐν τρυφῇ τοῦ παραδείσου ἀνάκλησιν. ὁδοιπόρος εἶ κατὰ τὸν λέγοντα, Κατάρτισαι τὰ διαβήματά μου ἐν ταῖς τρίβοις σου, ἵνα μὴ σαλευθῶσι τὰ διαβήματά μου· φεῦγε τὴν πλατεῖαν καὶ εὐρύχωρον ὁδὸν τὴν ἀπάγουσαν εἰς τὴν ἀπώλειαν. λάμβανε τὴν βακτηρίαν τοῦ πνεύματος δύο πράξεις ἐπιτελοῦσαν, τόν τε ἐγκαθήμενον ἐν τῇ ὁδῷ σκολιὸν δράκοντα ἀποκτείνουσαν, καί σέ ποτε ἐν τοῖς πειρασμοῖς ἐκλυόμενον καὶ καταπίπτοντα διαβαστάζουσαν. φέρε * τὸν πειρασμὸν προσφερόμενον. κἂν διψῇς, ἐπὶ τὴν ἀθάνατον πίστιν τὸν Χριστὸν ἀνάτρεχε. κἂν πεινῇς, τὸν ἄρτον τὸν ζῶντα ἐπιζήτει, ἵνα μὴ ἀποκάμῃς, μηδὲ ἐνδεῶς χαυνούμενος ταῖς ἡδοναῖς, ἀλλ' ἐνδυναμοῦ ἀποβλέπων τὸ τέλος τῆς ὁδοῦ, ἐλπίζων τὴν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἰσάγγελον ζωήν. ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν ἔκτεμνε τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος τὰ οἰδαίνοντα καὶ ἡλκωμένα πάθη τῆς ὑπερηφανίας, ἀπόπλυνε τὸν βόρβορον τῶν ἡδονῶν τῷ ὕδατι τῆς διδασκαλίας, θεράπευε τὰς ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἐπιτεθείσας πληγὰς ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων, οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ χρώμενος κατὰ τὸν Κύριον. οἴνῳ στῦφε πρὸς τὸ μηκέτι χαυνούμενον ἐνδιδόναι ταῖς ἐπιθυμίαις· ἐλαίῳ δὲ λύων τοὺς πόνους τῆς ψυχῆς, [καὶ] τῶν προημαρτημένων πταισμάτων τὴν συγχώρησιν ταχεῖαν αὐτοῖς ὑπισχνούμενος. μὴ πρὸς τὰ χρηματικὰ κέρδη ἀποβλέπων παρίδῃς τὸν πένητα, μηδὲ πάλιν διὰ τὸν κατάπλυτον πλοῦτον παρίδῃς τὸν πλούσιον, ἀλλὰ πένητα καὶ πλούσιον ὁμοῦ παρακάλει σωφρονεῖν. μηδένα ἀπέλπιζε, μηδὲ τὸν ἄγαν ἁμαρτωλόν, ἵνα μὴ τέλεον εἰς τὸν βυθὸν τῆς ἁμαρτίας αὐτοὺς ῥίψωμεν· ἀλλὰ δίδου χεῖρα τῷ πεπτωκότι λέγων· Οὐκ ἦλθεν ὁ Κύριος σῶσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλούς· ἵνα πρόθυμοι γινόμενοι, ἐκκλίναντες ἀπὸ τοῦ κακοῦ ποιήσωσι τὸ ἀγαθὸν καὶ σωθῶσι. πάντα πράττε διὰ τὴν τῶν ἀσθενεστέρων ὑγίειαν, τρεφόμενος τῇ ἐλπίδι τῶν σωζομένων, καὶ τῇ παρὰ Θεῷ ἐλπιζομένῃ ἀγαλλιάσει. ὡς ἀθλητής, νομίμως ἄθλησον. Οὐδεὶς γὰρ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. Οὐκ ἔστιν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους * τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. τοὺς ἀσκητικοὺς πόνους στέργε, τοὺς διαβολικοὺς βρόχους φεῦγε. ἴδε Παῦλον καὶ τρέχοντα καὶ πυκτεύοντα καὶ παλαίοντα. Οὕτω τρέχω, φησίν, ἵνα καταλάβω· οὕτω πυκτεύω, οὐχ ὡς ἀέρα δέρων· ἀλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα, μήπως ἐγὼ ὁ κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος ἔσωμαι. τρέχε τοίνυν ἵνα καταλάβῃς, πύκτευε καὶ πάλαιε, ἵνα νικήσῃς τὸν ἐχθρόν. ἀλείφου τῷ τῆς

Ἱερ. α. ι.
Ψαλ. ιϛ. ε.
β. Τιμ. β. ε.
Εφ. ϛ. ιβ.
α. Κορ. θ. κϛ.

* τῷ διαλα κοῦ κρεία χρ. ἀλῆθ ἰσ. πρὸ χ. ποιῶ

* τοῦ αἰῶν

εὐσεβείας ἐλαίῳ. ἔχεις παλαίσματα καταλειφθέντα σοι ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων. λάμβανε τὴν ἀνεξικακίαν τοῦ Μωϋσέως, τοῦ Ἰωσὴφ τὴν σωφροσύνην, τοῦ Δαβὶδ τὴν πραότητα, τοῦ Ἠλία τὴν παρθενίαν, τοῦ Ἐλισσαίου τὴν ἱκεσίαν, τοῦ Ἠσαΐου τὴν ἀκτημοσύνην, Παύλου καὶ Πέτρου τὴν πίστιν, Χριστοῦ τὴν ἀγάπην· ἵνα ἐν πᾶσι καλῶς ἀγωνισάμενος, τῆς νίκης τὰ βραβεῖα ἐκ χειρὸς Θεοῦ ὑποδέξῃ. ποιμαίνεις τῶν λογικῶν προβάτων τοῦ Χριστοῦ; τὰ πρόβατα μάνδρευε, τὰ πεπλανημένα ἐπίστρεφε, τὰ συντετριμμένα ἐπίδεε, τὰ λυκόδηκτα ἰῶ, τοὺς λύκους ἀπόστρεφε, τοὺς κύνας τοὺς ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου. οὐ γὰρ σιγοῦντας, ἀλλ' ὑλακτοῦντας καὶ λαθροφοροῦντας εἰς τοῦ δεσπότου τὸ ποίμνιον. τούτους ἀπέλαυνε. τὴν ἐκ τῆς Μαρίας ἀνθηρὰν βλαστήσασαν χλόην ὑποδείκνυε, τὴν ἀθάνατον πηγὴν τοῦ βαπτίσματος σήμαινε, τὸ ἐσπιλωμένον πρόβατον τῷ ὕδατι τῶν δακρύων ἀπόσμηχε· πάντα πόνον καὶ κάματον ὑπόμενε, ἵνα, φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποιμένος Χριστοῦ, δέξῃ τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον. πρόβατον εἶ; πείθου τῷ ποιμένι σου, τὴν μάνδραν μὴ φεῦγε, τὴν πίστιν δὲ στέργε, τὴν ῥάβδον τοῦ ποιμένος μὴ ἐγκλίνῃς. ἐκκλίνῃς οὐ γὰρ παιδεύει σε, ἵνα ἀποκτείνῃ, ἀλλ' ἵνα ἀπὸ τῆς πλάνης σε ἐπιστρέψῃ. τὸ ἐκ τῆς Ἰεσσαὶ ῥάβδου βλαστῆσαν ἄνθος νέμου ἀδιακρίτως, τὴν ἐκ τῆς ἀκροτόμου πέτρας κοχλάζουσαν βλαστάνουσαν πηγὴν ἀθάνατον ποτίζου· ἢ ἐντεῦθεν εἰς τὴν μάνδραν τῆς τρυφῆς * * μὴ συνάγε πλοῦτον, μᾶλλον δὲ τὸν πλοῦτον μὴ ἀγάπα· χρημάτων φροντίδα φεῦγε· τὰ δόγματα μὴ συνέχε· τὰ χρήματα μὴ συνάγε, δι' ὧν φύεται τὰ ἐγκλήματα, ἀλλὰ ἀπειροπλουσίως τὴν τροφὴν τοῖς πένησιν, ἐλπίζων λαβεῖν καὶ πάντως μεῖζον τὸ δράγμα θερίσαι τῆς ψυχῆς. ὁ πένης μὴ ὀλιγοψύχει, μὴ ἀπολέγου τὴν ζωήν, μὴ βλασφημήσῃς· ἀλλ' εὐχαρίστει, ὑπόμεινον τὸ ὀλιγοχρόνιον τῆς πενίας ἴσχριον, ἐπίβλεπε εἰς τὸν γνώριμόν σου Λάζαρον, καὶ ἐλπίδι ἐνδυναμοῦ. τεύξῃ γὰρ καὶ αὐτὸς τῶν Ἀβραμιαίων τῆς ἀναπαύσεως κόλπων· ἔνθα καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς ὁ πάντων δεσπότης Θεὸς ἀξιώσειεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

* *

* *

* *

ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ.

Λόγ. ιθ.

Ex Ms. Regio Lut.

Λόγος μὲν οὐδεὶς περὶ ἀγάπης κατ' ἀξίαν εἰπεῖν ἰσχύει, ἐγὼ δὲ μὴ εἶναι αὐτὴν ἐπίγειον, ἀλλ' ἐπουράνιον. οἶμαι δὲ καὶ τὴν τῶν ἀγγέλων γλῶτταν ἀπορεῖν πρὸς τὴν ταύτης ἀκριβεστάτην ζήτησιν, ἐπειδήπερ ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ Θεοῦ μεγαλονοίας ἀπαύστως προέρχεται. ἆρα οὖν ἐπειδὴ ὑπὲρ ἀγγέλων, οὔτε ἀνθρώπων γλῶσσα ἱκανὴ πρὸς τὴν ταύτης ἀκριβεστάτην ἐξήγησιν, ἀποκνήσομεν καὶ ἡμεῖς; ἀλλὰ μηδαμῶς· ἐπεὶ παρὰ Θεοῦ καὶ τῶν πολυαργύρων παμμεγέθεις προσφοραὶ εὐπρόσδεκτοι· ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνυποκρίτων μετὰ γνώμης ἱλαρᾶς, κἂν σφόδρα βραχύτατα τυγχάνωσιν, ὡς καὶ τῆς χήρας ἐκείνης τῆς βαλούσης τὰ δύο λεπτὰ εἰς τὸ γαζοφυλάκιον προεκρίθη ἡ προσφορὰ τῶν τὸ πολύχρυσον βαλόντων. καὶ ἡμεῖς τὴν ἐλπίδα ἐπὶ τὸν Κύριον θέμενοι ἀρωγὸν καὶ διορθωτὴν τῶν λειπόντων, προθύμῳ καρδίᾳ τὰ δύο δηνάρια τῆς ἀγάπης εἰς τὸ γαζοφυλάκιον τῆς διανοίας ἡμῶν βαλώμεθα. ταῦτα γὰρ οἶμαι εἶναι τὰ δύο δηνάρια, τὰς δύο ἐντολάς, ἐν αἷς ὁ νόμος ὅλος κρέμαται καὶ οἱ προφῆται. εἴρηται γὰρ παρὰ Κυρίου ἐν εὐαγγελίοις, Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. ἀγάπη πρὸς Θεόν, καὶ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, δύο ἐντολαὶ ἀλλήλων ἐχόμεναι. ὁ ἔχων μίαν τούτων, τὴν δὲ ἄλλην οὐκ ἔχων, οὗτος οὐδέ, ἣν δοκεῖ ἔχειν, κέκτηται. ὡς γὰρ ψυχὴ ἄνευ σώ-

Ματθ. κβ. μ.

ματος οὐ καλεῖται ἄνθρωπος, οὐδ᾽ αὖ πάλιν σῶμα δίχα ψυχῆς· οὕτως οὐδὲ ἀγάπη πρὸς
Θεόν, ἐὰν μὴ ἔχῃ ἀκόλουθον καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, οὐ τυγχάνει ἀγάπη· οὐδ᾽
αὖ πάλιν ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, ἐὰν μὴ ἔχῃ τὴν πρὸς τὸν Θεόν, οὐ καλεῖται ἀγάπη.
διὸ ἀναγκαῖόν ἐστιν εὑρεῖν τελείαν ἀγάπην. Ἕλληνες ταύτην ἀγνοοῦσι, κἂν δοκῶσιν εἰς ἀλλήλους
ἔχειν ἀγάπην· τὸν Θεὸν γὰρ ἀγνοοῦντες, ταύτης ξένοι τυγχάνουσιν. Ἰουδαῖοι κἂν πρὸς
ἀλλήλους ἔχωσιν ἀγάπην, μισήσαντες τὸν Κύριον τοῦ νόμου λέγοντος, Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν
Θεόν σου ἐξ ὅλης καρδίας σου, ἀντὶ δὲ τῆς ἀγαπήσεως μῖσος ἐγκολπωσάμενοι, τὸν Κύριον τῆς
Ψαλ. ρη δ. δόξης ἐσταύρωσαν, καθά φησιν ἐν τῷ προφήτῃ· Καὶ ἔθεντο μῖσος ἀντὶ τῆς ἀγαπήσεώς μου.
ταύτην τὴν ἀγάπην οὔτε οἱ λέγοντες τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ κτίσμα, ἢ ποίημα, κέκτηνται,
κἂν ἔχωσιν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην. πῶς γὰρ ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, τοῦτον λέξει κτίστην
ἢ ποιητὴν τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐχὶ προγεννήτορα; ἢ πῶς τὸν υἱὸν λέξει ἀγαπᾶν, ὁ φάσκων
εἶναι τοῦτον κτίσμα, ἢ ποίημα; κἂν τὸν πατέρα λέξῃ ἀγαπᾶν, τὸν υἱὸν μὴ ἀγαπῶν, ἐστέρηται
α. Ἰωάν. β. κγ. τῆς πρὸς τὸν πατέρα ἀγάπης, ὥς φησιν ὁ ἀπόστολος· Ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα
ἔχει. ταύτην τὴν ἀγάπην οἱ τὸ πνεῦμα κτίσμα, ἢ ποίημα λέγοντες οὐκ ἔχουσι, κἂν
δοκῶσι πατέρα ὁμολογεῖν καὶ ἀγαπᾶν. εἴ τις γὰρ πνεῦμα οὐκ ἔχει Χριστοῦ, οὗτος οὐκ ἔστιν
αὐτοῦ. ὅσοι τοίνυν ὀρθοδόξως φρονοῦσι περὶ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, καὶ τὴν εἰς
ἀλλήλους φυλάττουσιν ἀγάπην, οὗτοι κέκτηνται τὸ τέλειον τῆς ἀγάπης. ἀγάπη πατέρα
ὁμολογεῖ, υἱὸν προσκυνεῖ, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον δοξολογεῖ· ἀγάπη τὴν συμφωνίαν τῆς
τριάδος οὐ διαιρεῖ. ὦ ἀγάπη, ἀγγέλων σύμβιος, πατέρων σύντροφος, προφητῶν σύσκηνος,
μαρτύρων συνάθλος, ἀποστόλων σύγχορος, ἐκκλησίας σύνδεσμος. ἀγάπη πόλεμον οὐκ
οἶδεν, ἐχθρὸν οὐκ ἔχει, εἰρήνην βραβεύει. ἀγάπη φονικοὺς θυμοὺς πραΰνει, λογικοὺς
λαοὺς σεμνύνει. ἀγάπη, ἡ ἐν τῷ κόσμῳ μὴ χωροῦσα, καὶ ἐν ταπεινῇ καρδίᾳ κατοικοῦσα.
ἀγάπη μέλιτος καὶ γάλακτος γλυκυτέρα, οὐ μόνον ἐν τῷ στόματι τὸ γλυκὺ ἔχουσα,
* * ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας κεκτῆσθαι. ἀγάπη ʺπάντων ἁρμόζει· δι᾽ ἧς συνέστηκε ἴσ. πάν
μὲν τὰ ἐπίγεια, αὔξει δὲ τὰ ἐπουράνια. ἀγάπη, δι᾽ ἣν ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν ἀπέστειλεν
Ἰωάν. γ. ιϛ. εἰς τὸν κόσμον. Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν
εἰς τὸν κόσμον ὑπὲρ ἡμῶν. ἀγάπη τὰς ἐκ κινδύνων καὶ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν ὑπομένειν
ἐδίδαξεν· ἀγάπη μάρτυρας τελειοῖ, μακαριοῖ, στεφανοῖ. ἀγάπη τὸν πλησίον, ὡς
ἑαυτόν, ὁρᾷ, καὶ τὰ ἴδια πᾶσι κοινὰ ἡγεῖται. ἀγάπη τὴν ἔνδειαν τοῦ πλησίον ἰδίαν τίθεται.
ἀγάπη κοινὴν τράπεζαν πᾶσιν ἰσᾷ, πλουσίῳ τε καὶ πένητι, σοφῷ τε καὶ ἰδιώτῃ. ἀγάπη τὴν
πεπικρασμένην ψυχὴν γλυκαίνει, τὴν τεθλιμμένην θεραπεύει, τὴν τεταπεινωμένην
ἀναθάλλει. ἀγάπη ἄσβεστον λαμπάδα τῆς παρθενίας περιφέρει, καὶ τοὺς ἰδίους περιεργάζεται
ζητοῦσα. ἀγάπη τὰς τῆς βασιλείας θύρας ἀνοίγει, καὶ τὴν παρθενίαν στεφανηφόρον
εἰσάγει, καὶ τοὺς ἐν σεμνῷ γάμῳ βιοῦντας εἰσελθεῖν οὐ κωλύει. ἀγάπη τὴν ἐλεημοσύνην
φιλεῖ, καὶ τοῖς αὐτῆς γεωργοῖς στεφάνους χρυσαυγεῖς ἑτοιμάζει. ἀγάπη ὑπερηφανίαν
οὐκ οἶδε, ταπεινοὺς δὲ δοξάζει. ἀγάπη κακολογίαν φεύγει, καὶ εὐλογίαν δὲ στέργει. ἀγάπη
ἄνδρας καὶ γυναῖκας γάμῳ συναφθέντας ὁμονοεῖν συμβουλεύει, χωρίζεσθαι δὲ ἀπ᾽ ἀλλήλων
οὔποτε θέλει. ἀγάπη τοὺς πατέρας φιλεῖν τὰ τέκνα προτρέπεται, καὶ τὰ τέκνα δουλεύειν
ὡς δεσπόταις τοῖς γονεῦσιν. ἀγάπη τοὺς δεσπότας ἐλεήμονας εἶναι παρακαλεῖ πρὸς
τοὺς οἰκέτας, καὶ τοὺς οἰκέτας ὑπουργεῖν τοῖς δεσπόταις ἀδόλως παραινεῖ. ἀγάπη τὸν φόβον
α. Ἰωάν. δ. ιη. ἔξω τίθεται, καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν παρρησίαν ἐνστερίζεται. Ἡ γὰρ τελεία ἀγάπη,
φησίν, ἔξω βάλλει τὸν φόβον. ἀγάπη τὸν στέφανον τοῦτον τῶν πατέρων ἔπλεξεν ἡμῖν, καὶ τὸ
στέλεχος τῆς ἐλπίδος γλυκὺ καὶ καρποφόρον ἵδρυσεν ἡμῖν. ἀγάπη τὸ ποίμνιον εἰς τὴν
μάνδραν τῆς ἐκκλησίας εἰσάγει, καὶ τὴν κληροφόρον τοῦ παραδείσου νέμεται ʺτρυφήν. ἀ- γρ. τρυφώ

γάπη τὴν πάντων ἡμῶν ἀχθὴν εἰς μίαν φιληκοΐαν δεξαμένη, ἐρρύθμισε, καὶ τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν ἐπλάτυνεν. ἀγάπη τὸ σῶμα παιδεύει, τὸ πνεῦμα θερμαίνει, τὴν ψυχὴν λευκαίνει. ἀγάπη τοὺς τῶν ἀσκητῶν πόνους σεμνύνει, καὶ τοὺς τοῦ υἱοῦ κόλπους τούτοις διανοίγει· εἰς οὓς καὶ ἡμᾶς ὁ πάντων δεσπότης ἀξιώσειε, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΤΙ ΕΠΙΠΛΑΣΤΟΝ ΣΧΗΜΑ ΦΕΥΓΕΙΝ ΧΡΗ.

Λογ. κ.

Ex Ms. Regio Lut.

Ματθ. ζ. ιε.

Πάλιν ἡ χρεία μεταχειρίσασθαι ἡμᾶς τὴν εὐαγγελικὴν σάλπιγγα, καὶ τὴν τοῦ Κυρίου παραίνεσιν πρὸς ὑμᾶς ἐκφᾶναι. Προσέχετε γάρ, φησιν, ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες· ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. ἐλέγχεται γάρ, φησιν, ἐπίπλαστον σχῆμα πανταχοῦ διὰ τῶν καθ' ἑκάστην πραττομένων. ἀπὸ γὰρ τῆς προαιρέσεως αἱ πράξεις· τὸ σεμνὸν σχῆμα τὴν προαίρεσιν οὐκ ἀλλάττει. μάταιος οὖν παρὰ τοῖς σοφοῖς ὁ δολερὸς τοῖς δυναμένοις αὐτὸν θηρᾶσαι διὰ τῶν καρπῶν καὶ καταμαθεῖν, ὅστις ὢν ὁποῖος φαίνεται. τί οὖν κρύπτεις ἐν ἀλλοτρίῳ σχήματι σαυτόν; τί κατακρύπτεις τῇ δορᾷ τοῦ προβάτου τὸν λύκον; ἐκφαίνει γάρ σε μικρὸν ὕστερον ἡ ἀλήθεια· καὶ φεύγων ἀλήθειαν ἁλώσῃ διὰ τῆς ἀληθείας. τί προβάλλῃ λόγους χρηστότητος; τὸ πικρὸν ἦθος κατακαλύπτων, οὐ λάθῃς πικρὸς ὤν, κἂν πάνυ γλυκὺς εἶναι προσποιήσῃ. τί φιλίας ὑποδύῃ σχῆμα, πολέμιος ὤν; οὐκ ἐν σκότει ζῶμεν· ἐκφαίνεται τὰ κρυπτά, καὶ διελέγχεται τὸ μῖσος, ὅπερ ἔκρυπτες. τί προσποιῇ τὴν φιλίαν; τί κολακεύεις μὴ φιλῶν; μισητὸς σύ, καὶ τὸ τῆς κολακείας γνώσεται βλάβην, ὡς παρὰ ἐχθροῦ φέρων, οὐκ ὠφέλειαν, ὡς παρὰ φίλου. ἐπαινεῖς γὰρ καὶ τὰ φαῦλα κολακείας ἕνεκα. οὐχ οὕτω δὲ ἀναίσθητος ὁ κολακευόμενος. μισῆσαι γὰρ ὀφείλει τὸν ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν ἐπαινοῦντα. τί δικαίου χαρακτῆρα καὶ σώφρονος ἐπιμορφάζεις ἐν ἀδικήμασιν ὤν, καὶ κολακείαις διατελῶν; τί καλύπτεις ὑπερηφανίαν σχήματι, καὶ ῥήματι ταπεινώσεως καὶ εὐλαβείας ὑποκρίνῃ τὸν φθόνον; Οὐκ ἔστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν, ὃ οὐ γνωσθήσεται. μῶμος πονηρὸς ἀνθρώπου, ψεῦδος. φύγωμεν τὴν ἐπὶ τῷ ψεύδει διαβολήν. μὴ ποιήσῃς ἄπιστον τῷ φίλῳ σεαυτόν, ἵνα μή, καὶ ὅτε λαλῇς ἀλήθειαν, οὐκέτι πιστεύσῃ. ὁ γὰρ ἐν ἑνὶ εὑρεθεὶς ψεύστης, οὐκ ἔτι ἐστὶν ἄξιος πιστευθῆναι, οὐδ' ἂν ἀληθεύσῃ ποτέ. Ὥστε τὸ λαλεῖν δίκαια, φησι, καὶ ἀληθεύειν ἀρεστὸν Θεῷ μᾶλλον, ἢ θυσιῶν αἷμα. δῶρον δεκτὸν Θεῷ προσοίσεις πίστιν καὶ ἀλήθειαν. εὔκολον δὲ καὶ αὐτό σοι τὸ τὰ ὄντα λαλεῖν, καὶ μὴ τὰ μὴ ὄντα τεχνάζεσθαι. οὐ γὰρ κάμνεις βιαζόμενος τὸ ψεῦδος εἰς ἀλήθειαν, οὐδὲ ἀτονιάσεις μηδὲν λέγων ἐναντίον σεαυτῷ· ὅτι μὴ σύμφωνος ὁ ψευδὴς λόγος πρὸς ἑαυτόν. οὐκ αἰσχυνθήσῃ ψευσάμενος ἄλλοις, σὺ τὴν ἀλήθειαν φυλάττων. ὅρκου πιστότερον τὸν λόγον οἱ φίλοι ἡγήσονται, καὶ πάσης ἐνόρκου μαρτυρίας ἰσχυρότερον τὸ ῥῆμα τὸ σόν. δικαίαν καὶ ἀναμφισβήτητον καταδέξεταί σου μαρτυρίαν, ὁπότε μαρτυρήσῃς προελθών, δόξαν μὲν σεαυτῷ καλλίστην ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν, σωτηρίαν δὲ κινδυνεύουσι, καὶ ἀδικουμένοις ὠφέλειαν ἐν δικαστηρίῳ προξενῶν. Χείλη ἀληθινά, φησι, κατορθοῖ μαρτυρίαν ἀληθῆ· ὁ δὲ μάρτυς τῶν ἀδίκων, δόλιος. ὄψεταί σε δικαστὴς ἀσμένως ἀπαλλάττων τῆς περὶ τὴν δίκην ζητήσεως. ἀλλὰ γὰρ ἴδωμεν τὸ ἐπαινετὸν παρὰ Κυρίῳ τῆς ταπεινοφροσύνης κατόρθωμα, εἰ δυνηθῶμεν κατορθῶσαι. πολλοὶ μὲν οὖν κατορθώσαντές τι ἀγαθόν, ἑαυτοὺς σμικρύνειν βούλονται παρὰ τὴν ἀλήθειαν, ψεύδεσθαι καθ' ἑαυτῶν βουλόμενοι μᾶλλον. ἐγὼ δέ σοι λέγω, πρὸς τὴν ἀλήθειαν ταπεινοφρόνησον ἄνθρωπε· εἰς ἀκοὰς Θεοῦ λάλει περὶ σε-

αυτοῦ

μετιόντος

μαθὼν σου
κολακεί-
βλάβην,

Ματθ. ι. κϛ.

Παροιμ. κα. γ.

τὰ λέξ-

Παροιμ. ιϛ. κ.

Γεν. ιη. κζ. αὐτοῦ ταπεινὰ, ὡς ὁ Ἀβραὰμ ἔλεγεν· Ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός· ὡς Παῦλος ἔλεγεν,
α. Κορ. ιε. θ. Ἐγώ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος,
διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. πάλιν δὲ ἀληθεύων ἐπήγαγε, Χάριτι
δὲ Θεοῦ εἰμι ὅ εἰμι. τούτων δὲ οὕτω πρὸς ἡμετέραν διδασκαλίαν προκειμένων,
πανταχόθεν φύγωμεν τὸ ἐπίπλαστον σχῆμα. τί προσωπεῖα ἑαυτοῖς περιτιθέμεθα
μὴ ὄντες τοιοῦτοι, οἵους ἑαυτοὺς ἐπιδεικνύομεν, τοὺς μὲν χιτῶνας μέχρι τῆς γῆς ἕλκοντες
ἐν σχήματι ἁγίων, τὸν δὲ τρόπον ἠχρειωμένοι· τῷ λόγῳ καὶ τῇ στολῇ ἅγιοι, τῇ δὲ γνώμῃ καὶ
τοῖς ἔργοις ἀπάνθρωποι; στολισμὸς οὐκ εἰσάγει εἰς βασιλείαν οὐρανῶν, ἀλλὰ ἔργα δικαιοσύνης.
α. Βασ. ις. ζ. Οὐχ οὕτως ὄψεται ἄνθρωπος, ὡς ὄψεται Θεός. ἄνθρωπος μὲν εἰς πρόσωπον
Ψαλ. ζ. ι. ὄψεται, ὁ δὲ Θεὸς εἰς καρδίαν. Ἐτάζων γὰρ, φησι, καρδίας καὶ νεφροὺς ὁ Θεός. * * καὶ
διὰ τὸν ἐρχόμενον συναγαγεῖ τοὺς λογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων. πάντα γὰρ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα
Ψαλ. ιη. ζ. τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. οὐκ ἔνι ἀποκρυβῆναι τῆς θέρμης αὐτοῦ. ἥξει καιρὸς,
ὅτε τὸ προσωπεῖον τοῦτο ῥίψας γυμνὸς εὑρεθήσῃ, καὶ τότε ἔσῃ ἠσχυμμένος ὀφθῆναι τῷ προσώπῳ
τοῦ Θεοῦ, ὡς ὁ Ἀδὰμ ἐκπεσών. ἐκεῖ γὰρ οὐκ ἔτι σχῆμα ζητεῖται, ἀλλὰ ἔργα. ὧδε
μὲν γὰρ πολλάκις πλανώμενον καὶ διαφθειρόμενον τὸν ἐλέγχει, καὶ διὰ τοῦ σεμνοῦ σχήματος
φαινόμεθα ὡς δίκαιοι, καὶ πολλάκις μακαριζόμεθα· ἐκεῖ δὲ οὐκ ἔτι ἔνι ψεύσασθαι. ἐκεῖ
τὰ ἔργα ζητεῖται, οὐκ ἔτι τὸ σεμνὸν σχῆμα. μᾶλλον δὲ μείζονα τὴν κόλασιν καὶ τὸ κατάκριμα
ἕξομεν, τὸ μὲν σχῆμα τὸ σεμνὸν φορέσαντες, τὰ δὲ ἔργα τοῦ σχήματος μὴ ποιήσαντες. ἄκουε τοῦ
Ματθ. κγ. ε. σωτῆρος περὶ Ἰουδαίων μὲν λέγοντος, πρὸς ἡμᾶς δὲ διδασκαλίαν προτείνοντος· Πλατύνουσι
γὰρ, φησι, τὰ κράσπεδα, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις προσεύχονται, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις
δίκαιοι· οὗτοι δὲ λήψονται περισσότερον κρίμα. ἐπιθυμεῖς τὸ σεμνὸν σχῆμα, καὶ τὸ
ὄνομα τοῦ χριστιανισμοῦ ἐπεπόθησας; μὴ ἕως τούτου ἀπομείνῃς, ἀλλ᾽ ὡς ὡμολόγησας Θεῷ,
ἀπόδος τὴν ἐπαγγελίαν τῇ τῶν ἔργων ἐπιδείξει. τί προπετὴς εἰς τὴν ἐπαγγελίαν, μὴ
ἔργοις βεβαιῶν αὐτήν; χρὴ οὖν καὶ εὔχεσθαι μετὰ ἀσφαλείας, καὶ ἀποδιδόναι τὸ χρέος τῆς
Ψαλ. οε. ια. εὐχῆς μετὰ ἀκριβείας. Εὔξασθε γὰρ, καὶ ἀπόδοτε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν· ἁγνὴ πολιτεία ὀφθήτω
αὐτῷ, τουτέστι, σώματι καὶ πνεύματι καὶ ψυχῇ. μή τι ὑφέλῃς τῆς ἐπαγγελίας, ἵνα μὴ πάθῃς
τὰ Ἀνανίου καὶ Σαπφείρας. ἐκεῖνοι γὰρ νοσφισάμενοι ἐκ τοῦ τοῦ ἐπαγγελθέντος κτήματος
τιμῆς, θανάτῳ κατεδικάσθησαν. καὶ ἡμᾶς χρὴ ταῦτα φοβεῖσθαι. δεῖ γὰρ εἰδέναι, καὶ
μὴ ἀγνοεῖν, ὅτι ἃ ἐπαγγελλόμεθα τῷ Θεῷ, οὐκ ἔτι λοιπὸν ἡμῶν ἐστιν, ἀλλὰ Θεῷ διαφέρει.
Θεοῦ κειμήλιόν ἐστιν ἡ ἡμετέρα ἐπαγγελία· καὶ ἐὰν ἀπὸ τούτων σύρωμεν, οὐκ ἔτι τὰ ἡμέτερα
ἐσμὲν λαμβάνοντες, ἀλλ᾽ ὡς τὰ τοῦ Θεοῦ ἱεροσυλοῦντες κειμήλια, καὶ ὅπως ὡς ἱερόσυλοι
κριθησόμεθα. ἡ δὲ ἐπαγγελία οὐ μόνον χρημάτων ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ μέχρι λόγου καὶ προαιρέσεως.
Ματθ. ιβ. λς. Ὑπὲρ παντὸς, φησι, λόγου ἀργοῦ ἀποδώσεις λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. τὸ γὰρ θεῖον καὶ μέγα
μυστήριον οὐκ ἐπὶ χρήμασιν ἔχει τὴν ὑπόστασιν, ἀλλ᾽ ἐπὶ προαιρέσει τελείᾳ, καὶ τῇ κατὰ
Θεὸν πίστει. πάντες γὰρ ἐπηγγειλάμεθα, καὶ πάντες ἐπαγγελίας ἐσμὲν χρεῶσται. ὥστε ἀνάγκη
ἀποδιδόναι, τὴν μὲν παρθένον, τὴν παρθενίαν, ὁποίαν καὶ ἐπηγγείλατο· τὸν δὲ ἐγκρατῆ, τὴν
ἐγκράτειαν· τὸν δὲ ἐν γάμῳ, τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην. ἥτις
γὰρ παρθενεύειν, ἢ ἐγκρατεύεσθαι διὰ χηρείας ἐπαγγέλλεται, ψεύσηται δὲ τὴν ἐπαγγελίαν, καὶ
α. Τιμ. ε. ιβ. εἰς γάμον μετενεχθῇ, κρίμα ἔχει ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησεν. εἰκότως δὲ καὶ ὁ πρεσβύτερος
ὀφείλει ἀποδοῦναι τὴν ἱερωσύνην εὐάρεστον, καὶ ὁ διάκονος τὴν διακονίαν ἀμώμητον,
μὴ κλοποφορῶν τὰ τῆς διακονίας· ἵνα μὴ κατακριθῇ, ὡς ὁ Ἰούδας, πωλῶν. πολλῆς
οὖν ἀκριβείας ἐνταῦθα χρεία, μή πού τις ψεύσηται Θεὸν, μὴ ἀποδιδοὺς σῶαν τὴν ἐπαγγελίαν·
μᾶλλον δὲ τὴν παρακαταθήκην, ἥνπερ καὶ ἕκαστος ἡμῶν ἐπηγγειλάμεθα, οὐκ ἔτι
ἡμέτερόν ἐστιν, ἀλλ᾽ οὕτως ὀφείλομεν λογίζεσθαι, ὅτι "παραθήκην παρὰ Θεοῦ ἐλάβομεν [illegible]

ἔτι ἵνα μετὰ προσοχῆς φυλάξαντες [illegible] τὸ ἐπάγγελμα [illegible] τῷ φοβερῷ βήματι Χριστοῦ· ἵνα μὴ ὡς ἀγνώμονας ἡμᾶς ἡ ἀπόφασις καταλάβῃ μετὰ τὸ [illegible] Ἀνανίου. [illegible] πολλάκις [illegible]· μετὰ [illegible], μήτε νοσφισώμεθα τῆς ἐπαγγελίας· ἀλλὰ μετὰ [illegible] μετὰ [illegible] τοῦ χρήματος νοσφισάμενοι [illegible] μηδὲ [illegible], ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν τῶν ἔργων [illegible] ἀληθῶς καὶ [illegible] αὐτοῦ [illegible], τῆς ἐπουρανίου [illegible] χάριτι τοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΟΤΙ ΘΕΟΠΡΕΠΕΣ ΕΡΓΟΝ Η ΚΑΤΑ ΘΕΟΝ ἀγάπη ἐστί.

Λογ. κα.

Ex Ms. Regio Lut.

Ἀγάπην τὴν [illegible] οὐδεὶς κατ' ἀξίαν ὑμνῆσαι δυνάται. ἀγάπη τοῦ πλησίον [illegible] ἐστιν, ἀγάπη τὰ [illegible] συνά-πτει πρὸς τὰ [illegible], οὔτε γῆς ἀνθρώπου ἐπαξίως δοξάσαι. τὸ γὰρ ἔργον αὐτῆς [illegible] τῆς πολιτείας τῶν ἀγγέλων. τῇ γὰρ δημιουργίᾳ τοῦ Θεοῦ αὕτη [illegible]· αὕτη τὴν [illegible] παραδόξως, ἡ [illegible] ὁμοιότητα τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ πατρὸς [illegible] ἀνθρώπων [illegible] ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους. [illegible] αὕτη [illegible] φύσιν [illegible] εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ὁμοιότητα· [illegible], ἀλλὰ [illegible] συγκεκραμένους [illegible]. [illegible] εἰρήνην [illegible] ὡς ἀρμονίας [illegible] τοῦ ἁγίου πνεύματος πολλὰ καὶ διάφορα ἐνεργήματα, πρὸς [illegible] ἀγάπης [illegible] συναγόμενα, θεοειδέστατον καὶ θεοπρεπέστατον [illegible] Θεῷ καὶ τῆς [illegible] εὐφροσύνης ἄξιον τῆς [illegible] τοῦ δημιουργοῦ. [illegible] τὴν ἀγάπην τὴν πρὸς ἀνθρώπους κατεβέβηκεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ μετὰ τῶν ἀνθρώπων συνανεστράφη, οὐκ ἐν [illegible] κρυφῇ καὶ ἀφανισμένος, [illegible], ἀλλ' [illegible] ἀνθρώποις εἰς ὁμοιότητα καὶ συγκατάβασιν [illegible] ἵνα εἰς τὴν [illegible] πνεύματος οἰκειότητα [illegible], ὥσπερ ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα [illegible]. [illegible] οὖσα τοῦ Κυρίου, καὶ τοῦ πνεύματος [illegible] ἀγάπη, τὰ διεστῶτα συνάγει, τὰ ἀπηλλοτριωμένα οἰκειοῖ. ὦ Χριστοῦ θαυμάσιον ἔργον, ἡ ἀγάπη· [illegible] μυστήριον. δι' ἀγάπην ἀποστέλλει ὁ πατὴρ ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ. Ὁ Χριστὸς γάρ, φησιν, ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς. ἀγάπη [illegible] ὑπὲρ τοῦ πλησίον πόνους ἡδέως φέρει, δι' ἀγάπην [illegible]. Διὰ γὰρ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. ἀγάπη τὰ ἴδια [illegible] πλησίον, [illegible] ἀπολύτως ἐργάζεται. ἀγάπη [illegible] τὸν πλησίον, ὡς ἑαυτὸν [illegible] καὶ φέρει [illegible], ὡς καὶ τὰ ἑαυτοῦ. ὀλίγα μὲν ὀργίζεται, πλεῖστα δὲ μακροθυμεῖ. δι' ἀγάπην [illegible] ποίμνη τοῦ Χριστοῦ· ἀγάπη φονικοὺς [illegible] θυμούς, ὅπλα πολεμικὰ ἀμβλύνει, καὶ [illegible] πολεμικῶν [illegible] ἀπολύτως, καὶ τὴν εἰρηνικὴν πολιτείαν Χριστοῦ τῷ κόσμῳ εἰσάγει. Οὐ λήψεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος μάχαιραν, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν. Διὰ τοῦτο ἀνατελεῖ, φησίν, ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη καὶ πλῆθος εἰρήνης, ἕως οὗ ἀνταναιρεθῇ ἡ σελήνη. χαρακτὴρ δὲ καὶ ὁ τύπος τῆς εἰρηνικῆς πολιτείας [illegible] ὁ τῆς μακαρίας εἰρήνης ἀρχηγὸς ἀγάπη, ἡ τὴν ἔχθραν καὶ πόλεμον ἐν ἀνθρώποις ἀπελαύνουσα δαίμονα, δι' ἧς [illegible] ὁ διάβολος [illegible] ἀνθρώποις εἰρηνικῆς [illegible] τῆς

Ἐφεσ. ε. κε.

Γαλ. ε. ιγ.

Ἡσ. β. δ.

Ψαλ. οα. ζ.

αὐτῆς

αὐτῶν εἰρήνης εἰκόνα ἐν τοῖς θεάτροις ὁρῶντες. Φαιδροὶ πρὸς ἀλλήλους ἡμεῖς ὦμεν, καὶ πάσης εὐθυμίας μεῖζον ἀδελφὸς ὀφθεὶς ἀδελφῷ. Παρακαλεῖται γοῦν ἐπὶ ταῖς θλίψεσι, α. Κορ. ζ. ς φησὶν ὁ Παῦλος, ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Τίτου. ὅτι δὲ οὐ πάρεστιν, οὐκ ἔχει ἄνεσιν τῷ πνεύματι. ἀγάπη Θεοῦ, καὶ ἀδελφοῦ ἀγάπη, δύο ἀχώριστα. Καὶ ταύτην, φησὶν ὁ Ἰωάννης, ἐντολὴν ἔχομεν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. τοῦτο γὰρ εἶπε καὶ τῷ Πέτρῳ· Εἰ ἀγαπᾷς με, βόσκε τὰ πρόβατά μου, τὴν ἐπί- Ιωαν. κα. 15. δειξιν τὴν πρὸς τὸν ποιμένα ἀγάπην, τῶν προβάτων διὰ σπουδῆς προνοούμενος. ποῖον οὕτω τεῖχος ἀρραγές, ἁρμονίαις λίθων εὐμεγεθῶν ὀχυρωθὲν καὶ πολεμίων ἀποτρέπον ἐφόδους, οἷον ἁγίων σύστημα ἡρμοσμένον τοῖς τῆς ἀγάπης δεσμοῖς, καὶ τὰς τοῦ διαβόλου πείρας; τίς δὲ φυτῶν εὐπρέπεια τοιαύτη κατὰ στίχον πεφυτευμένων, ἢ στρατιᾶς εὐάρμοστος σύνταξις ἐν κόσμῳ καὶ τάξει εὐπρεπεῖ προϊοῦσα; ταῦτα γὰρ παρέχει τέρψιν· τερπνότερον δὲ καὶ ἡδύτερον πάντων, τὸ ἐν ἀγάπῃ συνηρμοσμένους ἀλλήλοις ἢ κατὰ τὴν φυσικὴν ἁρμονίαν εὐπρέποντα. αὕτη γὰρ ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου σεμνὴ καὶ ἔντιμος φαίνεται. ἄκουε τοῦ Δαβίδ, μᾶλλον δὲ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου πνεύ- Ψαλ. ρλϐ. α. ματος· Ἰδοὺ τί, φησί, τί καλόν, ἢ τί τερπνόν; οὐδὲν ἕτερον, οὐδὲν ἄλλο τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό· ὡς μύρον ἐκκενωθὲν ἐπὶ κεφαλήν. ἄγγελοι τῶν ἡμετέρους χοροὺς περιχορεύουσι, καὶ εὐφραίνονται ἐφ' ἡμῖν, ὅτι τὴν αὐτῶν διαγωγὴν μιμού- Λουκ. ιε. ζ. μεθα. Εἰ γὰρ ἐφ' ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι χαρὰ ἐν οὐρανῷ γίνεται, κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τοσούτῳ πλήθει σωζομένων. ἡ γὰρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος εὐφροσύνη ἀπεντυπωθῆναι φαίνεται, τῷ μὲν διαβόλῳ πένθος, δαιμόνων λυμαντήριον. ὅτι χορὸς συνεστήκαμεν ἀλλήλοις, ἐν μιᾷ ψυχῇ καὶ μιᾷ γνώμῃ πρὸς ὑμνῳδίαν Θεοῦ τὴν πολυαρμόνιον τῶν χερουβεὶμ καὶ μεγαλόδοξον μιμούμεθα μελῳδίαν. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνα ἐκ διαδοχῆς εἰς τοῦ ἑνὸς παραλαμβάνοντα, τὸν τρισάγιον ᾄδουσιν ὕμνον· οὕτω καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν ἐκείνων τύπον δύο χοροὺς συστησάμενοι, καὶ ἀντιφωνοῦντες ἀλλήλοις, τὴν πνευματικὴν ᾄδομεν μελῳδίαν. θαῦμα τοῖς ἔξωθεν, ἐπιθυμητοὶ τοῖς ὁρῶσι, καὶ πόθος τοῖς ἀκούουσιν ἐγγίνεται, καὶ θεία ἐνεργὴς αἴσθησις ἐν ἡμῖν εὑρίσκεται· δι' ἧς αἰσθανόμεθα ἐκριζουμένων ἐξ ἡμῶν πάντων τῶν κακοτροπίας καὶ διαιρέσεως αἰτιῶν. πάντες δὲ ἡμᾶς δοξάσουσι τὸν Θεόν, πο- Φιλιπ β β. λιτείαν ἐπὶ γῆς ὁρῶντες οὐράνιον. διὰ τοῦτο πείθει ἡμᾶς εὖ φρονεῖν καὶ τὸ αὐτὸ λέγειν ὁ Παῦλος ἐδίδασκε· διὰ τοῦτο Χριστὸς ἀποστέλλων σὺν δύο πέμπει τοὺς ἀποστόλους, μέχρι καὶ γυναικῶν εἰσηγεῖται τὴν ὁμοφροσύνην· ἵνα μηδὲ τὸν τῶν παρθένων σύλλογον ἄμοιρον Φιλιπ. δ β. ταύτης τῆς ἀγγελικῆς μιμήσεως καταστήσῃ. διὰ τοῦτο λέγει, Εὐοδίαν παρακαλῶ καὶ Συντύχην τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν Κυρίῳ. ἀλλήλους ὑπερέχοντας ἡγεῖσθαι κελεύει, πρὸς τὸ μὴ διαλύεσθαι τῇ φιλοτιμίᾳ, μᾶλλον δὲ τῇ κενοδοξίᾳ· ἀλλὰ τὴν τιμὴν παραχωροῦντες τῷ πλησίον ἑνοῦσθαι καὶ συγκρίνεσθαι. σεμνὰ μὲν οὖν τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ ὡς ἀληθῶς ἐπικόσμια τὰ τῆς ἱερᾶς καὶ θείας ἀγάπης· ἴδωμεν δὲ καὶ τὰς ἐν τῷ νόμῳ διδασκαλίας. καὶ γὰρ αὗται συμφερόντως διδάσκουσιν. οὐχ ὑπερόψει, φησί, τὸν ἐνδεῆ, μεταδώσεις δὲ θλιβομένῳ. ἀπολαύσει τῶν παρὰ σοὶ καρπῶν ὁ πένης· καὶ τοῦ θερισμοῦ τὰ λείψανα καὶ τοῦ τρυγητοῦ πρὸς τροφὴν ἕξει ὁ πένης· ἑβδόμῳ δὲ ἔτει καὶ ὁ δοῦλος εἰς ἐλευθερίαν ἀφεθήσεται. πεντηκοστῷ δὲ ἔτει ἅπαν χρέος λυθήσεται, καὶ οἱ πεπρακότες τὰς κτήσεις ἐπαναλήψονται Δευτ. κδ. ς. μὴ ἀποδώσαντες τὸ τίμημα. τόκοι οὐκ ἀπαιτήσεις, οὐκ ἐνεχυράσεις μύλον, οὐδὲ ἐπιμύλιον, οὐδὲ τοῦ πένητος ἐνεχυράσεις ἱμάτιον, οὐδὲ μὴν ἐπεισελεύσῃ βιαίως λαβεῖν ἐνέχυρον. οὐκ ἐγκαταλείψεις ὑποζύγιον τοῦ πλησίον σου, οὐδ' ἂν ἐχθρὸς τυγχάνῃ· ἐπανάξεις δὲ αὐτῷ καὶ ζῶον πλανώμενον, ὑπηρέτης ὡς φίλῳ γινόμενος, καὶ διαλύων τὴν ἔχθραν ἐμπεσούσης προφάσεως. ταῦτα δὲ πάντα τὰ παραγγέλματα δι' οὐδὲν ἕτερον, ἀλλὰ διὰ τὴν ἱερὰν καὶ πολυπόθητον τοῦ Θεοῦ ἀγάπην. καὶ γὰρ εἰς τοῦτο καὶ διατέταλκε παραγγέλματα κατὰ τὴν ἀρχήν. μετὰ γὰρ τὰ πολλὰ εἰπεῖν πληρωτικὰ τοῦ νόμου, ἐπήγαγε· Καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, ἐν ἅπασι τὴν ἔχθραν καταλύων, καὶ τὴν ἀγάπην φυτεύων. χρέος ἄρα παρ' ἡμῖν τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους μηδέποτε πληρούμενον. φησὶ γὰρ ὁ Παῦλος, Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν. ὥσπερ γὰρ τὰς τροφὰς καθ' ἑκάστην ἐπιζητοῦμεν τὴν ἡμέραν, καὶ οὐχὶ ἡ προλαβοῦσα χορηγία ἀπέστησεν ἡμᾶς τοῦ μὴ καθ' ἑκάστην ἐπιζητεῖν τροφὰς, ἀλλὰ ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπαιτούμενοι ὡς χρέος ὀφείλομεν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἀγάπης τὸν αὐτὸν τύπον φυλάξωμεν. Οὐ πλησθήσεται, φησὶν, ὀφθαλμὸς τοῦ ὁρᾷν, καὶ οὖς τοῦ ἀκούειν. γλυκὺ τοῖς ὀφθαλμοῖς τὸ φῶς, καὶ οὐδεὶς ἔκαμεν ὁρῶν τῷ ὀφθαλμῷ, καὶ οὐδεὶς ἔκαμεν ἀκούων τοῖς ὠσίν· οὕτω καὶ τὸ τῆς ἀγάπης ἐργάσιμον ἔργον ἀκαμάτως ἐπιτελεῖν ὀφείλομεν, καὶ οὐδέποτε κορέννυσθαι· ὕδωρ γὰρ πολὺ οὐ δυνήσεται σβέσαι τὴν ἀγάπην. Μένει γὰρ, φησὶ, τὰ τρία ταῦτα, πίστις, ἐλπὶς, ἀγάπη. ὥσπερ γὰρ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, οὕτω καὶ εἰς αἰῶνα φυλαχθήσεται· ἧς ἐξακολουθοῦντας ἡμᾶς γένοιτο τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐπιτυχεῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ματθ. ε. μδ.

Ρωμ. ιγ. η.

Εκκλησ. α. η.

α. Κορ. ιγ. ιγ.

ΕΙΣ ΤΟ, ΕΙ ΥΙΟΣ ΕΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ, ΒΑΛΕ ΣΕΑΥΤΟΝ κάτω· καὶ ὅτι παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ τὰ ἑξῆς.

Λογ. κϛ.

Ματθ. δ. ε.

Ἥλιος μὲν ὑπὲρ γῆς προκύψας, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐξ ἑώας ἱππεύων, μετ' ἀμύστησιν νύκτα, τοὺς ὑπνοῦντας ἐγείρει, καὶ παραδίδωσιν ἔργοις· θεογνωσίας δὲ φέγγος ἐξυπνίζει ψυχὴν, λογισμοὺς περιλάμπει, καὶ πρὸς ἀρετὰς διανίστησι· καὶ ταύτην μᾶλλον ἡμῖν, ἢ τὸν ἥλιον ἐπιλάμπειν εὐκταῖον. ἥλιον γὰρ καὶ μὴ βλέπων τις ζήσεται (ζῇ γοῦν ὁ πηρὸς ἀκοῇ γινώσκων τὸν ἥλιον) ἀνήλιοι δὲ θεογνωσίας ψυχαὶ νεκραὶ, κἂν ὑποπτεύωνται ζῆν· περὶ ὧν καὶ ὁ δεσπότης φησίν· Ἄφετε τοὺς νεκροὺς θάπτειν τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. ἀλλ' ὁ τῆς νεκρώσεως παλαίσας γυμνήτην, ἑκατέρας ἐξείλετο τὸν βίον νεκρώσεως. διπλῆ γὰρ περὶ ἡμᾶς ἡ νεκρότης· ἡ μὲν φύσει προσγινομένη θνητῇ, ἡ δὲ γνώσεως ἀποβολῇ φυρομένη (ἀγνωσία γὰρ Θεοῦ νεκρωτικῆς ἀναισθησίας ὁμοίωμα) τῶν ἀμφοτέρων ἐργάτης ὁ διάβολος· ὃν καταῤῥάξας Χριστὸς ἦρεν ἐξ ἀμφοτέρων τὴν φύσιν νεκρότητος, τὴν μὲν ψυχὴν δόγμασι ζωοποιοῖς ἀνορθώσας, ἀναστάσει δὲ τὸ θνητὸν ἀνακτήσας. τοῦ γὰρ ὠθοῦντος πεσόντος, τὸ ὠθούμενον στήσεται, καὶ ὁ τῆς πάλης τῷ βίῳ καταλέλειπται πίναξ, ὅπως ἡ φύσις εἰς ἐκεῖνον ὁρῶσα ῥώννυται. ποῦ δὲ ὁ πίναξ; εἰς τὴν ἔρημον βλέψον. ἐκεῖ γὰρ αὐτὸν ἡ χάρις ἀνέστησεν εἰκόνι τυραννοκτονίας, καὶ κατ' ἐρήμους φοβοῦσα τὸν τύραννον. σκάμμα μὲν ὁρῶμεν τὴν ἔρημον, χεῖρα δὲ τὸν διάβολον πλατύνουσαν τοῦ Κυρίου τὴν πυγμήν, παλαίσματα δὲ τρία, τὰς τρεῖς ἀποκρίσεις. νόμος γὰρ πάλης, τὴν πάλην τρισσεύεσθαι. καὶ τὸ τῆς πάλης ἀριθμήσωμεν τρίπλοκον. Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ, ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. Συνέβαλεν ἐνταῦθα ὁ διάβολος τῷ δεσπότῃ. ὁ Χριστὸς δὲ πρὸς αὐτόν· Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος. ἐξέδυ τὴν βλάβην ὁ δεσπότης. Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. δεύτερα δὲ ταῦτα τοῦ δαίμονος σκάμματα. Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου. ἔλυσεν ἡ λέξις τὸ κράτημα. Ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. ἀρχὴ τοῦτο τοῦ τρίτου παλαίσματος, ἐν ᾧ καθάπερ τις ἀθλητὴς ὁ δεσπότης ὡς ἀντίπαλον δύσεριν ἔξω τοῦ σκάμματος τὸν διάβολον ἔρριψεν. Ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ·

Ex Ms. Regio Lut. emend. ex Ms. Ducei.

Ματθ. η. κβ.

Ματθ. δ. γ.

γέγραπται· Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. ἰδὼν τὴν πάλην, παλαίειν διδάχθητι· γενοῦ τῆς πάλης ἐκ τούτου μαθητής. ἡ πρώτη τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν διάβολον πάλη, τὸ κατὰ τὴν ἡδονὴν διδάσκει σε πάλαισμα. πείνη γὰρ ἦν ἡ τῶν ἀγώνων ἀρχή· πείνη, τὸ τυραννικὸν ἐπιθύμημα, πείνη, τῆς ἡδονῆς τὸ κεφάλαιον. ἐπιθυμία γὰρ τροφῆς, ἀρχέγονος ἔρως. ὁρᾷ γὰρ ἡ γαστὴρ ἡδονὴν ἀπαιτοῦσα, καὶ ταύτην πολλοὶ θεραπεύειν μὴ ἔχοντες, εἰς τὴν τῆς προνοίας ἐξώκειλαν ἄρνησιν, ὡς οὐκ ὄντος Θεοῦ φροντιστοῦ τῶν πάντων. πρὸς τοῦτο καὶ τὸν Χριστὸν ὁ διάβολος ὠθεῖ, ὡς ἄνθρωπον τῇ πείνῃ κατατεινόμενον ὑποπτεύσας σαλεῦσαι. τὴν γὰρ τῆς θεότητος οὐκ ᾔδει συνάφειαν. οὐ γὰρ ἂν ὡς πεινώσῃ προσῆλθε θεότητι. ὁ τὴν οἰκείαν μὴ τρέφειν ἐπιστάμενος φύσιν, οὐδὲ ἂν γνωρίσας Θεὸν περὶ τροφῆς διελέχθη. ἀλλ' ὡς ἄνθρωπον βλέπων, ὡς πρὸς ἄνθρωπον φθέγγεται, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ, ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. υἱοθεσίας δοκιμαστὴς μὴ ζητούμενος, τροφῆς φροντιστὴς βλαβερωτέρας λιμοῦ, τὴν ἐκ ξύλου τὸ πρῶτον θεοποιίαν ὑπέθετο, νῦν ὑπὸ τὴν ὄρεξιν, δεικνύων τὴν ἔρημον πλὴν λίθων οὐκ ἔχουσαν, ἵνα ὁ τῆς ἐρημίας τόπος τὴν τῆς τροφῆς ἀπόγνωσιν αὐξήσας, σάλον τινὰ περιβάλλῃ τῇ ψυχῇ δυσπιστίας, καὶ τὴν υἱότητα λύσῃ. ἀλλ' ἐπὶ τὸ πέρας ἤδη ἀποβλέψωμεν, καὶ τὰς τῶν φωνῶν παγίδας κατίδωμεν. Εἰ υἱὸς εἶ, φησί, τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ, ἵνα οἱ λίθοι ἄρτοι γένωνται. υἱός, φησί, πρῴην ἐκάλου βαπτιζόμενος, καὶ λεγούσης τῆς φωνῆς ἠκροώμην, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα. ἔγνων δὲ τὴν προσηγορίαν, τὴν εἰρωνείαν, τὴν εὔφημον χλεύην, τὴν ψιλὴν ἔργου τιμήν· σοὶ δὲ τάχα καθ' ἡδονὴν τὸ ῥηθὲν ἦν, καὶ πιστεύεις, ὡς ἀληθῶς ἀγαπώμενος, καὶ θαρρεῖς, ὡς ἐν οὐρανῷ τεταγμένος, καὶ χαίρεις, ὡς Θεῷ περισπούδαστος. ποῖος πατὴρ πεινῶντος τοῦ παιδὸς οὐ φροντίζει; τίς οὐ τρέφει προστάτης τὸν πρόσφυγα; σὺ δὲ τεσσαράκοντα ἡμέρας νῆστις κατέτηξας, καὶ πεινῶντός σου πατὴρ οὐ φροντίζει; καὶ λιμὸν περιορᾷ πολυήμερον; ποῖος φιλόπαις πατήρ, ὃς ἄρτον οὐ χαρίζεται τέκνῳ; καλὸς υἱὸς ἐν λιμῷ παρὰ πατρὸς μὴ τρεφόμενος; δεῖξον τὴν ἀγάπην, χαρισάμενος ἄρτον· θρέψῃ τὸν υἱὸν ἐν ἐρήμῳ πεινῶντα. δύναται λίθους μεταβαλεῖν εἰς ἄρτους· αἴτησαι τοῦτο πατρός. καὶ παράσχῃ τὴν χάριν, ὡς υἱὸς καλλωπίζου· πρὶν δὲ ταῦτα λαβεῖν, μὴ χλευάζου τῇ κλήσει. ὢ τιμῆς ἀπανθρώπου φιλανθρωπίας, ὢ συμπαθείας ἀνθρωποκτόνου, ὢ κηδεμονίας ὀλεθρίου, καὶ δηλητηρίου γλυκάζοντος. Εἰς ἀπιστίαν ὁ λῃστὴς ἐρεθίζει, καὶ πρὸς αἴτησιν ἐγκαλεῖται βρωμάτων· οὐχ ἵνα θρέψῃ πεινῶντα, ἀλλ' ἵνα δελεάσας πρὸς αἴτησιν, αὐτὸν μὲν ὡς ἄπιστον συγκρούσῃ πρὸς τὸν Θεόν, ἐπὶ δὲ πρὸς τὸν Θεὸν ψευσάμενον, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα. τί οὖν ὁ δεσπότης Χριστός; οὐκ ἐκκαλύπτει τὸν κεκρυμμένον Θεόν, ἵνα μὴ φυγαδεύσῃ τὴν θήραν· ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος ψιλὸς ἀποφθέγγεται. Γέγραπται γάρ, φησιν, οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ. οὐ ξενίζει με, φησί, τῶν βρωμάτων ἡ σπάνις, οὐ ταράττει τὸ πεινῆν ἐν ἐρήμῳ, οὐκ αἰτῶ τὴν ἐκ λίθων ἀρτοποιίαν. πολλαὶ γὰρ αἱ τῆς θείας κηδεμονίας ὁδοί, καὶ πολύτροποι προστασίαι. δέδωκε μὲν γὰρ ἀνθρώποις τὴν ἐκ βρωμάτων τροφήν, καὶ τῆς σαρκὸς τὸ συγκρότημα βρῶμα· γράμμα δέ με προσεδίδαξε θεῖον, τοὺς τῆς φύσεως ὅρους τὸν Θεὸν ὑπερβαίνειν. μέμνημαι θείας φωνῆς κεκραγυίας ἀνθρώποις, μὴ δεδιέναι πεινῆν, ὅταν φροντίζῃ Θεός. μὴ οὖν φείδου πεινῶντος, καὶ τὴν ἔρημον εἰς ἀπόγνωσιν δεικνύοντος· κηδέσθω Θεός, κἂν μὴ παρέστωσιν ἄρτοι. ἔστι γὰρ καὶ ἄνευ τροφῆς ζωοποιὸς ὁ Θεός, καὶ ζήσεται σὰρξ ἄνευ βρώματος, καὶ ζῆν αὐτῇ προστάττει Θεός. οὕτω γέγραπται, φησί, καὶ πιστεύω θείοις τεθαρρηκὼς ῥήμασι, καὶ τὴν ἐκ τῆς τροφῆς μόνης οὐκ ἀναμένω ζωήν. δι' ὧν προσέκρουσεν ὁ Ἀδάμ, ὁ Χριστὸς καταλλάττει. ἐπειδὴ γὰρ ἐξ ἀπιστίας Ἀδὰμ καὶ βρώματος ἐξέπεσεν (ἀπιστήσας γὰρ τῷ Θεῷ, καὶ φαγὼν κατηνέχθη) ἐλθὼν ὁ Χριστός, ἀναστήσας τὴν φύσιν,

Ματθ. γ. ιζ.

* *

φύσιν, ἐξ ἐγκρατείας καὶ πίστεως ἄρχεται. τὸν γὰρ οὖν αὐτῷ προσωλυπὸν ὑφίσταται πόλεμον ὁ διάβολος. περὶ τὸν τόκον γάρ, φησι, δι' ὑποψίας μοιχείας τῷ τόκῳ ἐπεβούλευσεν. ἐκπεσὼν τῆς ἐλπίδος, διὰ Ἡρώδου τεχθέντα θηρεύειν διήμαρτεν· ἡττηθεὶς διαμένων, δι' ἐμαυτοῦ νῦν πολεμήσω. ὦ φιλονείκου τυφλοῦ· βρέφους ὄντος ἡττήθη, καὶ ἀνδρωθέντι συμβάλλει; πρόσελθε, καὶ ἀνδρωθέντος, ὦ διάβολε, γεῦσαι, μάθε τούτου τὴν ἰσχὺν ἐκ δευτέρου. ἤδη μὲν γὰρ πεινῶντι προσελθὼν κατερράγη (τὸν δὲ τοῦ πτώματος ἀκηκόατε τρόπον) ἀνακτήσασθαι δὲ προσδοκήσας τὴν ἧτταν, διπλασιάζει τὸ τόλμημα. ὡς γὰρ ἐψεύσθη τοῦ πρώτου τεχνήματος, καὶ πεινῶντι προσελθὼν οὐκ ἠπάτησε, δεύτερον εἰσφέρει κακούργημα. ἄπρακτός μοι, φησιν, ἡ παλαιὰ μηχανή· τῇ ῥιψάσῃ τὸν Ἀδὰμ ἀποπαύομαι τέχνῃ· τὸ τῆς τροφῆς ἀποτίθεμαι δέλεαρ. ἔοικε γὰρ οὗτος ἡδονῶν βασιλεύειν. ὁ γὰρ ἡδονῆς τροφῆς μὴ χαυνούμενος, οὐ ζητεῖ ἄρτον ἐν πολυημέρῳ· μὴ πειθόμενος πείνῃ, τῆς ἐκ σαρκὸς ἀπαράδεικτος μάχης. βεβούλευμαι δὲ ἄλλου παλαίσματος τέχνασμα. ἔχω τι γλυκύτερον ἄγκιστρον, γλυκυθήρατον δόξαν. ἡδὺς τῆς κενοδοξίας ὁ βρόχος· οὐκ ἡδὺς δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ δίπλοκος. τῇ κενοδοξίᾳ γὰρ τὸ τῆς ἀπονοίας συμπαρυφίσταται πάθος. ὁ γὰρ δόξης ἐρασθείς, πρὸς κομπωδίαν γοργός· τούτῳ δὲ καὶ πάρεστι τοῦ πάθους ἡ πρόφασις. ἴσως φέρει τι πλέον ὡς νηστευτὴς πολυήμερος. γαργαλίζω πρὸς κόμπον, προσελθὼν ὡς δικαίῳ φεισιώσω ῥήσει ψαλμικῇ, ὡς ἐπ' αὐτῷ προσρηθείσῃ, ἐρωτήσει δολερᾷ δελεάσω. ἔστω δέ μοι κρημνὸς τῆς ἐρωτήσεως τόπος. πρὸς τὸ πτερύγιον συλλαβὼν ἀνελκύσω, καὶ τοῦ ὕψους λαβομένῳ προτείνω, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. γέγραπται γάρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. πάντως ἢ δέξεται τὴν ῥῆσιν, ἢ φεύξεται. εἰ μὲν οὖν δέξεται, σπουδάζων, ὡς δίκαιος, πρὸς τὴν τοῦ πτώματος συγκαταθεῖται πρόσταξιν. ῥίψει μὲν αὐτὸς ἐκ τοῦ ὕψους τὸ σῶμα· ἐγὼ δέ, ἂν μὲν πεσὼν ἀποθάνῃ, καταγελάσω νεκροῦ· ζήσαντα δὲ τῷ τῆς κενοδοξίας ἐτραυμάτισα πάθει, πείσας πρὸς ἔνδειξιν ἐμὴν ἑαυτὸν καταρρῖψαι. εἰ δὲ δὴ παραιτούμενον ἴδοιμι, προσκρούσω πρὸς τὸν Θεόν, ὡς τὸν Ἰώβ, διαβάλλων δωρεὰν υἱότητος οὕτω· ῥῆσιν αὐτῷ παρὰ σοῦ γεγραμμένην ἀνέγνων, ἐπαγγελίαν εἶπον τῆς σωτηρίας τῆς σῆς, καὶ ῥῖψαι πρὸς βάθος οὐ τετόλμηκε· δῆλον ὅτι μὴ θαρρῶν οἷς ὑπέσχου. πῶς οὖν τὸν οὕτως ἄπιστον, υἱὸν προσηγόρευσας; οὐκ ἔλαθε δὲ τὸν δεσπότην τὸ βούλευμα, καὶ δίδωσιν ἑαυτὸν εἰς περιέλκυσιν, ὡς ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ συνεφεπόμενος. ὁ δὲ ἀναβάντι προτείνει τὸ βούλευμα, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. ἀποκρινόμεθα τῷ διαβόλῳ προτείνοντι· εἰ τοῦτο κρίνεις ἀνδρὸς πατέρα τὸν Θεὸν κεκτημένου, τὸ μηδὲν βλαβερῶς ἀβλαβῆ, ἔχεις, ὃν προτείνεις, ἀπόδειξιν. αὕτη γὰρ τοῦτο τῆς υἱότητός ἐστιν, ὦ διάβολε, δεῖξις, ὅτι συμπαρεστῶτά σοι πρὸς τὸν κρημνὸν οὐκ ὠθεῖς, ὃν ἐκ πολλοῦ καταρρῖψαι σπουδάζεις. ἀλλ' ἔστι τοῦτο ἕτερον, ἢ τοῦτο, ὅτι παρακαλῶν, ἄκων οὐ πίπτεις, φησί; καὶ ἑκὼν κατενεχθῆτι· βάλε σεαυτὸν κάτω. γέγραπται γάρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. ἐπεὶ καὶ ταῦτα δείκνυσιν, ὡς Θεὸν οὐ γνωρίζων. εἰ γὰρ Θεὸν ὁ ἀντίπαλος ἔγνω, οὐκ ἂν τὴν ἐξ ὕψους αὐτῷ προέτεινεν ἔκπτωσιν. ἤδει γάρ, ὡς οὔτε ὕψους ὁ Θεὸς κολοβώτερος, οὔτε ἐλλιπέστερος πλάτους· ἀλλ' ὑψηλοῖς συνυψούμενος συμπληροῦται πλάτεσιν. ἤδει προσκόμματος τὸ θεῖον ἐλεύθερον. ἀνθρωπίνων γὰρ ποδῶν, οὐ Θεοῦ, τὸ προσκόπτειν. ὅτι μὲν οὖν οὐχ ὡς Θεῷ διελέγετο, μαρτυρεῖ τοῦ διαβόλου τὰ ῥήματα. ἀκούσωμεν δὲ καὶ τῶν ῥημάτων τὸν νοῦν. πρὸ μικροῦ, φησιν, ἔφης, γέγραπται, οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ, καὶ τὴν σὴν εἰς τὸ θεῖον ἀνευφήμησας πίστιν· ἀλλ' ἐπεὶ ῥῆσίς ἐστιν ἑτέρα Θεοῦ λέγουσα, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου, δεῖξον ὡς ῥήματι πιστεύεις Θεοῦ, καὶ κάθες σεαυτόν, ἀβλαβῶς" ἐκπεσούμενος. χρῆσαι τῷ κρημνῷ τούτῳ δικαστῇ τῆς υἱότητος, χρῆσαι τῷ πτώματι τῆς θείας κηδεμονίας ἐλέγχῳ. ἂν γὰρ ἐντεῦθεν πεσὼν ἐξαναστῇς ἀβλαβής, ἀληθὴς ἡ ῥηθεῖσά σοι τῆς υἱότητος κλῆσις. τοῦτο γάρ σοι προϋπέσχετο Θεός, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, τοῦ διαφυλάξαι σε ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου. ἐξ ὄζοντος σηβύοις μύρον προβάλλῃ, διάβολε, ἱστορίαν παλαιὰν ἀνανεώσας. λέων τις ἐπὶ Σαμψὼν ᾑρέθη, ὃς κηρίον μέλιτος ἐπὶ στόματος ἔχων, ἔρριπτο δυσώδης· καὶ σὺ λεοντῶδες γραφικὸν στάζεις διὰ στόματος μέλι, καὶ κείμενος εὑρίσκῃ, τῇ τοῦ δεσπότου καταπεσὼν ἀποκρίσει. Γέγραπται γάρ, φησιν, οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου. οὔτε ῥίπτειν ἑαυτὸν ἠρνήσατο, οὔτε μὴν συγκατέθετο. ῥίψαι μὲν γὰρ ἑαυτὸν ἀρνησάμενος, ἔδωκεν ἂν τῷ διαβόλῳ λαβήν, ὡς οὐ θαρρῶν τῷ Θεῷ, τῇ δὲ τοῦ πτώματος προτάσει" συνθέμενος, κομπώδης ἂν ἔδοξεν, καὶ πρὸς ἔνδειξιν εὔκολος. "οὐ συγκατάθεσιν, οὐκ ἄρνησιν ἔχουσαν, οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου, "τοῦτο πρὸς τὸν διάβολον λέγων, ἐμὲ τὸν σὸν οὐκ ἐκπειράσεις δεσπότην. οὐ γὰρ ἂν τοῦτο μαθών, ὡς ἂν θεράποντι μετὰ ταῦτα προσελθὼν ὑπισχνοῖτο, Ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς" μοι. δέχομαι μὲν τὴν ψαλμῳδίαν, ὡς ἀληθεῖς, τὰς φωνάς, προστασίαν ὑπισχνουμένας τῷ καταπιστεύοντι Θεῷ. ἀγγέλους ὑπὲρ ἀνθρώπων ἐντελλομένους οἶδα· ἀλλ' οὐχ ὅταν εἰς κρημνοὺς κυβιστῶσιν, οὐχ ὅταν θανατῶσιν ἑκόντες, οὐχ ὅταν ἄνευ χρείας πειράζωσι. τοῦτο οὖν δεύτερον πεσὼν ὁ διάβολος, εἰς τρίτην διανίσταται πεῖραν. ἀλλ' ὁ τῆς τρίτης

* * ὁ λόγος ὀφειλέτης ἐκβαίνει, καὶ πᾶσιν" ὑμῖν ἄπεισι τὸ χρέος χειρόγραφον. γλυκὺ γὰρ τὸ χειρόγραφον τοῦτο, καὶ μόνῳ τῷ διαβόλῳ πικρόν. ἐκ γὰρ τῶν αὐτοῦ παλαμῶν τὴν ἀπόδοσιν ἔχει. δύο μὲν οὖν πέπεισμαι τοῦ τῆς ὑποσχέσεως χειρογράφου καταβολὰς εἶναι. εἰς λωπάδα δέ μοι περίεισι τὸ χρέος, τοῦ παντὸς οἶμαι δ' ἂν δυσφορώτερον. τὰ λοιπὰ γὰρ τοῦ χρέους, τὸ τρίτον τοῦ διαβόλου πανούργημα· τὸ τρίτον τῇ τάξει, τῷ μεγέθει δὲ πρῶτον· τῷ τῆς πλάνης ἀριθμῷ τελευταῖον, τῇ δὲ τῆς τέχνης κακουργίᾳ πρωτεῖον. τὰ μὲν γὰρ πρῶτα φορητὸς πονηρευόμενος ἦν. τὴν ἐκ Θεοῦ γὰρ φανερῶς ἀποστασίαν οὐκ ᾔτει· ἀλλὰ τῇ θείᾳ κατεχόμενος μνήμῃ, καὶ τό, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, πρὸς αὐτὸν ὀνομάζων, εὐσεβεῖ προσωπείῳ τὴν" θεομάχου ἐσχημάτισε τέχνην. ἐν τῇ τρίτῃ δὲ πείρᾳ, γυμνὴ τῆς πονηρίας ἡ λύσσα, ἀσκέπαστον τὸ κακὸν παρακύπτει. προσκύνησιν γὰρ τὸν προσκυνούμενον ᾔτει, ἀφ' ὧν ἤκουσε, φαντασθεὶς τὴν προσκύνησιν. ἐπειδὴ γὰρ εἶδε μετὰ πίστεως πανταχοῦ τὸν δεσπότην φθεγγόμενον, καὶ τὸν Θεὸν μὴ πειράζειν εἰπόντα, ἐνόμισε τὸν δεσπότην εἰς πίστιν εὐάγωγον, καὶ περὶ τὴν ταύτης μὴ πολυπραγμονεῖν βάσανον. καὶ δὴ μετ' ἐνδόξου προσέρχεται σχήματος, ὡς ἐκπλήξων τῇ δόξῃ. Παραλαμβάνει γὰρ αὐτὸν ὁ διάβολος, φησιν, εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν. σκιογραφήσας γὰρ" ἀέριον καὶ καταψευσάμενος τὰς τοῦ ἀέρος μορφώσεις, καὶ συνθεὶς κοσμογραφίαν ἀσώματον, καὶ πλαστογραφείσης βασιλείας τι χρωσάμενος κάλλη, ἤλπιζε τῷ τῆς φαντασίας λαμπρῷ τὸ τοῦ δεσπότου πρὸς πίστιν εὐλαβὲς ὑπαχθήσεσθαι. νικῶν δὲ καθ' ἑαυτοῦ φιλονεικίαν οὐκ αἰσθάνεται, καὶ πρὸς τοσαύτην ἐπειγόμενος πτῶσιν. ἵνα μὴ πέσῃ, τὰς τοῦ κόσμου δωρεὰς" ὑπισχνοῦ; Ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. ὁ Παύλῳ μὴ πιστεύων, ὅτι εἰδωλολάτρης ὁ πλεονέκτης, ἀκουέτω τοῦ τῶν εἰδώλων πατρὸς ὁμολογοῦντος τὰ Παύλου· τῷ προσκυνοῦντί με, φησι, τὰ ἀλλότρια δώσω. οὐκοῦν πρόσφυξ διαβόλου, τῶν ἀλλοτρίων ὁ κλήτωρ. αὐτὸς γὰρ τῶν ἀλλοτρίων ὑπισχνεῖται τὴν δόσιν, ζημιῶν τοῖς χαρίσμασι, καὶ δι' ὧν δίδωσι κλέπτων. ἔστι αὐτῷ καὶ τῆς πρὸς τὸν δεσπότην φιλοτιμίας ὁ νοῦς, ὑποκλέψαι πρὸς τὸ πτῶμα δωρεῶν ὑποσχέσει. ἡδονῇ, φησιν, οὐκ ἔστι βρωμάτων ἀχείρωτος, κενοδοξίας ἀνδραγάλιστος πάθη. τὰ δύο" ὁμοῦ διέκλασε τὰ μαχιμώτατα βέλη· ἄλλο μοι βέλος ἰσχυρὸν ζητητέον. φιλαρχίας ἐν ἅπασιν ὄρεξις, εὕρεσις κέρδους ἀπτ-

κτο

κτὴ παρ᾽ οὐδέσι· πλεονεξία πάντας, ὡς εἰπεῖν, τραυματίαι. ταύτην ἐκβαλὼν μοῦ τῆς φαρέτρας ἐκπέμψω. ἀλλὰ ποῦ τοξεύων λάβω; τίς συνεργήσει μοι τόπος; εἴθε μοι πρὸς ὄρος ὑψηλὸν συνανῆλθεν· ἐπιτήδειον ὑψηλότης εἰς θέαν. ἔδειξα ἂν ἐξ ὕψους τῶν χωρῶν τὰς εὐφορίας· ἤγαγον ἂν ὑπ᾽ ὄψιν θησαυροὺς βασιλέων· περιέστησα ἂν εἰς θέαν τὴν ἔνδοξον τοῦ βίου λαμπρότητα, τὰ μὲν ὄντως δεικνὺς, τὰ δὲ τέχνῃ φαντάζων. ἀνθρώπου δὲ φύσις εὐσαγήνευτος λήμμασιν. ἂν ἴδῃ τῆς γῆς τὰ φαιδρὰ, προσδραμεῖται τῇ κινήσει· ἁρπάζει τὸν δεικνύμενον πλοῦτον, τῶν τοσούτων ἐρασθήσεται κτήσεων· ἀληθῆ τὴν σκιὰν ὑποπτεύσει, πιστεύσει τοῖς δεικνυμένοις εὐθύς. πανταχοῦ γὰρ ἐπιδέδεικται πίστιν. εἶποι, ἄρτον αἴτησαι, καὶ παρεπέμψατο τοῦτο, πιστεύων ὡς τρέφοντι καὶ χωρὶς ἄρτου Θεῷ. Εἶπον, ῥῖψαι κάτω τὸ σῶμα, καὶ τὸ ῥηθὲν διεκρούσατο, μὴ δεῖν λέγων τὸν Θεὸν ἐκπειράζειν. μετ᾽ ἐνδόξου τοίνυν αὐτῷ προσελεύσομαι σχήματος. πιστεύσει γὰρ ἀπατηθεὶς ἐμοὶ, ὡς Θεῷ πειραθεὶς περιστέλλειν, καὶ πολυπράγμων οὐκ ὢν πιστεύσει· αὐτὸς δὲ καταγελάσας οἰχήσομαι. ταύτας εἰδὼς ὁ Χριστὸς τὰς ἐννοίας, εἰς ὄρος ὑψηλὸν συνανῄει· καὶ τῆς τέχνης ὁ διάβολος ἤρξατο, ποικίλλων τοῖς ὄμμασι προστιθεὶς φαντασίαν. ὁ δεσπότης δὲ τὴν τέχνην οὐκ ἤλεγχεν, ἀλλ᾽ ὡς τὸν δόλον οὐκ εἰδὼς ἐθεώρει. ὁ δὲ κεκρατῆσθαι τῇ τῆς φαντασίας ὑπωπτεύετο τέχνῃ, καὶ τῷ κάλλει τῶν φαινομένων εἰλῆφθαι· καὶ ὡς δοξασθεὶς λοιπὸν ὑπερκοσμίους παντοκρατορικὰς τερατεύεται ῥήσεις· Ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. οὐχ ὁρᾷς, φησὶν, ἄνθρωπε, τοῦ κόσμου τὸ μέγεθος; οὐ θεωρεῖς τὸ τούτου πολύκτητον; οὐ φρίττεις τὰς μυριοπλασίους ταύτας ἐν αὐτῷ βασιλείας; τούτων ὁ δεσπότης ἐγώ· δόματα ταῦτα παρ᾽ ἐμοὶ τοῖς ἀνθρώποις κατ᾽ ἐμὴν ἕκαστον διανέμεται κρίσιν. σὺ δὲ πάντων παρ᾽ ἐμοὶ προτιμότερος, καὶ μόνος δίκαιος τῶν ἐν γῇ βασιλεύειν. παράλαβε δὲ παρ᾽ ἐμοῦ τὸ παγκόσμιον κράτος, καὶ προσκύνησιν ἀντὶ τούτων ἀπόδος. Ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. ἐξ ἡμισείας προφητεύεις ἄκων, διάβολε. παραδώσεις σὺ μὲν τὸν κόσμον, ὃν κακῶς ἐδουλώσω, ἀλλ᾽ οὐ προσκύνησιν σχὼν, ἀλλὰ μαστιγούμενος. μὴ γὰρ οἴει τῷ Ἀδὰμ διαλέγεσθαι; καὶ γὰρ τὸν Ἀδὰμ ἐδελέασεν ἐπάρσει, ὡς ἔσται Θεὸς, καὶ πείσας κατήνεγκεν. ὑπισχνεῖται καὶ νῦν παντοκρατορίαν Χριστῷ, τῷ τῆς ἐλπίδος ὕψει καταπεσεῖν ἐλπίζων. ἀλλ᾽ ἀξίας ἀποκρίσεως ἤκουσεν· Ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· γέγραπται γὰρ, Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. ὕπαγε, Σατανᾶ. καλῶς ἐνταῦθα τὸ τοῦ Σατανᾶ προστίθησιν ὄνομα· καθάπερ [γὰρ] τις δεσπότης ὑποκρυπτόμενον δοῦλον καλῶν ἐξ ὀνόματος, δεικνὺς ὡς οὐκ ἔλαθεν. ὕπαγε· ἀπειλητικὸν οἶμαι τὸ τοῦ ῥήματος πρᾶον, ὥσπερ ἐμβριμωμένου πρὸς αὐτὸν τοῦ δεσπότου. ἔκαμες τὴν ὑπόκρισιν κρύπτων, καὶ τὸν σχηματισμὸν ἀπεγύμνωσας; ἀπέγνως τὴν νίκην, καὶ κολακεύεις με δώροις; ἤδη μοι πραγματεύῃ τὴν πρᾶσιν; ἤδη τὰ διὰ τοῦ προδότου πορεύῃ μοι σύμφωνα. ἄωρον ἐμελέτησας, ὦ διάβολε, πρᾶσιν, μεῖνόν σου τὸν συνδηγάκτην Ἰούδαν. ὕπαγε νῦν, τὸν φανερὸν ἀνάμενω· ὕπαγε νῦν, οὐκ ἀγοράσεις με. νῦν ὕπαγε, τήρησόν σου τῷ προδότῃ τὰ δῶρα. νῦν δέ σοι τοσοῦτόν φημι, Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. μὴ σὺ μερίζου τῷ Θεῷ τοὺς ἀνθρώπους. αὐτῷ γὰρ μόνῳ χρεωστοῦσι. Τότε, φησὶν, ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος. μεγάλη τῆς πλάνης τῆς ἐσχάτης ἡ νίκη. καθάπερ γάρ τις ἀθλητὴς γενναῖος, πρὸς ὕψος τὸν ἀντίπαλον ἄρας, ἐκ μετεώρου καταρρήγνυσι πτώματος· οὕτως ὁ δεσπότης Χριστὸς εἰς ὄρος τὸν διάβολον ἄρας, καὶ μετεωρίσας ἀερίοις ἐλπίσιν, ἀφ᾽ ὑψηλῆς ἐλπίδος κατέρραξε· καὶ τὸ τῆς νίκης θαῦμα τοὺς ἀγγέλους ἐκπλῆξαν, πρὸς τὴν τοῦ νικητοῦ δορυφορίαν συνήγαγεν. Ἰδοὺ γάρ, φησιν, ἄγγελοι προσῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ. ἰσάγγελοι δὴ καὶ ἡμεῖς παρασχώμεθα τῷ δεσπότῃ τὴν δουλείαν· ἀρέσωμεν οὐρανοῖς, διακονίαν ἐν γῇ πληροῦντες ἀγγελικὴν, ταῖς ἀπλήστοις τὴν ψυχὴν ἀποθώμεθα ἀγκάλαις, καὶ τῆς πεσούσης φύσεως τὴν ἀνόρθωσιν ἀγαπήσωμεν, καὶ τοῦ κοινοῦ δυσμενοῦς τὴν ἐκνεύρωσιν ἀσπασώμεθα, δεδοξασμένοι τὴν νίκην δορυφορήσωμεν μνήμῃ, ἐπεμβαίνωμεν διαβόλῳ πεσόντι, καὶ τὴν ἀναίσχυντον κεφαλὴν καταπατοῦντες παμφώνοις ἐμβοήσωμεν στόμασι· Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λογ. κγ.

ΕΙΣ ΠΡΟΔΟΣΙΑΝ ΤΟΥ ΙΟΥΔΑ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ πάθος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῇ ἁγίᾳ πέμπτῃ.

Ex Ms. Regio Lut.

Στυγνὴν τὴν ἐκκλησίαν ὁρῶ, σκυθρωπάζουσαν μορφὴν τὴν τοῦ οἰκείου υἱοῦ προδοσίαν σημαίνουσαν. δεινὸν γὰρ τὸ μελετηθὲν, καὶ φόνος τὸ κατασκευασθὲν, καὶ κριτὴς ὁ ταῦτα πάσχων νεκρῶν καὶ ζώντων οὐράνιος. τὸ δὲ πάντων δεινότερον, ἄφνω ἐχθρὸς καὶ ἐπίβουλος, ὁ πρὸ μικροῦ μαθητὴς καὶ ὑπήκοος· ἀθέως θηρεῖον τὸ πρόβατον, ἀποστάτης φωτὸς ὁ ἀπόστολος, πρατὴς δεσπότου ὁ δοῦλος ἀσύμφωνος, τῶν ἕνδεκα μαθητῶν ὁ δωδέκατος. καὶ τί μὴ λέγω τὸ ὄνομα, ἵνα μὴ πᾶσιν ἐπάγω τὴν ὕβριν τοῖς

Ματθ. κϛ. ιδ.

ἀποστόλοις, ἀποκρύπτων τὸν αἴτιον; Πορευθεὶς, φησὶν, εἷς τῶν δώδεκα. τίς; ὁ λεγόμενος Ἰούδας. καὶ ἄλλο, ἵνα μὴ ὁ ἀναίτιος ἀποκρύψῃ τὸν αἴτιον. εὑρίσκομεν γὰρ τῶν ἀποστόλων καὶ ἕτερον τῷ αὐτῷ κεκλημένον ὀνόματι. Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, φησίν. Εἷς πορευθεὶς τῶν δώδεκα. οὐκ ἔτι οὖν εἷς· εἶχε γὰρ μεθ᾽ ἑαυτοῦ τὸν διάβολον συνεργόν. τότε πορευθεὶς πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς εἶπε· Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; εἰπέ μοι ἐν τούτῳ, Ἰούδα, τὸν τοῦ κόσμου δεσπότην καὶ ἑαυτοῦ διδάσκαλον εἰς πρᾶσιν προβαλλόμενος, τὴν ἀξίαν τοῦ μαθητοῦ ἐν ποίᾳ καταλιμπάνεις τιμῇ; τί δέ σε καταναγκάζει προδότην τοῦ ἑαυτοῦ βασιλέως στρατεύεσθαι; τίνα περιτίμησιν εἶδες τῶν λοιπῶν συμμαθητῶν κατὰ σοῦ γινομένων, ὅτι ταύτην τὴν ἄτοπον βουλὴν ἐμελέτησας; ὃς οἶδας περὶ σὲ καὶ τοὺς ἕνδεκα ἀποστόλους τοῦ δε-

Μαρκ. θ. λε.

σπότου βοήσαντος, Εἴ τις θέλει ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω πάντων ἔσχατος, καὶ πάντων διάκονος. ἆρα οὐ ταῦτα προεῖπε, τὴν σὴν βουλὴν ἀνατέλλων; καὶ διακονεῖν σε τοῖς πρώτοις ἠρέθισεν, ἵνα μὴ "σὺ ὡς ἔσχατος ἀδίκῳ πόνῳ κινηθεὶς" κατασκευάσῃς τὸν δόλον; εἰ μὲν ὑπῆρχες χρημάτων ἐκτὸς τοῖς Ἰουδαίοις τὴν προδοσίαν δωρούμενος, ἂν ὑπέλαβεν ἄνθρωπος, ὅτι ἀδικίαν ὑποστὰς, πρὸς τὴν τοῦ ἀδικήσαντος ἐχώρησας ἄμυναν· τὸ δὲ λέγειν σε προφανῶς, τί μοι θέλετε δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτὸν, δηλοῖ τὴν σὴν δολιότητα. Οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια· καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν, ἵνα αὐτὸν παραδῷ. τί πράττεις, Ἰούδα, τριάκοντα συμφωνήσας ἀργύρια ὑπὲρ τῆς τοῦ ἀτιμήτου πράσεως μαργαρίτου; ἐξαρίθμησον πρῶτον, ἅπερ μόνῳ τῷ λόγῳ ἐδημιούργησεν ἄστρα, καὶ τότε λόγῳ [τὸν λόγον] παραδοῦναι μελέτησον. ἐζήτει εὐκαιρίαν, ἵνα αὐτὸν παραδῷ. αὐτὸς τοὺς χρόνους καὶ τοὺς αἰῶνας

Ματθ. κϛ. κ.

ἐποίησε, καὶ κατ᾽ ἐκείνου ἐζήτει καιρὸν τῆς ἑαυτοῦ προδοσίας ἁρμόδιον· Ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα μαθητῶν, καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν· Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με· ὁ κατ᾽ ἐμοῦ καὶ ὑμῶν εἰσελθὼν, καὶ μαθὼν ἃ φυλάξαι οὐκ ἴσχυσε. καὶ λυπούμενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν, μήτι ἐγώ εἰμι, Κύριε; πάντας ἐκίνει τὸ ῥηθὲν εἰς ἀκριβῆ τοῦ συνειδότος ἐρεύνησιν, οἷς καθαρὰ τὰ τῆς καρδίας κρύφια. ἀπεκρίθη λέγων

Ματθ. κϛ. κγ.

ὁ Ἰησοῦς· τί πάντες ἑαυτοὺς τὸ τοῦ προδότου συκοφαντεῖτε ἐγχείρημα; Ὁ ἐμβάψας μετ᾽ ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει. ἄκων ὑποδεικνὺς ἑαυτὸν περὶ τοῦ

* *

δράματος λέγει. κἂν μὴ θέλω, τὸ ὄνομα κρατεῖται τέως ὑπ᾽ ἐμοῦ, ἕως ἂν εἴπῃ ἀφ᾽ ὑμῶν τὰ ὑπ᾽ αὐτοῦ κατ᾽ ἐμοῦ μελετώμενα. ἀποκριθεὶς δέ, φησιν, ὁ Ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐ-

τον, εἶπε· μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαββί; λέγει αὐτῷ, σὺ εἶπας. ἠλευθέρωσας τοὺς ἕνδεκα, τὴν παρὰ σοῦ περιπτομένων τούτους ἀθώους ″ποιήσας. δέχου καὶ ἄλλην κατάκρισιν, ἣν μέλλεις περάτλειν φιλαργυρείᾳ. Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, φησί, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ εἶπε· λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, εὐχαριστήσας ἔδωκε λέγων, λάβετε, πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ ὑπὲρ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. λάβετε ἐξ αὐτοῦ πάντες. καὶ σύ, φησίν, ὁ προδότης τῆς αἰωνίου μετάσχου ζωῆς. καὶ ἐὰν μὲν ἐμμείνῃς ἐν αὐτῇ, τὰ πρὸς Ἰουδαίους συγκεχώρηταί σοι σύμφωνα· ἐὰν δὲ τὴν ἑαυτοῦ [μὴ] ἀνατρέψῃς ὁρμήν, ἴσθι εἰδὼς ὁποῖον δεσπότην πιπράσκεις φιλάνθρωπον. ὁ δὲ τῆς δεσποτικῆς εὐσπλαγχνίας μὴ ἀνασχόμενος, πρὸς Ἰουδαίους δραμὼν ἄγει εἰς ἔργον τὸ μελετηθὲν κατηπείγετο.

Ματθ. κϛ. κϛ.

Καὶ ἰδού, φησίν, Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων· ὃν ἐὰν φιλήσω, αὐτός ἐστι, κρατήσατε αὐτόν· τοῖς ἐμοῖς προσέχετε ″χείλεσιν· ἄλλως γὰρ ὁ λόγος παραδοθῆναι οὐ δύναται. Καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ εἶπεν αὐτῷ· χαῖρε, ῥαββί, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. ὢ φιλήματος, οἰκουμενικῆς εἰρήνης ″ἀναίρεσις, μᾶλλον δέ, φιλαλήθως εἰπεῖν, τοῦ κοσμικοῦ πολέμου ″κατάλυσις· καὶ εἰ μὴ τούτῳ ἀκολουθῶν τῷ σκοπῷ ὁ Ἰούδας τὴν προδοσίαν ἐτόλμησεν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἑταῖρε, ἐφ᾽ ᾧ πάρει; ἐμοὶ τὸ φίλημα δέδωκας, τοὺς παρεστῶτας τὰ σύμφωνα πλήρωσον. τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. ἀπῆλθεν ὁ προδότης τῶν ἀποστόλων ἀλλότριος, καὶ ὁ τῆς ζωῆς ἀρχηγὸς τοῖς Ἰουδαίοις προσηνέχθη εἰς θάνατον· κατεσκευάσθη σταυρός, καὶ τάφος οἰκοδομεῖται εἰς ζωήν· οἱ νεκροὶ ἐπανέρχονται, καὶ εἰς ᾅδην Ἰούδας πορεύεται· σταυροῦται μετὰ λῃστῶν ὁ σωτήρ, καὶ πάντας καλεῖ πρὸς παράδεισον. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ματθ. κϛ. μζ.

Ματθ. κϛ. ν.

″ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Λογ. κδ.

Ex Ms. Regio Lut.

Ψαλ. οϑ. γ.

Ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ, καὶ ηὐφράνθην, ὁ ″μελῳδὸς ἐμαρτυρήσατο Δαβίδ. οὐκ ἐξ οἰκείας φύσεως ″ἐμαρτύρατο, ἀλλ᾽ ἐξ ἁγίου πνεύματος τοῦ Θεοῦ ἐκελάδησεν· οὐχ ἁπλῶς ἐμνημόνευσεν, ἀλλὰ καὶ σοφῶς ὁ Δαβὶδ ἐλειτούργευσεν· οὐκ ἀπὸ χειλέων μόνον ἐμέμνητο, ἀλλὰ καὶ ἡ καρδία ἐδίδαξεν· οὐκ ἐν νυκτὶ ἢ ἡμέρᾳ ἐπελανθάνετο ὁ Δαβίδ, ἀλλὰ καὶ ταῦτα αὐτῶν κατὰ πᾶσαν ὥραν ἐμέμνητο. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι ἀλήθειαν καὶ οὐ ψεῦδος διαγράφομεν, ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς ἐγγράφου ἱστορίας τὰς μελῳδίας τοῦ ἁγίου πνεύματος ″τευγήσωμεθα. Ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ, καὶ ηὐφράνθην, εἶπεν ὁ Δαβίδ. καὶ θέλεις γνῶναι ἀληθῶς, ὅτι καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἐμέμνητο ὁ Δαβὶδ τοῦ Θεοῦ, καὶ μνημονεύων ηὐφραίνετο; μετὰ πολλῆς φιληκοΐας πρόσεχε τὰ λεγόμενα. Ἐμνήσθην ἐν νυκτὶ τοῦ ὀνόματός σου, Κύριε, καὶ μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ· Μεσονύκτιον ἐξεγειρόμην τοῦ ἐξομολογήσασθαί σοι, Κύριε· Ἐν τοῖς ὄρθροις ἐμελέτων εἰς σέ, Ἑσπέρας, καὶ πρωΐ, καὶ μεσημβρίας διηγήσομαι, καὶ ἀπαγγελῶ· Ὁ Θεός, ὁ Θεός μου πρὸς σὲ ὀρθρίζω. καὶ πάλιν, Τοῦ ἀναγγέλλειν τὸ πρωῒ τὸ ἔλεός σου, καὶ τὴν ἀλήθειάν σου κατὰ νύκτα. ὁρᾷς ὅτι οὐκ ἔστιν ὥρα ἀργή, ἐν ᾗ ἐπελανθάνετο; οὐκ ἑωθινή, ἢ ″νυκτερινή. Εἴγε θέλεις μαθεῖν ἀληθῶς, ὅτι οὐχ ἁπλῶς ἐμνημόνευσε τοῦ Θεοῦ ὁ Δαβίδ, ἀλλὰ μετὰ συνοχῆς καρδίας, ἄκουε· Ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι, Κύριε, Κύριε ἐξομολογήσομαί σοι ἐν εὐθύτητι καρδίας. καὶ ἵνα πασῶν τῶν ὡ-

Ψαλ. ριη. νε.

Ψαλ. ριη. ξβ.

Ψαλ. ξβ. ζ.

Ψαλ. κδ. ιθ.

Ψαλ. ξβ. α.

Ψαλ. ϟα. β.

Ψαλ. ρκθ. α.

ρῶν πέρας ἐπάγῃ ὁ Δαβίδ, εἶτα λέγει, Ὡς ἠγάπησα τὸν νόμον σου, Κύριε; ὅλην τὴν ἡμέραν
μελέτη μού ἐστιν. ἰδοὺ ὡς ὅλην τὴν ἡμέραν μελετῶν τὰ λόγια Κυρίου, καὶ μεμνημένος
τοῦ Θεοῦ παρ' ἕκαστα, ποίας ἀπέλαβε χάριτος ἀξίωμα· ἆρα ἐπὶ γῆς τὰς ἀμοιβὰς ἐκληρώσατο;
οἶμαι καὶ * αὐτὸν διαπρέποντα καὶ βασιλεύοντα [ἐπιγείως]· ὧδε τοὺς ἐχθροὺς ὑποπάττοντα,
κἀκεῖ τοῖς ἀγγέλοις ἐπιτάττοντα· ὧδε τῆς ἐπιγείου βασιλείας τὴν πορφύραν
φορέσαντα, καὶ ἐκεῖ τῆς ἐν οὐρανῷ βασιλείας τὴν δόξαν ἀπαστράψαντα· ὧδε τῆς εὐφωνίας
τὰς φωνὰς καταλάμψαντα [τοῦ ἁγίου πνεύματος], κἀκεῖ τῆς πολυαρέτου σοφίας τὰς μαρμαρυγὰς
καταυγάσαντα. καὶ ταῦτα μὲν μελικῶς ὑπογράφομεν. τούτων δὲ πάντων τὸ κρεῖττον
ἐκληρώσατο. ὡς γὰρ εἶδε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον συνεχῶς τὸν Θεὸν παρὰ τοῦ Δαβὶδ ὑμνούμενον
ἐπὶ γῆς, λοιπὸν εἰς οὐρανοὺς * [τὸ ἅγιον πνεῦμα] ἐχώρησεν εἰς πρεσβείαν λέγον· Κύριε, ἐφ'
ἑκάστης ὁ Δαβὶδ μνημονεύει σου, καὶ μνημονεύων εὐφραίνεται· καὶ αὐτὸς αὐτοῦ μνήσθητι, Κύριε ὁ
Θεὸς ἡμῶν, καὶ λέγει· μνήσθητι, Κύριε, τοῦ Δαβίδ, καὶ πάσης τῆς πραότητος αὐτοῦ. λοιπὸν ἀποκρίνεται
ὁ φιλάνθρωπος Θεός· ἐπειδὴ συνεχῶς καὶ συνετῶς μνημονεύει μου ὁ Δαβίδ, κἀγὼ
ἐπὶ πάντων κηρύξω τὴν ἐμὴν πρὸς ἐκεῖνον διάθεσιν. ἀγάπην· παρ' ἁγίοις καὶ ἀγγέλοις καὶ
α. Βασ. ιγ. ιδ. δυνάμεσιν αὐτὸν μεγαλυνῶ [ἐπὶ τῆς γῆς]. τί λέγων; Εὗρον Δαβὶδ τὸν δοῦλόν μου, ἄνδρα
Ψαλ. πη. κθ. κατὰ τὴν καρδίαν μου, καὶ πρωτότοκον θήσομαι αὐτὸν ὑψηλὸν παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τῆς
γῆς, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ ὡς τὰς ἡμέρας τοῦ οὐρανοῦ. τοῦτο δὲ εἰπὼν ἑαυτὸν ἐδογμάτισεν ὁ Δαβίδ.
ὁρᾷς ὅτι μέγα κέρδος γίνεται τοῦ ἀνθρώπου τὸ μνημονεύειν τοῦ Θεοῦ; ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ,
εἶπεν ὁ Δαβίδ, καὶ ηὐφράνθη ἡ καρδία μου. αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι εὐφρασίαι διὰ τοῦ στόματος εἰσέρχονται,
καὶ διὰ τοῦ ἀφεδρῶνος μεθοδεύονται· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ εὐφρασία, ὡς πηγή, μελίρρυτα
Ψαλ. ριη. ργ. ῥήματα τὴν καρδίαν εὐφραίνει, ὥστε λέγειν τὸν τοιοῦτον, Ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου
τὰ λόγιά σου· ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου. ὁ γὰρ τοῦ Θεοῦ μνημονεύων πάντα τὰ ἀγαθὰ
τῆς εὐφροσύνης ἔχει ἐν τῇ καρδίᾳ φωλεύοντα. ἐκεῖ πηγὴ βρύουσα ἀγαθά, ἐκεῖ μέλι καὶ
κηρίον καὶ λύχνος ἁπτόμενος· ἐκεῖ θησαυρὸς κρυπτόμενος τῆς ἁγίας τριάδος. λοιπὸν ὁ
πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα ἔρχονται, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ λαμβάνουσι, καὶ λοιπὸν οὐκ
ἔτι γίνεται ἄνθρωπος κατηχούμενος, ἀλλ' ἄγγελος θεοφορούμενος. ἐπειδὴ οὖν τοιαύτης χάριτος
κατηξίωται ὁ ἄνθρωπος, καὶ τοιαύτης εὐφρασίας ἀπολαύσας ηὐφραίνετο ὁ Δαβίδ, καὶ
ἡμεῖς τῆς τοῦ Θεοῦ εὐφρασίας ἀπολαύοντες συνεχῶς μνημονεύσωμεν τοῦ Θεοῦ, ἵνα τῶν αὐτοῦ
ἀγαθῶν ἀπολαύσωμεν· φέρε οὖν τῆς παρουσίας τοῦ σωτῆρος τὰς ἀρετὰς μεταλλεύσωμεν,
καὶ τὴν ἐπίγειον αὐτοῦ παρουσίαν ὡς στήλην πολυάρετον ἀνυμνήσωμεν· ἐπειδὴ ἤκουσα παρὰ
τῆς γλώττης τῶν παρανόμων Ἰουδαίων βλασφημίας τεκμήρια, καὶ ἐπειδὴ ἀπιστοῦσι τὰς γραφάς,
ἃς ἀναξίως ἀναγινώσκουσι, καὶ οὐ γινώσκουσι τὸ μυστήριον. τὸ γὰρ ὅτι ἐκ παρθένου ἐτέχθη
ὁ Κύριος, ἐν αὐτῷ σκανδαλίζονται, φησίν, οἱ ἄθλιοι καὶ παμπόνηροι. ὢ τῆς ἀνοίας,
ὢ τῶν παρὰ φύσιν παρανόμων. ποία γραφή, ἢ ποῖος προφήτης οὐ σαλπίζει τοῦ Κυρίου
ταύτας τὰς χάριτας; πρῶτος τὴν παρθένον ὁ Σολομὼν ἐμακάρισεν, ὁ τῆς μεγάλης σοφίας
Σοφ. γ. ιγ. ἡνίοχος, λέγων· Μακαρία ἡ στεῖρα ἡ ἀμίαντος, ἥτις οὐκ ἔγνω κοίτην ἐν παραπτώματι.
στεῖραν γὰρ λέγει περὶ τοῦ ἐπισκιάσαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ περὶ τοῦ αἰθῆσαι τὸν ἥλιον.
οὐκ ἔγνω κοίτην ἐν παραπτώματι, ὅτι μετὰ ἀνδρὸς οὐχ ὡμίλησεν. ὅτε δὲ ἤκουσε περὶ τῆς
ἀμιάντου στείρας Ἡσαΐας ὁ τίμιος· εὐθὺς τοῦ σοφοῦ τὸ ῥητὸν ἐσπαργάνωσε, καὶ τῷ αὐτῷ ἐμελῴδησε·
Ἠσ. νδ. α. σύ, φησιν, εἶπας στεῖραν ἀμίαντον, κἀγὼ λέγω, Εὐφράνθητι, στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα·
ἕως γὰρ νῦν οὐκ ἔτεκες· ἀπὸ τοῦ νῦν εὐφράνθητι, ὅτι ὃν οὐ χωροῦσιν οἱ οὐρανοί, δέξασθαι * κατηξίωσαι.
ὡς δὲ οἱ δύο μάρτυρες ταῦτα ἐκήρυττον, ἐζήτουν καὶ ἄλλον ἕτερον μίξαι εἰς τὸ
μυστήριον, ἵνα ἐπὶ τριῶν μαρτύρων σταθῇ ἀσφαλὲς τὸ ζητούμενον. ὡς δὲ ταῦτα διενοοῦντο,
ἑκάτεροι εὗρον Δαβὶδ τῆς μελῳδίας τὸν ῥήτορα, καὶ ὑπομιμνήσκουσιν αὐτὸν τῆς οἰκονομίας

τὰ μέλλοντα. ὡς δὲ ἤκουσε τὸ μυστήριον, σάλπιγγος φωνὴν ἀντεφώνησεν· ἰδοὺ ἑκάτεροι περὶ τῆς στείρας εἰρήκατε. διὰ τί οὐκ εἰρήκατε περὶ τῆς ἐνδόξου κυήσεως; εὐθέως νοήσας Ἡσαΐας ὁ φερήιμον, ἀντιβάλλει τοῖς ῥήμασιν· Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται υἱόν. καὶ ὁ Σολομὼν ἐδευτέρωσεν, Ἕξει καρπὸν ἐν ἐπισκοπῇ ψυχῶν. ταῦτα ἀκούσας Δαβὶδ ἔφησε πρὸς αὐτούς· ἰδοὺ εἰρήκατε ὅτι τέξεται· ἐν ποίῳ τόπῳ; ἐν πόλει, ἢ ἐν ἐρήμῳ, ἢ ἐν χώρᾳ; λέγουσι πρὸς αὐτόν· σὺ περὶ τοῦ τόπου καὶ τῆς πόλεως ἑρμήνευσον. περισσοτέρας γὰρ χάριτος ἠξίωσαι. τότε Δαβὶδ, τοῦ πνεύματος εἰπόντος αὐτῷ τὴν ἐνέργειαν, μεγαλοφώνῳ κραυγῇ ἐστηλίτευσε τὸ μυστήριον· ὑμεῖς, φησιν, ἐν κρυφῇ δονιτιύετε· ἐγὼ ὑψηλῇ τῇ φωνῇ ἀνυμνήσω τὴν κύησιν. Ἰδοὺ ἠκούσαμεν αὐτὴν ἐν Ἐφραθᾷ, εὕρομεν αὐτὴν ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ δρυμοῦ. καὶ συνεὶς ἐπὶ τούτοις τοῖς δόγμασιν, ὅτι βαθὺ τὸ αἴνιγμα, ἐζωγράφησεν· ἰδοὺ ἠκούσαμεν αὐτὴν ἐν Ἐφραθᾷ, εὕρομεν αὐτὴν ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ δρυμοῦ, τουτέστιν, ἐν Βηθλεέμ. Ἐφραθὰ γὰρ ὀνομάζεται. ἠκούσαμεν αὐτὴν ἐν Ἐφραθᾷ, ὅτι ἔγκυός ἐστιν. ἐκεῖ γὰρ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοὴ, ὅτι ἔγκυός ἐστιν ἡ παρθένος. τότε δὲ εὕρομεν αὐτὴν ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ δρυμοῦ, εἰς τὸ σπήλαιον, ὅπου τὸ φῶς ἐφημέρωσεν. ὧδε ἠκούσαμεν αὐτὴν ἔγκυον, ὧδε περὶ ἀνδρὸς ἀγνὴν ἐδεξάμεθα· ἐκεῖ μητέρα τοῦ Κυρίου εὑρήκαμεν. ἰδοὺ ἐκ τῶν σῶν τέως σοι παρεστήσαμεν μάρτυρας τὴν δόξαν τῆς παρθένου κηρύττοντας· οὐχ ὅτι μόνον τούτους εὑρήκαμεν (ἅπαντες γὰρ αὐτὸν τὸν προφῆται ἑωρακότες ἐλπίζουσι) ἀλλ' ἐπεὶ πλειῶν μαρτύρων ἐσαίαι τὸ δίκαιον. ἐγὼ δὲ ἐπὶ τῶν πλειῶν οὐ πρακτεύω· ἀλλὰ δός μοι ἕνα πιστότατον μάρτυρα λέγοντα ψεύδεσθαι τὸ μυστήριον, ἢ ἐξ ἀνδρὸς ἀποκυῆσαι τὴν παρθένον· ἢ τοῦτο ἀπόδειξον, ἐπιστρέψας ὡς θεοτόκον προσκύνησον· ἢ δεῖξον τὸν σωτῆρα ἐν τάφῳ καὶ σταυρῷ κατεχόμενον, ἢ ἐγώ σοι δεικνύω ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καθεζόμενον. οὐ γὰρ ἐξ ἀλλοφύλων, ἀλλ' ἐκ τοῦ σοῦ γένους προσφέρω τὸν μάρτυρα λέγοντα· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου· περὶ τῶν Ἰουδαίων λέγει. οὐ γὰρ ἄλλος ἐστὶν ἐχθρὸς, εἰ μὴ ὁ σταυρὸν ἀρνούμενος. ἀλλ' ἐγὼ ἐάσας τὴν θεόμαχον συναγωγὴν πρὸς τὴν θεόπνευστον ἐκκλησίαν συνέρχομαι. ἐάν σοι εἴπῃ Ἰουδαῖος, εἰπὲ πῶς ἐγέννησεν ἡ παρθένος δίχα ἀνδρὸς, εἰπὲ αὐτῷ καὶ σύ· πῶς ἔτεκε τὴν Εὔαν ὁ Ἀδὰμ δίχα γυναικός; πῶς ἔτεκεν ἡ παρθένος δίχα σπορᾶς; πῶς ἐξιώθησεν ἡ γῆ δίχα σπέρματος; πῶς ἐγέννησεν ἡ παρθένος; πῶς ἔβρυσεν ἡ παρθένος τὸ ὕδωρ ἡ ἀκρότομος; πῶς ἔτεκεν ἡ παρθένος; εἰπὲ πῶς τοῦ Ἀαρὼν ἡ ῥάβδος ἐβλάστησε; πῶς ἔτεκεν ἡ παρθένος; εἰπὲ πῶς οὐρανόθεν τὸ μάννα; πῶς ἐπληθύνετο ἡ ὑδρία; πῶς ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαὶ ἐβλάστησε τὸ ἄνθος; πῶς Ἐλισσαίου τὸ ἔλαιον ἔβρυσεν εἰς τοὺς κεράμους; πῶς ἐγέννησεν ἡ παρθένος; εἰπὲ πῶς ἐπὶ Γεδεὼν ὁ πόκος ἀπέλυσε δρόσον; εἰπὲ πῶς ἐπὶ τοῦ Σαμψὼν τὸ ὀστέον ἔβρυσε τὸ ὕδωρ; εἰπὲ πῶς ἐφύλαξεν ἡ κάμινος τοὺς παῖδας; εἰπὲ πῶς ἐπὶ Μανωὲ ἀνήφθη ἡ πέτρα δίχα ὕλης; εἰπὲ πῶς ἐκαίετο ἡ βάτος, καὶ οὐ κατεκαίετο; εἰπὲ πῶς οὐ κατεφλέχθη Ἠλίας ἐν τῷ ἅρματι τῷ πυρίνῳ; εἰπὲ πῶς ὁ Μωϋσῆς εἰσῆλθεν εἰς τὸν γνόφον, καὶ πάλιν ἐξῆλθε; πῶς ἐγέννησεν ἡ παρθένος; πῶς Ἡσαΐας τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου ἐθεάσατο; εἰπὲ πῶς Δανιὴλ ἐφανέρωσε τὸ κεκρυμμένον ἐνύπνιον τῷ Ναβουχοδονόσορ; πῶς Ἰεζεκιὴλ ἐφ' ἅρματος χερουβὶμ καθήμενον εἶδε τὸν ἀόρατον; πῶς ἔτεκεν ἡ παρθένος; πῶς Ἱερεμίας ἐκ μήτρας ἡγιάσθη προφήτης; εἰπὲ πῶς τὰ νεκρὰ τοῦ προφήτου ὀστᾶ τὸν νεκρὸν ἤγειραν τότε; εἰπὲ πῶς ἡ ἐρυθρὰ ἐπετρώθη ῥάβδῳ; εἰπὲ πῶς ὁ Ἰορδάνης ἀνεπόδισε τὸ ῥεῦμα; εἰπὲ πῶς τὰ δένδρα τοὺς καρποὺς ἐγκυμονοῦσιν; εἰπὲ πῶς ἡ ἄμπελος φέρει τὸν βότρυν; εἰπὲ πῶς ἐγέννησεν ἡ νὺξ τὴν ἡμέραν; πῶς ἐγέννησεν ἡ παρθένος; εἰπὲ πῶς ὁ φωστὴρ τοῦ ἡλίου θερμαίνει τὸν κόσμον; εἰπὲ πῶς ὁ οὐρανὸς τοὺς ἀστέρας ἐκφαίνει; καὶ ἐπὶ τούτων εἰσὶ μυστήρια ἄρρητα, κεκρυμ-

μένα

Ἡσ. ζ. ιδ.

Σοφ. γ. ιε.

Ψαλ. ρλε. ς.

* *

Ψαλ. ρθ. α.

Δευτ. η. ιε.

* * μέτρα καὶ ἀκατάληπτα ἐν οὐρανοῖς. εἰ ταῦτά μοι ἑρμηνεύσῃς ὁ τῶν Ἰουδαίων ἐπισκέπτωρ,
οἶδα ὅτι καταλαμβάνεις καὶ τὴν κύησιν τῆς παρθένου. ἀλλὰ σὺ ἀνόητος εἶ κἀκείνων καὶ
τούτων τῶν μυστηρίων· ἡμεῖς δὲ καὶ ταῦτα φιλοσοφοῦμεν, κἀκεῖνα πιστεύομεν. ἑρμηνεύουσι τὸν
προφήτην, καὶ βλέπε τῆς παρουσίας τοὺς ῥήτορας. στεφανούσθω τὸ κήρυγμα. ὅσα ἐποίησε,
καὶ ἔπαθε, ταῦτα οἱ προλαβόντες πρὸ τοσούτων γενεῶν ἐζωγράφησαν. πρῶτος ἱκετεύει
Ψαλ. ρμγ. ε. Δαβίδ· Κύριε, κλῖνον οὐρανούς, καὶ κατάβηθι. καὶ ἐπιτυχὼν τῆς αἰτήσεως εὐαγγελίζεται καὶ
Ψαλ. ιζ. ια. λέγει· Ἔκλινεν οὐρανούς, καὶ κατέβη. καὶ ἐπειδὴ ὡς παιδίον εἶχε φανῆναι, λέγει Ἡσαΐας, Παιδίον
Ησ. θ. ς. ἐγεννήθη ἡμῖν. ὅτι δὲ ἤμελλεν αἴρειν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ φεύγειν εἰς Αἴγυπτον, Ἰδοὺ ὁ Κύριος
Ησ. ιθ. α. κάθηται ἐπὶ νεφέλης κούφης, καὶ ἥξει εἰς Αἴγυπτον, καὶ σεισθήσεται τὰ χειροποίητα Αἰγύπτου.
νεφέλην κούφην εἰκότως ὁ λόγος τὴν παρθένον ἐκάλεσεν, ὅτι ἀνθρωποποιοῦ σπέρματος
Ιερ. ιβ. ε. βάρος οὐκ ἐδέξατο. ὅτι δὲ ἤμελλεν ἐν Ἰορδάνῃ βαπτίζεσθαι, λέγει Ἱερεμίας· Πῶς
ποιήσεις ἐν φρυάγματι τοῦ Ἰορδάνου; καὶ τί κατ' εἶδος ἀριθμοῦμεν; φέρε δὴ ὅλας ὁμοῦ τὰς
Μαλ. γ. α. προφητείας εἰς ἕνα φωστῆρα "συνεχόμενος." περὶ τῆς ἑρμηνείας Γαβριὴλ" λέγει, Ἰδοὺ
ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.
Ψαλ. πδ. ια. καὶ περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀπαντῆς καὶ τοῦ Βαπτιστοῦ Δαβὶδ λέγει, Ἔλεος καὶ ἀλήθεια συνηντήσαν·
Ψαλ. πδ. ια. καὶ περὶ τοῦ ἀσπασμοῦ τῆς Ἐλισάβετ πρὸς τὴν ἁγίαν καὶ ἁγνὴν θεοτόκον, Δικαιοσύνη
καὶ εἰρήνη κατεφίλησαν. καὶ πάλιν περὶ τοῦ Ἰωάννου καὶ περὶ τοῦ Κυρίου λέγει· Ἀλήθεια
ἐκ τῆς γῆς ἀνέτειλεν, καὶ δικαιοσύνη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διέκυψε. καὶ περὶ τῶν ἀποστόλων λέγει·
Ψαλ. β. ζ. Ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε. καὶ περὶ τῆς μαρτυρίας τῆς ἄνωθεν Δαβὶδ λέγει· Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον
Ψαλ. ρζ. κ. γεγέννηκά σε. καὶ περὶ τῶν νοσούντων λέγει· Ἀπέστειλε τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ ἰάσατο αὐτούς. καὶ
Ησ. νγ. δ. περὶ τῶν ἁμαρτωλῶν λέγει· Αὐτὸς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει· καὶ περὶ τῶν ἐγερθέντων νεκρῶν,
Ησ. κς. ιθ. Ἀναστήσονται οἱ νεκροί· καὶ περὶ τῶν κατεχομένων ψυχῶν, Καὶ οἱ ἐν σκότει καθήμενοι,
Ησ. θ. β. φῶς ἀνέτειλεν ὑμῖν. καὶ περὶ τοῦ Καϊάφα καὶ Ἡρώδου λέγει· Ἄρχοντες λαῶν συνήχθησαν
Ψαλ. μς. θ. μετὰ τοῦ Θεοῦ Ἀβραάμ. καὶ περὶ τοῦ Ἰούδα, Ὁ ἐσθίων ἄρτους μου ἐμεγάλυνεν ἐπ'
Ψαλ. μ. ι. ἐμὲ πτερνισμόν· καὶ περὶ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀρχιερέων, Ἥξει Κύριος εἰς κρίσιν
Ησ. γ. ιγ. μετὰ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ· καὶ περὶ τοῦ σταυροῦ, Δεῦτε καὶ ἐμβάλωμεν ξύλον εἰς τὸν
Ιερ. ια. ιθ. ἄρτον αὐτοῦ· καὶ περὶ τοῦ λῃστοῦ τοῦ ἐκ δεξιῶν, Δεξιὰ Κυρίου ἐποίησε δύναμιν· καὶ περὶ τοῦ
Ψαλ. ριζ. ιϛ. τάφου, Ἔθεντό με ἐν λάκκῳ κατωτάτῳ· καὶ περὶ τοῦ στεφάνου τοῦ ἐξ ἀκανθῶν, Ἡ ἄμπελός
Ψαλ. πζ. ς. μου ἀντὶ βοτρύων ἀκάνθας ἐβλάστησε· καὶ περὶ τοῦ πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ πονηροῦ,
Ἐχθρὸς ὠνείδισε τὸν Κύριον· καὶ περὶ τοῦ κληθῆναι υἱὸν ἀνθρώπου, Καὶ ἐπὶ υἱὸν ὃν ἐκραταίωσας
Ψαλ. ογ. ιη. ἑαυτῷ· καὶ περὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ, Καὶ δώσω τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς ταφῆς
Ψαλ. οθ. ιε. αὐτοῦ· καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, Ἐξεγέρθητι, ἵνα τί ὑπνοῖς, Κύριε; καὶ περὶ
Ησ. νγ. θ. τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ· καὶ περὶ τῆς ἄνω καθέδρας, Κάθου
Ψαλ. μγ. κγ. ἐκ δεξιῶν μου. καὶ τί πολλὰ λέγω; ὅλας γὰρ τὰς προφητείας ὥσπερ οἱ ῥήτορες
Ψαλ. μς. ς. ἐξαγγέλλουσι τὰς περὶ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ ᾀδομένας. θέλεις γνῶναι "καλῆς ἱστορίας ἀσφάλειαν;
Ψαλ. ρθ. α. ὅτι [περὶ] τὴν καινὴν διαθήκην ἡ παλαιὰ ἐζωγράφησε, καὶ τὰ ὧδε οἰκονομούμενα,
ἐκεῖ * σκιογραφούμενα; βλέπε μοι αὐτὸν ἐκεῖ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀβραὰμ μετὰ
δύο ἀγγέλων παραγινόμενον, καὶ ὧδε μετὰ δώδεκα μαθητῶν εἰς τὸν οἶκον Ζακχαίου εἰσερχόμενον.
βλέπε μοι αὐτὸν ἐκεῖ δύο ἀδελφοὺς εἰς ἱερωσύνην καλέσαντα, καὶ ὧδε δύο ἀδελφοὺς
εἰς ἀποστολὴν ἐκλεξάμενον. Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἐν τοῖς ἱερεῦσιν αὐτοῦ, καὶ Πέτρος καὶ
Ἀνδρέας ἐν τοῖς ἀποστόλοις αὐτοῦ. βλέπε μοι αὐτὸν ἐκεῖ τὸν υἱὸν τῆς χήρας διὰ Ἠλίου
ἐγείροντα, καὶ ὧδε τῆς χήρας τὸν μονογενῆ δι' ἑαυτοῦ ἐγείραντα· ἐκεῖ δι' Ἐλισσαίου τὸν Νεεμὰν
καθαρισθέντα, καὶ ὧδε δι' ἑαυτοῦ τὸν λεπρὸν "ἀπολύοντα· ἐκεῖ τὴν Μαριὰμ ἀδελφὴν
τῶν ἁγίων προφητῶν ἐμβιβάζοντα, καὶ ὧδε τὴν αὐτὴν προσηγορίαν ἀδελφῆς τῶν ἁγίων
ἀποστόλων

ἴσ. σπέρ
ἴσ. ὡσεὶ τ
σταλῆ τὸ
ἴσ. λύτρ
ὑπηγχάσ

ἴσ. πλαδῶ

* ἴω

ἴσ. ἀπολύ

ἀποστόλων ἐπονομάσαντα· ἐκεῖ ἐν τῷ προφήτῃ τέσσαρας μεγάλους, καὶ ὧδε τὸν ἀριθμὸν τέσσαρας εὐαγγελιστὰς σημαίνοντα. ἐκεῖ δώδεκα προφήτας ὁ τέλειος ἐτύπωσε, καὶ ὧδε δώδεκα τὸν ἀριθμὸν ἀποστόλους ἐκάλεσεν. ἐκεῖ τοῖς μεγάλοις προφήταις τοὺς ὑπογραφεῖς ἀνέδειξε, καὶ ὧδε τοῖς ἀποστόλοις ἑβδομήκοντα ** Θαδδαῖος ἐτύγχανε. τούτων ὁ βαπτίσας τὸν Ἄβγαρον. ἐκεῖ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ τοὺς βασιλεῖς τῆς Παλαιστίνης ἐπαίδευσεν, ὧδε Ἰησοῦς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς οἰκουμένης ἐδίδαξεν. ἐκεῖ δώδεκα πηγαὶ ἐν Ἐλεὶμ βρύουσιν, ὧδε δώδεκα μαθηταὶ ἐκ τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης βάπτισμα πηγάζουσι. ἐκεῖ ἑβδομήκοντα στελέχη φοινίκων ἐβλάστησαν, ὧδε ἑβδομήκοντα μαθηταὶ τῶν ἀποστόλων ἐβλάστησαν. ἐκεῖ τὸ πικρὸν ὕδωρ ξύλον ἐγλύκανε, καὶ ὧδε τὸ πικρότατον τῆς ἀσεβείας εἰς γλυκεῖαν [illegible] πηγὴν τοῦ σταυροῦ τὸ ξύλον μετέβαλεν. ἐκεῖ ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἡγιάσθη, ὧδε ἡ σκηνὴ τοῦ παστοφορίου ἐδοξάσθη. ἐκεῖ Δαβὶδ ἐμελῴδησε τοὺς ὕμνους, καὶ ὧδε Παῦλος ἐκελάδησε τὰς διδασκαλίας· ἐκεῖ Ἠλίας ἐκ τῶν προφητῶν ἐξελέχθη παρθένος, καὶ ὧδε ὁμοίως Ἰωάννης ἐκ τῶν ἀποστόλων παρθένος. ἐκεῖ Ἠλίας ἐν τῷ ἅρματι ἐκάθισε τῷ πυρίνῳ, καὶ ὧδε Ἰωάννης ἐπὶ τὸ στῆθος ἀνέπεσε τοῦ Κυρίου. Ὁ γὰρ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον ἐστί. ἐκεῖ πρὸς αὐτοῖς ἤχθησαν μεγάλοι, ἔχοντες τοῦ σωτῆρος τὸ ὄνομα, τῆς ἐνδόξου τριάδος δηλοῦντες τὸν χαρακτῆρα, οἱ τρεῖς ἅγιοι δίκαιοι (οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶναι τῶν τυχόντων, ἀλλὰ τῶν ἀγαθῶν) Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἰωσεδὲκ ὁ μέγας ἐν ἱερεῦσιν· ἔπειτα οἱ τρεῖς ἀξιόπιστοι μάρτυρες τὸν ὑπογραμμὸν σημαίνουσι τῆς ἁγίας τριάδος. ἕλκεται δέ μου ἀληθῶς ἡ διάνοια καὶ εἰς ἑτέραν ἐκπήδησιν, εἰς σωτήριον πίστιν. οὐ γὰρ ἀφίσταμαι τοῦ προφήτου λέγοντος, Ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐφράνθην, ὃν ἡ πολυμερὴς σοφία ἐν τοῖς ᾄσμασιν ἀνακηρύττει. Ἐξεγέρθητι, βορρᾶ, καὶ ἔρχου, νότε, διάπνευσον κῆπόν μου, καὶ ῥευσάτωσαν ἀρώματα. ἄρα τίς ἐστιν ὁ βορρᾶς, ἢ ὁ νότος; ἢ τίς ἐστιν ὁ κῆπος; ἢ τίνα τὰ ἐν τῷ κήπῳ φυτά; ἢ τίνα τὰ ἀρώματα τὰ ῥέοντα; ἐγὼ τοῦτο εἶναι οἶμαι, ὡς ἑρμηνεύει ἡ γραφή, βορρᾶν εἶναι τὴν ἁγίαν παρθένον· νότον, τὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου· φυτά, τοὺς ἁγίους μάρτυρας, καὶ ἀποστόλους· πηγὴν ἀρδεύουσαν τὸν κῆπον, τὸ βάπτισμα τοῦ σωτῆρος· φύλακα τοῦ κήπου, τοῦ σταυροῦ τὴν σφραγῖδα· ἀρώματα εἶναι, τὰ ἰάματα καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ σωτῆρος. τοῦτο οὖν ἐστιν, ἐξεγείρου βορρᾶ, τουτέστιν, ἡ παρθένος ἐκ τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἔρχου νότε, δεῦρο, Χριστέ, ἐκ τοῦ θρόνου ἀπὸ μεσημβρίας, καὶ ἔμπνευσον εἰς τὴν ἁγίαν παρθένον· διάπνευσον εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἐξέγειρε τοὺς ἁγίους μάρτυρας, καὶ ἀποστόλους, καὶ ῥευσάτωσαν τὰ ἀρώματα ἐπὶ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πεπλανημένους. Ταῦτα τὰ ἀρώματα εἰς διαφόρους πήγνυται χαρίζεται, καὶ γὰρ τοῖς ἀσθενοῦσιν ὑγείας τεκμήριον, τοῖς πεπλανημένοις ἐπιστροφῆς ἔλεγχος, τοῖς ἁμαρτωλοῖς μετανοίας συνήγορος, τοῖς δικαίοις εὐρωστίας βοήθημα. πῶς οὖν ἐπαξίως ὑμνήσωμεν τῶν ἰαμάτων τὰ ἰάματα; τὴν ζωοποιὸν ἐλπίδα; τὴν ἐπίγειον ζωήν; τὴν οὐράνιον σωτηρίαν; πῶς [illegible] ἡ γῆ, ὅτι ταῦτα ἔρρεον τὰ ἀρώματα; πῶς δὲ πάλιν ἡ γῆ ἔφερε τὰ ἴδια θυμιάματα; καὶ τῷ δεσπότῃ μετὰ φόβου προσφέρουσα ἔλεγε· σύ, φησί, δέσποτα, παρέχεις τὰ οὐράνια ἀρώματα, κἀγὼ τὰ ἐπίγεια τῶν θυμιαμάτων προσφέρω τῇ σῇ θεότητι. σύ, δέσποτα, μυρίζεις μου τὰ νῶτα τοῖς ἁγίοις σου καὶ παναχράντοις ἴχνεσι, κἀγὼ μύρα σκιρτῶσα προσφέρω σοι. εἶτα ἐπ' ἀμφοτέροις τούτοις τοῖς ἅπασιν εὐφραινομένη ἡ γῆ πρὸς τὴν σύνδουλον ἅπασαν κτίσιν ἐβόα· δεῦτε, συναχθῆτε πάντες οἱ ἔγγονοί μου, καὶ ἴδετε ἐπὶ γῆς τὸν ἐν οὐρανοῖς δοξαζόμενον· δεῦτε, βλέπετε ἐν ἀγκάλαις γυναικὸς βασταζόμενον, τὸν ἐπὶ τῶν χερουβὶμ καθεζόμενον· δεῦτε, ἴδετε γάλακτι τρεφόμενον, τὸν ἐποχετεύοντα γάλα ταῖς θηλείαις· δεῦτε, ἴδετε ἐν γαστρὶ παρθένου χωρούμενον, τὸν ἐν οὐρανοῖς μὴ χωρούμενον· δεῦτε, ἴδετε παρὰ μητρὸς τροφὴν λαμβάνοντα, τὸν τὰ πάντα διατρέφοντα· δεῦτε, ἴδετε διδασκάλοις παραδιδόμενον, τὸν διδασκάλους παιδεύοντα· δεῦτε, ἴδετε ὑπὸ ἀνθρώπων [illegible], τὸν ὑπὸ ἀγγέλων δοξαζόμενον·

* *

Ἑβρ. ιβ. κθ.

Ἀσμ. δ. ις.

μένον· δεῦτε, ἴδετε εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου εἰσερχόμενον, τὸν ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν καθεζόμενον· δεῦτε,
βλέπετε μετὰ τῆς Χαναναίας διαλεγόμενον τὸν ὑπὸ τῆς χερουβικῆς λειτουργίας ἀνυμνούμενον·
δεῦτε, ἴδετε ὑπὸ γυναικὸς ἁμαρτωλοῦ συνερχόμενον τὸν ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καθεζόμενον·
δεῦτε, ἴδετε τὸν ὑπὸ τῆς ἀσθενούσης γυναικὸς τοῖς κρασπέδοις ψαυόμενον, τὸν ὑπὸ
τῆς ἀσωμάτου φύσεως τῶν δυνάμεων περισκιαζόμενον· δεῦτε, ἴδετε γεννηθέντα εἰς ἄνθρωπον,
τὸν ὑπάρχοντα τῶν αἰώνων ποιητήν· δεῦτε, ἴδετε νηπιάζοντα τὸν πρὸ καταβολῆς κόσμου
ὑπάρχοντα· δεῦτε, ἴδετε ὑπὸ ἀρχιερέων πειραζόμενον, τὸν ὑπὸ ἀγγέλων δορυφορούμενον·
δεῦτε, ὅλα τὰ κτίσματα τὸν κτίσαντα βλέποντα· καὶ ὡς ἔστιν ἡ ζωὴ ἐπὶ γῆς,
πάντες ζήσατε· δεῦτε, πάντες θεοφορήθητε· δεῦτε, μικροὶ μετὰ τῶν μεγάλων συνέλθετε,
οἱ πένητες μετὰ τῶν πλουσίων, οἱ δοῦλοι μετὰ τῶν κυρίων, οἱ ἁμαρτωλοὶ μετὰ τῶν δικαίων,
τὰ ἑρπετὰ καὶ τὰ τετράποδα μετὰ τῶν πετεινῶν, καὶ βλέπετε τὴν ζωὴν σαρκουμένην. οἱ
γεωργοὶ τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ φθινοπώρου ἀπαλλάγητε, καὶ παρὰ φύσιν καρποφορήσατε, καὶ τὰς ἐπικαρπίας
ἑαυτῶν προσκομίσατε τῷ ἐγκυμονήσαντι ὑμᾶς τοῖς καρποῖς· πάντα ποιήσατε,
καὶ μυρίσατε τὴν θεότητα. ἢ τὰ ὑμέτερα προσαγάγετε θυμιάματα, ἢ περὶ ἐλαίων χορηγήσατε
τὰ ἀρώματα. ὡς δὲ ἐν πᾶσι τούτοις προωρέχθη τοῖς ἐλέοις ἡ γῆ, ἰδοὺ πάλιν, καθὼς
εἶπε, Συνέτρεχον, καὶ οἱ ἔρημοι τόποι ἐβλάστησαν, καὶ πολλὴν εὐωδίαν ἐδέξαντο· ἵνα τὴν
Ἡσ. λε. α. προφητείαν Ἡσαΐου τελέσωσι τὴν μελῳδήσασαν· Ἀγαλλιάσθω ἡ ἔρημος, καὶ ἀνθείτω ὡς
κρίνον, καὶ ὑλοχλορήσει καὶ εὐωδιάσει τὰ ἔρημα τοῦ Ἰορδάνου. τούτων οὕτω πεπληρωμένων καλῶς,
λοιπὸν καὶ ἡ θάλασσα αὐτὴ ἐπεθύμησε τῆς εὐωδίας ἀπολαῦσαι, καὶ ἤρξατο δημοσιεύειν
ἑαυτὴν, καὶ τῇ γῇ λέγουσα ἀντέβαλλεν· καὶ μοι λοιπὸν τὸν Κύριον παραχώρησον. μὴ γὰρ μόνη
σὸς ἐστὶν ὁ δεσπότης, ὅτι ὅλης αὐτοῦ περιεδέξω τῆς θεότητος τὴν χάριν, παρακάλεσον αὐτὸν ἐλθεῖν
πρὸς μέ· μήποτε ἐγὼ ἐρχομένη πρὸς αὐτὸν, ὅλον σου ἐξαφανίσω τὸ πρόσωπον. Εἰ μὲν γὰρ
ἐπέγνων αὐτὸν, καὶ ἐδεδοίκει τὸν ἐμὲ σφραγίσαντα καὶ πεδήσαντα ἀλύτοις δεσμοῖς, πάλαι ἂν
ἐλθοῦσα ἔκαμψά σου τὰ πέρατα. ἢ οὐκ ἔγνως, ὅτι προτιμοτέρα καὶ πρεσβυτέρα σου καθέστηκα;
πρὸ τοῦ γάρ σε φανῆναι, ἐγὼ ἐν ταῖς ἀβύσσοις ἐχόρευον. ἀπόδος μοι τὸν δεσπότην
Ψαλ. ϟδ. ε. τὸν ἴδιον, καθὼς ὁ προφήτης εἶπεν, Ὅτι αὐτοῦ ἐστιν ἡ θάλασσα, καὶ αὐτὸς ἐποίησεν αὐτήν·
καὶ τότε ἐπήγαγε, καὶ τὴν ξηρὰν αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἔπλασαν. σὺ δὲ ὕστερον ἐπλάσθης.
ἐξηραμμένη, μήτηρ κονιορτοῦ, ἀκόρεστε, καὶ τάφε νεκρῶν αἱμάτων, δολίων καὶ ἁμαρτημάτων οἶκος,
ἢ τυραννεῖς τὴν πρεσβυτίδα σου, καὶ μόνη κατέχεις τὸν Κύριον; ἀπόδος μοι λοιπὸν αὐτὸν, ἵνα
Ψαλ. οϛ. ιθ. πληρωθῇ τὸ εἰρημένον, Ἐν τῇ θαλάσσῃ αἱ ὁδοί σου· ἀπόδος μοι τὸν ἴδιον πλαστουργὸν, ἵνα καὶ
τοὺς ἐμοὺς κόλπους πληρώσῃ ἐν χάριτι. καὶ οὕτω συνεχομένη παρὰ τῆς θαλάσσης ἡ γῆ,
* * τῷ αὐτοῦ νεύματι, κοσμοφυσῶσα ἐπόμπευε λέγουσα· μὴ γάρ σου χείρων ὑπάρχω, ἐρεομένη,
* * καὶ κεχαυνωμένη, καὶ ἀστατοῦσα, καὶ συνείζουσα, ἐπικερρύντε, καὶ χαλεπὰς πόας ἡνίοχε,
καὶ ἀχρησιμεῦτε βίου, ἁλμυραγάματι, καὶ δυσοδόχυτε, πορείαις δυσεπίβατε, καταιγίδος
σύμφυλε, τετραχυμμένη τοῖς λαίλαψιν· εἰ οἶδα, ὡς σὺ ἔφης, προτιμοτέρα [εἰμί,] ἐν σοὶ
πρῶτον ἂν ἐσκήνωσεν ὁ δεσπότης. νῦν δὲ ἐκ τούτου φαίνεταί μου τὸ ἀξίωμα, ὅτι σου ὑπάρχω
ὑπερέχουσα, ὅτι ἐν ἐμοὶ πρῶτον τὰς ἀκτῖνας ἀπέλυσε τῆς θεότητος. τοσοῦτόν σου προτιμοτέρα
καθέστηκα, ὅσον ἐγὼ μήτηρ ἀνθρώπων, καὶ σὺ ἑρπετῶν· ἐγὼ τῆς ἁγίας παρθένου μήτηρ
εἰμὶ, ἥτις τὸν δεσπότην ἐξώθησε· σὺ δὲ τοῦ πονηροῦ δράκοντος, ὅστις ἐμπαίζει τὰ ζῷά σου.
ἐγώ εἰμι μήτηρ προφητῶν, καὶ ἀποστόλων, καὶ ἁγίων ἀνδρῶν· σὺ δὲ ἀγρίων καὶ πονηρῶν μήτηρ
ἑρπετῶν, καὶ δυσπλοούντων φθορά. ἐγὼ παράδεισος καὶ ἐπικάρπιος ἔχουσα ἄνθη καὶ ἀρώματα·
σὺ δὲ ἀνέμους καὶ λιμένας καὶ ἀταξίας. εἰ ἦν ἐν ἐμοὶ τοῦ κατέχειν τὸν Κύριον, οὐκ ἂν παραγενέσθαι
αὐτὸν πρὸς σὲ παρεχώρησα. ὡς δὲ, τῶν τηνικαῦτα ἀντιπαραπλεόντων τῶν στοιχείων τοῖς
νεύμασιν, ὁ πάντα πληρῶν, καὶ πάντα οἰκονομῶν Κύριος πρὸς αὐτὴν τὴν θάλασσαν παραγίνεται,

νεται, τοῖς ἁγίοις ἴχνεσι δοξάσαι καὶ τιμῆσαι τὴν ὑδάτων τὴν ἤπειρον βουλόμενος, λοιπὸν ἡ θάλασσα τοὺς κόλπους ἁπλώσασα μετὰ πολλῆς χαρᾶς τὸν Κύριον ὑπεδέξατο λέγουσα· δεῦτε πάντα τὰ ζῶα τὰ μικρὰ μετὰ τῶν μεγάλων, συνέλθετε τὰ ἐν τοῖς βάθεσιν, ἐπαναπλεύσατε τὸν ἐξ ἀρχῆς ὑμᾶς ἐνδημιουργήσαντα, καὶ τὸ ζῆν ὑμῖν χαρισάμενον. πάντα τὰ ἐνάλια τοῦ χειμῶνος φιμώθητε πνεύματα, καὶ τοῦ παρόντος φρίξατε τὴν θεότητα. πᾶσαι αἱ καταιγίδες, λαίλαπες, ἡσυχάσατε τῆς δυναστείας τὸ μέγεθος· πάντες οἱ ἄνεμοι καὶ χειμῶνες συστάλητε, καὶ πάντα τὰ κύματα ἠρεμήσατε, καὶ γαληνιάσατε, καὶ τὸν Κύριον τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου μετὰ χαρᾶς ὑποδέξασθε. τίς ἀναγγελεῖ μοι σήμερον, ὅτι πελαγοβάτην ἔχω ἐπιβάτην τὸν Κύριον; μεγαλυνθεῖσαν ἀπὸ τοῦ σήμερον, ὅτι χερουβικὴ ἐγενόμην καθέδρα, καὶ σεραφικὰς στιβάδας ἀνέλαβον· ὅτι τὸν ἐκεῖ καθεζόμενον ὧδε ἔχω βαδίζοντα· τὸν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων ἱστάμενον, ἐν τοῖς νώτοις ἔχω στελλόμενον· τὸν ἐπάνω τοσούτων ὑψηλῶν καὶ μετεώρων στερεωμάτων ὑψούμενον, ἐπὶ τῆς ἐμῆς ἀγλαΐστου χώρας τοῦτον ἔχω πεζεύοντα. νῦν οὐκ ἔτι περισαγρευομένη θάλασσα, ἀλλὰ κολυμβήθρα οὐράνιος· νῦν ἐγενόμην λύχνος, σφόδρα ἀστράπτουσα οὐράνιος. νῦν ἐγενόμην πηγὴ ἰάματα βρύουσα· νῦν ἐγενόμην ἥλιος, ἀκτῖνας αὐγάζουσα· νῦν ἐγενόμην οὐρανὸς μαρμαρυγὰς ἀποβάλλων, οὐ τὰ τῆς φύσεως ὑποβάλλουσα, ἀλλὰ ἰάματα τῆς χάριτος βρύουσα. ὡς δὲ πᾶσα ἡ κτίσις ἠγάλλετο, ὁμοῦ καὶ γῆ καὶ τὰ ὑπ' οὐρανὸν ἐφαιδρύνοντο χάριτι. οἱ γὰρ πεπλανημένοι ἐπέστρεφον, οἱ ἁμαρτωλοὶ μετενόουν, οἱ ἀσεβεῖς εὐσέβουν, οἱ νοσοῦντες ὑγείαν μετελάμβανον, οἱ νεκροὶ εἰς ζωὴν ἐξηγείροντο, οἱ ζῶντες εἰς θεότητος πρόσωπον. ὡς δὲ οἱ δαίμονες ἐδιώκοντο, καὶ ἡ νόσος ἐμαραίνετο, καὶ ὁ θάνατος κατῃσχύνετο, λοιπὸν καὶ οἱ ἐν τῷ ᾅδῃ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ κατεχόμενοι ἀκοὴν περὶ αὐτοῦ δεξάμενοι, ἰδεῖν τὴν δόξαν ἐσπούδαζον, καὶ λυθῆναι τῶν δεσμῶν ἱκέτευον. ὡς δὲ εἶδεν ὁ τῆς ἀπωλείας στρατηγέτης καὶ ἄρχων τοῦ σκότους τὰ ὧδε αὐτὸν κατορθώσαντα, καὶ ἕτοιμον πορθῆσαι τὰ τοῦ ᾅδου βασίλεια, πρὸς τοὺς ἐκεῖ φρουροῦντας ὁ πονηρὸς ηὐτομόλησε δαίμονας λέγων· ὅτι ὑποκάτω τῆς γῆς ἔρχεται ὁ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ σωφρονήσας, τὰ πέρατα ἔρχεται σκυλεῦσαι, καὶ αἰχμαλωτεῦσαι ἡμῶν τὰ ταμιεῖα τὰ ἄδηλα. ἀποκριθέντες δὲ λέγουσι πρὸς αὐτὸν οἱ ἀλάστορες· καὶ τίς ἐστι σοῦ ἰσχυρότερος; οὐκ ἔλεγες, οὐκ ἔστι μου δυνατώτερος ὁ ἐμοὶ ἀντιπαλαιόμενος; νῦν ἐδειλίασας περὶ ἐκείνου λοφύμενος; τέως πείρασον πολεμῆσαι; θάρσησον, καὶ εὑρήσεις αὐτὸν κατὰ πάντα ἡττώμενον. ὁ δὲ, ἐπείρασα, φησι, καὶ ἐδοκίμασα, καὶ πάντοθέν μου τὰς δυναστείας ἐκράτησεν· εἰς τὴν ἔρημον αὐτὸν ἐπολέμησα, καὶ ἔρημόν με πάντοθεν ἀπέδειξεν· οὔτε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἴσχυσα. τὴν αὐτὴν γὰρ δόξαν κἀκείνοις ὑστέρησεν. οἱ δὲ πρὸς αὐτόν· τέως εἴσελθε ἔσωθεν, καὶ τὰς χαλκᾶς πύλας ἀπόκλεισον, καὶ τοὺς σιδηροῦς μοχλοὺς καθειρξώμεθα, καὶ τὰ βέλη ἡμῶν εὐτρεπίσωμεν. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα κραζόντων τῶν πονηρῶν, ἰδοὺ δὴ καὶ ὁ Κύριος μετὰ πυροφόρων στρατιῶν παρεγένετο· Ἀνοίξατέ μοι πύλας οἱ τῶν δαιμόνων ἄρχοντες· εἰσελεύσεται γὰρ ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. οἱ δὲ ἔνδοθεν ὑπάρχοντες ἐτόλμων, καὶ ἀπεκρίνοντες, τίς ἐστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατὸς ἐν πολέμῳ. ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν δαιμόνων ἔλεγεν αὐτοῖς ἔνδοθεν· οὐκ εἶπον ὑμῖν ὅτι κραταιός ἐστι καὶ δυνατὸς ἐν πολέμῳ, καὶ ἰσχυρὸς ἐν ἰσχύϊ; οἱ δὲ ἄγγελοι ἐπεσπούδαζον· ἄρατε πύλας, πρὶν αὐτὰς συντρίψωμεν, καὶ τοὺς μοχλοὺς κατεάξωμεν· μετ' εἰρήνης ἀνοίξατε, πρὶν μετ' ὀργῆς εἰσέλθωμεν. ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες τοῦ ᾅδου, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. οἱ δὲ φόβῳ συνεχόμενοι ὡς ἀμφίβολοι ῥήμασι, τίς ἐστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; αὐτοὶ ἀπεκρίναντο, Κύριός ἐστι τῶν δυνάμεων, τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω δεσπότης. καὶ ὡς ἐστασίαζον μὴ ἀνοίγοντες, τέως παιδευόμενοι, νεύματι τῆς θεότητος εὐθέως αἱ πύλαι συνετρίβησαν, καὶ οἱ μοχλοὶ κατεάγησαν, καὶ ἐπληρώθη τῆς προφητείας τὸ κήρυγμα τὸ πρὸ τοσούτων γενεῶν

* *

* *

Ψαλ. κγ. ζ.

Ψαλ. κγ. η.

λύχνος

ζῶντες

δύναμιν

ἐκείνοις ἔ-

ἐτόλμων

καὶ

ἀποκρίνοντες

τίς

Ψαλ. ρϛ. ιϛ. σαλπιζόμενοι, ὅτι Συνέτριψε πύλας χαλκᾶς, καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συνέθλασεν. Εἶτα
ἐν ἀπορίᾳ γενόμενοι οἱ τῆς λοιδορίας ἐργάται, εἶπαν οἱ ἄνομοι, ἔχοντες τὰ βέλη καὶ τὰς
ῥομφαίας, ἐφορμήσωμεν αὐτῷ. ὁ δὲ τὰς πύλας συγκλάσας, κἀκείνους συνέτριψε, καὶ ἐπλήρωσε
τὰς δύο κηρυττούσας προφητείας· Κύριος συντρίβων πολέμους, Κύριος ὄνομα
Ψαλ. οε. γ. αὐτῷ. Ἐκεῖ συνέτριψε τὰ κράτη τῶν τόξων, ὅπλον καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον. ὡς δὲ εἶδον
οἱ κατάκλειστοι τὸ φῶς τῆς ἀϊδίου ζωῆς, ἀνεβόησαν λέγοντες· Φωτίζεις σὺ θαυμαστῶς ἀπὸ
Ψαλ. οε. δ. ὀρέων αἰωνίων. ὄρεα ἐκάλεσε τὰ τοῦ ᾅδου στερεώματα. εἶτα ἐταράχθησαν πάντες οἱ ἀσύνετοι
τῇ καρδίᾳ, τουτέστιν, ἐξέστησαν οἱ διαβολικοὶ ἄρχοντες· Ὕπνωσαν ὕπνον αὐτῶν, καὶ οὐχ εὗρον
οὐδέν. ἀπενεκρώθησαν γὰρ ὑπὸ τοῦ Κυρίου, καὶ ἃ εἶχον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἀπώλεσαν,
καὶ οὐχ εὗρον οὐδέν. Ἀπὸ ἐπιτιμήσεώς σου, ὁ Θεὸς Ἰακώβ, ἐνύσταξαν οἱ ἐπιβεβηκότες τοῖς
ἵπποις. ἵππους λέγει τὰς ψυχὰς τῶν κατεχομένων, καὶ ἐπιβάτας τοὺς πονηροὺς δαίμονας,
δαίμονας τοὺς ἀνελεημόνως παιδεύοντας τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχάς. ἐνύσταξαν καὶ ἀπενεκρώθησαν.
τότε ὡς εἶδον τῶν ψυχῶν τὴν σωτηρίαν, καὶ τὴν ἰδίαν ἀπώλειαν, τὴν αὐτῶν
ἐλευθερίαν, καὶ τὴν ἑαυτῶν δουλείαν, αὐτοὺς ἀπολυομένους, καὶ ἑαυτοὺς ἀλύτοις δεσμοῖς
κατεχομένους, ἀνεβόησαν μετ' ἰσχυρᾶς κραυγῆς· σὺ φοβερὸς εἶ, καὶ τίς ἀντιστήσεταί σοι κατὰ
πρόσωπον; [μαστιγοῦντας ψυχάς] ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἠκόντισας κρίσιν ἐφ' ἡμᾶς δικαίαν. οὐ γὰρ
Ιακ. β. ιγ. ἐκρινόμεθα δικαίως. διὰ τοῦτο κρινόμεθα, διὰ τοῦτο φειδοῦς οὐ τυγχάνομεν. Ἀνίλεως γὰρ ἡ
κρίσις τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεον. κατέκλεισεν αὐτοὺς εἰς τὰ ταμεῖα τοῦ ᾅδου, ὑπὸ ὀσμῆς δρακόντων
κολαζομένους, δήσας αὐτοὺς δεσμοῖς ἀλύτοις. λαβὼν δὲ τὰς ψυχὰς πάσας συνῆξεν
Ιερ. ιζ. ια. ὁ Κύριος, καὶ τὴν προφητείαν Ἱερεμίου ἐπλήρωσε· Συνήγαγε πέρδιξ ἃ οὐκ ἔτεκεν. ἃς γὰρ
ὁ ἐχθρὸς κατήγαγεν εἰς τὸν ᾅδην, ταύτας ὁ Κύριος συνήγαγεν· ἃς ἐκεῖ ἔτεκεν ὁ διάβολος,
μᾶλλον διεσκόρπισε, ταύτας συνήγαγεν ὁ Χριστός. ἀνάστητε, εἶπεν ὁ Κύριος, καὶ ἀναβαίνομεν
Ιερ. ϛ. ε. εἰς τὸν οὐρανόν. τοῦτο δὲ ὅλον γέγονε πληρῶν τῆς προφητείας τὸ αἴνιγμα, Ἀνάστητε,
καὶ ἀναβαίνομεν εἰς τὸ ὄρος, τουτέστιν, εἰς τὴν οὐράνιον Ἱερουσαλήμ. αἱ κάτω πύλαι ἠνοίγησαν,
μᾶλλον δὲ συνετρίβησαν· ἀνάγκη λοιπὸν ἀνοιγῆναι καὶ τὰς ἄνω πύλας τῶν οὐρανῶν.
καὶ γὰρ καὶ οἱ ἄνω πυλωροὶ ἀγνοοῦντες ἐκώλυον. ὡς γὰρ κατῆλθεν, οὐκ ἔγνωσαν· διὰ
τοῦτο ἀνερχόμενον αὐτὸν οὐκ ἐγνώρισαν, καὶ τέως πρακτεύειν ἐπεχείρουν (εἶχε γὰρ μεθ' ἑαυτοῦ
τὰς ψυχὰς ὁ Κύριος, ἃς ἐλυτρώσατο, καὶ τὸν λῃστήν, μᾶλλον δὲ μαθητήν) λέγοντες· τίς
ἐστιν ὁ μετὰ τοσαύτης παρατάξεως ἐρχόμενος; οἱ δὲ προαγαγόντες ἄγγελοι ἐσήμαινον τῆς
θεότητος τὸ ἀξίωμα· οἱ δὲ οὐκ ἠπείγοντο, ἀγνοίᾳ περιεχόμενοι. καὶ εἰ ὁ Κύριός ἐστιν ἀνερχόμενος,
πῶς οὐκ ἔγνωμεν αὐτὸν κατερχόμενον; μὴ γὰρ καὶ ἄλλοτε οὐ κατέβη, καὶ τὴν κιβωτὸν
διετάξατο ἐπὶ τοῦ Νῶε; ἐπὶ τοῦ Ἀβραὰμ εἰς τὴν σκηνὴν παρεγένετο, ἐπὶ τοῦ Ἰακὼβ ἐν
τῇ κλίμακι, ἐπὶ τοῦ Ἰὼβ διὰ λαίλαπος καὶ νέφους ὡμίλησεν, ἐπὶ τοῦ Μωϋσέως εἰς τὸ ὄρος
Σινᾶ, ἐπὶ Ἰησοῦ εἰς Ἱεριχῶ, ἐπὶ Ἠλία εἰς τὸ σπήλαιον· καὶ οὐκ ἔστι γραφή, ὅπου οὐ κατέβη,
καὶ οὐκ ἔλαθεν ἡμᾶς. καὶ νῦν, ὡς λέγεται, εἰ ὁ Κύριος πάρεστιν ἀνερχόμενος, πῶς οὐκ ἔγνωμεν
αὐτὸν κατερχόμενον; ἀπεκρίθησαν οἱ προάγοντες· αὐτός ἐστιν ὁ τότε κατερχόμενος,
ἵνα μὴ γνωρισθῇ ἀνερχόμενος· δουλικὴν εἰκόνα ἐφόρησεν, ἵνα μὴ γνωσθῇ δεσποτικὴν μεγαλοπρέπειαν.
καὶ μάθετε δεσποτικὸν μυστήριον, καὶ σόφισμα Κυριακόν, καὶ κωλύσητε φιλανθρωπίας
πρόθεσιν; εἰ γὰρ ἐγνώκατε αὐτὸν ἐν ταπεινώσει πολλῇ κατερχόμενον χάριν
τοῦ πλάσματος, ἐκωλύετε τὴν κατάβασιν καὶ ἀπεστερεῖτε τῆς σωτηρίας τὸν ἄνθρωπον, καὶ
δίχα τῆς ἄνω βασιλείας ἀφορούμενον. νῦν ἀνοίξατε, γονυπετήσατε. Εἶτα ἀποκρίνονται
καὶ αὐτοί· εἰ μὴ φωνῆς αὐτοῦ θείας ἀκούσωμεν, οὐκ ἂν τὰς θύρας ἀνοίξομεν. οὐδεὶς γὰρ
Ψαλ. ριζ. ιθ. διαβαίνει ἔνθεν ἀκάθαρτος. Αὕτη γάρ, φησιν, ἡ πύλη τοῦ Κυρίου· δίκαιοι εἰσελεύσονται
ἐν αὐτῇ. τότε ὁ Κύριος φωνῇ τιμίᾳ ἐλάλησεν, ἐγώ εἰμι ὁ ζητούμενος, Ἀνοίξατέ μοι πύλας
δικαιοσύνης.

δικαιοσύνης. Εἰσελθὼν ἐν αὐταῖς ἐξομολογήσομαι τῷ Κυρίῳ, τουτέστιν, ἃ ἔπραξα καὶ πέπονθα, ὅσα ἐποίησα καλὰ, καὶ ἀπείληφα κακά. ἀπαγγελῶ τῶν δικαίων τὰ τεκμήρια, τῶν ἰάσεων τὰ χαρίσματα, τῶν πράξεων τὰ κατορθώματα. ἀνοίξατέ μοι πύλας δικαιοσύνης· εἰσελθὼν ἐν αὐταῖς ἐξομολογήσομαι τῷ Κυρίῳ. τότε γνόντες τῶν ἀγγέλων τὴν φωνὴν δεσποτικὴν, οἱ τὰς πύλας κατέχοντες μετὰ φόβου εἰς προσκύνησιν ἐξήλθοσαν· οὐκ οἴδαμέν σε, δέσποτα, κατερχόμενον, προσκυνοῦμέν σε ἀνερχόμενον. εἶτα αὐτὸς προερχόμενος ἀναντιρρήτως, καὶ οἱ ἀκόλουθοι. οἱ δὲ τοὺς ὄπισθεν εἰσερχομένους ἐκώλυον λέγοντες· αὗται αἱ πύλαι τοῦ Κυρίου· δίκαιοι εἰσελεύσονται ἐν αὐταῖς. μὴ καὶ ἄδικοι; ὧδε μοιχοὶ καὶ τελῶναι καὶ ἅρπαγες. ἵνα τί τοῦτο παραβλέπεται παρὰ τῆς σῆς ἁγιότητος; σὺ τὰς πύλας σὺ ἐκύρωσας, σὺ πυλωροὺς ἡμᾶς κατέστησας, σὺ νόμον ἡμῖν ἐδογμάτισας· ὅτι αὗται αἱ πύλαι τοῦ Κυρίου· δίκαιοι εἰσελεύσονται ἐν αὐταῖς. οὐχὶ λέλεκται περὶ σοῦ, Ὅτι πρόσταγμα ἔθετο, καὶ οὐ παρελεύσεται; εἶπας γὰρ, μόνοι δίκαιοι εἰσελεύσονται· μὴ καὶ ἄδικοι; ὧδε μοιχοὶ καὶ τελῶναι προσάγονται, ὧδε μάγοι καὶ λῃσταὶ καὶ ἅρπαγες εἰσέρχονται. κἂν πρότερον δικαίους εἰσάγαγε, καὶ κατόπιν ἁμαρτωλοὺς χειραγώγησον. ἔασθ' ὅτι πάντας τούτους εἰσάγεις· δῆλον ὅτι μετενόησαν. τοῦτον δὲ τὸν λῃστὴν διὰ τί πρὸ πάντων εἰσάγεις εἰς τὰ ἄνω βασίλεια; ποῦ μετέγνω; ποῦ μετενόησεν; οὐ μίαν ἡμέραν ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ διεπράξατο, οὔτε τι καλὸν πέπραχε πώποτε· ἀλλ' οὐδὲ ὥραν μίαν ἐχώρησεν εἰς μετάνοιαν. ἰδοὺ τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῦ ἐγγεγραμμένως κατέχομεν, ἃ μὴ ἐν μετανοίᾳ οὐκ ἐξήλειψε, καὶ προαγέτην αὐτὸν εἰς τὸν παράδεισον ἀπὸ πάντων τῶν δικαίων εἰσφέρεις; ὁ δὲ σωτήρ· ζητείσθω αὐτοῦ, φησι, τὴν ἁμαρτίαν, ἣν ἐγὼ πρὸ πάντων ἐξήλειψα; ἀρνήσει αὐτοῦ τῶν ἁμαρτημάτων τὸ ἔγγραφον, ὅτι ἡ πίστις αὐτοῦ ἀπήλειψεν αὐτό. λυέσθω τῶν ἀδικημάτων αὐτοῦ ἡ συγγραφὴ τῇ καλῇ ὁμολογίᾳ. οὐ μετενόησε πρὸ καιροῦ, ἀλλὰ συνῆκεν εἰς τὸν καιρόν· πρὸ τοῦ θανάτου δίχα πίστεως ὑπῆρχε γυμνὸς, ἐν τῷ θανάτῳ ἡ πίστις αὐτοῦ τῆς θαλάσσης τῶν πλημμυρημάτων ἐνίκησεν· ἐν καιρῷ ἀνέσεως οὐκ ἔγνω, ἀλλ' ἐν καιρῷ ἀνάγκης ἐπέγνω τὸν δίκαιον. ὅτε οἱ μαθηταί μου ἀπέφυγόν με, οὗτος προσέφυγέ μοι· ὅτε Πέτρος ἔλεγεν, οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον, τότε οὗτος βασιλέα οὐρανῶν ὡμολόγησεν· ὅτε ἱερεῖς ἐθανάτουν με, τότε οὗτος ζωῆς ἐκάλεσε Κύριον· ἐμοὶ τὸ ἔργον τῆς μετανοίας τετέλεσται, τοῦ τὴν πρόθεσιν βλέποντος καὶ τὸ πρόθυμον· ἐμοὶ τῆς ὑπομονῆς τὸ δικαίωμα πέπρακται, τοῦ εἰς τὸ ἀγαθὸν τὴν καρδίαν κλίναντος. διὰ τῆς πλευρᾶς Ἀδὰμ τὸν παράδεισον ἀπέκλεισεν, οὗτος ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ἀνοίγει τὸν ὑπὸ τῆς φλογίνης ῥομφαίας πυλῶνα φρουρούμενον. μὴ ζητήσατε αὐτοῦ τὴν ἁμαρτίαν, ἣν οὐχ εὑρήσετε. διὰ τοῦτο Δαβὶδ πρὸ τοσούτων γενεῶν προεφήτευσε, Ζητηθήσεται ἡ ἁμαρτία αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ. λοιπὸν ὁ σωτὴρ ἀνῆλθε νικήσας πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν, καὶ πᾶσαι αἱ στρατιαὶ τῶν ἀγγέλων ἀπήντησαν, καὶ ὡς δεσπότῃ προσεκύνησαν, καὶ πᾶσα χερουβικὴ τάξις καὶ σεραφικὴ λειτουργία προσεκύνησεν αὐτῷ καὶ τῷ πατρὶ τῷ γεννήσαντι. καὶ ὅσα τῷ πατρὶ προσελάβετο καὶ τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας ἐκάθισεν ὁ μήποτε γυμνώσας τοὺς πατρικοὺς κόλπους. εἰ γὰρ καὶ κατῆλθεν ἐπὶ γῆς διὰ φιλανθρωπίαν, ἀλλ' οὖν οὐ θρόνου οὐδαμῶς κατελείφθη· εἰ καὶ γέγονεν ἄνθρωπος τέλειος οἰκονομικῶς, οὐδαμῶς ἔκστασιν ὑπέμεινε τῆς οἰκείας φυσικῆς θεότητος. οὐ γὰρ ἐκ προκοπῆς ἀνθρώπου γέγονε Θεὸς ὁ Χριστὸς (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ Θεὸς ὢν γέγονεν ἄνθρωπος, ἵνα τὸν ἄνθρωπον σώσῃ. διὸ οὐκ ἄνθρωπον ἀποθεωθέντα κηρύττομεν, ἀλλὰ Θεὸν ἐνανθρωπήσαντα ὁμολογοῦμεν. καθὼς ὁ θεσπέσιος ἔφησε Παῦλος· Διὸ πᾶσα ἀρχὴ καὶ ἐξουσία ὑποτάγηται αὐτῷ, ὡς ὄντι πρὸ πάσης κτίσεως, μᾶλλον δὲ ποιητὴν τῆς κτίσεως, καὶ συνδεσπόζοντα καὶ συμβασιλεύοντα τῷ ἀχράντῳ αὐτοῦ πατρὶ, καὶ τῷ ζωοποιῷ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ μέλλων κρίναι τὴν οἰκουμένην, καὶ τὴν ὑπ' οὐρανῶν πᾶσαν, καὶ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ καθ' ἃ ἔπραξε.

Ψαλ. ρμη. ς.

Ψαλ. θ. λθ.

ἔπραξε. Τίς οὖν τῆς φιλανθρωπίας λαλήσει τὸν ἔλεον, ἢ τῆς δυναστείας αὐτοῦ τὸ μέγεθος; τίς αὐτοῦ τῆς ἀγαθότητος ἐκφράσει τὴν σύνεσιν, ἢ τῆς δυνάμεως τὴν μεγαλειότητα; τίς τῆς εὐσπλαγχνίας αὐτοῦ τοὺς οἰκτιρμοὺς διηγήσεται, ἢ ἐξιχνιάσει τῆς ὑπερβολῆς τὸ ἀξίωμα; ὅτι μὴ καταλιπὼν τὰ ἄνω, δι' ἡμᾶς ἐπὶ γῆς κατῆλθεν· ὅτι τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας λαθὼν, εἰς ἄχραντον παρθένου μήτραν ἐχώρησεν· ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων ἔλαθε χορούς, καὶ δούλου μορφὴν ἐνεδύσατο, ἵνα σώσῃ τὸν κατ' εἰκόνα ἄνθρωπον φθορᾶς καὶ θανάτου. καὶ ἀπέθανε τῇ σαρκί, ἵνα ἡμᾶς τῆς ἀθανάτου φύσεως αὐτοῦ κοινωνοὺς ἀπεργάσηται. καὶ τί ἀνταποδώσομεν αὐτῷ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν; ποίας εὐχαριστίας, ἢ ἱκεσίας; οὐδ' ἂν πάντα ἡμῶν τὰ μέλη φωνὰς ἀναλάβωσι, καὶ αἱ τρίχες ἡμῶν λαλιὰς ἐξάγωσι, καὶ πᾶν τὸ ὄργανον ἡμῶν μελῳδίας πληρωθῇ, ἐπαξίως ἀνυμνῆσαι δυνηθῶμεν τὴν αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς γενομένην συγκαταβάσεως εὐσπλαγχνίαν καὶ μεγαλειότητα. ἀλλ' ὅσον χωροῦμεν, ἀνυμνοῦμεν τὸν μόνον ὑπεράγιον, προφητικὴν παρρησίαν ἐκπληροῦντες, τὸ, Ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ, καὶ ηὐφράνθην. διὰ ταύτης γὰρ τῆς περιόδου δηλοῖ τὰ τοῦ σωτῆρος μεγάλα καὶ παράδοξα θαύματα, ἵνα καθ' ἑκάστην μνημονεύων εὐφραίνωμαι· εἴγε ἀξίως τῇ μνήμῃ ἐχωρήσαμεν, καθὼς ἔπρεπεν. ἀλλ' εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ Θεὸς καταγγελθῇ· διὸ μετὰ τοῦ προφήτου λέγωμεν, Ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ, καὶ ηὐφράνθην. ὁ δὲ Θεὸς τῶν δυνάμεων, ὁ φιλανθρωπίαν καὶ πολλὴν ἀγαθότητα ἐνδειξάμενος, ἡμῶν τὴν ἀσθένειαν καὶ τὰς εὐχὰς προσδεχόμενος χάριτι, καὶ εἰς κρείττονα ἀγαθὴν πρόνοιαν ἀνάγων, αὐτὸς ἡμῶν τῇ ῥύσει τὴν ψυχὴν ἀκηλίδωτον, τὸ σῶμα ἄσπιλον, τὸ πνεῦμα ἀρρύπωτον, τὴν ζωὴν ἀνεπηρέαστον φυλάξειε, τὴν πίστιν ἀσύλωτον, τὴν φιλαδελφίαν ἀνύβριστον, τὴν παρθενίαν ἀμώμητον, τὴν φιλίαν ἀθρύλλητον, τὴν ἀγάπην ἀνυπόκριτον, τὴν ἀρετὴν ἀκλυδώνιστον, τὴν δικαιοσύνην ἀνεμπόδιστον, τὴν πίστιν καρπουμένην. τὰς πύλας ἡμῖν τοῦ παραδείσου ἀναπετάσειε, καὶ φλογίνην ῥομφαίαν κατασβέσειε, καὶ τὴν θύραν τῆς βασιλείας ἀνοίξειε, καὶ τὴν ἀκήρατον ἀπόλαυσιν εὐτρεπίσειε, καὶ ἐκ δεξιῶν στήσειε, καὶ τῇ δεξιᾷ στεφανώσειε τῇ φιλανθρωπίᾳ τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος· ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΡΑΧΗΛ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΝΗΠΙΑ.

Λογ. κε.
Ματθ. β. ιη.
Ex Ms. Regio Lut.

ΩΣπερ οἱ τοὺς ἡδίστους καρποὺς τῶν ἀκροδρύων λαμβάνοντες, ὁμοῦ τοῖς κλάδοις καὶ τοῖς δένδρεσι τοὺς ἐπαίνους διδόασι· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἡμεῖς, ἀγαπητοὶ, τοὺς καρποὺς τῶν λόγων παρὰ τοῦ προλαβόντος διδασκάλου λαβόντες, ὁμοῦ τι αὐτῷ καὶ τοῖς πατράσι τὸ γέρας διδῶμεν. ὥσπερ γὰρ ἐκ τῆς τῶν δένδρων πιότητος ἡ γλυκεῖα πιότης τοῖς καρποῖς παραπέμπεται· οὕτω καὶ τῷ πεφρονημένῳ ἀνδρὶ ἐκ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος τὸ γλυκὺ τοῦ λόγου ἀναπέμπεται. καρπωσώμεθα τοίνυν τῶν λόγων τοὺς ἡδίστους καρποὺς, καθάπερ φοίνικας γλυκεροὺς ἐκ τῆς δικαίας ῥίζης τῶν πατέρων τὸ γλύκασμα κεκτημένους· καὶ τὸ μὲν γλυκὺ τοῦ λόγου τῇ διανοίᾳ ἡμῶν παραπέμψωμεν, τὸ δὲ ἡδὺ τῆς εὐχαριστίας τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἀπονείμωμεν. τὸ γὰρ τῶν πατέρων γέρας ἐκ τῆς τῶν υἱῶν εὐκοσμίας συνέστηκε· μᾶλλον δὲ οἱ τῶν υἱῶν στέφανοι ἐκ τῆς τῶν πατέρων εὐδοξίας καλλωπίζονται. ἀλλ' ἐπεὶ ἀπὸ τοῦ ἀναγνώσματος τοῦ στεναγμοῦ τῆς Ῥαχὴλ, καθάπερ ὑπὸ κέντρου, νυττόμενος πρὸς αὐτὴν ἀποστρέφομαι· λέγε μοι, ὦ Ῥαχὴλ, λέγε τὸν ἐν τῷ στεναγμῷ σου κρυπτόμενον πόνον. οὕτω γὰρ τὸ σκάφος τῆς διανοίας σου, τὸ ὑπὸ τῆς λύπης βαρυνόμενον, κουφισθήσεται. προφερομένων δὲ τῶν λόγων ἐκ τῆς καρδίας σου σημαινόντων τῶν πόνων, συνεξέρχεται τοῖς ῥήμασι καὶ τὸ βαρὺ τῆς λύπης. λέγε μοι τοίνυν, Ῥαχὴλ, τί κλαίεις; ὁρῶ γάρ σου τὰ δάκρυα περὶ τὰς παρειὰς ποταμηδὸν ἐπιρρέοντα, καὶ τὸ πνεῦμα πικρῶς περὶ τὴν καρδίαν εἰλούμενον, καὶ διὰ τῶν μυκτήρων ἀτάκτως φερόμενον. τί λύεις σου τὰς κόμας, καὶ ταύτας προσφέρεις, ἃς ἔδει σε κρύπτειν; τί τῶν αἰδεσίμων γυναικῶν τὸ σεμνὸν μυστήριον ἐκπομπεύεις νικωμένη ὑπὸ τῆς ἄγαν μανίας; οἴμοι, οἴμοι Ῥαχήλ· λαλήσω λοιπὸν ἐν πικρίᾳ ψυχῆς συνεχομένη· καὶ τί εἴπω; βούλομαι ἐκ καρδίας προφέρειν τὸν λόγον, καὶ πάλιν ἀναποδίζω, τὴν αἰτίαν τῶν κακῶν τῆς μεγίστης συμφορᾶς οὐχ εὑρίσκουσα. ὦ βασιλέως Ἡρώδου τοῦ διδάσκοντός με μὴ φονεύειν, καὶ ἔργῳ τὸν ἑαυτοῦ νόμον ἀκυροῦντος· ὃν ἐνόμιζον βασιλέα εἶναι τῆς εὐταξίας, τοῦτον ἡγεμόνα τῆς ἀταξίας ὁρῶ νῦν, ἀτάκτως καὶ ἀνόμως ἐργαζόμενον. ὢ μεγίστης ἀνοίας. ὁ ἕνα φόνον ποιήσας ὑπεύθυνος θανάτου γίνεται, καὶ Ἡρώδης τοσούτους φόνους ποιήσας, βασιλεὺς ὀνομάζεται; καὶ οἱ μὲν γεωργοὶ ἐξ οἰκείων θησαυρῶν τὸν σπόρον προφέροντες ἐν ταῖς αὔλαξι τῆς γῆς καθαρὸν τὸν σῖτον ῥαίνουσιν· ὁπόταν δὲ βλαστήσαντες οἱ ἀστάχυες λαμπρὰν τὴν ὡραίαν τοῦ σπόρου σημαίνωσι, τότε δὴ τὰς χεῖρας ἐκτείναντες ὀξείᾳ δρεπάνῃ τὰ λήϊα τέμνουσιν. Ἡρώδης δὲ τὰ τῆς ἐμῆς κοιλίας γεννήματα μήπω τὰ ἄνθη τῆς ἡλικίας κυπριάσαντα, μήπω τῶν ἐαρινῶν τῶν χαρίτων ἰούλων περὶ τὰς παρειὰς ἀνατείλαντα, ὀξείᾳ μαχαίρᾳ τῶν ἐμῶν λαγόνων τὴν χλόην ἀπεμάρανεν. οἴμοι, οἴμοι, τὴν κοιλίαν μου ἐγὼ ἀλγῶ, καὶ τὰ αἰσθητήρια τῆς καρδίας μου μεμάσσηται· ἡ ψυχή μου ταράττεται τῇ καρδίᾳ, οὐ σιωπήσω. διὰ γὰρ τὴν ἄγαμον νύμφην Μαριὰμ ταῦτα ὑπομένω, διὰ τὸν ἐν φάτνῃ κρυπτόμενον λόγον. μήπω ἰδοῦ ἐμοὺς βότρυας, τῶν αἰσθήσεων τὰς ῥῶγας περκάζοντας ἤδη ἀφανισμένους ὁρῶ. * * οἴμοι, οἴμοι, οὕσπερ ἐναμηνιαίῳ χρόνῳ μετὰ πόνων βαστάσασα ἡ φύσις ὡραίους ποιήσασα ἔτεκε, τούτους ἀώρους μιᾷ πληγῇ μαχαίρης σφαγέντας ὁρῶ. οἴμοι, ὦ παρθένε Μαριὰμ ὁμοῦ τε καὶ μήτηρ, ἡ ἄνδρα οὐ γινώσκουσα, καὶ υἱὸν γεννήσασα, σὺ τοὺς πόνους τῶν μητέρων οὐκ οἶδας. εἰ γὰρ ᾔδεις, ἔκλαυσας ἄν. ἀπόνως ἐβάστασας, ἀπόνως ἐκύησας, ἀπόνως τὸν οὐράνιον λόγον ἐν τῷ οἴκῳ τῆς μήτρας σου ἐξένισας, ἀπόνως τὸ οὐράνιον ἄνθος τῇ οἰκουμένῃ ἐβλάστησας. ἀλλὰ δεῦρο λοιπὸν, καὶ μηκέτι θρήνει, ἀλλὰ παῦσαι τοῦ πένθους, Ῥαχήλ. Ἡρώδης τοὺς σοὺς νηπίους ἐπὶ γῆς ἀπέκτεινεν, ἀλλὰ τούτους Θεὸς ἐν οὐρανῷ ἀνατρέφει· Ἡρώδης τοὺς σοὺς παῖδας τοῦ προσκαίρου φωτὸς ἐστέρησεν, ἀλλὰ τούτους ἐν οὐρανῷ τοῦ ἰδίου φωτὸς ἐμπλήσει. οὐχ ὁρᾷς αὐτοὺς ἐπὶ γῆς ἀλλομένους, ἀλλὰ τότε ὄψει, καὶ χαρήσῃ ὁρῶσα τούτους ὡς ἄρνας σκιρτῶντας ἐν παραδείσῳ. νῦν λυπῇ οὐχ ὁρῶσα τούτους ἐπὶ τραπέζης χεῖρας ἐκτείνοντας, ἀλλὰ τότε ὄψει, καὶ χαρήσῃ ὁρῶσα τούτους μετ᾽ ἀγγέλων εὐωχουμένους τὸν οὐράνιον ἄρτον. νῦν λυπῇ οὐχ ὁρῶσα τούτους κελαδοῦντας, ἀλλὰ τότε ὄψει, καὶ χαρήσῃ, τοῦτον τῶν νηπίων τὸν χορὸν, δίκην χελιδόνων ἐαρινῶν, ἐν τῷ παραδείσῳ Χριστὸν ἀνυμνοῦντα. ἐπειδὴ γὰρ ὁ προφήτης ἔλεγεν, Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον, παρέλαβεν ὁ τῶν νηπίων χορὸς ὕμνους ἐπινικίους Χριστῷ ἑτοιμάζων, τὸν τοῦ προφήτου λόγον πληρῶν, τὸ, ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἀγαπητοὶ, πρὸς ψυχῆς τέρψιν εἰρήκαμεν· λοιπὸν γὰρ ἐπὶ τὴν ἀτραπὸν τοῦ εὐαγγελίου τραπώμεθα. Ἀκούσας γάρ, φησιν, Ἡρώδης ἐταράχθη. τί ἀκούσας; ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων ἐγεννήθη. ὅρα μοι, ἀγαπητὲ, τὸν διάβολον ἐν τῷ Ἡρώδῃ ταραττόμενον, καὶ τοῦτον λίαν. ὁρᾷ τὸν ποιμένα γεννηθέντα ὁ λύκος, καὶ τοῦτον κρυπτόμενον ἐν φάτνῃ, καὶ τὴν ἰσχυρὰν βακτηρίαν τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς χερσὶ κατέχοντα, καὶ ταῦτα ὁρῶν ταράττεται λίαν. ὁρᾷ ὁ δράκων τὸ δέλεαρ τοῦ σώματος, καὶ τὸν νήπιον καθάπερ σκώληκα ἕρποντα (Ἐγὼ γάρ εἰμι σκώληξ, καὶ οὐκ ἄνθρωπος) καὶ κεχηνὼς ἐπέρχεται, καὶ θεωρεῖ ἔνδον τὸν οὐράνιον λόγον ἐν τῇ σαρκὶ, καθάπερ ἄγκιστρον, κρυπτόμενον, καὶ τοῦτον θεωρῶν ταράττεται λίαν. ὁρᾷ τὸν κόκκον τοῦ σινάπεως ἐπὶ τῆς γῆς ἐληλυθότα, καὶ

Ψαλ. η. ζ.

Ματθ. β. γ.

Ψαλμ. κα. ϛ.

κλάδους ἐκπέμποντα ἐλπίδος, καὶ μέλλοντα τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ὑπὸ τὰ φύλλα τῆς σωτηρίας σκεπάζεσθαι, καὶ ταῦτα ὁρῶν ὁ μισόκαλος δαίμων ταράττεται λίαν. ὁρᾷ τὴν σοφίαν ἐπὶ γῆς ἐληλυθυῖαν, καὶ λαβοῦσαν τὴν μικρὰν ζύμην τοῦ σώματος, καὶ μιγνύουσαν εἰς τὰ τρία μέρη τοῦ ἀλεύρου, εἰς ψυχὴν, καὶ σῶμα, καὶ πνεῦμα, καὶ μέλλουσαν πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα εἰς μίαν πίστεως σωτηρίαν ζυμοῦν, καὶ ταῦτα θεωρήσας ταράττεται λίαν. ὁρᾷ τὸν λεγεῶνα τοῦ δαίμονος ἀπὸ τῆς ἀνθρωπότητος ἐκδιωκόμενον, καὶ εἰς ἄβυσσον ἐκπεμπόμενον, καὶ ταῦτα ὁρῶν ταράττεται λίαν. ὁρᾷ τὰ κλεῖθρα τοῦ ᾅδου συντριβόμενα, καὶ τὸν Ἀδὰμ πάλιν εἰς παράδεισον ἀνακαινιζόμενον, καὶ ταράττεται λίαν. ὁρᾷ πάλιν Εὔαν διὰ Μαρίας σωζομένην, καὶ τὸν ὄφιν, ἐν ᾧ μάλιστα ἐθάρρει, κτεινόμενον, καὶ ταῦτα ὁρῶν ταράττεται λίαν. ὁρᾷ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς φυτευόμενον, καὶ ταῦτα ὁρῶν ταράττεται λίαν. καὶ ἐπιλείψει με, ἀγαπητοὶ, διηγουμένῳ ὁ χρόνος τὴν ταραχὴν τοῦ διαβόλου. λοιπὸν μηδὲν δυνάμενος κατὰ τοῦ Κυρίου ὁ διάβολος, ἐπὶ τοὺς νηπίους καὶ ἀπαλοὺς τῶν βρεφῶν παῖδας κατατρέχει. καὶ τίνας κατασφάζει; ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω. τοὺς δὲ τὴν τριάδα τῶν ἐτῶν ζήσαντας οὐ κατασφάζει. νήπιοι γάρ εἰσι τὴν δυάδα ὁμολογοῦντες, καὶ τῇ τριάδι μὴ πιστεύσαντες. ὅθεν αὕτη ἡ Ῥαχὴλ, ἡ ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησία, τούτους πενθεῖ, ὥστε τὴν φωνὴν αὐτῆς ἀκουσθῆναι ἐν Ῥαμᾶ, τουτέστιν, ἐν ὑψηλῷ. οὕτω γὰρ ἑρμηνεύεται Ῥαμὰ, ὑψηλὴ, ἡ ἄνω Ἱερουσαλὴμ παρὰ τῷ ὑψίστῳ Θεῷ· ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, κράτος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. κϛ.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΗΡΩΔΗΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΝΗΠΙΑ.

Ex Ms. Regio Lut.

Ἤθελον μὲν ἀεὶ καὶ πάντοτε τὸν πνευματικὸν ἀφηγεῖσθαι λόγον, πειθόμενος Παύλῳ τῷ λέγοντι, * Πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες. μάλιστα χρεώστης ἀπεφάνθην τῆς προτέρας κυριωνύμου κυριακῆς. οὐκ οἶδα ὅπως τοῦτο συμβαίνει περὶ ἐμὲ, τὸ ἀεὶ χρέοις μὴ ἀπαλλάττεσθαι τὴν ἐμὴν πενίαν, ὑμῶν τῶν ἀπλήστων ἐν τοῖς πνευματικοῖς δανειστῶν μεθοδευόντων σὺν τόκῳ τὸ ὄφλημα. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀποδύρομαι, ὦ φίλοι, ἀλλὰ πλέον ἀγάλλομαι. πλουσίου γὰρ δεσπότου εὔελπις δοῦλός εἰμι. διὸ συγγνώμην οὐκ αἰτῶ, ἀλλ' ἐνδοχὴν παρακαλῶ. ἔχω γὰρ τὸν λογοδότην Θεὸν, τὸν λέγοντα, Ἄνοιξον τὸ στόμα σου, καὶ πληρώσω αὐτὸ, οὐ διὰ τὴν τοῦ λαλοῦντος ἀξίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἀκουόντων εὐσεβῆ φιληκοΐαν. ἤκουες γοῦν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου λέγοντος· Ἰδὼν δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης, ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν· καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ὄντας ἐν Βηθλεέμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων. ταῦτα ἐν τῇ κατὰ σάρκα γεννήσει τοῦ Χριστοῦ. ἄκουε δὲ πῶς ἐκ πολλῶν τῶν χρόνων προελέγετο. ὅπως, φησὶ, πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· Κραυγὴ ἐν Ῥαμᾶ ἠκούσθη, Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς. ὁρᾷς περὶ πόσων γενεῶν κατηγγέλλετο ἡ τοῦ Ἡρώδου ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν μανία; Ἀποστείλας γὰρ, φησιν, ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεέμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς. ὢ τῆς Ἡρώδου μανίας, μᾶλλον δὲ τῆς τοῦ διαβόλου κακίας. αὐτοῦ γὰρ ἦν καὶ τοῦτο τὸ ἔργον· αὐτὸς ὥπλισε τὸν Ἡρώδην κατὰ τῶν νηπίων. ἀλλ' ὅμως καθ' ἑαυτοῦ τὸ ξίφος τῆς βρεφοκτονίας ἤγειρε. πολλὰ γὰρ ὁ Ἡρώδης μηχανησάμενος οὐκ ἀνεῖλεν Ἰησοῦν, ὃν ἐζήτει. ἡ δὲ τοῦ Ἡρώδου ἀποτυχία, τοῦ διαβόλου τραυματεία. Ἰδὼν, φησιν, ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεέμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς. ὦ Ἡρώδη, τί προπετῶς θυμοῦ-

* α Κορ. β. ιγ.

Ψαλ. π. ι.

Ματθ. β. ιϛ.

Ματ. β. ιϛ.

σαι; τί ὁπλίζῃ κατὰ τῶν νηπίων; ὑπὸ τῶν μάγων ἐνεπαίχθης, καὶ τὰ βρέφη φονοκτονεῖς; μὴ γὰρ τὰ βρέφη τοὺς μάγους ὡδήγησαν; ἀστὴρ αὐτοὺς ἐμήνυσε τὸν τεχθέντα δεσπότην. τὸν ἀστέρα οὖν μὴ δυνάμενος τοξεῦσαι, τὰ βρέφη φονοκτονεῖς; ἢ διὰ τοῦτο τῆς βασιλείας ἐπελάβου, ἵνα κατὰ θηλαζόντων τὴν ἰσχὺν ἐπιδείξῃ; νηπίοις πολεμεῖς, Ἡρώδη; μητέρας ἀτεκνοῖς; μαζοὺς ξηραίνεις; ἀγκάλας γυμνοῖς; σπλάγχνα τιτρᾷς; γυναιξὶν ὠδινούσαις θρήνους πληθύνεις; ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω ἀναιρεῖς τὰ βρέφη; ἔχεις γὰρ ποῦ ἐμπήξῃς τὸ ξίφος. τοῦτο οὐκ ἔστι φονοκτονῆσαι, ἀλλὰ τυροτομῆσαι. ἐπίδειξον τοῖς παισὶ τὸ ξίφος· ἐὰν φοβηθέντα δειλιάσωσι, φόνευε, κατάσφαξε· ἐὰν δὲ ἱλαρυνόμενα προσδράμωσι τῷ ξίφει, τί προσφέρεις τὸ ξίφος τοῖς προσγελῶσι τῷ ξίφει; νομίζεις, Ἡρώδη, μετελθεῖν τὸν σωτῆρα καὶ φονοκτονῆσαι τοῦτον; ἔδει δὲ ὅλως προτηρῆσαι, ἔκπεμψον δόγμα, τοὺς μάγους μετακάλεσαι, τὸν ἀστέρα περίστειλον, τὸν Γαβριὴλ φυλάκισον, τοὺς προφήτας ἀνάκρινον, μητέρα παρθένον ζήτησον. ἐὰν τούτων ἐπιλάβῃ, τότε δυνήσῃ καὶ τὸν Χριστὸν εὑρέσθαι. οὐ δοξολογεῖς, ἀλλὰ ζητεῖς τὸν ἀφράστως τεχθέντα; θεομαχεῖς, βασιλεῦ; τὸν βασιλέα τυγχάνοντα πολυπραγμονεῖς; κρατῆσαι θέλεις τὸν κρατοῦντά σε; ὀλέσαι θέλεις τὸν θέλοντά σε σῶσαι; συσχεῖν πανουργεύεις τὸν παρεστῶτά σοι, καὶ διὰ τὴν πονηρίαν σου ὀφθῆναί σοι μὴ βουλόμενον; τοῦτ᾽ ἔστιν, Ἡρώδη, ὃ ἐκ πολλῶν τῶν χρόνων βοήσας, Ζητήσουσί με κακοὶ, καὶ οὐχ εὑρήσουσιν. ὡς νηπίου καταφρονεῖς τούτου; πολὺ τοῦ Ἀβραὰμ παλαιότερός ἐστι κατὰ τὴν θεότητα· οὐ μόνον δὲ τοῦ Ἀβραὰμ παλαιότερος, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἀδὰμ δημιουργός. οὐ δειλίαν ἠμφίεσαι, ἀλλ᾽ οἰκονομίαν μετέρχεται. τί οὖν προπετῶς, Ἡρώδη, θυμοῦσαι; ἀκαίρου θυμοῦ τὸ κέρδος, ἀπώλεσις. τί τὰ ὅμοια Φαραὼ διαπράττῃ; ἐκεῖνος ἐν Αἰγύπτῳ τὰ ἄρρενα τῶν Ἑβραίων ποταμορριφῆναι προσέταξε, καὶ σὺ ἐν Βηθλεὲμ τὰ ἄρρενα τῶν Ἰουδαίων βρέφη φονοκτονεῖσθαι προστάττεις. ὢ ὠμόθυμος θυμός· ὢ ἰσοτάλαντος ἀσπλαγχνία· ὢ ὁμοδίαιτος πονηρία. μᾶλλον δὲ ἤδη τἀληθέστερον εἰπεῖν, ὅτι ὁ Ἡρώδης τοῦ Φαραὼ πολὺ θηριωδέστερος. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ δορυφόροι τοῦ Ἡρώδου τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ Φαραὼ πολὺ χαλεπώτεροι. ὁ Φαραὼ, εἰ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ τὰ ἄρρενα τῶν Ἰουδαίων βρέφη φονοκτονεῖσθαι προσέταξεν, ἀλλ᾽ ὅμως ὡς ἀλλοεθνὴς ἐπεχείρει τοῦτο, δεδιὼς μὴ κατισχύσῃ τοῦτο τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν γένος, καὶ πορθήσῃ τοὺς Αἰγυπτίους. φειδοῖ τῶν Αἰγυπτίων τοὺς Ἰσραηλιτῶν παῖδας κατασφάζει· διὰ φόβον πολεμεῖ, οὐ διὰ φθόνον ἀναιρεῖ. οὕτω γὰρ ὁ Φαραὼ τοῦ Ἡρώδου φιλανθρωπότερος ἦν, ὅτι καὶ ὃν ἐθέσπισε νόμον ἀνέλυσε, καὶ διαλύτης ἐγένετο τοῦ ἰδίου θεσπίσματος. μόνον γὰρ εὗρε τὸν Μωϋσῆν ἐν θίβῃ τῷ ποταμῷ φερόμενον, ἀνείλετο τοῦτον διὰ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐφόνευσεν, ἀλλὰ καὶ εἰς υἱὸν ἀνέθρεψε, φειδοῖ τοῦ βρέφους τὸν νόμον καταλύσας. τί λέγεις, Ἡρώδη; Φαραὼ τὸν Μωϋσέα διασώζει, καὶ σὺ τὸν δεσπότην Χριστὸν μετελθεῖν προῄρησαι; ἐκεῖνος τὸν μέλλοντα τὴν Αἴγυπτον μαστίζειν περιποιεῖται, καὶ σὺ τὸν σώζοντα τὴν οἰκουμένην φονεύειν θέλεις; οὕτω πάλιν καὶ τῶν δορυφόρων τοῦ Ἡρώδου οἱ ὑπασπισταὶ τοῦ Φαραὼ αἰδεσιμώτεροι. αἱ γὰρ μαῖαι ἅμα τῷ τοκετῷ τῶν βρεφῶν βρεχῆσαι προσταχθεῖσαι τὰ ἄρρενα τῶν Ἑβραίων, οὐ μετῆλθον τοῦτο φιλόθεοι τυγχάνουσαι, καὶ ταῦτα Αἰγύπτιαι οὖσαι τῷ γένει. ἠλεαίνετο γὰρ αὐτῶν ἔνδον τὰ σπλάγχνα, ἐπιστάμεναι τί πάσχουσι μητέρες ἀρρένων βρεφῶν βιαίῳ θανάτῳ στερούμεναι. διὸ εἵλαντο μᾶλλον τῷ προσκαίρῳ προσκροῦσαι βασιλεῖ, ἢ τῷ μείζονι βασιλεῖ καὶ Θεῷ ἀντιπαίξασθαι. ὁ δὲ Ἡρώδης οὐ πρὸς ἄλλο ἔθνος τὴν κακίαν ἐπεδείξατο, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους τὴν μανίαν ἐπέτεινεν. καὶ Φαραὼ μὲν τῇ Αἰγύπτῳ μόνῃ τὸν τοιοῦτον θυμὸν ἐγύμνωσε, καὶ οὐ περαιτέρω· Ἡρώδης δὲ οὐ μόνον ἐν Βηθλεὲμ, ἀλλὰ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς χλωροκοπεῖσθαι τὰ βρέφη προσέταξεν. ὢ τοῦ ἀδίκου δόγματος ἐκείνου, τοῦ ἀθέως ἐπισκηψαμένου τότε κατὰ πόλιν καὶ κώμας καὶ ἀγροὺς καὶ ῥύμας. οὐκ ἦν ποῦ κρύψωσιν αἱ μητέρες τὰ τέκνα. ἔξω γὰρ τῶν μητρικῶν ἀγκαλῶν λαθεῖν μᾶλλον οὐκ ἐνεδέχοντο. Εἰ δέ ποτε μήτηρ ἠβουλήθη κρύψαι τὸ ἴδιον τέκνον, ἐκεῖνο κλαθμῷ ἑαυτὸ προεδίδου, τῇ πρὸς τὸν μαζὸν φιλίᾳ τὸν θάνατον ἐφελκόμενον. ὥσπερ γὰρ ἰχθὺς ἔξω τοῦ ὕδατος ζῆν οὐκ ἐνδέχεται· οὕτω καὶ βρέφος μητρικῶν μαζῶν στερούμενον οὐκ εἰς μακρὰν τὴν διαφορὰν δέχεται. ὢ τῆς καθολικῆς θρηνῳδίας ἐκείνης. οὐχ εὑρίσκω πῶς διαγράψω τῶν μητρικῶν ὀδυρμῶν τὰ ῥήματα. Εἰ βαρβάρων ἔφοδος ἐγεγόνει, κουφότερον ἂν αἱ μητέρες τὴν ὀδύνην ἔφερον. συμφορὰ γὰρ μεριζομένη μετριωτέραν οἶδε δάκνειν τὸν πάσχοντα. οὐκ ἦν βαρβάρων ἔφοδος, ἀλλ' ἐμφύλιος πόλεμος. βία ἦν ἐντυχίαν μὴ ἔχουσα, παρανομία ἦν νόμον ἔχουσα συνήγορον. αἱ μητέρες ἐβόων, καὶ ὁ ἀκούων οὐκ ἦν· τὰ βρέφη ἀντεθρήνουν, καὶ ὁ ἐλεῶν οὐ παρῆν. οἱ μαζοὶ τὸ γάλα κατὰ τὴν γῆν κατέρρεον, καὶ ὁ Ἡρώδης μᾶλλον ὡς λίθος ἐπεπήγει. ὠμότεροι τοῦ βασιλέως οἱ δορυφόροι, ἄλλην ἄλλως τὰ βρέφη μετήρχοντο, τὰ μὲν αὐτῶν πρὸς τοὺς τοίχους ἀπαράττοντες, τὰ δὲ ἐπὶ τῶν πετρῶν ἐδαφίζοντες, τὰ δὲ καὶ μακρόπνικτα καταλιμπάνοντες. ἐθορύβει γὰρ αὐτοὺς τοῦ τοιούτου δράματος ὁ ἐργοδιώκτης διάβολος. ἐπὶ τούτοις οὖν καὶ τοῖς παραπλησίοις αἱ μητέρες ἠσθένουν, καὶ τῷ πάθει μεθύουσαι τῆς εὐπρεπείας οὐκ ἐφρόντιζον. τοὺς χιτῶνας διέρρηγνυον, τοὺς πλοκάμους τῷ ἀέρι διέρριπτον, τοὺς ὀφειλομένους κρύπτεσθαι μαζοὺς ἐδημοσίευον, τὸ στῆθος λίθοις κατήρασσον, τὰς παρειὰς ὡς δήμιοι κατέξεον, τὸν οὐρανὸν ὡς σιωπῶντα κριτὴν ἐμαρτύροντο. ἐντυχίαν ἐποιοῦντο πρὸς τὸν τῶν ὅλων κριτὴν καὶ δεσπότην, λέγοντες· τίς ἡ τοσαύτη τοῦ βασιλέως ὠμότης, δέσποτα; ἐν τοῖς σοῖς ἐκεῖνος πλάσμασι διαπράττεται; σὺ ἐδημιούργησας, ἐκεῖνος κατασφάττων οὐ παύεται· σὺ ἐχαρίσω, ἐκεῖνος ζημιοῖ. διὰ τί δὲ καὶ ἄρρενας ἐτέκομεν, εἰ οὕτω τῶν ἀρρένων πικρὸς ὁ θάνατος; εἰ σὸν τὸ πρόσταγμα, καὶ ἡμᾶς αὐταῖς συναποθανεῖν κέλευσον· εἰ δὲ τοῦ παρανόμου βασιλέως τὸ ἐγχείρημα καὶ πρόσταγμα, τί θᾶττον αὐτὸν οὐ μετέρχῃ; ἀλλ' εἰκὸς μὲν τὰς μητέρας ὑπὸ τοῦ πάθους δακνομένας ταῦτα βοᾶν, μὴ εἰδυίας τὸ συμφέρον τοῖς αὐτῶν νεοττοῖς. τί δὲ μακαριώτερον διὰ τὸν δεσπότην Χριστὸν ἐπιβουλευομένων; τί μακαριώτεροι τούτων τῶν παίδων, ὅτι οὐ δι' ἑαυτῶν ἐσφάζοντο μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐφονεύετο; ὄντως εὔκαιρον εἰπεῖν πρὸς τὰς μητέρας τὸ τοῦ Κυρίου ῥητόν, Μὴ κλαίετε μητέρες, μὴ κλαίετε· πρὸς ὀλίγον τοὺς ὑμετέρους κόλπους ἐζημίωσαν, ἀλλὰ τοὺς Ἀβραμιαίους κόλπους ἐκληρονόμησαν· μὴ κλαίετε μητέρες, μὴ κλαίετε· μηδὲ κωλύετε τὰ νήπια ἔρχεσθαι πρός με. τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λουκ. κγ. κη.

Ματθ. ιθ. ιδ.

Λογ. κζ.

ΕΙΣ ΜΑΡΘΑΝ ΚΑΙ ΜΑΡΙΑΝ, ΚΑΙ ΛΑΖΑΡΟΝ, ΚΑΙ Ηλίαν τὸν προφήτην.

Ex Ms. Regio Lut.

Ὅσοι τῆς δεσποτικῆς ἀναστάσεως ἔρωτα φέρετε, τῆς ἀρτίως ἀναγνωσθείσης μαρτυρίας τὸ φιλόχριστον μύρον γνησίως ὑποδέξασθε. ἤδη γὰρ Μαρία μυρίζει, καὶ ἡ ἐκκλησία εὐωδιάζεται· ἤδη τὸ ἀλάβαστρον κενοῦται, καὶ τὸ θυσιαστήριον θυμηδίας πληροῦται· Μαρία μυρίζει, Μάρθα διακονεῖ, καὶ ὁ ἐκ νεκρῶν τῷ Κυρίῳ συνανάκειται. ἔντιμον γὰρ τὸ τῶν ἀνδρῶν γένος, ὅτι ἀνὴρ κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐγένετο, ἡ δὲ γυνὴ ἐκ τῆς εἰκόνος τοῦ ἀνδρός, τὸν μὲν ἄνδρα δοξάζουσα, τὸν δὲ Χριστὸν οὐ χαρακτηρίζουσα. καὶ τίς τούτων μάρτυς, ἵνα μὴ μέμψιν καρπωσώμεθα; ἄκουε τοῦ Παύλου βοῶντος· Ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει τὴν κεφαλὴν κατακαλύπτεσθαι, εἰκὼν καὶ δόξα Θεοῦ ὑπάρχων· γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστι. γυνὴ δὲ δόξα τοῦ ἰδίου ἀνδρός. οὐ γὰρ τῶν ἀλλοτρίων οὐ διὰ τὴν ἀρχαίαν ματαιοσυμβουλίαν,

α. Κορ. ια. ζ.

ματαιοσυμβουλίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν τελευταίαν γνησίαν τεκνογονίαν. αὕτη γὰρ τὴν γυ-
ναῖκα τῆς κατάρας ἀπήλλαξεν ἡ γνησία τεκνογονία. καὶ τίς τούτων μάρτυς; ὁ αὐτὸς ἀπό-
στολος βοῶν, Ὁ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε· σωθήσε- α. Τιμ β. ιδ.
ται δὲ πάλιν διὰ τεκνογονίας. ὁρᾷς ὅτι διὰ τῆς τεκνογονίας σώζεται ἡ γυνή; οὐχ ὅτι Εὔα τὸν
Κάϊν ἐξέβρασεν, ἀλλ' ὅτι ἡ ἔνδοξος παρθένος τὸν Ἰησοῦν ἐκυοφόρησε. Μαρία τοίνυν μυρί-
ζει, Μάρθα διακονεῖ, καὶ ὁ Λάζαρος τῷ Κυρίῳ συνανάκειται, καθὼς ἀρτίως ἤκουσας.
Μαρία τὴν ἐκκλησίαν εἰκονογραφεῖ· ἀνέκλειπτος γὰρ τῆς ἐκκλησίας τὸ μύρον. Μάρ-
θα δὲ τὴν συναγωγὴν ὑποδεικνύει· ὀλιγόπιστος γάρ, καὶ τῶν ἐπιγείων φίλη. Λάζαρος
δὲ σκῆπτρον τῆς ἀναστάσεως βαστάζει, ὡς ἤκουσας ἀρτίως τοῦ εὐαγγελιστοῦ βοῶντος, Ἦλθεν Ἰωαν. ιβ. α.
ὁ Ἰησοῦς εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον
ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει· ὁ δὲ Λάζαρος εἷς ἦν τῶν ἀνακειμένων αὐτῷ. ἡ οὖν Μαρία λα-
βοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ταῖς θριξὶν
αὐτῆς ἐξέμαξεν· ἡ δὲ οἰκία ὅλη ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου. εἶδες γυναικὸς ἐργασίαν,
καὶ πῶς τὴν ἐκκλησίαν προεικονογράφησεν; ἡ Μαρία τὰς πολλὰς τῶν γυναικῶν ἀπε-
σόβησεν ἐκ τῆς κακεργασίας αὐτῶν, καὶ ἐδίδαξε λίτραν μύρου βαστάζειν, καὶ μὴ κεφάλαιον
βασιλικοῦ ἀποτέμνειν· τὸν Κύριον μυρίζειν, καὶ μὴ τῷ Ἰούδᾳ συγκλέπτειν· τὰς τρίχας ἐκ-
λύειν, καὶ μὴ τὰς ἁμαρτίας συσφίγγειν· ἀδελφὴν Λαζάρου προσαγορεύεσθαι, καὶ μὴ θυ-
γατέρα τοῦ διαβόλου φημίζεσθαι. ταῦτά μοι διὰ τὴν συναγωγὴν Ἰουδαίων εἴρηται,
τὴν τὸν Κύριον μὴ μυρίσασαν, ἀλλ' ὄξος καὶ χολὴν ποτίσασαν, τὴν αἱμάτων φίλην, τὴν
ἀεὶ ἐναντίως τοῦ δεσπότου Χριστοῦ διαπραττομένην, τὴν σπουδάζουσαν τὸν Λάζαρον
θανατῶσαι, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. καὶ τίς ἄρα πιστικώτερος; ὁ Κύριος ἐγείρων, ἢ ἐκεῖνοι ἀ-
ποκλείοντες; ὡς ἀρτίως ἤκουσας τοῦ εὐαγγελιστοῦ λέγοντος, Ἔγνω ὄχλος πολὺς τῶν Ἰουδαί- Ἰωαν. ιβ. θ.
ων, ὅτι ἐκεῖ ἐστιν Ἰησοῦς· καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν, ὃν
ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν· ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν. εἶ-
δες τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγήν, πῶς ἀνθρωποκτόνος, προφητοκτόνος, ὥστε εἰς κυριοκτονίαν
ἐλάσαι· ἣν καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος αὐτοπροσώπως, ὡς φιλοφόνῳ καὶ ληστρικῇ ἔλεγεν· Ἱερουσαλήμ, Ματθ. κγ. λζ.
Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐ-
τήν, ἕως πότε φονεύσῃ, καὶ οὐκ ἐπιστρέφεις; μάθη μεθύουσα μὴ οἰνοποτοῦσα, ἡ αἱμάτων φίλη;
καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐ κόμπος τὰ ῥήματα, ἄκουε τοῦ Κυρίου λέγοντος διὰ τοῦ προφήτου·
Ἀκούσατε ταῦτα πάντα οἱ ἡγούμενοι οἴκου Ἰακώβ, καὶ οἱ κατάλοιποι τοῦ Ἰσραήλ, Μιχ. γ. θ.
οἱ βδελυσσόμενοι κρίμα, καὶ πάντα τὰ ὀρθὰ διαστρέφοντες, οἱ οἰκοδομοῦν-
τες Σιὼν ἐν αἵμασι, καὶ Ἱερουσαλὴμ ἐν ἀδικίαις. καὶ πάλιν, Ἐὰν ἐκτείνητε τὰς χεῖρας Ἡσ. α. ιε.
ὑμῶν πρός με, ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀφ' ὑμῶν· καὶ ἐὰν πληθύνητε τὴν
δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι. αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις. τί οὖν ὁ εὐαγγελι-
στής; πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς Βηθανίαν. ὁ εἰς Βηθανίαν ἐλθὼν Κύριος,
αὐτὸς καὶ ὧδε πάρεστιν. ὧδε γὰρ κυρίως Βηθανία ὁ παρὼν οἶκος ὀνομάζεται· ἐπεὶ Βηθανία οἶ-
κος εἰρήνης λέγεται, οἶκος δὲ εἰρήνης ὁ παρὼν τοῦ Κυρίου οἶκος, εἰς ὃν ἡμεῖς οἰκήτορες καθ'
ἑκάστην ἡμέραν πρὸς τὸν οἰκοδεσπότην βοῶμεν· Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰ- Λουκ. β. ιδ.
ρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. ὁ εἰς Βηθανίαν ἐλθών, αὐτὸς καὶ ὧδε παραγίνεται· παραγίνε-
ται δὲ οὐχ ὡς μὴ παρών, ἀλλ' ὡς ὤν, καὶ παρών, καὶ ἐρχόμενος. ταύτην τὴν τοῦ Κυρίου ἔλευσιν
καὶ ὁ προφήτης προθεωρήσας ἔλεγεν, Ἰδοὺ Κύριος μετὰ ἰσχύος ἔρχεται, ὁ βραχίων αὐτοῦ μετὰ Ἡσ. μ. ι.
κυρίας. ἰδοὺ Κύριος μετὰ ἰσχύος ἔρχεται. ἀληθὴς ὁ λόγος, μετὰ ἰσχύος ὁ Κύριος ἔρχεται.
πῶς μετὰ ἰσχύος; ὡς τὸν ᾅδην σκυλεύσας, ὡς τὸν Λάζαρον τῆς ἀναστάσεως γεύσας, ὡς μυ-
ρίας εὐεργεσίας τὸν κόσμον ἐμπλήσας. ἰδοὺ Κύριος μετὰ ἰσχύος ἔρχεται. τίς γὰρ ἰσχυρότερος

τοῦ εἰπόντος, Λάζαρε, δεῦρο ἔξω· ἰδοὺ Κύριος μετ' ἰσχύος ἔρχεται· ἔρχεται ὁ μὴ ἀπιών. ἠκούσαμεν γὰρ, ἐξέλθωμεν εἰς ἀπάντησιν τοῦ παρόντος καὶ ἐρχομένου, οὐ γῆν βαδίζοντες τῇ τῶν ποδῶν μεταστάσει, ἀλλὰ τὰς ψυχὰς καθαίροντες τῇ τῶν τρόπων βελτιώσει. ἐξέλθωμεν εἰς ἀπάντησιν τοῦ παρόντος· εὐχαριστοῦντες ποιήσωμεν ὃ ἐποίησεν ἡ ἀδελφὴ Μωϋσέως· δραστικωτέρας ἐκείνης φωνὰς βάλωμεν, ἐπεὶ καὶ χαλεπώτερος τοῦ Φαραὼ ὁ τῇ λίμνῃ τοῦ ὕδατος καταποντισθεὶς διάβολος. ἀσπασώμεθα οὖν τὰ τῆς νίκης σύμβολα, οὐ τύμπανα χειροκρατούμενα, ἀλλὰ καὶ βάϊα φοινίκων βλαστήματα. βοήσωμεν μετὰ τῶν ὁμοπίστων ἀδελφῶν, ἅπερ ἀρτίως ἠκούσαμεν, Ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὁ βασιλεὺς
Ματθ. κα. θ. τοῦ Ἰσραήλ. ταύτην τὴν βασιλείαν τοῦ Κυρίου ἔλεγεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης προθεωρήσας
Ησ. μ. ι. ἔλεγε, καθὼς προεῖπεν, Ἰδοὺ Κύριος μετ' ἰσχύος ἔρχεται, ὡς νεκροὺς ἐγείρας· καὶ οὐχ ἁπλῶς νεκρούς, ἀλλὰ σεσηπότας, διαρρυέντας, ἰχωροστατήσαντας, τειχορυήσαντας, τεταρταῖον τὸν Λάζαρον ἐκ τῶν τάφων ἀναστήσας, ὡς ἤκουες τοῦ εὐαγγελιστοῦ λέγοντος, πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. τί τοιοῦτον Μωϋσῆς ἐποίησεν, οἷον ὁ δεσπότης ἡμῶν Χριστός; Μωϋσῆς μὲν ἐθανάτωσεν· οὐ γὰρ ἐζωοποίησεν. αἰσχυνέσθωσαν λοιπὸν Ἰουδαίων παῖδες, τὸν Μωϋσῆν ἐγκωμιάζοντες, καὶ τὸν δεσπότην Χριστὸν λοιδοροῦντες. ἀλλ' εὐθέως Ἰουδαῖος παρεκπηδᾷ λέγων· καὶ παρ' ἡμῖν οὐκ ἀνέστη νεκρός; οὐκ ἤγειρεν Ἡλίας ὁ προφήτης τὸν τῆς Σαραφθίας χήρας υἱόν; ἄνθρωπος δὲ ὁ Ἡλίας. πῶς οὖν ἐπὶ τοῦ διδασκάλου ὑμῶν μεγαλοφρονεῖτε, θεοδυναμίαν αὐτῷ μαρτυροῦντες δι' ὃν ἤγειρε Λάζαρον ἐκ νεκρῶν; τί λέγεις, ὦ Ἰουδαῖε; συγκρίνεις τὸν Ἡλίαν, καὶ τὸν δεσπότην Χριστόν; ἄλλο παιδεία δουλική, καὶ ἄλλο ἐξουσία θεϊκή. εἰ μὴ γὰρ ἔγνως πρῶτον τὸν τρόπον τῆς νεκρεγερσίας, οὐ μὴ συνίδῃς τὸν λόγον τῆς θεϊκῆς ἐξουσίας. ἄκουε συνετῶς. ὁ ἐπὶ τοῦ Ἡλία νεκρός, ὁ υἱὸς τῆς Σαραφθίας χήρας, εἰ καὶ θανάτῳ παρεδόθη, ἀλλ' ὅμως οὐ διὰ τὴν φυσικὴν ἔκλειψιν, ἀλλὰ διὰ παιδείαν καὶ θλῖψιν τοῦ Ἡλία, πρὸς τὸ καμφθῆναι τὸν Ἡλίαν ἐκ τῆς σκληροκαρδίας εἰς συμπάθειαν. ὀργισθεὶς γάρ ποτε ὁ Ἡλίας, καθὼς ἴστε σαφῶς, τῷ οἴκῳ Ἀχαάβ, καὶ τῷ Ἰσραηλιτικῷ λαῷ διὰ τὴν
γ. Βασ. ιζ. α. παρανομίαν τῆς Ἰεζάβελ, μεθ' ὅρκου ἀπεφήνατο λέγων, Ζῇ Κύριος ὁ Θεός, εἰ ἔσται τὰ ἔτη ταῦτα δρόσος, ἢ ὑετὸς ἐπὶ γῆς, εἰ μὴ διὰ στόματός μου. ταύτῃ τῇ ἀνύδρῳ ἀποφάσει τοῦ Ἡλία ὁ τῶν ὅλων Θεὸς οὐκ ἠρέσθη, πληροῖ δὲ τὴν τοῦ δούλου ἀπόφασιν. ἤθελε γὰρ αὐτὸν τὸν δήσαντα τὰς νεφέλας τῇ στερώσει τῶν πλουσίων ὑετῶν, θᾶττον λυθῆναι τὴν συμφορὰν τῆς ἀνυδρίας. ὁ δὲ Ἡλίας οὐ προσέθετο τῇ διαλλαγῇ. ἄλλως γὰρ ὁ Θεὸς σπλαγχνίζεται, καὶ ἄλλως ἄνθρωπος σκληρύνεται. ὁ Κύριος οὖν ἐπὶ τῇ σκληρίᾳ τοῦ δούλου ἤθελε παρακαλέσαι τὸν δοῦλον, ἵνα δωρήσῃ τῇ γῇ ὑετὸν διὰ τοῦ λόγου. ἀνοίκειον γὰρ τῷ Θεῷ τὸν ἄνθρωπον παρακαλέσαι· διὸ καὶ ὡς Θεὸς ἄλλην μετῆλθε πραγματείαν. ποίαν ταύτην; ἄκουε συνετῶς. τῆς ἀβροχίας τοίνυν ἐπιτεινομένης, ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἓξ οὐκ
* * ὠγκώθη πρὸς ὄμβρων τόκον νεφέλη. ἤρξατο οὖν ὁ Ἡλίας ὀλιγωρεῖν τῇ δίψῃ, ἀλλ' ὅμως ἐκαρτέρει βαστάζων τὴν ἔνδειαν, ἐκ φιλονεικίας τοῦτο ποιῶν. ἤθελε γὰρ καὶ αὐτὸς ἐκτελευτῆσαι, ἢ διαλλαγῆναι τῷ οἴκῳ Ἀχαάβ. τί οὖν ὁ Κύριος; σοφίζεται τὸν
γ. Βασ. ιζ. γ. ἴδιον δοῦλον, οὐ παρακαλῶν, ἀλλὰ λέγων· Ἀνάστηθι ἐντεῦθεν, καὶ πορεύθητι εἰς τὸν χειμάρρουν Χορράθ τοῦ ἐπὶ προσώπου τοῦ Ἰορδάνου, καὶ πίεσαι ὕδωρ ἐκ τοῦ χειμάρρου, καὶ τοῖς κόραξιν ἐντελοῦμαι [τοῦ] διατρέφειν σε ἐκεῖ. ταῦτα δὲ ἔφη ὁ Κύριος, οὐχ ἵνα τρέφῃ τὸν Ἡλίαν, ἀλλ' ἵνα ὑβρίσῃ· οὐχ ἵνα τιμήσῃ, ἀλλ' ἵνα διὰ τῆς ἐφυβρίστου τροφῆς εἰς συμπάθειαν αὐτὸν ἑλκύσῃ. ἀνοίκειον γὰρ ἦν τὸν προφήτην διὰ κοράκων τραφῆναι, καὶ κρεοφόρον αὐτῷ τράπεζαν παρατεθῆναι τῷ ἐξ ἀρχῆς ἀσκητικοὺς πόνους διατιμόντι. ἴσχυε γὰρ ὁ Κύριος ἵνα διὰ περιστερῶν θρέψαι τὸν δίκαιον, ἵνα διὰ τῆς

τῆς τοῦ μάννα δόσεως, καθ' ὁμοιότητα τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, ἢ παραπλησίως τοῦ Δανιὴλ φακοφόρον ἄνδρα τὸν Ἀμβακοὺμ παραστῆσαι. ἴσχυεν ὁ Κύριος τὸν Ἠλίαν σιτικῶς διαθρέψαι ἐπὶ γῆς καὶ ἐν ἄλλῃ καθόδῳ σιτικῶς αὐτὸν διέθρεψεν. ἐπείπερ γὰρ ἄλλοτε Ἠλίας φεύγων τὴν Ἰεζάβελ ἔρημον κατέλαβε, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐκάθευδε στενῶν πολλῷ τῷ λιμῷ καὶ τῇ δίψῃ, ἦν πολλὴ ἡ τῆς φυγῆς ὁδὸς, τίθησιν οὖν ὁ Κύριος πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ ἄρτον καὶ ὕδωρ, καὶ αὐτὸς νύττει τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἄλλο μέρος. διατί; ἄκουε συνετῶς. τὴν πλευρὰν αὐτοῦ νύττει, ἐπειδὴ ἀπειλὴν πλευρᾶς ἔφυγε. καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος· Ἠλία, ἀνάστηθι, καὶ φάγε, καὶ πίε, ὅτι πολλὴ ἀπὸ σοῦ ἡ ὁδός. ἀναστὰς δὲ ὁ Ἠλίας καὶ φαγὼν, καὶ πιὼν ἐπορεύθη ἐν τῇ ἰσχύϊ τῆς βρώσεως ἐκείνης τεσσαράκοντα ἡμέρας, καὶ τεσσαράκοντα νύκτας, οὐχ ὡς πεινῶν, ἀλλ' ὡς ἐμπεπλησμένος. τοιαύτη γὰρ ἡ θεοδώρητος βρῶσις. ὁ ἐκεῖσε τοίνυν γνησίως διαθρέψας, ἴσχυσε καὶ ἐν τῷ παρόντι οὐρανόθεν αὐτὸν διαθρέψαι· ἀλλὰ παρίησιν αὐτῷ ἀνοίκειον τράπεζαν, ὅπως διὰ τῆς ἐφυβρίστου τροφῆς καμφθῇ πρὸς συμπάθειαν καὶ οἶκτον. ὁ δὲ ἔμενεν ἀκαμπής. δέον γὰρ τὸν Ἠλίαν ἀκούσαντα τοῦ Κυρίου λέγοντος, Πίεσαι ἐκ τοῦ χειμάρρου, καὶ τοῖς κόραξιν ἐντελοῦμαι τοῦ διατρέφειν σε ἐκεῖ, προσαντεσοῦν, ἱκετεῦσαι, καὶ εἰπεῖν, Μηδαμῶς, Κύριε· οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου πᾶν κοινὸν καὶ ἀκάθαρτον. κόραξί μοι παριστᾷς τοὺς ἐπιβούλους τοῦ Νῶε; κρεοφόρον τράπεζαν εὐτρεπίζεις, ὡς ἐθνικῷ καὶ ἀλλοφύλῳ, ἀσκητικοῖς ἔθεσιν ἐξ ἀρχῆς πρὸς ἐναντία; ἔδει ταῦτα παρακλητικῶς τὸν Ἠλίαν προσενέγκαι τὰ ῥήματα· ἀλλ' οὐδὲν τούτων ὁ Ἠλίας. ἤδει γὰρ, ὅτι ἐὰν αἰτιάσηται τὴν ἀνοίκειον τράπεζαν, ἐρεῖ πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος, τί λέγεις, ὦ Ἠλία; οὐ καταδέχῃ πιεῖν ῥυπαρὸν ὕδωρ, ὑετὸν μὴ ἐάσας κατελθεῖν; ἐπυράκτωσας γὰρ τὴν γῆν τοῦ Ἰσραήλ. οὐκ ἔστιν εὑρεῖν σταγόνα ὕδατος ἐν φρέατι, οὔτε ἐν πηγῇ νοτίδα. ὃ οὖν ἐποίησας, κατάδεξαι. οὐ προσδέχῃ κρεοφόρον κοράκων τροφήν; οὐκ ἔστιν εὑρεῖν ἄρτον, οὐδὲ στάχυν, οὐδὲ χλοηφόρον λάχανον, μήποτε ὄμβρου, μήτε δρόσου πεσούσης ἐπὶ τῆς γῆς τῇ σῇ τοῦ στόματος κληθείσῃ. οὐδέν ἐστιν εὑρεῖν, εἰ μὴ κρέα μόνα, καὶ ταῦτα νεκριμαῖα, τῶν ζώων τελευτησάντων τῇ ἐκλείψει τῶν τροφῶν. τί οὖν οὐ προσδέχῃ τὴν τράπεζαν τῶν σῶν καμάτων; ὅπως οὖν μηδὲν τούτων ἀκούσῃ ὁ Ἠλίας, κατεδέξατο τὴν ἀνοίκειον τράπεζαν. εἵλετο γὰρ μᾶλλον ἀνομβρίαν βαστάσαι πολυχρόνιον, ἢ τὸν ὀμβροφόρον δηλῶσαι λόγον. τί οὖν ὁ πάνσοφος Κύριος; ὡς εἶδεν αὐτὸν προσμένοντα τῇ σκληρείᾳ, ἄλλην πραγματείαν μετέρχεται ἰσχυροτέραν τῆς προτέρας. ποίαν ταύτην; ξηραίνει τὸν ποταμὸν, συστέλλει τοὺς κόρακας, βάλλει φωνὴν πρὸς αὐτόν· Πορεύου εἰς Σάρεπτα τῆς Σιδωνίας. ἰδοὺ ἐντέλλομαι γυναικὶ χήρᾳ τοῦ διατρέφειν σε ἐκεῖ. ὁρᾷς πῶς ἔσπευδεν εἰς συμπάθειαν αὐτὸν κλῖναι ὁ Κύριος; οὐ γὰρ ἀποστέλλει αὐτὸν εἰς οἶκον ἀρχοντικὸν, ἢ εἰς βασιλικὸν, ἢ εἰς εὔπορόν τινα γυναῖκα, ἀλλὰ πρὸς χήραν ἐνδεομένην· ὅπως καὶ οὕτω καμφθῇ πρὸς συμπάθειαν. ὁ δὲ καὶ οὕτως ἀκαμπὴς ἔμεινε. δέον γὰρ αὐτὸν ἀκούσαντα τοῦ Κυρίου λέγοντος, πορεύθητι εἰς Σάρεπτα τῆς Σιδωνίας· ἰδοὺ ἐντέλλομαι γυναικὶ χήρᾳ τοῦ διατρέφειν σε ἐκεῖ, προσαντεσοῦν, βοῆσαι, ἱκετεῦσαι, καὶ εἰπεῖν, μὴ καταγάγῃς με εἰς ταπείνωσιν, ὦ δέσποτα· Σιδωνίοις με παραπέμπεις, καὶ γυναικὶ χήρᾳ παρενοχλεῖν με προστάττεις, ἧς ὁ ἄρτος δακρύων πεπληρωμένος, ἡ τράπεζα στεναγμῶν ἀνάμεστος, ἢ κλίνη κατάρας προσκεφάλαιον ἔχουσα; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ὁ Ἠλίας. ἔγνω γὰρ ὅτι ἐὰν παραιτήσηται τῆς χήρας τὴν τράπεζαν, ἐρεῖ πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος· τί λέγεις, ὦ Ἠλία; παραιτῇ τῆς χήρας τὴν τράπεζαν, ὁ πᾶσαν τὴν γῆν Ἰσραὴλ στειρεύειν παρασκευάσας, χήραν αὐτὴν ἐργασάμενος, στεῖραν, καὶ ἄτεκνον, καρποὺς μὴ τίκτουσαν, καὶ σὺ παραιτῇ τῆς χήρας τὴν τράπεζαν; ὅπως οὖν μηδὲν τούτων ἀκούσῃ ὁ Ἠλίας, εὐθέως ἐστείλατο τὴν ἐπὶ Σιδωνίοις ἀποδημίαν, ἢ ἐν εὐφροσύνῃ, ἢ ὀδύνῃ πορευόμενος. ἄκουσον δὲ πρὸς ταῦτα. ξενιαθεὶς ὁ Ἠλίας ὑπὸ τῆς χήρας εὗρεν ἀδαπάνητον τράπεζαν,

γ. Βασ. ιθ. ζ.

γ. Βασ. ιζ. γ.

Πραξ. ι. ιδ.

γνησίαν, ἁρμόδιον, ἀσκητικήν, ὕδωρ, καὶ ἔλαιον, καὶ ἄλευρον, καὶ δύο ξυλάρια. τί γὰρ
οὖν; δύο ξυλάρια μόνα εἶχεν ἡ χήρα; ναί. πῶς; ἄκουσον, καὶ ἐρῶ σοι. αὕτη ἡ
μνημονευθεῖσα χήρα εἰκόνα τῆς ἐκκλησίας ἔφερε. διὸ πρὸς αὐτὴν ἀποστέλλεται ὁ
προφήτης. εἰσελθὼν τοιγαροῦν ὁ προφήτης εἰς τὸν οἶκον τῆς χήρας, εὗρεν ὡς
ἀληθῶς τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν τὴν ἐνθήκην· εὗρεν ὕδωρ, καὶ ἔλαιον, καὶ ἄλευρον, καὶ δύο
ξυλάρια. ὕδωρ, τὸ βάπτισμα· ἔλαιον, τὸ χρῖσμα· ἄλευρον, ὁ ἄρτος· δύο ξυλάρια, τοῦ
γ. Βασ. ιζ. ι. σταυροῦ τὸ κατόρθωμα. ἰδὼν δὲ καὶ πρὸς τὴν χήραν βοήσας ὁ Ἠλίας· Ὁ καμψάκης τοῦ ἐλαίου
οὐκ ἐλαττονήσει, καὶ ἡ ὑδρία τοῦ ἀλεύρου οὐκ ἐκλείψει. ἀνελλιπὲς γὰρ ἡ χάρις τῆς ὀρθοδόξου
πίστεως. εὑρὼν τοιγαροῦν ὁ Ἠλίας τὴν ἀδάπανον τράπεζαν τῆς χήρας, ηὐφράνθη,
ἠγαλλιάσατο, λέγων πρὸς ἑαυτόν· ὧδε διάξω τοῦ λοιποῦ, ὧδε χρονοτριβήσω, ὧδε τὸν
ἅπαντά μου χρόνον διατρίβω. ἁρμόδιον γὰρ τὴν τράπεζαν εὗρον· οὐδείς μοι λόγος τῷ
οἴκῳ Ἀχαάβ, καὶ τῷ λαῷ Ἰσραήλ, καὶ τῇ μανίᾳ τῆς Ἰεζάβελ· ἐχέτωσαν κληρονομίαν, τὴν
ἀβροχίαν. ἐγὼ γὰρ τῆς ἐνταῦθα οὐδ' ὅλως χωρίζομαι. ταῦτα λέγων ὁ Ἠλίας πρὸς
ἑαυτὸν εὐφραντικῶς λογιζόμενος, μὴ συνειδὼς ὡς ἄνθρωπος, ὅτι ἐν τῇ εὐφρασίᾳ τὴν
ὀδύνην ἔμελλεν εὑρίσκειν. ἴστε γὰρ πάντες, πῶς ἡ χήρα δύο παῖδας ἔχουσα γνησίους καὶ ὁμοκοιλίους,
ὄρθρου τῆς κλίνης διεγερθεῖσα, θεωρεῖ τὸν ἕνα αὐτῆς υἱὸν θανάτῳ παραδοθέντα. οἷα
πέφυκε χήρα ἐπιτηδεύειν ἐπὶ τέκνῳ ἄρρενι τελείῳ τελευτῶντι, οὐδεὶς ὑμῶν ἀγνοεῖ. ἐνδοξοτέραν
γὰρ ἡγεῖται τὴν τοῦ τέκνου ζωὴν ὑπὲρ πάντα τὸν πλοῦτον τοῦ κόσμου. οὐ γὰρ
προσετέθη κατὰ τὸ εἰωθὸς τῷ νεκρῷ ἡ γυνή, οὔτε ἐκήδευσεν, οὔτε πρὸς τὴν ἔξοδον ἠσχολήθη·
ἀλλὰ καταλιποῦσα αὐτῆς τὸν νεκρόν, τοῦ Ἠλία καθήψατο, κρατοῦσα, περιάγουσα,
I. Βασ. ιζ. ιη. ὀχλοποιοῦσα, κράζουσα ἐπὶ πάντων, Τί ἐμοὶ καὶ σοί, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ; ἦλθες πρὸς μ
τοῦ ἀναμνῆσαι τὰς ἁμαρτίας μου, καὶ θανατῶσαι τὸν υἱόν μου; τουτέστι, σὺ αὐτὸν ἐθανάτωσας.
εἶδες πῶς ἡ εὐφροσύνη τοῦ Ἠλία εἰς ὀδύνην μετῆλθεν; ὡς φονεὺς κατείχετο. οὕτω γὰρ
ἔλεγεν ἡ χήρα, τί ἐμοὶ καὶ σοί, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ; εἰσῆλθες πρὸς μὲ τοῦ ἀναμνῆσαι τὰς
ἁμαρτίας μου, καὶ θανατῶσαι τὸν υἱόν μου; σὺ αὐτὸν ἐθανάτωσας· ἡ σὴ εἴσοδος παρεσκεύασε τοῦτο.
μὴ εὗρες τὸν παῖδά μου ἀσθενοῦντα; μὴ ἠρρώστησεν ἡμέραν μίαν; ἡ σὴ εἴσοδος τὸν θάνατον
τοῦ υἱοῦ μου παρέσχε. τί μοι ἄλευρον ἐτηρείσω, τοῦ ἐσθίοντος μὴ παρόντος; δός μοι τὸν υἱόν
μου. σὺ αὐτὸν ἐθανάτωσας κληρονομῆσαι τὸν οἶκόν μου βουλόμενος. δέξαι σὺ τὸ ἄλευρον,
καὶ δός μοι τὸν υἱόν μου. ἐμὲ σιτεύεις, καὶ τὸ τέκνον μου φονεύεις; μετὰ ἰδίων λιμώξω, καὶ μὴ μετὰ ξένων
πλουτήσω. τί ἐμοὶ καὶ σοί, ὦ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ; εἰσῆλθες πρὸς μὲ τοῦ ἀναμνῆσαι τὰς
ἁμαρτίας μου, καὶ θανατῶσαι τὸν υἱόν μου; σὺ τὸν υἱόν μου ἐθανάτωσας, σκληρός μοι τις φαίνῃ·
οὐκ ἔστιν ἡ εἴσοδός σου εὐθεῖα. τί διεπράξω, ἀπάγγειλόν μοι. μὴ ἔφυγες τὸν Θεόν σου;
μὴ τὰ τοῦ Ἰωνᾶ διεπράξω πράγματα; τραχύς μοι τις φαίνῃ. πῦρ πνέεις, φόνον ὄρθυν,
ἀβροχίαν βαστάζεις, πεντηκοντάρχας κατακαίεις. ἐγνώσθη μοι γὰρ οὖν τὰ κατὰ σέ. οὐκ
ἀρκεῖ σοι ὅτι τοὺς ὁμοφύλους σου ἔπνιξας, ἀλλὰ καὶ ὧδε παραγέγονας τὰ ὅμοια διαπράξασθαι;
πολλοὺς ἔπαιξας, ἐμὲ δὲ οὐ παίζεις. δός μοι τὸν υἱόν μου. τί οὖν ὁ Ἠλίας; συνεκάμφθη
εὐθέως. ἔγνω γὰρ τοῦ Κυρίου τὸ σφύγμα. διὸ μέγα στενάξας ὡς ἡττηθείς, ἐβόησε λέγων· Οἴμοι,
Κύριε, ὁ μάρτυς τῆς χήρας, μεθ' ἧς ἐγὼ οἰκῶ μετ' αὐτῆς, σὺ ἐκάκωσας τοῦ θανατῶσαι
τὸν υἱὸν αὐτῆς· σὸν τὸ ἔργον. ἐπέγνων γάρ, δέσποτα. ἰδοὺ ὑπὸ χήρας βιάζομαι. ἀεὶ γὰρ
σκληροτάταις γυναιξὶ παραπέμπεις με. τὴν Ἰεζάβελ ἔφυγα, καὶ εἰς ταύτην περιέπεσα.
πολλοὺς πειρασμοὺς ὑπέμεινα, ταύτης δὲ τὴν γλῶτταν βαστάσαι οὐ δύναμαι. σὺ εἶ
ὁ εἰρηκώς μοι, δέσποτα, πορεύθητι εἰς Σάρεπτα τῆς Σιδωνίας. ἰδοὺ ἐντέλλομαι γυναικὶ
χήρᾳ τοῦ διατρέφειν σε ἐκεῖ· καὶ ἰδοὺ διαστρέφει· οὐ γὰρ διατρέφει. ὡς φονεὺς κατέχομαι,
καὶ καλῶς κατέχομαι· ἀνθηρὸς γὰρ ἦν ὁ παῖς ἐν τῇ εἰσόδῳ μου. πῶς οὖν ἀθε-

ὡς θανάτῳ παρεδόθη, οὐκ οἶδα. λύτρωσαί με, Κύριε, τῆς ὀχλήσεως ταύτης. θάνατόν μοι περιέστησεν, αἰσχύνην μοι περιέθηκε, θλῖψιν μοι πολλὴν ἐπήγαγε. δὸς τὴν ψυχὴν, καὶ παρέχω τὴν βροχήν· πληροφόρησον τὴν χήραν, καὶ ἀποδώσω τὴν χάριν· δὸς τοῦ παιδὸς τὴν παλαιζώωσιν, καὶ κινῶ τὴν γλῶτταν πρὸς ὀμβροδοσίαν. ταῦτα μέντοι διὰ τὴν προρρηθεῖσαν τοῦ Λαζάρου νεκρεγερσίαν, καὶ τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀντιλογίαν, ὅτι ἄλλως δεσπότης αὐθέντης, καὶ ἄλλως δοῦλος ἐγείρει. Ἠλίας ἤγειρε νεκρόν· ἀλλ᾽ ὅμως οὐκ ηὐθέντησεν. ὠδύνηθη γὰρ πολλὰ, καὶ ἐθλίβη, καὶ γνώσει περιέπεσε· διὸ ἐβόησεν ἐν προσευχῇ λέγων, οἴμοι. ὅταν δὲ τὸ, οἴμοι, ἐκ τῆς ὀδύνης ψυχῆς. οὕτω γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ εὑρήσεις τὸν προφήτην ὀδυρόμενον καὶ λέγοντα· Οἴμοι, ὅτι κατελείφθην ὡς συνάγων καλάμην ἐν ἀμήτῳ, καὶ ὡς ἐπιφυλλίδα ἐν τρυγητῷ. καὶ πάλιν ἕτερος προφήτης, Οἴμοι, οἴμοι εἰς ἡμέραν, ὅτι ἐγγὺς ἡ ἡμέρα Κυρίου, καὶ αὐτὴ ὡς ταλαιπωρία. καὶ πάλιν ἄλλος, Οἴμοι ὅτι ἀπόλωλεν ἀπὸ τῆς γῆς. πανταχοῦ ὀδύνη τὸ οἴμοι. οὕτω καὶ Ἠλίας ἐνταῦθα· οἴμοι, Κύριε, ὁ μάρτυς τῆς χήρας, σὺ ἐκάκωσας τοῦ θανατῶσαι τὸν υἱὸν αὐτῆς. καὶ ἐνεφύσησε τῷ παιδαρίῳ τρίτον. ὅρα οὖν ἐνταῦθα, πῶς ἐν τῷ νόμῳ τῆς χάριτος τὸ μυστήριον εἰκονογραφεῖται. τὸ γὰρ, ἐνεφύσησε τρίτον, τῆς ἀδιαιρέτου Τριάδος τὴν εἴσοδον παριστῶν. Καὶ ἐπεκαλέσατο τὸν Θεὸν, καὶ εἶπεν· ἐπιστραφήτω δὴ, Κύριε, ἡ ψυχὴ τοῦ παιδαρίου εἰς αὐτόν. καὶ ἐγένετο οὕτω. τί λέγεις, ὦ Ἰουδαῖε; μήτι τοιοῦτον ὁ Κύριος, οἷος Ἠλίας; μήτι τοιοῦτον Ἠλίας, οἷος ὁ Κύριος; μὴ ἔκλινεν ὁ Κύριος γόνυ; μὴ ἐπλάτυνε τὴν προσευχήν; (αὐτῷ γὰρ πᾶσα προσευχὴ ἀναπέμπεται) φωνὴν ἀφῆκε μόνον, Λάζαρε, δεῦρο ἔξω, ὡς δεσπότης δοῦλον καλῶν. τί οὖν; ἐξῆλθεν ὡς δοῦλος ὑπακούσας δεσπότῃ; ἐξῆλθεν, οὐκ ἐβράδυνεν, οὐκ ἀνέμεινεν ὁ ᾅδης, οὐκ ἐστασίασεν ὁ θάνατος, οὐκ ἀνεβάλοντο αἱ κάτω δυνάμεις· ἀλλὰ μᾶλλον κατεπλάγησαν. ὁ γὰρ ᾅδης ἔχων τὸν Λάζαρον ἤδη τέσσαρας ἡμέρας ἐν τοῖς ἰδίοις χωρίοις πανταχόθεν διαλυθέντα, ὡς ἀγόμφωτον σκάφος, λοιπὸν ἀμέριμνος ἦν. αἱ κάτω δυνάμεις οὐκ εἶχον ἔννοιαν, ὡς Λάζαρος τῶν καταχθονίων ἀπαλλαχθήσεται λοιπόν. ὡς δὲ ἀθρόον ἡ δεσποτικὴ φωνὴ ἐν τῷ τάφῳ κατῆλθεν σὺν φωτισμῷ πολλῷ, ἤρξατο θάλλειν τὰς μὲν τρίχας τοῦ Λαζάρου ἀντιφυτεύειν τῇ κεφαλῇ, τὸν μυελὸν ἐνθηκιάζειν τῇ κοιλότητι τῶν καλάμων, τὸ δὲ φλεβῶν τὴν μέσωσιν πρὸς ζωτικὸν κατευθύνειν αἷμα, κατεπλάγησαν αἱ κάτω δυνάμεις πρὸς ἀλλήλας βοῶσαι· τίς ἐστιν ὁ καλῶν; τίς ἐστιν ὁ αὐθεντῶν; τίς ὁ ἀναπλάττων διαλελυμένον χοῦν; τίς ὁ ἐξυπνίζων νεκρὸν ὡς ἐξ ὕπνου; τίς ὁ ἀδαμαντίνας πύλας διαρρήσσων; τίς ὁ βοῶν, Λάζαρε, δεῦρο ἔξω; ἡ φωνὴ μὲν ἀνθρωπόφθογγος, καὶ ἡ δύναμις θεοδύναμος. τίς ὁ καλῶν; οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος. τὸ μὲν ῥῆμα ἀνθρώπου, ἡ δὲ φωνὴ Θεοῦ. προπέμψωμεν Λάζαρον, ὀξέως αὐτὸν ἀναφορήσωμεν, μὴ κατέλθῃ ὧδε ὁ καλῶν αὐτόν, μὴ βραδύνοντος τούτου ὧδε κατέλθῃ ὁ καλῶν. ἤρξαντο σαλεύεσθαι τὸν νεκροὶ καὶ κινεῖσθαι. ἵνα ζημιωθῶμεν, φησι, καὶ μὴ ἅπαντας ἀπολέσωμεν. οὕτως ὁ Λάζαρος ἐξεπήδησεν ἐκ τοῦ κόλπου τοῦ ᾅδου αἰνῶν καὶ εὐλογῶν καὶ δοξάζων τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. ἐνταῦθα τὸν λόγον σφραγίσωμεν, τὰ βάϊα τῶν φοινίκων ἀναλεξάμενοι εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου ἐξέλθωμεν βοῶντες, καὶ λέγοντες, Ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας.

Μιχ. ζ. α.
Ιωηλ. α. 15.

ΕΙΣ ΤΟ, ΕΞΕΛΘΟΝΤΕΣ ΟΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΙ ΣΥΜΒΟΥλιον ἔλαβον.

Matth. 12. 14.

Ex Ms. Regio Lut. Ὅσοι τοῦ Ἠλία μαθηταὶ τυγχάνετε, τοῦ τὴν πενιχρὰν τράπεζαν τῆς χήρας μὴ ἐξουθενήσαντος, παρ' ἡμῖν αὐλίσθητε. τοιαύτη γὰρ καὶ παρ' ἡμῖν λόγων μετρία ἡτοίμασται τράπεζα, ἕνα ἄρτον ἔχουσα ἐπ' αὐτῆς οὐχ ὃν ὁ μύλος ἐλέπτυνε, καὶ χεῖρες ἐμάλαξαν, καὶ πῦρ ἐτελείωσεν, ἀλλ' ὃν παρθένος ἄρουρα ἄνευ ἀρότρου καὶ σπέρματος ὠδίνησε, καὶ σταυρὸς ὠρίμησε, καὶ πατὴρ ἐτελείωσε, καὶ δώδεκα κόφινοι τῶν ἀποστόλων ἐτρύγησαν. τοῦτον τὸν ἄρτον Μαρία μὲν ἐγέννησεν, ἡ ἐκκλησία δὲ ὑπεδέξατο, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑφ' ἡμῶν ἐσθίεται, καὶ ἀδαπάνητος μένει. τοῦτον ἡμῖν τὸν ἄρτον ἐπὶ τῆς μετρίας μου τραπέζης ἐπιθείς, ἐβουλόμην τῇ σιωπῇ τὸ τῆς γλώττης μου ὄργανον περισφίγξαι· ἀλλ' ἡ τῶν θεομάχων Ἰουδαίων κατὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ῥαπτομένη ἐπίβουλος ἐνέδρα, καὶ τοὺς λίθους Ματθ. ιβ. ιδ. λαλεῖν ἀναγκάζει. τί γὰρ ἠκούσαμεν ἀρτίως ἀναγινωσκομένου; Καὶ ἐξελθόντες, φησίν, οἱ Φαρισαῖοι, συμβούλιον ἔλαβον κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι. καὶ τίς ἡ αἰτία, δι' ἣν βουλεύονται ἀπολέσαι τὸν Κύριον; ὅτι ἐν ἡμέρᾳ σαββάτων ἄνθρωπον ἐθεράπευσε, καὶ τὴν ἀργὴν καὶ ξηρὰν χεῖρα ἐν ἡμέρᾳ ἀργίας πρὸς ἔργον ἐξέτεινεν. ὢ ἀναισθησία Ἰουδαίων τῶν μὴ νοούντων, ὅτι ἔδει τὴν ἐν τῷ παραδείσῳ δεξιὰν χεῖρα τοῦ Ἀδάμ, ἁψαμένην τοῦ ξύλου, καὶ ξηρανθεῖσαν τῇ παραβάσει, ταύτην πάλιν ὑπὸ τοῦ ἰδίου κεραμέως ἀναπλασθῆναι· ἢ ὅτι ἔδει τὴν ὑπὸ τοῦ διαβόλου διὰ τὴν τῶν ἀθέων εἰδώλων αἱμοχυσίαν δεξιὰν σπιλωθεῖσαν, διὰ τοῦ ἰδίου δημιουργοῦ πάλιν λαμπρὰν πρὸς οὐρανὸν ἐκταθῆναι. ἀλλὰ λυποῦνται ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου καὶ σωτηρίᾳ ψυχῆς· καὶ τὴν μὲν ἀργίαν τοῦ σαββάτου ἐκδιδάσκουσι, τὴν δὲ θαυματουργίαν τοῦ Ἰησοῦ ἀγνοοῦσι. Διὰ τί γάρ, ὦ Φαρισαῖοι, οὐκ ἐλυπήθητε, ἢ τοιαῦτα οὐκ ἐμελετήσατε κατὰ τοῦ Μανασσῆ, ὅτε τὸν Ἡσαΐαν συνέπριζεν, ὅτι τοὺς υἱοὺς ὑμῶν καὶ τὰς θυγατέρας ἐθυσίαζε τοῖς δαιμονίοις, καὶ τοὺς οἴκους τοῦ Θεοῦ τεμένη τῶν εἰδώλων καθίδρυσε; Διὰ τί τοιαύτην βουλὴν οὐκ ἠγάγετε κατὰ τοῦ Ἡρώδου, ὅτε τοὺς νηπίους ἀδίκως ἀπέσφαξε, καὶ μητέρας ἠτέκνωσεν; ὅτε ἦν ἰδεῖν δίκην ἀσταχύων ἀώρων τοὺς νηπίους κατακειμένους ἐν μιᾷ τομῇ σιδήρου, μήπω τὸν κόκκον τῆς καρδίας στερεὸν ἔχοντας, μήτε μὴν τοὺς ἀνθέρικας τῶν τριχῶν ἡβήσαντας, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ ἁπαλωτάτῃ τοῦ γάλακτος τροφῇ τυγχάνοντας, βιαίῳ θυμῷ χαλάζης ὑπὸ Ἡρώδου φονευομένους; ὅτε οἱ μεγάλοι καὶ κοπετοὶ ἀνδρογυνῶν ἐν ταῖς τῆς πόλεως πλατείαις καὶ ῥύμαις ἠκούοντο, ἐκ πατέρων λυσιφρένων, καὶ μητέρων λυσικόμων δεινῶς ὀλοφυρομένων ἐπὶ τῇ τῶν ἀώρων τέκνων ἀδίκῳ σφαγῇ; ὅτε τοῖς τῶν νηπίων αἵμασιν ἡ Βηθλεὲμ ἐφοινίσσετο, καὶ ἀώρων βοτρύων γλεῦκος ἄωρον τοῖς τῶν γονέων θερμοῖς δάκρυσι συνεκιρνᾶτο; ὅτε ὄψις πατέρων ὀλολυγμῷ διεστρέφετο, καὶ μητέρων σπλάγχνα τοῖς πόνοις εἱλίσσετο, καὶ γαλακτοφόροι πηγαὶ μαζῶν παρὰ καιρὸν ἐξηραίνοντο; ὅτε ἐν τοῖς τῶν μητέρων στέρνοις τὸ πνεῦμα στενοχώρως εἰλούμενον, περὶ τοὺς μυκτῆρας ἀτάκτως ἐφέρετο; ὅτε πατέρων καὶ μητέρων ὀφθαλμοὶ πηγὰς ὑδάτων ἐμιμοῦντο, καὶ ἀργυροχόους σταγόνας δακρύων κοχλαζόντων ἀπὸ παρειῶν ἐπὶ ἔδαφος ἔρριπτον; ὅτε τείχωμα γυναικῶν τοῖς αὐτῶν ὄνυξιν ὑπὸ πολλῆς ἀνοίας τῷ σπαραγμῷ κατεξαίνετο, καὶ οὓς ἔδει κρύπτειν πλοκάμους, τούτους τῇ μέθῃ τῆς λύπης ἐπόμπευον; ἀλλὰ τοὐναντίον φρονοῦντες, τοὐναντίον καὶ ποιεῖτε· καὶ τοὺς μὲν φονεῖς καὶ ὑπευθύνους θανάτου ἀφίετε, τοὺς δὲ ἀθῴους καὶ Ἐξοδ. κγ. ζ. δικαίους κολάζετε, τοῦ νόμου λέγοντος, Ἀθῷον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς. ὢ τάξις ἄτακτος, καὶ νόμος ἄνομος, παρὰ διαβόλου πεμπόμενος, παρὰ δαιμόνων γραφόμενος, ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων μέχρι τοῦ νῦν φυλαττόμενος. ποῖος ἐστὶ νόμος, τὸ τοὺς μὲν φονεῖς περισώζεσθαι, τοῦτον δὲ τὸν τοῖς φονευθεῖσι τὴν ζωὴν χαριζόμενον ἀπόλλυσθαι; τὸν γὰρ Βαραββᾶν ἐπὶ στάσει καὶ φόνῳ εὑρεθέντα ἠξίωσαν Πιλάτον ἀπολυθῆναι, τὸν δὲ Ἰησοῦν τὸν τοὺς ὑπὸ τοῦ διαβόλου φονευθέντας ζωοποιήσαντα ἠξίωσαν σταυρωθῆναι. καὶ ἐξελθόντες, φησὶν, οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. ὢ γνώμης ἀγνώμονος, καὶ βουλῆς ἀβουλίας μεμεστωμένης. ἡ πηγὴ τῶν ἀγαθῶν ποταμηδὸν αὐτοῖς τὰς εὐεργεσίας ἔβλυζεν, οἱ δὲ καὶ ἀντλοῦντες τὴν χάριν, φονοκτόνους βουλὰς ἐν καρδίαις ἐρεύγοντο. οἱ τὰ τραύματα αὐτῶν ἔχοντες, ἰώμενοι τῶν ὀδυνῶν ἀπηλλάττοντο· ἐκεῖνοι δὲ ἐν μὲν τῷ σώματι μὴ ἔχοντες τραύματα, ὑπὸ τοῦ φθόνου κεντούμενοι ὠδυνῶντο. οἱ πεινῶντες αὐτῶν ἐπ' ἐρημίαις, εἰς κόρον ἐτρέφοντο· κἀκεῖνοι ἐν εὐθηνίᾳ πίστεως ὑπὸ ἀπιστίας ἐφθείροντο. τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μετεβάλλετο· κἀκεῖνοι τοῦ οἴνου μὴ γευσάμενοι, τῷ φθόνῳ μεθύοντες περιεφέροντο. εἶδον τῆς αἱμοῤῥοούσης σταλείσας τὰς τοῦ αἵματος ῥύσεις· κἀκεῖνοι τῇ βασκανίᾳ τηκόμενοι κατέσταζον. οἱ δαιμονιῶντες αὐτῶν, τῶν δαιμόνων ἐλευθερούμενοι ἐσωφρόνουν· κἀκεῖνοι ὑπὸ τοῦ φθόνου κινούμενοι χειρόνως τῶν δαιμονώντων ἐμαίνοντο. οἱ τυφλοὶ αὐτῶν ὀφθαλμοὺς μὴ ἔχοντες ἐφωτίζοντο· κἀκεῖνοι ὀφθαλμοὺς ἔχοντες ἐσκοτίζοντο. τῶν κωφῶν, ὡς ἀρτίως ἠκούομεν, ὁ ἕλιξ τῆς ἀκοῆς ἠνοίγετο. κἀκείνων ἡ καρδία ἰλιγγοειδεῖς βουλὰς φόνου περιέστρεφεν. ἡ θάλασσα τὰ ἑαυτῆς κύματα καταστείλασα, πρὸς ἐπίβασιν ἑαυτὴν τοῦ δεσπότου ἡτοίμασε· κἀκείνων ἡ καρδία κύματα λογισμῶν θανατηφόρα διὰ στόματος ἔφελξε. βαρύτατοι ἄνεμοι τὴν βίαιαν τοῦ πνεύματος θύελλαν εἰς πραεῖαν αὔραν ἐγαλήνιαζον· κἀκεῖνοι τῇ ζάλῃ τοῦ φθόνου κλονούμενοι, σταυροῦ χειμῶνα ἐσύριζον. ὢ φθόνε ῥίζα θανάτου, ἡ πολύπλοκος νόσος καρδίας, ὀξύτατε ἧλε. ποῖος γὰρ ἧλος ὀξύτατος οὕτω κεντᾷ, ὡς ὁ φθόνος τὴν ἔχουσαν αὐτὸν καρδίαν τιτρώσκει; ποία δὲ νόσος οὕτω τὸ τῆς ὄψεως κάλλος ἀφανίζει, ὡς ὁ φθόνος τὸ τῆς ψυχῆς καλλίπνοον ἄνθος, τὴν ἀγάπην, μαραίνει; τὸ πῦρ ὕδωρ σβέννυσι, τὸν δὲ φθόνον μυρίαι πηγαὶ διδασκάλων οὐ παύουσι. μία ἀκόνη τὸν ἰὸν τοῦ σιδήρου ἀποσμήχει, οἱ δὲ πέντε λίθοι τοῦ Δαβὶδ τὸν φθόνον ἐν τῷ Σαοὺλ πλέον ἐξήγειραν. λέγεται δὲ εἶναι ἡ σαῦρα χλωρά· ἀλλ' οὐκ ἔστι τῶν φθονερῶν χλωροτέρα. ὥσπερ γὰρ σκώληξ τὴν καρδίαν τοῦ δένδρου κατὰ μέρος ἐκτιτρώσκων ξηραίνει, ὡσαύτως ὁ φθόνος τὴν καρδίαν τοῦ ἔχοντος αὐτὸν κατὰ μέρος ἐκβιβρώσκων μαραίνει. καὶ ὅσα ἂν εἴπωμεν, ἀγαπητοὶ, περὶ τοῦ φθόνου, οὔπω ἠρξάμεθα λέγειν αὐτοῦ τὴν κακίαν. κἂν γλῶσσαι ῥητόρων, κἂν λόγοι φιλοσόφων, κἂν ῥήσεις διδασκάλων, ἐξειπεῖν οὐκ ἰσχύουσι. πλήρωμα τοῦ νόμου ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ λόγου, καὶ πλήρωμα φόνου ἐστὶν ἡ κακία τοῦ φθόνου. ὢ φθόνε, πλοῖον πισσοειδὲς, ταρτάρινον, ναυαγιοφόρον. σὸς ναύκληρός ἐστιν ὁ διάβολος, κυβερνήτης ὁ ὄφις, καὶ Κάϊν πρωρεύς. τὴν γὰρ ἐνθήκην σοι τῶν κακῶν ὁ διάβολος ἔδωκεν, ὁ δὲ ὄφις κυβερνήσας τὸν Ἀδὰμ εἰς ναυάγιον θανάτου κατήνεγκε· Κάϊν δὲ πρωρεὺς, ἐπειδὴ διὰ σὲ, φθόνε, πρῶτος αὐτὸς τὸν φόνον εἰργάσατο. σοὶ ἱστός ἐστιν ἀπ' ἀρχῆς ἐν παραδείσῳ ἡ τοῦ ξύλου παρακοὴ, σὰ σχοινία εἰσὶν αἱ σειραὶ τῶν ἁμαρτιῶν, σοὶ ἐπιβάται δὲ εἰσὶν οἱ φθονεροὶ, ναῦται οἱ δαίμονες, κῶπαι οἱ δόλοι, αὐχὴν ἡ ὑπόκρισις, παραχαρεῖται οἱ φθονεροί. ὢ πλοῖον μυριοφόρον κακῶν. ἐὰν ζητήσῃς ὑπόκρισιν, ἐκεῖ εὑρίσκεται· ἐὰν δόλον, ἐκεῖ γυμνάζεται. φθόνος ἐκεῖ πολιτεύεται, ἔχθραι, μάχαι, ἀπάτη, φιλονεικία, λοιδορία, κακολογία, βλασφημία, καὶ ὅσα ἂν εἴπωμεν, καὶ ὅσα ἂν παραλείπωμεν, ταῦτα πάντα τὸ ταρτάρινον πλοῖον τοῦ φθόνου βαστάζει. τοῦτο δὲ τὸ πλοῖον τοῦ φθόνου κατακλυσμοὶ μὲν βυθίσαι οὐκ ἴσχυσαν, Ἰησοῦς δὲ αὐτὸ ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος, ἐν τῇ πηγῇ τοῦ βαπτίσματος κατεπόντισεν. εἶχε τοῦτο τὸ πλοῖον καὶ ἀγκύρας σιδηρᾶς, ἀλλ' εἰς τοὺς ἥλους τοῦ Χριστοῦ ἐχωνεύθησαν. εἶχε τοῦτο τὸ πλοῖον καὶ ἱστίον, ἀλλ' ὁ διάβολος λαβὼν αὐτὸ σταυρὸν ἐπελέκισεν. εἶχε τοῦτο τὸ πλοῖον καὶ σχοινία, ἀλλὰ ταῦτα λαβὼν Ἰούδας ἀπήγξατο. εἰς τοῦτο τὸ πλοῖον ἐμβάντες οἱ Ἰουδαῖοι, τῇ πέτρᾳ προσκρούσαντες περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν. διὰ τοῦτο μέχρι τοῦ νῦν οἱ Ἰουδαῖοι ἐν τῷ βυθῷ τῆς ἀγνωσίας ἐνέχονται. πλὴν ὅσοι αὐτῶν ἂν ἰσχύσωσι τῆς χριστοφόρου ὁλκάδος κρατῆσαι, διασώζονται· οἱ δὲ ἄλλοι ἁλμυρῷ θανάτῳ

ἀπιστίας ἀπόλλυνται. καὶ εἴθε καὶ ἐν τῷ βυθῷ ὑπάρχοντες πρὸς Ἰωνᾶν εἰς τὸ κῆτος
ἐξέτρεχον. ἴσως γὰρ ἂν παρ' αὐτοῦ μαθόντες τὴν ἐν Χριστῷ εὐσέβειαν, ζῶντες μετὰ τούτου
ὑπὸ τοῦ κήτους ἐν Νινευῒ ἐξερρίπτοντο. νῦν δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας καμμύσαντες,
οὔτε τὸν λαμπροφόρον τῆς εὐσεβείας ἐν μέσῃ τῇ γῇ ἑστῶτα, καὶ τὴν πίστιν ἀστράπτοντα ὁρῶν-
τες, πρὸς αὐτὸν καταφεύγουσιν· οὔτε πρὸς τὸν τῆς μετανοίας κήρυκα Ἰωάννην καταφεύγον-
τες ζῶσι. καὶ ἐξελθόντες, φησὶν, οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι.
καὶ ἐξελθόντες, φησὶν, οἱ Φαρισαῖοι. πόθεν; οὐκ ἐκ τοῦ φθόνου, ἀλλ' ἐκ τοῦ νόμου. εἰ μὲν
γὰρ ἐξῆλθον ἐκ τοῦ νόμου, οὐκ ἂν τὸν τοῦ νόμου νομοθέτην ἐνύβριζον. καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρι-
Ἐξοδ. κγ. ζ. σαῖοι. πόθεν; ἐκ τοῦ νόμου τοῦ λέγοντος, Ἀθῶον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς. καὶ ἐξελθόντες οἱ
Φαρισαῖοι. πόθεν; ἐκ τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ τῆς φωτιζούσης τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρ-
δίας. Ἡ γὰρ ἐντολὴ Κυρίου τηλαυγὴς, φωτίζουσα ὀφθαλμούς. καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρι-
Ψαλ. ιη. θ. σαῖοι συμβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι. καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι. πόθεν;
ἐκ τῆς ἐντολῆς, ἐκ τοῦ νόμου, ἐκ τῆς ζωῆς. οἱ γὰρ ἄλλῳ θάνατον μηχανῶντες, αὐτοὶ πρό-
τερον τὸ τῆς ζωῆς ἀπολείπουσι φέγγος. καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον. καὶ
οὐκ εἶπεν ὁ γράψας παρὰ τίνος, τὸν ἡμέτερον νοῦν ἀνακινῶν πρὸς τὴν ζήτησιν. καὶ ἐξελ-
θόντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον. παρὰ τίνος; ἢ δῆλον ὅτι παρὰ τοῦ ἐξ ἀρχῆς ἀν-
θρωποκτόνου διαβόλου. καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν ἀπο-
λέσωσι. τὸ, ὅπως, ποίῳ τρόπῳ; ἆρα πέτρᾳ; ἆρα μαχαίρᾳ; ἆρα πυρὶ, ἢ ὕδατι; ὁ δὲ
σύμβουλος αὐτῶν διάβολος, ἀναπολήσας τὸ ξύλον τὸ ἐξ ἀρχῆς, δι' οὗ τὸν Ἀδὰμ ἐθανάτω-
σεν, εἰς αὐτὸ πάλιν καταφεύγει, καὶ συμβουλεύει ξύλῳ σταυρῶσαι τὸν Ἰησοῦν. ἠγνόει δὲ ὅτι ἔμελ-
λεν ἐκεῖνο τὸ ξύλον καὶ τὴν ἀρχαίαν τοῦ ξύλου παράβασιν παραλύειν, καὶ τὴν ζωὴν τοῖς ἀν-
θρώποις δωρεῖσθαι. καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσω-
σιν. ὢ συμβουλία κακίστη διὰ φθόνου συνεργουμένη, καὶ διὰ φθόνου ἐλεγχομένη· ὢ ματαία
βουλή· ἀγνοοῦσι γὰρ, ὅτι Θεὸς οὐκ ἀπόλλυται. τὸν μὲν γὰρ ὀστράκινον λύχνον τοῦ σώματος
διαλύουσι, τὴν δὲ ἄσβεστον αὐτοῦ λαμπάδα τῆς θεότητος σβέσαι οὐ δύνανται. ἐξελθόν-
τες δὲ οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. ὢ θαυμαστοῦ πράγμα-
τος, καὶ μυστηρίου καινοῦ. ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς ἀναζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός· καὶ οὗτοι τὸν τῶν
ἀπολωλότων εὑρετὴν ἀπολέσαι ζητοῦσι. διὰ ποίαν αἰτίαν, εἴπατε ἡμῖν, ὦ Ἰουδαῖοι, κατ'
αὐτοῦ τοιαῦτα βουλεύεσθε; ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν αἰσχύνονται λέγειν· ἡμεῖς τὴν αὐτῶν αἰσχύνην
πάνυ ταχὺ στηλιτεύσωμεν. διὰ τί γὰρ, φησι, νεκροὺς ἐγείρει; καὶ διὰ τί ἀσθενοῦντας ἰᾶ-
ται; διὰ τί καλὰ λαλεῖ; διὰ τί καλὰ πράττει; διὰ τί καλὰ διδάσκει; διὰ ταῦτα πάντα
τὰ ἐγκλήματα βουλεύονται αὐτὸν ἀπολέσαι. ὅταν ἐξέρχωνται νήπιοι παῖδες βαΐα λαμβά-
νοντες, διὰ τῶν βαΐων τὴν νίκην αὐτοῦ προαναφωνοῦντες, καὶ ἐν τῇ εὐφημίᾳ αὐτοῦ λέγοντες,
Ματθ. κα. θ. Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις, ἐκεῖνοι ἀπὸ τῶν ζιβυνῶν σφαττόμενοι ὑπὸ τοῦ φθόνου κεντοῦνται.
οἱ γὰρ ἔπαινοι τῶν φθονουμένων βέλη εἰσὶ τῶν φθονούντων. καὶ προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ,
Ματθ. κα. ις. καὶ λέγουσιν αὐτῷ, Οὐκ ἀκούεις, τί οὗτοι λέγουσι; καὶ οὐκ ἐγίνωσκον ὅτι προφητικῶς ἐπληροῦτο
Ψαλ. η. ζ. τὸ γεγραμμένον, τὸ, Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον. ὅτι Ἰεζάβελ κατὰ
τοῦ Ναβουθὲ τὰ πλαστὰ ἐποίει γράμματα, ἡδέως ἀνέχεσθε· ὅτι Πιλάτος γράφει ἐπὶ τοῦ πί-
Ἰωαν. ιθ. κα. τλου τὰ χρηστὰ γράμματα, ἀγανακτεῖτε, καὶ κωλύετε γράφεσθαι. τί γὰρ λέγουσι; Μὴ γρά-
φε, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. μὴ γράφε, ἀντὶ τοῦ, τὴν ἀλήθειαν, τοῦ, μηδεὶς ὠφελεί-
σθω, μηδεὶς ἄρτιος ἔστω πρὸς εὐσέβειαν. πάντως οὐχ οὕτως ἠγανακτεῖτε κατὰ τῶν τὰ δρά-
ματα τῶν ὀρχηστῶν γραφόντων, οὐδ' ἂν ἔτι καὶ νῦν οἱ πολλοὶ τὰ τῶν δαιμόνων ἀκούουσιν
ᾄσματα. καὶ περὶ μὲν ἐκείνων οὐκ ἀλγοῦσι, περὶ δὲ τῶν θείων διδαγμάτων ὅτι γράφον-
ται πονοῦσι. καὶ ἆρα οὐκ ἔστι πάντως κακοῦ ὑπέρτερον, τὸ ταῖς μὲν μωρολογίαις Φιλησίω-

νος γράφεσθαι, τὰς δὲ δοξολογίας Ἰησοῦ μὴ γράφεσθαι, δι' ὧν εἰς οὐρανὸν ὁδηγούμεθα; εἰ δὲ καὶ ἔστι τις ἄρα διδασκάλων, ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ὅμως δὲ τὰ τοῦ Θεοῦ λέγων, οὐ μὴν ἄρα βέλτιον τὰ τούτου γράφεσθαι, ἢ περὶ τὰς τῶν ἑλλήνων δαιμονιώδεις μυθολογίας; συμφέρει γὰρ τοῖς νεωτέροις ἐν ταῖς ῥήσεσι τῶν θεολόγων διδασκάλων, κἂν ἰδιωτικῇ τῇ γλώσσῃ, ἐμμελῳδουμένας παιδεύεσθαι, ἀμετάβλητον ἔχοντας φρόνημα, καὶ μὴ ἐν ταῖς τῶν δαιμόνων διδασκαλίαις ἀναπολουμένους εἰς ἀπολαυστικὴν ἐκτρέπεσθαι. μὴ γράφε. διὰ τί, μὴ γράφε; τί γὰρ ὑμᾶς βλάπτει; ποίων δὲ ὑμῶν χρημάτων ἀποστερεῖ ἡ τῆς ἀληθείας γραφή; ἄλλος τῇ προθυμίᾳ τῶν γραφομένων οὐκ ἤλγησε τὴν χεῖρα, καὶ ἄλλοι τὰ στήθη ἔτυπτον. ἀλλ' εἰ καὶ Φαρισαῖοι ταῦτα ἔλεγον πρὸς Πιλᾶτον, καὶ ἐκώλυον αὐτὸν γράφειν τὰ τῆς ἀληθείας γράμματα· ὁ δὲ εἰ καὶ ἐθνικὸς ὑπάρχων ἔλεγε πρὸς αὐτούς· Ὃ γέγραφα, γέγραφα. ἁρμόζει καὶ ἡμῖν αὕτη ἡ διδασκαλία, ἵνα ὅταν οἱ αἱρετικοὶ ἡμῖν συμβουλεύσωσι μετίστασθαι ἀπὸ τῆς δόξης, λέγωμεν πρὸς αὐτούς, ὅτι γεγράφαμεν, γεγράφαμεν. Καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι. γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. γνούς, οὐκ ἀπὸ ἄλλου μαθών, ἀλλ' ἀφ' ἑαυτοῦ γνωρίσας. καρδιογνώστης γάρ ἐστι, καὶ ἔστι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει· Οὐ γὰρ χρείαν εἶχε, φησὶν, ἵνα τις εἴπῃ αὐτῷ περὶ τοῦ ἀνθρώπου. γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, οὐ τὸν θάνατον φοβούμενος, ἀλλὰ τὸν καιρὸν τοῦ σταυροῦ ἐκδεχόμενος. ἔδει γὰρ αὐτὸν πρότερον νεκροὺς ἀνεγεῖραι, ἀσθενοῦντας ἰάσασθαι, πεινῶντας πολλοὺς ἐμπλῆσαι, πολλοὺς εἰς τὴν πίστιν ἐπελκύσαι, καὶ τότε ἐλθεῖν ἐπὶ τὸν σωτήριον θάνατον, μᾶλλον δὲ θάλαμον. ἔδει πρότερον αὐτὸν στῆσαι τὸ ξύλον τὸ τοῦ βασιλείου τοῦ σταυροῦ, καὶ τότε θερμῷ τῷ πνεύματι ἐπὶ τοὺς ἐν ᾅδῃ ἀεὶ κατακλεισθέντας καταδραμεῖν. γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. ὅπου δόλος [οὐ] φαίνεται, φεύγει· ὅπου φόνος τεκταίνεται, ἀναχωρεῖ· ὅπου ἀγάπη πλέκεται, καὶ ὁ πατήρ, καὶ ὁ υἱός, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα αὐλίζεται. πλέξωμεν τοίνυν, ἀγαπητοί, τὴν περιπλεκτὴν ἀγάπην, μὴ γλώσσαις ἀπατηλαῖς, ἀλλὰ παλάμαις ἐργαστικαῖς· ἵνα μεθ' ἡμῶν ᾖ ὁ Ἐμμανουήλ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἰωαν. ιθ. κβ

Ἰωαν. β. κε.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΡΝΗΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΦΑΡΙΣΑΙΟΝ.

Λογ. κθ.
Μαρκ. ιδ γ.
Ex Ms. Regio Lut.

ΣΗμερον ὁ Φαρισαῖος εἰς ἄριστον τὸν δεσπότην ἐκάλεσε, τὴν μὲν ὕβριν κεράσας· ἡ δὲ πόρνη αὐτὸν τῇ πίστει εἱστίασεν. Ὄντος γὰρ αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Σίμωνος, ἰδοὺ γυνὴ πόρνη. μανικὸν σχῆμα, γυνὴ πόρνη ἐν τῇ πόλει, ὁ ἐντοίχιος πόλεμος, τὸ ἀσιδήρωτον βέλος, ὁ τῶν νέων ἰξός, ἡ τῆς ἐπιθυμίας ἀκόνη, ὁ τῶν παθῶν ἐξυπνιασμός, ἡ καπηλεία τοῦ σώματος, ἡ ἀνωφελὴς ἐμπορεία, ἡ ἐπιζήμιος πραγματεία, ἡ καὶ τῇ πωλούσῃ καὶ τῷ ἀγοράζοντι θάνατον προξενοῦσα, τὸ τῆς νεότητος δίκτυον, ἡ ἀσκέπαστος παγίς· ὀφθαλμὸς γὰρ πόρνης παγὶς ἁμαρτωλοῦ· ἡ τῆς ἀκολασίας ἐνθήκη, ἡ ἑαυτὴν πωλοῦσα, καὶ τοὺς ἀγοράζοντας δουλαγωγοῦσα, ἡ πολυκέφαλος λέαινα, ἡ δυσωδία τῆς πόλεως, ὁ λοιμὸς ὁ κατὰ πασῶν ἕρπων αἰσθήσεων, τὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἄγκιστρον, ὁ περιφερόμενος θάνατος, ἡ ἀγορὰ τῆς ζημίας, ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀπωλείας, ἡ τοῦ θανάτου ὀσμή, ἡ πολύσηπτος γάγγραινα. ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ὁ λοιμὸς τῶν οἰκητόρων, ἡ τυραννὶς τῶν γάμων, ἡ ἀνατροπὴ τῆς σεμνότητος, ἡ τῶν ἀνδρογύνων μάχη, ἡ κακοδαίμων τράπεζα, ἡ τῶν βαλαντίων κένωσις, ἡ τῶν χρημάτων ἐκροή, ἡ τῶν κτημάτων ἀπώλεια, ἡ τῶν κληρονόμων λιμός, ἣν λιμοβάται κατοικοῦντες τὴν ἑαυτῶν γύμνωσιν ὠρχήσαντο. ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρτωλός. ἀλλ' ἡ ἁμαρτωλὸς ἐκείνη τῇ δικαιοσύνῃ προσέδραμε, καὶ ὡς ἐν πυρὶ ἀκάνθας τὰς ἁμαρτίας ἀνήλωσεν. ὁ δρυμὸς παράδεισος γέγονεν, ἡ λέαινα ἀρνίον, ἡ δυσωδια μύρων, ἡ ἀπώλεια θησαυρὸς, ἡ κορώνη περιστερὰ, ἡ πόρνη παρθένος, ἀδελφὴ Χριστ νύμφη τοῦ λόγου. στᾶσα γὰρ ὄπισθεν τοῦ Ἰησοῦ ἡ τῆς αἱμαρροούσης μαθήτρια, δάκρυσι τοὺς πόδας ἔβρεξε, καὶ ταῖς θριξὶν ἐξέμαξε, καὶ τοῖς χείλεσι κατεφίλει τὰ ἴχνη, καὶ μύρῳ πολυτίμῳ ἤλειφεν. ὅλα τὰ ὅπλα τῆς ἁμαρτίας τῷ βασιλεῖ προσήνεγκεν, εἰρήνην αἰτοῦσα· καὶ τὴν πανοπλίαν τὴν κακὴν τοῖς ποσὶ τοῦ δεσπότου προσήγαγε. καὶ ἐπειδὴ πάλαι [illegible] δάκρυσι πολλοὺς εἰς πάθος ἐξέλυσεν, ἀληθινοῖς νῦν δάκρυσι τὸν δεσπότην δυσωποῦσα [illegible] ἑαυτὴν ἀπέλυσε· καὶ ἡ τὰς τρίχας κακομηχάνως πλέξασα, καὶ ἀσέμνως πυργώσασα ταῖς θριξὶν, ὡς ὀθόνῃ, τοῦ Χριστοῦ τοὺς πόδας ἐξέμασσεν, οὐ τὸν δεσπότην λαμπρύνουσα, ἀλλ' ἑαυτὴν ἁγνίζουσα. ἐξωμολογεῖτο γὰρ διὰ τῶν τριχῶν, ὅσους δι' αὐτῶν ἀγκιστρεύσασα εἰς θάνατον ἤλασεν· καὶ μύρῳ ἤλειφε πολυτίμῳ. διὰ τί; ἐπειδὴ πάλαι μύροις χρησαμένη πολλοὺς ἐβορβόρωσεν. ὁμοίως καὶ τοῖς χρώμασι κακῶς χρησαμένη, εἰς κύνας ῥυπαροὺς τοὺς ἐραστὰς μετεσκεύαζε. νῦν δὲ τῷ μύρῳ καλῶς χρησαμένη, καὶ τῷ ἀληθινῷ τὸ μύρον προσκομίσασα, τὰ σατανικὰ μυρίσματα ἀπενίψατο. εἶτα ὡς ὁ Κύριος αὐτὴν προσεδέξατο τὴν προσελθοῦσαν, ὁ Σίμων ἐψιθύριζε, δεσποτικῆς ἀγαθότητος λογοθέτης κακόβουλος. λέγει αὐτῷ ὁ δεσπότης·

Λουκ. ζ. μ.

Σίμων, ὁ ἐπὶ τιμῇ καλέσας με, καὶ ἀτιμάσας με, ὡς οὐ προγινώσκοντα· δύο χρεωφειλέται ἦσαν δανειστῇ τινι, σὺ, καὶ αὕτη, ἐμοῦ δὲ χρεώσται, ὅτι ὀφειλέται. ἀλλὰ χρεωφειλέται, διπλοῖ ὑπεύθυνοι τυγχάνοντες, ἀλλὰ καὶ τὸ φυσικὸν δανεῖον, καὶ τοῦ νόμου τὸ κεφάλαιον λαβόντες, εἰς ἀμφότερα τῷ εὐεργέτῃ περιπέσοντε. ὁ εἷς ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια, σὺ ὁ φαρισαῖος, ὁ βαρύτερα καὶ πλείονα ἔχων τὰ ψυχικὰ ἁμαρτήματα·

Ματθ. κα. λα.

ἐπειδὴ Οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα, ὁ ὑπεύθυνος τῆς πόρνης τρόπος. μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι διὰ κατορθωμάτων καλῶν πράξεων, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο πίστιν λαβὼν, καὶ σχίσας τὸ χειρόγραφον. εἰπὲ, τίς αὐτῶν πλεῖον ἀγαπήσει; εἶτα ὁ φαρισαῖος, ὑπολαμβάνω, ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. καὶ δικαστὴς ἑαυτοῦ ὁ ὑπεύθυνος ἐγένετο, καὶ τὸν δεσπότην ἐπαινέτην εὕρισκε λέγοντα, ὀρθῶς ἔκρινας. ἄκουε λοιπόν· βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα τὴν ὀλιγώτερά σοι χρεωστήσασαν, καὶ πλείονα ξένια καὶ δῶρα προσκομίσασαν; βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα τὴν πολλῶν ἀπώλειαν λυομένην; τὸν ἔμψυχον τάφον; τὸν περιφερόμενον θάνατον; εἰσῆλθόν σου εἰς τὸν οἶκον· ὕδωρ, τὸ εὔωνον καὶ πᾶσι προκείμενον, ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ πηγὰς δακρύων ἐξ ὀμμάτων τοῖς ποσί μου προσήνεγκε. φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ τὰ χείλη αὐτῆς τοῖς ἐμοῖς ποσὶν ὑπέστρωσεν. ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου, ὡς ἐλεηθεὶς παρ' ἐμοῦ, οὐκ ἤλειψας· αὕτη δὲ μύρῳ τὸ σῶμα, τῇ δὲ πίστει τὴν θεότητά μου ἐμύρισεν. οὗ χάριν λέγω σοι, ἀφέωνται αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι αἱ πολλαί· ἵνα πληρωθῇ τὸ ἐν ψαλμοῖς εἰρημένον,

Ψαλμ. πδ. β.
Ιωαν. α. κθ.

Ἀφῆκας τὰς ἀνομίας τοῦ λαοῦ σου· καὶ τὸ ὑπὸ Ἰωάννου κηρυχθὲν, Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λογ. λ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΛΗΨΙΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ Χριστοῦ.

Ex Ms. Regio Lut.

ΤΟ τῆς ἁμαρτίας κατὰ τῆς ἁμαρτίας ἀπεστράφη τέχνημα. τέχνημα μὲν γὰρ τῆς ἁμαρτίας σταυρὸς, καὶ τὸ σῶμα θανάτῳ περιέβαλλεν ἀναμάρτητον. γέγονε δὲ ὁ σταυρὸς τῇ σταυρωθείσῃ σαρκὶ τῆς εἰς οὐρανὸν ἀνόδου μηχάνημα, καὶ τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας ῥηθὲν μεταβέβληται. πρότερον μὲν γὰρ ὁ Παῦλος ἐκήρυττεν,

Ρωμ. ζ. η.

Ἡ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς ἐξηπάτησέ με, καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινε· νῦν δὲ τὸ τῆς δικαιο-

σύνης

σωτηρίας τὸ ῥῆμα [illegible] ἐξ-
απατῆσαι [illegible] Παῦλον [illegible]
Μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον· [illegible] κεκρυμμένον, [illegible] α. Τιμ. γ. ις.
[illegible] ὁ βασιλεύς.
ἀληθῶς μυστήριον [illegible] Ἐφανερώθη, φησὶν, ἐν σαρκί,
καὶ [illegible] τῆς [illegible] ὤφθη
ἀγγέλοις· [illegible] ἄγγελοι, φησι, [illegible]
ἀξιόπιστον [illegible] Παῦλον [illegible] Χριστοῦ [illegible]
[illegible] Ἐκηρύχθη, φησὶν, ἐν ἔθνεσιν, [illegible]
[illegible] καὶ λυ-
[illegible] καὶ κηρυχθῆναι ἔθνεσι [illegible]
ἀκούσασι [illegible] ἐκηρύχθη, φησὶ, [illegible]
[illegible] ἀκώλυτον. Ἀνελήφθη, φησὶν, ἐν δόξῃ. [illegible] μᾶλλον
πίστις [illegible] βοήθεια. [illegible]
[illegible]
[illegible] α. Τιμ. γ. ις.
[illegible] Ἀβὲλ [illegible] αἵματος [illegible]
κατηχέκειτο Κάϊν· ἔβρεξε πῦρ οὐρανὸς, ὡς σποδιὰ τῆς γῆς, καυστηριάζων τὰ Σόδομα· [illegible]
πεπλάτυντο πρὸς ἥλιον γωνὴ δρόμου [illegible] χαράξασα νόμοι. αἱ δὲ εἰς δήμους ὁποίας
διαφοραὶ [illegible] γραφῆς [illegible] Ἐπείρασαν, φησι, τὸν Θε- α. Κορ. ι. θ.
όν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο. Ἐγόγγυσαν, φησι, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ. Ἐ-
πόρνευσαν, φησὶ, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἴκοσι τρεῖς χιλιάδες. Ἔδωκε, φησὶ, Κύριος β. Βασ. κδ. ιε.
θάνατον ἐπὶ Ἰσραὴλ [illegible] χιλιά-
δες ἀνδρῶν. [illegible] Θεοῦ [illegible] Τὰ δὲ β. Βασ. κδ. ιγ.
λέγει Κύριος, φησὶ, [illegible] ἔτη λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν [illegible]
σου καταδιώκειν σε, ἢ τρεῖς ἡμέρας θάνατον ἐν τῇ γῇ σου. [illegible]
τὴν τῶν παλαιῶν χρόνων [illegible]
σεως, πολυετῆ λιμόν, σεισμοὺς [illegible], αἱμάτων ἐμφυλίους ἐκχύσεις, κύματα
πολέμων ἐπαλλήλων. οὐκ ἦν τότε [illegible] οὐρανοῦ καὶ γῆς [illegible], οὐκ Ἕλλησι, οὐ
βαρβάροις, οὐκ Ἰουδαίοις εἰρήνη. [illegible] Εἰρηνοποιήσας τὰ ἄνω καὶ τὰ
κάτω μεσότοιχον [illegible] Παῦλός φησι· Αὐτός ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ καὶ λύσας τὴν ἔχθραν Εφ. β. ιδ.
ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ. πόσοι [illegible] Σοδομιτῶν [illegible] καὶ πῦρ ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἀὴρ, ὡς [illegible],
οὐκ ἐκχέει. [illegible] τῆς εἰρήνης [illegible] μεσότοιχον καὶ τὸ [illegible]
ημέρωσε [illegible]. πόσοι τοὺς ἐπὶ τοῦ Νῶε [illegible] καὶ κατακλυσμὸν τούτους οὐκ ἐκ-
πλύνει οὐρανός. πόσῃ τῆς Κάϊν [illegible] γνώμης καὶ τοῖς τοῦ Κάϊν [illegible]
ται ὁ Θεός. [illegible] ἡμῶν, [illegible]
[illegible]
[illegible]
θυμὸν [illegible] Παῦλος [illegible] Χριστὸς, φησὶν, ἐστὶν ἐν Ρωμ. η. λδ.
δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν, οὐχ ὡς [illegible] φωναῖς (εἰς βασι-
λείαν γὰρ ἀνῆλθεν ὁ Χριστὸς) οὐκ ἱκετεύων, ἀλλ' αὐτὴν τῆς [illegible] Εἰς ἐν-
τυχίαν ἐσχημάτισε Παῦλος [illegible]. ὢ τῆς φρικτῆς σήμερον θεωρίας
τοῖς δαίμοσι. φρικτὴν γὰρ αὐτοῖς θεωρίαν ἑώρων, [illegible] τὸ φαινόμενον φύσιν, [illegible]-
πόροι ἀέρος, ὑψηλοτέραν αὐτῶν [illegible], ἀνωτέραν οὐρανοῦ [illegible]. ἀλλ' ἐκεῖνοι

Πράξ. α. ια. μετ᾽ ἐκεῖνον, ἄγγελοι δὲ τοῖς μαθηταῖς περιστάντες παρήγγελλον ὡς ἐπόθουν· Οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ᾽ ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλεύσεται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. Τὸ τῆς ἀναλήψεως πιστοῦται μυστήριον. ἀτενῶς γὰρ οἱ μαθηταὶ πρὸς οὐρανὸν κεχηνότες καὶ συντεταμένοι τῷ βλέμματι τῆς ὄψεως δὲ κατὰ μικρὸν ὑψηλοτέρας τῶν ὀφθαλμῶν γενομένης, ἐσιώπων λελυπημένοι ἀπορίας. οὐδαμοῦ, φησι, τὸ θεωρούμενον σῶμα· τάχα χρῆμα τῆς ἁπλῶς ἡ ἀνάληψις; τάχα φαντασίας ἦν; τάχα πλάνην τὸ ἐναπομεῖναν βλέμμα τῆς ἢ πλάνην μὴ ἡμεῖς ἐνεβλέψαμεν; εἰ ἀληθῶς δὲ ἀνηνέχθη τάχα τὸ σῶμα, ἡ φύσις οὐκ ἔχουσα λοιπὸν τοῖς ἐπὶ γῆς ὁμιλεῖ; μετὰ τοιαύτης φωνῆς εἰς οὐρανὸν ἀπορίας παρῆσαν οἱ ἄγγελοι
Πράξ. α. ια. διαλύοντες· Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε βλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; τί βούλεσθε, φησίν, ὑμῶν ἡ περίεργος ὄψις; τί τὸ βλέμμα τοῖς οὐρανοῖς ἐπιστήσατε; ζητεῖτε πολύτροπα ἐν τοῖς οὐρανοῖς; εἰσφέρει τὸν Ἰησοῦν ἡ νεφέλη. Ἐν πάλιν τις αὐτὸν εἰσιόμενον ὄψεται· ὡς πρὶν βλέποντες, ἀμφοτέροις θαρρεῖτε. καὶ γὰρ ἰδοὺ εἰς οὐρανὸν ἀνελήφθη· ὁ αὐτὸς πάλιν ἐλεύσεται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τῆς γλώσσης ἡ μοῦσα πεπλήρωται, πεπαυμένη τὸν λόγον [illegible] δεῦρο τὸ τῆς ἀποστολῆς ταῖς κιθαραγικαῖς ἐκβάσεσι, προτείνων τὴν ἀνάληψιν εὐφημία [illegible] σήμερον
α. Τιμ. γ. ις. χειροτονεῖται, θεσπίζων τὸ ῥῆμα, Μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον· ὁ Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ. αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. λα.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΝ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ.

Ex Ms. Regio Lut.

ΑΓΕΤΕ φίλοι, σήμερον τὴν εὐαγγελικὴν αὖθις ἐφαψώμεθα θεωρίας, ἵν᾽ ἐκεῖθεν σεμνότητος ἀρυσώμεθα πλοῦτον ἀφθόνως* μεριζόμενον, καὶ ὑδάτων δίκην οὐδέποτε δαπανώμενον. δεῦτε τῷ πολυσόφῳ, καλῶς ὁδηγοῦντι, τῷ πάλιν ἀκολουθήσωμεν Λουκᾷ, ἵν᾽ ἴδωμεν τὸν Χριστὸν εἰς ὄρος ὑψηλὸν ἀναβαίνοντα, καὶ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τῆς
Λουκ. θ. κη. θείας μεταμορφώσεως παραλαμβάνοντα μάρτυρας. Παραλαβὼν γάρ, φησι, τὸν Πέτρον, εἰς ὄρος ὑψηλὸν ἀνῆλθεν ὁ δεσπότης. ὄρος ὑψηλόν, ἐν ᾧ Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας διηγοῦντο τῷ Χριστῷ· ὄρος ὑψηλόν, ἐν ᾧ νόμος καὶ προφῆται συνομιλοῦσι τῇ χάριτι· ὄρος ὑψηλόν, ἐν ᾧ Μωϋσῆς ὁ τοῦ πάσχα τὸν ἀμνὸν σφαγιάσας, καὶ τῷ αἵματι τὰς φλιὰς τῶν Ἑβραίων ῥαντίσας· ὄρος ὑψηλόν, ἐν ᾧ Ἠλίας πρὸς ἐκείνοις τὸν βωμὸν μάλιστα, τὴν δι᾽ ὕδατος θυσίαν ἐν πυρὶ δαπανήσας· ὄρος ὑψηλόν, ἐν ᾧ Μωϋσῆς ὁ ἀνοίξας καὶ κλείσας τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης τὰ συστήματα· ὄρος ὑψηλόν, ἵνα μάθωσι τὸν περὶ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον,
Φιλιπ. β. ι. ὅτι αὐτός ἐστιν, ᾧ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων. πρὸς γὰρ μόνους παραλαβών, οὐ πάντας παραλαβών, οὐ πάντας καταλιπών, οὐ φθονήσας τοῖς ἄλλοις τῆς δόξης, οὐκ εὐτελεστέρους κρίνας (δίκαιος γὰρ ὤν, δικαίως τὰ πάντα διέπει) ἀναλογιζόμενος πάντας, καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης οὐ μεριζομένους ἑνώσει. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἀνάξιος ἦν τῆς θείας ὄψεως καὶ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ὀπτασίας ὁ μέλλων γενέσθαι προδότης Ἰούδας, τούτου χάριν καὶ τοὺς ἄλλους καταλιμπάνει, ἵνα καὶ ὁ ἐκεῖνος μὴ μόνῳ καταλειφθέντι πᾶσαν ἀπολογίαν ὕστερον ἀποκαλύψῃ, καὶ τῆς μεταμορφώσεως τοὺς πρὸς αὐτάρκεις κατὰ τὸν νόμον ἐπισπάσηται μάρτυρας, ἐν αὐτοῖς κατὰ ψυχὴν καὶ τοὺς λοιποὺς περιφέροντας. αὐτὸς γὰρ φησι, Φύλαξον αὐτούς, πάτερ δίκαιε, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἓν ὦσι, καθὼς καὶ ἡμεῖς ἕν ἐσμεν. ὁρᾷ γὰρ ὁ Ἰούδας
Ἰωαν. ιζ. κα. παρὰ τὸ ὄρος Ἀνδρέαν, Θωμᾶν, Φίλιππον, καὶ τοὺς λοιποὺς διατρίβοντας μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ γογγύζοντας, οὐκ ἀγανακτοῦντας, οὐ λοιδοροῦντας, ἀλλὰ χαίροντας, καὶ κοινῇ τὴν ἄνωθεν χά-

ἐν ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἀπόδοσι ψηφίζονται, ἀναπολόγητος παντελῶς ὑπάρχει. εἰς οὐδὲν οὐδέποτε τὴν θαυμάτων προφορᾶς θείς. ἀλλὰ καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε, καὶ τὴν τοῦ μύρου ἀναιτίως βασκαίνων, καὶ τὸν διδάσκαλον τοῖς ἐχθροῖς τολμηρῶς προεδίδου. καὶ τί φησι; Καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ὤφθησαν Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας συλλαλοῦντες αὐτῷ. ἀλλ' ὁ Πέτρος, ὡς ἀεὶ περὶ πάντα θερμός, ὄμμασι διανοίας, οἷς οὐκ οἶδέ ποτε, θεωρήσας συλλαλοῦντας αὐτῷ, ὁ πολὺ μετεωρώσας τὸ θαῦμα, ὁ τὸ παράδοξον μετρήσας τῆς θείας ἐλλάμψεως, καλὸν ἐκάλει τὸν ἔρημον τόπον. σκηνοποιὸς ἐξ ἁλιέως προσέκοπτε, τῷ σωτῆρι βοῶν· Ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, μίαν σοί, καὶ μίαν Ἠλίᾳ, καὶ μίαν Μωϋσῇ, οὐκ εἰδὼς ὃ λέγει. ἀλλ' ὦ τῶν μαθητῶν κορυφαιότατε προστάτα Πέτρε; τί ταπειναῖς ἐννοίαις προσπτύεσθαι θέλεις, καὶ λογισμοῖς ἀνθρωπίνοις καθυβρίζεις τὰ θεῖα, καὶ τρεῖς ἐγείρειν ἐν ἐρήμῳ λέγεις; ὁμότιμον τοῖς δούλοις δείξεις τὸν δεσπότην; καὶ τῷ Χριστῷ μίαν σκηνήν, καὶ τοῖς δυσὶν ἐξ ἴσης οἰκοδομεῖν ἐπείγῃ; μὴ γὰρ ἐξ ἁγίου πνεύματος, ὡς οὗτος, συνελήφθη Μωϋσῆς; μὴ γὰρ παρθένος ἔτεκε τὸν Ἠλίαν, ὡς τοῦτον ἡ παναγία παρθένος Μαρία; μὴ γὰρ ἔμβρυον ἐκ μήτρας ἐπέγνω Μωϋσέα, καθάπερ τοῦτον ὁ πρόδρομος; μὴ γὰρ οὐράνιος ἐμήνυσεν Ἠλίου τὴν γέννησιν; ἢ μάγοι προσεκύνησαν Μωϋσέως τὰ σπάργανα; μὴ γὰρ Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας εἰργάσαντο τοσαῦτα θαύματα; ἢ σπηλαίῳ ἀνθρωπίνῳ ἀπήλασαν πνεύματα; Μωϋσῆς γὰρ ὠργίσθη ποτέ, καὶ ῥάβδῳ πατάξας διῆλθε τὸ πέλαγος· ὁ δὲ σὸς διδάσκαλος Ἰησοῦς ἐν θαλάσσῃ πεζεύσας σὺν τῷ Πέτρῳ βατὸν ἐποίησε τὸν βυθόν. ὁ Ἠλίας ἱκετεύσας ἐπλήθυνε τῆς χήρας τὸ ἄλευρον, καὶ τὸν ταύτης υἱὸν ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν· ὁ δέ σε μαθητὴν ἐξ ἁλιέων λαβών, ἐπ' ὀλίγοις ἄρτοις χιλιάδας ἐκόρεσε, καὶ τὸν ᾅδην ἐσκύλευσε, καὶ ἀνήρπασε τοὺς ἀπ' αἰῶνος καθεύδοντας. μὴ τοίνυν λέγε, Πέτρε, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς· μηδέ, καλὸν ἡμᾶς τὸ ὧδε εἶναι, μηδὲ ἀνθρώπινον, μηδὲ ταπεινόν, μηδὲ γήϊνον, μηδὲ χαμερπές. τὰ ἄνω φρόνει, τὰ ἄνω ζήτει, ὡς ὁ Παῦλος ἐμήνυσε, μὴ τὰ ἐπὶ γῆς. πῶς γὰρ ἡμᾶς καλὸν τὸ ὧδε εἶναι, ὅπου ὁ ὄφις ὑβρίσας τὸν πρωτόπλαστον καὶ ἔβλαψε, καὶ τὸν παράδεισον ἔκλεισεν; ὅπου τὸν ἄρτον ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου ἐσθίειν ἠκούσαμεν; ὅπου στένειν καὶ τρέμειν ἐπὶ τῆς γῆς διὰ παρακοὴν ἐμάθομεν; ὅπου πάντα σκιά; ὅπου πάντα παραλύσεται ῥοπῇ; πῶς οὖν ἡμᾶς ὧδε εἶναι καλόν; εἰ ἐνταῦθα Χριστὸς καταλίμπανει ἡμᾶς, τίνος χάριν ἐκοινώνησεν αἵματος καὶ σαρκός; εἰ ἐνταῦθα Χριστὸς καταλίμπανει ἡμᾶς, τίνος χάριν συγκατέβη τῷ πεσόντι, καὶ τὸν κείμενον ἤγειρεν; εἰ καλὸν εἶναι ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς μάτην ἐκλήθης τῶν οὐρανῶν κλειδοῦχος. ποῦ γὰρ λοιπὸν χρήσιμοι τῶν οὐρανῶν αἱ κλεῖς; ἐπεὶ δὲ ὄρος τοῦτο ποθεῖς, ἀποτάττου λοιπὸν οὐρανοῖς· εἰ σκηνὰς ἐγεῖραι θέλεις, παραίτησαι τὸ εἶναι τῆς ἐκκλησίας θεμέλιος. μετεμορφώθη γὰρ Χριστός, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἵνα ἡμῖν ἀποδείξῃ τὴν μέλλουσαν τῆς φύσεως μεταμόρφωσιν, καὶ τὴν ἐσομένην ἐπὶ τῶν νεφελῶν ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλων δευτέραν σωτήριον ἔλευσιν. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ τὸ φῶς ὡς ἱμάτιον περιβαλλόμενος, κριτὴς ὑπάρχων ζώντων καὶ νεκρῶν· ὅθεν Μωϋσῆν καὶ Ἠλίαν εἰς μέσον παρήγαγε, τῶν ἀρχαίων ὄψεων παραστῆσαι τὰ σήμαντρα. καὶ τί φησιν ὁ μέγας γραφεύς; Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς· καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε. ἔτι, φησί, τοῦ Πέτρου λαλοῦντος ἀντέλεξεν ὁ πατήρ· τί, Πέτρε, καλὸν εἶναι λέγεις, μὴ εἰδὼς ὃ λέγεις; οὔπω πεπαιδαγώγησαι, οὔπω τὴν ἀσφαλῆ γνῶσιν τῆς υἱότητος ἔμαθες, ὁ λέγων, σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. τοσαῦτα θαύματα κατεῖδες, Βὰρ Ἰωνᾶ, καὶ ἔτι Σίμων ὑπάρχεις; οὐρανῶν σε κλειδοῦχον κατέστησε, καὶ τῆς ναυτιλίας ἔτι τὸ ἱμάτιον οὐκ ἀπέθου; ἰδοὺ τὸ τρίτον ἀνθίστασαι τῇ τοῦ σωτῆρος βουλῇ, μὴ εἰδὼς ὃ λέγεις. εἶπε γάρ σοι, δεῖ με παθεῖν, καὶ λέγεις, Οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. εἶπε πάλιν, Πάντες σκανδαλισθήσεσθε, καὶ λέγεις, Εἰ πάντες,

Λουκ. θ. λϛ.

Λουκ. λδ. λε.

Ματθ. ιζ. ε.

Ματθ. ιϛ. κϛ.
καὶ κϛ. λα.

ἐγὼ δὲ οὐ σκηνῶν δεηθήσομαι. ἰδοὺ καὶ νῦν ἐγεῖραι θέλεις τῷ Χριστῷ, τῷ ἅμα ἐμοὶ θεμελιώσαντι τὴν γῆν, τῷ ἅμα ἐμοὶ συστήσαντι τὴν θάλασσαν, καὶ στερέωμα πήξαντι, αἰθέρα πυρώσαντι, καὶ πάντα σὺν ἐμοὶ πρὸ αἰώνων δημιουργήσαντι, σκηνὴν τῷ ἐξ ἐμοῦ, σκηνὴν τῷ ἐν ἐμοὶ καὶ μεθ' ὑμῶν, σκηνὴν τῷ ἀπάτορι Ἀδὰμ, σκηνὴν τῷ ἀμήτορι Θεῷ, σκηνὴν τῷ λαβόντι σκηνὴν, ἣν ἠρετήσατο, γαστέρα παρθενικήν. οὐκοῦν ἐπειδὴ σὺ τρεῖς σκηνὰς ἐγεῖραι βούλῃ, μὴ εἰδὼς ὅπερ λέγεις, ἐγὼ νεφέλῃ φωτεινῇ χρησάμενος, σκηνὴν καὶ τοὺς παρόντας φυλάξας, ἐκ τῶν ὑψίστων βοῶ, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα. οὐ Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας, ἀλλ' οὗτος· οὐκ ἄλλος, καὶ ἄλλος, ἀλλ' οὗτος, εἷς, καὶ ὁ αὐτὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε. Μωϋσῆν ἐδικαίωσα, ἀλλ' ἐν τούτῳ ηὐδόκησα· Ἠλίαν ἀπέλαβον, ἀλλὰ τοῦτον ἀπέστειλα ἐκ παρθένου εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν. Ιωαν. γ. ιγ. Οὐδεὶς γὰρ, φησιν, ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. ἐκεῖ τοίνυν κατῆλθεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐξ ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών· εἰ μὴ, μείνας ὃ ἦν, γέγονεν ὅπερ ἐσμὲν, εἰ μὴ σταυρωθῇ καθ' ἡμᾶς, δι' ἡμᾶς ὑπομείνας, καὶ τῷ οἰκείῳ αἵματι τὸν κόσμον ἠγόρασεν, ἀργεῖ οἰκονομία, καὶ μένει τὰ παλαιὰ τῶν προφητῶν ἀβέβαια ῥήματα. ἀλλὰ παῦσαι, Πέτρε, καὶ μὴ τὰ τῶν ἀνθρώπων φρόνει, ἀλλὰ τὰ τοῦ Θεοῦ. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε. διπλῇ γὰρ τῇ περὶ αὐτὸν κέχρημαι φωνῇ, ἐπὶ μὲν ὑμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, ἐπὶ δὲ Ἰωάννου ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ· ἣν ὁ πάλαι προφήτης ἀληθεύσει βοήσας, Ματθ. ιζ. Ψαλ. πη. ιγ. Θαβὼρ, καὶ Ἑρμονιὴλ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἀγαλλιάσονται. ποίῳ ὀνόματι; οὗτος ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός. ἐχαρίσατο γὰρ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα. ἀλλ' ἐρεῖς πάντως, ἀγαπητὲ, τί ἐστι, Θαβὼρ καὶ Ἑρμονιὴλ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἀγαλλιάσονται; μάθωμεν τοίνυν συνετῶς. τὸ Θαβὼρ, τοῦτο ἐστι τὸ ὄρος, ἔνθα θελήσας μετεμορφώθη Χριστὸς, καὶ υἱὸς παρὰ πατρὸς ἐμαρτυρήθη, ὡς ἀρτίως ἠκούσατε. τὸ δὲ Ἑρμονιὴλ ὄρος ἐστὶ μικρὸν ἐκ γῆς Ἰορδάνου, ὅθεν ἀνελήφθη Ἠλίας, καὶ οὗ πλησίον ἐν τοῖς ῥείθροις τοῦ Ἰορδάνου βουληθεὶς ἐβαπτίσθη Χριστὸς, καὶ υἱὸς παρὰ πατρὸς ἐμαρτυρήθη. ἐν τούτοις τοῖς δυσὶν ὄρεσιν ὁ ἄχραντος πατὴρ βεβαιῶν τὴν υἱότητα, καὶ τότε καὶ νῦν ἐκ δευτέρου βοᾷ, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε. ὁ γὰρ αὐτοῦ ἀκούων, καὶ ἐμοῦ ἀκούει· καὶ ὃς ἂν ἐπαισχυνθῇ αὐτὸν, καὶ τοὺς αὐτοῦ λόγους, κἀγὼ αὐτὸν ἐπαισχυνθήσομαι ἐν τῇ δόξῃ μου καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων, αὐτοῦ ἀκούετε, ἀπλάστως, ἀκάκως, ἀπεριέργως πίστει ζητοῦντες, ἀλλ' οὐ γλώττῃ μετροῦντες· πίστει προβαίνοντες, ἀλλ' οὐ λόγοις τῶν λόγων σταθμίζοντες. ἄρτι γὰρ ὁ Παῦλος ὁ ῥήτωρ χαλινῶν τὸν περίεργον, καὶ πάντα διδάσκων ἀνενδοιάστως, βοᾷ· Ρωμ. ια. λγ. Ὦ βάθος πλούτου τε καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. λβ.

ΕΙΣ ΤΑ ΒΑΙΑ.

Ex Ms. Regio Lut. emend ex Ms. Cantabrig.

Ἤδη τῆς πνευματικῆς πανηγύρεως περιλάμπει τὰ χαρίσματα· ἤδη τῆς πανευφήμου ἑορτῆς περιστέλλει τὰ [σήμαντρα· ἤδη τοῦ ἀΰλου νυμφίου περιστέλλουσι τὰ] μηνύματα· ἤδη τῆς καθολικῆς ἀναστάσεως ἀρραβῶνα δεξάμενος Λάζαρος τῷ Κυρίῳ ἀνάκειται· ἤδη τῆς δωρεᾶς τὸ μύρον τοὺς [τῷ βαπτίσματι] περιτρέχοντας εὐωδιάζει· ἤδη τοῦ βασιλέως οἱ πιστοὶ φύλακες τὴν μεγάλην πόλιν ταύτην κατέλαβον· ἤδη ὁ πιστὸς λαὸς εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου προσδραμὼν βοᾷ λέγων· Ματθ. κα. θ. Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις, καθὼς ἀρτίως ἠκούσατε· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος, ὁ ἀεὶ ἐρχόμενος, καὶ ὢν μεθ' ἡμῶν, καὶ ἔξω τῶν πιστῶν μηδαμῶς γινόμενος. οὕτως ὁ ὄχλος ἐκεῖνος βασιλικὴν ἐγνώρισε δύναμιν καὶ εἴσοδον. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς παροῦσι κοσμικοῦ βασιλέως ἐπιστρατεύσαντος τυράννῳ, καὶ μετὰ νίκης ὑποστρέφοντος, πάντες οἱ πολῖται αὐτοῦ πρὸ τῆς πόλεως συναντῶσιν, ἄνθη βαστάζοντες, ἐπαίνους πλέκοντες, ἐγκωμίοις τὴν νίκην ἀμειβόμενοι (ἄγει δὲ αὐτοὺς πρὸς ταῦτα οὐκ ἔνδοξος ἔρως, ἀλλ' ἐπινίκιος ὕμνος καὶ πόθος) τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ, ὡς ἐπὶ βασιλέως τροπαιούχου, ἅπαν τὸ πλῆθος καὶ ἐκ τῶν λόγων, καὶ ἐκ τῶν βαΐων ἐμήνυον, ὅτι νικητὴς ὁ παραγινόμενος, μᾶλλον δὲ ὅτι Θεὸς ὁ γνωριζόμενος. Θεῷ γὰρ μόνῳ ἁρμόζουσιν αἱ φωναὶ αἱ τότε βληθεῖσαι, καὶ τοῖς συνετοῖς θεῖα μυστήρια παραγυμνοῦσαι, Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις, τουτέστι, σῶσον δὴ ὁ ἐν τοῖς ὑψίστοις. οὕτω γὰρ ἑρμηνεύεται τῇ Ἑβραΐδι φωνῇ τὸ, Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις, ὡς δύω σωτηρία, καίτοι φιλανθρωπία. ὢ ὄχλου θεογνωσία ἀγγελικῆς διακονίας μετεσχηκότος. γῆν πατοῦντες, καὶ οὐρανὸν χοροβατοῦντες, σῶμα περικείμενοι, καὶ τὰ τῶν ἀσωμάτων μετερχόμενοι· Ἰουδαῖοι τὴν προσηγορίαν, καὶ χριστιανοὶ τὴν ἐργασίαν· κοσμικοὶ τὴν διαγωγήν, καὶ ἀποστολικοὶ τὴν ὁμολογίαν. ἄνωθεν καὶ οὗτοι, ὡς Πέτρος, τὴν ἀποκάλυψιν ἐδέξαντο. ὥσπερ γὰρ ὁ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων οὐκ ἐξ οἰκείας μελέτης, ἀλλ' ἐκ θείας ἀποκαλύψεως ἔλεγε πρὸς τὸν Κύριον, Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ ὁ Κύριος δεικνύων, ὅτι οὐκ ἐξ οἰκείων λογισμῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ πατρὸς ἔλαβε τὴν ἀποκάλυψιν, μακαρίζων αὐτὸν ἔλεγε· Μακάριος εἶ Σίμων Βὰρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα (Ματθ. ιϛ. ιζ.) οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ ὄχλος ἄνωθεν τὴν ἀποκάλυψιν δεξάμενος ἐβόα πρὸς τὸν Κύριον λέγων· Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. ἔστι δὲ πάντως εἰκὸς εἰπεῖν, τίς καὶ πόθεν ἡμῖν ἡ ἀπόδειξις, ὅτι ὁ Ἰουδαϊκὸς οὗτος ὄχλος ἄνωθεν ἔλαβε τὴν ἀποκάλυψιν. πόθεν οὖν ὑμῖν ὑποδείξω; ἐξ αὐτῶν τῶν τοῦ Κυρίου ῥημάτων· Ἰδόντες γάρ, φη- (Ματθ. κα. ιϛ.) σιν, οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τοὺς παῖδας κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ λέγοντας, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ, ἠγανάκτησαν καὶ εἶπον τῷ Ἰησοῦ· ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον; καὶ οὐκ ἐκ μόνων δὲ τῶν τοῦ Κυρίου ῥημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς παραδόξου τῶν ὄχλων συστροφῆς, καὶ ἀπαντήσεως, καὶ τῶν ἔργων ὧν ἐποίουν, οὐ μόνον κράζοντες, ἀλλὰ καὶ τοὺς κλάδους τῶν ἐλαιῶν, καὶ τὰ βαΐα τῶν φοινίκων κόπτοντες, καὶ ταῖς χερσὶ φέροντες, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ὑποστρωννύοντες, καὶ σωτῆρα καὶ βασιλέα καὶ Κύριον προσαγορεύοντες. ὅθεν παντί που δῆλον, ὅτι ἄνωθεν ἐδέξαντο τὴν ἀποκάλυψιν. εἰ μὴ γὰρ ἄνωθεν ἐδέξαντο, πόθεν ἐγνώριζεν ὁ ὄχλος βασιλέα τὸν Κύριον; οὐκ ἐφόρει διάδημα βασιλέως κοσμικοῦ, οὔτε περιεβέβλητο ἁλουργίδα, οὐκ ἐπεφέρετο πλῆθος στρατοῦ, οὐ περιέτρεχον αὐτῷ ἵπποι, καὶ ἅρματα καὶ ἀσπίδες χρυσοκόλλητοι, οὐκ ἐπωχεῖτο ἅρματι πορφυροστρώτῳ βασιλικῷ· πώλῳ δὲ ἐπεκάθητο ἀλλοτρίῳ μικρῷ, δώδεκα μαθητὰς μόνους ἐπαγόμενος. πόθεν οὖν ἔγνω ὁ ὄχλος αὐτὸν βασιλέα τυγχάνειν, εἰ μὴ ἄνωθεν ἔλαβε τὴν ἀποκάλυψιν; διὸ οὐκ ἐζήτουν ἐπὶ τοῦ Κυρίου διάδημα κοσμικόν· ἔγνωσαν γὰρ αὐτὸν ἀνάρχως βασιλεύοντα. οὐκ ἐζήτουν ἁλουργίδα· ἐθεώρουν γὰρ αὐτὸν ἀναβαλλόμενον φῶς, ὡς ἱμάτιον. οὐ περιεβλέποντο πλῆθος στρατιωτῶν, πεισθέντες τῷ εἰρηκότι προφήτῃ· Μύριαι μυριάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ χίλιαι χιλιάδες [ἀρχαγγέλων] παρειστήκεισαν αὐτῷ. οὐκ ἐπεζήτουν ἵππους καὶ ἅρματα· ἐγνώρισαν γὰρ ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τὸν Ἠλίαν ἐν ἅρματι πυρίνῳ ἀναλαβὼν καὶ τοὺς εὐαγγελιστάς, καθάπερ ἵππους περικυκλοῦντας αὐτῷ γινώσκοντες, πεισθέντες τῷ εἰρηκότι προφήτῃ Ζαχαρίας (Ζαχ. ϛ. β.) δὲ οὗτός ἐστιν ὁ εἰπών, ὅτι Ὀπίσω αὐτοῦ ἵπποι λευκοί, καὶ πυρροί, καὶ ποικίλοι, καὶ ψαροί. λευκὸς ἵππος Ματθαῖος, ὡς τὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου σαφέστερον ἐκθέμενος. ψαρὸς ἵππος ὁ Μάρκος, ὃς διαυγέστερον τὸ εὐαγγέλιον ἔγραψε. ποικίλος ἵππος ὁ Λου-

κᾶς,

χρῆ, ὡς εὐγλωττοτέρως καὶ ποικίλως τὰ κατὰ τὸν Κύριον ἐκθέμενος. ″πυῤῥὸς ἵππος Ἰωάννης,″ ὁ
τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, καθάπερ ἀστραπὴ πυρὸς τοῖς ἀποστόλοις ἐκλάμψας· Ἐν ἀρχῇ ἦν
ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. [ἵπποις δὲ ταχυδρόμοις εἰς πᾶ-
σαν τὴν γῆν τὸ εὐαγγέλιον κομίσαντας, καὶ ὁ προφήτης Ἀμβακοὺμ τοὺς ἀποστόλους ὀνόμασε
Αμϐ. γ. ιδ. λέγων· Καὶ ἐπεβίβασας εἰς θάλασσαν τοὺς ἵππους σου· θάλασσαν τροπικῶς τὸν ἀπόλυτα
κόσμον καλέσας. οὐκ ἐζήτουν ἐπὶ τοῦ Κυρίου ὄχημα λιθοκόλλητον, πορφυρόστρωτον, βα-
σιλικοῖς ὅπλοις διηθυσμένον· ᾔδεισαν γὰρ τὰ χερουβὶμ, καὶ τὰ σεραφὶμ τὰς ἑξαπτέρυγας λαμ-
πάδας, ὄχημα κεντούμενα, πεισθέντες τῷ εἰρηκότι· Ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν χερουβὶμ ἐμ-
Ψαλ. οθ. ϐ. φάνηθι.] πόθεν τοίνυν ὁ Ἱεροσολυμικὸς ἐκεῖνος πιστὸς ὄχλος τὴν ἀποκάλυψιν δεξάμε-
νος, οὐκ ἐσκανδαλίσθη ὑπὸ τοῦ εὐτελοῦς πώλου, ἀλλ᾽ ἐνεδυναμώθη ὑπὸ τῆς δεσπο-
τικῆς παρουσίας. διὸ ὡς μόνον εἶδον τὸν Κύριον ″ἐπιβάντα τῷ πώλῳ, εὐθέως προφητικοῖς
προῤῥήσεσι νυχθέντες, ἀναλαβόντες τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους οἱ ὄχλοι·
τί ″ἀναμένομεν, καὶ οὐκ ἐξερχόμεθα εἰς ἀπάντησιν τοῦ ″νοητοῦ φοίνικος, κρατοῦντες τὰ βαΐα
τῶν φοινίκων; ὁ καρπὸς αὐτοῦ γλυκάσματος καὶ ἀθανασίας πλήρης· τὰ φύλλα αὐτοῦ τῆς οἰ-
κουμένης ἰάματα· τὸ στέλεχος αὐτοῦ, [τουτέστι, τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ,]″ τοῦ κόσμου παντὸς σω-
τηρία, καὶ τρόπαιον τῆς κατὰ τοῦ διαβόλου νίκης. ἠκούσαμεν τῆς ἐξ ἡμῶν ἐκκλησίας ἐν τοῖς
Ασμ ζ. η. ᾄσμασι τῶν ᾀσμάτων βοώσης· Ἀναβήσομαι ἐπὶ τοῦ φοίνικος, κρατήσω τῶν κλάδων αὐτοῦ·
παραλάβωμεν τὴν ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίαν, καὶ ὡς φοίνικα νοητὸν, καὶ ὡς βασιλέα κραταιὸν ἀ-
σπασώμεθα. Ταῦτα τῶν ὄχλων λεγόντων καὶ διαπραττομένων, καὶ τὸν Κύριον εὐφημούντων,
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαῖοι δριμυχθέντες σφόδρα ἐπετίμων τοῖς ὄχλοις λέγοντες· τί ποιεῖτε;
τί ματαιολογεῖτε ″περιπετέστατοι; ὡς Θεῷ τῷ υἱῷ τοῦ τέκτονος προσέρχεσθε τὰ βαΐα κρα-
τοῦντες; Κύριον ὀνομάζετε τὸν μὴ ἔχοντα ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῖναι; βασιλικὰς φωνὰς ″περι-
βάλλετε τῷ ἐπὶ πώλῳ ὄνου καθεζομένῳ; οὐχὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ παρ᾽ ἡμῖν εἰ-
σι; παύσασθε περιπετέστατοι, εἰ δὲ μήγε, κολασθήσεσθε. διὰ τοῦτο γὰρ ″ἀπεστάλημεν, ὅ-
πως τοὺς ἐν ὑμῖν περιπετεστάτους σημιωσώμεθα, δίκας τῇ τόλμῃ ἀποτιννύντας. Ταῦτα ἀ-
κούσαντες οἱ ὄχλοι τῶν ἀρχιερέων λεγόντων, οὐ κινοῦνται μὲν πρὸς στάσιν, ἀποκρίνον-
ται δὲ πρὸς αὐτοὺς τῆς χάριτος ἐνεργούσης· μέμφεσθε ἡμῖν, Φαρισαῖοι, καὶ κόλασιν ἡμῖν ἀ-
πειλεῖτε ὡς βλασφημίαν προϊεμένοις; τίνες κολάσεως ἄξιοι; ὑμεῖς οἱ τὰς γραφὰς ἀναγι-
νώσκοντες, καὶ μὴ νοοῦντες, ἢ ἡμεῖς οἱ ἀκούοντες καὶ κρατοῦντες; σφαλλόμεθα βαΐα τῶν φοι-
κων τῷ Κυρίῳ προσφέροντες; οὐκ αὐτός ἐστιν ὁ τῆς δικαιοσύνης φοῖνιξ; οὐ περὶ αὐτοῦ κέ-
κραγεν ὁ προφήτης*, Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει; οὐκ αὐτὸς ″ἤνθησε τῶν τυφλῶν τὴν
Ψαλ. ϙα. ιϐ. ἀνάβλεψιν; οὐ χωλοῖς ″τὸν δρόμον ἀκώλυτον ἐχαρίσατο; οὐ″ τὸν παράλυτον τὴν βαστάσα-
σαν κλίνην βαστάσαι ἐποίησεν; οὐ τὸν τεταρταῖον Λάζαρον ἐξήγειρεν ἐκ θανάτου; οὐ διὰ τοῦτο
βούλεσθε τὸν Λάζαρον πάλιν ἀποκτεῖναι; οὐχ ὑμεῖς τὸν λίθον ἀπεκυλίσατε, καὶ τῇ ἀπιστίᾳ
ὡς λίθοι σκληρύνεσθε; οὐχ ὑμῖν ἐπέτρεψε λῦσαι ″τὰς κειρίας, ἵνα μὴ ὡς ἐπὶ τοῦ ἐκ γενετῆς
τυφλοῦ, ἄλλον δὲ ἄλλου τάφου παραπηδήσαντα ψευδολογήσητε; ἀεὶ ὑμεῖς τοῖς καλοῖς βα-
σκαίνετε, ὦ Φαρισαῖοι, καὶ τῷ πλήθει πιστεύοντι ἐμποδίζεσθε. διὰ τοῦτο πάλιν τὸν Λάζαρον
ἐβουλεύσασθε φονοκτονῆσαι, ἵνα τοῦ ὄχλου τὴν πίστιν ἐκκόψητε. εἰ γὰρ φονεύσητε τὸν Λά-
ζαρον, τί; οὐ δύναται πάλιν αὐτὸν ἀναστῆσαι; ἴδωμεν τίς κρατηθήσεται, ὑμεῖς φονεύοντες, ἢ
ἐκεῖνος ἐγείρων; ὑμεῖς ἔργῳ καὶ κόπῳ φονεύετε, αὐτὸς ″λόγῳ ἀνίστησι. τίς μᾶλλον κρατεῖται;
οὐχ ὁ λόγος τοῦ ἐνεργοῦντος κουφότερος; σφαλλόμεθα, ὦ Φαρισαῖοι, ὅτι ὡς βασιλεῖ προσ-
ήλθομεν τῷ Κυρίῳ; τὸν πῶλον θεωροῦντες μᾶλλον ἐνεδυναμώθημεν. διὸ καὶ βασιλέα
κραταιὸν γνωρίζομεν, καὶ ἔχομεν τὴν γραφὴν ″παραπόδας· ἵνα μάθητε ″συνετῶς ὅτι οὐχ
ἡμεῖς σφαλλόμεθα, ἀλλ᾽ ὑμεῖς πλανᾶσθε. ἔχετε τὸν προφήτην Ζαχαρίαν· τούτου τοὺς λό-

γοὺς ἀναπτύξατε· φοβήθητε αὐτοῦ τὸ δρέπανον τῆς ἐκδικήσεως.

Ζαχ. θ. θ.

ἐκ πολλῶν γὰρ τῶν χρόνων τὴν Ἰουδαίαν εὐαγγελιζόμενος ἐκέκραγε, Χαῖρε σφόδρα, θύγατερ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραῢς καὶ ἡσύχιος, καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου, υἱὸν ὑποζυγίου. μὴ σφαλλώμεθα τὴν γραφὴν ἀναγινώσκοντες, καὶ τὸν βασιλέα γνωρίζοντες, καὶ ἑαυτοὺς εὐεργετοῦντες, καὶ ἑαυτοὺς ἀμφιβάλλοντας ἐπιστρέφοντες; τὸν προφήτην κατέχετε, καὶ τὸν προφητευθέντα νοεῖν οὐ θέλετε; ἀποστήσατε τοιγαροῦν, ὦ Φαρισαῖοι. ὅσον ἡμῖν ἐπίκεισθε, τοσοῦτο μᾶλλον τὸν πόθον ἡμῶν διεγείρετε καὶ τὸν ζῆλον. διὸ οὐ παυσώμεθα βοῶντες, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. γνωρίζομεν τὸ ὄνομα, ὦ Φαρισαῖοι. τοῦτο τὸ ὄνομα τῆς Αἰγύπτου ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, καὶ τὴν θάλασσαν ἡμῖν βατὴν πεποίηκε, καὶ τὴν ἔρημον ἐπόλισε, καὶ εἰς γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι ἐνῴκισε· τὸν προφήτην βοᾶν παρεσκεύασε· Γνώτωσαν, ὅτι ὄνομά σοι, Κύριος· σὺ μόνος ὕψιστος ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. ὅτι μὲν ὁ ὄχλος εὐπειθής, οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀπειθεῖς, ἄκουε τοῦ εὐαγγελιστοῦ·

Ιωαν. ιβ. ι.

Καὶ συνεβουλεύσαντο οἱ ἀρχιερεῖς, ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν, ὅτι πολλοὶ δι᾽ αὐτὸν ὑπῆγον ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν. εἶδες τῶν ἀρχιερέων τὴν μανίαν; ἵνα ἐκκόψωσι τὴν πίστιν τοῦ πλήθους, ἐζήτουν καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτεῖναι λέγοντες πρὸς ἑαυτούς· ὅτι ἐὰν τὸν Ἰησοῦν μόνον ἀποκτείνωμεν, καταλείψωμεν δὲ τὸν Λάζαρον ζῶντα, οὐδὲν ὠφελοῦμεν. τοῦτον γὰρ ὁρῶντες εἰς ἐκεῖνον πιστεύουσιν. ὅπως οὖν μὴ καὶ μετὰ θάνατον πρόσκομμα ἡμῖν γένηται, τοῦ πιστεύειν τινὰς εἰς τὸν Ἰησοῦν, ἀποκτείνωμεν τὸν Λάζαρον, ἵνα πάντη τὴν μνήμην αὐτοῦ ἐξαλείψωμεν. ταῦτα δὲ καὶ ἕτερα ἔλεγον οἱ ἀρχιερεῖς, ὡς ἄνθρωποι ματαιόφρονες, μὴ συνιέντες ὅτι ὁ Κύριος μέλλων τὸν ἑκούσιον θάνατον καταδέχεσθαι ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ἀθανασίας, οὐκ ἔμελλε τὸν Λάζαρον μόνον καὶ τὴν τούτου ἔγερσιν τῷ κόσμῳ εἰς μνήμην καταλιμπάνειν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀκαταμάχητον σταυρόν· ὃν οὔτε δυνήσονται οὔτε πορθῆσαι, οὔτε κρύψαι, οὔτε ματαιῶσαι, ἀλλὰ πάσης τῆς οἰκουμένης δεικνύντα τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ τὴν δύναμιν. ποῖος γὰρ οἶκός ἐστιν ὁ μὴ ἔχων τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, τρόπαιον κατὰ δαιμόνων, καὶ φυλακτήριον ψυχῶν ὑπάρχον; [ποῖον πλοῖον δὲ μὴ πηδαλιουχούμενον ὑπὸ τοῦ σταυροῦ; ποία πόλις ἡ μὴ ἔχουσα τὸν σταυρὸν φρούριον; ποῖος βασιλεὺς ὁ μὴ ἀναδισμούμενος τὸν σταυρόν; ποία παρθένος ἡ μὴ ἔχουσα βακτηρίαν τὸν σταυρόν; ποία ἐκκλησία ἡ μὴ τῷ σταυρῷ τετειχισμένη; σταυρὸς ἐν νυκτὶ φωτίζει, καὶ ἐν ἡμέρᾳ λαμπαδουχεῖ· χειμῶνα συμφορῶν ἔαρ καλεῖν καὶ θέρος ἐπίσταται· συζυγίαν συσφίγγει· φιλίαν αὔξει· δι᾽ ἁπάντων τῶν ἀγαθῶν ἀρχή.] τί οὖν ὁ εὐαγγελιστής; [καλὸν γὰρ καὶ τὴν κεφαλὴν τῆς πάσης διακοπῆς ψηλαφῆσαι. ἤκουες ἀρτίως τοῦ εὐαγγελιστοῦ λέγοντος,]

Ιωαν. ιβ. α.

Πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. καὶ ποία αὕτη ἡ πρὸ ἓξ ἡμερῶν ἡμέρα; ποία αὕτη; ἡ παροῦσα ἡμέρα ἡ τὸν πρόδρομον Ἰωάννην χαρακτηρίζουσα. ὥσπερ γὰρ Ἰωάννης προέδραμε τοῦ Κυρίου, οὕτω καὶ αὕτη προέδραμε τῆς ἀναστάσεως. καὶ ὥσπερ ὁ Ἰωάννης δακτυλοδεικτῶν τὸν Κύριον ἔλεγεν·

Ιωαν. α. κθ.

Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· οὕτω καὶ αὕτη δακτυλοδεικτοῦσα τὴν μέλλουσαν κυριακήν, ἐκέκραγε λέγουσα· ἴδε ἡ μήτηρ τῶν μελλόντων ἀναγεννᾶσθαι. πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα. ἀκούσατε τὴν ἡμέραν. οὐ γὰρ ἁπλῶς κεῖται τό, πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα· ἀλλ᾽ ἵνα μάθῃς καθαρίσαι ἑαυτὸν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος. προκαθάρσιον γάρ ἐστιν αὕτη ἡ ἡμέρα, ἵνα ἑαυτὸν καθαρίσῃς ἀπὸ πάσης κηλῖδος, ἵνα λύσῃς ἔχθραν, καὶ παύσῃς ὀργήν, ἵνα σβέσῃς διαβολήν, ἵνα συσφίγξῃς ἀγάπην, ἵνα πλατιώνῃς φιλοπτωχείαν· ἵνα μὴ μόνος σὺ ἑορτάσῃς, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐνδεόμενος συνεορτάσῃ σοι. ἐὰν γὰρ μὴ μεταδῷς τῷ χρείαν ἔχοντι, ἐκεῖνος δὲ στενάζῃ, καὶ σὺ ἑορτάζῃς, σκόπει μὴ γένοιτο ἐπὶ σοῦ ἡ τοῦ πλουσίου ἐκείνου ἀνταπόδοσις, ὅστις εὐφραινόμενος καθ᾽ ἡμέραν λαμπρῶς τὸν Λάζαρον ἐκ τῶν ψιχίων οὐ μετέδωκε· μετάδος οὖν τῆς τραπέζης τῷ χρείαν ἔχοντι, καὶ εὐποίησον τοῖς δεομένοις, ὅπως καὶ σὺ διαπρεπῶς ἑορτάσῃς, καὶ ὁ πένης συνευωχηθῇ. [ἐὰν γὰρ σὺ μὴ εὐποιήσῃς εἰς τὸν ὁμόδοξόν σου πένητα, τὸν χρείαν παραμυθίας ἔχοντα, ἐκεῖνος δὲ ἀπὸ ἀνάγκης παρὰ σοῦ μὴ εὐεργετηθεὶς, προσέλθῃ αἱρετικῷ, κἀκεῖνος αὐτὸν παραμυθήσηται, γέγονεν ἐκεῖνός σου φιλανθρωπότερος. πᾶς γὰρ αἱρετικὸς καθυλακτεῖ τοῦ ποιμένος.] τί οὖν ὁ εὐαγγελιστής; πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς Βηθανίαν ὅπου ἦν Λάζαρος, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. ὢ τῆς τοῦ Κυρίου" σοφίας. ἤγειρε τὸν Λάζαρον, ἵνα ἐρεθίσῃ τὸν διάβολον. ἄκουε διὰ βραχέων. ὡς εἶδεν ὁ διάβολος τοῦ Κυρίου βοήσαντος, Λάζαρε δεῦρο ἔξω, καὶ πάντα τὰ καταχθόνια διαλυθέντα, καὶ τὰς κάτω δυνάμεις μὴ ὑπομενούσας κρατεῖν, καὶ ὅτι ὡς βασιλικοῦ προστάγματος καταπεμφθέντος, μᾶλλον δὲ ὡς θείου βουλήματος ἐνεργοῦντος, αἱ μὲν τρίχες Λαζάρου ἄνωθεν ἐρριζοῦντο, τῶν δὲ νεύρων αἱ διαλύσεις συνεσφίγγοντο, τῶν δὲ σαρκῶν αἱ μειώσεις ἀνεπληροῦντο, τῶν δὲ ὀστέων ὁ χωρισμὸς συνηρμόζετο, τῶν δὲ ἰχώρων τὰ ῥεῖθρα συνεστέλλετο, τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ζωτικὸν ὑπεισήρχετο, ἡ δὲ δέσποινα ψυχὴ τὴν προτέραν καὶ ἀρχαίαν μονὴν ἀπελάμβανεν· ὡς εἶδε ταῦτα καὶ τὰ παραπλήσια γινόμενα, θορυβηθεὶς καὶ ἐναγώνιος γενόμενος ἐπέτασσε ταῖς αὐτοῦ δυνάμεσι λέγων, ἀντιτάξασθε, κραταιώθητε, τὴν ἐμὴν βασιλείαν μὴ προδῶτε. "ὢ τί πέπονθα; καταλύεται τὸ κράτος τοῦ θανάτου, ὅπερ διὰ τῆς ἁμαρτίας ἐκτησάμην· οἵπερ εἶχον τέσσαρας ἡμέρας κρατῶν, νῦν ἀποδιδῶ βίᾳ μεγάλῃ· συμφορᾷ περιπέπτωκα· ἠρξάμην ἐξεμεῖν οὓς κατέπιον. οὐ διὰ τὸν Λάζαρον μόνον κλαίω, ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ καὶ τοὺς ἄλλους, οὓς κατέχω ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τοῦ νῦν, ἀπολέσω· σπουδῆς μοι χρεία, καὶ πολλῆς ἰσχύος· εἰ μὴ προκαταλάβω τὸν τῷ λόγῳ συλῶντά με, πάσης μου τῆς ὑπάρξεως" κενὸν ἀποδείξει. εὗρον τί πράξω, ἔγνων τί ποιήσω· ἔχω τοὺς Ἰουδαίους συνδρόμους· μισθοῦμαι τὸν Ἰούδαν· ἀεί μοι οὗτος καλῶς" ὑπουργεῖ· φιλάργυρος γὰρ ὤν, προσελθούσης γυναικὸς τὸ μῦρον τριακοσίων δηναρίων διετιμήσατο, κόπους παρέχων αὐτῇ· καὶ τὸ μὲν μῦρον διετιμήσατο τριακοσίων δηναρίων· τὸν δὲ δεσπότην τοῦ μύρου τριάκοντα δηναρίων ἐπώλησε. πολλῆς μοι οὖν σπουδῆς χρεία σταυρὸν κατασκευάσαι. αὐτός μου τὸν Λάζαρον ἔλαβεν, ἐγὼ δὲ" αὐτὸν ὧδε καθελκύσω, καὶ τοῖς νεκροῖς συναριθμήσω, ἵνα μάθῃ κατὰ μείζονος μὴ στρατεύεσθαι. αἱ δὲ κάτω δυνάμεις πρὸς αὐτόν· ὅλον τὸν Ἰησοῦν ὧδε καταπαῦσαι βούλει; βλέπε μὴ καθ' ἑαυτοῦ κάμνῃς. ἔχεις αὐτοῦ πεῖραν. ἐπάλαισας αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ· οὐχὶ τρίτον προσῆλθες, καὶ τρισσῶς ἔπεσας; ἐὰν δὲ κατέλθῃ, τί μέλλεις πράττειν; ταῦτα βουλευσάμενος καὶ τὰ παραπλήσια τούτων ὁ διάβολος, τοὺς Ἰουδαίους εἰς μείζονα φθόνον διήγειρε, καὶ ἠρέθισε θανατῶσαι τὸν Λάζαρον ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα, καὶ σταυρὸν τῷ Κυρίῳ" κατασκευάσαι, ἵνα γένηται ἡ κατάρα εὐλογία, καὶ τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ τοῖς πᾶσι σωτηρία. διὰ γὰρ τῆς τοῦ Λαζάρου ἀναστάσεως ὁ μὲν διάβολος ἐταράχθη· οἱ δὲ Φαρισαῖοι συνεχύθησαν· ἡ Μάρθα ἐπληροφορήθη· ἡ Μαρία ἐδοξάσθη· ἡ ἀνάστασις" προανεδείχθη· οἱ μαθηταὶ κραταιότεροι ἐγένοντο, καὶ πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων πιστευσάντων εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὑπήντησαν αὐτῷ μετὰ κλάδων καὶ βαΐων κράζοντες καὶ λέγοντες· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ· αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. λγ.

ΕΙΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἤκουες τοῦ δεσπότου Χριστοῦ ἀρτίως λέγοντος· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστώτων, οἳ οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. εἶδες ὅτι μία δόξα πατρὸς καὶ υἱοῦ; πρὸ βραχέων ἔλεγε, Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ἐνταῦθα, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, ὡς εἶναι τὴν Χριστοῦ βασιλείαν. τίς τοίνυν διαιρεῖ τὰ ἀδιαίρετα; τίς ζυγοστατεῖ τὰ ἀζυγοστάτητα; τίς πολυπραγμονεῖ τὸν πατρῷον κόλπον; τίς μεμηνὼς μερίζει νοῦν καὶ λόγον καὶ πνεῦμα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστώτων, οἳ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. τινὲς δὲ τῶν πάλαι ἑρμηνευσάντων, οὐκ οἶδα τί σκοπήσαντες, ταῦτα τὰ ῥήματα τοῦ Κυρίου εἰς τὴν δευτέραν ἔνδοξον αὐτοῦ παρουσίαν ἐξέδωκαν. ὅθεν καὶ ἐβεβαίωσαν τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην θανάτου μὴ μετεσχηκέναι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν τοῦ Κυρίου ἔνδοξον παρουσίαν, διὰ τὸ εἰπεῖν τὸν Κύριον, Εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστώτων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. εἰ δὲ οὕτω τὸ νόημα, δεῖ μὴ φαντάζειν, ἀλλ᾽ ἀληθεύειν, καὶ μάλιστα νῦν ζητεῖν. ἐνταῦθα οὖν, οὐ περὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας τῆς ἐνδόξου λέγει, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν τῷ ὄρει μεταμορφώσεως. καὶ γὰρ ἐν τῷ ὄρει μεταμορφωθεὶς μικρόν πως ὁ δεσπότης Χριστὸς ἔδειξε τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς τῆς ἀθεάτου θεϊκῆς αὐτοῦ βασιλείας τὴν δόξαν. ἀλλ᾽ εὐθὺς ἐροῦσιν οἱ θρυλλικὴν περιφέροντες γλῶτταν· καὶ εἰ ἀθέατός ἐστιν ἡ θεϊκὴ τοῦ Θεοῦ λόγου δόξα, πῶς ἐπέδειξεν αὐτὴν τοῖς ἀποστόλοις; ἡ γὰρ ὁρατὴ οὐκ ἀθέατος. ἄκουε συνετῶς ἐνταῦθα. ὁ δεσπότης Χριστὸς τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ἐπέδειξε τῆς ἀθεάτου βασιλείας τὴν δόξαν, καὶ οὐκ ἐπέδειξε, τὸ μὲν πληροφορῶν, τὸ δὲ φειδόμενος. πληροφορῶν γὰρ ἔδειξεν αὐτοῖς τῆς ἀθεάτου βασιλείας τὴν θεϊκὴν δόξαν, οὐχ ὅση τις ἦν, ἀλλ᾽ ὅσον ἠδύναντο τοὺς σωματικοὺς ὀφθαλμοὺς περιφέροντες· φειδόμενος δὲ αὐτῶν, καὶ οὐχὶ φθονῶν, οὐκ ἔδειξεν αὐτοῖς τῆς ἀθεάτου βασιλείας τὴν πᾶσαν θεϊκὴν αὐτοῦ δόξαν, ἵνα μὴ σὺν τῇ ὁράσει καὶ τὴν ζωὴν ἀπολέσωσι. καὶ τούτου μάρτυς ὁ τῶν ὅλων Θεός, λέγων πρὸς Μωϋσῆν ποθοῦντα αὐτὸν θεάσασθαι, καθά φησι τὸ θεῖον λόγιον· Τότε Μωϋσῆς, φησίν, ἀποκριθεὶς πρὸς τὸν Θεὸν ἔφη· εἰ εὕρηκα χάριν ἐνώπιόν σου, ἐμφάνισόν μοι σεαυτόν, ὅπως ἴδω σε γνωστῶς πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. τί οὖν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν; σφάλλῃ, Μωϋσῆ, ταῦτα ζητῶν. οὐ φθονῶ σοι τῆς ὁράσεως, φείδομαι σου τῆς σωτηρίας. οὐδεὶς ἀνθρώπων Θεὸν ἰδὼν ζήσεται. ἐνταῦθα οὖν καὶ ἔδειξε, καὶ οὐκ ἐπέδειξε, τὸ μὲν πληροφορῶν, τὸ δὲ φειδόμενος. καὶ ὅτι οὐ περὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν τῷ ὄρει μεταμορφώσεως εἶπε, καὶ οὐ περὶ Ἰωάννου, ἀλλὰ καὶ περὶ Πέτρου καὶ Ἰακώβου (οὐ γὰρ μοναδικῶς, ἀλλὰ πληθυντικῶς ἐξεφώνησεν, Εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστώτων. οὐκ εἶπε, τίς, ἀλλά, τινες) ἄκουε τῶν ἑξῆς. δεῖ γὰρ ὑπομνῆσαι, οὐ διδάξαι. Καὶ μεθ᾽ ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ᾽ ἰδίαν, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένοντο λευκά, ὡς τὸ φῶς· καὶ ἰδοὺ φωνὴ λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε. ὁρᾷς ὅτι οὐ περὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ἐνδόξου παρουσίας, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν τῷ ὄρει μεταμορφώσεως εἶπε; τί οὖν ὁ Κύριος; ἀκολουθίᾳ προβῶμεν, ὅπως ταῖς ὑμετέραις εὐχαῖς τῶν προκειμένων μὴ ἐκπέσωμεν. καὶ μεθ᾽ ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην. ἀλλ᾽ ἔστιν εἰπεῖν τινα· καὶ διὰ τί τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ ὁ δεσπότης Χριστὸς οὐ παρέλαβε μεθ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ ἀνήνεγκεν εἰς τὸ ὄρος, ἀλλὰ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην; διὰ τί; ὅτι οὐκ ἦν ἄξιος ὁ Ἰούδας τοῖς τῆς προδοσίας

Ex Ms. Regio Lat.

Ματθ. ις. κζ.

Ματθ. ις. κη.

Ἐξοδ. λγ. α.

Ματθ. ιζ. α.

ὀφθαλμοῖς θεάσασθαι τὴν τοσαύτην τοῦ Κυρίου δόξαν. ἀλλ' εὐθέως ἐροῦσί τινες, καὶ εἰ τοῦτο ἦν τὸ αἴτιον, διὰ τί τὸν Ἰούδαν οὐ κατέλιπε μόνον κάτω, καὶ τοὺς ἕνδεκα σὺν αὐτῷ ἀνήνεγκεν, εἰ τοῦτο ἦν τὸ αἴτιον, φησί; ἀλλ' οὐκ ἐσμὲν σοφώτεροι τοῦ δεσπότου Χριστοῦ. Εἰ γὰρ συνέβη τὸν Ἰούδαν καταλειφθῆναι μόνον κάτω, τοὺς δὲ λοιποὺς ἕνδεκα ἀνελθόντας ἐν τῷ ὄρει τῆς αὐτῆς θέας ἀπολαῦσαι, εἰκὸς λέγειν τινὰς, ὅτι τούτου χάριν ὁ Ἰούδας ὡς παραπονηθεὶς ἐπὶ τὴν προδοσίαν καὶ κυριοπρασίαν ἔφθασεν. ἵνα οὖν μηδὲν τοιοῦτον περὶ ἡμῶν λεχθῇ, μήτε περὶ ἐκείνου προφασισθῇ, τούτου χάριν ἔννατον αὐτὸν καταλιμπάνει κάτω· ἵνα οἱ μὲν τρεῖς, ἀποπληροφορηθέντες, δοξασθῶσιν, οἱ δὲ ἐννέα ἀκοῇ πιστεύσαντες μακαρισθῶσιν. ὅθεν καὶ ὁ Κύριος τοὺς ἀκοῇ πιστεύσαντας μακαρίζων ἔλεγε· Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες. ἄλλως δὲ, τοὺς τρεῖς μόνους ἀνήνεγκε, Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην, ἵνα πληρωθῇ τὸ φάσκον· Ἐπὶ δύο ἢ καὶ τριῶν μαρτύρων πᾶν ῥῆμα σταθήσεται· τριῶν μὲν, Πέτρου Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου, τῆς ἀδιασπάστου τῆς εὐσεβείας τριπλόκου σειρᾶς· δύο δὲ, Μωϋσέως καὶ Ἠλίου, τῶν ἀκλινῶν τοῦ νόμου στύλων. ἤκουες γὰρ ἀρτίως τοῦ εὐαγγελιστοῦ λέγοντος, Καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας συλλαλοῦντες αὐτῷ. τίνος οὖν χάριν Μωϋσῆν καὶ Ἠλίαν ἐν τῷ ὄρει μετέστησε, καὶ τοσαύτη ἡ μεταμόρφωσις γέγονε; νεφέλη ἐπισκιάζουσα φωτεινὴ, καὶ ἡ πατρῴα φωνὴ βροντῶσα; τίνος οὖν χάριν; ἐπειδήπερ οἱ ἀπόστολοι ἐδόκουν τὸν δεσπότην Χριστὸν, ὡς ψιλὸν ἄνθρωπον λαλεῖν, οὐχὶ δὲ ὡς Θεὸν ἐν σαρκί. ὅθεν καὶ νομίζοντες αὐτὸν λιτὸν ἄνθρωπον ὑπάρχειν διὰ τὰ οἰκονομικὰ δάκρυα, καὶ τὴν δειλίαν, καὶ τὰς προσευχὰς, καὶ τὴν παραίτησιν, συχνῶς οἱ ἀπόστολοι ἀνεπλήττοντο. ἵνα οὖν τῆς τοιαύτης αὐτοὺς ὑπονοίας ἐκκόψῃ, ἀνενέγκας αὐτοὺς ἐν τῷ ὄρει, καὶ μικρὸν παρανοίξας τὴν θύραν τῆς ἐνανθρωπήσεως, ἐδείκνυε σαφῶς, πόση τις περὶ αὐτῷ κέκρυπται δόξα. ἄλλως δὲ, καὶ ἐπληροφόρει τοὺς ἀποστόλους, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τῶν ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων δεσπότης. ἄνωθεν μὲν τὸν Ἠλίαν ἤξευε, κάτωθεν δὲ τὸν Μωϋσέα ἠγκίστρευεν, ἐκ τῶν ἐπιγείων δὲ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην παρέστησεν. ἀπὸ γὰρ τῶν ἄκρων τὸ πᾶν γνωρίζεται. ὅθεν ὁ Πέτρος θεασάμενος τὴν τοσαύτην δόξαν, Μωϋσέα τε καὶ Ἠλίαν δουλικῶς παρεστῶτας, οὐκ ἔτι ἐπιπλήττει, προσκυνεῖ δὲ καὶ παρακαλεῖ λέγων, καθὼς ἀρτίως ἤκουες, Κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ μὴ ἀναβαίνειν εἰς Ἱεροσόλυμα. ἐκεῖ Πιλάτος καὶ Καϊάφας θάνατον πνέοντες· ἐνταῦθα Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας ἀνάστασιν μηνύοντες. Κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ, Εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνὰς, μίαν σοὶ, καὶ Μωϋσῇ μίαν, καὶ Ἠλίᾳ μίαν. ἀλλ' ὦ μακάριε Πέτρε, τί τῷ φόβῳ κατεχόμενος, καὶ τῇ δειλίᾳ κλονούμενος, ἀλλοκτίστους σκηνὰς λυγοδοπλέκτους ἐπείγῃ, τὸν δεσπότην τοῖς δούλοις ἐντάττων; ὃν νεφέλη δορυφορεῖ, τοῦτον καλύβη χωρῆσαι οὐ δύναται. πλήρης γὰρ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ, τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἰωαν. κ. κθ.

Ματθ. ιζ. δ.

Λογ. λδ.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΧΡΗΜΑΤΙΣΜΟΝ ΖΑΧΑΡΙΟΥ, ΚΑΙ

Εἰς τὴν σύλληψιν τῆς Ἐλισάβετ.

Ex Ms.
Regio Lut.
Μηνὸς
Σεπτεμβ. κγ.
Ψαλ. ρμη. ς.
Ψαλ. ο. κγ.

ΟΥδὲν τοῖς δεσποτικοῖς ἀνυπότακτον ὅροις. πάντα γὰρ εἴκει καὶ δουλεύει τῷ θείῳ προστάγματι. Πρόσταγμα γὰρ, φησὶν, ἔθετο, καὶ οὐ παρελεύσεται. ὁ γὰρ λόγῳ τὴν ἀρχὴν τὸ πᾶν συστησάμενος, καὶ αὖθις δύναται μεταποιῆσαι τὰ ποιήματα λόγῳ. Εἶπέ ποτε τὴν ἄνυδρον πέτραν γενέσθαι καταῤῥυτον· ἡ δὲ ποταμοὺς ὕδατος εὐθέως ἐρεύγεται. Ἐπάταξε γὰρ πέτραν, καὶ ἐῤῥύησαν ὕδατα, καὶ ποταμοὶ κατεκλύσθησαν, καὶ ἡ ξηρὰ πέτρα τὸ πρὶν καὶ ἄγευστος ὕδατος, πηγὴ ποταμῶν καὶ μήτηρ ὑδάτων ἐγένετο. οὕτω γὰρ

ἀρχὴ

ἀργὸν ἦν ἄγονον, ὧν ἐπιστάτης Θεός. ὁ τότε τοίνυν τὴν ἄγονον πέτραν μεταβαλὼν εἰς λίμνην, καὶ νῦν τὴν στεῖραν Ἐλισάβετ παιδογόνον ἐκέλευσεν ἀναδειχθῆναι μητέρα, καὶ τὴν ἄκαρπον κατάκαρπον ἔδειξε, καὶ τὴν τῷ γήρᾳ βεβαρημένην, ὡς νεόγαμον κόρην. ὅτε πρὸς τάφον ἠπείγετο, τότε πρὸς τοκετὸν ηὐτρεπίζετο· ὅτε τὸ σῶμα τὸ γῆρας ἐμάρανε, τότε τὴν μήτραν ὁ Θεὸς ἀνενέωσε· καὶ ὅπερ διὰ τὸν χρόνον ἀπέβαλε, διὰ τὸν πλάστην ἀνέλαβε· καὶ ὅπερ ἡ νεότης ἀπώλεσε, τὸ γῆρας ἀπήτησε. ὅτε γείτων ἐγένετο τοῦ θανάτου, τότε παιδὸς ὠνομάζετο μήτηρ, καὶ τοὺς τῆς μάμμης ὑπερβαίνουσα χρόνους, εἰς μητρικὴν ἐνέπιπτε φροντίδα· καὶ βρέφος ἐπὶ τῆς ἀγκάλης ἐβάσταζεν ἡ βακτηρίας διὰ τὸ γῆρας πρὸς ἐπίβασιν χρήζουσα, καὶ πρωτότοκον ἡ γραῦς ἐψηλάφα παιδίον, καὶ στεῖρα παραδόξως ἐγέννησεν, ἵνα παρθένος τίκτουσα παρὰ φύσιν πιστευθῇ. ἀμφότερα καινὰ καὶ παράδοξα, στεῖρα, καὶ παρθένος ἀπροσδόκητοι μητέρες. τούτου δὲ τοῦ παραδόξου τοκετοῦ μηνυτὴς τῷ γέροντι Ζαχαρίᾳ ὁ ἀρχάγγελος ἐπέμφθη Γαβριήλ· καὶ στὰς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου ὤφθη αὐτῷ. Καὶ ἐταράχθη, φησὶ, Ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. Εἶδε γὰρ, ὅπερ οὐκ εἶδέ ποτε, πῦρ φθεγγόμενον, ἀσώματον ἄνθρωπον, ἀψηλάφητον σχῆμα, ἀσυνήθη θέαν, ὄψιν ἀσύγκριτον, ἀεροβάτην δρομέα ἀνθρωπόμορφον· καὶ ἰδὼν, ἐταράχθη. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ταραττόμενον ὁ ἄγγελος, χρησταῖς ἐπαγγελίαις φυγαδεύει τὸν φόβον· μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην· καὶ ἔσται χαρά σοι, καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει αὐτοῦ χαρήσονται. μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία· οὐ φόβον ἐπισείων ἐλήλυθα, ἀλλὰ χαρᾶς σοι μηνυτὴς παραγέγονα. ποίας χαρᾶς; ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ γεννήσει σοι υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην. οὗτος ὡς ἑωσφόρος ἐπιφαύσει τῷ κόσμῳ, καὶ τὸ σκότος τῆς ἀγνωσίας διώξει, τὸν τῆς δικαιοσύνης ἐπικαλούμενος ἥλιον. Ὁ ὀπίσω γάρ μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος. καὶ, Αὐτὸς προελεύσεται ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἡλίου. τὸ πνεῦμα τοῦ Ἡλίου κατῴκησε καὶ εἰς τὸν Ἰωάννην. Πνεύματα γὰρ προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται. καὶ σχεδὸν ἐν πᾶσιν εὑρίσκομεν ὅμοιον τῷ Ἡλίᾳ τὸν Ἰωάννην. ἐκεῖνος ἐν ὄρεσι διητᾶτο, καὶ οὗτος ἐν τῇ ἐρήμῳ διέτριβεν· ἐκεῖνον κόρακες ἔτρεφον, καὶ οὗτος ἀκρίδας βοτανῶν ἤσθιεν· ἐκεῖνος μηλωτὴν περιεβάλλετο, καὶ οὗτος τρίχας καμήλων· ἐκεῖνος αὐστηρὸς ἦν καὶ ἐλεγκτικὸς, καὶ οὗτος ὁμοίως· ἐκεῖνος τὸν Ἀχαὰβ ἤλεγχε τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων, καὶ Ἰεζάβελ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ (Σὺ εἶ, φησὶν, ὁ διαστρέφων τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου) καὶ Ἰωάννης τὸν Ἡρώδην καὶ Ἡρωδιάδα. Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου. Καὶ αὐτὸς προπορεύσεται ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἡλίου ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα. τί ἐστιν, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα; οἱ πατέρες τῶν Ἰουδαίων, ὁ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, καὶ οἱ δώδεκα πατριάρχαι, καὶ πάντες οἱ δίκαιοι ὁρῶντες φιλαμαρτήμονα τὸν λαὸν, καὶ ἑτοίμως ἐκπορνεύοντα εἰς ἀλλοτρίους θεοὺς, ἀπεστρέφοντο αὐτοὺς ὡς τοιούτους· ἀφ' οὗ δὲ Ἰωάννης ἐκήρυξε τὸ βάπτισμα τῆς μετανοίας, πολλοὶ ἐπεστράφησαν πρὸς τὸν Θεόν. ὁρῶντες οἱ πατέρες αὐτῶν ἐπιστρέφοντας αὐτοὺς πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ αὐτοὶ ἐπέστρεψαν τὰς καρδίας αὐτῶν πρὸς αὐτούς. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, ἑτοιμάσαι Κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον, περιούσιον· περὶ οὗ Δαβὶδ ὁ προφήτης προεκήρυττε λέγων, Αὕτη ἡ γενεὰ ζητούντων τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ. ἐπὶ τὸν γέροντα Ζαχαρίαν ἡ κύησις τοῦ παιδὸς ἡ παράδοξος ἐκπλήττει· ἔτι πρὸς τὸν ὑπερώριον τοκετὸν δυσχεραίνει, μὴ λογισάμενος συνετῶς, ὅτι ὁ κεραμεὺς τῆς γαστρὸς δύναται τὴν πεπαλαιωμένην ἀνακαινίσαι μήτραν. διὸ καὶ πρὸς τὸν τῆς ἀπιστίας ἐξεκυλίσθη κρημνόν. τοῦ γὰρ ἀγγέλου λέγοντος, Ἰδοὺ ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ τέξεταί σοι υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην, ὁ Ζαχαρίας ἀπομάχεται τῷ λόγῳ, καὶ φησί· κατὰ τί γνώ-

Λουκ. α. ια.

Λουκ. γ. ιϛ.

Λουκ. α. ιζ.

α. Κορ. ιδ. λβ.

γ. Βασ. ιη. ιη.

Μαρκ. ϛ. ιη.

Λουκ. α. ιζ.

Ψαλ. κγ. ϛ.

σόμεθα τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. πόθεν μοί, φησι, τὸ ἀσφαλὲς ὑπάρξει; ποῖόν μοι τῆς ἐπαγγελίας δύνασαι παραστῆσαι τεκμήριον; δεῖξόν μοι καὶ νῦν ῥάβδον, ὡς ἐπὶ Ἀαρὼν τοῦ ἀρχιερέως, αἰθήσασαν, καὶ τότε πιστεύσω, ὅτι καὶ γῆρας δύναται καρποφορῆσαι παιδίον. ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. τὰ ῥήματά σου χρηστὰ, τὸ δὲ ἐπάγγελμα δύσ… παῖδά μοι προξενεῖς, μετ᾽ ἐλπίδας ἐλπίδα; ὁ τῆς ἀκμῆς μου παρελήλυθε χρόνος, τὸν τῆς νεότητος ἀκάρπως κατηνάλωσα βίον· ὅτε ὡς ξύλον ἐγενόμην ξηρὸν, τότε καρποφορεῖν ἀναγκάζεις με; κυρτοβατῶν τὴν ἀγορὰν περιέρχομαι, οὐκ ἔτι πρὸς οὐρανὸν ἀναβλέπειν ἰσχύω, πρὸς τὴν συγγενίδα γῆν κατασύρει με τὸ γῆρας. γῆ γάρ εἰμι, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσομαι. μόλις τὸ βῆμα τῶν ποδῶν μεταφέρω· οὐκ ἀρκοῦσιν οἱ δύο μοι πρὸς ἐπίβασιν πόδες· ἀντὶ τρίτου ποδὸς βακτηρίαν βαστάζω. χειραγωγοῦ γὰρ μέχρι νῦν οὐκ εὐπόρησα τόκου. τάφος εἰμὶ κινούμενος, καὶ νεκρὸς ὁδοιπορῶν. πῶς οὖν ἀπὸ τοῦ νῦν ἐμὲ τέκνον ὀνομάσει πατέρα; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. ὅτε τῷ τάφῳ τὸ γῆράς με προσάγει, τότε νυμφικῆς ἐπιβαίνομεν κοίτης; καὶ παῖδα φυτουργήσω, τοῦ τῆς νεότητός μοι δεδυκότος ἡλίου; κἀγὼ διὰ τῶν χρόνων ἐξίτηλος, καὶ τῆς Ἐλισάβετ ἡ μήτρα νενέκρωται. κατὰ τί οὖν γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ· Ἐγώ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σὲ, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα. καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι, ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι. βούλομαι τί ποιῆσαι, καὶ πῶς ἐρωτᾷς; θαυματουργῆσαι προῄρημαι, καὶ τὸν τρόπον ζητεῖς; ὅλως δὲ περιεργάζῃ τῶν ἐμῶν ἔργων τὴν ἀρχήν; μὴ ἀδυνατεῖ παρὰ τῷ Θεῷ ῥῆμα; εἰπέ μοι, πόθεν ὁ Ἰσαὰκ ἐτέχθη; οὐχ Ἀβραὰμ αὐτὸν ἐγέννησεν ὁ πρεσβύτης, καὶ Σάῤῥαν τὴν στεῖραν ἐκάλεσε μητέρα εἰς τὴν αὐτὴν ἐμπεσὼν προσδοκίαν; διὰ τί οὖν ἐμοὺς, ὡς ἐκεῖνος, οὐ προσεδέξω λόγους; διὸ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου. δήσω σου τὴν γλῶτταν, τὴν πρὸς ἄτακτον κινηθεῖσαν ἀπόκρισιν. ἐν ᾧ τὴν ἁμαρτίαν ἐγέννησας ὀργάνῳ, ἐν αὐτῷ καὶ παιδεύθητι. δι᾽ ὧν γάρ τις ἁμαρτάνει, διὰ τούτων καὶ κολάζεται. διὸ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου. τοῖς ῥήμασί μου λαλῶν οὐκ ἐπίστευσας, σιωπῶν τοὺς λόγους ἀνάμενον, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. Τὰ γὰρ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα, παρὰ τῷ Θεῷ δυνατά· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λυκ. α 18.

Λυκ. ιη. κζ.

Λογ. λε.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΑΓΙΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΤΟΝ θεολόγον.

Ex Ms. Palatino. Μηνὸς Δεκεμβ. κζ.

Συνεκάλεσεν ἡμᾶς, ἀγαπητοὶ, ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὁ ἁγιώτατος Ἰωάννης ὁ θεολόγος καὶ φίλος Χριστοῦ, οὐχ ὅτι ἡδυπνόων ῥόδων κάλυκας ἡμῖν ἀνατείλας, ἀλλὰ πνευματικῶν πατέρων τὰς ἀρετὰς ἡμῖν ἐξανθήσας. τούτων ἡ εὐωδία ἡ εὐσεβής ἐστιν ὁμολογία, καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν σωτηρία. ποῖον, εἰπέ μοι, ῥόδον οὕτω τοῖς φύλλοις κεκόσμηται, ὡς ὁ ἁγιώτατος Ἰωάννης τῷ θεοπρεπεῖ τῶν ἁγίων στεφάνῳ δεδόξασται; τὸ μὲν γὰρ ῥόδον τὴν χρυσαυγοῦσαν εὐωδίαν ἔσωθεν ἀποστίλβει· ὁ δὲ ἁγιώτατος Ἰωάννης τὴν ἀρωματίζουσαν πολιτείαν τοῦ πανσόφου ποιμένος ἡμῶν καὶ διδασκάλου. ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ

θεῶ

θερινῆς κορυφῆς κατὰ κέρατος ἐκλάμπει. ὦ Ἰωάννη, δι' ἐνιαυτοῦ μὲν τοῖς παρεπιδημοῦσι μνημονευόμενε, καθ' ἡμέραν δὲ τοῖς Ἐφεσίοις συμπολιτευόμενε. ὦ Ἰωάννη, ὡς πρυτάνις ὑψηλὸς ἐπὶ τόδε τὸ ἱερὸν ὄρος περιλάμπεις, οὐ χρήματα τοῖς πολίταις συνδωρούμενος, ἀλλ' ἰάματα τοῖς αἰτοῦσί σε χαριζόμενος. ὦ Ἰωάννη, τὴν μονομάχον δράκαιναν Ἄρτεμιν τῷ τροπαίῳ τοῦ σταυροῦ κατήραξας, καὶ τὴν μνηστευσαμένην νυμφίῳ Χριστοῦ, τὴν ἐκκλησίαν, τῇ δυνάμει τοῦ σταυροῦ κραταιῶς ἀνώρθωσας. ὦ Ἰωάννη, τὸν πατέρα σου Ζεβεδαῖον ἐπὶ τὸ πλοῖον [illegible], καὶ τὸν δεσπότην σου Ναζωραῖον ἐπὶ τὸ στῆθος ἠγάπησας. ὡς δύο ὄρη, τοὺς δύο [illegible], ὧν ἀνὰ μέσον ἡδέως ἀναπαυσάμενος, τὸν ἐν μέσῳ δύο ζώων γινωσκόμενον ἐθεολόγησας. Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. Αμς. γ. β. Ιωαν. α. α. καὶ [illegible] τοῦ ἀποστόλου θεώρησον. χοῦν βρύει ὁ μὲν τάφος εἰς γῆν, καὶ τὸ βρύον μάννα ἐστὶν ἰαματικόν, καὶ τὸ κενούμενον οὐκ ἐκκενοῦται τῷ χρόνῳ. ἄρα τίς ἡ αἰτία, τίς ἡ ἐνέργεια, οὐκ ἄν τις εὕροι εἰπεῖν. ἀμετάβλητα γὰρ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ τὰ χαρίσματα, καὶ ἀνεκλάλητα τῶν ἁγίων τὰ ἐνεργήματα. ὦ Ἰωάννη, τὸ ὅπλον τῆς ἀσεβείας, ἡ ὄντως εὐσεβὴς ὁμολογία, καὶ πάντων αὖθις ἀποφυγή, ἡ πρὸς Θεὸν καταφυγή. ὃ γάρ ἐστι λιμὴν τοῖς χειμαζομένοις, τοῦτο ὁ Θεὸς τοῖς κατὰ ποιουμένοις. σήμερον ἡμῖν ὁ μακαριώτατος Ἰωάννης, τῆς οἰκείας ἀρετῆς τὸ κάλλος ἐκλάμψαι (αὐτὸς γὰρ ἡμῖν ἐστι τὸ αἴτιον ὡς αἰ) ὥσπερ ἀπὸ βασιλικῆς εἰκόνος τῆς βίβλου τῆς ἀρχαίας ἐκλάμπων τὴν οἰκείαν εὐσέβειαν. Ἰωάννης, ἡ κρηπὶς τῆς πίστεως ἀρχή, ἡ εὐθαλὴς ῥίζα, ἡ ἀνέκλειπτος πηγή, ὁ ἐν πᾶσιν ἔθνεσιν οὐ κατ' ἐκεῖνο μόνον χαρισθεὶς τόμος, ἀλλ' εἰς ἀεὶ ἄπιστος εὐθεῖς τὸ σημεῖον τῆς εὐσεβείας ἐπαγγελλόμενος, τὸ πρῶτον τῆς πίστεως ἀκροθίνιον, ὁ πᾶσι τῆς εὐσεβείας τὰ ἴχνη ἁπλώσας, ὁ ζηλοῦν ἡμᾶς τὰ κάλλιστα τῆς ἀγάπης χαρίσματα παιδεύσας. βλέπομεν γὰρ τὸν θάλαμον τῆς παρθενίας, καὶ περιπτυσσόμεθα τὴν πηγὴν τῶν ἰαμάτων. ἀναπτύξωμεν δὲ καὶ τὸν περὶ τοῦ φωτὸς λόγον. Φῶς ὁ πατήρ, φῶς ὁ υἱός, φῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Φῶς ὁ πατήρ, ἐπειδὴ Θεὸς ἀληθινός· φῶς ὁ υἱός, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐξέλαμψε· φῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, καὶ διὰ τοῦτο Θεὸς ἀληθινός. ὁ ἀπόστολος μαρτυρήσει μοι λέγων, Ὅτι Θεὸς φῶς ἐστι· καί, Ἦλθεν Ἰωάννης, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, Καὶ ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, τουτέστιν, ἐρχόμενον εἰς τὴν ἀλήθειαν. καὶ ὁ υἱός, Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν· καί, Ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί. ὅτι δὲ ὁ υἱὸς φῶς ἐστι καὶ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὁ προφήτης βοᾷ· Φωτίζου, φωτίζου Ἱερουσαλήμ. ἥκει γάρ σοι τὸ φῶς, καὶ ἡ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνατέταλκε. καὶ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐν ψαλμοῖς ᾄδεται, ὅτι Παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς. ἐν τῷ φωτί σου ὀψόμεθα φῶς, τουτέστιν, ἐν τῷ υἱῷ ὀψόμεθα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, φῶς δι' οὗ ἐφωτίσθημεν, καὶ ἕως σήμερον φωτιζόμεθα τὰς καρδίας ἡμῶν.

α. Ιωαν. α. ε.
Ιωαν. α. ζ.
Ιωαν. α. θ.
Ιωαν. η. ιβ.
Ιωαν. ι. λη.
Ησ. ξ. α.
Ψαλ. λε. ι.

Φῶς ὁ πατήρ, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἀληθινός· φῶς ὁ υἱός, ἐπειδὴ ἐκείνου τοῦ φωτὸς ἀπαύγασμά ἐστι· φῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον. Οὐδεὶς γὰρ οἶδε τὰ τοῦ Θεοῦ, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἐν αὐτῷ. α. Κορ. β. ια. Φῶς οὖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ ἀληθινόν, ὃ ἐν τῷ ἀληθινῷ φωτὶ θεωρεῖται καὶ νοεῖται. μενέτω οὖν ἡμῖν, ἀδελφοί, ἡ πίστις ἀρραγής, ἀχώριστος τριάς. καὶ γὰρ ὁ μακάριος Σολομὼν λέγει, Ὅτι τὸ ἔντριτον σπαρτίον οὐ διαρραγήσεται. Εκκλησ. δ. ιϛ. ὁ γὰρ Θεὸς ἁγιάζει, φωτίζει, ζωοποιεῖ, ἐλευθεροῖ, καὶ τὰ πλείονα τούτων. καὶ ὁ υἱὸς ὡσαύτως· πάντα γάρ, ὅσα ὁ πατήρ, ποιεῖ. καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡσαύτως ἁγιάζει, φωτίζει, ζωοποιεῖ, ἐλευθεροῖ. ἠλευθερώθημεν γὰρ καὶ ἡγιάσθημεν καὶ ἐφωτίσθημεν καὶ ἀνεζήσαμεν, βαπτισθέντες εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. λϛ.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ

καὶ εὐαγγελιστὴν καὶ θεολόγον.

Ex Ms. Palatino. Μηνὸς Δεκεμβ. κζ.

Πάλιν ὁ ἡμέτερος Ἰωάννης, ὦ Ἐφέσιοι, μᾶλλον δὲ πάσης τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, τὴν πνευματικὴν σαγήνην ἐξήπλωσε, καὶ πάντας ἡμᾶς ἐκ διαφόρων τόπων συνήγαγεν· οὐχ ἵνα αὐτὸν στεφάνοις ῥόδων τιμήσωμεν, ἀλλ' ἵνα αὐτὸν ἀγαθοῖς ἔργοις καὶ δικαίοις συμμυώσωμεν. πάλιν τὰς πνευματικὰς αὐτοῦ πηγὰς ἐπισκευάσατο, οὐχ ἵνα ἀ[illegible] διψῶντας ποτίσῃ, ἀλλ' ἵνα λαοὺς κοπιῶντας στηρίξῃ. πάλιν εἰς τὸ ἱερὸν ἀναβέβηκεν ὁ δεύτερος μετὰ Πέτρον, οὐχ ἵνα ἕνα χωλὸν θεραπεύσας ἐξάλλεσθαι ποιήσῃ, ἀλλ' ἵνα πάντας ἡμᾶς τῇ εὐσεβείᾳ ἐπιρρώσας, εἰς οὐρανοὺς τὸ πολίτευμα ἔχειν παρασκευάσῃ. οὐκ ἔτι ἐπὶ τὸ Κυριακὸν στῆθος ἀνάκειται, ἀλλ' εἰς ἕνα ἕκαστον ἡμῶν ἀνακλίνας, πάντας ἡμᾶς ἰσοτίμους δεξάμενος, κέρδος ἴδιον τῷ Θεῷ προσήνεγκε, καὶ οὕτω κέκραγε λέγων· Ἠσ. η ιη. Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἅ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός. παιδία, ποῖα; ἃ ἡ χάρις ἐβλάστησε, καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας κληρονόμους ἀπέδειξεν. ὅσους ποτὲ ἐσυλαγώγησεν ἡ Ἄρτεμις, τοσούτῳ πλείονας συνάγει ὁ ἀπόστολος. ἐκείνη κύνας τρέφουσα, θηρεύουσα, τὴν πλάνην κατέσπειρεν· Ἰωάννης πτωχοὺς οἰκονομῶν καὶ λαοὺς συγκροτῶν, τὴν θεογνωσίαν ἐπέσπειρεν. ἐκείνη πομπαῖς εἰδώλων τὸν ἀέρα ἐσκότισεν· Ἰωάννης μνήμαις ἁγίων τὴν Ἀσίαν ἐφώτισεν. Αἴγυπτος μνημονεύει τὰ Μωϋσέως θαύματα, Ἔφεσος ἐξαγγέλλει τὰς Ἰωάννου εὐεργεσίας. Μωϋσῆς δέκα πληγαῖς τὴν Αἴγυπτον ἐμαστίγωσεν· Ἰωάννης δὲ τῷ θεοπνεύστῳ εὐαγγελίῳ Ἔφεσον κατεκόσμησε, μᾶλλον δὲ καὶ πάντας ἠλέησε. Μωϋσῆς διὰ ῥάβδου τὴν θάλασσαν ἔσχισεν, Ἰωάννης διὰ σταυροῦ τὴν Ἄρτεμιν κατέστρεψε. τῆς θαλάσσης σχισθείσης Φαραὼ καὶ τὰ ἅρματα αὐτοῦ κατεποντίσθησαν, τῆς Ἀρτέμιδος καταπεσούσης οἱ ἱερεῖς αὐτῆς καὶ τὰ βδελύγματα συνετρίβησαν. Ψαλ. ριγ. γ ἐκεῖ μὲν εἶπεν ὁ Δαβὶδ καὶ λέγει, Ἡ θάλασσα εἶδε, καὶ ἔφυγε· σήμερον ἡ ἐκκλησία τὸν αὐτὸν τρόπον βοᾷ καὶ λέγει, ἡ Ἄρτεμις εἶδε καὶ ἔπεσεν· εἶδε τὸν θεολόγον καὶ θεοκήρυκα, εἶδε τὸν θεοφόρον, καὶ ἔπεσεν ἡ ἁμαρτωλὸς, ἡ ἀλίτιμος, εἰς τὸ ἔδαφος. εἶδεν ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἰδοῦσα οὐκ ἴσχυσε. τί σοί ἐστιν, Ἄρτεμις, ὅτι ἔπεσες; εἶδε τὸν υἱὸν τῆς βροντῆς, καὶ κατερράγη μου τὸ ἱερὸν τῆς μεσιτείας· εἶδε τὸν θεϊκὸν φίλον, καὶ διελύθην· εἶδε τὸν ἐπὶ τὸ θεϊκὸν στῆθος ἀνακλιθέντα, καὶ κατηνέχθην ἐπὶ τὸ εἰδωλικόν μου στῆθος. θαυμαστὸς ὁ Ἠλίας, ἀγαπητοὶ, ὅτι τὸν Βάαλ κατέστρεψε· θαυμασιώτερος ὁ Ἰωάννης, ὅτι τὴν Ἄρτεμιν ἐξώλεσεν. Ἠλίας πεντακοσίους καὶ πεντήκοντα ἀπέκτεινεν· Ἰωάννης τὸν ὑπὸ τοῦ κίονος φονευθέντα ἱερέα ζωοποιήσας ἐν Χριστῷ ἀνέστησεν. ὢ τοῦ θαύματος, στύλος λίθινος τὸν ἰσόλιθον ἐθανάτωσεν ἱερέα, ὃν διὰ τῆς χάριτος ἐξανέστησεν ὁ Ἰωάννης. ἄραντες γὰρ αὐτοῦ, φησι, τὸ σῶμα βαστάζοντες εἰσήνεγκαν, θέντες πρὸς τὴν θύραν τοῦ Ἰωάννου· καὶ ὃν οὐκ ἤθελε ζῶν θεωρῆσαι, τοῦτον ἀποθανὼν ἐπεζήτει, ζωὴν καὶ πίστιν αἰτούμενος. οὕτω ποτὲ καὶ οἱ παμπόνηροι Ἰουδαῖοι ἐποίησαν. ζῶντα τὸν Χριστὸν ἀπηρνήσαντο, καὶ ἀποθανόντα υἱὸν Θεοῦ ὡμολόγησαν. Ἰωαν. θ. κθ. ἀπηρνήσαντο αὐτὸν ἐπὶ τοῦ τυφλοῦ εἰπόντες, Ἡμεῖς τοῦ Μωϋσέως ἐσμὲν μαθηταί· τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. ἀνέβλεψεν ὁ τυφλὸς, καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἀσύνετος λαός. υἱὸν Θεοῦ ὡμολόγησαν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ὅτε κλίνας τὴν κεφαλὴν ἀφῆκε τὸ πνεῦμα, καὶ λόγχῃ τὴν ἀοίδιμον αὐτοῦ ἐξεκέντησαν πλευρὰν, καὶ ἐξῆλθε πλῆθος αἵματος καὶ ὕδατος· ἐκέκραξαν δὲ μεγάλῃ τῇ φωνῇ Ἰουδαίων παῖδες, καὶ ἔλεγον, ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος. Ἰωάννης, ὁ ζω, ὁ κήρυξ τῆς θεογνωσίας, ὁ πνεύματος ἁγίου χάριν λαβὼν, ὁ ῥήτωρ τῆς ἐκκλησίας, ὁ φωστὴρ τῆς εὐσεβείας, ὁ ὀφθαλμὸς τῆς Ἀσίας, τὴν μὲν δαίμονα Ἄρτεμιν κατέστρεψε· τὸν δὲ Θεὸν λόγον

ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ μεγαλοφώνως ἐκήρυξεν· Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. (Ἰωάν. α. α.) ἐρωτήσωμεν τὸν ἁλιέα τῶν ἰχθύων, καὶ συγγραφέα τῶν ἁγίων εὐαγγελίων, τίς αὐτὸν τοῦτο ἐδίδαξε; ποῖος πατὴρ τοῦτο συνεβούλευσεν ἀποφθέγξασθαι; εἰς ποίαν βίβλον ἐγκύψας εὗρε καὶ ἐξεφώνησεν; ἀλλ' οὔτε τὶς ἐδίδαξεν αὐτόν, οὔτε εἰς βίβλον ἐγκύψας εὗρε καὶ ἐξεφώνησεν· ἀλλ' εἰς τὸ δεσποτικὸν στῆθος τοῦ σωτῆρος ἀνέπεσε, καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως τοῦ νοῦ φωτισθεὶς ἐβόησεν, ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. τί πλέον τῶν γεγραμμένων ἔχω εἰπεῖν; ἤκουσας ὅτι ἐν ἀρχῇ ἦν, τουτέστιν, ἐν πατρί, καὶ σὺν πατρί, καὶ Θεὸς ἦν ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἀρρήτως καὶ ἀπαθῶς γεγεννημένος πρὸ αἰώνων· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΝ.

Λογ. λζ.

Ex Ms. Palatino.

Ἥλιος ἀνίσχων τὰς οἰκείας ἀκτῖνας εἰς πάντα κόσμον ἐκτείνει· καὶ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ ἡ κατὰ σάρκα γενέθλιος ἀνατολή, τοὺς αὐτοῦ μαθητάς, ὥσπερ τινὰς ἀκτῖνας, εἰς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐξέπεμψε. διὸ τοῦτο καὶ τήμερον φωστήρων δίκην τὸ ἱερὸν τοῦτο λαμπρύνουσι σύστημα Πέτρος, καὶ Ἰάκωβος, καὶ Ἰωάννης, οἱ τῶν ἀπίστων σαγηνευταί, καὶ τῶν πεπλανημένων πρὸς τὴν θεογνωσίαν ἁλιεῖς, οἱ ἀντὶ μὲν καλάμου, τῷ σταυρῷ χρώμενοι, ἀντὶ δὲ ἱμονιᾶς, τῇ περιπλόκῳ ὁμολογίᾳ τοὺς λογικοὺς ἀνασπῶντες ἰχθύας ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς κακίας· οἱ τῶν ἀνεκλαλήτων μυστηρίων τῷ διδασκάλῳ κοινωνοῦντες, καὶ τῶν ἀρρήτων καὶ ἀθεάτων πραγμάτων αὐτόπται καὶ αὐτήκοοι γενόμενοι. Πέτρος ὁ διὰ τὴν πίστιν πέτρα κληθείς, καὶ ἐφ' ἑαυτῷ τῆς ἐκκλησίας ἀνέχων τὴν οἰκοδομήν. Σὺ γὰρ εἶ, φησί, Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. (Ματθ. ις. ιη.) ἀλλ' ἴδωμεν, εἰ δοκεῖ, διὰ τίνα καὶ ποίαν αἰτίαν τούτου τετύχηκε τοῦ ἐπάθλου ὁ κορυφαῖος. ἠρώτα ποτὲ τοὺς μαθητὰς ὁ σωτὴρ τίνα ἄρα περὶ αὐτοῦ ἔχοιεν δόξαν. τῶν δὲ ἄλλων τέως σιγώντων, προπηδήσας ὁ γενναῖος οὗτος φησίν. οὐκ εἶπε, σὺ ἐγένου, σὺ ἐκτίσθης· ἀλλά, σὺ εἶ, κατὰ τὸν προφήτην τὸν λέγοντα, Σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι· (Ψαλ. ρα. κη.) καὶ διὰ ταύτην τὴν ὁμολογίαν λαμβάνει τῶν οὐρανῶν τὰς κλεῖς. Ὅσα γάρ, φησίν, ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς. (Ματθ. ις. ιθ.) ὢ παραδόξου καὶ φύσιν ὑπερβαίνοντος ἀξιώματος. ἐπὶ γῆς βαδίζων νόμους τοῖς οὐρανίοις ἐξέπεμπε δυνάμεσι, καὶ τούτους ἐκεῖναι ἐφύλαττον. καὶ κάτω μὲν ἐκεῖνος τὰ δοκοῦντα ὑπηγόρευεν, ἄνωθεν δὲ Θεὸς τὴν ψῆφον τῶν λεγομένων ἐβεβαίου. ἐμακάριζέ ποτε Ἰωσὴφ ἐκεῖνος, τὰ σιτοδοχεῖα πιστευθεὶς τοῦ Φαραώ. πῶς οὐ ζηλωτὸς καὶ τρισμακάριος ὁ Πέτρος, τοὺς θησαυροὺς πιστευόμενος αὐτῶν τῶν οὐρανῶν; ἀλλ' οὐχ ὅτι τοῦ δεσμεύειν ἔλαβε τὴν ἐξουσίαν τοσοῦτον μακαρίζω, οὐδ' ὅτι καὶ σκιαὶ τῶν ἱματίων αὐτοῦ προσκυλίουσαι νόσους ἤλαυνον, οὐδ' ὅτι τὴν Ταβιθὰ ἐκ νεκρῶν ἀνέστησεν ἐκπλήττομαι (ταῦτα γὰρ τοῦ ἐνεργοῦντος πνεύματός ἐστιν ἐκ τοῦ πλείστου τὰ χαρίσματα) ἐγὼ δὲ Πέτρον μακαρίζω ἐκεῖνον τῆς ἀληθοῦς ἕνεκεν ὁμολογίας τῆς ἀπὸ πάντων τέως πρῶτον ἐπιβεβηκότα. σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. καὶ "τὸ φαινόμενον ὁμολογεῖ, σὺ εἶ ὁ Χριστός." * * τοῦτο τῆς μετὰ ταῦτα συνυπάρξεως τὸ μήνυμα. (τὸ σταυ. τοῦτο γὰρ τ αἰνῶ) ἴδωμεν δέ, εἰ δοκεῖ, καὶ τοῦ τρισμακαρίου Ἰωάννου τὰ ἰσάζοντα πλεονεκτήματα· οὐκ ἀφ' ὧν τῆς ἐνθέου πενίας ἐκοινώνει τῷ Πέτρῳ ("οὗτος μὲν γὰρ τῷ λέγοντι, Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι, (Πραξ. γ. ς.) καὶ τῇ σιωπῇ τὴν συγκατάθεσιν ἐμήνυσεν) ἀλλ' ὅτι εἰς τὰ στέρνα τὰ δεσποτικὰ πεσών, ἐκεῖθεν ἐχάλκευσε τὴν ἱερὰν ἐκείνην καὶ μεγαλόφωνον σάλπιγγα, δι' ἧς, ἃ μὴ εἶπεν οὐρανός, μὴ ἐνενόησαν ἄγγελοι, μὴ τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν τις κατέλαβε, μόνος Ἰω. α. α τολμηρᾷ καὶ πιστῇ ἐφημέρωσε γλώσσῃ· Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. τίνος οὖν ἕνεκα, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν, ὕστερος ὢν τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν, ἔσχατος ἔγραψε τὸ εὐαγγέλιον, ἀναγκαῖον καὶ τοῦτο ζητῆσαι. Ματθαῖος τῇ τῶν Ἑβραίων γλώσσῃ τὰ εὐαγγελικὰ συνέταξε θαύματα. Μάρκος τοῦ Πέτρου μαθητὴς γενόμενος, τὰ διὰ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ συμβεβηκότα περιγεγράφηκε, λέγω δὴ τὴν ἄμικτον γέννησιν, τὴν ἄμεμπτον ἀναστροφήν, τὰ παράδοξα σημεῖα, τὸν Ἰουδαϊκὸν φθόνον, τὸ σωτήριον πάθος, τὸν ζωοποιὸν ἡμῖν θάνατον, τὴν ἐπ' ἀφθαρσίᾳ ἀνάστασιν, τὴν πρὸς τὸν πατρικὸν κόλπον ἀνάληψιν. ὁμοίως δὲ καὶ Λουκᾶς, Παύλου τυγχάνων μαθητής, τὴν αὐτὴν τοῖς πρὸ αὐτοῦ ἔτριψεν ὁδόν. Ἰωάννης τοίνυν μόνος, ὡς ἁλιεύς τις ἐξ ἀπόπλου καθήμενος, καὶ ἑτέρων ἁλιευόντων θεατὴς γενόμενος, ὡς εἶδεν αὐτῷ τῆς γνώσεως τὸ κεφάλαιον παραλειφθέν, μεταχειρίζεται τὸν ἁλιευτικὸν τοῦ εὐαγγελίου κάλαμον, καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸν ζητούμενον ἰχθὺν θηρεύει, καὶ τοῦτον ἀπεράντοις τοῖς πιστοῖς πιπράσκει βοῶν, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος. οὐκ ἀφ' οὗ Μαρία, φησίν, ἡ νομισθεῖσα μήτηρ, ἀρχὴν ἔλαβεν ὁ Χριστός· οὐκ ἀφ' οὗ Ἰωσὴφ πατὴρ αὐτοῦ ἐχρημάτισε, τὴν ὕπαρξιν ἔχει· οὐδ' ἀφ' οὗ Μωϋσῆς, οὐδ' ἀφ' οὗ Ἀβραάμ, ὁ προώνυμος πάντων πατήρ· ἀλλ', Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος. ἀρχῆς δὲ οὐδὲν ἀρχαιότερον, ἀρχῆς οὐδὲν πρεσβύτερον. πᾶν ποίημα ἄρχεται, καὶ ἔστιν ὑπὸ ἀρχήν. πάντων δὲ ἀρχὴ υἱός, καὶ πάντων ἐστὶν ὡς ποιητής, ἀρχή. πᾶν τῇ ἀρχῇ παραλαμβανόμενον, νεώτερον· μόνη δὲ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀϊδιότητος κατέχει ἡ ἀρχή. ἀλλ' ἴδωμεν δίκαιον [ὁ λόγος] Ἰάκωβον. εἰ γὰρ καὶ τὴν τοῦ δικαίου ἐπίκλησιν ἐξαίρετον ὁ ἄλλος Ἰάκωβος ἔλαχεν, ὁ χρηματίζων Δίκαιος, ἀλλ' οὐ φθονήσει τοῦ τοιούτου γέρως τῷ συναποστόλῳ. πολλοὺς τοίνυν καὶ ὁ υἱὸς Ζεβεδαίου πλουτεῖ τοῖς τοῦ εὐαγγελίου κατορθώμασιν. ἀρκεῖ δὲ πρὸς τὸ παρὸν εἰς ἐγκωμίου λόγον, τὸ ὑπὲρ τοῦ δεσποτικοῦ φίλτρου ἡδέως τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι. τοῦτον γὰρ Ἡρώδης, Πραξ. ιβ. β. ὡς ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσιν ἱστορεῖ, ἀναιρεῖ. οὗτοι τῆς εὐσεβείας οἱ ἀθληταί, οὗτοι τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων οἱ διάκονοι. ἀλλ' ἕνα μὲν ἐξ Ὀλυμπιακῶν ἐπανελθόντα στεφανίτην δῆμοι καὶ πόλεις ἰδεῖν συντρέχουσι, καὶ ταῦτα φύλλοις δάφνης ἐστεφανωμένον· ἡμεῖς δέ, οὐχ ἕνα, ἀλλὰ τρεῖς ἀγωνιστάς, ὑπὲρ τριάδος ἀγωνιστάς, ὑπὲρ τριάδος ἀθλήσαντας καὶ στεφανωθέντας, * * πρὸς ἡμᾶς παραγινομένους ἐλάσσονι συνδρομῇ τεθεάμεθα. καίτοι τῶν ἀμετρίων καταπολμᾷ πᾶσα γλῶσσα, ἑνὸς τούτων τοὺς ἐπαίνους διεξιέναι πειρωμένη, καὶ ἰλιγγιᾷ ἡ διάνοια, θάλασσαν ἀρετῶν κοτύλῃ ἐκμετρεῖν βιαζομένη. ἀλλ' ὅμως ἐπεχειρήσαμεν, τῆς εὐγνωμοσύνης ἐπιδεικνύμενοι τοῖς πατράσι τὸν καρπόν. πρὸ δύο ἡμερῶν γενεθλιακὴ τοῦ παμβασιλέως Χριστοῦ πανήγυρις διηνύσθη· εἰκότως τοιγαροῦν οἱ λαμπροὶ ἀγῶνες οὗτοι εἰς τιμὴν τῆς δεσποτικῆς γεννήσεως ὑπὸ τῶν πεντάθλων ἀγωνιστῶν ἐξετελέσθησαν. τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἔξωθεν συμβαίνειν εἴωθε. τὰς γὰρ βασιλικὰς γεννήσεις ἐν ταῖς πόλεσιν οἱ ἄρχοντες τιμῶσιν· ἀλλ' ἐκεῖ μέν, ὁ νενικηκὼς σκιᾶς καὶ προσκαίρου χαρᾶς ἐτύγχανεν ἡδονῆς· ἐνταῦθα δὲ ἀθάνατα τοῖς στεφανίταις τὰ βραβεῖα, αἰωνίζοντες οἱ στέφανοι, ἡ μετ' ἀγγέλων χαρά, μετὰ τῶν ἁγίων ἐν τῇ ἀναστάσει λαμπρότης. ταῦτα τούτοις ἀπόκειται τοῖς ἀγωνίσμασι τὰ προνόμια· ὧν ταῖς πρεσβείαις καὶ ἡμεῖς διαφυλαχθείημεν, καὶ ὁ καλὸς τοὺς ποιμὴν εἰς πολλὰς δεκάδας ἡμῖν ἐνιαυτῶν διελαθείη ἐν Χριστῷ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟ, ΕΞΕΛΟΥ ΜΕ, ΚΥΡΙΕ, ΕΞ ΑΝΘΡΩΠΟΥ πονηροῦ.

Λογ. λη.

Ψαλμ. ρλθ. α.

Ex Ms. Palatino.

ΘΑυμάζω τί δήποτε ὁ προφήτης οὐκ ηὔξατο ῥυσθῆναι ἀπὸ δαιμόνων, ἢ λεόντων, ἢ δρακόντων, ἀλλ' ἐξ ἀνθρώπου πονηροῦ. δῆλον οὖν ὅτι χείρονές εἰσιν οἱ πονηροὶ ἄνθρωποι τῶν λεόντων. οἱ μὲν γὰρ λέοντες τὸν Δανιὴλ ἐνετράπησαν, Ἰουδαῖοι δὲ τὸν Κύριον ἐσταύρωσαν· οἱ κόρακες τὸν Ἠλίαν ἐν τῷ ὄρει διέτρεφον, τὸν δὲ Ἰωσὴφ οἱ ἀδελφοὶ πιπράσκοντες ἔτρωγον, ὃν καὶ δεόμενον ὑπερεῖδον. ἐδέετο γὰρ αὐτῶν ὁ παῖς τοῦ μὴ παραδοθῆναι τοῖς ἀλλοφύλοις. οἱ δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῆς ὠμότητος τὴν ἱκεσίαν αὐτοῦ ὑπερεῖδον, καὶ οὔτε νεαρὰν ἡλικίαν ἠλέησαν, οὔτε σπλάγχνα ἀδελφικὰ ᾐδέσθησαν, οὐχ ὅτι πατρὸς ″ αὐτοῖς εἷς ἐστι πατὴρ, καὶ μία σχεδὸν χώρα ἐβλάστησεν· ἀλλὰ τῇ ὑπερβολῇ τῆς ὠμότητος τὸν εὐγενέστατον καὶ ἀδελφὸν ὡς δοῦλον ἐπίπρασκον. Ἐξελοῦ με, Κύριε, ἐξ ἀνθρώπου πονηροῦ. μέλισσαι ἄγριαι τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτρεφον, Ἡρωδίας δὲ αὐτὸν ἐν ἀρίστῳ ἀπέτεμε. δράκοντες καὶ κεράσται καὶ ἀσπίδες τὸν ἄνδρα ᾐσχύνοντο, γύναιον δὲ πονηρὸν τὸν προφήτην οὐκ ἔφριξε. Δανιὴλ ἐν Βαβυλῶνι τὸν δράκοντα ἔκτεινε· Δαβὶδ δὲ τοῦ Σαοὺλ τὸν φθόνον νικῆσαι οὐκ ἴσχυσεν. ὁ ὄφις τὴν Εὔαν μόνον ἠπάτησεν· ὁ δὲ Κάϊν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ δόλῳ ἐφόνευσεν. ὁ κύων καὶ μαστιζόμενος τῷ δεσπότῃ ὑποσαίνεται· Ἰούδας δὲ καὶ τρεφόμενος τὸν δεσπότην παρέδωκεν. ἐξελοῦ με, Κύριε, ἐξ ἀνθρώπου πονηροῦ· οὐκ ἀπὸ θηρίων. τὰ μὲν γὰρ θηρία προφανῆ τὴν πονηρίαν κέκτηνται, οἱ δέ γε πονηροὶ ἄνθρωποι κρύπτουσι τὴν πονηρίαν τῷ σχήματι τῆς ἐπιεικείας. καὶ ὥσπερ οἱ τὰ δηλητήρια φάρμακα διδόντες, ″ μέλιτι πολλάκις περιχρίουσι τὴν πικρίαν τῇ γλυκύτητι, οὕτω καὶ οἱ πονηροὶ ἄνθρωποι τὸ μὲν γλυκὺ τῶν λόγων ἐν τῷ στόματι φέρουσι, τὸ δὲ πικρὸν τῶν τρόπων ἐν καρδίᾳ κατέχουσι· τὸ μέλι ἐν τῇ γλώττῃ βαστάζουσι, καὶ τὸ ξίφος ἐν τῇ γνώμῃ χαλκεύουσιν, ἄλλοι ἔξωθεν φαινόμενοι, καὶ ἄλλοι ἔνδοθεν κρυπτόμενοι· οὕτως οὖν χαλεπώτερός ἐστιν ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος τοῦ θηρίου. καὶ πῶς, ἄκουε· τὸ μὲν θηρίον οὐκ ἔχον φρόνησιν, οὐχ εὑρίσκει κακὰ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου (οὐδὲ γὰρ λογίζεται, οὐδὲ γὰρ τὴν ὑπαγορεύουσαν αὐτῷ φρόνησιν ″ καὶ τὸν δόλον) ὁ δέ γε πονηρὸς ἄνθρωπος κεκτημένος τὴν φρόνησιν, καὶ χρῆται αὐτῇ πρὸς τὴν πονηρίαν, καὶ ὅταν δὲ βούληται, τέρατα διὰ τῆς φρονήσεως ἐξευρίσκει. ἐξελοῦ με, Κύριε, ἐξ ἀνθρώπου πονηροῦ, οὐκ ἀπὸ ἀγγέλου πονηροῦ. εἰσὶ γὰρ καὶ ἄγγελοι πονηροί· ὡς ὅταν λέγῃ Δαβίδ· Ἐξαπέστειλεν εἰς αὐτοὺς ὀργὴν θυμοῦ αὐτοῦ, θυμὸν καὶ ὀργὴν καὶ θλῖψιν, ἀποστολὴν δι' ἀγγέλων πονηρῶν. ὡδοποίησε τρίβον τῇ ὀργῇ αὐτοῦ. χείρων δὲ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος τοῦ ἀγγέλου τοῦ πονηροῦ. ὁ μὲν γὰρ πονηρὸς ἄγγελος τὰ προστεταγμένα φυλάττει· ὁ δὲ πονηρὸς ἄνθρωπος τὰ προστεταγμένα παραχαράσσει. τί πονηρότερον τοῦ διαβόλου; ἀλλ' ὅμως φθονήσας τῷ Ἰὼβ, οὐκ ἐτόλμησεν αὐτῷ προσελθεῖν δίχα προστάγματος θεϊκοῦ. ὁ δὲ πονηρὸς ἄνθρωπος ἀκούων τό, Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, οὐ μόνον οὐκ ἀγαπᾷ τοὺς ἐχθρούς, ἀλλά γε καὶ τοὺς εὐεργετοῦντας μισεῖ, καὶ τούτους φονεύει, ὡς καὶ ὁ Σαοὺλ ἐποίει τῷ Δαβίδ. ὁ μὲν γὰρ τὸν ἀντίδικον αὐτοῦ Γολιὰθ σφενδονίσας ἀπέκτεινε, καὶ τοῦ φόβου ἀπήλλαξεν· ὁ δὲ τὴν δολοφονίαν κατ' αὐτοῦ ἀνέπνει. τὸν δαίμονα αὐτοῦ πάλιν τῇ ψαλμῳδίᾳ αὐτοῦ ἀπήλαυνεν, ὁ δὲ τὸ ξίφος κατ' αὐτοῦ ἀκονήσας ἠκόντιζε. τοιοῦτος γάρ ἐστιν ὁ πονηρός. ὅσον εὐεργετεῖται, τοσοῦτον μᾶλλον πρὸς φθόνον ἐκκαίεται. ὕλη γὰρ φθόνου ἰσχὺς ″ τῷ εὐεργετουμένῳ πονηρῷ ἀνθρώπῳ τυγχάνει. ἐξελοῦ με, Κύριε, ἐξ ἀνθρώπου πονηροῦ· οὐκ ἀπὸ δαιμόνων. οἱ μὲν γὰρ δαίμονες τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ ἀπελαύνονται, ὁ δέ γε πονηρὸς

Ψαλμ. οζ. μθ.

ἄνθρωπος αὐτῷ τῷ Κυρίῳ ἀντιπαρατάττεται. ὁ μέν τοι Παῦλος ῥήματι τοὺς δαίμονας ἐξεδίω-
β. Τιμ. δ. ιδ. κεν, Ἀλεξάνδρου δὲ τοῦ χαλκέως τὴν πονηρίαν νικῆσαι οὐκ ἴσχυσε. φησὶ γάρ, Ἀλέξανδρος
ὁ χαλκεὺς πολλά κακά μοι ἐνεδείξατο· ἀποδῴη αὐτῷ ὁ Κύριος. ἐξελοῦ με, Κύριε, ἐξ ἀν-
Ματθ. ιβ. λε. θρώπου πονηροῦ. οὐκ ἐξ ἀνθρώπου ἀγαθοῦ. Ὁ μὲν γὰρ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγα-
θοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει τὰ ἀγαθά· ὁ δέ γε πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πο-
νηροῦ θησαυροῦ προφέρει τὰ πονηρά· καὶ ὥσπερ ἀπό τινος ῥίζης, τῆς καρδίας ἕκαστος αὐ-
τῶν προφέρει τὰ βλαστήματα, ὁ ἀγαθὸς τὴν ἀγαθότητα, καὶ ὁ πονηρὸς τὴν πονηρίαν. καὶ
ὥσπερ τῆς πικρᾶς ῥίζης καὶ οἱ κλάδοι καὶ τὰ φύλλα καὶ τὰ ἄνθη καὶ ὁ καρπός ἐστι πικρός. οὕτω καὶ
τοῦ πονηροῦ ἀνθρώπου τὸ βάδισμα καὶ τὸ βλέμμα καὶ τὸ σχῆμα καὶ αἱ χεῖρες πονηραί εἰσι.
περὶ γὰρ ποδῶν, ὡς ὅταν λέγῃ ἡ σοφία· Ἔκκλινον δὲ ἀπ' αὐτῶν καὶ παράλλαξον· οἱ γὰρ
Παροιμ. α. πόδες αὐτῶν ἐπὶ πονηρίαν τρέχουσι. περὶ δὲ χειρῶν, ὡς ὅταν εὐχόμενος λέγῃ ὁ προφήτης·
ιϛ. Ῥῦσαί με, Κύριε, ἐκ χειρὸς ἁμαρτωλοῦ, ἐκ χειρὸς παρανομοῦντος καὶ ἀδικοῦντος. περὶ δὲ
Ψαλ. ο. δ. ὀφθαλμοῦ πονηροῦ, ὡς ὅταν ὁ Κύριος βοᾷ, Εἰ ὁ ὀφθαλμός σου ἐστὶ πονηρὸς, ὅτι ἐγὼ ἀγα-
Ματθ. κ. ιε. θός εἰμι; ἐξελοῦ με, Κύριε, ἐξ ἀνθρώπου πονηροῦ. ὁ τοιοῦτος δόλους πλέκει, ὑποκρίσιν
μελετᾷ, τὸν φθόνον ἐν καρδίᾳ χαλκεύει. ἐξ ἀνθρώπου πονηροῦ, οὐκ ἐξ ἀνθρώπου δικαί-
ου. Δίκαιος μὲν γὰρ οἰκτείρει ψυχὰς κτηνῶν, καθὼς γέγραπται· ἄδικοι δὲ καὶ τὰς τῶν ἀν-
Παροιμ. ιβ. ι. θρώπων ἀφαιροῦνται. δίκαιος οἰκτείρει ψυχὰς κτηνῶν, ὡς ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸ ὄρος ἀναδρα-
μὼν τὰ πρόβατα Ἰωθὸρ διψῶντα ἐπότισεν· ὁ δὲ ἄδικος Φαραὼ τὰ πρωτότοκα τῶν Ἑβραί-
ων εἰς τὸν ποταμὸν ἔπνιγε. καὶ ὁ μὲν δι' ὕδατος πρόβατα ἐπότιζεν· ὁ δὲ δι' ὕδατος ἀνθρώ-
πους ἀπέκτεινε. χρὴ οὖν φεύγειν τὴν πονηρίαν καὶ τὴν ἀδικίαν, ὡς ἡ δύναμις· μὴ μόνον Ir. in
δὲ φεύγειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀδικουμένους ἐκ χειρὸς τῶν ἀδικούντων ῥύεσθαι, ὡς ὁ Ἀβραὰμ ἐρ-
ρύσατο τὸν Λὼτ αἰχμαλωτισθέντα ἐκ χειρὸς τῶν ἀλλοφύλων· ὡς αὐτὸς ὁ Λὼτ τοὺς ἀγ-
γέλους ἐρρύσατο ἐκ τῆς τῶν Σοδομιτῶν παρανομίας. εἰ γὰρ καὶ ἡ φύσις τῶν ἀγγέλων
* * ἀνεπίδεκτος, ἀλλ' ἡ τμάτων ἀνθρώπων περίχειρος. ὡς ὁ Μωϋσῆς τὸν τῶν Ἑβραίων λαὸν
ἐρρύσατο ἐκ χειρὸς τῶν Αἰγυπτίων· ὡς ὁ Δαβὶδ τὸν Σαοὺλ ἐρρύσατο ἐκ τῆς βίας τοῦ
δαίμονος· ὡς τοὺς τρεῖς παῖδας ἐκ τῆς καμίνου τῆς καιομένης ὁ συγκαταβὰς αὐτοῖς ἄγγελος·
ὡς τὸν Δανιὴλ ἐκ τοῦ λάκκου τῶν λεόντων ἡ πίστις· ὡς τὸν Ἰωνᾶν ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ κή-
τους ἡ μετάνοια· ὡς τὸν Ἱερεμίαν ἐκ λάκκου βορβόρου Ἀβιμέλεχ ὁ εὐνοῦχος· ὡς Δανιὴλ ἐν
Βαβυλῶνι ἐκ τῆς κρίσεως τῶν παρανόμων τὴν Σωσάνναν· ὡς ὁ Κύριος πᾶσαν τὴν ἀνθρω-
πότητα ἐκ χειρὸς τοῦ διαβόλου· ὡς οἱ ἀπόστολοι τοὺς ἐχομένους ἀπὸ πνευμάτων καὶ νόσων.
ἀλλ' οὐ μόνον ὁ λόγος ἄνδρας νομοθετεῖ τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ γυναῖκας διδάσκει. πολλαὶ γὰρ
γυναῖκες ἐρρύσαντο πολλοὺς ἐκ θανάτου καὶ κινδύνων, ὡς Σάρρα τὸν Ἀβραὰμ ἐρρύσατο ἐκ
χειρὸς Ἀβιμέλεχ, ἀδελφὴ αὐτῆς εἶναι σοφισαμένη· ὡς Ῥεβέκκα τὸν υἱὸν αὐτῆς Ἰακὼβ ἐκ χει-
ρὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἠσαῦ, τὴν φυγὴν αὐτῷ συμβουλεύουσα· ὡς Ῥαχὴλ τὸν πατέρα ἐκ
τῆς εἰδωλολατρείας ἐρρύσατο, ἄψυχα εἴδωλα κλέψασα (ἔκλεψε γὰρ οὐ δι' ἄλλο, ἢ ἵνα
τῆς εἰδωλολατρείας ῥύσηται τὸν πατέρα) ὡς Ῥαὰβ ἡ πόρνη τοὺς κατασκόπους ἐρρύσατο ἐκ
χειρὸς τῶν ἀλλοφύλων, εἰς τὴν λινοκαλάμην αὐτοὺς κατακρύψασα· ὡς Μελχὸλ τὸν Δα-
βὶδ ἐκ χειρὸς Σαούλ, τὸ μυστήριον αὐτῷ ἀπαγγείλασα· ὡς Ἀβιγαὴλ τὸν Νάβαλ ἐκ θα-
νάτου, τῷ Δαβὶδ προσαπαντήσασα· ὡς ἡ τοῦ Μωϋσέως μήτηρ ἐκ χειρὸς Φαραὼ τὸ νήπιον εἰς
θίβιν ἐμβάλλουσα· ὡς Μάρθα καὶ Μαρία τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν Λάζαρον ἐξ ᾅδου, τῷ
Κυρίῳ προσκλαύσασαι· ὡς αἱ χῆραι τὴν Ταβιθὰ ἐκ θανάτου ἐρρύσαντο, δυσωπήσασαι
Πέτρον· ὡς ἡ πίστις τὴν Αἱμορροοῦν, καὶ νηστεία τοὺς Νινευΐτας. ἐξελοῦ με, Κύριε, ἐξ ἀν-
θρώπου πονηροῦ, καὶ ἀπὸ ἀνδρὸς ἀδίκου ῥῦσαί με. ἴδωμεν ἀπὸ τίνων ὁ προφήτης εὔχεται
ἰδικῶς ῥυσθῆναι. καὶ γὰρ ἄνθρωπος πονηρὸς ὁ Δωὴκ, καὶ ἀνὴρ ἄδικος ὁ Σαούλ. ὁ γοῦν

Δαβὶδ ἀπὸ προσώπου Σαοὺλ ἐν τῷ φεύγειν εἰς Νομβὰ τὴν πόλιν τῶν ἱερέων, κἀκεῖ ὁ Ἀβιμέλεχ ὁ ἱερεὺς ἔδωκεν αὐτῷ τὸ δόρυ τοῦ Γολιὰθ τοῦ ἀλλοφύλου καὶ ἐπισιτισμόν. τότε Δωὴκ ὁ Ἰδουμαῖος, ὁ ἐπὶ τῶν ἡμιόνων τοῦ Σαοὺλ, παρὼν καὶ ὁρῶν τὰ γινόμενα, ἀπελθὼν διέβαλε τὸν Δαβὶδ καὶ Ἀβιμέλεχ τὸν ἱερέα λέγων· [a] Ἑώρακα ἥκοντα εἰς Νομβὰ τὴν πόλιν, κἀκεῖ Δαβὶδ, καὶ Ἀβιμέλεχ ὁ ἱερεὺς ἔδωκεν αὐτῷ ἐπισιτισμὸν, καὶ τὸ δόρυ Γολιὰθ τοῦ ἀλλοφύλου. τότε Σαοὺλ θυμωθεὶς καὶ ὅλος τῆς ὀργῆς γενόμενος, λέγει τοῖς παρεστηκόσιν αὐτῷ στρατιώταις· σφάξατε τοὺς ἐν τῇ Νομβᾷ τῇ πόλει ἱερεῖς. οἱ δὲ οὐκ ἐτόλμησαν χεῖρας ἐπενεγκεῖν ἐπὶ τοὺς ἱερεῖς, φόβῳ Θεοῦ χαλινωθέντες τὰς χεῖρας, νικώμενοι δὲ τῇ ἡμερότητι τὰς γνώμας. τότε πρὸς τὸν Δωὴκ ὁ Σαοὺλ ἀποστρέψας φησί· σὺ ἀπόκτεινον τοὺς ἱερεῖς Κυρίου θανάτῳ, καὶ μὴ φείσῃ, μὴ πρεσβυτέρου, μὴ νεωτέρου, μὴ γυναικὸς, μὴ παρθένου, μὴ νηπίου μὴ θηλάζοντος. ἕως ὄνου καὶ προβάτου καὶ μόσχου πάντα ἀπόκτεινον εἰς ἐξάλειψιν. τότε ἀποστρέψας ὁ Δωὴκ, καὶ διελὼν τὸν ὑπ' αὐτὸν ἐρχόμενον λαὸν περίχωρον, καὶ τοὺς μὲν τὴν πόλιν κυκλῶσαι παρεσκεύασεν ἐπὶ τὸ μηδένα φεύγειν, καὶ τὴν σωτηρίαν πορίσασθαι, τοὺς δὲ εἰς τὴν πόλιν πῦρ βάλλειν παρεκέλευσεν. αὐτὸς δὲ, καθάπερ λέων πρόθυμος εἰς βορρὰν, ὥρμησε κατ' αὐτῶν ἐν τῇ πόλει, καθάπερ κατὰ μεμανδρωμένων προβάτων, καὶ ἔσφαξε τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τριακοσίους πεντήκοντα ἱερεῖς αἴροντας ἐφοὺδ, καὶ οὐκ ἐφείσατο οὐ πρεσβυτέρου, οὐ νεωτέρου, οὐ παρθένου, οὐ γυναικὸς, οὐ νηπίου θηλάζοντος, καὶ ἀπὸ προβάτου καὶ μόσχου καὶ ὄνου· καὶ τὴν πόλιν ἀνέστρεψε πυρί. τότε Δαβὶδ θεωρήσας ταῦτα, φεύγων ἔλεγεν· Ἐξελοῦ με, Κύριε, ἐξ ἀνθρώπου πονηροῦ, ἀπὸ ἀνδρὸς ἀδίκου ῥῦσαί με. ἦν γὰρ ἀληθῶς ἰδεῖν ὠμότατα πράγματα, τὰ τῶν νέων αἵματα καὶ τῶν νηπίων συμπεφυρμένα, καὶ νηπίων σώματα ἄκρα τοῖς τῶν μητέρων μαστοῖς προσηρτημένα, καὶ ἄωρα ἡλικίαν πρὸ καιροῦ τεμνόμενα, καὶ στάχυας πρὸ καιροῦ θεριζομένους, καὶ βότρυας μήπω περκάσαντας, θυμῷ χαλάζης φθειρομένους, γυναικείων πλοκάμων, ὧν ἔθος κρύπτεσθαι, τὸ σεμνὸν μυστήριον πομπεῦον. τοῦ γὰρ λινέου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς χιτωνίσκου περιῤῥιπτομένου, γυμνοὶ τὸ κρανίον τῆς κόμης διεδείκνυον, καὶ στέρνα γυμνούμενα, τὰ καὶ ὄψιν ἡλίου ἰδεῖν αἰσχυνόμενα, καὶ παιδοτρόφα, ἃ καὶ αὐτὴ ἡ φύσις καλύπτειν ἐδίδασκε. καὶ τίς ἂν τὰ τότε γινόμενα ἀνάγκην εἰπεῖν ἐξισχύσειεν; ἐπεὶ οὖν τοιαῦτα ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος καὶ ὁ ἄδικος ἀνὴρ διαπράττονται, μὴ παυσώμεθα πάντοτε ἐκτενῶς δέεσθαι τῷ Θεῷ καὶ λέγειν· Ἐξελοῦ με, Κύριε, ἐξ ἀνθρώπου πονηροῦ, ἀπὸ ἀνδρὸς ἀδίκου ῥῦσαί με. μὴ μόνον δὲ στόματι ταῦτα προσευχώμεθα, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων ἀγαθῶν ἑαυτοὺς ἀξίους πρὸς τὸ εἰσακούεσθαι τὴν δέησιν ἡμῶν εὐτρεπίσωμεν. οὕτω γὰρ παρακαλοῦντες τὸν Θεὸν εἰσακουσθησόμεθα, καὶ οὐ μόνον ἐξ ἀνθρώπου πονηροῦ καὶ ἀπὸ ἀνδρὸς ἀδίκου ἐξελεῖται καὶ ῥύσεται ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν ἡμῶν λυτρώσεται ἡμᾶς, καὶ σὺν τοῖς ἐπιγείοις ἀγαθοῖς καὶ τῶν αἰωνίων αὐτοῦ ἀξιώσει ἀγαθῶν. ἐξαιρέτως δὲ τὴν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην ἄδολον καὶ εἰλικρινῆ φυλάξωμεν, καὶ οἰκεῖον κέρδος τὴν εἰς τὸν πλησίον γινομένην προκοπὴν λογισώμεθα. ἐν τούτῳ γὰρ μιμηταὶ Θεοῦ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώποις γινόμεθα. καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀγάπη ἐστί τε καὶ ὀνομάζεται· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

[a] Βασ. κβ. 7.

ΕΙΣ ΤΑ ΑΓΙΑ ΘΕΟΦΑΝΙΑ.

Ex Ms. Palatino.
Μηνὸς Ἰανουαρ. ϛ.

Η πηγὴ τῶν εὐαγγελικῶν διδαγμάτων ἀνεωγμένους ἔχει τοὺς ῥύακας, καὶ εἴ τις διψῶν πίνει ἐξ ἐκείνης τῆς πηγῆς, καὶ ζωοποιεῖται. ζωοποιεῖται δὲ κατὰ πνεῦμα καὶ τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν, ὑπὸ εὐφροσύνην οἴνου διψώμενος. ἀκόρεστος γὰρ ἡ γλυκύτης τῶν πνευματικῶν λογίων. οὐ γὰρ εὐφραίνει κοιλίαν, ἀλλὰ καρδίαν, καὶ λογισμοὺς εὐσεβῶν εἰς φιλοθείαν ἄγει. ἠκούσατε γὰρ ἀρτίως ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου βοῶντος πρὸς τὸ συνελθὸν πανταχόθεν καὶ βαπτιζόμενον τὸ τῶν Ἰουδαίων πλῆθος· Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστίν. (Ματθ. γ. ια.) ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος· ὀπίσω, διὰ τὸν τόκον τῆς γεννήσεως. ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι. καὶ ποῖα ὑποδήματα βαστέα ὑπεφέρετο ὁ Κύριος, ὅτι ἔλεγεν, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι; ἐνταῦθα ὑποδήματα, τὰ τῆς οἰκονομίας μυστήρια λέγει. ὑποδήματα γὰρ ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Κυρίου προσαγορεύεται. καὶ τούτου μάρτυς ὁ Κύριος διὰ τοῦ προφήτου κράζων, Ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν ἐκτενῶ τὸ ὑπόδημά μου. (Ψαλ. νθ. θ.) διὰ τοῦτο καὶ ὑποπόδιον ἤκουσεν ἡ τοῦ Κυρίου ἐνανθρώπησις, ὡς ἐπὶ γῆς ὀφθεῖσα, καὶ τὸ τέρμα τῆς γῆς καταλαβοῦσα. ὅπερ καὶ ὁ προφήτης ἐκ τῶν ἑκατέρων τὴν ἔμφασιν ποιούμενος ἐκέκραγεν· Ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ. (Ψαλ. ϟη. ε.) ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί· οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ τὸν μὲν σῖτον συνάξει εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ. Ταῦτα τοῦ Ἰωάννου παρεγγυῶντος, καὶ τὸν ἰσχυρότερον Κύριον σαλπίζοντος, οἱ ὑπ' αὐτοῦ βαπτιζόμενοι ἀντέβαινον τῷ Ἰωάννῃ λέγοντες· ἔχεις ἰσχυρότερόν σου τινά, ὦ προφῆτα; τί σεαυτὸν συκοφαντεῖς; σὺ τοῦ μεγάλου Ζαχαρίου υἱός, σὺ καὶ ἀνθρώποις ποθητός, καὶ δαίμοσι φοβερός· ἔχεις ἰσχυρότερόν σου τινά; τί ἀδολεσχεῖς; οὐκ ἔστι σου ἰσχυρότερος. σὺ καὶ κατ' ἐπαγγελίαν ἐτέχθης, σὺ ὑπὸ Γαβριὴλ ἐμηνύθης, σὺ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ἐφανερώθης, σὺ τὴν γλῶτταν τοῦ γεννήσαντός σε δεθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ διέλυσας, σὺ Ἰωάννης κέκλησαι, ὃ χάρις Θεοῦ ἑρμηνεύεται. τί τοίνυν συκοφαντεῖς ἑαυτόν; οὐκ ἔχεις τὸν ἰσχυρότερόν σου. ὁ δὲ Ἰωάννης, ὡς δοῦλος ὑπὲρ τοῦ δεσπότου μαρτυρῶν, θεϊκὴν ἀξίαν σφετερίσασθαι μὴ καταδεξάμενος, ἀντιβοᾷ τοῖς ἀντιβαίνουσι ὄχλοις λέγων· ὑμεῖς ὃ οὐκ οἴδατε λέγετε, ἐγὼ ὃ οἶδα μαρτυρῶ. ἰσχυρότερός μου ἔρχεται. ἐγὼ διὰ ἐκεῖνον, ἐκεῖνος οὐ δι' ἐμέ· ἐγὼ ἐκ στείρας, ἐκεῖνος ἐκ παρθένου· ἐγὼ στρατιώτης, ἐκεῖνος βασιλεύς· ἐγὼ πρόδρομος, ἐκεῖνος οὐράνιος· ἐγὼ τὸ πνεῦμα δεδανεισμένος, ἐκεῖνος ζωὴν παρέχει πᾶσιν ἀνθρώποις· ἐγὼ μετανοίας κῆρυξ, ἐκεῖνος υἱοθεσίας δοτήρ· ἐγὼ βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι, προκαθαίρων ὑμᾶς ὡς σκεύη ῥερυπωμένα ταῖς ἁμαρτίαις, ἐκεῖνος ἐμβάλλει τὸ μύρον τῆς χάριτος. αὐτὸς βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί, οὐ καυστικῷ, ἀλλ' ἁγιαστικῷ. ἐγὼ νουθεσίας γλῶτταν κινῶ, ἐκεῖνος δικαιοκρισίας πτύον βαστάζων, καὶ τοὺς μὲν δικαίους, ὥσπερ σῖτον ὡραῖον ἐν τῇ ἀποθήκῃ τῶν οὐρανῶν ἀνενέγκει· τοὺς δὲ ἁμαρτωλοὺς καὶ μὴ μετανοήσαντας, ὡς ἄχυρα τῷ ἀσβέστῳ πυρὶ παραδώσει. ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν. ἐκεῖνον προσμείνατε, παρ' ἐκείνου τὸ τέλειον δέξασθε βάπτισμα. ἐγὼ λύχνος ἐν μέρει, ἐκεῖνος ἥλιος πανταχοῦ. ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστί. Ταῦτα τοῦ Ἰωάννου παρεγγυῶντος καὶ παραπλήσια τούτων, οἱ ὑπ' αὐτοῦ βαπτισθέντες ὄχλοι προσέμενον ἀντιβάλλοντες πρὸς ἀλλήλους καὶ

λέγοντες· καρτερήσωμεν καὶ ἴδωμεν τὴν μέλλουσαν διαβαίνειν βασιλείαν ἢ φαντασίαν. ἐφόρτωσεν ὑμῶν τὰς ἀκοὰς Ἰωάννης καταπληκτικοῖς λόγοις· ἰσχυρότερον αὐτοῦ παραγενέσθαι λέγει, πτύον καὶ πῦρ καὶ πνεῦμα φέροντα. ἐν τούτοις τῶν ὄχλων καραδοκούντων κοσμικῆς βασιλείας παρουσίαν, ἐνὶ ὁ τῶν ὅλων δεσπότης καὶ Θεὸς ἴωθεν διαβαῖνον. ἰδὲ καὶ ὁ Κύριος τῇ ὄψει τῆς ἐνανθρωπήσεως, μόνος, λιτὸς, μονοχίτων, ὡς εἷς τῶν ὅλων ἀνθρώπων, ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην φθάσας προσέκλινε τὴν κεφαλὴν τῷ Ἰωάννῃ θέλων ὑπ' αὐτοῦ βαπτισθῆναι. ταύτην τοίνυν τὴν ταπεινὴν θέαν τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐπιστασίας ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης παρὰ πολλὴν προσδοκίαν θεασάμενος, ἰλιγγίασεν, ἠπόρησεν, καὶ ἐξεπλάγη. τόπος φυγῆς περιεβλέπετο, θέλων δραπετεῦσαι, καὶ οὐχ ηὕρησεν (ἀοράτως γὰρ ἦν κρατούμενος καὶ συνεχόμενος) ἐβόα πρὸς τὸν κρατοῦντα Κύριον λέγων· Ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς μέ; τί ποιεῖς, δέσποτα; τί προδίδως με τοῖς ὄχλοις εἰς θάνατον; νῦν ὡς ψευδολόγον ὄχλοι λιθάσουσιν. ἐγὼ μεγάλα περὶ σοῦ ἐκήρυξα, καὶ σὺ ὡς λιτὸς καὶ ξένος παραγέγονας. τί ποιεῖς, δέσποτα; καὶ ἄνω υἱὸς βασιλέως, καὶ κάτω υἱὸς βασιλέως, καὶ οὐδαμῶς σκῆπτρον βασιλικόν; δεῖξόν σου τὴν ἀξίαν. τί μόνος καὶ λιτὸς παραγέγονας; ποῦ σου τὸ τῶν ἀγγέλων στῖφος; ποῦ τὸ τῶν ἀρχαγγέλων τάγμα; ποῦ σου ἡ ἑξαπτέρυγος τῶν χερουβὶμ λειτουργία; ποῦ τὸ πτύον; ποῦ τὸ πῦρ; ποῦ σου τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; Μωϋσῆν ἐδόξασας, νεφέλην φωτεινὴν περιέστησας, στῦλον πυρὸς πορεύεσθαι αὐτῷ παρεσκεύασας, τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀγγελικῇ δόξῃ περιέστραψας. τὸν δοῦλον ἐν τοσαύτῃ δόξῃ ἠμφίασας, καὶ σὺ ὁ δεσπότης ἐν ἰδιωτικῷ σχήματι παραγενόμενος τὴν κεφαλήν μοι προσκλίνεις; ἀνάνευσον, κεφαλὴ πάντων ὑπάρχεις· δεῖξον ὅπερ εἶς. ἔδειξας τὰ ταπεινὰ, δεῖξον καὶ τὰ ὑψηλά. βάπτισον τοὺς πταίοντας, καὶ πρὸ πάντων ἐμέ. Τί βαπτίσαι θέλων; ὁ Ἰορδάνης οὐ δέξεται· ἐγνώρισέ σε τὸν ποιητὴν, ἀνέτρεψε τὰ ῥεῖθρα εἰς τὰ ὀπίσω, οὐ προβαίνει εἰς τὰ ἔμπροσθεν, ἀρνεῖται τὴν τάξιν. τὰ στοιχεῖα γνωρίζουσι, κἀγὼ μὴ γνωρίσω; εἰ θέλεις βαπτισθῆναι, ἑαυτὸν βάπτισον. οὐκ ἐκτείνω τὰς χεῖρας· ἀρνοῦνται τὴν συνήθειαν, ναρκῶσι, συστέλλονται· ὃ οὐκ ἐδιδάχθησαν κρατεῖν, οὐκ ἐπιδέχονται. ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς μέ; οἶδά σε τίς εἶ, καὶ γινώσκεις ὅτι οἶδά σε. τί με κρύπτεις τὸν εἰδότα σε; ἐν τῇ νηδύϊ τῆς μητρός μου ὑπάρχων κατησφαλισμένος, καὶ πρὸ καιροῦ τὴν ἔξοδον μὴ εὑρίσκων, μόνον ἐθεασάμην σε φερόμενον ὑπὸ τῆς παρὰ σοῦ φερομένης· ἐγνώρισά σε, καὶ τὸ λαλεῖν μὴ εὑρίσκων, τὸ τῆς μητρός μου χρησάμενος στόμα, ἐβόησα δι' αὐτῆς τὰ ἐμὰ λέγων· Πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρὸς μέ; Λουκ. α. μγ. ἐκεῖ οὐκ ἐσφάλην, καὶ ὧδε οὐ γινώσκω; ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς μέ; ὁ δὲ Κύριος πρὸς αὐτὸν, καθὼς ἀρτίως ἤκουες, ἄφες ἄρτι. οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. ἄφες ἄρτι· οὐκ οἶδας ὃ λέγεις, ἐγὼ οἶδα ὃ πραγματεύομαι. τὴν δόξαν τῆς θεότητός μου ζητεῖς ἀποκαλυφθῆναί σοι; οὐκ ἔχει ὁ καιρός· πάντα καλὰ ἐν καιρῷ αὐτῶν. σὺ ἀληθεύεις, ἀλλ' οὐ πιστεύῃ. ἄπιστον γὰρ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος. οὐ γεννήματα ἐχιδνῶν αὐτοὺς προσηγόρευσας; πῶς οὖν τούτοις ἀνακαλυφθῆναί με θέλεις; οὐ δέχονταί σου τὴν περὶ ἐμοῦ μαρτυρίαν· ὑπονοοῦσί σε διὰ τὸ ὕποπτον, ὡς εἶναι πρόδρομον. ἄφες ἄρτι· μείζονα ἁμαρτίαν δέξονται. * * ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. ὁ δὲ Ἰωάννης λέγει πρὸς αὐτόν· πῶς, δέσποτα; καὶ ὁ Κύριος πρὸς αὐτόν· ὥσπερ περιετμήθην ἵνα τὸν νόμον πληρώσω, βαπτίζομαι ἵνα τὴν χάριν κυρώσω. ἐὰν μέρος πληρώσω, καὶ μέρος καταλείψω, κολοβὸν καταλιμπάνω τὴν οἰκονομίαν. δεῖ με πάντα πληρῶσαι, ἵνα μετὰ ταῦτα γράψῃ Παῦλος, Πλήρωμα νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι. Ρωμ. ι. δ. ἄφες ἄρτι. οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. ἄφες, Ἰωάννη, τὴν τοῦ ὕδατος φύσιν ἁγιασθῆναι· δεῖ με πάντα πληρῶσαι. εἰ μὴ ἐγὼ ὑπὸ

Ψαλ. κη. γ.
Ματθ. γ. ιζ.

σοῦ βαπτισθῆναι, οὐ καταδέξεται βασιλεὺς ὑπὸ ἱερέως πτωχοῦ βαπτισθῆναι. ἄφες ἄρτι· ἄφες ἄνωθεν τὸν πατέρα ἐπιβοῆσαι, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός· ἵνα μὴ ἄρχωνται οἱ Ἰουδαῖοι λέγειν υἱὸν τοῦ τέκτονος, ἀλλὰ τοῦ ἐπουρανίου πατρός. ἄφες ἄρτι· μὴ ἀντίβαινε Ἀδάμ. δεῦρο πρὸς Ἀδὰμ γέγονα, τὸν ἐκείνου ῥύπον τῶν πλημμελημάτων ἐκπλῦναι θέλων. εἰ μὴ ἐγὼ βαπτισθῶ, πῶς ἐκεῖνος καθαρισθήσεται; διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τριάκοντα ἐτῶν βαπτίζομαι, τὸν ἐκείνου χρόνον ἐκδεχόμενος· ἵνα τῷ ἐκείνου τὸ ἐμὸν κυρωθῇ. ἄφες ἄρτι, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου· Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων. καὶ ἦν ἰδεῖν θεωρίαν φρικώδη. ἥψατο μὲν τῆς κορυφῆς τοῦ δεσπότου σύνδημος ὁ Ἰωάννης· ἄνωθεν δὲ οὐρανῶν ἀνοιχθέντων, κατεσκόπουν ἄγγελοι τὸ γινόμενον· πνεύματος δὲ χάρις ἐν εἴδει περιστερᾶς τῇ τοῦ δεσπότου κεφαλῇ προσφοιτῶσα, τὴν τοῦ Ἰωάννου δεξιὰν παρωθεῖτο. Εἱστήκει δὲ τὸ πλῆθος ἀπορούμενον ἐπιπλέον, καὶ τό, τίς ἐστιν οὗτος, πρὸς ἀλλήλους λαλοῦν. Εἶτα ὡς ἀποκρινάμενος τοῖς πλήθεσι, τίς ἐστιν οὗτος, πρὸς ἀλλήλους ζητοῦσιν, ἐβόησεν ὁ πατήρ, λέγων· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε. βοᾷ τὴν εἰς τὸν υἱὸν ὁ γεννήτωρ φιλοστοργίαν, ἵνα μάθῃς τὴν τοῦ κτίσαντος περὶ τὸν κόσμον διάθεσιν, ὅτι τοιοῦτον ὑπὲρ τῶν τοιούτων δούλων υἱὸν ἀπέδωκεν, ὑπὲρ μισούντων τὸν ποθούμενον, ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν τὸν ἀναμάρτητον, ὑπὲρ ἀδόξων τὸν ἔνδοξον. δοξάσωμεν οὖν τὸν ἐπιφανέντα δεσπότην σὺν τῷ πατρί, καὶ τὸν υἱόν, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. μ.

ΠΕΡΙ ΑΥΧΜΟΥ.

Ex Ms. Palatino.
Ιερ. θ. α.
Ιωηλ. α. ιη.
Ησ. ν. ια.
Ιωηλ. β. κγ.
Δευτ. κη. κγ.

Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων; ἐπιδαψιλευέτω μοι τὸ τοῦ λόγου προοίμιον, ὁ τῶν προφητῶν συμπαθέστατος. ἀλλ' ἐκεῖνος μιᾶς πόλεως τῆς Ἱερουσαλὴμ τὴν ἐρημίαν ὠδύρετο· ἐγὼ δὲ πάσης τῆς περιχώρου ταύτης ὁρῶν τὴν ἐπελθοῦσαν μάστιγα, εἰς θρήνους κινοῦμαι καὶ δάκρυα. ἐκλείσθη γὰρ ὁ οὐρανὸς διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ τῷ ἡλιακῷ φλογμῷ αἱ νεφέλαι, ὥσπερ φρύγιον, συνεφρύγησαν· αἱ τῶν ὑδάτων ἀπεξηράνθησαν πίδακες, καὶ ποταμῶν ἀέναα ἐξέλιπε ῥεύματα· ἡ δὲ γῆ πυρακτωθεῖσα τῷ καύσωνι τοὺς συνήθεις αὐτῆς δοῦναι καρποὺς ἀπαναίνεται. φεῦ τῶν ἡμετέρων κακῶν. καὶ αὐτὰ γὰρ τὰ ἄλογα ζῷα κινδυνεύει διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. ἀπεξηράνθη ἡ γῆ, καὶ ὁ χόρτος αὐτῆς, μᾶλλον δὲ οὐκ ἐβλάστησε, καὶ τῷ λιμῷ διαφθείρεται. καὶ βόες μὲν ἐλεεινὸν μυκῶνται, καὶ οἷον ἐπιθανάτιον· τὰ δὲ ποίμνια βληχᾶται γοερῷ τῷ βληχήματι, ὡς φλογώδη κρατῆρα, τὴν τῶν ὑδάτων πόσιν προσκεκλεισμένην θεώμενα, καὶ περὶ χαράδρου τὰ λεῖα ξηραινόμενα· ὡς ἤδη τὴν Ἰωὴλ προφητείαν πεπληρῶσθαι νῦν ἐν ἡμῖν· Ἔκλαυσε βουκόλια βοῶν, ὅτι οὐχ ὑπῆρχε νομὴ αὐτοῖς· καὶ ποίμνια τῶν προβάτων ἠφανίσθη, ὅτι ἐξηράνθησαν ἀφέσεις ναμάτων. τοσοῦτον τὰ ἡμέτερα πταίσματα τὴν ἵλεων τοῦ Θεοῦ φύσιν καὶ ἥμερον εἰς δίκαιον θυμὸν παρεκίνησαν. καὶ ἐπειδὴ καθ' ἑκάστην οὐ παυόμεθα τὸ πῦρ τῶν ἁμαρτιῶν ὑφάπτοντες, εἰκότως αὐχμῷ καὶ καύσωνι τιμωρούμεθα. τάχα που καὶ πρὸς ἡμᾶς ὁ προφήτης βοᾷ· Πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν, καὶ τῇ φλογὶ ᾗ ἐξεκαύσατε. τοῖς μὲν οὖν Ἰσραηλίταις διὰ τοῦ προφήτου ἐπήγγελτο ὁ Θεός, εἰ φυλάττοιεν τὰς αὐτοῦ ἐντολάς, Ἐπιβρέξω εἰς ὑμᾶς ὑετὸν πρόϊμον καὶ ὄψιμον· καὶ πλησθήσονται ὑμῶν αἱ ἅλωνες σίτου, καὶ αἱ ληνοὶ οἴνου. ἡμῖν δὲ ἡ ἐπαγγελία αὕτη εἰς τοὐναντίον μετέστραπται· μᾶλλον δὲ ἡμᾶς ἡ τοῦ Ἱερεμίου κατάρα κατείληφεν. Ἔσται σοί, φησίν, ὁ ὑπὲρ τὴν κεφαλήν σου οὐρανὸς χαλκοῦς, τὴν παντελῆ ξηρασίαν καὶ ἐπίλειψιν τῶν ὑδάτων τῇ ἀπειλῇ τοῦ λόγου σημαίνοντος. ἢ οὐ τοῦτο ἡμῖν ἀρτίως πεπλήρωται; ἡ μὲν γῆ χαραδρωθεῖσα αὐχμῷ, ἡ δὲ ἀπολιθωθεῖσα τὴν γεωργῶν μετὰ πόνων ἠμάλδυνεν, οὔτε τὴν ἄροσιν παραδεχομένη, οὔτε τὴν σκάφην· τὰ δὲ λήϊα μικρὸν ἐκβλαστήσαντα, καὶ χρηστὰς ἐλπίδας παρασχόντα, πρὸ τοῦ ἐγκυμονῆσαι τὸν ἀστάχυν, ἀπεμαράνθη καὶ ᾤχετο. μόνη δὲ λέλειπται τῶν ἀμπέλων καὶ φυτῶν ὑπεπετάλωσις, τάχα καὶ αὐτὴ τὸν μετ' ὀλίγον ἐσόμενον μαρασμὸν ὑπεμφαίνουσα. * * τοιοῦτος τῶν ἁμαρτωλῶν ὁ καρπὸς, τοιαῦτα τῆς κακίας τὰ ὄργια, δι' ἃ οὐκ ἐπορεύθημεν ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, ἤτοι τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ταῖς πονηραῖς ἐδουλώθημεν πράξεσιν, ἀλλήλων φθονοῦντες, τῶν ἐλαττόνων κατεπαιρόμενοι, ἐπιθυμοῦντες κορεσθῆναι τῶν ἀλλοτρίων, χαίροντες τῇ δυσπραγίᾳ τοῦ γείτονος, ἀλλήλους κατεσθίοντες τῇ συκοφαντίᾳ, ἀτόποις ἐπιθυμίαις δουλαγωγούμενοι, ἵπποι θηλυμανεῖς γεγονότες, ὥς φησιν ἡ γραφή, καὶ λύκοι ἅρπαγες, καὶ μνησικακοῦντες ὡς κάμηλοι, Ἱερ. ε. η. οὐκ ἐλεοῦντες τοὺς πένητας, οὐ συμπαθοῦντες τοὺς πταίοντας, ἀμελοῦντες τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ συνάξεων, καταφρονοῦντες τῶν ἁγίων, τὰς μνήμας αὐτῶν μὴ σεβόμενοι, φεύγοντες τὴν ἐξομολόγησιν, ὡς περὶ φρενίτιδι ὄντες τοὺς θεράποντας. οἱ ἱερεῖς κακὸν ὑπόδειγμα γεγόνασι τῷ λαῷ, ὑβρίζοντες, μνησικακοῦντες, ἐχθραίνοντες, ἐπιβουλεύοντες, εἰς πρόσωπα βλέποντες, οὐκ ἐλέγχοντες καὶ διορθοῦντες τοὺς πταίοντας, ἀλλὰ τῇ σιωπῇ κοινωνοῦντες τῆς ἀδικίας, ὡς ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος Ἠλεί. οἱ λαϊκοὶ ἀφέντες τὰ ἑαυτῶν, ἕκαστος περισκοπεῖν τὰ τῶν ἱερέων περιεργάζονται, καὶ δικαστής ἐστιν ἀπαραίτητος. ἆρα οὐκ ἀλήθειαν λέγω; οὐ τούτων ἔμπλεος τῶν κακῶν ἡ πόλις ἡμῶν; καὶ οὐ καθ' ἑκάστην ταῦτα μαρτύρομαι; οὐκ ἐκοπίασα κράζων, τῶν ὅρκων ἀπέχεσθαι; οὐ προέλεγον, οὐ προσόψεται Κύριος ὁρῶν οὕτω καταφρονούμενον τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον; καὶ ταῖς πλεονεκτικαῖς χερσὶν ἀναιδῶς καὶ ἀνυποστόλως κρατούμενον; κόμιζε τοίνυν τοὺς καρποὺς τοῦ ἀγροῦ, τοὺς ἐκ πλεονεξίας κλιθέντας σοι, ὡς οὐδὲ τὰ καταβληθέντα παρέξει σπέρματα· ἀλλ' οὐδὲ τὸν ἀμπελῶνα τρυγήσεις, ὃν πλεονεκτήσας ἀφήρπασας. ἃ γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις πάλαι διὰ Μιχαίου ἠπείλησεν ὁ Θεὸς, ταῦτα νῦν πεπλήρωκεν ἐν ἡμῖν. Σὺ σπερεῖς, καὶ μὴ ἀμήσῃς· σὺ πιέσεις ἐλαίαν, καὶ οὐ μὴ ἀλείψῃ ἔλαιον· καὶ οἶνον οὐ μὴ πίεις. Μιχ. ς. ιε. τί οὖν, εἴποι τις ἴσως. καὶ μὴν οὐ πάντες πλεονέκται, οὐδὲ πάντες ἐπίορκοι. πῶς οὖν ὀλίγων ἁμαρτανόντων κοινῇ πᾶσι κεκέρασται τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ τὸ ἀψίνθιον; ἐχρῆν γὰρ μόνοις τοῖς κακοῖς ἐπενεχθῆναι τὴν κόλασιν. ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνὸς σώματος, εἴπερ ἐν ἑνὶ μορίῳ ῥεύματος ἐπείσρυσις γένηται, τὸ πᾶν σῶμα δεῖται καθάρσεως· οὕτω καὶ ἐφ' ἡμῶν, ἐπειδὴ ἓν σῶμά ἐσμεν, καὶ μέλη πάντες τοῦ Χριστοῦ, ἑνὸς μέρους νενοσηκότος, κοινωνοὶ τῆς ἀλγηδόνος πάντες γινόμεθα. οὕτω ποτὲ τοῦ παιδὸς Σαοὺλ ἁμαρτήσαντος, ἅπαν τὸ στρατόπεδον ἐμαστίζετο, καὶ τοῦ Δαβὶδ παρὰ τὸ δοκοῦν τῷ Θεῷ τὸν λαὸν ἀριθμήσαντος, χθονίως ὁ ὀλεθρεὺς ἐπεισέφρισε. τοῦτο δὲ καὶ ἡ ἔξωθεν παιδεία φησὶν, ὅτι πολλάκις καὶ σύμπασα πόλις ἑνὸς ἀνδρὸς κακίας ἀπέλαυσε. Ἡσίοδ. ἐγ. α. διὰ τοῦτο τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ τὸ ποτήριον κεκέρασται ἡμῖν ἄκρατον. Ποτήριον γὰρ, φησὶν, ἐν χειρὶ Κυρίου πλῆρες κεράσματος οἴνου ἀκράτου. Ψαλ. οδ. ζ. ὁρᾷς πῶς ἡ τοῦ ποτηρίου τούτου φύσις παρήλλακται. Εἰ γὰρ ἄκρατόν ἐστι, πῶς πλῆρες κεράσματος; τὸ γὰρ κεκερασμένον οὐκ ἄκρατον. ἐνταῦθα δὲ ἀμφότερα λέγεται· καὶ ἄκρατον μὲν, ὡς ἀμιγὲς θείων οἰκτιρμῶν τοῖς ἀδιορθώτως πταίουσι, διὰ τὸ τῆς κρίσεως δίκαιον· κεκερασμένον δὲ, ὡς ἐκ διαφόρων μαστίγων καὶ τιμωριῶν, αἷς εἴωθε κολάζειν Θεὸς τοὺς μὴ ἐν ἀπεγνωσμένοις γινομένους κακοῖς. ὥσπερ γὰρ ἔμπειροι οἱ τὰς τῶν σωμάτων ἀνακόπτοντες νόσους, καὶ τοῦ δύνασθαι θεραπεύειν τὴν πεῖραν ἐξησκηκότες, τὰ τῶν τραυμάτων δυσιαθητότερα θερμοῖς ὕδασι καὶ δριμέσι φαρμάκοις ἀποκαθαίρουσι, καὶ τῆς ἐνούσης αὐτῆς ἀκαθαρσίας τὸ πάθος ἀπολεπτύνουσι τοῖς ἐκ τῆς τέχνης ἐπικουρήμασιν· οὕτω καὶ ὁ τὰ πάντα γινώσκων Θεὸς, τοὺς ἀδιηγήτως ἔχοντας πληγαῖς, ὧν βέλτιον ἂν εἴη παραιτεῖσθαι πρὸ τῆς πείρας τὴν ἔφοδον. τί οὖν εἴποιμεν πρὸς τὰ ἐπερχόμενα; δικαία ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον δὲ κατὰ πολὺ τῆς δικαίας ὀργῆς ὁ φιλάνθρωπος δικαστὴς τὴν τιμωρίας ἐκούφισεν, οὐχ ὅσον ὧν ἐσμὲν ἄξιοι, πεῖραν λαβεῖν, ἀλλ' ὅσον αἴσθησιν λαβεῖν, ὧν ἡμάρτομεν. σκόπει γὰρ τοῦ Θεοῦ τὸ μακρόθυμον. ἡμάρτομεν ἡμεῖς, καὶ τὰ στοιχεῖα κολάζεται· πταίομεν, καὶ ἡ γῆ τιμωρεῖται· φαῦλον βίον ζῶμεν ἡμεῖς, καὶ μαστίζεται τὰ ἄψυχα· ὑβρίζομεν τὸν πλάστην διὰ τῶν αἰσχρῶν ἡμῶν πράξεων, καὶ δέχεται τὴν πληγὴν τὰ μηδὲν ἁμαρτήσαντα· ὥσπερ ἂν εἴ τις τοῦ παιδὸς σφαλέντος, κατὰ τοῦ δούλου ἐκφέρει τὴν βάσανον. τοιοῦτον ἔχομεν ἀγαθὸν δεσπότην, οὕτως ἡμᾶς νουθετεῖ, ἐπιμαίνεται πρὸς τὴν διόρθωσιν· κατατείνει μὲν τὸ τόξον τῆς ἀπειλῆς, ἐπέχει δὲ τὸ βέλος τῆς ὀργῆς. οὐ γὰρ βούλεται τὸν ψυχικὸν ἡμῶν θάνατον, ἀλλὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἀναμένει καὶ τὴν μετάνοιαν. Γενώμεθα οὖν, ἀδελφοί, ἐν αἰσθήσει τοῦ πρέποντος, ἱλεωσώμεθα τὸν εὔσπλαγχνον Κύριον, μὴ χείρονες ὀφθῶμεν τῶν Νινευιτῶν. ἐκεῖνοι ἐθνικοὶ ὄντες καὶ ἄπιστοι, ἐπειδὴ παρὰ τοῦ προφήτου τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως ἔμαθον, τοσαύτην ἐπεδείξαντο μετάνοιαν, ὡς καὶ τὰ νήπια καὶ τὰ κτήνη νηστεύειν ἀναγκάσαι, καὶ σποδὸν καὶ σάκκον περιεβάλοντο, καὶ οὕτω τῆς δικαίας ὀργῆς τοῦ Θεοῦ ἀπηλλάγησαν. δακρύσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς, ἐξομολογησώμεθα ἕκαστος τὰ ἴδια πταίσματα, προσληψώμεθα πρὸς Θεὸν μεσίτας τοὺς ἁγίους, τούς τε ἄλλους, καὶ κατ' ἐξαίρετον τὴν ὑπεράγνον δέσποιναν, τὴν ταχεῖαν προστασίαν καὶ ἄμαχον. προσπέσωμεν αὐτῇ, μετὰ δακρύων δεόμενοι· Κυρία δέσποινα, ἡ τὸν Θεὸν λόγον ἐν γαστρί σου χωρήσασα, ἡ τὴν φύσιν ἡμῶν τῷ σῷ τόκῳ θεώσασα, ἡ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις τῷ τόκῳ σου μεσιτεύσασα, ἐλέησον τὸν λαόν σου καὶ τὴν κληρονομίαν σου· σπλαγχνίσθητι ἐπὶ ταύτῃ τῇ πόλει σου, τῇ ἐν τῷ σῷ καυχωμένῃ ὀνόματι· μεσίτευσον ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀναξίων δούλων σου· δυσώπησον τὸν μονογενῆ σου υἱὸν ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις μακροθυμῆσαι πταίσμασι, καὶ λῦσαι τὴν καθ' ἡμῶν ταύτην δικαίαν ὀργήν, καὶ ταῖς νεφέλαις ἐπιτάξαι τὸν ὑετὸν ἐπομβρῆσαι συνήθως, καὶ τὸν αὐχμὸν διαλῦσαι, καὶ τῆς γῆς δροσῆσαι τὸν καύσωνα. ναί, δέσποινα, δέσποινα, ἡ τοῦ κόσμου ἀντίληψις, ἐλέησον, θήλαζον τὰ νήπια, γέροντας κεκμηκότας, πένητας πεφρυγμένους· μὴ ἐάσῃς ἡμᾶς ἀπολέσθαι ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν· ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, τὸν καθαρὸν τοῦ βαπτίσματος χιτῶνα κατερρυπώσαμεν, τὰς δεσποτικὰς ἐντολὰς ἠθετήσαμεν. ἀλλὰ κἂν ὀλισθαίνωμεν, οὐκ ἐπετάσαμεν τὰς χεῖρας ἡμῶν πρὸς Θεὸν ἀλλότριον, ἀλλ' εἰς τὸν μονογενῆ σου υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν σὺν πατρὶ καὶ ἁγίῳ πνεύματι προσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Λογ. μα.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΟΡΔΑΝΗΝ ΠΟΤΑΜΟΝ.

Ex Ms. Palatino.

ΔΙὰ τί παρὰ πάντας τοὺς ἐπὶ γῆς ποταμοὺς ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ ἐπετέλεσε Χριστὸς τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος; ἀναγκαῖον ἱστορῆσαι τοῦ ποταμοῦ τὴν φύσιν, ἵνα ἐξ αὐτοῦ μάθῃς τὴν τῆς μυσταγωγίας ἀκολουθίαν. ὁ Ἰορδάνης παρὰ πάντας τοὺς ποταμοὺς δύο ῥίζας ἔχει πηγῶν. οὐ γὰρ ἀπὸ μιᾶς πηγῆς προέρχεται ὁ Ἰορδάνης. ἔχει δὲ τὴν μὲν μίαν πηγὴν εἰς τὴν πανιάδα, τὴν δὲ ἄλλην πλησίον τῆς πανιάδος. καὶ ἡ μὲν μία πηγὴ καλεῖται Ἰόρ, ἡ δὲ ἄλλη Δάν· καὶ κατ' ὀλίγον προερχόμεναι καὶ μεριζόμεναι ἀπ' ἀλλήλων αἱ πηγαί, κατά τινα τόπον συνέρχονται ἀλλήλαις, καὶ ἕνα ἀποτελοῦσι ποταμόν. ἀπέδωκαν δὲ αὐταῖς οἱ ἀρχαῖοι ὄνομα πρὸς τὰς ῥίζας, Ἰορδάνης, ὁ ἀπὸ τῆς Ἰὸρ καὶ τῆς Δὰν τεχθεὶς ποταμὸς παρὰ τὰς ἀρχὰς σχιζομένας ἔχοντας ῥίζας καὶ ἐπὶ τέλει συναπτομένας. παρὰ πάντας πάλιν τοὺς ποταμοὺς ἐστὶν εἰς ζῶσαν θάλασσαν οὐ τρέχει, καὶ ὕδωρ αὐτὸν θαλάσσης ζῶν οὐ δέχεται· ἀλλὰ δέχεται αὐτὸν ἡ νεκρὰ θάλασσα. ἐστὶ μόνος παρὰ πάντας τοὺς ποταμοὺς νεκροῖς καὶ ἀργοῖς ὕδασι συνάπτεται. ἔστι δὲ ὁ Ἰορδάνης τοῦ ἡμετέρου θνητοῦ γένους τύπος, καὶ ὅπως ἄκουε. ἀπ' ἀρχῆς τὸ γένος τὸ ἡμέτερον δύο ἔσχε ῥίζας, τὸν Ἀδὰμ ἐκ γῆς πλασθέντα, τὴν Εὔαν ἀπὸ πλευρᾶς προελθοῦσαν. καὶ οὐκ ἔστιν εἷς τόπος καὶ εἷς τρόπος τῆς καταστάσεως. ὁ μὲν γὰρ ἀπὸ γῆς ἐπλάσθη, πηγὴν ἔχων τὴν γῆν· ἡ δὲ ἀπὸ πλευρᾶς ἐγένετο, ῥίζαν ἔχουσα τὴν πλευράν. ἄλλη ἀρχὴ ἐκείνου, καὶ ἄλλη ταύτης. καὶ ἦσαν ἀπ' ἀλλήλων πως μεριζόμενοι κατὰ τὸν τρόπον τῆς διαπλάσεως. συνῆλθον εἰς συνάφειαν γαμικήν, ἀπετελέσθη τὸ ἐξ ἀμφοτέρων ἓν σῶμα, καὶ οὐκέτι οἱ τικτόμενοι ἢ ἀπὸ πλευρᾶς, ἢ ἀπὸ γῆς, ἀλλ' ἀπὸ συνουσίας ἐτίκτοντο. Ἔσονται γάρ, φησιν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. τοῦτο γοῦν τὸ ἡμέτερον πλάσμα. ὃ δραμὸν εἰς ἀκολουθίαν φύσεως, τέλος ἔσχε τὸν θάνατον. ἤρξατο μὲν ἡμῶν τὸ πλάσμα ἀπὸ γῆς, καὶ ἔληξεν εἰς θάνατον· καὶ ἐδέξατο τὸ πλάσμα τοῦτο ἡ νεκρὰ θάλασσα, ὁ βαθὺς, ὁ καταχθόνιος, ἡ ἄβυσσος τῶν νεκρῶν. ὃ γὰρ ἐστὶ νεκρὰ θάλασσα τοῖς ζῶσιν ὕδασι, τοῦτό ἐστιν ὁ ᾅδης τοῖς ἀποθνήσκουσι. διὸ λέγει Παῦλος· Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς καταβήσεται εἰς τὸν ᾅδην; τουτέστι, Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν; περὶ τοῦτον οὖν τὸν Ἰορδάνην τὸν ἀπὸ ζωσῶν πηγῶν προερχόμενον, καὶ εἰς νεκρὰν θάλασσαν καταλήγοντα πᾶσα ἡ τοῦ Θεοῦ ἐπετελεῖτο θαυματουργία, ἵνα μηκέτι τὸ ζῶν ὕδωρ τρέχῃ πρὸς θάνατον. τρίτον αὐτὸν τὸν Ἰορδάνην διέκοψεν ὁ Θεός, ὡς μηκέτι αὐτῷ τὴν ἀκολουθίαν εἶναι εἰς τὴν νεκρὰν θάλασσαν, ἀλλ' ἀνατρέχειν ἐπὶ τὰς ἀρχαίας ῥίζας τὰς ζώσας. ἐτμήθη ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ· ἐτμήθη καὶ ἐπὶ Ἠλία, ὅτε τῇ μηλωτῇ αὐτὸν ἔτεμεν· ἐτμήθη ὑπὸ Ἐλισσαίου, ὅτε ὑποστρέφων ἔτεμεν αὐτόν. πρῶτος Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ ἔτεμε τὸν Ἰορδάνην· καὶ ὅπως ἔτεμεν, ἄκουε. οὐκ ἔστησε τὰ ῥεῖθρα τῶν πηγῶν, ἀλλ' ἀπέστρεψε τὸ ὕδωρ εἰς τὰ ὀπίσω, ὡς μαρτυρεῖ ὁ ψαλμῳδὸς λέγων· Τί σοί ἐστι, θάλασσα, ὅτι ἔφυγες; καὶ σύ, Ἰορδάνη, ὅτι ἐστράφης εἰς τὰ ὀπίσω; τὰ δὲ ὀπίσω ἦσαν αἱ πηγαί. ἀναχαιτίζων τοίνυν ὁ σωτὴρ τὸ γένος τὸ ἡμέτερον τὸ τρέχον εἰς θάνατον, ποιεῖ μηκέτι τρέχειν εἰς θάνατον, ἀλλ' ἐπὶ τὰς ἀρχαίας ῥίζας τὰς ζώσας ἐπανιέναι, οὐκ εἰς τὴν νεκρὰν θάλασσαν καταλήγειν. ἀποκαθίσταται τοίνυν ἡ θνητὴ φύσις εἰς τὸ ἀρχαῖον σχῆμα· οὔτε εἷς δὲ φαίνεται τεμὼν τὸν Ἰορδάνην ἄνευ τινὸς συμβόλου. Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ ἔχων κιβωτὸν ἔτεμεν· Ἠλίας ἔχων μηλωτήν· Ἐλισσαῖος ἔχων πάλιν τὴν μηλωτὴν τοῦ διδασκάλου ἔτεμεν. ἐπειδὴ γὰρ ἡ θνητὴ φύσις οὐκ ἤρκει καθ' ἑαυτὴν στῆσαι τὸ ῥεῖθρον, εἰσέρχεται Ἰησοῦς πρῶτος φέρων μὲν τοῦ δεσπότου τὴν προσηγορίαν, ἐπαγόμενος δὲ μεθ' ἑαυτοῦ τὴν κιβωτόν, τὸ σύμβολον τοῦ δεσποτικοῦ σώματος. καὶ φαίνεται ὁ Ἰορδάνης οὐ τὸν Ἰησοῦν τιμήσας, τὸν ψιλὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, λέγω τὸν τοῦ Ναυῆ, οὔτε τοὺς Ἰουδαίους αἰδεσθεὶς, οὔτε τοὺς ἱερεῖς ἐντραπείς. καὶ ἵνα δειχθῇ ὅτι οὐ τῷ λαῷ ὑποχωρεῖ, ἀλλὰ τὴν κιβωτὸν αἰδεῖται, λέγει Ἰησοῦς· Ἰδοὺ ἡ κιβωτὸς τοῦ κυριεύοντος πάσης τῆς γῆς διέρχεται τὸν Ἰορδάνην. καὶ ἔσται, ὅταν εἰσέλθωσιν οἱ πόδες τῶν ἱερέων τῶν βασταζόντων τὴν κιβωτόν, ὁ Ἰορδάνης ἐκλείψει, οὐ τοὺς ἱερεῖς αἰδούμενος, ἀλλὰ τὴν κιβωτόν. καὶ πόθεν τοῦτο, ἄκουε. ἐρωτᾷ αὐτὸν ὁ Δαβὶδ λέγων· Τί σοί ἐστι, θάλασσα, ὅτι ἔφυγες; καὶ σύ, Ἰορδάνη, ὅτι ἐστράφης εἰς τὰ ὀπίσω; πρὸς ταῦτα ἀποκρίνεται ἡ δημιουργία λέγουσα· Ἀπὸ προσώπου Κυρίου ἐσαλεύθη ἡ γῆ. πρόσωπον δὲ Κυρίου ἦν, τὸ σχῆμα τῆς κιβωτοῦ. ὃ γὰρ ἦν ἡ κιβωτὸς τῷ νόμῳ, καὶ ταῖς πλαξὶ, καὶ τῇ στάμνῳ, καὶ τῇ ῥάβδῳ, τοῦτο ἦν τῆς ἀκαταλήπτου θεότητος ἡ σὰρξ ἡ δεσποτική, ὡς ἐν κιβωτῷ φέρουσα τὴν θεότητα. περὶ ταύτης τῆς ἁγίας κιβωτοῦ ἔλεγεν ὁ μακάριος Δαβίδ· Ἀνάστηθι, Κύριε, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, σὺ καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ ἁγιάσματός σου. καὶ ὅρα τί ποιεῖ· ὅτι ἐξηράνθη ὁ Ἰορδάνης, οὐκ ἀπολέσας τὰ ῥεῖθρα, ἀλλ' εἰς τὰς ἀρχαίας ῥίζας ἀναποδίσας, ἐπῆρε, φησιν, Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου δώδεκα λίθους μεγάλους, καὶ ἔστησεν αὐτοὺς πέραν τοῦ ποταμοῦ· ἔθηκε δὲ ἀντ' αὐτῶν ἄλλους δώδεκα λίθους ἐν τῷ ποταμῷ. τί βούλεται τοῦτο εἶναι, τὸ ἐξαιρεθῆναι δώδεκα λίθους, καὶ τεθῆναι ἀντ' αὐτῶν ἄλλους δώδεκα; ἐπειδή, ὡς ἔφθην εἰπών, τὴν θνητὴν φύσιν

ἀνεχαίτιζε

Ματθ. ιθ. ε.

Ρωμ. ι. ζ.

Ψαλ. ριγ. ε.

Ἰησ. γ. ια.

Ψαλ. ριγ. ε.

Ψαλ. ρλα. η.

Ἰησ. δ. α. θ.

ἀνεχαίτιζε· μᾶλλον δὲ βούλεται δεῖξαι, ὅτι ἀνασπᾷ τὴν ἀνθρωπότητα ἐκ τῶν βυθῶν, καὶ ἀνάγει εἰς τὸν οὐρανόν. τοὺς γὰρ λίθους τοὺς μηδέποτε θεασαμένους ἡλιακὴν ἀκτῖνα, μήτε φωτὸς δεξαμένους ὄψιν, ἥπλωσεν εἰς φῶς, καὶ ἦσαν εἰς γῆν ἐκ βυθοῦ ἀνασπασθέντες. διὰ τί δὲ δώδεκα λίθους ἔλαβεν ἐκεῖθεν; ἐπειδὴ διὰ τῶν δώδεκα ἀποστόλων ἔμελλεν ἀνασπᾷν τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τῆς θνητῆς φύσεως. ἔστω δὲ, τοὺς αὐτοὺς κάτω λίθους παρεῖλεν, ἵνα δείξῃ τῷ ἡλίῳ καὶ τῷ φωτὶ, καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα ἀνθρώποις ἐναργῆ ὄψιν, πῶς διέβησαν τὸν Ἰορδάνην. καὶ γὰρ καὶ τὴν αἰτίαν ἐσήμανεν. Ἐὰν ἐρωτήσῃ σε, φησὶν, ὁ υἱός σου, λέγων· τί εἰσιν οἱ λίθοι οὗτοι; εἰπὲ αὐτῷ, ὅτι ἐπὶ ξηρᾶς διέβημεν τὸν Ἰορδάνην, κωλύσαντος τοῦ Θεοῦ τὸ ὕδωρ πρὸ προσώπου ἡμῶν. ἀλλ' ἔστω, οἱ ἀνενεχθέντες λίθοι ἐτέθησαν, ἵνα φανῶσι τοῖς μετὰ ταῦτα· οἱ ἀντιτεθέντες διὰ τί ἀντετέθησαν; ἔλαβεν ἐκ τῶν βυθῶν τοὺς βεβυθισμένους, καὶ ἔδωκε τῷ βυθῷ πάλιν ἐνέχυρα σωτηρίας. οἱ τεθέντες λίθοι ἐνέχυρα, οἱ ληφθέντες ἀσφάλεια. καὶ πολλὴ ἡ περὶ τούτων θεωρία, καὶ διὰ τί ἐτέθησαν λίθοι, καὶ διὰ τί περιηρέθησαν λίθοι. Χριστὸς καὶ λαμβάνει, καὶ δίδωσιν. ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἀνέλαβε τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον, δεδωκὼς ἡμῖν τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν. διὰ τῶν ἀποστόλων ἀντιτίθησι τῷ ποταμῷ δώδεκα λίθους ἐνέχυρον σωτηρίας, καὶ ἀρραβῶνα τῶν μελλόντων. ὁ γὰρ δεδωκώς τινί τι εἰς τὸ πρᾶγμα, ἐνεχυριάζει αὐτῷ εἰς τὸ μέλλον. ἐπειδὴ οὖν ἔμελλε τοῦτο τὸ ὄνομα πάλιν αὐτῷ τηρεῖσθαι, ὅτε ἔμελλε βαπτίζεσθαι ὑπὸ Ἰωάννου, παραλαβὼν ἀπέθετο τὰ ἐνέχυρα τῆς ἐπιφανείας, καὶ ἔστησε τοὺς λίθους, οὓς μὲν ἔλαβεν ἐκεῖθεν, τοὺς πατριάρχας, οὓς ἤγειρε τότε· οὓς δὲ ἀντέθηκε, τοὺς ἀποστόλους, οὓς ἔδωκεν ἀντ' ἐκείνων. Ἀντὶ γὰρ τῶν πατέρων σου ἐγεννήθησάν σοι υἱοί. οὕτω διέβη τὸν Ἰορδάνην, καὶ γέγονεν ὁ Ἰορδάνης Ἰησοῦ τῷ τοῦ Ναυῆ ἀρχὴ τῆς κατασχέσεως τῆς γῆς. ἕως ὅτε παρῆλθε τὸν Ἰορδάνην, οὐκ ἐκληρονόμησε τὴν ἐπηγγελμένην γῆν· ἕως ὅτε Χριστὸς παρῆλθε τὸν Ἰορδάνην, οὐκ ἤρξατο κηρύσσειν τὴν βασιλείαν. ἀρχὴ τῆς κατασχέσεως τῆς γῆς ὁ Ἰορδάνης, ἀρχὴ τῆς κατασχέσεως τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ὁ Ἰορδάνης. διὰ τοῦτο ὁ προφήτης λέγει· Μνησθήσομαί σου, Κύριε, ἐκ γῆς Ἰορδάνου. μνήμη γάρ ἐστιν ἀνεξάλειπτος. ὁ μὲν Ἰησοῦς οὕτω διαβὰς ἔτεμε τὸν Ἰορδάνην, τὴν κιβωτὸν αὐτῷ δείξας· Ἡλίας δὲ τῇ μηλωτῇ ἔτεμε, δέρματι νεκρῷ, καὶ τὰ ζῶντα ὕδατα τῇ νεκρώσει τῆς μηλωτῆς ὑπήκουσεν. ἔτεμεν Ἡλίας τῇ μηλωτῇ τὸν Ἰορδάνην· καὶ οὕτω διέβη ἐπὶ τῷ ἀνεληφθῆναι εἰς τοὺς οὐρανούς. ὑπέστρεψεν ὁ μακάριος Ἐλισσαῖος λαβὼν τὴν μηλωτὴν τοῦ διδασκάλου, ὡς ἠξίου αὐτὸν λέγων· Τὸ πνεῦμα τὸ ἐπὶ σοὶ γενέσθω διπλοῦν ἐπ' ἐμοί. λέγει αὐτῷ, σκληρῶς ᾔτησας· πλὴν ἐὰν ἴδῃς με ἀναλαμβανόμενον, ἔσται σοι ἀντὶ τοῦ καταξιωθῆναι διπλῆν ἔχειν τοῦ ἁγίου πνεύματος τὴν ἐνέργειαν. εἶτα ἀνελήφθη. ἐμετεωρίσθη ἡ μηλωτὴ, καὶ ἐπέπεσε τῷ μαθητῇ. ἔλαβε τὸ ἐνέχυρον, καὶ ἔφθασεν ἐπὶ τὸν ποταμόν· ἐπείρασε τεμεῖν τὸν Ἰορδάνην, καὶ οὐχ ὑπήκουσε τὸ ὕδωρ. ἀπορίᾳ ληφθεὶς ὁ Ἐλισσαῖος λέγει· Ποῦ ὁ Θεὸς Ἡλία ἀφφώ; καὶ μετὰ τὸ εἰπεῖν, ἐπάταξεν ἐκ δευτέρου τὸ ὕδωρ, καὶ ἐμερίσθη ὁ Ἰορδάνης. διὰ τί δὲ οὐχ ὑπήκουσεν αὐτῷ ἐν πρώτοις τὸ ὕδωρ; ἵνα μὴ νομίσῃ ὅτι διὰ τὴν προτέραν αὐτοῦ ἀξίαν, ἣν εἶχε, διὰ τοῦτο ὑπήκουσεν· ὅτι ἰδού τοι ἐκάλεσε τὸν Θεὸν, καὶ λέγει, ποῦ ὁ Θεὸς Ἡλία ἀφφώ; διὰ τί δὲ εἶπε, ποῦ ὁ Θεός; οὐκ ᾔδει ὁ προφήτης, ὅτι ὁ Θεὸς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς καὶ πανταχοῦ ἐστι; ἀλλ' ἐπειδὴ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἡλίας· Ἐὰν ἴδῃς με ἀναλαμβανόμενον, ἔσται σοι οὕτως.

Ἰησ. δ. ς. ζ.

Ψαλ. μδ. ιϛ.

δ. Βασ. β. θ.

δ. Βασ. β. ιδ.

* * * *

ΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΦΑΡΙΣΑΙΟΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΡΝΗΝ.

ἐλέχθη τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ τετράδι.

Λογ. μϐ.
Λουκ. ζ. λϛ.

Ex Ms. Augustano.

Ἅπας μὲν καιρὸς παντὶ βουλομένῳ πρὸς μετάνοιαν ἐπιτήδειος. ἔξεστι γὰρ ἑκάστῳ θελήσαντι καὶ ἐν τῷ ἔαρι βλαστῆσαι τὴν εὐζωΐαν, καὶ ἐν θέρει συνάξαι τῆς σωτηρίας τὰ δράγματα, καὶ ἐν φθινοπώρῳ τὴν βλάβην τὴν τῆς ψυχῆς φθορὰν καταπατεῖν, καὶ ἐν χειμῶνι τὸν χειμῶνα τῶν ἀνομημάτων φυγεῖν, καὶ ἐν πάσῃ τροπῇ στρατεῦσαι τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον τροπήν, καὶ ἐν νυκτὶ τὴν νύκτα τῆς ἁμαρτίας ἐκκλῖναι, καὶ ἐν ἡμέρᾳ πρὸς τὸ φῶς τοῦ καθαροῦ συνειδότος δραμεῖν, καὶ πρὸς τὸν πλάσαντα ἀναδραμεῖν. ὁ δὲ παρὼν οὗτος καιρὸς ἐγκρατείᾳ καὶ νηστείᾳ περιπεφραγμένος πρὸς μετάνοιαν ἐπιτηδειότερος, ἀλλ᾽ οὐ πᾶσι. μόνον γὰρ οὐχὶ λέγει ἡ φωνή, εἴ τις προσίεται πρὸς μέ, κἀγὼ λαβὼν αὐτὸν τῷ καινῷ προσαγάγω δημιουργῷ. πτερώσωμεν οὖν ἑαυτοὺς τοῖς τῆς πίστεως καὶ τοῖς τῆς μετανοίας πτεροῖς, καὶ θελήσωμεν ἀναπτῆναι πρὸς τὸν ἡμέτερον ποιητήν, καὶ ἡμεῖς, ὡς πρωτότοκοι τῆς ἐκκλησίας υἱοί, καὶ ὑμεῖς, οἱ καθάπερ ἔμβρυα ὡς ἐν ταῖς λαγόσι τῆς ἐκκλησίας περιλοχευόμενοι, καὶ ποθοῦντες τὰς μακαρίους καὶ ἀνωδύνους ὠδῖνας ἀσπάσασθαι, καὶ γενέσθαι τέκνα τοῦ πολεμήσαντος ὑπὲρ ἡμῶν. ἀναγκαία γὰρ τῆς πίστεως ἡ χάρις καὶ ὑμῖν τοῖς ἀπολαύειν μέλλουσι τῶν αὐτῶν ἀγαθῶν. ἡμεῖς μέν, ἵνα τὸν χιτῶνα τὸν βασιλικόν, ὃν φορέσαντες ἐμολύναμεν, ἀποσμήξωμεν δάκρυσιν· ὑμεῖς δέ, ἵνα δυνηθῆτε τοῦτον περιβαλέσθαι, καὶ φυλάξαι κρείττονα ῥύπου παντός. ἄνευ γὰρ πίστεως εἰλικρινοῦς οὐκ ἔστιν οὐδένα τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἐπιτυχεῖν. συνηγορεῖ μὲν τῷ λόγῳ πρὸς ἄλλοις μυρίοις ἐκείνη ἡ πόρνη ἡ τὴν πίστιν, καὶ τὴν μετάνοιαν, καθάπερ δύο λαμπάδας κρατήσασα, καὶ προσδραμοῦσα τῷ οὐρανίῳ νυμφίῳ, καὶ γενομένη νύμφη Χριστοῦ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τῆς μακαρίας πόρνης ἐμνήσθην (λέγω γὰρ αὐτῆς τέως τὸ ἐπίψογον ὄνομα) ἵνα γνῶμεν τίς οὖσα πρότερον, τί γέγονεν ὕστερον, βούλομαι ταύτην εἰς τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν ἀγαγεῖν· ἵνα μάθωμεν καὶ ἡμεῖς παρ᾽ αὐτῆς, πῶς ὀφείλωμεν τῷ Χριστῷ προσελθεῖν, καὶ λαβεῖν τὴν τῶν ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγήν. τὰ γὰρ περὶ ἐκείνης γεγενημένα, τῶν ὀφειλόντων ἀεὶ γενέσθαι περὶ ἡμῶν, διδασκαλία σαφής· καὶ ἡ τοῦ σωτῆρος πρὸς ἐκείνην διάλεξις, τῶν ἁμαρτωλῶν ἔσται παράκλησις. τίς γὰρ ἀκούων, ὅτι γυνὴ μυρίαις κηλῖσι κατάστικτος, ἵνα προσφύγῃ μόνον αὐτῷ, καὶ τοῖς ποσὶν αὐτοῦ σταγόνας ἐπιχέῃ δακρύων θερμάς, παρὰ θείας χρηστότητα ἐδέξατο; τὸν αὐτὸν ἐπιδείξασθε τρόπον, ὥστε τὸν αὐτὸν τρυγήσητε καρπόν. τίς γὰρ λογιζόμενος τὴν ἐκείνης μεταβολήν, καὶ τὴν ἀμοιβήν, οὐ τὴν αὐτὴν ἀσκήσει γνώμην, ὡς τὴν ἴσην εὑρήσῃ ἀντίδοσιν; τί γὰρ ἦν; πόρνη, ἡ διαφθορά, ἡ προφανὴς ὕβρις τῆς φύσεως, ἡ τοῦ θήλεως γένους δημόσιος θρίαμβος, λώβη σωμάτων τε καὶ ψυχῶν, λοιμὸς τέρψει κεχρωσμένος, τάφος κεκονιαμένος, ᾅδου ἀκατάσχετον καὶ ἀκόρεστον στόμα, θανάτου κεκαλλωπισμένον προπύλαιον, τερπνὸν δηλητήριον, ἀναίδεια παρρησιαζομένη, αἰσχύνη ἀναίσχυντος, εὐπρόσωπος ὄλεθρος, τῶν ἀσελγῶν μηχανῶν δέλεαρ, τῶν νέων ἰξός, κάπηλος τῶν οἰκείων μελῶν, ἀπωλείας βυθός, ναυάγιον ἀγαπώμενον, κοινὴ συμφορά, πάσης ἁμαρτίας ἕτοιμον ἐργαστήριον, πάσης παρανομίας διδάσκαλος, τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἔχθρας δημιουργός, ὕλη τῆς γεέννης τοῦ πυρὸς τοῦ αἰωνίου; ἀλλ᾽ ὅμως ἡ τῶν τοιούτων καὶ τηλικούτων κακῶν ὑπάρχουσα ὑπηρέτις, ἐπειδὴ παρὰ δὲ συνήθειαν σωφροσύνης ἠράσθη, ταῖς βίβλοις τῶν εὐαγγελίων ἐγγέγραπται. ταύτας ἀναπτύξαντες κατατρυφήσωμεν τῆς κατ᾽ αὐτὴν ἱστορίας, ὥσπερ οὖν κατετρύφησεν αὕτη τοῦ Χριστοῦ. Ἠρώτησε τις τῶν Φαρισαίων τὸν Ἰησοῦν, ἵνα φάγῃ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ

Λουκ. ζ. λϛ.

Φαρισαίου, ἀνεκλίθη. τίς εἶδε βασιλέα παρὰ στρατιώτου καλούμενον; τίς εἶδε δεσπότην παρὰ δούλου τρεφόμενον; τίς εἶδε τοσοῦτον ὕψος εἰς τοσαύτην ταπεινότητα κατερχόμενον; ὢ τῆς ὑπερβαλλούσης ἐκπλήξεως, ὢ τῆς θείας συγκαταβάσεως. οὐκ εἶπε πρὸς τὸν καλέσαντα Φαρισαῖον· σὺ καλεῖς ἐπ' ἄριστον ἐμὲ, τὸν καλοῦντα πάντας ἀνθρώπους εἰς τὸν οὐράνιον ἄριστον; σὺ καλεῖς ἐπ' ἄριστον ἐμὲ, τὸν πέντε ἄρτοις δήμους ὁλοκλήρους κορέσαντα; σὺ καλεῖς ἐπ' ἄριστον ἐμὲ, τὸν διδόντα τροφὴν πάσῃ σαρκί; οὐκ εἶπε τούτων οὐδὲν ὁ σωτήρ· ἀλλὰ σιγῇ καθίσας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου ἀνεκλίθη. ᾔδει γὰρ ποῖον ἄριστον ἔμελλεν ἀριστᾶν· ᾔδει πῶς ἤμελλε προστρέχειν αὐτῷ ἡ πόρνη, καὶ σώζεσθαι· καὶ τῷ βλέμματι πανταχοῦ περιέπεμπε, τὴν θήραν περισκοπῶν, καὶ μονονουχὶ πρὸς τοὺς ἀνακειμένους βοῶν· ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ἔχετε μετ' ὀλίγον κατιδεῖν· ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, τὴν σωτηρίαν τῆς μελλούσης προσιέναι μοι γυναικός. ἡ ἐμὴ γὰρ τροφὴ, ἡ τῶν ἀνθρώπων ἐπιστροφή· ἡ ἐμὴ τροφὴ, ἡ τῶν ἐμῶν δούλων ζωή· ἡ ἐμὴ εὐωχία, τῶν ἁμαρτωλῶν ἡ μεταμέλεια· ἡ ἐμὴ τέρψις, τῶν κατακρίτων ἡ λύσις· ἡ ἐμὴ ἑστίασις, τῶν αἰχμαλώτων ἡ λύτρωσις. ταῦτα τοῦ σωτῆρος ἐπὶ τῆς στιβάδος λαλοῦντος τῷ βλέμματι καὶ τῷ σχήματι, ἰδοὺ, φησι, γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρτωλός. συνέδραμε τῷ σκοπῷ τοῦ οὐρανίου βασιλέως ἡ ἄγρα· ὁ θηρατὴς εὐπρεπὴς ἀνεκέκλιτο, καὶ τὸ θήραμα πρὸς τὸν θηρατὴν κατηπείγετο. καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρτωλός· δύο χαλεπὰ κακίας γνωρίσματα. εἰπὲ ἡμῖν, εὐαγγελιστὰ, τὴν προσηγορίαν αὐτῆς, γράψον τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς, μάθωμεν πῶς ὠνομάζετο. προσηγορίαν εἶχε τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὸ ὄνομα τὸ πονήρευμα. αὕτη ἰδοῦσα, ὅτι ἀνέκειτο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν ἐν ἑαυτῇ· ἔνδον ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὁ βρύων φιλανθρωπίαν, καὶ πηγάζων οἰκτιρμούς· ἔνδον ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὁ λαλῶν, καὶ διδοὺς ἴασιν, καὶ φθεγγόμενος θεραπείας· ἔνδον ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὁ παρὰ τῶν ἀγγέλων ὑμνούμενος, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνδιαιτώμενος, ὡς εἷς ἐξ αὐτῶν· ἔνδον ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὁ τῷ πατρὶ σύνθρονος, καὶ τῷ Φαρισαίῳ ὁμορρόφιος· ἔνδον ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὁ τρέφων ἅπαντας τῇ θεότητι, καὶ τρεφόμενος τῇ ἀνθρωπότητι· ἔνδον ἐστὶν ὁ Χριστὸς, καὶ Φαρισαϊκῆς τραπέζης ἀνέχεται, ὁ πᾶσαν τράπεζαν πληρῶν παντὸς ἀγαθοῦ· καὶ ὅλως κατηξίωσεν εἰς τὴν τοῦ Φαρισαίου σκηνὴν εἰσελθεῖν, ὅλως ἠνέσχετο συνεστιαθῆναι τῷ ἁμαρτωλῷ ὁ ἀναμάρτητος. χρηστὰς ἔχω περὶ τῶν ἐμῶν κακῶν ἐλπίδας. ὁ γὰρ περὶ τὸν Φαρισαῖον τοιοῦτος φανεὶς, πάντως ἔσται καὶ περὶ ἐμὲ χρηστὸς καὶ φιλάνθρωπος. εὗρον, ὡς ἐβουλόμην, τὸ κοινὸν ἱλαστήριον, εὗρον τὸν εὑρίσκοντα τοὺς ζητοῦντας αὐτὸν, εὗρον τὸν ἐπιζητοῦντα τοὺς ποθοῦντας αὐτὸν, εὗρον τὸν ἐπιτρέχοντα τοῖς ἐπιτρέχουσι καὶ προαπαντῶντα τοῖς προσιοῦσιν αὐτῷ, εὗρον συναγωνιζόμενόν μοι καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὸν τόπον. εἰσέλθω πρὸς τὴν καθαρὰν πηγὴν ἡ βεβορβορωμένη τῇ ἡδυπαθείᾳ· μὴ διαμείνω ἐρρυπωμένη, τοιαύτης φανείσης πηγῆς· λούσομαι δωρεὰν ἑαυτῇ. οὕτω γὰρ βούλεται ἡ πηγή. εἰσέλθω πρὸς τὸ ἀΐδιον φῶς, εἰ καὶ ταῖς ἡμέραις, ὡς νυξὶ κεχρημένη. ἴδω τὸ ὡραῖον φῶς ἐν φωτί, εἰσέλθω πρὸς τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης, ἡ τῆς ἀδικίας τὸν ζόφον ἐπαγομένη. τίς γὰρ φωτὶ προσομιλῶν οὐ μεταλαμβάνει φωτός; εἰσέλθω πρὸς τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν, τὸν δι' ἐμὲ πρὸς ἐμὲ παραγενόμενον, καὶ τοῦτον καταλαμβάνοντα τὸν οἶκον, καὶ πάλαι τὴν ἐμὴν, ὡς ἔοικε, περιμένοντα πρόσοδον. εἰσέλθω πρὸς τὸν οὐράνιον ἰατρὸν, ἡ παρὰ πάντων ἀπεγνωσμένη· εἰσέλθω πρὸς τὸν οὐράνιον ἰατρὸν, ἡ ἐν ὑγείᾳ νοσοῦσα. οὗτος γάρ με ἰδὼν, δύναται τοῖς ἐμοῖς πάθεσιν ἐπιθεῖναι φάρμακον, πᾶσαν ὀδύνην κοιμίσαι δυνάμενον. ὑποδείξω τῷ εἰδότι τὰ ἕλκη, καὶ λάβω τὸ φάρμακον. εἰσέλθω πρὸς τὴν μόνην ζωὴν, ἡ διὰ τῆς φαυλοτάτης ζωῆς ἐμαυτὴν ἀποχωρίσασα τῆς ζωῆς· εἰσέλθω πρὸς τὸν φιλάνθρωπον δικαστὴν ἡ κατάκριτος. πρὸ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως λύσω τὰς εὐθύνας, πρὸ τῆς φοβερᾶς κρίσεως διαφύγω τὴν κρίσιν, πρὸ τοῦ φρικτοῦ βήματος ὑποκλέψω τὰς μάστιγας. πρὶν ἴδω τὸν

Χριστὸν δικαστικῶς ἀποφαινόμενον, ἴδω φιλανθρώπως διαλεγόμενον· πρὶν φοβηθῶ χαλάζοντα, καὶ [illegible] παρόντα. οὐ πρότερον τὴν πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαν τολμῶ· ἤδη καὶ ἄλλη, ὡς ἤκουσα, γυνὴ Σαμαρεῖτις, ἐν νόμῳ παράνομος, συνέτυχεν ἐπὶ τῆς πηγῆς τῇ πηγῇ, καὶ ἀπῆλθε θεογνωσίαν ἀντλήσασα. καὶ πάλιν ἑτέρα τις γυνὴ τῶν Χαναναίων ὁρίοις, τοῦ καταράτου καὶ δουλικοῦ σπέρματος ἐλευθέριον βλάστημα, ἐν ἀτυχίᾳ εἰσελθοῦσα κατὰ δαίμονος τυραννοῦντος αὐτῆς τὴν μονογενῆ, ἀνέστρεψε λαβοῦσα τὴν ἐξουσίαν κατὰ τοῦ δαίμονος, καὶ γέγονεν ἡ μήτηρ τῇ θυγατρὶ ἰατρὸς, καὶ ὁ δαίμων ὁ ἀπηνὴς οὗτος καὶ βάρβαρος, οὐκ ἐτόλμησεν οὐκέτι πλησιάσαι τῇ κόρῃ, φοβηθεὶς τῆς τοῦ Χριστοῦ φωνῆς τὸ διάταγμα. μιμήσομαι τοίνυν κἀγὼ ταύτην, καὶ γένωμαι παρὰ τὸν πάντα χαριζόμενον καὶ δυνάμενον καὶ ἐλεοῦντα· χρήσομαι τῇ συνηθείᾳ τῆς ἀσελγείας πρὸς τὸ ἐμοὶ συμφέρον· ἐπισπάσομαι τὸν σωτῆρα, εἰσελεύσομαι αὐτόκλητος, καθάπερ πολλὴν ὑπὸ πολλῶν διωκομένων ἔχουσα μορφήν· λύσω τὰς κόμας, καὶ θριαμβεύσω τὴν ἐμαυτῆς ἀθλιότητα· χαλάσω τὰ πολύπλοκα δίκτυα, ἵνα θηρεύσω τὸν ἔλεον ἀφειδῶς χορηγοῦντα· κλαύσω καλῶς ἅπαξ, ἡ γελάσασα πολλάκις κακῶς· κλαύσω νῦν ἐπὶ τοῦ φιλανθρώπου κριτοῦ, ἵνα μὴ κλαύσω τὸ τελευταῖον ἀνόνητα· θρηνήσω νῦν ὀλίγα, ἵνα μὴ θρηνήσω τότε πολλά· καταλούσω τοῦ Χριστοῦ τοὺς πόδας τοῖς δάκρυσιν, ἵνα μοι ἀποκλύσῃ τὰς ἐμὰς ἀνομίας τοῖς ῥήμασιν· ἀπομάξω τοῖς πλοκάμοις τὰ δάκρυα, ἵνα περισσευθήσηταί τις ἐκ τούτου καὶ τούτοις ἁγιασμός· καταφιλήσω τὰ ἄχραντα ἴχνη, ἅπερ καὶ τὸ πέλαγος κατεφίλησεν, ἵνα τοῖς σώφροσι φιλήμασιν ἀποπλύνω τὸν ἐκ τῶν ἀσελγῶν φιλημάτων ἰόν· περιπλέξομαι τὰ θεῖα μέλη, τὰ παρθενικὰ τὰ ἐκ παρθένου, ἵνα τοῖς ἐμοῖς μέλεσι τοῖς κατακρίτοις ἐξ ἐκείνων τῶν ἁγίων μελῶν ἐποχετεύσω δικαιοσύνης σταγόνια. ἐπικαμφθῇ, φησί.) πρὸς ταῦτα ὁ εὔσπλαγχνος ἐλεήσει προσπίπτουσαν, ἣν ἁμαρτάνουσαν οὐκ ἐκόλασεν· ἐλεήσει γονυπετοῦσαν, ἣν ἅπαντα τὰ χρόνια εὐεργετῶν διετέλεσεν· ἐλεήσει σωθῆναι βουλομένην, ἣν ἀπολλυμένην ὁρῶν ἔφερε βαρέως. οὐ φέρει δάκρυα γνήσια παριδεῖν, οὐ δύναται καὶ περὶ ἐμὲ μὴ φανῆναι, ὅπερ πέφυκεν, εὔσπλαγχνος. μεγάλα δύναται παρ' αὐτῷ ἐκ τοῦ βάθους τῆς ψυχῆς ἀνερχόμενος στεναγμός· μεγάλην παρρησίαν ἔχει πρὸς αὐτὸν ἡ μετάνοια. λαλήσει πάντως καὶ πρὸς ἐμὲ ἥμερόν τι καὶ γαληνὸν, καὶ πρέπον αὐτοῦ τῇ θεότητι. Ταῦτα ἐμελέτησεν ἡ σοφή, ταῦτα ἔπραξεν ἡ πιστή. καὶ τῷ γυναικείῳ περιβολαίῳ στολισαμένη, παρθενικῶς, ἀλλ' οὐ πορνικῶς, καὶ οὕτω κρύψασα πᾶσαν αὐτῆς τὴν μορφὴν τὴν πρὸ τούτου πᾶσι προκειμένην, ὡς ἐν θεάτρῳ, καὶ περισκοπήσασα πανταχόθεν ἀσφαλῶς, ἵνα μή τι σχῆμα πορνικὸν συνεισέλθῃ αὐτῇ πρὸς τὸν Κύριον κατηγοροῦν αὐτήν, εἰσέδραμεν εἰς τὸ τοῦ Φαρισαίου δωμάτιον, καὶ τοῖς δεσποτικοῖς παραστᾶσα ποσὶν, ἐπλήρου τὴν προμελετηθεῖσαν βουλήν. Κομίσασα γάρ, φησιν, ἀλάβαστρον μύρου, καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω, κλαίουσα ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφε τῷ μύρῳ, λαλοῦσα τῇ σιωπῇ, καὶ βοῶσα τῇ σιγῇ, καὶ φθεγγομένη τῇ ψυχῇ πρὸς τὸν εἰδότα ψυχῶν ὀδυνωμένων ἀκούειν, καὶ μὴ φθεγγομένων στομάτων, τοιαύτην ἱκεσίαν, ὡς εἰκὸς, τοῖς δάκρυσι γράφουσα· ἐρρέμφθην ὡς πρόβατον ἀπολωλός· ἀλλ' ἐπέγνων σε δεσπότην, τὸν ἐμὸν ποιμένα, καὶ Κύριον· ἐγενόμην θηριάλωτος βουληθεῖσα, ἀλλ' ἔλαβον αἴσθησιν ἐκφυγεῖν τῶν πικρῶν δηγμάτων τοῦ λύκου· ἐναυάγησα πολλάκις ἐθέλουσα, ἀλλ' ἐσώθην ἐκ τοῦ ναυαγίου, κρατήσασα τὴν σὴν παρουσίαν, ὡς ἄγκυραν. ἀλλ' οὐκ ἔχω παρρησίαν (ἀπαρρησίαστος γὰρ ἅπας ἁμαρτωλός), οὐκ ἔχω δικαιολογίαν οὐδεμίαν (ἀδικαιολόγητος γὰρ ἅπας ἁμαρτωλὸς καὶ παράνομος) οὐκ ἔχω φωνὴν (ἄφωνος γὰρ ἅπας κατάκριτος) τὸ πονηρὸν συνειδὸς ἐμφράττει μου τὸ στόμα, ὃ διέφθειρεν ὁ διεφθαρμένος μου βίος. ἄγχει τὴν γλῶσσαν ὁ κατήγορος πλοῦτος διαπαντὸς ἔσωθέν μου βοῶν, ἐναποκλείσαι σου τὸν λόγον τοῖς χείλεσι· στόμα ἁμαρτωλῶν πρὸς πρεσβείὴν ἀπαῤῥησίαστον, καὶ γλῶσσα κατάκριτος πρὸς ἱκεσίαν ἀνάρμοστος, καὶ λόγος κίβδηλος πρὸς αἴτησιν οὐκ εὐπρόσωπος. σιγῶσα διδάσκω τὰ κατ᾽ ἐμὲ σὲ τὸν ἐπιστάμενον πάντα· τῇ ὄψει λαλῶ, βοῶ τῇ μορφῇ, τοῖς ὀφθαλμοῖς κηρύττω τὰς ἀνομίας, τοῖς δάκρυσι ἐξαγορεύω τὰ πλημμελήματα, τοῖς στεναγμοῖς ἐξαγγέλλω σοι τὸν μόνον κρύπτεσθαι μὴ δυνάμενον. ὡς αἰχμάλωτος μετὰ πάντων τῶν ἐμῶν ὅπλων ὑποπίπτω σοι, τῷ βασιλεῖ τῶν οὐρανῶν· καὶ πάντα μου τὰ μέλη, δι᾽ ὧν ἐστρατευσάμην κατὰ σοῦ, μᾶλλον δὲ καθ᾽ ἑαυτῆς, σοὶ προσφέρω, φιλάνθρωπε. ἐλέησον τὴν κεφαλὴν ταύτην, ὅτι αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῇραν τὴν κεφαλήν μου· ἐλέησον τὰς χεῖρας ταύτας, ἃς ἔπλασας· ἐλέησον τοὺς ὀφθαλμοὺς τούτους, οὓς ἐδημιούργησας· ἐλέησον τὸν πηλὸν τοῦτον, ὃν αὐτὸς μὲν εἰς κάλλος ἐμόρφωσας, ἐγὼ δὲ τῷ κόσμῳ καταχρησαμένη εἰς ἀκοσμίαν ἄμορφον. ἐλέησον τὴν εἰκόνα τὴν σὴν, εἰς ἣν ὁ πόλεμος ἐπαίξεν, ὡς ἠθέλησεν· ἐλέησον τὴν στήλην τὴν σὴν, ἣν ὡς ἀδέσποτον ὁ σὸς ἐχθρὸς περιέσυρε· δέξαι ὡς λύτρα τὰ δάκρυα, καὶ λῦσον ὡς ἀγαθὸς τὰ ἐγκλήματα· θέλησον μόνον, καὶ λέλυμαι· νεῦσον μόνον, καὶ λελύτρωμαι· πρόσταξον, καὶ τὸ ποθούμενον ἤνυσαι. ὃ γὰρ σὺ θέλεις, πρᾶξις· καὶ ὁ λόγος ὁ σὸς, ἔργον ἐστί. λάβω τὴν ἐλευθερίαν ἐκ τῶν ἀχράντων ποδῶν σου, ὡς ἔκλεψεν ἐκ τῶν σῶν κρασπέδων τὴν ἴασιν ἡ αἱμοῤῥοοῦσα· σοῦ τὸ κλαπῆναι θελήσαντος, γένωμαι διήγημα τοῖς μετ᾽ ἐμὲ τῆς σῆς φιλανθρωπίας κἀγώ· παράπεμψον ἐμὲ, καὶ τὰ κατ᾽ ἐμὲ ταῖς ὑστέραις γενεαῖς καλὸν ὑπόμνημα τῶν σῶν οἰκτιρμῶν. λεγέτωσαν ἅπαντες ὅτι πόρνη ποτὲ παράνομος καὶ κατάκριτος, προσελθοῦσα τῷ Ἰησοῦ ἐδικαιώθη παρ᾽ αὐτοῦ· καὶ καθορῶντες ἅπαντες σὺν ἐμοὶ προσιέτωσαν, καὶ τὰς σὰς ἁρπαζέτωσαν δωρεάς. κριτὰ δίκαιε καὶ φιλάνθρωπε, καὶ τοῖς κατακρίτοις διὰ πολλὴν φιλανθρωπίαν συναναστρεφόμενος, ὧδε σοι προσῆλθον, ὡς κριτῇ, ὧδε μοι τὴν συγχώρησιν ὑπαγόρευσον. μὴ θριαμβεύσῃς τὰς ἐμὰς ἁμαρτίας ἐπὶ πάσης τῆς κτίσεως, μὴ δημοσιεύσῃς τὰς ἀνομίας μου ἐν τῷ μέλλοντι κριτηρίῳ· μὴ πέμψῃς με τῷ αἰωνίῳ πυρὶ, τῷ ὕλην κεκτημένῳ τὴν τῶν ῥαθύμων ζωήν. Ἰησοῦ Χριστὲ, υἱὲ τῆς παρθένου Μαρίας, καὶ δημιουργὲ τῆς παρθένου, διὰ τὴν παρθένον, καὶ μητέρα σὴν, καὶ πάλιν παρθένον, ἀνάκτησαι διὰ τῆς ἁγίας ἐκείνης ἐμὲ τὴν ἐναγῆ, καὶ ποίησον εὐαγῆ. ἐκ γυναικὸς ἐτέχθης καὶ σὺ, ὡς σὺ μόνος ἐπίστασαι, καὶ γινώσκεις τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀσθένειαν. Τοιαῦτα λαλούσης ἐν ἑαυτῇ τῆς πιστῆς γυναικὸς καὶ δεομένης, ἐγγὺς ὢν ὁ σωτὴρ ἐδίδου τῇ ποθούσῃ τοῦ πόθου κατατρυφᾶν, καὶ τοὺς πόδας ἐγχείρισεν ἐκείνῃ πρὸς ἀπόλαυσιν ἄπληστον, ἐπὶ τῆς στιβάδος ὤν, καὶ κατατρυφῶν τὸν ἐκείνης κλαυθμὸν, καὶ εὐωχούμενος τοῖς τῆς μετανοίας δάκρυσι, καὶ πεινῶν τὸ δίψος τῆς δικαιώσεως τὸν ἔλεον. ἐντεῦθεν οἱ Φαρισαῖοι ἠρέμα ἐψιθύριζον πρὸς ἀλλήλους λέγοντες· τί τοῦτο τὸ ξένον καὶ παράδοξον θέαμα; τίς τὴν πόρνην ταύτην ἐδίδαξε σωφρονεῖν; τίς τὴν ἐκκεχυμένην πρὸς αἰσχρὰς ἡδονὰς ἔπεισε τοιαῦτα φρονεῖν; οὐχ αὕτη ἐστὶ τὸ τῆς ἡμετέρας πόλεως ἐπίσημον ὄνειδος; οὐχ αὕτη ἐστὶν ἡ τῶν ἀεὶ βουλομένων γυνή; οὐχ αὕτη ἐστὶν ἡ τῆς ἁμαρτίας ἑκάστου κατήγορος; οὐχ αὕτη ἐστὶν ἡ τῆς σωφροσύνης ἐχθρὰ, καὶ τῶν νομίμων γάμων τοιχωρύχος; οὐχ αὕτη ἐστὶν ἡ μετὰ κολακείας ληστεύουσα τοὺς ἀνθρώπους; πῶς οὖν ἐκ τοιαύτης τοιαύτη φύσεται; πῶς ἡ φιλογέλως καὶ φιλοτερπνὴς, φιλόδακρυς ἐφάνη καὶ φιλοπενθής; πῶς ἡ ἄσοφος, καὶ παράφορος, καὶ τῇ μορφῇ, καὶ τῷ βλέμματι, καὶ τῷ σχήματι, καὶ τοῖς περιέργοις βαδίσμασι, καὶ πᾶσι τοῖς μέλεσι πάντας μνηστευομένη τῷ θανάτῳ, ἐπὶ τὸ σωφρονεῖν τοῦτο σχῆμα καὶ πρᾶγμα μετέπεσεν; ὢ τῆς ἀπροσδοκήτου μεταβολῆς, ὢ τῆς ξένης μεταλλαγῆς. οἱ μὲν οἰκέται τοῖς τοιούτοις λόγοις ἐνέχοντο· ὁ δὲ καλέσας τὸν Ἰησοῦν Φαρισαῖος βλασφήμους

Λουκ. ζ. λθ. λογισμοὺς τίκτων ἐν τῇ ἰδίᾳ ψυχῇ, ἔλεγεν· Οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ, ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν. ἁπλῶς, φησὶ, καὶ ὡς ἔτυχεν, ὁ προφήτης λέγεται· ἠπατήθην κἀγὼ μετὰ τῶν ἄλλων, τοῦτον ὡς τῶν ἀδήλων ἐξεταστὴν εἰσἀγαγὼν εἰς τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν. εἰ γὰρ προφήτης ἦν, καὶ σαφῶς ᾔδει τὰ μέλλοντα. τὴν φανερὰ πᾶσι καὶ κατάδηλα οὐκ εἰδὼς, πῶς οὖν ἐπίσταται τὰ πᾶσιν ἀπόρρητα; πῶς ἀνέχεται χειρῶν πορνικῶν; πῶς οὐκ ἀπελαύνει πόρρωθεν τὴν οὐδὲν ἔχουσαν τοῦ σώματος ἀπρόσακτον; πῶς οὐδὲ βδελύσσεται τὴν βδελυρὰν, καὶ πάσης αἰσχρότητος γέμουσαν; κακίζει τὴν πολλὴν φιλανθρωπίαν ὁ Φαρισαῖος, ὡς ἄγνοιαν, καὶ ὑποβάλλει τὴν συγκατάβασιν τῷ τῆς ἀγνοίας ὀνόματι, νοσῶν αὐτὸς τοῦ γινομένου τὴν ἄγνοιαν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν· ἔχω σοί τι εἰπεῖν. οἶδα τί λέγεις μὴ λέγων μηδὲν, οἶδα τί φθέγγῃ σιγῶν, οἶδα τί βοᾷς σιωπῶν, οἶδα τί καὶ αὐτὴ κατὰ διάνοιαν μοι προσδιαλέγεται, οἶδα κἀγὼ πόσοις ἐν τῇ ψυχῇ κατ' ἐμοῦ χαλκεύεις λογισμούς. διηγήσομαί σοι τῶν σῶν ἐνθυμημάτων τὰς φωνὰς, ἐξαγορεύσω τὰ παρὰ σοῦ βλασφημούμενα, δημοσιεύσω τὰ φρονήματα τῆς σῆς ἐννοίας, ὡς τοῖς λογισμοῖς τῆς σῆς ψυχῆς ἐγκαθήμενος. οὕτω λέγεις. εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ, ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι. ταῦτα τὰ ῥήματα τῆς σῆς διανοίας. πῶς οὖν κατέγνων τῶν ἐν τῷ βυθῷ τῆς σῆς διανοίας κινηθέντων λογισμῶν τὴν ζάλην, εἰ μὴ Θεὸς ἤμην πάντων δημιουργός; ὡς ὑποπτεύεις αὐτὸς ἐκ τῆς ἀποκρίσεως γνῶθι ὅστις εἰμὶ ἀποκρινόμενός σοι μὴ λαλοῦντι μηδέν. ἐκκαλύπτω τὰ ῥήματα τῆς σῆς ψυχῆς. εἰ ἤμην προφήτης, ἐγίνωσκον τίς καὶ ποταπὴ γυνή. καὶ ποῦ χρεία προφητικῆς ἐλλάμψεως ἐπὶ τῆς γνωριζομένης ὄψεως; οὐκ οἶδα τὴν προεστηκυῖαν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς; οὐκ οἶδα τὴν πᾶσι κατάδηλον; οὐκ ἐπίσταμαι ταύτην, δι' ἣν ἦλθον πρὸς σέ; γινώσκω τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνή. οὐδὲν γὰρ λανθάνει τοὺς τῆς θεότητος ὀφθαλμούς, ὦ πλεονέκτης, ὦ πονήρευμα. γινώσκω τίς ἐστι ποταπὴ ἡ γυνὴ, καὶ ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι· καὶ διὰ τοῦτο χαίρω κατεχόμενος παρ' αὐτῆς, ἵνα τὴν κρατοῦσαν εὐλαβῶς προσιοῦσαν θεοπρεπῶς. οὐ γὰρ μολύνομαι παρὰ τῶν ταύτης χειρῶν, ἀλλ' ἐγὼ ταύτην καθαρὰν ἀπεργάζομαι. ἥλιον γὰρ βόρβοροι οὐκ ἀμαυροῦσι, μαργαρίτην πηλὸς οὐ μιαίνει, τὸν ἀναμάρτητον ἁμαρτία οὐχ ἅπτεται. οὐχ ἡψάμην πρώην λεπροῦ, καὶ τὸ πάθος ἀπέφυγε; μὴ λεπρὸς ἐγινόμην, πλησιάσας λεπρῷ; οὕτω καὶ νῦν τὰ συνήθη θαυματουργῶν μεταβάλλω ταύτην πρὸς ἁγνότητα, οὐ μεταβάλλομαι πρὸς τὴν αὐτῆς ποιότητα, ἀνεχόμενος τῆς ἀφῆς τῆς μιαινούσης χειρός. ἰατρὸς γάρ εἰμι· ἰατρὸς δὲ οὐ τραυμάτων καὶ σηπεδόνων καὶ ἰχώρων, ἀλλὰ τὴν σωτηρίαν τοῖς νοσοῦσι κατὰ ψυχὴν πραγματευόμενος. ποιητής εἰμι, καὶ φείδομαι τοῦ ἐμοῦ πλάσματος· δικαστής εἰμι, καὶ οὐκ ἀνέχομαι ζημιοῦσθαι φιλοδέσποτον δούλην· ποιμήν εἰμι, καὶ πρόβατον ἐμὸν πλανώμενον εὑρὼν εἰκότως εὐφραίνομαι· λιμήν εἰμι, καὶ πάντας τοὺς προσορμίζοντας προσδέχομαι. Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν· δύο χρεωφειλέται ἦσαν δανειστῇ τινι. τέως μετὰ ταύτης τέταξαι. τί στρατεύεις κατ' αὐτῆς, ὡς μόνος ἀνελθὼν εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς ἀρετῆς; πῶς ὑπεύθυνός μοι καθέστηκας. ἢ οὖν κατακρίνεις ταύτην, ὡς μόνος ἀνεύθυνος (δύο χρεωφειλέται), σὺ καὶ αὕτη τυγχάνετε· ὁ δὲ δανειστὴς ἐγώ εἰμι. ἐδάνεισα σοὶ καὶ ταύτῃ γενναίως τὴν προσοῦσαν ζωήν. ὁ εἷς ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα. αὐτὴ χρεωστεῖ πεντακόσια δηνάρια (πολλὰ γὰρ ἐξήμαρτεν) σὺ χρεωστεῖς πεντήκοντα. ὀλίγον γὰρ ἔπταισας. ἀλλ' ὅμως ὑπόκεισαι λογοθεσίᾳ ζωῆς. μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. ἐχαρισάμην σοι τὰ ἐγκλήματα, χαρίζομαι καὶ ταύτῃ τὰ πλημμελήματα. ἐπιλαβοῦσα πρὸ σοῦ τῆς ἐμῆς παρουσίας, ἀπολαυσάτω καὶ αὐτὴ τῆς ἐμῆς ἀμνησικακίας. ἤθελές με πρὸς σὲ μὲν φανῆναι φιλάνθρωπον, πρὸς δὲ ταύτην ἀπάνθρωπον; ἀλλ' οὐκ ἀνέχομαι [illegible] τῆς ἐμῆς ἀγαθότητος. εἰ σὺ τοιαύτην ἔχεις δόξαν, αὐτὸς δὲ τὴν σὴν, ἐβούλου αὐτὴν περὶ σοῦ τοιαῦτα λέγειν, ἃ σὺ καὶ αὐτῆς φρονεῖς; οὐκ ἤκουσας, ἀλλ' ἃ μὴ βούλει παθεῖν, μηδὲ ἄλλῳ ποίει. οὗτος γὰρ ὁ κοινὸς νόμος τῆς φύσεως. τίς οὖν εἰπέ μοι, πλεῖον ἀγαπήσει αὐτόν; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν, ἀπολαμβάνω, ὅτῳ τὸ πλέον ἐχαρισάμην. καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ σωτήρ· ὀρθῶς ἔκρινας. οὐκ ἔμμενον οἷς ἐδίκασας πρῶτος αὐτός. καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ Σίμωνι λέγει· βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; ἐγὼ οὐκ ἐπὶ καλῷ πόρνην, τὴν ῥίψασαν μετὰ τοῦ πράγματος καὶ τὸ ὄνομα. βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα, τὴν αὐτόκλητον εἰσελθοῦσαν ἡμῖν, τὴν ἐπιδεικνυμένην δι' ἀναίδειαν ἐπαινουμένην, τὴν αἰσχύνασαν δι' αἰσχύνην τὴν ἀγαπωμένην, τὴν ὁδηγὸν τῆς πρὸς ἐμὲ φερούσης ὁδοῦ, τὴν ἡγεμόνα τῆς εὐσεβείας, τὴν διδάσκαλον τῆς μετανοίας, τὴν ἔργῳ τὰ πράγματα διδάξασαν, τὴν ἅπαντα κλαίουσαν, τὴν παρρησίαν τῶν ἁμαρτωλῶν, τὴν κήρυκα τῆς ἐμῆς εὐσπλαγχνίας, τὴν ἐκκλησίαν τὸν σὸν οἶκον ποιήσασαν, τὴν μόνην μόνῳ προσευχομένην, τὴν ἄνθρωπον μὴ θεωροῦσαν καὶ ὡς Θεὸν ἱκετεύουσαν, μὴ δορυφόρους, μὴ βῆμα δικαστικὸν, καὶ ὡς κριτήν με γονυπετοῦσαν· τὸν κείμενον προσκυνοῦσαν; βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα, τὴν ἀκάματον, τὴν ἐργάτιν τῶν ἀγαθῶν, τὴν διὰ τῶν πλοκάμων αὐτῆς καὶ τῶν δακρύων ὑφαίνουσαν ἑαυτῇ τὴν τῆς ἀθανασίας στολήν, τὴν πρεσβεύουσαν διὰ πάντων αὐτῆς τῶν μελῶν ὑπὲρ ἑαυτῆς, τὴν ἄπληστον ἐν οἷς οὐκ ἐχρῆν ἰδεῖν, ἀπληστοτέραν ἐν οἷς τὸ ἄμετρον μακαρίζεται; σκόπησον τὰ γινόμενα παρὰ σοῦ, καὶ θέασαι τὰ γεγενημένα παρ' αὐτῆς, καὶ στεφανώσεις σὺν ἐμοὶ τὴν ἑαυτὴν στεφανώσασαν. ἐὰν μὴ καὶ σὺ θαυμάσῃς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἐργασίαν αὐτῆς, μέμφου τοῖς ἐμοῖς οἰκτιρμοῖς. εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν σου ἐγὼ ὁ Χριστός, ὁ ἄνω τε κάτω καὶ πανταχοῦ τε ἐνταῦθα οὕτως ὡς βλέπεις, καὶ τῇ παρουσίᾳ μου τετίμηκά σε, καὶ τὸν οἶκόν σου· καὶ σὺ ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας. σὺ τὸ εὔκολον, τὸ ῥᾴδιον, τὸ εὐπόριστον τοῖς ἐμοῖς ποσὶν οὐκ ἐπέχεας· αὕτη δὲ ἡ παρὰ σοῦ λοιδορουμένη τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας, οὓς οὐκ ἔβαψαν ὅλα τῆς θαλάσσης τὰ ὕδατα καὶ τὰ κύματα. βλέπεις ξένην ἀρδείαν τοῖς ἐμοῖς ποσὶν ἐπιρρέουσαν· βλέπεις βροχὴν παράδοξον, οὐκ ἐκ τῶν νεφελῶν φερομένην, ἀλλ' ἐκ τῶν τῆς γυναικὸς ὀμμάτων τικτομένην. ποία πηγὴ τοσοῦτον εὐπορεῖ ναμάτων, ὅσον αὕτη δακρύων; ποία κρήνη βλύζουσα τοσαύτας σταγόνας οὐκ ἐλέγχεται; αὕτη τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξὶν αὐτῆς ἐξέμαξε, καὶ ξένον λέντιον τὰς τρίχας αὐτῆς κατεσκεύασε, καὶ παράδοξον ἐκμαγεῖον τῶν ἐμῶν ποδῶν τοὺς πλοκάμους αὐτῆς ἐποίησε. φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας σύ· τὰ χείλη τὰ σὰ τοῖς ἐμοῖς χείλεσι προσαρμόσαι οὐ κατηξίωσας· αὕτη δὲ, ἀφ' οὗ εἰσῆλθεν, οὐ διέλειπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. ὢ τῆς ὁμαλοῦς προσεδρίας, ὢ φιλημάτων θείων· ὢ φιλημάτων πνευματικῶν ἀπολογησαμένων ὑπὲρ τῶν προτέρων περιπλοκῶν. ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας. τὸ τιμιώτερον μέρος τοῦ σώματος οὐκ ἐνόπισας ἐλαίῳ ψιλῷ· αὕτη δὲ ἐλαίῳ μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς πόδας. τί οὖν σοι δοκεῖ; ἀποστραφῶ τὴν τοιαῦτά μοι φέρουσαν ξένια; ἀποστρέψομαι τὰ φίλα μοι δῶρα; μὴ ἐντραπῶ τοιαύτην καὶ τοσαύτην διάθεσιν; μὴ ἐντραπῶ πίστιν οὐρανοῦ ὑψηλοτέραν; παρίδω τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα καλά; παρίδω ἐλεεινοὺς στεναγμούς; ἀλλ' οὐ πέφυκα τοιοῦτος. παρίδω τοὺς τῶν δακρύων κρουνούς; ἀλλ' οὐ δύναμαι. παρίδω τὴν δεδακρυμένην μορφήν; διὰ μόνην φιλανθρωπίαν ἔλαβον τὴν τοῦ δούλου μορφήν. ἀρνήσομαι ἐμαυτὸν διὰ σέ; μισήσω τὴν οὕτω με γνησίως ποθοῦσαν; ἀπελάσω τὴν οὕτω περιπλεκομένην μου τοῖς ποσίν; ἀποδιώξω τὴν ἱκέτιν μὴ τυχοῦσαν ὧν ἤλπισε; πληρώσω τοῦ διαβόλου τὸ βούλημα; χαρίσομαι τῷ πολεμίῳ τὸ θήραμα; πέμψω πάλιν τὴν ἐμὴν περιστερὰν πρὸς τὸν ἱέρακα; μὴ οἰκτείρω τὴν οὐδὲν ἕτερον λέγουσαν, εἰ μὴ μόνον, ἐλέησόν με; μὴ ἐλεήσω τὴν οὕτω φυγοῦσαν τὸν διάβολον, καὶ προσφυγοῦσαν ἐμοί; τί οὖν κατῆλθον ἐκ τῶν οὐρανῶν; τί δὲ τὸ φαινόμενον περιβέβλημαι σῶμα; τί δὲ τῆς σῆς οἰκίας ἐγενόμην ἐντός; τὴν φαινομένην καὶ θηραθῆναι βουλομένην εἰ ἔμελλον ἀπελαύνειν, διὰ τί τὸν τόπον τῆς θήρας κατέλαβον; ἀλλ' οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. οὗ χάριν λέγω σοι, ἀφέωνται αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησε πολύ. ὁ δὲ ὀλίγον ἀγαπῶν, ὀλίγον ἀγαπηθήσεται). ταῦτα πρὸς τὸν Φαρισαῖον διαλεχθεὶς ὁ Χριστὸς μετέδωκε τῇ περικεχυμένῃ βλέμματος καὶ φθέγματος ἡμέρου καὶ προσηνοῦς, καὶ πρὸς τὴν κατακεκρυμμένην καὶ δεομένην μικρὸν ἑαυτὸν ἐπικλίνας, μετέδωκεν αὐτῇ τὴν ποθουμένην ἀπόφασιν, ἔχουσαν τὴν ἁμαρτημάτων ἄφεσιν. ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι. δέξαι λοιπόν, ὦ γύναι, τῶν δακρύων ὑπογεγραμμένων τὴν δόσιν· δέξαι τῆς πίστεως τὴν ἀντίδοσιν· δέξαι τῆς εὐπειθείας τὰς ἀμοιβάς· δέξαι τῆς εὐσεβείας τὰς δωρεάς· δέξαι τῆς μετανοίας τὸν στέφανον· δέξαι τῶν πικρῶν στεναγμῶν τοὺς γλυκυτάτους καρπούς· δέξαι τοῦ σκυθρωποῦ σπόρου τὸ γλυκύτατον θέρος. ἔσπειρας ἐν δάκρυσιν, ἐν ἀγαλλιάσει θέρισον. ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι. διερράγησαν αἱ τοῦ κακοῦ βίου σειραί· διελύθησαν αἱ τῆς πονηρίας ἁλύσεις· ἀπηλλάγης τῶν ἐγκλημάτων καὶ τῶν εὐθυνῶν· ἔφυγες τὴν ἄσβεστον κάμινον τοῦ πυρός· ὀλίγοις δάκρυσι φλόγα τοσαύτην κατέσβεσας· κατεπάτησας τοῦ πονηροῦ ἐχθροῦ τὴν κεφαλήν· ἐνίκησας περιφανῶς τὸν ἀντίπαλον. θάρσει, θύγατερ· Θεὸς ὁ δικαιῶν, τίς ὁ κατακρίνων; ἐγὼ ὁ κριτὴς γίνομαι τῆς ἀφέσεως ἐγγυητής. τίς ἕτερος τὴν ἐμὴν ἐπίκρισιν ἀνατρέψει; ἐγὼ ὁ δικαστὴς ἀπολύω· τίς ἕτερος καταδικάσει; θάρσει, θύγατερ· λέλυσαι ἐξαίφνης πῶς ὑψώθης· πῶς ἦλθες ὡς κατάκριτος, καὶ τῆς κατακρίσεως ἐλευθερωθῆναι κατηξιώθης, καὶ θυγάτηρ γεγένησαι ἐμοῦ τοῦ βασιλέως τῶν οὐρανῶν. ἦλθες ὡς τετραυματισμένη φάρμακον λαβεῖν, καὶ βασιλικόν, ὡς βασίλισσα, ἐφόρεσας στέφανον. ἀνεγεννήθης ἄνευ μήτρας, ἀνεπλάσθης ἄνευ πηλοῦ, ἀνεχωνεύθης ἄνευ πυρός, ἐβαπτίσθης ἄνευ κολυμβήθρας. σὺ σεαυτῇ ἐκ τῶν σῶν δακρύων κολυμβήθραν ἐκέρασας· τὸ ῥῆμά μου βάπτισμά σου γεγένηται· ὁ λόγος ὁ ἐμὸς φωτισμὸς τοῦ προσώπου σου. θάρσει, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. ὡς ἐπίστευσας, ἐπλούτησας· ὡς ἐπόθησας, ἔλαβες· ὡς ἠθέλησας, ἐβασίλευσας. προέκυψας διὰ τοῦ σώματος, καὶ φωτὸς ὅλη γέγονας ἔμπλεος. ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. πίστις γὰρ σωτηρίας ἀρχή· πίστις, ἀθανασίας προοίμιον· πίστις, θεογνωσίας καθαρὸς ὀφθαλμός· πίστις τὰ ἀόρατα καθορᾷ. ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. εἴθε καὶ Ἰουδαῖοι τὴν σὴν πίστιν ἐμιμήσαντο, εἴθε καὶ Ἕλληνες τὴν σὴν γνώμην ἐζήλωσαν, εἴθε πάντες ἄνθρωποι μάθοιεν πιστεύειν ὡς σύ. πορεύου εἰς εἰρήνην. ἐπεὶ ἂν ἠβουλήθης, ἕξεις με διαπαντὸς μετὰ σοῦ καὶ σὺν σοί· ἐὰν οὕτω μείνῃς ἁγνή, οὐδέποτε ἐπιλαθήσομαι τῆς σῆς διανοίας· ἐὰν φυλάξῃς τὴν καθαρότητα ταύτην ἀμόλυντον, ἀεί σοι συμπαραμενῶ· ἐὰν μείνῃς νύμφη παρθένος, ἔσομαί σοι νυμφίος παρθένος, νυμφίος ἀφθαρσίας φρουρός· ἐὰν μὴ ἀθετήσῃς τὰ μεταξὺ ἡμῶν σήμερον συντελεσθέντα προικῷα, οὐκ ἀναχωρήσω τῆς σῆς συνοικεσίας· ἐὰν μὴ πορνεύσῃς εἰς ἐμέ, οὐκ ἐκβάλλω σε τῆς ἐμῆς οἰκειότητος· ἐὰν μὴ ἐπαγάγῃς μοι μοιχὸν λογισμόν, ὡς οὐράνιος μνηστὴρ καὶ τὰ οὐράνιά σοι δωρήσομαι· ἐὰν τηρήσῃς ἄτρωτον τὸ πρὸς ἐμὲ συνειδός, ἀπολαύσεις τῆς ἐμῆς εὐνοίας διαπαντός. πορεύου εἰς εἰρήνην· μέμνησο τῆς πρώτης ἡμέρας, ἐν ᾗ τῆς ἐλευθερίας ἀπήλαυσας· μέμνησο τῶν καλῶν τούτων δακρύων, δι' ὧν κατέστης εἰς τοσαύτην φαιδρότητα· μέμνησο τῆς μετανοίας ταύτης, δι' ἧς τὸ τῆς θυγατρὸς εὗρες ἀξίωμα. πορεύου εἰς εἰρήνην. κατηλλάγην σοι διὰ χρόνου πολλοῦ, περὶ τούτου λυπούμενος πρός σε διά σε. μὴ λύσῃς τὴν καλὴν εἰρήνην πράξεσι πονηραῖς· μὴ πάλιν διὰ τῶν σῶν μοι πολεμήσῃς μελῶν· μὴ πάλιν πλέξῃς, ὡς Σατανᾶς, τὰς κόμας· μὴ κονιάσῃς, ὡς τοῖχον, τὸ πρόσωπόν σου, μὴ τεχνάσῃ κόσμον περίεργον καὶ ὀλέθριον· μὴ προέλθῃς, ὡς ἐν ἀγορᾷ, τὴν ὄψιν σου τοῖς ἐμπόροις τῶν αἰσχρῶν ἡδονῶν· μὴ πέμψῃς σοὺς ὀφθαλμούς, ὡς θηρατάς, κατὰ τῶν ἑκουσίως ἀγρευομένων· μὴ χρήσῃ τοῖς χείλεσιν, ὡς βέλεσι, κατὰ τῶν τιτρωσκομένων ἡδέως· μὴ ποιήσῃς τὸ σῶμά σου θάνατον· μὴ καταχρίνῃς τὰς χεῖρας ἀσέμνοις περιπλοκαῖς· μὴ καταδικάσῃς σοὺς πόδας δρόμοις αἰσχροῖς· μὴ ἀνατρέψῃς τὸν καλόν σου δρόμον δρόμοις κακοῖς· μὴ σκορπίσῃς τῆς ἁγνείας σοὺς μαργα-

Ρωμ. η. λγ.

ῥίζας, ἃς ἀπόνως ἐξέλεξας· μὴ γένῃ πάλιν φθορᾶς ἐργαστήριον· μὴ παλινδρομήσῃς πρὸς τὴν ἀρχαίαν σου ἀπάτην· μὴ τὴν προτέραν ἀναλάβῃς σκηνήν· μὴ οἰκοδομήσῃς κακῶς ἃ κατέλυσας καλῶς· μὴ δέξῃ σύμβουλον τὸν ὄφιν, ἵνα μὴ γυμνωθῇς ὡς ἡ Εὔα· μὴ καταλείπῃς ἡδονῇ τὴν πηγὴν τῆς πίστεως, ἵνα μὴ ῥίψῃ κατὰ σοῦ τὸν ἰὸν ὁ δράκων ὁ πολύμορφος· μὴ κοιμηθῇς τῆς ἡδυπαθείας τὸν ὕπνον, ἵνα μὴ κινήσῃς καθ' ἑαυτῆς τὸν δίκαιον θυμόν· μὴ μετὰ τοσοῦτον μύρον, βόρβορον ἐπιχέῃς ἑαυτῇ· μὴ γένῃ πάλιν ὅπερ ἦς· ἅπαξ ἐκαθαρίσθης, ἅπαξ ἐξανθίσθης· μεῖνον σωφροσύνης ἄγαλμα νεουργόν, ἵνα μὴ χωνευθῇς ἐν πυρί· πορεύου εἰς εἰρήνην· ἀπάγγελλε τοῖς ἀπηλπικόσι, πῶς ἀγαθός εἰμι καὶ φιλάνθρωπος· ἐπιδείκνυε τοῖς ἀγνοοῦσι τὸν ἀποσμήξαντά σου τὸν ῥύπον· γενοῦ λοιπὸν στήλη ζῶσα. ἕως τῆς παρούσης ἡμέρας τοὺς νέους πρὸς ἀπώλειαν ἤγαγες· ἀπὸ τῆς παρούσης ἡμέρας πάντας ἀνθρώπους πρὸς σωτηρίαν ἀλίευε· βόα πρὸ τοῦ Παύλου, ὡς παρὰ τοῦ Παύλου σαγηνευθεῖσα· Πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς παρεγένετο ἐν κόσμῳ ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρώτη εἰμὶ ἐγώ. Ταύτης τὴν μετάνοιαν ζηλώσωμεν ἅπαντες, ἵνα τὴν ἴσην παρρησίαν κτησώμεθα· λύσωμεν τὰς ἀδικίας, ὡς ἐκείνη τὰς τρίχας· τοιαῦτα δάκρυα ῥήξωμεν, ἵνα τοιαῦτα φάρμακα λάβωμεν· οὕτω φιλήσωμεν τὸν δεσπότην, ἵνα οὕτω φιληθῶμεν παρ' αὐτοῦ· κρατήσωμεν καὶ ἡμεῖς πίστεως χερσὶ τὸν ἡδέως κρατούμενον, καὶ μηδέποτε καταλείπωμεν αὐτόν, ἕως ἂν αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν εἴπῃ καὶ πρὸς ἡμᾶς, Ἀφέωνται ὑμῶν αἱ ἁμαρτίαι. θαρσεῖτε, τέκνα· ἡ πίστις ὑμῶν σέσωκεν ὑμᾶς· καὶ τὴν πίστιν ἐκείνης ταῖς ἡμετέραις ἐννοίαις ἐγγράψωμεν, δόξαν ἀναπέμποντες τῷ πατρί, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

α. Τιμ. α. 9

Λογ. μγ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΡΙΗΜΕΡΟΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ex Ms. Augustano.

Ἀνέστη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ζωὴν τῷ κόσμῳ δωρούμενος· καὶ ἰδού τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες πρὸς τοὺς Ἰουδαίους εἶπον· ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός. καὶ λέγουσιν οἱ ἀγνώμονες Ἰουδαῖοι πρὸς τοὺς στρατιώτας, διατί οὐκ ἐκρατήσατε αὐτόν; λέγουσιν οἱ στρατιῶται, ὑμεῖς κρατήσαντες αὐτὸν ποῖον ἐσχήκατε κέρδος, εἰ μὴ τὴν ζημίαν τῶν ψυχῶν ὑμῶν; ἐκεῖνος γὰρ εἶπεν, Ὅτι δεῖ με ἀποθανεῖν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι, καὶ ταῦτα πεπλήρωκε, μετὰ πολλῆς δόξης ἀναστὰς ἐκ τῶν νεκρῶν. λέγουσιν οἱ ἀχάριστοι Ἰουδαῖοι· ὑμεῖς χρήματα ἐλάβετε παρὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ παρεδώκατε αὐτοῦ τὸ σῶμα. καί φασιν οἱ στρατιῶται· ὑμεῖς τοιαύτην ἀπιστίαν ἔχετε, παράνομοι; ἐκείνῳ οὐκ ἐπιστεύσατε λέγοντι, ὅτι δεῖ με ἀποθανεῖν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι· οὐαὶ δὲ ὑμῖν, οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι νῦν μὲν ἦλθε, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ, διὰ τοῦτο ἐλθόντος, ἵνα πληρωθῇ πᾶσα γραφὴ περὶ αὐτοῦ λέγουσα. ὅταν οὖν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ πάλιν παρουσίᾳ, τί ποιήσετε παράνομοι; πῶς δὲ καὶ κρατῆσαι αὐτὸν ἠδυνάμεθα, νεκροὶ γενόμενοι ἐκ τοῦ φόβου τῆς δόξης αὐτοῦ; ἐν τῷ γὰρ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐσείσθη ὁ τόπος ἐκ θεμελίων, καὶ ἀγγέλων αἱ στρατιαὶ ἐκύκλωσαν αὐτοῦ τὸ θεῖον μνῆμα· καὶ προσελθὼν εἷς ἄγγελος ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου· καὶ ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς, ὡς νυμφίος ἐκ παστοῦ, καὶ ὡς ἀστραπὴ λάμπων. καὶ ἠκούσαμεν τοῦ ἀγγέλου λέγοντος ταῖς γυναιξί, Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε· ἰδοὺ οὖν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἐστίν. εἰ δυνατοί ἐστε, ἀπελθόντες κρατήσατε αὐτόν. ἰδοὺ οὖν εἴπαμεν ὑμῖν

τὴν ἀλήθειαν, ἣν παρὰ τοῦ ἀγγέλου ἠκούσαμεν. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι τούτων ἀκούσαντες τῶν ῥημάτων, ὥσπερ νεκροὶ ὑπὸ τοῦ δέους καὶ τῆς ἐκπλήξεως γεγόνασι· καὶ σκεψάμενοι πρὸς ἑαυτοὺς ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις, καὶ παρεκάλεσαν αὐτοὺς λέγοντες· Εἴπατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν, ἡμῶν κοιμωμένων· καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν. ὢ παράνομοι Ἰουδαῖοι, τὸν κόσμον ὅλον τίς πείθει; οὐαὶ ὑμῖν, ἄθλιοι, ὅτι ἐβουλεύσασθε βουλὴν πονηράν· ὅτι τέκνα ἐκλήθητε, καὶ κύνες γεγόνατε. οὐαὶ ὑμῖν, σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι, ὅτι λαὸς Κυρίου ἐκλεκτὸς ὑπάρχοντες, λύκοι γεγόνατε, καὶ τοὺς ὀδόντας ἠκονήσατε κατὰ τοῦ ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ξένοι τῆς δόξης αὐτοῦ γεγόνατε. οὐαὶ ὑμῖν ἀγνώμονες, ὅτι ἠγαπήσατε τὸν ᾅδην, καὶ τὸ αἰώνιον πῦρ. ὁ γὰρ ᾅδης μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τοὺς ὄντας ἐν τοῖς θησαυροῖς αὐτοῦ, ὑμᾶς ἀντ' ἐκείνων ἐκδέχεται λέγων· μὴ ἀναπαύσηταί τις τῶν Ἑβραίων, οἵτινες κατὰ τοῦ Χριστοῦ τὰς χεῖρας ἐξέτειναν, καὶ ἐμὲ αἰχμάλωτον ἐποίησαν; εἰ μὴ γὰρ ἐκεῖνοι ἐβουλεύσαντο πονηρὰ κατὰ τοῦ Κυρίου, οὐκ ἂν ἐγὼ τοιαῦτα ἔπαθον. ὅταν ὑποδέξωμαι αὐτοὺς, κατάξω αὐτοὺς εἰς τὰ κατώτερά μου μέρη, ὅπου ἐστὶν ὁ πατὴρ αὐτῶν ὁ διάβολος κατάκλειστος ἐπὶ τοῦ πυρὸς τοῦ αἰωνίου, καὶ τοῦ ἀκοιμήτου σκώληκος· ἵνα μάθωσι μὴ ὁπλίζεσθαι κατὰ τοῦ Κυρίου τῆς δόξης, μηδὲ λαλεῖν κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀδικίαν, μηδὲ ἐπαίρειν εἰς τὸ ὕψος τῆς ὑπερηφανίας τὸ κέρας. οὐαὶ ὑμῖν, ἄθλιοι Ἰουδαῖοι, ὅτι τὸ φῶς ἀφέντες, τὸ σκότος ἠγαπήσατε. περὶ ὑμῶν γὰρ εἶπεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης, Οὐαὶ οἱ τιθέντες τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς· οἱ λέγοντες τὸ πικρὸν γλυκὺ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρόν. οὐαὶ ὑμῖν, ἄθλιοι Ἰουδαῖοι, ὅταν βλέπητε τὸ ξύλον, ἐφ' οὗ τὸν Κύριον ἐσταυρώσατε, ὑπὸ τοῦ κόσμου προσκυνούμενον, καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως καὶ δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας ἐρχόμενον τὸν Κύριον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, ὑπὸ ἀγγέλων δορυφορούμενον, καὶ ὑμᾶς κατακείοντα. οὐαὶ ὑμῖν, Ἰουδαῖοι, ὅτι ἐβουλεύσασθε βουλὴν πονηρὰν, θανατῶσαι τὸν ἀθάνατον· αὐτὸς δὲ ζῇ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ ὑμεῖς τῇ ἀπιστίᾳ ἀποθανεῖτε, καὶ οὐδὲ τῷ μακαρίῳ Παύλῳ ἐπείσθητε λέγοντι· Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα. ἀλλ' ἡμεῖς ἐάσαντες τοὺς κακόφρονας καὶ ἀπειθεῖς Ἰουδαίους, ἔλθωμεν πρὸς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου μετ' εὐφροσύνης ὑποδεξώμεθα. ἀνέστη τοίνυν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ὑπήντησαν αὐτῷ δύο γυναῖκες, τουτέστι, Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, ἥτις ἐστὶν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. τί οὖν αὐτός; Μὴ φοβεῖσθε, ἀλλ' ὑπάγετε, φησιν, εἴπατε τοῖς ἀδελφοῖς μου καὶ τῷ Πέτρῳ, ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κἀκεῖ με ὄψονται. ἐδέξαντο τοίνυν αὗται αἱ γυναῖκες πρῶται παρ' αὐτοῦ τὸ χαίρειν, καὶ κηρύξαι τοῖς ἀποστόλοις τὴν αὐτοῦ ἀνάστασιν ἔσπευδον· καὶ ἀπῆλθον εἰς τὰ ἴδια λαβοῦσαι τὴν χαρὰν παρὰ τοῦ δεσπότου τῆς κτίσεως. ἡ δὲ Μαγδαληνὴ Μαρία πάλιν ἐπὶ τὸ μνῆμα ἦλθε, καὶ μὴ εὑροῦσα αὐτὸν, φωνῆς ἤκουσεν ἀγγελικῆς διαπορούσης, ἃ καὶ παρὰ τοῦ Κυρίου ἤκουσε, προάγει αὐτοὺς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· καὶ ὑποστρέψασα ὁρᾷ τὸν Κύριον λαλοῦντα αὐτῇ. δοκοῦσα δὲ τὸν κηπουρὸν εἶναι αὐτὸν, ἐπηρώτα εἰ ἐπίστασαι πόθεν ὁ Κύριος μετετέθη. ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτῇ· Μαρία, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; παῦσαι, φησὶ, τῶν δακρύων, τὴν χαρὰν δεξαμένη. ὅπου χαρὰ, ἀπέδρα τῶν δακρύων τὸ φυγεῖν· ὅπου χαρὰ, φυγὴ τοῦ πένθους ἡ κατήφεια· ὅπου χαρὰ, λύπη οὐ πάρεστιν· ὅπου χαρὰ, εὐφροσύνης σύμβολα. ἐγώ εἰμι ὁ υἱὸς τῆς παρθένου, ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὁ νικητὴς τοῦ ᾅδου, ἐγώ εἰμι ὁ νικήσας τὸν κόσμον, ἐγώ εἰμι ὁ σκυλεύσας τὸν ᾅδην, ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὁ τοῖς νεκροῖς ἀναβιώσεως ἐλπίδα εὐαγγελιζόμενος, ἐγώ εἰμι ὁ σταυρωθεὶς ἑκουσίως ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας ὑπομείνας, ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς, ὁ ἐκ τῶν νεκρῶν τριήμερος ἀναστὰς, καθὼς προέφην, καὶ τὸ, χαῖρε. πρὸς ὑμᾶς παραγενόμενος. Οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ

Ἡσ. ε. κ.

Γαλ. γ. ιγ.

Ματθ. κη. ι.

Ματθ. κδ. λε.

λέγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς, ὁ τῶν βαπτιζομένων στολιστής. δι' ἐμὲ Παῦλος
Γαλ. γ. κζ. κέκραγεν· Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε· ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς, ὁ τῶν
φωτισθέντων νυμφαγωγός· ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς, ὁ νυμφίος τῆς ἐκκλησίας· ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς, ὁ
τῆς εἰρήνης δοτήρ, καὶ τῆς εὐφροσύνης χορηγός. παύσασθε τῶν δακρύων, καὶ τὴν χαρὰν
ἐνδύσασθε· παύσασθε τοῦ θρήνου, καὶ τοῖς ἀποστόλοις εὐαγγελίσασθε. αὕτη ἡ ἡμέρα, ἐν ᾗ
ἀφεῖλε δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου· αὕτη ἡ ἡμέρα νίκης τῆς τοῦ θανάτου, καὶ ζωῆς τοῖς ἴσ. ἀφει
ἐν ᾅδου· αὕτη ἡ ἡμέρα, ἐν ᾗ ὁ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν ἀνέστη, καὶ χαρὰν τῷ κόσμῳ παρέχει·
αὕτη ἡ ἡμέρα, ἐν ᾗ τῷ Πέτρῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις δι' ὑμῶν δηλώσω τῆς ἐμῆς ἀναστάσεως
τὰ εὐαγγέλια. ἀπελθόντες γὰρ εἴπατε τοῖς ἀδελφοῖς μου καὶ τῷ Πέτρῳ, ὅτι ἠγέρθη
ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε. ὁρᾷς εὐσπλαγχνίαν
δεσπότου; οὐδενὸς τῶν μαθητῶν ὄνομα εἴρηκεν, εἰ μὴ τοῦ Πέτρου. διὰ τί, ὦ
Κύριε, τούτου μόνου τὸ ὄνομα εἴρηκας; διὰ τί; ἄκουσον διὰ τί ὀνομαστὶ ἐκεῖνον μόνον ἐκάλεσα.
Ματθ. κς. λε. ἐπειδὴ οἱ λοιποὶ οὐκ εἰρήκασιν, Ἐὰν δέῃ ἡμᾶς σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνησόμεθα·
οὗτος δὲ εἰρηκώς, ἠρνήσατό με τρίς, καὶ μεταμεληθεὶς ἔκλαυσε πικρῶς. μέλλει οὖν φοβεῖσθαι
ἐλθεῖν εἰς πρόσωπόν μου, νομίζων μὴ λελύσθαι τὸ ἁμάρτημα. διὰ τοῦτο εἶπον, καὶ τῷ Πέτρῳ, ἵνα
ἀνενδυάστως μετὰ τῶν λοιπῶν μαθητῶν μου ἔλθῃ, καὶ ὄψεταί με. εἴπατε τῷ Πέτρῳ μηδ' ὅλως
δειλιάσαι. οὐ γὰρ ἠλάττωσά σε τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων. εἰ καὶ Ἰωάννην ἀγαπῶ, καὶ τούτῳ, ὡς
ἁγνῷ, παρεθέμην ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὴν ἐμὴν μητέρα· ἀλλὰ καὶ σοὶ δέδωκα τὰς κλεῖς τῆς
Ματθ. ις. ιθ. βασιλείας τῶν οὐρανῶν. μηδὲν οὖν δειλιάσῃς ἐλθεῖν πρός με. Ὃ γὰρ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς
γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μὴ φοβηθῇς, Πέτρε· οὐ μετέστησά σε τῆς προεδρίας
τῶν συμμαθητῶν σου. ὃ γὰρ ἐπηγγειλάμην σοι, καὶ πληρώσω. ἐπὶ γὰρ τῇ πεπιστευμένῃ
σου πίστει οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. σὺ ποιμανεῖς
μου τὰ πρόβατα, σὺ βοσκήσεις μου τὰ ἀρνία, σὺ στήσῃ ἐκ δεξιῶν μου ὡς ταξίαρχης.
μὴ φοβηθῇς ὅτι ἠρνήσω με. εἶδον σου τὰ δάκρυα, καὶ ἀφῆκά σου τὸ ἁμάρτημα. καλὸν
ἦν καὶ Ἰούδᾳ τῷ παραδεδωκότι με, εἰ μετενόησε, καὶ μὴ ἀπήγξατο. τῶν γὰρ μετανοούντων
εἰμὶ Θεός. διὰ τοῦτο κατῆλθον ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα μετάνοιαν τῷ κόσμῳ χαρίσωμαι. τελώναις
καὶ πόρναις τοσοῦτον πλῆθος ἁμαρτημάτων ἐχαρισάμην, καὶ σοὶ τὸ ἓν οὐ χαρίσομαι; ἐγὼ
τοὺς μετανοοῦντας φιλῶ. μνημόνευσον ὅτι ἐδάκρυσα ἐπὶ Ἰούδᾳ, καὶ οὐκ ἠθέλησα αὐτὸν
ἀπολέσθαι. καλὸν ἦν αὐτῷ, ὅτε τὰ ἀργύρια ἔρριψεν ἐν τῷ ναῷ, εἰ μετενόησε, καὶ οὐκ ἀπήγξατο.
ἀλλ' ἐπειδὴ ἀμετανόητος ἔμεινε, διὰ τοῦτο αἰωνίως κολάζεται. σὺ δὲ μὴ φοβηθῇς.
εἶδον γάρ σου τὰ δάκρυα, καὶ ἀφῆκά σοι τὰ ἁμαρτήματα. τῷ Δαβὶδ δύο κακὰ ἐργασαμένῳ,
μοιχείαν καὶ φόνον, συνεχώρησα, καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν τάξιν τῆς προφητείας ἀνήγαγον·
καὶ σοὶ τῷ καταλιπόντι πάντα ὅσα ἐκέκτησο, τὸ ἓν ἁμάρτημα οὐ συγχωρήσω; Πέτρε,
Λουκ. ιε. ζ. ἐγώ εἰμι ὁ εἰπών, Χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι· ἐγώ εἰμι ὁ
Ματθ. ια. κη. εἰπών· Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.
καλὸν ἦν καὶ τῷ Ἰούδᾳ, εἰ πρός με ἐπέστρεψε, καὶ μὴ τῇ ἀπονοίᾳ τῆς ἀγχόνης περιεπλάκη, καὶ
ἑαυτὸν ἀπώλεσε· καὶ τὸ ἐκείνου ἁμάρτημα τῷ σταυρῷ προσήλωσα ἄν. ἑαυτῷ οὖν αἴτιος
γέγονεν. ἀλλ' οὐδὲ κατηρασάμην αὐτόν· μᾶλλον δὲ ὁμοίως τῶν ἄλλων καὶ τοὺς ἐκείνου πόδας
ἔνιψα, καὶ τοῦ ἄρτου αὐτῷ, καὶ τοῦ ποτηρίου μετέδωκα, καὶ οὐδὲν αὐτῷ ἐνεκάλεσα, εἴ πως ἔλθῃ
εἰς μετάνοιαν· καὶ οὐκ ἠβουλήθη ἐλθεῖν πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ ἰδίου ἁμαρτήματος. σὺ δὲ
μετανοήσας, μὴ φοβηθῇς ὀφθῆναί μοι μετὰ τῶν συμμαθητῶν σου. τοσοῦτον οὐκ ἠλάττωσά
σε, ὅτι καὶ ἡ σκιά σου μόνη ἔχει τὸ ἀσθενεῖς ἰᾶσθαι. καὶ σκόπει Θεοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ ὅπως
διὰ τῶν γυναικῶν τούτων τοῖς μαθηταῖς εὐαγγελίζεται, καὶ τὸ μάλιστα γένος ἀτιμασθέν, διὰ τὴν
τῆς Εὔας παρακοήν, εἰς τιμὴν ἄγει καὶ χρηστὰς ἐλπίδας. εἴδετε ὅσης ἠξιώθησαν τι-

μῆς αἱ γυναῖκες διὰ τὴν προσεδρίαν. μιμησώμεθα τούτων τὸν ζῆλον καὶ ἄνδρες, καὶ γυναῖκες, καὶ ποιήσωμεν κατὰ δύναμιν καὶ ἡμεῖς τὴν τῆς ἀναστάσεως ἡμέραν. καὶ καθάπερ αὗται παρέμενον διαγρυπνοῦσαι μέχρι τοῦ καιροῦ τῆς ἀναστάσεως, καὶ ἡμεῖς παραμείνωμεν οὐχὶ μύρα καὶ ἀρώματα αἰσθητὰ βαστάζοντες, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τῶν πράξεων τῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας εὐωδίαν ἐπιφέροντες, εὐχὰς ἐκτενεῖς, ἐξομολόγησιν τῶν ἡμαρτημένων. καθάπερ γὰρ αὗται μισθὸν τῆς ὑπομονῆς εἰλήφασι τὸ παρὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων καταξιωθῆναι θεάσασθαι αὐτὸν μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ τοὺς πόδας κατασχεῖν, καὶ προσκυνῆσαι· οὕτω καὶ ἡμῶν ἑκάστῳ ἔξεστιν, εἰ βουληθείημεν, οὐ μόνον πόδας κατασχεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ὅλον λαβεῖν· μόνον ἐὰν παραλαβόντες ἐκκαθαρώμεθα τὴν διάνοιαν παντὸς λογισμοῦ βιωτικοῦ, καὶ τὸν ῥύπον τῶν ἁμαρτημάτων ἀποσμηξάμενοι διὰ τῶν δακρύων, δι᾽ ἐλεημοσύνης, οὕτω μετὰ φόβου καὶ φρίκης κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην μάλιστα τῇ φοβερᾷ τραπέζῃ προσιόντες, πάντα θόρυβον καὶ ταραχὴν ἀπελάσαντες τῆς ἑαυτῶν διανοίας, καὶ εἰρηνεύοντες μετὰ πάντων, οὕτω προσεγγίσωμεν τοῖς θείοις μυστηρίοις. μηδεὶς τοίνυν προσιὼν πονηροὺς ἔνδον ἐχέτω λογισμούς, μηδὲ δολιευόμενος τὸν πλησίον αὐτοῦ. μηδεὶς πονηρός, μηδεὶς πόρνος, μηδεὶς λοίδορος, μηδεὶς μισάδελφος, μηδεὶς φιλάργυρος, μηδεὶς μοιχός, μηδεὶς μέθυσος, μηδεὶς πλεονέκτης, μηδεὶς ἀρσενοκοίτης, μηδεὶς φθονερός, μηδεὶς κλέπτης, μηδεὶς ἐπίβουλος, ἵνα μὴ κρίμα ἑαυτῷ λήψηται. παρακαλῶ τοίνυν πάντας ὑμᾶς πολλὴν τὴν ἀγάπην, πολλὴν τὴν εὐλάβειαν, πολλὴν τὴν κατάνυξιν ἐπιδείξασθαι· ἵνα καὶ τὸν μισθὸν μετὰ δαψιλείας κομίσησθε, καὶ δυνηθῶμεν μὴ μόνον τοὺς πόδας κατασχεῖν, καὶ τὰς χεῖρας, ἀλλὰ καὶ τὴν κεφαλὴν διὰ τῆς ἀπολαύσεως τῶν φρικτῶν ἐκείνων καὶ ἀπορρήτων μυστηρίων· μόνον ἔστω μετὰ καθαροῦ συνειδότος τῶν ἀχράντων μυστηρίων μεταλάβωμεν. καὶ οὐκ ἐν τούτῳ ἁπλῶς καθαρῶς βιώσομεν, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ δυνησόμεθα ἰδεῖν αὐτὸν μετὰ τῆς ἀπορρήτου δόξης ἐκείνης, καὶ τῶν δήμων τῶν ἀγγέλων ἐρχόμενον, εἰ βουληθείημεν ἥμεροι καὶ φιλάδελφοι εἶναι· καὶ οὐχ ἁπλῶς ὀψόμεθα αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ναὸς αὐτοῦ γενησόμεθα, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· Ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεός· καὶ οὐ μόνον ἀκουσόμεθα παρ᾽ αὐτοῦ, χαίρετε, καθάπερ ταῖς γυναιξὶν εἶπεν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς βασιλείας ἄξια ῥήματα· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· ἧς γένοιτο πάντας ὑμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λεΐτ κς. ιϐ.

Ματθ. κε. λδ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΙΝ.

Λογ. μδ.

Ex Ms. Augustano.

Μηνὸς Δεκεμβ. κε.

Ο τῆς δικαιοσύνης ἀνέτειλε σήμερον ἥλιος, καὶ τὴν γῆν ἀνατέλλοντα ἐκάλυψεν· ἐλυπήθην τὸ σκότος, καὶ οὐ φέρω τὰς ἀκτῖνας· ἐτέρφθη μὲν πάλιν τὸ φῶς, καὶ ἀμαυρούμενον φόβῳ· τὸν τόκον ἀγάλλομαι, καὶ τὸν τρόπον ἐκπλήττομαι· νέαν πηγὴν προσιοῦσαν ὁρῶ, καὶ ἀρχαίαν πηγὴν φυγοῦσαν· βρέφος εἶδον τικτόμενον, καὶ οὐρανὸν κλινόμενον εἰς τὴν τούτου προσκύνησιν· μητέρα τίκτουσαν, καὶ μήτραν μὴ ἀνοίγουσαν· παιδίον τὴν ἰδίαν σφραγίζον κύησιν· γεννήτορα ἄνανδρον, καὶ υἱὸν ἀπάτορα· συνιστῶντα τικτόμενον, καὶ ἀστέρα κτιζόμενον· ἀπαργανούμενον νήπιον, καὶ βαστάζον ** τὴν ἄπειρον· φάτνην ἐκτυπουμένην εἰς θρόνον ἐμπύριον, καὶ τὴν ἀπαιτάζουσαν χερουβικὴν παρθένον· φωστῆρα φαινόμενον, καὶ τὸ θαῦμα φθεγγόμενον· ἀγγέλους προσαναγγέλλοντας, καὶ ποιμένας προφητεύοντας· μάγους θεολογοῦντας, καὶ ἱερεῖς θεομαχοῦντας· Ἡρῴδην πίπτοντα, καὶ θάνατον θρηνούμενον· τὸν Ἀδὰμ λυόμενον, τὴν Εὔαν χαίρουσαν, καὶ τὸν ὄφιν πενθοῦντα·

* *

αἰχμαλώτους ἐν ἀφέσει γινομένους, καὶ τυράννους ἐν κολάσει· βρέφος γαλουχούμενον, καὶ τρέφοντα τὴν τρέφουσαν· χερσὶ περιφερόμενον, καὶ φέροντα τὴν φέρουσαν· τὴν κτίσιν ἐπιγνοῦσαν, καὶ τὴν φύσιν ἠλλοιωσαν. ὅθεν κἀγὼ ἐξίσταμαι τῷ θαύματι, τρέμων τὸ μυστήριον. θαρρήσω τῷ Γαβριὴλ, καὶ φυγαδεύω μου τὸν φόβον. τὰ πρὸς Μαρίαν ῥήματα, ἑρμηνεύοντα θαύματα. ποῖα ταῦτα; καὶ φησί· Χαῖρε κεχαριτωμένη, οὐρανίου στάχυος ἀνήροτος ἄρουρα. χαῖρε κεχαριτωμένη, ἀληθινῆς ἀμπέλου ἀψευδὴς μήτηρ παρθένος. χαῖρε κεχαριτωμένη, ἀπείρου θεότητος σκηνὴ ἀδιάπλωτος. χαῖρε κεχαριτωμένη, τῆς ἀχωρήτου φύσεως χωρίον εὐρύχωρον. χαῖρε κεχαριτωμένη, τοῦ χηρεύοντος κόσμου νυμφίε, τόκε ἀμίαντε. χαῖρε κεχαριτωμένη, ἡ τῇ κτίσει ὑφαίνουσα ἀχειρόπλοκον στέφανον. χαῖρε κεχαριτωμένη, πυρὸς ἁγίου οἰκητήριον. χαῖρε κεχαριτωμένη, ἡ τῆς φυγάδος οἰκουμένης ἐπάνοδος. χαῖρε κεχαριτωμένη, τῆς λιμωττούσης κτίσεως ταμεῖον ἀδαπάνητον. χαῖρε κεχαριτωμένη, ἡ χάρις ἡ ἀπέραντος τῆς ἁγίας παρθένου. χαῖρε κεχαριτωμένη, πολλαῖς ἀρεταῖς κεκοσμημένη λαμπαδηφόρε, τὸ ἄσβεστον, καὶ τοῦ ἡλίου λαμπρότερον φῶς. χαῖρε κεχαριτωμένη, τοῦ νοητοῦ ἀγκίστρου τὸ δέλεαρ. χαῖρε κεχαριτωμένη, νοερὰ τῆς δόξης κιβωτέ. χαῖρε κεχαριτωμένη, ἡ στάμνος ἡ χρυσῆ, ἡ τὸ οὐράνιον ἔχουσα μάννα. χαῖρε κεχαριτωμένη, ἡ τὴν γλυκεῖαν πόσιν τῆς ἀενάου πηγῆς τοὺς διψῶντας ἐμπλήσασα. χαῖρε κεχαριτωμένη, ἡ νοερὰ θάλασσα, καὶ τὸν οὐράνιον ἔχουσα μαργαρίτην Χριστόν. χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ λαμπρὸς οὐρανὸς, ἡ τὸν ἀχώρητον ἐν οὐρανοῖς ἐν ἑαυτῇ ἔχουσα Θεὸν ἀχώρητον καὶ ἀστενοχώρητον. χαῖρε κεχαριτωμένη, στυλοειδὴς νεφέλη, ἡ τὸν Θεὸν ἔχουσα τὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ καθοδηγήσαντα τὸν Ἰσραήλ. τί εἴπω, ἢ τί λαλήσω; πῶς μακαρίζω τὴν ὀλόρριζον δόξαν; ὅτι, χωρὶς Θεοῦ μόνου, πάντων ἀνωτέρα ὑπάρχεις. ἡ δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ διεταράχθη, καὶ τῷ βλέμματι φεύγουσα, τῷ σώματι ἵσταται, σταυροτύπῳ ἱστορίᾳ τυποῦσα τὴν θέαν, ἀμφιβόλοις δὲ ποσὶ παρίσταται τῷ ἀγγέλῳ, μήτε φυγεῖν τολμῶσα, μήτε ἵστασθαι θαρροῦσα. ὁρῶσα τὸν ἀσώματον ἱστάμενον, ὡς ἄνθρωπον, παραμένειν ᾐδεῖτο, ζητοῦσα τὴν παρθενίαν· ἐρωτᾶν οὐκ ἐτόλμα τὸν ἀνόμοιον. καὶ ἰδοῦ τὸ φόβῳ ἐσταλμένον τῆς παρθένου περιελθοῦσα τὸ πρόσωπον, λέγουσα ἐν ἑαυτῇ· ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος; ἢ τίς ὁ ἀσπασάμενός με; ὑπεραστράπτει ἥλιον, ἢ πηλῷ διαλέγεται· ἐξ οὐρανοῦ κατέδραμε, καὶ κόρην ἀσπάζεται· οὐ περιβέβληται σῶμα, καὶ γυναικὶ παρίσταται, ὡς ποσὶ ταῖς πτέρυξι περιπατῶν ἐπὶ τῆς γῆς. τί ζητεῖ πρὸς τὴν ἐκ γῆς; ἄγγελός μοι φαίνεται, ἢ ὡς ἄνθρωπος φθέγγεται. ἐξ ἀσωμάτων ἁγίων φωνή μοι προσβάλλεται. φωστῆρος φωτεινότερον καλλωπίζεται πρόσωπον· χιτῶνα προβέβληται νεανίσκου· ὁρῶ σάρκα μὴ περικειμένην, πατοῦντα τὸ ἔδαφος, καὶ ἴχνος μὴ ζωγραφοῦντα· γλῶσσαν μὴ κεκινημένην, καὶ τὸ, χαῖρέ μοι κεκραγότα· χείλη μὴ σαλεύοντα, καὶ χαίρειν μοι προφητεύοντα. οὐκ οἶδα τί λογίσομαι τὴν ἔμφρικτον ὀπτασίαν. εἰ τὸν πεμφθέντα οὐ νοῶ, πῶς γνώσομαι τὸν πέμψαντα; εἰ ὁ μηνύων φοβερὸς, ὁ μηνυθεὶς φοβερώτερος. εἰ οὕτως ἀπαστράπτων ἠμαύρωσέ μου τὸν νοῦν, ποίῳ σώματι κρύψω δικαιοσύνης τὸν ἥλιον; εἰ τὸ κήρυγμα θροεῖ με, πῶς ἐνέγκω τὸν κτίσαντα; εἰ τὸν δοῦλον ἐπτόημαι, τὸν δεσπότην πῶς τέξομαι; εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ ἄγγελος· μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· οὐ σκελίζῃ ὥσπερ ἡ Εὔα. ἐξ ἐκείνης ὁ θάνατος, ἐκ δὲ σοῦ ζωὴ ἀθάνατος· ἐξ ἐκείνης καρπὸς νεκρώσεως, ἐκ δὲ σοῦ καρπὸς ζωοποιός· ἐξ ἐκείνης ἀπάτη, ἐκ δὲ σοῦ ἀγάπη· ἐξ ἐκείνης τοῖς ἀνθρώποις ὁ τοῦ Θεοῦ χωρισμὸς, ἐκ δὲ σοῦ Θεοῦ καὶ σαρκὸς συμπλοκὴ ἀνερμήνευτος· ἐξ ἐκείνης ὁ σκοτεινὸς ὕπνος τοῦ ᾅδου, ἐκ σοῦ φωτεινὸς λύχνος τοῦ κόσμου· ἐξ ἐκείνης κατάρα, ἐκ δὲ σοῦ εὐλογία· ἐξ ἐκείνης ἡ ἀπόφασις, ἐκ δὲ σοῦ ἡ συγχώρησις· ἐξ ἐκείνης ἡ θλίψις, ἐκ δὲ σοῦ ἡ πίστις· ἐξ ἐκείνης τὰ δάκρυα, ἐκ δὲ σοῦ ποταμοὶ ὕδατος ζῶντος· ἐξ ἐκείνης οἱ ἱδρῶτες, ἐκ δὲ σοῦ ἡ ἀνάπαυσις· ἐξ ἐκείνης ἡ ἀρχαία πληγὴ, ἐκ δὲ σοῦ τελειάδος ζωή· ἐξ ἐκείνης μισαδελφία, ἐκ δὲ σοῦ φιλανθρωπία· ἐξ ἐκείνης κα-

Λουκ. α κη.

* *

κατακλυσμός, ἐκ δὲ σοῦ λουτρὸν ἀθανασίας· ἐξ ἐκείνης ὁ φόνος, ἐκ δὲ σοῦ ἀναγέννησις· ἐξ ἐκείνης ζώντων σφαγαί, ἐκ δὲ σοῦ ἡ νεκρῶν ἔγερσις· ἐξ ἐκείνης δωδεκάφυλοι μισητοί, ἐκ δὲ σοῦ δώδεκα ἀπόστολοι ἀγάπῃ συνηνωμένοι· ἐξ ἐκείνης ὁ θάνατος τοῦ κόσμου διατρέχει, εἰς σὲ δὲ προσμόνιαν πεσεῖται· ἐξ ἐκείνης τὸ πτῶμα, ἐκ δὲ σοῦ ἡ ἀνάστασις. μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ· καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ τὸν ἐν πατρὶ καὶ ἐν σαρκί· καὶ τέξῃ υἱὸν τοῦ Ἀδὰμ ἀρχαιότερον, τέξῃ υἱὸν ἐμοῦ παλαιότερον, τέξῃ υἱὸν οὐρανοῦ ὑψηλότερον, τέξῃ υἱὸν τῶν χερουβὶμ ἀνώτερον, τέξῃ υἱὸν τῶν αἰώνων δημιουργόν, τέξῃ υἱὸν συνάναρχον τῷ πατρί, τέξῃ υἱὸν συναΐδιον τῷ πνεύματι, τέξῃ υἱόν, οὗ τὰ πάντα ὑπάρχει, τέξῃ υἱόν, ὃν ἡμεῖς μὴ καθορῶμεν· τέξῃ υἱόν, οὗ ἡ μορφὴ λανθάνει με· τέξῃ υἱόν, ᾧ παρίσταμαι ἔντρομος. καὶ ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, ὃν οὐκ ἐφύτευσεν ἀνήρ· ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς, ὃν οὐκ ἐβάστασε πατήρ· ἔτεκε τὸν στάχυν, ὃν οὐκ ἔσπειρε σῶμα· ἔτεκε δημιουργὸν γενόμενον ἄνθρωπον· ἔτεκεν ἐν σπηλαίῳ, καὶ ἐν Περσίδι ἐφάνη. Τοῦ γὰρ Χριστοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες· ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ποῦ ἐστιν ὁ μὴ σπαρεὶς καὶ τεχθείς; ὁ πρὸ ἑαυτοῦ τὸν ἑαυτοῦ ἀποστείλας ἀστέρα; ποῦ ἐστιν ὁ διὰ ξένης ἀκτῖνος ἕλκων ἡμᾶς πρὸς φῶς ἀγνοούμενοι; ποῦ ἐστιν ὁ ἀμετρήτῳ παλάμῃ τεχνάζων τὴν οἰκουμένην; ποῦ ἐστιν ὁ πανταχοῦ φαινόμενος, καὶ ἐν σαρκὶ κρυπτόμενος; ποῦ ἐστιν ὁ λύσας ἡμᾶς τῆς πλάνης, καὶ ὁδηγῶν πρὸς τὴν χάριν; ποῦ ἐστιν ὁ φανεὶς ὑπὸ τὴν δρῦν εἰς τριάδα ἀγγέλων; ποῦ ἐστι τὴν βάτον μὴ φλέξας, καὶ τὴν μήτραν μὴ φθείρας; ποῦ ἐστιν ὁ ἐκ παντὸς μὴ ὁρώμενος, καὶ μηδενὸς κατεχόμενος; ποῦ ἐστιν ὁ ξηράνας τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ γαῖα ποτιζόμενος; ποῦ ἐστιν ὁ πατάξας τὸν Φαραώ, καὶ Ἡρώδην κρυπτόμενος; ποῦ ἐστιν ὁ τὸν δράκοντα δήσας, καὶ ἐν σπαργάνοις κείμενος; ποῦ ἐστιν, ὃν οὐκ εἶδον ἀρχάγγελοι, καὶ θεωροῦσιν ἄνθρωποι; Καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτούς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω, οὗ ἦν τὸ παιδίον· καὶ προσκυνήσαντες, προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσόν, καὶ λίβανον, καὶ σμύρναν. Καὶ χρηματισθέντες μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. τῷ δὲ γεννηθέντι Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν ὑμνῶμεν, καὶ δοξάζωμεν, ἅμα τῷ αὐτοῦ πατρί, σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

* *

* *

Ματθ. β. α.

* *

Ματθ. β. θ.

ΕΙΣ ΤΟ, ΟΤΕ ΑΝΕΒΗ Ο ΚΥΡΙΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΙΕΡΟΝ μεσούσης τῆς ἑορτῆς, καὶ εἰς τὸν Μελχισεδέκ. τῇ μεσοπεντηκοστῇ.

Λογ. με.

Ιωαν. ζ. ιδ'.

Ex Mi. Auguſtano.

ΡΟαί, καὶ μῆλον, καὶ φοίνιξ, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀκροδρύων καρποὶ τοῦ σώματος ἡδύνουσι φάρυγγα· θεῖοι δὲ λόγοι ἁγίων διδασκάλων ἀγάπῃ κεκερασμένοι, τῇ ἀκοῇ τῆς διδασκαλίας παραπεμπόμενοι, τὸν τῆς ψυχῆς γλυκαίνουσι λάρυγγα. καὶ ὥσπερ ὁ τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων τρυγήσας, ἐν τῇ τῶν καρπῶν μεταλήψει ἐπαίνους τοῖς δένδροις ἀποδίδωσιν· ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ θεῖα λόγια τῶν διδασκάλων ἐν τῷ καρτάλλῳ τῆς ἀκοῆς ἐντρυγήσας, εἶτα τῷ νῷ παραπέμψας, καὶ τὴν τοῦ λόγου γλυκύτητα γευσάμενος, τῷ διδασκάλῳ ἐπαίνους ἐκπέμπων ἐκ χειλέων λέγει· Ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου· ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον τῷ στόματί μου. καὶ ὁ σοφώτατος δὲ Σολομὼν τοὺς καλοὺς λόγους κηρίοις μέλιτος παρεικάσας φησί, Κηρία μέλιτος λόγοι καλοί. ὥσπερ γὰρ ὁ λάρυγξ τὰ βρώματα γευόμενος, οἶδε τὰ καλὰ ἀπὸ τῶν φαύλων διακρίνειν· ὡσαύτως καὶ ὁ νοῦς τῆς ψυχῆς τὰ χρηστὰ ῥήματα οἶδεν ἀπὸ τῶν φαύλων διακρίνειν, ὥσπερ φησὶν ἐν τῷ Ἰώβ· Λάρυγξ μὲν γὰρ σῖτα γεύεται, νοῦς δὲ ῥήματα διακρίνει. καὶ μηδεὶς νομιζέτω ἔχειν μὲν τὸν

Ψαλμ. ριη. ρϐ.

Παροιμ. ιϛ. κδ.

Ιωϐ ιϛ. ια.

οἰκοδεσπότην ἐν τῷ ἰδίῳ παραδείσῳ δένδρα διάφορα, φοίνικας λέγω, καὶ μῆλα, καὶ ἐλαίας,
τὸν δὲ Κύριον ἐν τῷ ἰδίῳ παραδείσῳ τῆς ἐκκλησίας μὴ ἔχειν διάφορα στελέχη τῶν πατέρων,
ἕκαστον κατὰ τὴν οἰκείαν χρηστότητα πρὸς τὴν τῶν εἰσπορευομένων ἀπόλαυσιν ἐκ βάθους τῆς
καρδίας τοὺς καρποὺς τῶν λόγων προσφέροντα. ὁ μὲν γάρ τίς ἐστιν αὐτῶν, ὥσπερ ἐλαία εὐ-
θαλής, τοῖς φύλλοις τῆς πίστεως κατάκομος, καὶ τοῖς ἔργοις τῆς εὐλαβείας κατάκαρπος· ἄλλος
δέ ἐστιν ὥσπερ φοίνιξ τοῖς βαΐοις τῆς κατὰ διαβόλου νίκης κατεστεμμένος, καὶ τὸν γλυκύτατον
καρπὸν τῆς εὐποιίας τοῖς πένησι προσβαλλόμενος· περὶ οὗ φησιν ἡ γραφή, Δίκαιος ὡς φοί-
Ψαλ. ϟα. ιϛ. νιξ ἀνθήσει. ἕτερος δέ τίς ἐστιν, ὥσπερ μῆλον, δύο τέρψεις παρέχων τοῖς ἀνθρώποις, τήν τε
ὄσφρησίν φημι, καὶ τὴν γλυκύτητα τῷ φάρυγγι· καὶ τὸν τοιοῦτον ἐγκωμιάζουσα ἐν τοῖς ᾄσμασι
τῶν ᾀσμάτων ἡ νύμφη ἐκκλησία τί φησιν; Ὡς μῆλον ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ δρυμοῦ, οὕτως ἀ-
Ἀσμ. β. γ. δελφιδός μου ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. καί φησιν, ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ἐπεθύμησα καὶ ἐκάθι-
σα, καὶ καρπὸς αὐτοῦ γλυκὺς ἐν τῷ λάρυγγι. τί δὲ ποιήσω, ἀγαπητοί, ἐγώ, ὁ ὀλίγος ἣν φυλ-
λάδα λογίων καὶ καρπῶν κεκτημένος, μήτε τοὺς καυσουμένους ἀναψύξαι ἰσχύων, μήτε τοὺς
πεινωμένους τοῖς καρποῖς τῶν λόγων ἐκθρέψαι δυνάμενος; καλὸν γάρ μοι ἦν μεθ' ὑμῶν
μανθάνειν τὰ τῶν ἁγίων πατέρων διδάγματα. ἀλλ' ἐπειδὴ φόβος Θεοῦ καὶ ὁ πόθος ὑμῶν πρὸς
τὸ λέγειν ἡμᾶς διεγείρει, δύο ἢ τρεῖς λόγους τοῦ γλυκυτάτου εὐαγγελίου λαβόντες καθάπερ φοί-
νικας, καὶ ἀπογλυκάναντες ὑμᾶς διεγείρωμεν. οὕτω γὰρ προθύμως ἐπὶ τὰ καλλίκαρπα δέν-
δρα τῶν ἁγίων πατέρων ζέοντες τῷ πνεύματι ἐπειχθήσεσθε. ἀρτίως ἠκούσαμεν τοῦ εὐ-
αγγελιστοῦ λέγοντος, Μεσαζούσης τῆς ἑορτῆς ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐδίδασκεν. οὐ παρ-
Ἰωαν. ζ. ιδ. ῆλθεν ὁ λόγος τοῦ εὐαγγελίου, ἐπειδὴ ἐνέστηκεν ὁ τῆς ἑορτῆς καιρός, πρέπουσα τοῖς παροῦσιν ἡ τοῦ
εὐαγγελίου ἀνάγνωσις, ἁρμόζουσα τῇ ἡμέρᾳ ἡ διήγησις. ἀδελφὴ γάρ ἐστι τῆς ἐνεστώσης ἑ-
ορτῆς ἡ τοῦ λόγου δύναμις. μεσαζούσης τῆς ἑορτῆς ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν· τελε-
ωθείσης δὲ τῆς ἑορτῆς, οὐκέτι ἀναβαίνει εἰς τὸ ἱερόν, ἀλλ' εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνατρέχει· μεσαζού-
σης δὲ τῆς ἑορτῆς ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν. ἑορτῆς δὲ λέγει, οὐ τῆς παρ' Ἕλλησι καὶ Ἰουδαίοις
γινομένης, ἔνθα μέθαι καὶ κῶμοι καὶ ᾄσματα πορνικά, καὶ θέλγητρα καλλιφωνίας, καὶ ὀρχήσεις πο-
λύστροφοι, ἀλλ' ἑορτῆς ἁγίας πρεπούσης Χριστιανοῖς· ἔνθα οὐ μέθαι καὶ κῶμοι, ἀλλ' εὐχαὶ καὶ
ὑμνῳδίαι καὶ ἱκεσίαι· ἔνθα οὐκ ᾄσματα πορνικὰ ἐκλύοντα σώματα, ἀλλ' ᾄσματα θεῖα τὰς
ψυχὰς ἐνισχύοντα· ἔνθα οὐκ ὀρχήσεις πολύστροφοι, ἀλλὰ ψυχῶν ἁγίων ἐν ἀγαλλιάσει σκιρ-
τήματα. εἰ δὲ θέλεις ἰδεῖν τοὺς παρ' ἡμῖν ᾄδοντας καὶ ὀρχουμένους καὶ σκιρτῶντας οἷοί εἰσιν,
ἴδε μοι τὸν Ἡσαΐαν ᾄδοντα καὶ λέγοντα, Ἄσω δὴ τῷ ἠγαπημένῳ ᾆσμα τοῦ ἀγαπητοῦ μου τῷ
Ἡσ. ε. α. ἀμπελῶνί μου. βλέπε δὲ καὶ χορὸν ἁγίων γυναικῶν, Μαριὰμ τὴν ἀδελφὴν Μωϋσέως, μετὰ
καὶ ἄλλων γυναικῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐπινικίους ὕμνους τῷ Θεῷ ᾀδούσας καὶ λεγούσας· Ἄσωμεν
Ἐξοδ. ιε. α. κα. τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται. οὗ μέμνηται καὶ Δαβὶδ ἐν ὕμνοις λέγων, Ἐν μέσῳ
Ψαλ. ξζ. κζ. νεανίδων τυμπανιστριῶν ἐν ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεόν. καὶ ὁ αὐτὸς μακάριος Δαβὶδ
οὐκ ἐπαισχύνεται ἔμπροσθεν τῆς θεοφόρου κιβωτοῦ ὀρχεῖσθαι, ὡς ἔστιν ἀκοῦσαι λέγοντος·
β Βασ. ϛ. κβ. Καὶ παίξομαι, καὶ ᾄσομαι, καὶ ὀρχήσομαι ἐνώπιον Κυρίου. τὸ γὰρ βρέφος τῆς Ἐλισάβετ
Ἰωάννης, θεωρήσας τὸν θεοφόρον βότρυν ἐν τῇ ἀγάμῳ μήτρᾳ ἐπικρυπτόμενον, ἐν τῇ λαγόνι
τῆς γαστρὸς χορεύων ἐσκίρτα. μεσαζούσης δὲ τῆς ἑορτῆς ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν. ἱερὸν δὲ
ἐστι Θεῷ μόνῳ οἰκητήριον. λέγουσι γὰρ καὶ Ἕλληνες, ἔχομεν ἱερόν, ἀγνοοῦντες ὅτι ἐκεῖνο οὐκ
ἔστιν ἱερόν, ἀλλὰ μιαρόν. ὅπου γὰρ αἱμάτων ἔκχυσις καὶ σπονδῶν, καὶ κνῖσαι εἰδωλικαί, καὶ
τελεταὶ δαιμόνων, ἐκεῖνο οὐκ ἂν εἴη ἱερόν, ἀλλὰ μιαρὸν τῶν δαιμόνων. μεσαζούσης δὲ τῆς
ἑορτῆς ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν. ἱερὸν δέ ἐστι μόνῳ Θεῷ οἰκητήριον ἀνακείμενον, ἔνθα ἀ-
γάπη καὶ εἰρήνη, ἔνθα πίστις καὶ σωφροσύνη αὐλίζεται. διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἱερέα τοῦ Θεοῦ τὸν
ἱερουργοῦντα τῷ Θεῷ εἰρηναῖον δεῖ εἶναι καὶ γαληνόν, ἄκλοπον, ἄδολον, ἀφιλάργυρον, ἵνα
προτέρως

προστρόπως Θεὸς ἐν τῇ αὐτοῦ ψυχῇ κατεργάσῃ· εἶθ' οὕτω τὸν λαὸν πρὸς τὴν ἑαυτοῦ εἰκόνα μεταρρυθμίσῃ. δύναται ἱερὸν λέγεσθαι καὶ ἑκάστου πιστοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ κεκαθαρμένη· Οἰκήσω γὰρ ἐν ὑμῖν, καὶ ἐμπεριπατήσω. ἱερὸν δὲ ὡς ἀληθῶς ἅγιον, καὶ ἱερῶν, καὶ ἱερεὺς, αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός, ἐν ᾧ, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος κατοικεῖ σωματικῶς· πρὸς ὃν εἴρηκεν ὁ πατήρ, Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. νῦν ἐκπεσὼν ἐκ τοῦ ἀδοκήτου εἰς μέγιστον ζήτημα, ἀπορῶ ποῦ κλίνω τὸ ὄμμα τῆς διανοίας· ποῦ μετελεύσω τῷ πηδαλίῳ τῆς διδασκαλίας οὐκ οἶδα. εἰ γὰρ ὁ ἀπόστολος εἰς τὸ κεφάλαιον τὸ περὶ τοῦ Μελχισεδὲκ ἐληλυθὼς, ὤκνησε λεπτομερῶς διηγήσασθαι, εἰρηκώς, Περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος, τί ἂν εἴποιμι ἐγὼ τοσοῦτον ἀπέχων τοῦ ἀποστόλου, ὅσον ἀνθρώπου διάκρισις; καὶ ὥσπερ ὁδοιπόρος μέχρις ἂν τινα πρανῆ καὶ πεδιάσιμον ὁδὸν ἐπιβαίνῃ, ἡδέως τὴν πορείαν ἀνύει· ἐπειδὰν δὲ ἔλθῃ πρός τόπον τινὰ τραχύτατον ἢ προσάντη καὶ δύσβατον, ἔνθα ἐστὶν ὄρος οὐρανομήκης, σταθεὶς καὶ τῷ χάσματι τὸ ἀναφόρον ἀναλογισάμενος, ἠρέμα βαδίζειν ἄρχεται, ἵνα μὴ ταχεῖον ἀποκείσῃ· ὡσαύτως καὶ ἡμεῖς· ἕως οὗ εἴχομεν τὸ τοῦ εὐαγγελίου πρανὲς καὶ πεδιάσιμον, τῷ βήματι τοῦ λόγου ἡδέως ἐπορευόμεθα· ὅταν δὲ ἐληλύθαμεν εἰς οὐρανομήκες νόημα, ἠρέμα ἐπιβαίνειν τῇ οὐρανίᾳ κλίμακι ἑρμηνείας ἀρχόμεθα. τί δέ ἐστι τὸ παρὰ πᾶσι χριστιανοῖς ζητούμενον θεώρημα; τίνος ἕνεκεν, φησὶν, ὁ ἀπόστολος μνημονεύσας Μελχισεδὲκ, εἶπεν αὐτὸν ἀπάτορα καὶ ἀγενεαλόγητον, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέλος ἔχοντα; τοιοῦτος οὐκ ἂν εἴη ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεός. πολλοὶ δὲ μὴ νοήσαντες τὰ περὶ αὐτοῦ εἰρημένα, μείζονα τοῦ Χριστοῦ εἶναι εἰρήκασι, καὶ συνεστήσαντο ἑαυτοῖς αἵρεσιν, καὶ λέγονται ἐκεῖνοι Μελχισεδεκιανοί· καὶ φιλονεικοῦντες ἡμῖν καὶ βουλόμενοι δεῖξαι, ὅτι μείζων ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ ὁ Μελχισεδὲκ, προφέρουσιν ἡμῖν μάρτυρα τὴν γραφὴν λέγουσαν· Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. πῶς γάρ, φησιν, οὐκ ἂν εἴη μείζων ὁ Μελχισεδὲκ, οὗ κατὰ τὴν εἰκόνα καὶ τάξιν ἱερατεύει ὁ Χριστός; ἄλλοι δὲ πλανηθέντες, λέγουσιν αὐτὸν εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἡμεῖς δὲ λέγομεν αὐτὸν εἶναι ἄνθρωπον ὁμοιοπαθῆ ἡμῖν, καὶ μήτε μείζονα αὐτὸν εἶναι τοῦ Χριστοῦ· τί δὲ λέγω τοῦ Χριστοῦ; ἀλλ' οὔτε Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. ἀληθὴς γὰρ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. ἀλλ' οὔτε μὴν εἶναι αὐτὸν τὸ ἅγιον πνεῦμα. ὅτι δὲ οὐκ ἔστι μείζων τοῦ Χριστοῦ ὁ Μελχισεδὲκ, εἰπάτωσαν ἡμῖν ἐκεῖνοι οἱ τοῦτο λέγοντες, ποίου περιβόλου, ἢ ποίου χωρίου αὐτὸν εἶναι λέγουσιν. ἆρα οὐρανίου; ἆρα ἐπιγείου; ἆρα καταχθονίου; ὅλως οὖν εἴπωσιν ὅτι τῆς ἐπουρανίου ἐστὶν ὁ Μελχισεδὲκ ἢ ἄλλου τινὸς χωρίου, ἀκουσάτωσαν ὅτι καὶ τὸ αὐτοῦ γόνυ κάμπτει τῷ Χριστῷ. λέγει γὰρ ὁ ἀπόστολος, ὅτι Αὐτῷ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ἐπουρανίων, ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων. εἰ οὖν κάμπτει γόνυ ὁ Μελχισεδὲκ τῷ Χριστῷ, ἐλάττων εἴη ὁ προσκυνῶν Μελχισεδὲκ τοῦ προσκυνουμένου ὑπ' αὐτοῦ Χριστοῦ. τί δὲ οἱ τάλανες καὶ τὸν ἑξῆς στίχον εἰρημένον παρὰ τοῦ ἀποστόλου οὐκ ἀκούουσιν, ἵνα μάθωσιν αὐτὸν ἐλάττω εἶναι τοῦ Χριστοῦ; ἐπιφέρει γὰρ λέγων, Ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Χριστοῦ ἐγενόμεθα. ἀλλ' ἴσως τις τῶν ἀκροατῶν ἐπερωτᾷ καὶ λέγει· τί οὖν ἐστιν ἀπάτορα λέγεσθαι καὶ ἀμήτορα καὶ ἀγενεαλόγητον τὸν Μελχισεδέκ; πρὸς ὃν ἐροῦμεν, ὅτι Ἰουδαῖοι μὲν εἰρήκασιν αὐτὸν ἐκ πορνείας γεννηθέντα, καὶ διὰ τοῦτο μὴ γενεαλογεῖσθαι ὑπὸ τῆς γραφῆς. πρὸς οὓς ἐροῦμεν, ὅτι κακῶς εἴπατε. εὑρίσκομεν γὰρ καὶ ἄλλους ἀπὸ πορνείας γεννηθέντας καὶ γενεαλογηθέντας. εὐθὺς Σολομὼν ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου γυναικὸς γεννηθεὶς ἐγενεαλογήθη, καὶ Ἀβιμέλεχ υἱὸς Γεδεὼν, ὃς ἐκ πορνείας γεννηθεὶς ἐγενεαλογήθη. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐ γενεαλογεῖται ὁ Μελχισεδέκ; ἀλλ' ἐπειδὴ τύπος ἦν τοῦ Χριστοῦ ὁ Μελχισεδὲκ, καὶ εἰκόνα ἔφερε τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦτο ἡ γραφὴ παρέλιπε τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ ἀγενεαλόγητον αὐτὸν διηγή-

σατο,

Λευϊτ. κϛ. ιβ.
Κολ. β. θ.
Ψαλ. ρθ. δ.
Ἑβρ. ε. ια.
Ἑβρ. ζ. γ.
Ματθ. ια. ια.
Φιλιπ. β. ι.
Ἑβρ. ζ. γ.

σατο, ἵνα ἐν ἐκείνῳ, καθάπερ εἰκόνι, τὸν ἀληθῶς ἀπάτορα καὶ ἀμήτορα καὶ ἀγενεαλόγητον τὸν Χριστὸν ἐνοπτρισώμεθα. ἀπάτωρ γὰρ Χριστὸς ἐπὶ γῆς κατὰ σάρκα, ἀμήτωρ ἐν οὐρανοῖς κατὰ πνεῦμα, κατὰ τὴν θεότητα. τοιοῦτός ἐστι καὶ τὸ, Μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέλος ἔχων. οὐ γὰρ ἐγενεαλόγησε τὸν Μελχισεδὲκ ἡ γραφὴ, ἀλλὰ παρέλιπεν αὐτοῦ καὶ τὴν γέννησιν καὶ τὴν τελευτὴν, ἵνα, καθὼς προείπαμεν, ἐν ἐκείνῳ τὸν τύπον θεωρήσωμεν τοῦ ἀληθινοῦ Μελχισεδέκ. βασιλεὺς γὰρ δικαιοσύνης ἑρμηνεύεται ὁ Μελχισεδὲκ, ὅς ἐστι Χριστὸς, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέλος ἔχων· οὔτε γὰρ ἀρχὴν ἡμερῶν ὁ Θεὸς λόγος εἶχεν, οὔτε ἔληξέ ποτε ἢ ἐτελεύτησεν. εἰς ἀεὶ γὰρ ὁ Χριστὸς διαμένει. ἀντιλέγουσι γὰρ ἡμῖν οἱ Μελχισεδεκιανοὶ λέγοντες, τί οὖν ἐστιν ὃ λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ πατὴρ, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ; πρὸς οὓς λέγομεν, ὅτι ἐστὶ ὁ Μελχισεδὲκ ἀνὴρ δίκαιος γέγονε, καὶ ἀληθῶς εἰκόνα Θεοῦ φέρων ἐν ἑαυτῷ. προφητικῷ τοίνυν πνεύματι κινούμενος, τὴν μέλλουσαν ὑπὸ Χριστοῦ προσφορὰν τῷ Θεῷ προσκομίζεσθαι νοήσας, ἄρτῳ καὶ οἴνῳ τὸν Θεὸν ἐγέραιρε, μιμούμενος τὸν μέλλοντα Χριστόν. ἐπειδὴ οὖν ἐν τῇ τῶν Ἰουδαίων συναγωγῇ ἡ τάξις τοῦ Ἀαρὼν θυσίαν προσέφερεν, οὐκ ἄρτον καὶ οἶνον, ἀλλὰ μόσχους καὶ ἀμνούς, καὶ ἐναίμοις θυσίαις ἐδόξαζε τὸν Θεὸν, ὁ Θεὸς πρὸς τὸν μέλλοντα γεννᾶσθαι ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας Ἰησοῦν βοᾷ καὶ λέγει· Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ, οὐ κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρὼν, τοῦ ἐν μόσχοις καὶ ἄρνασι καὶ ἐναίμοις θυσίαις λατρεύοντος, ἀλλὰ σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ, ἐν ἄρτῳ καὶ οἴνῳ τὴν τῶν ἐθνῶν προσκομίζων προσφορὰν εἰς τὸ διηνεκές. ἀλλ' ἵνα μὴ δόξωμεν, ἀγαπητοὶ, ἐρεσχελεῖν μηκύνοντες τὸν λόγον, ἐνταῦθα στήσαντες τὸν λόγον, τῇ τῶν πατέρων πηγῇ τῆς διδασκαλίας παραπέμψομεν ὑμᾶς, οἵτινες καὶ τὴν δίψαν τῆς ψυχῆς ὑμῶν καταπαύσουσι, καὶ τὰς καρδίας ὑμῶν εὐφρανοῦσι, πνεύματος ἁγίου πληρωθέντες, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. μϛ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΣΟΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΝ.

Ioan. ζ. ιδ.
Ex Ms. Augustano.

Ὅπου δ' ἂν ὁ δεσπότης ὡς πηγὴ ζωῆς σωματικῶς παραγένηται, πολλοὺς καὶ διαφόρους ἀπορρεῖ τοὺς τῆς φιλανθρωπίας κρουνούς. ἀνῆλθεν εἰς ὄρος μετὰ τῶν μαθητῶν, καὶ τὰ τῶν μακαρισμῶν τοῖς ἀκροωμένοις προβάλλεται ῥεῖθρα. κατῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ταῖς ποικίλαις νόσοις ἐνεχομένοις ὀχετοὺς ἰαμάτων κατέχεεν. ἐπέστη τῇ προβατικῇ κολυμβήθρᾳ, καὶ τὸν παράλυτον τὴν ῥῶσιν ἐπότισεν. εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Πέτρου, καὶ τὴν τούτου πενθερὰν πυρετῷ φλεγομένην ἐδρόσισεν. κατέλαβε τὴν Βηθανίαν, καὶ ζωῆς ποτήριον τὸν τετραήμερον Λάζαρον ἐπότισεν. ἐκαθάρισε τὸν λεπρὸν, καὶ τὰς τοῦ πάθους φολίδας τῷ σπόγγῳ τῆς φιλανθρωπίας ἀπέσμηξεν. ἐπέστη τῇ συναγωγῇ, καὶ τὸν ξηρὸν τὰς χεῖρας βλαστὸν πρὸς κίνησιν ἐνεργὸν ἐνώτισεν. παρέβαλε τοῖς γάμοις, καὶ παραδοξοποιΐας οἶνον τοῖς κληθεῖσιν ἐκέρασε· καὶ ἄλλα μυρία, ἅπερ ἀριθμεῖν δυσχερές. ἀνέβη καὶ σήμερον εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ τοὺς τῆς διδασκαλίας τοῖς ἀκροωμένοις ποταμοὺς προεβάλετο. ἠκούσατε γὰρ τῆς εὐαγγελικῆς ἀναγνώσεως, ἣν προσφόρως ἡμῖν καὶ κατὰ τὴν μέσην τῆς ἑορτῆς ἐφ' ὑψηλοῦ βήματος ἑστὼς ὁ εὐαγγελιστὴς μεγαλοφώνως ἀνέκραξε, καθάπερ τινὶ σάλπιγγι τῇ φωνῇ τοῦ Λευίτου χρησάμενος. Ἤδη δέ, φησι, τῆς ἑορτῆς μεσούσης ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἐδίδασκε. γέμον καὶ αὐτὸ φιλανθρωπίας τὸ γράμμα. οὐ γὰρ εἶπε, διωγμῶν ἐνεστώτων, ἢ, λύπης περιούσης, ἢ, ἀθυμίας τοὺς μαθητὰς κατεχούσης, καὶ τοιούτων ἄλλων σινῶν ὑφήγησιν, πρὸς ὃν συνεχῶς ἡ τῶν ἀποστόλων ἐκωμῴδησε πρᾶξις· ἀλλὰ τί φησιν; ἤδη τῆς

Ioan. ζ. ιδ.

ἑορτῆς μεσούσης. τί μεσούσης τῆς ἑορτῆς, εἰπέ, Ἰωάννη; Ἡρώδης τὰς χεῖρας ἐπέβαλε; συμβούλιον πονηρὸν ὁ τῶν Ἰουδαίων συνεκρότησε δῆμος; πάλιν πρὸς προδοσίαν Ἰούδας; οὐχί, φησίν· ἀλλὰ τί; ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐδίδασκε. τὰ πρέποντα τῷ Χριστῷ παρατέθεικας τῷ Χριστῷ, τὴν ἁρμόζουσαν αὐτοῦ πρᾶξιν παρεστήσω. ἔργον γὰρ λόγου τὸ λαλεῖν, καὶ διδασκάλου τὸ διδάσκειν, καὶ Χριστοῦ τὰ τῆς ὠφελείας τοῖς ἀκροωμένοις προΐεσθαι ῥήματα. ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐδίδασκεν. ὢ τῆς ἀνυπερβλήτου φιλανθρωπίας. ὅτε κατὰ μικρὸν ἐλιθάζετο, ἐκεῖ ταῖς τῶν λόγων διδασκαλίαις τοὺς λιθάζοντας ἐπλούτιζεν. ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐδίδασκεν. ὅτε τὰ Μωϋσέως ἀνεγινώσκετο νόμιμα, ἐκεῖ τὰ τῆς χάριτος παρετίθει διδάγματα, οὐ καταργῶν τὸν νόμον, ἀλλ᾽ ἀναπληρωτὴς τοῦ νόμου γενόμενος. αὐτὸς γὰρ καὶ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἀνέκραξεν, Οὐκ ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἀλλὰ πληρῶσαι· καὶ Παῦλος διὰ στόματος ἔχων τὸν δεσπότην φθεγγόμενος, Τέλος γὰρ νόμου, φησί, Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην. ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης, ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐδίδασκε, πάντας τῆς προσευχῆς ἐκδιδάσκων τὸν τόπον· ἐκεῖ τὸν τῆς κατηχήσεως ποιούμενος λόγον ὡς λόγος, ἔνθα καὶ τὸ πρεσβευόμενον συνέδριον ἠθροίσθαι. ὁ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἱερεὺς ἀνέβη εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐδίδασκε, πολλῶν μὲν ἀκουόντων, οὐδενὸς δὲ τῶν Ἰουδαίων μανθάνοντος. περὶ αὐτῶν γὰρ ὁ προφήτης προαναφωνῶν ἐβόα, Ὀφθαλμοὺς ἔχουσι, καὶ οὐ βλέπουσιν· ὦτα ἔχουσι, καὶ οὐκ ἀκούουσιν. ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκε, τὴν τῶν θεομάχων ἄνοιαν στηλιτεύων. ἀνέβη εἰς τὸ ἱερόν, ἵνα τῆς οὐρανίου διδασκαλίας ἀναπετάσας τὰ δίκτυα, λογικὴν δὲ ἀνθρώπων ποιήσηται θήραν. ἀνέβη εἰς τὸ ἱερὸν ὁ Ἰησοῦς· ἀνῆλθεν, ἀλλ᾽ Ἰουδαῖοι κατῆλθον τῆς πίστεως. ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης, ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐδίδασκεν. ἐθαύμαζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· πῶς οὗτος οἶδε γράμματα, μὴ μεμαθηκώς; ἐθαύμαζον, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπίστευον· κατεπλήττοντο τὴν τῆς σοφίας ὑπερβολήν, ἀλλ᾽ οὐ μετεγίνωσκον τῇ τῆς κακίας πεπληρωμένοι δεινότητι. ἐθεώρουν τὸν ἰατρὸν προστιθέντα τὰ φάρμακα, καὶ νοσοῦντες τὴν θεραπείαν οὐ προσεδέχοντο. ἔβλεπον τὸν ῥυόμενον, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐφίλουν· ἔχοντες ἐν μέσῳ τῶν ἀγαθῶν τὸν λειμῶνα, τὰς ἀκάνθας συνέλεγον· τοῦ λιμένος παρόντος, ἐναυάγουν οἱ δειλοί· σοφίας προχεούσης τὰ θεῖα διδάγματα, τῶν φόνων ἀποπλύνασθαι τὸν βρόμον οὐκ ἤθελον· Χριστοῦ τὰς πτέρυγας τῆς φιλανθρωπίας ἁπλοῦντος, σκέπεσθαι οὐκ ἠνείχοντο τῶν ἐχιδνῶν τὰ γεννήματα. Ποσάκις γάρ, φησὶν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις, ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν, ὡς ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς, καὶ οὐκ ἠθελήσατε; ἐθαύμαζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, πῶς οὗτος οἶδε γράμματα, μὴ μεμαθηκώς; ὦ, τῶν προσαγομένων νόμον ἀγνοεῖς, Ἰουδαῖε· καὶ ἀγνοεῖς τὰ τοῦ νόμου παιδεύματα; λέγεις, πῶς οὗτος οἶδε γράμματα, μὴ μεμαθηκώς; εἰπέ μοι, ὦ τῆς ἀληθείας ἐχθρέ, πῶς ὁ Ἀδάμ, γράμματα μὴ μεμαθηκώς, τοῖς θηρίοις προσφόρους τὰς ὀνομασίας ἐπέθηκε; τὸν δοῦλον οὐκ ἐρωτᾷς, καὶ τὸν δεσπότην λογοθετεῖς λέγων, πῶς οὗτος οἶδε γράμματα; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν· ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμή, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός. καὶ πότε Θεὸς κατὰ μετάβασιν ἀποστέλλεται τόπου; πότε δὲ ὁ τὰ πάντα πληρῶν ἔνθα πάρεστιν ἔρχεται; πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὁ λόγος, οὐ πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς μανθάνειν εἰδότας ἡ ῥῆσις. ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμή, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός, ὅς μοι καὶ τὴν ἐξ οὐρανοῦ μαρτυρίαν ἐπὶ πάντων ὑμῶν προεβάλετο λέγων, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός. περὶ ἐμοῦ καὶ Ἰωάννης ἀνέκραξεν, Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. ἀμνὸς γὰρ ἀληθῶς ὁ Χριστός, ὁ σήμερον ἀνελθὼν εἰς τὸ ἱερόν, καὶ τὴν τῆς ἀληθείας φωνὴν ὁ Ἰωάννης ἐπ᾽ αὐτῷ προεβάλετο. φωνὴ γὰρ ὤν, δεόντως τὸν λόγον ἐνεκωμίασε· λύχνος ὤν, τοῦ ἡλίου τὰς λαμπάδας ἐγνώρισεν· ὡς πρόδρομος, ἐμήνυσε τὸν ἐρχόμενον· ὡς αὐγή, τὸν ὄρθρον ἐκήρυξεν· ὡς στρατιώτης, τὸ τοῦ βασιλέως ἐδημοσίευσεν ὄνομα. Ἴδε ὁ

Ματθ. ε. ιζ.
Ρωμ. ι. δ.
Ψαλ. ριγ. ιγ.
Ματθ. κγ. λζ.
Ἰωαν. ζ. ις.
Ματθ. γ. ιζ.
Ἰωαν. α. κθ.

ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· ἀμνὸς, ὃν ἀμνὰς μὲν παρθένος ἀσπόρως συλλαβοῦσα, ἀφθόρως ἐγέννησεν, ἡ φάτνη δὲ, ὡς χλοηφόρος, παιδίον αὐτὸν ὑπεδέξατο, ἔλουσε δὲ ὁ Ἰορδάνης, ὁ Ἰωάννης ἐβάπτισεν, Ἰούδας τοῖς Ἰουδαίοις ἐπώλησεν, ἔσφαξε Πιλᾶτος, ὁ τάφος προσεθήκεν, καὶ ἡμᾶς ἐξωνήσαμεν, καὶ τοὺς πάλαι γυμνοὺς ὄντας ἐκ τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδὰμ τοὺς πάντας ἠμφίασεν. αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. μζ
Ιωαν. δ. ϛ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΑΜΑΡΕΙΤΙΝ. ΤΗ ΗΜΕΡΑ τῆς μεσοπεντηκοστῆς.

Ex Ms. Augustano.

Φέρε τοίνυν σήμερον, ἀγαπητοὶ, καθὼς δὴ ἡ θεία χάρις δίδωσι, τοῖς ἀγγελικοῖς θησαυροῖς ἐγχειρήσωμεν. κοσμεῖ γὰρ τὸ περὶ ταῦτα φιλομαθὲς τὰς ψυχάς, καὶ τὴν γηΐνην ἐκτείνει πρὸς οὐρανὸν ἕξιν. Ἡ γὰρ φιλομάθεια τὴν θαυμασίαν ἐκείνην Σαμαρεῖτιν ἐξ ὑδροφόρου κατεσκεύασεν ἔνθεον. εὑροῦσα γὰρ μαθημάτων θησαυρὸν προέδραμε· μᾶλλον δὲ οὐχ ηὕρει, ἀλλ' ηὕρηται. οὐ γὰρ ἀνέμεινε Χριστὸς ταῖς τῶν δεομένων ἀναζητεῖσθαι σπουδαῖς, ἀλλ' αὐτὸς ἐφ' ἑκάστης ὤδινε βοηθείας. συνείχετο μεριμνῶν παραλύτους, συναλγῶν τοῖς πυρέττουσι, τὰ τῶν τυφλῶν οἰκειούμενος, τὴν ἐπὶ τοῖς λεπροῖς περιφέρων φροντίδα, τρέχων εἰς δαιμονιώντων βοήθειαν, ἐκπλύνων ἐρρυπωμένας ψυχὰς ἁπάντων, ὑδροφορούσαις διδάσκαλος. τότε γὰρ ἐκ τῆς ὁδοιπορίας κεκοπιακὼς παρεκαθέζετο τῷ φρέατι. Ὁ γὰρ Ἰησοῦς, φησὶ, κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ. ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη. ἐπάλληλος ἀπληστία φιλανθρωπίας· πρῶτον μὲν, ὅτι κέκμηκε, τῆς Σαμαρείτιδος σπεύδων προετοιμάσαι σωτηρίαν· δεύτερον, ὅτι ἐκαθέζετο, μένων σωθῆναι φθάσασαν· τρίτον, ὅτι τὸν τοῦ ἀρίστου καιρὸν εἰς τὴν ὑπὲρ αὐτῆς προσεδρείαν ἀνήλισκεν. ὥρα ἦν, φησὶν, ὡσεὶ ἕκτη. εἰ γὰρ καὶ Θεὸς ἦν, ἀλλὰ τὸ φαινόμενον τοῖς τῆς φύσεως τέως περιεβέβλητο πάθεσιν, αἰσθανόμενος κόπου, ὑποκείμενος ὕπνῳ, διοχλούμενος πείνῃ, πᾶσαν ἔχων πρὸς ἡμᾶς, πλὴν ἁμαρτίας, συγγένειαν. ἐνίκα δὲ ὅμως ἐν αὐτῷ τῶν σωζομένων ὁ πόθος τὸν τοῦ σώματος κόπον. ἐβράδυνε μᾶλλον τοῦ κοπηθέντος ἡ χρήζουσα, καὶ ὁ μὴ χρήζων προέμενεν. ἐφλέγετο τῷ τῆς μεσημβρίας αὐχμῷ, καὶ τὴν τῆς σωθησομένης πρόσοδον ἐκαιροτήρει. ἐκαθέζετο γάρ, φησιν, ἐπὶ τῇ πηγῇ, οὐδὲ κατακλινόμενος τὴν θήραν ἀνέμενεν, ἀλλ' ὠδίνων παρασχεῖν σωτηρίαν, ἐν ἑτοίμῳ τῇ Σαμαρείτιδι προητοιμάζετο. ἡ δὲ γέ που τάχα τῆς οἰκίας ἐξῄει κατὰ μικρὸν προϊοῦσα, γυναικείοις χρωμένη βαδίσμασιν, αἰρομένη τὴν ὑδρίαν ἐπαγομένη πρὸς καρπὸν ὡς ἐν ἀγγείῳ θεωρίαν, ἱσταμένη πολλάκις μεταξὺ τοῦ βαδίσματος. ὁ κατάσκοπος ἄοκνος καὶ ἀφανὴς, θηρευτὴς ἐπιστήμων, κρύψας δὲ τὸν εὐεργέτην, ὡς οὐδεὶς ἐμφανίζεται. λέγει γάρ, φησιν, ὁ Ἰησοῦς· γύναι, δός μοι πιεῖν. σπείρει τὴν φωνὴν, ὡς κόκκον ῥεμβομένῃ περιστερᾷ. δός μοι πιεῖν. ὑποκρίνεται δίψαν ὁ ἐλθὼν αὐτῇ κεράσαι σωτηρίας ποτήριον· μᾶλλον δὲ, εἴ τις λεπτότερον τὴν φωνὴν μεταλάβῃ, ἀληθὲς τοῦ δεσπότου τὸ δίψος. ἐδίψα γὰρ τὴν αὐτῆς σωτηρίαν, καὶ δικαίως πρὸς αὐτὴν ἐβόα, δός μοι πιεῖν. ἔχεις, φησὶν, ἐν ἑαυτῇ κεκρυμμένην εὐγνωμοσύνης πηγήν· ἀπ' ἐκείνης μοι νᾶμα γεμίσασα πότισον. ἀλλ' οὐκ ᾐσθάνετο τῶν αἰνιγμάτων τὸ γύναιον, ψιλῇ δὲ φωνῇ προσέχουσα, πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὢν παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς, οὔσης γυναικὸς Σαμαρείτιδος; μεθ' ὁδοιπορίας κόπου δίκην τῷ Χριστῷ δογμάτων ἀπῄτησεν· ἀλλ' ἅπαξ ἑλομένῳ τὰ ὑπὲρ ἡμῶν ἀναδέξασθαι, φορητὰ τὰ συμβαίνοντα. διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐκ Σαμαρείτιδος ἐπιτίμησιν φέρει. ᾔδει γὰρ κατιὼν τῆς ἀξίας, ἵνα τῆς ἁμαρτωλοῦ εὐτελείας ἀναγάγῃ τὴν ψυχήν. ἁμαρτωλή τις εὐτέλεια τὴν Σαμαρεῖτιν κατεῖχε, πορνικῷ ἐρρυπαίνετο βίῳ, ἐρα-

Ιωαν. δ. ϛ.

στῶ

στὴν δὲ ἐραστοῦ μετελάμβανε, γάμον εἶχε τὸν τοῦ ἔρωτος χρόνον, ὕπανδρος ἦν ἑταίρας νύμφη, χήρα τις διὰ πλωτὸς καὶ νεόγαμος· μᾶλλον δὲ οὔτε χήρα καθαρῶς, οὔτε νύμφη. οὔτε γὰρ θανάτῳ τὸν πρῶτον κεχώριστο, οὔτε γάμοις νομικοῖς τοῖς δευτέροις συνῆπτο. τούτου μάρτυς πρὸς αὐτὴν ὁ δεσπότης. Καλῶς, φησιν, εἶπας ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω. πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ἀνήρ. τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας. ἀλλ' ἦν ὁ μαργαρίτης βορβόρῳ φυρόμενος, καὶ τὸν τοιοῦτον οὐκ ἔλαθεν ἔμπορον. τῆς γὰρ ψυχῆς τὰς αὐγὰς ἐδείκνυ τοῖς ῥήμασι. πῶς σύ, φησιν, Ἰουδαῖος ὢν παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς οὔσης γυναικὸς Σαμαρείτιδος; πῶς σύ; καὶ τὸ, σύ, θυμουμένης. πῶς ζητεῖς παρ' ἐμοῦ πιεῖν; εἰ μὲν ὡς ταῦτά μοι φρονῶν, ἔσομαί σοι πρὸς τὴν αἴτησιν ἕτοιμος· εἰ δὲ τὰ Ἰουδαίων ποθεῖς, μὴ ζήτει παρὰ ἀλλοφύλων δεξίωσιν· μὴ δῶρον, ὅπερ ἀποφεύγεις, ἀπαίτει. ἐνόμιζεν ἡ Σαμαρεῖτις διὰ τὴν τῆς δίψης ἀνάγκην, τὸν Κύριον Σαμαρειτικῇ σαγηνεύειν λατρείᾳ. οὐκ εἴδη δὲ δεσμουμένη τοῖς ῥήμασιν. ἐδέδετο γὰρ τῇ πρὸς τὸν Κύριον ἀποκρίσει, μᾶλλον δὲ ταῖς παρὰ τοῦ Κυρίου πρὸς αὐτὴν φωναῖς· Εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν. ἐπειδὴ μὲν, φησι, διασύρεις τὴν δίψαν, καὶ καλεῖς Ἰουδαίους πρὸς ὑμᾶς ἀκοινωνήτους, μάθε πολὺ τῆς ἐπ' ἐμοὶ σφαλλομένην δοκιμασίας. οὐκ οἶδας μὲν τὴν ἀληθῆ δωρεάν, οὐκ οἶδας τὴν παρ' ἐμοῦ φιλοτιμίαν οὖσαν πολλήν, οὐκ οἶδας οἷα ῥεῖθρα τῆς πηγῆς παρ' ἐμοί. εἰ γὰρ ᾔδεις, ᾔτησας ἄν. νῦν δὲ ἀγνοοῦσαν οὐ μέμφομαι, αἰτησάσῃ δὲ δίδωμι. πρὸς ὄρεξιν δίψης τὴν μὴ διψῶσαν κινεῖ, πρὸς χρείαν ποτοῦ τὴν ποτίζουσαν στρέφει· τέτρωτο γοῦν τοῖς λόγοις τὸ γύναιον, καὶ τῷ τοῦ ὕδατος πόθῳ ἥλω. προσαπαιτοῦσα γὰρ πρὸς τὸν Κύριον ἔλεγε, Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν. ἡ δὲ πρὶν ποτίζειν ἠξιωμένη, νῦν ἀξιοῖ ποτισθῆναι. αἱ γὰρ εὐήθεις γνῶμαι εὐγεώργητοι τυγχάνουσιν· οἷα τις ἦν ἡ τῆς μακαρίας ταύτης Σαμαρείτιδος γνώμη, οἷος ὁ τρόπος κεκαθαρμένος ἀκανθῶν ἀπιστίας, οὐκ ἔχων Ἰουδαϊκὴν βασκανίαν. αὕτη γὰρ τὸν Μεσσίαν προσδοκῶσα, καὶ τυχοῦσα τῆς αὐτοῦ θεϊκῆς διδασκαλίας, ἐπίστευσεν εἰλικρινῶς· καὶ οὐ μόνη τὸ δῶρον κατέσχεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἑαυτῆς πολίτας ἔπεισε πρὸς αὐτὸν δραμεῖν, ἀποστολικῶς κηρύξασα· Δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα, ὅσα ἐποίησα. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; ὢ γυναικὸς σοφοῦ· ἠπίστατο ὅτι γυνὴ ἀπαράδεκτός ἐστιν εἰς μαρτυρίαν· διὰ τοῦτο τοὺς ἄνδρας τῆς πόλεως αὐτῆς ἐπισπᾶται μάρτυρας, ἵνα πολλῶν πρόξενος σωτηρίας γένηται. φησὶ γοῦν ὁ εὐαγγελιστής, Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν, διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης, ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ· τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον, ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν. ἡμεῖς γὰρ ἀκηκόαμεν καὶ οἴδαμεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός. Εἶδες, ἀγαπητέ, τὴν τοῦ Χριστοῦ τὴν δίψαν, καὶ πῶς βρῶμα καὶ πόμα τὴν σωτηρίαν εἶχε τῶν πιστευόντων ἐπ' αὐτῷ; Ἐμὸν γάρ, φησι, βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον. τούτου χάριν διψῶν ποτίζει τὴν Σαμαρεῖτιν ὕδωρ, ἀντλήσασα δὲ αὕτη ἐπέδωκε δαψιλῶς τοῖς πολίταις αὐτῆς ἀφθόνως τὴν τοῦ Κυρίου δωρεάν. διὰ ταύτης ὁ τοῦ Ἀβραὰμ δῆμος Σαμαρειτικῆς γνώμης δυσμαθέστερος. τοῖς μὲν γὰρ οὐδὲ τὰ παρὰ τὸν ναὸν ὠφέλει μαθήματα· τῇ δὲ καὶ ἡ παρὰ τὸ φρέαρ διάλεξις ὠφέλει. προθώμεθα τοίνυν τὰ τῆς Σαμαρείτιδος εἰς ἑαυτοὺς καλά, ζῆλον οἰκειωσώμεθα θεῖον, φιλομαθίαν ποθήσωμεν εὐγνώμονα ἡμεῖς. κἂν ἐν ἐκκλησίᾳ διαλεγώμεθα τὰ θεῖα, νομίσωμεν καὶ πρὸς ἡμᾶς λέγεσθαι τὸ πρὸς ἐκείνην παρὰ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ, Τοὺς προσκυνοῦντας τὸν Θεόν, ἐν

Ιωαν. δ. ιζ.

Ιωαν. δ. κθ.

Ιωαν. δ. λθ.

Ιωαν. δ. λδ.

Ιωαν. δ. κγ.

πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. μη.

Λουκ. ζ. λς.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΝ ΑΜΑΡΤΩΛΟΝ ΤΗΝ ΑΛΕΙΨΑΣΑΝ τὸν Κύριον μύρῳ, καὶ εἰς τὸν Φαρισαῖον. τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Δ.

Ex Ms. Collegij Novi Oxon.

Ἱκανῶς ἡμᾶς πρῴην ἐψυχαγώγησεν ὁ Χριστὸς παρὰ Ζακχαίῳ ἑστιώμενος. ὅπου γὰρ Χριστὸς ἑστιᾶται, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανακλίνεται, καὶ τόπου καὶ τραπέζης ἀπολαύει τῆς ἡμετέρας, πάντα πρὸς τὸν τῆς εὐφροσύνης μετάγεται λόγον. τίς γὰρ τελωνῶν, ἢ πορνῶν, ἢ τῶν τὰ ἄρρητα ἐργασαμένων δεινά, τὸν οὐρανοῦ καὶ γῆς ποιητὴν'''* * ὑπελθόντα τελωνικὴν βλέπων, ἴσ. λείπει ἑορτὴν καὶ τὸν τῶν σταχύων δοτῆρα ἄρτον ἀνθρώπινον μετὰ χεῖρας λαμβάνοντα, καὶ τὸν τῶν βοτρύων χορηγὸν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ πότου τοὺς λύκους εὐλογοῦντα, μὴ ἑορτὴν καὶ πανήγυριν θέσθαι τὸ πρᾶγμα δικαιώσειεν; αὕτη ἀληθῶς ἑορτή, αὕτη ἀληθῶς ἀγγελικῆς ἑστιάσεως εὐφροσύνη, τὸ τὸν δεσπότην μετὰ δούλων, τὸν Θεὸν μετὰ ἀνθρώπων, τὸν δικαστὴν μετὰ τῶν ὑπευθύνων ὁρᾶν κοινῆς ἀπολαύοντα τραπέζης. διὰ τοῦτο γὰρ ἐπὶ γῆς ἦλθεν, οὐκ ἔρημον καταλιπὼν τὸν οὐρανόν, καὶ ἄνθρωπος γέγονεν, οὐκ ἀποδὺς τὸ εἶναι Θεός, ἵνα καὶ τὴν θάλασσαν πλέων, τοὺς εἰς τὸ βιωτικὸν χειμαζομένους πέλαγος ἐκ τοῦ βυθοῦ ἀνασύρῃ τῆς ἁμαρτίας, καὶ κώμας καὶ πόλεις περιϊών, στενωπούς τε καὶ ἀτραποὺς καὶ δρόμους περιτρέχων, τοὺς ἐν ταῖς τριόδοις πλανωμένους, ὡς ἀποίμαντα πρόβατα, ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἐπαναγάγηται ποίμνην. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον ἐπιζητῶν, ὁ τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα καταλιπών, καὶ περὶ τὴν τοῦ ἑνὸς διαγινόμενος ζήτησιν. ἐζήτει γὰρ τὸ ἕν, οὔτε τῶν πολλῶν καταφρονῶν, οὔτε τοῦ πλήθους τὸ ἓν προκρίνων· ἀλλὰ τὰ μὲν ἐνενήκοντα ἐννέα κατελίμπανεν (εἶδε γὰρ ἀσφαλῶς αὐτὰ ἐν τῇ μάνδρᾳ αὐλίζεσθαι) τὸ δὲ ἓν περιϊὼν ἐζήτει, ἵνα μὴ θοίνη τῷ διαβόλῳ γένηται. πρόβατον γὰρ ἀποίμαντον θηρσὶν ἕτοιμον δεῖπνον· καὶ ψυχὴ ἀσφράγιστος, δαίμοσιν εὐεπιβούλευτος. ὅθεν πρῴην τὸν Ζακχαῖον, ὡς πρόβατον ἐκ στόματος λύκου, ἀφήρπασε, καὶ τῇ μάνδρᾳ συνέμιξε, καὶ σφραγῖδος ἠξίωσεν. ὡς γὰρ ποιμὴν πρόβατον ἀποπλανηθὲν θηρᾶσαι θέλων, χλοηθὲς ζῶον ἐᾷ, ἵν' ἀπολύτως νεμόμενον τὸ ἀποπηδῆσαν ἑλκύσῃ ἠρέμα· οὕτω καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος τὴν σάρκα, ἣν ἐκ τῆς παρθένου ἀνέλαβεν, ὡς πρόβατον ἐν νομῇ, ἐν τῇ τραπέζῃ Ζακχαίου ἀφῆκεν, ἵνα τῷ κοινῷ τῆς ἑστιάσεως νόμῳ ἑλκύσας αὐτὸν πρὸς συνουσίαν, λανθανόντως τῇ οἰκείᾳ συζεύξῃ ποίμνῃ. ἀλλὰ τοῦτο μὴ συνιέντες οἱ Φαρισαῖοι ἐγόγγυζον, ὁρῶντες αὐτὸν μετὰ τελωνῶν ἐσθίοντα· ἀλλ' ἐκεῖνοι μέν, ὡς ἀσκὸς παλαιός, διαρρηγνύσθωσαν (οὐ γὰρ δύνανται τὸν νέον τῆς διδασκαλίας οἶνον δέξασθαι) ἡμεῖς δὲ κατόπιν τοῦ φιλανθρώπου βαδίσωμεν ποιμένος. ὁ γὰρ Ζακχαῖον τὸν τελώνην τῶν ἀποστόλων συνάψας ποίμνῃ, αὐτὸς καὶ τὴν πόρνην τὴν ἁμαρτωλόν, τὴν μυρίων κακῶν ἐργάτιν, ἐκ τοῦ φάρυγγος τοῦ διαβόλου, ὡς ἀμνάδα, ἑλκύσας, τῇ ἀνεπηρεάστῳ ἀπέδωκε μάνδρᾳ. ἵνα δὲ γνῶτε καὶ τοῦ Χριστοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ τῶν Φαρισαίων τὴν ''ἀναλογίαν, καὶ τῆς ἁμαρτωλοῦ τὴν παλινῳδίαν, αὐτὰς ἴσ. ἀλογία ὑμῖν τὰς εὐαγγελικὰς παραθήσομαι ῥήσεις. ἐὰν γὰρ τοῦ ** ὕφους τοῦ ἀναγνώσματος ὑπακούσητε, ῥᾳδίως καὶ τῆς ἑρμηνείας τὴν ἔννοιαν ἀναλάβητε.

Λουκ. ζ. λς.

Ἠρώτα δέ, φησί, τις τῶν Φαρισαίων τὸν Ἰησοῦν, ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου, ἀνεκλίθη. ὢ χάριτος ἀφράστου, ὢ φιλανθρωπίας ἀρρήτου· καὶ Φαρισαίῳ συνεστιᾶται; καὶ τελώνας οὐκ ἀποστρέφεται; καὶ πόρνας προσδέχεται; καὶ Σαμαρείταις διαλέγεται; καὶ Χαναναίαν λόγου ἀξιοῖ;

καὶ τῇ αἱμορροούσῃ τὸ κράσπεδον παρεχώρει· καὶ ἰατρὸς γάρ ἐστι, πάντων ἐφαπτόμενος τῶν παθῶν, ἵνα πάντας ὠφελήσῃ, πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, ἀχαρίστους καὶ εὐγνώμονας. ὅθεν καὶ νῦν ὑπὸ τοῦ Φαρισαίου κληθείς, εἰσέρχεται εἰς οἰκίαν τὴν πάσης μεστὴν κακίας. ὅπου γὰρ Φαρισαῖος, ἐκεῖ πονηρίας ἐργαστήριον, ἁμαρτίας καταγώγιον, ὑπερηφανίας ὑποδοχή. ἀλλὰ καὶ οὕτως αὐτοῦ διακειμένης τῆς οἰκίας, οὐκ ἀπαξιοῖ παραγενέσθαι ὁ Κύριος· καὶ εἰκότως. ὥσπερ γὰρ ἥλιος οὐ καταβλάπτεται, βορβόρῳ τὰς οἰκείας ἀκτῖνας ἐπιβάλλων· ἀλλ᾽ ἀτύνδυτον καὶ τὴν ἐνοῦσαν ἀηδίαν ἀπομάσσεται, μηδὲν αὐτ* * *ειζόμενος· οὕτω καὶ ὁ Χριστός, ὡς ἥλιος δικαιοσύνης, πάντα ἐναγῆ καὶ βέβηλον τόπον καταλαμβάνει, καὶ τὴν δυσώδη ἁμαρτίαν ταῖς ἀκτῖσιν αὐτοῦ τῆς ἀγαθότητος ἀναλίσκει, οὐχ ὕβριν, οὐ μείωσιν, οὐ μολυσμὸν ὑπομένων κατὰ τὸν τῆς θεότητος λόγον. ὅθεν ἐπένευσεν εὐκόλως τῷ Φαρισαίῳ καλοῦντι, ἠρεμῶν, σιωπῶν, ἀνεξέλεγκτον αὐτοῦ τὸν βίον ἀφείς· πρῶτον μὲν ἵνα ἁγιάσῃ τοὺς κληθέντας, τὸν καλέσαντα, τῆς οἰκίας τὸ σύστημα, τῆς πολυτελείας τὰ βρώματα· ἔπειτα δεικνύς, ὡς οὐ φάσμα ἦν ἡ ἐνανθρώπησις, ἐκ τῆς ἀνακλίσεως, τῆς βρώσεως, τῆς πόσεως, τῆς τῶν σιτίων δαπάνης. ἄλλως δέ, ἐπειδὴ ἔμελλεν ἡ πόρνη προσιέναι, καὶ τὸν θερμὸν ἐκεῖνον καὶ διάπυρον τῆς μετανοίας δεικνύναι τρόπον, διὰ τοῦτο καλοῦντι τῷ Φαρισαίῳ ἐπινεύει ταχέως· ἵνα * * γραμματέων καὶ Φαρισαίων τὰ οἰκεῖα ἐκτραγῳδήσασα κακά, διδάξῃ αὐτούς, πῶς δεῖ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις στενάζοντας ἐξευμενίζεσθαι τὸν Θεόν. Ἰδοὺ γάρ, φησι, γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρτωλός. γυνή, ἡ * * τὸ πρῶτον δίκτυον τοῦ διαβόλου, ἡ τῆς πλάνης εἰσαγωγή, ἡ τῆς παραβάσεως διδάσκαλος, ἡ βοηθὸς μὲν γενομένη, πολεμία δὲ ἀναδειχθεῖσα, ἡ γενομένη μὲν φύσει καλή, ἐκ προαιρέσεως δὲ ἀποδειχθεῖσα κακή, ἡ θανάτου πρόξενος, ἡ τὸ κάλλος τοῦ ξύλου δείξασα, καὶ ὅλον τὸν παράδεισον ἀπολέσασα. Καὶ ἰδοὺ γυνή, φησιν, ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρτωλός, τὰ τῆς Εὔας φέρουσα βάρη, καὶ πολλοῖς κακοῖς βειθομένη. ἐρῶ δὲ αὐτῆς τῶν προτέρων κακῶν τὴν δαψίλειαν, ἵνα γνῶτε αὐτῆς τὴν πολυτέλειαν. Ὁ Θεὸς ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδὰμ ὀστέον λαβών, καὶ τοῦτο σαρκώσας, τὴν Εὔαν εἰργάσατο, ἣν καὶ γυναῖκα καλέσας, ἔδωκε βοηθὸν τῷ Ἀδάμ. ἀλλὰ μετὰ τὸ ἁμαρτεῖν, καὶ παραβῆναι τὸν νόμον, καὶ ἐκβληθῆναι τοῦ παραδείσου, καὶ θάνατον τὸ ἐπιτίμιον λαβεῖν, ἵνα μὴ τῷ θανάτῳ δαπανώμενον ἄρδην τὸ γένος ἀπόληται, γάμον ἐπιστρατεύει τῷ θανάτῳ· ἵν᾽ ὁ μὲν σπείρῃ, ὁ δὲ θερίζῃ· ὁ μὲν τέμνῃ, ὁ δὲ βλαστάνῃ. καὶ ὅτι μετὰ τὸ ὑποβληθῆναι τῷ θανάτῳ, ἡ τοῦ γάμου ἐδόθη χάρις, δῆλον ἐκ τοῦ τὸν Ἀδὰμ μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ παραδείσου συναφθῆναι τῇ Εὔᾳ. γέγραπται γάρ, ὅτι Μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ παραδείσου, τότε ἔγνω Ἀδὰμ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. πρὸ τῆς ἁμαρτίας οὖν ἡ παρθενία ἦν, ἀμόλυντον τηροῦσα τὸν χιτῶνα τῆς φύσεως· μετὰ δὲ τὴν παράβασιν, μετὰ τὴν τοῦ θανάτου ἀπόφασιν, ὁ γάμος ἀντεισήχθη, ἵνα ἀντλοῦντα τὸν θάνατον νικήσῃ βρύων, καὶ τρυγῶντα πλήσῃ φύων. ἐπεὶ οὖν ἐπὶ διαδοχῇ τοῦ γένους καὶ ἐπὶ αὐξήσει τῆς φύσεως ὁ τοῦ γάμου ἐδόθη νόμος, τῷ μὲν ἀνθρώπῳ ἡδονὴν ἔσπειρε, τὸ δὲ θῆλυ θωπευτικὸν ἐποίησεν· οὐχ ἵνα ἐπαιεικῶς πρὸς μίξεις ἐρεθίζωνται, ἀλλ᾽ ἵνα ἐννόμως πρὸς γάμον συνάπτωνται. ὅθεν ἡ μὲν ἔνθεσμος τοῦ γάμου μίξις, τιμία παρὰ τῷ Θεῷ, ἡ δὲ πρὸς χάριν τῆς ἡδονῆς ἐκτελουμένη, θανάτῳ ὑποβέβληται. Τίμιος γὰρ ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος· πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ Θεός. αἱ οὖν χάριν παιδοποιΐας ἐννόμως τοῖς ἀνδράσι μιγνύμεναι ἀνέγκλητοί εἰσιν, ὥσπερ ἡ Σάρρα, καὶ ἡ Ῥεβέκκα, καὶ ἡ Ῥαχήλ, καὶ εἴ τις ἄλλη ἀπ᾽ αὐτῆς· αἱ δὲ λόγῳ ἡδυπαθείας τοὺς νέους πρὸς ἀκολασίαν διεγείρουσαι, ὡς φθείρουσαι τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, παραδίδονται φθορᾷ (Εἴ τις γάρ, φησι, φθείρει τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός) ὧν καὶ αὕτη μία ἦν, ἡ μετὰ χεῖρας ἁμαρτωλός. τὴν γὰρ φύσιν καπηλεύσασα, καὶ ταῖς ἔξωθεν βαφαῖς τὰς παρειὰς φοινίζουσα, καὶ τέχνῃ μαζωμένη φαινομένη καλή, τοὺς νέους πρὸς ἀκολασίαν ὑπέσυρεν, * * αὐτοὺς εἰς τὸ τῆς πορνείας ἀπο-

…αὶ τῆς σφ… …βιώσιος …καταλάμ…

…ἵνα πόρνη …γράμματ.

…πιστίαν.

…τέχνῃ βια…

Λουκ. ζ. λζ.

Γεν. δ. α.

Εβρ. ιγ. δ.

α. Κορ. γ. ιζ.

κλείουσα βαράθρων. Ταῦτα λέγω οὐ κωμῳδῶν αὐτήν, ἐφ' οἷς ἔδρασε πρίν, ἀλλ' ἐπαινῶν αὐτήν, ἀφ' οἵων οἵα γέγονεν ἄφνω. λέγω γὰρ τί ἦν, ἵνα δείξω, τί γέγονε νῦν. λέγω αὐτῆς τῆς ἁμαρτίας τὰ πταίσματα, ἵνα δείξω τῆς μετανοίας τὰ κατορθώματα. ἀλλ' αὕτη ἡ τῷ σώματι ἀμέμπτως χρυσωμένη τὸ πρίν, τοὺς μὲν διὰ βοστρύχων σαγηνεύουσα, τοὺς δὲ διὰ δακρύων φαρμάττουσα, τοὺς δὲ δι' ἀλείμματος γοητεύουσα, πάντας δὲ πάντοθεν ἐπὶ τὸν βόρβορον τῆς ἀκολασίας προσκαλουμένη, τὸν αἰσχρὸν αὐτῆς καὶ ἡδυπαθῆ ἔρωτα εἰς θεῖον καὶ ἐπουράνιον μεταβάλλει φίλτρον. ὡς εἶδε γὰρ Ἰησοῦν, ποτὲ μὲν ἀδείως τῇ Σαμαρείτιδι διαλεγόμενον, ποτὲ δὲ τὴν Χαναναίαν προσιέμενον, ἄλλοτε τῆς αἱμορροούσης ἀνακηρύττοντα τὴν κλοπήν, καὶ πῆ μὲν τελώναις συνεσθίοντα, πῆ δὲ τῶν Φαρισαίων τοὺς οἴκους καταλαμβάνοντα, ἐλογίσατο εἰ πόρνας, καὶ τελώνας καὶ ἁμαρτωλοὺς προσίεται, μέχρι πότε ἀκαθέκτως οἰστρῶσα τὸ τῆς ἁμαρτίας πέλαγος ἀντλῶ; οὐ μένω νέα, οὐ μένω καλή. πάντα γὰρ παρέρχεται, πάντα μαραίνεται, καὶ ἄνθη, καὶ κρίνα, καὶ τῶν προσώπων τὰ κάλλη. τί οὖν πάθω ἐφ' οἷς ἔδρασα; ἤδη γὰρ τὸ τῆς γεέννης πῦρ ἐννοῶ· ἤδη μου τὴν ψυχὴν μετάγνωσις λαμβάνει, ὅτι ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν νέων βιαζομένη φανῆναι καλὴ ἐν ταῖς ἀγυιαῖς τῆς πόλεως, ἐν ταῖς ἀγοραῖς, ἐν ἀμφόδοις ἔτρεχον, δίκτυον μὲν τοὺς πόδας ἔχουσα, καὶ σαγήνην τὴν γλῶτταν. ὦ πόσους νεανίσκους κατέθελγον, βλαστὸν ἀναιδείας βλέμμα περιφέρουσα; ἐπὶ λύμῃ γὰρ τῶν θεατῶν ὡραϊζομένη, πῆ μὲν πολυπλόκοις σειραῖς τὴν κεφαλὴν ἐπύργουν; πῆ δὲ νομάδας πλοκάμων ἐκ κορυφῆς εἴων κατὰ μετώπου πλανᾶσθαι; ἄλλοτε δὲ τὰς παρειὰς ἐφοίνιξα, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς κατέγραφον, καὶ ἄλλοτε δακρύων λιβάδας ἠφίειν, τῇ κολακείᾳ ἐκτραχηλίζουσα τὴν ψυχήν. τίς οὖν ἐπὶ τούτοις γένωμαι; τίνα ἰατρὸν εὕρω τῶν ἀπείρων τούτων παθῶν; ἐὰν ἀνθρώποις τὰ κατ' ἐμαυτὴν εἴπω, ἀνωφελής μοι γίνεται τῆς ἐξαγορεύσεως ὁ τρόπος. ἀλλὰ καλύψω τὰ κακά; ἀλλ' οὐ δύναμαι λαθεῖν. τίνα γὰρ λάθω, ἣν λαθεῖν μὴ δυναμένη; ποῦ οὖν φύγω, πανταχοῦ τὸν δικαστὴν εὑρίσκουσα, τὸν μὴ φαινόμενον μέν, πανταχοῦ δὲ διελέγχοντά μου τὰ κακά; μία μοι σωτηρίας ἐπιλέλειπται ἐλπίς, ἥν μοι ἐφόδιον προέκειται ζωῆς, τὸν Ἰησοῦν ἐπιγνῶναι, καὶ αὐτῷ προσδραμεῖν. ὁ γὰρ τελώνας προσδεχόμενος, οὐκ ἀπομαίνεται πόρνην· ὁ Φαρισαίοις συνεσθίων, οὐ παραιτεῖται τῆς ἁμαρτωλοῦ τὰ δάκρυα. ἐπεὶ οὖν ἔγνων, ὡς παρὰ Σίμωνι Φαρισαίῳ κατάγεται ἀνδρὶ λαμπρῷ καὶ ἁμαρτωλῷ, δραμοῦμαι πρὸς αὐτόν. ἀλλὰ τί αἰτήσω προσελθοῦσα; ὀφθαλμῶν ὑγείαν; ἀλλὰ πρόσκαιρος ἡ χάρις. νόσου ἀπαλλαγήν; ἀλλὰ μικρὸν τὸ κατόρθωμα. ὁ γὰρ αἰώνιος θάνατος τοῦ παρόντος ἐστὶ βαρύτερος. πάντα παρεῖσα τὰ τοῦ σώματος, τὸ τῆς ψυχῆς ἐπιζητήσω ἴαμα. μίαν γὰρ εὑρίσκω λύσιν τῶν ἐπηρτημένων κακῶν, ἐὰν τὸν δικαστὴν εἴδω, ἐὰν προλάβω τῆς κολάσεως τὸν καιρόν. μιμήσομαι Ῥαὰβ τὴν πόρνην, γυναικὸς τὸν ἐνάρετον μεταδιώξω τρόπον. οὐδὲν γὰρ παρ' ἡμῶν βούλεται Θεός, ἢ γνώμης ἐναλλαγήν. Ταῦτα εὐσεβῶς ἐπισκεψαμένη, καὶ τὴν διάνοιαν πρὸς πίστιν ἐπαλείψασα ἐπεισέρχεται τῷ Ἰησοῦ, ὅπου ἀνέκειτο, τὴν προτέραν ἀναίδειαν εἰς ὑπόθεσιν παρρησίας λαβοῦσα. καὶ λέγει μὲν οὐδέν· οὐ γὰρ ἐτόλμα. ᾔδει γάρ, ὡς ὁ τῶν λογισμῶν ἔφορος οὐ δεῖται λόγων. τί γὰρ εἰπεῖν εἶχε τῷ πάντα εἰδότι; ὅτι ἥμαρτεν; ὅτι πολλῶν κακῶν ἐργάτις γέγονεν; ὅτι ἐρῶσα καὶ ἐρωμένη τὴν πάνδημον ἡδονὴν ἐθεράπευσε; ταῦτα Θεῷ δῆλα ἦν, οὐ πραττόμενα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἀφανεῖ τῆς ψυχῆς βουλευτηρίῳ γινόμενα. εἰ * * * ὡς πάντα οἶδε, καὶ λαθεῖν αὐτὸν δύναται οὐδέν, ἣ μὲν τὴν γλῶτταν, λαλεῖ δὲ τοῖς δάκρυσι. στᾶσα γάρ, φησι, παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσιν. ἀλλ' εἰ καὶ μὴ γλώσσῃ ἐλάλει, ἀλλὰ στεναγμοῖς ἀλαλήτοις ἐφθέγγετο, τὸ συντετριμμένον τῆς καρδίας ἀνακαλύπτουσα, τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν θριαμβεύουσα, τοὺς ἀτόπους λογισμούς, τὰς ἐναγεῖς ἐνθυμήσεις, τὰς βεβήλους πράξεις, τὰς παρανόμους ὁμιλίας ἐκπομπεύουσα. οὐδὲν γὰρ ἦν τῶν πεπραγμένων

αὐτῇ

ἴσ. τὸ θέλω
λαθεῖν. ἢ τὸ
μαρτάνειν
λις λαθεῖν
μὴ δύναμ

αὐτῇ κακῶν, ὃ μὴ δάκρυσιν ἐξετραγῴδει. οἶδε γὰρ ὅτι ὧν ὡμολόγει τὴν ἀμνηστίαν ἐλάμβανεν. Εἶπα γάρ, φησιν, ἐξαγορεύσω κατ᾽ ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ· καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου. (Ψαλ. λα. ε.) καὶ οὐ μόνον ἀλαλήτως ἐφθέγγετο τοῖς στεναγμοῖς τῆς καρδίας δυσωποῦσα τὸν Κύριον, ἀλλὰ καὶ σχήματι τὸ τῆς μετανοίας διέγραφε κάλλος. ἐδάκρυε μὲν, ὡς πολλὰ γελάσασα, τοῖς καλοῖς δάκρυσι τὸν κακὸν ἐκπλύνουσα γέλωτα, ταῖς δὲ ῥανίσι τῶν ὀφθαλμῶν τὸν τῶν ἀφροδισίων ἐκπλύνουσα ῥύπον, ἵνα ἐν οἷς ἥμαρτεν, ἐν τούτοις καὶ ἀποχορηγήσηται, ἐν οἷς ἠνόμησεν, ἐν τούτοις τὸν νομοθέτην ἐξιλεώσηται. ὥσπερ γὰρ τὴν κοίτην, ἣν ἐκθέσμῳ ἐμίανε συμπλοκῇ, δάκρυσιν ἀπέπλυνεν ὁ Δαβίδ (Λούσω γάρ, φησι, καθ᾽ ἑκάστην νύκτα τὴν κοίτην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνήν μου βρέξω) (Ψαλ. ς. ς.) οὕτω καὶ αὕτη, δι᾽ ὧν ὀφθαλμῶν πολλοὺς τῶν νέων εἰς ἀκολασίαν ὑπέσυρε, δακρύων ἀφεῖσα πηγάς, τὸν δυσάπλυτον τῆς ἁμαρτίας ἀπέπλυνε ῥύπον, αὕτη ἑαυτῇ λουτρὸν μετανοίας προβαλλομένη τὰ δάκρυα. τὰ μὲν γὰρ δάκρυα, ὡς ὕδωρ, ταύτῃ παρεῖχε, τὴν δὲ ἄφεσιν ἀοράτως παρὰ τοῦ Χριστοῦ ὑπεδέχετο. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν Ἀβραὰμ τάχα οὐ μιμουμένη μόνον, ἀλλὰ νικῶσα, τοὺς πόδας ἀπέπλυνε τοῦ Χριστοῦ. ὁ μὲν γὰρ νιπτῆρα τοῖς ὕδασιν ἀπέπλυνε, καὶ λεντίῳ κατέμασσεν· αὕτη δὲ οὐχ ὕδωρ ἀντλήσασα, ἀλλὰ κρουνοὺς δακρύων ἀφεῖσα, τοὺς πόδας ἀπέπλυνε τοῦ Ἰησοῦ. Φυλαττομένη δὲ μὴ δάκρυσιν ἁμαρτωλοῖς ἁγίους ἐνυβρίσῃ πόδας, τὸ τῶν τριχῶν κάλλος, ὡς λέντιον ὑποβάλλουσα, ἀπέμασσε τοὺς πόδας. καὶ ἦν ἰδεῖν ὅλον δι᾽ ὅλου τὸ γύναιον πρὸς θεραπείαν τοῦ Ἰησοῦ καταναλισκόμενον. οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμοὶ ἄνωθεν, ὡς κρῆναι, δακρύων ἔπεμπον ὀχετούς· ἡ δὲ ψυχή, ὥσπερ νιπτήρ, ὑποκειμένη, τὰς ἐκ τῶν ποδῶν ἀποστάζουσας ἐδέχετο ῥανίδας· οἱ δὲ πλόκαμοι ἀπέμασσον, λεντίου πληροῦντες σχῆμα· αἱ δὲ χεῖρες τὸ ἀλάβαστρον τοῦ μύρου κατέχουσαι, τοὺς θείους ἤλειφον πόδας, μύρῳ τὸ μύρον τιμῶσαι. Μύρον γάρ, φησιν, ἐκκενωθὲν ὄνομά σου. (Ασμ α. ς.) εἶδες πῶς ἐνίκησε τὴν ἀχάριστον τῶν Ἰουδαίων γνώμην γυνὴ ἁμαρτωλός, καὶ θείων ἄμοιρος νόμων. οἱ μὲν γὰρ λίθοις αὐτὸν ἔβαλλον, ἡ δὲ τοῖς τῆς εὐωδίας ηὔφρανε μύροις. ἀλλ᾽ Ἰουδαῖοι μὲν, ὡς ἀχάριστοι, ὡς ἀσύνετοι καὶ ἀγνώμονες, κακοῖς ἠμείβοντο τὸν εὐεργέτην, λίθοις τὸν ἀκρογωνιαῖον φιλοφρονούμενοι λίθον· ἡ δὲ μύρῳ ἤλειφε τοὺς πόδας τοὺς μέλλοντας δι᾽ αὐτὴν πολυημερίους ἐπὶ τῆς ἱερείας ἵστασθαι τοῦ σταυροῦ. καὶ τί λέγω ὅτι τὸν ἀχάριστον Ἰουδαίων ἐνίκησε δῆμον, ὅπου γε ὅλων τῶν ἁγίων ὑπερηκόντισε τὸν χορόν; ἔλαβε γὰρ χάριν, ἣν οὐχ ἔλαβον βασιλεῖς, ἧς οὐκ ἔτυχον δυναστικοί. Βασιλεῖς γὰρ Θαρσεῖς, καὶ νῆσοι δῶρα προσοίσουσι, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς. (Ψαλ. οα. ι.) εἰ δὴ κατὰ τὸν προφήτην· Καὶ ἔδωκαν τὰ δῶρα, καὶ πόρρωθεν προσεκύνησαν. ἀλλ᾽ οὐδεὶς αὐτῶν τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἐφίλησε. πῶς γὰρ ἦλθον μάγοι, λαβόντες ἀστέρα τῆς ἱκεσίας σύμμαχον; ἀλλὰ πόρρωθεν ἐδορυφόρουν, τῆς οἰκείας τάξεως τὸ μέτρον γινώσκοντες. Ὁ οὐρανός γάρ μοι, φησι, θρόνος, ἡ δὲ γῆ τὸ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. (Ησ. ξς α.) ἐπεὶ ᾔσθετο τοίνυν ἡ γυνή, ὡς ὅλης τῆς γῆς τὴν τιμὴν ὑποδεξαμένη ποδῶν ἀχράντων, ὧν τὸν χοῦν ἔθνη καὶ πατριαὶ λείξουσιν, ἥψατο ποδῶν ἀχράντων· ἐμερίσατο πρὸς Ἰωάννην τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα. ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ στήθους ἀνέπεσε (θείαν γὰρ αὐτόθεν διδασκαλίαν ἀπομάττεσθαι ἤδει) ἡ δὲ τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν βαδίζοντας πόδας ὑπείληφεν. ἀλλ᾽ ὁ Χριστὸς μὲν ὁ μὴ τὴν ἁμαρτίαν κρίνων, ἀλλὰ τὴν μετάνοιαν ἐπαινῶν, ὁ μὴ τὰ παρελθόντα κολάζων, ἀλλὰ τὰ μέλλοντα δοκιμάζων, ἀμνηστίᾳ παρελθὼν τὰ προλαβόντα αὐτῆς κακά, τιμᾷ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐπαινεῖ τὴν μετάνοιαν, δικαιοῖ τὰ δάκρυα, καὶ στεφανοῖ τὴν πρόθεσιν· ὁ δὲ Φαρισαῖος ὁρῶν τὸ θαῦμα, πλήττεται τὴν διάνοιαν, καὶ φθόνῳ βαλλόμενος οὐ προσδέχεται τῆς γυναικὸς τὴν μετάνοιαν· ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπὸ τιμήσασαν τὸν Κύριον ἐπιρραπίζει τῇ λοιδορίᾳ, καὶ τοῦ τιμηθέντος ἐλαττοῖ τὸ ἀξίωμα, ἄγνοιαν αὐτοῦ καταψηφιζόμενος. ἰδὼν γάρ, φησιν, ὁ Φαρισαῖος, ὁ καλέσας αὐτόν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· Οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνή, ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν. ὦ ἄφρον καὶ ἀσύνετε, καὶ τὰ ὅλα Φαρισαῖε· ταῦτα λέγων, οὐ τῆς γυναικὸς διελέγχεις τὸν τρόπον, ἀλλὰ τῆς ἰδίας κατηγορεῖς προαιρέσεως, ἀγνοεῖν αὐτὸν λέγων τίς ποταπὴ ὑπῆρχεν ἡ γυνή. οὐκοῦν οὐχ ὡς Θεὸν πάντα γινώσκοντα τῇ κλήσει ἐτίμησας; οὐκοῦν ὦ λαιμαργὲ κατήγορε καὶ συκοφάντα, καλέσας μὲν αὐτὸν, ὡς Θεὸν καὶ εὐλογῆσαι δυνάμενον, καταβοᾷς δὲ αὐτοῦ, ὡς ἀνθρώπου καὶ μηδὲν ὑπὲρ ἡμᾶς εἰδότος; οὗτος, φησιν, εἰ ἦν προφήτης. καὶ πόσῳ σου βελτίων, ὦ Φαρισαῖε, ἡ ἐν Σικήμοις γυνὴ, ἡ μὴ προφήτην εἰδυῖα, καὶ ἐκ προφήτης ὄψεως τὸν σωτῆρα ὁμολογήσασα εὐγνωμόνως; Κύριε γάρ, φησιν, ὁρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. πόσῳ δὲ θαυμασιωτέρα καὶ αὕτη ἡ ἁμαρτωλὸς, ἧς τὴν μὲν ἁμαρτίαν ὁρᾷς, τὴν δὲ μετάνοιαν οὐ βλέπεις, ἀλλὰ καὶ κατακρίνεις, ἣν ὁ κριτὴς δικαιοῖ, καὶ μέμφῃ καὶ ψέγεις, ἣν ὁ Θεὸς ἀποδεξάμενος στεφανοῖ, ὅτι ἰδοῦσα παρὰ σοὶ Θεὸν ἐν ἀνθρώπου μορφῇ κατακείμενον, ἔγνω καὶ ἐτίμησε, καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἐκκαλύψασα τραύματα, ἔλεον ᾔτησε, καὶ τῶν βεβιωμένων τὴν ἀμνηστίαν; σὺ δὲ τιμήσας τῇ κλήσει, ἀτιμάζεις τῇ λοιδορίᾳ, λέγων· Εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν καὶ τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ, ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ. ἄθυμε, ἐπειδὴ τὰ σὰ οὐκ ἤλεγξε κακὰ, ἄγνοιαν αὐτοῦ καταψηφίζῃ; ἐπειδὴ τὴν πολλοῖς κακοῖς βεβαρημένην σου στέγην ὑπῆλθεν, ἀναιρεῖς αὐτοῦ τὴν γνῶσιν; ἐπειδὴ ἠξίωσεν ἀνακλιθῆναι μετὰ σοῦ, καὶ χεῖρα ἐπιβαλεῖν τοῖς ἐδέσμασί σου ἐπένευσε καὶ οὐκ ἀπηξίωσεν, ἕνα τῶν πολλῶν νομίζεις; ἄξιος δὲ ἦσθα ξενοδοχῆσαι Θεῷ, ἢ τράπεζαν παραθεῖναι τῷ ἑτοιμάζοντι τράπεζαν ἐν ἐρήμῳ; ἀλλὰ φιλάνθρωπος ὢν, οὐ παρῃτήσατο καὶ παρὰ τῶν σῶν οἰκετῶν πόμα καὶ σιτίον ὑποδέξασθαι. τί οὖν αἰτιᾶσαι φιλάνθρωπον δεσπότην, ὦ Φαρισαῖε, τὸν ὁμοίως εἰς πάντας τὸν τῆς χρηστότητος ζυγὸν ταλαντεύοντα; τί δὲ τὸν κώνωπα τῆς γυναικὸς διϋλίζων, τὴν κάμηλον τῶν οἰκείων κακῶν καταπίνεις; καὶ ἐπὶ σὲ μὲν μακρόθυμον εἶναι τὸν Θεὸν βούλει, ἐπὶ ταύτην δὲ ἀπότομον; τί ἐπ' ἀλλοτρίοις ἐγκλήμασι παροξύνεις τὸν δικαστὴν, ἐπὶ τοῖς οἰκείοις συγγνώμην αἰτῶν; τί συνεφωνήσατε σὺ καὶ Ἰούδας πειράσαι τὸν Κύριον; σὺ μὲν γὰρ, ὡς καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου, ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι διασύρων τὴν ἄνθρωπον, ἄγνοιαν καταψηφίζῃ Θεοῦ· ὁ δὲ, ὡς φιλόπτωχος ἀγανακτεῖ λέγων· Τίς ἡ ἀπώλεια τοῦ μύρου τούτου; ἠδύνατο γὰρ πραθῆναι πολλοῦ, καὶ δοθῆναι πτωχοῖς. ὢ τῆς ἀγνώμονος γνώμης, ὢ τῶν ἀχαρίστων τρόπων· ἀπώλειαν τίθης, Ἰούδα, τὴν θεραπείαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ μάταιον ἀνάλωμα καλεῖς, τὸ εἰς τιμὴν προχωρῆσαν Θεοῦ; πόσον ἐδώκαμεν, ὧν ἐλάβομεν; λογισώμεθα ἀφ' οὗπερ ὁ κόσμος ἀνεδείχθη, πόσοι παρὰ τῆς αὐτοῦ φύσεως ἐλέους ῥέουσι ποταμοὶ, καὶ οὐ λογίζεται ὁ Θεὸς ζημίαν τὴν ἀφθονίαν. πόσας ἡ γῆ εὐωδίας βλαστάνει; πόσας ῥόδων καὶ κρίνων; καὶ στύρακα καὶ νάρδον καὶ στακτὴν, καὶ τἄλλα, ἀφ' ὧν τὸ καλὸν κατασκευάζεται μύρον; καὶ οὐ λογίζεται ὁ Θεὸς ἀπώλειαν· καὶ ἵνα μικρὸν ἀλάβαστρον μύρου τοῖς ποσὶ τοῦ Χριστοῦ ἐπιχεθῇ, γογγύζεις; μὴ οὖν προῖκα αὐτὸ ἔλαβεν, ἵνα γογγύσῃς; ἔλαβε μύρον, καὶ ἔδειξε μετανοίας τρόπον· ἔλαβε δάκρυα, καὶ ἔσβεσε πηγὴν ἁμαρτημάτων. ποία οὖν ἐστιν ἀπώλεια, εἰ ἐσώθη ἡ γυνὴ, δι' ἣν ὁ παράδεισος ἀπεκλείσθη, δι' ἣν Ἀδὰμ συνεξεβλήθη; ἀλλὰ ἐλύπησε τοῦτο Ἰούδαν. εἰκότως. καὶ γὰρ τὸν διάβολον ἐλύπησεν αὐτῆς ἡ σωτηρία. εἶδε γὰρ δι' αὐτῆς λοιπὸν τὸ γένος πρὸς μετάνοιαν μεταβαλλόμενον· καὶ δάκνεται, καὶ ἀνιᾶται, οὐκ ἔχων λοιπὸν δίκτυον, δι' οὗ θηρεύσῃ τὸν ἄνθρωπον· ὅθεν καὶ σὲ εἰς τὸ γογγύσαι παρώρμησεν. εἰς τί, φησιν, ἡ ἀπώλεια αὕτη; ἠδύνατο γὰρ πραθῆναι πολλοῦ. ἤδη πράσεις, Ἰούδα; ἤδη προδοσίαν μελετᾷς; κακῶν *** ἀρχή; ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐλέγχει αὐτοῦ τὴν νόσον, οὐ γυμνοῖ τὸ φιλάργυρον, ἵνα μὴ τὴν μέλλουσαν προδοσίαν ἀνακρούσηται· Χριστὸς δὲ ἐπὶ πάντων λέγει. Τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; τί πρὸς τοῖς προλαβοῦσι κακοῖς κακίζετε τὴν ἄνθρωπον; αὐτάρκως ἔκαμε τὸ τῶν γυναικῶν γένος· μηδεὶς ἑαυτὸν τῆς σωτηρίας ἐμποδιζέτω· μηδεὶς σκυθρωπαζέτω τὴν λύσασαν μύρῳ τοὺς πόδας, τοὺς παρ' αὐτῆς βαδίζοντας ἐπὶ

Ἰωάν. δ. ιθ.

Μαρκ. ιδ. δ.

γῆς. τοὺς πτωχοὺς γὰρ ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν· λάβετε δὲ κἀμὲ μετὰ τῶν πτωχῶν. δι' ὑμᾶς γὰρ ἐπτώχευσα πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐμῇ πτωχείᾳ πλουτήσητε. ἀναιρεῖτέ με, καὶ οὐκ ἐγκαλῶ· ἐνταφιάζει με αὕτη, καὶ γογγύζετε; βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν. οὐκ αἰδῇ οὖν, Ἰούδα, ὅτι αὕτη μὲν ἁμαρτωλὸς οὖσα μύροις με τιμᾷ, σὺ δὲ ἀπόστολος ὢν προφάσει με καθυβρίζεις; καὶ ἡ μὲν γυνὴ τὰ πρὸς τάφον ἑτοιμάζει, ὁ δὲ μαθητὴς τῷ θανάτῳ παραδίδωσιν. ἁμαρτωλός ἐστιν ἡ γυνή, οἶδα· ἀλλ' οὐδὲν εἶχέ μοι χαρίσασθαι, ἢ πηγὴν δακρύων· πηγὴ τὴν πηγὴν ἐξευμενίζουσα, ἀκτήμονι διδασκάλῳ ἄλλον ἱλαστήριον προσκομίζουσα. ἀλλὰ καὶ δοκιμάζεις, ἄθυμε, τὸ μύρον τριακοσίων δηναρίων ἄξιον εἶναι λέγων; δοκιμάζεις δέ, οὐχ ἵνα αὐτῆς τὴν μεγαλοψυχίαν ἐπαινέσῃς, ὅτι ὅλον τὸν ἐκ κακῶν συναχθέντα πλοῦτον εἰς τιμὴν μύρου κατηνάλωσεν, ἀλλ' ἵνα γογγύζων δείξῃς, ὡς ἀπαλλακταίῳ περιέπεσας κακῷ, τοσοῦτον ζημιωθείς. ἀλλ' οὐ μέγα, εἰ τριακοσίων δηναρίων στέρησιν δυσχεραίνεις, ὅπου τριάκοντα λαβὼν ἀπέδου τὸν Κύριον. Τί γάρ, φησι, θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; ἄθλιε, δοῦλος δεσπότην πωλεῖς; ἀντέστραπται ἡ τάξις· καὶ ἐγὼ μέν σε τῆς ἁμαρτίας τῷ οἰκείῳ ὠνοῦμαι αἵματι, σὺ δέ με τριάκοντα ἀπεμπολεῖς ὀβολῶν; εἰ δὲ ἄνθρωπος Θεὸν πωλεῖ; διδάχθητι δέ, ὅτι πωλεῖ· τίς ὁ ὠνούμενος; πόσου δέ τις ἀγοράσει Θεόν; τί δὲ καὶ εὔωνον ποιεῖς τὸ πρᾶγμα; τριάκοντά τις ὀβολῶν Θεὸν πωλεῖ ἐν ἀνθρώπου μορφῇ; ὡς οἰκέτην; ὡς βάρβαρον; κἂν διέκρινον, πόσου μὲν τὸν ἐνοικοῦντα Θεόν, πόσου δὲ τὸν φαινόμενον ἄνθρωπον. τί μοι, φησι, θέλετε δοῦναι; σὺ τί θέλεις λαβεῖν; ἐκεῖνοι γὰρ οὐδὲν ἔχουσι δοῦναι ἀντάξιον Θεοῦ. καὶ ἔστησαν αὐτῷ, φησι, τριάκοντα ἀργύρια. τριάκοντα ὀβολῶν ἄμισθόν τις ἰατρὸν πωλεῖ; ἰατρόν, τυφλοὺς ὀμματοῦντα, χωλοὺς πρὸς δρόμον ἐγείροντα; ταῦτα λέγω, ἵνα σου κατηχήσω τὴν διάνοιαν. τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ὅτι τὸν ἐν νεκροῖς ἐλεύθερον, καὶ πρὸ τοῦ θανάτου, ὡς νεκρὸν ἐτίμησεν; οὐ διὰ τοῦ μύρου, τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως τὴν χάριν προεσήμανεν; ἀλλὰ σὺ μὲν καρπὸν τῆς προδοσίας τὸ χωρίον ἕξεις· ταύτης δὲ ἡ μνήμη, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον, ἀνεξάλειπτος ἔσται. εἶπε, καὶ γέγονε τὸ ἔργον οὕτως· ὅτι τὸ τοῦ Ἀαρών, τὸ τοῦ Ἐλεάζαρ πέπαυται μύρον, καὶ τὸ κέρας ἤργησε, τὸ δὲ ἀλάβαστρον ταύτης πάλιν τῷ αἰῶνι ἐπεκτείνετο, ἀκαίνωτον ἔχων τῆς μνήμης τὴν εὐωδίαν. ἀλλὰ πρὸς μὲν Ἰούδαν οὕτω, πρὸς δὲ τὸν Φαρισαῖον γογγύζοντα ὁ Χριστὸς οὕτω λέγει· Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὢ χάριτος ἀφράστου, ὢ φιλανθρωπίας ἀρρήτου. Θεὸς καὶ ἄνθρωπος κοινολογοῦνται, καὶ προτίθησι πρόβλημα, καὶ κηδεμόνα φιλανθρωπίας, ἐκλύων αὐτοῦ τὴν πονηρίαν. Σίμων γάρ, φησιν, ἔχω σοί τι εἰπεῖν, ὃ μηδενὶ τῶν παλαιῶν εἶπον, οὐ πατριάρχῃ, οὐ προφήτῃ, οὐ νομοθέτῃ. τότε μὲν γὰρ ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος ἐζήτουν, τὸ δίκαιον ἀπαιτῶν. ἀλλ' ἐπειδὴ οὐ δύνασθε φέρειν τὸ δίκαιον, χάριν ἀντεισάγω τῷ νόμῳ, ἀλάλητόν σοι μυστήριον ἐρῶ. ὁ δέ φησι, διδάσκαλε, εἰπέ. Δύο χρεωφειλέται ἦσαν ἑνὶ ἀνδρί. ὅρα Θεοῦ σοφίαν. ἀποσιωπᾷ τὴν γυναῖκα, ἵνα μὴ κακουργήσῃ τὴν ἀπόκρισιν. ὁ εἷς, φησιν, ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια, καὶ ὁ ἕτερος πεντήκοντα. φοβερὸς τοῦ διηγήματος ὁ τρόπος. γραμματεῖόν ἐστιν ὁ ἡμέτερος βίος, ἀοράτως γράφον καὶ λογισμούς, καὶ πράξεις, καὶ ὀφθαλμῶν ῥεμβασμούς, καὶ ψυχῆς κινήματα. ἀλλὰ λύει τὸν φόβον ὁ φιλάνθρωπος δικαστής, ὁ τὰ χειρόγραφα διαρρήσσων τῆς ἁμαρτίας, καὶ οὐ μόνον διαρρήσσων, ἀλλὰ καὶ λεαίνων τοῖς ὕδασι τοῦ βαπτίσματος, ἵνα μὴ ἴχνος στοιχείου συλλαβῆς ἀπομείνῃ, ἢ ὑπόμνημα γένηται τῶν παρῳχηκότων κακῶν. μὴ ἐχόντων οὖν, φησιν, αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. εἶδες φιλάνθρωπον δανειστήν, πῶς δανείζει μέν, οὐκ ἀπολαμβάνει δέ; πῶς δὲ ἀγνωμονούμενος οὐ ναρκᾷ, ἀλλ' ἥπλωται αὐτοῦ τοῖς αὖθις ἡ χείρ; Μὴ ἐχόντων, φησίν, αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. ἀφῆκε μὴ ἐχόντων, οὐχί, μὴ θελόντων. ἕτεροι γὰρ μὴ ἔχειν, καὶ ἕτεροι μὴ θέλειν. οἷόν τι λέγω. Θεὸς

οὐδὲν

ἀλάβα-
μύρου

αἰῶνα

στοιχεῖα ἢ
συλλαβὰς

Ματθ. κϛ. ιε.

* *

οὐδὲν παρ' ἡμῶν ζητεῖ, ἢ μετάνοιαν· ὅθεν βούλεται ἡμᾶς χαίρειν ἀεὶ καὶ προστρέχειν τῇ μετανοίᾳ. ἐὰν οὖν θελόντων ἡμῶν μετανοῆσαι, τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν ἄτονον τὴν μετάνοιαν ἡμῶν δείξῃ, οὐ παρὰ τὸ μὴ θέλειν, ἀλλὰ παρὰ τὸ μὴ ἔχειν, οὐκ ἐκτιννύομεν τὸ χρέος. διὰ τοῦτο οὖν λέγει, μὴ ἐχόντων αὐτῶν, ἵνα δείξῃ, ὅτι ἰδὼν αὐτοὺς βουλομένους μὲν διὰ μετανοίας ἀποδοῦναι τὸ χρέος, μὴ δυναμένους δὲ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν, ὡς φιλάνθρωπος αὐτοῖς συνεχώρησεν, οὐκ ἀπὸ πράξεως, ἀλλ' ἀπὸ προαιρέσεως ἐλευθερώσας τῆς ὀφειλῆς τὸ ὑπόχρεον. μὴ ἐχόντων οὖν αὐτῶν ἀποδοῦναι, μὴ μαστίξας, μὴ στρεβλώσας, μὴ ὕβρει παραδοὺς, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν ὀφείλει πλέον ἀγαπῆσαι; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν· ὑπολαμβάνω, ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. βλέπε τοῦ Φαρισαίου τὸ δεινόν· ὡς εἶδεν ἑαυτὸν τῷ λόγῳ ἤδη τῆς ἀληθείας ἀποκλειόμενον, τὸ, ὑπολαμβάνω, τέθεικε, φοβούμενος τελείαν τὴν ἀπόκρισιν δοῦναι. ὁ δὲ Κύριος οὐ τὴν γνώμην αὐτοῦ ἀνέγραψεν, ἀλλὰ τὴν ἀπόκρισιν ἁρπάσας, λέγει αὐτῷ· Ὀρθῶς ἀπεκρίθης. καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ Σίμωνι ἔφη· βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα ἁμαρτωλόν; τὴν σοὶ μὲν ἀπηγορευμένην, ἐμοὶ δὲ σωζομένην; εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκόν σου (σὸς γὰρ οἶκος, καὶ οὐκ ἐμὸς, ὁ λοιδορίας μεστὸς) ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας, πόδας τοὺς διὰ σὲ κονιαθέντας, τοὺς κόπον ὑπομείναντας, ἵνα κόπων τοὺς κοπιῶντας καὶ πεφορτισμένους ἐλευθερώσω· ἐξ ἡμισείας τὴν τιμὴν προσήνεγκας, τὰ μὲν ἄνω θαυμάσας, τὰ δὲ κάτωθεν μὴ θεραπεύσας. ἀλλὰ σὺ μὲν ὕδωρ εἰς τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ πηγὰς δακρύων ἐκ τῶν βλεφάρων ἀφεῖσα, τῆς ἁμαρτίας αὐτῆς τὸν ῥύπον ἀπέσμηξε. σύ μοι φίλημα οὐκ ἔδωκας, ὡς εἴθε μήτε Ἰούδας ὁ φιλήματι τὴν προδοσίαν ἐργασάμενος· αὕτη δὲ, ἀφ' ἧς εἰσῆλθεν, οὐ διέλιπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας. Ἔλαιον γὰρ ἁμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλήν μου. πῶς γὰρ εἶχε τὴν κεφαλὴν τιμῆσαι, ὁ ποδῶν ἀμελήσας; αὕτη δὲ καὶ τοὺς πόδας προφητικῶς ἤλειψε μύρῳ. Μύρον γάρ, φησιν, ἐκκενωθὲν ὄνομά σοι· ἐκκενωθὲν, οὐκ ἐκχυθέν. ἐπειδὴ γὰρ [τὸ σκεῦος] τὸ σκεῦος τῆς Ἰουδαϊκῆς γνώμης ὑπόσαθρον ἦν, διὰ τοῦτο ἐκ τῆς ἀλαβαστροθήκης ὑμῶν ἐν τοῖς ποσί μου ἐξεκενώθη τὸ μύρον· ἵνα δι' ἐμοῦ εἰς τὰ ἔθνη μεταχυθῇ τῆς εὐωδίας ἡ χάρις. οὗ χάριν, λέγω σοι, ἀφέωνται αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι αἱ πολλαί· ὅτι σὺ μὲν ὁμωρόφιόν με δεξάμενος, οὐ φιλήματι ἐτίμησας, οὐδὲ ἀλείμματι ἐθεράπευσας· αὕτη δὲ πολλῶν κακῶν ἀμνηστίαν λαβοῦσα, ἐτίμησέ με, ἐκ δακρύων καὶ μύρων, οἱονεὶ διφυῆ κρατῆρα κερασαμένη. μακαρίσωμεν οὖν τὴν ἄνθρωπον, τὴν τὰ τῆς Εὔας καλύψασαν κακὰ, τὴν ἁμαρτωλὸν, τὴν πόρνην, τὴν πρόξενον τῶν ἀγαθῶν, τὴν δείξασαν μετανοίας τρόπους, καὶ γυμνώσασαν φιλανθρωπίας νόμον, τὴν αὐτὸν τὸν κριτὴν συνήγορον ἐσχηκυῖαν, τὴν δάκρυσι νικήσασαν τὸν τῆς κρίσεως ὀδυρμόν. ὅσοι οὖν πάρεστε, ζηλώσατε ἅπερ ἠκούσατε, καὶ τῆς πόρνης μὴ τὴν ἡδονὴν, ἀλλὰ τὸν θρῆνον μιμήσασθε. ἡ ἡδονὴ μὲν γὰρ τὸν θρῆνον ἐγέννησεν, ὁ θρῆνος δὲ τὴν λύσιν προεξένησε. λούσατε οὖν ὑμῶν, μὴ ὕδασιν, ἀλλὰ δάκρυσι, τὸ σῶμα· ἀλείψατε μὴ μύροις, ἀλλ' ἁγνείᾳ τὰ μέλη· ἐνδύσασθε μὴ τὰ ἐκ σηρῶν ὑφάσματα, ἀλλὰ τὸ ἄφθαρτον τῆς σωφροσύνης ἱμάτιον· ἵνα τῆς αὐτῆς τύχητε δόξης, χάριν ἀναπέμποντες τῷ ἀμνῷ τοῦ Θεοῦ, τῷ αἴροντι τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις, σὺν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλ. ρμ ε.

Ἀσμ. α C.

ΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟ, ΠΑΤΕΡ, ΕΙ ΔΥΝΑΤΟΝ, ΤΟ ΠΟΤΗΡΙΟΝ τοῦτο παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ. τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ.

Λογ. μθ.
Ματθ. κϛ. λθ.

Ex Ms. Oxon. emend. ex Ms. Regio Lut.

Οὐδὲν ἀπέοικεν ὁ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλος μητρὶ φιλοτέκνῳ, πολλοῖς πόνοις καὶ καμάτοις ὑπομενούσῃ διὰ τὴν τῶν φιλτάτων τέκνων ἀνατροφήν. ὡς γὰρ ἐκείνη τὸν μαστὸν παρέχουσα, πρὸ τοῦ γάλακτος ἀκάσμασι τρέφει τὰ φίλτατα τέκνα· ὡσαύτως καὶ ὁ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλος πρὸ ἡλικίας τῆς διανοίας προοδηγούμενος τοῖς παισὶ τῆς ἐκκλησίας, πόθῳ ψυχῆς ὑφέλκειν τὸ γάλα τοῦ λόγου παρακαλεῖ. καὶ ὥσπερ ἡ μήτηρ μετὰ τὴν ἐκ τοῦ γάλακτος ἀνατροφῆς διαναγωγὴν, καὶ τὸν εὐάθρυπτον ἄρτον διαλύει, καὶ τὰ λειχήνια βρώματα ἀρτύμασι νοστώσασα, καὶ πρὸς τελειοῦσα, ὑπηρέτης τῆς ζωῆς τῶν οἰκείων τέκνων γίνεται· οὕτω καὶ ὁ διδάσκαλος μετὰ τὴν κατήχησιν τῶν θείων λογίων, καὶ οἱονεὶ μετὰ τὴν γαλακτοτροφίαν, καὶ τὸν δυσερμήνευτον ἄρτον τοῦ λόγου τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος διαλύσας, καὶ τὴν ποικίλην καὶ διάφορον ἑρμηνείαν τῶν θείων γραφῶν εἰς μίαν κρᾶσιν διδασκαλίας συναγαγὼν, νόστιμον τὸν λόγον τοῖς ὑπ' αὐτοῦ τρεφομένοις παισὶ μεταδίδωσι. διὸ δὴ καὶ ἡμεῖς, ἀγαπητοὶ, ἐν ταῖς προλαβούσαις ἡμέραις τοῖς εὐδιαλύτοις λόγοις ὑμᾶς γαλακτοτροφήσαντες, νῦν ἐκ τῶν διδαγμάτων θεσπεσίων ἀγώνων τοῦ ἁγίου πνεύματος, νόστιμον ὑμῖν τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας ἀρτύοντες. ἔστι δὲ ἡμῖν προκείμενος ἐπὶ τῆς τῶν γραφῶν τραπέζης ὁ ἄρτος τοῦ λόγου τοιοῦτος, διατί ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὑπὲρ τῆς πάντων ζωῆς ἐληλυθὼς ἀναδέξασθαι τὸ παθεῖν καὶ θανεῖν, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν ἀοίδιμον σταυρὸν λέγει, Πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ. πολλοὶ γὰρ μὴ νοήσαντες τὸν σκοπὸν τῆς σοφίας, καὶ τὸν κεκρυμμένον θησαυρὸν ἐν τῷ ῥήματι, μὴ προσεσχηκότες, δειλίας αὐτοῦ καταγγέλλουσιν. ἀλλὰ δεῦρο καὶ ἡμεῖς, ἀγαπητοὶ, τέως πρὸς αὐτὸν, ὥσπερ νήπιοι διαλεχθῶμεν· ἵνα τὰ ὑπ' ἐκείνου ἡμῖν νοήματα, ὡς νηπίοις, διαπορθμευσώμεθα. εἴπωμεν τοίνυν πρὸς αὐτὸν, οὐχ ὥσπερ τέλειοι, ἀλλ' ὡς νήπιοι· τίνος ἕνεκεν, Κύριε, ἐλθὼν τοῦ παθεῖν ὑπὲρ ἡμῶν, ἐλθὼν τοῦ σταυρωθῆναι, δειλίας τε εὐχῇ λέγεις, Πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ; εἰ ἑαυτὸν ἐκένωσας μορφὴν δούλου λαβὼν, μηδενός σε ἀναγκάσαντος, τί νῦν ἄλλον ἀξιοῖς καὶ λέγεις, Πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω; καὶ μὴν συνείχου, καὶ ἐπόθεις τοῦ πιεῖν τὸ ποτήριον τοῦτο. ἔλεγες γὰρ, Βάπτισμα ἔχω βαπτισθῆναι· καὶ πῶς συνέχομαι, ἕως οὗ τελεσθῇ; καὶ ὁ συνεχόμενος καὶ ἐπιθυμῶν τοῦ πιεῖν αὐτὸ, *παραιτῇ καὶ λέγεις, Πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω; μὴ γὰρ ἠγνόεις, ὅτι ἤμελλες ὑπὲρ ἡμῶν θάνατον ὑπομένειν; καὶ μὴν σὺ ἔλεγες, Ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. τί οὖν ἐλθὼν ἐγγὺς τοῦ σταυροῦ παραιτῇ καὶ λέγεις, Εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω; καὶ εἰ τοῦτο ἐβούλου, τί τῷ σῷ μαθητῇ Πέτρῳ κωλύοντί σε ἐπετίμησας; ἔλεγες γὰρ, Δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου σταυρωθῆναι καὶ ταφῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. ἔλεγε δὲ καὶ Πέτρος· Ἵλεώς σοι, Κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. πρὸς ὃν ἀγανακτήσας ἔφης, Ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. εἰ οὖν ἐκείνῳ ἐπετίμησας τότε, ὡς ἀνθρώπινα φθεγγομένῳ, τί νῦν ἐπιζητεῖς, ὃ τότε ἐκεῖνος ἐκώλυε, καὶ λέγεις, Πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω; σὲ κτίστην τῶν ὁρωμένων καὶ μὴ ὁρωμένων μανθάνομεν εἶναι. καὶ γὰρ τυφλοὺς ἀφῇ χειρὸς ἐθεράπευσας, καὶ νεκρῶν λελυμένα σώματα διὰ ῥήματος ἔπηξας, καὶ πηγὰς αἱμάτων κρασπέδοις ἱματίων ἐξήρανας, ἐκ πέντε ἄρτων πεντακισχιλίους ἄνδρας εἰς κόρον διέθρεψας, ἀνέμοις καὶ θαλάσσῃ ἐπετίμησας,

Ματθ. κϛ. λθ.
Λουκ. ιβ. ν.
Ματθ. ιϛ. κα.
Ματθ. ιϛ. κβ.

…αγγέλλει.
…ὑπηρέτης
…ν καὶ δι-
…σκαλίαν
…έρμην
…ἀποθανεῖν
…αὐτὸν
…ηγγείλας.

ᾧ πάντα σοι ὑπήκουσαν τρόμῳ· καὶ ὁ τοσούτων θαυμάτων δημιουργὸς, καὶ θανάτου λυτήριος,
νῦν θάνατον φοβῇ, καὶ λέγεις, πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω; καὶ εἰ σὺ θά-
νατον φοβῇ, ἐν τίνι λοιπὸν ἕξομεν τῆς ζωῆς τὰς ἐλπίδας; καὶ εἰ φοβῇ θάνατον, πῶς λέγεις,
Ἰωαν. ια. κε. Ἐγώ εἰμι ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάστασις; ζωὴ γὰρ καὶ ἀνάστασις θάνατον οὐδέποτε φοβεῖται. τί δέ
ἐστι καὶ ὃ λέγεις, πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω; ἄρα ἀγνοεῖς, ὁ εἰδὼς τὰ
πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν; ἀγνοεῖς, πότερον δυνατόν ἐστιν, ἢ ἀδύνατον παρελθεῖν τὸ πο-
τήριον; καὶ πῶς ἔλεγες, οὐδεὶς γινώσκει τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱός; καὶ τὸν μὲν πατέρα ἐπιγι-
νώσκεις, οὗ μεῖζον οὐδέν ἐστι, τὸ δὲ ποτήριον, εἰ δυνατόν ἐστι παρελθεῖν, οὐ γινώσκεις; πῶς δὲ
Ἑβρ. δ. ιγ. ιβ. καὶ ὁ Παῦλός φησιν, Ὅτι οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχη-
λισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ; καὶ πάλιν, Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς, καὶ
τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ
Ἑβρ. δ. ιβ. πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας. εἰ οὖν οὐκ
ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ,
πῶς σὺ νῦν, ὡς ἀγνοῶν, λέγεις, πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ,
ἐὰν μήτι ᾖ ἀποκεκρυμμένον μυστήριον ἐν τῷ λόγῳ; οὐ πρέπει σοι, Κύριε, ὁ λόγος οὗτος. Θεὸς
γὰρ εἶ, Θεοῦ υἱὸς, λόγος, σοφία, δύναμις, φῶς, ἥλιος δικαιοσύνης, πηγὴ ἀθάνατος, ζωὴ
αἰώνιος, ἀνάστασις ἡμῶν τῶν τῇ ἁμαρτίᾳ τεθανατωμένων. πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον
τοῦτο παρελθέτω. ὢ πῶς δυσέφικτός ἐστιν ὁ λόγος καὶ δυσθεώρητος καὶ δυσδιάκριτος; ὢ πῶς
στενός ἐστι καὶ τεθλιμμένος παρὰ πολλοῖς ἀνθρώποις; δίδαξον ἡμᾶς, Κύριε, τὸ μυστήριον
τοῦτο τοῦ λόγου σου. σοῦ γὰρ ἐσμὲν, καὶ σοὶ ἐπιστεύσαμεν. μὴ ἐπαιρέσθω ὁ γίγας ἐν τῇ βλα- γρ. πεπίσ
σφημίᾳ αὐτοῦ Εὐνόμιος, μηδὲ ὀνειδιζέτω παρεμβολὴν Κυρίου Ἰσραήλ. ἐκεῖνος μὲν γὰρ
ἡμᾶς ὀνειδίζει· εἰς σὲ δὲ τὸν δεσπότην ἡμῶν ἀνατρέχει ἡ ὕβρις. ἐξέγειρον τὸν ἐν τῇ καρ-
δίᾳ ἡμῶν ἐγκείμενον νοῦν, καθάπερ τὸν πραότατον Δαβίδ. δὸς ἡμῖν ἕνα λόγον λίθου,
ἵνα δι' αὐτοῦ σφενδονήσαντες, τὸ κεφάλαιον τῆς δυσσεβείας αὐτῶν διαλύσωμεν· ἵνα γνῷ πᾶ-
σα ἡ παρεμβολὴ σήμερον, ὅτι σὺ εἶ Κύριος ὕψιστος μόνος ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. πολὺς ἡμῖν
ὁ αἱρετικῶν ἐπίκειται σύλλογος, τί λέγων; ὁρᾷς πῶς φοβεῖται καὶ δειλιᾷ; ὁρᾷς πῶς εὔχεται
τῷ πατρὶ λέγων, πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω; νῦν Εὐνόμιος χαίρει,
νῦν Ἄρειος εὐφραίνεται, ὡς εὑρηκότες ῥήματα βλάσφημα κατὰ τῆς ἀληθείας συνείζοντα.
ἀλλὰ μὴ εὐφρανθείητε πάντες οἱ ἀλλόφυλοι. συνετρίβη γὰρ ὁ ζυγὸς τοῦ παίοντος ἡμᾶς·
μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός· γνῶτε, ἔθνη, καὶ ἡττᾶσθε. ἐὰν γὰρ πάλιν ἰσχύσητε, πάλιν ἡττηθήσεσθε, καὶ ἣν ἂν
βουλὴν βουλεύσησθε, διασκεδάσει Κύριος. τὸ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα· πά-
τερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω. ὢ ποτήριον ζωῆς καὶ ἀθανασίας μεμεστωμέ-
νον· ὃ λαβόντες Εὐνόμιος καὶ Ἄρειος, τῇ οἰκείᾳ κακοπιστίᾳ ἐπιθολώσαντες, ποτίζουσι τῷ γρ. ἀπισ
πλησίον ἀνατροπὴν θολεράν, οἱ τὴν ἐν αὐτῷ γλυκεῖαν κρᾶσιν τῶν νοημάτων πικρὰν εἶναι γρ. τὸ
Ἀμβ. β. ιε. νομίζοντες, καὶ μήτε τὴν, οὐαί, φωνὴν φοβούμενοι, λεγούσης τῆς γραφῆς, Οὐαὶ τῷ ποτίζον-
Ἠσ. ε. κ. κα. τι τὸν πλησίον αὐτοῦ ἀνατροπὴν θολεράν· Οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πικρὸν γλυκὺ, καὶ τὸ γλυκὺ γρ. τὸν
πικρόν· οἱ τιθέντες τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς· Οὐαὶ οἱ συνετοὶ ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐνώ-
πιον ἑαυτῶν ἐπιστήμονες. ἡμεῖς δὲ, ἀγαπητοὶ, λαβόντες τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἡμῶν, τὴν
ἐν αὐτῷ γέμουσαν διδασκαλίαν πόθῳ ψυχῆς ἀρυσώμεθα. πάτερ, εἰ δυνατόν ἐστι, τὸ πο-
τήριον τοῦτο παρελθέτω. οὐχ ὡς σὺ νομίζεις, Ἄρειε· ἄρα δειλιᾷ ὁ Κύριος ἡμῶν, ἢ φο-
βούμενος τὸν θάνατον ταῦτα λέγει; πῶς γὰρ ἂν ἐφοβήθη, ὁ ἐξουσίαν ἔχων θανεῖν καὶ μὴ θα-
Ἰωαν. ι. ιη. νεῖν; λέγει γάρ· Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐ-
τήν. εἰ μὲν γὰρ ἠναγκάζετο ὑπό τινος, καλῶς ἔλεγες αὐτὸν δειλιᾶν· νῦν δὲ αὐτὸς
λέγει, ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν· τοῦτ' ἔστιν,

οὐκ ἀναγκαζόμενος ὑπό τινος, ἐπεὶ καὶ ἐλήλυθα, ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν
ἔχω λαβεῖν αὐτήν; ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐμαυτὸν ἐκένωσα, μορφὴν δούλου λαβὼν, μηδενός
με ἀναγκάζοντος, καὶ ἐμαυτῷ τὸ σῶμα ᾠκοδόμησα (Ἡ γὰρ σοφία ᾠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον) Παροιμ. θ. α.
καὶ αὐτὸν τὸν ἔμπνουν δυνάμενος καὶ λυθέν μου τὸ σῶμα θανάτῳ διὰ τῆς ζωῆς ἐγεῖραι. ἐγὼ γάρ
εἰμι ὁ λέγων, Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. ὥστε οὖν οὐ δειλιῶν, Ἰωαν. β. ιθ.
οὐδὲ φοβούμενος τὸν θάνατον ταῦτα λέγω, πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω,
ἀλλ᾽ ἀποκρύφου μυστηρίου λόγον περιβαλλόμενος. τοῦτο τὸ ῥῆμα δέλεάρ ἐστι τῷ διαβόλῳ·
δεῖ με αὐτὸν τούτοις τοῖς ῥήμασιν ἀγκιστρεῦσαι. εἶδέ με ὁ διάβολος πολλὰ σημεῖα
πεποιηκότα, ὅτι νόσους ἀφῇ χειρὸς ἐθεράπευσα, ὅτι λεγεῶνας δαιμόνων ῥήματι ἐφυγάδευσα,
ὅτι λεπρῶν χαλαζώματα, δίκην πηλοῦ, τῷ λόγῳ ἀπέξεσα, ὅτι παραλελυμένα
γόνατα φωνῇ ἔπηξα, ὅτι ἀνέμοις καὶ θαλάσσῃ ἐπετίμησα, καὶ πάντα μοι ὑπήκουσαν τὰ ἐμά.
καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων θεωρήσας με εἶναι υἱὸν Θεοῦ, ἐνόησεν, ὅτι ἐὰν ἐγὼ σταυρωθῶ,
ἐκεῖνος ἀπώλετο· ἐὰν ἐγὼ κατέλθω εἰς τὰ καταχθόνια, τοὺς μοχλοὺς αὐτοῦ τοὺς σιδηροῦς
συντρίψω, καὶ τὰς πύλας αὐτοῦ τὰς χαλκᾶς συνθλάσω· καὶ ταῦτα θεωρήσας, φοβούμενος φυγεῖ
σπεῦσαι τὸ πολυτίμητόν μοι τρόπαιον τοῦ σταυροῦ. τί οὖν ἐγὼ ποιῶ; ὡς σοφὸς ἁλιεὺς
ὑποκρίνομαι δειλιᾶν, ὑποκρίνομαι φοβεῖσθαι τὸν θάνατον, καὶ λέγω· πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον
τοῦτο παρελθέτω· ἵνα ἐκεῖνος ἐκ τοῦ τοιούτου ταπεινοῦ μου ῥήματος νομίσας με ἄνθρωπον εἶναι δειλὸν,
φεύγοντα τὸν θάνατον, σπεύσῃ ἐν μέσῃ τῇ γῇ στῆσαι τὸ ξυλοπαγὲς μυστήριον τοῦ σταυροῦ, ὡς
νομίζει, κατ᾽ ἐμοῦ. δεῖ με οὖν ὡς σοφὸν ἁλιέα τεχνάσασθαι κατ᾽ αὐτοῦ, δεῖ με πάντα ὑπομεῖναι
ὑπὲρ τῆς πάντων ζωῆς. εἰ γὰρ ἐκεῖνος ἐτεχνάσατο ἐξ ἀρχῆς κατὰ τοῦ Ἀδὰμ ἀπωλείας,
πολλῷ μᾶλλον ἐγὼ τεχνάσομαι ὑπὲρ τῆς πάντων σωτηρίας. ῥήμασι δολεροῖς ἠπάτησε
τὸν Ἀδὰμ, ῥήμασι δολεροῖς ἀπατηθήσεται ὁ δολερός. πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον
τοῦτο παρελθέτω ἀπ᾽ ἐμοῦ. ἰδὲ μὴ ὁ ἁλιεὺς, ὅτε χαλάσει τὸ ἄγκιστρον εἰς τὴν θάλασσαν,
ποτὲ μὲν ἐνδῷ τῷ ἀγκίστρῳ, ποτὲ δὲ ὡς φεύγοντα δείξῃ τὸν σκώληκα, τῇ χειρὶ ὑφέλκων,
καὶ ἰχθύες οὐκ ἐφάλλονται. περιέθηκα τῷ ἀγκίστρῳ μου τῆς θεότητος τὸν σκώληκα
τοῦ σώματος· ἐχάλασα τὸ ἄγκιστρον κεκρυμμένον ἐν τῷ σκώληκι τοῦ σώματος εἰς τὸν βυθὸν
τοῦ βίου τούτου· ἐὰν μὴ ὁ σκώληξ, ὡς σκώληξ, κινηθῇ, ὁ ὀφείλων ἀγκιστρευθῆναι οὐκ ἐπέρχεται
τῷ ἀγκίστρῳ. δεῖ με τοίνυν ὡς σκώληκα σχηματίσασθαι, καὶ κυλῆσαι, ἐγὼ γάρ εἰμι
σκώληξ, καὶ οὐκ ἄνθρωπος, ἵν᾽ ἐκεῖνος ἐπιδράμῃ καὶ ἅψηται τῷ ἀγκίστρῳ, καὶ ἑλκυσθῇ ὑπ᾽
ἐμοῦ· καὶ πληρωθῇ τὸ γεγραμμένον ἐν τῷ Ἰὼβ, Ἄξεις δὲ δράκοντα ἐν ἀγκίστρῳ. γίνομαι ὡς Ἰωβ. μ. κ.
ἄνθρωπος δειλιῶν, γίνομαι ὡς φεύγων τὸν θάνατον· εἴπω, Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως Ματθ. κϛ. λθ.
θανάτου· εἴπω, πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω. ἀκούων ἐκεῖνος τούτων
τῶν ῥημάτων, χαίρει καὶ εὐφραίνεται. σπεύδει γὰρ τὰ ἐνδότατά μου περιβλέπειν. ὅταν ἀκούσῃ,
πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω, εὐφραίνεται· καὶ τί λέγει ἐν ἑαυτῷ; καὶ οὗτος
ἄνθρωπός ἐστι· κατέπιον τὸν Ἀβραὰμ, τὸν Ἰσαὰκ, τὸν Ἰακὼβ, τοὺς πατριάρχας καὶ τοὺς
προφήτας· καταπίω καὶ τοῦτον. ἰδοὺ γὰρ, ὡς ἄνθρωπος, δειλιᾷ. ἄνθρωπός ἐστι· καταπίω
αὐτόν. καταπίῃ με ὡς ἄνθρωπον, καὶ εὑρήσει με ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ, ὡς Θεὸν ἐργαζόμενον.
πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω. καταπίῃ τὴν ζύμην τοῦ σώματος,
καὶ εὑρήσει τὸν ἄνθρακα τὸν ἄσβεστον τῆς θεότητος, δεινῶς αὐτὸν ἔνδοθεν κατακαίοντα.
Πῦρ γὰρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω. Λουκ. ιβ. μθ.
λαλήσω, ὡς ἀρνίον, οὐ θέλω βλέπειν αὐτὸν τὴν στίλβουσαν μάχαιραν τῆς θεότητος, ἵνα μὴ
φύγῃ ὁ λύκος. καταπίῃ με ὡς ἀρνίον, καὶ ὑπὸ τῆς ἔνδοθεν τῆς τεμνούσης μαχαίρας, κατακεντηθήσεται.
Οὐκ ἦλθον γὰρ εἰρήνην βαλεῖν αὐτῷ, ἀλλὰ μάχαιραν. πάτερ, εἰ δυνατὸν, Ματθ. ι. λδ.
τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω. κρύπτω τὸν ποιμένα Θεὸν ἐν τῷ ἀρνίῳ τοῦ σώματος. οὐ

θέλω φιλημερῶσαι τὸν ποιμένα Θεὸν, ἵνα μὴ φύγῃ ὁ λύκος. ἐὰν ἴδῃ τὸν ποιμένα, ἀφίεται
ὁ λύκος. λελύσθω ὡς θηρίον. πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω. λελύσθω
ὡς θηρίον μὴ ἔχον ποιμένα. ἐρημίαν γὰρ, ὥσπερ ἄνθρωπος ἀβοήθητος. καταπίῃ με
ὡς θηρίον, καὶ ὑπὸ τοῦ ἔνδοθεν ποιμένος τῇ βακτηρίᾳ τοῦ σταυροῦ συνθλασθήσεται. μασήσεται
τὸν κόκκον τοῦ σινάπεως, καὶ εὑρήσει τὴν δριμύτητα τῆς θεότητος δεινῶς αὐτὸν βασανίζουσαν·
μασήσεταί με ὡς ἄνθρωπον, καὶ εὑρήσει τὴν στερρὰν πέτραν σφοδρῶς τοὺς ὀδόντας
αὐτοῦ συγκλῶσαν· ἵνα μάθῃ μηκέτι ἀνθρώποις μασᾶσθαι· καὶ πληρωθήσεται τὸ γεγραμμένον,
Ὁ δὲ Θεὸς συνθλάσει τοὺς ὀδόντας αὐτῶν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν. πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον
τοῦτο παρελθέτω. εἰ ᾔδειν ὁποῖόν ἐστι τὸ ποτήριον τοῦτο, ὅπερ ἐγὼ εἰρωνικῶς ἀπολέγομαι,
ἐκεῖνος ἂν ηὔξατο παρελθεῖν. κατ' ἐκείνου γάρ ἐστι κεντητήριον, τοῖς δὲ ἐμοῖς σωτήριον.
ὅταν με καταπίῃ, τότε αἰσθήσεται, ὃν κατέπιεν· ὅταν εἴδῃ τὸν ὅρον ἥλιον σκοτιζόμενον, ἡμέραν
Ησ. ιδ. θ. σκοτιζομένην, τότε καὶ αὐτὸς πικρανθήσεται· καὶ πληρωθήσεται τὸ γεγραμμένον, Ὁ ᾅδης
κάτωθεν ἐπικράνθη συναντήσας σοι. πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω.
μὴ οὖν σκανδαλιζέτω ὑμᾶς τὰ τοιαῦτα ῥήματα ἐν σοφίᾳ λεγόμενα· ἐκδέξασθε
καὶ ὄψεσθε τὴν ἔκβασιν τῶν λόγων μου, καὶ τότε θαυμάσετε τὴν σοφίαν τῶν ῥημάτων μου. νομίζει
α Κορ. α. κε. μωρίαν μου τὸ πλάσμα εἶναι· καὶ οὐκ οἶδεν ὅτι Τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων
ἐστί· νομίζει ἐκ τῶν τοιούτων ῥημάτων ἀσθενέστατόν με εἶναι· καὶ οὐκ οἶδεν ὅτι τὸ ἀσθενὲς
τοῦ Θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν· οὐκ οἶδεν, ὅτι ἐγὼ μὲν πίνω τὸ ποτήριον, ἐκεῖνος
δὲ μεθυσθήσεται καὶ σκοτισθήσεται, οἱ δὲ ἐμοὶ ἐξυπνισθήσονται καὶ ἐγερθήσονται. νῦν χαίρει
ἀκούων τῶν τοιούτων μου ῥημάτων, πάτερ, εἰ δυνατὸν, τὸ ποτήριον τοῦτο παρελθέτω. ὅταν
μέντοι καταπίῃ με, ὅταν ἴδῃ πέτρας σχιζομένας, καὶ τὰ μνημεῖα καὶ τοὺς τάφους ἀναρρηγνυμένους,
[illegible] αὐτὸν ῥαγιζόμενον, καὶ τοὺς νεκροὺς ἀναπηδῶντας καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀναδυομένους,
τότε μετανοήσει καὶ πενθήσει, ἐφ' οἷς * νῦν χαίρει. οὐκ οἶδεν, ὅτι, ἐὰν ἱστᾷ παγίδα, ἑαυτὸν
Ψαλ. ζ. ιζ. ἱστᾷ, καὶ αὐτὸς ἐμπεσεῖται, κατὰ τὸ γεγραμμένον· Λάκκον ὤρυξε, καὶ ἀνέσκαψεν αὐτὸν, καὶ
ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον, ὃν εἰργάσατο. οὐκ οἶδεν, ὅτι ὃν μέλλει ἱστᾶν σταυρὸν, ἐμοὶ μέν ἐστι
παστὸς, ἐκείνῳ δὲ σταυρός· ἐμοὶ μέν ἐστι θάλαμος, ἐκείνῳ δὲ θάνατος. ὢ ποτήριον, διαβόλου
κεντητήριον, δαιμόνων φυγαδευτήριον· ἀνθρώποις λιμενητήριον, ζωῆς ἐργαστήριον, ἁμαρτωλῶν
ἱλαστήριον, ἀθανασίας ποτήριον. πλὴν, οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. ἔγνω
Ιωαν. ια. μα. ὁ δύστηνος, ὅτι ὅσα εἶπον, ἐψεύσατο· ἤκουσέ μου λέγοντος, Εὐχαριστῶ σοι, πάτερ, ὅτι ἤκουσάς μου·
ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις. νῦν ἐπεὶ ηὐξάμην παρελθεῖν τὸ ποτήριον τοῦ θανάτου,
ἵνα μὴ νομίσῃς διὰ τῆς εὐχῆς μου παρέρχεσθαι τὸ ποτήριον, χρόνιος γίνεται πρὸς τὸ πρᾶγμα
τοῦ σταυροῦ, τῆς εὐχῆς μου τὴν ἔκβασιν ἀμφίβολον ποιῶ, καὶ λέγω, πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ
θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. τῷ πατρί μου προσάπτω τοῦ θανάτου τὴν ἐξουσίαν· καίτοι αὐτὸς ἐξουσίαν
ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. κρύπτω τὸ θεϊκόν μου
ἀξίωμα πετάλοις λογικοῖς· κρύπτω τὸ ἐξουσιαστικόν μου τῆς θεότητος λόγοις ἀνθρωπίνοις·
λέγω, οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. οὐκ οἶδεν ὁ τυφλὸς, ὅτι τὸ ἐμὸν θέλημα καὶ τὸ τοῦ πατρός
μου ἕν ἐστι. Πάντα γὰρ ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ, ἐμά ἐστι· καὶ, Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. πλὴν οὐχ
Ιωαν. ις ιε. Ιωαν. ι. λ. ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. κρεμάσει τὸν κόκκον τοῦ σίτου, καὶ ὅταν καταπίῃ με, ὄψει αὐτὸν
ὑπὸ τοῦ ἐντελείου φοινίου δεινῶς ἀπαγχόμενον. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις τῶν ἀκουόντων· καὶ ἄρα
ὁ Χριστὸς ἐνέπαιξε τῷ διαβόλῳ; ἢ ἔξον ἦν ἐμπαίζειν αὐτῷ; πρὸς ὃν ἐροῦμεν, ὅτι ἀνά-
Εξοδ. ι β. γνωθι τὰς γραφὰς, καὶ εὑρήσεις αὐτὸν τὸν πατέρα λέγοντα πρὸς Μωϋσέα· Ὁρᾷς πόσα
ἐμπέπαιχα τοῖς Αἰγυπτίοις; τοιγαροῦν καὶ ὁ Κύριος ἐνέπαιξε τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς δαίμο-
Ησ. ι ιγ. σιν. ἔδει γὰρ αὐτὸν ὡς ἀνόητον χλευασθῆναι τὸν μεγαλορρημονοῦντα, * * Ἐν τῇ ἰσχύϊ μου
ποιήσω, καὶ ἐν τῇ συνέσει τῆς χειρός μου ἀφελῶ ὅρια ἐθνῶν, καὶ τὴν οἰκουμένην ὅλην, ὡς

νοσσιάν

νοσσιὰν καταλήψομαι, καὶ ὡς καταλελειμμένα ὠὰ ἀρῶ, καὶ οὐδεὶς ἔσται, ὃς ἀντείπῃ μοι. ἔδει αὐτὸν τοίνυν ἐμπαιχθῆναι, καὶ τοὺς δαίμονας· ἵνα ἀποδείξῃ τοὺς τὰ τοιαῦτα καυχωμένους καὶ παιδίων εἶναι ἀνοητοτέρους. διὸ οὔτε ἔγνωσαν ὃ ἐποίουν. εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. προαναφωνεῖ δὲ καὶ ὁ προφήτης περὶ τοῦ δράκοντος τούτου, ὅτι ἐμπαιχθήσεται, λέγων· Δράκων οὗτος, ὃν ἔπλασας ἐμπαίζειν αὐτῷ. ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ μηκύνοντες τὸν λόγον, δόξωμεν ἐμποδίζειν τοῖς μεθ' ἡμᾶς βουλομένοις φαιδρότερον τῆς γραφῆς τὸ νόημα παραδοῦναι, ἐνταῦθα σιωπῇ τὸν λόγον ἡμῶν στείλωμεν. προήχθημεν γὰρ εἰπεῖν εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ κεφάλαιον, οὐχ ὡς δυνάμενοι ἀπαραλείπτως εἰπεῖν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν διηγήσασθαι, καὶ ἀφορμὴν διδόναι τοῖς φιλομαθέσι. Δίδου γὰρ σοφῷ ἀφορμήν, καὶ σοφώτερος ἔσται. καὶ ὑμεῖς δέ, ἀγαπητοί, ἐκ τῶν γραφῶν ἀναλεξάμενοι πρὸς σύστασιν τῶν εἰρημένων, μειζόνως λευχάματι τὸ δυσθεώρητον νόημα. οὐ γὰρ δειλίας ἕνεκα ὁ Κύριος ἡμῶν, καθὼς προείπαμεν, ἀπεύχεται τὸ ποτήριον τοῦ θανάτου, ἀλλ' οἰκονομίᾳ θεϊκῇ· ἵνα ἐκ τῶν ἐμῶν ἐλαχίστων ῥημάτων τε καὶ νοημάτων, καὶ ἐκ τῶν ὑμετέρων λόγων δόξα Χριστῷ ἀναπεμφθῇ, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ργ. κϛ.

Παροιμ. θ. θ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ παραβολὴν λέγουσαν, Ἄνθρωπός τις κατέβαινε, καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν.

Λογ. ν.

Λουκ. ι. λ.

ΟΝτως, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, Οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον. ἔδραμε σήμερον ὁ ἱερεύς, ἔδραμε καὶ Λευΐτης, καὶ ὁ Σαμαρείτης μόνος ἔλαβε τὸ βραβεῖον. τοὺς γὰρ πρὸ αὐτοῦ ἐλθόντας καὶ δραμόντας ἀκόπως δραμὼν παρεπήδησεν. ἃ γὰρ οἱ νομομαθεῖς οὐκ ἐποίησαν, ταῦτα κατώρθωσεν ὁ ἀλλόφυλος. οἱ μὲν γὰρ ἰδόντες ἐν ἑτέρῳ τὴν οἰκείαν κινδυνεύουσαν φύσιν, τὰ σπλάγχνα ἀπέκλεισαν τῆς συμπαθείας, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καμμύσαντες, ὡς στηλίτου νεκρὸν τὸν κείμενον παρέβησαν, ὡς καί ποτε ὁ πλούσιος παρὰ τὴν θύραν αὐτοῦ ἐρριμμένον τὸν Λάζαρον· ὁ δὲ ἄπιστος Σαμαρείτης, πιστότερος δὲ μᾶλλον καὶ τῶν ἱερέων, τῶν οἰκείων ἐπιλαθόμενος πραγμάτων, παρεμυθήσατο τὸν ξένον, καὶ τῆς ἐπειγούσης αὐτὸν χρείας ἐπιλαθόμενος, πρὸς τὴν θεραπείαν τοῦ πεπληγότος ἠπείγετο, καὶ τὸν νόμον οὐκ εἰδώς, ἐπλήρωσε, πάντα πεποιηκὼς τὰ τοῦ νόμου. Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ἐργάζωνται, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος· οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων. τί οὖν ὁ εὐαγγελιστής φησιν; Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχώ, καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν, οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτόν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες, ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτόν, ἀντιπαρῆλθεν. ὁμοίως δὲ καὶ Λευΐτης γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδών, ἀντιπαρῆλθε. Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων, ἦλθε κατ' αὐτόν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη, καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον. ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθών, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια, ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ,τι ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. μάθωμεν οὖν τίς ἐστιν ἡ Ἱερουσαλήμ, καὶ τίς ἡ Ἱεριχώ, καὶ τίνες οἱ λῃσταί, οἷς περιέπεσε, καὶ τί τὸ ἔνδυμα, ὃ ἀπέδυσαν αὐτόν, καὶ τίνες αἱ πληγαί, ἃς ἐπέθηκαν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ διὰ τί ἀπῆλθον ἀφέντες ἡμιθανῆ

Ex Ms. Collegij Novi Oxon. emend. ex Ms. Regio Lut.

α. Κορ. θ. κδ.

Ῥωμ. β. ιδ.

Λουκ. ι. λ.

τυγχάνοντα, καὶ τίς ὁ ἱερεὺς, καὶ τίς ὁ Λευΐτης, καὶ τίς ὁ Σαμαρείτης, καὶ τί τὸ ἔλαιον, καὶ τίς ὁ οἶνος, καὶ τίνες οἱ ἐπίδεσμοι, καὶ τί τὸ κτῆνος, καὶ τί τὸ πανδοχεῖον, καὶ τίς ὁ πανδοχεὺς, καὶ τί τὰ δύο δηνάρια, καὶ τί τὸ προσανάλωμα, ὃ προσεπηγγείλατο προσαποδοῦναι, καὶ τίς ἡ ἐπάνοδος τοῦ Σαμαρείτου. τίς οὖν ὁ ἄνθρωπος ὁ καταβαίνων ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχώ; ἡ Ἱερουσαλὴμ ἐστὶν ὁ παράδεισος, ἡ Ἱεριχὼ, ὁ κόσμος ἐστί· ἄνθρωπος δὲ ὁ καταβαίνων ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχὼ, ὁ πρωτόπλαστός ἐστιν Ἀδάμ. ἐκπεσὼν γὰρ ἐκ τοῦ παραδείσου κατῆλθεν εἰς Ἱεριχὼ, τουτέστιν, εἰς τὸν κόσμον τοῦτον. καὶ ἐλθὼν, λῃσταῖς περιέπεσε, τουτέστι, τοῖς πονηροῖς δαίμοσι τοῖς φονικωτάτοις· οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν τὸ ἔνδυμα τῆς ἀθανασίας, ὃ πρὸ τῆς ἁμαρτίας ἐφόρει, ἐνέδυσαν αὐτὸν φύλλα συκῆς. διατί φύλλα συκῆς; ὅτι τραχέα εἰσὶ καὶ πικρά. ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν, τραχύτης προσεγίνετο αὐτῷ πραγμάτων καὶ πικρία πολλὴ, διατοῦτο ἐνεδύσατο φύλλα συκῆς. καὶ πληγὰς ἐπιθέντες, τουτέστι, τὰς βιωτικὰς ὀδύνας, τὸ, Ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου, καὶ, Ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι ἡ γῆ, καὶ, Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, αὗται αἱ πληγαὶ τῆς ψυχῆς. Καὶ ἀπῆλθον ἀφέντες αὐτὸν ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. ἐπεὶ γὰρ ἐν ζῶσιν ὢν παραβὰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ὁ Ἀδάμ, οὐδὲ τελείως ἐνεκρώθη, τῷ μὴ τελείως ἀρνήσασθαι τὸν Θεόν. κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ. καὶ οὐκ εἶπε, κατὰ συντυχίαν· ἀλλὰ, κατὰ συγκυρίαν. κατὰ συντυχίαν γάρ ἐστιν, ἀπροόπτως καὶ ἀπροσδοκήτως, ὅταν ἐξ αὐτομάτου τις παραγένηται· κατὰ συγκυρίαν δέ ἐστιν, ὅταν τις κατὰ πρόνοιαν Θεοῦ τι ποιήσῃ. ἐνταῦθα οὖν κατὰ πρόνοιαν Θεοῦ κατέβαινεν ὁ ἱερεὺς ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν. ὁμοίως δὲ καὶ Λευΐτης. τίς ὁ ἱερεὺς, καὶ τίς ὁ Λευΐτης; ἱερεὺς μέν ἐστιν ὁ Μωϋσαϊκὸς νόμος, Λευΐτης δὲ ὁ προφητικὸς λόγος. οὗτοι μὲν οὖν κατὰ πρόνοιαν μὲν Θεοῦ ἦλθον ἐπὶ τῇ θεραπείᾳ τοῦ τετραυματισμένου ὑπὸ τῶν λῃστῶν. μὴ δυνηθέντες δὲ θεραπεῦσαι αὐτὸν, ἀντιπαρῆλθον. τούτων οὖν μὴ ἰσχυσάντων ἀναστῆσαι τὸν κείμενον, ἔρχεται Σαμαρείτης, ὅς ἐστιν ὁ δεσπότης Χριστὸς, ὁ φύλαξ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. Σαμαρείτης γὰρ ἑρμηνεύεται φύλαξ. διατοῦτο οὖν εἶπε· Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων ἦλθε· καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι ἦλθε πρὸς αὐτὸν, ἀλλ᾽ ἦλθε κατ᾽ αὐτὸν, τουτέστι, σαρκοφορήσας κατ᾽ αὐτὸν, πάθη σωματικὰ ὑποκείμενος κατ᾽ αὐτὸν ἀναμαρτήτως. καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾽ αὐτῷ, καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον. τίνες οἱ ἐπίδεσμοι, καὶ τί τὸ ἔλαιον, καὶ τίς ὁ οἶνος; ἐπίδεσμοί εἰσιν αἱ παραγγελίαι τοῦ Χριστοῦ, τὸ ἔλαιον, τὸ χρίσμα τὸ ἅγιον, οἶνος δὲ τὸ μυστήριον τῆς πίστεως. διὰ τῶν τριῶν τούτων τὰ ψυχικὰ ἡμῶν θεραπεύεται τραύματα. ἴσασιν οἱ μεμυημένοι τὰ λεγόμενα. ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν εἰς πανδοχεῖον. ἴδιον κτῆνος λέγει τὸ σῶμα ὁ Χριστὸς, ὃ ὑπὲρ ἡμῶν ἀνέλαβεν ἐκ τῆς ἀχράντου παρθένου. ἀνεβίβασεν οὖν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος τὸν τετραυματισμένον ὑπὸ τῶν λῃστῶν· ἐπειδὴ κατὰ τὸν προφήτην Ἡσαΐαν, Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀνέλαβε, καὶ τὰς νόσους ἐβάστασε. καὶ ἤγαγεν εἰς πανδοχεῖον, τουτέστιν, εἰς τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ, τὸ πρότερον αὐτὸς δι᾽ ἑαυτοῦ. ἐπὶ τὴν αὔριον δὲ ἐξελθὼν, τουτέστι, μετὰ τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια, δέδωκε τῷ πανδοχεῖ. τίς ἐστιν ὁ πανδοχεύς; καὶ τί τὰ δύο δηνάρια; ὁ πανδοχεὺς Παῦλος ὁ ἀπόστολός ἐστιν, ὁ προβληθεὶς τὴν ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίαν· πανδοχεὺς δὲ ἐκλήθη, διὰ τὸ πάντας δέχεσθαι, καὶ πάντας ἕλκειν εἰς σωτηρίαν. ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν ἀνάστασιν, τήν τε παλαιὰν καὶ καινὴν διαθήκην, ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, εἰπὼν αὐτῷ· ἐπιμελήθητι αὐτοῦ· σοί, φησι, παραδίδωμι τὸν ἐξ ἐθνῶν λαὸν, τὸν τετραυματισμένον ὑπὸ τῶν λῃστῶν τῶν φονικωτάτων· μόνον ἐπιμελήθητι αὐτοῦ· καὶ ὅ, τι ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. τί οὖν προσεδαπάνησε Παῦλος τοῖς δηναρίοις; τὰς δέκα τέσσαρας ἐπιστολὰς, ἃς διεπέμψατο τοῖς ἔθνεσι. τί ἐστι τὸ, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι

Γεν. γ. ιθ.
ις. ιϛ.

Ησ. νγ. δ.

ἐν τῇ δευτέρᾳ μου παρουσίᾳ, ὅταν ἔρχωμαι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι ἃ προσεδόκησας, καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος λέγει· Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής· οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. Τοῦ τοιούτου οὖν, ἀδελφοί, στεφάνου ἀξιωθῆναι καὶ ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν πάντας, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα καὶ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

β. Τιμ. δ. ζ.

ΕΙΣ ΓΕΝΝΗΣΙΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟφήτου προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ.

Λογ. να.

Ex Ms. Oxon. emend. ex Ms. Palatino.

Εὐφροσύνης ἡμέρα ἑορτῆς καὶ πανηγύρεως χαρᾶς, ἐν ᾗ ἀπεμνημονεύθη τοῦ Γαβριὴλ ἡ λειτουργία καὶ τοῦ Ζαχαρίου ἡ ἱερατεία, καὶ ἡ ἐπὶ τῇ ἀφωνίᾳ καταδικασθεῖσα τῇ ἀπιστίᾳ. ἠκούσατε γὰρ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, τοῦ ἀνοίξαντος ἡμῖν σήμερον τὸ ψυχωφελὲς ἰατρεῖον. ἰατρὸς γὰρ ἦν κατὰ τὴν τέχνην ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς· ἀλλὰ τότε μὲν σωμάτων θεραπευτής, νῦν δὲ πραγμάτων προσοδευτής. τέχνην τέχνῃ κατήλλαξε, καὶ προσοδίαν προσοδίας διεδέξατο. πῶς οὖν ὁ Λουκᾶς, ὁ εὐφυΐᾳ ζέων; ἠκούσατε αὐτοῦ ἀρτίως λέγοντος, Κατὰ τὸ ἔθος, φησί, τῆς ἱερατείας, ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ Ζαχαρίας, καὶ ἅπαν τὸ πλῆθος ἦν τοῦ λαοῦ προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος· καὶ ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου ὤφθη αὐτῷ ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδών, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος· μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, ὅτι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου· καὶ ἰδοὺ ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην. ὢ τοῦ παραδόξου καὶ μυστικοῦ θαύματος. δικαίως ὁ Ζαχαρίας ἠπίστει τῷ ἀγγέλῳ. ἄλλην παράκλησιν ἐποιεῖτο, καὶ ἄλλην ἐλάμβανεν· ὑπὲρ τοῦ λαοῦ προσηύχετο, καὶ τέκνου πατὴρ ὠνομάζετο· συγγνώμην πλημμελημάτων ἐζήτει, καὶ ἀγόνου μήτρας ἐπαγγελίας ἐδέχετο. ἠθέλησε γὰρ ὁ Ζαχαρίας τὰς ψυχὰς τῶν ἁμαρτησάντων ἰαθῆναι, ἢ τὴν κοιλίαν τῆς Ἐλισάβετ ὀγκωθῆναι. δικαίως ὁ Ζαχαρίας ἐταράχθη φόβῳ συσχεθείς. ἄνθρωπος γὰρ ἦν ὑπὸ τὴν δουλείαν, εἰ καὶ ἱερατικὸν ἀξίωμα περιεβέβλητο. Εἶπε δὲ Ζαχαρίας εὐθέως τῇ ψυχῇ λυπούμενος, ὡς εἶδε τὸν ἄγγελον· ξένη που ἀνδρὸς ἡ ἐπιστασία, ξένη τῶν ῥημάτων ἡ ἐπαγγελία. τίς ἐστιν, ὁ τεθαρρηκότως πρὸς τὸν ἱερὸν ναὸν βηματίζων; τίς ἐστιν, ὁ ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος παρεστώς; τίς ἐστιν, ὁ ἀλλομόρφου θέας μορφαῖς περιαστράπτων; τίς ἐστιν; οὐκ εἶδον ἄνθρωπον πτερωτόν, οὐδ' αὖ πάλιν πετεινὸν ἀνθρωπόμορφον. τίς ἐστιν, ὁ φόβου πλέαν ἐμὴν ψυχὴν περιέχων; τίς ἐστιν, ὁ φωσφόρος ἀπὸ στόματος, κεκλεισμένων τῶν χειλέων λαλῶν μεγάλα; τίς ἐστιν, ὁ τῆς ἐμῆς ἐφημερίας ἐφεδρευτής; τίς ἐστιν, ὁ τῆς ἐμῆς πρεσβείας ἐμποδιστής; ἔξω τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ περιμένει με προσευχόμενον, ὡς τοῦ βασιλέως τοῦ ἐπουρανίου ἀντιγραφέα· καὶ ἐστὶν ἔνδον κατέχει με. δι' ἐμοῦ δεήσεις ἐπιδοῦναι τῷ βασιλεῖ, συγγνώμην αἰτοῦντες, ὡς πλημμελήσαντες. ταῦτα βούλομαι ἀπογράψασθαι, ἵνα τῷ λαῷ τὴν ἐπιθυμίαν κομίσω, ἵνα τῆς ἐφημερίας μου τὴν ἐργασίαν ἐπιδείξω. παύσαι τοίνυν ὅστις εἶ ὁ ἐκφοβῶν με. εἰ ἦς θεόπεμπτος ἄγγελος, συμβάλλου αὖ τῇ χρείᾳ μου, συμπαθὴς τοῖς ἔξω δακρύουσι, συνθλίβου τοῖς θλιβομένοις. ἄπιθι τοίνυν· τίς εἶ ὁ ἐκφοβῶν με; τιθεῖς μοι λόγους παιδός· τί μοι τέκνου ἐπαγγελίαν σημαίνεις; τί κέρδος τῷ λαῷ, ἐὰν ἐγὼ τέκνον ἔχω; τί δὲ ὄφελος, ἰδοὺ

Λουκ. α. θ.

Ἐλισάβετ παιδίον γεννήσῃ; τί κέρδος, ἐὰν ἐγὼ πληρωσάμενος τοῦ βίου καταλείψω; ἀπειθῶ τοίνυν ὁ ἐκφοβῶν με, ὅστις ἂν εἴη· ἀπειθεῖ ταύτῃ αὐτῷ ἐμοῦ. προβεβηκότες ἐσμέν· παρῆλθεν ὁ καιρὸς τῆς σπορᾶς· ἐσβέσθη τοῦ γάμου ἡ ἐπιθυμία· ὁ χρόνος τὴν δύναμιν κατέψυξεν· ἡ στείρωσις τὸν καρπὸν ἠρνήσατο· ἡ φύσις πρὸς ἑαυτὴν ἐστασίασε· τεθνήκαμεν ἀμφότεροι τὰ μέρη τῆς μίξεως. ὅτε ἡ νεότης οὐκ ἤνθησε, πῶς γῆρας βλαστήσει; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ Ζαχαρίας εἰκότως. ὁ δὲ ἄγγελος φησὶ πρὸς αὐτόν, καθὼς ἀρτίως ἤκουσας· μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, μηδὲ λογισμοῖς ταράττου. ἄγγελός εἰμι φωτός, καὶ οὐχὶ σκότους· Γαβριήλ εἰμι ἐγώ, εἷς τῶν ἀρχόντων τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως· πρόσταγμα κομίζω, οὐκ ἐξουσίᾳ κελεύω. ἀπεστάλην μηνῦσαί σοι, οὐχὶ ἔφοδον ποιῆσαί σοι. σχῆμα περιβέβλημαι, οὐχὶ δὲ γυμνῇ τῇ οὐσίᾳ σοι φαίνομαι. φείδεται γάρ σου τῆς ζωῆς ὁ ἀποστείλας με. μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία. ἀπεστάλην διαγγελίσασθαί σοι, οὐχὶ δὲ θαμβῶσαί σε. τὸ γῆρας προβάλλῃ, καὶ τὴν ἀγονίαν πολλήν, καὶ τὴν ἀπορίαν μήτρας. καὶ τίς θέλων γεννᾷ; Θεοῦ τὸ δῶρον· μὴ γὰρ ἀνθρώπου τὸ εὕρεμα; οὐκ ἤκουσας τοῦ Κυρίου λέγοντος, Ἐγώ εἰμι ὁ ποιῶν ἀνθρώπον, καὶ πλάττων ἐν ἀνθρώπῳ πνεῦμα; ἀπιστεῖς, Ζαχαρία; πῶς ὁ Ἀδὰμ ἐπλάσθη; πῶς ἡ Εὔα ἐκτίσθη; πῶς ὁ Ἰσαὰκ ἐγεννήθη; οὐκ ἀκούσας Ἀβραάμ, οὐκ ἔσφαλε· καὶ σὺ ἱερεὺς ὢν ἀπιστεῖς; μὴ ἀδυνατεῖ παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ῥῆμα, Ζαχαρία; διὰ τὸ γῆρας ἀντιλέγεις, ὦ πρεσβύτα; σωματικὴν νέκρωσιν δραστικωτέραν δείξεις Θεοῦ; εἰ μὴ εἶδες τὸν Ἀβραάμ, καλῶς ἀμφέβαλες. φυσικὴν ἀσθένειαν προβάλλῃ, καὶ θείας ἐπαγγελίας ὑπὲρ φύσεως οὐ πιστεύεις, ἀλλ' ἀμφιβάλλεις καὶ φιλονεικεῖς; μικρὰ αἰτεῖς, καὶ μεγάλα λαμβάνεις· καὶ ὡς ζημίαν ὑπομένων κραυγάζεις, Ζαχαρία; ὑπὲρ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ μόνου προσεύχῃ· ἐγὼ δὲ εὐαγγελίζομαί σοι, εἰς πάντα τὰ ἔθνη σκηνῶσαι τὴν σωτηρίαν. ὁ δὲ Ζαχαρίας ταῦτα ἀκούσας, καὶ μικρὸν τὴν ὄψιν ἀποστρέψας, ἀνταποκριθεὶς πρὸς τὸν ἄγγελον ἔφη· τί λέγεις, ὦ ἄγγελε; ἡ γυνή μου γεννήσει; τί γάρ; διὰ τοῦτο προσηυξάμην, καὶ τούτου ἕνεκεν τὸ θυμίαμα κινῶ τῆς ἐφημερίας, ἵνα τὴν καρπογονίαν τῷ λαῷ ἐπιδείξω; συγγνώμην ἁμαρτημάτων αἰτῶ· μὴ γὰρ λύσιν στειρώσεως ἐπιποθῶ; τὴν συναγωγὴν* κουφισθῆναι θέλω· μὴ γὰρ τὴν Ἐλισάβετ ὀγκωθῆναι; ψυχὰς τετραυματισμένας προσκαλῶ ἰαθῆναι· μὴ γὰρ μαζοὺς ξηρανθέντας γαλακτορρυεῖς γενέσθαι; τί λέγεις, ὦ ἄγγελε; ἡ γυνή μου γεννήσει; καὶ τί τὸ κέρδος τῶν ἔξω προσευχομένων; ἆρα δὲ ἀκούσαντες οὐ λιθάσουσί με, λέγοντες, ὅτι μὴ ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τοῦ κοινωφελοῦς ἕνεκεν σωτηρίας καθίσταμαι ἀρχιερεύς, ἀλλ' ὑπὲρ ἑαυτοῦ μόνου; καὶ ὅτι οὐ λόγον, ἀλλὰ γόνον ἐδεξάμην; οὐδείς μοι λόγος πρὸς τεκνογονίαν. ἄπαγε, τοῦτο οὐ βούλομαι· ὅπερ ηὐχόμην, οὐκ ἔλαβον· καὶ νῦν ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων μοι χαρίζεις; οὐδείς μοι λόγος περὶ παιδοποιΐας. νόσος στειρώσεως γέγονε. μὴ γὰρ χρόνος τὴν ἐπιθυμίαν ἐθέλησε, καὶ ἡ ἀσθένεια τῆς φύσεως, οὐ τῆς μίξεως; οὐδείς μοι λόγος νῦν περὶ τεκνογονίας. ἄνευ βακτηρίας βαδίζειν οὐ δυνάμεθα, καὶ πῶς τεκνογονίας ἄρχεσθαι κελευόμεθα; τὸ γῆρας τὴν φύσιν ἠρνήσατο· πίστεως ἔξω τὸ πρᾶγμα· τάφον προσβλεπόμεθα, καὶ τροφὰς ἀρραβωνισόμεθα; οὐδείς μοι λόγος περὶ τεκνογονίας. τοῦ λαοῦ τὴν σωτηρίαν ζητῶ, καὶ τοῦ ἔθνους τὴν εὐδαιμονίαν, τῶν ἐχθρῶν τὴν αἰχμαλωσίαν, καὶ τοῦ λαοῦ τὴν εὐημερίαν, οὐχὶ δὲ κλαυθμυρίσματα, καὶ σπαργάνωμα καὶ νηπιώδεις τροφάς. οὐδείς μοι λόγος περὶ τούτου. πῶς πατὴρ γνησίου παιδὸς εὑρεθήσομαι; τὸ γῆρας ἀπωθεῖται τὴν πίστιν, ἔξω φύσεως λοιπὸν τὸ πρᾶγμα, ἀπολέλυται τὰ γεννητικὰ μόρια. ῥάβδον ὡς ἵππον κατέχων ἐπιβαίνω, καὶ μονογαμίας μοι πεῖραν ἀναξίεις, ὅτε τάφος τὸ πᾶν σῶμα γέγονε; κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; φεῖσαί μοι, ὦ μέγιστε Γαβριήλ. ἀναγκαῖον γὰρ τοῦτο καὶ τοὺς ἀγνοοῦντας γνῶναι, ὅτι περ Γαβριήλ, Θεοῦ ἄνθρωπος ἑρμηνεύεται. εἰπέ, κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἰδοὺ τρέμοντά μου τὰ μέλη· ἰδοὺ τὸ γῆρας ἀμφοτέρων καὶ εἰς γῆν ὁρώντων. εἰ μέρος ἤκμαζε, καὶ μέρος ἐπεπαλαίωτο, μικρά τις ἐλπὶς ἦν τῶν λεγομένων· νῦν ἑκατέρων τὸ σῶμα σεσάθρωται. οὐδὲν ἕτερον περιμένομεν, εἰ

Ζαχ. 12. α.

* *

μὴ τὸ δρέπανον τοῦ θανάτου, ὡς στάχυες πίπτουσι πρὸς θερισμόν. εἰ δὲ ὅλως ἀληθεύεις, διάπυρε Γαβριήλ, ὁ λέγων [illegible], δὸς δὴ ἄλλο προαποδεῖξαι σημεῖον, ἀρραβῶνά μοι πίστωσαι τῆς ἐπαγγελίας τὴν θαυματουργίαν. κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ὁ Ἀαρὼν οὐκ ἐπίστευσεν, εἰ μὴ ἡ ῥάβδος ἐξήνθησε· Μωϋσῆς οὐκ ἐπληροφορήθη, εἰ μὴ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐλευκάνθη· Γεδεὼν οὐ συνῆκεν, εἰ μὴ ἐπὶ τὸν πόκον γέγονεν ἡ δρόσος. Ἐζεκίας οὐκ ἐπέγνω, εἰ μὴ ὁ ἥλιος ἀνεποδίσθη. κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; δός σου σημεῖον, καὶ [illegible]. δὸς σημεῖον, ἵνα μὴ Ἐλισάβετ προπετῶς γελάσῃ, ὡς ἡ Σάρρα. κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο, ἀρχάγγελε [illegible]; πόθεν μοι δῆλα τὰ ἐκ σοῦ μοι ῥηθέντα; εἰ δεύτερος Ἀβραὰμ φαίνομαι, παρέξει μοι τὰ τοῦ Ἀβραὰμ ἰδιώματα· εἴσελθε ὑπὸ τὸ δωμάτιόν μου, καὶ νίψον τοὺς πόδας σου ὁδοιπορίαν στείλας, καὶ προσδεχθήσῃ σιτία ἄζυμα μυστηρίου πεπληρωμένα· ἀλλ' εὑρήσεις στεῖραν Ἐλισάβετ φυράσαι τὴν ἐγκρυφίαν προσδοκῶσαν. ζητεῖ μόσχον, ἵνα δωρήσῃ γένει. κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο [ὁ καλὸς εὐαγγελισμὸς ἔλαθεν ἐπὶ γῆς ἡμῖν φέρειν;] τί μοι τοῦ παιδὸς τὸ ὄνομα, ἄγγελε, προλέγεις; καὶ τοῦ μὴ προόντος τὰς ἀρετὰς ἀπαριθμεῖς; δεῖξόν μοι τὸ ὑπὲρ φύσιν, ἵνα πιστεύσω τὸ παρὰ φύσιν. ἐὰν ὁ οὐρανὸς [illegible], κἀγὼ [illegible]· ἐὰν ἡ θάλασσα μετρῆται, καὶ ἡ γυνή μου Ἐλισάβετ μαιεύεται· ἐὰν ὁ ἥλιος καταλαμβάνηται, καὶ οἱ ξηροὶ μασθοὶ γάλα ῥεύσουσιν· ἐὰν ἡ σελήνη ἀναχαιτίζηται, καὶ ἡ ξηρὰ μήτρα [illegible]. κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. ὁ δὲ ἄγγελος πρὸς τὸν Ζαχαρίαν· Θεοῦ ἐλέγχους ἀπαιτεῖς; ἀξιόπιστον βεβαιοτέραν τῆς δεσποτικῆς ἐπαγγελίας δεῖξῃ; τὸν εὐαγγέλιά σοι κομίζοντα ἀνακρίνειν οὐ δέδοικας; κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο λέγεις, ὦ Ζαχαρία; μὴ γὰρ εἰς Αἴγυπτον ἀποστέλλῃ, ἵνα φοβηθῇς τὸν Φαραώ; κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο, λέγεις, ὦ Ζαχαρία; οὐδὲν ὑπὲρ φύσιν ὁ Θεὸς ἐργάζεται; φύσεως ἀκολουθίαν ζητεῖς, καὶ οὐκ εἶδες θεότητος παράδοξον ποίησιν; εἰπέ μοι, Ζαχαρία, τῆς γῆς οἱ στῦλοι ποῦ πεπήγασι; τοῦ οὐρανοῦ δὲ τὸ κύτος ποῦ [illegible]; αἱ [illegible] ποῦ εὑρίσκονται; ὑετοῦ δὲ σταγόνες ποῦ θησαυρίζονται; βόλοι δὲ χιόνος ποῦ [illegible]; ἡλίου δὲ δρόμους τίς ἡνιοχεῖ; σελήνης δὲ μείωσιν τίς ὀρθοτεῖ; ἀστέρων πλῆθος τίς ἐξηρίθμησε; θάλασσα δὲ μαινομένη πῶς ψάμμῳ εἴργεται; ποταμοὶ δὲ θερμορρύτοι πῶς [illegible]; ὁμίχλης δὲ σκότος πῶς ἐξυφαίνεται; ἄνθρωπος δὲ ἐν μήτρᾳ πῶς διαπλάττεται; καὶ τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ πῶς [illegible] εὑρίσκεται; θεοείκελος δὲ ψυχὴ πῶς ἀθεάτως ἐν τῷ σώματι εὑρίσκεται; κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο, λέγεις, ὦ Ζαχαρία; φύσεως ἀκολουθίαν ζητεῖς, ὅπου θεότητος ἐργασία; τί; τὴν στεῖραν ἀπιστεῖς γεννῆσαι; τί οὖν ἐὰν ἀκούσῃς παρθένον τίκτουσαν παραδόξως; καὶ εἴη τὸ ἄπιστον εἰς πίστιν προγυμναζόμενον; ἔνθεν γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς στείρας νῦν ἀπιστία κολάζεται, ἵνα τὴν ἐπὶ τῆς παρθένου θαυματουργίαν μὴ ἀμφιβάλλῃς. ἔσῃ, φησί, σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι. ὢ τῆς φιλανθρώπου τιμωρίας, διόρθωσιν μᾶλλον ἐργαζομένης. αὐτὴν γὰρ ὁ ἄγγελος τὴν σφαλεῖσαν φωνὴν σωφρονίζει, αὐτὴν χαλινοῖ τὴν τολμήσασαν γλῶτταν. ἦν γάρ, φησί, διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός. καλῶς ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ τό, διέμενε, συνεγράψατο. παρεῖχε γὰρ ἡ σιωπὴ τὴν τικτομένην φωνήν, ὁ Ζαχαρίας τὸν Ἰωάννην, ὁ πρεσβύτης τὸν παῖδα, ὁ ἱερεὺς τὸν προφήτην. ἐν οἷς λέγει ὁ ἄγγελος, ἐπειδὴ οὕτως ὡς ἄπιστος σημεῖον παρὰ Θεοῦ ζητεῖς, ἐν τοῖς ἰδίοις μέλεσι τὸ μαστιγοφόρει· προσδέχου σημεῖον. ἔσῃ γάρ, φησί, σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι, ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα. ὅπου γὰρ τῆς δυσλογίας τὸ ὄργανον, ἐκεῖ καὶ τῆς τιμωρίας τὸ πρόσταγμα· ὅπου τῆς προπετείας τὸ θράσος, ἐκεῖ καὶ τῆς παιδείας ὁ χαλινός· ὅπου ἡ ὕβρις ἐλάλησεν, ἐκεῖ τῆς ἐπιτιμήσεως ἡ ἀπόφασις. ἠθέλησεν ὁ Θεός, Ζαχαρία, κήρυκά σε τοῦ τοιούτου θαύματος γενέσθαι. στρατοπεδάρχης γὰρ τοῦ οὐρανίου βασιλέως τίκτεται, καὶ τῆς κοσμικῆς τῶν ἁμαρτημάτων λυτρώσεως προκαθαρτής. ἐπεὶ δὲ τὴν αὐθεντίαν τοῦ στόματος βεβαιοτέραν τῆς ἐπαγγελίας ἐποιήσω τοῦ δεσπό-

…διδοὺ σ-
…ν ἀρρα-
…ς μοι
…ν, καὶ π-
…ν τῆς ἐ-
…γγελίας
…μαι τὸ
…γγελια,
…ματουρ-
…θησι-
…, εἰ μὴ
…ν.

…Θεοῦ πα-
…δεύμα ἀ-
…εῖς ἐκοῖ-
…τα πάντα
…ὰ τῷ
…ς ἀξιό-
…ν δείξῃ
…δεσπο-
…ἐπαγγε-
…ς; τὸν
…
…
…ἄγων δὲ
…ς τίς
…ς;

…ὴ εἰς ἀπι-
…ἐπιστεύ-
…

…μάζου

…ρογαθα-
…ι.

του, διὰ τοῦτο ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. ὁρᾷς ἀνθ' ὧν πίστεως ἀπώλεια τῶν δεόντων κορυφοῦται. μόνον δὲ ἤκουσεν ὁ Ζαχαρίας τὰ ῥήματα ταῦτα, εὐθέως ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ, μισθὸν ἀπιστίας τὴν φίμωσιν βαστάζων. ὢ τοῦ θαύματος· ἄλλους εἰσῆλθεν ἐλευθερῶσαι, καὶ αὐτὸς ἐξῆλθε καταδεδικασμένος· ὁ θυμιατήριον λειτουργικὸν βαστάζων, τίτλον ἐξορίας περιέφερεν. ὁ λαὸς περιέμενεν ἀγαθὴν ἀκοῦσαι παρ' αὐτοῦ, κἀκεῖνος διένευσε, μηδείς μοι πλησιάσῃ, μηδείς με ἐρωτήσῃ· διασυνθήκης ἀγανακτήσεως φερνὴν βαστάζω. ὢ τῶν παραδόξων πραγμάτων. Ζαχαρίας φιμοῦται, καὶ ἡ Ἐλισάβετ εὐωχεῖται· ἀναστομοῦται γλῶττα, καὶ ὀγκοῦται μήτρα· ἡ εὔλαλος γλῶττα στειρεύει, καὶ ἡ ἄκαρπος [στεῖρα] γίνεται μήτηρ. μετοικεῖται τὸ πάθος τῆς μήτρας εἰς τὴν γλῶτταν· ἡ φωνὴ χαλινοῦται, καὶ ἡ γονὴ ἐλευθεροῦται. Ζαχαρίας σιγᾷ, καὶ ὁ Ἰωάννης σκιρτᾷ. μόνον γὰρ εἶδεν ἡ στεῖρα τὴν παρθένον, κατενόησεν ὁ ἑωσφόρος τὸν ἥλιον, καὶ ἐσκίρτησεν μήτρᾳ ὁ Ἰωάννης ἐν τῇ μητρικῇ νηδύϊ, τὴν βραδυτῆτα τῆς φύσεως αἰτιώμενος. διανοίγητε, φησί, κήρυξ εἰμί· καὶ πῶς τοῖς ὁμοφύλοις ὁμοίως πεπέδημαι δεσμοῖς; [περιλάβω τὸν χρόνον τῆς κυήσεως.] οὐ περιμένω τὸν τόκον, μὴ ἀπολέσω τὸν δρόμον· μὴ διαφύγῃ παρελθὼν τὸν περὶ τὰς ὠδῖνας εἰλημμένον δοῦλον· μὴ γένηται τῆς φύσεως ἡ ἀκολουθία παρανομία τῆς τάξεως. ἐπέγνων τὸν παρόντα, καὶ σιωπᾶν οὐκ ἀνέχομαι· ἐπέγνων τὸν προστείλαντά με πρὸ προσώπου αὐτοῦ πορεύεσθαι, ἑτοιμάσαι τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἔμπροσθεν αὐτοῦ. σαλεύω τὰ δεσμὰ τῆς φύσεως. κηρύττειν γὰρ ἐπείγομαι. ὢ τῶν παραδόξων πραγμάτων καὶ θαυμάτων. ἅπερ ἠγνόησαν ἐν οὐρανοῖς ἄγγελοι, ἐγνώρισεν ὁ Ἰωάννης κυοφορούμενος, καὶ λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ· θρόνους ἔλαθε, καὶ τὸν ἐν μήτρᾳ Θεὸς ἐπιδημοῦντα οὐ παρέδραμε. κυριότητας ἔκρυψε, καὶ τῷ ἐν γαστρὶ τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον ἀπεκάλυψε· καὶ ὅπερ ἐλήλυθεν ὁ ἀρχάγγελος τῇ θεοτόκῳ κομίζων εὐαγγέλιον, ἔνδοθεν τὸ ἔμβρυον ἀλλόμενον ὑπηγόρευσεν. ἐπιδημήσας γάρ, καθὼς ἀρτίως ἠκούσατε, ὁ τοῦ γένους ἡμῶν λυτρωτὴς πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον Ἰωάννην ἀφίκετο κυοφορούμενος παραγέγονε. καὶ ἰδοὺ ἴδετε τὸν πλαστουργὸν ἀσπαζόμενον τὸν πηλόν, τὸν βασιλέα εἰς τὴν τοῦ στρατιώτου σκηνὴν αὐλιζόμενον, τὸν δεσπότην εἰς τὸ τοῦ δούλου δωμάτιον ἀφιγμένον. ὃν ἐκ μήτρας ἐν μήτρᾳ θεασάμενος ὁ Ἰωάννης, τῆς φύσεως ὅρους παραδραμεῖν ἐπεχείρησεν, οὐκ οἶδα, λέγων, φύσεως ὁροθέτην Κύριον, οὐκ ἀναμένω κυήσεως χρόνον· ἐν γαστρὶ ἐννεαμηνιαῖος τόκος οὐκ ἀναγκαῖος ἐμοί· οὐ χρήζω ταύτης τῆς εἱρκτώσεως, εἰς ἣν νῦν ἐγκέκλεισμαι. καὶ τί οὐ διαρρήγνυμι τὰ δεσμὰ τὰ κατέχοντά με; ἐξέλθω, κηρύξω παραδόξων πραγμάτων αὐτόπτης γνωστός. σημεῖον γάρ εἰμι θεϊκῆς παρουσίας· σάλπιγξ εἰμὶ τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου σαρκώσεως. σαλπίσω, καὶ πατρικὴν γλῶτταν εὐγλωττήσω λαλεῖν. σαλπίσω, καὶ μητρικὴν νεκρωθεῖσαν μήτραν ζωώσω. βλέπετε τοῦ μυστηρίου τὸ ξένον· οὔπω γεννᾶται, καὶ τοῖς σκιρτήμασι φθέγγεται· οὔπω φαίνεται, καὶ ἀπειλὰς ἀποστέλλει· οὔπω βοᾶν συγχωρεῖται, καὶ δι' ἔργων ἀκούεται· οὔπω μανθάνει τὸν βίον, καὶ τὸν Θεὸν προκηρύττει· οὔπω βλέπει τὸ φῶς, καὶ γνωρίζει τὸν ἥλιον· οὔπω τίκτεται, καὶ προτρέχειν ἐπείγεται. οὐ γὰρ φέρει τοῦ δεσπότου ἐλθόντος παρακατέχεσθαι· οὐκ ἀνέχεται περιμένειν τοῦ τόκου τοὺς ὅρους, ἀλλὰ ῥῆξαι φιλονεικεῖ τὸ τῆς γαστρὸς δεσμωτήριον, καὶ προμηνῦσαι σπουδάζει τὸν σωτῆρα ἐρχόμενον, [κράζων τοῖς ἅλμασιν]· ὁ λύων τοὺς δεσμίους παραγέγονε, καὶ τί ἐγὼ δεδεμένος κατέχομαι; ἦλθεν ὁ λόγῳ κατασκευάσας τὰ σύμπαντα, καὶ τί ἐγὼ περιμένω τοὺς ὅρους τῆς φύσεως; ἐξέλθω, προδραμῶ, κηρύξω, βοήσω τοῖς πᾶσι παροῦσιν· Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Ἰωαν. α. 19. καὶ ταῦτα μὲν τὰ τοῦ Ἰωάννου [σκιρτήματα, μᾶλλον δὲ ῥήματα.] Λουκ. α. νζ. Τῇ δὲ Ἐλισάβετ ἐπληρώθη, φησίν, ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν. καὶ ἤκουσαν οἱ συγγενεῖς αὐτῆς, καὶ οἱ περίοικοι, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ. διὰ τί δὲ εἴρηται, ἔτεκε καὶ ἐγέννησεν;

διὰ

ὅτι τὸ μὲν φύσεώς ἐστιν ἔργον, τὸ δὲ ὑπὲρ φύσιν. καθὸ ὅ γυνὴ μὲν, ἔτικε· καθὸ δὲ πνεύματος ἁγίου χάρις ἐπέστη, ὑπὲρ φύσιν ἐγέννησεν. ἄλλο γὰρ φύσεως πρᾶγμα, καὶ ἄλλο χάριτος ἔργον. θαῦμα γὰρ ἦν τὸ γινόμενον ὑπὸ Ἰωάννου· καὶ οὐ τοσοῦτον εἶχε τοῦ πατρικοῦ τόνου, ὅσον τοῦ θείου τόνου. καὶ τούτου μάρτυς αὐτὸς ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ λέγων πρὸς Ζαχαρίαν· Ἰδοὺ ἡ γυνή σου γεννήσει υἱόν σοι, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν· καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἡλίου. ὢ ἄλλης παραδόξου φύσεως ὁ τόκος τοῦ παιδός. [ἢ παράδοξος, καὶ οὐ φυσικός.] ὁ γὰρ γεννῶν σὺν ἡδονῇ γεννᾷ, ἡ δὲ τίκτουσα ἐν λύπαις τίκτει. ἐπεὶ οὖν Ζαχαρίας ἠπίστησεν, ἡ δὲ Ἐλισάβετ οὐκ ἀμφέβαλε, τὸν ὀψίγονον παρ' ἐλπίδα δεχομένη παῖδα, τούτου χάριν, τίκτειν καὶ γεννᾷν προσαγορεύεται, τὸ μὲν διὰ τὴν φύσιν, τὸ δὲ διὰ τὴν πίστιν. ὁ γεννῶν γὰρ, καθὼς προεῖπον, σὺν ἡδονῇ γεννᾷ· ἡ δὲ τίκτουσα, ἐν λύπαις τίκτει. ποία δὲ λύπη ἐπὶ τῆς Ἐλισάβετ; ὅπου πνεύματος ἁγίου παρουσία, οὐχὶ δὲ μαίας ἀπείρου περιοδεία· ἦν ἴκα τῆς χάριτος τὸ ἔργον, οὐ τῆς φύσεως τὸ βάρος. καὶ πῶς, ἄκουε. οἰκτρὸς; ἦν ὁ πόνος πρὸς σύγκρισιν τῆς χαρμοσύνης. οὐ γὰρ μετὰ τὸ γεννηθῆναι ὁ Ἰωάννης τὴν χάριν ἐδέξατο, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς μητρικῆς νηδύος τὴν στολὴν τοῦ ἁγιασμοῦ δεξάμενος, στρατηγὸς παράδοξος γέγονε, καθὼς ἔφη ὁ ἄγγελος· πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἡλίου. τίς τίνος προελεύσεται; Ἰωάννης τοῦ δεσπότου Χριστοῦ· διὰ τοῦτο πρόδρομος ὀνομάζεται· ὡς ἔστιν αὐτοῦ τοῦ Ἰωάννου ἀκοῦσαι λέγοντος περὶ τοῦ σωτῆρος· Ἔρχεται ὀπίσω μου ἀνήρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὀπίσω διὰ τὸν χρόνον, ἔμπροσθεν διὰ τὸν θρόνον. διὰ τί δὲ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἡλίου τοῦ Θεσβίτου ὁ Γαβριὴλ τὸν Ἰωάννην προϊππάζειν τοῦ βασιλέως Χριστοῦ ἔλεγεν; ἄκουε συνετῶς. Ἡλίας, Θεὸς ἑρμηνεύεται. ἐπεὶ οὖν ὁ Ἰωάννης τὸν Θεὸν εἶχεν ἐν ἑαυτῷ (πνεύματος γὰρ ἁγίου ἐπλήσθη ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ) τὸ δὲ πνεῦμα ὁ Θεός ἐστι (περὶ αὐτοῦ γὰρ ἔλεγεν ὁ Κύριος διὰ τοῦ προφήτου ἐκ πολλῶν τῶν χρόνων, Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου, καὶ πολλοὺς ἐπιστρέψει ἀπὸ τῆς πλάνης εἰς τὴν ἀλήθειαν) τούτου χάριν ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἡλίου ὁ Ἰωάννης προοδεύει τοῦ Κυρίου· ἐπεὶ καὶ πολλὰ παραπλήσια τοῦ Ἡλίου εἶχεν ὁ Ἰωάννης. ἀμέλει τὸ βρέφος τίκτεται, καὶ ἡ φωνὴ τῷ πατρὶ ἀποδίδοται. ἐρωτώμενος γὰρ, φησιν, ὁ Ζαχαρίας, τὸ τί ἂν θέλοι τὸ παιδίον καλεῖσθαι, ᾔτησε πινακίδιον, καὶ ἔγραψε λέγων· Ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ὁ μὴ πιστεύσας τοῦ ἀγγέλου τοῖς λόγοις, νῦν ἠναγκάσθη γράψαι τὴν ὀνομασίαν, ἐγγράφως κηρύττων· ὁ μὴ δεξάμενος τότε τῇ ἀκοῇ τὰ λεχθέντα, νῦν νομοθετεῖ τῇ χειρὶ τὰ γινόμενα γράφων. καὶ τὴν προσηγορίαν ἀποδοὺς τῷ παιδὶ, ἀπέλαβε τὴν φωνήν· Ὅθεν, φησὶν, ἐθαύμασαν πάντες. ἀνεῴχθη γὰρ παραχρῆμα τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώττης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν Θεόν. ὢ τοῦ παραδόξου καὶ ξένου θαύματος. ὄνομα γράφεται τέκνου, καὶ στόμα πατρὸς κωφοῦ διανοίγεται· Ἰωάννης καλεῖται, καὶ οὐ καλοῦντος ἡ γλῶττα ῥυθμίζεται. ὁρᾷς ὡς οὐ διήμαρτε, καὶ ἡμεῖς ἀπαρεμποδίστως εἰπόντες τὴν πρέπουσαν ἐξήγησιν, οὐ διαμαρτάνομεν; ἰδοὺ γὰρ αὐτοῦ τοῦ δικαίου τὸ ὄνομα στόμα σιωπῆς διανοίγει, καὶ γλῶσσαν δυσκίνητον διεγείρει. οὔπω γὰρ δείκνυται βοῶσα ἡ Ἰωάννου φωνὴ, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα φωνῆς ἐνέργεια γίνεται. Ἐγώ, φησι, φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. ὢ τοῦ θαύματος· λόγος ἐπιδημεῖ, καὶ φωνὴ προκηρύττει· δεσπότης ἔρχεται, καὶ δοῦλος προαποστέλλεται· βασιλεὺς παραγίνεται, καὶ στρατιώτης προετοιμάζεται. χαίρωμεν οὖν καὶ εὐφρανθῶμεν, ὅτι ἡ Ἐλισάβετ ἐγέννησε, καὶ ὁ Ζαχαρίας ἐλάλησεν· ὅτι στεῖρα ἔτεκε, καὶ ὁ πρεσβύτης ἐβόησεν, ὅτι πινακίδιον κηρόχυτον ἐζητήθη, καὶ γλῶσσα ἱερατικὴ ἐλύθη, καὶ ἡ φωνὴ ἐπλημμύρει· ὅτι πρόδρομος ἐφάνη, καὶ ὁ κό-

σμος

Λυκ. α. ιγ.

Ιωαν. α. λ.

Μαλ. γ. α.

Λυκ. α. ξγ.

Λυκ. α. ξδ.

Ματθ. γ. γ.

Λουκ. α. ξη.

σμὸς ὅλως ἐξῆρη. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ἔδει καταλῦσαι τὸν λόγον· οὐ συγχωρεῖ δὲ Ζαχαρίας βοῶν, Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ. ὢ τῶν παραδόξων πραγμάτων· τί λέγει ὁ Ζαχαρίας; πρώτην φωνὴν μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὁ Ζαχαρίας ἐβόησεν, εὐλογητὸς Κύριος. τί οὖν; τέθνηκεν ὁ Ζαχαρίας, καὶ ἀνέστη; οὐ τέθνηκε φυσικῶς· παραπλήσια δὲ ὑπέμεινε τῷ θανάτῳ. οἴκοθεν γὰρ, ὥσπερ τάφον, τὴν σιωπὴν εἶχε, καὶ ἀπαργμοῖς κατεδέθη, τοῖς γλωττίοις δεσμοῖς. τὸν βίον μετῆλθε, μὴ ἀναπνέων τὴν ἱερωσύνην· καὶ θρηνῶν ὑπέμεινε, τὴν τοῦ λαοῦ στυγνότητα. ἱερέως γὰρ ἀθυμοῦντος, τῷ πένθει κατέπιπτον πάντες οἱ μεσιτευόμενοι. πρώτην φωνὴν ταύτην ἐβόησε μετὰ τὴν ἐξοπτικὴν ταύτην ἀνάστασιν ὁ Ζαχαρίας· εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ. ὦ Ζαχαρία, εἰ μὴ τὸν πνευματικὸν στάχυν κατεῖδες, τὸν νοητὸν γεωργὸν οὐκ ἐγνώριζες· εἰ μὴ τὸ δῶρον ἀπέλαβες, τὸν δοτῆρα οὐκ εὐλόγησας. ἀλλ' ἀξίαν ᾠδὴν τοῦ δώρου ὁ Ζαχαρίας προφητικῶς τῷ Θεῷ ἤνεσε. κράζωμεν δὲ καὶ ἡμεῖς, εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τῶν χριστιανῶν, ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ις.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΒΡΑΑΜ ΚΑΙ ΙΣΑΑΚ.

Ex Ms. meo.

* *

Ἀποικίζει ὁ Θεὸς τὸν δίκαιον Ἀβραὰμ ἐκ τῆς συγγενείας αὐτοῦ, καὶ πάντων τῶν ἰδίων, καὶ ἦν ἐπ' ἀλλοδαπῆς ἐγκαρτερῶν τοῖς δεινοῖς, τὴν τῆς ὑποσχέσεως περιμένων ἐλπίδα. βάσανος γὰρ προσάγεται πολλὴ τῷ πατριάρχῃ, δι' ἧς ἡ βεβαιότης ἡ πρὸς Θεὸν ἐδείχθη· χρόνος διέβη πολύς· ἡ νεότης ὡς ἄνθος λοιπὸν ἐμαραίνετο· τὸ γῆρας ἐπὶ θύραις· ἡ φύσις τὸ ἴδιον πάσχουσα ἐνήργει, πρὸς γῆρας καμπτομένη· ἀπεσβέσθη ὑπὸ γήρως ἅμα τῇ ὁμοζύγῳ ἡ πρὸς παιδοποιΐαν ἰσχύς τε καὶ δύναμις· τὸ σῶμα τῶν θατέρων ὑπέκυπτε τῇ φύσει, τῆς νεότητος αὐτοῖς προσυπομαλωθείσης. ἀλλ' ἡ πρὸς Θεὸν ἐλπὶς ἐν αὐτοῖς ἀκμάζουσα, οὐ μόνον ἀγήρως ἦν, ἀλλὰ καὶ ἀήττητος. ὅθεν καὶ παρ' ἐλπίδα ἔτικε τὸν Ἰσαάκ, ὃς τύπον ἐν ἅπασιν ἔφερε τοῦ δεσπότου. οὐ φύσεως ἦν ἔργον συλλαβεῖν μήτραν νεκράν, καὶ μαστοὺς ξηροὺς γάλα παρασχεῖν τῷ Ἰσαάκ· οὐ φύσεως ἦν ἔργον ἄνευ ἀνδρὸς συλλαβεῖν τὴν παρθένον Μαρίαν, καὶ ἄνευ φθορᾶς τεκεῖν τὸν σωτῆρα τῶν ὅλων. τὴν Σάρραν ἐποίησε μητέρα ἐν τῷ γήρει, καὶ Μαρίαν ἀνέδειξε μετὰ τόκον παρθένον· ἄγγελος ἐν τῇ σκηνῇ εἶπε τῷ πατριάρχῃ, Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἔσται τῇ Σάρρᾳ υἱός· ἄγγελος ἐν Βηθλεὲμ ἔφη πρὸς τὴν Μαρίαν, ἰδοὺ τέξῃ υἱὸν ἡ κεχαριτωμένη. ἐγέλασεν ἡ Σάρρα τὴν στείρωσιν βλέπουσα, τὴν νέκρωσιν ὁρῶσα, τῷ λόγῳ ἀπιστοῦσα, πῶς, φησὶν, ἔσται τοῦτο, ἐμοῦ καὶ τοῦ Ἀβραὰμ ἀνενεργήτων ὄντων πρὸς τὴν καρπογονίαν· ἠπόρει καὶ Μαρία παρθενίαν ὁρῶσα, καὶ ταύτης τὰς σφραγῖδας ἀλύτους κατέχουσα. Πῶς γάρ μοι ἔσται τοῦτο ἄνδρα μὴ γινωσκούσῃ; ξένη γὰρ τῆς φύσεως ἐστὶν ἡ ὑπόσχεσις· ἀλλ' ὁ δοὺς παρ' ἐλπίδα τῇ Σάρρᾳ τὸν Ἰσαάκ, αὐτὸς ἐκ τῆς παρθένου ἐτέχθη κατὰ σάρκα. ἐμπερίχαρεῖς ἦσαν ἡ Σάρρα καὶ ὁ Ἀβραὰμ τεχθέντος τοῦ Ἰσαάκ, καθὼς εἶπεν ὁ Θεός· ἐμπερίχαρεῖς ἦσαν Μαρία καὶ Ἰωσὴφ τεχθέντος τοῦ Ἰησοῦ, καθὼς εἶπε Γαβριήλ. δαψιλῶς ἐπέρρεον ἀπὸ γάλακτος πηγαὶ ἐκ τῆς παρ' ἡλικίαν ἐν στόματι Ἰσαάκ· δαψιλῶς τῆς παρθένου οἱ μαστοὶ ἐπήγαζον γάλα τῷ τὰ πέρατα πάντα διατρέφοντι. τίς εἴποι τῷ Ἀβραάμ, ὅτι θηλάζει Σάρρα υἱὸν ἐν τῷ γήρει, ἐβόησεν ἡ στεῖρα; τίς εἴποι τοῖς ἀνθρώποις, ὅτι παρθένος εἰμὶ, καὶ τεκοῦσα θηλάζω, ἔλεγεν ἡ Μαρία; οὐ διὰ τὸν Ἰσαὰκ ἐγέλασεν ἡ Σάρρα, ἀλλὰ διὰ τὸν ἐκ τῆς Μαρίας τικτόμενον· καὶ ὥσπερ Ἰωάννης διὰ τοῦ σκιρτήματος, καὶ γελάσασα ἡ Σάρρα τὴν χαρὰν ἐμήνυσεν. ἠνδρώθη δὲ τὸ παιδίον, καὶ τὴν

Λουκ. α. λδ.

τῶν

τὴν μειρακίων ἡλικίαν ἀνθήσαντι. Φαιδρὸς ἦν καὶ ὡραῖος, καὶ τῆς ψυχῆς τὴν ἀρετὴν τῷ κάλλει τοῦ σώματος συναύξων ἐφ᾽ ἑκάστης, ἡδὺς ἦν τοῖς γονεῦσιν. Ὅσοι παῖδας ἔχετε, τοῦτο ἐκμιμήσασθε. Πῶς ἥδεται ὁ πατὴρ ὁρῶν παιδία παίζοντα; πῶς δὲ χαίρει καθορῶν προκόπτοντα τὸν παῖδα, ἢ σπουδαίως ἔχοντα περὶ τὰ μαθήματα; ἀλλ᾽ ὅτι τοιοῦτον βλέπων ἔχαιρεν ὁ Ἀβραάμ, πειρασμὸς καὶ βάσανος αὐτῷ βαρεῖα προσετέθη· ἵνα δῆλος γένηται, τίνι πλέον νέμει, τῇ τῆς φύσεως ῥοπῇ, ἢ τῷ πρὸς Θεὸν πόθῳ. Ὢ ἀποτόμου ταύτης τῆς πείρας, ἀγαπητοί, ἐγὼ δὲ νῦν διηγούμενος, φρίττω καὶ ἐκπλήττομαι. Χρηματίζει γὰρ πάλιν ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ, καὶ προσκαλεῖται αὐτὸν ἐξ ὀνόματος, λέγων· Λάβε τὸν μονογενῆ υἱόν σου Ἰσαάκ, ὅνπερ σὺ ἠγάπησας, καὶ ἀνένεγκε αὐτὸν θυσίαν διὰ σφαγῆς ἐφ᾽ ἓν τῶν ὀρέων, ὧν ἄν σοι ἐγὼ εἴπω. Ὅτε δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ἀβραάμ, Ἀβραάμ, προθύμως ὑπήκουσε, χρηστότερον προσδοκῶν προσφώνημα τῆς χάριτος, πλατέως ἐνδεχόμενος ἢ γάμον συναρμόσαι, ἢ πῆξαι θάλαμον, ἵνα εἰς πέρας ἔλθῃ ἡ ἐπὶ τῷ σπέρματι εὐλογία ἐν πλήθεσι, καθὼς ἐπηγγείλατο. Ἀλλὰ καταμάθωμεν τὴν προσθήκην τοῦ λόγου. Λάβε τὸν μονογενῆ τὸν ἀγαπητὸν τὸν σόν. Ὁρᾷς κέντρα τοῦ λόγου; πῶς κινεῖ τὸν πατέρα, καὶ πῶς ἀναρριπίζει τῆς φύσεως τὴν φλόγα; πῶς ἐγείρει τὸ φίλτρον τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν παῖδα, μονογενῆ προσειπὼν ἅμα καὶ ἀγαπητόν, ἵνα διὰ τοιούτων ὀνομάτων τὸ φίλτρον πρὸς αὐτὸν ἀνάψας δοκιμάσῃ τὴν γνώμην; καὶ ἀνένεγκε αὐτὸν εἰς ὁλοκαύτωσίν μοι ἐφ᾽ ἓν τῶν ὀρέων, ὧν ἄν σοι ἐγὼ δείξω. Ἆρα τί πεπόνθατε ταῦτα ἀκηκοότες; πῶς οὐκ ἰλιγγιάσατε ἐν τῷ διηγήματι, ὅσοι πατέρες ἐστέ, καὶ τὴν ἐκ τῆς φύσεως στοργὴν πρὸς τοὺς υἱοὺς σαφῶς ἐδιδάχθητε; οἴδατε γάρ, οἴδατε τό, πῶς πατρὸς ἀκοὴ ἀποδύεται σφαγὴν μονογενοῦς υἱοῦ. Τίς οὐκ ἂν ἐξεπλάγη πρὸς τὴν τοιαύτην φωνήν; τίς δὲ οὐκ ἂν ἀπέστρεψεν εὐθέως τὸ πρόσωπον; τίς οὐκ ἂν εἵλετο εὐθὺς τῷ προστάγματι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸν λόγον δέξασθαι; ἢ τίς πρὸς αὐτὸν οὐκ ἂν ἐδικαιολογήθη, τὴν φύσιν συνήγορον οὕτω προστησάμενος; τί ταῦτα προσέταξας γενέσθαι, ὦ δέσποτα; τί δὲ τὴν ἀλλόκοτον ταύτην ἀφῆκας φωνήν; διὰ τοῦτο πατέρα ἠθέλησας ποιῆσαι, ἵνα παιδοκτόνον ἀθρόον ἀπεργάσῃ; διὰ τοῦτο ἔγευσας τῆς γλυκείας δωρεᾶς, ἵνα μῦθόν με πάλιν τῷ κόσμῳ ἀναδείξῃς; ταῖς χερσὶ ταῖς ἐμαυτοῦ κατασφάξω τὸν παῖδα; καὶ συγγενείᾳ αἵματος μολύνας τὴν δεξιάν, παιδοκτόνος γένωμαι; οὕτω ταῦτα κελεύεις, καὶ οὕτως ἐπιτέρπῃ ταῖς τοιαύταις θυσίαις; προστάττεις ἀποκτεῖναι τὸν φίλτατον υἱόν, ὑφ᾽ οὗ προσεδόκησα τὴν Σάρραν τραφήσεσθαι; τοιοῦτον αὐτῷ πῆξαι τὸν θάλαμον, εἰπέ μοι; τοιαύτην εὐφροσύνην γάμου παρασκευάσω; ἀνάψαι τι ἐπ᾽ αὐτῷ οὐ λαμπάδα νυμφῶνος, οὐ φῶτα χαρμοσύνης, ἀλλὰ πῦρ ἐντάφιον; ἆρα στεφανώσομαι; ἆρα παστὸν πήξομαι; ἆρα χοροστασίας ἐπὶ τούτοις στήσομαι; ἆρα πατὴρ ἔσομαι, ὥσπερ εἶπας, τῶν ἐθνῶν, ὁ μὴ ἀξιούμενος μηδὲ τοῦ ἑνὸς παιδός; Ἀλλ᾽ οὐδὲν τῶν τοιούτων ἀντέφησεν ὁ δίκαιος· ὑπήκουσε δὲ γενναίως, σφοδρότερον τοῦ πυρὸς ἀνάψας τὴν ἀγάπην, ὀξύτερον τοῦ ξίφους ἐποίησε τὸν πόθον. Ἐν αὐτῷ γὰρ ἔτεμε τοὺς δεσμοὺς τῆς φύσεως, καθάπερ τι ἱμάτιον, τὸ ἄχθος τῆς συμπαθοῦς διαθέσεως λιπὼν καὶ ἀποδυσάμενος· ὅλον ἑαυτὸν προθύμως ἐκδέδωκε, καὶ τοῦ προστάγματος ἦν κατασφάξαι τὸν υἱόν. Ἀλλ᾽ οὐδὲ τῇ γαμετῇ περὶ τούτου τι εἶπεν, οὐκ ἀνεκοινώσατο, σφόδρα χρησίμως ποιῶν· ἀναξιόπιστον γὰρ καὶ ἀσύμφορον αὐτῷ εἰς συμβουλίαν τὸ θῆλυ διαλογισάμενος. Οὐδὲ γὰρ συνήνεγκεν, ἀλλὰ καὶ κατέβλαψε τὸν Ἀδὰμ δεξάμενον τὴν συμβουλὴν τῆς Εὔας. Ἵν᾽ οὖν μή τι πάθῃ γυναικῶδες ἡ Σάρρα, μήτι, οἷα μητέρα εἰκός, ὀδυρομένη, τὸ σφοδρὸν καὶ ἀκεραιφνὲς τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης ἐπικλάσῃ ἐν αὐτῷ, ἔσπευσε λαθεῖν αὐτήν. Ποίᾳ γὰρ θρηνῳδίᾳ οὐκ ἐχρήσατο Σάρρα, ἢ πρὸς αὐτὸν τὸν παῖδα, ἢ τὸν τούτου πατέρα; τί δὲ οὐκ εἶχε δρᾶσαι, τὸν ἑαυτῆς υἱὸν βλέπουσα πρὸς τὴν σφαγὴν βιαίως ἑλκόμενον; πῶς οὐ περιχυθεῖσα, ταῖς ἑαυτῆς ἀγκάλαις σφοδρῶς περιπλακεῖσα, ἀνθεῖλκε πρὸς ἑαυτήν; οἵους δὲ

Γεν κβ. β.

ἂν ἐχρήσατο λόγοις πρὸς τὸν Ἀβραάμ, καὶ ὀλοφυρομένη γοερὸν ἀνέκραξε; φεῖσαι, φεῖσαι τῆς φύσεως, φεῖσαι παιδός, ὦ Ἀβραάμ, φεῖσαι· μὴ γένῃ τῷ βίῳ πονηρὸν διήγημα· μονογενής μοι ὁ τόκος, οὗτος μοι πρῶτος ὑπάρχει, αὐτὸς πρῶτος καὶ ὕστερος ἐν ὠδῖσιν ὁ Ἰσαάκ. μὴ τέμῃς τὸν ἕνα βότρυν, ὃν ἐκαρποφορήσαμεν, ὅτε λοιπὸν ἐκ τοῦ ὄρους ἐξάμπελω γεγήραμεν· μὴ θερίσῃς ἕνα στάχυν, ὃν ἐκαρποφορήσαμεν, ἀποτομίας δρεπάνῃ, τὸν ἐξ ἡμῶν βλαστήσαντα τῆς ἀφ' ἡμῶν νεκρώσεως. μὴ συντρίψῃς βακτηρίαν, ἐφ' ἧς στηριζόμεθα· μὴ κλάσῃς ἡμῶν τὴν ῥάβδον, ἐφ' ἧς ἀναπαυόμεθα· μὴ τυφλώσῃς τὸν ὀφθαλμόν, ὃν οἱ δύο κεκτήμεθα· μὴ ἄρῃς τὸ μνημόσυνον ἡμῶν ἐκ τῆς ὑπ' οὐρανόν· μὴ τὸν ἄρνα, ὃν ἔχομεν, κατασφάξῃς ὡς πρόβατον· μὴ αἴρῃς τὴν χαρὰν ἡμῶν, καὶ πληρώσῃς ἡμᾶς θρήνων· τίνα ἐπὶ τῆς τραπέζης μετὰ τοῦτον ὀψόμεθα; τίς ὀνομάσει μητέρα; τίς θεραπεύσει τὸ γῆρας; τίς περιστελεῖ θανόντας; τίς τάφῳ χώσει τὸ σῶμα; τίς σώσει τὸ μνημόσυνον τῶν ἀτέκνων λοιπόν; ὁρᾷς τὸ κάλλος τοῦ νέου, τὸ ἄνθος τῆς νεότητος· ὅπερ καὶ ἐν ἐχθρῷ βλέπων, πολέμιος ἂν κατηλέησεν. οὗτος μὲν τῆς μακρᾶς εὐχῆς ὁ καρπὸς ἀποδίδοται· οὗτος τῆς διαδοχῆς ὁ κλάδος ὑπολέλειπται· οὗτος τοῦ γένους λείψανον· οὗτος γήρως βακτηρία· οὗτος μόνος ἐλπίς ἐστι τῆς ἀνελπιστίας ἡμῶν. εἰ μέλλεις ὠθεῖν τὸ ξίφος εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ φιλτάτου, ἐμὲ πρώτην ἀπόκτεινον. μεγίστην μοι χάριν δίδως· κοινὸν γινέσθω τὸ χῶμα, καὶ τὸ μνημεῖον ἀμ κοινόν· κοινὴ κόνις καλυψάτω τῶν ἀμφοτέρων τὸ σῶμα· κοινὸς θάνατος γινέσθω τῆς στείρας καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς· κοινὴ στήλη διηγείσθω τὰ πάθη τῶν ἀμφοτέρων. μὴ ἴδῃ Σάρρας ὀφθαλμὸς τὸν Ἀβραὰμ παιδοκτόνον, μηδὲ παιδοκτονούμενον χερσὶ πατρὸς τὸν Ἰσαάκ. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐποίησεν ἂν ἡ Σάρρα, εἰ ἔγνω τὸν φίλτατον μέλλοντα σφαγιάζεσθαι. διὰ τοῦτο ὁ Ἀβραὰμ οὐδὲν τούτων εἶπεν αὐτῇ, ἵνα μηδὲν ἐμποδίσῃ τῶν ἐν χερσίν. ἐπέθηκε τῷ παιδὶ τὰς σχίδακας τῶν ξύλων· ἐπεὶ καὶ ὁ σωτὴρ τὸν σταυρὸν ἐβάσταξε. μέλλοντος τοῦ Ἰσαὰκ ἔρχεσθαι πρὸς τὴν σφαγήν, ἠκολούθει ὁ ὄνος καὶ οἱ παῖδες οἱ τούτου· καὶ μέλλοντος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸ πάθος ἔρχεσθαι, ἐπέβη ἐπὶ πῶλον, δηλῶν τῶν ἐθνῶν τὴν κλῆσιν· ἠκολούθουν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὰ βραβεῖα κρατοῦντες, καὶ ὡσαννὰ κράζοντες. βαστάζων ὁ Ἰσαὰκ τὰ ξύλα, ἀνήρχετο εἰς τὸ ὄρος τυθῆναι ὡς ἀρνίον ἄκακον· βαστάζων καὶ ὁ σωτὴρ τὸν σταυρὸν ἐξήρχετο ἐν κρανίῳ τυθῆναι, ὡς ἀμνὸς ὑπὲρ ἡμῶν. τὴν μάχαιραν θεωρῶν ἐννόει μοι τὴν λόγχην· τὸν βωμὸν κατανοῶν, σκόπει μοι τὸ κρανίον· καὶ τὰς σχίδακας βλέπων, κατανόει τὸν σταυρόν· καὶ τὸ πῦρ θεωρήσας, λογίζου μοι τὸν πόθον. βλέπε καὶ τὸ πρόβατον ἐκ τῶν δύο κεράτων κρατούμενον ἐν φυτῷ τῷ λεγομένῳ σαβέκ· βλέπε μοι καὶ τὸν Χριστόν, τὸν ἀμνὸν τὸν τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τῶν δύο χειρῶν κρατούμενον ἐν σταυρῷ. τὸ φυτὸν τὸ τοῦ σαβὲκ ἄφεσιν ἑρμηνεύεται (ἀφῆκε γὰρ τῆς σφαγῆς τὸν παῖδα τοῦ γέροντος) τὸν σταυρὸν προσημαῖνον τὸν ἀφέντα τῷ κόσμῳ τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ ζωὴν παρασχόντα. ὁ κριὸς ἐν τῷ φυτῷ κρεμάμενος τοῦ σαβέκ, μυστικῶς τὸν Ἰσαὰκ μόνον ἐλυτρώσατο· ὁ δὲ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ κρεμασθεὶς ἐν τῷ σταυρῷ, ἐρρύσατο τὸν κόσμον ἐκ θανάτου καὶ ᾅδου. ἀπεσπάσθη Ἰσαὰκ ἀπὸ τῶν τεκόντων αὐτοῦ, μέλλων ἐπὶ τὸ ὄρος ἔρχεσθαι εἰς θάνατον· ἀπεσπάσθη καὶ Χριστὸς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, μέλλων ἐπὶ τὴν σφαγὴν ἔρχεσθαι ὑπὲρ ἡμῶν. κατέλειπε τοὺς παῖδας ὁ δίκαιος Ἀβραάμ, ἵνα μή τις παρ' αὐτῶν ἔσται ἀνδραποδισμὸς πρὸς τὴν ἱερουργίαν· καὶ λαβὼν τὸν Ἰσαάκ, μόνος μόνον ἀνάγει, πῦρ, μάχαιραν, καὶ ξύλα συνεπιφερόμενος. ἀλλὰ τί ὁ Ἰσαάκ; τῇ γλυκυτάτῃ φωνῇ προσκαλεῖται καὶ λέγει· εἰπέ, φησιν, ὦ πάτερ, ἰδοὺ τὸ πῦρ καὶ τὰ ξύλα, ποῦ ἐστι τὸ πρόβατον τὸ εἰς ὁλοκάρπωσιν; πάλιν φωνὴ τοῦ παιδὸς δριμύνουσι σπλάγχνα πατρός· πάλιν ἄλλος πειρασμὸς ἔχει αὐτὸν φοβερός· πάλιν ἄλλη βάσανος συνέχει τὸν δίκαιον οὐκ ἐλάττων τῆς πρώτης, [illegible] φίλων θερμοτέρα. καὶ πῶς ἂν οὐ κατεπλάγη δάκρυσιν ὁ Ἀβραάμ, μηκέτι προσδοκήσας λοιπὸν πατὴρ ἀκοῦσαι; οὐ λέγει τι γοερόν, οὐ θρηνῶδες φθέγγεται· ἀλλὰ τρέμει τῇ ψυ-

χῇ, καὶ ἀκλινεῖ λογισμῷ ἐδέξατο τὴν φωνὴν τοῦ παιδὸς τὴν ἡδίστην, καὶ ταῦτα ἀποκρίνεται, καὶ λόγους μεταδίδωσι· Ὁ Θεὸς ὄψεται, τέκνον, πρόβατον εἰς θυσίαν· εἶτα παραθαρρύνων τὸν παῖδα τοῦτο ἔφη, εἴτε καὶ προφητεύων τὸ μέλλον ὁ Ἀβραάμ. ἐν δὲ τῷ φθάσαι σπουδῇ τὸν προσταχθέντα τόπον, οἰκοδομεῖ τὸν βωμὸν, τὸ θυσιαστήριον ἑτοιμάζει, μάχαιραν εὐτρεπίζει, καὶ τὸ πῦρ καὶ τὰ ξύλα ὁ πατὴρ παρατίθει τῷ παιδί. ἅπτεται μετὰ τοῦτο τοῦ υἱοῦ ὁ πατὴρ, καὶ οὐδὲν ἀντιπράττει ἡ φύσις πρὸς κώλυμα. ἐξέδωκεν ἑαυτὸν ὁ Ἰσαὰκ τῷ πατρὶ, ἵνα χρήσηται αὐτῷ καθ' ὃν τρόπον βούλεται. τίνα πρότερον θαυμάσω, ἢ τίνα καταπλαγῶ; ποίῳ τρόπῳ στέφανον πλέξω τῶν ἐγκωμίων; τὸν ἐπὶ τὸν φίλτατον χεῖρας ἐπιβαλόντα διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην καὶ εὔνοιαν, ἢ τὸν μέχρι θανάτου πατρὶ ὑπακούσαντα, καὶ ὥσπερ ἀρνίον σφαγὴν παρ' αὐτοῦ δεχόμενον; ὁ μὲν γὰρ τῆς φύσεως ὑπερῆρεν ἑαυτὸν, τοῦ Θεοῦ τὴν ἐντολὴν τῆς φύσεως προτιμήσας· ὁ δὲ μέχρι θανάτου ὑπήκουσε τῷ πατρί, χεῖρον θανάτου εἰδὼς τὸ λυπῆσαι πατέρα. ἐντεῦθεν ὁ Ἀβραὰμ λαβὼν δέσμιον παῖδα, οὐ ναρκᾷ τὴν χεῖρα, οὐκ ἐξίσταται τὸν νοῦν. ὁσάκις ἴδω ταύτας τοῦ παιδὸς τὰς εἰκόνας, οὐδέποτε ἴσχυσα ἀδακρυτὶ παρελθεῖν, ἐναργῶς μοι τῆς τέχνης ὑπ' ὄψιν ἀγαγούσης τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ σαφῆ κατανόησιν. * * πλησίον παρέκειτο τοῦ θυσιαστηρίου ὁ Ἰσαάκ, τῷ πατρὶ ἐπὶ γόνυ ὀκλάσας, περιηγμένας τε ἔχων εἰς τοὐπίσω τὰς χεῖρας, κατόπιν τοῦ Ἀβραὰμ τὴν ἀγκύλην πατοῦντος. εἶτα τῇ μιᾷ χειρὶ τὴν κόμην πρὸς ἑαυτὸν τοῦ παιδὸς ἀνακλάσας, ἐπικύπτει πρὸς αὐτὸν, καὶ βλέπει τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰσαὰκ πρὸς αὐτὸν ἐλεεινῶς ἀναβλέποντα, καὶ τὴν πληγὴν μένοντα.

βλέπον-
ως, καὶ τὴν πλη-
μένοντος.

καθωπλισμένην ἔχων τῷ ξίφει τὴν δεξιὰν κατευθύνει τὴν σφαγὴν, ἅπτεται τοῦ σώματος. ἤδη πρὸς τῷ φάρυγγι ἡ ἀκμὴ τοῦ ξίφους· ἔμελλεν ὠθῆσαι τὴν μάχαιραν κατὰ τῶν σπλάγχνων αὐτοῦ, καὶ τότε δὴ θεόθεν ἡ φωνὴ ἐγένετο, τὴν ὀργὴν ἐπέχουσα, καὶ τὸ ἔργον κωλύουσα. Γεν. κϐ. ιϛ. Ἀβραὰμ γὰρ, Ἀβραάμ, μὴ ἐπιβάλῃς, φησὶ, τὴν χεῖρα τῷ Ἰσαάκ, μηδὲ τι κακὸν πράξῃς εἰς τὸν σὸν υἱόν. νῦν γὰρ ἔγνων ἀληθῶς, ὅτι φοβῇ τὸν Θεόν, καὶ οὐκ ἐφείσω δι' ἐμὲ τοῦ σοῦ ἀγαπητοῦ. ἰδοὺ κριὸς δέδεται ἐν τῷ φυτῷ τοῦ σαβέκ· λάβε καὶ ἀνένεγκε αὐτὸν ἀντὶ τοῦ Ἰσαάκ, φησὶν, ὅπως πληροφορηθῇς ὅτι προσεδεξάμην ἐγὼ τὴν θυσίαν, τὴν θερμὴν προαίρεσιν. ἐθαύμασαν ἄγγελοι, ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι, θρόνοι, κυριότητες, καὶ πᾶσαι αἱ στρατιαί· ἐξέστησαν οὐρανοί, ἥλιος καὶ σελήνη, καὶ ἀστέρων χορεῖαι ἐπὶ τῷ παραδόξῳ θεάματι. ὁ δὲ Θεὸς ἠρκέσθη μόνῃ τῇ προαιρέσει τοῦ πιστοτάτου ὄντως καὶ ὁσίου Ἀβραάμ· καὶ ἔφησε πρὸς αὐτὸν, εὐλογῶν εὐλογήσω, καὶ πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, ἐπειδὴ ὑπήκουσας τῆς φωνῆς μου προθύμως, καὶ ἔσπευσας πληρῶσαι τὸ πρόσταγμα τὸ ἐμόν. καὶ ἔδωκεν ὁ Θεὸς πρόβατον ἐκ τῆς πέτρας ἀντὶ τοῦ παιδαρίου, τελέσαι τὴν θυσίαν. οὐ γὰρ ἥδεται Θεὸς ἐπὶ νεκρᾷ θυσίᾳ διὰ κνίσσης καὶ καπνοῦ προσαγομένῃ αὐτῷ, ἀλλὰ θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, Ρωμ. ιϐ. α. εὐάρεστον, τὴν λογικὴν λατρείαν ἐπιζητεῖ παρ' ἡμῶν, καθὼς ὁ ἀπόστολος παραινεῖ πᾶσι, σαφῶς ἐπισημαινόμενος τοῦτο εὐάρεστον τῷ Θεῷ. οὐ γὰρ θέλων ὁ Θεὸς παιδοκτόνον ποιῆσαι τὸν Ἀβραάμ, ἔλεγεν ἀνενεγκεῖν τὸν υἱὸν, ἀλλ' ἵνα δείξῃ πᾶσι τοῖς τὸν κόσμον οἰκοῦσιν, ὅτι σφόδρα ἠγάπα τὸν Θεὸν ὁ Ἀβραάμ, ὅτι οὐκ ἐφείσατο δι' αὐτὸν τοῦ Ἰσαάκ, καίτοι μονογενὲς ἔχων τὸ παιδάριον. διὸ καὶ μυστήριον ὑπέδειξεν ὁ Θεὸς ὡς φίλῳ τῷ Ἀβραὰμ μέγα καὶ παράδοξον. διὰ γὰρ τῆς θυσίας ἱερεὺς ἐγένετο, ἐν δὲ τῷ τύπῳ αὐτὸν προφήτην ἐποίησε· καὶ ἐγνώρισεν αὐτῷ ὁ Θεὸς ὁ ὕψιστος, ὅτι μέλλει καὶ αὐτὸς τὸν μονογενῆ υἱὸν διδόναι ὑπὲρ τοῦ κόσμου, ἵνα σώσῃ ἐκ τῆς πλάνης τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων Θεὸς ἐνανθρωπήσας. τοῦτο γὰρ ἐσήμαινεν, ἀντὶ Ἰσαὰκ δεδωκὼς πρόβατον ἐκ τοῦ σαβὲκ γενέσθαι εἰς θυσίαν. ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλον οἱ δύσπιστοι ἄνθρωποι ἀπιστεῖν τῷ τοκετῷ τῆς ἁγίας παρθένου, καὶ πῶς ἂν ἠδύνατο δίχα κοίτης ἀνδρικῆς κυοφορῆσαι υἱὸν, ὡς ἀμήχανον ὄν, διὰ τοῦτο ἐκ πέτρας παρήγαγε τὸν κριὸν, ἵνα τὸ παράδοξον ἐκ τούτου πιστώσηται, ὅτιπερ βουλήματι τῆς αὐτοῦ θεότητος πᾶν τὸ προσταττόμενον εὐθέως

ὑφίσταται. ὡς οὖν ἐκεῖ ὁ λόγος πρόβατον ὑπέστησεν, οὕτως ἐν τῇ παρθένῳ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο· καὶ ὥσπερ δὲ πρόβατον ἐν τῷ φυτῷ ἐδέθη, οὕτως ὁ μονογενὴς ἐν σταυρῷ καθηλώθη. διὰ τοῦτο ἐβόα ὁ Ἠσαΐας λέγων· Ὡς πρόβατον ἤχθη ἐπὶ σφαγὴν ἄφωνος. πάλιν δὲ ὁ Κύριος Ἰουδαίοις ἔλεγεν· Ἀβραὰμ ἐπεθύμησε τὴν ἡμέραν μου ἰδεῖν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη, τὴν τοῦ πάθους δηλαδὴ ἐν τῷ τύπῳ Ἰσαὰκ, ἐν ὄρει τῷ ἁγίῳ. εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ προτυπώσας ἡμῖν πάλαι τὰ πρὸς σωτηρίαν ἐν ταῖς ἁγίαις γραφαῖς, καὶ ἐλθὼν ἐπλήρωσε τοὺς λόγους τῶν προφητῶν, καὶ ἀνῆλθεν ἐν δόξῃ πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα, ἵνα ἐν παντὶ τόπῳ προσκυνῶμεν τῷ πατρὶ σὺν υἱῷ καὶ τῷ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ησ. νγ. ζ.
Ιωαν. η. νϛ.

Λογ. ιγ.

ΕΙΣ ΤΑ ΑΓΙΑ ΘΕΟΦΑΝΙΑ.

Ex Ms. Collegij Novi Oxon.
Μηνὸς Ιανουαρ. ϛ.

Ἑορτάσαι θέλω, ἀγαπητοί, καὶ πανηγυρίσαι βούλομαι. ἡ γὰρ ἁγία τῶν φώτων ἡμέρα, καὶ σφραγίς ἐστιν ἑορτῆς, καὶ θύρα πανηγύρεως. σφραγίζει μὲν τὸ σπήλαιον τῆς Βηθλεέμ, ὅπου δὴ ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν ὡς παιδίον ὑπομάζιον ἐν φάτνῃ κατέκειτο· ἀνοίγει δὲ τὰς πηγὰς τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου πάλιν σήμερον βαπτίζεται μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν, διὰ τῶν ἀχράντων αὐτοῦ μελῶν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν τῷ κόσμῳ δωρούμενος. ἀλλ' ὅτε μὲν ἐπὶ γῆς αὐτὸς προῆλθεν ἐκ μήτρας, τοῖς νηπίοις ὡς νήπιος, τοῖς ἀνθρώποις ὡς ἄνθρωπος, τῇ μητρὶ ὡς υἱός, τοῖς ποιμέσιν ὡς καλὸς ἐφάνη ποιμήν. Ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς ὁ τιθεὶς τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν προβάτων, φησὶν ἡ θεία γραφή. νῦν δὲ τὰς τοῦ Ἰορδάνου μέλλει καταλαμβάνειν πηγὰς, τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν τὴν ἀπ' αὐτῶν ἁμαρτίαν ἀποπλῦναι βουλόμενος. καὶ τὸ μέγα τῆς τοιαύτης πανηγύρεως θαῦμα Παῦλος ὁ σοφώτατος βοᾷ λέγων· Ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις· καὶ πᾶσα τῷ κόσμῳ πλεονάζει φαιδρότης. χαίρει ὁ οὐρανὸς πρῶτος ἐνωτιζόμενος τὴν πατρῴαν φωνήν, ἀὴρ ἀγάλλεται καθιπταμένου τοῦ πνεύματος, ἡ τῶν ὑδάτων φύσις ψυχὰς μετὰ σωμάτων ἀποσμήχειν ἐμάνθανε. καὶ πᾶσα μὲν ἡ κτίσις μίαν ἑορτῆς ἐπετέλει χορείαν· μόνος δὲ ἐπένθει ὁ διάβολος, ὁρῶν κολυμβήθραν εὐτρεπιζομένην, τὴν αὐτὸν ἀποπνίγουσαν μόνον. τί γάρ φησι; Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ Ἰορδάνῃ πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν λέγων· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς μέ; τίς εἶδε δεσπότην οἰκέτῃ παριστάμενον; τίς εἶδε βασιλέα στρατιώτῃ τὴν κεφαλὴν ὑποκλίνοντα; τίς εἶδε ποιμένα ὑπὸ προβάτου σφραγιζόμενον; τίς εἶδεν ἀγωνοθέτην ὑπὸ ἀθλητοῦ βραβευόμενον; ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι. δὸς αὐτός μοι, φησίν, ὦ δέσποτα, ὃ μέλλεις τῷ κόσμῳ χαρίζεσθαι, βάπτισμα· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, ὅτι ὑφ' ἁμαρτίαν πατρῴαν συνεκλείσθην, τὸν ἰὸν περιφέρω τοῦ ὄφεως. ἐγὼ χρείαν ἔχω τῆς ἀρχαίας παραβάσεως ἀποπλῦναι τὸν σπίλον· αὐτὸς δέ, φησί, ὑπὲρ ποίων ἁμαρτιῶν ἐλήλυθας ἐπὶ τὸ βάπτισμα; ἔχεις προφήτην ὑπὲρ σοῦ μαρτυροῦντα, Ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. πῶς ὁ παρέχων τὸν ἱλασμὸν, ζητεῖς ἀπολύτρωσιν; ἔθος τοῖς βαπτιζομένοις ἐξομολογεῖσθαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν· αὐτὸς δὲ τί ἔχεις ἐξομολογήσασθαι, ὁ παντελῶς ὑπάρχων ἀναμάρτητος; τί παρ' ἐμοῦ ζητεῖς, ὅπερ οὐκ ἐδιδάχθην; οὐ κατατολμῶ τῶν μειζόνων· οὐκ οἶδα πῶς ἀποπλύνεται φῶς· ἥλιον δικαιοσύνης λούειν οὐκ ἐπίσταμαι· οὐ φωτίζει τὴν ἡμέραν ἡ νύξ, χρυσὸς οὐ [illegible] μολίβδῳ, τεχνίτην οὐ διορθοῦται πηλός, θάλασσα παρὰ πηγῆς οὐ δανείζεται ῥεῦμα, ποταμὸς οὐκ ἐπιδέεται ῥανίδος· ἐκ ῥύπου τὸ καθαρὸν οὐ καθαίρεται, κατάκριτος κριτὴν οὐκ ἀπολύει. ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι. νεκρότης τὴν ζωὴν οὐκ ἐγείρει, ἰατρὸν νό-

Ιωαν. ι. ια.
Τιτ. β. ια.
Ματθ. γ. ιγ.
Ησ. νγ. θ.

σοῦ θεραπεύειν. γινώσκω μου τῆς φύσεως τὴν εὐτέλειαν. οὐκ ἔστι γὰρ μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. ἐμοὶ μετὰ φόβου τὰ χερουβεὶμ οὐ προσέρχονται, ἐμοὶ τὰ σεραφεὶμ κεκυφότα τὸ τρισάγιον οὐ βοᾷ, ἐγὼ θρόνον τὸν οὐρανὸν οὐ κέκτημαι, ἐμὲ τοῖς μάγοις ἀστὴρ οὐκ ἐκήρυξεν, ἐγὼ φωνὴν οὐκ ἔχω δημιουργοῦσαν τὰ σύμπαντα. Μωϋσῆς ὁ θεράπων ἰδεῖν τὰ ὀπίσθια ἠξιώθη, καὶ πῶς ἐγὼ ἀχράντου κεφαλῆς ἅψασθαι τολμήσω; τί ὑπερβαίνοντα ἐπιτρέπεις μοι; οὐκ ἔχω παλάμην Θεὸν βαπτίσαι δυναμένην. ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι. ἐκ στείρας γεγέννημαι· ἀλλὰ σοῦ κελεύσαντος, οὐκ ἀντέλεγεν ἡ φύσις. καὶ ὅτι μὲν τὸ τῆς γεννήσεως οἰκεῖον χωρίον, καὶ λοιπὸν κωλυόμενος ἔτι, τῆς ἐμῆς μητρὸς ἐδυνησάμην τὰ χείλη· νῦν δὲ πῶς ἀπολογήσωμαι παρεῖναι, ὃν παρθενικὴ κιβωτὸς ἐχώρησεν; μὴ καὶ κατὰ Ἰουδαίους τετύφλωμαι τὴν φρένα; οἶδα ὅτι δεσπότης ὢν μορφὴν δούλου ἀνέλαβες, ἵνα ἰατρεύσῃς μορφήν· οἶδα ὅτι ἐφ' ἅπερ ἦλθες σώζεις· οἶδα ὅτι πέτρα πίστεως γέγονας, ὁ ἠλέησας. ἀλλ' οὐκ ἐμποδίζομαι τοῖς ὁρωμένοις, τὰ νοούμενα βλέπων. ἐγὼ γὰρ θνητός, σὺ δὲ Θεὸς ἀθάνατος· ἐγὼ ἐκ στείρας, ἀλλὰ σὺ ἐκ παρθένου. πρόδρομος μέν εἰμι, ἀλλὰ σοῦ τοῦ μετ' ἐμὲ μείζων οὐκ εἰμί. προέλαβον κηρύξαι, ἀλλ' οὐ βαπτίσαι τοιοῦτον. ἔγνων σε τὴν κειμένην πρὸς τὴν ῥίζαν ἀξίνην· ἐγνώρισα τὸν ὑλοτόμον τῆς ἀκάρπου τῶν Ἰουδαίων φυτείας· εἶδον τὴν κατὰ τῶν παθῶν ἐκβλύζουσαν δρεπτήριον ἀπορρητίαν πηγὴν τῶν ἰάσεων. ἵνα γὰρ τόπον ἄμοιρον εὑρήσω τῶν σῶν τεραστίων; λεπροὺς ἐκαθάρισας λόγῳ, αἱμάτων πηγὴν ἀφῇ κρασπέδου ἐξήρανας, μόνῃ κελεύσει τὸν παράλυτον ἔσφιγξας, τῷ σῷ θαύματι τὰ ψιχία τῆς Χαναναίας τὴν θυγατέρα ἔθρεψε, πηλῷ τὸν τυφλὸν ἐνομμάτωσας, καὶ πῶς τὴν παρ' ἐμοῦ χειροθεσίαν αἰτεῖς; ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι.

Ψαλ. ργ. λϐ.

Ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν· ὁ ἐπὶ τῶν ὑδάτων ὡς ἐπ' ἐδάφους πεζεύων· ὁ πόρνῃ παραχωρήσας ἐκμάξαι τοὺς πόδας τοὺς σούς, καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν δωρησάμενος. πῶς τολμήσω τῆς σεβασμίου σου ἅψασθαι κορυφῆς, ὁ πολλάκις ἐν τῷ κηρύττειν βοήσας,

Μαρκ. α. ζ.

Ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος αὐτοῦ; παῦσόν με, ὦ δέσποτα, τῆς σῆς συγκαταβάσεως τὸν ὄμβρον· ἐπὶ πολὺ γὰρ οὐ φέρω κατακλυζόμενος. τί δέ φησι πρὸς αὐτὸν ὁ Χριστός; Ἄφες ἄρτι. οὕτω γὰρ πρέπον ἡμῖν ἐστὶ πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. ἄφες ἄρτι. ὡς φωνή, ὑπηρέτησον τῷ λόγῳ· ὡς δοῦλος, δεσπότῃ ὑπούργησον· ὡς στρατιώτης βασιλεῖ· ὡς πηλὸς κεραμεῖ. μὴ φοβοῦ τὸ ἐπίταγμα, ἀλλὰ θάρσει. βάπτισόν με σύ, ἵνα ἐγὼ ἐλευθερώσω τὸν κόσμον. θανάτῳ παραδίδομαι, ἵνα τὴν φύσιν νεκρωθεῖσαν ζωώσω. σὺ μὲν κελευόμενος ὀκνεῖς ἐκτεῖναι τὴν χεῖρά σου, Ἰουδαῖοι δὲ μετ' ὀλίγον παραδοῦναί με οὐκ ἀρνήσουσιν. ἄφες ἄρτι. οὕτω γὰρ πρέπον ἡμῖν ἐστὶ πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. τὴν ἐμὴν πρὸς αἰῶνα ὥρισα φιλανθρωπίαν διασῶσαι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων· ἄνθρωπος διὰ τὸν ἄνθρωπον γέγονα. τί μέγα, εἰ καὶ υἱὸς ἀνθρώπου ἐπὶ τὸ βάπτισμα παραγίνομαι; οὐ γὰρ παρεῖδον τῶν χειρῶν μου τὸ ποίημα. οὐκ ἐπησχύνθην τὸ νοσῶδες τῆς φύσεως. ὃ γὰρ ἤμην, γέγονα ὅπερ οὐκ ἤμην, ἀμεταβλήτου μετὰ πάσης τῆς φύσεως. ἄφες ἄρτι. ὁ τοῦ γένους ἐχθρὸς τῶν οὐρανίων ἐρρίφη, τῶν γηΐνων ἐδιώχθη· ἐμφωλεύει λοιπὸν ἐν τῇ τῶν ὑδάτων φύσει. ἀλλὰ κἀκεῖθεν αὐτὸν φυγαδεῦσαι παραγίνομαι, τοῦ προφήτου βοῶντος,

Ψαλ. ογ. ιδ.

Σὺ συνέτριψας τὴν κεφαλὴν τοῦ δράκοντος ἐπὶ τοῦ ὕδατος. ἄφες ἄρτι. ὡς ἀνθρώπῳ μοι προσῆλθεν ὁ πειράζων, καὶ φέρω, ἵνα τὴν τούτου στηλιτεύσω ἀναίδειαν. ἐρῶ γὰρ αὐτῷ,

Ματθ. δ. ζ.

Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου. ὦ καινοῦ θαύματος, ὦ ἐξαιρέτου ἀφέσεως. ὁ Χριστὸς ἀγωνίζεται, κἀγὼ τὰ βραβεῖα βαστάζω· αὐτὸς τῷ διαβόλῳ μάχεται, κἀγὼ τὴν κατὰ τοῦ διαβόλου νίκην ἐπιφέρομαι· αὐτὸς τὴν τοῦ δράκοντος κεφαλὴν συντρίβει ἐπὶ τοῦ ὕδατος, κἀγὼ ὁ ἔννομος ἀθλητὴς στεφανοῦμαι· αὐτὸς βαπτίζεται, κἀγὼ τὸν ῥύπον ἀποτίθημι· ἐπ' αὐτῷ τὸ ἅγιον ἔρχεται πνεῦμα, καί μοι τὴν τῶν ἁμαρτημάτων ἄφεσιν χαρίζεται· αὐτὸς μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ πατρὸς υἱὸς ἀγαπητός, κἀγὼ γίνομαι υἱὸς Θεοῦ δι' αὐτόν. οἱ οὐρανοὶ γὰρ αὐτῷ ἠνεῴχθησαν, ἵνα φανῇ τοῦ βαπτισθέντος τὸ οἰκητήριον, καὶ φωνὴ τούτῳ πατρικὴ μαρτυρεῖ λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε. (Ματθ. γ. ιζ.) αὐτῷ πρέπει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος πάντοτε, νῦν καὶ εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας. Ἀμήν.

Λογ. ιδ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΝΗΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ex Ms. Collegij Novi Oxon. Μηνὸς Δεκεμβ. κε.

ΟΠότ᾽ ἂν ἐκ χειμῶνος κρυεροῦ θερμὸν ἔαρ ἐκλάμψῃ, τότε καὶ ἡ γῆ χλοερὰν πόαν προβάλλεται, καὶ τὰ δένδρα αὐτοκόμοις πρέμνοις ὡραΐζεται, καὶ ὁ ἀὴρ ἡλίῳ καταλαμπόμενος ἀγλαΐζεται, καὶ πᾶς ὀρνίθων χορὸς ἀνὰ τὸν αἰθέρα πετόμενος, ταῖς μελῳδίαις κλαγγάζει. τότε καὶ οἱ ἐν τοῖς ὄρεσιν οἰκοῦντες βουνόμοι τε καὶ ποιμένες τὰς καλύβας ὑπεξελθόντες, περὶ τοῦ ἀέρος κάλλει τὰς ὄψεις μεταρρυθμίζουσι, καὶ ταῖς τῶν καλλιφώνων ὀρνέων κλάγγεσι πολυφθόγγοις ᾠδαῖσιν ἀντίμιμα λυρῳδοῦντες, τὰς τῶν ἀλόγων προβάτων αἰσθήσεις ἡδύνοντες, ἐπὶ τὴν πόαν τοὺς ἀρίας ὡραίῳ τῷ βήματι φέρουσι. τότε καὶ γεωργὸς τὴν δρεπάνην ἐν τῇ σκηνῇ θήξας παρὰ τὴν πέτραν, ἐπὶ τὸν ἀμπελῶνα πορεύεται κείρειν τῆς ἀμπέλου τὸ ἄγριον κλῆμα. τότε καὶ πελάγιοι πλωτῆρες, ἄζαλον ὁρῶντες τὸ πέλαγος, τὴν χέρσον λιπόντες, ξύλῳ καὶ ὕδατι καὶ πνεύματι τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς καταπιστεύσαντες, τοῖς τῆς θαλάσσης κυβερνίζοντες νώτοις, ἀφόβως ἐφίπλανται. καὶ ἁπαξαπλῶς, ἵνα μὴ ἐν τῷ προλόγῳ μηκύνω τὸν λόγον, πᾶσα τέχνη, καὶ πᾶν ἐπιτήδευμα πρὸς τὴν χρείαν τῆς ζωῆς τοῖς ἀνθρώποις πεποιημένον, τοῦ γαληνοῦ ἀέρος ἐκλάμψαντος, ἀκώλυτον ἔχει τὴν κίνησιν πρὸς τὴν τῆς ἐργασίας ὁρμήν. οὕτω τοίνυν, ἐπειδὴ καὶ ἡμῖν τὸ οὐράνιον ἔαρ Χριστὸς ἐκ παρθενικῶν λαγόνων ἀνέτειλε, καὶ τὰς ψυχρὰς καὶ ζαλώδεις ὁμίχλας τοῦ διαβόλου διεσκέδασε, καὶ τὰς καθευδούσας τῶν ἀνθρώπων καρδίας ταῖς θείαις αὐτοῦ ἀκτῖσιν ἐκ τοῦ καρποῦ τῆς ἀγνωσίας διύπνισεν ἐπὶ τὴν οὐράνιον καὶ μακαρίαν δόξαν, τὸν νοῦν ἡμῶν προοξυνώμεθα. ἀλλ' ἱστᾷ μου τὸν δρόμον τῆς γλώττης ἡ Χριστοῦ γέννα, θεότητα ἀπαστράπτουσα, καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἐπισπᾶται. ὅταν γὰρ ὑπ' ὄψιν ἑαυτοῦ ἀγάγω τὸ βρέφος τὸ ἐκ τῆς παρθένου τεχθέν, καὶ τὴν κυήσασαν παρθένον ἄνευ ἀνδρός, καὶ μετὰ τόκον παρθένον τυγχάνουσαν, πολυπραγμονῶ τὸ ἔργον, καὶ μὴ εὑρίσκων τὸν τρόπον, τῇ πίστει σφραγίζω τὸ πρᾶγμα. πῶς γὰρ οὐκ ἔστι θαυμαστὸν ἀληθῶς καὶ πᾶσαν ὑπερβαῖνον ἔννοιαν, τὸ παρθένον γεννῆσαι, καὶ παρθένον εὑρεθῆναι μετὰ τὸν τόκον; καὶ ὅτι ἐγέννησε, τὸ κυηθὲν βρέφος ἤλεγχε· καὶ ὅτι μετὰ τὴν κύησιν παρθένος ἐτύγχανεν, ἡ οἰκεία αὐτῆς τοῦ σώματος φύσις ἐδίδασκεν. ἰδοὺ οὖν μυστήριον ὁρατὸν καὶ ἀόρατον, κρατούμενον καὶ μὴ κρατούμενον, ψηλαφώμενον, καὶ μὴ εὑρισκόμενον. τίς γὰρ οὐχ ἑώρα καὶ ἐκράτει καὶ τὸ βρέφος καὶ τὴν μητέρα; τίς δὲ ὁρῶν τὴν μητέρα παρθένον, καὶ τὸ βρέφος παρθένου τέκνον, τὸ μυστήριον πολυπραγμονῶν ἐξευρίσκει; ὢ μυστηρίου ἀληθῶς, ἐπουρανίου καὶ ἐπιγείου, κρατουμένου καὶ μὴ κρατουμένου, ὁρωμένου καὶ μὴ φαινομένου. τοιοῦτος γὰρ ἦν καὶ ὁ γεννηθεὶς Χριστὸς σήμερον, οὐράνιος καὶ ἐπίγειος, κρατούμενος καὶ μὴ κρατούμενος, ὁρώμενος καὶ ἀόρατος· οὐράνιος κατὰ τὴν τῆς θεότητος φύσιν, ἐπίγειος κατὰ τὴν τῆς ἀνθρωπότητος σχέσιν, ὁρώμενος κατὰ τὴν σάρκα, ἀόρατος κατὰ τὸ πνεῦμα, κρατούμενος κατὰ τὸ σῶμα, ἀκράτητος κατὰ τὸν λόγον. ἀλλὰ Χριστὸς μὲν Θεὸς ὢν παντοδύναμος, ὡς ἐβούλετο, περὶ ἰδίῳ κόσμῳ τεχθεὶς ἐπεφάνη. ἐκπλήττει δέ μου πλέον τὸν νοῦν ἡ τῆς παρθένου ὠδίν, ὅτι παρθένος οὐκ ἐξ οὐρανοῦ κατελθοῦσα, ἀλλ' ἐκ σπέρματος Δαβὶδ ὁρωμένη, οὐκ ἐκ πνεύματος τυγχάνουσα, ἀλλ' ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς συνιστῶσα,

οὐ

ἐν γαστρὶ ἐλάμβανεν· καὶ ὁ ὄγκος τῆς γαστρὸς κατηγόρει τοῦ πράγματος, καὶ ὁ τοῦ ἔνδοθεν βρέφους σπορεὺς οὐκ ἐφαίνετο. ἀρρήτως γὰρ κατεσπάρη, καὶ τὸ βρέφος ἐν τῇ παρθενικῇ νηδύϊ μυστικῶς ἐτελεσιουργήθη. ὑπὲρ γὰρ τῆς φύσεως ἐπέπτετο, καὶ ἡ μήτρα ἐβλάστησε, καὶ τὴν γεννῆσαι φύσιν, καὶ τὸ βρέφος, καὶ τὴν φθορὰν ἐν τῷ ἄλλῳ γυναικείῳ οὐχ εὑρίσκειν. Θεὸς γὰρ ἦν ὁ δι' αὐτῆς προερχόμενος. ὦ βάτε, ἣν εἶδε Μωϋσῆς ἐν τῷ ὄρει καιομένην, καὶ μὴ κατακαιομένην· παρθένε Μαρία, γεννήσασα, καὶ μὴ φθαρεῖσα. ὦ λίθε, ὃν εἶδε Δανιὴλ ἀπὸ ὄρους τεμνόμενον ἄνευ χειρὸς ἀνθρωπίνης. ὦ παρθένου βρέφους παρθένε μῆτερ, καὶ τέκνον ἱερὸν μητρὸς ἀνυμφεύτου. ποῦ εἰσὶ φιλοπράγμονες; λεγέτωσαν ἡμῖν, πῶς ἡ παρθένος ἄνευ ἀνδρὸς ἐγέννησε βρέφος, καὶ γεννήσασα οὐκ ἐφθάρη. εἰ δὲ ἀνεξερεύνητος ὁ τρόπος, ἐπειδὴ ἐκ πνεύματος ὁ τόκος, πολλῷ μᾶλλον ἀνεξιχνίαστος ἡ ἐκ πατρὸς τοῦ λόγου ἄφραστος γέννησις. ἀλλά σοι μὲν τις εὐεὶς, ἐπιλήψῃ δὲ ὅτι γεννήσασα οὐκ ἐφθάρη· ἀλλὰ Θεοῦ κατηγορεῖς λέγων· εἰ δὲ ὁ ἄφθαρτος πατὴρ γεννήσας τὸν υἱὸν αὐτοῦ κατὰ τὴν σὴν ἄνοιαν ἐφθάρη, πολλῷ μᾶλλον ἡ φθαρτῆς φύσεως οὖσα παρθένος γεννήσασα ἂν ἐφθάρη. εἰ δὲ σὺ αὐτὸς μαρτυρεῖς τὴν παρθένον γεννήσασαν μὴ φθαρῆναι, πολλῷ μᾶλλον πίστευε τὸν ἄφθαρτον πατέρα γεννήσαντα τὸν ἄφθαρτον υἱὸν μὴ φθαρῆναι. ἀλλ' ἐάσαντες τοὺς ματαιολόγους, ἐπὶ τοὺς θεολόγους κήρυκας ἀναδράμωμεν. τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως. ἀναγκαίως ὁ εὐαγγελιστὴς σημειοῦται καὶ τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον, ἵν' ὁ ἀπιστῶν τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ σωτῆρος, ζητήσας τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον, εὕρῃ τῆς ἀληθείας τὸ πρᾶγμα. τὸν μὲν γὰρ χρόνον, ἐκ τῆς Ἡρώδου ἀρχῆς τοῖς χρονογράφοις ἐγκύψας, τὸν δὲ τόπον, ἐκ τῆς κατὰ τὴν Βηθλεὲμ σημασίας ζητήσας εὑρήσει. εἰ γὰρ ἐν τοῖς κοσμικοῖς συμβολαίοις καὶ ὕπατοι γράφονται, καὶ μῆνες ἀριθμοῦνται, καὶ ἡμέραι δηλοῦνται, καὶ πόλεις προστυποῦνται ὑπὲρ ἀκριβείας τῶν λεγομένων· πόσῳ μᾶλλον δεῖ, τῆς τοῦ κόσμου παντὸς σωτηρίας τιθείσης, καὶ τοῖς εἰς ὕστερον γνωσθῆναι τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου τὴν ἀκρίβειαν. καὶ Ματθαῖος μὲν τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Χριστοῦ οὕτω διηγεῖται· Λουκᾶς δὲ ὑπὲρ τῆς τῶν χρόνων ἀκριβείας προστίθησι, καὶ τὴν τότε πρώτην γενομένην ἀπογραφήν. λέγει γὰρ οὕτως· Ἐν ἔτει τεσσαρακοστῷ πρώτῳ ἐπὶ Καίσαρος Αὐγούστου, ἐξῆλθε δόγμα ἀπὸ Αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη. ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαβίδ, ἥτις καλεῖται Βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαβίδ, ἀπογράψασθαι σὺν Μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικὶ οὔσῃ ἐγκύῳ. σημειοῦται δὲ Λουκᾶς τὴν πρώτην γενομένην ἀπογραφήν, ὁμοῦ μὲν καὶ τὸν χρόνον ἀκριβάζων, καὶ μυστήριον μέγιστον ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἀφανῶς ὑπεκφαίνων. λέγει γὰρ πρώτην καὶ βιαίαν ἀπογραφήν, ὃ γεγένηται τῶν ἀνθρώπων. Χριστοῦ γὰρ γεννηθέντος, καὶ σαρκὸς λοιπὸν θεοποιουμένης, καὶ διαβόλου ἐκβαλλομένου, καὶ θανάτου λυομένου, ἔδει ψυχὰς δικαίων, καὶ πιστῶν ὀνόματα ἐν ταῖς τῶν οὐρανῶν ἀπογράφεσθαι βίβλοις, κάτω μὲν Καίσαρος κελεύοντος, ἄνω δὲ τοῖς ἀγγέλοις πατρὸς προστάττοντος. διὸ καὶ ὁ Κύριος τοῦτο εὐαγγελιζόμενος τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἔλεγε· Μὴ χαίρετε ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑποτάσσεται, ἀλλὰ χαίρετε ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀναγέγραπται. τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις Ἡρώδου, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο λέγοντες, ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. οἴμοι, νικῶμαι τοῖς θαύμασι, καὶ συνέχομαι ταῖς θεωρίαις, καὶ ἡ γλῶσσά μου οὐχ εὑρίσκει τί πρότερον εἴπῃ, ἢ τί παραλείπῃ. ἐὰν τὴν γέννησιν αὐτοῦ καταμάθω, ἐκπλήττομαι, ὅτι πρὶν ἢ τῆς φύσεως τὸ παιδίον ἐξέλθῃ, σημεῖα ἐπιτελεῖ. ἢ γὰρ οὐκ ἔστι μέγιστον σημεῖον, τὸ παρθένον μετὰ τὸ γεννῆσαι παρθένον μεῖναι, καὶ τὸν οὐρανὸν σιωπῶντα διὰ ἀστέρος λαλεῖν, καὶ τοῖς διψῶσι τὸν τεχθέντα ἰδεῖν; ἀστέρα πέμπει συνέκ-

Λουκ. β. α.

Λουκ. ι. κ.

δημον, καὶ δεικνύει τὸ ποθούμενον βρέφος. καὶ Ματθαῖος μὲν μάγων μνημονεύει ἐξ ἀνατολῶν
Λουκ. β. η. ἐλθόντων· Λουκᾶς δὲ ἀγγέλων. λέγει γάρ· Καὶ ποιμένες ἦσαν ἀγραυλοῦντες, καὶ φυλάσσοντες
φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. καὶ ἄγγελος Κυρίου ὤφθη αὐτοῖς, καὶ δόξα
Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, μὴ
φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη
ὑμῖν σήμερον Χριστὸς Κύριος ἐν πόλει Δαβίδ. καὶ ἐγένετο ἐξαίφνης σὺν τῷ ἀγγέλῳ
πλῆθος οὐρανίου στρατιᾶς, αἰνούντων τὸν Θεὸν καὶ λεγόντων· δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ
γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. Χριστὸς ἐγεννήθη, τὰ ἐπίγεια τοῖς οὐρανίοις συνάπτεται,
ἄγγελοι σὺν ἀνθρώποις χορεύουσι, ποιμένες ἀγραυλοῦσι, καὶ μάγοι προσκυνοῦσιν, οὐρανὸς
λαμπαδουχεῖται, καὶ ἡ γῆ τὸν καρπὸν αὐτῆς λαμβάνουσα ἐπὶ φάτνης βαστάζει. καὶ ἐπληρώθη
Ψαλ. πδ. ια. τότε τὸ ἐπὶ τῇ γῇ γεγραμμένον, τό, Ἀλήθεια ἐκ τῆς γῆς ἀνέτειλεν. ἀλήθεια γὰρ
Ιωαν. ιδ. ς. Χριστὸς ὁ λέγων, Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια. ἐκ τῆς γῆς, τουτέστιν, ἐκ τῆς παρθένου
ἀνέτειλε κατὰ σάρκα. ζητοῦσι δὲ πόθῳ οἱ μάγοι παρὰ τοῦ ἀστέρος διδαχθέντες, αὐτοῦ
ἐχρῶντο ὁδηγῷ πρὸς τὴν τοῦ ζητουμένου παιδίου ἀνεύρεσιν. οὐ γάρ, ὥς τινες ἐφαντάσθησαν,
πλάνον εἶναι τὸν ἀστέρα λέγοντες, καὶ τοὺς μάγους μὴ ἀληθῶς παιδίον ἐπιζητεῖν. πῶς γάρ, εἰ
πλάνος ἦν ὁ ἀστήρ, τὴν ἀλήθειαν Χριστὸν ἀνεδείκνυεν; ἕως γὰρ ἐκείνου φθάσας, ἔστη τοῦ δρόμου.
πῶς δὲ καὶ οἱ μάγοι, εἰ οὐκ ἀληθείᾳ ἀπήρχοντο, τοιαύτας αὐτῷ προσφορὰς ἐκ τῶν
οἰκείων ἐκόμιζον πόνων, μηνυούσας τὴν αὐτοῦ θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα, καὶ τὸ προφητικὸν
Ψαλ. α. ιε. πληρούσας, τό, Ζήσεται, καὶ δοθήσεται αὐτῷ ἐκ τοῦ χρυσίου τῆς Ἀραβίας; οὐδ᾽ αὖ πάλιν, ὡς οἱ μυθολόγοι
φασὶν εἶναι ἀστέρα καθ᾽ ἕκαστον τῶν γεννωμένων ἀνθρώπων ἀνατέλλοντα· οἵτινες τοὺς τῶν παρ᾽
Ἕλλησι μυθευομένων ἀστρολογίας ἴσασιν. ἀλλ᾽ ἄρα καὶ αὐτοὺς οἱ τοιοῦτοι χριστιανοὺς εἶναι νομίζουσι;
πρὸς οὓς ἐροῦμεν· ὦ φιλόσοφοι, εἰ τοῦτο ἦν, ὃ ὑμεῖς λέγετε, εἴπατε ἡμῖν, πῶς τοῦ Ἀδὰμ καὶ
τῆς Εὔας δύο μόνων ὄντων ἀνθρώπων, ὁ οὐρανὸς τῶν αὐτῶν ἐπεπλήρωτο ἀστέρων; καὶ κατακλυσμοῦ
γεγονότος, καὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων ὕδατι θανόντων, οἱ αὐτοὶ ἦσαν ἀστέρες μὴ
πεσόντες, καὶ τῆς αὐτῆς τῶν ἄστρων χορείας τυγχανούσης μόνος ἦν Νῶε μετὰ τῶν τριῶν υἱῶν καὶ
τῶν γυναικῶν; ἀλλὰ δεῖ προσέχειν ταῖς γραφαῖς, καὶ νοεῖν τὰ μυστήρια. Βαλαὰμ γάρ τις ἦν
προφήτης, ὃν μετακαλεσάμενος ὁ βασιλεὺς τῶν Μωαβιτῶν ἐπὶ τὸ τὸν Ἰσραὴλ ἐξιόντα ἐκ
γῆς Αἰγύπτου καταράσασθαι (ἐπειδὴ οὓς ἂν ηὐλόγησεν, ηὐλόγηνται, καὶ οὓς ἂν κατηράσατο,
κατήραντο) γενόμενος ἐγγὺς τῆς στρατοπεδείας τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ἀνελθὼν ἐπὶ τὴν ἀκρωρείαν
τοῦ ὄρους, θεωρήσας τὸν Ἰσραὴλ παρεμβεβληκότα, ἀναλαβὼν αὐτοῦ τὴν παραβολήν, καὶ
Αριθ. κδ. ιζ. προφητεύσας, εἶπεν· Ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ, καὶ ἀναστήσεται ἄνθρωπος ἐξ Ἰσραήλ·
καὶ συντρίψει τοὺς ἀρχηγοὺς Μωάβ, καὶ προνομεύσει τοὺς υἱοὺς Ἀμμών. οὗτοι οὖν οἱ μάγοι
ἐκ τοῦ γένους τοῦ Βαλαὰμ τοῦ προφήτου ὁρμώμενοι, κατακολουθήσαντες αὐτοῦ ταῖς βίβλοις,
καὶ ταῖς προφητείαις, καὶ νοήσαντες, ὅτι ὅτε ἀνατελεῖ ἄστρον, τότε ἀναστήσεται καὶ ὁ ἄνθρωπος,
δηλονότι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ὅστις οὐ μόνον τοὺς ἀρχηγοὺς Μωὰβ συντρίψει, ἀλλὰ καὶ
πάσας τοῦ διαβόλου τὰς βασιλείας λεπτυνεῖ καὶ λικμήσει κατὰ τὸν Δανιήλ, παρετήρουν τὸν
καιρόν· καὶ θεωρήσαντες τὸν ἀστέρα ξένον παρὰ τοὺς ἄλλους ἀνατέλλοντα, ἔγνωσαν αὐτὸν εἶναι τὸν
πάλαι προφητευθέντα, καὶ κατακολουθήσαντες, εὑρηκότες τε τὸν τεχθέντα, ἐχάρησαν, τῶν πάλαι
προφητευθέντων εὑρηκότες τὴν ἔκβασιν. σὺ δέ μοι νόει, ἀκροατά, τοὺς μάγους εἶναι τύπους
τῶν ἐκ τῆς ἀσεβείας τῆς πλάνης ἐπιστρεψάντων ἐθνῶν, οὐ τελείῳ φωτὶ ὁδηγουμένους,
ἀλλ᾽, ὅσοι ἀπαυγάσματι φωτὸς διὰ Ἰωάννου, ὡς δι᾽ ἀστέρος, πρὸς τὸν ἐν σαρκὶ τεχθέντα Χριστὸν
ὁδηγουμένους. ὅρα γάρ μοι καὶ τὸν ἀστέρα ἄχρι τοῦ παιδίου ἐλθόντα, καὶ στάντα τοῦ δρόμου.
καὶ γὰρ Ἰωάννης, δίκην ἀστέρος, τῷ κηρύγματι ὑπολάμψας, καὶ ὑποδείξας Χριστὸν λέγων,
Ιωαν. α. κθ. Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἐπαύσατο τοῦ δρόμου. Εἴρηκε γάρ·

Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι. Καὶ ἐλθόντες, φησὶν, οἱ μάγοι εὗρον τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα· καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ. δεῖ γὰρ τοὺς ἀπὸ ἐθνικοῦ βίου προσιόντας Χριστῷ, πρῶτον πεσεῖν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ἀσεβείας, καὶ οὕτως ὥσπερ ἀπὸ γῆς ἐγειρομένους, τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ὁμολογεῖν, εἶθ' οὕτως ἀνὰ μέρος, πρὸς τὴν οὐράνιον αὐτοῦ θεότητα ἀναβαίνειν. καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν, καὶ λίβανον, καὶ σμύρναν· χρυσὸν, ὡς βασιλεῖ· λίβανον, ὡς Θεῷ· σμύρναν, ὡς παθητῷ δι' ἡμᾶς. καὶ ἐδέχετο ὁ Χριστὸς τὰ δῶρα, οὐκ αὐτὸς χρήζων, ἀλλὰ τοὺς φέροντας ὠφελῶν. χρυσὸν μὲν γὰρ δεχόμενος, φιλαργυρίας αὐτοὺς ἀπέστρεφε· λίβανον δεχόμενος, εἰδωλολατρείας ἀπήλλασσε· σμύρναν δὲ κομιζόμενος, τὴν νέκρωσιν αὐτῶν ἀπέσμηχε τῆς ψυχῆς. εἰ δὲ δεῖ καὶ ἕτερον μυστήριον θεωρῆσαι, καταμάθωμεν ἀκριβῶς. χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν προσφέρουσι τῷ τεχθέντι. ἐπειδὴ ἦν περὶ αὐτοῦ γεγραμμένον τὸ, Αὐτῷ κάμψει πᾶν γόνυ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, ἐν ταῖς προσφοραῖς προετύπου τὸ μέλλον, ἐν τῷ χρυσῷ δηλοῦντες τὴν τῶν οὐρανίων ἀγγέλων δοξολογίαν, ἐν τῷ λιβάνῳ τὴν τῶν ἐπιγείων ἀνθρώπων γονυκλισίαν· ἐν τῇ σμύρνῃ, τὴν ἐν ᾅδου ψυχῶν κατεχομένων τὴν ἱκεσίαν. ἐπειδὴ τρεῖς ἀρετὰς δεῖ κεκτῆσθαι τῆς θεότητος τὸν προσελθόντα Χριστῷ, ὡς φάσκει ὁ ἀπόστολος, πίστιν, ἐλπίδα, ἀγάπην, ἀνοίξαντες δὲ τοὺς θησαυροὺς τῆς καρδίας, προσκομίζουσι πίστιν, ὡς χρυσὸν ἐξαστράπτουσαν· ἐλπίδα, ὡς λίβανον εὐωδιάζουσαν· ἀγάπην, ὡς σμύρναν συσφίγγουσαν τὰ μέλη τῆς ἐκκλησίας. Καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. ἔχρην γὰρ τοὺς ἅπαξ προσελθόντας Χριστῷ, μὴ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι τῆς ἀσεβείας ἀναλύειν· ἀλλὰ τὴν ἁγνείαν ἐξασκήσαντας πίστει καὶ πράξει, τὸν ἀνθρωποκτόνον ὄφιν λαθόντας, ἀναχωρεῖν εἰς κληρονομίαν Χριστοῦ. αὐτῷ γὰρ πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ιωαν γ. λ.
Ματθ β ια.
Φιλιπ β. ι.
* *
α. Κορ. ιγ. ιγ.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΖΑΚΧΑΙΟΝ ΤΟΝ ΤΕΛΩΝΗΝ.

Λογ. ιε.
Λουκ. ιθ.
Ex Ms. Cæsareo.

Οἱ τῶν καλῶν ἐρῶντες, οὐδὲν ἀπέχουσι τῶν διψώντων, ὦ ἀγαπητοί. ὅσῳ γὰρ οὐχ εὑρίσκουσι τὸ ζητούμενον, τοσούτῳ πρὸς τὴν δίψαν τῶν ποθουμένων ἐκκαίονται. καὶ κύκλῳ μὲν φαντάζονται τὰς ποθουμένας, ὡς διψῶντες πηγάς· μεθ' ἡμέραν δὲ τόπον ἐκ τόπου περιερχόμενοι, ὄμμασι πολυκινήτοις περιβλεπόμενοι, ζητοῦσι τὰ τῆς καρδίας ποθούμενα. καὶ ὥσπερ ὁδοιπόροι ἐν ὥρᾳ καύσωνος τὴν ἄνυδρον γῆν διατρέχουσιν, ὑπὸ τῆς δίψης πιεσθέντες, καὶ τὰς πηγὰς περιβλέπονται, ὡς πολλάκις καὶ ἐπὶ βουνοὺς ἀνατρέχοντας· ἄν που ἐστὶν πηγή· κἂν ἴδωσιν αὐτὴν πόρρωθεν, χαίρουσι, καὶ ἐπιτείνονται τὴν πορείαν πρὸς αὐτὴν σπεύδοντες· εἶτα ἐλθόντες ἐπὶ τὴν πηγὴν, τήν τε δίψαν τῷ ὕδατι παύουσι· τοιοῦτοί εἰσιν οἱ φιλόχριστοι ἄνδρες. ἐν γὰρ τῇ ἡμέρᾳ τὸν ποθούμενον αὐτοῖς Χριστὸν ἔργοις ἀγαθοῖς ἐκζητοῦσι, καὶ ἐν νυκτὶ δι' εὐχῶν προσομιλοῦσιν αὐτῷ, καὶ ἐν τοῖς ὕπνοις μετ' αὐτοῦ βηματίζειν φαντάζονται· καὶ ἐὰν ἐν ὁράμασιν αὐτὸν ἴδωσι πόρρωθεν, χαίρονται καὶ ἀγάλλονται, ὥσπερ οἱ διψῶντες, ὅταν εὕρωσι τὰς ποθουμένας πηγάς· καὶ πάλιν ἀφυπνισθέντες καθεύδειν ἐθέλουσιν, ἵνα τῇ αὐτῇ ὀπτασίᾳ τοῖς ὕπνοις περιτύχωσι. τοιοῦτος ἦν καὶ Ζακχαῖος, ὁ ἀρτίως ὑμῖν ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου διαναγνωσθείς. ὅρα γάρ μοι αὐτὸν καὶ τρέχοντα, καὶ πόθῳ φλεγόμενον θείῳ, καὶ ἐπὶ τὸ δένδρον ἀναβαίνοντα, καὶ Ἰησοῦν περιβλεπόμενον, ὅπως ἴδῃ τὴν ζωοφόρον πηγήν. θεωρήσας δὲ Ζακχαῖος τὸν Κύριον, τὴν μὲν ὅρασιν ἀνέπαυσε, τὴν δὲ καρδίαν πλέον πρὸς πόθον ἐξέκαυσεν. Εἰσελθὼν δὲ, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεριχὼ, διήρχετο· καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι Ζακχαῖος· καὶ οὗτος ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ οὗτος ἦν πλούσιος· καὶ ἐπεθύμει ἰδεῖν

Λουκ. ιθ. α.

…ς. τὰ ποθού-
…μενα,
…ς. -μενοι,
… ἔμμ.

…ς. αὐτοῦ
…ζητοῦν ἄν που

τὸν Ἰησοῦν, ὅτι ἐκεῖθεν ἤμελλε διέρχεσθαι. ὁρᾶτέ μοι πόθον ἀνθρώπου, ἀγαπητοί. Καὶ οὐκ ἠδύνατο βλέπειν ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι μικρὸς ἦν τῇ ἡλικίᾳ. καὶ προλαβὼν εἰς τὸ ἔμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ συκομωραίαν, ἵνα ἴδῃ τὸν Ἰησοῦν, ὅτι ἐκεῖθεν ἤμελλε διέρχεσθαι. Ζακχαῖος ὁ τὴν ἡλικίαν τοῦ σώματος μικρὸς, τῇ δὲ φρονήσει τοῦ πνεύματος μέγας, ἐζήτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν, ἐπεθύμει ἰδεῖν τὸν Θεὸν ἐν ἀνθρώποις τὰ οὐράνια χαριζόμενον· ἐζήτει ἰδεῖν τὸν τῶν ἀγγέλων κτίστην, καὶ τοῦ οὐρανίου καὶ ὑπεργείου φωτὸς λαμπαδοῦχον τὴν βήμασιν ἀνθρωπίνοις περιπατοῦντα· ἐζήτει ἰδεῖν, πῶς ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης ἐν τῇ νεφέλῃ τοῦ σώματος καθεζόμενος, τῶν πιστῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας κατηύγασεν· ἐζήτει ἰδεῖν τὸν Θεὸν Ἰησοῦν, τὸ καλὸν ῥῆμα, τὸ ποθεινὸν πρᾶγμα, τὸ γλυκὺ ὄνομα Ἰησοῦ, τὸν ἐκ τοῦ ὀνόματος πρᾶγμα σημαίνοντα. ἐπεθύμει ἰδεῖν τὸ πορφυρόμαλλον πρόβατον, οὗ τὸ αἷμα τὴν οἰκουμένην ἐξηγόρασε· καὶ ὁ πόκος αὐτοῦ ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τέλους γυμνωθέντας ἐσκέπασεν. ἐπεθύμει ἰδεῖν ὁ αἰχμάλωτος στρατιώτης τὸν ἴδιον βασιλέα, τὸ πρόβατον τὸν ποιμένα, ὁ πεπλανημένος τὴν ὁδὸν, ὁ ἐσκοτισμένος τὸ φέγγος. ἐπεθύμει ἰδεῖν τὸν τῆς εὐσεβείας κήρυκα, ὁ μὴ ἔχων τὸ τῆς θεογνωσίας γλυκύτατον ἄρτυμα. ἐζήτει ἰδεῖν ὁ ἄῤῥωστος τὴν ὑγείαν, ὁ πεινῶν, τὸν οὐράνιον ἄρτον, ὁ διψῶν, τὴν ζωοφόρον πηγήν. ἐπεθύμει ἰδεῖν τὸν τῶν ἱερέων ζωοδότην, καὶ ἐξυπνιστὴν τοῦ Λαζάρου. ὢ ἔρωτος θείου· ὢ ἐπιθυμίας ἀγαθῆς· ὢ ἔρωτος χρυσοπτέρου, μᾶλλον δὲ Χριστοῦ, τοῦ τὴν ἔχουσαν αὐτὸν ψυχὴν εἰς οὐρανοὺς ἀναφέροντος. ἤδη ὁ θεῖος ἔρως ὁ ἄρας αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς, δενδροβάτην παρεσκεύασεν· οὐκ ἔτι τὰ ἐπίγεια βλέπειν αὐτὸν ἤδη, οὐκ ἔτι ἀνθρώποις συνεχώρησεν αὐτὸν ὁμιλεῖν· ἀλλὰ πρὸς θείαν βλέψας ἀγάπην, τὰ οὐράνια ἐξεδέχετο. ἀπ' ἐκείνων πρὸς ἐκεῖνα ἔτρεχε πρὸς ἃ ἠπείγετο, καὶ ἐπὶ τὸ δένδρον ἀναβὰς περιεβλέπετο τὸν Χριστὸν, καὶ τῇ διανοίᾳ τῆς νεφέλης ἐπέβαινε. ἰδὼν δὲ τὸν Χριστὸν ὁ Ζακχαῖος, ἁρμοζόντως ἔλεγε· Πρὸς σὲ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου τὸν κατοικοῦντα ἐν τῷ οὐρανῷ. Ψαλ. ρκϛ. α. Εἶδε Ζακχαῖος τὸν Κύριον, καὶ πλέον πρὸς πόθον ἐξεφλέγετο· ἥψατο αὐτοῦ τῆς καρδίας, καὶ ἄλλος ἐξ ἄλλου ἐγίνετο, ἀντὶ τελώνου ζηλωτὴς, ἀντὶ ἀπίστου πιστὸς, καὶ ἀντὶ λύκου πρόβατον σφραγιδοφόρον. τίς οὕτω ποθεῖ πατέρα, ἢ μητέρα, τίς οὕτω ποτὲ ἠγάπησε γυναῖκα ἢ τέκνα, ὡς Ζακχαῖος τὸν Κύριον, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματός ἐστι δοκιμάσαι; πάντα γὰρ αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα διὰ τὸν Χριστὸν τοῖς πένησιν ἔδωκε, καὶ οὓς ἐσυκοφάντησε, τετραπλασίονα ἀπέδωκεν. ὢ μαθητοῦ τρόπος ἀγαθός· ὢ διδασκάλου ἐπιείκεια καὶ δύναμις θεία, ἐκ τοῦ ὀφθῆναι μόνον τὸν Ἰησοῦν εἰς πρᾶξιν ἐνάγοντα. οὔπω γὰρ κατηχητικὸν λόγον τῷ Ζακχαίῳ ἔλεγεν ὁ Κύριος, ἀλλ' ὤφθη μόνον τῷ ποθοῦντι, καὶ ἡ τῆς πίστεως δύναμις ὑπὸ τῆς τοῦ ποθοῦντος καρδίας ἀνείλκετο. τοιοῦτόν τι γέγονε καὶ ἐπὶ τῆς αἱμοῤῥοούσης. προσελθοῦσα γὰρ τῷ Κυρίῳ, καὶ ἀξιοῦσα αὐτὸν, ἵνα ἰάσηται αὐτὴν, οὐ μὴν ἐξεδέχετο τὴν ἀφὴν τῆς χειρὸς, ἀλλὰ αὐτὴ προσελθοῦσα ἥψατο αὐτοῦ τοῦ κρασπέδου κρυφίως· καὶ ἡ δύναμις τῆς ἰάσεως ὑπὸ τῆς ἁψαμένης ὡς σπόγγος ἐλύετο. καὶ ὁ μὲν Ζακχαῖος ἀγνοῶν ἐποίει, θείῳ ζήλῳ φερόμενος, καὶ πνευματικῷ ἔρωτι φλεγόμενος ἐπὶ τὴν συκομωραίαν ἔτρεχεν· ὁ δὲ Κύριος μυστικόν τι θεωρήσας, ἔλεγε, Κατάβηθι· Λουκ. ιθ. ε. οἶδά σου τὴν ψυχὴν, οἶδά σου τὸν ὅσιον ἔρωτα· κατάβηθι· μνήσθητι ὅτι ὁ Ἀδὰμ γυμνωθεὶς, ὑπὸ συκῆν ἐκρύβη· σὺ δὲ θέλων σωθῆναι, ἐπὶ συκομωραίαν μὴ ἀνάτρεχε. δεῖ με τὸ συκόμορον τοῦτο ξηρᾶναι, καὶ ἄλλο φυτεῦσαι, σταυρόν. ἐκεῖνο χρηστὸν δένδρον ἐστὶν, ἐπ' ἐκεῖνο βήματι ψυχῆς ἀνάτρεχε. ἐκεῖθεν γὰρ εἰς οὐρανοὺς ἑτοίμως ἀκοντίζῃ· εἰς τοῦτο τὸ δένδρον καὶ ὁ ὄφις τοῖς φύλλοις περιπλέκεται, εἰς τοῦτο κρύπτεται, ἐν τούτῳ ἐνεδρεύει· σπεῦσον, κατάβηθι πρὸ τοῦ αὐτὸν ψιθυρίζειν τῇ ψυχῇ σου, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς Εὔας πείσας αὐτὴν γεύσασθαι τῆς γλυκείας ἡδονῆς. σπεῦσον, κατάβηθι· ἕως ἕστηκα ἐγὼ, κατάβηθι. ἐμοῦ γὰρ ὁρῶντος αὐτὸν, ἐκεῖνος πεφίμωται. σπεῦσον, κατάβηθι, οὐ θέλω σε ἐᾶσαι ἐπὶ τὴν συκομωραίαν, οὐ θέλω σε

ἀπολέσθαι. ἐμὸν γὰρ εἶ πρόβατον, ἐμοὶ προσέδραμες. σπεῦσον, κατάβηθι, καὶ παράλαβε εἰς τὸν οἶκόν σου· δεῖ με ἀναπαύσασθαι ἐκεῖ. ὅπου γὰρ πίστις, ἐκεῖ ἀναπαύομαι· ὅπου ἀγάπη, ἐκεῖ ἀπέρχομαι. οἶδα τί μέλλεις ποιεῖν· οἶδα ὅτι ὅλα σου τὰ ὑπάρχοντα μέλλεις διδόναι πένησι, καὶ πρῶτον ἀποδιδόναι, οἷς ἐσυκοφάντησας, τετραπλασίονα· παρὰ δὲ τοῖς τοιούτοις ἡδέως αὐλίζομαι. καὶ ὁ Ζακχαῖος ἀκούσας κατέβη, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ Ἰησοῦν ὑπεδέξατο. χαρᾶς δὲ ἐμπλησθεὶς, σταθεὶς εἶπεν (οὐ περιπατῶν, οὐ καθήμενος, ἀλλὰ σταθεὶς, ἵνα δείξῃ τὴν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἀμετάθετον γνώμην) σταθεὶς εἶπεν (ὅτι ζέων τῷ πνεύματι, ἀμεταμέλητα νοήσας ἠγωνίζετο. ἤδει γὰρ ὅσου σπείρει, καὶ ὅσου μέλλει θερίζειν) καὶ εἶπεν, ἰδοὺ τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου δίδωμι τοῖς πτωχοῖς· καὶ οἷς ἐσυκοφάντησα, τετραπλασίονα ἀποδίδωμι. ὢ ἐξομολόγησις καθαρὰ, ἐκ καρδίας καθαρᾶς προσερχομένη· ἐξομολόγησις ἀνεπαίσχυντος, ἀνεπαισχύντῳ δόξῃ Θεοῦ παρισταμένη, πίστιν ἀποπνέουσα, καὶ δικαιοσύνην ἀνθοῦσα· ἧς δικαιοσύνης καταξιώσειεν ἡμᾶς ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

.ὑπάρχ.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΚΑΤΟΝΤΑΡΧΟΝ.

Λογ. ιϛ.

Ex Ms. Caſareo.

Λουκ. ζ. β.

Ἑκατοντάρχου τινὸς δοῦλος κακῶς ἔχων ἔμελλε τελευτᾶν, ἀλλ' οὐκ ἐτελεύτησε διὰ τὸν δεσπότην. ἔμελλεν ἀποθανεῖν (ἄνθρωπος γὰρ ἦν) ἀλλ' οὐκ ἀπέθανε διὰ τὸν πρεσβεύοντα θεοφιλῆ τυγχάνοντα. ἡ φύσις τὸ ἴδιον ἀπαιτεῖ χρέος· ἀλλ' ὁ δεσπότης τῆς φύσεως τὸ κτῆμα τῷ κτίστῳ διὰ πίστιν παρεχώρει. θάνατος καὶ φύσεως ἀνάγκη πρὸς τελευτὴν ἐβιάζοντο, ἀλλὰ ἀνθεῖλκεν ἡ πίστις τῷ θανάτῳ πολεμοῦσα καὶ θανάτου παραλύουσα νόμους. καὶ μὴ ἀπιστήσῃς, εἰ τοσαῦτα δύναται πίστις, ὥστε καὶ θανάτου δεσμὰ διαρρῆξαι, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν καταχθονίων βαράθρων ψυχὰς ἀνασπᾶσθαι. πίστις καὶ ᾅδου πύλας ἀνοίγει, καὶ οὐρανοῖς ἐπιτίθησι κλεῖθρα, καὶ φύσεως ὅρους ἀμείβει, καὶ πυρὸς δύναμιν κατακοιμίζει, καὶ φλόγα δρόσον ἀποδεικνύει, καὶ θανάτου κέντρον ἀμβλύνει. οὐκ ἀμάρτυρα λέγω· ἐκ τῶν ἁγίων σοι γραφῶν πιστώσομαι. εἶπον ὅτι πίστις πύλας ᾅδου ἀνοίγει, καὶ οὐρανοῖς ἐπιτίθησι κλεῖθρα. οὐκοῦν δεῖ δεῖξαι τὰς ἀποδείξεις ἐναργεῖς· ἴδε μοι τὸν μακάριον Πέτρον λόγῳ τὰς ᾅδου πύλας ἀναπετάσαντα, καὶ τὴν Ταβιθὰν κάτωθεν ἀναγαγόντα. μόνον γὰρ εἶπε, Ταβιθὰ ἀνάστηθι, εὐθὺς πύλαι μὲν ᾅδου ἀνοίγονται, ταρτάρειοι δὲ πίπτουσι μοχλοὶ, ἡ δὲ τεθνηκυῖα τῶν ζώντων ὀξύτερον ὑπακούει. πάλιν Ἠλίας ὁ προφήτης ταύτῃ πεποιθὼς τῇ πίστει εἶπεν, Οὐκ ἔσται ὑετὸς εἰ μὴ διὰ στόματός μου· καὶ χαλκεύεται μὲν ὁ οὐρανὸς, συστέλλεται δὲ ὁ ὑετὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, γῆ δὲ καθάπερ σιδηρᾶ τὴν φύσιν, τὸν συνήθη καρπὸν ἀρνεῖται, ἵνα γνῷς, οἷα δύναται πίστις. ἄνθρωπος ἐπὶ γῆς ἀποφαίνεται, καὶ Θεὸς ἐν οὐρανῷ βεβαιοῖ τὴν ἀπόφασιν· θνητὸν φθέγγεται στόμα, καὶ Θεοῦ γνώμη ἐπιψηφίζεται, ἔργῳ κυροῦσα τὰ ῥήματα. Ἔκλεισε, φησὶν, Ἠλίας τὸν οὐρανὸν ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ. κλεῖθρον οὐρανοῦ ἦν, ἀνθρώπου στόμα θνητοῦ, εὐσεβεῖ πίστει κοσμούμενον. ὁ αὐτὸς πάλιν Ἠλίας πυρίνων κατετόλμησεν ἁρμάτων, καὶ καθάπερ πτηνὸν εἰς τὰς αἰθερίους ἐπέτατο μονὰς, ἀμένει μέχρι σήμερον ἄγευστος θανάτου, οὐ νόμῳ φύσεως, ἀλλὰ χάριτι μονογενητικῇ, καὶ δυνάμει πίστεως ἀκλινὴς φυλαττόμενος. καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; ὁ Ἐνὼχ ἀπὸ ζωῆς εἰς ζωὴν μετὰ σώματος ἐβαστάχθη, θάνατον καὶ γῆρας καὶ φύσιν διὰ πίστεως ὑπερνικήσας. καὶ πολλὰ μὲν οὖν ἄλλα περὶ πίστεώς ἐστι λέγειν, ἀλλὰ συστέλλω τὸν λόγον, ἵνα μὴ κόρον ἐμποιήσω.

·τῷ κτήμα-
, ἢ, τῷ -
ήματος

Πραξ. θ. μ.

γ. Βασ. ιζ. α.

δ. Βασ. β. ια.

ποιήσω. οἶδα δὲ, ὅτι καίπερ τὰ θεῖα λόγια ταῖς ὑμετέραις φιλοχρίστοις ἀκοαῖς οὐ κόρον, ἀλλὰ πόθον ἐμποιεῖν ἐπίστανται, ἀλλ᾽ ὅμως ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανελεύσομαι. ἑκατοντάρχου, φησί, τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἔμελλε τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος· ἔντιμος οἰκέτης τῷ δεσπότῃ. εἰ γὰρ καὶ ἡ πλεονεξία τοῦ βίου τὸν δοῦλον ἐπενόησεν, ἀλλ᾽ ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ δεσπότου τὸ συγγενὲς τῆς φύσεως οὐκ ἠγνόησεν. οὐ διέλυσεν ὡς οἰκέτην, ἀλλ᾽ ἐτήρησεν ὡς ὁμόφυλον, φιλανθρωπίᾳ τὴν βαρεῖαν τῆς δουλείας ζεύγλην ἐπελαφρίζων. ἀκούετε καὶ μανθάνετε οἱ δούλων δεσπόται, μὴ ὡς ἀλλοτρίων τῆς φύσεως καταφρονεῖν τῶν οἰκετῶν, μήτε μὴν ὡς ἐχθρῶν, ἀφειδεῖν τῶν ὁμογενῶν, πειθόμενοι τῷ μακαρίῳ Παύλῳ λέγοντι· Κολ. δ. α. καὶ Εφ. ϛ. θ. Οἱ κύριοι πρὸς τοὺς δούλους τὴν ἰσότητα παρέχεσθε, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν, εἰδότες ὅτι αὐτῶν καὶ ὑμῶν ὁ Κύριος ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει. συνεχώρησε δοῦλον εἶναι Θεός, ἵνα Θεῷ δουλεύειν μάθῃς. εὔνοιαν ἀπαιτεῖς παρὰ τοῦ οἰκέτου; εὐνόει καὶ αὐτὸς τῷ δεσπότῃ. κολάζεις ἁμαρτάνοντα; οὐκοῦν μὴ ἁμάρτῃς, ἵνα μὴ κολάζῃ παρὰ Θεῷ. συγγνώμην οὐ δίδως ὁμογενεῖ, μηδὲ σὺ αἴτει συγγνώμην. διδάσκει γάρ σε τὸ εὐαγγέλιον λοιπὸν οὕτω προσεύχεσθαι· Ματθ. ϛ. ιβ. Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. ὡς οὖν παρὰ Θεοῦ φιλανθρωπίαν ζητοῦντες, οὕτω καὶ ὑμεῖς φιλανθρωπίαν νέμετε τοῖς ὁμοφύλοις. Λουκ. ζ. γ. Ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων. τί ἀκούσας; ὅτι λόγῳ θεραπεύει, λόγῳ τεθνεῶτας ζωογονεῖ, λόγῳ δαίμονας ἀπελαύνει, λόγῳ τὰ πάντα διανύει. Εβρ. δ. ιβ. Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνεργής, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον. οὐ βοτάνας, οὐ φάρμακα προσάγει, ἀλλὰ λόγος παρ᾽ αὐτοῦ πέμπεται, καὶ τὸ ἔργον ἐπιτελεῖ. βλέπε πόση ἡ μεταξὺ τοῦ ἑκατοντάρχου καὶ τῶν Ἰουδαίων διαφορά. ὁ μὲν ἀκούσας, ἐκ μόνης ψιλῆς ἀκοῆς ἐπίστευσε, καὶ πιστεύσας ὡς Θεῷ προσῆλθεν· οἱ δὲ, ἐπ᾽ ὄψει ὁρῶντες τὰ θαύματα, τὸν θαυματοποιὸν ἠγνόουν· καίτοι ὄψις ἀκοῆς ἐνεργεστέρα. ἐνεργεστέρα μὲν ὄψις ἀκοῆς, ἀλλὰ κακίας εἶχον τῆς νόσου διδάσκαλον. διὰ τοῦτο τυφλοὶ τῇ κρίσει τὸν κριτὴν ἐξουθένουν. ἀπέστειλε, φησί, πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτόν, ὅπως ἀπελθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους, οὐ δι᾽ ὑπερηφάνειαν παραιτούμενος αὐτὸς ἀπελθεῖν, ἀλλ᾽ ὀκνῶν αὐτὸς ὑπὲρ ἑαυτοῦ πρεσβεύειν διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἀξιώματος. ἤδει ἑαυτὸν ἄνθρωπον ἐξ ἀνθρώπου φθαρτοῦ, Ἰησοῦν δὲ Θεὸν ἐκ Θεοῦ, μονογενῆ υἱὸν ἐξ ἀγεννήτου πατρός. διὸ τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας ὑπ᾽ εὐλαβείας κινούμενος ἀποστέλλει, τὰ ἀποστολικὰ πρὸ τῶν ἀποστόλων πληρῶν. Ιακ. ε. ιδ. Ἀθυμεῖ τις; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξῶνται ὑπὲρ αὐτοῦ, κἂν ᾖ ἁμαρτίας πεποιηκώς, συγχωρηθήσονται αὐτῷ. ἀπέστειλεν οὖν τοὺς πρεσβυτέρους πρὸς αὐτόν, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. σὺ δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀνδρὸς συμπάθειαν θαύμαζε. κάμνοντος γὰρ αὐτοῦ τοῦ οἰκέτου οὐ κατεφρόνει, ἀλλὰ σπουδὴν τοσαύτην ἐτίθετο, ὁπόσην ἄν τις ὑπὲρ ἑαυτοῦ πάσχων ἐπιδείκνυται. ταῦτα δὲ πρὸς ἀρετὴν ἐστὶ βλέποντος ἀνδρός, τοσαύτην ποιήσασθαι σπουδήν, καὶ πρεσβείαν στείλασθαι ὑπὲρ οἰκέτου θεραπείας. ἤδει τῆς φύσεως τὸ ἰσότιμον· καὶ οὔτε κατεφρόνει ὡς ἀνδραπόδου, ἀλλὰ συνέπασχεν ὡς συνδούλῳ, εἰδὼς ὅτι κοινὸς ἁπάντων* ἐστὶν ὁ Θεός. ἀλλὰ τοιοῦτος μὲν ἦν ὁ ἑκατόνταρχος. πολλοὶ δὲ τῶν πλουσίων παρὰ μὲν ὑγιαινόντων ἀπαιτοῦσι τὰς ὑπηρεσίας δίχα συγγνώμης, νοσούντων δὲ οὐδεμίαν φροντίδα τίθενται· ἀλλὰ προσαπτούσης νόσου, τῆς παιδίσκης χαμαὶ ἐρριμμένης, οὐ προσέχει ὁ δεσπότης, οὐκ ἐπισκέπτεται δέσποινα. κἂν ποτε δέῃ τὴν δέσποιναν παραβαλεῖν, οὐκ ἐπισκέπτεται ὡς ὁμογενῆ, ἀλλὰ βλοσυρῷ προσέχει τῷ βλέμματι, αὐστηρῷ προσδιαλέγεται ῥήματι, δι᾽ ὄγκον ὑπερηφανίας τὸ συγγενὲς ἀρνουμένη τῆς φύσεως. καὶ ἀναγινώσκετε τὰς γραφάς· οὐκ οἴδατε τί φησιν ὁ ἅγιος Δαβίδ; Ψαλ. ρκβ. γ. Ἰδοὺ ὡς ὀφθαλμοὶ δούλων εἰς χεῖρας τῶν κυρίων αὐτῶν, ὡς

* λα

ὡς ὀφθαλμοὶ παιδίσκης εἰς χεῖρας τῆς κυρίας αὐτῆς, οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν. δυσωπεῖ τὴν εἰκόνα, εὐλαβεῖται τὰ γεγραμμένα, ἐπίκουρος τῆς "ἀθανάτοις γῆς κατέστη. ὁ σωτήρ, υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ μονογενής, ἄνθρωπος ὑπὲρ ἀνθρώπων ηὐδόκησε γενέσθαι· σὺ ἄνθρωπος ὢν παραιτῇ τὸν ὁμότιμον ὡς οὐκ ἰσότιμον, παραιτῇ τὸ συμπαθὲς περὶ τὴν συγγενῆ φύσιν; καὶ ὅτε μὲν ἄλογον ζῶον χωλεύει, ἐπιμελῇ διὰ τὴν χρείαν· ὅτε δὲ τὸ λογικόν, τουτέστιν, ὁ σὸς οἰκέτης ἀσθενεῖ, ἀπορρίπτεις καὶ οὐ προνοεῖς. παρορᾷς τὸ λογικὸν ἐστὶ τὸ ὑπηρετοῦν; διὰ τοῦτο ζηλοτυπούμενον. πολὺ καλὸν ἄνθρωπος παρὰ Θεῷ· ἀλλὰ τίμιον ἀνὴρ ἐλεήμων. ἡμεῖς δὲ οὐ προσέχομεν τοῖς γεγραμμένοις, ἀλλὰ τὸ μὲν ἔξωθεν τρέφομεν ἐσθῆτι τὴν παρὰ ἀνθρώπων δόξαν θηρώμενοι, τοὺς δὲ ἔνδον ἐῶμεν λιμῷ φθείρεσθαι, καὶ τῷ κρύει πήγνυσθαι, τὰς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀνταποδόσεις οὐκ ἐννοοῦντες. ἀλλ' οὐ τοιοῦτος ἦν ὁ ἑκατόνταρχος, ὁ πανταχοῦ νήφων, ὁ ὄντως κεκτημένος τὸ κτῆμά τι καὶ ἑαυτὸν φυλάττων, ὡς Θεοῦ κτῆμα, ὁ φρονήσεως γέμων καὶ θείᾳ σωφροσύνῃ καταυγαζόμενος. διὸ καὶ τοὺς πρεσβυτέρους περὶ τούτου πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἀποστέλλει· οἱ μὲν οὖν πολλῇ προθυμίᾳ πρεσβεύουσιν, ἱκανὰ προσβάλλουσι δυσωπήματα, καί φασιν· Ἄξιός ἐστιν ᾧ δίδως τὴν χάριν· εὐγνώμων ὁ λαμβάνων τὴν δωρεάν, ἄξιος τῆς σῆς παρουσίας. ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡμῖν. ἀληθῶς ἱκανὰ θεοσεβείας γνωρίσματα, ἱκανὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς τεκμήρια. ποῖα ταῦτα; ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη, καὶ ἡ πρὸς τὸν ἄνθρωπον γνησία διάθεσις. ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν· δηλονότι τὸν νόμον. Πλήρωμα γὰρ νόμου ἡ ἀγάπη. καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησε, τὴν πρὸς τὸν Θεὸν εὔνοιαν ἐνδεικνύμενος. Θεῷ γὰρ οἴκους κατασκευάζων, οἱονεὶ περίβλεπτον στήλην τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης τὸν ναὸν τοῦτον ἀνίστα. βλέπε πῶς αἱ καλαὶ πράξεις ἐν καιρῷ τῆς ἀνάγκης μνημονευόμεναι πολλὴν παρέχουσι τοῖς πρεσβευομένοις τὴν παρρησίαν. πολυταχοῦ γὰρ αἱ καλαὶ πράξεις ἱκανὸν ἔδειξαν τὸ δυσώπημα. οἱ μὲν οὖν οὕτως ἐπρέσβευον· ὁ δὲ Ἰησοῦς τὴν παράκλησιν ἐδέξατο τῶν πρεσβυτέρων, οὐκ αὐτοὺς αἰδούμενος, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑκατοντάρχου πίστιν ἀποδεξάμενος. ἀνάστας οὖν ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς, τάχα που καὶ σχολαίτερον ἐβάδιζε, καὶ τὸν βαθμὸν ἠρεμον ἐποιεῖτο, οὐ βραδύνων πρὸς "εὐπορίαν, ἀλλὰ καιρὸν ἐνδιδούς, ἵνα τὴν ἔνδον λανθάνουσαν τοῦ ἑκατοντάρχου δημοσιεύσῃ διάθεσιν, ἵνα πομπεύσῃ τὴν ἀπαράβατον πίστιν πρὸς ἔλεγχον τῶν ἀπιστούντων, ἵνα τὴν ἀκραιφνῆ καὶ καθαρὰν καὶ ἀκίβδηλον θεατρίσῃ γνώμην. Ἤδη γὰρ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος τοὺς δούλους αὐτοῦ λέγων, Κύριε, μὴ σκύλλου· οὐ γάρ εἰμι ἱκανός, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς. κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ὁρμὴν ἀποστέλλει τοὺς πρεσβυτέρους· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ποιήσας, καὶ ἐφ' ἑαυτῷ μένων, οὐκ ἠρεμεῖ. ἐν τοσούτῳ γὰρ λογισάμενος ὅσον ἐστὶ τὸ διαφορὸν τοῦ ἀξιώματος, ἀποστέλλει δούλους, παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων, μὴ σκύλλου· κἀγὼ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς. ὢ τῆς συνέσεως καὶ τῆς ψήφου τοῦ ἑκατοντάρχου. οὐκ ἔλαθεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐν ἀνθρώπῳ κρυπτόμενος· οὐκ ἔλαθεν αὐτὸν ὁ μονογενὴς λόγος τῇ τοῦ σώματος περιβολῇ καλυπτόμενος. ὁρᾷ τὸν ναόν, καὶ νοεῖ τὸν οἰκήτορα. οὐκ ἔλαθεν αὐτὸν ὁ δεσπότης ἐν δούλου ἀξίᾳ, ὁ βασιλεὺς ἐν αἰχμαλώτου ὄψει, ὁ βραχὺς ἐν ἀπερινοήτῳ μεγέθει. αὐτίκα γοῦν θαυμάζει Ἰησοῦς, καὶ μαρτυρεῖ αὐτῷ τὴν ἄκραν πίστιν αὐτοῦ. τὴν γὰρ ἀστείαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὁρμήν, καθ' ἣν ἔλεγε τῷ σωτῆρι, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς. * * * οἷος ἦν καὶ Πέτρος, ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων καταπλαγείς, καὶ ἔννοιαν λαβὼν τοῦ μεγέθους τῆς δυνάμεως, εἶτα παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων· Ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι ἐγώ, Κύριε. ἀλλ' ἴσως μὲν τὰ περὶ Πέτρου οὐκ ᾔδει, τὰ δὲ ἐν τῷ Λευιτικῷ ἐγνώκει. Λέπρα, φησίν, ἐπικειμένη ἀκάθαρτον ποιεῖ τὸν ὑποπεσόντα τῇ νόσῳ. τῇ δὲ λέπρᾳ παρεοίκασιν ἀλφοὶ καὶ λεῦκαι καὶ λειχῆνες· δυσδιάκριτα δὲ ταῦ-

αὐτα

ἀληθινοῖς

ἀπορίαν,

Παροιμ. κ. ϛ.

Ρω. ιγ. ι.

Λου. ζ. ϛ.

Λου. ε. η.

Λευΐτ. ιγ. β.

αὐτοῦ τὰ πάθη τοῖς πολλοῖς, καὶ μάλιστα ἐν ἀρχῇ τῆς νόσου. ὅθεν ὁ νόμος τὸν ἱερέα βούλεται τῶν τοιούτων ἐπιγνώμονα καθίστασθαι. ἄγει τοίνυν ὁ νόμος τὸν ἱερέα εἰς τὸν τοῦ κρινομένου οἶκον· κἀκεῖ κρίνας ὡς λεπρῶσαι, πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ μεμολυσμένα ἀποφαίνει. ὅθεν καὶ πολλοὶ παραμετασκευάζουσι, καὶ τότε τὸν ἱερέα καλοῦσι. τὴν ἐκ τούτου ἔννοιαν ὁ μακάριος ἑκατόνταρχος λαβών, παραιτεῖται τὴν ἄφιξιν τοῦ σωτῆρος. οὐκ εἰμί, φησιν, ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς. πολλοὶ ὑπὸ τὴν στέγην ἐκείνου. * * *

οἶδα ἐμαυτοῦ τὰ ἁμαρτήματα· παραιτοῦμαι τοίνυν τὴν ὡς κριτοῦ παρουσίαν, πρὶν ἀποκαθάρωμαι. οἶδά σε τῶν ἱερέων ἁπάντων ἡγεμόνα, καὶ τοῦ πατρὸς ἀρχιερέα· οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς. οὐρανός σοι θρόνος, καὶ ἡ γῆ ὑποπόδιον· ποῖος οἶκος χωρήσει τὸν ἀχώρητον; οὐκ ἔχω στέγην οὐράνιον, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· οὐκ

Ψαλ. ργ. γ.
Ησ. μ. ιβ.

ἔχω βασιλικὰς αὐλάς, ἵνα τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν ὑποδέξωμαι. πῶς ὑπωρόφιον δέξομαι τὸν στεγάζοντα ἐν ὕδασι τὰ ὑπερῷα αὐτοῦ; πῶς δὲ τὸ πενιχρόν μου καὶ ταπεινὸν ὁμόσκηνον δέξεται τὸν σπιθαμῇ τὸν οὐρανὸν μετρήσαντα; ποία στέγη χωρήσει τὸν σύμπαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν χωροῦντα ὁμοῦ; οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς. ὡς μὲν εὐεργέτου τὴν εἴσοδον ἁρπάζω, ὡς δὲ κριτοῦ τὴν παρρησίαν εὐλαβοῦμαι. ἐπίσκοπος εἶ ψυχῶν, ἐξεταστὴς νεφρῶν, ἐρευνητὴς καρδίας, καὶ κριτὴς ἁμαρτιῶν· οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς. δέδοικα ἐμαυτόν· εἰπὲ οὖν λόγον, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. ὅρα οὐ δοκεῖ σοι· εἰπὲ λόγῳ μόνον, σαφῶς εἰδέναι, ὅτι λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν, καὶ ὅτι πάντα λόγῳ γινόμενα καὶ συνέχεται καὶ διοικεῖται. ἀπὸ γὰρ θείας ἐννοίας φωτισθεὶς ὁ ἀνὴρ ἄνθρωπον τὸν Ἰησοῦν σώματι ἑώρα, αὐτὸν υἱὸν Θεοῦ γνωρίζων. Εἰπέ, φησι, λόγῳ μόνον. οἶδα τί παρηγόρευσεν ὁ σοφὸς Σολομὼν περὶ σοῦ· Οὔτε βοτάνη, οὔτε μάλαγμα ἐθεράπευσε τὸν λαόν σου, ἀλλ' ὁ λόγος ὁ σός, Κύριε, ὁ πάντα ἰώμενος. Εἰπὲ λόγῳ μόνον. οἶδα τίνος λόγος χρηματίζεις, καὶ ὅσην κεκτημένος τὴν δύναμιν τυγχάνεις, καὶ ὅτι λόγῳ τὰ πάντα ποιῶν διετέλεσας. οὐκ ὠδίνει ὁ πατὴρ ἐπὶ τοῖς δημιουργήμασι, οὐκ ὠδίνεις ποιῶν, οὐκ ὠδίνεις δημιουργῶν· εἰπὲ λόγῳ μόνον. ὁ γὰρ λόγος σου πρὸς πάντα ἀνυσιμώτατος τυγχάνει, οὐ τὸν ἀέρα πλήττων, ἀλλὰ τὴν σὴν θέλησιν δηλῶν. Εἰπὲ οὖν λόγῳ μόνον· δὸς τὸ σύνθημα εἰς πληροφορίαν τῶν ἀκουόντων. βλέπε σύνεσιν· τὴν μὲν ἄφιξιν ὑποδέξασθαι παρακαλεῖ, τὴν δὲ γνῶσιν οὐ παραγράφει. τὴν μὲν γὰρ γνῶσιν αὐτοῦ μαρτυρεῖ, τὴν δὲ ὑπόστασιν εἰς ὁδὸν παραιτεῖται. ταύτην δὲ τὴν οὕτω σοφὴν ἔννοιαν διαδέχεται ἄλλη τις μείζων. οὕτω γὰρ ἀπὸ δυνάμεως εἰς δύναμιν ὁ ἀνὴρ προβαίνει, καὶ πηγάζει παρ' αὐτῷ ἀξιολόγων νοημάτων πλοῦτος, νεάζων ἐν ταῖς τῶν θεωρημάτων ἐπιδόσεσιν.

Ψαλ. λβ. ϛ.

Σοφ. ιϛ. ιβ.

Λουκ. ζ. η.

Εἰπὲ λόγῳ μόνον, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας· καὶ λέγω τούτῳ, πορεύου, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. οἶδα, φησιν, ὅτι τῶν πάντων τὴν ἐξουσίαν περιεζωσμένος, ὡς εἷς τῶν πάντων πρὸς ἡμᾶς ἐπεδήμησας. ἦλθες πρὸς ἡμᾶς ὡς ἡμεῖς, πάντων ἔχων τὴν ἐξουσίαν, ὡς λέγει ὁ ἅγιος Δαβίδ· Τῇ διατάξει σου διαμένει ἡμέρα, ὅτι τὰ σύμπαντα δοῦλα σά. καθεύδεις, καὶ ἡ θάλασσα διανίσταται· ἀνίστασαι, καὶ γαληνιᾷ τὰ κύματα. τεθνεῶτας καλεῖς, καὶ ὁ τεθνεὼς τοῦ ζῶντος ὀξύτερον ὑπακούει. Εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος. ἐνταῦθα τὴν τῆς ψυχῆς αὐτεξούσιον ὁρμὴν μὴ κωλύειν τοῦ ἐπὶ τὰ κρείττονα προβαίνειν δηλοῖ. ἔχω, φησίν, ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας. στρατιώτας οἶδεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ποικίλους καὶ διαφόρους ἐμφωλεύοντας λογισμοὺς καλῶς. οἶδε γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος τούτους στρατιώτας ὀνομάζειν. Συνήδομαι, φησι, τῷ νόμῳ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον· ὁρῶ δὲ ἕτερον νόμον ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας.

Ψαλ. ριη. ϥα.

Ρωμ. ζ. κβ.

Εἰκότως οὖν ἔλεγεν, ἔχω ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, οὓς κατ' ἐμαυτοῦ ἔχω· καὶ λέγω τούτῳ, πορεύου, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· οὐκ ἄρχομαι, ἀλλ' ἄρχω τῶν λογισμῶν. Τάχα που ὁ ἑκατόνταρχος καὶ διὰ τοῦτο κέκληται ἑκατόνταρχος, ὡς ἄρχων καὶ κοσμήτωρ τῶν παθῶν, τουτέστιν ἐν τοῖς ἀλόγοις πάθεσιν ἡμῖν καρτερίαν ἐπιδεικνύμενος· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟ, ΕΞΗΛΘΕΝ Ο ΣΠΕΙΡΩΝ ΤΟΥ ΣΠΕΙραι τὸν σπόρον αὐτοῦ.

Λογ. ιζ.
Λουκ. η. ε.

Ex Ms. Cesareo, emend. ex Ms. Augustano.

Ἡ παρθένος ἄρουρα ὑπὸ ἐμπείρων γεωργῶν τῇ τῶν βοῶν συνεργίᾳ τοῖς ἀρότροις μαλαχθεῖσα δέχεται τὰ σπέρματα, καὶ τὰς βώλους περιπτύξασα, πρῶτον βλαστάνει τὴν πόαν, εἶτα μηκύνει τὸν στάχυν, εἶτα πλήρη ἐν τῷ στάχυϊ τοῦ σίτου τὸν κόκκον προβάλλεται. τότε οἱ γεωργοὶ λαμπρὸν ὁρῶντες τῶν ἀσταχύων τὸ λήϊον, τῶν οἰκείων πόνων τὰς ἐλπίδας σεμνύνουσι, τὸν Θεὸν δὲ ἱκετεύειν εἰλικρινῶς σπεύδουσιν, ἵνα τῶν φαινομένων ἀγαθῶν τοὺς καρποὺς ἀβλαβεῖς διασώσῃ. πολλάκις γὰρ ἐγγιζούσης τῆς τοῦ θέρους ἀκμῆς, καὶ ἐκλύπτου τῆς ἐλπίδος τυγχανούσης, καὶ περιχαροῦς ὄντος τοῦ γεωργοῦ, ἢ νότος θερμὸς ἐπιπνεύσας τὸν ἀστάχυν ἐλίγνωσεν, ἢ ἐρυσίβη κατέσηψεν, ἢ βροῦχος κατέφαγεν, ἢ χάλαζα κατέξανε, καὶ ἄωρον τῆς ἐλπίδος τὸ τέλος ἐμβράσει· ὡς τὸν γεωργὸν ὑπὸ πολλῆς ἀθυμίας πιεσθέντα, τὴν δρεπάνην τῇ σκηνῇ ἐγκοιμίσαντα τῷ ἀώρῳ τέλει τοῦ θέρους ἑαυτὸν συμμαραίνειν τῇ λύπῃ. ὁπόταν δὲ ἡ τῶν ἀέρων εὐκρασία λαμπρὸν καὶ πέπειρον τὸν στάχυν ἀπεργάσηται, καὶ οἷον ἐν εἰκόνι γέροντος τὸ λήϊον λευκανίζοι κεκύρτωται, τὴν δὲ τοῦ θέρους τομὴν ἀπεκδεχόμενοι, τότε ἄγροικοι καὶ παλάμαι ταῖς δρεπάναις ὀξεῖαι ἁπλωθεῖσαι ποίοις πόνοις προσαλγοῦσι, καὶ τὸν πόθον προσσχηματίζουσιν αὐτοῦ τῷ τέλει τὰς ἐλπίδας χορτάζοντες. Ὅτε τῶν ἄλλων ζώων οἴκαδε ἡσυχαζόντων, μόνος ὁ βοῦς ἱλαρῷ τῷ βήματι, βλοσυρῷ τῷ βλέμματι ἐπὶ τὴν ἅλω πορεύεται. καὶ τὰ μὲν ἄλλα ζῶα, αἶγες καὶ χοῖροι καὶ πρόβατα, ὅσα τὸν ἑαυτῶν αὐχένα τῷ ζυγῷ τοῦ ἀρότρου οὐχ ὑπέταξαν, οἰκείᾳ συνειδήσει ἀγχόμενα, δειλιῶσι προσοδεύειν τῇ ἅλῳ προσστηρίζοντα, τῶν ἀσταχύων τὸ δράγμα ληστεύουσι· μόνος δὲ ὁ βοῦς ἐλευθέραν τὴν γλῶτταν ἁπλώσας, τῶν οἰκείων πόνων τοὺς καρποὺς θαρσαλέως ἀρύεται. εἶδες ἐκεῖ τοὺς δρεπανιστάς, εἶδες ἐκεῖ τὴν σταχυοφόρον ἄρουραν, τὴν ἅλω, τοὺς βόας· μετάβα μοι ἐντεῦθεν τῷ λόγῳ ἐπὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν, καὶ ὄψει τῶν προειρημένων τὴν γεωργίαν ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς ἐκκλησίας. Ἐξῆλθε, φησίν, ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι. τοῦτο γὰρ ἀρτίως ἠκούσαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. ἐξῆλθεν ὁ Χριστὸς ἀπ' οὐρανοῦ εἰς τὸν κόσμον παραγενόμενος. σπορεὺς γὰρ ὁ Χριστός, σπέρμα ὁ θεῖος λόγος, ἄρουρα ἡ ἀνθρωπότης, βόες οἱ ἀπόστολοι, ἀροτὴρ ὁ σταυρός, ζυγὸς ἡ ὁμόνοια, ζεύγλη ἡ περισφίγγουσα τοὺς τῶν ἀποστόλων αὐχένας γλυκεῖα ἀγάπη. ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι· ἐξῆλθεν ὁ Χριστός, οὐχ ἵνα θερίσῃ, ἀλλ' ἵνα σπείρῃ. οὔπω γὰρ ἦν τὰ τῆς ἀναστάσεως σπέρματα ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων καρδίαις κατεσπαρμένα. ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι, οὐ σῖτον, οὐ κριθάς, οὐ κέγχρον, οὐδ' ἄλλο τι τῶν γηΐνων, ἀλλὰ πίστιν εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, ἐλπίδα ἀναστάσεως, ἀγάπην εἰς Θεὸν καὶ ἀνθρώπους ἀνυπόκριτον καὶ ἀδιάκριτον. ἐξῆλθεν ὁ σπείρων Χριστὸς ἐκ πατρικῶν λαγόνων, ὁ ὢν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ πατρός, καὶ ἧκε πρὸς ἡμᾶς, καθὼς αὐτὸς φάσκων λέγει· Ἐγὼ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον καὶ ἥκω. ἀλλ' ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μὲν μὴ χωριζόμενος, μεθ' ἡμῶν δὲ τυγχάνων. ἐξῆλθεν ὁ σπείρων, ἵνα τὰ ὑπὸ τοῦ διαβόλου ἐπισπαρέν-

Λουκ. η. ε.

Ιω. η. μβ. καὶ ις. κη.

Ματθ. ιε ιγ. τὰ κακῶς ἐν τῇ τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς ζιζάνια ἐκριζώσῃ. Πᾶσα γὰρ φυτεία, φησὶν, ἣν
οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται. ἐξῆλθεν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ἵνα
τὰς φεγγοβόλους αὐτοῦ ἀκτῖνας τῆς θεότητος ἐν ταῖς τῶν ἐσκοτισμένων ἀνθρώπων καρδίαις
ἐρράνῃ. ἐξῆλθεν ὁ ποιμὴν τῶν προβάτων, ἵνα τὸ ἄλσος τῆς εὐσεβείας σπείρας, νόστιμον τὸν
χόρτον τοῦ νομικοῦ γράμματος τοῖς προβάτοις ἀρτύσῃ. ἐξῆλθεν ὁ σπείρων, ἔχων τὰ δέκα
ζεύγη τῶν βοῶν, ἵνα ποιήσῃ τὸ κεράμιον τὸ ἕν· καὶ σπείρας ἀρτάβας ἕξ, ποιήσῃ μέτρα τρία.
Ησ. ε α. λάλει νῦν, Ησαΐα, μὴ σιώπα. Οὐ γὰρ ἐργῶνται δέκα ζεύγη βοῶν, ποιήσει κεράμιον ἕν. δέκα
ζεύγη βοῶν, εἴκοσι βόες εἰσί. δέκα ζεύγη βοῶν λογικὰ, τοῦ Χριστοῦ οἱ ἀπόστολοι τυγ-
Πραξ. ς. ε. χάνουσιν οἱ δώδεκα, καὶ ἑπτὰ οὓς ἐξελέξαντο οἱ ἀπόστολοι· τίνας τούτους; Στέφανον, Φί-
Ρωμ. ιε. ιθ. λιππον, Πρόχορον, Νικάνορα, Τίμωνα, καὶ Παρμενᾶν, καὶ Νικόλαον προσήλυτον Αντιο-
χέα· καὶ οἱ ἀπὸ Ιερουσαλὴμ μέχρι τοῦ Ιλλυρικοῦ γεωργήσαντα [οἱ ἀπόστολοι]. ταῦτα τὰ
δέκα ζεύγη τῶν βοῶν εἰς τὴν τῆς ἀνθρωπότητος ἄρουραν ἐποίησε τὴν εἰς τὸν Ιησοῦν ὁμολογί-
αν, τὸ δὲ ἡμέτερον ὀστράκινον τοῦ σώματος σκεῦος ἐνδυσάμενον. ὅτι δὲ κεράμιον λέγει τὴν ἔν-
σαρκον τοῦ Χριστοῦ ἐπιδημίαν ὁ θεῖος λόγος, ἄκουε. ὅτε ἔμελλεν ἀπέρχεσθαι ἐπὶ τὸ πάθος,
Μαρκ. ιδ. ιε. λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Ποῦ θέλεις ποιήσωμεν τὸ πάσχα; ὁ δὲ πρὸς αὐτούς, Απέλθε-
τε εἰς τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων, [καὶ] εἴ-
Ματθ. κς ιη. πατε αὐτῷ, ὁ διδάσκαλος ἡμῶν εἶπε, πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα. καὶ δείξει ὑμῖν ἀνώγεον ἐστρω-
μένον, καὶ ἐκεῖ ἡμῖν ἑτοιμάσατε τὸ πάσχα. τίς δέ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ φέρων τὸ κεράμιον τοῦ ὕ-
δατος, ἢ τίς ἡ πόλις εἰς ἣν αὐτοὺς πέμπει, ἢ τί τὸ ἀνώγεον τὸ ἐστρωμένον, ἀναγκαῖον ζητήσαν-
τας ὑμᾶς καταμαθεῖν. ὁ ἄνθρωπος ὁ βαστάζων τὸ κεράμιον τοῦ ὕδατος, Ιωάννης ἐστὶν
ὁ πρόδρομος τοῦ Χριστοῦ, καταγγέλλων τὸν Ιησοῦν τὸν τὸ ἡμέτερον κεράμιον τοῦ σώματος ἐνδυ-
σάμενον, ἔχοντα ἐν ἑαυτῷ τὸ τοῦ βαπτίσματος ὕδωρ. ἀνώγεον δὲ ἐστρωμένον, τὴν εἰς οὐρανοὺς
μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῖς ἁγίοις ἀνάπαυσιν ἐσομένην λέγει. ἀπέλθετε εἰς τήνδε τὴν πό-
λιν· μὴ εἰς τὴν παλαιὰν συναγωγὴν τῶν Ιουδαίων, ὅπου ὁ παλαιὸς νόμος ἐν τοῖς πα-
Ματθ. κζ. λδ. λαιοῖς ἀσκοῖς ὤξισεν (ὄξος γὰρ σὺν χολῇ μίξαντες προσήνεγκαν τῷ Κυρίῳ) ἀλλ' ἀπέλ-
θετε εἰς τὴν καινὴν πόλιν, εἰς τὴν νέαν Ιερουσαλήμ, ὅπου ὁ νέος λόγος, ὅπου ἡ καινὴ τοῦ
πνεύματος χάρις ἐν τοῖς καινοῖς ἀσκοῖς τὸ τῆς πίστεως γλεῦκος πηγάζει. οὐχ ὅπου τὸ πα-
λαιὸν πάσχα, ἀλλ' ὅπου ἡ καινὴ ἀνάστασις· οὐχ ὅπου ὁ ἀμνὸς θύεται, ἀλλ' ὅπου ὁ Χριστὸς ῥύε-
ται· οὐχ ὅπου ἡ παλαιὰ ζύμη, ἀλλ' ὅπου ὁ οὐράνιος ἄρτος ἐπὶ σταυροῦ τελειοῦται. οὐ γὰρ
α. Κορ. θ. θ. ἐργῶνται δέκα ζεύγη βοῶν, ποιήσει κεράμιον "ἕν· ὅπου ἐργάζονται) δέκα ζεύγη βοῶν, τῶν
"ἀποστόλων· βοσὶ γὰρ ὡμοιώθησαν οἱ ἀπόστολοι, ὡς Παῦλος ἡμῖν μαρτυρεῖ λέγων· Γέ-
γραπται, φησὶν, ἐν τῷ νόμῳ, οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ γὰρ, φησὶ, τῶν βοῶν μέλει
τῷ Θεῷ; ἀλλὰ "δι' ἡμᾶς λέγει. ὅπου οὖν ἐργάζονται) ταῦτα τὰ δέκα ζεύγη τῶν βοῶν, ποι-
οῦσι τὴν εἰς τὸν Ιησοῦν ὁμολογίαν, τὸ κεράμιον τοῦ σώματος ἡμῶν ἐνδυσάμενον. καὶ ὁ σπεί-
ρων ἀρτάβας ἕξ, ποιήσει [μόνον] μέτρα τρία. ἆρα τοσαύτη ἀφορία γεωργῶν γέγονέ πώ-
ποτε, ὥστε σπαρῆναι ἀρτάβας ἕξ, ποιῆσαι μόνον μέτρα τρία; ἀλλὰ ζητήσωμεν τὸν νοῦν τῆς
γραφῆς, ἀγαπητοί, εἰσέλθωμεν εἰς τὸ ἐνδότερον καταπέτασμα τοῦ γράμματος, καὶ ἀ-
παντήσει ἡμῖν ἡ θεία τοῦ πνεύματος "γνῶσις. ὁ σπείρων ἀρτάβας ἕξ, ποιήσει * μέτρα τρία.
ἓξ ἀρτάβαι εἰσὶν ἡ καινὴ διαθήκη· τουτέστιν, οἱ τέσσαρες εὐαγγελισταὶ, καὶ πράξεις, καὶ
ἀπόστολοι. ταύτας τὰς ἓξ ἀρτάβας ὁ σπείρας ἔν τινι ψυχῇ, ποιεῖ τὰ τρία μέτρα, τὴν εἰς
πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα ὁμολογίαν. ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι, οὐ σῖτον ἀρτοποι-
όν, ἀλλὰ πίστιν ζωοποιόν· οὐκ ἐλθὼν εἰς τὰς τῶν ἀλόγων τροφάς, ἀλλὰ τροφὰς εἰς τὰς
τῶν ἀνθρώπων πνοάς· οὐ κέγχρον ὀρνεοτρόφον, ἀλλὰ θεῖον λόγον, διάπυρον, κόκκῳ σινάπε-
ως παρεικαζόμενον, σφοδρῶς πρὸς εὐσέβειαν καὶ φρόνησιν τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐκθερμαίνον-
τα.

τα. ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι· καὶ ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ κατεπατήθη, καὶ ἐλθόντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτά· ἄλλα ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ συνέπνιξαν αἱ ἄκανθαι τὴν βλάστην· ἄλλα ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, φυὲν εὐθέως ἐξηράνθη. τὰ παρὰ τὴν ὁδὸν εἰσὶν Ἀρειανοί, τὰ ἀκανθώδη εἰσὶν Εὐνομιανοί, τὰ ἐπὶ τὰ πετρώδη εἰσὶ Μαραθώνιοι. καὶ κατάμαθε ἀκριβῶς, ἀγαπητέ. ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι· καὶ ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν. οὐκ εἶπεν, ἐν τῇ ὁδῷ, ἀλλὰ παρὰ τὴν ὁδόν. τίς ἐστιν ἡ ὁδὸς, ἢ πάντως ὁ Χριστὸς, ὁ λέγων, Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια; Ιωαν. ιδ. ϛ. τὰ μὲν οὖν παρὰ τὴν ὁδόν εἰσιν οἱ Ἀρειανοὶ, οὐκ εἰσὶν ἐν τῇ ὁδῷ. οὐ γάρ εἰσιν ὀρθόδοξοι· οὐδὲ πάλιν πόῤῥω τῆς ὁδοῦ, ὡς Ἕλληνες ἢ Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ παρὰ τὴν ὁδόν· τουτέστι, παρὰ τὸν Χριστὸν, παρὰ τὴν πίστιν τὴν ὀρθήν. τὸ ὁμολογεῖν αὐτὸν Χριστὸν, τοῦτ᾽ ἔστι τὸ ποιοῦν αὐτοὺς ἐγγὺς εἶναι τῆς ὁδοῦ· τὸ ἀρνεῖσθαι αὐτὸν Χριστὸν εἶναι υἱὸν Θεοῦ, τοῦτο ἔστι τὸ κωλῦον αὐτοὺς μὴ εἶναι ἐν τῇ ὁδῷ. διὰ τοῦτο κατελθόντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, τουτέστι, τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, συνάγουσι τὸν θεῖον λόγον ἐκ τῶν καρδιῶν αὐτῶν, καὶ παντελῶς κενοὺς πίστεως ὀρθῆς αὐτοὺς ἀποτελοῦσι. τὰ δὲ ἀκανθώδη εἰσὶν Εὐνομιανοί. ἔχουσι γὰρ ἐν ἑαυτοῖς τὰς τῶν βλασφημιῶν ἀκάνθας· καὶ βλαστάνουσι μὲν τὴν πόαν τῆς πίστεως, οὐ μὴν τελεσφοροῦσι τὸν ἀστάχυν τῆς ὁμολογίας. τὸ ὁμολογεῖν αὐτὸν Χριστὸν, τοῦτο ποιεῖ αὐτοὺς βλαστάνειν τὴν πόαν τῆς πίστεως· τὸ δὲ πάλιν λέγειν αὐτὸν κτίσμα καὶ ποίημα, τοῦτό ἐστι τὸ ποιοῦν αὐτοῖς ἄωρον μαραίνεσθαι τὸν τῆς πίστεως στάχυν. τοῖς γὰρ ἑλληνικοῖς δόγμασι τῆς κτισματολατρείας νύττοντες καὶ συμπνίγοντες τὸν τῆς ἀληθείας λόγον, ἄκαρπον αὐτὸν καὶ ἄγονον παντελῶς πίστεως ὀρθῆς ἀποτελοῦσι. τὰ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη, οὗτοί εἰσι Μαραθωνιανοί. οὐκ εἶπεν ἡ γραφὴ, ὅτι τὰ μὲν ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν (ἡ γὰρ πέτρα ἦν ὁ Χριστὸς) α. Κορ ι. δ. ἀλλ᾽ ἐπὶ τὰ πετρώδη. οὔτε γῆ εἰσιν ἀγαθή· οὐ γάρ εἰσιν ὀρθόδοξοι· οὔτε πέτρα εἰσὶν, ἵνα ὑπὸ διδασκάλων λαξευθέντες τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ οἰκοδομήσωσιν· ἀλλὰ τί; πῶροί εἰσιν. ἔστι τις λίθου φύσις, πῶρος ὀνόματι· οὔτε γῆ ἐστιν, οὔτε λίθος στερέμνιος· ἁπαλὸς μὲν παρὰ τὸν λίθον· σκληρὸς δὲ παρὰ τὴν γῆν. τὸ ὁμολογεῖν αὐτοὺς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ κατ᾽ οὐσίαν ὅμοιον τῷ πατρὶ, τοῦτο ἔστι τὸ ποιοῦν αὐτοὺς ἁπαλωτέρους τυγχάνειν· τὸ ἀρνεῖσθαι αὐτοὺς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τοῦτο αὐτῶν ποιεῖ τὰς καρδίας πεπωρωμένας τυγχάνειν. οὔτε τοίνυν γῆ εἰσιν ἀγαθὴ, ἵνα βλαστήσωσιν εὐθαλῆ, καὶ κατακοσμῶνται πίστεως κόσμον· οὔτε πέτρα στερέμνιος, ἵνα ἄσειστον καὶ ἀσάλευτον τὴν εἰς τὸν πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα ὁμολογίαν φυλάττωσι. καὶ δέχονται μὲν τὸν λόγον τοῦτον, καὶ βλαστάνουσιν· εὐθέως δὲ αὐτοὶ ξηραίνουσι καὶ ψύγουσι, διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτοὺς τὰς ῥίζας τῶν λογισμῶν ἐν τῷ βάθει τοῦ πνεύματος. οὗτοι κἂν ὁμολογῶσι τὸν Χριστὸν εἶναι υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀρνούμενοι, οὐδὲ τὸν υἱὸν ἔχουσι, τοῦ ἀποστόλου μοι μαρτυροῦντος καὶ λέγοντος· Εἴ τις πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. Ρωμ. η. θ. τὰ ἄλλα, φησὶν, ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν, Μαρκ. δ. η. καὶ τὰ μὲν τριάκοντα ἐποίει, τὰ δὲ ἑξήκοντα, τὰ δὲ ἑκατόν. αὕτη ἐστὶν ἡ γῆ ἡ ἀγαθὴ, ἡ τῶν ὀρθοδόξων καρδία, ἡ ἐκτὸς οὖσα τῶν αἱρετικῶν ἀκανθῶν, ἡ τελείοις διδασκάλοις ποιηθεῖσα καὶ οἱονεὶ αὐλακισθεῖσα, καὶ τοὺς τοῦ εὐαγγελίου λόγους σπέρματα ψυχῆς τυγχάνοντας δεξαμένη. ἡ τοιαύτη καρδία πρῶτον βλαστάνει τὴν πόαν τῆς πίστεως, εἶτα μηκύνει τὸν στάχυν τῆς ἐλπίδος, εἶτα ὥριμον καρπὸν τῆς τελείας ἀγάπης ἀποδείκνυσι. τούτων τῶν τριῶν καρπῶν τῆς ψυχῆς μέμνηται καὶ ὁ μακάριος Παῦλος λέγων· Πίστις, ἐλπὶς, ἀγάπη. α. Κορ ιγ. ιγ. ὁ πιστεύων ποιεῖ τὰ τριάκοντα, ὁ ἐλπίζων ποιεῖ τὰ ἑξήκοντα, ὁ τελειούμενος ἐν ἀγάπῃ, ποιεῖ τὰ ἑκατόν· ὁ χριόμενος ποιεῖ τὰ τριάκοντα· ὁ κατερχόμενος εἰς τὸ ὕδωρ, ποιεῖ τὰ ἑξήκοντα· ὁ τελειούμενος ἐν τῷ μυστηρίῳ ποιεῖ τὰ ἑκατόν. οὕτως δὲ ἐξ ἑνὸς σπέρματος τελείως ἀναφέρει καρπόν· Θεὸν δοξάζει, ἐκκλησίαν ὑψοῖ, ἑαυτὸν διασώζει. οὗτος τελειάδος ἀγαθῆς κομιεῖται

" μισθοῖς· πνεύματι συνιών, ψυχῇ περιορῶν, σώματι ὑπομένων. οὗτος τελείως εὐλογεῖται· ἐπὶ γῆς δοξάζεται, ἐκ νεκρῶν ἀνίσταται, ἐν οὐρανοῖς ἀναπαύεται. ὁ τοιοῦτος ἐν τρισὶ τάξεσιν ὑπερεχούσαις σημειοῦται· τριάκοντα, ὡς ἐν οὐρανοῖς· ἑξήκοντα, ὡς ἐν ἀγγέλοις· ἑκατὸν, ὡς παρὰ Θεῷ. ὁ τοιοῦτος πραΰς ἐστιν, ἡσύχιος, ταπεινόφρων, ἐλεήμων, συμπαθὴς, δίκαιος, κόσμου ξένος, βίου ἀλλότριος, εἰκόνι μόνῃ φαινόμενος ἐπὶ τῆς γῆς, καρδίᾳ δὲ καὶ πράξεσιν ἐν οὐρανοῖς αὐλιζόμενος. ἄλλοι δέ τινες τῶν αἱρετιζόντων, κατὰ τὴν ἑαυτῶν ἀγνώμονα γνώμην, κλίμακα βλασφημίας τοῖς λόγοις λειτουργοῦσι· τί λέγοντες; ἡ εἰς τὸ πνεῦμα πίστις ποιεῖ τὰ τριάκοντα· ἡ εἰς τὸν υἱὸν ποιεῖ τὰ ἑξήκοντα· ἡ εἰς τὸν πατέρα ποιεῖ τὰ ἑκατόν· ἀγνοοῦντες ὅτι " ὡς βούλονται σμικρῦναι, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μεγαλύνουσι. προτάττουσι γὰρ πατρὸς καὶ υἱοῦ τὸ πνεῦμα, λέγοντες· ὁ εἰς τὸ πνεῦμα πιστεύων, ποιεῖ τὰ τριάκοντα. καὶ πρῶτον προτάττουσι τοῦ πατρὸς τὸ πνεῦμα, εἶτα τὸν υἱὸν, εἶτα τὸν " πατέρα. ἡμεῖς δὲ τὰ ἐναντία αὐτοῖς φρονοῦντες, τὸ ἐναντίον λέγομεν. ὁ γὰρ πιστεύων, οὐκ εἰς τὸ πνεῦμα πρῶτον πιστεύει, ἀλλ' εἰς τὸν πατέρα· ὁ πιστεύων εἰς τὸν πατέρα, ποιεῖ τὰ τριάκοντα· ὁ προσλαμβάνων [εἰς] τὸν υἱὸν, διπλασιάζει τὸν ἀριθμὸν, καὶ ποιεῖ τὰ ἑξήκοντα· ὁ καὶ ἐνδυσάμενος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὴν ἑκατοντάδα ἐπλήρωσεν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ιη

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, [" περὶ ἐλεημοσύνης.]

Ex Ms. Cæsareo.
Πρᾶξ. α. ι.

Μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ τῶν μαθητῶν ἀτενιζόντων εἰς τὸν οὐρανὸν, ἰδοὺ ὤφθη αὐτοῖς ἄγγελος Κυρίου λέγων· τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; " οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν, [αὐτὸς] πάλιν ἐλεύσεται [εἰς τὸν τόπον τοῦτον], ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. " καὶ δεῦρο, ἀγαπητοὶ, ἀπαγγελῶ ὑμῖν " ὁποία ἐστὶν ἡ παρουσία αὐτοῦ ἡ δευτέρα, ἡ φοβερὰ καὶ φρικτὴ, ἡ ἐλέγχουσα πᾶσαν πνοήν. φανήσεται " γὰρ πρῶτον τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ᾧ ἐσταύρωσαν αὐτὸν Ἰουδαῖοι βασταζόμενον ὑπὸ ἁγίων ἀγγέλων καὶ λάμποντα ὡς ἀστραπήν· καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ σαλπίζων Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, καὶ ἐξυπνίζων τοὺς κεκοιμημένους ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. καὶ ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ, ὡς ἐξ ὕπνου, ἐκ τῶν μνημείων· ὡς εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὅτι σαλπίσει, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται ἄφθαρτοι, ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι. α Κορ. ιε. νϛ. καὶ " συλλέξουσιν οἱ ἄγγελοι τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῶν τεσσάρων περάτων τῆς οἰκουμένης, " ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ κλαυθμῶνος. " σταθήσονται δὲ ἡ κοιλὰς ἐκείνη, καὶ ἀποκαλυφθήσεται " τὰ κριτήρια. ποταμὸς πυρὸς, γέμων τε σκώληκος ἀκοιμήτου, ἄγγελοι πικροὶ καὶ ἀνελεήμονες, καὶ ἑκάστου τὰ ἔργα περιστάντα κύκλῳ, " ἐλέγχοντα τὸν ἁμαρτωλόν. ἀλλαγήσονται τοίνυν οἱ οὐρανοὶ, καὶ ἡ γῆ κενὴ γενήσεται, καὶ ἡ δόξα τῶν πάντων ὡς σκιὰ παρέρχεται. ὁ πλοῦτος καὶ τὰ πάντα παρέρχονται, ἐκλείπουσιν ὡσεὶ καπνὸς, ὁπότε καὶ οἱ ἀστέρες ὡς φύλλα πεσοῦνται ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οὐδεὶς οὐδενὶ παραστήσεται, ἢ βοηθήσει παρά τινος· οὐ πατὴρ υἱὸν, οὐ μήτηρ θυγατέρα, οὐκ ἀδελφὸς ἀδελφὸν, οὐ φίλος φίλον, οὐ δεσπότης δοῦλον, οὐ δοῦλος δεσπότην, οὐ πλοῦτος, οὐκ ἄργυρος, οὐ χρυσὸς, οὐδὲ ἱματισμὸς πολυτελής, " οὐχ οἰκίαι χρυσοφόροι, ἀλλὰ " γυμνὰ τὰ ἔργα ἑκάστου, εἴτε καλὰ, εἴτε κακά· καὶ " ἀνοίγονται οἱ οὐρανοὶ, καὶ ἰδοὺ ὁ υἱὸς " τοῦ Θεοῦ ἐρχόμενος ἐπὶ νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς, κατέρχεται εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐπουράνιος, καὶ Σιὼν ἀκατάληπτος, καὶ " τίθεται δώδεκα θρόνοι τῶν δώδεκα ἀποστόλων καὶ μαθητῶν αὐτοῦ· καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ὡς ἀστραπὴ φαίνουσα ἀπὸ ἀνατολῶν μέχρι δυσμῶν, καὶ ἐκ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀπειλῆς αὐτοῦ οἱ οὐρανοὶ εἱλίσσονται ὡς βιβλίον. * τότε πᾶσα ἡ γῆ κλονηθήσεται, ὄρη καπνισθήσονται, ποταμοὶ πυρὸς ἕτοιμοι τοῦ ὑποδέξασθαι τοὺς ἁμαρτωλούς, σκώληκες κεχηνότες ὡς δράκοντες διψῶντες τὰ τῶν ἁμαρτωλῶν ἀνθρώπων αἵματα, ἀκαταπαύστως πάντας κολάζοντες. τὸ σκότος ἐξώτερον φέγγος οὐκ ἔχει. προσέχετε οὖν, ἀδελφοί, τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν φοβερὰν καὶ μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ. καὶ γὰρ ἄγγελοι οἱ μηδὲν ἡμαρτηκότες τρέμουσι τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ποταπὸς οὖν τρόμος λήψεται τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῇ φοβερᾷ καὶ φρικτῇ; τότε ἔσται ὁ πικρὸς κλαυθμός, καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. καὶ μή τις νομίσῃ ὡς ἐν ἐκστάσει εἶναι τὴν κρίσιν ἐκείνην. πολλοὺς γὰρ οἶδα λέγοντας, ὅτι ὥσπερ ἐν ὕπνῳ τις ὑπάρχων κολάζεται, οὕτως ἔσται καὶ ἡ κρίσις ἐκείνη. μὴ πλανᾶσθε, ὦ ἄνθρωποι. ὁ γὰρ ἐν ὕπνῳ κολαζόμενος φαντάζεται μόνον, τὸ δὲ σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ ἐπὶ τῆς κλίνης ἀναπαύεται· ἐπὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης οὐκ ἔστι διαχωρισθῆναι τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἅμα παρίστανται τῷ φοβερῷ κριτηρίῳ ἐκείνῳ, ὅπου αἱ βίβλοι τῶν πράξεων ἀνεῳγμέναι εἰσίν, ὁ δικαστὴς ἀπροσωπόληπτος, τὸ κριτήριον ἀπαράλλακτον, καὶ ἀπὸ πολλῆς δόξης πάντας ἑκάστου ὀνόματι καλέσει εἰς τὴν δίκην, καὶ πάντες γυμνοὶ παραστησόμεθα. οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ῥητορικὴ λέξις νικῶσα τὸ δίκαιον· οὐκ ἔστι γλώσσης πολυλογία, ἀλλ' ἔργων δοκιμή. οὐκ ἔστιν ἐκεῖ δώρων χρεία, οὐδὲ συνηγόρων, ἀλλὰ πάντες τὰ ἴδια φορτία βαστάζουσιν. ἐκεῖ γῆρας οὐ πιστεύεται, περιφλύεια οὐ φαίνεται, εὐγένεια σωμάτων οὐ ζητεῖται· ἐκεῖ κάλλος προσώπων οὐ δυσωπεῖ τὸν κριτήν· ἀλλ' ἀξίωμα παρθενίας καὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν, δυσωπεῖ τὸν κριτὴν τὸν ἐκ παρθένου τεχθέντα. ἐκεῖ μέγας καὶ μικρὸς ἴσα κρίνονται· πολλάκις δὲ καὶ εἰς τὴν δίκην ἐκείνην κατακρίνουσι τὰ τέκνα τοὺς γονεῖς. ἐὰν γὰρ γεννήσῃς τέκνα, καὶ τὴν ἰσότητα ἐν ἀμφοτέροις οὐ φυλάξῃς, ἀλλὰ τὸν ἕνα πλουτίσῃς, τὸν δὲ ἕτερον μισῇς, τότε δώσεις δίκην. τότε καὶ δοῦλος πρὸς δεσπότου ἵσταται ἐν παρρησίᾳ, καὶ δούλη πρὸς δεσποίνης, καὶ μαθητὴς πρὸς διδασκάλου. πάντες γὰρ οὗτοι δικάζονται ἐν τῷ φοβερῷ δικαστηρίῳ, τέκνα μετὰ γονέων, γυναῖκες μετὰ ἀνδρῶν, καὶ ἑκάστου τὰ ἔργα φανερὰ γίνονται. διὰ τοῦτο καὶ ὁ εὐλογημένος Παῦλος ὁ ἀπόστολος ταῦτα εἰδώς, [τὰ πάντα τοῖς] πᾶσι παρήγγειλε λέγων· Τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ἐν Κυρίῳ· καὶ οἱ γονεῖς μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν. οἱ δοῦλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις ὑμῶν· καὶ οἱ δεσπόται τὴν ἰσότητα φυλάξατε ἐπὶ τοῖς δούλοις ὑμῶν. οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ὑμῶν, καὶ γυναῖκες φοβεῖσθε τοὺς ἄνδρας ὑμῶν· ἵνα πάντες ἀκατακρίτως παραστησώμεθα τῷ βήματι τῷ φρικτῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ. φρίξωμεν οὖν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἐν ᾗ μέλλει χωρίζειν ὁ ποιμὴν τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, καὶ στῆσαι τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν· δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. [ἀπόλαυσον τῆς χαρᾶς ἐκείνης, καὶ παρρησίαν τὴν ἐπὶ τῶν ἀγγέλων καὶ προφητῶν καὶ ἀποστόλων.] ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με, καὶ τὰ ἑξῆς. δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου· ἀπολάβετε ἀντὶ τῶν ἐπιγείων τὰ ἐπουράνια, ἀντὶ τῶν φθαρτῶν τὰ ἄφθαρτα, ἀντὶ τῶν προσκαίρων τὰ αἰώνια. ἱμάτιον με περιεβάλλετε· ἐγὼ δὲ περιτίθεμαι ὑμῖν δόξαν αἰώνιον. ἄρτον μοι ἐδώκατε· ἐγὼ δὲ τὴν τρυφὴν τοῦ παραδείσου ὑμῖν δωροῦμαι. ἐν ἐκλογαῖς καὶ καρποφορίαις ἡμῖν ἐκαρποφορήσατε· ἐγὼ δὲ ὑμᾶς τῶν ἀγγέλων συμμετόχους ποιήσω. ψυχροῦ ὕδατός με ἐποτίσατε· ἐγὼ δὲ ὑμᾶς εἰς τὸν παράδεισον εἰσάγω. ἀδελφέ, ὅταν ταῦτα ἀκούῃς, τί ἀναμένεις, τί ἐκδέχῃ δοῦναι τὰ σὰ τοῖς χρῄζουσι καὶ τοῖς μαρτυρίοις; πλέον αὐτῷ Θεῷ δίδως, καθὼς εἶπεν αὐτός· Ἐὰν ποιήσῃ τις ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχί-

Ἐφεσ. ϛ. α.
Κολ. δ. α.
Ματθ. κε. λδ.
Ματθ. κε. μ.

σων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. ὅσοι δὲ ἐδίωξαν τοὺς πένητας, τὸν Χριστὸν ἐδίωξαν. καὶ διὰ τοῦτο στήσει αὐτοὺς ἐξ εὐωνύμων· καὶ καθὼς ἐδίωξαν ἐκεῖνοι τοὺς πένητας, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Κύριος αὐτοὺς ἐκδιώξει λέγων· Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ἐπείνασα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, καὶ τὰ ἑξῆς. ἐννόησον τὴν αἰσχύνην ἐκείνην τὴν ἐπὶ τοῦ δισμοῦ τῶν ἀγγέλων. καὶ ἐνταῦθα μὲν ἐὰν ἐλεγχθῇ τις ἐπὶ ἁμαρτίᾳ ἐπὶ ἑνὸς φίλου, πῶς καταπίπτει τῷ προσώπῳ; πῶς παραιτεῖται προσελθεῖν; πῶς δυσωπεῖται τοὺς φίλους, τοὺς γείτονας, τοὺς συγγενεῖς, διὰ τὴν αἰσχύνην ἐφ' οἷς ἠλέγχθη; ἐννόησον τὴν αἰσχύνην ἐκείνην, ὅπου μυριάδες ἀγγέλων καὶ προφητῶν καὶ τάγματα, χοροὶ ἀποστόλων, μαρτύρων πλῆθος ἀναρίθμητον, κόσμος ἀνιχνίαστος, καὶ ἐρεῖ ὁ δικαστής· ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι. ἐπείνασα, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με· γυμνὸς ἤμην, καὶ οὐ περιεβάλετέ με· ἠσθένησα, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με· ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με. τί μοι, φησί, προφασίζεσθε; ἔκοψα ὑμῶν τὴν ἀφορμήν, οὐδεμίαν ἔχετε ἀπολογίαν. ἐὰν εἴπω ὅτι ἐπείνασα, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἔχεις ἂν εἰπεῖν, ὅτι ἄρτον οὐκ ἔχω. ἄρτον οὐκ ἔχεις καὶ ὕδωρ μὴ πόδας οὐκ ἔχεις; ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀσθενοῦντας καὶ τοὺς ἐν φυλακῇ ἢ καὶ συστενάξαι τῷ θλιβομένῳ οὐκ ἠδύνω; οὐδὲν παρέχεις τῷ πένητι καὶ μὴ καταπλήττῃς αὐτὸν τῇ γλώσσῃ σου. εἶτα κἀκεῖνο μὴ δώσεις καιρὸν στενάξαι κατὰ σοῦ. καὶ γὰρ τοὺς στεναγμοὺς αὐτοῦ ταχὺ εἰσακούει ὁ Κύριος, καὶ ἀνταποδίδωσι τοῖς [illegible] ποιοῦσιν ὑπερηφανίαν. οὐχ οὕτως εἰσακούει τῶν δικαίων ὁ Κύριος, ὅσον τῶν πενήτων· ἐπειδὴ ὁ πένης οὐκ ἔχει τινὰ τὸν ἀντιλαμβανόμενον αὐτοῦ. διὰ γὰρ τὴν πτωχείαν αὐτοῦ πάντες ἀπορρίπτομεν αὐτόν, ὥστε καὶ οἱ ἴδιοι γονεῖς καὶ φίλοι τοὺς ἰδίους τέκνα καὶ φίλους, μᾶλλον δὲ καὶ ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἀπορρίπτουσιν αὐτοὺς διὰ τὴν πτωχείαν αὐτῶν, καὶ οἱ γείτονες τοὺς γείτονας· καὶ αὐτὸς ὁ πτωχὸς πάντοθεν ἐρριμμένος καὶ ἀβοήθητος, οὐδαμόθεν ἔχει βοήθειαν, εἰ μὴ εἰς τὸν Θεὸν τὸν ἐλεοῦντα τοὺς πτωχούς. διὰ τοῦτο καὶ ταχὺ εἰσακούει αὐτῶν ὁ Κύριος, καθὼς ὁ προφήτης ἀλλαχοῦ λέγει· Ταχὺ εἰσακούει τῶν πενήτων ὁ Κύριος, καὶ τοὺς πεπεδημένους αὐτοῦ οὐκ ἐξουδενώσει. (Ψαλ. ξη. λη.) οὐκ ἔχεις ἄρτον, ἢ καὶ ἄλλο τι, ὅπερ τὴν πενίαν παραμυθεῖται; δὸς τῷ πένητι. εἰ δὲ οὐκ ἔχεις, λόγῳ αὐτὸν θεράπευσον, συλλυπήθητι, εὐχὴν αὐτῷ παράσχου, ἵνα, εἰ καὶ παρὰ σοὶ οὐχ εὗρεν ἀνάπαυσιν, παρ' ἄλλῳ εὑρήσῃ. ὅστις οὐκ ἔχει δόσιν τινά, καὶ καλοὺς λόγους τῷ πένητι χαρίζει, πλείονα μισθὸν κερδαίνει παρὰ τὸν διδόντα. πλὴν καὶ ἀλλαχοῦ λέγει· μεγάλη τῆς ἐλεημοσύνης ἡ εὐεργεσία. οὐδὲν ἄλλο κατόρθωμα ἐξισχύει τοῦ ἐξαλεῖψαι ἁμαρτίας οὐδέποτε. αὐτὴν μετερχώμεθα, ἀγαπητοί, ἵνα ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ιθ.

Ιωαν. ε. ε.

Ιωαν. ζ. κδ.

ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΡΑΛΥΤΟΝ, ΤΗ ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ μεσοπεντηκοστῆς, καὶ εἰς τό, Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν.

Ex Ms. Cæsareo. emend. ex alio Ms.

Ὥσπερ ἡ φωσφόρος σελήνη, τὰ τῆς νυκτὸς ἀμαυρὰ λευκαίνουσα, τοῖς τε κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν πλωτῆρσί τε καὶ ὁδοιπόροις τὸ φάος δᾳδουχοῦσα, ἀνεμπόδιστον τὴν πορείαν ἑκάστῳ κατεργάζεται· ὡσαύτως ἐν τῷ σαββάτῳ πρὸς τὸν παραλυτικὸν ὁ Κύριος ἔλεγεν, Ἐγερθεὶς ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. (Ιωαν. ε. η.) καὶ τούτου χάριν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἔλεγεν· Ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμή, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός. (Ιωαν. ζ. ις.) καὶ ὅτι διὰ τὴν πρὸς τὸν παράλυτον αὐτεξούσιον θεραπείαν ὁ

Κύριος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους τούτους εἶπε τοὺς λόγους, ἐκ τῆς θεραπείας ἀναγνωσθείσης λάμβανε τὴν ἀπόδειξιν. καὶ γὰρ ἐνταῦθα φανερώτερον ὁ Κύριος ἐμήνυσε τὸ ἀπαράλλακτον ἑαυτοῦ καὶ τοῦ πατρός. Εἰ γὰρ ἰδοὺ ὁ Κύριος εἰρηκώς, ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστι * τοῦ πατρός, ἀλλ' ἐμή ἐστιν, ἐχώριζεν ἑαυτὸν τοῦ πατρός, ξένον ἐποίει τῆς οὐσίας, ἀλλότριον τῆς οἰκονομίας. Εἰρηκὼς δέ, ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμή, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός, ἔδειξε τὸ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας, καὶ ὅτι μία διδαχὴ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος. Εἷς γὰρ ὁ λόγος, ὁ υἱὸς τοῦ πατρός· καὶ πνεῦμα τοῦ πατρός, τὸ ἅγιον πνεῦμα. πῶς ἕτερα διδάξει ὁ λόγος, καὶ πῶς ἕτερα κατηχήσει τὸ ἅγιον πνεῦμα; οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον τὸν λέγοντα· Οὐδεὶς οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ κατοικοῦν ἐν αὐτῷ· οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τὸ ἐν αὐτῷ. καὶ ὅτι διὰ τὴν πρὸς τὸν παράλυτον αὐτεξούσιον θεραπείαν (καθὼς προέφην) ὁ Κύριος προσήκατο τούτους τοὺς λόγους, ἤκουες σαφῶς τοῦ Κυρίου λέγοντος· Ἓν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε. διὰ τοῦτο Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν * τὴν περιτομὴν (οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ Μωϋσέως ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων) καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον. Εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος Μωϋσέως, ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε. ὅτι δὲ διὰ τὴν τοῦ παραλύτου θεραπείαν ὁ Κύριος τοὺς λόγους τούτους προσήκατο, ἐκ τοῦ νόμου δεικνὺς αὐτοὺς παρανόμους, λέγει πρὸς αὐτοὺς καθὼς ἤκουες· Εἰ περιτομήν, φησι, λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε βρέφος, ἵνα μὴ ἀκυρωθῇ ὁ ὀκταήμερος νόμος, νόμῳ νόμον ἀνατρέποντες. ὑμεῖς ἀνατρέπετε τὸν νόμον· καὶ ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ, οὐχ ἱδρώσας, ἀλλὰ θαυματουργήσας; ἐν σαββάτῳ οὐ δεῖ ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ διὰ πάντων ἀέργους εἶναι; τίνος οὖν ἕνεκεν παρ' ὑμῖν, Ἰουδαῖοι, ἐν σαββάτῳ γυνὴ τίκτει, καὶ μαῖα θορυβεῖται, καὶ σπάργανα πλάττεται, καὶ φύσις καθαίρεται, καὶ θηλὴ πρὸς γάλακτος τροφὴν εὐτρεπίζεται; γυνὴ τίκτει, καὶ φύσις νόμου περιγίνεται, καὶ Θεὸς οὐ θαυματουργεῖ; Εἰπέ μοι, εἰ ἐν σαββάτῳ περιτέμνεται ἄνθρωπος, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος, ἐμοὶ χολᾶτε, ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε. καταδέχομαι ὑφ' ὑμῶν τῶν ἐχθρῶν δικάσασθαι, ὅπως, ἐν ᾧ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε. τίς λύει τὸ σάββατον; ὑμεῖς οἱ ἐν τῷ σαββάτῳ περιτέμνοντες, καὶ ξίφος ὀξύνοντες, καὶ τομὴν ἐπάγοντες, καὶ μέλος χωρίζοντες, καὶ τὸν τόπον αἱμάτων παρασκευάζοντες, ἢ ἐγὼ ὁ εἰρηκὼς λόγῳ, ἐγερθεὶς ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου; εἰ μὴ ἐνήργησεν ὁ λόγος, ἔλυσα ἂν τὸ σάββατον ματαιολογήσας· εἰ δὲ προέδραμε τὸν λόγον τὸ ἔργον, τί τὸ σάββατον ἐκδικεῖτε, καὶ τὸν δημιουργὸν αὐτοῦ ἀθετεῖτε; οὐκ ἐκορέσθητε, ὦ Ἰουδαίων παῖδες, ἐπὶ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη ὁρῶντες τὸν παράλυτον τῇ κλίνῃ προσηλωμένον, καὶ τὴν κλίνην κάμνουσαν, καὶ τὸν παράλυτον νυχθήμερον φορτίον βαστάζοντα; οὐκ ἠγανακτήσατε, οὐ συνεπαθήσατε· καὶ ἵνα μίαν ὥραν ὁ παράλυτος κλίνην βαστάσῃ, καὶ τὴν ἀντιμισθίαν παράσχῃ, ἀγανακτεῖτε; οὐκ ἔδει καὶ τοῦτο βοῆσαι, Ἔστρεψας τὴν κλίνην μου ἐν τῇ ἀρρωστίᾳ μου; οἶδα, ὦ Φαρισαῖοι, τίνος χάριν ἀγανακτεῖτε· οὐχ ὅτι ἐθεραπεύθη ὁ παράλυτος διαπρίεσθε, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἰσχύσατε τὴν κλίνην κρύψαι, καὶ τὸ θαῦμα κλέψαι. διὰ τοῦτο τὴν γινομένην ὑμῶν ἐπιστάλιθμος, ἐκέλευσα βαστάζειν αὐτὸν τὴν κλίνην, ἵνα καὶ ὑμεῖς σιωπήσητε, ἡ κλίνη τὸ θαῦμα βοήσῃ. τί διστάζετε, ὦ Φαρισαῖοι; οὐκ ἔστιν ὁ παράλυτος παρείσακτος, οὐκ ἔστιν ὑποβολιμαῖος, οὐκ ἔστιν ὀλιγοχρόνιος. γνωρίζετε αὐτὸν πάντες, τριακονταοκτὼ ἔτη τῇ κολυμβήθρᾳ τῇ παρ' ὑμῖν προσεδρεύει. οὐκ ἔχετε λέγειν, ὡς ἐπὶ τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ· Οὗτός ἐστιν, ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν, οὐκ ἔστιν αὐτός. Εἰ μὴ ἔπεισεν ὑμᾶς ὁ τυφλός, καὶ τοῦτον κρατήσατε, καὶ εἰς δικαστήριον εἱλκύσατε, ὅπως διὰ πάντων αἰσχύνης πληρωθήσεσθε. μὴ κρί-

α. Κορ. β. ια.

Ιωαν. ζ. κα.

Ιωαν. ε. ε.

Ψαλμ. μ. γ.

Ιωαν. θ. θ.

νατε κατ᾽ ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε. Καί, εἰ δοκεῖ, διὰ βραχέων ἐπ᾽ αὐτὴν τὴν προσοχὴν τοῦ παραλύτου παραδράμωμεν, διὰ τὸ καὶ τὸν Κύριον ἀπομνημονεῦσαι τοῦ παραλύτου. εἰ γὰρ ὁ Κύριος αὐτοῦ ἐμνημόνευσε, πῶς ἡμεῖς λήθην αὐτοῦ ποιησώμεθα; τότε τις θαυμάζει, ὅτε τὰ τοῦ Κυρίου θαύματα διηγεῖται. τοῦ γὰρ Κυρίου καὶ ἡ παροῦσα [μέση] ἑορτή. μεσίτης ὁ Κύριος· μέση καὶ ἡ ἑορτή· ἀεὶ δὲ τὸ μέσον τοῖς ἄκροις ἠσφάλισται. διὰ τοῦτο καὶ ἡ παροῦσα μέση ἑορτὴ διπλῆν τὴν τῆς ἀναστάσεως χάριν κέκτηται. ὑπὸ γὰρ τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς πεντηκοστῆς μεσολαβουμένη, τὴν ἀνάστασιν ὑπέδειξε, τὴν πεντηκοστὴν δακτυλοδεικτεῖ, τὴν ἀνάληψιν σαλπίζει. τίς οὖν ἡ πᾶσα τοῦ παραλύτου πραγματεία, γνωρίσατε ὦ τοῦ λόγου φιλέμποροι· ὅπως διὰ πάντων τῆς πνευματικῆς ὠφελείας τὴν ἐνθήκην καρπώσησθε.

Ιωαν. ε. α.

Φέρεις μνήμην πάντως τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου βοῶντος· Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα. ἦν δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις κολυμβήθρα, ἡ ἐπιλεγομένη Ἑβραϊστί, Βηθεσδά, πέντε στοὰς ἔχουσα. ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν. ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριακονταοκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτοῦ. τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς, ὁ τὰ πάντα εἰδὼς πρὶν γενέσεως, καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ὢ τῆς τοῦ Κυρίου ἀκενοδόξου θεραπείας. οὐκ ἐκδέχεται παρακληθῆναι ὑπὸ τῶν ἀρρώστων· αὐτὸς ἐπείγει ἑαυτὸν πρὸς τοὺς πάσχοντας. ἥλιος γὰρ ὢν δικαιοσύνης, ἐπὶ πάντας ἁπλοῖ τὴν ἀκτῖνα τῆς εὐεργεσίας. ἦν δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ, κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη Ἑβραϊστί, Βηθεσδά, πέντε στοὰς ἔχουσα. ἐν ταύτῃ κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν. σύμβολον τοῦτο τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀρρωστίας, αἱ πέντε στοαί, αἵτινες ἐπεπλήρωντο τῶν ἀρρώστων. καὶ γὰρ ἠρρώστει ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς διὰ τῶν πέντε αἰσθήσεων· ὁράσεως, ὀσφρήσεως, γεύσεως, ἀκοῆς, ἁφῆς. διὰ πάντων ἠρρώστουν οἱ Ἰουδαίων παῖδες· οὐκ εἶχον καθαρὸν ὀφθαλμόν, ὁρῶντες τὰ θαύματα καὶ παρορῶντες·

Λευϊ. ια. ε.

οὐκ εἶχον γεῦσιν εὐχάριστον, μάννα τρώγοντες, καὶ σικύας ἐπιζητοῦντες· οὐκ εἶχον ὄσφρησιν εἰλικρινῆ, τοῦ δεσποτικοῦ μύρου τὴν διαβολικὴν δυσωδίαν προκρίνοντες· οὐκ εἶχον ἀκοὴν καθαράν, τῶν δρακοντείων συριγμάτων, καὶ οὐ προφητικῶν κατηχημάτων πειθόμενοι· οὐκ εἶχον τὴν ἁφὴν συνεργητικήν, εἴδωλα θεολογοῦντες, καὶ τοῦ ζῶντος Θεοῦ καταφρονοῦντες. ἀλλ᾽ ὅμως ἐπιδημήσας τῇ ἐνσάρκῳ αὐτοῦ παρουσίᾳ ὁ δεσπότης Χριστός, ὁ καὶ τῶν αἰσθήσεων ποιητής, καὶ τῶν κτισμάτων δημιουργός, ἐν ταὐτῷ καὶ τῶν σωματικῶν παθῶν καὶ τῶν προαιρετικῶν πταισμάτων τὴν διόρθωσιν ἐποιήσατο. οὗτος γὰρ ὁ προκείμενος παράλυτος διπλῆν ἐπεφέρετο τὴν μάστιγα· τὸ μὲν σῶμα τῇ νόσῳ διελύετο, τὴν δὲ ψυχὴν ταῖς ἁμαρτίαις ἐξηραίνετο. διὸ καὶ ὁ Κύριος ὁ τῶν ἑκατέρων ἰατρός, καὶ τὸ σῶμα συσφίγγει, καὶ τὸ πνεῦμα φωτίζει. καὶ τῷ μὲν σώματι τὴν κλίνην φέρειν ἐκέλευε· τῇ δὲ ψυχῇ τὴν ἀρετὴν βαστάζειν ἐπέτρεπε. τί γάρ; ἰδὼν ὁ Κύριος κείμενον τοῦτον τὸν παράλυτον, ἔφη πρὸς αὐτόν, καθὼς οἴδατε πάντες σαφῶς, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ἀλλ᾽ ἐνταῦθα εὐθέως ἐπιλαμβάνονται οἱ Ἰουδαίων παῖδες τῷ Κυρίῳ λέγοντες· εἰ Θεὸς ἦν ὁ Χριστός, πῶς ἐπερωτᾷ τὸν παράλυτον, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; τῇ νόσῳ (συνείχετο, τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη εἶχεν ἐν τῇ ἀρρωστίᾳ, τῇ κολυμβήθρᾳ παρέμενεν, ἵνα τὸ πάθος ἀπορρίψῃ), καὶ ἐπερωτᾷ τοῦτον, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ποῖος Θεὸς ὁ ἐρωτῶν; ἄκουε ὁ ἀντιλέγων. ἐνταῦθα ὁ Κύριος, οὐχ ὡς ἀγνοῶν, ἐπερωτᾷ, ἀλλ᾽ ὡς διὰ πάντων τὴν διόρθωσιν βουλόμενος χαρίσασθαι. εἰ τοῦ σώματος μόνου ἡ ἀσθένεια ἦν, οὐκ ἂν ἔλεγεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν παράλυτον, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; εἰδὼς ὅτι θέλει ὃ θέλει· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ψυχικῶν πταισμάτων ἦν ὀλίσθημα, τούτου ἕνεκεν ἐπερωτᾷ τὸν παράλυτον λέγων, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; τουτέστι, παραφυλάττειν ἀπὸ τοῦ λοιποῦ μὴ ἁμαρτάνειν. θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; δὸς τὴν συγκατάθεσιν, καὶ λάβε τὴν ἴασιν· ἐπειδὴ οὐδὲν ἀνάγ-

κη

καὶ μετέρχομαι. ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ διὰ τοῦ προφήτου βοήσας ἐν πολλοῖς τοῖς χρόνοις· Ἐὰν θέλητε, καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε· ἐὰν δὲ μὴ θέλητε, μηδὲ εἰσακούσητέ μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται. ἐπεὶ οὖν αὐτεξούσιον ζῶον ὁ ἄνθρωπος, καὶ ψυχικῶς ὁ παράλυτος ἦν παραλελυμένος, τούτου ἕνεκεν ὁ Κύριος, ἵνα μὴ ἄμισθον αὐτοῦ τὴν θεραπείαν παράσχῃ, ἐπερωτᾷ τοῦτον λέγων· αἰτῶ τὴν συγκατάθεσιν· θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ἐπὶ τῶν σωματικῶν παθῶν οὐδ᾽ ὅλως ἐπερωτᾷ ὁ Κύριος, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ὡς οὔτε τὴν αἱμορροοῦσαν, οὔτε τὸν λεπρόν, οὔτε τοὺς δύο τυφλοὺς ἐπηρώτησεν. ὅπου γὰρ ψυχικὸν ἴδῃ πάθος, εὐθέως ἐπερωτᾷ, συγκατάθεσιν δέξασθαι βουλόμενος· εἰ μὴ δέξηται συγκατάθεσιν, ἴασιν οὐ παρέχει. ἔστι δὲ πάντως εἰπεῖν ἵνα, τί οὖν; καὶ οἱ δύο τυφλοὶ ἀμφοτέρων ἔφερον γνώρισμα, ὅτι κἀκείνους ἐπηρώτησεν ὁ Κύριος λέγων, Τί θέλετε ἵνα ποιήσω ὑμῖν; μὴ κἀκεῖνοι ἁμαρτίας ἐπεφέροντο; ἄκουε ὁ ἀντιλέγων. κἀκεῖνοι γὰρ ἀναγεγραμμένοι ἐν τοῖς θείοις εὐαγγελίοις δύο τυφλοί, συνετυφλοῦντο τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τὸ ψυχικὸν βλέμμα· οὐκ ὀξυδορκοῦν περὶ τὸν Κύριον, οὐκ εἶχον τελείαν τὴν γνῶσιν, ἀμφέβαλλον περὶ τὴν ὁμολογίαν. διὸ καὶ ὁ Κύριος ὑπερτίθεται τὴν ἴασιν, ἵνα κρατύνῃ τὴν πίστιν. ἔστι δὲ πάντως εἰπεῖν· τίνα καταψηφίσῃ τῶν τυφλῶν; πιστοὶ ἦσαν οἱ ἄνδρες. οὐχὶ μόνον ἤκουσαν ὅτι ὁ Κύριος παροδεύει, καὶ ἐβόησαν λέγοντες, Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε υἱὲ Δαβίδ. πῶς τοίνυν ἁμαρτωλοὶ οἱ ταύτην τὴν φωνὴν βοήσαντες; ἄκουε ὁ ἀντιλέγων. διὰ ταύτην τὴν φωνήν, ἣν πρότερον ἔρρηξαν, καὶ τὴν ὑπέρθεσιν ὁ Κύριος τῆς ἰάσεως ἐποιήσατο· ἐπειδὴ παρακαλοῦντες ἔλεγον, ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ Δαβίδ. ποῖος υἱὸς Δαβὶδ τοσαύτην δύναμιν παρέχει, ἢ τοσαύτας θαυματουργίας; ὡραῖος ὁ Ἀβεσσαλώμ· ἀλλὰ πατροκτόνος ἐφάνη. πολεμιστὴς ὁ Ἀμνών· ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν διέφθειρε. σοφὸς ὁ Σολομών· ἀλλ᾽ εἰς τὸ τέλος ὠλίσθησεν. ἐπεὶ οὖν ὡς υἱῷ Δαβὶδ προσῆλθον, καὶ οὐχὶ Θεὸν κραταιὸν δοκοῦντες αὐτόν, καὶ ἐπιστήμονα ἰατρόν, οὐχὶ δὲ ἔνδοξον Θεόν, βοώντων τῶν τυφλῶν, ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ Δαβίδ, οὐκ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀπόκρισιν, ἵνα τὴν πίστιν αὐτῶν προκόψαι παρασκευάσῃ. διὸ τὴν ὑπέρθεσιν οἱ τυφλοὶ δεξάμενοι, κατὰ ψυχὴν ἐφωτίσθησαν. καὶ μετ᾽ ὀλίγον, ὡς οἶδεν αὐτοὺς ὁ Κύριος, ὅτι κατὰ ψυχὴν ἐφωτίσθησαν, καὶ ἐδέξαντο τὸν φωστῆρα τῆς πίστεως, ἐπερωτᾷ λέγων αὐτοῖς· Πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; τί οὖν οἱ τυφλοί; προκόψαντές φασι, Ναί, Κύριε. οὐκ ἔτι εἶπον, ναί, υἱὲ Δαβίδ· ἀλλά, ναί, Κύριε. ὑπεμνήσθησαν τῆς ἀναβολῆς· διὸ προφανῆ τὴν ὁμολογίαν ποιοῦνται λέγοντες, ναί, Κύριε, πιστεύομεν ὅτι δύνασαι τοῦτο ποιῆσαι. εἶτα δεικνὺς ὁ Κύριος ὅτι τῇ πίστει προέκοψαν, ἀποκρίνεται λέγων, Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν· ὡς εἰ μὴ προέκοψαν τῇ πίστει, τὸ βλέπειν οὐκ ἐδέχοντο. διὰ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ὁ Κύριος, ἐπειδὴ ὁ παράλυτος μᾶλλον ψυχικῶς ἦν ἐξηρθρωμένος τῇ τῶν ἁμαρτημάτων καταφθορᾷ, ἐπερωτᾷ τοῦτον λέγων, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; τουτέστιν, ἐὰν δέξῃ τὴν ἴασιν, μὴ μέλλῃς πάλιν τὰ αὐτὰ μετέρχεσθαι. θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ὁ δὲ παράλυτος μὴ εἰδὼς τίς ἐστιν ὁ λαλῶν, ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν Κύριον λέγων, θέλω ὑγιὴς γενέσθαι. καλῶς ἐπηρώτησας· θέλω. οὐκέτι γὰρ θέλω. πολλοστὸν θελήσας, οὐδὲν ἤνυσα. τί λοιπόν; θέλω οὐ λαμβάνω, θέλω ὑγιὴς γενέσθαι. κατεγήρασα τῇ κλίνῃ, τάφος εἰμὶ πολύλαλος, τέθνηκα ζῶν, οὐδὲν καινότερον μετὰ θάνατον ὑπομένειν μέλλω. ὄρχιν με πάντες λαμβάνουσι· τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη παρασιτεύω τῇ κολυμβήθρᾳ, καὶ οὐδεὶς συμπαθεῖ. πιπράσκεται τὸ δῶρον, καπηλεύουσιν αὐτὸ Φαρισαίων παῖδες. εἷς τοῦ ἐνιαυτοῦ καθαίρεται· καὶ δέον τὸν πρῶτον προτιμᾶσθαι, ὁ εὐπορώτερος τοῦτον προκρίνεται. ἄκριτος ἡ κολυμβήθρα· ἀδικεῖται τὰ παρόντα. ἆρα ἔσται ποτὲ ἐπισκοπή τις δικαία, ἵνα μὴ τὸ δῶρον καπηλεύηται, ἀλλὰ πᾶσιν ἀφθόνως δίδωται; ὁ δὲ Κύριος πρὸς τὸν παράλυτον· τί ἐν ἑνὶ τόπῳ κατακείμημα πλάζει τῷ λογισμῷ· ὡς ἀγνοοῦντί μοι διαλέγῃ; τῆς κολυμβήθρας διασώζω, καὶ

Ησ. α. ιθ.

Ματθ. κ. λβ.

Ματθ. θ. κη.

οὐκ οἶδα τὰ γινόμενα; ἔγνων τὴν τῶν Ἰουδαίων πραγματείαν. διὰ τοῦτο περιεχομένην αὐτοσημάξαι τὴν κολυμβήθραν· καὶ νῦν ταύτην παύω, καὶ τὴν τοῦ βαπτίσματος ἀνοίγω. ἐν ταύτῃ εἷς κατ' ἔτος καθαίρεται· ἐκεῖ δὲ ἀναρίθμητοι καθ' ἑκάστην ἀναγεννηθήσονται. ἐν ταύτῃ ἄγγελον ἀπέστελλα· ἐν ἐκείνῃ ἐγὼ ὁ τῶν ἀγγέλων ποιητὴς κατῆλθον. διὸ πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἀποκρίθητι· θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; τουτέστι, πιστεύεις ὅτι ἐν τούτοις δυνατός εἰμι ὁ λαλῶν σοι; ὁ δὲ παράλυτος μικρὸν ἀναπνεύσας, καὶ τὴν δεσποτείαν τοῦ Κυρίου γνωρίσας, τῇ συνηθείᾳ δὲ ἔτι συνεχόμενος, ἀπεκρίνατο λέγων, ἅπερ ἴσως σαφῶς γινώσκοντες· ναί, Κύριε. ἄνθρωπον δὲ οὐκ ἔχω, ἵνα, ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει *. ὁ δὲ Κύριος πρὸς τὸν παράλυτον· τί λαμβάνεις, παράλυτε; ἀρκεῖ σοι τοῦ γνωρίσαι με Κύριον. μὴ φαντάζου περὶ πολλά, μὴ εἰς τὴν ταραχὴν τῆς κολυμβήθρας ἀφόρα. τετύπωται τὰ Ἰουδαϊκά· τῆς ἐμῆς πηγῆς τὴν ὀγδοάδα ἔχε. ἃ ἐπιζητεῖς οἶδα. εἰ γὰρ καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἔχεις, ἀλλὰ παρέστηκά σοι ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός. διὸ ἄκουσόν μου, καὶ ἐγερθεὶς ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. δρίμυξον Ἰουδαίους, θάμβησον δαίμονας, κάπνισον τοὺς ἀντιλέγοντας, πληροφόρησον τοὺς παρατρέχοντας, λῦσον τὴν τοῦ σαββάτου ἀργίαν, ἀντιδικολόγησον, τὴν κλίνην φύλαττε. ταῦτα ἀκούσας ὁ παράλυτος, καὶ τὸ πάθος παραχρῆμα ἀποθέμενος τῷ τοῦ Κυρίου λόγῳ, τὸ πρόσταγμα ἐπλήρου, καὶ τὴν κλίνην ἐβάσταζε· καὶ τοὺς Ἰουδαίους κωλῦσαι θέλοντας διὰ τὸ σάββατον, καὶ λέγοντας, Οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράββατον, ὅτι σάββατόν ἐστιν, ἀπεσόβει, ὡς πρόσταγμα πληρῶν τοῦ κελεύοντος, λέγων πρὸς αὐτούς· Ὁ ποιήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει. τῶν δὲ ἀνόμων Ἰουδαίων αἰτιωμένων τὸν Κύριον, καὶ ἐρωτώντων, τίς ἐστιν ὁ ἰασάμενος, καὶ προστάξας αὐτῷ ἆραι τὸν κράββατον, καὶ δίκην κυνῶν ὑλακτούντων κατὰ τοῦ τεθεραπευκότος, ἐνέμεινεν ὁ ἰαθεὶς μαρτυρικῶς ἀγωνισάμενος κατὰ τῶν μιαιφόνων. εὑρίσκει αὐτὸν μετὰ ταῦτα πάλιν ὁ Κύριος, καὶ λέγει αὐτῷ· ἴδε, ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. ὁρᾷς, ἀγαπητέ, ὅτι διὰ τὰς ἁμαρτίας τοσοῦτον χρόνον τῇ ἀσθενείᾳ κατείχετο; ἐπιστρέψωμεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς, ὅπως καὶ τῆς προσκαίρου ταύτης κολάσεως ῥυσθῶμεν, καὶ τῆς αἰωνίου γεέννης ἐκφύγωμεν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ιωαν ε. ι.

Ιωαν ε. ιδ.

Λογ ξ.

Λουκ ιε. η. ια.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ, ΕΙΣ τὴν δραχμήν, καὶ εἰς τό, Ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς.

Ex Ms. Cæsareo.

Πάλιν οἱ κόλποι Χριστοῦ ἄπαυστον νᾶμα τῆς ἀγάπης μεγίζον βλαστάνουσι· πάλιν ἡ τοῦ Θεοῦ λαμπαδοῦχος σοφία ἅψασα λύχνον Χριστὸν ἐπὶ τὴν λυχνίαν τοῦ σταυροῦ ἐπιθεῖσα, πᾶσαν τὴν οἰκουμένην δᾳδουχεῖ πρὸς εὐσέβειαν. τούτῳ τῷ λύχνῳ χρησαμένη ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία, τὴν μίαν τῶν δραχμῶν ἀπολωλυῖαν ζητήσασα, καὶ εὑραμένη, ταῖς ἐννέα δραχμαῖς τῶν ἀγγέλων συνέζευξε. τίς δὲ ἂν εἴη ἡ γυνὴ ἡ ἔχουσα τὰς δέκα δραχμάς, ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἀγαπητοί, εἰπεῖν. αὕτη ἐστὶν ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία, ἔχουσα τὰς δέκα δραχμάς. ποίας; ψήφισον ἀγγέλους, ἀρχάς, ἐξουσίας, δυνάμεις, θρόνους, κυριότητας, χερουβίμ, σεραφίμ, καὶ Ἀδὰμ τὸν πρωτόπλαστον. ταύτην τὴν δραχμὴν τοῦ Ἀδὰμ ἀπὸ τῆς τοῦ διαβόλου κακίας ἐκβοσκηθεῖσαν, καὶ εἰς τόνδε τὸν βυθὸν τοῦ βίου καθελκυσθεῖσαν, καὶ ταῖς πολυφθόροις ἡδοναῖς τῶν ἁμαρτημάτων χωσθεῖσαν, ἐλθοῦσα ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία ἀνεύρατο. πῶς εὗρεν, ἀγαπητοί; ἦλθεν ἐξ οὐρανῶν λαμβάνει τὸν ὀστράκινον λύχνον τοῦ σώματος, ἅπτει τῷ φωτὶ τῆς θεότητος, ἐπιτίθησι τῇ λυχνίᾳ τοῦ σταυροῦ, ζητεῖ τὴν δραχμὴν, εἰς τὴν αὐλὴν καὶ τὴν ἀγγέλων νομὴν ἐμάνδρευσεν αὐτήν. ἀλλ' ἴσως ἐροῦσί τινες τῶν ἐνταῦθα ἑστώτων, οἵτινες μετὰ τὸ βάπτισμα ἥμαρτον, λέγοντες· τί πρὸς ἡμᾶς, εἰ Ἀδὰμ ἐσώθη; πῶς ἡμεῖς ἐλεηθῶμεν; πῶς σωθῶμεν, ὅτι μετὰ τὸ βάπτισμα ἠνομήσαμεν; πρὸς οὓς λέγομεν· οἱ τοιοῦτοι μὴ φοβεῖσθε, μὴ θροεῖσθε, μὴ ταράσσεσθε, μὴ ἀθυμεῖτε. οὐ γὰρ περὶ μὲν τοῦ Ἀδὰμ ἐμέλησε τῷ Θεῷ, ὑμῶν δὲ καταφρονήσει· ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν εἰκάζετο γυνὴ ἔχουσα δραχμὰς δέκα· σοὶ δὲ [illegible] πατὴρ εὔσπλαγχνος, ἔχων δύο υἱοὺς, καὶ τὸν ἀπολόμενον πάλιν ἐναγκαλιζόμενος. τοῖς γὰρ πᾶσι τὰ πάντα γίνεται, ἵνα τοὺς πάντας κερδήσῃ. ἀκριβῶς ἠκούσαμεν τοῦ εὐαγγελίου λέγοντος· Ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς· καὶ προσελθὼν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρὶ εἶπε· πάτερ, δός μοι τὴν οὐσίαν. ὁ δὲ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον. καὶ οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν· κἀκεῖ ἀπώλεσε τὸν βίον αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως. δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην· καὶ προσεκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν, καὶ πέμπει αὐτὸν ὁ πολίτης εἰς ἀγρὸν βόσκειν χοίρους. καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι· καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. εἰς ἑαυτὸν δὲ γενόμενος, ἔφη· πόσοι νῦν μίσθιοι παρὰ τῷ πατρί μου ἄρτων περισσεύουσιν; ἐγὼ δὲ ὧδε λιμῷ ἀπόλλυμαι; ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ· πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκ ἔτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. ταῦτα δὲ τὸν νοῦν οὐκ ἔξω δεῖ περιζητεῖν, ἀλλ' ἐν ἡμῖν αὐτοῖς. διὰ τοῦτο γὰρ εὑρίσκονται αἱ παραβολαὶ, καὶ δι' ἡμᾶς ἀναγινώσκονται, ἵνα μηδεὶς ἑαυτὸν ἀπελπίσῃ, κἂν σφόδρα ἁμαρτωλὸς τυγχάνῃ, ἀλλὰ προσέλθῃ τῷ Θεῷ μετανοῶν καὶ ζητῶν παρ' αὐτοῦ ἱλασμὸν, μάλιστα εἴ τις ὑμῶν διὰ τῆς πίστεως τῆς εἰς τὸν Κύριον γέγονε τοῦ Θεοῦ υἱός. Ὅσοι γὰρ ἐδέξαντο αὐτὸν, φησὶν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι. Ιωαν. α. ιβ. Εἴ τις οὖν ὑμῶν διὰ τῆς εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν πίστεως γέγονεν αὐτοῦ υἱὸς, καὶ ἐμακρύνθη ἀπ' αὐτοῦ, οὐ τόπῳ, ἀλλὰ τρόπῳ· εἴ τινος ἥψατο ὁ λιμὸς, οὐ τοῦ κοινοῦ ἄρτου, ἀλλὰ τοῦ ἐπουρανίου (Ἄρτον γὰρ, φησὶν, οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς· ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος) Ψαλ. οζ. κη. κθ καταλιπέτω τὰς μαχλώσας ἡδονὰς χοίροις ἐοικυίας, καὶ μηκέτι ἐπιθυμείτω κεράτια ἐσθίειν. τί ἐστι τὰ κεράτια; ξύλου καρπός. τὰ κεράτια τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπείκασται. ὥσπερ γὰρ τὰ κεράτια παρὰ τὴν ἀρχὴν τῆς γεύσεως γλυκαίνει, μετὰ δὲ τὴν γεῦσιν τραχύνει τὴν φάρυγγα· οὕτω καὶ ἡ ἁμαρτία ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς γεύσεώς ἐστι γλυκεῖα, μετὰ δὲ τὴν γεῦσιν τραχεῖα. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος· Μὴ πρόσεχε φαύλῃ γυναικί. μέλι γὰρ ἀποστάζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνης, ἣ πρὸς καιρὸν λιπαίνει σὸν φάρυγγα· ὕστερον δὲ πικρότερον χολῆς εὑρήσεται, καὶ ἠκονημένον μᾶλλον μαχαίρας διστόμου. Παροιμ. ε. γ. Εἴ τινος ἥψατο λιμὸς τοῦ ἄρτου τοῦ οὐρανίου· προσελθέτω, ζητείτω. Πᾶς γὰρ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. Ματθ. ζ. η. κροῦσον τὴν μετανοίας τὴν θύραν τοῖς ἀκαταλήπτοις σου στεναγμοῖς· μὴ φοβηθῇς αὐτήν, οὐκ ἔστι σου ξένη ἡ θύρα· ὑπὲρ σοῦ ἀπέθανε. κἂν εἴπῃς ἐν σεαυτῷ, τίς ἐστιν; ἀποκρίνεταί σοι Χριστὸς καὶ λέγει· Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων. Ιωαν. ι ζ. Εἰπὲ καὶ σὺ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν σου. Εἴ τις τὸ οὐράνιον βάπτισμα λαβὼν ἥμαρτεν, εἰς οὐρανὸν ἥμαρτεν. ὁ γὰρ πρὸ τοῦ βαπτίσματος ἁμαρτάνων, ἐν γῇ ἁμαρτάνει. Γῆ γὰρ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ τῷ Ἀδὰμ ἐρρέθη. εἴ τις δὲ Χριστὸν ἐνεδύσατο ἐν τῷ βαπτίσματι, οὐκ ἔτι γῆ τυγχάνει, ἀλλ' οὐράνιος. Οἷος γὰρ ὁ χοϊκὸς, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί· καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. α Κορ. ιε μη. Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. Γαλ. γ. κζ. εἴ τις οὖν ἥμαρτε μετὰ τὸ βάπτισμα, εἰς οὐρανὸν ἥμαρτε. διὸ προσερχέσθω καὶ λεγέτω· πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν σου, οὐκ ἔτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. διὰ τί λέγει τὴν αἰ-

τίαν

τίλω· τὴν τῷ αἵματι Ἰησοῦ καρδίαν μου ἐρραντισμένην, ῥοδοειδῶς ἀνθοῦσαν, ταῖς ἡδοναῖς ἐβορβόρωσα· οὐκ ἔτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. σὲ παρώξυνα, τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον τὸ ἐπικέχυνα, τὴν διαστράπτουσαν στολὴν τῆς πίστεως τῇ ἁμαρτίᾳ ἐσπίλωσα. οὐκ ἔτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. τὴν ἐλευθερωθεῖσάν μου ψυχὴν τῷ βαπτίσματι, καὶ χιονωθεῖσαν τῷ φωτίσματι, σκοτίσας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἐδούλωσα· οὐκ ἔτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. αἱ τοῦ σώματός μου αἰσθήσεις τῇ χερσιπάλῃ μυηθεῖσαι, καθάπερ παράφοροι θεραπαινίδες, τὴν ἑαυτῶν δέσποιναν ψυχὴν τῇ ἀκολασίᾳ παρέδωκαν· νυνὶ δὲ διὰ τῆς νηστείας ταύτας παιδεύσας, τὴν ψυχήν μου σωφρονίσω· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. οἶδα λοιπὸν τὴν πλάνην τοῦ ἐχθροῦ, οἶδα αὐτοῦ τὰ σκελίσματα, οἶδα τὴν τῆς γαστριμαργίας αὐτοῦ βελοστασίαν, φεύγω χερσιπάλην, δι' ἧς λύει τοὺς τόνους τῆς σωφροσύνης, διώκω τὴν νηστείαν τὴν τὸ νήφειν μοι παρέχουσαν· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. ἐργάσομαι κἀγὼ εἰς τὸν ἀμπελῶνά σου· περιτεμῶ κἀγὼ τῇ δρεπάνῃ τοῦ πνεύματος τῆς ἔνδοθέν μου κειμένης ἀμπέλου λογικῆς τὰ περιττὰ κλήματα, μᾶλλον δὲ ἐγκλήματα· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. γεωργήσω κἀγὼ τὸν βότρυν τῆς ἀγάπης γλυκύτατον ἀπαρύσω, καὶ ποιήσω ἐγχάραγμα τῇ ψυχῇ μου τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, ἵνα μὴ εἰς γλῶσσαν ἐρημωθῇ ὑπὸ ὄφεως συλαγωγῆται· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. εἰς οὐρανοὺς αὐτὴν βλέπειν κατεργάσομαι· ἕλικας φιλαδελφίας αὐτὴν ἐκτείνειν παρασκευάσω, ἵνα τοὺς εἰς γῆν συρομένους πένητας ἐναγκαλιζομένη διαβαστάζῃ. ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. δός μοι πάλιν, πάτερ, τὸ ἄροτρον τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τῶν ὤμων· γεωργήσω τὴν αὔλακα τῆς ψυχῆς μου, ἐκξηρανῶ τὰ ἀκανθοφόρα καὶ βλαβοποιὰ τοῦ πονηροῦ βλαστήματα, ἐπισπερῶ αὐτῇ τὰ οὐράνια σπέρματα. σοῦ γὰρ ἐπομβροῦντος αὐτῷ τὸν ἔλεον, ἡ αὖλαξ τῆς ψυχῆς μου καρποφορήσει ἡ μὲν τριάκοντα, ἡ δὲ ἑξήκοντα, ἡ δὲ ἑκατόν· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. μὴ ἀπώσῃς με, πάτερ· οὐ γὰρ παντελῶς με ἐχθρὸς ἐκδυθεῖσαν τὴν στολὴν τῆς πίστεως ἀπέδυσεν. εἰ γὰρ τὸ τῆς σωφροσύνης μου κάλλος ἐσπίλωσεν, ἀλλ' οὖν γε τοῖς εἰδώλοις με αὐτοῦ λατρεύειν οὐδέποτε ἔκαμψε· σὲ οὐκ ἠρνησάμην, Κύριέ μου. εἰ γὰρ ἥμαρτον ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεότητός μου· ἀλλ' οὖν τὴν κνῖσαν τῶν εἰδώλων κατεπάτησα, εἰκόνας δαιμόνων κατέστρεψα, ξόανα εἰδώλων ἐξήλειψα, διάβολον ἐνεφύσησα, δαίμοσιν ἐνέπτυσα· νυνὶ δὲ τοῖς σοῖς ἴχνεσι προσπίπτω, ὁ Κύριός μου, καὶ ὁ Θεός μου, ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. ἐὰν οὕτω μετανοήσῃς, ἐὰν οὕτως ἐξομολογήσῃ, ἔτι πόρρω σου ἀπέχοντος προστρέχει ὁ οὐράνιος πατήρ, πνεύματι ἐπιπίπτων σου τῷ τραχήλῳ τῆς ψυχῆς, τὸν τῆς χάριτός σοι ζυγὸν ἐπιτιθείς, καὶ τῇ ζεύγλῃ τῆς ἀληθείας τὸν αὐχένα τῆς καρδίας σου περισφίγγων· φιλήματι λύει σου τὴν ἔχθραν, καὶ λέγει τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις τοῖς ἱερεῦσι· φέρετε τὴν πρώτην στολήν. οὐκ εἶπε, φέρετε μίαν στολήν, ἀλλά, φέρετε τὴν πρώτην στολήν, ἵνα δείξῃ τὴν πρώτην τοῦ βαπτίσματος ἀξίαν σοι διδομένην. φέρετε αὐτῷ τὴν πρώτην στολήν, καὶ ἐνδύσατε αὐτόν· καὶ δότε δακτύλιον, τὸ δεῖγμα τοῦ πλούτου, τὸν τοῦ θησαυροῦ φύλακα, τὸν ἀρραβῶνα τῆς χάριτος, τὴν σφραγῖδα τοῦ πνεύματος· καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ· τουτέστι, τοῖς τοῦ εὐαγγελίου λόγοις τὸ ἴχνος τῆς ψυχῆς αὐτοῦ περισφίγξατε, ἵνα μὴ πάλιν ὁ ὄφις τὴν πτέρναν ὑπολείξας, εἰς τὴν προτέραν αὐτὸν πλάνην τῆς ἁμαρτίας κατασύρῃ. καὶ φέρετε τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. τίς ἐστιν οὗτος, ἢ πάντως Χριστός, μετὰ τὸ βάπτισμα διδόμενος τοῖς ἀξίοις, καθὼς λέγει ὁ ἀπόστολος· Ἐν ᾧ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς; φέρετε, φαγόντες εὐφρανθῶμεν. τίς ἄρα ἐν Ἰουδαίοις καὶ ἕλλησι πιστεύσει, ὅτι μόσχος ἐσφάγη, καὶ κόσμος ἐσώθη; ὦ μόσχος παρθένου δαμάλιδος, τέκνον ἱερὸν ἀπειράτου μήτρας· ὦ μόσχος ὁ σφαγεὶς καὶ ζῶν, καὶ πάντοτε ὑφ' ἡμῶν ἐσθιόμενος, καὶ ἀδαπάνητος μένων. διό, ἀγαπητοί, εἰς τὸν εὐσεβῆ καὶ εὔδηλον λιμένα τὴν ἄγκυραν τοῦ λόγου

Κολ. β.

ἡμῶν χαλάσαντες, παραπέμψομεν ὑμᾶς τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐμβολῇ· καὶ τῇ εὐρύθμῳ γλώσσῃ διατεμόντες πέλαγος τῶν θείων γραφῶν, εἰς οὐράνιον πόλιν χειραγωγήσει ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, ἅμα τῷ πατρὶ, σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ προσκυνητῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΤΙ ΧΡΗ ΤΟΝ ΕΧΟΝΤΑ ΧΑΡΙΝ ΟΙΑΝ ΔΗΠΟΤΕ ἐπιστήμης μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι, καὶ περὶ πρεσβυτέρου.

Λογ. ξα.

Ex Ms. Cæſareo.

Ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς οἰκτείρων τὸ γένος ἡμῶν, οὐκ ἀφίησι πάντα ἄνθρωπον ἄμοιρον τῆς αὐτοῦ χάριτος. οὐ γὰρ μόνον τοῖς δικαίοις δίδωσι χάριν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἁμαρτωλοῖς· ἐπειδὴ ἄφθονός ἐστι, καὶ ἀπροσωπόληπτος, καὶ ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, καὶ θέλει πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι. καὶ οὐ παρορᾷ τὸν ἁμαρτωλὸν, ἀλλὰ δίδωσι κἀκείνῳ μικρὰν χάριν, ἵνα λαβὼν τὸ χάρισμα τιμήσῃ τὸν δεδωκότα, καὶ εὐχαριστήσας αὐτῷ, καὶ ἐπιστρέψας ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς πονηρᾶς μετανοήσῃ. ἐὰν δὲ καὶ λαβὼν τὴν χάριν, ἐπιμείνῃ τοῖς αὐτοῖς κακοῖς, τότε λοιπὸν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἣν ἔλαβε χάριν, καὶ κατακριθήσεται ἐν τῇ γεέννῃ τοῦ πυρὸς, διότι οὐκ ἔγνω τὴν τιμὴν καὶ τὸν τιμήσαντα, καὶ πληροῦται ἐπ' αὐτῷ τὸ γεγραμμένον· Ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὢν οὐ συνῆκε· παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς. ἐγὼ οἶδα ἁμαρτωλοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐπέθηκαν χεῖρας ἐπὶ ἀρρώστους, καὶ ἰάσαντο αὐτούς. ἀλλὰ τοῦτο κατὰ τρόπους δύο γίνεται· καὶ οὐ μόνον παρὰ τῶν διδόντων ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν λαμβανόντων. ἐὰν μὴ πιστεύῃ ὁ λαμβάνων, οὔτε παρὰ δικαίου, οὔτε παρὰ ἁμαρτωλοῦ λαμβάνει χάριν. ὁ δὲ πιστεύων, καὶ παρὰ ἁμαρτωλοῦ δέχεται τὴν χάριν τῆς ἰάσεως. ἑκάστῳ γὰρ κατὰ τὴν πίστιν δίδοται καὶ ἡ χάρις. καὶ γὰρ ὁ Κύριος τοῖς προσερχομένοις ἔλεγε· Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. σὺ πιστῶς ἐν ὀνόματι Κυρίου τῷ προσέρχῃ, καὶ μὴ διακριθῇς κατὰ μηδένα τρόπον, καὶ λήψῃ τὴν χάριν. ὁ Θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν. πολλοὶ πρεσβύτεροι ἁμαρτωλοὶ ὄντες προσφέρουσι τὰ δῶρα, καὶ οὐκ ἀποστρέφεται αὐτὰ ὁ Θεὸς, ἀλλὰ τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἁγιάζει τὰ προκείμενα δῶρα· καὶ ὁ μὲν ἄρτος γίνεται σῶμα Κυρίου, καὶ τὸ ποτήριον γίνεται αἷμα τίμιον Κυρίου. καὶ εἰσί τινες ἀπολαμβάνοντες εὐλογεῖν τι ποιεῖν, οὐ κοινωνοῦντες παρά τισι πρεσβυτέροις, ὡς συνειδότες τι κακὸν τοῦ πρεσβυτέρου· καὶ οὐκ οἴδασιν ὅτι πλείονα ἁμαρτάνουσι θέλοντές τι καλὸν ποιεῖν. τίς γὰρ εἶ σὺ ὁ κρίνων τὸν ἄρχοντά σου; οὐκ ἤκουσας τοῦ ἀποστόλου λέγοντος, Ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς; καὶ πάλιν· Τίς εἶ σὺ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει. σταθήσεται δέ· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ Θεὸς στῆσαι αὐτόν. σὺ ὁ παρ' αὐτοῦ διδασκόμενος καὶ χειραγωγούμενος, οὐκ ἔχεις ἐξουσίαν κρίνειν καὶ ἐλέγχειν αὐτόν· καθὼς εἶπε Παῦλος ὁ ἀπόστολος· Μὴ πρὸ καιροῦ κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος, ὃς φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν· καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. ἐκεῖνος ἔχει ἐξουσίαν κρίναί σε· ὁ δὲ ἐκεῖνον κρίνων, Κύριός ἐστι. καὶ πάλιν ὁ Κύριος· Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. σὺ τὴν ὀφειλομένην τιμὴν ἀποπλήρωσον τοῦ κανόνος· τὰς ἀπαρχὰς τῶν προτογεννημάτων σου, τὰ χρεωστούμενα τῇ ἐκκλησίᾳ μὴ ἀποστερήσῃς διδόναι. μὴ πολυπραγμονήσῃς ποῦ ἀναλώθησαν· εἰ δὲ ἐν τούτῳ ἐπιχειρήσῃς κρῖναι αὐτόν, ἔγκυψον πρῶτον εἰς τὸ ἀγγεῖόν σου, καὶ δοκίμασον σεαυτόν, εἰ μηδὲν ἔχεις εἰς τὸ συνειδός σου φαῦλον, εἰ οὐ κατακρίνει σε ἡ γνώμη σου. καὶ οὐ λέγω ὅλων τῶν ἐτῶν ἐρευνῆσαι τὰ ἔργα, ἀλλὰ τῆς μιᾶς ἡμέρας μόνον· σκέψασαι ἀκριβῶς, πῶς παρῆλθες τὴν ἡμέραν, εἰ οὐ κατηγόρησάς τινος, εἰ οὐκ ἐσκανδαλίσθη σου ὁ ὀφθαλμὸς εἰς οὐδὲν, εἰ οὐ παρεῖδες πένητα, εἰ οὐκ ἐγέλασας ἐπὶ τῷ πλησίον σου, εἰ οὐκ ἔψεξας

Ψαλ. μη. ιϛ.

Ματθ. θ. κθ.

Πραξ. κγ. ε.

Ρωμ. ιδ. δ.

α. Κορ. δ. ε.

Ματθ. ζ. α.

τινα. βλέπε εἰ ἐν τούτοις οὐκ ἔβλαψάς σου τὴν ψυχήν. εἰ καθαρὸς εἶ ἐκ πάντων τούτων, τὴν καθαρότητά σου ἔχεις· καὶ οὐδὲ οὕτω καλόν ἐστι κατὰ πρεσβυτέρου ἢ καὶ ἑτέρου κατηγορεῖν. ἀλλ' ἐκεῖνος, φησὶν, ἐπόρνευσεν· ἐγὼ δὲ οὔ. ἀλλὰ σὺ ἔκλεψας τὰ τοῦ πλησίον, καὶ ἥρπασας τὰ τοῦ πένητος· ἕκαστος δὲ τῶν ἰδίων ἔργων ἰδέτω τὰ κακά. μὴ παράβλεπε τὰ σὰ, ὁ ἐρευνῶν τὰ τοῦ πλησίον. εἰ δέ τις παρακούσῃ τῶν εἰρημένων, καὶ ἐπιβάλλῃ τὴν ἑαυτοῦ γλῶσσαν εἰς κατηγορίαν πρεσβυτέρου, ἢ καὶ ἑτέρου τινὸς, τὴν αὐτὴν ἀντιμισθίαν προσδοκάτω ὑπομένειν. Ματθ. ζ. ε. Εἰ σὺ ταῦτα πράττων, τὰ τοῦ πλησίον ἐκζητεῖς, ἐρεῖ σοι ὁ Κύριος· Ὑποκριτὰ, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. περὶ τῶν σῶν ἁμαρτιῶν μεριμνήσον· καὶ εἰ οὐ προσετάγης κρίνειν, μὴ κρίνῃς. πλὴν ὀφείλει καὶ ὁ πρεσβύτερος οὕτω διακεῖσθαι πρὸς τὸν λαόν· περὶ πάντων εὔχεσθαι ἐξ ὅλης ψυχῆς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, παρίστασθαι τῶν ἀδικουμένων ἕως θανάτου, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τιθέναι ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου ὀφείλει, τοῖς ἐν ἀνάγκῃ βοηθεῖν, τοὺς λυπουμένους παραμυθεῖσθαι, μὴ μνησικακεῖν πρὸς πάντων. μνησίκακος γὰρ πρεσβύτερος καθ' ἡμέραν ἁμαρτάνει· μνησικάκου πρεσβυτέρου ψυχὴ οὐδέποτε καθαρὰν προσφέρει τῷ Θεῷ εὐχὴν, τῆς κακίας οὔσης ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. ἐὰν μὴ διαλλαγῇς τῷ πλησίον σου, καὶ λύσῃς τὴν κακίαν σου, μὴ εἰσέλθῃς ἐν τῷ συνεδρίῳ· μνήσθητι τί σοι παρήγγειλεν ὁ Κύριος, λέγων· Ματθ. ε. κδ. Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ἔχει ὁ ἀδελφός σου κατὰ σοῦ τι· ὕπαγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. μὴ παρακούσῃς τῆς τοῦ δεσπότου παραγγελίας, ἵνα μὴ κατακριθῇς. δόλους μὴ μελετήσῃς, μὴ τὸν μὲν ὑψώσῃς, τὸν δὲ ταπεινώσῃς, μὴ τὸν πλούσιον διὰ τῆς πρωτοκλισίας τιμήσῃς, τὸν δὲ πένητα τὸν μὴ δυνάμενον προσενεγκεῖν σοι δῶρα παρίδῃς· ἀλλὰ τὴν ἰσότητα πρὸς πάντας φυλάξωμεν. κατηγορίαν ταχέως μὴ παραδέξῃ, φλυαρίας μὴ ἀνέχου, ἀπὸ ἀκοῆς μὴ κατακρίνῃς ποτέ· πολλοὶ κατὰ φθόνον καὶ ἔριν κατηγοροῦσιν. ἐὰν δὲ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας εὕρῃς τὸν ἁμαρτήσαντα, μὴ εὐθέως αὐτὸν ἐπὶ πάντων ἐλέγξῃς, ἵνα μὴ [illegible] καιρὸν αὐτῷ δῷς μηδένα αἰδεῖσθαι. δύο γὰρ κακὰ ἔχει τὸ ἐλέγχειν ἐπὶ πάντων. οἱ μὲν γὰρ ἐλεγχόμενοι, μὴ φέροντες τὴν αἰσχύνην, μηδὲ φέροντες τὸ ὄνειδος, ἐπὶ τὸ ἕτερον κακὸν χωροῦσι μάλιστα· καὶ ὅταν ἀκαίρως κατηγορῶνται, ἐπὶ τὸν τῆς ἀγχόνης θάνατον τρέχουσι. τοιοῦτος γάρ ἐστιν ὁ Σατανᾶς· ὑποβάλλει ποιεῖν τὸν ἄνθρωπον τὸ κακόν· ὑποβάλλει ποιῆσαι καὶ ἕτερον· καὶ μετὰ τὸ ποιῆσαι καταγγέλλει. ἑτοιμάζει ἐλέγχους, κατηγόρους ὅλους εὐτρεπίζει κατηγορεῖν αὐτοῦ τὴν συμφορὰν, καὶ γίνεται πρόξενος κατήγορος· καὶ τῶν ἐλεγχομένων τὸν μὲν ἔτι μανικώτερον ἀπεργάζεται· θάτερον δὲ πολλὴν αἰσχύνην ἐπαγόμενον, ποταμοὺς καὶ ἀγχόνας προξενεῖ. διὰ ταῦτα τὰ πειρατήρια ὁ ἐμπιστευθεὶς ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ λογικὸν ὀφείλει πρᾶος εἶναι, καὶ μετὰ πολλῆς ἀσφαλείας ἐκζητεῖν τοὺς ἁμαρτάνοντας· καὶ ὅταν εὕρῃ τὸν ἡμαρτηκότα, μὴ εὐθέως ἐκβαλεῖν τῆς ἐκκλησίας, ἵνα μὴ δραξάμενος ὁ Σατανᾶς τὸν ἄνθρωπον ἰδιοποιήσῃ. ὅταν γὰρ ἀφορισθῇ ἄνθρωπος ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως, ἀγκαλίζεται αὐτὸν ὁ Σατανᾶς, καὶ οὐκ ἀφίσταται αὐτοῦ, ἕως οὗ εἰσδεχθῇ. οὐκ ὀφείλει ὁ ἱερεὺς πυκνοτέρως ἀφορίζειν, οὐδὲ καταρᾶσθαι. ταῦτα ἰδὼν σὺ ὁ ποιμὴν, οὐκ ὀφείλεις ἀκρίτως ἀπώσασθαι τὸ πρόβατον, οὐδὲ χωρίσαι τῆς ποίμνης· ἀλλ' ὅταν εὕρῃς τὸν ἁμαρτήσαντα, κάλεσον αὐτὸν κατὰ μόνας, καὶ τὰ μὲν ἐπιτίμησον, τὰ δὲ παρακάλεσον ἀποστῆναι αὐτὸν τοῦ κακοῦ, καὶ ἅπαξ, καὶ δὶς, καὶ τρίς. καὶ εἰ μὲν ἀκούσῃ σου τῆς συμβουλίας, Ιακ. ε. κ. ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου· καθὼς εἶπεν ἡ γραφὴ, Ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ψυχὴν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτῆς, σώσει ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν. τὰ πρῶτα συγχώρησον Ματθ. ιη. κβ. αὐτῷ· τῷ γὰρ ἀφιέντι ἀφεθήσεται. καὶ πάλιν ὁ φιλάνθρωπος Κύριος· Ὅτι ἐὰν ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἄφες αὐτῷ. καὶ μηδὲν ὀνειδίσῃς τὸν κατα-

λυμαινόμενον

λυμαινομένων, μηδὲ παροργίσῃς αὐτὸν ἐπιστρέφοντα· ἐὰν δὲ μετὰ τρεῖς ἱκεσίας διορθώσηται ἑαυτὸν διὰ μετανοίας, τότε εἰσδεχθήσεται. Ταῦτα πάντα ὀφείλει εἰδέναι ὁ ἱερεὺς, καὶ πῶς χρὴ ἐμπολιτεύεσθαι ἐν τῷ λαῷ, καὶ οὐ μὴ κατακριθῇ εἰς τὸν αἰῶνα. λοιπὸν περὶ διακόνων παραθήσομαι τὸν λόγον, καὶ πῶς χρὴ αὐτοὺς ἐμπολιτεύεσθαι. ὁ διάκονος τοίνυν ὀφείλει πάντα κατὰ γνώμην τοῦ πρεσβυτέρου διαπράττειν, καὶ εἰς τὸν κανόνα, καὶ εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς χρείας, καὶ εἰς τὸν λαὸν μηδὲν αὐθεντεῖν, ἀλλὰ πάντα κελεύσει τοῦ πρεσβυτέρου διοικεῖν, μηδέ τινα ἀφορίσαι ἐξουσίαν ἔχει, οὐδὲ ἕτερόν τι ποιεῖν. μὴ παρόντος δὲ τοῦ πρεσβυτέρου, ἐξουσίαν ἔχει ὁ διάκονος πάντων, καθὼς καὶ ὁ πρεσβύτερος, παρεκτὸς τῶν θείων μυστηρίων. ἐὰν μέλλῃ ὁ ἱερεὺς ἀποδημεῖν, ὀφείλει παρακαλέσαι ἕτερον πρεσβύτερον ἐξ ἑτέρας κώμης ἀποδιδόναι τὰς εὐχὰς τῷ λαῷ. εἰ δὲ ἀνάγκη γένηται, καὶ μὴ εὑρεθῇ πρεσβύτερος, ὀφείλει ὁ πρεσβύτερος ἁγιάσαι τὸν ἄρτον, καὶ προστάξαι τὸν διάκονον τῷ λαῷ διδόναι. ἐὰν δὲ γένηται ἀνάγκη, καὶ εὑρεθῇ παιδίον ἀβάπτιστον, καὶ μέλλῃ τελευτᾷν, ἔξεστι τὸν διάκονον βαπτίσαι· καὶ εἰ μὴ ἀπέθανε τὸ παιδίον, ἐλογίσθη αὐτῷ βάπτισμα. ἐὰν δὲ παιδίον τῇ ἀμελείᾳ τοῦ πρεσβυτέρου ἀποθάνῃ ἀβάπτιστον, οὐαὶ ἐστι τῷ πρεσβυτέρῳ ἐκείνῳ. ἐὰν δὲ τῇ ἀμελείᾳ τῶν γονέων ἀποθάνῃ ἀβάπτιστον, οὐαὶ ἐστι τοῖς γονεῦσι τοῦ παιδίου. τοιγαροῦν οὐκ ὀφείλουσιν οἱ γονεῖς ἀφιέναι ἀβάπτιστον τὸ παιδίον ἐπὶ ἔτη πολλά. πρόβατον γὰρ ἀσφράγιστον, μερὶς λύκου. ἡ γὰρ τοῦ Χριστοῦ σφραγὶς φυλάττει τὸν ἔχοντα τὴν σφραγῖδα. αὐτῷ οὖν τῷ Χριστῷ πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΤΗΣ ἀδικίας, καὶ ὅτι οὐδὲν ἡμέτερον.

Λογ. ξβ.
Λουκ. ιϛ. α.

Ex Ms. Cæſareo.

ΠΟλλάκις ὑμῖν εἶπον διαλεγόμενος, ὅτι πεπλανημένη τις καὶ ψευδὴς ἔννοια τοῖς ἀνθρώποις ἐμπεσοῦσα πληθύνει τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἐλαττοῖ τὰ ἀγαθὰ, ἅπερ ἕκαστος ὀφείλομεν ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν πολιτείας αὔξειν. αὕτη δέ ἐστιν, ὅτι πάντα ὅσα ἔχομεν ἐν τῇ χρήσει τοῦ βίου, ὡς κύριοι κεκτήμεθα καὶ δεσπόται. καὶ ταύτης ἕνεκεν τῆς ὑπολήψεως, σφοδρῶς ὑπὲρ αὐτῶν διαμαχόμεθα καὶ πολεμοῦμεν καὶ δικαζόμεθα, καὶ εἰς ἄκρον αὐτῶν περιεχόμεθα, ὡς ἐξαιρέτων κτημάτων· ἡ δὲ ἀλήθεια οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐναντίως. πάντων γὰρ, ὧν ἀπολαύομεν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, οὐχ ἡμέτερά εἰσιν, οὔτε μὴν ἡμεῖς ὡς αὐθένται καὶ κύριοι αὐτὰ κατέχομεν, ἀλλ᾽ ὡς πάροικοι καὶ ἐπήλυδες καὶ μετανάσται· ἀγόμεθα δὲ, ὅπου οὐ θέλομεν, καὶ ἡνίκα οὐ προσδοκῶμεν, ἀφαιρούμεθα τῶν ὄντων, ὅταν δόξῃ τῷ κυρίῳ τῆς κτίσεως. διὸ καὶ εὐμετάβολόν τι χρῆμά ἐστι τὸ τῆς ἐπικήρου ταύτης ζωῆς· καὶ ὁ σήμερον ἐν δόξῃ, αὔριον ἐλεεινὸς, οἴκτου καὶ βοηθείας ἄξιος· ὁ νῦν εὔπορος, καὶ εὐθηνούμενος ταῖς ὕλαις τοῦ πλούτου, πένης μετὰ μικρὸν, οὐδὲ τὸν ἄρτον οἴκοθεν ἔχων, ὃν προσφέρεται εἰς ζωήν. καὶ τούτῳ μάλιστα ὁ Θεὸς ἡμῶν τῶν θνητῶν ὑπερέχει, τῷ ἀεὶ ὡσαύτως εἶναι, καὶ ὡσαύτως ἔχειν, καὶ ἀναφαίρετον κεκτῆσθαι ζωὴν, καὶ δόξαν, καὶ δύναμιν. πόθεν οὖν εἰς ταύτην τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου; ἢ τάχα γνώριμον τυγχάνει τοῖς νοῦν ἔχουσι καὶ φιλολόγοις; ὁ Λουκᾶς ἡμῖν παραβολὴν ἀναπλάσας ὑπανέγνω ἀρτίως, ἐν ᾗ τὸν οἰκονόμον τῶν ἀλλοτρίων ὑπογράφει στενούμενον καὶ θλιβόμενον, ἐπειδὴ ὡς ἐμπαθής τις καὶ πολυδάπανος, ἤκουσε παρὰ τοῦ Κυρίου τῶν κτημάτων καὶ χρημάτων, ὅτι δὸς τὸν λόγον τῆς διοικήσεως, καὶ μετάστηθι. οὐ γὰρ τοῖς ἐμοῖς σε ὡς ἰδίοις ἐντρυφᾷν ἀνέξομαι. * * τοῦτο δέ ἐστιν οὐ γινομένου πράγματος ἐξήγησις, ἀλλὰ πλάσις παραβολῆς, τοῖς ἐπεσκιασμένοις τὸν λόγῳ ἠθικὴν ἀρετὴν ἐκπαιδεύουσα. γνῶθι τοίνυν ἕκαστος, ὡς ἀλλοτρίων εἶ διοικητής· καὶ ῥίψας ἀπὸ τῆς ψυχῆς τὸ αὐθεντεῖν, τὴν ὑπερηφανίαν, τὸ τοῦ ὑπευθύνου καὶ οἰκονόμου ἀνάλαβε ταπεινὸν καὶ εὐλαβές, ἀεὶ τὸν Κύριόν σου ἀναμένων, καὶ μετὰ δειλίας συγγράφων τῆς ἀπολογίας τὸ λογοθέσιον. πάροικος γάρ εἶ, ὀλιγοχρονίου χρήσεως καὶ προσοδικῆς λαβὼν συγχώρησιν. εἰ δὲ ἀμφιβάλλεις, ἐπὶ τοῖς γνωρίμοις κατάμαθε τὸ γινόμενον, καὶ τῷ ἀψευδεῖ διδασκάλῳ, τῇ πείρᾳ παιδεύθητι. κέκτησαι χωρίον, ἢ παρὰ πατρὸς λαβὼν, ἢ ἀπό τινος συναλλάγματος κύριος γεγονώς; ἀναλόγισαι οὖν τῇ μνήμῃ, καὶ ἀπαρίθμησαι πάντας, εἰ δύνασαι, τοὺς προκατεσχηκότας αὐτό· ἐπίβαλε καὶ τῷ μέλλοντι χρόνῳ τὸν νοῦν, καὶ πόσοι αὐτοῦ κυριεύσουσι μετὰ σὲ κατανόησον· φράσον δέ μοι, τίνος ἡ δεσποτεία, καὶ τίσι κατ' ἐξαίρετον διαφέρουσα, τοῖς ἐσχηκόσι, τοῖς ἔχουσιν, ἢ τοῖς μέλλουσιν; εἰ γάρ τις ὥσπερ ἐκμαγεῖον πάντας ἀθροίσειεν, εὑρεθήσονται πλείους τῶν ὀβολῶν οἱ κεκτημένοι. μᾶλλον δὲ, εἴπερ ἀκριβῶς βούλει κατιδεῖν τίνι παρόμοιος ὁ βίος ἡμῶν, μνημόνευσον εἴ ποτε ὥρᾳ θέρους ὁδοιπορῶν ἐθεάσω δένδρον ἀμφιλαφὲς, ἐπὶ πολὺ τοῦ πλάτους καὶ τοῦ μήκους διῆκον, οἷον ἱκανὴν τῇ σκιᾷ οἰκίας πληρῶσαι χρείαν· τούτῳ τερφθεὶς ὑπὸ τὸ ἄλσος, καὶ, ἐφ' ὅσον ἐξῆν, ἐκεῖσε κατέμεινας, ἔπειτα δὲ ἔδει πάλιν ἀπᾶραι. καὶ συμβουλευομένου τὴν ἄφιξιν, ἑτέραν ὁδοιπορίαν, ἐπέστη ἕτερος. καὶ σὺ μὲν ἐφόρτους τὴν ἀποσκευὴν, ὁ δὲ τὴν ἰδίαν κατῆρε, καὶ πάντα τὰ σὰ ἀθρόον διεδέξατο, τὴν στιβάδα, τὸ πῦρ, τὴν τοῦ δένδρου σκιὰν, τὸ παραρρέον ὕδωρ. καὶ ὁ μὲν οἴχεται τῆς ἀνακλίσεως, σὺ δὲ τοῦ περιπάτου. ἐτέρφθη κἀκεῖνος, εἶτα ἀφῆκε· καὶ τὸ δένδρον ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας ἐγένετο τυχὸν δέκα ξένων ὀλιγοχρόνιον καταγώγιον· καὶ τῶν πάντων γενόμενον, ἑνὸς ἦν τοῦ ὄντως Κυρίου. οὕτω καὶ αἱ περιουσίαι τῆς ἐνταῦθα διαγωγῆς· τέρπουσι μὲν πολλοὺς, καὶ τρέφουσι, τῆς δεσποτείας δὲ μόνῳ τῷ Θεῷ προσηκούσης, τῷ ἄφθαρτον καὶ ἀνώλεθρον ἔχοντι τὴν ζωήν. ἐθεάσω καὶ πανδοχεῖον, ἐφ' ᾧ πάντως ὁδεύων κατέλυσας· ἔλαβες δὲ ἐκεῖθεν πολλὰ, βαστάζων μηδέν· κλίνην, τράπεζαν, ἐκπώματα, πίνακα, ἄλλα σκεύη παντοδαπά. οὔπω δέ σου πρὸς αὐτάρκειαν χρησαμένου, ἧκεν ἄλλος, πνευστιῶν, κεκονιαμένος, κατεπείγων σε, καὶ ἐξείργων σε τοῦ πανδοχείου, καὶ ζητῶν τὰ ἀλλότρια, ὡς ἐξαίρετα. τοιοῦτος ὁ βίος ἡμῶν, ἀδελφὲ, ἔτι τῶν λεχθέντων προσοδικώτερος. ἐγὼ δὲ θαυμάζω τοὺς λέγοντας, τὸ χωρίον μου, ἡ οἰκία μου. ὢ πῶς ματαίᾳ συλλαβῇ ἐξοικειοῦνται τὰ μὴ προσήκοντα, καὶ τρισὶ στοιχείοις ἀπατηλοῖς ἐναγκαλίζονται τὰ ἀλλότρια; ὥσπερ τῶν θαυματοποιῶν προσωπεῖα ἔχει μὲν οὐδεὶς κατ' ἐξαίρετον, πάντες δὲ ἐπιτίθενται οἱ τῶν δραμάτων ὑποκριταί· οὕτω τὴν γῆν καὶ τὰς ἐπ' ἐκείνην ὕλας ἄλλοι ἐξ ἄλλων ὡς ἱμάτια ἐπενδύονται. μή τι βασιλέως, εἰπέ μοι, δυνατώτερον; ἀλλ' ὅμως ἐρεύνησον τὰ βασίλεια, ζήτησον χλαμύδας βασιλικάς· εὑρήσεις δὲ ταύτας ἰκμάς, αἳ πολλῶν βασιλέων ἐνέδυσαν σώματα· ὁμοίως καὶ τοὺς στεφάνους, καὶ τὰς πόρπας, καὶ τὰς ζώνας, πάντα κληρονομίας ἄστατον, χρῆσιν κενὴν, ἀπὸ τῶν ὁδευόντων εἰς τοὺς μένοντας ἀπομένουσαν. τί δὲ τῆς τῶν ὑπάρχων ἀξίας ἡ σκηνή; τὸ ἀργυροῦν ὄχημα; ἡ καλαμὶς ἡ χρυσῆ; ὁρᾷς οὐκ ἀεὶ ταῦτα ἔχει τὸν ὑπάρχον, καὶ οὐδέποτε τῶν αὐτῶν ἀεὶ, ἀλλὰ πρὸς ὀλίγον ἕκαστον. ὡς γὰρ ἡ κλίνη τῆς ἐκφορᾶς ἄλλα τε ἄλλα δέχεται σώματα· οὕτω καὶ τῶν ἐν ἀρχαῖς τὰ σύμβολα τοὺς χρωμένους ἀμείβει. ἐντεῦθεν ὁ ἀπόστολος ἡμῖν ἐβόα πλείστας φωνὰς ταύτης τῆς διανοίας παιδευτικάς· Παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου· καὶ τὸ, Ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες· καὶ τὸ, Οἱ χρώμενοι, ὡς μὴ καταχρώμενοι. πάντα γὰρ ταῦτα πρὸς ἕνα τείνει σκοπόν· ὅτι προσήκει, ὡς ἐφημέρους ἡμᾶς διαζῆν, ἀναμένοντας ἀεὶ τῆς ἐξόδου τὸ σύνθημα. καὶ ἵνα μάθῃς ἀκριβῶς, ὅτι νόμοις ὑπόκεισαι, καὶ καθώς σε προσήκει ζῆν ἀκριβῶς, ἀπὸ σαυτοῦ πρῶτον κατανόησον, ὅτι καὶ ἡ ψυχή σου πάντοθεν τοῖς τῆς ἀρετῆς ὑπόκειται παραγγέλμασιν, οὐδὲ σαυτοῦ κύριος εἶ, ἀλλά σε προσήκει οἰκονομεῖν καὶ λόγον, καὶ πρᾶξιν, καὶ πᾶν τῆς ζωῆς

α Κορ. ζ´ λα´.

β. Κορ. ϛ´ ι´.

σοι κτῆμα. ἔλαβες σῶμα παρὰ τοῦ κτίσαντός σε, πᾶσι ταῖς αἰσθήσεσιν εἰς τὰς τῆς ζωῆς χρείας ᾠκονομημένον· εἰσὶ δὲ οὐδὲ αὗται ἐλεύθεραι καὶ αὐτόνομοι, ἀλλ᾽ ἑκάστη δουλεύουσα ὑπὸ νόμον ἐστί. καὶ πρῶτος ἀκουέτω ὁ ὀφθαλμός· βλέπε, φησὶ, καὶ θεώρει, ἃ βλέπειν ἐστὶ καλόν· ἥλιον πᾶσαν τὴν οἰκουμένην φαιδρύνοντα, σελήνην τὸ σκυθρωπὸν καὶ ζοφῶδες τῆς νυκτὸς καταυγάζουσαν, τοὺς ἄλλους ἀστέρας, οὐ πολλὴν δὴ, οὐδὲ αὐτάρκη ἡμῖν τὴν παρ᾽ ἑαυτῶν φωτὸς χορηγοῦντας, πλὴν τὸ κάλλος ὃ ἔλεγχον ἀποστίλβοντας· θεώρει γῆν [illegible] τοῖς ἄνθεσι καὶ βοτάναις κομῶσαν, θάλασσαν ἐπὶ πλατὺ ἡπλωμένην ὡς πεδίον, ὅταν εἰς κατάστασιν γαληναίαν πέσῃ. εἰς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα [illegible]· εἰς δὲ ἄλλας θέας, ὅσαι διὰ τῆς ὄψεως τὴν βλάβην ἐπεισάγουσι τῇ ψυχῇ, φεῦγε [illegible], καὶ ἐπίθες σεαυτῷ κάλυμμα, ἵνα μὴ βλέπῃς. βέλτιον γὰρ σκοτίσαι τὴν αἴσθησιν, ὅταν τὴν ἐργασίαν τοῦ σκότους τὴν αἰτίαν παρέχῃ. διὰ τοῦτο γάρ τι καὶ ἐλεήμων Κύριος διὰ Ματθαίου· Πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· καὶ, βέλτιον ἐκκόπτειν αὐτόν, ὅταν ἄτακτα βλέπῃ καὶ σκανδαλίζηται. ἔχει καὶ ἡ ἀκοὴ παραγγέλματα πολλὰ κατὰ κακῆς ἀκροάσεως. χρὴ γὰρ αὐτὴν, ὅταν μὲν τινῶν ἀγαθῶν ἀκούῃ, ἀναπεπταμένην εἶναι, καὶ νουθετουμένην, καὶ δι᾽ ἑαυτῆς τῇ ψυχῇ παραπέμπειν τῶν συμφερόντων λόγων τὴν αἴσθησιν. εἰ δὲ τῆς κακίας ἔπεισι λοιμὸς καὶ φθορεὺς πλησιάσας αὐτῇ, ἐπειδὰν τελεῖν μέλλοι τῆς ἁμαρτίας τὸν βόρβορον, δεῖ φεύγειν αὐτὴν ὡς ἰοβόλον θηρίον. σωφρονείτω καὶ ἡ γλῶσσα μετὰ τοῦ σώματος, λαλείτω τὰ δίκαια, τῶν δὲ ἀπηγορευμένων ἀπεχέσθω, λοιδοριῶν, συκοφαντιῶν, κατηγορίας ἀδίκου, καταλαλιᾶς τῆς τῶν ἀδελφῶν, βλασφημίας τῆς πρὸς τὸν Θεόν· φθεγγέσθω δὲ ὅσα εὔφημα, ὅσα εὐσεβῆ, ὅσα πράξεων ἀγαθῶν ἔχει τὴν συμβουλήν· καὶ λεγέτω πᾶς ἄνθρωπος τὰ τοῦ ἱεροψάλτου· Εἶπα, φυλάξω τὰς ὁδούς μου, τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν με ἐν γλώσσῃ μου· καὶ, Ὡσεὶ ξυρὸν ἠκονημένον ἐποίησας δόλον· καὶ τὸ, Ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν· καὶ τὸ, Τί ἐγκαυχᾷ ἐν κακίᾳ ὁ δυνατός; ἀνομίαν ὅλην τὴν ἡμέραν, ἀδικίαν ἐλογίσατο ἡ γλῶσσά σου. πληρούσθω τῶν ὠφελιμωτάτων τὸ στόμα· σωφρονείτω καὶ ἡ ῥὶς, μὴ τρυφᾷν ἀεὶ ὀσφραινομένη, μηδὲ μύρων πολυτελῶν ἀτμοὺς καὶ εὐωδίας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀνέλκουσα. τῶν γὰρ τοιούτων ὁ Ἡσαΐας σφοδρός ἐστι κατήγορος. μεμνήσθω καὶ ἡ χεὶρ τῶν ἐντολῶν, ἵνα μὴ πάντων ἀκωλύτως ἅπτηται· ἐκτεινέσθω πρὸς ἐλεημοσύνην, μὴ πρὸς ἁρπαγήν· τηρείτω τὰ ἴδια, μὴ συναγέτω τὰ ἀλλότρια· ἁπτέσθω σωμάτων [illegible] καμνόντων, δι᾽ ἀγαθῆς ἐπισκέψεως, μὴ τῶν σφριγώντων καὶ τῶν πορνείαις ἐσχολακότων. ἔδειξεν ἡμῖν ὁ λόγος, ὡς καὶ αὐτοὶ ἑαυτῶν οὐδέποτέ ἐσμεν κύριοι, ἀλλὰ οἰκονόμοι. πᾶν γὰρ τὸ νόμοις ὑποκείμενον καὶ προστάγμασι, δοῦλον τοῦ νομοθέτου ἐστὶ καὶ ὑπήκοον. εἰ δὲ τὰ μόρια τοῦ σώματος ἡμῶν οὐκ ἐλευθέρας ἐξουσίας, ἀλλὰ δεσποτικῷ βουλήματι πρὸς τὰς ἐνεργείας κανονιζόμενα, τί ἂν εἴποι τις πρὸς τοὺς οἰομένους χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ γῆς καὶ τῶν ἄλλων ὑλῶν ἀνυπεύθυνον ἔχειν τὴν κτῆσιν; οὐδὲν σόν, ἄνθρωπε· σὺ δοῦλος, καὶ τὰ σὰ τοῦ Κυρίου. δοῦλος γὰρ ἐλεύθερον πεκούλιον οὐκ ἔχει. γυμνὸς γὰρ ἦλθες εἰς τοῦτο τὸ φῶς. ἔλαβες, ἃ ἔχεις, κατὰ νόμον τοῦ Κυρίου σου, ἢ κληρονομήσας πατέρα, ἐπειδὴ οὕτως ὁ Θεὸς διετάξατο (γονεῖς γὰρ τέκνοις, φησὶ, θησαυρίζουσι σκῦλα) ἢ ἀπὸ γάμου τὴν εὐπορίαν κτησάμενος (γάμος δὲ καὶ τὰ ἐπίκτητα παρὰ Θεοῦ διατέτακται) ἢ ἀπὸ ἐμπορείας καὶ γεωργίας καὶ τῶν ἄλλων προφάσεων, Θεοῦ σοι πρὸς ἕκαστα συμπράξαντος. ἰδοὺ τοίνυν ἐδείχθη, ὅτι ἔλαβες τὰ μὴ σά. ἴδωμεν λοιπὸν τί σοι ἐπετάχθη, καὶ οἵα ἡ ἐπ᾽ ἐκείνοις διοίκησις. δὸς τῷ πεινῶντι, ἔνδυσον τὸν γυμνὸν, θεράπευσον τὸν κεκακωμένον, μὴ παρίδῃς τὸν ἄπορον, τὸν ἐρριμμένον ἐν ταῖς περιόδοις· σὺ περὶ σεαυτοῦ μὴ μεριμνήσῃς, μηδὲ φροντίσῃς πῶς διάξεις ἐπὶ τῆς ὑστερίας. κἂν ταῦτα, φησὶν, ἐργάσῃ, τιμηθήσῃ παρὰ τοῦ δεσπότου· ἂν δὲ παρακούσῃς τῆς ἐντολῆς, κολασθήσῃ πικρῶς. ταῦτα ἐγὼ οὐ βλέπω τοῦ αὐτεξουσίου, οὐδὲ τοῦ ζῶντος μετ᾽ αὐθεντίας, ἀλλὰ [illegible]. τὰ πολ-

Ματθ. ε. κη, κθ.

Ψαλ. λη. α.
Ψαλ. να. β.
Ψαλ. ε. ια.
Ψαλ. να. α.

λεῖ καὶ συνεχῶς προστάγματα. Ἀποδείκνυσί μοι ἀνθρώπους βασιλευομένους ἰσχυροῖς νόμοις δικαστικοῖς ὑποτιθεμένους, καὶ τὴν κεχρηματισμένην πολιτείαν ἀπαιτουμένους, ὡς χρέος. ἡμεῖς δὲ πῶς; ὡς ἀλογίστευτον ἔχοντες βίον, τοὺς μὲν ἀθλίους καὶ πενομένους περιορῶμεν ταλαιπωροῦντας ταῖς συμφοραῖς, δαπανώμεθα δὲ φιλοτίμως ταῖς ματαιότησι, κολάκων πλῆθος ἀσώτων τρέφοντες, καὶ φαντασίας κακοδαιμόνων παρασίτων ἐπισυρόμενοι, καὶ αὖθις θηριομάχων καὶ θηρία, ἐπισκορπίζοντες τὸν πλοῦτον καὶ ταῖς ἱπποτροφίαις σπουδαίως τὴν ἄνοιαν φαινόμενοι, καὶ πάλιν θαυματοποιοῖς, καὶ μίμοις, καὶ τοῖς ἑξῆς ὀλεθρίοις δαπανῶντες τὴν εὐπορίαν, καὶ πρᾶγμα πάσχομεν χαιρόν, καὶ μανίας ἐγγύς. ἔνθα μὲν γὰρ ἡ δαπάνη φέρει κέρδος ἀνάριθμον, καὶ σωτηρίαν ἀθάνατον, συνεχόμεθα σφοδρῶς τὸ ἀργύριον, ὡς μηδὲ ὀλίγους ὀβολοὺς τῆς χειρὸς ἐκπεσεῖν· ὅπου δὲ ἁμαρτωλόν ἐστι τὸ ἀνάλωμα, καὶ μυρίων κολάσεων αἴτιον, καὶ αὐτῆς δὲ τῆς διὰ πυρὸς τιμωρίας, καὶ ἡ φιλοτιμία περιλαμβάνει τὴν αἴτησιν, καὶ πάσας θύρας ἀνοίξαντες ἀφίεμεν τὸν πλοῦτον πρὸς τοὺς ἔξω χωρεῖν. τοῦτο δὲ τὸ φρόνημα οὐκ ἔστι δούλων ἀναμενόντων τὸν Κύριον, ἀλλὰ νέων ἀσώτων καὶ κωμαστῶν ἀκολάστων. Εἰ δὲ θέλεις ὁ ἀκροατής, ἰδεῖν οἰκονόμους φόβου μετὰ τῆς σώφρονος εὐλαβείας διοικοῦντας τὰ πιστευθέντα, ἀνάπτυξον τὴν βίβλον τοῦ Δαβίδ· ζήτησον ἐκείνους τοὺς λόγους, ἔνθα φησὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὁ ἀνὴρ πολυπραγμονῶν τοῦ ἰδίου τέλους τὴν προθεσμίαν· Γνώρισόν μοι, Κύριε, τὸ πέρας μου, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν μου. Ψαλ. λη. ε.

* * * * * * * *

ΕΙΣ ΑΝΑΛΗΨΙΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ

Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Λογ. ξγ.

Ex Ms. Cæsareo.

Φαιδρόν μοι τὸ τῆς ἐκκλησίας θέατρον, οὐ γέλωτα τοῖς ἀνθρώποις ἐργαζόμενον μάταιον, ἀλλὰ σφοδρὸν τῷ διαβόλῳ τὸν θρῆνον. βλέπει γὰρ αὐτὸς τὴν κατὰ τῶν νεκρῶν ἀναστάσιμον ῥίζαν· βλέπει τὸν κάτω πρὸ αὐτοῦ παραδοθέντα τῷ σταυρῷ, ἐξ οὐρανοῦ ὑπὸ αὐτοῦ καθορῶντα· βλέπει τὴν γῆν ἀγγέλων πεπληρωμένην, βλέπει παραδόξως ἀέρα βαδιζόμενον, βλέπει τὰς οὐρανίους δυνάμεις ἀπαντώσας, καὶ τὰς μὲν λεγούσας, Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης· τὰς δὲ πάλιν ἀπαντώσας καὶ ὑπασπίζουσας· Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατός, Κύριος δυνατὸς ἐν πολέμῳ, ὃν ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς τὸν κοινὸν ἐχθρὸν ὑπέδειξαν· οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐ προφητῶν, οὐ δικαίων καταπαλαῖσαι δεδύνηται. ἐτυραννήθημεν γὰρ πάντες ὑπὸ τοῦ βασιλεύοντος τότε θανάτου, ἕως οὗ παραγέγονεν ὁ βασιλεὺς τῶν αἰώνων, καὶ δήσας τὸν ἰσχυρόν, ἀπέλαβεν αὐτοῦ τὰ σκεύη. σταυρουμένου γὰρ τοῦ Κυρίου, αἱ μὲν δυνάμεις τῶν οὐρανῶν ἐξενίσθησαν, ἡ δὲ κτίσις πᾶσα ἐκλονεῖτο, ὁρῶσα τὸ καινὸν μυστήριον καὶ τὸ φοβερὸν θέαμα γινόμενον ἐπὶ τῆς γῆς. ἐτρέμασε γὰρ ἡ γῆ, ἐκινήθη ἡ θάλασσα, ἐκλυδωνίσθη ἡ ἄβυσσος, πᾶσα ἡ κτίσις ἐταράχθη· ἐφοβήθησαν φωστῆρες οὐρανῶν, ἔφυγεν ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, ἀστέρες ἐξέλιπον, ἡμέρα οὐχ ὑπέμεινεν, ἄγγελος ἐξήλλατο τεταραγμένος ἐκ τοῦ ναοῦ, περιεσχισμένου τοῦ καταπετάσματος τοῦ οἴκου· σκότος ἐπλήρωσε τὴν γῆν, τὰ στοιχεῖα ἀπεστράφη, καὶ ἡ ἡμέρα ἠλλοιώθη. οὐ γὰρ ἐβάσταζον ὁρῶντες τὸν ἑαυτῶν δεσπότην καὶ ποιητὴν κρεμάμενον ἐπὶ ξύλου. τότε ὁ ᾅδης κατελύθη, καὶ αἱ πύλαι αὐτοῦ συνετρίβησαν, καὶ οἱ μοχλοὶ αὐτοῦ συνεκλάσθησαν· περὶ ὧν Δαβὶδ προφητεύων ἔλεγεν, Ὅτι συνέτριψε πύλας χαλκᾶς, καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συνέθλασε. τότε ἔπεσεν ὁ βασιλεύων θάνατος ὑπὸ

Ψαλ. κγ. ζ.

Ψαλ. ρς. ιε.

τοὺς πόδας Χριστοῦ, καὶ ἔσυρεν αἰχμάλωτος θριαμβευόμενος. ὁ γὰρ ἀτρέπτῳ σώματι καὶ δυνάμει κενώσας τοῦ ἐχθροῦ τὴν ἰσχύν, καὶ τὰς μηχανὰς αὐτοῦ συντρίψας, καταδραμὼν εἰς τὰ τοῦ ᾅδου βασίλεια, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ κατέστρεψε· τὸ διάδημα διεῖλε, τὰ σκῆπτρα κατέλυσε, φωνὴν ἀφῆκε λέγων· δεῦτε πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν πρὸς τὸν πατέρα καὶ Θεόν· δεῦτε, καὶ τῆς δουλείας ἐλευθερίαν κομίσασθε. προσάγω γὰρ ὑμᾶς ἐκ δουλείας εἰς ἐλευθερίαν, ἐκ σκότους εἰς φῶς, ἐκ τυραννίδος εἰς βασιλείαν. ζωὴν γὰρ ὑμῖν εὐαγγελίζομαι ἐγὼ ὁ Χριστός· τοιγαροῦν μηκέτι φοβεῖσθε τὸν τύραννον, ἀλλὰ καταφρονεῖτε φόβου καὶ θανάτου, λιμοῦ καὶ θλίψεως, δεσμῶν καὶ φυλακῆς καὶ στενοχωρίας. ταῦτα γὰρ δέδοικεν. ὁ τυράννου στρατὸς καταλέλυται· μόνος δὲ πάντων ἐγώ εἰμι νικηφόρος βασιλεύς, ὁ καὶ παθὼν ὑπὲρ ὑμῶν σαρκί. οὗτος τοίνυν ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς κραταιὸς καὶ δυνατὸς Κύριος· οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης, ὁ ἐξάγων πεπεδημένους ἐν ἀνδρείᾳ τοὺς κατοικοῦντας ἐν τάφοις· περὶ οὗ ἔλεγε Δαβίδ· Ἀναβὰς εἰς ὕψος, ᾐχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν. πᾶσα μὲν οὖν ἑορτὴ χριστιανῶν, τοῦ διαβόλου κατάλυσις· ἐξαιρέτως δὲ αὕτη. ἐν πάσαις μὲν γὰρ ταῖς ἄλλαις τὴν ἑαυτοῦ ἀπογυμνώσας κακίαν, μηδὲν ὠφελήσας ἑαυτὸν ἐθριαμβεύθη. οἷον δὲ λέγω· τῆς παρθένου παραδόξως κυοφορούσης, τὴν τῆς μοιχείας ἐπεφήμισε πρᾶξιν ἀνεγκλήτως τεκούσης, ὃ μετὰ τὴν παρθένον διέβαλεν· ἐκ περιφοιτῶντος τὴν σύμπασαν τρέφοντος κτίσιν, φονεύειν τὰ βρέφη τὸν Ἡρώδην ἐδίδαξεν, οἰόμενος ἐν αὐτοῖς συλλαβεῖν τὸν ἀκράτητον· ἐπὶ δὲ βάπτισμα σπεύδοντα πρὸς πειρασμὸν ἐπολμα· διαλεγόμενον τοῖς Ἰουδαίοις βλασφημεῖσθαι πεποίηκε· θαυματουργοῦντα λιθάζεσθαι παρεσκεύασε· τὸν φονέα λῃστὴν

Ψαλ. ξζ. ιθ.

* * *

ἀντ' αὐτοῦ προετίμησε· σταυρωθέντι λῃστὰς συνεσταύρωσε· ταφέντι τὸ μνημεῖον ἐσφράγισεν· ἀναστάντι συκοφαντίαν παρεσκεύασε τὴν ἀνάστασιν· ἀναλαμβανομένου δὲ αὐτοῦ καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀπιόντος οὐκ εἶχεν τί φθέγξασθαι· ἀλλὰ τὴν αὐτοῦ μειζόνως κεφαλὴν ἐτραυμάτισε. διὸ πάσης αὐτοῦ πανηγύρεως ἡ σήμερον χαλεπὴ καθέστηκεν. ὁρῶντος πᾶσαν πανταχοῦ τῶν ἀγγέλων στρατιὰν χορεύουσαν· καὶ τοὺς μὲν ἀκολουθοῦντας, ἄλλους δὲ προτρέχοντας, ἑτέρους ἀπαντῶντας, ἄλλους πάλιν τῷ χορῷ τῶν ἀποστόλων διαλεγομένους καὶ λέγοντας· Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε βλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτω πάλιν ἐλεύσεται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ τὴν πληθὺν τῶν σημείων ἐπιδειξάμενος· ἡ τῆς δεσποτικῆς οὖν ἀναλήψεως ἡμέρα τὸν μὲν διάβολον, καθὼς εἴρηται, θρηνεῖν παρεσκεύασε, τοὺς δὲ πιστοὺς φαιδρύνεσθαι. νῦν γὰρ τὸ τερπνὸν ἔαρ ἀνέτειλε, καὶ τὰ τῶν ἀνθῶν ἀνεφύησαν κάλλη· τὰ τῆς ἀμπέλου κατακομᾷ κλήματα τῶν καρπῶν, τὰ δένδρα τῆς ἐλαίας κυπρίζουσιν, αἱ συκαῖ τοὺς ὀλύνθους προσήνεγκαν, καὶ κινεῖται τῷ ζεφύρῳ πεποικιλμένα τὰ λήια, τὴν τέρψιν τῶν κυμάτων μιμούμενα τῆς θαλάσσης· πάντα τῇ δεσποτικῇ ἀναλήψει σὺν ἡμῖν φαιδρύνεται. φέρε τοίνυν, κἀγὼ ἐφ' ὑμῖν τὰ τοῦ Δαβὶδ ἀνακρούσομαι ῥήματα, ἅπερ ἡμῖν προφητικῶς διὰ τὴν δεσποτικὴν ἀνάληψιν ἐβόα· Πάντα τὰ ἔθνη κροτήσατε χεῖρας, ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως. Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος ἀνέβη, ὅτε καὶ ἀνελήφθη, ὅθεν οὐκ ἐχωρίσθη. Ὁ γὰρ καταβάς, αὐτός ἐστιν ὁ καὶ ἀναβὰς ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν· οὐκ ἄλλος ὁ τοῖς προφήταις ὀφθείς, καὶ ἄλλος ὁ τοῖς ἀποστόλοις συνδιατρίψας· οὐκ ἄλλος ὁ ὢν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ πατρός, καὶ ἄλλος ὁ ἐπὶ Πιλάτου κρινόμενος· οὐκ ἄλλος ὁ ἐπὶ σταυροῦ τοῖς ἥλοις προσηλωμένος, καὶ ἄλλος ὁ τοῖς χερουβὶμ ἐποχούμενος· οὐκ ἄλλος ὁ ὑπὸ Ἰωσὴφ τῇ σινδόνι τυλισσόμενος, καὶ ἄλλος τῇ παλάμῃ τὴν κτίσιν περιδρασσόμενος· οὐκ ἄλλος ὁ ἐν τῷ μνημείῳ κατατεθειμένος, καὶ ἄλλος ὑπὸ τῶν σεραφὶμ ἀνυμνούμενος· ἀλλ' αὐτὸς τῷ πατρὶ συγκαθήμενος, ὁ ἐν τῇ παρθενικῇ μήτρᾳ ἀσπόρως βλαστήσας. ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, Κύριος

Πραξ. α. ια.

Ψαλ. μς. α. ε.

Εφ. δ. ι.

ἐν φωνῇ σάλπιγγος· ὁ τῶν αἰώνων ποιητής, ὁ ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι τὰ σύμπαντα παραγαγών, ὁ πλάστης τοῦ Ἀδάμ, ὁ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως παιδαγωγός, ὁ τὸν εὐαρεστήσαντα Ἐνὼχ εἰς χωρίον τῆς ζωῆς μεταστήσας, ὁ τὸν Νῶε φυλάξας μεταξὺ τῆς οἰκουμένης, ὁ τὸν πατριάρχην Ἀβραὰμ ἐκ γῆς Χαλδαίων προσκαλεσάμενος, ὁ τυπώσας ἐν τῷ Ἰσαὰκ τὸ [illegible] μυστήριον, ὁ τὴν δωδεκάκλωνον τεκνογονίαν τῷ Ἰακὼβ χαρισάμενος, ὁ τὴν σωφροσύνην τῷ Ἰωσὴφ παρασχών, ὁ ἡγεμόνα τοῦ λαοῦ τὸν Μωϋσῆν προβαλόμενος, ὁ προφητείας ἐμπλήσας τὸν Σαμουήλ, ὁ τὸν Δαβὶδ εἰς βασιλέα ἐκ τῶν προφητῶν ἑλόμενος, ὁ τὴν σοφίαν τῷ Σολομῶντι παρασχόμενος, ὁ τὸν Ἠλίαν ἐν συσσεισμῷ ἅρματι πυρίνῳ ἀναλαβών, ὁ τοῖς προφήταις ἐμπνεύσας τὴν πρόγνωσιν, ὁ τοῖς ἀποστόλοις τὴν δωρεὰν τῶν ἰαμάτων χαρισάμενος, ὁ τοῖς αὐτοῖς βοήσας, Θαρσεῖτε, νενίκηκα τὸν κόσμον ἐγώ· οὗτός ἐστιν ὁ Κύριος τῆς δόξης, ὁ ἀναληφθεὶς εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἐν ἀλαλαγμῷ, καὶ καθίσας ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρός. ὑποταγέντων δὲ αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων, αὐτὸς τὰς ἐπιπόνους βίας ἡμῶν ἀνακουφίσοι, καὶ ποιήσας ἡμᾶς ἀναδείξει τῶν πειρατηρίων τοῦ κόσμου· ὑποτάξει ἡμῖν πᾶσαν τὴν φάλαγγα τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων, λέγων πρὸς ἡμᾶς· Ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων· ἀβλαβεῖς τοιγαροῦν καὶ ἀσινεῖς καὶ ἀμώμους, ὑγιεῖς καὶ ὁλοκλήρους διαφυλάξει ἡμᾶς ψυχῇ καὶ σώματι καὶ πνεύματι, πεπληρωμένους καρπῶν δικαιοσύνης καὶ εὐποιΐας, ὁ τῶν ὅλων Θεός, ὁ καταξιώσας ἡμᾶς συναχθῆναι, καὶ τὴν σωτήριον ἐπιτελέσαι ἑορτήν· ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ιωαν. ις. λγ.

Λουκ. ι. ιθ.

Λογ. ξδ.

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ.

Ex Ms. Cæsareo.

Σάλπιγγος ὑψηλοτέρα βοῶ τὴν φωνὴν ἀνυψῶν, οὐχ ἵνα τέρψει ἡδονῆς τὴν ἀκοὴν ἀπατήσω· ἀλλ' ἵνα λέξει τῆς ἀληθείας τὴν ἡδονὴν σβέσω· καὶ παύσω μὲν ἀπὸ λόγου τὴν τῆς γαστρὸς ἐπιθυμίαν, ἐξεγείρω δὲ διὰ πόθου τὴν τῆς νηστείας ἐργασίαν. πόθος γὰρ νηστείας ἐπουράνιον τὸ κέρδος, κέρδος δὲ ἡδυπαθείας ἐπιζήμιον ἀπεργάζεται τὸ βλάβος. ὁ μὲν γὰρ βρώσει κολάζων, καὶ τὴν τῆς γαστρὸς πληρῶν ἐπιθυμίαν, τῆς ψυχῆς ζημιοῖ τὴν ἐπικαρπίαν τὴν πνευματικήν· ὁ δὲ νηστείᾳ τὴν σάρκα μαραίνων, καὶ τῶν βρωμάτων τὴν ἀδηφαγίαν ἀποφεύγων, τῶν κρειττόνων θησαυρίζει τὴν προσδοκίαν. νηστεία γὰρ σωφροσύνην ἐκδιδάσκει, καρτερικὸν κατασκευάζει· νηστεία πρὸς εὐσέβειαν ἀλείφει, καὶ πρὸς ὑπομονὴν γυμνάζει· νηστεία ἀγγελικὴν ποιεῖ τὴν πολιτείαν, καὶ πνευματικὸν ἀποτελεῖ τὸ σῶμα· νηστεία ψυχῆς ἐστι φυλακτήριον, καὶ σώματος ὅπλον ἀκαταμάχητον. οὕτω γὰρ τὴν ἐπίβουλον ἡδονὴν παραδέχεται, καὶ τὴν ἀντιστρατευομένην ἐπιθυμίαν καταγωνίζεται. νηστεία εἰς οὐρανὸν ἀνάγει τὴν διάνοιαν καὶ περὶ αὐτὴν πρὸς τὴν ἀθάνατον φύσιν. νηστεύωμεν τοίνυν, ἀγαπητοί, μὴ σκυθρωποὶ τοῖς προσώποις τὰς ἡμέρας τῶν νηστειῶν διεξερχόμενοι, ἀλλὰ φαιδρὰς τὰς ψυχὰς ὡς δούλοις Χριστοῦ πρὸς αὐτὰς διατιθέμενοι. εἰ γὰρ ἐπιθυμῶν τὴν νηστείαν προσελήλυθας, μὴ στύγναζε, ἀλλὰ χαῖρε· καθαίρει γάρ σου τὴν ψυχὴν τὸ δηλητήριον. μὴ περὶ κόλασιν τῆς νηστείας ἐκδέχου, ὧν ἡδέα τὰ βρώματα· ἀλλ' ὑπομένων μακροθύμει ἡδύτερα τῶν βρωμάτων δεχόμενος τὰ διδάγματα. διὰ τοῦτο νηστεύεις ἀπὸ βρωμάτων, ἵνα τραφῇς διὰ τοῦ πνεύματος· καὶ διὰ τοῦτο ἀπέχῃ τῶν σωματικῶν ἐδεσμάτων, ἵνα ἐμπλησθῇς τῶν πνευματικῶν ἀναθημάτων. φαρμακόν ἐστι ἀναιρετικὸν τῆς ἁμαρτίας

ἡ νηστεία, καὶ κατάπλασμα ψυχῆς μαλακτικὸν πολλῶν πρὸς εὐσέβειαν. καὶ ὥσπερ τὰ χείρονα πάθη δριμυτάτοις ἰοῖς καὶ στυπτικωτάτοις καταπασσόμενα, τὸ μὲν σηπτικὸν τοῦ σώματος ἀπορρίπτει· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὴν ἐναπομυχεύουσαν ἁμαρτίαν καὶ κατὰ τῆς ψυχῆς νεμομένην στυπτικωτάτη ὑπεισελθοῦσα νηστεία ἀναξηραίνει· μὲν αὐτὴν κατ' ὀλίγον λεπτύνουσα, ἐξαφανίζει δὲ εἰς ἅπαν ἀποκαθαίρουσα. * * διὰ τοῦτο εἰ καὶ ἐπίπονος ἡ νηστεία, ἀλλ' ὠφέλιμος καὶ εὐπρόσιτος. μὴ τοίνυν λυπούμενος νηστεύσῃς, ἵνα μὴ τὸν κάματον ἀπολέσῃς· μηδὲ γεύσῃς ὅλως ὀλίγον βραδύνας, ἵνα μὴ δι' ὀλίγον τοῦ ὅλου ζημίαν ὑπομείνῃς. ὅσῳ γὰρ νηστεία ὑποσύφει τὸ σῶμα, τοσοῦτον εἰς τῆς νηστείας ὠφέλειαν. ἀνάδραμε ἐπὶ τὰς τῶν δικαίων πολιτείας, καὶ εὑρήσεις αὐτοὺς τὸ πλεῖον διὰ νηστείας εὐδοκιμήσαντας. πρῶτον Μωϋσῆς νηστεύσας ἐπὶ τὸν γνόφον εἰσελήλυθε, καὶ συνόμιλος τῷ Θεῷ διὰ νηστείας γέγονε. τεσσαράκοντα ἡμέρας τὴν νηστείαν ἐπισυνάψας νομοθέτης, διανηστεύσας ἐχρημάτισε· καὶ οὔτε ἄρτον ἔφαγεν, οὔτε οἶνον ἔπιεν· ἤρκειτο γὰρ τροφῇ τὴν νομοθεσίαν παρὰ τοῦ νόμου ἐκδιδασκόμενος. ἵνα δὲ μάθῃς πόσον ὠφελεῖ ἡ νηστεία, καὶ πόσον βλάπτει ἡ μέθη νηστείᾳ ἀντιστρατευομένη· κατανόησον τοῖς ὑπὸ Μωϋσέως πραττομένοις, καὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ λαοῦ γινομένοις, καὶ εὑρήσεις τὴν δύναμιν τῆς νηστείας. ἄνω Μωϋσῆς τὸν νόμον ἐλάμβανε, καὶ κάτω ὅλως τὸν νόμον ἀνέτρεπε. λυπηθεὶς γὰρ Μωϋσῆς τὸν νόμον συνέτριψεν, οὐκ εὔλογον ἡγησάμενος μεθύουσι τὸν νόμον πιστεύεσθαι, καὶ διανοίαις οἴνῳ βεβαρημέναις λόγια παραδίδοσθαι. βλέπε πόσον ἀδικεῖ ἡ μέθη ἀντιπαλοῦσα τῇ νηστείᾳ. ἀλλὰ πάλιν ἡ νηστεία τοσοῦτον κακὸν ἐπανορθώσασα ταῖς αὐταῖς χρησάμενος ἡμέραις, πάλιν ἐπανεκτήσατο τὸν νόμον. μνημόσυνον ἡμῖν καταλέλοιπε πρὸς ἀσφάλειαν βίου καὶ πολιτείας, τάχα διὰ τοῦτο γινομένου καὶ μυστήριόν τι ἐντεινόμενος· ὅτι ἡ μὲν προτέρα νομοθεσία ἀργήσει, συντελουμένη διὰ τὴν τοῦ προτέρου λαοῦ ἀπιστίαν. εἰ δὲ δευτέρα, ἐνεργήσει πανταχοῦ διδομένη τοῦ δευτέρου πιστῶς δεχομένου τὸν δεύτερον νόμον, καὶ συμφυλάττοντος. καὶ Ἠλίας δὲ τεσσαράκοντα ἡμέρας νηστεύσας, καὶ μιᾷ τροφῇ τὴν ἔρημον διοδεύσας, οὐκ ᾐσθάνετο καμάτου. νηστεία γὰρ αὐτὸν ἐβάσταζε, τὸν πόνον ἐπικουφίζουσα· καὶ μετὰ νηστείαν Θεὸν ἐθεάσατο, καθὼς οἷόν τε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν κατανοῆσαι. οὐ σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς τὸν ἀσώματον ἐθεάσατο, ἀλλὰ καρδίᾳ τὸν ἀόρατον κατανοήσας, κατὰ τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα. Μακάριοι γὰρ οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. Ματθ. ε. η. οὕτω νηστεύσας, τὸν οὐρανὸν ἀπέκλεισε κατὰ τῶν ἀκολάστων, καὶ τρυφῇ τὸν ἑαυτῶν βίον καταδαπανώντων· ἵν' ὅπερ οὐχ εἵλοντο ἰδίᾳ προαιρέσει μετερχόμενοι, τοῦτο διὰ τῆς τοῦ λιμοῦ νηστείας μάθωσι παιδευόμενοι, καὶ γνῶσι, πῶς ὠφέλιμός ἐστιν ἡ νηστεία, καὶ ἐν καιρῷ τρυφῆς τὴν ἑαυτῆς ἐργασίαν ἐπιδεικνυμένη. Δανιὴλ δὲ καὶ αὐτὸς τρεῖς ἑβδομάδας νηστεύσας, καὶ ἄρτον ἐπιθυμιῶν μὴ γευσάμενος, εἰς λάκκον λεόντων διὰ ζῆλον τῶν ἀκολάστων παραδιδόμενος, καὶ λέοντας ἐκεῖ νηστεύειν ἐδίδαξεν. ἐδυσωπήθησαν γὰρ τὸν νηστεύειν οἱ ἄγριοι θῆρες, ἡμερώτεροι τῶν λογικῶν θηρίων γενόμενοι· καὶ ἀπεκλείσαντο ἴδιον στόμα, τοῦ ἁγίου σώματος ἅψασθαι μὴ κατατολμήσαντες. ὥσπερ γὰρ ὅπλον τῷ ἰδίῳ σώματι περιθέμενος τὴν νηστείαν, καὶ ὅλον ἑαυτὸν δι' αὐτῆς ὀχυρώσας, ἀπεπλάνησε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν λεόντων, μὴ σῶμα ἀνθρώπινον, ἀλλὰ σῶμα ἀγγελικὸν ἐπιδειξάμενος. καὶ οἱ τρεῖς παῖδες ἐν Βαβυλῶνι, μὴ βουληθέντες τῇ παρανόμῳ τραπέζῃ τοῦ βασιλέως κοινωνῆσαι, ἀλλὰ τῇ κατὰ νόμον νηστείᾳ ἐξακολουθῆσαι, εἰς τὴν ἐξαφθεῖσαν πυρὰν τῆς καμίνου εἰσελθόντες ἔσβεσαν τὴν φλόγα, δρόσον ἀντὶ πυρὸς τὴν κάμινον διὰ νηστείας ἐργασάμενοι· καὶ τῶν μὲν ἀπείρων τῆς νηστείας τὸ πῦρ κατετόλμησε (πολλοὺς γὰρ τοὺς περιεστῶτας Χαλδαίους κατεδαπάνησε) τοὺς δὲ ἐν συνηθείᾳ τῆς νηστείας ὑπανεχώρησε, τοῦ σώματος αὐτῶν ἅψασθαι μὴ δυνάμενον. οὐδὲ γὰρ ὕλη τις ἦν ἐν τῷ σώματι, τῆς νηστείας πνευματικὸν αὐτὸ ἐργασαμένης· ὁμοίως δὲ καὶ Νινευῖται νηστεύσαντες τὸν θάνατον ἀπεκρούσαντο· τρεῖς γὰρ ἡμέρας νηστείᾳ ἐκτε-

νως προσκαρτερήσαντες, τὴν αἰώνιον κόλασιν δι' ἡμερῶν ὀλίγων μεταποιήσαντες, αἰώνιοι ἔπαινοι
τῷ κόσμῳ καταλελοίπασιν. ὁρᾶτε, ἀγαπητοί, πόσον ἰσχύει νηστεία μετ' εὐχῆς καὶ ἔργων
ἀποτελουμένη. νηστεία γὰρ καὶ δέησις ἐκ θανάτου ῥύεται· δικαιοσύνη δὲ ὑπὲρ ἀμφότερα.
νηστεία καὶ θανάτου ἀναίρεσις, καὶ ὀργῆς ἀπολύτρωσις· νηστεία κάθαρσις διανοίας, ἐμοδίαιτος
ἐγκρατείας, γυμνάσιον εὐσεβείας, ζυγὸς δικαιοσύνης. οἶδε νηστεία πλούσιοι τοὺς πένητας ἀπεργάζεσθαι.
οὐ γὰρ ἀκαίρως δαπανᾶν συγχωρεῖ, τοῦ μέτρου τὴν αὐτάρκειαν περιεχομένη. οἶδε
* * δὲ τοὺς πλουσίους ἡδέως συγχωροῦσα καταπιάζειν· ἐπίσταται καὶ νεότητος νηστεία ἀμβλύνειν. διδάσκει
χαλινὸν τῶν βρωμάτων, περιτίθησι τὴν ἐγκράτειαν, καὶ σοφῶς ἡνιοχοῦσα πρὸς εὐσέβειαν
καὶ σωφροσύνην. οἶδε καὶ πρεσβυτέρους σοφίζειν, καὶ καθαρὸν τὸ τῆς διανοίας φυλάττειν
ὄμμα. νηστεία ὑγιεινότερον διατηρεῖ καὶ τὸ σῶμα. οὐ γὰρ βαρυνόμενοι ὑπὸ τῶν βρωμάτων
ὕλην δέχεται νοσημάτων· ἀλλὰ κουφιζόμενοι ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων, εὔρωστοι γίνονται
πρὸς ὑποδοχὴν τῶν χαρισμάτων. διὰ τοῦτο νηστεύωμεν, ἀγαπητοί, ἵνα τῶν πνευματικῶν
ἐπιτύχωμεν δωρημάτων. νηστεύων παιδαγωγεῖ καὶ τὴν ψυχὴν πρὸς εὐσέβειαν,
εἰκόνα λαμβάνων τῆς σωματικῆς ἐγκρατείας τὴν κατὰ ψυχὴν ἐπιμέλειαν· ἵνα ὥσπερ ἀπέχῃ
τῶν ἔξωθεν ἐπεισερχομένων βρωμάτων, οὕτω καὶ τῶν ἐν τῇ διανοίᾳ ἐπαναβαινόντων πονηρῶν
Εκκλησ. ι δ. ἐννοημάτων. Ἐὰν γάρ, φησι, πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος ἀναβῇ ἐπὶ σέ, τόπον σου μὴ
* * ἀφῇς, ὅτι ἴαμα καταπαύσει ἁμαρτίας. ὥσπερ νῦν ἀπέχου βρωμάτων ἀλλασσόμενος. νηστεύεις
οἴνου μὴ ἀντιλαμβανόμενος· νήστευε καὶ πορνείας ἀπεχόμενος. οἶδε γὰρ ἡ κακία μείζονα
μέθην τῇ ψυχῇ κατεργάζεσθαι. νηστεύεις κρεῶν μὴ ἁπτόμενος· νήστευε καὶ καταλαλιᾶς
ἀπεχόμενος, ἵνα μὴ δι' αὐτῆς κρέα φάγῃς τῶν ἀδελφῶν, τὰς σάρκας αὐτοῦ ἀπογλυφόμενος. νηστεία
Ησ. νη. ϛ. γὰρ ἀληθινή, ἀποχὴ τῶν ἁμαρτημάτων. ἄκουε τοῦ προφήτου λέγοντος· Οὐ ταύτην
τὴν νηστείαν ἐξελεξάμην, οὐδὲ ἡμέραν ἄνθρωπον ταπεινοῦν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. ἀλλὰ
τί; λῦε, φησί, πάντα σύνδεσμον ἀδικίας· διάλυε στραγγαλιὰς βιαίων συναλλαγμάτων,
διάθρυπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου, ἀστέγους εἰσάγαγε εἰς τὸν οἶκόν σου· ἐὰν ἴδῃς γυμνόν, περίβαλε.
αὕτη, ἀγαπητοί, ἀληθινὴ νηστεία, ἡ τῷ Θεῷ προσδεκτή· καὶ πᾶσαι ἀρετὴ ταύτῃ
Ησ. νη. η. ἐπακολουθεῖ· ἡ τῶν οὐρανῶν κτῆσις, καὶ ἡ τοῦ δεσπότου ἀψευδὴς ἐπαγγελία· τὸ φῶς σου καὶ
τὰ ἰμάτιά σου ταχὺ ἀνατελεῖ· τότε βοῶντός σου, εἰσακούσεταί σου· ἔτι λαλοῦντός σου, ἐρεῖ,
ἰδοὺ πάρειμι. βλέπεις ἡλίκα δῶρα τῆς νηστείας, καὶ πῶς εἰσέρχεται τῆς εὐδοξίας, ὡς καὶ
Θεὸν αὐτὸν δυσωπῆσαι πρὸς ἀνθρωπίνην φύσιν παραγίνεσθαι; νήστευε τοίνυν, προσεδρευόμενος
ταῖς εὐχαῖς, ταῖς συνάξεσι, ταῖς νουθεσίαις, μὴ ἀπολιμπανόμενος τὴν ἐπισυναγωγὴν
καθὼς ἔθος ἐστί· μηδὲ πραγματείαις ἢ δικαστηρίοις δι' ὅλης ἡμέρας· ἵνα μὴ χρήματα συνάξῃς,
ἃ σκορπίζειν ὤφειλες· ἢ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐντυγχάνῃς, ὃν θεραπεύειν ἐχρῆν·
ἦλθες εἰς ἑσπέραν, ἢ τὴν ἐνάτην, οὐχ ἵνα νηστείας τελέσῃ τὴν πρόθεσιν, ἀλλ' ἵνα τῆς κοιλίας
πληρώσῃς τὴν ὄρεξιν. καὶ μὴ δόξῃς οἴνου μὲν ἀπεχόμενος διὰ τὸ νήφειν, πορνείας δὲ πληρούμενος
Ησ. ε α. μεθύειν, ἵνα μὴ ἀκούσῃς, Οὐαὶ οἱ μεθύοντες, οὐκ ἀπὸ οἴνου. μέθη δὲ οὐκ ἔστι νηστείας
ὁ κόρος· ἀλλ' ἐχθρὰ καὶ ἀντίπαλος. ἵνα φθάσωμεν εἰς τὴν ἡτοιμασμένην ἡμῖν ἐλπίδα
τῆς ἀναστάσεως, ἐκεῖ μὲν ἀπολαύοντες τῶν ἀποκειμένων ἀγαθῶν, ἐνταῦθα δὲ ἀγαλλιώμενοι
τοῖς προσδοκωμένοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟ, ΕΝ ΘΛΙΨΕΙ ΕΠΛΑΤΥΝΑΣ ΜΟΙ.

Λογ. ξϛ.
Ψαλ. δ. α.
Ex Ms. Cæsareo.

Ὥσπερ ὁ τῇ ποικιλίᾳ τῶν γλωσσῶν περισχημένος, καὶ ῥήματα τὰ ἑτερογλώσσων εἰδέναι βουλόμενος ἑαυτὸν διδάξαι οὐ δύναται), ἀλλὰ παρά του τῶν ἐπισταμένων τὴν Ἑβραίων, ἢ Ῥωμαίων, ἢ βαρβάρων γλῶσσαν ὡσαύτως λαλεῖν διδάσκεται)· οὕτω καὶ ὁ θέλων νοῆσαι τὰ τοῦ προφήτου ῥήματα παρακαλεῖν ὀφείλει τὸν Θεὸν τοῦ προφήτου, ἵνα ὁ ἐκείνοις γνωρίσας τὰ ἑαυτοῦ ῥήματα, καὶ αὐτῷ διερμηνεύσῃ τὰ τούτων νοήματα. δεῦρο τοίνυν, ὦ πιστὴ συνοδία καὶ ὁμόψυχε, ἡ τὴν αὐτὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς ἡμῖν ὁδεύουσα, ἡ ἐπὶ τὸ αὐτὸ σκάφος τῆς ἐκκλησίας συνεκπλέουσα ἡμῖν τὴν ἁλμυρὰν καὶ πικρὰν τοῦ βίου θάλασσαν, ἡ ἐν ἑνὶ πνεύματι καὶ μιᾷ ψυχῇ τὴν Τριάδα δοξάζουσα, καὶ ἐπὶ τὸν ἕνα λιμένα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν σπεύδουσα, δανείσατέ μοι, παρακαλῶ, τὴν τῆς προσευχῆς ὑμῶν ἄγκυραν. Διὰ τί δὲ ταύτην αἰτῶ; ἐπειδὴ πρώην ἤκουσα ἐκείνου λέγοντος, Κύριος εἰσακούσεταί μου ἐν τῷ κεκραγέναι με πρὸς αὐτόν. ἐπεὶ οὖν παραυτὰ εἰσακούεσθε πρὸς τὸν Θεὸν κράζοντες, οὐ φωνῇ τὸν ἀέρα πληροῦντες, ἀλλὰ πίστει καὶ ἀρετῇ τὸν Θεὸν δυσωποῦντες, ὡς ναύκληροι καὶ ἔμποροι καὶ ναῦται καὶ ἐπιβάται, ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ κλῆρος καὶ λαός, ὡς κυβερνήτῃ μοί τι τῷ λέγοντι προσευχαῖς βοηθήσατε, ἵνα ἐπὶ τὸν λιμένα τῆς ἀληθείας ὁ λόγος προσορμισθῇ. διὰ τί δὲ ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΕΝ ΥΜΝΟΙΣ ἐπιγέγραπται ὁ ψαλμὸς τῷ Δαβίδ; ἐπειδὴ κακῶς μὲν ἤρξατο, καλῶς δὲ τὸν βίον ἐπλήρωσε, διὰ τοῦτο εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις. ἤρξατο κακῶς, βλέπε. ὅτι εἶδε γυναῖκα λουομένην, ἐκείνη ἐλούετο, καὶ οὗτος ἐξελούετο· ἐκείνη ἐσμήχετο, καὶ οὗτος ἐρρυπαίνετο· ἐκείνη ἔξωθεν ψυχρῷ ἐκλύζετο ὕδατι, καὶ οὗτος ἔνδοθεν ἐνεπυρίζετο. Ταῦτα δὲ οὐκ ἦσαν ἄξια ὕμνων καὶ ἐπαίνων, ἀλλὰ ψόγων καὶ μέμψεων. ὁ σπινθὴρ τῆς ἐπιθυμίας τὴν φλόγα τῆς μοιχείας ἀνῆψε, ἡ μοιχεία ὠδίνουσα τὸν φόνον ἐγέννησεν. ὁ γὰρ κακὸς ἐραστὴς τὴν ἀμνάδα σφάξας, καὶ τὸν ταύτης ποιμένα ἐφόνευσε. δύο πάθη δύο φόνους ἔδρασαν. ὁ πόθος γὰρ καὶ ὁ θυμὸς ὁπλισάμενοι, ὁ μὲν πόθος τὴν γυναῖκα ὡς ἀμνάδα ἔθυσεν, ὁ δὲ θυμὸς τὸν ἄνδρα ἐφόνευσεν. οἷα δὲ ὡς ἀμνάδα τὴν γυναῖκα ἔθυσεν, ἐπειδὴ ἡ μοιχεία τῆς σωφροσύνης θάνατος. Διὰ τοῦτο γὰρ αὐτὴν καὶ ἀμνάδα εἶπεν ἡ γραφή, ὅτι ἄσπιλον καὶ ἄμωμον τῷ ἀνδρὶ τὸ σῶμα ἐφύλαττεν. ἔλεγε γὰρ Νάθαν ὁ προφήτης ἐν τῇ παραβολῇ· ἦλθε δὲ ὁδοιπόρος πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν πλούσιον, καὶ ἐφείσατο, καὶ ἔλαβε τὴν ἀμνάδα τοῦ ἀνδρὸς τοῦ πένητος, καὶ ἔσφαξεν, ἀμνάδα τὴν ὕπανδρον διὰ τὴν ἀμίαντον κοίτην καλῶν. Τίμιος γὰρ ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος. σφαγὴν δὲ τὴν μοιχείαν λέγει, ἐπειδὴ σφαγὴ καὶ φόνος ἡ ὕβρις τῇ σώφρονι. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ διὰ νηστείας ὁ Δαβὶδ τὴν μοιχείαν ἀπέπλυνε, καὶ δάκρυσι τοὺς σπίλους τῆς ἁμαρτίας ἀπεπίλωσε, καὶ καθ᾽ ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην ἐν δάκρυσιν ἔλουεν, ἐπειδὴ καὶ ἀκαίρως γυναῖκα λουομένην ἐθεώρησε, διὰ τοῦτο, εἰς τὴν ἀρχὴν ἐν ψόγοις, εἰς δὲ τὸ τέλος ἐν ὕμνοις, εἰς τὴν ἀρχὴν ὀφθαλμὸς ἐπιθυμίαν βλύζων, εἰς δὲ τὸ τέλος ὀφθαλμὸς πηγὰς δακρύων προχέων, εἰς δὲ τὸ τέλος ἐν ὕμνοις ψαλμὸς τῷ Δαβίδ. ἡ πρᾶξις τῆς μετανοίας, ὁ καρπὸς τῆς σωτηρίας. καὶ ἐπειδὴ ὅπου ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ δικαιοσύνη, διὰ τοῦτο ἔλεγεν, Ἐν τῷ ἐπικαλεῖσθαί με, εἰσήκουσέ μου ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης μου. ἐπειδὴ γὰρ τὴν ἁμαρτίαν ὡς τυραννίδα ἔρριψα, τὴν δικαιοσύνην ὡς βασιλείαν ἐφόρεσα, εἰσήκουσεν ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης μου. ἐπειδὴ γὰρ δίκαιον πρᾶγμα ἦν πλημμελήσαντα ἐπιστρέψαι με, καὶ πεσόντα ἀναστῆναί με, καθὼς γέγραπται, Ἑπτάκις πεσεῖται ὁ δίκαιος, καὶ ἀναστήσεται· ἐπεὶ οὖν ἀδίκως ἔπεσα, δικαίως δὲ μετενόησα, εἰσήκουσεν ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης μου. δικαιοσύνην γὰρ αὐτοῦ

μου

έχυτο

ἐπαι-

β. Βασ. ιβ. δ.

Ἑβρ. ιγ. δ.

Ψαλ. δ. α.

Παροιμ. κδ. ιϛ.

τὴν λέγει ὁ Δαβὶδ, τὴν μετάνοιαν. ὥσπερ γὰρ τὸ ἁμαρτῆσαι, καὶ μὴ μετανοῆσαι διπλοῦν ἐστιν ἁμάρτημα· πρῶτον, ὅτι ἔπεσε, δεύτερον, ὅτι ἀναστῆναι οὐκ ἠθέλησε (διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς καὶ τῷ Κάϊν ὠργίζετο, οὐχ οὕτως ὅτι ἐφόνευσεν, ὅσον φονεύσας, ὅτι οὐ μετενόησεν) οὕτω τὸ ἁμαρτῆσαι καὶ μετανοῆσαι, ἐν αὐτῇ τῇ μετανοίᾳ τὴν δικαιοσύνην καρποῦται. μᾶλλον δὲ αὐτὴ ἡ μετάνοια εἰς δικαιοσύνην αὐτῷ λογίζεται. ἐπεὶ οὖν καὶ τὴν τοῦ Δαβὶδ μετάνοιαν ὁ Θεὸς ὡς δικαιοσύνην ἐδέξατο, διὰ τοῦτο λέγει· Εἰσήκουσέ μου ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης μου. εἶδεν ὁ Θεὸς καθαρθεῖσαν τὴν ψυχὴν, καὶ ἐδέξατο τὴν προσευχὴν τῆς δεήσεως· χάρτης ἐγράφη τοῖς δάκρυσι, καὶ δυσωπηθεὶς ὁ βασιλεὺς τὸ διὰ τῶν δακρύων γράμματι ὑπέγραψεν. ἢ ἐπειδὴ ἐν τῷ περὶ τούτου ψαλμῷ τὸν διωγμὸν τὸν ὑπὸ τοῦ Ἀβεσαλὼμ ὠδύρετο, καὶ φεύγων υἱὸν ᾐσχύνετο, καὶ πολεμεῖν τὸ ἴδιον σπλάγχνον οὐκ ἠδύνατο, προσευχὴ δὲ μεσιτεύσασα τὸν τύραννον ἐκρέμασε, καὶ τὸν τυραννούμενον περιέσωσεν, ὡς ἐρωτηθεὶς πῶς τὸν Ἀβεσαλὼμ ἐνίκησε, πῶς τὸν δεύτερον Γολιὰθ κατέβαλεν, ἀπεκρίνατο· πῶς τὴν ἄρκτον ἐνίκησα, προσευχῇ ὁπλισάμενος. ἐν τῷ ἐπικαλεῖσθαί με, Εἰσήκουσέ μου ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης μου. ἄνω ἡ προσευχὴ ἀνεφέρετο, καὶ κάτω τύραννος ἐπὶ τὸ δένδρον ἐκρέματο. ὥσπερ γὰρ ἁμαρτήσαντί μοι Θεὸς αὐτὸν κατ' ἐμοῦ ἤγειρεν, οὕτω μετανοήσαντι ὑπόστρωμα καὶ καταπάτημα τῷ στρατοπέδῳ μου ἐποίησε. καὶ νῦν ἁμαρτανόντων ἡμῶν Θεὸς ἡμῖν ἐπεγείρει τοὺς ἐχθρούς· ἀλλὰ πολεμούμενοι, οὐκ ἔχομεν χρείαν τοῦ ἀντιπολεμεῖν αὐτοῖς, ἀλλὰ μᾶλλον ἑαυτοὺς λογοθετήσωμεν, καὶ εἴ τι ἡμάρτομεν, διορθωσώμεθα, καὶ ὀψόμεθα τοὺς ἐχθροὺς πίπτοντας πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ παρηγγέλθημεν μὴ ἀμύνασθαι τοὺς ἐχθρούς, ἐπειδὴ δι' ἁμαρτίας αὐτοὺς πολλάκις ὁ Θεὸς ἐπεγείρει καθ' ἡμῶν· καὶ οὐδὲν ἀνυόμεθα πολεμοῦντες ἐκείνοις, οὓς ὁ Θεὸς ἐπήγειρε καθ' ἡμῶν. θέλεις ἰδεῖν τὸ πλάσμα τῶν πολεμούντων σε; μετανόησον ἐφ' οἷς ἥμαρτες, καὶ οἱ ἐχθροὶ πίπτουσι. Θεὸν δὲ Κύριον ἐκάλει ὁ Δαβὶδ τὸν Χριστόν. Ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε, καὶ ἁγιασμὸς, καὶ ἀπολύτρωσις. α. Κορ. α. λ.

* * *

Εἰ οὖν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ ὁ Χριστὸς, καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν, ἐμεσίτευσε δὲ τῇ εὐχῇ τοῦ Δαβὶδ τὸ εἰσακουσθῆναι, οὐχ ἑαυτῷ, ἀλλὰ τῷ Χριστῷ ἐλογίσατο εἰπών, Εἰσήκουσέ μου ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης μου. διὰ τί δὲ ἐν αὐτῷ τῷ ἐπικαλέσασθαι εἰσηκούσθη ὁ Δαβίδ; διὰ τί; ἐπειδὴ ἐλεγχόμενος ὑπὸ τοῦ Νάθαν εὐθὺς εἰς μετάνοιαν ἐκάμφθη. ἐπεὶ οὖν ὑπήκουσε νουθετούμενος, εἰσηκούσθη προσευχόμενος. οὐκ ἐχρόνισεν αὐτὸς πρὸς μετάνοιαν, καὶ οὐκ ἐβράδυνεν ὁ Θεὸς εἰς πρόνοιαν. ὥσπερ γὰρ δεσπότης παρὰ δούλου ἱκετευόμενος, καὶ βασιλεὺς παρὰ στρατιώτου, ἐν οἷς κατορθώματα· καὶ ὁ μὲν δοῦλος, ἐὰν οὐ γένηται προδότης καὶ μισοκύριος, ὁ δὲ στρατιώτης, εἰ γένηται ὑπὲρ βασιλέως φιλοκίνδυνος, καὶ αἰούσατος· οὕτω καὶ ὁ θεοφιλὴς, ἐὰν ὡς δοῦλος καὶ στρατιώτης εὐαρεστῇ τῷ Θεῷ, καὶ ταχέως ὑπακούῃ κελευόμενος, τότε ταχύτερον εἰσακούεται προσευχόμενος. καὶ οὐκ ἐγὼ ταῦτα λέγω· ἄκουσον δὲ τοῦ Θεοῦ ἐν Ἠσαΐᾳ λέγοντος· θέλεις ἵνα ἐν τῷ ἐπικαλεῖσθαί σε εἰσακούω σου; πρόσεχε ἀκριβῶς· ὃ λέγω σοι, ποίησον. Ἠσ. νη. ς. Λῦε πάντα σύνδεσμον ἀδικίας, διάλυε στραγγαλιὰς βιαίων συναλλαγμάτων, πᾶσαν συγγραφὴν ἄδικον διάσπα, διάθρυπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου, καὶ πτωχοὺς ἀστέγους εἴσαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. ἐὰν ἴδῃς γυμνὸν, περίβαλε, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐχ ὑπερόψῃ. τότε βοήσῃ, καὶ ὁ Θεὸς εἰσακούσεταί σου· ἔτι λαλοῦντός σου ἐρεῖ, ἰδοὺ πάρειμι. γενοῦ τοιοῦτος, ἄνθρωπε, καὶ δυνήσῃ λέγειν, ἐν τῷ ἐπικαλεῖσθαί με εἰσήκουσέ μου ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης μου. ἐκέκραξεν ὁ πηλὸς, καὶ εἰσήκουσεν ὁ κεραμεύς· ἐπεκαλέσατο ἡ γῆ, καὶ ἐπήκουσεν ὁ οὐρανός. εἰρηκὼς τοίνυν ὁ Δαβὶδ τοῖς πλησίον ὅπως ταχέως εἰσηκούσθη, τρέπει τὸν λόγον, καὶ τῷ εἰσακούσαντι εὐχαριστεῖ λέγων· Ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς μοι. ἐπλάτυνε δὲ αὐτῷ ὁ Θεὸς κατὰ δύο τρόπους, καὶ ὅτι εἰσήκουσε, καὶ ὅτι ταχέως αὐτοῦ ἤκουσεν. ὥσπερ γὰρ τὸ μὴ ταχέως εἰσακου-

σθῆναι

σθῶσαι, θλῖψίς ἐστι καὶ ἥμισυ χάριτος· οὕτω τὸ ταχέως εἰσακουσθῆναι περισσότης καὶ διπλῆ χάρις. τὸ οὖν ταχέως καὶ παραυτὰ εἰσακουσθῆναι ἐν θλίψει, πλάτος ἐλέους. ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς μοι. τὰ κύματα τῶν θλίψεων ἡ ταχεῖα γαλήνη διέλυσεν· ἡ ἀφρίζουσα θάλασσα ἐστορεννύετο· αἱ καταιγίδες καὶ αἱ θύελλαι εἰς δρόσον μετεβλήθησαν· οἱ ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι, ἱκέται καὶ προσκυνηταὶ γεγόνασιν. ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς μοι. οὐδέπω ὡς βρέφος τὸ στόμα ἀνέῳξα, καὶ ἤδη μοι ὡς μήτηρ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ τὸν μαστὸν ἐνέθηκεν. ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς μοι. λιμῷ με τηκόμενον ἀπὸ καρποῦ, σίτου, οἴνου, καὶ ἐλαίου ἐπλούτισεν· ὡς μὴ μόνον ἐμέ, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ὑπ' ἐμὲ ἀπολαῦσαι. διὸ ὑποκαταβὰς ἔλεγεν· Ἔδωκας εὐφροσύνην εἰς τὴν καρδίαν μου. ἀπὸ καρποῦ σίτου, καὶ οἴνου, καὶ ἐλαίου αὐτῶν ἐπληθύνθησαν. Ψαλμ. δ. ἡ ε * * ων [illegible] ἐμοὶ εὐωχία. ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς μοι. καθ' ἱστορίαν δὲ ἐν θλίψει ἐπλάτυνεν αὐτῷ ὁ Θεὸς τοῦτον τὸν τρόπον, ὅτε ὑπὸ τοῦ Ἀβεσαλὼμ πολεμούμενος ἔφυγεν ἐν ταῖς ἐρημίαις καὶ ἐν τοῖς ὄρεσι, λιμῷ καὶ ἀνάγκῃ ὡς ἐν διωγμῷ ἐκρατήθη. ἀλλ' ἐν τῇ ἀνάγκῃ τοῦ λιμοῦ ὁ Θεὸς αὐτῷ ἀριστοφόρους ἄνδρας ἄφνω, ὡς τῷ Ἠλίᾳ τοὺς κόρακας, ἔπεμψε. καὶ πρῶτος ὁ Σιβᾶ, ὁ ἐκ τοῦ οἴκου Σαοὺλ τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ ἤνεγκεν αὐτῷ ἄρτους διακοσίους, καὶ οἶνον, καὶ παλάθας, καὶ σταφίδας. εἶτα μετὰ τοῦτον Βερζελλὶ ὁ Γαλααδίτης καὶ ἄλλοι αὐτῷ προσήνεγκαν δέκα κοίτας, ἵνα μὴ χαμευνῇ, καὶ ἀμφιτάπητας τοὺς λεγομένους τυλοτάπητας, καὶ οἴνου κεράμια, καὶ πυρούς, καὶ κριθάς, καὶ ἄλευρον, καὶ κύαμον, καὶ φακόν, καὶ βούτυρον, καὶ πρόβατα, καὶ γαλαθηνὰ μοσχάρια. ἐπεὶ οὖν ἐν τῇ στενοχωρίᾳ καὶ τῇ θλίψει τοῦ λιμοῦ καὶ τοῦ διωγμοῦ, εὐθηνίαν αὐτῷ ὁ Θεὸς πρὸς ἀπόλαυσιν ἔδωκεν, εὐχαριστῶν ἔλεγεν, ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς μοι. ὅτε ὁ λιμὸς πλέον τοῦ Ἀβεσαλὼμ ἐπολιόρκει με, τότε μοι ὁ Θεὸς τὴν ἔρημον γῆν ῥέουσαν μέλι καὶ γάλα ἐποίησε. μηδεὶς οὖν ἡμῶν διὰ τὸν Θεὸν διωκόμενος λιμὸν φοβηθῇ. Οὐ λιμοκτονήσει γὰρ Κύριος ψυχὴν δικαίου. Παροιμ. ι. γ. ἐθλίβετο, καὶ ἐπλατύνετο. ἀλλὰ καὶ ὁ τῶν μαρτύρων χορὸς ἐθλίβετο μὲν μαστιζόμενος, ἐπλατύνετο δὲ ὡς νικητὴς στεφανούμενος. ἐθλίβετο ταῖς μάστιξι πιεζόμενος, ἐπλατύνετο ὡς σῖτος ὥριμος εἰς τὰς ἐν οὐρανῷ ἀποθήκας συγκομιζόμενος· ἐθλίβετο ὡς πηλὸς πατούμενος, ἐπλατύνετο οὐρανὸς γινόμενος· ἐθλίβετο ὡς ἄργυρος χωνευόμενος, ἐπλατύνετο ὡς κειμήλιον τῷ Θεῷ προσφερόμενος. ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς μοι. ἔλεγε καὶ λῃστὴς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θλιβόμενος, καὶ μετάρσιος ἐν παραδείσῳ γινόμενος, ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς μοι· ὁ τῶν παροδιτῶν φονεύς, τοῦ παραδείσου νομάς· ὁ ἐπὶ γῆς κατάδικος, τῶν οὐρανίων κάτοικος· ὁ κάτω προσηλούμενος, ἄνω πολιτογραφούμενος· ὁ τοῦ τυράννου ὀπαδός, τοῦ βασιλέως ἀκόλουθος· ὁ τοῦ πυρὸς ἄξιος, βασιλείας μέτοχος. ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς μοι. ἀπὸ τοῦ λῃστοῦ, καὶ τοῦ σταυροῦ ἡ σωτηρία ἤρξατο. ἐπειδὴ γὰρ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ ξύλου γευσάμενος, ὡς λῃστής, τοῦ παραδείσου ἐξεβλήθη, πρῶτος λῃστὴς ἐπὶ ξύλου πιστεύσας, εἰς τὸν παράδεισον εἰσήχθη. ἀπὸ ξύλου ἡ ἁμαρτία ἤρξατο, καὶ ἀπὸ ξύλου ἡ σωτηρία ἤνθησε. καὶ διατί ὁ Χριστὸς σταυρούμενος τὸν λῃστὴν πολίτην οὐρανοῦ ἐποίησε; πρῶτον ἵνα μάθῃ ὁ κόσμος καὶ πάντες ἄνθρωποι, ὅτι ἐὰν τὸν ἐσταυρωμένον, ὡς ὁ λῃστής, Κύριον καὶ βασιλέα ὁμολογήσωσι, τῆς ὁμοίας τιμῆς ἀπολαύσουσι. δεύτερον δέ, ἵνα πάντες θεασάμενοι ὅτι ὁ Χριστὸς τῷ λῃστῇ τὰς ἁμαρτίας ἐπὶ τοῦ σταυροῦ συνεχώρησε, πιστεύσωσιν ὅτι καὶ τὸ οἰκουμενικὸν χειρόγραφον ἐπὶ σταυροῦ ἐξήλειψεν. ὥσπερ γὰρ γεωργὸς μίαν ἐγκεντρίσας καλλιέλαιον, καὶ εὐθαλῆ καὶ εὔκαρπον ἀποδείξας, ἀπὸ τῆς μιᾶς καὶ τὰς ἄλλας ἐμπιστεύεται· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς τὸν λῃστὴν ὡς ἀγριέλαιον εἰς καλλιέλαιον ἐνεκέντρισε, καὶ ἐπιστεύθη ὅτι καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐγκεντρίσαι καὶ μεταφυτεῦσαι εἰς τὸν παράδεισον δύναται. ὁ γὰρ τὸν Ἀδὰμ ἐκ τοῦ παραδείσου ἐκβαλὼν ὡς ἀκάνθας, αὐτὸς τὸν λῃστὴν ὡς ῥόδον εἰς τὸν παράδεισον μετεφύτευσεν· ἐκεῖ ἐκεῖ, ὡς ἐν μοναστηρίῳ ἀσκοτής, ψάλλει λέγων· ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς με. ἐθλίβετο δὲ ὁ λῃστὴς, οὐχ ὅτι αὐτὸς τῷ ξύλῳ προσηλοῦτο, ἀλλ᾽ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ μετὰ λῃστῶν ἐσταυροῦτο. ὅθεν καὶ ἔλεγε, Καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως (ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν) οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξεν. ἁρμοστέον δὲ πρεπόντως καὶ τὰ ἑξῆς ῥήματα τῷ λῃστῇ, ἃ ἔλεγεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, τῷ Χριστῷ ὡς Θεῷ προσευχόμενος. οἰκτείρησόν με, καὶ εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου. οἰκτείρησόν με, συγχώρησόν μοι τὰ τῆς λῃστείας πλημμελήματα. ὡς δικαστήν σε ὁρῶ ἐπὶ βῆμα ὑψηλὸν, τὸν σταυρόν. ὡς κατάδικος ἐγὼ ἐπὶ ξύλου κρέμαμαι. οἰκτείρησόν με. Εἶπον, Μνήσθητί μου, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου. Εἶτα ὡς ἐθεάσατο τὴν κτίσιν τῷ κτίστῃ συμπάσχουσαν, καὶ τὸν κόσμον, ὡς ἕνα οἶκον, σειόμενον (θεμελίου γὰρ πάσχοντος ὁ οἶκος συνέπασχεν, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, καὶ τοῦ οἰκοδόμου κρεμαμένου τὸ ἔργον ἐλύετο) ἐπεὶ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ κατὰ τὴν κυριοκτονίαν ἐστασίαζεν, οἱ δὲ οὐ κατενύγησαν, ἐπιτιμᾷ αὐτοῖς ὁ λῃστής· υἱοὶ ἀνθρώπων, ἕως πότε βαρυκάρδιοι; ἔξω Λάζαρον τὸν τετραήμερον ἀπὸ τοῦ τάφου ἰδόντες οὐκ ἐπιστεύσατε· κἂν ὅτι τὰ μνήματα νῦν ἀνεῴγησαν, οἱ νεκροὶ πολυήμεροι τῆς φωνῆς τοῦ σταυρωθέντος ἀκούσαντες ἀνέστησαν. νεκροὺς ὁ σεισμὸς ἀνέστησε, καὶ ὑμεῖς τῇ ἀπιστίᾳ καθεύδετε. ἕως πότε βαρυκάρδιοι; πέτραι ὡς ἀράχναι σχίζονται, καὶ ὑμεῖς τῷ φόβῳ οὐ περισχίζεσθε. ἕως πότε βαρυκάρδιοι; καὶ διατί βαρυκάρδιοι; τοῦτο μὲν, διὰ τὸ μὴ κατανυγῆναι τοῖς θαύμασι· τοῦτο δὲ, διὰ τὸ ἐξ ἀφροσύνης βαρέως κατὰ τοῦ Θεοῦ ὀργίζεσθαι. μάρτυς ἡ γραφὴ εἰποῦσα, Βαρὺ λίθος, καὶ δυσβάστακτον ἄμμος· ὀργὴ δὲ ἄφρονος βαρυτέρα ἀμφοτέρων. βαρὺ λίθος, ἀλλὰ τῇ πολυχειρίᾳ μετάγεται, καὶ ὡς πτερὸν ἐν ἀέρι κρέμαται· δυσβάστακτον ἄμμος, ἀλλ᾽ ὑπὸ θαλάσσης ἐν σανίδι βαστάζεται. ὀργὴ δὲ ἄφρονος, τοῦ Ἑβραίων λαοῦ, βαρυτέρα ἀμφοτέρων, ὅτι οὔτε νουθεσίᾳ θέλγεται, ἀλλὰ καὶ θαύματα βλέπων ὀργίζεται. ἵνα τί ἀγαπᾶτε ματαιότητα, τὸν Βαραββᾶν τοῦ Χριστοῦ προτιμήσαντες, τὸν φονέα ὑπὲρ τὸν ζωοποιόν; ἵνα τί ἀγαπᾶτε ματαιότητα, τὴν βασιλείαν τοῦ Καίσαρος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν προκρίναντες; τὴν ζῶσαν πηγὴν καταλείψατε, ἧς τὸ νᾶμα τὴν Σαμαρεῖτιν ἄδιψον ἐποίησε, καὶ λάκκους συντετριμμένους ὠρύξατε. ἵνα τί ἀγαπᾶτε ματαιότητα; τῷ προδότῃ μαθητῇ ἐμαθητεύσατε, καὶ τὸν διδάσκαλον ἐπεβουλεύσατε. ἵνα τί ἀγαπᾶτε ματαιότητα; ἐπὶ τούτοις καὶ ζητεῖτε ψεῦδος, τὴν ἀλήθειαν ἀποστρεφόμενοι. καὶ πότε τὸ ψεῦδος ἐζήτησαν; ὅτε ψευδομάρτυρας ἀγοραίους κατὰ τοῦ Κυρίου ἔστησαν, ὅτε τοὺς συκοφάντας ἐμισθώσαντο. μάρτυς ὁ εὐαγγελιστὴς Μάρκος· Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ. καὶ ζητεῖτε ψεῦδος. Τοῦτον εὕρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα Καίσαρι φόρον μὴ διδόναι. καὶ πῶς ἐκώλυσεν ὁ εἰπὼν, ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι; καὶ ζητεῖτε ψεῦδος. Ἀνασείει τὸν λαὸν διδάσκων. καὶ ζητεῖτε ψεῦδος. Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιὸς, οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. καὶ τί ἐκακοποίησεν; ὅτι νόσους ἐδίωξεν, ὅτι δαίμονας ἐφυγάδευσεν, ὅτι νεκροὺς ἤγειρεν, ὅτι ἐκ πέντε ἄρτων ἰσαρίθμους χιλιάδας ἔθρεψεν; ἔτι ἡ τροφὴ ἐν τῷ λάρυγγι, καὶ τὸ ψεῦδος ἐν τῷ στόματι. καὶ ζητεῖτε ψεῦδος. φύγωμεν, ἀγαπητοὶ, τὸ ψεῦδος, ὡς μάχαιραν ψυχῆς. Στόμα γὰρ, φησι, καταψευδόμενον ἀναιρεῖ ψυχήν, οὐ τὴν τοῦ συκοφαντουμένου, ἀλλὰ τὴν τοῦ ψευδομένου. οὐχ οὕτως ὁ βάρβαρος ἀπὸ τῆς κόμης, καὶ ὁ στρατιώτης ἀπὸ τῆς χλαμύδος, ὡς ὁ χριστιανὸς ἀπὸ τοῦ μὴ ψεύδεσθαι γνωρίζεται. καὶ καθάπερ ἐν τοῖς πολέμοις, ἀπὸ τοῦ συνθήματος οἱ φίλοι καὶ οἱ ἐχθροὶ δοκιμάζονται· οὕτω καὶ ἐν τῷ πολέμῳ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων οἱ φίλοι τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοῦ ἀληθεύειν καὶ μὴ ψεύδεσθαι γνωρίζονται, οἱ δὲ ψευδόμενοι, ὡς ἰδίᾳ μαχαίρᾳ, τῇ γλώσσῃ φονεύονται. στόμα οὐκ εἰδὸς ὀμνύειν ἢ ψεύδεσθαι, ταχέως τὸν Θεὸν ἐν προσευχαῖς δυσωπεῖ. Εἰ γὰρ ἡμεῖς οἰκέτην ἢ φίλον μὴ ψευδόμενον αἰδούμεθα, καὶ ὑπὲρ ὧν παρακαλεῖ πειθόμεθα, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς

τὸν

Λουκ. κγ. μα.

Παροιμ. κζ. γ.

Ιωαν. ιθ. ιε.

Ιερεμ. β. ιγ.

Ιωαν. δ. ιδ.

Μαρκ. ιδ. νε.

Λουκ. κγ. β.

Σοφ. α. ια

τὸν μὴ ψευδόμενον δυσωπούμενος, παρέχει αὐτῷ τὰ ὠφέλιμα. καθάπερ γὰρ ὁρῶν καὶ ἄπλαστον τὴν γλῶτταν τὴν ἀληθεύουσαν, τὰ ῥήματα αὐτῆς δέχεται, ὡς ἐπιδεξίου ξένια. * * οὕτω τὸ ψεύδεσθαι κακόν, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ψεῦσται μισοῦσι τὸν ψευδόμενον. καθάπερ ἀπὸ οἰκίας ἐμπρησμόν, οὕτω τὸ ψεῦδος ἀπὸ τοῦ στόματος ἀπόρριψον· ὡς φλόγα ἐν κοιτῶνι, οὕτω τὴν ἐπιορκίαν ἐν τῇ γλώττῃ κατάσβεσον. ὁ τῆς οἰκίας ἐμπρησμὸς ὕλην καὶ σῶμα ἐν γεέννῃ δαπανᾷ. ἐὰν εἴπω, μὴ ὑβρίσῃς, παραβάλλῃ μοι τὸν θυμόν· ἐὰν εἴπω, δὸς χρήματα πένησι, πενίαν καὶ παιδοτροφίαν ἐνίστῃς. τὸ μὴ ὀμόσαι, ἢ μὴ ψεύδεσθαι, οὐκ ἔστι χρήματα ἐκ βαλαντίου δαπανώμενα. καὶ ἵνα τί οὐ κατορθοῦμεν δικαιοσύνην ἀδάπανον; οὐχ οὕτω πρέπει τῷ βασιλεῖ ἡ πορφύρα, καὶ τὸ διάδημα, ὡς χριστιανῷ τὸ μὴ ψεύδεσθαι. διὰ τοῦτο αὐτὸν αἰδοῦνται καὶ συγγενεῖς, καὶ φίλοι, καὶ γείτονες, καὶ συνδιάκται· διὰ τοῦτο αὐτὸν φοβοῦνται οἱ δαίμονες, καὶ φιλοῦσιν οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀνοίγουσιν αὐτῷ τὰς πύλας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΥΠΟΜΟΝΗΣ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΣΥΝΤΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ αἰῶνος τούτου, καὶ δευτέρας παρουσίας, ἀδιαδόχου τε τῶν δικαίων βασιλείας, καὶ ἀτελευτήτου τῶν ἁμαρτωλῶν κολάσεως· ὑπόθεσίς τε ἐξομολογήσεως, καὶ πρὸς τὴν τῶν θείων γραφῶν μελέτην προτροπή, τίνες τε αἱ μεθοδεῖαι τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τί τὸ τῆς ἡσυχίας ὠφέλιμον.

Λογ. ξϛ.

Ex Ms. Cæſareo.

ΛΑμπρὸς ὁ βίος τῶν δικαίων. πῶς δὲ λαμπρύνεται, ἀλλ' ἢ διὰ τῆς ὑπομονῆς; ταύτην κτησάμενος, ἀγάπησον (ὦ ἀδελφέ) ὡς τῆς ἀνδρείας μητέρα. ὁ μὲν γὰρ ψαλμὸς παραινεῖ λέγων· Ὑπόμεινον τὸν Κύριον, καὶ φύλαξον τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. (Ψαλ. λϛ. λδ.) ὁ δὲ Παῦλος ὅπως κτίσῃ τὴν ἀρετήν, λέγει· Ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται· (Ῥωμ. ε. γ.) ταύτην μετερχόμενος, εὑρήσεις τὴν πηγὴν τῶν ἀγαθῶν, τὴν ἐλπίδα· ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνεται. ὑποτάγηθι τοίνυν τῷ Κυρίῳ, καὶ ἱκέτευσον αὐτῷ, καὶ εὑρήσεις ἐκ τούτου τό, Καὶ δώσει σοι τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου. (Ψαλ. λϛ. δ.) τί τούτου μακαριώτερον, τοῦ κεκτῆσθαι βασιλέως τοιούτου ἀκοὴν εὐμενῆ; τίς οὐ θελήσει ἀνεῳγμένην ἔχειν καὶ ὑπακοῦσαι τοῦ κριτοῦ τὴν ἀκοήν; ἐργάτης τυγχάνεις τῆς ἀρετῆς, ἀδελφέ· ἐμισθώσατό σε Χριστὸς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ· ὡς καιρὸν ἔχεις, ἐργάζου τὸ ἀγαθόν. ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος· Ὃ γὰρ ἂν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει. (Γαλ. ϛ. ζ.) σπεῖρον εἰς τὸ πνεῦμα, ἵνα θερίσῃς ζωὴν αἰώνιον. Ὁ γὰρ σπείρων εἰς τὸ σῶμα, φησίν, ἐκ τοῦ σώματος θερίσει φθοράν. ἄκουε τοῦ καλοῦ παραινέτου λέγοντος· Σπείρατε ἑαυτοῖς δικαιοσύνην, τρυγήσατε καρπὸν ζωῆς· (Ὠσηὲ ι. ιβ.) μὴ ὀλιγώρει ἐν τῷ κάμνειν, ἐμπαρέθει ὁρῶν τὴν ἐλπίδα. ὅπου γὰρ ἀγῶνες, ἐκεῖ καὶ βραβεῖα· ὅπου πόλεμοι, ἐκεῖ καὶ τιμαί· ὅπου ἡ πάλη, ἐκεῖ καὶ ὁ στέφανος. εἰς ταῦτα ἀφορῶν, ἐπάλειφε σεαυτὸν δι' ὑπομονῆς· ὑποφώνει σεαυτῷ πολλάκις μετὰ τῶν ἁγίων βοῶν· Ἀνδρίζου, καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία σου, καὶ ὑπόμεινον τὸν Κύριον· (Ψαλ. κϛ. ιδ.) Ἑτοίμαζε εἰς τὴν ἔξοδον τὰ ἔργα σου, καὶ παρασκευάζου εἰς τὸν ἀγρόν· (Παροι. κδ. κζ.) ἀγρὸς γάρ ἐστιν οὗτος ὁ βίος· λάβε τὴν παλαιὰν διαθήκην. Περίσφιγξον τὸ κτῆμά σου ἀκάνθαις. (Σειρ. κη. κζ.) ποίαις; τῇ νηστείᾳ, τῇ προσευχῇ, τῇ διδασκαλίᾳ. ἐὰν ἔχῃς τὸν φραγμόν, οὐκ ἐμβήσεται τὸ θηρίον, τὸν διάβολον λέγω. ὡς ἀμπελῶνι καλὴν γεώργει σου τὴν ψυχήν. καὶ ὥσπερ οἱ τοὺς ἀμπελῶνας φυλάσσοντες κροτοῦσι τῇ χειρί, βοῶσι τῇ φωνῇ, καὶ διὰ τῶν κτύπων ἱστῶσι τοὺς ἐπιβουλεύοντας· οὕτω καὶ σὺ βόησον τῇ προσευχῇ, ἀλάλαξον τῇ ψαλμῳδίᾳ, καὶ ἀποδιώξεις τὸ δολερὸν θηρίον, τὴν ἀλώπεκα, Ἀσμ. β ιε. κα, ἥτις ἐστὶν ὁ διάβολος· περὶ οὗ λέγει ἡ γραφή· Πιάσατε ἡμῖν μικροὺς ἀλώπεκας, καὶ τὰ ἑξῆς. τήρει πάντοτε τὸν ἐχθρόν· ἐὰν ἔλθῃ κατατοξεῦσαί σου τὴν καρδίαν εἰς ἐπιθυμίαν ἄτοπον, καὶ ἐὰν κατασφενδονᾷ τὴν ψυχήν σου ἔλθῃ, προσβάλλων ῥυπαροὺς λογισμούς, ἀντίστησον τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, περίθου τὴν περικεφαλαίαν τῆς ἐλπίδος, σπάσαι τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ἥτις ἐστὶ ῥῆμα Θεοῦ· καὶ οὕτως ὁπλιζόμενος κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἱστάμενος καὶ μὴ ὀλιγώρει ἐν τῷ πολέμῳ, ἀλλὰ νῆφε ἐν πᾶσι.

* * *

* * *

Ἐπιφέρει ὁ ἐχθρός ποτε μὲν εὐρυχωρείας, ποτὲ δὲ θλίψεις. πρὸς ὃ γὰρ δοκιμάζει τὴν διάθεσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐγκειμένην, πρὸς αὐτὸ καὶ αὐτὸς στρατεύεται, διὰ πανουργίας παρατάσσεσθαι. δεῖ (ἀδελφέ μου) νήφειν ἀσφαλῶς, καὶ σπούδασον ἀεὶ τῇ ἀναγνώσει προσκολλᾶσθαι· ἵνα σε διδάξῃ πῶς δεῖ ἐκφυγεῖν τὰς παγίδας τοῦ ἐχθροῦ, καὶ καταλαμβάνειν τὴν αἰώνιον ζωήν. συστέλλει γὰρ ἡ ἀνάγνωσις τῶν θείων γραφῶν τὸν νοῦν πλανώμενον, καὶ δωρεῖται γνῶσιν εἰς Θεόν. γέγραπται γάρ· Σχολάσατε, καὶ γνῶτε ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Θεός. ἀ-
Ψαλ. με 1. κούεις, ἀδελφέ, ὅτι γνῶσιν Θεοῦ λαμβάνει ὁ σχολάζων ταῖς θείαις γραφαῖς ἐν ἀληθινῇ καρδίᾳ. δεῖ, ἀδελφέ μου, μὴ ἀμελήσῃς τῆς ψυχῆς σου, ἀλλὰ σχόλαζε τῇ ἀναγνώσει καὶ ταῖς προσευχαῖς· ὅπως φωτισθῇ σου ἡ διάνοια, καὶ ὅπως γένῃ τέλειος καὶ ὁλόκληρος, ἐν μηδενὶ λειπόμενος. ἄλλοι καυχῶνται ἐπὶ συνομιλίᾳ μεγιστάνων, ἀρχόντων τε, καὶ βασιλέων· σὺ δὲ καύχησαι ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ, συνομιλῶν τῷ ἁγίῳ πνεύματι διὰ τῶν θείων γραφῶν. τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμά ἐστι τὸ λαλοῦν δι' αὐτῶν. σπούδαζε οὖν ἐντυγχάνειν ταῖς θείαις γραφαῖς, καὶ προσκαρτερεῖν ταῖς ἁγίαις εὐχαῖς. ὁσάκις γὰρ ἂν ἐντυγχάνῃς τῷ Θεῷ δι' αὐτῶν, τοσαυτάκις ἁγιάζεταί σου τὸ σῶμα, καὶ ἡ ψυχή, καὶ τὸ πνεῦμα. τοῦτο οὖν γινώσκων, ἀδελφέ μου, ὅτι ἡνίκα ἂν ἐντυγχάνῃς αὐταῖς, ἁγιάζῃ, σπούδασον πυκνοτέρως ἐντυγχάνειν αὐταῖς· κἂν μὴ σχολάζωσιν αἱ χεῖρες, εὔχου τῇ διανοίᾳ. καὶ γὰρ ἡ μακαρία Ἄννα, ἡ μήτηρ τοῦ προφήτου Σαμουήλ, ηὔχετο, καὶ τὰ χείλη αὐτῆς ἐσάλευεν· ἡ δὲ προσευχὴ αὐτῆς εἰς τὰ ὦτα Κυρίου σαβαὼθ εἰσεληλύθει. καὶ γὰρ ἐδόθη αὐτῇ ἡ αἴτησις αὐτῆς. δεῖ, ἀδελφέ μου, εἰ μὴ σχολάζουσιν αἱ χεῖρες, ἀλλὰ τῇ διανοίᾳ εὔχου. καὶ γὰρ σιωπώντων ὁ Θεὸς ἀκούει. ἐὰν δὲ οὐκ ἐπίστασαι τὸ ἀναγινώσκειν· προσκολλῶ ὅπου ἐστὶν ἀκοῦσαι καὶ ὠφεληθῆναι. γέγραπται γάρ· Ἐὰν ἴδῃς ἄνδρα συνετόν, ὄρθριζε πρὸς αὐτόν, καὶ βαθμοὺς θυ-
Σειρ. ς. λη. ρῶν αὐτοῦ ἐκτριβέτω ὁ πούς σου. τοῦτο γὰρ συμβάλλεται (ἀδελφέ μου) οὐ μόνον τοῖς μὴ ἐπισταμένοις τὸ ἀναγνῶναι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπισταμένοις. πολλοὶ γάρ εἰσιν ἀναγινώσκοντες, καὶ οὐκ ἐπιγινώσκουσιν ἃ ἀναγινώσκουσι. βλέπε οὖν, ἀδελφέ, μὴ ἀμελήσῃς τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος τοῦ δοθέντος σοι τῇ δωρεᾷ τοῦ Χριστοῦ· ἀλλὰ φρόντισον καὶ ἐκζήτησον τὸ πῶς εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ δυνήσῃ, ἵνα τύχῃς τοῦ μακαρισμοῦ. γέγραπται γάρ· Μακάριοι οἱ ἐξερευνῶντες τὰ μαρτύρια αὐτοῦ,
Ψαλ. ριη β. ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκζητήσουσιν αὐτόν. βλέπε μή σε διακόψῃ ὁ ἐχθρός, ὅταν βούλῃ ἀναγνῶναι, προσφέρων σοι τὴν ἀδικίαν, καὶ βάλλων σε εἰς πειρασμούς, καὶ λέγων· ποίησον πρῶτον τόδε τὸ πρᾶγμα, ἐφ' ὅσον ὀλίγον ἐστί, καὶ οὕτως ἀμερίμνως ἀναγινώσκῃς. ἡνίκα γὰρ ὑποβάλλῃ ταῦτα, καὶ προθυμίαν παρέχει εἰς τὸ ἐργάζεσθαι. ταῦτα γὰρ πάντα ἐμβάλλει, ἵνα σε ἀπασχολήσῃ τοῦ ἀναγνῶναι καὶ ὠφεληθῆναι. ὅταν γὰρ ἴδῃ ἄνθρωπον ὁ διάβολος ἐμπόνως ἀναγινώσκοντα, καὶ ὠφελούμενον ταύταις ταῖς ἀφορμαῖς καὶ ἄλλαις πολλαῖς, παρατάσσεται αὐτῷ, ἐμποδίζων αὐτὸν ζητεῖν. σὺ οὖν μὴ πεισθῇς αὐτῷ, ἀλλὰ γενοῦ ὡσεὶ ἔλαφος διψῶσα, καὶ ἐπιπόθει ἐλθεῖν ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων (τουτέστιν ἐπὶ τὰς θείας γραφάς) ὅπως πίῃς ἐξ αὐτῶν, καὶ καταψύξωσί σου τὴν δίψαν τὴν συμφλέγουσάν σε διὰ τῶν παθῶν. σύμπινε δὲ καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν σοι γινομένην· οἷόν τι λέγω, ἵν', ὅταν ὁ Κύριος δωρῆταί σοι τοῦ ἐπιγνῶναι

ἐκ

δὲ ἀκούσῃς τὸν λόγον, μὴ ἐπιλάθῃς, ἀλλὰ μελετήσῃς αὐτὸν ἐν τῇ διανοίᾳ σου, καὶ ἐγγράψῃς αὐτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ τῇ μνήμῃ διαφυλάξῃς αὐτὸν ἀνεξάλειπτον. γέγραπται γάρ· Ψαλ. ριη. ιϛ. Ἐν τοῖς δικαιώμασί σου μελετήσω, οὐκ ἐπιλήσομαι τῶν λόγων σου. καὶ πάλιν· Ψαλ. ριη. ια. Ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἔκρυψα τὰ λόγιά σου, ὅπως ἂν μὴ ἁμάρτω σοι. καὶ πάλιν· Ψαλ. ριη. θ. Ἐν τίνι κατορθώσει νεώτερος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ; ἐν τῷ φυλάξασθαι τοὺς λόγους σου. βλέπεις, ἀδελφὲ, ὅτι ἐν τῷ μνημονεύειν τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ κατορθοῖ ἄνθρωπος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. πῶς γάρ ἐστιν ὁ μνημονεύων τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ κατορθῶν, εἰ μὴ ἄρα ἐκεῖνος ὁ παρ' ἀρχῆς ἀδόκιμος καὶ ταλαίπωρος, ὁ οὐδὲν ὅλως μνημονεύων, ἀλλὰ καὶ ὃ δοκεῖ μνημονεύειν ἐπιλανθανόμενος; τῷ γὰρ τοιούτῳ ἀνθρώπῳ λέγει ὁ Θεός· Ψαλ. μθ. ιζ. Ἵνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου; κελεύει οὖν ἀφαιρεθῆναι ἀπ' αὐτοῦ καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν. Ματθ. κε. κθ. ὅτι οὐδὲ ὃ δοκεῖ ἔχειν πίστιν (καὶ γὰρ χριστιανὸν ἑαυτὸν ἀποκαλεῖ) τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνεῖται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων. διὸ κελεύει ἀφαιρεθῆναι ἀπ' αὐτοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ ἔλαβεν ἐν ἡμέρᾳ ἀπολυτρώσεως, ὃ δοκεῖ ἔχειν. καὶ γίνεται ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ὥσπερ κεράμιον οἴνου ῥῆγμα πεποιηκὸς, καὶ δι' αὐτοῦ ἀπολωλεκὸς τὸν οἶνον· ὅπερ πάντες μὲν οἱ ὁρῶντες, μὴ εἰδότες τὸ γεγονὸς, δοκοῦσι μεστὸν εἶναι· ὅταν δὲ ἐρευνηθῇ, τότε φανεροῦται πᾶσιν, ὅτι κενόν ἐστι κείμενον. οὕτως οὖν καὶ ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς κρίσεως ἐρευνώμενος, εὑρίσκεται· καὶ τότε φανερὰ πᾶσι τὰ κατ' αὐτὸν γίνεται. τοιοῦτοί εἰσι καὶ οἱ ἐρωτῶντες τὸν βασιλέα ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· Ματθ. ζ. κβ. Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. βλέπεις, ἀδελφὲ, ὅτι οὐδὲν ἔλεος ἔχει ὁ τοιοῦτος. σὺ οὖν μνημόνευε τῶν λόγων ὧν ἀκούεις, καὶ κατόρθωσον τὴν ὁδόν σου. βλέπε μὴ ἐάσῃς τὴν λήθην κατελθεῖν, καὶ ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ τῆς καρδίας σου· βλέπε μὴ ἐάσῃς τὰ πετεινὰ κατελθεῖν, καὶ καταφαγεῖν τὸ σπέρμα τοῦ Θεοῦ. αὐτὸς γὰρ εἶπεν, ὅτι τὸ σπέρμα ἐστὶν ὁ λόγος, ὃν ἠκούσατε. κρύψον τὸ σπέρμα εἰς τὰς λαγόνας τῆς γῆς· τουτέστι, κρύψον τὸν λόγον ἐν μέσῳ τῆς καρδίας σου, ὅπως καρποφορήσῃ τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ. ὅταν δὲ ἀναγινώσκῃς, ἐπιμελῶς καὶ ἐμπόνως ἀναγίνωσκε, ἐν πολλῇ καταστάσει διερχόμενος τὸν στίχον· καὶ μὴ σπούδαζε τὰ φύλλα μόνον διέρχεσθαι, ἀλλὰ ἐὰν χρεία, μὴ ὀκνήσῃς δὶς καὶ τρὶς καὶ πλειστάκις διελθεῖν τὸν στίχον, ὅπως νοήσῃς τὴν δύναμιν αὐτοῦ. ὅταν δὲ μέλλῃς καθεσθῆναι καὶ ἀναγνῶναι, ἢ καὶ πάλιν ἄλλου ἀναγινώσκοντος ἀκοῦσαι· δεήθητι πρότερον τοῦ Θεοῦ λέγων· Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, ἄνοιξον τὰ ὦτα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας μου, τοῦ ἀκοῦσαί με τὸν λόγον σου, καὶ συνιέναι, καὶ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου, Κύριε, ὅτι πάροικος ἐγώ εἰμι ἐν τῇ γῇ. μὴ ἀποκρύψῃς ἀπ' ἐμοῦ τὰς ἐντολάς σου, ἀλλ' ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσια ἐκ τοῦ νόμου σου. ἐπὶ σοὶ γὰρ ἤλπισα ὁ Θεός μου, ἵνα σύ μου φωτίσῃς τὴν καρδίαν. ναὶ, ἀδελφέ μου, παρακαλῶ, ὑπὸ πάντοτε δέου τοῦ Θεοῦ, ὅπως φωτίσῃ σου τὸν νοῦν, καὶ δηλώσῃ σοι τὴν δύναμιν τῶν λόγων αὐτοῦ. πολλοὶ γὰρ ἐπλανήθησαν θαῤῥήσαντες τῇ συνέσει αὐτῶν, Ρωμ. α. κβ. καὶ φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν, μὴ νοοῦντες τὰ γεγραμμένα, καὶ ἐξέπεσαν εἰς βλασφημίαν, καὶ ἀπώλοντο. ἐὰν οὖν ἐν τῷ ἀναγινώσκειν σε εὕρῃς λόγον δυσνόητον· βλέπε μή σε διδάξῃ ὁ πονηρὸς λέγειν ἐν ἑαυτῷ, ὅτι οὐχ οὕτως ἐστὶν, ὡς λέγει ὁ λόγος οὗτος· πῶς γὰρ δύναται οὕτως εἶναι; καὶ τὰ τοιαῦτα· ἀλλ' εἰ πιστεύεις τῷ Θεῷ, πίστευε καὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ, καὶ λέγε πρὸς τὸν πονηρὸν, πορεύου εἰς τὰ ὀπίσω μου, Σατανᾶ. ἐγὼ γὰρ οἶδα τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, Ψαλ. ια. ζ. λόγια ἁγνά ἐστιν, ἀργύριον πεπυρωμένον ἑπταπλασίως· καὶ οὐδὲν ἐν αὐτοῖς σκολιὸν, οὐδὲ στραγγαλιῶδες, ἀλλὰ πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐνώπιον τοῖς συνιοῦσιν· ἐγὼ δὲ ἀσύνετός εἰμι, καὶ οὐ γινώσκω. οἶδα οὖν ὅτι πνευματικῶς γεγραμμένα εἰσί. λέγει γὰρ καὶ ὁ ἀπόστολος, Ρωμ. ζ. ιδ. Ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν. εἶθ' οὕτως ἀνάβλεψον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ εἰπὲ, Κύριε, πιστεύω τοῖς λόγοις σου· οὐκ ἀντιλέγω, ἀλλὰ θαῤῥῶ τοῖς λόγοις τοῦ ἁγίου πνεύματος. σὺ

σοι, Κύριε, σῶσόν με, ὅπως εὕρω χάριν ἐνώπιόν σου. ἐγὼ γὰρ ἄλλο οὐ ζητῶ, εἰ μὴ μόνον
τοῦ σωθῆναι, ὅπως τύχω τοῦ ἐλέους σου, εὔσπλαγχνε· ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ τὸ κράτος εἰς
τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. κτῆσαι δὲ καὶ ἡσυχίαν, ἀδελφέ, ὥσπερ τεῖχος ὀχυρόν. ἡ γὰρ ἡσυχία ὑψηλότερόν
σε ποιεῖ τῶν παθῶν. οὐ γὰρ ἄνωθεν πολεμεῖς, αὐτὰ γὰρ κάτωθεν. κτῆσαι οὖν
τὴν ἐν φόβῳ Θεοῦ ἡσυχίαν, καὶ οὐ μή σε βλάψῃ πάντα τὰ βέλη τοῦ ἐχθροῦ. ἡσυχία γὰρ
φόβῳ Θεοῦ συνεζευγμένη ἅρμα πύρινόν ἐστι. καὶ πειθέτω σε Ἡλίας ὁ προφήτης ἀγαπήσας
τὴν ἡσυχίαν, καὶ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ἀναληφθεὶς ὡς εἰς τὸν οὐρανόν. ὦ ἡσυχία, προκοπὴ
μοναζόντων· ὦ ἡσυχία, κλίμαξ οὐράνιος· ὦ ἡσυχία, ὁδὸς βασιλείας οὐρανῶν· ὦ ἡσυχία,
κατανύξεως μήτηρ· ὦ ἡσυχία, ἔσοπτρον ἁμαρτημάτων, ἡ δεικνύουσα ἀνθρώπῳ τὰ πλημμελήματα
αὐτοῦ· ὦ ἡσυχία, ἡ δάκρυα μὴ ἐμποδίζουσα· ὦ ἡσυχία, πρᾳότητος γεννήτρια·
ὦ ἡσυχία, ταπεινοφροσύνης σύσκηνε· ὦ ἡσυχία, φόβῳ Θεοῦ συνεζευγμένη, διανοίας φωταγωγέ·
ὦ ἡσυχία, λογισμῶν κατάσκοπε, καὶ διακρίσεως σύμπονε· ὦ ἡσυχία, γεννήτρια παντὸς
ἀγαθοῦ, νηστείας ἑδραίωμα, καὶ γαστριμαργίας ἐμπόδιον· ὦ ἡσυχία, σχόλασις προσευχῆς καὶ
ἀναγνώσεως· ὦ ἡσυχία, γαλήνη λογισμῶν, καὶ λιμὴν εὔδιος· ὦ ἡσυχία, ἀμεριμνία ψυχῆς·
ὦ ἡσυχία, ζυγὸς χρηστὸς καὶ φορτίον ἐλαφρόν, ἀναπαύουσα καὶ βαστάζουσα τὸν βαστάζοντά σε·
ὦ ἡσυχία, εὐφροσύνη ψυχῆς καὶ καρδίας· ὦ ἡσυχία, ὀφθαλμῶν καὶ ἀκοῆς καὶ γλώσσης
χαλινός· ὦ ἡσυχία, περπερότητος ἀναίρεσις, καὶ ἀναιδείας ἐχθρά· ὦ ἡσυχία, δεσμωτήριον
παθῶν· ὦ ἡσυχία, πάσης ἀρετῆς συνεργέ, ἀκτημοσύνης πρόξενε, χωρίον Θεοῦ καρποφοροῦν
καρποὺς ἀγαθούς· ὦ ἡσυχία, τεῖχος καὶ ὀχύρωμα τῶν βουλομένων ἀγωνίσασθαι
τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ναί, ἀδελφέ, ταύτην κτῆσαι τὴν καλὴν μερίδα, ἣν Μαρία
ἐξελέξατο. αὕτη γὰρ ἡ Μαριὰμ ἐγένετο ὑπόδειγμα τῆς ἡσυχίας, παρακαθίσασα παρὰ
τοῖς ποσὶ τοῦ Κυρίου, καὶ αὐτῷ μόνῳ προσκολληθεῖσα. διὸ καὶ ἐπῄνεσεν αὐτὴν ὁ Κύριος
Λυκ. ι. μϐ. λέγων· Μαρία τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ᾽ αὐτῆς.
* * βλέπεις, ἀδελφέ, οἵα ἐστὶν ἡ ἡσυχία· ὅτι αὐτός ἐστι, καὶ ἐπαινεῖ τὸν κτώμενον αὐτὴν ὁ δεσπότης
ἡμῶν Θεός. ταύτην κτῆσαι, ἀδελφέ μου, καὶ κατατρυφήσεις τοῦ Κυρίου σου, παρακαθεζόμενος
τοῖς ποσὶν αὐτοῦ, καὶ αὐτῷ μόνῳ προσκολλώμενος, ἵνα λέγῃς καὶ σὺ μετὰ παρρησίας·
Ψαλ. ξϐ. κ. ϛ. Ἐκολλήθη ἡ ψυχή μου ὀπίσω σου, ἐμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιά σου. διὸ τοῦτο ὡς ἐκ στέατος καὶ
πιότητος ἐμπλησθείη ἡ ψυχή μου. ναί, ἀδελφέ μου, ταύτην κτῆσαι τὴν μέλιτος γλυκυτέραν.
κρείσσων γὰρ ψωμὸς ἐν ἅλατι ἡσυχίας καὶ ἀμεριμνίας, ἢ παράθεσις ἐδεσμάτων
Ματθ. ια. κη. πολυτελῶν ἐν πειρασμοῖς καὶ μερίμναις. ἄκουε τοῦ λέγοντος δεσπότου Θεοῦ· Δεῦτε πρός
με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἀναπαῦσαι γάρ σε
θέλει ὁ Κύριος ἀπὸ μεριμνῶν, ἀπὸ θυμοῦ, ἀπὸ πειρασμοῦ, καὶ θλίψεως τοῦ αἰῶνος τούτου·
ἀμέριμνόν σε θέλει εἶναι ἀπὸ τῆς πλινθουργίας τῆς Αἰγύπτου· ἀγαγεῖν σε βούλεται εἰς
τὴν ἔρημον, τουτέστιν, εἰς τὴν ἡσυχίαν, ὅπως φωτίσῃ τὰς ὁδούς σου τῷ στύλῳ τῆς νεφέλης,
ὅπως ψωμίσῃ σε τὸ μάννα· λέγω δὴ τὸν ἄρτον τῆς ἡσυχίας καὶ ἀμεριμνίας· ὅπως κληρονομήσῃς
τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν, λέγω δὴ τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ. ναί, ἀγαπητέ, ταύτην
ἀγάπησον, ταύτην κτῆσαι, ὅπως τηρηθῇς ἐν τῇ ὁδῷ τῶν μαρτυρίων τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐπὶ
παντὶ πλούτῳ. ναί, ἀδελφέ, κτῆσαι τὴν ἡσυχίαν μετὰ φόβου Θεοῦ, καὶ ὁ Θεὸς τῆς
εἰρήνης ἔσται μετὰ σοῦ, ᾧ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. Παρακαλῶ οὖν, ἀδελφοὶ
ἠγαπημένοι ὑπὸ Κυρίου, σπουδάζειν ὑμᾶς καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν τὴν τούτων μνήμην
ποιεῖσθαι, λέγω δὴ τῆς ἐλπίδος, τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης, τῆς ταπεινοφροσύνης,
τοῦ σφραγίζεσθαι πάντοτε, ἐν ταῖς εὐχαῖς τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῖς μελέταις τῶν
θείων γραφῶν, καὶ τῇ ἡσυχίᾳ. ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπάρχοντα καὶ πλεονάζοντα, οὐκ
ἀργούς, οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπίγνωσιν. γε-

στιανὸς γὰρ ὃς οὐκ ἔκτηται) ταῦτα, τυφλός ἐστι, μυωπάζων, λήθην λαβὼν τοῦ πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτημάτων· καὶ συμβέβηκεν αὐτῷ τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας. Κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸν ἴδιον ἔμετον· καὶ ὗς λουσαμένη, εἰς κυλισμὸν βορβόρου· εἰ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου (ὡς γέγραπται) καὶ ταῦτα ἐν τῷ ἁγίῳ λουτρῷ ἀπορρυψάμενοι, ἐν ἐπιγνώσει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γενόμενοι, εἶτα πάλιν τούτοις ἐμπεπλεγμένοι. γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων· κρεῖττον ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, ἢ ἐπιγνώσκουσιν εἰς τὰ ὀπίσω πάλιν ἀνακάμψαι. Οὐκοῦν, ἀγαπητοί, πιστοὶ δοῦλοι καὶ ἐκλεκτοὶ στρατιῶται Θεοῦ, Χριστιανοί, ἀναλαβώμεθα τὴν πανοπλίαν τὴν προειρημένην ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, καὶ καθ᾽ ἑκάστην ἀνυποστάτως μνείαν αὐτῶν ποιώμεθα· ὅπως δυνηθῶμεν ἀγωνίσασθαι τὸν καλὸν ἀγῶνα, καὶ καταπατῆσαι πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ· ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, καὶ εὕρωμεν ἔλεος καὶ χάριν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ φρικτῇ ἐνώπιον τοῦ δικαίου κριτοῦ, τοῦ ἀποδιδόντος ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· ᾧ πρέπει δόξα, σὺν τῷ παντοκράτορι πατρί, καὶ τῷ παναγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

β. Πετρ. β. κ.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΥΙΟΝ ΤΗΣ ΧΗΡΑΣ.

Λογ. ξζ.
Λουκ. ζ. ια.
Ex Ms. Cæſareo. emend. ex Ms. ἐν Χάλκῃ νήσῳ τῆς Χαλκηδόνος.

Καὶ ἐγένετο καθεξῆς, ἐπορεύετο ὁ Ἰησοῦς εἰς πόλιν καλουμένην Ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοί, καὶ ὄχλος πολύς. ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκώς, υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ ἦν χήρα. ἦσαν τὰ πάθη ἐλεεινά, καὶ πολλῆς συμπαθείας μεστά. μονογενοῦς υἱοῦ ἀπολυθέντος τῆς παρούσης ζωῆς, ἡ γλυκυτάτη μήτηρ ἐβόα, ὅτι προσηγορείας μόνης γεγύμνωμαι μήτηρ· ἧς τινος τὰς ἐπὶ τῷ τοκετῷ ὠδῖνας ἐτρύγησεν ὁ θάνατος. ἕνα βότρυν εἶχεν ἡ ἄμπελος, καὶ τοῦτον ἡ ζάλη τοῦ θανάτου συνέτριψε, μίαν βακτηρίαν ἐκέκτητο, καὶ ταύτην ὁ κοινὸς ἀφείλετο θάνατος. ἀχαράκωτον ὑπῆρχε τὸ γηραιόν, καὶ τῆς βακτηρίας ἐστέρητο· ἀβίωτον ἐθεώρει τὸν βίον. λοιπὸν οὐδὲ τὴν τυχοῦσαν εἶχε παραμυθίαν, υἱὸν τὸν μονογενῆ ἀπολέσασα· διπλῷ τῷ πόνῳ συνείχετο· ἀπαραμύθητον εἶχε τὸ ἄλγημα· οὐδεὶς ἐπικουφίσαι τὴν ὀδύνην ἠδύνατο· ποταμηδὸν κατὰ τῶν παρειῶν ἔρρει τὰ δάκρυα, καὶ ἀφόρητον ἡ γυνὴ τὸ πένθος ἐκέκτητο. κατανοοῦσα τὴν τοῦ παιδὸς ὡραιότητα· τῇ στοργῇ τὰ σπλάγχνα τῆς δειλαίας ἐτέμνετο. καὶ αὐτὴ χήρα δὲ πολὺ γέγονε, τὸ πάντων βαρύτατον, τὸ πάντων ἐλεεινότερον· καὶ τοῦ ἀνδρός, καὶ τοῦ μονογενοῦς ἐστέρητο. ὄντως ἐλεεινὸν δὲ τὸ χήρας ὄνομα, οἴκτου πεπληρωμένον, δακρύων μεμεστωμένον, συμπαθείας ἐχόμενον. οὐδεὶς τῶν βλεπόντων ἀπένθητος ἔμενεν· ἐσείοντο πάντων τὰ σπλάγχνα· οὐχ εὕρισκον πρότερον τίνα πενθήσωσι, τὸν τεθνηκότα παῖδα, ἢ τὴν ζῶσαν χήραν· ἀλλ᾽ ἀσφαλῶς τὴν χήραν ζῶσαν, προεστήκει. ποία γὰρ χήρα ζωὴν ζῇ; κἂν γὰρ δοκῇ ζῆν (πρὸς τὰ παρόντα λέγω, οὐχὶ δὲ πρὸς τὰ μέλλοντα) τέθνηκε. χήρα γὰρ ἐν τοῖς παροῦσιν εἰ μὲν εὔπορος ἦν, μικρόν πως κλέπτεται τὴν ὀδύνην, ἀλείφει τὴν προσδοκίαν, θεραπεύεται τὸ τραῦμα, καὶ κουφίζεται τὸ ἄλγος, νευροῦται τῇ καρποφορίᾳ, καὶ βραχύ τι πολλάκις καθεύδει. εἰ γὰρ καὶ πολλὰ τὰ λυποῦντα, καὶ οἱ διαρπάζοντες αὐτὴν ἕτοιμοι, ἀλλ᾽ ὅμως τῆς πενίας ἀπούσης, ἐλαφρότερον τὸ βαρύ. χήρα δὲ πτωχά, λιμὴν δακρύων, καὶ φρέαρ πειρασμοῦ, ἀτείχιστος πόλις, ἄνυδρος πηγή, μήτηρ στεναγμοῦ, εὐφροσύνης ἀπαράσιτος, οἰκοδέσποινα πενίας, ἀφορίας ψηφίστρια, λιμοῦ πάροικος, ὀδύνης ὑφάντρια, βακτηρία συντετριμμένη, χαλεπὸν ἀπάντημα, πικρὸν συνοικέσιον, ἀκαλλώπιστον ἄγαλμα, ἠρεμωμένη στήλη, ἄρριζον δένδρον, ἀφώτιστος ὁμίχλη, ἐκκλησίας

πρόθυρον,

προέθυρον, ποικίλων εὐχῶν ἐπινοήτρια, κατ᾽ ἐχθρῶν πεπαρρησιασμένη, καθ᾽ ἡμέρας καὶ αὐτῶν· καὶ ὡς ἀνδρὶ, τῷ Θεῷ καταβοῶσα, καὶ ἄδικον ἑτοιμοτάτην ἔχουσα τοῦ Θεοῦ τὴν ὀργὴν ἐκδίκησιν, ἀξιοῦσα τῶν οὐρανοῖς ταῖς πρὸς Θεὸν ἐπιτυχίαις, πεπικραμμένη καρδίᾳ· τύπτουσα τὸ στῆθος, ὥσπερ δήμιος, εἰ μὴ ταχὺ εὕροι τοῦ Θεοῦ τὴν βοήθειαν, εἰς ἐκδίκησιν τῶν ἐπιβαινόντων αὐτῇ εἰς ἀδικίαν. καὶ ἡ ἄτεκνος, ἐπὶ γῆς πενιχρὰ, ἀπροστάτευτος, κινεῖ τὸν Θεὸν σὺν πάσαις αὐτοῦ ταῖς ἐπουρανίαις δυνάμεσιν, εἰς ὀργὴν καὶ ἀγανάκτησιν τῶν οὐ θελόντων πείθεσθαι, κριτὴν εἶναι τὸν Θεὸν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν. εἰ δὲ συμβῇ αὐτῇ παῖδα προσεῖναι· μικρόν πως τέρπεται τῇ ἡλικίᾳ, καὶ κλέπτεται τῇ προσδοκίᾳ, ἰθύνεται τῇ καρποφορίᾳ. βλέπει τὸν κλάδον, καὶ τὴν ῥίζαν ἀσπάζεται· τὸν βότρυν κρατεῖ, καὶ τὸν φυτεύσαντα φιλεῖ. ἔχει τὸ μέρος, καὶ τὸ ὅλον λογίζεται. τῷ ζῶντι συμπλέκεται, καὶ τὸν νεκρὸν οὐ βδελύσσεται. τὸν χαρακτῆρα τοῦ παιδὸς καταμανθάνει, καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ πατρὸς ἐνοπτρίζεται. καὶ ἕως μὲν περίεστι τὸ παιδάριον, γαληνότερον ἡ χήρα κυματίζεται ἐν τῇ τοῦ βίου τρικυμίᾳ. εἰ δὲ συμβῇ καὶ τὸν παῖδα ζώσης τῆς μητρὸς ἀποθανεῖν, καὶ τῇ μὲν μητρὶ συντάξασθαι, τῷ δὲ πατρὶ προσρυῆναι (ὅπερ πέπονθεν ἡ παροῦσα χήρα) πᾶσαν ὑφ᾽ ἓν ἀναδέχεται τὴν ὀδύνην. μόνον γὰρ τέθνηκεν ὁ μονογενὴς υἱὸς τῆς μνημονευθείσης χήρας, τὴν στολὴν τοῦ πένθους ἠμφιεσμένην. ἤρξατο προπετῆ φθέγγεσθαι ῥήματα, καὶ ὡς ἀπείρῳ τῷ Θεῷ ὄντι ἐδικάζετο, βλασφήμους λόγους προσάγουσα ὡς βίαν ὑπομένουσα διελέγετο, λέγουσα· ἆρα ὁ υἱός μου μόνος τὸν κόσμον ἐβάρησεν; ἄλλοι στενοχωροῦνται ἐπὶ παιδοποιίας, κἀμοῦ τῆς μόνης ὁ μόνος ἀπεσπάσθη. ἐγὼ ἡ ἄτονος ζῶ, καὶ ὁ ἀνὴρ τέθνηκεν ἅμα καὶ ὁ υἱός· ποῦ λοιπὸν παραμυθήσεταί μέ τις; τίς δέ με περιβλέψεται; ἐδόκουν κἂν μικρὰν παρρησίαν δι᾽ αὐτὸν κεκτῆσθαι. ἤρκει γάρ μοι μόνον μητέρα ἀκούειν. ὑπομάζιον μοι αὐτὸν ὁ πατὴρ ἄνευ χρημάτων ἐγκατέλιπε· κἀγὼ ἡ ἀπροστάτευτος χήρα χεῖρας εἰς ἔργον ἐρείσασα, τοῦτον ἐπιμελῶς ἔθρεψα· διπλᾶς καὶ τετραπλᾶς αὐτῷ στολὰς πεποίηκα, μισθοὺς τοῖς παιδεύσασιν αὐτὸν ἁπλῶς ἐχορήγησα· καὶ νῦν, ὅτε τὸν τρυγητὸν τῶν ἀγαθῶν προσεδόκησα, τότε τὴν χάλαζαν τῶν πειρασμῶν δέδεγμαι. ὢ τῆς ὀδύνης. ἀλλ᾽ εὕροι τί πράξω; συνθάπτομαι τῷ υἱῷ μου. πληροφορῶ τοὺς φθονήσαντάς μοι· συγγλυφὲς με κατήφειον ὡς ἀνδρεῖον παῖδα κεκτημένην. συγχωρήσατέ μοι πάντες οἱ βασκαίνοντές μοι τὴν εὐπαιδίαν. ἤδη γὰρ ἐγὼ τοῦ γνησίου μου παιδὸς παρακαταλαμβάνω τὸν τάφον. ἐμοὶ γὰρ λοιπὸν τὸ ζῆν καταγέλαστον. ταῦτα τῆς χήρας βοησάσης καὶ ὀδυρομένης, εὐθέως παραγενόμενος ὁ ποιητὴς ἡμῶν Χριστὸς ὁ Θεός, καὶ ἰδὼν αὐτήν, ὁ τὰ πάντα περιορῶν Θεός, ὁ καὶ πρὸ τοῦ ποιῆσαι τὰ πάντα σαφῶς ἐπιστάμενος (Ιερ. α. ε. Πρὸ τοῦ γὰρ πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ, ἐπίσταμαί σε, καὶ πρὸ τοῦ ἐξελθεῖν ἐκ μήτρας, ἡγίακά σε) ὁ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν, καὶ κριτὴς τῶν χηρῶν, ὁ τὰ δάκρυα εἰς εὐφροσύνην μεταποιῶν, ὁ τὴν τῆς πόλεως Ναῒν πύλην ἐκκλησίαν ποιήσας, καὶ τὴν κλίνην τοῦ νεκροῦ θυσιαστήριον ἀποδείξας (ὅπου γὰρ ἀναστάσεως δῶρον, ἐκεῖ θυσιαστηρίου κόσμος· καὶ ὅπου τοῦ Θεοῦ λόγου αἱ χεῖρες ἐκτείνονται, ἐκεῖ τῆς ἀναστάσεως τὸ μεῖζον ἐκτετέλεσται. τὸ γὰρ ἐξόδιον γέγονεν ἱερουργικόν, καὶ ἡ ἐκκομιδὴ γέγονεν εἰσκομιδή. τί γάρ φησιν ὁ εὐαγγελιστής; Ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς· τουτέστιν, ὁ σωτήρ, καὶ ὁ Θεὸς λόγος, ὁ Χριστός) ἐσπλαγχνίσθη ἰδὼν αὐτήν. τί ἰδών; χήραν ἄτεκνον, ἄνανδρον, γηραλέαν, κυρτίζουσαν, γεραρὰν, κόμην ἑλκύσασαν, κόνει τὴν κεφαλὴν καταπάσσουσαν, τοὺς βαρυωπεῖς ὀφθαλμοὺς ἐκτυφλώττουσαν, ἀπρεπῆ στολὴν διαρρήξασαν, τὸ πολυστένακτον στῆθος τύπτουσαν, καὶ βοᾶν μηκέτι ἰσχύουσαν, φρενήρη λοιπὸν γενομένην. ἐν τούτοις ἰδὼν αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς, ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾽ αὐτῇ, καὶ προσελθὼν εἶπεν αὐτῇ, μὴ κλαῖε. ἡ δὲ περὶ τὸ πένθος ἀσχολουμένη, εἰλικρινῶς μὴ καταμαθοῦσα τὸν παραγενόμενον, τὸ πένθος ἀποσεισαμένη, πρὸς τὸν Κύριον ἀνταπεκρίθη καὶ εἶπε· μὴ κλαίειν λέγεις μοι;

καὶ τίνα μοι παραμυθίαν προσοίσεις λοιπόν; κἂν γὰρ τὸν κόσμον ὅλον κινήσῃς εἰς ἐμὴν παράκλησιν, οὐδεμίαν μοι δείξεις παράκλησιν. τῆς γὰρ μητρικῆς παρακλήσεως τί υἱοῦ ὑπάρχει γλυκύτερον; καὶ μάλιστα, ὅτε χῆραι ὑπάρχουσι, καὶ μονογενέσιν υἱοῖς ἐπαγγέλλονται. πῶς οὖν μὴ κλαίειν λέγεις μοι; τὸν υἱόν μου οἱ ξένοι πενθοῦσι, κἀγὼ μὴ κλαύσω; οἱ λίθοι στενάζουσι, κἀγὼ σιωπήσω; ἡ ἐλπίς μου ἐστέρηται, ἡ ζωή μου ἐξέλιπεν, ἡ παρρησία μου σεσύληται, ἀνέλπιστον αὐτῆς θεωρῶ τὸν βίον, καὶ γυμνὴ πάσης ἐλπίδος εἰμί. ἐθέρισέ μου τὴν προσδοκίαν ὁ θάνατος· ἄωρόν με πανταχόθεν κατέστησεν· ἐμὲ κατέλιπε, κἀκεῖνον μεθώδευσεν· ἀφῆκε τὴν ῥίζαν, καὶ τὸν κλάδον ἀπέτεμεν· ἐφείσατο τοῦ ἐρήμου, καὶ τὸν ὡραῖον ἐμάρανεν ὅρπηκα· τὴν παλαιὰν κατέλιπε, καὶ τὸν νέον ἐξέτεμεν. οὐκ ἔχω τίνα θεάσομαι. εἰ μὲν γὰρ ἕτερον εἶχον υἱόν, ἐδυνάμην τὸ πένθος ζυγοστατεῖν, καὶ τῇ ὄψει τοῦ ζῶντος τοῦ θανόντος τὸν πόνον ἐπικουφίζειν· νῦν δὲ οὐδέν μοι καλὸν ὑπολέλειπται, πάσης εὐφροσύνης ἐστέρημαι. ἔβλεπον τὴν εἰκόνα τοῦ παιδός, καὶ ἐθεώρουν τὸν ἀρχαιότυπον αὐτοῦ πατέρα· τοῦτον ἔχουσα, εἰς ἐκεῖνον ἐφανταζόμην· οὐδέποτε χήραν ἐμαυτὴν ἐνόμισα. ὁ γὰρ ἐξ ἐκείνου τὰς συμφοράς μοι ἐπεκούφιζε, καὶ πλέον με τοῦ ἀνδρὸς ὁ ἐξ ἐμοῦ τεχθεὶς ἐθεράπευσε, καὶ λυπουμένη τοῦτον εἶχον παράκλησιν. εἴ ποτε ἀθυμία τὸν λογισμόν μου περιέσχε, περιελάμβανέ με· καὶ περιπτυσσόμενος, καταφιλῶν, λόγοις παιδικοῖς τέρπων με, τὴν νεφέλην τῆς ἀθυμίας ἠφάνιζε· καὶ λέγεις μοι, μὴ κλαῖε τὸν υἱόν σου; τίς εἶ σὺ ὁ τὰ τοιαῦτά μοι παραινῶν; τινὲς δὲ τοῦ ὄχλου προσελθόντες εἶπον πρὸς αὐτήν· τί τολμᾷς, ὦ γύναι, τῷ Θεῷ ἀντιλέγειν; ὁ Κύριος πάρεστιν, αὐτός σοι διαλέγεται· πρόσελθε, δεήθητι, ἱκέτευσον. οὐ γάρ ἐστιν ἄπρακτος αὐτοῦ ἡ παρουσία. ἡ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκμάξασα, καὶ τὴν ἐσθῆτα ἑαυτῆς περιστείλασα, καὶ τὸ στῆθος καλύψασα, προσέπεσε τοῖς ἴχνεσι τοῦ δεσπότου, καὶ ἀποκριθεῖσα τῷ Κυρίῳ ἔφη· δός μοι τὸν παῖδα, καὶ λαμβάνω τὴν συμβουλίαν σου. καὶ γὰρ ἐν παλαιότητι φύσεως ἐξετάζομαι. βλέπω γὰρ τὴν Σάῤῥαν, καὶ τρυγῶ τὰς ἐλπίδας. καὶ προσελθοῦσα τοῖς ποσὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἔλεγε· συγγνῶθι τῇ προπετείᾳ τῆς δούλης σου, δέσποτα, καὶ τοῖς λόγοις τοῖς βατταλισθεῖσιν ἐν τῷ πένθει μου. οὐ γὰρ ἀγνοεῖς μητρὸς ὀδύνην ἐν λύπῃ τέκνων. τοῦτο γὰρ σὸν πρόσταγμα· ἐπ' ἐλπίσιν ἔτρεφον τοῦτον. τὸν ἄνδρα ἐζημιώθην, κἂν τὸν παῖδά μοι χάρισαι. ψυχαγώγησόν μου τὸ γῆρας· ἤδη γὰρ ἐκλείπω. οὐ λέγω ὡς ἡ Μάρθα, Εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός. ἄρτι γὰρ καὶ παρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ βαστάζεις, καὶ ἀπιέναι δοκῶν οὐκ ἀπολείπῃ τινός. μικρόν, δέσποτα, συγχώρησον * τῇ δούλῃ σου. σὺ τὸν Λάζαρον ἔκλαυσας, ὃν τῇ σῇ δυνάμει ἤγειρας ἐκ νεκρῶν· κἀγὼ τὸν υἱόν μου μὴ κλαύσω; καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἥψατο τῆς σοροῦ, ὁ ἁπτόμενος τῶν ὀρέων, καὶ καπνίζονται· οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν· καὶ εἶπε· νεανίσκε, ἀνάστηθι, ἀνάλαβε φρόνημα νεανίσκου, καὶ τὸν θάνατον καταπάτησον· σοὶ λέγω, ἐγέρθητι· μὴ βραδύνῃς πρὸς τὴν ἀνάστασιν· ἐγὼ γάρ εἰμι ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάστασις. ἐκάλεσα τὸν Λάζαρον ἐκ τάφου, καὶ εὐθέως ἐξήλατο τοῦ μνήματος, ὥστε τετάρτην ἡμέραν κατασαπεὶς ἐν τῷ μνήματι, καὶ πολλὰ τῶν σπλάγχνων ὑπὸ τῶν σκωλήκων πεπορθημένος. ἀλλ' ἡ φωνὴ τῆς ζωῆς τὸν νεκρὸν ὀσφρανασα εἰς εὐοσμίαν τὴν τῆς σαρκὸς ἀνεχάλκευσε λύσιν, καὶ γέγονε μήτρα τοῦ κειμένου τὸ μνῆμα· σοὶ δὲ προσφάτως ὁ θάνατος ἐμεθώδευσε· σοὶ λέγω μὴ βραδύνῃς πρὸς τὴν ἀνάστασιν. ἐγὼ γάρ εἰμι ἡ ἀνάστασις. νεκρὸς ὑπῆρχεν ὁ θεωρούμενος, καὶ ὡς ἀκούοντι τῷ τεθνεῶτι διελέγετο ὁ Κύριος. πότε νεκρὸς ἀκούει; καὶ τί φησιν ὁ δεσπότης; σοὶ λέγω, ἐγέρθητι· καὶ εὐθέως ἀνεκάθισεν ὁ νεκρός· ὥστε οἱ θεωροῦντες ὄχλοι ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί· πρότερον μὲν διὰ τὴν ἀπιστίαν· δεύτερον διὰ τὴν ἀλήθειαν. διὰ τί γὰρ μὴ κατεπήδησεν, ἀλλ' ἀνεκάθισεν; ὅπως ἂν ἀνεπισκίαστον τὴν ἀνάστασιν θεωρήσωσιν οἱ πάντες, καὶ μὴ φαντασία γνωρισθῇ τὸ γινόμενον. μονονουχὶ λέγων πρὸς αὐτούς· ἐγὼ ὑμᾶς πληροφορῶ τοὺς ἀκηκοότας· ὅτι

Ἰω. ια κα.

ἐκεῖνος αὐτός ἐστιν ὁ πρὸ βραχὺ ἀποθανών. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ὁ Ἰησοῦς, ἐπελάβετο τοῦ τεθνεῶτος, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ζῶντα τῇ μητρὶ αὐτοῦ· ἡ δὲ λαβοῦσα τὸν υἱὸν, ὑπὸ χαρᾶς καὶ ἀπιστίας συνείχετο· χαίρουσα μὲν ἐπὶ τῇ τοῦ παιδὸς ἀναστάσει· ἀπιστοῦσα δὲ τῇ διανοίᾳ τῶν πραγμάτων. μετὰ σπουδῆς δὲ γνώριμον ἀκριβῶς τὸν υἱὸν κατενόει, ταῖς χερσὶν ἐψηλάφα, ὀφθαλμῶν θέσεις διερευνῶσα, ὀσφρήσεως, χειλέων, μετώπου, καὶ τοῦ παντὸς προσώπου τὴν διατύπωσιν· εἶτα τὰς χεῖρας, καὶ τοὺς πόδας, καὶ (ἁπλῶς εἰπεῖν) ὅλον τὸ σῶμα· καὶ πρὸς ἑαυτὴν διελογίζετο λέγουσα· ἆρα, φησὶ, μήποτε πλανῶμαι; μὴ ἄλλον ὑπὲρ ἄλλου κρατῶ; μὴ πρὸς παραμυθίαν τὴν ἐμὴν, καὶ τὴν τοῦ πένθους ὑποστολὴν, καὶ πρὸς τοῦ ἄλγους ὑπερβολὴν τοῦ υἱοῦ μου τὸν θάνατον ἐσοφίσατο; καὶ ξένον τινὰ, ὡς οἰκεῖον, παρέδωκεν Ἰησοῦς, τὴν ἐμὴν ὀδύνην ἐπικουφίσαι βουλόμενος; οὐδένα τοῦ γινομένου κέκτημαι μάρτυρα· οὐκ εἶδεν τοῦτό ποτε· οὐκ ἄλλος τῶν σὺν ἐμοὶ τεθέαται· οὐδέποτε ἐπὶ κλίνης ὤφθη νεκρὸς ἐγηγερμένος. αὐτὸν δὲ τὸν υἱὸν λαβοῦσα, διελέγετο λέγουσα· λέγε μοί, φησι, καὶ μὴ δειλιάσῃς, εἰ σὺ αὐτὸς ὑπάρχεις ὁ υἱός μου. εἰπὲ, γινώσκεις με; γνωρίζεις με τίς εἰμι; οἶδας εἰ ἐγώ εἰμι ἡ τεκοῦσά σε; ἐπιγινώσκω τοὺς χαρακτῆρας, ἀλλ' οὐ πιστεύω τῷ πράγματι. βοᾷ ὁ ὀφθαλμὸς, ὑπογράφει ἡ κόρη, κηρύττει τὰ βλέφαρα, ἡ ἀκοὴ συμφωνεῖ, μαρτυρεῖ δὲ τῆς ὀσφρήσεως διατετυπωμένον μεσότοιχον, τὰ χείλη πληροφορεῖ, αὐτὴ ἡ ἡλικία προτρέπεται. κίνησον γλῶσσαν, ὦ φίλτατε, εἰπέ μοι τὰ τοῦ βίου τεκμήρια. ἡ χαρά μοι χαλινά μοι ἐκίνησε· βλέπω σε, καὶ συνέχομαι. ἐγώ σε ἐπ' ἀγκάλαις ἐβάστασα, ἐγὼ μαζοῖς ἐμοῖς ἐθήλασα βραχὺν ὄντα. λέγε μοι, τέκνον μου, σὺ ὑπάρχεις ὁ υἱός μου; καὶ μὴ δειλιάσῃς με. ἀλλ' ὡς ἐπὶ πᾶσι τούτοις τὴν πληροφορίαν ἐδέξατο, καὶ ἡ πενθήσασα ὑπέστρεψε χαίρουσα, καὶ ἡ θρηνοῦσα δοξάζουσα τὸν Θεὸν, τῇ δεξιᾷ [χειρὶ] τὸν παῖδα κατέχουσα, καὶ διὰ τῆς πόλεως πρὸς πάντας πορευομένη βοῶσα μεγάλῃ τῇ φωνῇ· Μεγαλύνατε τὸν Κύριον σὺν ἐμοὶ, καὶ ὑψώσωμεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό· ὅτι τὸν ἐμὸν νεκρωθέντα ἀνέστησεν, ὅτι τὴν παλαιὰν ἄμπελον ἐχαράκωσε, καὶ τὴν μητέρα πάλιν μητέρα ἐποίησε, καὶ πηγὰς δακρύων ἐξέκοψε· καὶ δοξάσατε τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας· ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλ. λγ. γ.

Λογ. ξη.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΑΜΑΡΕΙΤΙΔΑ· ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥεται μεσίας.

Ex Ms. Caesareo. emend. ex Ms. Oxon. & excuso Ducaei.

ΣΗμερον* ὁ Χριστὸς τοὺς ἄθλους τῆς Σαμαρείτιδος ἀνεκήρυξε, καὶ χρὴ τὸν πτωχὸν* λόγον εἰς τὸ πέλαγος τῶν αὐτῆς κατορθωμάτων διαπλεῦσαι. ὁρῶ γὰρ αὐτῆς τὴν πίστιν, καὶ τὸν ἐγκωμιαστικὸν αὐτῆς ἐξειπεῖν βούλομαι λόγον, καὶ μεθ' ὑμῶν ἐπαινέσαι τὴν πτωχὴν, καὶ πλουσίαν· τὴν πόρνην, καὶ ἀπόστολον· τὴν ἄσωτον, καὶ πιστήν· τὴν πολύγαμον, καὶ πολυδύναμον· τὴν πολλοὺς μιάνασαν, καὶ τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ Θεοῦ θεραπεύσασαν· τὴν μιανθεῖσαν, καὶ καθαρισθεῖσαν· τὴν διψήσασαν, καὶ ὕδατος [ζῶντος] ἐπιθυμήσασαν, καὶ τῶν ἐπουρανίων ναμάτων τὴν χάριν κληρονομήσασαν. c τί γάρ φησιν ὁ εὐαγγελιστής; [ὁ τὰ ἄρρητα βροντήσας μυστήρια; Ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας λεγομένην Συχὰρ πλησίον τοῦ χωρίου, ὃ ἔδωκεν Ἰακὼβ Ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ Ἰακώβ.] ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας ἐκάθητο ἐπὶ τῇ πηγῇ. ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη. καὶ ἀπέστειλε τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν πόλιν ἀγοράσαι βρώματα. ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακώς. τί οὖν Ἡσαΐας λέγει ὁ προφήτης, Οὐ πεινάσει, οὐδὲ κοπιάσει; Ματθαῖος δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς περὶ τοῦ σωτῆρος λέγει· Καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσα-

* ἡμῶν

* ἡμῶν

Ιω. δ. ε.

Ησ. μ. κη.

Ματθ. δ. β.

σαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπείνασεν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης πάλιν λέγει· ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακώς. καὶ ὁ μὲν λέγει, ὅτι ἐπείνασεν· ὁ δὲ, ὅτι* ἐκοπίασε. καὶ πῶς ὁ προφήτης δηλοῖ, ὅτι οὐ πεινάσει, οὐδὲ κοπιάσει; καὶ πῶς δύναται παρὰ τούτοις ἡ ὁμοφωνία διασώζεσθαι τῆς προφητείας; πλὴν οὔτε ὁ προφήτης ἐψεύσατο (μὴ γένοιτο) οὔτε οἱ ἀπόστολοι ἀλλότρια τοῦ πνεύματος ἐφθέγξαντο τοῦ προφητικοῦ. ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τοῦ σωτῆρος* οἰκονομία διπλῆν τινα καὶ παράδοξον εἶχε συμπλοκὴν, ἐκ θεότητος λέγω καὶ ἀνθρωπότητος, διὰ τοῦτο ὁ μὲν προφήτης τῆς θεότητος τὴν δύναμιν ἐξαγγέλλει*, οἱ δὲ ἀπόστολοι τὴν τοῦ σώματος οἰκονομίαν [ἀληθῆ]" διαγράφουσιν. ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐκαθέζετο παρὰ τῇ πηγῇ. ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη. καὶ ἀπέστειλε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἀγοράσαι βρώματα. ἀναγκαῖον οὖν ἐστιν, ἀγαπητοί, ἐπιζητῆσαι, διὰ τί καὶ τὸν τόπον ἐσήμανε, καὶ τὴν ὥραν, καὶ τῶν μαθητῶν τὴν ἀπόληψιν· τὸν τόπον, ἐκαθέζετο παρὰ τὴν πηγήν· τὴν ὥραν, ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη· τὴν ἀπόληψιν τῶν μαθητῶν, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, φησιν, ἀπῆλθον ἀγοράσαι βρώματα. τίνος οὖν ἕνεκεν τὸν τόπον, ἐγὼ λέγω. θήραν εἶχε πνευματικὴν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν τόπον, ἐξ οὗ εἶχε τὴν θήραν ἑλκύσαι. οὐχ ὁρᾷς, πῶς ποιοῦσιν οἱ ἁλιεῖς; ὅτι οὐ πάντας τόπους τῆς θαλάσσης διατρέχουσιν, ἀλλ' εἰς τόπον φανερὸν, ὅπου οἴδασι τοὺς ἰχθύας ἐνεδρεύοντας· εἰσὶ γὰρ πολλοὶ τόποι κατὰ τὴν θάλασσαν μᾶλλον τῶν ἄλλων τοὺς ἰχθύας διατρέφοντες. οὕτω δὴ καὶ ὁ Κύριος ᾔδει ὡς Θεὸς, ὅτι ἐκεῖθεν ἠδύνατο λαβεῖν τὴν θήραν, τουτέστι, τὴν γυναῖκα τὴν Σαμαρεῖτιν. ὥσπερ οὖν εἶπον, οἱ ἁλιεῖς ἐκείνοις τοῖς τόποις ἐνεδρεύουσιν, ὅθεν καὶ τὸν ἰχθὺν ἐλπίζουσι θηρεῦσαι· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν τόπον, ὅθεν τὴν Σαμαρεῖτιν εἶχε θηρεῦσαι, καὶ δι' αὐτῆς μεγάλην ζωγρείαν ἀνθρώπων ἀπεργάζεσθαι. ἰδοὺ, τὴν τόπου τὴν αἰτίαν ἐμάθομεν. διὰ τί δὲ καὶ τὴν ὥραν περὶ τῆς γυναικὸς εἶπεν, ἄκουε. πτωχή τις ἦν ἡ Σαμαρεῖτις διαπαντὸς ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῆς ἀποτρεφομένη· πτωχὴ δὲ καὶ τῷ σώματι καὶ τοῖς χρήμασιν, ἀλλ' οὐ τῇ τῆς ψυχῆς εὐσεβείᾳ. οὕτω γοῦν ἐγλεσμένη ἐπὶ τὸν ἱστὸν διέτρεχε διὰ τὴν ἐργασίαν, ὅθεν καὶ τὴν τροφὴν ἐπραγματεύετο. ἀλλ' ἐν ὥρᾳ ἕκτῃ, ὅτε πάντες πρὸς ἀνάπαυσιν ἠσχολοῦντο, τότε ἐκείνη τὴν ὑδρίαν λαμβάνουσα τὸ ὕδωρ" ἐγέμιζεν. ᾔδει οὖν ὁ τὰ πάντα ἐπιστάμενος Χριστὸς ὅτι τὴν ὥραν, ἣν πάντες" πρὸς ἀνάπαυσιν εἶχον, ἐκείνη πρὸς τὸ γεμίζειν τὸ ὕδωρ ἑαυτὴν ἀπησχόλει. καὶ διὰ τοῦτο ὥραν ἕκτην ἦλθεν, ὅτι ἐγίνωσκεν, ὅτι ἀπήρχετο γεμίσαι τὸ ὕδωρ, καὶ δύναται θηρεῦσαι τὴν πνευματικὴν ταύτην θήραν. καὶ τίνος ἕνεκεν ἀπεπέμψατο τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ; ἡ γυνὴ πτωχή τις ἦν, ὡς ἤδη εἴπομεν, ἐλεεινὴ, μὴ ἰσχύουσα πρὸς δορυφορίας πολλῶν ἀποβλέψαι. καὶ εἰ ἐθεάσατο τὸ ἀξίωμα διδασκάλου, καὶ μαθητῶν περιβολὴν, τὸν διδάσκαλον, τοὺς διδασκομένους, τὸν ὄχλον, τὴν τάξιν, τὸ ἀξίωμα, τὸ σχῆμα τὸ ἐπίσημον, εἶχεν ἂν εὐθὺς ἀποφυγεῖν, καὶ ἀπώλετο ἡ θήρα, καὶ οὐκ ἐτόλμα προσελθεῖν, καὶ ὁ ἰχθὺς ἀπὸ τῶν δικτύων ἐξέφυγε, καὶ οὐκ ἐσαγηνεύετο, ἀλλ' ἀπεπήδα. διὰ τοῦτο ἀπεπέμψατο τοὺς μαθητάς. ἀπελθόντες γάρ, φησιν, ἀγοράσατε βρώματα. ὑμεῖς ἀγοράσατε, ἐγὼ ἕτερον ἄριστον ἔχω. Ἐμὸν γὰρ βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ" τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου· ὑμεῖς τὰ σαρκικὰ, ἐγὼ τὰ πνευματικά· ὑμεῖς ἀγοράσατε, ἐγὼ ἐξηγόρασα. Χριστὸς γὰρ ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου. δι' ὑδάτων βούλομαι θηρεῦσαι τὴν πνευματικὴν ταύτην ἁλείαν. ἔμαθες διὰ τί καὶ ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα, καὶ ἡ τῶν μαθητῶν ἀπόληψις. οὐκοῦν ἀναγκαῖον λοιπὸν ἄρξασθαι τῶν ἑξῆς. ἔρχεται ἡ Σαμαρεῖτις ὥραν ἕκτην παυσαμένη τοῦ ἱστοῦ ἐπὶ τὸ* ὑδρεύσασθαι ὕδωρ, τῇ ὥρᾳ τῆς ἀναπαύσεως, ὡς πολλάκις εἴρηται. ὥραν ἕκτην, ἐπειδὴ καὶ ἡ Εὔα ὅτε ἐν τῷ παραδείσῳ παρέβη, ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη· καὶ διὰ τοῦτο ἡ Σαμαρεῖτις διεσώθη ἐν τῇ πηγῇ τῇ αὐτῇ ὥρᾳ. εἶτα λοιπὸν ἦλθεν ἡ Σαμαρεῖτις ἀντλῆσαι ὕδωρ, καὶ βλέπει τὸν Ἰησοῦν ὡς τινὰ ξένον καὶ μόνον, ὡς ὁδοιπόρον" ἀποκαυματῖσαι βουλόμενον, καὶ παρὰ τῇ πηγῇ καθεζόμενον. εἶδεν ἄνδρα καταπεφε-

Ἰωαν. δ. λδ.

Γαλ. γ. ιγ.

ρημένον

πειθόμενοι, καὶ οὔτε λόγῳ αὐτὴν ἐπεστήσατο. ἀλλ' αὐτὸς, ὁ τὰ πάντα ἐπιστάμενος πρὶν γενέσεως αὐτῶν, θεασάμενος τὸν θησαυρὸν τῆς πίστεως, λέγει αὐτῇ· Δός μοι πιεῖν. ἡ πηγὴ παρὰ τὴν πηγὴν πιεῖν ἀπαιτεῖ, οὐ λαβεῖν ἀλλὰ δοῦναι βουλόμενος. δός μοι πιεῖν, ἵνα δώσω σοι πιεῖν. ἐγὼ γὰρ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων διψῶ, οὐχ ἵνα πίω, ἀλλ' ἵνα ποτίσω. ἐμιμήσατο τὸν οἰκεῖον πατέρα. λέγει γὰρ ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ, Δός μοι τὸν υἱόν σου, ἀνένεγκέ μοι αὐτὸν

Γεν. κβ. κ.

εἰς ὁλοκάρπωσιν ἐφ' ἓν τῶν ὀρέων, ὧν ἄν σοι δείξω. ἀλλ' οὐ τὸν υἱὸν θέλων λαβεῖν τοῦτο εἴρηκεν, ἀλλὰ βουλόμενος τὸν ἴδιον υἱὸν τῇ οἰκουμένῃ χαρίσασθαι. Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς

Ιωαν. γ. ιϛ.

τὸν κόσμον, ὥστε τὸν ἴδιον υἱὸν δοῦναι ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας. δός μοι τὸν μονογενῆ, ἵνα χαρίσωμαι τὸν μονογενῆ. θύσον τὸν υἱόν σου, οὐχ ἵνα θύσῃς, ἀλλ' ἵνα θύσω τὸν υἱόν μου ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας, θυσίαν εὐάρεστον, ἁγίαν. οὕτω καὶ ἐνταῦθα· δός μοι πιεῖν, οὐχ ἵνα πίω,

Ρωμ. ιβ. α.

ἀλλ' ἵνα ποτίσω. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· σὺ πῶς παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς Ἰουδαῖος ὢν, παρὰ γυναικὸς Σαμαρείτιδος; οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις. ἀκριβὴς ἡ γυνή· ἐν τούτοις ἡ πόρνη φιλοτιμεῖται, ἐν τούτοις ἡ πόρνη τὴν φυλακὴν τοῦ νόμου δείκνυσι. τοιοῦτοι τυγχάνουσι τῶν Σαμαρειτῶν τὸ γένος· ἐν πορνείαις μιαινόμενοι, καὶ ἐν βαπτίσμασι καθαρίζεσθαι νομίζουσι· τὴν ψυχὴν κηλῖδος πληροῦσι, καὶ τὸ σῶμα ἀποσμήχειν δοκοῦσιν. οὕτω καὶ ἡ Σαμαρεῖτις τὴν ψυχὴν ἐν πορνείαις πεφυρμένην ἔχουσα, περὶ πόσεως ὑδάτων δικάζεται. τί οὖν ὁ Ἰησοῦς; οὐκ ἀπεστρέψατο αὐτὴν, οὐκ εἶπεν αὐτῇ, ἐγὼ Θεὸς ἐκ Θεοῦ, ἐγὼ τὸν οὐρανὸν ἐστερέωσα, καὶ τὴν γῆν ἐθεμελίωσα, καὶ περὶ ὑδάτων καὶ πόσεως δικάζῃ μοι, καὶ ταῦτα γυνὴ πάσης πορνείας μεμιασμένη; ἀλλὰ τί; Εἰ ᾔδεις τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτὸν, καὶ ἔδωκε σοι ὕδωρ ζῶν. εἶδες πῶς κατ' ὀλίγον διήγειρεν αὐτῆς τὸν πόθον εἰς ἐπιθυμίαν εἰπὼν, Εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν. τί οὖν ἡ γυνή; Κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ βαθύ ἐστι. πόθεν σοι τὸ ὕδωρ τοῦτο τὸ ζῶν; μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔπιεν ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ ἐπότισε; μεγάλην τινὰ φαντασίαν εἶχεν ἡ γυνὴ περὶ τοῦ Ἰακώβ. πρόσεχε, παρακαλῶ, μετὰ πάσης ἀκριβείας. ὑπόληψιν μεγάλην εἶχε περὶ τοῦ Ἰακὼβ ἡ Σαμαρεῖτις γυνὴ, καὶ μεγάλην δόξαν εἶχε περὶ αὐτοῦ, ὡς περὶ πατριάρχου, ὡς περὶ δικαίου, ἐπειδήπερ οὗτος ἐγένετο τῶν δώδεκα πατριαρχῶν πατήρ. αἱ γὰρ δεκαδύο φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἐκ τοῦ Ἰακὼβ ἐγένοντο. οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐπάλαισε μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ εὑρέθη δυνατὸς, ὡς καὶ τὸν

Γεν. λα. κϛ.

Θεὸν εἰπεῖν πρὸς αὐτόν· Ἀπόλυσόν με, ἤδη γὰρ ἀνέβη ὁ ὄρθρος. καὶ ὁ Θεὸς μετὰ ἀνθρώπου παλαίων ἔλεγεν, Ἀπόλυσόν με, ἐπειδὴ φίλος μου εἶ. ὁ δὲ, Οὐ μή σε ἀπολύσω, ἐὰν μὴ εὐλογήσῃς με. [τί τοῦτο δηλοῖ, καὶ τίς ἡ πάλη τοῦ Θεοῦ μετ' ἀνθρώπου, ἢ ὅτι τὴν καθ' ἡμᾶς δι' ἡμᾶς ἔμελλεν ἐνδύσασθαι σάρκα;] τί οὖν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν; Ἰδοὺ κληθήσεται τὸ ὄνομά σου Ἰσραήλ· ὅτι ἐνίσχυσας μετὰ Θεοῦ, καὶ μετὰ ἀνθρώπων δυνατὸς εἶ. μεγάλην οὖν εἶχεν ὑπόληψιν περὶ τοῦ Ἰακὼβ ἡ γυνὴ, καὶ διὰ τοῦτο εἶπε τῷ Ἰησοῦ· μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ; τί οὖν ὁ Χριστός; βλέπε τὴν σοφίαν τοῦ δεσπότου. οὐκ εἶπεν αὐτῇ, ἐγώ εἰμι μείζων τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ· οὐδὲ εἶπεν αὐτῇ, καθὼς εἶπε τοῖς Ἰουδαίοις,

Ματθ. ιγ. ιζ.
Μαρκ. ι. κδ.

πρὸ τοῦ Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγώ εἰμι· ἢ ὡς ἔλεγε, Πολλοὶ δίκαιοι καὶ προφῆται ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον. οὐδὲν τούτων εἶπε τῇ γυναικὶ, ἀλλὰ καταστέλλει τὴν πάλην τὴν πρὸς τὸν πατριάρχην, καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ τὴν μάχην ἰσχυροτέραν ποιεῖ. Εἰ γὰρ εἶπεν αὐτῇ, ὅτι ναὶ μείζων εἰμὶ τοῦ Ἰακώβ, ἐκεῖνος παρ' ἐμοῦ τὴν εὐλογίαν ἐδέξατο, ταχέως ἂν ἐκείνη πρὸς τοσοῦτον ὕψος τῶν ἀποκρίσεων ἀναβλέψαι μὴ δυναμένη φυγὴν εἶχεν. οὐδὲν οὖν τούτων εἶπεν, ἀλλ' ἐκ τῶν φαινομένων τὸ πρᾶγμα σαφὲς καὶ ἄμαχον ποιεῖ. τί γὰρ πρὸς αὐτήν; Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος, οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα· ἀλλὰ τὸ ὕδωρ, ὃ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πη-

γῇ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. πρόσωπον ἦν ἐν μέσῳ τοῦ Ἰακὼβ καὶ τοῦ Χριστοῦ· ἀλλ' ἀφῆκε τὴν πάλην τὴν περὶ τῶν προσώπων, καὶ ἔρχεται πρὸς τὴν πάλην τῶν φαινομένων ὑδάτων, καὶ τῶν μὴ φαινομένων χαρισμάτων. εἰ γὰρ εἶπε, ναὶ μείζων εἰμὶ τοῦ Ἰακὼβ, εὐθὺς ἐκείνη ἂν ἀποφεύγουσα ἀπεπήδα παρὰ τῆς ἀποκρίσεως, καὶ εἰς τὴν πόλιν ἐφυγάδευεν, καὶ πρὸ τοῦ λόγου τὴν πόλιν κατελάμβανε λέγουσα· οὗτος παραπαίει, δαιμονιῶν τίς ἐστι, κορυβαντιῶν, φρενίτιδι βέβληται· ξένος τις ὢν καὶ εὐκαταφρόνητος, μείζονα ἑαυτὸν λέγει τοῦ πατρὸς γενομένου τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ, τοῦ τὰς εὐλογίας ὑποδεξαμένου παρὰ τοῦ Θεοῦ, τοῦ πτωχοῦ μὲν ἀποδημήσαντος, πλουσίου δὲ διὰ τὴν οἰκονομίαν ἐπανελθόντος. ἀλλὰ συγκατέβαινε τῇ γυναικὶ ὁ Χριστὸς, καὶ ἐνεδίδου τῇ ἀσθενείᾳ τῆς γυναικὸς πρὸς τὸ κατὰ μικρὸν εἰς τὸ ὕψος τῶν κρειττόνων αὐτὴν ἀναφέρεσθαι. καθάπερ γὰρ οἱ τῶν ἰχθύων θηρευταὶ (τί γὰρ ποιοῦσιν ἐκεῖνοι, ἄκουε) βάλλουσιν εἰς τὴν θάλασσαν τὸ ἄγκιστρον, καὶ ὅταν αἴσθωνται ὅτι ἰχθὺς ἐζωγρήθη, οὐκ εὐθὺς ἀνασπῶσιν αὐτὸν, ἀλλ' ἐνδιδόασι κατὰ μικρὸν, ἵνα ἐκεῖνος τελείως ἀπομεριμνήσας καταπίῃ τὴν θήραν, καὶ οὕτως ὅταν αἴσθησιν λάβωσιν, ὅτι εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐδέξατο τὸ ἄγκιστρον, τότε μᾶλλον μετὰ ἐπιτάσεως τὸν ἰχθὺν ἀνασπῶσιν οἱ πρότερον αὐτῷ συγκαταβεβηκότες· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς τῇ γυναικὶ πεποίηκεν. οὐκ ἐξ ἀρχῆς ἀπεκάλυψεν αὐτῇ τῆς θεότητος τὸ κάλλος, οὐδὲ μεγάλων ἀγαθῶν ἐπαγγελίας αὐτῇ δέδωκεν, οὐδὲ τὸν Ἰακὼβ, ὡς ποιήσας αὐτὸν, ἐξήγγειλεν. ἀλλὰ τὴν ὄρεξιν τῆς ψυχῆς αὐτῆς εἰς ἐπιθυμίαν διεγείρει. τί λέγων πρὸς αὐτήν; πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν· ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος, οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα. κατέλιπε τῶν προσώπων τὴν πάλην, καὶ λοιπὸν εἰς τὴν τῶν χαρισμάτων ἀφθονίαν ἦλθεν. ὅταν γὰρ δώσω τὰ πνευματικὰ χαρίσματα, μᾶλλον ὑπὲρ ἐκείνων ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος τὴν ὑπεροχὴν δείκνυμι. τί οὖν ἡ γυνή; Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ. εἶδες πῶς ταχέως ἐπίστευσεν, ὅτι τὸ παρὰ τοῦ Χριστοῦ διδόμενον ὕδωρ δίψαν οὐκ ἐργάζεται. Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψήσω, μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν. διήγειρεν αὐτὴν κατ' ὀλίγον εἰς ἐπιθυμίαν τῶν πνευματικῶν ναμάτων. ἐπίστευσεν ὅτι ἐστὶν ὕδωρ πινόμενον, καὶ δίψαν οὐκ ἐργαζόμενον· μεταλαμβανόμενον, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἐξαφανίζον τὸ χειρόγραφον. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ὕπαγε, φώνησόν σου τὸν ἄνδρα· ἐκεῖνος, ὃν ἔχεις τῆς μίξεως, γενέσθω σοι κοινωνὸς τῆς πίστεως. μὴ μόνη λάμβανε τὴν δωρεὰν τῶν χαρισμάτων· ὕπαγε, φώνησόν σου τὸν ἄνδρα. διὰ γὰρ τοῦτο παρεγενόμην, οὐχ ἵνα μόνην τὴν Εὔαν διὰ τῆς παρθένου Μαρίας διασώσω, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν ἄνδρα δι' ἐμοῦ πάλιν εἰς τὸν παράδεισον ἀνακαλέσωμαι. ὕπαγε, φώνησόν σου τὸν ἄνδρα. καλῶς, ὦ ἀγαπητοὶ, καὶ ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος Παῦλος τῷ αὐτῷ κανόνι Κορινθίοις γράφων ἔλεγε· Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; λέγει οὖν ἐκείνη, ἄνδρα οὐκ ἔχω. καὶ ἤρξατο λοιπὸν ἡ γυνὴ τὰς ἑαυτῆς ἁμαρτίας ἀνακαλύπτειν. ἤρξατο λοιπὸν ἐξομολογεῖσθαι καὶ λέγει, ἄνδρα οὐκ ἔχω. καὶ γὰρ διὰ τῆς πορνείας κατεβαπτίσθην βυθῷ, καὶ ἄνδρα οὐκ ἔχω. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω. πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ἀνήρ. τί δέ ἐστι τοῦτο, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. ἡ γυνὴ ἔσχε πέντε ἄνδρας, καὶ ἐτελεύτησαν· μετ' ἐκείνους δὲ ἐπόρνευσεν. οὐδεὶς γὰρ αὐτῇ λοιπὸν ὡς γυναικὶ νομίμῃ προσεγγίζειν ἠβούλετο. ἐκείνη δὲ μὴ φέρουσα χαλινῶσαι τῆς ἡδονῆς τὰ κύματα, λαθραίως λοιπὸν εἶχε τὸν πορνεύοντα μετ' αὐτῆς. καὶ οὐκ ἦν οὔτε πόρνη φανερῶς, οὔτε νομίμη. εἶχε γὰρ ἄνδρα λαθραίως. ἐνόμισεν οὖν ὡς ἄνθρωπον τὸν Χριστὸν παρακρούεσθαι, καὶ λέγει αὐτῷ, ἄνδρα οὐκ ἔχω. εἶτα, ὁ Χριστὸς γινώσκων τὰ κρύφια τῆς καρδίας, καὶ εἰδὼς τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, λέγει αὐτῇ· καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω. πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ἀνήρ. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. ποῖον προφήτην

πάπλοις

ἰχόρηγεν

α. Κορ. θ. ις.

λέγεις, ὦ γύναι, ἀλλ᾽ ἢ τὸν ἀποκαλύπτοντα τὰ κρύφια τῆς καρδίας; καὶ γὰρ τῶν ἁμαρτημάτων τὴν ἀποκάλυψιν παρὰ τοῦ διδάσκοντος λαβοῦσα λέγει· Κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. ἐκ τῶν κρυφίων μου καθάρισόν με. καὶ ἕστηκεν ὁ Θεὸς ὁμιλῶν τῇ γυναικί. ὢ πολλῆς φιλανθρωπίας. ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν χερουβὶμ πόρνῃ γυναικὶ διαλέγεται. θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ἔνθα δεῖ προσκυνεῖν. [γρ. πῶς λέγη;] ἡ πόρνη περὶ δογμάτων εἰσάγει λόγον, καὶ ἐπιγνοῦσα προφήτην οὐδὲν ᾔτησε βιωτικόν. Κύριον ὡμολόγησε, καὶ χρημάτων περιουσίαν οὐκ ἐπεζήτησε. Κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. Κύριον ὡμολόγησε, καὶ οὐδὲν ᾔτησε πλέον τῶν πατρικῶν δογμάτων. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν, καὶ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ἔνθα προσκυνεῖν δεῖ. τί οὖν ὁ Ἰησοῦς; πάλιν μετὰ τῆς πρεπούσης αὐτῷ σοφίας ἀποκρίνεται. ἐπειδήπερ Ἰουδαῖος ἐνομίζετο παρ᾽ αὐτῆς, αὐτὴ δὲ Σαμαρεῖτις ἦν, οὐκ ἠθέλησε πρὸς τὴν πεῦσιν ἀποκρίνεσθαι, ἵνα μήτε διαψεύσηται, μήτε τὴν γυναῖκα σκληροτέραν ἀπεργάσηται. οὐ γὰρ ἦν αὐτῷ ἄλλο τι τὸ κατασκευαζόμενον, ἀλλὰ θηρεῦσαι τὸ γύναιον πρὸς τὴν τῆς σωτηρίας πίστιν ἐπεζήτει· καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν σκληρότερον πρὸς αὐτὴν λέγει, ἵνα μήτε ψεύσηται, μήτε καταισχύνῃ τὴν Σαμαρεῖτιν. εἰ γὰρ εἶπεν αὐτῇ, ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ὅπου προσκυνεῖν δεῖ, καθὼς προσέταξε Μωϋσῆς τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, σκληροτέραν ἂν αὐτὴν εἰργάζετο· ἐπειδήπερ ἐκ παλαιῶν χρόνων εἶχεν ὑπόληψιν περὶ τοῦ ὄρους τοῦ ἐν Σικήμοις. καὶ πάλιν, εἰ ἠθέλησεν αὐτῇ συγκαταβῆναι καὶ εἰπεῖν, ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ ὄρος, καὶ καλῶς προσκυνεῖτε, πάλιν ψευδὲς τὸ ῥῆμα προσεβάλλετο. διὰ τοῦτο ἀμφότερα χαμαὶ καταλιπών, ἐπὶ τὴν πνευματικωτέραν προσκύνησιν τὸ γύναιον χειραγωγεῖ. καὶ τί φησι; Γύναι, πίστευέ μοι λέγοντι, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσουσι τῷ πατρί. τοῦτο, γύναι, πίστευέ μοι λέγοντι. βλέπε πῶς τὴν ψυχὴν αὐτῆς κατ᾽ ὀλίγον εἰς οὐρανοὺς κουφίζει, οὐκ ἐπαισχυνόμενος τὸ τῆς πόρνης περιβόλαιον, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς τὴν σωτηρίαν ἀκονῶν. Λουκ. ε. λβ. διὰ τί; ἐπειδήπερ οὐκ ἦλθε καλέσαι δικαίους, ἀλλ᾽ ἁμαρτωλούς. γύναι, πίστευέ μοι λέγοντι, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσουσι τῷ πατρί. πνεῦμα γὰρ ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. οὐ περιγράφεται τόπῳ ἡ τοῦ Θεοῦ προσκύνησις, ἀλλ᾽ ἐξήπλωται πανταχοῦ τῆς θείας χάριτος ἡ ἐπίγνωσις. οὐκέτι Ἰουδαῖοι καὶ Σαμαρεῖται ἁρπάζουσι πρὸς ἑαυτοὺς τοῦ νόμου τὰ σύμβολα. καὶ γὰρ τοὺς προσκυνοῦντας τὸν Θεόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν, οὐκ ἔτι ἐν ἀλλοτρίοις ὁλοκαυτώμασι καὶ μόσχοις καὶ κριοῖς· οὐκ ἔτι περιτομή, καὶ σαββάτου φυλακή· οὐκέτι ναός, καὶ βωμός, καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων· οὐκέτι σκιά, καὶ λατρεία, Ἡσ. α. ιδ. καὶ σάββατα διεψευσμένα. Τὰς γὰρ νεομηνίας ὑμῶν, καὶ τὰ σάββατα, φησὶν ὁ Θεός, ἐμίσησεν ἡ ψυχή μου. τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. παρελήλυθεν ἐκεῖνα πάντα ὡς σκιά. τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά. μετεγράφη λοιπὸν τῶν γραμμάτων ἡ χάρις. οὐκ ἔτι κατὰ τὸν νόμον εἰς ἕνα τόπον τοὺς προσκυ- Ρωμ. ι. ιη. νοῦντας τῷ Θεῷ συγκροτεῖσθαι συγχωρεῖ. Εἰς πᾶσαν γὰρ τὴν οἰκουμένην ἐφαπλῶσαι βουλόμενος τῆς σωτηρίας τὰ χαρίσματα. εἰς πᾶσαν γὰρ τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· οἶδα ὅτι μεσσίας ἔρχεται· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα. ὢ πόρνης πνευματικὰ φιλοσοφούσης, ὢ πόρνης τὰς θείας γραφὰς ἐπὶ στόματος φερούσης. οἶδα ὅτι μεσσίας ἔρχεται. καὶ γὰρ τὸ σῶμα βεβάπτισται τῇ τῆς πορνείας ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ᾽ ἡ ψυχὴ κεκαθάρισται τῇ τῶν θείων γραφῶν ἐπαγγελίᾳ καὶ ἀναγνώσει. οἶδα ὅτι μεσσίας ἔρχεται. μεσσίας δέ, φησιν, ἑρμηνεύεται ἠλειμμένος. προσδοκῶ, φησι, τὸν ἠλειμμένον, * ἵνα ἐκεῖνος ἀναγγέλλῃ μοι πάντα. ὢ περικοπῆς πνευματικῆς· βλέπε πῶς ἀπὸ τῶν καταγωγίων εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀνεπτερώθη. μεσσίαν λέγει τὸν ἀποστελλόμενον, τὸν προσδοκώμενον, καὶ πάλιν προφήτην, καὶ πάλιν Κύριον. οὐκ ἔτι καλεῖ αὐτὸν Ἰουδαῖον, οὐκ ἔτι διαφέρεται περὶ τὴν δόσιν τοῦ ὕδατος, οὐκέτι λέγει πρὸς αὐτόν, σὺ Ἰουδαῖος ὢν πῶς παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς γυναικὸς Σαμαρείτιδος οὔσης· ἀλλά, κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης σὺ εἶ. βλέπε πῶς ἁρπάζει τὴν δωρεὰν τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων· βλέπε πῶς ἅπαντα μετὰ γραφικῆς ἀποδείξεως λέγει. οἶδα ὅτι μεσσίας ἔρχεται· ἐκεῖνον ζητῶ, ἐκεῖνον προσδοκῶ. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοι. ὢ μεγάλων καὶ παραδόξων θαυμάτων· ὃ πολλοῖς τῶν ἀποστόλων οὐκ ἀπεκάλυψε, τοῦτο τῇ πόρνῃ φανερῶς ἀποκαλύπτει. ἐπὶ τοῦ Κλεώπα τοῖς ἀποστόλοις ἑαυτὸν οὐκ ἀπεκάλυψεν, ἀλλ' ὅτε διήνοιξεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς, τότε ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν· ὡς καὶ τοὺς μαθητὰς εἰπεῖν, Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν πεπυρωμένη ἦν, ὅτε ἐν τῇ ὁδῷ διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς; ἐκείνοις ἑαυτὸν οὐκ ἀπεκάλυψεν· ἀλλὰ τῇ γυναικὶ λέγει, ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοι. ὃ οὐκ ἐποίησε Παύλῳ τῷ ἀνελθόντι ἕως τρίτου οὐρανοῦ, τῷ ἁρπαγέντι εἰς τὸν παράδεισον, τῷ τὴν οἰκουμένην διασώσαντι, τοῦτο προλαβὼν καὶ τῇ Σαμαρείτιδι πεποίηκε. Παύλῳ σαφῶς ἀπεκάλυψεν ἐξ οὐρανοῦ λέγων· Σαοῦλ, Σαοῦλ, τί με διώκεις; καὶ νῦν Σαμαρείτιδι λέγει, ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοι. Ἐπὶ τούτοις ἔρχονται οἱ μαθηταί, καὶ εὑρίσκουσιν αὐτὸν ὁμιλοῦντα τῇ γυναικί. ὁ παρὰ τῶν ἀγγέλων προσκυνούμενος μετὰ πόρνης διελέγετο· ὁ μετὰ τοῦ πατρὸς συμβασιλεύων τὴν ἀτελεύτητον βασιλείαν, μόνος πρὸς μόνην γυναῖκα ὁμιλεῖ. ἀλλ' ἐκείνη τὴν ὑδρίαν ἀφεῖσα, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν· ἀφῆκε τὴν ὑδρίαν, ἐπειδὴ ἐνεπλήσθη τῶν ζώντων ὑδάτων. καὶ ἐλθοῦσα πρὸς τοὺς πολίτας ἐβόα· δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον. οὐκ εἶπε, δεῦτε, βλέπετε Θεὸν ἐν ἀνθρώποις, ἵνα μὴ τοῖς ἀνθρώποις δόξῃ παραφρονεῖν, ἵνα μὴ εἴπωσιν ἄνθρωποι, αὕτη μαίνεται. πότε γὰρ εἶδέ τις Θεὸν περιπατοῦντα; πότε τις εἶδε Θεὸν μετ' ἀνθρώπων συναναστρεφόμενον; δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. διεγείρει αὐτοὺς πρὸς ἐπιθυμίαν ἐξελθεῖν καὶ θηρευθῆναι. ὡς ἐσαγηνεύθη, σαγηνεύει. ἀπὸ Ἰουδαίου εἰς Κύριον προεκόπτει αὐτή, ἀπὸ ἀνθρώπου εἰς Θεὸν χειραγωγεῖ. ὢ πόρνης ἀποστολικῆς. ἡ πόρνη γέγονε τῶν ἀποστόλων δυνατωτέρα. τότε γὰρ ἀπόστολοι μετὰ τὸ πληρωθῆναι πᾶσαν τὴν οἰκονομίαν, τότε τῶν ἀποστολικῶν ἤρξαντο κηρυγμάτων· ἡ δὲ πόρνη καὶ πρὸ τοῦ πάθους καὶ τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἀναστάσεως τὸν Χριστὸν εὐαγγελίζεται. δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. στηλιτεύω τὰ ἐμὰ ἁμαρτήματα, ἵνα ὑμᾶς πρὸς Θεὸν χειραγωγήσω. ἵνα ὑμεῖς ἴδητε Θεὸν πρὸς ἀνθρώπους παραγινόμενον, ἐκπομπεύω μου τὰ κακά· καὶ προσκυνείσθω Χριστὸς ὁ τοὺς ἁμαρτωλοὺς μὴ βδελυττόμενος. δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα, ὅσα ἐποίησα. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; βλέπε σοφίας γυναικός, βλέπε πόρνης εὐγνωμοσύνην. ἓν ἁμάρτημα εἶπεν αὐτῇ ὁ Χριστὸς μόνον, τὸ τῆς πορνείας, κἀκείνη λέγει, δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα, ὅσα ἐποίησα. κηρύττει τὸν εἰδότα τὰ πάντα, κηρύττει τῶν ἀποστόλων ἰσχυρότερα. οὐκ εἶδεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἐγειρόμενον, οὐκ εἶδε τετραήμερον Λάζαρον ἐκ τοῦ τάφου ἀνακαλούμενον, οὐκ εἶδε θάνατον κλεπτόμενον, οὐκ εἶδε θάλασσαν τῷ ῥήματι χαλινουμένην, οὐκ εἶδε τὸν πλάσαντα τὸν Ἀδάμ ἐπὶ τοῦ τυφλοῦ τὸ ἐλλεῖπον τῆς δημιουργίας πηλῷ προσαναπληροῦντα, καὶ τὸν ἐν παραδείσῳ κεραμέα διὰ τὸν λόγον ἀνακηρύττουσα λέγει, δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι ἅπαντα ὅσα ἐποίησα. ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης τῶν Σαμαρειτῶν πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης, ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. μιμησώμεθα τὴν γυναῖκα ταύτην τὴν Σαμαρεῖτιν καὶ ἡμεῖς, καὶ ἐπὶ τοῖς οἰκείοις ἁμαρτήμασι μὴ αἰσχυνώμεθα, ἀλλὰ φοβώμεθα τὸν Θεόν. νῦν δὲ τὸ ἐναντίον ὁρῶ γινόμενον. τὸν μὲν γὰρ μέλλοντα κρί-

* ὃ ἢ πρὸ τοῦ ἀλειφθῆναι τῇ θεότητι

Λουκ. κδ΄ λα.

γ. σαγηνεύσαντι,

Πραξ. θ΄ δ.

γ. κεκρυμμένον·

νειν ἡμᾶς οὐ δεδοίκαμεν· οὐδὲ γὰρ οὐδὲν ἡμᾶς παραβλάπτοντας τούτους φεύγομεν, καὶ τὴν παρ' αὐτῶν αἰσχύνην δεδοίκαμεν. διὰ τοῦτο ἐν οἷς δεδοίκαμεν, ἐπὶ τούτων διδόαμεν τὴν τιμωρίαν. ὁ γὰρ ἐπαισχυνόμενος ἀνθρώπῳ ἀποκαλύψαι τὰ ἁμαρτήματα, Θεοῦ δὲ ὁρῶντος μὴ αἰσχυνόμενος πρᾶξαι, μηδὲ θέλων ὁμολογῆσαι καὶ μετανοῆσαι, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ οὐκ ἐνώπιον ἑνὸς καὶ δύο, ἀλλὰ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ὁρώσης παραδειγματίζεται. διαλεχθῶμεν οὖν τῷ Χριστῷ. καὶ γὰρ καὶ νῦν μέσος ἡμῶν ἕστηκε, καὶ διὰ τῶν προφητῶν, καὶ διὰ τῶν ἀποστόλων ἡμῖν φθεγγόμενος. ἀκούσωμεν τοίνυν, καὶ πειθώμεθα αὐτῷ. μέχρι τίνος ζῶμεν εἰκῆ καὶ μάτην; ὅταν γὰρ τὸν δοθέντα ἡμῖν χρόνον ἀναλώσωμεν εἰς οὐδὲν, ἀπελευσόμεθα δίκην δώσοντες τὴν ἐσχάτην τῆς ἀκαίρου δαπάνης. διὰ τοῦτο γὰρ ἤγαγεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς εἰς τὸν παρόντα βίον, καὶ ψυχὴν ἐνέπνευσε λογικὴν, οὐχ ἵνα τῷ παρόντι βίῳ χρησώμεθα μόνοι, ἀλλ' ἵνα πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν πάντες πραγματευσώμεθα. τὰ γὰρ ἄλογα μόνῳ τῷ παρόντι χρήσιμα βίῳ· ἡμεῖς διὰ τοῦτο ψυχὴν ἀθάνατον ἔχομεν, ἵνα πρὸς τὴν ἐκεῖ ζωὴν πάντα πράξωμεν, ἵνα ἐκεῖ λάμψωμεν, ἵνα μετὰ ἀγγέλων χορεύσωμεν, ἵνα τῷ βασιλεῖ παριστάμεθα διὰ παντὸς ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἀκηράτοις. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀθάνατος γέγονεν ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα ἔσται πάλιν. ἐὰν δὲ τῇ γῇ προσηλωμένος ᾖς, τῶν οὐρανίων προκειμένων, ἐννόησον ὅσην γε ὑβρίζεις εἰς τὸν δωρούμενον, ὅταν ἐκεῖνος τὰ ἄνω σοι προτείνῃ, σὺ δὲ οὐ πολλὴν αὐτῶν ποιούμενος λόγον τὴν γῆν αὐτῶν ἀνταλλάσσῃ. διὰ ταῦτα καὶ γέενναν ἠπείλησεν, ἅτε καταφρονούμενος, ἵνα μάθῃς ἐντεῦθεν, ὅσων ἀποστερεῖς σεαυτὸν καλῶν. ἀλλὰ μὴ γένοιτο πεῖραν λαβεῖν τῆς κολάσεως ἐκείνης· ἀλλ' εὐαρεστήσαντας ἡμᾶς τῶν αἰωνίων ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΦΙΝ ΤΟΝ ΧΑΛΚΟΥΝ,

καὶ εἰς τὸ, Ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, καὶ εἰς τὸ, Ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμόσαι, ὤμοσε καθ' ἑαυτοῦ.

Λογ. ξθ.
Φιλιπ. β. θ
Εβρ. ς. ιγ.

Ex Ms. Caesareo.

Ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ἀδελφοὶ, ὡς πολλάκις ἔφθημεν εἰπόντες, ἁπλοῦς μέν ἐστι, καὶ λευκὸς, καὶ πᾶσιν εὔδηλος, καὶ φωτὸς πολλοῦ γέμων· διαφόρους δὲ ἔχων τὰς ἐνεργείας, διαφόρους λαμβάνει τὰς προσηγορίας, ὡς πολλάκις αὐτὸν ὀνομάζεσθαι καὶ φῶς, καὶ ζωὴν, καὶ λύχνον, καὶ λαμπάδα, καὶ ξίφος, καὶ ποταμὸν, καὶ πηγὴν, καὶ μάχαιραν, καὶ πέλεκυν, καὶ θύραν. ταύτας δὲ τὰς προσηγορίας δέχεται ἀναλόγως ταῖς εὐεργεσίαις, πρὸς τὸ ὀμματῶσαι τῶν ἀκροατῶν τὰς ἐννοίας, καὶ ἀπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνάγειν ἡμῶν τὴν διάνοιαν εἰς τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς. ἐντεῦθεν δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ἡ πηγὴ τῆς σοφίας, διαλεγόμενος τῷ λαῷ παραβολαῖς κέχρηται, ἀπὸ τῶν ἐν κόσμῳ τὰ ὑπὲρ κόσμον διδάσκων, ἀπὸ τῶν φαινομένων τὰ ἀόρατα, ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων τὰ θεῖα. καὶ ποτὲ μὲν παραβολὴν ἀμπελῶνος φέρει, ποτὲ δὲ παραβολὴν ἁλιείας, ποτὲ δὲ σαγήνης, ἄλλοτε δὲ ζύμης· ὥσπερ σήμερον Ἰουδαίοις διαλεγόμενος ἔλεγεν, Ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱοὺς, καὶ εἶπε τῷ πρώτῳ, ἄπελθε εἰς τὸν ἀμπελῶνα ἐργάσαι. ἐπειδὴ γὰρ παρ' ἡμῖν ταῦτα πολιτεύεται, καὶ τούτοις ἀναστρεφόμεθα, ὁδηγεῖ ἡμᾶς πρὸς τὴν ὑπερκόσμιον σοφίαν. διὸ ἔλεγε καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ· τῇ δὲ χθὲς ἡμέρᾳ ἔλεγεν ὁ σωτὴρ, Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὃς ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. χθὲς ἀμπελῶνος εἰσήγαγε παραβολὴν, καὶ τῇ σήμερον τὴν αὐτήν. ἀναγκαῖον δὲ ἐπισημαίνεσθαι καὶ τοὺς καιροὺς ἐκείνους, καθ' οὓς ἐξῆλθεν ὁ δεσπότης τοῦ ἀμπελῶνος. ἐξῆλθε,

Ματθ. κα. κη.

ἴσ. συναναστρεφόμεθα

Ματθ. κ. α

φησιν, ἅμα πρωῒ, καὶ περὶ τρίτην, καὶ ἕκτην, καὶ ἐννάτην, καὶ ἑνδεκάτην. Φαίνονται πέντε
καιροὶ τῆς κλήσεως, ἅμα πρωῒ, τρίτη ὥρα, ἕκτη, ἐννάτη, ἑνδεκάτη. Οὐδὲν ἀργὸν παρὰ
Θεῷ. ὁ γὰρ ἀπειλῶν, Ὅτι περὶ παντὸς ἀργοῦ ῥήματος λόγον δώσετε, αὐτὸς πολλῷ μᾶλλον Ματθ. ιβ'. λς'.
ἀργῷ οὐκ ἂν ἐχρήσατο, ἡ πηγὴ τῆς σοφίας. διδάσκει τοίνυν ἡμᾶς τὸ θεῖον διδασκα-
λεῖον, ὅτι ὁ Θεὸς κατὰ διαφόρους καιροὺς καλεῖ. ὁ αὐτός ἐστι δεσπότης, τὸ αὐτὸ γεώργιον ἔχει,
διαφόρους δὲ καιροὺς ποιεῖται τὴν κλῆσιν πρὸς τὰς διαφόρους γενεὰς τῶν ἀνθρώπων. ἡ
ἡμέρα ἡ αὐτὴ, ὁ δεσπότης ὁ αὐτὸς, ὁ ἀμπελὼν ὁ αὐτός· οἱ καιροὶ, καθ' οὓς μισθοῦνται,
οὐκ αὐτοὶ, ἀλλὰ ἅμα πρωῒ, τρίτη, ἕκτη, ἐννάτη, ἑνδεκάτη. πότε ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ
μισθώσασθαι ἐργάτας; πρωῒ καλεῖ τὰ προοίμια τῆς θείας δημιουργίας. πρωῒ ἦν, ὅτε
Ἀδὰμ ἐπλάσθη. ἐν προοιμίοις γὰρ ὁ αἰὼν ἄρτι πρόσφατον ἀνέτειλεν ἥλιον, ἄρτι
πρόσφατον ἀνεδείχθη τῆς σελήνης τὸ κάλλος καὶ τῶν ἀστέρων ἡ εὐκοσμία, ἅμα πρωῒ ὁ
δεσπότης ἐξῆλθε μισθώσασθαι. τίνα πρῶτον ἐμισθώσατο τῶν ἀνθρώπων; τὸν Ἀδάμ.
ἔθηκεν ἐν τῷ παραδείσῳ ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν. ἔστι τοίνυν ἡ μὲν πρώτη ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ
μέχρι τοῦ Νῶε· αὕτη μία κλῆσις, εἷς καιρός. κατ' ἐκεῖνον δὴ τὸν καιρὸν ἐμισθώθη Ἀδὰμ
εἰς ἐργασίαν, Ἄβελ εἰς ἐργασίαν ἀρετῆς, ὁ Σὴθ καὶ ὁ Ἐνὼχ, ὁ δι' ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν
μετατεθείς. ἕως τοῦ Νῶε ὁ πρῶτος καιρὸς τῆς κλήσεως. ὅτε ἐφάνη Νῶε, ὁ καιρὸς τῆς
τρίτης ὥρας, ἐξῆλθε πάλιν μισθώσασθαι. ἀφανισθείσης γὰρ τῆς προτέρας γενεᾶς διὰ τὴν
παρανομίαν, πάλιν ἐδεήθη δευτέρας κλήσεως τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Εἰσάγει δεύτε-
ρον ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα, τουτέστιν ἀπὸ Νῶε μέχρι τοῦ Ἀβραάμ· δευτέρα κλῆσις.
πρόσεχε ἀκριβῶς, παρακαλῶ. πρώτη ὥρα, τὰ ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ μέχρι τοῦ Νῶε· τρίτη
ὥρα, τὰ ἀπὸ Νῶε μέχρις Ἀβραάμ· ἕκτη ὥρα, τὰ ἀπὸ Ἀβραὰμ μέχρι Μωϋσέως· ἐν-
νάτη ὥρα, τὰ ἀπὸ Μωϋσέως μέχρι Χριστοῦ· ἑνδεκάτη ὥρα, τὰ ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ εἰς συν-
τέλειαν. ὥσπερ γὰρ ἑνδεκάτη ὥρα τέλος ἡμέρας, οὕτω καὶ ὁ καιρὸς τῆς παρουσίας τέλος ἦν τῶν
αἰώνων. ὥσπερ γὰρ ἡ ἑνδεκάτη ὥρα εἰς τέλος ἐπείγει τὴν ἡμέραν, οὕτως ὁ καιρὸς τῆς παρου-
σίας τὴν συντέλειαν ἀπαιτεῖ). διό φησιν ὁ ἀπόστολος Παῦλος· Ταῦτα, ἀδελφοί, τύποι α'. Κορ. ι'. ια'.
συνέβαινον ἐκείνοις· ἐγράφη δὲ εἰς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντη-
σε. καὶ ὅρα τὸ θαυμαστόν. ἐμισθώθησαν οἱ πρῶτοι, οἱ δεύτεροι, οἱ τρίτοι, οἱ τέταρτοι,
καὶ ἐπὶ τέλει οἱ πέμπτοι· καὶ μισθὸς οὐκ ἐδόθη τοῖς πρώτοις, ἕως ἀπήντησαν οἱ τελευ-
ταῖοι· ἀλλὰ τὸν μὲν κόπον ὑπέμειναν, τὸν δὲ μισθὸν οὐδέπω ἐδέξαντο. οὐ γὰρ ἠθέλησεν ὁ
Θεὸς τοῖς πρώτοις δοῦναι μισθὸν, ἕως ἂν ἀπαντήσωσιν οἱ καρποὶ τῆς ἐκκλησίας, καὶ κε-
λεύσῃ τῷ οἰκονόμῳ, Δὸς ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου ἕως τοῦ πρώτου. ὅτι δὲ ὑπερέθετο ὁ Θεὸς μὴ δοῦ-
ναι τὸν μισθὸν τοῖς πρώτοις, ἕως ἂν ἔλθωσιν οἱ τελευταῖοι, μαρτυρεῖ Παῦλος λέγων ἐν τῇ
πρὸς Ἑβραίους· ἐμνημόνευσε τοῦ Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ, καὶ πατριαρχῶν, καὶ ἑτέρων
προφητῶν καὶ δικαίων· καὶ ἐπάγει, Καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως, οὐκ ἐκο- Ἑβρ. ια'. λθ'.
μίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν
τελειωθῶσιν. ὥσπερ γὰρ ἐνταῦθα, ἀδελφοὶ, πέντε καιροὺς ἔδωκε καὶ κλήσεις, πρῶτον καιρὸν,
ἵνα ἐπαναλάβω, τὸν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Νῶε, δεύτερον ἀπὸ Νῶε μέχρις Ἀβραὰμ, τρίτον ἀπὸ
Ἀβραὰμ μέχρι Μωϋσέως, τέταρτον ἀπὸ Μωϋσέως μέχρι Χριστοῦ, πέμπτον ἀπὸ τοῦ σωτῆρος
μέχρι τῆς συντελείας· οὕτω καὶ ἀλλαχοῦ παραβολὴν ἐμφαίνων φησίν· Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασι- Ματθ. κε'. α'.
λεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες ἐξῆλθον εἰς συνάντησιν τοῦ νυμφίου· πέντε φρό-
νιμοι, καὶ πέντε μωραί. διὰ τί πέντε καὶ πέντε; καθ' ἑκάστην γενεὰν καὶ δίκαιοι καὶ ἄδικοι. πέντε
φρόνιμοι, καὶ πέντε μωραί. καθ' ἑκάστην γὰρ γενεὰν καὶ σπουδαῖοι καὶ ῥᾴθυμοι, καὶ εὐλαβεῖς καὶ
ἀνευλαβεῖς. ὅρα πανταχοῦ τὴν συμφωνίαν τῶν καιρῶν. πάντως γὰρ αἱ πέντε κλήσεις αὗται
ἰδιαζούσας ἔχουσι πραγματείας, καὶ ἰδίους καιρούς. καὶ ὥσπερ οἱ γεωργοὶ παρ' ἑκάστου καιροῦ

τοὺς καρποὺς τοὺς οἰκείους ἀπαιτοῦσι, τὰ τοῦ ἔαρος παρὰ τοῦ ἔαρος, παρὰ τοῦ χειμῶνος τὰ τοῦ χειμῶνος, παρὰ τοῦ θέρους τὰ ἐξ ἐκείνου, παρὰ τοῦ μετοπώρου τὰ ἐκ τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ καρποὺς, κατὰ ἑκάστου καιροῦ τοὺς οἰκείους τῆς γενεᾶς ἀπαιτεῖ. οὐκ ἀπαιτεῖ σε σήμερον καρπὸν, ὃν ἀπήτησε τοὺς προφήτας. ἄλλον ἀπαιτεῖ μετὰ τὴν Χριστοῦ παρουσίαν. ὥσπερ γὰρ τοὺς πρὸ σοῦ οὐκ ἀπήτησε καρποὺς τοὺς κατὰ σὲ, ἀλλ' ἑκάστην γενεὰν ἰδίους καρποὺς ἀπαιτεῖ, οὕτω καὶ τότε. τότε καιρὸς ἦν ἕτερος, ὁ νόμον εἶχεν ἴδιον· νῦν καιρὸς ἕτερος, καὶ διάταγμα ἴδιον ἔχει, οὐ τοῦ Θεοῦ μεταβληθέντος, ἀλλὰ πραγμάτων ἁρμοζομένων. διὰ τοῦτο μαρτυρεῖ πολλάκις τῷ Νῶε ἡ γραφὴ, Καὶ ἦν Νῶε δίκαιος, τέλειος. πῶς; ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ, πρὸς σύγκρισιν τῶν μετ' αὐτόν. ἕκαστος γὰρ τῆς ἑαυτοῦ γενεᾶς ἀπαιτεῖται τὴν ὑπηρεσίαν, καθώς φησι Πέτρος περὶ τοῦ Δαβίδ· Δαβὶδ μὲν τῇ ἰδίᾳ ὑπηρετήσας γενεᾷ, τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη. ἕκαστος κατὰ τὴν ἑαυτοῦ γενεάν. γενεαὶ τοίνυν πάντι. ταῦτα λέγομεν, οὐχ ἁπλῶς ἀποφαινόμενοι, ἀλλὰ τοῖς ἴχνεσι τοῖς δεσποτικοῖς ἀκολουθοῦντες. ἔδειξε τὴν δύναμιν ὁ σωτήρ. Ἐπανιὼν, φησιν, ἐπὶ τὴν πόλιν, εἶδε συκῆν, καὶ οὐκ εἶχεν εἰ μὴ φύλλα μόνον, καὶ ἐζήτει καρπόν· προσῆλθε δὲ πεινῶν. πολλὴν βλέπω τὴν ἀπορίαν ἐν ταῖς λέξεσιν, ἐὰν μὴ ἡ δύναμις δυσωπήσῃ ἡμῶν τὴν διάνοιαν μηδὲν κατὰ Θεοῦ ἀδιαφόρως φθέγγεσθαι ἢ νοεῖν, ἀλλὰ τῷ σκοπῷ τῆς ἀληθείας ἐξακολουθεῖν. ἐπανιὼν, φησιν, ἔννυχα λίαν ἐπείνασε, καὶ προσῆλθεν ἐπὶ τὴν συκῆν, ζητῶν καρπὸν, καὶ οὐχ εὗρεν. οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων. οὕτω γέγραπται. τίς γὰρ οὕτως, οὐ λέγω Θεὸν, οὐδὲ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀξίαν ἐν μέσῳ φέρω νῦν, ἀλλὰ τίς οὕτω τῶν καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος ἄφρων, ἀσύνετος, ὥστε παρὰ τὸν καιρὸν ἀπελθεῖν ἐπὶ τὴν συκῆν; εἰ κατὰ ἄνθρωπον, ἀλλότριον συνετοῦ παρὰ τὸν καιρὸν ζητῆσαι καρπόν· εἰ κατὰ Θεὸν, διὰ τί τῆς ἰδίας δημιουργίας τοὺς ὅρους ἠγνόησεν; ὡς ἂν θέλῃς ἐξετάσαι τὸ ῥῆμα, ἤτοι κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἢ τὴν θεότητα, οὐχ ἥρμοσε τῷ σωτῆρι. οὔτε γὰρ ἄνθρωπος συνετὸς παρὰ τὸν καιρὸν ἀπαιτεῖ καρποὺς παρὰ τῶν φυτῶν, ἄλλως τε οὐδ' ἂν ἀπαιτήσαιεν ἀπ' ἀρχῆς· οὔτε δὲ αὐτὸς ὁ Θεὸς ὁ τάξιν καὶ καιρὸν καὶ νόμους τεθεικὼς ἑκάστῳ καὶ φυτῷ καὶ καρπῷ, ἀπήτησεν ἂν παρὰ τοὺς ἰδίους ὅρους. εἰ γὰρ σὺ ἐνομοθέτησας τῇ συκῇ τὸν πρέποντα καιρὸν μὴ ἐκχύσῃ. εἰ δὲ καὶ ἦν ὁ καιρὸς, μὴ ἤνεγκε δὲ καρπὸν, τοῦτο τῆς γνώμης ἦν τοῦ Θεοῦ τοῦ μὴ ἐνισχύσαντος τὸ φυτόν. ὥστε, ἀδελφοὶ, οἰκονομία μᾶλλόν ἐστιν, ἢ χρεία. οὐκ ἔστι χρεία Χριστοῦ, ἀλλ' οἰκονομία. ἐβουλήθη προοικονομῆσαι τοῦ πάθους ἀσφάλειαν τοῖς μαθηταῖς. ἐπειδὴ ἔμελλε μετὰ ταύτην τὴν πραγματείαν εὐθέως εἰσιὼν εἰς Ἱεροσόλυμα ὑπομένειν τὸ πάθος (τῷ γὰρ ἀκριβῶς ἀναγινώσκοντι εὑρεθήσεται ταύτῃ τῇ ἱστορίᾳ ἀκολουθοῦσα ἡ τοῦ σταυροῦ δύναμις) ἐπειδὴ ἔμελλεν εἰσιέναι εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ πάσχειν, οἱ δὲ μαθηταὶ ἐσκανδαλίζοντο τῷ πάθει, ἵνα μή τις αὐτῶν ὑπονοήσῃ δι' ἀσθένειαν πάσχειν, δίδωσιν ἐναργῆ μαρτυρίας, ὅτι ἠδύνατο τοὺς ἀντιλέγοντας ξηρᾶναι, ὡς τὴν συκῆν· ἵνα τὴν μὲν δύναμιν ἐν τῇ συκῇ τῇ ἀψύχῳ ἐνδείξηται, τὴν δὲ μακροθυμίαν ἐν τοῖς λογικοῖς ἀνθρώποις· ἵνα πρόσφατον ἔχοντες τὴν μνήμην τοῦ θαύματος, ἐννοήσωσιν ὅτι θέλων ὑπέμενεν ὁ λόγῳ ξηραίνων. ὅτι δὲ, ἀδελφοὶ, ἀληθὴς ὁ λόγος, καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα πάντα οἰκονομεῖ, ἵνα τὴν δύναμιν δείξῃ, ἐκ τῶν ἑπομένων ἔστι νοῆσαι. πολλοῖς γὰρ πάρεστι νοῆσαι καὶ θεωρῆσαι· ἡ συκῆ, φησιν, ἡ συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων. καὶ ἠπείλησε τῇ συναγωγῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. οὕτω τινὲς ἠθέλησαν θεωρῆσαι· εὑρίσκεται δὲ μὴ συνᾴδοντα τὰ πράγματα τῇ προρρήσει. μετὰ γὰρ τὸν σταυρὸν, μετὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην, μυριάδες ἐπίστευσαν ἀπὸ Ἰουδαίων· καὶ οὐχ ἥρμοσεν αὐτῷ, οὐκ ἔτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται, τὸ τοσούτους πιστεῦσαι. ἐπανάλαβε τὸ ῥῆμα· εἰ κατὰ Ἰουδαίων ἀπεφήνατο καὶ κατὰ τῆς συναγωγῆς, ὥστε μηκέτι καρπὸν ἐνεγκεῖν, καρποὶ δὲ τῆς συναγωγῆς αἱ ἐκκλησίαι, ἐχρῆν μετὰ ταύτην τὴν ἀπόφασιν

Πραξ. ιγ. λϛ.

Ματθ. κα. ιθ.

Μαρκ. ια. ιγ.

* *

ἀπόφασιν μηδένα πιστεῦσαι Ἰουδαίων. ὅτι δὲ πολλοὶ ἐπίστευσαν, ἄκουε τῆς γραφῆς. μία Πέτρου δημηγορία τρισχιλίους ἐσαγήνευσεν, ἄλλη αὐτοῦ διδασκαλία πεντακισχιλίους, καὶ ἦσαν ψυχαὶ ὡς ἑπτάκις χίλιαι. ἀλλαχοῦ δὲ, ὡς προείρηκεν ὁ λόγος, πολὺς ὄχλος τῶν Ἰουδαίων ὑπήκουσε τῇ πίστει. εἰ καὶ Ἰουδαῖοι ὑπήκουσαν πολλοί, καὶ χιλιάδες πολλαί, ἐπὶ τέλει δὲ εἰς τοσοῦτον προῆλθεν ὁ λόγος παρὰ Ἰουδαίοις, ὡς εἰπεῖν τοὺς ἀποστόλους τῷ Παύλῳ, Θεωρεῖς, ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες εἰσὶ τῶν πιστευσάντων Ἰουδαίων· εἰ οὖν μυριάδες εἰσὶ τῶν πιστευσάντων Ἰουδαίων, εἰ οὖν μυριάδες ἐπίστευσαν, πῶς συνᾴδει τῇ ἀποφάσει ἡ ἀπόφασις, μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται; μετὰ γὰρ τὴν ἀπόφασιν μυριάδες ἐπληθύνθησαν καρπῶν. ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ταύτην ἔχει τὴν ἀκολουθίαν· φεῦγε τὰς βεβιασμένας ἀλληγορίας. ἔστιν ὅτε αὐτὴ ἡ γραφὴ δίδωσιν ὀφθαλμοὺς εἰς θεωρίαν· ἔστιν ὅτε αὐτὴ τὸ τροπολογεῖν διδάσκει. ὅταν μὲν γάρ τοι γυμνὴ ἡ θεωρία, ἢ ἱστορία πρόκειται, μὴ βιάζου τὰ ἀνέφικτα, ἀλλὰ λάμβανε τὴν ἀκρόασιν ἀκόλουθον. σταυρὸς ἦν· τὸ πάθος ἔμελλεν ἐκφαίνειν. ἵνα μὴ ἀσθένειαν ἐπιγράψωσι τὴν οἰκονομίαν, ἐνδείκνυται τὴν δύναμιν εἰς τὴν ἄψυχον, καὶ φυλάττει τὴν μακροθυμίαν τοῖς μέλλουσιν ἔχειν ἐλπίδα σωτηρίας. ᾔδει γὰρ ὁ σωτήρ, ὅτι ὁ σταυρὸς σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ ὑψωθῆναι αὐτὸν ἐπὶ ξύλου, τοῦτο τὴν οἰκουμένην ὅλην ἐσαγήνευσε. διό φησιν· Ἐγὼ ἐὰν ὑψωθῶ, τουτέστιν, ἐὰν σταυρωθῶ, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. πρόσεχε, παρακαλῶ. τὸ, ὑψωθῶ, τί ἐστιν; ἐὰν μὴ αὐτὸς ἑρμηνεύσῃ τὸ ῥῆμα, οὐ δυνάμεθα στῆσαι τὸ νόημα. λέγει ὁ σωτὴρ τῷ Νικοδήμῳ· Καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. τί βούλεται τὸ αἴνιγμα; ἐν τῇ ἐρήμῳ ποτὲ ὁ λαὸς τῶν Ἰουδαίων ἐγόγγυζεν ἐπὶ τῇ τροφῇ τοῦ μάννα, καὶ τὴν τροφὴν ταύτην τὴν ἐξ οὐρανοῦ δεδομένην πατήσας, ἐπεθύμησε τραπέζης Αἰγυπτιακῆς, καὶ ἔλεγεν· Ἐμνήσθημεν τῶν λεβήτων τῶν κρεῶν, ὧν ἠσθίομεν ἐν Αἰγύπτῳ· καὶ προετιμήθησαν λέβητες Αἰγυπτιακοὶ τοῦ μάννα τοῦ οὐρανίου. τί οὖν ὁ Θεός; ἐπειδὴ ὁ ἄρτος ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταφρονήθη, ἀποστέλλει ἐπὶ τὸν λαὸν ὄφεις θανατοῦντας. ἐξῆλθον ὄφεις δάκνοντες, καὶ θάνατον ταῖς δήξεσιν ἐπάγοντες. καὶ εἰκότως οὐκ ἄλλο θηρίον ἀπεστάλη, οὐ λέων, οὐκ ἄρκτος, ἀλλ' ὄφεις. ἐπειδὴ γὰρ ἐξ ἀρχῆς τῷ ὄφει εἶπεν ὁ Θεός, Γῆν φάγῃ πάσας τὰς ἡμέρας, ἀπέστειλε θηρίον τοιοῦτον κατὰ τῶν ἐσθιόντων μάννα καὶ γογγυζόντων, τὸν ἐσθίοντα καὶ μὴ γογγύζοντα. ἀποστέλλει ὄφιν δάκνοντα· θάνατος τοῖς δήγμασιν ἠκολούθει· προσπίπτουσι τῷ Μωϋσῇ· προσέπιπτε Θεῷ Μωϋσῆς· ὑποβάλλει Θεὸς φάρμακον τοῖς τραύμασι. καίτοι ἠδύνατο ἀπολέσαι τοὺς ὄφεις παρακελευόμενος· ἀλλὰ καὶ τὴν πληγὴν καταλιμπάνει, καὶ τὸ φάρμακον δίδωσι. Ποίησόν μοι ὄφιν χαλκοῦν, καὶ πῆξον αὐτὸν ἐπὶ ξύλου ἐπὶ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ κήρυξον τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, καὶ εἰπέ· ἐάν τις δηχθῇ ὑπὸ ὄφεως, ἔλθῃ καὶ προσέχῃ τῷ ὄφει τούτῳ τῷ πεπηγμένῳ ἐν τῷ ξύλῳ, καὶ πιστεύσας ζήσεται. ἆρα οὐκ ἦν δυνατὸν φυγαδευθῆναι τοὺς ὄφεις; οὐκ ἦν δυνατὸν ἀπολέσθαι; οὐκ ἦν δυνατὸν λόγῳ θεραπεῦσαι; ἀλλ' ὥσπερ ἐδύνατο λόγος Θεοῦ ἐκ πέτρας ἐκβλύζειν ὕδωρ, ἕως δὲ εἶδεν ἡ πέτρα τὸ σύμβολον τοῦ σταυροῦ, οὐχ ὑπήκουσεν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ἠδύνατο τοὺς ὄφεις φυγαδεῦσαι, ἀλλ' ἕως εἶδον οἱ ὄφεις τὴν εἰκόνα τοῦ σταυροῦ τὴν νεκροῦσαν τῶν δαιμόνων τὰ δήγματα, οὐκ ἠμβλύνθησαν. διὰ τί δὲ τοῦ σωτῆρος εἰκόνα τὸν ὄφιν ἐποίησε; τί ὅμοιον εἰκὼν καὶ ὄφις; ἵνα μνημονεύσῃς, ἐπειδὴν πρὸς Ἰουδαίους ἔχῃς, ἢ πρός τινας ἐχθροὺς ἀπὸ τῆς γραφῆς ὁρμωμένους, καὶ κατὰ τῆς γραφῆς στρατευομένους, πῶς ἀπὸ τοῦ ἐσταυρωμένου σωτηρίαν ἐκδέχῃ καὶ εὐλογίαν. γέγραπται γὰρ, Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου. πρόσεχε ἀκριβῶς. ἐὰν εἴπῃ Ἰουδαῖος, ἢ ἕτερος ἐχθρὸς τῆς ἐκκλησίας ἁρπάζων ἀπὸ τῆς γραφῆς ῥήματα, καὶ κατὰ τῆς γραφῆς ὁπλίζων, πῶς παρὰ

τῷ

Πραξ. β. μα.

Πραξ. κα. κ.

Ιωαν. ιβ. λβ.

Ιωαν. γ. ιδ.

Εξοδ. ις. γ.

Γεν. γ. ιδ.

Αριθ. κα. η.

Δευτ. κα. κγ.

τοῦ Κυρίου τοῦ ἐσταυρωμένου εὐλογίαν θέλετε, γράφοντος Μωϋσέως φανερῶς, ὅτι ἐπικατάρατος
πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου· εἴπατε αὐτῷ, εἰ ἀνέγνως τὴν γραφὴν, ἐπίγνωθι. οὐ
Πραξ. η. λ. γὰρ ἡ ἀνάγνωσις ζητεῖται, ἀλλ' ἡ γνῶσις· καθώς φησιν ὁ Φίλιππος τῷ εὐνούχῳ, Ἆρά γε γινώσκεις
ἃ ἀναγινώσκεις; καὶ πῶς ὁ εὐγνώμων; Πῶς γὰρ ἂν, κύριε, ἐὰν μή τις με ὁδηγήσῃ;
ἐὰν εἴπῃ πῶς, παρὰ τοῦ ἐσταυρωμένου εὐλογίαν ἐκδέχῃ; (γέγραπται γὰρ, ἐπικατάρατος
πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου) εἰπὲ αὐτῷ· πῶς οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ
Γεν. γ. ιδ. παρὰ τοῦ ὄφεως εὐλογίαν ἐδέξαντο, τοῦ Θεοῦ ἀπ' ἀρχῆς εἰρηκότος, Ἐπικατάρατος
σὺ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων τῆς γῆς; καὶ ὁ ὄφις ἐπικατάρατος, καὶ ἐπικατάρατος πᾶς
ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου. μὴ προσσχῇς τὴν τῶν ῥημάτων οἰκονομίαν, ἀλλὰ μάθε
τὴν διαφοράν. ἐπειδὴ ὁ σωτὴρ ἔμελλε τὴν ἀποκειμένην τῷ κόσμῳ κατάραν εἰς ἑαυτὸν ἀναλαμβάνειν,
κατάρα δὲ ἦν ἡ πρώτη, Γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ, ἀνέλαβε δὲ ταύτην
Γαλ. γ. ιγ. τὴν ἀπόφασιν εἰς αὐτὸν, ὥς φησιν ὁ ἀπόστολος, Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας
τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα, προλαβὼν εἰκόνα ἔθηκεν ἐν τῷ ὄφει· καὶ εἰκότως
ἐν τῷ ὄφει. ὥσπερ γὰρ ὁ χαλκοῦς ἐκεῖνος ὄφις ὄψιν μὲν καὶ τύπον καὶ εἰκόνα ὄφεως εἶχεν, ἰὸν
δὲ καὶ πονηρίαν ὄφεως οὐκ εἶχεν· οὕτω καὶ ὁ σωτὴρ φαίνεται ἐν σαρκὶ τῷ προσχήματι τῆς ἁμαρτίας.
ἡ γὰρ σὰρξ αὕτη ἁμαρτωλὸς ἐγένετο πρὸ τούτου. ἀναλαμβάνει οὖν τὴν ἁμαρτωλὸν
Ιωαν. α. κθ. σάρκα, καὶ οὐκ αὐτὸς ἁμαρτήσας, ἀλλὰ τοῦ κόσμου τὴν ἁμαρτίαν λαβών. Ἴδε γὰρ ὁ ἀμνὸς
τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. οὕτω καὶ ὁ σωτὴρ ἀνέλαβε σάρκα, εἰκόνα μὲν
Ησ. νγ. θ. σαρκὸς καὶ ἀληθινὴν φύσιν ἔχουσαν, ἁμαρτίαν δὲ σαρκὸς οὐκ ἔχουσαν. Ἁμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησε,
φησὶν Ἡσαΐας, οὐδὲ δόλος εὑρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. ὃ γάρ ἐστιν ἰὸς ἐν τῷ ὄφει,
Ψαλ. ρλθ. γ. τοῦτο δόλος ἐν ἀνθρώπῳ. εἰς ὅν φησιν ἡ γραφὴ περὶ τῶν πονηρῶν· Ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ
χείλη αὐτῶν· ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει, καὶ ἐν ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν. ὥσπερ
οὖν, ἵνα πάλιν ἐπαναλάβω, ὁ ὄφις ἐκεῖνος εἶχε μὲν εἰκόνα καὶ μορφὴν ὄφεως, ἰὸν δὲ καὶ
πονηρίαν ὄφεως οὐκ εἶχεν· οὕτω καὶ τὸ σῶμα τοῦ σωτῆρος εἶχε μὲν μορφὴν ἀνθρώπου, πονηρίαν
δὲ ἀνθρώπου οὐκ εἶχεν. ἑτέρα δὲ πάλιν εἰκών. ὥσπερ ἐκεῖ ἄλλοι μὲν οἱ δάκνοντες
ὄφεις, ἄλλος δὲ ὁ ὑπὲρ αὐτῶν πάσχων. δέον γὰρ ἕνα τῶν δακνόντων λαβεῖν καὶ αὐτὸν σταυρῶσαι,
οἱ μὲν δάκνοντες ἠφίεντο, ὁ δὲ μηδὲν ἁμαρτὼν ἐσταυροῦτο· ὁ δὲ μήτε δάκνων, μήτε κοινωνήσας
τῇ φθορᾷ ἢ τῇ ἀπωλείᾳ τῶν ἄλλων ὄφεων ὑπομένει τὴν ἐπὶ ξύλου πῆξιν, ἐπειδὴ εἰκὼν
ἦν τοῦ σωτῆρος, ὅτι πάντων ἁμαρτησάντων ἀνθρώπων οὐδεὶς τῶν ἁμαρτησάντων ὑπὲρ
ἁμαρτωλοῦ σταυροῦται, ἀλλὰ ἀναμάρτητος. ἔγνως τὴν θεωρίαν· μνήσθητι τῆς τοῦ Κυρίου
Ιωαν. γ. ιδ. φωνῆς λεγούσης πρὸς Νικόδημον, Καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ,
οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ'
ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. καλὸν τὸ ῥῆμα. ἐπειδὴ ἐνομίσθη
ταπείνωσις εἶναι τὸ πάθος, ὁ σωτὴρ ὕψωσιν καλεῖ. πᾶσα γὰρ ἡ οἰκουμένη σταυρῷ ὑψώθη,
πᾶσα ἡ οἰκουμένη χαμαὶ κειμένη διὰ τῆς οἰκονομίας τοῦ σταυροῦ ἀνωρθώθη. διὰ τοῦτο ὁ
Κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο. καὶ γὰρ κατώρθωσε τὴν οἰκουμένην· οὐκ εἶπεν,
ἔκλισε. τὸ πρότερον ἔκλισε, τὸ δεύτερον κατώρθωσεν. οὕτω δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου,
ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται. ἀναγκαῖον εἶναι μοι δοκεῖ τῆς ὑψώσεως
ταύτης μάρτυρα καλέσαι προφήτην τὸν φανερῶς κηρύττοντα, ὅτι ὁ Θεὸς ὑψοῦται. ἄκουε
τοίνυν τοῦ μακαρίου Ἡσαΐου τὴν ὕψωσιν ταύτην κηρύττοντος. εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα
Ησ. νγ. ζ. τρανῶς τὸ πάθος ἐκήρυξε λέγων, Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ
κείροντος αὐτὸν ἄφωνος· οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αἴρει, καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται, ὑπὸ τῶν
ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μου ἤχθη εἰς θάνατον· ἀλλ' ὅμως ἀλλαχοῦ καὶ αὐτὸ τὸ πάθος ὕψωσιν καλεῖ.
Ησ. ιβ. ε. τί γάρ φησιν; Ὑμνεῖτε τὸν Κύριον, αἰνεῖτε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀπαγγείλατε ἐν τοῖς ἔθνεσι τὴν δόξαν

ξαν αὐτὸν, ὅτι ὑψηλὸν ἐποίησεν. ἀγαλλιᾶσθε καὶ εὐφραίνεσθε οἱ ἐνοικοῦντες ἐν Σιὼν, ὅτι ὑψώθη ὁ ἅγιος Ἰσραὴλ, ἐν μέσῳ σου ὑψώθη. ἀλλ' ἀνακύπτει πρὸς ταύτην αἱρετικὴ φωνὴ, καὶ λέγει· Εἰ καὶ ὑψώθη, ἀλλὰ μετὰ τὸ παθεῖν ὑψώθη. γέγραπται γάρ, Διὸ καὶ Φιλιπ. β. θ. ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων, καὶ τὰ ἑξῆς. ἀεὶ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας ἐπιφύονται τῷ κηρύγματι τῆς ἀληθείας. ἀναγκαῖον δὲ παρὰ τῶν τοιούτων, μᾶλλον δὲ τοῖς τοιούτοις μὴ διδόναι συντόμως τὰς ἀποκρίσεις, ἀλλὰ πρότερον ἀπαιτεῖν αὐτοὺς λόγον τῶν οἰκείων προλήψεων, καὶ τότε ἐπάγειν λύσιν τῶν ζητουμένων. ἐπειδὴ λέγεις, ὅτι ὁ πατὴρ αὐτὸν ὑπερύψωσε καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ· πρότερόν μοι στῆσον, ποῖόν ἐστι τοῦτο τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα; οὐ γάρ ἐστιν ἁπλῶς εἰπόντα ἀποφθέγγεσθαι, ἀλλὰ τὸ τῇ ἀληθείᾳ συνίστασθαι. ὅταν ἐρωτήσῃ ὁ πονηρὸς, ἀντερωτήσει δικαίᾳ λύε τὴν ἄτοπον ἐρώτησιν. ἔδειξε γὰρ ὁ σωτὴρ σήμερον, πῶς δεῖ πρὸς τοὺς σκολιοὺς ἀποκρίνεσθαι. ἠρώτησαν Φαρισαῖοι τὸν σωτῆρα λέγοντες· Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην; ὁ σωτὴρ βουλόμενος δεῖξαι, ὅτι οὐ δεῖ τὴν κακίαν πληροφορεῖν, ἀλλὰ ταῖς ἀτόποις ἐρωτήσεσι μὴ ἀποκρίνεσθαι, λέγει τοῖς Φαρισαίοις· Ἐρωτή- Ματθ. κα. κδ. σω ὑμᾶς λόγον ἕνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, κἀγὼ ἀποκρίνομαι. τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ἀπέκλεισε τοὺς πονηροὺς ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν. ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην; καὶ ἐρωτηθεὶς οὐκ ἀποκρίνεται αὐτοῖς, ἀλλ' ἀντερωτᾷ· ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἕνα. διὰ τοῦτο λέγει ὁ προφήτης, Μετὰ ὁσίου ὁσιωθήσῃ, καὶ μετὰ ἀνδρὸς ἀθῴου ἀθῷος ἔσῃ, καὶ μετὰ ἐκλεκτοῦ ἐ- Β. Βασ. κβ. κλεκτὸς ἔσῃ, καὶ μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις. τοῦτο τὸ ῥῆμα ἐνόμισαν πολλοὶ παρὰ τοῦ κς. Ψαλ. ιζ. κβ. Θεοῦ λέγεσθαι πρὸς ἀνθρώπους. ὁ προφήτης λέγει τῷ Θεῷ ταῦτα, ὅτι μετὰ δικαίου δικαιωθήσῃ, μετὰ ἀνδρὸς ἀθῴου ἀθῷος ἔσῃ, καὶ μετὰ ἐκλεκτοῦ ἐκλεκτὸς ἔσῃ, καὶ μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι Θεῷ διαλέγεται, ἐπάγει, ὅτι Σὺ λαὸν ταπεινὸν σώσεις, καὶ ὀφθαλμοὺς ὑπερηφάνων ταπεινώσεις. ἀεὶ τὴν κακίαν τῶν Ἰουδαίων ἐβασάνιζεν ὁ σωτὴρ τῇ σιωπῇ. κακία γὰρ πληροφορουμένη πλέον βασανίζεται. ἠρωτήθη πολλάκις, καὶ οὐκ ἀπεκρίνατο· ἐζήτησαν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτοῖς φάσιν. τοσοῦτον αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἐβασάνιζεν, ὡς εἰπεῖν αὐτῷ ποτε τοὺς Ἰουδαίους, Ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ Χρι- Ἰωαν. ι. κδ. στὸς, εἰπὲ ἡμῖν παρρησίᾳ· καὶ ὅμως οὐκ ἀπεκρίνατο, ἀλλὰ, Πολλάκις εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐκ ἀκούετε· τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; ὅρα πῶς τὴν βάσανον αὐτῶν τῆς ψυχῆς ἐκήρυξαν· ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; οὐ σὺ εἶπες, Αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε, κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε, Ματθ. ζ. ζ. καὶ εὑρήσετε; ἀνέγνωτε τὴν γραφὴν, ἀλλ' οὐκ ἔγνωτε τὴν λέγουσαν· Ζητήσουσί με κακοὶ, καὶ οὐχ εὑρήσουσιν. ἵνα μάθῃς ὅτι ὁ αὐτός ἐστι χαρακτὴρ καὶ τοῦ λαλήσαντος διὰ τῶν εὐαγγελίων, καὶ τοῦ λαλήσαντος διὰ τῶν προφητῶν, καὶ ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ δι' ἐκείνων λαλήσας καὶ διὰ τούτων, ὥσπερ ἐνταῦθα ἐρωτώμενος ὑπὸ Ἰουδαίων οὐκ ἀπεκρίνατο, ἀλλὰ ταῖς ἀντερωτήσεσιν αὐτοὺς ἐδέσμει· οὕτω καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ λέγει ὁ Θεὸς τῷ Ἰεζεκιὴλ, Υἱὲ ἀνθρώπου, ἰδοὺ Ἰεζεκ. κ. γ. υἱοὶ τοῦ λαοῦ ἔρχονται πρός με ἐρωτῆσαι λόγον· ζῶ ἐγὼ, εἰ ἀποκριθήσομαι αὐτοῖς. ὁρᾷς τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα. βλέπε ὅσαι βάσανοι, ὅσαι ἐρωτήσεις, πόσαι ἐξαιτήσεις, καὶ οὐκ ἀπεκρίνατο. ὅπου δὲ εὑρίσκει ψυχὴν ἁπλῆν καὶ πιστὴν, φωτὸς γέμουσαν καὶ ἁπλότητος, οὐ μόνον ἐρωτηθεὶς πληροφορεῖ, ἀλλὰ καὶ μὴ ἐρωτηθεὶς διδάσκει. ἀπῆλθέ ποτε περὶ τὴν Σαμάρειαν ὁ Ἰησοῦς· εὑρίσκει γυναῖκα Σαμαρεῖτιδα ἀντλοῦσαν ὕδωρ, καὶ λέγει αὐτῇ· Δός μοι πιεῖν· ὁ χορηγὸς τῆς Ἰωαν. δ. ζ. ζωῆς λέγει αὐτῇ, δός μοι πιεῖν. ἐκάθητο περὶ τὸ φρέαρ, ἡ πηγὴ ἐπάνω πηγῆς. εἶτα, ἵνα συντέμω (τὸ γὰρ προκείμενον οὐ τὴν παροῦσαν ἱστορίαν ἀναπτύξαι, ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐλθεῖν) ἠρώτησεν ἐλθών. ἠρώτησεν αὐτὸν ζήτημα μετὰ Ἰουδαίων πολιτευόμενον καὶ Σαμαρειτῶν. * *

τῶν. ἐπειδὴ Σαμαρεῖται περὶ τὴν νῦν λεγομένην Νεάπολιν ἔχουσι τὴν προσκύνησιν· Ἰουδαῖοι
δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα. λέγει αὐτῷ ἡ Σαμαρεῖτις· Κύριε, οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει
τούτῳ προσεκύνησαν· πῶς λέγουσιν Ἰουδαῖοι, ὅτι εἰς Ἱεροσόλυμα δεῖ προσκυνεῖν; βλέπε
ψυχὴν φιλομαθῆ, γυναῖκα οἰκτρὰν μὲν, ὑψηλὴν δὲ τῇ δυνάμει. ἐξῆλθεν ἀντλῆσαι ὕδωρ, καὶ αἰτεῖ
πηγῆς νάματα. Σαμαρεῖται προσκυνοῦσιν ἐνταῦθα· οἱ Ἰουδαῖοι ἐν Ἱεροσολύμοις.
λύειν τὸ ζήτημα· ὁ σωτὴρ λέγει, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, γύναι, ὅτι ἥξει ὥρα, ἐν ᾗ οὔτε ἐν
τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσουσι τῷ πατρί. ὁ γὰρ Θεὸς πνεῦμα
ἐστι (τουτέστι, πανταχοῦ) καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνεῖν
δεῖ, οὐ τόπῳ περιγράφοντας τὴν προσκύνησιν, ἀλλὰ πανταχοῦ ὑμνοῦντας. ὡς
οὐκ ἠδυνήθη νοῆσαι σαφῶς, ὃ ἔλεγεν ὁ σωτὴρ (ὑπερέβαινε γὰρ τῆς γυναικὸς τὴν
διάνοιαν) λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Οἶδα μὲν ὅτι ἔρχεται Μεσσίας ὁ λεγόμενος Χριστός· ὅταν
ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἡμᾶς διδάξει πάντα. βλέπε ψυχὴν περὶ τῆς ὄψεως τὸν πόθον ἔχουσαν.
Ἰουδαῖοι ἰδόντες οὐκ ἐπίστευσαν· αὕτη μηδέπω θεασαμένη ἐκδέχεται. ὡς εἶδεν ὁ Χριστὸς
Ἰωάν. δ. κϛ. ἁπλῆν τὴν διάνοιαν, λέγει· Ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοι. πόσα ἠρώτησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ
ἐβασανίσθησαν, Ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; καὶ οὐκ ἀπεκρίθη· αὕτη ἐν τῇ φωνῇ
Σοφ. α. γ. εἶπεν ὅτι ἔρχεται, καὶ ἑαυτὸν ἔδειξεν ὁ κηρυχθείς. τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον, Σκολιοὶ λογισμοὶ
χωρίζουσιν ἀπὸ Θεοῦ· ἐμφανίζεται δὲ τοῖς μὴ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ. ἐπεὶ τοίνυν ἐδίδαξεν ἡμᾶς
ἡ πηγὴ τῆς σοφίας ἀντερωτήσεσι λύειν τὰς ἀτόπους ἐρωτήσεις, ἐρωτῶ τὸν αἱρετικὸν, τί ἐστι τοῦτο
τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα; ὡς θέλεις, αὐτὸ εἰπέ. τί ἐστι τὸ ὄνομα; ὅτι Ἰησοῦς λέγεται;
ὅτι Χριστός; ὅτι σωτήρ; εἰπέ μοι τὸ ὄνομα. στῆσον πρότερον, εἰ, ὅταν τὴν μαρτυρίαν ἀγάγω
τὴν ἔνθεον, προφητῶν δόξαν, ἀποστόλων κήρυγμα, μὴ παραγράψῃ τὴν μαρτυρίαν. ἀλλὰ
πρότερον στῆσόν σου τὴν ἔννοιαν. Εἰπέ μοι ποῖον φρονεῖς ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν; ἀλλὰ τί
ποιήσω; ἐν μέσῳ πιστῶν εἰμι, καὶ οὐ θέλω προφάσει τῶν ἐχθρῶν κρεμάσαι τοὺς υἱοὺς τῆς ἐκκλησίας.
ἀναπτύξωμεν τοίνυν, καὶ εἴ τις πάρεστιν ἐχθρὸς, εὐεργετείσθω καὶ γινέσθω φίλος ἀντ'
ἐχθροῦ, καὶ γινέσθω σύμφωνος ἀντ' ἐναντίου. μὴ ἧτταν νομισάτω τὸ ἡττᾶσθαι τῇ ἀληθείᾳ·
μὴ σπουδασάτω νικῆσαι τὴν κακὴν νίκην, ἀλλ' ἡττηθῆναι τὴν καλὴν ἧτταν. ἀναπτύξωμεν
ἡμεῖς τὸν λόγον, καθὼς οἴονται. ποῖον λέγεις ὄνομα αὐτῷ κεχαρίσθαι τὸ ὑπὲρ πᾶν
ὄνομα; ὅτι Ἰησοῦς ἐκλήθη; ἐκλήθη πρὸ αὐτοῦ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυή. ὅτι Χριστὸς ἐκλήθη;
πᾶς βασιλεὺς καὶ προφήτης χριστός. οὕτω λέγει Δαβὶδ περὶ Σαοὺλ τοῦ βασιλέως, καίτοι
πονηροῦ ὄντος, ἀλλ' ὅμως χρίσμα ἔχοντος βασιλικόν. συμβουλευόμενος παρά τινων τῶν αὐτοῦ
α. Βασ. κδ. δ. δορυφόρων, Ἰδοὺ ἡμέρα, ἣν εἶπε Κύριος παραδοῦναι τὸν ἐχθρόν σου εἰς τὰς χεῖράς σου, πάταξον
αὐτόν· λέγει Δαβὶδ, Ζῇ Κύριος, οὐ μὴ ἐπαγάγω τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτὸν, ὅτι χριστὸς
Ψαλμ. ρδ. ιε. Κυρίου ἐστί. καὶ οὐκ εἷς μόνος χριστὸς, ἀλλὰ καὶ πολλοί. Μὴ ἅπτεσθε τῶν χριστῶν μου, καὶ
Ἀμϐ. γ. ιγ. ἐν τοῖς προφήταις μου μὴ πονηρεύεσθε. καὶ ὁ Ἀμβακοὺμ, Ἐξῆλθες εἰς σωτηρίαν λαοῦ σου
τοῦ σῶσαι τοὺς χριστούς σου. πῶς οὖν ὑπὲρ πᾶν ὄνομα; εἰ γὰρ πρὸ αὐτοῦ ἄλλοι εἶχον τὸ
ὄνομα, πῶς ὑπὲρ πᾶν ὄνομα ἔδωκεν αὐτῷ ὄνομα ὁ πατήρ, ἢ ποῖον ὄνομα; ὅτι σωτὴρ ἐκλήθη;
ἐκλήθησαν σωτῆρες πολλοί. μνήσθητι τῶν προειρημένων· ποῖον τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα;
ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἔχεις καιρὸν ἀποκρίνασθαι, ἢ εἰδὼς κακουργεῖς καὶ θέλων κρύπτεις, μάνθανε.
ὄνομα καλεῖ ἡ γραφὴ πολλάκις Θεοῦ οὐ προσηγορίαν, ἀλλὰ τὴν δόξαν· ὄνομα λέγεται
Θεοῦ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, οἷον ὅταν ποιήσῃ θαυμάσια, ὄνομα γίνεται αὐτῷ ἀπὸ τοῦ θαύματος· καθάπερ
Ἠσ. ξγ. ιβ. λέγει ὁ μακάριος προφήτης· Ποῦ ἐστιν ὁ ἀναγαγὼν τῇ δεξιᾷ τὸν Μωϋσῆν; κατίσχυσεν
ὕδωρ πρὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἐξήγαγε τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ὄνομα,
ἀντὶ τοῦ, φήμην· τουτέστιν, ὀνομαστὸς ἐγένετο. καὶ ἐφ' ἡμῶν λέγεται τοῦτο, ὀνομαστὸς ἄνθρωπος,
οὐκ ἀπὸ τοῦ ὄνομα ἔχειν (πάντες γὰρ ἔχουσιν ὀνόματα) ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ὀνομάζε-

σθαι πανταχοῦ. ὄνομα καλεῖ τὴν δόξαν καὶ τὴν φήμην τὴν λαμπρυνομένην πανταχοῦ. οὕτω λέγει τῷ Σολομῶντι ὁ Θεός· Καὶ ἐποίησά σοι ὄνομα, καθὼς τὸ ὄνομα τῶν ἀρχαίων τῶν βασιλέων. ἀλλ᾽ οὐ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἤλλαξεν (οὐ Σολομὼν ἐλέγετο) ἀλλὰ ἐποίησά σοι ὄνομα, τουτέστι, φήμην, δόξαν. οὕτω καὶ ἐνταῦθα λέγει· ἔδωκεν αὐτῷ ὄνομα, τουτέστι, δόξαν. καὶ τίς ἡ δόξα; ἵνα μὴ ἐγὼ ἑρμηνεύσω, ἄκουε αὐτοῦ Παύλου λέγοντος· Ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστός. ὁρᾷς ὅτι ὄνομα τὴν δόξαν εἶπε, τὴν προσκύνησιν τῆς οἰκουμένης, τὸ πανταχοῦ αὐτὸν δοξάζεσθαι, καὶ ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ περιαγγέλλεσθαι. ναί, φησιν, ἐδεξάμην τὴν ἑρμηνείαν, ἀλλ᾽ ἐκείνου οὐκ ἀφίσταμαι, ὅτι ὁ πατὴρ αὐτῷ ἔδωκε τὸ ὄνομα. θέλεις, φησί, τὸ ὄνομα τοῦτο προσηγορίαν; θέλεις τοῦτο τὸ ὄνομα δόξαν; θέλεις, φησίν, εἰπεῖν, θέλεις εὔκλειαν; ἐγὼ τέως ἐκείνου οὐκ ἀφίσταμαι, ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Θεὸς ὄνομα, διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν. ἀναγκαῖον τοίνυν ζητῆσαι. εὑρίσκεται γὰρ τὸ ῥῆμα, ὥσπερ μισθὸς δοθεὶς τῷ σωτῆρι. λέγει γὰρ ὁ Παῦλος, Τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ᾽ ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπου γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα. δείκνυται ἐνταῦθα ὅτι, ἐπειδὴ ἔπαθε, μισθὸν ἔλαβε τοῦ πάθους· ἐπειδὴ ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν μέχρι θανάτου, διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε. τὸ γάρ, διό, αἰτίαν λέγει, δι᾽ ἣν ἐπήγαγεν αὐτῷ τὴν δόξαν. ἡ δόξα αὕτη καὶ ἡ ὕψωσις, μισθὸς τοῦ πάθους. τίς τοίνυν ὁ παθών; τίς ὁ λαβὼν τὸν μισθόν; μὴ συγχωρήσῃ σοι Παῦλος ἁπλῶς κατὰ τῆς θεότητος μαίνεσθαι, ἐπήγαγε· καὶ ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπου γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτόν. πρότερον ἄνθρωπον εἶπε, καὶ τότε λαμβάνοντα δόξαν. πρόσεχε ἀκριβῶς. πρότερον εἶπε μορφὴν Θεοῦ, ὅτι ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων· εἶτα ἔδειξε μορφὴν δούλου, μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπου γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἵνα δείξῃ τὴν τοῦ δούλου μορφήν, τὸν ἄνθρωπον, λαμβάνοντα μισθὸν καὶ τὸ ὄνομα. δύο γάρ ἐστιν. ἐπειδὴ ὁ σωτὴρ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἔθηκε (ψυχὴν γὰρ εἶχεν, ἐπειδὴ ὁλόκληρον ἄνθρωπον ἀνέλαβε) λαμβάνει μισθὸν αὐτὴ ἡ σὰρξ ἡ τῷ σωτῆρι λόγῳ διακονησαμένη, τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα διακονηθῆναι, καὶ ἵνα πᾶν γόνυ κάμψῃ τῷ Χριστῷ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων. ἕτερον δὲ συντόμως ἐρῶ. εἰ μετὰ τὸν σταυρὸν ἔλαβε ταῦτα, καὶ εἰ, ἐπειδὴ ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν μέχρι θανάτου, ἀμειβόμενος αὐτὸν ὁ Θεὸς ἔδωκεν αὐτῷ ὄνομα, εἰ φαίνεται τοῦτο τὸ ὄνομα μὴ ἔχων πρὸ τοῦ σταυροῦ, κατὰ χάριν ἔλαβε τὴν δόξαν. συναγωνίσασθέ μοι. τὸ γὰρ νόημα λεπτὸν καὶ βαθύ. λέγουσιν ὅτι ἐπειδὴ ἔπαθεν ὁ Χριστός. ἀναγινώσκουσι τὸν ἀπόστολον, μὴ νοοῦντες τὸ ἀποστολικόν, ὅτι ἐπειδὴ ἔπαθε, διὰ τοῦτο αὐτὸν ὁ Θεὸς ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων. πρὸ τοῦ σταυροῦ μισθὸν ἔλαβεν. εἰ πρὸ τοῦ σταυροῦ οὐ φαίνεται προσκυνούμενος ὁ μονογενής, καὶ οὐ φαίνεται πᾶν γόνυ κάμπτον τῷ μονογενεῖ, ἀληθῶς μισθὸν ἔλαβεν, ὃν οὐκ εἶχε, χάριν ἐδέξατο. εἰ δὲ εὑρίσκεται καὶ πρὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πρὶν πάθῃ, καὶ πρὶν ὑψωθῇ, ἡ οἰκονομία ὑπὸ πάσης κτίσεως προσκυνουμένη, ποίαν ἔχει χώραν ἡ ματαιολογία; ἆρά τι, ἄθλιε, οὐ γνωρίζεις, τί μὲν τὸ προαιώνιον ἀξίωμα, τί δὲ τὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας σχῆμα; νόησον μορφὴν Θεοῦ, καὶ μορφὴν δούλου, τὴν μὲν λαμβάνουσαν, τὴν δὲ ἀναληφθεῖσαν. μὴ συγχέῃς τὴν τάξιν, μὴ ἀφανίσῃς τὴν ἀλήθειαν· μᾶλλον δὲ μὴ ἀφανίζου ὑπὸ τῆς ἀληθείας. δείξωμεν τοίνυν, εἰ πᾶν γόνυ κάμπτει, καὶ πρὸ τῆς οἰκονομίας προσκυνητός ἐστιν ὁ μονογενής, οὐκ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ λα-

βὼν

Σολο.

Φιλιπ. β. θ.

την. ἐπειδὴ Σαμαρεῖται περὶ τὴν νῦν λεγομένην Νεάπολιν ἔχουσι τὴν προσκύνησιν· Ἰουδαῖοι
δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα. λέγει αὐτῷ ἡ Σαμαρεῖτις· Κύριε, οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει
τούτῳ προσεκύνησαν· πῶς λέγουσιν Ἰουδαῖοι, ὅτι εἰς Ἱεροσόλυμα δεῖ προσκυνεῖν; βλέπε
ψυχὴν φιλομαθῆ, γυναῖκα οἰκτρὰν, ὑψηλὴν δὲ τῇ δυνάμει. ἐξῆλθεν ἀντλῆσαι ὕδωρ, καὶ ἀντλεῖ
πηγῆς νάματα. Σαμαρεῖται προσκυνοῦσιν ἐν ταύτῃ· οἱ Ἰουδαῖοι ἐν Ἱεροσολύμοις·
λῦσόν μοι τὸ ζήτημα. ὁ σωτὴρ λέγει, Ἀμὴν λέγω σοι, γύναι, ὅτι ἥξει ὥρα, ἐν ᾗ οὔτε ἐν
τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσουσι τῷ πατρί. ὁ γὰρ Θεὸς πνεῦμα
ἐστὶ (τουτέστι, πανταχοῦ) καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνεῖν
δεῖ, οὐ τόπῳ περιγράφοντας τὴν προσκύνησιν, ἀλλὰ πανταχοῦ ὑμνοῦντας. ὡς
οὐκ ἠδυνήθη νοῆσαι σαφῶς, ὃ ἔλεγεν ὁ σωτὴρ (ὑπερέβαινε γὰρ τῆς γυναικὸς τὴν
διάνοιαν) λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Οἶδα μὲν ὅτι ἔρχεται Μεσσίας ὁ λεγόμενος Χριστός· ὅταν
ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἡμᾶς διδάξει πάντα. βλέπε ψυχὴν παρὰ τῆς ὄψεως τὸν πόθον ἔχουσαν.
Ἰουδαῖοι ἰδόντες οὐκ ἐπίστευσαν· αὕτη μηδέπω θεασαμένη ἐκδέχεται. ὡς εἶδεν ὁ Χριστὸς
Ἰωαν. δ. κϛ. ἁπλῶς τὴν διάνοιαν, λέγει· Ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοι. πόσα ἠρώτησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ
ἐβασάνισαν, Ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; καὶ οὐκ ἀπεκρίθη· αὕτη ἐν τῇ φωνῇ
Σοφ. α. γ. εἶπεν ὅτι ἔρχεται, καὶ ἑαυτὸν ἔδειξεν ὁ κηρυχθείς. τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον, Σκολιοὶ λογισμοὶ
χωρίζουσιν ἀπὸ Θεοῦ· ἐμφανίζεται δὲ τοῖς μὴ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ. ἐπεὶ τοίνυν ἐδίδαξεν ἡμᾶς
ἡ πηγὴ τῆς σοφίας δευτερωτήσεσι λύειν τὰς ἀτόπους ἐρωτήσεις, ἐρωτῶ τὸν αἱρετικόν, τί ἐστι τοῦτο
τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα; ὡς θέλεις, αὐτὸ εἰπέ. τί ἐστι τὸ ὄνομα; ὅτι Ἰησοῦς λέγεται;
ὅτι Χριστός; ὅτι σωτήρ; εἰπέ μοι τὸ ὄνομα. στῆσον πρὸ τούτων, ἵν', ὅταν τὴν μαρτυρίαν ἀναγνῷ
τὴν ἔνθεον, προφητῶν δόξαν, ἀποστόλων κήρυγμα, μὴ παραγράψῃ τὴν μαρτυρίαν. ἀλλὰ
πρὸ τούτων στῆσόν σου τὴν ἔννοιαν. εἰπέ μοι ποῖον φέρεις ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν; ἀλλὰ τί
ποιήσω; ἐν μέσῳ πιστῶν εἰμι, καὶ οὐ θέλω προφάσει τῶν ἐχθρῶν κρεμάσαι τοὺς υἱοὺς τῆς ἐκκλησίας.
διαπτύξωμεν τοίνυν, καὶ εἴ τις πάρεστιν ἐχθρός, εὐεργετείσθω καὶ γινέσθω φίλος ἀντ'
ἐχθροῦ, καὶ γινέσθω σύμφωνος ἀντ' ἐναντίου. μὴ ἧτταν νομισάτω τὸ ἡττᾶσθαι τῇ ἀληθείᾳ·
μὴ σπουδασάτω νικῆσαι τὴν κακὴν νίκην, ἀλλ' ἡττηθῆναι τὴν καλὴν ἧτταν. ἀναπτύξωμεν
ἡμεῖς τὸν λόγον, καθὼς οἴονται. ποῖον λέγεις ὄνομα αὐτὸν κεχαρίσθαι τὸ ὑπὲρ πᾶν
ὄνομα; ὅτι Ἰησοῦς ἐκλήθη; ἐκλήθη πρὸ αὐτοῦ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυή. ὅτι Χριστὸς ἐκλήθη;
πᾶς βασιλεὺς καὶ προφήτης χριστός. οὕτω λέγει Δαβὶδ περὶ Σαοὺλ τοῦ βασιλέως, καίτοι
πονηροῦ ὄντος, ἀλλ' ὅμως χρίσμα ἔχει βασιλικόν. συμβουλευόμενος παρά τινων τῶν αὐτοῦ
α. Βασ. κδ. ε. δορυφόρων, Ἰδοὺ ἡ ἡμέρα, ἣν εἶπε Κύριος παραδοῦναι τὸν ἐχθρόν σου εἰς τὰς χεῖράς σου, πάταξον
αὐτόν· λέγει Δαβίδ, Ζῇ Κύριος, οὐ μὴ ἐπαγάγω τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτόν, ὅτι χριστὸς
Ψαλ. ρδ. ιε. Κυρίου ἐστί. καὶ οὐκ εἷς μόνος χριστός, ἀλλὰ καὶ πολλοί. Μὴ ἅπτεσθε τῶν χριστῶν μου, καὶ
Αμβ. γ. ιγ. ἐν τοῖς προφήταις μου μὴ πονηρεύεσθε. καὶ ὁ Ἀμβακούμ, Ἐξῆλθες εἰς σωτηρίαν λαοῦ σου
τοῦ σῶσαι τοὺς χριστούς σου. πῶς οὖν ὑπὲρ πᾶν ὄνομα; εἰ γὰρ πρὸ αὐτοῦ ἄλλοι εἶχον τὸ
ὄνομα, πῶς ὑπὲρ πᾶν ὄνομα ἔδωκεν αὐτῷ ὄνομα ὁ πατήρ, ἢ ποῖον ὄνομα; ὅτι σωτὴρ ἐκλήθη;
ἐκλήθησαν σωτῆρες πολλοί. μνήσθητι τῶν προειρημένων· ποῖον τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα;
ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἔχεις καιρὸν ἀποκρίνασθαι, ἢ εἰδὼς κακουργεῖς καὶ θέλεις κρύπτειν, μάνθανε.
ὄνομα καλεῖ ἡ γραφὴ πολλάκις Θεοῦ οὐ προσηγορίαν, ἀλλὰ τὴν δόξαν· ὄνομα λέγεται
Θεοῦ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, οἷον ὅταν ποιήσῃ θαυμάσια, ὄνομα γίνεται αὐτῷ ἀπὸ τοῦ θαύματος· καθὼς
Ησ. ξγ. ιγ. λέγει ὁ μακάριος προφήτης· Ποῦ ἐστιν ὁ ἀναγαγὼν τῇ δεξιᾷ τὸν Μωϋσῆν; κατισχύσει
ὕδωρ πρὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἐξήγαγε τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ὄνομα,
ἀντὶ τοῦ, φήμην· τουτέστιν, ὀνομαστὸς ἐγένου. καὶ ἐφ' ἡμῶν λέγεται τοῦτο, ὀνομαστὸς ἄνθρωπος,
οὐκ ἀπὸ τοῦ ὄνομα ἔχειν (πάντες γὰρ ἔχουσιν ὀνόματα) ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ὀνομάζε-

σθαι

ᾄδεσθαι πανταχοῦ. ὄνομα καλεῖ τὴν δόξαν καὶ τὴν φήμην τὴν λαλουμένην πανταχοῦ. οὕτω λέγει τῷ Σολομῶντι ὁ Θεός· Καὶ ἐποίησά σοι ὄνομα, καθὼς τὸ ὄνομα τῶν ἀρχαίων τῶν βασιλέων. ἀλλ' οὐ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἤλλαξεν (οὐ Σολομῶν ἐλέγετο) ἀλλὰ ἐποίησά σοι ὄνομα, τουτέστι, φήμην, δόξαν.

Σολ.

οὕτω καὶ ἐνταῦθα λέγει· ἔδωκεν αὐτῷ ὄνομα, τουτέστι, δόξαν. καὶ τίς ἡ δόξα; ἵνα μὴ ἐγὼ ἑρμηνεύω, ἄκουε αὐτοῦ Παύλου λέγοντος· Ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστός. ὁρᾷς ὅτι ὄνομα τὴν δόξαν εἶπε, τὴν προσκύνησιν τῆς οἰκουμένης, τὸ πανταχοῦ αὐτὸν δοξάζεσθαι, καὶ ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ καταγγέλλεσθαι. ναί, φησιν, ἐδεξάμην τὴν ἑρμηνείαν, ἀλλ' ἐκείνου οὐκ ἀφίσταμαι, ὅτι ὁ πατὴρ αὐτῷ ἔδωκε τὸ ὄνομα. θέλεις, φησί, τὸ ὄνομα νοῆσαι προσηγορίαν; θέλεις νοῆσαι τὸ ὄνομα δόξαν; θέλεις, φησίν, εἰπεῖν, θέλεις εὔκλειαν; ἐγὼ τέως ἐκείνου οὐκ ἀφίσταμαι, ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Θεὸς ὄνομα, διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν. ἀναγκαῖον τοίνυν ζητῆσαι. εὑρίσκεται γὰρ τὸ ῥῆμα, ὥσπερ μισθὸς δοθεὶς τῷ σωτῆρι.

Φιλιπ. β. ε.

λέγει γὰρ ὁ Παῦλος, Τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα. δείκνυται ἐνταῦθα ὅτι, ἐπειδὴ ἔπαθε, μισθὸν ἔλαβε τοῦ πάθους· ἐπειδὴ ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν μέχρι θανάτου, διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε. τὸ γάρ, διό, αἰτίαν λέγει, δι' ἣν ἐπάγει αὐτῷ τὴν δόξαν. ἡ δόξα αὕτη καὶ ἡ ὕψωσις, μισθὸς τοῦ πάθους. τίς τοίνυν ὁ παθών; τίς ὁ λαβὼν τὸν μισθόν; μὴ συγχωρήσῃ σοι Παῦλος ἁπλῶς κατὰ τῆς θεότητος μαίνεσθαι, ἐπήγαγε· καὶ ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτόν. πρότερον ἄνθρωπον εἶπε, καὶ τότε λαμβάνοντα δόξαν. πρόσεχε ἀκριβῶς. πρότερον εἶπε μορφὴν Θεοῦ, ὅτι ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων· εἶτα ἔδειξε μορφὴν δούλου, μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἵνα δείξῃ τὴν τοῦ δούλου μορφήν, τὸν ἄνθρωπον, λαμβάνοντα μισθὸν καὶ τὸ ὄνομα. δύο γάρ ἐστιν. ἐπειδὴ ὁ σωτὴρ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἔθηκε (ψυχὴν γὰρ εἶχεν, ἐπειδὴ ὁλόκληρον ἄνθρωπον ἀνέλαβε) λαμβάνει μισθὸν αὐτὴ ἡ σὰρξ ἡ τῷ σωτῆρι λόγῳ διακονησαμένη, τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα διακονηθῆναι, καὶ ἵνα πᾶν γόνυ κάμψῃ τῷ Χριστῷ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων. ἕτερον δὲ συντόμως ἐρῶ. εἰ μετὰ τὸν σταυρὸν ἔλαβε ταῦτα, καὶ εἰ, ἐπειδὴ ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν μέχρι θανάτου, ἀμειβόμενος αὐτὸν ὁ Θεὸς ἔδωκεν αὐτῷ ὄνομα, εἰ φαίνεται τοῦτο τὸ ὄνομα μὴ ἔχων πρὸ τοῦ σταυροῦ, κατὰ χάριν ἔλαβε τὴν δόξαν. συναγωνίσασθέ μοι. τὸ γὰρ νόημα λεπτὸν καὶ βαθύ. λέγουσιν ὅτι ἐπειδὴ ἔπαθεν ὁ Χριστός. ἀναγινώσκουσι τὸν ἀπόστολον, μὴ νοοῦντες τὸ ἀποστολικόν, ὅτι ἐπειδὴ ἔπαθε, διὰ τοῦτο αὐτὸν ὁ Θεὸς ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων. πρὸ τοῦ σταυροῦ μισθὸν ἔλαβεν. εἰ πρὸ τοῦ σταυροῦ οὐ φαίνεται προσκυνούμενος ὁ μονογενής, καὶ οὐ φαίνεται πᾶν γόνυ κάμπτον τῷ μονογενεῖ, ἀληθῶς μισθὸν ἔλαβεν, ὃν οὐκ εἶχε, χάριν ἐδέξατο. εἰ δὲ εὑρίσκεται καὶ πρὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πρὶν παθῇ, καὶ πρὶν ὑψωθῇ, ἡ οἰκονομία ὑπὸ πάσης κτίσεως προσκυνουμένη, ποίαν ἔχει χώραν ἡ ματαιολογία; διὰ τί, ἄθλιε, οὐ γνωρίζεις, τί μὲν τὸ προαιώνιον ἀξίωμα, τί δὲ τὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας σχῆμα; νόησον μορφὴν Θεοῦ, καὶ μορφὴν δούλου, τὴν μὲν λαμβάνουσαν, τὴν δὲ ἀναληφθεῖσαν. μὴ συγχέῃς τὴν τάξιν, μὴ ἀφανίσῃς τὴν ἀλήθειαν· μᾶλλον δὲ μὴ ἀφανίζου ὑπὸ τῆς ἀληθείας. δείξωμεν τοίνυν, εἰ πᾶν γόνυ κάμπτει, καὶ πρὸ τῆς οἰκονομίας προσκυνητός ἐστιν ὁ μονογενής, οὐκ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ λαβὼν

ζων τὸ προσκυνεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ σταυροῦ καὶ περὶ τὴν αἰώνιον ἔχων τὴν προσκύνησιν.
τί γάρ φησιν, ἄκουε. λέγει τοίνυν ὁ μακάριος Ησαΐας· Τάδε λέγει Κύριος, ἐγώ εἰμι
Ησ. με. κε. Κύριος ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος δίκαιος καὶ σωτήρ, οὐκ ἔστι πάρεξ ἐμοῦ. ἐπιστράφητε πρός
με, καὶ σωθήσεσθε πάντες οἱ ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς. ἐγὼ Θεός, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος. ἡ αὐτὴ ἀκολουθία.
Κατ' ἐμαυτοῦ ὀμνύω, εἰ μὴν ἐξελεύσεται ἐκ τοῦ στόματός μου δικαιοσύνη· ἐγὼ
Θεός, οὐκ ἔστιν ἄλλος. δίκαιος καὶ σωτὴρ πάρεξ ἐμοῦ οὐκ ἔστιν. ἐγὼ Θεός, καὶ πάλιν οὐκ ἔστιν ἄλλος.
τρίτον ἀναλαμβάνει καὶ λέγει, ἐπιστράφητε πρός με· κατ' ἐμαυτοῦ ὀμνύω, εἰ μὴν ἐξελεύσεται
ἐκ στόματός μου δικαιοσύνη. οἱ λόγοι μου οὐκ ἀποστραφήσονται, ἀντὶ τοῦ, διακενῆς οὐ προσέρχεται
λόγος μου· ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ὀμεῖται τὸν Θεὸν τὸν ἀληθινόν. πᾶν γόνυ,
πᾶσα γλῶσσα. τίς ὁ ταῦτα εἰρηκώς; ὁ πατήρ. τοῦτο γὰρ θέλει ὁ αἱρετικός. οὐχ ἵνα τὸν πατέρα τιμήσῃ,
ἀλλ' ἵνα τὸν υἱὸν τῆς δόξης τῆς οἰκείας στερήσῃ. παρ' ἐμοὶ δὲ τῷ πιστῷ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ πατὴρ νοεῖται
ταῦτα εἰρηκώς, καὶ υἱὸς ταῦτα λέγων νοεῖται, καὶ πνεῦμα ἅγιον κηρύττεται. ταῦτα ἐθελολογῶν,
καὶ οὐκ ἔστι διαφορά. παρέστησε γάρ, ὅτι ἐγώ εἰμι δίκαιος, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος. τίς οὖν ἐστιν
ὁ ταῦτα λέγων, τέως ἐρωτηθῶσιν. ἀλλ' ἐπειδὴ συμβαίνει αὐτοῖς κατὰ τοὺς Φαρισαίους εἰπεῖν ἐν
ἑαυτοῖς, ἐὰν εἴπωμεν τόδε, τόδε ἀποκρίνεται ἡμῖν, ἵνα τοίνυν, ἀδελφοί, μήτε αὐτοὺς δόξω λέγειν
ἀπ' ἐμαυτοῦ, μήτε τῇ διανοίᾳ τῇ πεφαντασμένῃ ἐπιτρέψω ἁπλῶς φθέγγεσθαι, δι'
αὐτῆς παραστήσω τῆς προφητείας ταύτης Παῦλον μάρτυρα. ἴδωμεν Παύλου ταύτην
τὴν προφητείαν τήν, Ζῶ ἐγώ, κατ' ἐμαυτοῦ ὀμνύω, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ καὶ πᾶσα
γλῶσσα, ἴδωμεν Παῦλος ποῦ ἐξέβαλεν. ἐπιστέλλει ποτὲ Ῥωμαίοις· διαφορὰν εἶχον πρὸς
Ρωμ. ιδ. ἀλλήλους οἱ πιστεύσαντες οἱ ἀπὸ Ἰουδαίων καὶ ἀπὸ ἑλλήνων γενόμενοι χριστιανοί. καὶ οἱ μὲν
ἀπὸ ἑλλήνων γενόμενοι χριστιανοὶ μετελάμβανον πάντων τῶν βρωμάτων ἀδιαφόρως· οἱ
δὲ ἀπὸ Ἰουδαίων καὶ Χριστὸν ἐβούλοντο προσκυνεῖν, καὶ Ἰουδαϊκὰ παρατηρεῖσθαι βρώματα.
ὠνείδιζε δὲ ἕτερον μέρος τῷ ἑτέρῳ· οἱ ἀπὸ Ἰουδαίων ὠνείδιζον τοῖς ἐξ ἐθνῶν, ὡς μὴ
* * φυλάττουσι τὸν νόμον· οἱ ἀπὸ ἑλλήνων ὠνείδιζον τοῖς ἀπὸ Ἰουδαίων, ὡς μὴ τυχοῦσι τῆς
χάριτος τοῦ εὐαγγελίου. ἐκεῖνοι οἱ ἀπὸ ἑλλήνων ἔλεγον τοῖς Ἰουδαίοις, εἰ ὁ νόμος ὁ δικαιῶν,
Χριστὸς τί ἦλθεν; εἰ δὲ Χριστὸς ἦλθε, τί καταλιπόντες τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ, Ἰουδαϊκοῖς
Γαλ. β. κα. ἔθεσιν ἀκολουθεῖτε; πεφωτισμένοι ἦσαν τῇ Παύλου διδασκαλίᾳ Ῥωμαῖοι τοῦ λέγοντος, Εἰ
γὰρ ἐν νόμῳ δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανε. πεπεισμένοι οὖν ἦσαν οἱ ἐξ
ἐθνῶν, ὅτι δίχα Χριστοῦ οὐκ ἔστιν ἄλλως σωθῆναι, καὶ οὐ δεῖ Ἰουδαϊκοὺς τύπους φυλάττειν. εὗρε
Παῦλος μάχην, εὑρίσκει τὴν στάσιν. μέσον ἑαυτὸν ἐμβάλλει τῶν μαχομένων, καὶ διαλύει τὰ
δύο μέρη. καὶ σκόπει· πρότερον Παῦλος οὐ τὸ ἀκριβὲς ἀπαιτεῖται παρὰ πάντων, ἀλλὰ τὸ
ἀσφαλὲς ἐνενόησεν· ὅτι ἡ πρόληψις δυσλυτός ἐστι, καὶ ἡ συνήθεια μόλις χρόνῳ ἀφανίζεται.
οὐκ ἠθέλησε προφάσει τοῦ ἀναγκάζειν Ἰουδαίους τρώγειν βρώματα, ἀποτρέπειν αὐτοὺς ἐκ
τῆς πίστεως· ἀλλὰ πρότερον ἠθέλησε ῥιζωθῆναι τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ ἐν αὐτοῖς. τί οὖν οἱ
ἀπὸ Ἰουδαίων γενόμενοι χριστιανοί; ὡς ἔβλεπον ἑαυτοὺς ἐλεγχομένους, ὅτι οὐδέπω ἐπίστευσαν
εἰς Χριστὸν παρατηρούμενοι βρώματα Ἰουδαϊκά, καὶ βουλόμενοι ἀπέχεσθαι κρεῶν
χοιρείων, θέλοντες σκεπάσαι τὴν νόσον αὐτῶν, προσεποιήθησαν μηδὲ ὅλως ἐσθίειν κρέα, ἀλλ'
ἤσθιον λάχανα, ἵνα τῷ μὴ τρώγειν ὅλως κρέα κρυβῇ ὁ ἔλεγχος τῆς ἀρχαίας συνηθείας. εἰσελθὼν
ὁ Παῦλος λύει τὴν μάχην, καὶ δείκνυσι, τίνες μὲν καλῶς φρονοῦσι, τίνες δὲ ἀσθενοῦσι, καὶ
Ρωμ. ιδ. β. λέγει· Ἀδελφοί, ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα, ὡς χριστιανός, ὡς πιστός· ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα
α. Τιμ. δ. δ. ἐσθίει. ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα, εἰδὼς ὅτι πάντα τῇ πίστει καθαίρεται, Ὅτι πᾶν
κτίσμα Θεοῦ καλόν, φησιν ὁ ἀπόστολος, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον·
ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου Θεοῦ· ὁ δὲ ἀσθενῶν (ἀσθένειαν καλεῖ τὸ ἔτι τῇ Ἰουδαϊκῇ συνηθείᾳ
ἀκολουθεῖν) ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει. ἐνόμισαν πολλοὶ τὰ ῥήματα ταῦτα περὶ ἀσκητῶν

ῥῆσθαι, καὶ περὶ τῶν ἀδιαφόρως ἐσθιόντων. οὐκ ἂν δὲ εἰς τοσαύτην ἐξωλίσθησεν ἡ ἁγία γλῶσσα ἄτοπον ἀκολουθίαν, ὥστε ἀσθενεῖς καλέσαι τοὺς ἀσκητάς, πιστοὺς δὲ τοὺς ἐσθίοντας πάντα· ἀλλὰ πρὸς διαφορὰν τῶν παρατηρουμένων τὰ βρώματα τὰ Ἰουδαϊκά, καὶ πρὸς τὴν ἀδιαφορίαν τῶν ἀδιακρίτως πάντα μεταλαμβανόντων λέγει· Ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα ὡς χριστιανός, ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει. πλὴν καταστέλλει τὴν μάχην. ἔδειξε μὲν τὴν διαφορὰν ὅτι τοῦτο πίστεως, ἐκεῖνο δὲ ἀσθενείας· ὅτε δὲ ἤλεγξε, συνήγαγεν εἰς φιλίαν. Πλὴν ὁ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω· ἀντὶ τοῦ, ὁ ἀπὸ Ἰουδαίων μὴ κρινέτω τὸν ἀπὸ ἐλλήνων, ὅτι τρώγει παρὰ τὸν νόμον Μωϋσέως. καὶ ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω. ἐξουθένουν γὰρ αὐτούς· οὐκ ἐγένεσθε χριστιανοί, οὐδέπω ἐπιστεύσατε. ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω. ὁ Θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο. σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; ὅρα τὸ θαυμαστόν, πῶς ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ἐπιστομίζει τὴν μάχην, καὶ διανίστησι Ἰουδαίοις, ὅτι χρείαν ἔχουσι διορθώσεως. σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; ταῦτα λέγει τῷ ἀπὸ ἐθνῶν γενομένῳ χριστιανῷ, σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; ἀλλότριον λέγει, ἐπειδὴ ὑπὸ τὸν νόμον ἐδόκει εἶναι. τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει, ἢ πίπτει. σταθήσεται δέ· δυνατὸς γὰρ ὁ Κύριος στῆσαι αὐτόν. οὕτω περὶ τῶν ἔτι Ἰουδαϊζόντων· σταθήσεται δέ· δυνατὸς γὰρ ὁ Κύριος στῆσαι αὐτόν. ἔπαυσε τὴν μάχην, καὶ πάλιν εἰσάγει τὴν εἰρήνην. ὥστε σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει, ἢ πίπτει. δυνατὸς γὰρ ὁ Θεὸς στῆσαι αὐτόν. ὥστε ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν. τί ἐστιν, ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν; ἐπειδὴ καὶ ἐν τοῖς Ἰουδαΐζουσιν οἱ μὲν καθόλου ἀπέχονται βρωμάτων, φέρε εἰπεῖν χοιρείων, οἱ δὲ κατὰ φανερὰς ἡμέρας τὸ σάββατον μόνον τιμῶσι, λέγει, ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, φυλάττων τὸν νόμον· ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν. εἶτα ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν, Κυρίῳ φρονεῖ· καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν, Κυρίῳ οὐ φρονεῖ. καὶ ὁ ἐσθίων, Κυρίῳ ἐσθίει· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, Κυρίῳ οὐκ ἐσθίει. βλέπε πῶς παύει τὴν μάχην. σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; ὥστε ὁ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω, καὶ ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω. Πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ. ἐνταῦθα προέσχε. κατ' ἐμαυτοῦ ὀμνύω, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ. καταστέλλει τὴν μάχην τοίνυν τῶν μαχομένων· λέγει, σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ. πόθεν τοῦτο; γέγραπται γάρ, Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ. ὥστε σὺ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ. γέγραπται γάρ, Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τὸν Θεὸν τὸν ἀληθινόν. πρὸς ταῦτα εἴρηται, εἰ μετὰ τὸν σταυρὸν ἔλαβε μαθὼν τοῦ προσκυνεῖσθαι, πῶς οἱ προφῆται περὶ τοῦ σταυροῦ τὸν προσκυνητὸν ἐκήρυξαν; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀρκούντως εἰρήσθω· ἵνα καὶ ἡ τοῦ πνεύματος διδασκαλία σφραγίσῃ τὴν ἡμετέραν ἔννοιαν, καὶ κοινῇ πάντες δόξαν ἀναπέμψωμεν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ρωμ. ιδ. ε.

Ρωμ. ιδ. ι.

ΕΙΣ ΤΑΣ ΘΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΙΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑ δῶρα τοῦ Ἄβελ, καὶ περὶ τῶν γιγάντων, καὶ περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ περὶ ἄστρων τε εἱμαρμένης.

Λογ. ο.

Ex Ms. Cæsareo.

Μήτηρ εὐταξίας ἀκολουθία, ὄψιν μὲν καὶ πρόσωπον ἔχουσα ταῖς καταθέσεσι, εὔκριτον δὲ καὶ ἀσύγχυτον φυλάττουσα τὴν τῶν ἀκουόντων διάνοιαν. μὴ τοίνυν ἀπεχώμεθα τῆς ἀκολουθίας, ἀλλὰ καὶ αἱ ἀναγνώσεις τὸν ἴδιον ἀνυέτωσαν δρόμον, ἡμεῖς δὲ τῆς ἱστορίας τὴν ἀκολουθίαν φυλάξωμεν. ἐν τοῖς προηγησαμένοις λόγοις παρεδίδοτο ἐκ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος διδασκαλίας, τίς γέγονεν ἡ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευή, τίς ἡ τιμή, τίς ἡ τάξις, τίς ἡ τῶν πραγμάτων δοθεῖσα ἡγεμονία. ἧκει γὰρ τούτοις ἡ ἀπάτη ἡ ἐν παραδείσῳ, ἡ ἐξετασθεῖσα δίκη, ἡ ἐξενεχθεῖσα μετὰ φιλανθρωπίας ἀπόφασις. τούτοις ἠκολούθησε τὰ κατὰ τὸν Κάϊν καὶ τὸν Ἄβελ, ὁμοῦ μὲν τῇ αὐτῇ τὸν Θεὸν τιμᾶν ἐπιχειρησάντων, διαφόρῳ δὲ διαθέσει τὴν λειτουργίαν ἀναλαβόντων. προσήνεγκε γὰρ καὶ οὗτος κἀκεῖνος· ἀλλὰ τοῦ μὲν σχῆμα μόνον δώρου εἶχεν ἡ προσφορά, τοῦ δὲ καὶ τὴν πρέπουσαν διάθεσιν καὶ τιμήν. εἶτα ἠκολούθησε φθόνος. τῇ γὰρ εὐσεβείᾳ ἀκολουθεῖ ἀεὶ παρὰ μὲν τῶν κακῶν φθόνος, παρὰ δὲ τοῦ βραβευτοῦ στέφανος. ἀνῃρέθη ὁ Ἄβελ ὁ πρῶτος τῆς δικαιοσύνης κῆρυξ, ὁ πρῶτος εὐσέβειαν ἀγαπήσας καὶ μεταδιώξας, ὁ πρῶτος ἀλήθειαν τιμήσας καὶ μετὰ ἀληθείας τὸν Θεὸν ἀγαπήσας καὶ προσκυνήσας, ὁ ἐν πολλοῖς μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ γενόμενος. εὑρίσκω γὰρ τὸν ἅγιον Ἄβελ πολλὰς τοῦ Χριστοῦ εἰκόνας δεξάμενον. ὥσπερ γὰρ ὁ σωτὴρ τῶν μετὰ τὸν νόμον ἀνακαινιζομένων ἀρχηγὸς καὶ πρῶτος δίκαιος, οὕτω τῶν ἀρχαίων πάντων ἀνθρώπων ἀρχηγὸς δικαιοσύνης Ἄβελ. οὔτε ἐν τῷ ἀνακαινισμῷ τῆς ἀνθρωπότητος, ἣν ἀνεκαίνισεν ὁ πάντων δεσπότης, εὑρίσκεις τι τοῦ δεσποτικοῦ πρῶτον σώματος, οὔτε ἐν τῇ παλαιᾷ τῶν ἀνθρώπων τάξει εὑρίσκεις δικαιοσύνην προλάμψασαν τοῦ Ἄβελ. ἐκεῖνος ἀρχηγὸς τῶν παλαιῶν δικαίων, καὶ οὗτος ἀρχηγὸς καὶ τῶν νέων δικαίων καὶ τῶν μετὰ ἀληθείας ἀνακαινιζομένων ἁγίων. διὰ τοῦτο ὁ σωτὴρ ἔπηξε τοῦ Ἄβελ τὴν μνήμην πάσης δικαιοσύνης ἀρχήν. λέγει γὰρ Ἰουδαίοις· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐκδικηθήσεται ἐκ τῆς γενεᾶς ταύτης πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυννόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. ἀρχὴν ἔπηξε δικαιοσύνης τὸν ἐπιβουλευόμενον μὲν παρὰ ἀνθρώποις, στεφανούμενον δὲ παρὰ τῷ Θεῷ, τὸν Ἄβελ. καὶ ὅρα τὸ θαυμαστόν. ἐπειδὴ Ἄβελ πρῶτος δικαιοσύνῃ συνηγωνίσατο, πρῶτος ὑπὲρ εὐσεβείας ἠξιώθη παθεῖν. ἔφερε Χριστοῦ εἰκόνα τοῦ δι' ἀλήθειαν παθόντος, καὶ εὑρέθη καὶ τὸ αἷμα τοῦ Ἄβελ πλησιάζον τῷ δεσποτικῷ αἵματι, καὶ πολλὴν ἔχον τὴν ἐκτύπωσιν διὰ τὴν πίστιν. οἶδε τὸ αἷμα τὸ σωτήριον διδάσκαλον εἶναι πάσης τῆς οἰκουμένης· οὐδὲν ἡμᾶς παιδεῦον τὴν εὐσέβειαν, ἢ τὸ αἷμα τὸ δεσποτικόν, ὥσπερ γλώττῃ, τῇ ἀληθείᾳ κεχρημένον. ἐβόησε καὶ τὸ αἷμα τοῦ Ἄβελ, βοᾷ καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν βοᾷ ἐντυγχάνον, τοῦτο δὲ βοᾷ ἱλασμὸν φέρον τῷ κόσμῳ. ἐπειδὴ γὰρ καὶ τὸ αἷμα τὸ δεσποτικὸν δίκην σάλπιγγος ἤχησεν εἰς τὰ πέρατα, καὶ τὸ αἷμα Ἄβελ ἐνέτυχε τῷ Θεῷ, ὁ ἀπόστολος μνημονεύσας καὶ τούτου κἀκείνου τοῦ αἵματος, τῇ παρεξετάσει εἰς μεῖζον ὕψος ἐπῆρε τὸ ἀληθῶς ἀνώτερον αἷμα. λέγει γάρ, Προσεληλύθατε ὄρει Σιὼν, καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων, πανηγύρει καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς, καὶ κριτῇ Θεῷ ζῶντι, καὶ πνεύμασιν ἁγίων τετελειωμένων, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ κρεῖττον λαλοῦντι παρὰ τοῦ Ἄβελ. τὸ μὲν γὰρ λαλεῖ ἐντυγχάνον ὑπὲρ [illegible], καὶ ἱλασμὸν φέρει τῷ κόσμῳ. τὸ γὰρ αἷμα Χριστοῦ ῥαντισμὸς τῆς οἰκουμένης, τὸ αἷμα Χριστοῦ λύτρον τῶν ἀνθρώπων. κρεῖττον, φησι, παρὰ τοῦ Ἄβελ λαλοῦντι· καθ' ὅσον τὸ μὲν ἐντυγχάνει, τὸ δὲ συγχωρεῖ. ἔπειτα πάλιν εἰκόνα εἶχε τοῦ δεσποτικοῦ αἵματος τὸ τοῦ Ἄβελ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. ὁ Ἀδὰμ ἁμαρτήσας ὑπέπεσε τῇ κατάρᾳ τοῦ θανάτου, Γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ, ἐδέ-

Ματθ. κγ΄. λε.

Εβρ. ιβ. κγ.

ξατο τὴν ἀπόφασιν· Ἄβελ δίκαιος γεγονὼς, καὶ πλάσματι μὴ ὑποπεσὼν, ἀλλὰ καὶ μαρτυρηθεὶς τῇ θείᾳ ψήφῳ, ἐνεπολιτεύσατο σεμνῶς τὸν βίον. Εἶτα ὁ μιαιφόνος Κάϊν ἀνοίξας τὰς πύλας τοῦ θανάτου ἐποίησε καινὴν πρόοδον ἔρχεσθαι τῷ θανάτῳ, μᾶλλον δὲ καινήν. ὅρα γὰρ τὸ τοῦ Θεοῦ φιλάνθρωπον. Ἐπειδὴ κατὰ δίκην οὐδέπω ἦσαν τεθνηκότες, οὔτε ὁ Ἀδὰμ, οὔτε ἡ Εὔα· ὁ Ἄβελ μὴ ἁμαρτήσας πρῶτον * * *

** λείπει πολλά. **

ΤΗ ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΕΙΣ τὸ ἅγιον πάθος τοῦ Κυρίου.

Λογ. οα.

Ex Ms. Cæſareo.

Τῆς χθὲς ὑποσχέσεως σήμερον βούλομαι τὸ χρέος πληρῶσαι, ἀγαπητοί. ζητῶ δὲ τὴν ἀκολουθίαν τῶν λόγων ἔνθα ἐσφραγισάμην· ἐλέγομεν ὅτι συμβούλιον ἔλαβον οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι. καὶ δὴ συναχθέντων αὐτῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ἰδοὺ Ἰούδας παρεγίνετο πρὸς αὐτοὺς, καὶ λέγει αὐτοῖς, Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἀναστάντες μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων ἠκολούθησαν αὐτῷ· καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι, κρατήσατε αὐτόν. καὶ γενομένων αὐτῶν ἐπὶ τοῦ τόπου, οὗ ἦν ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ προσελθὼν Ἰούδας κατεφίλησεν αὐτὸν, λέγων· χαῖρε, ῥαββί. ὁ δὲ Κύριος πρὸς αὐτὸν, ἑταῖρε, ἐφ' ὃ πάρει; εἰς ὃ ἦλθες, ἀκολούθει. ὦ φίλημα δόλιον γέμον ἀνομίας καὶ ἀπωλείας· ὦ φίλημα πικρὸν, ζημία ψυχῆς, πρόξενον γεέννης. ἡ πόρνη φιλήσασα τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου τὴν ἑαυτῆς ψυχὴν ἀνεκαλέσατο ἐκ βορβόρου· καὶ οὗτος φιλήσας ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς ἀπεχωρίσθη. ὦ γυναικὸς φιλοσοφία· ὦ μαθητοῦ ἀσυνεσία. ἐκείνης καταφιλούσης τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου, ἔχαιρον ἄγγελοι, καὶ τὸν στέφανον αὐτῆς ηὐτρέπιζον· τούτου δὲ φιλήσαντος, δαίμονες ἔχαιρον, καὶ τὸ σχοινίον τῆς ἀγχόνης ἔπλεκον. χαῖρε, ῥαββί. ἐχθρὸς χαίρει, ἀλλὰ σὺ πενθεῖς ὅτι ἐκ τῆς χαρᾶς ἐξεβλήθης. χαῖρε, ῥαββί, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. καὶ κρατήσαντες αὐτὸν ἤγαγον πρὸς Ἄνναν καὶ Καϊάφαν τοὺς ἀρχιερεῖς. ἐζήτουν δὲ ψευδομαρτυρίαν κατ' αὐτοῦ, καὶ οὐχ εὕρισκον. τότε ἤγαγον αὐτὸν, καὶ ἔστησαν αὐτόν. ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ Πιλάτος λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ Κύριος ἐσιώπα, κατὰ τὸ γεγραμμένον· Καὶ ὡσεὶ ἄλαλος οὐκ ἀνοίγων τὸ στόμα αὐτοῦ. Πιλάτος ἐκαθέζετο κρίνων, καὶ ὁ μέλλων κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς παρίστατο, καὶ ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης παρίστατο, καὶ ἠνείχετο κρινόμενος. τοίνυν ὁ Κύριος ὑπὲρ τοῦ κόσμου σωτηρίαν. ὁ δὲ Πιλάτος ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων πεισθεὶς, ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτὸν, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας αὐτοῦ λέγων· Ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. ὁ δὲ Ἰούδας ἰδὼν ὅτι κατεκρίθη, ἀπέδωκε τὰ ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι λέγων, ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον ἀδίκως· καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ ἀπελθὼν ἀπήγξατο. καὶ ἐπληρώθη τὸ γεγραμμένον, Ἐπιστρέψει ὁ πόνος αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ κορυφὴν αὐτοῦ ἡ ἀδικία αὐτοῦ καταβήσεται. ὁ δὲ Πιλάτος εἶπε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ· καὶ θέλων αὐτὸν ἀπολῦσαι λέγει αὐτοῖς· ἔθος ὑμῖν ἐστι κατὰ ἑορτὴν ἀπολῦσαι ἕνα τῶν κακούργων. ἀκούσατέ μου, καὶ ἀπολύσω ὑμῖν ἕνα, ἐν ᾧ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω εἰς αὐτόν. οἱ δὲ φωναῖς τὸν φονέα ᾐτήσαντο ἀπολυθῆναι, τὸν δὲ δικαιοῦντα τοὺς ἀσεβεῖς, ἔκραζον, σταύρωσον. τότε φραγελλώσας αὐτὸν ὁ Πιλάτος παρέδωκεν εἰς τὸ σταυρωθῆναι. ἐφραγελλώθη ὁ Κύριος, ἵνα ἡμᾶς

Ματθ. κϛ. ιε.

Ησ. νγ. ζ.

Ματθ. κζ. κδ.

Ψαλ. ζ. ιζ.

ἡμᾶς ἐκ τῶν διαβολικῶν δεσμῶν καὶ μαστίγων ῥύσηται· στέφανον δὲ ἀκανθῶν ἐφόρησεν, ἵνα
λύσῃ τὴν καθ᾽ ἡμῶν κατάραν. ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἡ γῆ ἀνατελεῖν ἡμῖν προσετάχθη διὰ
τὴν παράβασιν· φορεῖ τὸν ἀκάνθινον στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἵνα λύσῃ τὴν καθ᾽ ἡμῶν
κατάραν. ἐσταυρώθη ἐπὶ ξύλου, ἵνα λύσῃ τὴν ἁμαρτίαν τὴν γενομένην διὰ τοῦ ξύλου.
διὰ γὰρ τοῦ ξύλου ἐξέωσε τὸν Ἀδὰμ ἐκ τοῦ παραδείσου ὁ Σατανᾶς, καὶ διὰ ξύλου τὸν λῃστὴν
ὁ Κύριος τοῦ παραδείσου πολίτην ἀνέδειξε. καὶ τὸ θαυμαστόν, ἀγαπητοί· τῇ ἕκτῃ ἡμέρᾳ ἔ-
πλασε τὸν Ἀδὰμ ὁ Κύριος, καὶ τῇ ἕκτῃ ἡμέρᾳ τοῦ παραδείσου ἐξεβλήθη. διὰ τοῦτο ὁ Κύ-
ριος καὶ τῇ ἕκτῃ ἡμέρᾳ τὸν παράδεισον ἤνοιξε, καὶ τὸν λῃστὴν εἰσήγαγε. δειλινὸν Ἀδὰμ ἐξ-
εβλήθη ἐκ τοῦ παραδείσου παρακούσας τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου· δειλινὸν ὁ λῃστὴς ὑπα-
κούσας τῆς φωνῆς τοῦ δεσπότου, εἰσήχθη εἰς τὸν παράδεισον. ὅτε οὖν εἶδεν ὁ διάβολος
ὅτι πάντα κατ᾽ οἰκονομίαν ἐγένετο, καὶ τὰ σημεῖα τὰ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ γενόμενα, τὸν ἥλιον σκο-
τιζόμενον, τὴν γῆν σειομένην, τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ῥηγνύμενον, τὰς πέτρας σχιζομέ-
νας, καὶ αὐτὸν ἐμπαιζόμενον, ἔφυγε πρὸς τὸν ᾅδην, καὶ λέγει αὐτῷ· οὐαί μοι τῷ ταλαιπώρῳ, ἐμ-
παίζομαι, βοήθησόν μου τῇ ταπεινότητι· κλείσωμεν τὰς θύρας, μὴ εἰσέλθῃ ὧδε· ἀσφάλισαι γρ. αὐτῷ
τοῖς μοχλοῖς, καὶ ὅλῃ τῇ δυνάμει ἀνθιστώμεθα, ὥστε μὴ δέξασθαι αὐτόν. ἔδραμεν οὖν ὁ ᾅδης, λαμπρ.
καὶ ἀπέκλεισε τὰς θύρας, τοὺς μοχλοὺς τοὺς σιδηροῦς ἠσφαλίσατο. καὶ ἰδοὺ ὁ Κύριος ἔρχεται
ἐπὶ τὸν ᾅδην, καταδιώκων τὸν διάβολον, καὶ αἱ δυνάμεις προέτρεχον. καὶ ἰδοὺ αἱ πύλαι
Ψαλ. κγ. ζ. κεκλεισμέναι, καὶ ἐφώνησαν αἱ δυνάμεις λέγουσαι· Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐ-
πάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. καί φησιν ὁ ᾅδης ἔσωθεν
ἀποκρινόμενος, τίς ἐστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; καὶ πάλιν αἱ δυνάμεις φασί· Κύριος τῶν
δυνάμεων αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ᾅδης εἶπε, τίς ἐστιν οὗτος, εἴπα-
τε; καὶ εἰ τοιοῦτός ἐστι, τί ζητεῖ ἐνταῦθα; τί κατέλιπε τὸν οὐρανόν, καὶ κατέβη ὧδε; καί φασιν αἱ
δυνάμεις· ἐπειδὴ γὰρ βασιλεὺς τῆς δόξης ἐστί, τὸν ἐκ τῆς ἀνταρσίας καταδίκην γενόμενον
ἦλθε λῦσαι καὶ παραδοῦναί σοι, καὶ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ ἐκ σοῦ ἐκσπάσαι καὶ ἀνακαλέσασθαι.
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ᾅδης λέγει τῷ διαβόλῳ, τρικέφαλε Βεελζεβούλ, ἔκπτωμα τῶν ἀγγέλων,
κατάγελως τῶν ἁγίων, ἀσθενής, ἀπόκρυφε τοῦ φωτός, οὐκ εἶπόν σοι, μὴ πολεμήσῃς μετ᾽
αὐτοῦ; ἴδε νῦν ἃ προεῖπόν σοι, περιέστη σοι· καὶ τί ποιεῖς, ἄθλιε; διὰ τί παρήκουσας τῶν ῥημάτων
μου; ἴδε ἦλθε ζητεῖν σε καὶ λῦσαι, καὶ διὰ σοῦ αἰχμάλωτος γίνομαι. ἔξελθε, εἰ δυνατὸς εἶ,
καὶ ἀπάντησον αὐτῷ. ἐγὼ γὰρ βοηθῆσαί σοι οὐ δύναμαι. καὶ ὁ διάβολος πρὸς αὐτόν*, ἐ- * ἐπιμέ
λέησόν με τέως· μὴ ἀνοίξῃς· ἐνίοτε ἀποστρέφεται, τέως ἀγώνισαι ὑπὲρ ἐμοῦ, εἰ καὶ ἐμ- [illegible]
παίζομαι. τίς γὰρ οὐκ ἐμπαίζεται ἐκ τῶν τοιούτων αὐτοῦ ῥημάτων; ποτὲ γὰρ φοβούμενος τὸν [illegible]
Ματθ. κϛ λη. θάνατον ἔλεγε, Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου· ποτὲ δὲ ἱκεσίαν τῷ πατρὶ προσέ-
λθ. φερε λέγων, Πάτερ, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ᾽ ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. ταῦτα τὰ γρ. μου
ῥήματα ἐδελέασάν με. ἐκεῖνος ἀποκριθεὶς ἔλεγε· ταῦτα κἀγὼ ὁ ἄθλιος ὑπελάμβα-
νον, ὅτι φοβούμενος τὸν θάνατον λυπεῖται. ταῦτα αὐτῶν λεγόντων, αἱ δυνάμεις ἐπέμενον λέ-
γουσαι, ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βα-
σιλεὺς τῆς δόξης. καὶ οἱ προφῆται ἀκούσαντες τὰς φωνὰς τοῦ βασιλέως τῆς δόξης, ἔχαιρον
καὶ ἠγάλλοντο. Ἰωάννης ἔλεγεν, οὐκ εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται καὶ ἐκβάλλει ἡμᾶς; πάντες ηὐ-
φραίνοντο, καὶ τῷ ᾅδῃ ἔλεγον· ἄνοιγέ σου τὰς πύλας, ὅπως εἰσέλθῃ ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. καὶ
ὁ ᾅδης οὐκ ἠνείχετο. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ προφήτης Δαβὶδ εἶπεν· ἄφετε αὐτόν. δεῖ γὰρ δι᾽
ἐμοῦ πληρῶσαι τὴν προφητείαν. ὅτε γὰρ ἤμην ἐπὶ τῆς γῆς, προειδὼς τὸ γινόμενον, ὅτι
Ψαλ. ρϛ ιϛ. οὐ μὴ ἀνοίξει ἀφ᾽ ἑαυτοῦ· καὶ εἶπον, Κύριος συντρίβων πολέμους, Κύριος συνέτριψε πύ-
λας χαλκᾶς, καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συνέθλασε. καὶ εὐθέως προσελθὼν ὁ Κύριος τὰς πύλας
συνέτριψε, καὶ τοὺς μοχλοὺς συνέθλασε, καὶ τὰς δυνάμεις τοῦ ᾅδου κατεπάτησε, καὶ τὰς ὀδύ-

νας τοῦ θανάτου ἔλυσε, τὰ κέντρα τοῦ ᾅδου συνέθλασε, καὶ ἐπληρώθη τὸ γεγραμμένον, Ποῦ σου, ᾅδη, τὸ νῖκος; ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ὑπηντήσαν αὐτῷ οἱ προφῆται χαίροντες καὶ ἀγαλλιώμενοι, ὑμνοῦντες καὶ λέγοντες· Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις. Ἔτι λαβὼν ὁ Κύριος τὸν διάβολον ἔδησεν αὐτὸν δεσμοῖς ἀλύτοις, καὶ κατήγαγεν αὐτὸν εἰς τὰ καταχθόνια τοῦ ᾅδου, καὶ ὑπέστρωσε πῦρ ἄσβεστον, σκώληκας ἀκοιμήτους· καὶ ἔστιν ἐκεῖ κεκλεισμένος κλαίων καὶ στενάζων. ὁ δὲ Κύριος λαβὼν πάντας τοὺς προφήτας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ᾅδου λέγων, πορεύεσθε εἰς τὸν παράδεισον. οἱ δὲ χαίροντες ἐξεπήδησαν ἐκ τοῦ ᾅδου· πρῶτος Δαβὶδ κρούων τὴν κιθάραν ἔλεγεν εὐφραινόμενος· Δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ, ἀλαλάξωμεν τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρι ἡμῶν· ὅτι ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ ἡμῶν πολεμήσας ἐνίκησε. καὶ πάντες ὑπήκουσαν, τὸ ἀλληλουϊα. καὶ πάλιν ὁ αὐτός· Πάντα τὰ ἔθνη κροτήσατε χεῖρας, ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως· ὅτι ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν πολεμήσας ἐνίκησε. καὶ οὕτως ἀγαλλιώμενοι ἐπὶ τὸν παράδεισον ἔτρεχον, καὶ εἰσελθόντες ἐκεῖ εὗρον τὸν λῃστήν, καὶ ἐξέστησαν καὶ ἔλεγον αὐτῷ· τίς εἰσήγαγέ σε ὧδε; τίς δέ σοι τὰς θύρας ἀνέῳξε; τί δὲ πεποιηκὼς εἰσῆλθες πρῶτος ἡμῶν ἐνθάδε; μὴ καὶ τὰ ἐνταῦθα λῃστεύειν εἰσῆλθες; μὴ συλῆσαι τὰ ὧδε παρεγένου; οὐκ ἠρκέσθης τῶν ἐπιγείων, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπουράνια ἁρπάσαι θέλεις; εἰπὲ ἡμῖν, τίς εἰσήγαγέ σε ὧδε; οὐ φθονοῦμέν σοι, διότι εἰσῆλθες, ἀλλὰ τὴν αἰτίαν ζητοῦμεν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· διὰ τὰ ἔργα μου οὐκ εἰμὶ ἄξιος εἰσελθεῖν ἐνταῦθα· ἀλλ' ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης καὶ ἐλεήμων εἰσήγαγέ με ὧδε. ἐγὼ γὰρ οὐδὲν ἀγαθὸν κέκτημαι· ὅθεν καὶ κατεκρίθην με θανάτου ἀποθανεῖν μετὰ τοῦ ἀθανάτου βασιλέως. οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ θέλοντές με ἀποκτεῖναι ἐζωοποίησαν μᾶλλον, συσταυρώσαντές με τῷ Χριστῷ. καὶ ἰδὼν ἐγὼ τὰ σημεῖα τὰ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ γινόμενα, καὶ νοήσας ὅτι υἱὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, ἐβόησα φωνῇ μεγάλῃ λέγων, Μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. καὶ εὐθέως δεξάμενός μου τὴν δέησιν, λέγει μοι· ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἔδωκέ μοι τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον λέγων· τοῦτο λαβὼν πορεύου εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἐὰν κωλύσῃ σε ἡ φλογίνη ῥομφαία εἰσελθεῖν, ἐπίδειξον αὐτῇ τὸ βασιλικὸν σημεῖον, καὶ ἀνοίξει σοι τὰς θύρας. καὶ ἦλθον, καὶ εὐθέως ἰδοῦσά με ἡ φλογίνη ῥομφαία, ἡ φυλάττουσα τὸν παράδεισον, ἔκλεισε τὰς θύρας. ἐγὼ δὲ εἶπον, ὅτι ὁ βασιλεὺς ὁ νῦν σταυρωθεὶς αὐτός με ἀπέστειλε, καὶ ἔδειξα τοῦ σταυροῦ τὸ σημεῖον, καὶ εὐθέως ἤνοιξέ μοι, καὶ εἰσελθὼν, οὐδένα εὗρον, καὶ ἐξέστη μου ἡ διάνοια, καὶ ἔλεγον ἐν ἐμαυτῷ· ποῦ ἐστιν Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν ἁγίων προφητῶν; καὶ θαυμάζοντός μου καὶ διανοουμένου μου, ἰδοὺ ἐφάνησάν μοι εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τῆς ἀνατολῆς δύο ἄνδρες παλαιοὶ ἡμερῶν, θαυμαστοὶ τῇ ἰδέᾳ καὶ ἐκλεκτοὶ τῷ προσώπῳ, καὶ ἐπηρώτησάν με λέγοντες, τίς εἶ σύ; Ἀβραὰμ οὐκ εἶ, ἐκείνου γὰρ τὸ σχῆμα ἱερατικόν ἐστι· Μωϋσῆς οὐκ εἶ, ἐκεῖνος ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος, ἡ δὲ σὴ λαλιὰ τρανή. σὺ τίς εἶ; σὺ λῃστὴς ἡμῖν φαίνῃ, καὶ γὰρ τὸ σχῆμά σου λῃστρικόν ἐστι. καὶ ὡμολόγησα ὅτι λῃστής εἰμι, καὶ ὅτι ὁ δεσπότης τοῦ παραδείσου εἰσήγαγέ με ὧδε, ἐπεὶ συνωδύνησα αὐτῷ εἰς τὸν θάνατον, ὃν ὑπέμεινε δι' ἡμᾶς. καὶ εἶπον αὐτοῖς· ὑμεῖς τίνες ἐστέ, δέομαι ὑμῶν; καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐξ αὐτῶν εἶπέ μοι· ἐγὼ Ἠλίας εἰμὶ ὁ Θεσβίτης, καὶ ἀπὸ πυρίνου ἅρματος ἀνελήφθην ἐνταῦθα, καὶ οὐκ εἶδον θάνατον ἀκμήν, καὶ οὗτος ὁ μετ' ἐμοῦ Ἐνώχ ἐστιν, ὁ μετατεθεὶς ἐνταῦθα ῥήματι Θεοῦ. οἱ δὲ προφῆται ἀκούσαντες ἐδόξασαν τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ δωρεᾷ τῇ δοθείσῃ τοῖς ἁμαρτωλοῖς. ὁ δὲ Κύριος σκυλεύσας τὸν θάνατον, καὶ τὸν ᾅδην πατήσας, [καὶ τῷ ξύλῳ τὸ ξύλον ἰσάμενος,] καὶ τὰς πύλας συγκλάσας, καὶ τοὺς μοχλοὺς συντρίψας, καὶ τὸν διάβολον δήσας, καὶ τὸν κόσμον ἐλευθερώσας, πάντας εἰς οὐρανοὺς ἀνεκόμισεν ἀναστὰς ἐκ τῶν νεκρῶν. Τοιγαροῦν ὑμνήσωμεν τὸν σαρκωθέντα, δοξάσωμεν τὸν σταυρωθέντα, εὐχαριστήσωμεν τὸν ἀναστάντα, ὅπως καὶ ἡμᾶς ἐκ τοῦ ζόφου τῶν ἁμαρτιῶν ἡ-

α' Κορ. ιε'. νε'.

Μάρκ. ια'. ι'.

Ψαλ. ϟδ'. α.

Ψαλ. μς'. α.

Λουκ. κγ'. μβ'.

* *

ἱκανὰ α-
ἄφραστον

μένην ἐξέληται καὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας κληρονόμους ποιήσῃ. αὐτῷ γὰρ πρέπει τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ πατρί, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. οϛ.
Λουκ ιη ι.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΕΛΩΝΗΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ Φαρισαῖον.

Ex Ms. in Pera Constant.

Τῆς φιλαργυρείας τὸ πάθος ἐπιθυμεῖ τὴν πλεονεξίαν· ἀλλὰ θεραπεύεται
διὰ τῆς ἐλεημοσύνης, ὅταν εἰς μετάνοιαν δράμῃ. τῆς
πορνείας ὁ ἔρως καταδιώκει τὴν ἁμαρτίαν· ἀλλὰ ταύτην ἰατρεύει
ὁ κλαυθμὸς τῆς μετανοίας, καὶ δείκνυσιν ἡλίου καθαρωτέραν τὴν ψυχήν,
ταῖς τῆς σωφροσύνης ἀρεταῖς ἀπαστράπτουσαν. τῆς δὲ λῃστείας
τὸ ἀπάνθρωπον, ὅταν μεταβάλῃ τὰς πράξεις τῆς μιαιφονίας,
καὶ κράζῃ πρὸς Χριστόν, μὴ στερήσῃς με, Χριστέ, τῆς σῆς βασιλείας, εἰσέρχεται ἡ ψυχὴ
αὐτοῦ εἰς τὸν παράδεισον. τῆς εἰδωλολατρείας ἡ πλάνη, καὶ αὐτὴ ἔχει φάρμακον ἰάσεως,
ὅταν προσδέξηται πιστῶς τὸν κηρυττόμενον Χριστόν, καὶ τῆς παρανομίας τὴν πλάνην ἀπο-
κηρύξῃ, καὶ τῆς εὐσεβείας τὴν χάριν ἐν αὐτῇ περιβάλῃ, διὰ τοῦ βαπτίσματος, τοῦ ἐν τρισὶ
″ Θεοῦ ἐπικλήσεσι τὴν ἀΐδιον τριάδα σημαίνοντος. τῆς μισαδελφίας ὁ βόρβορος καὶ αὐ-
Ματθ ε. θ. τὸς ἀποπλύνεται, ὅταν εὐγνώμονι λογισμῷ δέξωνται τὸ εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο λόγιον· Μακάριοι
οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται. τίς οὐ χαίρει τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ὀνομάζεσθαι
τέκνον; ὅτι ἐπλαστούργησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ διακρατεῖ τὸν κόσμον φιλανθρώπῳ
νεύματι, καὶ τῷ βουλήματι αὐτοῦ εἴκει τὰ σύμπαντα, ὑπερβολῇ ἀγαθότητος
τὰ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε τὰ ὁρώμενα, θέμενος τὸν ἄνθρωπον οἰκονόμον τῶν
αὐτοῦ κτισμάτων· ἵνα γενόμενος πιστὸς ἀπολάβῃ τὸν μισθὸν τῶν πέντε ταλάντων, καὶ ἄρξῃ τῶν
δέκα πόλεων τῶν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἀναγεγραμμένων. Εἰ δέ τις εὑρεθῇ ὀκνηρὸς ἐν τάλαντον
τις πιστευθείς, κατακρύψῃ δὲ τοῦτο, καὶ μὴ προσαγάγῃ τῷ δεσπότῃ διπλοῦν τὸ τίμημα, τουτέστι,
Λουκ. ιθ κα. σὺν τῷ ″ τρίτῳ καὶ τὸν νοητὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἄρξηται λέγειν, Ἐφοβήθην ὅτι ἄνθρωπος
αὐστηρὸς εἶ, καὶ τὰ λοιπὰ ῥήματα τῆς ἀχαριστίας καὶ δυστροπίας, τότε ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ
καὶ ὃ ἔχει, καὶ ἐκβληθήσεται εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός. ὁ γὰρ κόσμος οὗτος γυμνάσιον ἐδόθη,
ὅστις ποτὲ τὸ λυπεῖσθαι παρέχει τοῖς ἀνθρώποις, ποτὲ δὲ τὸ χαίρειν. ὁ δὲ ἐν ἀμφοτέροις
τούτοις εὐχαρίστως βιώσας, πιστευθήσεται τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὥσπερ γὰρ ἡ τῶν
πλουσίων ὑδάτων φορὰ δεξαμένη τὸ ἐπιρρέον, πομφόλυγας διανίστησι, καὶ αἱ μὲν αὐτῶν ἅμα
τῷ γίνεσθαι ἐρράγησαν, αἱ δὲ πλεῖον ὀγκωθεῖσαι, μετέπειτα καὶ αὗται ἐρράγησαν· τὸν αὐτὸν
τρόπον καὶ ἡ θάλασσα τοῦ βίου, τοὺς μὲν πρὸς ὀλίγον φανέντας ἐκάλυψε, τοὺς δὲ ἐπὶ πλεῖον
διαρκέσαντας καὶ αὐτοὺς κατεπόντισε. διὸ τὸν λόγον ἐπαναλάβωμεν. πᾶσα ἁμαρτίας
ὑπόθεσις ταχεῖαν ἔχει τῆς ἀφέσεως τὴν χάριν, ὅταν μετάνοιαν ἔχῃ προτρέχουσαν. τῆς
* * ὑπερηφανίας εἰσπηδῶν, δυσθεράπευτον νόσημα, μισανθρωπίας πρόσχημα, γαῦρον
πλάσμα· ὕψωμα ″ ἐφ' ἑαυτοῦ καταβαλλόμενον, φαντασία σκιώδης, κάλαμος ὑπὸ ἀνέμου
σαλευόμενος, καπνὸς εἰς ἀέρα ὑψούμενος καὶ εἰς οὐδὲν διαλυόμενος. τί νομίζεις, ὦ ἀλαζών,
πλεῖον κεκτῆσθαι τοῦ πένητος; οὐδέν. μὴ σὺ μὲν ἄλλον οὐρανὸν ὁρᾷς, ἐκεῖνος δὲ ὑπὸ
τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος καταφλέγεται; μὴ σύ, ὅταν γένηται κρυμώδης ὁ ἀήρ, σὺ μὲν ὑπὸ τοῦ
ἡλίου θάλπῃ, ἐκεῖνος δὲ τῷ κρύει ψύχεται; οὐχ ὁμοίως ἀναπνεῖται τὸν ἀέρα; οὐ τὴν αὐτὴν
βαδίζεται γῆν; οὐ τὸ αὐτὸ σῶμα περιβέβληται; οὐ μᾶλλον εὐχαριστεῖν ὀφείλεις τῷ Θεῷ τῷ
* * σοὶ ″ πιστεύσαντι τοσαῦτα, ὅσα ὁ ἐνδεὴς μετρεῖσαι ἐπαρκεῖ; λέγω σοι, ἀδελφέ, τοῦτό σε μᾶλλον

λον ὀφείλει προτρέπειν εἰς ταπεινοφροσύνην. ὁ γὰρ πλούσιος μετριάζων δείκνυσι τὸ φιλάνθρωπον· ὁ πένης γὰρ καὶ μὴ θέλων ἔχει τὴν ταπείνωσιν. σὺ οὖν τότε δειχθήσῃ μέγας, ὅτι, ὅπερ ἐκεῖνος ἀνάγκῃ, αὐτὸς προαιρέσει μετέρχῃ. εἰ δὲ τούτοις οὐ πείθῃ, ἄκουε τῆς γραφῆς· Κύριος ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. εἰ δὲ καὶ τούτων καταφρονεῖς, καταφρονηθήσῃ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· τότε μέλλει τῆς ἀναισθησίας ἡ οἴησις, εἰς μετάρσιον ὕψωμα ἀναγαγεῖν σε βουλομένη, μεγάλως σε ἐπαίρειν, ἵνα μειζόνως σε κατενέγκῃ. τί γάρ ἐστι πλοῦτος; ὕλη μεταπηδῶσα ἀφ' ἑτέρου πρὸς ἕτερον. τοῦ γὰρ θανάτου ἐπεισελθόντος, ἐκεῖνος μὲν ἀφίσταταί σου, τὰ δὲ ἐξ αὐτῶν κακὰ οὐδέποτέ σου ἀφίστανται. βλέπε, μὴ ὑπερηφανεύου γῆ καὶ σποδὸς ὑπάρχων, καὶ ἐμπέσῃς εἰς τὸ πτῶμα τοῦ Φαρισαίου· ἐπίγνωθι σεαυτόν. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Κύριος παρεγγυᾷ λέγων διὰ τῆς παραβολῆς· Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν, ἀλλ' οὐκ ἄνθρωποι δύο κατέβησαν, τὴν αὐτὴν ὁδὸν διανύοντες ἀπλανῶς. καὶ ὁ Φαρισαῖος ταύτης διεσφάλη φανερῶς. ἐπὶ τὸν ἕνα τόπον εἰσῆλθον προσεύξασθαι, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕνα τόπον ἐξελθόντες εὑρέθησαν. ὁ μὲν Φαρισαῖος ἔτρεχε θαῤῥῶν, ὁ δὲ τελώνης ἀπῄει δειλιῶν· καὶ ὁ μὲν τρέχων ἀπέμεινεν, ὁ δὲ ὀπίσω προέλαβεν. ἔτρεχεν ὁ Φαρισαῖος ἐξαγγέλλειν τὰ δικαιώματα ἑαυτοῦ· καὶ ὁ τελώνης ἀναγγέλλει τὰ παραπτώματα. ἀνῆλθον προσεύξασθαι· καὶ ὁ μὲν ὤφθη φυσιούμενος, ὁ δὲ ἐδικαιώθη προσευχόμενος. τοιαῦτα γὰρ ἑαυτὸν ἐνομοθέτει ὁ Φαρισαῖος λέγων· οὐκ εἰμὶ χρεώστης τῆς παραγγελίας τοῦ νόμου· οὐχ ὑπάρχω ὑπεύθυνος, ὧν παρήγγειλαν οἱ προφῆται· οὐ χρήζω τῆς διδαχῆς Μωϋσέως, ἧς οὐδὲν τούτων διήμαρτον· ἀλλ' ἄνειμι προσεύξασθαι, τῆς συνηθείας τὸ χρέος ἀποδιδούς, ὅπερ οἱ πρόγονοί μου ἐπετέλουν. τί οὖν, ὦ Φαρισαῖε, τῶν προγόνων ἕνεκεν τὸ ἱερὸν προσκυνεῖς, προσευχῆς δὲ χάριν τὸ ἱερὸν οὐχ ὁρᾷς; οἱ πρόγονοί σου πιστῶς ἐπετέλουν τὴν εὐσέβειαν, σὺ δὲ θριαμβεύεις τὴν εὐσέβειαν, ἵνα ὑπὸ ἀνθρώπων δοξασθῇ σου ἡ θυσία. καὶ γέγονεν ἐπὶ σοὶ τὸ τοῦ Δαβὶδ ῥητόν· Γενηθήτω ἡ προσευχὴ αὐτοῦ εἰς ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος, τουτέστιν, ὁ τελώνης. τὰ δὲ τοῦ τελώνου ποῖα; ἀπῄει εἰς τὸ ἱερὸν ἑαυτὸν κατακρίνων, ἀνάξιον ὀνομάζων ἑαυτὸν προσευχῆς. ἀνάξιον ἑαυτὸν ἐπεκαλέσατο· διὸ καὶ ὁ Χριστὸς τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ ἀπεδέξατο. ἔλεγχεν ἑαυτὸν τῇ ἁμαρτίᾳ κατάχρεων, ἀλλ' ἔδειξεν αὐτὸν τῆς δικαιοσύνης ὁ Χριστὸς ὑπεύθυνον· ἐχαρίσατο τῶν πεπλημμελημένων ἑαυτῷ τὴν ἄφεσιν, καὶ ἀντηγόρασε τὴν πρόθεσιν· ἠλευθέρωσε τῆς ἁμαρτίας, ἵνα δουλώσῃ τῇ δικαιοσύνῃ. ὦ δουλεία, δι' ἧς ἀποφεύγομεν δουλείαν πονηράν, καὶ προσφεύγομεν τῇ ἐλευθερίᾳ τοῦ Χριστοῦ· ὦ δουλεία ἐλεύθερον ζυγὸν παρέχουσα, καὶ μετὰ ταύτην αἰώνιον ζωὴν ἔχουσα καὶ ἀποδιδοῦσα· ὦ δουλεία ἡ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δουλεία λεγομένη, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι βασιλείας ἀτελευτήτου δωρουμένη. ταύτῃ τῇ δουλείᾳ προσδράμωμεν, ἀδελφοί, ἵνα τὴν ἐλευθερίαν καρπωσώμεθα τῶν ψυχῶν. ὅταν γένηταί τις ἀγαθὸς δοῦλος, τότε τοῦτον ἀναδείκνυσιν ὁ Κύριος υἱὸν γνήσιον, τότε πληροῖ τὸ ῥητὸν διὰ τοῦ προφήτου ἐπ' αὐτόν· Ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. μακάριοι οἱ καταξιούμενοι τῆς τοιαύτης τιμῆς, μακάριοι οἱ σπουδάσαντες ἀπαλλαγῆναι τῆς φθορᾶς, μακάριοι οἱ διὰ ταύτης τῆς δουλείας κτησάμενοι τὴν ἐλευθερίαν, καὶ χαίροντες τῇ ἐλευθερίᾳ, ᾗ Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν, ἱστάμεθα ἔχοντες τὸν σταυρὸν ἀντερείδοντα τοῦ Χριστοῦ. κράζωμεν τῷ Χριστῷ, λόγισαι ἡμᾶς ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς, ὡς ἓν τῶν προβάτων ἀπολωλότων· ζήτησον ἡμᾶς ἐν ταῖς διανοίαις τῶν καρδιῶν ἡμῶν, καὶ εὑρὼν πλανωμένους ἡμᾶς καὶ μέλλοντας ἁλίσκεσθαι ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, συνάγαγε εἰς τὴν ποίμνην σου. λόγισαι ἡμᾶς δραχμὴν μίαν, καὶ ἅψας τὸ πῦρ τῆς σῆς θεότητος ἐρεύνησον, καὶ εὑρὼν συγχάρηθι τοῖς ἁγίοις, καὶ τοῖς ἀγγέλοις συναυλιζομένοις τῇ ἀχράντῳ σου θεότητι. ἀνάδειξον ἡμᾶς ὡς τὸν τελώνην, ἵνα προσευχόμενοι ταπεινοφροσύνην ἀσπασώμεθα, ὑπερηφανίαν δὲ ἀποστρεφώμεθα.

Παρ. γ. λδ'.

Λουκ. ιη. ι.

Ψαλ. ρη. ζ.

Ψαλ. πα. ς.

στρεφώμεθα, καὶ τὴν τῆς ἁμαρτίας μητέρα ἀποδυσώμεθα τὴν ὑψηλοφροσύνην, καὶ τὴν τῆς μετανοίας μητέρα περιπλεξώμεθα τὴν σωφροσύνην. ἀποβαλώμεθα τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, καὶ περιβαλώμεθα τὸν νέον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ καὶ τῇ χάριτι αὐτοῦ. στενάξωμεν ἐκ βάθους καρδίας προσευχόμενοι, ἵνα διώξωμεν τὸ βάθος τῆς καμίνου τῆς γεέννης τὸν ἐχθρὸν ἡμῶν. σοῦ γὰρ στενάξαντος, ἐκεῖνος πλήττεται· σοῦ τὸ στῆθος πλήττοντος, ἐκεῖνος τραυματίζεται· σοῦ τὰς πληγὰς λαμβάνοντος, ἐκεῖνος τὰς σφαγὰς ὑποδέχεται. καὶ γὰρ ὁ τελώνης πλήττων τὸ στῆθος τὸν Φαρισαῖον ἀντέπληξε, καὶ τὸν ἐν αὐτῷ λογισμὸν τὸν ἐνεργοῦντα τῆς ὑπερηφανίας τὸν τῦφον ἤλεγξεν. ὁ γὰρ Φαρισαῖος σταθεὶς Λουκ. ιη. ια. καθ' ἑαυτὸν προσηύχετο λέγων· Ὁ Θεός, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης. νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι. ὦ Φαρισαῖε, ἐκένωσάς σου τὸν μισθὸν διὰ τῆς καυχήσεως· διὰ τοῦτο ἐδέξω ψῆφον κατακρίσεως. λέγεις, οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων. ἄνθρωπος μὲν ἦς κατὰ τὴν φύσιν καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ διάπλασιν, ἄλογος δὲ κατὰ τὴν τῆς ὑπερηφανίας μετάληψιν· ἄνθρωπος μὲν ὡς ἔχων τὸ κατ' εἰκόνα, θηρίον δὲ ὡς κεκτημένος τὴν ἀλαζονείαν. ἔξω γὰρ ἑαυτὸν διέθετο τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως, ἄλλην δημιουργίαν τῷ ἑαυτοῦ σώματι ἐνομοθέτησεν· ὑψηλότερον τῶν γηΐνων πραγμάτων εἶναι ἑαυτὸν ἐχρημάτιζε· μείζονα πάντως προφήτου καὶ πατριάρχου ἑαυτὸν ὑπέλαβεν. ἆρα οὐκ ἐμνήσθης, ὦ Φαρισαῖε, τῆς τοῦ Ἠλία καυχήσεως ταῦτα καυχωμένου, καίτοι οὐκ ἐξ οἰήσεως, ἀλλ' ὑπὸ γ. Βασ. ιθ. ι. θείου ζήλου, ὅτε εἶπε, Κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, κἀγὼ ὑπελείφθην μόνος; καὶ τί πρὸς αὐτὸν ὁ χρηματισμός; Κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῷ Βαάλ. τί οὖν; πάντων παρανομησάντων, ἑπτακισχίλιοι ἦσαν οἱ τὸν θεῖον ζῆλον ἔχοντες, καὶ τῷ προφήτῃ συνεξισούμενοι, καὶ σὺ βοᾷς, οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί; ἆρα οὐδεὶς διέφυγεν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν τῆς πλεονεξίας τὸ μῖσος; ἆρα οὐδεὶς σωφροσύνην ἀσπάζεται, Φαρισαῖε; ἑαυτὸν κατακρίνεις, ὁ ὑπὸ πάντων κατακρινόμενος· καθ' ἑαυτοῦ δοκιμάζεις, ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποδοκιμαζόμενος· ἑαυτὸν στεφανοῖς διὰ τῆς καυχήσεως, ἀλλὰ ἀπώλεσάς σου τὸν στέφανον διὰ τῆς κατακρίσεως· ἑαυτὸν ἐπαινεῖς ὡς ἀναμάρτητον, ἀλλὰ τῆς ἁμαρτίας ἐδείχθης ὑπεύθυνος· ἑαυτὸν στηλιτεύεις ὡς τὸν νόμον πληρώσαντα, ἀλλ' ἀψάμενος τοῦ νόμου τὸν νομοθέτην ἐνύβρισας. ἔκραξας ἐπὶ πάντων σου τὰ κατορθώματα· μετέβαλες αὐτὰ εἰς παραπτώματα. ὁ τελώνης τῇ σιωπῇ βοήσας, τὸν Θεὸν λόγοις ἐδυσώπησεν, ὃν σὺ κράζων κατὰ σεαυτοῦ παρώξυνας. οὐκ ἐνετράπης λέγων· οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς ὁ τελώνης, ὁ ταῖς ἁμαρτίαις μεμιαμμένος, ὁ ταῖς ἀσωτίαις ἐμπεφυρμένος, ὁ τὸν ἱερὸν τόπον κοινώσας τῇ εἰσόδῳ, ὁ ἀναξίως σὺν ἐμοὶ προσευχόμενος, ὁ πάσης ἀνομίας ἐργάτης; ἀρκεῖ δὲ τὸ ὄνομα πρὸς μαρτυρίαν τῆς ἑαυτοῦ καταστάσεως. ὑπάρχει γὰρ τελώνης, τελῶν τῇ ἁμαρτίᾳ τὰ τῆς πονηρίας ἔργα. ταῦτα εἰ καὶ μὴ αὐταῖς ταῖς λέξεσιν ἐν τοῖς ἀχράντοις εὐαγγελίοις ἐγγέγραπται, ἀλλ' οὖν γε ὁ σκοπὸς τῆς ὑπερηφανίας τοῦτον ἀποσώζει τὸν τρόπον. ὦ Φαρισαῖε, σὺ μὲν ἀπευδόκησας τὰ τοῦ τελώνου, ὁ δὲ Χριστὸς ηὐδόκησεν ἐν τῷ τελώνῃ· σὺ κατὰ σεαυτὸν ἐκεῖνον ἐξουδένωσας, ὁ δὲ Χριστὸς αὐτὸν ἐπὶ πάντων ἐστεφάνωσεν. ἠρέσθη Χριστὸς σὺν τῇ μετανοίᾳ τοῦ τελώνου θεωρήσας αἰσχύνην συμπεπλεγμένην ἐν αὐτῷ, καὶ στεναγμὸν ἐκ βάθους καρδίας εἰς οὐρανοὺς εὐθέως ἀναπεμπόμενον, καὶ βλύζον τὰ δάκρυα. * * ἠρέσθη Χριστός, μᾶλλον ἠδέσθη τὸν τελώνην, τῇ αἰσχύνῃ τὴν αἰσχύνην ἀποταξάμενον. καλῶς ἡρμόσατο ἑαυτῷ ὁ τελώνης τὸ τῆς σοφίας ῥητόν· Σοφ. δ. κα. Ἔστιν αἰσχύνη ἐπάγουσα ἁμαρτίαν. ταύτην μετῆλθεν ἐν τῷ τῆς ἀγνωμοσύνης βίῳ. καὶ ἔστιν αἰσχύνη δόξα καὶ χάρις. ταύτην ἐπῆλθε διὰ τοῦ τῆς μετανοίας τρόπου, ἐκ τῶν ἐνδυτίων τὰ ἐνδύτια διὰ τῆς πίστεως ἰασάμενος. μιμησάμενος ἰατρὸν, ἔμπλαστρον τίθησιν ἐνδύτιον τῷ σώματι, τὴν μὲν σάρκα ἐκπεστῶσαν, τὸ δὲ ἕλκος καθαῖρον, ἵνα ἀποκαλυφθέντος τοῦ ζωτικοῦ σώματος, ἐπιγνῷ τὸ τῆς θεραπείας μηχάνημα. τοὺς ὀχετοὺς τῶν ἡδονῶν, οἷον καυστῆρι σιδηρῷ, τῷ στεναγμῷ χρησάμενος, ἀπεστόμωσε, καὶ τὸ διϊδαῖον τοῦ πάθους ἕλκος τοῖς δάκρυσι περιαύνας ἐθεράπευσε, καὶ τὴν ὀπὴν τοῦ ἕλκους μοτώσας διὰ τῆς τῶν χειρῶν πλήξεως ἀπούλωσε, καὶ τὸ ἐπιρρέον τῇ ψυχῇ ἐκ τοῦ σώματος ῥεῦμα ἐστείρωσε, καὶ καθαρὰν ταύτην διὰ τῆς μετανοίας τῷ πλάσματι προσήγαγεν. ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν ῥημάτων τοῦ Φαρισαίου ἀκούσωμεν. νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου. δηλοῖ τετράδος καὶ παρασκευῆς τὴν ἐγκράτειαν. τὰ δὲ σάββατα ἀνάπαυσίς ἐστι τοῖς Ἑβραίοις. ἀπέχω τῶν διαφόρων βρωμάτων· οὐ ῥυπῶ μου τὰ χείλη ἀκαθάρτῳ γεύσει, ὅλως ἐγκράτειαν περιβέβλημαι, ὅλως ἁγιωσύνην ἠμφίεσμαι· ἔτι δὲ καὶ ὧν κτῶμαι τὰς δεκάτας τῷ Θεῷ προσκομίζω. ὢ τῦφος ἀναισθησίας ἀναπνέων. νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου. οὐ διαρκεῖται, ὡς τὰ σιτηρέσια αὐτοῦ τῷ Θεῷ χαριζόμενος. νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου. Κύριε, μὴ νηστεία, φησὶ, τῷ Θεῷ παρέχει τὰ τοῦ νόμου ἐντάλματα; καὶ ὃ οἱ ἄνθρωποι κόπῳ κατώρθωσαν, τοῦτο ἐγὼ προσθέσει ποιῶ. τί οὖν ὁ φιλάνθρωπος δικαστὴς, ὁ φιλότιμος ἀγωνοθέτης; τῶν τῆς μετανοίας δρόμων; καὶ τοῦ Φαρισαίου μεγαλαυχοῦντος ἠνείχετο, καὶ τοῦ τελώνου μετανοοῦντος ἐτέρπετο. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν τοῖς ῥήμασιν, ὥσπερ ἀνέμοις σφοδροῖς, τῆς ψυχῆς τὸν καρπὸν ἀπετίναξεν, ὁ δὲ συντρίψας ἑαυτὸν οὐκ ἐξεδέχετο ἄλλον κατήγορον, ἑκάστῳ τὸ πρὸς τὴν ἀξίαν ἀπένειμε. τὸν μὲν γὰρ τελώνην ἑαυτοῦ γεγυμνωμένον κατήγορον, ἐλεύθερον ἀφῆκε τῆς κατακρίσεως· τὸν δὲ Φαρισαῖον εἰς μέσον προθέντα τὰ κατορθώματα, πενέστερον τοῦ τελώνου ἀπέφηνεν. ἀμφοτέροις ὁ τρόπος· τῷ μὲν ὑπόθεσις πενίας ὁ πλοῦτος· τῷ δὲ ἐκ πλούτου πενίας ὀλίσθημα. τί γάρ φησιν ὁ δεσπότης; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἤπερ ἐκεῖνος. ὢ πῶς κακὸν τῆς ὑπερηφανίας τὸ νόσημα. κατάκομος ἀνῆλθεν ὁ Φαρισαῖος, ὥσπερ ἄνθεσι, τοῖς κατορθώμασι στεφανούμενος· συνώδευσε τούτῳ ὁ τελώνης πάσης ἀπολογίας γυμνός. ἄλλος μὲν εὐχερῶς ἑαυτὸν ταπεινώσας ὑψώθη· ὁ δὲ πρὸς ἄκαιρον ὕψος ἀκοντίσας ἑαυτὸν, καταγέλαστον ὑπέμεινε γύμνωσιν. οὐκ ἦν βέλτιον ὑφειμέναις χρήσασθαι ταῖς φωναῖς; οὐκ ἦν κρεῖττον ἀκοῦσαι τῆς προφητικῆς φωνῆς λεγούσης, Ταπεινώθητε ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς; οὐκ ἦν μᾶλλον κρατῆσαι τῆς γλώσσης συμφέρον, καὶ φυλάξαι τὸν πλοῦτον, ὃν πόνοις πολλοῖς ἐκτήσατο; ἃς γὰρ ἐν χρόνῳ συνήγαγεν ἀρετὰς, τῇ φωνῇ διεσκόρπισεν. οὐκ ἤκουσε τάχα ὁ Φαρισαῖος τὸ γεγραμμένον, ὅτι Ἀκάθαρτος ἐνώπιον Κυρίου πᾶς ὑψηλοκάρδιος· οὐκ ἐδιδάχθη τὸ καλῶς εἰρημένον· Ὁ ποιεῖ ἡ δεξιά σου, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου. τάχα δὲ ἐγίνωσκεν ἀμφότερα, ἀλλ' ἡ ἰσχὺς τῆς κενοδοξίας ἐνίκησεν. ἡμεῖς οὖν τοῦ τελώνου τὴν ταπείνωσιν κτησώμεθα, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων τὸ βάρος ἀπωσώμεθα· τὴν ὑπερηφανίαν δὲ μισήσωμεν, δι' ἧς ὁ Φαρισαῖος τὸν πλοῦτον τῶν ἀρετῶν ἀπώλεσεν. Ὑπερηφάνοις γὰρ Κύριος ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ὅτω
ὁ μὲν νη-
α, φησὶ τῷ
ῷ, ὑπὲρ ἔχει

τὶ τῆς μετα-
ας δρόμους

* *

Παροιμ. ιϛ. ε.
Ματθ. ϛ. γ.

Παροιμ. γ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ

Λογ. ογ.

ΑΝέτειλεν ἡμῖν σήμερον, ἀγαπητοὶ, τὸ φαιδρὸν ἔαρ τῶν ἁγίων νηστειῶν, καὶ προθύμως παρασκευάζει συντρέχειν εἰς τὸν θεοπρεπῆ τοῦτον παράδεισον, ὥστε τοὺς τῆς ἐγκρατείας ἀποτρυγῆσαι καρποὺς, καὶ τὰ τερπνὰ τῆς ἁγνείας δρεψαμένους ἄνθη, πλέξαι τὸν τῆς σωφροσύνης στέφανον. πάλιν ἡμᾶς καλεῖ ὁ ἀγγελικὸς βίος ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν τρυφὴν, καὶ πρὸς τὴν θείαν ἐκείνην καὶ μακαρίαν ἀπόλαυσιν ἡμῖν ἐπανοίγει

Ex Ms. in Pera Constantinopol.

πύλας. μεγάλην πρὸς Θεὸν παρέχει παῤῥησίαν ἡ ἑκούσιος νηστεία, καθαίρουσα μὲν τὰ σώματα διὰ τῆς ἐγκρατείας, ἁγιάζουσα δὲ τὴν ψυχὴν διὰ τῆς πρὸς Θεὸν παῤῥησίας, καὶ τῶν μὲν γηΐνων ἀπολύτων ἐπιλανθάνεσθαι ποιοῦσα, τῶν δὲ οὐρανίων ἐπιθυμεῖν παρασκευάζουσα. νηστεία τοὺς ἑαυτῆς ἐραστὰς εἰς οὐρανοὺς ἀνάγουσα, τῷ Χριστῷ παρεστάναι ποιεῖ, καὶ μετὰ τῶν ἁγίων ἔχειν τὴν κοινωνίαν. ὁ πατὴρ τῆς νηστείας, ἀγαπητοί, ἐστὶν ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ· μήτηρ δὲ αὐτῆς, ἐγκράτεια, ὑπομονή, ἀρετή· θυγατέρες αὐτῆς, ἄσκησις, ἁγνεία, σωφροσύνη· υἱοὶ δὲ γνήσιοι, Μωϋσῆς, Ἠλίας, Δανιὴλ, Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς, καὶ ὁ λοιπὸς τῶν ἁγίων χορὸς, μάλιστα τῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἀναχωρησάντων καὶ ἀσκητῶν· φίλαι δὲ αὐτῆς εἰσὶ, πίστις, ἐλπὶς καὶ ἀγάπη· συνόμιλοι δὲ, εἰρήνη, πραότης, ὁμόνοια· θεραπαινίδες δὲ αὐτῆς, δοξολογία, ψαλμῳδία διηνεκὴς, εὐχὴ καθαρά· σύμβιος δὲ αὐτῆς, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ· οἱ δὲ καρποὶ τῆς τοιαύτης συμβιώσεως εἰσὶν, ἁγιότης, ἀφθαρσία, παῤῥησία πρὸς τὸν Θεὸν, βασιλεία οὐράνιος, ζωὴ αἰώνιος. διὸ, ἀγαπητοὶ, οἱ μὲν ἐρασταὶ τῆς νηστείας, τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ ἔχοντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, νηστεύουσιν εἰλικρινῶς, ἄνομοι δὲ οὐ νηστεύουσι. καὶ οἱ μὲν δίκαιοι νηστεύουσι διαπαντὸς εὐσεβοῦντες, καὶ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ μελετῶντες καὶ πληροῦντες, τήν τε ἁγνείαν ἀγαπῶντες, καὶ τὴν σωφροσύνην περιπτυσσόμενοι, μεθ' ἧς ἐλευθερούμενοι, καὶ τῷ Χριστῷ προσκολλώμενοι· οἱ δὲ ἄνομοι οὐχὶ νηστεύουσι μόνοι, ἀλλὰ καὶ πάσης κακίας καὶ Σατανικῆς ἐνεργείας πεπληρωμένοι τυγχάνουσι. πᾶσα ἀσωτία καὶ ἀσέβεια καὶ παρανομία παρ' αὐτοῖς ἐμπορεύεται· παρ' αὐτοῖς λόγοι αἰσχροὶ, γέλωτες ἄκαιροι, καὶ ῥήματα διαβολικά· παρ' αὐτοῖς γαστριμαργία καὶ μέθη, καὶ ἀκαταστασία συντελεσθήσονται. πολλὰ γὰρ ὄντως τὰ ἐκ τῆς μέθης κακά. οἱ γὰρ καταμεθυσθέντες τῷ οἴνῳ, τὰς φρένας σκοτοδινιῶσιν, ὥσπερ οἱ παραπαίοντες καὶ τῶν φρενῶν ἐξιστάμενοι, καὶ ὧδε κἀκεῖσε περιφερόμενοι, τοίχῳ τε ἀπὸ τοίχου προσαρασσόμενοι, ἀπρεπῶς τε ἐνσειόμενοι τοῖς ἀπαντῶσι, καὶ ἀσχημόνως φερόμενοι κατὰ γῆς. διὸ, ἀγαπητοὶ, φύγωμεν τὴν τοιαύτην αἰσχύνην, καὶ προθύμως νηστεύσωμεν μετὰ φόβου τοῦ Θεοῦ, πίστει βεβαιούμενοι, νόμῳ στηριζόμενοι, σωφροσύνῃ κοσμούμενοι, ἁγνείᾳ καλλωπιζόμενοι, ὄμμα σωφρονίζοντες, λογισμὸν ἁγιάζοντες, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ καὶ καθαρᾷ καρδίᾳ προσευχόμενοι, τὰ πρόσκαιρα ἀποκτώμενοι, καὶ τὰ αἰώνια ἀντικτώμενοι. εἴ τις γὰρ εἰλικρινῶς νηστεύει, Χριστὸν μιμεῖται, γινόμενος ἐπὶ γῆς, ἀγγέλοις ὁμοιοῦται, προφήταις ζηλοῖ, ἀποστόλοις κοινωνεῖ, καὶ ὅλως ἐναλλαγεὶς τὴν φύσιν διὰ τῆς νηστείας γίνεται δίκαιος ἐξ ἀδίκου, ἀγαθὸς ἐκ πονηροῦ, ἐξ ἀσεβοῦς εὐσεβὴς, καὶ οὕτω Χριστὸν κληρονομεῖ, τὸν θησαυρὸν τῆς ζωῆς· οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἀνάρχῳ πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. οδ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΑΝΑΛΗΨΙΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ex Ms. ἐν Χάλκῃ νήσῳ τῆς Χαλκηδόνος emend. ex Ms. Monasterij S. Lauræ in Monte Atho.

ΕΤι μοι κατὰ ψυχὴν ἀριθμοῦντι τὸ ἐκ τοῦ σταυροῦ τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων προσγινόμενον κέρδος, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀναστάσεως ὠφέλειαν ζυγῷ διανοίας σταθμίζοντι, ὁ τῆς θείας ἀναλήψεως ἐπώμβρευσε ἀνεξάντλητος πλοῦτος· καὶ βλέπω τὸν ἐμὸν δεσπότην καὶ Θεὸν εἰς οὐρανοὺς ἀνερχόμενον, ὅπου ἦν τὸ πρότερον, ἵνα, ἐμὲ τὸν πηλὸν σύνθρονον ἀποδείξας τοῦ ἀχράντου πατρὸς, ἔργῳ σφραγίσῃ τοῦ Παύλου τὰ ῥήματα, ὅτι συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἡμᾶς ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. ὅσοι τοίνυν τοῦ πρώτου Ἀδὰμ ἀπεθέμεθα τὴν στολὴν καὶ τὴν γνώμην, καὶ τὸν δεύτερον Ἀδὰμ, ὅς ἐστι

Ep. 6. 5.

Χριστὸς,

Χριστός, φορᾷ ἠξιώθημεν χάριτι, προσφόρους ᾠδὰς ἀνυμνοῦμεν τῷ νικητῇ, ἣν καὶ ὁ προφήτης πάλαι προθύμως ἐβόα· Ὁ Θεός, τίς ὁμοιωθήσεταί σοι; σὺ γὰρ μόνος, ὡς οἶδας, εἰς σαρκώσας ἑαυτόν, ἄτρεπτον, ἀναλλοίωτον, ἀπαθῆ τὴν οὐσίαν ἐφύλαξας τῆς θεότητος. ὅθεν ὁ προφήτης οὐκ ἀμφιβάλλων, ἀλλὰ θαυμάζων, οὐ συγκρίνων, ἀλλὰ δεικνὺς τὸ ἀπαράβλητον ἔλεγεν· ὁ Θεός, τίς ὁμοιωθήσεταί σοι; πάντα γὰρ ἐκ σοῦ, καὶ διὰ σοῦ γεγένηνται· τὰ δὲ γενόμενα δῆλον ὅτι τοῦ πεποιηκότος ἐλάττονα ἀεὶ δείκνυται, καθὸ καὶ μείζονα τιμὴν ἔχει οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. τίς οὖν ὁμοιωθήσεταί σοι; ἥλιος διὰ τὸ φῶς; ἀλλὰ καθ᾽ ἑκάστην αὐτὸν ὁρῶ σβεννύμενον. τάξιν γὰρ ἔλαχε πρὸς ἑσπέραν διαδεχθῆναι ὑπὸ νυκτός. σελήνη διὰ τὴν εὐπρέπειαν; ἀλλ᾽ ἑκάστου ἔτους ἀποθνήσκει, καὶ τίκτεται τρόπον τινά. ἀστέρες, ὅτι φαίνουσιν; ἀλλ᾽ ἡμέρας λαμψάσης, ἀρνοῦνται τὴν ἔλλαμψιν. θάλασσα διὰ τὸ τοῦ πελάγους ἀμέτρητον; ἀλλὰ ξύλῳ τέμνεται μικρῷ, καὶ κώπῃ μαστίζεται. ἀνθρωπίναις γὰρ χρείαις παρὰ σοῦ κεκέλευσται ὑπουργεῖν. γῆ πάλιν διὰ τὸ ἑδραῖον; ἀλλὰ σοῦ βουληθέντος ὅτι δήποτε σαλεύεται βλέμματι. καὶ γὰρ χοῦν σοι προσήνεγκε δημιουργοῦντι τὸν ἄνθρωπον, ὅτε ψυχῆς ἐμπνεύσει τὸν πηλὸν ἔπλησας. οὐρανὸς οὖν ὁμοιωθήσεταί σοι; πῶς; καίτοι σοῦ κελεύσαντος, νεφέλην σοι προέστησεν εἰς ὕψος ἀφιστάνουσαν, ὡς ποτὲ τὸν ἀστέρα τοῖς μάγοις ἐν Βηθλεέμ, τὰ σὰ θεῖα γενέθλια διδάξαντα. ἄγγελος οὖν ἢ ἀρχάγγελος ὁμοιωθήσεταί σοι; πῶς ἢ τίνι τρόπῳ; ὅτι πνεύματα λειτουργικὰ τυγχάνουσι, τοῖς σοῖς μετὰ φόβου διακονοῦντα προστάγμασιν. ἀλλὰ ἀγγέλων μνησθείς, τῷ λόγῳ καταπαύσομαι πρὸς ἐκεῖνον τὸν ἄγγελον, τὸν ἐπὶ τῷ λίθῳ τοῦ ζωηφόρου καθεζόμενον μνήματος. οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ ἀγανακτήσει, λειτουργὸς ὑπάρχων ἐκείνου τοῦ τὸν Θωμᾶν πείσαντος ψηλαφᾶν εὐσεβῶς, καὶ ἐρευνᾶν ἀσφαλῶς, καὶ τιμᾶν θεοπρεπῶς τὸ μέγα μυστήριον. λέγε μοι τοίνυν, ὦ ἄγγελε. ὅπου μὲν γὰρ ἕνα σε, ὅπου δὲ καὶ συλλειτουργὸν ἔχοντα μεθ᾽ ἑαυτοῦ τὰ θεῖα γράφουσιν εὐαγγέλια· μία δὲ χάρις, μία δὲ διακονία τὸ πρᾶγμα συνίστησι. λέγε μοι, τίνος χάριν τοὺς οὐρανοὺς καταλιπὼν προσεδρεύεις τῷ τάφῳ, καὶ ταῖς ἄνω δυνάμεσι συνδιαιτώμενος, κάτω γυναιξὶ φαίνῃ διαλεγόμενος; ἀφῆκας τὰ χερουβίμ, καὶ παρακάθῃ τῷ μνήματι; τὰς ἄνω φοβερὰς ἐπαύσω λειτουργίας, καὶ κάτω μετὰ χαρᾶς πληροφορεῖς τὴν Μαριάμ; σεισμῷ τοὺς φυλάσσοντας στρατιώτας ἐνέκρωσας, καὶ πειθοῖ τὰς γυναῖκας ἀποστολικῶς ἐξεπαίδευσας; ἦλθε Πέτρος, ἀλλ᾽ ἑαυτὸν ὡς ἀσώματος ἔκρυψας. κατέλαβεν Ἰωάννης, ἀλλὰ τὴν σὴν καὶ τούτου προθυμίαν ἠγνόησεν. ἀμφότεροι μὲν σύμβολα τῆς ἐγέρσεως τοῦ μὴ κλαπέντος νεκροῦ, ἀλλ᾽ ἀναστάντος Θεοῦ ἐθεώρησαν τὰ ὀθόνια· μόναις δὲ ταῖς γυναιξὶν ἐμφανίζῃ, καὶ μόναις ταύταις παρεγγυᾷς μὴ φοβεῖσθαι, καίτοι κοινὸν ὑπῆρχε πᾶσι τὸ τῆς ἀναστάσεως κέρδος. μὴ γὰρ γυναῖκας μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ ἄνδρας ὁ δεσπότης ἐκ νεκρῶν ἀνέστησε; μὴ μόνην ἔσωσε τὴν Εὔαν, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν Ἀδὰμ ὁ λόγος σαρκωθεὶς προσελάβετο; τί τοίνυν τοὺς πόδας τῆς κεφαλῆς προτάττεις, καὶ τὴν τάξιν ἀνατρέπεις, γυναῖκας χειροτονῶν ἀποστόλους; ἠρνήσατο Πέτρος; ἀλλὰ Πέτρου ἡ ἄρνησις ὤνησε. πικρῶς γὰρ δακρύσας ἐδίδαξε πῶς λύεται ἄφεσις. πάντες αὐτὸν κατέλιπον οἱ ἀπόστολοι, ἀλλ᾽ Ἰωάννῃ τῷ Θεολόγῳ καὶ παρθένῳ τὴν οἰκείαν κατὰ σάρκα μητέρα παρέθετο. οὐχ ἁπλῶς ἐπετράπη σοι προστάττειν τὸ νῦν θεωρούμενον, ἀλλὰ δίδαξον τὴν ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίαν, ἀσφαλεστέρῳ πόθῳ ψηλαφῶσαν τὸ κέλευσμα. ναί, φησι, προσλαμβάνω τὸν Παῦλον, καὶ τὴν ἐκείνου προαρπάζω φωνήν. οὐ γὰρ ἔστι προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ· οὐκ ἔστιν Ἰουδαῖος, οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔστι δοῦλος ἢ ἐλεύθερος, οὐκ ἔστι ἄρσεν, οὐδὲ θῆλυ. πάντες γὰρ ὑμεῖς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. δέξαι, λάμβανε σύντομον, ὦ πιστέ, τὴν ἀπόκρισιν ὧν ζητεῖς, καὶ ὧν μαθεῖν ἐπεζήτησας. τιμῶ τὴν γυναῖκα διὰ τὸν ἐκ γυναικός, καὶ περιποιοῦμαι τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως, διὰ τὸν ἐξ αὐτῆς προελθόντα, καθὼς αὐτὸς ὁ τεχθεὶς ᾠκονόμησε. δοῦλος γάρ εἰμι, καὶ νόμοις ἀκολουθῶ δεσποτικοῖς. ὁ ποιητὴς ἐξελέξατο γυναῖκα, καθὼς ἠθέλησε.

Ψαλ. πβ. α.

Ρωμ. β. ια.

θέλησε. πρὸς ταύτην" κἀγὼ διαλέξομαι. οὐκ ἐκτήσατο πατέρα ἐπὶ τῆς γῆς· εἶχε γὰρ ἐν οὐρανῷ. καθὼς οὖν ἀπάτωρ ἐπὶ γῆς, ἀμήτωρ ἐστὶν ἐν οὐρανῷ. ἔλαβε δὲ ἀνθρωπίνην μητέρα. χρεία γὰρ ἦν δι' ἡμᾶς ἐκ γυναικὸς προελθεῖν τὸν τῆς φύσεως δημιουργόν. ὁ ποιῶν τοίνυν [" ὑμᾶς] τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα, ἐν ἀρχῇ τοῦ μυστηρίου, οὐ πρὸς τὸν Ἰωσὴφ, ἀλλὰ πρὸς τὴν Μαριὰμ τὸν Γαβριὴλ ἀπέστειλε, καὶ τῇ φύσει συνηγορῶν ὡς δεσπότης, καὶ τὰ τῶν βλασφήμων στόματα χαλινῶν, ὡς προγνώστης. τὸν γὰρ διὰ γυναικὸς ἀπατηθέντα, διὰ αὐτῆς εἰκότως ἐπιστρέψαι βούλεται. ὠδίνει Εὔα θάνατον, αὕτη δὲ πάλιν τὴν ζωὴν ἡμῖν ἔτεκε διὰ τῆς Μαρίας. ἐλάλησε" ποτὲ τῷ διαβόλῳ ἐκείνη δι' ὄφεως, νῦν ἄγγελοι πρὸς αὐτὴν διαλέγονται. ξύλῳ γὰρ τὸ ξύλον ὁ Χριστὸς ἀντιστρατεύσει, καὶ γεῦσιν ὑμῖν ἀντὶ γεύσεως δέδωκεν, ἵνα βλέποντες ἑκόντα ταπεινούμενον δι' ὑμᾶς, τὸν ὑμᾶς κατ' εἰκόνα ποιήσαντα, ὁμολογήσητε τὴν συγκατάβασιν, καὶ δοξάσητε τὸν οὕτω θελήσαντα, λέγοντες καὶ διὰ τοῦτο, καὶ διὰ πάντα, ὁ Θεὸς, τίς ὁμοιωθήσεταί σοι; χαρίζῃ, καὶ οὐ μετανοεῖς· ὀργίζῃ, καὶ μετανοεῖς· λύεις τὰ σὰ, ἵνα στήσῃς τὰ ἡμέτερα. Εἶπας πρὸς τὸν Ἀδὰμ, Ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φάγῃ τὸν ἄρτον σου· καὶ πάλιν ἀπόφασιν ἔλυσας, ζωῆς γεννηθεὶς ἄρτος, καὶ σοῦ χωρὶς ἱδρῶτος ἐσθιόμενος. Εἶπας αὐτῷ πρότερον, Γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ· ἀλλὰ νῦν τὸν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ εἰς γῆν ἀναλύοντα ἐπὶ τῶν ὤμων λαβὼν, εἰς οὐρανὸν ἐνεθρόνισας, διὰ Μαρίας τὸ μέλλον τοῖς μαθηταῖς σου δηλώσας. Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεόν μου, καὶ Θεὸν ὑμῶν. Εἶπας πρὸς τὴν Εὔαν, Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα· ἀλλὰ τεχθεὶς ἐκ γυναικὸς, τὴν χρόνιον κατάραν εὐχερῶς ἠμαύρωσας. Εἶπας πρὸς τὸν ὄφιν, Αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν· ἀλλὰ ἔθλιψας ἡμῶν τοὺς πόδας ἐν τῷ βαπτίσματι· καὶ οὐκέτι προσέρχεται, χεῖρα δεσποτικὴν ἐν τοῖς ποσὶ τῶν οἰκετῶν λάμπουσαν εὐλαβούμενος. ὢ πῶς οὐκ ἀφίει τῷ διαβόλῳ τόπον φυγῆς, ὁ ἄνω καὶ κάτω καὶ πανταχοῦ παρὼν οἰκονομίᾳ τῆς χάριτος. οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ πάντα, ὅσα ἠθέλησεν, ἐποίησεν. ἀλλὰ τί τὸ χαριτοπρεπὲς τῆς παρούσης ἑορτῆς; ὅπερ ἐστὶ καὶ γλώσσῃ καὶ διανοίᾳ πρὸς" ἔκφρασιν δύσκολον. ἄφνω γὰρ τοὺς μαθητὰς διδάσκοντι, καὶ πρὸς τὴν πάλην ἀλείφοντι, ὡς παιδίσκη τις τοῖς ἀχράντοις ἴχνεσι τοῦ Χριστοῦ ὑπεισελθοῦσα νεφέλη, τὴν πρώην αὐτὸν βαστάσασαν ἀβρόχως θάλασσαν" μιμουμένη, ἀτρέμως, ἀταράχως τὸν δεσπότην ἀνέλαβε, καὶ τόν ποτε ὡς ὑετὸν ἐπὶ πόκον καταβάντα, τῷ θρόνῳ τῆς μεγαλωσύνης ἐμφανῶς ἀποδέδωκε. τὴν μὲν γὰρ κατάβασιν ἠγνόησαν ἄγγελοι, ἐξουσίαι, δυνάμεις, κυριότητες· τὴν δὲ μετὰ σαρκὸς ἀνάληψιν εὐφημοῦσαι ἀνεκέκραγον· Κύριος τῶν δυνάμεων, αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. Οὗτος ἐστιν ὁ κατὰ τὸν Παῦλον δεύτερος Ἀδάμ. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἄνευ μητρὸς τίκτεται, οὗτος δὲ ἄνευ πατρὸς κατὰ τὴν σάρκωσιν φαίνεται. οὗτος" ἐστιν ὁ τοῦ γένους κεραμεὺς, ὅθεν τὸ φύραμα λαβὼν τὸ ἡμέτερον, ἐν ἑαυτῷ ὡς ἠθέλησε τὸ σαθρωθὲν ἀνεχώνευσεν· οὗτος" ἐστιν ὁ τὴν Εὔαν διὰ Μαρίας ἀπαλλάξας ὠδίνων. παρθενία γὰρ διηκόνησε θεότητι, καὶ πῶς ἐλειτούργησε τόκῳ, τῷ σαρκωθέντι λόγῳ. πνεῦμα γὰρ ἦν ἅγιον, ὅπερ ἐμαιεύσατο τὴν ἀπειρόγαμον" παρὰ φύσιν λοχεύουσαν. οὗτος ἐστιν ὁ παθὼν ὡς ἐπάγη, καὶ ἀναστὰς ὡς ἐτάφη, καὶ ἀνελθὼν εἰς οὐρανοὺς, οὐχ ὡς κατῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ τοῖς ἀπίστοις Ἰουδαίοις ὄνειδος αἰώνιον καταλιπὼν τὰ ἐντάφια· οὗτος ἐστιν ὁ παρὰ γυναικῶν θρηνούμενος ὡς νεκρὸς, καὶ ταῖς γυναιξὶ φανερούμενος ὡς Θεός· οὗτος ἐστιν ὁ γενόμενος ἑκὼν ὅπερ ἐσμὲν, καὶ ποιήσας ἡμᾶς, ὅπερ ἐστίν· οὗτος" ἐστι Θεός· πάλιν οὕτως ἐλεύσεται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν" πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. οὐ γὰρ ἀπελείφθη τοῦ θρόνου ποτὲ οὗτος, καὶ λαθὼν τὰ χερουβὶμ κατῆλθε δι' ἐμὲ, ἵνα τοῖς ἐμοῖς κοινωνήσας καὶ ἐμὲ τῷ παρὰ φύσιν τῇ φύσει εὐκόλως δωρήσηται. οὗτος" ἐστιν ὁ ἀθάνατος νεκρὸς, ὁ ἀχώριστος Θεὸς, ὁ συναΐδιος υἱὸς, καὶ συνθρόνιος τοῦ πατρός· περὶ οὗ διαρρήδην ὁ προφήτης ἐβόα,

Ἰωαν. κ. ιζ.

Γεν. γ. ις.

Γεν. γ. ιε.

Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Ἀντεπιστώμεθα τοίνυν ἑαυτοὺς, καὶ ἀγωνισώμεθα, ἵνα τῆς παρὰ τοῦ πνεύματος συνεργίας ἀπολαύοντες, καὶ τὸν παρόντα βίον ἀλύπως διανύσωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλ. ρθ. α.

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ. ΚΥΡΙΑΚΗ ά. ΤΩΝ νηστειῶν.

Λογ. οε.

Ἥκει καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι. καιρὸς τῆς τῶν καρπῶν συλλογῆς ἐπιτήδειον τὸ θέρος, καὶ τὸ μετόπωρον· καιρὸς δὲ τοῦ σπόρου, χειμὼν καὶ τὸ ἔαρ· καιρὸς δὲ νηστείας καὶ προσευχῆς πᾶς καιρὸς ἐπιτήδειος. Ἀρθήσεται γὰρ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν. ἰδοὺ καὶ ταῖς λοιπαῖς ἡμέραις, προέφθασεν ἡμᾶς ὁ καιρὸς τῆς νηστείας καιρὸς ἐπιτήδειος ἐργάσασθαι ἡμᾶς τὸ χρεῖον. χρεῖον δὲ λέγω τὴν νηστείαν, ἐπὶ χαρᾷ πολλῇ τὰς ἡμᾶς. καιρὸς τοῦ χείματος καὶ τοῦ σπόρου οὐ γεωργικῇ ἀποδέδοται, ἀλλ' ἐστὶ γέροντα, οὐ νεώτερον, οὐ παιδάρια μικρά. πᾶσιν ἀνοίγει τὰς θύρας, καὶ πάντας εἰσδέχεται, ἵνα πάντας σώσῃ, ὡς τοὺς Νινευίτας. καλὸς τῆς νηστείας ὁ σπόρος, ὅτι καὶ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ὡς ἀκάνθας ἀνασπᾷ, καὶ τὴν δικαιοσύνην ὡς ἄνθος αὐξάνει καὶ βλαστάνει. καλὸς τῆς νηστείας ὁ κάματος, ὅτι κουφίζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ βάρους τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ φορτίον ἐλαφρὸν τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ χαρίζεται. Ἄρατε γὰρ τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς· ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός ἐστι, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν. ζυγὸς ἡ πίστις ἐστὶ πᾶσιν ἐπικειμένη· φορτίον, τῶν ἐντολῶν τὰ ποιήματα, ἃ ὤμοις, ψυχαῖς, βαστάζομεν ἐν ἔργοις, ἐν οὐρανοῖς φανερούμενα διὰ νηστείας. ὁ νομοθέτης Μωϋσῆς τῷ λόγῳ ἐγένετο ἔνδοξος· νυχθήμερα τεσσαράκοντα ἄσιτος διαμείνας, εἶδε Θεὸν εἰς πρόσωπον αὐτῷ ὁμιλοῦντα, νεφέλην ἐπισκιάζουσαν, ἀπὸ δροσινοῦ φωτὶ ἠδὺ λαλοῦντα αὐτῷ τὰ συμφέροντα, στῦλον πυρὸς λάμποντα ἐν νυκτὶ καθοδηγοῦντα παρεμβολῆς Ἰσραήλ, οὐρανοῦ πύλας ἀνοιχθείσας, ἀγγελικὸν ἐπὶ γῆς καταβαίνοντα ἄρτον, μάννα Θεοῦ μεταλαμβάνοντας ἀνθρώπους, πέτραν σχιζομένην ἐν ῥάβδῳ, καὶ προφέρουσαν ὕδατα, θάλασσαν γεννῶσαν ξένον βρῶμα, ὀρτυγομήτραν, καὶ τρέφουσαν τὸν λαόν. πολλὰ καὶ ἕτερα σημεῖα εἶδε Μωϋσῆς, διὰ τὸ προσεχὴς νηστεία. ἀνατροπὴ θανάτου ἡ νηστεία. Εἶπεν ὁ σωτήρ· Τοῦτο τὸ γένος τῶν δαιμόνων ἐν οὐδενὶ ἐξέρχεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. καὶ τῶν δαιμόνων χειρότερον ἐστίν. δυσμεταθέτου ὀργῆς ὁ δαίμων· ὁ δαίμων ἀπόντων κακῶν χαλεπώτερον τραῦμα, ἐν ἀγροῖς καταγέλως, ἐν οἴκοις ταπείνωσις, ἐν ἐκκλησίαις διαστροφὴ, σοφῶν καταφρόνημα, ψυχῆς ἀσθένεια, καθημερινὴ ὀδύνη, νοὸς ἐμπόδιον, ἔργων ἐγκώλυμα. πολλὴ ἡ τοῦ δαίμονος ἐπήρεια, ταλαιπώρου βουλή. ἀλλὰ τούτων πάντων περιγίνεται ἡ νηστεία καὶ ἡ προσευχή. ἀρρυθμὸς καὶ ψάλλων ὁ Δαβὶδ, τὸν δαίμονα Σαοὺλ τοῦ βασιλέως ἀπήλασεν. Ἀπέστη γὰρ πνεῦμα Θεοῦ ἀπὸ Σαοὺλ, καὶ ἔπνιγεν αὐτὸν πνεῦμα δαιμονίου πονηρόν· καὶ ψάλλοντος τοῦ Δαβὶδ, ἀνέψυχεν ὁ βασιλεύς. ὅτι καὶ ἐνήστευσεν ὁ βασιλεὺς Δαβὶδ, ἄκουε αὐτοῦ γράφοντος ἐν τοῖς ψαλμοῖς· Τὰ γόνατά μου ἠσθένησαν ἀπὸ νηστείας, καὶ ἡ σάρξ μου ἠλλοιώθη δι' ἔλαιον. Εἰ ἐνήστευσεν ὁ Ἀδὰμ ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὐκ ἂν τὸν παράδεισον ἀπώλεσεν· εἰ μὴ ἔφαγεν ἡ Εὔα ἀπατηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ὄφεως, οὐκ ἂν θάνατον τῷ κόσμῳ ἐπήγαγεν· εἰ καιρὸς νηστειῶν ἐξέλιπεν Ἡσαῦ, οὐκ ἂν τὰ πρωτοτόκια ἀπώλεσεν. διὰ μίαν βρῶσιν δόξαν ἀπώλεσε, καὶ δοῦλος ἐγένετο τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. θέλεις ἰδεῖν τῆς νηστείας τὴν ἰσχύν; δράμε πρὸς Νινευίτας

Ex Ms. ἐν Χάλκῃ νήσῳ τ. Χαλκηδόνος.

Ματθ. θ. ιε.

Ματθ. ια. λ.

* *

Ματθ. ιζ. κα.

α. Βασ. ιϛ. ιδ.

Ψαλ. ρη. κγ.

νεύσαι τοὺς χρησαμένους αὐτῇ, εἰς κοινὸν κατόρθωμα. ὅτι γὰρ ἠβουλήθη ὁ Θεὸς διὰ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν καταστρέψαι τὴν Νινευὴ, πέμπει Ἰωνᾶν τὸν προφήτην, καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὴ καταστραφήσεται. (Ἰωαν. γ. δ.) καὶ φιλανθρωπία Θεοῦ, ὃ μέλλει ποιεῖν, σαλπίζει, καὶ τοῖς χρεώσταις τούτου προλέγει τὸν θάνατον, οὐχ ἵνα φύγωσιν ἐκ τῆς πόλεως, ἀλλ' ἵνα μετανοήσωσιν ἐν τῇ πόλει, ἵνα διεγερθῶσι καὶ σπουδαιότεροι γένωνται πρὸς τὸν λόγον. οὐκ εἶπε, νηστεύσατε, καὶ σώζω ὑμᾶς· οὐκ ἐδήλωσε, μετανοήσατε, καὶ ἐλεηθήσεσθε· ἀλλ' ἔκρυψε τὴν φιλανθρωπίαν, καὶ ἐκήρυξε τὴν ἀποτομίαν, ἵνα μή τις εἴπῃ, ἠνάγκασεν αὐτὸν νηστεῦσαι, ἢ μετανοῆσαι, καὶ Θεὸν σέβειν. καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης οὐκ ἔστιν ἱλαρόν. * * οὐ γὰρ ἐκ λύπης, οὐδ' ἐξ ἀνάγκης. Ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός. (β. Κορ. θ. ζ.) ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὴ καταστραφήσεται. σύντομος ἡ ἀπειλὴ, ἄδικος προθεσμία καταπτοήσας. τί ἔχοις ποιῆσαι; ἐν ποίων κόλπων πηδῆσαι; στρατόπεδον ἰσχυρὸν αἰτησάτω καὶ λεγέτω· τίς πρὸς Θεὸν ὁ ἀντιπαρατασσόμενος κρινόμενος; ἀψευδὴς ὁ λαλῶν. ἀλλ' εἰ Θεὸς ὁ ἀπειλῶν, λέγουσιν ἐν ἑαυτοῖς, ποίαν φυγὴν τοῦ κακοῦ εὑρήσομεν; ἐν ποίῳ παραταξόμεθα πολέμῳ; τίς πρόμαχος γενήσεται τῶν ψυχῶν; τίς δυσωπήσει τὸν Θεὸν κατὰ πόλεων παῦσαι τὴν ὀργήν; ποῖον παράκλητον πέμψομεν πρὸς τὸν Θεὸν καταλλάξαι εἰς εἰρήνην; ἡμεῖς πάντες ἁμαρτωλοὶ τυγχάνομεν, ἐχθροὶ ὄντες τοῦ Θεοῦ οὐκ εἰσακουόμεθα. τί ποιῶμεν; ποῦ φύγωμεν ἀπὸ προσώπου Κυρίου; δεῦτε, δράμωμεν πρὸς νηστείαν, ὦ ἄνδρες Νινευῖται, λέγει ὁ βασιλεὺς, καὶ σποδὸν ὑποστρωσώμεθα, καὶ τὰ πρόβατα καὶ οἱ βόες μὴ νεμέσθωσαν, μηδὲ πινέτωσαν· καὶ ἴδωμεν, εἰ ἐλεήσει ἡμᾶς ὁ Θεός. Ταῦτα λογισάμενοι οἱ Νινευῖται, καὶ ποιήσαντες νηστείαν, ὡς ὀξύπτερον βέλος, καὶ προσευχὴν ἑτοιμάσαντες, ὡς θυμίαμα εὐῶδες, δάκρυα μετανοίας, ὡς ποταμοὺς ὑδάτων καταγαγόντες, καὶ ἀποστρέψαντες ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς, ἐδυσώπησαν τὸν Θεὸν εἰς εἰρήνην καταλλάξαι. αἱ τρεῖς ἡμέραι τῆς νηστείας ἀπῆλθον εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἤγγισαν τῷ δεσπότῃ, ἔλαβον παρ' αὐτοῦ σωτηρίαν. ἐχαρίσατο πᾶσι ζωὴν, ἀνθρώποις καὶ κτήνεσι. ἡ μετάνοια ἔλαμψε, καὶ ἡ νηστεία. ὅρα μὴ καταφρονήσῃς τοῦ κτίσματος, ἀλλὰ πρόσελθε, γρηγόρησον, καὶ ποίησον εἰς αὐτὸν καρπὸν εὐσεβείας. εὐξώμεθα οὖν ὁμοθυμαδὸν πάντες, ἵνα καὶ ἡμεῖς ῥυσθῶμεν τῆς ἐπικειμένης ὀργῆς, καὶ ἐπιτύχωμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ος.

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ.

Ex Ms. ἐν Χάλκῃ νήσῳ τῆς Χαλκηδόνος.

ΙΛασμῶν ὁ καιρὸς, καὶ μὴ παρίδωμεν τὸ εὔκαιρον· ἀνακλήσεως ἁμαρτημάτων ὁ καιρὸς, καὶ μὴ παραιτησώμεθα τὴν χάριν· ἀλλὰ νηστεύσωμεν ἀπὸ βρωμάτων, καὶ πρότερον ἀπὸ ἁμαρτημάτων. πρῶτον γὰρ ἀγαθὸν, ἀπαλλαγὴ κακῶν. κακία δέ ἐστι, τὸ ἀντικείμενον τῇ ἀρετῇ, φθόνος καὶ κλοπὴ, καὶ φόνος καὶ πόλεμος, καὶ ὅσα κακὰ λέγεταί τε καὶ ἔστι. ὁ δὲ ὢν ἐν κακοῖς, τιμωρίαν ἔχει τὴν κακίαν. καὶ γὰρ πρὸ γεέννης κόλασις, ἡ παρουσία τῆς κακίας. οὐδὲ γὰρ ἰατροῦ τμῆσις κακή· ἀλλὰ διὰ τὴν προηγησαμένην κακίαν ἐπιφέρεται ἡ κόλασις. πρῶτον κακὸν, τὸ ἐν κακίᾳ ἐξετάζεσθαι. ὁ ἀσεβὴς ἀλλότριος Θεοῦ ἐστι· κἂν μὴ βληθῇ εἰς γέενναν, τῶν ἀγαθῶν ἀπεστέρηται. ὁ μὴ σωφρονῶν, λυμαίνεται ταῖς ἐπιθυμίαις· ὁ φθονῶν, τήκεται τῷ πάθει· ὁ κλέπτων, αἰδεῖται καὶ φοβεῖται· ὁ φονεύων, οὐ πιστεύει αὐτοῦ τῇ ζωῇ. πρῶτον κακὸν, τὸ κακὸν εἶναι. κἂν μὴ τέμνῃ ὁ ἰατρὸς, νοσεῖ ὁ νοσῶν· κἂν μὴ τιμωρήσηται ὁ Θεὸς (μακροθυμεῖ γὰρ) ἐν νόσῳ ἐστὶν ὁ ἁμαρτάνων. (Ἰωαν. η. λδ.) Ὁ ποιῶν γάρ, φησι, τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας. οὐκοῦν περὶ τῆς ἁμαρτίας δεδούλωται ὁ ἁμαρτάνων,

τολμῶν, καὶ ἤδη ἔχει τὴν ἐπιμέλειαν. καλὸς ὁ τῆς νηστείας χαλινὸς τοῖς ἀγαπῶσι τὴν ἀπὸ τῆς νηστείας ὠφέλειαν. μὴ πρόσεχε μόνῳ τῷ ἐπιπόνῳ, ἀλλὰ καὶ τῷ καρπῷ. εἰ γὰρ μόνῃ τῇ χρείᾳ προσέχει τις, οὐκ ἂν ἔσπειρεν ὁ σπείρων, ἵνα μὴ δοκῇ σκορπίζειν τὰ ἀποκείμενα. ἀποβλέπων εἰς ἐλπίδα, σπείρει ἃ εἶχεν, ἵνα θερίσῃ ἃ οὐκ εἶχεν. ἀλγεῖ ἡ σὰρξ ἐν νηστείαις, ἀλλ' εὐφραίνεται ἡ ψυχὴ τῇ ἐλπίδι τῶν ἀγαθῶν. τί κρεῖττον ἐν ἡμῖν, ψυχὴ ἢ σῶμα, ἥλιος καὶ τὸ μὴ ἀλγεῖν ἔλαβε, τρέφεται δὲ τῷ κάλλει τῶν ἀρετῶν μετὰ κρείττονος τῆς προαιρέσεως; διὰ ἡμᾶς ἐστὶν ἡ νηστεία, ἥτις τοῦ σώματος οὐκ ἔστι φθορὰ, ἀλλ' ἴασις καὶ θεραπεία. οἱ νηστεύοντες, καὶ ῥευμάτων σωματικῶν ἀπαλλάττονται· οἱ ἀσκοῦντες τήκουσι τὸ περιττὸν τῶν σαρκῶν, καὶ τρέφουσι τὸ ἐλλεῖπον τῆς ψυχῆς. ἀεὶ ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος κήδεται· τρέφει δὲ ἑαυτῇ, καὶ ἑαυτῇ φροντίζει. ἡ ψυχὴ τῷ σώματι εὐτρεπίζει τροφὴν, καὶ ἑαυτῇ εὐτρεπίζει λόγον. εἰ γὰρ σώματος ἐπιμελεῖται, πολλῷ μᾶλλον πρέπει αὐτῇ ἑαυτῆς κήδεσθαι. ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ τάξις, τὸ ψυχὴν κρατεῖν τοῦ σώματος. οἱ τιθέμενοι τὸ σῶμα πρὸ τῆς ψυχῆς, ἀνατρέπουσι τὴν ὀρθὴν τάξιν. οὐκ αὐτῇ σώματι δουλεύει, ἀλλ' ἡρμόσατο μετ' ἐξ ἀρχῆς ὀρθῶς, καὶ ἀεὶ τῇ ψυχῇ ἐστὶ τὸ σῶμα ὑποτεταγμένον. εἰ δὲ μὴ τοῦτο πείθει σε, κἂν γνῶθι τὰς ἑορτὰς, ὡς ἑορτάζει ἡ ψυχὴ κατὰ τοῦ σώματος, τοῦτο πληροφορείτω σοι, ὅτι καὶ αὐτὴ φρονεῖ κατὰ τοῦ σώματος. σῶμα σώζεται, ὅταν ἀγαπᾷ τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς, καὶ αὐτὴ ἀπόλλυται. μὴ νομίσωμεν μικρὸν κέρδος εἶναι τὴν νηστείαν. ἑνὸς ξύλου εἰ ἀπέσχετο Ἀδὰμ, καὶ ἀπὸ ἑνὸς ἐνήστευσε, τεθνήκει ἂν ὁ θάνατος, μᾶλλον δὲ οὐ τεθνήκει ὁ μὴ ὤν. ὁρᾷς εἰ τούτῳ ἐχρήσατο τῷ φαρμάκῳ ὁ Ἀδὰμ, οὐκ ἂν γέγονε τὸ γένος ἡμῶν θνητόν; ὅσης χάριτος γέγονε χρεία, ἵνα ἀναλυθῇ ὃ ἔφθειρεν ὁ Ἀδὰμ δι' ἀκρασίαν. ὅταν ἴδῃς ὅλα κακὰ εἰργάσατο τὸ ἐνύπνιον, τουτέστι, τὸ μὴ ἀποσχέσθαι ἑνὸς ξύλου τὸν Ἀδὰμ, ἐπιγνῶθι πόσον ἀγαθὸν ἡ νηστεία, καὶ ἡ ἀποχὴ ὧν ἔξεστιν. ὁ μὲν γὰρ Ἀδὰμ, οὐκ ἐξὸν ἁψάμενος, ἀπώλεσε τὸ γένος· ἡ δὲ εὐεργεσία καὶ ὧν ἔξεστιν ἀποστήσασα, ἀνακαλεῖται τὸ παράπτωμα. εἰ δὲ καὶ Ἠσαῦ ἐνήστευσεν, οὐκ ἐπίπρασκε τὰ πρωτοτόκια· ἀλλὰ ἐδωδῆς ἥττων γενόμενος, τὸ ἀπὸ φύσεως πλεονέκτημα διὰ τὴν φακῆν πέπρακε. τοῖς παιδευομένοις γραφὰς ταῦτα ἐπιτρέπω. τί κατήνεγκε τοῖς Ἰουδαίοις ἀπὸ τοῦ ὄρους Μωϋσῆς; νόμον καὶ νηστείαν γενομένην ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας. ἀλλὰ πρὶν ἢ κατενεχθῆναι ὁ νόμος, ὤφθη ὁ λαὸς ἀσεβήσας. ἡ πρώτη ἐντολὴ, Κύριος ὁ Θεὸς εἷς ἐστί· καὶ οἱ μέλλοντες δέχεσθαι τὴν τοιαύτην ἐντολὴν, λέγουσιν, Οὗτοι οἱ θεοί σου. μεγάλη ἀσθένεια. παρὰ γὰρ Θεοῦ ζῶντος μίμημα μόσχου προετιμήθη. τί οὖν ἐστὶ τὸ φάρμακον τοῦ τοσούτου κακοῦ; πάλιν νηστεύει Μωϋσῆς ὁ μὴ ἁμαρτήσας, καὶ συγχωρεῖται τοῖς ἁμαρτήμασι, τοῦ παλαιοῦ νόμου ἡ ῥίζα. ἀπὸ νηστείας ἤρξατο τὸ τῆς καινῆς διαθήκης κήρυγμα, ἀπὸ νηστείας εἴληφε τὴν ἀρχήν. βαπτισθεὶς γὰρ ὁ Σωτὴρ δι' ἡμᾶς, καὶ εἰς ἔρημον ἀπελθὼν, πρότερον ἐνήστευσε, καὶ οὕτω τῶν σημείων ἤρξατο, οὐκ αὐτὸς χρῄζων νηστείας, ἡμᾶς δὲ διδάσκων εἰς ἐκεῖνα μετὰ νηστείας ἔχειν τὴν ῥοπήν. εἰ τοίνυν ἡ παλαιὰ ἀπὸ νηστείας ἄρχεται, καὶ ἡ καινὴ ἀπὸ ταύτης ἵσταται οἱ θεμέλιοι, μὴ νομίσωμεν κενὸν εἶναι τὴν νηστείαν. δυσχεραίνουσί τινες, τὸν ἐπίπονον νόμον ὁρῶντες, καὶ οὐχ ὁρῶσι τὸ ἐκ τοῦ νόμου τούτου προσγινόμενον κέρδος. οὐχ ὁρᾷς ὅτι καὶ λέοντες ἐν λάκκῳ ἐπείσθησαν νηστεῦσαι, καὶ οὐχ ἥψαντο τοῦ Δανιὴλ οἱ λέοντες πειθαρχοῦσι τῷ προστάγματι, καὶ τῆς ἀγριότητος τὴν φύσιν ἐξαλλάττουσι, καὶ εἰσὶν ὡς γνώριμοι, καὶ ξένοι ἀπέρχονται ὡς ἀγνῶτες, σπεύσωμεν ἐπὶ νηστείαν προσαχθέντες. πάλαι γέγραπται, ὅτι Ἱεροβοὰμ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων ἠσέβησε, μόσχον προσκυνῶν κατὰ κληρονομίαν πατρικήν· ἐπέστη προφήτης, καὶ τῷ λαῷ εἶπεν οὐδὲν, εἰδὼς ὅτι ἀπειθὴς καὶ ὁ ἄρχων καὶ οἱ ἀρχόμενοι· ἐάσας δὲ τοὺς μὴ ἀκούοντας ἀνθρώπους, λέγει πρὸς τὸ θυσιαστήριον, [τουτέστι, πρὸς τὸν βωμὸν,] ἵνα δείξῃ ὅτι οἱ λίθοι μᾶλλον ἀκούσονται ἢ οἱ ἄνθρωποι, λέγει, Γεννηθήσεται Ἰωσίας, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν θυόντων καύσει ἐπὶ τὸν βωμόν. ἐξήνεγκε τὴν ἀπειλὴν, καὶ ἠγανάκτησεν ὁ ἐλεγχθείς· δεινὰ μὲν ἥπλωσε τὴν χεῖρα, ἵνα ἀναστρέψῃ τὸν εὐεργέτην, τὸν προφήτην. ἐξέτεινε μὲν, οὐκ ἐδυνήθη δὲ ἀνακάμψαι· ὁ γὰρ ἀμύνων ἐξήρανεν αὐτοῦ τὴν χεῖρα. φθέγγεται ὁ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, κρατῆσαι τὸν προφήτην, καὶ ἅμα τῷ βοῆσαι, ἰᾶται τὴν χεῖρα ὁ προφήτης, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεύς· ἄνελθε μετ' ἐμοῦ εἰς τὸν οἶκον· γεῦσαι ἄρτου καὶ πίε ὕδατος, καὶ οὕτω πορεύσῃ. ἀποκρίνεται ὁ προφήτης, πρόσταγμα ἔχω Θεοῦ ἐν τοῖς τόποις τούτοις, ἐν οἷς ἀσέβεια πολιτεύεται, μὴ γεύσασθαι ὕδατος καὶ ἄρτου. ἀναχωρεῖ ὁ προφήτης. πρόσεχε δὲ τῷ τέλει τοῦ λόγου. ἄλλος προφήτης ἀκούσας ὅτι προφήτης παραγενόμενος τοιαῦτα εἶπε, διώκει καὶ καταλαμβάνει, καὶ παρακαλεῖ τὸν προφήτην εἰσελθεῖν καὶ γεύσασθαι μετ' αὐτοῦ, καὶ πείθει. ἐψεύσατο δὲ εἰπὼν, ὅτι κἀμοὶ Κύριος εἶπε τοῦτο ποιῆσαι. εἰσῆλθε καὶ ἔφαγεν· ἐν δὲ τῷ ἐσθίειν μετέρχεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ τὸν καλέσαντα προφήτην, καὶ λοιπὸν προφητεύει, οὐ τὰ ἀπὸ καρδίας, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ πνεύματος, καί φησι πρὸς ἐκεῖνον τὸν εἰσελθόντα καὶ φαγόντα· ἐπειδὴ οὐκ ἤκουσας Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ ἔφαγες ὅπου ἐκελεύσθης μὴ φαγεῖν, ἀπέρχῃ ἐντεῦθεν, καὶ ἔδεταί σε λέων. ὁρᾷς τὸ [illegible] προστάγματος ἀπειθείας, ὅσον κακὸν προξενεῖ; ἀναχωρεῖ ὁ προφήτης, καὶ οὐ περιέστη αὐτῷ τὸ ἀξίωμα τῆς προφητείας διὰ τὴν παρακοήν. ἐξῆλθε λέων, οὐχ ἵνα φάγῃ, ἀλλ' ἵνα δείξῃ ὅτι αὐτὸς προστάγματος ἤκουσε, καὶ [illegible] μὴ ἀκούσαντα [illegible] ἐφήψατο τοῦ σώματος τοῦ παρακούσαντος ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς ἀνελεῖν μόνον, καὶ ἀφῆκεν ἵνα κολάσῃ τὸν παρακούσαντα· ἀνελὼν δὲ προσεκαρτέρησε τῷ λέων τῇ [illegible] ἀντὶ τῆς τροφῆς τοῦ παρακούσαντος. ἔκειτο γὰρ νεκρὸς ὁ προφήτης, εἱστήκει δὲ ὁ ὄνος αὐτοῦ ζῶσα· οὐχ ὅτι [illegible] ἐδυνήθη ὄνον ἀποκτεῖναι ἢ διαθρύψαι, ἀλλ' ὁ ἄλογος λέων προστάγματι διέκρινε, τὸν μὲν μὴ ἁμαρτήσαντα ὄνον οὐκ ἀπέκτεινεν, οὐδὲ ἥψατο, τὸν δὲ παρακούσαντα, οὐκ ἔτι προφήτην, ὅσον εἰς παρακοὴν, ἀπέκτεινε. καὶ ἦν ἰδεῖν παρ' αὐτῷ [illegible] θαυμάσια. ἔκειτο ὁ προφήτης μένων τὴν παρακοήν, περιεκαθέζετο ὁ λέων, μένων τὴν [illegible] [illegible] οἷος, οὔτε τινὰ φύσιν τοῦ λέοντος φοβουμένη, οὔτε ἀναχωροῦσα, οὔτε [illegible] τοῦ λέοντος, ἵνα φανῇ ὅτι οὐ διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς γαστρὸς ὁ λέων ἐπῆλθεν, ὡς ἐπῆλθεν, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ [illegible] ὑπακοῆς τὸν κελευσθέντα μὴ γεύσασθαι. πάλιν ἀνελήφθη Ἠλίας ὡς εἰς τὸν οὐρανόν. τί δὴ τὸ σημεῖον τῆς ἀναλήψεως, [illegible] ἡ [illegible] Μωϋσῆς [illegible], καὶ Ἠλίας ἐπὶ [illegible], καὶ ὁ Κύριος [illegible], [illegible] οὐκ [illegible] τὰς ἀναπαύσεις [illegible] τῶν [illegible] πιστεύομεν, ἀλλὰ διὰ [illegible] ἕνεκα τὰ λιπόντες [illegible] τὸν [illegible] πιστευόμενοι [illegible] μεγάλα [illegible] ἡμῖν, μικρὰ [illegible] ἡμῖν [illegible] ἀπὸ [illegible], φανερῶς [illegible] πιστεύσαντας [illegible] τεσσαράκοντα ἡμέρας. ἐπεὶ γὰρ τεσσαράκοντα διὰ [illegible] ἀναστάσεως [illegible] ἔθνη [illegible] καὶ πάλιν [illegible] τὰς [illegible] ἡμεῖς δὲ [illegible] οὐδὲν ἐκείνοις [illegible] μὴ [illegible] χάριν [illegible] κατὰ τὰ φέρειν [illegible] ψυχῆς [illegible] σώματος [illegible] ἐπιθυμίας [illegible] πιστεύομεν [illegible]. [illegible] ἀντὶ [illegible] ὀργῆς [illegible] ἀπαλλάσσει [illegible] φιλαργυρίας [illegible] εὐχαῖς [illegible] ἀπὸ [illegible] ἀπαλλασσόμεθα ἐν [illegible].

ἐκεῖ αὐτὴν γνώσῃ, καὶ τὰ ἀναπαυόμενα μάθῃ. δεῖ ἐὰν τὴν ἀγνοοῦσαν, καὶ τὰ ἀπὸ νηστείας ἀγαθὰ ἀγνοεῖς. τίνος χάριν, εἰπέ μοι, ἀνῃρέθησαν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς; οὐχ ὅτι λειτουργοῦντες οἶνον ἐμεθύσθησαν; οὐκ οἶδας τὸν νόμον τῶν Ναζιραίων; οὐχὶ οἴνου ἀπέχεσθαι, καὶ πάντων τῶν ἀπὸ οἴνου; οἱ περὶ Δανιὴλ σπέρματα ἤσθιον, καταφρονοῦντες τῆς τραπέζης τῆς τυραννικῆς τοῦ Ναβουχοδονόσορ. ἐνήστευσε τρεῖς ἑβδομάδας ἡμερῶν Δανιὴλ ὁ ἀνὴρ τῶν ἐπιθυμιῶν. τῶν ἐπιθυμιῶν ἀπέσχετο, ταύτην τὴν τεσσαρακοστὴν ἐδέξατο. ἐνήστευσεν οὐ μίαν ἡμέραν Ἰουδαϊκὴν τοῦ πάσχα, ἀλλὰ τρεῖς ἑβδομάδας ἡμερῶν, τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ αὐτὸς προτυπῶν ὁδόν. Ἄρτον, ἔφη, ἐπιθυμιῶν οὐκ ἔφαγον. οἱ δὲ πεινῶσι εἰς ἐπιθυμίας πρὸς τῶν κρεῶν. Οἶνος καὶ κρέα οὐκ εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου, ὡς νηστεύει ἡ ἐκκλησία. ὅρα ἐν τῇ παλαιᾷ τὴν πολιτείαν χριστιανικήν, ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἀθετοῦσιν οἱ τύποι, ἐν δὲ τοῖς προφήταις ἤδη τῆς ἀληθείας τὰ ἴχνη. ἡ νηστεία τὴν ἀπόφασιν Θεοῦ ἀνεκαλέσατο. Εἶπε γὰρ ὁ Θεός, καταστρέφεται Νινευΐ, καὶ οὐ κατεστράφη. προέφθασεν γὰρ ἡ νηστεία, καὶ ἐξέφυγεν Ἰωνᾶς, φοβηθεὶς τὴν ἀπὸ τῆς νηστείας βοήθειαν. οὐ γὰρ κατέπιεν αὐτὸν κῆτος, καὶ πάντως δὲ ἐνήστευσεν. οὐ γὰρ καταποθεὶς οὐκ ἐγένετο τοῦ θηρίου εἰς βορὰν, ἀλλ' ἀπεδόθη τε καὶ ἐτήρησε τὴν παρακαταθήκην τῷ δεσπότῃ. εἰ τὸν μὴ νηστεύσαντα δι' ἑαυτοῦ ἀπελθεῖν ἀπήγαγεν ὅταν προσετάχθη. ἤκουσε Νινευΐ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἑνὸς προφήτου γυμνοῦ, ὃς ἦν ἀπὸ κήτους ἐξελθών, οὐδὲ χεῖρας ἀνατείνας σώζων διὰ τὸν φόβον. εἶδε προφήτης ἐπιδημοῦντα, καὶ τὸ σημεῖον ὅπερ πεποίηκεν, ὁ χρησμὸς ἐνεδείξατο. ἀλλὰ καὶ εἶπεν, ὅτι καταστρέφεται ἡ πόλις. προλαβοῦσα ὤφειλεν αὐτοὺς ἀπαγαγεῖν τῆς πίστεως. οἱ δὲ ἤκουσαν ἑνὸς προφήτου, καὶ ἀνεκήρυξαν φάρμακον κωλυτικὸν τὴν νηστείαν τῆς καταστροφῆς. ὁ Ἰωνᾶς ἐφιλονείκει, οὐχ ἵνα καταστραφῇ ἡ Νινευΐ, ἀλλ' ἵνα ἐλεγχθῇ ἐκ παραθέσεως Ἰσραήλ. ἐθνικὰ τὰ ἔθνη ἐπιμελῶς ἐν τῷ ἀκούειν καὶ ἑνὶ προφήτῃ, Ἰσραὴλ δὲ τοσούτων προφητῶν παρήκουσε. προσεπιμήχθη νηστεία, ἵνα διαλυθῇ τοῦ Θεοῦ ἡ ἀπόφασις. ἔστω δὲ ἡ νηστεία οὐχ ἁπλοῦν, ἀλλ' ἀποχὴ μὴ βρωμάτων, ἀποχὴ δὲ καὶ ἁμαρτημάτων. ὁ γὰρ δι' ἁμαρτίας νηστεύων, καὶ ἐν ἁμαρτίαις κυλιόμενος τί ἔτι ποιεῖ; ὡς εἴ τις ἀπὸ βορβόρου λουσάμενος, πάλιν τῷ βορβόρῳ ἐγκυλίεται. αὐτῆς τῆς ἁμαρτίας δεῖ πρότερον ἀπέχεσθαι. τί γὰρ ὠφελήσει ἐν ἄλλαις ἡμέραις ἁμαρτία προσαχθεῖσα, ἵνα πάλιν αὐτὴν ἐπινοήσωμεν, μετὰ τὰ διηγήματα τὰ πρότερα; οὐκ ἀλγεῖ ἡ ψυχὴ ἐπὶ τῶν προλαβούσαις πληγαῖς; οὐχὶ εὐχόμενοι αἰτούμεθα, ὅτι ἡμαρτήκαμεν; εἰ ἐπὶ τὰ πρότερα μετανοοῦμεν, τὰ δεύτερα ἵνα τί συνάγωμεν; γέγραπται πάλιν, ὅτι ἀπέχοιτο βρωμάτων, ἀπέχοιτο καὶ ἁμαρτημάτων. ἐπηκούσεν ὁ Θεός; ἰδοὺ ἡ νηστεία προτρέψασθαι τὸν δεσπότην. ὁ Ἰωνᾶς ἠθύμησεν ὅτι προφήτης ἤμελλεν ἀκούειν· ὁ δὲ Θεὸς ἐναλλάξας τὴν ἀπόφασιν, οὐ κατῄσχυνε σῶσαι. οὐδὲ γὰρ ἦν ψεύσασθαι Θεόν, ἀλλ' ἀληθεύει ὁ εἰπών· Ἐὰν ἐξαίφνης εἴπω κατ' ἔθνος καὶ βασιλείας καταστρέψαι καὶ ἐκριζοῦν, καὶ μετανοήσῃ τῆς κακίας, μετανοήσω κἀγὼ ὧν ἀπεφηνάμην. οὐκ ἐψεύσατο ὁ Θεὸς ἀνακαλεσάμενος τὴν ἀπόφασιν. οὐδὲ γὰρ ἔπεμψε τὸν προφήτην, ἵνα καταστραφῇ Νινευΐ (τί γὰρ ἀναγκαῖον προειπεῖν;) ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἤθελε καταστρέψαι, ἠπείλησεν ὅτι καταστρέφει, ἵνα μετανοήσαντες μὴ καταστραφῶσιν. οὐκ ἔφαγεν Ἀδὰμ ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ τότε αὐτὸν ἐτιμωρήσατο ὁ Θεός, ἀλλὰ προείρηκεν ὅτι ἐὰν φάγῃς, ἀποθανῇ, ἵνα μὴ φάγῃ. οὐκ ἤκουσε τοῦ εἰπόντος, ἔφαγεν, ἐβρώθη. οὐκ ἔστιν ἐγκαλέσαι, ὅπου ἐστὶ προαίρεσις. ἀλλ' οὐκ ᾔδει, φησί τις, ὅτι ἔμελλεν ἐσθίειν; τάχα αἱρετικὸς ὁ λέγων καὶ καταστρέχων τῆς παλαιᾶς; πρὸς ὃν ῥηθήσεται, εἰ ᾔδει οὖν ὁ σωτὴρ ὅτι Ἰούδας ἔμελλε προδιδόναι, πῶς τοῦτον ἐξελέξατο; ἀλλὰ τάχα πρὸς τοὺς αἱρετικοὺς ἀπολογησόμεθα, ἀντιθέντες τὰ τοῦ Ἰούδα τοῖς κατὰ τὸν Ἀδάμ. ἆρ' οὖν αὕτη λύσις ἐστίν, ἢ διπλοῦς ὁ δεσμός; δεῖ οὖν ἡμᾶς ἀπολογήσασθαι, καὶ διὰ τί τὸν Ἰούδαν τοιοῦτον ὄντα ἐξελέξατο, καὶ διὰ τί, εἰδὼς ὅτι ἁμαρτάνει ὁ Ἀδάμ, ἐν παραδείσῳ τοῦτον τέθεικε. δεῖ δὲ τὰ μεγάλα ζητήματα κα-

Δαν. ι. γ.

Ιερ. α. ι.

δισμός;

καὶ ἐν πτωχείαις, ὅτε νήφει ἡ ψυχή. ᾔδει ὁ σωτὴρ (ἐντεῦθεν γὰρ ἀπήρξατο) ὅτι Ἰούδας προδίδωσι· τί οὖν λέγεται; ἀφορμὴν φιλαργυρίας ἐπιζητεῖς, διὰ τοῦτο μὴ εἰς ἐμέ, καὶ ἀπόστολος εἶ, καὶ μετὰ μαθητῶν συναριθμῇ· εἰ δὲ ἀνάξιον σεαυτὸν ἀποφαίνεις, ἐμοῦ μὴ φαίνεται ἡ ἀφορμὴ τῆς φιλαργυρίας, σοῦ δὲ ἡ ἀφορμὴ τῆς κακίας. καὶ γὰρ γλωσσόκομον αὐτῷ ἐπίστευσε τὴν μυστείαν, οὐκ ἀγνοῶν ὅτι κλέπτει, ἀλλὰ βουλόμενος, διὰ τοῦ δοῦναι αὐτῷ ἐξουσίαν παῦσαι τὸ πάθος. προειδὼς οὖν καὶ προλέγει. οὐ μόνον δὲ προεῖδε, ἀλλὰ καὶ πολλάκις προείρηκεν, εἷς ὑμῶν παραδώσει με. τί οὖν ἐγκαλέσεται; ἵνα ὁ πονηρὸς τῇ πονηρίᾳ φανερώσῃ τὴν ἀγαθὴν οἰκονομίαν· καὶ οὐκ ἠνάγκασεν αὐτὸν ὁ ἐκλεξάμενος. εἰ γὰρ καὶ ἠνάγκασεν ὁ Ἰησοῦς, οὐχ ἠνάγκασεν αὐτὸν προδότην γενέσθαι, ἀλλὰ ἀπόστολον. οὐδὲ ὕστερον ἀπόστολον ἀναγκάζει. τὸ γὰρ μετ' ἀνάγκης γινόμενον, αὐτὸ λέγεται, οὐ γίνεται· σώφρων γὰρ μετ' ἀνάγκης οὐ σώφρων, ὅτι δι' ἀνάγκην ἐγένετο. οὐδὲ γὰρ δεσμοῖς αἱ ἀρεταὶ γίνονται, ἀλλὰ προαιρέσει ἡ πολιτεία. διὰ τί οὖν καὶ τὸν Ἀδὰμ ἀφῆκεν ἐν παραδείσῳ; ἀγαθὸς ὢν ὁ πλάσας, ἐλεύθερον ἐποίησεν, ὡς ἐλευθέρῳ τέθεικεν αὐτῷ τὴν ἐντολήν. ἀλλ' ᾔδει, ὅτι μέλλει ἐσθίειν· ἀλλ' ἀνάγκῃ οὐκ ἐκώλυσεν, ἵνα τὴν προαίρεσιν κρείττω ἀναγκάσῃ. Ἀδὰμ ἥμαρτε. διὰ δὲ τὸ ξύλον τίμιος ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἦν τὸ τίμιον. οὐ γὰρ κακὸς ἐκτίσθη, ἀλλὰ καλῶς πεπαίδευται ὁ παραφυλάξας. εἰ δὲ τὴν γεῦσιν καὶ τὴν ἐντολὴν ἀπώλεσεν, ἡ νηστεία μετ' ἐντολῆς αὐτὸν ἀνασώζει. σεαυτὸν δοκίμασον, ὦ ἄνθρωπε. τίς γὰρ χρεία ἀναγνωσμάτων; σκέψαι σεαυτὸν, τίς ἦς πρὸ τῆς νηστείας, καὶ τίς νηστεύων. τῶν γὰρ σπειρομένων τὰ μὲν ὕστερον φέρει τὸν καρπὸν, τὰ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ παρέχει καὶ τὸν καρπόν. ὁ κατορχούμενος εἰς φιλονεικίαν ἐπὶ θήραν, οὐκ ἐν τῷ καταδύειν ἔχει τὴν θήραν· ὁ δὲ νηστεύων εὐθὺς ἔχει τὸν καρπόν. οὐκ ἔχεις γαλήνην; οὐκ ἀπηλλάξαι κραιπάλης ἀπὸ οἴνου; οὐκ ἀπηλλάξαι ζάλης καὶ χειμῶνος; οὐκ ἐπιθυμίας ἀπηλλάγης ὅτι ἡ σὰρξ κεχαλίνωται; μὴ σκιρτῶσα, μὴ ἐρυθριῶσα; οὐκ ἤδεις οὖν σωφροσύνης κυβερνήτην; οὐκ ἀκούεις ὅτι ἐνήστευσεν ὁ δεῖνα, καὶ χαίρεις; οἱ νηστεύοντες μὴ ἐπὶ κακῷ τὴν νηστείαν νομιζέτω. ὁ γὰρ κακὸν νομίζων τὴν νηστείαν, καὶ νηστεύῃ, ἐν κακίᾳ ἐστίν. οὐκ εἰσὶν ἐν κακοῖς οἱ ἄγγελοι, μὴ χρείαν ἔχοντες τῆς παρ' ἡμῖν τροφῆς. οὐδὲ κατ' ἀξίαν ἐσθίομεν, ἀλλὰ κατ' ἔνδειαν ἀποπληρούμεθα. ὅσα κακὰ παρ' ἡμῖν γίνεται, σβέννυται ἐν νηστείαις. νηστείαν δὲ λέγω, οὐ μόνον τὴν ἀποχὴν τῶν τροφῶν, ἀλλὰ ἣν οἶδεν Ἡσαΐας. Νήστευσον, ἵνα ἀκουσθῇς. κἂν ἐὰν εἴπῃς τῷ Θεῷ κατὰ τὸν Ἰουδαϊκὸν λόγον, Ἐνηστεύσαμεν, καὶ οὐκ εἶδες· ἐταπεινώσαμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔγνως, [ἀσφαλίζου, μὴ ἀκούσῃς]. ἐν γὰρ ταῖς νηστείαις ὑμῶν εὑρίσκετε ὑμῶν τὰ θελήματα. ἐὰν δὲ θελήματα Κυρίου πληρώσῃς, τὴν νηστείαν ἐποίησας. οὐ γὰρ πραγματεία ἐστὶν ἡ νηστεία, ἵνα κερδήσωμεν μὴ ἐσθίοντες, ἀλλ' ἵνα ὃ μέλλεις ἐσθίειν, φάγῃ πτωχὸς ἀντὶ σοῦ· καὶ γίνεταί σοι διπλοῦν τὸ ἀγαθὸν, καὶ ὅτι σὺ νηστεύεις, καὶ ὅτι ἄλλος οὐ πεινᾷ. κάμνομεν νηστεύοντες, οὔπω ἀνεσταυρώθημεν νηστεύοντες. διὰ τί ἡ νηστεία; ἀντὶ σταυροῦ. μείζονα ἐλάβομεν, μικρὰ ἀποδιδόαμεν. ἐσταύρωται διὰ σὲ, καὶ διψᾷ καὶ πίνει ὄξος μετὰ χολῆς. ἀηδὴς ἡ τροφὴ, μεγάλη ἡ νηστεία. οὔπω ἔπιες τὴν χολὴν, καὶ στένεις κάμνων; οὔπω ἐκρεμάσθης ἐπὶ σταυροῦ. μὴ ἀγνωμόνει πρὸς Ἰησοῦν, μὴ ἀπόκλαιε ὅτι νηστεύεις, ἀλλὰ ἀπόκλαιε, ὅτι ἀεὶ οὐ νηστεύεις. πίνων ἀπεστερήθης νηστεύων; οἴνου; οὐκ οἴνου, ἀλλὰ φλεγμονῆς, κεφαλαλγίας, ἄσματος μοχθηροῦ. ἐνόησον τὴν νῦν ἐν ποίοις εἶ· ἐν ἡσυχίᾳ, ἐν πραότητι, ἐν γαλήνῃ. καλὸν χρῶμα ἐν νηστείαις ἐπὶ ταῖς ὄψεσιν ἐστίν, ἥμερον, γαληνόν· οἴνου γὰρ χρῶμα, καῦσις πυρός. ὁ μὴ συμπάσχων τῷ Ἰησοῦ, οὐκ οἶδε τὸν Ἰησοῦν· ὁ ἀποκρυψάμενος τὴν νηστείαν, οὐκ οἶδε τὸν σταυρόν. μὴ ὡς κακὸν προσερχώμεθα τῇ νηστείᾳ, ἵνα μὴ ὡς κακὸν γένηταί σοι τὸ ἀποτελούμενον· μηδὲ ὡς αἰσχρὸς δοῦλος Θεοῦ δὲ εὑρεθήσῃ ὑπηρετῶν. οὐδεὶς ἄχθεται ἐν ἑορταῖς, εἰ μὴ ὁ ἀγνοῶν τὴν δύναμιν τῆς ἑορτῆς. ὅτε ἑορταί, τότε μᾶλλον φαιδρύνου· σὺ δὲ μᾶλλον τοὐναντίον ποιεῖς· ὅτε ἦς ἄγγελος,

Ἡσ. νη. γ.

τότε

τὸ πάσχα ἀγαπώμενος. οὐκ ἀλλάσσεται [illegible] ὅπου ἡ φύσις τοῦ γάμου [illegible] γαμικῆς ὑπὲρ φύσιν. [illegible] ἐν γάμῳ. εἰ [illegible] τὰς νηστείας, τὰς ἡμέρας τῆς νηστείας [illegible] ἄγγελος· ὑπερβάλλει τοῦ γάμου, [illegible] δὲ τῇ νηστείᾳ. ἀφαιρούμεθα παρὰ τῆς νηστείας οὐ μόνον [illegible]. τί δεῖ [illegible] ἐπὶ τὸ σῶμα παρόντα; ὅλη ἡ ἡδονὴ τῆς [illegible], ἕως τοῦ [illegible] τὸ χρυσίον χαίρει, ὡς οὐκ ἔστιν. ἡ νηστεία δὲ οὐ μετεωρίζεται, οὐ χαίρει ἐν [illegible], οὐδὲ διὰ κοιλίας [illegible] μεταβάλλεται. ἀθανασίας γάρ ἐστι παρέξουσα, μετὰ ἀγγέλων τὸ διαίτημα ἔχει. ὅτι ἀγγέλων μετὰ τὸ δυνατόν ἐστι μίμησις. [illegible], ὅτι [illegible] ἀλλότρια [illegible] ὅτι ὀρθὸς ὁ λογισμός· ὅτι [illegible]· ὅτι αὐτῆς ἡ διάνοια· ὅτι ἀκούεις τῆς γραφῆς μετὰ χαρᾶς· ὅτι τὰ ἀπόρρητα [illegible] καὶ οὐκ [illegible], ἀλλὰ γίνῃ ἄγγελος· ἑορτὴ Κυρίου τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς εἰς γάμον πνευματικόν, τοῦ εἰσελθόντος ἰδεῖν τοὺς ἀνακειμένους. μή τις ἐν ἀτελέσιν ἱματίοις ἔχων εἰσέλθῃ. ἱμάτια δὲ γάμου ἐπιφέρεσθαι καθαρά, καὶ ἀμόλυντα, καὶ ἅγια πρὸς γάμους ἁγίους καὶ ἀμιάντους. φαιδρὰ ἔξωθεν, καὶ ἔσωθεν λαμπρά. ποῦ χωρεῖ [illegible] ὁ γάμος, καὶ τὴν [illegible] τὸ ἀποστολικὸν καθαρισμὸν ἐχέτω ἕκαστος. τοῦ ἐκ συμφώνου χωρίζειν ἕκαστον ἐν νηστείαις. τῆς νηστείας δὲ συναπτέσθω καὶ εὐχή. ἡ νηστεία μὲν προτρέπεται, ἡ εὐχὴ δὲ [illegible] ἔχει [illegible] νηστεύειν, ὅτι οὐχ ἥμαρτες, καὶ ὅτι ἥμαρτες νηστεύεις, καὶ πάλιν ἵνα μὴ ἁμαρτήσῃς νηστεύεις, καὶ ὅπως διαμένῃ ἃ ἔλαβες. τοσαῦτα γὰρ εἴδη νηστείας. ἡμάρτηκέ τις, καὶ ἑαυτὸν νηστεύων κολάζει, ἵνα διαφύγῃ τὴν κόλασιν· νηστεύομεν [illegible], ἀγαπητοί, ἵνα μὴ [illegible] αἱ ἐπιθυμίαι. ἕτερον δὲ τὴν νηστείαν ἐπιβαλεῖν τῇ ἁμαρτίᾳ, τουτέστι, τὸ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν γινομένην ἐν λόγῳ τιμωρίας ἐπιστροφήν. ἀλλ' ἡ νηστεία προηγεῖται τῶν ἁμαρτημάτων, οὐχ ἵνα ἀφέλῃ τὸ γινόμενον ἁμάρτημα, ἀλλ' ἵνα κωλύσῃ τὸ μέλλον. ἄλλη νηστεία ἐστίν, ὁ ζητῶν νόμον νόμου λαβεῖν. * * ὁ γὰρ αἰτῶν νόμον νηστεύει, ὡς Μωϋσῆς ἐνήστευσε, καὶ ἔλαβε νόμον. πάλιν ἄλλος νηστεύει, ἵνα ὧν κατηξιώθη, τούτων μὴ ἀποτύχῃ. ἡ δὲ ἐκκλησία ὁρᾷ νηστεύων, τὴν χάριν καὶ τὴν οἰκονομίαν. τὸν Ἰησοῦν ἐπιγινώσκει προστάγματι, τῷ σταυρωθέντι συνεσταυρωμένη, τῷ Κυρίῳ συμπάσχουσα, ἵνα καὶ συνδοξασθῇ, οὐχ ἵνα τὸν Κύριον πενθοῦμεν (ζῇ γὰρ ὁ τοῦ ζῶντος υἱός) ἀλλ' ἵνα τὴν χάριν ὁμολογῶμεν τῆς οἰκονομίας. εἰ καὶ πενθοῦμεν ὅτι ἐσταύρωσαν αὐτὸν Ἰουδαῖοι, οὐ δι' αὐτὸν πενθοῦμεν, ἀλλὰ διὰ τὴν τόλμαν τῶν τολμησάντων. ἀνέστη γὰρ ἐκ νεκρῶν, ἔστη ἐν δόξῃ, ἐν ᾗ προϋπῆρχε παρὰ τῷ πατρί, συνὼν ἦν πρὸς τὸν πατέρα ἤδη καὶ νῦν. οὐκ ἔστι πένθους ἀξία ἡ νίκη τοῦ Ἰησοῦ. ἀλλὰ νηστεύωμεν ἑαυτῶν κηδόμενοι, καὶ κοινωνοὶ σπεύδοντες αὐτοῦ εἶναι τῶν παθημάτων. ὥσπερ ἀξίαν προσέλθωμεν, ἀδελφοί. * * τίς κατηξίωσε κοινωνὸς εἶναι τῶν παθημάτων Χριστοῦ; μέγα τὸ μυστήριον. σπεύσωμεν ἐπὶ τὰ ἀγαθά, καὶ μὴ ἐκκλίνωμεν εἰς κακά. Ἰησοῦς ἐσταύρωται, ὁ τοῦ ἀθανάτου υἱός· ἐκρέμασε τὸ σῶμα ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, οὐ δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ διὰ σέ. ἔφαγες σὺ ἀπὸ τοῦ ξύλου, νηστεύει αὐτὸς ἐπὶ τοῦ ξύλου. ἔλαβες ἐξ ὧν οὐκ ὠφείλες· ἀπέθανεν αὐτὸς σῶμα, δι' ὧν ἔλαβες. ἐπιθυμίαν [illegible] χορηγητή· πεινᾷ αὐτὸς ἄξιος [illegible]. μὴ ἀλλότριος γίνῃ τῆς βασιλείας. ἔγνως ὅτι ἐσταύρωται, ἔγνως ὅτι ὑπὲρ σοῦ ἀπέθανεν, ὁμολόγει ὅτι ζῇ. ὑπὲρ ζῶντος ποίει τὴν ὁμολογίαν, μαρτύρει τῷ μαρτυρήσαντι· ἀπόθανον ὑπὲρ τοῦ ἀποθανόντος. εἰ δὲ οὕτω ἀπαιτεῖ θάνατον, μὴ ἀποπηδήσῃς. μικρός ἐστιν ὁ τῆς νηστείας θάνατος. οὐκ ἔχεις μεγάλα κατορθώματα; χάρισαι αὐτῷ τὰ μικρά. μετ' εὐφροσύνης προσέδραμε αὐτῷ ἐπὶ ἑορτάς, μετὰ χαρᾶς δέξαι τὴν νηστείαν. τρυφή ἐστιν ἡ νηστεία πνευματική. ἀλλὰ τάχα εἰκῇ [illegible]. ὥσπερ γὰρ ἤλλαξεν ὁ χρόνος τὰ χρώματα τῶν σπευδόντων ἐπὶ τράπεζαν. τοῦτο δὲ οὐκ ἔστιν ἀγαπώντων νηστείαν ἐν ᾗ ἑστήκασιν. οὐ γὰρ ἦν ἀκόλουθον ἄρξασθαι ὑμᾶς τὸ τῆς τραπέζης Κυρίου ἀποστῆναι. προσεδοκᾶτο δὲ ἀπαντήσειν ἡ θεία, ὡς ἀπήντησε τοῦ λύχνου ἡ αὐγή.

γῇ. ἐλέγχθητι ἡ λανθάνουσα συνείδησις, ὅτι βίᾳ κατεχόμεθα· καὶ οὐκ ἄρα ἐζητήκαμεν; ἕως πότε τὴν ἀλήθειαν παίζομεν; ἕως πότε τῷ Κυρίῳ πραγματευόμεθα; οὐκ ἤκουσας τοῦ ψαλμῳδοῦ λέγοντος, ἅμα δὲ αὐτοῦ ὑπακούοντος, Εἰ ἀλήθειαν λαλεῖτε, εὐθείας κρίνετε· εἰ μὲν θύεις ἐπὶ τὴν νηστείαν, χαρὰν ἔχε ἐπὶ τὴν νηστείαν· εἰ δὲ ἀλγεῖς, ἀδικεῖς σεαυτόν· εἰ στενάζεις, οὐκ εὐφραίνῃ· εἰ δοκεῖς ὡς ἀγαθῶν ἀπεστερημένος, οὐ τυγχάνεις ἀγαθῶν. Ἰησοῦς ἐσταύρωται διὰ σοῦ, καὶ οὐκ ἐδυσχέρανεν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐσπούδασε τοῦ παθεῖν· σὺ δὲ οὐδὲ μίαν νηστείαν ἀνέχῃ διὰ τὴν σαυτοῦ σωτηρίαν; ὦ ἄνθρωπε, οὐκ ἔχω δύναμιν τοσαύτην, ἵνα [illegible]ζω, ὅσον ὀφείλω. Ἰησοῦς ἐσταύρωται. ὅρα, καὶ ὑπότυψαι τὸ στῆθος, κατάγαγε δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν. ἐσταύρωται διὰ σέ· συσταυρώθητι, συνδοξάσθητι ἐκείνῳ, οὐχ ἵνα ἀποθάνῃς, ἀλλ᾽ ἵνα θανάτου ἀπαλλαγῇς. αὕτη ἡ τῆς παρασκευῆς ἡμέρα, ἡμέρα ἐστὶν ἐν ᾗ ὁ σωτὴρ ὑπὲρ σοῦ ἐπάγη· καὶ σὺ συσταυρώθητι, συναπόθανε. ὑπὲρ Θεοῦ γὰρ ὁ λόγος Θεοῦ, τοῦ γενομένου ἀνθρώπου διὰ σέ. οὐκ αἰδούμεθα τὴν ἀξίαν; οὐκ ἐρυθριῶμεν τὸ πάθος; ἑκάστοτε ἐνθυμήθητι, ἄνθρωπε, τί ἦν, καὶ τί ἔπαθε. κέκριται ὁ κριτής, καὶ ἡ ζωὴ θανάτῳ παραδίδοται· καὶ ὁ τρέφων πεινᾷ, καὶ ὁ ποτίζων διψᾷ, καὶ ὁ ἐν δόξῃ ἐν ἀτιμίᾳ, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ ἡγεμόνος, καὶ ὁ Θεὸς ὑπὸ ἀνθρώπων κατακρίνεται· ὁ ἀληθεύων ἐν τῷ λέγειν, Ὁ πατὴρ οὐδένα κρίνει, πᾶσαν δὲ τὴν κρίσιν δέδωκε τῷ υἱῷ· ὁ πάντα κρίνων ὑπό τινος κέκριται. ἀρκεῖ σοι ταῦτα, ὦ ἄνθρωπε, εἰς ὑπόμνησιν νηστείας. δεῖ γὰρ πορθῆναι γενεὰς ἐν οἷς ἐσμεν, καὶ τότε διαφθείρεται τὰ καθ᾽ ἡμᾶς. ὅταν ἀγαπήσωμεν τὴν νηστείαν, καὶ διατιθῶμεν καλῶς τὰ περὶ αὐτῆς, ὥσπερ ἑορτῆς χορεύοντες, καὶ τὴν ἐν ταῖς νηστείαις ἑστίασιν, παραθησώμεθα τὰ μυστήρια τῆς νηστείας, τιμῶντες τὴν τοῦ Κυρίου τράπεζαν, τοῖς δούλοις τοῦ Κυρίου, τὴν δόξαν τὴν πρὸ αἰώνων, τὴν οἰκονομίαν αὐτοῦ τὴν ἐν ὑστέροις καιροῖς, τίς ἦν, καὶ τί γέγονε, πόθεν ἦλθε, καὶ ἐπὶ ποίῳ λόγῳ ἐπεδήμησε, καὶ διὰ τί· ἵνα καὶ ὡς εὐφραινόμενοι καὶ εὐφραίνοντες, τὴν νηστείαν ταύτην διὰ παντὸς ἔχωμεν, τῷ Κυρίῳ τῆς νηστείας δουλεύοντες, πάντοθεν αὐτῷ εὐχαριστοῦντες, καὶ πάντοτε δοξάζοντες, πάντοτε ἀγαπῶντες τὸν ἀγαπήσαντα ἡμᾶς, καὶ προσκυνοῦντες τὸν ἀναδεξάμενον τὰς ἁμαρτίας, καὶ ἀποθνήσκοντες ὑπὲρ τοῦ ἀποθανόντος, καὶ ἐλπίζοντες τοῦ συνδοξασθῆναι τῷ ἀτιμασθέντι. τῷ δὲ παναγίῳ πατρί, τῷ καταξιώσαντι ἡμᾶς τῆς [illegible] νηστείας, καὶ μὴ φεισαμένῳ τοῦ ἰδίου υἱοῦ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, διὰ τοῦ ἐλθόντος τὸν [illegible]τα, δόξαν ἀναπέμψωμεν, ἅμα τῷ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλ. νζ. α.

Ἰωαν. ε. κβ.

Λογ. οζ.

ΠΕΡΙ ΕΥΧΗΣ.

Ex Ms. ἐν Χάλκῃ νήσῳ τ. Χαλκηδόνος.

ΔΕῦτε πάντες ἀδελφοί, γνωρίσωμεν τὸν ποιήσαντα ἡμᾶς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ἀγαθὸν καὶ φιλάνθρωπον καὶ οἰκτίρμονα, τὸν μὴ θέλοντα τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. οἱ πάντες γρηγορεῖτε καὶ γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ Κύριος ἡμῶν ἔρχεται. δεῦτε, ἀκούσατε αὐτοῦ λέγοντος· Μετανοεῖτε, ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. λοιπόν, ἀδελφοί, ἐφ᾽ ὅσον ἐπὶ θύραις ἡ κρίσις ἐστί, πολλῶν δακρύων, πολλοῦ ὀδυρμοῦ, πολλῆς εὐχῆς χρεία· εὐχῆς οὐ σήμερον καὶ αὔριον γινομένης. εὐχὴ γὰρ θησαυρὸς ἀνέκλειπτος παντὸς ἀγαθοῦ, λιμὴν ἀχείμαστος, γαλήνης ὑπόθεσις, ψυχῆς ἰατρεῖον· εὐχὴ ψαλμῳδία, ἁγιασμὸς ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ, ἁπλῶς εἰπεῖν, εὐχὴ πύλας οὐρανοῦ ἀνοίγουσα, Θεῷ παρίστησι πάντας ἀνθρώπους μικρούς τε καὶ μεγάλους, πλουσίους καὶ πένητας, οἱ ὀλιγόψυχοι καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν εὐχόμενοι μείζονα ἀγγέλων ἐργάζεται. ἀλλὰ τίς ὁ ψυχρὸς τῶν πολλῶν ὁ λόγος; ἁμαρτωλός εἰμι,

φησι

φησὶ, καὶ ἀπαρρησίαστος, αἰσχυνθεὶς γέγονα, καὶ οὐ δύναμαι ἀτενίσαι καὶ ἰδεῖν τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι πολλὰ ἥμαρτον ἐν λόγοις, καὶ ἐν ἔργοις, καὶ κατὰ διάνοιαν· καὶ πᾶσαν ἡμέραν καὶ ὥραν ἐδαπάνησα ἐν ἀσωτίᾳ τὴν ζωήν μου, καὶ ποίῳ προσώπῳ ἢ παρρησίᾳ εἰσέλθω εἰς τὴν ἐκκλησίαν; πῶς ἀνοίξω τὸ πονηρὸν καὶ ἀκάθαρτόν μου στόμα; πῶς τὰ χείλη μου κινήσω, ἢ παρακαλέσω τὴν εὐσπλαγχνίαν μου πατρὸς προσάξειν τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ; τίνος δὲ ἕνεκα σατανικὰ ταῦτα τὰ ῥήματα λέγεις; μάθε, τίνας καλέσαι ὁ Χριστὸς ἦλθεν ἐπὶ τῆς γῆς, δικαίους, ἢ ἁμαρτωλούς; λέγει γὰρ οὕτως· Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. ἁμαρτωλός εἰμι, φησὶ, καὶ πῶς εἰσέλθω εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἵνα ἀκούσωμαι δίκαιος; καλῶς λέγεις· ὅτι ἀκούω, καὶ οὐ φυλάττω· καὶ τί μοι τὸ ὄφελος; κἀγὼ πάλιν λέγω σοι· κἂν φυλάττῃς, κἂν οὐ φυλάττῃς, μόνον εἴσελθε εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ἄκουε τῶν θείων γραφῶν, ἄκουε τῆς ἀναγνώσεως. οἶδα ἀληθῶς, ὅτι ἐὰν εἰσέρχῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀκούῃς τῶν θείων εὐαγγελίων, καὶ τῶν διδασκαλιῶν τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν θείων πατέρων, κἂν λιθίνην καρδίαν ἔχῃς, κἂν θηρίου γνώμην καὶ ἀγριότητος, ὄψει ποτὲ καὶ ῥᾳδίως κατανυγῆναι ἔχεις. ἁμαρτωλὸς εἶ; εἴσελθε εἰς τὴν ἐκκλησίαν, προσεύχου, κλαῦσον, θρήνησον, στέναξον, δάκρυσον. ἥμαρτες; ἐξομολόγησαι Θεῷ τὰς ἁμαρτίας σου· εἰπὲ μόνον τὸ, ἥμαρτον· εἰπὲ τῷ Θεῷ τῷ εἰδότι πρὶν γενέσεως αὐτά· εἰπὲ τῷ Θεῷ τῷ ἐτάζοντι καρδίας καὶ νεφρούς· εἰπὲ ἐνταῦθα, ἵνα μὴ ἐκεῖ ὑπὸ μυριάδων ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων αἰσχυνόμενος ἐλεγχθῇς. εἰπέ μοι, τί ἐστι κάλλιον ὧδε ἐν ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ μόνῳ ἐξομολογήσασθαι καὶ τῷ πνευματικῷ σου πατρὶ, ἢ ἐκεῖ ὑπὸ τοσούτων μυριάδων δημοσιεύεσθαι; ἁμαρτωλὸς εἶ; εἰπὲ μόνον, οὐδὲν ἄλλο σε ἀπαιτῶ, μόνον στέναξον. ποία ἀνάγκη τοῦτο; ποία θλῖψις; ποία χρημάτων δαπάνη; ποία δυσκολία εἰπεῖν μόνον τὸ, ἥμαρτον; ἀλλὰ λέγεις, ὅτι αἰσχύνομαι. ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, ὅτε ἐποίεις τὴν ἁμαρτίαν, οὐκ ᾐσχύνου; καὶ ἄρτι μετανοῆσαι καὶ σωθῆναι θέλεις, αἰσχύνῃ; ὅτε ἐξετέλεις τὴν πορνείαν τὴν πονηρὰν, καὶ πονηρὰς πράξεις ἐποίεις οὐκ ᾐσχύνου, καὶ ἄρτι αἰσχύνῃ; ὅταν ἡμάρτανες, ὅτε ἐπόρνευες καὶ ἐμοίχευες οὐκ ᾐσχύνου, καὶ ὅταν μετανοήσῃς καὶ θέλῃς σωθῆναι, τότε αἰσχύνῃ; ὅτε ἥρπαζες τὰ ἀλλότρια, ὅτε ἔκλεπτες, ἔθλιβες καὶ κατεφρόνεις πτωχῶν, οὐκ ᾐσχύνου; καὶ ἄρτι αἰσχύνῃ; ὅτι ὤμνυες τὸ φρικτὸν ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐψευδομαρτύρεις, ὅτε ἐπιώρκεις, ὅτε πολὺ κακὸν καὶ πονηρὰ ἔργα, ἃ μισεῖ ὁ Θεὸς, ἔπραττες, οὐκ ᾐσχύνου, καὶ ἄρτι αἰσχύνῃ; ὦ ποῖον, ἀγαθὲ, δεσπότην ἔχοντες καὶ ἡμεῖς ἀμελοῦμεν καὶ οὐκ ἐπιστρεφόμεθα; ὁ Χριστός σε συμβουλεύει, μὴ κλέψῃς, μὴ πορνεύσῃς, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτὸν ἀγάπα· γενοῦ ἥμερος, ἀγαθὸς, ἐλεήμων, μακρόθυμος· γενοῦ ἀμνησίκακος εἰρηνικὸς, ἵνα καταξιωθῇς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ οὐδείς ἐστιν ὁ στενάζων, οὐδεὶς ὁ ἀκούων, οὐδεὶς προσέχων· ἀλλὰ πάντες ῥαθυμοῦμεν. συμβουλεύει γὰρ ὁ διάβολος τὰ ἐναντία, λέγων· γενοῦ μοιχὸς, φόνευσον, ἐπιόρκησον, κλέψον, γενοῦ ἀπότομος, θερμὸς, βλάσφημος, ἀνελεήμων, ἄσπλαγχνος, φθορεύς· γενοῦ φιλάργυρος, μισάνθρωπος, μᾶλλον δὲ μισόθεος· γενοῦ πτωχοθλίπτης, ἀδικητὴς, πλεονέκτης· γενοῦ ἅρπαξ, κατάλαλος, μισόπτωχος, λοίδορος, ἐπίορκος. καὶ οἴδαμεν ὅσοι τὰ τοιαῦτα πράττοντες ὑπακούομεν· ὅτι ὥσπερ δοῦλοι δεδεμένοι χεῖρας καὶ πόδας, οὕτω τρέχομεν καὶ ὑπὸ τὰ ἀσώματα τὴν φύσιν. ἰδοὺ ἡμεῖς πᾶσαν τὴν νεότητα ἡμῶν μετὰ δαιμόνων ἀπηλαύσαμεν· ἰδοὺ ἐγηράσαμεν, καὶ συνεγηράσαμεν ἐν ἁμαρτίαις. τὸ ἀγαθὸν πρᾶξαι μετ' οὐ δυνάμεθα, ὅπως τύχωμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. ὁ γὰρ διάβολος παρέχει τὸ πῦρ καὶ τὴν κόλασιν αἰώνιον, καὶ ἡμεῖς πρὸς τὸν διάβολον τρέχομεν. τί οὖν ποιήσομεν, ἀδελφοί; τί θέλεις; ἢ ἐπιθυμεῖς; τὸ εἶναι μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἢ τὸ εἶναι μετὰ τῶν δαιμόνων; ἐπιθυμεῖς εἶναι μετὰ τοῦ Χριστοῦ; δεῖ σε τοῦ λοιποῦ παύσασθαι τῆς τρυφῆς, παύσασθαι τοῦ ἀσπαλᾶν, παύσασθαι τοῦ πορνεύειν, παύσασθαι τοῦ κλέπτειν, παύσασθαι

Ματθ. θ. ιγ.

τὸ μεθύσκεσθαι, παῦσαι τὸ ἁρπάζειν τὰ ἀλλότρια, παῦσαι τὸ καταγελᾶν, τὸ ψεύδεσθαι, τὸ μετεωρίζεσθαι. μηδείς σε ἀπατάτω. οὐδεὶς γὰρ τῶν τοιούτων εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. εἰ δὲ ἐπιθυμεῖς τὸ εἶναι μετὰ τῶν δαιμόνων, εἰ τὴν γέενναν τοῦ πυρὸς εἰσελθεῖν, κἂν πράττῃς, ὡς θέλεις, πολιτεύου, ὡς βούλῃ, ὁ κωλύων οὐδείς. ἀπόλαβε τὸν κόσμον, καὶ τὰς αἰσχρὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ, τὴν πορνείαν, μοιχείαν, μέθην, αἰσχρολογίαν, καὶ πᾶσαν ἡδονὴν δαιμονικήν· ὁ ἐμποδίζων οὐδείς. σὲ γὰρ εὐαγγέλια οὐ πείθει, νόμος οὐ σωφρονίζει, προφῆται οὐκ ἐπισκήπτουσιν, ἀπόστολοι οὐ δυσωποῦσι, πατέρων ἱκεσίαι οὐκ ὠφελοῦσι, συνοδία ἀδελφῶν οὐκ ἀποτρέπει, ἀπηναισχύντησας τελείως. ὄψις πόρνης ἐγένετό σοι. λοιπὸν ἀπόλαβε τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου. ἐκεῖ μὲν οὖν μηδὲ σωτηρίαν, μηδὲ κληρονομίαν ἐν τῇ μελλούσῃ τοῦ Χριστοῦ ἡμέρᾳ μὴ προσδόκησον. ἐκφεύξεταί σε γὰρ τότε ἡ ὥρα, ὅταν γυμνὸς καὶ τετραχηλισμένος παραστήσῃ τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, ἐπὶ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων διαπαιζόμενος. ἐκεῖ φανήσῃ, οἷος εἶ· ἐκεῖ ἐλεγχθήσεταί σου πᾶσα ἡ ἀδικία· ὁ Θεὸς οὐ χλευάζεται· καὶ τότε ἀκούσεις τῆς ὀδυνηρᾶς ἐκείνης φωνῆς· Δήσαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ πόδας, καὶ ἐκβάλλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. τίς λοιπὸν οὐ θρηνήσει τὸν τοιοῦτον; τίς οὐ κλαύσει τὸν διὰ τὴν ἀπόλαυσιν πρόσκαιρον αἰωνίως βασανιζόμενον; μὴ πλανᾶσθε, Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. γέγραπται γάρ, ὅτι Οὔτε πόρνοι, οὔτε μοιχοί, οὔτε λοίδοροι, οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέθυσοι, οὔτε ἄδικοι, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε βλάσφημοι, οὔτε φιλάργυροι, οὔτε τις τῶν τοιούτων ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ταῦτα πάντα ἐννοοῦντες, ἀδελφοί, τῶν τοιούτων πονηρῶν πράξεων ἀπεχώμεθα, καὶ ἐξ ὅλων τῶν ψυχῶν μετανοῆσαι μὴ βραδύνωμεν, ἵνα καὶ φύγωμεν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς, καὶ τῶν οὐρανίων καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν ἐφικώμεθα· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ματθ. κγ. ιγ.

Λογ. οη.

Λουκ. ιβ. μθ.

Ματθ. ι. λδ.

Ex Ms. ἐν Χάλκῃ νήσῳ τῆς Χαλκηδόνος.

ΠΥΡ ΗΛΘΟΝ ΒΑΛΕΙΝ ΕΠΙ ΤΗΝ ΓΗΝ, ΚΑΙ ΟΥΚ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν.

ΑΙ τῶν νηπίων φιλότεκνοι μητέρες, μέχρι μὲν ἂν πρὸς μείζονα ἡλικίαν καὶ δυναμωτέραν τὰ νήπια αὐξηθῶσι, τὰς γαλακτοτρόφους πηγὰς τῶν μαζῶν περιθάλπουσαι τοῖς φιλτάτοις, τὴν ἀκέραιον τροφὴν τοῦ γάλακτος ὑφέλκειν αὐτὰ κολακεύουσιν· ἐπειδὰν δὲ πρὸς μείζονα ἡλικίαν καὶ αἴσθησιν ἔλθωσι, ὡς καὶ ὀδοῦσι λοιπὸν τὰ τρυφερὰ τῶν βρωμάτων λεαίνειν, πρότερον αἱ μητέρες τὸ ἐκλεκτὸν τοῦ ἄρτου συντρίψασαι, ἁπαλὴν καὶ τρυφεράν, δίκην μυελοῦ, τὴν τροφὴν ἑτοιμάσασαι τῷ στόματι αὐτῶν ἐνοικίζουσι. τοιοῦτοί εἰσι καὶ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι. τοῖς γὰρ ἐπὶ τὴν ἕξιν τῆς φρονήσεως νηπιάζουσιν, οὐ δυσνόητα αὐτοῖς καὶ δυσδιάκριτα νοήματα προσβάλλουσιν, ἀλλά, τρόπον μητέρων, τὴν θηλὴν τῆς διανοίας αὐτοῖς παραχαλάσαντες, τὸ ἄδολον τοῦ λόγου γάλα παραδείγματι ὑφέλκειν αὐτοὺς παρακαλοῦσιν. εἶτα, ὁπόταν πρὸς μείζονα νοημάτων κατάληψιν οἱ νήπιοι αὐξηθῶσι τῇ φρονήσει, μειζόνων αὐτοῖς μυστηρίων ἀποκαλύπτειν εἰώθασι νοήματα. τοῦτο καὶ Παῦλος ἐποίει. νηπίοις γὰρ τυγχάνουσι γράφων ἔλεγε· Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα. τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ Κύριος ἡμῶν εἰσέτι καὶ νῦν ποιεῖ. πρὸς γὰρ τὸ μέτρον τῆς ἕξεως τῶν ἀκουόντων τὴν τῶν εὐαγγελικῶν νοημάτων γραφὴν συμμετρησάμενος, ἐν ταῖς παρελθούσαις ἡμέραις, καθάπερ νηπίοις, ἁπαλὴν καὶ εὔλυτον τὴν τροφὴν

α. Κορ. γ. β.

Τὸ ῥητὸν τοῦ λόγου ἡμῖν προλέγεται· νυνὶ δὲ τὸν νοῦν τῆς φρονήσεως ἡμῶν αὐξηθέντα σκοπήσας, μειζόνων ἡμᾶς συγχωρεῖ ἀπολαύειν διδαγμάτων. τί γάρ φησι; Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ, Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. ἀλλ' οἱ μὲν νήπιοι τὰς φρεσὶν οἴονται ἐληλυθέναι τὸν Κύριον ἐπὶ τὸ πυρὶ τὰ πάντα αἰθαλῶσαι, καὶ μαχαίρᾳ τοὺς πάντας κατασφάξαι. ἀλλὰ δεῦρο, καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ τοῖς νηπίοις νοήσαντες, τὰ τοῦ Κυρίου ῥήματα πρὸς τὸν Κύριον διαλεχθῶμεν, ἵνα τὰ τοῦ Κυρίου ῥήματα τοῖς νηπίοις διαπορθμεύσωμεν. πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. πῦρ ἦλθες βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, Κύριε, καὶ οὐκ ἦλθες βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν; ἁμαρτία ἡμῶν κατηγωνίσατο, θάνατος ἡμῶν ἐκυρίευσε, γέεννα πυρὸς ἡμῖν ἀπειλεῖται, τὸ ἐναντίον δαιμόνων στρατόπεδον κατηγωνίσατο ἡμῶν. καί σε δεόμενοι παρὰ τὴν προσφυγὴν αἰσχύνοντες ἐκδεχόμεθα· καὶ ἐλθὼν λέγεις, πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ, οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν; ἐπειδὴ τὸ ἡμῖν οὐχ ὑπῆρχε πίστεως, τῇ τοῦ διαβόλου παρατάξει οὐκ ἰσχύομεν. ὅπλον γὰρ ἡμῖν οὐχ ὑπῆρχε πίστεως· τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης ἡμῶν ἔτι ὄντι τὸν Ἀδὰμ ἐν τῷ παραδείσῳ ἐκδύσας ὁ διάβολος ἐγύμνωσεν. διὸ ἕκαστος ἡμῶν γυμνὸς βοηθείας ὑπάρχων πρὸς σὲ βοᾷ λέγων· Δίκασον, Κύριε, τοὺς ἀδικοῦντάς με, πολέμησον τοὺς πολεμοῦντάς με· ἐπιλαβοῦ ὅπλου καὶ θυρεοῦ, καὶ ἀνάστηθι εἰς τὴν βοήθειάν μου· ἔκχεον ῥομφαίαν, καὶ σύγκλεισον ἐξ ἐναντίας τῶν καταδιωκόντων με. Εἰπὸν τῇ ψυχῇ μου· Σωτηρία σου ἐγώ εἰμι· καὶ ἐλθὼν πρὸς βοήθειαν ἡμῶν λέγεις, οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν; καὶ ποῦ ἡ τῶν ἁγίων ἱκεσία ἡ περὶ εἰρήνης πρὸς σὲ γενομένη; τό, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἰρήνην δὸς ἡμῖν. πάντα γὰρ ἀπέδωκας ἡμῖν. εἰρήνην ἱκετεύσαμεν, γαλήνης ἐδεήθημεν, πόλεμον οὐκ ἠθελήσαμεν, μάχαιραν ἀπειπάμεθα· καὶ ἐλθὼν λέγεις, οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν; δεινὸν αὐτὸ τὸ καθ' ἡμῶν στρατόπεδον τῶν ἐναντίων δαιμόνων ἐξώπλισε· πάντας ἡμᾶς τῇ διστόμῳ ῥομφαίᾳ τῆς ἁμαρτίας κατασφάξας, εἰς ᾅδην κατήνεγκέ ποτε. διὰ τοῦτο οἶκτον παρὰ σοῦ αἰτοῦμεν· ὁ πᾶς ἁγίων χορὸς πρὸς σὲ ἀνεφθέγγετο λέγων· Ὁ ποιμαίνων τὸν Ἰσραὴλ πρόσχες, ὁ ὁδηγῶν ὡσεὶ πρόβατον τὸν Ἰωσήφ, ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν χερουβίμ, ἐμφάνηθι, ἐξέγειρον τὴν δυναστείαν σου, καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς. λέγεις, οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν; καὶ ποῦ ἡ σὴ ἐπαγγελία ἡ λέγουσα· Ἰδοὺ ἐκκλίνω εἰς αὐτοὺς ὡς ποταμὸς εἰρήνης, καὶ ὡς χειμάρρους ἐπικλύζων δόξαν ἐθνῶν; ἢ ποῦ ἡ πρόρρησις τῶν ἁγίων πατέρων ἡ λέγουσα, ἰδοὺ ἐξέρχεται Κύριος, καὶ συντρίψει πόλεμον; συντριβέντος δὲ τοῦ πολέμου, εἰρήνην καὶ βοήθειαν ἐξεδεχόμεθα· καὶ ἐλθὼν λέγεις, οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν; προφήτας προαπέστειλας, πατριάρχας προέπεμψας, ὅπλοις δικαιοσύνης αὐτοὺς ἐθώρηξας πρὸς τὸ ἀντιστῆναι τῇ μάχῃ τοῦ διαβόλου, καὶ συντρίψαι τὸν πόλεμον εἰρήνην τῷ κόσμῳ βραβεύσοντας, ὡς εἷς αὐτῶν ἐξαγγέλλων ἔλεγεν· Εὐλογητὸς Κύριος ὁ διδάσκων τὰς χεῖράς μου εἰς παράταξιν, τοὺς δακτύλους μου εἰς πόλεμον. καὶ οὗτοι ἡττηθέντες κάτω δεδώκασι, πρὸς σὲ βοῶντες, σὲ καλοῦντες βοηθόν, λέγοντες· Κύριε, κλῖνον οὐρανούς, καὶ κατάβηθι· καὶ κλίνας οὐρανούς, καὶ καταβὰς ἐπὶ τὸ σῶσαι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἐν εἰρήνῃ, λέγεις, οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν; πῶς δὲ μακαρίζεις τοὺς εἰρηνοποιούς, ὅτι υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται; τί δαὶ ὁ διδάσκων ἄλλους εἰρηνοποιεῖν, τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ, οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν; διὰ τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν ἐχθρὸς ἡμῶν γέγονεν ὁ Κύριος· μεσίτου ἐδεόμεθα τοῦ λύοντος μέσον τὴν μεταξὺ ἡμῶν ἔχθραν, εἰρήνην δὲ γαληναίαν βραβεύοντος. καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἰὼβ περὶ τοῦ μεσίτου ηὔχετο λέγων· Εἴθε ἦν ὁ μεσίτης ἡμῶν καὶ ἐλέγχων. καὶ ἐλθὼν μεσιτεῦσαι καὶ λῦσαι τὴν ἔχθραν, τὰ ἐναντία λέγεις, οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν; καὶ ἐν τίνι λοιπὸν τὴν ἐλπίδα τῆς εἰρήνης ἐκδεξόμεθα; ἀλλὰ καὶ πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, τὴν ὑφ' ὑμετέρας πο-

Λουκ. ιϐ. μθ.
Ματθ. ι. λδ.
Ψαλ. λδ. α.
Ψαλ. οθ. α.
Ησ. ξϛ. ιϐ.
Ψαλ. ρμγ. α.
Ψαλ. ρμγ. ε.
Ιωϐ. θ. λγ.

σὶ πατουμένην. ἐπειδὴ γὰρ ὁ διάβολος ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων καρδίαις ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἐνέσπειρεν ἁμαρτιῶν, πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, τὴν τῶν ἀκανθῶν ἀνάλωσιν. διὰ τοῦτο πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ θέλω, εἰ ἤδη ἀνήφθη καθαρεύσῃ τὴν ἐμὴν γῆν. δεῖ με τὰ τοῦ διαβόλου πικροφόρα καὶ βλαβοποιὰ βλαστήματα πυρὶ ἐξαναλῶσαι, ἵνα καθαρᾷ τῇ ψυχῇ τὸν οὐράνιον σπόρον ἐνσπείρω. διὰ τοῦτο πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. πλάσας ἐξ ἀρχῆς τὸν ἄνθρωπον ἐκ γῆς, ἐνέθηκα θεῖον πυρὸς ἐν μέσῃ αὐτοῦ τῇ καρδίᾳ ὥπλισα, πρὸς τὸ διὰ πυρὸς ἔχεσθαι αὐτὸν τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης. ἐπεὶ οὖν τοῦτον τὸν θεῖον ἀπέσβεσε τοῦ πυρὸς, καὶ ταύτην τὴν θέρμην ἐκβαλεῖν τῷ ἀδικοῦντι, ἵνα καλλιφερὲς ἔχωσι τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἔξαψιν (κρυμῷ γὰρ ἀσεβείας τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς ἐνέκρωσεν ὁ διάβολος) δεῖ με πῦρ βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν· ἵνα ἐκλύσω καὶ χαυνώσω τὸν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐπιγενόμενον ταῖς ψυχαῖς χειμῶνα τῆς ἀπιστίας, ἐνδῆσαι καὶ γαληνιάσαι τὴν φρένα καταστήσας, ἀναθάλψω καὶ χλοηφορεῖν αὐτὴν ποιήσω.

Εἰσέρχεται οὖν εἰς τὴν μάνδραν αὐτοῦ, καλύπτων τὴν ποιμενίαν ἐν τῷ δερρίῳ τοῦ σώματος, οὐ βακτηρίαν ἐπιφερόμενος, οὐ ῥάβδον ἀπειλοῦσαν τὴν προτέραν πληγὴν, ἵνα μὴ δειλιάσαν καὶ πτοηθὲν τὸ πρόβατον πάλιν ἀποδράσῃ τοῦ ἰδίου ποιμένος. ἀλλ' εἰσέρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ φαρισαίου, οὐχ ὡς Θεὸς, οὐχ ὡς βασιλεὺς, οὐχ ὡς ἥλιος δικαιοσύνης, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπον, ὡς ξένος πρὸς ξένον, συνδιαιτᾶται αὐτῷ, συνίεμεται, συγχλευάζεται, εἰσέρχεται, συναναπίπτει τῷ ἤδη πεπτωκότι ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ἵνα ἐν τῷ συναναπεσεῖν, τὸν ἤδη πεπτωκότα ἑαυτῷ συνεγείρῃ. καὶ εἰσελθὼν οὐκ ἐβαπτίσθη κατὰ τὸ ἔθος τῶν φαρισαίων. τοῦτο δὲ ἐποίει κατὰ δύο τρόπους, ἵνα δώσῃ τῷ προβάτῳ ἀφορμὴν ἐλθεῖν πρὸς τὸν ποιμένα. ἔτι δὲ καὶ δόγμα Ἰουδαϊκὸν καταλύσαι, καὶ βεβαιῶσαι πνευματικόν. Εἶδε γὰρ, φησιν, ὁ φαρισαῖος, καὶ ἐθαύμασεν, ὅτι οὐ πρότερον ἐβαπτί- Λουκ. ια. λη. σθη. ἐθαύμασεν, οὐκ ἐπαινῶν τὸν διδάσκαλον, ἀλλ' ἀπορῶν τὸ γενόμενον, οὐκ ἐπαινῶν, ἀλλὰ κρίνων. καὶ ἰδὲ, ἀγαπητοὶ, τὸν ζωοπλάστην ὑπὸ τοῦ πλάσματος κρινόμενον, καὶ τὸν κεραμέα ὑπὸ τοῦ πηλοῦ διορθούμενον. τοῦτο δὲ ἔφασκεν ὁ φαρισαῖος, μὴ θεωρῶν τοῖς κρυπτοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς καρδίας τὸν ἔνδοθεν τῶν ἀγγέλων ταξίαρχον, καὶ τῶν σεραφὶμ καὶ χερουβίμ. εἰ γὰρ ἐθεάσατο τοῦτον, προσέπεσεν ἂν αὐτοῦ τοῖς γόνασι, καὶ τοῖς δάκρυσιν αὐτοῦ ἔπλυνε τοὺς πόδας, καὶ ἔλεγεν· ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. ἔλεγε γὰρ ἂν, σὺ εἶ ὁ ἐξ οὐκ ὄντων τὰ πάντα εἰς τὸ εἶναι παραγαγών· τῷ σῷ λόγῳ οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματός σου πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν· συνάγων ὡσεὶ ἀσκὸν, ὕδατα θαλάσσης· σὺ τιθεὶς ἐν τοῖς θησαυροῖς ἀβύσσους. ἀπὸ σοῦ φοβεῖται πᾶσα ἡ γῆ· ἀπὸ σοῦ σαλεύεται ἡ σύμπασα οἰκουμένη. ἀλλ' οὐδὲν τούτων οὔτε ἐνοήσας, οὔτε εἰρηκὼς, ἔκρινε τὸν διδάσκαλον. ὁ δὲ Κύριος πρόφασιν δεδωκὼς (ὥσπερ καὶ ἐν τῇ Σαμαρείτιδι ἐκ τοῦ αἰτῆσαι αὐτὸν παρ' αὐτῆς ὕδωρ, ἔδωκεν αὐτῇ καιρὸν τοῦ αἰτῆσαι παρ' αὐτοῦ τὸ αἰώνιον ὕδωρ) ἄρχεται οὖν ὁ Κύριος ἠρέμα ἐπιστρέφειν τὸ πρόβατον, καὶ ἀπὸ τῆς πλάνης ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτὸ χειραγωγεῖν. Λουκ. ια. λθ. Ἄρτι γὰρ ὑμεῖς φαρισαῖοι, τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος πλύνετε, τὸ δὲ ἔσωθεν γέμει ἁρπαγῆς καὶ δόλου· τουτέστιν, ὑμεῖς νῦν τὸ σῶμα καλλωπίζετε, τὰς δὲ ψυχὰς κακίζετε. πῶς δὲ τὸ τερπνὸν χρυσοῦν εἶναι τὸ ποτήριον, ὅταν ἔνδοθεν ἔχῃ θανατηφόρον πότον; οὐχὶ τοιαῦται αἱ πόρναι; τὰς ὄψεις ἑαυτῶν τοῖς χρώμασιν ἀνθίζουσαι, τὰς ψυχὰς ἀφανίζουσιν. ἢ γὰρ οὐχὶ τὰς ὄψεις ἑαυτῶν τῷ φοίνικι ἐρυθραίνουσαι, εἴδωλον τῆς μελλούσης αὐτὰς διαδέχεσθαι φλογὸς οἰκείοις δακτύλοις ἐργάζονται, δέον αὐτὰς τῷ αἵματι Ἰησοῦ τὰς καρδίας ῥαντίζειν, καὶ τῷ πνεύματι τὰς ψυχὰς ἐκλευκαίνειν, ἵνα τὸ ἄνθος τῆς ψυχῆς ἀστράπτον, καθάπερ ῥόδον ἐν κρίνῳ μεμιγμένον ὑπάρχῃ; νῦν δὲ τὰς ὄψεις αὐτῶν ἐκσπογγίζουσιν, ἵνα τὰς τῶν νέων καρδίας εἰς μανίαν ἑλκύσωσι. νῦν ὑμεῖς οἱ φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος πλύνετε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας. ὁ Ἰωάννης ἔλεγε· διὰ τί τὸ μὲν σῶμα ὕδατι λούετε, τὰ δὲ παραπτώματα τῷ πνεύματι οὐ λούετε; τολμῶ γὰρ εἰπεῖν, ἀγαπητοί, οὐδὲν ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος, κἂν τὸ σῶμα πλυνῇ καὶ τὸ πνεῦμα, ἐὰν μὴ ἔχῃ συνεργὸν καὶ συνδρομὸν τὴν ἐλεημοσύνην. ὥσπερ γὰρ ποτήριον ἔξωθεν καὶ ἔνδοθεν πλυθέν, μὴ ἔχον δὲ ποτόν, οὐκ ἂν ἰάσηται τοῦ διψῶντος τὴν ἐπιθυμίαν, ὁμοίως δὲ καὶ πινάκιον πλυθὲν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν οὐ θρέψαι τὸν πεινῶντα, ἐὰν μὴ ἔχῃ ἔνδοθεν βρώματα· οὕτω καὶ ἄνθρωπος, κἂν ἔσωθεν ᾖ πεπλυμμένος καὶ ἔξωθεν, οὐ θρέψει τὸν Κύριον, ἐὰν μὴ θρέψῃ τὸν σύνδουλον. διὸ ἐπιφέρει ὁ Κύριος καὶ λέγει· Πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ τὰ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστι. πλὴν τὰ ἐνόντα λέγει. οὐ γὰρ τοσοῦτον τῇ τῶν πολυχρύσων προσκομιδῇ τέρπεται, ὅσον τῇ τῶν ἀδόλων ἀνυποκρίτῳ προσφορᾷ. μὴ βοήσῃς οὖν ὁ πένης, ὅτι οὐκ ἔχεις χρυσοῦ καὶ ἀργύρου τόσα· ῥίψον εἰς τὸ γαζοφυλάκιον ὃ ἔχεις· καὶ δύο λεπτὰ δικαιοῖ. μνήσθητι τῆς χήρας ἐκείνης, ὅτι ἐδικαιώθη ὑπὲρ τοὺς πολυχρύσους. ὁ Θεὸς οὐ χρήματα οἶδε σταθμίζειν, ἀλλὰ συνείδησιν δοκιμάζει. ἐλεημοσύνη σπίλους μοιχῶν ἀποσμήχει, καὶ μισθοὺς ἀγαθοὺς θησαυρίζει· ἐλεημοσύνη τὰς ψυχὰς ἐκλευκαίνει, καὶ τὰς πορφυρᾶς ἐξυφαίνει. ὢ ἐλεημοσύνη ψυχῶν ζωοποιή, χορηγία ψυχῆς, κληὴ στρατηγία. ῥίψατε χρυσόν, καὶ λάβετε Χριστόν· δότε ἀργύριον, καὶ λάβετε ἅγιον· σκορπίσατε χαλκόν, καὶ συνεξελεύσεται αὐτῷ ὁ ἰὸς τῆς ἁμαρτίας· δροσίσατε τὸν ἔλεον, καὶ σβέσατε τὴν κάμινον· καὶ δότε ἱμάτια, ἵνα λάβητε ἰάματα, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ανν. ιαμα.

ΝΟΥΘΕΣΙΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ

Λογ. οθ.

Ex Ms. ἐν Χάλκῃ νήσῳ τῆς Χαλκηδόνος.

Καιρὸς σε λοιπὸν ἀναλῆψαι καὶ πάντα ἀποσείσασθαι. μνήσθητι ὅτι σήμερον ἢ αὔριον ἰδεῖν ἔχεις τοὺς οὐρανούς, καὶ τοὺς ἀγγέλους θεάσασθαι, καὶ παραστῆναι τῷ φοβερῷ βήματι, καὶ ἐλθεῖν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ κριτηρίῳ αὐτοῦ, ἐν τῷ τῆς σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀληθείας δικαστηρίῳ, καὶ λόγον δοῦναι πάντος τοῦ βίου σου. εἰ θέλεις ἰδεῖν τὸν ἅγιον, ἁγίασον σεαυτόν· εἰ θέλεις ἰδεῖν τὸν ἅγιον καὶ ἀμίαντον, ἅγνισον σεαυτὸν πρότερον. ἀφ᾽ οὗ τις ἔλθῃ εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ὅλον ἑαυτὸν ἀνέθηκε τῷ Θεῷ, καὶ οὐκέτι ἔχει ἑαυτοῦ ἐξουσίαν. τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατέγραψεν ἑαυτόν. ἀρνησάσθω οὖν ἑαυτὸν καὶ τὰ θελήματα ἑαυτοῦ, καὶ ἀκολουθησάτω τῷ Θεῷ. πόσην ἤγειρε θάλασσαν ἐν τῷ βίῳ ἡ πολιτεία τῆς σαρκὸς ταύτης; ὅσα κύματα εἰργάσατο; ὅσας ταραχάς; ὅσους ἀνέμους; ὅσα ναυάγια; ὅσας ἀνομίας καὶ ἁμαρτίας; ὅσας συμφορὰς καὶ τραγῳδίας; ὅσα κακὰ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν; ὅσα κατ᾽ οἴκους; ὅσα κατ᾽ ἀγρόν; τίς ἡ δύναμις αὐτῆς, ἢ τίς ἡ ἰσχὺς αὐτῆς; ὅλα φοβοῦμαι ἃ ἔχει. ἡ γέννησις αὐτῆς φόβος, ὁ θάνατος φόβος, ἡ ζωὴ αὐτῆς φόβος, τὰ μετὰ θάνατον ἄρρητα καὶ ἀδιήγητα. ῥοπὴ ζυγοῦ ἐστιν ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν. ἐκεῖ ῥέπει ὁ ζυγός. κροῦσον, σπούδασον, ἵνα ἀνοιγῇ σοι ταχέως. μνήσθητι ὅτι οὐ μετ᾽ οὐ πολὺ πάντα καταλιμπάνεις τὰ ὁρώμενα, τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τοὺς ἀνθρώπους, τὰ πράγματα· μνήσθητι ὅτι οὐδὲν εἶ, οὐ σώματι, οὐ ψυχῇ· μικρὰ φροντὶς ἐτάραξέ σε, μικρὰ ἀγωνία κατέπληξέ σε, μικρὰ θλίψις κατέβαλέ σε, μικρὸς πόνος ἐθορύβησέ σε, λόγος ψιλὸς κατεκτύπησέ σε· καὶ διὰ τί μὴ μισήσῃς τὸν βίον τοῦτον; ἐγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι μετοικῆσαι ὀφείλεις, καὶ ἄνω ἐν ταῖς πύλαις τοῦ οὐρανοῦ πῆξαι σεαυτῷ σκηνήν, καὶ ἐκεῖ καταμόνας διάξαι, καὶ δέεσθαι τοῦ Θεοῦ μέχρι θανάτου, ἵνα εὐμενῶς προσδέξηταί σε, καὶ ἀνοίξῃ σοι ἐν καιρῷ ταχέως. κάτω ἐπὶ γῆς τὸ σῶμα κλινάτω γόνυ τῷ Θεῷ· καὶ ἄνω ἡ ψυχὴ παρακαλείτω διαπαντός, ἐπὶ πρόσωπον ἑαυτὴν ῥίπτουσα. φιλονεικήσωσι τίς πλέον χαμαὶ ἐν τῇ δεήσει. κατὰ σὲ οὖν ὁ κόσμος ἀπέθανε, καὶ μετά σε ἦλθεν ἡ κρίσις ἡ μέλλουσα. ὅσοι δυνάσαι ταύτην ἀπῶσαι, κἀκείνης μνημόνευε. βέλτιον τὰ κακὰ τῆς μελλούσης, ἢ τὰ ἀγαθὰ τῆς παρούσης λογίζεσθαι. ἐκεῖνά σοι φόβον Θεοῦ προξενεῖ, ταῦτα δὲ καὶ τὸν ὄντα συλᾷ ἐν τοῖς πνευματικοῖς πράγμασιν. ὀρφανοί ἐσμεν ἅπαντες· οὐδένα ἔχομεν, εἰ μὴ τὸν Θεόν, βοηθόν, καὶ τὴν σπουδὴν ἑαυτῶν. οὐκοῦν πάντων διαπλεύσαντες, φροντίσωμεν ἑαυτῶν. μνήσθητι σεαυτοῦ καὶ τῶν καλῶν τῶν προελθόντων σε· μνήσθητι τῶν ἁμαρτιῶν σου λοιπόν, καὶ τῆς κρίσεώς σου· μνήσθητι, ὅτι ἄνθρωπος εἶ θνητὸς καὶ ἀσθενής, καὶ ταλαίπωρος, ῥυπαρὸς καὶ ἀκάθαρτος· μνήσθητι, ὅτι ἄνθρωπος εἶ ἐν βίῳ θολερῷ διάγων καὶ κινδύνων μεστῷ, πολλοὺς ἀποκτείναντι καὶ καλοὺς καὶ κακούς, σοφοὺς καὶ ἀσόφους, πλουσίους καὶ πένητας. ἄγε, φέρε, ἵνα φάγῃς καὶ πίῃς, καὶ ἑνὸς ψωμοῦ οὐκ ἔχεις τὸ ἀσφαλές. μνήσθητι, ὅτι ἄνθρωπος εἶ, ὀστέα τεταπεινωμένα ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν, μὴ δυνάμενος μιᾶς ἡμέρας ὑπενεγκεῖν κόπον, ἢ μιᾶς νυκτὸς ἀγρυπνίαν· μνήσθητι πόσοι προσέκρουσαν τῷ Θεῷ ἐν ἔργοις καὶ λόγοις καὶ ἐνθυμήμασι· μνήσθητι, ὅτι λέοντι καὶ δράκοντι παλαίεις ἡμέρας καὶ νυκτός· λόγισαι πόσαι εἰσὶν ἐν ᾅδου ψυχαί, ὅτι καταφρονήσασαι τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, μικρᾶς ἀνέσεως παρακαλοῦσαι τυχεῖν, καὶ μὴ τυγχάνουσαι, ἀλλ' εἰς τὰ κατώτατα τῆς γῆς θρηνοῦσαι τὰς πορνείας ἑαυτῶν, καὶ τὰς ῥαθυμίας, καὶ τὰς τρυφάς, τὰς πονηρίας αὐτῶν καὶ τὰς λογομαχίας. μνήσθητι, ὅτι οὐκ εἰς μακρὰν σε δεῖ ἀποθανεῖν καὶ κριθῆναι, καὶ τοῦτο μὴ παύσῃ καταλέγων τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ. γράψον δὲ μικρὸν τοῦτο λογάριον ἐν τῇ καρδίᾳ σου· δῆσον αὐτὸ περὶ σῷ τραχήλῳ. κρεῖττόν ἐστι διαδήματος βασιλικοῦ. τοῦτο εἰς κόλασιν ἄγει, ἐκεῖνο ζωὴν αἰώνιον προξενεῖ. Ταῦτα μελέτα· ἐν τούτοις ἴσθι διαπαντός. ἐὰν ἐν τούτοις ᾖς, ἐν τοῖς ἐναντίοις οὐχ εὑρίσκῃ ποτέ. εἰ δὲ ἐν τούτοις οὐ καταγυμνάσῃ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται ἡ καρδία σου; ὅτι κἂν ἔρχεται ἡ ἡμέρα Κυρίου, φοβηθῶμεν καὶ ἡσυχάσωμεν. ὁ θέλων ἄμωμος εἶναι ἐν ἔργοις καὶ λόγοις καὶ ἐνθυμήμασι, τί ἄλλο πράττειν ὀφείλει, εἰ μὴ διαπαντὸς ἡσυχάζειν καὶ εὔχεσθαι καὶ σιωπᾷν, καὶ καταφρονεῖν ἁπάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς; ὁ γὰρ τοῦτο θέλων κατορθῶσαι, Θεὸν ἑαυτὸν ποιεῖ ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τὸν εἰπόντα, γίνεσθε μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ. ἴδε ἐτεκνοποιήθημεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· τί δικαιότερον, ἢ υἱὸν μιμήσασθαι πατέρα; εἰ τέκνον γνήσιον εἶ, ἀκολούθησον προστάγμασι πατρικοῖς, καὶ μάλιστα δικαίοις οὖσι καὶ ὠφελίμοις. ὁ ἔχων πρὸς δαίμονας, τί ὀφείλει ποιεῖν, ἢ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι; ὁ καθ' ἡμέραν κινδυνεύων ψυχῇ καὶ σώματι, τί ἄλλο πράττειν ὀφείλει, ἢ ἀγωνιᾷν καὶ δέεσθαι τοῦ Θεοῦ; ἀλλὰ λέγεις, τὰ πάθη τυραννοῦσί με, καὶ ὁ φόβος τύραννός ἐστι. τύραννος τυράννῳ ἀντιπίπτει. στῆσον μόνον τὴν γνώμην, καὶ ἅπαντες τρέμουσι. τίς οὐ φοβεῖται τὸν ποταμὸν τοῦ πυρός; μία ἡμέρα τοῦ σκότους ὑπὲρ ὅλα τὰ ἐν βίῳ κακά· καταφρονεῖ οὖν τῶν ἐνταῦθα ὡς ἀπαραμυθήτων. ὕβρισέ τις, ἢ ἐτύπτησεν; ἔλπισον ἐπὶ Κύριον, ὅτι πολλήν σοι παρέξει τῆς ὑπομονῆς τὸν μισθόν. ἀπὸ τῆς ἐλπίδος ἡ πίστις, ἀπὸ τούτων ἡ ἀγάπη· ″ὅτι μικροῦ λόγου καὶ μικρᾶς ὑπομονῆς ὁ δεσπότης παράδεισον χαρίζεται, ὡς ἀθλητήν σε στέφει διὰ πόμα ″ψυχρόν. ἡ γὰρ πίστις σου πολλοῦ ἀξία ἐστί. τὴν ἀρετὴν ποίησον σεαυτοῦ νύμφην, καὶ ἐγκράτειαν καὶ σωφροσύνην, παῖδάς σου ζῶντας καὶ προσάγοντας εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. αἰσαμβόη τῷ πρωῒ ἡ ψυχή σου ὀρθριζέτω πρὸς τὸν Κύριον, καὶ ἑσπέρας ἀναχωροῦσα, ἀναπαυέσθω ἐπὶ κλίνης πνευματικῆς, ἐπὶ λογισμοῖς εὐσεβέσιν, ἐπὶ ἐλπίδι τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ ἀπαθείᾳ καὶ καθαρωσύνῃ· διότι τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ φῶς εἰσι καὶ ζωὴ καὶ ἀνάπαυσις, εὐλογία καὶ δικαιοσύνη. τὰ δὲ ἐντάλματα τοῦ Σατανᾶ σκότος καὶ θάνατος, κόλασις καὶ ἁμαρτία καὶ κατάρα. ἐν σοί ἐστιν ἢ τούτοις ἢ ἐκείνοις ἀκολουθῆσαι. ἐὰν ταῖς τοῦ Κυρίου ἐντολαῖς ἀκολουθήσῃς, ὅλα σοι τὰ καλὰ πάντα, τὸ φῶς, ἡ ζωή, ἡ ἀνάπαυσις, ἡ εὐλογία, τῆς δικαιοσύνης ὁ στέφανος· ἐὰν δὲ ταῖς τοῦ Σατανᾶ πεισθῇς, τὰ ἐναντία τούτων ἀπαντᾷ σοι. τίς οὕτως ἄφρων αἱρεῖται αἰσχύνην καὶ ὄνειδος μετὰ κολάσεων αἰωνίων, ἀντὶ δόξης καὶ ἐπαίνων καὶ ἀθα-

Ἴσ. αὐτῷ χ. ψυχροῦ

νάτου

γάτου τρυφῆς; ἀνάστα, ἀπόδυσον, δράμε, ἐπείχθητι. ὁ γάμος ηὐτρέπισται, καὶ ταῦροι τεθυμένοι εἰσί, τὰ σιτιστὰ ἕτοιμά σε περιμένουσι, καὶ ἀρίστηται, καθὼς γέγραπται, ἐμὲ ὑπομένουσι δίκαιοι, ἕως οὗ ἀνταποδῷς μοι. σπούδασον, ἵνα καταλάβῃς. ἰδοὺ ἡ χαρά, ἰδοὺ ἡ ἀνάπαυσις, ἰδοὺ τὸ φῶς, ἰδοὺ ἡ ζωή, ἰδοὺ ἡ δόξα, ἰδοὺ ἡ τρυφή, ἰδοὺ τὰ ἀληθῆ καὶ αἰώνια, ἰδοὺ τὰ μεγάλα καὶ θαυμαστά, ἰδοὺ πάντα ὡς θέλεις, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ ὃ θέλεις. γνῶθι μόνον ὅτι ἐθαυμάστωσε τοὺς ὁσίους αὐτοῦ ὁ Θεός, ἐδόξασε τοὺς ἁγίους αὐτοῦ, ἐκαύχησε τοὺς φοβουμένους αὐτόν, ὕψωσε τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν. μὴ φθονήσωμεν ἑαυτοῖς τοσούτων ἀγαθῶν προκειμένων, τοιαύτης ἐλπίδος. ἄλλοι μικροῦ κέρδους χάριν ἀθλοῦσι, πολεμοῦσι, θαλαττεύουσι, κινδυνεύουσιν· ἡμεῖς καινοὺς οὐρανούς, καὶ καινὴν γῆν μέλλοντες κληρονομεῖν, ἢ ἀθυμοῦμεν, ἢ διστάζομεν, τί φθειρόμενοι ἐν τῇ ὕλῃ ταύτῃ, ὅλα τὰ πράγματα παντοποιά, προσκοπτικὰ καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ περιάπτομεν; ἡ τρυφὴ ἡμῶν εἰρήνην οὐκ ἔχει· ὁ ὕπνος, τὸ βάδισμα, ὅλα σκανδαλώδη. τίς ὡς ἠθέλησεν ἔζησε; τί τοῦ βίου τούτου οὐκ ἔστιν ἐπαχθές; αὕτη ἡ σὰρξ ἡμῶν οὐ σπένδεται ἡμῖν, ὑγιαίνουσα πολεμεῖ, ἀρρωστοῦσα θλίβει. τίς ἄλυπος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ βίου τούτου; τίς οὐκ ἐγεύσατο τῶν ἁλμυρῶν ὑδάτων τῆς πικρᾶς ταύτης θαλάσσης, τῶν ἐπαλλήλων κυμάτων; τίς οὐκ ἐστέναξεν ἐπ' αὐτοῖς; πόσους μεγάλους ἐπτέρνισεν ἡ παροῦσα ζωή, καὶ τρέχοντας καλῶς ἐπαγίδευσε; καὶ οὐδὲν θαυμαστόν· δαίμονες γάρ εἰσι καὶ ἐνεργοῦντες, διάβολος ὁ ἐνεδρεύων. ταῦτα οὖν εἰδότες μετανοήσωμεν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ, μὴ αἱ ἡδοναὶ ἡμῶν στραφῶσιν εἰς θρήνους καὶ δάκρυα· βοηθήσωμεν ἑαυτοῖς, ἀποσπάσωμεν τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἔτι δὲ καὶ τῆς ἰδίας σαρκός· εὕροιτο ἑαυτῇ κελλίον εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, ὅπως ἂν βοήσῃ καὶ αὐτὴ πρὸς τὸν Κύριον, ἐλέησόν με τὴν μόνην· ἰδοὺ πάντα ἀφῆκα, καὶ ἠκολούθησά σοι· ἰδοὺ πάντα ἤρνημαι διὰ τὸν σὸν φόβον. ἡ κατάνυξις ἡμῶν ἕως τῶν νεφελῶν φθασάτω, καὶ στεναγμοὶ ἡμῶν τοῖς οὐρανοῖς ἐγγισάτωσαν, αἱ προσευχαὶ ἡμῶν καὶ αἱ ἐλεημοσύναι ἐλθέτωσαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. λειτουργήσωμεν αὐτῷ μετὰ πάσης ἀληθείας, μετὰ εὐλαβείας καὶ δέους· πάντα ποιήσωμεν, ἵνα ἐκεῖ μὴ μεταγνῶμεν· πάντα ὑπομείνωμεν, ἵνα καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύσωμεν τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὴν μείζονα παρρησίαν κτησώμεθα, ἵνα τιμιωτέρων ἀξιωθῶμεν δωρεῶν, ἵνα μηδὲ εἰς τῶν ἁγίων ὀφθῶμεν δεύτεροι. μέγας πειρασμὸς ὁ βίος ἡμῶν, καὶ οὐδεὶς οἶδε· μέγας χειμών, καὶ οὐδεὶς κατανοεῖ. δῶμεν τόπον τῇ ἐνεργείᾳ τῶν παθῶν, καὶ τῇ ἐν ἡμῖν οἰκούσῃ ἁμαρτίᾳ κατὰ τὸν ἀπόστολον· δῶμεν τόπον τοῖς παροργισμοῖς τῶν ἀνθρώπων· δῶμεν τόπον τῇ σαρκὶ ταύτῃ καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῆς· δῶμεν τόπον τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ ταῖς δυσχερείαις αὐτοῦ· δῶμεν τόπον ὅλοις τοῖς πειρασμοῖς, ὅλαις ταῖς θλίψεσι· κρυβῶμεν ἀπ' αὐτῶν. διωκόμεθα γὰρ ἀπ' αὐτῶν, καὶ ζητούμεθα πάντοτε εἰς τὸ ἀποκτανθῆναι ὑπὸ δαιμόνων, ὑπὸ πραγμάτων, ὑπὸ ἀνθρώπων ἐρεθιζομένων ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ· ἑαυτοῖς μόνοις προσέχωμεν, καὶ τῷ Θεῷ, ἑαυτῶν ἐκδόντες τὸ σῶμα τοῦτο τοῖς θέλουσι τύπτειν. πολλῶν γὰρ πληγῶν καθέστηκεν ἄξιον. ἄνω τὴν καρδίαν τείνωμεν ἑαυτῶν, ἐκχέοντες ὅλην ἑαυτῶν τὴν ψυχὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἵνα σωθῶμεν καὶ ἐλεηθῶμεν καὶ ζήσωμεν, σκιρτῶντες καὶ τρυφῶντες καὶ χαίροντες, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ, ΚΑΙ περὶ νηστείας.

Λογ. π.

Ex Ms. ἐν Χάλκῃ νήσῳ τῆς Χαλκηδόνος.

ΤΟ πνευματικὸν ἡμῖν σήμερον, ἀγαπητοί, τῆς νηστείας ἔλαμψεν ἔαρ, καὶ οἱ τῆς ἐγκρατείας λειμῶνες τοῦ ἐμπόρου τῆς εὐσεβείας ἠνεῴχθησαν· οἱ δεξιοὶ τῆς ἐκκλησίας ναῦται πρὸς τὴν οὐράνιον ἡμᾶς ἐμπορείαν καλοῦσι, καὶ τὸν πλοῦν τῆς δικαιοσύνης ἡμῖν εὐτρεπίζουσι, τὰς περιφανεῖς ἡμῖν ἀναπετάζοντες διφθέρας, καὶ τοὺς οἴακας τοῦ νόμου μεταχειρίζονται· τοῦ τιμίου σταυροῦ τὸν ἱστὸν ἐξαρτῶσι, καὶ τὴν ἄγκυραν τῆς πίστεως περισφίγγουσι· τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὴν ὁλκάδα ταύτην μηνύει, καὶ ὁ τοῦ παντὸς ποιητὴς αὐτὴν περιέπει. δεῦτε τοίνυν καὶ ἡμεῖς σήμερον, ἀγαπητοί, τὴν τῆς νηστείας τῆς ἁγνείας πρὸ τῶν θυρῶν ἑστῶσαν χαίροντες ὑποδεξώμεθα, καὶ τοῖς κατὰ ψυχὴν ἀσπασμοῖς βοήσωμεν πρὸς αὐτήν· δεῦρο, ὦ μῆτερ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀρετῶν, τῆς ἐπουρανίου πλήρωσον ἡμᾶς εὐωδίας, ἄνοιξον ἡμῖν τῆς εὐαγγελικῆς διαγωγῆς τὸν παράδεισον, ἀπολαύσωμεν τῶν πνευματικῶν καρπῶν τῆς ἐγκρατείας, ἅγνισον ἡμᾶς τῷ διαδήματι τῆς σωφροσύνης, βίον ἀθόλωτον ἡμῖν ἐπιχορήγησον, τὰ ἐκ τῆς τρυφῆς τῶν ψυχῶν θεράπευσον τραύματα, τὰ ἐκ τῆς οἰνοφλυγίας κατάσβεσον ὑπεκκαύματα, τοὺς ἐκ τῆς ἀθυμίας πυρέττοντας νοσηροὺς λογισμούς· ἀπόκλεισον τὰ θέατρα τοῦ διαβόλου, ἄνελε τὴν λύσσαν, τὸ τῆς ἀπανθρωπίας θηριότροφον συμπόδισον ἐργαστήριον, ἐπιτίμησον ἀνέμοις τῶν πονηρῶν πνευμάτων, μεταρρύθμισον εἰς τὴν τῶν ἀσωμάτων διαγωγὴν τοὺς νηστεύοντας, δεῖξον αἰδέσιμον πολιὰν πρεσβύτου, τῷ τῆς ἐγκρατείας ἕλκουσι ἀρότρῳ, φαίδρυνον ἄνδρας ἐν ἀσιτίᾳ διημερεύοντας, κόσμησον γύναια τὸ τῆς σεμνότητος στάδιον διερχόμενα, τὴν νεότητα πρὸς τὸν ἀγγελικὸν μεταρρύθμισον βίον. ἀναπνεύσωσι τῶν ματαίων πόνων οἱ κεκμηκότες ταῖς ἁμαρτίαις, τὸν τοῦ παντὸς ἔτους τῇ τεσσαρακοστῇ τῶν ἡμερῶν τῆς νηστείας ἀπορρίψωνται ῥύπον. σὺ γὰρ πληροῖς οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἤδη τὸν παράδεισον. νῦν γὰρ αἱ ὑπερκόσμιοι δυνάμεις ἀγάλλονται, τὰ τῶν ἀγγέλων τάγματα πνευματικῶς πανηγυρίζει· θρόνοι, κυριότητες, ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι τῇ τῶν ἀνθρώπων εὐφραίνονται σωτηρίᾳ· μόνος ὁ ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐκπεσὼν διάβολος ἐπιστενάζων λέγει· ποῦ μοι νῦν ἡ κατὰ τῶν ἐξ ἀδηφαγίας ἐκτραχηλιασθέντων μεγαλαυχία; ποῦ μοι τὸ διὰ τῆς βρώσεως κατὰ τῶν ἀνθρώπων ψυχοφθόρον μηχάνημα; ποῦ μοι νῦν ἡ λίχνη τοῦ ξύλου γεῦσις, δι' ἧς τὸν Ἀδὰμ μετὰ τῆς Εὔας ἀπατήσας ἐγύμνωσα; οἴχεται νῦν μοι τὰ τῆς πονηρίας μηχανήματα τῆς νηστείας φανείσης. πόθεν ἡ λεγειθὴν μοι νηστεία κατεφάνη; τίς ταύτην νῦν κατ' ἐμοῦ ἐστράτευσεν; ἐκεῖ Ἀδὰμ μετὰ τῆς Εὔας ἀπατηθεὶς Θεοῦ γυμνοῦται· ἐκεῖ ἔτι συμβουλῇ πείθεται ψυχοφθόρῳ· ἐκεῖ ἔτι λαιμαργεῖ· ἐκεῖ τῷ τῆς γαστριμαργίας συνέχεται βρόχῳ. πάλιν διὰ νηστείας Ἀδὰμ εἰς παράδεισον, πάλιν μεγαλαυχεῖ, πάλιν τῇ θείᾳ εἰκόνι ἐναβρύνεται, πάλιν πρὸς τὸ ἀρχέτυπον ἐπαναμάγεται κάλλος. καὶ τὸ δὴ τούτου δεινότερον, ὃν παράδεισον διὰ παραβάσεως ἀπολέσας, τῷ τῆς νηστείας ἅρματι εἰς οὐρανοὺς ἀνεπήδησεν. ἐγὼ τὸν ἐκεῖθεν ἔρριψα, καὶ ὁ ἀπερριμμένος πάλιν ταῖς οὐρανίαις ἐποχεῖται δυνάμεσι. γέλως γέγονα ὑπὸ ἀνθρώπων ἡττώμενος, ὑπὸ νηστευτῶν καταβαλλόμενος, ὑπὸ φύσεως ἀνθρωπίνης ἐλαυνόμενος. ἀλλὰ τούτοις μὲν ὁ πονηρὸς τὰς ἑαυτοῦ ἀποτυχίας θρηνῳδείτω βαλλόμενος· ἡμεῖς δὲ ἀπὸ τῆς ἀποστολικῆς φαρέτρας εὔστοχον ἐπὶ τοῦ παρόντος ἁρπάσαντες βέλος, αὐτῷ τῆς πλεονεξίας τὰς ἡδονὰς καταστρώσωμεν, μετὰ Παύλου τὰ τοῦ Παύλου βοῶντες· Οὐδὲν εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. ἀλλ' εἴθε ἡμῶν ἡ εἴσοδος μιμεῖται τὴν ἔξοδον· εἴθε γυμνός τις ἀπῆλθε καὶ τιμωρίας ἐλεύθερος· εἴθε πένης τὴν φύσιν, καὶ τὴν ψυχὴν ἀκατάκριτος· εἴθε πτωχὸς καὶ ἀνέγκλητος· εἴθε ἄπορος καὶ ἀνώδυνος. ἀλλὰ καὶ τὸ πάντων δεινόν, ἐνταῦθα καταλιμπάνων τις ἃ συνήγαγε, τὴν ἐξ ἐκείνων ἁμαρτίαν βαστάζων

a Τιμ. ς. ζ.

ἴσ. τὸ ἰκ-
ριον

σάζων ἀπέρχεται· καὶ τοῦ μὲν κέρδους ἐστέρηται, τῆς δὲ δι' αὐτὰ καταδίκης οὐκ ἠλλοτρίωται. ἀλλ' ἕτερος μὲν τὴν ἐκείνου διαδέχεται τὴν ἀπόλαυσιν, ἐκεῖνος δὲ μόνος τὴν κόλασιν ὑπομένει· καὶ ὁ μὲν μὴ κτησάμενος, ἔχων τρυφᾷ· ὁ κτησάμενος δὲ, οὐδὲν ἔχων βασανίζεται, ἓν μόνον, τὸ δοῦναι δίκην ἀπὸ τοῦ πλουτῆσαι κερδάνας. ἀνάνηψον τῆς βιωτικῆς θαλάσσης, ὦ ἄνθρωπε, καὶ μέρισον τὸν πλοῦτον ἑκὼν πτωχοῖς, μὴ τοῦτον καταλείψῃς ἐχθροῖς· πρόλαβε τῶν εἰς σὲ κεχηνότων τὰ στόματα· μὴ γένῃ θήρα τῶν τὰς ἀλλοτρίας λιχνευόντων οὐσίας. τέκνων ὑπάρχεις πατήρ; τούτων τὴν ψυχὴν ἀδελφὴν καταρίθμησον, μέρος καὶ αὐτῇ τῆς οὐσίας ἀφορίζων. φιλόπαις εἶ; γενοῦ καὶ φιλόθεος, δι' οὗ τὸ φιλόπαις ἐκτήσω. ἀλλ' ἀπαιδίαν ἐνόσησας; μὴ ἐμπέσῃς εἰς υἱοὺς οὐ δέδωκέ σοι, σεαυτὸν δὲ ποιῶν κληρονόμησον· μὴ γυμνὸς ἐλεημοσύνης ὀφθῇς τῷ κριτῇ· φεῦγε τὴν ἀπειλουμένην πυράν· πρὸς τὴν κοινὴν τοῖς θνητοῖς ἔξοδον εὐτρεπίσθητι· ἐκείνην σὺ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς ζωῆς περισκόπησον. ὅταν σου τὴν ψυχὴν οἱ παρόντες ἄγγελοι ἀθρόοι ἐφιστῶνται λαβεῖν, τί δράσεις ὑπὸ τοῦ κλήρου θανάτου ἑλκόμενος; ὅταν μέλλῃς ἀθυμεῖν ἐκ τοῦ συνέχοντός σε κινδύνου, ὅταν ἀμυδρόν, ὅταν ἆσθμα φθέγγῃ, ὅταν ἀδρανὲς καὶ πυκνὸν πνῇς, ὅταν ἔνδοθεν ἐπικέηται φλὸξ καταγανιζομένη τῆς ψυχῆς, ὅτε σύμμαχος οὐδεὶς παρίσταται τοῦ δεινοῦ κατεπείγοντος, ὅτε ἀδελφὸς οὐ λυτροῦται, λυτρώσεται δὲ ἄνθρωπος; ὅτε χρήματα ἀπορρέει, ὅτε εἰς τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο ἡ ψυχὴ συνελαύνεται δικαστήριον, ὅτε τῶν σεαυτοῦ κύριος οὐκέτι γένῃ, ὅταν μεταμεληθῇς ἐφ' οἷς ἔπραξας, τῆς μεταμελείας χώραν οὐκ ἐχούσης λοιπὸν, ὅτε κλείεται τῆς μετανοίας ἡ θύρα, καὶ τοῦ παραδείσου ἡ εἴσοδος ἀποτειχίζεται, ὅταν στενάξῃς μὲν ἐκ καρδίας βάθους, τὸν δὲ ἐξαιρούμενον οὐχ εὑρήσεις; ἆρα οὐ πρὸς τὰ τοιαῦτα κατὰ σεαυτὸν ἀπαιτήσῃς λογισμὸν ἀπορίᾳ, καὶ στενάξεις κατὰ ψυχὴν ἄφωνον, οἴμοι, οἴμοι, ὁ τάλας ἐγώ; ὠθοῦμαι πρὸς ἔξοδον ὁ ταλαίπωρος, ἕλκομαι πρὸς βίαν καταλῦσαι τὸν βίον, ἄγομαι δέσμιος ὅθεν ὑποστρέφειν οὐκ ἔστι. λοιπὸν οὐ βοηθοῦσιν οἰκέται, οὐ παραφαίνονται φίλοι, οἱ κόλακες ἀνεχώρησαν, οἱ δορυφόροι οὐ παρίστανται· οὐ συμπαρατείνει μοι ζωὴν, οὐ συμβάλλεταί μοι χρυσὸς, οὐκ ἐξαιρεῖταί με στρατὸς, οὐ λυτροῦταί με χρήματα, περιφανεῖς οὐ διασώζουσιν οἶκοι· μάτην ᾠκοδόμουν, ἐδαπάνησα ἀκαίρως τοσαῦτα χρήματα, ἐσώρευσα τάλαντα. ἐμοὶ τὰ τῆς δόξης ἐκπίπτει· οὐκέτι κελεύω, καὶ παρίστανται παῖδες, οὐ προστάττω, καὶ κυκλοῖ με στρατὸς, οὐκ ἐπιτάττω, καὶ πόλεις πᾶσαι τὸ κελευσθὲν ἐκπληροῦσι. τί δράσω ὁ δείλαιος ἐγώ; τί πράξω τῶν ἀειδότων ἐπικειμένων; δυσωπήσω, ἱκετεύσω πάλιν τὸν ἕλκοντα θάνατον, εἰ καὶ γνώμην ἐλέου οὐκ ἔχει. ἐξαιτῶ σε, ὦ θάνατε, ὀλίγον μοι καιρὸν ζωῆς φιλοτίμησαι. οὐ φοβῇ βασιλικὸν ἀξίωμα; οὐκ εἶδές μου περὶ τὴν θύραν ἠντρεπισμένον ὄχημα; αἰδέσθητι παρακαλοῦσαν σύζυγον, ἐντράπηθι πολιὰν δυσωποῦσαν, φεῖσαι δακρυούσης νεότητος. οὐκ ἀφέσεως, ὦ θάνατε, ἐλπίζω, ἀλλ' ὑπερθέσεως χρῄζω μικρᾶς. ἔτι μοι περιλέλειπται τῶν οἴκων ἀτέλεστον, ἔτι μερίσαι κληρονόμοις, ὡς ὤφειλον, τὸν κλῆρον οὐκ ἔφθασα. λήθη με μέχρι τοῦ παρόντος μὴ νῆψαι πεποίηκε, βιωτικαῖς φροντίσιν ἀπασχολούμενον· τὸν νοῦν εἴασέ μου τὸ καιριώτερον ἀπερινόητον. ἄφνω παρὰ δίκην ἕλκεις με. ποίοις εἰσαγόμενος χρήσομαι ῥήμασι; ποίαν καλέσω συνεργὸν εὐπραξίαν; ποῖον μοι συνηγορήσει κρυπτόμενον κατόρθωμα; τί πράξας ἀπολογήσομαι τῷ κριτῇ; τί εἴπω, ἢ τί φθέγξομαι, κάτω νεύειν ὑπὸ τοῦ βάρους τῶν πταισμάτων ἀναγκαζόμενος; μακροθύμησον ἔτι ἐμοὶ μικρὸν, παρακαλῶ. ποῖ με ἀνέτοιμον ἕλκεις; τί με γυμνὸν τῷ κριτῇ παραστῆσαι σπουδάζεις; ἔασον, παρακαλῶ, εἴπω τι· λογίσομαι τὸ πλημμέλημα, ἐξομολογήσεως ἀφήσω φωνὴν, θρηνήσω μικρὸν, στενάξω βραχὺ, δακρύσω πρὸς ὀλίγον. ἀσπάσομαι φίλους, περιπτύξομαι γαμετὴν, κἂν ἑνὶ περιβολαίῳ μετανοίας σκεπάσω μου τὴν ψυχήν. μισθώσομαι δικαιολόγους ἐντεῦθεν τοὺς πένητας, περινοήσω μου τοῖς τραύμασι πρὸ τῆς ἐξόδου τὴν ἴασιν, ἣν ἔχω περιουσίαν

Ψαλ. μη. ζ.

πᾶσαν ὑπὲρ ὀλίγης ὑπερθέσεως δίδωμι. καὶ τούτων, ὦ ἄνθρωπε, λέγει σοφώτερα, τοῦ παρεστῶτος θανάτου οὐ κωλύσεις τὴν βίαν. θάνατος γάρ, ἀκολάκευτος δήμιος, θάνατος ἀνυπόκριτον διάταγμα, θάνατος ἐκβιβαστὴς τοῦ γένους ἀπροσωπόληπτος, θάνατος φοιδ ἀνυπόκριτος, θάνατος ὁδοιπόρος τῆς φύσεως, θάνατος ἀκωλύτως πρὸς βασιλεῖς εἰσιὼν παρίσταται, θάνατος κλέπτης καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ τὴν ὁμοίαν τῆς κλοπῆς ἐργαζόμενος τέχνην, θάνατος ἁρπάζων, δικαιότητος ἅρπαξ, θάνατος δικαίοις μόνοις περισπούδαστον κτῆμα. Ταῦτα ἀκούοντες, ἀγαπητοί, διαναστῶμεν ἐκνήψαντες· μὴ πάλιν ὕπνῳ ἁμαρτίας καθεύδωμεν· ἐξιλεασώμεθα τοῖς δευτέροις τὰ φθάσαντα. ἀδίκως συνέλεξας; δικαίως ἀνάλωσον· ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ πάθους ἀφορμῆς τῷ πάθει κατάπλασον φάρμακα. ἠδίκησάς ποτε; πρότερον ὧν ἠδίκησας φεῖσαι. πρότερον δίκαιος, καὶ τότε φιλάνθρωπος· πρότερον ἀπόδος, εἶθ᾽ οὕτω μετάδος· πρότερον ἔκκλινον τοῦ κακοῦ, εἶθ᾽ οὕτω ποίησον ἀγαθόν. μὴ φανῇς φιλόδωρος ἀφ᾽ ὧν οὐκ ἐγένου φιλάδελφος. ὅταν ἐλεήσῃς οὓς ἐποίησας πένητας, τότε πένησιν ἄλλοις ἀφ᾽ ὧν οὐκ ἥρπασας χάρισαι· ὅτε στήσεις τῶν ὑπὸ σοῦ ἀδικηθέντων τὸ δάκρυον, τότε πένησιν ἑτέροις συμπάθησον κλαίουσι. Τίμα τὸν Κύριον, εἶπεν ἡ γραφή, ἀπὸ σῶν δικαίων πόνων. μὴ γὰρ ἀπατᾶσθε, Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. οὐ δέχεται δωρεὰν ἑτέρου στενάζοντος· οὐκ ἀνέχεται τὴν ἁρπαγὴν ὁ πλάσης μετὰ σοῦ μερίσασθαι. οὐκ ἔστιν ἐκεῖ προφθῆναι τὸ δίκαιον, οὐκ ἔνι τὸν ἐλεγχόμενον ἐκφυγεῖν· ἀλλ᾽ εἴ τι συνοίδας σαυτῷ, ἄνθρωπε, ἄτοπον πεπραχώς, μετανόησον. ἐξεκυλίσθης ποτέ, ὦ ἄνθρωπε, πρὸς ἀλόγους ὀρέξεις, τῇ ἀθεμίτῳ δουλεύσας ἀνάγκῃ; ὑπόχρεως γέγονας πολλῶν ἁμαρτημάτων; μὴ φοβηθῇς τὸν κριτήν, καὶ ἀπογνῷς τῆς σεαυτοῦ σωτηρίας. ἐλέῳ οἶδεν ἐξαγοράζεσθαι, εὐποιΐαις πάντων πέφυκε δυσωπεῖσθαι, δωροδοκεῖται πτωχῶν παραμυθίαις. ἄκουσον αὐτοῦ ἐν εὐαγγελίοις βοῶντος· δότε ἐλεημοσύνην, καὶ πάντα πεπλήρωται. δότε μοι, κράζει ὁ πάντας πλουτίζων· δότε μοι, κράζει ὁ πᾶσι δεδωκὼς εἰς ἀπόλαυσιν. ἀνέχεται καὶ δύο ὀβολοὺς παρὰ χήρας δεχόμενος, οὐκ ἐρυθριᾷ καὶ εἰς ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος κατερχόμενος, οἶδε καὶ προθέσιν ἀπείρου ἐλεήμονος ἀποδέξασθαι. αὐτὸς γὰρ εἶπεν, Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ· ᾧ πρέπει δόξα καὶ κράτος πάντοτε, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Παροιμ. γ. θ.

Παροιμ. ιθ. ιζ.

Λογ. πα.

Ματθ. ϛ. α.

ΕΙΣ ΤΟ, ΠΡΟΣΕΧΕΤΕ ΤΗΝ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΝ

ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων.

Ex Ms. Regio Lut.

ΟΙ σοφοὶ καὶ ἐπιστήμονες τῆς γεωργίας τεχνῖται, ὅταν μετὰ πάσης φροντίδος καὶ ἐπιμελείας τὰ κατὰ τὴν γῆν βλαστήματα φυτεύσωσιν, αὐτὰ τὰ φυτὰ πρότερον εἰς μῆκος διεγείρουσιν, εἶθ᾽ οὕτω τὰς παρενοχλούσας φυάδας τεχνικῶς τέμνουσι. τὸ αὐτὸ καὶ ὁ νομοθέτης Μωϋσῆς πεποίηκε. πρότερον γὰρ κατεφύτευσε τὴν μοναρχίαν εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων διάνοιαν· εἶθ᾽ οὕτως ἐξέτεμε τὴν πολυαρχίαν ἐκ τῆς τῶν ἀνθρώπων διανοίας. καὶ πῶς κατεφύτευσε τὴν μοναρχίαν; ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. καὶ πάλιν, Ἄκουε, Ἰσραήλ, Κύριος ὁ Θεός σου Κύριος εἷς ἐστι. καὶ πῶς τὰς παρενοχλούσας φυάδας τῆς πολυαρχίας ἐξέτεμε, μάθε. Οὐ ποιήσεις, φησί, θεοὺς χωνευτούς, οὐδὲ προσκυνήσεις θεοὺς ἀλλοτρίους· ἐγὼ γάρ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου. τοῦτο δὲ καὶ σήμερον αὐτὸς ὁ Θεὸς καὶ σωτὴρ ἡμῶν ποιεῖ. ἐπεὶ γὰρ πρώην ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς κατεφύτευσε τὴν καλὴν ἐλαίαν τῆς ἐλεημοσύνης, καὶ τὸν καρπὸν αὐτῆς ἐστεφάνωσε, τουτέστι, τοὺς ἐλεήμονας, καὶ ἐμακάρισεν εἰπών, Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται, εἰκότως σήμερον τὰ παρενοχλοῦντα τῆς ἐλεημοσύνης

Δευτ. ϛ. ιγ. καὶ ι. κ.

Δευτ. ϛ, δ.

Ματθ. ε. ζ.

ἀνακόπτει μάταια, καὶ ἀποκαθαίρει. πρῴην γὰρ πάντας ὁμοῦ πρὸς ἐλεημοσύνην διεγείρων, καὶ τοὺς μὲν πένητας ἀπὸ τῆς πενιχρᾶς χήρας τῆς ἐν Σαρέφθοις τῆς Σιδωνίας ἐπαίδευσε μὴ προφάσει τῆς ἀπορίας θεραπείας τὴν πενίαν προβάλλεσθαι· τοὺς δὲ πλουσίους ἀπὸ τῆς πτωχῆς χήρας τῆς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις καταβαλούσης τὰ δύο λεπτὰ εἰς τὸ γαζοφυλάκιον διήγειρεν, ὥστε τὸν πλωχὸν πλοῦτον τῆς ἐλεημοσύνης μετὰ προθυμίας συνεισφέρειν· τοὺς δὲ ἐμπόρους ἀπὸ τῆς τελωνίας τῆς θαλάσσης κερδαίνωσι, τοῖς πένησι μᾶλλον, ἢ τῇ θαλάσσῃ μεταδιδόναι· τοὺς δὲ κατὰ τὴν γῆν πραγματευομένους περιέσφιγξε προσβαλεῖν τῇ γνώμῃ τὴν ἀνάγκην, καὶ παρὰ τῆς ἀνάγκης τὸν Θεὸν μᾶλλον προτιμᾶν, ἤπερ τὸν λῃστήν· ἐπεὶ δὲ πάντας ὁμοῦ πρὸς ἐλεημοσύνην παιδεύσας, εἶδεν ἀφ' ὧν ἐπαινέσεται ἀποδεξαμένοι, ὡς ἕτοιμός ἐστιν ἕκαστος, καθάπερ φυτὸν εὐθαλὲς, πρὸς ἐλεημοσύνην κληθείς· Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν οἴησιν ἀναιρεῖ τὰς παρενοχλούσας τῆς ἐλεημοσύνης ὑποκρίσεις. τί λέγων; Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· οὐχ ὅτι ἡμῶν ἐπιτηδείως τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην προβαλλομένων, ἀλλὰ τῆς προτέρας ἀκολουθίας τῶν ἀναγνωσμάτων παραπεμπούσης. προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μή γε, μισθὸν οὐκ ἔχετε. αὕτη γὰρ ἡ ἐπίδειξις ἐκείνων ἀφανίζει τὸν μισθὸν, ἡ τοιαύτη δόσις ἀποστερεῖ ἐκείνους τῆς μενούσης ἀγαθωσύνης. οὐδὲν γὰρ οὕτω πικρότερον πάθος ἐστὶ τῆς ψυχῆς, ὡς τὸ τῆς κενοδοξίας. ὅταν γὰρ πολλὰ κατορθώσωμεν τῶν ἐπιταγμάτων, τότε τῆς κενοδοξίας παραφύεται νόσημα. ἀλλὰ πρόρριζον αὐτὸ ἐξέτεμεν ὁ σωτὴρ ἀφ' ἡμῶν, διδάξας ἡμᾶς ἐν τῷ κρυπτῷ τὰς ἐλεημοσύνας ποιεῖν. ἀλλὰ πάντως ἐρεῖς· τί οὖν; οὐ δυνάμεθα ποιῆσαι. οὐ γὰρ ἐστὶ δυνατὸν διδόντα τοῖς πένησιν, ἢ προσφέροντα τοῖς ἱερεῦσιν, ἢ βάλλοντα εἰς τὸ γαζοφυλάκιον, μὴ θεαθῆναι. οὐκοῦν καὶ πρὸς τὴν δόσιν τῆς ἐλεημοσύνης ὀκνηροτέρους ἡμᾶς κατέστησας διὰ τούτου. νῦν δὲ ὠφελῆσαι τὰς ψυχὰς τῶν ἐμῶν φίλων καὶ ἀδελφῶν βούλομαι, καὶ παντὸς νοσήματος ἀπαλλάξαι, χάριτι τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ γινομένου διορθώσασθαι. τὴν γὰρ προαίρεσιν ἐτάζει τοῦ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην. διὰ τοῦτο καλῶς ἐπάγει λέγων· Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταί. οὐχ ὅτι σάλπιγγας εἶχον ἐκεῖνοι, ἀλλ' ὅτι μὲν τὸ πρόσωπον ἐλεημοσύνης ἦν, ἡ δὲ ψυχὴ τοῖς ἀνθρώποις ἐστρατεύετο, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων ἐβάδιζον θέαν. οὐ γὰρ διὰ τὸν Θεὸν ἐποίουν ἐλεημοσύνην, ἐλπίζοντες ἐλεηθῆναι παρ' αὐτοῦ, καὶ λαβεῖν τὸν ἐπηγγελμένον μισθὸν ἑκατονταπλασίονα· ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς προσκαίρου δόξης ἀπολαύειν τῶν ἀνθρώπων, παρ' ἐκείνοις· οὐδὲν δὲ ἔλαττον τῶν ἐν τοῖς θεάτροις φιλοτιμουμένων, καὶ τῶν ἐπὶ ταῖς κεναῖς δόξαις τὰς ἰδίας ὑπάρξεις σκορπιζόντων, οὐ διὰ τὸν τῆς ψυχῆς χρήσιμον καρπὸν, ἀλλὰ διὰ τὸν τῶν ἀνθρώπων ἔπαινον τὸν μάταιον. περιτρέπεται γὰρ ὁ ἔπαινος πολλάκις ἐκεῖνος εἰς ὕβριν, καὶ πολλὰ δαπανήσαντες, πολλὰ καθυβρίζονται. ἐπίβλεπε πόσα δαπανῶσι χρήματα κατὰ τὰς ἱπποδρομίας· καὶ ὅταν πολλὰ δαπανῶσι, τότε πλείονα παρὰ ἐλαχίστων καὶ ἀπερριμμένων ἀνθρώπων ὑβρίζονται. τὴν γὰρ τῶν ἵππων ἀσθένειαν τοῖς ἀνθρώποις προσγράφουσι. καὶ ὁ μὲν ἵππος σφάλλεται, ὁ δὲ φιλότιμος ἀτιμάζεται· καὶ ὁ μὲν ἄλογος ἵππος ἔπεσεν, ὁ δὲ λογικὸς ἄνθρωπος ἐξέπεσε· καὶ πολλάκις ἀποδυρόμενος εἶπε, τί μάτην ἀπώλεσά μου τὴν ὑπόστασιν; τί τοσοῦτον κάματον ὑπέμεινα, καὶ τοσαύτας ζημίας, καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἔκπτωτος ἐγενόμην; ἵνα παρὰ τῶν ἀπηγορευμένων ὀνειδισθῶ ἐσχάτως; ὦ πόσους πένητας ἠδυνάμην πλουτίσαι τὰ χρήματα ταῦτα, τὰ μάτην ἀπολλύμενα; πόσους ἐκπεσόντας ἀνορθῶσαι; καὶ ῥέουσι μὲν, ὥσπερ ἀπό τινος πηγῆς, αἱ φιλοτιμίαι διὰ τὸν μάταιον ἔπαινον· ἀνεγείρονται δὲ, ὥσπερ ἀπό τινος ποταμοῦ, αἱ λοιδορίαι τῶν ἀλογίστων ἀνθρώπων. ἄλλοι δὲ

Ματθ. ϛ. α.

Ματθ. ϛ. β.

καὶ τῆς οἰκείας ψυχῆς καταφρονοῦσι, καὶ πάλιν ἕτεροι διὰ τὴν ἔριν τῶν ἵππων τοὺς ἰδίους οἴκους καταστρέφουσιν. ἀλλ' ἐκείνους μὲν ἀφήσωμεν δαπανᾶσθαι καὶ λοιδορεῖσθαι καὶ ματαιοφιλοτιμεῖσθαι· μάθωμεν δὲ πῶς χρὴ δαπανᾶν εὐσεβῶς τὰ χρήματα, καὶ πῶς χρὴ διὰ χειρὸς εὐλαβῶς, καὶ προσδοκᾶν ἀντὶ τῶν ἐπιγείων τὰ οὐράνια. οὐ γὰρ κωλύει σε δοῦναι Χριστὸς ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ διδάσκει σε πῶς δεῖ ποιεῖν τὴν ἐλεημοσύνην. μὴ μάθῃ ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου. ἐνταῦθα δὲ πάλιν οὐ τὰς χεῖρας αἰνίττεται, ἀλλ' ὑπερβολικῶς αὐτὸ εἶπεν. ὡς ὅτι μὴ γνῷ ὁ πονηρός σου λογισμός, τί ποιεῖ ἡ ἀγαθή σου γνώμη, ἵνα μὴ ἀναπείθῃ σε τοῦ καλοῦ. ἔγκειται γὰρ, κατὰ τὴν θείαν φωνήν, ἡ διάνοια τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰ πονηρά. διὰ τοῦτό φησι, τὸ καὶ σεαυτὸν ἀγνοῆσαι, περισπούδαστον ἔστω σοι. διὰ τί; ἵνα ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ τὴν ἱλαρὰν καὶ πρόθυμόν σου δόσιν τῶν πτωχῶν, ἀγαπήσῃ σε ἀποδώσῃ σοι ἐν τῷ φανερῷ. μέγα καὶ σεμνὸν τοῖς τὰς ἐλεημοσύνας ποιοῦσιν ἐκάθισε θέατρον. καὶ ὅπερ ἐπιθυμοῦσιν οἱ ἐλεήμονες, τοῦτο μετὰ πολλῆς τῆς περιουσίας δεδώρηται αὐτοῖς· ἵνα καὶ μυριάδες ἀνθρώπων θεωρῶσιν ὑμᾶς ποιοῦντας ἐλεημοσύνην, ἀλλ' ὑμεῖς μὴ προσέχητε αὐτοῖς, μηδὲ ἐπιθυμήσητε τὴν παρ' αὐτῶν πρόσκαιρον δόξαν. ἀλλ' εἰ βούλεσθε, φησι, θεατὰς ἔχειν τῶν γινομένων παρ' ὑμῶν, λάβετε, φησι, τοὺς ἀγγέλους, καὶ τοὺς ἀρχαγγέλους, καὶ τὸν τῶν ἁπάντων δημιουργὸν καὶ δεσπότην. εἰ δὲ τοὺς ἀνθρώπους βούλεσθε ἔχειν θεατὰς τῶν πραττομένων, καὶ εἰς ἐπίδειξιν αὐτῶν ποιεῖν τὰς ἐλεημοσύνας, ἑκατὸν ἢ χιλίους ἕξετε θεατὰς εὐφημοῦντας ὑμᾶς. ἐὰν δὲ τοὺς κατὰ τὸν παρόντα βίον ἐπαινοῦντας ὑμᾶς λαθεῖν σπουδάσητε, λαθεῖν δὲ οὕτως, ἵνα, καὶ τινες δοξάσωσιν ὑμᾶς, μὴ ἀποδέξησθε ἡδέως, ἢ εἰς ἔμπροσθεν ἔλθητε, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποστρέφησθε τοὺς τοιούτους καὶ ἀνατρέπετε αὐτούς, καὶ τότε κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὴν φοβερὰν, τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ὁρώσης, λήψεσθε τοὺς στεφάνους τῆς δόξης. ἐὰν διὰ τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἐκεῖ σοι μέλλοντα πλοῦτον ἀποθησαυρίζεσθαι παρ' αὐτοῦ ποιῇς τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ οὐ διὰ τὴν πρόσκαιρον δόξαν, τότε ὥσπερ εἰς τοὺς ἰδίους κόλπους, ὁ Θεὸς ὑποδεχόμενος ὑμῶν τὰ κατορθώματα τῆς ἐλεημοσύνης, πάντων τῶν ἀνθρώπων παρόντων, ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, τότε πάντων τῶν ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων παρόντων, ὅτε χιλιάδες καὶ μυριάδες ἀγγέλων παρεστήκασι, τότε ταῖς ἰδίαις αὐτοῦ ἀχράντοις χερσὶ προσκαλέσεται ὑμᾶς λέγων· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ματθ. κε λδ. διότι, ἐγὼ γὰρ τοὺς ὑμετέρους καμάτους ὑπεδεξάμην, ἐγὼ τῶν ὑμετέρων χρημάτων τραπεζίτης ἐγενόμην. ὅτε σὺ τὰς χεῖρας ἐξέτεινας τῷ πτωχῷ, ἐγὼ τοὺς ἐμοὺς διηνοίγην κόλπους· ὅτε μὲν σὺ ἐδίδους τὸν ἄρτον σου τῷ πένητι, ἐγὼ διὰ τῆς ἐκείνου κοιλίας ἐχορταζόμην. ἐπείνασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με. τοιαύτης οὖν χαρᾶς ἀξιοῦσθε οἱ ἐλεήμονες. εἰ δὲ πρὸς ἐπίδειξιν ποιεῖτε τὰς ἐλεημοσύνας, ἀπολαύσετε παρ' αὐτῶν τὸν μισθόν. εἰ γὰρ ἐπιδείκνυσθαι χρὴ, πρὸ τῶν πάντων τῷ Θεῷ ἐπιδείξασθε τῷ μάλιστα ἔχοντι ἐξουσίαν στεφανῶσαι, καὶ πρὸς τὸ θέατρον τῶν ἀγγέλων χειραγωγῆσαι. τίς οὖν ἄρα οὕτως ἄθλιός ἐστιν, ὅτι τοῦ βασιλέως σπουδάζοντος ἐπὶ τὴν θεωρίαν τῶν αὐτοῦ κατορθωμάτων ἐλθεῖν, ἐκεῖνον ἀφεὶς πρὸς τοὺς ἐλαχίστους καθίζει τὸ ἑαυτοῦ θέατρον, καὶ μισθὸν παρ' ἐκείνων ἐκδέχεται; ἀλλ' οὐδεὶς τῶν χριστιανῶν τοιοῦτος· μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ ὅπερ ἐσμὲν ποιοῦμεν οἱ χριστιανοὶ, τὸν Χριστὸν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὀνομάζοντες πράττωμεν. αὐτὸς γὰρ διὰ τῶν αὐτοῦ εὐαγγελίων δέδωκεν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας· ἵνα πᾶσαν ἐλεημοσύνην ποιοῦντες, καὶ πᾶσαν ἀρετὴν μετερχόμενοι, ἐκείνῳ προσέχοντες, καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ χαρίσματα κομιζόμενοι ποιῶμεν. εἴτε γὰρ μάρτυρες τὰ αὐτῶν σώματα παραδεδώκασι τοῖς ἀνόμοις, δι' ἐκεῖνον παρέδωκαν τὸν εἰπόντα, Μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ. Εἴτε οὖν ἐκκλησίας, εἴτε ξενοδόχια ἤνοιξαν τινὲς κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, δι' ἐκεῖνον ἐποίησαν τὸν εἰπόντα, Ὅτι ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με· εἴτε ταπεινοφροσύνην μετερχόμεθα, δι' ἐκεῖνον μετερχόμεθα τὸν εἰπόντα, Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· εἴτε δὲ τοῖς πένησιν ἄρτους παρέχομεν, δι' ἐκεῖνον δίδομεν τὸν εἰπόντα, Ὃς δ' ἂν ποτίσῃ ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ· εἴτε φυλακὰς ἐπισκεπτόμεθα, δι' ἐκεῖνον ἐπισκεπτόμεθα τὸν εἰπόντα, Ει φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με· εἴτε τὰς χήρας καὶ τοὺς ὀρφανοὺς ἀμφιάζομεν, δι' ἐκεῖνον ἀμφιάζομεν τὸν λέγοντα, Γυμνὸς ἤμην καὶ περιεβάλετέ με· εἴτε καθόλου τοῖς πτωχοῖς διαδόσεις ποιούμεθα, δι' ἐκεῖνον τὸν εἰπόντα, Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τῶν ἐλαχίστων τούτων, ἐμοὶ ἐποιήσατε· εἴτε τοὺς ὀνειδισμοὺς ὑποφέρομεν ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν ἐθνῶν, ὡς προσκυνοῦντες τὸν ὑπὸ Ἰουδαίων σταυρωθέντα, καὶ τὴν οἰκουμένην ζωοποιήσαντα, δι' ἐκεῖνον τὸν εἰπόντα, Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι. χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μηδεὶς τοίνυν ὑπολαμβανέτω, ὅτι χριστιανὸς ποτὲ πρὸς ἐπίδειξιν τῶν ἀνθρώπων ποιεῖ τὴν ἐλεημοσύνην, διὰ τὴν παρ' αὐτῶν μισθαποδοσίαν· μὴ γένοιτο. ἅπαξ γὰρ τῶν εὐαγγελικῶν θησαυρῶν ἐνουθετήθημεν, καὶ πιστωθέντες ἐπιστεύσαμεν, καὶ πιστεύσαντες διεσώθημεν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀπὸ τῶν εὐαγγελικῶν ἀναγνωσμάτων κηρύττομεν. ἀλλὰ καὶ ἀναγινωσκομένων τῶν ἁγίων εὐαγγελίων οὐχ ἁπλῶς, οὐδ' ὡς ἔτυχεν ἀκροώμεθα, ἀλλ' ἱστάμενοι καὶ νήφοντες, καὶ μετὰ παντὸς φόβου παραδεχόμενοι τὰ παραγγέλματα, οὐκ ἀναπίπτοντες τῷ φρονήματι, οὐ καθεζόμενοι τοῖς σώμασιν, οὐκ ἀποσχολούμενοι τοῖς τοῦ πλησίον διηγήμασι τολμῶμεν παραπέμψασθαι, οὐ πλούσιος, οὐ πένης, οὐ δοῦλος, οὐκ ἐλεύθερος, οὐκ ἄνδρες, οὐ γυναῖκες, οὐκ ἄρχοντες, οὐκ ἀρχόμενοι· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τὸ διάδημα τὸ βασιλικὸν περικείμενος, εὐθέως τῶν εὐαγγελίων ἀναγινωσκομένων ἵσταται μετὰ παντὸς φόβου καὶ μετὰ πάσης σπουδῆς· καὶ οὐδὲ τὸ διάδημα συγχωρεῖ περικεῖσθαι τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ, ἀλλ' ἀποκύπτει διὰ τὸν ἐν τοῖς ἁγίοις εὐαγγελίοις ὁμιλοῦντα Θεόν. τί λέγων; οἶδα τὴν ἀξίαν τοῦ δεδωκότος μοι τὴν ἀξίαν· προσκυνῶ τὴν βασιλείαν τοῦ δεδωκότος μοι τὴν βασιλείαν, καὶ ἵσταμαι μετὰ φόβου, τῶν ἁγίων αὐτοῦ λογίων ἀναγινωσκομένων· ἐπειδήπερ, φησὶν, αὐτὸς ἔδωκεν ἄρχουσιν ἵστασθαι, τὸ βασιλικὸν ἐπινίκιον ἀναγινωσκόμενον. καὶ ἵνα μὴ λοιδορήσῃ ὁ αἱρετικὸς λέγων, ὅτι πρὸς καιρὸν ὀλίγον μόνον ὑποκρίνονται οἱ βασιλεῖς τοῦ Χριστοῦ τὴν τιμὴν, ἄκουσον τοῦ προφήτου λέγοντος. πρὸ πολλῶν γὰρ γενεῶν τὴν νῦν γινομένην εἰκόνα λέγει· Βασιλεῖς ὄψονταί σε, καὶ ἐγερθήσονται· ἄρχοντες καὶ ἀναστήσονται· καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς. μάνθανε οὖν καὶ πίστευε, ὦ αἱρετικὲ, ὅτι εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας διαμένει Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ στεφανοῦσα πάντας τοὺς χριστιανοὺς, καὶ χειραγωγοῦσα ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. οὕτω πάντες οἱ χριστιανοὶ πάντα πράττουσι, πρὸς ἐκεῖνον ἀποβλέποντες, καὶ τὴν ἐπιθήκην αὐτοῦ λέγοντος, Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος καὶ ἡ ἐξουσία καὶ ἡ προσκύνησις, σὺν τῷ μονογενεῖ αὐτοῦ υἱῷ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ καὶ παντοδυνάμῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ματθ. ι. κη.
Ματθ. κε. λε.
Ματθ. ε. γ.
Ματθ. ι. μβ.
Ματθ. κε. λς.
Ματθ. κε μ.
Ματθ. ε. ια.
Ματθ. ε. ιε.

ΕΙΣ

Λογ. πγ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΡΝΗΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΦΑΡΙΣΑΙΟΝ. τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ δʹ.

Ex edit. Augustano. emend. ex 2. Mss.

ΠΑντοτε μὲν ὁ Θεὸς, ὡς φιλάνθρωπος, καιρὸν εἰς μετάνοιαν τοῖς ἁμαρτωλοῖς δίδωσι· τῇ δὲ ῥαθυμίᾳ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπόλλυσιν ὁ ἀμελής. φιλῶν γὰρ τὰ μάταια, καὶ γήϊνα, καὶ πρόσκαιρα, ἀποστερεῖται τῶν ἐπουρανίων * ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν· καὶ ὁ κατασταθεὶς βασιλεὺς καὶ Κύριος πάντων ὑπὸ τοῦ πλάστου καὶ Θεοῦ, ἄνθρωπος, δοῦλος γίνεται τῆς ἁμαρτίας διὰ κοσμικὰς ἐπιθυμίας. ὅθεν καὶ Δαβὶδ φησὶ περὶ τῶν τοιαῦτα πραττόντων· Οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ συνῆκαν· ἐν σκότει διαπορεύονται. καὶ ὁ Χριστὸς ἀπειλούμενος τοὺς ἁμαρτωλοὺς, φησίν· Οὐκ ἔρχονται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῶσιν αὐτῶν τὰ ἔργα· πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων μισεῖ τὸ φῶς. καὶ πάλιν λέγει· Ἕως τὸ φῶς ἔχετε, περιπατεῖτε πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ. καὶ πάλιν λέγει· Ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μὴ ἀπόλλυνται, ἀλλ' ἵνα ζωὴν ἔχωσι. καὶ πάλιν· Οὐκ ἦλθον κρῖναι τὸν κόσμον, ἀλλὰ σῶσαι. καὶ πάλιν· Τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. Ταῦτα τὰ ῥήματα ἀκούσασα ἡ πόρνη, ὥσπερ ἀρώματα πανταχοῦ κηρυττόμενα, καὶ πᾶσι τοῖς ἀξίοις τὴν ὀσμὴν * παρέχοντα, τῶν ἔργων αὐτῆς τῶν κακῶν εἰς νοῦν ἐλθοῦσα, εὐθέως ° ἐπελάβετο τούτων, κλαίουσα τὴν ἐπ' αὐτῆς αἰσχύνην, καὶ ἐννοοῦσα τὰ μέλλοντα αὐτῇ κακὰ γίνεσθαι διὰ τούτων. πολλὴ γὰρ θλῖψις καὶ ὀδύνη γίνεται τοῖς πόρνοις ἐκεῖ. Ταῦτα φοβηθεῖσα, μετεβλήθη ἡ πόρνη, καὶ οὐκ ἔτι ἔμεινε πόρνη, ἀλλ' εὐθέως παρθένου γέγονε σεμνοτέρα. καθίσασα γὰρ καθ' ἑαυτὴν δικαστήριον συνεστήσατο, καὶ ἑαυτὴν κατακρίνουσα, ἔλεγεν· οἴμοι τῇ ἁμαρτωλῷ, οἴμοι τῇ ἀσώτῳ, ἕως τίνος οὐκ ἀφίσταμαι τῶν κακῶν; τί οὐ λογίζομαι τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ; ὅτι δι' ἐμὲ τὴν πλανωμένην, ὡς πρόβατον, πᾶσαν ὁδὸν περιέρχεται ὁ δεσπότης. δι' ἐμὲ γὰρ οὐρανοὺς ἔκλινε, καὶ κατέβη· δι' ἐμὲ τῷ ἁμαρτωλῷ Φαρισαίῳ συνδειπνεῖ ὁ διδοὺς τροφὴν πάσῃ σαρκί. ἐγγίζει τῷ ἁμαρτωλῷ ὁ ἀναμάρτητος· τραπέζης μετέχει ὁ πάντας τρέφων, καὶ κατάκειται ἐπὶ τὴν γῆν, ὁ ἐπὶ τῶν χερουβὶμ βασταζόμενος, καὶ χαρίζεται πᾶσι τοῖς ἁμαρτωλοῖς τὰ χειρόγραφα τῶν ἁμαρτιῶν. τί λοιπὸν μένεις; θάρσει, ψυχή μου, πρόσελθε· οὐκ ἦλθε δικαίους σῶσαι, ἀλλὰ ἁμαρτωλούς. καὶ ταῦτα εἰπούσης αὐτῆς, εὐθὺς ἐκ τῆς τραπέζης τοῦ Χριστοῦ εὐωδία συγχωρήσεως ἦλθεν ἐπ' αὐτὴν, τὴν ποτὲ ἄσωτον, νῦν δὲ σώφρονα· τὴν ποτὲ θῆρα, νῦν δὲ πρόβατον· τὴν ποτὲ δούλην τῆς ἁμαρτίας, νῦν δὲ ἐλευθέραν τῇ μετανοίᾳ· τὴν ποτὲ πόρνην, νῦν δὲ σεμνήν. καὶ στᾶσα τῆς ἀντιλήψεως προθύμως τῇ ψυχῇ, ἔρχεται πρὸς αὐτόν· καὶ ἰδοῦσα ἐπὶ τῆς τραπέζης τὸν δεσπότην, οὐκ ἐζήτησεν, ὡς ἡ Χαναναία, ψιχία· ἀλλ' αὐτὸν τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς ὅλον περιέλαβεν. ἡ γὰρ Χαναναία περὶ θυγατρὸς δαιμονιζομένης παρεκάλει, καὶ κύνα ἑαυτὴν ἀκούσασα, ψιχία * λαβεῖν ἠξίου. αὕτη δὲ οὐ θυγατέρα δαιμονιζομένην εἶχεν, ἀλλὰ πλὴν τὸ σῶμα δαιμονιζόμενον ταῖς ἀσελγείαις. ἀλλ' ἡ Χαναναία ἐπὶ πάντων ἔκραζεν, Ἐλέησόν με, υἱὲ Δαβίδ· ἡ δὲ πόρνη οὐ κραυγὴν ἀφῆκεν, ἀλλ' ἰδοῦσα ὅτι πάντα οἶδεν ὡς Θεὸς, σιγῶσα τῷ στόματι, τῇ καρδίᾳ ἐλάλει τῷ τὰς καρδίας εἰδότι· καὶ κλαίουσα, κατεφίλει τοὺς πόδας, καὶ οὕτω τὸν δεσπότην εἰς συμπάθειαν ἐνήνεγκεν. ἀλλ' ἤθελον, ἀδελφοὶ, ἐρευνῆσαι τῆς σοφῆς ἐκείνης τὰς φρένας, καὶ μαθεῖν πῶς ἐδέξατο αὐτὴν ὁ Χριστὸς, καὶ πῶς ἐνέλαμψε τῇ ἐσκοτισμένῃ ψυχῇ. καὶ γὰρ ἀληθῶς, καθὼς προεφήτευσεν ὁ Δαβὶδ, Ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων ὁ Κύριος. καὶ οὐ μόνον ὡραῖος, ἀλλὰ καὶ τῶν ὡραίων ἐραστής. ταύτην γὰρ καὶ πρὶν εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὸν, ἐπεγίνωσκεν ἔχουσαν ψυχῆς ἀγαθῆς προαίρεσιν. ἀλλ', εἰ δοκεῖ, καὶ τοῦ ῥητοῦ τοῦ εὐαγγελικοῦ ἀκούσωμεν. Ανακειμένου

Ψαλ. πα. ε.
Ιωαν. γ. κ.
Ιωαν. ιβ. λε.
Ιωαν. ιβ. μζ.
Ιωαν. ι. ιε.
Λουκ. ζ.
Ματθ. ιε.
Ψαλ. μδ. γ.
Λουκ. ζ. λ.

° ζωῆς
* ἑαυτῆ

μένου τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, γυνή τις ἁμαρτωλὸς ἐν τῇ πόλει ἤκουσε. καὶ λαβοῦσα μύρον πολύτιμον, εἰσελθοῦσα ἤλειφεν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεχε, καὶ ταῖς θριξὶν ἐξέμασσε. μεγάλη σπουδὴ γυναικός· μέγας δρόμος σωτηρίας· μεγάλη προαίρεσις ψυχῆς κινδυνεύειν θελούσης ἀπαλλαγῆναι. ἤκουσε, καὶ ἔσπευσεν· ὤθησε τὴν ἔννοιαν εἰς τὴν μετάνοιαν, λέγουσα ταῦτα ἐν αὐτῇ· ὦ ψυχὴ ἁμαρτωλὴ καὶ τρισαθλία, τί ἀναμένεις; τί σκέπτῃ; ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας· ἰδοὺ ὁ καιρός, ὃν ἐζήτεις, ἔφθασεν· ἰδού, πάρεστιν ὁ λύων καὶ καθαίρων καὶ ἀποσμήχων τὰ ἁμαρτήματα· πάρεστι τὸ μύρον· μέχρι τίνος προσμένεις τῷ βορβόρῳ καὶ τῇ δυσωδίᾳ; ἄπελθε πρὸς αὐτόν. καὶ γὰρ αὐτὸς διὰ σὲ ἦλθεν. ἄφες τὰ ποτὲ μάταια, καὶ πόθησον τὰ νῦν ὡραῖα· ἐκεῖνα βδελυκτά, ταῦτα ποθητὰ καὶ αἰώνια. μίσησον τὴν ἀρχαίαν γνώμην, μίμησαι τὸν τὸ μύρον ποιήσαντα, κολάκευσον τὸν σὲ σῶσαι θέλοντα. εὗρες ἐραστὴν ὑπὲρ πάντας οὓς εἶχες ἐραστάς. ἐκείνους φιλήσασα, πολλὰς ἁμαρτίας ἑαυτῇ ἐξεκαίνωσας· τοῦτον ἐὰν φιλήσῃς, καὶ τὰς προτέρας ἁμαρτίας, ἃς ἐξ ἐκείνων ἐκτήσω, αὐτός σοι συγχωρήσει. ταῦτα λογισαμένη, ὑπεισέρχεται τῇ οἰκίᾳ καὶ λέγει· ἀναχωρῶ τῶν ἀρχαίων κακῶν, ἀρέσκω τῷ νέῳ καλῷ καὶ συμφωνῶ· ἀποτάσσομαι τῷ πονηρῷ, καὶ συντάσσομαι τῷ ἀγαθῷ. ἤκουσα γὰρ τοῦ Δαβὶδ λέγοντος· Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε· καὶ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου λέγοντος, Ἐγγίσατέ μοι, κἀγὼ ἐγγιῶ ὑμῖν. ἐγγίζω κἀγὼ τῷ Θεῷ, ἀλλὰ φοβοῦμαι ἡ ἁμαρτωλὸς πρὸς τὸν ἀναμάρτητον, ὁ βόρβορος πρὸς τὸ μύρον. ἀλλ' ἔχω ἔλεγχον τῆς εὐσπλαγχνίας αὐτοῦ τὴν φωνὴν τὴν λέγουσαν· Δεῦτε πρός με πάντες οἱ ἁμαρτωλοί, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἀπέρχομαι τοίνυν· οὐκ ὀνειδίζει με, οὐ λέγει μοι, ἀπόστα ἀπ' ἐμοῦ ἡ ἁμαρτωλός· ἕως ἄρτι ἐν τῷ σκότει διῆγες, καὶ νῦν ἦλθες ἰδεῖν με τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον; ἀλλὰ τί σκέπτομαι; λαμβάνω μύρον, καὶ πορεύομαι πρὸς αὐτόν, καὶ ποιῶ φωτιστήριον τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου, καὶ τοῖς ῥείθροις τῶν δακρύων κολυμβήθρας μοι κατασκευάζω. καὶ τῷ ἀλαβάστρῳ τοῦ μύρου τὴν σφραγίδα λαμβάνω τῆς πίστεως κατὰ τοῦ μετώπου, καὶ τῇ μετανοίᾳ καθαρίζομαι τῶν ἁμαρτημάτων μου, καὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ τῷ ἰαματικῷ ἀποφεύγω τοὺς βρόχους τοῦ διαβόλου. οὐδέν μοι ἀπηλπισμένον ἐστίν. οἶδα ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ Ῥαὰβ τὴν πόρνην ἐπὶ τὴν πύλην τῆς πόλεως οἰκητήριον τῆς ἁμαρτίας ἔχουσαν· ἀλλ' αὕτη τοὺς κατασκόπους τοῦ Ἰσραὴλ δεξαμένη, τῆς φιλοξενίας τὸν μισθὸν ἐκομίσατο τὴν ζωήν. ὁ γὰρ σώσας ἐκείνην Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, τύπον εἶχε τοῦ ἀληθινοῦ Ἰησοῦ· ἀμοιβὰς ἀγαθὰς τῇ πόρνῃ ὑπὲρ τῶν κατασκόπων ὁ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς ἐχαρίσατο. εἰ οὖν τότε τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ σωτηρίαν καὶ συγχώρησιν ἁμαρτιῶν παρέσχε· νῦν ὁ ἀληθινὸς Ἰησοῦς, ὁ παρθένος καὶ ἐκ παρθένου, πόρνην ξενοδοχοῦσαν, καὶ ἀλείφουσαν μύρῳ τοὺς πόδας, ἀπώσασθαι ἔχει, καὶ μὴ χαρίσασθαι ἄφεσιν ἁμαρτιῶν; ἀλλ' ἐκεῖ Ῥαὰβ ἀπέλυσε τοὺς κατασκόπους, ἐγὼ δὲ μύρον κατέχουσα ὃν ἐπόθησα· οὐχ ὡς ἐκείνη, κατάσκοπον πόλεως, ἀλλ' ὡς ἐπίσκοπον πασῶν τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν. ἰδού, καθὼς προεῖπον, ἔφθασε καιρός, ὃν ἰδεῖν ἐπεθύμουν· ἔλαμψέ μοι ἡ ἡμέρα, καὶ ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἐνιαυτὸς δεκτὸς παρὰ Κυρίου, καὶ μεγάλη ἐπισκοπὴ παρὰ Θεοῦ. Ἀληθῶς γὰρ ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους, ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις. ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Σίμωνος αὐλίζεται ὁ δεσπότης· ἀπέλθω πρὸς αὐτόν· καὶ τί ποιήσω; κλαύσω, ὥσπερ Ἄννα ἔκλαυσε τὴν στείρωσιν; ἀλλὰ λογίζεταί με ὁ Σίμων ὡς μεθύουσαν· ὥς ποτε καὶ τὴν Ἄνναν Ἡλὶ ὁ ἀρχιερεύς· ἀλλὰ μόνον προσευχομένη τῇ καρδίᾳ πρὸς τοὺς πόδας τοῦ Χριστοῦ, καὶ δακρύσασα; τοῦτο ποιήσω. Συνήργησε δὲ ἡ πίστις [τῆς πόρνης] τῇ καθαρᾷ προθέσει, καὶ παραγίνεται πρὸς τὸν τὸ μύρον πωλοῦντα, καὶ ἄρχεται λέγειν αὐτῷ· ἐπεὶ μέγας μοι φίλος παρὰ πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων παρεγένετο, εἰ* ἔχεις ἐπάξιον μύρον, δός μοι· ἵνα ἀξίως προσενέγκω τῷ ἀξίως φιλουμένῳ παρ' ἐμοῦ, τῷ πυρώσαντί μου τὴν καρδίαν

Ψαλ. λγ. ε.
Ματθ. ια. κη.
Ἰησ. β.
Λουκ. α. ξη.
α. Βασ. α.

δίδωμι καὶ τοὺς νεφρούς· μηδὲν περὶ τιμῆς μελέτω σοι, ἐὰν δέῃ με, καὶ μέχρι σώματος καὶ ὀστέων,
ἑτοίμως ἔχω πωλῆσαι καὶ δοῦναι, ἵνα κἂν μικρόν τι ἔχω προσενέγκαι τῷ οὕτω καθαρίσαι με
θέλοντι. ὁ δὲ βλέπων τῆς πίστεως τὸ θερμὸν καὶ προαιρετικὸν λέγει αὐτῇ· Εἰπέ μοι τίς ἐστιν
ὃν ποθεῖς, ὅτι τοσοῦτον ἐθέρμανέ σου τὸ φίλτρον; τί πρὸς τὸ μύρον τοῦτο προσδοκᾷς παρ'
αὐτοῦ λαβεῖν; ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν λέγει· τί μοι λέγεις, ὦ ἄνθρωπε; ἀγνοεῖς, οὐκ οἶδας τί φθέγγῃ.
ἔχει δοῦναί μοι ἀντάξιον τοῦ μύρου, εἰ καὶ οἷόν τι οὐδεὶς δύναται τούτῳ ἀντάξιον δοῦναι τοῦ
ἀξιώματος. οὐδὲ αὐτὸς ὁ οὐρανός, οὔτε ἡ γῆ, οὔτε οὐδεὶς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ συγκρίνεται
τῷ ἐλθόντι πρὸς μέ. ὃν σὺ μὲν εὐτελῆ θεωρεῖς, ἐκεῖνος δὲ καταξιώσας ὡς φιλάνθρωπος,
τὴν ἁμαρτίαν ἠλευθέρωσεν. οὗτος υἱὸς Δαβίδ ἐστι κατὰ σάρκα, διὰ τοῦτο καὶ εὐπρεπής ἐστι.
Ψαλ. μδ. γ. περὶ αὐτοῦ γὰρ ἔλεγεν· Ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. οὗτος υἱὸς Θεοῦ*, γρ. καὶ Θεοῦ,
α. Βασ. ιη. καὶ τοῦτον οὐκ εἶδον, ἀλλὰ ἀκούσασα περὶ αὐτοῦ, ἐτρώθην τῷ πόθῳ. τοῦ Δαβὶδ Μελχὸλ ἡ χ. Μελχὸλ
τοῦ Σαοὺλ θυγάτηρ ἀγαπήσασα, τὰ βασίλεια κατέλιπε, καὶ τούτῳ πτωχεύοντι ἠκολούθησεν.
ἐγὼ δὲ τὸν ἴδιον πλοῦτον πωλῶ, εἰ καὶ κακῶς τοῦτον συνήγαγον, καὶ ἀγοράζω μύρον, καὶ
προστρέχω τῷ ἐκ Δαβὶδ δι' ἐμὲ πτωχεύσαντι· καὶ λαβοῦσα ἡ πιστὴ πόρνη τὸ μύρον, ἔδραμεν
ὡς κληθεῖσα εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου. καὶ ὁ μὲν Φαρισαῖος ἰδὼν τὴν πόρνην κατέχουσαν τοὺς
πόδας τοῦ Ἰησοῦ καὶ μυρίζουσαν, καὶ πᾶσαν τὴν οἰκίαν πληρωθεῖσαν τῆς εὐωδίας τοῦ μύρου, εἰς ἑαυτὸν
ἐλογίζετο, καὶ ἔλεγεν· εἰ ἦν οὗτος προφήτης, ἐνόησεν ἂν τίς ἡ γυνὴ ἡ ἁπτομένη αὐτοῦ, ὅτι
Λουκ. ζ. λθ. ἁμαρτωλός ἐστι. καὶ τὴν μὲν παρρησίαν τῆς πόρνης ἔψεγεν, ὡς ἀναισχύντως εἰσιούσης καὶ ἁψαμένης αὐτοῦ·
καὶ αὐτὸν τὸν δεσπότην ἐμέμφετο, ὡς ἀσκέπτως δεχόμενον πάντας τοὺς προσιόντας αὐτῷ·
καὶ ἄγνοιαν αὐτοῦ καταψηφιζόμενος, ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ· ὢ τοῦ πράγματος· ἐκάλεσα ἐπὶ δεῖπνον
αὐτὸν ὡς ἕνα τῶν προφητῶν, καὶ αὐτὴν, ἣν πάντες οἴδασιν οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ πόλει,
καὶ ἣν ἕκαστος ἐπίσταται, οὗτος οὐκ ἔγνω. Εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς ἡ γυνή. ἀλλ' ὁ
Χριστὸς ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς, ἐθεώρει τοῦ Φαρισαίου τοὺς λογισμούς· καὶ σαλευομένων
αὐτοῦ τῶν ἐνθυμήσεων, γίνεται αὐτῷ ἔνδοθεν γαλήνη ὁ Χριστὸς, καὶ λέγει αὐτῷ· Σίμων, ἔχω σοί τι
εἰπεῖν. ὁ δέ φησι· διδάσκαλε, εἰπέ. λέγει αὐτῷ· μεμπτέος σοι ἐφάνην, ὅτι οὐκ ἀπέστρεψα
τὴν πόρνην, ἀλλ' ἐσκέπασα; μεμπτέον σοι ἐφάνη, ὅτι οὐκ ἀπεστράφην τὴν ἁμαρτωλὸν, χ. ἀπέστρεψ
ἀλλ' ἀπεδεξάμην; μεμπτέον σοι ἐφάνη, ὅτι οὐκ ἐδίωξα, ἀλλ' ἐδικαίωσα; μεμπτέον
σοι ἐφάνη, ὅτι οὐκ ὠργίσθην, ἀλλ' ἡπαλύνθην; μεμπτέον σοι ἐφάνη, ὅτι τὴν θέλουσαν
φυγεῖν τὴν ἑαυτῆς ἀνομίαν, ταύτην ἀνεκαλεσάμην; δέον συγχαρῆναι ἐπὶ τῷ πεσόντι χ. ἡ
καὶ ἀναστάντι, λυπῇ ἐπὶ τοῖς καλοῖς; ἀλλ' οὐκ εὔλογος ἡ μέμψις σου. σύγκρινον τοῦτο ὃ
μέλλω σοι λέγειν. δύο χρεωφειλέται ἦσαν δανειστῇ τινι, ὁ εἷς ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια,
ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα. τούτοις δὲ ἀπορήσασιν ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο τὰ χειρόγραφα ὁ
δανειστής. τίς οὖν αὐτῶν ὀφείλει πλέον ἀγαπᾷν; ὁ δὲ λέγει, ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον
ἐχαρίσατο. καὶ λέγει αὐτῷ, ὀρθῶς ἔκρινας. Εἶτα στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ Σίμωνι
ἔφη· βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα, τὴν σοι ἀπηγορευμένην; σύ μου νίψαι τοὺς πόδας οὐ κατηξίωσας·
αὕτη δὲ δάκρυσί μου τοὺς πόδας ἔβρεξε. φίλημά μοι ἀγάπης οὐ προσήγαγες·
αὕτη δὲ οὐ διέλιπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας·
αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς πόδας. ἀλλὰ διδάχθητι, Φαρισαῖε, τίς ὁ δανειστὴς, καὶ τίνες οἱ
χρεωφειλέται. ἐγώ εἰμι ὁ δανειστὴς τῶν δύο, σοῦ καὶ αὐτῆς· καὶ οὐ μόνον ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ πάντων
ἀνθρώπων. ἐγὼ πᾶσιν ἐχάρισα, ἅπερ καὶ ἔλαβον, ἀπ' ἐμοῦ· ψυχὴν, πνοὴν, σῶμα, αἴσθησιν, χ. ἐχαρισάμην
γνῶσιν, κίνησιν. τὸν οὖν δανειστὴν, τὸν οὐκ ἀπαιτοῦντά σε παρασχεῖν ἅπερ ἔλαβες, χ. παρ' ἐμοῦ
* εἰς πλήρης, ἐὰν μὴ ἔχῃς ἀποδοῦναι, ἱκέτευσον συγχωρῆσαί σοι τὸ δάνειον. εἰ δὲ οὔτε χ. πλήρης
ἀποδοῦναι δύνασαι, οὔτε ἱκετεῦσαι ἀξιοῖς συγχωρηθῆναι, κἂν μὴ ἀναισχύντως πολυλογῶν
καὶ ἀνθιστάμενος· σίγησον ὡς αὐτὴ ἡ πόρνη, ἥτις τὰ πολλὰ ἑαυτῆς ἰδοῦσα χρέη, εἶπεν ἐν

ἑαυτῇ· τί λαλήσω, ἢ τί ἀποκριθῶ; ἐὰν θελήσω εἰπεῖν, οὐ χρεωστῶ τὸ δηνάριον, αὐτὸς πάντα οἶδε, καὶ πόσα χρεωστῶ αὐτὸς ἐπίσταται, καὶ ἀπὸ ποίων χρόνων ὑπεύθυνός εἰμι. διὰ τοῦτο ὡς ἰδοῦσα, ὅτι πάντα οἶδε, καὶ οὐδὲν τῶν πεπραγμένων αὐτῇ κακῶν ἐστιν ὃ λανθάνει αὐτὸν· σιγῇ προσῆλθε δακρύουσα, καὶ τῇ καρδίᾳ αὐτῆς πάντα τὰ χρέη ὁμολογοῦσα, ἐξευμενίσατο τὸν Θεόν. σίγησον οὖν καὶ σύ, Φαρισαῖε, ἵνα σοι χαρίσηται ὁ Κύριος τὴν ὀφειλήν. μὴ σύ, κατάδικος ὤν, καταδίκαζε τὴν καταδεδικασμένην. μὴ σύ, εὐτελὴς ὤν, εὐτέλιζε τὴν εὐτελισμένην. ἡσύχασον· οὔτε γὰρ τῶν σῶν, οὔτε τῶν αὐτῆς χρείαν ἔχω· ἀλλ' ἀμφοτέροις ἦλθον τὴν ὀφειλὴν χαρίσασθαι. τῶν γὰρ δύο δανειστὴς φιλάνθρωπος ὑπάρχω, οὐ μόνον δὲ ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς μὴ ἔχουσιν ἀποδοῦναι· ἐὰν μόνον ὁμολογήσωσι τὸ χρέος, καὶ αἰτήσωνταί με συγχωρῆσαι αὐτοῖς διὰ μετανοίας τὸ χειρόγραφον. εἴ τις οὖν χρεωστῇ, καὶ προσέλθῃ τῇ χάριτι τοῦ βαπτίσματος, δι' αὐτῆς ἐλευθεροῦται τοῦ χρέους. ὑπάγετε τοίνυν, ἰδοὺ τῶν χρεῶν ἀπελύθητε, πάσης ἐνοχῆς τῇ χάριτι ἠλευθερώθητε· μὴ πάλιν ἄλλο χειρόγραφον ἑαυτοῖς ἐπεισενέγκητε, τοῦ προτέρου ἅπαξ σχισθέντος. ἀλλά, Κύριε δέσποτα Ἰησοῦ Χριστέ, ἐπειδὴ ἀποδοῦναί σοι ἃ χρεωστῶ οὐκ ἔχω, οὐδὲ ἰσχύω (ἀπὸ γὰρ τῶν πολλῶν ἀνομιῶν μου καὶ τὸ κεφάλαιον σὺν τόκῳ κακῶς ἀνήλωσα) μὴ ἀπαιτήσῃς με, ἃ παρέσχες μοι, τῆς ψυχῆς τὸ κεφάλαιον, καὶ τῆς σαρκὸς τὸν τόκον· ἀλλὰ κούφισόν με τοῦ βάρους τῶν χρεῶν μου, ὡς φιλάνθρωπος, καὶ εἰπὲ κἀμοὶ ὡς τῇ πόρνῃ, ἀφέωνταί σου αἱ πολλαὶ ἁμαρτίαι. σὺ γὰρ εἶ μόνος ἀναμάρτητος καὶ ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος καὶ συγχωρῶν ἁμαρτίας, καί σοι πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου πατρί, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΙΝ ΤΟΥ ΤΙμίου ξύλου.

Λογ. πγ.

Μηνὸς Σεπτεμβ. ιδ. *Ex Ms. Bauarico. emend. ex edit. Gretseri.*

ΑΣμα καινὸν ᾄσωμεν, λαοί, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ βασιλέως Κυρίου, καὶ ἐξομολογησώμεθα, μᾶλλον δὲ ὑμνήσωμεν καὶ δοξάσωμεν, καὶ αἰνέσωμεν, προσκυνήσωμεν καὶ μεγαλύνωμεν τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν ὕμνοις προσκυνήσωμεν, καὶ ἐγκωμιάσωμεν τὸ σεβάσμιον καὶ τρισόλβιον ξύλον τοῦ δεσπότου. διότι, ὦ ἀγαπητοί, ἐν αἰνέσει χορεύοντες καὶ πίστει χαίροντες, μετὰ τοῦ προφήτου Δαβὶδ ψάλλοντες εἴπωμεν· Ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, Κύριε. ποῖον ἄρα φῶς, εἰ μὴ ὁ σταυρὸς τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ὁ κόσμος ἐσώθη, καὶ οἱ πιστεύσαντες ἠλευθερώθημεν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Βελιάρ, καὶ ὁ χάρτης τῶν ἀνομιῶν ἡμῶν διερράγη; πρόσωπον τοῦ πατρὸς ὁ Χριστός. Ὁ ἑωρακώς με, φησίν, ἑώρακε τὸν πατέρα. φῶς δὲ τοῦ προσώπου, τουτέστι, τοῦ Κυρίου ὁ σταυρός. ἐν αὐτῷ γάρ, ὡς ἐν λυχνίᾳ λύχνος, τὴν οἰκουμένην ἐφώτισε, καὶ τὴν γῆν κλονουμένην ἔστησε, καὶ τὰς πέτρας διέρρηξε, καὶ τοὺς νεκροὺς διήγειρε, καὶ τὸν ἥλιον φυγαδεύσας, σάκκον ἀντὶ σκότους τὸν οὐρανὸν ἐνέδυσε, δεῖξαι θέλων τοῖς ἀχαρίστοις καὶ ἀγνώμοσι καὶ ἀρνησιθέοις Ἰουδαίοις, ὅτι δεσπότης καὶ δημιουργὸς ὑπῆρχεν ὁ τῇ σαρκὶ σταυρούμενος. τούτου χάριν, ὦ ἀγαπητοί, ζητῶ καὶ ποθῶ προσενέγκαι ὑμᾶς τῷ σταυρῷ, καὶ ἐπαξίως ἐγκωμιάσαι· καὶ δέδοικα ἀνάξιος ὤν. τρέμει γάρ μου ἡ σάρξ, καὶ ναρκᾷ ἡ γλῶσσα, καὶ τὰ χείλη μου πεπήγασι, καὶ ὁ λογισμὸς ἔνδον σιγᾷ διαμαρτύρεται). πῶς οὖν ἐγώ, ὁ χθαμαλός, ἰσχύσω ἐπαξίως διηγήσασθαι καὶ περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ; εἴπω δὲ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἐκ μέρους, ὃ καὶ καταλαμβάνω. οὔτε γὰρ ἄγγελοι ἰσχύουσιν ἐπαξίως ἐγκωμιάσαι τὴν τούτου δύναμιν. τοῦτο

Ψαλ. δ. ζ.

Ιωάν. ιδ. 9.

γὰρ τὸ ὁρώμενον σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἄγγελοι προσκυνοῦσιν, οὐ διὰ τὸ εἶδος τοῦ ξύλου, ἀλλὰ
διὰ τὸν σταυρωθέντα ἐν αὐτῷ ἑκουσίως Χριστὸν ἐν σαρκί. ὁ Ἀδὰμ " διὰ τοῦ ξύλου τῆς βρώ- χ. 3 ἐκ
σεως κατεκρίθη, καὶ ὁ νέος Ἀδὰμ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν διὰ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ ἡμᾶς ἀνέ-
Ψαλ. νθ. δ. σωσε. καὶ ἐπληρώθη ὁ λόγος τοῦ προφήτου λέγοντος· Ἔδωκας τοῖς φοβουμένοις σε " σημείω- χ. σημεῖ
σιν τοῦ φυγεῖν ἀπὸ προσώπου τόξου. σημεῖον ὁ σταυρὸς ἐν μετώπῳ καὶ χειρὶ τοῦ πιστοῦ, τόξον δὲ
ἡ πλάνη, τοξότης ὁ διάβολος, βέλη οἱ αἰσχροὶ λογισμοί, " πληγαὶ αἱ ἁμαρτίαι. δεῦτε οἱ χ. πηγ
πιστοί, ἀπολαύσωμεν τῆς προσκυνήσεως τοῦ τιμίου καὶ ἀχράντου σταυροῦ. διότι θάμβος κα-
τεῖχε πᾶσαν ἔμψυχον κτίσιν, Χριστὸν βλέπουσαν ἰκρίῳ πεπηγμένον, τὸν ποιητήν τε καὶ μέ-
δοντα τῶν ὅλων, λόγχῃ νυγέντα πλευρὰν ἡγιασμένην, [ὕδωρ τε καὶ] αἷμα " ῥέουσαν ἐκ πη- χ. ῥέου
γῆς ἀενάου, ἀκάνθινον φοροῦντα τὸ πλακὲν στέφος, ὄξος πίοντα καὶ χολὴν μεμιγμένην, κλῆ-
ρον λαχόντα χερσὶ ταῖς μιαιφόνοις ὑπηρέταις σκότους τε καὶ γνόφου φίλοις, ὅπως ἕκαστος τὴν
προσήκουσαν " λάβοι μοῖραν. ἔφριξαν τάξεις ἀγγέλων ἀσωμάτων· στυγνός, κατηφὴς οὐ- χ. λάβ
ρανὸς κατεστάθη, τῶν ἀστέρων ἔσβεστο φῶς καὶ λαμπρότης· γίγας μέγιστος ἥλιος τὰς λαμ-
πάδας ἔστειλε, καὶ σκότος κατεῖχεν αἰθέρα· ἡ ἡμέρα " τε μετῆλθεν εἰς βαθεῖαν ἑσπέραν, να- χ. 3
οῦ τε στόλισμα φαιδρὸν ἐρράγη πάλιν· βρασμοῖς ἐδονεῖτο ἡ γῆ, καὶ τῶν τάφων τάχος νεκροὶ προ-
ῆλθον τῶν δεσμῶν λελυμένοι· λῃστὴς κατοικεῖ παράδεισον ἐν πίστει τε καὶ λόγῳ, πληγεὶς
δ' Ἰούδας, ἀγχόνῃ διεφθάρη· Πέτρος φοβηθεὶς ὀμνύει τὸν δεσπότην οὐκ εἰδέναι τὸν ἐκ
πλαίης σεσωκότα, ἕως ἀλέκτωρ ἐξελέγχει κραυγάσας. κλαύσας δὲ πικρῶς ἔπλυνεν ἁ-
μαρτίας. ταῦτα θεωρῶν ὁ καταχθόνιος δράκων, θρηνῶν ἀπεδύρετο λέγων· ὦ λειτουργοὶ
καὶ δυνάμεις μου, οἱ τοῦ σκότους ἄρχοντες, τίς ὁ ἐμπήξας ἦλον τῇ καρδίᾳ μου; ξυλίνῃ με λόγ-
χῃ ἐκέντησε, καὶ διαρρήσσομαι, τὰ σπλάγχνα πονῶ, τὴν καρδίαν μου ἀλγῶ, τὰ αἰσθητή-
ριά μου διαφθείρεται), τὸ πνεῦμά μου μαιμάσσει. εἴθε μὴ ἐτάγη εἰς ἀριθμὸν μαθητῶν ὁ Ἰού-
δας, εἴθε μὴ ἐπάγη καὶ ἐμοῦ τὸ ξύλον τῆς σταυρώσεως. ὃ γὰρ ἐνόμιζον κρατεῖν ἐν χερσί, ἰδοὺ κρα-
τοῦμαι ὑπ' αὐτοῦ ὡς αἰχμάλωτος, καὶ πάντας, ὅσους εἶχον ἀπὸ τοῦ πρωτοπλάστου, ἀναγκά-
ζομαι ἐμέσαι. δεῦτε, ἀγαπητοί, σκεπασώμεθα ὑποκάτω τῶν πτερύγων τοῦ τιμίου καὶ ζωο-
ποιοῦ σταυροῦ. ὁ γὰρ σταυρὸς εἰς τὰ τέσσαρα περατούμενος ἄκρα, σημαίνει ὅτι ὁ σταυρωθεὶς
Θεός ἐστι διὰ πάντων χωρῶν, καὶ πάντα περιλαμβάνων τὰ πέρατα. ὑψώθη δὲ ἐν αὐτῷ ὁ
Χριστὸς καὶ Θεός, ἵνα καὶ τοὺς ἐν τῷ ἀέρι δαίμονας ἐμφιλοχωροῦντας καταλύσῃ, καὶ τὴν οὐρά-
Ἰωαν. ιβ. λβ. νιον ἡμῶν πορείαν εὐεπίβατον ποιήσῃ· ὡς καὶ αὐτὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν ἔφη· Ἐν τῷ με ὑψωθῆναι
Ψαλ. ρθ. γ. πάντας ἑλκύσω πρὸς μέ. καὶ τί " σοι πολλὰ λέγω; ἄκουε τοῦ προφήτου λέγοντος· Ῥάβ- χ. πι
Ησ. ια. α. δον δυνάμεως ἐξαποστελεῖ σοι Κύριος ἐκ Σιών. καὶ ἐπειδὴ ῥάβδος ἐστὶν ὁ Χριστός, ὡς καὶ Ἡσαΐ-
ας εἶπεν, Ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί, αὐτὸν κατέχων Μωϋσῆς, διέσχε τὴν ἐ-
ρυθρὰν θάλασσαν, ἔσχισε τὸ ὕδωρ, καὶ ἔρραψεν. ἔσχισεν, ἵνα παρέλθῃ ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ· ἔρ-
ραψεν, ἵνα ἐνδύσηται τὴν τῶν βυθῶν θάλασσαν ὁ Αἰγύπτιος λαός. καὶ ἕτερος τῶν προ-
φητῶν λέγει· Εὐλογηθείη τὸ ξύλον, δι' οὗ ἐγένετο σωτηρία ἐν μέσῳ τῆς γῆς. θεώρησον τὰ ἄ-
στρα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν θεωρήσεις μεταξὺ αὐτῶν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἀπὸ
ἄστρων ἐκτυπούμενον. διὰ τοῦτο κἀγὼ πρὶν ἢ τὸν ζωοποιὸν σταυρὸν ὑψώσω, μικρά τινα ἐγ-
κωμιάσας χαιρετίσω, καὶ ὑψώσας προσκυνήσω. χαίροις, σταυρέ, ἀρχὴ σωτηρίας, καὶ ὀχύ-
ρωμα βασιλείας. χαίροις, σταυρέ, προβλήτωρ ἀποστόλων, καὶ κήρυγμα προφητῶν. χαίροις,
σταυρέ, καύχημα μαρτύρων καὶ [κήρυγμα] ὁσίων. χαίροις σταυρέ, γαλήνη τῶν χειμαζομένων, καὶ
ἀνάρρυσις τῶν αἰχμαλωτιζομένων. χαίροις, σταυρέ, δικαίων καὶ ὁσίων ἀγαλλίαμα. χαίροις, σταυρέ,
ἱερέων στολιστά, καὶ πρεσβυτέρων σεμνότης. χαίροις, σταυρέ, διακόνων ἀγλάισμα, καὶ ἀναγνωστῶν
φαιδρότης. χαίροις σταυρέ, μοναζόντων καύχημα, καὶ πενθούντων παράκλησις. χαίροις, σταυ-
ρέ, φύλαξ ἐκκλησιῶν, καὶ πόλεων εὐνομία. χαίροις σταυρέ, ὀρφανῶν πατήρ, καὶ χηρῶν προ-

στάτα

στάντα. χαίροις σταυρὲ, πολεμουμένων σωτηρία, καὶ πλανωμένων ὁδηγός. χαίροις, σταυρὲ, ἀδικουμένων πρόμαχος, καὶ ἀδικούντων ἀντίδικος. χαίροις, σταυρὲ, ὀδυνωμένων ψυχαγωγία, καὶ κινδυνευόντων παραμυθία· χαίροις σταυρὲ, τῶν φαύλων ἐπιτηδευμάτων διορθωτὰ, καὶ τῶν κρειττόνων σπουδασμάτων βοηθέ· χαίροις, σταυρὲ, πολεμουμένων ὅπλον ἀήττητον, καὶ πιπτόντων ἔγερσις· χαίροις σταυρὲ, ἀσθενούντων δύναμις, καὶ ἀδυνάτων βακτηρία. χαίροις σταυρὲ, παρθενευόντων στέφανος, καὶ χηρευόντων σωφροσύνη· χαίροις σταυρὲ, ἔνδυμα τῶν νεοφωτίστων, καὶ φύλαξ νηπίων· χαίροις σταυρὲ, δούλων ἐλευθερία, καὶ ἀποθνησκόντων ἐντάφιον· χαίροις σταυρὲ, τῶν ψυχῶν ὁ ἁγιασμὸς, καὶ τῶν δαιμόνων κατακάρδιος ἧλος. χαίροις σταυρὲ, ὁ τῶν ὁδοιπόρων συνοδοιπόρος, καὶ τῶν πλεόντων εὔδιος λιμήν· χαίροις σταυρὲ, τῶν πιστῶν ἀσφάλεια, καὶ ἀγρυπνούντων παραμύθιον· χαίροις σταυρὲ, τὸ ἡμερινὸν ὅπλον, καὶ νυκτερινὸν φυλακτήριον· χαίροις σταυρὲ, ἀσθενούντων βακτηρία, καὶ ποιμένων ῥάβδος· χαίροις σταυρὲ, ἐπιστρεφόντων χειραγωγία, καὶ προκοπτόντων τελείωσις· χαίροις σταυρὲ, τῶν ψυχῶν ἡ σωτηρία, καὶ σωμάτων πάντων κακῶν ἀποτρόπαιον· χαίροις σταυρὲ, πάντων ἀγαθῶν πρόξενος, καὶ ἁμαρτιῶν ἀναίρεσις· χαίροις σταυρὲ, φυτὸν ἀναστάσεως, καὶ ξύλον ζωῆς αἰωνίου· χαίροις σταυρὲ, πίστεως κρηπὶς, καὶ ἱερωσύνης τελείωσις· χαίροις σταυρὲ, ἀνομιῶν ἀπολύτρωσις, καὶ ἐκκλησιῶν θεμέλιος καὶ στήριγμα· χαίροις σταυρὲ, νόσων καθαίρεσις, καὶ ὁδοιπορούντων ἀνάπαυσις· χαίροις σταυρὲ, ἐπικουρία τῶν δεομένων, καὶ ἀγωνιστῶν συμμαχία· χαίροις σταυρὲ, ὀδυνωμένων ἀνάκτησις, καὶ εὐθυπορούντων ἔρεισμα· χαίροις σταυρὲ, ἐλεημοσύνης αἴτιος, καὶ ἀσπλαγχνίας τιμωρία· χαίροις σταυρὲ, πάντων βοήθεια κραταιὰ, καὶ βεβαιούσης ἐλπίδος ἀσφάλεια. σήμερον σταυρὸς προσκυνεῖται, καὶ τοῦ Χριστοῦ ἡ ἀνάστασις ἐγκαινίζεται. σήμερον σταυρὸς προσκυνεῖται, καὶ ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ, ἡ ἄνω Ἱερουσαλὴμ, σὺν τοῖς ἐπιγείοις εὐφραίνεται. σήμερον σταυρὸς προσκυνεῖται, καὶ Σιὼν ἡ μήτηρ τῶν πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν ἐπαγγέλλεται. σήμερον ὁ σταυρὸς προσκυνεῖται, καὶ τὰ πέρατα τῆς γῆς εἰς προσκύνησιν τούτου συναθροίζονται. σήμερον σταυρὸς προσκυνεῖται, καὶ βασιλεῦσι Ῥωμαίων κατὰ βαρβάρων νίκη δεδώρηται. σήμερον σταυρὸς προσκυνεῖται, ἡ σωτηρία τῶν πιστῶν καὶ ἀντίληψις τῶν εὐσεβῶν. σήμερον σταυρὸς προσκυνεῖται, καὶ ὁ τετραπέρατος κόσμος ἀγάλλεται. σήμερον σταυρὸς προσκυνεῖται, καὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ, λαοί τε καὶ γλῶσσαι ἑορτάζουσι. σήμερον σταυρὸς προσκυνεῖται, καὶ ἡ κτίσις ἀνακαινίζεται. σήμερον σταυρὸς προσκυνεῖται, καὶ ὁ Ἀδὰμ ἀνανεοῦται. σήμερον σταυρὸς προσκυνεῖται, καὶ ἡ Εὔα μήτηρ τῶν ζώντων ἀναδείκνυται βοηθὸς, οὐκ ἐπίβουλος γινομένη κατὰ τὸ πρότερον, ἀντὶ ξύλου τῆς γνώσεως τὸ ξύλον τῆς ζωῆς τρυγῶσα, ἀντὶ τῆς παρακοῆς τὴν ὑπακοὴν ἐκτελοῦσα, ἀντὶ τῆς κατάρας τὴν εὐλογίαν λαμβάνουσα, ἀντὶ τοῦ, Ἐν λύπαις τέξεις τέκνα, τὴν ἐν χαρᾷ πολυτεκνίαν κομιζομένη, ἀντὶ τῆς φθορᾶς τὴν ἀφθαρσίαν σοφιζομένη. ἀλλὰ τίς αὕτη τῶν ζώντων ἡ μήτηρ; καὶ τίς τὸ ξύλον καρποῦται τῆς ζωῆς, ἀλλ' ἢ ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία; καὶ τὸ ξύλον, ὁ σταυρὸς τοῦ Κυρίου τοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας νυμφίου. τοῦτο νῦν προσκυνεῖται, καὶ παραδειγματίζεται τῆς κακίας ὁ ἄρχων, καὶ στηλιτεύονται δαίμονες, καὶ τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας φυγαδεύονται στίφη, καὶ σκυλεύεται ᾅδης, καὶ ἡ τούτου φάλαγξ δραπετεύεται, καὶ ὁ Βελίαρ καταπεπάτηται, καὶ τῆς ἁμαρτίας ὁ σύμβουλος οὐκέτι παρακάθηται τῇ μητρὶ πάντων ἡμῶν· ἀλλ' ἐπὶ τὸ στῆθος ἕρπει, τηρῶν μὲν πτέρναν, πατούμενος δὲ τὴν κεφαλήν. καὶ γῆν μὲν ἐσθίει τὴν καταδικασθεῖσαν ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἐκφέρειν· βλέπει δὲ τὴν ὑπ' αὐτοῦ πρώην πατουμένην τὸ ξύλον τῆς ζωῆς τρυφῶσαν, αὐτὸς δὲ ἐναπομείνας τῇ προτέρᾳ κατάρᾳ. βλέπει δὲ μήτε τῆς πτέρνης ἐξουσιάζων, αὐτοῦ δὲ ἁπάσας συνθλωμένας τὰς κεφαλὰς τῷ σταυρῷ. θεωρεῖ παρεστῶσαν ἐκ δεξιῶν ὡς βασίλισσαν τὴν πρώην κατάκριτον, καὶ τὴν φύλλα συκῆς τὴν γύμνωσιν σκεπάσασαν, ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ περιβεβλημένην, πεποικιλμένην, καὶ τὴν οἰκείαν ἀκοσμίαν θρηνεῖ. ψη. μελα.

βλέπει τῷ βασιλικῷ σκήπτρῳ στηριζομένην, καὶ πρὸς αὐτὸν ὑψουμένην τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν ἑαυτῆς
πλῶσιν ὀδύρεται. βλέπει συγκαλοῦσαν τὰ τέκνα μετὰ ὑψηλοῦ κηρύγματος πρὸς τὴν χ. ἰσ
προσκύνησιν τοῦ τιμίου σταυροῦ, καὶ τὴν ὑπακοὴν φρίσσει, καὶ τὴν προθυμίαν θαυμάζει, καὶ
τὸ πλῆθος ἐκπλήττεται. βλέπει τὴν σύμπασαν κτίσιν ἑορτάζουσαν, καὶ ἑαυτὸν ὡς διπλοΐδα
Ψαλμ. μδ. ε. αἰσχύνην ἐνδεδυμένον, καὶ τὸ λόγιον τὸ φάσκον πληρούμενον· Ἐντεῦθεν, καὶ κατευοδοῦ, καὶ βασίλευε.
ἐντεῦθεν τὸ τόξον τοῦ σταυροῦ, κέντησον τὸν διάβολον, βασίλευσον τῆς κτίσεως, κατευόδωσον τὸν ἄνθρωπον.
Ψαλμ. ζε. ε. καὶ πάλιν, Ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν
αὐτοῦ. τὰ γὰρ τείχη τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὰς πύλας τοῦ ᾅδου ἐξηδάφισεν ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ. ἀλλὰ
δεῦτε, προσκυνήσωμεν τὸν σταυρόν· δεῦτε, καρπολογήσωμεν καὶ τρυγήσωμεν τὸ ξύλον τοῦ
σταυροῦ, τὸ παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ἐκ τῆς πλευρᾶς ὑδάτων ἑστώς, ὃ καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ ἔδωκεν
ἐν καιρῷ αὐτοῦ. ὁ γὰρ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ δένδρον ἐστὶν ἀθανασίας, φυτὸν ἀφθαρσίας, ῥίζα
δικαιοσύνης, σωφροσύνης βλάστημα, παρθενίας ἄνθος, χηρείας ῥόδον. σταυρὸς, ἀνδρείας
ὅπλον, καὶ ἐγκρατείας στήριγμα. σταυρὸς, θεμέλιος πίστεως, καὶ εὐσεβείας ὑποβάθρα.
σταυρὸς, θεογνωσίας φωτισμὸς, καὶ ἀποφάσεως λύσις. σταυρὸς, ἐξορίας ἀνάκλησις, καὶ αἰχμαλώτων
λύτρωσις. σταυρὸς, πλανωμένων ἐπιστροφὴ, καὶ πιπτόντων ἔγερσις. σταυρὸς, σωζομένων
δύναμις, καὶ ἀρρωστούντων ἴασις. σταυρὸς, προκοπὴ δικαίων, καὶ παρρησία μαρτύρων.
σταυρὸς, ἀποστόλων κήρυγμα, καὶ προφητῶν ἀγαλλίαμα. σταυρὸς κήρυγμα διδασκάλων, καὶ
μοναζόντων ἔπαινος. σταυρὸς, βραβεῖον εἰρήνης, καὶ ὁμονοίας κλήτωρ. σταυρὸς, οὐρανίων καὶ
ἐπιγείων σύνδεσμος, καὶ τῶν καταχθονίων ἐκσυλευτής. σταυρὸς, κτίσεως ἁγιασμὸς, καὶ οὐρανίων
ἀγαθῶν πάροχος. σταυρὸς, ἑορταζόντων πανήγυρις, καὶ ἀρραβὼν υἱοθεσίας, καὶ βασιλείας
οὐρανῶν κληρονόμος. καὶ τὸ δὴ θαυμαστότερον, ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς πρὸς ἡμᾶς
σύμβολον μέγιστον, ἔνδειξίς τε τοῦ υἱοῦ μέχρι θανάτου θοτέρας ὑπακοῆς καὶ σοφίας τοῦ πνεύματος.
Ιωαν. γ. ιϛ. Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν ἔδωκεν, ἵνα πᾶς
ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. ὁ δὲ υἱὸς γενόμενος ὑπήκοος χ. ὑπ
μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ, δέδωκεν ἡμῖν τῆς κατὰ τοῦ θανάτου νίκης τρόπαιον, ἵνα σὺν
αὐτῷ διὰ τῆς σοφίας τοῦ πνεύματος παρακαθελόντος ἀρχάς τε καὶ ἐξουσίας, χειρωσώμεθα τὸν
ἐχθρὸν, καὶ δήσωμεν τὸν ἰσχυρὸν, καὶ διαρπάσωμεν αὐτοῦ τὰ σκεύη, καὶ λοιπὸν ἀφόβως ἐργασώμεθα
τὸν παράδεισον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν θησαυρὸν ἀνορύξωμεν τοῦ ἀγροῦ, καὶ τὸν πολύτιμον ἐμπορευσώμεθα
μαργαρίτην, ἐμπρέπειν τὴν σφραγίδα μέλλοντα τοῦ σταυροῦ, καὶ τὴν ἡμέραν τῆς
κτίσεως. ὥσπερ γὰρ τοῦ Χριστοῦ τότε κρεμαμένου, ἐρράγησαν οἱ τάφοι, καὶ ὁ ᾅδης ἠνεῴχθη, καὶ χ. κρίσιν
αἱ πέτραι διερρήγνυντο, μοχλοὶ συνετρίβοντο, ἐδονοῦντο στοιχεῖα, καὶ ἀνίσταντο οἱ νεκροὶ, καὶ
ἐξήλλοντο αἱ ψυχαί· οὕτω καὶ σήμερον σταυροῦ προκειμένου, φυγαδεύεται ὁ διάβολος, δραπετεύουσι
δαίμονες. ἐπὶ γὰρ σταυροῦ ὕψωσε τὴν σάρκα, ἵνα φανῇ [ἡ] σὰρξ ὑψουμένη, καὶ θάνατος
πεπτωκώς. σήμερον σταυρὸς προσκυνεῖται, καὶ τῶν προφητικῶν φωνῶν ἡ σφραγὶς
τετέλεσται. διὰ σταυροῦ γὰρ ἐλύθη δεσμῶν, ἅπερ ἐχάλκευσεν ὁ ὄφις ἐν παραδείσῳ, καὶ ἐστόμωσεν
ὁ Ἀδάμ, καὶ ὤξυνεν ἡ Εὔα. διὰ σταυροῦ ὁ λῃστὴς ἐτυμβωρύχησε τὸν παράδεισον.
ποῖος γὰρ οἶκος, ὁ μὴ ἔχων τὸν σταυρὸν θεμέλιον; ποῖον πλοῖον, τὸ μὴ πηδαλιουχούμενον ὑπὸ
τοῦ σταυροῦ; ποία πόλις, ἡ μὴ ἔχουσα τὸν σταυρὸν φρούριον; ποῖος βασιλεὺς, ὁ μὴ ἀναδεσμούμενος
τὴν σταυροῦ βακτηρίαν; ποία ἐκκλησία, ἡ μὴ ἔχουσα τὸν σταυρὸν τροπέγγυον, καὶ τούτῳ τετειχισμένη;
ποία χώρα, ἡ μὴ ἔχουσα τὸν σταυρὸν βακτηρίαν; ποῖος ὀρφανὸς, ὁ μὴ ἔχων ἀρωγὸν τὸν
σταυρόν; σταυρὸς ἐν νυκτὶ φωτίζει, τὴν ἡμέραν λαμπαδουχεῖ, τὰς ψυχὰς λαμπρύνει, χειμῶνας
συμφορῶν παύει, συζυγίαν συσφίγγει, ὀρφανοὺς ἀνατρέφει. τοῦτο τῆς οἰκονομίας τὸ πέρας,
τοῦτο τοῦ σταυροῦ τὸ κατόρθωμα, τοῦτο τοῦ πάθους τὸ τρόπαιον, τοῦτο τῆς ἑορτῆς τὸ κεφάλαιον.
οὗτος τῆς παλαιᾶς διαθήκης ὁ θησαυρὸς, οὗτος τῶν εὐαγγελίων ὁ τίμιος μαργαρίτης.

είτης. περὶ τῆς βασιλείας ὁ πολυτίμητος στέφανος, πάντα λόγον καὶ διήγησιν ὑπεραίρων. Τότε γάρ, φησι, φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ. τότε, πότε; ὅτε αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται, ὅτε μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ πατρὸς ἐλεύσεται κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. τότε γὰρ οἱ τῷ σημείῳ διαπρέποντες τῷ βασιλικῷ, καὶ τὸν πολύτιμον ἑαυτοῖς κτησάμενοι μαργαρίτην, καὶ τὸ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν κάλλος διασώσαντες, ἐν νεφέλαις εἰς οὐρανὸν ἁρπαγήσονται. ὁ γὰρ Κύριος καὶ Θεὸς ἀποστέλλει τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος φωνῆς μεγάλης, καὶ συνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἕως ἄκρων αὐτοῦ. Ταῦτα ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος περὶ τῆς ἐπιδημίας τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ δευτέρας ἐλεύσεως, καὶ τοῦ προειρημένου σταυροῦ. τὸ γὰρ νῦν τελούμενον, τύπος ἐστὶ τοῦ μέλλοντος ἐναργής. ἰδοὺ γὰρ προτίθεται σταυρὸς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν, καὶ γένος ἀνθρώπων, καὶ ἡλικία πᾶσα τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ κατασφραγίζεται, ἄρχοντές τε καὶ ἀρχόμενοι, δεσπόται καὶ δοῦλοι, ἄδοξοί τε καὶ ἔνδοξοι, σοφοί τε καὶ ἰδιῶται, δυσγενεῖς τε καὶ εὐγενεῖς. δεῦτε, προσκυνήσωμεν τὸν ἅγιον βλαστόν, καὶ γνησιοδίδακτον καὶ δικαιοθύρετον σταυρόν. δεῦτε, εὐλογήσωμεν τὸν ζωοπάροχον, καὶ ζωηρήνυτον καὶ ἅγιον σταυρόν. δεῦτε, προσκυνήσωμεν τὸν ἀκυματοθειόκριτον, ἰχθυοκόσμητον, καὶ κυριόλεκτον σταυρόν. δεῦτε, δοξάσωμεν τὸν ἀγγελομαρτύρητον, καὶ μονοσέβαστον, καὶ οὐρανοπρόβλητον, καὶ ἅγιον σταυρόν. δεῦτε, μεγαλύνωμεν τὸν πολυμαγιόρειστον, ῥιζοσύνετον, καὶ σφιστόζακτον, καὶ τελειούμνητον σταυρόν. δεῦτε, εὐχαριστήσωμεν τὸν ὑψιστόφερτον, καὶ φοβεροχάριτον, καὶ ψυχωφέλιμον, καὶ ὡραιοκόσμητον σταυρόν. δεῦτε, προσκυνήσωμεν μετὰ φόβου καὶ πόθου καὶ πίστεως, καὶ ἁγιασθῶμεν τῇ προσψαύσει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ. ἀλλ' οἱ βουλόμενοι νουνεχῶς καὶ ἐμφρόνως τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προσελθεῖν, καὶ συγχώρησιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν, πρὸ μὲν πάντων ἀλήθειαν ἀγαπήσατε, καὶ ἀσέβειαν διώξατε, ἀλλοτρίων πραγμάτων ἐπιθυμηταὶ μὴ γίνεσθε. οἱ βουλόμενοι τῷ σταυρῷ προσελθεῖν, βουλὰς πονηρὰς ἀφ' ὑμῶν ἀπορρίψατε, ἐπὶ ὅρκιον θείως πορεύεσθε. εἰς βόθρον ἁμαρτίας ἑαυτοὺς μὴ ῥίψατε, ἐπιορκίαν καὶ βλασφημίας πόρρω ἀφ' ὑμῶν ἀπώσασθε. οἱ βουλόμενοι τῷ σταυρῷ προσελθεῖν, γνόφον ἁμαρτίας μὴ ἐνδύσησθε, ἀλλὰ γνησίως τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ φυλάξατε. οἱ βουλόμενοι τῷ σταυρῷ προσελθεῖν, δόλον ἀπὸ καρδιῶν ὑμῶν ἀπορρίψατε, καὶ δυσσέβειαν διώξατε, δανεῖσαι ἐν τόκῳ ἢ ἐν πλεονασμῷ μὴ θελήσητε, τοὺς γονεῖς ὑμῶν ὁλοψύχως τιμήσατε, καὶ δοξάσατε, καὶ ἀγαπήσατε, καὶ ποθήσατε. οἱ βουλόμενοι τῷ σταυρῷ προσελθεῖν, ἐκριζώσατε ἀφ' ἑαυτῶν βουλὰς πονηράς, ὁπλίσατε ἑαυτοὺς ἐννοίαις ἀγαθαῖς, ἑτοιμάσατε ἑαυτοὺς εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν. οἱ βουλόμενοι τῷ σταυρῷ προσελθεῖν, ζῆλον ἀπὸ καρδίας ὑμῶν ἀπορρίψατε, ζημιῶσαι τὸν πλησίον μὴ ποθήσητε, ζύγια καὶ μέτρα λῆψαι τῶν ἐπιθετῶν μὴ ποιήσητε, ζυγῷ ἀνδρός, τουτέστιν, ἀλλοτρίᾳ γυναικὶ μὴ συγγίνεσθε, καὶ ἀλλήλους ἀγαπῶντες ποθήσατε, ἡδονὴν θεῖναι ἐν κακῷ μὴ θελήσητε, ἔθος πονηρὸν ἀπελάσατε. οἱ βουλόμενοι τῷ σταυρῷ προσελθεῖν, θέας ματαίας καταλείψατε, θυμὸν καὶ ὀργὴν κατασβέσατε, θλίψαι τινὰ μὴ ποθήσατε, φάοι ἀπὸ καταπλοκῆς καὶ διάλογον ψευδῆ μὴ ποιήσατε. οἱ βουλόμενοι τῷ σταυρῷ προσελθεῖν, εἰς ψεῦδος μὴ αὐλισθῆτε, καὶ εἰς ἐπιθυμίας πικρὰς καὶ ψυχοβλαβεῖς μὴ πέπτεσθε, ἀλλ' ὁλοψύχως τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ φυλάξατε. οἱ βουλόμενοι τῷ σταυρῷ προσελθεῖν, κρίσιν καὶ δικαιοσύνην ποιήσατε, τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν ποθήσατε, καὶ εἰς μάχας καὶ ὕβρεις μὴ πέπτεσθε. οἱ βουλόμενοι τῷ σταυρῷ προσελθεῖν, λόγους ἀληθείας λαλήσῃ ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, λαγνείαν πᾶσαν βδελύξασθε, καὶ ἀσελγείας διώξατε. οἱ βουλόμενοι τῷ σταυρῷ προσελθεῖν, τὴν ἀθέμιτον πρᾶξιν, τὴν βλαβερὰν καὶ ψυχοφθόρον ἁμαρτίαν τῆς μοιχείας μὴ ποιήσατε. γυμνοποιὸς γὰρ καὶ ψυχῆς καὶ σώματος ὑπάρχει ἡ μοιχεία. μὴ οὖν

Ματθ. κδ. λ.

Ματθ. κδ. λα.

μοιχεύσῃς, ἵνα μὴ νοθεύσῃς, καὶ τὸ σῶμά σου ἀφανίσῃς, καὶ σεαυτὸν ἀσχημονήσῃς, καὶ τὴν ψυχήν σου κολάσῃς, καὶ τὸ γένος καταισχύνῃς, καὶ τὸν Θεὸν παροργίσῃς. μηδὲ αὖ πάλιν πορνεύσητε. ἡ γὰρ πορνεία αἴτιος γέγονε τῆς πολυκόσμου καταστροφῆς, ὡς βλαβερὰ καὶ ψυχοαπανκάλυπτος οὖσα ἁμαρτία. τὸν βουλόμενοι τῷ σταυρῷ προσψαῦσαι, καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ ὠφέλειαν καρπώσασθαι, μὴ ῥίψωμεν ἑαυτοὺς εἰς τὸν σκοτεινὸν λάκκον τῆς πορνείας, καὶ εἰς τὸ ζοφερὸν φρέαρ τῆς μοιχείας. τὰ γὰρ ξιφηφόρα [πρόθυρα] τῆς παρανόμου πορνείας, καὶ τὰ πεπυρωμένα βέλη τῆς μοιχείας γεννῶσι τὸν ἀκοίμητον σκώληκα, καὶ τὸ ἄσβεστον πῦρ, ἀβερθυμοέγκαυστον ὀργὴν, καὶ ῥιζοτηξοκαρδίαν καὶ νυεροσύμφορον τίκτει ἡ πορνεία καὶ μοιχεία. τὸν οὖν τοῦ σταυροῦ καταφρονητικῶς καὶ ἀφόβως πλησιάζοντες, βροντόβερασοι, βριμόβρυχοι, ἀστραπόφλεκτοι, βελοβυθοθαμβοσεισμοφόροι γενήσονται. τὸν βουλόμενοι τῷ σταυρῷ προσελθεῖν, καταλαλιὰν μισήσατε, μνησικακίαν βδελύξασθε, ἐλεεῖν πτωχοὺς μὴ παύσησθε, ἐπισκέπτεσθαι ἀρρώστους μὴ ὀκνήσητε, φιλαργυρίαν μὴ ποθήσητε, τοὺς ἐν φυλακῇ ἐπισκεπτόμενοι μὴ παύσητε. ἐν ταῖς ἐκκλησίαις συναθροιζόμενοι, φόβῳ καὶ τρόμῳ καὶ χαρᾷ τῷ σταυρῷ προσέλθωμεν, καὶ τοὺς ἱερεῖς τιμῶντες μὴ παυσώμεθα. ἐννοήσωμεν, ὦ ἀγαπητοί, τὴν τοῦ σταυροῦ δύναμιν. τοῦ γὰρ σταυροῦ παγέντος, καὶ Χριστοῦ ἐν αὐτῷ τανυσθέντος, καὶ τὴν ἄχραντον κορυφὴν ἐπ' αὐτὸν κλίναντος, καὶ τῇ λόγχῃ πλευρὰν νυγέντος, καὶ πάσης μετὰ τὴν ὑπ' οὐρανὸν ὑπὸ τοῦ φόβου παρερυομένην, καὶ εἰς ἐκδίκησιν τοῦ ἐν σταυρῷ σαρκὶ κρεμαμένου ἑτοιμαζομένην, ὑπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ σαρκὶ σταυρωθέντος κωλυομένην, ἰδὼν ὁ διάβολος τὰ στοιχεῖα ταρασσόμενα, τὴν ὅπλισιν τῶν δυνάμεων, καὶ τὸν σταθμὸν αὐτῶν, ἦχον βροντῶν καὶ βόμβους αὐτῶν, αἴγλην ἀστραπῶν καὶ δρόμον αὐτῶν, στάσιν νεφῶν καὶ τὸ κοῦφον αὐτῶν, θράσος σεισμοῦ καὶ τὸ κράτος αὐτοῦ, πλῆθος ἀγγέλων καὶ τὰς τάξεις αὐτῶν, στιλβότητα πυρὸς καὶ τὴν φλόγα αὐτοῦ, καταιγίδα ὀργῆς καὶ τὸν θυμὸν αὐτῆς, στρατιὰν ὑψιπόλων, καὶ τὰς παρεμβολὰς αὐτῶν, ζώων ἁγίων δυνάμεις καὶ τὸ σθένος αὐτῶν, ὑποταγὴν νεφελῶν καὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν· ταῦτα θεωρῶν ὁ διάβολος, ἀπιούσας πρὸς τὸν ᾅδην κατῆλθε, καὶ πύλας καὶ μοχλοὺς ἀσφαλίζεσθαι προσέταττεν. ἀτενίσας δὲ εἶδεν ἀστραπῶν λαμπαδηφόρων ὁσίας πρὸς αὐτὸν κατιούσας, καὶ βροντῶν ὁ βαρύκτυπος ἦχος πρὸς αὐτὸν ἐθρήνησε, γνόφος αὐτὸν περιεκύκλωσε, τρόμος στοιχείων ἑαυτὸν ἐτάραξεν, τῶν ζώων τάξις παρεφθάρει, ἡ γῆ ἐσαλεύετο, αἱ πέτραι ἐρρήγνυντο, μοχλοὶ συνετρίβοντο, ἐδονοῦντο στοιχεῖα, ὁ θάνατος ἐκλονεῖτο, λαμπάδες πυρὸς νοητοῦ περιηγοῦντο. ταρτάρειος βυθὸς ἐτρομοποιεῖτο, ἡ θάλασσα ἐβορβοροῦτο, τὰ καταχθόνια τῆς ἀβύσσου διεμοχλεύοντο, φωναὶ τῆς κερατίνης ἐνηχεύοντο. ἥλιος ἐσκοτίζετο, καὶ * ἦν ἰδέσθαι τὸν οὐρανὸν, καὶ τὸ φαινόμενον στερέωμα, τὸ τοῦ κόσμου περίβολον, τὸν τῆς κτίσεως ὄροφον, τὴν τῆς πολυδήμου οἰκίας κεράμωσιν, τὴν ἀπαλαίωτον στέγην, τὴν ὑδατοπαγῆ καμάραν, τὴν κρυστάλλινον φιάλην, τὴν ὁμιχλώδη ἀποχρῶσιν, τὴν χρυσογράμματον βίβλον, τὴν ἀργυρόστικτον τοῖς ἄστροις, τὸν κυανοβαφῆ θάλαμον, τὸν πυροφόρον παστὸν, ἐν ᾧ ἥλιος καὶ σελήνη, ὡς νυμφίος καὶ νύμφη, παρακάθηνται. καὶ ὁ μὲν οὐρανὸς ἀντὶ αἴγλης σκότος περιεβάλλετο, ποταμοὶ δὲ καὶ αἱ πηγαὶ καὶ λίμναι τὸ νᾶμα συστέλλειν ἠπείγοντο, νεύματι δὲ τοῦ σταυρωθέντος Χριστοῦ τὰ ῥεῖθρα παραβάλλειν ἐκελεύοντο· ζοφερὰ δὲ φάλαγξ καὶ παράταξις τῶν δαιμόνων ἐφυγαδεύετο· πᾶσα δὲ τάξις ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων καὶ τῶν λειτουργικῶν δυνάμεων φόβῳ καὶ τρόμῳ ἐκλονοῦντο, θεωροῦσαι τὸν ἄχρονον καὶ ἄφθαρτον καὶ ἀθάνατον Θεὸν τοὺς οὐρανοὺς μὴ λιπόντα, καὶ ὑπὸ γῆν πρὸς τὸν Ἀδὰμ κατιόντα. καὶ ὁ μὲν ᾅδης ὠδυνᾶτο, καὶ ὁ Βελίαρ καρωθεὶς τῷ φόβῳ ἐνεκροῦτο, καὶ ὁ θάνατος καπνισθεὶς καὶ βροντοβολισθεὶς τῇ ἀστραπῇ τῆς θεότητος πολλοὺς, οὓς εἶχε, δικαίους ἐξήμεσε. τούτων οὕτω γινομένων, ἰδοὺ φωνὴ ἐξήρχετο ἐκ στόματος τοῦ ἁγίου καὶ ἀχράντου καὶ ἀθανάτου καὶ ἀοράτου, ζωοδοτοῦσα, καὶ οὐ θανατοφοροῦσα, ἀλλὰ χαρὰν καὶ τρόμον ποιοῦ-

σα.

γρ. ἡ

γρ. Κυρίου

γρ. ἰδὼν

* ἦν

σι· χαρὰ μὲν τοῖς δικαίοις, τρόμος δὲ τοῖς τοῦ σκότους ἄρχουσιν· ὑμῖν λέγω τοῖς ἐν δεσμοῖς, ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει, ἀνακαλύφθητε. Ταῦτα ἀκούσασαι αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων ἠγαλλιάσαντο, καὶ ὁ χορὸς τῶν προφητῶν γεγηθότες ἔψαλλον· Ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐμφανῶς ἥξει, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ παρασιωπήσεται. πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ προπορεύσεται, καὶ κύκλῳ αὐτοῦ καταιγὶς σφοδρά. καὶ τῶν ὁσίων αἱ ψυχαὶ τῶν δεσμῶν λυθεῖσαι σὺν τῷ Ἀδὰμ συνεξῄεσαν, οἱ μὲν προφῆται τὸν διάβολον καταπαίζοντες, καὶ οἱ δίκαιοι ῥαπίζοντες, οἱ δὲ ὅσιοι ἐμπτύοντες αὐτὸν κατεγέλων, ἡ δὲ φάλαγξ τῶν δαιμόνων κάτω γεγόνασι πένθιμοι, ταῖς ἐν χερσὶ τῶν προφητῶν κινύραις, καὶ φόρμιγξι, καὶ τυμπάνων ᾠδὰς ἐπηχοῦντο, ᾄδουσαι τὰ νικηφόρα. Τίς οὖν μὴ θαυμάσῃ τὴν δύναμιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ; ὢ ὄνομα σταυροῦ, ὢ ἀπόκρυφον μυστήριον· ὢ χάρις ἀνέκφραστος, καὶ δύναμις ἀνεξιχνίαστος. ἀλλὰ καιρὸς λοιπὸν τῇ φρικτῇ τραπέζῃ προσελθεῖν, καὶ τῇ ἀναιμάκτῳ θυσίᾳ προσιέναι. Διὰ τοῦτο κἀγὼ μετὰ τῆς προσηκούσης σωφροσύνης καὶ ἡδέως αὖθις μικρά τινα ἐγκώμια προσθήσας τῷ ζωοποιῷ σταυρῷ, καταπαύσω τὸν λόγον. χαίροις, παράφεικτε καὶ ζωοδότα σταυρέ, φέγγος γλυκερόν, καὶ ἀειφανὴς ἥλιος. χαίροις, τίμιε καὶ σεβάσμιε σταυρέ, ὁ τὰς τῶν πεπλανημένων ψυχὰς ἐπιστρέφων, τὰς δὲ τῶν ἀνόμων ψυχὰς ὀλοθρεύων. χαίροις, ἀξιάγαστε σταυρέ, ὁ ὁδοὺς δικαίων φαίνων, τρίβους δὲ ἀσεβῶν φλέγων. χαίροις, πανόλβιε σταυρέ, ἀγαθῶν χορηγέ, καὶ τῶν εἰς σὲ ἐλπιζόντων ἀντιλήπτωρ. χαίροις, πολύολβιε σταυρέ, ὁ τῶν εἰς σὲ προσφευγόντων τεῖχος καὶ σωτηρία. χαίροις, παμφαέστατε σταυρέ, κινδυνευόντων λυτρωτά, καὶ ἀσθενούντων ἰατρέ. χαίροις, παμμέγιστε σταυρέ, πασχόντων βοηθός, καὶ καταπονουμένων ἔκδικος. χαίροις, παμφώτιστε σταυρέ, ἀπροστάτων ἀντιλήπτωρ, πλανωμένων ὁδηγέ, θλιβομένων βοηθέ. χαίροις, νικοποιὲ σταυρέ, δεομένων δοτήρ, καὶ βοώντων ἐπακουστά. χαίροις, ἀήττητε σταυρέ, προστάτα ἀπροσδότε, κόσμου συνοχεῦ καὶ πρύτανι. χαίροις, ζωοπύρσευτε σταυρέ, οἰκουμένης εὐεργέτα, εὖ ποιούντων ἀνταποδότα. χαίροις, ὑψοποιὲ σταυρέ, καὶ δούλων σῶν νικοποιέ. χαίροις, ζωηφόρε σταυρέ, φίλων εὐεργέτα, Ἰουδαίων λυμήτωρ, ἀσεβῶν κολαστά, δικαίων μισθαποδότα. χαίροις, ἀξιοθαύμαστε σταυρέ, ἱερέων στολιστά, μονοζόντων καύχημα, διωκομένων ἐπιζητητά, τεταπεινωμένων ἀνέωχτα. χαίροις, ζωοπάροχε σταυρέ, πτωχῶν ὑψοποιέ, πεπτωκότων ἔγερσις, ἁμαρτανόντων μακροθυμία, μετανοούντων ἀποδέκτα. χαίροις, πανάγιε σταυρέ, ἐξομολογουμένων ἱλασμός, ἐπιστρεφόντων οἰκτειρητά, ὁσίων σῶν ἐπιλέκτα, ἐχθρῶν σου ὀλοθρευτά, χριστιανῶν ἀγχιστευτά, καὶ τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδόμε, ὁ ὑπὸ πάσης κτίσεως προσκυνούμενε, τοῦτο τὸ τίμιον καὶ σεβάσμιον ξύλον ὑπὸ πάντων τιμώμενον προσκυνεῖται. Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι, Μακεδόνες καὶ Θετταλοί, Παίονες καὶ Ἰλλυριοί, Ἀθηναῖοι καὶ Ἀργεῖοι, καὶ Λάκωνες, Πάρθοι, καὶ Μῆδοι, καὶ Ἐλαμῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ Ἀσίαν, Αἰγύπτιοι καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, Κρῆτες καὶ Ἄραβες, Ἰνδοὶ καὶ Αἰθίοπες, καὶ Ὁμηρῖται, καὶ πάντες οἱ λοιποὶ τῶν ἐθνῶν, οὓς ὁ ἥλιος ἐφορᾷ, τὴν ἑαυτῶν καταλιπόντες ἀπάτην, τῷ σταυρῷ σημειούμενοι προσκυνοῦσι, φεύγοντες τὰς πολυπλόκους σειρὰς τοῦ διαβόλου. διὰ σταυροῦ γὰρ διέρρηξεν ὁ Χριστὸς τὴν τοῦ Βελίαρ ἀκόρεστον κοιλίαν, καὶ συνέθλασεν αὐτοῦ τοὺς σαρκοβόρους ὀδόντας, τῷ στερεμνίῳ αὐτοῦ σταυρῷ συγκλάσας παρέλυσεν αὐτοῦ τὰ νεῦρα, καὶ συνέθλασεν αὐτοῦ τὰ ὀστᾶ· περιέσχισεν αὐτοῦ τὴν στολήν, καὶ κατέτιλλεν αὐτοῦ τὴν κόμην, θρῆνον καὶ πένθος στέφανον καὶ ἀτελεύτητον ἀπέρριψεν αὐτῷ. ἐξέσβεσεν αὐτοῦ τοὺς ἀναιδεῖς ὀφθαλμούς, κατῄσχυνεν αὐτοῦ τὸ ἄτιμον πρόσωπον, ζιβύναις ὀξείαις ἐλογχοβόλησεν αὐτόν, τετραστόμῳ ῥομφαίᾳ κατεκέντησεν αὐτόν, διεσκόρπισεν αὐτοῦ τὰς ἐλπίδας, ἐξηρεύνησε τὰς κεκρυμμένας νοσσιὰς αὐτοῦ, καὶ ἐλίκμησε πνοῇ ἀνέμου τὰς ἐνθήκας αὐτοῦ. ἠδάφισε τὰ ἀνηλεῆ τῶν δαιμόνων αὐτοῦ τέκνα καὶ ἔκγονα, κατέσβεσε πυρὶ ἀσβέστῳ τὰ χειροποίητα αὐτοῦ

ξόανα,

Ψαλ. μθ. γ.

σιωπήσετ),

ἀκραὴς

ξόανα, ἐβαράθρωσε τὴν στρωμνὴν αὐτοῦ, ἀνεμόχλευσεν αὐτοῦ τὰ σκοτεινὰ ταμεῖα, ἐξηδάφισεν αὐτοῦ τὰς πόλεις, καθεῖλε τὰ τείχη τῆς ἀνομίας, ἀνεπέτασε τὰς πύλας τοῦ ᾅδου, συνέτριψε τοὺς ἀδαμαντίνους μοχλούς, καὶ πάντας τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύσαντας λύσας, καὶ μεθ' ἑαυτοῦ λαβὼν εἰς οὐρανοὺς πρὸς τὸν πατέρα, ὡς γίγας, ἀνέδραμε, καθά φησιν ὁ προφήτης· Ἀγαλλιάσεται, ὡς γίγας, δραμεῖν ὁδόν. *Ψαλ. ιη. ε.* τούτῳ τῷ σημείῳ ἐχθροὶ φυγαδεύονται, τούτῳ τῷ σημείῳ τείχη τῶν ὑπεναντίων πίπτουσι, δαίμονες ὀλέσχονται, πάντα ὑποτάσσονται διὰ ξύλου τοῦ σταυροῦ διὰ τὴν δύναμιν τοῦ ἐν αὐτῷ σταυρωθέντος. καὶ οὐ μόνον νῦν νικᾷ ὁ τύπος τοῦ σταυροῦ τοὺς ὑπεναντίους, ἀλλὰ καὶ πρὸ τούτου ἐνίκα καὶ ὑπερίσχυε. καὶ μάθε τοῦ τύπου τὴν δύναμιν. ἡ ῥάβδος Μωϋσέως τύπον ἔφερε τοῦ σταυροῦ· ἡ δὲ ῥάβδος ἦν ὁ σταυρός. ὅρα δή μοι τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ, πόσα τέρατα καὶ σημεῖα εἰργάσατο, τοῖς μὲν ὑπεναντίοις κακά, τοῖς δὲ πιστοῖς καλά. καὶ τοὺς μὲν ποταμοὺς τῶν Αἰγυπτίων ὁ Μωϋσῆς διὰ τῆς ῥάβδου εἰς αἷμα μετέβαλε, καὶ ἀκρίδα, καὶ βροῦχον, καὶ χάλαζαν, σκότος ψηλαφητὸν καὶ θύελλαν, καὶ [illegible] τῶν πρωτοτόκων διὰ τῆς ῥάβδου αὐτῆς ἐπήγαγεν. ὅταν γὰρ ἐπέδυσεν ἡ ῥάβδος, ἐκεῖ καὶ τρόπαιον ἵστατο. διὰ τῆς ῥάβδου ἀνεκαλέσατο ὁ Θεὸς τὸ γένος τῶν Ἑβραίων ἐκ πικρᾶς δουλείας, καὶ σταυροῦ τύπος ἦν αὐτοὺς ὁ σώζων. ἔγνως, ὦ ἀγαπητέ, τοῦ τύπου τοῦ σταυροῦ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν δύναμιν. προσκύνησον τὴν ἀλήθειαν τοῦ Χριστοῦ, ἀκούσας τῆς προτυπώσεως τὴν δήλωσιν· σεβάσθητι τῆς ἀληθείας τὴν φανέρωσιν. πολὺς δὴ ὁ τοῦ σταυροῦ λόγος, καὶ ἀνέκφραστος ἡ τούτου δύναμις. τοὺς προσκυνοῦντας τὸν σταυρὸν πόθῳ καὶ πίστει, ἔγνωσαι τὴν ἐν αὐτῷ ἰσχύν, καὶ τροποῦνται τὸν διάβολον. παντοδύναμος γὰρ ὁ σταυρός, τοὺς πάντας εὐεργετῶν, ὑπὸ πάντων προσκυνεῖται. Κύριος γὰρ ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ σωτὴρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἐν αὐτῷ προσηλωθείς, καὶ σώσας τὸν κόσμον· ᾧ παρ' ἡμῶν πᾶσα πρέπει καὶ ὀφείλεται τιμή, δόξα καὶ εὐχαριστία σὺν τῷ ἀνάρχῳ πατρί, ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. πδ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ

Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ εἰς τὰς μυροφόρους.

Ex Ms. Cæsareo.

Σφόδρα μοι καὶ νῦν, ὡς ἀεί, κρατεῖ τῆς διανοίας τῆς δεσποτικῆς ἀναστάσεως τὰ θαύματα, καὶ τὰ φοβερὰ τῶν μυστηρίων θεάματα καταπλήττει μου τῆς ψυχῆς τὴν ἐνθύμησιν· ὅτι δόξαν ἐγέννησεν ἀτιμία, καὶ πάθος ἐπήγασεν ἀνθρώποις ἀπάθειαν· ὅτι ξύλον τιμωρίας ξύλου δουλείας ἐρρύσατο, καὶ ἧλοι τὴν πολύρριζον ἁμαρτίαν διέσκαψαν· ὅτι στέφανος ἀκανθῶν καθολικὴν κατάραν ἀνέτρεψε, καὶ σταυρὸς ἐπονείδιστος κόσμου αἰσχύνης ἀπήλλαξεν· ὅτι λόγχη νυγεῖσα πλευρᾷ, κόσμου μυστηρίων γέγονε πύλη, καὶ τάφος τριήμερος οἶκος ζωῆς ἀπεδείχθη· ὅτι τελώνης θεολογίας ἐφθέγξατο δόγματα, καὶ ἄγγελος ταῖς τῶν γυναικῶν ψυχαῖς χαρᾶς ἐνέσπειρε ῥήματα. οὐ φέρει σιγὰν τὰ τοῦ δεσπότου παράδοξα, εἰ καὶ τὸ πλῆθος τῶν θεοσημειῶν φθάνειν λόγος οὐκ ἔχει πρὸς διήγησιν. χορεύω σὺν τῷ λῃστῇ, σκιρτῶ σὺν τῇ Μαρίᾳ, πειθαρχῶ τῷ εὐαγγελιστῇ κεκραγότι· *Ματθ. κη α.* Ὀψὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθε Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον· καὶ ἰδού, σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπή, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκόν, ὡσεὶ χιών. ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί. ὀψὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων. ταύτης πρῶτον ἐπήκουες τῆς φωνῆς. ἐν τῇ φοβερᾷ νυκτί, μαλλον δὲ ἐν τῷ μεγάλῳ φωτί, ἦλθε Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον. ἀγαθὴ τῶν γυναικῶν ἡ σπουδή, εὐαγγελικὸς τῶν ἀπομυτηθεισῶν γυναικῶν ὁ δρόμος, τῶν δηλαδὴ ἀνδρείων τὸ φρόνημα. τάχα δὲ τῶν ἀποστόλων εὐφημότερα τῶν εὐολίσθων τὰ βήματα. οἱ μὲν γὰρ πεφευγότες οἴκοι μετὰ δέους ἐκρύπτοντο· αἱ δὲ καταδραμοῦσαι θαρσαλέως ἐπὶ τὸν τάφον, τὸν ἐν νεκροῖς ἐθρήνουν ἐλεύθερον, εὐγνώμονι πίστει τὸν φιλόχριστον πληροῦσαι σκοπόν. οὐκ ἐφοβήθησαν Ἰουδαίους, οὐκ ἐνενόησαν τοὺς τηροῦντας, οὐκ ἐλογίσαντο τῶν σταυρωσάντων τὴν ἀκμάζουσαν ἔτι μανίαν, οὐ τῶν προσεδρευόντων τὴν πρόχειρον πρὸς ὕβρεις ἀναίδειαν, οὐδὲ κατ' ἐνθύμησιν μελετήσασαι τὰ δεινά· ἀλλ' ὡς ἐπὶ θυσιαστηρίου τοῦ μνήματος μετὰ δακρύων προσήρχοντο, ἐκεῖ κλαύσασαι, ὅθεν ὁ τὰς τῆς Εὔας λύπας παύσας ἐγήγερται, ὅπου πᾶς ὁ κόσμος ἤμελλεν ἑορτάζειν. Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου, καὶ ἐκάθισεν ἐπάνω αὐτοῦ. Εἰ καταβαίνοντος ἀγγέλου σεισμὸς ἐγένετο μέγας, πῶς, σταυρουμένου τοῦ τῶν ἀγγέλων δεσπότου ἐπὶ τοῖς τολμωμένοις ἡ γῆ δικαίως οὐκ ἐσαλεύετο; τίνος δὲ χάριν ἐπὶ τοῦ πάθους σεισμός, καὶ ἐπὶ τῆς ἀναστάσεως πάλιν σεισμός; φόβος φόβῳ συνάπτεται, ἵνα τοῦ θανάτου παντελῶς ἀνατραπῇ τὰ θεμέλια. σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ἔτρεμον λίθοι, καὶ ἐθορύβουν Ἰουδαῖοι. ἀλλ' ἣν ἐνόμισαν ἑορτὴν ἄγειν, ταύτην διηνεκῆ κατηφείας ὑπόθεσιν ἔλαβον. διεχρήσαντο τὸν ἀμνόν, ἀλλ' ἀπώλεσαν τοὺς βωμούς· ἀνῄλωσαν τὸν κληρονόμον, ἀλλὰ τῆς διαθήκης ἐξέπεσαν· διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια, ἀλλ' ἐστερήθησαν τῶν θαυμάτων· ἐσφράγισαν τὸν τάφον, ἀλλ' ἐζημιώθησαν τὸν ναόν. σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου. τί τοῦτο, ὦ ἄγγελε; ὡς δορυφόρος τοῦ ἀναστάντος βασιλέως ἐξ ὕψους κατέδραμες; ἦλθες ψυχαγωγῆσαι θρηνοῦντα τὰ γύναια; ἦλθες συνευφρανθῆναι τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει; ἔασον προσανακεῖσθαι τὸν λίθον τοῦ μνήματος. τί σαλεύεις, ὃν οὐκ ἐκίνησε προσελθοῦσα ἡ πέτρα; ὡς ἐτέχθη ἐκ μήτρας, οὕτω προσῆλθεν ἐκ μνήματος. οὐ γὰρ ἠνώχλησε τῆς παρθενίας τοῖς κλείθροις ὁ τικτόμενος, οὐκ ἐκίνησε τὸν λίθον, ὃν ἐφύλαξε. τὸν τάφον μετὰ τοῦ λίθου ἐσφραγισμένον κατέλιπεν. οἶδα, φησίν, οἶδα· ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς γέγονε τὸ γινόμενον. παρὰ τοῦ δεσπότου μου ὑπούργησα νεύματι· οἰκονομικῶς τὸν λίθον ἐκύλισα, ἵνα Πέτρος παρακύψας θεάσηται τὰ ὀθόνια· ἵνα ἴδωσιν αἱ γυναῖκες τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ Κύριος. ἀπεκύλισε, φησί, τὸν λίθον, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. ἐτήρει τὸν τῶν Ἰουδαίων κατήγορον, ἐφύλαττε τὸν τῆς ἀναστάσεως μάρτυρα. ἐτήρει τὸν λίθον τῶν λελιθωμένων τὴν καρδίαν πρὸς ἔλεγχον. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Κύριος τὴν τῶν χριστοκτόνων δυσμένειαν ἐκπομπεύων πρὸς αὐτοὺς ἐν εὐαγγελίοις ἐβόα· Καὶ ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι κεκράξονται. ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπή, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών· Εἰκότως. ἔνθα γὰρ ἁμαρτίας σπίλος οὐκ ἔγκειται, πάντα φωτός ἐστιν ἀνάμεστα, τῇ τῆς χιόνος ἐοικότα λαμπρότητι. Ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί. ἐπὶ τοῦ δούλου ὡς νεκροί, καὶ ἐπὶ τοῦ κτιστοῦ τολμηροί. τί δὲ καὶ τὰ ἑξῆς; ἀποκριθείς, φησίν, ὁ ἄγγελος εἶπε ταῖς γυναιξί, μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς. ὢ παραδόξων πραγμάτων, ὢ ξένων διηγημάτων· τοῖς στρατιώταις γεγονόσιν ὡσεὶ νεκροῖς, ταῖς γυναιξὶ διελέγετο, μὴ φοβεῖσθε. ἐχρῆν γὰρ τοὺς ἀπίστους φύλακας ἐναπομεῖναι τῷ φόβῳ, ταῖς δὲ πισταῖς γυναιξὶ τὸ τῆς σωτηρίας εὐαγγελισθῆναι χαίρειν. μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς. Ἀδὰμ γὰρ ὑπὸ τοῦ τῆς φύσεως ὑμῶν κεραμέως ἀνεπλάσθη, καθάπερ ἐν τροχῷ τῷ σταυρῷ. μὴ φοβεῖσθε. τῆς ὑμετέρας γὰρ μητρὸς Εὔας ἐλύθη τὸ πρὸς κατάκριτον ἔγκλημα. μὴ φοβεῖσθε. πρὶν γὰρ ἐγὼ ἀποκυλίσω τὸν λίθον, ὃν ζητεῖτε, μετ' ἐξουσίας ἀνέστη· αὐτῷ ἡ δόξα σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλ. πζ δ.

Λουκ. ιθ. μ.

ΕΙΣ

Λογ. πε.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟΝ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΠΡΩτων ἀνθρώπων παραβάσεως.

Ex Ms. Cæſareo, emend. ex editione Gretſeri.

Τί εἴπω, ἢ τί λαλήσω; ἢ τίνας ὑμᾶς καλέσω; πρόβατα, ἢ ποιμένας; ναύτας, ἢ κυβερνήτας; μαθητάς, ἢ διδασκάλους; πῶς ὑμῶν θαυμάσω τὸν ζῆλον τοῦ πυρὸς θερμότερον; πρόβατα ὑμᾶς καλέσω; καὶ γάρ ἐστε πρᾶοι καὶ ἡσύχιοι. ποιμένας ὑμᾶς καλέσω; καὶ γάρ ἐστε μιμούμενοι τὸν ἑαυτῶν δεσπότην. ναύτας ὑμᾶς καλέσω; καὶ γάρ ἐστε τῇ πείρᾳ τῶν κλυδωνίων χειμῶνα ὑπομείναντες. κυβερνήτας ὑμᾶς καλέσω; καὶ γάρ ἐστε. καθάπερ γάρ τις ἄριστος κυβερνήτης καθήμενος ἐπὶ τῶν οἰάκων, τῇ τέχνῃ τὰς τρικυμίας διαφεύγων, καὶ οὕτως ἀποσώζει τὸ σκάφος, ἐπ' εὐδίων λιμένα χειραγωγεῖ· οὕτω δὴ καὶ ὑμεῖς. ἀλλὰ μαθητὰς ὑμᾶς καλέσω; καὶ γάρ ἐστε ἕτοιμοι πρὸς τὴν ὑπακοήν. ἀλλὰ διδασκάλους ὑμᾶς καλέσω; πάλιν ἐρῶ, ἐστέ. ἁπάσης γὰρ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλοι ἐγένεσθε. τί οὖν ἐροῦμεν; βούλομαι σήμερον ὑμῖν τράπεζαν παραθεῖναι πνευματικήν, οὐ σῶμα τρέφουσαν, ἀλλὰ πνεύματι τειχίζουσαν, μᾶλλον δὲ καὶ σῶμα τρέφουσαν, καὶ ψυχὴν ἀποσμήχουσαν. τοιαύτη γάρ ἐστιν ἡ τράπεζα πνευματική, οὐ καθὼς ἡ τράπεζα τὴν γαστριμαργίαν κόρον ἐμποιοῦσα. λόγος γάρ ἐστι πνευματικός. ὑπομιμνησκόμενος γὰρ αὐτὸν ἄνθρωπος, καθάπερ μύρον μαλαττώμενος, εὐωδίαν τινὰ ἐκπέμπει, οὐ μόνον ἑαυτὸν τῇ εὐωδίᾳ παραμυθούμενος, ἀλλὰ καὶ τοὺς παρεστῶτας αὐτῷ πληροῦσθαι τῆς εὐωδίας ἐκείνης παρασκευάζων. συντείνατε δὴ ἑαυτούς. λόγον γὰρ ἐξαγαγεῖν βούλομαι. καὶ γάρ τινές εἰσι τῶν κολυμβητῶν ῥίπτοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ σκάφους ἐπὶ τὴν θάλασσαν, περιερχόμενοι τὸν βυθόν, βουλόμενοι μαργαρίτην ἀνιμήσασθαι. ἡμεῖς δὲ ἔχοντες ἀντὶ σκάφους τὴν παλαιὰν καὶ καινὴν διαθήκην, ἀντὶ πηδαλίου τὸν σταυρόν, ἀντὶ κυβερνήτου τὸν Χριστόν, ἀντὶ πρῳρέως τὸν πατέρα, ἀντὶ ζεφύρου τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀντὶ ἱστίου τὴν χάριν, ἀντὶ ναυτῶν τοὺς μαθητάς, ἀντὶ ἐπιβατῶν τοὺς προφήτας, κἄν τε ἡμεῖς ῥίψωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ σκάφους ἐπὶ τὸ πέλαγος τῶν νοημάτων, οὐχ ἵνα μαργαρίτην ἀνιμησώμεθα, ἀλλὰ μαργαρίτου τιμιώτερον. συντείνατέ μοι ἑαυτούς, παρακαλῶ, παρέχοντές μοι τὴν ὑπακοήν. καθὼς γὰρ προλαβὼν εἶπον, ὅτι μαργαρίτου τιμιώτερον μέλλω ἀνιμᾶσθαι ἐκ τοῦ βάθους τῶν νοημάτων. μὴ οὖν παραπέμψησθε, καὶ ὡς ἀλογίστοις χρήσησθε ἑαυτοῖς. γέγραπται γάρ, Μὴ βάλετε τὸν μαργαρίτην ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, καὶ μὴ ῥίπτετε τὰ ἅγια τοῖς κυσί. χοίρους δὲ ἐὰν ἀκούσῃς, μὴ τὰ ἄλογα ζῶα ταῦτα νομίσῃς· καὶ κύνας ἐὰν ἀκούσῃς, μὴ τοὺς κύνας τούτους νομίσῃς. χοίρους γὰρ λέγει τοὺς ἐν ἀσωτίᾳ ζῶντας· κύνας δὲ λέγει τοὺς εἰκῇ λυττῶντας κατὰ τοῦ δεσπότου. ποιήσατε οὖν ἀξίους ἑαυτοὺς εἶναι τοῦ μαργαρίτου, οὗ μέλλω ὑμῖν σήμερον παρατιθέναι. καὶ γὰρ οἱ γηπόνοι οὐκ εὐθέως τὰ σπέρματα καταβάλλονται, ἐὰν μὴ πρότερον βόας ζεύξωσι, καὶ ἄροτρον ἑλκύσωσι, καὶ ἀκάνθας ἀνασπάσωσι, καὶ αὔλακας ἀνατέμωσι, καὶ τότε τὰ σπέρματα καταβάλλονται ἐπὶ τὴν γῆν, ἵνα εὑρὼν αὐτὰ ὁ ὑετὸς κατενέγκῃ εἰς τὰς λαγόνας τῆς γῆς· καὶ τότε λαβοῦσα ἡ γῆ, τίκτει τοὺς ἀστάχυας. ἀλλὰ μὲν ἐκεῖνοι ἐκδέχονται καὶ χειμῶνα, καὶ θέρος, καὶ ὄμβρον οὐράνιον, καὶ ἡλίου ἀκτῖνας καὶ καιρὸν θερισμοῦ, καὶ τότε συνάγουσιν αὐτὰ ἐπὶ τὰς ἀποθήκας. ἐγὼ δὲ οὐ χειμῶνα ἐκδέχομαι, οὐδὲ θέρος, οὐδὲ ἡλίου ἀκτῖνας, οὐδὲ ὄμβρον, οὐδὲ βόας ζευγνύω, οὐδὲ ἄροτρον ἑλκύω, οὐδὲ αὔλακας ἀνατέμνω, οὔτε ἀκάνθας ἀνασπῶ. σήμερον γὰρ σπείρω, σήμερον καὶ θερίζω. οὐκ ἐργάζομαι γὰρ γῆν ἄλογον, ἀλλὰ γῆν λογικήν, οὐκ ἀναίσθητον, ἀλλ' αἰσθητικήν, οὐκ ἄψυχον, ἀλλὰ ψυχικήν. καὶ μακάριος ἐγὼ ποταπῆς γῆς γεωργὸς ἐκληρώθην. τότε γὰρ Μακάριός εἰ-

Ματθ. ζ. ς.

μι, ὅταν λαλῶ εἰς ὦτα ἀκουόντων. καὶ πάλιν λέγει, Παρακοὴ θάνατον κατεργάζεται. μακάριος οὖν ἐγώ, μακάριοι καὶ ὑμεῖς, καὶ γὰρ Ἰησοῦς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ λέγει τοῖς μαθηταῖς, Μακάριοί ἐστε, ἐὰν τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσητε. συντείναντες οὖν ἑαυτοὺς προσέχετε τοῖς λεγομένοις. βούλομαι δὲ ὑμῖν ἐν ὑποδείγμασι δεῖξαι τί ἐστι Θεός· λόγῳ χρησάμενος λέγω. ἔοικεν ὁ Θεὸς ἀνδρὶ καθημένῳ ἐπὶ σκοπέλῳ, καὶ θεωροῦντι πᾶσαν τὴν θάλασσαν, πλοῖα δὲ βαδίζοντα ἐν αὐτῇ, τὴν δὲ ἐπίσαλον οὖσαν, τρικυμίας δὲ ἐγείρουσαν ἑαυτήν, διὰ τὸ σφοδροὺς ἐν αὐτῇ πνεῖν ἀνέμους. ἄριστος δέ τις κυβερνήτης φιλονεικῶν τοῖς κύμασιν ἵνα εὔδιον λιμένα τὸ σκάφος ὁρμίσῃ, διὰ τὸ ὀξείας αὐτὰς καταλαμβάνειν, δεδοικὼς μήποτε ὑποβρύχιον γένηται τὸ πλοῖον, ἄλλων πλοίων τὴν ὀρθὴν ὁδὸν βαδιζόντων, ἑτέρων δὲ τῇ ῥύμῃ τῶν ἀνέμων ὑποβρυχίων γινομένων καὶ διαλυθέντων, τεθνηκότων δέ τινων, τινῶν δὲ περιγινομένων καὶ ἐπιλαβομένων οἷα δή τινος πηδαλίου, καὶ ταῖς τρικυμίαις ἐπὶ τὴν στερεὰν ἐξελκομένων, καὶ τῶν ἤδη τεθνηκότων τὰ σώματα ἐξερριμμένα· ταῦτα δὲ πάντα θεωρεῖ ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ σκοπέλῳ· οὕτως ἐστὶν ὁ Θεός. καὶ καθὼς προέλαβον εἰπεῖν, ὅτι λόγῳ χρησάμενος λέγω· ὅταν δὲ εἴπω Θεὸν καθήμενον ἐν ὑψηλοῖς, μὴ νόμιζε αὐτὸν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς εἶναι μόνον, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ. οὐ γὰρ τόπου διάστασιν ἔχει, αὐτὸς ἑαυτοῦ τόπος ὤν, αὐτὸς τὰ πάντα χωρῶν, χωρεῖ δὲ αὐτὸν οὐδέν. τί γὰρ δύναται χωρῆσαι τὴν ἀσώματον φύσιν καὶ ἄϋλον καὶ ἀπέραντον καὶ ἀνεξιχνίαστον, καὶ αἰώνιον καὶ ἄφθαρτον καὶ ἀκατάληπτον; πρέπει γὰρ τοῖς εὐσεβοῦσιν οὕτω διανοεῖν Θεόν. αὕτη γὰρ ἡμῶν ἡ ἐλπίς, καθὼς γέγραπται· αὕτη ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν. ἐντεῦθεν ἡμῶν ἐπιλαμβάνονται οἱ αἱρετικοί, οἱ ὄντες ἀγνώμονες, οἱ ἀναγινώσκοντες, καὶ μὴ ἐπιγινώσκοντες. Χριστὸν δὲ σὺ ὅταν ἀκούσῃς, μὴ τὸν Θεὸν λογίζου μόνον, μήτε τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν μόνην, ἀλλὰ τὸ συναμφότερον, καὶ τὸν Θεὸν λόγον καὶ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν. ἐπεὶ οἶδα Χριστὸν πεινάσαντα, καὶ οἶδα Χριστὸν ἐκ πέντε ἄρτων καὶ δύο ἰχθύων θρέψαντα πεντάκις χιλίους χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων· οἶδα Χριστὸν διψήσαντα, καὶ οἶδα Χριστὸν τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβαλόντα· οἶδα Χριστὸν πλεύσαντα, καὶ οἶδα Χριστὸν ἐπὶ τῶν ὑδάτων περιπατήσαντα· οἶδα Χριστὸν ἀποθανόντα, καὶ οἶδα Χριστὸν νεκροὺς ἐγείραντα· οἶδα Χριστὸν Πιλάτῳ παρεστῶτα, καὶ οἶδα Χριστὸν τῷ πατρὶ συγκαθεζόμενον· οἶδα Χριστὸν ὑπὸ Ἰουδαίων ἐμπτυόμενον, καὶ οἶδα Χριστὸν ὑπὸ ἀγγέλων προσκυνούμενον. καὶ τὸ μὲν ἐπάγω τῇ θεότητι, τὸ δὲ τῇ ἀνθρωπότητι. διὰ γὰρ τοῦτο συναμφότερον εἴρηται. ἐπεὶ οἶδα Χριστὸν ἐκ Μαρίας γεννηθέντα, καὶ οἶδα Χριστὸν πρὸ τῶν αἰώνων ὄντα. δοξάσωμεν μὲν οὖν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν, τὸ τεῖχος τὸ ἄρρηκτον, τὸν θεμέλιον τὸν ἐπὶ τὴν πέτραν τεθεμελιωμένον. αὐτὸς λέγει τῷ Πέτρῳ, Σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. ὁμοίως δὲ καὶ Παῦλος λέγει· Θεμέλιον ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός. παρακαλῶ οὖν ἵνα πάσῃ πραότητι προσέχωμεν ἀλλήλοις. ἐν μὲν γὰρ τῷ παρόντι βίῳ βρώσεις καὶ πόσεις, καὶ ποικίλαις ἡδοναῖς δελεαζόμεθα, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι, κρίσις καὶ δίκη. μὴ δώσωμεν οὖν τόπον τῷ διαβόλῳ. Οὐ γάρ ἡμῖν ἐστιν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου. σπουδάσωμεν οὖν φυγεῖν τὴν αἰώνιον κόλασιν. οὐ γὰρ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὴν κόλασιν, ἵνα ἡμᾶς ἐμβάλῃ, ἀλλ' ἵνα ἐμπεσόντας ἐκβάλῃ. τοιοῦτον γὰρ ἔχομεν φιλάνθρωπον Θεὸν καὶ ἐλεήμονα. μαρτυρεῖ γὰρ Δαβὶδ λέγων· Ὁ Θεὸς κριτὴς δίκαιος, καὶ ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυμος καὶ μὴ ὀργὴν ἐπάγων καθ' ἑκάστην ἡμέραν. ἐὰν μὴ ἐπιστραφῆτε, τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ στιλβώσει, τὸ τόξον αὐτοῦ ἐνέτεινε καὶ ἡτοίμασεν αὐτό, καὶ ἐν αὐτῷ ἡτοίμασε σκεύη θανάτου. ταῦτα λέγει ὁ Θεός, οὐχ ἵνα ἡμᾶς κρίνῃ, ἀλλ' ἵνα μὴ ῥαθυμότεροι γενώμεθα. εἰ γὰρ ἐβούλετο ἡμᾶς ἀπολέσαι, οὐκ ἂν τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐξέχεεν ὑπὲρ ἡμῶν. ἀπέθανεν

οὖν

Σειρ κε. ιβ.

Ιωαν. ιζ. γ.

Ματθ. ιϛ. ιη.

α. Κορ. γ. ια.

Εφ. ϛ. ιβ.

Ψαλ. ζ. ιβ.

δῶν, ἵνα σοι ἀθανασίαν χαρίσηται· ἐπείνασεν, ἵνα σε τῇ ἑαυτοῦ σαρκὶ χορτάσῃ· ἐδίψησεν, ἵνα
σε τὸ ἑαυτοῦ αἷμα ποτίσῃ· ἐν πλοίῳ ἐκάθισεν, ἵνα σε ὑπεράνω τῶν χερουβὶμ καθίσῃ· ἐβαπτίσθη,
ἵνα σε φωτίσῃ· ἐρραπίσθη, ἵνα σε ἐλευθερώσῃ· ὠδοιπόρησεν, ἵνα σε ἄφοβον καταστήσῃ·
ἐκοιμήθη, ἵνα σε ἀμέριμνον ποιήσῃ· ἐκ γυναικὸς προσῆλθεν, ἵνα τὴν παράβασιν τὴν ἐν
τῷ παραδείσῳ οἰκτειρήσῃ· ἐκλήθη ἄνθρωπος, ἵνα σε Θεὸν καλέσῃ· ἐκλήθη υἱὸς ἀνθρώπου,
ἵνα σε υἱὸν Θεοῦ καλέσῃ· ἔλαβε τὰ ἡμέτερα, καὶ ἔδωκεν ἡμῖν τὰ ἑαυτοῦ· ηὔξατο, ἵνα σε
Ιωαν. ιβ. κη. πιστὸν ποιήσῃ, καθὼς λέγει ἐπὶ τοῦ Λαζάρου· Πάτερ, δόξασόν σου τὸν υἱὸν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ
σε. καὶ ἦλθε φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· καὶ ἐδόξασα, καὶ πάλιν δοξάσω. οἶδα ὅτι
πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν περιεστῶτα ὄχλον εἶπον, ἵνα πάντες πιστεύσωσιν ὅτι σύ
με ἀπέστειλας. εἴ τι οὖν ὑπέστη, οὐ δι' ἑαυτὸν, οὐδὲ διὰ τὸν πατέρα τὸν ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἵνα σώσῃ
τὸ ἀνθρώπινον γένος διὰ τοῦ σταυροῦ. καὶ εἰ θέλεις γνῶναι, ἀγαπητὲ, τὴν δύναμιν τοῦ
σταυροῦ, καὶ ὅσα δὴ ἐγκώμια περὶ τοῦ σταυροῦ, ἄκουε. σταυρὸς χριστιανῶν ἐλπὶς, σταυρὸς
νεκρῶν ἀνάστασις, σταυρὸς τυφλῶν ὁδηγὸς, σταυρὸς ἀπηλπισμένων ἐλπὶς, σταυρὸς πεπλανημένων
ὁδὸς, σταυρὸς ἀδικουμένων ἔκδικος, σταυρὸς χωλῶν βακτηρία, σταυρὸς πενήτων
παραμυθία, σταυρὸς πλουσίων χαλινὸς, σταυρὸς ὑπερηφάνων καθαίρεσις, σταυρὸς ἀκολάστων
μετάνοια, σταυρὸς τρόπαιον κατὰ δαιμόνων, σταυρὸς διαβόλου νῖκος, σταυρὸς νηπίων παιδαγωγὸς,
σταυρὸς ἀπόρων εὐπορία, σταυρὸς πλεόντων κυβερνήτης, σταυρὸς χειμαζόντων λιμὴν,
σταυρὸς πολεμουμένων τεῖχος, σταυρὸς πατὴρ ὀρφανῶν, σταυρὸς προστάτης χηρῶν, σταυρὸς
ἀδίκων κριτὴς, σταυρὸς δικαίων στύλος, σταυρὸς θλιβομένων ἄνεσις, σταυρὸς νηπίων φύλαξ,
σταυρὸς ἀνδρῶν κεφαλὴ, σταυρὸς πρεσβυτέρων τέλος, σταυρὸς φῶς τοῖς ἐν σκότει καθημένοις,
σταυρὸς βασιλέων μεγαλοπρέπεια, σταυρὸς βαρβάρων φιλανθρωπία, σταυρὸς δούλων ἐλευθερία,
σταυρὸς ἀπαιδεύτων σοφία, σταυρὸς ἀνόμων νόμος, σταυρὸς προφητῶν κήρυγμα,
σταυρὸς ἀποστόλων κατάγγελμα, σταυρὸς μαρτύρων καύχημα, σταυρὸς μοναζόντων ἄσκησις,
σταυρὸς παρθένων σωφροσύνη, σταυρὸς ἱερέων χαρὰ, σταυρὸς ἐκκλησίας θεμέλιος, σταυρὸς οἰκουμένης
ἀσφάλεια, σταυρὸς "ναῶν καθαίρεσις, σταυρὸς βωμῶν ἀνατροπὴ, σταυρὸς κνίσης ἀφανισμὸς, γρ. εἰδώλων
σταυρὸς Ἰουδαίων σκάνδαλον, σταυρὸς ἀσεβῶν ἀπώλεια, σταυρὸς ἀδυνάμων δύναμις, σταυρὸς
νοσούντων ἰατρὸς, σταυρὸς λεπρῶν καθαρισμὸς, σταυρὸς παραλυτικῶν σφίγξις, σταυρὸς πεινώντων
ἄρτος, σταυρὸς διψώντων πηγὴ, σταυρὸς γυμνῶν σκέπη. γυμνότητα δὲ ὅταν εἴπω, οὐ
τὴν τοῦ σώματος λέγω, ἀλλὰ τὴν τῆς πίστεως. ὅταν δὲ τις λούσας βαπτισθῇς, τότε ἀκούσεις ἐνδεδυμένος.
Γαλ. γ. κζ. καὶ ἄκουε Παύλου λέγοντος· Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. Χριστὸν
δὲ ὅταν ἀκούσῃς, μὴ τὸν Θεὸν λογίσῃ μόνον, μηδὲ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν μόνην, ἀλλὰ τὸ
συναμφότερον. πολλάκις γὰρ εἶπον, καὶ νῦν λέγων οὐ παύσομαι. ἐμοὶ μὲν γὰρ τὸ λέγειν
οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. βούλομαι γὰρ πάντας διδασκάλους εἶναι. Χριστὸς οὖν εἴρηται,
ἐπειδὴ σάρκα ἐνεδύσατο· Ἰησοῦς Χριστὸς εἴρηται, τὸ ὄνομα τῆς σαρκός· λόγος εἴρηται,
ἐπειδὴ "ἔκ τινος υἱός· υἱὸς, ἐπειδὴ ἐκ πατρός· μονογενὴς, ἐπειδὴ μόνος ἐκ μόνου Θεοῦ· Θεὸς, ἐπειδὴ γρ. ἐκλήθη ἐκ τινος υἱὸς, ἐπειδὴ ἐκ πατρός·
Ιωαν. α. α. ποιητής. καὶ ἄκουε Ἰωάννου λέγοντος· Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς
ἦν ὁ λόγος. οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο· καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο
οὐδὲ ἓν, ὃ γέγονεν. ὁρᾷς ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ λόγῳ τὸν οὐρανὸν ἐκτείνας, καὶ τὸν ποικίλον χορὸν
τῶν ἄστρων κοσμήσας, καὶ δείξας καθαρὸν λάμμα τὸν οὐρανόν; οὗτός ἐστιν ὁ τὸν ἥλιον ἀνάψας,
καὶ τάξας αὐτοῦ δρόμους· οὗτός ἐστιν ὁ τὴν σελήνην ὁρίσας εἰς δυσμάς· οὗτός ἐστιν ὁ τὴν γῆν
θεμελιώσας ἐπὶ τῶν ὑδάτων· οὗτός ἐστιν, ὁ τῇ γῇ ἐπιτάξας ἀνατεῖλαι βοτάνην χόρτου, καὶ
ταῖς πηγαῖς βρύειν ὕδατα, καὶ ποταμοῖς ῥέειν, καὶ λίμναις συναχθῆναι, καὶ τῇ θαλάσσῃ ὅρια
θεὶς διὰ ψάμμου, καὶ τοῖς ὕδασιν ἐπιτάξας ἐκβαλεῖν ψυχὰς ζώσας, καὶ τοῖς ἀνέμοις πνέειν,
καὶ τὰ ὄρη σταθμήσας ζυγῷ, νεφέλαις κινεῖσθαι, κτήνεσι, τετράποσιν, ἑρπετοῖς, πετεινοῖς

διετέταχε

διατρέχει ἐπὶ τῆς γῆς. τί δὲ λέγω ἀγγέλους, ἀρχαγγέλους, θρόνους, τὰ χερουβίμ, τὰ σεραφίμ, ἀρχάς, ἐξουσίας, τάξεις, χρόνους, καὶ ἐνιαυτούς, καὶ μῆνας, καὶ ἑβδομάδας, καὶ ἡμέρας, καὶ ὥρας, τὰς νύκτας, καὶ φῶς, καὶ σκότος, καὶ εἴ τι τῆς τῶν πραγμάτων περιουσίας; ἔχατοι δὲ ποιήσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν, ἐν τῷ παραδείσῳ ἔθετο αὐτόν. ἰδὼν δὲ τὸ ἀνθρώπινον γένος νικώμενον ὑπὸ τῆς τοῦ διαβόλου κακίας, ἐβουλήθη τὴν ἀπαρχὴν τὴν ἡμετέραν ἐνδύσασθαι, καὶ προσηλῶσαι αὐτὴν ἐν τῷ ξύλῳ, ἵν', ὥσπερ διὰ τοῦ ξύλου ἡ παράβασις, οὕτω πάλιν διὰ τοῦ ξύλου ἡ σωτηρία. ζηλώσας οὖν ὁ διάβολος ὅτι αὐτὸς μὲν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρρίφη, ὁ δὲ Ἀδὰμ ἐν τῷ παραδείσῳ ἦν, καθάπερ ὅπλῳ χρησάμενος τῷ ὄφει ἐνήργησεν εἰς αὐτόν, καὶ οὕτω προσδιελέχθη αὐτοῖς οὖσιν ἐν τῷ παραδείσῳ (ἀσώματος γὰρ σωματικοῖς διαλεχθῆναι οὐκ ἠδύνατο) καί φησι πρὸς τὴν Εὔαν, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον τοῦτο Γεν. γ. ε. καὶ ὡραῖον εἰς βρῶσιν· καὶ ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ φάγησθε ἀπ' αὐτοῦ, ἔσεσθε ὡς θεοὶ πάντα γινώσκοντες. πείσας οὖν τὴν Εὔαν ἠπάτησεν· εἶτα ἐκείνη συνέπεισε τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα, καὶ ἔφαγον ἀπὸ τοῦ ξύλου. φαγόντων δὲ αὐτῶν ὤφθησαν γυμνοί. καί φησιν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἀδάμ, Ποῦ εἶ; ὅταν ἀκούσῃς, ποῦ εἶ, μὴ ἄγνοιαν λογίσῃ τῷ Θεῷ. ἔλεγε δέ, ποῦ εἶ, Γεν. γ. θ. ἐπειδὴ ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ διάβολος, ὅτι ἐν ᾗ ἡμέρᾳ φάγητε, ἔσεσθε ὡς Θεοί. ὡς ὑπολαμβανόντων αὐτῶν, ὅτι μέλλουσι γίνεσθαι ὡς θεοί, διὰ τοῦτο ἔλεγεν ὁ Θεὸς αὐτῷ, Ἀδάμ, ποῦ εἶ; ἀνθ' ὧν, ὅτι ἔφαγες καὶ ἔμεινας ἄνθρωπος. οὐ προσέταξά σοι ἐκ τοῦ ξύλου τούτου μὴ φαγεῖν; ἔφαγες δέ, καὶ παρέβης. τοῦτο ἐστὶ τό, ποῦ εἶ; φύλλα δὲ συκῆς ἦσαν περιβεβλημένοι, σκέποντες τὸ εἶδος τῆς ἁμαρτίας. καὶ τί φησιν ὁ Ἀδάμ; Ἤκουσά σου τῆς φωνῆς περιπατοῦντος ἐν τῷ Γεν. γ. ι. παραδείσῳ, καί φησι πρὸς τὸν Θεόν· ἡ γυνή, ἣν ἔδωκάς μοι, αὕτη με ἠπάτησεν. εἶτα σὺ τί Εὔα; καὶ τί φησιν ἐκείνη; Ὁ ὄφις ἠπάτησέ με. ὦ Εὔα, ἐγώ, σε τῷ ἀνδρί σου ἔδωκα, μὴ Γεν. γ. ιγ. τῷ ὄφει σε ἔδωκα; ταῦτα δὲ προεφασίζοντο, ὡς βουλόμενοι ἑαυτοὺς ἐξαιρεῖν τῆς τιμωρίας. καί φησιν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἀδάμ· Ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἀκάνθας Γεν. γ. ιζ. καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι· ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φάγῃ τὸν ἄρτον σου. εἶτα πρὸς τὴν γυναῖκα· Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, καὶ πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου, καὶ πρὸς τὸν Γεν. γ. ιε. ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει. εἶτα πρὸς τὸν ὄφιν· Ἐν τῷ στήθει καὶ τῇ κοιλίᾳ πορεύσῃ, καὶ γῆν φάγῃ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. καὶ σὺ αὐτοῦ τηρήσεις κεφαλήν, κἀκεῖνός σου πτέρναν. διὰ τί δὲ τῷ ὄφει ἐπικατηράσατο ἐπὶ τῷ στήθει καὶ τῇ κοιλίᾳ πορεύεσθαι, καὶ γῆν τρώγειν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ; τὸ στῆθος κατηράσατο, ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ ἐγκάθηται ἡ καρδία ἡ ἐνθυμηθεῖσα τὸ κακόν· τὴν κοιλίαν, ἐπειδὴ διὰ βρώσεως ἠπάτησε· γῆν δὲ ἐκέλευσε φαγεῖν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἐπειδὴ ὁ Ἀδὰμ ἐκ γῆς χοϊκὸς ἦν. ἔλαβον οὖν τὰ πρὸς τὴν ἀπόφασιν, ἐπειδὴ καὶ τὰ πρὸς τὴν παράβασιν ἐποιήσαντο. ἐπειδὴ ἀπὸ ξύλου ἡ παράβασις ἐγένετο, καθὼς προλαβὼν εἶπον, διὰ τοῦτο εἰς ξύλον ἠβουλήθη τὴν ἀπαρχὴν ταύτην προσηλῶσαι· ἵν' ὥσπερ διὰ ξύλου ἡ παράβασις, οὕτω διὰ ξύλου ἡ σωτηρία. ὑπὲρ δὲ τούτων ἁπάντων δόξαν ἀναπέμψωμεν τῷ πατρί, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗΝ ΤΟΥ ΕΜΠΕΣΟΝΤΟΣ

Λογ. πς.

Εἰς τοὺς λῃστάς.

Ex Ms. Cæsareo.
Λουκ. ι. λ.

Ἠκούσαμεν, ἀδελφοί, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ εἰς Ἰεριχὼ, καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν· οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες κατέλιπον ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. ἱερεὺς δὲ καὶ Λευΐτης διερχόμενοι διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης, καὶ ἰδόντες αὐτὸν, ἀντιπαρῆλθον. Σαμαρείτης δέ τις ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τόπον, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῷ, καὶ σὺν ἐλαίῳ οἶνον βαλὼν καὶ ἀναμίξας ἐπέχεεν αὐτῷ, καὶ κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, καὶ ἀναλαβὼν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ δύο δηνάρια, εἰπών· ἐπιμελήθητι τοῦ ἀνθρώπου τούτου, καὶ εἴ τι προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. ἴδωμεν οὖν τὴν τούτων παραβολὴν, ἵνα συνιέντες καρδίᾳ συνετῇ, γνωρίσωμεν τοῦ Θεοῦ τὰ μυστήρια. ἄνθρωπός ἐστιν ὁ Ἀδάμ· Ἰερουσαλὴμ δὲ, ἡ ἐπουράνιος πολιτεία καὶ ἡ φρόνησις· Ἰεριχὼ δὲ ὁ κόσμος. ἐφ' ὅσον τοίνυν ὁ Ἀδὰμ πρὸ τῆς παρακοῆς εἶχε τὸ ἐπουράνιον φρόνημα, καὶ τὴν ἰσάγγελον πολιτείαν, ἀκώλυτον εἶχε τὴν εἴσοδον ἐν τῇ ἐπουρανίῳ πόλει Ἰερουσαλὴμ, καὶ τὴν κατοικίαν καὶ διατριβὴν ἐν ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ ποιούμενος, ὑπ' οὐδενὸς ἐνικᾶτο, οὐδὲ ἐτραυματίζετο. ὅτε δὲ παρήκουσε τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἐντολὴν οὐκ ἐφύλαξεν, ἀλλ' ἀπηνέχθη τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὄφεως, τότε κατέβη εἰς Ἰεριχὼ, τουτέστιν, εἰς τὴν γῆν, καὶ τὰ τῆς γῆς εἰργάζετο. Ἰερουσαλὴμ γὰρ ἀνάβασις ἑρμηνεύεται· Ἰεριχὼ δὲ κατακλυσμός. κατέβη οὖν ὡς ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ εἰς Ἰεριχὼ, οὕτως ἀπὸ τοῦ ἐπουρανίου πολιτεύματος, ἐπὶ τὸ τῆς ἀπάτης τοῦ διαβόλου πολίτευμα. ὅτε γάρ τις φυλάττει τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, τότε ἐν οὐρανοῖς πολιτεύεται, καθά φησιν ὁ ἀπόστολος, Ἡμῶν δὲ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει. κατέβη ἀπὸ δόξης εἰς ἀδοξίαν, ἀπὸ παραδείσου τρυφῆς εἰς ἀκανθοφόρον γῆν, ἀπὸ ζωῆς εἰς θάνατον· Ἐν ᾗ γὰρ, φησὶ, φάγεσθε ἐκ τοῦ ξύλου, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε, τουτέστι, τῇ ἁμαρτίᾳ. θάνατος γὰρ ψυχῆς ἁμαρτία τὸ παρακοῦσαι Θεῷ. κατέβη ἀπὸ δικαιοσύνης τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ, ἀπὸ ἁγιωσύνης τῆς ἐν οὐρανοῖς, καὶ ἦλθεν εἰς Ἰεριχὼ, τουτέστιν, εἰς τὸ πλάσμα τῆς παρακοῆς, εἰς τὸν θάνατον τῆς ἁμαρτίας. καὶ ἐμπίπτει εἰς τοὺς λῃστὰς, τουτέστιν, εἰς τὸν διάβολον καὶ τὰς ἀντικειμένας αὐτῷ δυνάμεις. ὁδὸς δέ ἐστιν ὁ βίος οὗτος, ὅπου περιπατήσας ὁ Ἀδὰμ ἔπεσεν εἰς τοὺς λῃστὰς, καὶ ἐκδιδύσκουσιν αὐτόν. καὶ τί αὐτὸν ἐξέδυσαν; τὴν στολὴν τῆς ὑπακοῆς, τὴν μετ' ἀγγέλων φιλανθρωπίαν, τὴν ἀκήρατον δόξαν, τὴν μετὰ Χριστοῦ διατριβὴν, τὴν ἐν παραδείσῳ τρυφὴν, τὴν ἐπουράνιον ζωήν. ταύτην αὐτὸν ἐξέδυσαν τὴν στολήν. καὶ πληγὰς αὐτῷ ἐπέθηκαν, τουτέστι, τὰς ἁμαρτίας, πορνείας, μοιχείας, εἰδωλολατρείας, φαρμακείας, φόνους, φθόνους, ἔρεις, θυμὸν, καὶ πᾶσαν τὴν λοιπὴν τῶν κακῶν ἐργασίαν. ταῦτα γὰρ τὰ ἔργα μαστίζουσι τοὺς ἀνθρώπους, ταῦτα δυσωδίαν καὶ φθορὰν ἐμποιοῦσι. καὶ ὅτι ἐστὶ τοῦτο ἀκριβῶς μάθε παρὰ τοῦ Δαβὶδ, πῶς τὰς τοῦ Ἀδὰμ πληγὰς εἰς ἑαυτὸν εἰκονογραφεῖ, μώλωπας αὐτὰς καλῶς λέγων· Προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μώλωπές μου ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου. πᾶσα δὲ ἁμαρτία μώλωπα καὶ τραῦμα ἐργάζεται. ἐτραυματίσθη τοίνυν διὰ τῆς παρακοῆς, ἐπλήγη διὰ τῶν ἀνομιῶν, ὥς φησιν ὁ προφήτης· Ἐπλήγην ὡσεὶ χόρτος, καὶ ἐξηράνθη ἡ καρδία μου, ὅτι ἐπελαθόμην τοῦ φαγεῖν τὸν ἄρτον μου, τουτέστι, τοῦ φυλάξαι τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. ἡμιθανῆ δὲ, φησὶ, τοῦτον κατέλιπον, οὐχ ὡς μὴ βουλόμενοι τοῦτον ἀναιρεῖν, ἀλλ' ὡς τοῦ Θεοῦ μὴ συγχωροῦντος. Οὐ βούλομαι γὰρ, φησὶ, τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὴν μετάνοιαν. καὶ ποῦ αὐτὸν καταλείπουσιν; εἰς τὴν ὁδὸν, τουτέστιν, εἰς τὸν βίον τοῦτον. ὁδὸς γὰρ λέγεται ὁ αἰὼν οὗτος, ἐπειδὴ πάντες ἄνθρωποι δι' αὐτοῦ διέρχονται. καταλαβὼν δὲ, φησὶν, ὁ ἱερεὺς ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἀντιπαρῆλθεν. ἱερέα δὲ λέγει τὸν μακάριον Μωϋσῆν καὶ Ἀαρών. μαρτυρεῖ γὰρ ὁ Δαβὶδ λέγων, Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν

ἐν

Φιλιπ. γ. κ.
Γεν. β. ιζ.
Ψαλ. λζ. ε.
Ψαλ. ρα. ε.
Ψαλ. ϟη. ς.
Ισ. παρ
Ισ. πολι

ἐν τοῖς ἱερεῦσιν αὐτοῦ, καὶ Σαμουὴλ ἐν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ. οὗτος οὖν ὁ θαυμαστὸς Μωϋσῆς ἔνδοξος γενόμενος, ὁ δεκαπλήγῳ μάστιγι τοὺς Αἰγυπτίους παίσας, ὁ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν σχίσας καὶ ἀποξηράνας, καὶ διαγαγὼν τὸν λαὸν δι' αὐτῆς, ὁ τὸ ἐν Μερρᾷ ὕδωρ γλυκάνας, ὁ τῷ Θεῷ διὰ νέφους προσομιλήσας, ὁ πολλὰ θαύματα ἐργασάμενος, ὁδεύων τὴν ὁδὸν τοῦ βίου τούτου, καὶ ἰδὼν τὸν ἄνθρωπον κείμενον τετραυματισμένον, παρῆλθεν αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀνέστησεν· ὁμοίως δὲ καὶ Λευΐτης, τουτέστι, τὸ προφητικὸν τάγμα. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ὕστερον μετὰ τὸν Μωϋσῆν γενόμενοι, καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν τοῦ βίου βαδίσαντες, εὑρόντες τετραυματισμένον ἄνθρωπον τὸν Ἀδὰμ, οὐκ ἀνέστησεν, οὔτε Μωϋσῆς διὰ νόμου, οὔτε προφῆται διὰ σημείων τὸ τοῦ Ἀδὰμ τραῦμα ἐθεράπευσεν. οὐδεὶς αὐτὸν ἤγειρεν, οὐδεὶς αὐτῷ ζωὴν ἐχαρίσατο, οὐδεὶς αὐτὸν ἐκ θανάτου ἐλυτρώσατο, οὐδεὶς ἔστειλε τὸ τῆς ἁμαρτίας τὸ τραῦμα. καὶ γὰρ αὐτοὶ ἐν ἁμαρτίαις κατείχοντο. εἰ καὶ διὰ σεμνὴν πολιτείαν Θεοῦ φίλοι ἐγένοντο, ἀλλὰ διὰ τὸ ὁμοσάρκους εἶναι τοῦ Ἀδὰμ, καὶ ἀπὸ τῆς ῥίζης τῆς νεκρᾶς φέρεσθαι, οὐκ ἠδύναντο κλάδοι ὄντες τὴν ῥίζαν ἀνασπάσαι ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. Σαμαρείτης δέ τις, φησὶ, σπουδαῖος τοῖς ἔργοις, εὔσπλαγχνος τῇ προαιρέσει, συμπαθὴς περὶ τοὺς ὁμοδούλους, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τόπον, καὶ ἰδὼν αὐτὸν τετραυματισμένον, ἐσπλαγχνίσθη, καὶ ἐπέθηκεν ἔλαιον καὶ οἶνον, καὶ κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, τουτέστι, τοὺς τὰς ἁμαρτίας. πρόσωπον καὶ εἰκόνα ἀναλαμβάνει ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς Σαμαρείτου. ἀλλ' ἐρεῖ τις τῶν ἀκροατῶν, τί; τὸν Κύριον Σαμαρείτην λέγεις; ναὶ, Σαμαρείτην λέγω αὐτὸν, οὐ τῇ φύσει τῆς θεότητος, ἀλλὰ τῇ μιμήσει τῆς εὐσπλαγχνίας. ὥσπερ γὰρ ὁ Σαμαρείτης, τῇ μὲν φύσει τοῦ σώματος ὅμοιος τοῖς ἄλλοις ὑπῆρχε, τῇ δὲ προαιρέσει τῆς εὐσπλαγχνίας οὐχ ὅμοιος, ἀλλὰ κρείττων ἐφάνη· οὕτω καὶ ὁ Κύριος, ἄνθρωπος μὲν τῇ θεωρίᾳ τοῦ σώματος ἐφάνη ὅμοιος προφήταις, πατριάρχαις κατὰ τὸν ἐκ Μαρίας ἄνθρωπον, τῇ δυνάμει δὲ τῆς θεότητος μείζων πάντων ἀνεδείχθη· ἴσος τῷ ἀνθρωπίνῳ σχήματι, οὐκ ἴσος τῇ ὑπερκοσμίῳ δόξῃ. ἐκεῖνοι ἀμελείᾳ καὶ ἀσπλαγχνίᾳ χρησάμενοι, ἀνηλεῶς παρῆλθον τὸν τετραυματισμένον· ὁ δὲ Σαμαρείτης εὐσπλαγχνότερος καὶ εὐσεβέστερος καὶ ἐλεήμων ἐφάνη. οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς, πατριαρχῶν καὶ προφητῶν ὑπεριδόντων τὸν διὰ παρακοῆς ἐκπεσόντα ἄνθρωπον, μόνος οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ἐφάνη, κατὰ τὸν προφήτην τὸν λέγοντα· Οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος. καὶ πάλιν, Ὅτι σὺ, Κύριε, εὔσπλαγχνος. καὶ ὥσπερ ὁ Σαμαρείτης οὐκ ἦν τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ἐξ ἄλλης χώρας ὡρμᾶτο, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς οὐκ ἦν ἀπὸ κόσμου, ἀλλ' ἐξ οὐρανοῦ. ἦλθεν ἐπὶ τῆς γῆς· Θεὸς ὢν, ἄνθρωπος γέγονε δι' ἡμᾶς· δεσπότης ὢν, τὴν τοῦ δούλου μορφὴν ἐνεδύσατο, εὐσπλαγχνίσθη περὶ ἡμᾶς, κατῆλθεν ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, εἶδε τὸν ἄνθρωπον ἐρριμμένον, ἐσκυλμένον, τετραυματισμένον ἐν πορνείαις, εἰδωλολατρείαις, μοιχείαις, φόνοις. εἶδε, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπὶ τὸ ἴδιον πλάσμα, καὶ ἐπέχεεν οἶνον σὺν ἐλαίῳ, τουτέστι, καὶ μίξας ἀμφότερα ἐποίησε βροχὴν, καὶ ἐπέθηκε τῷ ἀνθρώπῳ. τί ἐστι μίξας οἶνον σὺν ἐλαίῳ; τουτέστι, μίξας τὴν θεότητα μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος, μίξας τὴν εὐσπλαγχνίαν μετὰ τῆς σωτηρίας, ἔσωσε τὸν ἄνθρωπον. μίξας οἶνον σὺν ἐλαίῳ, τουτέστι, μίξας πνεῦμα ἅγιον τῷ αἵματι αὐτοῦ, ἐζωοποίησε τὸν ἄνθρωπον. τοῦ γὰρ αἵματος τοῦ Κυρίου στάξαντος ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ἐπὶ τὴν γῆν, ἀπέπλυνεν ἡμῶν τὸ χειρόγραφον ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν. τί δέ ἐστι, κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ; τουτέστιν, ἔδησε τὸν διάβολον, καὶ ἔλυσε τὸν ἄνθρωπον· ἔδησε τὸ σκάφος, καὶ ἐζωοποίησε τὸ ναυαγῆσαν πλοῖον· κατέδησε καὶ ἐδούλωσε τὰς δυνάμεις τοῦ πονηροῦ, καὶ ἠλευθέρωσε τὸν ἄνθρωπον. εἰ δὲ θέλεις καὶ ἑτέρως νοῆσαι, ἄκουε. μίξας οἶνον σὺν ἐλαίῳ· ἔλαιον ἐπάγει τὸν παρακλητικὸν λόγον, οἶνον δὲ τὸν στυπτικὸν καταδευόμενος, τὴν διδασκαλίαν τὴν συνάγουσαν τὴν διεσκορπισμένην διάνοιαν, κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου· Ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον. ἔθηκε δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, τουτέστι, λαβὼν ὁ Χριστὸς τὴν σάρκα ἐπὶ τοὺς ἰδίους ὤμους τῆς θεότη-

Ψαλ. πε. ιε.

β. Τιμ. δ. β.

τος, ἀνήνεγκε τῷ πατρὶ εἰς οὐρανούς. οὐ γὰρ χρυσόν, ἢ ἄργυρον, ἢ λίθους τιμίους ἀνήνεγκεν, ἀλλὰ τὸν κατ' εἰκόνα ἄνθρωπον ἀνήνεγκεν ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανούς, εἰς δὲ μέγα καὶ θαυμαστὸν καὶ εὐρύχωρον πανδοχεῖον, εἰς ταύτην τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν. καὶ παρέδωκε τῷ πανδοχεῖ, τῷ μακαρίῳ Παύλῳ, τῷ στύλῳ τῶν χριστιανῶν, τῷ γνησίῳ πανδοχεῖ, δοὺς αὐτῷ δύο δηνάρια· διὰ δὲ Παύλου τοῖς καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν, ἀρχιερεῦσι καὶ διδασκάλοις καὶ λειτουργοῖς, δύο δηνάρια, παλαιάν τε καὶ καινὴν διαθήκην, εἰπών, ἐπιμελήθητι τοῦ ἀνθρώπου τούτου, καὶ εἴ τι δ' ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐλθὼν ἀποδώσω σοι. ὃ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν· ἐπιμελήθητι, φησί, τοῦ λαοῦ τοῦ ἐξ ἐθνῶν, ὅν σοι παρέδωκα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. ἐπειδὴ ἀσθενοῦσιν οἱ ἄνθρωποι τετραυματισμένοι ὑπὸ τῶν ἁμαρτιῶν, θεράπευσον αὐτούς, ἐπιτιθεὶς αὐτοῖς λίθον ἔμπλαστρον, τὰ προφητικὰ ῥήματα καὶ τὰ εὐαγγελικὰ διδάγματα, ὑγιαίνειν αὐτοὺς διὰ τῶν τῆς παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης νουθεσιῶν καὶ παρακλήσεων, πείθων αὐτοὺς ἀποστῆναι τῆς ἁμαρτίας, καὶ καταλεῖψαι τὴν τοῦ διαβόλου πλάνην. ἐὰν δὲ καὶ οὕτως ἀδιόρθωτοι μένωσι, παῖσον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν σῶν κατορθωμάτων, καὶ κάμψον αὐτοὺς διὰ τῶν αὐστηροτέρων σου λόγων. τύπος αὐτῶν γενοῦ, καὶ ὑπογραμμὸς ἀγαθός, ἐν λόγῳ, ἐν ἔργῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν πίστει, ἐν ἀγάπῃ, ἐν σεμνότητι, ἵνα τῷ σῷ τύπῳ ἐξακολουθήσωσι, καὶ μιμηταί σου γένωνται τῆς ἀγαθῆς πολιτείας. καὶ τοῦτο ἂν ποιήσῃς, καὶ ἰδίαν τινὰ προσθήκην λόγων ἢ ἔργων παράσχῃς, εἴ τι δ' ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐπανελθὼν ἀποδώσω σοι· τουτέστιν, ἐν τῇ δευτέρᾳ μου παρουσίᾳ τῆς ἀνταποδόσεως ἄξιον τῶν καμάτων σου ἀποδώσω σοι τὸν μισθόν. διὰ τοῦτο Παῦλος θαρρῶν ταῖς ὑποσχέσεσι ταύταις λέγει·

β. Κορ ιβ. ιε. Ἐγὼ δὲ ἥδιστα ὑπὲρ Χριστοῦ δαπανήσω, καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· τὴν εἰς τὰ ἔθνη λέγων διδασκαλίαν καὶ τὴν διακονίαν τοῦ λόγου. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ τὰς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ ἐποικοδομῶν καὶ στηρίζων, καὶ πάντας ἀνθρώπους θεραπεύων διὰ τῶν πνευματικῶν νουθεσιῶν· ἑκάστῳ τὰ πρόσφορα νέμων, ὁδηγεῖ τὰς ψυχὰς ἡμῶν εἰς ζωὴν αἰώνιον.

α. Κορ θ κβ. Τοῖς πᾶσι γάρ, φησι, γέγονα τὰ πάντα, ἵνα τοὺς πάντας σώσω. οὗτος ἐστὶν ὁ καλὸς τῆς ἐκκλησίας πανδοχεύς, πάντας δέχεται καὶ πάντας ἐπιμελεῖται· οὐ πόρνον ἀπωθεῖται, οὐ μέθυσον, οὐ λοίδορον, οὐχ ἅρπαγα ἀποστρέφεται, οὐκ εἰδωλολάτρην βδελύττεται, οὐχ ἕτερόν τινα ἀσεβῆ καὶ ἀκάθαρτον ἀποδιώκει, ἀλλὰ τοὺς πάντας δέχεται. καθάπερ ἰατρὸς ἀποπλύνει τὰ τραύματα, καὶ διὰ λουτροῦ τῆς ἀναγεννήσεως ἀποσμήχει καὶ καθαίρει, καὶ προσφέρει τὰ

* * στυπτικὰ ῥήματα, ὥσπερ οἶνον, πρὸς δὲ ἄγεσθαι τοὺς κατ' ἄγνοιαν προσελθούσαις ἀρεταῖς ἤτοι κακίαις· καὶ πάλιν θεραπεύει διὰ παρακλήσεως, δίκην ἐλαίου ἀλείφων τὰς ψυχὰς ἡμῶν. λέγει γὰρ οὗτος·

Ρωμ ιβ. α. Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν, θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. ὅσοι τοίνυν τῶν τοῦ Παύλου ῥημάτων μαθηταὶ τυγχάνετε, τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ φυλάξωμεν· ἵνα μὴ τῆς ἐπουρανίου Ἱερουσαλὴμ ἐκπέσωμεν, καὶ πόλεως Θεοῦ ζῶντος. γένοιτο δὲ θεραπευθέντας ἡμᾶς καὶ ψυχῆς καὶ σώματος τραύματα, ἐν ὑγείᾳ καὶ τελειότητι πίστεως παραστῆναι τῷ Χριστῷ σώους καὶ ἀνεγκλήτους, μὴ λειπομένους ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, καὶ ἀπολαῦσαι τῆς ἐν οὐρανοῖς ἀγαθῆς ἐπαγγελίας, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, σὺν τῷ παναγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ.

Λογ. πζ.

Ex Ms. Cæſareo.

Ὁ ἔχων προσευχὴν καὶ νηστείαν καὶ ἐλεημοσύνην, οὗτός ἐστι καταπλούσιος ἐν Χριστῷ, καὶ εὐσεβείας ἐργάτης. τί γὰρ ὄφελος, ἀδελφοί, νηστεύειν τῷ σώματι, καὶ φονεύειν τοῖς ἔργοις; τί δὲ ὄφελος βρώματος ἀπέχεσθαι, καὶ πορνείᾳ μιαίνεσθαι; κρέας οὐκ ἐσθίεις, ἀλλὰ κατατρώγεις τὰς σάρκας τοῦ ἀδελφοῦ σου. ποῖον κέρδος οἴνῳ μὴ εὐφραίνεσθαι, καὶ μεθύσκεσθαι χρήμασι; τί ὄφελος ἄρτον μὴ ἐσθίειν, καὶ μεθύειν θυμῷ; ποῖον κέρδος νηστείᾳ τήκεσθαι, καὶ λοιδορεῖν τὸν πλησίον; τίς ἡ ὠφέλεια ἐγκρατεύεσθαι βρωμάτων, καὶ ἁρπάζειν τὰ ἀλλότρια; τίς ἡ ἀνάγκη τὸ σῶμα ξηραίνειν, καὶ πεινῶντα μὴ τρέφειν; τίς ἡ ὠφέλεια τὸ σῶμα συντρίβειν, καὶ χήρας μὴ ἐλεεῖν καὶ ὀρφανούς; ἐὰν βούλῃ νηστεύειν, μίσησον φιλαργυρίαν. τὸ μέγα κακόν ἐστιν ἡ φιλαργυρία. νηστεύεις; φύγε μοιχείαν, φύγε πορνείαν, φύγε καταλαλιὰν, ψεῦδος, λοιδορίαν, ἔχθραν, βλασφημίαν, καὶ πᾶσαν περιεργίαν. νηστεύεις; φύγε πλεονεξίαν, ἁρπαγὴν, ἔριν, καὶ τὸν ψυχώλεθρον φθόνον. νηστεύεις; φύγε γαστριμαργίαν, τὴν γεννήτειραν πάσης κακίας, τὴν χωρίζουσαν ἡμᾶς καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ κατάγουσαν ἡμᾶς ἕως τὴν ἄβυσσον τῆς ἀπωλείας. ἐὰν νηστεύῃς διὰ τὸν Θεὸν, φύγε τὴν παρανομίαν ἣν μισεῖ ὁ Θεὸς, καὶ δέχεταί σου τὴν μετάνοιαν, ὡς ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος. δράμωμεν, ἀδελφοί, πρὸς τὴν μετάνοιαν, δράμωμεν· ἐδόθη ἡμῖν καιρὸς ἐξομολογήσεως, καὶ πένθους καὶ στεναγμῶν, οὐχὶ δὲ ἀμελείας καὶ ῥᾳθυμίας. μετάνοια γάρ ἐστι πρόξενος βασιλείας οὐρανοῦ, καὶ εἴσοδος παραδείσου, καὶ τρυφῆς αἰωνίου ἀπόλαυσις. ἐὰν νηστεύῃς, ἀγαπητὲ, πένητα μὴ παρίδῃς, γυμνὸν περίβαλε, βλέπε τῆς χήρας τὰ δάκρυα, βλέπε ὀρφανοὺς στενάζοντας. ἐὰν ἔχῃς, ἐλέησον· εἰ δὲ οὐκ ἔχεις, κἂν μὴ ἁρπάζῃς τὰ ἀλλότρια. νηστεύεις; παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη σου τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον, ἀρκεῖ σοι πρὸς σωτηρίαν. ἐὰν νηστεύῃς, βλέπε μὴ δανείσῃς τὸ ἀργύριόν σου ἐπὶ τόκῳ. νηστεύεις; ἐλέησον οὓς ἠδίκησας, μὴ φθονήσῃς ποτὲ ἀδελφῷ, μήτε πάλιν μισήσῃς τινά ποτε. νηστεύεις; μὴ κενοδοξήσῃς. νηστεύεις; φύγε πορνείαν, τὴν χωρίζουσαν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων, τὴν προξενοῦσαν τοῦ αἰωνίου καὶ ἀσβέστου πυρός. νηστεύεις; θρέψον πεινῶντας, πότισον διψῶντας, ἀσθενοῦντας ἐπίσκεψαι. τῶν ἐν φυλακῇ μὴ ἐπιλάθου, καταπονουμένους ἐλέησον, θλιβομένων καὶ ὀδυρομένων ἐπιμελήθητι, γενοῦ εὔσπλαγχνος, πρᾷος, ἀγαθὸς, ἥμερος, μακρόθυμος, ἐλεήμων, ἀμνησίκακος, εὐλαβὴς, ἄμαχος, ἀληθινὸς, θεοσεβής· ἵνα ὁ Θεὸς καὶ τὴν νηστείαν σου ἀποδέξηται, καὶ τῆς μετανοίας τὸ κέρδος μετὰ πολλῆς τῆς προσθήκης παράσχῃ σοι. ἐὰν νηστεύῃς, ἀγαπητὲ, οὕτω νήστευσον ὡς ὁ Χριστὸς ἐκέλευσεν, ἵνα μὴ καὶ τὸν κόπον ὑπομείνῃς, καὶ τὸν μισθὸν ἀπολέσῃς. ταῦτα παρακαλῶ, ἀδελφοί, ἵνα ἀσφαλῶς τηρήσωμεν, καὶ μισθὸν κομισώμεθα παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀκούσωμεν τῆς μακαρίας ἐκείνης φωνῆς τῆς λεγούσης, Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου· κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. οὐδὲν γὰρ, ἀδελφοί, δύναται βοηθῆσαι ἡμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, καὶ τῆς φωνῆς ταύτης προξενούσης, ὡς μετάνοια καὶ ἐλεημοσύνη. ὡς πασῶν τροφῶν ὁ ἄρτος ἀναγκαιότερος, οὕτω πασῶν ἐργασιῶν ἡ τοῦ θανάτου ἔννοια. πυρὸς αἰωνίου μνήμη καθ' ἑσπέραν συγκοιμηθήτω σοι, καὶ συναναστήτω σοι, καὶ οὐ μή σου ῥᾳθυμία ἐν καιρῷ ψαλμῳδίας κυριεύσῃ ποτέ. ὡς φωτὸς φανέντος, ὑποχωρεῖ τὸ σκότος, οὕτω καὶ ἀπὸ ταπεινώσεως πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς ἐξαφανίζεται. δεδέσθω λοιπὸν θυμὸς, ὡς τύραννος, ἐν δεσμοῖς πραότητος· μηδέποτε καταδέξῃ τοῦ πρός σε τὸν πλησίον καταλαλοῦντα, μᾶλλον δὲ λέγε πρὸς αὐτὸν, παῦσαι, ἀδελφὲ, ἐγὼ καθ' ἡμέραν

Ματθ. κε. λδ.

ἐν χαλεπωτέροις πλάσμασι παλαίω, καὶ πῶς ἐκεῖνον καταπαῦσαι δυνάμεθα; ψεῦδός ἐστιν ἀγάπης ἀφανισμός· ἐπιορκία δὲ Θεοῦ ἄρνησις. φόβον Θεοῦ κτησάμενος ἐδίωξε ψεῦδος, δικαστὴν ἔχων τὴν ἰδίαν συνείδησιν. λέοντα ὁ κολακεύσας πολλάκις ἡμέρωσεν. ὁ τὴν ἑαυτοῦ θεραπεύων γαστέρα, καὶ πνεῦμα πορνείας νικῆσαι βουλόμενος, ὅμοιός ἐστι τῷ μετ' ἐλαίου σβεννύντι τινὰ ἐμπρησμόν. νευροῦται γλῶσσα ὑπὸ πλήθους ἐδεσμάτων, ἀλλὰ τὴν [illegible] τῆς φύσεως ἀσθένειαν, γινώσκων εἰς ὑπεναντίαν ἰδίαν ἀδυναμίας. μὴ εὔχου ἐν σεσοφισμένοις ῥήμασιν, ἀλλ' ἐξ ὅλης ψυχῆς, καὶ ταπεινώσεως καρδίας. περὶ πάντων δὲ λέγε, ἐλέησόν με Κύριε, ὅτι ἀσθενής εἰμι. ἡ μὲν πίστις ἀκλινὴς καὶ ἀγάπη Θεοῦ ἐκκόπτει φροντίδας· θανάτου δὲ μνήμη ἀποστρέφεται καὶ σῶμα. διὰ μικροῦ τινος πυρὸς πολλὴν ὕλην κατέκαυσαν, καὶ διὰ μιᾶς ἀρετῆς ὅλα τὰ πάθη ἔφυγεν. ὁ Θεῷ παρίστασθαι λογιζόμενος ἐν αἰσθήσει καρδίας, ἐν προσευχῇ ἡμῶν στῦλος ἀκλόνητος, ὑπ' οὐδενὸς τῶν βιωτικῶν φροντίδων ἐμποδιζόμενος. Εἴ τις ἁγνὸν σῶμα βούλεται παραστῆσαι τῷ Χριστῷ, καὶ καρδίαν καθαρὰν ἐπιδείξασθαι αὐτῷ, τηρησάτω ἀοργησίαν καὶ ἐγκράτειαν. τούτων γὰρ χωρὶς μόνη καὶ τῷ κόπῳ, ἢ νοῦν καθαρὸν παραστῆσαι τῷ Θεῷ βουλόμενος, καὶ φροντίσι τοῦ βίου δονούμενος, ὅμοιός ἐστι τῷ τοὺς ἑαυτοῦ πόδας ἰσχυρῶς δήσαντι, καὶ ὀξέως περιπατεῖν δοκιμάζοντι, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ· Ἀμήν.

Ἴσ. εἰς ἐνα
τὴν ἰδίαν ἀ
δυναμίαν.

Ἴσ. τούτων χ
ωρὶς πάν
πόνον μόνον
καὶ κόπον πα
ρέχουσι, ὁ

Λογ. πη.

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΑΒΙΔ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ πρεσβυτέρων, καὶ εἰς τὸν Ἰωσὴφ, καὶ κατὰ Ναυάτου.

Ex Ms. Cæsareo.

Ψαλ. θ α.

Καθολικὸν ἡμῖν, καὶ τὸ μουσικὸν μέλος ὑπαγορεύων ὁ μακάριος Δαβίδ, ἐπὶ πλῆθος ψάλλει· ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου, διηγήσομαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου. ὢ τῆς εὐλαβείας τοῦ μακαρίου Δαβίδ, τοῦ πλάσαντος, καὶ μὴ καταφρονήσαντος. Εἰ γὰρ καὶ ὡς ἄνθρωπος ὀλισθήσας ἔπεσεν, ἀλλ' ὅμως ὡς δὲ ἄνθρωπος ἐξομολογεῖται. ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου. Εἰ μὲν γάρ σοι ἐξομολογήσωμαι, τῆς ἁμαρτίας οὐκ ἀπαλλάττομαι. ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου. Εἰ μὴ γάρ σοι ἐξομολογήσωμαι, ὡς χιὼν οὐ λευκανθήσομαι. ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε. Εἰ μὴ γάρ σοι ἐξομολογήσωμαι, ὁ διάβολος τὸν φόνον μου χαίρων παίζων οὐ παύσεται. ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε. Εἰ μὴ γάρ σοι ἐξομολογήσωμαι, εἰς τὴν προτέραν τιμὴν οὐκ ἐπανέρχομαι. ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε. Εἰ μὴ γάρ σοι ἐξομολογήσωμαι, πατήρ σου κατὰ σάρκα ἀκούειν οὐ δύναμαι. ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε. Εἰ μὴ γάρ σοι ἐξομολογήσωμαι, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐδὲν ὑπαγορεύει μοι, καὶ οὐδεὶς τὸν ποιητικὸν ψαλμὸν ἐκμαθεῖν δέχεται. ἁρμόζει δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν προσερχομένων τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι λέγειν τὰ τοῦ μακαρίου Δαβίδ, ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου. Εἰ μὴ γάρ σοι ἐξομολογήσωμαι, τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον οὐκ ἀποδύομαι. ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε. Εἰ μὴ γάρ σοι ἐξομολογήσωμαι, τὸν νέον ἄνθρωπον οὐκ ἐνδύομαι. ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε. Εἰ μὴ γάρ σοι ἐξομολογήσωμαι, οὐκ αὐτῷ τῷ πιστῶν ποιμνίῳ συναριθμηθήσομαι. ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου. ἐπείσθην γάρ σου λέγοντος, μὴ αἰσχυνθῇς ἐξομολογήσασθαι τὰς ἁμαρτίας σου. ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου. ἤκουσα γάρ σου λέγοντος, Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. εὑρίσκω δὲ καὶ τὰ τοῦ μακαρίου Παύλου λέξαι ῥήματα. ποῖα ταῦτα; Νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος. ποῖος καιρός; ὁ τῆς νηστείας καλλωπισμός. ποῖος καιρός; ὁ τῆς φιλοπτωχίας φωτισμός. ποῖος καιρός; ὁ τῆς μετανοίας πορισμός. νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, νῦν ἡμέρα σωτηρίας.

Ματθ. θ. ιγ.

β. Κορ. ϛ β.

σωτηρίας. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ὁ Ἐκκλησιαστὴς γράφων λέγει· Καιρὸς τοῦ κλαῦσαι τὴν ἁμαρτίαν, καὶ καιρὸς τοῦ γελάσαι τῇ σωτηρίᾳ. γελάσαι, οὐ καταγελάσαι. ἄλλο γάρ γέλως πορνευτικός, καὶ ἄλλο γέλως ὠφελής. καὶ ὅτι οὐ ψευδόμεθα ταῦτα λέγοντες, ἐξ αὐτῆς τῆς θείας γραφῆς λάμβανε τὴν ἀπόδειξιν. περὶ μὲν γὰρ τοῦ πορνευτικῶς γελῶντος ἄκουσον τῆς σοφίας λεγούσης· Ἄφρων ἐν γέλωτι πράττει κακά. περὶ δὲ τοῦ σωτηρίως γελῶντος καὶ ὠφελοῦς, ἄκουε τοῦ Ἰὼβ λέγοντος· Πλὴν δῶρον ἀσεβοὺς οὐ λήψεται, ἀληθινῶν δὲ στόμα ἐμπλήσει γέλωτος. καλῶς οὖν εἴρηται ὁ Ἐκκλησιαστής, καιρὸς τοῦ κλαῦσαι, καὶ καιρὸς τοῦ γελάσαι. καιρὸς τοῦ κλαῦσαι τὴν ἁμαρτίαν, καὶ καιρὸς τοῦ εὐφρανθῆναι τῇ δικαιοσύνῃ. Δίκαιος γὰρ Κύριος, καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησε. καιρὸς τοῦ ῥῖξαι τὴν ἔχθραν, καὶ καιρὸς τοῦ συνάψαι τὴν ἀγάπην. πειθόμενοι τῷ μακαρίῳ Παύλῳ τῷ λέγοντι, Ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν. καιρὸς τοῦ ἐκριζῶσαι τὴν ἀσέβειαν, καὶ καιρὸς τοῦ φυτεῦσαι τὴν εὐσέβειαν. Ταῦτα δὲ πάντα καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐμφαίνων Ἱερεμίᾳ τῷ προφήτῃ, περὶ τῆς ἀναλυθησομένης τῶν Ἰουδαίων χάριτος ἔλεγε πρὸς αὐτόν· Ἰδοὺ καθίστημί σε σήμερον ἐκριζοῦν καὶ φυτεύειν, ἀνασκάπτειν καὶ ἀνοικοδομεῖν· ἐκριζοῦν τὴν πολυθεΐαν, καὶ φυτεύειν τὴν μοναρχίαν· ἀνασκάπτειν καὶ ἀνοικοδομεῖν· ἀνασκάπτειν τὰ Ἑλληνικὰ σεβάσματα, καὶ ἀνοικοδομεῖν τὰ μαρτυρικὰ εὐκτήρια. Τὸ δὲ σήμερον καθίστημί σε, μὴ ἐν ὡρισμένῃ ἡμέρᾳ λάμβανε, ἀλλὰ τὸ εἰς ἀεὶ καὶ πάντοτε, καθώς φησιν ὁ μακάριος Παῦλος· Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ, ἀντὶ τοῦ, ἣ δι' ὅλης ἡμέρας ἀκούσητε τοῦ Κυρίου λέγοντος, Μετανοεῖτε (ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν) μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς οἱ λεγόμενοι καθαροί. Ταῦτα δὲ οὐ μόνον πρὸ τοῦ βαπτίσματος καὶ ἐν τῷ νόμῳ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα, καὶ ἐν τῇ χάριτι. αὐτὸς γὰρ ταῦτα ὁ δεσπότης Χριστὸς τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ἐν ἑτέραις λέξεσι παραδιδοὺς ἔλεγεν· Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ οὐκ αὐταῖς λέξεσι μόνον, ἀλλὰ πραγμάτων ἐλέγχοις ἐποίησε τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς, τοῦ λύειν καὶ δεσμεῖν. βλέψατε πρὸ πάντων εἰς τὸν μακάριον Πέτρον, πῶς ἐδέσμευσε θανάτῳ τοὺς [illegible] συμφωνήσαντας τῷ ψεύδει, Ἀνανίαν καὶ Σάπφειραν· πῶς δὲ ἔλυσε τὴν συμφορὰν τοῦ ἐκ [illegible] χωλοῦ [illegible], πόδας αὐτοῦ [illegible]. λεγέσθω πρὸς τούτους τοὺς καθαρούς, τῶν καθαρωτέρων, ἢ ποίας ἀκαθαρσίας ἀκαθαρτότεροι; οὐδεὶς γὰρ καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου, οὐδ' ἂν μία ἡμέρα ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐπὶ γῆς. τί οὖν ἐροῦσι πρὸς ταῦτα οἱ πολλοὶ, οἱ τὸν μεγαλόδοξον λογισμὸν ἔχοντες, οἱ πολλάκις λέγοντες [illegible] τί ἐγὼ ἔχω πλεῖον τοῦ πρεσβυτέρου προσελθεῖν, καὶ ἐξομολογήσασθαι αὐτῷ τὰς ἁμαρτίας μου, τῷ πολλάκις πλείονα μου πλημμελήσαντι; πῶς δύναται οὗτος, ἄνθρωπος ὢν [illegible] καὶ ἁμαρτωλὸς, τὰς ἐμὰς ἁμαρτίας ἐξαλεῖψαι; τοιαῦτα προφασίζονται οἱ ἐν ἁμαρτίαις καὶ ἐν ὑπερηφανίᾳ ὑψώματος ἑαυτοὺς [illegible]. ἀλλ', ὦ ἄνθρωπε, ὁ σπουδῇ ἐπιβουλεύων τοῖς ἄλλοις [illegible] καὶ ἀπατηλοῖς συνρήμασιν, ὁ Θεοῦ παραπικραίνων διὰ τῆς [illegible] σου καὶ ψευδοφρονοῦντος· μὴ γὰρ ὁ ἄνθρωπος [illegible], ὁ ἄνθρωπος ἀφίησί σου τὰς ἁμαρτίας, τῷ δεσπότῃ καὶ βασιλεῖ τῶν ἁπάντων Θεῷ παρεστηκὼς, τὸ διὰ τοῦ ἱερέως συγχωρούμενα τὰ πλημμελήματα. μεσίτης γάρ, [illegible] ὑπάρχει ὁ ἱερεύς. πιστεύων κρίνεις καὶ [illegible], ὅτι ὁ Θεὸς [illegible]; τὸ [illegible] αὐτοῦ σῶμα μίγνυσι, καὶ τὸ ἄγγελον αὐτοῦ σῶμα ἱερουργηθῆναι, ὡς ἐπὶ ἱερέως, καὶ ὁ Θεὸς [illegible] αὐτοῦ ἱερουργεῖ, μὴ παραλείπεσθαι τῷ αὐτῷ λαβεῖν τὴν ἄφεσιν [illegible] τῶν ἁμαρτιῶν, ἀλλ' ὁ μέγας ἀρχιερεὺς Χριστὸς ὁ [illegible] αὐτοῦ τὴν ἱερωσύνην. ὅτι δὲ οὐ μόνον ἐν τῇ χάριτι, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς χάριτος ὁ Θεὸς τοῖς ἀνθρώποις τὴν σωτηρίαν διὰ ἀνθρώπου ἐποίησε· τοῦτο χάριν ὁ δεσπότης [illegible] ἐνανθρωπήσας, ὁ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. οἴδατε ἀκριβῶς τὴν ἱστορίαν τοῦ μακαρίου Δαβὶδ τοῦ [illegible] εἰρημένην, [illegible]

σομεν

Πειθόμεθα

Ἐκκλησ. γ. δ'.
Παροιμ. ι. κγ'.
Ἰωβ. η. κα.
Ψαλ. ι. η.
Ἱερ. α. ι.
Ἑβρ. γ. η.
Ματθ. δ. ιζ.
Ματθ. ιη. ιη.

β. Βασ. ιβ. α.

σομαί σοι, Κύριε, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου, πῶς ὁ αὐτὸς φόνῳ καὶ μοιχείᾳ περιπεσὼν, τοῖς ἀκεσι καιροῖς, ἔμενεν ἀνεξομολόγητος. τί οὖν ποιεῖ ὁ Θεός, ἵνα καὶ τοῦτον πρὸς μετάνοιαν ἑλκύσῃ, καὶ τὸν μετέπειτα ποιήσῃ τὴν μετάνοιαν ἀσπάζεσθαι; πέμπει πρὸς αὐτὸν Νάθαν τὸν προφήτην, ἐν ἀλλοτρίῳ προσώπῳ τὰ κατ' αὐτοῦ ἐξαγγέλλοντα. Ἐλθὼν γάρ, φησιν, ὁ μνημονευθεὶς προφήτης πρὸς τὸν Δαβὶδ ἔφη· βασιλεῦ, ἔχω σοι τι εἰπεῖν. ὁ δὲ Δαβὶδ, λέγε. καὶ ὁ προφήτης Νάθαν· ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος, ἔχων ποίμνια καὶ βουκόλια πολλά· ἄνθρωπος δέ τις ἦν πένης ἔχων ἀμνάδα μίαν, ἥτις ἐκ τῆς τραπέζης αὐτοῦ ἤσθιε, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου αὐτοῦ ἔπινε, καὶ ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ ἐκάθευδε· πλούσιον τὸν Δαβὶδ καλῶν, πένητα τὸν Οὐρίαν. τί οὖν; ἦλθε, φησι, ξένος πρὸς τὸν πλούσιον. τίς ὁ ξένος; ὁ λογισμὸς τῆς ἐπιθυμίας, ὁ ἐμβάλλων ἡμᾶς εἰς κόλασιν. ἦλθε ξένος πρὸς τὸν πλούσιον· καὶ ὁ πλούσιος φειδόμενος τῶν οἰκείων προβάτων, πέμψας ἔλαβε τὴν ἀμνάδα τοῦ πένητος, καὶ κατασφάζει αὐτὴν τῷ ξένῳ. τοῦτο ἀκούσας ὁ βασιλεὺς Δαβὶδ, εἰ καὶ τῇ ἁμαρτίᾳ ἦν περιπεσὼν, ἀλλ' ὅμως τὸ δίκαιον ἠμφίεστο. τοῦ γὰρ σώματος ἡ ἁμαρτία, τῆς δὲ ψυχῆς τὸ κατόρθωμα. ὅθεν ἀποκριθεὶς ἐν θυμῷ ἔφη, ζῇ Κύριος, ἄξιος θανάτου ὁ ποιήσας τοῦτο, καὶ τὴν ἀμνάδα ἀποτίσει ἑπταπλάσιον. ὑπερβαίνει τὸν νόμον ὁ Δαβίδ. ὁ νόμος γὰρ τετραπλασίονα κελεύει· οὗτος δὲ ἑπταπλασίονα κελεύει. ὁ δὲ Νάθαν πρὸς αὐτόν· Σὺ εἶ, βασιλεῦ, ὁ ταῦτα πεποιηκώς. εἶτα ὁ Δαβὶδ συνετὸς ὑπάρχων, καὶ εὐλαβείᾳ συζήσας, οὐκ ἀπεχρήσατο τῷ βασιλικῷ ἀξιώματι, οὐκ ἐτυράννησε τὸν ἐλέγχοντα, καίπερ δυνάμενος· οὐκ εἶπε, τίς εἶ σύ, ὁ τολμήσας ἐπὶ πάντων ὀνειδίσαι με; ἤδει γὰρ σαφῶς, ὅτι εἰ καὶ βασιλεύς ἐστιν ἐπίγειος, ἀλλ' ὅμως βασιλεύεται ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν ἄνω δυνάμεων. ὡς μόνον γὰρ ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ προφήτου, ὅτι σὺ εἶ, βασιλεῦ, εὐθέως ἐξωμολογήσατο, Ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ. ὁ δὲ Νάθαν, Καὶ Κύριος ἀφεῖλε τὸ ἁμάρτημά σου, οὐ μὴ ἀποθάνῃς. ὦ Νάθαν, τί ἐτόλμησας ἀποφήνασθαι; μέλλεις γὰρ ὑπὸ Ναυάτου ἐγκαλεῖσθαι τοῦ ὑψηλόφρονος. τῷ Θεῷ ἥμαρτεν ὁ Δαβὶδ, αὐτῷ καὶ ἐξωμολογήσατο· καὶ πόθεν οἶδας, εἰ συγχώρησιν ἔλαβεν; ὅτι σὺ ἀφεῖλες τὸ ἁμάρτημα. πρότερον μάθε, καὶ τότε μετάδος τῆς ἁμαρτίας τὴν λύσιν. ὁ δὲ Νάθαν φησίν· ἐμοὶ ἐνεχείρισεν ὁ Θεὸς τελείαν τὴν τοῦ Δαβὶδ περιοδείαν ποιήσασθαι. εἰ γὰρ οὐκ ἐβούλετο δι' ἐμοῦ αὐτῷ συγχωρῆσαι, οὐκ ἂν ἀπέσταλκέ με πρὸς αὐτόν. τίς ἐγκαλεῖ ἰατρῷ περιοδεύοντι ἀνθρώπῳ νοσοῦντι, καὶ οὐκ εὐχαριστεῖ καὶ ἀμοιβὰς ἀποδίδωσι; σαφῶς τοίνυν ἀποδέδεικται, ὅτιπερ οὐ μόνον ἐν τῇ χάριτι, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς χάριτος, δι' ἀνθρώπων ὁ Θεὸς τοῖς ἀνθρώποις συνεχώρει τὰ ἁμαρτήματα. χρησώμεθα δὲ καὶ μετρίῳ ὑποδείγματι πρὸς σαφήνειαν τῶν λεγομένων. ὑπόθου μοι, ὦ ἄνθρωπε, ὁ τῆς μετανοίας ἀντίπαλος, τινὰ ἄνθρωπον σφαλέντα ἐπί τινι ἐγκλήματι, καὶ καταδίκῃ ὑπὸ ἄρχοντος βληθέντα, καὶ μέλλοντα αὐτὸν ἢ ἐν ἐξορίᾳ, ἢ ἐν ἄλλῃ τινὶ τιμωρίᾳ περιπίπτεσθαι. μὴ οὗτος ὁ τῇ καταδίκῃ φρουρούμενος, δι' ἑαυτοῦ πρόσεισι, καὶ τὸν ἄρχοντα παρακαλεῖ τῆς συμφορᾶς ἐκείνης ἀπαλλαγεῦσαι; οὐχὶ τὸν μεσίτην ἱκετεύσας καὶ ζητήσας, τὸν λεγόμενον, ἵνα σαφέστερον εἴπω, δομεστικὸν, δι' αὐτοῦ τὴν σωτηρίαν πρυτανεύεται, καὶ τῆς κρίσεως τὴν ψῆφον σπουδάζει ἀκυρῶσαι, καὶ τοῦ ἄρχοντος τὸν θυμὸν εἰς ἐπιείκειαν μεταποιῆσαι; εἰ ἐπὶ τῶν σωματικῶν τιμωριῶν ἡ ταξία τοσαύτη καὶ παράκλησις, ἐπὶ τῶν πνευματικῶν οὐχὶ μᾶλλον ὑψηλοτέρας χρήσεται μεσιτείας καὶ βοηθείας χρείᾳ; ὥστε, ἄνθρωπε, εἰ διὰ τοῦτο οὐ βούλει προσελθεῖν τῇ μετανοίᾳ, ὅτι ἄνθρωπός ἐστιν ὁ ἱερεὺς ἁμαρτωλὸς, μηδὲ βαπτισθῇς· ἄνθρωπος γάρ ἐστιν ὁ βαπτίζων· μηδὲ κοινωνήσῃς· ἄνθρωπος γάρ ἐστιν ὁ τὸν ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ μελίζων. εἰ δὲ ταῦτα πίστιν ἔχει, κἀκεῖνο πίστει καταδέξαι. ὅρα μὴ ἄλλα φυλάττων, καὶ ἄλλα ἀποβαλλόμενος, εἰς κρίμα ἐμπέσῃς. οὕτω γὰρ σκελίζει ἡμᾶς τὸ πονηρὸν θηρίον ὁ διάβολος, καὶ θέλει ἡμᾶς ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν διὰ πολυτρόπων αὐτοῦ μηχανημάτων.

γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ, Ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. εἰ οὖν ἄρχοντά σοι δέδωκε Ἐξοδ. κβ. κη.
τὸν ἱερέα ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, ἔπειτ' ἀποβάλλεις αὐτὸν καὶ ταλανίζεις καὶ μὴ δυνάσαι
τῷ ἐπιγείῳ βασιλεῖ παρακαλούμενος διδόντι ἀξίαν ἄρχοντι, κωλῦσαι καὶ εἰπεῖν αὐτῷ, οὐκ ἔστιν
ἄξιος τῆς ἀρχῆς ταύτης λαμβάνεσθαι; εἰ οὖν ἐκεῖνον οὐ δυνάσαι κωλῦσαι, ὃν θέλει καὶ ὃν
βούλεται, δοξάσαι, πῶς τολμᾷς τὸ δεσποτικὸν κέλευσμα κωλυθῆναι ἐπὶ τοῦ ἱερέως, ὅτι
ἁμαρτωλός ἐστι; οὐχὶ Δαβὶδ ὁ προφήτης μοιχείᾳ καὶ φόνῳ περιέπεσεν, ὡς προεῖπον; οὐχὶ
Πέτρος ἀρνησάμενος τὸν διδάσκαλον τρὶς, ἁμαρτίᾳ καὶ ἀρνήσει ὑπέπεσεν; οὐχὶ Παῦλος
ἐδίωξε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ὡς οὐδεὶς ἄλλος; ἀλλ' ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης τούτους
ἐξελέξατο καὶ ἐδόξασεν, ἵνα σύ τινα τῶν τῆς ἐκκλησίας ἀρχόντων μὴ ἐξουδενώσῃς, μηδὲ
κρίνῃς. ὁ γὰρ ἱερεὺς βαπτίζων καὶ προσφέρων τὴν ἀναίμακτον θυσίαν, τὰς χεῖρας κιχρᾷ
πρὸς τὸ προκείμενον· τὸ δὲ ἅγιον πνεῦμα ταῦτα ἁγιάζει καὶ μεγαλύνει. διὸ καὶ ἐν ταύτῃ
μετανοοῦντός σου καὶ ἐξομολογουμένου, οὐδὲν ἕτερον, ἢ τὴν γλῶτταν κιχρᾷ, καὶ ὁ Θεὸς τὴν
σωτηρίαν σοι καὶ τὴν ἄφεσιν παρέχει. καὶ εἰ ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, καὶ εἰ οἷόν τέ ἐστι μετὰ
τὸ βάπτισμα διὰ μετανοίας σωθῆναι, διατί ὁ ἀπόστολος Πέτρος τὸν Ἀνανίαν καὶ τὴν
Σαπφείραν παραυτὰ ἐθανάτωσε, καὶ οὐχὶ διὰ μετανοίας αὐτοὺς ἀνεκαλέσατο; πρόσεχε
ἀκριβῶς. οὐχὶ ὁ μακάριος Πέτρος ἀπέκρυψε τὴν ἔμπλαστρον τῆς μετανοίας· ἀλλ' αὐτοὶ
οἱ τῷ τοιούτῳ πτώματι περιπεσόντες, οὐκ ἐπεζήτησαν τὴν μετανοητικὴν προσφορὰν
ἔμπλαστρον· ἀλλὰ τῇ τοῦ διαβόλου παραινέσει συναπώλοντο καὶ τοῖς χρήμασι. τότε γὰρ
μετάνοια, οὐχ ὅτε ἐν τῷ * * * ῥήματι, ἀλλ' ὅτε τῇ πράξει γνωρίζεται. ἔστι γὰρ μετάνοια
ἀπὸ ψυχῆς προερχομένη, καὶ ἔστι μετάνοια ἐπιπολαίως γινομένη· ὅθεν οἱ μὲν σώζονται, οἱ
δὲ κατακρίνονται. μετενόησεν ὁ μακάριος Πέτρος, καὶ ὁ ἄθλιος Ἰούδας· ἀλλ' ὁ μὲν Πέτρος
γνησίως μετανοήσας καὶ δακρύσας καὶ τὴν ἄρνησιν διὰ τῶν δακρύων ἀποπλύνας, εἰς τὴν
προτέραν τιμὴν πάλιν ἐπανῆλθεν· ὁ δὲ Ἰούδας παρέργως εἰργάσατο τὴν μετάνοιαν. εἰ γὰρ
καὶ τὰ ἀργύρια προσέρριψε τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ εἶπεν, ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον, ἀλλ' ὅμως
οὐκ ἐστέναξεν, οὐκ ἐδάκρυσεν, οὐκ ἄξια τῆς μετανοίας ἔπραξεν, ἀλλὰ μόνον ἀγχόνην
πλέξας, τὸν διάβολον ἐπληροφόρησε. τί οὖν Σίμων ὁ Μάγος, βαπτισθεὶς καὶ σκελισθεὶς,
καὶ ὑπὸ Πέτρου κατακριθεὶς ὡς χρήματα προσενέγκας, ἵνα τὴν ἀκαπήλευτον δωρεὰν
πραγματεύσηται, οὐ τὴν μετάνοιαν ᾔτησεν; οὐχὶ ὁ μακάριος Πέτρος ἀπεκρίνατο λέγων·
Μετανόησον ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ Κυρίου; διατί, φησι, τῷ Ἀνανίᾳ Πραξ. η. κβ.
καὶ τῇ Σαπφείρᾳ οὐκ εἶπε τὰ ῥήματα ταῦτα, μετανοήσατε ἀπὸ τῆς κακίας ὑμῶν;
πρόσεχε ἀκριβῶς. οὐ παίζεται ἡ τοῦ πνεύματος χάρις. ὁ Ἀνανίας γὰρ καὶ ἡ
Σάπφειρα ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ Πέτρου, καὶ ἀκούοντες παρ' αὐτοῦ, Τί ὅτι συνεφωνήθη Πραξ. ε. θ.
ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα Κυρίου, οὐχ ὡμολόγησαν τὴν ἑαυτῶν ἁμαρτίαν, οὐ προσέπεσαν,
οὐκ ἐδεήθησαν, οὐκ εἶπον, ὅτι ὡς ἄνθρωποι ἐσφάλημεν, ἀλλὰ τί; ἐλεγχόμενοι
ὑπ' αὐτοῦ ἀντεπίθοντο τοῖς αὐτοῦ ῥήμασι, πειρώμενοι αὐτὸν κρύπτειν, μὴ συνιέντες ὡς οὐ
παίζεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ὅθεν παραυτὰ ὁ μακάριος Πέτρος παροξυνθεὶς, ἁρμόζουσαν
αὐτοῖς ἐξήνεγκε τὴν ἀπόφασιν· ὁ δέ γε Σίμων ἀκούσας παρὰ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, Τὸ Πραξ. η. κ.
ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι,
οὐκ ἠγανάκτησεν, οὐκ ἀφηνίασεν, οὐκ ἀντεπήδησε, καίτοι πονηρὸς ὤν· ἀλλὰ τὰς ὕβρεις
καὶ τὰς ἐπισκήψεις, ὡς ἀντιδότους αἰτίας, δεξάμενος, οὐ μόνον τῷ Πέτρῳ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι
τοῖς ἀποστόλοις προσπεσὼν ἔλεγε· Δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν Θεὸν, ὅπως μηδὲν
ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ, ὧν εἰρήκατε κακῶν. μεγάλως, φησὶν, ἥμαρτον· οὐ τολμῶ δι' ἑαυτοῦ τὸν
Θεὸν ἐξιλεώσασθαι. ὑμεῖς οἱ μεσῖται ὑπὲρ ἐμοῦ πρεσβεύσατε. καλῶς οὖν ἔλεγεν ὁ Ἐκκλησιαστὴς,
Καιρὸς τοῦ κλαῦσαι, καὶ καιρὸς τοῦ γελάσαι. καιρὸς τοῦ κλαῦσαι ὅτε τὰ αἴτια νο-

σοῦνται,

τῇ διανοίᾳ
μάτι

σθῶνται, καὶ καιρὸς τοῦ γελάσαι τὸν τὴν μετάνοιαν ἀγαπῶντα. οὕτω γὰρ ἔκλαυσεν ὁ μέγας Ἰωσὴφ, οἱονεὶ τῷ προφητικῷ βλέμματι προσανατεθεὶς τῷ μακαρίῳ Δαβὶδ τῷ λέγοντι· (ἴσ. προτ.) Οἱ σπείροντες ἐν δάκρυσιν, ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσιν. (Ψαλ. ρκε. ε.) ἔσπειρεν οὖν καὶ Ἰωσὴφ τὰ δάκρυα τῆς φιλαδελφίας, καὶ ἐθέρισε τὸν στέφανον τῆς βασιλείας. ἴστε γὰρ πάντες σαφῶς, ὡς μετὰ τὸν παράδοξον ἐκεῖνον ἀναγνωρισμὸν, θεασάμενος Ἰωσὴφ τοὺς ἑαυτοῦ ἀδελφοὺς, προσποιεῖσθαι οὐκ ἠθέλησε· ποῖοι γὰρ ἀδελφοί, οἱ τὴν δυωδεκάσειρον ἅλυσιν τῆς ἀδελφότητος, ὅσον δὲ ἐπ' αὐτοῖς, διαρρήξαντες; ὅμως ὁ Ἰωσὴφ τὰς θλίψεις εἰς ἀντιλήψεις μετοχλευάσας (ἴσ. μετα- χλεύσας) ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν ἀδελφῶν, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτοῖς. διὰ τί δὲ ἐπὶ τὸν τράχηλον, οὐχὶ δὲ ἐπὶ ἄλλο μέρος; ἀναγκαίως ἐπὶ τοὺς τραχήλους αὐτῶν ἔκλαυσε, τοὺς ἀποβαλόντας τὸν ζυγὸν τῆς φιλαδελφίας. Εἶδες πραότητα καὶ εὐλάβειαν ἀνδρός; ἀλλὰ φασί τινες περὶ τοῦ Ἰωσὴφ, ὡς ἀπὸ ἀνάγκης συσχεθεὶς καὶ ἐν ξένοις τόποις αὐλιζόμενος, καὶ μὴ ἔχων ἀνθρωπίνην βοήθειαν, ἢ τὸν προστατεύοντα, τούτου χάριν τὴν πραότητα καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην ἐπεδείξατο. πρόσεχε οὖν ὁ ταῦτα λέγων. αὐτὸς γὰρ ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ διαθέσεως οἰκείας τὴν πατρικὴν εὐλάβειαν περιέθετο. τοῦ Ἰωσὴφ μνήμη, καὶ φωτὸς παρουσία. ὁ γὰρ τοῦ φωτὸς δεσπότης Χριστὸς ἐκ τοῦ σκότους τῆς φυλακῆς τοῦτον ἠλευθέρωσε. διὸ περιπολογεῖς, ἄνθρωπε, οὐ δικαιολογεῖς, ὁ λέγων ὅτι ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ ἀνάγκης ὑπῆρχεν εὐλαβὴς καὶ ἀνεξίκακος. οὕτω γὰρ περὶ νόμου ὑπῆρχε φιλόθεος ὁ Ἰωσὴφ καὶ νόμου τηρητὴς, ὅτι καὶ κολακευόμενος παρὰ τῆς ἑαυτοῦ δεσποίνης, ἐμυσάττετο τῆς μοιχείας τὸ δρᾶμα. μὴ γὰρ τότε νόμος ἦν τεθεὶς, ὁ κελεύων, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς; οὐχὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ νόμος γενόμενος, καὶ φυσικῷ κριτηρίῳ προσπλακεὶς ἔφυγε γυμνὸς ἐξ αὐτῆς, ἵνα τὴν δεσποτικὴν μὴ μολύνῃ κοίτην; οὐχὶ ἡ τούτου δέσποινα παρεκάλει αὐτὸν ἀναιδῶς, καὶ ἐλπίδας ἐλευθερίας αὐτῷ δώσειν ὑπισχνεῖτο, καὶ πάντων τῶν αὐτῆς δεσπότην καταστήσειν, εἰ συγκατάθηται τῷ σπουδαζομένῳ; οὐχὶ ὅσον ἐκείνη προσέτεινε, τοσοῦτον οὗτος ἐκάμπτε, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν ἑαυτὸν εὐνουχίσας, οὐ ξίφει, ἀλλὰ πίστει; οὐχὶ ταῦτα τὰ ῥήματα ἔλεγε πρὸς αὐτὴν ὁ δίκαιος; (Γεν. λθ. η.) Εἰ ὁ κύριός μου, δέσποινα, οὐ γινώσκει τι τῶν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πάντα ἐνεπίστευσεν ἐν τῇ χειρί μου, καὶ οὐδὲν ὑφαίρεται ἀπ' ἐμοῦ, πλὴν σοῦ, διὰ τὸ σὲ γυναῖκα αὐτοῦ εἶναι, καὶ πῶς ποιήσω τὸ πονηρὸν τοῦτο ἁμάρτημα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; μὴ γὰρ οὐ πάρεστιν ὧδε ὁ τῶν πατέρων μου Θεός; μὴ γὰρ ἄλλος ἐν τῇ Χαναὰν Θεὸς, καὶ ἄλλος ἐν Αἰγύπτῳ, εἰ καὶ ὑμεῖς ἀγνοεῖτε; μὴ γὰρ οὐκ ἔστιν ἐποπτική τις δύναμις ἡ θεωροῦσα τοὺς ἀδικοῦντας τὸν πέλας; μὴ γὰρ, τοῦ ἀνδρός σου ἔξω τυγχάνοντος, καὶ ὁ Θεός μου συναπεδήμησεν; ὁ σὸς ἀνὴρ, γύναι, ἐμὸς δεσπότης ὢν, πᾶσαν τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ ἐπίστευσεν ἐν τῇ χειρί μου, κἀγὼ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ συλήσω; ἕνα ἑνὶ συνέζευξε· μὴ γὰρ μίαν πολλοῖς, ἢ ἑνὶ πολλάς; ἡσύχασον, δέσποινα. οἶδα γὰρ τὸν ὑφάπτοντά σε κατ' ἐμοῦ. οὐ σύ με πολεμεῖς, ἀλλ' ὁ τοὺς ἀδελφούς μου κατ' ἐμοῦ ὁπλίσας διάβολος. ἅπαξ γὰρ τοῦ πατρός με ἀλλοτριώσας, σπεύδει καὶ τοῦ Θεοῦ ἀποστῆσαι. ἰδοὺ καὶ πάλιν κυκλοῖ, ὅπως ξένον με τῶν ὀνείρων ποιήσῃ. ἡσύχασον τοίνυν. ἄμεινον γὰρ ὄνομα, καὶ μὴ πρᾶγμα βαστάζειν μοιχοῦ. ἐὰν σοι μὴ πεισθῶ, τὸ σῶμα μαστίζομαι. ἐὰν δὲ τοῦ Θεοῦ μου παρακούσω, τὸ συναμφότερον κολασθήσομαι. ἔγνω γὰρ τὸν λέγοντα· (Ματθ. ι. κη) Φοβήθητε τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι. Ταῦτα εἴρηται πρὸς ἀπόδειξιν τῆς πραότητος καὶ ἀνεξικακίας τοῦ σώφρονος Ἰωσήφ. ἄκουε δὲ αὐτοῦ καὶ τὴν ἄλλην πραγματείαν. ἴστε γὰρ πάντες σαφῶς, ὅτι συκοφαντίᾳ τῆς Αἰγυπτίας τὴν φυλακὴν οἰκήσας, ψήφῳ δὲ θείας προνοίας τῆς Αἰγύπτου βασιλεύσας, καὶ ἤδη λοιπὸν τῶν ὀνείρων αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ τῶν ἀποκαλύψεων τὴν ἔκβασιν ἐπιδεικνυόντων, καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ κατελθόντων εἰς τὴν Αἴγυπτον διὰ τὴν τῶν ἀναγκαίων ἔνδειαν, θεασάμενος τούτους ὁ Ἰωσὴφ, καίτοι βασιλεὺς ὑπάρχων, καὶ πάσης τῆς Αἰγύπτου δεσπόζων, οὐκ ἐγύμνωσε ξίφος, οὐκ ἐν φυ-

λακῇ

λακκῷ κατέκλεισεν, οὐ λιμῷ κατέτηξεν, οὐ πληγὰς ἐπέθηκεν, οὐχ ὡς θῆρας τοὺς μὴ ἐλεήσαντας ἑαυτὸν κατενόησεν, οὐχ ὑπεμνήσθη τοῦ χιτῶνος τὸν διασπαραγμόν, οὐ τοῦ λάκκου τὸν βάθυνον, οὐ τῆς δουλείας τὸ ὠνικόν, οὐ τοῦ φθόνου τὸν τῦφον, οὐ τῆς μισαδελφίας τὸν καπνόν, οὐ τῆς πατρικῆς ζημίας τὸν φόρτον, οὐ τοῦ ὁμομητρίου ἀδελφοῦ Βενιαμὶν τὴν ἀλλοτρίωσιν· ἀλλὰ πάντα τὰ λυποῦντα ἐκποδὼν ποιήσας, ἀπειλὴν μετὰ πραότητος συζεύξας, ἀφορμὴν ἐζήτει πῶς ἀναγνωρισθῇ τοῖς ἀδελφοῖς. μόνον γὰρ ἐθεάσατο τούτους, καὶ τὸν ὁμομήτριον ἀδελφὸν Βενιαμίν, τὸν ἄκακον, τὸν ἀκέραιον, τὸν ἔσχατον τῆς πατρικῆς ἀμπέλου βότρυν, τὸν ἄγευστον τῆς μισαδελφίας, τὸν ἀδελφὸν καὶ τῇ φύσει καὶ τῇ γνώμῃ, εὐθέως περιχαρέσι δάκρυσι τὰς παρειὰς νοτίσας, ἀνεβόησε λέγων· Ἐγώ εἰμι Ἰωσὴφ ὁ ὑμέτερος ἀδελφός· νῦν δὲ μὴ σκληρὸν ὑμῖν φανήτω. ὢ τῶν ξένων πραγμάτων. ὁ ἀνεύθυνος, ὡς ὑπεύθυνος ἀπολογεῖται. ἐγώ εἰμι Ἰωσήφ, ὦ ἀδελφοί. εἰ μὴ ἄκοντες προσεκυνήσατε, ψευδῆ μου τὰ ὀνείρατα· εἰ μὴ ἀνωρθώθη τὸ ἐμὸν δράγμα, καλῶς τὸ δρέπανον τῆς μισαδελφίας ὠξύνατε. μάθετε καὶ ὑμεῖς, ὦ ἀδελφοί, ὅτι πᾶς ὁ ἐλπίζων ἐπὶ Κύριον οὐ καταισχύνεται. λιτοῦ με χιτῶνος ἐστερήσατε· ἴδε, πορφύραν περιβέβλημαι. ἐν λάκκῳ με ἐχώσατε· ἴδε, ἐν ἅρματι χρυσοκολλήτῳ ἐποχοῦμαι. ὡς δοῦλον ἐπωλήσατε· ἴδε, βασιλεὺς ἀναδέδειγμαι. φυλακὴν ᾤκησα· ἴδε, ἐν βασιλείοις ἀναστρέφομαι. κλοιὸν ἐφόρεσα· ἴδε, διάδημα ἐκ λίθων τιμίων περίκειμαι. εὑρήκαμεν οὖν εἰπεῖν ἀληθῶς τὰ τοῦ μακαρίου Παύλου· Τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Γεν. με. γ.

Ρωμ. η. κη.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΝ ΤΗΣ *ΘΕΟΤΟΚΟΥ*.

Λογ. πθ.

Ἐκ τοῦ Ἀρείου δυσσεβοῦς.

Ex Ms. Cæsareo. emend. ex Ms. alio Ibid

ΤΗ προτέρᾳ κυριακῇ τὴν ὀρθόδοξον ταύτην ἐκκλησίαν, οὐράνιον χείλην ἐκάλεσεν ὁ τῆς ἀκτίστου Τριάδος μύστης καὶ ἐξηγητής, ὁ μέγας Βασίλειος, ὁ θεοδίδακτος ῥήτωρ, ὁ τῆς ἀληθείας συνήγορος, ὁ γενναῖος τοῦ ψεύδους κατήγορος, ὁ τῆς Ἀρειανικῆς μανίας τὴν λύσσαν θριαμβεύσας, "ὡς ἔπρεπεν, ὁ τῷ βίῳ περὶ τῆς γλώσσης λαλῶν, καὶ τῷ λόγῳ μετὰ τῆς πολιτείας βοῶν, ὁ τῆς πόλεως ταύτης γνωριμώτατος κόσμος, ὁ τῆς ἐκκλησίας ἀστήρ, ὁ τοῖς ἐχθροῖς τῆς εὐσεβείας, ὥσπερ λύκοις, ὡς γενναῖος στρατιώτης παραταττόμενος, [καὶ] τῇ γλώττῃ, καθάπερ σφενδόνῃ, χρώμενος κατὰ τῶν" ἀσεβῶν· ὁ τῆς ποίμνης ταύτης ἄγρυπνος φύλαξ," καὶ τῆς ἁγίας μάνδρας πάνσοφος τειχιστής. [καὶ καθάπερ ἡ ἐπὶ τοῦ Νῶε περιστερὰ τὸν κλάδον τῆς ἐλαίας ἐπὶ τοῦ στόματος φυλάξασα ἀειθαλῆ, καὶ τοῦτον ἔγκαρπον κομίσασα ἡμῖν· οὕτω καὶ] οὗτος ἐδήλωσε τῇ πρὸ ταύτης κυριακῇ τὴν ἑαυτοῦ γλῶτταν τῷ πνεύματι, καὶ τοῖς θείοις αὐτοῦ ῥήμασι τὸν Ἄρειον κατετόξευσε, τὴν ἐκείνου βλασφημίαν," τῆς τοῦ διαβόλου διδασκαλίας" ὑπάρχουσαν. ἔδειξεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν προβάτων τὸν λύκον, ὡς ἀρνίον, καλυπτόμενον τῷ κωδίῳ τοῦ χριστιανισμοῦ· καὶ περιελὼν αὐτοῦ τὸ ἔνδυμα τῆς ὑποκρίσεως, ὡς λύκον [ἅρπαγα τοῦτον] ἐστηλίτευσε, καὶ τὸ νομιζόμενον πρόβατον εἶναι), τοῖς προφητικοῖς καὶ ἀποστολικοῖς λόγοις, ὡς λίθοις, χρησάμενος, τὸν θῆρα κατέλυσε. καὶ καθάπερ Δαβὶδ τὸν Γολιὰθ καταβαλών, τὴν ἐκείνου μάχαιραν εὗρε χρησιμεύουσαν αὐτῷ πρὸς τὴν τοῦ πολεμίου σφαγήν· οὕτω καὶ τῆς ἡμετέρας παρατάξεως ὁ νέος Δαβίδ, τοῖς ὅπλοις τοῦ Ἀρείου τὸν Ἄρειον" κατεκέντησεν. ὑπέγραψε τῷ λόγῳ, πῶς ὁ Θεὸς καὶ πατήρ, ἄχρονος ὢν τοῦ λόγου πατήρ· πῶς συναΐδιος ὁ υἱὸς τῷ πατρί· πῶς ὁμοούσιος, οὐχ ἑτεροούσιος· πῶς συνεργός, ἀλλ' οὐχ ὑπουργός· πῶς ποιητής, ἀλλ' οὐχὶ ποίημα·

* *

μα·

μαι· πῶς δεσπότης, καὶ δοῦλος· πῶς ἀπαύγασμα τῆς δόξης τοῦ πατρὸς καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως·
Ιωαν. α. α. πῶς Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος· πῶς ἢ. πῶς
ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο μὴ τραπεὶς, σὰρξ ἐγένετο μὴ μεταβληθεὶς, σὰρξ ἐγένετο μὴ ἀλλοιωθεὶς,
καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, σκηνὴν ἀχώριστον τῆς ἑαυτοῦ θεότητος, τὴν ἡμετέραν φύσιν
κατασκευάσας αὐτὸς ἑαυτῷ. οὕτως οὖν ἐστὶν ὁ κήρυξ τῆς ἀληθείας ἐκήρυξεν. αὐτὸν γὰρ
εἶχε τὸν Χριστὸν, δι' αὐτοῦ μὲν φθεγγόμενον, παρὰ δὲ τῶν Ἀρειανῶν βλασφημούμενον. τού-
του γὰρ οὐρανόθεν μὲν αὐτὸν ἀοράτως εὐφήμουν οἱ ἄγγελοι, ὡς τὴν περὶ αὐτῶν προσκυ-
νουμένην ὁμοούσιον τριάδα, καλῶς ἐπὶ τῆς γῆς ὑμνουμένην, καὶ δοξολογεῖσθαι διδάσκοντα. ἢ. ἀδια- [illegible]
ὑμεῖς δὲ κάτωθεν τοῖς δικαίοις κρότοις ἐπισκιρτῶντες ἠγάλλεσθε, καὶ τὸν μιμητὴν τῶν ἀποστόλων
ἄξιον τῶν ἀποστόλων ἀνηγορεύσατε, ὡς τοῦ Πέτρου τὴν μακαρισθεῖσαν ὁμολογίαν
τῇ γλώττῃ πηγάζοντα, ὡς τοῦ Παύλου τὸν ζῆλον τοῖς χείλεσιν ἐκπυρσεύοντα· καὶ μακαρίαν
εἰκότως ἀπεκάλεσε τὴν ἐκκλησίαν τοιοῦτον κεκτημένην κειμήλιον. καὶ γάρ ἐστι μακαρία
ὄντως τοιοῦτον ἔχουσα θησαυρόν. ταῦτα μὲν οὖν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν γεγένηται.
ἐγὼ δὲ σήμερον ὑμῖν ὑπανοῖξαι βούλομαι τὰ προπύλαια τῆς ἐνανθρωπήσεως
τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· ἵνα κατοπτεύσητε, πῶς ὁ Θεὸς λόγος ὁμοούσιος ὢν τῷ πατρὶ,
λαβὼν τὴν ἡμετέραν οὐσίαν, ὁμοούσιος γενέσθαι καὶ τοῖς δούλοις ἠθέλησε· πῶς ὁ ὑψηλὸς
ἐπέκλινεν ἑαυτὸν οὐρανόθεν πρὸς τὴν ἡμετέραν ταπείνωσιν· πῶς ὁ πλούσιος τὴν πτωχὴν
ἡμῶν ἀπαρχὴν περιέθετο· πῶς ὁ ἀπροσδεὴς ἔλαβεν ὅπερ ἔπλασεν, οὐ δεόμενος [σῶμα]· ἢ. μὲν
πῶς ὁ ποιητὴς τὸ ἑαυτοῦ ποίημα περιέσφιγξε· πῶς μείνας Θεὸς ἐγένετο καὶ ἄνθρωπος ὁ φιλάνθρωπος·
πῶς ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος ἀνάψας ἐν ἑαυτῷ τὸν λύχνον τοῦ σώματος, περιήει
πανταχοῦ ζητῶν τὴν ἀπολλυμένην δραχμήν· πῶς ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τῇ δορᾷ τοῦ προβάτου
τὴν οἰκείαν καλύψας θεότητα περιέτρεχε, καλῶν πρὸς ἑαυτὸν τὰ πλανώμενα
Ιωαν. ι. ια. πρόβατα, καὶ λέγων πρὸς ἕκαστον, Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. ἀναγκαῖον δὲ ἡμᾶς εἰπεῖν
Λυκ. α. κϛ. καὶ τὴν σήμερον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις κηρυχθεῖσαν τῶν ἁγίων εὐαγγελίων φωνήν. Τῷ ἢ. ἀγγέλων
μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας,
ᾗ ὄνομα Ναζαρὲτ, πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα Ἰωσὴφ, ἐξ οἴκου [καὶ
πατριᾶς] Δαβίδ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαριάμ. καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν
εἶπε· χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί· τῷ μηνὶ
τῷ ἕκτῳ, ἤδη τοῦ Ζαχαρίου διὰ τὴν ἀπιστίαν τῇ ἀφωνίᾳ κατακριθέντος, ἤδη τῆς Ἐλισάβετ
βλαστησάσης τὸν ἀπροσδόκητον κλάδον, ἤδη τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου χρόνον ἑξαμηνιαῖον ἔχοντος
ἐν τῷ τῆς κοιλίας δεσμωτηρίῳ, ἤδη τοῦ προδρόμου προευτρεπισθέντος ἐν τοῖς τῆς στρώσεως
τόποις, ἤδη τοῦ λύχνου λάμποντος ἐν τοῖς σκοτεινοῖς τόποις τῆς γαστρὸς, ἀπεστάλη ὑπὸ
τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ὁ ἄγγελος Γαβριήλ. ἄπελθε, φησιν, εἰς τὴν πόλιν τῆς Γαλιλαίας
τὴν Ναζαρὲτ, πρὸς τὴν παρθένον Μαριὰμ [τὴν] μεμνηστευμένην τῷ τέκτονι Ἰωσήφ.
ἐγὼ γὰρ ὁ τέκτων τῆς ὅλης κτίσεως, τὴν παρθένον ταύτην ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων μεμνήστευμαι.
προμήνυσον αὐτῇ τὴν ἐμὴν πρὸς αὐτὴν ἀτάραχον παρουσίαν, ἵνα μὴ χωρὶς
προγνώσεως ὑποδεξαμένη με [ἡ παρθένος] θορυβηθῇ· προδίδαξον αὐτὴν τὴν ἐμὴν ἢ. [illegible]
φιλανθρωπίαν, δι' ἣν ἐξ αὐτῆς βούλομαι προελθεῖν εἰς τὸν κόσμον ὡς ἄνθρωπος, ἵνα
προμαθοῦσα τὸ οἰκονομούμενον, εἰς τὸ τελούμενον μὴ θαμβηθῇ. προκήρυξον τὴν οἰκονομίαν,
ἵνα μὴ θεασαμένη τῆς γαστρὸς αὐτῆς τὸν ὄγκον ἐξαίφνης ὑψούμενον ταραχθῇ. ἤδη
τῷ δρόμῳ τὴν πορείαν ἐξάνυσον. ἐκεῖ γάρ με εὑρήσεις ὅπου πέμπω σε νῦν· ἐκεῖ σε προφθάνω
μένων ἐνταῦθα. ἐγὼ καὶ πρὸ σοῦ καὶ μετὰ σὲ εἰσέρχομαι πρὸς αὐτήν. σὺ κόμισον τὰ
τῆς ἐμῆς ἀφίξεως εὐαγγέλια· κἀγὼ παραγενόμενος ἀοράτως, τοῖς ἔργοις τὴν σὴν σφραγίσω
φωνήν. θέλω γὰρ ἐν τῇ παρθενικῇ νηδύϊ τῶν ἀνθρώπων ἀνανεῶσαι τὸ γένος· θέλω ἢ. [illegible]

συγκαταβατικῶς ἀναχωνεῦσαι, ἣν ἔπλασα, εἰκόνα θέλω καινῇ πλάσει θεραπεῦσαι τὴν ἀρχαίαν διάπλασιν. ἐκ παρθένου γῆς ἔπλασα τὸν πρωτόπλαστον ἄνθρωπον· ἐκ ξύλου δὲ λαβὼν ὁ διάβολος ὡς ἐχθρὸν [περιέσυρε καὶ] κατέβαλε, καὶ τῆς ἐμῆς εἰκόνος πεσούσης κατέπαιξε. βούλομαι νῦν ἐγὼ ἐκ τῆς παρθένου γῆς [ἐμαυτῷ] περιπῆξαι νέον Ἀδάμ, ἵνα καὶ ἡ φύσις ὑπὲρ ἑαυτῆς εὐπροσώπως ἀπολογήσηται), καὶ νομίμως στεφανωθῇ μετὰ τοῦ καταβάλλοντος αὐτήν, καὶ ὁ πολέμιος εὐλόγως καταισχυνθῇ. ὢ συγκαταβάσεως ἀμέτρητον πέλαγος, ὢ θείας φιλανθρωπίας ἄπειρον ὕψος. οὐκ ἀπέστειλε πολλοὺς ἀγγέλους, ἢ προδρόμους [πολλοὺς] ὁ βασιλεύς· οὐκ ἐκίνησεν ὁ δημιουργὸς τὰ στρατόπεδα τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων, ἀλλ' ἕνα μόνον ἄγγελον, προάγγελον ἄρξασθαι τῆς αὐτοῦ παρουσίας ἐκέλευσεν, ἵνα διὰ τῆς τοῦ ἑνὸς διδασκαλίας προασφαλίσηται τὴν μέλλουσαν αὐτὸν ὑποδέχεσθαι μητέρα. παρεγίνετο τοίνυν πρὸς τὴν παρθένον Μαριὰμ ὁ ἄγγελος, καὶ εἰσελθὼν πρὸς αὐτὴν εἶπε· χαῖρε κεχαριτωμένη. προσηγόρευσε τὴν σύνδουλον, ὡς δέσποιναν, ὡς ἤδη γεγενημένην τοῦ δεσπότου μητέρα. χαῖρε κεχαριτωμένη. [χαῖρε κεχαριτωμένη] ἡ σὴ πρόγονος Εὔα παραβᾶσα τὸν νόμον ἀπόφασιν ἔλαβεν ἐν λύπαις τέξειν τέκνα· σοὶ δὲ πρέπει τοῦ χαῖρε ἡ πρόσρησις. ἐκείνη τὸν Κάϊν ἔτεκε, φθόνον καὶ φόνον γεννήσασα· σὺ δὲ γεννήσεις υἱὸν ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν παρέχοντα [πᾶσι]. χαῖρε τοίνυν καὶ χόρευε· χαῖρε καὶ καταπάτει τὴν τοῦ ὄφεως κεφαλήν. χαῖρε κεχαριτωμένη. πέπαυται γὰρ ἡ κατάρα, κατήργηται ἡ φθορά, μεμάρανται τὰ στυγνά, ἀνθεῖ τὰ φαιδρά, πρόεισι τὸ πάλαι διὰ τῶν προφητῶν κηρυττόμενον ἀγαθόν. σὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὑπεδείκνυε λέγον διὰ τῆς Ἡσαΐου γλώττης· Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται υἱόν*. ἡ παρθένος ἐκείνη σὺ εἶ. χαῖρε τοίνυν κεχαριτωμένη, ἤρεσας τῷ δημιουργῷ, ἤρεσας τῷ ποιητῇ, [ἤρεσας τῷ κτίστῃ], ἤρεσας τῷ τερπομένῳ τοῖς κάλλεσι τῶν ψυχῶν· εὗρες νυμφίον φυλάττοντά σου τὴν παρθενίαν, οὐ φθείροντα· εὗρες νυμφίον ἐκ πολλῆς φιλανθρωπίας υἱὸν σοῦ γενέσθαι βουλόμενον. ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, καὶ ἐν σοὶ ὁ πανταχοῦ, καὶ μετὰ σοῦ καὶ ἐκ σοῦ. ἐν οὐρανῷ ὁ δεσπότης, ἐν βυθῷ ὁ ὕψιστος, ἐν πάσῃ τῇ κτίσει ὁ δημιουργός. ὁ κτίστης ἐπὶ τῶν χερουβίμ, ὁ ἡνίοχος ἐπὶ τῶν σεραφίμ, ὁ υἱὸς ἐν τοῖς κόλποις τοῦ πατρός, ὁ μονογενὴς ἐν τοῖς κόλποις τοῖς σοῖς, ὁ Κύριος, ὡς οἶδεν αὐτός, ὅλος πανταχοῦ, ὅλος ἐν σοί. εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, ὅτι πασῶν ὁμοῦ τῶν δυνάμεων παρθένος νῦν προκέκρισαι· ὅτι κατηξιώθης ξενοδοχῆσαι τοιοῦτον δεσπότην· ὅτι τὸν ἀχώρητον βουληθέντα κεχώρηκας· ὅτι τὸν πάντα πληροῦντα προσδέδεξαι· ὅτι τῆς θείας οἰκονομίας γέγονας ἐργαστήριον καθαρώτατον· ὅτι τῆς εἰς τὸν βίον εἰσόδου τοῦ βασιλέως ἡμῶν πέφηνας ἄξιον ὄχημα· ὅτι τοῦ πνευματικοῦ μαργαρίτου θησαυρὸς ἀναδέδειξαι. εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί. τούτων ἀκούσασα τῶν λόγων ἡ παναγία παρθένος, καὶ θεασαμένη μορφὴν ἀγγελικὴν καὶ φωνήν, ἐλογίσατο καθ' ἑαυτὴν [λέγουσα], ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. ἆρα τί βούλεται τοῦτο τὸ πρόσφθεγμα; [ἆρα] τί μοι προσημαίνει ταῦτα τὰ ῥήματα; ἐμὲ ἐν πρώτοις προσηγόρευσεν ἄγγελος, τίνα οὖσαν, ἢ ποίας ἀξίας τυγχάνουσαν; ἐγὼ κεχαριτωμένη; πόθεν, ἢ διὰ τί; ὁ Κύριος μετ' ἐμοῦ; μετὰ τίνος γὰρ τῶν φοβουμένων αὐτὸν οὐκ ἔστιν ὁ Κύριος; ἐγὼ εὐλογημένη ἐν γυναιξίν; ἆρα τίνος χάριν, ἢ διὰ τί, καὶ πῶς; ἆρα ποῖον προκηρύττει δῶρον οὗτος ὁ λόγος; ἆρα ποῖον προμηνύει θαῦμα τοῦτο τὸ ῥῆμα; οὕτω δὲ ταραττομένην αὐτὴν ὁ ἄγγελος θεασάμενος λέγει πρὸς αὐτήν· μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· μὴ γάρ, ἵνα θορυβηθῇς, ἠσπασάμην σε· ἵνα πανηγυρίσῃς, προσηνῶς σοι διαλέγομαι. μὴ τοίνυν ἔχε κατὰ τὴν ψυχὴν τάραχον, τὴν εἰρήνην τῆς οἰκουμένης κεκτημένη μεθ' ἑαυτῆς. μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ. ὑπὲρ τὴν κτίσιν ἐκαλλωπίσθης· ὑπὲρ τοὺς οὐρανοὺς ἐφαιδρύνθης· ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμψας· ὑπὲρ τοὺς ἀγγέλους ὑψώθης· οὐκ ἀνελήφθης εἰς οὐρανούς, ἀλλ' ἐπὶ τῆς γῆς ἱσταμένη, τὸν οὐράνιον δεσπότην καὶ βασιλέα

Ησ. ζ. ιδ.

[τῶν ἁπάντων] ἐπισπάσω πρὸς ἑαυτήν. καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρί. προέφθασε τὸν ἐμὸν λόγον τὸ ἔργον· ὀξυτέρα τῆς ἐμῆς φωνῆς ἡ μυστικὴ σύλληψις γέγονεν. αὐτὸν ἔνδον ἔχεις ἐν τῇ κοιλίᾳ σου τὸν τῶν ὅλων δημιουργὸν [Κύριον] ἐκ τῆς [ἁγίας σου καὶ ἀχράντου] σαρκὸς ἀπόνως οἰκοδομοῦντα τῆς ἁγίας αὐτοῦ σαρκὸς τὸν ναόν. αὐτὸν ἔνδον ἔχεις τὸν ζωγράφον τῆς φύσεως, τὴν οἰκείαν εἰκόνα παλαιωθεῖσαν ἀναζωγραφοῦντα τῇ χάριτι. ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· οὗτος ἔσται μέγας. μέγας μὲν γάρ ἐστι τῇ θεότητι, ἔσται δὲ μέγας καὶ τῇ ἀνθρωπότητι. καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται· καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ὤμοσε γὰρ ἀλήθειαν τῷ Δαβὶδ, καὶ οὐ μὴ ἀθετήσει αὐτήν. ποίαν δὲ [αὐτῷ] ἀλήθειαν ὤμοσεν; Ἐκ καρποῦ τῆς "ὀσφύος σου, φησὶ, θήσομαι ἐπὶ" τοῦ θρόνου σου. ἐκεῖνος ὁ ὅρκος λαμβάνει πέρας ἐν τῷ παρόντι καιρῷ. καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. οὐδεὶς τούτου τοῦ βασιλέως ἀνώτερος, καὶ οὐδεμία τις ἄλλη μακαριωτέρα σου τῆς τεκούσης αὐτόν. Εἶπε δὲ Μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον· πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; Ἰωσὴφ μνηστήρ ἐστιν ἐμὸς, οὐκ ἀνήρ. μέχρι [γὰρ] τῶν ἀρραβώνων αἱ περὶ τοῦ γάμου συνθῆκαι προβεβήκασι· πῶς οὖν χωρὶς γάμου ἔσται μοι ἡ σύλληψις; πῶς χωρὶς φυτουργοῦ βλαστήσω καρπόν; ἐπ' ἐμοῦ πρώτης ὁ δρόμος τῆς φύσεως ἐναλλάττεται; ἐπ' ἐμοῦ πρώτης ὁ νόμος τῆς κυήσεως μεταγράφεται; ἐπ' ἐμοῦ μόνης ξένον εἶδος παιδοποιίας εὑρίσκεται; ἐπ' ἐμοῦ μόνης τὰ ἀρχαῖα τῆς γονῆς ἔθη νεωτερίζεται; δίδαξόν με φανερῶς, ὦ ἄγγελε, τῶν λόγων τὸ αἴνιγμα· διήγησαί μοι τῶν ῥημάτων τὸν τρόπον· ἑρμήνευσόν μοι τῶν καλῶν σου εὐαγγελίων τὴν δύναμιν· χειραγώγησόν με πρὸς τὴν ξένην λοχείαν, ἵνα μάθω κατὰ μικρὸν τὸ μέλλον τίκτειν μυστήριον· μάθω πῶς τὰ ἀδύνατα γίνονται δυνατά· μάθω πῶς τὰ ἀμήχανα τυγχάνει τινὸς μηχανῆς· μάθω πῶς τὰ ἄπειρα πέρας εὑρεῖν δεδύνηνται· ἀκούσω πῶς τὴν φύσιν ἡ χάρις ἐπὶ τὸ κρεῖττον καινοτομεῖ, ἢ πῶς ἡ φύσις δουλεύει τῇ χάριτι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος, εἶπεν αὐτῇ· πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ. ἔμαθες τὸν τεχνίτην, μὴ περιεργάσῃ τὸν τρόπον· ἔμαθες τὸν πλάστην, μὴ περιεργάσῃ τὸ ποίημα· ἤκουσας περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, αὐτῷ λοιπὸν τῷ πνεύματι τὴν ἐργασίαν κατάλιπε. πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. τοῦτο μόνον ἐκμαθεῖν σοι πρόσεστιν, ὅτι γεννήσεις υἱόν· πῶς δὲ γεννήσεις, αὐτός σε διδάξει σαφῶς, ὁ τικτόμενος παρὰ σοῦ. ἐγὼ τὸν λόγον ὡς δοῦλος ἐκόμισα· αὐτὸς ὁ δεσπότης τὸ ἔργον παραθήσει, ὃς καὶ τὸν τρόπον ἐπίσταται· ἐγὼ διάκονός εἰμι βασιλικῶν προσταγμάτων, οὐχ ἑρμηνευτὴς θεϊκῶν βουλευμάτων. οὐ τολμῶ διδάξαι σε ἃ μὴ μεμάθηκα· οὐ τολμῶ "ἑρμηνεῦσαι ἃ μὴ παρέλαβον· οὐ τολμῶ δημοσιεῦσαι τοῦ μυστηρίου τὸ "πρᾶγμα· οὐκ ἰσχύω "διασαφηνίσαι τὸ εὐαγγέλιον. τὸ θαῦμα βοῶ, τὸν δὲ τρόπον εἰπεῖν "ἀπορῶ· οὐ ζητῶ τὰ πᾶσαν ζήτησιν "ὑπερβαίνοντα· οὐ διώκω τὰ ἀκατάληπτα· οὐ πολυπραγμονῶ τὰ ὑπὲρ ἐμέ· οὐ λογοθετῶ τὴν ὑπὲρ λόγον χάριν· οὐ λεπτολογῶ τὴν ἀνεκδιήγητον γέννησιν. ὄντως ὑπὲρ νοῦν ἡ πνευματικὴ σύλληψις, ὑπὲρ λόγον ἡ παράδοξος κύησις, καὶ ὑπὲρ διήγησιν ὁ σωτήριος τόκος. πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ. οἶδε τί ἐργάζεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· οἶδεν ὁ υἱὸς, πῶς ἑαυτῷ κατασκευάζει τὸ πνευματικὸν οἰκητήριον. οὐ γὰρ δουλεύει φύσεως νόμοις ὁ τῆς φύσεως ποιητής· αὐτὸς μόνος ἔχει τὸ βούλευμα· αὐτὸς, ὡς βούλεται, περιβάλλεται τὴν τοῦ δούλου μορφήν. οἶδεν ὁ πατὴρ τὴν τοῦ μονογενοῦς [υἱοῦ] ἐνανθρώπησιν. ὅπου γὰρ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐκεῖ καὶ ὁ υἱὸς, [καὶ ὅπου ὁ υἱὸς] ἐκεῖ καὶ ὁ πατήρ. ἀχώριστος ἡ τριάς, ἀδιαίρετος ἡ τριάς. ὡς γὰρ ἐν ἀρχῇ πλάττων τὸν "ἄνθρωπον ὁ πατὴρ, πρὸς τὴν ἐργασίαν προσεκαλέσατο
Γεν. α. κϛ. τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα, εἰπὼν, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, οὕτω καὶ νῦν τῆς ἀναπλάσεως γινομένης, πάρεστι πάλιν "ἡ ἀπόρρητος ἡ ἁγία τριάς.

γὰρ

γάρ ἡ πλάσις μία, ταύτης καὶ ἡ ἀνάπλασις πάλιν καινή. διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς Θεοῦ. τοῦτο γὰρ ἀληθῶς ἅγιον γέννημα, τοῦτο ἄσπορον βλάστημα, τοῦτο πανάγιον κύημα. ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν θεότητα, ἐστὶν καὶ ὁ υἱὸς σὸς διὰ τὴν ἀνθρωπότητα· ἐστὶν ὁμοούσιος τῷ πατρὶ κατὰ τὸ νοούμενον, ἐστὶν ὁμοούσιός σοι κατὰ τὸ φαινόμενον· ἐστὶν ὁ οὐράνιος καὶ ἐπίγειος· ἐστὶν ὁ ἀόρατος καὶ βλεπόμενος· ἐστὶν ὁ ἀπαθὴς τῇ θεότητι, ἐστὶν καὶ παθητὸς τῇ ἀνθρωπότητι· καὶ ὥσπερ Θεὸς τέλειος, οὕτω καὶ ἄνθρωπος τέλειός ἐστιν ὁ Ἰησοῦς. ὥσπερ δὲ ἄνθρωπος γενόμενος μεμένηκε Θεὸς ἀναλλοίωτος, οὕτω καὶ σὺ μένουσα παρθένος, γεννήσῃ καὶ μήτηρ ἀδιάφθορος. οὔτε γὰρ ἡ παρθενία πολεμήσει τῷ τόκῳ, οὔτε κατὰ τῆς παρθενίας ὁ τόκος στρατεύεται. ὕμνει τοίνυν τὸ γενόμενον, καὶ μὴ πολυπραγμόνει τὴν δωρεάν· θαύμαζε τὸ μεγαλόδωρον, καὶ μὴ πρὸς τὴν χάριν ἀμφίβαλλε· προσκύνει τὸ πιστευθέν σοι μυστήριον, καὶ μὴ περιεργάζου τὸ ξένον τοῦ θαύματος. ἐὰν πιστεύσῃς εἰλικρινῶς, αὐτὸς ὁ πιστευόμενος φωτίσει σου τὴν ψυχήν· ἐὰν δὲ περιέργως ἐρευνήσῃς, οὐχ εὑρήσεις ὃ ποθεῖς οὐδαμῶς. θέλεις μαθεῖν; μάθε ἀπὸ φανεροῦ σημείου τοῦ κατὰ σὲ θαύματος τὴν ἀλήθειαν. θέλεις τοῦ μυστηρίου τῆς σῆς γεννήσεως τὴν εἰκόνα θεάσασθαι; γείτονά σου καὶ συγγενῆ τὴν Ἐλισάβετ θέασαι. Ἰδοὺ γάρ, φησιν, Ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου, καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν τῷ γήρᾳ αὐτῆς· καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρᾳ· ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ῥῆμα. ἐλύθη παρὰ ἐλπίδα τῆς Ἐλισάβετ ἡ στείρωσις, ἵνα τῆς σῆς παρθενίας τῆς μὴ λυομένης ἡ λύσις τοῦ πάθους διδάσκαλος γένηται. συνέλαβεν ἡ στεῖρα καὶ γραῦς τοῦ παρὰ σοῦ τεχθησομένου βασιλέως τὸν πρόδρομον, ἵνα πιστεύσῃς ὅτι σὺ τὸν Κύριον ἔχεις ἐπὶ τῆς σῆς γαστρός. ἄπελθε, κατάμαθε τὴν Ἐλισάβετ· καὶ ἐὰν μὴ οὕτως αὐτὴν εὑρήσῃς, ὡς εἶπον, μὴ πιστεύσῃς μου τῷ κηρύγματι. τί οὖν μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ ἁγία Μαρία, ἡ παρθένος τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ, ἡ εὐσεβὴς καὶ εὐλαβὴς καὶ εὐπειθής; ἡ φιλοτιμία τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἡ πύλη τῆς ἡμετέρας ζωῆς, ἡ πρόξενος τῆς σωτηρίας ἡμῶν; τὴν τοῦ ἀγγέλου φωνὴν εὐμενῶς δεξαμένη λέγει πρὸς αὐτόν· ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. ὡς δούλη τῷ δεσποτικῷ προσκειμένη νεύματι· ὡς πηλὸς ὑποκειμένη ταῖς τοῦ κεραμέως χερσίν· ὡς θέλει μετ' ἐξουσίας ὁ πλάστης, ἐν ἐμοὶ πραττέτω τὸ βούλημα· ὡς θέλει μετὰ φιλανθρωπίας, ἐν ἐμοὶ θαυματουργείτω τὴν παράδοξον κύησιν. γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου· γένοιτό μοι τὰ ῥήματά σου ταῦτα, καὶ πράγματα ἐναργέστατα καὶ ἀληθινά. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος, ὁ κατελθὼν οὐρανόθεν, κατήχησε, προκατήρτισε τὴν παρθένον, ἐδίδαξεν αὐτὴν, ὅσον ἐχώρησεν· ἤκουσε καὶ αὐτὸς παρ' αὐτῆς, ἅπερ ἐσπούδαζε μαθεῖν· καὶ πάλιν ἀνῆλθεν ὅθεν κατῆλθε, κάτω καταλιπὼν τὸν ἀποστείλαντα, καὶ πάλιν [ἄνω] εὑρὼν αὐτὸν ἐν οὐρανοῖς προσκυνούμενον ὑπὸ πάσης ἀγγελικῆς στρατολογίας. τί οὖν πρὸς ταῦτα λέγεις [ὦ] Ἄρειε; εἰπέ μοι [ὦ ἄθλιε], πῶς ἐχωρήθη ὁ ἀχώρητος ἐν μήτρᾳ παρθενικῇ; πῶς παρθένος οὖσα συνέλαβε, καὶ παρθένος πάλιν διεφυλάχθη; καὶ τοῦ σωτῆρος τὸν τόκον ἐπλούτησε, καὶ αὐτὴ συνεπλουτίσθη τῇ χάριτι; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν. εἰ γὰρ ἡ μήτηρ τοῦ μυστηρίου, τὸ μυστήριον, ὃ ἔτικεν, οὐ κατέλαβε, πῶς σὺ δυνήσῃ τοῦτο καταλαβεῖν; εἰ Γαβριὴλ ὁ ἀρχάγγελος ἐρωτηθεὶς παρὰ τῆς μητρὸς τοῦ Κυρίου, πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω, σαφῶς εἰπεῖν οὐκ ἐδυνήθη, ἀλλὰ κατέφυγεν ἐπὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς οὐδὲν ἕτερον δυνάμενος ἀποφαίνεσθαι ἰσχυρότερον, σὺ πῶς εὑρήσεις εἰπεῖν, ὅπερ ὁ Γαβριὴλ οὐκ ἴσχυσεν ἑρμηνεῦσαι; εἰ δὲ τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, τὴν γενομένην ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, οὐδεὶς κατ' ἀξίαν δύναται διηγήσασθαι, ἐκείνην τὴν γέννησιν, τὴν οὐράνιον, τὴν ἄχρονον, τὴν ἀσώματον, τὴν ἀόρατον, τὴν ἀπαθῆ, τὴν παντελῶς ἀνέκφραστον καὶ ἀκατάληπτον, πῶς τολμᾷς πολυπραγμονεῖν; τίς παρέσχε σοι τῆς τοιαύτης τόλμης τὰ σπέρματα; οἱ ἄγγελοι τὴν ἁγίαν τριάδα προσκυνοῦ-

Λουκ. α. λς.

σιν ἀπαύστως βοῶντες, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος σαβαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ
γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ. οὐ λέγουσιν, ὡς σὺ λέγεις· ἁγιώτερος ὁ πατὴρ, ὡς πρεσβύτερος·
οὐ λέγουσιν ὑφειμέναις φωναῖς, ἅγιος ὁ υἱὸς, ὡς νεώτερος· ἅγιος ὁ παράκλητος,
ὡς βραχύτερος· ἀλλὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὑμνῳδίαν τῇ ἴσῃ τριάδι προσφέρουσι.
πόθεν οὖν σὺ μόνος, ὦ Ἄρειε, ἔμαθες ἀντιφθέγγεσθαι τῇ κτίσει κατὰ τοῦ ποιητοῦ;
ἀλλὰ παραγράφῃ τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν ἀγγέλων τὴν μαρτυρίαν. τίνι οὖν ἐμμένεις,
εἰπέ; τίς ἀρέσκει σοι τοῦ δόγματος τούτου κριτής; τίνα θέλεις λάβωμεν ἀπροσωπόληπτον
δικαστήν; τίνος δέχῃ τὴν περὶ τῆς εὐσεβείας ἐπίκρισιν; ἐμμένεις τῷ πατρὶ τῷ
Ματθ. ιζ. ε. μᾶλλον πάντων εἰδότι τὸν οἰκεῖον υἱόν; ἐκείνου ἀκούσωμεν αὐτοῦ βοῶντος· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός
Ιωαν ι. λ. λη. μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε. ἐὰν εἴπῃ, Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν,
αὐτοῦ ἀκούετε· ἐὰν εἴπῃ, Ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοὶ, αὐτοῦ ἀκούετε· ἐὰν εἴπῃ,
Ιωαν ιδ. θ. κη. Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα, αὐτοῦ ἀκούετε (οὐ γὰρ ψεύδεται ἡ ἀλήθεια) ἐὰν εἴπῃ,
Ὁ πέμψας με πατὴρ μείζων μου ἐστὶ, μὴ τῇ θεότητι τοῦ λαλοῦντος, ἀλλὰ τῇ ἀνθρωπότητι
τὸ ἔλαττον προσαρμόσατε. ἤκουσας, Ἄρειε, τῆς τοῦ πατρὸς ἐπικρίσεως· ἄκουσον καὶ
Ιωαν. γ. ιϛ. τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ τούτοις ἐπιψηφιζομένου τοῖς ῥήμασιν. Οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν
κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, μὴ ἀπόληται,
ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. ὁ πιστεύων, οὐχ ὁ λέγων, ἦν ποτε, ὅτε οὐκ ἦν· ὁ πιστεύων, οὐχ ὁ
ἀμφιβάλλων. τί οὖν τὸ πιστεύειν ἀφεὶς, ὑβρίζειν ἐπιχειρεῖς, τὸν κριτὴν ἔχων πολέμιον;
ἀλλὰ σὺ μὲν [Ἄρειε λῆρε καὶ παράφρον] ὡς θέλεις, πίστευε. εἰ μὴ γὰρ θέλεις [ταλαίπωρε]
ἐπιγνῶναι τὸ συμφέρον, φλυάρει καθ' ἑαυτοῦ. οὔτε γὰρ τὸν υἱὸν ἀδικήσεις, καὶ κατὰ τῆς
ἑαυτοῦ κεφαλῆς ἀνάψεις τῆς γεέννης τὸ πῦρ. ἐγὼ δὲ παιδαγωγούμενος ὑπὸ τῶν ἁγίων
γραφῶν ὑμνῶ τὸν πατέρα, τὸν ἀεὶ πατέρα τυγχάνοντα· ὑμνῶ τὸν υἱὸν, τὸν ἐκ τῆς πατρῴας
οὐσίας ἀχρόνως ἐκλάμψαντα· ὑμνῶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον,
καὶ ἐν υἱῷ ἀναπαυόμενον· ὁμολογῶ τὸν Χριστὸν, Θεὸν τέλειον, καὶ ἄνθρωπον τέλειον
τὸν αὐτόν· κηρύττω τῆς θεότητος αὐτοῦ τὰ ὑψηλὰ, καὶ οὐκ ἐπαισχύνομαι τῆς ἀνθρωπότητος
αὐτοῦ τὰ ταπεινά· ἀλλὰ μετὰ τοῦ [μεγάλου καὶ μακαρίου ἀποστόλου] Πέτρου βοῶ πρὸς αὐτόν,
Ματθ. ιϛ. ιϛ. Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. καὶ σοὶ πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ προσκύνησις,
ἅμα τῷ πατρὶ, σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

Λογ. 4.

ΠΕΡΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ.

Ex Ms. Cæſareo.

Παροιμ. ιθ. ιζ. Φησὶν ἡ θεία γραφὴ, Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ. ὅρα ἵνα
χρεωφειλέτην κτῶνται οἱ ἐλεήμονες, πῶς μέγαν, πῶς εὔπορον.
ἀνθρώπῳ μὲν ἐὰν δανείσῃς ἢ χρυσίον, ἢ ἀργύριον, ἢ σῖτον, ποιεῖς
γραμματεῖον, καὶ τὸ χρέος τὸ διδόμενον δεσμεύεις τοῖς γράμμασιν. ἐπὶ
δὲ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι τοῦτο, ἀλλὰ τοῖς μαρτυρίοις δίδοις, καὶ τῷ πένητι,
καὶ ὁ Θεὸς προσκαλεῖται καὶ προσφωνεῖ ἀπολαβεῖν τὰ δάνεια, ἃ ἐδάνεισας
τῷ πένητι. σπεύδει λῦσαι τὴν ἐγγύην, καὶ οὐχ ἁπλῶς ἀποδίδωσιν, ἀλλὰ μετὰ
* * πολλῆς εὐλογίας λέγων λέγει, καὶ ἐλάττων πολλοί. ὁμοίως καὶ ὁ ἀγοράζων, ὀλίγοι μὲν ἔρχονται
διδόναι· πλειονότεροι δὲ οἱ πολλῶν· καὶ οὕτως εἰς μέσον τιμὴν στήσαντες τὰ σύμφορα
πραγματεύονται. καὶ ὅτε ὁ μετὰ τοσούτου κόπου κτήσῃ ὁ ποθεῖς, οὐκ ἔχεις τὸ ἀσφαλές. πολλάκις
γὰρ πρὸ τοῦ φθάσαι εἰς τὴν οἰκίαν σου, ἢ ἀπέθανεν, ἢ ἀπώλετο, ἢ ἀδόκιμος εὑρέθη.
καὶ γίνεται διπλοῦς ὁ κόπος. ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ οὐδὲν τοιοῦτον ὑπομένεις,

οὐχ ὁδοιπορίας κόπους, οὐ καύσωνα, οὐ χαμευνότητα, οὐ λύπην ἀποτυχίας, οὐδὲν τούτων. ἔσω καθημένου σου εἰς τὴν οἰκίαν, ἔρχεται ὁ πένης πωλῶν τὸν παράδεισον, καὶ λέγει σοι· δὸς ἄρτον, καὶ λάβε παράδεισον· δὸς ἀπότριμμον ἱμάτιον, καὶ λάβε βασιλείαν οὐρανῶν. πλὴν οὐκ ἀναγκάζει σε διδόναι ὃ οὐκ ἔχεις, ἀλλ' ἐξ ὧν ἰσχύεις. ἀλλὰ σὺ λέγεις μὴ θέλων ἀγοράσαι τὸν παράδεισον τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἔχεις ἄρτον. δὸς ἕνα ὀβολὸν, δὸς ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος, δὸς ὃ θέλεις, δὸς ὃ ἔχεις· πάντα ὁ Χριστὸς δέχεται· μόνον ἀγόρασαι τὸν παράδεισον. μίμησαι τὴν χήραν ἐκείνην τὴν Σαραφθίαν, λέγων· ἣ τὴν δράκα ἀλεύρου ἔδωκε, καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐκληρονόμησε. καὶ πάλιν ἄλλην χήραν τὴν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ μνημονευομένην, τὴν μηδὲν ἔχουσαν ἄλλο, εἰ μὴ δύο λεπτὰ μόνον, καὶ ταῦτα βαλοῦσα ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ ἠγόρασε τὸν παράδεισον. οὐ ζητεῖ ὁ Θεὸς ὄγκον χρημάτων, ἀλλὰ ψυχὴν ἐλεήμονα, καὶ καρδίαν εὐπροαίρετον. δὸς πένητι, κτῆσαι τὸν Θεὸν χρεωφειλέτην· ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ. καὶ πότε, φησὶν, ὁ δανεισάμενος ἀποδίδωσιν; ὅτε ἀφῇς τὰ ἐνταῦθα ἅπαντα τὰ χρήματα, τὰς οἰκίας, τὸ χρυσίον, τὸ ἀργύριον, τὸν ἱματισμὸν, τὰ λοιπὰ πάντα, καὶ ἐκεῖ ἀπέρχῃ πάντα τὰ ἐνταῦθα καταλιπὼν, τότε ὁ δανεισάμενος μετ' εὐχαριστίας ἀποδίδωσι. προέπεμψόν σου τὰ χρήματα, μὴ περιμείνῃς χρόνους, μὴ τηρήσῃς αὐτὰ, ἵνα μὴ ἀπολέσῃς τὴν αἰώνιον ζωήν. ἄδηλος ὁ θάνατος, οὐκ οἶδας πότε ἔρχεται· οἵᾳ ὥρᾳ οὐ γινώσκεις ἐκπορεύῃ· καὶ σὺ μὲν ἐκεῖ ὑπάγεις, τὰ δὲ χρήματα ὧδε μένει· καὶ ἄλλοι τὸν πλοῦτόν σου καταμεριζόμενοι, οὐδὲ μνήμην τοῦ ὀνόματός σου ποιοῦσι· πολλάκις δὲ οἱ κληρονόμοι σου ἀνασκάπτουσί σου τὴν οὐσίαν, καὶ καταρώμενοί σε. προέπεμψόν σου τὰ χρήματα εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἀτελεύτητον, μήποτε εἰς τὸν τόπον ἀπέλθῃς τοῦ πυρὸς τοῦ ἀσβέστου, ὡς πλούσιος διὰ Λάζαρον. Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἐπείνασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· καὶ τὰ ἑξῆς. ὅρα τί λέγει ὁ ποιητὴς τοῦ κόσμου. οὐ λέγει, βασιλεὺς ἤμην, καὶ ἐφοβήθητέ με· οὐδὲ ἄρχων, καὶ ἡτοιμάσατε· ἀλλὰ, γυμνὸς, καὶ περιεβάλετέ με· ἀσθενὴς, καὶ ἐπεσκέψασθέ με. οὕτως οὐδὲν ἴσον τῆς ἐλεημοσύνης. πένης δαπανᾷ, καὶ ὁ Θεὸς ἀποδίδωσι· δανεισάμενος ὁ Θεὸς ἀπὸ τῶν πενήτων καὶ τῶν παραμενόντων τοῖς μαρτυρίοις, οὐκ ἀποδίδωσι μόνον τὸ δάνειον, ἀλλὰ κληρονόμους αὐτοὺς ποιεῖ τοὺς δανείσαντας, λέγων· δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. καὶ πότε, φησὶν, ἡτοιμάσθη; ὅτε σὺ τοῖς πένησι τροφὰς καὶ ἐνδύματα παρεῖχες, ὅτε σὺ ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ ἐν τοῖς μαρτυρίοις ἐκαρποφόρεις, ὅτε σὺ τὰς μνήμας τῶν ἁγίων ἐπετέλεις, ὅτε σὺ εἰς τὸν οἶκόν σου ὑπεδέχου, ὅτε σὺ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς ἐν φυλακῇ ἐπεσκέπτου, ὅτε σὺ ταῦτα ἐποίεις, ἐγώ σοι ταύτην τὴν βασιλείαν ἡτοίμαζον. ὅταν μέλλῃς ἐξέρχεσθαι τοῦ βίου, μὴ περιμένῃς τὴν ξενίαν αὐτῆς· οἰκοδεσπότης προσυπαντᾷ σοι λέγων· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν. ἐπείνασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με. βλέπε τὸ μέγεθος τῆς ἐλεημοσύνης, πῶς οὐδεμία ἀρετὴ συγκρίνεται αὐτὴν ἢ παρεντιμᾶται. οὐκ εἶπε γὰρ, ὅτι παρθενίαν ἐφυλάξατε, ἢ ὅτι δι' ἐμὲ ἐνηστεύσατε, οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν· ἀλλὰ μόνον, ἐπείνασα, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. μεγάλη μὲν γὰρ καὶ ἡ νηστεία, καὶ ἡ παρθενία, καὶ αἱ λοιπαὶ ἀρεταί, ἀλλ' οὐδὲν ἴσον τῆς ἐλεημοσύνης. προέπεμψόν σου τὸν κόσμον εἰς τὸν ἐκεῖ κόσμον τὸν ἀτελεύτητον, καὶ εὑρήσεις ἐν τῷ αἰῶνι ἐκείνῳ ταῦτα, ἅπερ ἐνταῦθα παρέχεις, καθὼς καὶ ὁ Κύριος λέγει· Ποιήσατε ὑμῖν φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵν', ὅταν ἐκλίπητε, ὑμᾶς δέξωνται) εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. ὢ φιλία δικαιοῦσα, ἡ ἀσυνεσία πλουτούντων. αἰδὼς παρακαλεῖ, καὶ ὁ πλούσιος ὀδυνᾶται. οὐ συνίης, ἄνθρωπε, τί ἐστι πρόνοια Θεοῦ; οὐκ ἠδύνατο δοῦναι καὶ τῷ πένητι χρήματα ὅσα δέδωκέ σοι, καὶ σὲ πλουτίσαι κἀκεῖνον Θεός; οὐκ ἠδύνατο ὀμβρῆσαι χρυσίου κα-

Ματθ. κε. λδ.

Λουκ. ις. θ.

πενέγκαι, καὶ τοὺς πένητας πλουτίσαι; μὴ σὲ ἔχει τιμῆσαι ὁ Θεὸς διὰ τὸν πλοῦτον; νόησον τί σε μέλλει διαδέχεσθαι· βλέπε ἐν τοῖς τάφοις τὰ γεγυμνωμένα ὀστᾶ· τί διαφέρεις ἐκεῖ, πλούσιος, ἢ πένης; οὐ πάντες τέφρα; οὐ πάντες κόνις; ποῦ ἐκεῖ βασιλεύς; ποῦ ἄρχων; ποῦ δυνάστης; ποῦ πένης; ὄντως πάντες ἴσοι νεκροί· καὶ ὀστέα ἔρριπται, πλῆθος σκωλήκων. τί ὑπερηφανεύῃς τὸν πένητα, τί βδελύσσῃ τὸν ἀσθενῆ; οὐ θεωρεῖ ὁ Θεὸς κἀκεῖνον, καὶ σέ; οὐκ ἔστι κἀκεῖνος ὁμοίωμά τι αὐτοῦ; νόησον ὅτι αὐτὸν τὸν πένητα ὁ Θεὸς καλεῖ ἀδελφόν, καὶ προτιμότερόν σου ποιεῖ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. ὁ Θεὸς γὰρ ἄδικος οὐκ ἔστιν· οὐκ ἀποστερεῖ τὸν πένητα τὴν αἰώνιον ζωήν, καὶ βασιλείαν τὴν ἐπουράνιον, εἴγε ὑπομείνῃ τὴν πενίαν· σοὶ δὲ δύο παραδείσους οὐ δίδωσιν, ἐὰν μὴ προαποπέμψῃς ἐκ τῶν Θεοῦ δοθέντων σοι χαρισμάτων. Ἐφ' ὅσον γάρ, φησιν, οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. δεῦρο τοίνυν, ἀκούσωμεν, καὶ πληρώσωμεν τὰς κοιλίας τῶν πενήτων, ἐξ ὧν σοι ὁ Θεὸς ἐχορήγησεν, ἵνα εὕρῃς ἐκεῖ τὰς ἀποθήκας σου γεμούσας. εἰ γὰρ μακάριος ὃς φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ ἅπαξ, πόσῳ μᾶλλον μακαριώτατος ὁ ἐν αὐτῇ κατοικεῖν ἀξιωθεὶς εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας; μή μοι λέγε, ὅτι οἱ πένητες ἄποροί εἰσι, καὶ οὐκ ἔχουσί τι μοι δοῦναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. ὁ ἐγγυητὴς αὐτῶν πλούσιός ἐστι. μὴ γὰρ τοὺς πένητας ἀπαίτησαι, ὁ Θεὸς δοῦναί σοι ἐκεῖνος ἀποδίδωσι καὶ τοῖς πένησι τὰς δωρεάς, ὁ ἐνταῦθα τὴν ζωὴν ἡμῶν κυβερνῶν, καὶ ἐκεῖθεν ἡμᾶς διασώσει, εἴγε ποιῶμεν τὰ ἀρεστὰ αὐτοῦ. Ὁ γὰρ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ· κατὰ δὲ τὸ δόμα αὐτοῦ ἀνταποδώσει αὐτῷ· κατὰ τὴν προαίρεσιν, λέγει. ὅπου γὰρ ἀγαθὴ προαίρεσις, ἐκεῖ δαψιλὴς χορηγία. Φοβηθῶμεν τὴν ἡμέραν Κυρίου, ἐν ᾗ ἀποστελεῖ ὁ οἰκοδεσπότης εἰς τὴν * * ρίαν τοῦ σίτου, καὶ συνάξει τὸν μὲν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην, τὰ δὲ ἄχυροι κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ. ὁ γὰρ οἰκοδεσπότης ὁ Κύριός ἐστιν, οἱ δὲ θερισταί εἰσιν οἱ ἄγγελοι, ὁ σῖτος δὲ οἱ δίκαιοι, τὸ δὲ ἄχυρον οἱ ἁμαρτωλοί. σπουδάσωμεν οὖν εὑρεθῆναι σῖτος ὠφέλιμος διὰ τῆς ἐλεημοσύνης, ἵνα εἰσέλθωμεν εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς, ἃς ἡτοίμασεν ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ἡμῶν· μεθ' οὗ τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμή, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

Ματθ. κε μ.
Λουκ. ιδ. ιε.
Παροιμ. ιθ. ιζ.

Λογ. 4α.

ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ.

Ex Ms. Cæsareo.
Ματθ. ια λ.

Καλῶς εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι Τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι. ποῖον γὰρ βάρος, ἢ ποῖος κόπος ἐστὶ τὸ ἀφιέναι τῷ ἀδελφῷ τὰ παραπτώματα ἐλαφρὰ καὶ μηδαμινά, καὶ συγχωρηθῆναι τὰ ἴδια, καὶ δικαιωθῆναι συντόμως; οὐκ εἶπεν ὅτι προσάγαγέ μοι χρήματα, ἢ μόσχους, ἢ χιμάρους, ἢ νηστείαν, ἢ ἀγρυπνίαν, ἵνα μὴ εἴπῃς, ὅτι οὐκ ἔχω, οὐ δύναμαι, ἀλλ' ὅ ἐστιν ἐλαφρὸν καὶ εὔκολον καὶ σύντομον, τοῦτο προσέταξε λέγων· συγχώρησον τῷ ἀδελφῷ σου τὰ παραπτώματα, κἀγὼ συγχωρῶ τὰ σά. σὺ μικρὰ συγχωρεῖς πταίσματα, ἴσως ὀβολοὺς ὀλίγους, ἢ καὶ ἑκατὸν δηνάρια· ἐγὼ δὲ τὰ μύρια τάλαντα συγχαρίζομαι. καὶ σὺ μὲν μόνον συγχωρεῖς, τί ποτε μὴ χαριζόμενος· ἐγὼ δὲ καὶ τὴν ἄφεσιν παρέχω καὶ τὴν ἴασιν, καὶ τὴν βασιλείαν χαρίζομαι. καὶ τὸ δῶρόν σου τότε προσδέχομαι, ὅταν διαλλαγῇς τῷ ἐχθρῷ σου, ὅταν μὴ ἔχῃς ἔχθραν κατά τινος, ὅταν ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδύῃ ἐπὶ τῷ παροργισμῷ σου, ὅταν πρὸς πάντας εἰρήνην καὶ ἀγάπην ἔχῃς· τότε καὶ ἡ προσευχή σου εὐπρόσδεκτος, καὶ ὁ οἶκός σου εὐλογημένος, καὶ σὺ μακάριος. ἐὰν δὲ σὺ τῷ ἀδελφῷ σου οὐ διαλλάσσῃ, πῶς παρ' ἐμοῦ συγχώρησιν ζητεῖς; τοὺς λογισμοὺς καταπατεῖς, καὶ συγχώρησιν προστάττεις; ἐγὼ ὁ δεσπότης προστάττω, καὶ οὐ προσέχεις; καὶ σὺ ὁ δοῦλος πῶς τολμᾷς

* *

μᾶς προσφέρειν προσευχὴν τῷ Θεῷ, ἢ θυσίαν, ἢ ἀπαρχάς, ἔχων ἔχθραν κατά τινος; ὥσπερ γὰρ σὺ ἀποστρέφῃ τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ σου, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς προσευχῆς σου καὶ τῶν δώρων σου ἀποστρέφει τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ· ἐπεὶ ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστί, καὶ τὰ χωρὶς ἀγάπης γινόμενα οὐκ εὐδοκεῖ ἐν αὐτῷ. πῶς ἄρα προσδέξεται ὁ Θεὸς φονέως προσευχήν, ἢ δῶρον, ἢ ἀπαρχάς, ἢ καρποφορίας, ἐὰν μὴ πρότερον μετανοήσῃ κατὰ λόγον; ἀλλὰ πάντως ἐρεῖς μοι, ὅτι ἐγὼ φονεὺς οὐκ εἰμί. ἐγὼ δὲ ἀποδείξω, ὅτι φονεὺς εἶ, μᾶλλον δὲ Ἰωάννης ὁ Θεολόγος ἐλέγχει σε λέγων· Ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀδελφοκτόνος ἐστί. λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, μηδὲν προτιμήσωμεν, ἢ σπουδάσωμεν κτήσασθαι πλὴν τῆς ἀγάπης· μηδεὶς ἐχέτω τι κατά τινος, μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδώσῃ· Ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τὸν παροργισμὸν ὑμῶν· ἀλλ' ἀφῶμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν πάντα τὰ παραπτώματα αὐτῶν. τί γὰρ τὸ ὄφελος, τέκνα, ἐάν τις πάντα ἔχῃ, τὴν δὲ σώζουσαν ἀγάπην μὴ ἔχων; ὥσπερ τις ἄριστον ποιήσει μέγα, ἵνα καλέσῃ βασιλέα καὶ ἄρχοντας, καὶ πάντα ἑτοιμάσει πλούσια, ἵνα μηδὲν αὐτῷ λείπῃ, ἅλας δὲ οὐκ ἔχει, μὴ δύναται βρωθῆναι τὸ ἄριστον ἐκεῖνο; οὐ πάντως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔξοδον ἐζημιώθη, καὶ τοὺς κόπους ἀπώλεσεν· ἀλλὰ καὶ ὕβριν ἑαυτῷ προσῆψε παρὰ τῶν κεκλημένων ὑπ' αὐτοῦ. οὕτως οὖν καὶ ἐνταῦθα. τί τὸ ὄφελος εἰς ἀνέμους κοπιᾷν; χωρὶς τῆς ἀγάπης πᾶν ἔργον καὶ πᾶσα πρᾶξις ἀκάθαρτος, κἂν παρθενίαν κτήσαιτό τις, κἂν νηστεύῃ, κἂν ἀγρυπνῇ. εἴ τι προσεύχεται, εἴ τι ἐλεημοσύνην ποιεῖ πτωχοῖς, κἂν δῶρα προσφέρειν δοκῇ, ἢ ἀπαρχάς, ἢ καρποφορίας, κἂν ἐκκλησίαν κτίζῃ, εἴ τι ἄλλο τι πράττῃ, χωρὶς τῆς ἀγάπης πάντα ἐκεῖνα εἰς οὐδὲν λογισθήσονται παρὰ τῷ Θεῷ. οὐ γὰρ εὐδοκεῖ Κύριος ἐν αὐτοῖς. ἄκουε τοῦ ἀποστόλου λέγοντος· Ὁ γὰρ ἔχων ἔχθραν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, δοκεῖ προσφέρειν τι τῷ Θεῷ, ὡς ὁ θύων κύνα, καὶ ὡς μίσθωμα πόρνης λογισθήσονται. μὴ οὖν βουληθῇς χωρὶς τῆς ἀγάπης ποιεῖν τί ποτε, ὅτι ἡ ἀγάπη καλύπτει πλῆθος ἁμαρτιῶν. ὢ ποίου ἀγαθοῦ καταφρονοῦμεν, ὢ πόσων ἀγαθῶν στερούμεθα καὶ πόσης χαρᾶς, μὴ κτησάμενοι τὴν ἀγάπην; ταύτην Ἰούδας μὴ θελήσας κτήσασθαι, ἐκ μέσου τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων ἐξῆλθε, καταλιπὼν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον καὶ τοὺς ἰδίους ἀδελφοὺς μισήσας ἐν τῷ σκότει ἐπορεύθη. διὸ καὶ ὁ κορυφαῖος Πέτρος ἔλεγε· Παρέβη Ἰούδας πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον. καὶ πάλιν Ἰωάννης ὁ Θεολόγος λέγει· Ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστί, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατεῖ, καὶ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει, ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. ἐὰν δὲ εἴπῃς, ὅτι κἂν τὸν ἀδελφόν μου οὐκ ἀγαπῶ, δηλαδὴ τὸν Θεὸν ἀγαπῶ, ἐλέγχει σε Ἰωάννης λέγων· Ἐάν τις εἴπῃ, τὸν Θεὸν ἀγαπῶ, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισεῖ, ψεύστης ἐστίν. ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὃν ἑώρακε, τὸν Θεόν, ὃν οὐχ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν; ὁ οὖν ἔχων μετὰ πάντων τῶν ἀδελφῶν ἀγάπην, ὁ μὴ ἔχων ἔχθραν κατά τινος, ὁ πληρῶν τὸν λόγον τοῦ ἀποστόλου, Ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τὸν παροργισμὸν ὑμῶν, οὗτος ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, οὗτος μαθητὴς αὐτοῦ ἐστι, τοῦ εἰπόντος, Ὅτι ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε μετ' ἀλλήλων. φανερὸν οὖν ἐστιν, ὅτι οἱ τοῦ Χριστοῦ μαθηταὶ ἐκεῖθεν γνωρίζονται ἐκ τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης. ὁ δὲ ἔχων μῖσος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, κἂν δοκῇ ἀγαπᾶν τὸν Χριστόν, ψεύστης ἐστί, καὶ φρεναπατᾷ ἑαυτόν. λέγει γὰρ ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης, ὅτι Ταύτην ἐντολὴν ἔχομεν παρ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. καὶ πάλιν ὁ Κύριος· Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. καὶ ἐπάγει, θέλων δεῖξαι τὴν δύναμιν τῆς ἀγάπης, λέγων· Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται. ὢ θαῦμα ἐξαίσιον, ὅτι ὁ ἔχων τὴν ἀνυπόκριτον ἀγάπην, ὅλον τὸν νόμον πληροῖ. Πλήρωμα γὰρ νόμου ἡ ἀγάπη, ὡς φησὶν ὁ ἀπόστολος. ὢ δύναμις ἀγάπης ἀνείκαστος, ὢ δύναμις ἀγάπης ἀμέτρητος. οὐδὲν τῆς ἀγάπης τιμιώτερον, οὔτε ἐν οὐρανῷ,

οὔτε

ἐὰν δοκῇ
σφέρειν
Θεῷ,
λογισθή

α Ιωαν. γ. ιε.
Εφ. δ. κϛ.
Πραξ. α. κε.
α. Ιωαν. β. θ.
α. Ιωαν. δ. κ.
Εφ. δ. κϛ.
Ιωαν. ιγ. λε.
α Ιωαν. δ. κα.
Ματθ. κβ.
Ρωμ. ιγ. ι.

Ρωμ. ιγ. η.

οὔτι ἐπὶ τῆς γῆς. διὰ τοῦτο Παῦλος ὁ ἀπόστολος μαθὼν [δὲ] ὅτι οὐδὲν τῆς ἀγάπης ἀντάξιον, ἔγραφε καὶ ἀπέστελλεν εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης λέγων· Ἀδελφοί, μηδενὶ ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾷν, καὶ τὰς ψυχὰς ὑπὲρ ἀλλήλων τιθέναι. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη, πασῶν τῶν ἀρετῶν τὸ κεφάλαιον, τὸ ἄλφα τῶν ἀρετῶν. ἡ ἀγάπη τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου, ἡ ἀγάπη ἡ ἀπλανὴς σωτηρία. αὕτη ἐξ ἀρχῆς ἐνῴκησεν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Ἄβελ, αὕτη τοῦ Νῶε κυβερνήτης γέγονεν, αὕτη τοὺς πατριάρχας συνετήρησεν, αὕτη τὸν Μωϋσέα διέσωσεν, αὕτη τὸν Δαβὶδ οἰκητήριον τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐποίησεν, αὕτη ἐν τοῖς προφήταις κατεσκήνωσεν, αὕτη τὸν Ἰὼβ ἐνίσχυσε· καὶ τί οὐ λέγω τὰ μείζονα; αὕτη τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν πρὸς ἡμᾶς κατήγαγε. διὰ τῆς ἀγάπης ὁ ἄσαρκος σαρκοῦται, ὁ ἄναρχος ἄρχεται, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ υἱὸς ἀνθρώπου γίνεται. διὰ τῆς ἀγάπης πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν οἰκονομεῖται· ὁ θάνατος κατήργηται, ὁ διάβολος κατεβλήθη, ὁ Ἀδὰμ ἀνακέκληται, ἡ Εὔα ἠλευθέρωται. διὰ τῆς ἀγάπης μία ποίμνη γέγονεν ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων· διὰ τῆς ἀγάπης ἡ κατάρα λέλυται, ὁ παράδεισος ἀνέῳκται, ἡ ζωὴ πεφανέρωται, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐπήγγελται. αὕτη τοὺς ἁλιεῖς τῶν ἰχθύων σαγηνεύσασα, ἁλιεῖς τῶν ἀνθρώπων ἐποίησεν· αὕτη τοὺς μάρτυρας συνήθλησε καὶ ἐνίσχυσεν· αὕτη τὰς ἐρήμους πόλεις ἀνέδειξεν· αὕτη τὰ ὄρη καὶ τὰ σπήλαια ψαλμῳδίας ἐπλήρωσεν· αὕτη τοὺς ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους ἓν ἀπειργάσατο, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην βαδίζειν ὁδόν. ἀλλὰ μέχρι τίνος ὑς. * * διώκειν τὸν ἀνταπάλητον * *

* λείπει * *

* *

ΕΙΣ ΤΟΝ ΛΑΖΑΡΟΝ. α.

Λογ. 43.
Ἰωαν. ια. α.

Ex Ms. Regio Lut.

Πᾶσα μὲν ἐν Θεῷ διδασκαλία συνάγειν εἴωθε τῶν φιλομαθῶν ἀνδρῶν τὰς ὠφελείας, μάλιστα δὲ αἱ κατὰ καιρὸν ἀεὶ γινόμεναι, μιμούμεναι τὰ τῶν ὑδάτων νάματα, ἃ τοῖς διψῶσιν ὀρεγόμενα, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν θεραπεύοντα, μᾶλλον γίνονται τοῖς λαμβάνουσι ποθεινότερα. τί οὖν μοι τὸ προοίμιον βούλεται; Λάζαρος ὁ τετραήμερος νεκρὸς κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας τῶν νηστειῶν ἀνέστη. ἴδε τοίνυν τὸν Ἰησοῦν περὶ τὴν τοῦ πάθους σωτηρίαν ἐπειγόμενον, καὶ πρὸ θαυμάτων θαύματα γυμνάζοντα, καὶ πρὸ ἑορτῆς ἑορτὴν ἀνακαινοῦντα, καὶ πρὸ ἔργου ἔργον ἀναδεικνύντα· ἵν', ὅταν αὐτὸς σταυρῷ παραδοθῇ, μὴ ἀπαγορεύσωσιν οἱ μαθηταὶ τοῦ οἰκείου διδασκάλου τὴν ἀνάστασιν, ἀλλὰ πιστεύσωσιν ὅτι ὁ θάνατον ἄλλου χάριν ὑποτάξας, αὐτὸς οὐδὲν δήπου ὑπὸ τοῦ θανάτου παθεῖν δύναται. δίκαιον τοίνυν ἐστὶ καὶ τῷ καιρῷ, καὶ ἑαυτοῖς, καὶ τῇ μελλούσῃ πανηγύρει χαριζομένους κοινωνῆσαι τῆς ἐπὶ τῷ Λαζάρῳ ἀναστάσεως εὐφροσύνης, κοινωνῆσαι δὲ μὴ δακρύων μόνον, ἀλλὰ καὶ θυμηδίας, καὶ χαρᾶς, ταῖς περὶ τὴν Μαρίαν χρησταῖς γυναιξί, τιμῆσαι δὲ καὶ τὸν ἡμέτερον διδάσκαλον Ἰησοῦν τῇ σπουδῇ τῆς ἱστορίας. ὁ γὰρ τοὺς ἐκείνου φίλους τιμῶν, εἰς ἐκεῖνον παραπέμπει τὴν δωρεάν. φιλάνθρωπος γὰρ ὤν, εἴωθεν ἀεὶ τὰς ὑπὲρ ἐκείνων οἰκειοῦσθαι τιμάς. αὐτός ἐστιν ὁ εἰρηκὼς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις, Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. Ἦν δέ τις, φησίν, ἀσθενῶν Λάζαρος, ἀπὸ Βηθανίας τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. ἁπλοῦς ὁ συγγραφεὺς ἀπεξέργασεν ἱστορίαν παραγαγών. ἁλιεὺς γὰρ ἦν ὁ Ἰωάννης. μέλλων οὖν παράδοξον ἔργον ἐκτιθέναι, οὐκ ἐθεράπευσε τῇ λέξει τὸν ἀκροατήν. βλέπε τὸν λόγον. ἔγραψεν εἰς Βηθανίαν τὴν κώμην τὸ θαῦμα, τὸν τόπον, τὰς πταίσας, καὶ μὴ πταί-

Ματθ. ι. μ.
Ἰωαν. ια. α.

σας γυναῖκας, τί ἐλέχθη, τί ἐπράχθη, πῶς ἀπήντησαν τῷ διδασκάλῳ, πῶς ἐδάκρυσε, πῶς παρεκάλεσαν, πῶς ἐνεκάλεσαν πενθοῦσαι τῷ δεσπότῃ, ὅτι μὴ παρῆν τελευτῶντι Λαζάρῳ, μηδὲ ἔκλεισε τῷ λόγῳ τοῦ θανάτου τὰς πύλας, μηδὲ ἐπέσχε τῆς ἀπωλείας τὰ κύματα. κυβερνήτου γὰρ παρόντος, τὸ σκάφος ἂν ἐσώθη. καὶ ἔγραψεν ἐν Ἐφέσῳ καθήμενος, ὃς δι' ἀκτημοσύνην καὶ πενίαν μηδὲ μέλανι καὶ χάρτῃ ἰδίῳ χρήσασθαι. γράψαντος τοίνυν Ἰωάννου, πάντες συντρέχουσιν ἰδεῖν τὸν τάφον, νεκρὸν ἀπολέσαντα, βασιλεῖς, ἰδιῶται, δικασταί, βαρβάρων φυλαί, στρατιωτῶν ἔθνη. τί λέγω τάφον; ἡ θήκη Λαζάρου γέγονεν ἐκκλησία. πάντες γὰρ ἐπείγονται αὐτόθι προσεύξασθαι, ὅπου Ἰησοῦς προσηύξατο, τῇ κοινωνίᾳ τοῦ σχήματος τὴν ὠφέλειαν ποριζόμενοι. ἦν τις ἀσθενῶν Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας. μηδεὶς τόπον ὑπεροράτω. πανταχοῦ γὰρ ὁ Θεός· καὶ ἐν κώμῃ, καὶ ἐν πόλει, καὶ ἐν ὄρεσιν οἰκεῖ· πάντα ἐφορᾷ. πανταχοῦ γὰρ ὁ Θεός, οὐ τόποις προσέχων, ἀλλὰ γνώμαις εὐσεβῶν. ὁ Λάζαρος ἔκαμνε, καὶ ὑπὸ τῆς νόσου κατηπείγετο. ἐνταῦθα αἱ περὶ τὴν Μαρίαν καὶ Μάρθαν πισταὶ γυναῖκες οὐκ ἐπένθησαν πρὸς τὸ κακόν, οὐκ ἀπηγόρευσαν πρὸς τὴν τοῦ πυρετοῦ προσβολήν, οὐ φάρμακα ἐζήτησαν, οὐ γείτονας, οὐκ ἰατρὸν παρεκάλεσαν (περιττὸν γὰρ ἦν, Ἰησοῦν ἔχοντας, ἀληθινὸν ἰατρόν, ἕτερον ἐπιζητεῖν) ἀλλ' ἔγνωσαν ὅθεν σωθῆναι χρή, καὶ ἀδελφοῦ νοσοῦντος πρεσβευτὰς πέμπουσι τοῦ μέλλοντος θανάτου. καὶ σὺ τοίνυν, ὅταν παῖς, ἢ μήτηρ, ἢ ἀδελφός, ἢ γνώριμος ἀσθενῶν ὑπὸ τῶν κάτω δημίων ἕλκωνται, πέμψον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, μὴ ἀνδρὶ διακόνῳ χρώμενος, ἀλλὰ ταῖς σαῖς εὐχαῖς πολὺ τῶν ἀνδρῶν ἰσχυροτέραις οὔσαις, καὶ μίμησαι τὰς περὶ τὴν Μάρθαν γυναῖκας. τί λέγουσιν; οὐ, παρακλήθητι· οὐκ, ἐπείχθητι· οὐκ, ἐλθὲ, δὸς τὴν χάριν· ἀλλὰ τί φασι; Κύριε, ἴδε, ὃν φιλεῖς, ἀσθενεῖ· ἐπετηρήσατο ὁ θάνατος τὴν σὴν ἀποδημίαν, καὶ τὸν σὸν ἐκβιάζεται φίλον. ἐπίστηθι Λαζάρῳ κλεπτομένῳ, ἁρπαζομένῳ, πολεμουμένῳ, πολλοῖς τοξεύμασι βαλλομένῳ, πυρετῷ, καὶ ἀλγηδόσι, καὶ νέφει κακῶν· ἄδηλον γὰρ, εἰ καὶ τὸν φίλον εὑρήσεις. ἤκουσεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν· Ἡ ἀσθένεια αὕτη οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δι' αὐτῆς. τί οὖν θαυμάσω; τῶν λεχθέντων τὴν παρρησίαν; τὴν προφητείαν; τὴν ἔκβασιν; τὸ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐπίταγμα; τὴν ἀπόρρητον φιλανθρωπίαν; τὴν ἐπιείκειαν τῶν λόγων; τὴν πρὸς τὸν πατέρα τιμήν; πάντα εὑρίσκω Θεοῦ. προεῖπεν ὡς Θεός, ἡ ἀσθένεια αὕτη οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, καὶ ἐπήγαγε μετ' οὐ πολὺ τὸ ἔργον. ἀνέπεμψε τὴν δόξαν τῷ Θεῷ, μίαν εἶναι πατρὸς καὶ υἱοῦ δεικνὺς δοξολογίαν. παρεμυθήσατο τῇ φάσει τὰς ἀδελφάς, χρηστὰς ἐλπίδας αὐταῖς ἐπιδούς, εἰπών, ἡ ἀσθένεια αὕτη οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον. οὐκ ἀποθνήσκει Λάζαρος. εἰ γὰρ μὴ δίδοται τῷ θανάτῳ, μένει ζῶν. ἀλλὰ δίδοται, καὶ οὐ δίδοται. ὅταν γάρ τις, ὃ ἔλαβεν, ἀποδῷ, τῇ ἀληθείᾳ οὐ λαμβάνει. ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς, φησίν, ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ ἔμεινε δύο ἡμέρας. διατί ἔμεινε; τὸν χρόνον ἐδαπάνησεν, ἵνα σαφῶς τὸν Λάζαρον ὁ θάνατος λάβῃ· ἵνα τὸ κῦμα περιερχόμενον τὸ σκάφος βαπτίσῃ. εἰ γὰρ παρῆν, ἐδραπέτευσεν ἂν ὁ πυρετός, καὶ τῇ φύσει τοῦ νοσήματος ἐλογίζετο τὸ γινόμενον. εἰ δὲ, τὸ τῷ Ἰησοῦ, ἀλλὰ καταδιέσπειρε τὸ θαῦμα. ἔλαβε τοίνυν αὐτὸν ὁ κοινὸς τῶν ἀνθρώπων θάνατος, καὶ τοῦτον εἶχε δεσμώτην. μετὰ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, ὁ μὴ παρών, ὁ μὴ ψηλαφήσας, ὁ μὴ αὐτοπτήσας τοῖς μὴ εἰδόσι λέγει· Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται. ἀλλὰ πορεύομαι, ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν. πολλὴ τῶν ἀνθρώπων παραμυθία. ὁ θάνατος εἰς ὕπνον μετεβλήθη, ἡ ἀπώλεια εἰς σωτηρίαν μετηνέχθη λόγῳ. μηδεὶς τοίνυν τοὺς τεθνεῶτας ἀπαγορεύσῃ. πάντες γὰρ ζῶσι τῷ Θεῷ, ὅτε θέλει, καθεύδοντες, καὶ ὅτε θέλει, ἐγειρόμενοι. λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί, ἀγνοήσαντες τοῦ αἰνίγματος τὸν λόγον· Κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται. θεραπεία γὰρ τοῖς κάμνουσιν ὁ κατὰ φύσιν ὕπνος. Τότε λέγει αὐτοῖς παρρησίᾳ, Λάζαρος ἀπέθανε, καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς. καὶ τίς ἐπὶ νεκρῷ χαίρει; τίς εὐφραίνεται ἐπὶ φίλου τεθνεῶτος; σκυ-

Ιωαν. ια. δ.

Ιωαν. ια. ια.

θρωπάζειν

θεραπάζειν ἔδει καὶ λυπεῖσθαι ἀπολέσαντας τὸν ἑαυτῶν. ἀλλὰ χαίρω δι' ὑμᾶς, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ. εἰ γὰρ ἤμην, ὁ πυρετὸς ἐσβέννυτο λόγῳ, καὶ ἔλαττον ἐδείκνυτο τὸ θαῦμα, ἢ συνηθείας τὸ πρᾶγμα ἐνομίζετο. νῦν δὲ ἔμεινα, ἵνα ὁλοκλήρως ὁ λύκος τὸν ἀμνὸν διαρπάσῃ. κατέπιε γὰρ ὁ θάνατος ἰσχύσας, καὶ πάλιν ἀφεῖλεν ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου τῆς γῆς. ἦλθον, ἠπείχθησαν ἐπὶ τὴν Βηθανίαν, οὐ τὴν πυρκαϊὰν σβέσαι δραμόντες, ἀλλὰ τῆς πυρκαϊᾶς τὴν κόνιν θεάσασθαι· τάχα δὲ, ὅτι λείψανα ναυαγίου εὑρεῖν ἠδύναντο. ἤδη γὰρ ὦζε τεταρταῖος ὤν. ἐπὶ γὰρ τῶν ναυαγίων ἔστι καὶ τρόπιν εὑρεῖν, καὶ σανίδας συναγαγεῖν, καὶ κέρας λαβεῖν, καὶ πηδάλια εἰς ἑτέρας νηὸς χρῆσιν φυλάξαι, καὶ πολλῇ σπουδῇ χρησαμένους μέρος τι τοῦ φόρτου διασῶσαι· ἐπὶ δὲ τοῦ Λαζάρου πάντα φορτικά, καὶ παῦσις, καὶ δυσωδίας ἀνάδοσις. τὸ πένθος ἦν ἐν ἀκμῇ, καὶ ὁ νεκρὸς ὑπὸ τὸν λίθον κατείχετο. καὶ πολλοί, φησι, τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν ἀπὸ τῆς πόλεως, ἵνα παραμυθήσωνται τὰς ἀδελφὰς τοῦ τεθνεῶτος. μάρτυρας ἔχω, φησί, τῆς ἐσομένης χάριτος, ἵνα μὴ τὸ ἔργον κλοπὴ νομισθῇ, ἀλλ' ἀληθείας ἀσφάλεια. ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς, κυβερνήτης μετὰ ναυάγιον, ἰατρὸς μετὰ νεκρόν. καὶ τί ἦλθες ὧδε, ὦ δέσποτα; ἵνα ἐγκληθῇς, ὡς ῥαθυμήσας τοῦ φίλου, ὡς παριδὼν ἀπολλύμενον, ὡς μὴ συνταξάμενος μέλλοντι τελευτᾶν; ἤκουσεν ἡ Μάρθα, καὶ μικρὸν τοῦ λυπηροῦ ῥήματος φροντίσασα ἔρχεται δρομαία κατὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἐγκαλεῖν ἄρχεται τῷ σωτῆρι πενθικῶς· Ιωαν. ια. κα. Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός. ποιμένος γὰρ παρόντος, πῶς ἀπόλλυται πρόβατον; στρατηγοῦ μαχομένου, πῶς διανοίγονται πύλαι; ἡλίου φαίνοντος, πῶς ὁ χρυσὸς ἐσυλᾶτο; Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν μου ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός. ἄπιστος ὁ λόγος, ἔτι δὲ καὶ ἀσθενής. κεραμέως γὰρ παρόντος, δυνατὸν ἦν τὸ διαπεσὸν σκεῦος πάλιν ἀναπλασθῆναι. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν, οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις. τί τοίνυν, ὃ ἔχεις, ζητεῖς; ἐκδέξαι μικρὸν, καὶ ὄψει τὴν χάριν. ἤκουσεν, ἐπίστευσεν ἡ Μάρθα, καὶ τὴν ἀδελφὴν ἐπεγείρει, καὶ δρομαῖοι φέρονται πάντες οἱ πενθοῦντες, οἱ τὸ πάθος παραμυθούμενοι. πάλιν ὁ Ἰησοῦς, ἐν ὄχλῳ καὶ ἐν γάμῳ καὶ ἐν πένθει, πανταχοῦ τοῖς πιστεύουσι λύων τὰς δυσκολίας· ὡς δὲ εἶδε τὸ πένθος καὶ τὰ δάκρυα, λέγει ὁ Ἰησοῦς· Ιωαν. ια. λδ. Ποῦ τεθείκατε αὐτόν; διὰ τί ἐξετάζεις, ὦ δέσποτα; μὴ παρὼν ᾔδεις τὸν θάνατον, καὶ παρὼν οὐκ οἶδας τὸν τόπον, ἀλλὰ λέγεις, ποῦ τεθείκατε αὐτόν; δότε μοί, φησι, τοὺς θάψαντας, τοὺς καταδήσαντας, τοὺς ἐνειλίξαντας τὸν νεκρόν. οὗτοί μου μάρτυρες τῶν ἐσομένων καταστάντες γνωρίσωσι τὰ ἑαυτῶν, ἵν', ὅταν ἴδωσι τὸν ὑπ' αὐτῶν ταφέντα ἀναστάντα, μὴ φαντασίαν εἶναι νομίσωσι τὸ ἔργον. ἦλθεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἠνέχετο δεικνύντων ὁ πάντα εἰδώς· μετὰ ταῦτα καὶ ἐδάκρυσε. καὶ τί δακρύεις, εἰ ἀληθεύεις ὁ ὑποσχόμενος, εἰ [μὴ] μέλλεις αὐτὸν ἐγείρειν; ἀλλὰ δακρύει τὸν ἄνθρωπον, δεικνὺς τὸ φιλάνθρωπον τῆς γνώμης· τάχα δὲ καὶ διὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀγνωμοσύνην, ὅτι καὶ μετὰ τοῦτο τὸ θαῦμα πάλιν τῇ ἀπιστίᾳ παρέμειναν. τινὲς γὰρ ἐξ αὐτῶν εἶπον, οὐκ ἠδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ; ἠδύνατο. τί δὲ προσλαμβάνετε τὴν λοιδορίαν; μείνατε, καὶ βλέπετε τὸ ἔργον. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἄρατε τὸν λίθον. παράδοξος ὁ λόγος. ὁ πύλας χαλκᾶς ἀνατρέπων, καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συντρίβων τοῦ θανάτου, λέγει, ἄρατε τὸν λίθον; διὰ τί τῷ λόγῳ τὸν λίθον οὐκ ἀφορμάζεις, δέσποτα; ἄρατε, φησιν, ὑμεῖς οἱ συκοφάνται τὸν λίθον, οἱ ἄπιστοι, οἱ ἀπατεῶνες. ἄρατε, ψηλαφήσατε, πληροφορήσατε. ἵνα μὴ πάλιν ἑαυτοῖς ἀπιστῆτε, ἀσφαλίσασθε τὴν θέαν. οὐ σκιὰ ἐξιέναι μέλλει, οὐδὲ φαντασία. ταῦτα γὰρ καὶ λίθων πεφραγμένων ἐξιέναι δύναται. Ιωαν. ια. λθ. Λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος Μάρθα· Κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστιν. ἐχρῆν αὐτὸν δοῦλον ὄντα μὴ τοῖς δεσποτικοῖς χαρίσμασιν ἐξομοιοῦσθαι. ὁ μὲν γὰρ δεσπότης κατὰ τὰς ἰδίας ὑποσχέσεις τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνέστη· αὐτὸς δὲ τεταρταῖος ἐξανίσταται. ἄλλο γὰρ δοῦλος, καὶ ἄλλο δεσπότης. λέγουσιν αὐτῷ, Κύριε, τεταρταῖός ἐστι, καὶ ἤδη ὄζει. μικρὰ ταῦτα πρὸς Θεόν· οὔπω ὀστᾶ ξηρά, οὔπω σαρκῶν καὶ νεύρων ἔρημα, ὡς ποτὲ ἐπὶ τοῦ Ἰεζεκιὴλ τῶν νεκρῶν τὸ στρατόπεδον χαμαὶ κείμενον, τῶν ἔρημον πάντων, ψυχῆς, αἰσθήσεως, ἀντιλήψεως, ζωτικοῦ πνεύματος, ἔστι παρὰ τὸν τάφον ἤδη τῆς μελλούσης ἀναστάσεως ἀπόδειξιν ἐναργῆ παρέχον. ἐσιώπησε Μάρθα, καὶ ὁ λίθος ἀφήρμοστο, καὶ πάντες ἦσαν μετέωροι, νεκροὶ ζῶντες· ἔκειτο δὲ καὶ ὁ φίλος αὐτός, ἤδη τῶν πυλῶν τοῦ θανάτου παραλυομένων. καὶ πρὸ τούτων Ἰησοῦς ὁ Κύριος ἀπὸ δοξολογίας ἄρχεται. Ἦρε γάρ, φησι, τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανόν, τῆς οἰκείας καθόδου μιμνῄσκων τὸν τόπον, ἀγαθοεργῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῷ πατρί, καὶ λέγων· πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου. ἔχων τὰ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν τῆς ζωῆς χορηγίαν, ποιεῖ δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ εἶπον πρὸς αὐτὸν ἡ Μαρία καὶ Μάρθα ἔλεγον, Οἴδαμεν ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃς τὸν Θεόν, δώσει σοι. διὰ τοῦτο ἀσθενεστέραν αὐτῶν τὴν διάνοιαν βλέπων λέγει, ὅλως οἴδατε, ὅτι εἴ τι ἂν αἰτήσω τὸν πατέρα, δώσει μοι· τοίνυν παρέλθετε τῇ διανοίᾳ ἐμοί, καὶ τῷ πατρί. καὶ λοιπὸν ἐπάγει λέγων, εὐχαριστῶ σοι, πάτερ, ὅτι ἤκουσάς μου. ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις· ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον. εἶδες πῶς οὐ δεῖται τῆς προσευχῆς, ἀλλὰ τοῦτο ποιεῖ διὰ τὴν τῶν παρόντων ἀπιστίαν. ἤκουσάς μου, φησι, πάντοτε. μὴ ζήτει τό, πότε. ὅσον γὰρ ἐξετάζομεν, οὐ καταλαμβάνομεν. εὔχῃ μὲν πάντα κατὰ φύσιν ὡς υἱός· ἐμνημόνευσε δὲ τὴν τιμὴν ἀναπέμπων, ἵνα μᾶλλον συμφωνίαν υἱοῦ καὶ πατρὸς ἐπιδείξηται τοῖς ἀγνοοῦσιν. ὡς δὲ ἠσφαλίσατο τὴν πίστιν, καὶ τοὺς τῶν ἀκροωμένων λογισμοὺς ὠχύρωσε, λοιπὸν ἐπὶ τὸ ἔργον χωρεῖ. Λάζαρε, δεῦρο ἔξω. οὐκ ἐδιπλασίασε τὸν λόγον, ἵν' ὁ εἷς μόνος ἀναστῇ, καὶ μὴ ὁ δῆμος τῶν νεκρῶν ἄτακτοι δράμωσι δρόμοι, ἕνα ζητῶ νεκρόν, μὴ πάντες ἔλθητε. οὔπω γὰρ ἐκείνου τοῦ νεύματος ὁ καιρός. ὅτε ἀκούσουσιν οἱ νεκροὶ τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται. εἷς μόνος ἡκέτω τέως, εἷς λυέσθω διὰ τὴν τοῦ ἑνὸς μονογενοῦς φιλίαν, ἑνὸς δέομαι δεσμώτου. μηδεὶς ἀντιπαλαιέσθω τῶν κάτω, μὴ πυλωρὸς ἀφανής, μὴ δεσμοφύλαξ βαρύς, μὴ οἱ κάτω κλειδοῦχοι μελετήσαντες πάντες λαμβάνειν. μάθε τοὺς ἐμοὺς πρὸ τούτων διδάσκου. καὶ σὺ δέ, ὦ ᾅδη, σιώπα, πεφίμωσο, μηδὲν ξένον πάθῃς, δεσπότῃ ὑπακούων, μηδὲν τούτων προσποιούμενος. ἄνθρωπος φυγὰς γέγονε τῶν σῶν προθύρων. Λάζαρε, δεῦρο ἔξω· νίκησον θάνατον τοῖς ἐμοῖς ἐπιτάγμασιν, νίκησον θάνατον συλήσας τὰ κάτω. ἔτι μένων δεδεμένος, ἤδη κατ' αὐτοῦ στεφανούμενος. ἐξῆλθεν ὁ Λάζαρος δεδεμένος καὶ βαδίζων· ἐξῆλθε πάντα δεδεμένος, καὶ ὅλος κινούμενος. ὅλος γὰρ δι' ὅλου σφιγγόμενος τοὺς πόδας καὶ χεῖρας, κατὰ τὸν ἐπιχώριον τῆς ταφῆς τρόπον. ὅτε δὴ τὸν λοιπὸν ἔξω θανάτου καὶ τάφου· πάλιν ἐπιτάσσει ὁ Ἰησοῦς καινὸν ἐπίταγμα, λύσατε αὐτόν, φησι, καὶ ἄφετε ὑπάγειν. διὰ τί αὐτομάτως οὐ λύεται ὁ θάνατον φυγών, ὁ τὴν κάτω φρουρὰν ἀναστρέψας; ὑμεῖς λύσατε οἱ πάλαι δήσαντες, ἵνα τῶν οἰκείων δεσμῶν ἐπιγνῶτε τὰ σήμαντρα. ὡς δὲ ἤκουσαν ταῦτα οἱ Φαρισαῖοι, ξένον βουλευτήριον συγκροτοῦσι λέγοντες, Τί ποιοῦμεν, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖ; μεγάλα ἐγκλήματα· νεκρῶν ἐγειρομένων θάνατος θανατοῦται, καὶ Λάζαρος ἀνίσταται ἐκ νεκρῶν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι νεκροῦνται τῇ γνώμῃ. μὴ ἀτελὲς τοίνυν κάθησθε βουλευτήριον, ἀλλὰ προσθέτε τὸν τοῦ ἐγκλήματος λόγον, καὶ εἴπατε· τί ποιοῦμεν, ὅτι μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἄνωθεν ἥλιος σκοτίζεται, κάτωθεν γῆ τρέμει μὴ φέρουσα τὰ πεπραγμένα, ἔνδοθεν τοῦ ναοῦ τὸ καταπέτασμα διαρρήγνυται, νεκρῶν δῆμος πρὸς ζωὴν ἐπανέρχεται; πάλιν εἴπατε, τί ποιοῦμεν, ὅτι ναὸς λύεται, ὅτι λατρεία παύεται, ὅτι ἡ πόλις ἐμπίπρεται, ὅτι ἡμεῖς ἐκβαλλόμεθα, καὶ ἕτεροι ἀνθ' ἡμῶν κληρονόμοι καθίστανται; τί ποιοῦμεν, ὅτι πάντα μεταφέρεται, προφῆται, ἀπόστολοι, ἱερωσύνη, νηστεία, πανηγύρεις, λατρεία; καὶ Θεὸς δέξεται. περὶ τούτων σκέψασθε, περὶ τούτων βουλεύσασθε. αἱ γὰρ τῶν λόγων λέξεις ἀνωφελεῖς εἰσιν ὑμῖν, ἡ γνώμη μένει. λόγον γάρ, ὃν ἐὰν λαλήσητε, οὐ μὴ ἐμμείνῃ ἐν ὑμῖν. ἅπαξ τοίνυν

δέδωκεν

Ex Ms. Regio emend. ex aliis.

Ioan. ια. κβ.

* *

Ioan. ια. μζ.

δέδωκεν ὁ Θεός, οἷς δέδωκεν, ἀεὶ ἑορτάζειν, ἀεὶ πανηγυρίζειν, καθ' ἕκαστον ἔτος αὐξανομένης τῆς πανηγύρεως τῶν λόγων, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. μγ.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΕΤΡΑΗΜΕΡΟΝ ΛΑΖΑΡΟΝ. β.

Ex Ms. Regio emend. ex Mss.

Ἀγαπητοί, ὥσπερ μήτηρ φιλότεκνος ἐπιδίδωσι τὴν θηλὴν τῷ νηπίῳ, τέρπεται, τοῦ παιδὸς ἐφέλκοντος τὴν ἁπαλὴν τροφὴν τοῦ γάλακτος· ἐπειδὰν δὲ ὁ θρόμβος τοῦ γάλακτος τυρωθεῖσα ἐμφράξῃ τοὺς "ὀχετοὺς τοῦ μαζοῦ, τότε δὴ καὶ τὸ παιδίον κλαυθμυρίζει, καὶ ἡ μήτηρ ἐδυνᾶται, τὴν μὲν προαίρεσιν τοῦ τρέφειν ἡπλωμένην ἔχουσα, τὴν δὲ τροφὴν μὴ ἐπιδιδομένην ὁρῶσα· "ὡσαύτως καὶ ἡμεῖς τῇ προπειρίᾳ τὴν θηλὴν τῇ διανοίᾳ ὑμῶν" ὑποβαλόντες, ἐτερπόμεθα, ὑμῶν ἐφελκόντων τὸ γάλα τοῦ λόγου· ὅτε δὲ τὸ τῆς λήθης νέφος ὑποδραμὸν τῇ διανοίᾳ, τὸν λόγον" ἐνέκοψε, τότε δὴ καὶ ὑμεῖς ἠγανακτήσατε ὡς ἀποστερούμενοι τῶν εὐαγγελικῶν διδαγμάτων τὰ νοήματα, καὶ ἡμεῖς ἐδυσφοροῦμεν, τὴν μὲν προθυμίαν τοῦ λέγειν ἐκτεταμένην ἔχοντες, τὸν δὲ νοῦν κωλυόμενον ὑπὸ τῆς λήθης ὁρῶντες. Ρωμ. θ. ιϛ. ἀλλ' ἴσως τοῦτο συμβέβηκεν ἡμῖν, ἵνα γνῶμεν, ὅτι οὔτε τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, οὐδὲ τοῦ διώκοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ. δοκεῖ γὰρ ἐμοὶ ἐπειδήπερ Θεὸς δίδωσι τοῖς λέγουσι" χάριν, οὐ διὰ τὴν ἀξίαν τῶν λεγόντων, ἀλλὰ διὰ τὴν χρείαν τῶν ἀκουόντων, αὐτὸν παρακαλέσαντες," ἀπὸ τῶν ἀρτίως ὑμῖν ὑπαναγνωσθέντων εὐαγγελικῶν ἀναγνωσμάτων κατὰ δύναμιν" τὸ πότιμον τῆς διδασκαλίας ἀρυσώμεθα." Ἰωάν. ια. α. ἦν μὲν τις ἀσθενῶν, φησί, Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν Κύριον μύρῳ, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει. Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς· οὐκ ἔστιν ἡ ἀσθένεια αὕτη πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ Θεὸς δι' αὐτῆς. αὐθυποφέρων λέγω, ἡ ἀσθένεια αὕτη οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ· οὐκ ἔστιν ἀσθένεια, ἀλλ' εὐαγγέλια, οὐκ ἔστιν ἀσθένεια, ἀλλ' ἀσφάλεια. ὦ ἀσθένεια ἀρρωστούντων ἰατρέ, πίστεως" ὁδηγέ, θανάτου ἀντίπαλε, διαβόλου ἀντίδικε, σωτηρίας ἀρχηγέ. ὦ ἀσθένεια, "ἀρετῆς θεμέλιε [ἄρρηκτε], πίστεως διδάσκαλε, εὐσεβείας οἰκονόμε*. ὦ ἀσθένεια πυρετοὺς ψυχῶν ἀποσοβοῦσα, καὶ ἱδρῶτας βαπτίσματος δροσίζουσα, καὶ λαμπρὰς στολὰς ψυχῆς ἐξυφαίνουσα. ὦ ἀσθένεια, οὐρανίου ἄρτου πρόχε, πίστεως λαμπαδοῦχε ἀειστέ, διαβόλου παγὶς [καὶ ἀνθρώπου σφραγίς.] Ἰω. ια. ϛ. Ὅτε δὲ ἤκουσε, φησίν, ὁ Ἰησοῦς, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας. τί δὲ τὸ ἀναγκαῖον τὸ ἐπιμεῖναι τὸν Κύριον ἀκούσαντα, καὶ μὴ" εὐθὺς ἀπελθεῖν πρὸς τὸν ἀσθενοῦντα; ἀλλὰ πάντως ἐξεδέχετο τὸν θάνατον τοῦ Λαζάρου, ὅπως ἐν τῷ θανάτῳ μείζονα τῶν θαυματουργημάτων τὴν πίστιν τοῖς ὁρῶσιν ἐνδείξηται. μετὰ ταῦτα οὖν λέγει τοῖς μαθηταῖς ὁ Ἰησοῦς· Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι, ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν. ἀληθῶς γὰρ ὁ τῶν ἀνθρώπων θάνατος, ὕπνος παρὰ" τῷ Κυρίῳ λελόγισται. πορεύομαι, ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν. τί γάρ; καὶ ἐνταῦθα ὢν ἀδυνατεῖς ζωοποιῆσαι τὸν νεκρόν; ἀλλ' οὐχ οὕτω δέχονται τὴν χάριν οἱ Ἰουδαῖοι" ἐμοῦ ἀπόντος. ἴσως γὰρ αἰτίας ἄλλως αὐτοῦ νομίσουσιν ἐκ συντυχίας τινὸς" ἀναβιῶσαι τὸν Λάζαρον. αὐτὸς οὖν ἐγὼ παραγίνομαι, ὅπως παρόντος μου αὐτόπται γινόμενοι τῶν παρ' ἐμοῦ γινομένων θαυματουργημάτων, καὶ τὴν χάριν παρ' ἐμοῦ δεξάμενοι, εἰς πίστιν βεβαίαν" ἐνεχθῶσι. Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἐξυπνίσαι αὐτόν." οἱ δὲ μαθηταὶ ἀκούσαντες, εἶπον· Κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται. οὐ τοσοῦτον δὲ θεοσεβῶς ἀπεκρίναντο, ὅσον ἰατρικῶς. ὕπνος γὰρ ληθαργικοὺς μὲν βλάπτει ἐπεκτεινόμενος, πυρεσσοῦ ἢ λύει μᾶλλον ἱδρώτων. ἐπειδὴ τοίνυν ἔδοξαν οἱ μαθηταὶ λέγειν τὸν Κύριον περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου, εἶπε μετὰ παῤῥησίας· Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν ἀπέθανε, καὶ χαίρω δι᾽ ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλὰ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. ὁ μὴ θέλων τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, χαίρει νῦν ἐπὶ θανάτῳ φίλου. χαίρω, οὐ δι᾽ ἐμαυτὸν, οὐδὲ διὰ τὸν τεθνεῶτα, ἀλλὰ δι᾽ ὑμᾶς. κέχρημαι γὰρ τῷ θανάτῳ πρὸς τὸν τῆς ὑμετέρας πίστεως θεμέλιον. ὢ θάνατος, Χριστοῦ ἀγαλλίασις· ὢ θάνατος, ζωῆς ἀνάπλεως· ὢ θάνατος, θανάτου λυτήριον, σωτηρίας ἀρχηγὸς, πεπτωκότων ἀνάστασις, καμνόντων ἀνάπαυσις, ἀσθενούντων ῥῶσις*, δικαίων ἀνάψυξις· ὢ θάνατος, διαβόλου κατάλυσις, δαιμόνων καθαίρεσις, τοῦ πρωτοπλάστου Ἀδὰμ ἀνανέωσις. ὢ θάνατε, εὐφροσύνης συνεργὲ, ἀφθαρσίας μηνυτὰ, χαρᾶς χορηγέ. ἵνα δὲ ἐπιτεμὼν τῷ λόγῳ εἴπω, ἔρχεται Ἰησοῦς εἰς τὴν Βηθανίαν, ἀπαντήσασιν αὐτῷ αἱ ἀδελφαὶ Λαζάρου, προσπίπτουσι τοῖς γόνασι τοῦ Κυρίου κλαίουσαι καὶ λέγουσαι· Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανεν ἡμῶν ὁ ἀδελφός. ἆρα γὰρ οὐκ ἦν ἐκεῖ; ἀλλὰ τῷ μὲν σώματι οὐκ ἦν ἐκεῖ, τῇ δὲ θεότητι, οὐ μόνον ἐκεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐν οὐρανοῖς. πῶς γὰρ ἐγίνωσκε [τὸ] πότε ἀπέθανεν ὁ Λάζαρος, εἰ μὴ παρὼν ἦν κατὰ τὴν ἀόρατον δύναμιν τῆς θεότητος; καὶ ἔλεγον, Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανεν ἡμῶν ὁ ἀδελφός. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ Κύριος· πιστεύσατε, καὶ ὄψεσθε τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, διδάσκων ὅτι τῶν ἔργων τῶν ἀγαθῶν ἡ πίστις ἐστὶν ἀρχηγός. καὶ θεωρήσας αὐτὰς κλαιούσας καὶ τοὺς παρόντας Ἰουδαίους, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν ἑαυτὸν, καὶ εἶπε· ποῦ τεθείκατε αὐτόν; τί ἐστι τὸ, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι; ἐκδέξαι, ἀγαπητὲ, καὶ μετ᾽ ὀλίγον εὑρήσεις τοῦ ζητουμένου τὴν λύσιν. ἐτάραξεν ἑαυτὸν, οὐχ ὡς ἡμεῖς ὑπὸ δειλίας, ἢ λύπης ταρασσόμεθα, ἀλλ᾽ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐτάραξε, καὶ λέγει. ποῦ τεθείκατε αὐτόν; ἆρα γὰρ ἠγνόει ποῦ τέθαπται, ὁ ἐγνωκὼς πότε τετελεύτηκεν; ἀλλὰ μιγνύει τὰ ἀνθρώπινα ῥήματα τοῖς θείοις θαυματουργήμασιν, ἵνα δείξῃ ὅτι καὶ ἄνθρωπος ἦν, καθὰ καὶ ὁ προφήτης λέγει· Καὶ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ τίς γνώσεται αὐτόν; τὸ καὶ προσέταξεν ἵνα σημάνῃ, ὅτι καὶ ἄλλο τί ἐστιν, ὅπερ ἐστὶ Θεός. ποῦ τεθείκατε αὐτόν; ἡ δὲ Μαρία, ἔρχου, φησὶ, καὶ ἴδε, Κύριε· καὶ ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς. τίς δὲ χρεία δακρύειν, ὃν ἔμελλεν ἀνιστᾶν μετ᾽ ὀλίγον; ἀλλ᾽ ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς, ἵνα τὸ συμπαθὲς καὶ τὸ φιλάνθρωπον πρὸς τοὺς ὁμοφύλους ἡμῖν ὑποδείξῃ. ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς, ἵνα τὸ κλαίειν μετὰ κλαιόντων ἔργῳ μᾶλλον ἢ λόγῳ διδάξῃ. ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς· ἐδάκρυσεν, οὐκ ἐπένθησε, τὸ μὲν ἀδάκρυτον παντελῶς ὡς ἀπηνὲς καὶ ἀπάνθρωπον παραιτούμενος, τὸ δὲ φιλοπενθὲς ὡς ἀγεννὲς καὶ ἄνανδρον διωθούμενος· τάξιν δὲ ἐπιτιθεὶς τῇ συμπαθείᾳ, ἐδάκρυσεν. ἔρχεται ἐπὶ τὸ σπήλαιον, καὶ θεωρεῖ λίθον ἐπικείμενον τῷ μνήματι. κελεύει τοῖς παρεστῶσιν Ἰουδαίοις ἀποκυλίσαι τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ σπηλαίου. ὁ λέγων, Ἐὰν πίστιν ἔχητε ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ γενήσεται ὑμῖν, πῶς νῦν αὐτὸς ἀδυνατεῖ ἀποκυλίσαι τὸν λίθον; ἀλλ᾽ οὐχ ὡς ἀδυνατῶν τοῦτο ποιῶ, φησιν, ἀλλ᾽ ἵνα μὴ δόξωσι φαντασίαν εἶναι τὸ γινόμενον, ἐπιτάσσω αὐτοῖς τοῖς Ἰουδαίοις ἰδίαις χερσὶν ἀποκυλίσαι τὸν λίθον, τὸ μέγιστον σημεῖον ἐμαυτῷ καταλιμπάνων· ἵνα αὐτοὶ μάρτυρες γένωνται τῶν ὑπ᾽ ἐμοῦ γενομένων σημείων. εἶτα μετὰ τὸ ἀποκυλίσαι τὸν λίθον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν οὐρανὸν, εἶπεν· Εὐχαριστῶ σοι, πάτερ, ὅτι ἤκουσάς μου. πότε δὲ προσηύξατο; νῦν λάμβανε, ἀγαπητὲ, τὴν πρὸ βραχέος ζητουμένην παρὰ σοῦ λύσιν τοῦ ῥητοῦ. ὅτε γὰρ ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, τότε προσηύξατο. καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, Λάζαρε, δεῦρο ἔξω. καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας κειρίαις. ὢ φωνῆς δύναμις ᾅδην διαῤῥήξασα, πύλας χαλκᾶς συντρίψασα, μοχλοὺς σιδηροῦς συνθλάσασα, διάβολον καταστρώσασα, θάνατον καταργήσασα, νεκρὸν ἀνεγείρασα. ὢ φωνῆς δύναμις, τὰ διεστῶτα μέλη εἰς ἓν συναγαγοῦσα

Ιωαν. ια. κα. λβ.

Ιωαν. ια. λγ.

Ιωαν. ια. λε.

Ματθ. ιζ. κ.

Ιωαν. ια. μα.

καὶ ἀνορθοῦσα, καὶ τὰ ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παράγουσα. ὢ φωνῆς δυνάμεις, τὸν τετραήμερον νεκρὸν ὡς ἐξ ὕπνου ἐγείρουσα, καὶ τὸν κειρίαις δεδεμένον ὡς ἐλαφὸν καὶ ὀξυδρομέα τοῦ τάφου προαγαγοῦσα. ἐπίστησον, ἀγαπητέ, τὸν νοῦν σου τῇ φωνῇ, καὶ εὑρήσεις αὐτὸν τὸν λόγον τὸν λέ-
Γεν. α. γ. γοντα ἐν τῇ κοσμοποιΐᾳ, Γενηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς, γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐγένοντο, τὸν αὐτὸν καὶ νῦν λέγοντα, Λάζαρε, δεῦρο ἔξω, καὶ οἱ ἀπορρεύσαντες ἰχῶρες τῶν σαρκῶν τὰς κοτύλας πάλιν ἀνεπλήρουν, καὶ αἱ ἀποπεσοῦσαι τρίχες τὴν οἰκείαν τάξιν ἐπεγίνωσκον, καὶ ἐν τοῖς μέλεσι κατεφυτεύοντο. Λάζαρε, δεῦρο ἔξω· καὶ ὁ νεκρὸς ἀνίστατο, καὶ τεταρταῖος ἴσος ἦν τῷ μήπω τὴν ἀρχὴν τεθνεῶτι. Λάζαρε, δεῦρο ἔξω· καὶ ἡ ψυχὴ ἐκ τῶν καταχθονίων ἀνάστατος ἐγένετο, μὴ διαβόλου ἀντιλέγοντος, μὴ θανάτου ἀντιπαλαίοντος, καὶ χαίρουσα τὸ ἴδιον οἴκημα ἐπεγίνωσκε. τούτων τῶν θαυματουργημάτων, ἀγαπητέ, τὸ θεῖον ἔργον θεωρήσας, τὴν ἀνάστασιν μὴ ἀμφίβαλλε· γενέσθω σοι ἔσοπτρον ὁ
α. Κορ. ιε. νβ. Λάζαρος, καὶ ἐν ἐκείνῳ σεαυτὸν θεωρήσας, τὴν ἀνέγερσιν πίστευε. ἡ αὐτὴ γὰρ φωνὴ πάντας ἡμᾶς ἀναστήσει, ὥς που καὶ ὁ ἀπόστολος λέγει· Σαλπίσει γὰρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἀναστήσονται ἄφθαρτοι, τῇ χάριτι * τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. 4δ.
Ιωαν. ια.
Ex Ms. Cæsareo.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΕΤΡΑΗΜΕΡΟΝ ΛΑΖΑΡΟΝ γ.

ΕΛυσε τὸν Λάζαρον τὸ φῶς, ἀλλ' οὕτω καλούμενος ἔσπευσεν, ὡς ἐσπαργανωμένος ἐπιδείξασθαι δρόμον, ὁ τετάρτην μὲν ἡμέραν κατασαπεὶς ἐν τῷ μνημείῳ, πολλὰ δὲ τῶν σπλάγχνων ὑπὸ σκωλήκων πεπορθημένος, πᾶσαν δὲ τὴν τοῦ σώματος διασπασθεὶς ἁρμονίαν, καὶ τῆς φθορᾶς μάρτυρα τὸ τοῦ τάφου κεκτημένος δυσῶδες. ἀλλ' ἡ τῆς ζωῆς ὀσφραίνασα τὸν νεκρὸν εὐοσμία, τὴν τῶν σπλάγχνων ἀνεχάλκευσε λύσιν· γέγονε μήτρα τοῦ κειμένου τὸ μνῆμα· καὶ καθάπερ ἐν γαστρὶ σπορεὺς, οὕτως ἐν μνήματι, νεόπλαστος ἐξήλλετο Λάζαρος. ὢ καινῆς θαυματοποιΐας. αὐθέσποτον ἡμῖν εἰς ζωὴν ἐξεφόρησε τάφος τοῖς ἐνταφίοις, ὥσπερ τὸ βρέφος, ἐνειλημμένον σπαργάνοις. ἡ γὰρ τοῦ δεσπότου φωνὴ τῷ νεκρῷ γνωρισθεῖσα, μετὰ τῶν σπαργάνων ἐκ τοῦ μνήματος εἵλκυσεν αὐτόν. Λάζαρε, φησὶ, δεῦρο ἔξω· καὶ τῷ λόγῳ ταχέως ὁ νεκρὸς συνεξήρχετο, καὶ συνέτρεχεν ἀλλήλοις ἐν τῷ τάφῳ τὰ μέλη· πρὸς τὴν οἰκείαν ὀφθαλμὸς ἐπανήρχετο τάξιν, τὴν οἰκείαν ἡ ῥὶς κατελάμβανε χώραν, πρὸς τὸ πρότερον παρειαὶ κατεπείγοντο σχῆμα, τράχηλος ὤμοις καὶ κεφαλῇ συνεσφίγγετο, ἡ τῶν χειρῶν πρὸς κίνησιν εὐτρεπὴς συζυγία, ἄρθρων ἁρμονίαι συνήπτοντο, δακτύλων συνετίθετο τάξις, νεύρων ἀνεδεσμοῦντο συνθῆκαι, ὀστέων ἐνεδύετο φύσις, διετείνοντο συμφλέβιοι ἀρτηρίαι, μυελὸς ἀνεπλάττετο, ὑμένες ὑφαίνοντο, ἐνεπίζοντο τρίχες. βραδὺν τῷ λόγῳ τὴν μεγάλην κατασκευάζων τὸν δρόμον. ὥσπερ ἐκ συνθήματος ἵππος, οὕτως ἐκ τῆς τοῦ δεσπότου φωνῆς νυσσόμενος ὁ νεκρὸς ἀνεπήδα. Λάζαρε, δεῦρο ἔξω. πρὶν εἴπῃ, ἀνάστηθι, προστάττει τὴν ἔξοδον· κείμενον ἔτι κατεπείγει πρὸς δρόμον. ἀνάστησον πρότερον, εἶθ' οὕτως ἀναστάντι τὸ τρέχειν ἐπίταξον. τί πρὸ τῆς ἀναστάσεως ἔξοδον, δέσποτα, τῷ κειμένῳ κηρύττεις; κειμένῳ, φησὶν, ἐπιτάττω τὸν δρόμον, ἵνα μὴ πρὸς δύο τὸν νεκρὸν ἀσχολήσας, ἐγχρονοτρίβησα τὴν ἔξοδον. οὐ λέγω πρὸς αὐτὸν, ἔγειρε, καὶ δεῦρο ἔξω, ἵν' ὀξύτερον δράμῃ, ἐγέρσεως καὶ δρόμου μίαν λαβὼν προθεσμίαν. ἐντεῦθεν ὑπότροφος Λάζαρος ἐξεπήδα τοῦ μνήματος, ὡς φύλαξ μᾶλλον, ἢ νεκρὸς, τῷ τάφῳ παρακαθήμενος. ᾅδης δὲ κάτωθεν, ὡς ἔοικε, τὸν νεκρὸν ἀποδιδοὺς ἀνεβόα· τίς ἐστιν οὗτος ὁ φωνῇ τοὺς νεκροὺς ἐκ τῶν τάφων, ὡς ὑπνοῦντας ἐγείρων; τίς ἐστιν οὗτος ὁ νόμους τεθνεώτων παλαιοὺς παραλύων; τίς ἐστιν

* *

ὁ κατεξαΐσσεσθαι τὸ σὸν κήρυγμα παρεθεὶς τοῖς νεκροῖς ἐπιδημοῦν; τίς ἐστιν ὁ πρὸς ζωὴν τοὺς ταφέντας ἀνατρέχειν ἐθίζων; τίς ἐστιν ὁ τοὺς ἐμοὺς οὕτως εὐκόλως ἀναλύων νεκρούς; τίς ἐστιν ὁ νεκρούς μου παλαιοὺς ἀποσπῶν ἐπιτάγματι; οἴχεταί μοι τῆς κατὰ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ὁρῶ, τυραννίδος τὸ σκῆπτρον, σαθρὸν μοι λοιπὸν τοῦ θανάτου τὸ δεσμωτήριον ἀπῆλθεν. Ἡλίας νεκρὸν ἀνέστησε πρὸς χάριν γυναικὸς ἀποδείξας. ἐπελθὼν Ἐλισσαῖος ἅρπαξ μοι νεκρῶν κατεσκευάσθη διπλοῦς. νῦν πικρότερος ἐστὶν ὑπὲρ τῶν νεκρῶν μοι βοηθὸς ἐπιστράτευσε, κλέπτων τοὺς σεσηπότας νεκρούς, καὶ κινδυνεύω λοιπὸν μή τι σαπέντων ἐξουσιάζειν νεκρῶν. σεσύλημαι γὰρ νεκρόν, ὃν ἀνήλωσα· θριαμβεύει με τετραήμερον σῶμα μετὰ τῆς ἐνταφίου τοῖς ζῶσι συγχορεύων αἰσθητός· πατηθήσομαι λοιπὸν μετὰ σπαργάνων, παρ' ἐμοῦ νεκροῦ δραπετεύσαντος. τίς γάρ με τοῦ λοιποῦ δειλιάσει, τὸν παρὰ σαπέντος νενικημένον νεκροῦ, καὶ ὡς παρακαταθήκην τινῶν φύλακα τῶν νεκρῶν γεγονότα; παρακαταθήκη γάρ τις τοῦ μνήματος Λάζαρος, ὥσπερ τις χρυσός, μεθ' ὧν παρετέθη σφραγίδων ἀποδιδόμενος· δεδεμένος κειρίαις παρετέθη τῷ μνήματι, μετ' αὐτῶν αὖθις τῷ βίῳ δεδεμένος ἀπεδίδοτο. ἄπιστος γὰρ τῶν Ἰουδαίων ὁ δῆμος, καὶ πρὸς τὴν τῶν θαυμάτων μεγαλουργίαν ἀμφίβολος. εἶπον ἂν ἐπὶ Λαζάρῳ καὶ νῦν, ὥσπερ ἐπὶ τῷ τυφλῷ θεραπευθέντι ποτέ· οὗτός ἐστιν, οὐκ ἔστιν οὗτος. ὥσπερ οὖν παρακαταθήκην ἀποδώσειν τις μέλλων, καὶ τὴν τοῦ παραθεμένου παρορῶν ὑποψίαν, τὰς τῆς παρακαταθήκης διαφυλάττει σφραγίδας, ἵν' ἡ τῶν σφραγίδων ὄψις τὸν παραθέμενον πείσῃ· οὕτω καὶ ὁ δεσπότης Χριστὸς τὸν Λάζαρον ἀποδιδοὺς Ἰουδαίοις ἐκ νεκρῶν, τὴν τετραήμερον ἐν νεκροῖς παραθήκην, τὰ τῶν σπαργάνων αὐτοῦ, καθάπερ τινὰ σφραγῖδα, συνεξάγει σημεῖα· ἵνα λύοντες ἴδωσιν, ὡς οὐκ ἄλλος τις, ἀλλ' αὐτός, ὃν κατέθεντο. ἀλλ' ἡ τῆς ἀπιστίας ἀδιόρθωτος πήρωσις. γνωρίσαντες γὰρ τὸν νεκρὸν ἐφθόνουν τῷ θαύματι, καὶ τυφλὴν διεποιοῦντο βουλήν. Ἐβουλεύσαντο γάρ, φησιν, οἱ ἀρχιερεῖς, ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν· ὅτι δι' αὐτὸν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων ὑπῆγον καὶ ἐπίστευον εἰς αὐτόν· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ιωαν. θ. θ.

Ιωαν. ιβ. ι.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΔΡΟΜΟΝ.

Λογ. με.

Ex edit. Antuerp.

ΟΙ ἀνθηρότατοι λειμῶνες ἄνθεσι χρυσοκόμοις πεποικιλμένοι, δένδρεσι καλλιπνόοις κοσμούμενοι, ὄρνεσι καλλιφώνοις κλονούμενοι, καὶ τὴν ἀκοὴν τῶν ἀνθρώπων θέλγουσι, καὶ τὴν ὅρασιν θάλπουσι. τοῦ γὰρ ἡλίου τὰς χρυσᾶς αὐγὰς κυκλοτερῶς περιστίλβοντος, ἀνακλώμεναι αἱ αἴγλαι πυραυγεῖς ἀντιστράπτουσι λαμπηδόνας. ἐκεῖ τραυλαὶ λάλων ὀρνίθων, συριγμώδεσι κλαγγαῖς λιγυρὸν ἀποπέμπουσι μέλος. ἐκεῖ ἀνέμων εὐήχων ζέφυροι ἐν ταῖς κυκλότησι τῶν ὀρνέων ἐρειζούσαις, τῶν κρημνῶν κοιλάδας σαλεύοντες, ἐν εἰκόνι κιθάρας ὁμοφώνως ᾄδουσιν· ὡς καὶ τοὺς ἐν ταῖς καλύβαις οἰκοῦντας ποιμένας τε καὶ βουνόμους, ἔναυλα ἔχοντας τὰ τῶν μουσικῶν ὀρνίθων λυρικὰ μελῳδήματα, δόναξι πολυφθόγγοις ἀντίμιμα κελαδοῦντας, κατὰ παντὸς τερπνοῦ τόπου καὶ πάσης βοτάνης τὰς ἀρίας ὡραίως φέρειν. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν πηγὴ ἀθλοφόρα νάματα βρύει· ἐνταῦθα δὲ μελίσακτον σοφίας Θεοῦ δίδαγμα λάμπει. ἐκεῖ μουσικῶν ὀρνίθων λιγυρίσματα· ἐνταῦθα ψαλμῶν ἁγίων μελῳδήματα. ἐκεῖ τρυγὼν ἡ φιλέρημος δενδροβατοῦσα, γοεροῖς μέλεσι τὸ καλλίχροον ἔαρ σημαίνει· ἐνταῦθα ὁ ἐν ἀκρίσι καὶ μέλιτι τραφεὶς Ἰωάννης, τοῖς ἐρημικοῖς κηρύγμασι, μᾶλλον δὲ πνευματικοῖς, τὰς ἐκκλησίας κινήσας, τὸ οὐράνιον ἔαρ ἐπιφανὲν τῷ κόσμῳ σαλπίζει. Ἐν γὰρ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, φησί, παραγίνεται Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ λέγων· μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. ἐν ταῖς

Ματθ. γ. α.

Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ ἀποδείξεσιν, ἐν ταῖς τοῦ οὐρανίου βασιλέως ἐπιδημίαις, ἐν ταῖς τοῦ ἀϊδίου φωτὸς
ἀναλάμψεσιν. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ
ἐρήμῳ. οὐχὶ ἐν τῇ οἰκουμένῃ· ὅτι ἔρημος ἦν ἡ τῶν ἀνθρώπων κατάστασις, μήπω οἰκουμένη
ὑπὸ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος. τί τε ἐκήρυσσε; μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν. ὢ μετάνοια ἐν αὐτοῖς τοῖς δάκρυσι τὴν ζωὴν θερίζουσα, καὶ ἐν τῷ νυμφικῷ
πέπλῳ τὸ νυμφικὸν φέγγος στολιζομένη· ὢ μετάνοια διαβόλου κατήγορε, ἐπιστρεφόντων
συνήγορε. Εἶχε δὲ ὁ Ἰωάννης τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην
περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ. περιβλεψώμεθα, ἀγαπητοί, τὸ ἔνδυμα Ἰωάννου. ἴσως τὸ ἐκείνου
ἔνδυμα αἴνιγμα ἡμῖν σωτηρίας γίνεται. ἐκεῖνο ἔχει τὴν εἰκόνα τῶν ἐξ ἐθνῶν ἐπιστρεφόντων
λαῶν. Εἶχε, φησί, τὸ ἔνδυμα ἀπὸ τριχῶν καμήλου. καμήλῳ πολλάκις παρεικάζει
ἡ γραφὴ τὸν διάβολον, διὰ τὸ πολύογκον καὶ πολύστρεβλον καὶ βαρυμήνιον. ὁ τὴν σκοπιὰν
Ἡσ. κα. ζ. θεωρήσας ἐν τῷ Ἡσαΐᾳ λέγει· Εἶδον ἀναβάτην ὄνου, καὶ ἀναβάτην καμήλου. ἀναβάτην
ὄνου λέγει τὸν Χριστόν, ἐπειδήπερ ὄνῳ καθεσθεὶς εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα. ἀναβάτην
καμήλου, τὸν ἐπ᾽ ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν κατ᾽ ἐνέργειαν τοῦ διαβόλου ἐπιφαινόμενον
τῷ κόσμῳ ἀντίχριστον. Εἶχε δὲ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου ὁ Ἰωάννης. ἐν γὰρ
τῷ κηρύγματι τῆς εὐσεβείας τοὺς δίκην τριχῶν καλύπτοντας ἐθνικοὺς περὶ ἑαυτὸν καταστρέψας,
κἀκείνους γυμνώσας, καὶ τὴν ἐκκλησίαν πυκνώσας, τῇ ἑνώσει τῆς πίστεως τὸ σῶμα
τῆς ἐκκλησίας ἐξυφάνας, ἑαυτῷ περιβόλαιον σωτηρίας ἐξειργάσατο. Εἶχε δὲ ζώνην
δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ. ὀσφύος μνημονεύει καὶ ζώνης δερματίνης ἡ γραφή,
ἵνα τὸ γεννητικὸν πάθος τῆς ἁγνείας διὰ τῆς ἔξωθεν ἐκ νεκροῦ δέρματος περικειμένης ζώνης
νενεκρωμένον εἶναι σημαίνῃ. ἐκείνη γὰρ τῆς ἔνδοθεν κρυπτομένης παρθενίας ἦν ἀψευδὴς
κατήγορος. Ἤσθιε, φησίν, ἀκρίδας, καὶ μέλι ἄγριον. τοὺς ἀποπηδῶντας Ἰουδαίους
Ναούμ. γ. ιζ. τοῦ νόμου καὶ τῶν ἐντολῶν λέγει, ὥς φησιν ἡ γραφή· Ἐξήλατο ὡς ἀττέλαβος ὁ σύμμικτός
σου, ἢ ὡς ἀκρὶς ἐπὶ φραγμοῦ ἐν ἡμέρᾳ πάγους. ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος καὶ ἀφήλατο,
καὶ οὐκ ἔγνω τὸν τόπον αὐτοῦ. μέλι δὲ ἄγριον, διὰ τὸ τοὺς Ἰουδαίους τὴν
γλυκύτητα τοῦ νόμου τῇ παραβάσει τῶν ἐντολῶν ἐξαγριῶσαι. Τότε παραγίνεται
Ματθ. γ. ιγ. πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, φησίν, ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην, ἐπὶ τὸ βαπτισθῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ.
ὁ δὲ διεκώλυεν αὐτόν, λέγων· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός
με; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν· ἄφες ἄρτι. δεῖ σε μάρτυρα γενέσθαι
τῆς εἰς ἐμὲ πεμπομένης φωνῆς ἄρτι. οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶ πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην.
Ἰωάν. γ. ε. Δεῖ με διδάξαι, ὅτι ἐὰν μή τις ἀναγεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται
εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. δεῖ με οὕτω πρότερον ποιῆσαι, καὶ τότε διδάξαι,
ἵνα μὴ ἔχωσι πρόφασιν οἱ Ἰουδαῖοι· ὁ διδάσκων ἑτέρους, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ἄφες ἄρτι.
Ἰώβ. ιδ. δ. δεῖ γὰρ τὸ ῥῆμα τοῦ καρτεροψύχου Ἰὼβ στῆναι, τὸ, Οὐδεὶς καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου, οὐδ᾽ ἂν
μία ἡμέρα ἡ ζωὴ αὐτοῦ εἴη. δεῖ με ἀποσμῆξαι τὴν παλαιὰν τοῦ σώματος ἁμαρτίαν· δεῖ
Ῥωμ. η. κθ. με τῷ πνεύματι ἁγνίσαι τὴν ψυχήν, καὶ ὕδατι τὸ σῶμα. ἄφες ἄρτι. Δεῖ με ἀνοῖξαι
τὴν τοῦ ὕδατος καὶ πνεύματος μήτραν, ἵνα γένωμαι πρωτότοκος πολλοῖς ἀδελφοῖς. ἐκ
Ψαλ. νζ. δ. ταύτης γὰρ τῆς μήτρας τοὺς ἀποσφαλέντας Ἰουδαίους ἐλέγχει ὁ προφήτης κατηγορῶν· Ἀπηλλοτριώθησαν
οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ μήτρας. Τότε ἀφίησιν αὐτόν. καταβαίνοντος δὲ τοῦ Ἰησοῦ
ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ἦν ἰδεῖν, ἀγαπητοί, θαῦμα μέγα, πηγὴν ἐν τῷ ποταμῷ λουομένην, καὶ
Ἱερ. β. ιγ. ποταμὸν ἐν τῷ ποταμῷ βαπτιζόμενον. πηγὴ γὰρ ὁ Χριστός, καθὼς λέγει αὐτός· Ἐμὲ ἐγκατέλιπον
Ἀσμ. δ. ιβ. πηγὴν ὕδατος ζῶντος. καὶ ἡ νύμφη ἡ ἐκκλησία πρὸς αὐτόν· Πηγὴ ἐσφραγισμένη
Ψαλ. ξδ. ι. ἡ ἀποστέλλουσα. ὁ αὐτὸς ποταμός, καθώς φησιν ὁ προφήτης· Ὁ ποταμὸς τοῦ Θεοῦ
ἐπληρώθη ὑδάτων. κατῆλθεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, καὶ ἡγιάσθησαν, καὶ ὑγίασεν αὐτά. Εἴ τις ἐστὶν

ὑμῶν ἀμύητος, ἀγαπητοὶ, τοῦ βαπτίσματος, ἐλθέτω καὶ θεωρησάτω πῶς ὁ πατὴρ οὐρανόθεν κράζει· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε. Ἰορδάνης κράζει· τὸ πνεῦμα τὸν ἀέρα καθαγιάζει· τὸν υἱὸν καλεῖ ὁ πατήρ· τὸν οὐρανὸν καθαγιάζει ὁ υἱός· τὴν γῆν καλλωπίζει τὸ πνεῦμα, τὸν ἀέρα καταλαμπρύνει. πῶς πληροῦται τὸ πάλαι ὑπὸ τοῦ προφήτου εἰρημένον· Ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐρεύγεται ῥῆμα. ἡμέρα ὁ πατήρ, ἡμέρα ὁ υἱός. ὁ πατὴρ τῷ υἱῷ ἐρεύγεται ῥῆμα, καθὼς ὁ Παῦλος λέγει· Λάβετε τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ· ᾧ τινι ῥήματι τοὺς πάντας ἡμᾶς συστήσει ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ματθ. γ. ιζ.

Ψαλ. ιθ. β.
Εφ. ϛ. ιζ.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΤΟΝ πρόδρομον.

Λογ. ϟε.

Ex Edit. Auguſtana.
Ματθ. ια. ια.

Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ πανήγυριν ἄγομεν· πόθῳ στεφανώσωμεν τοῦτον, οὗ μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν οὐκ ἐγήγερται, κατὰ τὴν τοῦ δεσπότου φωνήν. οὐδὲν γὰρ οὕτω τὸν προφήτην ἐσέμνυνεν, ὡς τὸ βαπτίσαι τὸν Κύριον. ἴωμεν τοίνυν ἐπὶ τὸ δεσποτικὸν βάπτισμα, τὸ μάλιστα λαμπρῦναι τὸν πρόδρομον τοῦ βασιλέως τῶν οὐρανῶν· καὶ διαγρώμεθα πόθῳ τῶν τῆς Ἰουδαίας τόπων ἐντὸς, ἐξ ὧν ἐκαρπωσάμεθα τὴν πρόσοδον τῶν ἀγαθῶν· μᾶλλον δὲ γράψωμεν τῷ λόγῳ τὰ πράγματα, καὶ τῶν ἀναγινωσκομένων ἐνταῦθα τρυγήσωμεν τὸν καρπόν. ἀποθαυμάσωμεν τὸν Ἰορδάνην ἐκεῖνον, τὸν ὑποδεξάμενον τὸν ἑαυτοῦ δημιουργὸν παραγινόμενον ἐν σαρκί, ῥέοντα διὰ μέσου ἡμῶν· καὶ νομίσωμεν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν ἐφιστάναι τοῖς χείλεσι τοῦ ποταμοῦ, καὶ θεασώμεθα τὸν δεσπότην Χριστὸν προσερχόμενον τῷ οἰκείῳ θεράποντι, καὶ βαπτιζόμενον ὑπ' αὐτοῦ, καὶ δακτυλοδεικτούμενον ὑπ' αὐτοῦ οὐρανόθεν τῇ τοῦ πνεύματος ἐπιπτήσει· καὶ προσκυνήσωμεν οἱ τῆς ὁμοουσίου τριάδος προσκυνηταὶ τὸν μαρτυρήσαντα πατέρα, καὶ μαρτυρηθέντα υἱὸν, καὶ μαρτυρῆσαν πνεῦμα ἅγιον. ἀκολουθήσωμεν τῇ βίβλῳ τῶν εὐαγγελίων ὁδηγούσῃ ἡμᾶς πρὸς τὰ ποθούμενα· καὶ ταῖς θείαις λέξεσιν ὡς ἴχνεσιν ἐπιβαίνοντες, ἐπιδράμωμεν ἐπὶ τὸ πανηγυριζόμενον τῆς οἰκουμένης μυστήριον. Τότε παραγίνεται, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. πρὸς τὸν Ἰορδάνην ὁ δεσπότης ἀφίκετο. οὐδὲν γὰρ ἀκαίρως, οὐδὲ ἀλόγως εἰργάσατο ὁ τῆς σοφίας θησαυρός· ἀλλ' ἕκαστον, ὧν δι' ἡμᾶς ᾠκονόμησεν, εὐκαίρῳ καιρῷ διεπράξατο. Θεὸς γὰρ ὢν καὶ δημιουργὸς παντὸς χρόνου καὶ παντὸς διαστήματος, ἐπέταξε τὸν χρόνον, καὶ ταῖς ἐκεῖ ποτε συγκαταβάσεσιν ὡς ἄνθρωπος κατέδειξε τῶν περὶ αὐτοῦ γεγενημένων τὰς ἀφορμάς. πότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς. τότε· πότε; ὅτε πρὸς τὰς τῆς ἡλικίας ἀνέδραμε τοὺς βαθμούς· ὅτε πᾶσαν τῆς φύσεως ἀνέβη τὴν κλίμακα· ὅτε τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τῆς ψυχῆς ἡ τελειότης διέλαμψεν· ὅτε τριάκοντα περιόδους ἐνιαυτῶν, ἀνὴρ τέλειος γενόμενος, ἀνύσας τότε τὸν Ἰορδάνην κατέλαβε, καὶ μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν ἀναμάρτητος προσῆλθε τῷ βαπτίσματι, καὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν ἀποκλίνας τῇ τούτου χειρὶ τὸ βάπτισμα λαμβάνειν ἠπείγετο. ὁ δὲ Βαπτιστὴς Ἰωάννης καταμαθὼν ἀκριβῶς, ὃν ἐμεμαθήκει παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκ τῆς μήτρας τῆς ἰδίας μητρός· εἶτα σὺν φόβῳ καὶ τρόμῳ πολλῷ τὴν αὐτοῦ δεξιὰν συστείλας ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, τί τοῦτο, φησὶν, ὦ δέσποτα; τί τοῦτο τὸ παράδοξον θαυματούργημα βούλεται; τί τῆς προόδου ταύτης τὸ ταπεινὸν τοῦτο καὶ ὡραῖον θεώρημα; ἐμοὶ τὴν κεφαλὴν ὑποκλίνεις, τῆς ἐκκλησίας ἡ κεφαλή; ἐμοὶ τὴν κεφαλὴν ὑποκλίνεις, ὁ κλίνας τοὺς οὐρανοὺς, καὶ κατελθὼν ἐπὶ γῆς; ἐμοὶ τὴν κεφαλὴν ὑποκλίνεις ὁ κεκτημένος κεφαλὴν τὸν Θεόν; ἐμοὶ τὴν κεφαλὴν ὑποκλίνεις ἣν τὰ χερουβεὶμ προσκυνοῦσι; ἐμοὶ τὴν κε-

Ματθ. γ. ιγ.

φαιδρὰν ὑποκλίνεις ἣν τὰ σεραφεὶμ σέβεται καὶ τρέμει; ἐμοὶ τὴν κεφαλὴν ὑποκλίνεις, ὁ τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔαν ἐν τῷ παραδείσῳ, καθάπερ ἐν θαλάμῳ, νυμφοστολήσας, καὶ ταῖς ἐκείνων κεφαλαῖς τῇ φωνῇ τὸν στέφανον ἐπιθείς, καὶ τῆς εὐπαιδίας τὴν εὐλογίαν παρασχών, εἰπὼν πρὸς αὐτούς, Αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν· ὁ λόγῳ μεθοδεύων ἐξ ἐκείνου τὴν φύσιν τῆς φύσεως τὴν συγκρότησιν· ὁ στρατεύσας κατὰ τοῦ θανάτου τοὺς τόκους, ἵνα φυτεύῃ πλείονας [illegible], ὡς ἐκεῖνος κλασθῇ· ὁ τοῦ βίου τὸν τροχὸν κυλίων ὡς βούλει· ὁ παντὸς ἁγιασμοῦ πληρῶν τὰς κλινομένας σοι κεφαλάς· ὁ μὴ χωρούμενος μηδαμοῦ· ὁ βλύζων ποταμοὺς οἰκτιρμῶν, εἰς τοῦτον θέλει συγκαταδῦσαι τὸν ποταμόν; ὁ τῶν ναμάτων ὁ ποιητής, τούτοις προσομιλῆσαι προῄρησαι; καὶ τὸ βάπτισμα αἰτεῖς, ὅπερ σύ μοι δέδωκας εἰς τὸ διδόναι τοῖς δεομένοις; καὶ ποῦ χρείαν ἔχεις βαπτίσματος μετανοίας, ἄλλους μετανοοῦντας ἐλεῶν; ποῦ χρείαν ἔχεις τοῦ τοιούτου φαρμάκου, προστάγματι μόνῳ θεραπεύων τὰς τῶν ἄλλων πληγάς; ποῦ σοι δὲ μετανοίας, εὐφημίας ἄξια πράττοντι; οὐ συγκατέβης τοῖς ἀνθρώποις, ὡς μόνος φιλάνθρωπος; σὺ τὴν τοῦ δούλου μορφὴν φορέσας ἀνέπλασας σεαυτῷ· καὶ διὰ ταύτης ἡγίασας σὺ τὴν εἰκόνα, ἣν [illegible] ὁ [illegible], ἀνακαινίσας ὡς ἠθέλησας· σὺ γεννήτωρ γέγονας πάντων ἡμῶν. οὐκ ἐν σοὶ ὁ ἀρχαῖος Ἀδὰμ ἀνακέκληται; οὐκ ἐν σοὶ βασιλεύει τὸ ποτὲ κατάκριτον φῦλον; οὐ διὰ τῆς Μαρίας τὴν πεσοῦσαν Εὔαν ἀνέστησας; οὐ περιέρχῃ, τοὺς ἀνθρώπους ἰσαγγέλους ποιῆσαι βουλόμενος; οὐ τὴν δυσμενῆ ὡς ἐπίβουλον τοῦ γένους ἐκδιώκεις τῆς γῆς; οὐ τὴν εὐγένειαν ὡς τροφὴν τῆς ἀνθρωπότητος ἐπεισάγεις τῷ βίῳ; οὐ τὴν ζοφερὰν νύκτα τῆς ἀπάτης ἀποσοβεῖς; οὐ τὴν ἡμέραν τῆς θεογνωσίας ἀνατέλλεις τοῖς βουλομένοις τὸ ταύτης κάλλος ὁρᾶν; οὐ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας ἐφαπλοῖς ταῖς πάντων ψυχαῖς; οὐ τὰ νέφη τῆς δυσσεβείας ὥσπερ πνοὴ διαλύεις, οὐχ ὡς ἥλιος δικαιοσύνης περιβεβλημένος τὸ λευκὸν νέφος τοῦ σώματος, ἀφίεις πανταχοῦ τῆς θεότητος τὰς ἀκτῖνας; οὐ παρθένος εἶ τὸ βλέμμα, καὶ τὸ βῆμα, καὶ τὸ σχῆμα, καὶ τὸν λογισμόν, καὶ τὸν νοῦν, καὶ τὴν ψυχήν; οὐκ ἐκ παρθένου παρθένον σῶμα σεαυτῷ κατεσκεύασας; μὴ ταῦτα "διανοίας δεῖται καὶ κατανύξεως; τίνος οὖν ἕνεκα βαπτίσω σε νῦν, τοῦ ποταμοῦ δημιουργέ, καὶ τοῦ βαπτίσματος χορηγέ, καὶ διὰ φιλανθρωπίαν ἄνθρωπε; ἁμαρτίας ἴχνος οὐκ ἔστιν ἐν σοί, οὔτε κηλὶς ἁμαρτίας ἔχρανέ σου τὴν ἄχραντον σάρκα, οὔτε τῷ στόματί σου ποτὲ δόλος παρήδρευσεν. ἰὸς ἀσπίδων τοῖς Ἰουδαϊκοῖς ἐπικρύπτεται χείλεσι. γεννήματα γάρ εἰσιν ἐχιδνῶν, καὶ τούτων αἱ γλῶσσαι τυγχάνουσι δόλιαι· σοῦ δὲ ἐν τῷ στόματι ζωῆς ἀέναοι βρύουσι πηγαί· ζωὴ γὰρ ὑπάρχων, ζωὴν φθέγγῃ καὶ χορηγεῖς. πῶς οὖν ὁ χορηγὸς τῆς παρούσης καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς, τῶν πτωχῶν ἐπιβαίνεις ῥευμάτων; οἱ ἄλλοι πάντες ὑπ' ἐμοῦ βαπτιζόμενοι ταῦτα ἀκούουσι παρ' ἐμοῦ· Μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· καὶ πιστεύσατε εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ. ἐπὶ σοῦ δὲ βαπτιζομένου τί λαλήσω; τί φθέγξομαι; εἴπω, μετανόησον; ἵνα τίς σου τὴν μετάνοιαν δέξηται; τίς γὰρ ἄλλος ἐστί σου μείζων Θεός; εἴπω, μετανόησον· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν; καὶ τῇ βασιλείᾳ τὴν βασιλείαν εὐαγγελίσομαι; καὶ τί διαλεχθῶ πρὸς σέ; ἀγνοεῖς γὰρ ὁ πεφυκώς; οὐκ ἐπίστασαι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἣν φέρων τοῖς ἀνθρώποις οὐρανόθεν ἐλήλυθας; εἴπω πρὸς σέ· πίστευσον εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν; τί σοι πιστεῦσαι παραινέσω; καὶ τίς ποτε νενουθέτηται αὐτὸς ἑαυτῷ πιστεῦσαι; πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τοὺς προσερχομένους, ὅτι ἐστὶ Θεός· σὺ δὲ Θεὸς εἶ, καὶ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, εἰ καὶ ἄνθρωπος εἶ τὸ φαινόμενον, καὶ πιστεύεσθαι δίκαιος εἶ παρὰ πάντων. ἀλλ' εἴπω πρὸς σέ, πίστευσον εἰς τὸν πατέρα τὸν σόν; πότε γὰρ ὤφθης ἄπιστος καὶ πολέμιος τῷ πατρί; πότε δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ γεγεννηκότος ἐχωρίσθης θεότητος; τί οὖν εἴπω πρὸς σέ; πίστευσον εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; ἀλλ' ἐν σοί, καὶ σὺν σοὶ τοῦτο καθέστηκεν. Ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με; ὁ μονογε-

Γεν. α. κη.

ἀ. μετανοίας

Ματθ. γ. β.

Ματθ. γ. ιδ.

νής

Λογ. 45.

ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Ζαχαρίου; ὁ ἐκ τῆς παρθένου πρὸς τὸν ἐκ τῆς στείρας; ὁ μὴ λύσας τὴν παρθενίαν τῆς μητρὸς πρὸς τὸν λύσαντα τῆς τικτούσης τὴν στείρωσιν; ὁ ἐκ γαστρὸς προσκυνηθεὶς πρὸς τὸν ἐν κοιλίᾳ ἐπιγνόντα τὴν σὴν δεσποτείαν; ὁ ἐνανθρωπήσας πρὸς τὴν τῆς ἐρήμου φωνήν; ὁ τοσοῦτος ὑψηλὸς πρὸς τὸν τοσοῦτον εὐτελῆ; ὁ Κύριος πάσης τῆς κτίσεως πρὸς τὸν ἀνάξιον τῆς σῆς ἀγαθότητος ὑπηρέτην; ὁ πλούσιος κατὰ φύσιν, πρὸς τὸν πένητα κατὰ φύσιν, διὰ μᾶλλον δὲ τὴν σὴν χάριν εὔπορον; ὁ οὐράνιος καὶ ἐπίγειος πρὸς τὸν ἐπίγειον μόνον; ὁ ἄνωθεν ἔχων τὴν θεότητα, κάτωθεν δὲ τὴν ἀνθρωπότητα, πρὸς τὸν κάτωθεν μόνον βλαστήσαντα; ὁ τοσοῦτος δεσπότης πρὸς ἐμὲ τὸν μικρὸν οἰκέτην; ἀλλὰ δοῦλος δεσπότην οὐκ ἐλευθεροῖ, λύχνος ἥλιον οὐ φωτίζει, πηλὸς οὐ διορθοῦται κεραμέα, πρόβατον οὐ ποιμαίνει ποιμένα, πρόδρομος οὐ σημειώσει βασιλέα. ποταμὸς τὴν σὴν οὐ βαστάζει θεότητα, ποταμὸς οὐ μετρεῖ, ὃν οὐρανὸς οὐ χωρεῖ· ὁ Ἰορδάνης οὐ λούει τὸν ἑαυτοῦ ποιητήν· τὸ ὕδωρ ἐπιγινώσκει τὸν πλάσαντα· τὰ ῥεύματα ταῦτα οὐκ οἶδε τὸ φῶς, κἀγὼ τολμήσω πρὸς τὴν λειτουργίαν; ἡ ψυχή μου ἰλιγγιᾷ, ἡ χείρ μου τρέμουσα φοβεῖται πλησιάσαι τῷ παναγίῳ σου σώματι. τί ποιήσω; τί διαπράξομαι; καὶ τρέμω σε, δέσποτα, καὶ ποθῶ· καὶ φεύγειν οὐ τολμῶ, καὶ προσελθεῖν οὐ θαρρῶ· καὶ δοῦναι τὸ βάπτισμα φρίττω, καὶ λαβεῖν ἁγιασμὸν ἐπιποθῶ. ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι· ἐγώ σε προσκυνεῖν, οὐ βαπτίζειν δεδιδάγμαι· ἐγὼ μᾶλλον ὑποκλίνω τὸν ἐμὸν αὐχένα τῇ σῇ δεξιᾷ. εὐλόγησόν με ὁ εὐλογῶν ἔτι δικαίων· ποίησόν με τοῖς Ἰορδανίοις ῥείθροις ἐγχορεῦσαι σήμερον, ὡς ἐποίησάς με πρόσθεν ἐνσκιρτῆσαι τοῖς μητρῴοις ἐμβρύοις. ναί, φησὶν ὁ δεσπότης, ὦ Βαπτιστά, θαυμάζω σου τὴν εὐλάβειαν, ζηλῶ τὴν εὐπείθειαν ἐπιζητῶ. γέγονας τῆς ἐμῆς βασιλείας στρατηγός, ἀλλ' ὀφείλεις γενέσθαι καὶ τῆς ἐμῆς οἰκονομίας διάκονος. ἦλθον γὰρ ἐγὼ πρὸς σέ, ἐπειδὴ τοῦτο συμφέρει σοί τε καὶ τοῖς κατὰ σέ. ἦλθον ἐγὼ πρὸς σέ, ἵνα πάντες οἱ ἄνθρωποι παραγίνωνται πρὸς ἐμέ. κατῆλθον ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ ὅλος ἐν τοῖς κόλποις εἰμὶ τοῦ πατρός, ἵνα συνάψω τῷ πλάστῃ τὸ ποίημα. ἦλθον ὁ παρών, ἵνα ζωγρήσω τὸν φθαρέντα· ἦλθον ὡς ἄνθρωπος, ὅστις πρὶν ἤμην ὡς Θεός, ἵνα τοὺς ἀνθρώπους θεοὺς ἀπεργάσωμαι· ἔλαβον δὲ ὑμῶν μητέρα πενιχράν, ἵνα δυνηθῆτε μετὰ παρρησίας ὑμεῖς τὸν ἐμὸν πατέρα καλεῖν. ἐτράφην ὡς βρέφος τῇ τοῦ γάλακτος τροφῇ, ἵνα τοῖς πιστοῖς τροφὴν ἐμαυτὸν παραθήσω. περιεβλήθην σπαργάνοις παιδικοῖς, ἵνα διαρρήξω τὸν τῆς ἀνομίας δεσμούς. ἀνεκλίθην οὐκ ἐπὶ κλίνης βασιλικῆς, ἀλλ' ἐπὶ φάτνης εὐτελοῦς, ἵνα μετὰ τὴν ἐμὴν ἐπὶ τῆς φάτνης ἀνάκλισιν μηκέτι μηδεὶς τῶν λογικῶν ὡς ἄλογος ἀλογίαν νοσῇ. ἐδεξάμην ἐν τῇ σαρκί μου περιτομήν, ἣν ἐγὼ πρόσθεν ἐνομοθέτησα, ἵνα τὴν ἀχειροποίητον ἐπεισάγω περιτομήν. ἀνήνεγκα τὴν νενομισμένην θυσίαν ὡς πρωτότοκος ὁ μονογενής, ἵνα μεταποιήσω τὴν τοιαύτην θυσίαν, καὶ ξένην θυσίαν ἐμαυτὸν ἀπεργάσωμαι. ἔφυγον εἰς Αἴγυπτον, ἀλλ' οὐκ ἀπέστην τοῦ ἐπὶ πάντων κατὰ φυγήν. ἐγενόμην βρέφος νέον, τέλειος ἀνήρ, ὡς ὁρᾷς, ἵνα τὸ τέλειον τοῖς ἀτελέσι χαρίσωμαι. ἦλθον διὰ πάσης ἡλικίας, ἵνα πᾶσαν ἡλικίαν τειχίσω τῇ κατὰ μικρὸν προκοπῇ. ἐπέβην καὶ ποταμῷ, ἵνα ποιήσω τὸν γηγενῆ ἐπιβαίνειν τοῦ οὐρανοῦ· καὶ δέχομαι τὸ βάπτισμα τοῦτο, ἵνα παραδώσω τοῖς ἐμοῖς μαθηταῖς τῆς παλιγγενεσίας τὸ βάπτισμα. ἀνέχομαι καταδύσεως, ὡς ἀνεχόμενος τῆς κατὰ σάρκα θνήσεως. ὡς νομοθέτης τιμῶ τοῦ νόμου τὰ δίκαια, ἵνα καινουργήσω τῆς χάριτος τὰ σύμβολα. ὡς ἰατρὸς ὑγιαίνων μεταλαμβάνω τοῦ φαρμάκου τῶν νοσούντων, μὴ δεόμενος τούτου· ἵνα καινότερον βοήθημα τὸ τῆς κολυμβήθρας ἐπιποιήσω τοῖς κάμνουσι. σταυρὸν δὲ τὸν ἀνδροφόνοις καταδέχομαι, καὶ λουτρὸν ἀκίνδυνον παραιτήσομαι; νέκρωσιν ὑπομένειν μέλλω πρόμοιρον, καὶ κατάδυσιν ἄλυπον οὐ ποιήσομαι; ὡς αὐτὸς καταβῆναι ἐπείγομαι τὸν τοῦ ᾅδου βυθόν, καὶ ποταμοῦ ῥεῖθρον οὐ προσπτύξομαι; βάπτισον δή με, τὸ

ἴσ. οἴσομαι

κέλευσμα

μέλλοντα βαπτίζειν καὶ σώζειν τοὺς θέλοντας· βάπτισόν με τὸν μέλλοντα βεβαπτισμένην ταῖς ἁμαρτίαις τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν εἰς ὕψος ἐπαίρειν οὐράνιον· βάπτισόν με ὡς ἄνθρωπον κάτω, τὸν ἄνω παρὰ τῶν ἀγγέλων ὑμνούμενον ὡς Θεόν. γενοῦ τῶν ἐμῶν μυστηρίων ὑπηρέτης ὀξύς· μετάθες τὴν παραίτησιν εἰς πρᾶξιν ἀγαθήν· στῆσον τὴν γλῶτταν, καὶ κίνησον πρὸς τὸ ἔργον τὴν δεξιάν· ἐπίθες θαρρῶν τὴν χεῖρα τῇ ἐμῇ κορυφῇ, τῇ ληφθείσῃ ἀπὸ τοῦ σοῦ φυράματος διὰ σέ· κέρδαινον ἐκ τοῦ βαπτίσματός μου καὶ σὺ τὸ βαπτιστὴς ὀνομάζεσθαι. Ματθ. γ. ιδ. Ἄφες ἄρτι· τέως βάπτισον, καὶ τότε θεολόγησον· τέως βάπτισον, καὶ τότε προσκύνησον. οὕτω γὰρ πρέπον ἡμῖν ἐστι πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. οὐδὲν οὕτω σεμνύνει τῶν ὑψηλῶν, ὡς ἡ ἐθελούσιος συγκατάβασις. ὕψος γὰρ ἀληθὲς οὐ σεμνύνει πράξεις ἐπιεικεῖς. τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ Ἰωάννης, βοῶν πρὸς αὐτόν· ἰδοὺ ὑπακούω τῷ σῷ προστάγματι, δέσποτα. ἃ γὰρ ἀγνοῶν ἔμαθον, ταῦτα χαίρων ἐπιτελῶ. ἰδοὺ προσάγω τὴν ἐμὴν δεξιάν σου τῇ κεφαλῇ, ἐπειδὴ σὺ τοῦτο προσέταξας· κἀγὼ δοῦλος σός, καὶ υἱὸς τῆς παιδίσκης σου· καὶ ἡ χείρ μου δημιούργημα σόν, καὶ ὁ ποταμὸς ἐστὶ τῆς σῆς δεσποτείας ἀπόρροια, καὶ τὰ νάματα ταῦτα ποιήματα σά, καὶ τὸ βάπτισμα τοῦτο δῶρον σόν· καὶ σὺ μόνος ἐπίστασαι ὃ κατεργάζῃ μυστήριον. βαπτίσθητι, βαπτίσθητι, δέομαι· καὶ σῶσον, ὡς θέλεις, οὓς ἔπλασας. μακάριος ἐγώ, διὰ σὲ παραδόξως τεχθείς, καὶ ξένως ἐν ἐρήμῳ τραφείς, καὶ νῦν τῆς διακονίας ταύτης ἀξιωθείς. μακάριος ἐγὼ παρὰ σοῦ δοκιμασθεὶς τηλικούτῳ ὑπουργῆσαι μυστηρίῳ. ὢ δεξιά, πόσον ὑψώθης; ὢ πήλινον ὄργανον, πόσον τετίμησαι; φιλάνθρωπε καὶ μεγαλόδωρε Κύριε, μετὰ τὸ κεράσαι τὴν χάριν τοῖς ὕδασι, καὶ δοῦναι τούτοις ὥσπερ τινὰ ζύμην ἁγιασμοῦ τὴν κατάδυσιν, ἀνελθὼν τῶν ὑδάτων (γονυπετῶ, δέσποτα) ἀνάδραμε καὶ κατάλαβε τὴν ἀνθρωπότητα ψυχορραγοῦσαν καὶ κάμνουσαν, ἐπίσκεψαι τὴν ἑκουσίως πυρέττουσαν, ἀνάστησον τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ἐπὶ κλίνης ἐξηπλωμένην καὶ νοσοῦσαν πάθη διάφορα· ὡς ἰατρὸς τὰς νόσους ἀπέλασον. σὲ περιμένουσιν οἱ χωλοί, ἵνα σοῦ λαλήσαντος δράμωσι· σὲ περιμένουσιν οἱ τυφλοὶ πρὸς ἀνάβλεψιν· τὴν σὴν προσδέχονται φωνὴν οἱ νεκροὶ πάντες πρὸς ἀνάστασιν· τὴν σὴν παρουσίαν διψῶσιν οἱ φλεγόμενοι τῷ καύσωνι τῶν συμφορῶν· ἐπίστηθι πᾶσιν ὡς δρόσος ἰάσεως.

Ματθ. γ. ιε. Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς, ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον, ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἐρχόμενον ἐπ᾿ αὐτόν. ὢ ξένων καὶ παραδόξων μυστηρίων· ὁ οὐρανὸς ἄνωθεν προσκυνεῖ, ὃν ὁ ποταμὸς περὶ βραχέων ἐπέκλυσε· καὶ Ματθ. γ. ιϛ. τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον θεολογεῖ, ὃν ὁ δοῦλος ἐβάπτισε. Καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα. οὗτός ἐστιν ὁ βαπτισθείς, οὐ διὰ χρείαν ἰδίαν, ἀλλὰ διὰ μόνην φιλανθρωπίαν, ὁ παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος μαρτυρούμενος, ὁ παρὰ ἐμοῦ τοῦ σαφῶς ἰδόντος αὐτὸν κηρυττόμενος, ὁ πρὸ τῶν αἰώνων ἐξ ἐμοῦ γεννηθείς, καὶ νῦν ἐκ Μαρίας σαρκὶ τεχθείς, ὁ ὁμοούσιος ἐμοὶ καὶ ὑμῖν· ὁ συναΐδιος ἐμοί, καὶ σύμμορφος τῆς ὑμετέρας μορφῆς· ὁ ποιητὴς τοῦ Ἀδάμ, καὶ ἀπόγονος τοῦ Δαβίδ· ὁ δημιουργὸς τῆς παρθένου, καὶ υἱὸς τῆς παρθένου· ὁ νοούμενος καὶ φαινόμενος· ὁ πίστει καὶ ὄψει κατοπτευόμενος· ὁ τέλειος ἐν θεότητι, καὶ τέλειος ἐν ἀνθρωπότητι· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, οὗτος καὶ θαυματουργῶν ὡς Θεός, καὶ πάσχων ὡς ἄνθρωπος, υἱός ἐστιν ἐμός. σταυρὸς γὰρ οὐ χωρίζει μου τὴν κατὰ φύσιν ἀχώριστον. οὗτος καὶ τοῖς ἥλοις κεντούμενος, υἱός ἐστιν ἐμός. ἧλοι γὰρ τούτου τὴν θείαν οὐσίαν οὐ βλάπτουσιν. οὗτος καὶ πάσχων, υἱός ἐστιν ἐμός· τὴν γὰρ τούτου θεότητα πάθος οὐκ ἰσχύει καταλαβεῖν. οὗτος καὶ νεκρούμενος ἑκουσίως, κατὰ τὸ νεκροῦσθαι πεφυκός, υἱός ἐστιν ἐμός. ἀποθανεῖν γὰρ εἰς θεότητα οὐ πέφυκεν, οὔτε βούλεται, οὔτε δύναται. ζωὴν γὰρ νέκρωσις οὐ νικᾷ, καὶ θάνατος ἀθανασίας οὐ περιγίνεται. οὗτος καὶ ἀνιστάμενος ἐκ νεκρῶν υἱός ἐστιν ἐμός. ὡς γὰρ δημιουργὸς τοῦ παντὸς ἀναστήσει τοῦ σώματος αὐτοῦ τὸν ναόν, ὃν λυθῆναι παρὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ συνεχώρησεν. οὗτος μετὰ τῆς σαρκὸς ταύτης ἀνιὼν εἰς τοὺς οὐρανούς, ὧν οὐκ ἀπέστη, υἱός ἐστιν ἐμός. τοῦτον ὁ δεχόμενος,

μενος, ἐμὲ δέχεται σὺν αὐτῷ· τοῦτον ὁ προσκυνῶν, ἐμὲ προσκυνεῖ· εἰς τοῦτον ὁ πιστεύων, εἰς ἐμὲ πιστεύει· τοῦτον ὁ σμικρύνων, ἐμὲ σμικρύνει. ὕβρις γὰρ παιδὸς, ζημία πατρός. τοῦτον ὁ δεχόμενος, καὶ μὴ πολυπραγμονῶν, ἀλλὰ σέβων ἀπεριέργως, μακάριος. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα. οἱ ἁμαρτωλοὶ δράμετε πρὸς τὸν αἴροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· οἱ κατάκριτοι καταλάβετε τὸν φιλανθρωπότατον δικαστήν· οἱ νεκρούμενοι ταῖς ἁμαρτίαις, ἀνύσατε πρὸς τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς. ταῦτα τῆς τοῦ Βαπτιστοῦ πανηγύρεως κάλλιστα δῶρα. ταῦτα πάντα παρέχει ἡμῖν ὁ δι' ἡμᾶς ἐπιφανεὶς δεσπότης Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ἅμα σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΝ.

Λογ. μζ.

Ex edit. Augustana. emend. Ex Ms.

Πάλιν χαρᾶς εὐαγγέλια, πάλιν ἐλευθερίας μηνύματα, πάλιν ἀνάκλησις, πάλιν ἐπάνοδος, πάλιν εὐφροσύνης φωνή, πάλιν δουλείας ἀπαλλαγή. ἄγγελος μετὰ παρθένου λαλεῖ, ἐπειδὴ καὶ γυναικὶ ὡμίλησεν ὁ ὄφις. Τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ, φησὶν, ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρί. ἀπεστάλη Γαβριὴλ τὴν παγκόσμιον μηνῦσαι σωτηρίαν· ἀπεστάλη Γαβριὴλ, φέρων τῷ Ἀδὰμ ὑπογραφὴν ἀνακλήσεως· ἀπεστάλη Γαβριὴλ πρὸς παρθένον, ἵνα τὴν ἀτιμίαν τοῦ θήλεος εἰς τιμὴν μεταβάλλῃ· ἀπεστάλη Γαβριὴλ, ἄξιον εὐτρεπίσαι τῷ καθαρῷ νυμφίῳ τὸν θάλαμον· ἀπεστάλη Γαβριὴλ νυμφεύσασθαι τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι· ἀπεστάλη Γαβριὴλ πρὸς τὸ ἔμψυχον τοῦ βασιλέως τῶν ἀγγέλων παλάτιον· ἀπεστάλη Γαβριὴλ πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην μὲν τῷ Ἰωσὴφ, τηρουμένην δὲ τῷ υἱῷ· ἀπεστάλη δοῦλος ἀσώματος πρὸς παρθένον ἀμόλυντον· ἀπεστάλη ὁ ἁμαρτίας ἐλεύθερος πρὸς τὴν φθορᾶς ἀνεπίδεκτον· ἀπεστάλη λύχνος μηνῦσαι τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης· ἀπεστάλη ὁ ὄρθρος προτρέχων τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας· ἀπεστάλη Γαβριὴλ δηλῶν τὸν ἐν κόλποις τοῦ πατρὸς, καὶ ἐν ἀγκάλαις τῆς μητρός· ἀπεστάλη Γαβριὴλ, δεικνὺς τὸν ἐν θρόνῳ καὶ ἐν σπηλαίῳ· ἀπεστάλη στρατιώτης, βοῶν τὸ τοῦ βασιλέως μυστήριον· μυστήριον γνωριζόμενον πίστει, οὐκ ἐρευνώμενον πολυπραγμοσύνῃ· μυστήριον προσκυνούμενον, οὐ ζυγοστατούμενον· μυστήριον θεολογούμενον, οὐκ ἐρευνώμενον· μυστήριον ὁμολογούμενον, οὐ μεριζόμενον. τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη Γαβριὴλ πρὸς παρθένον. ποῖον ἕκτον μῆνα λέγει; ποῖον; ἀφ' οὗ ἐδέξατο Ἐλισάβετ τὰ εὐαγγέλια, ἀφ' οὗ τὸν Ἰωάννην συνέλαβε. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἑρμηνευέτω αὐτὸς ὁ ἀρχάγγελος, πρὸς τὴν παρθένον λέγων· Ἰδοὺ, φησὶν, Ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου, καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱόν· καὶ οὗτος μὴν ἕκτος αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρᾳ. τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ. ἕκτος μὴν τῆς συλλήψεως τοῦ Ἰωάννου. ἔδει γὰρ προφθάσαι τὸν στρατιώτην, ἔδει προλαβεῖν τὸν δορυφόρον, ἔδει προοδοποιῆσαι τὸν μηνυτὴν τῆς δεσποτικῆς παρουσίας. τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ, οὐ συνημμένην· μεμνηστευμένην μὲν, τηρουμένην δέ. διὰ τί μεμνηστευμένην; ἵνα μὴ τάχιον μάθῃ ὁ λῃστὴς τὸ μυστήριον. ὅτι μὲν γὰρ διὰ παρθένου ἥξει ὁ βασιλεὺς, ᾔδει ὁ πονηρός. τῆς γὰρ Ἠσαΐου καὶ αὐτὸς ἠκούσατο φωνῆς, τὸ, Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει. καὶ ἕκαστα εἰκότως παρετήρει τῆς παρθένου τὰ προφθέγματα, ἵν', ὅταν νοήσῃ ὅτι πληροῦται τὸ μυστήριον τοῦτο, ἐξαρτύσῃ τὸν ψόγον. διὰ τοῦτο ὁ δεσπότης διὰ μεμνηστευμένης ἐλήλυθεν. ἡ γὰρ μνηστευθεῖσα, λοιπὸν κατηγγυᾶτο. τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ. ἄκουσον τί περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου καὶ τῆς παρθένου ὁ προφήτης φη-

σί·

Λουκ. α. κϛ.

Λουκ. α. λϛ.

Ησ. ζ.

Ησ. κθ. ια. σι· Δοθήσεται τὸ ἐσφραγισμένον βιβλίον ἀνδρὶ εἰδότι γράμματα. τί τὸ ἐσφραγισμένον βιβλίον, ἢ πάντως ἡ ἀμόλυντος παρθένος; παρὰ τίνων δοθήσεται; παρὰ τῶν ἱερέων δηλονότι. τίνι τοῦτο; τῷ τέκτονι Ἰωσήφ. ἐπειδὴ ὁ Ἰωσὴφ σεμνοῖς γάμοις προσομιλήσας πρότερον, καὶ γεννήσας υἱοὺς, ἀποβάλλεται τὴν γαμετὴν, καὶ λοιπὸν διῆγεν ἐν σωφροσύνῃ, ἐκτρέφων τοὺς παῖδας ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου. ἀμέλει γοῦν παρελθὼν εἰς τὸ κήρυγμα Γαλ. α. ιθ. ὁ ἀπόστολος Παῦλος, καὶ ἕνα τῶν τούτου εὑρηκὼς υἱῶν, γράφει λέγων· Ἑτέρους δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου· οὐχ ὡς ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας, ἀλλ' ἐκ τοῦ Ἰωσὴφ γεννηθέντα. ἐπειδὴ οὖν οἱ ἱερεῖς ὡς σώφρονι τῷ Ἰωσὴφ ἡρμόσαντο τὴν Μαρίαν, καὶ παρέθεντο αὐτὴν αὐτῷ γάμου καιρὸν ἀναμένοντες, ἔμελλε δὲ οὗτος λαμβάνων τηρεῖν ἐν ἀφθαρσίᾳ τὴν παρθένον· τοῦτο πόρρωθεν ὁ προφήτης προανεφώνησε. Δοθήσεται, φησὶ, τὸ βιβλίον τὸ ἐσφραγισμένον ἀνδρὶ εἰδότι γράμματα, τουτέστι, γάμοις προσομιλήσαντι. καὶ ἐρεῖ, οὐ δύναμαι ἀναγνῶναι. διατί οὐ δύνασαι, ὦ Ἰωσήφ; οὐ δύναμαι, φησὶν, ἀναγνῶναι· τὸ γὰρ βιβλίον ἐσφράγισται. τίνι τηρούμενον; τῷ δημιουργῷ τῶν ὅλων κατοικητήριον φυλαττόμενον. ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη Γαβριὴλ πρὸς παρθένον, πάντως που τοιαύτας ἐντολὰς δεξάμενος. δεῦρο, φησὶν, ὦ ἄγγελε, ὑπουργὸς γενοῦ φοβεροῦ μυστηρίου· ἀποκεκρυμμένῳ διακόνησον θαύματι· εἰς ἀναζήτησιν τοῦ πλανηθέντος Ἀδὰμ κατελθεῖν ὑπὸ τῶν ἐμῶν οἰκτιρμῶν ἐπείγομαι. ἁμαρτία τὸν κατ' εἰκόνα τὴν ἐμὴν πλασθέντα ἐπαλαίωσε, τὸ τῶν ἐμῶν χειρῶν ἐσάθρωσε δημιούργημα, ἠμαύρωσεν ὅπερ ἔπλασα κάλλος· ὁ λύκος τὸ ἐμὸν θρέμμα κατανέμεται· ἔρημόν ἐστι τοῦ παραδείσου τὸ οἰκητήριον· τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ὑπὸ τῆς φλογίνης ῥομφαίας φυλάττεται, κέκλεισται τῆς τρυφῆς τὸ χωρίον. ἐλεῶ τὸν πολεμηθέντα, καὶ συλλαβέσθαι τῶν πολεμίων βούλομαι. λαθεῖν θέλω πάσας τὰς ἐν οὐρανῷ δυνάμεις, σοὶ μόνῳ θαῤῥῶ τὸ μυστήριον· πρὸς τὴν παρθένον Μαρίαν πορεύθητι, ἄπελθε πρὸς τὴν ἔμψυχον πόλιν, περὶ ἧς ὁ προφήτης ἔ- Ψαλ. πς. γ. λεγε· Δεδοξασμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ, πόλις Θεοῦ. ἄπελθε πρὸς τὸν λογικόν μου παράδεισον· ἄπελθε πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πύλην· ἄπελθε πρὸς τὸ ἄξιον ἐμοῦ τοῦ λόγου κατοικητήριον· ἄπελθε πρὸς τὸν δεύτερον ἐπὶ γῆς οὐρανόν· ἄπελθε πρὸς τὴν κούφην νεφέλην· μήνυσον αὐτῇ τῆς ἐμῆς παρουσίας τὸν ὄμβρον· ἄπελθε πρὸς τὸ ἐμοὶ ἡτοιμασμένον ἁγίασμα· ἄπελθε πρὸς τὴν παστάδα τῆς ἐμῆς ἐνανθρωπήσεως· ἄπελθε πρὸς τὸν καθαρὸν νυμφῶνα τῆς κατὰ σάρκα μου γεννήσεως, λάλησον εἰς τὰ ὦτα τῆς λογικῆς κιβωτοῦ, ἑτοίμασαί μοι τῆς ἀκοῆς τὰς εἰσόδους. ἀλλὰ μὴ θορυβήσῃς, μὴ ταράξῃς τὴν ψυχὴν τῆς παρθένου· ἐπιεικῶς τῷ ἁγιάσματι φάνηθι· πρώτην αὐτῇ φωνὴν χαρᾶς ἀναβόησον· σὺ εἰπὲ τῇ Μαριὰμ, χαῖρε κεχαριτωμένη, ἵνα ἐλεήσω ἐγὼ Εὔαν τὴν κεκακωμένην. ἤκουσεν ὁ ἄγγελος ταῦτα, καὶ καθ' ἑαυτὸν, ὡς εἰκὸς, ἐλογίζετο. ξένον τὸ πρᾶγμα, ὑπερβαίνει ἔννοιαν τὸ λαλούμενον· ὁ τοῖς χερουβὶμ φοβερὸς, ὁ τοῖς σεραφεὶμ ἀθεώρητος, ὁ πάσαις ταῖς ἀγγελικαῖς δυνάμεσιν ἀκατανόητος, ἡλίκην συντυχίαν ἐπαγγέλλεται; κόρῃ αὐτοπροσώπως παρουσίαν μηνύει, μᾶλλον δὲ εἴσοδον δι' ἀκοῆς ὑπισχνεῖται αὐτῇ; καὶ ὁ τὴν Εὔαν καταδικάσας, τὴν αὐτῆς θυγατέρα δοξάζειν τοσοῦτον ἐπείγεται, καὶ λέγει, ἑτοίμασαί μοι τῆς ἀκοῆς τὰς εἰσόδους; καὶ δύναται γαστὴρ χωρῆσαι τὸν ἀχώρητον; ὄντως φοβερὸν τὸ μυστήριον. τοιαῦτα τοῦ ἀγγέλου ἐνθυμουμένου, ὁ δεσπότης φησὶ πρὸς αὐτόν· τί ταράττῃ καὶ ξενίζῃ, ὦ Γαβριήλ; οὐ πρώην ἀπεστάλης ἀπ' ἐμοῦ πρὸς Ζαχαρίαν τὸν ἱερέα; οὐκ ἔδωκας αὐτῷ τῆς γεννήσεως Ἰωάννου τὰ εὐαγγέλια; οὐκ ἀπιστοῦντι τῷ ἱερεῖ τὸ τῆς σιωπῆς ἐπήγαγες πρόστιμον; οὐ κατεδίκασας τὸν πρεσβύτην τῇ ἀφωνίᾳ; οὐχὶ σὺ ἀπεφήνω, ἐγὼ δὲ ἐκύρωσα; οὐ τῷ εὐαγγελισμῷ σου τὸ ἔργον ἐπηκολούθησεν; οὐ συνέλαβεν ἡ στεῖρα; οὐχ ὑπήκουσεν ἡ μήτρα; οὐκ ἀνεχώρησε τῆς ἀκαρπίας ἡ νόσος; οὐκ ἔφυγεν ἡ ἀργία τῆς φύσεως; οὐ νῦν ἐστι κυ-

κυοφοροῦσα

χυοφοροῦσα ἡ στεῖρα μὴ καρποφοροῦσα; μὴ ἀδυνατεῖ παρ' ἐμοὶ τῷ κτίσαντι πᾶν ῥῆμα; πῶς οὖν ἀμφιβολίᾳ περιεβλήθης; τί οὖν πάλιν ὁ ἄγγελος; δέσποτα, τὸ θεραπεῦσαι τὰ τῆς φύσεως σφάλματα, τὸ διαλῦσαι τῶν παθῶν τὸ χεῖμα, τὸ νέκρωσιν μητρῶν πρὸς ζωτικὴν ἀνακαλέσασθαι δύναμιν, τὸ ἐπιτάξαι τῇ φύσει παιδοποιίας ἐνέργειαν, τὸ λῦσαι στείρωσιν ἐν ὑπερορίοις τοῖς μέρεσι, τὸ γηγενῆ ἀκύλην καλάμην μετασχηματίσαι πρὸς χλοηφόρον σχῆμα, τὸ τὴν ἄγονον ἄρουραν δραγμάτων ἐξαίφνης ἀναδεῖξαι μητέρα, ἔργον τῆς σῆς ὑπάρχει δυνάμεως ἐκ συνηθείας τελούμενον· καὶ μάρτυς Σάρρα, καὶ μετὰ ταύτην Ῥεβέκκα, καὶ πάλιν Ἄννα, τῷ χαλεπῷ τῆς στειρώσεως δουλεύσασαι πάθει, εἶτα παρὰ σοῦ τὴν ἐλευθερίαν δεξάμεναι. τὸ δὲ παρθένον τεκεῖν μὴ συντυχοῦσαν ἀνδρὶ, ἀλλότριόν ἐστι τῶν νόμων τῆς φύσεως. ἀλλὰ καὶ τὴν σὴν ἐπαγγέλλῃ τῇ παιδὶ παρουσίαν. οὐρανοῦ καὶ γῆς οὐ χωρεῖ σε τὰ πέρατα· καὶ πῶς σε μήτρα χωρήσει παρθενική; καὶ ὁ δεσπότης φησί· πῶς με ἐχώρησεν ἡ σκηνὴ τοῦ Ἀβραάμ; ὁ ἄγγελός φησιν· ἐπειδὴ εἶχε τῆς φιλοξενίας τὸ πέλαγος. εἶτα νόμισον, δέσποτα, ἐκεῖ ὤφθης τῷ πατριάρχῃ ἐν τῇ παροδίῳ σκηνῇ, καὶ περιέδραμες ὁ τὰ πάντα πληρῶν. πῶς ἐνέγκῃ ἡ Μαρία τὸ πῦρ τῆς θεότητος; ὁ θρόνος οὐ φλέγεται τῇ αἴγλῃ περιλαμπόμενος; καὶ σὺ δύναται φέρειν ἀκαταπλήκτως ἡ παρθένος; ναὶ μὴν, εἰ ἔβλεψε τὸ πῦρ ἐν ἐρήμῳ τὴν βάτον, βλέψει πάντως καὶ Μαρίαν ἡ ἐμὴ παρουσία. εἰ δὲ ἐκεῖνο τὸ πῦρ, τὸ σκιογραφῆσαν τὴν τοῦ θεϊκοῦ πυρὸς ἐξ οὐρανοῦ που παρουσίαν, ἤρδευσε μέν τοι τὴν βάτον, οὐ κατέφλεξε δέ· τί ἂν εἴποις περὶ τῆς ἀληθείας, οὐκ ἐν πυρὶ φλογὸς, ἀλλ' ἐν σχήματι ὑετοῦ καταβαινούσης; τότε λοιπὸν ὁ ἄγγελος ἐξεπλήρου τὸ προσταχθὲν αὐτῷ· καὶ πρὸς τὴν παρθένον πορευθεὶς καὶ εἰσελθὼν, πρὸς αὐτὴν ἐβόησε, λέγων· Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. οὐκ ἔτι ὁ διάβολος κατὰ σοῦ· ὅπου γὰρ τὸ πρότερον ἔτρωσεν ὁ πολέμιος, ἐκεῖ τὴν ἔμπλαστρον ὁ ἰατρὸς ἐπιτίθησιν· ὅθεν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐξόδου ὁ θάνατος ἔσχεν, ἐκεῖθεν ἡ ζωὴ τὴν εἴσοδον τῆς ζωῆς ἐπεκτήσατο. διὰ γυναικὸς ἔρρευσε τὰ φαῦλα, διὰ γυναικὸς πηγάζει τὰ κρείττονα. χαῖρε, κεχαριτωμένη. μὴ αἰσχύνου ὡς αἰτία καταδίκης· μήτηρ γὰρ τοῦ καταδικάσαντος γόνῃ. χαῖρε, κεχαριτωμένη, χαῖρε τοῦ χηρεύσαντος κόσμου νυμφοτόκε ἀμίαντε. χαῖρε κεχαριτωμένη, ἡ ἐν μήτρᾳ τὸν τῆς μητρὸς βυθίσασα θάνατον. χαῖρε ὁ ἔμψυχος ναὸς τοῦ Θεοῦ. χαῖρε οὐρανοῦ καὶ γῆς ἰσόρροπον οἴκημα. χαῖρε τῆς ἀχωρήτου φύσεως χωρίον εὐρύχωρον. ἀλλὰ τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπέστη τοῖς ἀσθενοῦσιν ὁ ἰατρὸς, τοῖς ἐν σκότει καθημένοις ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος ἐπεφάνη, τοῖς χειμαζομένοις ἡ ἄγκυρα καὶ ὁ ἀκύμαντος λιμὴν, τοῖς ἀδιάλλακτα μισουμένοις δούλοις ὁ πρέσβυς ἐπέστη καὶ τῆς εἰρήνης ὁ σύνδεσμος, τοῖς αἰχμαλώτοις ὁ λυτρωτὴς ἐπεδήμησε, τοῖς πολεμουμένοις ἡ κραταιὰ τῆς ἀνεκλαλήτου χαρᾶς καὶ ἀγάπης σκέπη· οὗτος γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὥς φησιν ὁ θεῖος ἀπόστολος, ἧς γένοιτο διαπαντὸς ἀπολαύειν ἡμᾶς, χάριτι αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Γεν. ιη.

Λουκ. α κη.

Κολοσ. γ. ιε.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ἀσώτου.

Λογ. 4η.

Λουκ. ιε. ια.

Ἀεὶ μὲν, ἀδελφοὶ, τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν κηρύττειν ὀφείλομεν (δι' αὐτῆς γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καί ἐσμεν) μάλιστα δὲ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ χρεωστοῦμεν τοῦτο ποιεῖν, διὰ τὴν κοινὴν ὠφέλειαν, καὶ τὴν εὐεργεσίαν τῶν μελλόντων ἐκ τῆς κολυμβήθρας ἀνατέλλειν ἀστέρων. καὶ γὰρ οὗτοι διὰ ταύτης ἀναλάμψουσι, * καὶ ἡμεῖς δι' αὐτῆς ἐσώθημεν καὶ σωζόμεθα· ὅτε ἡμῖν ἀντὶ κληρονομίας ἐδόθη ἐκ τοῦ δημι-

Ex edit. Augustana, emend. ex Ms. Bavarico.

Πραξ. ιζ. κη.

ουργοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν. Εἴπωμεν τοίνυν περὶ αὐτῆς, ἅπερ εἶπεν ὁ δεσπότης Χριστός, ὁ φιλάνθρωπος υἱὸς τοῦ φιλανθρώπου πατρός, ὁ μόνος ἀξιόχρεως τῆς πατρῴας ″οὐσίας ἐξηγητής· ἀναπτύξωμεν πᾶσαν τὴν περὶ τοῦ ἀσώτου παραβολήν, ἵνα μάθωμεν ἐξ αὐτῆς, πῶς δεῖ παραπλάζειν τῷ ἀπαραπλάστῳ, καὶ συνιῶμεν τῶν ″πλασμάτων αὐτοῦ. (Λουκ. ιε. ια.) Ἄνθρωπός τις, φησίν, εἶχε δύο υἱούς. παραβολικῶς ὁ σωτήρ, οὐ δογματικῶς διαλέγεται. διὰ τοῦτο περὶ τοῦ ἰδίου πατρός, ὡς περὶ ἀνθρώπου τινός, ὁμιλεῖ· καὶ περὶ τῶν δούλων, ὡς περὶ τέκνων, ″λαλεῖ, ἵνα δείξῃ τοῦ Θεοῦ τὴν περὶ τοὺς ἀνθρώπους στοργήν. ἄνθρωπός τις, φησίν, εἶχε δύο υἱούς. τίς ἐστιν οὗτος ὁ ἄνθρωπος; (β. Κορ. α. γ.) ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως. τίνας δὲ εἶχε τούτους τοὺς δύο υἱούς; τοὺς δικαίους, καὶ τοὺς ἁμαρτωλούς· τοὺς ἐμμένοντας τοῖς θείοις αὐτοῦ προστάγμασι, καὶ τοὺς παραβαίνοντας τὰς δεσποτικὰς ἐντολάς. καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί. καὶ τίς ἐστιν οὗτος ὁ νεώτερος υἱός; ὁ τὴν γνώμην ἄστατον κεκτημένος, καὶ ταῖς αὔραις τῆς νεότητος ῥιπιζόμενος. πατέρα ἐγνώρισεν ἡ φύσις τὸν πλάσαντα, εἰ καὶ μὴ ἐτίμησεν ἡ προαίρεσις τὸν ποιήσαντα. (Λουκ. ιε. ιβ.) πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. καλῶς ᾔτησε παρὰ τοῦ Θεοῦ τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ κακῶς, ″ἅπερ ἔλαβε, κατηνάλωσε. καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον ὁ πατήρ. ἔδωκεν αὐτοῖς, ὡς οἶκον ἴδιον, ὅλον τὸν κόσμον· ἔδωκεν αὐτοῖς, ὡς κτίστης, ″ὅλην τὴν κτίσιν· περιέθηκεν αὐτοῖς σώματα καὶ ψυχὰς λογικάς, ἵνα τῷ λόγῳ εὐλόγως χειραγωγούμενοι μηδὲν ἄλογον πράξωσιν· ἐπέστησεν αὐτοῖς τὸν ″ἑαυτοῦ νόμον, τὸν φυσικὸν καὶ τὸν γραπτόν, ὡς ″θεῖον παιδαγωγόν· ἵνα τούτῳ ″παιδαγωγούμενοι πληρώσωσι τοῦ νομοθέτου τὸ βούλημα. (Λουκ. ιε. ιγ.) Καὶ μετ᾽ οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν πάντα ὁ νεώτερος υἱός, ὡς νεώτερος ἔπραξεν, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν, ἀπέστη ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπέστη ἀπ᾽ αὐτοῦ ὁ Θεός. οὐ γὰρ βιάζεται τὸν μὴ βουλόμενον δουλεύειν αὐτῷ. γνώμης γάρ, οὐκ ἀνάγκης, αἱ ἀρεταὶ ἅπασαι. ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως· ἐκεῖ τῆς ψυχῆς ὅλον τὸν πλοῦτον ″ἀπώλεσεν· ἐκεῖ τέρπων καὶ τερπόμενος ἐναυάγησεν· ἐκεῖ παίζων καὶ ἐμπαιζόμενος πένης ἐγένετο· ἐκεῖ ψυχοφθόρους ἡδονὰς ἀγοράζων, καὶ γέλωτας ὠνούμενος, πατέρας δακρύων ἔλαβε. καὶ τὰς μὲν ἀρετάς, ἃς εἶχεν, ἀπεβάλετο· τὰς δὲ κακίας, ἃς οὐκ εἶχε, προσελάβετο. (Λουκ. ιε. ιδ.) Δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα (οὐ πέφυκε γὰρ τοῖς ἀχάρως βιοῦσι παραμένειν ″ὁ πλοῦτος τῆς χάριτος) ἐγένετο δὴ λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην. ὅπου γὰρ τῆς σωφροσύνης ὁ σῖτος οὐ γεωργεῖται, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός· ὅπου τῆς ἐγκρατείας ἡ ἄμπελος οὐ ″πεφύτευται, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός· ὅπου τῆς ″ἁγνείας ὁ βότρυς οὐ ″ληνοπατεῖται, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός· ὅπου τὸ οὐράνιον γλεῦκος οὐ βρύει, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός· ὅπου εὐφορία κακῶν, ἐκεῖ πάντως ἀφορία τῶν ἀγαθῶν· ὅπου εὐθηνία πράξεων πονηρῶν, ἐκεῖ πάντως ἔνδεια τῶν ἀρετῶν· ὅπου τῆς φιλανθρωπίας τὸ ἔλαιον οὐ πηγάζει, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός. Τότε δὴ καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. οὐδὲν γὰρ αὐτῷ λοιπὸν ἔμεινεν, εἰ μὴ μόνον τὰ τῆς ἀκρασίας κακά, ἐπειδὴ ἔπραξε τὰ τῆς ἀκοσμίας κακά. (Λουκ. ιε. ιε.) Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης. πολῖται δὲ τῆς χώρας ἐκείνης ἦσαν οἱ δαίμονες, ἐν ᾗ ἐτύγχανε μετανάστιος. καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν ὁ πολίτης ἐκεῖνος εἰς τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ βόσκειν χοίρους. οὕτω γὰρ τιμῶσιν οἱ δαίμονες τοὺς τιμῶντας αὐτούς· οὕτω φιλοῦσι τοὺς φιλοῦντας αὐτούς· τοιαύτας δωρεὰς ″χαρίζονται τοῖς πειθομένοις αὐτοῖς. καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων, ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι. τί δέ ἐστιν, ἀπὸ τῶν κερατίων; τῶν κερατίων ἡ γεῦσις γλυκεῖά ἐστιν, ἀλλ᾽ ὅμως καὶ σκληρὰ κατ᾽ αὐτό τι καὶ τραχεῖα. τοιαύτη γὰρ καὶ τῆς ἁμαρτίας ἡ φύσις· εὐφραίνει μὲν μικρά, καὶ κολάζει μεγάλα· τέρπει πρόσκαιρα, καὶ μαστίζει αἰώνια. (Λουκ. ιε. ιζ.) Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν καὶ λογισάμενος τὴν προτέραν μακαριότητα καὶ τὴν δευτέραν ἀθλιότητα, καὶ ″βοῶν κατὰ νοῦν, οἷος μὲν ἦν, ὅτε ἦν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς τεταγμένος, τίς δὲ γέγονεν ὑποτεταγμένος τοῖς δαίμοσιν, εἰς ἑαυτὸν δὴ ἐλθών, εἶπε· πόσοι μίσθιοι τοῦ πα-

τρὸς μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ ὧδε λιμῷ ἀπόλλυμαι; πόσοι νῦν κατηχούμενοι κατατρυφῶσι τῶν ἁγίων γραφῶν, τῷ λιμῷ δὲ τῶν θείων λογίων ἐγὼ συνέχομαι; ὢ πόσων ἀγαθῶν ἐμαυτὸν ἐστέρησα; ὢ πόσοις κακοῖς ἐμαυτὸν περιέβαλον; τί γὰρ ἀφιστάμην τῆς μακαρίας ἐκείνης διαγωγῆς; τί δὲ ταύτης ἐντὸς ἐγενόμην τῆς θανατηφόρου ζωῆς; ἔμαθον ἀφ' ὧν ἔπαθον, μὴ ἐγκαταλιμπάνειν Θεόν· ἔμαθον κρατεῖν τὸν ἀεὶ φυλάσσοντα τοὺς κρατοῦντας αὐτόν· ἔμαθον μὴ πιστεύειν τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσι, τοῖς διδάσκουσι πᾶσαν ἀκαθαρσίαν τε καὶ φθοράν. τί οὖν φησιν; Ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου. ὑποστρέψω καλῶς, ὅθεν ἐξῆλθον κακῶς· ἀπέλθω πρὸς τὸν ἐμὸν πατέρα, καὶ ποιητὴν, καὶ δεσπότην, καὶ κηδεμόνα, καὶ προνοητήν· καταλάβω τὸν πάλαι περιμένοντα καὶ προσλαμβανόμενον τοὺς πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέφοντας. ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ· πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με, ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. ἀρκεῖ μοι πρὸς σωτηρίαν ταῦτα τὰ ῥήματα· ἀρκεῖ μοι πρὸς τὴν πρεσβείαν τοῦ παιδός μου τὸ ὄνομα. οὐ δύναται γὰρ ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς, πατὴρ προσαγορευθεὶς παρ' ἐμοῦ, μὴ φανῆναι τοῖς ἔργοις πατήρ· οὐ δύναται μὴ κινῆσαι τὰ σπλάγχνα*, εὔσπλαγχνος ὤν· οὐ δύναται τὸ, ἥμαρτον, ἀκούσας, μὴ δοῦναι συγγνώμην τοῖς ἐμοῖς ὀλισθήμασιν· οὐ δύναται τῆς ἐμῆς ἀκούσας φωνῆς μὴ ἐπιλαθέσθαι τῆς δικαίας ὀργῆς. οἶδα πόσα δύναται παρ' αὐτῷ ἡ μετάνοια· οἶδα πῶς ἰσχύει παρ' αὐτῷ τὰ δάκρυα· οἶδα πῶς ἕκαστος ἁμαρτωλὸς πρὸς αὐτὸν ἀνανεύων, καὶ δακρύων θερμῶς, ὡς ὁ Πέτρος, λαμβάνει τὴν ἁμαρτημάτων τὴν ἄφεσιν· οἶδα τοῦ Θεοῦ μου τὴν ἀγαθότητα· οἶδα τοῦ πατρός μου τὴν ἡμερότητα. ἐλεήσει με μετανοοῦντα, ὁ οὐκ ἐκόλασεν ἁμαρτήσαντα. Καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. προσέθηκε τῇ καλῇ βουλῇ τὴν πρᾶξιν τὴν ἀγαθήν. δεῖ γὰρ ἡμᾶς οὐ μόνον βουλεύεσθαι τὰ συμφέροντα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀγαθὰς ὁρμὰς ἐπιδεικνύναι ταῖς πράξεσιν. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος τοῦ τόπου, πλησίον δὲ ὄντος τῷ τόπῳ, καὶ τὰς χεῖρας συχνῶς ἐπιρρηγνῦντος, καὶ τύπτοντος τὸ ἴδιον στῆθος, ὡς τῶν πονηρῶν λογισμῶν [ὑπάρχον] ἐργαστήριον, καὶ τὸ πρόσωπον προσηλοῦντος τῇ γῇ, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπαιτοῦντος δοῦναι συμπρεσβεύοντας τὰς τῶν δακρύων σταγόνας; καὶ προμελετῶντος τὴν ἀπολογίαν, φθάσας ἀνεβόησε φωνῇ μεγάλῃ μετὰ δακρύων λέγων· Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου. ἥμαρτον, οἶδα, Χριστὲ δέσποτα καὶ Θεέ· ἐμὰς ἁμαρτίας σὺ μόνος ἐπίστασαι· ἥμαρτον, ἐλέησον ὡς Θεὸς καὶ δεσπότης. οὐκ εἰμὶ ἄξιος εἰς τὸν οὐρανὸν βλέπειν, καὶ παρακαλεῖν σε τὸν ἀγαθόν μου δεσπότην, γέμων μεγίστων καὶ χαλεπῶν ἐγκλημάτων· οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς τῶν ἐμῶν ἁμαρτημάτων. ἐλέησον ὡς ἀγαθὸς Θεὸς ὢν ἀεί· ὅτι οὐκ εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου, ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. οὕτως ἱκετεύοντα ἐκ βάθους τῆς καρδίας εἶδεν αὐτὸν ὁ βλέπων πλημμελοῦντας, καὶ παραβλέπων ἁμαρτάνοντας, καὶ περιμένων αὐτῶν τὴν μετάνοιαν· εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη. πατὴρ γὰρ ἦν τῇ χρηστότητι, εἰ καὶ Θεὸς ὑπῆρχε τῇ φύσει. καὶ δραμὼν ἔπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. οὐκ ἀνέμεινε τὸν προσκρούσαντα πλησίον ἐλθεῖν, ἀλλ' αὐτὸς αὐτῷ προσαπήντησε προθύμως. καὶ οὐκ ἐβδελύξατο τὸν τράχηλον αὐτοῦ, ὡς ταῖς κηλῖσι τῆς ἀσωτίας κατάστικτον καὶ μεμιασμένον· ἀλλὰ ταῖς ἀχράντοις αὐτοῦ χερσὶ περιλαβὼν κατεφίλησεν ἀπλήστως τὸν πάλαι ποτὲ ποθούμενον. ὢ τῆς ἀφάτου τε καὶ φοβερᾶς εὐσπλαγχνίας· ὢ παραδόξου φιλανθρωπίας· ὢ ξένων σπονδῶν, ὢ ξένων καταλλαγῶν. ἔπεισεν εὐθὺς τὸν Θεὸν εἰς ῥοπὴν μίαν μόνην καὶ συγκαταβῆναι τοῖς δάκρυσι, καὶ παραδραμεῖν πλῆθος τοσοῦτον. ἐθαύμασας ἐνορῶν Θεὸν κολακεύοντα ἁμαρτωλόν; ὢ τῆς στοργῆς τῶν σπλάγχνων τῶν πατρικῶν. ὁ ἁμαρτωλὸς ἐπὶ γῆς ἐδάκρυσε, καὶ ὁ μόνος ἀναμάρτητος οὐρανόθεν ἑαυτὸν πρὸς τὴν φιλανθρωπίαν ἐπέκλινε. τίς εἶδέ ποτε ἁμαρτωλὸν ὑπὸ Θεοῦ κολακευόμενον; τίς εἶδέ ποτε τὸν δικαστὴν τὸν κατάδικον θεραπεύοντα; τίς εἶδε

Ἰεζεκ. ιη. λγ.

Λουκ. ιε. κ.

Λουκ. ιε. κα.

Μιχ. ϛ. γ.

ποτὲ κατάκριτοι κολαζόμενοι; ἀλλ' ὅμως ὁ Θεὸς παρακαλεῖ, ὡς ποτε τὸν Ἰσραήλ. Λαός μου, φησί, τί ἠδίκησά σε, ἢ τί παρηνώχλησά σοι; καὶ νῦν τὰ αὐτὰ λέγει, καὶ ἐλέγετο, ἐπεὶ οὕτως ὁ εὐκατάλλακτος βούλεται Θεός, οὕτως εἴωθεν ὑφ' ἑαυτοῦ νικᾶσθαι ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως. οὐ μὴν ἠρκέσθη τούτοις ὁ ἄσωτος ἐκεῖνος υἱός· ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς τῆς μετανοίας ἀγαθοῖς ἄσωτος ὤν, οὐδ' ἐνόμισεν αὐτῷ [πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτηθέντων] τὴν τοσαύτην φιλανθρωπίαν πρὸς τὴν τελείαν σωτηρίαν ἀρκεῖν· ἀλλ' ἅπερ ἐμελέτησεν εἰπεῖν τῷ πατρί, ταῦτα καὶ παρὼν διελέγετο μετὰ τοῦ πρέποντος σχήματος. πάτερ, εἴ γε ὅλως ἔξεστί μοι πατέρα σε εἰπεῖν· εἰ μὴ καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων μου πταισμάτων, καλῶν σε πατέρα, ἐξαμαρτάνω· εἰ μὴ ὑβρίζω τῇ κλήσει τὸ ἀνύβριστον ὄνομα· εἰ μὴ κλείει μου τὰ χείλη τὸ συνειδός· εἰ μὴ δεσμεῖ μου τὴν γλῶτταν ὁ τρόπος τῆς πράξεως· εἰ μὴ κωλύει μου τὸν λόγον ὁ βίος· δέξαι, πάτερ ἅγιε, δέησιν ῥυπαρὰν ἐκ στόματος ῥυπαροῦ. πάτερ κατὰ χάριν, καὶ δημιουργὲ κατὰ φύσιν, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκ εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. ἥμαρτον, ὁμολογῶ τὰ παραπτώματά μου, οὐ κρύπτω ἅπερ βλέπεις, οὐκ ἀρνοῦμαι ἅπερ ἐπίστασαι· ὡς ὑπεύθυνος * πρόκειμαι, ὡς παράνομος κατακρίνομαι· ὡς κριτὴς ἐλέησόν με. ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου. δέδοικα εἰς τὸν οὐρανὸν τὰ ὄμματά μου ἀνατεῖναι (φοβοῦμαι γὰρ τοῦ στερεώματος τὴν μορφήν, ὡς κατηγοροῦσαν φωνήν) εὐλαβοῦμαι ἐνατενίσαι τῷ φωτὶ θεότητος, ῥυπαροὺς ἔχων τοὺς τῆς διανοίας ὀφθαλμούς. ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκ εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. ἰδοὺ ἐμαυτὸν ἀνακηρύττω, ἐμαυτὸν κατακρίνω, κατ' ἐμαυτοῦ ἀποφαίνομαι. οὐ δέομαι δικαστοῦ πρὸς ἀπόφασιν, οὐ δέομαι κατηγόρων πρὸς ἔλεγχον, οὐ δέομαι μαρτύρων πρὸς ἔγγραφα. ἔνδον ἔχω προκαθήμενον τὸ συνειδός, τὸν ἀπαραίτητον δικαστήν· ἐν τῇ ψυχῇ βαστάζω τὸ φοβερὸν δικαστήριον· ἐν τῷ συνειδότι περιφέρω τοὺς μάρτυρας, ἐν τοῖς ἐμοῖς ὀφθαλμοῖς τοὺς κατηγόρους ἐπάγω. τὰ θέατρά μου κατηγορεῖ, αἱ ἱπποδρομίαι μου κατακράζουσιν, αἱ θεωρίαι τῶν θηριομαχούντων καταβοῶσί μοι. ἡ ἀσωτία θριαμβεύει με, αἱ πράξεις μου στηλιτεύουσί με, ἡ παροῦσα γυμνότης φανεροῖ με, αὐτὰ τὰ ῥάκη τῆς αἰσχύνης, ἃ περιβέβλημαι, καταισχύνει με, καὶ οὐκ εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. μήτε τῆς αὐλῆς σου ἀποπέμψῃς με, δέσποτα, ἵνα μὴ πάλιν ὁ πολέμιος εὑρών με πεπλανημένον, ὡς αἰχμάλωτον ἀπαγάγῃ· μήτε πλησίον ἑλκύσῃς με τῆς φοβερᾶς σου καὶ μυστικῆς τραπέζης. οὐ γὰρ τολμῶ ὀφθαλμοῖς ἐναγέσιν ὁρᾶν τῶν ἁγίων τὰ ἅγια. ἔασόν με στῆναι μετὰ τῶν κατηχουμένων, τῶν θυρῶν τῆς ἐκκλησίας ἔνδον· ἵνα θεωρῶν τὰ ἐν αὐτῇ τελούμενα μυστήρια, ποθήσω κατὰ μικρὸν ταῦτα πάλιν ἀναλαβεῖν· ἵνα τοῖς θείοις νάμασιν ἐπαντλούμενος ἀποσμήξω τὴν αἰσχύνην τῶν αἰσχρῶν ᾀσμάτων, τὸν ῥύπον τὸν ἐγκείμενον ταῖς ἐμαῖς ἀκοαῖς· ἵνα θεωρῶν τοὺς σοὺς μαργαρίτας ἁρπαζομένους παρὰ τῶν εὐσεβῶν ἀνδρῶν, ἐπιθυμήσω κἀγὼ κτήσασθαι χεῖρας ἀξίας τῆς τούτων ὑποδοχῆς. ταῦτα τοῦ ἀσώτου πρεσβεύσαντος, καὶ μετὰ δακρύων βοῶντος, εἶπεν ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ. πρὸς ποίους δούλους; ἄκουε. πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ λειτουργοὺς τῶν αὐτοῦ προσταγμάτων. ἐξενέγκατε ταχὺ τὴν στολὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτόν· ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν ἄνωθεν ὑφαντήν, τὴν ἐκ τοῦ πνευματικοῦ πυρὸς καταρτιζομένην· ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν ἐν τοῖς ὕδασι τῆς κολυμβήθρας ὑφαινομένην· ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν ἐκ τοῦ πνευματικοῦ πυρὸς κατασκευαζομένην, καὶ ἐνδύσατε αὐτόν. ἐνδύσατε τὸν ἑαυτὸν ἀποδύσαντα, ἐνδύσατε τὸν νέον Ἀδάμ, ὃν ἐγύμνωσεν ὁ διάβολος· ἐνδύσατε τὸν βασιλέα τῆς κτίσεως· κοσμήσατε τοῦτον, δι' ὃν τὸν κόσμον ἐκόσμησα· καλλωπίσατε τοῦ υἱοῦ μου τὰ φίλτατα μέλη. οὐ φέρω γὰρ αὐτὸν ἀκαλλώπιστον καθορᾶν· οὐ φέρω τὴν ἐμὴν εἰκόνα γεγυμνωμένην κατιδεῖν. ἐμὸν ὄνειδος ἡγοῦμαι τὸ ὄνειδος τοῦ ἐμοῦ παιδός· ἐμὴν δόξαν ἡγοῦμαι γενομένῃ τούτου τὴν εὔκλειαν. δότε καὶ δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἵνα φορῇ τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος, καὶ φορῶν αὐτὸν φρουρηθῇ ὑπ' αὐτοῦ πνεύματος· ἵνα τὴν ἐμὴν σφραγῖδα περιφέρων, φοβερὸς ᾖ πᾶσι τοῖς πολεμίοις τε καὶ ἐναντίοις· ἵνα πόρρωθεν φαίνηται, ποίου πατρός ἐστιν οὗτος υἱός. δότε καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἵνα μὴ πάλιν εὕρῃ ὁ ὄφις γυμνὴν τὴν πτέρναν αὐτοῦ, καὶ πατάξῃ αὐτὸν διὰ τοῦ κέντρου· ἀλλ' ἵνα μᾶλλον αὐτὸς καταπατῇ τὴν τοῦ δράκοντος κεφαλὴν, ἵνα συντρίψῃ τοῦ πολεμίου τὰ κέντρα, καὶ ἵνα τρέχῃ τὴν κατὰ Θεὸν ὁδόν. καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν, θύσατε. ποῖον μόσχον λέγει σιτευτόν; ποῖον; ὃν ἡ δάμαλις Μαρία παρθένος ἐγέννησεν. ἐνέγκατε τὸν μόσχον τὸν ἀδάμαστον, τὸν μὴ δεξάμενον ἁμαρτίας ζυγὸν, τὸν παρθένον, καὶ ἐκ παρθένου, τὸν ἀκολουθοῦντα τοῖς ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἑκουσίως· τὸν μὴ χρώμενον τῇ δυνάμει αὐτοῦ, μηδὲ τοῖς κέρασιν, ἀλλ' ἑτοίμως ὑποκλίναντα τὸν ἑαυτοῦ αὐχένα τοῖς σφάττειν θέλουσι. θύσατε τὸν ἑκόντα θυόμενον, θύσατε τὸν ζωοποιοῦντα τοὺς θύοντας, θύσατε τὸν θυόμενον καὶ μὴ νεκρούμενον· θύσατε τὸν μεριζόμενον, καὶ τοὺς μερίζοντας αὐτὸν ἁγιάζοντα· θύσατε τὸν ἐσθιόμενον "παρὰ τῶν εἰδότων αὐτὸν, καὶ μηδέποτε δαπανώμενον· θύσατε τὸν τοὺς ἐσθίοντας μακαρίους ἀπεργαζόμενον. καὶ φαγόντες πιόντες εὐφρανθῶμεν, ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησεν· ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη. καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. ἐπίστασθε τὴν πνευματικὴν εὐφροσύνην, οἱ ταύτης γευσάμενοι καὶ μεμυημένοι, τῶν φρικτῶν μυστηρίων, τῶν λειτουργῶν τῆς θείας ἱερουργίας, τῶν μιμουμένων τὰς τῶν ἀγγέλων πτέρυγας ταῖς λεπταῖς ὀθόναις ταῖς ἐπὶ τῶν ἀριστερῶν ὤμων κειμέναις, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ περιτρεχόντων καὶ βοώντων· μή τις τῶν κατηχουμένων, μή τις τῶν μὴ ἐσθιόντων, μή τις τῶν κατασκόπων, μή τις τῶν μὴ δυναμένων θεάσασθαι τὸν μόσχον ἐσθιόμενον, μή τις τῶν μὴ δυναμένων θεάσασθαι τὸ οὐράνιον αἷμα τὸ ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, μή τις ἀνάξιος τῆς ζώσης θυσίας, μή τις ἀμύητος, μή τις μὴ δυνάμενος ἀκαθάρτοις χείλεσι προσψαύσασθαι τῶν φρικτῶν μυστηρίων· εἶτα καὶ τῶν *ἀγγέλων οὐρανόθεν ἐπιφημιζόντων καὶ λεγόντων· ἅγιος ὁ πατὴρ, ὁ "θελήσας τυθῆναι τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν, τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, καθώς φησιν ὁ προφήτης Ἡσαΐας, Ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· ἅγιος ὁ υἱὸς, ἅμα καὶ μόσχος ὁ ἀεὶ θυόμενος ἑκὼν, καὶ ἀεὶ ζῶν· ἅγιος ὁ παράκλητος, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ τὴν θυσίαν τελεσιουργοῦν. τούτων "οὕτως ἔνδον ἐπιτελουμένων, ὁ πρεσβύτερος υἱὸς μακρόθεν παραγινόμενος ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν· καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων, ἐπυνθάνετο τί ἂν εἴη τοῦτο; ἦχός τις *"περιεκτυπεῖ μου τὰ ὦτα. ὁ δέ φησι, Δαβὶδ ὁ προφήτης ἔνδον μελῳδεῖ· Τότε ἀνοίσουσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν σου μόσχους. ὁ αὐτὸς πάλιν προτρέπεται τοὺς "παρόντας πρὸς τὴν ἑστίασιν, καὶ λέγει· Γεύσασθε, καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος. Παῦλος ὁ τῶν θείων μυστηρίων ἐξηγητὴς, ἀναβοᾷ καὶ λέγει· Τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός. ἡ ἐκκλησία πανηγυρίζει εὐφραινομένη καὶ χορεύει. ὁ δέ φησι πρὸς τὸν δοῦλον· ναὶ, καὶ μὴ παρόντος ἐμοῦ ἄλλοι τὰ ἐμὰ μυστήρια, παρὰ τὴν ἐμὴν ἀπουσίαν, ἐν τῇ ἐμῇ αὐλῇ μερίζονται; ναὶ, φησιν· ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν. ὠργίσθη δὲ πρὸς ταῦτα ὁ δίκαιος, καὶ οὐκ ἠθέλησεν εἰσελθεῖν. ὠργίσθη ὁ δίκαιος, καὶ τοῦ φθόνου ἐγένετο δοῦλος; ὁ καταπατήσας τοῦ βίου "τὰ τερπνὰ, φθόνῳ κεκράτηται; καὶ πῶς φησιν ὁ Παῦλος λέγων· Ἐβουλόμην αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα; οὐχ ἵνα βάσκανον δείξῃ τὸν δίκαιον, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβολὴν οὕτω τὸν λόγον ἐσχημάτισεν ὁ σωτήρ· ἵνα κηρύξῃ τὸν "ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χρηστότητος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ τοῦτο δηλοῖ διὰ τῶν ἐφεξῆς. Ὁ γὰρ πατὴρ αὐτοῦ, φησιν, ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. ὦ σοφίας ἀρρήτου· ὦ προνοίας θεοφιλοῦς. καὶ τὸν ἁμαρτωλὸν ἠλέησε, καὶ τὸν δίκαιον ἐκολάκευσε· καὶ τὸν ἱστάμενον οὐκ ἀφῆκε πε-

Λουκ. ιε. κβ.

Ησ. νγ. θ.

Ψαλ. ν. κα.

Ψαλ. λγ. θ.

α. Κορ. ε. ζ.

Ρωμ. θ. γ.

Λουκ. ιε. κη.

σιν, " καὶ τὸν πεσόντα ἤγειρε· καὶ τὸν πένητα πλούσιον ἀπέδειξε, καὶ τὸν πλούσιον
οὐ συνεχώρησε τῷ φθόνῳ γενέσθαι πτωχόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· ἰδοὺ ἐγὼ το-
Εβρ. ια. λζ. σαῦτα ἔτη ἔχω δουλεύων σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον· καὶ ἐμοὶ οὐκ ἔδωκάς ποτε
ς. 1 ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ· ἀλλὰ περιερχόμενος ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρ-
μασιν, ὑστερούμενος, θλιβόμενος, κακουχούμενος. ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ἦλθεν, ὁ καταφρο-
νήσας σου, καὶ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν, εὐθέως ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευ-
τόν· καὶ οὔτε ῥήματι ἐνεκάλεσας αὐτῷ, οὔτε σχήματι τὸ πρόσωπόν σου ἀπέστρεψας ἀπ' αὐτοῦ·
ἀλλ' εὐθέως ἐξενοδόχησας αὐτόν, καὶ πάσῃ τῇ στολῇ σου κατεκόσμησας, καὶ τῷ χρυσῷ δακτυ-
λίῳ " περιέστραψας, καὶ τοῖς ὑποδήμασι " περιέφραξας, καὶ τὴν ἐκκλησίαν ηὐτρέπιξας, καὶ
τὴν τράπεζαν ἐκαλλώπισας, καὶ τοὺς κρατῆρας ἐπλήρωσας, καὶ τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν κα-
τέσφαξας, καὶ πρὸς τὴν εὐωχίαν τοὺς πιστοὺς προσεκάλεσας, καὶ τοὺς ἀγγέλους " χορεύειν
ἐποίησας, καὶ ξένον οὐρανοῦ καὶ γῆς συμπόσιον συνεκρότησας· καὶ τοιαύτας καὶ τοσαύτας δωρεὰς
παρέσχες τῷ καταφρονήσαντι τῆς σῆς ἀγαθότητος, καὶ τὴν εὐγένειαν καθυβρίσαντι. τί εἴ-
πω πρὸς τὸ βάθος καὶ τὸ πέλαγος τῶν σῶν οἰκτιρμῶν; πῶς θαυμάσω τὴν θάλατταν τῆς σῆς
γαληνότητος; ἐλεεῖς*, Κύριε, πάντας, ὅτι πάντα δύνασαι, καὶ παρορᾷς ἁμαρτήματα ἀν-
θρώπων εἰς μετάνοιαν. ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, σὺ
τῶν ἐμῶν κόλπων οὐκ ἐχωρίσθης ποτέ· σὺ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐμῆς οὐκ " ἀπεσκίρτησας·
σὺ ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις προσέχεις ἀεί· σὺ μετὰ τῶν ἀγγέλων " ἐντυγχάνεις διαπαντός·
Ματθ. ς. θ. σὺ τῷ θυσιαστηρίῳ παριστάμενος, μετὰ παρρησίας βοᾷς, Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγι-
ασθήτω τὸ ὄνομά σου. οὗτος δὲ προσῆλθέ μοι κατακεκριμένος, κατῃσχυμμένος, τὸ πρόσωπον
ὠθῶν εἰς τὴν γῆν, καὶ μετὰ συντετριμμένης καὶ στυγνῆς φωνῆς ἀνεβόησε· Πάτερ, ἥμαρτον
Λουκ. ιε κα. εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκ εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν
μισθίων σου. τί εἶχον ποιῆσαι " πρὸς τὰ ῥήματα ταῦτα; ἠδυνάμην μὴ ἐλεῆσαι τὸν ἐμὸν
υἱὸν " προσελθόντα μοι; σὺ " δίκασον ὁ θυμούμενος. ἀλλ' οὐ πέφυκα φιλάνθρωπος ὢν ἀ-
πάνθρωπόν τι διαπράξασθαι· οὐ δύναμαι μὴ ἐλεῆσαι, ὃν ἐγὼ ἐποίησα· οὐ δύναμαι μὴ
οἰκτείρειν, ὃν ἐκ τῶν ἐμῶν σπλάγχνων ἐγέννησα. τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ τὰ ἐμὰ
πάντα, σά ἐστιν· ὁ οὐρανὸς σός, τὸ στερέωμα σόν, ὁ ἥλιος δᾳδοῦχος σός, ἡ σελήνη θεράπαινα
σή, οἱ ἀστέρες λαμπτῆρές σοι, ὁ ἀὴρ τροφός σός, καὶ πάντα τὰ ἐναέρια, σά· ἡ γῆ καὶ τὰ
ἐν αὐτῇ, σά· ἡ θάλασσα καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, σά· ὁ κόσμος σός, ἡ ἐκκλησία σή, τὸ θυσιαστήριον
σόν, ὁ μόσχος ὁ σιτευτός, σός, ἡ θυσία, σή, οἱ ἄγγελοι, σοί, οἱ ἀπόστολοι, σοί, οἱ μάρτυρες, σοί·
τὰ παρόντα, σά, τὰ μέλλοντα, σά, ἡ ἀνάστασις, σή, ἡ ἀθανασία, σή, ἡ ἀφθαρσία, σή, ἡ βασι-
λεία τῶν οὐρανῶν, σή, πάντα τὰ φαινόμενα καὶ τὰ νοούμενα, σά. μὴ τὰ σὰ ἀπήγαγον,
κἀκείνῳ προσήγαγον; μή σε ἀπέδυσα, κἀκεῖνον ἐνέδυσα; οὐχὶ ἐκ τῶν ἐμῶν πραγμά-
των ἐχαρισάμην τὸ ἔλεος; οὐχ " ὅμοιός εἰμι καὶ σοῦ κἀκείνου πατήρ; καὶ σὲ τιμῶ διὰ τὴν
ἀρετήν, κἀκεῖνον ἐλεῶ διὰ τὴν καλλίστην ἐπιστροφήν· καὶ σὲ ποθῶ διὰ τὴν ζωήν, κἀ-
κεῖνον διὰ τὴν μεταβολήν· καὶ σὲ διὰ τὴν πολιτείαν φιλῶ, κἀκεῖνον διὰ τὴν μετάνοι-
Λουκ. ιε λβ. αν· καὶ σὲ διὰ τὴν μακροθυμίαν, κἀκεῖνον διὰ τὴν ἐν ἐμοὶ ἐπιστροφήν. Εὐφρανθῆναι
δὲ καὶ χαρῆναί σε ἔδει, ὅτι οὗτος ὁ ἀδελφός σου " νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησεν· ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέ-
θη. τίς βλέπων νεκρὸν ἀνιστάμενον οὐκ εὐφραίνεται; καὶ τίς εὑρὼν ἃ ἀπώλεσεν, οὐκ ἀγάλ-
λεται; δεῦρο καὶ σύ, υἱέ μου, συνευφράνθητι σὺν ἡμῖν, καὶ συσκίρτησον σὺν τοῖς ἀγγέλοις, καὶ
περίπτυξον σὺν ἡμῖν τὸν σὸν ἀδελφόν, καὶ σύμψαλλε τῷ Δαβὶδ ἐκεῖνο τὸ πνευματικὸν μέ-
Ψαλ. λα. α. λος, τὸ πρέπον τῇ παρούσῃ πανηγύρει· Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύ-
φθησαν αἱ ἁμαρτίαι· μακάριος ἀνήρ, ᾧ οὐ μὴ λογίσηται Κύριος ἁμαρτίαν. ἠκούσατε
τῆς θείας παραβολῆς, καὶ τὸν ταύτης σκοπὸν ἔγνωτε, καὶ τὴν δύναμιν αὐτῆς εἴδετε, ἐμάθετε

πῶς φιλανθρωποτάτου ἔχομεν Κύριον, πῶς ἀνεξίκακον. αὐτῷ τοίνυν προσφύγωμεν μετὰ καθαρᾶς καρδίας. δεῦτε, κοινῇ φωνῇ βοήσωμεν πρὸς αὐτόν· δέσποτα, Κύριε φιλάνθρωπε, μονογενὲς υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἡμάρτομεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκ ἐσμὲν ἄξιοι κληθῆναι υἱοί σου· ἀλλὰ θαρροῦμεν τοῖς σοῖς οἰκτιρμοῖς· ἔχομεν ὅμηρα τῆς σῆς φιλανθρωπίας τὸν τίμιον σταυρόν, ὃν ὑπέμεινας δι' ἡμᾶς· ἔχομεν ἐγγυητὰς τῆς σῆς εὐσπλαγχνίας, τὴν ποτὲ πόρνην,* καὶ τὸν ποτὲ λῃστήν. διὰ τούτων γὰρ καὶ ἡμεῖς καὶ πάντες οἱ ἁμαρτωλοὶ προτρεπόμεθα προστρέχειν τῇ σῇ φιλανθρωπίᾳ. ὡς ἐκείνους ἀοιδίμους καὶ μακαρίους ἀπέδειξας, Κύριε, καὶ ἡμᾶς προσαιτοῦντάς σοι ἐλέησον· ὡς ἀνέστησας νεκροὺς σταυρωθείς,* καὶ ἡμᾶς νεκρωθέντας τῇ ἁμαρτίᾳ διὰ τὴν πολλήν σου φιλανθρωπίαν ἀνάστησον, ἵνα ἀπολαύσωμεν μετὰ τῶν ἀπολυτρωσαμένων τῆς σῆς ἀναστάσεως. Ταῦτα λέγοντες, ἐπιμείνωμεν, ἵνα καὶ πρὸς ἡμᾶς εἴπῃ ὁ δεσπότης ἡμῶν Χριστός, Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. καὶ ὑμεῖς δὲ οἱ μέλλοντες ἀπολαύειν τῆς τοῦ βαπτίσματος δωρεᾶς, πάντα λογισμὸν ἀλλότριον ἀπορρίψαντες, καὶ τὰς ψυχὰς ὑμῶν εἰς τὸν οὐράνιον νυμφίον εὐθετώσαντες, τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος χάριτος ἀπολαύσατε. ὁ Κύριος ἐγγύς, μηδὲν μεριμνᾶτε, ἐπὶ θύραις ὁ λυτρωτὴς ἐφέστηκεν, ὁ ἰατρὸς τοῖς πιστεύουσι πάρεστι, τὸ ἰατρεῖον ἀνέῳκται, τὰ φάρμακα πρόκειται, ἡ κολυμβήθρα πάντας προσδέχεται, ἡ χάρις ἐξήπλωται, ἡ πνευματικὴ στολὴ παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐξυφαίνεται. μακάριοι οἱ καταξιούμενοι φορέσαι τὴν στολήν. μόνον ὑμεῖς τῆς πίστεως τὰς λαμπάδας ἀνάψατε, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς εὐσεβείας δαψιλῶς ἐπιβάλλετε, ἵνα νυκτός, ὅταν γένηται φωνὴ λέγουσα, Ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέλθητε εἰς ὑπάντησιν αὐτοῦ μετὰ φαιδρῶν τῶν λαμπάδων*, χορεύοντες καὶ σκιρτῶντες καὶ βοῶντες, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ματθ. θ. κθ.

Ματθ. κε. ϛ.

Ματθ. κα. θ.

ΕΙΣ ΤΝΗ ΑΠΟΤΟΜΗΝ ΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, καὶ εἰς τὴν Ἡρωδιάδα.

Λογ. ξθ.

Ex edit. Augustana, emend. ex Ms. Oxon.

Πάλιν Ἡρωδιὰς μαίνεται, πάλιν ταράττεται, πάλιν ὀρχεῖται, πάλιν ἐπιζητεῖ τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἀνόμως ὑπὸ Ἡρώδου ἀποτμηθῆναι. πάλιν Ἰεζάβελ περιέρχεται, ζητοῦσα τοῦ Ναβουθαὶ τὸν ἀμπελῶνα ἁρπάσαι, καὶ τὸν ἅγιον Ἠλίαν καταδιῶξαι ἐπὶ τὰ ὄρη. οἶμαι δὲ μὴ μόνον ἐμὲ εἰς ἔκστασιν τυγχάνειν, ἀλλὰ καὶ πάντας ὑμᾶς τοὺς ἀκούοντας τῆς τοῦ εὐαγγελίου φωνῆς, καὶ θαυμάζειν σὺν ἐμοὶ τὴν μὲν Ἰωάννου παρρησίαν, τὴν δὲ Ἡρώδου κουφότητα, καὶ τὴν τῶν ἀθέων γυναικῶν θηριώδη μανίαν. τί γὰρ ἠκούομεν; Ὁ γὰρ Ἡρώδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην, ἔθετο ἐν φυλακῇ. διὰ τί; διὰ Ἡρωδιάδα γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. καὶ ψέξειεν ἄν τις τὴν Ἡρώδου κουφότητα ὑπὸ δυστήνων γυναικῶν παραχθεῖσαν. τί δ' ἄν τις εἴποι, ἢ πῶς τις ἐκφράσοι τὴν τῶν γυναικῶν ἐκείνων ἀκόλαστον πονηρίαν; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ μηδὲν εἶναι ἐν κόσμῳ θηρίον ἐφάμιλλον γυναικὸς πονηρᾶς. ἀλλὰ νῦν ἐμοὶ περὶ πονηρᾶς ὁ λόγος, οὐ περὶ ἀγαθῆς καὶ σώφρονος. οἶδα γὰρ πολλὰς εὐσχήμονας καὶ ἀγαθάς, ὧν με δεῖ μνημονεῦσαι τὸν βίον πρὸς οἰκοδομὴν καὶ ἔρωτα τῶν καλῶν. οὐδὲν τοίνυν θηρίον ἐν κόσμῳ ἐφάμιλλον γυναικὸς πονηρᾶς. τί λέοντος δεινότερον ἐν τετράποσι; ἀλλ' οὐδέν. τί δὲ ὠμότερον δράκοντος ἐν ἑρπετοῖς; ἀλλ' οὐδέν. πλὴν καὶ λέων καὶ δράκων ἐν τῷ κακῷ ἐλάττω τυγχάνουσι. καὶ μαρτυρεῖ μοι τῷ λόγῳ ὁ σοφὸς λέγων· Συνοικῆσαι λέοντι καὶ δράκοντι εὐδόκησα, ἢ μετὰ γυναικὸς πονηρᾶς καὶ γλωσσώδους. καὶ ἵνα μὴ νομίσῃς τὸν προφήτην εἰρωνείᾳ εἰρηκέναι,

Ματθ. ιδ. γ.

Σιρ. κε. ιϛ.

ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων καταμάθε ἀκριβῶς. τὸν Δανιὴλ ἐν τῷ λάκκῳ οἱ λέοντες ᾐδέσθησαν· τὸν δὲ δίκαιον Ναβουθαὶ Ἰεζάβελ ἐφόνευσε· τὸ κῆτος τὸν Ἰωνᾶν ἐν τῇ κοιλίᾳ ἐφύλαξε· Δαλιδὰ δὲ τὸν Σαμψὼν εὑρήσασα καὶ δήσασα, τοῖς ἀλλοφύλοις παρέδωκε· δράκοντες καὶ ἀσπίδες καὶ κεράσται τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐσέβασαν· Ἡρωδιὰς δὲ αὐτὸν ἐν δείπνῳ ἀπέτεμεν· οἱ κόρακες τὸν Ἠλίαν ἐν τῷ ὄρει διέθρεψαν· Ἰεζάβελ δὲ αὐτὸν μετὰ τὴν εὐεργεσίαν τοῦ ὑετοῦ πρὸς φόνον ἐδίωκε. τί γὰρ ἔλεγεν; Εἰ σὺ Ἠλιοὺ, καὶ ἐγὼ Ἰεζάβελ· Τάδε ποιήσαισάν μοι οἱ θεοὶ, καὶ τάδε προσθείησαν, εἰ μὴ αὔριον ταύτῃ τῇ ὥρᾳ θήσομαι τὴν ψυχήν σου, ὡς ἑνὸς τῶν τεθνηκότων. καὶ ἐφοβήθη Ἠλίας, καὶ ἐπορεύθη κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον, ὁδὸν ἡμερῶν τεσσαράκοντα. καὶ ἦλθεν ὑπὸ Ῥαθμὲν, καὶ ᾐτήσατο τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀποθανεῖν, καὶ εἶπε· Κύριε ὁ Θεὸς, ἱκανούσθω μοι νῦν, λάβε τὴν ψυχήν μου ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐ κρείσσων ἐγὼ ὑπὲρ τοὺς πατέρας μου. οἴμοι· ὁ προφήτης Ἠλίας ἐφοβήθη γυναῖκα; ὁ τὸν ὑετὸν τῆς οἰκουμένης ἐν τῇ γλώττῃ βαστάζων, ὁ πῦρ οὐρανόθεν * κατενέγκας, καὶ δι' εὐχῆς νεκροὺς ἐγείρας ἐφοβήθη γυναῖκα; ναὶ, ἐφοβήθη. οὐδεμία γὰρ κακία συγκρίνεται γυναικὶ πονηρᾷ. μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ ἡ σοφία λέγουσα, Ὅτι οὐκ ἔστι κεφαλὴ ὑπὲρ κεφαλὴν ὄφεως, καὶ οὐκ ἔστι κακία ὑπὲρ κακίαν γυναικός. ὢ τὸ κακὸν τοῦ διαβόλου καὶ ὀξύτατον ὅπλον. διὰ γυναικὸς ἐξ ἀρχῆς τὸν Ἀδὰμ ἐν παραδείσῳ κατέπτωσε· διὰ γυναικὸς τὸν πραότατον Δαβὶδ πρὸς τὴν τοῦ Οὐρίου δολοφονίαν ἐξέμηνε, διὰ γυναικὸς τὸν σοφώτατον Σολομῶντα πρὸς παράβασιν κατέστρωσε, διὰ γυναικὸς τὸν ἀνδρειότατον Σαμψῶνα ξυρήσας ἐτύφλωσε, διὰ γυναικὸς τοὺς υἱοὺς Ἠλεὶ τοῦ ἱερέως ἠδάφισε, διὰ γυναικὸς τὸν εὐγενέστατον Ἰωσὴφ ἐν φυλακῇ δεσμεύσας κατέκλεισε, διὰ γυναικὸς τὸν παντὸς κόσμου λύχνον Ἰωάννην ἀπέτεμε. τί δὲ λέγω περὶ ἀνθρώπων; διὰ γυναικὸς τοὺς ἀγγέλους οὐρανόθεν κατέβαλε· διὰ γυναικὸς πάντας κατασφάζει, πάντας φονεύει, πάντας ἀτιμάζει, πάντας ὑβρίζει. γυνὴ γὰρ ἀναιδὴς οὐδενὸς φείδεται· οὐ Λευίτην τιμᾷ, οὐχ ἱερέα ἐντρέπεται, οὐ προφήτην αἰδεῖται. ὢ κακὸν κακοῦ κάκιστον γυνὴ πονηρά. κἂν μὲν πενιχρὰ ᾖ, τῇ κακίᾳ πλουτεῖ· ἐὰν δὲ πλοῦτον ἔχῃ τῇ πονηρίᾳ συνεργοῦντα, διπλοῦν τὸ κακὸν, ἀφόρητον τὸ ζῶον, ἀθεράπευτος νόσος, ἀνήμερον θηρίον. ἐγὼ οἶδα καὶ ἀσπίδας κολακευομένας ἡμεροῦσθαι, καὶ λέοντας, καὶ τίγρεις καὶ παρδάλεις τιθασευομένας πραΰνεσθαι· γυνὴ δὲ πονηρὰ καὶ ὑβριζομένη μαίνεται, καὶ κολακευομένη ἐπαίρεται. κἂν ἔχῃ ἄνδρα ἄρχοντα, νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τοῖς λόγοις αὐτὸν ἐκμοχλεύουσα πρὸς δολοφονίαν ὀξύνει, ὡς Ἡρωδιὰς τὸν Ἡρώδην. κἂν πένητα ἔχῃ ἄνδρα, πρὸς ὀργὰς καὶ μάχας αὐτὸν διεγείρει· κἂν χήρα τυγχάνῃ, αὕτη δι' ἑαυτῆς τοὺς πάντας ἀτιμάζει. φόβῳ γὰρ Κυρίου οὐ χαλινοῦται τὴν γλῶτταν, οὐκ εἰς τὸ μέλλον κριτήριον ἀποβλέπει, οὐκ εἰς Θεὸν ἀναβλέπει, οὐ φιλίας οἶδε θεσμοὺς φυλάττειν. οὐδέν ἐστι γυναικὶ πονηρᾷ τὸ ἴδιον ἄνδρα παραδοῦναι εἰς θάνατον. ἀμέλει γοῦν τὸν δίκαιον Ἰὼβ ἡ ἰδία γυνὴ πρὸς θάνατον τῆς βλασφημίας παρεδίδου λέγουσα· Εἰπόν τι ῥῆμα πρὸς Κύριον, καὶ τελεύτα. ὢ φύσεως πονηρᾶς, ὢ προαιρέσεως ἀνοσίας. οὐκ ἠλέησεν ὁρῶσα τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς τὰ σπλάγχνα ὑπὸ τῶν ἀναζεουσῶν φλυκταινῶν, ὥσπερ ὑπὸ ἀνθράκων σπινθηροβόλων καιόμενα, καὶ ὅλας τὰς σάρκας τοῖς σκώληξι συνειλημμένας. οὐκ ἐκάμφθη πρὸς οἶκτον, ὁρῶσα αὐτὸν ὅλον δι' ὅλου ἑλκωτόμενον καὶ κάμνοντα καὶ ἀγωνιῶντα, καὶ συνεχῆ ἄσθματα μετὰ πόνου κεχηνότι τῷ στόματι φέροντα. οὐκ ἐμειλίχθη πρὸς εὐσπλαγχνίαν ὁρῶσα τὸν ποτὲ ἐν βασιλικῇ πορφυρίδι προσιόντα, τότε ἐπὶ κοπρίας κείμενον γεγυμνωμένῳ τῷ σώματι. οὐκ ἐμνημόνευσε τῆς πρὸς αὐτὸν ἀρχαίας συνηθείας, οὐδὲ ὅσα δι' αὐτὸν ἐπίδοξα καὶ καλὰ ἐκύδησεν αὕτη. ἀλλὰ τί; Εἰπόν τι ῥῆμα πρὸς Κύριον, καὶ τελεύτα. ὢ χάρις γυναικὸς, ὢ μάλαγμα ὀδυνῶν παραμαλακτήριον, ὢ φιλίας ὁμοζύγου θεσμός. ἄρα σὺ ποτὲ ἀρρωστούσης τοιοῦτον ἐφθέγξατο ῥῆμα, καὶ οὐχὶ εὐ-

χαῖς

γ. Βασ. ιθ. ϛ.

Σειρ. κε. ιγ.

Ἰὼβ β. θ.

χαῖς καὶ εὐποιΐαις τὴν νόσον σου ἀπέσμηξεν; οὐκ ἤρκει γὰρ αὐτῷ ἡ πρόσκαιρος παιδεία, ἀλλὰ καὶ αἰώνιον αὐτῷ προξενεῖς τὴν κόλασιν διὰ τῆς βλασφημίας; ἢ οὐκ οἶδας ὅτι Πᾶσα βλασφημία καὶ ἁμαρτία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· ἡ δὲ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται, οὔτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι; θέλεις ἰδεῖν καὶ ἄλλην τῆς πονηρίας ταύτης ὁμόζυγον; ἰδέ μοι τὴν Δαλιδάν. καὶ γὰρ ἐκείνη τὸν ἀνδρειότατον Σαμψὼν ξυρήσασα καὶ δήσασα τοῖς ἀλλοφύλοις παρέδωκε, τὸν ἴδιον ἄνδρα, τὸν ἴδιον σύνευνον, ὃν ἔθαλπεν, ὃν ἐθώπευεν, ὃν ἐκολάκευεν, ὃν ὑπὲρ ἑαυτὴν ἀγαπᾶν ὑπεκρίνατο. ὃν χθὲς ἠγάπα, σήμερον ἠπάτα· ὃν χθὲς ἔθαλπεν ἀγαπῶσα, σήμερον ἔθαπτεν ἀπατῶσα. καὶ μὴν οὐκ ἦν ὡραῖος; καὶ τίς αὐτοῦ ὡραιότερος κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, ὃς ἑπτὰ βοστρύχους ἐπὶ κεφαλῆς ἔφερε, τῶν ἑπτὰ χαρίτων τὴν εἰκόνα βαστάζων; καὶ μὴν οὐκ ἦν ἀνδρεῖος; καὶ τίς αὐτοῦ ἀνδρειότερος, ὅς γε λέοντα φοβερὸν ἐν ὁδῷ μόνος ἀπέπνιξε, καὶ ἐν μιᾷ σιαγόνι ὄνου χιλίους ἀλλοφύλους κατέστρωσεν; ἀλλὰ καὶ οὐχ ἅγιος ἦν; τοσοῦτον ἦν ἅγιος, ὡς διψήσαντα αὐτόν ποτε ἐν ἐνδείᾳ ὕδατος εὔξασθαι, καὶ ἐκ τῆς κατεχομένης ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ σιαγόνος νεκρᾶς ὕδωρ πηγάσαι, κἀκεῖθεν τὸ ἴαμα τῆς δίψης ἀρύσασθαι. καὶ τὸν οὕτως ὡραῖον, τὸν οὕτως ἀνδρεῖον, τὸν οὕτως ἅγιον, ἡ ἰδία γυνή, ὡς πολέμιον δήσασα, τοῖς ἀλλοφύλοις παρέδωκε. καὶ πόθεν ἄρα γυνὴ τοῦ οὕτως ἀνδρείου κατίσχυσεν; ἐκ τῆς οἰκείας τοῦ ἀνδρὸς ἀγαθότητος. τὸ γὰρ μυστήριον αὐτοῦ τῆς ἰσχύος νύκτωρ ἀποσυλήσασα, γυμνὸν αὐτὸν ἱμᾶσιν ἰσχυροῖς κατέστρεψε. διὰ τοῦτο παραγγέλλει σοι ἡ σοφία· Ἀπὸ τῆς συγκοίτου σου φυλάσσου τοῦ ἀναθέσθαι τι αὐτῇ. Μιχ. ζ. ε. ποῖον, εἰπέ μοι, θηρίον κατὰ τοῦ ἰδίου ἄρρενος τοιαῦτα ἐμελέτησε πώποτε; τίς δράκαινα τὸν ἴδιον ὁμόζυγον ἀπολέσθαι θέλει; ποία δὲ λέαινα τὸν ἴδιον ἄρρενα πρὸς σφαγὴν παραδίδωσιν; ὁρᾷς, ὅτι ἐπιτετευγμένως εἶπεν ἡ σοφία, Ὅτι οὐκ ἔστι κεφαλὴ ὑπὲρ κεφαλὴν ὄφεως, καὶ οὐκ ἔστι κακία ὑπὲρ κακίαν γυναικός; Σιρ. κε. ιγ. καὶ ἁπαξαπλῶς, ὁ ἔχων γυναῖκα πονηράν, γινωσκέτω ἤδη τὸν τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ κεκομίσθαι μισθόν. οὐκ ἀμάρτυρος ὁ λόγος. ἄκουε τῆς σοφίας λεγούσης, Γυνὴ πονηρὰ ἀνδρὶ ἀνόμῳ δοθήσεται ἀντὶ ἔργων πονηρῶν. ἀλλ' ὁ περὶ πονηρᾶς γυναικὸς λόγος ἄχρι τούτου ἐχέτω ὅρον. δεῖ δὲ ἡμᾶς μνημονεῦσαι καὶ τὰς ἀγαθάς, μάλιστα διὰ τὰς παρούσας. αἱ γὰρ ἀγαθαὶ τὰς τῶν ἀγαθῶν ἀρετὰς ὡς ἰδίας ὁρῶσι, καὶ τοὺς ἐκείνων πόνους ὡς ἰδίους στεφάνους εἶναι λογίζονται. γυνὴ ἀγαθὴ καὶ φιλόξενος ἦν ἡ μακαρία Σουμανῖτις, ἥτις τὸν ἄνδρα παρακαλέσασα, δωμάτιον ᾠκοδόμησε τῷ Ἐλισσαίῳ, ἵνα διερχόμενος ἀκωλύτως ἔχῃ τὴν ἀνάπαυσιν, τιθεῖσα αὐτῷ κλίνην καὶ λυχνίαν καὶ τράπεζαν· κλίνην οὐ κενὴν ἱματίων, ἀλλ' ἔχουσαν πρέποντα τῷ προφήτῃ τὰ στρώματα· λυχνίαν οὐκ ἄνευ λύχνου, ἀλλὰ σὺν τῷ ἀφθόνῳ ἐλαίῳ τὸ φῶς· τράπεζαν οὐκ ἔρημον ἄρτων, ἀλλ' ἔγκαρπον ἐδεσμάτων. τί δ' ἄν τις εἴποι περὶ τῆς μακαρίας ἐκείνης χήρας τῆς τὸν προφήτην Ἠλίαν ὑποδεξαμένης; ἣν οὐδὲν ἐνεπόδιζεν ἡ πενία τῶν χρημάτων, διὰ τὸ πλούσιον τῆς προαιρέσεως· ᾗ οὐ πυρῶν, οὐ σῖτος, οὐκ οἶνος, οὐ προσόψημα, οὐκ ἄλλο τι τῶν γεηρῶν πρὸς τὴν τῆς πενίας παραμυθίαν. οὐ χώρα αὐτῇ σιτοφόρος σπέρμα ἄρτου προσέφερεν· οὐκ ἄμπελος αὐτῇ γλυκόρρυτον βότρυν ἐγεώργει· οὐ δένδρον αὐτῇ ὀπώρας καρπὸν ἥδιστον προσέφερε. πῶς γάρ; ᾗ οὔτε σπιθαμὴ γῆς ἀροσίμου τόπος ὑπῆρχεν, οὔτε πηχυαῖον ἔδαφος πρὸς ἀμπέλου φυτείαν· ἀλλ' ἀεὶ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θέρους ἐν ταῖς ἀρούραις κυρτοβατοῦσα, τοὺς ἀποπίπτοντας τῶν δρεπανιστῶν τῆς ἀμάλλης ἀστάχυας ἐρανιζομένη, συμμεμετρημένην τῷ ἐνιαυσιαίῳ κύκλῳ τοῦ χρόνου τὴν τροφὴν ἀπετίθει. πρὸς ταύτην ἀπῆλθεν Ἠλίας ἐν τῷ καιρῷ τοῦ λιμοῦ, ὅτε πᾶσα ἡ γῆ ἐκ τῆς ἀβροχίας σχεδὸν διεθρύπτετο· ὅτε οὐρανὸς ἐπεπύρωτο, καὶ ὁ ἀὴρ ἐχαλκοῦτο, καὶ αἱ νεφέλαι ἐγαληνοῦντο, ὅτε οὐ βοτάνη, οὐκ ἄνθος, οὐκ ἀκροδρύων βλαστός, οὐκ ἄρουρα ἔνδροσος, οὐ στάχυς ἀκμὴν ἐσαλεύετο, ὅτε ποταμοὶ ἐλεπτύνθησαν, καὶ πηγαὶ τοῖς μαζοῖς τῶν ὑδάτων τῷ καύσωνι ἔσφιγξαν, καὶ θάλασσα ἐξηλμυρώθη μὴ ἐπιστρεχο-

μένων

μένῃ αὐτῇ γλυκέων ὑδάτων καὶ ὄμβρων ἀνασταλέντων· τότε ἀπῆλθεν Ἠλίας πρὸς τὴν πενιχράν, πρὸς τὴν χήραν. οἷα δὲ παρ' ἐκείνῃ χήρᾳ καὶ ἐν καιρῷ ἀθυμίας, οἴδατε. καὶ ἀφῆκε τοὺς πλουσίους ὁ προφήτης, τοὺς ἔχοντας δαψιλῶς ἄρτους, καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἦλθε πρὸς αὐτήν. διὰ τί γὰρ μᾶλλον ὁ πῦρ οὐρανόθεν ῥήματι κατενέγκας, ἄρτους ἑαυτῷ οὐ κατήνεγκε; μὴ οὐκ ἠδύνατο; ναί, ἠδύνατο· ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἐποίησε. διὰ τί; ἵνα μὴ τῆς φιλοξενίας τοὺς καρποὺς στερήσῃ τὴν χήραν· ἄλλως δὲ καὶ τὴν δράκα τοῦ ἀλεύρου καὶ τὸ ὀλίγιστον ἔλαιον διὰ τῆς εὐλογίας πληθυνεῖ. οὐ γὰρ τοσοῦτον ἀπῆλθεν ὁ προφήτης τραφῆναι, ὅσον θρέψαι τὴν πενιχράν, καὶ ἐλέγξαι κρυπτομένην καρδίαν καὶ εὐπροαίρετον. τοῦτο ποιεῖ ὁ Θεὸς δυνάμενος πάντας τοὺς ἁγίους, τοὺς ὄντας ἐν κόσμῳ, δι' ἑαυτοῦ θρέψαι· ἐπέχει τὴν δόσιν, ἵνα τὰς εὐπροαιρέτους καρδίας ἐν τῷ τῆς φιλοξενίας καιρῷ ἀπὸ τῶν καρπῶν διακρίνῃ. ἐπειδὰν δὲ μὴ ὦσιν ἴσως οἱ ὀφείλοντες αὐτοὺς ὑποδέξασθαι, ἢ δι' ὀρνέων τρέφει, ὡς τὸν Ἠλίαν ἐν τῷ ὄρει, ἢ διὰ προφήτου ξένου, ὡς τὸν Δανιὴλ ἐν τῷ λάκκῳ, ἢ διὰ θαλαττίου ζώου, ὡς τὸν Ἰωνᾶν διὰ τοῦ κήτους, ἢ αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ τὴν τροφὴν ἐπώμβρισεν, ὡς τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν ἐρήμῳ. οὐκ ὄντων γὰρ τῶν ὀφειλόντων αὐτοὺς ὑποδέξασθαι, οὐρανόθεν τὸ μάννα ἐπώμβρισε, καὶ ἐκ πέτρας ὕδωρ ἐπήγαζεν· ὅταν δὲ ὦσιν οἱ ἅγιοι ἐν κόσμῳ συναναστρεφόμενοι τοῖς ἄλλοις, ἀναστέλλει αὐτοῦ τὴν δεξιὰν χεῖρα. κἂν ὁρᾷ αὐτοὺς θλιβομένους, ἀφίησιν, ἵνα δῷ χάριν διὰ τῆς εἰς αὐτοὺς γινομένης εὐποιίας πολλῆς τοῖς βουλομένοις τὴν σωτηρίαν καρπώσασθαι. ἀπῆλθεν οὖν Ἠλίας πρὸς τὴν χήραν, ἣ οὐδὲν πλήν, εἰ μὴ δρὰξ ἀλεύρου, ὅπερ μετὰ καμάτου αὐτῇ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς ἐν τῷ καιρῷ ἀρίστου ἐπήρκει. καὶ τί πρὸς αὐτήν; Λάβε μοι ὀλίγον ὕδωρ εἰς ἄγγος, καὶ πίομαι. αὐτῆς δὲ πορευομένης, ἐβόησεν ὀπίσω αὐτῆς· λήψῃ δή μοι καὶ ψωμὸν ἄρτου ἐν τῇ χειρί σου. ἡ δέ, ὃ μὲν οὐκ εἶχεν, εἶπεν· ὃ δὲ εἶχεν, ὡμολόγησε. τί γάρ; Ζῇ Κύριος, εἰ ἔστι μοι ἐγκρυφίας, ἀλλ' ἢ ὅσον δρὰξ ἀλεύρου, καὶ ὀλίγον ἔλαιον ἐν τῷ καμψάκῃ. θαυμαστόν, ὅτι ἐν τοιαύτῃ σπάνει τροφῶν τὸ παρ' αὐτῇ τῆς πενίας λείψανον οὐκ ἠρνήσατο. πόσοι νῦν χρυσὸν καὶ ἄργυρον, ὡς πηλόν, ἔχοντες, παρακαλούμενοι τὰς εὐεργεσίας τῶν φίλων ἀναδύονται, καὶ κολακευόμενοι ἀρνοῦνται τὸ ἔχειν; κἂν παρακλήσει κάμψωσι πρὸς τὴν ἐπίδοσιν, γράμματα συντάττουσι σιδήρου ἰσχυρότερα, καὶ τὴν δεχομένην χεῖρα πρότερον τοῖς γραμματίοις δεσμεύουσιν, ἰχμοδότας καὶ μεσίτας τοῦ χρυσίου λαμβάνοντες. ἐκείνη δὲ ἀπὸ μιᾶς φωνῆς οὐκ ἠρνήσατο τὴν δράκα τοῦ ἀλεύρου. καὶ τί πρὸς αὐτὴν ὁ προφήτης; Σπεῦσον, καὶ ποίησόν μοι ἐγκρυφίας, ἐν πρώτοις ἐμοί, ἐπ' ἐσχάτῳ δὲ σεαυτῇ καὶ τοῖς τέκνοις σου. πειρασμὸς ἦν τὸ ῥῆμα τοῦ προφήτου, δοκιμὴ καρδίας, προαιρέσεως βάσανος· καὶ ἦν ὥσπερ ὑπὸ ζυγοῦ κειμένη ἡ καρδία τῆς μακαρίας ἐκείνης, καὶ δοκιμαζομένη. ποῦ ἄρα ῥέπει; πρὸς τὴν τῶν τέκνων ἑαυτῆς εὔνοιαν, ἢ πρὸς τὴν τοῦ προφήτου φιλοξενίαν; ἡ δὲ εἵλετο μᾶλλον αὐτὴν καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς στενοχωρῆσαι, καὶ τὸν προφήτην ὑποδέξασθαι. ᾔδει γάρ, ὅτι Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται· καὶ ὁ ποτίζων ποτήριον ψυχροῦ εἰς ὄνομα μαθητοῦ, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. τί δέ ἐστιν ὃ εἶπεν ὁ προφήτης, σπεῦσον; ἆρά γε τοσοῦτον ἐπείνα, ὡς δεῖσθαι σπουδῆς; οὐ πάντως· ἀλλὰ τὸ τῆς εὐποιίας σπουδαῖον καὶ ἱλαρὸν καὶ θερμόν, μὴ μετὰ λύπης ἢ μετὰ ἀνάγκης. Ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός. Σπεῦσον, καὶ ποίησον ἐν πρώτοις ἐμοί, ἐπ' ἐσχάτῳ δὲ σεαυτῇ καὶ τοῖς τέκνοις σου. σπεῦσον, ὡς Ἀβραὰμ ἐν τῇ τῶν ἀγγέλων ἐπιδημίᾳ ἔσπευσεν ἐπὶ τοὺς βόας, ἐπὶ τὸν μόσχον, ἵνα λάβῃ τὸν ἀμνόν· καὶ ὡς Σάρρα ἔσπευσεν ἐπὶ τοὺς ἐγκρυφίας, ἵνα λάβῃ τὸν ἐν οὐρανοῖς κρυπτόμενον ἄρτον. σπεῦσον, καὶ ποίησον, ὡς Ἀβραὰμ τὰς θυσίας τῷ Θεῷ, μὴ πρότερον σαυτῇ, καὶ τότε ἐμοί, ὡς Κάϊν, καὶ Ὀφνί, καὶ Φινεές, υἱοὶ Ἠλὶ τοῦ ἱερέως, οἵτινες τὸν Θεὸν περιύβριζον, πρότεροι τὰς ἀπαρχὰς λαμβάνοντες τῶν τῷ Θεῷ προσφερομένων δώρων. ἡ δὲ τὸ προστεταγμένον σπουδαίως ἐποίει· ὃς δὲ τὸν καρπὸν ἐγκρυφίαν πλούσιον θε-

ασάμενος

γ. Βασ. ιζ. ι. ια. ιϛ.

Ματθ. ι. μα.

β. Κορ. θ. ζ.

ασάμενος ἐδέξατο, ἐφθέγξατο, καὶ τὸν οἶκον αὐτῆς ἐνέπλησεν ἀγαθῶν. Οὐκ ἐκλείψει γάρ, φησιν, ἡ δρὰξ τοῦ ἀλεύρου ἐκ τῆς ὑδρίας, καὶ τὸ ἔλαιον ἐκ τοῦ καμψάκου, ἕως τοῦ δοῦναι τὸν Κύριον ὑετὸν ἐπὶ τὴν γῆν. Διὰ τί ἕως τότε; καὶ ἀναγκαίως. ἔδει γάρ, τῆς χρείας πληρω ὡς ὑετοῦ ἐλθόντος, τὸν παλαιὸν νόμον λαβεῖν τέλος. καὶ ἠκολούθει τὸ ἔργον τῷ λόγῳ. ὁρᾷς πόσ τῆς φιλοξενίας τοὺς καρποὺς ἐτρύγησαν αἱ ἀγαθαί; ἀγαθῶν γὰρ πόνων καρποὶ εὐκλεεῖς, καὶ ἀδιάπτωτος ἡ ῥίζα τῆς φρονήσεως. ἠκούσατε γυναῖκες τὰς τῶν πονηρῶν γυναικῶν πράξεις, καὶ τὰς τῶν ἀγαθῶν ἀρετάς. τὰς μὲν οὖν ἀγαπήσατε, τὰς δὲ μὴ ποθήσατε· καὶ τὰς μὲν μιμήσασθε, τὰς δὲ μισήσατε, ἵνα τὸν αὐτῶν δρόμον, τῶν καλῶν λέγω, ἰχνηλατήσαντες, εἰς τὸν αὐτὸν τῶν ἁγίων χορὸν ἀριθμηθῆτε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΡΧΗΣΙΝ ΤΗΣ ΗΡΩΔΙΑΔΟΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ τὴν ἀποτομὴν τῆς κεφαλῆς Ἰωάννου τοῦ προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ.

Λογ. ρ.

Ex Edit. Augustana. emendata ex Ms. Palatino.

Ὥσπερ τις ἀνὴρ φιλέρημος ἐν τινὶ τόπῳ ἀλσώδει ὑπὸ δένδρα σκιαζόμενος, ταῖς τῶν ὀρνέων καλλιφώνοις κλαγγαῖς, καὶ ταῖς τῶν ὑδάτων εὐήχοις ῥοαῖς κυλινδούμενος πρᾶον ἔχει τὸ φρόνημα, πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ τοιοῦτος ἀρέσκει· οὕτω καὶ ἡμεῖς ταῖς παρελθούσαις ἡμέραις τῇ πραείᾳ τοῦ πνεύματος αὔρᾳ παρακαλούμενοι, τὰ περὶ ἐλεημοσύνης ὑμῖν διελεγόμεθα. ὅτι δὲ τὸ εὐαγγέλιον ἐκήρυξε τὴν Ἡρώδου παραφροσύνην, καὶ γυναικῶν ἀσέλγειαν, καὶ κῶμον ἀνδρῶν παραφρόνων, καὶ τράπεζαν ἐναγῆ, καὶ δωρεὰν ἀθέμιτον, καὶ ἔργον ἀνόσιον, καὶ κηδείαν σώματος σεμνοτάτου· ἄλλος ἐξ ἄλλου γεγένημαι. ἐνεὸς γὰρ γίνομαι, ἀγαπητοί, ὅταν ὑπ' ὄψιν ἐμαυτοῦ ἀγάγω τὰ ὑπὸ Ἡρώδου γεγενημένα πράγματα· εἴγε ἐστὶν ἐκεῖνα λέγειν πράγματα, καὶ μὴ τραύματα, τοῦ τοιαῦτα δεδρακότος πράγματα. Ἐν ἐκείνῳ, φησί, τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ τετράρχης τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ, καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν Ἰωάννης, ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα. αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ. ὁμολογεῖ οὖν προφήτου τὸν φόνον, ὃν οὐ δύναται ψεύσασθαι· καὶ ᾔδει ὃν ἀπέκτεινεν, ὅτι προφήτης ἐστί, καὶ ἀνὴρ δίκαιος. Εἰ μὴ γὰρ ἐγίνωσκεν, οὐκ ἂν ἔλεγεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἐγηγέρθαι, καὶ διὰ τοῦτο τὰς δυνάμεις ἐν αὐτῷ ἐνεργεῖν. ὢ συνειδήσεως κακῆς ἐπὶ οἱῳδήποτε φόνῳ ὁ αὐτὸς μαρτυρεῖ ἑαυτῷ; ὢ συνειδήσεως κακῆς συζώσης ψυχῇ μιαρᾷ, καὶ κολαζούσης ἕως θανάτου, καὶ μετὰ θάνατον ἀπαραίτητα κρινούσης. καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν ἀπέκτεινε τὸν προφήτην; ὅτι κῆρυξ τῆς ἀληθείας ἐγένετο, καὶ τὴν παράνομον αὐτοῦ πρᾶξιν διὰ τοῦ ἐλέγχου ἐβούλετο λύειν. καὶ ὃν ἔδει ὡς βασιλέα φύλακα εἶναι τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς τῇ ἀκρατῷ τῶν ἡδονῶν ἀταξίᾳ τοὺς νόμους παρέλυε. βασιλεὺς γὰρ ἐκεῖνός ἐστιν, ὁ νόμους δικαίους ἐκπέμπων, πρέπον δὲ πράττων, οὐ γὰρ δὴ παραχαράττων. πῶς γὰρ ἂν ἄλλως τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἀρχόμενον κόσμον εἰς εὐταξίαν ῥυθμίσειεν, ἐὰν μὴ δικαίοις νόμοις, καθάπερ ἡνίαις, τὸ δυσήνιον γένος τῶν ἀνθρώπων χαλιναγωγήσῃ; Ἡρώδης δὲ βασιλεὺς ὢν οὐ λόγων, ἀλλ' ἡδονῶν, μᾶλλον δὲ δοῦλος τῶν ἡδονῶν (ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται) οὐ μόνον τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ παρέλυεν, ἀλλὰ καὶ φόνον ἀδίκως ἐτέκταινε. καὶ τίνα ἐφόνευσεν; ἄνδρα δίκαιον, οὗ μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν οὐκ ἐγήγερται, καθὼς καὶ ὁ Κύριος ἐμαρτύρησεν· ἄνδρα, ὃς ἔρημον ᾤκει, ἔρημον ἀοίκητον, ἄνυδρον, ἄκαρπον, ἄβατον, ἄδενδρον, ἀβότανον, ἀχλοηφόρον. ἔρημον δὲ ᾤκει ὁ Ἰωάννης, οὐ φεύγων τὸ ὁμόφυλον καὶ συγγενὲς τῶν ἀνθρώπων γένος, ἀλλὰ φεύγων τὸ βλέπειν καὶ ἀκούειν τὰ μυσαρὰ τῶν ἀνθρώπων κακοπραγήματα. οὐχ ὅτι ἐμίσει, οὐχ ὅτι ἐθέλεισε πο-

Ματθ. ιδ. α.

β Πετ. β. ιθ.
Ματθ. ια. ια.

τι· ἀλλ' οὔτε ἄρτον εἶχεν, οὐκ οἶνον, οὐ τράπεζαν, οὐ κλίνην τὴν τῶν ἡδονῶν ὑπηρέτιν, οὐ τὰ μαλακὰ χλιδοπλύματα ἐκλύοντα καὶ χαυνοῦντα τῶν ἀνδρογύνων τὰ σώματα, οὐ λυχνίαν εἶχεν, οὐ λύχνον, οὐ τράπεζαν, οὐ σκάμνον, οὐ ποτήριον, οὐ πίνακα. ἔξω γὰρ ὢν τοῦ κόσμου, οὐδενὶ τῶν τοῦ κόσμου ἐκέχρητο. ᾤκει δὲ, οὐχ ὑπὸ οἶκον χρυσόροφον, ἀλλ' ὑπὸ πέτραις αὐτορόφοι. τούτῳ καὶ τράπεζα, καὶ σκάμνος, καὶ κλίνη τὸ ἔδαφος ἦν· καὶ κρέα αἱ ἀκρίδες· καὶ πλακοῦς, τὸ μέλι τὸ ἄγριον. τούτῳ φιάλη ἡ τῆς χειρὸς κοτύλη ἐτύγχανε· καὶ οἶνος εὐφροσύνης, τὸ πετρορρυὲς καὶ διειδέστατον ὕδωρ. τοῦτον κρατήσας ὁ Ἡρώδης, ἐδέσμει. ὁ γὰρ Ἡρώδης, φησὶ, κρατήσας τὸν Ἰωάννην, ἔδησε, καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ὢ πράγματος ἀλλοκότου. Ἰωάννης τὴν δεδεμένην αὐτοῦ ψυχὴν τῇ σειρᾷ τῆς ἁμαρτίας διὰ τοῦ ἐλέγχου ἐβούλετο λύειν, κἀκεῖνος τὸν λύοντα ἐδέσμει. ἀλλὰ καὶ εἰ ἐδεσμεῖτο ὁ Ἰωάννης, ἐφθέγγετο, καὶ φυλακιζόμενος ἤλεγχεν. ἐπλήρου γὰρ

Ψαλ. ριη. μϛ.

τὸ γεγραμμένον· Καὶ ἐλάλουν ἐναντίον βασιλέων, καὶ οὐκ ᾐσχυνόμην. οὐ γὰρ ἐφοβεῖτο τὸν θάνατον ὁ Ἰωάννης, ἀλλ' ἐφοβεῖτο τὴν ἀλήθειαν μὴ λαλῆσαι. τοῦτον ἐφόνευσεν ὁ Ἡρώδης· τοῦτον δὲ φονεύσας οὐχ ἕνα μόνον ἐποίει φόνον, ἀλλὰ καὶ πολλούς. ὁ γὰρ διδάσκαλον καὶ ὠφελητὴν ψυχῶν ἀποκτείνας, οὐχ ἕνα ἀποκτείνει, ἀλλὰ τοσούτους, ὅσους ἂν ζῶν διὰ τοῦ λόγου ἠδύνατο ζωοποιῆσαι. καὶ πότε τοῦτον ἐφόνευσεν; αἰσχύνη τὸ λέγειν, αἰσχύνη δὲ, οὐ τῷ λέγοντι, ἀλλὰ

Ματθ. ιδ. ϛ.

τῷ πεποιηκότι τὸν φόνον. Γενεσίων γὰρ ἀγομένων τοῦ Ἡρώδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσεν αὐτῷ· ὅθεν καὶ μεθ' ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται. ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, δός μοι, φησὶν, ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου. ὢ γενέθλιον κάκιστον, προφήτου ἀποπνέον φόνον, ἀνθ' ὧν ἔδει ἄνδρας ἁγίους εἰς τὴν ἑαυτοῦ τράπεζαν φιλοφρονήσασθαι. οὕτω γὰρ ἂν ἡ ἐστρεβλωμένη ψυχὴ αὐτοῦ

Ψαλ. ιζ.

διωρθοῦτο. Μετὰ γὰρ ὁσίου ὁσιωθήσῃ, καὶ μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις. ἀνθ' ὧν ἔδει χήρας οἰκονομῆσαι, ὀρφανοὺς οἰκτεῖραι, ἵνα διὰ πολλῶν καὶ ποικίλων εὐχῶν τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν ἄσειστον διατηρήσῃ, νῦν δὲ μετὰ ἀνδρῶν ἀσελγῶν καὶ γυναικῶν ἀσέμνων εὐωχούμενος, οἴνῳ πολλῷ καρωθεὶς, καὶ ὑπὸ γυναικῶν ἀκολάστων χλευασθεὶς, τὸν πρόδρομον τῆς ἡμέρας ὄρθρον Ἰωάννην τῷ φόνῳ διέλυσε, τὸν καλῶς δᾳδουχήσαντα τὴν λαμπάδα τῆς πίστεως, τὸν λύχνον τοῦ παντὸς κόσμου Ἰωάννην τῷ φόνῳ συνέτριψε. τοῦτον δὲ τὸν λύχνον συντρίψας ὁ Ἡρώδης, ἑαυτὸν ἐσκότισεν. ἐκείνου γὰρ εἰ καὶ τὸ ὀστράκινον σκεῦος εἰς γῆν διελύετο, ἀλλ' οὖν γε ἡ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ φεγγοβόλος λαμπὰς τοῖς ἐν τῷ ᾅδῃ τὸ τῆς πίστεως φέγγος καλῶς ἐδᾳδούχει. προφήτης γὰρ ὢν, καὶ εἰδὼς ὅτι ἔμελλε τὸν Κύριον αὐτοῦ προλαμβάνειν ἐν τῷ ᾅδῃ, πέμ-

Ματθ. ια. γ.

πει πρὸς αὐτὸν τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, λέγων· Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; καὶ οὐκ ἀγνοῶν αὐτὸν, ἐπυνθάνετο. πῶς γὰρ ἂν ἠγνόει τὸν Κύριον, ὁπότε αὐτὸν ἐδεί-

Ιωαν. α. κθ.

κνυε, λέγων, Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου; πῶς γὰρ ἂν ἠγνόει ὁ καὶ θεατὴς τῆς τοῦ πνεύματος ἐξ οὐρανοῦ καταβάσεως γενόμενος, καὶ ἀκουστὴς τῆς τοῦ πατρὸς φωνῆς

Ματθ. γ. ιζ.

περὶ αὐτοῦ λεγούσης, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, εἰς ὃν ηὐδόκησα; ἀλλὰ πυνθάνεται, πῶς; Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερος; οὐκ εἶπε, σὺ εἶ ὁ ἐλθὼν (ἦλθε γὰρ ἐπὶ τῆς γῆς) ἀλλὰ, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος (δῆλον γὰρ ὅτι ἐν τῷ ᾅδῃ) ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῷ ὁ Ἰωάννης, ὅτι μήποτε βούλεται ἄγγελον ἐνδυναμῶσαι εἰς τὸν ᾅδην ἐκπέμψαι τὸ ἑαυτοῦ ἔργον ἐπιτελοῦντα· ἢ μήποτε θελήσει οὖν πάντας μιᾷ φωνῇ ἀναστῆσαι, ὡς ἐπὶ τοῦ Λαζάρου πεποίηκε. διὰ τοῦτο μὴ δυνάμενος κρίνειν τὴν βουλὴν τοῦ δεσπότου, πυνθάνεται λέγων· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν ἐν τῷ ᾅδῃ; τοῦτον ἀπέκτεινεν ὁ Ἡρώδης. καὶ πῶς ἀπέκτεινε; γενεσίων γὰρ, φησὶν, ἀγομένων, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ. ἄξιον παίγνιον τῆς τοιαύτης τραπέζης. ὅπου γὰρ θρύψις καὶ χλιδὴ καὶ μέθαι καὶ κῶμοι, οὐδὲν βέβαιον, ἀλλὰ πάντα σεσαλευμένα καὶ ἀνάστατα, παραμηνύοντα τὴν Ἡρώδου παραφοράν. ἀκούσατε οἱ φιλοθεάμονες τῶν ὀρχηστῶν, καὶ τοῖς πολυστρόφοις ποσὶ τῶν ἐκλελυμένων μειρακίων τοὺς ἑαυτῶν ὀφθαλμοὺς συνηχοῦντες, καὶ τὰς ἑαυτῶν καρδίας τοῖς λελυμένοις σώμασιν αὐτῶν συνεκλύοντες· ἀκούσατε, οἷον ὀψώνιον φόνου ἡ πολύγυρος ὄρχησις [illegible]. ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρός φησι, Δός μοι ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου. ὦ κακῆς λεαίνης ἀσπιδογέννητον τέκνον. οὐ χρυσὸν ἐπεζήτησεν, οὐκ ἄργυρον, οὐ λίθους τιμίους, ἀλλὰ τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου. καὶ εἰ μὲν διὰ πίστιν ἐπεζήτησε, πολὺ τιμιωτέρα ἡ κεφαλὴ Ἰωάννου παντὸς χρυσίου καὶ ἀργυρίου καὶ λίθων πολυτελῶν. ἀλλ' οὐκ ἐπεζήτησε διὰ πίστιν, ἵνα τιμήσῃ· ἀλλ' ἵνα τὸν ἔλεγχον ἀποκτείνασα, τῇ μητρὶ χαρίσηται ἄδειαν, τὴν ‴ἐπὶ τὴν κακὴν ἁμαρτίαν. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐλυπήθη, οὐ διὰ τὸν φόνον τοῦ προφήτου, ἀλλὰ διὰ τὸν φόβον τοῦ ὄχλου, ὅτι πάντες, ὡς προφήτην, αὐτὸν εἶχον. εἰ γὰρ δι' εὐλάβειαν ἐλυπεῖτο, οὐκ ἂν παρὰ τὴν ἀρχὴν δεσμεύσας αὐτὸν ἐν φυλακῇ ἀπέθετο· ἀλλ' ἐλυπήθη διὰ τὸν ὄχλον. καὶ ἦν τότε ἡ ψυχὴ Ἡρώδου ὥσπερ ἐν τῇ θαλάσσῃ πλοῖον ἀπειλημμένον, καὶ πρὸς ἑκάτερον τοῖχον ταλαντευόμενον, τὸ ποιῆσαι τὸν φόνον διὰ τὸν ὄχλον φοβούμενος, καὶ τὸ μὴ ποιῆσαι τὸν φόνον διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους μὴ συγχωρούμενος. βαρυνθεὶς δὲ ὁ ἄθλιος ὑπὸ τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα πολυφλέγου ἡδονῆς, χρησάμενος δῆθεν τῇ εὐορκίᾳ πρὸς τὴν ἀπολογίαν τοῦ φόνου, πέμψας ἀπεκεφάλισε τὸν Ἰωάννην. ″ὅτι κακόν ἐστι τὸ ὀμνύειν, νῦν μὲν μνημονεύσατε οἱ ἡδέως ὀμνύοντες· ἀκούσατε τοῦ Κυρίου λέγοντος, Μὴ ὀμνύειν ὅλως. εἰ γὰρ μὴ ὤμοσε τότε ὁ ἄθλιος, οὐκ ἂν ἐδέχετο τὸν φόνον ποιῆσαι. ἔδει μὲν οὖν αὐτὸν μηδὲ ὅλως ποιῆσαι· ἀλλ' ἐπεὶ ὤμοσε, συνέφερεν αὐτῷ ψευδορκῆσαι. ἐν γὰρ κακῶν ἐκλογῇ ἄμεινον ἦν τὸ ἔλαττον δέξασθαι. πέμψας ἀπεκεφάλισεν αὐτόν. ποία χεὶρ ἐτόλμησεν, ἀγαπητοί, τῷ ἁγίῳ τραχήλῳ Ἰωάννου προσενέγκαι τὸ ξίφος, ὃν θῆρες ἐν τῇ ἐρήμῳ ᾐδέσθησαν, ὃν λέοντες ″ἐξέμαξαν, ὃν κεράσται καὶ δράκοντες καὶ ἀσπίδες ἔφριξαν, ὃν ἄγριαι μέλισσαι διὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἁγιότητα ″χαλυβεύουσαι ἔτρεφον; ἐκ γὰρ ποικίλων ἀνθῶν καὶ βοτανῶν ὡς ἐν ἐρήμῳ ἐρανιζόμεναι τὴν δρόσον, τὰς σταγόνας χρυσοειδεῖς, συνυφαίνουσαι αὐτῷ τὸ μέλι προσέφερον. τούτου χεὶρ δημία ἀπέτεμεν, οὐ φρίξασα τὸ ἀγγελοειδὲς αὐτοῦ πρόσωπον, οὐδὲ θαυμάσασα αὐτοῦ τὸ πρόσωπον ″στιλπνότητας θεοειδεῖς ἀποπέμπον; ἀλλ' οἶμαι ὅτι τῇ μέθῃ τοῦ Ἡρώδου σκοτωθεὶς ὁ πεμφθεὶς δήμιος ξίφος μὲν εἶχεν, ὀφθαλμοὺς δὲ οὐκ εἶχε. καὶ ἐτέμνετο ἡ κεφαλὴ Ἰωάννου * (οὐ γὰρ ἔπιέ ποτε οἶνον) καὶ ἐφέρετο ἐπὶ πίνακι ἡ κεφαλὴ Ἰωάννου ἐν τῷ δείπνῳ, καὶ τότε βοῶσα πρὸς Ἡρώδην, Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου. καὶ γὰρ καὶ μετὰ θάνατον ὁ δίκαιος ἔζη, καὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀποτμηθείσης ἡ φωνὴ ζῇ. ὢ ὠμότης ἀνθρώπου. ἐφ' ᾧ ἤσθιε πίνακι τὰ κρέα, ἐπ' ἐκείνῳ κεφαλὴν ἀνδρὸς ἐπετίθει. ὢ παράνομε τύραννε, οὐκ ἤρκεσεν ὑπὸ τοῦ πρὸ σοῦ Ἡρώδου ἡ τῶν νεαρῶν τέκνων ἐν Βηθλεὲμ γεγενημένη σφαγή; ὅτε πατέρων καὶ μητέρων ὀλολυγμοὶ ὁμόθρηνοι ζιβυνῶν ὑπῆρχον ὀξύτεροι; ὅτε δακρύων πολυχύτων σταγόνες ἐκ σπλάγχνων ἀναβρύουσαι ἐνίκων πηγάς; ὅτε πατέρων στήθη ἐτύπτοντο, καὶ συνεχῆ ἄσθματα μετὰ πόνων ἐκ καρδίας ἐπὶ μυκτήρων ἐπέμπετο; ὅτε μητέρες τῶν οἰκείων λαγόνων τὴν χλόην τῶν νηπίων παρὰ χειρῶν μαρανθεῖσαν ἐπένθουν; ὅτε καὶ μαζοὶ ῥέοντες γάλα τὴν γῆν ἐλεύκαινον, τῶν ὑφελκόντων νηπίων ἄφνω σφαγέντων; ὅτε πατέρων ἀγκάλαι τῶν οἰκείων γόνων κεναὶ ἐγίνοντο, καὶ μητέρων μαζοὶ τοὺς ἀπὸ τῶν τρυφερῶν ὀδόντων κνησμώδεις τιτθισμοὺς ἐπεζήτουν; ποῖος γὰρ θὴρ τότε οὐκ ἐπεδάκρυσεν, ὁρῶν φονευόμενα τὰ ἄκακα νήπια ἀδίκως ἀδόλους ψυχὰς κεκτημένα· ὧν αἱ ψυχαὶ τοσοῦτον ἦσαν ἄκακοι, ὅσον καὶ τὰ μέλη αὐτῶν τρυφερὰ ἅτε νηπίων ἐτύγχανε; μὴ γὰρ κἀκεῖνα τὸν πρὸ σοῦ Ἡρώδην ἤλεγξαν, οἷς οὔτε γλῶσσα τρανὴ ὑπῆρχεν, οὔτε ὀδόντες ἐν τῷ στόματι, ἵνα τὴν γλῶσσαν τορνεύσαντες, λόγον διὰ χειλέων ἐκπέμψωσιν; οὐκ ἤρκεσεν ″ἐκείνων ἡ τοσαύτη ὠμότης, ἀλλὰ καὶ σὺ τὸ ἄσπλαγχνον ἐκείνου μιμησάμενος, Ἰωάννην ἀπέτεμες, οὗ μιᾶς τριχὸς οὐκ ἦσθα ″ἀντάξιος;

Ματθ. ε. λδ.

ἀντάξιος; τοὺς γόνους τῆς Ῥαχὴλ ἀπέσφαξεν ἐκεῖνος, καὶ σὺ τῆς ἐκκλησίας τὸν παῖδα τὸν Ἰωάννην ἀπέτεμες. ποίοις τούτων ἵλεως ἔσομαί σοι, λέγει Κύριος; ὦ πόλις αἱμάτων, ἐν ᾗ Ἡρώδης ἐβασίλευσε, καὶ ὁ τούτου ἔκγονος ὁμώνυμος καὶ τοῖς τρόποις ὅμοιος. οἴμοι, οἱ διχοστατοῦντες τῆς εὐταξίας, οὗτοι ἡγεμόνες τῆς ἀταξίας γεγένηνται. ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀρξάμενοι οἱ Ἰουδαῖοι, τὸν φόνον ὑπ' αὐτῶν διδαχθέντες εἰς χριστοκτονίαν συνηλάθησαν, τὸν Ἡσαΐαν ἐνέπρισαν, οἱ Ἱερεμίαν ἀπέκτειναν, τὸν Ναβουθαὶ ἐλιθοβόλησαν, τὸν Ζαχαρίαν ἐφόνευσαν, τὸν Χριστὸν ἐσταύρωσαν. ἀλλ' ἐκείνοις μὲν ἐπὶ τοῖς κακοῖς πένθος καταλείψαντες, ἐπὶ δὲ τῆς μυσταγωγίας φέγγος ἀναδράμωμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

γρ. [illegible]

Λογ. ρα.
Ιωαν. ια. μζ.

ΕΙΣ ΤΟ, ΣΥΝΗΓΑΓΟΝ ΟΙ ΙΟΥΔΑΙΟΙ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ, καὶ ἔλεγον· τί ποιήσωμεν; τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ β'.

Ex edit. Augustana. emend. ex Ms.

Ἐοίκασιν οἱ τῆς ἐκκλησίας φίλτατοι παῖδες νηπίοις θηλάζουσι, τοῖς τοῦ γάλακτος τροφὴν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκ τῆς μητρικῆς θηλῆς ὑφέλκουσι καὶ καθ' ἑκάστην ζητοῦσιν. ἐοίκαμεν καὶ ἡμεῖς μητρὶ πενιχρᾷ, ὑπὸ ἀσιτίας συσταλείσῃ τὰς τοῦ γάλακτος πηγάς. καὶ ὥσπερ, ὁπόταν τις ἴδῃ μητέρα φιλότεκνον ἄφορον γάλακτος, καὶ ὑπὸ * ἰδίου τέκνου κατακλαυθμυριζομένην, καὶ προστιθεῖσαν τὴν θηλὴν, οὐχ ἵνα θρέψῃ τὸ παιδίον, ἀλλ' ἵνα τοῦ κλαυθμυρισμοῦ καταπαύσῃ· οὕτω καὶ ἡμᾶς δεῖ σκοπεῖν τι πάσχοντας τὰ αὐτά, καὶ ποιοῦντας τὰ ὅμοια. καὶ γὰρ ἡμεῖς ὁρῶντες τὸ νέον τοῦτο σύστημα τῶν τῆς ἐκκλησίας παίδων περιεστώτων κυκλόθεν, καὶ ἀπεκδεχομένων τὸ "λογικὸν γάλα τοῦ λόγου, τὴν θηλὴν τῆς διανοίας ἡμῶν χαλῶμεν· οὐχ ἵνα θρέψωμεν αὐτοὺς ("ἄπειροι γὰρ καὶ πένητες τῷ λόγῳ τυγχάνομεν) ἀλλ' ἵνα τὸν πόθον καὶ τὸν καύσωνα παύσωμεν. ἀλλὰ "δεῦτε, ἀγαπητοί, ἐπὶ τὸν τοῦ Ἡλίου κήρυκα καταδράμωμεν, ἵνα ἴδωμεν τὴν κατὰ τοῦ Κυρίου παρὰ τῶν Ἰουδαίων πραττομένην ἐπίβουλον ἔνεδραν. Ιωαν. ια. μζ. Συνήγαγον γάρ, φησιν, οἱ Ἰουδαῖοι συνέδριον, καὶ ἔλεγον· τί ποιήσωμεν; ταῦτα δὲ ἡμῖν ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἀρτίως ἐφθέγγετο. εἰ γὰρ καὶ τῷ στόματι "ὑμῖν νῦν οὐ διαλέγεται, ἀλλ' οὖν γε τῷ πνεύματι ταῖς τῶν ἑστώτων ἀκοαῖς ἐβόα· Συνήγαγον γάρ, φησι, τὸ συνέδριον, καὶ ἔλεγον· τί ποιήσωμεν; καλὸν τὸ, Ϲυνήγαγον· ἀλλὰ κακὸν τὸ, Ϲυνέδριον· οὐ πρὸς ἀγάπην, ἀλλὰ πρὸς μάχην· οὐ πρὸς εἰρήνην καλοῦντες, ἀλλὰ πρὸς πόλεμον προξενοῦντες. Ϲυνήγαγον τὸ Ϲυνέδριον, οὐχ ἵνα Θεὸν δοξάσωσιν, ἀλλ' ἵνα Χριστὸν ἀτιμάσωσι. Ϲυνήγαγον τὸ Ϲυνέδριον, οὐχ ἵνα πίστιν οἰκοδομήσωσιν, ἀλλ' ἵνα τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον ἀπορρίψωσι. Ϲυνήγαγον τὸ συνέδριον, οὐχ ἵνα τὰ πεπλανημένα πρόβατα μανδρεύσωσιν, ἀλλ' ἵνα τὸν ποιμένα φονεύσαντες, τὸ ποίμνιον διαλύσωσι. Ϲυνήγαγον τὸ Ϲυνέδριον, οὐχ ἵνα τὸν χιονόφεγγον μαργαρίτην πίστει ὑποδέξωνται, ἀλλ' ἵνα τὸν φεγγίτην λίθον, ὡς ἐνόμιζον, τῇ ἀπιστίᾳ σκοτίσωσι. Ϲυνήγαγον τὸ Ϲυνέδριον, οὐχ ἵνα τὸν ἐν τῷ ἀγρῷ κεκρυμμένον θησαυρὸν εὐγνωμόνως ὑποδέξωνται, ἀλλ' ἵνα τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ ἀγνωμόνως "διαλύσωσι. Ϲυνήγαγον τὸ Ϲυνέδριον, οὐχ ἵνα τῆς ἀμπέλου τοὺς μεγίστους βότρυας τρυγήσωσιν, ἀλλ' ἵνα τὴν ἀληθινὴν ἄμπελον ἐπὶ τὸ δένδρον τοῦ σταυροῦ ἐφαπλώσαντες, ἑαυτοὺς ἀναδενδράδας ἀπωλείας ποιήσωσιν, "ἡμᾶς δὲ ἀναδενδράδας σωτηρίας ποιήσωσιν. ὦ συνέδριον ὑπὸ διαβόλου κατὰ Χριστοῦ Ϲυνηγμένον· ὦ βουλευτήριον κακίας μεμεστωμένον· ὦ Ϲυνέδριον, μᾶλλον λύκων αἱμοβόρων, ἢ ἀνθρώπων θεοφόρων. τί δὲ λέγω λύκων ἀνημέρων; ἀλλὰ γὰρ καὶ λεόντων ἀνημέρων χείρους. οἱ γὰρ λέοντες ἐπὶ

* τοῦ

γρ. ἄδολον

γρ. ἄποροι

γρ. δεῦρο

γρ. ἡμῖν

γρ. διασπάσωσι

γρ. ἡμῖν δὲ καὶ ἀναδενδράδας [illegible] ἐπὶ τοῦ Δανιὴλ μηδὲν θεωρήσαντες σημεῖον, ἀλλὰ τὸν ἄνδρα σκοπήσαντες, καὶ τὴν εὐλάβειαν τιμήσαντες, τὰ ἀπήθαστα αὐτῶν στόματα ἐχαλίνωσαν. Ἰουδαῖοι δὲ τοιούτων καὶ τοσούτων σημείων θεαταὶ γενόμενοι, μειζόνως ἐκ τοῦ φθόνου πρὸς τὸν φόνον ὡπλίζοντο, καὶ ἔλεγον· τί ποιήσωμεν; ὢ κακίας ἔρευνα ἐπιμελής· ὢ στεναγμὸς καὶ θρῆνος ὑπὸ φθόνου γενόμενος· ὢ ὀδυρμὸς καὶ κοπετὸς ἐπὶ κακοῖς γενόμενος. οὔτε ἡ Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς οὕτως ἀνεστέναζε. τί ποιήσωμεν; ἀνθ᾽ ὧν ἔδει χαίρειν τοὺς τάλανας, ἀνθ᾽ ὧν ἔδει εὐφροσύνης ἡμέραν πάνδημον ἐπιτελεῖν, ὅτι νεκροὶ ἀνεβίωσαν, ὅτι ζωὴ πεφανέρωται, ὅτι θάνατος λέλυται, ὅτι ὁ διάβολος κατῃσχύνθη, ὅτι δαιμόνων ξίφος κατήργηται, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ἠλευθέρωται, ὅτι νεκρῶν ἀνάστασις πᾶσι κεκήρυκται· νῦν δὲ ἐπὶ τοιούτοις ἀγαθοῖς οὐ χαίρουσιν· ἀλλὰ θρηνοῦσι καὶ τὸν τοσούτων ἀγαθῶν αἴτιον ἀναλίσκειν βουλεύονται. καὶ τί λέγουσι; τί ποιήσωμεν; οὐδὲν ἕτερον ἦν εἰπεῖν, ἢ ὅτι μετανοήσαντες ἐπιστρέψωμεν, καὶ αὐτῷ προσπεσόντες πιστεύσωμεν. τί γὰρ ἄλλο μετανοοῦντες εἶχον λέγειν, ἢ τοῦτο, τί ποιήσωμεν; ὅτι τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ παρέβημεν, ὅτι τὸν νόμον τὸν δοθέντα ἡμῖν οὐκ ἐφυλάξαμεν, τὸν λέγοντα ἡμῖν· Ὅτι προφήτην ἡμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἐντείληται ὑμῖν. Δετ. ιη. ιε. νῦν δὲ οὐ πρὸς μετάνοιαν λέγουσι, τί ποιήσωμεν; ἀλλὰ, τί ποιήσωμεν; πῶς ἀποκτείνωμεν τὸν δίκαιον; ὡς ὁ Ἰσραὴλ φρενολυσσᾶται. οὐδὲ τοῦτο οὐκ ἤκουσας, ὅτι ἀθῷον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς; οὐκ ἤρκεσέ σοι τὰ ἀρχαῖα τῶν προφητῶν αἵματα; καὶ γὰρ μέχρι τοῦ νῦν κράζουσι πρὸς τὸν Θεὸν, τὴν παρ᾽ αὐτοῦ ἐκδίκησιν ἐκδεχόμενα. ἀλλ᾽ ἀκμὴν ἐκείνοις τοῖς αἵμασι προστιθεὶς, ἀθῷον καὶ δίκαιον αἷμα κατακρίνεις, καὶ λέγεις, τί ποιήσωμεν; ὢ γνώμης ἀγνώμονος, καὶ βουλῆς ἀβουλίας μεμεστωμένης. ὁ τετραήμερος αὐτῶν ἀνεβίωσε· τὰ δεσμὰ τῶν ἁμαρτημάτων διερρήγνυντο· κἀκεῖνοι πρὸς δολοφονίαν κατ᾽ αὐτοῦ ὡπλίζοντο. ἀνθ᾽ ὧν ἔδει τὸ ῥῆμα μεταστρέψαντας εἰπεῖν, τί ποιήσωμεν, ὅτι τὸν ἅγιον ἐνυβρίσαμεν, ὅτι εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ παῖδα οὐκ ἐπιστεύσαμεν; τί ποιήσωμεν; λεπρῶν χαλαζώματα δίκην πλοίου τῷ λόγῳ ἀπέξεσε, καὶ τούτῳ οὐκ ἐπιστεύσαμεν. τί ποιήσωμεν; τυφλοὺς ἐκ γενετῆς ὑπ᾽ αὐτοῦ ὀμματωθέντας ἔγνωμεν, καὶ τούτῳ οὐκ ἐπιστεύσαμεν. τί ποιήσωμεν; ἐκ πέντε ἄρτων πέντε χιλιάδας εἰς κόρον ἐν ἐρήμῳ ὑπ᾽ αὐτοῦ διατραφέντας ἔγνωμεν, καὶ τούτῳ οὐκ ἐπιστεύσαμεν. τί ποιήσωμεν; πηγὰς αἱμάτων κρασπέδοις ἱματίων ἐξήρανε, καὶ τούτῳ οὐκ ἐπιστεύσαμεν. τί ποιήσωμεν; παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον ἐν τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτεσι σύγχρονον τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς τὴν νόσον ἔχοντα, ῥήματι ἐξήγειρε, καὶ τούτῳ οὐκ ἐπιστεύσαμεν. τί ποιήσωμεν; ἐπὶ θαλάττης αὐτὸν περιπατοῦντα, καθάπερ ἐπὶ ἐδάφους, ἐθεασάμεθα, καὶ τῶν παλιρρόθων πνευμάτων βίας καὶ ταραχὰς ἀνηκέστους νεύματι χειρὸς καταστήσαντα ἔγνωμεν, καὶ τούτῳ οὐκ ἐπιστεύσαμεν. ἀλλ᾽ ἔλεγον, τί ποιήσωμεν; οὐκ ἐν τῷ μετανοεῖν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ κακοπραγεῖν ἡ χαρὰ αὐτῶν. τοὺς νεκροὺς ζῶντας, καθάπερ στάχυας λευχείμονας καὶ πεπείρους ἀπόνως ἐβλάστησε, κἀκεῖνοι ἐστέναζον. μὴ ἀνεπείρατε, Ἰουδαῖοι, οὐκ ἐθεάσατε; μὴ γάρ τις ὑμῶν ὑποδεξάμενος τὸν Κύριον ἐβαρύνθη; τί ζημιωθέντες ἐβαρύνθητε; τί ἠδικήθητε παρὰ τοῦ Θεοῦ; τί τοὺς νεκροὺς ζωῆς κωλύετε ὑπὸ φθόνου ἐλαυνόμενοι; τί τοὺς ἀενάους ὀχετοὺς τῆς μελιρρύτου πηγῆς διαλῦσαι βούλεσθε, ἵνα οἱ πάντες μὴ διψῶσι; τί τοὺς ἀρρώστους ὑμῶν ἀποκλείετε, τὸν ἰατρὸν αὐτῶν ἀναλίσκειν βουλόμενοι; ἀλλὰ τούτων πάντων αἴτιος, ὁ κάκιστος φθόνος. ὢ φθόνε φόνου γεννήτωρ, διαβόλου εὕρεμα, θανάτου ἀρχηγέ· ὢ φθόνε, ὁ μήτε τοὺς ὑπὸ σοῦ βασκαινομένους ζῆν ἐθέλων, καὶ τοὺς ἔχοντάς σε μειζόνως κολάζων· ὢ φθόνε, διαβόλου σύνοικε· ὢ φθόνε, φιλίας ἐχθρὲ, εἰρήνης ἀντίπαλε, ἀγάπης ἀντίδικε, διαβόλου βλάστημα, σκοτεινόχροον ἄνθος· οἱ σε νεμόμενοι, χριστοκτονίαν ἐργάζονται. σὺ καὶ τὸν Ἀδὰμ ἐν παραδείσῳ ἐξ ἀρχῆς ἐβάσκανας, καὶ γλυκείας ἡδονῆς ἀπογευσάμενον πικροτάτῳ θανάτῳ παρέδωκας. θάνατος γὰρ οὐκ ἦν ἐν τῷ κόσμῳ, εἰ

Σοφ. α. ιγ. μὴ σὺ αὐτὸν, φθόνε, ἐκίνησας. καὶ μαρτυρεῖ μοι τὸ θεῖον λόγιον, λέγον· Οὐκ ἐποίησεν ὁ Θεὸς θάνατον, οὐδὲ τέρπεται ἐπ᾽ ἀπωλείᾳ ζώντων· φθόνῳ δὲ διαβόλου θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε. σὺ καὶ τὸν Κάϊν τῆς φιλαδελφίας τὴν λευχείμονα στολὴν ἀπέδυσας, καὶ τῆς δολοφονίας τὴν μάχαιραν ὥπλισας, καὶ τοῦτον φονεύειν ἐδίδαξας, καὶ εὐθὺς τὸν ἄθλιον τρέμειν ἐδίδαξας. σὺ τῷ Φαραὼ ἐνοικήσας, τὰ ἀρρενικὰ βρέφη τῶν Ἑβραίων δίκην χλόης ἀπημάρανας. σὺ, ὦ φθόνε, εὐεργετούμενος, πλείω κατὰ τῶν εὐεργετούντων κινῆσαι. ὥσπερ ὁ Σαοὺλ ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ βοηθούμενος, καὶ ὑπὸ σοῦ ἐνεργούμενος, μειζόνως πρὸς τὸν φόνον ὡπλίζετο. σὲ ἐσχηκότες οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰακὼβ, τὸν περικαλλῆ καὶ λαμπρὸν Ἰωσὴφ εἰς τὴν σιτοδεινιῶσαν Αἴγυπτον ἐπέμπον, καὶ τὸν ἐλεύθερον, ὡς δοῦλον, ἐπίπρασκον. καὶ οὕτω τὰ ἐνύπνια αὐτοῦ ἐφοβοῦντο. Θεῖον γὰρ ὅραμα ἐμήνυσε Χριστοῦ εἰκόνα αὐτὸν ὑπάρχειν· ὑπὸ γὰρ ἕνδεκα ἀστέρων ἐν ὁράμασι προσεκυνεῖτο· ἐπεὶ καὶ ὁ προδότης Ἰούδας τῷ φθόνῳ κινούμενος, ἀπήγξατο. ἡμεῖς δὲ φυγόντες τὸν τοῦ θανάτου γεννήτορα φθόνον, ἀναστάντες τῷ ἐν Τριάδι προσκυνουμένῳ Θεῷ δοξάσωμεν· ὅτι αὐτῷ πρέπει τὸ κράτος, ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ιεζεκ. ιη. λγ.

Λογ. ρβ.
Ματθ κε.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗΝ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΠΑΡΘΕΝΩΝ, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης. τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ γ΄.

Ex Edit. Augustana. emenda. ex Ms.

Ὅταν τὸ εὐδιάπτωτον τῆς ζωῆς * ἐννοήσω, καὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸν ἐπισυόντα κύκλον, καὶ τὴν πολύσκυλτον τῶν ἀνθρώπων διαγωγὴν, καὶ τὰς βιωτικὰς περιστάσεις· τότε παρατρέχω τοῦ παρόντος αἰῶνος τὴν σκιὰν τῶν πραγμάτων, τῆς δόξης τὸ πρόσκαιρον, τῆς δυναστείας τὸ εὐδιάλυτον, τῆς εὐημερίας τὴν φαντασίαν καὶ τοῦ πλούτου τὸ ὄναρ. Εἶτα σκοπήσω τὴν τοῦ τέλους ἡμέραν, καὶ τῆς συντελείας ἐκεῖνο τὸ ἀπαραίτητον τάχος, τόν τε τοῦ λογοθεσίου καιρὸν, καὶ τὴν ἀκολάκευτον δικαστὴν, καὶ τὴν γέμουσαν φρίκης παράστασιν, πῶς ἀστράπτων ὁ κριτὴς παραγίνεται ἐξ οὐρανῶν, πῶς ταράττονται αἱ δυνάμεις περιτρέχουσι, πῶς ὁ φοβερὸς ἑτοιμάζεται θρόνος, πῶς ὁ οὐρανὸς ὡς βιβλίον εἱλίσσεται, πῶς καυσοῦνται τὰ στοιχεῖα τῷ φόβῳ λυόμενα, πῶς κλονεῖται τὸ ἔδαφος προσδεχόμενον τὴν τοῦ κριτοῦ ἐπίβασιν, πῶς φοβερὸν ἀλαλάζουσι σάλπιγγες, πῶς ἀνοίγονται τὰ μνήματα, πῶς ἐκτινάσσονται τάφοι, πῶς ὡς ἐξ ὕπνου ἀποπηδῶσιν οἱ νεκροὶ, πῶς ὁ χοῦς ὡς ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ πρὸς τὴν οἰκείαν ἐπανέρχεται τάξιν, πῶς παλινδρομοῦσιν αἱ ψυχαὶ πρὸς τὰ σώματα, πῶς εἰς ἀπάντησιν οἱ δίκαιοι τρέχουσι, πῶς ἐφίσταται ὁ νυμφίος μεσονυκτίῳ, πῶς ἀξιοῦνται τῆς εἰσόδου οἱ δίκαιοι, πῶς τοῖς ῥαθύμοις ἀποκέκλεισται ἡ θύρα τοῦ νυμφῶνος· ὅταν ταῦτα πάντα ἐν τῇ ψυχῇ μου μεριμνήσω, μακαρίζω τὰς φρονίμους ἐκείνας παρθένους, ἃς ἡμῖν ἀρτίως ἡ τῶν εὐαγγελίων παρήγαγε βίβλος, ὅτι περὶ τοῦ ὕπνου κατηγωνίσαντο τὸ πάθος, ὅτι τὸ εὐόλισθον καὶ ἐμπαθὲς τῆς ἐπικήρου ζωῆς βδελυξάμεναι, τῆς ἀκηράτου καὶ θείας ζωῆς ἀξίως ἐφρόντισαν, ὅτι τὸ ἀπαραίτητον τοῦ χρόνου σκοπήσασαι, τὴν ὥραν τῆς παρουσίας ἐτήρησαν, καὶ τῆς ἐπιστασίας ἐκείνου τοῦ ἀφθάρτου νυμφίου τὸν φόβον ἐνεθυμήθησαν, καὶ τὸ νυκτερινὸν δοκιμάσασαι σκότος, ἀκριβῶς τῶν λαμπάδων ἐφρόντισαν. οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ αὐτὰς τὰς θείας τοῦ εὐαγγελίου διεξελθεῖν συλλαβάς. Ματθ κε. α. Ὡμοιώθη γὰρ, φησὶν, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. πότε ἐξῆλθον; ἆρα μὴ ὅτε κατέλαβεν αὐτὰς τῆς ζωῆς τὸ ἐμπρόθεσμον; ὅτε ἔφθασε τὸ πρόσταγμα; ὅτε ἐπέστη τοῦ θανάτου ἡ ἀπόφασις; ὅτε ἀπεστάλησαν οἱ κατεπείγοντες τοῦ τέλους ἄγγελοι, τότε ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου; οὐδαμῶς. ἀλλὰ πότε ἐξῆλθον; ὅτε τοῖς βιωτικοῖς περισπασμοῖς ἀπετάξαντο, τάξιν, ὅτε τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν βαδίζειν προείλοντο, ὅτε τὴν ἑκούσιον σκληραγωγίαν ἠγάπησαν, ὅτε τοῖς γάμου οὐχ ὑπετάγησαν νόμοις, ὅτε τῶν τοῦ βίου ἡδονῶν κατεφρόνησαν, ὅτε τὴν ἀγαθὴν μερίδα τῆς ἀφθαρσίας ἐξελέξαντο, ὅτε τῆς εὐφροσύνης τὸν τρόπον ἠγάπησαν, ὅτε τὸν τῆς ἁμαρτίας ἐβδελύξαντο ῥύπον, ὅτε τὰ τῆς σωφροσύνης συνέθεντο, ὅτι τοῦ καθαροῦ νυμφίου ἠράσθησαν, ὅτε τοῦ τῆς βασιλείας ἐπεθύμησαν κάλλους, ὅτε πᾶσαν βιωτικὴν ἀπεδύσαντο φροντίδα, τότε ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. Ἦσαν δὲ, φησὶν, αἱ πέντε φρόνιμοι, καὶ αἱ πέντε μωραί. καὶ τί τῶν φρονίμων τὸ γνώρισμα; ὅτι συνῆψαν τῇ σωφροσύνῃ τὴν ἐλεημοσύνην, ἐκόσμησαν τὴν παρθενίαν τῇ εὐποιΐᾳ, ἔγνωσαν ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν, ἐδοκίμασαν ὅτι τὸ ἓν οὐκ ἐπαρκεῖ πρὸς σωτηρίαν κατόρθωμα (ἑνὶ γὰρ πτερῷ ἀετὸς εἰς ὕψος οὐκ ἐφίπταται) ἐμνημόνευσαν τῆς τοῦ νυμφίου φωνῆς τῆς λεγούσης· Ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν· καὶ πάλιν, ὅτι Κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως. ταῦτα καλῶς βουλευόμεναι, ἐπλήρωσαν τὰ ἀγγεῖα αὐτῶν ἐλαίου. ποῖα ἄρα ἀγγεῖα; τὰς τῶν πεινώντων κοιλίας. μεσίτας γὰρ τοῦ πνευματικοῦ γάμου τοὺς πτωχοὺς ἐποιήσαντο, ἐσκεύασαν μεθ' ἑαυτῶν τῶν οἰκτιρμῶν τὰ ἐφόδια. οἱ πεινῶντες ἐτρέφοντο, καὶ αἱ λαμπάδες ἐφαιδρύνοντο· οἱ πτωχοὶ ηὐχαρίστουν, καὶ ὁ νυμφίος ἐτέρπετο· ἡ ἐλεημοσύνη ἐσπείρετο, καὶ ὁ προσδοκώμενος μισθὸς ηὐτρεπίζετο. καὶ αἱ φρόνιμοι τὰ τοῦ Δαβὶδ ἐβόων· Ἡτοιμάσθημεν, καὶ οὐκ ἐταράχθημεν· αἱ δὲ μωραὶ τὰς λαμπάδας κρατοῦσαι χωρὶς ἐλαίου πόρρωθεν ἀπὸ τοῦ νυμφίου ἐβλέποντο. πῶς εἴχοντο ἑνὶ κατορθώματι; πῶς τὴν μὲν ἁγνείαν ἐκτήσαντο, τὴν δὲ φιλανθρωπίαν ἀπώσαντο; πῶς ἀπάθειαν μὲν τῷ σώματι περιεποιήσαντο, συμπάθειαν δὲ περὶ τοὺς δεομένους οὐκ ἐπεδείξαντο; πῶς τὴν μὲν σωφροσύνην ἠγάπησαν, τὴν δὲ φιλοξενίαν ἀπεστράφησαν; τί οὖν τὸ πέρας; Χρονίζοντος γοῦν τοῦ νυμφίου, φησὶν, ἐνύσταξαν πᾶσαι, καὶ ἐκάθευδον. ἀλλ' αἱ μὲν προαποθέμεναι τὸ ἔλαιον, εἶχον τὸ ἀσφαλὲς, ὅτι αἱ λαμπάδες αὐτῶν οὐ σβεσθήσονται· αἱ δὲ μωραὶ τὸν τῆς ἀνάγκης καιρὸν ἐξεδέχοντο. τί οὖν; συντόμως οὐ λέγω· ἐπέστη ἡ ὥρα, ἔφθασεν ὁ καιρὸς, οἱ κτύποι κατήρξαντο, ἤχουν αἱ σάλπιγγες, ἐδονοῦντο τὰ στοιχεῖα, ὁ ἀὴρ ἐκλονεῖτο, ἐκλίνετο ὁ οὐρανὸς, ἔτρεμε τὸ στερέωμα, ἀστέρες ἐλύοντο, ἐταράττοντο αἱ δυνάμεις, προέτρεχον ἄγγελοι, ἀστραπαὶ προεβάδιζον, μέγαν εἶχεν ἡ κτίσις τὸν θόρυβον. οὐ γὰρ ἐν ἡμέρᾳ, ἀλλ' ἐν μεσονυκτίῳ ὁ δικαστὴς παρεγένετο. εἶτα τί; γίνεται κραυγὴ καλοῦσα πρὸς τὴν ἀπάντησιν· Ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέλθετε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. τί οὖν τὸ γινόμενον; ἐξανέστησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι, ἀπετινάξαντο τὸν ὕπνον, ἐπελάβοντο τῶν λαμπάδων. ἀλλ' αἱ μὲν ἐκαίοντο, αἱ δὲ οὐκ ἔφαινον. αἱ τῶν φρονίμων τῷ ἐλαίῳ τῆς εὐποιΐας ἠρδεύοντο, αἱ δὲ τῶν μωρῶν ἀπεσβέννυντο. οὕτως ἐλεεινὸν ἦν τὸ πρᾶγμα· ἄφυκτος ἐκύκλωσεν ἀνάγκη τὰς γυναῖκας· οὐκ εἶχεν ἡ ἀποτυχία ἀφορμὴν παρακλήσεως. τότε οὖν προσελθοῦσαι ταῖς φρονίμοις ἐπεζήτουν, ὅπερ λαβεῖν οὐκ ἠδύναντο. Δότε γὰρ ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. ἔδει οὖν πάλαι μιμήσασθαι, καὶ μὴ νῦν ἱκετεύειν. ἔδει γὰρ παρὰ τῶν πωλούντων ἀγοράσαι τὸ ἔλαιον. Δότε ὑμεῖς ἔλαιον, φασὶν, ἡμῖν. μάτην παρακαλεῖτε τὰς φρονίμους, ὦ ῥάθυμοι. ἔφθασε λυθῆναι τῆς ζωῆς ἡ πανήγυρις, παρῆλθε τοῦ βίου τὸ θέατρον· οὐκ ἔστι νῦν συναλλαγμάτων καιρὸς· νῦν ἡ τῶν ἔργων ἐπιζητεῖται ἐπίδειξις. ἔδει προθεωρεῖν τὸν κίνδυνον τοῦ παρόντος αἰῶνος· ἔδει ταύτης φροντίσαι τῆς ἀπαντήσεως· ἔδει ἐνθυμηθῆναι, ὅτι αἱ λαμπάδες χωρὶς ἐλαίου φωτίζειν οὐ δύνανται. λέγετε, Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν. οὐδεὶς ἀλλοτρίοις ἐγκαλλωπίζεται ἔργοις· ἕκαστος θερίζει ὅπερ ἔσπειρε. δότε ὑμεῖς ἡμῖν ἔλαιον. τί οὖν πρὸς αὐτὰς αἱ φρόνιμοι; Μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσατε. ἔτι, καὶ μικρά τις ὑπολέλειπται ὥρα, δράμετε, κάμετε· οὔπω ἐφέστηκεν ὁ νυμφίος. σπεύσατε πρὸ τοῦ κλεισθῆναι τὰς θύρας, πρὸς τοὺς πωλοῦντας ἀπέλθετε. καὶ τίνες,

Ματθ. κε. ε.

Ματθ. κε. θ.

ὦ φρόνιμοι, ὦ πωλοῦντες; εἴπατε. ἀγνοοῦσι γὰρ αὗται μὴ κτησάμεναι συναλλάγματος τοιούτου συνήθειαν. τίνες ὦ πωλοῦντες; ὦ ταῖς θύραις τῶν ἐκκλησιῶν παρακαθήμενοι πένητες, αἱ λογικαὶ χελιδόνες, αἱ τῶν ψυχῶν εὐαγγελιζόμεναι λογικὸν ἔαρ, ὦ αἰδέσιμοι πρὸς τὸν δεσπότην μεσῖται, ὦ ἀήττητοι ῥήτορες ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς διαγνώσεως. ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι τὸ ἔλαιον, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ ἐκλείσθησαν αἱ θύραι. ὢ τῆς * ἐπιβλαβοῦς ῥαθυμίας· ὢ τῆς ἀθεραπεύτου ὀδύνης· ὢ τῆς ἀπαραμυθήτου ζημίας· ὢ πένθους ἀπαρακλήτου. ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, ἦλθεν ἡ προσδοκωμένη χαρά, ἦλθε τῶν δικαίων τὸ καύχημα, ἦλθε μεσονυκτίῳ τὸ φῶς. ἀπήντησαν αἱ φρόνιμοι, συνεισῆλθον τῷ νυμφίῳ, καὶ ἐκλείσθησαν αἱ θύραι. φρίττω *, τὸ γινόμενον ἐνθυμούμενος· τρέμω, τὸ συμβὰν ταῖς μωραῖς ἀτύχημα διηγούμενος. τὴν παστάδα τὴν φοβερὰν ἰδεῖν ἐπιθυμοῦσιν. δι' αὐτὴν γὰρ τοῖς τοῦ κόσμου τερπνοῖς ἀπετάξαντο, τρυφῆς κατεφρόνησαν, δόξης ὑπερεῖδον, ὁδοὺς σκληρὰς ἐφυλάξαντο, παθῶν κατεκράτησαν, ἡδονῶν κατηγωνίσαντο· καὶ ἐπειδὴ ἔλαιον οὐκ εἶχον, εὗρον ἀπαράνοικτα τῆς βασιλείας τὰ κλεῖθρα. ἐλθοῦσαι γὰρ ἔκρουον, λέγουσαι· Κύριε, Κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν, ἔνδοθεν τοῦ κριτοῦ φοβερῶς κεκραγότος· Ἀμὴν, ἀμὴν, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. ὢ τῆς ἐσχάτης ἀποφάσεως*. οὔτε καὶ δι' ἀγγέλου, ἀλλὰ δι' ἑαυτοῦ τὴν ὀδυνηρὰν ἀπόκρισιν δέδωκεν· ἵνα τῆς φωνῆς ἀκούσασαι, καὶ τὸ πρόσωπον ἰδεῖν μὴ δυνάμεναι, μείζονα τὴν βάσανον ὑπομείνωσιν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. οὐκ οἶδας ἡμᾶς, δέσποτα; ἐκ μήτρας ἐπὶ σὲ ἐπερρίφημεν, ἠκολουθήσαμεν ὀπίσω σου ἐκ νεότητος ἡμῶν, τὴν ἁγνείαν διεφυλάξαμεν, ὅπερ ἔπλασας ἡμῖν σῶμα, ἄφθαρτον διετηρήσαμεν, οὐ προεδώκαμεν τὰ μέλη τοῖς πάθεσι, στεφάνους παρὰ τῆς σῆς δεξιᾶς προσεδοκήσαμεν δέξασθαι· καὶ νῦν τὰς θύρας ἐπέκλεισας, καὶ λέγεις, Οὐκ οἶδα ὑμᾶς. ναὶ, ὄντως οὐκ οἶδα ὑμᾶς. διὰ τί, ὦ δέσποτα; ὁ δεσπότης, διὰ τί; ἐπειδὴ ἐπείνασα, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με· γυμνὸς, καὶ οὐ περιεβάλλετέ με· ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἤλθετε πρός με. ἐγγράφως διεστειλάμην ὑμῖν, λέγων· Ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων καὶ μικρῶν, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. αἱ δὲ εἶπον, μάτην οὖν, δέσποτα, τὸν πόνον καὶ τὴν ταλαιπωρίαν τῆς σαρκὸς ὑπεμείναμεν, μάτην ἀγρυπνίαις καὶ νηστείαις ἑαυτὰς κατετήξαμεν, μάτην τὸν οὐράνιον νυμφίον μέχρι τέλους ποθήσασαι, τὴν παρθενίαν ἄτρωτον διεφυλάξαμεν. ναὶ, φησί· παρθένοι μέν ἐστε, ἀλλὰ προῖκας οὐκ ἔχετε· παρθένοι μὲν, ἀλλὰ νυμφικὸν οὐ περίκεισθε κόσμον· τὴν τῆς σαρκὸς ἠσκήσατε ἁγνείαν, ἀλλὰ ἀπανθρωπίᾳ τὴν ἁγνείαν ἐτρώσατε· ἀμόλυντον ὑμῶν τὸ σῶμα, ἀλλ' ὁ τρόπος ἀνελεὴς, οὐ φύσεως, ἀλλ' ἀπανθρωπίας. ὁ ἐμὸς ἐστὶ νυμφὼν κτησαμένων τῆς εὐποιΐας τὸ ἔλαιον. δεῖ τοίνυν τὰς ἐμοὶ νυμφευομένας κατάλληλον τῷ κόσμῳ περικεῖσθαι καὶ τρόπον. οὐ δύναμαι τοῖς ἐμοῖς θαλάμοις * μαχομένην νύμφην λαβεῖν· οὐκ εἰσάγω πόλεμον εἰς παστάδας εἰρηνικάς. λοιπὸν ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ· μὴ μου μάτην ταῖς θύραις ἐνοχλεῖτε, τῶν ἐλεημόνων ἐστὶν οἰκητήριον ἡ ἐμὴ βασιλεία. ἐκεῖνος ἐμοὶ εὐκόλως συνεισέρχεται, ὁ τὴν ἐμὴν μιμησάμενος περὶ τοὺς πτωχοὺς εὐσπλαγχνίαν, ὁ πτωχεύσας τῷ πνεύματι, ὁ τοῖς δεομένοις τὴν ἀκοὴν ὑποκλίνας, ὁ τὰ τοῦ πλησίον οἰκειωσάμενος πάθη, ὁ δακρύσας ἐπὶ συμφοραῖς ἀλλοτρίαις, ὁ ἐμπλήσας ἀγαθῶν τὴν ψυχὴν τοῦ πεινῶντος, ὁ τῶν γυμνῶν διαθερμάνας τοὺς ὤμους, ὁ μὴ παρακούσας τῆς φωνῆς τοῦ νοσοῦντος, ὁ δανείσας ὀλιγοψύχῳ παρακλήσεως λόγον, ὁ τὸν ξένον ὑπὸ τὴν στέγην δεξάμενος, ὁ τῷ σπόγγῳ τῆς συμπαθείας τῶν χηρῶν ἀποσμήξας τὸ δάκρυον, ὁ ἐλαφρύνας τῇ προστασίᾳ τῆς ὀρφανίας τὸ βάρος. ταῦτα εἰδότες, ἀδελφοί, μὴ τῇ γλώσσῃ θαυμάζετε, ἀλλὰ τοῖς ἔργοις μιμήσασθε. σφραγὶς γὰρ γλώσσης ἡ χείρ, καὶ ταύτην ἑρμηνεύει τῆς δεξιᾶς ἡ ἐπίδοσις. ζηλοῦντες

τα

Ματθ. κε μβ.

* στηλιγμῷ

* ἐγκωμ.

* μᾶλλον ἢ ἀπόπειρα

γρ. νυμφών

* τοῖς ἐμοῖς τόποις

γρ. τὸν ἀέρα

τὰ ῥήματα, τὴν φιλοπτωχίαν περὶ πολλοῦ ποιησώμεθα, σκορπίζειν τοῖς πένησι τοὺς ὀβολοὺς μὴ φεισώμεθα, παρακαλῶ· τῆς δεσποτικῆς φωνῆς ἐπακούσωμεν· τὸν φόβον μαθόντες, τὴν πεῖραν ἐκκλίνωμεν· ἑαυτῶν διὰ τῶν " πεινώντων " φροντίσωμεν. αἱ γὰρ παρθένοι φιλανθρωπίαν μὴ τιμήσασαι τοῦ νυμφῶνος ἐκβάλλονται. ποία λοιπὸν* τοῖς ἁμαρτωλοῖς ἐλπὶς περιλείπεται ἀπανθρωπίᾳ ὑβρίσασι; ταῦτα πρὸς τὸ πλῆθος λέγων, τῶν ῥαθυμοτέρων τὸ συνειδὸς ἀσφαλίζομαι, βλέπων οὐδὲν τοὺς εὐγνώμονας, ἀλλὰ καὶ θερμοτέρους πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἐργαζόμενος. ἐκεῖνο σκόρπισον, ἀδελφέ, ἕως ἔτι συνέστηκεν ἡ τοῦ βίου πανήγυρις. τὰ τῆς ἀπολογίας πραγμάτευσαι· πρὸ τοῦ τεθῶσιν οἱ θρόνοι, θρῆνον ἐπίδειξαι· φθάσον τοῦ νυμφίου τὴν παρουσίαν· δράμε τὰς ἁμαρτίας ὀξύτερον· προλαβε τὴν ἐμπρόθεσμον διάγνωσιν· θεράπευσον τὸν κριτήν· μὴ καταδείξῃ τῷ βήματι παραστῆναι γυμνός. νῦν σκόρπισον χρήματα, ἵνα τότε διαλύσῃς ἐγκλήματα· λάλησον τῷ δικαστῇ κατὰ μόνας, ἵνα μὴ ἐπὶ πάντων καταδικάσῃ σε· λάβε μεσίτην πρὸς τὴν αὐτοῦ θεραπείαν τὸν πένητα· δι' αὐτοῦ τὸν κριτὴν δωροδόκησον· αὐτῷ μόνῳ θάρρει τὸ τοιοῦτον μυστήριον· δι' αὐτοῦ πώλει " τοῖς καταδίκοις τὸ δίκαιον. ὁ πτωχὸς λαμβάνει, καὶ ὁ κριτὴς ὑπογράφει συγχώρησιν· ἀγράφως δέχεται, καὶ προσφέρει χειρόγραφα. Ὁ γὰρ ἐλεῶν πτωχόν, δανείζει Θεῷ. ὅπερ ἂν νῦν βάλλῃς ἐν τῇ χειρὶ τοῦ πτωχοῦ, τοῦτο γνωριεῖς ἐν τῇ παλάμῃ τοῦ δικαστοῦ. Εἰ διαδράσαι τὴν κρίσιν τοίνυν σπουδάσομεν, ἐντεῦθεν ἤδη τὸν δικαστὴν διὰ τῶν πτωχῶν δυσωπήσωμεν. Εἰ καὶ ὁπηνίκα τελευτᾷ διατυποῖς, γράψον μετὰ τῶν συγγενῶν ἢ φίλων τὴν ἀποδημοῦσαν τοῦ βίου ψυχήν· δὸς αὐτῇ κἂν μικρὰ τῆς ἀνάγκης ἐφόδια. ἐχέτω τοῦ δικαστοῦ τὸ ὄνομα τῆς διαθήκης τὰ γράμματα· μνήμης πτωχοῦ μὴ ἀμοιρείτω ὁ χάρτης. χαρᾶς πρόξενοι, καὶ μὴ θρήνων ἄξιοι κατεργάσονται τὸν θάνατον· συνηγόρων ἐκτὸς μὴ παραστῇς τῷ φοβερῷ κριτηρίῳ· χόρτασον τὰς κοιλίας τῶν ὀφειλόντων ταῖς γλώσσαις ὑπὲρ σοῦ ῥητορεῦσαι πρὸς τὸν Κύριον· κτησώμεθα δι' αὐτῶν χρεώστην τὸν κτίσαντα, τοῦ μὴ δοῦναι δίκην κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν· ὠνησώμεθα χρήμασι τῆς τοιαύτης ἐπιτυχίας ῥήτορας. ἔχεις γάρ, φησι, μάρτυρα τῆς περὶ ἐμὲ μαρτυρίας τὸν πτωχόν, τὸν πένητα οἰκειούμενον. ἐξανατέλλων χόρτον τοῖς κτήνεσι, καὶ πᾶσι τὴν τροφὴν χορηγῶν· καὶ ὅμως σου ποιοῦντος τὴν ἐλεημοσύνην, ἐγὼ τῷ πένητι συγκλίνω τὴν χεῖρα, καὶ τὸν ὀβολὸν ὑποδέχομαι. Ἀναβάλλομαι τὸ φῶς ὡς ἱμάτιον· κἂν μόνον σὺ τὸν πτωχὸν περιβάλῃς, ἐγὼ τῆς θέρμης αἰσθάνομαι. οἶδάς με ἐν οὐρανῷ τῷ πατρὶ συγκαθήμενον· κἂν μόνον ὁρμήσῃς τοὺς ἐν φυλακῇ ἐπισκέψασθαι, εὑρήσεις με τοῖς δεσμίοις συγκαθήμενον· κἂν δράμῃς πρὸς νοσοῦντας, τῆς κλίνης οὐκ ἀπολιμπάνομαι. πανταχοῦ γάρ εἰμι, καὶ τοῖς ἐν ἀνάγκῃ προσῖσταμαι· ὅπερ ἂν δώσῃς τῷ πένητι, ὅλον τοῦτο παρ' ἐμοῦ πληθυνόμενον. ἐὰν εἰσάγῃς εἰς τὴν οἰκίαν σου τὸν ἄστεγον, καὶ δι' αὐτοῦ λάβῃς με ἐν οἴκῳ σου· τρία ταῦτα παρέξω σοι· καὶ τὸ κέρδος αὐξήσω, καὶ τὸν οἶκόν σου φυλάξω, καὶ μονὴν ἐν οὐρανοῖς ἑτοιμάσω σοι, ἐν ᾗ ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός, ἐν Θεῷ πατρί, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Παροιμ. ιθ ιζ.

ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΦΗΤΙΚΟΝ ΡΗΤΟΝ ΤΟ ΛΕΓΟΝ, ΠΛΗΝ μάτην ταράσσεται πᾶς ἄνθρωπος ζῶν, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης.

Λογ. ργ.
Ψαλ. λη. ζ.

Ex edit. Perionij Paris. emend. ex Ms. Cæsareo.

Π

Προτρέπεται καὶ κόλπος βύθιος ἁλιέα, ὅταν τὸ δίκτυον ῥίψας, καὶ πολλὴν τῶν ἐναλίων ἄγραν περιλαβών, κάμνουσαν τῷ φόρτῳ τὴν σαγήνην ἐφέλκηται· καὶ θηρατὴν ὕλη θηρότροφος, ὅταν ὄρη διερευνήσας, καὶ κορυφὴν κατάκομον ἀναπτύξας, μετὰ λαμπρᾶς καὶ πλουσίας ἐπανέλθῃ τῆς ἄγρας. Εἰ δὲ τοῖς περὶ κέρδη καὶ θήρας ἐπτοημένοις γλυκὺς ὁ περὶ ταῦτα πόνος ὑπάρχει· πόσῳ μᾶλλον τοῖς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἁλιεῦσι κόλπων, οἷς τὸ κέρδος, οὐχ ἡμερινόν, οὐδὲ πρόσκαιρον, ἀλλ᾽ αὐτὴ τῶν οὐρανῶν ἡ βασιλεία καθέστηκε; φέρε οὖν, ἀγαπητέ, Δαβιδικῆς κιθάρας τὸ ψαλμικὸν ἀνακρουσάμενοι μέλος, καὶ μετὰ τοῦ Δαβὶδ τὴν ἀνθρωπίνην εὐτέλειαν στηλιτεύσαντες, εἴπωμεν· Πλὴν μάτην ταράσσεται πᾶς ἄνθρωπος ζῶν. Ταράσσεται, καὶ τὸ τέλος ἀπόλλυται· ταράσσεται, καὶ πρὶν καταστῆναι καταποθεῖται. ὡς πῦρ ἀνακαίεται, καὶ ὡς καλάμη ἀποτεφροῦται· ὡς κῦμα ἐπαίρεται, καὶ ὡς κόνις ἐδαφίζεται· ὡς φλὸξ ἀναρριπίζεται, καὶ ὡς καπνὸς διαλύεται· ὡς ἄνθος ὡραΐζεται, καὶ ὡς χόρτος ξηραίνεται· ὡς νέφος ὑπεραπλοῦται, καὶ ὡς σταγὼν ἀπομειοῦται· ὡς πομφόλυξ ὀγκοῦται, καὶ ὡς σπινθὴρ ἀποσβέννυται. ταράσσεται, καὶ τῇ ἀπληστίᾳ κερδαίνει τὴν δυσωδίαν· ταράσσεται, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ταραχῆς οὐδὲν λαμβάνων ἀπαρχήν. αὐτοῦ αἱ ταραχαί, καὶ ἄλλων αἱ τρυφαί· αὐτοῦ οἱ πόνοι, καὶ ἄλλων οἱ θησαυροί· αὐτοῦ αἱ φροντίδες, καὶ ἄλλων αἱ εὐφροσύναι· αὐτοῦ αἱ θλίψεις, καὶ ἄλλων αἱ ἀπολαύσεις· αὐτοῦ αἱ κατάραι, καὶ ἄλλων αἱ θεραπεῖαι· αὐτοῦ αἱ ἁρπαγαί, καὶ ἄλλων αἱ ἡδοναί. παρ᾽ αὐτῷ ὁ στεναγμός, καὶ παρ᾽ ἑτέροις οἱ πλεονασμοί· παρ᾽ αὐτῷ τὰ δάκρυα, καὶ παρ᾽ ἑτέροις τὰ χρήματα· αὐτὸς ἐν ᾅδῃ κολάζεται, καὶ ἄλλοι πάλιν ἐν τοῖς αὐτοῦ ἐντρυφῶσι ψάλλοντες. πλὴν μάτην ταράσσεται πᾶς ἄνθρωπος ζῶν· ἄνθρωπος, τὸ τῆς ζωῆς πρόσκαιρον δάνεισμα, τὸ τοῦ θανάτου ἀνυπέρθετον ὄφλημα, τὸ ἐκ προαιρέσεως ἀδάμαστον ζῷον, τὸ αὐτοδίδακτον πονήρευμα, τὸ αὐτομαθὲς ἐπιβούλευμα, τὸ εὔτεχνον εἰς κακουργίαν, τὸ εὐμήχανον εἰς ἀδικίαν, τὸ ἕτοιμον εἰς πλεονεξίαν, τὸ ἀκόρεστον εἰς ἀπληστίαν, τὸ εὐφυὲς εἰς ἀπιστίαν, τὸ ὑπέρογκον πνεῦμα, τὸ μεγαλόρρημον θράσος, τὸ εὐδιάλυτον φρύαγμα, τὸ εὐκαθαίρετον ὕψωμα, τὸ εὐάλωτον τόλμημα, ὁ πηλὸς ὁ αὐθάδης, ἡ τέφρα ἡ στασιώδης, ἡ κόνις ἡ μεγαλόφρων, ἡ σποδὸς ἡ πεφυσιωμένη, ὁ σπινθὴρ ὁ εὐκατάσβεστος, ἡ φλὸξ ἡ εὐμάραντος, ὁ εὐέμπιστος λύχνος, τὸ ἑτοιμοφθόρον ξύλον, ὁ εὐξήραντος χόρτος, ἡ εὐνέκρωτος χλόη, ἡ εὐδαπάνητος φύσις· ὁ σήμερον ἀπειλῶν, καὶ αὔριον πενθῶν· ὁ σήμερον ἐν πλούτῳ, καὶ αὔριον ἐν τάφῳ· ὁ σήμερον ἐν διαδήματι, καὶ αὔριον ἐν μνήματι· ὁ σήμερον ἐν πορφύρᾳ, καὶ αὔριον ἐν ἐκφορᾷ· ὁ σήμερον ἐν θησαυροῖς, καὶ αὔριον ἐν σοροῖς· ὁ σήμερον ἐν κόλαξι, καὶ αὔριον ἐν σκώληξιν· ὁ σήμερον ὤν, καὶ αὔριον μὴ ὤν· ὁ ἄρτι φρυαττόμενος, καὶ μετ᾽ ὀλίγον θρηνούμενος· ὁ ἐν εὐπραγίαις ἀφόρητος, καὶ ἐν δυσπραγίαις ἀπαραμύθητος· ὁ ἑαυτὸν ἀγνοῶν, καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτὸν πολυπραγμονῶν· ὁ τὸ παρὸν οὐκ εἰδώς, καὶ περὶ τῶν μελλόντων φανταζόμενος· ὁ φύσει θνητός, καὶ τῇ ἐπάρσει, ὡς νομίζει, αἰώνιος· τὸ πάσης ἀρρωστίας προκείμενον πάρεργον· τὸ παντὸς πάθους εὐδιάβατον καταγώγιον· τὸ τῶν πυρετῶν ἀδιάφορον καθημερινὸν γυμνάσιον· τὸ πάσης λύπης εὐπαράδεκτον πανδοχεῖον. ὢ πόση τῆς ἡμετέρας εὐτελείας ἡ τραγῳδία· ὢ πόσος ὁ τῆς ἀνθρωπίνης εὐτελείας θρίαμβος· ὢ πόσα εἶπον, καὶ τῆς προφητικῆς φωνῆς οὐδὲν ἁρμοδιώτερον εὗρον τῆς λεγούσης, πλὴν μάτην ταράσσεται πᾶς ἄνθρωπος ζῶν. τέλος, ὅρα, ἀγαπητέ, εἰ μὴ θάλατταν μιμεῖται τῶν ἀνθρώπων τὰ πράγματα, εἰ μὴ τῆς ἐκεῖθεν ταραχῆς ὁ βίος ἐμπλέκεται, εἰ μὴ τῆς ὑγρᾶς πλέον ἐπὶ τῆς ξηρᾶς χειμαζόμεθα, εἰ μὴ τῶν ἀνέμων σφοδρότερον ἀλλήλοις συμπίπτομεν, εἰ μὴ τὰ χρήματα, καθάπερ καταιγίδες, ἀλλήλοις ἡμᾶς συγκρούουσιν, εἰ μή, καθάπερ ἐν ζόφῳ θαλαττίῳ,

ὠδῖ

Ψαλ. λη. ζ.

γρ. [illegible]

γρ. κόλπων

γρ. [illegible]

γρ. πολλάκις

γρ. ἐντρυφῶντες ψάλλοντες

γρ. [illegible]

γρ. φρόνημα

γρ. κολακεύμασι

γρ. [illegible]

[illegible] ἀλλήλοις

ὧδε κἀκεῖσε περιφερόμεθα. Οὗτος ἐκείνου τὸν ἀγρὸν περιεσπάσατο, ἄλλος τοῦ δεῖνα τοὺς οἰκέτας ἀφήρπασε· καὶ ὁ μὲν περὶ ὕδατος τῷ γείτονι κρίνεται· ὁ δὲ περὶ ἀέρος τῷ συνοικοῦντι πολεμεῖ. Οἱ μὲν διὰ μέτρα τῆς γῆς διαπληκτίζονται· οἱ δὲ περὶ οἰκοδομῆς ἀλλήλους διαθλίβουσιν. Οὗτος, ἅπερ οὐκ ἔδωκε, λαβεῖν ἐπιφύεται· ἐκεῖνος, ἅπερ ἔλαβε, μὴ δοῦναι δικάζεται. Ὁ μὲν περὶ τόκους ἀπληστεύεται· ὁ δὲ καὶ τὸ κεφάλαιον ἀποστερῆσαι διϊσχυρίζεται. Οὗτος ἀπορῶν ὀδυνᾶται, ἐκεῖνος εὐπορῶν θορυβεῖται. Ὁ μὴ ἔχων ὀνειδίζεται, καὶ ὁ ἔχων ἐπιβουλεύεται· ὁ ἐν ἀρχαῖς ὑποβλέπεται, ὁ ἐν ἐξουσίαις μισεῖται, ὁ ἐν δυναστείαις σκυλάζεται. Οἱ πόλεμοι συνέχουσιν, οἱ φθόνοι ἐπάλληλοι, ἡ ἀπληστία τυραννεῖ, ἡ πλεονεξία καταδυναστεύει, τὸ ψεῦδος ὑπεραίρεται, ἡ πρὸς ἀλλήλους πίστις ἀπέφυγεν, ἡ ἀλήθεια τὴν γῆν κατέλιπεν, ἡ φιλία μέχρι τραπέζης περιορίζεται. Οἱ ἄλλοι τὴν ἰδίαν ἰσχὺν ἀπώλεσαν· ἡ γῆ λοιπὸν τὰ κακὰ βαστάζειν οὐ δύναται, ὁ ἀὴρ μέχρις αὐτοῦ τοῦ αἰθέρος μεμόλυνται. Διὰ γὰρ τὰ χρήματα ὁ βίος ἀβίωτος γέγονε, διὰ τὰ χρήματα ἐλεύθερα στοιχεῖα πεπράκαμεν. Ὁδοὶ τελωνεύονται, ἡ γῆ ἀποκεκλήρωται, ὕδατα δεσποτεύονται, ὁ ἀὴρ ὠναῖς ὑποβάλλεται· δεκατολόγοι καὶ φορολόγοι καὶ τελῶναι τὰς πόλεις συνέχουσιν· οἱ πλούσιοι ταῖς φροντίσιν ἐκτήκονται· οἱ δημοσιῶναι ταῖς μερίμναις μαραίνονται· οἱ ἅρπαγες τὸν βίον ταράττουσιν· οἱ φιλοχρήματοι τὰ δικαστήρια κατατρίβουσιν· οἱ ἔμποροι τὰς συμφορὰς πραγματεύονται· οἱ συκοφάνται τὸ ψεῦδος πι προΐσχουσιν, ἀλλήλοις ψευδόμενοι τοὺς ὅρκους διπλώσαντες· εἰς τὸ ὀμνύειν μόνον τὸν Θεὸν ἐπιστάμεθα. Οὕτω πάντας ἐν κακοῖς σεσωρευμένους ὁρῶν ὁ προφήτης, καὶ τὸν βίον ταλανίζων, ἔλεγε· Πλὴν μάτην ταράσσεται πᾶς ἄνθρωπος ζῶν. Ἄνθρωπος μόνος, ὦ προφῆτα, ταράσσεται; ἡ λογικὴ μόνη διάπλασις κατηγορεῖται; οὐδὲ τῶν ἐν ζώοις ἢ στοιχείοις ταρασσόμενον εὗρον. Ταράσσεται, φησί, τὰ ὕδατα, καὶ πάλιν ἀποκαθίσταται· σαλεύεται ἡ γῆ, καὶ πάλιν ἑδράζεται· κινοῦνται οἱ ἄνεμοι, καὶ πάλιν ἡσυχάζουσι· θορυβεῖται ποτὲ θηρίον, καὶ κορεννύμενον παύεται· διεγείρεται φλόξ, καὶ ὑποκειμένην ὕλην ἀναλίσκουσα σβέννυται· ἄνθρωπος δὲ ταρασσόμενος ἐπὶ χρήμασιν οὐδέποτε παύεται. Ἔλαβε τοῦτο, καὶ πρὸς ἐκεῖνο ἀποβλέπει· ἐκράτησεν ἐκείνου, καὶ πρὸς ἄλλο κέχηνε. Τὰ ἑκατὸν διπλασιάζειν φιλονεικεῖ, ἐπὶ τοῖς τοσούτοις πάλιν τὰ τοσαῦτα σωρεύειν ἐπείγεται, καὶ οὐδέποτε τοῦ σωρεύειν παύεται, ἕως ἂν τὸ τέλος αὐτοῦ σωρευθῇ· καὶ τῇ δίψῃ τῆς φιλαργυρίας συνεχόμενος, ὠχρότερος χρυσίου περιέρχεται διὰ τὸν πολυπόθητον πλοῦτον, τὸν τάχα ἀβεβαιότερον φίλον, τὸν ἐπίβουλον πόθον, τὸν πολυδέσποτον ἐμπαίκτην, τὸν πολυέραστον χλευαστήν, τὸν ὑπόπτερον δέσμιον, τὸν πολέμιον νεκρόν, τὸν ἐν τῷ κόσμῳ ἀφιπτάμενον ἄνεμον πλοῦτον, τὸν πάσης ἀτοπίας γεννήτορα, τὸν πάσης κακίας εὑρετήν, τὸν συνεργὸν τῆς ψυχοφθόρου τρυφῆς, τὸν ἀντίπαλον τῆς ἐγκρατείας, τὸν πολέμιον τῆς σωφροσύνης, καὶ τὸν πάσης ἀρετῆς λανθάνοντα κλέπτην. Ἀλλὰ τί διαβάλλω τὸν πλοῦτον, τοὺς κεκτημένους ἀφείς; ἀδικεῖται καὶ αὐτὸς δεσμούμενος ὑπ' αὐτῶν, καὶ πέδαις συνεχόμενος. Ἔοικε γάρ μοι αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἀφιέναι φωνήν· Τί με τὸν πλοῦτον, ὦ φιλοχρήματοι, συμποδίζετε; τί με, καθάπερ δραπέτην, μυρίοις δεσμοῖς περισφίγγετε; τί με ὡς φίλον περιπτύσσεσθε, καὶ ὡς κακοῦργον καταδεσμεῖτε, ἀπὸ μετάλλων εἰς τὰς ὑμετέρας χεῖρας παραπέμποντες; Εἰ θέλετε καὶ τῶν ὀνείρων κουφότερον ἀναπαῦσαί με, ἐάσατέ με καὶ εἰς τὰς τῶν πενήτων δεξιὰς μεταπεμφθῆναι. Ἀλλά φησι· τέκνοις συνάγω τὸν πλοῦτον, ἵνα μὴ πενίας γένωνται κληρονόμοι. Καλῶς ὁ πολυφρόντιστος πλούσιος, τὰ παρόντα οὐκ οἶδε, καὶ περὶ τῶν μελλόντων φροντίζει· τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀγνοεῖ, καὶ περὶ τῶν παίδων φροντίζει. Εἰ θάπτεται οὐκ ἐπίσταται, καὶ περὶ τῶν κληρονόμων βουλεύεται. Ὦ ἄφρων, εἰπέ μοι τὸ σὸν τέλος, καὶ τότε περὶ τῶν τέκνων ἀσφάλισαι. Εἰπέ μοι τὰ τῆς σήμερον, καὶ τότε πιστεύω σοι καὶ τὰ τῆς αὔριον. Τί σεαυτὸν καὶ μετὰ θάνατον ἀπατᾷς; τί θέλεις εἶναι καὶ νεκρὸς καὶ χλευαζόμενος; τί διορίζῃ τῷ Θεῷ τὸ πρακτέον; τί νομοθετεῖς τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ διοικεῖσθαι τὰ σοὶ δεδομένα;

οὐδὲν πρὸς σὲ περὶ τῶν μετὰ σέ. οὐ δύνασαι καὶ νεκρὸς εἶναι καὶ διοικητὴς ζώντων, καὶ νεκρῶν κριτὴς ζυγοστατῶν ἑκάστου τὸ δίκαιον. τί οὖν ματαιοπονεῖς, ὦ πλούσιε, τὰ τῶν πενήτων τοῖς σοῖς θησαυρίζων, καὶ οὐκ οἶδας τίνι συνάγεις αὐτά; τί τὰ τῶν ὀρφανῶν κατέχεις; τί αἰτούμενος παρ' αὐτῶν ἀγανακτεῖς, ὡς οἴκοθεν ἀναλίσκων; τὰ ἴδια ζητοῦσιν, οὐ τὰ σά· τὰ ἐγκλεισθέντα σοι δι' αὐτῶν, οὐ τὰ μετὰ σοῦ γεννηθέντα. ἃ ἔλαβες δός, καὶ τὴν χρῆσιν κέρδαινον, ὅτι δοῦναι, οὐ λαβεῖν, προσετάχθης. ἀρκεῖ σοι, ὅτι διὰ τοῦ πτωχοῦ ὁ Θεὸς τὴν δεξιάν σοι προτείνει· ὁ βρέχων ἐξ οὐρανοῦ, τὴν χαλκοῦ ψεκάδα σοι προσάπλει· ὁ βροντῶν καὶ ἀστράπτων, ἐλέησόν, σοι λέγει· ὁ περιβάλλων τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις, ῥάκιον αἰτεῖ παρὰ σοῦ. ἀρκεῖ σοι, ὅτι οἱ πένητες ὡς Θεόν σε λιτανεύουσι. δός, οἴκτειρον, ἐλέησον, ἵνα ἐλεηθῇς. σὺ δὲ οὐδὲ τὰς ὀφρύας σου ἀνατεῖναι βούλῃ, καὶ λιτανευόμενος οὐκ ἐπικάμπτῃ. δὸς αὐτοῖς τὰ αὐτῶν, πρὶν ἐπισχεθῇ τὸ λογοθέσιον· δὸς αὐτοῖς τὰ αὐτῶν, ἃ μέλλεις μετ' οὐ πολὺ ἀπολαμβάνειν. πατέρα ἔχουσι βασιλέα, δὸς αὐτοῖς τὰ αὐτῶν, καὶ λάβε παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν τὴν ἀμεριμνίαν. ποίαν ταύτην; Ματθ. κε. μ. Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. ὁ γὰρ συνιὼν ἐπὶ πτωχὸν καὶ πένητα, οὐ μόνον τὸ χειρόγραφον τῆς ἁμαρτίας ἐξαλείφει, ἀλλὰ καὶ ὁμολογίαν λαμβάνει, τὴν λέγουσαν φωνήν, Παροιμ. ιθ. ιζ Ὁ διδοὺς πτωχῷ, Θεῷ δανείζει. Θεῷ δανείσωμεν τὴν ἐλεημοσύνην, ἵνα παρ' αὐτοῦ λάβωμεν φιλανθρωπίας ἀντίδοσιν. ἀλλ' ὢ τοῦ σοφωτάτου ῥήματος, ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ. διὰ τί οὖν οὐκ εἶπεν, ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δίδωσι Θεῷ, ἀλλὰ δανείζει; οἶδεν ἡ γραφὴ τὴν ἡμετέραν πλεονεξίαν. προσέχει ὅτι ἡ ἀπληστία ἡμῶν πρὸς πλεονεξίαν βλέπουσα τὸν πλεονασμὸν ζητεῖ, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δίδωσι Θεῷ, ἵνα μὴ ἁπλῆν τὴν δόσιν καὶ τὴν ἀντιμισθίαν νομίσῃς· ἀλλ', ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ, ἵνα τὸ ὄνομα τοῦ δανείσματος ὁ φιλοκερδὴς ἀκούσας, ἑαυτὸν ἐπιδῷ πρὸς ἔλεον. ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ. εἰ δανείζεται Θεὸς παρ' ἡμῶν, ἄρα χρεώστης ἡμῶν ἐστί. τί οὖν θέλεις αὐτόν, κριτὴν ἔχειν, ἢ χρεώστην; ὁ χρεώστης αἰδεῖται τὸν δανείσαντα· ὁ κριτὴς δὲ οὐ δυσωπεῖται τὸν δικαζόμενον. ἀναγκαῖον δέ, ἀδελφοί, καὶ καθ' ἕτερον τρόπον ἰδεῖν, τίνος ἕνεκεν ὁ Θεὸς εἶπεν, ὅτι ἐμοὶ δανείζει ὁ διδοὺς πτωχῷ. ἐπειδὴ εἶδεν ἡμῶν τὴν πλεονεξίαν ῥέπουσαν εἰς τὸν πλεονασμόν, ὡς ἔφθην εἰπών, καὶ μηδαμοῦ τῶν χρήματα ἐχόντων δανείζειν θελόντων ἄνευ ἀσφαλείας (ἀπαιτεῖ γὰρ ὁ δανείζων ἢ ὑποθήκην, ἢ ἐνέχυρον, ἢ τὸν ἀντιφωνοῦντα· καὶ διὰ τῶν τριῶν τούτων ἀσφαλειῶν ἐμπιστεύει τὰ ἑαυτοῦ χρήματα, ἢ ἐγγύας δεχόμενος, ὡς ἔφθην εἰπών, ἢ ὑποθήκην πραγμάτων) ἐπεὶ οὖν οἶδεν ὁ Θεός, ὅτι ἐκτὸς τούτων οὐδεὶς δανείζει, οὐδὲ εἰς φιλανθρωπίαν βλέπει, ἀλλ' εἰς μόνον τὸ κέρδος ὁρᾷ· πάντων δὲ τούτων ἔρημος ὁ πτωχός, οὐχ ὑποθήκην ἔχων (οὐ κέκτηται γὰρ οὐδέν) οὐκ ἐνέχυρα φέρων (γεγύμνωται γὰρ) οὐ τὸν ἀντιφωνοῦντα παρέχων (ἀπιστεῖται γὰρ διὰ τὴν ἀπορίαν) ὡς εἶδεν αὐτὸν διακινδυνεύοντα τῇ ἀπορίᾳ, καὶ τῶν ἔχοντα χρήματα διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν, μέσον ἑαυτὸν παρέθηκεν, ἔγγυον μὲν τῷ πένητι, ἐνέχυρον δὲ τῷ δανείζοντι. ἀπιστεῖς τούτῳ, φησί, διὰ τὴν ἀπορίαν; ἐμοὶ πίστευσον διὰ τὴν ἀφθονίαν. εἶδε τὸν πτωχόν, καὶ ἠλέησεν· εἶδε τὸν πτωχόν, καὶ οὐ παρεῖδεν, ἀλλ' ἑαυτὸν ἔδωκεν ἐνέχυρον τῷ μηδὲν ἔχοντι, καὶ τῷ ἀπόρῳ παρέστη διὰ πολλὴν ἀγαθότητα. ὁ ἐλεῶν πτωχόν, δανείζει Θεῷ. θάρσει, φησίν, ἐμοὶ δανείζεις. καὶ τί τοσοῦτον κερδαίνω, σοὶ δανείζων; ἑκατονταπλασίονά σοι δίδωμι, καὶ ζωὴν αἰώνιον. ἵνα πότε μοι ταῦτα ἀποδῷς, ἀπαιτῶ τὰ σύμφωνα, στηρίξαι βουλόμενος τὸ συνάλλαγμα. δός μοι τῆς ἀνταποδόσεως τὸν καιρόν, ὅρισον τῆς ἀπολήψεως τὴν προθεσμίαν. ἄκουε συνετῶς, πότε καὶ ποῦ σοι τὴν ὀφειλὴν ἀποδίδωσιν ὁ διὰ τῶν πτωχῶν δανεισάμενος. ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων· καὶ ἐρεῖ τοῖς ἐκ δεξιῶν, Ματθ. κε. λδ. Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμένην βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἀντὶ τίνων; Ὅτι ἐπείνασα, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· γυμνὸς ἤμην, καὶ ἐνεδύσατέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με. Εἶτα οἱ καλῶς ἐν καιρῷ διακονήσαντες εἰς τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν ἀφορῶντες, καὶ εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ δανεισαμένου, λέγουσι· Κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα, καὶ ἐποτίσαμεν, εἰς ὃν οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων ἐλπίζουσιν; ἢ πότε σε εἴδομεν ἐν ἐνδείᾳ τοσαύτῃ; πότε δὲ ταῦτα πεποιήκαμεν; Ἐν ὅσον, φησὶν, ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων πεποιήκατε, ἐμοὶ ἐποιήσατε. μὴ οὐκ ἀληθὴς ὁ λόγος, ὅτι ὁ ἐλεῶν πτωχὸν Θεῷ δανείζει; ἀλλ' ὥσπερ τοῖς ἐκ δεξιῶν διὰ τὴν φιλανθρωπίαν ἔδειξε δεδωρημένην τὴν βασιλείαν· οὕτω καὶ τοῖς ἐξ ἀριστερῶν διὰ τὴν ἀκαρπίαν ἠπείλησε τὴν τιμωρίαν. Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. διὰ τί; ἀντὶ τίνος; ὅτι ἐπείνων, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. οὐκ εἶπεν, ὅτι ἐπορνεύσατε, ὅτι ἐμοιχεύσατε, ὅτι ἐκλέψατε, ὅτι ἐψευδομαρτυρήσατε, ὅτι ἐπιωρκήσατε. κἂν μὲν ὁμολογουμένως καὶ ταῦτα, ἀλλὰ τῆς ἀπανθρωπίας κατώτερα καὶ τῆς ἀνελεημοσύνης. Διὰ τί δὲ, ὦ Κύριε, οὐδὲν τῶν ἄλλων φέρεις εἰς μνήμην; οὐ κρίνω, φησὶ, τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ τὴν ἀπανθρωπίαν· οὐ κρίνω τοὺς ἁμαρτήσαντας, ἀλλὰ τοὺς μὴ μετανοήσαντας. ἀντὶ ἀπανθρωπίας ὑμᾶς καταδικάζω, ὅτι ἔχοντες τοσοῦτον καὶ τηλικοῦτον φάρμακον σωτηρίας, τὴν ἐλεημοσύνην, παρήκατε τοσαύτην εὐεργεσίαν. ὀνειδίζω τοίνυν τὴν ἀπανθρωπίαν, ὡς ῥίζαν πάσης κακίας, καὶ πάσης ἀσεβείας· ἐπαινῶ δὲ τὴν φιλανθρωπίαν, ὡς ῥίζαν πάντων ἀγαθῶν· καὶ ἀπειλῶ τοῖς μὲν πῦρ αἰώνιον, τοῖς δὲ δίδωμι βασιλείαν οὐρανῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ματθ κε. λζ. μ.

Ματθ κε. μα.

ΕΙΣ ΤΟ, ΔΕΥΤΕ ΑΓΑΛΛΙΑΣΩΜΕΘΑ ΤΩ ΚΥΡΙΩ·

καὶ περὶ μετανοίας, καὶ εἰς τοὺς Νινευΐτας, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης.

Λογ. ρδ.

Ψαλ. ϟδ. α.

Ex Ms. Caesareo.

ΕΓείρει τὸν ὁπλίτην εἰς πόλεμον ἡ τῆς σάλπιγγος βοὴ, καὶ τοῦτον ἕτοιμον μάχην τοῖς πολεμίοις παρίστησι· καὶ ναύτας παρορμᾷ καὶ βαίνειν ἐπὶ νηὸς ἡ τοῦ χειμῶνος ἔκβασις κατηνάγκασε· καὶ ἡμᾶς ὁ μελῳδὸς Δαβὶδ διὰ τῆς πηκτίδος πανηγυρικὸν ἠχήσας μέλος, ἐπὶ τὴν πνευματικὴν ταύτην εὐωχίαν ἤγαγε σήμερον. τί γάρ φησι; Δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ, ἀλαλάξωμεν τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρι ἡμῶν· προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει. ὦ Δαβιδικῆς φωνῆς, ὦ κλήσεως ἀγαθῆς, ὦ πνευματικῆς ᾠδῆς· δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ, ἀλαλάξωμεν τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρι ἡμῶν

Ψαλ. ϟδ. α.

* * * *

ἀγαθότητα, προφητικοῦ κηρύγματος ἱλαρότητα. πῶς πάντας ἡμᾶς εἰς μετάνοιαν προτρέπεται, καὶ πάντας πρὸς εὐσέβειαν καλεῖ καὶ σωτηρίαν λέγων, δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ; Κύριος ἐκέλευσε, προφήτης ἐκάλεσεν, ἡμεῖς ἐπακούσωμεν. οὐ γὰρ ἐπὶ φθαρτὸν ἄριστον ἐκάλεσε, γαστρὸς ἐπιθυμίαν κορέσαι βουλόμενος, ἀλλὰ ψυχῆς ῥύπον διὰ μετανοίας ἀποσμῆξαι βουλόμενος, οὕτως ἡμᾶς διὰ τῆς ἡδυφώνου λύρας καλεῖ· δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ. πάντες τοίνυν ταῖς σειραῖς τῆς ἀγάπης ἑαυτοὺς σφίγξαντες, καὶ τὸν ζυγὸν τῆς ὑπακοῆς βαστάσαντες, προσέλθωμεν τῷ δεσπότῃ, καθάρσιον τῶν ἐν ἡμῖν πεπραγμένων κακῶν ποιήσαντες. μετανοίας γὰρ ὁ παρὼν βίος, ἀπειλῆς δὲ καὶ κρίσεως ἡ μέλλουσα παρουσία. ἄκουσον αὐτοῦ τοῦ προφήτου λέγοντος· Ἐν δὲ τῷ ᾅδῃ τίς ἐξομολογήσεταί σοι; μὴ τοίνυν πολυπλόκοις σειραῖς δεσμείσθω ὑμῶν ἡ διάνοια, ἀλλ' ἐξ ὅλης καρδίας

Ψαλ. ϛ. ϛ.

δίας ἱκετεύσωμεν τὸν Θεόν. ἕτοιμος γάρ ἐστιν ἀκούειν δεήσεως αἰτούντων αὐτόν. μόνον σὺ μὴ
ὀλιγωρήσῃς τοῦ αἰτήσασθαι αὐτόν. ἑτοιμότερός σου ὁ Θεὸς πάρεστιν· οὐ χρεία σοι ὁδοιπορίας
Λουκ. ιζ. κα. πολλῆς, οὐδὲ πελάγη διατεμεῖν. ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος, Η βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐν-
τὸς ὑμῶν ἐστιν. οὐ χρεία σοι ἀναλωμάτων πολλῶν καὶ δαπάνης, ἀλλ' ἐπιστραφεὶς στέναξον ἐκ
βάθους, καὶ εὐθέως ἵλεων τὸν δεσπότην κατέστησας. ἐπεστράφη ποτὲ Εζεκίας πρὸς τὸν τοῖ-
γ. Βασ. κ. ϛ. χον λέγων, Μνήσθητι, Κύριε, ὡς ἐπορεύθην ἐνώπιόν σου μετὰ ἀληθείας καὶ ἐν καρδίᾳ τε-
λείᾳ, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιόν σου ἐποίησα· καὶ ἔκλαυσεν Εζεκίας κλαυθμῷ μεγάλῳ, καὶ προσ-
θήκην ἐτῶν ἐδέξατο. οὐκ ἐπεστράφη πρὸς τὸν ἐκ λίθων συγκείμενον τοῖχον, ἀλλὰ τὸν ἀπὸ
προφητικῆς καὶ ἀποστολικῆς διδασκαλίας ᾠκοδομημένον τοῖχον ἐκεῖνον λέγω, περὶ οὗ ἀπόσ-
α. Κορ. γ. ι. τολος καυχᾶται λέγων· Ως σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα. τοῖχον ἐκεῖνον λέγω, ἐφ' οὗ ὁ ἀ-
Ψαλ. ριζ. κϛ. κρογωνιαῖος λίθος ἐτέθη, λέγω δὴ ὁ Χριστός· περὶ οὗ εἶπεν ἡ γραφή· Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν
οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. τοῖχον ἐκεῖνον λέγω, τὸν ἐκ λίθων ἁγίων
Ζαχ. θ. ιϛ. ᾠκοδομημένον, περὶ οὗ εἶπεν ἡ γραφή· Οτι λίθοι ἅγιοι κυλιαθήσονται. τὸν τοῖχον ἐκεῖνον
λέγω, δι' ὃν ὁ τοῦ Θεοῦ ᾠκοδομήθη ναός. τί ποιεῖς, ὦ Εζεκία; τί ἀποστρέφῃ πρὸς τὸν τοῖχον;
τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον, φησὶν, ὅστις ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ἐκεῖνον ζητῶ, τὸν ζωῆς δοτῆρα, καὶ θανά-
του λυτῆρα, ἐκεῖνον ζητῶ, καὶ ἐπ' αὐτὸν καταφεύγω. ὅμως στραφεὶς καὶ μετανοήσας τὴν ζωὴν
ἐκαρπώσατο, καὶ ἀπόφασιν Θεοῦ κατ' αὐτοῦ ἐξενεχθεῖσαν ἔφυγε, καὶ δεκαπέντε ἔτη ζωῆς
προσέθηκεν αὐτῷ ὁ Θεός, καὶ πολεμίων κύκλῳ περιτειχισαμένων καὶ κυκλωσάντων τὴν πό-
λιν, ἄγγελος ὑπέρμαχος * * ὃ τύπων ἡγούμενος Σεναχηρεὶμ ζῶντα εἴασεν, δι' οὐδὲν
ἕτερον, ὡς ἐγὼ νομίζω, ἀλλ' εἰς μετάνοιαν αὐτὸν προσκαλούμενος. ἀμέλει γοῦν οὐδὲν
αὐτὸν ὁ Θεὸς μὴ . . . τα, μηδὲ ἀποστραφ . . . τῆς αὐτοῦ κακίας, ἀλλ' . .
λικτον τινὰ καὶ δύστηνον ὄντα ὑπὸ τῶν δύο υἱῶν αὐτοῦ τοῦτον ἐθανάτωσεν. ὅτε μὲν γὰρ προσεδό-
κησε τὸν πανώλεθρον καὶ τηλικοῦτον ἐκφυγεῖν θάνατον, καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ἐπανελθεῖν, καὶ τὰ τῆς εἰρήνης
γ. Βασ. ιθ. λζ. αὐτῷ ἐν ἀσφαλείᾳ γενέσθαι, τότε Αδραμέλεχ καὶ Σαρασὰρ, οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ, σφάζουσιν
αὐτὸν, καὶ φεύγουσιν ἐπὶ τὰ ὄρη Αραράτ. θεωρεῖς, ἀγαπητὲ, πόσον τῷ Εζεκίᾳ συνεβάλε-
το ἡ ἐξομολόγησις, καὶ πόσον τῷ Σεναχηρεὶμ εἰργάσατο κακὸν τὸ ἐπιμένειν ταῖς ἁμαρτίαις;
θέλεις σοι καὶ ἄλλην ὑποδείξω μετανοίας ἀκούσαντες συντελείας οὐρανῶν εὐαγγελισμὸν
δεξάμενοι . . . ἔπως προσέρχονται, πῶς δυσωποῦνται, πῶς ὀργιζόμενοι τὸν
Θεὸν αὐτίκα καταλλάσσουσιν αὐτὸν ἑαυτοῖς; πῶς ἀπόφασιν Θεοῦ ἔλυσαν; πῶς ὀργὴν Θεοῦ ἀ-
πώσαντο, καὶ φιλανθρωπίαν ἐπεκαλέσαντο; πῶς βάραθρον καὶ κατάπτωμα τὴν πόλιν
αὐτῶν τυγχάνουσαν, τείχους αὐτὴν ἰσχυροτέραν ἐποίησαν, καὶ παντὸς ἀδάμαντος στερροτέ-
ραν; οὐκ ἐδυσώπησε πορφύρας ἀξίωμα, ἀλλὰ σάκκος· οὐδὲ διάδημα βασιλικὸν καὶ κέρα-
τος, ἀλλὰ σποδὸς μετὰ σάκκου· οὐ χρυσοκόλλητος θρόνος ἐκ λίθων συγκείμενος, ἀλλ' ἐξο-
μολόγησις καὶ σάκκου περιβολή. ὦ σάκκου δύναμις, παρευδοκιμοῦσα καὶ νικῶσα πορφύραν βα-
σιλικήν. ὦ σποδοῦ δύναμις, διαδήματος καὶ θρόνου βασιλικοῦ ἰσχυροτέρα . . γὰρ τὸ
διαδήματι ** χλύοντος τοῦ βασιλέως . . ἐν τῇ πορφύρᾳ καὶ τῷ θρόνῳ τέρποντι αὐτῷ τὸ
κέρατος, τουτέστι, τὴν ῥάβδον τὴν βασιλικὴν, κύκλῳ τῶν στρατοπέδων αὐτῷ παρεστώτων, καὶ
δορυφορίας πολλῆς αὐτὸν περιστοιχουμένης, εἰσέρχεται εἰς τὸ μέσον προφήτης γυμνὸς, κε-
Ιων. γ. δ. κονιαμένος ποσὶν, ἱδρῶν τῷ προσώπῳ, καί φησιν, Ετι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὴ καταστραφή-
σεται. τί ποιεῖς, ὦ προφῆτα; εἰ ὅλως πνεῦμα Θεοῦ ἐν σοί, διατί οὐ γινώσκεις τὸ βούλη-
μα τοῦ Θεοῦ, ὅτι οὐκ ἀποκτεῖναι βουλόμενος ὁ Θεὸς, ἀλλ' εἰς μετάνοιαν ἐπανακαλέσα-
σθαι, διατί τοῦτο ἔδωκε τὴν ἀπόφασιν; οὐδέν μοι, φησὶν, εἶπεν ὁ Θεὸς ἕτερον, ἀλλ' ἢ τοῦτο
μόνον εἶπεν, ὅτι ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὴ καταστραφήσεται. τί ποιεῖς, ὦ Ιωνᾶ; διατί καὶ διδα-
σκαλίαν ἑτέραν οὐ προστίθεις; τί γὰρ ἄλλο ἤκουσεν Ησαΐας παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰπεῖν πρὸς τὸν Ισραήλ;
οὐδὲν

οὐδὲν ἕτερον ἢ λόγον ἕνα. ποῖοι δὲ οὗτοι; Εἰπὸν, φησὶ, τῷ λαῷ τούτῳ, ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ (Ησ. ϛ. θ.) οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. . . . . ποίαν πόσην ἄλλην διδασκαλίαν καὶ κατήχησιν εἰς αὐτοὺς ἐνήχησε, πόσην παραίνεσιν καὶ παράκλησιν καὶ ἐλέγχους; ἐλέγχει μὲν ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν, Ἔγνω βοῦς τὸν κτησάμενον, καὶ ὄνος τὴν φάτνην (Ησ. α. γ.) τοῦ κυρίου αὐτοῦ· Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαός με οὐ συνῆκε. ταῦτα ἐλέγχοντος ἦν· ἄκουσον δὲ καὶ παρατρεπομένου αὐτοῦ. Λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε τὰς πο- (Ησ. α. ιϛ.) νηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. πῶς δὲ πάλιν παρακαλεῖ; Ἐὰν θέλητε, φησὶ, καὶ εἰσ- (Ησ. α. ιθ.) ακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε. καὶ ἕτερα δὲ πλείονα τούτων προσδιαλέγεται αὐτοῖς, βιβλίον ὁλόκληρον γράψας μαρτυρίας χάριν. καὶ οὐκ ἔστη μέχρι τούτου, ἀλλὰ καὶ μάρτυρας ἐν ἀρχῇ τῆς διδασκαλίας ἐπάγει λέγων· Ἄκουε, οὐρανὲ, καὶ (Ησ. α. β.) ἐνωτίζου ἡ γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησε. τί ἐλάλησεν, εἰπὲ πρὸς ἡμᾶς, ὦ Ἡσαΐα; Υἱοὺς, φησὶν, ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν. σὺ δὲ οὐδὲν τούτων ἐποίησας, ὦ Ἰωνᾶ, ἀλλὰ τὴν μὲν καταστροφὴν ** διδασκαλίας ** οὐκ ἐδέξαντο εἰ καὶ ** τὴν κατήχησιν οὐκ ** το. οὐδὲ εὐαγγελι . . . τος εὐαγγελίας . . . οὐ βασιλείας ἐρωτᾷ, οὐ κολάσεως φόβον, ἀλλὰ . . . νώδη τρόπον ἔχοντες καὶ βάρβαρον καὶ ἀπάνθρωπον ἦθος, ἀκούσαντες τὴν ἀπόφασιν, εὐθέως ἐπὶ μετάνοιαν τρέπονται ἐξομολογούμενοι τὰ πεπραγμένα αὐτοῖς, καὶ ταῦτα μὴ εἰδότες, εἰ ἀφεθήσεται αὐτοῖς. τί γὰρ ἔλεγον; Τίς οἶδεν, εἰ ἐπιστρέψει ὁ Θεὸς (Ιων. γ. θ.) καὶ μετανοήσει καὶ σώσει ἡμᾶς; οὐ γὰρ ἴσασι πρὸς ἑτέρους μετανοήσαντας καὶ σωθέντας ἀποβλέψαι· οὐ πρὸς Νινευΐτας ἑτέρους· ἀλλ' ἔτι περὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν ἀμφιβάλλοντες, ὅμως μετανοοῦσι. καὶ εὐθέως ὁ βασιλεὺς διάδημα ῥίψας καὶ πορφύραν, σάκκον καὶ σποδὸν περιεβάλετο . . . σάκκον καὶ σποδὸν περιβάλλεις; ἡ δὲ, φησι, πολλαῖς περι . . ρημένη ἁμαρτίαις, καὶ . . . μὲν ἄξιοι παρακαλέσαι Θεόν. ποίῳ γὰρ προσώπῳ προσελθόντες ἀξιώσωμεν Θεόν; διὰ τοῦτο μὴ ἁμαρτήσαντα ὑπὲρ ἡμῶν πρεσβεύειν ἐπείσαμεν. καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων τοῦτο ἴδοι τις ἂν γινόμενον. ὅταν γάρ τις προσκεκρουκὼς ᾖ τινι τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, οἱ μὴ προσκεκρουκότες ὑπὲρ αὐτῶν ἀξιοῦσιν, ὅπως συγχωρηθῇ αὐτοῖς τὸ πλημμέλημα. τοῦτο καὶ ἡμεῖς ποιοῦμεν. ἀναπολόγητα ἡμάρτομεν, οὐκ ἐσμὲν ἄξιοι παρακαλέσαι περὶ ἑαυτῶν καὶ δυσωπῆσαι Θεόν· καὶ διὰ τοῦτο τὰ κτήνη καὶ τοὺς βόας καὶ τὰ πρόβατα προσκυνεῖν καὶ λιτανεύειν Θεὸν ἐπείσαμεν. ὢ μετανοίας ἰσχὺς, ὢ ἐξομολογήσεως δύναμις. . . . τὴν πόλιν ἡ μετάνοια, λύσασα τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ. ἀλλ' ὅμως πρὸς τούτοις ὁ προφήτης ἐπὶ τῇ τῶν Νινευϊτῶν σωτηρίᾳ ἀπιστῶν, καὶ προελθὼν ἀπέναντι τῆς πόλεως ἐκάθητο, σκοπῶν τί τῇ πόλει ἀποβήσεται· πότερον ἡ ἀπόφασις νικήσει, ἢ ἄρα ἡ μετάνοια. καὶ ἦν ὡς ἐν ζυγῷ καὶ ὡς ἐν ῥοπῇ πλάστιγγος κείμενα τὰ ἀμφότερα· ἔνθεν ἡ ἀπόφασις, κἀκεῖθεν ἡ μετάνοια· καὶ ἡ μετάνοια νικήσασα τὸν θάνατον, τὴν πόλιν ἀνέστησεν. εἶτα, ἵνα ἐπιτέμω τὸν λόγον, ἐλυπεῖτο Ἰωνᾶς ὡς ψεύστης μέλλων φαίνεσθαι. τί οὖν αὐτῷ ποιεῖ ὁ πάνσοφος Θεός; κελεύει τῷ ἡλίῳ πυρφόρους ἀκτῖνας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ βαλεῖν πρὸς τὸ μὴ φέρειν αὐτὸν τὴν τοῦ ἡλίου θερμότητα. φλεγομένου δὲ αὐτοῦ καὶ ἀποδυσπετοῦντος ἐπὶ πολὺ, διὰ τῆς νυκτὸς κελεύει ὁ Θεὸς κολοκύνθῃ ἑωθινῇ ἀναβλῦσαι καὶ σκιάζειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς Ἰωνᾶ. ἐνταῦθα ἡδέως ἐροίμην τοὺς Ἰουδαίους, λέγων πρὸς αὐτόν· Εἰπέ μοι, ὦ Ἰουδαῖε, ὁ λέγων, πῶς δίχα ἀνδρὸς ἡ παρθένος ἐγέννησεν, ἡ γῆ ἐν μιᾷ νυκτὶ τὴν κολοκύνθην ἀφ' ἑαυτῆς ἐξέφυσε, καὶ πῶς ἐν μιᾷ ῥοπῇ τοῖς φύλλοις ἐκόμα, καὶ τὸν προφήτην ἐσκίαζε· κἀγώ σοι λέγω πῶς ἡ παρθένος ἔτεκε, καὶ μετὰ τὸ γεννῆσαι παρθένος πάλιν διέμεινεν. ἀλλὰ μὴ βάλωμεν τὰ ἅγια τοῖς κυσίν. ἐκβαλλέσθωσαν τοῦ ἡμετέρου καταλόγου οἱ ἄπιστοι Ἰουδαῖοι. εἶτα τῆς κολοκύνθης σκιαζούσης αὐτὸν, ἐκέλευσε πάλιν ὁ Θεὸς σκώληκι ἑωθινῷ, καὶ ἐπάταξε τὴν κολόκυνθαν, καὶ εὐθέως ἐξηράνθη. ὑπὸ νύκτα ἐγένετο, καὶ ὑπὸ νύκτα ἀπώλετο. εἶτα

ξηρανθείσης

αὐτὸν, πόσ.

θηριώδη

ξηρανθείσης τῆς κολοκύνθης, ἀπεδυσπέτει ὁ προφήτης, καὶ ἀπωδύρετο, καὶ ἀπελέγετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, λυπούμενος ἐπὶ τῇ κολοκύνθῃ, καὶ ἔλεγε· Καλόν μοι τὸ ἀποθανεῖν μᾶλλον ἢ ζῆν. πρὸς ὃν ὁ πάνσοφος Θεὸς παραμυθεῖται λέγων· Σφόδρα λελύπησαί σοι ἐπὶ τῇ κολοκύνθῃ; καὶ εἶπεν Ἰωνᾶς, σφόδρα λελύπημαι ἕως θανάτου. καὶ εἶπε Κύριος· σὺ ἐφείσω ὑπὲρ τῆς κολοκύνθης, ὑπὲρ ἧς οὐκ ἐκακοπάθησας ἐπ᾽ αὐτήν· ἐγὼ δὲ οὐ φείσομαι ὑπὲρ Νινευῒ τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, ἐν ᾗ κατοικοῦσι πλείους, ἢ δώδεκα μυριάδες ἀνθρώπων, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν δεξιὰν ἢ ἀριστεράν, καὶ κτήνη πολλά; ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· φιλάνθρωπος, φησίν, ἐγὼ τυγχάνω, καὶ μὴ βουλόμενος ἀπολέσαι τὰ ἔργα τῶν χειρῶν μου, καὶ τὴν εἰκόνα, ἣν ἀγαπῶν ἐποίησα. διὰ τοῦτο ἠπείλησα καταστροφὴν καὶ θάνατον, οὐχ ὡς ἀποκτεῖναι βουλόμενος, ἀλλ᾽ εἰς μετάνοιαν προτρέψασθαι. εἶτα τοσαύτας περιόδους ἐτῶν ἐκδεχόμενος τὴν τούτων ἐπιστροφήν, ἡνίκα δὴ ἂν ἐπεστράφησαν, παριδεῖν ὤφειλον; οὐκ ἔστι παρ᾽ ἐμοὶ τοῦτο, Ἰωνᾶ. σὺ μὲν ὡς ἄνθρωπος καταδικάζειν βούλει· ἐγὼ δὲ ὡς Θεὸς τὸ φιλανθρωπεύσασθαι ἔχω. δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι. πόσος φιλανθρωπίας καὶ ἐλεημοσύνης παρὰ σοὶ πλοῦτος; . . ἀνάγητοι διαμέ . . θεωρεῖς, ἀγαπητέ, πόσον ἰσχύει μετάνοια; . . . . ὑπερτιθέμεθα, ἵνα . . . ἐξ ἡμέρας. οὐ γὰρ οἶ . . ξεται ἡ ἐπιοῦσα. ἡμέρα γὰρ Κυρίου, ὡς κλέπτης ἐν νυκτί, οὕτως ἔρχεται. Δεῦτε οὖν ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ, ἀλαλάξωμεν τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρι ἡμῶν· προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει. ἄδηλος γάρ ἐστιν ἡ τοῦ βίου ἔκβασις ἡμῶν, οὐ καιρὸν δεχομένη, οὐ χρόνῳ τεταγμένη ὑφ᾽ ἡμῶν, ἀλλ᾽ ἡνίκα δὴ ἂν κελεύσῃ ὁ δεδωκὼς πᾶσι πνοήν, τότε ἡ ψυχὴ ἀποπτᾶσα ἀπὸ τοῦ σώματος καταλιμπάνει αὐτὸ ἔρημον. ἕκαστος τοίνυν εἰδὼς τὸ τῆς ἐξόδου ἄδηλον, περιμένωμεν τὸν νυμφίον Χριστόν, πότε ἐπανέλθῃ ἀπὸ τῶν πνευματικῶν γάμων· καὶ κρούσαντος αὐτοῦ τὴν θύραν, ἀνάψωμεν αὐτῷ τὰς λαμπάδας ἡμῶν διὰ πα . . ὁ νυμφίος ἔρχεται, συνεισέλθωμεν αὐτῷ, μήποτε καὶ ἡμεῖς μετὰ τῶν πέντε μωρῶν παρθένων ἔξω τοῦ νυμφῶνος εὑρεθῶμεν. μὴ ἀπονυστάξωμεν, ἀγαπητοί, ἀλλ᾽ ἔχωμεν ἀεὶ ἔλαιον ἐν ταῖς λαμπάσιν ἡμῶν. οὐ γὰρ συγχωρήσει ἡμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀπελθοῦσιν ἔλαιον ἀγοράσαι παρὰ τῶν πωλούντων. ἐνταῦθα γὰρ πωλεῖται, κἀκεῖ ἀναλίσκεται. τίνες δὲ οἱ πωλοῦντες, ἀλλ᾽ ἢ οἱ πένητες; δὸς ἄρτον, καὶ λαμβάνεις βασιλείαν οὐρανῶν· δὸς ἄρτον, καὶ λαμβάνεις ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. δεῦτε τοίνυν ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ, ἀλαλάξωμεν τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρι ἡμῶν, προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει, ὅτι Ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα τοῦ ἀδήλου βίου ἤγγικεν.

Ψαλ. ϟδ'. α.

α. Κορ. β. θ.

Ῥωμ. ιγ. ιβ.

ἴσ. διὰ τὸ
ὑπερπληθύ-
ἴσ. ἡμέρα
ἡμ.
ἴσ. ὁ ἀπο
πιά ἐστι
ἐπ'

εἴη δὲ πάντας ἡμᾶς φῶς ἐκ φωτὸς ὑπάρχοντας, ἐν τῷ φωτὶ τῆς δόξης Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν περιπατῆσαι· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΙ

ΛΟΓΟΙ ΤΙΝΕΣ ΤΩΝ ΑΜΦΙΒΑΛΛΟΜΕΝΩΝ, ΟΨΕ ΠΟΤΕ ΕΞ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

σχεδὸν ἅπαντες παρεισελθόντες.

ΕΙΣ ΤΟ ΡΗΤΟΝ ΤΟΥ ΑΒΡΑΑΜ ΤΟ ΛΕΓΟΝ, Θὲς τὴν χεῖρά σου ὑπὸ τὸν μηρόν μου, καὶ εἰς διαφόρους μάρτυρας.

Λογ. ρε.
Γεν. κδ. β.

Ex Edit. Romana, emend. ex Ms. Oxon.

Ἐθαύμασα μεθ' ὑμῶν, ὦ φιλόχριστοι, τὰ νέα τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος διὰ τῆς παλαιᾶς διαθήκης κρυπτόμενα· ἐφωτίσθην μεθ' ὑμῶν τὴν διάνοιαν, θεασάμενος τὸν ἀποστολικὸν χαρακτῆρα ἐν ταῖς προφητικαῖς φωναῖς ἐκλάμποντα. ὁμολογῶ τὸ κέρδος, ἵνα δέξωμαι τὸν μισθόν. εἶδον ξένα μυστήρια τῆς παλαιᾶς κρυπτόμενα· τὸν Ἀβραὰμ ὁρκοῦντα κατὰ τοῦ μηροῦ, καὶ μηρὸν μὲν προβαλλόμενον, τὸν δὲ ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς ἐπιμαρτυρούμενον τῷ λόγῳ. Θὲς γάρ, φησι, τὴν χεῖρά σου ὑπὸ τὸν μηρόν μου, καὶ ὅμοσόν μοι τὸν Θεὸν τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ἀνακύπτει δὲ τὸ ζήτημα. εἰ γὰρ διὰ τὸ σπέρμα εἴρηται τὸ μέλλον ἐκ τῶν μηρῶν Ἰακὼβ ἀνθεῖν, κατὰ τὸ, Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, (Γεν. μθ. ι.) πῶς οὖν κατὰ τοῦ σωτῆρος εὑρεθήσεται ὁ ὅρκος, ἐπειδὴ ὁ Ἰσαὰκ τεχθεὶς ἦν ἤδη, καὶ τὸ σπέρμα παρεληλύθει, καὶ ὅτε ὁ ὅρκος ἐγίνετο, οὐκ ἦν ἐλπὶς τοῦ σπέρματος ἐν τῷ μηρῷ Ἀβραάμ; Ἀβραὰμ μὲν γὰρ εἶχεν ἐν ἑαυτῷ τὸ σπέρμα τὸ σωτήριον, περὶ οὗ φησιν ὁ Παῦλος· Εἴρηται τῷ Ἀβραὰμ (Γαλ. γ. ις.) καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ· καὶ ἀναλογιζόμενος τὸ γράμμα, καὶ ἑρμηνεύων φησὶν ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας· Οὐκ εἴρηται τοῖς σπέρμασί σου, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλὰ * καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστι Χριστός. ἀποδέδεικται τοίνυν ὅτι σπέρμα Ἀβραὰμ ὁ Χριστὸς κατὰ σάρκα, καὶ εἰκότως ὁ ὅρκος ἐγένετο κατὰ τοῦ σπέρματος. ἀλλὰ τὸ ζητούμενον, πῶς ὤμνυε κατὰ τοῦ μηροῦ, ὡς ἤδη τοῦ σωτηρίου αὐτοῖς προσελθόντος· ἀλλ' ἐπειδὴ ἅπαξ αὐτὸ τὸ μέλος ὄργανον ἐγένετο, καὶ ᾤκησέ ποτε ἐκεῖ τὸ θεῖον σπέρμα, ὡς ἐν ναῷ ″ ὀμνύει. ὁ δὲ κατὰ τοῦ ναοῦ ὀμνύων, κατὰ τοῦ ἐνοικήσαντος ὀμνύει. τίς ὁ τούτῳ μαρτυρῶν τῷ λόγῳ; αὐτὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν λέγει τοῖς Φαρισαίοις· (Ματθ. κγ. ις.) Οὐαὶ ὑμῖν Φαρισαῖοι ″ μωροὶ, καὶ τυφλοὶ, οἱ λέγετε, ἐὰν τις ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν· ἐὰν δέ τις ὀμόσῃ ″ εἰς τὸν χρυσὸν τοῦ ναοῦ, ὀφείλει. καὶ τί εὐθέως; Μωροὶ καὶ τυφλοί· τίς γὰρ μείζων, ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τὸν χρυσόν; διὸ λέγω ὑμῖν· ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ, ὀμνύει ἐν τῷ οἰκήσαντι ἐν αὐτῷ. ὥσπερ γὰρ οἶκος βασιλικὸς, ἐπειδὰν ἅπαξ δέξηται βασιλέα,

ὡς ἐφ' ἑνός,

ὤμνυεν.

ἐλθοι

ἐν τῷ χρυσῷ

λέα, κἂν δεύτερον, κἂν τρίτον, κἂν ἀποστῇ ὁ βασιλεὺς τῶν οἰκουμένων, ὁ τόπος ἅπαξ ἀφιέρωται
τῷ δέξασθαί ποτε βασιλέα· οὔπω καὶ τὰ μέλη τοῦ πατριάρχου, τῷ ἅπαξ ὄργανα
γενέσθαι τῆς μελλούσης οἰκονομίας, ναὸς ἦν τῆς ἐπηγγελμένης εὐεργεσίας· καὶ οὐκ ἄδικος ὁ Ψ. ρλά
ὅρκος, ἀλλὰ ἀληθινὴ ἡ μαρτυρία. ὄμνυσι τοίνυν κατὰ τοῦ σπέρματος, καὶ ἑρμηνεύει τί τὸ σπέρμα.
Θὲς γὰρ τὴν χεῖρά σου ὑπὸ τὸν μηρόν μου, καὶ ὁρκώσαι Κύριον τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς
γῆς. οὐκοῦν ὁ σωτὴρ ἡμῶν Θεὸς οὐρανοῦ καὶ γῆς. διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῷ Ζαχαρίᾳ τῷ προφήτῃ,
ὅτε διάφοροι ἀπεκαλύφθησαν ὀπτασίαι καὶ ὤφθησαν τῷ ἁγίῳ, ἐγένετο ἕν τι τοῦτο εἰς ὀπτασίας μέρος·
Ζαχ. δ. β. Καὶ ἀνέβλεψα, φησί, τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ λυχνία χρυσῆ ὅλη, καὶ ἑπτὰ
λύχνοι ἐπάνω τῆς λυχνίας, καὶ ἑπτὰ ἐπαρυστρίδες τῶν λύχνων, καὶ ἑπτὰ λαμπάδες, καὶ ἐκ
δεξιῶν τῆς λυχνίας, καὶ ἐξ εὐωνύμων δύο κλάδοι ἐλαιῶν, καὶ εἶπον τῷ ἀγγέλῳ τῷ λαλοῦντι
μοι· Κύριε, τί ἐστι ταῦτα; ἐπειδὴ ὄψις ἦν, ἄλλα δεικνύουσα, καὶ ἄλλα εἰς ἑρμηνείαν προάγουσα,
καὶ οὐκ αὐτὰ ἦν τὰ φαινόμενα ἑαυτῶν σημαντικά, ἀλλ' ἑτέρων ὑποδεικτικά, ἐρωτᾷ
ὁ προφήτης, Κύριε, τί ἐστι ταῦτα; εἰ τὸ φαινόμενον ἠρώτα, κακῶς ἠρώτα. οὐκ οἶδας τί λυχνία,
καὶ τί ἐλαία; ἀλλὰ ζητεῖ ὁ προφήτης, οὐ τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ τὰ θεωρούμενα, τί ἐστι
ταῦτα; καὶ ὁ ἄγγελος, οὐκ ἐπιγινώσκεις τί ἐστι ταῦτα; οὐχί, κύριε. εὐγνωμόνως ὁμολογεῖ τὴν
ἀμαθίαν καὶ παιδεύεται παρὰ τῆς ἀληθείας. ἀδελφὸς καὶ οὗτος τοῦ εὐνούχου τοῦ ἀκούσαντος
Πραξ. η. λ. παρὰ Φιλίππου, Ἆρα γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις; ὁ δὲ εὐγνωμόνως, πῶς γάρ, ἐὰν μή τις ὁδηγήσῃ
με; οὐ γινώσκεις τί ἐστι ταῦτα; ὁ δέ φησιν, οὐχί, κύριε. τίνες εἰσὶν οἱ δύο κλάδοι τῶν
ἐλαιῶν οἱ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων τοῦ λαμπαδίου; οὗτοί εἰσι, λέγει, τὰς ἐλαίας ἑρμηνεύων.
ἑρμήνευσον σὺν ταῖς ἐλαίαις, καὶ τὴν λυχνίαν τί ἐστι. προσέσχε ἀκριβῶς. ἡ λυχνία
ἑστήκει, οἱ κλάδοι παρεστήκεισαν τῇ λυχνίᾳ. ὁ δὲ ἄγγελος ἑρμηνεύων, οὐ δείκνυσι τὰς ἐλαίας
λυχνίᾳ παρεστώσας, ἀλλὰ Θεῷ, ὡς εἶναι τὴν λυχνίαν τύπον Θεοῦ· μᾶλλον δὲ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν,
καὶ τῆς ἐνσάρκου αὐτοῦ οἰκονομίας. οὐ γινώσκεις τί ἐστι ταῦτα; οὐχί, κύριε. λέγει· Οὗτοι
οἱ κλάδοι οἱ δύο εἰσὶν οἱ δύο υἱοὶ τῆς πιότητος, οἳ παρεστήκασι τῷ Κυρίῳ πάσης τῆς γῆς·
οὐ τῇ λυχνίᾳ κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ πάσης τῆς γῆς. ἑπτάφωτον εἰσάγει λυχνίαν
διὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἔνσαρκον οἰκονομίαν. λυχνία γὰρ ἦν ἀληθὴς ἡ σὰρξ ἡ δεσποτική,
Ησ. ια. α. ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος τὰς ἐλλάμψεις ἑπταπλασίονι χάριτι δεξαμένη. Ἐξελεύσεται γὰρ
ῥάβδος, φησὶν Ἡσαΐας, ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί, καὶ ἄνθος ἐξ αὐτῆς ἀναβήσεται, καὶ ἐπαναπαύσεται
ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα Θεοῦ. ποῖον; τὸ πολυμερὲς ταῖς ἐνεργείαις, καὶ πολὺ τῇ φύσει. ἐπαναπαύσεται
πνεῦμα Θεοῦ. ἐνταῦθα τὴν οὐσίαν ἑρμηνεύει, αὐτὸ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· τὸ δὲ
ἐπαγγελόμενον τὰς ἐνεργείας τοῦ πνεύματος λέγει· πνεῦμα Θεοῦ, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως,
πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας, πνεῦμα φόβου Θεοῦ. τὰς ἑπτὰ
χάριτας τοῦ ἁγίου πνεύματος, τὰς ἑπτὰ ἀναπαυσαμένας τῷ σώματι τῷ δεσποτικῷ ἐκεῖνα
σχηματίζει ἐν τύπῳ ἑπτὰ λύχνων. διὰ τί δὲ ἑπτὰ λύχνοι; διὰ τὸ φωτεινὸν τῆς ἐνεργείας
Ζαχ. δ ι. τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἐντεῦθεν ὑποβάς φησιν· Οὗτοί εἰσιν οἱ ἑπτὰ ὀφθαλμοὶ Κυρίου, οἱ
ἐπιβλέποντες ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. ὁρᾷς αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν σαφηνίζουσαν τὴν ἀλήθειαν,
καὶ οὐ δεομένην λογισμῶν ἀνθρωπίνων; ἀλλ' αὐτοὶ παρεστήκασι τῷ Κυρίῳ πάσης τῆς
γῆς. ὁ Ζαχαρίας Κύριον καλεῖ τὸν σωτῆρα πάσης τῆς γῆς κατὰ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν.
Πραξ. ι λη. Πέτρος διαλεγόμενος Κορνηλίῳ, ἡ κορυφὴ τῶν ἀποστόλων, λέγει· Ἡμεῖς οἴδαμεν τὸ ῥῆμα
λθ λς. τὸ γενόμενον ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας, Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ, ὃν ἔχρισεν ὁ Θεὸς πνεύματι ἁγίῳ.
καὶ πάλιν ὁ αὐτός· Τὸ ῥῆμα τὸ γενόμενον ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ τὸν λόγον, ὃν ἀπέστειλεν
ὁ Θεὸς εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ· οὗτός ἐστι πάντων Κύριος. ὁ προφήτης
Κύριον τῆς γῆς, ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς Πέτρος Κύριον λέγει τῶν πάντων. οὗτός ἐστι πάντων Κύριος,
πάντων καὶ τῶν ἐν οὐρανῷ, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς, καὶ τῶν ὑπὸ τὴν γῆν, καὶ τῶν ὁρωμένων, καὶ
τῶν

τῶν ἀοράτων· ἐπάνω ἐστὶ πάντων Κύριος. ὅθεν καὶ (συνῳδὰ φθέγγεται) Ἰωάννης λέγων· Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν. ἀναγκαῖον δὲ ζητῆσαι ἀκριβῶς καὶ λῦσαι τὴν αἱρετικὴν ζυγομαχίαν· ἐπειδὴ τῇ λέξει τῇ ἀποστολικῇ κακῶς ἀκολουθήσαντες, οὐ νοήσαντες εὐσεβῶς, ἀλλὰ παραγραψάμενοι δυσσεβῶς αἱρετικῶν παῖδες οἷοί τε), ὅτι μισθὸν τοῦ σταυροῦ ἔλαβε τὸ γενέσθαι ὑπεράνω πάντων, καὶ διὰ τὸ παθεῖν, καὶ διὰ τὸ ὑπομεῖναι σταυρὸν ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν. ἀκολουθοῦσι τῇ φωνῇ τοῦ ἀποστόλου, μὴ νοήσαντες τὴν δύναμιν· καὶ ἠκολούθησαν μὲν τῇ λέξει, τὴν θεωρίαν μὴ βασανίσαντες. ἔχει δὲ οὕτως. Ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ· διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε· διὰ τὸ πάθος, ὡς μισθὸν τοῦ πάθους δεδωκὼς αὐτῷ τὴν ὕψωσιν, πάντως λέγεις, αἱρετικέ. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα· ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων. ὁρᾷς, φησί, μετὰ τὸν σταυρὸν ὑψώθη, ὁρᾷς, φησί, μετὰ τὸ πάθος μισθὸν ἔλαβε τὴν ὕψωσιν. εἰ τοίνυν μετὰ τὸν σταυρὸν ὑψώθη, ὡς ὑμεῖς φατε, διὰ τί ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης πρὸ τοῦ πάθους, πρὸ τοῦ σταυροῦ ἔλεγεν· Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν, οὐχί, γέγονε; διὸ καὶ Ἰουδαίοις διαλεγόμενος ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν· Ἀμήν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγὼ εἰμί. ἔστι γὰρ ἀεί, καὶ ἦν, καὶ ἔσται, καὶ πέρας οὐκ ἔχει· δεῖ δὲ ἡμᾶς, ἀδελφοί, τὴν ὀφειλὴν ἀποδοῦναι, καὶ μὴ προφάσει τῶν παρεκβάσεων ἀρνήσασθαι τὰς ὑποσχέσεις. κηρυττέσθω Χριστοῦ δόξα, καὶ πατρὸς ὕψος· κηρυττέσθω πνεῦμα ἅγιον· ὑψούσθω μονογενής, δοξαζέσθω ὁ πατήρ. μηδεὶς ἀνατετράφθαι τὴν ἀξίαν νομιζέτω, εἰ πνεύματος πρῶτου μνημονεύομεν, εἶτα υἱοῦ, εἶτα πατρός· ἢ υἱοῦ πρῶτον, εἶτα πατρός. οὐ γὰρ ἔχει τάξιν, οὐχ ὡς ἄτακτος, ἀλλ' ὡς τάξιν ὑπερβαίνουσα. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔστι σχῆμα ὁ Θεός, οὐχ ὡς ἀσχήμων, ἀλλ' ὡς ἀσχημάτιστος· καὶ ὥσπερ οὐκ ἔχει μορφὴν Θεός, οὐχ ὡς ἄμορφος, ἀλλ' ὡς ἀσώματος· οὕτως οὐκ ἔχει τάξιν ἡ θεία φύσις, οὐχ ὡς ἄτακτος, ἀλλ' ὡς τάξιν ὑπερβαίνουσα. λέγω πατέρα πρῶτον, οὐ τῇ τάξει πρῶτον, ἀλλὰ τῇ ἐννοίᾳ, ἐπειδὴ γεννήτωρ τοῦ μονογενοῦς, ἐπειδὴ ἡ ῥίζα τοῦ ἁγίου καρποῦ, ἐπειδὴ φῶς ἀΐδιον ἀϊδίου φωτὸς γέννημα. ἆρα, ἀδελφέ μου, εἴ τις τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπεχείρησε σήμερον ἐν ἐκκλησίᾳ, ἐν λαῷ ὀρθοδόξῳ, ἐν λαῷ πεπληρωμένῳ πάσης ὀρθῆς γνώσεως προτάξαι τὸν υἱὸν τοῦ πατρός, οὐκ ἐβλασφημεῖτο παρὰ αὐτῶν τῶν ὀρθοδόξων; ἆρα εἴ τις ἐτόλμησεν εἰπεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ, ὁ Χριστὸς ὑμᾶς εὐλογήσει, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, οὐχ ὡς ἄτακτος ἐνομίζετο, ὅτι μὴ προέταξε τὴν ῥίζαν, καὶ τότε ἐπήγαγε τὸν καρπόν; ἆρα εἴ τις εἶπεν, ὁ υἱὸς ἡμᾶς σώσει καὶ ὁ πατήρ, οὐ σύγχυσιν ἐνομίζετο ἐργάζεσθαι, καὶ παραβαίνειν τὴν τάξιν; ἀλλὰ ταῦτα οὕτως ἐνομίσθη παρὰ ἀγνώμοσι κριταῖς· παρὰ δὲ ἀληθείᾳ δικαζούσῃ, καὶ ἀποστολικῇ ψήφῳ τὴν νίκην φερούσῃ ἀδιαφορεῖν καὶ υἱοῦ πρῶτον μνησθῆναι, καὶ πατρός, καὶ πνεύματος. ἄκουε Παύλου τοῦ μεγάλου κήρυκος Θεσσαλονικεῦσι γράφοντος, ὅς λέγει· Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, καὶ ὁ Θεὸς ὁ πατὴρ ἡμῶν ἁγιάσει ὑμᾶς. πρῶτον υἱός, καὶ λαμπάδος ἁγίας πεπληρωμένη ψυχή; ὅτι οὐκ ἔνι τάξις ἐν τῇ ἁγίᾳ φύσει. ἀλλ' ὅπερ ἂν πρῶτον θῇς, ὁμότιμον νοεῖται, καὶ τὸ δεύτερον οὐκ ἐλαττοῦται, καὶ τὸ τρίτον οὐχ ὑβρίζεται· ἀδιαφόρως προφέρει τὰ ὀνόματα, ἐπειδὴ οἶδε τὴν φύσιν ἀμέριστον, καὶ τὴν βασιλείαν ἄτμητον. ἐρωτήσωμεν δὲ τὸν ἅγιον Παῦλον, πόθεν εἴληφε τὰς ἀφορμὰς τοῦ οὕτω θεολογεῖν, ἢ οὕτω δοξολογεῖν, ἢ προτάττειν τὸν υἱὸν τοῦ πατρός, οὐ τάξει, οὐ δυνάμει, ἀλλὰ τῇ λέξει; διὰ τί πρῶτον υἱοῦ ἐμνήσθη, καὶ οὕτω πατρός; λεγέτω Παῦλος ἑαυτῷ συνηγορῶν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν παιδεύων, οὐδὲν ἐξ ἐμαυτοῦ φθέγγομαι, Χριστὸς δι' ἐμοῦ τὰ δόγματα ὑπαγορεύει, λέγων· Εἰ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ· ὁ Χριστὸς λαλεῖ δι' ἐμοῦ, μὴ κατηγόρει τῆς φωνῆς τῆς δεσποτικῆς, μὴ ἐπιλαμβάνου. ἀλλ' οὐ δύνῃ νοῆσαι Χριστὸν δι' ἐμοῦ λαλοῦντα; ἄκουε αὐτοῦ γυμνῶς δι' ἑαυτοῦ φθεγγομένου. εἰ γὰρ τάξει ὑπέκειτο τὰ ὀνόματα τῆς ἁγίας τριάδος, καὶ τὸ μὲν πρῶτον

Ἰωάν. γ. λα.

Φιλ. β. η.

Φιλ. β. θ. ι.

Ἰωάν. γ. λα.

Ἰωάν. η. νη.

ἀναγκαῖ-
ον

Θεσ. α. γ. ιγ.

β. Κορ. ιγ. γ.

λεγόμενοι πρῶτον ἦν τῇ δυνάμει, τὸ δὲ δεύτερον δεύτερον τῇ τάξει, καὶ τὸ τρίτον τρίτον τῇ ἐ-
λαττώσει, οὐκ ἂν ὁ σωτὴρ αὐτὸς ἀλήθεια ὢν συνέχεε τὸν τῆς ἀληθείας λόγον. καὶ ποῦ ὁ σωτὴρ
ἑαυτὸν πρῶτον ἐμνημόνευσε, καὶ εἶτα πατρός; Ἐάν τις, φησι, τὰς ἐντολάς μου τηρῇ, ἐγὼ καὶ ὁ
Ιωαν. ιδ. κγ. πατὴρ ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. ἐπειδὴ τάξει ὑπερέβη, λέγουσιν αἱρετικῶν
παῖδες, καὶ ὥσπερ ἔπαρχόν τινα βασιλέως βούλονται εἶναι τὸν υἱὸν τῷ πατρί, ἐρωτάσθωσαν, εἰ
ἐτόλμησεν εἰπεῖν ἔπαρχος περὶ βασιλέως, ὅτι ἐγὼ καὶ ὁ βασιλεὺς διατάσσομεν. ἐκ τῶν
καθ' ἡμᾶς νόει τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς. ἆρα κτιστὴ φύσις ἑαυτὴν προετάσσετο τῆς ἀκτίστου; κτιστὴ
φύσις, ὡς ὑμεῖς λέγετε, ἐτόλμησεν εἰπεῖν, συναριθμοῦσα ἑαυτὴν τῇ ἀσυγκρίτῳ ὑπερο-
χῇ, ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα. διὰ μὲν γὰρ τοῦ, ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ, τὸ διάφο-
ρον τῶν ὀνομάτων ἔδειξε· διὰ δὲ τοῦ, ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν ποιησόμεθα, τὸ ὁμότιμον τῆς ἐνεργεί-
ας ἔδειξεν. οὕτω καὶ ἐν ἑτέρῳ χωρίῳ Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου λέγοντος, Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν
Ιωαν. ιδ. η. πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν, ἀποκρίνεται ὁ σωτήρ· Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς
με, Φίλιππε; ἐναντία ἡ ἀπόκρισις τῇ ἐρωτήσει. μὴ γὰρ περὶ σοῦ ἠρώτησα; εἶπον, δεῖξον
ἡμῖν τὸν πατέρα· ὁ δὲ λέγει, τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με; εἰ ἀνόμοιος,
δι' ἀνομοίου πῶς δείκνυται; πῶς διὰ τοῦ μικροῦ ὁ μέγας ὁρᾶται; πῶς διὰ τοῦ ἐλαττουμένου ἴσ. ἐλαττου. ἄλλ. ἐλαττω
ὁ τῇ ἀξίᾳ ὑπερέχων; πῶς διὰ τοῦ ὑπουργοῦ ὁ δημιουργός; τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰ-
μι· καὶ οὐκ εἶπε, μεθ' ὑμῶν ἐστιν ὁ πατήρ, ἀλλ', εἰμί· ἐμοῦ γὰρ ὄντος, ὁ πατήρ ἐστι. τοσοῦτον
χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με; καλῶς δὲ, οὐκ ἔγνωκάς με; ἐκεῖνος λέγει, δεῖξον·
ὁ δὲ σωτήρ, οὐκ ἔγνωκάς με; βουλόμενος δεῖξαι, ὅτι Θεὸν οὐκ ὄψις, ἀλλὰ γνῶσις παρίστησιν. οὐ
πιστεύεις, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί; πάλιν τό, ἐγώ, καὶ τότε ὁ πατήρ. ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ
ἐν ἐμοί. πῶς οὖν σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα; ἀντὶ τοῦ, πῶς ὡς ἕτερον ἰδεῖν προσεδό-
κησας; ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί· καὶ γνωρίζεται υἱὸς διὰ πατρός, καὶ
πατὴρ διὰ υἱοῦ. πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν, ὡς ἄλλον παρ' ἐμὲ ζητῶν ἰδεῖν τὸν πατέρα;
ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί· οὐχ ὡς τῆς φύσεως συγκεχυμένης, οὐδὲ ὡς φιά-
λης ἐν φιάλῃ ἀποκειμένης. ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί· οὐ σωμάτων
λέγει συνθήκην, ἀλλὰ νοημάτων θεωρίαν. ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, πατὴρ γὰρ ἄνευ υἱοῦ
οὐ γνωρίζεται· καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί, υἱὸς γὰρ ἄνευ πατρὸς οὐ φαίνεται, ὥσπερ ὁ νοῦς ἐν τῷ λόγῳ,
καὶ ὁ λόγος ἐν τῷ νῷ θεωρεῖται. πόθεν δύναμαι τὴν ἔννοιάν σου εἰδέναι, ἢ δι' ὧν φθέγγῃ; παρι-
στᾷ σου ὁ λόγος τὸν νοῦν· ὁ νοῦς ὁ σὸς πάλιν ἑρμηνεύει σου τὸν λόγον. ἔστιν ἰδεῖν λόγον μὴ τὴν
ἔννοιαν καταμαθόντα; οὔτε τὴν ἔννοιαν καταλαβεῖν, μὴ τοῦ λόγου ἑρμηνεύσαντος. διὰ τοῦ-
Ιωαν. α α. το ὁ εὐαγγελιστής, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, ἵνα τὸ ἀπαθὲς τῆς γεννήσεως δείξῃ. ὅπερ ἐστὶν ὁ λόγος
πρὸς νοῦν, τοῦτο ὁ μονογενὴς Θεὸς λόγος πρὸς τὸν πατέρα. καὶ τὸ θαυμαστὸν (ἐπιλήψο-
μαι γὰρ ἵνα τῶν προειρημένων) πρόχειρον ἡμῖν ἦν ὁ λόγος, ὅτι ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς τὰ ὑπὲρ
ἡμᾶς μαθήσεις εἰπεῖν. ὁ λόγος ὁ ἡμέτερος ἔσω μετὰ τοῦ γεννήσαντος αὐτὸν ἐστὶ νοῦ. μὴ ὁ-
ρατός ἐστι μετὰ ὁρατοῦ; ἀόρατός ἐστι μετὰ ἀοράτου, νοητὸς μετὰ νοητοῦ, ἀσώματος μετὰ ἀσωμά-
του. ὅταν δὲ μέλλῃ προέρχεσθαι ὁ λόγος, χωρεῖ ἐπὶ τὸ στόμα, κἀκεῖθεν αὐτῷ ἐνδύεται φω- ἴσ. καὶ τῷ
νήν, οὐχ ἑτέρας αὐτῷ φύσεως τὴν φωνὴν παρεχούσης, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ λόγου ἑαυτῷ τὴν λέ-
ξιν ὑφαίνοντος. καὶ ἀόρατος τὴν φύσιν μετὰ τοῦ πατρὸς ὤν, τοῦ νοῦ λέγω, τὴν φωνὴν ἐνδυσά-
μενος προέρχεται, καὶ γίνεται πᾶσι δῆλος ὁ πρὸ τούτου ἄδηλος· εἶτα προελθὼν καὶ πάντα πλη-
ροῖ, καὶ τοῦ γεννήσαντος αὐτὸν νοῦ οὐκ ἀφίσταται. τίς γὰρ ἀνθρώπων, ἐπειδὰν λαλήσῃ λόγον
καὶ ἄλλους διδάξῃ, ἑαυτὸν κενοῖ τοῦ λόγου; ἆρα ἐάν τι φθέγξωμαι, καὶ προέλθῃ εἰς ἄλλων
ἀκοάς, τὸν ἐμὸν νοῦν ἔρημον κατέλιπον; ἆρα οὐ προῆλθεν ἔξω ὁ λόγος, καὶ ἔμεινεν ἔσω; οὐ μυ-
ρίας ἀκοὰς ἐπλήρωσε, καὶ τοῦ γεννήσαντος νοῦ οὐκ ἀνεχώρησεν; εἶτα ὁ μὲν ἀνθρώπινος λόγος
παρὰ τοῦ γεννήσαντος νοῦ ἀποστελλόμενος, καὶ ἔξω προέρχεται, καὶ τὸν γεννήσαντα οὐ καταλιμ-
πάνει·

πάνει ὁ δὲ Θεὸς λόγος, ἐπειδὴ δι' ἡμᾶς ἐφάνη εἰς τὸν κόσμον, τοὺς πατρῴους κόλπους ἐρήμους κατέλιπεν; οὐδαμῶς· ἀλλὰ καὶ τὸ θαυμαστόν, μυριάδες ἀκούουσιν ἑνὸς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ λόγου, καὶ εἰς τοσούτους χωρῶν οὐ μερίζεται, ἀλλ' ὅλος ἐστὶ μετὰ ἑκάστου ἡμῶν τῶν ἀκουόντων, ὅλος μετὰ πάντων. καὶ εἰ ὁ πατὴρ ἐγέννησε κατὰ ῥεῦσιν καὶ τμῆσιν, καὶ ἐμειώθη, καὶ διῃρέθη, ὡς λέγουσι, λεγέτω πρὸς αὐτοὺς ὁ σωτήρ· Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς. ἐρευνᾶτε, μὴ διαφθείρετε· ἐρευνᾶτε, μὴ ἁπλῶς ἀναγινώσκοντες, ἀλλὰ τὰ βάθη τῶν νοημάτων ἐξιχνιάζοντες. ὁ Θεὸς τὰς γραφὰς ἔδωκε, τὰς δὲ θεωρίας οὐκ ἐγύμνωσεν, ἀλλὰ κατέλιπε τῷ δρόμῳ τῷ σῷ, ἵνα σὺ τὴν εὐγνωμοσύνην πειράσῃ, καὶ τὴν σπουδὴν ἴδῃ, ἵνα ἴδῃ σε εἰ δουλεύεις γραφαῖς, ἢ βιάζῃ γραφαῖς. ὥσπερ γὰρ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων προέθηκεν ὁ Θεός, τὰς δὲ τέχνας ἔκρυψε· καὶ πάντα μὲν προεβλήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, τέχνη δὲ ἐξ ἀνθρωπίνης ἐννοίας ἀπετέχθη· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν γραφῶν. ἀλλ' ἵνα σαφηνίσω, ἔδωκεν ὁ Θεὸς λίθους, ἔδωκεν ὁ Θεὸς λίθων φύσιν, οὐκ οἰκοδομὴν ἕτοιμον, ἔδωκε σῖτον, οὐκ ἄρτον, ἔδωκε βότρυν, οὐκ οἶνον, ἔδωκε τὴν τῶν ἐρίων φύσιν, οὐχ ἱμάτιον, ἔδωκε γῆν γεωργοῦσαν χρυσόν, ἀλλ' οὐ χρυσόν. διὰ τί; ἐπειδὴ ἐν εἰκόνι Θεοῦ ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον, μερίζεται τὴν δημιουργίαν. αὐτὸς κτίζει, κἀκεῖνος τῇ τέχνῃ ῥυθμίζει τὴν δημιουργίαν. ἐπειδὴ κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον, μερίζεται πρὸς αὐτὸν τῶν γινομένων τὴν εὐπρέπειαν. αὐτὸς ἐργάζεται ὡς δημιουργός, καὶ ὡς Θεός, ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα παραγαγών, αὐτὸς ἐπάγει τὴν φύσιν τὴν μὴ οὖσαν· παραχωρεῖ δὲ τῇ εἰκόνι κοσμεῖν τὰ γεγενημένα. ἐννόησον τίς ἦν ὁ ἄνθρωπος ὁ πρῶτον ἄροτρον πηξάμενος, πῶς ἐνενόησε τεμεῖν ξύλον, πῶς ἐμβαλεῖν μέσον σίδηρον, τῇ ἁρμονίᾳ σφίγξαι, ζυγὸν ἐπινοῆσαι, ῥυθμὸν εὐθῦναι, βόας συναγαγεῖν. ξύλον ἦν, σίδηρον ἦν, ἀλλ' ἡ τέχνη οὐ παρῆν. τίς σοι εἶπεν, ἄνθρωπε, ὅτι ἄροτρον οὕτω πήγνυται; τίς ὑπέδειξέ σοι τὴν ἀδάμαστον φύσιν τοῦ σιδήρου πυρὶ μαλάττειν; τίς ὑπέδειξέ σοι ἐκ τοσαύτης παχύτητος ῥαφίδα μικρὰν ἐργάσασθαι; τίς ἐπενόησεν ἐν τῇ διανοίᾳ ἐκ λίθων κατασκευάσαι θυρῶν κατασκευήν; ὀρόφων ἐπίνοιαν πόθεν ἔμαθες, εἰπέ μοι, ἄνθρωπε; πολύ, φησίν, * ἀπείρως ξενίζῃ. εἰκόνα Θεοῦ ὁρᾷς, καὶ ἐρωτᾷς μανθάνειν; διὰ τοῦτο, ἀδελφέ, πανταχοῦ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, τὸν ἑαυτῆς δεσπότην μιμουμένη, τῇ τέχνῃ τὴν φύσιν κοσμεῖ. ἀλλ' ἕως μὲν τῷ μέτρῳ μιμεῖται, καλή· ἐκβαίνουσα δὲ τὰ μέτρα, ἐκ τῆς ἀμετρίας ὑβρίζεται. διὸ ἐπενόησε πῶς ὑποτάξει βοῦν καὶ ἵππον καὶ κάμηλον, καὶ ὅσα τῶν ἀλόγων εἰς ὑπηρεσίαν ἐδόθη· ἀπὸ δὲ πλεονεξίας ἐπενόησε μίξαι τὰ παρὰ φύσιν. ἔμιξεν ὄνον ἵππῳ, τοῦ Θεοῦ τοῦτο μὴ θελήσαντος, ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς εἰρηκότος, Ἐξαγαγέτω ἡ γῆ τετράποδα καὶ ἑρπετὰ κατὰ γένος· ἡ πλεονεξία ἔμιξε τὰ παρὰ φύσιν. ὁ Θεὸς κολάζων τὴν ἀμετρίαν, ἄγονον ἐποίησε τὴν ἐπίνοιαν. ὅθεν ἡμίονος οὐ τίκτει; διότι οὐκ ἔστιν ἐξ ἐκείνων τῶν τότε γενομένων, τῶν ἀκουσάντων, Αὐξάνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν. ὅμως καὶ πρὶν ποιήσῃ, συγχωρεῖ τῇ εἰκόνι ἃ βούλεται· ἵνα τὴν δύναμιν αὐτῆς δείξῃ, καὶ τὴν ἀμετρίαν αὐτῆς κολάσῃ. πάλιν ἡ ἀμετρία τῆς ἐπιθυμίας ἐπεβάλετο ποιῆσαι ἀνθρώπου μορφήν, μιμουμένη φύσιν Θεὸν ἐργαζόμενον, καὶ ποιεῖ σώματος εἰκόνα, καὶ βιάζεται τῇ τέχνῃ τὴν φύσιν. καὶ ἐπειδὴ ἤκουσεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπὸ γῆς ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον καὶ ἔπλασεν, ἀποροῦσα ἡ τέχνη μιμήσασθαι τὸν ἑαυτῆς δεσπότην κατὰ τὴν ἀλήθειαν, ταῖς ἐπινοίαις πορίζεται τὸ ἀμήχανον· καὶ συνάγει ῥίζας, καὶ κηρία τὰ χρώματα, καὶ μιμεῖται ὀφθαλμὸν βλέποντα, καὶ μὴ βλέποντας ἀνεῳγμένον, ἀκοὴν ἀναπεπταμένην, ἀλλ' οὐκ ἀκούουσαν, ῥῖνας ἐπ' εὐθείας ἐπιτεταμένας, ἀλλὰ πνοὴν ἕλκειν μὴ δυναμένας, στόμα διατετυπωμένον, ἀλλὰ τῆς φωνῆς ἐστερημένον, πόδας καλῶς ἐρρυθμισμένους, ἀλλὰ πρὸς δρόμον οὐκ ἔχοντας ἐπιτηδειότητα· ἵνα δείξῃ ὅτι συνεχώρησε τῇ εἰκόνι, ἵνα δειχθῇ ἡ τοῦ Θεοῦ ἐνέργεια· πάντων δὲ ἅψασθαι οὐ συνεχώρησεν, ἵνα μὴ εἰσελθοῦσα εἰς ἀλαζονείαν, ἑαυτῆς ἀπογνῷ καὶ τῆς ἑαυτῆς σωτηρίας.

Ιωαν. ε. λθ.

Γεν. α. κδ.

Γεν. α. κη.

χ. χαράς.

μιγνῦται

φύσιν

ὅμως συνεχώρησεν ἀπὸ γῆς ζωγράφοις ποιεῖν, ἵνα ἐντρέψῃ τοὺς ἀρνουμένους, ὅτι ἀπὸ γῆς ἔπλασεν ὁ Θεὸς ἄνθρωπον. ἀλλ' ἡ τέχνη ἐμιμήσατο τὸν δημιουργόν. εἶδε σῶμα κατατμηθὲν σιδήρῳ. οἶδεν, ἀπεκόπη τῷ σιδήρῳ μέρος τι τῆς σαρκός· δεῖ ἀναπληρωθῆναι τὸ κοιλανθέν, δεῖ οἰκοδομηθῆναι τὴν βρωθεῖσαν σάρκα· δημιουργὸς οὐκ ἔστιν, ἵνα σάρκας πλάσῃ. τί οὖν; ἡ τέχνη τῆς εἰκόνος τὴν φύσιν τοῦ δεσπότου μιμουμένη, ἔδραμεν ἐπὶ τὴν γῆν, ἐξ ἧς τὸ σῶμα, κατασκευάζει φάρμακα, ποιεῖ τὰς ἐμπλάστρους, καὶ ἡ μὲν καθαίρει, ἡ δὲ οἰκοδομεῖ. καὶ ὅρα τὸ θαυμαστόν. ὁ Θεὸς κάθηται, ὥσπερ πατὴρ καὶ παιδευτής, ὁρῶν τῆς ἑαυτοῦ εἰκόνος τὰ ἔργα. καὶ ὥσπερ πατὴρ ἐρωτᾷ τὸν υἱόν, τόδε τὸ νόημα τί βούλεται, οὐχ ἵνα μάθῃ, ἀλλ' ἵνα δοκιμάσῃ· οὕτως ἀεὶ ἡ πηγὴ τῶν ἀγαθῶν τὴν ἑαυτῆς εἰκόνα παιδεύουσα προσάγει αὐτῇ ζητήματα. προσήγαγε τῷ Ἀδὰμ τὰ ζῶα τὰ ἄλογα, τὰ πετεινά, ἰδεῖν τί ἂν καλεῖ αὐτά· (γρ. καλεῖ) οὐχ ἵνα μάθῃ ὁ πάντα προειδώς, ἀλλ' ἵνα δοκιμάσῃ τὴν εἰκόνα, εἰ ἐπιτηδεία πρὸς κατονόμασιν. εἰσῆλθεν οἰκοδομική, ἦλθε τεκτονική, ναυτική, χαλκευτική, κατονόμασις ἄστρων, οὐχ ἡ περίεργος, ἀλλ' ἡ τὴν θέσιν ὁρῶσα, ἡ τοῖς πλέουσιν ἐπιτηδεία, ἡ παρατηρουμένη ἄστρων ἀνατολάς, καὶ τὸν καιρὸν τῆς εὐπλοίας γνωρίζουσα, οὐχὶ γένεσιν πλάττουσα, καὶ εἱμαρμένην μυθολογοῦσα, ἀλλ' ἡ ἀκολουθοῦσα τῇ φωνῇ τοῦ δεσπότου· Γεν. α. 14. Ποιήσωμεν φωστῆρας ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα καὶ εἰς ἡμέρας καὶ εἰς καιρούς. προσῆλθεν ἡ εἰκών, καὶ ἐξιχνιάζει τὴν φύσιν. ζητεῖ βοτάνας, εὑρίσκει· ζητεῖ ῥίζας, καταλαμβάνει. πάντων εὑρίσκεται τεχνίτης, καὶ πάντων ἐπινοητής. ἀλλ' ἵνα μὴ νομίσῃ, ὅτι αὐτὴ εὗρεν ἐξ ἑαυτῆς, καὶ οὐ παρὰ τὴν δύναμιν τοῦ ἐνθέντος τῇ φύσει τὴν δύναμιν, δι' ἑνὸς λόγου δείκνυσιν, ὅτι πάντων τούτων διδάσκαλος τῆς ἡμετέρας φύσεως ὁ Θεός. Σοφ. ζ. 17. προσῆλθεν ὁ μακάριος Σολομὼν λέγων· Αὐτὸς γάρ μοι δέδωκε τῶν ὄντων τὴν γνῶσιν ἀψευδῆ, εἰδέναι σύστασιν κόσμου καὶ ἐνέργειαν στοιχείων, ἀρχὰς καὶ τέλη καὶ μεσότητα χρόνων, ἐνιαυτοῦ κύκλους καὶ ἀστέρων θέσεις, φύσεις ζώων καὶ θυμοὺς θηρίων, διαφορὰς φυτῶν καὶ δυνάμεις ῥιζῶν· ὅσα τέ ἐστιν ἀφανῆ καὶ ἐμφανῆ, ἔγνων ἐγὼ ὁ ἄνθρωπος. ἡ εἰκὼν πῶς ἔγνω; ὁ γὰρ πάντων τεχνίτης ἐδίδαξέ με σοφίαν. ἐδίδαξέ σε τὰ μέτρα, οὐ τὰ ἄμετρα. ὅρα γὰρ πῶς εἰς πολλὰς ἀμετρίας ἐξεχύθη ἡ τέχνη ἡ ἀνθρωπίνη, καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ. ἐνενόησε πῶς τὸ τῆς φωνῆς ὄργανον ἀποδίδοται, καὶ κατανοοῦσα τὴν φύσιν μιμεῖται τῇ τέχνῃ τὴν φύσιν. ἐπινοεῖ τὴν τοῦ ὀργάνου φύσιν, τούτου τοῦ πολυδονάκου ὀργάνου, τοῦ ἐκ πολλῶν καλάμων ὑφασμένου. καὶ ὅρα τί ποιεῖ, πῶς ἡ τέχνη πρὸς τὴν φύσιν ἑαυτὴν ἠκρίβωσεν. ἐπενόησεν ἀσκούς, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν προφέροντας τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ ἀναπτυσσομένους καὶ δανειζομένους πνεῦμα ἀλλότριον. εἶτα ἀπὸ τῶν δύο ἀσκῶν εἰς σωληνοδόχον τοῦ πνεύματος, εἰς πάντας τοὺς καλάμους διαπέμπων τὸ πνεῦμα, καὶ ἐπενόησε καὶ τὸ πνεῦμα ῥεῖν, καὶ φωνὴν μὴ εἶναι, ἕως ἂν ὁ δάκτυλος σχηματίσῃ τὸν φθόγγον. καὶ πόθεν τοῦτο, ἄνθρωπε; πόθεν κατεσκεύασας ὄργανον, καὶ δοχεῖον πνεύματος; διὰ τί ῥέον τὸ πνεῦμα ἦχον οὐκ ἀποτελεῖ τῶν αὐλῶν ἠνεῳγμένων; πολύ, φησί, ξενίζῃ, ὡς ἄπειρος. εἶπον προλέγων· εἰκὼν εἰμί, τὴν ἐμαυτοῦ φύσιν εἶδον, καὶ ἐμιμησάμην ἐμαυτόν. πῶς ἐμιμήσω ἑαυτόν; εἶδον καὶ ἐν ἐμαυτῷ τὸ πνεῦμα τοῦτο δεδανεισμένον. συνεχῶς γὰρ ὁ θώραξ ἀναπτυσσόμενος, καὶ συμπτυσσόμενος δέχεται τὴν εἴσοδον τοῦ πνεύματος. βλέπω δύο ἀρτηρίας πεμπούσας τὸ πνεῦμα διαχωρεῖν ὡς ἐνὶ σωλῆνι τῷ στόματι. ὁρῶ ὅτι τὸ πνεῦμα προχωρεῖ, καὶ ὁ λόγος οὐ γίνεται, ἐὰν μὴ ἡ γλῶσσα τὸν φθόγγον σχηματίσῃ. εἶδον ἐμαυτόν, καὶ ἐζήλωσα ἐμαυτόν, ἐξ ἐμοῦ κατέλαβον τὴν τέχνην τοῦ δεσπότου, ὡς λέγει Δαβίδ· Ψαλ. ρλη. 6. Ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσίς σου ἐξ ἐμοῦ. ἐμαυτὸν εἶδον, καὶ τὸν τεχνίτην ἐπῄνεσα. ἐμιμησάμην τὸν ἐμαυτοῦ δεσπότην. τῇ τέχνῃ τὴν φύσιν παρέστησα. οὐδὲ γὰρ φαῦλον τὸ ὄργανον, ἀλλ' ἐπειδὴ αἰσχρῶν ᾀσμάτων γέγονεν ὄργανον. ὡσεὶ θεῖα ἐλέγετο ἀπ' ἀρχῆς, οὐκ ἦν βέβηλα· εἰ καὶ τῇ ἀμετρίᾳ ἐπενοήθη εἰς τρυφήν, ἀλλ' ὅμως Θεῷ καθιέρωτο, ὥσπερ ἀπ' ἀρχῆς οὐκ ἦν βέβηλα. Ψαλ. ργ. 7. διὸ καὶ ὁ Δαβίδ· Αἰ-

εῖτε αὐτὸν ἐν ψαλτηρίῳ, καὶ κιθάρᾳ, ἐν χορδαῖς καὶ ὀργάνῳ, ἐν κυμβάλοις εὐήχοις, ἐν κυμβάλοις
ἀλαλαγμοῦ, ἐν τυμπάνῳ καὶ χορῷ. αὕτη οὖν ἡ ἐπίνοια μὴ πρὸς τρυφὴν ἀκολασίας ἐτράπη,
μὴ εἰς προσκύνησιν εἰδώλων. ἀλλ' ὧν ἂν ἐπινοήσῃ, τούτων τοὺς καρποὺς εἰ ἀπεδίδου
τῷ Θεῷ, οὐκ ἂν ἐμέμφθη ἡ ἐπίνοια τῆς τέχνης, εἰ τὸν δεσπότην ἐγνώρισεν. οὐκ
ἂν ἐμέμφθη ἡ κιθάρα, εἰ Θεὸς διὰ τῆς κιθάρας ἐκηρύττετο. διὰ τοῦτο ὁ μακάριος Δαβὶδ,
ἐπεὶ κιθάραν ἐπήξατο, διὰ δὲ τῆς κιθάρας οὐκ αἰσχροὺς ὕμνους ᾖσεν, ἀλλ' ἱεροὺς ἐπιπέμψας
λόγους, ἐγένετο ἡ κιθάρα καὶ Θεῷ καθωσιωμένη, καὶ δαιμόνων φυγαδευτήριον. ὅτι γὰρ τὸν
Σαοὺλ τὸν βασιλέα δαίμων κατέκρουε, καὶ ἐρράπιζε καὶ κατεστρώννυεν, Ἡνίκα, φησὶν, ὁ μακάριος
Δαβὶδ ἀνέκρουε τὴν κιθάραν, καλῶς ἐγίνετο τῷ Σαοὺλ καὶ ἐκουφίζετο. ὁρᾷς ὅτι
πᾶσα τέχνη, εἰ πρὸς θρησκείαν ἥρμοσται Θεοῦ, οὐδὲν ἂν ἦν φαῦλον, ἀλλὰ πάντα κατὰ γνώμην
ἂν ἡμῖν ἀπήντησεν; ἀλλὰ τί βουλόμενος ἦλθον ἀπὸ θεολογίας εἰς τέχνην, καὶ μίμησιν
εἰκόνος; ἵνα τὴν δεσποτικὴν φωνὴν κατὰ τῶν αἱρετικῶν ἀποδώσωμεν. ποίαν; Ὑποκριταὶ, Λουκ. ιβ. νϛ.
τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς οἴδατε δοκιμάζειν· τέχνας εὕρατε, ἐπινοίας πολλὰς
ἐπενοήσατε, καὶ τὸν πάντων δεσπότην καὶ τεχνίτην ὑβρίζετε; σὺ τῇ τέχνῃ ἐμιμήσω τὸν δεσπότην,
καὶ ὅμοιος ἀπηκριβώθης κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν, καὶ μὲ τὸν δημιουργὸν ἀνόμοιον
τῷ γεννήσαντι κηρύττεις; ἐγὼ ὑμᾶς ὑποτεταγμένους τῇ ἁμαρτίᾳ ἠλευθέρωσα, καὶ μὲ τὸν
ἁπάντων δεσπότην εἰς ὑποταγὴν καλεῖτε; ναί, φησι, γέγραπται, Ὅτι καὶ ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται. α. Κορ. ιε. κη.
Εἴρηται μὲν, κατὰ δύναμιν Θεοῦ. οὐδὲ γὰρ ἡμέτερα τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ Θεοῦ τὰ
κηρυττόμενα. Εἶτα ἵνα τῇ λέξει ἀκολουθήσω, συγχωρῶ τοῖς ἀκούουσιν εἰδέναι τὰ λεγόμενα.
ἵν' οὖν τῇ λέξει ἀκολουθήσω, ἐν τῇ μελλούσῃ δημιουργίᾳ, ἐν τῇ ἀναστάσει ὑποταγήσεται
τότε; σὺ δὲ γίνῃ τότε ἰσάγγελος. Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει τῶν νεκρῶν, λέγει ὁ σωτὴρ, οὔτε γαμοῦσιν, Ματθ. κβ. λ.
οὔτε γαμίσκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι Θεοῦ. σὺ ἀπὸ τῆς σεαυτοῦ τάξεως ἀνάγῃ, καὶ ὁ υἱὸς
ἀπὸ δεσποτείας εἰς ὑποταγὴν ἔρχεται; οὐκ ἤκουσας Παύλου λέγοντος· Τῇ γὰρ ματαιότητι Ρωμ. η. κ.
ἡ κτίσις ὑπετάγη, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν. ἡ κτίσις,
οὐρανὸς, γῆ, καὶ τὰ ἄλλα πάντα. τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα.
ποίᾳ ματαιότητι; τῇ ἀνθρωπίνῃ. ματαιότητα αὐτὸν διὰ τί καλεῖ; ἐκπεσόντα τῆς
εἰκόνος εἰς ὁμοιότητα ἀλόγων. Ματαιότης γὰρ ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης. καὶ ὁ Δαβίδ· Εκκλησ. α. β.
Πλὴν τὰ σύμπαντα ματαιότης, πᾶς ἄνθρωπος ζῶν. τῇ οὖν ματαιότητι ταύτῃ, Ψαλ. λη. ϛ.
τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διαφθαρέντι ὑπετάγη ἡ κτίσις. πῶς ὑπετάγη; ἀνατέλλει ὁ ἥλιος
τοῖς ἀναξίοις, βρύουσιν αἱ πηγαὶ τοῖς ἀχαρίστοις, φέρει ἡ γῆ τοὺς καρποὺς τοῖς ἀγνώμοσιν.
ὑπετάγη οὖν ἡ κτίσις τῇ ματαιότητι οὐχ ἑκοῦσα. εἰ γὰρ κατὰ γνώμην, οὐκ ἂν ὑπετάγη τοῖς ἀναξίοις
ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα καὶ ὑποτέτακται. ποίῳ σκοπῷ; ἐλπίδι. ποίᾳ ἐλπίδι; Ὅτι Ρωμ. η. κα.
καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις (ταῦτά φησι Παῦλος) ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν
ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. ἡ κτίσις τότε ἐλευθεροῦται, καὶ ὁ υἱὸς καταδουλοῦται;
ἐρευνᾶτε τὰς γραφὰς, μὴ συκοφαντεῖτε· ἐρευνᾶτε, μὴ πολυπραγμονεῖτε· ἐρευνᾶτε πιστεύοντες,
μὴ ἀντιλέγοντες. πόθεν ἔμαθες λέγειν, ὢν ἐγεννήθη, ἢ οὐκ ὤν; πόθεν ἔμαθες λέγειν,
τὸ γεννῆσαι καὶ τὸ κτίσαι παρὰ Θεῷ ταὐτόν ἐστι; Πέτρος σοι ταῦτα ἐδίδαξε; Παῦλος ὑπέθετο;
ἀλλ' ὁ σωτὴρ ταῦτα ἡμῖν παραδέδωκεν. ἀνάγνωθι τὴν γραφὴν, καὶ δυσωποῦ τὸν νόμον.
πλὴν οὐδὲ οἷς λέγεις ἐμμένεις. ὅταν γὰρ ἐρωτήσῃ, ὢν ἐγεννήθη, ἢ οὐκ ὤν, ἀποδύεται. ὁ γὰρ μὴ
ὁμολογῶν, ἐξετάζει. πρῶτον ὁμολόγησον, ὅτι ἐγεννήθη, καὶ τότε ἐρώτα, ὢν, ἢ μὴ ὤν. τὸ πρᾶγμα
ἠρνήσω, καὶ τὸ ῥῆμα βασανίζεις; ἃ μὲν οἶδας γεγεννῆσθαι, τούτου τὴν ἐρευνὴν ἐπιζητεῖς, ὢν ἐγεννήθη
ἢ μὴ ὤν; δὸς ὅτι ἐγεννήθη. πρῶτον πίστευσον, ὅτι ἐγεννήθη, καὶ τότε ζήτει. ἠρνήσω
τὴν φύσιν, καὶ τὴν λέξιν ἐξετάζεις; τὸ κτίσαι καὶ τὸ γεννῆσαι ταὐτόν; πόθεν ὁ υἱὸς, λεγέτω τις
αὐτὴν, ἐὰν μὴ ᾖ πρῶτον φανερὰ ἡ τάξις τῶν δύο, καὶ τότε ἡ διάνοια συμφωνῇ; οὐ δυνα-

μαι εἰπεῖν τὸ ἰδεῖν καὶ τὸ βλέπειν ταὐτόν· ἓν γὰρ εἴποι. ἐὰν δὲ εἴπω τὸ ἀκοῦσαι καὶ ἰδεῖν ταὐτόν ἐστι, τότε δοκῶ τὰ διαφέροντα, οὐ μὴν καὶ τῇ ὄψει, συμφωνοῦντα δὲ τῇ ἀκοῇ λέγειν ὅτι ταὐτόν ἐστι παρὰ Θεῷ. πόθεν οἶδας, ὅτι τὸ κτίσαι καὶ τὸ γεννῆσαι ταὐτόν; εἰ μὲν γὰρ ἐγέννησε καὶ ἔκτισε, καλῶς λέγεις ταὐτόν. εἰ δὲ μηδέποτε ἐγέννησε κατὰ σέ, ἀλλ' ἔκτισε, πόθεν τὸ γεννῆσαι καὶ τὸ κτίσαι ταὐτόν; ῥημάτων κενοδοξία, ῥήματα κενά, πραγμάτων ἀλήθεια. διὰ τί δὲ τὸ γεννῆσαι, καὶ τὸ κτίσαι σοφίζονται; ὁ Θεός, φησιν, ἁπλοῦς ἐστι, καὶ οὐχ ὥσπερ ἡμεῖς. μέρει μὲν γεννῶμεν, μέρει δὲ κτίζομεν· οἷον τοῖς μὲν γεννητικοῖς γεννῶμεν, τῇ δὲ χειρὶ κτίζομεν· οὐχ οὕτω δὲ ὁ Θεός, φησιν. ἁπλοῦς γὰρ καὶ ἀσχημάτιστος. ἀλλ' ᾧ τρόπῳ γεννᾷ, τούτῳ καὶ κτίζει. ἐπειδὴ περὶ ἀοράτων ἐπαγγέλλῃ, πεφυσιωμένος ὑπὸ τῆς ἀκαίρου ταύτης καὶ ματαίας φιλοσοφίας, ἓν τῶν ὁρωμένων σε πεισάτω, ὅτι τῷ αὐτῷ τρόπῳ τὰ γινόμενα μὴ καλὸν τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν. λάβε χεῖρα τὴν ἐμὴν τὴν φαινομένην, ἵνα ἀπὸ τῶν φαινομένων ὁ ἔλεγχος δράμῃ τῶν ἀοράτων. ἡ χεὶρ αὕτη μία οὖσα καθ' ἑαυτήν, καὶ ἐργαζομένη διάφορα, οὐ δύναται τὰ ἀποτελούμενα εἰς μίαν θεωρίαν δεῖξαι. οἷον τῇ αὐτῇ χειρὶ κτίζω καὶ καταστρέφω. οὐκοῦν ἐπειδὴ τῇ αὐτῇ ἐστι τὸ κτίσαι καὶ τὸ καταστρέψαι, ταὐτὸν ἄρα; ἀλλ' οὐ ταὐτόν. ἐπειδὴ λέγουσιν, ὅτι ἡμεῖς ἄλλως γεννῶμεν, καὶ ἄλλως κτίζομεν· λέγω κἀγώ, τῷ αὐτῷ τρόπῳ κτίζω τῇ αὐτῇ χειρί, καὶ καθαιρῶ τῇ αὐτῇ χειρί, καὶ τύπτω καὶ θεραπεύω. ἔσται οὖν τὸ τύψαι, καὶ τὸ θεραπεῦσαι ταὐτόν; τῇ αὐτῇ χειρὶ καὶ ὠθῶ τὸν ἑστηκότα, καὶ ἐγείρω τὸν πεσόντα· τῇ αὐτῇ χειρὶ καὶ ψηφίζω, καὶ λύω τὴν ψῆφον. ἔσται οὖν καὶ τὸ ψηφίσαι καὶ τὸ λῦσαι τὴν ψῆφον ταὐτόν; ταῦτα οὖν οὐκ ἔστι μωρολογίας ἐπέκεινα; ταῦτα οὐ μῦθοι, καὶ ἀχρεῖαι; ἆρα οὐ στένει ἡ ψυχὴ Παύλου; οὐκ ἀγανακτεῖ Πέτρος, τοιούτων ῥημάτων κωμαζόντων κατὰ τῆς θείας διδασκαλίας; ἀπέγνως τὸν Χριστόν, καὶ ἔμαθες τὰ ἑτέρων. οὐκ ἤκουσας τοῦ Κυρίου λέγοντος, Ὃς ἂν αἰσχυνθῇ με, καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους; πολλοὶ πολλάκις Χριστὸν ὁμολογοῦσι, τοὺς δὲ λόγους αὐτοῦ αἰσχύνονται. ὁμολογεῖ Χριστὸν αἱρετικός, ἔρχεται δὲ εἰς τὸν λόγον πατρὸς καὶ υἱοῦ, καὶ αἰσχύνεται τὸ ῥῆμα, καὶ λέγει· ἐγέννησε γὰρ ὁ ἀπαθής; οὐκοῦν κατὰ ῥεῦσιν, οὐκοῦν κατὰ ποίησιν. ὁρᾷς ὅτι αἰσχύνῃ τὸ ῥῆμα; ὢ τῆς ἀνοίας· ἐγένοντο λέξεων θηραταί, καὶ οὐ τῆς δυνάμεως ἀκριβεῖς ἐξετασταί· πάντα γὰρ ἔφθειρεν ἡ ματαιότης. ὃ δὲ πολλάκις εἶπον, τῶν αἱρετικῶν αἱ ἀρχαὶ αὗται, καὶ αἱ πηγαὶ δῆλαι. ἡ ἐκκλησία αἱρετικὴν ἔχει διδασκαλίαν. εἰπὲ τῶν ἡγησάμενοι γεγεννῆσθαι τοῦ προειρημένου. τίς ἐστιν ὁ ταύτην καθ' ἡμᾶς, ἰδοὺ σὺ καλεῖς αἵρεσιν, γεννῆσαι; ἀπ' ἀρχῆς οἱ ἀπόστολοι ἐκήρυξαν· μετὰ τοὺς ἀποστόλους ἡ ἐν Νικαίᾳ σύνοδος ἐβεβαίωσε. καὶ ἵνα δειχθῇ, ὅτι οἰκουμενικὴ ἦν ἡ πίστις, τοσούτων συναχθέντων, ἑπτὰ μόνοι διεφώνησαν, οἳ καὶ ἀπεκηρύχθησαν. πᾶσα ἡ οἰκουμένη συνεφώνησεν, ἐπειδὴ τοῦ φυράματος ἦν τοῦ ἀποστολικοῦ. καὶ ὅρα τὸ θαυμαστόν· ἐμιμήσατο ἡ νέα δι' οἰκονομίας τὴν παλαιάν. ὅτε οἱ βασιλεῖς Ἀσσυρίων ἐπῆλθον ἐπὶ τὴν γῆν τῆς Παλαιστίνης, ἐξῆλθεν Ἀβραὰμ κατὰ τῶν ἀλλοφύλων, κατὰ πέντε βασιλέων. ἐξῆλθε μόνος ὁ πιστός· καὶ πόσους στρατεύει κατ' αὐτῶν; δούλους τριακοσίους οἰκογενεῖς, καὶ δεκαοκτώ. ὅσους ἐστράτευσεν Ἀβραὰμ κατὰ ἀλλοφύλων, ἐστράτευσε Χριστὸς κατὰ τῶν αἱρέσεων· ὅσους ἐστράτευσεν Ἀβραὰμ κατὰ τῶν ἀλλοφύλων, μᾶλλον δὲ ὅσους ἑαυτῷ συνεστράτευσε, τοσούτους ὁ Χριστὸς μεθ' ἑαυτοῦ ὥπλισε κατὰ τῶν αἱρέσεων. τριακόσιοι δεκαοκτὼ ἐπίσκοποι ἐν Νικαίᾳ· κἀκεῖ τριακόσιοι δεκαοκτὼ οἰκέται τοῦ Ἀβραὰμ οἰκογενεῖς. διὰ τί οἰκογενεῖς εἶπεν; εἶχε γὰρ καὶ ἀργυρωνήτους· ἀλλὰ τὸ γνήσιον ἔδειξε τῆς οἰκίας. καὶ νῦν Χριστὸς ἐστράτευσεν οὐχ ἁπλῶς τοὺς δούλους, ἀλλὰ τοὺς οἰκογενεῖς, τοὺς κηρύττοντας τὸν ὄντα ἐξ ὄντος, τὸν ζῶντα ἐκ ζῶντος, τὸ φῶς τὸ ἐκ φωτός. τί λέγεις φῶς καὶ φῶς; ποία διαφορά; ζωὴ καὶ ζωή; ποῖον τὸ διάφορον; καὶ τὸ θαυμαστόν· ὁ πατὴρ φῶς ἐλέχθη, ὁ δὲ υἱὸς μετὰ προσθήκης. λέγει Ἰωάννης, Ὁ Θεὸς φῶς ἐστι· περὶ δὲ τοῦ υἱοῦ, Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν. ὁ πατὴρ ἀπολελυμένως ἐκλήθη φῶς. ἐπειδὴ γὰρ κατὰ τὸ

τοῦ

Μαρκ. η. λη.

γρ. ἐπαισχ δῇ

Γεν. ιδ. ιδ.

γρ. ζωὴ ζωή;

α. Ιωαν. α. ε.

Ιωαν. α. θ.

τοῦ πατρὸς θεότητος οὐ ταχέως στρατεύονται αἱρετικῶν τόλμαι (εἰ καὶ τὰ μάλιστα κατὰ Χριστοῦ τολμώμενα εἰς πατέρα ἀναφέρει τὴν ὕβριν) ἀλλ' ὅμως τὸ ὡμολογημένον ἁπλῷ κατασκευάζει λόγῳ ἡ γραφή, τὸ ἀμφιβαλλόμενον ὀχυροῖ τῇ ἀληθείᾳ. φῶς ὁ πατὴρ, καὶ οὐ μετὰ προσθήκης· ἀρκεῖ γὰρ κηρυχθεὶς γνωρισθῆναι. φῶς ὁ υἱός· ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι φῶς μὲν νοερὸν ἐκεῖνο, τὸ δὲ ἕτερον νόθον, φῶς ἀληθινόν. πάλιν ἵνα μή τις εἴπῃ, ὥσπερ φῶς ὁ ἥλιος, καὶ φῶς ἡ σελήνη, ἀλλὰ τὸ μὲν μέγα φῶς, τὸ δὲ μικρὸν φῶς· οὕτω καὶ ὁ πατὴρ φῶς, ἀλλὰ μέγα, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς φῶς, ἀλλὰ μικρόν· ἵνα μὴ ταῦτα λέγῃ, Ἡσαΐας παραλαμβάνει· Γῆ Ζαβουλὼν, καὶ γῆ Νεφθαλείμ, ὁδὸς θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει φῶς εἶδε μέγα. εἰ ὁ Θεὸς φῶς ἐστι, καὶ φῶς μέγα, ὁ Θεὸς μέγας. εἰ ὁ Θεὸς φῶς ἐστιν, ὡς γέγραπται παρὰ Ἰωάννου, ὅτι ὁ Θεὸς φῶς ἐστιν· εἰ ὁ Θεὸς τὸ φῶς μέγα, Θεὸς μέγας. μέγας γὰρ ὁ γεννήσας, καὶ μέγας ὁ γεννηθείς· μεγάλη ἡ ῥίζα, μέγας ὁ καρπός· μέγα τὸ φῶς, μέγα τὸ ἀπαύγασμα. οὐκ οἶδα μικρὸν καὶ μέγα, ἀλλὰ μέγα οἶδα ἕνα Θεὸν τριάδα. μέγας ὁ Θεός· Ὁ Θεὸς μέγας ὁ αἰώνιος, φησὶν Ἡσαΐας. ὁ δὲ Παῦλος, Ἀπεκδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. μέγας ὁ Θεὸς, μέγας Κύριος, ὥς φησι Δαβίδ· Μέγας ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ. ἀλλ' ἐπειδὴ ἰσχὺς καὶ δύναμις ταὐτὸν (Χριστὸς γὰρ Θεοῦ δύναμις) μέγας ὁ Κύριος ἡμῶν· ὥσπερ ἔλεγε, μέγας ὁ πατὴρ, μεγάλη καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ· μέγας ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ. μεγάλη ἰσχὺς ὁ υἱός, ἐπειδὴ μεγάλη δύναμις καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὥς φησιν ὁ σωτὴρ τοῖς ἀποστόλοις· Καθίσατε εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους. ἀλλ' ὅρα τί σοφίζονται τὴν δύναμιν. ἔστι, φησὶν, ἡ δύναμις, ὡς πλοῦτος ἔχουσα ἐπαγγελίαν. τὸ γὰρ πνεῦμα οὐκ εἴρηται, φησι, Θεὸς, ἀλλὰ ἀρραβὼν Θεοῦ, καὶ πῶς ἄκουε. ὁ ἀρραβὼν μέρος ἐστὶ δώρου, οὐδὲ ὁλόκληρον δῶρον, ἀλλὰ μέρος τοῦ ὅλου. γέγραπται γὰρ, φησι, παρὰ τῷ ἀποστόλῳ· Σφραγισθέντες ἐν πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ὅ ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν. ὅρα, φησὶν, ὅτι δῶρόν ἐστι Θεοῦ, καὶ οὐ Θεός. ὥστε ἐστὶν δῶρον καὶ ἀρραβὼν, μέρος ἐκ τοῦ ὅλου. ἐὰν οὖν ἴδῃς καὶ τὸν Θεὸν μέρος λεγόμενον, καὶ οὐχ ὅλον, καὶ δῶρον, καὶ οὐχ ὅλον· τί λέγει γάρ; ὁ δὲ ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας. τίς ὁ ἀρραβών; τίς ἡ κληρονομία; τίς ὁ ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας; ἡ κληρονομία δῶρόν ἐστι τοῦ τὴν κληρονομίαν δεδωκότος, οὐκ αὐτὸς ὁ κληρονομούμενος. λέγει τοίνυν, ὁ ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν τὸ πνεῦμα. εἰ τὸ κληθῆναι τὸ πνεῦμα ἀρραβῶνα, σκανδαλίζει σου τὴν ψυχὴν, ἐὰν ἴδῃς καὶ τὸν Θεὸν κληρονομίαν λεγόμενον, τί ποιεῖς; πρόσεχε ἀκριβῶς πῶς οὐ μόνον κληρονομούμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν κληρονομίαν λεγόμενον. ἄκουε τοῦ Δαβὶδ λέγοντος, Κύριος μερὶς τῆς κληρονομίας μου. ὁ Θεὸς μερὶς κληρονομίας· τὸ πνεῦμα ἀρραβὼν κληρονομίας. εἰ ποιεῖ ἐλάττονα τὸν υἱὸν, ἢ τὸν πατέρα τὸ λέγεσθαι μερίδα κληρονομίας, ἐλαττοῖ καὶ τοῦ πνεύματος τὴν ἀξίαν τὸ καλεῖσθαι ἀρραβὼν κληρονομίας. λέγει Δαβὶδ ἀλλαχοῦ· Κύριος μερίς μου ἐν γῇ ζώντων. μερίς μου, τίνος μερίσαντος; εἰ γὰρ εἷς, οὐχ ὅλος. εἰ λέξεων εἶ θηρατὴς, καὶ οὐ νοημάτων ἐξεταστὴς, οὐδὲν κωλύει σε καὶ τὸν πατέρα Θεὸν βλασφημῆσαι, ὃν δοκεῖς σέβεσθαι. Κύριος μερὶς τῆς κληρονομίας μου, καὶ μερίς μου εἶ ἐν γῇ ζώντων. διὰ τί δὲ λέγεται ἡ αὐτογενὴς δύναμις μερὶς καὶ κληρονομία; ἐπειδὴ τὸν Θεὸν αἱρέσει οἰκείᾳ δεχόμεθα, καὶ ἕκαστος, ὁ μὲν τὴν πλοῦτον αἱρεῖται, ὁ δὲ τὸν Θεὸν δέχεται, καὶ γίνεται μερὶς τοῦ πιστοῦ ὁ αἱρεθεὶς Θεός. οἷον τί λέγω. γέγραπται τοῖς Λευΐταις, Οὐκ ἔσται σοι μερὶς ἐπὶ τῆς γῆς· Κύριος γὰρ μερὶς αὐτῶν. εἰ ὁ Θεὸς λεγόμενος μερὶς οὐ σκανδαλίζει σε, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀρραβὼν λεγόμενον διὰ τί σκανδαλίζει σε; περιέλωμεν πᾶσαν σύγχυσιν ἀπιστίας, καὶ δεξώμεθα τὴν ἀσύγχυτον πίστιν. ἕως πότε βαρυνεῖς σου τὴν καρδίαν, αἱρετικέ, ὡς ὁ Φαραώ; ἕως πότε οὐ ζυγοστατεῖς τὰ θεῖα ῥήματα; ἔχεις

λογισμόν

Ἡσ. θ α.

Ἡσ. κϛ. δ.

Τιτ. β ιγ.

Ψαλ. ρμϛ. ε.

Λουκ. κδ. μθ

Ἐφεσ. α ιδ.

Ψαλ. ιε. ε.

Ψαλ. ρμα. ζ.

Ἀριθ. ιη. κ.

λογισμὸν ζυγὸν ἐν ἑαυτῷ· ζυγοστάτει τὰ ῥήματα τοῦ σωτῆρος· νόει ποῖά ἐστι τὰ περὶ σαρκὸς,
ποῖα τὰ περὶ θεότητος· νόει τὰ περὶ τῆς ἀξίας, νόει τὰ περὶ τῆς οἰκονομίας· ἵνα μὴ λεχθῇ
Ωσ. ιβ. ζ. καὶ περὶ σοῦ τὰ ἐν τῷ προφήτῃ περὶ τοῦ Χαναὰν λεγόμενα· Χαναὰν, ἐν χειρὶ αὐτοῦ ζυ-
γὸς ἀδικίας, ἠγάπησε καταδυναστεύειν. καὶ Δαβὶδ, Πλὴν μάταιοι οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων,
τῶν αἱρετικῶν, ἐν ζυγῷ τοῦ ἀδικῆσαι. κατέχεις ζυγὸν, καὶ φθείρεις τὸ δίκαιον; βλέπε τὸν
Ἰωαν. ι. λ. ζυγὸν τοῦ σωτῆρος. Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. ποῦ δὲ ἄνισον; βλέπε τὰς πλάστιγγας τοῦ
Ἰωαν. ιδ. θ. θείου λόγου. Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα μου. ποῦ δὲ κατάγει, ποῦ δὲ ἀνάγει; βλέ-
Ἰωαν. η. λς. πε τὸν πατέρα ἐλευθεροῦντα, καὶ τὸν υἱὸν ἐλευθεροῦντα, ὡς αὐτὸς λέγει· Ἐὰν μὴ ὁ υἱὸς ὑμᾶς
Ρωμ. η. β. ἐλευθερώσῃ, δῆλοί ἐστι καὶ Παύλου λέγοντος· Ὁ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ ἠλευθέρωσέ με. εἰ πατὴρ ἐλευθεροῖ, εἰ υἱὸς ἐλευθεροῖ, εἰ δὲ πνεῦμα ἐλευθεροῖ, πῶς
δὲ δουλοῖ; ἀλλὰ γένοιτο ἡμᾶς πάντας ζυγὸν ἁμαρτίας καὶ ζυγὸν αἱρέσεως ἀποφυγόντας, ἔχειν
τὴν πίστιν ἀκλινῆ. μὴ ἀγνοείτωσαν δὲ αἱρετικοὶ τὰ λεγόμενα. πολλῶν γὰρ ἤκουσα λεγόν-
των, ὅτι διὰ τί μὴ τὰ ἠθικὰ ἡμῖν διαλέγεται; διὰ τί μὴ περὶ τρόπων, καὶ κοσμιότητος; οὐ
τοῦτο δὲ ποθοῦντες λέγουσιν, ἀλλὰ τοὺς ἐλέγχους φεύγοντες. ἀληθῆ διόρθωσιν θέλεις; ἤκου-
σας πολλάκις τῆς μεγάλης διδασκαλίας· ἤκουσας περὶ ἠθῶν· διώρθωσαί σου τὸ ἦθος· ἤκου-
Ματθ. ια. ιη. σας περὶ τρόπων· ἐρρύθμισαί σου τὸν τρόπον. ἀλλὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Κυρίου· Ἦλθεν
Ἰωάννης μήτε ἐσθίων, μήτε πίνων, λέγουσι, δαιμόνιον ἔχει· ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων
καὶ πίνων, λέγουσιν, ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης. οὐδὲν ἀρέσκει τῇ κακίᾳ. ἐὰν εἴπῃς
περὶ ἠθῶν, λέγει, ἐγὼ περὶ πίστεως ἐρωτῶ σε· ἐὰν εἴπῃς περὶ τῆς πίστεως, λέγει, ἐγὼ ἤθελον
Ματθ. ια. ιζ. περὶ τρόπων ἀκοῦσαι. διὰ τοῦτο δὲ παιδιώδεις τῆς κακίας ῥαπίζων ὁ σωτὴρ ἔλεγεν· Ηὐλή-
σαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε. ηὐλήσαμεν λόγῳ ἁγίῳ,
λόγῳ φωτεινῷ τὴν τῶν ἠθῶν κατάστασιν ἠκούσατε· ἐθρηνήσαμεν λόγῳ ἐπιπόνῳ, ὀδυνω-
μένῳ, θρηνοῦντι ὑμῶν τὴν ἀπιστίαν, καὶ οὐκ ἠκούσατε. οὔτε τὰ περὶ ὑμῶν ἀκούσαντες ὠρχή-
σασθε, οὔτε τὰ κατὰ αἱρέσεων ἀκούσαντες ἐπενθήσατε. ἦλθεν ὁ Βαπτιστής· λέγουσι, δαιμόνιον ἔ-
χει, καὶ οὐκ ἀγανακτεῖ ὁ Βαπτιστὴς, ἀλλὰ τοῦ ἔργου ἔχεται. ὁρᾷς γὰρ αὐτὸν καὶ τὰ αὐτὰ πάσχον-
Ἰωαν. ι. κ. τα τῷ σωτῆρι; περὶ τοῦ σωτῆρος ἔλεγον οἱ Ἰουδαῖοι, Δαιμόνιον ἔχει, καὶ μαίνεται, τί αὐτοῦ ἀ-
κούετε; οὐχὶ μακάριός ἐστιν ὁ χριστιανὸς ἐκεῖνος, ὁ τῇ ἴσῃ ὕβρει ὑποπίπτων τῇ δεσποτικῇ;
Πράξ. κς. κδ. Παῦλος κηρύττει τὴν ἀλήθειαν, καὶ λέγει αὐτῷ Φῆστος· Μαίνῃ, Παῦλε, τὰ πολλά σε γράμμα-
τα εἰς μανίαν περιτρέπει. μανία γὰρ φαίνεται τοῖς μὴ καθεστηκόσι τὰ σώφρονα. ὁ δὲ,
Οὐ μαίνομαι, φησι, κράτιστε Φῆστε, ἀλλὰ ῥήματα σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης φθέγγομαι.
ὁρᾷς τὴν ἔνθεον παρρησίαν, τὴν μανίαν μὲν νομισθεῖσαν, σωφροσύνης δὲ λαμπροτέραν; ἀ-
κούει Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς, ὅτι δαιμόνιον ἔχει, ὡς ἤκουσαν οἱ ἀρχαῖοι προφῆται δαιμονιῶντες.
δ Βασ. θ. β. ἀπέστειλέ ποτε Ἐλισσαῖος ὁ προφήτης ἴδιον μαθητὴν προφήτην, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἄπελθε,
καὶ εὑρήσεις Ἰηοὺ τὸν ἄρχοντα· λάβε αὐτὸν ἰδίᾳ, καὶ εἰπὲ αὐτῷ· τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσ-
ραήλ· ἰδοὺ κέχρικά σε εἰς βασιλέα, καὶ ἐπίχεε ἐπ᾽ αὐτὸν τὸ κέρας τοῦ ἐλαίου, καὶ χρῖσον
αὐτὸν εἰς βασιλέα. ἀποστέλλει ὁ προφήτης μαθητὴν προφήτην, λαμβάνει τὸν ἄρχον-
τα (τότε γὰρ οὐκ ἦν βασιλεὺς Ἰηοὺ, ἀλλ᾽ ἄρχων τοῦ βασιλεύοντος) λέγει αὐτῷ· ἐλθὲ ἰδίᾳ· καὶ
λαβὼν αὐτὸν ἰδίᾳ, καὶ τὰ ῥήματα λέγει, καὶ τῷ κέρατι χρίει, καὶ ὡς ἔχρισεν, ἔφυγεν, ἀνεχώ-
ρησε. λέγουσιν οἱ συνάρχοντες τῷ Ἰηοὺ πρὸς αὐτόν· Τί ἦλθεν οὗτος πρὸς σὲ ὁ ἐ-
πίληπτος; ἀντὶ τοῦ, ὁ δαιμονιζόμενος οὗτος τί ἦλθε; τί ἦλθε πρὸς σὲ ὁ ἐπίληπτος
οὗτος; οὕτω ἀπ᾽ ἀρχῆς ὑβρίζοντο οἱ προφῆται, οὕτως οἱ ἀπόστολοι. τί ἦλθεν ὁ ἐ-
πίληπτος ἐκεῖνος πρὸς σέ; φοβούμενος μὴ ἐξάκουστον ποιήσῃ τὸ ὄνομα τῆς βασι-
λείας, καὶ κινδυνεύσῃ (βασιλέως γὰρ βασιλεύοντος ἐπικίνδυνον τὸ εἰς ἕτερον μετενεχθῆ-
ναι τὴν ἀρχὴν) λέγει· Ὑμεῖς οἴδατε τὴν ἀδολεσχίαν αὐτοῦ καὶ τὴν φλυαρίαν αὐτοῦ. συνί-

θετο οὐ τῇ γνώμῃ, ἀλλὰ τῇ φωνῇ. οἴδατε αὐτοῦ τὴν ἀδολεσχίαν. Εἶτα ἐκεῖνοι συνιέντες, ὅτι οὐδέποτε ἡ ἀλήθεια ἡττᾶται, αὐτοὶ οἱ καταγελάσαντες σπουδάζουσι μαθεῖν τὴν ἀλήθειαν. Ἀδικόν ἐστιν, Ἰησοῦ, ἐὰν μὴ ἀπαγγείλῃς ἡμῖν· ἀδικεῖς τὰ τῶν φίλων· κακῶς ποιεῖς κρύπτων τὸ μυστήριον. Εἰ ἐπίληπτός ἐστι, τί ζητεῖς τὰ τοῦ ἐπιλήπτου; ἀδικεῖς, Ἰησοῦ, ἐὰν μὴ ἀπαγγείλῃς ἡμῖν. ἡ κακία καταφρονεῖ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἀγωνιᾷ αὐτήν. καὶ ὡς δαιμονιῶντος κατεψηφίσαντο, καὶ ὡς ἀληθεύοντος τὰς λέξεις ἐβάστασαν. τί ἀπήγγειλέ σοι, λέγε. ἔλαβέ με ἰδίᾳ. βλέπε ἰσχὺν τῆς ἀληθείας, πῶς ἡ γελασθεῖσα προσεκυνήθη δόξα, πῶς ὁ προφήτης ὁ ἐπίληπτος, καὶ νόμων ἰσχυρότερος ἐγένετο. Λέγει, ἔλαβέ με ἰδίᾳ, καὶ ἐπέχεέ μοι τὸ κέρας τοῦ ἐλαίου· καὶ ἐπῆραν φωνὴν οἱ ἄρχοντες λέγοντες, Ζήτω ὁ βασιλεύς. ὁρᾷς πῶς κατὰ τὸ αὐτὸ ἐγέλασαν τὴν προφητείαν καὶ ἐθαύμασαν, καὶ κατεψηφίσαντο καὶ ἐπίστευσαν; δαιμονιῶντα ἔλεγες, καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ δαιμονιῶντος χριστοποιηθέντα βασιλέα καλεῖς; οὕτως οὐ δεῖ ξενίζεσθαι οὐδὲ ἡμᾶς, οὐδὲ τοὺς ἡμετέρους πατέρας, οὐδὲ τοὺς μεθ' ἡμᾶς, ἐὰν παρ' αἱρετικῆς γλώσσης ἀκούσωμέν τι τῶν εἰς ὕβριν συντεινόντων. γένοιτο δὲ ἡμᾶς ὑπὸ Χριστοῦ δοξάζεσθαι, ἵνα ἐν Χριστῷ δοξασθῶμεν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΙΝΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ἀπόστολον Θωμᾶν.

Λογ. ρϛ'.

Ε Ms. ἐν Χάλκῃ νήσῳ τῆς Χαλκηδόνος. Μηνὸς Οκτω. ε.

Ἥκω τὸ προληφθὲν ὄφλημα καταβαλεῖν ἐπειγόμενος. εἰ γὰρ καὶ πένης εἰμί, ἀλλὰ πρὸς τὴν εὐγνωμοσύνην ὑμῶν ἐκβιάζομαι. ὑπεσχόμην ὑποδεικνύναι τοῦ Θωμᾶ τὴν ἀπιστίαν· καὶ διὰ τοῦτο ἥκω ταύτην ἀποδώσων ὑμῖν. προτεθύμημαι γὰρ τὰς προτέρας ὀφειλὰς πρότερον ἀποτιννύειν, ἵνα μὴ τοῖς ἐπισωρευομένοις τόκοις καταχωσθῶ. συμπαρέξατε δή μοι πρὸς τὴν τοῦ χρέους καταβολήν, καὶ καθικετεύσατε τὸν Θωμᾶν, ἵνα τὴν ἁγίαν αὐτοῦ δεξιὰν τὴν ἁψαμένην τῆς τοῦ δεσπότου πλευρᾶς τοῖς ἐμοῖς χείλεσιν ἐπιθείς, θυρώσῃ μου τὴν γλῶτταν πρὸς τὴν ἐξήγησιν τῶν ποθουμένων ὑμῖν. ἐγὼ δὲ ταῖς πρεσβείαις τοῦ ἀποστόλου καὶ μάρτυρος Θωμᾶ θαρρῶν, κηρύττω τὴν προτέραν ἀμφιβολίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν δευτέραν ὁμολογίαν, τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν κρηπῖδα τυγχάνουσαν καὶ θεμέλιον. Εἰσελθόντος τοῦ σωτῆρος πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, καὶ πάλιν ἐξελθόντος ὥσπερ εἰσῆλθεν, ὁ Θωμᾶς ἀπελιμπάνετο μόνος. ἦν δὲ καὶ τοῦτο θείας οἰκονομίας ἔργον, ὥστε τὸν χωρισμὸν τοῦ μαθητοῦ πρόξενον γενέσθαι πλείονος ἀσφαλείας καὶ βεβαιότητος. Εἰ γὰρ παρῆν ὁ Θωμᾶς, οὐκ ἂν πάντως ἀμφέβαλλεν· Εἰ δὲ μὴ ἀμφέβαλλεν, οὐκ ἂν περιέργως ἐζήτησεν· Εἰ δὲ μὴ ἐζήτησεν, οὐκ ἂν ἐψηλάφησεν· Εἰ δὲ μὴ ἐψηλάφησεν, οὐκ ἂν Κύριον καὶ Θεὸν ἀνηγόρευσεν· Εἰ δὲ μὴ Κύριον καὶ Θεὸν τὸν Χριστὸν ἀπεκάλεσεν, οὐκ ἂν ἡμεῖς οὕτως ἀδεῶς ἀνυμνεῖν ἐδιδάχθημεν. ὥστε καὶ μὴ παρὼν ὁ Θωμᾶς ἡμᾶς πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐποδήγησε, καὶ παραγενόμενος ὕστερον βεβαιοτέρους περὶ τὴν πίστιν ἐποίησεν. ἔλεγον τοίνυν οἱ μαθηταὶ τῷ Θωμᾷ τελευταῖον ἐπεισελθόντι· Ἑωράκαμεν τὸν Κύριον, ἑωράκαμεν τὸν εἰπόντα, Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ἑωράκαμεν τὸν εἰπόντα, Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις, καὶ ἡ ζωή, καὶ ἡ ἀλήθεια· καὶ τῶν λόγων τὴν ἀλήθειαν εὕρομεν τοῖς πράγμασι λάμπουσαν. ἑωράκαμεν τὸν εἰπόντα, Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι· καὶ τὴν ἀνάστασιν εἰσιδόντες τὸν ἀναστάντα προσεκυνήσαμεν. ἠκούσαμεν αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς εἰπόντος, Εἰρήνην ὑμῖν, καὶ τὴν ζάλην τῆς λύπης πρὸς γαλήνην εὐφροσύνην ἐτρέψαμεν. ἐθεασάμεθα τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὰς ὑποδεξαμένας τὰς τῶν ἥλων ἀκμάς, ἐθεασάμεθα τὰς χεῖρας τὰς καταβοώσας τῆς λύσσης τῶν θεομάχων Ἰουδαίων, ἐθεασάμεθα τὰς

Ιωαν. κ. κθ.

Ιωαν. η. ιβ.

Ιωαν. ιδ. ϛ.

Ματθ κζ. ξγ.

χεῖρας τὰς ὑφανάσας τὴν ἀφθαρσίαν ἡμῖν, ἐθεασάμεθα καὶ τὴν πλευρὰν τὴν παντὸς κήρυκος λαμπρότερον βοῶσαν τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ πλήξαντος. αὐτὴν ἐθεασάμεθα τὴν πλευρὰν, ἣν ὑμνοῦσιν ἄγγελοι, καὶ σέβουσιν οἱ πιστεύοντες, καὶ δαίμονες φρίττουσιν. ὑπεδεξάμεθα καὶ φύσημα θεῖον ἐκ τοῦ θείου στόματος αὐτοῦ, φύσημα πνευματικὸν, φύσημα πάσης χάριτος χορηγόν· ἐχειροτονήθημεν ἐκ τοῦ δεσπότου δεσπόται τῆς τῶν πλημμελημάτων ἀφέσεως· ἐγενόμεθα καὶ κύριοι τῆς τῶν ἁμαρτωλῶν κρίσεως, τοιοῦτον ῥῆμα παρ᾽ αὐτοῦ δεξάμενοι σύνθημα· Ἰωαν. κ. κγ. Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται. τοιούτων λόγων κατετρυφήσαμεν τοῦ σωτῆρος, τοιούτων δωρεῶν ἀπηλαύσαμεν (οὐ γὰρ εἴασεν ἡμᾶς μὴ πλουτισθῆναι πλουσίου περιτυχόντας δεσπότου) σὺ δὲ μόνος πένης ἔμεινας μὴ παρών. τί οὖν πρὸς αὐτοὺς ὁ Θωμᾶς; ἑωράκατε τὸν Κύριον; καλῶς. ἐκεῖνον ὃν ἐθεάσασθε, μειζόνως σέβεσθε· ὃν κατωπτεύσατε, κηρύττοντες διαγίνεσθε. Ἰωαν. κ. κε. Ἐγὼ δὲ ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω. ἀλλ᾽ ὑμεῖς οὐκ ἂν ἐπιστεύσατε, εἰ μὴ πρότον ἐθεάσασθε· οὕτω κἀγὼ, ἐὰν μὴ ἴδω, οὐ μὴ πιστεύσω. ἐπίμεινον, ὦ Θωμᾶ, τῷ τοιούτῳ πόθῳ, σπουδαίως ἐπιμένων, ἵνα σου βλέποντος ἐγὼ βεβαιωθῶ τὴν ψυχήν. ἐπιμένων ζήτει τὸν εἰπόντα, Ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε. μὴ παρέλθῃς ἁπλῶς ἐρευνῶν, ἐὰν μὴ εὑρήσῃς ὃν ζητεῖς θησαυρόν. ἐπιμένων κροῦσον τὴν θύραν τῆς ἀναντιρρήτου γνώσεως, ἕως ἂν ὑπανοίξῃ σοι ταύτην ὁ εἰπών· Ματθ. ζ. ζ. Κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. φιλῶ σου τὴν διχόνοιαν τῶν λογισμῶν, ὡς πᾶσαν διχόνοιαν τέμνουσαν· ἀγαπῶ σου τὸν φιλομαθῆ τρόπον, ὡς πᾶσαν φιλονεικίαν ἐκκόπτοντα· ἡδέως ἀκούω σου πολλάκις λέγοντος, Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, οὐ μὴ πιστεύσω. σὺ γὰρ ἀπιστῶν οὕτως, ἐγὼ πιστεύειν διδάσκομαι· σὺ τῇ δικέλλῃ τῆς γλώττης ὀρύττοντος τὰς τοῦ θείου σώματος ἀρούρας, ἐγὼ τὸν καρπὸν ἀπόνως θερίζω καὶ σωρεύω πρὸς ἐμαυτόν. ἐὰν μὴ ἴδω τούτοις μου τοῖς ὀφθαλμοῖς τὰς ἐν ταῖς ἁγίαις αὐτοῦ χερσὶν αὔλακας, ἃς ἠροτρίασαν οἱ δυσσεβεῖς, οὐδαμῶς τοῖς ὑμετέροις συνθήσομαι ῥήμασιν· ἐὰν μὴ βάλω τοῦτόν μου τὸν δάκτυλον εἰς τὰ κοιλώματα τῶν ἥλων, οὐκ ἂν τὸ ὑμέτερον εὐαγγέλιον παραδέξωμαι· ἐὰν μὴ κρατήσω ταύτῃ μου τῇ χειρὶ τὴν πλευρὰν ἐκείνην, τὴν ἀνύποπτον μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως, οὐκ ἂν τῷ ὑμετέρῳ πιστεύσαιμι δόγματι. ἅπας γὰρ λόγος κεκτημένος τὴν ἀπὸ πολλῶν πραγμάτων συνηγορίαν, ἰσχυρὸς ὑπάρχει καὶ βέβαιος· πᾶσα δὲ φωνὴ τῆς ἀπὸ τῶν ἔργων μαρτυρίας ἐστερημένη, ἐστὶν ἐξίτηλος, ἐκ τῶν χειλέων εἰς τὸν ἀέρα χεομένη. μέλλω κηρύττειν τοῖς ἀνθρώποις τοῦ διδασκάλου τὰ θαύματα. πῶς οὖν ἃ μὴ παρέλαβον τοῖς ὀφθαλμοῖς, ταῦτα τοῖς λόγοις ἐξείπω; πῶς πείσω τοὺς ἀπίστους πιστεῦσαι, οἷς οὔπω αὐτὸς πίως παρηκολούθησα; εἴπω τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι σταυρούμενον μὲν τὸν ἐμὸν δεσπότην τεθέαμαι, ἀναστάντα δὲ οὐκ εἶδον, ἀλλ᾽ ἤκουσα; καὶ τίς οὐ γελάσει μου τὴν φωνήν; τίς οὐ διαπτύσει τὸ κήρυγμα; ἕτερον γάρ ἐστιν ἀκοὴ, καὶ ἕτερον ὄψις· καὶ ἕτερόν ἐστι λόγων ἀπαγγελία, καὶ ἄλλο πραγμάτων θέα καὶ πεῖρα. οὕτως ἀμφίβολον κεκτημένου τὴν γνῶσιν τοῦ Θωμᾶ, μεθ᾽ ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ὁ δεσπότης πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς συνηθροισμένους ὁμοῦ παρεγένετο. ἀφῆκε τὸν Θωμᾶν ἐν ταῖς μέσαις ἡμέραις κατηχηθῆναι πρότερον ὑπὸ τῶν ἑταίρων αὐτοῦ, συνεχώρησεν αὐτὸν ἐκκαῆναι τῷ δίψει τῆς θέας αὐτοῦ· καὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ σφοδρῶς ἀναφλεχθείσης τῷ πόθῳ τῆς ὄψεως, τότε λοιπὸν εὐκαίρως ὁ ποθούμενος τὸν ποθοῦντα κατέλαβεν. ὁμοίως δὲ, καθάπερ τὸ πρὶν, τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, τοῦτο πεποίηκε, καὶ Ἰωαν. κ. κς. πάλιν, καθάπερ καὶ πρότερον, εἶπεν αὐτοῖς, Εἰρήνη ὑμῖν, ἵνα καὶ τοῦ πράγματος καὶ τοῦ θαύματος ἡ ταυτότης, καὶ τῶν ἀποστόλων τὴν ἐπαγγελίαν βεβαιώσῃ, καὶ παραστήσῃ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ἐπελεύσεως τὸ ἀκριβές. εἶτα λέγει τῷ Θωμᾷ· Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου. ὦ φιλανθρωπίας ἀπεράντου ὕψος, ὦ συγκαταβάσεως ἀμετρήτου πέλαγῆς. οὐκ ἀνέμεινε τὴν πρόσοδον τοῦ μαθητοῦ, οὐ περιέμεινε τὸν δεόμενον προσελθεῖν, καὶ δεηθῆναι καὶ τυχεῖν ὧν ἐβούλετο· οὐκ ἀπεστέρησεν αὐτὸν οὐδὲ πρὸς βραχὺ τῆς εὐχῆς, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἐρώμενος τὸν ἐραστὴν πρὸς τὸν ποθούμενον ἐβιάζετο· αὐτὸς τῇ φωνῇ τὸν δάκτυλον τοῦ ποθοῦντος πρὸς αὐτὸν ἐπεσπάσατο· αὐτὸς τῇ δεσποτικῇ γλώττῃ τὴν δουλικὴν δεξιὰν εἵλκυσεν εἰπὼν πρὸς αὐτόν· φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου. ἤκουσα, Θωμᾶ, μὴ παρὼν ὡς ἄνθρωπος, ἀλλὰ παρὼν ὡς Θεός, ἅπερ ἐλάλησας πρὸς τοὺς σοὺς ἀδελφούς· παρῆν μὲν ὑμῖν τῇ θεότητι, κεχωρισμένος ὑμῶν τῇ ἀνθρωπότητι. θέλεις ὑπομνήσω σε τῶν εἰρημένων παρὰ σοῦ ῥημάτων; οὐκ εἶπας, Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω; οὐ ταῦτα τὰ ῥήματα διὰ τῶν σῶν ἐρρύη χειλέων; οὐ ταῦτα τὰ ῥήματα τυγχάνει τῶν σῶν λογισμῶν; διὰ ταῦτα πάλιν ἐλήλυθα, δι' ἅπερ ἀμφιβάλλεις. τοῦτο δεύτερον ἐπλησίασα, δι' ἅπερ ἐπιθυμεῖς, ἀφῖγμαι. καὶ νῦν διὰ σὲ τὸν ἕνα παρεγενόμην πρὸς σέ, ὁ διὰ τὸ πλανώμενον πρόβατον κατελθὼν ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ τοὺς οὐρανοὺς μὴ καταλιπών. μὴ τοίνυν αἰσχυνθῇς μαθεῖν ἃ ποθεῖς, μὴ ἐντραπῇς περιεργάσασθαι ἅπερ ἐπιζητεῖς· μὴ παραιτήσῃ τὸν σὸν δάκτυλον ἐπιβαλεῖν ταύταις μου ταῖς χερσίν. ἀνέχομαι καὶ δακτύλου περιέργου, ὡς ἠνεσχόμην τῶν ἥλων· ὑπομένω τοῦ φιλοῦντος τὴν περιεργίαν, ὡς ὑπέμεινα τὴν τῶν μισούντων ἐπήρειαν. σταυρούμενος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν οὐκ ἠγανάκτησα, καὶ παρὰ σοῦ ἐρευνώμενος οὐχ ὑποίσω; φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου τὰς τραυματισθείσας ὑπὲρ ὑμῶν, ἵνα θεραπευθῶσιν οἱ μώλωπες τῶν ὑμετέρων ψυχῶν· ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ λόγισαι κατὰ σαυτόν, πότερον ἐκεῖνός εἰμι ὁ σταυρωθεὶς ἐκεῖ, ἢ ἄλλος τις παρ' ἐκεῖνον· ἴδε τὰς χεῖράς μου, ἃς ἔχειν ἀφῆκα τῆς Ἰουδαϊκῆς μανίας τὰ σύμβολα, ἵν', ὅταν συνήθως ἀναισχυντήσωσιν οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, καὶ εἴπωσι πρός με, ἡμεῖς σε οὐκ ἐσταυρώσαμεν, δέσποτα, ὑποδείξω τοῖς πολεμίοις τὰς χεῖρας ἐν τούτῳ τῷ σχήματι, καὶ τῇ ὄψει καταισχυνῶ μου τὰ πρόσωπα τῶν Ἰουδαίων. ἴδε τὰς χεῖράς μου καὶ τὴν ἀλήθειαν τῆς ἐμῆς ἀναστάσεως· μὴ νομίσῃς φαντασίαν εἶναι τὴν ἰδέαν. κράτησον ταύτας τὰς χεῖρας, ὡς σημεῖα τῆς ὑμετέρας ἀπολυτρώσεως· κράτησον ταύτας τὰς χεῖρας, ὡς ἐνέχυρα τῆς ἐκ τῶν μνημάτων ἐπαναδύσεως· κράτησον ταύτας τὰς χεῖρας, ἀγκύρας τοῦ ἐν τῷ ᾅδῃ βυθοῦ. μὴ φοβηθῇς μηδένα κλύδωνα βιωτικόν, μὴ φρίξῃς μηδεμίαν ζάλην κοσμικήν, μὴ φοβηθῇς τὰς τῶν ἐναντίων ἀνέμων πνοάς, μὴ φροντίσῃς τῶν καταιγίδων καὶ τῶν ἀπειλῶν τῆς τῶν πολεμίων θαλάσσης. πλέε θαρρῶν τοῦ βίου τὸ πέλαγος· πλέε κατέχων τὴν ἄγκυραν τοῦ πνεύματος· πλέε προσέχων ὡς λιμένι τῷ οὐρανῷ· πλέε φοβούμενος μόνον τῆς ἐμῆς ἀρνήσεως τὸ ναυάγιον. γέλα τὸν θάνατον ὡς νεκρόν· παῖζε τὴν φθορὰν ὡς ἀπόχορον· ἀσπάζου τὴν δι' ἐμὲ πληγήν, ὡς ἀρχὴν ἐνδοτέρας ζωῆς, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου. ἀνάπλησον διὰ τῆς σῆς χειρὸς ἐκ τῆς συμφορᾶς μου κρήνης τὸ ποθούμενον πόμα, καὶ τὸ δίψος παραμύθησαι τὸ σόν. φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου. εἰσάγαγε τὴν σὴν δεξιὰν εἰς τὸ ἰατρεῖον τῆς φύσεως, καὶ ἔκβαλε τὸ φάρμακον τῆς σῆς προαιρέσεως. φέρω χεῖρας φιλούσης ἐπιβολήν, ὁ δεξάμενος λόγχῃ πληγήν. φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, ἵνα ἔχῃς ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνίζεσθαι, ἵνα ἔχῃς ἐλέγχειν πρὸς τοὺς ἀντιφθεγγομένους τῇ ἀληθείᾳ, ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν εἶδές με καὶ κατέμαθες καὶ ἐψηλάφησάς με ἀκριβῶς. φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου. διὰ σὲ γὰρ ταύτην οὕτω κατέλιπον, ὁ τῶν ἄλλων τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς ἰασάμενος, προειδὼς ὡς Θεός, ὅτι θελήσεις αὐτὴν οὕτως ἰδεῖν, ἵνα σὺ τοῦ πάθους τῆς ἐμῆς σαρκὸς τοὺς τύπους ἰδών, τῆς σῆς ψυχῆς θεραπεύσῃς τὸ πάθος. φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, ἰδοὺ οὕτως, ὡς βλέπεις, ἐφύλαξα, ἵν', ὅταν παραγένωμαι πάλιν ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ καθίσω κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν, ἴδωσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῆς καινῆς αὐτῶν ἐργασίας ἀντιπρόσωπα τὰ ἔργα φαινόμενα, καὶ αὐτοκατάκριτοι γένωνται. καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. κακὸν ἡ ἀπιστία, βυθίζει τὸν νοῦν· ἡ πίστις μετεωρίζει τοῦτον εἰς οὐρανόν. ἡ ἀπιστία τυφλοῖ τὴν ψυχήν· ἡ πίστις φωτίζει τοὺς λογισμούς. ἡ ἀπιστία καὶ τὰ ὁρατὰ παρορᾷ· ἡ πίστις καὶ τὰ ἀόρατα καθορᾷ· ὁ ἄπιστος παντάπασιν ἀγνοεῖ. μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. ἀποδίωξον τὸ νέφος τῆς ἀπιστίας, καὶ θέασαι τὰς καθαρὰς ἀκτῖνας τῆς πίστεως. γενοῦ καὶ διὰ πάντων ἀπόστολος τῆς ἐμῆς θεότητος ἄξιος. γενοῦ τοιοῦτος, οἷον εἰκὸς χρὴ τὸν ἐμοὶ συντυχόντα καὶ τυχόντα τούτων, ὧνπερ τετύχηκας. ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἀποστόλοις ἐκλήθης, ὁμοίως αὐτοῖς ἐμυήθης, ὁμοίως αὐτοῖς καθοπλίσθητι· ὁμοίως αὐτοῖς ἅπερ εἶδον τεθέασαι, ὁμοίως αὐτοῖς ἐθαρρήθης, ὡς φίλος, ὅλον μου τὸ μυστήριον· ὁμοίως αὐτοῖς κήρυττε τὴν ἐμὴν δύναμιν. μὴ πάλιν εἴπῃς μετὰ τὸ ἅπαξ ἰδεῖν, ἐὰν μὴ πάλιν ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, οὐ μὴ πιστεύσω. ἕως εἰμὶ μεθ' ὑμῶν, ὡς βούλει, πολυπραγμόνησον· ἕως ἔχεις παρισταμένην σοι τὴν οὐράνιον ἄμπελον, πάντας τοὺς κλάδους αὐτῆς καὶ τοὺς βότρυας ἐρεύνησον. ἀνελεύσομαι γὰρ εἰς οὐρανούς, ὅθεν ἦλθον εἰς γῆν· ἀνελεύσομαι ὅπου εἰμί· ἀνελεύσομαι τῇ ἀνθρωπότητι, ὅθεν συγκατέβην ὑμῖν τῇ θεότητι· ἀνελεύσομαι μετὰ τούτου τοῦ σώματος, ὁ χωρὶς τούτου ἐκδημήσας ἐκεῖθεν, καὶ μείνας ἐκεῖ· ἀνελεύσομαι μετὰ τῆς ὑμετέρας φύσεως πρὸς τὸν πατρῷον κόλπον, ὁ ὢν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ πατρός. ἤνυσα γὰρ τὸ ἔργον, δι' ὃ τὴν ὁδὸν ταύτην πεποίημαι. ἀψάμενος τοίνυν ὁ Θωμᾶς τῶν δεσποτικῶν χειρῶν, καὶ τῆς θείας πλευρᾶς, καὶ μεστὸς γενόμενος δειλίας ὁμοῦ καὶ περιχαρείας ἐκ τῆς θέας ὧν ἐπεθύμησε, πρὸς ὑμνῳδίαν εὐθέως τὴν γλῶτταν κινεῖ, βοῶν πρὸς τὸν Κύριον· Ὁ Κύριός μου, καὶ ὁ Θεός μου· σὺ εἶ Κύριος καὶ Θεός, σὺ εἶ καὶ ἄνθρωπος καὶ φιλάνθρωπος, σὺ εἶ ξένος καὶ παράδοξος τῆς φύσεως ἰατρός. οὐ τέμνεις σιδήρῳ τὰ πάθη, οὐ καίεις πυρὶ τὰ ἕλκη, οὐκ ἐρανίζῃ παρὰ βοτανῶν τὴν τῶν φαρμάκων ἰσχύν, οὐκ ἐπιδεσμεύεις ἐπὶ δεσμοῖς ὁρατοῖς τὰ κάμνοντα ἕλκη. ἔχεις οἰκτιρμῶν ἐπιδέσμους ἀοράτους, ἀοράτως τὰ διαλελυμένα συσφίγγοντα· ἔχεις λόγον σιδήρου τομώτερον· ἔχεις ῥῆμα πυρὸς δυνατώτερον· ἔχεις νεῦμα φαρμάκου προσηνέστερον. ὡς δημιουργὸς ἀπόνως ἀγλαΐζεις τὸ ποίημα· ὡς πλάστης μεταπλάττεις ἀκαμάτως τὰ πλάσματα. σὺ λέπραν ἀπέξεσας, ὡς ἠθέλησας· σὺ χωλοὺς δρομαίους ἀνέδειξας· σὺ παραλύτους βαστάζειν τὰς ἑαυτῶν κλίνας ἐποίησας· σὺ τυφλοὺς ἐκ γενετῆς ἀπονίψασθαι τὸν ζόφον ἐκέλευσας· σὺ τοὺς δαίμονας ἐκ τῶν σῶν ποιημάτων ἐξώρισας· σὺ παρὰ τῶν ἐχθρῶν ἐκρατήθης βουλόμενος· σὺ θέλων παρὰ τῶν Ἰουδαίων πάντα τὰ κατὰ σάρκα πέπονθας δι' ἐμέ, ὁ Κύριός μου, καὶ ὁ Θεός μου. ἐπέγνων τὸν ἐμὸν δεσπότην, ἐπέγνων τὸν ἐμὸν ἁλιέα καὶ φύλακα, ἐπέγνων τὸν ἐμὸν βασιλέα καὶ Κύριον, ὁ Κύριός μου, καὶ ὁ Θεός μου. πιστεύω σου, δέσποτα, τῇ οἰκονομίᾳ, πιστεύω σου τῇ συγκαταβάσει, πιστεύω σου τῇ προσλήψει τῆς ἐμῆς ἀρχῆς· πιστεύω σου τῷ προσκυνουμένῳ σταυρῷ, πιστεύω σου τοῖς παθήμασι τῆς σαρκός· πιστεύω σου τῷ τριημέρῳ θανάτῳ· πιστεύω σου τῇ ἀναστάσει· λοιπὸν οὐκέτι πολυπραγμονῶ· πιστεύω, οὐκέτι λογοθετῶ· πιστεύω, οὐκέτι ζυγοστατῶ· πιστεύω, οὐκέτι περιεργάζομαι· πιστεύω τοῖς ἐμοῖς ὀφθαλμοῖς, πιστεύω τῇ ἐμῇ δεξιᾷ. ἔμαθον, ἀφ' ὧν εἶδον, μὴ λογοθετεῖν· ἔμαθον, ἀφ' ὧν ἐψηλάφησα, προσκυνεῖν, μὴ ζητομαχεῖν· ἕνα Κύριον καὶ Θεὸν ἐπίσταμαι, τὸν δεσπότην Χριστόν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΣΤΕΦΑΝΟΝ.

Λογ. ρζ.

Ε Ms. ἐν Χάλκῃ ἴσως τῇ Χαλκηδόνος. Μηνὸς Δεκ. κζ.

Σεμνύνει μὲν τοὺς εὐδοκίμους ἀθλητὰς τῶν διωκομένων αὐτοῖς ἀγώνων ἡ μνήμη· κοσμείτω δέ γε αὐτοὺς καὶ ὁ ἡμέτερος λόγος, καθόσον οἷόν τε, διὰ τῆς εἰς αὐτοὺς εὐφημίας ἀνακηρύττων τὰ ἐκείνων κατορθώματα. ἀρκοῦσα γὰρ παίδευσις τῶν ἡμετέρων τρόπων, τῆς ἐκείνων ἀρετῆς ἡ ὑπόμνησις. ἀρχὴν τοίνυν ποιησώμεθα εἰς τοὺς δεσποτικοὺς ἀθλητὰς ἐγκωμίων, τὸν πρῶτον ἀνοίξαντα τὸ τῆς εὐσεβείας στάδιον, καὶ πρῶτον καταρξάμενον τῶν ἀθλητικῶν γυμνασίων. ἤλειψεν αὐτὸν ἡ χάρις τοῦ πνεύματος, ἐπαιδοτρίβησε δὲ πρὸς τὰ παλαίσματα ὁ ἀγωνοθέτης ὁ οὐράνιος, οὐ σώματι πυκτεύοντα, οὐδὲ τὰς χεῖρας εἰς ἅμιλλαν προβαλλόμενον, ἀλλὰ τὴν γλῶτταν ἀκονῶντα κατὰ τῶν ταῖς χερσὶ πολεμούντων. ἴδωμεν τοίνυν τὸν ἀθλητήν, ὅπως ἐν ἅπασι μιμητὴς ἀνεφάνη τοῦ δεσπότου. τοὺς γὰρ αὐτοὺς εἶχεν ἀνταγωνιστάς, καὶ κατ᾽ ἐκείνου θρασυνομένους. ἀλλ᾽ ὅμως οὐκ ἐνέπλησεν αὐτοῖς τὴν ὠμότητα τὸ σωτήριον πάθος, ἀλλ᾽ ἔπι διψῶσιν αἵματος οἱ πρῶτον δεσποτικὸν αἷμα ἐκχέαντες, καὶ φονοῦσιν ὁμοίως κατὰ τῶν δούλων οἱ τὸν δεσποτικὸν ἐργασάμενοι φόνον. προβαλλώμεθα τοίνυν τῷ λόγῳ τὸν δόκιμον ἀθλητήν. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς ἔξωθεν ἀγῶσιν ἡνίκα ἂν οἱ στεφανῖται κρίνωνται, εἰώθασι τοὺς ἐξειλεγμένους καὶ προκρίτους εἰσάγειν εἰς τὰ παλαίσματα, ἵνα ″ τὸν κατὰ τὴν ῥώμην ″ ἐφάμιλλον ὁ εὐδόκιμος ἀναρρηθῇ στεφανίτης. ἐνταῦθα δὲ ″ λέγε ὁ πρῶτος πρόμαχος, τῆς εὐσεβείας ὁ πύργος ὁ ἀκαταγώνιστος. ταῦτα γὰρ προσειπὼν πάντα τις αὐτὸν οὐκ ἂν ἁμάρτοι. παιδευτὴς ἐγένετο τῶν μετ᾽ αὐτὸν ἀγωνισαμένων διὰ τῶν οἰκείων πόνων, καὶ πρῶτος ἁρπάσας τοὺς στεφάνους, εὐχερῶς ἔδειξε καὶ τοῖς ἑξῆς τοὺς πολεμοῦντας, τοῦ σώματος μόνον καταστοχαζομένους, τὴν δὲ ψυχὴν ἄτρωτον καταλιμπάνοντας. Μὴ φοβηθῆτε γάρ, φησιν, ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. ἐκείνης τοίνυν τῆς θείας φωνῆς μεμνημένος τῆς ἀλειφούσης αὐτὸν εἰς τὰ παλαίσματα, οὕτως ἀπεδύσατο πρὸς τοὺς ἀγῶνας ὁ ἀθλητής, καὶ τῇ γλώσσῃ τιτρώσκων τοὺς τὸ σῶμα τοῖς λίθοις κατατοξεύοντας, ἐδείκνυτο τοῖς λόγοις τῶν ἐκείνων βελῶν δυνατώτερος. καὶ τῷ μὲν σώματι ἐδέχετο τὰ διὰ τῶν λίθων τραύματα· τοῖς δέ γε ῥήμασι πικρότερον ἐτίτρωσκε τοὺς βάλλοντας, καὶ ἀνερέθιζε πρὸς τὸν καθ᾽ αὑτοῦ πόλεμον, ἵνα συντομωτέραν αὐτῷ τὴν ὁδοιπορίαν κατασκευάσωσι τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀναπέμπουσαν. καί μοι λογίζου τῶν βελῶν τὸ διάφορον. οἱ μὲν γὰρ λίθοις τὸ σῶμα κατεχώννυον, ὁ δὲ τοῖς παρὰ τοῦ πνεύματος ἑαυτῷ χορηγουμένοις ῥήμασι τῆς ἐκείνων καρδίας κατεστοχάζετο. Οὐδεὶς γάρ, φησιν, ἠδύνατο ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι, ᾧ ἐλάλει. ὢ γλώττης σάλπιγγος μεγαλοφωνοτέρας· ὢ ψυχῆς ἀκαταπλήκτου, παντὸς ἀδάμαντος στερροτέρας. δῆμον ἑώρα Ἰουδαϊκὸν καὶ ἐπισυνιστάμενον τῷ ἀθλητῇ, καὶ ὥσπερ τινὸς σκιᾶς θεώμενος, οὕτω κατεφρόνει τῶν παρόντων, καὶ τὰς τῶν λίθων νιφάδας δεχόμενος κατὰ τοῦ σώματος ἠγάλλετο, ὥσπερ τινὸς αὐτῷ πύργου διὰ τῶν λίθων οἰκοδομουμένου, ὥστε δι᾽ ″ ἑαυτοῦ φθάσαι τὸν οὐρανόν. τί τοίνυν τῆς πέτρας ἐκείνης τῆς λογικῆς γένοιτ᾽ ἂν δυνατώτερον; τί δ᾽ ἂν ὀφθείη τοῦ στύλου τῆς ἐκκλησίας στερρότερον; τὸν ἀκλινῆ διέσωσεν ἡ πίστις· καθάπερ τισὶν ἀσφαλεστάτοις ἐρείσμασιν ἐπερειδόμενος, οὕτω μεμένηκεν ἄτρωτος, τοῖς μὲν τραύμασι τὸ σῶμα ποικιλλόμενος, τῇ δὲ καρτερίᾳ τὴν ψυχὴν καλλωπιζόμενος, καὶ τῷ οἰκείῳ κάλλει πρὸς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν ἁμιλλώμενος. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος περικαλλὴς δείκνυται τῇ τῶν ἄστρων χορείᾳ διηνθισμένος· οὕτω δὴ καὶ ὁ θαυμάσιος οὗτος ἀθλητὴς τὸν χιτῶνα τὸν δεσποτικὸν ἔχων, τοῖς τραύμασιν, ὡς ποικίλοις ἠμφιεσμένος ἐνδύμασιν, ὡραΐζετο, καὶ ἐγήθει τὰ στίγματα τοῦ Κυρίου

Ματθ. ι. κη.

Πραξ. ϛ. ι.

ἐν τῷ σώματι βαστάζων, ὥσπερ χαρακτῆρας δεσποτικούς. οὐ περιήγαγον οἱ λίθοι τὸν ἀθλητήν, ἀλλ' ὥσπερ τι φυτὸν οὐρανομῆκες ἐπὶ γῆς ἐρριζωμένον, οὕτω καὶ ἀκαμπὴς ἐφυλάττετο, δεχόμενος τὰς τῶν λίθων βολάς, καὶ μὴ καταπίπτων. τούτῳ γὰρ ἂν εἰκότως ἁρμόσειε τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο λόγιον, ὅτι Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει. (Ψαλ. ϟα ιϛ.) ἐφοινίσσετο μὲν οὖν τὸ σῶμα, καὶ περιερρεῖτο τοῖς τῶν αἱμάτων ῥεύμασιν, ἐπάλληλα δεχόμενος τῶν λίθων τὰ κύματα, πολλῷ δὲ πλέον τῇ πίστει πτερούμενος. ἑώρα γὰρ πρὸς τὸν οὐράνιον ἀγωνοθέτην, τὸν τοῖς οἰκείοις ἀθληταῖς τὴν χεῖρα προτείνοντα, καὶ πρὸς οὐρανὸν αὐτοὺς ἕλκοντα, ὅπου τῶν ἀγώνων ἀπόκειται τὰ ἔπαθλα, ὅπου τῶν στεφάνων ἡ ἀνάρρησις γίνεται, καὶ κατὰ τὸν Παῦλον ἴσως βοᾷ· (α. Κορ. θ. κϛ.) Οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως, οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων. βάλλομαι, καὶ τιτρώσκω τοῖς ῥήμασι. μνημονεύσατέ, φησι, τῶν πατέρων ὑμῶν τῶν τοὺς προφήτας καταλευσάντων. Τίνα γάρ, φησιν, οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; (Πραξ. ζ. νϐ.) κακῆς διαδοχῆς γεγόνατε κληρονόμοι, τὴν ἐκείνων μανίαν ζηλώσαντες· ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν, καὶ ὑμεῖς· τὴν πατρικὴν διεδέξασθε μιαιφονίαν. ταῦτα τοῦ στεφάνου τῶν ἐκκλησιῶν τὰ ῥήματα, τοιαῦτα τοῦ στεφανίτου κατὰ τῶν ἐναντίων τὰ τοξεύματα. καὶ καθάπερ ἄλσους τις ἀνεγείρων φλόγα, οὕτω δὴ καὶ ὁ πρωτομάρτυς πλέον καθ' ἑαυτοῦ τὴν ἐκείνων μανίαν ἠρέθιζεν. ἑώρα γὰρ τὸν ποθούμενον, καὶ ἐπόθει τὸν θεωρούμενον, καί τινα πρὸς αὐτοὺς ἴσως ἀπεφθέγγετο τοιαῦτα· τοῦ ἔξωθεν ἐνδύματος καταστοχάζεσθε, καὶ κατὰ τοῦ σώματος πέμπετε τοὺς λίθους· ἀλλὰ λέληθεν ὑμᾶς, ὡς ἔοικεν, ὅτι δή μοι πληροῦτε τὸν πόθον. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς κατὰ τὸν Παῦλον σπεύδω τὸν ἔξωθεν ἄνθρωπον ἀπεκδύσασθαι, ἵνα γυμνῇ τῇ ψυχῇ πρὸς οὐρανὸν ἀναπτῶ, καὶ τὸ αἰθέριον πέλαγος περαιωσάμενος, συμβασιλεύσω τῷ δεσπότῃ. οὗτος μόνος ὁ πλοῦς οὐκ ἔχει ναυάγιον, αὕτη ἡ θαλαττοπορεία, ἀχειμάστους διασώζει τοὺς πλέοντας· ἀκινδύνως μου πλεῖ τὸ σκάφος. οὐράνιον γὰρ ἔχω τὸν κυβερνήτην, τὸν τοῖς νοητοῖς αὐτοῦ πηδαλίοις κατευθύνοντα. φοινίξατέ μοι τὸ σῶμα τοῖς τραύμασι. καὶ γὰρ τὸν Ἰωσὴφ χιτῶνα ἐφοίνιξαν τῷ αἵματι οἱ πατέρες ὑμῶν, ὡς καὶ ὑμεῖς. πρέπον γὰρ αὐτοῖς συνεχῶς λέγεσθαι τὸ παρὰ τοῦ μάρτυρος εἰρημένον. ἐκείνους ἐμιμήσασθε τοὺς τὴν κακὴν κληρονομίαν ὑμῖν καταλελοιπότας. ἀλλὰ κἀκεῖνοι τὸν Ἰωσὴφ ἀποδόμενοι, διήμαρτον τῆς ἐλπίδος, καὶ οἱ τὸν σωματικὸν ναὸν λιθάζοντες, στερρὸν ναὸν οἰκοδομοῦσι περικαλλέστερον. ὁρᾶν αὐτοῦ μοι τὰ προπύλαια ἔπεισιν. ἀπὸ γὰρ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐστήρικται. ταῦτα γὰρ πρέποντα τῷ Στεφάνῳ τὰ ῥήματα, τῷ προπηδήσαντι τῶν ἀποστολικῶν λογάδων ἐπὶ τοὺς ἀγῶνας, καὶ ὀξυτέρῳ τῷ δρόμῳ φθάσαντι πρὸς τὸ τοῦ μαρτυρίου τέλος, τῷ ἐπὶ γῆς ἀγωνισαμένῳ, καὶ ἐν οὐρανοῖς ἀναρρηθέντι· ὃς φθεγγομένους μὲν τοὺς πολεμίους ἐνίκα, λιθοβολούντων δὲ ὑπερηύχετο, καὶ ἐν τούτῳ τὸν δεσπότην μιμούμενος, καί φησι πρὸς τὸν ἀγωνοθέτην· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. διήνυσταί μου, φησιν, ὁ ἀγών· δέχου τοίνυν τὸν στεφανίτην ἐν οὐρανοῖς. ἀπόδεξαι ὁ ἀθλοθέτης τὸν ἀθλητήν. ἐπὶ τοὺς στεφάνους γὰρ τρέχω, καὶ τῶν ἐνταῦθα ἀγώνων σπεύδω κομίσασθαι τὰ ἔπαθλα. τοσαῦτα ἡμᾶς ὁ πρωτομάρτυς εἱστίασε καὶ τοῖς ῥήμασιν εὐδόκιμος πεφηνὼς καὶ τοῖς παλαίσμασιν, ἡ κορυφὴ τῶν μαρτύρων, ὁ στέφανος τῶν ἐκκλησιῶν, ὁ τὸν δεσπότην ἐπειγόμενος φθάσαι τῷ δρόμῳ, καὶ τῷ ἐν οὐρανοῖς καλοῦντι ὑπακοῦσαι δι' ἐκείνης τῆς θείας φωνῆς, (Ιωαν. ιϐ. κϛ.) Ὅπου εἰμὶ ἐγώ, φησιν, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμός. (Κολασ. γ. β.) Τὰ ἄνω γάρ, φησι, φρονεῖτε, οὗ ὁ Χριστὸς ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς κάθηται. ἐκεῖνον ἐπόθει τὸν θρόνον τὸν βασιλικόν, πρὸς ἐκεῖνα ἔτρεχε τὰ βραβεῖα τῆς ἄνω κλήσεως· ἐκείνας ἐπόθει τὰς βασιλικὰς δωρεάς, τὰς παρὰ τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως διανεμομένας τοῖς οἰκείοις αὐτοῦ ἀγωνισταῖς. τίς ἂν οὖν λόγος ἀρκέσειε τὸν τοσοῦτον καὶ τηλικοῦτον ἀθλητὴν πρὸς ἀξίαν σεμνῦναι τῷ λόγῳ, τὸν διὰ τῶν ἔργων κηρυττόμενον, καὶ καθάπερ στήλην ἀνεξάλειπτον καταλελοιπότα τῶν οἰκείων κατορθωμάτων τὴν μνήμην; τούτου τὸν πόθον ζηλώσωμεν, καὶ τὴν ἀρετὴν μιμησώμεθα, ἵνα καὶ τῶν ἀποκειμένων στεφάνων ἀπολαύσωμεν,

σωμεν, χάριτι τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΣΤΕΦΑΝΟΝ. β.

Λογ. ρη.

Ex Ms. ἐν Χάλκῃ νήσῳ τῆς Χαλκηδόνος. Μηνὸς Δεκεμβ. κϛ.

Οἱ μὲν ἔξωθεν στεφάνους πλέκειν ἀνδράσι βουλόμενοι, ῥόδα καὶ κρίνα καὶ τὰ λοιπὰ τῆς γῆς ἄνθη συνάγειν σπουδάζουσιν. οὗτος γὰρ τῶν ἐπιγείων στεφανοπλόκων ὁ νόμος. ἡμεῖς δὲ στέφανον κατασκευάζοντες τῷ μακαρίῳ Στεφάνῳ, ἐξ αὐτοῦ Στεφάνου τὰ πνευματικὰ ἄνθη τρυγήσωμεν, ἵνα στέφανον χαρίτων τῇ κεφαλῇ Στεφάνου πλέξωμεν. λειμὼν γάρ ἐστιν ὁ μακάριος Στέφανος, πάσης εὐωδίας πεπληρωμένος, τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ ῥοδιζόμενος, τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ καταμυριζόμενος, καὶ εὐωδιάζων τὰ σύμπαντα. ἰδοὺ γὰρ Στεφάνου μνήμη, καὶ τὰ πάντα ἁγιασμοῦ πεπλήρωται· ὁ οὐρανὸς τὸ πνεῦμα δεξάμενος, ἡ γῆ τὸ πνεῦμα ὑποδεξαμένη, ὁ ἀὴρ ὁμοῦ καὶ τὰ πάντα τοῦ μύρου τῆς εὐωδίας πεπλήρωται. ἡμεῖς δὲ ἔχομεν αὐτὸν ὑπὲρ ἡμῶν πρεσβεύοντα, τὸν τῆς ἐκκλησίας κόσμον, τὸν τῆς εὐσεβείας ἀθλητὴν, τὸν τοῦ Χριστοῦ μαθητὴν, τὸν τῶν Ἰουδαίων ἔλεγχον, τὸν τῶν μαρτύρων ἔξαρχον, τὸν τῶν χηρῶν προστάτην, τὸν τῶν πεινώντων τροφέα, τὸν τῶν καταπονουμένων ἀντιλήπτορα, τὸν φρουρὸν τῆς ἁγίας Χριστοῦ πόλεως, τὸν τῶν καλῶν διακόνων στέφανον, τὸν στύλον τῆς ἐκκλησίας, τὸ τῶν μαρτύρων ἀγλάϊσμα, τὸ τῆς οἰκουμένης καύχημα, τὸ ἑδραίωμα τῆς πίστεως· ὁ φύλαξ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, ὁ ὑπὲρ τῶν διωκόντων εὐχόμενος, καὶ ὑπὲρ τῶν λιθαζόντων ὑπεραπολογούμενος, καὶ διὰ τοῦτο ἀγγελικῇ χάριτι τὸ πρόσωπον δοξαζόμενος. Πάντες γάρ, φησιν, οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου. στεφανώσωμεν ἀθλητὴν νῦν τὸν Στέφανον, τὸν πρωτοαθλητὴν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῖς τῶν λόγων ἄνθεσι παύσωμεν. ἦν μὲν δὴ τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων τὸ καλλώπισμα, καὶ τοῖς μαθηταῖς τῆς εὐσεβείας ἐγκατελέγετο. ἡμερότητι ἐκράτει πάντων ἀνθρώπων, καὶ φιλανθρωπίαν εἶχεν ἐξαίρετον, καὶ οὐδὲ οὕτω τοῖς αὐτοῦ πόνοις, ὡς τοῖς ἀλλοτρίοις ἐνήδετο, καὶ τὴν τοῦ πλησίον ἔνδειαν ἰδίαν ἐνόμιζε, καὶ τὸ προσὸν πάθος ἑτέρῳ ὡς αὐτῷ προσὸν ἐθεράπευεν. ἐν δὲ τοῖς πρώτοις τοῦ λόγου κηρύγμασι, δαψιλῶς αὐξούσης τῆς πίστεως, καὶ παράγγελμα οἱ μὲν πλουτοῦντες ἀπετίθεντο τῶν χρημάτων τὸν φόρτον, οἱ δὲ ἐνδεεῖς τὸ λεῖπον ἐλάμβανον. τῆς οὕτω καλῆς ἁρμονίας καὶ τάξεως οἰκονόμος ὑπῆρχεν ὁ Στέφανος, καὶ τοῦτον εἶχεν ἡ πενία προστάτην καὶ σύμμαχον, ὁ δὲ πλοῦτος ἡνίοχον. ἐπανεπαύετο μὲν ἐπ' αὐτὸν ἡ τοῦ πνεύματος δύναμις, καὶ τὸν ἄνθρωπον ἴδιον οἶκον εἶχεν ἡ χάρις. ἀνυμνήσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς, ἀγαπητοί, σὺν τῷ πρωτομάρτυρι Στεφάνῳ τὸν τοὺς στεφάνους δωρούμενον, τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον τριάδα· ὅτι αὐτῇ πρέπει ἡ δόξα, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Πραξ. ϛ. ιε.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΣΤΕΦΑΝΟΝ. γ.

Λογ. ρθ.

Ex Ms. ἐν Χάλκῃ νήσῳ τῆς Χαλκηδόνος. Μηνὸς Δεκεμβ. κϛ.

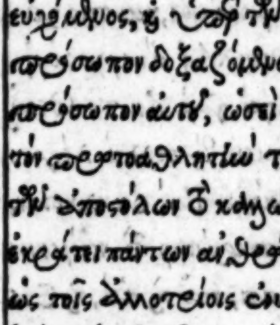

Πολλὰ καὶ θαυμαστὰ τοῦ μακαρίου Στεφάνου τὰ τρόπαια, καὶ οὐδὲ θάνατος αὐτὸν τῆς εὐσεβοῦς παρατάξεως ἀπέσπασε. ζῶν μὲν γὰρ πρὸς Ἰουδαίους ἐμάχετο, καὶ ἀποθανὼν δὲ κατὰ αἱρετικῶν ὁπλίζεται, ὅπλον ἔχων ἀκαταγώνιστον τῆς τριάδος τὴν πίστιν. καὶ βλέπε μοι τὰς τότε τῶν ἐναντίων φάλαγγας, καὶ ἐκπλάγηθι τοῦ στρατιώτου τὴν ἀνδρείαν. Ἀλεξανδρεῖς ἔπεισι, καὶ Λιβερτῖνοι ἐτόξευον, Κίλικες

καὶ Ἀσιανοὶ ἐπολιόρκουν, εἰς συνέδριον ἥρπαζον, ψευδομάρτυρας ἐμισθοῦντο, νιφάδας λίθων ηὐτρέπιζον, ὡς λέοντες κατ' αὐτοῦ τοῖς ὀδοῦσιν ἔβρυχον. ἀλλ' ὅμως ὁ στρατιώτης σοφίᾳ καὶ πνεύματι ὁπλισάμενος ἐνίκα, τῇ μορφῇ τοὺς ὁρῶντας καταστράπτων, καὶ τοῖς λόγοις τοὺς θεομάχους ἐκνευρίζων. ἀλλ' εἶδες τὴν τῶν πολεμίων τὰ ξίφη; βλέπε μοι πάλιν καὶ τὴν ἐκ Θεοῦ συμμαχίαν. οὐρανοὶ ἁψῖδας ἀνεπέτασαν, τῷ ἀθλητῇ ἐπισείων τῶν βραβείων τὰ ἔπαθλα· ἀγγελικῇ μορφῇ τὸ πρόσωπον ἐκαλλώπιζε· νιφάδας λίθων τῇ νιφάδι τῶν λόγων ἀπεκρούετο. καὶ οἱ μὲν ἔβαλλον, οἱ δὲ ἔφερον, καὶ τὸν στέφανον ἐπεδίδουν τῷ Στεφάνῳ. βλέπε τοιγαροῦν καὶ πάνυ, καὶ ὄψει τῶν τροπαίων τὴν συγγένειαν. τότε ἐπὶ τῶν φονῶν τοῦ σταυροῦ συνηγόρει, καὶ νῦν ὁ Στέφανος ἐκκλησίας στέφανος. πρῶτος γὰρ τὰ τοῦ θανάτου ἐπάτησε κέντρα. ἐν βασιλείοις στέφανος· ἐθαλάμευσε γὰρ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς καὶ παρθένος. παρὰ δὲ ἄρχουσι στέφανος· τὸν γὰρ τοῦ ξενοδοχήσαντος παῖδα βασιλέως πεποίηκε πατέρα. ἐν φιλοπτωχίᾳ στέφανος· χηρῶν καὶ ὀρφανῶν πλούσιος γέγονε, καὶ πιστὸς οἰκονόμος. κατὰ Ἰουδαίων στέφανος· ἐστηλίτευσε γὰρ τὴν συναγωγὴν μοιχευθεῖσαν εἰδώλοις. κατὰ αἱρετικῶν στέφανος· ἐμφράττει γὰρ τῶν θεομάχων τὰ στόματα, βοῶν, μέγας ὁ Κύριος ἡμῶν, μέγας. γλώττης γὰρ οὐχ ὑπόκειται μέτρῳ μέγας· διανοίας γὰρ ὑπερβαίνει φαντασίαν. μέγας· ἴδιον γὰρ τῆς θείας φύσεως τὸ ἀπερίγραπτον. μέγας· ἐκ κόλπων γὰρ πατρικῶν ἀνάρχως ἀνέτειλε. μέγας· ὡς γὰρ λόγος ἀπαθῶς ἐγεννήθη. μέγας· ἡ γὰρ θεία ὠδὶς τὴν οὐσίαν οὐκ ἐμέρισε. μέγας· ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ γὰρ κάθηται, οὐκ εἰς τὸ ὑποπόδιον ἔρριπται. μέγας· οἵα γὰρ ἡ ῥίζα, τοιοῦτος καὶ ὁ κλάδος. μέγας· Ὁ γὰρ ἑωρακὼς τὸν υἱόν, ἑώρακε τὸν πατέρα. μέγας· οὐδὲν γὰρ ἄνισον ἐν τῇ τριάδι. μέγας· δι' ὕδατος γὰρ πολλοὺς ἀνεγέννησε. μέγας· ὁρώμενος γὰρ οὐ παλαιοῦται. μέγας· μικρὸν γὰρ πατέρα οὐκ εἶχε. μέγας οὗτος ὁ Κύριος ὁ υἱός, κἂν τοῖς γείτοσι μὴ δοκῇ· παντοκράτωρ ὁ υἱός. πάντα γὰρ δι' αὐτοῦ ἐγένετο. βασιλεὺς ἄναρχος ὁ υἱός· ὁ γὰρ βασιλεὺς ἡμῶν πρὸ αἰῶνος. ὁμοούσιος τῷ πατρὶ ὁ υἱός· Ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἥκω. φῶς ἀληθινὸν ὁ υἱός· Ἐγὼ γάρ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. τί πολλὰ λέγω; Θεὸς καὶ παντοκράτωρ, ὁ ἐκ παρθένου σαρκωθεὶς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ποιμαίνων τὴν ἐκκλησίαν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ προφήτης λέγων· Ἐπισκεψάσθω Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἰωαν. η. μβ. ιβ

Ζαχ. ι. γ.

Λογ. ρι.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΝ.

Ex Ms. ἐν Χάλκῃ νήσῳ τῆς Χαλκηδόνος.

Πᾶσα μὲν ἡμέρα φαιδρὰ τὴν ἡλιακὴν ἀκτῖνα φέρουσα, καὶ τὸ κοπιῶν κατεστολισμένη φῶς. οὕτω γὰρ ὁ δεσπότης καλλωπίσας τὴν κτίσιν, παρήγαγεν εἰς μέσον. ἔχει δὲ πλέον εἰς εὐφροσύνην ἡμέρα ἑορτῆς πανηγυρικὴ καὶ πανέορτος, λόγοις καὶ λατρείᾳ Θεοῦ τετιμημένη. διπλῆν γὰρ ἐπιδείκνυσι τὴν εὐπρέπειαν, τό τε τῆς φύσεως ἄνθος φέρουσα, καὶ τὸ τῆς εὐσεβείας κάλλος ἐπιδεικνῦσα. τοιαύτη καὶ ἡ σήμερον ἑορτή, τὸν μὲν αἰσθητὸν τοῦ σώματος ὀφθαλμὸν καταλάμπουσα, τὸ δὲ νοερὸν ὄμμα τῆς διανοίας ταῖς ἀκτῖσι τοῦ λόγου φωτίζουσα. ἔστι γὰρ σήμερον μία τῶν τριῶν τῶν ἐπισήμων, τῶν τε ἐν τῷ νόμῳ κηρυττομένων, καὶ διὰ τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος ἀδομένων. ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ κατὰ τὴν παλαιὰν διαθήκην ἐδόθη νόμος· ἐν ταύτῃ κατὰ τὴν νέαν χάριν ἐδόθη τοῦ πνεύματος ἡ ἐπιφοίτησις· ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ Μωϋσῆς τοῦ νόμου τὰς πλάκας ἐδέξατο· ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ὁ χορὸς τῶν ἀποστόλων ἐδέξατο τοῦ πνεύματος τὴν κάθοδον, ἀντὶ τῶν πλακῶν τῶν δοθεισῶν διὰ Μωϋσέως. λέγει γὰρ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ γράφων ὁ μακάὁ μακάριος Παῦλος· Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε, ἐγγεγραμμένη οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ᾽ ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις. β. Κορ. γ. β. Ζητοῦμεν δέ, εἰ ἀληθῶς κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν ἐδόθη ὁ νόμος. οὐ γὰρ ῥητῶς ἐγγέγραπται ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ, ὅτι τῇ πεντηκοστῇ ἐδόθη νόμος· ἀλλὰ τοῖς ἐρευνῶσι τὰ θεῖα γράμματα ἀνακύπτει θησαυρὸς τῆς γνώσεως. ἴδωμεν οὖν ποίᾳ ἡμέρᾳ, καθ᾽ ἣν ἐδόθη ὁ νόμος. λέγει γὰρ ὁ μακάριος Μωϋσῆς (διὸ προσέχετε ἀκριβῶς) Τῷ τρίτῳ μηνὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου, εἶπε Κύριος τῷ Μωϋσῇ, Ἐξοδ. ιθ. α. καταβὰς διαμάρτυραι τῷ λαῷ, καὶ ἁγνίσουσιν ἑαυτοὺς σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ὀφθήσομαι. προσέχετε ἀκριβῶς. τῷ πρώτῳ μηνὶ ἔξοδος Αἰγύπτου. τεσσαρεσκαιδεκάτη δὲ ἦν τοῦ πρώτου μηνός. τήρει τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην ἡμέραν, μετ᾽ ἐκείνην δὲ τὰς ἓξ ἡμέρας πληρούσας τὸν μῆνα, τουτέστι, δεκαεπτά, καὶ τὰς τριάκοντα τοῦ δευτέρου. καὶ ἐν τῇ τεσσαρακοστῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ τοῦ δευτέρου μηνὸς ἔλεγεν ὁ Θεός· Διαμάρτυραι τῷ λαῷ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς ὀφθήσομαι. τριάκοντα οὖν τοῦ δευτέρου, δεκαεπτὰ δὲ τοῦ πρώτου, καὶ πρὸς τοῦ τρίτου. καὶ βλέπε τῶν πραγμάτων τὴν συμφωνίαν. ὅτι ὤφθη ὁ Θεὸς ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ, ὤφθη ὡς πῦρ καιόμενον· ὅτι ἐπεφάνη τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῖς ἀποστόλοις, ἐπεφάνη ἐν εἴδει πυρός. Ἐμερίσθησαν γὰρ γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, καὶ Πραξ. β. γ. ἐκάθισεν ἐφ᾽ ἕνα ἕκαστον αὐτῶν. καὶ ὥσπερ, ἀδελφοί, ἐπιφαινομένου τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν παλαιὰν διαθήκην, πολλὰ ἦν τὰ δορυφοροῦντα φόβητρα (καὶ γὰρ καὶ γνόφος, καὶ θύελλα, καὶ σάλπιγξ, καὶ βρονταὶ περιεῖχε τὸ ὄρος, ἵνα παρασκευάσῃ τὸν λαὸν εἰς φόβον τοῦ νομοθέτου) οὕτω καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος μέλλοντος ἐπιφοιτᾶν, ἵνα μὴ τὸ αὐθαίρετον τῆς παρουσίας εἰς ῥαθυμίαν ἐνέγκῃ τοὺς δεχομένους, ἀλλὰ μάθωσι τοῦ πνεύματος τὴν ἀξίαν ἐνδόξως ἐπιφοιτώσης, ὥσπερ ἐν τῷ ὄρει γνόφος καὶ θύελλα προέδραμεν, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ πνεύματος ἐγένετο. Ἐν τῷ Πραξ. β. α. συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς, ἐγένετο ἦχος, ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας· καὶ τότε ὤφθη τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ συνέσεισε τὸν οἶκον. μεριζόμενον, οὐ τὴν φύσιν, ἀλλὰ τὰς ἐνεργείας μερίζον. οὐ γὰρ διαιρεῖται τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ διαιρεῖ τὰ χαρίσματα, ὡς μαρτυρεῖ Παῦλος· Ταῦτα δὲ πάντα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ, α. Κορ. ιβ. ια. καθὼς βούλεται· διαιροῦν, οὐ διαιρούμενον, μερίζον, οὐ μεριζόμενον, αὐθεντοῦν, οὐκ αὐθεντίᾳ ὑποκείμενον. καὶ ἣν ἔδωκε τῷ πατρὶ τιμὴν τῆς αὐθεντίας Παῦλος λέγων, Ὁ α. Κορ. ιβ. ς. δὲ Θεὸς αὐτός ἐστιν ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι· τὴν αὐτὴν φωνὴν εἶπε καὶ ἐπὶ τοῦ πνεύματος λέγων· Ταῦτα δὲ πάντα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα. ἀλλ᾽ ἐκλήθη τὸ ἅγιον πνεῦμα παράκλητον. διὰ τί, ἀλλ᾽ ἢ διὰ τὸ παρακαλεῖν ἀνθρώπους, τουτέστι, παραμυθεῖσθαι; ἐπὶ δὲ τῆς γραφῆς τὸ ἰδίωμα τοῦτο εὑρήσεις. παράκλησιν λέγει ὁ ἀπόστολος τὴν παραμυθίαν. παρακαλεῖ δέ, οὐχ ὡς δεύτερον Θεοῦ, ἀλλ᾽ ὡς Θεός. καὶ γὰρ Θεοῦ ἴδιον τὸ παρακαλεῖν. λέγει γὰρ ὁ ἀπόστολος, ἵνα μὴ τὴν τοῦ παρακλήτου προσηγορίαν ὑβρίσῃς, Ὑπὲρ Χριστοῦ β Κορ. ε. κ. πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι᾽ ἡμῶν. καὶ ἵνα, ἀδελφοί, μὴ νομισθῇ Παῦλος ξενίζειν ἐπὶ τῶν δογμάτων τὸν Θεὸν εἰσάγων παρακαλοῦντα ἀνθρώπους, λάβε παλαιᾶς μαρτυρίας ἀπόδειξιν. λέγει Ἡσαΐας ὁ προφήτης πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ· Παρακαλέσει Βαρ. δ. λ. σε ὁ ὀνομάσας σε. νόησον τοίνυν, παρακαλεῖ σε ὁ πατήρ, παρακαλεῖ ὁ υἱός. λέγει γάρ· Πνεῦμα Κυρίου ἐπ᾽ ἐμέ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με Ησ. ξα. α. παρακαλέσαι πάντας τοὺς πενθοῦντας. ἄλλως τε καὶ ὁ σωτὴρ βουλόμενος δεῖξαι τοῦ πνεύματος τὴν ὁμότιμον δόξαν, φησίν, Ἐπειδὰν ἀπέλθω, ἄλλον παράκλητον πέμψω· ἄλλος δὲ Ιωαν. ις. ζ. οὐκ ἂν εἴη, μὴ ἑτέρου προτεταγμένου. ἐπιφαίνεται τοίνυν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν εἴδει πυρὸς γλωσσῶν. διὰ τί οὖν γλώσσαις; διὰ τὸ τοῦ κηρύγματος χρήσιμον. ἐπειδὴ γὰρ γλώσσης ἐδέοντο οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸ πληρῶσαι διὰ τοῦ κηρύγματος τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, ὃ ἔμελλεν ἐνεργεῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τοῦτο σχηματίζεται κατὰ τὴν δωρεάν· ἄλ-

λωστε καὶ διὰ ἀρχαίαν ὑπόθεσιν. ἐπειδὴ γάρ ποτε οἱ γίγαντες ἐθεομάχουν, καὶ πύργον
ἐβούλοντο κατασκευάσαι, γλώσσας ὁ Θεὸς ἀποστείλας, ἐμέρισε τὴν κακὴν συμφωνίαν,
ἀποστέλλει καὶ νῦν ἐνεργείας γλωσσῶν, ἵνα συνάψῃ τὴν διαμερισθεῖσαν οἰκουμένην.
καὶ ἦν τὸ πρᾶγμα ξένον· γλῶσσαι τὴν οἰκουμένην ἔτεμον· γλῶσσαι τὴν οἰκουμένην
συνῆψαν. γλῶσσαι διὰ τὸ κήρυγμα· πυρὸς δὲ διὰ τί; ἐπειδὴ ὑλομανήσασα ἡ ἀσέβεια,
καὶ πάντα τὸν κόσμον συνδήσασα δίκην ἀκάνθης κατεῖχεν, ἀποστέλλει πυρίνας γλώσσας
Λυκ. ιβ. μθ. ἀναλισκούσας τὴν ἄκανθαν τῆς ἀσεβείας. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ λέγων· Πῦρ ἦλθον βαλεῖν
ἐπὶ τὴν γῆν· πῦρ οὐκ ἀφανιστικόν. τὸ γὰρ τοῦ Θεοῦ πῦρ οὐ καίει, ἀλλ' ἁγιάζει. διὰ
τοῦτο τῷ Ἡσαΐᾳ ἀπεστάλη ἓν τῶν χερουβὶμ ἔχον ἄνθρακα πυρὸς ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὡς
Ησ. ϛ. ϛ. ζ. ἐπέθηκε τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ, φησὶ πρὸς αὐτόν· Ἰδοὺ ἀφήρηκα τὰς ἀνομίας σου, καὶ τὰς ἁμαρτίας σου.
ταύτην τοίνυν τὴν ἑορτὴν τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπιδημίας σεμνῶς ἑορτάζοντες,
δόξαν ἀναπέμψωμεν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. τίμησον τοῦ πνεύματος
τὴν ἐπιφοίτησιν. τιμᾶται δὲ πνεύματος ἐπιφοίτησις ἐν συγχωρήσει τῶν ἁμαρτημάτων. ὅπου
Ιωαν. κ. κβ. γὰρ πνεῦμα ἅγιον, ἐκεῖ ἄφεσις. φησὶ γὰρ ὁ Κύριος, Λάβετε πνεῦμα ἅγιον. ἄν τινων ἀφῆτε
τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς. τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κηρύττεται τὸ ἐλευθερῶν· διὸ, ἐλευθεροῖ
πατήρ, ἐλευθεροῖ υἱός, ἐλευθεροῖ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· δοῦλος δὲ ἐλευθερίαν παρέχειν οὐ
δύναται. ὃ γὰρ μὴ ἔχει, οὐ χαρίζεται. διὰ τοῦτο, ἵνα μάθῃς ὅτι κοινὴν ἐλευθερίαν υἱοῦ καὶ
Ιωαν. η. λϛ. πνεύματος, ὁ σωτὴρ περὶ ἑαυτοῦ λέγει· Ἐὰν μὴ ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, δοῦλοί ἐστε. ἀπέδωκεν
β. Κορ. γ. ιη. ἑαυτῷ τὴν ἐλευθερίαν. πάλιν ὁ Παῦλος λέγει· Οὕτω κατοπτριζόμεθα, ὡς ἀπὸ Κυρίου
πνεύματος (ὁ γὰρ Κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν) ὅπου δὲ πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία.
ποτὲ μὲν πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγεται, ποτὲ δὲ πνεῦμα υἱοῦ, ποτὲ δὲ πνεῦμα πατρός, οὐκ ἐν συγχύσει
κηρυττόμενον, ἀλλὰ τὸ ἀπαράσπαστον τῆς θείας οὐσίας ἑρμηνευόμενον. ὁ υἱὸς καλεῖ αὐτὸ
Ματθ. ι. ιθ. πνεῦμα τοῦ πατρός. Μὴ μεριμνήσητε γάρ, φησι, τί λαλήσητε· οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες,
ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρός. ὁ υἱὸς λέγει τὸ πνεῦμα τοῦ πατρός, ὁ Παῦλος λέγει τὸ
Γαλ. δ. ϛ. πνεῦμα τοῦ υἱοῦ. λέγει γὰρ οὕτως· Ὅτι δέ ἐστε υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ
αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν κρᾶζον ἀββᾶ ὁ πατήρ. ζωοποιεῖ ὁ υἱός, ζωοποιεῖ καὶ τὸ πνεῦμα.
λέγει γάρ, ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱός, οὓς θέλει ζωοποιεῖ. εἶδες
πατέρα καὶ υἱὸν ζωοποιοῦντας; βλέπε δὲ πάλιν καὶ τὸν ἀπόστολον, μᾶλλον δὲ αὐτὸν τὸν σωτῆρα δι'
αὐτοῦ λέγοντα, τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν, ἡ σὰρξ οὐδὲν ὠφελεῖ. ἔτι δὲ συντομώτερον
χρήσομαι τῷ λόγῳ. αἱ χειροτονίαι τῶν ἐκκλησιῶν ποτὲ μὲν ἐπιγράφονται παρὰ τοῦ Παύλου
τῷ πατρί, ποτὲ τῷ υἱῷ, ποτὲ δὲ τῷ πνεύματι· διὸ ὅταν μὲν περὶ τοῦ πατρὸς λέγῃ χειροτονοῦντος
τὰ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀξιώματα, φησίν· ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους,
δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, καὶ τὰ ἑξῆς. ἐνταῦθα τῷ πατρὶ ἐπέγραψε τὰς
χειροτονίας, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ αὐθέντης καὶ καθιστῶν. ἀλλαχοῦ πάλιν ὁ αὐτὸς Παῦλος τῷ υἱῷ
ἐπιγράφει· λέγει γάρ, ὁ καταβὰς αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα
πληρώσῃ τὰ πάντα· καὶ αὐτὸς ἔδωκε, τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ ποιμένας
καὶ διδασκάλους. βλέπε τὴν αὐθεντίαν διὰ τοῦ ῥήματος. οὐκ εἶπε, καὶ αὐτὸς ὑπούργησεν,
ἀλλ', ἔδωκεν ἐξ ἰδίας αὐθεντίας, οὐ μεμερισμένης καὶ ἀπεσχισμένης τῆς τοῦ πατρὸς βασιλείας.
ἃ γὰρ βούλεται ὁ πατήρ, βούλεται καὶ ὁ υἱός, καὶ ἃ βούλεται ὁ υἱός, τούτοις συνευδοκεῖ
καὶ ὁ πατήρ. ἃ τοίνυν ἐπέγραψε τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, ὁ αὐτὸς πάλιν τῷ ἁγίῳ πνεύματι
τὰς χειροτονίας ἀνατίθησι, μετακαλούμενος τοὺς Ἐφεσίων πρεσβυτέρους, καὶ λέγων αὐτοῖς
Πραξ. κ. κη. Παῦλος ὁ ταῦτα εἰρηκώς, καὶ ταῦτα φθέγγεται· Προσέχετε ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ,
ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν. βλέπε τοῦ ῥήματος
τὴν συμφωνίαν. οὐκ εἶπεν ἐπὶ τοῦ πατρὸς τό, ἔθηκεν, ἐπὶ δὲ τοῦ πνεύματος τό,

ἔταξεν, ἀλλὰ τῇ αὐτῇ λέξει, ἔθετο ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἔθετο τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. νομοθετεῖ πατὴρ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· νομοθετεῖ πατήρ, ὡς βασιλεὺς τῶν
αἰώνων· περὶ οὗ φησιν ὁ Δαβίδ, Τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου, ὁ Θεός μου, ἠβουλήθην, καὶ τὸν Ψαλ. λθ. ια.
νόμον σου ἐν μέσῳ τῆς καρδίας μου. νομοθετεῖ οὖν πατήρ, νομοθετεῖ υἱός. ἄκουε Παύλου λέγοντος·
Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ. ἔδειξε Γαλ. ς. β.
τὸν πατέρα νομοθετοῦντα, ἔδειξε τὸν υἱὸν νομοθετοῦντα. ὁ αὐτὸς καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι τὸ τῆς νομοθεσίας
ἀξίωμα διδούς, μᾶλλον δὲ οὐ διδούς, ἀλλ' ἀποδιδούς, φησίν, Ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος Ρωμ. η. β.
τῆς ζωῆς ἠλευθέρωσέ με ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· οὐχ ὅτι τρεῖς εἰσι νομοθέται. Εἷς γὰρ νόμος, καὶ
Εἷς νομοθέτης· Εἷς Θεός, κἂν ἐν τρισὶ προσώποις κηρύττηται. καὶ πῶς, φησί, δύναται πατὴρ
λέγεσθαι Θεός, καὶ Θεὸς υἱός, καὶ πνεῦμα ἅγιον Θεός, καὶ οὐ τρεῖς θεοί; ὅτι κοινὰ τὰ τῆς
φύσεως, κοινὰ καὶ τὰ ὀνόματα τοῦ ἀξιώματος. οἶδεν ὁ Θεὸς τὰ εἰς πλήθη διηρημένα ἀπὸ μιᾶς
φύσεως ἑνὶ ὀνόματι καλεῖν. καὶ ὅτε ὀργίζεται τοῖς ἀνθρώποις, τὸν πάντα ἄνθρωπον, τὸν τῇ ὀργῇ
ὑποκείμενον, ἕνα καλεῖ ἄνθρωπον· καὶ ὅτε διαλλάσσεται τῷ κόσμῳ, ὡς ἑνὶ ἀνθρώπῳ
διαλέγεται. οἶδεν ἐπάγει κατακλυσμὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας ὁ Θεός, καὶ λέγει· Οὐ μὴ καταμείνῃ Γεν. ς. γ. ζ.
τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις. ἐξαλείψω τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἐποίησα. καίτοιγε οὐκ
ἦν εἷς, ἀλλὰ μυριάδες ἄπειροι. τῷ δὲ ὀνόματι τῆς φύσεως τοὺς πάντας ὡς ἕνα ἐκάλεσεν,
ὡς ἕνα ἄνθρωπον πάντα τὸν κόσμον, διὰ τὸ κοινὸν τῆς οὐσίας. Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ Ψαλ. η. ε.
αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν, φησὶν ὁ Δαβίδ; οὐχ ὅτι ἕνα ἐπεσκέψατο.
πᾶσαν γὰρ τὴν οἰκουμένην ἤγειρεν. ἑνὶ δὲ συντόμῳ χρήσομαι λόγῳ διὰ Μωϋσέως εἰρημένῳ,
ὅτι ἐξῆλθε Φαραὼ κατὰ τὴν θάλασσαν, καὶ ὑπέσχε τῷ νόμῳ τῷ θείῳ τὴν τιμωρίαν.
Φαραὼ πίπλει μετὰ μυρίων ἁρμάτων ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἦσαν πολλοὶ ἄνθρωποι
βυθισθέντες μετ' ἐκείνου καὶ ἵπποι πολλοί. ὁ δὲ Μωϋσῆς εἰδὼς ὅτι μία ἐστὶ πάντων ἡ φύσις τῶν
ἀνθρώπων, λέγει· Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται· ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν Ἐξοδ. ιε. α.
εἰς θάλασσαν. τὰ πλήθη τῶν ἀνδρῶν, ἕνα ἄνθρωπον ἐπιβάτην διὰ τὴν κοινωνίαν
τῆς οὐσίας ὠνόμασεν. εἰ τοίνυν ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ὅπου συγκέχυται τὰ τῆς γνώσεως, ὅπου
διάφορα τὰ τῆς μορφῆς εἴδη (οὐδὲ γὰρ ἕν ἐστιν, οὐδὲ γνώμη ἴση, ἀλλὰ διάφοροι γλῶσσαι,
διάφοροι λόγοι) διὰ τὸ κοινὸν τῆς φύσεως πᾶσα ἡ οἰκουμένη Εἷς ἄνθρωπος λέγεται, ὅπου
ἀμέριστος ἡ ἀξία, μία βασιλεία, μία δύναμις ἰδιάζουσα, τὴν τριάδα ἕνα λέγω Θεόν. εἰ
δὲ διὰ τὸ λέγειν Θεὸν καὶ Θεὸν καὶ Θεόν, τρεῖς λέγω θεούς, ἐὰν Εἴπω Κύριον καὶ Κύριον καὶ Κύριον,
τρεῖς λέγω Κυρίους; οὐδαμῶς. λέγει γὰρ ὁ ἀπόστολος τὸν πατέρα Κύριον, τὸν υἱὸν Κύριον,
καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον Κύριον· ὡς καὶ ὁ Δαβίδ· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ
δεξιῶν μου. Εἰ δὲ Κύριος Κυρίῳ· ὁ ἀπόστολος, Ὁ δὲ Κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν. Εἰ τοίνυν ὁ
πατὴρ Κύριος, καὶ ὁ υἱὸς Κύριος, καὶ τὸ πνεῦμα Κύριος, πῶς σύ, ὦ ἀπόστολε, ὁ νομοθέτης τῆς
ἀληθείας, ὁ συνήγορος τῆς εὐσεβείας βοᾷς Ἐφεσίοις λέγων· Εἷς Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα; Ἐφ. δ. ε.
Εἷς Κύριος κατὰ τὸν ἁγιασμὸν τῶν σεραφίμ. καὶ γὰρ ἐκεῖνα ἐκβοᾷ, Ἅγιος, ἅγιος, Ησ. ς.
ἅγιος Κύριος. Εἰ δὲ φιλονεικοῦσιν οἱ αἱρετικοί, ὅτι ἄλλη κυριότης τοῦ πατρός, ἄλλη δὲ τοῦ υἱοῦ,
θαυμάζω πῶς ἀνέχονται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. τοῦ γὰρ σωτῆρός ἐστι φωνή, τό, Οὐδεὶς δύναται Ματθ. ς. κδ.
δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. Εἰ μερίζεις τὴν ἐξουσίαν, πῶς δουλεύεις τῇ βασιλείᾳ; οὐ γὰρ δύναται
λατρευθῆναι δύο ἀξιώματα κατὰ τὸ αὐτό, ἐὰν μὴ ὁμοτιμία ᾖ. οὐδεὶς γὰρ προσκυνεῖ
βασιλεῖ καὶ ἄρχοντι. ὅταν γὰρ ὁμότιμος ἡ ἀξία, ὁμότιμος καὶ ἡ προσκύνησις. ἐν τῷ ἴσῳ ἀξιώματι
οὐκ ἔστι μάχη. τὸ ἄνισον ἐγείρει μάχην· τὸ ἴσον βραβεύει τὴν εἰρήνην. οὐ συνεχώρησέ Ιωαν. ε. κγ.
σοι ὁ Χριστὸς μερίσαι τὴν τιμήν. λέγει γάρ· Τοῦτό ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πατρός, ἵνα
πάντες τιμῶσι τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. τίμα τὸν πατέρα, ἵνα τιμήσῃς τὸν υἱόν, μᾶλλον
δὲ τίμα τὸν υἱόν, ἵνα τιμήσῃς τὸν πατέρα. ἰδιοποιεῖται ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ τὴν τιμήν· ἰδιοποιεῖται ὁ

υἱὸς

Ἰωάν. ιε. κγ. υἱὸς τοῦ πατρὸς τὴν τιμήν. λέγει γὰρ ὁ σωτήρ· Ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. μὴ
τοίνυν νομισάτωσαν οἱ αἱρετικοὶ ὅτι Θεῷ χαρίζονταί τι, μέγαν αὐτοὶ λέγοντες παρὰ τὸν υἱόν (οὐ
γὰρ δέχεται τὴν εἰς αὐτὸν ἀναφερομένην τιμὴν ὁ πατήρ, ὑβριζομένου τοῦ υἱοῦ) καὶ λάβε
πραγμάτων ἀπόδειξιν ἐναργῆ ἐκ τῆς παλαιᾶς γραφῆς. οἱ φίλοι τοῦ Ἰὼβ οἱ ἐλθόντες
εἰς παραμυθίαν, ἐνεκάλουν αὐτῷ προσφθεγγομένῳ τολμηρά, καὶ ἐδικαίουν τὸν Θεόν. ὁ δὲ
Ἰὼβ ἔλεγε τῷ Θεῷ· τίς δώσει κριτὴν ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, καὶ εἰδῶ πόσαι εἰσὶν αἱ ἁμαρτίαι μου,
ὅτι οὕτω με ἔκρινας; οἱ φίλοι τοῦ Ἰὼβ ἐδικαίουν τὸν Θεόν, ἀγνοουμένης τῆς ὑποθέσεως, καὶ
τὸν μὲν δίκαιον μᾶλλον κατέκρινον ὡς ἁμαρτήσαντα, Θεῷ δὲ συνηγόρουν ὡς ἐπάγοντι. καὶ
λέγουσιν αὐτῷ, μεγάλως ἐλάλησας, ὑπερβαλλόντως ἐλάλησας σὺ κατὰ τοῦ ἱκανοῦ, καὶ ὁ
Θεὸς μὴ ταράττει τὸ δίκαιον; κατὰ τὰς ἁμαρτίας σου ἐπήγαγεν. εἰ μὴ πολλαί σου ἦσαν αἱ ἁμαρ-
τίαι, οὐκ ἂν μεμάστιξαι. καὶ ἐδόκουν συνηγορεῖν Θεῷ, τὸν δὲ δίκαιον κατέκρινον. ἆρα ἐδέξα-
το τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ λέγοντας παρὰ τὸ δίκαιον ὁ Θεός; εἰ ἐδέξατο τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ συνηγορίαν,
ἀτιμαζομένου τοῦ δικαίου, δέχεται καὶ τὴν εἰς ἑαυτὸν τιμήν, ἀτιμαζομένου τοῦ υἱοῦ. ἄ-
Ἰωβ. μβ. ζ. κουε τί λέγει ὁ Κύριος τοῖς φίλοις τοῦ Ἰώβ· Ἵνα τί οὐκ ἐλαλήσατε ὀρθὰ κατὰ τοῦ θεράποντός μου; εἰ
κατὰ τοῦ θεράποντος τοὺς ὀρθὰ μὴ λαλήσαντας ἀποστρέφεται, τὸν κατὰ τοῦ μονογενοῦς ἀκονῶντα τὴν
γλῶτταν δέχεται; ἄπαγε. ἀπαραίτητος τοίνυν ἡ δίκη τοῖς βλασφημοῦσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.
Ματθ. ιβ. λα. ἄκουε τί φησιν ὁ σωτήρ· Πᾶσα βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, ἡ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα
βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται, οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. τίς χρεία συλλογισμῶν
γεννητῶν καὶ ἀγεννήτων, κτιστῶν καὶ ἀκτίστων; ὀξὺς ὁ λόγος τῆς αἱρέσεως ὑπὲρ ξυρὸν ἠκονημένον. ἀλλὰ
καὶ ξυρόν, κἂν μεγάλως ᾖ καὶ ἰσχυρῶς ἠκονημένον, τρίχας ξυρᾶν δύναται, οὐ ξύλα τέμνειν. ὁ δὲ
τῆς ἀληθείας λόγος οὐκ ἔστι ξυρόν, ἀλλ' ἔστιν ἀξίνη. διὰ τοῦτο Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς λέγει·
Ματθ. γ. ι. Ἰδοὺ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. οὐκ εἶπε, ξυρόν (οὐ γάρ ἐστι λεῖοι, κατὰ
τοὺς λειοῦντας ἔξω τῇ λέξει τὴν ματαιότητα) ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἀξίνη τέμνουσα τὰς
ὑπερηφανίας τῶν ἀλαζόνων, ὡς μαρτυρεῖ Ἰωάννης λέγων· Ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥί-
ζαν τῶν δένδρων κεῖται. ὁ ὄχλος τῶν δόλια λαλούντων καὶ αἱρέσεις πλεκόντων, ξυρόν ἐστιν,
Ψαλ. να. α. ὡς λέγει ὁ Δαβὶδ τῷ Σαούλ, Τί ἐγκαυχᾷ ἐν κακίᾳ, ὁ δυνατός, ἀνομίαν; ὅλην τὴν ἡμέ-
ραν ἀδικίαν ἐλογίσατο ἡ γλῶσσά σου, ὡσεὶ ξυρὸν ἠκονημένον ἐποίησας δόλον. ὁ πατὴρ νομο-
Ἰωὴλ β. λβ. θετεῖ, ὁ υἱὸς κελεύει, τὸ πνεῦμα αὐθεντεῖ. ἄκουε τοῦ Θεοῦ λέγοντος· Εὐαγγελιζόμενοι ἥξου-
σιν, οὓς Κύριος προσκέκληται. παρακαλῶ σε, ἔκδος σου τὴν ἀκοήν, ἵνα μάθῃς τῆς ἀλη-
θείας τὴν συμφωνίαν. οὐ γὰρ λογισμοῖς μαχόμεθα, ἀλλὰ γραφαῖς ἀκολουθοῦμεν. αἱρού-
μεθα δὲ δοῦλοι εἶναι τῶν γραφῶν, οὐ τὰς γραφὰς δουλαγωγεῖν πρὸς τοὺς ἡμετέρους λογισμούς.
συλλογισμοὺς ἡ πίστις οὐ δέχεται, οὐχ ὡς ἀλογίστους, ἀλλ' ὡς πάντα λογισμὸν ὑπερβαίνοντας.
β. Κορ. ι. δ. ἵνα δέ σοι δείξῃ Παῦλος, ὅτι ἡ πίστις κατὰ τῶν λογισμῶν ὁπλίζεται, λέγει· Τὰ γὰρ ὅπλα ἡμῶν
οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντες καὶ
πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. ἀλλ' εἰ καὶ πολλάκις ὁ ἄνομος τῇ δια-
Ψαλ. ξδ. γ. λεκτικῇ νικᾷ, μὴ ξενισθῇς. λέγει γὰρ ὁ Δαβίδ· Λόγοι ἀνόμων ὑπερεδυνάμωσαν ἡμᾶς.
ἀποστέλλει ὁ πατὴρ τοὺς ἀποστόλους, ἀποστέλλει καὶ ὁ υἱός, ἀποστέλλει καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα. λέγει
Ματθ. . θ. ὁ σωτὴρ τοῖς ἀποστόλοις· Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς εἰς τὸν κόσμον· πορευθέντες μαθητεύ-
Πραξ. ιγ. δ. σατε πάντα τὰ ἔθνη. λέγει δὲ ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων· Οἱ μὲν οὖν ἐκπεμφθέν-
τες ἀπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος κατῆλθον εἰς Σελεύκειαν. καλεῖ ὁ πατὴρ ἀποστόλους, κα-
Ἰωὴλ β. λβ. λεῖ ὁ υἱὸς ἀποστόλους. λέγει ὁ προφήτης· Ἀπὸ γὰρ τοῦ ὄρους Σιὼν ἥξει ὁ εὐαγγελιζόμενος,
καὶ εὐαγγελιζόμενοι οὓς ὁ Κύριος προσκέκληκεν. οὐκοῦν Θεοῦ ἐστι προσκαλεῖσθαι τοὺς εὐαγ-
γελιζομένους. εἰ τοίνυν Θεοῦ τὸ προσκαλεῖσθαι, διὰ τοῦτο τὸ πνεῦμα φθεγγόμενον διὰ
Πραξ. ιγ. β. τῶν προφητῶν εἶπε· Τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· Ἀφορίσατέ μοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν

Βαρνάβαν εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. Ταῦτα περὶ ἡμῶν ἀρκούντως εἴρηται. ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης πληθύναι ἡμᾶς αὐξήσοι εἰς τὴν αὐτοῦ πίστιν καὶ ἀγάπην, ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ μονογενεῖ υἱῷ, καὶ τῷ παναγίῳ αὐτοῦ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΣΕΒΗΡΙΑΝΟΥ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΓΑΒΑΛΩΝ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΣΜΟΠΟΙΙΑΝ

λόγοι ἕξ. Χρυσοστόμου δὲ ἐν τισὶ ἀντιγράφοις
ἐπιγραφόμενοι.

Λογ. α.

Πᾶσα εὐσεβείας ὑπόθεσις, τὴν ψυχὴν ἐπὶ τὴν ἡμετέραν διόρθωσιν προάγει. Πρὸς ταύτην γὰρ τὴν τῆς ψυχῆς ἡμῶν συντέλειαν ὁρᾷ πάντα τὰ τῆς εὐσεβείας παιδεύματα. Ταύτην γοῦν καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ πραγματεύεται λόγος· ταύτην Μωϋσέως ἐπιτάττει νόμος· ταύτην κηρύττουσιν αἱ ἱεραὶ τῶν προφητῶν γλῶτται· ὑπὲρ ταύτης ἀσιγήτοις στόμασι βοῶσιν οἱ ἀπόστολοι. πάντα γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ δι' ἡμᾶς· ἵνα πρὸς διόρθωσιν δραμόντα τὰ ἡμέτερα, τῆς εὐσεβείας καταξιωθῇ. πᾶσαι μὲν οὖν βίβλοι ἅγιαι ἀφορμὴν ἔχουσι τὴν ἡμετέραν συντέλειαν, ὡς ἔφθην εἰπών· αὕτη δὲ ἡ τῆς δημιουργίας βίβλος, ἀρχὴ καὶ πηγὴ καὶ δύναμίς ἐστι πάντων τῶν ἐν νόμῳ καὶ προφήταις. καὶ ὥσπερ οἰκίαν οὐχ οἷόν τε στῆναι, θεμελίου μὴ ὑποκειμένου· οὕτως οὐδὲ τὰ τῆς δημιουργίας κάλλη λάμψαι, μὴ τῆς δημιουργίας τὴν ἀρχὴν ἀπολαβεῖν. οἶδα μὲν οὖν ὅτι πολλοὶ τῶν ἁγίων πατέρων καθῆκαν εἰς τὸν τῆς δημιουργίας λόγον, πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ ἔνδοξα εἰρηκότες, ὡς ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπεμέτρησε χάρις· καὶ πολλῶν καὶ μεγάλων καὶ θαυμαστῶν προειρημένων, οὐδὲν κωλύει καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ῥηθῆναι, ὡς ἂν ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος χορηγήσῃ χάρις. ὥσπερ γὰρ οἱ πρὸ ἡμῶν οὐκ ἐνεποδίσθησαν ὑπὸ τῶν πρὸ αὐτῶν, οὕτως οὐδὲ ἡμεῖς ὑπὸ τῶν πρὸ τῆς ἡμετέρας ἡλικίας. καὶ γὰρ κἀκείνοις καὶ ἡμῖν καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν μία ἐστὶν ἡ χάρις ἡ χορηγοῦσα τοῦ ἁγίου πνεύματος τὴν δύναμιν. Πάντα γάρ, φησιν, ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καθὼς βούλεται. οὐ τοίνυν τὰ παρὰ τῶν πατέρων ἐκβάλλεται, ἀλλὰ τὰ παρ' ἡμῶν προστίθεται. κἂν ᾖ μεγάλα τὰ παρ' αὐτῶν, μικρὰ δὲ τὰ παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ συνοικοδομεῖται ἐκείνοις. ὥσπερ γὰρ λίθοι μετὰ χρυσοῦ τάξιν φέροντα

α. Κορ. ιβ. ια.

ἔπειτα ἐν οἰκοδομῇ παγεῖσα καὶ ἠρέμα σαλευόμενοι μακρὸς ἀποβληθεὶς λίθος τρίζει· οὕτω καὶ τὰ ἀπὸ τῶν πατέρων εἰρημένα μικρὰς προσθήκας δεχόμενα, μείζονα τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ἀπεργάζεται. παρακαλῶ δὲ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ταῖς ἐννοίαις τῶν λεγομένων προσέχειν, μὴ εἰ ξέναι εἰσὶν, ἀλλ' εἰ ἀληθεῖς ὑπάρχουσιν. οὔτε γὰρ τὸ ἐν συνηθείᾳ πάντως τὸ ἀληθὲς, οὔτε τὸ ξένον ψευδές· ἀλλὰ πανταχοῦ ζητεῖται ἡ ἀλήθεια, ἢ ψευδόδοξα λεγόμενα. ἀξιῶ δὲ, μήτε ὡς φίλον τινὰ χαρίσασθαι, ἀνεξετάστως δεχόμενοι τοὺς λόγους, μήτε ὡς ἐχθρὸν ξενίζοντα ἐκβάλλειν τὸν λόγον· ἀλλ' ὁρᾶν πανταχοῦ, εἰ ἀλήθειά ἐστιν ἡ τοῖς λεγομένοις βραβεύουσα.

Γεν. α. α. Ἐν ἀρχῇ, φησὶν, ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Ἡ ἱστορία αὕτη ἐστὶ μὲν Μωϋσέως τοῦ νομοθέτου σύγγραμμα, καὶ πνεύματος ἁγίου ἀποκάλυψις· περιέχει δὲ δημιουργίαν, δύναμιν μὲν Θεοῦ γενομένην, προφητικῇ δὲ χάριτι Μωϋσῇ ἀποκαλυφθεῖσαν. οὐ γὰρ εἶπε ταῦτα Μωϋσῆς, ὡς ἱστοριογράφος, ἀλλ' ὡς προφήτης. εἶπε γὰρ, ἃ μὴ εἶδε, καὶ διηγήσατο, ὧν θεατὴς οὐκ ἐγένετο. ὥσπερ γὰρ τρία εἴδη προφητείας εἰρήκαμεν πάλαι, ὅτι πρῶτον μὲν εἶδος προφητείας τὸ εἰπεῖν, δεύτερον δὲ τὸ δι' ἔργου, τρίτον δὲ τὸ δι' ἔργου καὶ λόγου· οὕτω καὶ ἐνταῦθα τρία μέρη προφητείας· προφητεία περὶ τῶν ἐνεστώτων, προφητεία περὶ τῶν μελλόντων, προφητεία περὶ τῶν παρελθόντων. οἷον, οὐ παρῆν προφήτης, φέρε εἰπεῖν Ἡσαΐας, τοῖς ἐπὶ Μωϋσέως γενομένοις· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πνεῦμα Μωϋσέως ἦν ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτον αὐτῷ τὰ γενόμενα, προφητεία ἦν. ἔστι δὲ αὖθις προφητεία καὶ ἐπὶ τῶν παρόντων· ὡς ἐάν τις καὶ ἐπὶ τοῦ προφήτου βουληθείη κρύψαι τι ἐν τῇ διανοίᾳ, καὶ ὁ προφήτης ἐλέγξῃ αὐτὸν, ὡς ὁ Ἐλισσαῖος τὸν Γιεζὶ τὰ μέλλοντα προσημαίνων, καὶ τὰ κεκρυμμένα δεικνύων. Μωϋσῆς εἶπε τὰ προγεγονότα, ἄλλοι τὰ μέλλοντα. οὕτως οὖν δεῖ προσέχειν τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ, οὐχ ὡς διηγήματι, ἀλλ' ὡς προφητείᾳ ἀληθινῇ ἐκ πνεύματος ἁγίου λελαλημένῃ. τίς δὲ ὁ σκοπὸς τῷ προφήτῃ; δύο προέκειντο Μωϋσεῖ ποιῆσαι, καὶ διδασκαλίαν ἐκθέσθαι, καὶ νομοθεσίαν ἀποτυπῶσαι. νομοθέτης γὰρ ὢν, οὐ πρότερον ἤρξατο τῆς νομοθεσίας, ἀλλὰ τῆς δημιουργίας. διὰ τί δὲ πρότερον ἠθέλησε δεῖξαι τὸν Θεὸν δημιουργὸν τοῦ παντὸς καὶ δεσπότην; ἵνα δειχθῇ Θεὸς οὐκ ἀλλοτρίοις νομοθετῶν, ἀλλὰ τοῖς ἰδίοις. εἰ μὴ γὰρ πρότερον ἔδειξεν αὐτὸν δημιουργὸν τοῦ κόσμου, οὐκ ἂν ἀξιόπιστος ἐδείχθη νομοθέτης τοῦ κόσμου. τὸ γὰρ ἀλλοτρίοις νομοθετεῖν, βίας· τὸ δὲ τοὺς ἰδίους παιδεύειν, ἀκολουθίας. καὶ ὥσπερ Ἰωάννης οὐ πρῶτον ἐπάγει τοῦ Χριστοῦ τὴν νομοθεσίαν, ἕως εἴπῃ αὐτοῦ τὴν δεσποτείαν, εἰπών· Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ

Ιωαν. α. α. λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν. ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. ὅτε εἶπεν αὐτὸν ποιητὴν καὶ δημιουργὸν, τότε εἰσάγει αὐτὸν διδάσκαλον καὶ νομοθέτην τοῦ παντός. πάλιν ἄλλος σκοπὸς Μωϋσέως. διὰ τί ὁ μακάριος Μωϋσῆς οὐρανοῦ μὲν ἐμνημόνευσε, καὶ γῆς, καὶ θαλάσσης, καὶ ὑδάτων, καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν· ἀγγέλων δὲ, ἢ ἀρχαγγέλων, ἢ σεραφὶμ, ἢ χερουβεὶμ οὐκ ἐμνημόνευσεν; ἐπειδὴ καὶ τὴν νομοθεσίαν πρὸς τοὺς τότε καιροὺς ἥρμοσεν. ᾔδει γὰρ οἷς διελέγετο, τοῖς ἐξελθοῦσιν ἐξ Αἰγύπτου, τοῖς τὴν Αἰγυπτιακὴν πλάνην μαθοῦσιν· ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἀστέρα, ποταμοὺς καὶ πηγὰς καὶ ὕδατα. καταλιπὼν οὖν τὴν τῶν ἀοράτων δημιουργίαν, καὶ κινεῖ τὸν λόγον ἐπὶ τῶν ὁρωμένων, ἵνα πείσῃ τοὺς τούτοις προσκυνοῦντας μὴ νομίζειν αὐτὰ θεοὺς, ἀλλ' ἔργα Θεοῦ. καὶ γὰρ οὐκ ἦν ἀναγκαῖον τότε δεῖξαι ἐκείνοις περὶ ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων, ἵνα μὴ πάλιν θρέψῃ αὐτῶν τὴν νόσον. εἰ γὰρ μὴ βλέποντες ἀγγέλους, πολλῷ μᾶλλον, εἰ ἤκουσαν ἀγγέλους ἢ ἀρχαγγέλους, ἐνόμισαν ἐκείνους θεοὺς εἶναι. ἀλλὰ μνημονεύει οὐρανοῦ καὶ γῆς, ἀέρων καὶ ὑδάτων, καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν πάντων, ἵνα ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ἑρμηνεύσῃ τὸν ἀόρατον, καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων δείξῃ τὸν τεχνίτην. οὕτως οὖν καὶ οἱ τρεῖς παῖδες ἐν Βαβυλῶνι ἐποίησαν.

ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῷ ἔθνει ἦσαν ἐκείνῳ τῷ θεομάχῳ, καὶ οὐκ ἦν Θεοῦ γνῶσις, ἀλλ' εἴδωλα προσεκυνεῖτο, ἐν τῇ καμίνῳ οὕτως λέγουσιν· Εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον. διὰ τί οὐκ εἶπον, ἄγγελοι, οὐρανοί, γῆ, πῦρ, ὕδωρ, ψύχος, καῦμα, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἀλλὰ τὴν δημιουργίαν ἀριθμοῦσι κατὰ μέρος; ἵνα ὅλην πληρώσωσι τὴν κτίσιν, καὶ ὅλην καθαρεύσωσι τὴν δημιουργίαν, καὶ μηδένα καταλείπωσι ἀντίθηρα τῆς ἀσεβείας· ὥσπερ καὶ ἐνταῦθα Μωϋσῆς θελήσας τῶν Ἰουδαίων τὴν Αἰγυπτιακὴν ἀπελάσαι πλάνην, μνημονεύει καὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὡς γενομένων, ἵνα δείξῃ τὰ πεποιημένα, καὶ μνημονεύσῃ τὰ πεποιηκότα. ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ὧδέ μοι τὸν νοῦν. ἐγὼ θαυμάζω, πῶς Ἰωάννης καὶ Μωϋσῆς τὸ αὐτὸ προοίμιον ἔχον. καὶ γὰρ οὗτος λέγει, Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν· κἀκεῖνος λέγει, ἐν ἀρχῇ ἦν. ἀλλὰ κἀκεῖνος χρησίμως, καὶ οὗτος κυρίως. ὅπου μὲν γὰρ δημιουργία, ἔταξε Μωϋσῆς τὸ, ἐποίησεν· ὅπου δὲ δημιουργὸς, ἔταξε τὸ, ἦν, ὁ εὐαγγελιστής. πολὺ δὲ τὸ μέσον τοῦ, ἐποίησε, καὶ τοῦ, ἦν. τὸ μὲν γὰρ ἐγένετο μὴ ὄν· ὁ δὲ ἦν, ἀεὶ ὤν. ἐν ἀρχῇ ἐποίησε, καὶ ἐν ἀρχῇ ἦν. Θεοῦ τὸ εἶναι, κτισμάτων δὲ τὸ γίνεσθαι. ὥσπερ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς μερίζει· περὶ μὲν τοῦ σωτῆρος λέγει, ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ· ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. λέγει τὸ, ἦν, ἵνα ἑρμηνεύσῃ τὸ ὄν. περὶ δὲ οἰκέτου ὅτε ἐκήρυξε τὸν ὄντα, καὶ ἦλθεν εἰς τὸν δοῦλον τὸν Ἰωάννην, λέγει· Ἐγένετο ἄνθρωπος. εἰ δὲ περὶ τοῦ σωτῆρος τολμῶσι λέγειν, ὅτι καὶ ὁ σωτὴρ γενόμενος ἦν, οὐδὲν διαφέρει τῆς γῆς. πρόσεχε, παρακαλῶ. ἐὰν εἴπῃ ὁ αἱρετικὸς, ὅτι ὁ Χριστὸς γενόμενος ἦν, πρὶν γενέσθαι οὐκ ἦν, τί πλέον ἔχει τῆς γῆς; καὶ γὰρ περὶ τῆς γῆς εἶπε Μωϋσῆς, Ἡ δὲ γῆ ἦν. εἰ οὖν τὸ, ἐν ἀρχῇ ἦν, εἰς ποίησιν λαμβάνουσι, καὶ οὐ κατὰ τὴν ἀΐδιον φύσιν, οὐδὲν πλέον ἔχει τῆς γῆς. καὶ ὁ Θεὸς λόγος ἦν, καὶ ἡ γῆ ἦν· ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἐν ἀρχῇ ἦν μὴ γενόμενος, ἀλλ' ἀεὶ ὤν· ἡ δὲ γῆ γενομένη ἦν. οὐ γὰρ εἶπε πρῶτον ὁ νομοθέτης, ἡ δὲ γῆ ἦν, ἕως ὅτε εἶπεν, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. οἶδα μὲν οὖν, ἀδελφοὶ, ὅτι τὰ λεπτὰ ταῦτα ζητήματα δυσχερῆ φαίνεται ταῖς τῶν πολλῶν διανοίαις. ἀλλὰ δεῖ ἐν ἡμέρᾳ νηστείας νηφούσαις μᾶλλον ταῖς ψυχαῖς περὶ τῶν βαθυτέρων νοημάτων διαλέγεσθαι. ἐν ἀρχῇ ἦν, καὶ ἐν ἀρχῇ ἐποίησε. διὰ τοῦτο τὸ προοίμιον ἴσον εἶπον, ἐν ἀρχῇ, καὶ ἐν ἀρχῇ, ἵνα δειχθῇ μία ῥίζα τῆς εὐσεβείας, ἡ κἀκεῖνον παιδεύσασα τὸν νομοθέτην, καὶ τοῦτον φωτίσασα τὸν θεολόγον. ἀδελφαὶ γὰρ αἱ δύο διαθῆκαι, ἐξ ἑνὸς πατρὸς τεχθεῖσαι. διὰ τοῦτο καὶ συμφώνως τὸν λόγον προφέρουσι. σχεδὸν γὰρ ἡ αὐτὴ εἰκὼν καὶ ὁμοιότης ἀπ' ἀρχῆς· καὶ ὥσπερ ἐν ἀδελφαῖς ἐξ ἑνὸς πατρὸς γεγεννημέναις πρόσεστι τῆς ὁμοιότητος τὰ ἰδιώματα· οὕτως ἐπειδὴ αἱ δύο διαθῆκαι ἐξ ἑνὸς πατρὸς ἐγεννήθησαν, πολλὴν ἔχουσι τὴν ἐμφέρειαν. ἀμέλει καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ προηγεῖται νόμος, καὶ ἀκολουθοῦσι προφῆται, καὶ ἐν τῇ νέᾳ χάριτι προηγεῖται τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ἀκολουθοῦσιν ἀπόστολοι. ἐκεῖ δώδεκα προφῆται, ** τῶν δώδεκα. δώδεκα, τὰ περὶ Ὠσηὲ καὶ τέσσαρες, Ἡσαΐας, Ἱερεμίας, Ἰεζεκιήλ, Δανιήλ. ἐν τῇ νέᾳ δώδεκα ἀπόστολοι, καὶ τέσσαρες εὐαγγελισταί. ἐκεῖ πάλιν πρώτη κλῆσις Θεοῦ ἀπὸ ἀδελφῶν ἤρξατο. ἔλαβε γὰρ τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρὼν πρώτους κήρυκας· καὶ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ πρώτην κλῆσιν ποιεῖται Πέτρου καὶ Ἀνδρέου. καὶ ἐκεῖ μὲν ἁπλῆ χάρις, ὧδε δὲ διπλασίων. ἐκεῖ γὰρ δύο ἀδελφοὶ ἐκλήθησαν, Μωϋσῆς καὶ Ἀαρών· ἐνταῦθα δὲ διπλῆ δυὰς ἀδελφῶν, Πέτρος καὶ Ἀνδρέας, Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης. ἐπειδὴ ἠθέλησεν ὁ σωτὴρ τὴν κατὰ τὸ ἅγιον πνεῦμα ἀγάπην ἐντυπῶσαι ἡμῖν, καὶ ἀδελφοὺς ποιῆσαι τῇ διαθέσει καὶ τῷ πνεύματι, ἔλαβε θεμέλιον τὴν φύσιν, καὶ προσέπηξε τὰ τῆς φύσεως σπλάγχνα, καὶ ἐν ἐκείνῃ ἐποικοδομεῖ τὸ θεμέλιον τῆς ἐκκλησίας. πρῶτον σημεῖον ἐν τῇ παλαιᾷ ὁ ποταμὸς εἰς αἷμα μεταβαλλόμενος· πρῶτον σημεῖον καὶ ἐν τῇ καινῇ, τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦ παρόντος καιροῦ πᾶσαν εἰπεῖν ἐφεξῆς τὴν ὁμοιότητα. εἰς δὲ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ἐν ἓξ ἡμέραις ἐποίησεν

Ιωαν. α. ϛ.

Γεν. α. β.

ὁ Θεὸς τὰ πάντα· ἀλλ' ἡ πρώτη ἡμέρα διαφέρει τῶν ἄλλων τῶν μετ' αὐτήν. τῇ μὲν γὰρ
πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ Θεὸς, ἃ ἐποίησεν, ἐκ μὴ ὄντων· ἀπὸ δὲ τῆς δευτέρας ἡμέρας οὐδ
ἐποίησεν ὁ Θεὸς ἐκ μὴ ὄντων, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐποίησε τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, μετέβαλεν ὡς ἠθέλησε.
σὺ δὲ σκεψάμενος καὶ ἐρευνήσας, εἰ μὲν εὑρίσκεις ἀλήθειαν, συμφώνησον· εἰ δὲ οὐχ εὑρίσκεις
ἀλήθειαν, κατηγόρει, καὶ δέχομαι τὴν κατηγορίαν. φέρει γάρ μοι πολλὴν ἀπολογίαν. τῇ
μὲν οὖν πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰς ὕλας τῶν κτισμάτων· ταῖς δὲ ἄλλαις ἡμέραις
τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν διακόσμησιν τῶν κτισμάτων. οἷόν τι λέγω· ἐποίησε τὸν οὐρανὸν μὴ ὄν-
τα, οὐ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν ὑπεράνω. οὗτος γὰρ τῇ δευτέρᾳ ἐγένετο. ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρα-
νὸν τὸν ἄνω, περὶ οὗ Δαβὶδ λέγει, Ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ τῷ Κυρίῳ. ὑπερῷον δέ ἐστι τοῦτο. καὶ
Ψαλ. ριϛ. κε. ὥσπερ ἐν οἴκῳ διωρόφῳ μεσολαβεῖ στέγη μέση, οὕτως ὡς ἕνα οἶκον κτίσας ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, μέ-
σην στέγην ἐπέθηκε τὸν οὐρανὸν τοῦτον, καὶ ὑπεράνω τὰ ὕδατα. διὰ τοῦτο λέγει Δαβίδ·
Ὁ στεγάζων ἐν ὕδασι τὰ ὑπερῷα αὐτοῦ. ἐποίησεν οὖν τὸν οὐρανὸν μὴ ὄντα, τὴν γῆν μὴ οὖ-
Ψαλ. ργ. γ. σαν, τὰς ἀβύσσους μὴ οὔσας, ἀνέμους, ἀέρας, πῦρ, ὕδωρ· πάντων τῶν γινομένων τὴν ὕλην τῇ
πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐποίησεν. ἀλλὰ πάντως ἐρεῖ τις· γέγραπται μὲν, ὅτι ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν
γῆν, περὶ δὲ ὕδατος καὶ πυρὸς καὶ ἀέρος οὐ γέγραπται. πρῶτον μὲν οὖν, ἀδελφοὶ, ἀφ' οὗ εἶ-
πε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν γεγενῆσθαι, ἐκ τῶν περιεχόντων ἐμήνυσε καὶ τὰ περιεχόμενα. ὡς
γὰρ ὅτε εἶπεν, ὅτι Ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς, εἶπε μὲν τὸ πλά-
Γεν. β. ζ. σμα, οὐκ ἠρίθμησε δὲ τὰ μέλη, οὐδὲ εἶπεν, ἐποίησεν ὁ Θεὸς ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα καὶ ῥῖνα, ἀλλὰ
διὰ τοῦ εἰπεῖν τὸν ἄνθρωπον, ὅλα συμπεριέλαβε τὰ μέλη· οὕτω καὶ ἐνταῦθα εἰπὼν, τὸν οὐρα-
νὸν καὶ τὴν γῆν ἐποίησεν ὁ Θεὸς, συμπεριέλαβε πάντα, καὶ συνεισήγαγε καὶ τὸ σκότος, καὶ τὰς
ἀβύσσους γεγενημένας. Σκότος γὰρ ἦν, φησὶν, ἐπάνω τῆς ἀβύσσου. ἄβυσσος δὲ καλεῖται
Παροιμ. η. κδ. τὸ πλῆθος τῶν ὑδάτων. ὅτι δὲ καὶ ἄβυσσοι ἐγένοντο, μαρτυρεῖ ἡ γραφὴ λέγουσα, Πρὸ τοῦ τὰς
ἀβύσσους ποιῆσαι, πρὸ τοῦ τὴν γῆν γενέσθαι. ὥστε καὶ ἄβυσσοι ἐγένοντο. εἶπε καὶ ὁ ἀὴρ πόθεν
ἐγένετο, ἄκουε. καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τῶν ὑδάτων. πνεῦμα δὲ οὐ τὸ ἅγιον λέγει
ἐνταῦθα (οὐ γὰρ τῇ κτίσει συναριθμεῖται τὸ ἄκτιστον) ἀλλὰ πνεῦμα καλεῖ τὴν τοῦ ἀέρος
γ. Βασ. ιη. με. κίνησιν. καὶ ὥσπερ ἐν τῷ Ἠλίᾳ γέγραπται τῷ προφήτῃ, Καὶ ὁ οὐρανὸς συνεσκότασεν ἐν νε-
φέλῃ καὶ πνεύματι· οὕτω καὶ ἐνταῦθα πνεῦμα τὴν τοῦ ἀέρος λέγει φύσιν. λοιπὸν λείπεται
δεῖξαι, ποῦ τὸ πῦρ ἐγένετο. Εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο ἡ τοῦ πυρὸς φύσις. οὐ γὰρ
μόνον τοῦτο τὸ πῦρ ἐστιν, ἀλλὰ καὶ αἱ ἄνω δυνάμεις πῦρ εἰσι, καὶ συγγενές ἐστι τὸ ἄνω πῦρ τούτου
* * τοῦ παρ' ἡμῖν. ζητεῖται δὲ, ὅτι τὸ μὲν σβέννυται· ἐπεὶ καὶ τοὺς ἀγγέλους ἐποίησεν ὁ Θεὸς πνεύματα,
καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν πνεύματα. ἀλλὰ τὰς μὲν ψυχὰς ἡμῶν ἐν σώμασιν ἐποίησε, τοὺς δὲ ἀγ-
γέλους ἐκτὸς σωμάτων. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν ἀγγέλων, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ πυρός ἐστιν
ἰδεῖν. τὸ μὲν πῦρ τὸ ἄνω ἄνευ ὕλης, τὸ δὲ πῦρ τὸ κάτω μετὰ ὕλης. τὸ γὰρ ἄνω πῦρ συγγενὲς τούτου
ἐστὶν, ὥσπερ καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν συγγενὴς ὑπάρχει ἀγγέλων, καθ' ὃ καλοῦνται πνεύματα, καὶ αὗται πνεύ-
Ὠδὴ τῶν γ. παίδων. ματα· ὡς καὶ οἱ τρεῖς παῖδες λέγουσιν, Εὐλογεῖτε πνεύματα καὶ ψυχαὶ δικαίων· καὶ πάλιν, Ὁ ποιῶν
Ἑβρ. α. ζ. τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα. οὔτε οὖν ψυχὴ ἄνευ σώματος φαίνεται, οὔτε πῦρ ἄνευ στυππείου
ἢ κληματίδος ἢ ἑτέρας ὕλης ἐστὶν ἰδεῖν. ἵνα δὲ δειχθῇ ὅτι τὸ πῦρ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἀλλότριον, ἡ
κτίσις διδάσκει. πολλοὶ γὰρ πολλάκις παρὰ τοῦ ἡλίου δανείζονται πῦρ καὶ ἅπτουσιν. εἰ δὲ
ἦν ἀλλότριον, πῶς τὸ ἀλλότριον ἐξ αὐτοῦ ἐλαμβάνετο; ἄλλως δὲ, οὕτως ἐν τῷ οὐρανῷ πῦρ
ἐστιν ἄϋλον καὶ μέγα, ὡς καὶ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ πῦρ φανῆναι, ὅπερ οὐ ξύλων ὑποκειμένων, ἀλλ'
ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀΰλου πυρὸς ἤγαγεν ὁ Θεὸς εἰς θέαν, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις εἶναι τοῦτο μικρὸν τὸ
Δευτ. δ. λϛ. πῦρ παρ' ἐκεῖνο τὸ πῦρ τὸ μέγα. οὕτως οὖν λέγει καὶ Μωϋσῆς, Ἐξ οὐρανοῦ ἐποίησεν ὁ Κύ-
ριος ἀκουστὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἔδειξεν ὁ Θεὸς τὸ πῦρ αὐτοῦ τὸ μέγα· ἵνα δείξῃ τοῦτο μι-
κρόν. πάντα οὖν πῦρ ἐστι, καὶ ἡ ἀστραπὴ, καὶ οἱ ἀστέρες, καὶ ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σελήνη. [ὥστε] οὐ τὸ

παρ' ἡμῖν πῦρ συγγενές ἐστι τούτων. καὶ βλέπε πῶς συγγένειαν ἔχει ἡ ἀστραπὴ πρὸς τοὺς ἀστέρας, ἐκ τοῦ ὀνόματος, ἀστραπὴ καὶ ἄστρα. καὶ ὁ σωτὴρ δὲ ἵνα δείξῃ ὅτι τὸ πῦρ καὶ ἡ ἀστραπὴ συγγενές ἐστι, λέγει ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου φωτεινὸς ᾖ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται. ταῦτα ὁ σωτήρ· εἶτα ἐπάγει, Ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε. λύχνον καὶ ἀστραπὴν εἰπὼν, τὴν αὐγὴν τοῦ λύχνου ἐδήλωσε. πάντα οὖν ἐγένετο· πῦρ ἐγένετο, ἄβυσσοι ἐγένοντο, ἄνεμοι, τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, γῆ, πῦρ, ὕδωρ, ἀήρ. καὶ γὰρ ἅπερ παρέλειψεν, ὡς ἐν παραδόξῳ ἀνακεφαλαιοῦται Μωϋσῆς λέγων, Ἐν ἓξ ἡμέραις ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς. ὥσπερ δὲ ἐπὶ τοῦ σώματος οὐκ εἶπε πάντα τὰ μέλη, οὕτως οὐδὲ ἐπὶ τῆς δημιουργίας ἐξηριθμήσατο, εἰ καὶ πάντα συγκατεσκευάσθη τῷ κόσμῳ. εἰ δὲ μὴ ἦν ἐν τῇ γῇ πῦρ, οὐκ ἂν σήμερον ἀπὸ πέτρας πῦρ ἐξεύρομεν, ἢ ἀπὸ ξύλου. παρατριβόμενοι γὰρ τὸ ξύλον πῦρ γεννῶσι. πρόσεχε [οὖν] ἀκριβῶς. Σκότος ἦν, φησιν, ἐπάνω τῆς ἀβύσσου. ἆρα οὖν σκότος, φησὶν, ὁ Θεὸς ἐποίησεν; οἶδα μὲν οὖν ὅτι βαθὺ τὸ νόημα. ἀλλ' ἐπειδὴ μεταξὺ ἐσμὲν πολλάκις καὶ τῶν ἀγαπητικῶς ἀκουόντων καὶ τῶν ἐπιλαμβάνεσθαι φιλονεικούντων, ἀνάγκη μὴ παραλιπεῖν ἀνεξέταστον τὸν λόγον, ἵνα μὴ μεγάλη μὲν ἡ ἐπαγγελία ᾖ, μικρὸν δὲ τὸ ἀποτέλεσμα. πόθεν οὖν τὸ σκότος; ὁ γὰρ Θεὸς αὐτὸ, φησιν, οὐκ ἐποίησε. Θεὸς γὰρ, φησιν, οὔτε σκότους, οὔτε γνόφου ἐστὶν ἐργάτης. τί ποτε οὖν ἐστι σκότος; πολλοὶ ἠθέλησαν εἰπεῖν ἀποσκίασμα εἶναι τοῦ οὐρανοῦ. ὡς γὰρ ἐγένετο, φησιν, ὁ οὐρανὸς ὁ ἄνω, καὶ ἐλήφθη τὰ φῶτα τὰ ἄνω, ἐγυμνώθη ἡ γῆ καὶ ἐγένετο σκότος. ἀλλ' ὁ οὐρανὸς ἄνω φωτεινός ἐστιν, οὐ σκοτεινός· κἂν μὴ εἶχε τὸν ἥλιον, ἢ τὴν σελήνην, ἢ ἄστρα, αὐτὴν εἶχε τὴν φύσιν λάμπουσαν. εἰ οὖν ὁ οὐρανὸς ἐπέκειτο, ἡ δὲ γῆ ἥπλωτο, ὁ λάμπων ἄνωθεν, τὸ φωτιζόμενον κάτωθεν, πόθεν τὸ σκότος; ἐμοὶ οὖν δοκεῖ, ἐπειδὴ ἐπεπόλαζε τὸ ὕδωρ τῇ γῇ, ἀχλὺς δὲ καὶ γνόφος περὶ τὰ ὕδατα συνειστήκει (ὃ καὶ γίνεται νῦν ἐπὶ τοῖς ποταμοῖς) ἡ ἀχλὺς γνόφον ἐγείρουσα ἐποίησε νεφέλας· αἱ δὲ νεφέλαι ἐπισκιάζουσαι σκότος ἐποίησαν. ὅτι δὲ ἐγείρει νεφέλη σκότος, λέγει ἡ γραφὴ, Καὶ ὁ οὐρανὸς συνεσκότασεν ἐν νεφέλαις. δεῖ δὲ μὴ ἀγνοεῖν καὶ τῶν αἱρετικῶν τὰς ἀλληγορίας. αἱρετικοί τινες ἐτόλμησαν εἰπεῖν, ὅτι σκότος ὁ διάβολός ἐστιν· ἡ δὲ ἄβυσσος, οἱ δαίμονες· ὅτε δὲ εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω φῶς, τουτέστιν, ὁ υἱὸς ἵνα γένηται εἶπε· καὶ οὐκ αἰσχύνονται τὸν διάβολον πρεσβύτερον λέγοντες τοῦ υἱοῦ. εἰ γὰρ δαίμων ἐστὶν ἄβυσσος, ὁ δὲ διάβολος σκότος, μετὰ ταῦτα δὲ εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω τὸ φῶς, τουτέστιν, ὁ υἱὸς, οὐ μόνον αὐτοῦ ἐστιν ἰσότιμος, ἀλλὰ καὶ πρεσβύτερος. ἀλλὰ ταύτης μὲν τῆς ἀσεβείας οὐδὲ ὅλως μνημονεῦσαι ἔδει· ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ ἀγνοεῖν ὑμᾶς τὰ ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν λεγόμενα, παρηγάγομεν τοῦτο. σκότος τοίνυν ἦν τότε τὸ ἐκ τῶν νεφελῶν. οὕτω γὰρ ἦν καὶ ἐν Αἰγύπτῳ σκότος, οὐ νυκτὸς οὔσης, ἀλλ' ἀχλύος γενομένης. οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ σκότος ἦν, οὐ νυκτὸς γενομένης, ἀλλὰ νεφέλης σκιαζούσης. οὕτως ἐγένετο καὶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ σκότος, οὐ νυκτὸς ἐπελθούσης, ἀλλὰ σκιάσματος ἐξ ἀντιφράξεως γενομένης. οὕτως οὐ δεῖ ἁπλῶς ἐπιχειρεῖν τοῖς θείοις λογίοις. Καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. πνεῦμα καλεῖ τὸν ἄνεμον, ὡς λέγει ἀλλαχοῦ, Ἐν πνεύματι βιαίῳ συντρίψεις πλοῖα Θαρσεῖς, πνεῦμα καλῶν τὴν τοῦ ἀέρος κίνησιν. μὴ γὰρ νομίσῃς ἄλλο εἶναι ἀέρα, καὶ ἄλλο ἄνεμον. αὐτὸς γὰρ ὁ ἀὴρ κινούμενος ποιεῖ ἄνεμον, ὡς μαρτυρεῖ τούτοις ἡ πεῖρα. πολλάκις γοῦν ἢ ῥιπιδίῳ, ἢ σινδόνι ἡσυχάζοντα τὸν ἀέρα κινοῦμεν, καὶ ποιοῦμεν ἀπὸ τῆς κινήσεως τοῦ ἀέρος ἄνεμον. ἵν' οὖν δειχθῇ ἐκ τοῦ πνεύματος, ὅτι ὁ ἄνεμος ἀέρος ἐστὶ κίνησις, διὰ τοῦτο εἶπεν, ἐπεφέρετο. ἴδιον γὰρ ἀνέμου τὸ ἐπιφέρεσθαι τῇ δημιουργίᾳ. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω φῶς. διὰ τί δὴ μὴ εἶπε Μωϋσῆς, ὅτι εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω οὐρανὸς, γενηθήτω θάλασσα· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν, ἐποίησεν, ὧδε δὲ, εἶπεν; ἐπειδὴ παρ' ἡμῖν προηγεῖται ὁ λόγος τοῦ ἔργου (πρότερον γὰρ λέγομεν, εἶτα

Ματθ. ϛ. κϐ.
Λουκ. ια. λϛ.
Ἐξοδ. κ. ια.
Γεν. α. ϐ.
γ. Βασ. ιη. μϐ
Ἐξοδ. ι. κα.
Δευτ. δ. ια.
Ψαλ. μζ. ζ.

ἐργαζόμεθα) βουλόμενος δεῖξαι τὸν Θεὸν πρότερον ἐργαζόμενον, ἵνα παντὸς λόγου ὀξυτέρ
παραστήσῃ τὴν δημιουργίαν, ὅτι μὴ τὰς ὕλας ἐργάζεται, δυνάμει λέγει δὲ, ἐποίησεν· ὅτι
ἔμελλε κοσμεῖν τὰ πάντα, ἀρχὴ δὲ τοῦ κόσμου τὸ φῶς ἦν, εἰσάγει λόγον ἁρμόζοντα. καὶ ἐπὶ
πάλιν πρότερον ἔργον Θεοῦ φῶς, τελευταῖον δὲ ἔργον Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος ἦν, πρότερον ἐργάζε
Θεὸς λόγῳ τὸ φῶς, ὕστερον δὲ τὸν ἄνθρωπον ἔργῳ, ἀπὸ φωτὸς εἰς φῶς συμπληρῶν. [illegible]
πῶς φῶς ὁ ἄνθρωπος, ἄκουε. τὸ φῶς δείκνυσι τὰ ὄντα, τὸ φῶς τοῦ κόσμου ὁ ἄνθρωπος εἰσελθὼν,
ἔδειξέ σοι φῶς τέχνης, φῶς ἐπιστήμης. τὸ φῶς ἔδειξε σῖτον, ἡ σύνεσις ἐποίησεν ἄρτον·
τὸ φῶς ἔδειξε τὸν βότρυν τῆς ἀμπέλου, τὸ φῶς τῆς συνέσεως ἔδειξε τὸν οἶνον τὸν ἐν τῷ βότρυϊ· τὸ
φῶς ἔδειξε τὸ ἔριον, τὸ φῶς τῆς συνέσεως ἔδειξεν ἱμάτιον· τὸ φῶς ἔδειξεν ὄρος, τὸ φῶς τῆς συνέσεως
Ματθ. ε. ιδ. ἔδειξε τὴν λατομίαν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ σωτὴρ φῶς καλεῖ τοὺς ἀποστόλους λέγων, Ὑμεῖς
ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. διὰ τί καλεῖ αὐτοὺς φῶς; οὐχ ἵνα αὐτοὺς τιμήσῃ μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὴν
ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως δείξῃ. ὥσπερ γὰρ τὸ φῶς ἑσπέρας δῦνον οὐκ ἀπόλλυται, ἀλλὰ
κρύπτεται, καὶ κρυβόμενον πάλιν φαίνεται· οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὡς εἰς δύσιν τινὰ, τῷ τάφῳ
παραπεμφθεὶς, πάλιν τῇ ἀνατολῇ τῆς ἀναστάσεως τετήρηται. γενηθήτω φῶς. εἶπε τὸ
γενόμενον, τὸν δὲ τρόπον οὐκ ἐμήνυσεν, ἀλλ' οὐδὲ ἔμαθεν. ὅτι μὲν γὰρ ἐγένετο φῶς, οἶδα,
Πραξ. α. ζ. φησι· τὸ δὲ, πῶς ἐγένετο, οὐ καταλαμβάνω. διὰ τοῦτο καὶ ὁ σωτὴρ ἔλεγε τοῖς ἀποστόλοις, Οὐχ
ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς, οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ. εἶτα χρόνους ἢ
καιροὺς οὐκ ἔστιν ἡμῶν γνῶναι, καὶ τὸν δεσπότην τῶν χρόνων καὶ τὸν ποιητὴν τῶν αἰώνων ἐστὶ λογισμοῖς
καταλαβεῖν ἀνθρωπίνοις; εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς. ὢ τῆς ἁγίας
Γεν. α. ε. ἐκείνης καὶ μεγάλης δυνάμεως· ὢ μεγάλων θαυμάτων. ἐγένετο φῶς. Καὶ καλεῖ ὁ Θεὸς
τὸ φῶς ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος νύκτα. διὰ τί δὲ ἡμέραν καλεῖ; ἐπειδὴ πᾶν φαιδρὸν καὶ ἱλαρὸν
ἥμερον λέγεται· διὰ τοῦτο καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἡμερότητα καλοῦμεν, καὶ τὰ θηρία τὰ ἀγρευθέντα
ἥμερα καλοῦμεν. καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα.
νύκτα διὰ τί; ὅτι νυκτὶ τὸν ἄνθρωπον καθεύδοντα εἰς ὑπόμνησιν φέρει, μονονουχὶ λέγων,
μάθε, ἄνθρωπε, τίς εἶ. θνητὸς εἶ, ὕπνῳ δουλεύεις. διὰ τί τὰ ὑπὲρ σὲ φαντάζῃ; ἡ γὰρ
Ψαλμ. δ. ε. νὺξ κατανυγή ἐστιν. ὅθεν καὶ Δαβὶδ φησιν, Ἃ λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ ταῖς κοίταις
ὑμῶν κατανύγητε. ἀμέλει κεῖται ὁ ἄνθρωπος ἐν νυκτὶ οὔτε νεκρὸς, οὔτε ζῶν. ἐρώτησον ἀρτίκως,
τί ἐστι, ζῶν, ἢ νεκρός; καὶ ἐὰν μὲν εἴπῃ ζῶν, εἰπὲ, διὰ τί οὖν οὐκ αἰσθάνεται τῶν λαλούντων,
ἢ περιπατούντων; ἐὰν δὲ εἴπῃ ὅτι νεκρὸς, εἰπὲ, πῶς οὖν ἀναπνεῖ; τὸ γὰρ ἐμπνέον
οὐκ ἔστι νεκρὸν, τὸ μὴ αἰσθανόμενον οὐκ ἔστι ζῶν. σαυτὸν οὐ βλέπεις, ἀλλὰ τὰ ὑπὲρ σὲ
φαντάζῃ; ἀλλὰ ταῦτα ἀρκούντως εἰς τὴν πρώτην ἡμέραν εἰρήσθω. κατέλαβε γὰρ
ἡ ἑσπέρα, ὥσπερ κἀκεῖ τὰ τῆς πρώτης ἡμέρας· καὶ κατὰ δύναμιν, εἰ καὶ βαθέα ἦν τὰ νοήματα,
ὅμως ἐξεθέμεθα· τῶν δὲ πιστῶν ἐστιν ἐρευνῆσαι τὰ λεχθέντα, καὶ ζητῆσαι τὴν ἱστορίαν.

ΗΘΙΚΟΝ Ἡμεῖς δὲ, ἀγαπητοὶ, νηστείας ὄντες ἁγίας θρέμματα, καὶ ἐν ἀτροφίᾳ σωμάτων τρυφήσαντες
Ιωήλ. α. ιδ. τὰ οὐράνια, σπουδάσωμεν τὴν νηστείαν ἁγίαν φυλάξαι. Ἁγιάσατε γὰρ, φησι, νηστείαν.
ἡμεῖς αὐτὴν ἁγιάζομεν, ἢ ὑπ' αὐτῆς ἁγιαζόμεθα; ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἁγίαν αὐτὴν
φυλάξαι, τοῦτο εἴρηκεν ὁ προφήτης. ὥσπερ γὰρ ὅτε εὐχόμεθα, Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου,
οὐχ ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ εὐχόμεθα (τὸ γὰρ ὄνομα αὐτοῦ ἁγιάζει πάντα) ἀλλ' ἐπειδὴ
τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπικέκληται ἡμῖν (χριστιανοὶ γὰρ ἀπὸ Χριστοῦ καλούμεθα) λέγει, τὸ ὄνομά
Ψαλ. ιθ. ζ. σου ἐφ' ἡμῖν ἁγιασθήτω. παρὰ γὰρ τῷ ἁγίῳ πάντα ἅγια. καὶ γὰρ οὐδὲν πλησιάζει Θεῷ
μὴ ὂν ἅγιον. ἅγιος γὰρ ὁ Θεὸς, ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος. καὶ οὐρανὸς δὲ αὐτοῦ ἅγιος. Ἐπακούσεται
Μαρ. η. λη. γὰρ αὐτοῦ ἐξ οὐρανοῦ ἁγίου αὐτοῦ. οἱ ἄγγελοι ἅγιοι. Ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων αὐτοῦ. ἡ γῆ ἔχουσα τὴν λατρείαν, ἁγία.
Λουκ. θ. κϛ. Καὶ θελήσει, φησὶ, διαστρέψαι διαθήκην ἐπὶ γῆν ἁγίαν αὐτοῦ. καὶ ὁ Δαβὶδ, ἡ αὐλὴ ἁγία.

γία· Προσκυνήσατε τῷ Κυρίῳ ἐν αὐλῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ. καὶ ὁ Ἡσαΐας, Ἅγιος γὰρ ὁ ναός σου, θαυμαστὸς ἐν δικαιοσύνῃ. τὰ πρόβατα τὰ ἄλογα τὰ τότε θυόμενα ἅγια ἐλέγετο. Ὡς πρόβατα, φησὶν, ἅγια ἐν Ἱερουσαλήμ. ἡ διαθήκη, ἁγία· καὶ δυνάμεσι μετὰ πολλῶν διαθήκην ἁγίαν αὐτοῦ. αὕτη ἡ πόλις ἁγία ἐλέγετο· Καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν τὴν τῶν πατέρων ἡμῶν Ἱερουσαλήμ. οὐδὲν γὰρ προσέρχεται Θεῷ μὴ ὂν ἅγιον. διὸ λέγει Παῦλος· Καὶ τὸν ἁγιασμὸν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον. ἐνηστεύσαμεν ἀπὸ ἄρτου, νηστεύσωμεν καὶ ἀπὸ ἀδικίας. οὐκ ἐσθίεις ἄρτον, μὴ φάγῃς σάρκας πενήτων, ἵνα μὴ εἴπῃ καὶ περὶ σοῦ ὁ Θεὸς, Οἱ κατεσθίοντες τὸν λαόν μου ἐν βρώσει ἄρτου. οὐ πίνεις οἶνον· μὴ μεθύσῃ σε θυμὸς, ἵνα μὴ ἀκούσῃς παρὰ τοῦ νομοθέτου, Θυμὸς αὐτοῖς κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄφεως· καὶ πάλιν, Θυμὸς δρακόντων ὁ οἶνος αὐτῶν. ὅταν γὰρ θλίβῃς πένητα, καὶ στενάξῃ ἐπὶ τὸν Θεὸν, εὑρέθης ἐσθίων ἄρτον δακρύων. διὰ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Θεὸς, Ἐκαλύπτετε ἐν δάκρυσι τὸ θυσιαστήριόν μου. ἐγκαλεῖ ὁ Θεὸς τοῖς κλαίουσιν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ λέγει· Ἱερεῖς εἰσέλθετε καὶ κλαύσατε. ἀλλ' ἐγκαλεῖ, οὐχ ὅτι ἔκλαιον αὐτοὶ, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἀδικούμενοι ἐκεῖ ἐνετύγχανον ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ὀρφανοί τε καὶ χῆραι. καὶ ἵνα δείξῃ ὅτι περὶ ἐκείνων λέγει, ἐπήγαγε, Κλαυθμῷ, καὶ κοπετῷ, καὶ κόπῳ· ἔτι ἄξιον ἐπιβλέψαι ἐπὶ τὰς θυσίας ἡμῶν; πρόκειται οὖν τράπεζα ψυχῆς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος. σῶμα μὲν νηστεῦον ἁγιάζεται, ψυχὴ δὲ μὴ τρεφομένη φθείρεται. γένοιτο δὲ πάντας ἡμᾶς τῷ μὲν σώματι νηστεύειν ἀπὸ ἁμαρτημάτων, τὴν δὲ ψυχὴν ἐντρυφᾷν τοῖς θείοις δόγμασιν. οὐ δύνῃ δὲ ἐσθίειν ἄρτον Χριστοῦ, καὶ ἄρτον δακρύων· ὡς λέγει Παῦλος, Οὐ δύνασθε τραπέζης Χριστοῦ μετέχειν, καὶ τραπέζης δαιμονίων. δεῖ τοίνυν τὸν νηστεύοντα ἀπέχεσθαι ἀπὸ βρωμάτων, καὶ πρότερόν γε ἀπὸ ἁμαρτημάτων. καὶ γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἄγγελοι σημειοῦνται, τίς προσέθετο ἀπέχεσθαι ἀπὸ πλεονεξίας ἢ πορνείας ἢ ἀδικίας ἢ καὶ ἑτέρας ἁμαρτίας. ταύτας γὰρ τὰς νηστείας καὶ ἄγγελοι ἀναγράφονται, καὶ Θεὸς ἀμείβεται. ὥσπερ γὰρ, ἀδελφοὶ, ἀπὸ τῆς ἀναφορᾶς οἱ ἄρχοντες τῷ βασιλεῖ πάντα μηνύουσιν· οὕτω καὶ οἱ ἄγγελοι τῷ Θεῷ πάντα τὰ γινόμενα, οὐκ ἀγνοοῦντα διδάσκοντες, ἀλλὰ τὴν λειτουργικὴν τάξιν τῆς δημιουργίας πληροῦντες. ἐγὼ ἐμακάρισα ἂν μυριάκις τὸν ἐσθίοντα, ἢ τὸν νηστεύοντα καὶ ἀδικοῦντά τινα. ταῦτα δὲ λέγω, ἀγαπητοὶ, οὐ νηστείαν λύων, ἀλλ' εὐσέβειαν κηρύττων. οὐ γὰρ τὸ φαγεῖν κακὸν, ἀλλὰ τὸ ἁμαρτάνειν πονηρόν· καθὼς λέγει καὶ ὁ Θεὸς περί τινος δικαίου, Ὁ πατήρ σου οὐκ ἔφαγε, καὶ τὸ θέλημά μου [οὐκ] ἐποίησεν. οὕτω δὴ καὶ ἀλλαχοῦ, Νηστεία ἡ τετάρτη, καὶ νηστεία ἡ πέμπτη, καὶ νηστεία ἡ δεκάτη ἔσται ὑμῖν εἰς χαρὰν, καὶ εἰς εὐφροσύνην, καὶ εἰς ἑορτὰς ἀγαθὰς, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἀγαπήσατε. ἀλλ' ἐπέλαμψεν, ἀγαπητοὶ, τὸ αἰσθητὸν φῶς, ἵνα κηρυχθῇ ὁ τοῦ φωτὸς ἐργάτης· κατέλαβεν ἡ ἑσπέρα σφραγίσουσα τῆς ἡμέρας τὸν δρόμον. καλὴ ἡ ἀρχὴ, προσκείσθω λοιπὸν καὶ τὸ τέλος. μὴ οὖν ἀπώθει ταύτην κακῶς, ἀλλ' ἄκουε τοῦ Δαβίδ, Εἰς τὸ τέλος μὴ διαφθείρῃς. ὁ δὲ Θεὸς τοῦ φωτὸς τούτου πάντας ἡμᾶς φωτίσαι λόγῳ, νόμῳ, πίστει, δικαιοσύνῃ, σωφροσύνῃ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ψαλ. ϟη β.
Ψαλ. ξδ ε.
Ἡσ. ξζ. λ
Ἑβρ. ιβ. ιδ.
Ψαλ. ιγ. δ.
Ψαλ. νζ. δ.
Δευτ. λβ. λγ.
Μαλ. β. ιγ.
Ἰωήλ. α. θ ιγ. καὶ β ιζ.
Μαλ. β. ιγ.
α. Κορ. ι. κα.
Ζαχ. η. ιθ.
Ψαλ. οδ. ἐπιγ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΗΜΕΡΑΝ ΤΗΣ ΚΟΣΜΟποιίας, καὶ πρὸς τὸν εἰπόντα αὐτῷ, οὐκ ἔδει ἡμᾶς τοὺς χριστιανοὺς λέγειν ἐπὶ τοῦ ἁγιάσματος, Κύριος Σαβαώθ. Λόγ. β.

Ψυχῆς πόθον ἐγείρει Θεοῦ λόγος, καὶ ὥσπερ τινὰ λαμπάδα περιτίθησιν αὐτῇ τῆς χαρᾶς, ἵνα καὶ τοὺς λογισμοὺς λαμπρύνηται, καὶ τὴν διάνοιαν φαιδρύνηται, καὶ τὰ ἁμαρτήματα καθαίρηται, καὶ τὰ νοήματα φωτίζηται. τοιοῦτός ἐστιν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος. ὅπερ γάρ ἐστιν ἡ ἀκόνη σιδήρῳ, τοῦτο Θεοῦ λόγος τῇ ψυχῇ. ἡ ἀκόνη οὐκ ἐπιχαρίζεται τῷ σιδήρῳ, ἀλλὰ πρότερον ἴσ. οὐχ ἡ αὐτὸν παρασκευάζει ἀποπλῦσαι τὸν ἰόν, εἶτα παχὺν ὄντα λεπτύνει, ἀμβλὺν ὄντα ὀξύνει, σκοτεινὸν ὄντα λαμπρύνει, σμήχει, φαιδρύνει, [ὀξύνει,] λεπτύνει. οὕτως οὖν ἐστι καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ποιεῖ τὴν ψυχὴν ἀποπλῦσαι τὸν ἰὸν τῆς ἁμαρτίας, ἀμβλεῖαν οὖσαν ὀξύνων, παχεῖαν οὖσαν λεπτύνων, σκοτεινὴν οὖσαν λαμπρύνων. Βούλεται δὲ ἡμᾶς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος
Φιλ. β 15. λαμπροὺς μὲν εἶναι κατὰ τὴν ἀποστολικὴν διάθεσιν τὴν λέγουσαν, Ἵνα ἦτε ὡς φωστῆρες ἐν τῷ κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες. ἰδοὺ ἡ λαμπρότης. Βούλεται ἡμᾶς εἶναι μὴ ἀμβλεῖς,
Ἑβρ. δ. ιβ. ἀλλ' ὀξεῖς. Ζῶν γάρ, φησιν, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον. Βούλεται ἡμᾶς παχεῖς μὴ εἶναι, ἀλλὰ λεπτύνειν τὴν διάνοιαν τοῖς νοήμασιν. ὅπου γὰρ παχύτης, ἀλλοτρία Θεοῦ λόγου· ὅπου δὲ λεπτομερὴς διάνοια, οἰκεία Θεοῦ νόμου. διὰ γρ. νόμου.
Δευτ. λβ 15. τοῦτο περὶ τῶν παχυτέρων λέγει ἡ γραφή, Καὶ ἔφαγεν Ἰακὼβ καὶ ἐνεπλήσθη, ἐλιπάνθη, ἐπαχύνθη, ἐπλατύνθη, καὶ ἐγκατέλιπε Θεὸν τὸν ποιήσαντα αὐτόν. Φέρε τοίνυν καὶ ἡμῶν ὁ θεῖος λόγος καταλαμπέτω τὴν διάνοιαν, καὶ μάλιστα τῆς ἁγίας ταύτης προκειμένης νηστείας. ἡ λεπτύνει τὰ σώματα, καὶ ὀξύνει τὰ φρονήματα. ἔστι γὰρ καὶ νηστεία πάντως ἁγιασμοῦ τροφός, καὶ μήτηρ εὐσεβοῦς διανοίας. οὐ ζητεῖται πῶς νηστεύσωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ πῶς εὐσεβῶς νηστεύσωμεν. πολλοὶ καὶ διὰ δημοσίας χρείας πραγμάτων νηστεύουσιν, ἀλλ' οὐ λογίζεται αὐτοῖς τοῦτο εἰς νηστείαν. ὁ γὰρ σκοπὸς κρίνεται, οὐχ ἡ ἀνάγκη στεφανοῦται. μετὰ ταύτης οὖν τῆς ἁγιοπρεποῦς καταστάσεως καὶ ὁ μακάριος Μωϋσῆς τὸν νόμον ἐπαιδεύετο ἐν τῷ ὄρει, καὶ τὴν δημιουργίαν ἐδιδάσκετο. Εἴρηται τοίνυν ἡμῖν τῇ χθὲς ἡμέρᾳ, ὅτι ὁ Θεὸς μέλλων διδόναι τὸν νόμον διὰ Μωϋσέως, πρότερον ἔδειξεν ἑαυτὸν δημιουργόν, καὶ τότε νομοθέτην. πόθεν ἠδύναντο οἱ Ἰουδαῖοι πιστεῦσαι, ὅτι ὁ Θεὸς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, εἰ μὴ πρότερον ἐποίησε τὰ θαύματα ἐν Αἰγύπτῳ δεικνύοντα αὐτὸν δημιουργὸν τῆς οἰκουμένης; ἡμεῖς διδασκόμεθα, ἵνα πεισθῶμεν· ὁ Θεὸς πείθει, ἵνα διδάξῃ, ἐπειδὴ ἔμελλε Μωϋσῆς ἐκτίθεσθαι καὶ λέγειν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐποίησε τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς. Εἰ μὴ γὰρ πρότερον ἐποίησε τὰ θαύματα ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἔδειξεν ὅτι τούτων πάντων ἐστὶ τῶν κτισμάτων δημιουργός, οὐκ ἂν ἐπίστευσεν ὁ λαός, ὅτι ὁ Θεὸς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· εἰ μὴ ἐξέτεινε πρότερον Μωϋσῆς τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ κατήνεγκε χάλαζαν καὶ πῦρ, καὶ ἔμαθον οἱ λαοὶ διὰ τοῦ πιστοῦ θεράποντος, ὅτι, εἰ αὕτη ἡ θνητὴ δεξιὰ λόγῳ Θεοῦ κινηθεῖσα τὸν οὐρανὸν ἐτάραξε, καὶ τὴν δημιουργίαν ἐθόλωσε, πολλῷ μᾶλλον ἡ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος δεξιὰ ἥδρασε τὸν οὐρανὸν καὶ ἐθεμελίωσε τὴν γῆν. οὐδεὶς γὰρ κινεῖ δημιουργίαν, ἣν οὐκ ἐποίησεν. ἔδει τοίνυν δειχθῆναι ὅτι ὁ Θεὸς ἐποίησε τὴν γῆν. ἐξέτεινε Μωϋσῆς τὴν χεῖρα εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐξῆλθον σκνῖπες. ἔδει πάλιν δειχθῆναι, ὅτι Θεὸς ἐποίησε τὸ πῦρ. ἔλαβε Μωϋσῆς αἰθάλην καμιναίαν, γρ. -ναία καὶ ἔπασε, καὶ ἐπλήρωσε τὰ σώματα τῶν Αἰγυπτίων ἑλκῶν, φλογὸς δίκην ζεόντων. ἔδει δειχθῆναι, ὅτι ὁ Θεὸς τὸ ὕδωρ ἐποίησε. μετεβλήθη τὸ ὕδωρ εἰς αἷμα. ἔδει δειχθῆναι ὅτι ἐποίησε τὴν θάλασσαν. ἐπεστρώθη ἡ θάλασσα, καὶ διῆλθεν ὁ λαός. πρῶτον οὖν ἔδειξε διὰ τῶν ἔργων ὅτι δεσπότης ἐστί, καὶ τότε ἡρμήνευσε διὰ τῶν λόγων, ὅτι ποιητής. οὕτω καὶ ὁ σωτὴρ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ οὐ πρότερον ἐδίδαξεν, ἕως ἐθαυματούργησε. πρῶτον σημεῖον μετέβαλλε τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον, καὶ οὐ φαίνεται πρὸ τοῦ σημείου τούτου διδάξας. ἔδει

γὰρ προλαβεῖν τὸ ἔργον, καὶ ἀκολουθῆσαι τὸν λόγον. Διὰ τοῦτο ὁ συγγραφεὺς λέγει, Τὸν Πραξ. α. α.
μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων, ὦ Θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ δι-
δάσκειν. πῶς ἔμελλε διδάσκειν ὁ σωτήρ, ὅτι ποιητής ἐστι τοῦ κόσμου; εἰ μὴ γὰρ ἐφώτισε τοὺς
ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, οὐκ ἂν ἐπιστεύθη λέγων, Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. εἰ μὴ ἤγει- Ιωαν. θ. ε.
ρε Λάζαρον, οὐκ ἂν ἐπίστευσαν οἱ ἀκούοντες λέγοντι, Ἐγώ εἰμι ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάστασις. εἰ Ιωαν. ια. κε.
μὴ ἔπτυσεν εἰς τὴν γῆν, ἐποίησε πηλόν, καὶ ἔχρισε τὸν τυφλόν, οὐκ ἂν ἐπιστεύθη ὅτι αὐτός
ἐστιν ὁ λαβὼν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ πλάσας τὸν Ἀδάμ. εἰ μὴ περιεπάτησεν ἐπὶ τῆς θαλάσ-
σης, οὐκ ἂν ἐφάνη δεσπότης τῆς θαλάσσης. εἰ μὴ ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις, οὐκ ἂν ἐδείχθη
δεσπότης τῶν ἀνέμων. Διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος μὲν ἦν φαινόμενος, διὰ δὲ τῶν θαυμάτων
ὡς Θεὸς γνωριζόμενος καὶ δοξαζόμενος. ὁ σωτὴρ γοῦν ἐξέπληττε τοὺς μαθητάς, καὶ ἔ-
λεγον· Ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ; ἔδειξε πρῶ- Ματθ. η. κζ.
τον ὑπακούοντα τὰ στοιχεῖα, καὶ τότε ἡρμήνευσε διὰ τῶν λόγων, ὅτι πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο.
ἔδειξε πρῶτον ὑπακούοντα. εἰ μὴ πρῶτον ἐδείχθη ἡ κτίσις ὑπακούουσα, οὐκ ἂν ἐπι-
στεύθη Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς λέγων, Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο. πῶς ἠδύναντο οἱ ἀπόστολοι πι- Ιωαν. α. γ.
στευθῆναι, ἰδιωτικὴν ἔχοντες γλῶσσαν, συνιστάμενοι περὶ Θεοῦ λόγου, δημιουργοῦ σωτῆρος,
πανσόφου διδασκάλου; ἀλλὰ ἡ γλῶσσα τῶν ἀποστόλων, τὰ θαύματα ἦν· τὸ στόμα τῶν
ἀποστόλων ἦν νεκρὸς ἐγειρόμενος, χωλὸς περιπατῶν. ὅτι δὲ τοῖς θαύμασιν ἀκολουθεῖ ἡ πίστις,
μαρτυρεῖ ἡ γραφὴ λέγουσα· Διὰ γὰρ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγένετο σημεῖα μεγάλα καὶ Πραξ. ε. ζ.
τέρατα ἐν τῷ λαῷ· ἐξίσταντο δὲ πάντες, καὶ μᾶλλον προσετίθεντο καθ' ἡμέραν ἀνδρῶν καὶ
γυναικῶν πλήθη ἱκανά. προέλαβε τὰ θαύματα, καὶ ἠκολούθησε τὰ δόγματα. οὕτω γὰρ
καὶ ἐν τῷ νόμῳ προηγήσατο τὰ ἐν Αἰγύπτῳ θαύματα, δεικνῦντα τὸν Θεὸν δημιουργόν. ὁ
δὲ Θεὸς ἀγαθὸς ὤν, οὐκ ἠθέλησεν ἑαυτὸν μόνον σεμνῦναι, ἀλλὰ μερίζεται μετὰ Μωϋσέως καὶ
τὴν δόξαν. ἐπειδὴ γὰρ ὁ Θεὸς ἐφάνη ἐξ ὧν ἐποίησε, φαίνεται καὶ Μωϋσῆς ἐξ ὧν ἐδοξάσθη. ὡς γὰρ Εξοδ. λδ. κθ. λ.
κατῆλθε κατέχων τὸν νόμον, ἵνα μὴ ὡς ψιλῷ ἀνθρώπῳ προσέχωσι, πληροῖ αὐτοῦ
ὁ Θεὸς δόξης τὸ πρόσωπον, ἵνα τὸ λεῖπον τῇ ἀσθενείᾳ τῆς φύσεως πληρώσῃ τὸ
περιττὸν τῆς χάριτος. ἐνενόουν γάρ, ὅτι ὄψις δεδοξασμένη οὐκ ἔστιν ἀλλοτρία Θε-
οῦ. οὕτω καὶ ὁ σωτὴρ Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος ἐποίησε λάμψαι τὸ πρόσω- Πραξ. ς. ιε.
πον. Διὰ τί δὲ ἐποίησε λάμψαι τὸ πρόσωπον Στεφάνου; ἐπειδὴ ἔμελλε λιθάζεσθαι ὡς
βλάσφημος, εἰπών, Θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἑστῶτα Πραξ. ζ. νς.
ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, προλαβὼν ὁ Θεὸς ἐστεφάνωσεν αὐτοῦ τὴν ὄψιν ἀγγελικῇ μορφῇ, ἵνα πείσῃ
τοὺς ἀγνοοῦντας, ὅτι εἰ βλάσφημός ἐστι, διὰ τί δοξάζεται; χθὲς μὲν οὖν εἴρηται ὑμῖν ὅτι ὁ
Θεὸς ἐκ μὴ ὄντων ἐποίησε τὰ ὄντα τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ. καὶ τὸ θαυμαστόν, ὅτι οὐ μόνον τὴν δη-
μιουργίαν τοῦ Θεοῦ δείκνυσι τὰ ἔργα, ἀλλὰ καὶ τῶν αἱρετικῶν τὴν ἀσέβειαν ἐλέγχουσι.
ἐρωτῶσι γάρ, τὰ μὴ ὄντα πῶς ἐγένετο; ἐπειδὴ περὶ τοῦ ὄντος ἐρωτῶσι πῶς ἐγεννήθη, εἰ μὴ
ἦν, εἴπωσι τὰ μὴ ὄντα, πῶς ἐγένετο, εἰ μὴ ἦν. τὸ μὴ ὂν οὐ γίνεται, ὅσον κατὰ λογισμὸν ἀνθρώ-
πινον, οὐ κατὰ θείαν δύναμιν. ἐκεῖνο λέγει ὁ αἱρετικός, Εἶπεν ὁ Θεός, καὶ ἐγένετο. ἀλλὰ νῦν
τὸ πρᾶγμα εἶπες, οὐ τὸν τρόπον. Εἶπεν ὁ Θεός, γενηθήτω φῶς. ἐγένετο τὸ μὴ ὄν. ὁ λό-
γος μετεβλήθη εἰς πρᾶγμα· ὅτι αὐτὴ ἡ φωνὴ ἐξελθοῦσα ἐγένετο φῶς· οὐκοῦν οὐκ ἔστιν
ἐκ μὴ ὄντων, ἀλλ' ἐξ ὄντος. τίς γὰρ τολμᾷ εἰπεῖν τὸν λόγον μὴ ὄντα; οὐκοῦν οὐδὲν ἐ-
ποίησεν ἐκ μὴ ὄντων, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ· καὶ εὑρίσκεται τὰ κτίσματα ὁμοούσια αὐτῷ, καὶ ἃ φθέγγεσθε
ἐπὶ τοῦ υἱοῦ, ἁρμόζουσιν ἐπὶ τῶν κτισμάτων. ἀλλὰ πάλιν πειρώμενοι λέγουσιν· ἡ βούλη-
σις τοῦ Θεοῦ τὰ μὴ ὄντα ἐπετέλεσεν. εἶτα ἡ μὲν βούλησις τὸ μὴ ὂν ποιεῖ, ἡ δὲ φύσις τὸ ὂν οὐ
γεννᾷ; καὶ ἔστι θαυμαστόν. ὡς ἐν εἰκόνι λέγω. Ἀπόθου μοι πηλὸν καὶ πέτραν. τί εὐκολώ-
τερον, τὸν πηλὸν ὕδωρ γεννῆσαι, ἢ τὴν πέτραν; ἡ πηγὴ ἐὰν γεννήσῃ, ἐξ ὧν ἔχει προσ-
φέρει,

φέρει, ἡ δὲ πέτρα ἐξ ὧν οὐκ ἔχει. Εἶτα τὸ μὴ ὂν ἐγέννησεν ἡ πέτρα ἐξ ὧν οὐκ εἶχε, καὶ ἡ πηγὴ οὐκ ἐγέννησεν ἣν εἶχεν ἐν ἑαυτῇ πηγήν; καὶ πῶς ἐγένετο τὰ μὴ ὄντα; μὴ αὐτοματισμὸς ἦν; μὴ ὂν ὄνομά ἐστιν, οὐκ ἔστι δέ τι. μή, ἐπειδὰν λέγω ἐκ μὴ ὄντων, νομίσῃς εἶναί τι μὴ ὄν. Εἶτα, τὸ ὂν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐκ οἶδας εἰπεῖν πῶς ἐγένετο, καὶ τὸν ὄντα ἐκ τοῦ ὄντος τολμήσεις πολυπραγμονεῖν πῶς ἐγεννήθη; πάντα τὰ κτίσματα οὐκ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ γέγονεν. ὁ μονογενὴς λόγος καὶ κτιστὴς τοῦ κόσμου οὐκ ἐγένετο ἀπ' ἀρχῆς, ἀλλὰ ἦν. Ταῦτα οὐκ ἦν, καὶ ἐγένετο· ὁ δὲ ἦν ἐν ἀρχῇ, μὴ γενόμενος. Ταῦτα δὲ ἐγένετο ἐν ἀρχῇ μὴ ὄντα.

Γεν. α. β. Ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος, φησί. Τί ἐστι τὸ, ἀόρατος; οἶδα πολλοὺς τῶν ἁγίων πατέρων εἰρηκότας, ἀόρατος ἦν ἡ γῆ, ἐπειδὴ τῷ ὕδατι ἐκαλύπτετο. πολλὰ τῶν νοημάτων ἐστὶ μὲν εὐσεβῆ, οὐκ ἀληθῆ δέ· οἷον οἱ τρεῖς φίλοι τοῦ Ἰὼβ θεασάμενοι αὐτὸν ἐν πειρασμῷ, κατέκριναν τὸν ἅγιον, ὡς δικαίως πάσχοντα, καὶ ἔλεγον· Εἰ μὴ χήρας ἐλύπησας, εἰ μὴ ὀρφανοὺς ἐπλεονέκτησας, οὐκ ἄν σοι ὁ Θεὸς ἐπήγαγε ταῦτα· καὶ ὅμως ἐπειδὴ ἠγνόουν τὸν σκοπὸν τοῦ Θεοῦ, εἵλοντο μᾶλλον κατακρῖναι τοῦτον, ὡς δικαίως πάσχοντα, ἢ καταψηφίσασθαι τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀδίκως Ἰωβ. μβ. ζ. ἐπαγαγόντος. ὑπὲρ Θεοῦ ἐποίησαν, καὶ ἐλέγχει αὐτοὺς ὁ Θεός· Διατί οὐκ ἐλαλήσατε ὀρθὰ κατὰ τοῦ θεράποντός μου; ἔστιν οὖν νόημα εὐσεβὲς μὲν, οὐκ ἀληθὲς δέ. τί οὖν ἐστιν, ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος; οἱ ἑρμηνευταὶ ἡρμήνευσαν σαφῶς. λέγει γὰρ ὁ Ἀκύλας, Ἡ δὲ γῆ ἦν κένωμα καὶ οὐδέν. ἀόρατος δὲ λέγεται, οὐχ ὅτι οὐκ ἐφαίνετο, ἀλλ', ὡς ἂν εἴποι τις, ἀκόσμητος. οὐδέπω ἦν φαιδρυνομένη τοῖς φυτοῖς, οὐδέπω καρποῖς ἐστεφανωμένη, οὐδέπω ποταμοῖς καὶ πηγαῖς διεζωσμένη, οὐδέπω τῇ ἄλλῃ εὐκοσμίᾳ πεποικιλμένη. καὶ ἦν ἀόρατος, μηδέπω κατασκευασθεῖσα πρὸς ἐπιτηδειότητα τοῦ γεννᾶν. λέγει ἡ γραφὴ περί τινος ἀνδρείου καὶ εὐμόρφου, β. Βασ. κγ. κα. Οὐχ οὕτω, φησὶν, ἐπάταξε τὸν ἄνδρα τὸν Αἰγύπτιον ὁρατόν; ἔστιν οὖν ἀνὴρ ἀόρατος; ἀλλ' ἄξιος, φησὶ, τοῦ ὁρᾶσθαι. ὥσπερ οὖν τὸν Αἰγύπτιον εἶπεν ἄνδρα ὁρατὸν, ὡς ἄξιον τοῦ ὁρᾶσθαι, οὕτω καὶ τὴν γῆν τὴν ἄμορφον, ἀόρατον ἐκάλεσε. τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ εἶπεν ὁ Θεός· Γεν. α. ς. Γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος, καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀνὰ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος. Ἐποίει οὖν τὸν οὐρανὸν τοῦτον, οὐ τὸν ἐπάνω, ἀλλὰ τὸν ὁρώμενον, ἐξ ὑδάτων πήξας ὡς κρύσταλλον. βούλομαί σοι παραστῆσαι τὸ πρᾶγμα. πολλὰ γὰρ τῇ ὄψει μᾶλλον ἡμῖν, ἢ τῷ λόγῳ παραδίδοται. τοῦτο τὸ ὕδωρ ὑπάρχει, φέρε εἰπεῖν, τῆς γῆς πήχεις τριάκοντα. Εἶτα εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος· καὶ λοιπὸν ἐν μέσῳ τῶν ὑδάτων ἐπάγη πῆγμα κρυσταλλῶδες, καὶ ἐκούφισε τὸ ἥμισυ τοῦ ὕδατος ἄνω, καὶ κατέλιπε τὸ ἥμισυ κάτω, καθὼς γέγραπται· γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος, καὶ ἔσται διαχωρίζον ἀνὰ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος. διατί δὲ αὐτὸ καλεῖ στερέωμα; ἐπειδὴ ἀπὸ ἀραιῶν ὑδάτων καὶ διακεχυμένων αὐτὸ ἐστερέωσε. Ψαλ. ρν. α. διὰ τοῦτο καὶ Δαβίδ φησιν, Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν στερεώματι δυνάμεως αὐτοῦ. καὶ ἵνα ἑτέρῳ χρήσωμαι ὑποδείγματι, ὥσπερ καπνὸς ἐπειδὰν ἀπὸ ξύλων καὶ πυρὸς ἀναδοθῇ, ἠραιωμένος ἐστὶ καὶ κεχαυνωμένος· ἐπειδὰν δὲ δράμῃ εἰς ὕψος, εἰς νεφέλης παχύτητα μεταρρυθμίζεται· οὕτω καὶ τῶν ὑδάτων τῶν ἠραιωμένων ὁ Θεὸς τὴν φύσιν ὑψώσας ἔπηξεν ἄνω. καὶ ὅτι ἀληθὲς τὸ ὑπόδειγμα, Ἡσ. να. ς. μαρτυρεῖ Ἡσαΐας λέγων, Ὅτι οὐρανὸς ὡς καπνὸς ἐστερεώθη. παγεὶς τοίνυν ἐν μέσῳ τῶν ὑδάτων ὁ οὐρανὸς ἐκούφισε τὰ ἡμίσεα τῶν ὑδάτων ἄνω. διατί δὲ ἄνω ὕδατα; πρὸς ποίαν χρῆσιν; ἵνα τις πίῃ; ἵνα τις πλεύσῃ; ὅτι μὲν γάρ ἐστιν ὕδατα ἄνω, μαρτυρεῖ Δαβὶδ λέγων, Ψαλ. ρμη. δ. Καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. πρόσεχε λοιπὸν τὴν σοφίαν τοῦ δημιουργοῦ. κρυσταλλώδης ἦν ὁ οὐρανὸς, ἀπὸ ὑδάτων παγείς. ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλε δέχεσθαι ἡλίου φλόγα καὶ σελήνης, καὶ ἄστρων ἄπειρα πλήθη, καὶ εἶναι ὅλος πυρὸς πεπληρωμένος, ἵνα μὴ ὑπὸ τῆς θερμότητος λυθῇ ἢ φλεχθῇ, ἐπέστρωσε τοῖς νώτοις τοῦ οὐρανοῦ τὰ πελάγη ἐκεῖνα τῶν ὑδάτων, ἵνα λιπαίνῃ καὶ ἐπαλείφῃ αὐτοῦ τὰ νῶτα, καὶ οὕτως ἀντέχῃ πρὸς τὴν φλόγα, καὶ μὴ φρύγηται. ἔχεις δὲ καὶ ὑπόδειγμα. ὥσπερ σήμερον ἐὰν ἐπιθῇς λέβητα ἐπάνω πυρὸς, ἐὰν μὴ ὕδωρ ἦ, ἀντέχει πρὸς τὸ πῦρ, ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃ, διαλύεται· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἀντέθηκεν ἀντίπαλον τῷ πυρὶ τὸ ὕδωρ, ἵνα ἔχῃ ἀρκοῦσαν τὴν διαμονὴν ἐκ τῶν ἄνωθεν ἐπαλειφόντων αὐτὸν ὑδάτων. καὶ βλέπε τὸ θαυμαστόν. Τοιοῦτον περιουσιεύει τῷ οὐρανίῳ σώματι τὸ ὑγρὸν ὑπὸ τοσούτου πυρὸς πολεμούμενον, ὅτι τῇ γῇ δανείζει. ἐπεί, πόθεν ἡ δρόσος; νεφέλη ὕδωρ μὲν, ὁ ἀὴρ ὕδωρ οὐκ ἔχει. ἢ δῆλον ὅτι ὁ οὐρανὸς ἐκ τῶν περισσευόντων αὐτῷ ἀποστάζει. διὰ τοῦτο καὶ ὁ πατριάρχης Ἰσαὰκ εὐλογῶν τὸν Ἰακὼβ ἔλεγε· Δῴη σοι ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀπὸ τῆς πιότητος τῆς γῆς. λέγεται δέ, ὦ ἀδελφοί, ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ὑποχωρεῖ τὸ ὕδωρ τὸ ἄνω, καὶ ὁ οὐρανὸς λύεται μὴ ἔχων τῶν ὑδάτων τὴν σύστασιν, καὶ ἄστρα πίπτει μὴ ἔχοντα οὐδὲν ἢ βάσιν. Ταῦτα οὖν οὐ λέγομεν ἁπλῶς, ἀλλ' ἡ γραφὴ διδάσκει. Εἱλιγήσεται γὰρ ὁ οὐρανὸς, ὡς βιβλίον, ἀντὶ τοῦ φρυγόμενος. τὸ γὰρ φρυγόμενον εἱλεῖται. καὶ τὰ ἄστρα πεσεῖται, φησίν, ὡς φύλλα ἀμπέλου. πρόσεχε δέ, παρακαλῶ, καὶ ἑτέραν χρείαν. τὰ ὕδατα τὰ ἐπάνω τῶν οὐρανῶν, οὐ μόνον συντηρεῖ τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ καὶ τὴν φλόγα τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης καταπέμπει. εἰ γὰρ ἦν διαφανὴς ὁ οὐρανός, ὅλη ἡ αὐγὴ ἄνω ἐπέσχε. τὸ γὰρ πῦρ ἀνωφερές ἐστιν, ἔρημον τὴν γῆν κατέλιμπανε. διὰ τοῦτο γοῦν ἐπίλησε τὸν οὐρανὸν ἄνωθεν ἀπείροις ὕδασιν, ἵνα ἡ αὐγὴ στενουμένη κάτω πέμπηται. ὅρα τοῦ τεχνίτου τὴν σοφίαν. ἔχεις δὲ καὶ ἐν σεαυτῷ τοῦ τεχνίτου τῆς σοφίας τὴν εἰκόνα. ἐποίησεν ὁ Θεὸς καὶ ἐν σοὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων τὴν εἰκόνα. καὶ πρόσεχε, παρακαλῶ. νόησόν μοι τὴν κεφαλὴν ταύτην, τὸν οὐρανὸν τὸν ἄνω, τὰ ἐπάνω τῆς γλώσσης, τὸν ἄλλον οὐρανόν, τουτέστι, τὸ στερέωμα, ὅθεν καὶ οὐρανίσκος καλεῖται. ἄνω ἐν τοῖς ἀοράτοις ὁ ἐγκέφαλος μὴ φαινόμενος, ἐν τῷ κάτω γλῶσσα φαινομένη· ὥσπερ οὖν ὁ οὐρανὸς ὁ ἄνω ἐν τοῖς ἀοράτοις, ὁ δὲ κόσμος ἐν τοῖς βλεπομένοις. καὶ ὥσπερ ἐν τοῖς στοιχείοις εὑρίσκεις τὴν μὲν γῆν βαρεῖαν, τὸ δὲ ὕδωρ τῆς μὲν γῆς κουφότερον, τοῦ δὲ πυρὸς βαρύτερον· οὕτω καὶ ἐν ἡμῖν αἱ αἰσθήσεις, γεῦσις, ὄσφρησις, ἀκοή, ὄψις, καὶ οὐ πᾶσαι ἴσαι. λάβε τὴν ἀπόδειξιν. ἐὰν θέλῃς τινὸς γεύσασθαι, ἐὰν μὴ πλησιάσῃς τῇ γλώσσῃ τοῦ γευομένου, οὐ λαμβάνεις αἴσθησιν. παχεῖα γάρ ἐστι, καὶ οὐ δύναται πόρρωθεν οὖσα ἀντιλαμβάνεσθαι. ἡ ὄσφρησις δὲ μακρόθεν ἀντιλαμβάνεται· ὅταν παρέρχῃ δι' οἰκίας, ὀσφραίνῃ θυμιάματος, ὃ μὴ ὁρᾷς. πάλιν ἡ ὄψις τῆς ὀσφρήσεως ταχυτέρα. βλέπει γὰρ ἀπὸ ὄρους πλάτη μεγάλα. τῆς ὄψεως πάλιν ὀξύτερος ὁ νοῦς· ἐννοεῖ οὐρανόν, γῆν, θάλασσαν, καὶ πάντα εὑρίσκεται. διὰ τοῦτο καὶ εἰκὼν Θεοῦ ὁ νοῦς. ἐννοεῖ ὁ νοῦς, καὶ εὐθέως κτίζει παρ' ἑαυτῷ ἀγοράς, ἀναζωγραφεῖ ὄχλον, δῆμον. αἰδεσθῶσιν αἱρετικοί· νοῦς τοιαῦτα ἐργάζεται, καὶ ὁ τοῦ νοῦ τεχνίτης, ὁ πάσης ὀσφρήσεως ὀξύτερος, οὐ παχεῖαν ἔχει τὴν ἐνέργειαν, οὐ σύντομον τὴν δημιουργίαν, οὐκ ἀκατάληπτον τὴν φύσιν; βούλομαι δέ, ἀδελφοί, εἰπεῖν εἰς ὑμᾶς τὸ ξένον μὲν ὅσον εἰς ἀσέβειαν, σωτήριον δὲ τῆς πίστεως, ὅσον εἰς ἐξέτασιν· ἵνα μάθητε πόσα καινοτομεῖ ὁ διάβολος, πόσα εὑρίσκει, πόσα ὑποβάλλει τοῖς αἱρετικοῖς· μᾶλλον δὲ ἐκεῖνοι οἱ αἱρετικοί. σήμερόν τις ἐπὶ ἁγίων ἀνδρῶν καὶ πατέρων ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς αἱρετικὸς ἔλεγε (λέγω δέ, ἵνα μήποτε ὁ λόγος ἄλλως ἀκουσθεὶς, ἄλλως πλήξῃ) πατὴρ γάρ, φησι, καὶ υἱὸς, καὶ ἅγιον πνεῦμα μία θεότης, μία δύναμις, μία βασιλεία. δεῖ δέ, φησιν, ἐξαιρεθῆναι ἀπὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ (οὐ γὰρ λέγω ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου) τὸ λέγειν ἐν ἁγιασμῷ, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος σαβαώθ. ἐὰν τοῦτο, φησι, μὴ περιέλητε, χριστιανοὶ οὐκ ἐστέ. εἶδες τοσαύτην τόλμαν καὶ μανίαν τοῦ διαβόλου, εἶδες ῥίζαν θεομαχίας, εἶδες ὑπερβολὴν βλασφημίας. ἀποκεφαλίσαι ἠθέλησε τὴν εὐσέβειαν, ἐκθυρῶσαι τὸ μυστήριον, ἀφανίσαι τὴν πίστιν, ἐκριζῶσαι τὰ θεμελιωθέντα. καὶ ὅρα τὸ δεινὸν τοῦ διαβόλου. προσέπηξεν αὐτῷ εἰπεῖν, πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ ἅγιον πνεῦμα, μία πίστις, μία δύναμις, μία βασιλεία· ἐκέρασε τὸ δηλητήριον μέλιτι. ἀεὶ γὰρ τὸ ψεῦδος ὅταν θέλῃ τις εὑρεθῆναι, ἐὰν μὴ πήξῃ θεμέλιον δοκούσης ἀληθείας, οὐ πιστεύεται. καὶ ὅπως, ἄκουε. οὐδὲν μὲν ὅμοιον, λέγω δέ. Ῥαὰβ ἡ πόρνη ὅτι ἐδέξατο τοὺς κατασκόπους, ἠρω-

τήθη.

Γεν. κζ. κη.

Ησ. λδ. δ.
καὶ Αποκαλ. ϛ.
ιδ.

Ἰησ. β. α. τῆθη, Εἰσῆλθον πρὸς σὲ οἱ ἄνδρες; λέγει, ναί. τὸ πρῶτον ἀληθές· ἀλλ᾽ ἐξῆλθον, φησί. τὸ δεύτερον ψεῦδος. εἰ εἶπεν, οὐκ εἰσῆλθον, ἠρευνᾶτο ἡ οἰκία. εἶπε τὸ ἀληθές, ἵνα συστέψῃ· ἐπήγαγε τὸ ψεῦδος, ἵνα ἀπατήσῃ. οὕτω καὶ νῦν· ἐρωτώντων δὲ ἡμῶν διὰ τί ἐξελώμεθα "τὸν ἁγιασμόν, ἔλεγον, ὅτι ἄλλο ἐστὶ Θεοῦ ὄνομα· οὐκ ἔστιν οὔτε τοῦ Χριστοῦ, οὔτε τοῦ πατρός. εἶδες τὸ ἐξουθενημένον καὶ μιαρὸν στόμα. ἠγνόησε δὲ ἀπὸ ἰδιωτείας, ὅτι τὸ, σαββαώθ, οὐκ ἔστιν ὄνομα Θεοῦ, ἀλλ᾽ ὄνομα στρατιῶν, τουτέστι, Κύριος τῶν δυνάμεων. λέγω δὲ καὶ τὴν αἰτίαν. ἀλλ᾽ ἃ περὶ τοῦ τέλους εὐαγγελίζομαι ὑμᾶς, μετενόησε, προσέπεσεν, ἀνεθεμάτισεν, ηὔξατο, ἐδέχθη. πρόσσχετε τοίνυν. ἐπειδὴ γὰρ παρενέπεσεν ὁ λόγος, δεῖ ἡμᾶς καὶ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν, Ἡσ. ϛ. καθ᾽ ἣν ὁ μακάριος Ἡσαΐας τὸν ἁγιασμὸν τοῦτον ἤκουσε τῷ Θεῷ ἀναπεμπόμενον. Ἡσαΐας ἐγένετο ἀνὴρ θαυμαστός, ζήλου πεπληρωμένος, ἀνὴρ τολμηρὸς δὲ, οὐκ ἀπὸ θρασύτητος, ἀλλ᾽ ἀπὸ ζήλου. κατὰ τοὺς χρόνους τούτου ἐγένετο βασιλεὺς Ὀζίας ὀνόματι, ὃς μετὰ τῆς ἄλλης [τῆς] βασιλικῆς δόξης ἠθέλησε καὶ ἱερωσύνην ἐνδύσασθαι. οἱ ἱερεῖς μὲν τὴν ἀκολουθίαν ᾔδεσαν, βασιλεῖ δὲ ἐπὶ πλεῖστον ἀντειπεῖν οὐκ ἠθέλησαν. ᾐδέσθησαν τὸ ἀξίωμα, ἐτίμησαν τὸν θρόνον, ἐδυσωπήθησαν τὰ στρατεύματα. Ἡσαΐας καὶ αὐτὸς ἐσιώπησεν, οὐκ ἀντεῖπε τῷ βασιλεῖ. ὡς εἶδεν ὁ Θεὸς τοὺς ἱερεῖς φοβηθέντας, τὸν προφήτην ὀκνήσαντα, καὶ τὸν βασιλέα τολμήσαντα, ἐπέβαλεν αὐτῷ λέπραν ἐν τῷ προσώπῳ, ὡς τολμήσαντι ἅψασθαι τῶν ἁγίων· καὶ ἐξεβλήθη λοιπὸν οὐ μόνον τῆς ἱερωσύνης, ἀλλὰ καὶ τῆς βασιλείας, καὶ διέμεινε λεπρός. ὁ δὲ Θεὸς ἐποίησε μὲν τὸ ἴδιον, ἠγανάκτει δὲ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ μάλιστα τῷ προφήτῃ, ὅτι παρὼν προέδωκε τὴν εὐσέβειαν. ἦν οὖν ὁ Θεὸς ἐν παρασιωπήσει πρὸς τὸν προφήτην, καὶ οὐ μετεδίδου λόγους, ἕως οὗ ἐτελεύτησεν ὁ παράνομος. ὅτε οὖν λοιπὸν ἀπέθανεν ὁ ἀσεβής, τότε καὶ ὁ Θεὸς ἀποθέμενος τὴν ἀγανάκτησιν, διαλλάσσεται τῷ προφήτῃ. λέγει τοίνυν Ἡσ. ϛ. α. Ἡσαΐας, Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐνιαυτῷ, ᾧ ἀπέθανεν Ὀζίας ὁ βασιλεύς, εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου. καὶ διὰ τί Θεὸς ἐφάνη ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου; ἐπειδὴ ἀόρατός ἐστιν ὁ Θεός, ὁ δὲ βασιλεὺς ὁρώμενος φόβον εἶχε, δείκνυσι τῷ προφήτῃ τὴν οὐράνιον δόξαν, ἵνα πείσῃ αὐτὸν, ποίου θρόνου καταφρονήσαντες, ποῖον θρόνον ἐτίμησαν, ποίαν δορυφορίαν οὐράνιον καὶ ἀγγελικὴν μὴ τιμήσαντες, μηδὲ ἐννοήσαντες, δορυφορίαν ἀνθρωπίνην ἐδυσωπήθησαν. Καὶ ἦν, φησὶ, πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ· καὶ τὰ σεραφὶμ εἱστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ. τὰ χερουβὶμ θρόνος ἐστὶ, τὰ σεραφὶμ δορυφορία. τὰ χερουβὶμ γὰρ οὐδὲν ἄλλο ἑρμηνεύεται, ἢ σοφία πεπληρωμένη. ὥσπερ δὲ νῦν ὁ θρόνος ἢ ἕτερος ἀναπαύει τὸν καθήμενον, καὶ ἐστὶ τιμὴ καὶ ἀνάπαυσις, οὕτω καὶ Θεοῦ θρόνος, σοφία, ἐφ᾽ ἣν ἐπαναπαύεται Ψαλ. οθ. β. καὶ ϟη. α. Θεός. διὰ τοῦτο ὁ Δαβὶδ φησὶν, Ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν χερουβὶμ, ἀντὶ τοῦ, ὁ ἐπὶ τῆς πεπληρωμένης σοφίας ἐπαναπαυόμενος. διὰ τοῦτο τὰ χερουβὶμ καὶ πλήρη ὀφθαλμῶν τὰ νῶτα, τὴν κεφαλὴν, τὰς πτέρυγας, τοὺς πόδας, τὰ στήθη, καὶ πάντα ὀφθαλμῶν ἐπεπλήρωτο, Ἡσ. ϛ. β. ἐπειδὴ ἡ σοφία πανταχόθεν ἀνεῳγμένον ἔχει τὸ ὄμμα. Ἓξ, φησὶ, πτέρυγες τῷ ἑνὶ, καὶ ἓξ πτέρυγες τῷ ἑνί· καὶ ταῖς μὲν δυσὶ κατεκάλυπτον τὸ πρόσωπον, καὶ ταῖς δυσὶ τοὺς πόδας, ταῖς δὲ δυσὶν ἐπέταντο. καὶ ἐκέκραγον ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον, καὶ ἔλεγον, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος σαββαώθ, τουτέστι, Κύριος στρατιῶν. ἓξ πτέρυγες τῷ ἑνὶ, καὶ ἓξ πτέρυγες τῷ ἑνί. ὀκτὼ ἡσυχάζουσι, καὶ τέσσαρες βοῶσι. τί οὖν διδάσκει ἡμῖν ἡ γραφή; μὴ πάντα κινεῖν λογισμὸν περὶ Θεοῦ· ἀλλὰ τὰ μὲν σιωπῇ κρύπτειν, τὰ δὲ πίστει δοξάζειν καὶ θεολογεῖν. διὰ τί δὲ σκεπάζουσι τοὺς πόδας καὶ τὴν κεφαλήν; ἐπειδὴ οὔτε ἀρχὴ εὑρίσκεται, οὔτε τέλος. καὶ ταῖς μὲν δυσὶ καλύπτουσι τὴν κεφαλὴν, ταῖς δὲ δυσὶ τοὺς πόδας· δηλονότι ταῖς μέσαις πτέρυξι πέτονται, οὐ ταῖς ἄνω, οὐ ταῖς κάτω. δεῖ γὰρ ἡμᾶς περὶ Θεοῦ λαλοῦντας τὰ μέσα λαλεῖν, ὅτι Θεός, ὅτι δημιουργός, ὅτι δεσπότης, ὅτι εὐεργέτης. ταῦτα πάντα μέσα. ἐὰν μὲν εἴπῃς πῶς ἐγέννησε, τὴν κεφαλὴν ἐγύμνωσας, ἣν σκέπει τὰ χερουβίμ. ἐὰν δὲ εἴπῃς, "ποῦ τὸ τέλος τοῦ Θεοῦ, τοὺς πόδας γυμνοῖς, οὓς

ἴσ. τοῦ ἁγιασμοῦ τὸ Σαβαώθ,

σκέπει τὰ χερουβίμ. σκέπει δὲ τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς πόδας, οὐχ ἵνα κρύψῃ, ἀλλ᾽ ἵνα διδάξῃ, ὅτι ἀνεξερεύνητα, ὅτι ἀκατάληπτα. λάβε καὶ τῶν τύπον. ἦσαν ἓξ καὶ ἕξ, δώδεκα πτέρυγες. ὀκτὼ ἡσυχάζουσι, καὶ τέσσαρες κινοῦνται. τύπος τῶν ἀποστόλων· δώδεκα ἀπόστολοι, ἀλλὰ τέσσαρες βοῶσιν εὐαγγελισταί. καὶ τί βοῶσιν; ἣν ἐσπούδασεν ὁ Σατανᾶς ἀνατρέψαι φωνήν. πρόσεχε, παρακαλῶ. οὐχ ἁπλῶς ἔλεγον, ὡς ἡμεῖς, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, ἀλλὰ εἷς πρὸς ἕνα ἀντέβαλλον, ὡς γέγραπται· Καὶ ἐκέκραγον ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον. ἅγιος, φησιν, ἅπαξ ὀφείλομεν εἰπεῖν· ὁ ἄλλος λέγει, ἅγιος· εἶπεν ὁ ἕτερος προσέθηκε τὸ τρίτον ἅγιος. ἐπεὶ οὖν τρία ἠριθμήσαμεν, μὴ νομίσῃς ὅτι εἰσὶ τρεῖς θεούς. τί οὖν ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος; Εἷς γὰρ Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα. καὶ ὥσπερ ἐν ταῖς ψαλμῳδίαις ἀντιπέμπουσιν ἀλλήλοις τὰ μέλη, οὕτω καὶ αἱ ἄνω δυνάμεις ἀντιχορεύουσιν ἀλλήλαις, καὶ ὥσπερ ἐξ ἀντιφώνου μελῳδίας ἀναπέμπουσι τὴν δοξολογίαν. εἶτα πλήρης, φησὶν, ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ ἐπήρθη τὸ ὑπέρθυρον ἀπὸ τῆς κραυγῆς, ἧς ἐκέκραγον, καὶ ὁ οἶκος ἐπληρώθη καπνοῦ. ξένον πρᾶγμα· ἀπὸ τῆς δοξολογίας δέον προστεθῆναι δόξαν, καὶ ἡ οὖσα ἀπώλετο, καὶ καπνὸς εἰσῆλθε. καπνὸς δὲ ἐρημίας ἐστὶν εἰκών. τί οὖν ἐστι τοῦτο; προεῖδε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅτι τὸ ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, ἥρμοσαι τῷ κόσμῳ, τῷ κηρύγματι τῶν ἀποστόλων, καὶ οὐ δέχεται αὐτὸ ὁ ναὸς τῶν Ἰουδαίων. λέγει οὖν ὅτι μετὰ τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου, ἐρημίας καὶ καπνοῦ πληροῦται ἡ συναγωγή. ἐπήρθη δὲ οὐχ ἡ θύρα, ἀλλὰ τὸ ὑπέρθυρον. πρόσεχε. πᾶσα θύρα οὐδὲν ὑποκείμενον ἔχει, καὶ ὑπέρθυρον ἐπικείμενον ταῖς παραστάσι· καὶ οὔτε στῆναι δύνανται παραστάδες μὴ ἔχουσαι οὐδὸν, οὔτε στερεωθῆναι ἀσάλευτοι δύνανται μὴ περιλαβοῦσαι τὸ ὑπέρθυρον. ἐπήρθη οὖν τῆς συναγωγῆς τὸ ἄνω σχῆμα· οὐχ ὅλη μὲν ἡ συναγωγή, θύρας μὲν ἔχουσα, ὑπέρθυρον δὲ οὐκ ἔχουσα. τὸ ὑπέρθυρον ἐστὶν ἡ ἄνω κρατοῦσα δύναμις. ἐπήρθη τὸ ὑπέρθυρον, ἐγυμνώθη τῆς χάριτος. ἀφ᾽ οὗ δὲ τὸ ὑπέρθυρον ἐπήρθη, ἀνάγκη τὰς παραστάδας καὶ ὑπὸ τῆς τυχούσης χειρὸς σαλεύεσθαι. διὰ τοῦτο πᾶσα χεὶρ σαλεύει τὰ Ἰουδαϊκά. καὶ διὰ τοῦτο προφήτης τις ἔλεγε, Καὶ θήσω τὴν Ἱερουσαλὴμ ὡς πρόθυρα σαλευόμενα. Καὶ ὁ οἶκος, φησιν, ἐπληρώθη καπνοῦ. καὶ ποῦ ἡ δόξα ἀπῆλθε; πρόσεχε, παρακαλῶ. λέγει Ἡσαΐας, καὶ πλήρης τῆς δόξης ὁ οἶκος αὐτοῦ. εἶτα λέγει, ὅτι ἐπλήσθη καπνοῦ. εἰσελθόντος τοίνυν τοῦ καπνοῦ, ἀνάγκη ἡ δόξα μετετέθη. καὶ ποῦ μετετέθη; οὐκ ἐν ἑνὶ οἴκῳ, ἀλλ᾽ ἐπλήρωσε τὰς ἐκκλησίας ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. καὶ ἵνα δείξῃ τὰ χερουβὶμ, ποῦ ἀπῆλθεν ἡ δόξα ἡ ἐν τῷ ναῷ, λέγει, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ. ἐγυμνώθη ἓν ἔθνος, καὶ ἐφωτίσθη τὰ πέρατα τῆς γῆς. ταύτην τὴν ἁγίαν φωνὴν, ταύτην τὴν βασιλικὴν δοξολογίαν, ταύτην τὴν ἔνθεον μυσταγωγίαν ἔλεγε διαβολικὸν στόμα, περιεῖλε ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου. ὅτι δὲ κατ᾽ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ χωρεῖ ἡ βλασφημία, δήλη ἡ μαρτυρία. τίνα εἶδεν Ἡσαΐας ἐν τῷ θρόνῳ; λέγει γὰρ, Ἤκουσα φωνὴν Κυρίου λέγοντος, τίνα ἀποστείλω; καὶ τίς πορεύσεται πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον; κατηλλάγη μὲν τῷ δούλῳ, ἀκμὴν δὲ ἔφερεν ἀγανακτήσεως. ὥσπερ ἡμεῖς ἐὰν διαλλαγῶμεν οἰκέτῃ, οὐκ εὐθέως αὐτῷ τὸ ὅλον ὄμμα χαριζόμεθα, ἀλλὰ ἠρέμα ὑποκλέπτομεν τὴν ὄψιν· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς μὴ θέλων δεῖξαι ὅλον τὸ πρόσωπον, ἑστῶτος αὐτοῦ, λέγει, τίνα ἀποστείλω; ὥσπερ ἐὰν ὦσι δοῦλοι ἑστῶτες ἐπὶ δεσπότου, καὶ θέλει αὐτῶν μέμψασθαι τὴν ῥαθυμίαν, λέγει, ἵνα ἀποστείλω εἰς τήνδε τὴν χρείαν; οὐκ ἔχω ἄνθρωπον, οὐχ ὡς μὴ ἔχων, ἀλλ᾽ ὡς σπουδαῖον μὴ ἔχων· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς, τίνα ἀποστείλω; ἀντὶ τοῦ, τὸν σιωπήσαντα; τὸν πολεμοῦντα τὴν ἱερωσύνην; τί οὖν Ἡσαΐας; ὡς οἰκέτης ἐν προσκευοῦσι γινόμενος, καὶ δεηθεὶς, καὶ ἀποδύων ὑπὲρ τῶν προφητῶν ἀπολογήσασθαι, Ἰδοὺ ἐγὼ· ἀπόστειλόν με. πόθεν οὖν δείξομεν, ὅτι Χριστοῦ ἦν ἡ δόξα; λέγει Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστής· Τοσαῦτα δὲ σημεῖα πεποιηκότος τοῦ Ἰησοῦ, οὐκ ἐπίστευσαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου, Ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ

συνῆτε.

.ἔτπον.

Ἐφεσ. δ. ε.

Ζαχ. ιβ. β.

Ἡσ. ς. η.

.αὐτὶ τοῦ,
τὸν σιω-
πήσαντα;

Ἰωαν. ιβ. λζ.
μ. μα.

Πραξ. κη. κς.

συνῆπτο. ταῦτα δὲ εἶπεν, ὅτι εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ. εἶδες τὸ κεφάλαιον ἡμῖν τῆς σωτηρίας, καὶ τὸν ἁγιασμόν. ἁγιασμὸς ἐὰν μὴ λείπηται, ὅπου τὸ μυστήριον τελεῖται. ἔχεις τὴν εἰκόνα. μόνον εἶπε τὰ χερουβὶμ, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος, καὶ εὐθέως ἡγιάσθη ἡ θυσία. Ησ. α. ϛ. Καὶ ἀπεστάλη, φησὶ, πρὸς μὲ ἓν τῶν χερουβὶμ, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ εἶχεν ἄνθρακα, ὃν τῇ λαβίδι ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου. μὴ ἔλαβεν ἕως οὗ ἡγιάσθη. Ἥψατο, φησὶ, τῶν χειλέων μου. διὰ τί τῶν χειλέων; τὰ πρόθυρα τῶν μυστηρίων. τί λέγομεν οἱ πιστοί; τοῦτο τὸ μυστήριον ἀφίησιν ἁμαρτίας. λέγει καὶ τὰ χερουβὶμ, Ἰδοὺ ἀφήρηκε τὰς ἁμαρτίας σου. εἶδες τὸν τύπον, εἶδες τὴν ἀλήθειαν λάμπουσαν. αὐτὸν τοίνυν τὸν ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου μὴ διαλείπωμεν ἁγιάζοντες· εὐχαριστήσωμεν δὲ καὶ ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τῆς δελεασθείσης, ἣν ἥρπασεν ὁ λύκος, καὶ ἀπέσπασεν ὁ ποιμήν· ἣν ἥρπασεν ὁ διάβολος, καὶ ἀφείλατο ὁ φιλάνθρωπος· ἵνα πᾶν στόμα αἱρετικὸν καὶ πᾶσα γλῶσσα μελετωμένη βλασφημίαν, ὑμνήσῃ πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ ΤΗΣ κοσμοποιΐας. Λογ. γ.

Ὁ μὲν τοῦ κόσμου τεχνίτης ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις τὸν οὐρανὸν ἐκαλλώπισε, καὶ τὴν γῆν ἄνθεσι καὶ φυτοῖς ἐστεφάνωσε, καὶ πᾶσαν τὴν κτίσιν διαφόρως ἐποίκιλλεν. ἡμᾶς δὲ δεῖ τὸν τῆς δημιουργίας λόγον ἀναλαβόντας θαυμάζειν μὲν τὰ γεγενημένα, προσκυνεῖν δὲ τὸν τεχνίτην. οὐ γὰρ ἐγράφη ταῦτα, ἵνα μάθωμεν ὅτι γέγονε μόνον, ἀλλὰ καὶ θαυμάσωμεν τὸν ποιήσαντα. Εἴρηται ὅτι τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τὰς ὕλας τῶν κτισμάτων παρήγαγε· τῇ δευτέρᾳ, πῶς τὸ στερέωμα ἐξ ἠραιωμένης φύσεως τῶν ὑδάτων συνεστήσατο, καὶ διὰ τοῦτο στερέωμα ἐκλήθη. διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ Χριστὸς τὴν οἰκουμένην πᾶσαν ἐξηραιωμένην καὶ κεχαυνωμένην, διαφόροις πολυθέου πλάνης ὕλαις ἐσκορπισμένην, συνήγαγε, καὶ μίαν ἐποίησε πίστιν· καὶ καλεῖ αὐτὴν ὁ ἀπόστολος στερέωμα, λέγων, Κολ. β. ε. Καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. ἐμερίσθη τοίνυν ἡ ἄβυσσος, καὶ ἦν τὸ μὲν κάτω ὕδωρ ἄβυσσος, καὶ τὸ ὑψωθὲν ἄνω, ἄβυσσος. πόθεν τοῦτο; λέγει Δαβὶδ, Ψαλμ. μα. θ. Ἄβυσσος ἄβυσσον ἐπικαλεῖται εἰς φωνὴν τῶν καταρρακτῶν σου. ἐμερίσθη τοίνυν τὸ ὕδωρ, καὶ ἐγένετο στερέωμα. λοιπὸν ἡ γῆ ἐκεκάλυπτο ὕδατι. Γεν. α. θ. Καὶ εἶπε, φησὶν, ὁ Θεὸς, Συναχθήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς συναγωγὴν μίαν, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά. ἐπειδὴ πολλὰ βούλονται οἱ ἄθλιοι τῶν αἱρετικῶν παῖδες, καὶ τρόπον ἐρευνῶσιν ἀκαταλήπτου φύσεως, εἴπωσι πῶς συνήχθη τὸ ὕδωρ, καὶ ποῦ συνήχθη, ἢ συναχθὲν ποῦ ἐχώρησεν. οὐ γὰρ ἀκολουθεῖν δεῖ καθ' ὑμᾶς ἁπλῶς ταῖς φωναῖς, ἀλλὰ ζητεῖν τὰ πράγματα. Εἶπεν ὁ Θεὸς, συναχθήτω τὸ ὕδωρ. ποῦ συνήχθη; εἰς τὴν θάλασσαν. οὐ γὰρ ἦν τότε πεπληρωμένη ἡ θάλασσα; ἡ γῆ ἐπεπλήρωτο· πολύτως καὶ ἡ θάλασσα. ποῦ οὖν συνήχθη; οἱ τὰ ἐν ποσὶ καὶ ὁρώμενα μὴ δυνάμενοι καταλαβεῖν, πολυπραγμονοῦσι βυθοὺς ἀνεξιχνιάστους, καὶ ἄβυσσον θεότητος ἀκατάληπτον, καὶ οὐκ ἐνέτρεπεν αὐτοὺς ἡ θάλασσα ἀκατάληπτος οὖσα ἐρευνᾶν περὶ τοῦ τεχνίτου. διὰ τοῦτο καὶ Ησ. κγ. δ. πρὸς αἱρετικοὺς λεγέτω ὁ προφήτης, Αἰσχυνθήτωσαν αἱρετικοὶ, εἶπεν ἡ θάλασσα. ποῦ οὖν συνήχθη τὰ ὕδατα, ἄκουε. ὅτε τὴν γῆν ἐποίησεν ὁ Θεὸς, οὐδέπω ἦν τὰ κοιλώματα τῶν ὀρέων. ἀλλ' ἅμα εἶπε, συναχθήτω τὸ ὕδωρ, καὶ ἐρράγη ἡ γῆ, καὶ κόλπους ἐποίησε. μαρτυρεῖ τῷ πράγματι, ὅλη γῆ ἐστὶν ἡ σχισθεῖσα, αἱ νῆσοι, τὰ ὄρη μεταξύ. καὶ διὰ τοῦτο κατέλιπεν ὁ Θεὸς τὰς νήσους καὶ τὰ ὄρη, ἵνα μάθῃς ὅτι ἀπ' ἀρχῆς συνῆπτο, Θεοῦ δὲ λόγος αὐτὰ ἔρρηξε.

ἴσ. λείπει
ῥῆναι,

Συναχθήτω τὸ ὕδωρ· ἐγυμνώθη ἡ γῆ. δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι ὁ Θεὸς πρώτην γῆν τὴν ἀκόσμητον οὖσαν κεκαλυμμένην, ὅτε γῆν ἐποίησεν, οὔτε ὄνομα αὐτῇ τοιοῦτον ἔδωκεν, ἀλλ' ἦν τὸ ὄνομα τῆς κοσμοποιΐας ἀπ' ἀρχῆς ἡ ξηρά· ὡς λέγει Δαβίδ, Ὅτι αὐτοῦ ἐστιν ἡ θάλασσα, καὶ αὐτὸς ἐποίησεν αὐτήν, καὶ τὴν ξηρὰν αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἔπλασαν. ξηρὰ ἐγένετο, ἐπεκλήθη δὲ γῆ· ὥσπερ τοῦτο τὸ στερέωμα ἐγένετο, ἐπεκλήθη δὲ οὐρανός. χωρισθέντων τοίνυν τῶν ὑδάτων, ἀνῆλθεν ἡ ξηρά, ὄψιν ἔχουσα γῆς [illegible]. νεωστὶ γὰρ ἀπεξηράνθη τὰ ὕδατα. ὡς οὖν ἐγυμνώθη ἡ γῆ, κελεύει ὁ δημιουργός, Βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα, καὶ ξύλον κάρπιμον [ποιοῦν καρπόν,] οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα. ἐντεῦθεν τοῦτο αἰτιῶνται οἱ αἱρετικοί· βοτάνη δὲ ξύλα καὶ χόρτος γένη καθ' ὁμοιότητα, καὶ ὁ Θεὸς ἀνόμοιον ἐγέννησε; καὶ ὅτε τὰ τετράποδα πάλιν καὶ τὰ ἑρπετὰ καὶ τὰ πετεινὰ ἐγένετο, λέγει ὁ Θεός, Ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν καὶ πετεινὰ πετόμενα ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ γένος. τὰ θηρία, τὰ ἑρπετά, τὰ πετεινά, τὰ νηκτά, ἡ βοτάνη, ὁ χόρτος, τὰ ξύλα, κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα γίνεται, καὶ μόνος ὁ Θεὸς ἀνόμοιον ἐγέννησε; καὶ ἡμᾶς μὲν δημιουργῶν ὁ Θεὸς εἶπε, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ ὁμοίωσιν. τὸ ἔργον καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ὁ τεχνίτης ἀνόμοιος; ὅρα τὸ θαυμαστόν. πολλάκις γὰρ ἡ αἱρετικὴ κακία [illegible] φωλεύει. ἐὰν οὕτω, φησίν, εἴπῃς τὸν υἱὸν καθ' ὁμοίωσιν, ὡς καὶ ἡμᾶς, δεχόμεθα. ἄλλο γὰρ φύσεως ὁμοιότης, ἄλλο χάριτος. ἡμεῖς καθ' ὁμοίωσιν· ἐκείνου ὁμοίωσις. Ὁ γὰρ ἑωρακὼς ἐμέ, ἑώρακε τὸν πατέρα. ἡμεῖς δὲ καθ' ὁμοίωσιν. δεῖ δὲ τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ ἐρωτᾶν τὰς διαφορὰς τῶν λέξεων. λέγει ὁ Θεός, Βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπόν· εἶτα λέγει, Ἐξαγαγέτω ἡ γῆ τετράποδα θηρία. διὰ τί οὐκ εἶπε βλαστησάτω, καὶ ὧδε ἐξαγαγέτω; τὰ βλαστήματα καὶ τὰ ξύλα καὶ οἱ καρποὶ κατ' ἐνιαυτὸν βλαστάνουσιν. ἐπειδὴ οὖν ἔμελλε τὰ ὕδατα διαμένειν τῇ γῇ, καὶ πάντοτε ἐξ αὐτῆς προέρχεσθαι, διὰ τοῦτο, βλαστησάτω. τὰ μέντοι ζῶα διὰ τοῦτο ἐξαγαγέτω, ἐπειδὴ ἅπαξ ἀπὸ γῆς γεννηθέντα οὐκ ἔτι πάλιν ἀπὸ γῆς, ἀλλ' ἀπὸ τῶν διαδοχῶν τίκτονται. ἐγένετο οὕτως· ἔδραμεν εἰς ἔργον ὁ λόγος· ἐκοσμήθη ἡ γῆ· ἔδει λοιπὸν κοσμηθῆναι καὶ τὸν οὐρανόν. διὰ τί δὲ προγενεστέραν ποιεῖ τὴν διακόσμησιν τῆς γῆς τοῦ οὐρανοῦ; διὰ τὴν μέλλουσαν ἀνακύπτειν πολύθεον πλάνην περὶ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα. Εἶπεν ὁ Θεός, Γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ. τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ διὰ τί οὐκ ἐποίησεν ἥλιον καὶ σελήνην; ἐπειδὴ οὐδέπω ἦν τὸ στερέωμα γενόμενον, ἐν ᾧ ἔμελλε πεπῆχθαι· καὶ οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδέπω ἦσαν καρποὶ οἱ ὀφείλοντες θάλπεσθαι. τῇ γὰρ τρίτῃ ἐβλάστησαν οἱ καρποί. καὶ ἵνα μὴ νομισθῇ πάλιν, ὅτι τῇ φύσει τοῦ ἡλίου ἐβλάστησαν, ὅτε ἀπηρτίσθη ἡ δημιουργία, τότε λοιπὸν ποιεῖ ὁ Θεὸς ἥλιον, σελήνην, καὶ ἄστρα. πόθεν δὲ αὐτὰ ἐποίησεν; εἴρηται γὰρ ὅτι τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐκ μὴ ὄντων ἐποίησε τὰ πάντα· ταῖς δὲ ἄλλαις ἐξ ὄντων. πόθεν οὖν ὁ ἥλιος; ἐκ τοῦ γενομένου φωτὸς τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ μετέβαλεν ὡς ἠθέλησεν ὁ τεχνίτης, καὶ εἰς διαφόρους κατεσκεύασεν ὄψεις, ἐκ τῆς ὕλης τοῦ φωτός, ὧδε τοὺς ἀστέρας. ὡς εἴ τις προέβαλλε μάζαν χρυσοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα νομίσματα ἔκοψας· οὕτω διέθηκε τοῦ φωτὸς τὴν διακόσμησιν. ὥσπερ γὰρ τὴν ἄβυσσον τότε ἓν ὕδωρ ὑπάρχον ἐμέρισε [τὸ ὕδωρ] εἰς τὰς θαλάσσας, εἰς ποταμούς, εἰς πηγάς, εἰς λίμνας, εἰς φρέατα· οὕτω καὶ τὸ φῶς ἓν ὑπάρχον μονοειδὲς κατατεμὼν ὁ τεχνίτης ἐμέρισεν εἰς ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα. θέλω δὲ ζητῆσαι πῶς ἐποίησεν ὁ Θεὸς τοὺς φωστῆρας. φαίνεται γὰρ ποιήσας αὐτοὺς ἔξω τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τότε πήξας ἄνω. ὥσπερ τεχνίτης ἐπειδὰν ἀπαρτίσῃ εἰκόνα, τότε πήγνυσιν αὐτὴν ἐν τῷ τοίχῳ· οὕτως ὁ Θεὸς πρότερον ἐποίησε τοὺς φωστῆρας ἔξω τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τότε ἔπηξεν ἄνω ὥσπερ τεχνίτης, ὡς μαρτυρεῖ ἡ γραφή· Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας, καὶ ἔθετο αὐτοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ. πῶς οὖν αὐτοὺς ἔπηξεν; ἆρα μὲν ὁμοῦ ἦσαν

Ψαλ. ϟδ. ε.

Γεν. α. ια.

Γεν. α. κδ.

Γεν. α. κϛ.

Ιω. ιδ. θ.

ὑπαρχού-

Γεν. α. ιϛ.

καὶ οἱ δύο πεπληρωμένοι; οὐκ ἔχει λόγον. Ἀλλὰ τί; κατὰ τὴν φωνὴν αὐτὴν τοῦ Θεοῦ ἡ πῆξις. Ἐποίησε, φησὶν, ὁ Θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας· τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν φωστῆρα τὸν ἐλάσσω εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτός. Ὅτε ὁ ἥλιος ἐπάγη εἰς ἀνατολὴν, ἐπάγη ἡ σελήνη εἰς δύσιν· ἐπειδὴ ἐκείνη μὲν ἄρχειν τῆς νυκτὸς ἐκελεύσθη, ὁ δὲ τῆς ἡμέρας. Ἐγένετο οὖν ἡ σελήνη, καὶ γίνεται τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ πανσέληνος. Οὐ γὰρ ἔδει ἠκρωτηριάσθαι τὸ ἔργον εὐθέως, ἀλλ' ἔδει δειχθῆναι τὸν φωστῆρα, οἷος ἐγένετο. Μετὰ δὲ ταῦτα τῇ ἀλλοιώσει ἔδειξε χρόνους, καὶ καιροὺς, καὶ διαφορὰς ἡμερῶν. Ποιεῖ οὖν αὐτὴν ὁ Θεὸς ὡς πεντεκαιδεκαταίαν πεπληρωμένην. Ὁ ἥλιος ἀνέτειλεν ὄρθρου. Ὅτε γὰρ ἐπάγη ἡ σελήνη ἐν τῷ ὄρθρῳ, ἐφαίνετο πρὸς δύσιν. Ὡς οὖν ἐπέσχεν ὁ ἥλιος τὸν ἴδιον δρόμον πρὸς δύσιν, ἡ σελήνη ἤρχετο εὐθέως τοῦ ἀνατέλλειν· ἵνα πληρωθῇ τὸ, Ἀρχέτωσαν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός. Λοιπὸν ζήτημα, διὰ τί ὁ Θεὸς πεπληρωμένην ἐποίησε τὴν σελήνην. Πρόσεχε. Τὸ γὰρ νόημα βαθύ. Ἐχρῆν αὐτὴν τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ γινομένην, ὡς τεταρταίαν φαίνεσθαι. Ἀλλὰ πάλιν εἰ ἦν τεταρταία, τὸ ἄκρον τῆς δύσεως οὐκ ἂν ἔσχεν. Εὑρέθη οὖν πλεονεκτοῦσα ἕνδεκα ἡμέρας. Τεταρταία ἐγένετο, καὶ ἐφαίνετο ὡς πεντεκαιδεκαταία. Ἕνδεκα ἡμέρας ἐπλεονέκτει λοιπὸν ἡ σελήνη τὸν ἥλιον, οὐ τῇ ποιήσει, ἀλλὰ τῇ φαύσει. Διὰ τοῦτο ἃς τότε ἐπλεονέκτει σελήνη, ἀποδίδωσι τῷ ἡλίῳ. Ὁ γὰρ κατὰ σελήνην καὶ καθ' ἕκαστον μῆνα ἀπὸ εἴκοσι ἐννέα ἥμισυ ἡμερῶν ἀριθμὸς γινόμενος ποιεῖ ἐν τοῖς δώδεκα μησὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέρας τριακοσίας πεντήκοντα τέσσαρας. Ἐὰν γὰρ οὕτω ψηφίσῃς τὸν μῆνα ἀπὸ εἴκοσι ἐννέα ἥμισυ ἡμερῶν, γίνονται τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέραι τριακόσιαι πεντήκοντα τέσσαρες, ἵνα ἃς ἐπλεονέκτησε τότε ἡμέρας ἡ σελήνη, κατ' ἐνιαυτὸν ἀποδίδωσι τῷ ἡλίῳ. Ὁ ψηφιστὴς ψηφιζέτω. Γεν. α. ιδ. Γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐπειδὴ ἡ φύσις τοῦ πυρὸς ἀνωδρόμος ἦν, χαλινὸν ἐπιτίθησιν ὁ Θεὸς τῇ φύσει, ὥστε μὴ ἄνω πέμπειν τὴν αὐγὴν, ἀλλὰ κάτω. Πῦρ * γὰρ οὐκ ἀνέχεται προσέχειν κάτω, ἀλλ' ἄνω. Ἐὰν ἔχῃς λαμπάδα, στρέψον αὐτὴν κάτω, καὶ ὁρᾷς ὅτι κἂν τὸ ὄργανον στρέψῃς, τὸ πῦρ ἄνω τρέχει. Ἐπεὶ οὖν ἔδει αὐτοὺς τοιαύτην ἔχειν τὴν φύσιν, ἐπέδησεν αὐτὴν, ἵνα μὴ κατὰ τὴν φύσιν λάμπῃ, ἀλλὰ κατὰ τὸ πρόσταγμα. Εἴ τις ὑμῶν παρατηρήσαιτο ἔλαιον ἀπὸ λύχνου, πῶς συγκατασπᾶται τῷ ἐλαίῳ τὸ πῦρ, καὶ ἡ μὲν βία τοῦ ἐλαίου κάτω ἕλκει, ἡ δὲ φύσις τοῦ πυρὸς ἄνω τρέχει, καὶ ὥσπερ βίαν ὑφιστάμενον καταβοᾷ. Εἴ ποτε γὰρ ἀναγκάζεται πῦρ τρέχειν παρὰ τὴν ἀκολουθίαν, φωνὴν ἀφίησιν ὡς βίαν πάσχον, ὡς παρὰ φύσιν ὁδεῦον. Ὅταν γάρ τι παρὰ φύσιν ἐν τῷ στοιχείῳ γίνηται, βοᾷ. Διὰ τί; ὅταν ἐπιβληθῇ ἔλαιον ἐν τῷ πυρὶ, φωνὴν οὐκ ἀφίησιν· ἐὰν δὲ ὕδωρ ἐπιβληθῇ, τρίζει. Καὶ τοῦτο ὑγρὸν, κἀκεῖνο ὑγρόν. Ἀλλ' ἐπειδὴ κἀκεῖνο ἀπὸ ξύλου ὄζει, καὶ ἡ ἐλαία τρέφουσα, φίλον δὲ ἀεὶ τῷ ξύλῳ τὸ πῦρ, δέχεται ἡδέως τὰ ἀπὸ τοῦ συγγενοῦς· ἐὰν δὲ ὕδωρ πυρὶ ἐπιβληθῇ, τρίζει. Τῷ γὰρ ἐναντίῳ μάχεται. Τὸ πῦρ ἴδιόν ἐστι τοῦ ἀέρος· συγγενὲς γάρ. Φυσᾷς εἰς λύχνον, καὶ καπνίζει ὁ ἀὴρ τὸ πῦρ, καὶ οὐδαμοῦ εὑρίσκεται. Τὸ γὰρ συγγενὲς ἔδραμε. Βλέπε τοῦ τεχνίτου τὴν σοφίαν, βλέπε τὴν δύναμιν. Ἔθηκε τοὺς φωστῆρας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἔστωσαν, φησὶν, εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς καὶ εἰς ἐνιαυτούς. Τί ἐστιν, εἰς σημεῖα; οἱ μὲν ματαιολόγοι περὶ ἀστρολογίαν ἑαυτῶν ἐκένωσαν τὰς ἐλπίδας, σημειούμενοι πράγματα ἀνυπόστατα. Ὅτι γὰρ οὐκ ἔστι τι σημειώσασθαι περὶ ζωῆς ἀνθρώπων ἀπὸ ἄστρων, μαρτυρεῖ Ἡσαΐας λέγων· Ησ. μζ. ιγ. Ἀναστήτωσαν οἱ ἀστρολόγοι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ βλέποντες τὰ σημεῖα, καὶ εἰπάτωσάν σοι τί μέλλει γίνεσθαι. Περὶ μὲν οὖν ζωῆς ἀνθρώπων οὐδὲν σημεῖον δίδωσιν ὁ οὐρανός. Θέλεις δὲ μαθεῖν αὐτοῦ τὰ σημεῖα; σημαίνει ὄμβρους, ἀνέμους, χειμῶνας, εὐδίας τὰ ἄστρα ταῦτα σημαίνει· καὶ τοῦτο διὰ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, ἵνα ὁ ναυτίλος ἴδῃ τὸ σημεῖον, καὶ φύγῃ τὸν κίνδυνον· ἵνα ὁ γεωργὸς ἴδῃ ὁμίχλην χειμῶνος, καὶ προλαβὼν ἀροτριάσῃ τὴν γῆν. Ἔστι σημεῖον καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης. Ταῦτα ὁ σωτὴρ ἐβεβαίωσεν, ἅτινά ἐστιν ἁπλᾶ καὶ ἀπερίεργα.

γα. λέγει γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις, Ὑποκριταὶ, ἐὰν ἴδητε νεφέλην ἀπὸ δυσμῶν ἀνατέλλουσαν, λέγετε, χειμὼν γίνεται, καὶ γίνεται οὕτω. καὶ ἴδητε ὀψὲ πυῤῥάζοντα τὸν οὐρανὸν, λέγετε, εὐδία, καὶ γίνεται εὐδία. καὶ ἴδητε ὀψὲ στυγνάζοντα τὸν οὐρανὸν, λέγετε, χειμὼν γίνεται. καὶ ἐπάγει· Εἶτα τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς οἴδατε δοκιμάζειν, τῶν δὲ καιρῶν τούτων οὐκ οἴδατε; ταῦτά ἐστι τὰ σημεῖα τὰ ἀκίνδυνα παρατηρήσασθαι, θέρος, χειμῶνα, ὑετὸν, εὐδίαν. ταῦτα καὶ τῆς εὐσεβείας οὐκ ἀλλότρια, καὶ τοῦ Θεοῦ ἴδια. τὴν δὲ περὶ ἀστρολογίας πολλὴν ἀποτρέπομαι λόγον· ἀλλὰ χρείαν ἔχει καὶ τοιαύτης φωνῆς, καὶ ὀργάνου μὴ ὀκλάζοντος· συμβαδίζει γὰρ τῷ λόγῳ ἡ διάνοια, καὶ συνασθενεῖ τῇ γλώττῃ ὁ λογισμός. ἐπεὶ οὖν τὰ ἁπλούστερα χωρήσωμεν. ἔστωσαν εἰς σημεῖα, καὶ εἰς καιρούς. ἄλλο γὰρ χρόνος, καὶ ἄλλο καιρός. χρόνος μῆκός ἐστι, καιρὸς εὐκαιρία. καὶ οὐδεὶς λέγει, χρόνος ἐστὶ τοῦ τρυγῆσαι· οὐδεὶς λέγει, χρόνος ἐστὶ τὴν παρθένον γῆμαι, ἀλλὰ καιρὸς τὴν παρθένον γῆμαι, καιρὸς σπόρου, καιρὸς θερισμοῦ. καὶ Σολομὼν λέγει· Καιρὸς τοῦ τεκεῖν, καὶ καιρὸς τοῦ ἀποθανεῖν, καὶ καιρὸς τοῦ οἰκοδομῆσαι, καὶ καιρὸς τοῦ καταλῦσαι. καιρὸν τὴν εὐκαιρίαν λέγει. σημεῖα δὲ τὰ ἄστρα, τουτέστιν ἀνατολὴ πλειάδων ἀρχὴ θερισμοῦ· δύσις πλειάδων ἀρχὴ σπόρου. ταῦτα ἀλλότρια μὲν τῆς ἀσεβείας, ἴδια δὲ τῆς εὐσεβείας. καιροὶ λέγονται καὶ αἱ ἑορταὶ τοῦ Θεοῦ. λέγει ὁ Θεὸς, Τρεῖς καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑορτάσατέ μοι, τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων, τὴν ἑορτὴν τῆς πεντηκοστῆς, τὴν ἑορτὴν τῶν σκηνοπηγιῶν. τρεῖς καιροί. ἰδοὺ σημεῖα καὶ καιροί. ἡμέρας πάλιν ἐπὶ τοῦ σαββάτου καὶ μῆνας ἡ σελήνη ἐργάζεται. ὁ ἥλιος ἐνιαυτὸν τὰς τροπὰς φυλάττει, ἐαρινὴν ἰσημερίαν, θερινὴν, μετοπωρινήν. ἐστήκασιν τῷ νόμῳ ἀσάλευτοι. Εἶπε, καὶ ἐπάγησαν· ἐκέλευσε, καὶ ἐθεμελιώθησαν. λοιπὸν ὧδε τὸν νοῦν. τίς ὁ τούτων τεχνίτης; τίς ταῦτα ἐποίησεν; ὁ πατήρ; οὐδεὶς ἀντιλέγει. ὁ υἱός; καὶ αἱρετικοὶ συντίθενται μὲν, οὐ καλῶς δέ. λέγουσι γὰρ ὅτι τὸν υἱὸν ὁ πατὴρ ἐποίησεν, ὁ δὲ υἱὸς τὰ πάντα. δέχομαι τὴν ἀσέβειαν, ἐπειδὴ δεσμοῖς ἀλύτοις σφίγγει τῶν αἱρετικῶν τὸν λογισμόν. ἐρωτήσωμεν τοὺς προφήτας, εἰ ὁ ποιήσας τὰ πάντα ἔχει τινὰ μείζω, ἢ πάντων ἐστὶν ἀνώτερος; τῇ γὰρ προτάσει τῇ ἰδίᾳ περιπίπτουσι. λέγουσιν ὅτι πάντα ἐποίησεν ὁ υἱὸς, αὐτὸν δὲ ὁ πατήρ. ἵλεως ἡμῖν γίνηται ἐπὶ τῇ βλασφημίᾳ. ἐπ' ἀληθείας γὰρ φρικτή ἐστι δευτερῶσαι τῶν ἀσεβῶν τὰ ῥήματα. ὅμως δὲ τοὺς ἰατροὺς μιμούμενοι, ἐμβάλλοντες τὰς χεῖρας εἰς τὰ τραύματα, ἵνα καθάρωμεν τὰ ἕλκη. ἠναγκάσθη καὶ ὁ ἀπόστολος μνημονεῦσαι αἰσχρῶν πραγμάτων, οὐχ ἵνα τὴν γλῶτταν μολύνῃ, ἀλλ' ἵνα τὰ ἁμαρτήματα καθαίρῃ. λέγουσιν ὅτι πάντα ἐποίησεν ὁ υἱὸς, αὐτὸν δὲ ὁ πατήρ. ἐρωτήσω τοὺς προφήτας, τίς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν, καὶ ποταπός ἐστι. λέγει ὁ προφήτης Ἡσαΐας· Τάδε λέγει Κύριος ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν, καὶ πήξας αὐτὸν, ὁ στερεώσας τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὁ διδοὺς πνοὴν τῷ λαῷ τῷ ἐπ' αὐτῆς καὶ πνεῦμα τοῖς πατοῦσιν αὐτήν, ἐγὼ Κύριος. ἔμπροσθέν μου Θεὸς οὐκ ἔστι, καὶ μετ' ἐμὲ Θεὸς οὐκ ἔστιν· ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος. ταῦτα λέγει ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὁ μονογενὴς, ὁ κατὰ τοὺς αἱρετικοὺς γενόμενος, καὶ τοῦτο κτίσας. ἀλλ' ἐν τοῖς λόγοις τῶν χειλέων αὐτοῦ συνελήφθη ὁ ἁμαρτωλός. λέγει ὁ μακάριος Ἱερεμίας, Οὕτως εἴπατε πᾶσι τοῖς ἔλλησι· θεοὶ, οἳ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν ἐκ τῆς γῆς. Κύριος, ὃς ἐποίησε τοὺς οὐρανοὺς ἐν συνέσει, αὐτὸς Θεὸς ζῶν καὶ ἀληθινός. εἰ ἀληθινὸς Θεός ἐστιν ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν, ὁμολογοῦσι δὲ καὶ αἱρετικοὶ ὅτι ὁ υἱός ἐστιν ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ποία μάχη, ὅταν λέγῃ ὁ Χριστὸς, Ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν; ὅτε ὁ σωτὴρ ἢ διὰ τῶν προφητῶν, ἢ δι' αὐτοῦ ταῦτα ἔλεγεν, οὐ πρὸς ἀντιπαράθεσιν αὐτοῦ ταῦτα ἔλεγεν, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, ἀλλὰ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ψευδωνύμων. ὅθεν καὶ ὁ Παῦλός φησιν, Ἐπεστρέψατε ἀπὸ τῶν εἰδώλων δουλεύειν Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ. ἀληθινὸν καλεῖ, ἵνα τοὺς ψευδωνύμους ἐλέγξῃ· ζῶντα, ἵνα τὰ νεκρὰ εἴδωλα στηλιτεύσῃ. ἐγὼ μὲν νομίζω, μᾶλλον δὲ πιστεύω, ὅτι ἀγανακτοῦσι καθ'

Ματθ. ις. β. γ.

Εκκλ. γ. β.

Δευτ. ις. ις.

Ησ. μβ. ε.

Ιερεμ. ι. ια.

Ιωαν. ιζ. γ.

α. Θεσ. α. θ.

ὑμῶν οἱ νεκροί, ἐὰν ἀκούσωσιν, ὅτι τὰ εἴδωλα νεκρὰ καλοῦμεν. ὑβρίζετε γὰρ ἡμῶν τὴν τάξιν, φησίν. ἡμεῖς νεκροὶ καλούμεθα οἱ ποτε ζήσαντες· οἱ μηδέποτε ζήσαντες πῶς νεκροὶ καλοῦνται; θεοί, οἳ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν· Κύριος, ὃς ἐποίησε τοὺς οὐρανοὺς ἐν συνέσει, αὐτὸς ζῶν Θεός, καὶ ἀληθινός. τίς ὁ ζῶν; ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. τίς ὁ ἀληθινός; ὁ ποιήσας τὸν οὐρανόν. μὴ ἑστήκασι τῶν αἱρετικῶν οἱ ὅροι; οὐ πίπτει αὐτῶν ἡ ἀσέβεια; οὐκ ἐλέγχεται ἡ θεοσέβεια; οὐ διαλύεται ἡ σκαιωρία; τὰ ἔργα τοῦ ποιητοῦ καταλαβεῖν οὐκ ἰσχύεις, καὶ τὸν τεχνίτην περιεργάζῃ καὶ ἐξιχνεύεις; τί βοᾷ Δαβίδ; Ψαλ. ργ κδ. Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. προφῆται τὰ ἔργα μεγαλύνουσιν, αἱρετικοὶ τὸν τεχνίτην σμικρύνουσιν. ὁ μέγας τῇ βουλῇ, καὶ δυνατὸς τοῖς ἔργοις, ὁ τὸν οὐρανὸν πήξας ἐξ ὑδάτων. οὐ γὰρ ἀφίσταμαι τοῦ θαύματος. ἐξ ὑδάτων πέπηκται, καὶ ὕδωρ φέρει· ἀπὸ ὑδάτων ἐπάγη, καὶ ἄβυσσον βαστάζει. ὅλως δὲ ἔχεται ὑποδείγματος, τὸ καινὸν τοῦτο θαῦμα λέγω. Εἶδες πλάκας ἀπὸ ὕδατος βασταζομένας, καὶ ἄνωθεν χιόνα φερούσας. ἃ χειμὼν εἰργάσατο, Θεὸς οὐκ ἐργάζεται; ἐποίησε τὸν οὐρανόν, οὐχ ὡς σφαῖραν, ὡς φιλοσοφοῦσιν οἱ ματαιολόγοι. οὐ γὰρ ἐποίησε σφαῖραν κυλιομένην· ἀλλ', ὥς φησιν ὁ προφήτης, Ησ. μ. κβ. Ὁ "στήσας τὸν οὐρανὸν ὡς καμάραν, καὶ διατείνας αὐτόν, ὡς σκηνήν. οὐδεὶς ἡμῶν" ἀσεβὴς πεισθῆναι τοῖς ματαιολόγοις. οἱ προφῆται λέγουσιν ὅτι ἀρχὴν ἔχει καὶ τέλος ὁ οὐρανός. διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἥλιος οὐκ ἀναβαίνει, ἀλλ' ἔρχεται. λέγει ἡ γραφή· Γεν. ιθ κγ. Ὁ ἥλιος ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ Λὼτ εἰσῆλθεν εἰς Σιγώρ. ὥστε δῆλον ὅτι ἐξῆλθεν ὁ ἥλιος κατὰ τὴν γραφήν, καὶ οὐκ ἀνῆλθε. καὶ πάλιν, Ψαλ. ιη. ζ. Ἀπ' ἄκρου, φησί, τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἔξοδος αὐτοῦ, οὐκ ἄνοδος. εἰ σφαῖρά ἐστιν, ἄκρον οὐκ ἔχει. τὸ γὰρ πανταχόθεν περιφερὲς ποῦ ἔχει τὸ ἄκρον; ἆρα οὖν ὁ Δαβὶδ μόνος λέγει, ἢ καὶ ὁ σωτήρ; ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος, Ματθ. κδ. λα. Ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος καὶ φωνῆς μεγάλης, καὶ συνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ "ἕως ἄκρον τοῦ οὐρανοῦ. ζητοῦμεν δὲ ποῦ δύνει ὁ ἥλιος, καὶ ποῦ τρέχει τὴν νύκτα; κατὰ τοὺς ἔξω, ὑπὸ τὴν γῆν· καθ' ἡμᾶς δὲ τοὺς σκηνὴν λέγοντας "αὐτόν, τί; πρόσεχε, παρακαλῶ, εἰ μὴ διαψεύδεται τὸ ῥῆμα, ἀλλ' ἔχει σφραγῖδα μεμαρτυρημένην ὑπὸ τῆς ἀληθείας. συντρέχει τῇ φράσει καὶ ὁ τρόπος. νόμισον εἶναι καμάραν ἐπικειμένην. ἡ ἀνατολὴ ἐκεῖ ἐστι κατὰ τὸν τύπον, ἄρκτος ὧδε, μεσημβρία ὧδε, δύσις ἐκεῖ. ἥλιος ἀνατέλλων καὶ μέλλων δύνειν, οὐχ ὑπὸ γῆν δύνει, ἀλλ' ἐξελθὼν * τὰ πέρατα τοῦ οὐρανοῦ τρέχει εἰς τὰ βόρεια μέρη, ὥσπερ ὑπό τινα τοῖχον κρυπτόμενος, μὴ συγχωρούντων τῶν ὑδάτων φανῆναι αὐτοῦ τὸν δρόμον· καὶ τρέχει κατὰ τὰ βόρεια μέρη, καὶ καταλαμβάνει τὴν ἀνατολήν. καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον; λέγει ὁ μακάριος Σολομὼν ἐν τῷ Ἐκκλησιαστῇ (γραφὴ δέ ἐστι μεμαρτυρημένη, οὐ παραγραφομένη) Εκκλ. α ε. Ἀνατέλλει, φησίν, ὁ ἥλιος, καὶ δύνει ὁ ἥλιος· ἀνατέλλων πορεύεται εἰς δύσιν, καὶ κυκλοῖ πρὸς βορρᾶν, κυκλοῖ κυκλῶν, καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἀνατέλλει κατὰ μεσημβρίαν τρέχοντα καὶ τὸν βορρᾶν κυκλοῦντα. λοιπὸν μάθε ἐν τῇ τοῦ χειμῶνος καταστάσει· ἐπειδὴ οὐκ ἀπὸ μέσης τῆς ἀνατολῆς ἀνατέλλει, ἀλλὰ περὶ τὸ κλίμα τῆς μεσημβρίας πλαγιάζει, καὶ ὀλίγον τεμὼν διάστημα, ποιεῖ μικρὰν ἡμέραν· δύσας δὲ καὶ πάλιν κύκλον τρέχων ποιεῖ μακρὰν νύκτα. ἴσμεν, ἀδελφοί, ὅτι ὁ ἥλιος οὐ πάντως ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ κέντρου περιέρχεται. πῶς οὖν γίνονται μικραὶ αἱ ἡμέραι; πλησιάζει αὐτοῦ ἡ ἀνατολὴ τῷ κλίματι τῆς μεσημβρίας. εἶτα οὐ τὴν ὑψηλὴν ἐλθών, ἀλλὰ τὴν πλαγίαν συντεμών, τὰς ἡμέρας ποιεῖ μικράς. δύσας δὲ εἰς τὸ ἄκρον τῆς δύσεως, ἀνάγκην ἔχει κυκλεῦσαι διὰ τῆς νυκτὸς δύσιν ὅλην, καὶ ἄρκτον ὅλην, [καὶ ἀνατολὴν ὅλην,] καὶ φθάσαι ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς μεσημβρίας, καὶ ἀνάγκη μεγάλην γενέσθαι τὴν νύκτα. ὅταν μέντοι ἐξισοῦται τῷ μήκει καὶ ἴσον βῆμα ἔχῃ, ἰσημερίαν ποιεῖ. πάλιν κλίνας κατὰ τὸν βορρᾶν, ὥσπερ χειμῶνος εἰς μεσημβρίαν, καὶ εἰς τὰ ἄκρα τοῦ βορρᾶ ἀναβαίνων ὑψοῦται, καὶ μεγάλην ποιεῖ τὴν ἡμέραν. ὀλίγον

δὲ

γρ. ἔχετε

γρ. στεγάσας

ἴσ. οὕτως ἡμ... ἀσεβὴς, ὥστε πεισθῆναι

γρ. ἕως ἄκρου

ἴσ. αὐτοῦ

* εἰς

ὃ καὶ μικρὸν ὕστερον τὸν κύκλον, μικρὸν ποιεῖ τὴν σελήνην ὁ παιδεύων. Ἐλλείπειν ἀεὶ διδάσκει ἡμᾶς ζῶντας (οὐδὲ γὰρ τοῦτο βούλονται) ἀλλ' ἀπὸ τῆς γῆς φασι τρέχειν τὰ ἄστρα καὶ τὸν ἥλιον. ἡ γραφὴ γὰρ ἡμῖν ἡ θεία διδάσκαλος, ἡ γραφὴ ἡμᾶς παιδεύει, φωτίζει. Εἶτα ἐποίησε τὸν ἥλιον ἀπαράλλακτον φαίνεσθαι, τὴν σελήνην καὶ ἀπογδυνομένην τὸ κάλλος καὶ ἀμφιεννυμένην πάλιν. Δείκνυσι δὲ τὸ ἔργον τὸν τεχνίτην· αὐτὸ λοιπὸν ὁ τεχνίτης, ἀΐδιον τὸ ἔργον. οὐ γὰρ ἀναλίσκεται τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἀλλ' ἀποκρύπτεται. Διὰ τί δὲ καὶ εἰκὼν ἡμῖν τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. εὐνοοῦσι πάσης ὥρας ἔτι ἀνατέλλουσα· καὶ ἐὰν ᾖ πλησίον, λεπτοτάτη, σήμερον μειοῦται ἡ σελήνη. Διὰ τί τοῦτο; Εἰκὼν ἐστὶ τῆς ἡμετέρας φύσεως· μειοῦται, αὔξει, πληροῦται, ἐλαττοῦται, μειοῦται, δύνει· οὕτω καὶ ἡμεῖς μειούμεθα, αὐξανόμεθα, πληρούμεθα, παρακμάζομεν, λήγομεν, γηράσκομεν, ἀποθνήσκομεν, δυόμεθα· ἀλλὰ πάλιν μειοῦται, οὕτω καὶ ἡμεῖς μέλλομεν ἀνίστασθαι, καὶ μένει ἡμᾶς ἐλπὶς ἄλλη. Διὰ τοῦτο ὁ σωτὴρ βουλόμενος δεῖξαι ὅτι ὡς ἐμειώθημεν ὧδε, πάλιν πληρούμεθα, λέγει· Ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ. ἐμφαίνεται ἡ σελήνη τὴν ἀνάστασιν. ὁμέ, φησι, βλέπετε κρυπτομένην καὶ πάλιν φαινομένην, καὶ ἀπαγορεύετε ὑμῶν τὰς ἐλπίδας; ὁ ἥλιος οὐ δι' ἡμᾶς ἐδόθη; ἡ σελήνη οὐ δι' ἡμᾶς; τὰ γινόμενα πάντα; τί γάρ; οὐκ ἐμφαίνεται ἡμῖν τὴν ἀνάστασιν; ἡ νὺξ οὐκ ἔστιν εἰκὼν τοῦ θανάτου; ἐρρίφθαι τὰ σώματα ὑπὸ τοῦ σκότους, μορφὰς οὐ διακρίνεις. πολλάκις τῇ χειρὶ ψηλαφᾷς τὰ πρόσωπα τῶν κεκοιμημένων; καὶ οὐκ οἶδας ποῖον τοῦτο πρόσωπον, ποῖον ἐκεῖνο, ἀλλ' ἐρωτᾷς, ἵνα ἡ φωνὴ κήρυξ γένηται τῶν ἐν σκότει κρυπτομένων. ὥσπερ οὖν ἡ νὺξ καλύπτει ἡμῖν τὰς μορφάς, καὶ πάντες εἰσὶν ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ οὐδεὶς τὸν ἕτερον γνωρίζει· οὕτως ἔρχεται θάνατος, καὶ λύει τὰς μορφάς, ὡς οὐδεὶς οὐδένα γνωρίζῃ. παρέρχῃ μνημεῖα· ἐὰν ἴδῃς πολλὰ κρανία ἐν τάφῳ, οἶδας τοῦτο τίνος; ἀλλ' ὁ σκευάσας οἶδεν, ὁ λύσας ἐπίσταται πόθεν παρῆλθον αὗται αἱ μορφαί. οὐ θαυμάζεις Θεοῦ δημιουργίαν; τοσούτων μορφῶν ἐν τοσαύταις μυριάσιν οὐδεμία ὁμοιότης· κἂν εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης δράμῃς, οὐδένα ὅμοιον εὑρίσκεις. ἀλλὰ καὶ εἰ εὕροις κατὰ ῥῖνα, ἢ κατὰ ὀφθαλμόν, ἵνα φανῇ τὸ ξένον. δίδυμοι ἐξέρχονται ἐκ μιᾶς κοιλίας, καὶ τέμνεται ἡ ὁμοιότης. εἶτα ὃς μὴ οὔσας τοσαύτας μορφὰς παρήγαγε, λύσας ἀναστῆσαι οὐ δυνήσεται; μὴ ὡς ταλαίπωρος ἄνθρωπος μέτρει τοῖς σοῖς λογισμοῖς Θεοῦ δύναμιν, μὴ νόμιζε ὅτι τοσαῦτα δύναται ὁ Θεός, ὅσα σὺ δύνασαι λογίσασθαι. εἰ δὲ τοσαῦτα δύναται, ὅσα ἐγὼ νοῶ, τολμῶ εἰπεῖν, πολλῷ μικρὸς ὁ Θεός· ἐμπεριέχει γὰρ αὐτὸν ἡ ἐμὴ διάνοια. εἰ δὲ ὑπερβαίνει διάνοιαν καὶ νικᾷ λογισμόν, ἀνεξιχνίαστος ὁ ποιήσας, καὶ ἀκατάληπτα τὰ ἔργα. ἐρωτάσθωσαν αἱρετικοὶ ἀπὸ τῶν φαινομένων, ἵνα μάθωσιν ἑαυτῶν τὴν ἀπειρίαν. ὅτε εἶπεν ὁ Θεός, γενηθήτω στερέωμα, καὶ εὐθέως ὁ λόγος εἰργάσατο, καὶ κατέλιπεν ἡμῖν ἐνέχυρον τοῦτο, ὅτι αὐτὸς ἐποίησε· σήμερον καταλιμπανόμενοι τὸν οὐρανὸν γυμνὸν ἀπὸ ἑσπέρας, καὶ ὄρθριοι ἐγερθέντες εὑρίσκομεν ἄλλο στερέωμα ἐκ τῶν νεφελῶν, ὁ νῦν συντόμως ποιῶν νεφέλας, δείκνυσι πῶς τότε συντόμως τὸν οὐρανὸν ἐποίησε. καὶ τί ποιεῖ; πῶς αἱ νεφέλαι βρέχουσιν; ἐποίησε τὰς νεφέλας ὡς ἀσκούς, καὶ ἀντλεῖ δι' αὐτῶν τὰ τῆς θαλάσσης ὕδατα ἁλμυρὰ ὄντα, καὶ πληροῖ τὰς νεφέλας, καὶ μεταβάλλει τὸ ὕδωρ, καὶ ποτίζει τὴν γῆν. εἰπάτωσαν πῶς ἀναφέρεται τὸ βάρος εἰς ὕψος, πῶς ἀντλοῦνται, πῶς αἱ νεφέλαι ἀντλοῦνται, οὐκ εὐθέως κενοῦνται, ἀλλὰ κατέχουσιν ἐπὶ πολύ, ὅσου ἂν κελεύσῃ ὁ δεσπότης, καὶ ἔστι τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ δεσμὸς ἐπικείμενος ταῖς νεφέλαις, καὶ μὴ συγχωροῦν βρέχειν, ἕως ἂν νεύσῃ. ὅτι δὲ ἀσκοί εἰσι, μαρτυρεῖ Δαβίδ· Ὁ συνάγων, φησίν, ὡσεὶ ἀσκὸν ὕδατα θαλάσσης. καὶ ὅρα τὸ θαυμαστόν· συνάγει τὰ ὕδατα, ἐπίκειται ἡ χεὶρ ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀόρατος, μὴ συγχωροῦσα ὁμοῦ κενωθῆναι, ἀλλὰ κατὰ μέρος. ὥσπερ σήματα λεπτότατα διατρήσασα, τέμνει τὸ νέφος εἰς πολλὰς καὶ διαφόρους ὀπάς· οὕτω τὸν ἄπειρον βυθὸν τῆς θαλάσσης εἰς σταγόνας, ὥσπερ σχήματι κατατέμνων, οὕτω πέμπει τῇ γῇ. ἀλλὰ τὸ θαυμαστὸν οὐ λέλυται, πῶς

Ματθ. ιθ. κη.

Ψαλ. λβ. ζ.

γρ. [illegible]

ἴσ. μικρότερος

γρ. ἀπὸ τῶν νεφελῶν πηγὴν

ἴσ. τμήματι

οὐ συντόμως κατέδυ; Ἐδίδαξα, διὰ τί ῥεῖ· ἔχεις ἀπόδειγμα, ἀληθῶς μὴ δυνάμενον δόσα πεῖσαι. Εἶδες ἁρπαγὴν ὑδάτων, εἶδες πῶς κατασπᾶται πρῶτον. Ἐπικείμενος ἔχει τὴν φορὰν, καὶ φερόμενον κάτω διὰ τὸ ἄνωθεν ἐπικείμενον. οὕτως ὁ ἀθάνατος δάκτυλος τοῦ Θεοῦ ἐπίκειται ταῖς νεφέλαις, καὶ χαλᾷ ὅσον βούλεται, καὶ τηρεῖ ὅσον βούλεται, ἵνα κατὰ πάσης τῆς γῆς διανέμηται ἡ δωρεά. Καὶ μάλιστα τοῦτο ποιεῖ ἐν τοῖς ἐρήμοις ἀμέτροις, ὅτι οὐ πᾶσαν μεθύσκει τὴν γῆν, ἀλλά ποτε μὲν τοῦτο, ποτὲ δὲ ἄλλο κλίμα ποτίζει. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ προφήτης· Καὶ βρέξει ἐπὶ πόλιν μίαν, ἐπὶ δὲ πόλιν μίαν οὐ βρέξει. μερὶς μία βραχήσεται, καὶ μερὶς, ἐφ᾽ ἣν οὐ βρέξει, ξηρανθήσεται. Ἐπίκειται δὲ ὁ δάκτυλος Θεοῦ, ἀλλὰ πολλάκις ἐσχημάτισται τὸ λεγόμενον εἰς τὸν ἡμέτερον. ἐντέλλεται *, καὶ οὐ βρέχουσι. Καὶ τοῦτο λέγει ἡ γραφή· Ταῖς νεφέλαις, φησὶν, ἐντελοῦμαι τοῦ μὴ βρέξαι ὑετόν. Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. Εἶδες Θεοῦ δημιουργίαν, εἶδες πῶς ἐμφράττει τῶν αἱρετικῶν τὰ στόματα, τῶν τὴν κτίσιν αἰτιωμένων, καὶ τὴν κτίσιν πολυπραγμονούντων; πάντα πείθεται Θεοῦ νόμῳ. ὁ οὐρανὸς ἕστηκεν οὐκ ἰδίᾳ δυνάμει βασταζόμενος, ἀλλὰ θείῳ λόγῳ στερεούμενος. ὅταν γὰρ ἀπορήσῃς πῶς ἐξ ὑδάτων ὁ οὐρανὸς πέπηκται, λύει σου τὴν ἀπορίαν ὁ μακάριος Δαβὶδ λέγων· Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν. Διὰ τί γὰρ ἐστερεώθησαν; ἐπειδὴ ἀπὸ ὑδάτων. οὐδέποτε γὰρ τὸ στερεὸν λέγεται ὅτι ἐστερεώθη· οὐδὲ τις δύναται εἰπεῖν, ἡ πέτρα ἐστερεώθη; ἄλλο στερεωθῆναι, ἄλλο εἶναι στερεόν. στερεωθὲν λέγεται, ὅταν τὸ παραλελυμένον καὶ χαυνούμενον παγῇ. Διὰ τοῦτο ὁ Πέτρος ὅτε τὸν παραλελυμένον ἤγειρε, λέγει· Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκότων τοῦ περιπατεῖν αὐτόν; ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ ἐδόξασε τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν, καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦτον, ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, ἐστερέωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ. τὸν παραλελυμένον ἐστερέωσε. Διὰ τοῦτο τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν ἐκ τῶν ἀραιῶν καὶ παραλελυμένων ὑδάτων. τῷ λόγῳ Κυρίου αἱ νεφέλαι εἰς ὕψος αἴρονται. βλέπε, παρακαλῶ· τὸ ὕδωρ τὸ πικρὸν μεταβάλλεται. ἀπὸ θαλάσσης ἀντλοῦσιν αἱ νεφέλαι, καὶ τὸ ἐκ βάθους ἀντληθὲν πικρὸν, γλυκὺ καὶ πότιμον ποιοῦσιν. ἀπὸ βυθῶν ἡμᾶς ἤγειρε Χριστὸς, καὶ τὴν πικρίαν ἡμῶν οὐκ ἀπετιθέμεθα. Τίς ἐστιν ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν; ἐγὼ λέγω, ὅτι ὁ Χριστός. καὶ πόθεν τοῦτο; ὅτι εἰ μὴ ἦν δεσπότης τῶν ἁπάντων, οὐκ ἂν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ἐποίει τὰ θαύματα δι᾽ ὅλων τῶν κτισμάτων. ἐποίησε γὰρ δι᾽ ὅλων τῶν στοιχείων· διὰ γῆς, διὰ θαλάσσης, δι᾽ ἀέρος, διὰ πυρὸς, ἵνα φανῇ πάντων τῶν κτισμάτων δεσπότης. ἐπιστάλη ἐν τῆς ἡμέρας φωτὶ τὸ τῆς ἑσπέρας. ἥλιος λάμπει, καὶ λύχνος δᾳδουχεῖ, ἡμέρας τέλος, καὶ νυκτὸς προοίμιον. Ἀλλὰ σὺ ὅταν ἴδῃς λύχνον καὶ ἥλιον, εἰπὲ, Σή ἐστιν ἡ ἡμέρα, καὶ σή ἐστιν ἡ νὺξ, σὺ κατηρτίσω φαῦσιν καὶ ἥλιον. ἀλλ᾽ οὐ διακόπτει τὸν λόγον ἡ δᾳδουχία. Δεῖ γὰρ τὸν ἥλιον δραμεῖν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ κέλευσιν (Ὁ ἥλιος γὰρ ἔγνω τὴν δύσιν αὐτοῦ) ἵνα δειχθῇ ὅτι ὁ Χριστὸς πάντων τῶν δημιουργημάτων δεσπότης ἐστί. κηρύττει μὲν Ἰωάννης οὕτω, ὅτι πάντα δι᾽ αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲν ὃ γέγονεν. ἀλλ᾽ ἔδει μὴ μόνον τῷ λόγῳ λάμψαι, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ. λέγει τῇ θαλάσσῃ, Σιώπα, πεφίμωσο, καὶ ἐφιμώθη, καὶ ἔγνω τὸ ἔργον τὸν τεχνίτην. εἶπε γὰρ τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐσιώπησεν· εἶπε τοῖς ἀνέμοις, καὶ ἐφιμώθη. εἰ μὴ ὑπήκουσαν, οὐκ ἂν ἐποίησεν αὐτό. εἰ μὴ ἦν ὕδατος δεσπότης, οὐκ ἂν μετέβαλε τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον. εἰ μὴ ἦν οὐρανοῦ δεσπότης, οὐκ ἂν αὐτὸν ἀστὴρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐκήρυττεν. εἰ μὴ ἦν ἡλίου δεσπότης, οὐκ ἂν σκότος ἐνεδύσατο ἐν τῷ σταυρῷ. Χριστὸς ἐπὶ σταυροῦ, καὶ ὁ ἥλιος ἐσκοτίσθη. ὢ τοῦ θαύματος. οὐδὲ ἡ κτίσις ἤνεγκε τὴν ὕβριν τοῦ δεσπότου. ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, ἵνα μάθῃς καὶ ἐν αὐτῷ τῷ σταυρῷ ἡλίου δεσπότην. ἐσείσθη ἡ γῆ, ἵνα μάθῃς ὅτι περὶ αὐτοῦ Δαβὶδ εἶπεν· Ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν. ἐσχίσθησαν αἱ πέτραι, ἵνα μάθῃς περὶ τίνος εἶ-

πε

Ἀμὼς δ. ζ.

Ἡσ. ε ς.

Ψαλ. ργ. κδ.

Ψαλ. λβ. ς.

Πραξ. γ. ιβ.

Ψαλ. ογ. ις.

Ψαλ. ργ. κ.

Ιωαν. α. γ.

Μαρ δ. λθ.

Ψαλ. ργ. λβ.

ἴσ. ἀρπάζ. ἴσ. καὶ ἐλαύνει ὅτε.

ἴσ. ἐντελ.

* ταῖς νεφέλαις, καὶ βρέχουσι· πάλιν ἐντέλλεται

ἴσ. λέγω, ἔγνω;

τῆς ὁ προφήτης· Ὁ θυμὸς αὐτοῦ τήκει ἀρχὰς, καὶ αἱ πέτραι διεθρύβησαν ἀπ' αὐτοῦ. Ἐνόησας πῶς [illegible], ἵνα φανῇ ἡ ἀνάστασις, καὶ ὁ ἐγείρων Θεὸς διὰ τὴν πάντων [illegible]. Ναουμ α. ε.

ΗΘΙΚΟΝ

Ἀλλὰ δεῖ ἡμᾶς καὶ ἠθικὸν κινῆσαι λόγον. ὁ λύχνος κινεῖ ἡμᾶς ἐπὶ τὸ εἰπεῖν, Λύχνος τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου, καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου. (Ψαλ. ριη. ρε.) κατέλαβεν ἑσπέρα, ἵνα λέγωμεν, Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου, ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου. ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου, θυσία ἑσπερινή. (Ψαλ. ρμ. β.) καὶ διὰ τί μὴ ἑωθινή; ἴδωμεν τὸ νοούμενον. ἃ γὰρ ψάλλομεν, ὀφείλομεν εἰδέναι. λέγει Δαβὶδ, Ψάλατε συνετῶς. (Ψαλ. μς. ζ.) ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου, θυσία ἑσπερινή. δύο θυσίας ἐκέλευσε Μωϋσῆς γίνεσθαι, μᾶλλον δὲ Θεὸς· μίαν ἑωθινὴν, μίαν ἑσπερινήν. ἡ ἑωθινὴ, εὐχαριστία ἦν ὑπὲρ τῆς νυκτός. ἃ γὰρ διεσώθης τὴν νύκτα, εὐχαριστεῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ. ἡ ἑσπερινὴ θυσία, εὐχαριστία ἦν ὑπὲρ τῆς ἡμέρας. ἐπειδὴ διετήρησάς με, φησὶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ, εὐχαριστῶ σοι ὑπὲρ ὅλης τῆς ἡμέρας. ἑωθινὴ θυσία οὐ δέχεται τὸν ἁμαρτήσαντα ἐν νυκτί. διὰ τοῦτο λέγει, ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου, θυσία ἑσπερινή. Εἰσέρχεται ἑσπέρα, ἄπλωσον τὰς χεῖρας. Εἰ ἔχουσι παρρησίαν, ἁπλωθήσονται· Εἰ μὴ ἔγραψαν ἀδικίαν, Εἰ μὴ ἥρπασαν πένητας, Εἰ μὴ ἐπλεονέκτησαν ὀρφανοὺς, ὡς προσώπου ἔχουσαι ὑψωθῶσιν. ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου, ἀντὶ τοῦ, βλέπε, Κύριε, καθαραὶ αἱ χεῖρες. ὥσπερ γὰρ ὁ ἁμαρτήσας πρόσωπον ἐπᾶραι οὐ δύναται, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ συνειδότος κάμπτεται· οὕτω χεὶρ μεμολυσμένη οὐδὲ τολμᾷ ἀντιπρόσωπος γενέσθαι Θεῷ. βλέπε, εἰ καθαραὶ αἱ χεῖρες ἀπὸ ἀδικίας, ἁπλωθῶσιν. διὰ τοῦτο ὁ πατριάρχης Ἀβραὰμ παρῃτήσατο λαβεῖν ἀπὸ αἰσχροκερδείας κέρδη, ὅτε ἔλεγεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς Σοδόμων, Λάβε πάντα, μόνον τὰς γυναῖκας ἀπόλυσον. ἵνα οὖν παρρησίαν ἔχῃ, οὐδὲν ἔλαβε· καθαρὰς δὲ ἔχων τὰς χεῖρας ἔλεγεν, Ἐκτενῶ τὰς χεῖράς μου πρὸς τὸν Θεὸν, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. (Γεν. ιδ. κβ. κγ.) καὶ ἐξέτεινεν, ἐπεὶ οὐκ ἦσαν μεμολυσμέναι κέρδει ἀδίκῳ. ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου. ἑρμηνεύει τὸ, ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου, Παῦλος· Βούλομαι οὖν τοὺς ἄνδρας προσεύχεσθαι ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμῶν. (α. Τιμ. β. η.) ἡ ἑσπέρα ἀπαιτεῖ ἡμᾶς τὰ τῆς ἑσπέρας ἔργα. ἀπλοῖς τὰς χεῖρας, ἐρευνᾷ ὁ τεχνίτης. ἔρχεται ὁ ἑωθινὸς καιρὸς, καὶ ἐὰν μὴ ἔχῃς καθαρὰν τὴν χεῖρα, ἢ τὴν διάνοιαν, ἑωθινὸν καιρὸν οὔτε ἰδεῖν τολμᾷς. ἡ πεῖρα διδάσκαλος. ἐννόησον, ὅταν τις καθαρὸς διαμείνῃ, πῶς εἰσέρχεται μετὰ παρρησίας, ὡς ἰδίαν αὐλὴν πατρῴαν. παρρησίαν γὰρ αὐτῷ δίδωσιν ἐν τῷ ἑωθινῷ καιρῷ ἡ ἐν νυκτὶ σωφροσύνη. διὰ τοῦτο Δαβὶδ λέγει· Εἰ ἐμνημόνευόν σου ἐπὶ τῆς στρωμνῆς μου, ἐν τοῖς ὄρθροις ἐμελέτων εἰς σέ. (Ψαλ. ξβ. ζ.) εὐχαριστῶ Θεῷ. μέμνημαι ὅτι κάμνουσαν ἡμῶν τὴν φωνὴν ὁ τοῦ Θεοῦ ἀναρθρώσει λόγος, οὐ πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀξίαν ὁρῶν, ἀλλὰ πρὸς τὸν ὑμέτερον πόθον. εὐξώμεθα τοίνυν ἐν ἀληθείᾳ καρδίας, καὶ εἰρήνην ἔχειν, καὶ ἐν ὄρθροις παρρησιάζεσθαι, καὶ αἱρετικῶν μανίαν φεύγειν, καὶ ὀρθόδοξον πίστιν μεταδιώκειν, καὶ δόξαν ἀναπέμπειν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ ΤΗΣ ΚΟΣμοποιΐας. Λογ. δ'.

Κάμνουσαν ἡμῶν τὴν φωνὴν τῇ προτεραίᾳ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις διὰ τὰς ὑμετέρας εὐχὰς καὶ τὸν ὑμέτερον πόθον ἐστερέωσεν. αὐτῇ τοίνυν χρησάμενος τῇ πείρᾳ διδασκάλῳ, ὅσον ἰσχύει πόθος καὶ ζῆλος φιλοθεΐας, ἐπὶ τὴν αὐτὴν παράκλησιν ἥκω, πάλιν ὑμῶν δεόμενος τὴν αὐτὴν ὑπὲρ ἡμῶν αἰτήσασθαι χάριν. Εἰ γὰρ τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς ὁ Παῦλος, ὁ λαλοῦντα ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸν Χριστὸν, ὁ πνεύματι ἁγίῳ κυβερνούμε-

Ἐφεσ. ς. ιθ. νος τὴν διὰ τῶν ἀκροατῶν ἠῤῥαβωνίζετο προσευχὴν, λέγων· Ἀδελφοὶ, προσεύχεσθε
περὶ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου· πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ, καὶ
τὸ μηδὲν, ὡς εἰπεῖν, ὄντες, αἰτούμεθα τὴν παρ' ὑμῶν πρεσβείαν, ἵνα λυθῇ μὲν ὁ δεσμὸς τῆς γλώτ-
της, ἀνοίγῃ δὲ τῆς παῤῥησίας ὁ λόγος, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ θεία χάρις καὶ τὸ ὄργανον ἀνεμπόδιστον φυ-
λάξῃ, καὶ τὴν νοημάτων τὴν ἀφθονίαν χορηγήσῃ, οὐχ ἵνα ὁ λέγων τὰ θεῖα κερδάνῃ μόνος, ἀλλ'
ἵνα μεθ' ὑμῶν τὸν οὐράνιον πλοῦτον ἀντλήσῃ. Φέρε τοίνυν, τῆς ἀκολουθίας ἁψώμεθα. Πρέ-
πει γὰρ, οἶμαι, ὥσπερ αὐτὸς ὁ νομοθέτης Μωϋσῆς ἀκολουθίᾳ καὶ τάξει τὸν τῆς δημιουργίας συν-
επέρανε λόγον, οὕτω καὶ ἡμᾶς τοῖς πρώτοις τὰ δεύτερα, καὶ τοῖς δευτέροις τὰ τρίτα συνά-
πτοντας εὐκρινῆ, καὶ ἀσύγχυτον ὑμῖν παραδοῦναι τοῦ λόγου τὴν εἰσήγησιν. Ἐπέπηκτο ὁ οὐ-
ρανὸς, ἥδραστο τὸ στερέωμα, ἀφώριστο ἡ θάλασσα· ἐγεγύμνωτο ἡ γῆ, ἐπεποίκιλτο καρποῖς,
φυτοῖς, δένδροις, πηγαῖς, καὶ πᾶσιν ἁπαξαπλῶς οἷς ἐχρῆν ἐκεκαλλώπιστο. Οὔτε γὰρ ἁ-
πλῆ τις ἦν ἡ ἐκ ταύτης ἀνάδοσις γινομένη, ἀλλὰ διάφορος καὶ ποικίλη. Τὰ μὲν γὰρ
αὐτὴν ἐκόσμει τὴν γῆν, τὰ δὲ εἰς διατροφὴν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ τοῖς ἀλόγοις ἐ-
γίνετο· τὰ δὲ ἕτερα παρεῖχε τὴν χρῆσιν τοῖς προλεχθεῖσιν ἀνθρώποις. Οὐ γὰρ τοῦ παρόντος
ἐστὶ καιροῦ τὴν διαφόρων τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀναδοθέντων ἐπεξιέναι, ἵνα μὴ τῷ ἴσ. τὰς δια-φορὰς
μήκει τοῦ λόγου τὰς ὑμετέρας ἀκοὰς ἀποκνήσι. Ἀπειλήφει καὶ ὁ οὐρανὸς τὸν ἴδιον κόσμον. Χω- ἴσ. ὑπεξ.
ρεῖ λοιπὸν ὁ Θεὸς ἐπὶ τὰ ὕδατα, καὶ παρὰ ταῦτα προσενέγκαι ψυχὴν ζῶσαν ὁ μέγας καὶ πάν-
σοφος δημιουργὸς, ὁ νεύματι ἀϊδίῳ καὶ λόγῳ τῷ ἁγίῳ τὰ πάντα ἐργασάμενος· ὡς ἐξ
αὐτῆς τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων ἐπέγνωτε, ὅτε ἠκούετε αὐτοῦ λέγοντος, Συν-
αχθήτω τὰ ὕδατα, καὶ εὐθέως ἠκολούθει τὸ ἔργον τῷ λόγῳ· καὶ πάλιν, Ἐξαγαγέτω ἡ γῆ, καὶ,
Ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα, καὶ, Γενηθήτωσαν φωστῆρες. Καὶ πολὺς μὲν εἰπεῖν ὁ τοῦ παρόντος και- ἴσ. χωρεῖ λό-γος
ρὸς πᾶσι τοῖς λόγῳ γινομένοις ἐπεξιέναι. Ἵνα γὰρ τὰ κατὰ τὴν παλαιὰν δημιουργίαν κα-
ταλείψωμεν, ἔλθωμεν ἐπὶ τὰ ἐν τῇ νέᾳ διαθήκῃ παρ' αὐτοῦ λόγῳ μόνον γινόμενα. Αὐτὸς
Ἰωαν. α. γ. γάρ ἐστιν ὁ τὰ παλαιὰ δημιουργήσας, καὶ τὰ νέα ποιήσας, κατὰ Ἰωάννην τὸν λέγοντα, Πάν-
τα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν. Ποῖος ἄρα ἐξηγήσασθαι αὐτὰ κατ' ἴσ. πάντα
ἀκρίβειαν δυνήσεται λόγος; ἀλλὰ τῆς ἀκολουθίας ἐχώμεθα. Αὐτὸς τοίνυν ὁ πάνσοφος δη-
μιουργὸς, καθὼς φθάσαντες εἴπομεν, ὃ πρῶτον ἐποίησε, τοῦτο πρῶτον ἐκόσμησεν. Αὐτὸς καὶ
τῷ δευτέρῳ γινομένῳ, δευτέρῳ καὶ τὸν κόσμον ἀπέδωκεν. Ὁμοίως καὶ τῷ τρίτῳ καὶ τῷ τε-
τάρτῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐφεξῆς πᾶσι κατὰ τὴν τάξιν τῆς δημιουργίας καὶ τὴν εὐκοσμίαν
παρέσχε. Τί δὴ διὰ τοῦτο πραγματευόμενος; ἢ πάντα καὶ αὐτὴν τῶν στοιχείων ἡμᾶς διδάξαι
βουλόμενος ὅρους τε τιμᾶν καὶ τάξιν ἐπιγινώσκειν; Πρῶτον τοίνυν ἐποίησε τὸν οὐρανὸν τὸν
ἐπάνω, δεύτερον τὴν γῆν, τρίτον τὸ στερέωμα, τέταρτον ἀφώρισε τὰ ὕδατα. Ὃ πρῶ-
τον ἐποίησε, τοῦτο πρῶτον ἐκόσμησε. Πῶς οὖν, πάντως ἐρεῖ τις τῶν ἀκριβεστέρων, δευτέ-
ραν οὖσαν τὴν γῆν πρώτην ἐκόσμησε; καὶ ὡς μαχομένου ἑαυτῷ τοῦ λόγου βουλήσεται
ἐπιλαμβάνεσθαι. Πρὸς ὃν λεκτέον, ὡς οὐδὲν ἐναντίον παρ' ἡμῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐ-
λέχθη, ἀλλὰ καὶ πάνυ ἑαυτῷ ἁρμόζων ὁ λόγος τυγχάνει. Περὶ γὰρ τοῦ στερεώματος
τούτου τοῦ μετὰ τὸν οὐρανὸν τὸν ἄνω γινόμενον ἐκοσμήθη, τοῦ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ ἴσ. γινομένου
τὴν σύστασιν εἰληχότος. Ἔδει γὰρ τὰ παραπρέσβεια φυλαχθῆναι τῇ ἀκολουθίᾳ, ὅτε
τὴν γῆν ἐκόσμησε φυτοῖς καὶ καρποῖς, ὅτε τὸν οὐρανὸν ἐκαλλώπισεν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ
Γεν. α. κ. καὶ τῷ λοιπῷ τῶν ἀστέρων χορῷ. Ἦλθεν ἐπὶ τὰ ὕδατα. Καὶ τί ὁ ἱστοριογράφος; Καὶ εἶπε,
φησὶν, ὁ Θεὸς, ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν, καὶ πετεινὰ πετόμενα ἐπὶ τῆς γῆς
κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ. Βλέπε Θεοῦ λόγον ἔργα τοῖς ῥήμασιν ἐπάγοντος, καὶ τὰ ῥήματα
ἀποτελοῦντα πράγματα. Ὅρα Θεοῦ συλλαβὰς καὶ ῥήματα μικρὰ θείας πεπληρωμένα
δυνάμεως. Ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα, ὁ λόγος ὁ τοῦ Θεοῦ, κόπος. Ἐγὼ νομίζω, ὅτι προσ-

λάμβανε τὰ ἔργα τὸν λόγον. ὀξυτέρα γὰρ ἦν τῆς λέξεως ἡ δύναμις. οὐδέπω εἴρητο ὁ
λόγος, καὶ τὸ ἔργον τὴν ἰδίαν εὐκοσμίαν ἐλάμβανε. καὶ τὸ θαυμαστὸν, ἑκάστῳ τῶν στοιχείων
τούτων ὁ Θεὸς διπλῆν εὐκοσμίαν παρέσχει. ἔδωκε τῷ στερεώματι φωστῆρας καὶ δρόσον. ἀλλὰ
καὶ τούτων πάλιν τῶν φωστήρων ἡ χρῆσις διάφορος, ὡς καὶ ἐξ αὐτῶν δῆλον τῆς γραφῆς τῶν ῥη-
μάτων καθέστηκε. περὶ ὧν κατὰ δύναμιν, εἰ καὶ μὴ κατ' ἀξίαν, διελάβομεν πρῴην, ὅτε
ὑμῖν τὸν περὶ τούτων ἐξεθέμεθα λόγον. περὶ ὧν πάλιν λαβεῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐ χρήσι-
μον. τῇ γῇ σπαρτὰ καὶ φυτά· τοῖς ὕδασι νηκτὰ καὶ πετεινά. ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρ-
πετὰ ψυχῶν ζωσῶν, καὶ πετεινὰ πετόμενα. ἑρπετὰ καλεῖ τοὺς ἰχθύας, ἐπειδὴ μᾶλλον ἕρπει
ἢ περιπατεῖ. ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ ἀκολουθῶν τῷ νομοθέτῃ λέγει, Αὕτη ἡ θάλασσα   Ψαλ. ργ. κε.
ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος· ἐκεῖ ἑρπετὰ ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός. ξένον πρᾶγμα, ξένη διά-
ταξις, ξένον τοῦ λόγου τὸ ἐπάγγελμα. διὰ τί; ὅτι πάντων ποιητὴς οὕτως ἔχει πρὸ ὀφθαλ-
μῶν τά τε παρελθόντα, καὶ τὰ ἐνεστῶτα, καὶ τὰ μέλλοντα, ὡς οὔτε ἡμεῖς τοῖς ὀφθαλμοῖς
ἡμῶν. ἐπειδὴ οὖν ἔμελλε τὴν ζωὴν πρώτην διὰ τῶν ὑδάτων χορηγεῖν τῷ κόσμῳ, πρώ-
τοις ἐπιτρέπει τοῖς ὕδασι ζωογόνον προενέγκαι φύσιν, ἵνα μάθῃς πόθεν ἡ ῥίζα τῆς ζωῆς.
ἐγὼ ὅταν ἴδω τοὺς φωτιζομένους ἐξερχομένους ἐκ τῶν ἁγίων ὑδάτων, εἰσελθόντας μὲν εἰς τὸ
βάπτισμα μετὰ πολλῶν κακῶν, ὡς ἑρπετὰ, ἐξερχομένους δὲ μετὰ ζωῆς αἰωνίου, ὁρῶ τὸν νομοθέτην
λέγοντα· ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα τὰ ποτὲ ἑρπετὰ, νῦν ψυχὴν ζῶσαν. πόθεν τοῦτο δῆλον ἡμῖν
γένηται; ὅτι οἱ προσερχόμενοι τῷ λουτρῷ, διὰ τὰς προτέρας ἁμαρτίας τὴν τῶν ἑρπετῶν λαμβάνουσι
κλῆσιν· ἐξῆλθον ἐπὶ τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πολλοί. λέγει τοῖς ἐλθοῦσι, Ὄφεις, γεννήματα ἐχιδ-   Ματθ. γ. ζ.
νῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; ὅταν εἰς τὸ βάπτισμα εἰσέλθῃ ψυχὴ ἐπὶ
πολλὰ ἔτη κακίᾳ συζήσασα, καὶ ἐξέλθῃ ταύτην ἀποθεμένη, ὅρα εἰ μὴ δι' αὐτῶν διαλάμ-
πει τῶν ἔργων ἡ δεσποτικὴ φωνὴ ἡ λέγουσα, ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν, καὶ
πετεινὰ πετόμενα. διπλῆν γὰρ λαμβάνει τὴν χάριν ὁ σωζόμενος· καὶ ζωοποιεῖται τὴν
ψυχὴν, καὶ πετεινὸς γίνεται, λοιπὸν ἁψῖδας οὐρανῶν καταλαμβάνων, καὶ μετὰ ἀγγέλων πολι-
τευόμενος, καὶ μετὰ τῆς ἄνω τάξεως ἔχων τὴν ἑαυτοῦ ἀκολουθίαν. καὶ πετεινὰ πετόμενα ἐπὶ
τῆς γῆς κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ. ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὸ σῶμα· ἐν οὐρανοῖς διὰ τὸ πο-
λίτευμα. ταῦτα οὐκ ἀλληγοροῦντες εἰσηγάγομεν, ἀλλ' ἐθεωρήσαμεν τῇ ἱστορίᾳ. ἄλ-
λο τὸ ἐκβιάσασθαι εἰς ἀλληγορίαν τὴν ἱστορίαν, ἄλλο δὲ καὶ τὴν ἱστορίαν φυλάξαι, καὶ θεω-
ρίαν ἐπινοῆσαι. καὶ ἵνα δείξῃ ὅτι ἑρπετὰ [τὰ πετεινὰ πτερωτὰ] λέγει τὰ ἐν τῇ θαλάσσῃ,
ἐπήγαγε· Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ κήτη τὰ μεγάλα, καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζῶσαν ἑρπετῶν, ἃ ἐξή-   Γεν. α. κα.
γαγε τὰ ὕδατα, καὶ πετεινὸν πτερωτόν. ἔνι γὰρ πετεινὸν μὴ ὂν πτερωτόν; τίς χρεία ἦν εἰ-
πεῖν, πᾶν πετεινὸν πτερωτόν; τὸ πετᾶσθαι παρὰ τὸ ἁπλοῦσθαι τὰς χεῖρας λέγεται. ἔστι
δὲ πετᾶσθαι καὶ χεῖρας· καθώς φησιν ὁ προφήτης, Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖ-   Ησ. ξε. β.
ράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα· οὐχ ὅτι πτερὰ ἔχουσι χεῖρες, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ
πετᾶσθαι ἐστὶ τὸ ἁπλοῦσθαι. καὶ τὸ ἑρπὸν τοίνυν πετεινόν ἐστιν, ἀπὸ τοῦ ἕρπεσθαι καὶ ἁ-
πλοῦσθαι· ὅθεν καὶ Δαβὶδ φησιν, Ἑρπετὰ καὶ πετεινὰ πτερωτά. ἐποίησε τοίνυν ὁ Θεὸς τὰ
κήτη τὰ μεγάλα, τουτέστι, τοὺς δράκοντας τοὺς μεγάλους τοὺς ἐν τῇ θαλάττῃ. οἱ γὰρ ἄλ-   Ψαλ. ρμη. ι.
λοι ἑρμηνευταὶ λέγουσιν, ἐποίησεν ὁ Θεὸς τοὺς δράκοντας τοὺς μεγάλους. οὐκ εἶπον τὰ
κήτη, ἀλλὰ τοὺς δράκοντας. πρότερον οὐδὲν ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐν τοῖς ἐμψύχοις ἐγένετο, ἢ δρά-
κων. διὰ τοῦτο ὁ Δαβὶδ λέγει· Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῆς γῆς δράκοντες καὶ πᾶσαι ἄ-   * *
βυσσοι. καὶ ἀλλαχοῦ· Αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος, ἐκεῖ ἑρπετὰ, ὧν οὐκ ἔστιν   Ψαλ. ρμη. ζ.
ἀριθμός, ζῶα μικρὰ μετὰ μεγάλων· ἐκεῖ πλοῖα διαπορεύεται, δράκων οὗτος, ὃν ἔπλα-   Ψαλ. ργ. κε.
σας ἐμπαίζειν αὐτῷ. καὶ ἀλλαχοῦ βουλόμενος δεῖξαι ὅτι οὐχ εἷς, ἀλλὰ πολλοὶ δράκοντές
εἰσι, λέγει· Σὺ συνέτριψας τὰς κεφαλὰς τῶν δρακόντων ἐπὶ τοῦ ὕδατος. ἐποίησε τοίνυν   Ψαλ. ογ. ιδ.
τὰ

τὰ κήτη τὰ μεγάλα, καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι πάντα καλά. διὰ τί εἶπε καλά; οὐχὶ καλὸν διὰ τὸ πλῆθος· ἀλλ' ὅτι ἐποίησε τοὺς ἀστέρας καὶ ἥλιον καὶ σελήνην, πολλῶν ὄντων τῶν γινομένων, λέγει· Εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν. πολλοὶ ἀστέρες, καὶ ἀναρίθμητοι τούτων αἱ μυριάδες, καὶ οὐκ εἶπεν, Εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλά, ἀλλ', ὅτι καλόν. διὰ τί; ὅτι εἰ καὶ πολλοὶ φωστῆρες, ἀλλ' ἐξ ἑνὸς φωτὸς, καὶ τῆς αὐτῆς ἀπολαύοντες χρείας. φωτίζειν γὰρ ἐτάχθησαν. ἐνταῦθα δὲ, ἐπειδὴ πολλὴ τῶν ἑρπετῶν ἡ διαφορὰ, καὶ τῶν νηκτῶν, καὶ τῶν πετεινῶν, ἄλλως πετεινῶν, ἄλλως ἑρπετῶν, καὶ ἐν ἑκάστῳ γένει πολλὰ καὶ διάφορα, λέγει, Εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλά. πρὸς τὴν ποικιλίαν τῶν ἔργων καὶ ὁ ἔπαινος. Καὶ ηὐλόγησεν αὐτὰ ὁ Θεὸς λέγων, Αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὰ ὕδατα, καὶ τὰ πετεινὰ πληθυνέσθωσαν. διὰ τί, ὅτι τοὺς ἀστέρας ἐποίησεν, οὐκ εὐλόγησε; διὰ τί, ὅτι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ἐποίησεν, οὐκ εὐλόγησε; διὰ τί βοτάνας καὶ ξύλα ποιήσας οὐκ ηὐλόγησε; τὰ μὲν εὐλογεῖ, τὰ δὲ οὐκ εὐλογεῖ. τί δὲ αἴτιον τῇ τούτου ἀρετῇ καθέστηκε, πρόσεχε. οἱ ἀστέρες ὅσοι ἐγένοντο ἀπ' ἀρχῆς, τοσοῦτοι καὶ διαμένουσι, καὶ οὔτε τῷ ἀριθμῷ αὐτῶν, οὔτε τῷ μεγέθει δυνατὸν προστεθῆναι. οἱ δὲ ἐν τῇ αὐτότητι τῆς φύσεως μέλλοντες παραμένειν, τῆς πληθυνούσης αὐτοὺς οὐκ ἔχρηζον εὐλογίας· τὰ δὲ πληθυνόμενα ταῖς διαδοχαῖς, καὶ οὐχ ἑτέρως λαμβάνοντα προσθήκην, ἀναγκαίως καὶ τὴν εὐλογίαν ἐδέχοντο. πάλιν αὐτὸ λέγω ὑπὲρ τοῦ μᾶλλον αὐτὸ τὸ λεχθὲν ἐμπαγῆναι τῇ διανοίᾳ. οὔτε γὰρ τὸ φυτὸν τὸ ἁπλῶς καὶ ἐξ ἐπιβολῆς ταῖς τῆς γῆς λαγόσι παρατιθέμενον, ἀδελφοὶ, βεβαίαν ἔχει τὴν στάσιν, ἀλλὰ τῷ βάθει ταύτης μετὰ πάσης παραθέντι ἀσφαλείας. οἱ ἀστέρες εὐλογίας οὐκ ἔχρηζον. οὔτε γὰρ αὐτοῖς αὕτη τὸν πληθυσμὸν ἐχαρίζετο. πετεινὰ δὲ καὶ νηκτὰ καὶ ἄνθρωπος τῆς εὐλογίας ταύτης ἐφίετο διὰ τὰς διαδοχάς. καὶ ὅπου ἑτέρως πληθυνθῆναι οὐ δύναται, ἐκεῖ χρείαν ἔχει τῆς εὐλογίας, ὅπου τὰ ὀλίγα πληθύνεται, καὶ τὰ μικρὰ αὔξησιν ἐπιδέχεται. ἐπεὶ τοίνυν ἔγνωμεν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ταῦτα τῆς εὐλογίας ἠξίωται, ἀναγκαῖον λοιπὸν καὶ ταῖς ἑτέραις ἑαυτοὺς τῶν γραφῶν λέξεσιν ἐπιδοῦναι. αὐξάνεσθε, ἐπειδὴ μικρά· πληθύνεσθε, ἐπειδὴ ὀλίγα· πληρώσατε τὰ ὕδατα, ἐπειδὴ ἐν μέρει. ἀναγκαῖον δὲ ἐν ἑτέρῳ καιρῷ πάλιν ζητῆσαι, διὰ τί τοὺς ἰχθύας καὶ τὰ πετεινὰ καὶ τὸν ἄνθρωπον μόνον τῆς εὐλογίας ἠξίωσε, τοῖς δὲ λοιποῖς οὐ μετέδωκε ταύτης. τέως δὲ, καθὼς ἐπηγγειλάμεθα, τῆς ἀκολουθίας ἐχώμεθα. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν. τὴν γῆν ὁ Θεὸς διπλῇ περιβάλλει τιμῇ. πρότερον γὰρ αὕτη γεννᾷ τὰ σπέρματα καὶ φυτὰ, καὶ μετὰ ταῦτα, ζῶα· οὐκ ἀλόγως. ἀλλ' ἐπειδὴ οἰκητήριον ἀνθρώπου ἔμελλε γίνεσθαι· οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐξ αὐτῆς ταύτης ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος ἔμελλε τρέφεσθαι· ὡς τροφὸν αὐτὴν καὶ μητέρα τούτου τοῦ μεγάλου ζώου τιμᾷ. ὅρα δὲ καὶ ἐνταῦθα πῶς τῇ ἀκολουθίᾳ ἐχρήσατο. πρότερον γὰρ παρασκευάζει τὰς τροφὰς, καὶ εἶθ' οὕτως εἰσάγει τὰ τῆς τροφῆς ἀπολαύσοντα. καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐποίησε· πρότερον τὸν οἶκον ἀπήρτισε, καὶ οὕτω τὸν οἰκοδεσπότην εἰσήγαγεν. ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν. ἡ ἄψυχος γῆ πόθεν γεννᾷ ψυχὴν ζῶσαν; πόθεν παρῆλθε λέων βρυχώμενος, ἢ ἵππος τρέχων, ἢ βοῦς ἐργάτης, ἢ ἀχθοφόρος ὄνος; πόθεν αἱ διαφοραὶ τῶν ζώων; πόθεν ἐκ τῆς ἀψύχου τοσαῦται ψυχαί; καὶ οὐκ αἰσχύνονται αἱρετικῶν παῖδες, ὅτι ἡ μὲν ἄψυχος γῆ, ἣν οὐκ ἔχει, προσφέρει ψυχήν· Θεὸν δὲ ἐὰν ἀκούσωσιν ὅτι ἐγέννησεν ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας, εὐθέως τῶν λογισμῶν τὰς πλοκὰς κινοῦσι, καὶ ἐπεισάγουσιν· οὐκοῦν ἐμερίσθη, οὐκοῦν ἐτμήθη, οὐκοῦν διῃρέθη, οὐκοῦν ἔπαθε, καὶ τοιαῦτα ὅσα ἔθος αὐτοῖς λέγειν. οὐ γὰρ τοῦ παρόντος ἐστὶ καιροῦ, πᾶσι τοῖς περὶ αὐτῶν λεγομένοις κατὰ τοῦ μονογενοῦς ἐπεξιέναι· μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας. οὔτε γὰρ εὐφημούμενος κερδαίνει Θεὸς, οὔτε βλασφημούμενος βλάπτεται πάντως· εἰ μὴ ἄν τις τάχα κέρδος λέγοι Θεοῦ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. αὐτὸς γὰρ πλήρης ἐστὶ παντὸς ἀγαθοῦ, ἀνενδεὴς ὑπάρχων ἐν ἅπασιν, αὐτὸς μὲν πάντα πλουτίζων.

Γεν. α κβ.

Γεν. α κδ.

ἴσ. παραπ
τῆς

γρ. καρδίας

γρ. πάντα

ῥίζαν, μηδενὸς δὲ προσδεόμενος. ὅμως τί γὰρ ἄν τις καὶ εἴποι τῇ πάντων τῶν ἀγαθῶν πηγῇ, οὗ μόνον πηγάζει τῆς φιλανθρωπίας ἐξήρτηται; καθώς φησιν ὁ Δαβίδ, Πάντα πρὸς σὲ προσδοκῶσιν· ἀνοίγεις σὺ τὴν χεῖρά σου, καὶ ἐμπιπλᾷς πᾶν ζῷον εὐδοκίας. ἀλλὰ τὸν λόγον τὸν ἐν χερσὶν εἰς πέρας ἀγάγωμεν. τοῦτο γὰρ καὶ ὑμῖν φίλον καὶ τῇ τάξει καθέστηκεν. ὃ οὐκ ἔχει ἡ γῆ, προσφέρει, τοῖς προστάγμασι πειθομένη· ὃ ἔχει ἡ θεία καὶ ἄχραντος, οὐκ ἀπογεννᾷ φύσις; ἀλλὰ πάλιν μή τις ᾖ, ἔχει, ἀνθρωπινώτερον λαμβανέτω λέγων, ὁρᾷς πῶς καὶ αὐτὸς ὁ διδάσκαλος ἔδωκε προσημαίνεσθαι τὴν ἀρχὴν τοῦ υἱοῦ τὸν πατέρα; ἀλλὰ μᾶλλον συστείλωμεν ἀπόνοιαν τοῦ λόγου, ἀνθρώπους ὄντας, καὶ παλίνδρομον κατασπάσωμεν γλῶσσαν, καὶ πρὸς ἀνθρώπους ποιούμενοι λόγον περὶ θείας καὶ πάντα λόγον ὑπερβαινούσης φύσεως. ἄνθρωποι γάρ ἐσμεν, ὡς ἀνθρώποις καλὸν ἐκδιδάξωμεν. μὴ γὰρ ἴσασιν οἱ ἄθλιοι, ὅτι περὶ Θεοῦ διαλέγονται, προσφέροντες λόγους οὓς ἐπὶ Θεοῦ μὴ ἁρμόζει ταῦτα λέγεσθαι; καὶ ὅρα κακουργίαν. ὅτι τὰ ζητήματα προτείνουσιν, ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν λαλοῦσιν· δεῖ, πόθεν, φησὶ, τὸ γεννώμενον, ἀρχὴν ἔχει τοῦ εἶναι. καὶ πόθεν τοῦτο; εὐθέως λέγουσι· σὺ γεννηθεὶς οὐκ ἀρχὴν ἔσχες; ὁ πατήρ σου; ὁ πάππος σου; ἐὰν περιστήσῃς αὐτοὺς εἰς αὐτὴν τὴν λογισμῶν λογισμὸν ἵνα ἐξελύσῃ αὐτοῦ τὴν μανίαν δυνάμενον, εὐθὺς σοφίζεται περὶ Θεοῦ λόγος, καὶ ἀνθρωπίνους μοι λογισμοὺς προσεισάγεις; καὶ τὴν μὲν ῥίζαν τῶν κακῶν ἀπὸ κοινῶν προσφέρουσι λογισμῶν· τὴν δὲ διάλυσιν τῶν κακῶν οὐ βούλονται ἀπὸ τῶν αὐτῶν δέχεσθαι λογισμῶν. λέγει πολλάκις, δύναταί τις εἶναι, καὶ γεννᾶσθαι; ἐὰν οὖν δείξω τὴν γραφὴν, ὅτι οὐκ ἐπὶ Θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων εἰσήγαγε τὸ τοιοῦτον, τί ποιεῖς; ἰδοὺ τοῦ μακαρίου Ἀβραὰμ παῖδας οὐχ ὡς μὴ ὄντας ἡ γραφὴ λέγει γεννᾶσθαι, ἀλλ' ὡς προόντας. Ὁ γὰρ Ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ, ὁ Ἰσαὰκ ἐγέννησε τὸν Ἰακὼβ, ὁ Ἰακὼβ τὸν Λευὶ, ἐξ οὗ ἡ ἱερατικὴ φυλή. ἐπειδὴ τοίνυν τῷ Μελχισεδὲκ ἀπήντησεν οὗτος, λέγω δὴ Ἀβραὰμ, Παῦλος ὁ ἀπόστολος ἑρμηνεύων τὴν ἱστορίαν εἰς θεολογίαν, λέγει, Συνήντησε δὲ ὁ Μελχισεδὲκ τῷ Ἀβραὰμ, καὶ ηὐλόγησεν αὐτόν· καὶ ἐπάγει εὐθέως· Καὶ (ὡς ἔπος εἰπεῖν) διὰ Ἀβραὰμ καὶ Λευὶ ὁ δεκάτας λαμβάνων δεδεκάτωται. ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν Ἀβραάμ· καὶ ὁ θνητὸς πρὶν γεννηθῆναι ἦν. ἐπειδὴ ὅλως ἡ ῥίζα ἔζη, τὸν καρπὸν μετὰ τῆς ζώσης ῥίζης εἰσήγαγεν. ἐνταῦθα δὲ ὅπου οὐ πάθος, οὐ διαδοχῆς τρόπος, οὐ κυοφορία, οὐκ ἀνθρωπίνων παθῶν ἀκολουθία, οὐ θέλει εἶναι φύσει ὄντα ἐξ ὄντος γεννηθέντα, μένοντα δὲ ἀϊδίως. ἀλλ' εἰ ἐγεννήθη, φησὶ, πῶς ἀεὶ ἦν; πᾶς γὰρ ὁ τικτόμενος ἀρχὴν λαμβάνει. τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς παρ' ἡμῖν διὰ πολλῶν ἔρχεται προσόδων. δεῖ, ὅταν πρῶτον νεανίσκον ἐπιθυμοῦντα γάμου· πρῶτον γὰρ μνηστὴρ, εἶτα νυμφίος, εἶτα ἀνήρ· κἂν τέκῃ, τότε λέγεται πατήρ· κἂν μὲν τὸ γεννώμενον αὐτῷ τὸ ὄνομα χαρίσηται, μυρία ἔτη μετὰ τῆς γυναικὸς ἐὰν ποιήσῃ, οὐ καλεῖται πατήρ· ὁμοίως ἡ μήτηρ, πρότερον παρθένος, εἶτα μνηστὴ, εἶτα νύμφη, εἶτα γυνὴ, κυοφορεῖ, βαστάζει τὸν καρπόν· κἂν μὴ οὔπω προέλθῃ, μήτηρ οὐ λέγεται. κἂν μὴ βαστάζῃ ἡ ῥίζα τὸν καρπὸν, ἐὰν μὴ προελθὼν ὁ παῖς χαρίσηται αὐτῇ ἀμοιβὴν τῶν πόνων τὴν προσηγορίαν, οὐ λέγεται μήτηρ. καὶ τοῦτο ἐποίησεν ὡς σοφὸς ὁ Θεὸς, ἵνα μὴ οἱ πατέρες κατὰ τῶν παίδων καυχῶνται· ἵνα μὴ λέγῃ ὁ πατὴρ τῷ παιδὶ, ἐγώ σοι τὴν ζωὴν ἐχαρισάμην, δι' ἐμὲ ἐγεννήθης, δι' ἐμοῦ εἰς τὸ εἶναι παρήχθης· ἀλλ' ἵνα κἂν εἴπῃ ταῦτα, εὐθέως ἀκούσῃ, ἐγὼ διὰ σὲ ἐγεννήθην, δι' ἐμὲ καὶ σὺ πατήρ. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῆς μητρὸς, ἐχαρίσω μοι τὸ εἶναι υἱῷ, ἐχαρισάμην σοι τὸ εἶναι μήτηρ. ἐφ' ἡμῶν λαμβάνει ταῦτα χάριν ἵνα καὶ ἀντιδῶσιν. ὁμοίως καὶ ὁ υἱὸς, οὐκ εὐθέως υἱὸς, ἀλλὰ πρῶτον σπέρμα, εἶτα ἔμβρυον· καὶ ὅτε γεννηθῇ, τότε υἱός. ταῦτα χρόνων ἀνάγκαις δουλεύει, ταῦτα πάθους ὑποπίπτει, ταῦτα σωματικῆς ἐστι καταστάσεως. ὅπου δὲ ἀσώματος ἡ φύσις ἡ γεννῶσα, ὅπου ἀσώματος ὁ καρπὸς ὁ γεννώμενος, ποῖον ἐπιδέχεται λόγον; ὅτι ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, φησὶ, καὶ ὕστερον ἐγεννήθη. [καί φαμεν οὕτως· εἰ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχει Θεὸς, εἰ μηδὲν προσκτᾶ-

Ψαλ. ρμδ. ιε. ις.

Ἑβρ. ζ. θ.

ταί ποτε, ἀεὶ ἐστὶ καὶ πατήρ· εἰ δὲ ἀεὶ ἐστὶ πατὴρ, ἀεὶ δείκνυται τὸν υἱόν. [Συναΐδιος ἄρα ὁ υἱὸς τῷ πατρί]. υἱὸν λεγόμενον γεννηθέντα μὲν ἀπαθῶς, τὸν δὲ τῆς γεννήσεως τρόπον ἑρμηνεύειν οὐκ ἐπιστάμεθα. ἡ ἀληθὴς γνῶσις αὕτη ἐστὶ, τὸ τὰ ὑπερβαίνοντα τὴν φύσιν ἡμῶν ὁμολογεῖν μὴ εἰδέναι. τὸ μὲν οὖν γέννημα προσκυνούμενον, τὴν δὲ φύσιν οὐ πολυπραγμονούμενον. εἰ μὲν οὖν ἦν ἄνθρωπος ὁ γεννήσας, ἀνθρωπίνην ἐποίησε καὶ τὴν γέννησιν· εἰ σῶμα εἶχεν, ἐγέννησεν ὡς σῶμα· εἰ δὲ σώματος ἀπήλλακται, μὴ πρόσαπτε σώματος πάθη τῷ ἀσωμάτῳ. εἰ ἐγέννησε, φησὶν, ἐκ τῆς ἰδίας, κατὰ πάθος ἐγέννησε, κατὰ τομὴν, κατὰ ῥεῦσιν. πίστευε ἀπὸ τῶν γηΐνων. γεννᾷ ἡ ἄμπελος, γεννᾷ ἡ ἐλαία, γεννᾷ καὶ τὸ ὕδωρ, οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν φύσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν. πᾶσα γυνὴ ἐπειδὰν παρὰ Θεοῦ λάβῃ τὸ γενέσθαι μήτηρ, κυοφοροῦσα μὲν, ὀγκοῦται· ἀποτεκοῦσα δὲ τὸν καρπὸν, συστέλλεται. ἐπὶ δὲ τῶν δένδρων τὰ ἐναντία ἐστὶν εὑρεῖν. πρὶν γεννήσῃ, οὐκ ὀγκοῦται· ὅταν γεννήσῃ, τότε παχύνεται. ὁ καρπὸς αὔξεται, καὶ ἡ ῥίζα πληθύνεται, καὶ οὔτε μείωσις τῇ γεννώσῃ ῥίζῃ, οὔτε ἐλάττωσις τῷ γεννηθέντι προσγίνεται. ἡ ἄμπελος γεννᾷ καθ' ἡμᾶς· Θεὸν ἐὰν ἀκούσῃς ὅτι ἐγέννησεν, ἀνθρώπινα πάθη περιάπτεις τῷ πᾶσαν ὑπερβαίνοντι τὴν φύσιν; καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κατὰ γένος, τετράποδα, ἑρπετὰ, θηρία. τετράποδα, κτήνη ἐστὶν, ὄφις, δράκων. οὐ γὰρ μόνον τὰ θηρία τὰ ὑποπίπτοντα κτήνη λέγεται, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀνθοφόρα, πολὺ χορτοφάγον, εἴτε βοῦς, εἴτε πρόβατον, κτῆνος καλεῖται. κτῆνος γὰρ τὸ κτῆμα ἐστὶ τῶν ἀνθρώπων.

Γεν. κς. ιδ. ὅτι δὲ κτήνη καλεῖται καὶ πρόβατα καὶ βόες, μαρτυρεῖ ἡ γραφή· Καὶ ἐγένετο αὐτῷ κτήνη προβάτων καὶ κτήνη βοῶν. ἐπληρώθη ἡ γῆ, ἐκόμα τοῖς καρποῖς, προσήνεγκε τὰ ζῶα· ἔλιπε λοιπὸν ὁ οἰκοδεσπότης. ὁ οὐρανὸς ἐκεκαλλώπιστο, ἡ γῆ ἐπεποίκιλτο, ἡ θάλασσα ἐπεπλήρωτο, ὁ ἀὴρ ὀρνίθων ἐκεκόσμητο πλήθει· πάντα ἦν ἕτοιμα, καὶ ἔλειπεν ὁ ἄνθρωπος. οὐχ ὑβρίζεται δὲ τῷ εἶναι τελευταῖος, ἀλλὰ τιμᾶται. παρασκευάζεται γὰρ ὁ οἶκος, καὶ οὕτως εἰσάγεται ὁ οἰκοδεσπότης. οὐδὲν γὰρ ὁ Θεὸς οὔτε ἀκαίρως, οὔτε ἀμέτρως ποιεῖ, ἀλλὰ πάντα διὰ τὴν χρείαν. καὶ βλέπε τὴν τάξιν. πρῶτον ἐποίησεν ὁ Θεὸς βοτάνην καὶ χόρτον, καὶ τότε τὰ θηρία τρεφόμενα. καὶ εἰ οὐκ ἦν τὰ τρέφοντα, ἄκαιρος ἦν ἡ δημιουργία τῶν ζώων, ζημιουμένη τῶν καρπῶν τὴν ἔνδειαν. ἐποίησε τὰ τρέφοντα, καὶ τότε τὰ τρεφόμενα. προπαρασκευάζει πρότερον τὰς χρείας, καὶ οὕτως εἰσάγει τὰ τῆς χρείας μεθέξοντα. οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν γραφῶν ἐποίησε· προέλαβον τὸν Χριστὸν αἱ γραφαὶ πρότερον κηρύττουσαι, καὶ τότε ἦλθεν ὁ μαρτυρούμενος. προέλαβεν ὁ νόμος, ἵνα κηρύξῃ τὸν νομοθέτην· προέλαβον προφῆται, ἵνα ἑρμηνεύσωσι τὸν προφητευόμενον· προέλαβον αἱ μαρτυρίαι, ἵνα πιστωθῇ ὁ μαρτυρούμενος. καὶ ὅρα τοῦ Θεοῦ τὴν σοφίαν· τὰς γραφὰς τῶν προφητῶν οὐ συνεχώρησεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μόνον εἶναι, ἀλλὰ καὶ παρὰ Ἰουδαίοις, ἵνα ἐλέγχωνται. εἴασεν αὐτὰς καὶ παρὰ Ἰουδαίοις τοῖς ἀναξίοις, τοῖς θεομάχοις, τοῖς ἐχθροῖς τοῦ Χριστοῦ. διατί οὖν τοῦτο πεποίηκε, καὶ μὴ ἔλαβεν αὐτὰς ἀπ' αὐτῶν; φανερὰ ἡ αἰτία, καὶ οὐ πολλῆς κατασκευῆς δεομένη· ἵνα ἀνύποπτον ᾖ τὸ ἐμὸν κήρυγμα. εἰ μόνοι εἴχομεν τοὺς προφήτας, ἐνῆν ἀντειπεῖν τῷ ἀπιστοῦντι· ἐτόλμησα εἰπεῖν ἐγὼ, ὅτι εἶπε Μωϋσῆς, ἢ εἶπεν Ἡσαΐας, ἢ εἶπε τῶν λοιπῶν προφητῶν τὸ τάγμα, περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς παρουσίας αὐτοῦ γενησομένων; ἐνῆν ἀντειπεῖν τῷ βουλομένῳ καὶ φάσκειν, πόθεν τοῦτο, ὅτι Μωϋσῆς ἐγένετό τις προφήτης; καὶ εἶπε ταῦτα· εἰ ἐκήρυξεν, ὡς ἠθελήσατε ὑμεῖς οἱ χριστιανοὶ πρὸς σύστασιν τῶν οἰκείων δογμάτων καὶ προφήτας πλάσαι καὶ ὀνόματα μυθεῦσαι, ἡμεῖς ἐκ τούτου πρόκριμα ὀφείλομεν ὑπομένειν; νῦν δὲ πᾶσα τῷ ἀντιλέγειν βουλομένῳ, κἂν μικρὰν ἔχοντι δικαιολογίαν, περιῄρηται πρόφασις, διὰ τὸ ταύτας τὰς μαρτυρίας παρ' αὐτοῖς τυγχάνειν, ἃς ἡμεῖς πρὸς σύστασιν τῶν οἰκείων φέρομεν δογμάτων. πόθεν γὰρ μὴ δυνατὸν ἐλέγξαι τὴν τούτων ῥᾳδιουργίαν; ἵνα τοίνυν μὴ ταῦτα λέγηται, συνεχώρησε παρ' ἐκείνοις τὰ τῶν γραφῶν τυγχάνειν βιβλία, ἵνα κἂν ἐγὼ ἀπιστηθῶ, ὡς πρὸς χάριν τῶν οἰκείων δογμάτων πλαττόμενος διὰ τὴν οἰκειότητα, ἐκεῖνοί πως ὠθοῦσι διὰ τὴν ἀλλοτριότητα. ἐὰν ἐρωτήσῃς Ἰουδαῖον (οὐ λέγω τὸν χυδαῖον καὶ δημώδη ὄχλον, ἀλλὰ τὸν ἐντὸς λόγων καὶ νόμων) ἔστι Χριστός; καὶ οὐ λέγει, ὅτι οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ὅτι ἔστι μὲν, οὐχ οὗτος δὲ, ὃν ὑμεῖς λέγετε, ἀλλ' ἄλλος. πῶς τὸ πρᾶγμα οὐκ ἀνέτρεψε, περὶ δὲ τὸ πρόσωπον ἐδίστασεν. ἄλλο δέ ἐστιν ἀρνήσασθαι πρᾶγμα, ἄλλο δὲ πρόσωπον. (οἷον ἐάν τις ἐνάγῃ μοι περὶ χρέους, ἄλλο ἐστὶν εἰπεῖν, οὐ χρεωστῶ, καὶ ἄλλο τὸ εἰπεῖν, οὐ σοὶ χρεωστῶ, ἀλλ' ἄλλῳ· τέως τὸ χρέος ὡμολόγηται): ὅτι μὲν οὖν ἐστι Χριστὸς, ὁμολογοῦσιν· ἀμφιβάλλουσι δὲ, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ παρ' ἡμῶν κηρυττόμενος. καὶ τὸν μὴ ὄντα ἐκδέχονται, ἐπειδὴ τὸν ὄντα ἠρνήσαντο. καὶ παρέσχε αὐτοῖς τὸν νομοθέτην Μωϋσέα αὐτῇ τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ εἰσάγοντα τὸν υἱὸν καὶ τὴν γνῶσιν αὐτοῦ. εἶπε, γενηθήτω στερέωμα, εἶπε, βλαστησάτω ἡ γῆ, εἶπεν, ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα. ὅτε ἦλθεν εἰς τὸν ἄνθρωπον, λέγει, καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, ποιήσωμεν ἄνθρωπον. ἐρωτῶ Ἰουδαῖον, εἰ μόνος ἐστὶ, καὶ οὐκ ἔστι μετ' αὐτοῦ υἱὸς ὃν κηρύττομεν, οὐκ ἔστι πνεῦμα ἅγιον ὃ προσκυνοῦμεν, τίνι εἶπε, ποιήσωμεν ἄνθρωπον; τὸν οὐρανὸν ποιεῖ προστάγματι μόνῳ, τὴν γῆν ὁμοίως καὶ τὰ λοιπά· ὅτε τὸν ἄνθρωπον δημιουργεῖ, τὴν θεογνωσίαν λοιπὸν τοῦ υἱοῦ ὡς διὰ θυρίδων παρακύψαι βουλόμενος, λέγει, ποιήσωμεν ἄνθρωπον· ἵνα δείξῃ καὶ τὸν παρόντα αὐτῷ συνεργόν. λέγουσι τοίνυν οἱ Ἰουδαῖοι στενούμενοι, καὶ μὴ δυνάμενοι τὸ περιφανὲς μετατιθέναι τῆς λέξεως, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις εἶπεν. ἐπειδὴ φανερῶς ἀρνεῖσθαι οὐ δύνανται τῆς λέξεως τὴν φύσιν, ἑτέρῳ τρόπῳ πως ταύτης τὴν ἄρνησιν ἐπεισάγουσι. τίνι τοίνυν εἶπε, ποιήσωμεν; ἀγγέλοις, φησίν. ἐρωτῶ, τίνες μείζους, οἱ ἄγγελοι, ἢ οἱ ἄνθρωποι; πάντως οἱ ἄγγελοι. ὅταν γὰρ πάνυ φθάσωμεν εἰς ἀρετῆς μέτρον, τότε ἐκείνους οὐχ ὑπερβαινόμεθα, ἀλλ' ἐκείνοις ἰσούμεθα. νῦν δὲ πολὺ τῆς ἐκείνων ἀποβεβήκαμεν φύσεως, καὶ ἐλάττους τῆς ἀσωμάτου τῶν ἀγγέλων τυγχάνομεν καταστάσεως. ἄκουε περὶ τούτου Δαβὶδ μαρτυροῦντος· Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους. τέως ἠλαττωμένοι ἐσμὲν παρ' ἀγγέλους. ἡμεῖς ἐλάττους· οἱ ἄγγελοι μείζους. εἰ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐλαττόνων ποιῶν, χρείαν εἶχε συμβούλων τῶν ἀγγέλων ἢ συνεργῶν· ὅτε τοὺς μείζους ἐποίει, οὐχ ἕνα ἄγγελον, ἀλλ' ὁμοῦ τὰς μυριάδας ἐκείνας τὰς ἀναριθμήτους. ὥσπερ γὰρ τοὺς φωστῆρας ὁμοῦ πάντας ἐποίησεν, οὕτως ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους ὁμοῦ· καὶ τοσοῦτοί εἰσιν, ὅτι τὴν τῶν ἀριθμῶν ὑπερβεβήκασι φύσιν. καὶ βοᾷ Δανιήλ· Μύριαι μυριάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ χίλιαι χιλιάδες παρειστήκεισαν. μυρίας μυριάδας ἐποίησεν ἀγγέλων, καὶ χιλίας χιλιάδας ἀρχαγγέλων, καὶ οὐ χρεία συμβούλου ἢ συνεργοῦ, καὶ ἕνα ποιῶν πηλινὸν ἄνθρωπον, βουλῇ κέχρηται; λόγον εἰσάγει; συμβουλὴν λαμβάνει; τί ἐστιν ἄνθρωπος; οὐ γῆ, καὶ ἀπὸ γῆς; οὐ κόνις μόνον καὶ τέφρα; καὶ βοᾷ Ἀβραὰμ τὴν ἑαυτοῦ κηρύττων εὐτέλειαν, Ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός. τί εἰσιν οἱ ἄγγελοι; οὐ πνεῦμα; οὐ πῦρ; καὶ ἄκουε τοῦ Δαβὶδ βοῶντος· Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πῦρ φλέγον. τὴν τοῦ πυρὸς φύσιν ἐργαζόμενος, τὰ νοερὰ καὶ ἀσώματα πνεύματα, οὐ χρείαν εἶχε συμβούλου, οὐ συνεργοῦ, οὐχ ἑτέρου τινὸς πρὸς συμμαχίαν τῶν γινομένων· καὶ τὸν ἀπὸ γῆς ποιῶν, τὸν οἰκτρὸν, τὸν εὐτελῆ, τὸν μικρὸν ὕστερον οὐκ ἐσόμενον, τὸν τάφῳ διαλυόμενον, τὸν καιροῖς δαπανώμενον, βουλὴν εἰσάγει, σκέψιν ποιεῖται; καί φησιν, ἐνδέχεται διὰ τὴν πολλὴν ἀγαθότητα εἰπεῖν δούλοις παρεστῶσι· τί δεῖ γενέσθαι; τί ποιῶμεν; συγχωρῶ καὶ τοῦτο, καὶ μετὰ τὸ τοσοῦτον ἀγαπᾶν δίδωμι τὸ, ποιήσωμεν, πρὸς ἀγγέλους εἰρῆσθαι. τὸ ποιήσωμεν ἤκουσας, τὸ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν οὐκ εἶδες; τοῦτο γὰρ ὀφείλω τῷ λόγῳ καὶ Ἰουδαίων καὶ αἱρετικῶν ἀποῤῥάψαι στόματα. οὔτε γὰρ Ἰουδαῖος, οὔτε πάλιν αἱρετικὸς, ὁ αὐτὸς κατ' ἀλήθειαν Ἰουδαῖος, μᾶλλον δὲ καὶ χείρων. οἱ μὲν γὰρ τὸ σῶμα ἐσταύρωσαν τὸ ὁρώμενον, οἱ δὲ τὴν θεότητα τὴν ἀόρατον πολεμοῦσι, μᾶλλον

Ψαλ. η. ε.

Δαν. ζ. ι.

Γεν. ιη. κζ.
Ψαλ. ργ. δ.

δὲ τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν. ἀλλὰ κἀκεῖνοι ἠλέγχθησαν ἀδυνάτοις ἐπιχειρήσαντες πράγμασι.
διὸ καὶ δίκην μετρίαν ταύτης τῆς τόλμης ἐπὶ τοῦ παρόντος δεδώκασιν, ἀνὰ πᾶσαν
τὴν οἰκουμένην τὸ ἑαυτῶν διεσπαρμένον θεασάμενοι γένος. ὕστερον γὰρ αὐτοῖς ἡ τελεία ἐπαχθήσεται
δίκη, ὅτε τὸ πολύδημον μέλλει συγκροτεῖσθαι κριτήριον, καὶ αὐτοὶ δὲ τῷ δέοντι
καιρῷ τὰς ἀξίας παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἀπαιτηθήσονται δίκας. τοῦτο τί οὖν ἐστι, δι' ὃ πολὺ ταῖς ὁμιλίαις
τούτους παρεθέμην τοὺς λόγους; βούλομαι γὰρ πάλιν τῆς ἀκολουθίας γενέσθαι. οὐ τολμᾷ οὔ-
τε αἱρετικὸς, οὔτε Ἰουδαῖος εἰπεῖν, ὅτι μία εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις Θεοῦ καὶ ἀγγέλων. μὴ γὰρ ἄγγελοι
τῶν γενομένων συνεργοὶ ἦσαν τοῦ Θεοῦ; λειτουργοὶ μόνον, ὑμνοῦντες, δοξολογοῦντες, εἰ-
δότες ὅτι ἐγένοντο, καὶ ἑστήκασι θεωροὶ, βλέποντες τὰ γενόμενα μετ' αὐτούς. ἔβλεπον οὐρανὸν
ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γενόμενον, καὶ ἐξεπλήττοντο· θάλασσαν ἀφοριζομένην, καὶ ἐθαύμαζον· ἐθεώρουν
γῆν κοσμουμένην, καὶ ἔφριττον. ὅτι δὲ οὐκ ἦσαν ἄγγελοι συνεργοὶ, ἀλλὰ θαυμασταὶ,
Ιωβ. λη. ζ. λέγει ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἰώβ· Ὅτε ἐποίησα ἄστρα, ᾔνεσάν με πάντες ἄγγελοι, καὶ ὕμνησαν.
ποιήσωμεν ἄνθρωπον. τὸ ῥῆμα δηλοῖ τὸν λέγοντα καὶ τὸν ἀκούοντα. ὅρα τῆς ὀρθοδόξου
πίστεως τὴν ἀκτῖνα λάμπουσαν ἀεὶ, ὡς ἥλιος φαίνων τὴν ἑαυτοῦ ἀκτῖνα συνάπτει. ποιήσωμεν
ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. ἐφύλαξε καὶ τῶν ὑποστάσεων τὴν
τάξιν, καὶ τῆς οὐσίας τὸ μονοειδές. ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα· οὐ κατ' εἰκόνας.
ἄλλη γὰρ εἰκὼν πατρὸς, καὶ ἄλλη υἱοῦ. ποιήσωμεν, ἵνα τὸ πληθυντικὸν τῶν ὑποστάσεων
δείξῃ· κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, ἵνα τὸ ὁμοούσιον ἑρμηνεύσῃ. καὶ τίς ἐστι τούτου τοῦ μεγάλου λόγου
καὶ τῆς θαυμαστῆς δημιουργίας κοινωνός; Ἰουδαῖοι ἀντιλέγουσι, καὶ ἐπιστομιζόμενοι ἀναισχυντοῦσιν·
αἱρετικοὶ μαίνονται, ἡ ἀλήθεια πολεμεῖται, ὁ τῆς εὐσεβείας λόγος ἀήττητον ἔχει τὴν
ὁμολογίαν. πόθεν οὖν παραστήσωμεν, τίνι εἶπε, ποιήσωμεν ἄνθρωπον, ἢ τίς ἐστιν αὐτοῦ
σύμβουλος; τὸ γὰρ, ποιήσωμεν, ἐστὶν ἀπαρτὶ συμβούλου. λέγει τοίνυν ὁ μακάριος Ἡσαΐας
περὶ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ δι' ἡμᾶς σχήματι τῷ καθ' ἡμᾶς ἐπιδημήσαντι,
Ησ. θ. ϛ. Ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ νεανίσκος ἐδόθη. τὸ μὲν ὂν παιδίον ἐγεννήθη, ὁ δὲ ὢν υἱὸς
ἐδόθη. καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, μεγάλης βουλῆς ἄγγελος· τοῦ παιδίου, υἱοῦ μὲν διὰ
τὴν θεότητα, παιδίου δὲ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστὸς
σύμβουλος. εἰ δὲ τὸν σύμβουλον, ᾧ εἶπε, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ
καθ' ὁμοίωσιν ἡμετέραν, καλέσας βουλῆς ἄγγελον μεγάλης, οὐδέπω, προφῆτα, ἑρμήνευσας τὸ
ἀξίωμα τοῦ παρὰ σοῦ κηρυσσομένου συμβούλου. ἐγένετο γὰρ καὶ Μωϋσῆς σύμβουλος. ἐδόκει
γὰρ συμβουλεύειν λέγων· Μὴ ἀποκτείνῃς αὐτοὺς, μήποτε εἴπωσι τὰ ἔθνη, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι
αὐτοὺς τεκνῶσαι, ἀπέκτεινεν αὐτούς. ἀλλὰ μὴ στήσῃς τὸ θαῦμα μέχρι τοῦ συμβούλου, μὴ κοινοποιήσῃς
τὸ ὄνομα· εἰ καὶ πολλοὶ σύμβουλοι, μὴ ὑβριζέσθω ὁ μόνος. ἀλλ' οὐδέπω ἐνόησας, φησι, τὸ
ἀξίωμα τοῦ κηρυττομένου. ἄκουε περὶ τοῦ θαυμαστοῦ συμβούλου. ἑρμηνεύει γὰρ Ἡσαΐας ἀπὸ
τοῦ προεξελθόντος τὸ ἐσόμενον. θαυμαστὸς, φησι, σύμβουλος, Θεὸς ἰσχυρός. καλῶς προσέθηκε
τῷ Θεῷ τὸ ἰσχυρόν. διὰ τί; ὥσπερ γὰρ ἐγένοντο πολλοὶ σύμβουλοι, καὶ οὐ διὰ τοῦτο ἐλαττωθῆναι
Ψαλ. πα. ϛ. τὸ ἀξίωμα τοῦ ἑνὸς συμβούλου· οὕτως ἐπειδὴ πολλοὶ ἐγένοντο θεοὶ (Ἐγὼ γὰρ εἶπα, θεοί
Εξοδ. ζ α. ἐστε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. καὶ πάλιν, Εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῇ, ἰδοὺ τέθεικά σε εἰς Θεὸν τῷ
Φαραώ) οὕτως ὁ κηρυττόμενος οὐκ ὤφειλεν ὑβρισθῆναι. καὶ ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι Θεὸς, ὡς ὁ
Μωϋσῆς, ἢ ὡς οἱ ἀπόστολοι, ἐπήγαγε, Θεὸς ἰσχυρός. Μωϋσῆς Θεὸς, οὐκ ἰσχυρὸς, ἀλλ' ἐνισχυόμενος.
ἄλλο ἐστὶν ἐνισχυόμενος, ἄλλο ἰσχυρός· ἄλλο δανείζων χάριν, ἄλλο λαμβάνων.
οὗτος Θεὸς ἰσχυρὸς, Μωϋσῆς Θεὸς ἐνισχυόμενος· κἂν μεγάλων ᾖ θαυμάτων ἐργάτης, ἀλλὰ
λαμβάνει τὴν χάριν. ὑπεξούσιοι οἱ ἀπόστολοι, ἐξουσιαστὴς ὁ σωτὴρ, καὶ δίδωσι. Θεὸς ἰσχυρός.
οὐκ ἠρκέσθη δὲ οὐδὲ τούτῳ, ἀλλ' ἐπάγει, ὁ ἐξουσιαστὴς, ἵνα παιδεύσῃ καὶ ἡμᾶς καὶ αἱρετικοὺς,
μὴ ὑπεξούσιον λέγειν τὸν τῆς ἐξουσίας ἄρχοντα. ἄλλο ὑπεξούσιος, ἄλλο ἐξουσιαστής.

στής. θέλεις μαθεῖν αὐτεξουσίου καὶ ὑπεξουσίου διαφοράν; οἱ ἀπόστολοι ὑπεξούσιοι, ὁ σωτὴρ ἐξουσιαστής. Παῦλος εἶδεν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ παιδίσκην ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνος, καὶ λέγουσαν ἐπὶ πάντων, Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι, δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσί. διαπονηθεὶς δὲ ὁ Παῦλος καὶ ἐπιστρέψας, εἶπε τῷ πνεύματι, οὐ τῇ ἐνεργουμένῃ, ἀλλὰ τῷ ἐνεργοῦντι, παραγγέλλω σοι ἐν ὀνόματι Κυρίου Ἰησοῦ ἐξελθεῖν ἀπ᾽ αὐτῆς. καλεῖ Κύριον, ἵνα δείξῃ ἑαυτὸν δοῦλον. ἐπειδὴ δὲ θαῦμα ἦν ὑπὲρ ἄνθρωπον, τοὺς δαίμονας ὑπακούειν ἀνθρώποις, ἵνα μὴ ὄψις ἁρπάσῃ τὴν φωνήν, καὶ νομισθῶσιν [ὡς] θεοὶ οἱ τοῦ Θεοῦ ὑπηρέται, παραγγέλλω σοί, φησιν, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου. δούλου δὲ παραγγέλλειν, δεσπότου δὲ ἐξουσιάζειν. εἶδες οἰκέτην παραγγέλλοντα, βλέπε δεσπότην ἐπιτάσσοντα. προσηνέχθη τις τῷ δεσπότῃ δαιμονιῶν, κωφὸς καὶ ἄλαλος. οὐκ εἶπεν ὁ δεσπότης, παραγγέλλω σοι τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν δαιμόνιον, ἀλλ᾽, Ἐγώ σοι ἐπιτάσσω. τὸ παράγγελμα Παύλου, τοῦ ἐξουσιαστοῦ τὸ ἐπιτάσσειν· ἐγώ σοι ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἀπ᾽ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς. ὑπήκουσεν ὁ δαίμων· ἐπέγνω γὰρ τὴν ἐξουσίαν. λεγέτω ὁ μακάριος Ἰεζεκιὴλ πρὸς τὴν αἱρετικὴν συναγωγήν, Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, ἐδικαιώθη ἡ ἀδελφή σου Σόδομα ὑπὲρ σέ. καὶ τί ἐστιν, ὃ λέγει; ἐὰν γὰρ μὴ μάθῃς ὃ λέγει, οὐ δυνήσῃ ἐφοδιασθῆναι πρὸς τὴν τῆς θεωρίας ″ κατάληψιν. οἱ Σοδομῖται ἀπειρημένοι καὶ ἀπηγορευμένοι ″ τυγχάνοντες. παρανομίᾳ γὰρ συνέζων· διὸ καὶ θεηλάτῳ κατηναλώθησαν πυρί. καὶ ἡ Ἱερουσαλὴμ μετὰ τὴν ἐκείνων ἀναίρεσιν καὶ τῆς πόλεως αὐτῶν τὴν πυρπόλησιν, μετὰ πολλὰς ἡμέρας, ἀνθοῦσα μὲν τῇ ὄψει, τῇ δὲ κακίᾳ μείζονα ποιοῦσα. ὅτι τοίνυν τὴν τῶν Σοδόμων ὑπερέβησαν οὗτοι κακίαν, ὄμνυσιν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἰεζεκιὴλ λέγων οὕτω· Ζῶ ἐγὼ ἀδωναΐ, λέγει Κύριος, εἰπὲ πρὸς τὴν ἀσύνθετον τὴν θυγατέρα Ἱερουσαλήμ, οὐχ ἥμαρτεν ἡ ἀδελφή σου Σόδομα κατὰ τὰ ἡμίσεα τῶν ἁμαρτιῶν σου· καὶ ἐδικαιώθη Σόδομα ἐκ σοῦ· ἀντὶ τοῦ, πρὸς σύγκρισιν σὴν Σόδομα δικαία ἐστίν. οὕτως εἴ τις ἔλεγεν αἱρετικοῖς, ἐδικαιώθησαν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἀπὸ τῆς παραβολῆς τῆς κατὰ τῆς αἱρετικῆς μανίας· ἐδικαιώθησαν δαίμονες, ὅτι οἱ μὲν υἱὸν Θεοῦ λέγουσιν, οἱ δὲ ποίημα. ἐδικαιώθη Σόδομα ἐκ σοῦ. ζητῶ δὲ ἐν παραδόξῳ τὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν οἱ τὰ Σοδομιτῶν πράξαντες οὐκ ἀπώλοντο, ὡς Σοδομῖται· μᾶλλον δέ, εἰ ἐδιπλασίασαν τὰ ἁμαρτήματα, διὰ τί μὴ ἠρημώθησαν ὡς ἐκεῖνοι; ὁ Θεὸς οὐ μόνον ἔβλεπε τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀκμάζουσαν ἀσέβειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν μετὰ ταῦτα τῶν πιστῶν εὐσέβειαν. προῄδει ὅτι ἔμελλε προϊέναι ἐκ τῆς Ἰουδαίας ἡ ἁγία θεοτόκος παρθένος, προεώρα τὸν χορὸν τῶν ἀποστόλων, προέβλεπε τὰ τάγματα τῶν ὁμολογητῶν, τὰς μυριάδας τῶν Ἰουδαίων τῶν μελλόντων πιστεύειν. ὅτε γὰρ ἀνῆλθεν ὁ Παῦλος εἰς Ἱερουσαλήμ, λέγουσιν οἱ ἀπόστολοι, Θεωρεῖς, ἀδελφὲ Παῦλε, πόσαι μυριάδες εἰσὶ τῶν πιστευσάντων Ἰουδαίων; προειδὼς οὖν τοὺς ″ πιστεύοντας, ἐφείσατο τῶν ἀπιστησάντων, οὐ δι᾽ ἐκείνους, ἀλλὰ διὰ τὸν ἐξ αὐτῶν μέλλοντα τίκτεσθαι καρπόν. καὶ μαρτυρεῖ Ἡσαΐας· Καὶ εἰ μὴ Κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς Σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ ὡς Γόμορρα ἂν ὡμοιώθημεν. ἀλλ᾽ ἆρα μὴ ἡμεῖς ἐβιασάμεθα τὸ ῥῆμα, καὶ περὶ ἄλλου εἶπεν Ἡσαΐας; ἀλλὰ ἄκουε ταῦτα Παύλου τοῦ τῶν προφητῶν ἀδελφοῦ καὶ ἑρμηνέως λέγοντος· Ἀδελφοί, νῦν λεῖμμα κατ᾽ ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν, ἵνα σωθῇ τὸ κατάλειμμα· καὶ καθὼς εἶπεν Ἡσαΐας, εἰ μὴ Κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλειπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς Σόδομα ἂν ἐγενήθημεν. ″ ἅπαντα γὰρ πρόοιδεν ὁ Θεός, καὶ οὐχ ὡς ἡμεῖς χρόνῳ διδασκόμεθα τὰ πράγματα, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς διὰ τῆς πείρας μανθάνει· πάλιν λέγω, ὡς πολλάκις εἶπον, τὰ τέλη τῶν αἰώνων ἔβλεπε. τὸν Ἀδὰμ εἶδεν ἁμαρτάνοντα· προεώρα καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ μέλλοντας δικαίους. ἔβλεπεν αὐτὸν ἐκβαλλόμενον τοῦ παραδείσου, ἀλλὰ προεώρα ἡτοιμάσθαι αὐτῷ βασίλειον τὸ θαυμαστόν. πρὸ τοῦ παραδείσου ἡ βασιλεία ἐγένετο. θαυμάζεις ὅτι Ἀδὰμ ἐξεβλήθη τοῦ παραδείσου; θαύμασον, ὅτι πρὸ τοῦ παρα-

Πραξ. ις. ιζ.

Μαρκ. θ. κε.

Ιεζ. ις. μζ. ν.

Ιεζ. ις. μζ. ν. καὶ Ιερ. γ. ι ια.

Πραξ κα. κ.

Ησ. α. θ.

Ρωμ. ια. ε.

Ρωμ θ κθ.

Ματθ. κε. λδ.

ἴσ. λείπ. ἀκούοντες ἀγαθὰ, ἣν βασιλεία

ἴσ. λείπ., ὅμως λέγοντες,

γρ. πρᾶγμα

γρ. γράμμα

δείσου ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν αὐτῷ ἡτοίμαστο. λέγει ὁ σωτήρ· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. αἰσχυνθήτωσαν αἱρετικοὶ τὰ ἡτοιμασμένα ″ τοῖς ἁγίοις πρὸ καταβολῆς κόσμου· καὶ ″ ὁ υἱὸς ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν. ῥήματι ὁμολογοῦσι μονογενῆ, ἐπειδὴ ἀπαλεῖψαι τὸ ″ γράμμα οὐ δύνανται. τὸ ῥῆμα χαρίζονται, καὶ τὸ ″ πρᾶγμα κλέπτουσιν. ἐὰν εἴπωμεν μονογενῆ υἱὸν, ἀληθῶς λέγουσι, γέγραπται καὶ πρωτότοκος πάσης τῆς οἰκουμένης. οὐκοῦν κατὰ τοὺς αἱρετικοὺς τὰ δύο μάχεται. εἰ γὰρ πρωτότοκος, οὐ μονογενής. ὁ γὰρ πρωτότοκος ὅταν ἀδελφοὺς ἔχῃ, πρωτότοκος λέγεται· ὁ δὲ μονογενὴς ἐὰν ἀδελφοὺς ἔχῃ, μονογενὴς οὐ λέγεται. μονογενὴς γάρ ἐστιν ὁ μόνος ἔκ τινος γεννηθεὶς, καθὼς καὶ ἡ γραφὴ μαρτυρεῖ πρὸς τὸν Ἀβραὰμ λέγουσα, Λάβε τὸν υἱόν σου τὸν μονογενῆ. πρωτότοκος λέγεται ὁ ἀδελφοὺς ἔχων· πρωτότοκος γὰρ τῷ γεννᾶσθαι πρῶτος· ὁ δὲ μονογενὴς, τῷ μὴ ἔχειν ἀδελφοὺς λέγεται μονογενής. καὶ ἑτέρως δὲ μονογενής ἐστιν, ὁ ″ μονογενὴς ἔκ τινος γεννηθείς· οὐχ ὁ μόνος γενόμενος, ὡς ῥᾳδιουργοῦσιν αἱρετικοὶ, μονογενὴς, ὅτι μόνος ἐγένετο τοιοῦτος. οὐκοῦν ὁ Ἠλίας μονογενής, ὅτι μόνος τοιοῦτος· ὅπερ οὐκ ἔχει λέγειν· ἀλλὰ μονογενῆ ἔθος λέγειν τῇ γραφῇ, τὸν μόνον ἔκ τινος γεννηθέντα, κατὰ τὴν παραδοθεῖσαν ἀπόδειξιν τῷ ῥήματι. πρόσεχε. ὁ πρωτότοκος ἐὰν ἀδελφοὺς μὴ ἔχῃ, μονογενής ἐστιν· ἐγὼ οὐχ ἕνα, οὐ δύο, οὐ τρεῖς, ἀλλὰ πολλοὺς πρωτοτόκους εὑρίσκω. ξένον πρᾶγμα· πρωτότοκοι πῶς πολλοί; εἷς γὰρ ὀφείλει εἶναι. ἐξέτεινα τὸν λόγον διὰ τὸν πρωτότοκον καὶ τὸν μονογενῆ· λύωμεν δὲ τὸ ἄπορον. τὸν πρῶτον πιστεύοντα Θεὸς ἐν τῇ ἰδίᾳ γενεᾷ πρωτότοκον καλεῖ, οὐχ ὡς πρῶτον ἄλλων πιστῶν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἰδίοις χρόνοις πρῶτον φανέντα. οἷον, ἐν Αἰγύπτῳ ἦν ὁ λαός· λέγει ὁ Θεὸς διὰ Μωϋσέως, Υἱὸς πρωτότοκός μου Ἰσραήλ· ″ εἶπα δέ σοι, ἐξαπόστειλόν μοι τὸν λαόν μου. ἰδοὺ λαὸς πρωτότοκος, ἐπειδὴ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ πρωτότοκος ἦν λαὸς, ἐπεγνωκὼς τὸν Θεόν. ἀνέκυψε μετὰ ταῦτα Δαβὶδ, μετὰ τὸν νόμον, μετὰ πολλὰς γενεάς, καὶ ἐπαγγέλλεται λέγων ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ τὸν Χριστὸν ἀναστήσειν, καὶ λέγει οὕτως· Εὗρον Δαβὶδ τὸν δοῦλόν μου· ἐν ἐλαίῳ ἁγίῳ μου ἔχρισα αὐτόν. αὐτὸς ἐπικαλέσεταί με, πατήρ μου εἶ σύ, κἀγὼ πρωτότοκον θήσομαι αὐτόν. εἰ δὲ πρωτότοκος ὁ Δαβὶδ, πρωτότοκος καὶ ὁ λαός, ὁ Ἀδὰμ πρωτότοκος ἐν τῇ ἰδίᾳ γενεᾷ. Νῶε, Σὴμ πρωτότοκοι· Ἀβραὰμ πρωτότοκος ἐν τῇ ἰδίᾳ γενεᾷ, Μωϋσῆς, Ἠσαΐας, ἐπειδὴ κατὰ τοὺς ἑαυτῶν χρόνους προέκυψαν εἰς εὐσέβειαν, ἐκ τούτων πολλῶν πρωτοτόκων συνήχθη μεγάλη ἐκκλησία καὶ ἔστιν ἐν οὐρανῷ. μαρτυρεῖ Παῦλος· Προσεληλύθατε Σιὼν ὄρει, καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος Ἱερουσαλήμ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων, πανηγύρει καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς. ἐκείνων τῶν πρωτοτόκων εἷς ἐστι κατὰ σάρκα Χριστὸς, κατὰ τὴν θεότητα μονογενής. ἐπειδὴ γὰρ τὸν ἐν ἑκάστῃ γενεᾷ προκόπτοντα προσλαμβάνεται, μετὰ πάντων καὶ αὐτὸς πρωτότοκος λέγεται. διὰ τοῦτο λέγει Παῦλος, Πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς. ἀλλ' ἔνι περὶ τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ εἰπεῖν· τηρεῖται δὲ τὸ διήγημα τῇ ἑξῆς, τῇ ἕκτῃ ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ καὶ ἐπλάσθη· ἵνα, τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος συνεργούσης, ἐντελέστερον σαφηνισθῇ κατὰ δύναμιν τὴν ἡμετέραν ὁ λόγος, οὐκ ἐξ ὧν ″ παιδευόμεθα. κοινὴ γὰρ ἡ πηγή, κοινὰ πάντα τὰ προκείμενα δῶρα, ἐὰν μόνον θέλωμεν ἡμεῖς μετὰ πάσης προθυμίας σπουδάζειν.

Γεν. κβ. β.

γρ. ἐπιγεννηθεὶς

ἴσ. μόνος

Ἐξοδ. δ. κβ. κγ.

γρ. εἶπε

Ψαλμ. πη. κ. κς. κζ.

Ἑβρ. ιβ. κβ.

γρ. λογιζόμεθα.

ΗΘΙΚΟΝ

Ψαλμ. ρμ. β.

ἴσ. πῶς

Τρέψωμεν δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τὴν τῶν ἠθῶν ἐπιμέλειαν. χθὲς ἐδείχθη πῶς δεῖ εἶναι τὴν ἔπαρσιν χειρῶν πεπαρρησιασμένων ἐν εὐσεβείᾳ. ὁ διδοὺς πένησι λεγέτω, ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου· ὁ ἐγείρων πεσόντα λεγέτω, ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου. ζητήσωμεν δὲ τὸ προοίμιον τοῦ ψαλμοῦ, ἐπειδὴ ἃ ψάλλομεν, πάντως εἰδέναι χρή. διὰ τί λέγομεν, κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου; ″ πᾶν γὰρ θυμίαμα κατευθύνεται. οὐ γὰρ ὁ Θεὸς εὐωδίᾳ τέρπεται μύρων. τί οὖν ἐστι, κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου, ὡς θυμίαμα ἐνώπιον

ἐνώπιόν σου; ποῖον θυμίαμα; δύο ἦν θυσιαστήρια ἐν τῇ σκηνῇ· ἓν ἐν τῇ αὐλῇ ἔξω ἐν τῷ ὑπαίθρῳ· ἕτερον δὲ εἰς τὰ ἅγια ὑπὸ στέγην. τὸ ἔσω θυσιαστήριον, θυμιαμάτων ἦν μόνον, οὐχ αἱμάτων χύσεως· τὸ δὲ ἔξω θυσιαστήριον, τῶν θυομένων ζώων καὶ ἄρτων προσφορᾶς καί τινων ἄλλων. καὶ τὸν μὲν ἔξω βωμὸν κελεύει ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῇ ἐκ λίθων ἀπελεκήτων ποιῆσαι, τὸν δὲ ἔνδον ἐν τῇ σκηνῇ ἐκ χρυσίου τετορνευμένον. τί αἰνίττεται ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις διὰ τούτων, ἀναγκαῖον ζητῆσαι. δύο λαοὺς ὑπηρετουμένους τῇ τοῦ Θεοῦ δόξῃ· καὶ τὸν μὲν, ἀπαίδευτον λαὸν, τὸν δὲ, πεπαιδευμένον. ὁ περὶ λέξιν σολοικίζων, ἢ βαρβαρίζων, τοὺς λόγους ἔχει λίθους ἀπελεκήτους· ἀλλ' ὅμως εἰς τὸ θυσιαστήριον προσχωρεῖται. πάλιν τετορνευμένος χρυσὸς, ὁ εὔτιμος λέγεται λόγος. καὶ οὔτε τοῦτο ὑφαιρεῖται, οὔτε τοῦτο ἐκβάλλεται. καὶ γὰρ ἐκεῖ Θεοῦ θυσιαστήριον, καὶ ἐνταῦθα Θεοῦ θυσιαστήριον. ἦν δὲ ἐκ τεσσάρων εἰδῶν συγκείμενον τὸ μύρον· στακτῆς, ὄνυχος, χαλβάνης, λιβάνου. ἐπειδὴ δὲ τὸ μύρον ἐκ διαφόρων σύγκειται, καὶ ἡ ἀρετὴ δὲ ἐκ διαφόρων, φησί· Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου· ὡς ἐκεῖνο τὸ ἐκ πολλῶν συγκείμενον, καὶ εἰς μίαν εὐωδίαν ἀποτελούμενον. ἐπειδὰν μετὰ τῆς εὐχῆς εἰσέρχεταί τις νηστείαν ἔχων, ἐλεημοσύνην, πίστιν, ἀπεικαθήτω, φησὶν, ἡ τετραπλῆ ἀρετὴ ἐκείνῳ τῷ θυμιάματι τῷ ἐνώπιόν σου κατευθυνόντι. οὕτω καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ ἀλλαχοῦ· Ἰδοὺ δὴ, φησὶ, τί καλὸν, ἢ τί τερπνὸν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό; ὡς μύρον ἐπὶ κεφαλῆς, τὸ καταβαῖνον ἐπὶ πώγωνα, τὸν πώγωνα τοῦ Ἀαρών. ἀπεικάζει τὴν ἀγάπην μύρῳ ἱερατικῷ, τὴν εὐχὴν θυμιάματι ἱερατικῷ. ἔχεις τὴν σωφροσύνην; ἀδελφὸς εἶ τοῦ ἱερέως. ἱερωσύνην (φέρε εἰπεῖν) οὐκ ἔχω, σωφροσύνην ἔχω. ἀδελφή ἐστιν ἡ ἐμὴ σωφροσύνη τῆς σῆς ἱερωσύνης. πόθεν τοῦτο; καὶ γὰρ ἐκεῖνον ἁγνὸν δεῖ εἶναι τὸν ἱερουργοῦντα, καὶ ἐμὲ ἁγνὸν τὸν λατρεύοντα· ἐὰν ἔχω σωφροσύνην, λαμβάνω ἱερωσύνην. πόθεν τοῦτο; Δαβὶδ φεύγων τὸν Σαοὺλ, ἦλθε πρὸς Ἀβιάθαρ τὸν ἀρχιερέα, καὶ λέγει αὐτῷ, Δός μοι ἄρτους· ἐπειδὴ ἐξαίφνης ἀπεστάλην παρὰ βασιλέως, ἐφόδια οὐκ ἔχω. λέγει ὁ ἀρχιερεὺς ὁ τῶν νόμων ἔμπειρος· οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἄρτος ἄλλος, ἀλλ' ἢ ἅγιος, ὃν οὐκ ἐξὸν ἄλλῳ φαγεῖν, ἀλλ' ἢ τῷ ἱερεῖ. ἐπεὶ οὖν ἔβλεπε τὴν ἀνάγκην, ἐφοβεῖτο δὲ τοὺς τῆς προθέσεως ἄρτους προσδοῦναι, ζητεῖ παρὰ τῶν μὴ οὐκ ὄντων ἱερέων καθαρότητα, καὶ λέγει· Εἰ ἔστι τὰ παιδάρια τὰ μετὰ σοῦ καθαρὰ ἀπὸ γυναικῶν, λάβε. τὴν γὰρ σωφροσύνην, ἀδελφὴν τῆς ἱερωσύνης ἡγεῖτο. καὶ ἵνα μή τις εἰς διαβολὴν τοῦ ἱερέως ἐκλάβοι τὸ δοθῆναι τοὺς ἄρτους τοῖς μὴ οὖσιν ἱερεῦσιν, ἄκουε πῶς ὁ σωτὴρ, ὡς καλῶς αὐτοῦ γεγονότος, μνημονεύει. ἐνεκάλουν τοῖς ἀποστόλοις ποτὲ Ἰουδαῖοι, ὅτι στάχυας τίλλουσι, καὶ ψώχοντες ταῖς χερσὶν ἐσθίουσι. λέγει αὐτοῖς ὁ σωτήρ· Οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησε Δαβὶδ ὅτε ἐπείνασε, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν φαγεῖν, οὔτε αὐτῷ, οὔτε τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνον; εἶδες ἀδελφὴν ἱερωσύνης σωφροσύνην; εἶδες πῶς ὁ Θεὸς οὐ πρόσωπα βλέπει, ἀλλὰ ἀλήθειαν δοκιμάζει; παρασκευασώμεθα τοίνυν πρὸς εὐποιΐαν καὶ πρὸς δικαιοσύνην, ἵνα ἡ νηστεία λάβῃ πτερά. ὥσπερ γὰρ πετεινὸν ἐὰν μὴ ἔχῃ τὴν τῶν πτερύγων συνεργίαν, ἵπτασθαι οὐ δύναται· οὕτω καὶ ἡ νηστεία δύο πτερὰ ἔχει, προσευχὴν καὶ ἐλεημοσύνην, ὧν ἄνευ πέτεσθαι οὐ δύναται. βλέπε τὸν Κορνήλιον μετὰ τῆς νηστείας καὶ ταῦτα τὰ πτερὰ κεκτημένον. διὸ καὶ φωνῆς αὐτῷ φερομένης ἤκουσεν οὐρανόθεν· Κορνήλιε, αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν πρὸς τὸν Θεόν. ὑπόθου ζῶον εἶναι τὴν νηστείαν, ἀγαπητὲ, πτερὰ δὲ πάλιν ταύτης ἐλεημοσύνην καὶ προσευχὴν καθεστάναι, ὧν ἄνευ ταύτην δηλῶ μὴ δύνασθαι πέτεσθαι. ὁ τοιοῦτος κἂν μὴ λαλῇ γλώττῃ μεγάλῃ, τὸ δίκαιον βοᾷ. μεγάλη γὰρ δικαιοσύνης συνήγορος ἀρετή. διὸ λέγει· Εἰσάκουσον, Κύριε, δικαιοσύνης μου. πρῶτον μὲν οὖν καὶ μέγιστον ἀγαθὸν, προσευχὴ καὶ ἐλεημοσύνη καὶ δικαιοπραγία· τὸ δὲ ἀσφαλὲς καὶ ἀσάλευτον, καὶ ῥίζα πάντων, ἡ περὶ τὸν Θεὸν γνῶσις, ἡ τοῦ μονογενοῦς

Ἐξοδ. λ. λδ.

Ψαλ. ρλβ. α.

α. Βασ. κα. α.

Λκ. ς. α.

Πραξ. ι. δ.

Ψαλ. ις. α.

προσκύνησις, ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος ὁμολογία, μία πίστις, ἀδιαίρετος, ἀσφαλὴς, ἄσχιστος, ἀμέριστος. Εἴρηται ὃ μέλλω λέγειν, ἀλλ᾽ ὅμως πάλιν λέγω. ὁ Θεὸς σοφὸς ὢν συνεχώρησεν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐξάρχων τὰς αἱρέσεις ἔχειν τὰς ἐπωνυμίας ἀπὸ τῶν ἰδίων δογμάτων, ἵνα φανῇ, ὅτι οὐ Θεοῦ δόγμα, ἀλλ᾽ ἀνθρώπων ἐστὶν εὕρεμα τὰ παρ᾽ αὐτῶν δοξαζόμενα· οἷον, Μακεδονιανοὶ ἀπὸ Μακεδονίου, Ἀρειανοὶ ἀπὸ Ἀρείου, Εὐνομιανοὶ ἀπὸ Εὐνομίου. ὁμοίως δὲ αἱ λοιπαὶ αἱρέσεις· τὴν μέν τοι πίστιν τῶν ἀποστόλων ἄτρεπτον θέλων φυλάξαι, οὐ συνεχώρησεν αὐτοὺς ἀπὸ ἀνθρώπου ὀνομάζεσθαι. κἂν γὰρ καλῶσιν ὁμοουσιαστὰς, οὐκ ἄνθρωπον ἑρμηνεύουσιν, ἀλλὰ τὴν πίστιν κηρύττουσιν. ὅτι γὰρ τὸ ἀπὸ ἀνθρώπων καλεῖσθαι οὐκ ἔστι πιστῶν, ἀλλὰ αἱρετικῶν, λέγει Παῦλος Κορινθίοις μεμφόμενος· α Κορ α. ια. Ἀκούω ἐν ὑμῖν σχίσματα εἶναι. ὁ μὲν γὰρ λέγει, ἐγὼ μέν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλὼ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ. ὁρᾷς ὅτι τὸ ἀπὸ ἀνθρώπων καλεῖσθαι, σχισμάτων ἐστίν; οὐκ ἦν ἀξιοπιστότερος Μακεδονίου Πέτρος; τὰ ὀνόματα τῶν ἀποστόλων φεύγει, παραχωροῦντα τῇ δόξῃ τοῦ Χριστοῦ· καὶ σὺ καταπίμνεις τὴν πίστιν, τὴν ἀδιαίρετον βασιλείαν, τὴν ἀμέριστον δόξαν; ἀλλὰ μέχρι τούτου. ἔχομεν γὰρ τὸν λύχνον καὶ τὸ φῶς. Ψαλμ. ριη. ρε. Λύχνος γὰρ τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου, καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου. διὰ τί λύχνος; διὰ τί φῶς; λύχνος γὰρ τοῖς κατηχουμένοις· φῶς τοῖς τελειουμένοις. παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ἄχραντον ὑμῶν τὴν νηστείαν φυλάξαι, ἀμόλυντοι ἀπὸ ἀδικίας, καθαροὶ ἀπὸ πλεονεξίας. βλέπε ματαιότητα τῶν περὶ τὴν ἀποχὴν τῶν βρωμάτων σχολαζόντων, καὶ τὴν ἀποχὴν τῶν ἁμαρτημάτων μὴ φροντιζόντων. οὐ πίνω, φησὶν, οἶνον, οὐκ ἐσθίω ἔλαιον, οὐ τρώγω κρέα. καλῶς· ἀληθῶς διὰ Θεὸν καλὰ καὶ ταῦτα. ἀλλὰ ζητήσωμεν τὸ πρᾶγμα. ἄρτος, ὕδωρ, οἶνος, κρέα, ἔλαιον, πάντα ταῦτα Θεοῦ δημιουργήματα· πλεονεξία δὲ καὶ ἀδικία καὶ ἀσέβεια, τοῦ διαβόλου ἔργα. τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ ἀφίστασαι διὰ νηστείαν, τῶν ἔργων τοῦ διαβόλου οὐκ ἀφίστασαι διὰ νηστείαν; ἄρτος καὶ οἶνος καὶ ἔλαιον, καὶ ὅσα ἄλλα, Θεοῦ εἰσιν ἔργα, ὅλα καλὰ, καὶ καλὰ λίαν. α Τιμ δ. δ. λέγει Παῦλος· Πᾶν κτίσμα Θεοῦ καλὸν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετ᾽ εὐχαριστίας λαμβανόμενον. ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου Θεοῦ καὶ ἐντεύξεως. Εἰ οὖν εὐλογεῖται διὰ λόγου Θεοῦ καὶ ἐντεύξεως, εἰ οὖν εὐλογεῖται, εἰ οὖν ἁγιάζεται, διὰ τί ἀπεχόμεθα; ἀδικίαι δὲ καὶ πλεονεξίαι καὶ τὰ τοιαῦτα, τοῦ διαβόλου ἔργα εἰσί. τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ ἀφίστασαι διὰ νηστείαν, καὶ τῶν ἔργων τοῦ διαβόλου οὐ χωρίζῃ διὰ εὐσέβειαν; καὶ μὴν, ἀδελφοὶ, κατὰ τοῦ μὴ νηστεύοντος κρίσις οὐχ ὥρισται· κατὰ δὲ τοῦ ἀδικοῦντος τιμωρίαν ἠπείλησεν. τὰ ἀδιάφορα φεύγομεν, καὶ τὰ ὑπόδικα οὐ φεύγομεν; ἀγαθὸν ἡ ἐλεημοσύνη. * * τῇ μὲν γὰρ ὄψει σκορπιζομένη, τῇ δὲ ἀληθείᾳ συνάγει. τῇ γὰρ γῇ δανείζει, ἀφ᾽ ἧς ἐκδέχεται τὰ σπέρματα· οὕτως ἡ ἐλεημοσύνη δοκεῖ μὲν ἄλλοις διδόναι, τῇ δὲ ἀληθείᾳ τῷ δεδωκότι ταμιεύεται. Ψαλ. ριαʹ. θ. Ἐσκόρπισε γὰρ, φησὶν ὁ Δαβὶδ, ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα. οὕτω νηστεύσωμεν, οὕτω προσκυνήσωμεν, οὕτω πιστεύσωμεν, τὸν πατέρα δοξάζοντες, τὸν υἱὸν ὑμνοῦντες, τὸ ἅγιον πνεῦμα προσκυνοῦντες, ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΣΜΟΠΟΙΙΑΝ. λογ. ε.

Πολλὰ μὲν καὶ μεγάλα τὰ παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις δεδωρημένα· πρώτη δὲ αὐτῶν καὶ μεγίστη πασῶν δωρεῶν, ἡ τῶν γραφῶν διδασκαλία. ἥλιος μὲν γὰρ καὶ σελήνη καὶ πᾶς ὁ τῶν ἄστρων χορὸς, καὶ ποταμοὶ καὶ πηγαὶ καὶ λίμναι πρὸς τὴν τῶν σωμάτων θεραπείαν γεγένηνται· αἱ δὲ ἅγιαι γραφαὶ πρὸς τὴν τῶν ψυχῶν διόρθωσιν ἐδόθησαν. ὅσῳ δὲ σωμάτων ἀνωτέρα ψυχὴ, τοσούτῳ

τῶν

ἀσύγκριτος. τῶν ἄλλων δωρεῶν λυσιτελεστέρα ἡ τῶν θείων γραφῶν*. διὰ τοῦτο λέγει ὁ σωτήρ· Ἰωάν. ε. λθ. Ἐρευνᾶτε τὰς γραφὰς, ἐν αἷς δοκεῖτε ζωὴν αἰώνιον ἔχειν. ἐρευνήσωμεν τοίνυν τοὺς θησαυροὺς τῶν γραφῶν, καὶ τῆς ἐπαγγελίας ἀψώμεθα, καὶ τοῦ ἀνθρώπου τὴν δημιουργίαν κατὰ δύναμιν ἐξειπεῖν ἐπιχειρήσωμεν. μηδεὶς δὲ πάλιν μεμφέσθω τοῖς μετὰ ἀκριβείας ζητουμένοις. ἴδιον γὰρ τῶν φλυαρεῖν ἐπιχειρούντων τοῦτο, τὸ μέμφεσθαι ταῖς τοῦ Θεοῦ διατάξεσι, καὶ "ἐγκαλοῦντες τοῖς μετὰ ἀκριβείας λεγομένοις. ἐγκαλεῖν ἤκουσά τινων ἐγκαλούντων ὅτι, τίς χρεία ἦν εἰπεῖν περὶ πυρὸς καὶ ὕδατος, ὅτι πιέζει τὸ πῦρ ὕδατος ἐπιβαλλομένου; ἡμεῖς, φησὶ, φυσιολογίαν οὐ θέλομεν μανθάνειν, ἀλλὰ θεολογίαν. δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι ταῦτα τὰ ῥήματα ἀργῶν ἐστι καὶ ῥαθύμων. μετὰ γὰρ τὴν θεολογίαν ἡ φυσιολογία κρηπῖδα παρέχει τῇ εὐσεβείᾳ. εἰ δὲ ἐκβάλλουσι φυσιολογίαν, ἐγκαλείτωσαν τοῖς προφήταις, μεμφέσθωσαν τοῖς ἀποστόλοις. ὁ ἀπόστολος φυσιολογεῖ· Οὐ πᾶσα σὰρξ ἡ αὐτὴ σάρξ· ἀλλ' ἄλλη μὲν σὰρξ α. Κορ. ιε. λθ. κτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ πετεινῶν· καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια. διὰ τί φυσιολογεῖ Παῦλος, καὶ ἀπὸ μουσικῶν ὀργάνων ἐγκαλεῖ καὶ λέγει· α. Κορ. ιδ. ι. κ. ζ. Τοσαῦτα, εἰ τύχοι, γένη φωνῶν ἐστιν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν ἄφωνον" αὐτῶν; ἢ ἦχον; καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς παρασκευάζεται εἰς πόλεμον; εἴτε αὐλὸς, εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον, ἢ τὸ κιθαριζόμενον; τί κοινὸν εἶχεν ἡ Παύλου γλῶσσα πρὸς αὐλὸν καὶ κιθάραν; ἀλλὰ φυσιολογεῖ ἀπὸ τῶν φαινομένων, ἵνα παραστήσῃ τὰ νοούμενα. τίς ἦν χρεία ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Ἰὼβ φυσιολογηθῆναι τοσαῦτα; Ἰωβ. δ. ι. σθένος λέοντος, φωνὴ λεαίνης, γαυρίαμα" δρακόντων ἐσβέσθη· ἢ λέοντος μυρμηκολέων ὤλετο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν βορὰν· νεοσσοὶ δὲ γυπῶν τὰ ὑψηλὰ πέτονται. διὰ τί ἄλλος προφήτης ἔλεγεν· Ἡσ. λα. δ. Ὃν τρόπον ἐὰν λάβῃ λέων, καὶ ἁρπάσῃ, καὶ βοήσῃ ἐπὶ τῇ θήρᾳ, καὶ πλησθῇ τὰ ὄρη τῆς φωνῆς αὐτοῦ; καὶ αὐτὸς ὁ σωτὴρ φυσιολογεῖ· Ματθ. ιγ. λα. Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃ μικρότερον μέν ἐστι τῶν ἄλλων σπερμάτων, αὐξηθὲν δὲ μεῖζον πάντων γίνεται τῶν λαχάνων. καὶ πάλιν· Μαρ. δ. κϛ. Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ, ὃς ὅταν λάβῃ τὸν σπόρον αὐτοῦ, καὶ βλαστάνῃ, καὶ μηκύνηται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ βλαστάνει πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα σῖτον πλήρη ἐν τῷ στάχυϊ. φυσιολογεῖ καὶ τὸν οὐρανὸν ὁ σωτήρ· Ματθ. ις. γ. Ἐὰν γένηται, φησὶν, ὁ οὐρανὸς ὑπὸ τὸν ὄρθρον πυρρὸς, λέγετε, εὐδία. στυγνάζει γὰρ πυρράζων ὁ οὐρανός. τίς ἦν χρεία τούτων; ταῦτα λέγω διὰ τοὺς ἀπαιδεύτως ἐγκαλεῖν ἐπιχειροῦντας. περὶ Θεοῦ κινεῖται λόγος, καὶ φεύγεις τὴν ἀκριβῆ τῶν δογμάτων ἀκρόασιν; ἐπεὶ τοίνυν πρόκειται Θεοῦ χάριτι εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου δημιουργίαν εἰπεῖν, οὐ κατ' ἀξίαν τοῦ πράγματος, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν τὴν ἡμετέραν, ἀναγκαίως εἰς τὴν ὑπόθεσιν καθήξομεν. ἐκεκόσμητο ὁ οὐρανὸς, ἐστεφάνωτο τοῖς καρποῖς ἡ γῆ, διώριστο τὰ τῆς θαλάσσης ὕδατα, ἐβλάστησε βλαστήματα, προῆλθε τὰ ἄλογα ζῶα, ἐπεπλήρωτο ἡ οἰκουμένη, ἐκεκόσμητο ὁ οἶκος· ἔλειπεν ὁ οἰκοδεσπότης πάντων γενομένων. Εἶπεν ὁ Θεός· Γεν. α. κϛ. ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ ὁμοίωσιν. ἐδείχθη τῇ προτεραίᾳ, τίς ἡ δύναμις τοῦ, ποιήσωμεν, τίνος ὁ λόγος, καὶ πρὸς τίνα ὁ λόγος, τίς ὁ σύμβουλος, καὶ τίνος ἡ κοινὴ σκέψις. ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπὸ τῶν γραφῶν παρεστήσαμεν σύμβουλον τῆς ἀρχαίας" συμβουλῆς τὸν υἱὸν, ἢ ἑνὸς ἐσιωπήσαμεν δὲ τοῦ ἁγίου πνεύματος τὴν δόξαν, ἵνα μὴ ἀφορμὰς δέξωνται παρ' ἡμῶν τῶν ὑγιαινόντων οἱ νοσοῦντες, ἀναγκαῖον εἰδέναι, ὅτι μία δόξα, μία γνώμη, εἷς λόγος ἐνεργῶν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. εἴρηται ἐνταῦθα σύμβουλος ὁ υἱός· ἀλλαχοῦ εἴρηται, α. Κορ. β. ια. Ὅτι τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀνθρώπων λέγει Παῦλος, οὐδεὶς οἶδε* τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ· οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. εἰ δὲ τὸ ἐν σοὶ πνεῦμα ἀλλότριον τῆς σῆς οὐσίας, καὶ τὸ ἐν τῷ Θεῷ πνεῦμα ἀλλότριον τῆς τοῦ Θεοῦ οὐσίας. βούλεταί τι ὁ πατήρ; ἡ αὐτὴ βουλὴ καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος.

βούλεταί τι ὁ υἱός; ἡ αὐτὴ βουλὴ πατρὸς καὶ πνεύματος. βούλεταί τι τὸ πνεῦμα; ἡ αὐτὴ βουλὴ
Ἰωάν. ε. κα. πατρὸς καὶ υἱοῦ. ἐγείρει ὁ πατὴρ τοὺς νεκρούς, ἐγείρει καὶ ὁ υἱός. λέγει ὁ σωτήρ· Ὥσπερ γὰρ ὁ
πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. ἰδοὺ ἡ βουλὴ συνηγμένη.
α. Κορ. ιβ. ια. ποῦ οὖν ἡ βουλὴ τοῦ πνεύματος; ἄκουε. Ταῦτα δὲ πάντα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα,
διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται. μία βασιλεία πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος.
μέμφεται δὲ ὁ Θεὸς καὶ τοῖς ἄνευ γνώμης Θεοῦ πειρωμένοις τι ποιεῖν. λέγει διὰ τοῦ προφήτου·
Ἡσ. λ. α. Οὐαὶ τέκνα ἀποστάται, λέγει Κύριος, ἐποιήσατε βουλὴν οὐ δι' ἐμοῦ, καὶ συνθήκας οὐ διὰ
τοῦ πνεύματός μου. τρανῶς παριστῶν τὴν ἁγίαν τριάδα ἔλεγε Ζαχαρίας ὁ προφήτης·
Ἀγγ. β. δ. ε. Ἰσχυέτωσαν αἱ χεῖρες Ζοροβάβελ, λέγει Κύριος, καὶ ἰσχυέτωσαν αἱ χεῖρες Ἰωσεδὲκ τοῦ ἱερέως,
καὶ αἱ χεῖρες τοῦ λαοῦ· διότι ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι, λέγει Κύριος, καὶ ὁ λόγος μου ὁ ἀγαθός, καὶ τὸ
πνεῦμά μου ἐν μέσῳ ὑμῶν. ἄλλως δέ, ἀδελφοί, ἡ ἀναγέννησις ἡμῶν μαρτυρεῖ τῇ δημιουργίᾳ.
εἰ μὴ ἐκοινώνησε πατρὶ καὶ υἱῷ τὸ πνεῦμα εἰς τὴν δημιουργίαν, οὐκ ἂν ἐκοινώνησεν εἰς
τὴν ἀναγέννησιν. πῶς βαπτιζόμεθα; ἐν ὀνόματι πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος. ποία
μείζων ἡ ἀναγέννησις, ἢ τῆς δημιουργίας, ἢ ἡ τῆς μυσταγωγίας; ἐκεῖ ἀρχὴ ζωῆς εἰς θάνατον·
ὧδε ἀρχὴ θανάτου εἰς ζωήν. πῶς τοίνυν ἐνδέχεται ἐπὶ μὲν τοῦ μείζονος κοινωνὸν εἶναι πατρὸς
καὶ υἱοῦ τὸ ἅγιον πνεῦμα· ἐπὶ δὲ τῆς σωματικῆς δημιουργίας ἀποχωρίζεσθαι τῆς κοινῆς
ἀξίας; οὐκ ἂν ἐκτίσθημεν, εἰ μὴ ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐμορφώθημεν· καὶ ἐπειδὴ ἐν
τῇ πρώτῃ κτίσει κοινωνόν ἐστι πατρὸς καὶ υἱοῦ, ὁμοίως καὶ ἐν τῷ βαπτίσματι κοινωνὸν καὶ συνεργόν.
πάλιν ἐν τῇ ἀναστάσει, οὐχ οἷόν τε ἡμᾶς ἄλλως ἀναστῆναι, εἰ μὴ πατρὸς θέλοντος,
καὶ υἱοῦ συνεργοῦντος, καὶ ἁγίου πνεύματος ἐνδυναμοῦντος. ἄκουε τοῦ Κυρίου λέγοντος (καλῶς
εἶπον τοῦ Κυρίου. εἰ γὰρ καὶ Παύλου ἐστὶ φωνή, ἀλλὰ τοῦ Κυρίου ἐστὶ φωνή. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ἀκούσας,
β. Κορ. ιγ. γ. Εἰ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ) λέγει τοίνυν ὁ ἐν Παύλῳ λαλῶν·
Ῥωμ. η. θ. Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ
δέ τις πνεῦμα Θεοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ· εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν
δι' ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος τὸν Χριστὸν
οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν, ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν, διὰ τὸ
ἐνοικοῦν αὐτοῦ πνεῦμα ἐν ὑμῖν. ἐκτὸς οὖν πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, οὐχ ἡ πρώτη
κτίσις, οὐχ ἡ δευτέρα γέννησις, οὐχ ἡ τελευταία ἀνάστασις. ποιήσωμεν δὲ ἄνθρωπον. ἐνταῦθα
λοιπὸν προησφαλισάμην τοὺς μεμφομένους. ἡ τοῦ ἀνθρώπου προσηγορία τῇ Ἑβραΐδι
φωνῇ πῦρ ἑρμηνεύεται). πρόσεχε, παρακαλῶ. ὁ μὲν γνησίως ἀκούων, ὡς φίλος καὶ σύντροφος
ὢν τῆς ἀληθείας, σώζεται· ὁ δὲ ἐχθρωδῶς ὑπέχων τὰς ἀκοάς, οὐ ζητεῖ τί ὠφεληθῇ,
ἀλλὰ τίνος ἐπιλάβηται· οὐ ζητεῖ τί κερδάνῃ, ἀλλὰ τί μέμψηται. ὁ ἄνθρωπος τῇ Ἑβραΐδι
διαλέκτῳ πῦρ λέγεται). τοῦτο τὸ ὄνομα οὐκ ἐδόθη τῷ Ἀδὰμ ἀργῶς· ἀλλὰ τέσσαρά ἐστι
στοιχεῖα ἐν τῷ κόσμῳ (πάλιν φυσιολογῶ, κἂν μὴ θέλωσι) γῆ, ὕδωρ, ἀήρ, πῦρ· τῶν ἄλλων
στοιχείων ἕκαστον, ὡς ἔστι, μένει. οἷον, ἐὰν λάβῃς βῶλον γῆς, προσθεῖναι αὐτὸ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ κατεχομένου
οὐ δύνῃ. ἂν οὖν λάβῃς βῶλον γῆς, ὅ ἐστι μένει. ὕδωρ πάλιν ἐὰν λάβῃς μέτρῳ τινί,
μένει τὸ αὐτὸ ὕδωρ, προσθήκην οὐ λαμβάνει. ἀέρος ἐὰν πληρώσῃς ἀσκόν, ἄλλον ἀσκὸν
πληρῶσαι οὐ δύνασαι ἀπ' ἐκείνου. τὸ δὲ πῦρ οὐ μένει, οἷόν ἐστι. μικρὸς ἅπτεται λύχνος, καὶ
μυρίας ἐξ αὐτοῦ ἀνάπτεις λαμπάδας, καμίνους ὅλας, φλόγα πολλήν· καὶ οὐ μένει ἐν τῇ
ἰδίᾳ ὕλῃ, ἀλλ' ὅσην ἂν λάβῃ τὴν ὕλην, πλεονάζει τὸ πῦρ. ἐπεὶ οὖν προῄδει ὁ Θεός, ὅτι
ἀπὸ ἑνὸς ἀνθρωπίνου σώματος πληροῦται τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα, εἷς λύχνος τοσαύτας
ἐξάπτει λαμπάδας, καὶ δύσις, καὶ ἀνατολή, καὶ ἄρκτος, καὶ μεσημβρία, ἔθηκεν ὄνομα ἄξιον
τοῦ πράγματος. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸ τοῦ Ἀδὰμ τὸ ὄνομα ἀρραβὼν ἦν τῆς οἰκουμένης. ἐπειδὴ
γὰρ ἔμελλε τὰ τέσσαρα κλίματα ἐξ αὐτοῦ κληροῦσθαι, τίθησι τὸ ὄνομα τοῦ Ἀδάμ, ἄλφα
ἀνατολή,

ἴσ. Ἰησοῦ τῷ Ἰωσεδὲκ

ἴσ. ποία μείζων; ἡ δημιουργίας, ἢ ἡ ἀναγεννήσεως; ἡ τ

γρ. ἀνάπτεις

γρ. ἔσω

ἴσ. πληροῦσθαι

ἀνατολή, δέλτα δύσις, ἄλφα ἄρκτος, μῦ μεσημβρία. καὶ τὸ ὄνομα, καὶ τὰ γράμματα μαρτυρεῖ τῷ ἀνθρώπῳ μέλλοντι πληροῦν τὴν οἰκουμένην. καλεῖται τοίνυν τῇ Ἑβραΐδι φωνῇ πῦρ. ἐπεὶ τοίνυν πῦρ ἔχει τὴν προσηγορίαν, οὐκ ὀκνεῖ ἡ γραφὴ καὶ τοὺς ἀγγέλους ἀνθρώπους καλεῖν. ὅτε γὰρ ἦλθον αἱ περὶ Μαρίαν εἰς τὸ μνῆμα, λέγει, Ἰδοὺ παρέστησαν αὐταῖς δύο ἄνδρες. ἦσαν δὲ ἄγγελοι. καὶ ἄγγελοι δὲ καλοῦνται πῦρ. Ὁ ποιῶν γὰρ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πῦρ φλέγον. καλεῖ αὐτοὺς ἄνδρας, ἐπειδὴ κοινὴν ἔχουσι τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀνθρώπου. καὶ τί θαυμάζεις; αὐτὸς ὁ Θεὸς καλεῖται πῦρ, καλεῖται ἄνθρωπος. λέγει ὁ σωτὴρ περὶ τοῦ ἰδίου πατρός· Ἄνθρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης, ὃς ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ, καὶ ἀπεκτάνθησαν οἱ δοῦλοι. καὶ (ἵνα συντέμω) εἶπεν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ἔτι ἕνα υἱὸν ἔχω, ἀποστελῶ αὐτόν, μήποτε ἐντραπῶσι. τί βούλεται ἄνθρωπος περὶ τὸ ὄνομα τὸ θεῖον; οὐ γὰρ εἶπε παραβολήν, οὐκ εἶπεν, ὁμοία ἐστίν, ἀλλ', ἄνθρωπός τις ἦν. διὰ τοῦτο Μωϋσῆς· Ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον. καὶ ὁ σωτὴρ ἐλθὼν λέγει, Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. λαμβάνει τοίνυν ὄνομα ἄξιον τοῦ πράγματος. ἐπειδὴ δὲ τὸ πῦρ (ὡς ἔφθην εἰπών) ἀπὸ μικροῦ μέγα γίνεται, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ὀλίγου τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἐπλήρωσεν, ἐκλήθη ὁ ἄνθρωπος πῦρ. τοῦτο διὰ τό, ποιήσωμεν ἄνθρωπον. τῇ γὰρ Ἑβραΐδι, ποιήσωμεν πῦρ. ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν. πολλοὶ ἐνόμισαν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν τὰς ψυχὰς ἀπαιδεύτων, ὅτι κατ' εἰκόνα Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος, ὡς τοῦ Θεοῦ ῥῖνα ἔχοντος, ἢ ὀφθαλμοὺς τοιούτους, ἢ ὦτα τοιαῦτα, ἢ στόμα τοιοῦτον. ἐσφαλμένη δὲ καὶ ἄτοπος αὕτη ἡ διάνοια. καὶ ἔστιν αἵρεσις ἕως σήμερον ἀνθρωπόμορφον λέγουσα τὸν Θεόν. ἐπειδὴ γὰρ ἤκουσαν, οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου, καὶ τὰ ὦτα Κυρίου, καὶ ὠσφράνθη Κύριος, καὶ τὸ στόμα Κυρίου ἐλάλησε, καὶ ἡ χεὶρ Κυρίου ἐποίησε, καὶ οἱ πόδες τοῦ Θεοῦ ἔστησαν, ἐμελογράφησαν τὸν ἀσώματον, ἀγνοοῦντες τὴν ἄτοπον ἔννοιαν. λέγει ὁ Θεός, ἵνα μάθῃς ὅτι οὐδεμίαν ἐμφέρειαν ἄνθρωπος ἔχει πρὸς τὸν Θεόν, ὅσον πρὸς τὴν σωματικὴν ὄψιν. οὐ γὰρ τὴν φωνὴν ἀναιρῶ τὴν λέγουσαν, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα, ἀλλὰ δείκνυται πῶς κατ' εἰκόνα λέγει ὁ Θεός. Τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ, λέγει Κύριος. πάλιν ὁ αὐτός· Ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. ἀκολουθήσωμεν τῇ λέξει, δουλεύσωμεν τῷ ῥήματι· δὴ ἡ ἀκολουθία με ἐλέγχει. πῶς νοήσω τὸν οὐρανὸν θρόνον; ὁ θρόνος περιλαμβάνει τὸν καθήμενον, Θεὸς δὲ οὐ περιγράφεται. οὐδέν ἐστι περὶ τὸν Θεόν, πάντα δὲ κυκλοῖ καὶ τειχίζει ὁ Θεός. εἰ οὖν οὐρανὸν ἔχει θρόνον, πῶς μετρήσω τὸν οὐρανὸν σπιθαμῇ; πῶς δὲ καὶ κάθηται εἰς τὸν οὐρανόν; ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. ποῦ κάθηται; ἐπὶ τὸν φαινόμενον, ἀστέρες ὑποκάτω τοῦ στερεώματος, ὕδωρ ἐπάνω. ἢ ἐπάνω κάθηται; οὐκ ἐπάνω τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' εἰς τὸν ἀνώτερον οὐρανόν. εἰ κάθηται, πάντως καὶ οἱ πόδες κρέμανται ἕως τῆς γῆς. τοιοῦτον σχῆμα περιτίθης τῷ ἀσχηματίστῳ; οὐκ ἔστιν ἀσεβὲς καὶ τοῦτο οὕτω νοῆσαι; εἶτα λοιπόν, εἰ οἱ πόδες αὐτοῦ πατοῦσι τὴν γῆν, πῶς περιερχόμεθα; πῶς θερίζομεν; πῶς διερχόμεθα, μὴ συγκρούοντες αὐτοῦ τοῖς ποσί; πῶς διεμέτρησε τὸν οὐρανὸν σπιθαμῇ; πῶς δακτύλους εἶχε μεγάλους, ἀναλόγους τῇ θεότητι; καὶ πῶς ἐν ἐκείνοις τοῖς δακτύλοις ἔγραψε πλάκας μικρὰς δακτύλοις τοιούτοις, καὶ οὐδὲ πολλοῖς; ἡμεῖς τρισὶ δακτύλοις γράφομεν, τῶν ἄλλων συνεργούντων· Θεὸς ἑνὶ δακτύλῳ τὰς πλάκας συνέγραψεν. εἶδές τινα ἑνὶ δακτύλῳ γράφοντα; νοήματά ἐστι ταῦτα μᾶλλον, ἢ ῥήματα. ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν. βούλεται ἡμᾶς ὁ Θεὸς μιμητὰς αὐτοῦ εἶναι κατ' ἀρετήν. τί ἐστι τό, κατ' εἰκόνα; Θεὸς ἅγιος· ἐὰν γενώμεθα ἅγιοι, κατ' εἰκόνα ἐσμὲν Θεοῦ. Γίνεσθε γὰρ ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι. Θεὸς δίκαιος· ἐὰν δικαιοσύνην μετέλθωμεν, εἰκὼν ἐσμὲν Θεοῦ. Δίκαιος γὰρ Κύριος, καὶ δικαιοσύνην ἠγάπησεν. ἐὰν ὦμεν φιλάνθρωποι, ἐλεήμονες, εἰκὼν ἐσμὲν τοῦ Θεοῦ. λέγει γὰρ ὁ σωτήρ· Γίνεσθε οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν

Λυκ. κδ. δ.
Ἑβρ. α. ζ.
Ματθ. κα. λγ.
Δευτ. δ. κδ.
Λυκ. ιβ. μθ.
Ἱερ. κγ. κδ.
Ἠσ. ξϛ. α.
Λευϊτ. ιθ. β.
α. Πετ. α. ιϛ.
Ψαλ. ι. η.
Λυκ. ϛ. λϛ.

ὑμῶν οἰκτείρει. Εἶδες ποῦ ἡ εἰκών; δείκνυσι καὶ Παῦλος τὴν εἰκόνα. λέγει γάρ, Ἀποδύσασθε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐνδύσασθε τὸν νέον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν. Εἶδες ὅτι ταῖς ἀρεταῖς ἐπιγράφεται τὸ, κατ' εἰκόνα ἡμετέραν. ἐν τίνι ἡ εἰκών; ἐν τῇ ἐξουσίᾳ πάλιν· Ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῶν θηρίων, καὶ τῶν ἑρπετῶν, καὶ τῶν κτηνῶν, καὶ πάσης τῆς γῆς. ὢ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀκολουθίας· ὢ τῆς τῶν ῥημάτων ἀκριβείας. διὰ τί πρότερον ἐμνημόνευσεν, ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης; κατὰ τὴν τάξιν τῆς δημιουργίας ἡ τάξις τῆς δεσποτίας. ἐπειδὴ πρότερον ἐκ τῆς θαλάσσης ἐγένοντο ἰχθύες καὶ πετεινά, μετὰ ταῦτα δὲ ἀπὸ γῆς τὰ τετράποδα καὶ τὰ λοιπὰ κτήνη, εἰσάγει οὕτω πρῶτον τὰ πρῶτα γενόμενα. ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων καὶ τῶν πετεινῶν, καὶ τότε τῶν θηρίων καὶ τῶν ἑρπετῶν καὶ τῶν κτηνῶν. ὅθεν καὶ οἱ τρεῖς παῖδες εὐλογοῦντες ἐν τῇ καμίνῳ, φυλάττουσι τὴν τάξιν· Εὐλογεῖτε θάλασσαι καὶ ποταμοὶ τὸν Κύριον· εὐλογεῖτε κήτη, καὶ πάντα τὰ κινούμενα ἐν τοῖς ὕδασι τὸν Κύριον· εὐλογεῖτε πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ τὸν Κύριον· εὐλογεῖτε τὰ θηρία καὶ τὰ κτήνη· εὐλογεῖτε υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων. ἦν μὲν οὖν καὶ ἕτερα ἐπιθεωρῆσαι, ἀλλ' εἰς τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον. οὐκ εἶπεν ἁπλῶς ἐποίησεν, ἀλλ', ἔπλασε. πλάσις λέγεται ἐπὶ τῆς εὐπρεπείας. ὡς ὅταν τις θεασάμενος πρόσωπον εὔμορφον, καλὸν πλάσμα λέγει. οὐδὲν ἐποίησεν ὁ Θεὸς ἐν τῷ σώματι ἀπρεπές, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν εὐπρέπειαν καὶ ἡ χρῆσις· οἷον, ὁ ὀφθαλμὸς δύο ἔχει, καὶ χρῆσιν, καὶ εὐπρέπειαν. καὶ γὰρ βλέπει, καὶ φαιδρύνει τὸ πρόσωπον, καὶ κοσμεῖ τὴν ὄψιν, καὶ ὁρᾷ πάντα. ἡ ἀκοὴ ἔχει τὴν χρῆσιν, ἔχει τὴν ὄψιν. τὸ γὰρ παρακείμενον κύμβαλον κοσμεῖ τὸ ζῶον. ὁμοίως ἡ ῥὶς ἔχει τὴν ὄσφρησιν ἀναγκαίαν· ἀλλ' ἔχει παρὰ τὰ ἄλλα ζῶα, ὥσπερ μεσότιχον καὶ πληροῦντα τὴν εὐπρέπειαν. τοῦτο τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει. τὰ γὰρ ἄλλα ζῶα μυκτῆρας οὐκ ἔχουσιν, ἀλλὰ μίαν καθόλου τὴν θέσιν. τοῦτο δὲ διὰ τοῦτο ἔπλασεν ὁ Θεός. διὸ καὶ Δαβίδ· Ὁ φυτεύσας τὸ οὖς, οὐχὶ ἀκούει; ἢ ὁ πλάσας τὸν ὀφθαλμόν, οὐχὶ κατανοεῖ; οὕτω καὶ τὴν γλῶτταν ἐποίησε πρὸς εὐπρέπειαν, πρὸς χρῆσιν. καὶ ἵνα δείξω σοι πολλὰ εὐπρεπῆ, ἓν εἰπὼν ἀρκέσομαι. ἔδωκεν ὁ Θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ, λέγω δή, τῷ ἀνδρί, μετὰ τῶν ἄλλων καὶ μαστῶν ἁρμονίαν. ἀνδρὶ μαστὸς διὰ τί; διὰ τὴν εὐπρέπειαν. ἔστω γὰρ γυναικὶ διὰ τὸ ἀναγκαῖον τῆς φύσεως, διὰ τὴν χορηγίαν τοῦ γάλακτος· ἀνδρὶ μαστὸς διὰ τί; διὰ τὴν εὐπρέπειαν, διὰ τὴν εὐκοσμίαν. ὥσπερ γὰρ τοῖς οἰκοδομήμασι τινὰ μὲν γίνεται διὰ τὸ ἀναγκαῖον, τινὰ δὲ διὰ τὴν εὐπρέπειαν· οὕτως ὁ Θεὸς καὶ ἐκόσμησε τὸν ἄνθρωπον, καὶ πρὸς τὴν χρῆσιν ἀπήρτισεν. ἔπλασεν αὐτόν, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς. μακάριαι αἱ χριστιανῶν ἐλπίδες, ἐὰν ἐπιγνῶμεν, ἃ ἀκούομεν. διὰ τί οὐκ εἶπεν, ἔλαβε βῶλον ἀπὸ τῆς γῆς; τοσοῦτον σῶμα ἔπλασε, καὶ οὐ χρείαν εἶχεν οὐδὲ βώλου, ἀλλὰ χοῦν λαμβάνει; ὁ Θεὸς προεῖδε τὰ μέλλοντα ὡς ὄντα. ἐπειδὴ προήδει ὅτι μέλλει τελευτᾶν τὸ ζῶον, καὶ εἰς χοῦν μεταβάλλεσθαι, προλαβὼν ἐν τῇ δημιουργίᾳ ἔδειξε τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως. λαμβάνει χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, ἵν', ὅταν ἴδῃς ἐν τάφῳ χοῦν, γνῷς ὅτι ὁ ἐκεῖνο πλάσας, καὶ τοῦτο ἀνίστησιν. ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς· καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς. βλέπε διαφορὰν ἀνθρώπων καὶ ἀλόγων. τὰ ἄλλα πάντα ποιῶν ὁ Θεός, ὁμοῦ πάντα ἐπήγαγε, μετὰ τοῦ σώματος καὶ τὴν ψυχήν. πρόσεχε, παρακαλῶ· ἐποίησε τὰ κτηνά, ὁμοῦ σῶμα καὶ ψυχήν. ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ζῶα· προῆλθεν ὁμοῦ μετὰ τῶν σωμάτων καὶ ἡ ψυχή. τὸν ἄνθρωπον ποιεῖ τῷ σώματι πρῶτον, εἶτα τῇ ψυχῇ. διὰ ποίαν ἐλπίδα; οἵα ἡ πλάσις, τοιαύτη καὶ ἡ λύσις. τὰ ζῶα διὰ τοῦτο ἀνάστασιν οὐκ ἔχει, ἐπειδὴ ὡς ἐγένετο, οὕτω καὶ ἀποθνήσκει· ὁμοῦ τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ ἀφανίζεται. τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἔλαβεν ἀπὸ τῆς γῆς, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτὸς δίδωσι, κτίσας, δημιουργήσας, οὐκ ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας ἐκβαλών, ἵν', ὅταν ἀποθάνῃ τὸ σῶμα, ἢ ὁ ἄνθρωπος, μὴ ἀπογνῶ-

μεν

Κολασσ. γ. θ. ι.

Γεν. α. κϛ.

Ὠδὴ τῶν τριῶν παίδ. μζ.

Ψαλ. ϟγ. θ.

μένην τῆς ψυχῆς. εἰ γὰρ ὅτι ἐν τάφῳ ἐτάφη τὸ σῶμα; μὴ προσδοκήσῃς ἐκεῖ εἶναι τὴν ψυχήν. οὐ γὰρ ἀπὸ γῆς ἐλήφθη, οὐδὲ εἰς γῆν ἀπέρχεται. ἔστησεν οὖν τὴν ἐλπίδα. διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῷ Ἰεζεκιὴλ προφητεύει τὴν ἀνάστασιν, οὕτω λέγων, τοῖς νεκροῖς ὀστέοις ἐγένετο σῶμα. Εἶτά φησιν, Ἐκ τεσσάρων ἀνέμων ἐλθέτω τὸ πνεῦμα, καὶ εἰσελθέτω εἰς τοὺς νεκροὺς τούτους, καὶ ζησάτωσαν. οὕτω καὶ ὁ Δαβὶδ βοᾷ· Ἀντανελεῖς τὸ πνεῦμα αὐτῶν, καὶ ἐκλείψουσι, καὶ εἰς τὸν χοῦν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν. ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμά σου, καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Εἶδες δημιουργὸν τὸ πνεῦμα, εἶδες συνεργὸν Θεοῦ; ἀλλ' εἰς τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. Ἐνεφύσησε. διὰ τοῦ ἐνεφύσησε, τὸ ἁπλοῦν τῆς ψυχῆς ἔδειξε· δι' ὅτι πολυαρμόνιος. πρόσεχε λοιπόν. ἐπειδὴ ἐπαλαιώθη ἡ δημιουργία, ἀνακαινίζει αὐτὴν ὁ Χριστὸς ἐπὶ οἰκονομίας. ἐπλάσθη Ἀδὰμ ἀπὸ γῆς· ἔπλασεν ὁ Χριστὸς τοῦ τυφλοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ πηλοῦ, ἵνα σὺ μάθῃς τὸν λαβόντα χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ πλάσαντα. ἐνεφύσησεν ὁ Θεὸς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀδὰμ πνοὴν ζωῆς· ἐνεφύσησεν ὁ Χριστὸς εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ἀποστόλων, καὶ λέγει, Λάβετε πνεῦμα ἅγιον. ὃ ἀπώλεσεν ἐμφύσημα ὁ Ἀδάμ, ἐνταῦθα ὁ Χριστὸς ἀπέδωκε· καὶ ἐγένετο πάλιν ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. πρόσεχε ἐνταῦθα τῇ ἀκολουθίᾳ. Εἰ γὰρ καὶ κάμνει τῆς φωνῆς τὸ ὄργανον, ἀλλὰ τῇ κοινῇ ἐλπίδι προσέχων, καὶ ταῖς τῶν ἀδελφῶν ἱκεσίαις ὑποτέμνων, πιστεύω δοθῆναί μοι λόγον, οὐ διὰ τὴν ἐμὴν ἀξίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἀκουόντων προθυμίαν. Εἰ καὶ ἀνάξιοι τῶν ἁγίων ἐσμέν, ἀλλ' ἔπαθον κἀκεῖνοι ταῦτα, καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος ἀσθενείας ἐνεποδίζοντο. μαρτυρεῖ Δαβὶδ λέγων· Ἐκοπίασα κράζων, ἐβραγχίασεν ὁ λάρυγξ μου. βέλτιον δὲ βραγχιάζοντα λέγειν τὰ ὀρθά, ἢ ὀρθὴν ἔχοντα τὴν φωνήν, διεστραμμένην ἔχειν τὴν ψυχήν. Ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδὲμ κατὰ ἀνατολάς. τί ἐστιν Ἐδέμ; Ἐδὲμ ἑρμηνεύεται τρυφή, ὡς ἂν εἴποι τις, ἐφύτευσε παράδεισον ἐν τρυφῇ, ἀντὶ τοῦ, ἐν τόπῳ τρυφερῷ, ἐν τόπῳ καλῷ. διὰ τοῦτο ἐπὶ τέλει λέγει· Καὶ ἐξέβαλε τὸν Ἀδάμ, καὶ κατῴκισεν αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς. ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδὲμ κατ' ἀνατολάς. διὰ τί μὴ εἰς ἄλλο κλίμα, ἀλλὰ κατ' ἀνατολὰς ὁ παράδεισος; ὅθεν ἡ ἀρχὴ τοῦ δρόμου τῶν φωστήρων, ἐκεῖθεν καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς διαγωγῆς τῶν ἀνθρώπων. προμηνύει ὁ Θεὸς τὸ μέλλον· κατ' ἀνατολὰς ἐν τῷ παραδείσῳ τίθησι τὸν ἄνθρωπον, ἵνα δείξῃ, ὅτι ὥσπερ οὗτοι οἱ φωστῆρες ἀνατέλλοντες τρέχουσιν εἰς δύσιν καὶ δύνουσιν, οὕτω καὶ τοῦτον δεῖ ἀπὸ ζωῆς εἰς θάνατον δραμεῖν, καὶ δῦσαι κατὰ τὸν τύπον τῶν φωστήρων, καὶ ἀνατολὴν πάλιν λαβεῖν ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν. ἔδραμεν ὁ Ἀδὰμ εἰς δύσιν, ἔδυσεν εἰς τάφον, ἠκολούθησεν αὐτῷ τὰ πράγματα τῆς γῆς, καὶ συνετάφη τῷ δύσαντι. ἦλθεν ὁ Χριστὸς, καὶ ἐποίησεν ἀνατεῖλαι τὸν δύσαντα. διὰ τοῦτο λέγει ὁ προφήτης περὶ αὐτοῦ· Ἰδοὺ ἀνήρ, ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ, καὶ ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ἀνατέλλει, τουτέστιν, ἐκ τῶν τάφων. ἐν τῷ Ἀδὰμ ἔδυσεν ὁ ἄνθρωπος, ἐν Χριστῷ ἀνέτειλε. μαρτυρεῖ Παῦλος· Ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται. ἔλαβεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἐποίησε, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ. εἰσήνεγκεν αὐτὸν εἰς ἕτοιμον οἶκον. ὥσπερ ὁ καλῶν τινα εἰς ἑστίασιν, πρότερον παρασκευάζει τὸν οἶκον, καὶ τότε εἰσάγει τὸν κεκλημένον· οὕτω καὶ ἐνταῦθα προεσκεύασεν αὐτῷ ἐνδιαίτημα ἀξιοπρεπές, τὸν παράδεισον, καὶ οὕτως εἰσήγαγε τὸν κεκλημένον. ποῦ ἐπλάσθη; ἐν τῇ γῇ, ἔξω τοῦ παραδείσου. ὥσπερ γὰρ οἱ φωστῆρες ἀλλαχοῦ ἐγένοντο, καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ οὐρανῷ· οὕτως ὁ Ἀδὰμ ἐπλάσθη ἔξω εἰς ἄλλην γῆν, καὶ τότε εἰσηνέχθη εἰς τὸν παράδεισον. πόθεν τοῦτο; λέγει ἡ γραφὴ ἐπὶ τέλει, ὅτι ἐξεβάλετο ὁ Ἀδάμ· καὶ ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη. ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι καὶ φυλάττειν τὸν παράδεισον. τί γὰρ ἔλιπεν ἐν τῷ παραδείσῳ;

Ἰεζεκ. λζ. θ.

Ψαλ. ργ. λ.

Ἰωαν. κ. κβ.

Ψαλ. ξη. δ.

Γεν. β. η.

Ζαχ. ϛ. ιβ.

α. Κορ. ιε. κβ.

Γεν. γ. κγ.

δείσῳ; εἰ δὲ καὶ χρεία ἦν ἐργάτου, πόθεν ἄροτρον; πόθεν τὰ ἄλλα τῆς γεωργίας ὄργανα; ἐργάζεσθαι καὶ φυλάττειν τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ πιστεύειν τῇ ἐντολῇ, τοῦτο Θεοῦ ἔργον ἦν. λέγει ὁ σωτήρ· Ιω. ς. κθ. Τοῦτό ἐστιν ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. ὥσπερ οὖν τὸ πιστεῦσαι τῷ Χριστῷ, ἔργον ἐστὶν, οὕτω τὸ πιστεῦσαι τῇ ἐντολῇ, ὅτι, ἐὰν ἅψηται, ἀποθνήσκει, ἐὰν δὲ μὴ ἅψηται, ζῇ. ἔργον ἦν τῶν πνευματικῶν λογίων ἡ τήρησις. Παύλου ἔργον ποῖον; μὴ γεωργὸς ἦν Παῦλος; μὴ ἑτέραν εἶχεν ἐργασίαν; οὐ τὸ πνευματικὸν αὐτῷ ἔργον λόγος ἦν, οὐ κήρυγμα ἦν; καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς· α. Κορ. θ. α. Τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν Κυρίῳ. ἐργάζεσθαι φησὶν αὐτὸν καὶ φυλάττειν. ἀπὸ τίνος; λῃστὴς οὐκ ἦν, ὁ προδότης οὐκ ἦν, ὁ ἐπιβουλεύων οὐκ ἦν. ἀπὸ τίνος φυλάττειν; ἵνα φυλάξῃ αὐτὸν ἑαυτῷ· ἵνα μὴ παραβὰς ἀπολέσῃ αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα τὴν ἐντολὴν φυλάττων, φυλάξῃ ἑαυτῷ τὸν παράδεισον. συγκάμνει τῇ φωνῇ καὶ ἡ διάνοια, ἀλλὰ τῶν νοημάτων γινώμεθα. ἔθηκεν αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ. λοιπὸν σκιαγραφεῖ ἡ γραφὴ τὰ μέλλοντα διὰ τῶν προλαβόντων. Ποταμὸς δὲ ἐκπορεύεται ἐξ Ἐδὲμ, ποτίζειν τὸν παράδεισον. ἀπὸ τούτου μάθε, ὅτι οὐ κηποῦεις ἦν ὁ παράδεισος, μικρὸν ἔχων μέγεθον. ποταμὸς τοσοῦτος ἀρδεύει, ὥστε ἀπὸ τοῦ περισσεύματος αὐτοῦ τέσσαρας εἶναι ποταμούς. ποταμὸς δὲ ἐκπορεύεται ἐξ Ἐδὲμ, ποτίζειν τὸν παράδεισον. ἐκεῖθεν μετὰ τὸ ποτίσαι μερίζεται εἰς τέσσαρας ἀρχάς· εἰς τὸν Τίγριν, εἰς τὸν Νεῖλον, εἰς τὸν Εὐφράτην, εἰς τὸν ἐν τῇ γραφῇ λεγόμενον Φεισὼν, ὃν νῦν λέγουσι Δανούβιν. βλέπε μέγεθος ποταμοῦ μεριζομένου εἰς τέσσαρας· καὶ ὁ τοιοῦτος μόνος ἀρδεύει τὸν παράδεισον. διὰ τί τοιοῦτος; μόνος ἦν Ἀδάμ· τίς χρεία ἦν τοσούτου; ἀλλ' οὐχ ἑνὶ μόνῳ ἐγένετο, ἀλλὰ τοῖς πέρασι τῆς οἰκουμένης ἡτοιμάζετο, πατριάρχαις, ἀποστόλοις, εὐαγγελισταῖς, μάρτυσιν, ὁμολογηταῖς, ἁγίοις, πιστοῖς, ὀρθοδόξοις, εὐσεβῶς πολιτευομένοις, πᾶσι τοῖς δικαίοις. εἰ γὰρ τῷ λῃστῇ ἐν μιᾷ ὥρᾳ ὁμολογήσαντι τὸν παράδεισον ὁ σωτὴρ ἐπηγγείλατο, λέγων, Λυκ. κγ. μγ. Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ· ὁ κοπιάσας ἐκ νέας ἡλικίας Ἀβραάμ, * * Ἰσαάκ, Ἰακώβ, οἱ ἐκ τούτου πατριάρχαι, καὶ πρὸ τούτων πάντων κληρονομεῖ ὁ λῃστὴς τὸν παράδεισον. ποιεῖ οὖν ὁ Θεὸς τὰ ἔργα, οὐ πρὸς τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ πρὸς τὸ προσδοκώμενον. διὰ τί τοσοῦτον πλάτος γῆς ἐποίησε; διὰ τὸν Ἀδάμ, ἢ διὰ τοὺς νῦν κατοικοῦντας; ἐκεῖθεν ἀφορίζεται εἰς τέσσαρας ἀρχάς. οὐκ εἶπεν, εἰς τέσσαρα ἀπλώματα, ἀλλ', ἀρχάς, τουτέστι, πηγάς. ὄνομα τῷ ἑνὶ Φεισὼν, ὃν ἀρτίως εἰρήκαμεν· εἶτα ὁ Γηὼν τουτέστιν ὁ Νεῖλος. Γηὼν δὲ ἀρχαῖον αὐτοῦ ὄνομα. μαρτυρεῖ Ἱερεμίας λέγων· Ιερ. β. ιη. Τί σοι καὶ τῇ ὁδῷ Αἰγύπτου τοῦ πιεῖν ὕδωρ Γηών; ἐνταῦθα πρόσεχε. νόμισον τοῦτον εἶναι τὸν παράδεισον. ἃ γὰρ ἔργῳ μᾶλλον, ἢ λόγῳ παραδίδοται. παρέρχεται ποταμὸς πολὺς, πλούσιον νᾶμα ἔχων, καὶ ἀρδεύων τὸν παράδεισον. ἐκεῖθεν φέρεται εἰς ὑπόνομόν τι χάος, καὶ δύνει ὑπὸ γῆν ἄπειρον, ὡς οἶδεν ὁδὸν ὁ στρώσας δεσπότης· καὶ λανθάνει ἐπὶ πολὺ τὸ ῥεῦμα, καὶ εἰς διαφόρους τόπους ἀναδίδοται, καὶ εὑρίσκεται ὁ μὲν εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, ὁ δὲ εἰς δύσιν, ὁ δὲ εἰς ἀνατολὴν, τοῦ Θεοῦ οὕτω διὰ ὑπονόμου ἕλκοντος τὸ ῥεῦμα, καὶ ποιοῦντος ξένας πηγὰς τῷ πρώτῳ ποταμῷ. διὰ τί δὲ τοῦτο; ἵνα μὴ τοῖς ἴχνεσι τῶν ποταμῶν ἀκολουθοῦντες εὕρωσι τὸν παράδεισον, ἵνα μὴ ᾖ τοῖς ἀνθρώποις καταληπτός. εἰ γὰρ ἦν ὁδεῦσαι, οὐδεὶς ἂν ηὗρε παρὰ τῶν πλουσίων τὸν παράδεισον. ἀλλ' ὁ Θεὸς ἀπέκλεισε καὶ πένησι καὶ πλουσίοις, ἵνα ἀρετῇ μόνῃ εὕρωσι τὴν ὁδόν. πόσοι ἔκαμον πατριάρχαι, προφῆται, ἅγιοι, ζητοῦντες τὸν παράδεισον, καὶ οὐχ εὗρον; ὁ λῃστὴς τὴν ὁδὸν οὐχ ὁδεύσας, ἀλλὰ πιστεύσας, ἀληθῶς εὗρε τὴν ὁδόν, τὸν λέγοντα, Ιω. ιδ. ς. Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός· εὗρε τὸν παράδεισον ὃν ἀπέκλεισεν ἡ παρακοὴ τῷ πρώτῳ ἀνθρώπῳ. ζητοῦμεν δὲ τὴν αἰτίαν διὰ τί ὁ ἱστοριογράφος μνημονεύσας τοῦ πρώτου ποταμοῦ, εἶπεν, ὅτι Ἐκεῖ ἐστι τὸ χρυσίον τὸ καλὸν, καὶ ὁ ἄνθραξ, καὶ ὁ λίθος ὁ πράσινος. εἰ ὅλως ἐχωρογράφει τὴν οἰκουμένην, ἐχρῆν εἰπεῖν τὰ ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ γινόμενα καλὰ, τοὺς σμαράγδους, τοὺς ὑακίνθους, ποῦ δὲ τοπάζιον, ποῦ αἱ διάφοροι τῶν ὑλῶν ὗλαι· ἀλλ' ἐπιλέγεται χρυσὸν καὶ δύο λίθους,

τὰ

τὰς ἀπαρχὰς τῆς ἱερωσύνης, ἐπειδὴ ὁ ἱερεὺς ἐφόρει πέταλον χρυσοῦν, ᾧ ἐπεγέγραπτο τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα· καὶ δώδεκα λίθοι ἦσαν ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ ἱερέως· σάρδιον, τοπάζιον, σμάραγδος, ἄνθραξ, σάπφειρος, ἴασπις, ἀχάτης, ἀμέθυστος, χρυσόλιθος, βηρύλλιος, ὀνύχιον. ἐκ τῶν δώδεκα λίθων τύπον ὁ πράσινος ἀφώρισται τῇ ἱερατικῇ φυλῇ· ὁ ἄνθραξ τῇ βασιλικῇ. διὰ τί; ἐπειδὴ πυρὸς ἴδιον τὸ καίειν καὶ φωτίζειν, καὶ βασιλέως ἴδιον εὐεργετεῖν καὶ κολάζειν. τίθησι τὸν Ῥουβὴμ τὴν πρώτην φυλὴν ἐν τῷ σαρδίῳ, τὸν Συμεὼν ἐν τῷ τοπαζίῳ, τὸν Λευὶ ἐν τῷ πρασίνῳ λίθῳ, τὸν Ἰούδαν, ἐξ οὗ ὁ Χριστὸς, ἐν τῷ ἄνθρακι τῷ πυρί. ἀμέλει Ἡσαΐας μετὰ πολλοὺς χρόνους λέγει τῇ Ἱερουσαλήμ· Ἐπὶ τῶν χειρῶν μου ἐζωγράφησά σου τὰ τείχη, καὶ ἐνώπιόν μου εἶ διαπαντός. ἰδοὺ ἑτοιμάζω ἄνθρακα τὸν λίθον σου, τὸν σωτῆρα λέγων. Ἰδοὺ γάρ, φησι, τίθημι ἐν Σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτὸν, ἔντιμον, καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μὴ καταισχυνθῇ. ὁ τοίνυν ἄνθραξ ἀφώρισται τῇ βασιλικῇ φυλῇ, ὁ πράσινος τῇ ἱερατικῇ· τὸ γὰρ πρασίτην κόχλος, τῆς ἱερωσύνης. ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐκείνου ἀφορίζονται τέσσαρες πηγαὶ ποταμῶν. διὰ τί οὖν τὸ ὕδωρ αὐτῶν οὐκ ἴσον; ζητοῦσι γὰρ οἱ φιλομαθεῖς, εἰ ἀπὸ ἑνὸς ποταμοῦ, ἢ μιᾶς πηγῆς, διὰ τί μὴ μία ποιότης πάντων. τί οὖν ἐστι; μεταλαμβάνουσι τῆς γῆς, καὶ τῆς ποιότητος τῶν τόπων, δι' ὧν παρέρχονται. ὥσπερ καὶ αὐτὸ τὸ ὕδωρ μίαν μὲν ἔχει φύσιν καὶ ποιότητα· ἀλλ' ἐὰν συμβρέχῃ ἀψίνθῳ, ἄλλην ποιότητα ποιεῖ, ἐὰν ἀνήθῳ, ἄλλην, ἐὰν πηγάνῳ, ἄλλην· καὶ ἡ μὲν φύσις, μία, αἱ δὲ ὗλαι μεταποιοῦσιν. οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ποταμῶν· ἐπειδὴ διὰ ξένων ὁδεύουσι τόπων, ὁ μὲν διὰ γῆς ἑτέραν ἐχούσης ποιότητα, ὁ δὲ δι' ἑτέρας, ποιοῦνται τοῖς τόποις, καὶ τῇ θέσει τῶν τόπων ἐποίησε τοὺς ποταμούς. λοιπὸν ποιεῖ ἐν τῷ παραδείσῳ πᾶν δένδρον καλὸν εἰς ὅρασιν, καὶ ὡραῖον εἰς βρῶσιν. προανεῖλε τοῦ παραβάτου τὴν ἀπολογίαν. ἐπειδὴ γὰρ περὶ τῆς γυναικὸς εἶπεν, Ὅτι εἶδεν ἡ γυνὴ τὸ ξύλον ὅτι καλὸν εἰς ὅρασιν, καὶ ὡραῖον εἰς βρῶσιν, ἵνα μή τις νομίσῃ ὅτι παρὰ τὰ ἄλλα ξύλα ἐκεῖνο μόνον ἦν εὐπρεπὲς, ταύτην τὴν ἀρετὴν ἐμαρτύρησε πᾶσιν, ὅτι ὡραῖα ἦν τῇ ὄψει καὶ καλὰ σφόδρα· ἵνα μάθῃς ὅτι οὐ δι' ἔνδειαν παρέβη, ἀλλ' ἀφθονίαν ἔχων ἐξετράπη. Καὶ τὸ ξύλον, φησὶ, τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, καὶ τὸ ξύλον τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν. πρὸς διαφορὰν ξύλων· τὸ μὲν ἐδόθη αὐτῷ, ἵνα ζῇ, τὸ δὲ, ἵνα ἀεὶ ζῇ. εἶχεν οὖν τὸ ζῆν, ἐξ ὧν ἐπετέτραπτο· εἶχε τὸ ἀεὶ ζῆν, ἐξ ὧν ἐκώλυσεν. ἦν γὰρ ἀεὶ ζῆσαι μὴ ἁπτόμενον μόνον ὧν οὐκ ἐκώλυσε· μὴ ἁπτόμενον δὲ ὧν ἐκώλυσε. τοῦτο ἦν ἀεὶ ζῆσαι, τῷ Θεῷ πειθαρχῆσαι. ἔκειτο τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, ὥσπερ βραβεῖον· τὸ ξύλον τῆς γνώσεως, ὡς πάλαισμα, ὡς γυμνάσιον. φυλάξας τὴν ἐντολὴν ἐπὶ τούτῳ τῷ ξύλῳ, λαμβάνεις τὸ βραβεῖον. καὶ ὅρα τὸ θαυμαστόν· ὅλα τὰ ξύλα τοῦ παραδείσου, κύκλῳ πανταχοῦ κομῶντα, πανταχοῦ βρύοντα· τὰ δύο μόνον ἐν μέσῳ, γυμνάσιον ἦν καὶ στάδιον· τὰ κύκλῳ τρυφὴ ἦν. ἀλλ' ὁ τῆς παραβάσεως καὶ τοῦ δένδρου καιρὸς ἑτέρῳ ταμιευέσθω καιρῷ· τὸ δὲ προκείμενον, ἄγει ὁ Θεὸς τὰ ζῷα ὅλα πρὸς τὸν Ἀδάμ. ἀκουέτωσαν οἱ αἱρετικοί. καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ δι' ἑκάστης λέξεως καὶ δι' ἑκάστης φωνῆς ὁ πρὸς τοὺς αἱρετικοὺς ἀποτείνεται λόγος. διὰ πάσης γὰρ προφάσεως κατηγοροῦνται οἱ κατὰ τῆς βασιλείας τῆς δεδοξασμένης ἐπαιρόμενοι. λίθος ἐκ τοῦ τοίχου βοᾷ, οὐ λέγω, λόγος ἀπὸ γραφῆς, ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία οὐ παραλιμπάνει τοὺς αἱρετικοὺς ἀμέμπτους. διὰ πάντων κατηγοροῦνται οἱ τὸν πάντων δεσπότην ἀρνούμενοι. πρόσεχε τοίνυν. ἦν ἰδεῖν θέαμα ξένον, τὸν Ἀδὰμ ἑστῶτα, καὶ τὸν Θεὸν ὡς ὑπηρέτην προσάγοντα τῷ Ἀδάμ. ἤγαγε γὰρ ὁ Θεὸς τὰ ζῷα. ὧδε πρόσεχε μὴ τῇ λέξει, ἀλλὰ τῇ ἐννοίᾳ· ἐννόησον τὸν Θεὸν ἑστῶτα, καὶ τὸν Ἀδὰμ δοκιμάζοντα. προσήγαγεν ὁ Θεὸς ὅλα· λέγει τῷ Ἀδάμ, φέρε εἰπεῖν, τί σοι δοκεῖ καλεῖσθαι τοῦτον; καλείσθω λέων. ὁ Θεός, φησιν, ἐκύρωσεν. εἶτα τοῦτο τί; ταῦρος καλείσθω. καλῶς ἔταξας. ὁμοίως τῶν καλουμένων ὁ Θεὸς ἐσφράγισε. λέγει γὰρ ἡ γραφή· ἤγαγεν αὐτὰ

Ησ μθ ις.
ϗ νδ. ια.
Ησ κη. ις.

πρὸς τὸν Ἀδὰμ ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά. καὶ πᾶν ὃ ἐκάλεσεν Ἀδὰμ, τοῦτο ὄνομα αὐτοῦ.
βλέπε· ἐπειδὴ ἐποίησεν αὐτὸν κατ' εἰκόνα, ἠθέλησεν εἰς ὄψιν προσενέγκαι καὶ τὴν τιμὴν, καὶ
δεῖξαι ἀληθῶς ὅτι φέρει τὴν εἰκόνα τῆς σοφίας. καὶ βλέπε τὸ θαυμαστόν. ὁ Θεὸς προσε-
τύπωσεν ἑαυτῷ τὰ ὀνόματα· ἐβούλετο δὲ διαγνῶναι διὰ τῆς εἰκόνος, ὅτι συμφωνεῖ τοῦ Ἀδὰμ
τὰ δόγματα τοῖς τοῦ Θεοῦ βουλήμασιν. ἀμέλει βουλομένη ἡ γραφὴ δεῖξαι ὅτι ταῦτα, ἃ ἔθη-
κεν, ὁ Θεὸς προεώρισε, φησί· Καὶ πᾶν ὃ ἐκάλεσεν Ἀδὰμ, τοῦτο ὄνομα αὐτοῦ· αὐτ
τοῦ, προεώριστο τοῦτο, ὁ Θεὸς ἐδόξασεν. ἀλλ' εἰς τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. εἱστήκει ὁ
Ἀδὰμ, καὶ ὁ Θεὸς προσήγαγεν αὐτῷ τὰ ζῶα, καὶ οὐχ ὑβρίζεται προσάγων τῷ δούλῳ ὁ δεσπό-
της. καὶ ἐὰν ἀκούσωσιν αἱρετικοὶ, ὅτι Χριστὸς ἡμᾶς προσάγει τῷ πατρὶ, εὐθέως λέγουσιν, ὁρᾷς ὅτι
δοῦλός ἐστιν; ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδάμ· εἱστήκει ὁ δοῦλος κρίνων, καὶ ὁ δεσπότης προσάγων.
καὶ ὁ Θεὸς μὲν τῷ Ἀδὰμ προσάγων οὐχ ὑβρίζετο· Χριστὸν δὲ ἐὰν ἀκούσωσι προσάγοντα τῷ πα-
Ιωαν. ιδ. ϛ. τρὶ, εἰς ὑπηρέτου τάξιν ἕλκουσιν. ἐὰν εἴπῃ ὁ σωτὴρ, Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ,
εὐθέως οἱ αἱρετικοὶ ὀρθὰ τὰ ὦτα, μᾶλλον δὲ στρεβλά. τῷ Ἀδὰμ προσάγων ὁ Θεὸς τὰ
ζῶα, οὐκ ἔστιν αὐτοῦ ὑπηρέτης· Θεὸς Θεῷ ἐὰν προσάγῃ, ὑπηρέτου τάξιν ἔχει; ἵνα δὲ μὴ Ἴσ. λόγω ἔχων
θρέψῃ σου τὴν νόσον ἡ ἄγνοια τῶν λόγων, ἐγὼ οἶδα καὶ υἱὸν προσάγοντα τῷ πατρὶ, καὶ τὸν πα-
τέρα τῷ υἱῷ. καὶ γὰρ εἰπὼν, Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ· ὁ αὐτὸς πά-
Ιωαν. ϛ. μδ. ξε. λιν, Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς μὲ, εἰ μὴ ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ἑλκύσῃ αὐτόν. ἀλλ', ὅπερ ἔφθην
εἰπὼν, οἶδα παρειρηκώς. ἀλλὰ συγγενὲς τῇ ὑποθέσει τὸ ῥῆμα· συμβαίνει δὲ ποτὲ μὴ ἀ-
κηκοέναι· διὸ καὶ νῦν λέγω. ἐνόησεν πόσα ἐστὶ τὰ τετράποδα. ἀλλ' ἐνόησεν τὰ ἥμερα, τὰ
ἄγρια, τὰ ἐν ὄρεσι, τὰ ἐν πεδίοις, τὰ ἐν Γαλλίαις, τὰ ἐν Ἰνδίᾳ, τὰ ἐν ὅλοις τοῖς κλίμασι τῆς
οἰκουμένης. πάλιν ἑρπετὰ γένη, τὰ εἴδη, τὰ πετεινὰ ὅλα, τὰ νηκτὰ ὅλα, τὰ ἐν θαλάσσῃ,
τὰ ἐν λίμναις, τὰ ἐν ποταμοῖς. ὅλα ταῦτα παρηγάγετο, καὶ ἑκάστῳ ὄνομα ἐπέθηκεν ὁ Ἀδὰμ,
καὶ ὁ Θεὸς οὐκ ἀντεῖπεν, ἀλλ' ἐνέμεινε. μυριάδες ὀνομάτων, καὶ οὐ στοιχεῖ ὁ Θεός· ἓν ὄνομα γρ. στοιχεῖ
Ματθ. γ. ιζ. λέγει ὁ Θεὸς, μαρτυρῶν ἐξ οὐρανοῦ, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου, καὶ παραχαράττουσιν αἱρετικοὶ τὴν
φωνὴν ἑνὶ ὀνόματι μαρτυροῦσαν, ἐκείνην τὴν ἁγίαν φωνὴν τὴν μυρία ὀνόματα δεξαμέ-
νην καὶ μὴ παραχαράξασαν. προσηνέχθη τὰ ζῶα καὶ ὠνομάσθη. λοιπὸν εἱστήκει ὡς
βασιλεύς. ὥσπερ ἐὰν στρατευθῶσι, σφραγῖδι βασιλικῇ σημειοῦνται· οὕτως ἐπειδὴ ἤμελλεν
αὐτῷ τὴν δεσποτείαν παραδιδόναι, ποιεῖ ὀνόματα θεῖναι, ὡς δεσπότην. ὀνόματα γὰρ οὐ τί-
θησιν, ἢ δεσπότης μόνος καὶ πατήρ. πρόσεχε. τῶν ὀνομάτων ἃ μὲν ἔθηκεν ὁ Θεὸς, ἃ δὲ ὁ Α-
δάμ. καὶ ὁ μὲν Θεὸς ἐκάλεσεν οὐρανὸν, γῆν, θάλασσαν, στερέωμα, ἡμέραν, φῶς, νύκτα, καρ-
πὸν, βοτάνην, χόρτον, ξύλα· τὰ γένη δὲ καὶ τὰ πετεινὰ ὁ Ἀδὰμ εἶπε, στρουθία, ἀετὸν, μόσχον,
πρόβατον. ἐκεῖνος τὰ εἴδη, ἐκεῖνος τὰ γένη, ἵνα μὴ ψεύσηται τὸ ῥῆμα τοῦ εἰπόντος, ποιήσω-
μεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν. ὁ Θεὸς ὀνόματα τίθησι τοῖς φωστῆρσι, τὴν Ἄρκτον,
τὸν Ὠρίωνα, τὴν Πλειάδα, τὸν Ἕσπερον, τὸν Φωσφόρον· ταῦτα πάντα ὁ Θεὸς ὠνόμασε.
Ψαλ. ρμϛ. δ. μαρτυρεῖ Δαβὶδ λέγων, Ὁ ἀριθμῶν πλήθη ἄστρων, καὶ πᾶσιν αὐτοῖς ὀνόματα καλῶν. Θεὸς
ὀνοματοποιεῖ τὰ ἄνω, Ἀδὰμ τὰ ἐπὶ γῆς. καλεῖ ὁ Θεὸς οὐρανὸν, γῆν, πάντα τὰ ἄλλα· καλεῖ
τὸν Ἀδὰμ, πῦρ, ἄνθρωπον. ὁ Ἀδὰμ τί καλεῖ; ὄνομα τοῖς κτήνεσι, τοῖς ἑρπετοῖς, τοῖς θηρί-
οις. καλεῖ ὄνομα ξένον ὁ Ἀδὰμ, ὀστοῦν, σάρκα, περὶ τῆς γυναικὸς λέγων· τοῦτο νῦν ὀστοῦν
ἐκ τῶν ὀστῶν μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου. ὁ γὰρ Θεὸς ὅτε αὐτὴν ἔπλασεν, οὐκ εἶπεν, ὅ-
τι ἐξ ὀστέων αὐτὴν ἔπλασε καὶ σαρκός. πάλιν ὁ Θεὸς λέγει, ἄρρεν· οὗτος λέγει, ἀνήρ· Θεὸς λέγει,
θῆλυ· οὗτος λέγει, γυνή. καὶ τὸ θαυμαστὸν, ἐπειδὴ πνεύματος ἁγίου ἐπεπλήρωτο, καὶ οὐδέπω ἦν
παραβὰς ὁ ἄθλιος, ἀλλ' ἔγεμε χάριτος, ἡ προφητεία, ἣν ἐδήλουν πρὸ ἡμερῶν ἐπὶ τῆς ὑμε-
τέρας ἀγάπης, ὅλη ἦν ἐν αὐτῷ. ᾔδει γὰρ τὰ παρελθόντα, ᾔδει τὰ ἐνεστῶτα. πῶς τὰ
ἐνδότερα εἶδεν ἐν σώματι; ἔξωθεν ὀστέον οὐ φαίνεται· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πνεῦμα εἶχε, λέγει, τοῦτο

νῦν

τὴν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν μου. πόθεν ᾔδει, εἰ μὴ πνεῦμα ἅγιον ἀπεκάλυψε; διὰ τί οὐκ εἶπε πρῶτον ὀστοῦν, καὶ τότε σάρξ; ἐπειδὴ πρῶτον πλευρὰν ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ. Αὕτη, φησί, κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη. προφητεύει τὰ παρελθόντα, εἶπε τὰ παρόντα, λέγει τὰ μέλλοντα, ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα. οὐδέπω γάμος, καὶ πόθεν πατὴρ καὶ μήτηρ; πάλιν ἀκουέτωσαν αἱρετικοί. ἠθέλησεν ὁ Θεὸς ποιῆσαι τῷ Ἀδὰμ τὴν γυναῖκα. ἐπέβαλεν ἔκστασιν ἐπὶ τὸν Ἀδάμ, καὶ ὕπνωσε. τὸ μὲν ῥῆμα Θεοῦ ἀρχαῖον, κανὼν ἐγένετο τῆς φύσεως· ἐπαίδευσεν ἀπὸ τοῦ πρώτου, πῶς δεῖ ἀπομερίζεσθαι ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου τὸ πλάσμα. ἐπέβαλεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ ὕπνον. θαυμαστὸν πρᾶγμα· τὸν καιρὸν λέγει, καθ' ὃν ὁ γάμος. ὕπνος ἔκστασις λέγεται, ἐπειδὴ καὶ ὥσπερ ἔξω ἑαυτοῦ ἵσταται ὁ ἄνθρωπος. ἔσω ἡ ψυχή, καὶ οὐκ ἔσω ἐστίν· οὐκ αἰσθάνεται, οὐ νοεῖ, ἀκούουσα οὐκ ἀκούει. ὥσπερ σήμερον λέγομεν, ἐκστάσει ἐχρήσατο, ἔξω τῶν πραγμάτων γενόμενος· οὕτως ἡ ψυχὴ ὅταν ἔξω γένηται τῶν αἰσθήσεων, ἐν ἐκστάσει ἐστί. καὶ ὕπνωσε, φησι, καὶ ἔλαβεν ὁ Θεὸς μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ. ἐρωτάτωσαν αἱρετικοὶ ταῦτα· πῶς ἔλαβεν ὁ Θεός; πῶς οὐκ ἤλγησεν ὁ Ἀδάμ; πῶς οὐκ ὠδυνήθη; μία θρὶξ ἀποσπᾶται ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ ὀδυνώμεθα· κἂν ὑπνῶν τις ᾖ εἰς τὰ βάθη, ὑπὸ τῆς ὀδύνης ἐξυπνίζεται ὁ καθεύδων. τοσοῦτον μέγεθος ἐπαίρεται, τοσαῦτα πλευρὰ ἀναρρίπτεται, καὶ οὐκ ἐξυπνίζεται ὁ καθεύδων; οὐκ ἀπέσπασεν αὐτὸν βίᾳ, ἵνα ἐξυπνισθῇ, οὐκ ἀπεσπάραξεν· ἀλλὰ θέλουσα ἡ γραφὴ τὸ σύντομον δεῖξαι τοῦ τεχνίτου, λέγει, ἔλαβεν. ἐλύθησαν οἱ ἁρμοί, καὶ οὐκ ᾔσθετο· ἔλαβε τὴν πλευράν, ὥσπερ ἔλαβε τὸν χοῦν. εἰ ἦν ἄλλος ὁ ἁρμόσας, καὶ ἄλλος ὁ λύσας, μάχη ἦν· εἰ δὲ ὁ δήσας ἔλυσεν, ἡδέως πως ἔλυσεν. ἔλαβε τὴν πλευράν, καὶ ἀντεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς. πόθεν ἀντεπλήρωσεν; ἐκ τοῦ ἄλλου σώματος εἵλκυσεν; ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα ἑλκόμενον λεπτότερον γίνεται. πῶς ἀντεπλήρωσε; καὶ περὶ σώματος λαλοῦμεν, καὶ οὐ νοοῦμεν· περὶ Θεοῦ λαλοῦμεν, καὶ πολυπραγμονοῦμεν; καὶ ᾠκοδόμησε Κύριος τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα. πόθεν οἱ ὀφθαλμοὶ ἀπὸ πλευρᾶς ἐπάγησαν; πόθεν καρδία λογιζομένη; πόθεν γλῶσσα φθεγγομένη; πῶς διετάθη ἀπὸ πλευρᾶς ἔντερον; πῶς ἐγένετο ἀπὸ πλευρᾶς ἧπαρ; ταῦτα πῶς ἐγένετο οὐκ ἰσχύεις καταλαβεῖν, καὶ τὴν τέχνην πολυπραγμονεῖς; ἀλλὰ τὴν εἰκόνα Χριστοῦ βλέπε πανταχοῦ. οὐ πρότερον ἔλαβεν ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ τὴν πλευράν, ἕως ὅτε ὕπνον αὐτῷ ἐνέβαλε. διὰ τί; ἀπὸ πλευρᾶς ἡ ἁμαρτία ἔμελλε γίνεσθαι ἡ διὰ τῆς γυναικὸς εἰσελθοῦσα. ἦλθεν ὁ σωτὴρ ἀπὸ πλευρᾶς φέρων ὕδωρ καὶ αἷμα· ὕδωρ ἀποπλῦνον τὰ ἁμαρτήματα, αἷμα παρέχον ἡμῖν τὸ μυστήριον. ὅρα τὸν τύπον. ὑπνώσαντος τοῦ Ἀδάμ, πλευρὰ ἐλαμβάνετο. ὕπνου γενομένου τῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ, ἡ πλευρὰ ἠνοίγετο, ἵνα λύσῃ τὴν ἀρχαίαν τραγῳδίαν τῇ νέᾳ ἱστορίᾳ· ὕπνῳ δὲ λέγω τῷ ἐν σταυρῷ. ᾠκοδόμησε τὴν πλευρὰν εἰς γυναῖκα, ἤγαγεν αὐτὴν πρὸς τὸν Ἀδάμ. ὢ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ δεσπότου. πόσα ποιεῖ; πλάττει, εὐεργετεῖ, παράγει τὰ ζῶα, νυμφαγωγεῖ. ἐπειδὴ γὰρ καὶ ὁ Ἀδὰμ ὡς ὀρφανὸς ἦν, καὶ ἡ Εὔα παρθένος ὡσαύτως οὐκ ἔχουσα πατέρα ἢ μητέρα πληρῶσαι ταύτην τὴν τάξιν, ὁ Θεὸς πληροῖ πατρὸς καὶ μητρὸς τάξιν. καὶ ὅρα τὸν νόμον. πᾶσα γὰρ φωνὴ Θεοῦ ἀρχαία κανών ἐστι τῆς φύσεως. ἤγαγεν ὁ Θεὸς τὴν γυναῖκα πρὸς τὸν Ἀδάμ, καὶ ἔμεινε τοῦτο νόμος ἕως τῆς σήμερον, τὴν γυναῖκα ἄγεσθαι τῷ ἀνδρί, οὐ τὸν ἄνδρα πρὸς τὴν γυναῖκα νυμφοστολεῖ. Ἦσαν γυμνοί, καὶ οὐκ ᾐσχύνοντο. ὁ κανὼν μένει, ὁ νόμος βοᾷ· πάντως αἰσχύνεται ὁ ἀνὴρ ἐκτὸς τῆς ἰδίας γυναικός· πάντως αἰδεῖται ἡ γυνὴ ἐκτὸς τοῦ ἰδίου ἀνδρός. καὶ τοῦτο μὲν εἶπον κατὰ τὸν νόμον. τὸ δὲ αἴτιον τοῦ μὴ αἰσχύνεσθαι" τῷ μείζω, ἀθανασίαν ἦσαν ἐνδεδυμένοι, δόξαν ἐστολισμένοι. οὐ συνεχώρει ἡ δόξα βλέπεσθαι τὰ γυμνά. αὕτη γὰρ ἔσκεπε τὴν γυμνότητα. ποῦ δυνατὸν πάλιν ἰδεῖν ἄνθρωπον γυμνὸν καὶ μὴ αἰσχυνόμενον; ἐν τῷ Χριστῷ αὐτὸν εὑρίσκεις. ἦλθεν ὁ Πέτρος καὶ Ἰωάννης

ὐδὲ τοῦτο,
ιν. 2].

καὶ Ἰάκωβος εἰς τὸ μνημεῖον, ζητοῦντες τὸ σῶμα, καὶ οὐχ εὗρον, ἀλλ' εὗρον ἱμάτια ἐντετυλιγμένα· ἵνα δειχθῇ, ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, ἀποσώζεται ἐν αὐτῷ τὸ ἀρχαῖον σχῆμα τοῦ Ἀδάμ, καὶ γὰρ ἐκτὸς ἱματίων, οὐ γυμνός, ἀλλ' ἠμφιεσμένος. ἠγέρθη Χριστός, καὶ ἀποδύεται τὰ ἱμάτια ἃ ἐνεδύσατο ὁ Ἀδάμ, καὶ ἦν γυμνός, καὶ γυμνὸς οὐκ ἐβλέπετο. μετὰ τὴν ἀνάστασιν γυναῖκες τὰ ἱμάτια βλέπουσιν ἐρριμμένα. Μάρθα καὶ Μαρία ὁρῶσιν αὐτόν, γνωρίζουσι, προσπίπτουσι, καὶ γυμνὸν οὐ βλέπουσι. πόθεν ἐνδέδυται τὰ ἱμάτια; ἔρριψε γὰρ ἐν τῷ τάφῳ, τὰ πρότερα ἱμάτια ἐμερίσαντο στρατιῶται. πόθεν οὖν ἐνδέδυται; πόθεν ὁ γυμνός, οὐ γυμνός; καὶ τὸ ἄλλο ζητῶ. διὰ τί εἶδον τὰ ἱμάτια καὶ τὴν σινδόνα εἰς ἓν μέρος, καὶ τὸ σουδάριον παραμέρος, ᾧ ἡ κεφαλὴ ἐδέδετο ἡ σωτήριος; ἵνα δειχθῇ ἡ ἁγία χάρις, ὅτι οὐ μετὰ θορύβου ἡ ἀνάστασις, καὶ ἐπειδὴ ἔμελλον φημίζειν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι ἐκλάπη ὑπὸ τῶν μαθητῶν, καταλιμπάνει τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐν τῷ τάφῳ. ὁ γὰρ κλέπτων νεκρόν, μετὰ τῶν ἱματίων κλέπτει. ἦν δὲ ἰδεῖν τὸν σωτῆρα ἐξελθόντα ἐκ τοῦ τάφου, ὡς τὸν Ἰωσὴφ ἐκ τοῦ οἴκου τῆς Αἰγυπτίας. καὶ βλέπε τὴν διαφοράν. μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὤφθη Χριστὸς γυμνός, καὶ Πέτρος γυμνός· ἀλλ' ὁ μὲν εἶχε τὴν ἀθανασίαν, ὁ δὲ ἦν ἔτι θνητός. Ἰησοῦς εἱστήκει παρὰ τὸν αἰγιαλόν, καὶ δόξαν ἠμφιεσμένος, λέγων, Παιδία μή τι προσφάγιον ἔχετε; οὔ, λέγουσιν, οὐκ ἔχομεν· οὐ γὰρ ἐγνώρισαν αὐτόν. εἶτα λέγει, Βάλλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου. ἔβαλον, καὶ ἐθήρασαν πολὺ πλῆθος. γνωρίζει Ἰωάννης, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ, ὁ Κύριός ἐστιν. ὢ τοῦ θαύματος. ἀπὸ τῆς φωνῆς οὐκ ἐγνώρισαν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔργων. καὶ ἔλαβε, φησίν, ὁ Πέτρος τὸν ἐπενδύτην. ἦν γὰρ γυμνός. τὸ θνητὸν σῶμα αἰσχύνεται, τὸ ἀθάνατον οὐκ αἰσχύνεται. ἀλλὰ τῷ ἐνδύσαντι ἡμᾶς δόξαν, τῷ ἐνδύσαντι τὴν οἰκουμένην ἀθανασίαν, τούτῳ προσπέσωμεν, τοῦτον καθικετεύσωμεν, ἵνα ἐνδύσῃ ἡμᾶς πίστιν, ἐλπίδα σωτηρίας, δόξαν τὴν ἐν Χριστῷ· ὅτι τῷ πατρὶ ἡ δόξα σὺν τῷ μονογενεῖ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἰω. κ. ς. ζ.

ἴσ. παρὰ μέρος,

Ἰω. κα. ε.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ ΤΗΣ ΚΟΣΜΟΠΟΙΙΑΣ, καὶ εἰς τοὺς πρωτοπλάστους, καὶ εἰς τὸν ὄφιν, καὶ εἰς τὸ ξύλον τῆς γνώσεως, καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ παραδείσῳ διατριβὴν καὶ προσομιλίαν τοῦ Θεοῦ μετὰ τοῦ Ἀδάμ. Λογ. ς.

Φέρε πάλιν τῆς ἐπαγγελίας ἁψώμεθα, καὶ τὴν κατὰ τὸν παράδεισον ὑπόθεσιν εἰς τέλος ἐξανύσωμεν. εἰ γὰρ καὶ ἀφόρητον ἐγένετο κακὸν τὸ τὸν Ἀδὰμ ἐκβληθῆναι τοῦ παραδείσου, πολλῷ μᾶλλον ἔσται κακὸν τὸ καὶ ἡμᾶς ἐκβεβλῆσθαι τῆς μνήμης τοῦ παραδείσου. ἁψώμεθα δὲ τῆς ὑποθέσεως, μὴ κοινοῖς λογισμοῖς τὴν ἐξέτασιν ἐπιτρέψαντες, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς τῆς ἁγίας γραφῆς τῶν ἀπορουμένων τὴν λύσιν λαμβάνοντες. ὁ γὰρ νοῶν καὶ φρονῶν ὡς βούλεται, ἑαυτὸν ἀπατᾷ· ὁ δὲ παρὰ τῆς γραφῆς μανθάνων τῶν ἀπορουμένων τὴν λύσιν, αὐτὴν ἔχει τὴν ἀλήθειαν ἑαυτῆς διδάσκαλον. ἐπεὶ τοίνυν πολλοὶ καὶ τῶν πιστῶν ἀναγινώσκοντες ἀποροῦσι, καὶ τῶν ἀπίστων ἀγνοοῦντες βλασφημοῦσιν, ἵνα καὶ τοῖς ἁγίοις δῶμεν τὴν πληροφορίαν, καὶ τοῖς ἀπίστοις τὸν ἔλεγχον, ἁψώμεθα κατὰ δύναμιν τὴν ἡμετέραν, παρακαλέσαντες τὸν Θεὸν μεθ' ὑμῶν χορηγῆσαι τῆς ἀληθείας τὴν ἀφθονίαν. ὅπως μὲν οὖν ὁ ἄνθρωπος κατεσκευάσθη, ὅπως σώματι διεπλάσθη, ὅπως ψυχὴ ὑπὸ Θεοῦ δημιουργηθεῖσα ἐνεβλήθη αὐτοῦ τῷ σώματι, ὅπως τὸν παράδεισον ἔσχε κατοικητήριον, εἰ καὶ μὴ κατ' ἀξίαν, ἀλλ' οὖν γε ὅσον κατὰ δύναμιν ἡμετέραν, ἱκανῶς προείρηται. λοιπὸν δὲ ἐπὶ τὸ προκείμενον τὸν λόγον τρέψωμεν. ἐδόθη μὲν τῷ

χ. ἀπολλ

χ. ἐκβάλλε

χ. στερεῖσ

χ. ὁ λόγ. χρῄζει

Ἀδὰμ πᾶσα ἡ γῆ· ἦν δὲ ἐξαίρετον αὐτοῦ οἰκητήριον ὁ παράδεισος. ἐξῆν δὲ αὐτῷ καὶ ἔξω τοῦ παραδείσου βαδίζειν· ἀλλὰ τὰ ἔξω τοῦ παραδείσου οὐ τῇ οἰκήσει τοῦ ἀνθρώπου ἀφώριστο, ἀλλὰ τοῖς ἀλόγοις, τοῖς κτήνεσι, τοῖς τετράποσι, τοῖς θηρίοις, τοῖς ἑρπετοῖς. ἦν δὲ αὐτῷ βασιλικόν τι καὶ ἐξαίρετον ἐνδιαίτημα, ὁ παράδεισος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἤγαγε πρὸς τὸν Ἀδὰμ τὰ ζῶα, ὡς κεχωρισμένα αὐτοῦ. οὐ γὰρ πάντοτε περιέρχεται τὰ δοῦλα τὸν δεσπότην, ἀλλ᾽ ὅταν αὐτῶν ἡ χρεία. ὠνομάσθη τὰ ζῶα, καὶ οὗτος ἐξεβλήθη· ἔμεινε δὲ ὁ Ἀδὰμ ἐν τῷ παραδείσῳ. λοιπὸν ἐνταῦθα τὴν ἀκριβῆ κατάλυσιν μάθωμεν. ἐπιτρέπεται τοῖς ἀλόγοις καὶ παρεστάναι τῷ Ἀδὰμ, καὶ ὑποκλίνεσθαι, καὶ ὑποσαίνειν αὐτῷ. οἷόν τι λέγω· ὥσπερ ἐστὶ τῶν ξύλων διαφορὰ (ἔστι γὰρ ξύλα τὰ τρέφοντα ἡμᾶς εἰς τὸ ζῆν, ἔστι ξύλα τὰ δοκιμάζοντα ἡμᾶς εἰς τὸ εὖ ζῆν, καὶ ἔστι ξύλον τὸ φυλάττον ἡμᾶς εἰς τὸ ἀεὶ ζῆν) οὕτω καὶ τῶν ζώων τῶν ἀλόγων πρὸς ἃ ἐδόθησαν αὐτῷ διαφορά. μία εἰς βρῶσιν (οὐκ αὐτῷ δὲ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ τῷ κοινῷ ἀφώρισται ἡμῖν) μία εἰς βρῶσιν, ἄλλη εἰς ὑπηρεσίαν, ἄλλη εἰς ψυχαγωγίαν. οἷον, εἰς βρῶσιν τὰ νῦν θυόμενα· εἰς ὑπηρεσίαν ἵπποι, κάμηλοι, ὄνοι, βόες, καὶ ἄλλα τὰ ὑπουργοῦντα· εἰς ψυχαγωγίαν τὰ μιμηλὰ ζῶα, αἱ φωναὶ τῶν ὀρνίθων τῶν ἀερίων αἱ φαιδραὶ, αἳ καὶ τὰς ἀκοὰς θέλγουσιν. ὥσπερ γὰρ σῶμα μετὰ τὸν κάματον, εἰ μὴ ἀποδύσηται τοὺς πόνους, οὐκ ἀντέχει πρὸς ἑτέρους πόνους· οὕτω καὶ ψυχὴ ἐκ τῆς ἀρετῆς πόνους ὑποδραμοῦσα, ἐὰν μὴ ταῖς ἡδείαις ὄψεσι ψυχαγωγηθῇ, οὐκ ἀντέχει πρὸς τοὺς πόνους τοὺς ἀρετῆς. ὅταν ἴδῃ ὁ Θεὸς κάμνουσαν ψυχὴν, ψυχαγωγεῖ αὐτὴν διὰ τῶν ἀλόγων· αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ ἐφ᾽ ἡμῶν πολλάκις γίνεται· ἐξ ἀγορᾶς ἐπανελθὼν ὁ ἄνθρωπος, καὶ μυρίαις λύπαις περιπεσὼν τῷ πλήθει τῶν φροντίδων, καὶ συντυχὼν ὄψεσι πολλάκις βαρείαις, καὶ ἀφορήτοις περιπεσὼν συμφοραῖς καὶ ζημίαις, ἐλθὼν εἰς τὴν οἰκίαν εὑρίσκει παιδίον ψυχαγωγοῦν, καὶ τὰ πολλὰ τῶν πόνων ἀφαιρεῖ τὸ ἁπαλὸν τῆς διανοίας. ὅτε γὰρ αὐτὸς ἀθυμεῖ, οὐ γυνὴ παρέστηκε παραμυθουμένη, ὡς ἰσχυρὰν ἔχουσα τὴν παραμυθίαν, οὐκ οἰκέτης τολμᾷ παραμυθήσασθαι, εἰσάγει ὁ Θεὸς τὴν ἄπλαστον φύσιν τὴν συγγινώσκουσαν ἀξιοπιστότερον ἐξ ὧν οὐκ οἶδε, καὶ δι᾽ αὐτῆς ἀλείφει τὴν ἐκ τῶν πόνων κεκμηκυῖαν ψυχήν. (οἰκέτης ἐὰν γελάσῃ, νομίζεται ἐπιχαίρειν τῇ ὕβρει τοῦ δεσπότου· ἡ γυνὴ ἐὰν γελάσῃ, νομίζεται) ἀναισθητεῖν περὶ τὴν συμφοράν· τὸ παιδίον ἀνύποπτον ἔχει τὴν κολακείαν διὰ τὴν ἐκ τῆς φύσεως ἀκεραιότητα. καὶ πολλάκις ἃ μὴ ἴσχυσαν φίλοι συμβουλεύοντες, σοφοὶ νουθετοῦντες, ἴσχυσε παιδίον γελάσαν μόνον, λῦσαι τὴν πᾶσαν συμφοράν. καὶ λοιπὸν ἡ ψυχὴ ἐν αὐτῇ τῇ ἀκμῇ τῆς λύπης, ὁρᾷ μὲν τὸ παιδίον, καὶ τὰς ἀρχὰς ἀναλύει, καὶ ἀποτίθεται τὴν ἀνάγκην ψυχαγωγουμένη· ἕλκεται δὲ τῇ παραμονῇ, καὶ ὅταν πολλάκις ἐπικλίνῃ τὸ ὄμμα, ἁρπάζεται τὴν διάνοιαν. εἶτα ἀναλαβὼν τὸ παιδίον, ἀποτίθεται τὴν λύπην, καί φησι, τοῦτό μοι χαρίζεται ὁ Θεὸς μόνον, καὶ οὐδείς μοι λόγος τῶν ἄλλων. οὕτω πως καὶ ἀπὸ τῶν συμβάντων ἐγείρει ὁ Θεὸς τῇ ψυχῇ τὴν παραμυθίαν· ἐπεὶ οὖν μόνος ἦν ὁ Ἀδὰμ ἐν τῷ παραδείσῳ, οὐ φίλον ἔχων, οὐ γείτονα, οὐ συνήθη, εἰσήγαγεν αὐτῷ ὁ Θεὸς τὰ ζῶα εἰς ψυχαγωγίαν αὐτοῦ· οἷον, ὥσπερ ἐστὶ σήμερον τὰ ζῶα τὰ μιμηλὰ, τὰ ἀνθρώπινα μιμούμενα σχήματα, τὰς φωνάς. οἷον, μιμεῖται τὰ σχήματα τῶν ἀνθρώπων πίθηκος, καὶ ὅσα τοιαῦτα· φωνὴν ψιττακὸς καὶ ἕτεροι στρουθοί. εἶχεν οὖν ψυχαγωγίαν ἐκ τῶν ἀλόγων, τῶν μὲν κελαδούντων, τῶν δὲ ἄλλων ὑποσαινόντων. πολλῶν τοίνυν ὄντων τῶν πληρούντων αὐτῷ τὴν παραμυθίαν, ὁ ὄφις φρονιμώτατος ἦν ὑπὲρ πάντα τὰ θηρία τῆς γῆς· καθὼς εἶπεν ἡ γραφή· Ὁ δὲ ὄφις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων ὧν ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός. Γεν. γ. α. ἦν οὖν καὶ τῶν μιμηλῶν μιμηλότερος, καὶ τῶν ὑποσαινόντων ἐγγύτερος. μὴ πρόσεχε τῇ νῦν ὄψει, ὅτι καὶ φεύγομεν, καὶ βδελυττόμεθα. οὐκ ἦν οὕτως ἀπ᾽ ἀρχῆς. φίλος ἦν ὁ ὄφις, καὶ τῶν ὑποσαινόντων τῷ ἀνθρώπῳ ἐγγύτερος. τίς οὖν αὐτὸν ἐχθρὸν ἐποίησεν; ἡ τοῦ Θεοῦ ἀπόφασις· Ἐπικατάρατος γὰρ σὺ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων. ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σου καὶ ἀνὰ μέσον Γεν. γ. ιε.

τῆς γυναικός. ἐκείνη ἡ ἔχθρα τὴν φιλίαν ἔλυσε. φιλίαν λέγω, οὐ τὴν λογικὴν, ἀλλὰ τὴν ἄλογον γνῶσιν. ὥσπερ σήμερον ἐνδείκνυνται κύνες φιλίας σχῆμα, οὐ λόγῳ, ἀλλὰ φυσικῇ κινήσει· οὕτω καὶ ὁ ὄφις ὑπέσαινε τῷ ἀνθρώπῳ. ὡς δὲ ἔχων πολλὴν οἰκειότητα, ὤφθη τῷ διαβόλῳ ὡς ἐπιτήδειον ὄργανον. ἰδὼν δὲ τὸν Ἀδὰμ χαίροντα ἐπὶ τῷ ὄφει κἀκεῖνον ὑποσαίνοντα, καὶ πολλὰ τῶν ἀνθρωπίνων μιμούμενον, ἐνενόησεν ὁ τῆς κακίας τεχνίτης, ὥσπερ οἱ δόλους πλέκοντες, διὰ τῶν ἰδίων τὸ θηρεύοντες ποιοῦσιν. οὐδεὶς γὰρ προσέρχεται διὰ τῶν ἀλλοτρίων, ἐὰν μὴ διὰ τῶν οἰκείων· Ματθ. ι. λε. καθὼς εἶπεν ὁ σωτήρ· Ἐχθροὶ τῷ ἀνθρώπῳ οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. λαλεῖ τοίνυν, διὰ τὴν τοῦ ὄφεως ἔμφασιν παρέχων τῷ Ἀδάμ. παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην μὴ παρέργως προσέχειν τοῖς λεγομένοις. οὐκ ἔστι δὲ τυχὸν ζήτημα. πολλοὶ γὰρ ζητοῦσι, πῶς ἐλάλησεν ὁ ὄφις ἄρα ἀνθρωπίνῃ φωνῇ, ἢ συριγμὸν ὄφεως καὶ ἐνενόησεν ἡ Εὔα. ὁ Ἀδὰμ πρὸ τῆς παραβάσεως ἐπεπλήρωτο σοφίας καὶ συνέσεως καὶ προφητείας. ἐνόησον ὅσην εἶχε σοφίαν, ὅτι ἐπήρκεσεν ἄνθρωπος εἷς, διδάσκαλον μὴ λαβὼν, παρὰ μηδενὸς ἀνθρώπου διδαχθεὶς, θεῖναι ὀνόματα ὅλοις τοῖς πετεινοῖς, καὶ τοῖς ζώοις, καὶ τοῖς ἑρπετοῖς, καὶ τοῖς θηρίοις, καὶ πᾶσιν ἁπλῶς. ἀναζωγράφησον ἐν τῇ διανοίᾳ σου τὰ εἴδη, τὰ γένη· ἵνα δὲ συντόμως εἴπω, τοσαῦτα ἔθηκεν ὀνόματα, ὅσα σήμερον ἡμεῖς μετὰ τῆς πείρας διατηρῆσαι οὐ δυνάμεθα. ὅτι οὖν προσήνεγκεν ὁ Θεὸς τὰ ζῷα τῷ ἀνθρώπῳ, ὡς σοφὸς καὶ ἔχων Θεοῦ πνεῦμα, τὴν ἑκάστου ἰδιότητα ἔβλεπε. προσεῖχεν οὖν τῷ ὄφει ὡς φρονιμωτέρῳ, ὡς αἴσθησιν ἔχοντι, ὡς νοοῦντι ἀπὸ ἤθους μετὰ τὰ κινήματα. οὕτως ἔχοντος τοῦ Ἀδάμ, ἐνενόησεν ὁ διάβολος καὶ τοῦ ὄφεως τὸ φρόνιμον, καὶ τοῦ Ἀδὰμ τὴν πρόσληψιν. εἶχε γὰρ περὶ τοῦ ὄφεως ὡς συνετοῦ. λαλεῖ οὖν δι' αὐτοῦ, ἵνα ὑπονοήσῃ ὁ Ἀδάμ, ὅτι φρόνιμος ὢν ὁ ὄφις, κατόρθωσε καὶ τὸ μιμήσασθαι τὴν τοῦ ἀνθρώπου φωνήν. προσέρχεται τοίνυν ὁ ὄφις. οὐδαμοῦ δὲ ἡ γραφὴ εἶπε τοῦτο, ὅτι ὁ διάβολος ἐν τῷ ὄφει ἐλάλησεν, ἀλλὰ καὶ Μωϋσῆς ἁπλῶς παρῆλθε τὴν ἱστορίαν. πρόσεχε, παρακαλῶ, μετ' ἀκριβείας. Παῦλος δεύτερος ὢν ἐν τῷ παραδείσῳ, οὐδὲ αὐτὸς ἔλυσε τὴν λέξιν, ἀλλὰ λέγει· Ἡρμοσάμην ὑ- β. Κορ. ια. β. γ. μᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ, παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ· φοβοῦμαι δὲ μήπως ὡς ὁ ὄφις Εὔαν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ· καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι ὁ διάβολος. πιστὸς ἦν τῶν γραφῶν φύλαξ, ὑπηρέτης γραφῶν, παιδευτὴς γραφῶν, ἑρμηνευτὴς γραφῶν. οὐκ ἠθέλησε λῦσαι τὴν λέξιν, ἵνα μὴ λύσῃ τῶν γραφῶν τὴν τάξιν, ἀλλὰ τῇ ἐννοίᾳ τὴν ἀπορίαν ἔλυσε. φοβοῦμαι, φησὶ, μήπως ὡς ὁ ὄφις Εὔαν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν. οὕτω· πῶς; μὴ γὰρ ἐφοβεῖτο Παῦλος μὴ πάλιν ὁ ὄφις ἔλθῃ, καὶ ἀπατήσῃ τινάς; ἀλλ' οἶδα, φησὶν, ὅτι ὁ μὲν ὄφις οὐ φαίνεται ἐκεῖνος, ὁ δὲ ἐν ἐκείνῳ ἐνεργήσας φαίνεται. ἀλλ' ὁ μὲν Παῦλος, ὡς πιστὸς ὑπηρέτης, καὶ τῶν ἁγίων γραφῶν φύλαξ, οὐ παρέτρεψε τὴν λέξιν, ἀλλ' ἐνέφηνε τὴν ἔννοιαν· αὐτὸς δὲ ὁ τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νέων καὶ τῶν μελλόντων δεσπότης ἐσαφήνισε τὴν ἀπορίαν, ἵνα μή τις ἐπὶ τὸν ὄφιν ἀνενέγκῃ τὴν ἁμαρ- Ἰω. η. μα. μδ. τίαν, ἀλλ' ἐπὶ τὸν ἐνεργήσαντα. λέγει οὖν ὁ Χριστὸς τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτε εἶπον αὐτῷ, Ἡμεῖς ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐσμεν, Εἰ ἦτε ἐκ τοῦ Θεοῦ, τὰ ἔργα καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐποιεῖτε ἄν· νῦν δὲ ἐκ τοῦ πατρὸς ὑμῶν ἐστε τοῦ διαβόλου. εἶπε τὸν διάβολον, καὶ εὐθέως εἰσάγει τὴν ἱστορίαν· ἐκεῖνος, φησὶν, ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς. καὶ ὁ μὲν οἰκέτης, ὡς οἰκέτης, ἡρμήνευσεν· ὁ δὲ δεσπότης, ὡς δεσπότης, ἐδίδαξεν, ἔδειξε τὸν φονεύσαντα τὸν Ἀδάμ. οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, φονεὺς ἦν, Γεν. γ. β. ἀλλ', ἀνθρωποκτόνος. οὐ γὰρ ἕνα ἀνεῖλεν, ἀλλὰ δι' ἐκείνου πάντας ἀνθρώπους. Καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ, φησὶν, οὐχ ἕστηκεν, ὅτι ψεύστης ἐστί. βλέπε πῶς ἡρμήνευσε· καὶ ὅτι διάβολός ἐστι, καὶ ψεύστης ἐστί. καὶ πῶς ἐψεύσατο; εἶπεν ὁ ὄφις τῇ γυναικί· Τί ὅτι εἶπεν ὑμῖν ὁ Θεὸς μὴ φαγεῖν ἀπὸ παντὸς ξύλου; εἶδες τὸν ψεύστην. ὁ Θεὸς εἶπεν, ἀπὸ παντὸς ξύλου φάγεσθε, ἀπὸ δὲ ἑνὸς μὴ φάγητε· ὁ ψεύστης λέγει, διατί εἶπεν ὁ Θεὸς ἀπὸ παντὸς ξύλου μὴ φαγεῖν

ὄφεως; μὴ ψευδὴς ἡ τοῦ Χριστοῦ φωνή· ἐκεῖνος ψεύστης ἐστί; ἐψεύσατο δὲ, καὶ τοῦτο δῆλον. ὅταν γάρ τις θέλῃ κατασπουδάσασθαι τὰ πράγματα, εἰς χρείαν παρεισδύεται ἀγνοίας, ἵνα ἀνύποπτον εἰσαγάγῃ τὴν σκαιωρίαν, διότι τοῦ οὐκ οἶδα, φησὶν, οὐκ ἔστι κατασκευή· ἀντὶ τοῦ ἦλθον, οὐδὲν οἶδα. οὐκ ἐστρατηγήθησαν τοιοῦτοι πολλοί; οὐκ οἴδαμεν τῶν δολίων τὰ ἔργα, τοιαῦτα οἱ ῥᾳδιουργοῦσι παραπράγματα, καὶ προσποιοῦνται ἀγνοίαν; οὕτω καὶ ὁ διάβολος, τί ὅτι εἶπε, φησὶν, ὑμῖν ὁ Θεός; ἀντὶ τοῦ, παρήκουσα, οὐ καλῶς ἤκουσα, μὴ φαγεῖν ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς τοῦ ξύλου. ἡ γυνὴ νομίσασα ἄγνοιαν εἶναι, διορθοῦται τὴν λέξιν. οὐχ οὕτω, φησὶν, εἶπεν· οὐκ εἶπεν ὁ Θεὸς μὴ φαγεῖν ἀπὸ παντὸς ξύλου, ἀλλ' ἀπὸ παντὸς μὲν ξύλου ἐπέτρεψεν, ἀπὸ δὲ ἑνὸς ἐκώλυσεν. εἶπε γὰρ ἡμῖν, μὴ φάγητε, ἵνα μὴ ἀποθάνητε. ἔδοξε μὴ θανεῖν ὃ οὐκ ᾔδει. λοιπὸν οὐχ ὑπεκρίνετο ὡς ἐγκαταλιπόντος, καὶ λέγει αὐτῇ· οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. ἰδὲ ἄλλο ψεῦδος. τοῦ γὰρ Θεοῦ εἰπόντος, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε, λέγει ὁ διάβολος, οὐκ ἀποθανεῖσθε· τοῦτο δεύτερον ἐψεύσατο. ᾔδει γὰρ ὁ Θεὸς, φησὶν, ὅτι ᾗ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε, ἔσεσθε ὡς θεοί. ἰδὲ τρίτον ψεῦδος. ὅρα τὴν ἐγκατεσπαρμένην κακίαν τοῦ διαβόλου. ἤδη παρορμᾶται κατασπείρειν τῷ κόσμῳ τὴν πλάνην. καὶ ἐπεὶ ἐμελέτησεν (ὡς προέφην) πολυθεΐαν ἐγεῖραι τῷ κόσμῳ, παραλαβὼν ὡς ἐν διηγήματι κατέσπειρεν εἰς τὰς ἀκοὰς τῆς γυναικὸς πρόφασιν τοῦ εἶναι πολλοὺς θεούς. ἀλλ' ὁ μὲν τῆς κακίας τεχνίτης οὕτω προκατέσπειρε τὴν ἔννοιαν τῶν θεῶν· ὁ δὲ Θεὸς προειδὼς, ὑποτέμνεται τὴν πολυθεΐαν τὴν μέλλουσαν μὴ ἀληθεύουσαν ἐν θηριώδει στόματι, ἵνα μὴ παρὰ τῇ λογικῇ φωνῇ περὶ θεῶν φθέγξηται, ἀλλὰ παρὰ τῷ στόματι ὄφεως· ἵνα ἀπὸ στόματος ἀλόγου περὶ εἰδώλων τῷ στόματι ἐκείνου ἀπεικάζηται. οἶδα ὅτι καὶ τῇ φωνῇ συνεισπαίσκετε, καὶ τὰς ἐννοίας τὰς ἁγίας τῆς γραφῆς ἁρπάζετε. μηδεὶς οὖν περὶ τὸν κόμπον τῆς φωνῆς ἀσχολείσθω, ἀλλὰ περὶ τὴν τῶν νοημάτων δύναμιν. Ἤδει γὰρ, φησὶν, ὁ Θεὸς, ὅτι ᾗ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε, ἔσεσθε ὡς θεοὶ, γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν. λέγουσι πολλοὶ, καὶ μάλιστα οἱ τῷ λοιγῷ Πορφυρίῳ ἀκολουθήσαντες, οἱ κατὰ Χριστιανῶν συγγράψαντες καὶ τοῦ θείου δόγματος πολλοὺς ἀποστήσαντες, λέγουσι τοίνυν, διὰ τί ὁ Θεὸς ἀπηγόρευσε τὴν γνῶσιν τοῦ καλοῦ καὶ πονηροῦ; ἔστω, τὸ πονηρὸν ἀπηγόρευσε· διὰ τί καὶ τὸ καλόν; εἰπὼν γὰρ, ἀπὸ τοῦ ξύλου τοῦ εἰδέναι καλὸν καὶ πονηρὸν μὴ φάγητε, κωλύει, φησὶν, αὐτὸν τοῦ εἰδέναι τὸ καλόν· διὰ τί καὶ τὸ ἀγαθόν; ἀεὶ ἡ κακία καθ' ἑαυτῆς τεχνάζεται, καὶ τὰς λαβὰς καθ' ἑαυτῆς δίδωσιν. οὐ τὴν γνῶσιν ἐκώλυσεν ὁ Θεὸς τοῦ καλοῦ· εἶχε γὰρ αὐτὴν ὁ Ἀδὰμ καὶ πρὸ τοῦ φαγεῖν. εἰ γὰρ μὴ εἶχε γνῶσιν, πῶς γνωρίζει τὴν γυναῖκα; πῶς φυσιολογεῖ, ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου; πῶς δὲ καὶ προφητεύει τὰ μέλλοντα, αὕτη κληθήσεται γυνὴ, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη· διὰ τί τοῦτο καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὰ λοιπά; τοσαῦτα οἶδε, καὶ οὐκ ᾔδει τὸ καλόν. τὸν Θεὸν ᾔδει, τὰ τοῦ Θεοῦ ἐτήρει, γνῶσιν εἶχεν, ὀνόματα ἐπετίθει τοσαῦτα· καὶ οὐκ εἶχε γνῶσιν καλοῦ; τί οὖν ἐστιν; οὐ τὴν γνῶσιν κωλύει ὁ Θεὸς τοῦ καλοῦ, ἀλλὰ θέλει μὴ εἶναι μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ τὴν γνῶσιν τοῦ κακοῦ. λύει δὲ τὸ σόφισμα τῆς ἀσεβείας ἀπὸ τῶν γραφῶν. λέγει Παῦλος, Οὐ δύνασθε ποτήριον Κυρίου πίνειν, καὶ ποτήριον δαιμονίων. οὐ τὰ δύο ἐκώλυσεν, ἀλλ' ἠγάπησε μὲν τὸ ἅγιον, ἀπέρριψε δὲ τὸ ἐναντίον καὶ βέβηλον. οὕτω καὶ ὁ σωτήρ· Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ Θεῷ δουλεύειν καὶ δαίμοσιν, ἀδύνατον. οὕτως ὁ Θεὸς ἐκώλυσε λαβεῖν γνῶσιν τοῦ πονηροῦ, ἵνα μὴ μιγῇ μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἡ γνῶσις τοῦ κακοῦ. λοιπὸν ἐξετάσαι προσέχωμεν. διὰ τί δὲ ὅλως ἐκλήθη ξύλον γνώσεως καλοῦ καὶ πονηροῦ; οὐ τοιαύτην εἶχε φύσιν, ἀλλὰ τοιαύτην ἀπὸ γυμνασίας ἔλαβεν. τὸ ἰδίωμα τῆς γραφῆς λέγω. οἷόν τι λέγω· ἐκλήθη ἐν τῇ ἐρήμῳ μία πηγὴ ὕδατος, ὕδωρ ἀντιλογίας. ἐδοκίμασά σε ἐπὶ ὕδατος ἀντιλογίας. ἆρα τὸ ὕδωρ τοιαύτην εἶχε φύσιν, ὡς εἰς ἀντιλογίαν φέρειν τὸν λαόν; διὰ τί οὖν Μωϋσῆς πιὼν οὐκ ἀντεῖπε τῷ Θεῷ; ὥσπερ οὖν ἐκλήθη τὸ ὕδωρ ἀντιλογίας

α. Κορ. ι. κα.

Ματθ. ς. κδ.

Ψαλ. π. ς.

γίας ὕδωρ, οὐ φύσει ἔχον τοιαύτην, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ γενομένην ὑπόθεσιν. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖ ἀντεῖπεν ὁ λαός, διὰ τοῦτο ἐκλήθη ὕδωρ ἀντιλογίας. πάλιν εἶδεν Ἰακὼβ τὸν Θεὸν ὡς ἰδεῖν ἀνθρώπῳ δυνατόν· Γεν. λβ. λ. καὶ καλεῖ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου, εἶδος Θεοῦ. ὁ τόπος οὐκ εἶχεν εἶδος Θεοῦ, ἢ μορφὴν Θεοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖ αὐτῷ ἡ ὀπτασία ἐγένετο, ἐκάλεσε τὸν τόπον ἀπὸ τοῦ πράγματος. ἄλλος Κριτ. ϛ. κβ. τόπος ἐκλήθη Εἰρήνη Θεοῦ. ὅτε τῷ Γεδεὼν ἐφάνη ἄγγελος, ἐφοβήθη, καὶ λέγει, Οἴμοι, οἴμοι, ἀποθανοῦμαι· εἶδον γὰρ ἄγγελον Θεοῦ. λέγει αὐτῷ ὁ ἄγγελος, Εἰρήνη σοι, μὴ φοβοῦ· καὶ ᾠκοδόμησε, φησί, Γεδεὼν θυσιαστήριον, καὶ ἐκάλεσεν αὐτό, Εἰρήνη Θεοῦ. ὥσπερ οὖν ὁ βωμός, ἢ τὸ θυσιαστήριον, οὐκ αὐτὸ εἰρήνην εἶχεν, ἀλλὰ τῆς γενομένης καὶ δοθείσης εἰρήνης ἦν σύμβολον· καὶ ὥσπερ τὸ ὕδωρ οὐκ εἶχεν ἀντιλογίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ γενομένην ὑπόθεσιν οὕτως ἐκλήθη· οὕτω καὶ τὸ ξύλον οὐ γνῶσιν εἶχεν, ἀλλ' ἐπειδὴ πᾶς ὁ ἁμαρτάνων, εἰς γνῶσιν ἔρχεται ὧν ἁμαρτάνει. οἷόν τι λέγω· πάλιν ἐκ παραδείγματος. ἐνίοτε παρερχόμεθα ὁδεύοντες διὰ τόπων λῃστευομένων, καὶ ἔθος τοῖς ἀνθρώποις λέγειν, οἱ τόποι οὗτοι φοβεροί εἰσιν· ἆρα ὁ τόπος ἔχει φόβον, ἢ διὰ τοὺς λῃστὰς λέγουσι τοὺς φωλεύοντας ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ; οὕτω καὶ τὸ δένδρον ἐκεῖνο οὐ φύσει εἶχε θανατοποιοῦ γνώσεως ἐργασίαν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὸ γενομένης τῷ Ἀδὰμ ἁμαρτίας ἔλαβε τὸ ὄνομα. λύω δὲ τὸ πρᾶγμα συντόμως. οὐ γὰρ ἀπορεῖ ἡ θεία γραφή. σημεῖον ἔχομεν θυσιαστηρίου, οὗ μετέχουσιν οἱ πιστοί. ἆρα αὐτὸ τὸ δῶρον φυσικὴν ἔχει σωτηρίαν, ἢ διὰ τὴν ἐπικαλουμένην δόξαν ἔχεις ἐνέχυρον ἀπὸ τῶν παρόντων, μὴ ἀμφιβάλλῃς περὶ τῶν παραλαβόντων; ἐκεῖ βρῶμα θανατοποιόν, ὧδε βρῶμα ζωοποιόν. εἰ τοῦτο φύσει σώζει, καὶ οὐ χάριτι· κἀκεῖνο φύσει ἀναιρεῖ, καὶ οὐ τῇ παραβάσει*. δείξω σοι ἄλλο βρῶμα ἔξω τοῦ παραδείσου θανατοποιόν, τὴν εἰδωλολατρείαν λέγω. διὰ τί γὰρ παρῃτήσαντο οἱ μάρτυρες φαγεῖν κρέα; διὰ τί ἐφοβοῦντο φαγεῖν; ἆρα εἰ ἔφαγον, ἀπέθνησκον; οὐδαμῶς· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπωνόμαστο τῶν εἰδώλων ἡ μνήμη, ἔφυγον, οὐ τὴν βρῶσιν, ἀλλὰ τὴν τῶν μιαρῶν ἐπίκλησιν. οὕτω γνωστὸν ἦν κακοῦ καὶ ἀγαθοῦ τὸ δένδρον· οὐ γνῶσιν παρέχον, ἀλλ' ἀπὸ τῆς παραβάσεως διδάσκον αὐτόν, ἀεὶ γὰρ ἡ πεῖρα διδάσκει τὸν ἀνόητον, ὅτι κακὸν τὸ παραβαίνειν. πάλιν ἑτέρᾳ ὁδῷ λυθήσεται τὸ ζητούμενον, οὐχ ὡς τῶν πρωτοπλάστων ἀγνοούντων, ἀλλ' ὡς τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ πλουσίας οὔσης. μὴ γάρ τις νομιζέτω τὴν ἐπαγωγὴν τῶν πολλῶν νοημάτων δι' ἀσθένειαν γίνεσθαι τῶν παραλαβόντων. ἡ τοῦ Θεοῦ γὰρ χάρις πλουσία οὖσα, ἐκ τῶν ἑαυτῆς θησαυρῶν παρέχει ἡμῖν, ἐὰν ὦμεν ἄξιοι. πρόσεχε τοίνυν. οἱ μάρτυρες παρῃτήσαντο βρῶσιν εἰδωλοθύτων, οὕτως φεύγοντες φαγεῖν, ὡς εἰ ἔφυγεν Ἀδὰμ τὸ δένδρον, ἐσώθη ἄν. ὅτι δὲ οὐ τὸ εἰδέναι ἀγαθὸν καὶ κακόν, τοῦτο μισητόν, ἡ ἀλήθεια λάμπει. ἐρωτῶ γὰρ ὁ Θεός, καὶ μὴ πράττων, οἶδεν αὐτό, ἢ οὔ; τίς τολμᾷ εἰπεῖν ὅτι οὐκ οἶδεν; οὐ γάρ ἐστιν ἡ γνῶσις, πρᾶξις. ἆρα Παῦλος ὁ λέγων, α. Κορ. ϛ. ιη. Φεύγετε τὴν πορνείαν, οὐκ ᾔδει τί ἦν ἡ πορνεία; ὁ φεύγων μοιχείαν, οὐκ ᾔδει τί ἦν ἡ μοιχεία; ἀλλ' οὐ κατέκρινεν αὐτὸν ἡ γνῶσις. αὐτὸς δὲ ὁ Θεὸς οἶδεν ἡμῶν ὅλας τὰς πράξεις, ἀριθμῶν καὶ λέγων, Ματθ. ιε. ιθ. Ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχονται λογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, ἐπιορκίαι, ἀσέλγειαι, φθόνοι, πλεονεξίαι. ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. ταῦτα ἀγνοῶν λέγει, ἢ εἰδὼς ὁ Θεός, καὶ ὁ ἀπόστολος; οὐχ ὑβρίζει οὖν ἡ γνῶσις τὸν Ἀδάμ· ἔβλαψεν, οὐχ ἡ γνῶσις, ἀλλ' ἡ παράβασις. θέλω δὲ ἐρωτῆσαι αὐτόν, ποῖον ἔμαθε παρὰ τοῦ ξύλου καλόν, ἢ κακόν; μετὰ τὴν βρῶσιν ἔγνω τί ἐστι φόνος; οὐδεὶς οὐδέπω ἦν ὁ κολάζων, οὐ μοιχεία ἐγινώσκετο (οὐδέπω γὰρ ἦσαν γάμοι) οὐ πορνεία, οὐχ ἁρπαγὴ ἦν (οὐδέπω γὰρ ἦν πλούσιος καὶ πένης) οὐ συκοφαντία καὶ ψευδομαρτυρία. ποῖον οὖν ἔγνω κακόν, ἢ τοῦτο μόνον, ὅτι καλὸν ἦν τὸ ὑπακοῦσαι Θεῷ, κακὸν δὲ τὸ παρακοῦσαι Θεοῦ; λέγω δὲ κοινὸν καὶ περιφερόμενον ῥῆμα, καὶ μή τις αὐτοῦ ὡς τολμηροῦ καταγνῷ· εἰώθαμεν λέγειν τοῖς ἁμαρτάνουσιν, ἀπειλοῦντες αὐτοῖς ἐπιστροφήν, ποιῶ σε μαθεῖν ἐπιστροφήν. ἆρα γνῶσιν λέγει τὴν μάθησιν. τὸ οὖν γνωστὸν ἀπὸ τῆς πείρας τῶν συμφορῶν. ἐπαίδευσεν αὐτὸν γνῶναι πόσοις κακοῖς συνεζεύχθη παραβάς. πρόσεχε τοίνυν μετὰ ἀκριβείας. Εἰ γὰρ καὶ εἴρηται πρώην, ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις ἕλκει τὸν λόγον. ὁ δεδωκὼς τὰ πάντα Θεός, ἀόρατος ἦν· ὁ λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ τὰ πάντα, ὁρώμενος ἦν· ὁ λαβὼν ἐφαίνετο, ὁ δεδωκὼς οὐκ ἐφαίνετο. μόνος ἦν ὁ ἄνθρωπος· τὰ ἄλογα περὶ αὐτόν. κατὰ κεφαλῆς οὐδένα εἶχεν. ἔθηκεν αὐτῷ ὁ Θεὸς νόμον, τὸ δένδρον εἰς ὑπόμνησιν ἐν μέσῳ, ἵνα μὴ λάθῃ λαβὼν τὴν δεσποτείαν. διό, περιῄει τρυγῶν τοὺς καρποὺς μετὰ τῆς γυναικός· ἐπλησίαζε τῷ δένδρῳ· ἔλεγε, μὴ ἁψώμεθα τοῦ δένδρου τούτου. περὶ γὰρ αὐτοῦ παρήγγειλεν ὁ Θεός· καὶ ἦν τὸ ὁρώμενον ὑπόμνησις τοῦ ἀοράτου· οἷα γέγονε καὶ νῦν. ἐννόησον πόσοι εἰσὶν ἄρχοντες ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς πᾶσιν οὐ πάρεστι, δεῖ παρεστάναι τὸν χαρακτῆρα τοῦ βασιλέως ἐν δικαστηρίοις, ἐν ἀγοραῖς, ἐν συλλόγοις, ἐν θεάτροις. ἐν παντὶ οὖν τόπῳ, ἐν ᾧ πράττει ἄρχων, δεῖ παρεῖναι, ἵνα βεβαιῶται τὰ γινόμενα. ὁ βασιλεὺς μὲν οὖν παρεῖναι πανταχοῦ ὡς ἄνθρωπος οὐ δύναται· Θεὸν δὲ πάλιν φαίνεσθαι ὡς Θεὸν ἀνθρώποις, ἀδύνατον. δέδωκε τὸ δένδρον χαρακτῆρα τῆς βασιλείας, ὑπόμνησιν φέρον τῷ Ἀδάμ, ὅτι πάντων ἔλαβε τὴν δεσποτείαν. γνῶθι τὸν δεδωκότα τὴν ἐξουσίαν. καὶ ἵνα μάθῃς πῶς ὑπεμίμνησκεν αὐτοὺς τὸ δένδρον, ὅτε ὁ ὄφις ἠθέλησεν ἀπατῆσαι τὴν γυναῖκα, εἶπεν αὐτῇ, Διὰ τί εἶπεν ὁ Θεὸς μὴ φαγεῖν ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ξύλου; ἡ γυνὴ οὐκ ἐπελανθάνετο τοῦ νόμου, ἀλλὰ καὶ διορθοῦται τὴν ἄγνοιαν, καί φησιν· οὐκ εἶπεν ὁ Θεὸς οὕτως, ἀλλ' ἀπὸ παντὸς ξύλου φαγώμεθα, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τούτου, εἶπεν ὁ Θεός, μὴ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲ ἅψασθε αὐτοῦ. βλέπε τὴν ἀκρίβειαν·* ὁ Θεὸς οὐκ εἶπε, μὴ ἅψησθε. οὐδὲ γὰρ ἔφερε κίνδυνον τὸ ἅψασθαι· ἀλλ' ἐκεῖνοι σύνεσιν ἔχοντες θεϊκήν, τῶν λοιπῶν ἀπολαύοντες, ὥρισαν παρ' ἑαυτοῖς. Εἶπεν ὁ Θεός, μὴ γεύσησθε τοῦ δένδρου· ἡμεῖς δὲ μηδὲ ἁψώμεθα. τοσοῦτον ἔμελε τῇ γυναικὶ τηρῆσαι τοῦ Θεοῦ τὴν ἐντολήν. ἦν οὖν τὸ δένδρον ἐν μέσῳ κείμενον, εἰς ὃ ἠπάτησεν αὐτούς. ξένον ἄκουε πρᾶγμα. ἐχρήσατο ὀργάνῳ πρὸς τὴν ἀπάτην, πράγματι ἐμπεφυτευμένῳ τῷ ἀνθρώπῳ. ὁ γὰρ Θεὸς πλάττων τὸν ἄνθρωπον, μετὰ τῆς ἄλλης γνώσεως ἐνέθηκεν αὐτῷ καὶ πόθον Θεοῦ. ἐπεὶ οὖν εἶδεν ἐν αὐτοῖς τὸν πυρσὸν τοῦ πόθου, λέγει, Γενήσεσθε ὡς θεοί. νῦν, ὡς ἄνθρωποι, οὐ δύνασθε εἶναι πάντοτε μετὰ Θεοῦ· ἐὰν γένησθε ὡς θεοί, πάντοτε μέλλετε εἶναι μετ' αὐτοῦ. οὐ γὰρ εἶπεν αὐτοῖς, ἐὰν φάγητε, γίνεσθε πολέμιοι τοῦ Θεοῦ. ἐπιθυμίᾳ οὖν τῆς ἰσοθεΐας ἀπατᾷ τὴν γυναῖκα, κἀκείνη τὸν ἄνδρα οὐκ ἀπατᾷ, ἀλλὰ πείθει. καὶ μαρτυρεῖ Παῦλος λέγων, Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη. καὶ διὰ τί κατεκρίθη; ὅρα τὸ δεινόν. ἡ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἔφαγε· πείθει μετὰ τὸ φαγεῖν καὶ τὸν ἄνδρα, ἵνα μὴ μόνη διατραπῇ. καὶ ἔπεισεν, οὐκ ἠπάτησεν. διὸ γέγονε καὶ νῦν πολλάκις· οἶδεν ἄνθρωπος τὴν πίστιν, ἀγαπᾷ τὸν νόμον, ζηλοῖ τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ πείθεται τῇ γυναικὶ μὴ δεῖξαι τὸν ζῆλον, οὐκ ἀγνοῶν τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ πειθόμενος τῇ συμβίῳ. πολλοὶ γὰρ ἐνόμισαν ὅτι ἀγνοῶν ὁ Ἀδὰμ ἔλαβε παρὰ τῆς γυναικός, οὐκ εἰδὼς πόθεν ἤγαγε τὸν καρπόν. ἀλλ' οὐκ ἔχει ἀπολογίαν. ὁ γὰρ Θεὸς ἐλέγχει, λέγων αὐτῷ· ὅτι ἤκουσας τῆς φωνῆς τῆς γυναικός σου. οὐκ εἶπεν, ἐπειδὴ ἔλαβες παρὰ τῆς γυναικός σου. καὶ μὴν ἠδύνατο εἰπεῖν, ἠγνόουν, οὐκ ᾔδειν πόθεν ἤνεγκε τὸν καρπόν. τὸ ἔγκλημα τοῦ ἀνδρός, οὐχ ὅτι ἠπατήθη, ἀλλ' ὅτι ἐδελεάσθη. ἔλθωμεν λοιπὸν ἐπὶ τὸ δικαστήριον· ἴδωμεν τὰ ὑπομνήματα τὰ πρῶτα τὰ ἐπὶ τῆς ἁγίας ἐκείνης καὶ ἀδεκάστου δίκης καὶ φιλανθρώπου γινόμενα, τὰ γραφέντα γράμμασιν ἀθανάτοις, ὧν τὴν μνήμην καὶ τὴν ὄψιν καὶ τὴν φαιδρότητα οὐδὲ πᾶς ὁ αἰὼν λῦσαι δύναται. πρόσεχε λοιπόν· Ἤκουσε, φησιν, ὁ Ἀδὰμ τῆς φωνῆς Κυρίου περιπατοῦντος τὸ δειλινὸν ἐν τῷ παραδείσῳ. ἀπὸ τοῦ ψόφου ᾔσθετο, καὶ ἀπὸ τῆς συνηθείας, καὶ ἀπὸ τοῦ κτύπου εἶχε Θεὸς φαίνεσθαι. ἐφαίνετο οὐχ ὡς ἦν, ἀλλ' ὡς ἠβούλετο. εὐλογητὸς ὁ Θεὸς τῶν ἁγίων, ὅτι τὸ δειλινὸν τότε τὸν

α. Τιμ. β. ιδ.

Ἀδάμ

Ἀδὰμ ἐπεσκέψατο, καὶ νῦν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὸ δειλινόν. ἐν γὰρ κατ' ἐκείνας τὰς ὥρας ὑπέμεινεν ὁ σωτὴρ τὸ πάθος, καθ' ἃς διετέλεσεν ὁ Ἀδὰμ ἀπὸ τοῦ φαγεῖν, ἕως τῆς παραβάσεως καὶ τῆς κρίσεως, ἀπὸ ἕκτης ὥρας ἕως ἐννάτης. ἕκτῃ ὥρᾳ ἔφαγε· καυμῶν γὰρ φύσεως. μετὰ τὴν ἕκτην ἀπεκρύβη. τὸ δειλινὸν ἦλθε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός. ἐπεθύμησεν Ἀδὰμ γενέσθαι Θεός· ἀδυνάτων δὲ ἐπεθύμησεν. ἔλυσεν αὐτοῦ ὁ Χριστὸς τὴν ἐπιθυμίαν. ἐπεθύμησας σὺ γενέσθαι, ὃ οὐκ ἠδύνω· ἐπιθυμῶ ἐγὼ γενέσθαι ἄνθρωπος, ὃ δύναμαι. ἀντισήκωσε γὰρ αὐτοῦ ὁ Θεὸς τῇ ἀπάτῃ. ἐπεθύμησας τῶν ὑπὲρ σέ, λαμβάνω τὰ ὑπὸ ἐμέ. ἰσοθείας

Φιλιπ. β. η.

ἐπεθύμησας· ἰσάνθρωπος γίνομαι. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος λέγει, καὶ Σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος. ἐπεθύμησας γενέσθαι Θεός, καὶ οὐκ ἠγανάκτησα διὰ τοῦτο. θέλω γάρ σε ἰσοθείαν ποθεῖν· ἀλλ' ἡ ἀγανάκτησις, ὅτι παρὰ γνώμην τοῦ δεσπότου ἠθέλησας ἁρπάσαι τὸ ἀξίωμα. ἐπεθύμησας γενέσθαι Θεός, καὶ οὐκ ἠδυνήθης· γίνομαι ἄνθρωπος, καὶ τὸ ἀδύνατον δυνατὸν ποιῶ. ὅτι δὲ ἐπιθυμῶν ἦλθε πρὸς τοῦτο, μαρτυρεῖ αὐτὸς λέγων, ὅτι τὸ πάσχα ἤσθιεν ὁ τρέφων μετὰ τῶν τρεφομένων, καὶ τράπεζα προσέκειτο τῷ τρέφοντι πάσης τῆς ὑπ' οὐρανόν·

Λουκ. κβ. ιε.

λέγει τοῖς ἀποστόλοις, Ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα φαγεῖν τὸ πάσχα τοῦτο μεθ' ὑμῶν. μὴ γὰρ ἐβάσκηνά σου τῇ ἰσοθείᾳ; σὺ τὰ ἐμὰ ἠθέλησας ἁρπάσαι, μὴ δυνάμενος· ἐγὼ τὰ σὰ λαμβάνω, δυνάμενος. πρόσεχε. κατῆλθε τὸ δειλινόν, καὶ λέγει· Ἀδάμ, ποῦ εἶ; ἀδελφὰ ἐκεῖνα καὶ ταῦτα. ἑνὸς γὰρ Θεοῦ κἀκεῖνα καὶ ταῦτα. μὴ γὰρ ἄλλος ἦλθεν ἐπὶ τὸ πάθος, ἀλλ' ὁ κατελθὼν ἐν τῷ παραδείσῳ; ἐκρύβη, ᾔσθετο μετὰ τὸ φαγεῖν. Διηνοίχθησαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, φησι, καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν. ἐπειδὴ ὁ διάβολος εἶπεν, ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε, διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί· ἴδε, φησίν, ἠλήθευσεν ὁ Σατανᾶς. Παύλῳ πρέπει

β. Κορ. β. ια.

λέγειν, Οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν. οἴδασιν οἱ ἅγιοι τὰς μηχανὰς τοῦ διαβόλου. ὅρα κακίαν. πόθεν ᾔδει ὁ διάβολος, ὅτι μετὰ τὸ φαγεῖν διανοίγονται αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί; μὴ γὰρ τυφλοὶ ἦσαν; λέγει ἡ γραφή, πρὶν φαγεῖν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ δένδρου, Εἶδε, φησιν, ἡ γυνὴ τὸ δένδρον. οὐκοῦν οὐκ ἦν τυφλή. Εἶδε, φησιν, ἡ γυνὴ τὸ δένδρον ὅτι ὡραῖον εἰς ὅρασιν. πρότερον εἶδε, καὶ τότε ἔφαγε. πῶς οὖν ἠνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί; πρόσεχε, παρακαλῶ· ἐνταῦθά ἐστι τὸ ζητούμενον. ὁ διάβολος ἀπὸ ἐκπτώσεως ἦν, τουτέστιν, ἀπὸ παραβάσεως· καὶ ᾔδει τί ἔπαθεν ὁ παραβάς, καὶ τί πάσχουσιν οἱ παραβαίνοντες. κοινὸν δέ ἐστι τὸ πάθος πάντων. καὶ γὰρ σήμερον, ὅταν ἁμαρτάνωμεν, ὡς τυφλοὶ ἁμαρτάνομεν· καὶ ὅταν ἁμαρτήσωμεν, τότε ὁρῶμεν τί ἐποιήσαμεν. οἷον, ὥσπερ εἴ τις ἐγκαλεῖται, διὰ τί τοῦτο ἐποίησας, προφασίζεται ἀνάγκην. ἀληθῶς οὐκ ἔβλεπον τί ἐποίουν· οὐχ ὡς τυφλὸς ὤν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὁ λογισμὸς πηροῦται, ὅλος γινόμενος τοῦ πρᾶξαι, καὶ τυφλοῦται ἐν τῷ πράττειν. βλέπει μετὰ ταῦτα τῇ συνειδήσει τί πεποίηκε· λέγω δὲ ὡς ἐν ὑποθέσει. εἰσέρχεταί τις ληστεῦσαι ἐπὶ οἰκίας, καὶ εἰσέρχεται ὡς τυφλός· οὐ λογίζεται τὸν ἀπαντῶντα, τὸν κρατοῦντα, τὸν φόβον τῶν δικαστῶν, τὸν ἐπηρτημένον κίνδυνον. τετύφλωται γὰρ ὑπὸ τῆς νόσου. ὅταν εἰσέλθῃ, ὅταν λάβῃ, ὅταν κλέψας ἐξέλθῃ, μηδενὸς παρόντος, φόβου πληροῦται, αἰσθάνεται τί ἐποίησε, καὶ λογίζεται ὅτι ἐὰν ζητηθῇ, νοοῦσι τὸ πρᾶγμα τίνος ἐστὶν ἔργον· καὶ ἃ μὴ ἐλογίσατο πράττων, λογίζεται μετὰ τὸ πρᾶξαι. οἷον, ὁ μοιχεύων, καὶ ἐπιρρίπτων ἑαυτὸν ἀλλοτρίῳ πυρὶ εἰσέρχεται, καὶ οὐ λογίζεται ὅτι νόμοι εἰσί, δικαστήρια, κατηγορίαι, ξίφη ἠκονημένα· ἀλλ' ὅταν πράξῃ, δειλιᾷ, ὑποπτεύει παῖδα, παιδίσκην, γείτονα, συγγενῆ· καὶ ἃ μὴ ἔβλεπεν ἐν τῷ πράττειν, βλέπει μετὰ τὸ πρᾶξαι. πάλιν παραινεῖς τινι ἀπέχεσθαι κακῶν· κἂν ἀπειθὴς ᾖ, ἡ συνήθεια τούτῳ" λέγει, πολλάκις αὐτῷ εἶπον, καὶ οὐκ ἤκουσεν· οὐχ ὅτι οὐκ ἤκουσεν". ἔπειτα ἐπαγαγὼν αὐτῷ πληγὰς λέγει, διδάσκω σε ἀκούειν· οὐχ ὅτι ἀκοὴν αὐτῷ δίδωσιν, ἀλλ' ὅτι ἡ πληγὴ διορθοῦται τὴν πρόληψιν, καὶ εἰς σύνεσιν αὐτὸν φέρει. οὕτω

Ἡσ. ν. ε.

καὶ ὁ προφήτης· Ἡ παιδεία Κυρίου ἀνοίγει μου τὰ ὦτα. ἐπεὶ οὖν ἐξέπεσεν ὁ διάβολος (οὐ γὰρ ἐπιλέλησμαι τῆς ὑποθέσεως) ᾔδει ποῦ ἦν μετὰ τὸ ἐκπεσεῖν, καὶ τότε εἰς αἴσθησιν ἦλθεν ὧν ἐποίησεν. ἔμαθεν οὖν ἐξ ὧν ἔπαθε, καὶ λέγει, ἐὰν φάγητε, ἀνοιγήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί· τουτέστιν, ὡς καὶ οἱ ἐμοί. οἶδα ἀφ' οὗ παρέβην, τί ἔπαθον· ἔγνων τί ἔπαθον, ἔγνων τίνος ἀπέτυχον. εἶτα ἔφαγον, καὶ διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ εἶδον ὅτι γυμνοὶ ἦσαν. πρὸ γὰρ τούτου ἦσαν γυμνοί, καὶ οὐκ ᾐσχύνοντο. ἀπεδύσαντο τὴν ἀθανασίαν, περιῃρέθη ἡ στολὴ τῆς δόξης, ἐγυμνώθη τὸ σῶμα, καὶ ἦν πηλὸς λοιπόν. εὐθέως βρύει ἡ ἐπίνοια τῶν τεχνῶν. πρώτη τέχνη τοῦ Ἀδάμ, ῥαπτική. πρὸ πάσης τέχνης ἔλαβε τὰ φύλλα τῆς συκῆς, καὶ ἔρραψε. τίς ὁ διδάξας; τίς ὁ παιδεύσας; ἔλαβεν ἅπαξ παρὰ Θεοῦ σύνεσιν, εἰκὼν ἦν Θεοῦ, καὶ ἀμφιβάλλεις περὶ τὴν γνῶσιν; ὅταν ἐννοήσῃς κατὰ σεαυτόν, πόθεν ἄνθρωπος ἄροτρον ἐποίησε, τίς ὑπέδειξε ποιῆσαι ξύλον, καὶ μεσολαβῆσαι σίδηρον, καὶ σφίγξαι, καὶ ζεύγλην ἐπιθεῖναι τοῖς βουσί; πόθεν γυνὴ εὗρε τέχνην ἱστουργίας, λαβεῖν πόκον, πλῦναι, ξάναι, νῆσαι, τὸ συνημμένον λεπτῦναι, καὶ πάλιν διαθὲν συνάψαι; πόθεν οὖν; τίς ἐδίδαξε τοὺς ποικιλτὰς τὴν ποικιλτικήν; ἕστηκεν ἱστός, ἐν τῷ παραπεμπόμενοι, οὐ χεὶρ ἐργαζομένη, ἀλλ' ὁ λόγος ἐργάζεται, λόγος μορφὰς ἀποτελεῖ. οὐκ ἐπιβάλλει χεῖρας ὁ τεχνίτης, καὶ ὁ λόγος τῆς τέχνης μορφοῖ τὸ ἱμάτιον, καὶ ἐν ὁρωμένοις σχήμασιν ἐγείρεται τὸ βούλημα τοῦ τεχνίτου. εἶτα ὁ ποικιλτὴς οὐ κινεῖ χεῖρας, καὶ ἐγείρει μορφάς, καὶ ἐὰν ἀκούσῃς ὅτι Θεὸς ἐργάζεται, νομίζεις ὅτι χεῖρας κινῶν ἐργάζεται; καὶ ἐὰν ζητήσῃς παρ' αὐτοῦ τέχνην, καὶ παρ' αὐτοῦ ἐπίνοιαν, καὶ εἴπῃς, πῶς ἐνόησε τόδε ἢ τόδε, μνημονεύσας τῆς πρώτης φωνῆς τῆς λεγούσης, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, ἔχεις τῆς ἀπορίας τὴν λύσιν. εἰκὼν Θεοῦ, καὶ οὐ νοεῖ; εἰκὼν Θεοῦ, καὶ οὐ μιμεῖται τὸν δεσπότην; ἔρραψαν φύλλα συκῆς. αἰσχυνέσθωσαν οἱ ἀλληγοροῦντες, ὅτι ὁ παράδεισος ἐν οὐρανῷ ἐστι, καὶ πνευματικός ἐστιν. ἐν οὐρανῷ συκῆ τί ποιεῖ; ἀλλ' ἔστω ὁ παράδεισος ἐν οὐρανῷ· οἱ ποταμοὶ πόθεν ἐξέρχονται; οὐκ ἀπὸ γῆς; εἰ ὁ παράδεισος ἄνω, δῆλον ὅτι καὶ οἱ ποταμοὶ ἄνωθεν ῥέουσι. μὴ γὰρ εἶπεν ἡ γραφή, ποταμὸς κατέρχεται ἐξ Ἐδέμ; ἀλλὰ τὸ σόφισμα. γελῶσιν ἡμᾶς οἱ ἀλληγοροῦντες. ἐνέδυσε γὰρ αὐτοὺς ὁ Θεός, φησί, χιτῶνας δερματίνους. ἄρα μὴ βόας ἢ πρόβατα ἔθυσε, καὶ βυρσεῖον ἤνοιξε, καὶ τέχνην βυρσέως ἀπετέλεσε; λέγουσιν ἡμῖν, ὅλον τὸ ζῶον παρήγαγεν ἄνευ συμπλοκῆς, ἄνευ συζυγίας· τὸ μὴ ὂν ἐποίησε, καὶ μέρος τοῦ ὄντος ποιεῖν οὐκ ἠδύνατο; λοιπὸν φιλοτιμοῦνται, ἀλλ' οὐδέποτε Θεὸς ποιεῖ μέρος ζῴου, οὐδὲν ἁπλῶς ποιεῖ ὁ Θεός. ἀκούει δέρμα, καὶ ζητεῖ πόθεν· οὐκοῦν ἀκούω κἀγὼ αἷμα ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ζητῶ πόθεν μετέβαλε τὸν Νεῖλον εἰς αἷμα, ποῖα ἔθυσε ζῶα. ὁ ποταμὸς γέγονεν αἷμα, καὶ οὐδὲν ἐτύθη ζῶον· δέρματα δύο γέγονε, καὶ ζητεῖ ἀπὸ ποίων ζώων ἐγένετο; πολλάκις κἀκεῖ ἐκτὸς ζῴου δέρμα. πρόσεχε τῇ ἀκολουθίᾳ. εἰ καὶ ἡ φωνὴ ἔκαμε, καὶ ἡμεῖς. ἀλλ' ἵνα μὴ [illegible] ὁ λόγος, ὀλίγα ἠρέμα εἰρηκὼς καταπαύσω τὸν λόγον. ἔρραψαν φύλλα συκῆς. εἶδες ταύτην τὴν τέχνην ἔμαθον αἱρετικοί. Ἀδὰμ παραβὰς ῥάπτειν ἔμαθεν· αἱρετικοὶ ἐκπεσόντες σχίζειν ἔμαθον. Ἀδὰμ παραβὰς ἔρραψεν, ἵνα σκεπάσῃ τὸ ἄσχημον· αἱρετικοὶ πιστεύσαντες σχίζουσιν, ἵνα γυμνώσωσι τὰ ἅγια. πολλάκις ἀκούομεν τὰ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ θαυμάζομεν ὅτι στρατιῶται ἔλαβον τοῦ Χριστοῦ τὰ ἱμάτια, καὶ ἐμερίσαντο, καὶ εὐθέως ἡμῶν ἡ διάνοια λέγει· πολλὴ ἡ τοῦ Θεοῦ μακροθυμία, μὴ κατεπέμφθησαν κεραυνοί, μὴ κατεπέμφθησαν ῥομφαῖαι. ἀλλ' ὑβρίζετο ὁ ἅγιος, καὶ αἱ βέβηλοι χεῖρες οὐκ ἐκόπησαν; θαυμάζεις ὅτι ἐτόλμησαν ἐκεῖνοι οἱ στρατιῶται μερίσασθαι τὰ ἱμάτια; θαύμασον ὅτι οὔπω διέρρηξαν τὸ ἱμάτιον τῆς ἐκκλησίας. οἱ στρατιῶται εἶδον τὸν χιτῶνα τοῦ Χριστοῦ ἄρραφον, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸν δι' ὅλου, καὶ ἐφείσαντο τοῦ ἱματίου· αἱρετικοὶ δὲ τὴν ἐσθῆτα τοῦ Χριστοῦ, τὴν στολὴν τῆς ἐκκλησίας ἔχοντες, ἐμερίσαντο, κατέτεμον. ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. ἔρραψαν φύλλα συκῆς. ἤκουσαν τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος, ὡς ἦν ἀκοῦσαι· ἤκουσαν, καὶ ἐκρύβησαν. εὐγνώμων ἡ φύσις· κἂν μυριάκις ὦμεν ἁμαρτωλοί, ἡ συνείδησις ἡμῶν ἐλευθέρα ἐστίν. ἐνίοτε τὸ πρόσωπον ἀναισχυντεῖ.

Ιωαν. ιθ. κγ.

τῇ, καὶ ἡ συνείδησις ἐλέγχει· ἐνίοτε ἡ γλῶττα, τί γὰρ ἥμαρτον; καὶ ἡ συνείδησις ἐλέγχει ἔσωθεν. ἁπλούστατοι ἦσαν καὶ ἀκέραιοι οἱ περὶ τὸν Ἀδάμ, ὡμολόγησαν μετὰ ἀληθείας. ὁ Θεός φησι, ποῦ εἶ; πολλοὶ εὐσεβῶς ἐθεώρησαν· δεῖ δὲ προσέχειν τῇ ἀκριβείᾳ. καὶ γὰρ καὶ τὰ ἐκείνων δεχόμεθα, ἐπειδὴ εὐσεβῆ· καὶ ταῦτα λέγω, ἐπειδὴ ἀληθῆ. Ἀδάμ, ποῦ εἶ; πόθεν; ποῦ κατῆλθες; ἀπὸ ποίας δόξης ἐξέπεσες; ἀληθῶς δεχόμεθα τὴν ἔννοιαν ὡς εὐσεβῆ. ἔχει γὰρ καὶ τὸ εὐπρόσωπον, καὶ τὸ συμπαθές. ἀλλὰ ζητῶ τὴν ἀκολουθίαν. Ἀδάμ, ποῦ εἶ; ἐρωτᾷ ὁ Θεός· ᾔδει ὡς πλάστης τοῦ πλάσματος τὴν φύσιν, ὅτι πᾶς ὁ ἁμαρτήσας, ἀπαρρησίαστος, καὶ ὅτι τοῖς ἁμαρτάνουσι ῥάπτεται τὰ στόματα· προσέχει ὅτι διὰ τὸ μὴ ἔχειν παρρησίαν, ἔφυγε. δοῦλος τότε μάλιστα ἀγωνιᾷ, ὅταν αἴσθηται ὅτι ἔμαθεν ὁ δεσπότης αὐτοῦ τὸ γενόμενον· ἕως δὲ ἀγνοεῖ ὁ δεσπότης, ἑαυτὸν παραμυθεῖται ὡς δυνάμενος λαθεῖν. ὁ Ἀδὰμ ἔφυγεν ὡς γνωσθείς· ὁ Θεὸς προσεποιεῖτο ἄγνοιαν, ἵνα τὸν φόβον αὐτοῦ καταλύσῃ· ὡς λέγομεν ἡμεῖς περὶ φίλου, ἐποίησα ἐμαυτὸν εἰς τὸν μὴ εἰδότα, ἵνα μὴ λυπήσω αὐτόν. πολλάκις γὰρ γίνεται παρ' ἡμῖν ταῦτα· εἰ δὲ παρ' ἡμῖν τοιαῦτα γίνεται, πολλῷ μᾶλλον παρὰ Θεῷ τῷ φιλανθρώπῳ. Ἀδάμ, ποῦ εἶ; ἀντὶ τοῦ, οὐκ οἶδα. εἶτα τοῦ Θεοῦ προσποιουμένου ἄγνοιαν, ἡ εὐγνώμων καὶ ἐλευθέρα ψυχὴ οὐκ ἔκρυψε· Τῆς φωνῆς σου ἤκουσα, καὶ ἐφοβήθην, ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ ἐκρύβην. διὰ τί ἐφοβήθης; διὰ τί ἐκρύβης; ἐφοβήθην διὰ τὴν παράβασιν· ἐκρύβην διὰ τὴν γύμνωσιν. ἀληθῶς ἔστι κλαῦσαι ἐπὶ τῇ φωνῇ τοῦ παραβάντος· τῆς φωνῆς σου ἤκουσα, ἐκείνης τῆς ποθουμένης, ἐκείνης τῆς πολλά μοι χαρισαμένης, ἐκείνης τῆς ἀγαθά μοι χαρισαμένης καὶ πραγματευσαμένης. ἤκουσα τῆς φωνῆς σου, ἐνενόησα ποίας φωνῆς κατέλυσα, ποίας φωνῆς κατεφρόνησα, καὶ ἐφοβήθην τοιούτου δεσπότου ἐντολὴν παραβάς, καὶ ἐκρύβην, ὅτι γυμνός εἰμι. εἶτα ὁ Θεὸς ἐπιμένει τῇ προτροπῇ· τίς σοι εἶπεν ὅτι γυμνὸς εἶ; εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες; ἀντὶ τοῦ, εἰ μὴ πάντως ἐκεῖνο ἐποίησας, ὃ ἐκώλυσα. ὅρα πῶς ἐρωτᾷ ὡς ἀγνοῶν. εἰ μὴ ἐξ ἐκείνου τοῦ δένδρου, οὗ ἐνετειλάμην σοι μὴ φαγεῖν, ἔφαγες; καὶ βλέπε τοῦ Θεοῦ τὸ φιλάνθρωπον. τίς σοι εἶπε; διὰ τοῦτο μακρύνει τὴν ὁμιλίαν, ἵνα λύσῃ τὸν φόβον, καὶ ἐγείρῃ παρρησίαν. ἐνενόει γὰρ ὁ Ἀδὰμ πῶς οὐδὲν σκληρόν, οὐδὲν ἀπότομον, οὐχ ὕβρεις, οὐ πληγαί. ἔχεις διδάσκαλον τὴν συνήθειαν. δοῦλος ἁμαρτήσας ἐὰν προσέλθῃ τῷ δεσπότῃ, ἀπὸ τῆς πρώτης φωνῆς ἢ θάρσος, ἢ φόβον λαμβάνει. ἐὰν ἄρξηται ἀγανακτεῖν, καὶ κλέπτην καὶ δόλιον ὀνομάζειν καὶ μυρίων θανάτων ἄξιον, παραλύεται· ἐὰν ἀκούσῃ αὐτοῦ ὀνειδίζοντος, ἄθλιε, τί ἐγένετό σοι τοῦτο; διὰ τί ἥμαρτες; εὐθέως ἐφοδιάζεται, καὶ θαρρεῖ τέως· οὐ γὰρ ὡς δεσπότης κολάζει, ἀλλ' ὡς διδάσκαλος νουθετεῖ. οὕτω καὶ ὁ Θεός· τίς σοι εἶπεν ὅτι γυμνὸς εἶ; εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου οὗ ἐνετειλάμην σοι μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες; μὴ γὰρ πολλὰ ἐκώλυσα; ἓν μόνον ἐκώλυσα, καὶ τοῦτο οὐ μισῶν, ἀλλὰ προνοῶν. τίς σοι εἶπεν ὅτι γυμνὸς εἶ; οὐδὲν ἀναίσχυντον εἶπεν, οὐκ ᾔδειν· ἀλλὰ τί; ἡ γυνή, ἣν ἔδωκάς μοι, αὕτη μοι ἔδωκε, καὶ ἔφαγον· ἀντὶ τοῦ, ἡ δοθεῖσά μοι πρὸς βοήθειαν. ἤκουσα γὰρ ὅτι ἐπλάσθην ἐγώ, ἐκείνη δὲ οὐδέπω, λέγοντος, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν. ἣν ἔδωκάς μοι, αὕτη μοι ἔδωκεν. οὐκ εἶπεν, ἠπάτησεν, οὐκ, ἐψεύσατο· αὕτη μοι ἔδωκε, καὶ ἔφαγον. εἶτα φησὶν ὁ Θεός· καὶ ἐχρῆν σε γυναικὶ πιστεῦσαι, καὶ μὴ ἐμοί; καὶ ἀξιοπιστοτέρα ἡ γυνὴ ὑπὲρ ἐμέ; ἐγὼ τὰ ἀγαθὰ δέδωκα, πράγμασί σε ἐτίμησα· ἐκείνη ῥήμασιν ἐδελέασε. καὶ βλέπε· ὥσπερ δικαστὴς ἐὰν δέξηται ἀπολογίαν τοῦ δικαζομένου, καὶ μηκέτι ἐξετάσῃ αὐτόν, ἀλλὰ μεταβῇ ἐπὶ τὸν ἄλλον, εὐθέως θαρρεῖ, καὶ λέγει, πῶς ἐγὼ ἐξεσπάσθην· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς μεταβαίνει ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, ἵνα λύσῃ αὐτοῦ τὸν φόβον, καὶ λέγει τῇ γυναικί, τί τοῦτο ἐποίησας; λέγει ἐκείνη, ὁ ὄφις ἠπάτησέ με, καὶ ἔφαγον. ἐπειδὴ ὅλως ἀληθῆ εἶπεν, οὐχ ὑβρίζει τῆς ἀληθείας τὴν ἀπολογίαν, ἀλλὰ καταλιμπάνει αὐτὴν ἀνεξέταστον. οὐκ εἶπε, καὶ ἐπιστεύ-

θη

τι ἐκεῖνος, ἤγουν ὁ ὄφις, παρ' ἐμέ; ἐπηγγείλατο ἰσοθεΐαν, καὶ προεξένησε θάνατον. ἀλλ' οὐ κρίνει εὐθέως, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ἀσθενεστέρου σκεύους ἐφείσατο, καὶ χωρεῖ ἐπὶ τὸν ὄφιν, ἵνα πείσῃ κἀκεῖνον κἀκείνην, ὅτι ἐπὶ τὸν αἴτιον χωρεῖ, καί φησιν· ὅτι τοῦτο ἐποίησας. Εἶδες θαυμαστὸν κριτήν; τοὺς ἀπατηθέντας ἐρωτᾷ, τὸν ἀπατήσαντα οὐκ ἐρωτᾷ. οὐ λέγει αὐτῷ, τί ἐποίησας; ἀλλ', ἐπειδὴ τοῦτο ἐποίησας. κατὰ ταύτην τὴν εἰκόνα Δαβὶδ λέγει, Οὐκ ἀναστήσονται ἀσεβεῖς ἐν κρίσει· οὐχ ὅτι οὐκ ἐγείρονται, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐξετάζονται. ἐπειδὴ τοῦτο ἐποίησας. ἡ πρὸς τὸν ὄφιν ἀπειλὴ ἐκούφισε τὰς πληγὰς τῶν ἀπατηθέντων. Εἰ μή, φησιν, ἐκεῖνον ὁ Θεὸς ἐπέγραψεν ὅλα, οὐκ ἂν ἀνεξετάστως αὐτὸν ἔκρινει. ἐπειδὴ τοῦτο ἐποίησας, ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων τῆς γῆς. ἐπὶ τῷ στήθει καὶ τῇ κοιλίᾳ πορεύσῃ. ἐπειδὴ τοῦτο ἐποίησας· ἐπειδὴ καρδίαν ἠπάτησας, καὶ τὴν κοιλίαν ἔπεισας βρώματος ἅψασθαι, ἐπὶ τῷ στήθει καὶ τῇ κοιλίᾳ πορεύσῃ. οὐχ ὡς ποσὶ κεχρημένου δὲ πρότερον, νῦν ἀποφαίνεται ὁ Θεὸς τὸν ἐπὶ τῆς κοιλίας περιπατεῖν, ἀλλ' ἐπειδὴ ὀρθὸς ἑστηκὼς τῇ γυναικὶ διελέγετο. οὐ γὰρ ἦν ἄλλως αὐτὸν τὴν πρὸς τὴν Εὔαν ποιεῖσθαι διάλεξιν. αὐτὸ δὲ τῆς διαλέξεως σχῆμα μεθ' οὗ Εὔαν ἠπάτησε, ᾧ κατὰ τῷ στήθει περιπάτῳ κολάζει, καὶ τῆς ἀνατεταγμένης ἐκβάλλει βαδίσεως. Εἰ γὰρ καὶ ἄπους ἐξ ἀρχῆς διεπέπλαστο, ἀλλὰ κύκλοις γοργοῖς τισιν κάτωθεν ἑλιγμῶν ἀνορθούμενος, τεταμένοις τοῖς στήθεσιν ἵππευε. διὸ καὶ νῦν ὁ ὄφις πολλάκις θυμούμενος ἀνίστησιν ἑαυτόν, καὶ κυκλικῶς ἑλισσόμενος τρέχει· προβὰς δὲ ὅσον δεῖξαι τοῦ παλαιοῦ βαδίσματος τὴν μνήμην, πάλιν διὰ τῆς ἀποφάσεως καταβάλλεται νόμῳ. καὶ γῆν φαγῇ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σου καὶ τῆς γυναικός. Τί ἐστι δέ, γῆν φαγῇ; ὃ προεξένησας γενέσθαι τῷ Ἀδάμ, τοῦτο ἔσθιε. μέλλει γὰρ ἐκεῖνος ἀκούειν, Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σου καὶ τῆς γυναικός. ἐπεὶ ὡς φίλοι ἠπάτησας, ὡς ἐχθρὸς ἐκβάλλῃ. ἐκεῖνος ὁ λόγος νόμος ἐγένετο. πρόσεχε τοίνυν· γῆν φαγῇ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. ὅρα, οὐ τοῦτο περὶ τοῦ ὄφεως λέγει, ὅτι ἔσται σοι σιτίον ἡ γῆ. οὐδὲ γὰρ ἀεὶ τοῖς ὄφεσι τὸ ἐσθιόμενον γῆ, ἀλλὰ καὶ κρέασι τρέφονται, καὶ καρποῖς εὐωχοῦνται, καὶ σπερμάτων ἐφάπτονται, καὶ βοτάνας θηρῶσιν. ἀλλὰ διὰ τοῦ εἰπεῖν, γῆν φαγῇ, τοῦτο λέγει· δαπανήσεις, φησί, τὴν γῆν, ἐπ' αὐτὴν ἐνθλιβόμενος. ἀλλὰ λέγουσί τινες· Εἰ ὁ διάβολος ἠπάτησε, διὰ τί ὁ ὄφις τὴν κατάραν ἐδέξατο; τὸν ἀόρατον δαίμονα ἀοράτῳ μαστίζει πληγῇ· τὸ δὲ ὁρώμενον ὄργανον ὁρωμένῃ ὑποβάλλει τιμωρίᾳ. διὰ τί; ὥσπερ ἀόρατος ὢν ὁ Θεός, ἔδωκεν ὁρώμενον ὑπόμνημα τὸ δένδρον· οὕτως ἀόρατος ὢν ὁ διάβολος ἀνθρώποις λέγει διὰ τοῦ ὄφεως. ὑποβάλλει τοίνυν ὁ Θεὸς τὸν ὄφιν κατάρᾳ, ἵνα καὶ τὸν διάβολον τίς τί ἔπαθε, τὸν ὄφιν ἀεὶ βλέπων συρόμενον τόν ποτε διανεστηκότα, εἰς ὑπόμνησιν λάβῃ, ὅτι εἰ ὁ ὑπουργὸς τῆς κακίας οὕτω κολάζεται, ὁ αὐτουργὸς πόσον; πρόσεχε τοίνυν. τούτου ἀδελφὰ εὑρίσκεις ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ ὁρωμένῳ ὄφει τὸν λανθάνοντα κατέκρινε μετὰ τοῦ ὁρωμένου· οὕτω καὶ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ὅτι οἱ δαίμονες ἠξίουν τὸν Χριστὸν μὴ πεμφθῆναι εἰς τὴν ἄβυσσον, ἔλεγον, Ἐπίτρεψον ἡμῖν εἰσελθεῖν εἰς τοὺς χοίρους. ἐπέτρεψεν εἰσελθεῖν, ἵνα τοὺς ἀοράτους σὺν τοῖς ὁρωμένοις σώμασι καταποντίσῃ. γῆν φαγῇ. ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σου καὶ τῆς γυναικός. τὴν φιλίαν εἰς ἔχθραν μετέστησε, καὶ νόμος ἐγένετο ὁ λόγος. καὶ τὰ μὲν ἄλλα θηρία σπουδάζουσιν οἱ ἄνθρωποι ἡμερῶσαι· ὄφιν δὲ ἐάν τις ἴδῃ, σφαδάζει. μένει γὰρ ὁ ὅρος, ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σου. κἂν ἐν οἰκίᾳ ἴδῃ, φονεῦσαι θέλει· κἂν ἐν ὁδῷ ἴδῃ, μάχεται φονεῦσαι. νύττει γὰρ αὐτὸν ὁ ἀρχαῖος λόγος. μυρίας ἐὰν δῷ πληγὰς τῷ ὄφει, ἐὰν ἴδῃ τὴν κεφαλὴν μὴ τρωθεῖσαν, εὐθέως παρεκλύεται τῷ ἐφεστῶτι, τὴν κεφαλὴν οὐκ ἔπληξας τοῦ ὄφεως, κατὰ τῆς κεφαλῆς κροῦσον· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶπεν, Αὐτός σου τηρήσει κεφαλήν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν. τί δὲ τοῦτό ἐστι; οὐ λέγει, ὅτι ποιήσω τὸν ἄνθρωπον κατὰ τῶν ἄλλων τοῦ σώματός σου μερῶν μὴ καταχρῆσθαι πληγῇ, μό-

Ψαλ. α. ε.

Λουκ. η. λα. λβ.

νην δὲ κολάζειν τὴν κεφαλήν. κέχρηται γὰρ ὁ ἄνθρωπος καὶ ταῖς κατὰ πάντων τῶν μελῶν ἐπὶ τὸν ὄφιν πληγαῖς, ὥστε ὅθεν ἂν πλήξῃ, τὸ πᾶν τιμωρούμενος. καὶ τὸ πρὸς τὸν ὄφιν δὲ παρὰ τοῦ δεσπότου ῥηθὲν, ὅτι σὺ αὐτοῦ τηρήσεις πτέρναν, αὐτοῦ δὲ κηρύττει τὸ κατὰ τῆς πτέρνης δίδοσθαι τοῖς ὄφεσιν ἔφοδον. ἐπέρχεται γὰρ ἔσθ' ὅτε καὶ καθεύδουσι, ἐπιλαμβάνεται γαστρὸς πολλάκις, ἐνίησιν ἰὸν, καὶ χερσὶ προσάγει καὶ τοῖς λοιποῖς μέλεσι δήγματα· καὶ ὅλως οὐδὲν αὐτῶν τῶν ἀνθρωπίνων μελῶν ἐμπεσὸν ἀχείρωτον μένει. ἀλλ' ἡ τῆς ἀποφάσεως διάνοια τοιαύτη· οὐκ ἔτι, φησὶ, πρὸς ἐπιβουλὴν ἀνθρώπου ὁ ὄφις παρρησιάσεται, ἀλλ' εἴσω μενῶν, τοσοῦτον ἕξεις τὸν ἀνθρώπων τὸν φόβον, ὥστε φωλεοῖς ἐγκατακρύπτειν σαυτὸν, καὶ μόλις ἐξ ὀπῶν μετὰ φόβου προκύπτειν, τὰς τῶν ἀνθρώπων προόδους μόνον τηροῦντα πρὸς ἀκίνδυνον πρόοδον. ὁ δὲ ἄνθρωπός, φησιν, ἐν ἀδείᾳ περιπατήσει, τῆς σαυτοῦ κεφαλῆς ἐν φωλεοῖς τετηρημένης, ὡς ἐχθροῦ κρυπτομένου, οὐ φθεγγομένης πρὸς αὐτὸν, ὡς πρὸς φίλον. ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ καιρὸς ἐπείγει, πληρώσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν λόγον. ἠρώτησε τὴν ἀπατηθεῖσαν, μεταβαίνει ἐπὶ τὸν ἀπατήσαντα. ἡ ἀπόφασις λοιπὸν ἀπὸ τῆς ῥίζης ἤρξατο τοῦ ἀπατήσαντος· εἶτα ἦλθεν ἐπὶ τὴν ἀπατηθεῖσαν, καὶ ἀπειλεῖ. ἡ πρώτη φωνὴ πρὸς τὸν ὄφιν, ἐπικατάρατος· καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς τῇ γυναικὶ, πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τοὺς στεναγμούς σου. οὐ καταρᾶται, ἵνα μὴ τίκτῃ, ἐπειδὴ προφθάσας εὐλόγησεν. ὅτε γὰρ ἔπλασεν αὐτοὺς, λέγει· καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς λέγων, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν. λέγει δὲ Παῦλος, Ἀμεταμέλητα τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ. οὐ καταρᾶται οὖν οὓς εὐλόγησεν, ἀλλὰ τί; ξένον φάρμακον προσάγει τῷ τραύματι, λύπας καὶ στεναγμόν. χρεία ἐστὶν ἀποφάσεως πληττούσης, λύσιν δὲ τοῦ πταίσματος ἐπαγγελλομένην, Πληθύνων, φησὶ, πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμόν σου. φάρμακα μετανοίας προσέσχε. ὥσπερ οἱ ἰατροὶ ἐν τῷ αὐτῷ φαρμάκῳ καὶ ξίφουσι καὶ θεραπεύουσι, καὶ τὸ αὐτὸ σιδήριον καὶ ἡ αὐτὴ τομὴ καὶ ἡ αὐτὴ ὀδύνη μετὰ τῆς τομῆς σωτηρίαν γεννᾷ, οὕτως ὁ Θεὸς δίδωσι δύο ἐφόδια μετανοίας τῇ ἁμαρτησάσῃ, λύπην καὶ στεναγμόν. τί ὠφελεῖ λύπη; ἄκουε Παύλου λέγοντος· Ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται. καὶ τί ἐργάζεται στεναγμός; ἄκουε Ἡσαΐου· Ὅταν ἀποστραφεὶς στενάξῃς, τότε σωθήσῃ. πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμόν σου. ἡ λύπη ἀμορφοῖ τὸ ἔξω πρόσωπον καὶ στυγνὸν ποιεῖ· Καρδίας εὐφραινομένης θάλλει πρόσωπον, ἐν δὲ λύπαις οὔσης σκυθρωπάζει. ἐπειδὴ εἶδεν ὁ ὀφθαλμὸς τὸ δένδρον, καὶ ἐλογίσατο τῇ διανοίᾳ ἰσοθεΐαν, δίδωσιν ὁ Θεὸς στεναγμὸν τῇ καρδίᾳ, καὶ λύπην τῷ προσώπῳ, ἵνα δι' ὧν ἥμαρτε, κολασθῇ, καὶ ἵνα πείσῃ αὐτὴν ἡ τιμωρία, μᾶλλον δὲ σωτηρία, τὴν γυναῖκα, ὅτι οὐκ ἐψεύσατο τὴν ἀρχαίαν εὐλογίαν. εἰπὼν γὰρ αὐτοῖς, Πληρώσατε τὴν γῆν, λέγει, Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα. τὸ μὲν τίκτειν οὐκ ἀναιρεῖ· ἅπαξ γὰρ εὐλόγησε· ἀλλὰ ὀδυνήσεις ἐν πόνοις, ἐν ταραχαῖς. ἐκείνη ἡ λύπη βαρυτάτη. καὶ μαρτυρεῖ ὁ σωτήρ· Ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ, λύπην ἔχει. λυπεῖται τίκτουσα, μεριμνᾷ τρέφουσα. ἐὰν ᾖ ὁ παῖς ἐν ἡλικίᾳ, μεριμνᾷ μὴ ἄσωτος ᾖ· ἐὰν ἀποδημῇ, μὴ ἀποθάνῃ, μὴ νοσήσῃ, μὴ ὀδυνᾶται. τοῦτο ὁ ἀνὴρ οὐκ ἔχει. κἂν γὰρ μεριμνήσῃ ὁ πατὴρ, οὐχ οὕτως ὡς ἡ μήτηρ, ἀλλὰ παραμυθεῖται ἑαυτὸν, λέγων· ἄνθρωπός ἐστιν, οἶδεν ἑαυτῷ προστῆναι, καὶ οὐ μεριμνᾷ. διατί; ὅτι οὐκ ἤκουσεν αὐτὸς, ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα. ξένον εἶδος δίκης· ἡ πεῖρα μάρτυς. ὅταν ὠδῖνες λάβωσι γυναῖκα, οὐδὲ ἐν αὐτοῖς τοῖς πόνοις ἀπαγορεύει τὸν ἄνδρα. οὐ λέγει, εἴθε μὴ ἦν γάμος, εἴθε μὴ ἦν τεκνογονία. οὐ συγχωρεῖ αὐτῇ ὁ Θεὸς, οὔτε μετὰ τὴν πεῖραν μισῆσαι τὸν ἄνδρα· ἀλλ' οἶδε καὶ τί ἔπαθε, καὶ τί ὑπέστη, καὶ ἀγαπᾷ τὸν ἄνδρα. διὰ τοῦτο, ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει. ἐπειδὴ ἄρτι κακῶς ἐκυρίευσας, καὶ ἐγένετο δοῦλος τῆς σῆς αἱρέσεως, λύω τὴν ἀκολουθίαν· αὐτὸς δεσποζέτω ὁ μὴ ἀπατηθείς. διὰ τοῦτο Παῦλος λέγει· Γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός. κακῶς γὰρ προ-

Ῥωμ. ια. κθ.

β. Κορ. ζ. ι.

Ησ. λ. ιε.

Παροιμ. ιε. ιδ.

Ιωαν. ιϛ. κα.

α Τιμ. β. ιϐ.

ἴσ. ὡς

ἴσ. ὁ τόπω

ρίζαι, τὸ κατὰ

τῆς πτέρνης μ

ναι δίδοσθαι

τοῖς ὄφεσιν

ἔφοδον.

ἴσ. αὐτῷ

ἴσ. σύ.

τον

τὸν ἐδίδαξεν ἐν παραδείσῳ. οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός· κακῶς γὰρ ηὐθέντησεν. ἆρα οὖν κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν παραινεῖ ὁ Παῦλος μὴ διδάσκειν γυναῖκα, διὰ τὰ ἐν παραδείσῳ γινόμενα. μὴ ἡμεῖς σοφιζώμεθα, ἄκουε αὐτοῦ· γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός. καὶ ἵνα δείξῃ ὅτι διὰ τὰ πρῶτα, ἐπάγει· Ἀδὰμ γὰρ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε. τί οὖν; ὑποβέβληται τῇ καταδίκῃ τὸ τῶν γυναικῶν γένος, καὶ μένει ἐν λύπαις, καὶ οὐ λύεται ὁ δεσμός; ἦλθεν ὁ Χριστὸς ὁ λύων τὸν δεσμὸν, ἀπήντησεν ἡ κυριοτόκος ὑπὲρ τοῦ γένους ἀπολογουμένη, ἡ ἁγία παρθένος ἀντὶ τῆς παρθένου (παρθένος γὰρ ἦν καὶ ἡ Εὔα ὅτε ἥμαρτεν) ἔλυσε τὴν λύπην καὶ τὸν στεναγμὸν τῆς καταδεδικασμένης. ὥσπερ γὰρ ἐάν τις κληθῇ εἰς τὰ βασίλεια, σπουδάζει τοὺς ἰδίους τιμῆσαι, κἂν ὦσιν ἐν ἀνάγκῃ, ἀπολῦσαι· οὕτω κληθεῖσα ἡ ἁγία παρθένος εἰς τὰ βασίλεια ὑπηρετήσασθαι τῇ θείᾳ γεννήσει, ἐλθοῦσα εἰς ξένας ὠδῖνας ταύτην πρώτην αἰτεῖ χάριν, μᾶλλον δὲ λαμβάνει. ἐπειδὴ οὐκ ἔπρεπε τὴν κατάδικον γυναῖκα γεννῆσαι τὸν ἀνεύθυνον, ἔρχεται ὁ λύων πρῶτον τῆς Εὔας τὴν λύπην διὰ χαρᾶς, ἔρχεται ὁ ἄγγελος λέγων τῇ παρθένῳ, Χαῖρε κεχαριτωμένη. εἶτα διὰ τοῦ χαῖρε λύει τὸν δεσμὸν τῆς λύπης. χαῖρε· ἦλθεν ὁ λύων τὴν λύπην. χαῖρε κεχαριτωμένη· ἐπειδὴ ἕως νῦν κεκατηραμένη. ὧδε περιέσχε τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι. χαῖρε κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. ἐπειδὴ μετ' ἐκείνης ὁ ὄφις ἐν λύπῃ, χαῖρε, ἐπειδὴ μετὰ σοῦ ὁ Θεός. καὶ βλέπε τὴν φωνὴν τοῦ ἀγγέλου, πῶς ὅλην ἑρμηνεύει τοῦ Χριστοῦ τὴν οἰκονομίαν. χαῖρε κεχαριτωμένη. ἐπειδὴ ἐκείνη διπλῆν ἔλαβε κατάραν, τὴν λύπην, καὶ τὸν στεναγμὸν τὸν ἐπὶ τῶν ὠδίνων, εἰσάγει τὸν τοκετὸν τὸν λύοντα ἐκεῖνον τὸν τόκον· Ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. τὰς ἁμαρτίας τῶν σῶν πατέρων λύει ὁ ἐκ σοῦ βλαστάνων καρπός. λοιπὸν μετεβλήθη τὸ πρᾶγμα. τὴν Εὔαν ἕως σήμερον οἱ ἀκούοντες ταλανίζουσιν· οὐαὶ τῇ ἀθλίᾳ, οἵας δόξης ἐξέπεσεν· οὐαὶ τῇ ἀθλίᾳ, τί ἔπαθεν; ἡ Μαρία καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀκούει παρὰ πάντων μακαρία, ἀμέλει πλησθεῖσα πνεύματος ἁγίου. καὶ αὐτὴ ἡ παρθένος λοιπὸν προφητεύσασα, ἄκουσον τί λέγει· Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐπισκέψατο τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ. ἀπὸ γὰρ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί. ἵνα δείξῃ ὅτι τὸ πρόσωπον τῆς Εὔας φέρει, ἕως νῦν, φησιν, ὑβριζομένην, ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί. καὶ τί, φησιν, ὠφελεῖται μὴ ἀκούουσα; μάλιστα μὲν οὖν ἀκούει, ἐκ τοῦ ἐν τόπῳ φωτεινῷ, ἐν χώρᾳ ζώντων εἶναι, ἡ μήτηρ τῆς σωτηρίας, ἡ πηγὴ τοῦ αἰσθητοῦ φωτός· αἰσθητοῦ διὰ τὴν σάρκα, νοητοῦ διὰ τὴν θεότητα. οὕτως οὖν δι' ὅλου μακαρίζεται· ἀλλὰ καὶ ὡς ἔτι ἔζη ἐν σαρκὶ, ἐμακαρίζετο. ἤκουσε γὰρ τοῦ μακαρισμοῦ ἔτι ἐν σαρκὶ οὖσα. ἐκείνη πρῶτον εἶδε, καὶ τότε ἐγεύσατο τοῦ δένδρου· αὕτη πρῶτον εἶπε, καὶ τότε ἤκουσε τοῦ μακαρισμοῦ. ὅτε γὰρ ὁ σωτὴρ ἐδίδασκεν, ἐπῆρε γυνή τις φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου, καὶ λέγει αὐτῷ, πάντων ἀκουόντων· Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ, οὓς ἐθήλασας. ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Ἀδὰμ ἐπλήρωσεν ὁ Θεὸς τὴν ἀπόφασιν, μᾶλλον δὲ τὴν ἴασιν τῆς μετανοίας, καὶ λέγει· ὅτι ἤκουσας τῆς φωνῆς τῆς γυναικός σου, καὶ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετειλάμην σοι μὴ φαγεῖν, ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου. πάλιν ὁ εὐλογημένος οὐ λαμβάνει τὴν κατάραν, ἀλλ' ἡ γῆ. ἄλλος ἥμαρτε, καὶ ἄλλη τύπτεται. ὥσπερ ἡ τῆς Εὔας κατάρα (μᾶλλον δὲ ἡ ἐπιτίμησις· οὐ γὰρ ἦν κατάρα, ἀλλὰ διόρθωσις) ὥσπερ ἡ ἐπιτίμησις τῆς Εὔας, ἐν λύπαις τέξῃ (καὶ γὰρ πᾶσα γυνὴ ἐν λύπαις τίκτει) ἔμενεν ἕως ἄρτι· οὕτω καὶ τοῦ Ἀδάμ· ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου. ἡμῶν παράνομα τὰ ἔργα, καὶ ἡ γῆ μαστίζεται· ἡμεῖς ἁμαρτάνομεν, καὶ ἡ γῆ δέχεται τὴν κατάραν. φείδεται ὁ Θεὸς τοῦ πλάσματος, ὡς εὐγενοῦς παιδὸς, καὶ τύπτει τὴν γῆν ὡς παιδαγωγόν. ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου. μὴ τῇ φύσει προσέσχε, ἀλλὰ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι. οὐκ εἶπεν, ἐπικα-

Λυκ. α. κη.

Λυκ. α. λα. καὶ Ματθ. α. κα.

Λυκ. α. μη.

Λυκ. ια. κζ.

τάρατος ἡ γῆ· ἐπεὶ ἔμενε κεκατηραμένη, καὶ καρπὸν οὐκ ἔφερεν. ὥσπερ εἶπε τῇ συκῇ, Μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς ἐξέλθῃ, καὶ ἐξηράνθη· οὕτως εἶχε γενέσθαι καὶ ἡ γῆ. ἀλλὰ λέγει, ἐν τοῖς ἔργοις σου. ὅταν ἁμάρτω, τύπτεται ἡ γῆ· ὅτε εὐοδοῦμαι, εὐλογεῖ αὐτήν. καὶ βλέπε τὸ θαυμαστόν· ὅτε ἔκτισεν ὁ Θεὸς τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν, τὰ πετεινά, τὰ ἑρπετά, τὰ θηρία, καὶ τὸν ἄνθρωπον, πάντα εὐλόγησε· τοὺς καρποὺς οὐκ εὐλόγησεν, ἐπειδὴ ᾔδει ὅτι φυλάττεται τῇ γῇ αὕτη ἡ τιμωρία, ἵνα ἁμαρτανόντων τῶν ἀνθρώπων δέξηται ἀφορίαν, καὶ δικαιοπραγούντων δέξηται εὐφορίαν. οὐκ εὐλόγησε τοὺς καρπούς· ἀμεταμέλητον γάρ ἐστι τὸ χάρισμα. ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι. κατεφρόνησας, φησί, τῶν μεγάλων· τύπτου ὑπὸ τῶν μικρῶν. βλέπε πῶς καὶ αἱ παιδεῖαι σύμμετροι. ἄκανθα ἀναιρεῖν οὐ δύναται· νύξαι δύναται. καὶ φάγεται τὴν γῆν ἐν λύπαις. ἐκείνη τίκτει ἐν λύπαις, σὺ φάγε ἐν λύπαις. ἡ γὰρ ἀρχαία ἀπόφασις μένει ἕως ἄρτι. καὶ βλέπε μοι πλούσιον, πένητα, ἄρχοντα, μέγαν, εἰ ἔστιν αὐτοῦ τὸν βίον ἄλυπον εὑρεῖν, ἢ ἀμέριμνον. διὰ τί; διὰ τὸ, ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου. οὐκ ἠθέλησας μετὰ ἀνέσεως· ἐν ἱδρῶτι φάγε. οὐ κολάζει αὐτὸν λιμῷ, ἀλλ᾽ ὑποβάλλει τιμωρίᾳ καὶ πόνῳ. λοιπὸν σὺ ὁ πιστὸς ἐκεῖνο λόγισαι. εἰ ὁ Ἀδὰμ ἄνευ ἱδρῶτος ἄρτον οὐκ ἐσθίει· ἡμεῖς ἄνευ καμάτων καὶ ἱδρώτων πῶς βασιλείαν οὐρανῶν λάβοιμεν; ἕως, φησί, τοῦ ἀποστρέψαι σε εἰς γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης. ὢ ἀποφάσεως, ὢ φόβου γέμοντος φιλανθρωπίας, ὢ ἀπόφασις γέμουσα ἀνακλήσεως. οὐδέπω ἐξώρισε, καὶ ἀνεκαλέσατο· οὐδέπω ἐξέβαλε, καὶ προσελάβετο. ἕως τοῦ ἀποστρέψαι σε εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης. οὐκ εἶπεν, ἕως ἂν ἀφανισθῇς, ἕως ἂν λυθῇς, ἀλλ᾽, ἕως τοῦ ἀποστρέψαι εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης· ἵνα ὑποθῇς σεαυτῷ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως. πέμπω σε ἐκεῖ, ὅθεν σε ἔλαβον· ὡς ἔλαβόν σε τότε, δύναμαι καὶ πάλιν σε λαβεῖν. ὅτι γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. οὐκ ἀφανισθήσῃ, ἀλλ᾽ ἀπελεύσῃ. τὸ, ἀπελεύσῃ, ἐπανελεύσῃ τινὲς ἡρμήνευσαν. ὅσον οὖν ἧκεν εἰς δύναμιν ἡμετέραν, τῇ χορηγίᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διήλθομεν τὸν παράδεισον μεθ᾽ ὑμῶν· ἀνέγνωμεν τὰ ὑπομνήματα τὰ βασιλικά, εἴδομεν τῶν

ὑπευθύνων τὴν ἐλευθερίαν, τοῦ δικαστοῦ τὴν φιλανθρωπίαν· δι᾽ ἧς ἀξιώμεθα καὶ
τὴν παρὰ τοῦ Χριστοῦ σωτηρίαν, ἵνα καὶ τῶν ἐπουρανίων ἐκείνων καὶ αἰωνίων
ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν·
ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί,
καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἀμήν.

ἴσ. τῇ γῇ

ἴσ. στίξαι

ἴσ. πλαν
εἰη

χ. ὑποθῇς
ἑαυτῷ

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

τοῦ Νηστευτοῦ περὶ μετανοίας καὶ ἐγκρατείας καὶ παρθενίας λόγος. Χρυσοστόμῳ δὲ ἐν τισὶ παλαιοῖς ἀντιγράφοις ἐπιγραφόμενος.

Ὁ Μακάριος ἀπόστολος Παῦλος, ὁ τῶν ἐθνῶν ἀπόστολος καὶ διδάσκαλος τῆς ἐκκλησίας γενόμενος, ὁ τῶν ὄπισθεν ἐπιλανθανόμενος καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, Φιλιπ. γ. ιδ. ὁ σῶμα φθαρτὸν περικείμενος καὶ ταῖς ἀσωμάτοις δυνάμεσιν ἁμιλλώμενος, ὁ τὸν δρόμον τελέσας καὶ τὴν πίστιν τηρήσας, β. Τιμ. δ. ζ. ὁ ἐν νηστείαις διαπρέψας καὶ κινδύνοις εὐδοκιμήσας, ὁ ἐν λιμῷ καὶ δίψει εὐαρεστήσας, β. Κορ. ια. ὁ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ * μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ τῷ Χριστῷ διακονησάμενος, Ρωμ. ιε ιθ. ὁ τὸν Χριστὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα, ὁ ἐπίγειος ἄγγελος καὶ οὐράνιος ἄνθρωπος, ὁ κλητὸς ἀπόστολος, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ″ πανδοχεῖον γενόμενος, ὁ ἕως τρίτου ἀνελθὼν οὐρανοῦ καὶ τῶν ἀρρήτων ἐκείνων ἐπακούσας ῥημάτων, ὁ μετὰ σώματος ἔτι φθαρτοῦ οἰκήσας τὸν παράδεισον, ὁ ζήλῳ ἀσύγκριτος, ὁ πρὸς ἀγάπην πολὺς, ὁ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ μεριμνητὴς, ὁ ῥήτωρ τῆς εὐσεβείας, ὁ τῶν ἀσθενούντων χειραγωγὸς, ὁ τῶν πιστευόντων νυμφαγωγὸς, ὁ τῶν Ἰουδαίων ἔλεγχος, ἡ πάντων ἡμῶν σαγήνη, ὁ μετὰ νέκρωσιν διδάσκαλος, καὶ μετὰ θάνατον κήρυξ, ὁ δείξας ἡμῖν πῶς δεῖ εἰς οὐρανοὺς ἀνελθεῖν, εἰ οὗτος ὁ τοσαῦτα κεκτημένος πλεονεκτήματα, ὁ λέγων, Οὐδὲν ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἐφοβεῖτο, καὶ ἔλεγε, α. Κορ. δ. δ. Μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι· α. Κορ. θ. κζ. τί ποιήσομεν ἡμεῖς οἱ μηδὲν ὅλως κατόρθωμα πρὸς ἀρετὴν κεκτημένοι; οὐκοῦν ἀγρυπνεῖν δεῖ καὶ προσεύχεσθαι ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ αἰτεῖν τὸν Θεὸν οὐ χρυσὸν, οὐκ ἄργυρον, οὔτε ὅλως πλοῦτον ἐπίγειον, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ εὐφραίνεσθαι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ. ἄλλοι εὐφραινέσθωσαν ἐπὶ πλούτῳ, ἄλλοι ἐπὶ οἴνῳ, ἄλλοι ἐπὶ ὑγιείᾳ, ἄλλοι ἐπὶ εὐπαιδίᾳ καὶ δόξῃ· ἡ δὲ παρθένος ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, ἵνα καὶ τὸν ἔπαινον ἔχῃ παρ᾽ αὐτοῦ, λέγουσα *, Παρὰ σοῦ ὁ ἔπαινός μου. οὐδὲν αἰσχρότερον, ἢ δυσειδέστερον ψυχῆς ἐμπαθοῦς. ὅθεν δεῖ προνοεῖσθαι κάλλους ψυχῆς, καὶ λέγειν [κατὰ τὸν ἅγιον,] Κύριε, ἐν τῷ θελήματί σου παράσχου τῷ κάλλει μου δύναμιν, Ψαλ. λθ. η. ἵνα καὶ ὁ νυμφίος ὁρῶν σου τὴν ἔνδον εὐμορφίαν λέγῃ· Ὅλη καλὴ εἶ ἡ πλησίον μου, ὅλη καλὴ εἶ, καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί. Ασμ. δ. ζ. ἀλλὰ βλέπε κἂν κατορθώσῃς τὴν ἀρετὴν, μὴ ἐπαρθῇς ἐπὶ τῷ κάλλει σου, μήποτε διὰ τὴν ὑπερηφανίαν σου ἀποστραφῇ ὁ Θεὸς, καὶ ἐλεγχθῇ σου τὸ ἔπαρμα. τί γὰρ ‴ κατ᾽ ἀξίαν ″ δυνάμεθα ὑπομεῖναι, ὧν ἐκεῖνος ὑπέμεινε διὰ σέ, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν *, τῷ τιμίῳ αἵματί σε ἐξηγόρασεν. ὁ διδοὺς τροφὴν πάσῃ σαρκὶ ἐνήστευσε διὰ σὲ, ὁ τὴν γλυκύτητα τοῦ μέλιτος δημιουργήσας χολῆς ἐγεύσατο διὰ σέ, ὁ στέψας τὸν οὐρανὸν τῷ χορῷ τῶν ἀστέρων ″ ἀκάνθαις ἐστέφετο διὰ σὲ, ὑπήκοος μέχρι θανάτου γενόμενος. οὐκοῦν πρὸς ταῦτα οὐκ εὐφραίνεσθαι, ἀλλὰ κόπτεσθαι δεῖ, καὶ πείθεσθαι τῷ λέγοντι· Ἃ λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ ταῖς κοίταις ὑμῶν κατανύγητε· Ψαλ. δ. ε. ἵνα, ἅπερ ἐν ἡμέρᾳ ἐπράξαμεν, ἐν τῇ νυκτὶ ‴ ἀναπολήσαντες στενάξωμεν. οὕτω κατανυγεὶς Ἀχαὰβ

δ. Βασ. κα. κθ. διέρρηξε τὰ ἱμάτια, καὶ νηστεύσας περιεζώσατο σάκκον, καὶ ἐστέναξε. καὶ τί ὁ Κύριος; Οὐ μὴ
Ματθ. ε. δ. ἐπάξω, φησί, τὴν κακίαν αὐτοῦ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ σωτήρ· Μακάριοι οἱ
κλαίοντες, οὐ τὸν νεκρόν, οὐ τὴν ζημίαν, ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν· ἵνα, ὡς ὁ Δαβίδ, λέγῃ·
Ψαλ. ς. ζ. Λούσω καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνήν μου βρέξω. καὶ
Ψαλ. ριη. ρλς. πάλιν, Διεξόδους ὑδάτων κατέδυσαν οἱ ὀφθαλμοί μου, ὅτι οὐκ ἐφύλαξα τὸν νόμον σου. ἀπόπλυνον
διὰ τῶν δακρύων τὸν ῥύπον τῶν ἁμαρτημάτων, κροῦσον δὲ στῆθος, τύψον δὲ μέτωπον,
εἰς αἴσθησιν ἐλθὲ ὧν ἡμάρτηκας. ἐθηράθης ποτὲ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, ὡς ὁ Δαβίδ;
κακῶς ἤνοιξας τὰς θυρίδας, καὶ κατὰ τῆς ψυχῆς σου οἱ ὀφθαλμοί σου ἐγένοντο; ἀπόκλεισον τῷ
στεναγμῷ τὸ ὄμμα τὸ κακῶς θεασάμενον. ἡ γὰρ συνήθεια τῶν ἁμαρτημάτων ἐπὶ τὸ χεῖρον
ἄγει τὸν ἐκπεπτωκότα. καθαρὸν ἔχεις ἱμάτιον; μὴ ὅπου τὶ κάθου, μήποτε ῥυπωθῇ. ἐὰν
καταφρονήσῃς πρώτου καὶ δευτέρου σπίλου καὶ τρίτου, λοιπὸν ὡς ῥυπαρὸν ἔχων ἱμάτιον, οὐκ ἐπιξενίζῃ,
κἂν ὅλον βορβόρῳ μολύνηται. τί οὖν δεῖ; εὐχῶν χρεία, μήποτε προσκόψωμεν πρὸς
λίθον τὸν πόδα, ἵνα περιεμβάλλων κύκλῳ ἡμῶν ὁ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ ῥύσηται ἡμᾶς, καὶ δυνηθῇς
Γεν. μη ις. εἰπεῖν· Ὁ ἄγγελος ὁ ῥυόμενός με ἐκ πάντων τῶν κακῶν· ἵνα καὶ σὲ καλέσῃ ὁ ἄγγελος, ὁ
Ψαλ. π. β. καλέσας τὸν Ἀβραάμ. φιλοῦσι γὰρ οἱ ἄγγελοι τοὺς φιλοῦντας αὐτῶν τὸν δεσπότην. Λάβετε,
φησί, ψαλμόν, καὶ δότε τύμπανον, ψαλτήριον τερπνὸν μετὰ κιθάρας. ὃν λαμβάνει, καὶ τρία
α. Θεσ. ε. κγ. ἀπαιτεῖ. ἐκ γὰρ τῶν τριῶν συνεστήκαμεν, ὡς λέγει ὁ Παῦλος· ἵνα ἡ ὁλόκληρον ἡμῶν τὸ σῶμα
καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα· ἵνα ᾖ τὸ μὲν τύμπανον τὸ σῶμα, τὸ δὲ ψαλτήριον τὸ πνεῦμα, καὶ
ἡ ψυχὴ ἡ κιθάρα. τὸ δὲ τύμπανον δέρμα ἔχει νεκρόν. νέκρωσον οὖν τὸ σῶμα, ἵνα αἰνῇς τὸν
Θεὸν ἐν τυμπάνῳ καὶ χορῷ. Χριστὸς ὑπὲρ σοῦ ἔδωκε τὸ σῶμα αἱμαχθῆναι. βλέπε μὴ εἴπῃς,
Ψαλ. κθ ια. Τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου; τί πρὸς ἀξίαν τοῦ τοσαῦτα ὑπομείναντος δι' ἡμᾶς
δυνάμεθα διαπράξασθαι; γενοῦ φυτὸν καρποφόρον, ἵνα εὐλογῇς τὸν Θεόν. κατὰ τὴν δύναμίν
σου καρποφόρησον. εἰ μὴ δύνασαι ἐνέγκαι τὸ τέλειον, τὸ ἓν ἑκατόν, κἂν ἐξ ἡμισείας,
Μαρκ. δ. η. τὸ ἓν ἑξήκοντα· εἰ δὲ καὶ τοῦτό σοι βαρύ, κἂν τὸ τρίτον τὸ ἓν τριάκοντα· μόνον ὁ δύνασαι, καρποφόρησον,
α. Κορ. γ. ιβ. ἵνα μὴ ὡς ἄκαρπος εἰς τὸ πῦρ ἐμβληθῇς. εἰ μὴ ἔχεις χρυσόν, μήτε ἄργυρον,
τὰς καθαρὰς πράξεις· κἂν μὴ ξύλα, χόρτον, ἢ καλάμην, τὰ τοῦ πυρὸς ὑπεκκαύματα.
Δευτ. ις. κβ. Βλέπε μὴ ποιήσῃς σεαυτῷ στήλην, ἃ ἐμίσησεν ὁ Κύριος. ἐποίησε [γὰρ] καὶ Ἰακὼβ τῇ Ραχὴλ
στήλην. ἀλλ' οὐκ ἐμίσησεν ὁ Κύριος. βλέπε μὴ στῇ σου ὁ λογισμός, ὥσπερ εἴδωλον, ἐν ἡμέρᾳ
κρίσεως κατήγορός σου γινόμενος· μὴ ἄρξῃ τότε ἄνευ μαρτύρων ἐλέγχεσθαι, καὶ ἄνευ ἀποδείξεως
ὁμολογήσῃς ἐπιγινώσκων ἃ ἔπραξας, καὶ ὅσα ἐλάλησας ἐξ ἀπροσεξίας· κλαῦσον
πρὸ καιροῦ, ἵνα μὴ ἀκούσῃς ἐκεῖ νῦν μετανοεῖς, ὅτι οὐκ ἔστι καιρὸς μετανοίας. ἕως καιρὸν
ἔχομεν, ἐργασώμεθα τὸ ἀγαθόν. ἐὰν τι ἀπολέσωμεν ἄλλο, εὑρεῖν δυνάμεθα· καιρὸν δὲ ἐὰν ἀπολέσωμεν,
Γαλ. ς. ι. ἄλλον εὑρεῖν οὐ δυνάμεθα. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος νουθετῶν λέγει· Ἕως καιρὸν ἔχομεν,
ἐργασώμεθα τὸ ἀγαθόν. κλαύσωμεν ἐφ' οἷς ἡμαρτήσαμεν, καταστάξωμεν τὸ δάκρυον
ἐπὶ τῆς παρειᾶς, κρούσωμεν τὸ στῆθος, ἵνα τῶν βρυγμῶν τῶν ὀδόντων ἐκεῖ ἐκφύγωμεν. κλαύσωμεν,
ὡς ἔκλαιε Δαβίδ, ἵνα μακαρισθῶμεν, ὥσπερ καὶ ὁ Δαβίδ. οὐ γὰρ μόνον ἔκλαιεν,
ἀλλὰ καὶ ἠγρύπνει, καὶ τὴν κλίνην κατέβρεχε. μίαν νύκτα λούομαι, καὶ καθ' ἑκάστην νύκτα
ἐδάκρυε, πάντως τοιαῦτα ἐξομολογούμενος· ὅτι δέδωκάς μοι ὀφθαλμούς, ἵνα σου
βλέπω τὸ φῶς· ἐγὼ δὲ εἶδον ἐν τούτοις κακῶς· ἐπλανήθην διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, κακῶς
ποτε θεασάμενος. καὶ ἐπεὶ κακῶς ἤνοιξα τὰς θυρίδας, διὰ τοῦτο αὐτὰς τοῖς δάκρυσιν
ἀποπλύνω. οὕτω δεῖ κλαίειν, καὶ ἀποπλύνειν τὸ ὄμμα τὸ κακῶς θεασάμενον. εἶδες
τὸ τραῦμα, ἐπέγνως τὴν ἰατρείαν. ἀσφάλιζε τῆς ψυχῆς σου τὰς θυρίδας· μὴ μόνον τοὺς
ὀφθαλμούς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀκοὴν καὶ τὸ στόμα. αὗται γὰρ αἱ θυρίδες εἰσί, δι' ὧν κατὰ γνώμην
εἰσέρχεται, εἴτε πονηρά, εἴτε ἀγαθά. βλέπε μὴ θάνατος ἀναβῇ* διὰ τῶν θυρίδων

δωσι σου· ἀλλ' ἔστωσαν σοι ἀεὶ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αἱ περὶ τῆς σεμνότητος ἐντολαί, ἐπὶ τὰ ὦτα αἱ τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν διαταγαί, ἐπὶ δὲ τὸ στόμα ὑμνῳδίαι καὶ ἡ μελέτη τῆς παλαιᾶς καὶ καινῆς διαθήκης. ταύτας δεῖ τὰς θυρίδας ἀνοίγειν μὲν τῷ Θεῷ, ἀποκλείειν δὲ τῇ ἁμαρτίᾳ. λέγει καὶ "αὐτὴ κατὰ τὴν ἁγίαν * ἐκείνην· Εἶπα, ἀναβήσομαι ἐπὶ τῷ φοίνικι, κρατήσω τῶν ὕψεων αὐτοῦ, τὴν ὀρθότητα ἀγαπῶσα, καὶ λευκὴν ἔχουσα τὴν καρδίαν, καὶ ἐπὶ τὰ οὐράνια ἀγαθὰ ἀνατρέχουσα, καὶ μὴ περὶ τὰ γήϊνα περισπωμένη. "ἀλλὰ σκόλοπας ἐχέτω σου ὁ φοίνιξ, τοὺς ἐλέγχους τοὺς κατὰ τῆς ἁμαρτίας. Λόγοι γὰρ σοφῶν, ὡς τὰ βούκεντρα, καὶ ὡς ἧλοι πεπυρωμένοι, ἵνα οἱ ἐν τούτοις κεντούμενοι κατανύγωνται τὴν καρδίαν, καὶ πάσης ἁμαρτίας ἀπέχωνται. ἀλλὰ ἀκριβῶς κράτει τῶν ὕψεων αὐτοῦ, ἵνα ἀπλώτως διαμείνῃς ἀεὶ φέρουσα τῶν ἀνέμων τὰς προσβολάς, τοὺς ἐπερχομένους κατὰ καιρὸν πειρασμούς. ἐντύγχανε ἀεὶ ταῖς θείαις γραφαῖς. ὥσπερ γὰρ οἶνος πινόμενος παύει τὰς λύπας, καὶ μεταβάλλει τὴν καρδίαν εἰς εὐφροσύνην· οὕτως ὁ πνευματικὸς οἶνος πινόμενος εἰς χαρὰν μεταβάλλει σου τὴν ψυχήν. μνημόνευε πάντοτε τοῦ Θεοῦ "λέγουσα μετὰ τοῦ Δαβίδ, Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μού ἐστιν, ἵνα μὴ σαλευθῶ. γράψον τοὺς λόγους τούτους ἐπὶ τῶν χειρῶν σου· καὶ ἔσονται ἀσάλευτοι πρὸ ὀφθαλμῶν σου. ἐὰν οὕτω τιμᾷς τὸν Θεόν, γίνεται σοι ἐκ δεξιῶν· ἐὰν δὲ αὐτὸν ἀτιμάσῃς, ὁ διάβολός σου γίνεται δεξιός. οὕτω γὰρ ἀτιμάσαντος τοῦ Ἰούδα ἔλεγεν ἡ γραφή· Καὶ ὁ διάβολος ἔστω ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ. καθ' ἑκάστην ὥραν δόξαζε τὸν δεσπότην "λέγουσα, Ὑψώσω σε, ὁ Θεός μου, ὁ βασιλεύς μου, διὰ τῶν ἔργων, καὶ μὴ διὰ τῶν λόγων ὑψῶν. οὕτω γὰρ "ὑψοῖ τὸν Θεὸν Δαβὶδ εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, οὐχ ἡμέραν, οὐ μῆνα, οὐ χρόνον, οὐκ ἐνιαυτόν, ἀλλ' ἐν παντὶ χρόνῳ τῆς ζωῆς. ἤδει γὰρ ὅτι ὅταν τελέσει ὁ ἄνθρωπος, τότε πάλιν ἄρχεται. ἀλλὰ λέγεις, ἄρα ποταπὴν καρδίαν εἶναι χρή, τὴν δυναμένην πάντοτε ὑψοῦν τὸν Θεόν, οἵαν εἶχεν ὁ Παῦλος γράφων· Οὐδὲν ἐμαυτῷ σύνοιδα; οὕτως ἣν καὶ ὁ Δαβὶδ λέγων· Ἐκ τῶν κρυφίων μου καθάρισόν με· οἵαν ἐκέλευσεν ἡμᾶς ὁ σωτὴρ ἔχειν λέγων, Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. οὕτως οὖν ὁ μὴ ἁμαρτάνων καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑψοῖ τὸν Θεόν, οὐ μόνον λόγῳ, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ τὸ πρᾶγμα ἐπιδεικνύμενος. ὁ μὴ ὀλιγωρῶν, κἂν νόσος καταλάβῃ, κἂν ζημία, κἂν θάνατος, ἀλλὰ λέγων μετὰ τοῦ Παύλου· Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς. οὐχ ἁπλῶς ἐν κοπρίᾳ οἰκεῖ ὁ Χριστός, ἀλλ' ἐν τῷ ἀνωγέῳ τῷ ἐστρωμένῳ, ἵνα ὡς οἰκητήριον Κυρίου παρασκευάσῃ σου τὴν ψυχήν. μνημόνευε τῆς φρικωδεστάτης καὶ φοβερᾶς ἡμέρας ἐκείνης, ἐν ᾗ πάντες παραστάντες τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, δώσομεν δίκας τῶν πεπραγμένων· ἔνθα πρὸ ὀφθαλμῶν ἁπάντων παραστήσονται ἡμῶν τὰ ἁμαρτήματα, καὶ πᾶσιν ἀποκαλυφθήσονται, καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι ἐπιδειχθήσονται*· ἔνθα ὁ ποταμὸς τοῦ πυρός, καὶ ὁ σκώληξ ὁ "ἰοβόλος, ἔνθα πάντα γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα· ἔνθα αἱ βίβλοι τῶν καρδιῶν ἡμῶν ἀνοιχθήσονται, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θεάτρου ἀναγνωσθήσονται τὰ φανερὰ καὶ τὰ κεκρυμμένα; τὰ ἐν νυκτί, καὶ τὰ ἐν ἡμέρᾳ, "τὰ ἐξ ἀπροσεξίας καὶ λήθης "τῶν μελλόντων διεπραξάμεθα. τότε τῇ πείρᾳ γνωσόμεθα, ὅτι τὰ κρυπτόμενα νῦν, ἐκκαλυφθήσονται τότε. ἐννόησον οὖν ὅτι πάντως ἐντεῦθεν δεῖ ἡμᾶς ἀπελθεῖν πρὸς τὸν ἀπαραλόγιστον δικαστήν, ὅπου οὐ μόνον τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐνθυμήματα κρίνεται καὶ τὰ ῥήματα· ὅπου καὶ τῶν δοκούντων εἶναι μικρῶν φοβερὰς ὑφέξομεν τὰς εὐθύνας. τούτων ἀεὶ μέμνησο, καὶ μὴ ἐπιλάθῃ τῆς μηδέποτε σβεννυμένης φλογός. ἀεὶ βλέπε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· ἐννόησον τὰς χιλιάδας καὶ τὰς μυριάδας τῶν ἀγγέλων τὰς παρεστώσας τῷ κριτῇ τότε. προακουέτω νῦν ἡ ἀκοή σου τῆς ἠχῆς τῶν σαλπίγγων, καὶ τῆς φοβερᾶς φωνῆς τοῦ δικάζοντος· προβλεπέτω ὁ ὀφθαλμός τοὺς μὲν εἰς τὸ ἐξώτερον πεμπομένους σκότος, "ταῖς δὲ ἀποκλειομένην τὴν

αὐτὴ
ψυχὴν
βλέπε μὴ
λέγων
λέγων
ἐκλέγει
ἀπρεξίας
ἀκοίματος,
διὰ τῶν
τοὺς δὲ ἀπο-

Ἀσμ. ζ. η.
Ἐκκλησ. ιβ. ια
Ψαλ. ιε. η.
Ψαλ. ρμδ. α.
α. Κορ. δ. δ.
Ψαλ. ιη ιγ.
Ματθ. ε. η.
Ρωμ. η. λε.

τὴν θύραν μετὰ πολλὴν τῆς παρθενίας τοὺς κόπους. θεωρεῖ οὖν μοι ὡς τὰ ζιζάνια δεσμευομένους καὶ εἰς τὸν κλίβανον βαλλομένους· ἄλλους τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν δεσμουμένους καὶ εἰς τὸ ἐξώτερον σκότος ἀποφερομένους· ἄλλους τῷ σκώληκι τῷ ἀκοιμήτῳ καὶ τῷ κλαυθμῷ καὶ τῷ βρυγμῷ τῶν ὀδόντων παραδιδομένους. ἐνίους μὲν ὑπὲρ ἀκαίρου γέλωτος κρινομένους, τοὺς δὲ ὅτι τὸν πλησίον ἠδίκησε, καὶ ὅτι τὸν ἀδελφὸν ἐσκανδάλισε· τοὺς μὲν ὑπὲρ ἀδήλων ἁμαρτημάτων κρινομένους· τοὺς δὲ ὑπὲρ ἀργοῦ ῥήματος εἰσπραττομένους δίκας· τοὺς μὲν ὑπὲρ κακῆς γνώμης κατακρινομένους, τοὺς δὲ ὑπὲρ λοιδορίας τῆς βασιλείας ἀποκλειομένους· τοὺς μὲν ὑπὲρ μνησικακίας τὰ ἀνήκεστα πάσχοντας, τοὺς δὲ εἰς αἰχμαλωσίαν αἰώνιον ἀνισταμένους·

Ματθ. κε. ιβ. τοὺς δὲ τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ στερισκομένους, καὶ ἀκούοντας, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς, ὅτι ἕτερα ἔπραξαν ὧν ὁ Χριστὸς ἀπηγόρευσε. τούτων οὖν οὕτως ὄντων, ποταποὺς δεῖ εἶναι ἡμᾶς, ποταποὺς καθ' ἑκάστην δακρύων καταφέρειν ποταμοὺς καὶ λέγειν,

Ιερ. θ. α. Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων, καὶ κλαύσομαι * τὰ ἁμαρτήματα ἡμέρας καὶ νυκτός; ἀλλ' ἵνα τὴν προσδοκωμένην κόλασιν διαφύγωμεν,

Ψαλ. ϟδ. β. Δεῦτε προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον Κυρίου ἐν ἐξομολογήσει, καὶ τῇ τοῦ βίου ἐπιμελείᾳ τοὺς ἱλασμοὺς τοῦ δεσπότου Θεοῦ ἐπικαλεσώμεθα.

Ψαλ. ς. ς. Ἐν γὰρ τῷ ᾅδῃ, φησί, τίς ἐξομολογήσεταί σοι; πάντα διπλᾶ δέδωκεν ἡμῖν ἡ φύσις· δύο ὀφθαλμούς, δύο ὦτα, δύο χεῖρας, δύο πόδας. ἐὰν οὖν ὁπότερον τούτων βλαβῇ, διὰ τοῦ ἑτέρου τὴν χρείαν παραμυθούμεθα. μίαν δέδωκεν ἡμῖν ψυχήν· ἐὰν ταύτην ἀπολέσωμεν, μετὰ τίνος συμβιωτεύσωμεν; ταύτης οὖν ποιησώμεθα πρόνοιαν, μηδὲν τῆς σωτηρίας αὐτῆς προκρίνοντες· ἐπεὶ καὶ αὐτή ἐστιν ἡ συγκρινομένη, καὶ συναπολογουμένη, καὶ συμπαρισταμένη μεθ' ἡμῶν ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ κριτοῦ. ἐὰν εἴπῃς τότε, ὅτι χρήματά με ἐδελέασαν, ἐρεῖ σοι ὁ δικαστής· οὐκ ἤκουσας ὅτι,

Ματθ. ις. κς. Τί τὸ ὄφελος, ἐάν τις ὅλον τὸν κόσμον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἐὰν εἴπῃς, ὅτι ἠπάτησέ με ὁ

Γεν. γ. ιγ. διάβολος, ἐρεῖ σοι πάλιν ὁ αὐτός, ὅτι οὐδὲ τὴν Εὔαν ὤνησε τὸ εἰπεῖν, ὅτι Ὁ ὄφις με ἠπάτησε. ταῦτα τοίνυν κατὰ νοῦν ἔχοντες, δεῦτε διαναστήσωμεν ἑαυτοὺς πρὸ τοῦ συσκοτάσαι, πρὶν ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν Κυρίου ἐκείνην τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ, περὶ ἧς ἔλεγεν ὁ προφήτης·

Μαλ. γ. β. Ἰδοὺ ἔρχεται, καὶ τίς ὑπομενεῖ ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ; φοβερὰ ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἡμέρα ὁμίχλης καὶ σκότους. ἀλλ' ἐρεῖς, πῶς ἄρα ἐστὶν ἐκφυγεῖν τὰ προειρημένα κακά; ἐγώ σοι λέγω· οὐκ ἐὰν μόνον τὸ σῶμά σου φυλάξῃς καθαρόν, ἀλλ' ὅταν κακῶς παθοῦσα εὐεργετήσῃς· ἐὰν διαβληθεῖσα φιλοσοφήσῃς· ἐὰν λοιδορηθεῖσα εὐλογήσῃς· ὅταν νηστεύουσα μὴ μεγαλοφρονήσῃς. οὐ γὰρ ἀποχὴ βρωμάτων, ἀλλὰ ἀποχὴ ἁμαρτημάτων ἐργάζεται τὴν νηστείαν. ἐρευνᾶν δεῖ τὰς γραφάς.

Ιερ. α. ια. βλέπε γὰρ πῶς πρῶτον ῥάβδον καρυΐνην ὁρᾷ ὁ προφήτης, εἶτα λέβητα ὑποκαιόμενον, δεικνὺς ὅτι τοὺς μὴ ἀνεχομένους τῆς ῥάβδου *, τὸ πῦρ διαδέχεται. οὕτω καὶ Μωϋσῆς ἐδείκνυε τότε τὸν στύλον τοῦ πυρός, βοῶν διὰ τῶν πραγμάτων, ὡς ὁ μὲν ἀκούσας τοῦ νόμου βλέπει τὸ φῶς· ὁ δὲ παρακούσας εὑρήσει τὸ πῦρ. ἀναγινώσκετε τὰς τοῦ σωτῆρος διδασκαλίας, καὶ μανθάνετε, ὅπως ἀπελθόντων ἡμῶν ἐντεῦθεν οὐδεὶς ἡμῖν βοηθῆσαι δυνήσεται. οὐκ ἀδελφὸς ἀδελφὸν λυτρώσεται ἐκ τῶν ἀκαταπαύστων βασάνων· οὐ φίλος φίλον· οὐχ οἱ γονεῖς τέκνα, οὐδὲ τέκνα γονεῖς. καὶ τί λέγω ἀνθρώπους οἰκτρούς; οὐδ' ἂν Νῶε ἔλθῃ, καὶ Ἰώβ, καὶ Δανιήλ, οὐ μὴ δυσωπήσωσι τὸν δικάζοντα τότε. ἀλλ' ἐρεῖς μοι, πόθεν ἡ ἀπόδειξις τούτων; βλέπε τὸν μὴ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου, ἀπὸ τοῦ νυμφῶνος ἐκβαλλόμενον, καὶ μηδένα ὑπὲρ ἐκείνου πρεσβεύοντα· ὅρα τὸν τὸ τάλαντον ἐμπεπιστευμένον, καὶ μὴ ἐμπορευσάμενον, εἰς τὸ σκότος πεμπόμενον καὶ ἴδετε ὅτι ὑπὲρ αὐτοῦ οὐδεὶς παρεκάλεσεν. ὅρα μοι καὶ τὰς πέντε παρθένους ἀποκλειομένας, καὶ μὴ ἀξιωσάσας ὑπὲρ αὐτῶν τὰς ὁμήλικας, ἅστινας καὶ μωρὰς ἀπεκάλεσεν ὁ Χριστός, διότι μετὰ τὸ πατῆσαι τὴν φλόγα τῆς ἡδονῆς, μετὰ τὸ σβέσαι τὴν κάμινον τῆς ἐπιθυμίας, μετὰ τὴν νηστείαν καὶ ἀγρυπνίαν καὶ χαμευνίαν, τότε μωραὶ καὶ μά-

ται-

γρ. μέρη
* μου
γρ. αὐτοῦ
γρ. ἐγγιωσώμεθα.
γρ. ὁ Θεὸς
γρ. Χριστῷ
γρ. ἐκείνης
γρ. παθοῦσα
γρ. διαβληθεῖσα
γρ. λοιδορηθεῖσα
γρ. νηστεύουσα
* τὸ παράδειγμα
γρ. δέχεται
γρ. ὑμῶν
γρ. ὑμῖν
γρ. ὅπως

ραὶ δικαίως ἐκλήθησαν· διότι τὸ μέγα τῆς παρθενίας τηρήσασαι, τῆς φιλανθρωπίας τὸ μικρὸν οὐκ
ἐφύλαξαν. βλέπε μοι τὸν κριτὴν ἱστῶντα τὰ πρόβατα ἐκ δεξιῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, καὶ
τὰ ἄκαρπα ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων, καὶ τοῖς μὲν ἐκ δεξιῶν λέγοντα, Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, Ματθ. κε λδ.
κληρονομήσατε τὴν βασιλείαν τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν· τοὺς δὲ ἐξ ἀριστερῶν εἰς τὸ σκότος τὸ
ἐξώτερον ἀποπέμποντα, καὶ μηδένα τοῖς ἀπαγομένοις βοηθῆσαι δυνάμενον. ἀληθὴς
γὰρ ὁ λέγων· Ἰδοὺ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ. ἤκουσας πῶς ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, ὁ μηδέποτε Νεεμ. ιγ. λ.
ἐλεήσας τὸν Λάζαρον, εἰς τὸν τῆς κολάσεως τόπον τηγανιζόμενος, ψεκάδα ὕδατος ἐπεθύμησε
λαβεῖν· ἔγνως ὅτι οὐδὲ αὐτὸς Ἀβραὰμ ἐξιλεώσασθαι τὴν βάσανον τὸν ἱκέτην τότε
δεδύνηται. οὐκοῦν, ἀπεντεῦθεν ἑαυτοῖς βοηθοῦντες, δῶμεν δόξαν τῷ Θεῷ πρὸ τοῦ συσκοτάσαι.
βέλτιον ὧδε διὰ νηστείας ξηρᾶναι τὴν γλῶτταν, ἢ τηρῆσαι αὐτὴν ὑγρὰν καὶ ἐκεῖ
ἐπιθυμοῦσαν ῥανίδος, καὶ μὴ λαμβάνουσαν, καὶ ἀθάνατα τηγανίζεσθαι. μικροῖς πόνοις
ἐνταῦθα μεγάλας βασάνους ἀποκρουσώμεθα. ἐννοήσωμεν ὅτι τεσσάρων ἡμερῶν πυρετὸν ἐνταῦθα
οὐ φέρομεν. τὰς ὑπὸ τῶν δικαστῶν κολάσεις ὁρῶντες καταδυόμεθα, καὶ τοῦτο μόγις
πεντήκοντα ἐτῶν ἐχόντων τὴν καταδίκην. ἆρα ποταπὸν ἔσται τὸ τοῦ Θεοῦ δικαστήριον τὸ μὴ
μόνον εἰς πεντήκοντα ἔτη, ἀλλ' εἰς ἀπείρους αἰῶνας ἐκτεῖνον τὴν κόλασιν; οὐκοῦν εἰσέλθωμεν
διὰ τῆς στενῆς πύλης, ἵνα τὴν πλατεῖαν ὁδὸν ἐκφύγωμεν, εἰδότες, ὅτι ὡς ὄναρ
ἐστὶ τὰ αἰσθητὰ πάντα, καὶ γενέσει καὶ φθορᾷ ὑποβεβλημένα. κἂν γὰρ ἰσχὺν ἔχωμεν σώματος,
νόσος αὐτὴν καταλύει· τὴν χαρὰν διαδέχεται θλίψις· τὸ κάλλος διαδέχεται γῆρας. ἐὰν
τραπέζης πολυτελοῦς ἀπολαύσωμεν, ἡ ἑσπέρα καταλαβοῦσα διαλύσει τὴν ἡδονήν. καὶ
ὅτι καθόλου τὰ παρόντα ἀράχνης εἰσὶν ἀδρανέστερα, καὶ ὀνείρων ἀπατηλότερα, διὸ καὶ ὁ σωτὴρ
ἐμακάριζε τοὺς θλιβομένους, ἵνα μὴ ἡ ἡδονὴ τῶν τερπνῶν κρατήσῃ τὸν ἡδόμενον ἐπ' αὐτοῖς.
οὐκοῦν ὥσπερ ἤκουσεν Ἀβραάμ, Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐξῆλθεν, ἐξέλθωμεν καὶ ἡμεῖς Γεν. ιβ. α.
ἐκ τῆς συνήθους διαθέσεως, ἵνα τῇ μελέτῃ τῆς νεκρώσεως μετοικισθῶμεν εἰς τὴν ἄνω πόλιν.
ὑπωπιάσωμεν τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγήσωμεν, ἵνα μὴ τὴν ψυχὴν δουλαγωγήσωμεν τῷ
διαβόλῳ. τῇ συνεχεῖ μελέτῃ τῆς ἁγίας γραφῆς τὰς ὑλομανούσας ἐν ἡμῖν ἡδονάς, ὡς ἄγρια
θηρία κατακοιμήσωμεν, πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες.
μνημονεύσωμεν τοῦ λέγοντος, Νήφετε, στήκετε, γρηγορεῖτε, οὐδεὶς κοιμώμενος στεφανοῦται, α. Πετ. ε. η.
οὐδὲ ὁ ἀναπεπτωκὼς καὶ ῥέγχων λαμβάνει τὸν στέφανον· ἀλλ' ὁ τὴν κόνιν καὶ τὰς πληγὰς
περικείμενος, οὗτος παρὰ τῷ ἀγωνοθέτῃ εὑρίσκεται πρῶτος, ὁ τὰ τραύματα φέρων καὶ τὸ
αἷμα καταρρέον ἐνδεικνύμενος· ὅθεν ἐπειδὴ τῇ πείρᾳ ἐμάθομεν ὡς δεινὸν καὶ χαλεπόν ἐστι τοῦ
διαβόλου τὸ ἐργαστήριον. φεύγει γὰρ τὸν νήφοντα, καὶ συλᾷ τὸν κοιμώμενον. μὴ δῷς ὕπνον
σοῖς ὀφθαλμοῖς, μηδὲ ἐπινυστάξῃς σοῖς βλεφάροις, ἵνα σώζῃ ὥσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων,
καὶ ὥσπερ ὄρνεον ἐκ παγίδος. φύγωμεν ἀεὶ τοὺς βρόχους τοῦ βίου τούτου, καὶ τὰς φροντίδας,
καὶ ὡς ἀποταξάμενοι τῷ κόσμῳ, μηδὲν σαρκικὸν περιφέρωμεν. πολλὰ γὰρ τὰ ἔνεδρα τοῦ
δολίου. Ὁ ἀντίδικος ἡμῶν, φησιν, ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν, οὐ τίνα ἀδικήσῃ, οὐ α. Πετ ε η.
τίνα κλάσῃ, ἀλλὰ τίνα καταπίῃ. φεῦγε τοῦ δολίου τὰς πανουργίας, καὶ λέγε τῷ Κυρίῳ· Ἐν σοὶ Ψαλ. ιζ. λ.
ῥυσθήσομαι ἀπὸ πειρατηρίου, καὶ ἐν τῷ Θεῷ μου ὑπερβήσομαι τεῖχος. μὴ φύγῃς τὸν κάματον,
ἵνα μὴ φύγῃς τὸν στέφανον. ὁ ἔμπορος οὐκ ἀποκάμνει, ἀλλὰ φέρει τὰ κύματα, ἵνα εὕρῃ
τὰ χρήματα· ὁ ἀγωνιζόμενος ἀθλητὴς γενναίως φέρει τὰ τραύματα, πρὸς τὸν στέφανον
ἀποβλέπων· ὁ γηπόνος οὐχ εὑρίσκει τὰ δράγματα, ἐὰν μὴ πρότερον διὰ τῶν ἰδίων ἱδρώτων
προκαταβάλῃ τὰ σπέρματα· οὕτως οἱ εἰς οὐρανὸν ἄνω βλέποντες, οὐδὲν ἡγοῦνται
τὰς θλίψεις τῇ τῶν χρηστῶν ἐλπίδι νευρούμενοι. οὐκοῦν προσέχωμεν ἀεὶ καὶ τηρῶμεν πότε
ἀναλύσει ὁ νυμφίος ἐκ τῶν γάμων, ἵνα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσαντες, ἑτοίμως διανιστώμεθα
εἰς ὑπάντησιν. καὶ ὑμεῖς γάρ, φησιν, ἔσεσθε ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον

Λουκ. ιβ λϛ. εἰσὶν αὐτῶν. ἀπεντεῦθεν μακαρίζει τὸν νήφοντα ὁ σωτὴρ λέγων, Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει γρηγοροῦντα. ὥσπερ δὲ μακαρίζει τὸν γρηγοροῦντα, οὕτω ταλανίζει τὸν ἀμελοῦντα, καὶ λέγει· Ἐὰν δὲ ἄρξηται ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος λέγειν, χρονίζει μου ὁ κύριος, ἄρξηται δὲ δέρειν τοὺς ἑαυτοῦ συνδούλους, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων, ἥξει ὁ κύριος αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ, ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ, ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν "ἀπίστων θήσει. Εἰ δὲ ὁ λέγων, ὅτι χρονίζει ὁ κύριός μου, διχοτομεῖται, ἐλθόντος αὐτοῦ, ὁ ὅλως μὴ προσδοκῶν ὅτι ἔρχεται, τί παθεῖται; ἑτοίμους οὖν χρὴ εἶναι Ψαλ. νϛ η. καὶ εὐσταλεῖς πρὸς τὸν ἐντεῦθεν ἀπόπλουν, καὶ λέγειν ἀεὶ, Ἑτοίμη ἡ καρδία μου, ὁ Θεός. ἐν * μεγάλῳ πολέμῳ ἐσμὲν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ· κύκλῳ οἱ ἀσεβεῖς περιπατοῦσιν· οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐντείνουσι τὸ τόξον· ὃς μὲν τοξεύει τὴν ἀκοὴν, ἵνα ἡδέως ἀκούσῃ καταλαλιᾶς, ὁ δὲ τὸν ὀφθαλμὸν εἰς ἀκολασίαν διεγείρει· ὁ δὲ τὴν γλῶσσαν, ἵνα λοιδορήσῃ τὸν ἀδελφόν· ὁ δὲ τὴν κοιλίαν εἰς γαστριμαργίαν [αὐτὴν] ἐρεθίζει· ὁ δὲ τὴν χεῖρα εἰς ἁρπαγὴν καὶ πλεονεξίαν· ὁ δὲ τοὺς πόδας εἰς κακίαν κινεῖν παρακελεύεται· ὧν χάριν ὁ Παῦλος Εφεσ ϛ.ιϛ. περιθωρακίζων ἡμᾶς τοῖς ὅπλοις τοῦ πνεύματος, γράφει· Ἀναλάβετε τὰ ὅπλα τῆς πίστεως, καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου, ἐν οἷς δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ Μιχ.ϛ.η. πεπυρωμένα σβέσαι. "πεισθῶμεν τοίνυν τῇ προφητικῇ λεγούσῃ φωνῇ· [Εἰ] ἀναγγέλλει σοι, ἄνθρωπε, τί ἐκζητεῖ Κύριος παρὰ σοῦ, "ἢ τοῦ ποιεῖν κρίμα καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἀγαπᾷν ἔλεος, καὶ ἕτοιμον εἶναι τοῦ πορεύεσθαι μετὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου; οὐκοῦν τῶν ὄπισθεν ἐπιλανθανόμενοι ἀθλήσωμεν "εὐκαίρως, ἵνα τοὺς καρποὺς τῶν πόνων φαγόντες, τοῦ Κυρίου κατατρυφήσωμεν. * μὴ μάτην τὸν χρόνον ἡμῶν ἁπλῶς ἀναλίσκωμεν, ἀλλ' ὡς * δεσπότην ἔχοντες, γνησίαν τὴν δουλείαν ἐπιδειξώμεθα. διδάσκει, ὑπομιμνήσκει, μαρτύρεται, ἀπειλεῖ, παρακαλεῖ, νουθετεῖ, καὶ τῆς ὑπακοῆς τὸν μισθὸν τὴν βασιλείαν χαρίζεται. περιζωσάμενοι τοίνυν τὰς ὀσφύας ἐν ἀληθείᾳ δουλεύσωμεν ἀγαθῷ δεσπότῃ. "ἀναπολήσωμεν ὅσα ἔπαθε δι' ἡμᾶς ὁ σωτήρ· τὸ γεννηθῆναι, τὸ γαλουχηθῆναι, τὸ πεινῆν καὶ φαγεῖν καὶ ὑπνῶσαι, τὸ "πειρασθῆναι, τὸ κοπιάσαι, τὸ βαπτισθῆναι, τὸ ταραχθῆναι, τὸ λυπηθῆναι, τὸ μαστιγωθῆναι, τὸ ὑβρισθῆναι, τὸ ἐπιβουλευθῆναι, καὶ τέλος τὸ σταυρωθῆναι, καὶ οὕτως ἀποθανεῖν. οὕτως ἀναλογίσασθε τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν. "οὔπω μέχρις αἵματος "ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν "ἀνταγωνιζόμενοι. ὅσα δὲ ἐποίησε θαύματα δι' ἡμᾶς; νόσων ἰάσεις, τεθνηκότων ἐγέρσεις, λεπρῶν καθάρσεις, δαιμονίων ἀπελάσεις, χωλῶν περιπάτους, καὶ τὰ λοιπὰ, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός, καὶ τέλος τὴν εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον ἡμῖν χαρισάμενος, ἵνα καὶ ἡμεῖς αὐτῷ δι' ἀρετῆς "βίου ἀκολουθήσωμεν οὐράνιον πολιτείαν κτησάμενοι. ἔνθα γὰρ ἀπεγράφημεν, ἐκεῖ ὀφείλομεν ἐμπολιτεύεσθαι. ξένους γὰρ καὶ παρεπιδήμους ἐκάλεσεν ἡμᾶς ἡ γραφὴ, ἵνα τῶν ἐνταῦθα καταφρονῶμεν. "κυναρίῳ ἔοικεν ἡ ἡδονή. ἐὰν διώξῃς, φεύγει· ἐὰν θρέψῃς, παραμένει. Ιακ.δ.ζ. διὰ τοῦτο ὁ ἀπόστολος γράφει· Ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν. μὴ ἀναμείνωμεν τὸν ᾅδην, ἔνθα τῆς μετανοίας τὸ φάρμακον οὐδὲν ἰσχύει· ἀλλ' ἂν καὶ βρύχῃ τις ἐκεῖ τοὺς ὀδόντας, κἂν τὴν γλῶσσαν ἔχῃ "φλογιζομένην, οὐδεὶς ἐπιστάξει τῷ δακτύλῳ σταγόνα· ἀλλ' ἐκεῖνα ἀκούσεται, ἅπερ ὁ πλούσιος ἤκουσεν. Εἰδότες τοίνυν ὡς ὄναρ τὰ παρόντα, καὶ ὡς πανδοχεῖον οἰκοῦντες, "οὕτω δεῖ πάντως ἐξελθεῖν ἡμᾶς, φροντίσωμεν τῆς ὁδοῦ, καὶ "τὰ ἐφόδια τῆς αἰωνίου ζωῆς ἑαυτοῖς ἐπαγάγωμεν· ἐνδυσώμεθα ἱμάτια τὰ μὴ ἡμῶν ἀπερχόμενα, Κολασ γ.ιβ. ἅπερ καὶ ὁ ἀπόστολος ἡμῖν συνεβούλευσε λέγων· Σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, χρηστότητα, καὶ τὰ ἑξῆς· οὐ χρυσὸν ἐκεῖ θέλομεν, ἀλλὰ δρόσον· οὐ φύλλων ἐκεῖ χρεία, ἀλλὰ καρπῶν· οὐ ῥημάτων, Ματθ.ζ.κα ἀλλὰ πραγμάτων. Οὐ γὰρ πᾶς, φησιν, ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημά μου. μὴ δὴ τοίνυν ἀπατήσωμεν ἑαυτούς. δεδοίκαμεν γάρ, ὅτι ὀλίγην ἑαυτῶν τὴν ζωὴν ἡδονῇ μόνῃ χαριζόμεθα, τί πρὸς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας; ἐνταῦθα καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ τέλος ἔχει, ἐκεῖ δὲ ἀθάνατοι αἱ κολάσεις. ὧδε ἐὰν καῇ τὸ σῶμα, ἐξέρχεται ἡ ψυχή· ἐκεῖ δὲ ἀφθάρτου ἐγειρομένου τοῦ σώματος, ἀεὶ ἡ ψυχὴ κατακαίεται. καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐγείρονται ἄφθαρτοι, οὐχ ἵνα τιμηθῶσιν, ἀλλ' ἵνα ἀθάνατα βασανισθῶσιν. Εἰ τοίνυν βαλανείου ἀέρα σφοδρότερον οὐ φέρομεν, τί ποιήσομεν τὸν πύρινον ποταμόν; διὰ γὰρ πάντα δοκιμάσει τὸ πῦρ, εἰ γνήσιός ἐστιν ὁ χρυσός· διὰ τὴν σφραγῖδα ἐρευνηθῆναι, μήποτε ἐσυλήθη ὁ θησαυρός· διὰ δοκιμασθῆναι εἰ τοιοῦτόν ἐστι τὸ φαινόμενον. πάντα γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. καὶ οὐκ ἔστιν ὃς διαφεύξεται τὴν ὀργὴν τοῦ κριτοῦ. ἀλλὰ πάντως ἐρεῖς, πῶς δύναται ἀεὶ ἡ ψυχὴ ἐκεῖ κατακαίεσθαι; πῶς ὧδε τὸ σῶμα μόνον ἐν πυρετῷ κατακαίεται; εἰ γὰρ καὶ ἀτονοῦντος ὧδε τοῦ σώματος ἐξέρχεται ἡ ψυχή, ἀλλ' ἐκεῖ οὐκ ἀτονοῦντος τὴν ψυχὴν ἀνάγκη συγκατακαίεσθαι. ἆρα τοίνυν ἐστί τις ὑπὲρ ὀνείρου διαπαντὸς θέλων κολάζεσθαι; τοῦτο γὰρ ἡ παροῦσα ζωὴ πρὸς τὴν μέλλουσαν. ποία γὰρ σύγκρισις τῶν προσδοκωμένων; εἰ γὰρ τὰ παρερχόμενα τοιαῦτα, ἆρα ποταπὰ ἐκεῖνα τὰ βεβαίως μένοντα; ἕως τοίνυν καιρὸν ἔχομεν, δεῦτε, ἀγαπητοί, τὰ τῆς ψυχῆς τραύματα δάκρυσι θεραπεύσωμεν, καὶ μὴ καθ' ἑαυτῶν τὰς χεῖρας ἐκτείνοντες, τοιαύτην εἰσδεξώμεθα κόλασιν. Εἷς γάρ, φησιν, οἰκοδομῶν, καὶ εἷς καθαιρῶν· τί ὠφέλησε πλέον ἢ κόπους; εἰ γὰρ ἐκεῖνον τὸν ναὸν τὸν ἐκ λίθων*, καταστραφέντα Ἱερεμίας ἐθρήνει καὶ ἔλεγεν, Ἄφετέ με, πικρῶς κλαύσομαι, μὴ κατισχύσητε παρακαλεῖν με· πόσῳ μᾶλλον ψυχὴν δεῖ κλαίειν τὴν ἁγιωτέραν ἐκείνου, ἐν ᾗ οὐ στάμνος χρυσῆ ἔχουσα μάννα, ἀλλὰ πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατοικοῦσιν; εἰ τοῖς ἀποθνήσκουσι συμπαθοῦμεν, τίς οὕτως ἀσυμπαθής, ὥστε τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀποθανοῦσαν μὴ ἀποκλαύσασθαι; ὁ τὸ σῶμα θεραπεύων ἡδοναῖς θανατοῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν· ὁ δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελούμενος, τὸ σῶμα ὑγιὲς ποιεῖ. ὅθεν μὴ ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, ἀλλ' ὑπὲρ ἑαυτῶν καταγάγωμεν δάκρυα. μνημονεύσωμεν, ἀδελφοί, ὡς ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστί, καὶ ἐπὶ θύραις τὸ δικαστήριον, ὅπερ εἰ καὶ μακρότερον ἦν, οὐδὲ οὕτως ἔδει θαρσεῖν. Ἡ νὺξ προέκοψε, φησιν, ἐξυπνισθῶμεν λοιπὸν ἀπὸ τῶν ὀνείρων. κἂν γὰρ ἡδέα, ἢ ἀηδῆ ᾖ τὰ παρόντα, οὐδὲν τῶν ὀνειράτων ἀπηλλοτρίωται. οὐδεὶς ὀφείλει καθεύδειν, τὸν ἥλιον βλέπων. Ποιήσωμεν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, ὡς γέγραπται· καὶ ὥσπερ εὔκολόν ἐστι βαπτισθῆναι εἰς ὕδωρ, οὕτως εὔκολόν ἐστι τὸ μετανοῆσαι ψυχήν. οὐκ ἐδεήθη ὁ λῃστὴς χρόνου· οἱ μάρτυρες ἐν ἀκαριαίῳ ἐστεφανώθησαν. Εἰ δὲ ἀσύνετα ἡμῖν ἔσφαλται, καὶ πρὸς θάνατον ἡμαρτήσαμεν, ἔχοντες τὰ σωτήρια φάρμακα, μὴ ἀπογνῶμεν ἑαυτῶν. οὐ γὰρ τὸ πεσεῖν [μόνον] ἐστὶ χαλεπόν, ἀλλὰ τὸ πεσόντα μὴ ἀναστῆναι. τὸ γὰρ ἁμαρτάνειν, ἀνθρώπινον· τὸ δὲ μὴ ἀναστῆναι, σατανικὸν καὶ ὀλέθριον. ὅθεν καὶ ὁ ἀγαθὸς ἡμῶν δεσπότης ἐβόα· Μὴ ῥητίνη οὐκ ἔστιν ἐν Γαλαάδ, ἢ ἰατρὸς οὐκ ἐστὶν ἐκεῖ; Εἶτα τὸ σῶμα μὲν ἐὰν πάθῃ, ἰατροὺς ζητοῦμεν, βοτάνας ἐπιζητοῦμεν, τὰ πάντα κινοῦμεν, ἵνα τὸ μέλος τὸ πονοῦν θεραπεύσωμεν· ψυχῆς δὲ παθούσης, ἀμελοῦμεν, καὶ οὐδένα λόγον τοῦ κυριωτέρου* ποιούμεθα. Φοβηθῶμεν οὖν τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ. καὶ πρὸ τούτων καιρῶν τῶν βασάνων, δεῦτε, ῥίψωμεν ἑαυτοὺς ἐπὶ τὸ πέλαγος τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ, λέγοντες μετὰ τοῦ ἁγίου Δαβίδ, Πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι. ἕστηκεν ὁ ἀγαθὸς ποιμὴν*, ἁρπάσαι βουλόμενος ἡμᾶς ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λέοντος, πρὶν αὐτὸν καταπιεῖν ἡμᾶς. βοᾷ καὶ νῦν ἡμῖν λέγων, Τέκνον, ἥμαρτες; μὴ προσθῇς ἔτι. Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται, ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει; Ἐπιστρέψατε υἱοὶ ἀφεστηκότες, κἀγὼ ἰάσομαι τὰ συντρίμματα ὑμῶν. ἀψευδής ἐστιν* ὁ λέγων, Οὐκ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. μόνον μετανοήσωμεν. Οὐ βούλεται γὰρ τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. οὐχ οὕτως ἐραστὴς μανικὸς τῆς ἑαυτοῦ ἐ-

ρωμένης

Σειρ. λδ. κη.
Ησ. κϛ. δ.
Ρωμ. ιγ. ιϛ.
Ματθ. γ. η.
Ιερ. η. κϛ.
Ματθ. ι. κη.
Ψαλ. ν. θ.
Σειρ. κα. α.
Ιερ. η. δ.
Ιερ. γ. κϛ.
Ιωαν. ιϛ. μζ.
Ιεζ. λγ. ια.

ρωμένης ἐρᾷ, ὡς ὁ Θεὸς τῆς μετανοούσης ψυχῆς. οὕτω τὴν ἐκπορνεύσασαν ἀνακαλεῖται καὶ λέγει· Μετὰ ταῦτα πάντα πρός με ἀνάστρεψον. τοιαύτη ἡ τοῦ δεσπότου φιλανθρωπία· οὐδένα τῶν προστρεχόντων [οὕτως] ἀποστρέφεται, ἀλλὰ χεῖρα ὀρέγει καὶ λέγει· Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς μου ἀκούσητε, μὴ σκληρύνατε τὰς καρδίας ὑμῶν. Εἰ γὰρ ἰατρός τις πολλάκις ὑβριζόμενος ὑπὸ τοῦ θεραπευομένου οὐ καταφρονεῖ διὰ τὴν ὕβριν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον προσφέρει τὰ βοηθήματα, οὐκ ἀμυνόμενος τὸν λακτίσαντα, πόσῳ μᾶλλον ὁ τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἰατρός; μόνον μὴ ἀπογνῶμεν ἑαυτῶν. καὶ γὰρ ἀθλητὴς πολλάκις πεσὼν, ὕστερον στεφανίτης ἐγένετο· καὶ στρατιώτης πληγεὶς ἔσθ' ὅτε καὶ θεραπευθεὶς, εὐδοκιμώτερος τῶν μὴ πεσόντων περὶ τὸ τέλος ἐγένετο. πολλοὶ τῶν ἐμπόρων ἀπορήσαντες, ὕστερον πάλιν ἐπλούτησαν, καὶ πάλιν ἐμπορευσάμενοι μετὰ τὸ ναυάγιον διεβίωσαν. μὴ γὰρ τὸ πῦρ ἡμῖν ἡτοίμασεν ὁ Θεός; οὐκ, ἀλλὰ τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. μόνον μὴ ἑαυτοῖς ἀνάψωμεν τὴν πυρὰν ἀκούοντες, Πορεύεσθε ἐν φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν, καὶ τῇ φλογὶ, ἣ ἐξεκαύσατε. οὐκ ἔστι πάθος, ὃ μὴ δύναται ἰάσασθαι τὸ φάρμακον τοῦ ἰατροῦ. ἀλλὰ τί λέγεις, οὐ δύναμαι τελείαν ἐνδείξασθαι τὴν μεταβολήν; εἰ μὴ δύνασαι γενέσθαι ἥλιος, γενοῦ κἂν ἀστήρ· μόνον ἀνάβηθι ἄνω ἀπὸ τῆς γῆς· ἄρξαι ἁμιλλᾶσθαι τοῖς φωτεινοῖς ἄστρασι. βέλτιόν σε ἔχειν κἂν ὀλίγα κατορθώματα, ἢ ὅλως μὴ ἔχειν μηδέν. ποτήριον ψυχροῦ παρατίθεταί σοι Χριστὸς, τὸ ἐπισκέψασθαι τὸν νοσοῦντα, τὸ εἰς φυλακὴν κατελθεῖν. Εἰ γὰρ ῥημάτων καὶ ἐνθυμημάτων δίδωμεν δίκας, πολλῷ μᾶλλον τῶν δικαιωμάτων οὐκ ἀπολέσομεν τὸν μισθὸν, κἂν εὐτελέστατα ᾖ τὰ γινόμενα. οὐκοῦν μικρὸν κοπιάσωμεν χρόνον, ἵνα μὴ τῶν αἰωνίων ἐκπέσωμεν ἀγαθῶν. Εἰ γὰρ μυρίους θανάτους ἐχρῆν ὑποστῆναι ἡμᾶς, ἵνα ἴδωμεν τὸν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι δι' αἰνιγμάτων, ἀλλ' αὐταῖς ὄψεσι τὸν βασιλέα θεάσασθαι. Εἰ γὰρ κάλλος ὧδε θαυμάζομεν σώματος, τὴν τέφραν, τὴν κόνιν, τὸν σκώληκα, ἀπὸ χυμοῦ καὶ φλέγματος καὶ ῥεύματος ἔχον τὴν σύστασιν, πόσῳ μᾶλλον ταύτην τὴν εὐμορφίαν τὴν ἄχραντον, ἐὰν ἴδωμεν; ὁ Πέτρος ἀμυδράν τινα τῆς δόξης αὐτοῦ θεασάμενος ἔλεγε· Καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. τί δὲ εἴποιμεν ἡμεῖς τὸν ὅλον αὐτὸν προσδοκῶντες θεάσασθαι ἐν τῇ φοβερᾷ δόξῃ; εἰ ὧδε τοὺς περιεστῶτας τῷ βασιλεῖ μακαρίζομεν, ὄχημα χρυσοῦν ὁρῶντες, καὶ ἁλουργίδα καὶ στέφανον, ποταποὺς δεῖ εἶναι ἡμᾶς τοὺς παρισταμένους τῷ ἐρχομένῳ κρῖναι * τὴν γῆν; ἆρα γὰρ εἴ τις σε ἐπὶ βασιλείαν ἐκάλει ἐπίγειον, εἶχε δὲ ἡ ὁδὸς κρημνοὺς καὶ σκοπέλους καὶ ἀηδίαν πολλὴν, οὐκ ἂν πάντα ὑπέστης ἕνεκεν τοῦ βασιλεύειν; μὴ εἴπῃς, ἐφ' οἷς ἡμάρτηκα, οὐ δύναμαι ἐπιστρέψαι πρὸς τὸν Θεόν. Δαβὶδ ὁ βασιλεύς ποτε ἔπεσε, καὶ οὕτως ἀνέστη, ὡς καὶ προστάτην γενέσθαι τῶν προγόνων αὐτοῦ. Εἰ τοίνυν ἐσκέλισεν ἡμᾶς ὁ διάβολος, διαναστήσωμεν ἑαυτούς. δέξεται γὰρ ἡμᾶς ὁ Χριστὸς ὑπαντήσας, ὡς τῷ ἀσώτῳ υἱῷ. ἐννοήσωμεν ὅτι μετὰ τὸ βασιλεῦσαι, καὶ τρυφῆσαι, καὶ φυτεῦσαι, καὶ οἰκοδομῆσαι, καὶ τὰ πάντα ποιῆσαι, ἔλεγεν ὁ Σολομών, Ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης. ἆρα εἰ ἔμελλον ἡμᾶς εὐφημεῖν οἱ εἰς τὸ θέατρον καθεζόμενοι, ἔσθ' ὅτε καὶ δοῦλοι, καὶ λωποδύται, καὶ εὐτελέστατοι ἄνθρωποι, οὐκ ἂν πάντα τρόπον κινῆσαι ἐσπεύδαμεν, ἵνα τὴν εὐφημίαν ἁρπάσωμεν; ὅπου δὲ ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι καὶ αἱ λοιπαὶ δυνάμεις, καὶ ἐκείνων πάντων τὸ θέατρον μέλλει ἡμᾶς ἀνακηρύττειν, τί ἂν ἡμεῖς ὑπὲρ ἐκείνου ποιήσομεν; μὴ αἱ πόρναι καὶ οἱ τελῶναι προάξουσιν ἡμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ; εἰσὶ γὰρ ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς κατάλληλα βοηθήματα. Ἀχαὰβ κατανυγεὶς, ἐκέρδανε διὰ τούτου τοῦ φαρμάκου τὴν ἀπειλὴν, οἱ Νινευῖται διὰ τῆς νηστείας, Βαλτάσαρ δι' ἐλεημοσύνης ἐξέφυγε τὴν ἀπόφασιν· ἡ πόρνη τοῖς δάκρυσι τὸν δεσπότην ἐξευμενίσατο, Παῦλος ὁμολογῶν τὸ ἁμάρτημα, διδάσκαλος τῶν μετανοούντων ἐγένετο, ὁ λῃστὴς πιστεύσας, τοῦ παραδείσου πολίτης ἐγένετο.

Ψαλ. ϟδ. ζ.

Ησ. ν. ια.

Εκκλησ. α. β.

γρ. τὴν ἀνακαλέσασα λέγει

γρ. ἰατρὸν

γρ. ὑβρίζει

[illegible]

γρ. τοσούτῳ

ἴσ. [illegible]

* ζῶντας καὶ

γρ. [illegible]

γρ. ἀγόνων ἀλλ' ἐγγόνων

γρ. τῷ υἱῷ ὁ πατήρ.

ἴσ. ἔρωτι

ἐγένετο. ταύτας τὰς ἐμπλάστρους λαβόντες, τὰ τραύματα ἑαυτῶν θεραπεύσωμεν λέγοντες, Ἴασαί με, Κύριε, καὶ ἰαθήσομαι. ἴασαι τὴν ψυχήν μου, ὅτι ἥμαρτόν σοι. ὑποδεξάμενος γὰρ ἡμᾶς ὁ ἰατρὸς, λέξει· Ἐγώ εἰμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ οὐ μὴ μνησθήσομαι ἔτι. Εἶδες πόσα φάρμακα κατεσκεύασέ σοι ὁ ἰατρός; αὐτὸς ὃ θέλεις ἐπίλεξαι. ποικιλίαν σοι βοηθημάτων ὑπέδειξε πρὸς τὴν τῶν τραυμάτων διαφοράν. Εἰ δὲ μὴ δύνασαι ἐλεῆσαι ὡς ὁ Βαλτάσαρ, κἂν ὡς ὁ Ἀχαὰβ κατανύγηθι. Εἰ δὲ μὴ δύνασαι νηστεῦσαι ὡς Νινευῗται, κἂν ὡς ἡ πόρνη τοῖς δάκρυσι τὰς ἁμαρτίας ἀπόπλυνον. Εἰ μὴ δύνασαι νηστεῦσαι, μηδὲ ἐξαγορεῦσαί σου τὰς ἁμαρτίας, ἐπὶ τὸ ἔλεον τοῦ Θεοῦ κατάφυγε, μετὰ τοῦ Δαβὶδ λέγων· Ἐλέησόν με, ὁ Θεὸς, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου. οὐ γάρ ἐστι δῆγμα ἐχίδνης, ἵνα πρὸς αὐτὸ ἐπιζητῶ τὸ φάρμακον· οὐδὲ σπίλος ἀπὸ βορβόρου γενόμενος, ἵνα ὕδατι αὐτὸν ἀποπλύνω· * ὑπὸ δήγματος τοῦ διαβόλου ἐστὶ τὸ τραῦμα, τοῦ ἐλέους τῆς σῆς φιλανθρωπίας δεόμενον. μόνον προσελθὲ ἀπαιτῶν· ἐπιστάζει γὰρ τὸ ἔλεον ὁ φιλάνθρωπος ὁ εἰπών, Ὅτι ἐὰν ἐπιστρέψῃ ὁ ἄνομος ἐκ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, οὐ μὴ μνησθῶ πασῶν τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ, ὧν ἐποίησε. μόνον γύμνωσον τὸ πάθος, καὶ εἰπὲ, ἐλέησόν με, ὁ Θεὸς, ἐλέησόν με. ἐλέησόν μου τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν· ἐλέησόν με καὶ ὧδε, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι· ἐλέησόν με καὶ διὰ τὴν τῆς φύσεως ἀσθένειαν, καὶ διὰ τὴν σὴν ἀγαθότητα. μόνον πόθησον θεραπευθῆναι. ζητεῖ γάρ σου τὴν σωτηρίαν ὁ ἰατρὸς, ὁ τὸ πεπλανημένον πρόβατον ἐπιστρέψας, ὁ εἰς τὰς τριόδους ἀποστείλας καλέσαι πονηρούς τε καὶ ἀγαθούς. ἰδοὺ καὶ νῦν πωλεῖ σοι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· εἰ μὴ ἔχεις ὠνήσασθαι ὀβολοῦ, ἀγόρασον στεναγμοῦ. ἀντὶ κλάσματος ἄρτου καταλλάττει σοι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἰδοὺ βοᾷ ὁ προφήτης λέγων· Τίς βούλεται ἀγοράσαι ζωήν; Τίς ἐστιν ὁ θέλων ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθάς; Οἱ μὴ ἔχοντες, φησὶν, ἀργύριον ἄνευ ἀργυρίου κομίζεσθε. τί γὰρ ἐπιζητεῖ ὁ πωλῶν; οὐκ ἔχεις, φησὶν, οὐ χρήματα; οὐ κατάνυξιν; οὐ νηστείαν; οὐ δάκρυον; οὐδὲ ἕτερόν τι τῶν ζητουμένων; Παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη σου τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον, καὶ ἀρκεῖ σοι πρὸς σωτηρίαν. βλέπε, εἰ ἐνήστευσας, μὴ μέγα φρονήσῃς· εἰ ἠλέησας, μὴ κενοδοξήσῃς· ἀλλὰ μᾶλλον παρελθούσης τῆς νηστείας, λόγισαι τί ἐκτήσω ἐκ τῆς ἀσιτίας. μὴ τοιοῦτος ἐξέλθῃς ἁπλῶς, οἷος εἰσῆλθες. βλέπε ποίαν ἄρα ἀπερρίψω τὴν ἁμαρτίαν, ἢ κατὰ τί βελτίων ἐγένου σαυτοῦ, ἢ ποῖον κατόρθωμα προσεκτήσω, ἢ ὀργῆς ἐπαύσω, ἢ λοιδορίας· ποῖον ἐλάττωμα διωρθώσω· εἰ οὐ κατελάλησας ἀδελφοῦ, εἰ ἐπαύσω ὀμνύων, εἰ ἕτερόν τι τῶν καλῶν εἰργάσω. Εἰ δὲ σιτίων μόνον ἀπέσχου, καὶ τῶν ἄλλων εἰργάσω κακῶν οὐδέν· τί ὠφέλησας ἐκ τοῦ μὴ φαγεῖν; τυχὸν γὰρ ἐρεῖ σοι, ναὶ, οὐκ ἠδυνήθης νηστεῦσαι; τίνος ἕνεκεν τοῖς ἐχθροῖς σου οὐ διηλλάγης; διὰ τί βασκανίαν καὶ φθόνον ἔμφυας ἔχων; ἢ καὶ διὰ τί ὠργίσθης τῷ σε λυπήσαντι; οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐν μνησικακίᾳ διέμεινας, οὗ χεῖρον οὐδέν ἐστι κακόν. ὁ μὲν γὰρ πορνεύσας, ἢ μοιχεύσας, ἐν τάξει ὥρας ἔδρασε τὸ κακὸν, καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἐπαύσατο· ὁ δὲ μνησικακῶν, καὶ ἐν νυκτὶ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ, καὶ κατὰ πᾶσαν ὥραν τὴν ἁμαρτίαν ἐργάζεται. ἐὰν τούτων μνημονεύσῃς, οὐδέποτε ὕβρεως μνησθήσῃ. ὅθεν μὴ ὅτι ὕβρισέ σε ὁ δεῖνα, αὐτὸς ὑβρίσῃς τὸν ἀντιλαβόμενον. ἐν γὰρ τῷ τῆς οἰκουμένης θεάτρῳ ταῦτα πάντα ἐκκαλυφθήσονται. ὅθεν πρὶν εἰς τὸν βόθρον ἐμπεσεῖν τῆς ἀπωλείας, τὴν τοσαύτην κόλασιν διαφύγωμεν, καὶ ἐννοήσωμεν, ὡς οὐδεὶς ἡμᾶς ἐξελεῖται τοῦ κριτηρίου ἐκείνου τοῦ φοβεροῦ. οὐ Μωϋσῆς, οὐ Νῶε, οὐ Δανιὴλ, οὐδὲ αὐτὸς Ἀβραὰμ ὁ φιλότεκνος καὶ φιλόξενος, ἐξελεῖται τῆς κολάσεως. ἐννοήσωμεν ὅτι πολλοῖς ἁμαρτήμασιν ὑπεύθυνοί ἐσμεν καὶ φανεροῖς καὶ ἀδήλοις. Ἐὰν γὰρ, φησὶν, ἀνομίας παρατηρήσῃς, Κύριε, Κύριε τίς ὑποστήσεται; καὶ τί λέγω τῶν κεκαλυμμένων ἁμαρτημάτων; ἐὰν τῶν φανερῶν ἡμᾶς εὐθύνας ἀπαιτήσῃ, ποίαν ἄρα ἕξομεν τὴν συγγνώμην; ἐὰν ἐξετάσῃ τὴν ἐν ταῖς εὐχαῖς ῥᾳθυμίαν, ἢ τὴν ἐν ταῖς νηστείαις ὀλιγω-

Ιερ. ιζ. ιδ.
Ψαλ. μ. ε.
Ησ. μγ. κε.
Ψαλ. ν. α.
Ιεζεκ. ιη. κα.
Ψαλ. λγ. ιγ.
Ησ. νε. α.
Ψαλ. λγ. ιδ.
Ψαλ. ρκθ. γ.

ρίαν, ἢ ὅτι ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἑστῶτες, οὐ τοσαύτην αὐτῷ παρέχομεν τιμὴν, οὐδ᾽ ὅσην τοῖς δεσπόταις οἱ δοῦλοι, οὐδ᾽ ὅσην τοῖς ἄρχουσιν οἱ στρατιῶται, οὔτε ὅσην τοῖς φίλοις οἱ φίλοι (μετὰ μὲν γὰρ πόσης προσοχῆς τῷ φίλῳ διαλεγόμεθα; Θεῷ δὲ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων προσευχόμενοι ῥαθυμοῦμεν· καὶ τῶν γονάτων σου χαμαὶ κειμένων, ἔξω σου ῥέμβεται ἡ διάνοια) ἂν τοῦτο μόνον ἐξετάσαι θελήσῃ, ποῦ ἄρα δυνησόμεθα καταδῦναι; τί δὲ ἐὰν παραγάγῃ εἰς τὸ μέσον τὰς κατηγορίας, ἃς κατ᾽ ἀλλήλων ποιούμεθα; ἐὰν δὲ καὶ τὰς περιέργους ἡμῶν ὄψεις ἐξετάσῃ, καὶ τὰς πονηρὰς ἐπιθυμίας ἐπιζητήσῃ, ἐὰν δὲ καὶ λοιδορίας ἡμῶν ἀπαιτήσῃ λόγον, ἆρα δυνησόμεθα χάναι τὸ στόμα; ἐὰν δὲ καὶ τὰς κενοδοξίας, ἃς ὑπομένομεν προσευχόμενοι καὶ νηστεύοντες καὶ ἐλεοῦντες, ἆρα δυνησόμεθα ἀναβλέψαι εἰς τὸν οὐρανόν; ἐὰν δὲ καὶ τοὺς δόλους, οὓς συρράπτομεν κατ᾽ ἀλλήλων, καὶ παρόντι μὲν τῷ ἀδελφῷ ὡς φίλῳ διαλεγόμενοι, ἀπόντος δὲ κατηγοροῦντες, ἆρα ποταπὰς ὑφέξομεν τὰς κολάσεις; ἐὰν δὲ καὶ τοὺς ὅρκους, καὶ τὰ ψεύδη, καὶ τὰς βασκανίας, ἢ τοὺς ἀδίκους θυμοὺς, ἐὰν δὲ καὶ τὰς ἐπιορκίας ἡμῶν λογίζηται, ἢ τὰς λύπας ἐπίδοι, ἐν αἷς εὐδοκιμούντων τῶν φίλων λυπούμεθα, ἢ ἐφ᾽ οἷς ἑτέρων πασχόντων κακῶς ἐφηδόμεθα· ἐὰν δὲ ἀπαιτήσῃ καὶ τὰς ἐν ταῖς συνάξεσι ῥαθυμίας, ὅτι αὐτὸς μὲν ἡμῖν διὰ τῶν γραφῶν διαλέγεται), ἡμεῖς δὲ ἀφέντες αὐτὸν, τοῖς συνδούλοις διαλεγόμεθα, ποίας ἄρα ὑφέξομεν τὰς εὐθύνας; ὅθεν τὴν γέενναν πάντοτε ἔχωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν. Εἰ γὰρ καὶ γέενναν μὴ ἠπείλητο, πόσῳ μᾶλλον καὶ ταύτης ἐπηρτημένης μνημονεύειν ὀφείλομεν τῶν οἰκείων πλημμελημάτων; μνημόνευε τοῦ αἰωνίου κριτοῦ. ἰδοὺ γάρ σοι προλέγει τὴν τιμωρίαν, ἵνα διαφύγῃς τὸν κίνδυνον. ἐὰν εἴπῃ σοι, νήστευσον, προβάλλῃ ἀσθένειαν. ἐὰν εἴπῃ σοι, ἐλέησον, προφασίζῃ πενίαν. ἐὰν εἴπῃ σοι, σύναγου, φροντίδα σαυτῷ ὑποτίθης. ἐὰν εἴπῃ σοι, μὴ ὀργίζου, τί ἔχεις πρὸς τοῦτο εἰπεῖν, ὅπου οὔτε ἀσθένεια, οὔτε πενία, οὔτε ἰδιωτεία, οὐκ ἀσχολία τις σε κωλύει τὴν ἀρετήν; οὐκοῦν ἀσύγγνωστος ὢν ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς δυνήσῃ τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνατεῖναι; πῶς τὴν γλῶτταν κινῆσαι; πῶς αἰτῆσαι συγγνώμην; ἠδίκησαι, ἀπεστέρησαι, κακῶς ἤκουσας, μεγάλα ἐβλάβης, ἀνάμεινον τοῦ ἄρχοντος τὴν ἀπόφασιν. Εἰ γάρ τινος δούλου ὑβρίσαντά σε οὐ δέρεις, ἀλλὰ τῷ δεσπότῃ προσαναφέρεις· πόσῳ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ εἰπόντος, Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος; Δευτ. λβ. λε. ἐνήστευσας ἀπὸ βρωμάτων; βλέπε ποίαν ἄρα ἀπενίψω ἁμαρτίαν, ἢ κατὰ τί βελτίων σαυτοῦ ἐγένου, ἢ ποῖον κατόρθωμα προσεκτήσω, ἢ ποῖον ἐλάττωμα διωρθώσω. εἰδὼς τοίνυν ὡς βήματι * μέλλεις παρίστασθαι, ἔνθα οὐ δεινότης γλώττης ἰσχύει, οὐ συνήγοροι βοηθοῦσιν, ὡς διὰ πυρὸς διερχομένης σου τῆς ψυχῆς, πρόπεμψον δρόσον, κίνησον δακρύων πηγάς. ἔχεις τὸ φρέαρ, ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς καρδίας τὴν λύπην ἄντλησον. κίνησον τὰς διδύμους κόρας, καὶ πρόχεε τῶν δακρύων τὰ ῥεύματα, κατὰ ἀναλογίαν τῶν ἡμαρτημένων ἔστω σοι τὸ δάκρυον. Εἰ μικρόν σοί τι ἔσφαλται, ἀρκεῖ καὶ βραχὺ δάκρυον· εἰ δὲ μέγα σου τὸ σφάλμα, μείζων ὁ τοῦ δακρύου γινέσθω χείμαρρος. Εἰ δὲ καὶ καθαρότητα κέκτησαι, δάνεισον ἄλλῳ τὸ δάκρυον. καὶ κλαῦσον ὑπὲρ ἀδελφοῦ ἁμαρτάνοντος. γένοιτο δὲ ἵνα καὶ ὑπὲρ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων δακρύσῃς· ὅθεν ἡ ἁμαρτία προῆλθε, γενέσθω ἡ πηγὴ τῆς θεραπείας, καὶ πρὶν ἀποκλεισθῆναι τὴν θύραν, μετανοήσωμεν. ὅπου ἡ ἁμαρτία, ἐκεῖ γίνεται ἡ λύσις. μὴ ὧδε ἡ ἁμαρτία, καὶ ἐν οὐρανῷ ἡ μετάνοια. ἐξουσίαν γὰρ ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας ὁ λυτρούμενος ἡμᾶς σωτήρ. α. Κορ. ι β. ὅθεν Ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ· ὁ δὲ φθάσας ὀλισθῆσαι, βλεπέτω διαναστῆναι· ὁ πεσὼν μὴ καταρραγήτω· εἰ δέ τις καὶ κατερράγη, ἔστιν * ὁ ἀνορθῶν τοὺς κατερραγμένους. Ψαλ. ος β. ἔστι σαλευθῆναι παρὰ μικρὸν, ὡς λέγει ὁ ἅγιος Δαβίδ· Παρ᾽ ὀλίγον [γὰρ] ἐξεχύθη τὰ διαβήματά μου· Εἰ ἔλεγον, σεσάλευται ὁ πούς μου, τὸ ἔλεός σου, Κύριε, ἐβοήθει μοι. Ψαλ. ρις. ιγ. ἔστιν ἀνατραπῆναι, καὶ μὴ πεσεῖν. Ὠθεὶς ἀνετράπην τοῦ πεσεῖν, καὶ ὁ Κύριος ἀντελάβετό μου. ἔστι γὰρ καὶ τῷ πεσόντι παραμυθία, τῷ μὴ ἐναπομεῖναι τῷ πτώ-

ματι. Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἐγείρεται; ἔστι καὶ τοῖς κατερραγμένοις φιλανθρωπία· Ἀνορθοῖ Ιερ. η. δ.
γὰρ Κύριος πάντας τοὺς κατερραγμένους. ἀλλ' ὅπως μὴ [illegible], ἀκούσας τὴν ἀγαθότη- Ψαλ. ρμε. ζ.
τα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς γὰρ κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυμος καὶ μὴ ὀργὴν ἐπάγων καθ' Ψαλ. ζ. ιβ.
ἑκάστην ἡμέραν. ὡς οὖν φιλάνθρωπος ἀεὶ ἐκδέχεται τὴν μετάνοιαν. Ἐὰν μὴ ἐπιστρα-
φῆτε, τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ στιλβώσει. τέως οὐ τέμνει, στίλβει μόνον, ἵνα τὴν λαμπηδόνα θε-
ασάμενος, καὶ φοβηθεὶς, μὴ φθάσῃς κολασθῆναι. οὐ τέμνει ἡ ῥομφαία, ἀλλὰ φοβεῖ, ἵνα ὁ
φόβος διεγείρῃ σε εἰς μετάνοιαν. Τὸ τόξον αὐτοῦ ἐνέτεινε, καὶ ἡτοίμασεν αὐτό. ἐνέτεινεν, οὐκ ἔ- Ψαλ. ζ. ιγ.
πεμψε βέλος, ἵνα φοβήσῃ σε τῷ σχήματι. εὐτρεπὴς ὁ κριτὴς, μὴ καταφρόνει τοῦ τόξου. τέ-
ταται γάρ· μὴ [illegible], ἐπεὶ τέως τὸ βέλος οὐ βλέπεις, μηδὲ ὑπτίου διὰ τὴν μακροθυ-
μίαν αὐτοῦ. ἄκουε τῆς σωτηρίου φωνῆς λεγούσης· Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου. ἀντιδίκῳ Ματθ. ε. κε.
συνοδεύεις καθ' ἑκάστην ἡμέραν, οὗ τὴν συνοδίαν ἐκφυγεῖν οὐ δύνασαι. Παῦλος ἐπα-
λειφέτω σε λέγων· Ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· Γαλ. ε. ιζ.
ταῦτα δὲ, φησὶν, ἀντίκειται ἀλλήλοις. ἀντικείσθω τὸ πνεῦμα τῇ σαρκὶ, ταῖς προσδοκωμέναις
ἐλπίσιν ἐπαλειφόμενον. συγκρίνωμεν ἐπιθυμίαν κόσμου, καὶ βασιλείαν οὐρανῶν. ἡ σὰρξ
ἐπὶ τῶν χοϊκῶν ῥέπει, ἡ δὲ ψυχὴ τῆς θεϊκῆς εἰκόνος σπουδαζέτω ὁμοιωθῆναι. οὕτως εὐνόει
τῷ ἀντιδίκῳ σου, ἕως ὅτου εἶ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ· τουτέστιν, ἐν τῷδε τῷ βίῳ. ἐὰν γὰρ ἡ ὁ-
δὸς πληρωθῇ, οὐκ ἔτι σοι καιρὸς μετανοίας. βλέπε μή σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ,
καὶ ὁ κριτὴς τοῖς ὑπηρέταις, ταῖς τιμωρουμέναις δυνάμεσι, καὶ βληθῇς εἰς τὴν φυλακὴν,
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ἕως οὗ ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην, οὐ μόνον ὑπὲρ τῶν πρά-
ξεων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἐνθυμήσεων κρινόμενος. Ταῦτα οὖν πάντα εἰδότες, βοηθήσωμεν
ἑαυτοῖς. τότε γὰρ γνωσόμεθα ὅπως ἐστὶ πικρὰ ἡ ἡδονὴ, ὅταν γνώσωμεν τῇ πείρᾳ πηλίκης
πικρίας γέγονεν ἡμῖν πρόξενος. Εἰδότες τοίνυν ἐν τίσιν ἡμῖν ἐστιν ἡ πάλη, παρακαλέσωμεν τὸν
ἐλεήμονα Θεὸν μὴ παραδοθῆναι τοῖς δαιμονίοις, λέγοντες μετὰ τοῦ ἁγίου Δαβίδ· Μὴ πα- Ψαλ. ριη. ρκ.
ραδῷς με τοῖς ἀδικοῦσί με. αὐτοὶ γὰρ διεγείρουσιν ἡμᾶς εἰς τὸ ἁμαρτάνειν· καὶ αὐτοὶ κατή-
γοροι γίνονται. οὐ γὰρ μόνος ὁ διάβολος καθ' ἡμῶν ἀνοίξει τὸ στόμα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ δαίμονες
λέγοντες, οὐχ ἡμεῖς σοι ὑπηρέται γεγόναμεν εἰς τὸ ὀργισθῆναι, ἢ κενοδοξῆσαι, ἢ καταλα-
λῆσαι τοῦ ἀδελφοῦ; φοβηθῶμεν, ἀδελφοὶ, τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἐν ᾗ οἱ λογισμοὶ οἱ ἡμέ-
τεροι καθ' ἡμῶν [illegible] πικροὶ δικασταί. μὴ ἀναμείνωμεν τοὺς μάρτυρας τοὺς ἀντιδίκους,
ἀλλὰ μᾶλλον παρακαλέσωμεν τὸν Χριστὸν καὶ δεσπότην ἡμῶν. εἰ γὰρ καὶ ἀσθενὲς τὸ σαρ-
κικὸν ὃ περικείμεθα, ἀλλὰ μέγας ὁ βοηθῆσαι δυνάμενος καὶ σῶσαι εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ.
Φιλεῖν σε δεῖ τὸν δεσπότην, καὶ ὡς ὡραῖον, καὶ ὡς εὐεργέτην, καὶ ὡς φιλοῦντα τοὺς γνησίως αὐτῷ
δουλεύοντας. καὶ οἱ ἄνθρωποι διὰ ταῦτα τὰ τρία φιλοῦσιν ὄντας, ἢ διὰ κάλλος, ἢ δι' εὐ-
εργεσίαν, ἢ διότι ἡμᾶς φιλῇ. τί τοίνυν ὡραιότερον τοῦ δεσπότου Χριστοῦ; καθὼς ὁ Δαβὶδ
λέγει· Ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Τίς δὲ οὕτως εὐεργέτης ἐστὶν, ὡς ἑτοι- Ψαλ. μδ. γ.
μάσαι τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὓς οὐκ ἤκουσε, καὶ τὰ ἑξῆς; τίς δὲ οὕ-
τως* ἐφίλησέ ποτε; ὅτι ὡς πατὴρ φιλόστοργος βοᾷ οὕτω· Μὴ ἐπιλήσεται γυνὴ τὰ ἔκ- Ησ. μθ. ιε.
γονα αὐτῆς; Εἰ δὲ καὶ ἐπιλάθοιτο γυνὴ, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσομαί σου, λέγει Κύριος. Τοῦτον
φιλῶν ὁ Δαβὶδ ἐγλίχετο θεάσασθαι λέγων· Πότε ἥξω, καὶ ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ Ψαλ. μα. γ.
Θεοῦ; οὐκ ἔστεργε τὴν ὑπέρθεσιν, ἀλλὰ κατετρύχετο ἀπελθεῖν ἐντεῦθεν, ἵνα θεάσηται τὸν
ποθούμενον Χριστόν. ὢ φιλοθέου ψυχῆς πρόθεσις, καὶ πρὸς τὰ ἄνω ἀναπτερωμένης. Τοῦτον
πόθησον καὶ αὐτὴ, πάντα τὰ ὁρώμενα ὡς σκιὰν παρατρέχουσα, καὶ ἀεὶ μνημόνευε τῆς αἰωνίου
ζωῆς, τῆς βασιλείας τῆς ἀθανάτου, τῆς μετὰ ἀγγέλων χορείας, τῆς ἀκηράτου δόξης, τῆς
μετὰ Χριστοῦ διαγωγῆς, τῆς πάσης ἀπηλλαγμένης ὀδύνης. ἐννόησον ὅτι οὐδὲν ἔχει ὁ βίος,
εἰ μὴ δάκρυα, καὶ ὀνείδη, καὶ λοιδορίας, καὶ ἀθυμίας, καὶ ὀλιγωρίας, καὶ πόνους, καὶ νόσους, καὶ γῆ-

ρας, καὶ ἁμαρτίας, καὶ θάνατον. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ὁρῶν ὁ Δαβὶδ, τὰς συκοφαντίας, τὰς χρείας, τὰς πενίας, τὰς τιμωρίας, τὰς κολάσεις, τὰς καταπλώσεις, ἀπαλλαγῆναι τούτων ἐπιθυμῶν ἔλεγε· Πότε ἥξω, καὶ ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ; ἵνα ἀπέλθω λοιπὸν, ὅπου εἰρήνη, χαρὰ, ἀγάπη, μακροθυμία, λαμπρότης τῶν ἁγίων, ἀμεριμνία, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ ἀγαθὰ, ἃ οὐδεὶς λόγος παραστῆσαι δύναται. ὅθεν καὶ σὺ, ὡς τοσαύτης προσδοκῶν ἀπολαῦσαι τρυφῆς, μὴ καταφρονήσῃς σου τῆς ζωῆς. Εἰ μὲν γὰρ εὐτελὴς εἶ, ἢ πένης, ὁ παρὰ σοῦ καταφρονούμενος, καλῶς ἂν καὶ ἀνύσταζες· εἰ δὲ λαμπρὸς, καὶ ἐπίδοξος, καὶ πάσης τῆς βασιλείας δεσπότης ὁ προσδοκώμενος*, φαιδρυνέσθω ἡ λαμπὰς καθ' ἡμέραν, ἕτοιμος ἔσο εἰς τὴν ὑπάντησιν τοῦ νυμφίου, ἵνα ἀκούσῃς καὶ σὺ, Εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν (* Χριστὸς)

(Ματθ. κε, κα.) τοῦ Κυρίου σου. γρηγορεῖν δεῖ καὶ προσεύχεσθαι ἐν παντὶ καιρῷ, ἀγαπητοί. Εἰ γὰρ, εἰπόν-

(Ιωβ. β.) τος τοῦ Θεοῦ τῷ διαβόλῳ, ὅτι Μὴ ἅψῃ τοῦ Ἰὼβ, * ἐπέμενε νομίζων αὐτὸν καταβαλεῖν· πόσῳ μᾶλλον ἡμᾶς ἔχων ὑποχειρίους διαχρήσηται καθὼς βούλεται; ἀγρυπνίας οὖν χρεία. (* ὁ πονηρὸς) στρατιώτης γὰρ [φησιν οὐ] καθεύδει, οὐκ ἐπὶ κλίνης, ἀλλ' ἐπ' ἐδάφους· ὁ ἁλιεὺς οὐ κοιμώμενος ἁλιεύει, ἀλλ' ἱστάμενος ἔσθ' ὅτε τὴν νύκτα διατελεῖ· ὁ γεωργὸς πᾶσαν ἐνδείκνυται ἀγρυπνίαν, ἵνα μή τις τῶν ἀμπελώνων τοῦ δεσπότου λυμήνηται· καὶ ποιμὴν ἀγραυλῶν

(Γεν. λα μ.) διατελεῖ τὴν νύκτα φυλάσσων τὴν ποίμνην, ὥσπερ ἦν Ἰακὼβ, λέγων· Ἐγενόμην συγκαιόμενος τῷ καύματι τῆς ἡμέρας, καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτὸς, καὶ ἀφίστατο ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. καὶ τίς ὁ λόγος τῆς ἀγρυπνίας αὐτῷ; ἵνα μὴ ἓν πρόβατον θηριάλωτον γένηται. Εἰ δὲ τοσαύτη φροντὶς περὶ ἀλόγου προβάτου, ποταποὺς δεῖ εἶναι τοὺς περὶ τῆς λογικῆς ψυχῆς τὴν φροντίδα [μὴ] ποιουμένους, ψυχῆς, τῆς πάντων τιμιωτέρας, τῆς ἀντιρρόπου πάσης ὁμοῦ τῆς οἰκουμένης, τῆς συνανισταμένης ἡμῖν καὶ σῶμα πολιτευομένης, καὶ τῷ βήματι τῷ θείῳ συμπαρισταμένης; (γρ. συνεξεργαζομένης) διὰ ταύτην ὁ ἀσκητὴς Ἰακὼβ λίθον πρὸς κεφαλῆς ἐτίθει κοιμώμενος, ἵνα τὸν νοητὸν λίθον καθ' ὕπνον θεάσηται. ὅθεν καὶ τὴν κλίμακα εἶδεν ἀφικνουμένην ἕως τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοὺς ἀγγέλους ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας, ἀναφέροντας μὲν τὰς παρ' ἡμῶν προσευχάς, καταφέροντας δὲ τὰ παρὰ τοῦ Χριστοῦ χαρίσματα. οὐκ ἐχρίετο μύρῳ ὁ ἀθλητὴς· τῶν ἑστεριζομένων ἡ τοιαύτη σπουδή. οὐδὲν γὰρ ψυχῆς ἀκαθαρτότερον, ὅταν τὸ σῶμα τοιαύτην ἔχῃ τὴν εὐωδίαν. (γρ. ὑστεριζομένων ἀλλ' ἑτέρων) ἀλλὰ καθάπερ οἱ κατάρροιαν ἔχοντες, καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὰ ἱμάτια τοῦ ἀπορρέοντος πληροῦσιν· οὕτω τῆς ψυχῆς τὸ ἀκάθαρτον ῥεῦμα διὰ τῆς τοῦ σώματος εὐωδίας γνωρίζεται. διὸ τὸν ἀπεσκληκότα βίον αἱρεῖσθαι προσήκει, καὶ μὴ ταῖς ἡδοναῖς παρασύρεσθαι. οἵαν δὲ ἡδονὴν ἔχει πρὸς ὕπνον κλίνη ἐλεφαντίνη; ἐὰν δὲ καὶ ἀργυρένδετος ᾖ, περισσοτέρα καὶ ἡ φροντὶς, καὶ τὴν αἴσθησιν ὀργὴν ἐκκαλουμένη. (γρ. πλεῖον ἢ [illegible] βελος) καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἁμαρτήματα ἡμῶν ἔχει τινὰ ἡδονήν· τὸ δὲ ἐπὶ κλίνης ἀργυρᾶς καθευδῆσαι, ποίαν ἔχει τὴν τέρψιν; (γρ. ἔκλινον)

(Αμως. ϛ. δ.) ὅθεν καὶ ὁ προφήτης ἀπαγορεύων ταύτην τὴν κλίνην, ἔλεγεν· Οὐαὶ οἱ καθεύδοντες ἐπὶ κλινῶν ἐλεφαντίνων, καὶ κατασπαταλῶντες ἐν ταῖς στρωμναῖς αὐτῶν. θέλεις ἰδεῖν κλίνην βασιλικὴν ἀρετῆς γέμουσαν; βλέπε τὴν τοῦ Δαβὶδ, ἐν ᾗ, ὡς μαρτυρεῖται, ἦσαν τὰ δάκρυα τοῦ προφήτου καθ' ἑκάστην νύκτα τῷ σκιμποδίῳ πηγνύμενα· ἅτινα καὶ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν ἐγράφη, ἵνα τοῖς ἴχνεσι τούτων κατακολουθοῦντες, φύγωμεν τὴν μέλλουσαν κρίσιν. (γρ. ἡμέρα) ὅθεν πρὸ τοῦ δικαστηρίου ἐκείνου ἀποθώμεθα τὰ ἐγκλήματα. ἐκεῖ γὰρ οὐκ ἔτι ἔσῃ κύριος τοῦ μετανοῆσαι. ἑτοίμους βούλεται ἡμᾶς εἶναι ὁ Κύριος. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἄδηλον ἔθηκε τὴν ἔξοδον, ἵνα ἀεὶ ἐναγώνιοι ὦμεν. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς ἐνταῦθα δικαστηρίοις, ἐὰν μόνον ἀκούσωσι τοῦ κήρυκος οἱ εἰσαγόμενοι, ἰλιγγιῶσι καὶ ἀποπήγνυνται τῷ φόβῳ· πόσῳ μᾶλλον οἱ τῷ θείῳ βήματι παρίστασθαι μέλλοντες, μεγάλως ἐκφροντίσαντο διὰ τῆς σιωπῆς; ἀεὶ μὲν γὰρ κεντεῖται τὸ συνειδὸς, μάλιστα δὲ, ὅταν περὶ τῆς κρίσεως [ὑμῖν] διαλεγώμεθα. πλὴν οἱ ἔλεγχοι διὰ τῶν λόγων κενοί. Εἴθε γὰρ καὶ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος ἠλέγχετο, καὶ μὴ τὴν γλῶτταν ἐκείνης κατεστηγμίζετο. ἐπεθύμησας παρθενίας; διατήρησον ἐντολάς, καὶ ὁ Κύριος χορηγήσει σοι αὐτήν. ἐὰν γὰρ λέγῃς παρθενευομένη· φύλαξόν με, Κύριε, ὡς κόρην τοῦ ὀφθαλμοῦ, λέξει σοι καὶ αὐτός· φύλαξον ἐμὰς ἐντολάς, καὶ βιώσεις, τοὺς δὲ ἐμοὺς λόγους ὥσπερ κόρας ὀμμάτων. ὅταν γὰρ οὕτως ἔσῃ διακειμένη, οἰκειωσάμενός σου τὴν μέριμναν λέγει, Ὁ ἁπτόμενος ὑμῶν ὡς ὁ ἁπτόμενος τῆς κόρης τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ. βαλοῦσα τοίνυν τὴν χεῖρά σου ἐπ' ἄροτρον, μὴ στραφῇς εἰς τὰ ὀπίσω, μὴ γίνῃ στύλη ἁλός. ἀεὶ ἡ γλῶττά σου λαλείτω περὶ τῆς κρίσεως· μηδὲν ἄκριτον φθεγγομένη, μὴ ἀπὸ λύπης, μὴ ἀπὸ ὀργῆς, μὴ ἀπὸ ἄλλου πάθους τινός, ἀλλὰ μᾶλλον φθεγγέσθω τὰ περὶ τῆς κολάσεως τῆς ἐκεῖ, ἵνα ὠφελουμένη ἐκ τῶν φοβερῶν κριτηρίων, βελτίων ἑαυτῆς γένηται. πάντοτε ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῷ στόματί σου ἔστω, ἵνα καὶ τὰ ῥήματά σου κατὰ τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον προέρχηται. τὸν νομοθέτην πάντοτε ἐπὶ στόματος ἔχε· ἐκεῖνός σοι ἔστω ὁ οἶκος, καὶ ὁ σύμβουλος, ἐκεῖνός σοι σύνοικος, καὶ συνόμιλος. κἂν γὰρ ἴδῃς τινὰ εὐημεροῦσαν, ἢ τρυφῶσαν, ἢ βασιλεύουσαν, γίνωσκε ὅτι ὡσεὶ ἄνθος χόρτου ταχὺ ἀποξηρανθήσεται. ἐκείνη τρυφάτω τῶν ἐδεσμάτων, σὺ δὲ τοῦ δεσπότου σου κατατρύφησον. πολλαὶ τῶν παρθένων ἐμαρτύρησαν. εἰ δὲ θανάτου ἐκεῖναι περιεγένοντο, αὐτὴ ἐπιθυμίας περιγενέσθαι οὐ δύνασαι; νεκρῶσαι δεῖ σε τὰ μέλη, οὐ μόνον ἐπιθυμίας, ἀλλὰ καὶ θυμοῦ καὶ ὀργῆς ἐγκρατευομένην. ἡ γλῶττά σου μέτρα ἐχέτω. βλέπε μὴ πρὸ καιροῦ κατακρίνῃ σε ἡ συνείδησις. ἔρχεται ὁ θάνατος, καὶ πάντα ἀποκαλύπτεται. ἐπὶ ἑνὸς οὐ θέλομεν ἀσχημονῆσαι ἐνταῦθα, ἐπὶ μυριάδων τοσούτων ἐκεῖ ποῦ ἄρα καταδυσόμεθα; Ἰωάννης ἁγνὸς ἦν. διὰ τοῦτο ἐπὶ τὸ στῆθος ἀνέκειτο τοῦ δεσπότου. Εἰ Χριστῷ θέλεις νυμφευθῆναι, φύλαξαι τὴν ἁγνείαν, ἵνα ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκηται. ἐπιδεικνυμένων γὰρ [, φησι,] πίστιν ἐπαγγέλλει δίκαιος. ἀναμιμνήσκου πάντοτε τῆς καλῆς ὁμολογίας ταύτης, καὶ λάμβανε εἰς ἔννοιαν τὴν ἐσχάτην ἡμέραν. βλέπε μὴ διὰ τῆς γλώττης φθαρήσῃ. Γλῶττα γάρ, φησιν, ἡ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα. τοῦ δὲ σώματος σπιλωθέντος, ἀνάγκη καὶ τὸν νοῦν καταφθείρεσθαι. καλῶς ἔλεγεν ὁ Παῦλος· Ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν. Φθείρουσι γὰρ ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. Ζήτει Παῦλον ὡς ἡ Θέκλα, ἵνα ἀκούσῃς τὰ ὑπὸ τοῦ Παύλου λαλούμενα. πτερύγων σοι χρεία. εἰ οὐκ ἔχεις ταύτας, καὶ οὐ σπουδάζεις ἔχειν, μάτην ἐπήγγελσαι. βοάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς τὴν ἔνδον οἰκοῦσαν εὐλάβειαν. κάτω ἔστω τὸ ὄμμα, ἵνα ᾖ ἡ διάνοια ἄνω. νήψεως πολλῆς χρεία. ὁ γὰρ ἀντίδικος ἡμῶν νήφει. ἀπὸ γηΐνου παραδείσου ἐξέβαλε, νῦν εἰς οὐρανοὺς ἀνέρχεσθαι οὐκ ἐπιτρέπει. βλέπε μὴ τὸν πνευματικὸν οἶνον μίξῃς τῷ ὕδατι. ἔχε ἀντὶ ἄρτου τὰς θείας γραφάς, καὶ ἀντὶ οἴνου τὰ διδάγματα τοῦ σωτῆρος. ἄκουε τοῦ λέγοντος· Θέλω ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι, καὶ μηδὲν ὅλως μεριμνᾶν, εἰ μὴ περὶ τῆς βασιλείας. μετὰ γηΐνου σώματος εἰς οὐρανοὺς ἀνελθεῖν ἐπιθυμήσασα, λέπτυνον τὰς σάρκας, ἵνα εὐπετὴς εἰς τὴν ἄνοδον γένῃ. ἵππος ἐὰν φάγῃ, οὐ τρέχει· ὁ ἀθλητὴς οὐ τρώγει ὃ θέλει. Εἰ μὴ ἔφαγεν Ἰσραήλ, καὶ ἐπαχύνθη, οὐκ ἂν ἀπελάκτισεν. ἄνω τὸ ὄμμα ἔχε, ὅπου καὶ ὁ ποθούμενός σου νυμφίος. πόθῳ τὰ πάθη νίκησον. εὐχαὶ καὶ νηστεῖαι βοηθοῦσί σοι, καὶ ἡ γραφὴ νουθετεῖ. ὁ ὀλιγωρῶν ἐν τοῖς ἀγῶσιν οὐ στέφεται. ἔχεις ἐντεῦθεν τῆς ἐκεῖ αἰωνίου ζωῆς καὶ ἀναπαύσεως τὸ ἐνέχυρον. οὐκ ἀνέχεις μεθύοντος ἀνδρός, οὐκ ὠδίνεις ἐν τῷ τίκτειν, οὐ κλαίεις ὅτι τέκνον ἀπέθανεν, ἢ ὅτι ἄλλο νοσεῖ· οὐ φροντίζεις μὴ ὁ ἀνὴρ βραδύνῃ, ἢ ἐπιμελήθῃ ὁ ἀποδημήσας· ἀπηλλάγης τοῦ τίκτειν, τοῦ τρέφειν, τοῦ ἀνατρέφειν. ἀκολούθησον τῷ νυμφίῳ ὁδηγοῦντί σε εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν. ἐκείνῳ ἀκολουθεῖν ἐπείγου τῷ λέγοντι· Ἐὰν πορεύησθε πρὸς μὲ ὀρθῶς, κἀγὼ πορεύσομαι πρὸς ὑμᾶς ὀρθῶς· ἐὰν δὲ πλαγίως πορεύσῃ, κἀγὼ πορεύσομαι μεθ' ὑμῶν ἐν θυμῷ πλαγίῳ. πάντοτε προσδόκα τὸν δεσπότην ἐρχόμενον. Εἰ γὰρ ὁ λέγων, Ὅτι βραδύνει ὁ κύριός μου

Ψαλ. ιϛ. η.
Παροιμ. ζ. β.
Ζαχ. β. η.
Ιακ. γ. ϛ.
β Τιμ. γ. η.
α Κορ. ιε λ.
Ματθ. ϛ.
Ματθ. κδ. μη.

ἐλθεῖν, παρουσίαν διχοτομεῖται· ὁ μηδὲ ὅλως προσδοκῶν ″τὴν ἐπιφάνειαν τί παθεῖται; Χριστῷ
Ματθ.ζ.ιδ. θέλεις ὁμοιωθῆναι; τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ ἀκολούθει. Στενὴ ἐστὶν ἡ πύλη, καὶ ὀλίγοι εἰσελεύσονται
Δαν.ι.β. ἐν αὐτῇ. ἄκουε τοῦ Δανιὴλ λέγοντος· Ἐγὼ Δανιὴλ ἤμην πενθῶν τρεῖς ἑβδομάδας, ἄρτον
οὐκ ἔφαγον, καὶ οἶνος οὐκ εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου. Ἰωάννης ἔρημον ᾤκησεν, οὐκ ἔσχεν
ἀμπελῶνα, ἵνα μὴ χερσώσῃ ἑαυτόν. λύχνος ἦν· διὰ τοῦτο τὰς προσβολὰς τῶν ἀνέμων
ἠσφαλίζετο. τούτων μνημόνευε καὶ σὺ τῶν διδαγμάτων. οὐρανίου ἐπεθύμησας πολιτείας·
ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐν τῷ ἀγῶνι ″ὁρῶσα τὴν νίκην, ἐν τῇ νίκῃ τὸν στέφανον·
″βλέπουσα ἐν τῷ στεφάνῳ τὸν ἀγωνοθέτην Ἰησοῦν καὶ ″γνωρίζουσα. μόνον ἀσφαλιζέσθω
Εβρ.ι.λα. σου ὁ δρόμος. Φοβερὸν γὰρ τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος. Εἶδές
ποτε τὰς τῶν βασιλέων εἰκόνας, πῶς εἰσί, τὰ μὲν τῶν προσώπων εὐμήκη καὶ εὐμεγέθη καὶ περικαλλῆ·
τὰ δὲ γρυλλοειδῆ καὶ καταγέλαστα; οὕτως ἐκεῖ ὡς ἐν εἰκόνι τὰ πάντα ἀποκαλυφθήσεται.
Ψαλμ.ιε.α. ″Φεύγουσα τοίνυν τὴν αἰσχύνην ἐκείνην τὴν φρικώδη καὶ αἰώνιον, λέγε· Φύλαξόν με,
Κύριε, ὅτι ἐπὶ σοὶ ἤλπισα, ὅτι τῶν ἀγαθῶν μου οὐ χρείαν ἔχεις. οὐ γὰρ τῶν ἡμετέρων*,
ἀλλὰ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἐπιδέεται. ὅθεν ἑαυτοὺς προσενέγκωμεν αὐτῷ θυσίαν ζῶσαν, λογικὴν
Ρωμ ιβ.α. λατρείαν, ὡς γέγραπται, οὐ διὰ πυρός, ἀλλὰ διὰ μακροθυμίας. Ὁ γὰρ ὑπομείνας
Ματθ ι.κα. εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. καὶ πάλιν· Ἐκοπίασεν εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ζήσεται εἰς τέλος.
α.Κορ.θ.κδ. διότι ὡς τὸν ἀτάραχον καὶ ἀπερίσπαστον βίον ἑλόμενοι, τρέχετε καλῶς, ἵνα καταλάβητε,
καθὼς γέγραπται. οὐ γὰρ ὀλίγος ὁ κίνδυνος ὁμολογήσαντα* μὴ φυλάξαι. διὸ καὶ
παιδαγώγει σου τὴν γλῶτταν, τοὺς ὀφθαλμούς, ″ἐκτείνουσα χεῖρας ὁσίους εἰς προσευχήν,
τοὺς πόδας ″κινοῦσα, ὡς ὁ δεσπότης ἐξεδημιούργησεν ἐν τῇ καταβολῇ κοσμίως, ἐν ταῖς
συντυχίαις αἰδέσιμος, ἐν τοῖς βαδίσμασι τὸ ἀτάραχον, ἐν τοῖς βρώμασι τὸ ″ἀπέριττον, τὸ
ἐν ἐγκρατείᾳ εὔτονον, τὸ ἐν βίῳ φιλόπονον, τὸ ταπεινόν, τὸ συμπαθές, τὸ φιλάδελφον, τὸ κοινωνικόν,
τὸ τῆς πίστεως ὑγιές, καὶ καθόλου, τὸ μηδέποτε ἐπιλανθάνεσθαι τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου δικαστηρίου.
Ματθ.κε.α. ταῦτα δὲ πάντα μικρὰ μὲν λεγόμενα, μεγάλα δὲ κατορθούμενα. Ὁμοία, φησίν,
ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ″παρθένῳ· οὐχ ἡλίῳ, οὐδὲ σελήνῃ, οὐκ αὐταῖς περικαλλεστάτοις
ἄστροις, οὐ χρυσίῳ*, οὐ κάλλει μαραινομένῳ, οὐδ' αὐτῷ τῷ οὐρανῷ. τί τοίνυν ἔχει ἡ βασιλεία,
ἢ τὴν πάντων πλουσιωτέραν ἀμεριμνίαν, περὶ ἧς ὁ νυμφαγωγὸς ἡμῶν Παῦλος ἔλεγε,
α.Κορ.ζ.λβ. Θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι; ὅθεν εὔχεσθαι δεῖ, ἵνα εἰ μέν τις νοσεῖ, ὑγιαίνῃ· εἰ δὲ ὑγιαίνει, ἵνα
Ψαλμ.ριη ρξδ. διαμείνῃ τὸ κτῆμα καὶ μὴ πέσῃ. εὔχου τοίνυν τῷ Θεῷ μετὰ τοῦ ἁγίου Δαβίδ, καὶ λέγε, Ἑπτάκις
τῆς ἡμέρας ἤνεσά σε ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. καλὸν γὰρ τὸ διὰ τῆς προσευχῆς
πάντοτε προσομιλεῖν τῷ Θεῷ. τίς γὰρ ἐννοῶν παρεῖναι Θεόν, ἁμαρτάνει ποτέ; Εἰ [καλὴ]
γὰρ συντυχία ἀνδρὸς ἀγαθοῦ βελτιοῖ τοὺς συντυγχάνοντας· πόσῳ μᾶλλον καὶ ἐν ἡμέρᾳ
καὶ ἐν νυκτὶ προσομιλεῖν τῷ Θεῷ; οὐκοῦν ἵνα μὴ διὰ τῆς λήθης παρεισδύνῃ ἡ ἁμαρτία,
Θεσ.α ε.ιζ. μνημόνευε τοῦ λέγοντος, ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι. καλὴ μὲν γὰρ ἡ διὰ τοῦ στόματος
προσευχή, πολλῷ δὲ μᾶλλον ἡ διὰ τῶν ″δεομένων θυμίαμά σοι γίνεται πρὸς τὸν Θεόν. προμελέτα
τὸ ἀποθανεῖν, ″νεκροῦσα τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. ἡ ἡμέρα γὰρ Κυρίου ὡς κλέπτης
οὕτως ἔρχεται. ἐὰν γὰρ ἐλθόντων τῶν ἀπαιτούντων σου τὴν ψυχήν, ἄρξῃ λέγειν· ἐάσατέ
με, νηστεύσω, ἐλεήσω, μετανοήσω, ἐρεῖ σοι ὁ δεσπότης, οὐκ ἔλεγόν σοι, Ἐλεήσατε, ἵνα ἐλεηθῆτε;
Ματθ.γ.β. οὐκ ἤκουσας, Μετανοεῖτε, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν; οὐκ ἤκουσας Παύλου
Γαλ ς.ι. λέγοντος, Ἕως καιρὸν ἔχομεν ἐργασώμεθα τὸ ἀγαθόν; οὐ γὰρ ἐστὶ καιροῦ πολλοῦ χρεία πρὸς
τὸ σωθῆναι τῷ θέλοντι. ὁ γὰρ λῃστὴς οὐκ ″ἐν χρόνῳ ἐσώθη· ἐπίστευσε μόνον, καὶ τὸν ἀδαπάνητον
θησαυρὸν τῆς βασιλείας ἐκέρδανεν. οἱ ἅγιοι μάρτυρες ἐν ″ὀξεῖ ὥρας ἐδικαιώθησαν.
ἐκεῖνοι τὸ αἷμα δεδώκασι· σὺ ἀντὶ αἵματος κατάγαγε δάκρυον. ἀψευδής ἐστιν ὁ
λέγων, Θέλω πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι· διὸ καὶ οὐ μόνον διὰ τῶν ἁγίων γραφῶν νουθετεῖ, ἀλ-

λὰ

λεῖ καὶ ἐν ταῖς ἀλλήλων συμφοραῖς ἡμᾶς παιδεύει. οἱ γὰρ ἰατροὶ διὰ τοῦτο δημοσίᾳ χειρουργοῦσι, καὶ καίουσι, καὶ οἱ ἄρχοντες ὑψηλοὶ ἐπὶ τοῦ βήματος ὑψηλοῦ ξέουσι, ἵνα ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις κακοῖς ἡμεῖς ἐν κατανύξει γινώμεθα. ὅθεν τῇ πίστει ἐρριζωμένοι ἐπὶ τὴν γνῶσιν ὁδηγούμεθα, ἀπὸ δὲ τῆς γνώσεως [διὰ τῶν ἀκολούθων ἀρετῶν] ἐπὶ τὴν ἀγάπην ἐρχόμενοι, διὰ ταύτης ἐπὶ τὴν κληρονομίαν ἐπειγόμεθα, τὴν μὲν ἁμαρτίαν ἀποδυόμενοι, τὸν δὲ κόσμον τοῦ ἤθους ἀμφιεννύμενοι, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες, ὡς γέγραπται. τίς γὰρ ἀγρυπνήσας ἐτρώθη ποτέ; * οἱ ποιμένες καὶ μὴ παρόντων τοὺς λύκους ἐπιτηροῦσιν· οἱ κύνες παρακαθεύδουσι, κἂν μὴ παρῇ τὰ θηρία. ὅθεν καλὸν τὸ πάντοτε νήφειν. κἂν γὰρ μὴ ᾖ ἡ ἀμοιβὴ τῶν πόνων, οὐδέν σε παρέβλαψε τὸ γυμνάσιον. ἄκουε τοίνυν τοῦ καλοῦ συμβούλου. τῶν γὰρ κατὰ σάρκα γονέων, οἱ κατὰ πνεῦμα εἰσὶ κηδεμονικώτεροι, συμπαθοῦντες τοῖς ἀσθενεστέροις, καὶ λέγοντες· Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; ὅθεν δεῖ ἐπιτεθῆναι τοῦ λόγου τὸ φάρμακον. ψυχὴ γὰρ ἅπαξ ἁμαρτίας γευσαμένη, καὶ ἀδιηγήτως διαπεσοῦσα, πολλὴν παρέχει τῷ νοσήματι τὴν προσθήκην. ὥσπερ γὰρ ὁ σπινθήρ, ἐὰν φθάσῃ ἐπιλαβέσθαι τινός, πάντα λοιπὸν κατανέμεται· οὕτω καὶ τῆς ἁμαρτίας ἡ φύσις, ἐπειδὰν τῶν τῆς ψυχῆς ἐπιλάβηται λογισμῶν, καὶ μηδεὶς ᾖ ὁ σβεννύων, χαλεπωτέρα λοιπὸν καὶ δυσχείρωτος γίνεται, τῇ τῶν ἑτέρων προσθήκῃ πρὸς μείζονα καταφέρεσθαι ἐπαιρομένη. οὕτω γοῦν πολλοὶ πολλάκις τὴν φλόγα παρὰ τὴν ἀρχὴν μὴ σβεννύντες, εἰς μέγα ναυάγιον κατήντησαν. μὴ ἔχουσα γὰρ ἡ ἁμαρτία τὸν εἰς τὸ πρόσω προβῆναι κωλύοντα, ἵππῳ ἔοικε τῷ χαλινὸν ἀπορρήξαντι, καὶ τὸν ἀναβάτην κατακρημνίσαντι. καὶ γὰρ οἱ νοσοῦντες ἕως μὲν προσίενται τοὺς θεραπεύοντας, πολλὴν ἔχουσι τῆς ὑγείας τὴν ἐλπίδα· ἐπειδὰν δὲ εἰς φρενῖτιν ἐκπέσωσι, τότε λοιπὸν οὐδενὸς θεραπεύοντος, νοσοῦσιν ἀνίατα, οὐ παρὰ τὴν τῆς νόσου φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ θεραπεύοντος ἐρημίαν. δεῖ οὖν τὴν φορὰν τῆς ἁμαρτίας, ὡς ἵππου δυσηνίου, εἰς τοὐπίσω ἀνακρούεσθαι. μετὰ γὰρ τὴν τοῦ βίου τελευτήν, οὔτε κατορθωμάτων, οὔτε ἀνδραγαθημάτων εἰσὶν ἀφορμαί· ὥσπερ οὐδὲ τοῖς ἀθληταῖς μετὰ τὸ παρελθεῖν τοὺς ἀγῶνας, τοὺς στεφάνους ἐφέλκεσθαι. ὅθεν τὴν δόξαν ποθοῦντες τοῦ στεφάνου, φύγωμεν τὸ ὀνειδισθῆναι. Εἴ τινος γάρ, φησι, τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται. τὸ ὀνειδισθῆναι ἐπὶ τοῦ χείρονος εἴρηται, ὡς ὄφελον εἰ ἐγενήθησαν πυρίκαυστοι. Εἰ τοίνυν θέλωμεν μὴ ὀνειδισθῆναι, μηδὲ ἡμεῖς τινα ὀνειδίσωμεν. Μὴ ὀνείδιζε γάρ, φησιν, ἄνθρωπον ἀποστρέφοντα ἀπὸ ἁμαρτίας. Εἰ γὰρ ὁ μοιχός, φησιν, ἐὰν ἁλῷ, ὀδύνας καὶ ἀτιμίας ὑφέξει, τὸ δὲ ὄνειδος αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται· πόσῳ μᾶλλον ἐπὶ ἐκείνου τοῦ κριτηρίου τοῦ μηδὲ δώροις, μηδὲ ἑτέροις τισὶ διαλυομένου; ἄνοιγε σὸν στόμα λόγῳ Θεοῦ, καὶ μὴ ἀργολογίᾳ. Εἰ γὰρ περὶ ἀργοῦ ῥήματος λόγον δώσομεν, πόσῳ μᾶλλον περὶ πράγματος τοῦ μὴ κατὰ ἐντολὴν γεγενημένου; μὴ τὸ ἡδὺ τῶν φαινομένων ἀπατάτω ὑμᾶς. ὥσπερ γὰρ σκιᾶς οὐκ ἔστιν ἐπιλαβέσθαι, οὕτως οὐδὲ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. τὰ μὲν γὰρ τῇ τελευτῇ καταλύεται, τὰ δὲ καὶ πρὸ τῆς τελευτῆς, καὶ παντὸς χειμάρρου ὀξυρρεπέστερα παραρρεῖ· τὰ δὲ μέλλοντα οὐκ οἶδε μεταβολήν, οὐκ ἐπίσταται γῆρας, οὐκ ἔχει τὴν ἀλλοίωσιν, ἀλλ᾽ ἀκμάζει διηνεκῶς, καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐπρεπείας μένει. μὴ θαυμάσῃς χρήματα τὰ μὴ παραμένοντα τοῖς κεκτημένοις, ἀλλ᾽ ἀμείβοντα τοὺς δεσπότας, καὶ ἀπὸ τούτου εἰς ἕτερον μεταπηδῶντα, καὶ πάλιν ἀπ᾽ ἐκείνου πρὸς ἄλλον. τούτων πάντων δεῖ καταπτύειν. ἀρκεῖ γὰρ ἀκοῦσαι [καὶ] μόνον τοῦ λέγοντος, τὰ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια. γέγραπται, Ὁ Θεὸς κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυμος. ἀγρυπνίας σοι χρεία πολλῆς, ἵνα τηρήσῃς * τὸν ληστήν. ὁ γὰρ ἀντίδικός σου διάβολος σκελίσαι σε θέλει, ἵνα μὴ ἀνέλθῃς ὅθεν ἐξέπεσες. πολλαὶ αἱ παγίδες. φεῦγε τοὺς βρόχους καὶ τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου, ἵνα λέγῃς, ὅτι Αὐτὸς ῥύσεταί με ἐκ παγίδος θηρευτῶν, καὶ ἀπὸ λόγου ταραχώδους. οὐ μόνον σοι λύχνου χρεία, ἀλλὰ καὶ φωτὸς ἀϊδίου διὰ τὰς ἀπομυττόντων ἐπιβουλάς.

Ρωμ. ιβ. ιβ.
β. Κορ. ια. κθ.
α. Κορ. γ. ιε.
Ησ. θ. ε.
Σίρ. η. ε.
Παρ. ε. λβ.
β. Κορ δ. ιη.
Ψαλ. ζ. ιβ.
Ψαλ. ϟ. γ.

συνεργός. πόδας "ἔχουσα οὐ δυνήσῃ περιπατεῖν, ἐὰν μὴ ἔχῃς λύχνον τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον. χεῖρας "ἔχουσα οὐ δυνήσῃ ψηλαφῆσαι, ἐὰν τὸ φῶς μὴ παρῇ. ὀφθαλμοὺς "ἔχουσα οὐ δυνήσῃ βλέπειν, ἐὰν μὴ φαίνῃ τὸ φῶς. ὁδὸν "ὁδεύουσα, χρείαν ἔχεις καθ' ἑκάστην τοῦ λύχνου, ἵνα μὴ εἰς κρημνὸν καταπέσῃς, ἢ λῃστῇ περιπέσῃς. αἰὼν γάρ ἐστι πάντοτε τῶν παγίδων "βοῶσα· Μεταναστεύω ἐπὶ τὰ ὄρη, ὡς στρουθίον· καί, Τίς δώσει μοι πτέρυγας, ὡσεὶ περιστερᾶς, καὶ πετασθήσομαι, καὶ καταπαύσω; καί, Φύλαξόν με, Κύριε, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. κόρην ἡ φύσις τῶν ὀφθαλμῶν προσηγόρευσεν, ἵν' ὥσπερ παρθένος ἡ κόρη ὑπὸ τῶν δύο "βλεφάρων, ὡς ἐν κουβουκλείῳ τινὶ ἀποκλείεται). ὥσπερ καὶ τὴν γλῶσσαν ὑπὸ δύο φραγμῶν, τοὺς ὀδόντας λέγω, καὶ τὰ χείλη, ἀπέκλεισεν, ἵνα ὡς αἰδεσιμωτάτη παρθένος μηδὲν ἄκριτον φθέγγηται, ἀλλὰ μᾶλλον προορῶσα τὰ τῆς κρίσεως λέγῃ· Ἆρα ποταπός ἐστιν ὁ πύρινος ποταμός; ἆρα ποταπόν ἐστιν ἐκεῖνο τὸ ἐξώτερον σκότος καὶ πύρινον; ἆρα ποταποὶ οἱ βρυγμοὶ τῶν ὀδόντων; ταῦτα ἐν νῷ "λαμβάνουσα ἀρεσκέτω "νυμφίῳ Χριστῷ. ἀπόδημος τέως ἐστὶν ὁ νυμφίος· φύλαξον αὐτῷ τὴν συνείδησιν ἕως ἂν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ. "ψάλλουσα λέγε· Ἡ ψυχή μου ἐν ταῖς χερσί σου διαπαντός, καὶ τοῦ νόμου σου οὐκ ἐπελαθόμην. ὅσον ἄνω τυγχάνεις τῶν βρόχων, οὐκ ἐμπίπτεις εἰς τὰς παγίδας, ἵνα δυνηθῇς λέγειν ἐν συνέσει· Ἡ ψυχή μου ἐῤῥύσθη ὡς στρουθίον ἐκ τῆς παγίδος τῶν θηρευόντων. πάντοτε φοβοῦ τὸν κριτήν. εἰ μὴ τὴν μετ' ἀγγέλων ποθεῖς διαγωγήν, κἂν τὴν μετὰ τοῦ διαβόλου φοβήθητι. βλέπε· ὡς γὰρ ὁ κλέπτης, οὕτως ὁ θάνατος ἔρχεται. ἄναψόν σου τὸν λύχνον· φαιδρὰ ἔστω σου ἡ λαμπάς, ἵνα μὴ "κοιμωμένη εὑρεθῇς. μὴ λογίζου τὴν ταλαιπωρίαν, ἀλλὰ τὴν παῤῥησίαν, μὴ τὰ τραύματα, ἀλλὰ τὰ τρόπαια· μὴ τὰς πληγάς, ἀλλὰ τὰς τιμάς· μὴ "τὰς πιπτούσας, ἀλλὰ τὰς εὐαρεστούσας. ὁ ἅγιος Στέφανος οὐ τοσοῦτον κάτω λίθους "ἐσκόπει, ἀλλὰ τὰ ἄνω βραβεῖα· οἱ μάρτυρες τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἔδωκαν, ἡμεῖς κἂν τὴν ἄσκησιν ἑαυτῶν αὐτῷ προσενέγκωμεν. γλυκύς σοι ὁ ὕπνος φαίνεται τῆς νυκτός; ἀλλ' εὖ ἴσθι ὡς οὐδὲν γλυκύτερον τῆς ψαλμῳδίας. ἀλλὰ βαρύ σοι τὸ χαμαὶ κοιμᾶσθαι; ἐννόησον ὅτι οἱ μάρτυρες ἐπ' ἀνθράκων πυρὸς ἐβάλλοντο. ἀλλὰ πικρόν σου τὸ στόμα ποιεῖ ἡ νηστεία; * ὁ τὴν γλυκύτητα τοῦ μέλιτος δημιουργήσας, χολῆς ἐγεύσατο διὰ σέ. ἀλλὰ δακρύεις "δι' αὐτήν. οὔπω ὡς ὁ Παῦλος διὰ τὴν ἑτέρων σωτηρίαν ἐδάκρυσας. ἐν τούτοις "σαυτὴν παρακάλει πάντοτε. πρὸς γὰρ ὀλίγον χρόνον ὁ κάματος, καὶ "εἰσαεὶ ἡ ἀνάπαυσις. νίκησον τῇ προσδοκίᾳ τὸν πόνον. τὴν γὰρ θλῖψιν ἡ χαρὰ διαδέχεται. ἐννόησον, ὅτι ἡ πρόσκαιρος ἡδονή, αἰωνίαν σοι κόλασιν προξενεῖ· καὶ φεῦγε τὴν τέρψιν διὰ τὴν θλῖψιν. μὴ τοῖς σοῖς μέλεσι κατὰ σοῦ βέλεσι χρήσηται ὁ διάβολος, τῷ ὀφθαλμῷ, τῇ ἀκοῇ, τῷ στόματι, τῇ χειρί, μὴ πέμψῃ σοι βέλος γαστριμαργίας. ἴσθι γὰρ ὅτι ὁ τότε λαὸς μετὰ νηστείας περάσας τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἀπὸ μέθης τρωθεὶς, κατὰ τὴν ἤπειρον ἐναυάγησεν. βλέπε τοίνυν τὸ ἐκείνων πάθος, καὶ φεῦγε τὸ πτῶμα. εἰ γὰρ τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο ὁ δεσπότης *, οὐδέ σου φείσεται. πρόσεχε οὖν σεαυτῷ, εἰ προσέχεις Θεῷ, καὶ σώζῃ διαπαντὸς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ μηδέποτε ἐπιλάθῃ τῆς φοβερᾶς ἡμέρας ἐκείνης. ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ ἡ ὥρα ἐκείνη, ἐν ᾗ ὁ δίκαιος κριτὴς μέλλει ἀποκαλύπτεσθαι μετὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἀγγέλων, καὶ τῶν ἁγίων δυνάμεων, ἵνα "καθαρισθεῖσα ἐντεῦθεν, ὑπαντήσῃς τῷ δεσπότῃ μετὰ καθαροῦ τοῦ συνειδότος, καὶ εἴπῃς· δόξα τῷ πατρὶ τῷ σώσαντι ἡμᾶς, καὶ τῷ υἱῷ τῷ σταυρωθέντι ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι τῷ καθαρίσαντι ἡμᾶς· ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα πρέπει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἀμήν.

Ψαλ. ι. α.
Ψαλ. νδ. ζ.
Ψαλ. ις. θ.
Ψαλ. ριη. ρνϐ.
Ψαλ. ρκγ. ζ.

γρ. ἔχων
γρ. ἔχων
γρ. ἔχων
γρ. ὁδεύων
γρ. βοῶν
γρ. λαμβάν
γρ. ἀνδρί.
γρ. ψάλλων
γρ. κοιμώμεν
γρ. ἔχῃ,
* Χριστὸς
γρ. διὰ παντός.
γρ. σαυτὸν
γρ. εἰς αἰῶ αἰῶνος
* Χριστὸς

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΤΟΥ

Θαυματουργοῦ λόγος εἰς τὰ ἅγια θεοφάνια.

Ἄνδρες φιλόχριστοι, καὶ φιλόξενοι, καὶ φιλάδελφοι, ξενοδοχήσατε τὴν ἐμὴν γλῶσσαν [καὶ] σήμερον, καὶ τὰς ἀκοὰς ὑμῶν ὡς πύλας ἀναπετάσαντες, ταύταις τὸν ἐμὸν λόγον ἐνοικίσατε καὶ δέξασθε παρ' ἐμοῦ τὸ σωτήριον κήρυγμα, τὸ περὶ τῆς ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ καταδύσεως τοῦ Χριστοῦ· ἵνα τὸν τοσοῦτον ἡμῖν συγκαταβάντα δεσπότην πλέον "ποθήσητε. Εἰ γὰρ καὶ τῆς τοῦ σωτῆρος ἐπιφανείας ἡ πανήγυρις παρελήλυθεν, ἀλλ' ἡ χάρις αὐτῆς μένει διαπαντός. κατατρυφήσωμεν οὖν ταύτης ἀπλήστοις ψυχαῖς (καλὴ γὰρ ἐπὶ τῶν σωτηρίων πραγμάτων ἡ ἀπληστία) καὶ δεῦτε πάντες ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἰς τὴν Ἰουδαίαν συνεξορμήσωμεν τῷ Χριστῷ. μακάριος γὰρ ὁ συνοδεύων τῇ ὁδῷ τῆς ζωῆς. δεῦτε * τοῖς τῆς διανοίας ποσὶ καταλάβωμεν τὸν Ἰορδάνην· καὶ τὸν Βαπτιστὴν Ἰωάννην βαπτίζοντα ἴδωμεν, τὸν βαπτίσματος μὴ δεόμενον, * ἵνα τοῦ βαπτίσματος ἡμῖν τὴν χάριν δωρήσηται. δεῦτε θεασώμεθα τῆς ἡμετέρας ἀναγεννήσεως τὴν εἰκόνα σκιαγραφουμένην ἐν ἐκείνοις τοῖς ὕδασι. Τότε παραγίνεται Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. ὢ πόση ἡ τοῦ δεσπότου ταπεινοφροσύνη· ὢ πόση ἡ συγκατάβασις. ὁ βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν πρὸς Ἰωάννην τὸν ἑαυτοῦ πρόδρομον ἔτρεχεν, οὐ κινήσας τὰ τῶν ἀγγέλων" στρατόπεδα, οὐδὲ προδρόμους προαποστείλας τὰς "ἀσωμάτους δυνάμεις· ἀλλὰ λιτὸς οὕτω παραγενόμενος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ στρατιώτην, καὶ ὡς εἷς τῶν πολλῶν προσερχόμενος, καὶ συναριθμῶν ἑαυτὸν τοῖς αἰχμαλώτοις ὁ λυτρωτής, καὶ συντάττων ἑαυτὸν τοῖς ὑπευθύνοις ὁ δικαστής, καὶ συναγελαζόμενος τοῖς ἀπολωλόσι προβάτοις ὁ ποιμὴν ὁ καλός· ὁ διὰ τὸ πλανώμενον πρόβατον οὐρανόθεν κατελθών, καὶ τοὺς οὐρανοὺς μὴ καταλιπών, καὶ "συναναμιγνύμενος τοῖς ζιζανίοις ὁ οὐράνιος κόκκος ὁ ἄσπορος. ἰδὼν τοίνυν αὐτὸν ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης, καὶ γνωρίσας ὃν ἐκ γαστρὸς τῆς μητρὸς ἐγνώρισέ τε καὶ προσεκύνησε, καὶ σαφῶς ἐπιγνοὺς τοῦτον ἐκεῖνον εἶναι, δι' ὃν ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς μητρὸς ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν "ἐσκίρτησε βιαζόμενος τοὺς ὅρους τῆς φύσεως, συνέστελλεν ἔσω τῆς διπλοΐδος τὴν δεξιάν, καὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν ὑποκλίνας, ὡς δοῦλος φιλοδέσποτος, τοιαύταις πρὸς αὐτὸν "ἐφθέγξατο φωναῖς· Ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με; τί ποιεῖς, δέσποτα; τί τῶν πραγμάτων ἐναλλάττεις τὴν τάξιν; τί μετὰ τῶν δούλων τὰ τῶν δούλων παρὰ τοῦ δούλου ζητεῖς; τί θέλεις ἃ μὴ χρῄζεις λαβεῖν; τί τῇ πολλῇ * συγκαταβάσει "βαρεῖς ἐμὲ τὸν οἰκέτην τὸν σόν; ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, σὺ δὲ οὐκ ἔχεις χρείαν ὑπ' ἐμοῦ βαπτισθῆναι. τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται, οὐ τὸ κρεῖττον ὑπὸ τοῦ ἐλάττονος ἁγιάζεται. ὁ λύχνος ὑπὸ τοῦ ἡλίου περιλάμπεται, οὐχ ὁ ἥλιος ὑπὸ τῆς θρυαλλίδος" καταυγάζεται. ὁ πηλὸς ὑπὸ τοῦ κεραμέως καταρτίζεται, οὐχ ὁ κεραμεὺς ὑπὸ τοῦ πηλοῦ διαπλάττεται. τὸ κτίσμα ὑπὸ τοῦ κτιστοῦ ἀνακαινίζεται, οὐχ ὁ κτίσας

Ματθ. γ. α.

ὁ κτίσας ὑπὸ τοῦ κτίσματος διορθοῦται. ὁ ἄρρωστος ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ θεραπεύεται, οὐχ ὁ
ἰατρὸς ὑπὸ τοῦ ἀρρώστου περιοδεύεται). ὁ προσδεὴς ὑπὸ τοῦ πλουσίου δανείζεται, οὐχ ὁ
πλούσιος ὑπὸ τοῦ πένητος ἐρανίζεται). ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ
πρός με; μὴ γὰρ ἀγνοῶ τίς εἶ, καὶ ἐκ τίνος ἐξέλαμψας, [καὶ πόθεν ἐλήλυθας]; μὴ γὰρ ἐπειδὴ γρ. ἀλλὰ
γέγονας κατ' ἐμέ, τὸ μεγαλεῖον ἀρνοῦμαι τῆς σῆς θεότητος; μὴ γὰρ ἐπειδὴ τοσοῦτόν μοι συγκατέ- * δι' ἡμᾶς καὶ
βης ὅσον ἔτλης γενέσθαι ἐν σώματι, καὶ ὅλον ἐμὲ φέρεις ἐν ἑαυτῷ, ἵνα ὅλον σώσῃς τὸν ἄνθρωπον, γρ. σταυρῷ
ἐγὼ διὰ τὸ ὁρώμενόν σου σῶμα, τὸ νοούμενον τῆς θεότητος παρορῶ; μὴ γὰρ ἐπειδὴ διὰ τὴν ἐμὴν
σωτηρίαν περιεβέβλησαι τὴν ἐμὴν ἀπαρχήν, οὐκ ἐπίσταμαί σε τὸν περιβαλλόμενον τὸ
φῶς ὡς ἱμάτιον; μὴ γὰρ ἐπειδὴ τὴν ἐμοὶ συγγενῆ σάρκα φορεῖς, καὶ φαίνῃ τοῖς ἀνθρώποις, ὡς
αὐτοί σε βλέπειν ἰσχύουσι, λανθάνει με ἡ αἴγλη τῆς ἀστραπτούσης θεότητος; μὴ γὰρ ἐπειδὴ
τὴν ἐμὴν ἐν σοὶ βλέπω μορφήν, παραλογίζομαί σου τὴν θείαν οὐσίαν, τὴν ἀόρατον καὶ ἀκατά-
ληπτον; οἶδά σε, δέσποτα, σαφῶς, οἶδά σε παρὰ σοῦ διδαχθείς. οὐδεὶς γὰρ ἐπιγνῶναί σε
δύναται, μὴ τῆς σῆς ἀπολαύων ἐλλάμψεως. οἶδά σε, δέσποτα, σαφῶς. εἶδον γάρ σε γρ. κληθείς
πνευματικῶς, πρὶν ἴδω τοῦτο τὸ φῶς τὸ αἰσθητόν· ὅτε σὺ μὲν ὢν ὅλος ἐν τοῖς ἀσωμάτοις κόλ-
ποις τοῦ οὐρανίου πατρός, ὅλος ἦς ἐν ταῖς λαγόσι τῆς σῆς δούλης τε καὶ μητρός· ἐγὼ δὲ ἐν τῇ κοιλίᾳ
τῆς Ἐλισάβετ, ὡς ἐν εἱρκτῇ τῇ φύσει κατεχόμενος, καὶ δεδεμένος τοῖς τῶν ἐμβρύων ἀλύ- γρ. φυσικῇ
τοις δεσμοῖς, ἐσκίρτων, ἐπανηγύριζον, τὴν σὴν γέννησιν προεορτάζων. ὁ τοίνυν πρὸ τοῦ τόκου
τὴν σὴν ἐπιδημίαν προκηρύττων, μετὰ τὸν τόκον τὴν σὴν παρουσίαν ἀγνοήσω; ὁ ἐν κοιλίᾳ
τῆς σῆς παρουσίας διδάσκαλος, νηπιάσω νῦν πρὸς τὴν τελείαν ἐπίγνωσιν; ἀλλ' οὐ δύναμαι
μὴ σέβειν σε, τὸν προσκυνούμενον παρὰ πάσης τῆς κτίσεως. οὐ δύναμαι μὴ κηρύττειν, ὃν ὁ οὐ-
ρανὸς διὰ τοῦ ἀστέρος ὑπέδειξε, καὶ ἡ γῆ διὰ τῶν μάγων ἐδεξιώσατο, καὶ τῶν ἀγγέλων ὁ χο-
ρὸς χαίροντες οὐρανόθεν ἐπευφήμησαν, καὶ ποιμένες ἀγραυλοῦντες ὡς ἀρχιποιμένα τῶν
Ησ μ γ. λογικῶν προβάτων ἀνύμνησαν. οὐ δύναμαι, σοῦ παρόντος, σιγᾶν. φωνὴ γάρ εἰμι· φωνὴ γάρ,
φησι, βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου. ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτι-
σθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με; ἐγὼ γεννηθεὶς τῆς γεννησάσης με μητρὸς τὴν στείρωσιν ἔλυσα· καὶ
βρέφος ὢν ἔτι, γέγονα τῆς ἀφωνίας τοῦ πατρός μου ἰατρός, παρὰ σοῦ λαβὼν ἐκ παιδὸς τὴν χάριν τοῦ
θαύματος· σὺ δὲ τεχθεὶς ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας, ὡς ἠθέλησας, καὶ ὡς σὺ μόνος ἐπίστασαι,
οὐκ ἔλυσας τὴν παρθενίαν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἐφρούρησας, καὶ τῆς μητρὸς αὐτῇ τὴν
προσηγορίαν δεδώρησαι. καὶ οὔτε ἡ παρθενία τὸν σὸν τόκον ἐκώλυσεν, οὔτε ὁ τόκος τὴν παρθε-
νίαν ἐλυμήνατο· ἀλλὰ συνέδραμον ἐναντιώτατα πράγματα, τόκος καὶ παρθενία πρὸς μί-
αν ὁμόνοιαν, ἐπειδὴ τοῦτο παρέστη σοι τῷ πλάστῃ τῆς φύσεως. ἐγὼ ἄνθρωπος μόνον εἰμὶ θεί-
ας χάριτος μέτοχος· σὺ δὲ Θεὸς εἶ καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτός· ἐπειδὴ φιλάνθρωπος πέφυκας. ἐ-
γὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με; σὺ ὁ ἐν ἀρχῇ ὤν, καὶ πρὸς Θεὸν
ὤν, καὶ Θεὸς ὤν, σὺ τὸ τῆς πατρῴας δόξης ἀπαύγασμα, σὺ ὁ τέλειος χαρακτὴρ τοῦ τελείου πα-
τρός· σὺ τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τὸ φωτίζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον· σὺ ὁ ἐν
τῷ κόσμῳ ὤν, καὶ ἐλθὼν ὅπου ἦς· σὺ ὁ γενόμενος σάρξ, ἀλλ' οὐκ εἰς σάρκα τραπείς· σὺ ὁ
σκηνώσας ἐν ἡμῖν, καὶ τοῖς σοῖς δούλοις ἐπιφανεὶς ἐν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ· σὺ ὁ τὴν γῆν καὶ τὸν
οὐρανὸν γεφυρώσας τῷ ἁγίῳ σου σώματι· σὺ ἔρχῃ πρός με; ὁ τοσοῦτος πρὸς τὸν τοιοῦτον;
ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν πρόδρομον; ὁ δεσπότης πρὸς τὸν δοῦλον; ἀλλ' εἰ καὶ σὺ ἐν τοῖς ταπει-
νοῖς μέτροις τῆς ἀνθρωπότητος γενέσθαι οὐκ ἐπαισχύνθης, ἀλλ' ἐγὼ τὰ μέτρα τῆς ἐμῆς γρ. ἐπαισχύνθης
φύσεως παρελθεῖν οὐκ ἀνέχομαι. ἐπίσταμαι πόσον τὸ μέσον γῆς καὶ δημιουργοῦ· ἐπίσταμαι
πόσον τὸ διάφορον πηλοῦ καὶ πλάστου· ἐπίσταμαι πόσον τὸ μέσον γῆς καὶ δημιουργοῦ· ἐ- γρ. κλίνει
πίσταμαι πόσον τὸ διάφορον πηλοῦ καὶ πλάστου· ἐπίσταμαι πόσον τὸ κρεῖττόν σου τοῦ ἡλίου
τῆς δικαιοσύνης, κἀμοῦ τοῦ λύχνου σου τῆς χάριτος. εἰ καὶ τὸ καθαρὸν νέφος τοῦ σώ-

ματος περιβέβλησαι, ἀλλ' ἐγὼ ἐπιγινώσκω τὴν σὴν "δεσποτείαν, ὁμολογῶ τὴν ἐμαυτοῦ δουλείαν· κηρύττω "τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν· οὐκ εἰμὶ "ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματός σου, καὶ πῶς ἅψασθαι τολμήσω τῆς "ἀχράντου σου κορυφῆς; πῶς ἐκτείνω τὴν δεξιὰν ἐπὶ σὲ τὸν ἐκτείναντα τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ δέρριν, καὶ τὴν γῆν ἐπὶ ὑδάτων ἑδράσαντα; πῶς ἐφαπλώσω τοὺς οἰκετικούς μου δακτύλους τῇ θείᾳ σου κορυφῇ; πῶς λούσω τὸν ἄσπιλον καὶ τὸν ἀναμάρτητον; πῶς φωτίσω τὸ φῶς; ποίαν ποιήσομαι προσευχὴν ἐπὶ "τὸν προσδεχόμενον καὶ τὰς τῶν ἀγνοούντων * εὐχάς; τοὺς ἄλλους βαπτίζων εἰς τὸ σὸν ὄνομα βαπτίζω, ἵνα πιστεύσωσιν εἰς σὲ τὸν ἐρχόμενον μετὰ δόξης· σὲ βαπτίζων τίνος ἐπιμνησθῶ; [εἰς τίνος δέ σε ὄνομα βαπτίσω;] εἰς τὸ τοῦ πατρός; ἀλλ' ὅλον τὸν πατέρα ἔχεις ἐν ἑαυτῷ, καὶ ὅλος ὑπάρχεις ἐν τῷ πατρί. ἀλλ' εἰς τὸ τοῦ υἱοῦ; ἀλλ' οὐκ ἔστι παρὰ σὲ ἄλλος φύσει υἱὸς Θεοῦ. ἀλλ' εἰς τὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος; ἀλλὰ σύνεστί σοι τοῦτο διαπαντός, ὡς ὁμοούσιόν σοι, καὶ ὁμόβουλον, καὶ ὁμόγνωμον, καὶ "ὁμοδύναμον, καὶ ὁμότιμον, καὶ σὺν σοὶ δέχεται τὴν παρὰ πάντων προσκύνησιν. βάπτισον οὖν, εἰ θέλεις, δέσποτα, βάπτισον ἐμὲ τὸν βαπτιστήν· ἀναγέννησον ὃν γεννηθῆναι πεποίηκας, ἔκτεινον τὴν φοβεράν σου δεξιάν, ἥνπερ αὐτὸς αὐτῷ κατεσκεύασας· καὶ στεφάνωσον "τῇ σῇ ἀφῇ τὴν ἐμὴν κεφαλήν, ἵνα πρὸ τῆς σῆς βασιλείας τρέχων ἐστεφανωμένος ὡς πρόδρομος συνήθως εὐαγγελίσωμαι τοῖς ἁμαρτωλοῖς, βοῶν πρὸς αὐτούς, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Ἰορδάνη ποταμέ, συγχόρευσόν μοι, καὶ συσκίρτησον, καὶ κίνησον εὐρύθμως τὰ ῥεύματα, καθάπερ σκιρτήματα. ὁ γὰρ σὸς δημιουργὸς ἐπέστη σοι μετὰ σώματος. Εἶδές ποτε τὸν Ἰσραὴλ διὰ σοῦ διερχόμενον, καὶ μερίσας τὰ ὕδατα, ἔστης τοῦ λαοῦ περιμένων τὴν πάροδον· νῦν δὲ διαχύθητι "σφοδρότερον, καὶ ῥεῦσον γαλαιότερον, καὶ περιπλάκηθι τοῖς ἀχράντοις μέλεσι τοῦ * τότε τοὺς "Ἰουδαίους διαπορθμεύσαντος. ὄρη καὶ βουνοί, νάπαι καὶ χείμαρροι, θάλασσα καὶ ποταμοὶ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον τὸν ἐπιβάντα "τῷ ποταμῷ Ἰορδάνῃ. αὐτὸς γὰρ διὰ τούτων τῶν ὑδάτων ἐπιπέμψει τὸν ἁγιασμὸν πᾶσι τοῖς ὕδασιν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. ἄφες ἄρτι. χρῆσαι, Βαπτιστά, τῷ καιρῷ τῆς ἐμῆς οἰκονομίας τὴν σιωπήν. "μάθε θέλειν ἅπερ ἐγώ, καὶ μὴ πολυπραγμόνει ἅπερ βούλομαι. ἄφες ἄρτι. μήπω τὴν ἐμὴν κηρύξῃς θεότητα, μήπω σαλπίσῃς τοῖς χείλεσι τὴν ἐμὴν βασιλείαν, ἵνα μὴ μαθὼν ὁ τύραννος φύγῃ τὴν πρὸς ἐμὲ συμβολήν. ἔασον τὸν διάβολον, ὡς τῷ τυχόντι μοι προσελθεῖν, καὶ συμβαλεῖν, καὶ λαβεῖν καιρίαν τὴν πληγήν. ἔασόν με πληρῶσαι τὸν σκοπόν, δι' ὃν παρεγενόμην ἐπὶ τῆς γῆς. μυστήριόν ἐστι τὸ σήμερον ἐν τῷ Ἰορδάνῃ τελούμενον. τὰ μυστήριά μου ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς. μυστήριόν ἐστιν οὐκ ἐμὴν χρείαν ἀποπληροῦν, ἀλλὰ θεραπείαν τοῖς τετραυματισμένοις ἐπινοοῦν· μυστήριόν ἐστι τοῦ μεγάλου μυστηρίου τῆς ἐμῆς κολυμβήθρας πρόδρομον καὶ προοίμιον· μυστήριόν ἐστιν ἐν τούτοις τοῖς ὕδασι προζωγραφοῦν τῆς τῶν ἀνθρώπων παλιγγενεσίας τὰ οὐράνια ἰάματα. ἄφες ἄρτι. ὅταν ἴδῃς με θεοπρεπῶς ἐν τοῖς ἐμοῖς ποιήμασι τὸ δοκοῦν ἐργαζόμενον, τότε τοῖς γενομένοις τοὺς ὕμνους προσάρμοσον. ὅταν ἴδῃς με λεπροὺς καθαρίζοντα, τότε με δημιουργὸν τῆς φύσεως ἀναγόρευσον. ὅταν ἴδῃς με χωλοὺς "δρομαίους ἀποτελοῦντα, τότε μετὰ εὐκινουμένων ποδῶν καὶ σὺ πρὸς τὴν ἐμὴν εὐφημίαν τὴν σὴν γλῶτταν διάρθρωσον. ὅταν ἴδῃς με δαίμονας ἐξορίζοντα, τότε τὴν ἐμὴν βασιλείαν προσκύνησον. ὅταν ἴδῃς με νεκροὺς ἐκ τῶν τάφων" λόγῳ ἐγείροντα, τότε με μετὰ τῶν ἀνισταμένων δοξολόγησον, ὡς ζωῆς χορηγόν. ὅταν ἴδῃς με ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καθήμενον, τότε θεολόγησον, ὡς σύνθρονον, * καὶ συναΐδιον, καὶ ὁμότιμον τῷ πατρὶ [καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι]. ἄφες ἄρτι. Οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. νομοθέτης εἰμί, καὶ νομοθέτου υἱός. καὶ δεῖ με πρῶτον

Ματθ. γ. ιε.

διὰ πάντων τῶν καθεστώτων ἐλθεῖν, καὶ τότε πανταχοῦ προθεῖναι τῆς ἐμῆς δωρεᾶς τὰ διδάγματα. δεῖ με πληρῶσαι τὸν νόμον, καὶ τότε δοῦναι τὴν χάριν. δεῖ με τὴν σκιὰν ἀπαγαγεῖν, καὶ τότε προσαγαγεῖν τὴν ἀλήθειαν. δεῖ με καταπαῦσαι τὴν παλαιὰν διαθήκην, καὶ τότε τὴν νέαν ὑπαγορεῦσαι, καὶ ταῖς τῶν ἀνθρώπων καρδίαις ἐγγράψαι καὶ ὑπογράψαι τῷ ἐμῷ αἵματι, καὶ πνεύματι τῷ ἐμῷ σφραγίσαι. δεῖ με ἐν σταυρῷ [ἀνελθεῖν] καὶ ἥλοις περιπαρῆναι, καὶ παθεῖν κατὰ τὸ δυνάμενον παθεῖν, καὶ πάθη πάθει ἰάσασθαι, καὶ διὰ ξύλου θεραπεῦσαι τὴν διὰ ξύλου παρακοῆς γενομένην τοῖς ἀνθρώποις πληγήν. [δεῖ με κατελθεῖν καὶ εἰς τὸν τοῦ ᾅδου πυθμένα διὰ τοὺς ἐκεῖ κατεχομένους νεκρούς.] δεῖ με τῇ τριημέρῳ τελευτῇ τῆς ἐμῆς σαρκὸς καθελεῖν τοῦ πολυχρονίου θανάτου τὸ κράτος. δεῖ με τοῦ σώματός μου τὸν λύχνον ἀνάψαι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις. δεῖ με ἀνελθεῖν τῇ σαρκὶ, ὅπου εἰμὶ τῇ θεότητι. δεῖ με προσαγαγεῖν τῷ πατρὶ τὸν Ἀδὰμ ἐν ἐμοὶ βασιλεύοντα. δεῖ με ταῦτα πάντα διαπράξασθαι. διὰ γὰρ ταῦτα τοῖς ἐμοῖς ἐπέστην ποιήμασι. δεῖ με βαπτισθῆναι τοῦτο τὸ βάπτισμα νῦν, καὶ ὕστερον τῆς ὁμοουσίου τριάδος τὸ βάπτισμα πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις χαρίσασθαι. δάνεισόν μοι, Βαπτιστὰ, πρὸς τὴν παροῦσαν οἰκονομίαν τὴν σὴν δεξιὰν, ὡς ἐδάνεισέ με πρὸς τὴν γέννησιν τὴν νηδὺν ἡ Μαρία. καταδυσόν με τοῖς Ἰορδανίου ῥείθροις, καθάπερ ἡ γεννήσασα τοῖς παιδικοῖς σπαργάνοις ἐνείλισε. δός μοι τὸ βάπτισμα, ὡς ἡ παρθένος τὸ γάλα. κράτησον τὴν ἐμὴν κεφαλὴν, ἣν σέβει τὰ σεραφίμ. κράτησον τὴν συγγενῆ τῆς σῆς δεξιᾶς. κράτησον τὴν πεφυκυῖαν κατέχεσθαι. κράτησον τὴν διὰ τοῦτο κατασκευασθεῖσαν ὑπ' ἐμοῦ καὶ τοῦ πατρός. κράτησον τὴν ἐμὴν κεφαλὴν, ἣν ὁ κρατῶν εὐσεβῶς οὐδέποτε ναυαγεῖ. βάπτισον [με] τὸν μέλλοντα βαπτίζειν τοὺς πιστεύοντας δι' ὕδατος, καὶ πνεύματος, καὶ πυρός· ὕδατος δυναμένου ἀποπλῦναι τῶν ἁμαρτιῶν τὸν βόρβορον· πνεύματι δυναμένῳ τοὺς χοϊκοὺς πνευματικοὺς ἀπεργάσασθαι· πυρὶ πεφυκότι κατακαίειν τὰς τῶν ἀνομημάτων ἀκάνθας. τούτων ἀκούσας τῶν λόγων ὁ Βαπτιστὴς, καὶ τῷ σκοπῷ τοῦ σωτῆρος ἐπιστήσας τὸν νοῦν, καὶ χωρήσας τὸ μυστήριον, ὅπερ ἐλάβομεν, ὑπούργησε τῷ θείῳ προστάγματι. ἦν γὰρ εὐλαβὴς ἅμα καὶ εὐπειθής. καὶ τὴν ἑαυτοῦ δεξιὰν ἐκτείνας ὑποτρέμουσαν ἠρέμα καὶ χαίρουσαν, τὸν δεσπότην ἐβάπτισε. τῶν δὲ παρόντων Ἰουδαίων, τῶν ἐγγὺς, καὶ τῶν πόρρωθεν διαλογιζομένων, καθ' ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους λεγόντων, μὴ μάτην ὑπενοοῦμεν τὸν Ἰωάννην ἀμείνονα τοῦ Ἰησοῦ; μὴ μάτην ἐνομίζομεν ἐκεῖνον κρείττονα τούτου; οὐκ αὐτὸ τὸ βάπτισμα τῷ Βαπτιστῇ τὸ κρεῖττον προσμαρτυρεῖ; οὐχ ὁ μὲν ἐβάπτισεν, ὡς ὑπερέχων· ὁ δὲ βεβάπτισται ὡς ἐλάττων; τοιαῦτα θρυλλούντων τῶν ἀγνοούντων τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον, ὁ μόνος Κύριος καὶ φύσει πατὴρ τοῦ μονογενοῦς, ὁ μόνος εἰδὼς ἀκριβῶς ὃν μόνος ἐγέννησεν ἀπαθῶς, διορθούμενος τὴν ἐσφαλμένην τῶν Ἰουδαίων ὑπόνοιαν, διέωξε τὰς πύλας τῶν οὐρανῶν, καὶ κατέπεμψε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν εἴδει περιστερᾶς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἰησοῦ, δακτυλοδεικτῶν τὸν νέον Νῶε, καὶ δημιουργὸν τοῦ Νῶε, καὶ τῆς ναυαγούσης φύσεως ἀγαθὸν κυβερνήτην. καὶ αὐτὸς οὐρανόθεν ἐπιβοᾷ φαιδρῶς λέγων· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα. ἐκεῖνος Ἰησοῦς, οὐχ ὁ Ἰωάννης· ὁ βαπτισθεὶς, οὐχ ὁ βαπτίσας· ὁ ἐξ ἐμοῦ γεννηθεὶς πρὸ παντὸς χρονικοῦ διαστήματος, οὐχ ὁ ἐκ Ζαχαρίου προφήτου βλαστήσας· ὁ ἐκ Μαρίας γεννηθεὶς κατὰ σάρκα, οὐχ ὁ ἐκ τῆς Ἐλισάβετ ἀναφανεὶς παρ' ἐλπίδα· ὁ τῆς μὴ λυθείσης παρθενίας ἀγεώργητος καρπὸς, οὐχ ὁ [ἐκ] τῆς λυθείσης στειρώσεως κλάδος· ὁ μεθ' ὑμῶν ἀναστραφεὶς, οὐχ ὁ ἐν τῇ ἐρήμῳ τραφείς. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα. υἱὸς ὁμοούσιος, οὐχ ἑτεροούσιος. ὁμοούσιος ἐμοὶ κατὰ τὸ ἀόρατον, καὶ ὁμοούσιος ὑμῖν κατὰ τὸ ὁρώμενον, χωρὶς ἁμαρτίας. οὗτός ἐστιν ὁ σὺν ἐμοὶ πλάσας τὸν ἄνθρωπον, ὁ ἀτρέπτως γενόμενος ἄνθρωπος, ὁ σὺν ἐμοὶ πέμψας τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ πά-

λιν

Ματθ. γ. κγ.

γρ. περιλαβεῖν

λιν ὅταν ἔπεμψεν ἀποδεξάμενος. Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα. Οὐκ ἄλλος ἐστὶν ὁ ἐμὸς υἱὸς, καὶ ἄλλος ὁ τῆς Μαρίας υἱός· * ἀλλ' οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ὁ βλεπόμενος καὶ νοούμενος. Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε. ἐὰν εἴπῃ, Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν, αὐτοῦ ἀκούετε. ἐὰν εἴπῃ, Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα, αὐτοῦ ἀκούετε. ἐὰν εἴπῃ, Ὁ πέμψας με μείζων μού ἐστι, τῇ οἰκονομίᾳ τὴν φωνὴν προσαρμόσατε. ἐὰν εἴπῃ, Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; ἀποκρίνασθε μετὰ τοῦ Πέτρου πρὸς αὐτὸν, Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. τούτοις τοῖς ῥήμασιν οὐρανόθεν βροντωδῶς ἐκ πατρὸς ἐλθοῦσι κατηυγάσθη τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. ἐπέγνωσαν διαφορὰν ποιητοῦ καὶ ποιήματος, βασιλέως καὶ στρατιώτου, τεχνίτου καὶ τεχνήματος, καὶ τῇ πίστει βεβαιωθέντες, προσῆλθον διὰ τοῦ βαπτίσματος Ἰωάννου τῷ ἐν πνεύματι καὶ πυρὶ βαπτίζοντι Χριστῷ, τῷ ἀληθινῷ ἡμῶν Θεῷ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ἄλλος
ὁ ἐκ παρ-
τῆς τε-
χθείς.

Ιωαν. ιδ, θ.
Ιωαν. ιδ. κη.
Ματθ ιϛ. ιϛ.
Ιωαν. ι. λ.

ΠΑΝΤΟΛΕΟΝΤΟΣ
ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ
ΜΟΝΗΣ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ
λόγος εἰς τὴν ὕψωσιν τοῦ τιμίου σταυροῦ.

Πάλιν ὑψοῦται σταυρὸς, πάλιν ἡ κτίσις ἀγάλλεται· πάλιν ὑψοῦται σταυρὸς, πάλιν ἑορτάζει τὰ ἔθνη. μᾶλλον δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἀναγάγωμεν. πάλιν ὑψοῦται σταυρὸς, πάλιν ἡ κτίσις ἀνακαινίζεται· πάλιν ὑψοῦται σταυρὸς, πάλιν ὁ Ἀδὰμ ἀναπλάττεται· πάλιν ὑψοῦται σταυρὸς, πάλιν ἐκ πλευρᾶς ἡ μήτηρ τῶν ζώντων παράγεται, βοηθὸς ὄντως, οὐκ ἐπίβουλος γινομένη κατὰ τὸ πρότερον· ἀντὶ ξύλου τῆς γνώσεως τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἀποτρυγῶσα· ἀντὶ παρακοῆς ὑπακοὴν ἐκτελοῦσα· ἀντὶ τῆς κατάρας τὴν εὐλογίαν ἀντιλαμβάνουσα· ἀντὶ τοῦ, Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, τὴν ἐν χαρᾷ πολυτεκνίαν κομιζομένη. ἀλλὰ τίς αὕτη ἡ τῶν ζώντων μήτηρ, καὶ τί τὸ ξύλον, ὃ καρποῦται τῆς ζωῆς, ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία, καὶ τὸ ξύλον σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ τοῦ κοινοῦ τῆς ἐκκλησίας νυμφίου; τοῦτο νῦν ὑψοῦται, τοῦτο νῦν ἀναδείκνυται, καὶ διάβολος καθαιρεῖται, καὶ παραδειγματίζεται τῆς κακίας ὁ ἄρχων, καὶ στηλιτεύονται δαίμονες, καὶ τὰ πνευματικὰ τῆς κακίας φυγαδεύονται ξίφη, καὶ σκυλεύεται θάνατος, καὶ δημεύεται ὁ ᾅδης, καὶ τῆς ἁμαρτίας ὁ σύμβουλος οὐκέτι παραλαλεῖ τῇ μητρὶ πάντων ἡμῶν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ στῆθος ἕρπει, οὐ τηρῶν πτέρναν, ἀλλὰ πατούμενος τὴν κεφαλὴν, καὶ γῆν ἐσθίει τὴν καταδικασθεῖσαν ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἐκφέρειν· βλέπετε δὲ τὴν πρώην ὑπ' αὐτοῦ πεπατημένην τῷ ξύλῳ τῆς τρυφῆς ἐμπιπλῶσαν, αὐτὸς ἐναπομείνας τῇ προτέρᾳ κατάρᾳ· βλέπει μηδὲ τῆς πτέρνης ἐξουσιάζων αὐτὸς ἁπάσας συνθλώμενος τὰς κεφαλὰς τῷ σταυρῷ· θεωρεῖτε παρεστῶσαν ἐκ δεξιῶν ὡς βασίλισσαν τὴν πρὶν κατάκριτον, καὶ τὴν φύλλοις συκῆς τὴν γύμνωσιν σκέπουσαν ἐν ἱματισμῷ νῦν διαχρύσῳ περιβεβλημένην, πεποικιλμένην, καὶ τὴν οἰκείαν ἀκοσμίαν θριαμβεύουσαν· βλέπετε τῷ βασιλικῷ σκήπτρῳ στηριζομένην, καὶ πρὸς αὐτὸν ὑψουμένην

τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν ἑαυτοῦ πλάσιν ὀδύρεται· βλέπει συγκαλοῦσαν τὰ τέκνα μετὰ ὑψηλοῦ κηρύγματος
εἰς προσκύνησιν τοῦ σταυροῦ, καὶ τὴν ὑπακοὴν φρίσσει, καὶ τὴν προθυμίαν
Πράξ. β. θ. ἐκπλήττεται. καὶ γὰρ ἰδοὺ Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἐλαμῖται, κατὰ τὸ γεγραμμένον ἐν ταῖς
Πράξεσι τῶν ἀποστόλων, καὶ οἱ κατοικοῦντες Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν,
Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύας τῆς κατὰ Κυρήνην· Κρῆτες καὶ
Ἄραβες καὶ Ἰνδοὶ καὶ πάντες οἱ λοιποὶ τῶν ἐθνῶν, ὅσους ἥλιος ἐφορᾷ, τὴν τοῦ ἐχθροῦ καταλιπόντες
ἀπάτην, τῷ ἐσταυρωμένῳ μετὰ τοῦ προφήτου βοῶσι· Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου, καὶ
εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου. Ταῦτα καὶ Ἡσαΐας προθεωρῶν μεγάλῃ κέκραγε τῇ φωνῇ·
Ἡσ. ια ιϛ. Ἀρεῖ σημεῖον ἐπὶ τὰ ἔθνη, καὶ ἀποσυνάξει τοὺς ἀπολλυμένους τοῦ Ἰσραήλ, καὶ τοὺς διεσπαρμένους
Ἰούδα συνάξει ἐκ τῶν τεσσάρων πτερύγων τῆς γῆς. καὶ συμβοσκηθήσεται λύκος μετὰ ἀρνός,
καὶ πάρδαλις συναναπαύσεται ἐρίφῳ, καὶ μοσχάριον καὶ λέων καὶ ταῦρος ἅμα βοσκηθήσονται.
καὶ δὴ βόσκονται κατὰ τὸν πολυανθῆ τῆς ἐκκλησίας λειμῶνα, κατὰ τὸν πνευματικὸν ὄντως
καὶ νέον παράδεισον, οὗ δάκνων ὄφις καὶ συρίζων οὐκ ἔστιν, οὐκ Εὔα παραλαλουμένη καὶ
παραλαλοῦσα τῷ ἀνδρί, καὶ πείθουσα αὐτὸν μεταλαβεῖν τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως, ἤδη κακῶς
ἄρτι προσπειθεῖσα τῇ τοῦ ἀρχεκάκου δράκοντος συμβουλῇ, οὐ φλογίνη ῥομφαία τὴν εἴσοδον
τοῖς βουλομένοις ἔνδον γενέσθαι φοβερῶς ἀποτειχίζουσα· ἡμῖν δὲ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς καὶ
παρθένος τίκτουσα τὸν ἑαυτῆς ἄφραστον νυμφίον, καὶ νυμφεύουσα τούτῳ τοὺς τῆς αὐτοῦ κοινωνίας
ἐφιεμένους. ἔστι δὲ καὶ ἡ τετραχῆ μεριζομένη πηγή, πᾶσαν ἡμῶν καταρδεύουσα τὴν ξηράν.
ξηρὰ γὰρ ἀληθῶς καὶ ἄνικμος καὶ πάσης πνευματικῆς ἄμοιρος ἐγεγόνει πιότητος ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας
ἡ φύσις ἡμῶν. καὶ δὴ παρῴκησεν ἂν πάντως τῷ ᾅδῃ καὶ τῇ φθορᾷ, εἰ μὴ τὸ ξύλον
ἐβλάστησε τῆς ζωῆς, εἰ μὴ τὸν παράδεισον ὑπανέῳξεν, εἰ μὴ τὴν τῶν εὐαγγελίων πηγὴν
ἀνεστόμωσε, καὶ τοῖς ποταμοῖς τοῦ βαπτίσματος τὸν δράκοντα κατεπόντισεν. ἀλλὰ δεῦτε
προσκυνήσωμεν τὸν σταυρόν· δεῦτε καρπολογήσωμεν τὸ ξύλον τὸ περὶ τὰς διεξόδους τῶν
ἐκ τῆς πλευρᾶς ὑδάτων ἑστώς, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ. ὁ σταυρὸς γὰρ δένδρον
ἐστὶν ἀθανασίας, φυτὸν ἀφθαρσίας, ῥίζα δικαιοσύνης, σωφροσύνης βλάστημα, παρθενίας
ἄνθος. σταυρός, ἀνδρείας ὅπλον, ἐγκρατείας στήριγμα, θεμέλιον πίστεως, εὐσεβείας ὑπόβαθρον,
θεογνωσίας φωτισμός, ἀνατροπὴ κατάρας, ἀποφράσεως λύσις, ἐξορίας ἀνάκλησις,
αἰχμαλώτων λύτρωσις, πλανωμένων ἐπιστροφή, πεπτωκότων ἀνάστασις, σωζομένων
δύναμις, προκοπὴ δικαίων, παρρησία μαρτύρων, προφητῶν ἀγαλλίαμα, ἀποστόλων κήρυγμα,
καὶ τρόπαιον κατὰ δαιμόνων. σταυρός, βραβεῖον εἰρήνης, οὐρανοῦ καὶ γῆς ἕνωσις, μᾶλλον
δὲ οὐρανίων καὶ ἐπιγείων ὁμόνοια, κτίσεως ἁπάσης ἁγιασμός, ἑορταζόντων πανήγυρις, ἀρραβὼν
υἱοθεσίας, καὶ βασιλείας οὐρανῶν κληρονομία· καὶ τὸ δὴ θειότερον, ἀγάπης Θεοῦ καὶ πατρὸς
περὶ ἡμᾶς μέγιστον σύμβολον, ἔνδειξίς τε τοῦ υἱοῦ μέχρι θανάτου πατρικῆς ὑπακοῆς,
Ἰωάν. γ. ιϛ. καὶ χορηγίας πλουσίας τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς ἡμᾶς. Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν
κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται,
Φιλιπ. β. α. ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. ὁ δὲ υἱὸς γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ, δέδωκεν
ἡμῖν τῆς κατὰ τοῦ θανάτου νίκης τρόπαιον, ἵνα σὺν αὐτῷ διὰ τῆς σοφίας τοῦ πνεύματος
προκαθελόντες τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας χειρωσώμεθα τὸν ἐχθρόν, καὶ δήσωμεν τὸν ἰσχυρόν, καὶ
δὴ ἁρπάσωμεν αὐτοῦ τὰ σκεύη, καὶ τοῦ λοιποῦ ἀφόβως ἐργασώμεθα τὸν παράδεισον τοῦ Θεοῦ,
καὶ τὸν θησαυρὸν ἀνορύξωμεν τοῦ ἀγροῦ, καὶ τὸν πολύτιμον ἐμπορευσώμεθα μαργαρίτην, ἐμπρέπειν
Ματθ. κδ λ. τῇ σφραγῖδι μέλλοντες τοῦ σταυροῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Τότε γάρ, φησι, φανήσεται
τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ. τότε πότε; ὅτε αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται,
ὅτε μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ πατρὸς ἐλεύσεται κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

χροις. τότε γὰρ οἱ τῷ σημείῳ διαπρέποντες τῷ βασιλικῷ, καὶ τὸν πολύτιμον ἑαυτοῖς κτησάμενοι μαργαρίτην, καὶ τὸ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν καλῶς διασώσαντες, ἐν νεφέλαις εἰς οὐρανοὺς ἁρπαγήσονται. Κύριος γὰρ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος φωνῆς μεγάλης, καὶ συνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἕως ἄκρων αὐτοῦ. ταῦτα ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, μᾶλλον δὲ δι' αὐτοῦ ὁ Χριστὸς ἡ ἀλήθεια εἴρηκε περὶ τῆς ἐσομένης αὐτοῦ πάλιν δευτέρας ἐλεύσεως, καὶ τοῦ προηγουμένου σημείου· τὸ δὲ νῦν τελούμενον, τύπος ἐστὶ τοῦ μέλλοντος ἐναργής. ἰδοὺ γὰρ ὑψοῦται σταυρὸς ἐπὶ γῆς, καὶ πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν, καὶ πᾶν γένος ἀνθρώπων, ἡλικία τε πᾶσα τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ κατασφραγιζομένη δοξάζει τὸν τόπον, οὗ ἔστησαν οἱ πόδες τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΛΟΓΩΝ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΚΛΟΓΑΙ,

ἤτοι ἀπανθίσματα.

ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ.

Λόγ. α.

Βουλόμενος ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ἡμῶν συνδεῖσθαι πάντας ἀλλήλοις, ἀγαπητοὶ, τοιαύτην τοῖς πράγμασιν ἐνέθηκεν ἀνάγκην, ὡς ἐν τῷ τοῦ πλησίον συμφέροντι τὸ τοῦ ἑτέρου δεδέσθαι. καὶ γὰρ ὁ γεωργὸς οὐ τοσοῦτον ἀνείρει σῖτον, ὅσον ἀρκέσαι ἑαυτῷ· ἐπεὶ πάλαι καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους ἀπώλεσεν ἄν. καὶ ὁ στρατιώτης οὐχ ἵνα ἑαυτὸν διασώσῃ παρατάττεται πρὸς κινδύνους, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰς πόλεις ἐν ἀσφαλείᾳ καταστήσῃ· καὶ ὁ ἔμπορος οὐ τοσαῦτα κομίζει, ὅσα αὐτῷ μόνῳ ἀρκέσαι, ἀλλ' ὅσα καὶ ἑτέροις πολλοῖς. ἐπεὶ γὰρ ἑτέρως οὐκ ἠνείχοντο οἱ ἄνθρωποι τὰ τοῦ πλησίον ζητεῖν, εἰ μὴ εἰς ταύτην καταστήσειε τὴν ἀνάγκην, διὰ τοῦτο οὕτως αὐτὰ συνέζευξεν ὁ Θεὸς, καὶ οὐκ ἀφίησι πρότερον ἐπὶ τὸ οἰκεῖον συμφέρον ἐλθεῖν, μὴ διὰ τῶν ἀλλοτρίων συμφερόντων ὁδεύσαντας. οὐδὲ γὰρ ἔνι σωθῆναι μὴ τοῦτο ἔχοντα· ἀλλὰ κἂν τὴν ἄκραν φιλοσοφίαν ἀσκῇς, τῶν δὲ λοιπῶν ἀπολλυμένων ἀμελῇς, οὐδεμίαν κτήσῃ παρὰ τῷ Θεῷ παρρησίαν. Ἐὰν γὰρ ψωμίσω τὰ ὑπάρχοντά μου, φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος, καὶ παραδῶ τὸ σῶμά μου, ἵνα καυθῇ, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Εἰ δὲ βούλει μαθεῖν ἡλίκον ὅπλον ἐστὶν εἰς τὸ τοὺς ἀδελφοὺς ἐπισπάσασθαι, κἂν ἄπιστοί τινες εἶεν, τὸ πρᾶον εἶναι καὶ ἥμερον, καὶ γλυκὺν περιφερόμενον τρόπον, ἄκουσον τί φησι Παῦλος, πρὸς δικαστὴν εἰσιὼν ἄπιστον κριθησόμενος· Μακάριον ἥγημαι ἐμαυτὸν μέλλων ἐπὶ σοῦ κρίνεσθαι. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν οὐ κολακεύων αὐτὸν, ἄπαγε· ἀλλὰ διὰ τῆς ἡμερότητος κερδῆσαι βουλόμενος. διὸ καὶ ἐκ μέρους ἐκέρδανε, καὶ τὸν δικαστὴν εἷλεν ὁ τέως κατάδικος εἶναι νομιζόμενος, καὶ τὴν νίκην αὐτὸς ὁ χειρωθεὶς ὁμολογεῖ λαμπρᾷ τῇ φωνῇ περιεστώτων ἁπάντων λέγων· Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν γενέσθαι. τί οὖν ὁ Παῦλος; Εὐξαίμην ἂν ἔγωγε μὴ μόνον σε, ἀλλὰ καὶ τοὺς παρόντας ἅπαντας τούτους γενέσθαι ὅπερ ἐγώ. ὅταν οὖν ἐκεῖνος μὲν τοσοῦτον ἀπαιτῇ μέτρον, ἡμεῖς δὲ μηδὲ τὸ ἔλαττον παρέχωμεν, τίνος ἐσόμεθα συγγνώμης ἄξιοι; Καὶ μὴ τὸ δεῖσθαι ἑτέρου, αἰσχρόν τι εἶναι νόμιζε· τῆς γὰρ ἀφάτου σοφίας τοῦ Θεοῦ τοῦτο γέγονεν ἔργον. Εἰ γὰρ ἀλλήλων χρῄζομεν, καὶ οὐδὲ ἡ τῆς χρείας ἀνάγκη συνάγει εἰς φιλίαν ἡμᾶς· εἰ αὐτάρκεις ἦμεν, οὐκ ἂν ἦμεν θηρία ἀπηνέστερα; βίᾳ καὶ ἀνάγκῃ ἡμᾶς συνέταξεν ὁ Θεὸς ἀλλήλοις· καὶ καθ' ἑκάστην συγκρουόμεθα ἀλλήλοις ἡμέραν. καὶ εἰ τοῦτον περιεῖλε τὸν χαλινὸν, τίς ἂν ταχέως ᾐσθάνθη

Ἐκ τῆς πρὸς Κορ. α. ἐπισ.

α. Κορ. ιγ. γ.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορ. α. ἐπ.

Πράξ. κς. β.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορ. β. ἐπ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατ᾽ Ἰωάν. εὐαγγ.

τῆς τοῦ πλησίον φιλίας; Διὰ γὰρ τοῦτο μίαν οἰκίαν ἡμῖν τὸν κόσμον ἔδωκεν ὁ Θεός, καὶ ἕνα ἀνῆψε πᾶσι λύχνον, τὸν ἥλιον· καὶ ἕνα ἐξέτεινεν ὄροφον, τὸν οὐρανόν· καὶ μίαν ἅπασι τράπεζαν, τὴν γῆν. Καὶ οὐδὲ τῷ μὲν πλουτοῦντι πλέον καὶ τιμιώτερον, τῷ πένητι δὲ εὐτελέστερον καὶ ἔλαττον ἐχαρίσατο, ἵνα πολλὴν καὶ ἀδιάσπαστον τὴν πρὸς ἀλλήλους ἕνωσιν ἔχωμεν, καὶ μή τις ἔχῃ λέγειν, ὁ δεῖνά μοι φίλος οὐκ ἔστιν, οὐδὲ συγγενής, οὐδὲ γείτων, οὐδὲ ἔχω τι κοινὸν πρὸς αὐτόν· πῶς προσομιλήσομαι; πῶς διαλέξομαι; οὐδὲ γὰρ ὅσην φίλους πρὸς φίλους ἐπιδείκνυσθαι χρὴ τὴν ἐγγύτητα, τοσαύτην ἡμᾶς ἔχειν δεῖ τὴν πρὸς ἀλλήλους οἰκείωσιν· ἀλλ᾽ ὅσην μέλος πρὸς μέλος. Καὶ ὥσπερ οὐκ ἂν δύναιο λέγειν, πόθεν μοι οἰκειότης καὶ ἐγγύτης πρὸς αὐτόν (καταγέλαστον γὰρ τοῦτο) οὕτως οὐδὲ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ δυνήσῃ τοῦτο εἰπεῖν. Εἰ γὰρ μηδὲ συγγενής, μηδὲ φίλος ἐστὶν, ἀλλ᾽ ἄνθρωπός ἐστι, τῆς αὐτῆς σοι μετέχων φύσεως, τὸν αὐτὸν ἔχων δεσπότην, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ κόσμῳ γενόμενος.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸ, Μὴ φοβοῦ ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος

Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν χρημάτων τοὺς μηδὲν ὀφείλοντας ἐπαινοῦμεν· ἐπὶ δὲ τῆς ἀγάπης, τοὺς διηνεκῶς ὀφείλοντας ἀποδεχόμεθα καὶ θαυμάζομεν. Πειθώμεθα τοίνυν, καὶ συνάπτωμεν ἑαυτοὺς ἀλλήλοις.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστ.

Κἂν βούληταί τις ἀποσχίσαι, μὴ σὺ ἀπορραγῇς, μηδὲ τὸ ψυχρὸν ἐκεῖνο φθέγξῃ ῥῆμα· ἐὰν φιλῇ με φιλῶ, ἐὰν δὲ μὴ φιλῇ με ὁ ὀφθαλμὸς ὁ δεξιός, ἐξορύττω αὐτόν. Ἀλλ᾽ ὅταν σε μὴ βούληται φιλεῖν, τότε πλείονα ἐπιδείκνυσο τὴν ἀγάπην, ἵνα αὐτὸν ἐπισπάσῃ. Καὶ γὰρ μέλος ἐστί· τὸ δὲ μέλος ὅταν ὑπό τινος ἀνάγκης ἀποσχίζηται τοῦ λοιποῦ σώματος, πάντα ποιοῦμεν ὥστε ἑνῶσαι πάλιν αὐτό, καὶ πλείονα πρόνοιαν ἐπιδεικνύμεθα τότε. Καὶ γὰρ πλείων ὁ μισθός, ὅταν μὴ βουλόμενον φιλεῖν ἐφελκύσῃ. Εἰ γὰρ ἐπὶ ἀρίστου κελεύει καλεῖν τοὺς μὴ δυναμένους ἡμῖν ἀντιδοῦναι, ἵνα αὐξηθῇ τὰ τῆς ἀντιδόσεως· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ φιλίας τοῦτο δεῖ ποιεῖν. Ὁ μὲν γὰρ φιλούμενος καὶ φιλῶν, ἀπέδωκέ σοι τὸν μισθόν· ὁ δὲ φιλούμενος καὶ μὴ φιλῶν, τὸν Θεὸν ἀνθ᾽ ἑαυτοῦ σοι χρεώστην κατέστησε. Καὶ χωρὶς δὲ τούτων, ὅταν μὲν φιλῇ σε, οὐ πολλῆς δεῖται τῆς σπουδῆς· ὅταν δὲ μὴ φιλῇ, τότε σου χρείαν ἔχει τῆς ἀντιλήψεως. Μὴ τοίνυν τὴν αἰτίαν τῆς σπουδῆς, αἰτίαν ποιοῦ ῥᾳθυμίας, μηδὲ λέγε, ὅτι ἐπειδὴ νοσεῖ, διὰ τοῦτο αὐτὸν ἀμελῶ (καὶ γὰρ νόσος ἐστὶν ἡ κατάψυξις τῆς ἀγάπης) ἀλλὰ σὺ θερμαίνων τὸ καταψυχθέν. Τὸ γὰρ σφόδρα φιλεῖσθαι ἐθέλειν, ἀπὸ τοῦ σφόδρα φιλεῖν γίνεται. Ὅταν μὲν γὰρ μὴ σφόδρα περί τινα ὦμεν διακείμενοι, οὐδὲ τῆς παρ᾽ ἐκείνου σφόδρα δεόμεθα φιλίας, κἂν μέγας ᾖ, κἂν περιφανής. Ὅταν δὲ θερμῶς τινα καὶ γνησίως φιλῶμεν, κἂν εὐτελὴς ᾖ, κἂν μικρὸς ὁ φιλούμενος, μεγίστην τιθέμεθα δόξαν, τὸ παρ᾽ ἐκείνου φιλεῖσθαι. Εἰ δὲ ἀδελφῷ χρήσασθαι οὐκ οἶδας, πότε δυνήσῃ ἀλλοτρίῳ χρήσασθαι καλῶς; Εἰ τὸ μέλος τὸ σὸν οὐκ ἐπίστασαι μεταχειρίσαι, πότε τὸν ἔξωθεν ἐπισπάσασθαι δυνήσῃ, καὶ συνάψαι ἑαυτῷ;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορινθ. α. ἐπιστ.

Βούλει μὴ ἀκούειν κακῶς; οὐκοῦν μηδὲ λέγε. Ἐπιθυμεῖς ἐπαινεῖσθαι; οὐκοῦν ἐγκωμίαζε. Ἐλεεῖσθαι βούλει; οὐκοῦν ἐλέει. Συγγνώμης θέλεις τυχεῖν; οὐκοῦν μεταδίδου. Θέλεις μὴ πλεονεκτεῖσθαι; οὐκοῦν μὴ ἅρπαζε. Τοιοῦτοι περὶ τοὺς πλησίον γινώμεθα, οἵους περὶ ἡμᾶς ἐκείνους εἶναι βουλόμεθα.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὸ, Μὴ φοβοῦ ὅταν πλουτήσῃ

Ὥσπερ γὰρ ψυχὴ ἄνευ σώματος οὐ καλεῖται ἄνθρωπος, οὐδὲ αὖ σῶμα ἄνευ ψυχῆς· οὕτως οὐδὲ ἀγάπη πρὸς Θεόν, ἐὰν μὴ ἔχῃ ἀκόλουθον καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην.

Ἐκ τῶν λόγων τῶν εἰς ἀνδριάντ.

Βούλει θεραπεύειν τὸν δεῖνα; οὐ κωλύω, ἀλλὰ μὴ εἰς ἑτέρου λύπην. Οὐ γὰρ ἵνα κατ᾽ ἀλλήλων συνταττώμεθα διδάσκαλοι ἡμῖν ἐδόθησαν, ἀλλ᾽ ἵνα πάντες ἀλλήλοις συναπτώμεθα.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. (ἄλ. Ματθ.) εὐαγγ.

Διὰ τί εἷς εἶ; διὰ τί οὐκ ἐργάζῃ πολλούς; διὰ τί μὴ γίνῃ δημιουργὸς ἀγάπης; διὰ τί μὴ κατασκευάζεις φιλίαν, τὸ μέγιστον τῆς ἀρετῆς ἐγκώμιον; ὥσπερ γὰρ τὸ ἐκ συνθήκης εἶναι κακοὺς μᾶλλον παροξύνει τὸν Θεόν, οὕτω τὸ ἐν ὁμονοίᾳ εἶναι ἀγαθοὺς μᾶλλον εὐφραίνει. Μὴ γίνου μετὰ πολλῶν ἐπὶ κακίᾳ. Κατασκεύασόν σοι φίλους περὶ τῶν οἰκείων, περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. Εἰ ὁ εἰρηνοποιὸς υἱὸς Θεοῦ, καὶ ὁ φίλους κατασκευάζων πόσῳ μᾶλλον; Εἰ ὁ καταλλάττων μόνον υἱὸς Θεοῦ καλεῖται, ὁ τοὺς καταλλαττομένους φίλους

ποιῶν

γρ. φιλοῦμεν

γρ. δ

γρ. σφοδρῶς

γρ. αὐτό

παιδός, τίνος οὐκ ἐσμὲν ἄξιοι; Εἰ γὰρ ὁ μὲν διάβολος ἐχθροὺς ἡμᾶς κελεύει πᾶσι γίνεσθαι, ὁ δὲ Θεὸς ἅπαντας ἀσπάζεσθαι καὶ φιλεῖν· καὶ ὁ μὲν τῷ πηλῷ καὶ τῇ πλινθείᾳ προσηλώσας (τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ πλοῦτος, οὐδὲ τὰς ῥῖνας ἀφίησιν ἀναπνεῦσαι μικρόν) ὁ δὲ τῆς μὲν δουλείας ταύτης καὶ ἀνονήτου φροντίδος ἀφίησι, κελεύει δὲ συνάγειν τὸν θησαυρὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, οὐκ ἐκ τῆς εἰς ἑτέρους ἀδικίας, ἀλλ' ἐκ τῆς οἰκείας δικαιοσύνης· κἀκεῖνος μετὰ τοὺς πολλοὺς ἱδρῶτας καὶ τὰς ταλαιπωρίας, οὐ μόνον οὐ δύναται προστῆναι κολαζομένοις ἡμῖν ἐκεῖ, καὶ κακῶς πάσχουσι διὰ τοὺς αὐτοῦ νόμους, ἀλλὰ καὶ ἐπιτείνει τὴν φλόγα· οὗτος δὲ καὶ ποτήριον ἡμῖν ἐπιτάξας δοῦναι ψυχροῦ, οὐδὲ τούτου τὸν μισθὸν καὶ τὴν ἀμοιβὴν ἀφίησιν ἡμᾶς ἀπολέσαι ποτέ, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς ἀποδίδωσι τῆς δαψιλείας· πῶς οὐκ ἐσχάτης ἀνοίας, τὴν οὕτω προσηνῆ δεσποτείαν, καὶ τοσούτων γέμουσαν ἀγαθῶν μὴ φιλοῦντας, ἀγρίῳ τῳ καὶ ἀγνώμονι δουλεύειν τυράννῳ, καὶ οὐδὲν ἕτερον ἐνταῦθα, ἢ τὸ ἐκεῖ δυναμένῳ τοὺς πειθομένους αὐτῷ καὶ προσέχοντας ὠφελεῖν; Μὴ τοίνυν δυσχεραίνετε τοῖς εἰρημένοις· καὶ γὰρ ἐγὼ τὸν φιλοῦντά με, οὐχ ὅταν ἐπαινῇ με μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐγκαλῇ διορθοῦσθαι, τότε φαίην ἂν μάλιστά με φιλεῖν. Τὸ μὲν γὰρ ἁπλῶς πάντα ἐπαινεῖν, καὶ τὰ καλῶς ἔχοντα, καὶ τὰ μὴ καλῶς, οὐκ ἔστι φιλοῦντος, ἀλλ' ἀπατεῶνος καὶ εἴρωνος· τὸ δὲ ἐπαινεῖν μὲν ἄν τι τῶν δεόντων γίνηται, ἐγκαλεῖν δὲ ἄν τι διαμάρτηται, τοῦτο φίλου καὶ κηδεμόνος ἐστί. Τὸν μὲν οὖν ἐχθρὸν οὐδὲ ἐπαινοῦντα δέχομαι· τὸν δὲ φίλον καὶ ἐγκαλοῦντα προσίεμαι· ἐκεῖνος, κἂν φιλῇ με, ἀηδής ἐστιν· οὗτος, κἂν τραυματίζῃ με, ποθεινός ἐστιν. Ἀξιοπιστότερα γάρ, φησί, τραύματα φίλου, ἢ ἑκούσια φιλήματα ἐχθροῦ. Ὁ μὲν γὰρ κἂν δικαίως, κἂν ἀδίκως ἐγκαλῇ, οὐκ ὀνειδίσαι, ἀλλὰ διορθῶσαι βουλόμενος τοῦτο ποιεῖ· ὁ δὲ κἂν δικαίως ἐγκαλῇ, οὐχὶ διορθῶσαι, ἀλλ' ἐκπομπεῦσαι μᾶλλον σπουδάζων τοὺς ἐλέγχους ἐπάγει. Ὥστε οὐδὲν ὁμονοίας ἴσον, ἀγαπητοί· ὁ γὰρ εἷς, πολλοστός ἐστιν οὕτως. Ἂν γὰρ ὁμόψυχοι ὦσι δύο ἢ δέκα, οὐκέτι εἷς ἐστιν ὁ εἷς, ἀλλὰ δεκαπλάσιος ἕκαστος αὐτῶν γίνεται· καὶ εὑρήσεις ἐν τοῖς δέκα τὸν ἕνα, καὶ ἐν τῷ ἑνὶ τοὺς δέκα· κἂν ἐχθροὺς ἔχωσιν, ὁ τῷ ἑνὶ προσβάλλων, ὡς τοῖς δέκα προσβάλλων, οὕτως ἁλίσκεται. Ἠπόρησεν ὁ εἷς, ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐν ἀπορίᾳ· τῷ γὰρ μείζονι μέρει τὸ ἀπορῶν συσκιάζεται. Ἕκαστος τούτων εἴκοσι χεῖρας ἔχει καὶ εἴκοσι ὀφθαλμούς, καὶ πόδας τοσούτους, καὶ ψυχὰς ἔχει δέκα. Οὐ γὰρ τοῖς ἑαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκείνων ἐργάζεται πάντα. Εἰ δὲ καὶ ἑκατὸν γένοιντο, τὸ αὐτὸ ἔσται πάλιν. Ὁ αὐτὸς καὶ ἐν Περσίδι, καὶ ἐν Ῥώμῃ δύναται εἶναι, καὶ ὅπερ ἡ φύσις οὐ δύναται, ἴσχυσεν ἡ τῆς ἀγάπης δύναμις. Ἐὰν οὖν χιλίους ἔχῃ φίλους ἢ δισχιλίους, ἐννόησον ποῦ πάλιν ἀναβήσεται τὰ τῆς δυνάμεως. Τὸ γὰρ θαυμαστὸν τοῦτό ἐστι, τὸ χιλιοστὸν ποιῆσαι τὸν ἕνα. Τίνος οὖν ἕνεκεν οὐ κτώμεθα τὴν δύναμιν τῆς ἀγάπης, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ ἑαυτοὺς καθιστῶμεν; μέχρι τίνος εἷς ἕνα καὶ δύο προσεισποιούμεθα αὐτῶν; κἂν γὰρ πένης ᾖ ὁ φίλους κεκτημένος, πολλῷ τῶν πλουσίων εὐπορώτερος καθέστηκεν. Ἅπερ γὰρ αὐτὸς ὑπὲρ ἑαυτοῦ εἰπεῖν οὐκ ἐπιχειρεῖ, ταῦτα ὁ φίλος ἀντ' ἐκείνου ἐρεῖ· καὶ ὅσα οὐ δύναται ἑαυτῷ χαρίσασθαι, δι' ἑτέρου χαρίσεται. Καὶ οὐκ ἔστι παθεῖν κακῶς, τὸν ὑπὸ τοσούτων δορυφόρων φυλαττόμενον· οὐ γὰρ τοιοῦτοι τοῦ βασιλέως οἱ σωματοφύλακες ἀκριβεῖς, ὡς οὗτοι. Οἱ μὲν γὰρ ἀνάγκῃ καὶ φόβῳ τὴν φυλακὴν ἐπιδείκνυνται, οἱ δὲ εὐνοίᾳ καὶ ἀγάπῃ. Κἀκεῖνος μὲν τοὺς φύλακας αὐτοῦ δέδοικεν, οὗτος δὲ τούτοις μᾶλλον ἢ ἑαυτῷ θαρρεῖ.

Καὶ ἄλλως· ποῖον οὕτω τεῖχος ἀρραγὲς (ἁρμονίᾳ λίθων εὐμεγεθῶν ὠχυρωμένον ἀπόρθητον γίνεται ταῖς τῶν ἐχθρῶν ἐφόδοις) ὡς τὸ σύστημα τῶν ἀλλήλους ἀγαπώντων, καὶ ἐν ὁμοφροσύνῃ συνεσφιγμένων; Τὰς γὰρ τοῦ διαβόλου προσβολὰς ἀποκρούεται. Καὶ μάλα εἰκότως. Οἱ γὰρ μετ' ἀλλήλων κατ' ἐκείνου συστρατευόμενοι, καὶ μὴ μετ' ἐκείνου κατ' ἀλλήλων ἀντιταττόμενοι, ἀχείρωτοι γίνονται τοῖς αὐτοῦ μηχανήμασι, τὰ λαμπρὰ τῆς ἀγάπης ἐγείροντες τρόπαια. Καὶ καθάπερ αἱ τῆς λύρας νευραὶ πολλαὶ μὲν οὖσαι, εἰς μίαν δὲ νεύουσαι συμφωνίαν, τερπνότατόν τι μέλος ἠχοῦσιν· οὕτως οἱ πρὸς μίαν συγκεκροτημένοι γνώμην, εὔηχον

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Ἐκ τοῦ λόγου, ὅτι χρήσιμον φέρειν ἐλέγχους.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγ.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ περὶ τῆς τελείας ἀγάπης.

Ἐκ τῆς πρὸς Θεσσαλον. α. ἐπισ.

ἀνακρούονται τῆς ἀγάπης τὸν φθόγγον. Καὶ γὰρ οὐδὲν τῆς ἀγάπης γλυκύτερον γένοιτ' ἄν· τί γὰρ οὐκ ἂν ἐργάσαιτο φίλος γνήσιος; πόσην μὲν οὐκ ἂν ἐμποιήσειεν ἡδονήν; πόσην δὲ ὠφέλειαν; πόσην δὲ ἀσφάλειαν; κἂν μυρίους θησαυροὺς εἴποις, οὐδὲν ἀντάξιον γνησίου φίλου. Καὶ καθάπερ τὰ λαμπρὰ τῶν σωμάτων αἴγλην ἀπορρεῖ πρὸς τοὺς πλησίον τόπους, οὕτω καὶ φίλοι, οἷς ἂν παραγένωνται τόποις, τὴν ἑαυτῶν χάριν ἀφιᾶσι. κρεῖσσον οὖν ἐν σκότῳ διάγειν, ἢ φίλων εἶναι χωρίς. οὐ γὰρ οὕτω πυρετὸς καταικίζειν εἴωθε σώματος φύσιν, ὡς τὰς ψυχὰς τὸ κεχωρίσθαι τῶν φιλουμένων.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγ.

Τοιοῦτον γάρ ἐστιν ὁ τῆς ἀγάπης ἔρως, ὡς τοὺς μὴ συμπαρόντας ἡμῖν, ἀλλ' ἀπόντας, ποθουμένους δὲ, καθ' ἑκάστην φαντάζεσθαι ποιεῖν ἡμᾶς τὴν ἡμέραν· καὶ τῶν μὲν ἐν χερσὶ πάντων ἀφίστησι, μόνῳ δὲ τῷ ποθουμένῳ προσδεσμεῖ τὴν τοῦ φιλοῦντος ψυχήν. Εἰ δὲ ἀγαπώμενόν τις ὁρᾶν, μᾶλλον δὲ μεμνημένος τούτου διανίσταται τῇ ψυχῇ, καὶ ὑψηλὸς γίνεται τὴν διάνοιαν, καὶ πάντα εὐκόλως φέρει ἐντρυφῶν τῇ μνήμῃ· ὁ τὸν ὄντως ἀγαπῆσαι ἡμᾶς καταξιώσαντα ἔχων ἐν διανοίᾳ, καὶ μεμνημένος αὐτοῦ, πότε ἢ λυπηροῦ τινος αἰσθήσεται, ἢ φοβερόν τι καὶ ἐπικίνδυνον φοβηθήσεται; οὐδέποτε.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορ. β. ἐπισ.

Εἰ γὰρ παρὰ ἀνθρώπων δυνατῶν ἀγαπώμενοι φοβεροὶ πᾶσίν ἐσμεν, πολλῷ μᾶλλον παρὰ τοῦ Θεοῦ. κἂν γὰρ χρήματα δέῃ, κἂν σώματα, κἂν αὐτὴν τὴν ψυχὴν ὑπὲρ ταύτης δοῦναι τῆς ἀγάπης, μὴ φεισώμεθα. οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ διὰ ῥημάτων λέγειν, ὅτι ἀγαπῶμεν, ἀλλὰ χρὴ καὶ τὴν ἐκ τῶν πραγμάτων δεικνύειν ἀπόδειξιν. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς διὰ τῶν ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν πραγμάτων ἔδειξε τὴν ἀγάπην.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Τιμ. α. ἐπισ.

Εἰ γὰρ ἐν ταῖς τῶν μεγάλων οἰκίαις οἰκέτης ὁ τὰ αὐτοῦ, τοῦ δεσπότου ποιησάμενος, οὐ τὰ αὐτοῦ τοῦ δεσπότου πεποίηκεν, ἀλλὰ τὰ τοῦ δεσπότου, ἑαυτοῦ, καὶ ὁμοίως αὐτῷ τοῖς ἐκείνου κέχρηται, καὶ πολλοὶ τῶν οἰκετῶν μᾶλλον αὐτὸν δεδοίκασιν, ἢ ἐκεῖνον· καὶ ἐπεὶ τῶν ἑαυτοῦ κατεφρόνησεν, οὐχὶ κατεφρόνησε τῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον μειζόνων ἐπέτυχε· πολλῷ μᾶλλον ἐν τοῖς πνευματικοῖς. μὴ τοίνυν φροντίζωμεν τῶν ὑμετέρων, ἵνα φροντίζωμεν τῶν ἡμετέρων· ἀλλὰ καταφρονῶμεν αὐτῶν, ἵνα κτησώμεθα αὐτά. ἂν γὰρ ἡμεῖς αὐτῶν καταφρονήσωμεν, ὁ Θεὸς αὐτῶν ἐπιμελήσεται· ἂν δὲ ἡμεῖς αὐτῶν ἐπιμελώμεθα, ὁ Θεὸς αὐτῶν καταφρονήσει.

γρ. τῶν αὐτῶν

Ἐκ τῆς πρὸς Ὀλυμπιάδα β. ἐπισ.

Εἴ τις οὖν φιλεῖν ἐθέλει γνησίως, καὶ δύναμιν ἀγάπης ἐπίστασθαι, ἐπὶ τὸν ταύτης τρόφιμον, τὸν μακάριον Παῦλον δραμέτω, κἀκεῖνος αὐτὸν διδάξει, ἡλίκος ἐστὶν ἆθλος ἐνεγκεῖν χωρισμὸν φιλουμένου, καὶ ἡλίκης δεόμενον ψυχῆς. οὗτος γὰρ, οὗτος ὁ τὴν σάρκα ἀποδυσάμενος, καὶ τὸ σῶμα ἀποθέμενος, καὶ γυμνῇ σχεδὸν τὴν οἰκουμένην περιιὼν τῇ ψυχῇ, καὶ πᾶν πάθος ἐξορίσας τῆς διανοίας, καὶ τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων τὴν ἀπάθειαν μιμούμενος, τὰ μὲν ἄλλα πάντα ῥᾳδίως ἔφερεν, ὡς ἐν ἀλλοτρίῳ πάσχων σώματι, καὶ δεσμωτήρια, καὶ ἁλύσεις, καὶ ἀπαγωγὰς, καὶ μάστιγας, καὶ ἀπειλὰς, καὶ θάνατον, καὶ πᾶν κολάσεως εἶδος· μιᾶς δὲ ψυχῆς ἀγαπωμένης παρ' αὐτοῦ χωρισθεὶς, οὕτω συνεχύθη καὶ διεταράχθη, ὡς, ἐν ᾗ τὸν ἀγαπώμενον προσδοκῶν ἰδεῖν οὐχ εὗρεν, εὐθέως καὶ τῆς πόλεως ἀποπηδῆσαι. τί τοῦτο, ὦ μακάριε Παῦλε; ξύλῳ μὲν δεδεμένος, καὶ δεσμωτήριον οἰκῶν, καὶ μάστιγας ἔχων ἐπικειμένας, καὶ τὰ νῶτα αἵματι περιρρεόμενος, καὶ ἐμυσταγώγεις, καὶ ἐβάπτιζες, καὶ θυσίαν προσῆγες, καὶ ἑνὸς οὐ κατεφρόνησας μέλλοντος σώζεσθαι· εἰς δὲ τὴν Τρωάδα ἐλθὼν, καὶ τὴν ἄρουραν εὑρὼν ἐκκεκαθαρμένην καὶ ἑτοίμην οὖσαν τὰ σπέρματα δέξασθαι τοσοῦτον ἔρριψας ἀπὸ τῶν χειρῶν κέρδος, καὶ ἀπεπήδησας εὐθέως; ναί, φησι. πολλῇ γὰρ κατειχόμην ἀθυμίας τυραννίδι, καὶ σφόδρα μου συνέχεε τὴν διάνοιαν ἡ Τίτου ἀπουσία· καὶ οὕτω μου ἐκράτησε καὶ περιεγένετο, ὡς ἀναγκάσαι τοῦτο ποιῆσαι. Εἶδες πῶς μέγιστος ἆθλος τὸ δυνηθῆναι ἐνεγκεῖν πράως ἀγαπωμένου χωρισμόν; πῶς ὀδυνηρὸν πρᾶγμα καὶ πικρόν; πῶς ὑψηλῆς δεόμενον καὶ νεανικῆς ψυχῆς; οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ τοῖς ἀγαπῶσι μόνον τὸ τῇ ψυχῇ συνδεδέσθαι, οὐδὲ ἀπαρκοῦνται τούτῳ εἰς παραμυθίαν, ἀλλὰ καὶ σωματικῆς δέονται παρουσίας· κἂν μὴ τοῦτο προσῇ, οὐ μικρὸν τῆς εὐφροσύνης ὑποτέμνεται μέρος.

γρ. ἀπελθ. ἄλλ. ὑπελθ.

ρος. Βαβαὶ τοῦ διαπύρου ἔρωτος τῆς ἀγάπης. ὁ πυρὸς καταπολμῶν Παῦλος, ὁ ἀδαμάντινος, ὁ στερρὸς, ὁ ἀκλινὴς, ὁ ἀκαμπὴς, ὁ λέγων, Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλῖψις, ἢ στενοχωρία, ἢ λιμὸς, ἢ διωγμὸς, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα; ὁ γῆς καὶ θαλάττης καταπολμῶν, ὁ τῶν ἀδαμαντίνων τοῦ θανάτου πυλῶν καταγελῶν, ἐπειδὴ τινῶν ἀγαπητῶν εἶδε δάκρυα, οὕτω κατεκλάσθη καὶ συνετρίβη, ὡς μηδὲ κρύψαι τὸ πάθος, ἀλλ' εἰπεῖν εὐθέως· Τί ποιεῖτε κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ὢ τοῦ θαύματος. ἄβυσσος αὐτὸν οὐ συνέτριψεν ὑδάτων, καὶ μικρὰ δάκρυα συνέτριψε καὶ συνέκλασε; τί ποιεῖτε κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; τί λέγεις, εἰπέ μοι; ἐκείνην τὴν ἀδαμαντίνην ψυχὴν συντρίψαι δάκρυα ἴσχυσε; ναὶ, φησί· πολλὴ γὰρ ἡ τῆς ἀγάπης ἰσχύς· αὕτη μου περιγίνεται καὶ κρατεῖ· πρὸς πάντα γὰρ ἀντέχω, πλὴν τῆς ἀγάπης. Τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγείη; τίς οὐκ ἂν θαυμάσειε; μᾶλλον δὲ τίς κατ' ἀξίαν ἐκπλαγείη καὶ θαυμάσειεν ἂν τὴν γενναίαν ἐκείνην καὶ οὐρανομήκη τοῦ Παύλου ψυχὴν, ὅτι δεδεμένος καὶ καθειργμένος ἀπὸ τοσούτου διαστήματος Φιλιππησίοις ἐπέστελλεν; ἴστε γὰρ ὅσον τὸ μέσον Μακεδονίας καὶ Ῥώμης. ἀλλ' οὔτε τῆς ὁδοῦ τὸ μῆκος, οὔτε τοῦ χρόνου τὸ πλῆθος, οὔτε ὁ τῶν πραγμάτων ὄχλος, οὔτε ὁ κίνδυνος, καὶ τὰ ἐπάλληλα δεινὰ, οὔτε ἄλλο οὐδὲν, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν μνήμην ἐξέβαλε τῶν μαθητῶν, ἀλλ' εἶχεν αὐτοὺς ἅπαντας ἐν διανοίᾳ· καὶ οὐχ οὕτως αὐτοῦ ταῖς ἁλύσεσιν αἱ χεῖρες ἐδέδεντο, ὡς τῷ πόθῳ τῶν μαθητῶν ἡ ψυχὴ συνεδέδετο καὶ προσήλωτο. καὶ καθάπερ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν θρόνον ἀναβὰς ὑπὸ τὴν ἕω, καὶ καθίσας ἐν ταῖς βασιλικαῖς αὐλαῖς, μυρίας εὐθέως δέχεται πανταχόθεν ἐπιστολάς· οὕτω δὴ καὶ οὗτος, καθάπερ ἐν ταῖς βασιλικαῖς αὐλαῖς τῷ δεσμωτηρίῳ καθήμενος, πολλῷ πλείους καὶ ἐδέχετο καὶ ἔπεμπε συνεχῶς τὰ γράμματα τῶν πανταχόθεν ἐπὶ τὴν ἐκείνου σοφίαν, ὑπὲρ τῶν καθ' ἕκαστον πραγμάτων ἀναφερόντων ἁπάντων· καὶ τοσούτῳ πλείονα πράγματα τοῦ βασιλέως ᾠκονόμει, ὅσῳ καὶ μείζονα ἀρχὴν ἐμπεπίστευτο. Τοιαύτη γὰρ ἡ τῆς ἀγάπης ἐστὶ δύναμις, ὡς οὐ τοὺς παρόντας μόνον καὶ πλησίον ὄντας ἡμῖν καὶ ὁρωμένους, ἀλλὰ καὶ τοὺς μακρὰν ἀφεστῶτας περιλαμβάνειν καὶ συγκολλᾶν καὶ συνδεῖν, καὶ οὔτε χρόνων πλῆθος, οὔτε ὁδῶν διάστημα, οὔτε ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν, ψυχῆς φιλίαν δύναιτ' ἂν διακόψαι καὶ διατεμεῖν. Καὶ γὰρ οὕτω δεῖ φιλεῖν τὸν φιλοῦντα, ὡς, εἰ καὶ τὴν ψυχὴν αἰτηθῇ, καὶ δυνατὸν ᾖ, μὴ κωλῦσαι. οὐδὲν γὰρ ἀντάξιον γνησίου φίλου. ἥδεται γὰρ ὁ φιλῶν ὁρῶν τὸν φιλούμενον, καὶ διαχεῖται, συμπλέκεται αὐτῷ συμπλοκήν τινα κατὰ τὴν ψυχὴν, ἄρρητον ἔχουσαν τὴν ἡδονήν. κἂν ἀναμνησθῇ μόνον αὐτοῦ, διεγέρθη τῇ διανοίᾳ καὶ ἀνεπτερώθη, κἂν βλέπῃ τοῦτον καθ' ἑκάστην ἡμέραν, οὐ κορέννυται, οὐδέν ἐστιν αὐτῷ ὅπερ μὴ ἔστι ἐκείνου· ταῦτα αὐτῷ ἐπεύχεται ἅπερ καὶ ἑαυτῷ. οἶδα ἐγώ τινα, ὃς ὑπὲρ φίλου τοὺς ἁγίους ἄνδρας παρακαλῶν, παρεκάλει πρότερον εὔχεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τότε ὑπὲρ ἑαυτοῦ. οἶδα καὶ Παῦλον τὴν ψυχὴν ἡδέως διδόντα τὴν ἑαυτοῦ, καὶ μὴ αἰτηθέντα, καὶ εἰς γέενναν ἐμπίπτειν ὑπὲρ τῶν φιλουμένων εὐχόμενον. Οὕτω γὰρ χρὴ φιλεῖν διαθέσει πεπυρωμένῃ, ὡς μὴ δοκεῖν ὀφειλέτην ἔχειν τὸν φιλούμενον, ἀλλ' αὐτὸς αὐτῷ ὀφειλέτης εἶναι ἐν τῷ ὀφειλέτην ἔχειν ἐκεῖνον. ὁ γὰρ ἀγαπῶν οὐκ ἐπιτάττειν βούλεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπιτάττεσθαι· καὶ χαίρει μᾶλλον ἐπιταττόμενος, ἤπερ ἐπιτάττων. ὁ ἀγαπῶν χαρίζεσθαι βούλεται μᾶλλον, ἢ χάριν λαμβάνειν· θέλει γὰρ ὀφειλέτην ἔχειν τὸν φίλον, ἤπερ αὐτὸς ὀφείλειν ἐκείνῳ. ὁ ἀγαπῶν καὶ βούλεται χαρίζεσθαι τῷ ἀγαπωμένῳ, καὶ οὐ βούλεται δοκεῖν χαρίζεσθαι· καὶ ἄρχειν αὐτὸς εὐεργεσίας, καὶ μὴ δοκεῖν ἄρχειν εὐεργεσίας. Καὶ μή μοι τοὺς ἁπλῶς φίλους ἐννοεῖτε, τοὺς κοινωνοὺς τῆς τραπέζης, καὶ ἀπὸ προσηγορίας μόνης φίλους λογιζομένους. Εἴ τις ἔχει φίλον, οἷον λέγω, ἐπιγνώσεται τὰ ῥήματα. τῆς γὰρ παρούσης ζωῆς φίλος ἡδύτερος. πολλοὶ γοῦν μετὰ τὴν τῶν φίλων τελευτὴν, ηὔξαντο μηκέτι ζῆσαι λοιπόν· καὶ γὰρ ὄντως καὶ τοῦ φωτὸς αὐτοῦ ποθεινότερος ὁ φίλος. βέλτιον γὰρ ἡμῖν σβεσθῆναι

τὸν

Ἐκ τῆς πρὸς Θεσσαλ. α'.
Ῥωμ. η. λε.

Πράξ. κα. ιγ.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ πρὸς τοὺς μὴ εἰς δέον χρωμένους τῷ ἀποστολικῷ ῥητῷ· Εἴτε προφάσει, εἴτε

Ἐκ τοῦ λόγου εἰς νεωστὶ χειροτονοῦσι.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Θεσσαλονικεῖς α'. ἐπιστ.

Ἐκ τοῦ λόγου περὶ τελείας ἀγάπης.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Θεσσαλ. α'. ἐπιστ.

ἡλίου, ἢ φίλων ἀποστερηθῆναι. πολλοὶ γὰρ τὸν ἥλιον ὁρῶντες ἐν σκότῳ εἰσί· φίλων δὲ εὐποροῦντες, οὐδ' ἂν ἐν θλίψει γένοιντο. Εἰ δὲ ἴσως σε φιλία βλάπτει, ἔκκοπτε ἀπὸ σοῦ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

εἰ γὰρ ἕνα τῶν ἡμετέρων μελῶν πολλάκις ἀποτέμνομεν, ὅταν αὐτά τε ἀνιάτως ἔχῃ, καὶ τοῖς λοιποῖς λυμαίνηται· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦτο ποιεῖν χρή. οὐδὲν γὰρ οὕτω βλαβερὸν, ὡς συνουσία πονηρά. ὅσα γὰρ ἀνάγκη μὴ δύναται, δύναται φιλία πολλάκις εἰς βλάβην καὶ ὠφέλειαν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Τιμοθ. α. γ.

Ὁ δὲ τοῖς ἐχθροῖς τοῦ βασιλέως συμφιλιάζων, οὐ δύναται φίλος τοῦ βασιλέως εἶναι· τῆς γὰρ φιλίας τῆς διὰ τὸν Χριστὸν τὸ μῖσος τὸ δι' αὐτὸν πολλῷ βέλτιον. ὅταν μὲν γὰρ φιλώμεθα διὰ τὸν Θεὸν, ἡμεῖς ὀφειλέται αὐτοῦ ἐσμεν τῆς τιμῆς· ὅταν δὲ μισώμεθα, αὐτὸς ἡμῖν ὀφειλέτης ἐστὶ τῆς τιμῆς.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ῥωμαίους.

Ὅσοι τοίνυν μηδὲ χρημάτων διὰ τὸν Χριστὸν καταφρονοῦμεν, μᾶλλον δὲ δι' ἡμᾶς, φρίξωμεν τὸν περὶ τὸν Χριστὸν τοῦ Παύλου φίλτρον ἐν διανοίᾳ λαμβάνοντες. οὐδὲ γὰρ τὸν Χριστὸν οὕτως ἐφίλει διὰ τὰ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ δι' αὐτὸν τὰ ἐκείνου· καὶ ἓν ἐδεδοίκει μόνον, τὸ μὴ τῆς ἀγάπης ἐκπεσεῖν τῆς πρὸς ἐκεῖνον. τοῦτο γὰρ αὐτῷ καὶ γεέννης φοβερώτερον ἦν· ὥσπερ καὶ τὸ μένειν ἐν αὐτῇ βασιλείας ποθεινότερον. ὅταν μὲν οὖν ἐκεῖνος διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ πόθον, καὶ εἰς γέενναν καταδέχεται ἐμπεσεῖν, καὶ βασιλείας ἐκπεσεῖν, εἴγε ἀμφότερα ταῦτα προὔκειτο, ἡμεῖς δὲ μηδὲ τοῦ παρόντος καταφρονῶμεν βίου, ἆρα ἄξιοι τῶν γοῦν ὑποδημάτων ἐσμὲν λοιπὸν τῶν ἐκείνου, τοσοῦτον ἀφεστηκότες αὐτοῦ τῆς μεγαλονοίας;

Ἐκ τῆς πρὸς Κορ. α ἐπ. ὁμιλ. λϛ.

Ματθ. ι. λθ.

Ματθ. ι. λϐ.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν, Ὃς ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν· καὶ, Ὃς ἐὰν ὁμολογήσῃ με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. καὶ γὰρ πολὺς ὁ τοῦ κατορθώματος τούτου πόνος, καὶ αὐτὴν σχεδὸν ὑπερβαίνων τὴν φύσιν· καὶ τοῦτο ἴσασιν οἱ καταξιωθέντες τῶν στεφάνων τούτων καλῶς. λόγος γὰρ οὐδεὶς αὐτὸ παραστῆσαι δυνήσεται, οὕτω γενναίας τὸ πρᾶγμά ἐστι ψυχῆς, καὶ μεθ' ὑπερβολῆς θαυμαστόν. ἀλλ' ὅμως τὸ θαυμαστὸν τοῦτο οὐδὲν μέγα ἔφησεν ὠφελεῖν ἀγάπης χωρὶς ὁ Παῦλος, κἂν τὴν ἀκτημοσύνην συνεζευγμένην ἔχῃ. Τίνος οὖν ἕνεκεν οὕτως εἴρηκε, τοῦτο ἤδη δεῖξαι πειράσομαι, πρότερον ἐκεῖνο ζητήσας, πῶς ὁ τὰ ὑπάρχοντα ψωμίζων πάντα δύναται μὴ ἔχειν ἀγάπην. τὸν μὲν γὰρ ἕτοιμον ὄντα καίεσθαι, καὶ τὰ χαρίσματα ἔχοντα, ἐγχωρεῖ ἴσως καὶ μὴ ἀγαπῆσαι· ὁ δὲ μὴ μόνον διδοὺς τὰ ὑπάρχοντα, ἀλλὰ καὶ ψωμίζων, πῶς οὐκ ἀγαπᾷ; τί οὖν ἐστιν εἰπεῖν; ἢ ὅτι τὸ οὐκ ὂν ὡς ὂν ὑπέθετο, ὅπερ ἀεὶ φιλεῖ ποιεῖν, ὅταν τὴν ὑπερβολὴν παραστῆσαι βουληθῇ· ὡς ὅταν Γαλάταις γράφων λέγῃ· Ἐὰν ἡμεῖς, ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν, παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. καίτοι οὔτε αὐτὸς, οὔτε ἄγγελος ἔμελλε τοῦτο ποιεῖν· ἀλλ' ἵνα δείξῃ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ πράγματος, καὶ τὸ μηδὲ ὅλως ἐσόμενον τέθεικε.

Ῥωμ. η. λθ.

καὶ πάλιν ὅταν Ῥωμαίοις ἐπιστέλλῃ καὶ λέγῃ· Οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαὶ, οὔτε δυνάμεις δυνήσονται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ. οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἔμελλον ποιεῖν ἄγγελοι, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα τὸ μὴ ὂν ὑποτίθεται· ὥσπερ οὖν καὶ τὸ ἑξῆς λέγων· οὔτε κτίσις ἑτέρα· καίτοιγε ἑτέρα οὐκ ἔστι κτίσις, πᾶσαν γὰρ αὐτὴν περιέλαβε, καὶ τὰ ἄνω, καὶ τὰ κάτω πάντα εἰπών· ἀλλ' ὅμως καὶ ἐνταῦθα τὸ μὴ ὂν κατὰ ὑπόθεσιν τίθησιν, ὥστε δεῖξαι τὸν μεθ' ὑπερβολῆς αὐτοῦ πόθον· οὕτω καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ λέγων, ὅτι κἂν πάντα τις δῷ, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχῃ, οὐδὲν ὠφελεῖται. ἢ τοῦτο ἐστιν εἰπεῖν, ἢ ὅτι βούλεται οὐ παρέχεσθαι, καὶ συγκεκολλῆσθαι τοῖς λαμβάνουσι, καὶ μὴ ἁπλῶς διδόναι ἀσυμπαθῶς, ἀλλ' ἐλεοῦντας καὶ κατακαμπτομένους, ἐπικλωμένους καὶ συναλγοῦντας τοῖς δεομένοις. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡ ἐλεημοσύνη παρὰ τοῦ Θεοῦ νενομοθέτηται· καὶ γὰρ ἠδύνατο οὕτω πάντας διατρέφειν ὁ Θεὸς καὶ χωρὶς τούτου· ἀλλ' ἵνα ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγάπην συνδήσῃ, καὶ ἵνα διαθερμαινώμεθα πρὸς ἀλλήλους, παρ' ἡμῶν αὐτοὺς ἐκέλευσε τρέφεσθαι.

Σειρ. ιη ιϛ.

Ματθ. θ. λ.

διὰ τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ φησι· Κρεῖσσον λόγος ἀγαθὸς ἢ δόσις· καὶ ἰδοὺ λόγος ὑπὲρ δόμα ἀγαθόν. καὶ αὐτός φησιν· Ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν.

ἐπειδὴ γὰρ ἔθος τούς τε εὐεργετουμένους φιλεῖν, τούς τε εὖ πάσχοντας πρὸς τοὺς εὐεργετοῦντας οἰκειότερον διακεῖσθαι, σύνδεσμον φιλίας ποιῶν, τοῦτο ἐνομοθέτησε. καὶ ἵνα μάθῃς τί ὅσον ἐστὶ τὸ κατόρθωμα, ὑπογράψωμεν αὐτὴν τῷ λόγῳ, ἐπειδὴ τοῖς πράγμασιν αὐτὴν οὐχ ὁρῶμέν που φαινομένην, καὶ ἐννοήσωμεν, εἰ πανταχοῦ μετὰ δαψιλείας ἦν αὕτη, πόσα ἂν ἐγίνετο ἀγαθά. οὔτε γὰρ νόμων, οὔτε δικαστηρίων ἔδει, οὐ κολάσεων, οὐ τιμωριῶν, οὐκ ἄλλου τῶν τοιούτων οὐδενός. εἰ γὰρ ἅπαντες ἠγάπων καὶ ἠγαπῶντο, οὐδεὶς ἂν ἠδίκησεν οὐδένα· ἀλλὰ καὶ φόνοι, καὶ μάχαι, καὶ πόλεμοι, καὶ στάσεις, καὶ ἁρπαγαί, καὶ πλεονεξίαι, καὶ πάντα ἂν ἐκποδὼν ἐγεγόνει τὰ πονηρά, καὶ μέχρις ὀνόματος ἂν ἠγνοήθη ἡ κακία. τὰ μέντοι σημεῖα οὐκ ἂν τοῦτο εἰργάσαντο, ἀλλὰ καὶ εἰς κενοδοξίαν ἐπαίρει τοὺς μὴ προσέχοντας καὶ ἀπόνοιαν. καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν τῆς ἀγάπης, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἀγαθὰ ἔχει παρεζευγμένα τὰ κακά· οἷον, ὁ ἀκτήμων φυσᾶται πολλάκις διὰ τοῦτο· ὁ λέγειν εἰδώς, καὶ δοξομανίαν νοσεῖ· ὁ ταπεινόφρων, δι' αὐτὸ τοῦτο πολλάκις κατὰ τὸ συνειδὸς μέγα φρονεῖ· ἡ δὲ ἀγάπη πάσης τῆς τοιαύτης ἀπήλλακται λύμης· κατὰ γὰρ τοῦ ἀγαπωμένου οὐκ ἄν τις ἐπαρθείη ποτέ. καὶ μή μοι θῇς ἕνα ἀγαπῶντα, ἀλλὰ πάντας ὁμοίως, καὶ τότε αὐτῆς ὄψει τὴν ἀρετήν· μᾶλλον δέ, εἰ βούλει, πρότερον ἕνα ἀγαπώμενον, καὶ ἕνα φιλοῦντα ὑπόθου, φιλοῦντα μέντοι ὡς φιλεῖν ἄξιον· τὴν γὰρ γῆν οὕτως ὡς τὸν οὐρανὸν οἰκήσει, πανταχοῦ γαλήνης ἀπολαύων, καὶ μυρίους ἑαυτῷ πλέκων στεφάνους. ὁ γὰρ τοιοῦτος καὶ φθόνου, καὶ ὀργῆς, καὶ βασκανίας, καὶ ἀπονοίας, καὶ κενοδοξίας, καὶ πονηρᾶς ἐπιθυμίας, καὶ παντὸς ἔρωτος ἀτόπου, καὶ παντὸς νοσήματος καθαρεύουσαν διατηρήσει τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν. ὥσπερ γὰρ ἑαυτὸν οὐκ ἄν τις ἐργάσαιτό τι κακόν· οὕτως οὐδὲ τὸν πλησίον οὗτος. τοιοῦτος δὲ ὤν, μετ' αὐτοῦ στήσεται τοῦ Γαβριὴλ ἐπὶ τῆς γῆς βαδίζων. καὶ ὁ μὲν ἀγάπην ἔχων, τοιοῦτος· ὁ δὲ σημεῖα ποιῶν καὶ γνῶσιν ἔχων ἀπηρτισμένην, ταύτης ἄνευ κἂν μυρίους ἐγείρῃ νεκρούς, οὐδὲν μέγα ὀνήσει, πάντων ἀπερρηγμένος, καὶ οὐδενὶ τῶν συνδούλων ἀναμιγνῦναι ἑαυτὸν ἀνεχόμενος. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς τῆς εἰς αὐτὸν ἀκριβοῦς ἀγάπης σημεῖον ἔφησεν εἶναι, τὸ τὸν πλησίον φιλεῖν. εἰ γὰρ φιλεῖς με, φησίν, ὦ Πέτρε, τούτων πλέον, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. εἶδες πῶς καὶ ἐντεῦθεν πάλιν ᾐνίξατο, ὅτι μαρτυρίου μεῖζον τοῦτο; καὶ γὰρ εἰ παιδίον τις εἶχεν ἀγαπητόν, καὶ ὑπὲρ οὗ καὶ τὴν ψυχὴν ἂν ἐπέδωκεν, εἶτά τις τὸν μὲν πατέρα ἐφίλει, τῷ δὲ παιδὶ μηδὲ ὅλως προσεῖχε, σφόδρα ἂν παρώξυνε τὸν πατέρα, καὶ οὐκ ἂν ᾔσθετο τῆς οἰκείας ἀγάπης διὰ τὴν τοῦ παιδὸς ὑπεροψίαν. εἰ δὲ ἐπὶ πατρὸς καὶ παιδὸς τοῦτο συμβαίνει, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. καὶ γὰρ πατέρων ἁπάντων ἐστὶ φιλοστοργότερος ὁ Θεός. διὰ δὴ τοῦτο εἰπών, Πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή, ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου, ἐπήγαγε, δευτέρα δέ, καὶ οὐκ ἐσίγησεν, ἀλλὰ προσέθηκεν, ὁμοία αὐτῇ· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. καὶ ὅρα πῶς μετὰ τῆς αὐτῆς σχεδὸν ὑπερβολῆς ἀπαιτεῖ καὶ ταύτην. περὶ μὲν γὰρ τοῦ Θεοῦ φησιν, ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου· περὶ δὲ τοῦ πλησίον σου, ὡς σεαυτόν· ὅπερ ἴσον ἐστὶ τῷ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου. καὶ γὰρ εἰ μετὰ ἀκριβείας τοῦτο ἐφυλάττετο, οὐ δοῦλος, οὐκ ἐλεύθερος ἦν, οὐκ ἄρχων, οὐκ ἀρχόμενος, οὐ πλούσιος, οὐ πένης, οὐ μικρός, οὐ μέγας, οὐ διάβολος ἂν ἐγνώσθη ποτέ. οὐ λέγω τοῦτον, ἀλλ' εἰ καὶ ἕτερος τοιοῦτος, μᾶλλον δὲ εἰ καὶ ἑκατὸν καὶ μυρίοι τοιοῦτοι ἦσαν, οὐδὲν ἂν ἴσχυσαν ἐκείνης οὔσης. μᾶλλον γὰρ χόρτος ἂν ἤνεγκε πυρὸς ἐπαγωγήν, ἢ φλόγα ἀγάπης διάβολος. αὕτη τείχους ἰσχυροτέρα, αὕτη ἀδάμαντος στερροτέρα, κἂν ἑτέραν αὐτῆς ἰσχυροτέραν εἴπῃς ὕλην, πάντα ὑπερβάλλει τῆς ἀγάπης στερρότης. ταύτην οὐ πλοῦτος, οὐ πενία νικᾷ· μᾶλλον δὲ οὐδ' ἂν ἦν πενία, οὐκ ἀμετρία πλούτου, εἰ ἀγάπη ἦν, ἀλλὰ τὰ ἐξ ἑκατέρων ἀγαθὰ μόνον· τὴν γὰρ ἐξ ἐκείνου ἀφθονίαν ἐκαρπωσάμεθα ἄν, καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἀμεριμνίαν, καὶ οὔτε τοῦ πλούτου τὰς φροντίδας, οὔτε τῆς πενίας τὸ δέος ὑπεμείναμεν ἄν. καὶ τί λέγω τὰ ἐξ αὐτῆς κέρδη; αὐτὸ γὰρ καθ' ἑαυτὸ τὸ φιλεῖν, ἐννόησον

Ματθ. κβ. λη.

ἡλίκον ἐστί· πόσην φέρει τὴν εὐφροσύνην· ἐν πόσῃ καθίστησι χάριτι τὴν ψυχήν, ὃ μάλιστα αὐτῆς ἐστιν ἐξαίρετον. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῆς ἀρετῆς μέρη, συνεζευγμένον ἔχει τὸν πόνον· οἷον νηστεία, σωφροσύνη, ἀγρυπνία, βασκανίαν, ἐπιθυμίαν, ὑπεροψίαν· ἡ δὲ ἀγάπη μετὰ τοῦ κέρδους πολλὴν ἔχει καὶ τὴν ἡδονήν, καὶ πόνον οὐδένα· καὶ καθάπερ μέλιττα ἀγαθή, τὰ πανταχόθεν συνάγουσα ἀγαθά, εἰς τὴν τοῦ φιλοῦντος κατατίθεται ψυχήν. κἂν δουλεύῃ τις, ἡδίω τῆς ἐλευθερίας ἀποφαίνει τὴν δουλείαν· ὁ γὰρ φιλῶν, οὐχ οὕτως ἐπιτάττων ὡς ἐπιταττόμενος χαίρει. καίτοιγε τὸ ἐπιτάττειν, ἡδύ· ἀλλὰ μετατίθησιν αὕτη τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν, καὶ πάντα ἐν χερσὶν ἔχουσα παραγίνεται τὰ ἀγαθά, πάσης μητρὸς ἠπιωτέρα, πάσης βασιλίδος εὐπορωτέρα· καὶ τὰ ἐπίπονα κοῦφα καὶ ῥᾷστα ποιεῖ, τὴν μὲν ἀρετὴν εὔκολον, τὴν δὲ κακίαν πικροτάτην ἡμῖν ἀποφαίνουσα. σκόπει δέ, τὸ δαπανᾶν, λυπηρὸν εἶναι δοκεῖ, καὶ ποιεῖ αὐτὸ αὕτη ἡδύ. τὸ λαμβάνειν τὰ ἑτέρων, ἡδύ, καὶ οὐκ ἀφίησιν αὐτὸ φαίνεσθαι ἡδύ· ἀλλὰ φεύγειν ὡς μοχθηρὸν παρασκευάζει. πάλιν τὸ κακῶς λέγειν, γλυκὺ πᾶσιν εἶναι δοκεῖ· αὕτη τοῦτο μὲν πικρὸν ἀποφαίνεται, τὸ δὲ καλῶς λέγειν ἡδύ. οὐδὲν γὰρ οὕτως ὡς τὸν φιλούμενον ἐγκωμιάζειν ἡμῖν ἡδύ. πάλιν ὁ θυμὸς ἔχει τινὰ ἡδονήν· ἀλλ᾽ ἐνταῦθα οὐκέτι, ἀλλὰ πάντα αὐτοῦ τὰ νεῦρα διῄρηται. κἂν λυπήσῃ τὸν φιλοῦντα ὁ ἀγαπώμενος, θυμὸς μὲν οὐδαμοῦ φαίνεται, δάκρυα δὲ καὶ παρακλήσεις καὶ ἱκετηρίαι, τοσοῦτον ἀπέχει τοῦ παροξυνθῆναι. κἂν ἴδῃ ἁμαρτάνοντα, πενθεῖ καὶ ὀδυνᾶται· ἀλλὰ καὶ ὀδύνη αὕτη ἡδονὴν φέρει· τῆς γὰρ ἀγάπης, καὶ τὰ δάκρυα, καὶ ἡ λύπη, γέλωτος παντὸς ἡδίω καὶ χαρᾶς. οὐχ οὕτω γοῦν ἀναπαύονται οἱ γελῶντες, ὡς ὑπὲρ φίλων κλαίοντες. κἂν ἀπιστῇς, ἐπίσχες αὐτῶν τὰ δάκρυα, καὶ ὡς τὰ ἀνήκεστα παθόντες, οὕτω δυσχεραίνουσιν. ἀλλ᾽ ἡδονὴν ἔχει, φησίν, ἄτοπον τὸ φιλεῖν. ἄπαγε, καὶ εὐφήμει, ἄνθρωπε. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἡδονῆς καθαρεύει τοιαύτης, ὡς ἀγάπη γνησία. μὴ γάρ μοι ταύτην εἴπῃς τὴν δημώδη καὶ ἀγοραῖον, καὶ νόσον μᾶλλον ἢ ἀγάπην οὖσαν, ἀλλὰ ταύτην, ἣν ὁ Παῦλος ἐπιζητεῖ, τὴν τὸ συμφέρον τῶν ἀγαπωμένων σκοποῦσαν, καὶ ὄψει ὅτι πατέρων οὗτοι φιλοστοργότεροι. καὶ ὥσπερ οἱ χρήματα φιλοῦντες οὐκ ἂν ἕλοιντο δαπανῆσαι χρήματα, ἀλλ᾽ ἥδιον ἂν ἐν στενοχωρίᾳ γένοιντο, ἢ ἐκεῖνα ἴδοιεν ἐλαττούμενα· οὕτω καὶ πρός τινα ἡδέως ἔχων, μυρία ἂν ἕλοιτο παθεῖν, ἢ τὸν ἀγαπώμενον καταβλαπτόμενον ἰδεῖν.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορ. α'. ἐπισ. ὁμιλ. λγ.

Τί οὖν, φησίν, ἐὰν ἐχθροὶ ὦσι καὶ Ἕλληνες, οὐ δεῖ μισεῖν; μισεῖν μέν, οὐκ ἐκείνους δέ, ἀλλὰ τὸ δόγμα· οὐ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὴν πονηρὰν πρᾶξιν, τὴν διεφθαρμένην γνώμην. ὁ μὲν γὰρ ἄνθρωπος, ἔργον Θεοῦ· ἡ δὲ πλάνη, ἔργον τοῦ διαβόλου. εἰ γὰρ δεῖ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Θεοῦ μισεῖν, οὐχὶ ἀσεβεῖς δεῖ μισεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἁμαρτωλούς, καὶ οὕτως ἐσόμεθα θηρίων χείρους, πάντας ἀποστρεφόμενοι καὶ ἀπονοίᾳ φυσώμενοι, καθάπερ ὁ Φαρισαῖος ἐκεῖνος. ἀλλ᾽ οὐχ ὁ Παῦλος οὕτως ἐκέλευσεν· ἀλλὰ πῶς; Νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας. τί οὖν ὅταν λέγῃ, φησίν· Εἴ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ; μάλιστα μὲν περὶ ἀδελφῶν τοῦτο εἴρηται. πλὴν οὔτε τοῦτο ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μετ᾽ ἡμερότητος. μὴ γὰρ δὴ περικόψῃς τὰ ἑξῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ μετὰ ταῦτα πρόσθες. καὶ γὰρ εἰπών, μὴ συναναμίγνυσθε, ἐπήγαγε, καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν. ὁρᾷς πῶς τὸ ἔργον μισεῖν τὸ φαῦλον, οὐ τὸν ἄνθρωπον ἐκέλευσε; καὶ γὰρ ἔργον τοῦ διαβόλου, τὸ διασπᾶν ἡμᾶς ἀπ᾽ ἀλλήλων· καὶ σφόδρα ἐσπούδακεν ἀνελεῖν τὴν ἀγάπην, ἵνα ἐκκόψῃ τῆς διορθώσεως τὴν ὁδόν, καὶ κατάσχῃ ἐκεῖνον ἐν πλάνῃ, σὲ δὲ ἐν ἀπιστίᾳ τε καὶ ἀπεχθείᾳ, εἶθ᾽ οὕτως ἀποτειχίσῃ τῆς ἐκείνου σωτηρίας τὴν ὁδόν. ὅταν γὰρ καὶ ὁ ἰατρὸς μισῇ τὸν κάμνοντα καὶ φεύγῃ, καὶ ὁ κάμνων τὸν ἰατρὸν ἀποστρέφηται, πότε ἀναστήσεται ὁ νοσῶν, ὅταν μήτε ἐκεῖνος αὐτὸν καλῇ, μήτε οὗτος πρὸς αὐτὸν ἀπίῃ; τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ ἀποστρέφῃ καὶ φεύγεις αὐτόν; ὅτι ἀσεβής ἐστι; οὐκοῦν διὰ τοῦτο δεῖ προσιέναι καὶ θεραπεύειν.

α Θεσ. ε. ιδ.

β. Θεσ. γ. δ.

πεύειν, ἵνα ἀναστήσῃς νοσοῦντα. Εἰ δὲ ἀνίατα νοσεῖ, ἀλλὰ σὺ τὸ σαυτοῦ ποιεῖν ἐκελεύσθης· ἐπεὶ καὶ ὁ Ἰούδας ἀνίατα ἐνόσει, καὶ οὐ διέλιπεν αὐτὸν ὁ Θεὸς θεραπεύων. μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ ἀποκάμῃς· κἂν γὰρ πολλὰ σπουδάσας μὴ ἀπαλλάξῃς τῆς ἀσεβείας αὐτόν, καὶ τοῦ ἀπαλλάξαντος λήψῃ τὸν μισθόν, καὶ παρασκευάσεις αὐτὸν θαυμάζειν σου τὴν ἡμερότητα· καὶ οὕτως εἰς τὸν Θεὸν ἡ δόξα ἅπασα αὕτη διαβήσεται. κἂν γὰρ θαύματα ποιῇς, κἂν νεκροὺς ἐγείρῃς, κἂν ὁτιοῦν ἐργάσῃ, οὐδέποτέ σε οὕτω θαυμάσονται Ἕλληνες, ὡς ὅταν ἴδωσι πρᾶον καὶ ἥμερον, καὶ γλυκὺν περικείμενον τρόπον. οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο κατόρθωμα· πολλοὶ γὰρ καὶ τέλεον ἀπαλλαγήσονται τοῦ κακοῦ. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐπισπᾶσθαι δύναται, ὡς ἀγάπη. ἐπ᾽ ἐκείνοις μὲν γάρ σε καὶ ζηλοτυπήσουσι, τοῖς σημείοις, λέγω, καὶ τοῖς θαύμασιν· ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ θαυμάσονται καὶ φιλήσουσι· φιλοῦντες δέ, καὶ τῆς ἀληθείας ἐπιλήψονται ὁδῷ προβαίνοντες. Εἰ δὲ οὐκ εὐθέως γένηται πιστός, μὴ θαύμαζε, μηδὲ ἐπείγου, μηδὲ ἅπαντα ὁμοῦ ζήτει, ἀλλ᾽ ἔασον αὐτὸν τέως ἐπαινεῖν, φιλεῖν, καὶ εἰς τοῦτο ὁδῷ προϊὼν ἥξει. ἐπεὶ οὖν δημιουργὸς ἀρετῆς ἡ ἀγάπη, μετὰ ἀκριβείας ἁπάσης ἐν ταῖς ἑαυτῶν καταφυτεύσωμεν αὐτὴν ψυχαῖς, ἵνα ἡμῖν πολλὰ κομίσῃ τὰ ἀγαθά, καὶ βρύοντα αὐτῆς διηνεκῶς τὸν καρπὸν ἔχωμεν, τὸν ἀεὶ τεθηλότα, καὶ οὐδέποτε μαραινόμενον. οὕτω γὰρ καὶ τῶν αἰωνίων ἐπιτευξόμεθα ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ᾽ οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΑΚΑΚΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΕΞΙΚΑΚΙΑΣ ΚΑΙ μνησικακίας.

Ἐκ τοῦ α. λόγ. εἰς τὸν Δαβίδ, καὶ Σαούλ.
Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τό, Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου.

Τί γένοιτ᾽
ἴσον τῆς
ραίας καὶ
σείας ἐ-
ίας ψυχῆς
Δαβίδ;
ὶ μόνον

Τίνα δὴ ἕτερον εἰς μέσον ἀγαγεῖν χρὴ περὶ ἐπιεικείας ἡμᾶς διαλέγεσθαι βουλομένους, ἀγαπητοί, ἢ τὸν μαρτυρίαν ἄνωθεν δεξάμενον, καὶ ἐπὶ τούτῳ μάλιστα θαυμασθέντα; Εὗρον γάρ, φησι, Δαβὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαί, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου· ὃς οὐ μόνον ἐψώμιζε καὶ ἐπότιζε τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ καὶ κινδυνεύοντας πολλάκις ἐξήρπαζε τοῦ θανάτου. ὁ μὲν γὰρ Σαοὺλ οὕτως αὐτὸν ἐμίσει καὶ ἀπεστρέφετο, μετὰ τὰς μυρίας εὐεργεσίας, μετὰ τὰ λαμπρὰ τρόπαια καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ Γολιὰθ σωτηρίαν, ὡς μηδὲ τῆς προσηγορίας ἀνέχεσθαι τῆς ἐκείνου μεμνῆσθαι. ἑορτῆς γάρ ποτε ἐπιστάσης, ἐπειδὴ δόλον αὐτῷ πλέξας τινά, καὶ χαλεπὴν ἐπιβουλὴν ῥάψας, οὐκ εἶδε παραγινόμενον· Ποῦ ἐστι, φησίν, ὁ υἱὸς Ἰεσσαί; καὶ πονηρίαν οὐδεμίαν ἔχων εἰπεῖν, τὴν τοῦ γένους δυσγένειαν εἰς μέσον ἔφερε· ταύτῃ προσδοκῶν ἐπισκοτήσειν αὐτοῦ τὴν λαμπρότητα. ὁ δὲ εὑρὼν αὐτὸν ἔνδον ἐν τῷ σπηλαίῳ καθεύδοντα, οὐκ ἐκάλεσεν αὐτὸν υἱὸν Κίς, ἀλλὰ τῷ τῆς τιμῆς ὀνόματι· Οὐ γὰρ μὴ ἐπαγάγω τὴν χεῖρά μου, φησίν, ἐπὶ τὸν χριστὸν τοῦ Κυρίου. οὕτω καθαρὸς ἦν ὀργῆς καὶ μνησικακίας ἁπάσης. χριστὸν Κυρίου καλεῖ τὸν τοσαῦτα ἠδικηκότα, τὸν τοῦ αἵματος αὐτοῦ διψῶντα, τὸν μετὰ μυρίας εὐεργεσίας πολλάκις αὐτὸν ἐπιχειρήσαντα ἀνελεῖν. οὐ γὰρ ἐσκόπει τί παθεῖν ἐκεῖνος ἄξιος ἦν, ἀλλ᾽ ἐσκόπει τί καὶ ποιῆσαι καὶ εἰπεῖν αὐτῷ πρέπον ἦν. τί τοῦτο; ὥσπερ ἐν δεσμωτηρίῳ λαβὼν τὸν ἐχθρὸν τριπλῷ κατεχόμενον δεσμῷ, καὶ τῇ τοῦ τόπου στενοχωρίᾳ, καὶ τῇ τῶν βοηθησόντων ἐρημίᾳ, καὶ τῇ τοῦ ὕπνου ἀνάγκῃ, οὐκ ἀπαιτεῖς δίκην οὐδὲ τιμωρίαν αὐτόν; ἀλλ᾽ οὐ μὴ ἐπαγάγω τὴν χεῖρά μου, λέγεις, ἐπὶ τὸν χριστὸν Κυρίου; ναί, φησιν. οὐ γὰρ τί παθεῖν δίκαιός ἐστιν οὗτος ὁρῶ νῦν, ἀλλὰ τί ποιῆσαί μοι προσῆκεν. ὑμεῖς μὲν οὖν αὐτὸν ἴσως θαυμάζετε, ὅτι οὐδενὸς ἐμνήσθη τῶν παρελθόντων κακῶν· ἐγὼ δὲ δι᾽ ἕτερον πολλῷ μᾶλλον αὐτὸν ἐκπλήττομαι. ποῖον δὴ τοῦτο; ὅτι οὐδὲ ὁ φόβος

α. Βασ. κ. κζ.

α. Βασ. κς. ι.

αὐτὸν τῶν λεγόντων ὤθησε πρὸς τὸ διαχειρίσασθαι τὸν ἐχθρόν (ᾔδει γὰρ σαφῶς, ὅτι διαφυγὼν αὐτοῦ τὰς χεῖρας, πάλιν κατ' αὐτοῦ στήσεται) ἀλλ' εἵλετο μᾶλλον αὐτὸς κινδυνεύειν ἀπολύσας τὸν ἠδικηκότα, ἢ τῆς καθ' ἑαυτὸν ἀσφαλείας προνοῶν διαχειρίσασθαι τὸν πολέμιον. καὶ οὔτε ἡ μνήμη τῶν παρελθόντων, οὐχ ὁ φόβος τῶν μελλόντων, οὐχ ἡ παρατροπὴ τοῦ στρατηγοῦ, οὐχ ἡ ἐρημία τοῦ τόπου, οὐ τὸ τῆς σφαγῆς εὔκολον, οὐκ ἄλλο οὐδὲν διήγειρεν αὐτὸν πρὸς τὸν φόνον· ἀλλ' ὥσπερ εὐεργέτου τινὸς, καὶ τὰ μεγάλα αὐτὸν πεποιηκότος ἀγαθὰ, οὕτω τοῦ ἐχθροῦ καὶ λελυπηκότος ἐφείσατο, καὶ τὸ κράσπεδον ἀποκόψας τοῦ ἱματίου, καὶ τὸν φακὸν τοῦ ὕδατος ἀφελόμενος, ἀπελθὼν πόῤῥωθεν, καὶ στὰς ἐβόησε, καὶ τῷ διασωθέντι ταῦτα ὑπέδειξεν· οὐχ πρὸς ἐπίδειξιν καὶ φιλοτιμίαν ποιῶν, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων αὐτὸν πεῖσαι βουλόμενος, ὅτι εἰκῇ καὶ μάτην ὑπώπτευεν αὐτὸν ὡς ἐχθρόν· καὶ διὰ τούτου αὐτὸν πρὸς φιλίαν ἐπισπάσασθαι σπουδάζων.

Ἐκ τοῦ α. λογ. εἰς τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν Σαούλ.

Τὸ μὲν γὰρ ἁπλῶς ἐχθρὸν λυπήσαντα μὴ ἀμύνασθαι, θαυμαστὸν οὐδὲν· τὸ δὲ ἄνθρωπον εὐεργετηθέντα πολλὰς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας, εἶτα ἀντὶ τῶν εὐεργεσιῶν ἐκείνων, καὶ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ πολλάκις ἀνελεῖν ἐπιχειρήσαντα τὸν εὐεργέτην, λαβόντα εἰς χεῖρας, καὶ κύριον γενόμενον ἀνελεῖν καὶ αὐτὸν ἀφεῖναι, καὶ τῆς ἑτέρων ἐπιβουλῆς ἐξαρπάσαι, καὶ ταῦτα πάλιν τοῖς αὐτοῖς ἐπιθήσεσθαι μέλλοντα, τίνα ἂν καταλίποι λοιπὸν φιλοσοφίας ὑπερβολήν; τίνα δὲ ἔχοιεν ἂν πονηρίας ὑπερβολὴν τὰ παρὰ τοῦ Σαοὺλ εἰς τὸν Δαβὶδ ἐνδεικνύμενα; ὅτι ἄρτι τῶν πολεμίων ἀπελαθέντων παρὰ τοῦ Δαβὶδ, καὶ τῆς πόλεως ἑαυτὴν ἀνακτησαμένης, καὶ πάντων ἐπινίκια θυόντων, τὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα καὶ τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων ἁπάντων αἴτιον ὁ Σαοὺλ ἀνελεῖν ἐπεχείρησεν. καὶ οὐδὲ τῆς εὐεργεσίας ἡ ὑπόθεσις τὸν μεμηνότα καὶ παραπαίοντα κατέστελλεν ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ πολλάκις ἠκόντισε, βουλόμενος αὐτὸν ἀνελεῖν, καὶ τοιαύτας ἀντὶ τῶν κινδύνων ἐκείνων ἐδίδου τὰς ἀμοιβάς. Δαβὶδ γὰρ ἔψαλλε τῇ χειρὶ αὐτοῦ, φησὶ, καὶ τὸ δόρυ ἐν τῇ χειρὶ τοῦ Σαοὺλ, καὶ ἦρε Σαοὺλ τὸ δόρυ, καὶ εἶπεν· Εἰ παταξω ἐν Δαβίδ. καὶ ἐξέκλινε Δαβὶδ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξε τὸ δόρυ ἐν τῷ τοίχῳ. τίνα οὐκ ἂν καὶ τῶν σφόδρα φιλοσοφεῖν ἐπισταμένων, εἰς θυμὸν ταῦτα ἐξήνεγκεν; ἀλλ' οὗτος ἡρεῖτο φυγεῖν μᾶλλον, καὶ τῆς πατρῴας οἰκίας ἐκπεσεῖν, καὶ πλανήτης εἶναι καὶ δραπετεύειν, καὶ ταλαιπωρούμενος τὴν ἀναγκαίαν πορίζειν τροφὴν, ἢ τῷ βασιλεῖ γενέσθαι σφαγῆς αἴτιος. οὐ γὰρ ὅπως ἑαυτὸν ἐκδικήσειεν, ἀλλ' ὅπως ἐκεῖνον ἀπαλλάξῃ τοῦ πάθους ἐσκόπει· διὰ τοῦτο τῶν ὀφθαλμῶν ἑαυτὸν ὑπεξήγαγε τοῦ ἐχθροῦ, ὥστε ὑποσῦραι τὸν ὄγκον, καὶ καταστεῖλαι τὴν φλεγμονὴν, καὶ παραμυθήσασθαι τὴν βασκανίαν. βέλτιον γὰρ ἐμὲ, φησὶ, ταλαιπωρεῖσθαι καὶ μυρία πάσχειν δεινὰ, ἢ τοῦτον ἀδίκου σφαγῆς παρὰ τῷ Θεῷ κρίνεσθαι. τί τοίνυν γένοιτ' ἂν ἴσον τῆς γενναίας ἐκείνης καὶ ἀδαμαντίνης ψυχῆς, ὅτι πενίαν ἀντὶ πλούτου, καὶ ἐρημίαν ἀντὶ πατρίδος, καὶ πόνους καὶ κινδύνους ἀντὶ τρυφῆς καὶ ἀδείας εἵλετο, ἵνα τὸν ἐχθρὸν ἀπαλλάξῃ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀπεχθείας; ἵνα οὐκ ἂν ἔπεισε ταῦτα ἐκτεθηριωμένον καὶ ἄγριον καταθέσθαι τὴν ἔχθραν, καὶ ἀπαλλαγῆναι τῆς βασκανίας; ἀλλὰ τὸν ὠμὸν ἐκεῖνον καὶ ἀπάνθρωπον οὐδὲν τούτων ἔπεισε πρὸς φιλανθρωπίαν ἐπικαμφθῆναι, ἀλλ' ἐδίωκε καὶ πανταχοῦ περιῄει ζητῶν τὸν ἠδικηκότα μὲν οὐδὲν, ἀδικηθέντα δὲ τὰ ἔσχατα, καὶ μυρία αὐτὸν ἀντὶ τούτων ποιήσαντα ἀγαθά. καὶ οὐκ εἰδὼς εἰς αὐτὰ λοιπὸν τοῦ Δαβὶδ ἐμπίπτει τὰ δίκτυα. ἦν γὰρ ἐκεῖ σπήλαιον, φησὶ, καὶ εἰσῆλθε Σαοὺλ παρασκευάσασθαι· Δαβὶδ δὲ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἐν τῷ ἐσωτέρῳ σπηλαίῳ ἐκάθηντο. καὶ εἶπον οἱ ἄνδρες Δαβὶδ πρὸς αὐτόν· ἰδοὺ ἡ ἡμέρα, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος, δίδωμι τὸν ἐχθρόν σου εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ ποιήσεις αὐτῷ τὸ ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου. καὶ ἀνέστη Δαβὶδ, καὶ ἀφείλετο τὸ πτερύγιον τῆς διπλοΐδος Σαοὺλ λαθραίως. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπάταξε τὸν Δαβὶδ ἡ καρδία αὐτοῦ, ὅτι ἀφείλετο τὸ πτερύγιον τῆς διπλοΐδος, καὶ εἶπε πρὸς τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ· μηδαμῶς μοι παρὰ Κυρίου

γρ. ἄρτι τῶν
[illegible]
πολεμ. ἐν
ἄρτι

γρ. τί αὐτῶν
μὲν [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] τὸ
Δαβίδ, εἰς
πενίαν

γρ. αὐτῷ

ρίου ποιῆσαι τὸ ῥῆμα τοῦτο τῷ κυρίῳ μου, τοῦ ἐπενεγκεῖν τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτὸν, ὅτι χριστὸς Κυρίου ἐστίν· ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν· ἵλεώς μοι Κύριος, εἰ γὰρ καὶ αὐτὸς βουληθείην, μὴ συγχωρῆσαί μοι τοῦτό ποτε ἐργάσασθαι, μηδὲ ἐπιτρέψει εἰς ταύτην ἐλθεῖν τὴν ἁμαρτίαν. τί ταύτης γένοιτ' ἂν τῆς ψυχῆς ἡμερώτερον; ἆρα ἂν ἄνθρωπον τοῦτον ἐθέμην τὸν ἐν ἀνθρωπεία φύσει ἀγγελικὴν πολιτείαν ἐπιδειξάμενον; ἀλλ' οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο οἱ θεῖοι νόμοι. τίς γὰρ ἄν, εἰπέ μοι, ταχέως ἕλοιτο τοιαύτην εὐχὴν εὔξασθαι τῷ Θεῷ; καὶ τί λέγω εὔξασθαι; μὴ κατεύξασθαι μὲν [οὖν] τοῦ λελυπηκότος, τίς ἂν ῥᾳδίως ὑπέμεινεν; εἶδες τοῦ Δαβὶδ τὰ δίκτυα τεταμένα, καὶ τὸ θήραμα ἐναπειλημμένον, καὶ τὸν κυνηγέτην ἑστῶτα, καὶ πάντας εἰσκελευομένους βαπτίσαι τὸ ξίφος εἰς τὸ τοῦ πολεμίου στῆθος; θέα μοι λοιπὸν καὶ τὴν φιλοσοφίαν· θέα μοι τὴν πάλην, τὴν νίκην, τὸν στέφανον. καὶ γὰρ στάδιον ἦν τὸ σπήλαιον ἐκεῖνο, καὶ πάλη θαυμαστή τις ἐγίνετο καὶ παράδοξος. ἐπάλαιε μὲν γὰρ ὁ Δαβὶδ, ἐπύκτευε δὲ ὁ θυμὸς, καὶ ἔπαθλον ὁ Σαοὺλ ἔκειτο, καὶ ἀγωνοθέτης ἦν ὁ Θεός. οὐ γὰρ πρὸς ἑαυτὸν μόνον καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ἑαυτοῦ ἦν αὐτῷ ὁ πόλεμος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς παρόντας στρατιώτας. εἰ γὰρ καὶ φιλοσοφεῖν ἤθελε, καὶ φείδεσθαι τοῦ λελυπηκότος, εἰκὸς ἦν καὶ δεδοικέναι αὐτὸν ἐκείνους, μή ποτε καὶ συγκόψωσιν αὐτὸν ἐν τῷ σπηλαίῳ, ἅτε λυμεῶνα καὶ προδότην αὐτὸν ὄντα τῆς αὐτῶν σωτηρίας, καὶ τὸν κοινὸν ἐχθρὸν αὐτῶν διασώζοντα. καὶ γὰρ εἰκὸς ἦν ταῦτα αὐτοὺς δυσχεραίνοντας λέγειν· πλανῆται καὶ φυγάδες ἐγινόμεθα ἡμεῖς, καὶ οἰκίας καὶ πατρίδος καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐξεπέσομεν, καὶ τῶν δυσχερῶν σοι πάντων ἐκοινωνήσαμεν· καὶ σὺ τῶν κακῶν τούτων τὸν αἴτιον εἰς χεῖρας λαβὼν ἀφεῖναι διανοῇ, ἵνα μηδέποτε τῶν κακῶν τούτων ἡμεῖς ἀναπνεύσωμεν; καὶ σπουδάζων τὸν ἐχθρὸν διασῶσαι προδίδως τοὺς φίλους; καὶ ποῦ ταῦτα δίκαια; εἰ γὰρ τῆς ἑαυτοῦ καταφρονεῖς σωτηρίας, ἀλλὰ τῆς ἡμετέρας φεῖσαι ψυχῆς. οὐ λυπεῖ σε τὰ παρελθόντα, οὐδὲ μέμνησαι τῶν κακῶν, ὧν ἔπαθες παρ' αὐτοῦ; κἂν διά γε τὰ μέλλοντα ἄνελε, ἵνα μὴ μείζονα καὶ χαλεπώτερα ὑποστῶμεν κακά. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ὁ δίκαιος ἐκεῖνος ὑπελογίζετο, ἀλλ' εἰς ἓν ἔβλεπε μόνον, ὅπως τὸν τῆς ἀνεξικακίας ἀναδήσασθαι δυνήσηται στέφανον. οὐδὲ γὰρ ἦν οὕτω θαυμαστὸν, εἰ μόνος ὢν καὶ καθ' ἑαυτὸν ἐφείσατο τοῦ λελυπηκότος, ὡς νῦν παράδοξόν ἐστιν, ὅτι παρόντων ἑτέρων αὐτὸ τοῦτο ἐποίησε· καὶ ἑταίρων οὐκ ἐπιεικῶν ἀνθρώπων καὶ μετρίων, ἀλλὰ στρατιωτῶν καὶ πολεμεῖν μεμαθηκότων, καὶ τοῖς πολλοῖς ἀπειρηκότων πόνοις, καὶ μικρὸν ἀναπνεῦσαι ἐπιθυμούντων, καὶ εἰδότων ὅτι τῶν κακῶν ἡ λύσις πᾶσα ἐν τῇ τοῦ πολεμίου σφαγῇ τότε ἔκειτο. οὐ μόνον δὲ λύσις κακῶν, ἀλλὰ καὶ μυρίων κτῆσις ἀγαθῶν. οὐδὲν γὰρ ἐκώλυεν, ἐκείνου σφαγέντος, ἐπὶ τοῦτον εὐθὺς διαβῆναι τὴν βασιλείαν. ἀλλ' ὅμως τοσούτων ὄντων τῶν προξενούντων, ἴσχυσεν ὁ γενναῖος ἐκεῖνος πάντων περιγενέσθαι τούτων, καὶ πεῖσαι φείσασθαι τοῦ πολεμίου. μέγα μὲν οὖν τὸ καὶ αὐτὸν ἕνα τῶν οἰκείων περιγενέσθαι παθῶν· πολὺ δὲ μεῖζον, τὸ καὶ ἑτέρους δυνηθῆναι πεῖσαι τὴν αὐτὴν αὐτῷ κτήσασθαι γνώμην.

Καίτοι πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν καὶ τῶν δοκούντων φιλοσοφεῖν, κἂν αὐτοὶ μὴ καταδέξωνται τοὺς ἐχθροὺς ἀνελεῖν, ὑφ' ἑτέρων ἀναιρεῖσθαι μέλλοντας οὐκ ἂν ἕλοιντο κωλῦσαι. ὁ δὲ Δαβὶδ οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὥσπερ τινὰ παρακαταθήκην λαβὼν, καὶ μέλλων αὐτῆς εὐθύνας διδόναι, οὕτως οὐ μόνον αὐτὸς οὐχ ἥψατο τοῦ πολεμίου, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἑταίρους αὐτοῦ βουλομένους ἀνελεῖν ἐκώλυσε, σωματοφύλαξ αὐτῷ πολεμίου γενόμενος, καὶ δορυφόρος ἄριστος. ὥστε οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι τὸν Δαβὶδ μᾶλλον κινδύνῳ τότε περιπεπτωκέναι εἰπὼν, ἢ τὸν Σαούλ. οὐ γὰρ τὸν τυχόντα ἀγῶνα ὑπέμενε, παντὶ τρόπῳ σπουδάζων αὐτὸν ἐξελέσθαι τῆς ἐπιβουλῆς τῶν περὶ ἐκεῖνον· οὐδὲ οὕτω ἐδεδοίκει μέλλων αὐτὸς ἀποσφάττεσθαι, ὡς ἐδεδοίκει μήποτε τῶν στρατιωτῶν τις ἐνδοὺς τῷ θυμῷ διαφθείρῃ τὸν ἄνθρωπον. διὰ τοῦτο καὶ δικαιολογίαν τοιαύτην συνέθηκε, καὶ κατηγόρουν μὲν ἐκεῖνοι, κατηγορεῖτο δὲ ὁ καθεύδων, ἀπελογεῖτο δὲ ὁ πολέμιος, ἐδίκαζε δὲ ὁ Θεὸς, καὶ τὴν τοῦ Δαβὶδ ψῆφον ἐκύρωσεν. οὐ γὰρ ἄνευ τῆς τοῦ Θεοῦ ῥοπῆς ἴσχυσεν ἂν τῶν

Ἐκ τοῦ ε. λόγου εἰς τὸν Δαβίδ. καὶ τὸν Σαούλ.

μαγγανευομένων ἐκείνων περιγενέσθαι· ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις ἦν, ἡ τοῖς χείλεσιν ἐγκαθημένη τούτου, καὶ πειθώ τινα διδοῦσα τοῖς ῥήμασιν ἐκείνοις. [ἆρα οὐχὶ καὶ] ἐντεῦθεν μάλιστα ἄν τις αὐτὸν θαυμάσειε τῆς μεγαλοψυχίας, ὅτι τὸν ἐχθρὸν εἰς χεῖρας λαβὼν καθεύδοντα καὶ ἀκίνητον μένοντα, καὶ οὐδὲν δυνάμενον ἐργάσασθαι, οὐ μόνον αὐτὸς οὐκ ἀνεῖλεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἑταίρους βουλομένους ἐκώλυσεν; ἆρα πῶς ἦν εἰκὸς αὐτοὺς προσέχειν ἐκείνῳ λοιπὸν, μεθ' ὅσης εὐνοίας διακεῖσθαι πρὸς αὐτόν; εἰ γὰρ μυρίας ψυχὰς εἶχον λοιπὸν, οὐκ ἂν ἑτοίμως ἁπάσας ἐπεδώκαμεν ὑπὲρ τοῦ στρατηγοῦ, ἔργῳ μαθόντες ἐν τῇ πολεμίου κηδεμονίᾳ τὴν περὶ τοὺς οἰκείους εὔνοιαν; ὁ γὰρ περὶ τοὺς λελυπηκότας πρᾶος καὶ ἥμερος ὢν, οὐ πολλῷ μᾶλλον περὶ τοὺς εὐνοϊκῶς διακειμένους οὕτως ἔμελλε διακεῖσθαι; ἆρ' οὐκ ἄν τις εὐκόλως ἐντεῦθεν ἀποδείξειεν, ὅτι μεῖζον ἔστησε τρόπαιον φεισάμενος τοῦ Σαοὺλ ὁ Δαβὶδ, ἢ ὅτε τὸν Γολιὰθ κατὰ τὴν ἐγκε, καὶ τὴν τοῦ βαρβάρου κεφαλὴν ἐναπέτεμε; καὶ γὰρ αὕτη λαμπροτέρα ἐκείνης ἡ νίκη, καὶ τὸ τρόπαιον ἐνδοξότερον. ἐκεῖ μὲν γὰρ καὶ σφενδόνης ἐδεήθη καὶ λίθων, καὶ παρατάξεως· ἐνταῦθα δὲ πάντα ὁ λογισμὸς ἐγίνετο, καὶ χωρὶς ὅπλων ἡ νίκη κατώρθωτο, καὶ ἀναιμωτὶ τὸ τρόπαιον ἵστατο. ἐπεὶ οὖν τὴν καλὴν ταύτην καὶ θαυμαστὴν νίκην ἐνίκησεν, ἀνέστη λοιπὸν τοῦ ὕπνου ἡ τῶν ἀγώνων ὑπόθεσις ὁ Σαοὺλ, καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ σπηλαίου, τῶν εἰς αὐτὸν γεγενημένων εἰδὼς οὐδέν. ἐξῄει δὲ καὶ ὁ Δαβὶδ ὄπισθεν, ἐλευθέροις λοιπὸν ὀφθαλμοῖς πρὸς τὸν οὐρανὸν βλέπων· ἐξῄει, οὐ κεφαλὴν βαστάζων βαρβάρου, ἀλλὰ θυμὸν νενεκρωμένον, καὶ ὀργὴν ἐκνενευρισμένην, καὶ τῷ πολεμίῳ μυρία τραύματα δούς· καὶ τὸν μὲν Σαοὺλ διασώσας, τὸν δὲ ἀληθῶς ἐχθρὸν, τὸν διάβολον, πολλαῖς κατακεντήσας πληγαῖς· ἐξῄει τὴν δεξιὰν μετὰ τῆς κεφαλῆς ἐστεφανωμένην ἔχων· δεξιὰν ἐκείνην, ἣ τὸ ξίφος ἴσχυσε καθαρὸν ἐξενεγκεῖν, καὶ ἀναίμακτον τῷ Θεῷ δεῖξαι τὴν μάχαιραν, καὶ πρὸς τοσαύτην ἀντιστῆναι θυμοῦ ῥύμην· ἐξῄει μετὰ τοσαύτης περιφανείας, μεθ' ὅσης οἱ τρεῖς παῖδες ἀπὸ τῆς καμίνου. καθάπερ γὰρ ἐκείνους οὐ κατέκαυσε τὸ πῦρ, οὕτω καὶ τοῦτον ἡ πυρὰ τῆς ὀργῆς οὐκ ἐνεπύρησε. κἀκείνους μὲν τὸ πῦρ ἔξωθεν ὁμιλοῦν, οὐδὲν ἐποίησεν· οὗτος δὲ ἔνδοθεν ἔχων τοὺς ἄνθρακας καιομένους, καὶ τὸν διάβολον ἔξωθεν τὴν κάμινον ὑποκαίοντα, ἀπὸ τῆς ὄψεως τοῦ ἐχθροῦ, ἀπὸ τῆς παραινέσεως τῶν στρατιωτῶν, ἀπὸ τῆς εὐκολίας τῆς κατὰ τὴν σφαγὴν, ἀπὸ τῆς ἐρημίας τῶν βοηθούντων, ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν παρελθόντων κακῶν, ἀπὸ τῆς τῶν μελλόντων ἀγωνίας (καὶ γὰρ τοῦτο κληματίδος καὶ πίσσης καὶ στυππίου, καὶ πάντων τῶν τὴν Βαβυλωνίαν ἀναπτόντων κάμινον λαμπροτέραν ἀνῆπτε τὴν φλόγα) οὐκ ἐνεπρήσθη, οὐδὲ ἔπαθέ τι τοιοῦτον, οἷον εἰκός τι· ἀλλ' ἐξῆλθε καθαρὸς καὶ ἀνέπαφος. Ἐξελθὼν τοίνυν ὁ Δαβὶδ ὄπισθεν τοῦ Σαοὺλ, ἐβόησε λέγων, Κύριέ μου βασιλεῦ. καὶ ἀνέβλεψε Σαοὺλ ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ ἔκυψε Δαβὶδ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. ἆρά γε ταῦτα τοῦ σῶσαι τὸν ἐχθρὸν ἐλάττονα φέρει τὸν ἔπαινον; ὅτι αὐτὸς σώσας αὐτὸς προσκυνεῖ τὸν σωθέντα, καὶ βασιλέα καλεῖ, καὶ δοῦλον ἑαυτὸν ὀνομάζει, καὶ πάντα ποιεῖ, ὥστε ἐκείνου καταστεῖλαι τὸ [φρόνημά τε καὶ] φύσημα, καὶ τὸν θυμὸν παραμυθήσασθαι, καὶ τὴν βασκανίαν ἀνελεῖν; ἀλλ' ἀκούσωμεν καὶ τῆς ἀπολογίας αὐτῆς. Ἵνα τί ἀκούεις τῶν λόγων τοῦ λαοῦ λέγοντος, ἰδοὺ Δαβὶδ ζητεῖ τὴν ψυχήν σου; ἰδοὺ ἑωράκασιν οἱ ὀφθαλμοί σου σήμερον, ὡς παρέδωκέ σε Κύριος εἰς τὰς χεῖράς μου ἐν τῷ σπηλαίῳ, καὶ οὐκ ἠβουλήθην ἀποκτεῖναί σε, καὶ ἐφεισάμην σου, καὶ εἶπον, οὐκ ἐποίσω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τὸν κύριόν μου, ὅτι χριστὸς Κυρίου ἐστί· καὶ ἰδοὺ τὸ πτερύγιον τῆς διπλοΐδος σου ἐν τῇ χειρί μου, ὃ ἐγὼ ἀφεῖλον, καὶ οὐκ ἀπέκτεινά σε. οὐ γὰρ ἂν, εἰ μὴ πλησίον ἐγενόμην, φησὶ, καὶ τοῦ σώματος ἐγγὺς ἔστηκα τοῦ σοῦ, τὸ μέρος ἂν ἔκοψα τοῦ ἱματίου. καὶ γὰρ εἰ μὴ ἔκοψεν, οὐδαμόθεν ἑτέρωθεν εἶχε πιστώσασθαι τὸν ἐχθρόν. πῶς γὰρ ὁ μετὰ τοσαύτας εὐεργεσίας πολεμῶν τῷ μηδὲν ἠδικηκότι, ἐδύνατο ὑποπτεῦσαι, ὅτι ἀδικηθεὶς ἕτερος τὸν ἀδικήσαντα λαβὼν εἰς χεῖρας ἐφείσατο; νυνὶ δὲ ἀναμφισβήτητον ἀπόδειξιν τῆς αὐτοῦ προνοίας παρέχετο, καὶ αὐτὸν

α. Βασ. κδ. θ.

αὐτὸν τὸν ἐχθρὸν, καὶ δικαστὴν καὶ μάρτυρα καλεῖ τῆς οἰκείας κηδεμονίας, οὑτωσὶ λέγων· γνῶθι καὶ ἴδε σήμερον, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῇ χειρί μου ἀθέτησις· καὶ σὺ δεσμεύεις τὴν ψυχήν μου τοῦ λαβεῖν αὐτήν. οὕτως ἦν ἄτυφος καὶ κενοδοξίας καθαρὸς ἁπάσης, καὶ πρὸς ἓν ἔβλεπε μόνον, τὴν τοῦ Θεοῦ ψῆφον. φησὶ γάρ, Κρίναι ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ. τοῦτο δὲ εἶπεν, οὐχὶ κολασθῆναι βουλόμενος τὸν ἄνδρα, οὐδὲ τιμωρίαν παρ' αὐτοῦ λαβεῖν, ἀλλὰ φοβῆσαι τῇ μνήμῃ τῆς μελλούσης κρίσεως· ὅτι οὐκ ἂν ἐτόλμησε καλέσαι τὸν ἀπαραλόγιστον δικαστὴν, καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὴν δίκην εἰσαγαγεῖν, εἰ μὴ σφόδρα ἦν πεπεικὼς ἑαυτὸν, ὅτι πάσης ἐπιβουλῆς ἦν καθαρὸς καὶ ἀμέτοχος. τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγείη, τίς οὐκ ἂν θαυμάσειε τὴν γενναίαν ἐκείνην καὶ ἀδαμαντίνην ψυχὴν [τοῦ Δαβίδ;] ὅτι πολλὰς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας ἔχων ἀριθμεῖν τῷ Σαούλ· καὶ γὰρ ἐδύνατο, εἴπερ ἐβούλετο, εἰπεῖν, ὅτι τοῦ βαρβαρικοῦ πολέμου καθάπερ κατακλυσμοῦ τινος ἅπασαν μέλλοντος παρασύρειν τὴν πόλιν, καταπεπληγότων ὑμῶν καὶ δεδοικότων, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθανεῖσθαι προσδοκώντων, ἐγὼ προελθὼν, οὐδενὸς ἀναγκάσαντος, ἀλλὰ καὶ σοῦ κωλύοντος καὶ κατέχοντος, οὐκ ἠνεσχόμην, ἀλλὰ πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐπεπήδησα, καὶ τὸν πολέμιον ἐδεξάμην, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμον· καὶ ὥσπερ τινὰ χειμάρρου ῥύμην ἀνέστειλα τὴν ἔφοδον τῶν βαρβάρων ἐκείνων, καὶ τὴν πόλιν σωζομένην ἔστησα· καὶ δι' ἐμὲ σὺ μὲν τὴν βασιλείαν καὶ τὴν ψυχήν, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες μετὰ τῆς ψυχῆς, τὴν πόλιν καὶ τὰς οἰκίας, τὰ παιδία καὶ τὰ γύναια ἔχουσι· καὶ μετ' ἐκεῖνο δὲ πάλιν ἑτέρους, οὓς κατώρθωσε πολέμους, οὐκ ἐλάττους ἐκείνου· καὶ ὅτι ἅπαξ καὶ δὶς καὶ πολλάκις ἐπιχειρήσαντος ἀνελεῖν, καὶ τὸ δόρυ κατὰ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς ἀφέντος οὐκ ἐμνησικάκησε, καὶ ἕτερα πολλῷ πλείονα τούτων καὶ μείζονα. ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπεν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν συμβάντων, τὴν ἀπολογίαν ποιεῖται μόνον, οὕτως εἰπών· γνῶθι καὶ ἴδε σήμερον, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῇ χειρί μου κακία, οὐδὲ ἀθέτησις· καὶ σὺ δεσμεύεις τὴν ψυχήν μου τοῦ λαβεῖν αὐτήν. τίνα οὐκ ἂν τὰ τοιαῦτα κατακλάσειε ῥήματα; ὅτι οὐχὶ ὀνειδίσαι αὐτῷ τὰς εὐεργεσίας ἐβούλετο, ἀλλὰ πεῖσαι μόνον, ὅτι τῶν φιλούντων καὶ κηδομένων, οὐχὶ τῶν ἐπιβουλευόντων καὶ πολεμούντων ἐστί. Καὶ σὺ τοίνυν ὅταν εἰς χεῖρας τὸν ἐχθρὸν λάβῃς τὸν σὸν, μὴ τοῦτο σκόπει, ὅπως αὐτὸν ἀμυνόμενος καὶ μυρίαις πλύνων λοιδορίαις ἐκπέμψῃς, ἀλλ' ὅπως αὐτὸν θεραπεύσῃς, ὅπως αὐτὸν ἐπαναγάγῃς πρὸς ἐπιείκειαν, καὶ μὴ πρότερον ἀποστῇς πάντα ποιῶν καὶ λέγων, ἕως ἂν περιγένῃ τῇ πρᾳότητι τῆς ἐκείνου ὠμότητος. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Δαβὶδ ἐποίησεν, ὁρῶν τὸν πολέμιον κατὰ τῆς αὐτοῦ σωτηρίας ὁπλιζόμενον, καὶ πάντα διὰ τοῦτο κινοῦντα, οὐ μόνον οὐκ ἠγρίαινεν, ἀλλὰ καὶ εἰς πλείονα ἦλθε συμπάθειαν· καὶ ὅσῳ μείζονα ἐπεβούλευσε, τοσούτῳ μᾶλλον αὐτὸν ἐδάκρυε, καὶ οὐ πρότερον ἀπέστη πάντα ποιῶν, ἕως καὶ αὐτὸν ἀπολογήσασθαι παρεσκεύασε μετὰ δακρύων καὶ θρήνων. ἐπειδὴ γὰρ ἤκουσεν εἰπόντος αὐτοῦ, Κύριέ μου βασιλεῦ, οὐκ ἠνέγκεν ἀδακρυτὶ ταύτην ἀκοῦσαι τὴν φωνὴν ὁ Σαούλ, ἀλλ' ἀνῴμωξε καὶ πικρὰν ἀφῆκε φωνὴν, καὶ μέγα ἀνωλόλυξε καὶ εἶπε· Δίκαιος σὺ ὑπὲρ ἐμέ· ὅτι σὺ μὲν ἀνταπέδωκάς μοι ἀγαθὰ, ἀντὶ τῆς ἐπιβουλῆς, ἀντὶ τῆς σφαγῆς, ἀντὶ τῶν μυρίων κακῶν ἐκείνων· ἐγὼ δὲ ἀνταπέδωκά σοι κακά· καὶ οὐδὲ οὕτως ἐγενόμην βελτίων, ἀλλὰ μετὰ τὰς εὐεργεσίας ἐκείνας ἐπέμεινα τῇ πονηρίᾳ· καὶ οὐδὲ οὕτω μετέβαλον, ἀλλὰ διέμεινας τὸν σαυτοῦ τηρῶν τρόπον, καὶ πάλιν ἡμᾶς ἐπιβουλεύοντας εὐεργετῶν, καὶ ἀπήγγειλάς μοι σήμερον, ἃ ἐποίησάς μοι ἀγαθά· ὡς ἀπέκλεισέ με Κύριος εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ οὐκ ἀπέκτεινάς με. τί τοῦ Δαβὶδ γένοιτ' ἂν μακαριώτερον, ὃς ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ οὕτω τὸν ἐχθρὸν μετερρύθμισε, καὶ ψυχὴν αἵματος καὶ σφαγῆς διψῶσαν λαβὼν, εἰς θρήνους ἐνέβαλεν ἀθρόον καὶ ὀλολυγμούς; οὐχ οὕτω τὸν Μωϋσέα θαυμάζω, ὅτι ἀπὸ πέτρας ἀκροτόμου ὑδάτων πηγὰς ἐξήγαγεν, ὡς θαυμάζω τοῦτον, ὅτι ἐξ ὀφθαλμῶν τοιούτων πηγὰς δακρύων κατήγαγεν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ τὴν φύσιν ἐνίκησεν· οὗτος δὲ τῆς

α. Βασ. κδ. ιζ.

Ex τοῦ Γ. λόγ. τῶν κατὰ τὸν Δαβίδ, καὶ τοῦ Σαούλ.

α. Βασ. κδ. ιη.

προαιρέσεως περιεγένετο. ἐκεῖνος ἐπάταξεν ἐν τῇ ῥάβδῳ τὸν λίθον· οὗτος ἔκρουσε τῷ λόγῳ τὴν καρδίαν, οὐχ ἵνα λυπήσῃ, ἀλλ' ἵνα καθαρὰν ἐργάσηται καὶ προσηνῆ. ὥστε οὐχ οὕτως αὐτὸν ἐπαινῶ διὰ τὴν οἰκείαν πραότητα, μεθ' ὅσης αὐτὸν θαυμάζω διὰ τὴν τοῦ Σαοὺλ μεταβολήν. τὸ γὰρ τῶν οἰκείων κρατῆσαι παθῶν πολὺ πλέον ἐστὶ, τὸ δὲ καὶ τῆς ἑτέρων περιγενέσθαι μανίας, καὶ φλεγμαίνουσαν καταστεῖλαι καρδίαν, καὶ τοσαύτην γαλήνην ἀπὸ τοσαύτης ἐργάσασθαι ζάλης, καὶ ὀφθαλμοὺς φόνον βλέποντας, δακρύων ἐμπλῆσαι θερμῶν. καὶ τοῦτο ἐστὶν ὃ πολλῆς ἐκπλήξεως γέμει καὶ θαύματος. καὶ γὰρ εἰ μὲν τῶν ἐπιεικῶν καὶ μετρίων ἀνθρώπων ἦν ὁ Σαοὺλ, οὐ μέγα ἦν σφόδρα ἐπαναγαγεῖν αὐτὸν πρὸς τὴν οἰκείαν ἀρετήν. τὸ δὲ ἐκτεθηριωμένον καὶ πρὸς ἐσχάτην κακίαν ἐξοκείλαντα, καὶ πρὸς σφαγὴν ἐπειγόμενον, ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ παρασκευάσαι πᾶσαν τὴν πικρίαν ἐμέσαι ἐκείνην, τίνα οὐκ ἂν ἀποκρύψειε τῶν πώποτε ἐπὶ διδασκαλίᾳ φιλοσοφίας βεβοημένων; ἑτέρου μὲν γὰρ ἄξιον καὶ μεγίστου θαύματος, καὶ τὸ μὴ βαπτίσαι τὸ ξίφος, μηδὲ ἀποτεμεῖν τὴν πολεμίαν ἐκείνην κεφαλήν· τὸ δὲ καὶ αὐτὴν αὐτοῦ μεταβαλεῖν τὴν προαίρεσιν καὶ βελτίω ποιῆσαι, καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν αὐτὸν ἐπιείκειαν μεταγαγεῖν, τίνα ἂν σχοίη λοιπὸν φιλοσοφίας ὑπερβολήν; ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οὐ μόνον τὰς πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ὁμιλίας ἀπείργουσιν ἑαυτοὺς, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ὄψιν ἰδεῖν ἀνέχονται τὴν ἐκείνων, οὐδὲ τῆς φωνῆς ἀκοῦσαι. ὁ δὲ Δαβὶδ οὐχ οὕτως· ἀλλὰ καὶ τὸν ἐχθρὸν ἔσωσε, καὶ πρότερος ἐτίμησε προσειπὼν, κύριέ μου βασιλεῦ. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, προσεκύνησεν αὐτόν· καὶ τιμηθεὶς ἐν τῷ εἰπεῖν ἐκεῖνον, τέκνον Δαβὶδ, πάλιν μειζόνως ἀντετίμησεν εἰπών· δοῦλός σου, κύριέ μου βασιλεῦ. τίς ἂν σχοίη μείζονα ταύτης ἀνεξικακίαν εἰπεῖν; ἐκεῖνος μέχρι τῆς ψυχῆς αὐτῆς εὐεργετηθεὶς εἰς σφάξαι τὸν εὐεργέτην ἤγαγεν· οὗτος εὐεργετήσας δεσπότην τὸν εὐεργετηθέντα ὠνόμασε. τέκνον με, φησὶν, ἐκάλεσεν, ἐγὼ δὲ ἀγαπῶ καὶ στέργω, ἐὰν δοῦλόν με ἔχῃς, μόνον μετὰ τοῦ ἀποθέσθαι τὴν ὀργὴν, μόνον μετὰ τοῦ μηδὲν ὑποπτεύειν περὶ ἐμοῦ πονηρὸν, καὶ μὴ νομίζειν ἐπίβουλον εἶναι καὶ πολέμιον. καὶ ὅρα ὅσον τὸ κέρδος εἰργάσατο. ὅτε γὰρ εἶπε τοῦτο, οὐκ ἤνεγκεν ἐκεῖνος ἀδακρυτὶ λοιπὸν ταύτην ἀκοῦσαι τὴν φωνήν, ἀλλ' ὠλόλυξε πικρὸν· τὴν ὑγίειαν τὴν ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἣν ὁ Δαβὶδ ἐνέθηκε, διὰ τῶν δακρύων δηλῶν. πόσων οὐκ ἂν εἴη στεφάνων ἄξιος ὁ Δαβὶδ, ὅτι οὕτω τῇ ἑαυτοῦ πραότητι καὶ ἐπιεικείᾳ τοῦ Σαοὺλ περιεγένετο, ὡς καὶ τῆς οἰκείας αὐτὸν πεῖσαι καταγνῶναι ὠμότητος, καὶ τὴν ἐκείνου ἀνυμνεῖν ἀρετήν; εἰ γάρ τις εὕροι τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ, φησὶν, ἐν θλίψει, καὶ ἐκπέμψει αὐτὸν ἐν ὁδῷ ἀγαθῇ, καὶ Κύριος ἀνταποδώσει αὐτῷ ἀγαθά, καθὼς πεποίηκας σὺ μετ' ἐμοῦ σήμερον· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ γινώσκω ὅτι βασιλεύων βασιλεύσεις, καὶ στήσεται ἡ βασιλεία Ἰσραὴλ ἐν τῇ χειρί σου. καὶ νῦν ὄμοσόν μοι κατὰ τοῦ Κυρίου, ἵνα μὴ ἐξολοθρεύσῃς τὸ σπέρμα μου ὀπίσω μου, καὶ μὴ ἀφανίσῃς τὸ ὄνομά μου ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου. καὶ πόθεν ἔγνως, εἰπέ μοι, τοῦτο; παρὰ σοὶ τὰ στρατόπεδα· παρὰ σοὶ τὰ χρήματα, τὰ ὅπλα, αἱ πόλεις, οἱ ἵπποι, οἱ στρατιῶται, ἅπασα τῆς βασιλικῆς παρασκευῆς ἡ δύναμις· οὗτος δὲ ἔρημος καὶ γυμνὸς, ἄπολις, ἄοικος, ἀνέστιος. πόθεν οὖν ταῦτα λέγεις, εἰπέ μοι; ἀπ' αὐτοῦ μὲν τοῦ τρόπου. οὐ γὰρ δὴ ὁ γυμνὸς, καὶ ἄπολις, καὶ ἔρημος, ἐμοῦ τοῦ καθωπλισμένου καὶ τοσαύτην περιβεβλημένου δύναμιν περιεγένετο, εἰ μὴ τὸν Θεὸν εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ· ὁ δὲ τὸν Θεὸν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ πάντων ἐστὶν ἰσχυρότερος. εἶδες οἷα φιλοσοφεῖ μετὰ τὴν ἐπιβουλὴν ὁ Σαούλ; εἶδες πῶς δυνατὸν ἅπασαν ἀποπλῦσαι πονηρίαν καὶ μεταβαλέσθαι καὶ πρὸς τὸ βέλτιον ἐπιμεληθεῖν; ἆρα πόσων ἂν εἴη στεφάνων ἄξιος καθ' ἕκαστον τῶν ῥημάτων τούτων ὁ Δαβίδ; εἰ γὰρ καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ἐφθέγγετο τοῦ Σαοὺλ, ἀλλ' ἡ τοῦ Δαβὶδ σοφία εἰς τὴν ἐκείνου ταῦτα ψυχὴν κατεφύτευσε. φησὶ γοῦν ἐκεῖνος, ὄμοσόν μοι κατὰ τοῦ Κυρίου, ἵνα μὴ ἐξολοθρεύσῃς τὸ σπέρμα μου ὀπίσω μου, καὶ μὴ ἀφανίσῃς τὸ ὄνομά μου ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου. δεῖται ὁ βασιλεὺς τῷ ἰδιώτῃ προσφεύγει λοιπὸν καὶ ἱκετηρίαν τίθησιν ὁ τὸ ἀδίκημα προεκκείμενος, ὑπὲρ τῶν παίδων τῶν ἑαυτοῦ παρακαλεῖ τὸν φυγάδα, καὶ ὅρκον ἀπαιτεῖ οὐκ ἀπιστῶν τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ εἰδὼς ὅσα εἰς αὐτὸν εἰργάσατο κακά. ὄμοσόν μοι μὴ ἀφανίσῃς τὸ σπέρμα μου ὀπίσω μου. ἐπίτροπον τὸν πολέμιον καταλιμπάνει τῶν ἑαυτοῦ παίδων, καὶ ταῖς ἐκείνου χερσὶν ἐντίθησι τὰ ἔγγονα, μονονουχὶ τῆς δεξιᾶς αὐτὸν λαβόμενος διὰ τῶν ῥημάτων αὐτῶν, καὶ τὸν Θεὸν μεσίτην εἰσάγων. τί οὖν ὁ Δαβίδ; ἆρα κἂν μικρὸν εἰρωνεύσατο πρὸς ταῦτα; οὐδαμῶς· ἀλλ' εὐθέως ἐπένευσε, καὶ τὴν χάριν ἔδωκε, καὶ τελευτήσαντος τοῦ Σαούλ, οὐ μόνον οὐκ ἀπέστη, ἀλλὰ καὶ πλέον ὧν ὡμολόγησε τότε παρέσχε. τὸν γὰρ ἔγγονον τὸν τούτου χωλὸν ὄντα καὶ πεπηρωμένον τὸ σκέλος, εἰς τὴν οἰκίαν εἰσήγαγε τὴν ἑαυτοῦ, καὶ ὁμοτράπεζον ἐποίησε, καὶ τῆς μεγίστης ἠξίωσε τιμῆς καὶ οὐκ ἠρυθρία, οὐδὲ ἐνεκαλύπτετο, οὐδὲ τὴν τράπεζαν ἐνόμιζε καταισχύνειν τὴν βασιλικὴν τῇ πηρώσει τοῦ παιδός· ἀλλ' ἐκαλλωπίζετο καὶ ἐσεμνύνετο μᾶλλον. εἷς γὰρ τῶν συνδειπνούντων αὐτῷ ὁρῶν τὸν ἔκγονον τοῦ Σαοὺλ τοῦ τοσαῦτα κακὰ ἐργασαμένου τὸν Δαβίδ, τοσαύτης ἀπολαύοντα παρ' αὐτοῦ τιμῆς, εἰ καὶ πάντων θηρίων ἀγριώτερος ἦν, οὐχὶ παρ' ἑαυτῷ πρὸς ταῦτα ἐσπένδετο τοῖς ἐχθροῖς αἰσχυνόμενος καὶ ἐρυθριῶν; εἰ γὰρ καὶ ἑτέρωθι αὐτῷ τροφὴν ἐπέταξε, καὶ σιτηρέσιον ὥρισε τεταγμένον, πολὺ μέγα ἦν· τὸ δὲ καὶ εἰς αὐτὴν αὐτὸν ἀναγαγεῖν τὴν τράπεζαν, ὑπερβολὴν ἔχει φιλοσοφίας. καὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οὐ μόνον ζῶντας ἠμύναντο τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ καὶ τελευτησάντων εἰς τοὺς ἐκείνων παῖδας τὴν πρὸς ἐκείνους ἀφῆκαν ὀργήν. ἀλλ' οὐχ ὁ Δαβὶδ οὕτως, ἀλλὰ καὶ ζῶντα τὸν πολέμιον διετήρησε, καὶ ἀπελθόντος ἐκείνου, τὴν πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν εἰς τοὺς παῖδας ἐπεδείξατο. Τί γένοιτ' ἂν τοῦ πραοτάτου καὶ φιλοσόφου Δαβὶδ μακαριώτερον; ὅτι οὐ μόνον τὸν ἐχθρὸν ὑπὸ τοὺς πόδας ἰδὼν τοὺς ἑαυτοῦ κείμενον αἰχμαλώτου χερσίν, ἐφείσατο· ἀλλὰ καὶ πάλιν μετὰ τὴν σωτηρίαν ταύτην ἐπιθέμενον αὐτῷ καὶ ἀνελεῖν βουλόμενον εἰς χεῖρας λαβών, καὶ δυνάμενος αὐτὸν μετὰ τοῦ στρατοπέδου κατακόψαι παντός, ἀφῆκε τὸ ὑγιῆ καὶ σῶον· καὶ σαφῶς εἰδὼς ὡς ἀνήκεστα νοσεῖ, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἔχθρας οὐδαμῶς λήξει ποτέ, ἐξήγαγεν ἑαυτὸν τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἐκείνου, καὶ παρὰ τοῖς βαρβάροις ἔζη δουλεύων, ἀλώμενος, ἀγρευόμενος, ἐκ πόνου καὶ ταλαιπωρίας τὴν ἀναγκαίαν ἑαυτῷ πορίζων τροφήν. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ θαυμαστόν, ἀλλ' ὅτι καὶ πεσόντα ἀκούσας ἐπὶ τῆς παρατάξεως, διέρρηξέ τε τὸν χιτωνίσκον, καὶ σποδὸν κατεπάσατο, καὶ θρηνῶν ἐθρήνησεν, ὃν ἄν τις θρηνήσειε παῖδα μονογενῆ καὶ γνήσιον ἀποβαλών· συνεχῶς αὐτοῦ τὸ ὄνομα ἀνακαλῶν μετὰ τοῦ παιδίου, καὶ ἐγκώμια συντιθείς, καὶ πικρὰν ἀφιεὶς φωνήν, καὶ μέχρις ἑσπέρας ἄσιτος μένων, καὶ τὰ χωρία καταρώμενος τὰ δεξάμενα τὸ αἷμα Σαούλ· Ὄρη, φησί, τὰ Γελβουέ, μὴ πέσοι ἐφ' ὑμᾶς μήτε δρόσος, μήτε ὑετός· ὄρη θανάτου· ὅτι ἐκεῖ ἐξήρθη σκέπη δυναστῶν. μισῶ καὶ τὸν τόπον αὐτὸν διὰ τοὺς ἐκεῖ πεσόντας νεκρούς, φησί· μηκέτι τοίνυν βραχείητε τοῖς ἄνωθεν ὑετοῖς, ἐβράχητε γὰρ ἅπαξ κακῶς τῷ τῶν φίλων μου αἵματι. καὶ συνεχῶς δὲ αὐτῶν περιστρέφει τὰ ὀνόματα οὑτωσὶ λέγων· Σαούλ, Σαούλ, καὶ Ἰωνάθαν, οἱ ἠγαπημένοι καὶ ὡραῖοι, οὐ κεχωρισμένοι ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῶν οὐκ ἐχωρίσθησαν. ἐπεὶ γὰρ τὰ σώματα κείμενα περιπτύξασθαι οὐκ εἶχε, περιπλέκεται αὐτῶν ταῖς προσηγορίαις, τὴν οἰκείαν ὀδύνην ὡς οἷόν τε τούτοις καταπραΰνων, καὶ τὸ τῆς συμφορᾶς παραμυθούμενος μέγεθος. οὐ γάρ ἐστι, φησίν, εἰπεῖν, ὅτι ὀρφανίαν ὁ παῖς ἐθρήνησεν, οὐδὲ ἀπαιδίαν ὁ πατὴρ ὠδύρατο· ἀλλ' ὃ μηδενὶ συνέβη, συνέβη, φησίν, ἐκείνοις· ὁμοῦ καὶ κατὰ μίαν ἡμέραν τῆς ζωῆς ἀπερράγησαν, καὶ οὐ καταλειφθεὶς θάτερος ἀβίωτον ἑαυτῷ εἶναι τὸν βίον τῇ διαστάσει θατέρου ἐνόμισε. νῦν ἕκαστος ἀναμιμνησκέσθω μοι τοῦ ἐχθροῦ καὶ τοῦ λελυπηκότος ἔτι ζεούσης τὰ πάθη τῆς διανοίας, καὶ τοῦτον καὶ ζῶντα φυλαττέτω, καὶ ἀπελθόντα πενθείτω· κἂν δέῃ τι παθεῖν, ὥστε μὴ λυπῆσαι τὸν ἠδικηκότα, πάντα ποιείτω καὶ πασχέτω, ὑπὲρ τοῦ

Θεοῦ

γ. Τί τούτου
μακαριώτερον
γένοιτ' ἄν;

Ἐκ τοῦ ϛ. λόγου τῶν εἰς τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν Σαούλ.

β. Βασ. α. κα.

γ. αὐτῷ

Ἐκ τοῦ α. λογ. οἷς τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ Σαύλ. Θεοῦ μεγάλας ἀναμένων τὰς ἀμοιβάς. Οὔτε γὰρ οὐδὲν οὕτως ἀσφαλέστερον τοῦ φεί-
δεσθαι τῶν ἐχθρῶν, οὐδὲ σφαλερώτερον τοῦ βούλεσθαι ἐκδικεῖν ἑαυτὸν καὶ ἀμύνεσθαι. ὁ μὲν
γὰρ διαφθείρας καὶ καταγνώσεται πολλάκις ἑαυτοῦ, καὶ πονηρὸν ἕξει συνειδὸς, καθ' ἑκάστην
ἡμέραν καὶ ὥραν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐκείνης κεντούμενος· ὁ δὲ φεισάμενος καὶ μακρὸν καρτε-
ρήσας χρόνον, γάνυται μετὰ ταῦτα καὶ τρυφᾷ, χρηστὰς ἀναμένων ἐλπίδας, καὶ τὰς ἀμοι-
βὰς τῆς ἀνεξικακίας παρὰ τοῦ Θεοῦ προσδοκῶν. κἂν εἴ ποτε περιπέσοι τινὶ δεινῷ, μετὰ πολ-
λῆς παρρησίας ἀπαιτήσει τὸν Θεὸν τὴν ἀντίδοσιν. καὶ τοῦτο ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν
Σαοὺλ γενομένων ἐστὶν ἰδεῖν. ὁ μὲν γὰρ βουληθεὶς ἀνελεῖν, γυμνὸς καὶ ἄοπλος καὶ πάντων ἔρη-
μος [καὶ] καθάπερ αἰχμάλωτος παραδοθεὶς, οὕτως εἰς τὸ σπήλαιον ἔκειτο· ὁ δὲ εἴκων καὶ
παραχωρῶν πανταχοῦ, καὶ μηδὲ δικαίως ἐπεξελθεῖν βουλόμενος, χωρὶς μηχανημάτων καὶ
ὅπλων, καὶ ἵππων καὶ στρατιωτῶν, τὸν πολέμιον εἰς χεῖρας ἐλάμβανε· καὶ ὃ δὴ μεῖζον ἁπάντων
ἦν, τὸν Θεὸν εἰς πλείονα εὔνοιαν ἐπεσπάσατο, καὶ μεγάλας καὶ θαυμαστὰς τῆς περὶ τὸν ἐ-
Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ, Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου. χθρὸν κηδεμονίας τὰς ἀμοιβὰς ἀπέλαβεν ὕστερον. Ποίαν οὖν ἕξομεν ἡμεῖς συγγνώμην
ἁμαρτημάτων παρεληλυθότων μνημονεύοντες, καὶ τοὺς λελυπηκότας ἀμυνόμενοι, ὅταν ὁ ἀναίτιος
ἐκεῖνος τοσαῦτα μὲν πεπονθὼς, πλείονα δὲ καὶ χαλεπώτερα προσδοκῶν αὐτῷ συμβήσεσθαι κα-
κὰ, ἀπὸ τῆς τοῦ ἐχθροῦ σωτηρίας φαίνηται) φειδόμενος οὕτως, ὡς ἑλέσθαι κινδυνεῦσαι μᾶλλον αὐ-
τὸς, καὶ μετὰ φόβου καὶ τρόμου ζῆν, ἢ τὸν μέλλοντα μυρία πράγματα αὐτῷ παρέχειν ἀποσφά-
Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ ζ. ψαλ. ξαι δικαίως; Καλὸν μὲν γὰρ τὸ μὴ ἀδικεῖν· πολλῷ δὲ μᾶλλον φιλοσόφου ψυχῆς τὸ ἀδικη-
θέντα μὴ ἀμύνασθαι. τοιοῦτος οὖν ὁ Δαβίδ. καίτοιγε ὁ νόμος τοῦτο παρεῖχε τότε τὸ μέ-
Δευτ. ιθ. κα. τρον, Ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ κελεύων, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος ἐκκόπτειν· καὶ οὐκ ἦν παρά-
βασις τὸ γινόμενον. ἀλλ' οὕτω φιλόσοφος ἦν ὁ Δαβὶδ, ὡς μὴ μόνον μὴ παραβαίνειν τὸν νό-
μον, ἀλλὰ καὶ ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ὑπερβαίνειν, καὶ ὑπὲρ τὰ σκάμματα πηδᾶν. οὐ γὰρ
ἐνόμιζεν αὐτῷ ἀρκεῖν εἰς ἀρετὴν, εἰ μὴ καὶ ὑπερακοντίσειε τὰ προστάγματα. ἡμεῖς δὲ
Ματθ. ε. μδ. οὐ τοῦτο ἀπαιτούμεθα μόνον, τὸ μὴ ἀνταποδιδόναι, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐεργετεῖν. Εὔχεσθε γάρ, φησιν, γρ. αὐτὸ
ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς· καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς. ποίαν οὖν ἕξομεν
συγγνώμην λοιπὸν, τίνα δὲ ἀπολογίαν, μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν μὴ φθάνοντες εἰς
τὰ μέτρα τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ πολιτευσαμένων, καὶ ταῦτα πολλὴν περιουσίαν ἀπαιτούμενοι;
Ματθ. ε. κ. Ἐὰν γὰρ μὴ περισσεύσῃ, φησὶν, ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων,
οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔστιν ἴσος ὁ ἐν τῷ νόμῳ
τὰ αὐτὰ κατορθῶν τῷ πρὸ τοῦ νόμου· οὕτως οὐδὲ ὁ ἐν τῇ χάριτι τῷ [πρὸ τοῦ νόμου, μᾶλ-
λον δὲ τῷ] ἐν τῷ νόμῳ· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ καιροῦ πολλὴ ἡ διαφορὰ γέγονε.

[Ὅταν ἐννοήσω τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν ἀγαθότητα καὶ τὸ συμπαθὲς καὶ φι-
λόστοργον, ἰλιγγιῶ καὶ τρέμω καὶ ἐκπλήξει συνέχομαι, πῶς καὶ ἐν αὐτῷ τῷ σταυρῷ τῶν σταυρούν-
των ὑπερηύχετο· οὐδὲν γένοιτ' ἂν ἴσον; καὶ οἱ λῃσταὶ δὲ ἀμφότεροι παρὰ τὴν ἀρχὴν ὠνείδι-
Λουκ. κγ. μβ. ζον αὐτὸν, ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ εὐγνώμων εἰς συναίσθησιν ἐλθὼν εἴρηκε, Μνήσθητί μου, Κύριε, τὸν
παράδεισον αὐτῷ πρὸ πάντων ἀνέῳξε. καὶ δακρύει δὲ τοὺς μέλλοντας αὐτὸν ἀναιρεῖν, καὶ τα-
ράττεται, καὶ συγχεῖται ὁρῶν τὸν προδότην, οὐχ ὅτι σταυροῦσθαι ἔμελλεν, ἀλλ' ὅτι ἀπώλ-
λυτο ἐκεῖνος. ἐταράττετο τοίνυν προειδὼς τὴν ἀγχόνην, τὴν κόλασιν τὴν μετὰ τὴν ἀγχό-
νην. καὶ εἰδὼς αὐτοῦ τὴν πονηρίαν, μέχρις ἐσχάτης ὥρας αὐτὸν ἐθεράπευσε καὶ διεκρούετο.
ἀλλὰ καὶ ἐφίλησε τὸν προδότην, τύπον ἡμῖν καὶ ὑπόγραμμον ἀγαθωσύνης καὶ μακροθυ-
Λουκ. κβ. μη. μίας παρέχων ὁ ἀγαθὸς δεσπότης. Ἰούδα γάρ, φησι, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πα-
ραδίδως; τίνα οὐκ ἂν ἐμάλαξε, τίνα οὐκ ἂν ἔκαμψεν αὕτη ἡ φωνή; ποῖον θηρίον; ποίαν
λιθώδη ψυχήν; ἀλλ' οὐ τὸν δείλαιον ἐκεῖνον. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὦ μιαρὲ καὶ παμπόνηρε, καὶ
προδότα, ταύτας ἡμῖν ἀποδίδως τὰς ἀμοιβὰς τῆς τοσαύτης εὐεργεσίας; ἀλλὰ πῶς; Ἰούδα,

τὸν

τὸ κύριον ὄνομα θείς, ὃ μᾶλλον ταλανίζοντος ἦν καὶ ἀνακαλοῦντος, οὐκ ὀργιζομένου. καὶ οὐκ εἶπε, τὸν διδάσκαλόν σου, τὸν δεσπότην σου, τὸν εὐεργέτην· ἀλλά, τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου φιλήματι παραδίδως; εἰ γὰρ μὴ διδάσκαλος ἦν, μηδὲ δεσπότης, τὸν οὕτως ἡμέρως, τὸν οὕτως ἀπλάστως πρὸς σὲ διακείμενον, ὡς καὶ ἐν καιρῷ τῆς προδοσίας σε φιλεῖν, τοῦτον παραδίδως; Καὶ πρὸς μὲν τὸν προδότην οὕτως, ὡς προείρηται· πρὸς δὲ τοὺς ἐπελθόντας μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων πῶς; καὶ τί γένοιτο ἡμερώτερον τῶν ῥημάτων τῶν πρὸς ἐκείνους εἰρημένων; δυνάμενος γὰρ αὐτοὺς ἀθρόον ἀφανίσαι πάντας, τούτων μὲν ἐποίησεν οὐδέν, ἐντρεπτικῶς δὲ αὐτοῖς διαλέγεται λέγων· Τί ἐξήλθετε, ὡς ἐπὶ λῃστήν, μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων; καὶ ῥίψας αὐτοὺς ὑπτίους, ἐπειδὴ ἔμενον ἀναισθητοῦντες, ἑκὼν πάλιν ἑαυτὸν ἐξεδίδου, καὶ ἠνείχετο δεσμὰ περιβάλλοντας ταῖς ἁγίαις χερσὶν ὁρῶν, δυνάμενος πάντας κλονῆσαι καὶ ῥίψαι κάτω. Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ Κυρίου, ἀκουστὰς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ; μιμησώμεθα καὶ ἡμεῖς, ἀδελφοί, τὴν ἀνεξικακίαν αὐτοῦ, τὴν πραότητα, τὴν ταπεινοφροσύνην. Μάθετε γάρ, φησιν, ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. Διὰ δὴ ταῦτα καὶ ὁ Παῦλος ταῦτα τίθησι καί φησιν· Εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, οἱῳδήποτε τρόπῳ ἐπιβουλεύοντας δηλονότι. καὶ οὐκ εἶπε, μὴ μνησικακεῖτε, μηδὲ ἀμύνεσθε, ἀλλὰ ὃ πολλῷ πλέον τούτου ἐζήτησεν εἰπών, εὐλογεῖτε. ἐκεῖνο μὲν γάρ, τὸ μὴ μνησικακεῖν, μηδὲ ἀμύνεσθαι, ἀνδρὸς φιλοσόφου· τοῦτο δὲ ἀγγέλου. λοιπὸν καὶ εἰπών, εὐλογεῖτε, ἐπήγαγε, καὶ μὴ καταρᾶσθε, ἵνα μὴ τοῦτο κἀκεῖνο ποιῶμεν, ἀλλ᾽ ἐκεῖνο μόνον· καὶ γὰρ μισθῶν ἡμῖν εἰσι πρόξενοι οἱ διώκοντες. ἂν δὲ νήφῃς, καὶ ἕτερον σὺ σαυτῷ μετ᾽ ἐκείνων κατασκευάσεις μισθόν. ἐκεῖνος μὲν γάρ σοι τὸν ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ μισθὸν προξενεῖ, σὺ δὲ σαυτῷ τὸν ἀπὸ τῆς εὐλογίας τῆς εἰς ἐκεῖνον, σημεῖον μέγιστον ἐκφέρων τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης. διὰ δὴ τοῦτο παντὶ τρόπῳ τοὺς ὑβρίζοντας καὶ διώκοντας, καὶ διὰ τῶν πραγμάτων ἐπηρεάζοντας τοῖς ἐναντίοις ἀμείβεσθαι ἐκέλευσεν ὁ πνευματικὸς διδάσκαλος, καὶ ἄνω μὲν αὐτοὺς εὐλογεῖν ἐπέταξε, προϊὼν δὲ καὶ ἔργοις εὐεργετεῖν παραινεῖ· χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων. ἐπειδὴ γὰρ ἔστιν εὐλογῆσαι μὲν καὶ μὴ καταράσασθαι, μὴ μὴν ἐξ ἀγάπης τοῦτο ποιῆσαι, βούλεται καὶ διαθερμαίνεσθαι ἡμᾶς τῇ φιλίᾳ. διὸ καὶ ταῦτα ἐπήγαγεν, ὥστε μὴ μόνον εὐλογεῖν, ἀλλὰ καὶ συναλγεῖν, καὶ συμπάσχειν, εἴ ποτε ἴδωμεν αὐτοὺς συμφορᾷ περιπεσόντας. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀγάπην συνάγει, ὡς ἵνα καὶ χαρᾶς καὶ λύπης κοινωνῶμεν ἀλλήλοις.]

Λουκ. κβ. νβ.

Ματθ. ια. κθ.

Ρωμ. ιβ. ιδ.

Ἀκούσωμεν τί φησιν ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Χριστόν· Ποσάκις, ἐὰν ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις; ὁμοῦ καὶ ἐπερωτᾷ καὶ ὑπισχνεῖται· καὶ πρὶν ἢ μάθῃ, φιλοτιμεῖται. τὴν γὰρ γνώμην τοῦ διδασκάλου σαφῶς εἰδώς, ὅτι πρὸς φιλανθρωπίαν ῥέπει πλέον, βουλόμενος ἀρέσαι τῷ διδασκάλῳ, φησίν· ἕως ἑπτάκις; Εἶτα ἵνα μάθῃς, τί μὲν ἄνθρωπος, τί δὲ Θεός, καὶ πῶς ἡ τοῦ μαθητοῦ φιλοτιμία, ὅπουπερ ἂν ἀφίκηται, πρὸς τὴν εὐπορίαν τοῦ διδασκάλου συγκρινομένη, πενίας ἐστὶ πάσης εὐτελεστέρα· καὶ ὅσον σταγὼν πρὸς πέλαγος ἄπειρον, τοσοῦτον ἡ ἡμῶν ἀγαθότης πρὸς τὴν ἐκείνου ἄφατον φιλανθρωπίαν· εἰπόντος αὐτοῦ, ἑπτάκις, καὶ νομίσαντος μεγάλα φιλοτιμεῖσθαι καὶ δαψιλεύεσθαι, φησὶν ὁ Χριστός, Οὐ λέγω, ἕως ἑπτάκις, ἀλλ᾽, ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά· ὅπερ ἐστὶ τετρακόσια καὶ ἐνενήκοντα. καὶ μὴ νομίσῃς δύσκολον εἶναι τὸ ἐπίταγμα. ἐὰν γὰρ ᾖς παρεσκευασμένος τοσαυτάκις καταφρονεῖν τῶν εἰς σὲ ἁμαρτημάτων, ἀπὸ μιᾶς καὶ δευτέρας καὶ τρίτης συγχωρήσεως γυμνασθείς, οὐδὲ πόνον ἕξεις λοιπὸν τῆς τοιαύτης φιλοσοφίας, καθάπαξ ἐμμελετήσας τῇ πυκνότητι τῆς συγχωρήσεως μηδὲ πλήττεσθαι παρὰ τῶν τοῦ πέλας ἁμαρτημάτων.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ τὰ μυρία τάλαντα ὀφείλοντος

Ματθ. ιη. κα.

Ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἁρπαγὴν ὑποστὰς ἄδικον, ὑπὲρ τῆς τοιαύτης ἀδικίας εὐχαριστήσει τῷ Θεῷ, μυρίους διὰ τῆς εὐχαριστίας ἐκείνης καρπώσεται τοὺς μισθούς. οὐδὲν γὰρ οὕτω τὸν

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατ᾽ Ἰωαν. εὐαγγελ.

Θεὸν εὐφραίνει, ὡς τὸ μὴ ἀποδοῦναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ. Εἰ δὲ λέγοι τις· τί γάρ; εἰ ἠδυνάμην ἀμύνασθαι τὸν ἀδικήσαντα ἀσθενέστερος ὤν; ἐκεῖνο ἂν εἴποιμι, ὅτι ἠδύνασο πρᾶξαι τὸ δυσχεραίνειν, τὸ ἀποδυσπετῆσαι, τὸ κατεύξασθαι τοῦ λελυπηκότος, τὸ καταρᾶσθαι αὐτῷ μυρία, τὸ πρὸς πάντας διαβάλλειν. Ταῦτα γὰρ ἐν ἐξουσίᾳ κεῖται τῇ ἡμετέρᾳ. Ὁ τοίνυν ταῦτα μὴ ποιήσας, τὸν τοῦ μὴ ἀμύνασθαι μισθὸν λήψεται. Δῆλον γὰρ ὅτι καὶ ἐκεῖνο κύριος ὤν, οὐκ ἂν ἐποίησεν. Ὅταν οὖν ἴδῃς τὸν ἐχθρὸν ἐμπεσόντα εἰς τὰς χεῖρας τὰς σάς, μὴ νόμιζε τιμωρίας, ἀλλὰ σωτηρίας ἐκεῖνον εἶναι τὸν καιρόν. Τότε γὰρ μάλιστα δεῖ φείδεσθαι τῶν ἐχθρῶν, ὅταν αὐτῶν γενώμεθα κύριοι. Κἂν οὕτω τὰ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομώμεθα, καὶ τῆς τῶν πλησίον ἀντιλαμβανώμεθα σωτηρίας, ταχέως κἀκείνοις αὐτοῖς ποθεινοὶ ἐσόμεθα καὶ ἐπέραστοι· καί, ὃ πάντων μεῖζον, τῶν ἀποκειμένων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν· χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἐκ τοῦ α τῶν εἰς τὸν Δαβὶδ καὶ Σαούλ.

Λογ. γ.

ΠΕΡΙ ΑΛΑΖΟΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΕΝΟΔΟΞΙΑΣ.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ μὴ κακηγορεῖν

Βουλόμενος τὸν τετυφωμένον ἄνθρωπον καταστεῖλαι, μὴ μακροὺς κίνει λόγους, ἀλλ' ἀναμίμνησκε αὐτὸν τῆς φύσεως μόνον, καὶ ἐπιτίμα σφοδρῶς, οὑτωσὶ λέγων· Τί ὑπερηφανεύεται γῆ καὶ σποδός; Εἰ δὲ μετὰ τὸν θάνατον εἶναι ταῦτα λέγει, κατάστελλον αὐτὸν ζῶντα, καὶ δίδαξον ὅτι γῆ καὶ σποδός ἐστι· νῦν γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι ταῦτά ἐστιν. Ὁρᾷ τὴν εὐπρέπειαν τοῦ σώματος, ὁρᾷ τὴν δυναστείαν, τὴν θεραπείαν τῶν κολάκων, τοὺς παρασίτους ἀκολουθοῦντας. Ἱμάτια περίκειται πολυτελῆ, ὄγκον ἀρχῆς περιβέβληται μέγαν· ἡ φαντασία αὐτὸν ἀπατᾷ, καὶ ἐπιλανθάνεσθαι ποιεῖ τῆς φύσεως· αὐτὴν διαμαρτάνει μόνην τὴν ἀπὸ τοῦ τέλους ἀπόδειξιν· οὐκ ἔρχεται πρὸς τὰς σοροὺς καὶ τὰς θήκας τῶν προγόνων· πρὸς τὰ παρόντα βλέπει μόνον, καὶ οὐδὲν τῶν μελλόντων ἐννοεῖ. Δίδαξον τοίνυν αὐτὸν ἐντεῦθεν ἤδη, ὅτι γῆ καὶ σποδός ἐστιν, ἵνα ζῶν λάβῃ τὸ φάρμακον. Εἰπὼν γάρ, τί ὑπερηφανεύεται γῆ καὶ σποδός; ἐπήγαγεν· ὅτι καὶ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἐξουδένωται τὰ ἐνδόσθια αὐτοῦ· ἐνδόσθια τὰ ἔγκατα λέγων, τὴν γαστέρα τὴν γέμουσαν σκυβάλων καὶ πολλῆς ἀκαθαρσίας καὶ δυσωδίας. Ἰδὲ τὸ εὐτελὲς καὶ ἐπίκηρον τῆς οὐσίας· μὴ ἀναμείνῃς σὺ τὴν ἡμέραν τῆς τελευτῆς, ἵνα μάθῃς σὺ τὴν ἀσθένειαν. Ἔτι μὲν ζῶντα τὸν ἄνθρωπον διερεύνησον, καὶ εἰς τὰ ἔγκατα αὐτοῦ διάβηθι τῷ λόγῳ, καὶ πᾶσαν ἡμῶν τὴν οὐθένειαν ὄψει. γρ. οὐδένειαν Ἀλλὰ μὴ καταπέσῃς. Οὐδὲ γὰρ μισῶν ἡμᾶς, ἀλλὰ φειδόμενος οὕτως ἐποίησεν ὁ Θεός, προφάσεις ἡμῖν ταπεινοφροσύνης παρέχων μεγάλας. Εἰ γὰρ ἄνθρωπος, γῆ ὢν καὶ σποδός, ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ὅτι εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβήσομαι· εἰ μὴ τὸν τῆς φύσεως χαλινὸν εἶχε, ποῦ οὐκ ἂν ἐξέπεσε τῇ διανοίᾳ; Ὅταν οὖν ἴδῃς τινὰ τετυφωμένον, τὸν αὐχένα ἀνατείνοντα, τὰς ὀφρῦς ἀνασπῶντα, ἐπὶ ὀχήματος φερόμενον, ἀπειλοῦντα, εἰς δεσμωτήριον ἐμβάλλοντα, ἐπηρεάζοντα, θανάτῳ παραδιδόντα, εἰπὲ πρὸς αὐτόν, τί ὑπερηφανεύεται γῆ καὶ σποδός; ὅτι καὶ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἐξουδένωται τὰ ἐνδόσθια αὐτοῦ. Ταῦτα οὐ περὶ ἀνθρώπου μόνον ἰδιώτου εἴρηται, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ βασιλικοῦ. Μὴ γὰρ τὴν ἁλουργίδα ἴδῃς, μηδὲ τὸ διάδημα, μηδὲ τὰ ἱμάτια τὰ χρυσᾶ· ἀλλ' αὐτὴν τὴν φύσιν ἐρεύνησον, καὶ τότε ὄψει τὴν γῆν οὖσαν ὑπόθεσιν. Πᾶσα γὰρ δόξα ἀνθρώπου, ὡς ἄνθος χόρτου. Τίνος ἕνεκα μέγα φρονεῖς, ἄνθρωπε, καὶ διὰ τί; κατάβηθι ἀπὸ τοῦ φυσήματος τοῦ κενοῦ· διάσκεψαι τῆς φύσεως τὸ εὐτελές. Γῆ καὶ σποδός εἶ, τέφρα καὶ κόνις, καπνὸς καὶ σκιά, χόρτος καὶ ἄνθος χόρτου.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ πρὸς τοὺς ἐγκαταλείψαντας τὴν σύναξιν, καὶ εἰς τὸ μὴ παρατρέχειν τὰς ἐπιγραφὰς τῶν θείων γραφῶν.

τοιαύτῃ δὲ φύσει συζῶν μέγα φρονεῖς, εἰπέ μοι; καὶ τί τούτου γένοιτ' ἂν καταγελαστότερον; ἀλλὰ πολλῶν ἄρχεις ἀνθρώπων; καὶ τί τούτου τὸ ὄφελος, ὅταν ἀνθρώπων μὲν ἄρχῃς, τῶν δὲ παθῶν αἰχμάλωτος ᾖς καὶ δοῦλος; ὥσπερ ἂν εἴ τις οἴκοι μὲν ὑπὸ τῶν οἰκετῶν τύπτοιτο καὶ τραύματα λαμβάνοι, ἔξω δὲ εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμβάλλων μέγα φρονοίη ἐπὶ τῇ τῶν ἄλλων ἀρχῇ. πολλῶν παθῶν δοῦλος εἶ, καὶ μέγα φρονεῖς ἐπὶ τῇ ὁμοφύλων ἀρχῇ; εἴθε ἐκείνων ἦρχες, καὶ τούτων ἦς ἰσότιμος. Εἰ γὰρ ἐπὶ τοῖς ὄντως καλοῖς ὁ ἀλαζονευόμενος κατηγορίας ἄξιος, καὶ πάντων ἐκείνων τὸν μισθὸν ἀπόλλυσιν· ὁ ἐν τοῖς μηδὲν οὖσιν ἐπαιρόμενος, καὶ διὰ τὴν παραρρέουσαν δόξαν φυσῶν ἑαυτὸν, πῶς οὐκ ἂν εἴη πάντων καταγελαστότερος; ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, τῆς ψυχῆς σοι διαφθειρομένης χαλεπωτάτῃ νόσῳ, καὶ τὴν ἐσχάτην πεισομένης πενίαν, μέγα φρονεῖς, ὅτι χρυσοῦ τάλαντα ἔχεις τόσα καὶ τόσα; ὅτι πλῆθος ἀνδραπόδων; ἀλλ' αὐτά γε οὐ σά. καὶ εἰ μὲν μὴ πείθῃ τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν, ἀπὸ τῆς πείρας τῶν προλαβόντων μάνθανε. εἰ δὲ οὕτω μεθύεις, ὡς μηδὲ ἐκ τῶν ἑτέροις συμβαινόντων ταῦτα παιδεύεσθαι, μικρὸν ἀνάμεινον, καὶ εἴσῃ διὰ τῶν εἰς σὲ, ὅτι σοι τούτων ὄφελος οὐδὲν, ὅτι ψυχορραγῶν καὶ οὐδὲ μιᾶς ὥρας οὐδὲ ῥοπῆς βραχείας κύριος ὢν, ἄκων ὡς ἔχει πάντα ταῦτα παραπέμπεις, καὶ τούτοις πολλάκις, οἷς οὐκ ἤθελες· ἀλλὰ μετὰ βίας παραχωρεῖν, οἷς οὐδὲ καθορᾶν αὐτὰ ἐβούλου τὸ πρότερον. Ἡ γὰρ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀπόλαυσις οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ τέφρα, καὶ κόνις, καὶ καπνὸς, καὶ σκιὰ, καὶ τὸ ἔτι τούτων εὐτελέστερον. τί γὰρ, εἰπέ μοι, μέγα νομίζεις; ποῖον ἡγῇ μέγα ἀξίωμα εἶναι; τὸ τοῦ ὑπάτου; οὐδὲν γὰρ τούτου τοῦ ἀξιώματος μεῖζον εἶναι νομίζουσιν οἱ πολλοί. τοῦ ἐν τοσαύτῃ τιμῇ λαμπρότητι γενομένου, καὶ μεγάλως θαυμασθέντος, ὁ μὴ ὕπατος ἔλαττον ἔχει οὐδὲν· ἐν τῷ αὐτῷ κἀκεῖνος καὶ οὗτος ἐστὶν ἀξιώματι. ὁμοίως γὰρ ἑκάτεροι μετ' ὀλίγον οὐκ εἰσί. πόσας ἡμέρας, πόσον χρόνον, εἰπέ μοι; ἡμέρας δύο; τοῦτο καὶ ἐν ὀνείροις γίνεται. ἀλλ' ὄναρ, φησὶν, ἐστί. καὶ τί τοῦτο; τὰ γὰρ ἐν ἡμέρᾳ οὐκ ὄναρ, εἰπέ μοι; διὰ τί μὴ ταῦτα μᾶλλον λέγομεν ὄναρ; ὥσπερ γὰρ τὰ ὀνείρατα, τῆς ἡμέρας καταλαβούσης, ἐλέγχεται οὐδὲν ὄντα· οὕτω τῆς νυκτὸς καταλαμβανούσης, καὶ ταῦτα οὐδὲν ὄντα ἐλέγχεται. καὶ ὥσπερ ἐν ἡμέρᾳ τοῖς ἐν νυκτὶ γενομένοις οὐ γάνυταί τις, οὕτως οὐδὲ ἐν νυκτὶ τῶν μεθ' ἡμέραν ἀπολαῦσαι δυνατὸν τινί. γέγονας ὕπατος; κἀγὼ ἐν νυκτί. ἀλλ' ἐγὼ ἐν ἡμέρᾳ, καὶ σὺ ἐν νυκτί. καὶ τί τοῦτο; οὐδὲ οὕτω μου πλέον τι ἔχεις, εἰ μὴ ἄρα τὸ λέγεσθαι, ὁ δεῖνα ὕπατος, τέως καὶ τὸ πλέον ἀπὸ τῶν ῥημάτων ἡδονὴν ἔχειν, πλέον ἔχειν ποιεῖ. [πῶς ποιεῖ;] ἐὰν εἴπω, ὁ δεῖνα ὕπατός ἐστι, καὶ χαρίσωμαι τῷ ῥήματι· οὐχ ἅμα ἐλέχθη καὶ ἀπῆλθεν; οὕτω καὶ τὰ πράγματά ἐστιν· ἅμα ἐφάνη ὕπατος, καὶ οὐκ ἔστι. θῶμεν δὲ καὶ ἐνιαυτὸν καὶ τρεῖς καὶ τέσσαρας· ποῦ εἰσιν οἱ δέκα ἔτη ὕπατοι γενόμενοι; οὐδαμοῦ. ἀλλ' ὁ Παῦλος οὐχ οὕτως. ἐκεῖνος μὲν γὰρ καὶ ζῶν διαπαντὸς λαμπρὸς, οὐ μίαν ἡμέραν, οὐδὲ δύο, οὐδὲ δέκα καὶ εἴκοσιν· οὐδὲ ἐνιαυτοὺς δέκα καὶ εἴκοσιν, ἀλλὰ καὶ ἐτελεύτησε, καὶ τετρακοσιοστὸν λοιπὸν ἔτος παρελήλυθε, καὶ ἔτι καὶ νῦν ἐστι λαμπρὸς, καὶ πολλῷ λαμπρότερος ἢ ὅτε ἔζη. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῇ γῇ· τὴν δὲ ἐν τοῖς οὐρανοῖς λαμπρότητα τίς ἂν καὶ παραστήσειε λόγος; Καὶ καθάπερ ἐστὶν ἰδεῖν τὰ τῆς θαλάττης κύματα, νῦν μὲν εἰς ὕψος ἄφατον αἰρόμενα, ἀθρόον δὲ πάλιν ταπεινούμενα· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ τοὺς τὴν ἀλαζονείαν μετιόντας ὁρῶμεν, νῦν μὲν μέγα φρονοῦντας, καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνασπῶντας, καὶ περὶ τὰ τοῦ παρόντος βίου πράγματα ἐπτοημένους· ἀθρόον δὲ ταπεινουμένους, καὶ εἰς ἐσχάτην ἐλαύνοντας πενίαν. τούτους καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ αἰνιττόμενος ἔλεγε· Μὴ φοβοῦ ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος, ἢ ὅταν πληθυνθῇ ἡ δόξα τοῦ οἴκου αὐτοῦ. καλῶς εἶπε, μὴ φοβοῦ. μή σε θορυβείτω, φησὶν, ἡ τοῦ πλούτου περιουσία, καὶ ἡ τῆς δόξης περιφάνεια. ὄψει γὰρ μετ' οὐ πολὺ χαμαὶ κειμένους, ἀνενεργήτους, νεκροὺς, ἐρριμμένους, σκωλήκων γενομένους τροφὴν, γυμνοὺς τούτων ἁπάντων καθισταμένους, καὶ οὐδὲν ὅλως μεθ' ἑαυτῶν ἀπενεγκεῖν δυνηθέντας· οὐδὲ γὰρ συναποδημοῦσι τοῖς ἐντεῦθεν μεθισταμένοις, ἀλλ' ἐνταῦθα ἀ-

Ex τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ τὸν Ιωάν. εὐαγγ.

Ex τῆς πρὸς τοὺς Ἑβρ.

Ex τοῦ ἐξαμ.

πομεντα

πάντα καταλιπόντα, καὶ μόνην τὴν κακίαν περιβεβλημένον, καὶ τὰ ἐκ ταύτης αὐτῷ τῶν ἁμαρτημάτων συλλεγόμενα φορτία.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς κατ' Ἰωάν. εὐαγγ.

Εἰκότως ἄρα εἴρηται παρά τινι τῶν παλαιῶν κενοδοξία· διάκενος γάρ ἐστιν αὕτη, οὐδὲν ἔχουσα τι χρήσιμον· ἀλλ' ὥσπερ τὰ προσωπεῖα δοκεῖ μὲν εἶναι λαμπρὰ καὶ εὐπρεπῆ, κενὰ δὲ ἔνδοθέν ἐστι· διὸ καὶ τῶν σωματικῶν ὄψεων εὐπρεπέστερα ὄντα, οὐδένα οὐδέποτε πρὸς τὸν ἔρωτα ἴσχυσεν ἐπᾶραι τὸν ἑαυτῶν· οὕτω, μᾶλλον δὲ ἀθλιώτερον, καὶ ἡ παρὰ τῶν πολλῶν δόξα. Οὐδὲν γὰρ οὕτως τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἀλλοτριοῖ, καὶ τῷ τῆς γεέννης παραδίδωσι πυρί, ὡς ἡ τῆς ὑπερηφανίας τυραννίς. Ταύτης γὰρ ἡμῖν παρούσης, κἂν σωφροσύνην, κἂν παρθενίαν, κἂν νηστείαν, κἂν εὐχάς, κἂν ἐλεημοσύνην, κἂν ὁτιοῦν ἐπιτελῶμεν, ἅπας ἡμῖν ὁ βίος ἀκάθαρτος γίνεται. Ἀκάθαρτος γάρ, φησί, παρὰ Κυρίῳ πᾶς ὑψηλοκάρδιος. τουτέστιν ἡ κενοδοξία καὶ ἀλαζονεία, ὅτι οὐ μόνον πρὸς κακίαν ἡμᾶς ἐμβάλλει, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἀρεταῖς παρυφίσταται· καὶ ὅταν ἡμᾶς ὅλως ἐκβαλεῖν μὴ δυνηθῇ, ἐν αὐτῇ τῇ ἀρετῇ πολλὴν τὴν ζημίαν ἐργάζεται, τοὺς μὲν πόνους ὑπομένειν ἀναγκάζουσα, τὸν δὲ καρπὸν ἀποστεροῦσα. οὐ γάρ ἐστιν ἀμφοτέρων ἐφιέμενον ἀμφοτέρων τυχεῖν· τυχεῖν μὲν γάρ ἐστιν ἀμφοτέρων, ὅταν μὴ ἀμφοτέρων, ἀλλὰ τῆς μιᾶς ἐπιθυμῶμεν, τῆς ἐν τῷ οὐρανῷ. ἀμφοτέρων δὲ ἐρῶντα οὐκ ἔστιν ἀμφοτέρων τυχεῖν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς ἑξαημ.

Ὁ γὰρ διὰ τὸ θηρεύεσθαι τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξαν ἐργαζόμενός τι τῶν ἀγαθῶν, κἂν τι ταύτης ἀπολαῦσαι δυνηθῇ, κἂν τε μή, ὅμως ἐντεῦθεν εἴληφε τὴν ἀμοιβήν, καὶ οὐδεμίαν λήψεται ἐκεῖ ὑπὲρ τούτου τὴν ἀντίδοσιν. διὰ τί; ὅτι περιλαβὼν ἑαυτὸν ἀπεστέρησε τῆς παρὰ τοῦ κριτοῦ φιλοτιμίας, προτιμήσας τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξαν τῆς ψήφου τοῦ δικαίου κριτοῦ. ὁ δὲ δι' αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐργαζόμενος τὴν πνευματικήν, ὥστε μόνον ἐκείνῳ ἀρέσαι τῷ ἀκοιμήτῳ ὀφθαλμῷ, καὶ ὁ θησαυρὸς αὐτῷ ἀνάλωτος μένει, καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς ἀκέραια, καὶ ἡ χρηστὴ προσδοκία ἐντεῦθεν ἤδη πολλὴν αὐτῷ παρέχει τὴν παραμυθίαν, καὶ μετὰ τοῦ ἐν ἀσύλῳ ταμιείῳ ἐκείνην αὐτῷ διαφυλάττεσθαι τὴν ἀμοιβήν, καὶ ἡ παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἀκολουθήσει δόξα. Τότε γὰρ αὐτῆς μᾶλλον μετὰ δαψιλείας ἀπολαύομεν, ὅταν αὐτῆς ὑπερορῶμεν, ὅταν αὐτὴν μὴ ζητῶμεν, ὅταν αὐτὴν μὴ διώκωμεν. καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις, οἱ τοὺς ἵππους ἐλαύνοντες, παντὸς τοῦ δήμου κροτοῦντος, καὶ μυρίας εὐφημίας καταχέοντος, οὐκ ἐπιστρέφονται, οὔτε ἡδονήν τινα ἐκ τῶν ἐκείνων εὐφημιῶν καρποῦνται· ἀλλὰ πρὸς ἕνα μόνον ὁρῶσι, τὸν βασιλέα τὸν ἐν μέσῳ καθήμενον, καὶ τῷ νεύματι ἐκείνου προσέχοντες, παντὸς ὑπερορῶσι τοῦ πλήθους, καὶ τότε μέγα φρονοῦσιν, ἐπειδὰν ἐκεῖνος αὐτοὺς στεφανώσας δοξάσῃ.

Ἐκ τοῦ ε΄ λογ. τῶν εἰς τὸν Ὀζίαν.

Τί οὖν, εἰπέ μοι, ἂν ἐκείνων ἀθλιώτερον, τῶν πρὸς ἐπίδειξιν ἀνθρώπων τὴν ἀρετὴν μετιόντων, καὶ ταῖς νηστείαις ἀφανιζόντων τὰ πρόσωπα, καὶ τὰς εὐχὰς ἐν ταῖς ἀμφόδοις ποιουμένων, ὅταν τοὺς μὲν πόνους ὑπομένωσι, τῆς δὲ ἀμοιβῆς ἀποστερῶνται πάσης; τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; ἑτέρῳ μέλλεις εὐθύνας διδόναι τῶν πεπραγμένων, καὶ ἕτερον μάρτυρα καλεῖς τῶν γινομένων; ἕτερον ἔχεις δικαστήν, καὶ ἕτερον καθίζεις θεατήν; οὐχ ὁρᾷς τοὺς ἡνιόχους, οἵ, τῆς πόλεως ἁπάσης ἄνω καθημένης, ἐν ταῖς τῶν ἵππων ἁμίλλαις ἅπαν τὸ στάδιον περιτρέχοντες τὸ μέσον, ἐκεῖ φιλονεικοῦσι τὰ τῶν ἀντιπάλων ἅρματα καταστρέφειν, ἔνθα ἂν ἴδωσι τὸν βασιλέα καθήμενον· καὶ τοσούτων ὄψεων ἕνα νομίζουσιν ἀξιοπιστότερον ὀφθαλμόν; σὺ δὲ αὐτὸν τὸν τῶν ἀγγέλων βασιλέα τοῖς σοῖς δρόμοις ἀγωνοθετοῦντα ὁρῶν, ἐκεῖνον ἀφεὶς ἐπὶ τὰς τῶν ὁμοδούλων καταφεύγεις ὄψεις; διά τοι τοῦτο μετὰ μυρίους πόνους, μετὰ τοὺς πολλοὺς ἱδρῶτας ἀστεφάνωτος ἀναχωρεῖς, καὶ χωρὶς βραβείων πρὸς τὸν ἀγωνοθέτην ἀπέρχῃ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, τὸν μὲν οἰκέτην πάντα, ὅσαπερ ἂν ποιῇ, εἰς ἀρέσκειαν τοῦ δεσπότου ποιεῖν, καὶ μηδὲν πλέον ἐπιζητεῖν τῆς θεωρίας τῆς τούτου, μηδὲ ἑτέρων ὀφθαλμοὺς ἐφέλκεσθαι πρὸς τὴν πρᾶξιν, κἂν μεγάλοι τινὲς οἱ θεωροῦντες ὦσιν, ἀλλ' ἓν μόνον σκοπεῖν, ὅπως ὁ δεσπότης θεάσηται· ἡμᾶς δὲ τοιοῦτον ἔχοντας Κύριον, ἑτέρους ἐπιζητεῖν θεατάς, τοὺς ὠφελῆσαι μὲν οὐδέν, βλάψαι δὲ

ἐκ τῆς θεωρίας δυνάμενοις, καὶ κλαῦσαι πάντα τὸν πόνον ἡμῶν;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ρωμ.

Εἰ δὲ ἐπὶ τῷ κατορθώματι φυσώμενός τις τὸ πᾶν ἀπόλεσεν· ὁ μετὰ ἁμαρτημάτων τοῦτο ποιῶν, πόσης οὐκ ἂν εἴη τιμωρίας ἄξιος; τοῦ γὰρ ἁμαρτάνειν, τὸ καὶ ἁμαρτάνοντα μέγα φρονεῖν, πολὺ χαλεπώτερον.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς τοὺς Κορινθ. β΄. ἐπισ.

Εἰ δὲ ἐπὶ τοῖς ὄντως ἀγαθοῖς καυχᾶσθαι ἀφροσύνη, τὸ ἐπὶ τοῖς μηδὲν οὖσι, πόσῳ μᾶλλον;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Καὶ γὰρ οὐδὲν οὕτω παράφρονας ποιεῖ καὶ ἀνοήτους, ὡς τὸ πρὸς τὴν τῶν πολλῶν κεχηνέναι δόξαν· καὶ οὐδὲν εὐδοκίμους καὶ ἀδαμαντίνους ποιεῖ, ὡς τὸ αὐτῆς ὑπερορᾶν. διὸ καὶ σφόδρα νεανικῆς δεῖ ψυχῆς τῷ μέλλοντι πρὸς τοσαύτην ἀντέχειν ῥύμην καὶ βίαν πνεύματος. καὶ γὰρ ὅταν μὲν εὐημερῇ, πάντων ἑαυτὸν τῶν ἄλλων προτίθησιν· ὅταν δὲ τἀναντία ὑπομένῃ, κατορύξαι ἑαυτὸν βούλεται, ὑποβρύχιος ὑπὸ τοῦ πάθους γινόμενος.

Ἐκ τοῦ ς΄ λόγου τῶν εἰς τὸν Ὀζίαν.

Καὶ πρόσεχε ὃ λέγω. ὁ βασιλεὺς Ὀζίας ποτὲ τὰ ἴδια σκάμματα ὑπερβὰς, καὶ τὸ μέτρον διαπηδήσας τῆς βασιλείας, εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἱερὸν μετ' αὐθεντίας θυμιᾶσαι θέλων. τί οὖν ὁ ἱερεύς; Οὐκ ἔξεστί σοι, βασιλεῦ, θυμιᾶσαι· ὑπερβαίνεις τὰ σκάμματα· τὰ μὴ δεδομένα ζητεῖς, διὰ τοῦτο καὶ ἃ ἔλαβες ἀπολεῖς· οὐκ ἔστι σὸν τοῦτο, ἀλλ' ἐμόν. μὴ ἥρπασά σου τὴν πορφυρίδα· μὴ ἁρπάσῃς μου τὴν ἱερωσύνην. ὁ δὲ οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλὰ τῇ ἀπονοίᾳ φυσιούμενος ἐπεισῆλθεν εἰς τὸ ἱερὸν, ἀνεπέτασε τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, θέλων θυμιᾶσαι. ἐπεὶ οὖν ὁ ἱερεὺς κατεφρονήθη, καὶ λόγος ἱερωσύνης ἐπατεῖτο, καὶ οὐδὲν ἠδύνατο οὐκέτι λοιπὸν, ἢ μόνον ἐλέγχειν, καὶ παρρησίαν ἐπιδείκνυσθαι, ὁ δὲ καὶ ὅπλα ἐκίνει, καὶ περιουσίᾳ ἐκέχρητο τῇ ἑαυτοῦ, ὁ ἱερεύς φησιν· ἐγὼ τὸ ἐμαυτοῦ ἐποίησα, οὐδὲν πλέον δύναμαι, βοήθησον ἱερωσύνῃ, Κύριε, πατουμένῃ, ἧς νῦν οἱ νόμοι ἀδικοῦνται, καὶ οἱ θεσμοὶ ἀνατρέπονται. καὶ ὅρα τί γίνεται. εὐθέως ἐξηνθήσε λέπρα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ· ὅπου ἡ ἀναισχυντία, ἐκεῖ καὶ ἡ τιμωρία. Εἶδες φιλανθρωπίαν τῆς τοῦ Θεοῦ τιμωρίας; οὐ κεραυνὸν ἀφῆκεν· οὐ γῆν ἔσεισεν· οὐ συνετάραξε τὸν οὐρανὸν, ἀλλ' ἐξηνθήσεν ἡ λέπρα· καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ τόπῳ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μετώπου· ἵνα ὡς ἐν στήλῃ τὰ γράμματα ᾖ κείμενα, καθάπερ νόμος ἐν ὑψηλῷ τινι τόπῳ, λέγοντα, μὴ ποιεῖτε τοιαῦτα, ἵνα μὴ πάθητε τοιαῦτα.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς τοὺς Ρωμ. ἐπισ.

Τί τοίνυν τὸν αὐχένα ἀνατείνεις, εἰπέ μοι; τί δὲ βαδίζεις ἐπ' ἄκρων ὀνύχων; τί τὰς ὀφρῦς ἀνασπᾷς; τί τὸ στῆθος φυσᾷς; τρίχα οὐ δύνασαι ποιῆσαι λευκὴν ἢ μέλαιναν, καὶ ὡς πάντων κρατῶν, οὕτως ἀεροβατεῖς; τάχα ἐβούλου σοι καὶ πτερὰ φῦναι, ἵνα μὴ βαδίζῃς ἐπὶ τῆς γῆς. τί σε καλέσω, καὶ καθέλω σου τὴν ἀπόνοιαν; εἴπω σε τέφραν καὶ κόνιν καὶ καπνὸν καὶ κονιορτόν; ἀλλ' οὐδέπω ἀκριβῶς τῆς εἰκόνος ἐπελαβόμην. ἐμοὶ δοκεῖς συπείῳ καὶ τῷ φλέγματι προσεοικέναι. καὶ γὰρ ἐκεῖνο δοκοῦν οἴδημα μετὰ τὸν ἐμφυσησμὸν καὶ διανεστηκέναι, μικρὰν χειρὸς ἀφὴν ἂν ὑπομείνῃ, κατηνέχθη τε ἅπαν, καὶ τέφρας ἁπάσης εὐτελέστερον ἐφάνη. καὶ ὥσπερ αἱ πομφόλυγες εἰς ὕψος αἰρόμεναι μέγα εὐκόλως ῥήγνυνται· οὕτω καὶ οἱ τῇ κενοδοξίᾳ φυσώμενοι ῥᾳδίως ἀπόλλυνται.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Οὐδὲν γὰρ ἀπονοίας ἴσον κακόν. ὅτε γὰρ διάβολος οὐκ ὢν πρὸ τούτου τοιοῦτος, οὕτω διάβολος γέγονεν· ὅτε πρῶτος ἄνθρωπος ταύταις παρὰ τοῦ διαβόλου φυσηθεὶς ταῖς ἐλπίσιν, ἐξετραχηλίσθη καὶ θνητὸς ἐγένετο. προσδοκήσας γὰρ ἔσεσθαι Θεὸς, καὶ ὅπερ εἶχεν, ἀπώλεσεν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Θεὸς ὀνειδίζων αὐτῷ, καὶ τὴν ἄνοιαν αὐτοῦ κωμῳδῶν ἔλεγεν· Ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ ρκγ΄. ψαλμοῦ.

Καὶ ἐπὶ τοῦ μακαρίου δὲ Ἰὼβ μικράν τινα λαβὼν ἐπιτροπὴν ὁ διάβολος, περιέρριζεν αὐτοῦ τὸν οἶκον ἀνέσπασε, τὸ σῶμα διεμασήσατο, τοσαύτην τραγῳδίαν εἰργάσατο, τὴν οὐσίαν διέφθειρε, τοὺς παῖδας κατέχωσε, τὴν σάρκα διέτρησε, τὴν γυναῖκα ἐπέσεισε, τοὺς φίλους, τοὺς ἐχθρούς, τοὺς οἰκέτας τοιαῦτα εἰπεῖν παρεσκεύασεν· Εἰ μὴ μυρίοις κατείχετο δεσμοῖς, πῶς οὐκ ἂν πάντας ἐλυμήνατο; πονηρὸν γὰρ τὸ θηρίον τοῦτο καὶ ἀκόρεστον· καὶ εἰ μὴ συνεχῶς ἐχαλινοῦτο, πάντα ἂν ἀνέτρεψε καὶ συνέχεε. διὰ τοῦτο χώραν αὐτῷ κατὰ πάντων ὁ δεσπότης οὐ δίδωσιν, ὡς φιλάνθρωπος· ᾧ πρέπει δόξα καὶ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΑΜΑΡΤΙΑΣ ΚΑΙ ΕΞΑΓΟΡΕΥΣΕΩΣ.

Ἐκ τοῦ λόγ. περὶ τελείας ἀγάπης

Ἐπεδήμησέ τις ἐξ ὑμῶν, ἀγαπητοί, τῇ Παλαιστίνῃ ποτέ; ἔγωγε οἶμαι. τί οὖν μαρτυρήσατε ὑμεῖς οἱ τοὺς τόπους ἑωρακότες· ἔστιν ἐκεῖ χώρα πολλή τις καὶ εὔφορος· μᾶλλον δὲ ἦν ποτε· νῦν γὰρ οὐκ ἔστιν. αὕτη δὴ ἡ οὕτως εὐθαλής, καὶ πρὸς πάσας τὰς χώρας ἁμιλλωμένη, ἡ φθάνουσα τῇ εὐθηνίᾳ τὸν παράδεισον τοῦ Θεοῦ, πασῶν τῶν ἐρήμων ἐστὶν ἐρημοτέρα. καὶ ἑστήκασι μὲν δένδρα καὶ νῦν, καὶ καρπὸν ἔχει· ὁ δὲ καρπὸς τῆς τοῦ Θεοῦ ὀργῆς ἐστιν ὑπόμνημα. ἑστήκασι μὲν γὰρ ῥοιαί, καὶ τὸ ξύλον λέγω, καὶ ὁ καρπὸς λαμπρὰν τὴν ἐπιφάνειαν ἔχων, καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι παρέχων πολλὰς τὰς ἐλπίδας· εἰ δὲ ληφθείη εἰς χεῖρας, διακλασθέντα καρπὸν μὲν οὐδένα, κόνιν δὲ καὶ τέφραν πολλὴν ἐπιδεικνύουσιν ἔχοντα ἐναποκειμένην ἔνδον. τοιαύτη πᾶσα ἡ γῆ ἐκείνη· καὶ τὰ ξύλα, καὶ οἱ λίθοι, καὶ ὁ ἀήρ, καὶ τὰ ὕδατα τῆς τοιαύτης μετέσχηκε συμφορᾶς. καὶ γὰρ γῆν ἐστιν ἰδεῖν, ἀλλ' οὐδὲν γῆς ἔχουσαν· δένδρα καὶ καρπούς, ἀλλ' οὐδὲν δένδρων καὶ καρπῶν, ἀλλὰ πάντα τέφραν· ἀέρα καὶ ὕδωρ, ἀλλ' οὐδὲν ἀέρος καὶ ὕδατος. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα τετέφρωνται τῇ δυνάμει τοῦ ταῦτα ποιήσαντος. καθάπερ γὰρ σώματος ἐμπρησθέντος, τὸ μὲν σχῆμα μένει, καὶ ὁ τύπος αὐτ τοῦ πυρὸς ὄψει, ἡ δὲ δύναμις οὐκ ἔτι· οὕτω δὴ κἀκεῖνα. μὴ καὶ ταῦτα ἀπειλαὶ ῥημάτων; μὴ καὶ ταῦτα ψόφοι ῥημάτων; ἀλλὰ φορτικὰ ταῦτα; ἐκεῖνα μὲν οὐ φορτικά, ὅταν λέγῃς, ὅτι οὐκ ἔστι γέεννα; σύ με ταῦτα ἀναγκάζεις λέγειν ὁ διαπιστῶν· σύ με εἰς τούτους ἐξήγαγες τοὺς λόγους. εἰ γὰρ τοῖς ῥήμασιν ἐπίστευσας τοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἂν ἠναγκαζόμην τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἐπιστήμην παραγαγεῖν. ὁ δὲ ὑπὲρ ἑνὸς ἁμαρτήματος τοσαύτην ἐκχέων ὀργήν, καὶ μήτε τοῦ Ἀβραὰμ τὴν ἱκετηρίαν δυσωπηθείς, μήτε τοῦ Λώτ· τοσούτων ὄντων τῶν παρ' ἡμῶν γινομένων ἁμαρτημάτων φείσεται; γέλως ὄντως ταῦτα καὶ λῆρος καὶ πλάνη διαβολικὴ καὶ ἀπάτη. εἰ δὲ βούλει καὶ ἐκ τῶν πιστευόντων καὶ προσεχόντων τῷ Θεῷ, βίον δὲ οὐκ ἐχόντων ὀρθόν, ἰδεῖν τιμωρουμένους, ἄκουσον Παύλου λέγοντος· Μηδὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες. εἰ δὲ εἰς τοσοῦτον πορνεία ἴσχυσε, τί οὐκ ἐργάσεται τὰ ἡμέτερα; εἰ δὲ καὶ μὴ δῷς δίκην νῦν, μὴ θαυμάσῃς. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ οὐκ ᾔδεισαν τὴν γέενναν, διὸ ταῖς παρὰ πόδας ἐκολάζοντο τιμωρίαις· σὺ δὲ ὅσα ἂν ἁμάρτῃς, κἂν μηδεμίαν ὧδε δίκην δῷς, πάντα ἀποτίσεις ἐκεῖ. κἂν γὰρ τὰ αὐτὰ ἁμαρτάνωμεν ἐκείνοις, μείζονος ἐσμὲν ἐκείνων κολάσεως ἄξιοι. διατί; ὅτι πλείονος ἀπελαύσαμεν χάριτος. ὅταν δὲ πλείω καὶ μείζονα ἐκείνων πταίωμεν, τίνα οὐχ ὑποστησόμεθα τιμωρίαν; εἰ μὲν γὰρ ἁμαρτάνοντες καὶ μένοντες ἀτιμώρητοι, μὴ ἐγινόμεθα χείρους, κἂν ἀφῆκεν ἡμῖν τὴν κόλασιν ὁ Θεός. ἀλλ' οἶδε τοῦτο σαφῶς, ὅτι τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν οὐκ ἔλαττον ἡμᾶς τὸ μὴ κολάζεσθαι ἁμαρτάνοντας βλάπτει. διὰ τοῦτο ἐπιτίθησι τὴν τιμωρίαν, οὐ μόνον τῶν ἀπελθόντων ἀπαιτῶν δίκην, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα διορθούμενος. καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθές, ἄκουσον τί φησι πρὸς τὸν Μωϋσέα· Ἄφες με, καὶ θυμωθεὶς ἐκτρίψω αὐτούς. ἄφες με, ἔλεγεν· οὐχ ὅτι Μωϋσῆς αὐτὸν κατεῖχεν (οὐδὲν γὰρ ἐφθέγξατο πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ σιγῇ παρειστήκει) ἀλλὰ πρόφασιν αὐτῷ δοῦναι βουλόμενος τῆς ὑπὲρ αὐτῶν ἱκετηρίας. τοῦτο καὶ ἡμεῖς πολλάκις ποιοῦμεν, καὶ οἰκέτας ἄξια κολάσεως πλημμελήσαντας οὔτε κολάσαι βουλόμενοι, οὔτε τοῦ ἐκ τῆς κολάσεως ἀπαλλάξαι φόβου, φίλοις κελεύομεν τῶν ἡμετέρων αὐτοὺς ἐξαρπάσαι χειρῶν, ὥστε καὶ τὸν φόβον αὐτοῖς ἐνακμάζοντα μένειν, καὶ τὰς παρ' ἡμῶν πληγὰς διαφυγεῖν.

Ἐκ τοῦ λόγ. εἰς τὸν Ἰωνᾶν καὶ Δανιήλ, καὶ τοὺς γ. παῖδας

Ἰων. α. α.

Τοιοῦτον καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰωνᾶ γινόμενόν ἐστιν ἰδεῖν. Ἐγένετο γάρ, φησι, λόγος Κυρίου πρὸς Ἰωνᾶν τὸν προφήτην λέγων· Ἀνάστηθι καὶ πορεύθητι εἰς Νινευὶ τὴν πόλιν τὴν μεγάλην καὶ κήρυξον ἐν αὐτῇ· ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευῒ καταστραφήσεται· ἀκούσας δὲ Ἰωνᾶς κατέβη εἰς Ἰόππην τοῦ φυγεῖν εἰς Θαρσεῖς ἀπὸ προσώπου Κυρίου. ποῦ φεύγεις, ἄνθρωπε; τὴν δεσποτικὴν φεύγεις, εἰπέ μοι; οὐκοῦν μικρὸν ἀνάμεινον, καὶ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων μαθήσῃ, ὅτι οὐδὲ τῆς δούλης θαλάσσης τὰς χεῖρας δυνήσῃ διαφυγεῖν. οὐδὲ γὰρ ἐπέβη τῆς νηὸς οὗτος, καὶ εὐθέως τὰ κύματα διανίστησι, καὶ πρὸς ὕψος ἠγείρετο μέγα. καὶ καθάπερ θεράπαινά τις εὐγνώμων, σύνδουλον εὑροῦσα φυγάδα τὴν δεσποτικὴν ὑφελομένην τι κτημάτων, οὐ πρότερον ἀφίσταται μυρία τοῖς ὑποδεξαμένοις αὐτὸν παρέχουσα πράγματα, ἕως ἂν λαβοῦσα αὐτὸν ἀπέλθῃ· οὕτω δὴ καὶ ἡ θάλασσα τὸν σύνδουλον εὑροῦσα τὸν ἑαυτῆς καὶ ἐπιγνοῦσα, μυρία τοῖς ναύταις παρέχει πράγματα, ταράττουσα, βοῶσα, οὐκ εἰς δικαστήριον ἕλκουσα, ἀλλ' αὔτανδρον ἀπειλοῦσα καταδύσειν τὸ σκάφος, εἰ μὴ τὸν ὁμόδουλον ἀποδοῖεν αὐτῇ. τούτων γινομένων, ἐποιήσαντο, φησιν, ἐκβολὴν τῶν σκευῶν· τὸ δὲ πλοῖον οὐκ ἐκουφίζετο· ὁ γὰρ φόρτος ἅπας ἔνδον ἔμενεν ἔτι, τοῦ προφήτου τὸ σῶμα, τὸ βαρὺ φορτίον, οὐ παρὰ τὴν τοῦ σώματος φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὸ τῆς ἁμαρτίας ἄχθος. οὐδὲν γὰρ οὕτω βαρὺ καὶ δυσβάστακτον, ὡς ἁμαρτία καὶ παρακοή. καὶ καθάπερ ἐν δικαστηρίῳ καὶ κατηγόρων παρόντων, καὶ μαρτύρων ἐφεστηκότων, καὶ ἐλέγχων γινομένων, οὐ πρότερον οἱ καταδικάζοντες τὴν ψῆφον ἐκφέρουσιν, ἕως ἂν αὐτὸς ὁ κατάδικος, κατήγορος τῆς οἰκείας ἁμαρτίας γένηται· οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ναυτῶν καὶ τοῦ προφήτου ἐστὶν ἰδεῖν. ἔβαλον γάρ, φησι, κλήρους· καὶ παρέδωκαν οἱ κλῆροι λοιπὸν τῇ ψήφῳ τὸν ὑπεύθυνον. οἱ δὲ οὐδὲ οὕτως αὐτὸν λαβόντες κατεπόντισαν, ἀλλὰ θορύβου τοσούτου καὶ ταραχῆς ἐπικειμένης, καὶ τῆς θαλάσσης οὐδὲ ἀναπνεῖν ἐπιτρεπούσης, ἀλλὰ [καὶ] μαινομένης καὶ καταβοώσης, καὶ συνεχῶς τὰ κύματα ἐπεγειρούσης, ὥσπερ ἡσυχίας πολλῆς ἀπολαύοντες, οὕτω δικαστήριον ἐν τῷ πλοίῳ καθίσαντες, καὶ λόγου μετεδίδωκαν αὐτῷ, καὶ ἀπολογίας ἠξίωσαν, καὶ πάντα μετὰ ἀκριβείας ἐξήταζον, ὥσπερ τινὶ μέλλοντες εὐθύνας παρέχειν, ὧν ἂν ψηφίσωνται· καὶ οὐδὲ τῆς θαλάσσης καταβοώσης, οὐδὲ τοῦ κλήρου καταμαρτυρήσαντος, οὐδὲ ἑαυτοῦ καθομολογήσαντος τὸ ἁμάρτημα, τὴν ψῆφον ἐπάγουσι· πόθεν οὖν ἡ τοσαύτη γέγονε πρόνοια; ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ οἰκονομίας. ὁ γὰρ Θεὸς συνεχώρει ταῦτα γενέσθαι, τὸν προφήτην διὰ τούτων παιδεύων φιλάνθρωπον εἶναι καὶ ἥμερον, καὶ μονονουχὶ βοῶν πρὸς αὐτὸν καὶ λέγων, μίμησαι σὺ ναύτας, ἀνθρώπους βαρβάρους καὶ ἀνοήτους. αὐτοὶ μὲν γὰρ οὐδὲ μιᾶς καταφρονοῦσι ψυχῆς, οὐδὲ ἑνὸς ἀφειδοῦσι σώματος τοῦ σοῦ· σὺ δὲ ὁλόκληρον πόλιν τοσαύτας ἔχουσαν μυριάδας ἐξέδωκας, τό γε σὸν μέρος. καὶ οὗτοι μὲν τὸν αἴτιον γεγενημένον αὐτοῖς κακῶν εὑρόντες, οὐδὲ οὕτως ὁρμῶσιν ἐπὶ τὴν καταδικάζουσαν ψῆφον· σὺ δὲ οὐδὲν ἔχων ἐγκαλεῖν τοῖς Νινευΐταις, κατέδυσας αὐτοὺς καὶ ἀπώλεσας. ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν μὲν ἰδίων ἁμαρτημάτων συνήγοροι γίνονται, τῶν δὲ ἀλλοτρίων κατήγοροι.

Καὶ πολλοὶ πολλάκις κακῶς τὰ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς πολιτείας διακεῖσθαί φασι, καὶ τὴν αἰτίαν ἐκ τῆς τῶν κρατούντων ἀβουλίας γίνεσθαι λέγουσιν· ἐγὼ δέ φημι, ὡς οὐχ ἡ τῶν κρατούντων ἀβουλία, ἀλλ' ἡ ἡμῶν ἁμαρτία, ἐκείνη τὰ ἄνω κάτω πεποίηκεν, ἐκείνη πάντα τὰ δεινὰ εἰσήγαγεν. οὐκ ἄλλοθεν ἡμῖν ὁ τῶν ἀνιαρῶν ἑσμὸς ὑπερεχέθη. ὥστε κἂν Ἀβραάμ τις ᾖ ὁ κρατῶν, κἂν Μωϋσῆς, κἂν Δαβίδ, κἂν Σολομὼν ὁ σοφώτατος, κἂν ὁ πάντων ἁμαρτωλότερος ἀνθρώπων, ἡμῶν κακῶς διακειμένων, ἀδιάφορον ἔχει τὴν πρὸς τὰ κακὰ αἰτίαν. τὸ γὰρ κατὰ τὰς καρδίας ἡμῶν λαμβάνειν ἄρχοντας, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ τοῦτο, ὅτι προημαρτηκότες [ἦμεν, καὶ διὰ τοῦτο] τοιούτου τοῦ προεστηκότος ἐτύχομεν. εἰ δὲ καὶ δίκαιος ᾖ, καὶ οὕτω δίκαιος, ὡς μέχρι τῆς Μωϋσέως ἀρετῆς ἐληλακέναι, οὐχ ἡ αὐτοῦ μόνη δικαιοσύνη τὰ ἄμετρα τῶν ὑπηκόων συγκαλύψαι δυνήσεται πταίσματα. μᾶλλον δέ, εἰ βούλεσθε, δείξω ὑμῖν, πῶς καὶ ἡ τοῦ ἑνὸς πολλάκις ἁμαρτία τὴν τῶν καλῶς πολιτευομένων ὑπερακοντίζει παρρησίαν. Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ προσέβαλέ ποτε τῇ Ἰε-

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ περὶ εὐταξίας τῆς ἐν ταῖς δοξολογίαις.

ριχώ, καὶ τὴν ξένην ἐκείνην πολιορκίαν ἐνεργῶν, ἤδη τῶν τειχῶν καταπίπτειν μελλόντων, φησὶ πρὸς τὸν λαόν· Ἔστι ἀνάθεμα ἡ πόλις αὕτη, καὶ πάντα, ὅσα ἐστὶν ἐν αὐτῇ, Κυρίῳ Σαβαώθ. φυλάξασθε οὖν ἀπὸ τοῦ ἀναθέματος, μή ποτε ἐνθυμηθέντες ὑμεῖς λάβετε ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐκτρίψεται ἡμᾶς ὁ Θεός. τί οὖν μετὰ ταῦτα; κατέπεσον τὰ τείχη, καὶ ἐν χερσὶ τῶν πολιορκούντων τὰ τῆς πόλεως ἐγένετο. πάντως τοίνυν τοῦ λαοῦ τὴν ἐντολὴν ταύτην διατηρησάντος, ἡ τοῦ ἑνὸς παράβασις εἰς ἅπαν τὸ πλῆθος τὴν τοῦ Θεοῦ ἀνῆψεν ὀργήν. Ἐπλημμέλησαν γάρ, φησιν, οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ πλημμέλειαν μεγάλην· καὶ μὴν εἷς ἦν ὁ πλημμελήσας ὁ Ἀχάρ. πῶς οὖν ἐπλημμέλησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ; Καὶ ἐθυμώθη, φησί, Κύριος τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. ἀπέστειλε δὲ Ἰησοῦς ἄνδρας ἀπὸ Ἱεριχὼ εἰς Γαΐ· καὶ ἀνέβησαν ὡσεὶ τρισχίλιοι ἄνδρες, καὶ ἔφυγον ἀπὸ προσώπου τῶν ἀνδρῶν Γαΐ, καὶ ἀπέκτειναν ἀπ' αὐτῶν τριάκοντα καὶ ἓξ ἄνδρας. ὅρα μιᾶς ἁμαρτίας εἴσπραξιν, ὅρα πληγὴν ἀπαραμύθητον. ὡς ἐπλημμέλησε, καὶ εἰς ἅπαντα τὸν δῆμον ὁ θάνατος καὶ ἡ δειλία ἐπέπεσε. τί οὖν τοῦτο, ὦ φιλάνθρωπε δέσποτα; σὺ εἶ μόνος δίκαιος, καὶ εὐθεῖς αἱ κρίσεις σου· σὺ ἑκάστῳ κατὰ τὰ οἰκεῖα ἔργα ἀπονέμεις τὴν κρίσιν· σὺ ἔφης, φιλάνθρωπε, ἐν τῇ οἰκείᾳ ἕκαστον ἀποθανεῖσθαι ἁμαρτίᾳ, καὶ μὴ ἄλλον ἀντιτιμωρηθήσεσθαι ἑτέρου. τίς οὖν αὕτη ἡ δικαία σου ψῆφος; καλά σου τὰ πάντα, Κύριε, καὶ λίαν καλά, καὶ πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν οἰκονομούμενα. διὰ τί δὲ ὑπὲρ τῆς ἑτέρου ἁμαρτίας ἑτέροις τὴν τιμωρίαν ἐπήγαγες; λύμη τίς ἐστι, φησιν, ἡ ἁμαρτία· ἐκπομπευέσθω διὰ τῆς τιμωρίας εἰς πάντας, ἵνα μὴ τοὺς πάντας καταλυμήνηται. ὁρᾷς πῶς ἡ τοῦ ἑνὸς ἁμαρτία παντὶ τῷ λαῷ τὴν τιμωρίαν παρεξένησε; ὅρα λοιπὸν καὶ τὸν ἐπονείδιστον αὐτοῦ καὶ ὀλέθριον θάνατον. Καὶ ἀνήνεγκεν αὐτόν, φησιν, Ἰησοῦς εἰς φάραγγα Ἀχώρ, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, καὶ τοὺς μόσχους αὐτοῦ, καὶ τὰ ὑποζύγια αὐτοῦ, καὶ τὰ πρόβατα αὐτοῦ, καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ πάντα ὅσα ὑπῆρχεν αὐτῷ, καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτὰ πᾶς Ἰσραὴλ ἐν λίθοις. Μὴ τοίνυν, ἐπειδὴ μακροθύμως φέρει ὑβριζόμενος ὁ Θεός, διὰ τοῦτο θαρρῶμεν, ἀλλὰ δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μᾶλλον δακνώμεθα. Εἰ γὰρ ἐπ' ἀνθρώπων, ὅταν τις πληγεὶς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, δῷ καὶ τὴν ἀριστεράν, μειζόνως ἀμύνεται, ἢ εἰ μυρίας ἔδωκε πληγάς· καὶ ὅταν λοιδορηθεὶς μὴ μόνον ἀντιλοιδορήσῃ, ἀλλὰ καὶ εὐλογήσῃ, χαλεπώτερον ἔπληξεν, ἢ εἰ μυρίοις ὀνείδεσιν ἔπλυνε· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ Θεοῦ δεδοικέναι χρὴ τοὺς ἁμαρτάνοντας διηνεκῶς, καὶ οὐδὲν πάσχοντας δεινόν. καὶ γὰρ ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς ἡ ἄφατος αὐτοῖς θησαυρίζεται τιμωρία. Οὐ γὰρ τὸ κολάζεσθαι κακὸν τῷ πλημμελοῦντι, ἀλλὰ τὸ οὕτως ἔχοντα μὴ κολάζεσθαι· ὥσπερ οὖν τὸ τὸν ἀρρωστοῦντα μὴ θεραπεύεσθαι. Ὅταν μὲν γὰρ μικρὰ καὶ εὐτελῆ τὰ κατορθώματα ἡμῖν ᾖ, πολὺς ὁ τῶν ἁμαρτημάτων ὄγκος, εἶτα ἐνταῦθα εὐπραγίας ἀπολαύσωμεν, καὶ μηδὲν πάσχωμεν δεινόν· καὶ αὐτῆς τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀμοιβῆς ἔρημοι καὶ γυμνοὶ πάντως ἀπελευσόμεθα, πάντα ἐνταῦθα ἀπολαβόντες. ὥσπερ οὖν ὅταν μεγάλα μὲν ᾖ τὰ κατορθώματα καὶ πολλά, μικρὰ δὲ καὶ εὐτελῆ τὰ ἁμαρτήματα, εἶτα πάθωμέν τι δεινόν· καὶ αὐτὰ τὰ μικρὰ ἐνταῦθα ἀποθέμενοι, καθαρὰν καὶ ἀπηρτισμένην ἐκεῖ τῶν ἀγαθῶν ἀπολαμβάνομεν τὴν ἀντίδοσιν. Μὴ δὴ τὸ κολάζεσθαι, ἀλλὰ τὸ ἁμαρτάνοντας μὴ κολάζεσθαι μᾶλλον χαλεπὸν εἶναι νομίζωμεν. Εἰ γὰρ καὶ ὁ Θεὸς μὴ ἐκόλαζεν ἡμᾶς, αὐτοὺς ἐχρῆν ἀπαιτῆσαι δίκην ἑαυτούς, οὕτως ἀγνώμονας περὶ τὸν εὐεργέτην γεγενημένους. Εἴπω τι παράδοξον καὶ θαυμαστόν· μείζων ἐστὶ παραμυθία τῷ κολαζομένῳ μετὰ τὸ παροξῦναι τὸν οὕτω φιλάνθρωπον, ἐὰν νοῦν ἔχῃ, καὶ φιλῇ τὸν δεσπότην, ὡς φιλεῖν δεῖ, ἢ τῷ μὴ κολαζομένῳ. ὁ γὰρ εἰς τὸν φίλτατον ἠδικηκώς, τότε μάλιστα ἀναπαύεται, ὅταν ἑαυτὸν ἀπαιτήσῃ δίκην, καὶ πάθῃ κακῶς. οὐχ ὁρᾶτε τοὺς ἀποβαλόντας παῖδας γνησίους, ἔτι δι' αὐτοὺς καὶ κόπτονται καὶ τρίχας τίλλουσιν, ἐπειδὴ παραμυθίαν ἔχει τὸ κολάζειν ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῶν φιλουμένων; Εἰ δὲ ὅτι μηδὲν εἰργασάμεθα ἡμεῖς

Ιησ. ς. ιζ.

χ. τῦπη

Ιησ. ζ. α.

χ. ιδ4

Εκ τ̃ ἑρμην. τ̃ πρὸς Κορινθ. α΄ (ἄλλ. β΄) ὑπις.

Εκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ιωάν. ὁπι.

Εκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ πλουσίου καὶ πτωχοῦ Λαζάρου.

Εκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορινθ. β΄. ὁπις.

τῶν φιλτάτων δεινόν, φέρει παραμυθίαν ἡμῖν τὸ κακῶς παθεῖν, ὑφ' ὧν ἐκεῖνοι πεπόνθασιν· ὅταν αὐτοὶ ὦμεν οἱ παροξύναντες καὶ ὑβρικότες, οὐ πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς ἀναπαύσει τὸ δίκην διδόναι, καὶ τὸ μὴ κολάζεσθαι κολάσει; παντί που δῆλον*. τοῖς γὰρ ὁπωσοῦν ἐρῶσιν οὐ τὸ κακόν τι παθεῖν ἀνιαρόν, ὑφ' ὧν παρώξυναν τῶν ἐρωμένων, ἀλλ' αὐτὸ πρὸ πάντων, τὸ παροξῦναι τῶν ἀγαπωμένων. κἂν ὀργισθεὶς ἐὰν μὴ κολάσῃ, μειζόνως ἐβασάνισε τὸν ἐραστήν· ἂν δὲ δίκην ἀπαιτήσῃ, μᾶλλον παρεμυθήσατο. Εἴ τις φιλεῖ τὸν Χριστόν, ὡς φιλεῖν δεῖ, οὐδὲ αὐτοῦ συγχωροῦντος ἀνέξεται μὴ κολάζεσθαι. τὴν γὰρ μεγίστην κόλασιν ὑπομένει ὁ παροξύνας αὐτόν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κγ΄ Ματθ. ὁμιλ.

Καὶ γὰρ οὐκ ἔστιν οὐδείς, οὐκ ἔστι, κἂν πατήρ, κἂν μήτηρ, κἂν φίλος, κἂν ὁστισοῦν, ὃς οὕτως ἡμᾶς ἠγάπησεν, ὡς ὁ ποιήσας ἡμᾶς Θεός. Εἰ δὲ τὰς λύπας μοι λέγῃς καὶ τὰς ὀδύνας, καὶ τὰ τοῦ βίου κακά, ἐννόησον ὅσα αὐτῷ προσκρούεις καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ οὐκέτι θαυμάσῃ, κἂν πλείονα τούτων ἐπέλθῃ κακά, ἀλλ' ἀπὸ ἀγαθοῦ τινος ἀπολαύσῃς, τότε καὶ θαυμάσῃ καὶ ἐκπλαγήσῃ. νῦν δὲ τὰς μὲν συμφορὰς ὁρῶμεν τὰς ἐπιούσας, τὰ δὲ προσκρούσματα οὐχ ὁρῶμεν, ἃ καθ' ἑκάστην προσκρούομεν τὴν ἡμέραν, καὶ διὰ τοῦτο ἀλυόμεθα. ὡς εἴγε μιᾶς ἡμέρας μόνον μετ' ἀκριβείας τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν ἐλογισάμεθα, τότε ἂν ἔγνωμεν καλῶς, πόσοις ἂν εἴημεν ὑπεύθυνοι κακοῖς.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Γαλ.

Ἀλλὰ διὰ τοῦτο τὰ μείζονα τῶν ἁμαρτημάτων ἐπεισέρχεται, ὅτι τὰ ἐλάττονα τῆς προσηκούσης οὐ τυγχάνει διορθώσεως.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ἑβρ.

Διὰ τοῦτο αἱ ταχεῖαι μεταβολαὶ καὶ μεταπτώσεις, διὰ τοῦτο οἱ συνεχεῖς καὶ ἄωροι θάνατοι, ἐπειδὴ ὡς πρὸς αὐτὸν φθάνοντες τὸν οὐρανόν, οὕτω διακείμεθα τῷ φρονήματι· καὶ ὡς οὐδέποτε τεθνηξόμενοι, οὕτως ἁρπάζομεν· καὶ ὡς οὐδέποτε δώσοντες λόγον, οὕτω πλεονεκτοῦμεν· καὶ οὐδὲ ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, οὐδὲ αὐτὰ παιδεύει τὰ πράγματα, ἀλλὰ πρὸς τὰ μάταια, καὶ τῆς σκληρότητος ἡμῶν οὐδὲν καθικνεῖται. οὐδεὶς καταφρονεῖ τῶν ἐν τῇ γῇ, οὐδεὶς πρὸς τὸν οὐρανὸν ὁρᾷ· ἀλλ' ὥσπερ οἱ χοῖροι κάτω νεύουσι πρὸς τὴν γαστέρα κύπτοντες, τῷ βορβόρῳ ἐγκαλινδούμενοι, οὕτω καὶ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων βορβόρῳ χαλεπωτέρῳ ἑαυτοὺς μολύνοντες οὐκ αἰσθάνονται. Βέλτιον γὰρ πηλῷ μολύνεσθαι ἀκαθάρτῳ, ἢ ἁμαρτήμασιν. ὁ μὲν γὰρ ἐκεῖθεν μολυνθείς, ἀπενίψατο ἐν βραχεῖ χρόνῳ, καὶ γέγονεν ὅμοιος τῷ μηδὲ ἐμπεσόντι παρὰ τὴν ἀρχὴν εἰς ἐκεῖνο τὸ τέλμα· ὁ δὲ εἰς τὸ βάραθρον τῆς ἁμαρτίας ἐμπεσών, ἐδέξατο μολυσμόν, οὐχ ὕδατι καθαιρόμενον, ἀλλὰ πολλοῦ δεόμενον χρόνου καὶ μετανοίας ἀκριβοῦς, καὶ δακρύων καὶ κοπετῶν, καὶ πλείονος θρήνου καὶ θερμοτέρου, ἢ ἐπὶ τοῖς φιλτάτοις ἡμῶν θανοῦσιν ἐπιδεικνύμεθα.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ῥωμ. ἐπισ.

Ὥσπερ γὰρ οὐδὲν ὄφελος βασιλέως ἁλουργίδα μὲν περικειμένου καὶ ὅπλα ἔχοντος, οὐδένα δὲ ὑπήκοον κεκτημένου, ἀλλὰ προκειμένου πᾶσι τοῖς βουλομένοις ἐναλλεσθαι καὶ ὑβρίζειν αὐτόν· οὕτω καὶ χριστιανοῦ οὐδὲν ἔσται κέρδος, πίστιν μὲν ἔχοντος καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος δωρεάν, πᾶσι δὲ τοῖς πάθεσι παίγνιον προκειμένου. ἀλλ' ὥσπερ ἐκεῖνος οὐ μόνον οὐδὲν ἀπὸ τῆς στολῆς κερδαίνει ταύτης εἰς τὴν οἰκείαν τιμήν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνην καθυβρίζει διὰ τῆς οἰκείας αἰσχύνης· οὕτω καὶ ὁ πιστὸς βίον διεφθαρμένον βιούς, οὐ μόνον οὐκ αἰδέσιμος ἐντεῦθεν, ἀλλὰ καὶ μειζόνως καταγέλαστος ἔσται.

Ἐκ τοῦ λόγ. εἰς τό, Γυνὴ δέδεται νόμῳ ἐφ' ὅσον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς.

Μὴ τοίνυν καταισχύνωμεν ἡμῶν τὸν βίον, μηδὲ καταγέλαστον ζῶμεν ζωήν· μηδὲ μολύνωμεν τὸ σῶμα τῇ πορνείᾳ. πῶς γὰρ εἰς ἐκκλησίαν εἰσελθεῖν δυνήσῃ μετὰ τὴν πρὸς τὰς πόρνας ὁμιλίαν; πῶς τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνατεῖναι, αἷς τὴν πόρνην περιελάμβανες; πῶς κινῆσαι γλῶτταν, καὶ τὸ στόμα τὸ εὔξασθαι τοῦτο, ᾧ τὴν πόρνην ἐφίλησας; ποίοις ὀφθαλμοῖς ὄψει τῶν εἰς τοῦτο βλεπόντων σε φίλων τῶν σεμνοτέρων; καὶ τί λέγω τῶν φίλων; κἂν γὰρ μηδεὶς ὁ συνειδὼς ᾖ, σὺ σαυτὸν ἀναγκασθήσῃ πρὸ πάντων ἐρυθριᾷν καὶ αἰσχύνεσθαι, καὶ πάντων μᾶλλον τὸ ἑαυτοῦ βδελύττεσθαι σῶμα. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν, τίνος ἕνεκεν ἐπὶ βαλανεῖον μετὰ τὴν ἁμαρτίαν τρέχεις ἐκείνην; οὐκ ἐπειδὴ βορβόρου παντὸς ἀκαθαρτότερον σαυτὸν εἶναι νομίζεις; τίνα οὖν τὸν Θεὸν προσδοκᾷς ψῆφον οἴσειν, ὅταν ὁ πεπλημμεληκὼς σὺ τοιαύτην περὶ τῶν γεγενημένων γνώμην ἔχῃς; Εἰ μὲν

ὢν σωματικὸς ὁ ῥύπος ἐστὶν, εἰκότως τοῖς τῶν βαλανείων καθαρσίοις ἑαυτὸν ἀποσμήχει·
ἐπεὶ δὲ τὴν ψυχὴν καταῤῥυπάνας ἀκάθαρτον ὅλην ἐποίησας, τοιοῦτον ζήτει καθάρσιον, ὃ τὴν
ἐκείνης κηλίδα ἀποσμῆξαι δυνήσεται. ὡς ἐὰν μὴ τοῦτο ποιῶμεν, κἂν ἁπάσας τὰς ποταμῶν
διέλθωμεν τὰς πηγὰς, οὐδὲ μικρὸν τῆς ἁμαρτίας ταύτης ἀφελέσθαι δυνησόμεθα μέρος. Εἴ
Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ κατὰ τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν Σαούλ.
τις οἰκέτης εἰς κιβώτιον, ἔνθα τὰ δεσποτικὰ ἱμάτια ἀπέκειντο, ἱμάτιον δουλικὸν ῥύπου γέμον
καὶ πολλῶν τῶν φθειρῶν ἐναπέθετο, ἆρα ἂν πρᾴως ἤνεγκας τὴν ὕβριν, εἰπέ μοι; τί δὲ, εἴ τις
εἰς ἀγγεῖον χρυσοῦν μύρα διηνεκῶς ἔχειν εἰωθὸς, κόπρον καὶ βόρβορον ἐνέχεεν, οὐκ ἂν καὶ
πληγὰς ἐπέθηκας τῷ πλημμελήσαντι τοῦτο; εἶτα κιβωτίων μὲν καὶ σκευῶν καὶ ἱματίων καὶ
μύρων τοσαύτην ποιούμεθα τὴν πρόνοιαν, τὴν δὲ ψυχὴν τὴν ἡμετέραν ἁπάντων τούτων
εὐτελεστέραν εἶναι νομίζομεν; καὶ ἔνθα τὸ μύρον τὸ πνευματικὸν ἐξεχύθη, διαβολικὰς
πομπὰς ἐπεμβάλλομεν, καὶ ἀκούσματα σατανικὰ καὶ ᾄσματα πορνείας γέμοντα; καὶ πῶς
ταῦτα οἴσει ὁ Θεὸς, εἰπέ μοι; ὅταν γὰρ ὑπὸ τῆς ἐκεῖ θεωρίας διαχυθεὶς, καὶ σωφροσύνης — γρ. ἀναχυθεὶς
ἁπάσης ἐχθρὸς γενόμενος, ἐπανελθὼν ἴδῃς τὴν γυναῖκα, ἀηδεστέραν ὄψει πάντως, οἵα
ἂν ᾖ. ὑπὸ γὰρ τῆς ἀκολάστου θεωρίας ἁλοὺς, τὴν μὲν σώφρονα καὶ κοσμίαν καὶ τοῦ βίου παντὸς
κοινωνὸν ἀτιμάζεις, ὑβρίζεις, μυρίοις περιβάλλεις ὀνείδεσι· πρὸς δὲ τὴν μίαν ἐκείνην καὶ ἀκάθαρτον
κεχηνὼς ἐκείνην ἐπιθυμίαν, παρ' ἧς τὸ τραῦμα ἐδέξω, καὶ τὴν ἠχὴν τῆς φωνῆς ἔχων ἐγκαθημένην
τῇ ψυχῇ ἔναυλον, καὶ τὸ σχῆμα, καὶ τὸ βλέμμα, καὶ τὰ κινήματα, καὶ πάντα τῆς πορνείας
Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὸν προφήτην Ἰωνᾶν καὶ Δανιὴλ καὶ τοὺς γ. παῖδας.
τὰ εἴδωλα, οὐδὲν μετ' ἡδονῆς λοιπὸν τῶν ἐπὶ τῆς οἰκίας ὁρᾷς. Καθάπερ γὰρ οἱ καρηβαρεῖς
καὶ μέθῃ κατεχόμενοι ἁπλῶς καὶ εἰκῇ περιφέρονται, κἂν βάραθρον, κἂν κρημνὸς, κἂν ὁτιοῦν
ὑποκείμενον ᾖ, καταπίπτουσιν ἀφυλάκτως· οὕτω καὶ οἱ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ὁρμήσαντες,
καθάπερ μέθῃ δεινῇ, τῇ τῆς πράξεως ἐπιθυμίᾳ κατεχόμενοι, οὐκ ἴσασιν ὅπερ πράττουσιν· — γρ. ἁμαρτάν
οὐ τῶν παρόντων, οὐ τῶν μελλόντων τι προορῶσι. καὶ γὰρ τοιοῦτον ἡ ἁμαρτία· μετὰ τὸ
πραχθῆναι καὶ τελείως ἀπαρτισθῆναι, τότε τὰς ὠδῖνας ἐγείρει τῇ τεκούσῃ ψυχῇ, ἀπεναντίας
τῶν νόμων τῆς ἡμετέρας γεννήσεως. ἡμεῖς μὲν γὰρ ὁμοῦ τεχθέντες τὰς ὠδῖνας λύομεν,
Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.
ἐκείνη δὲ ὁμοῦ τεχθεῖσα διασπαράττει ταῖς ὀδύναις τοὺς τεκόντας αὐτὴν λογισμούς. Ἐν γὰρ τῷ
πράττειν τὴν ἁμαρτίαν ὑπὸ τῆς ἡδονῆς μεθύοντες οὐχ οὕτως αἰσθανόμεθα· ἐπειδὰν δὲ ἀνύηται
καὶ λάβῃ τέλος, τότε δὴ μάλιστα, τῆς ἡδονῆς σβεσθείσης ἁπάσης, τὸ πικρὸν τῆς μεταμελείας
ἐπεισέρχεται κέντρον· καὶ ἐν τῷ γίνεσθαι τὴν ἁμαρτίαν, καὶ πρὶν γενέσθαι, καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι
Ἐκ τῶν λόγων τῶν εἰς τοὺς ἀνδριάντ.
σφοδρὸς ἐφέστηκε τὸ συνειδὸς ἡμῶν κατήγορος. Τοιοῦτον τὸ τῶν ἁμαρτανόντων πάθος — γρ. ἡμῶν
ἐστί· πάντα ὑποπτεύουσι, τὰς σκιὰς τρέμουσι, πάντα ψόφον δεδοίκασι, καὶ ἕκαστον ἐπ'
αὐτοὺς βαδίζειν νομίζουσι· πολλοὺς γὰρ πολλάκις εἶδον ἐφ' ἑτέραν τρέχοντας διακονίαν, καὶ
ἐνόμισαν ἐπ' αὐτοὺς ἥκειν. καὶ ἄλλα ἄλλων πρὸς ἀλλήλους διαλεγομένων, οἱ συνειδότες
ἑαυτοῖς ἁμαρτίαν, περὶ αὐτῶν ἐκείνους διαλέγεσθαι νομίζουσι. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἁμαρτία, οὐδενὸς
ἐλέγχοντος προδίδωσιν, οὐδενὸς κατηγοροῦντος καταδικάζει, καὶ ψοφοδεῆ ποιεῖ καὶ δειλὸν τὸν ἡμαρτηκότα·
ὥσπερ οὖν ἡ δικαιοσύνη τοὐναντίον. ἄκουσον καὶ τούτου τὴν δειλίαν, καὶ τοῦ δικαίου τὴν παρρησίαν·
Παροιμ. κη.
Φεύγει ὁ ἀσεβὴς, φησὶ, μηδενὸς διώκοντος. πῶς, οὐδενὸς διώκοντος, φεύγει; ἔνδον ἔχει τὸν ἐλαύνοντα,
τὸν τοῦ συνειδότος κατήγορον, καὶ τοῦτον πανταχοῦ περιφέρει· καὶ καθάπερ ἑαυτὸν
οὐκ ἂν δυνηθείη φυγεῖν, οὕτως οὐδὲ τὸν ἔνδον αὐτὸν ἐλαύνοντα. ἀλλ' οὐχ ὁ δίκαιος οὕτως· — γρ. ἔνδον
ἀλλὰ πῶς; Δίκαιος ὡς λέων πέποιθε. τοιοῦτος ἦν ὁ Ἡλίας. εἶδεν οὖν τὸν βασιλέα πρὸς
αὐτὸν ἐρχόμενον, καὶ, εἰπόντος ἐκείνου, ἵνα τί διαστρέφεις τὸν Ἰσραήλ; οὐκ ἐγὼ, φησὶ, διαστρέφω,
ἀλλ' ἢ σὺ καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου. ἀληθῶς δίκαιος ὡς λέων πέποιθε. καθάπερ γὰρ
λέων κυνιδίου τινὸς εὐτελοῦς, οὕτω κατεξανέστη τοῦ βασιλέως. καίτοι πορφυρίδα εἶχεν ἐκεῖνος,
ἀλλ' εἶχε μηλωτὴν οὗτος, ἱμάτιον τῆς πορφυρίδος ἐκείνης σεμνότερον. ἡ μὲν γὰρ
πορφυρὶς ἐκείνη τὸν λιμὸν ἔτεκε τὸν χαλεπόν· ἡ μηλωτὴ δὲ αὕτη τὰ δεινὰ ἔλυσεν, αὕτη τὸν

Ἰορδάνην ἔσχισεν, αὕτη τὸν Ἐλισσαῖον διπλοῦν Ἠλίαν ἐποίησεν.

Ὅτι μὲν οὖν ἀκαθάρτους ἑαυτοὺς εἶναι νομίζουσιν οἱ τῇ πορνείᾳ ἐγκυλινδούμενοι, σφόδρα ἐπαινῶ καὶ ἀποδέχομαι· ὅτι δὲ οὐκ ἐπὶ τὸν προσήκοντα τῶν καθαρσίων ἔρχονται τρόπον, ἐγκαλῶ διὰ τοῦτο καὶ μέμφομαι. Τὸ μὲν οὖν ἄριστον, μηδὲ περιπλακῆναι τῆς μυσαρᾶς ταύτης ἁμαρτίας· εἰ δὲ ἅπαξ τις κατασκελισθῇ ποτε, τηνικαῦτα ἐπιτηδείως τὰ φάρμακα προσφέρειν, ὑποσχόμενος μηκέτι τοῖς αὐτοῖς περιπεσεῖν, ἵνα τὴν τῆς ἁμαρτίας φύσιν ἐναποσμήξασθαι δυνήσηται. ὡς ἐὰν ἁμαρτάνοντες καταγινώσκωμεν τῶν ἤδη γεγενημένων, πάλιν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἐπιχειρῶμεν, οὐδὲν ὄφελος ἡμῖν ἔσται τῶν καθαρσίων. ὁ γὰρ ἀπολυόμενος, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἐγκυλινδούμενος βορβόρῳ, καὶ ὁ καθαιρῶν πάλιν ὅπερ ᾠκοδόμησε, καὶ οἰκοδομῶν πάλιν ἵνα καθέλῃ, οὐδὲν κερδαίνει πλέον, ἀλλ' ἢ τὸ περιττὰ πονεῖσθαι καὶ ταλαιπωρεῖν.

Ἐκ τοῦ λόγου εἰς τό, Γυνὴ δέδεται νόμῳ.

Ἐὰν γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἁμαρτάνωμεν, καὶ παίωμεν τὴν ψυχὴν τὴν ἡμετέραν, μηδέποτε δὲ αἰσθανώμεθα, καθάπερ οἱ συνεχῆ τραύματα λαμβάνοντες, εἶτα καταφρονοῦντες πυρετοὺς καὶ θανάτους ἑαυτοῖς ἐπισπῶνται· οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς ἐκ τῆς συνεχοῦς ταύτης ἀναισθησίας ἀπαραίτητον ὑποστησόμεθα τὴν τιμωρίαν.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ, ὅτι ἐπικίνδυνον καὶ τοῖς λέγουσι καὶ τοῖς ἀκούουσι τὸ πρὸς χάριν δημηγορεῖν.

Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀπόλλυσιν ἀνθρώπους, ὡς τὸ τοῦ φόβου ἐκπεσεῖν τοῦ Θεοῦ· ὥσπερ οὐδὲν σώζει, ὡς τὸ διηνεκῶς βλέπειν ἐκεῖ. Εἰ γὰρ ἀνθρώπους ἔχοντες παρ' ὀφθαλμῶν, ἀκριβέστεροι γινόμεθα περὶ τὰ ἁμαρτήματα πολλάκις, καὶ οἰκέτας ἐρυθριάσαντες ἐπιεικεστέρους, οὐδὲν πράττομεν ἄτοπον· ἐννόησον πόσης ἀπολαυσόμεθα ἀσφαλείας, τὸν Θεὸν παρ' ὀφθαλμῶν ἔχοντες.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Ῥωμαίους.

Τὸ μὲν οὖν ἄμεινον, τὸ μηδὲ ὅλως ἁμαρτάνειν, τὸ δὲ μετ' ἐκεῖνο, ἁμαρτάνοντας αἰσθάνεσθαι καὶ διορθοῦσθαι. Εἰ δὲ μηδὲ τοῦτο ἔχοιμεν, πῶς δεησόμεθα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄφεσιν αἰτήσομεν ἁμαρτημάτων, οἱ μηδένα λόγον τούτων ποιούμενοι; ὅταν γὰρ αὐτὸς ὁ πεπλημμεληκὼς μηδὲ αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ἥμαρτες, εἰδέναι θέλῃς, ὑπὲρ ποίων παρακαλέσεις τὸν Θεὸν πλημμελημάτων, ὑπὲρ ὧν οὐκ οἶδας; καὶ πῶς εἴσῃ τῆς εὐεργεσίας τὸ μέγεθος;

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Δεινὸν μὲν γὰρ τὸ αἰσχρὰ πράττειν· τὸ δὲ πράττοντα αἰσχύνεσθαι, ἐξ ἡμισείας ἐστὶ δεινόν· ὅταν μέντοι τις καὶ ἐγκαλλωπίζηται τούτῳ, ὑπερβολὴ ἀναισθησίας ἐστίν. Ὁ μὲν γὰρ μετὰ τὸ πλημμελῆσαι καταγινώσκων τῆς ἁμαρτίας, χρόνῳ ποτὲ δυνήσεται ἀνακτήσασθαι· ὁ δὲ ἐπαινῶν τὴν πονηρίαν, τῆς ἐκ τοῦ μετανοῆσαι θεραπείας ἑαυτὸν ἀπεστέρησεν. ὥσπερ οὖν οὐχ οἱ τὰ φαῦλα πράττοντες μόνοι, ἀλλὰ καὶ οἱ τούτους ἐγκωμιάζοντες, τῆς αὐτῆς ἢ καὶ χαλεπωτέρας ἐκείνοις κοινωνοῦσι κολάσεως· οὕτως οἱ τοὺς ἀγαθοὺς ἐπαινοῦντες καὶ θαυμάζοντες, συμμερισταὶ τῶν ἐκείνοις ἀποκειμένων στεφάνων εἰσί.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Φιλιπ. ἐπιστ.

Ἐκ τοῦ β' λόγ. τῶν κατὰ τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν Σαούλ.

Μὴ οὖν διότι οὐκ ἀλγεῖς ἁμαρτάνων καταφρόνει τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ διὰ μὲν τοῦτο αὐτὸ μάλιστα στέναζε, ἐπειδὴ οὐκ αἰσθάνῃ τῆς τῶν πλημμελημάτων ὀδύνης. οὐ γὰρ παρὰ τὸ μὴ δάκνειν τὴν ἁμαρτίαν τοῦτο γέγονεν, ἀλλὰ παρὰ τὸ ἀναίσθητον εἶναι τὴν πλημμελοῦσαν ψυχήν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Εἰ γὰρ ἐπὶ τοῖς ἑτέρων ἁμαρτήμασιν ὁ μὴ ἀλγῶν κατηγορίας ἄξιός ἐστιν, ὁ ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ ἀναλγήτως διακείμενος καὶ ἁμαρτάνων, ποίας ἂν εἴη συγγνώμης ἄξιος; Εἰ ὁ Παῦλος τὸ οἰκεῖον παρορᾷ συμφέρον, ἵνα τὸ τῶν ἄλλων εὕρῃ· πόσης οὐκ ἂν εἴημεν ἄξιοι κολάσεως, μηδὲ τῆς οἰκείας ἀποστῆναι βλάβης αἱρούμενοι ὑπὲρ τοῦ τὸ ἑτέρων συμφέρον εὑρεῖν, ἀλλ' ἡδέως μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἑτέρους προσαπολλύοντες, πρὶν καὶ ἑτέρους καὶ ἑαυτοὺς διασῶσαι;

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ, τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐκ τοῦ μέσου γέγονεν ὁ διάβολος.

Διὰ τοῦτο πτερὰ τοῖς στρουθίοις, ἵνα φύγῃ παγίδα· διὰ τοῦτο λογισμοὶ τοῖς ἀνθρώποις, ἵνα ἐκφύγωσιν ἁμαρτήματα.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ πρὸς τοὺς ἔχοντας συνεισάκτους παρθ.

Ἀλλ' ἀγνοεῖν λέγεις σὺ τὰ ἁμαρτήματα; καὶ πῶς ἂν ἔχοι ταῦτα λόγον; Εἰ γὰρ ἐπὶ τοῖς ἑτέρων ἁμαρτήμασι καὶ νόμους γράφεις καὶ τιμωρίας ὁρίζεις, καὶ ἀκριβὴς εἶ δικαστής, ποίαν ἕξεις ἀπολογίαν, ἐν οἷς αὐτὸς ἁμαρτάνεις λέγων ἀγνοεῖν τὰ πρακτέα; ἐμοίχευσας καὶ σύ, κἀκεῖνος· τίνος οὖν ἕνεκεν ἐκεῖνον μὲν κολάζεις, σεαυτὸν δὲ συγγνώμης ἀξιοῖς; Εἰ μὲν γὰρ ᾔδεις κακὸν τὴν μοιχείαν, οὐδὲ ἕτερον τιμωρεῖσθαι ἔδει· Εἰ δὲ ἕτερον μὲν κολάζεις, σὺ δὲ νομίζεις διαφεύγειν τὴν κόλασιν, πῶς ἂν ἔχοι λόγον,

Ἐκ τῶν λόγων τῶν εἰς τοὺς ἀνδριάντ.

Ρωμ. β. γ.
Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ρωμ. ἐπιστ.

τὴν αὐτὴν ἁμαρτημάτων μὴ τὰς αὐτὰς διδόναι δίκας. ἀπὸ γὰρ τῆς ψήφου, φησὶν, ἧς ἐπάγεις καθ' ἑτέρου, ἀπὸ ταύτης σε κρινεῖ ὁ Θεός. εἰ γὰρ σὺ οὐ περιορᾷς ἕτερον ἀδικούμενον, πῶς ὁ Θεὸς περιόψεταί σε; καὶ ἄκουε Παύλου λέγοντος· Λογίζῃ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε, ὁ κρίνων τοὺς κακῶς πράττοντας καὶ ποιῶν αὐτὰ, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ; τὸ νῦν οὐκ ἐξέφυγες κρίμα, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ διαφεύξῃ; καὶ πῶς ἂν ἔχοι τοῦτο λόγον; οὐ γάρ ἐστι ταὐτὸν ἁμαρτάνειν ἁπλῶς, καὶ ἕτερον ἁμαρτόντα [καὶ] κολάσαντα τοῖς αὐτοῖς περιπεσεῖν πάλιν. εἰ γὰρ σὺ τὸν ἐλάττονα ἁμαρτόντα κολάζεις, καίτοιγε μέλλων αἰσχύνειν σεαυτὸν, πῶς ὁ Θεὸς τὸν μείζονα πλημμελήσαντά σε, καὶ ταῦτα οὐ μέλλων ἑαυτὸν αἰσχύνειν, οὐ καταδικάσει καὶ κατακρινεῖ μειζόνως, ἤδη κατακεκριμένον ἀπὸ τῶν οἰκείων λογισμῶν; εἰ δὲ λέγεις, ὅτι οἶδα μὲν ὅτι ἄξιός εἰμι κολάσεως, διὰ δὲ τὴν μακροθυμίαν καταφρονεῖς, καὶ διὰ τὸ μὴ δοῦναι παραυτίκα δίκην θαῤῥεῖς· δεδοικέναι μὲν οὖν καὶ τρέμειν διὰ τοῦτο ἂν εἴης δίκαιος. οὐ γὰρ εἰς τὸ μὴ δοῦναι δίκην, ἀλλ' εἰς τὸ δοῦναι χαλεπωτέραν, εἰ μένοις ἀδιόρθωτος ὢν, τὸ μήπω δοῦναι συμβήσεταί σοι.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ πρὸς τοὺς ἔχοντας συνεισάκτους παρθένους
Ἐκ τῶν ἀνδριάντ.

Καὶ γὰρ ἂν μέγα τις ἁμάρτῃ, λαθὼν δὲ τοῦτο ἐργάσηται καὶ μηδένα σκανδαλίσῃ, ἐλάττονα δώσει δίκην τοῦ καταδεέστερα μὲν ἡμαρτηκότος, μετὰ παῤῥησίας δὲ καὶ τοὺς πολλοὺς σκανδαλίσαντος. Ὁ μὲν γὰρ εὐτελὴς καὶ ἀπεῤῥιμμένος, κἂν ὑποσκελισθῇ καὶ καταπέσῃ, οὐ τοσαύτην τῷ κοινῷ φέρει βλάβην· ὁ δὲ, ὥσπερ ὑψηλοὶ, τῇ τῆς ἀρετῆς κορυφῇ, μετὰ πολλῆς τῆς περιφανείας ἑστὼς, καὶ πᾶσι γνώριμος καὶ δῆλος ὢν, καὶ παρὰ πάντων θαυμαζόμενος, ὅταν ἐπηρεασθεὶς καταπέσῃ, μεγάλην τὴν πτῶσιν καὶ ζημίαν ἐργάζεται· οὐχ ὅτι μόνον ἐξ ὕψους κατέπεσεν, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλοὺς ῥαθυμοτέρους ἐποίησε τῶν εἰς αὐτὸν βλεπόντων. καὶ καθάπερ ἐν σώματι μέλους μὲν ἑτέρου διαφθαρέντος, οὐ πολλὴ ἡ βλάβη· τῶν δὲ ὀφθαλμῶν πηρωθέντων, ἢ τῆς κεφαλῆς βλαβείσης, ὅλον τὸ σῶμα ἄχρηστον γίνεται· οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν πολλὰ κατωρθωκότων ἔστιν εἰπεῖν, ὅταν ἐκεῖνοι σβεσθῶσιν, ὅταν κηλῖδα τινὰ προστρίψωνται, ὁλόκληρον καὶ ἀφόρητον τῷ λοιπῷ σώματι τὴν βλάβην φέρουσι.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ, ὅτε τ̃ ἐκ-
...αν. ἔξω ἁ-
...θ. Εὐτρόπ.
ἐπαναστάσιν.

Μὴ τοίνυν φοβηθῇς ἐπιβουλὴν δικαστοῦ, ἀλλὰ φοβήθητι ἁμαρτίας δύναμιν. ἄνθρωπός σε οὐ βλάψει, ἐὰν μὴ σὺ σεαυτὸν βλάψῃς. κἂν μὴ ἔχῃς ἁμαρτίαν, κἂν μυρία ξίφη ἐπίκειται, ἐξελεῖταί σε ὁ Θεός. ἐὰν ἔχῃς ἁμαρτίαν, κἂν ἐν παραδείσῳ ᾖς, ἐκπίπτεις. ἐν παραδείσῳ ἦν ὁ Ἀδὰμ, καὶ ἔπεσεν· ἐν κοπρίᾳ ἦν ὁ Ἰὼβ, καὶ ἐστεφανώθη. τί ὠφέλησεν ἐκεῖνον ὁ παράδεισος; τί ἔβλαψε τοῦτον ἡ κοπρία; ἐκείνῳ οὐδεὶς ἐπεβούλευσε, καὶ ὑπεσκελίσθη· τούτῳ ὁ διάβολος, καὶ ἐστεφανώθη. οὐ τὰ χρήματα αὐτοῦ ἔλαβεν; ἀλλὰ τὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ οὐκ ἐσύλησεν. οὐ τοὺς παῖδας αὐτοῦ ἥρπασεν; ἀλλὰ τὴν πίστιν οὐκ ἐσάλευσεν. οὐ τὸ σῶμα αὐτοῦ διέῤῥηξεν; ἀλλὰ τὸν θησαυρὸν οὐχ εὗρε. τοῦτόν μοι τὸν νόμον τηρήσατε, παρακαλῶ, καὶ γονάτων ὑμῶν ἅπτομαι, εἰ καὶ μὴ τῇ χειρὶ, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ, καὶ δάκρυα ἐκχέω· τοῦτόν μοι τὸν νόμον τηρήσατε, καὶ οὐδεὶς ὑμᾶς οὐδέποτε ἀδικῆσαι δυνήσεται.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς ν. Ψαλ.

Εἴδετε τὸν προφήτην καὶ βασιλέα, τὸν Δαβὶδ λέγω, πολεμοῦντα, πίπτοντα, ἐγειρόμενον, [καὶ] νικῶντα; εἴδετε τὴν ἁμαρτίαν ἐπικαθαιρομένην καὶ σφαζομένην διὰ τῆς μετανοίας; βλέπετε αὐτὸν καὶ μετὰ τὴν τοῦ πνεύματος χάριν, μετὰ τὴν πρὸς Θεὸν παῤῥησίαν, μετὰ κατορθωμάτων πλῆθος, μετὰ τρόπαια τοσαῦτα ἀνακηρύττοντα καὶ λέγοντα· Ἐλέησόν με, ὁ Θεὸς, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου. εἶπες μέγα, εἰπὲ πόσον. ὅτι μέγα, οἶδα· μετρῆσαι δὲ, ἢ καταλαβεῖν οὐ δύναμαι· ἐπὶ τὸ πέλαγος ἐμαυτὸν ἥπλωσα τῆς τοῦ δεσπότου μου φιλανθρωπίας. καὶ τί θέλεις, εἰπέ μοι; ἤκουσας τοῦ προφήτου λέγοντος, Καὶ Κύριος ἀφεῖλε τὸ ἁμάρτημά σου· τί πλέον ζητεῖς; οὐ τοῦτο ζητῶ μόνον, φησὶν, ἀλλὰ τὸ κάλλος μου ζητῶ, τὴν παῤῥησίαν μου ζητῶ· ἐπὶ πλεῖον πλῦνόν με ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου. ὁρᾷς τί ζητεῖ; καὶ ἔτι πλείονα ζητεῖ λαμπηδόνα καὶ μείζονα καθαρότητα. καὶ τί δίδως, ὦ Δαβὶδ, ὅτι ταῦτα ζητεῖς; τί δίδωμι; ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω. τοῦτο δίδως; καὶ τίς ἐστιν ἄνθρωπος μὴ ἐπιγινώσκων αὐτοῦ τὴν ἁμαρτίαν; ναὶ, φησί· πόσοι εἰσὶν ἁμαρτάνοντες καὶ παῤῥησιαζόμενοι;

Ψαλμ. ν. α.
β. Βασ. ιβ.

ῥυπαιζόμενοι; πόσοι θλίβουσι τὸν πλησίον, καὶ οὐ πενθοῦσιν; ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀνομίαν μου γινώσκω, καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μού ἐστι διαπαντός. ὦ εὐγένεια ψυχῆς· οὐ παρέδωκε τῇ λήθῃ τὴν μνήμην τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ συγχωρηθεῖσαν αὐτὴν ἔγραψε, καθάπερ ἐν εἰκόνι, τῷ συνειδότι. καὶ βλέπε τί γίνεται· ἐὰν σὺ αὐτῆς μνημονεύσῃς, ὁ Θεὸς αὐτῆς οὐ μνημονεύει· ἐὰν δὲ σὺ ἐπιλάθῃ, ὁ Θεὸς αὐτῆς μέμνηται. ἐποίησας τι κακόν; μνήσθητι, ἵνα ὁ δεσπότης σου αὐτοῦ ἐπιλάθηται. ἐποίησας ἀγαθόν τι; λάνθανε, ἵνα ὁ δεσπότης σου αὐτὸ εἴπῃ. οὐ γὰρ οὕτω σὺ λέγεις τὰ κατορθώματά σου, ὡς ἐκεῖνος. καὶ πῶς, ἄκουε. ἐὰν δῷς πτωχῷ, ἐρωτώμενος λέγεις, Εἶδον πτωχὸν πεινῶντα, καὶ ἔθρεψα αὐτόν· ὁ δὲ δεσπότης σου οὐχ οὕτως· ἀλλὰ πῶς; Πεινῶντά με εἴδετε, καὶ ἐθρέψατε.

Ἐκ τοῦ α. λόγ. τῶν κατὰ Ἰουδ.

Ἐπειδὴ δύο ἁμαρτίας, μὴ τὴν παρ' ἑτέρου κατηγορίαν ἀνάμενε, ἀλλὰ πρὶν ἢ κατηγορηθῇς καὶ διαβληθῇς, σὺ καταγίνωσκε τῶν γενομένων· ὡς ἐὰν ἕτερος ἐλέγξῃ λοιπόν, οὐκέτι τῆς σῆς ἐξομολογήσεως τὸ κατόρθωμα γίνεται, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου κατηγορίας ἡ διόρθωσις. οὐ γὰρ τοῦτό ἐστιν ἐξομολογεῖσθαι, τὸ κατηγορεῖν ἑαυτοῦ μετὰ τοὺς ἐλέγχους, ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἑαυτοῦ κατηγορεῖν, καὶ τὸ μὴ ἀναμένειν τοὺς παρ' ἑτέρων ἐλέγχους. καὶ γὰρ καὶ ὁ Πέτρος μετὰ τὴν ἄρνησιν ἐκείνην τὴν χαλεπήν, ἐπειδὴ ταχέως ἑαυτὸν ἀνέμνησε τῆς ἁμαρτίας, καὶ μηδενὸς κατηγοροῦντος, καὶ τὴν πλημμέλειαν ἔλεγε, καὶ πικρῶς ἔκλαυσεν· οὕτω τὴν ἄρνησιν ἀπενίψατο, ὡς καὶ πρῶτος γενέσθαι τῶν ἀποστόλων, καὶ τὴν οἰκουμένην ἐγχειρισθῆναι ἅπασαν.

Ἐκ τοῦ λόγ. τῶν ἀνδριάντ.

Εἰ γὰρ τὰς εἰς τὸν Θεὸν ἁμαρτίας λύειν ἔλαβεν ἐξουσίαν ὁ ἱερεύς, πολλῷ μᾶλλον τὰς εἰς ἄνθρωπον γενομένας αἴρειν καὶ ἀφανίσαι δυνήσεται. ἄρχων ἐστὶ καὶ οὗτος, καὶ ἄρχων τοῦ βασιλέως σεμνότερος. καὶ γὰρ αὐτὴν τὴν βασιλικὴν κεφαλὴν οἱ ἱεροὶ νόμοι ταῖς τούτου χερσὶ φέροντες ὑπέταξαν· καὶ ὅταν τι δέοι χρηστὸν γενέσθαι ἄνωθεν, ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν ἱερέα, οὐχ ὁ ἱερεὺς πρὸς τὸν βασιλέα καταφεύγειν εἴωθε.

Ἐκ τοῦ λόγ. ὅτι ἐπικίνδυνον καὶ τοῖς λέγουσι καὶ τοῖς ἀκούουσι τὸ πρὸς χάριν δημηγορεῖν.

Διὰ τοῦτο οὐκ ἀγγέλους ἐκ τῶν οὐρανῶν καταγαγὼν ὁ Θεός, τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως διδασκάλους ἐποίησεν, ἵνα μὴ διὰ τὸ τῆς φύσεως ὑπερέχον, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας τὴν ἄγνοιαν, ἀφειδέστερον ποιῶνται τὰς καθ' ἡμῶν ἐπιτιμήσεις· ἀλλ' ἀνθρώπους θνητοὺς ἔδωκε διδασκάλους καὶ ἱερέας, ἀνθρώπους ἀσθένειαν περικειμένους, ἵνα αὐτὸ τοῦτο τὸ τοῖς αὐτοῖς ὑπεύθυνον εἶναι καὶ τὸν λέγοντα καὶ τοὺς ἀκούοντας, χαλινὸς γένηται τῇ τοῦ λέγοντος γλώττῃ, μὴ συγχωροῦν πέρα τοῦ μέτρου ποιεῖσθαι τὰς κατηγορίας. τίνος δὲ ἕνεκεν ταῦτα εἴρηται; ἵνα μὴ λέγητε, ὅτι σὺ καθαρὸς ὢν ἁμαρτημάτων, ἀπηλλαγμένος τῆς ὀδύνης τῆς κατὰ τὴν ἐπιτίμησιν, μετὰ πολλῆς τῆς ἐξουσίας ἐπιφέρεις ἡμῖν βαθυτέραν τὴν τομήν. ἐγὼ γὰρ πρότερος αἰσθάνομαι τῆς ὀδύνης, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὑπεύθυνός εἰμι τοῖς ἁμαρτήμασι. πάντες γὰρ ἐσμὲν ἐν ἐπιτιμίοις, καὶ οὐδεὶς καυχήσεται ἁγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν. ὥστε οὐκ ἐν ἀλλοτρίοις φιλοσοφῶ κακοῖς, οὐδὲ ἐξ ἀπανθρωπίας τινός, ἀλλ' ἀπὸ κηδεμονίας πολλῆς τοὺς ἐλέγχους ποιοῦμαι. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν τὰ σώματα ἰατρευόντων, ὁ μὲν ἐπάγων τὴν πληγήν, οὐδεμίαν λαμβάνει τῆς πληγῆς αἴσθησιν, ὁ δὲ τεμνόμενος οὗτός ἐστιν ὁ διαπονούμενος ταῖς ἀλγηδόσι μόνος· ἐπὶ δὲ τῶν ψυχὰς θεραπευόντων οὐχ οὕτως (εἰ μή τι γε σφάλλομαι ἀπὸ ἐμαυτοῦ τὰ τῶν λοιπῶν δοκιμάζων) ἀλλ' αὐτὸς πρότερος ὀδυνᾶται ὁ λέγων, ἡνίκα ἂν ἑτέροις ἐπιτιμᾷ. οὐδὲ γὰρ οὕτως ἐλεγχόμενοι παρ' ἑτέρων ἀλγοῦμεν, ὡς ἐλέγχοντες ἑτέρους ὑπὲρ ἁμαρτημάτων, ὧν ἐσμεν ὑπεύθυνοι. Βούλεσθε μαθεῖν ὅσον κατόρθωμα τὸ τῶν οἰκείων μεμνῆσθαι ἁμαρτημάτων; ἐννόησον τί ποιεῖ ἐπὶ τῆς τῶν χρημάτων εἰώθαμεν δαπάνης. εὐθέως ἀναστάντες ἀπὸ τῆς κλίνης, πρὶν εἰς ἀγορὰν ἐμβαλεῖν, ἢ μεταχειρίσασθαί τι τῶν ἰδιωτικῶν ἢ δημοσίων πραγμάτων, τὸν οἰκέτην καλέσαντες ἀπαιτοῦμεν τὸν λόγον τῶν δαπανηθέντων, ἵνα ἴδωμεν, τί μὲν καλῶς, τί δὲ εἰς δέον ἀνηλώθη, πόσον δὲ ὑπολέλειπται· κἂν ἴδωμεν ὀλίγον τὸ ὑπολελειμμένον, παντὶ τρόπῳ ἑτέρων προσόδων ἀφορμὰς ἐπινοοῦμεν, ἵνα μὴ λάθωμεν διαφθαρέντες λιμῷ. τοῦτο ποιῶμεν καὶ ἐπὶ τῶν πράξεων τῶν ἡμετέρων ποιῶμεν, τὸ συνειδὸς τὸ ἡμέτερον κελεύσαντες ποιήσωμεν αὐτοῦ λόγον τῶν ῥημάτων, τῶν πραγμάτων, τῶν ἐνθυμήσεων· ἐξετάσωμεν τί μὲν εἰς δέον ἀνήλωται, τί δὲ ἐπὶ βλάβῃ τῇ ἡμετέρᾳ· ποῖος λόγος ἐδαπανήθη κακῶς, εἰς λοιδορίας, εἰς αἰσχρολογίας, εἰς ὕβρεις· ποῖον ἐνθύμημα τὸν ὀφθαλμὸν εἰς ἀκολασίαν ἐκίνησε· τίς λόγος ἐπὶ βλάβῃ τῇ ἡμετέρᾳ εἰς ἔργον ἐξενέχθη, ἢ διὰ χειρῶν, ἢ διὰ γλώττης, ἢ διὰ τῶν ὀμμάτων αὐτῶν· καὶ σπουδάσωμεν τῆς μὲν ἀκαίρου δαπάνης ἀποστῆναι, ἀντὶ δὲ τῶν ἅπαξ ἀνηλωθέντων κακῶς, ἑτέραν ἀποθέσθαι πρόσοδον· ἀντὶ τῶν ῥημάτων τῶν εἰκῇ προσεξελθόντων, εὐχάς· ἀντὶ τῶν ὄψεων τῶν ἀκολάστως γινομένων, ἐλεημοσύνας, νηστείας. εἰ γὰρ μέλλοιμεν δαπανᾶν μὲν ἀκαίρως, μηδὲν δὲ ἀποτίθεσθαι, μηδὲ θησαυρίζειν ἑαυτοῖς ἀγαθόν, εἰς ἐσχάτην κατενεχθέντες πενίαν, λήσομεν πρὸς τὴν ἀθάνατον τοῦ πυρὸς ἑαυτοὺς παραπέμποντες κόλασιν. πόσον τοίνυν βέλτιον, πρόσκαιρον κατάνυξιν καὶ ὀδυρμὸν ἀθανάτων ἀλλάξασθαι καλῶν, καὶ ἡδονῆς τέλος οὐκ ἐχούσης, ἢ τὸν βραχὺν τοῦτον καὶ πρόσκαιρον βίον ἐνταῦθα γελάσαντας ἀπελθεῖν, ἐκεῖ κολασθησομένους ἀθάνατα; Εἰ γὰρ Παῦλος, ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος, ὁ καθάπερ ὑπόπτερος τὴν οἰκουμένην διαδραμὼν ἅπασαν, καὶ τὴν σωματικὴν ἀνάγκην αἰώπερος γενναίως, καὶ τῶν ἀρρήτων ἐκείνων ῥημάτων ἀκοῦσαι καταξιωθείς, ὧν μέχρι τῆς σήμερον οὐδεὶς ἄλλος ἤκουσε, γράφων ἔλεγεν· Ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι· τί ἂν εἴποιμεν ἡμεῖς, οἱ φορτίοις ἁμαρτημάτων βεβαρημένοι, καὶ πρὸς τούτοις πολλὴν τὴν ῥαθυμίαν ἐπιδεικνύμενοι; μὴ γὰρ ἀνακωχὴν ἔχει ὁ πόλεμος οὗτος; πάντοτε νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι δεῖ, καὶ μηδέποτε ἐν ἀδείᾳ εἶναι, ἐπεὶ μηδὲ ἔστι καιρὸς ὡρισμένος τῆς τοῦ πολεμοῦντος ἡμῖν ἐπιθέσεως. μὴ οὖν ῥαθυμῶμεν καὶ ἀναπίπτωμεν, ἵνα μὴ τῶν μελλόντων ἐκπέσωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἐκ τῆς ἐξαημ.

α. Κορ. θ. κζ.

Λογ. ε.

ΠΕΡΙ ΑΝΔΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΙΣΧΥΟΣ.

Ἐκ τοῦ α. λόγ. τοῦ εἰς τὸν Θεόδωρ. ἐκπ.

Δειλοὺς καὶ ἀνάνδρους τὴν ψυχὴν ἀμαθία ποιεῖ, οὐ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ [κατὰ] προαίρεσιν. ὅταν γὰρ ἴδω τὸν ἀνδρεῖον ποτὲ μὲν δειλόν, οὐκ ἔτι φύσεως εἶναί φημι τὸ πάθος· τὰ γὰρ τῆς φύσεως ἀμετάθετα. πάλιν ὅταν ἴδω τοὺς νῦν δειλοὺς ἀθρόον τολμητὰς γινομένους, τὸ αὐτὸ πάλιν ψηφίζομαι· ἐπεὶ καὶ οἱ μαθηταὶ σφόδρα ἦσαν δειλοί, πρὶν ἢ μαθεῖν ἀπειρέγχειον, καὶ τῆς τοῦ πνεύματος ἀξιωθῆναι δωρεᾶς, ὕστερον μέντοι λεόντων ἐγένοντο θρασύτεροι. καὶ Πέτρος κορασίου μὴ ἐνεγκὼν ἀπειλήν, κατὰ κεφαλῆς ἐκρεμᾶτο· καὶ ἐμαστιγοῦτο, καὶ μυρία κινδυνεύων οὐκ ἐσίγα. μήτε τοίνυν παραιτεῖσθαι δεῖ τοὺς ἀγῶνας, οὔτε πρὸς τούτους ἐπιπηδᾶν. οὕτω γὰρ καὶ ἡμῖν ἡ νίκη λαμπροτέρα ἔσται, καὶ ἡ ἧττα τῷ διαβόλῳ καταγελαστοτέρα. ἑλκυσθέντας μὲν γὰρ δεῖ γενναίως στῆναι, μὴ καλουμένους δὲ ἡσυχάζειν, καὶ τὸν καιρὸν ἀναμένειν τῶν ἀγώνων, ἵνα καὶ τὸ ἀκενόδοξον καὶ τὸ γενναῖον ἐπιδειξώμεθα.

Ἐκ τῆς ε. ὁμιλ. τῆς πρὸς Κορινθ. β. ἐπισ.

Τὸ μὲν γὰρ ἁπλῶς παρρησιάζεσθαι καὶ τῶν τυχόντων πολλάκις ἐστί· τὸ δὲ εἰς τὸ δέον καὶ καιρῷ τῷ προσήκοντι καὶ μετὰ τῆς ἁρμοζούσης συμμετρίας καὶ συνέσεως τῷ πράγματι χρήσασθαι, μεγάλης λίαν καὶ θαυμαστῆς δεῖται ψυχῆς. ἀνδρεῖος γὰρ ἐκεῖνος μόνος ἐστί, κἂν ἐπὶ κλίνης ᾖ βεβλημένος, ὁ τὴν ἰσχὺν οἴκοθεν ἔχων· ὡς ταύτης ἄνευ, κἂν ὄρος τις ἀνασπᾷ τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ, οὐδὲ αὐτὸν κορασίου καὶ παιδίου ταλαιπώρου φανείη ἂν ἰσχυρότερος εἶναι. ὁ μὲν γὰρ ἀσωμάτοις παλαίει κακοῖς, οὗτος δὲ οὐδὲ ἀντιβλέψαι τολμᾷ.

Ἐκ τῆς ἐξαημ.

Βούλει τοίνυν μαθεῖν ὡς οὐδὲν ἰσχυρότερον τοῦ πεφραγμένου τῇ ἄνωθεν συμμαχία χέα, καὶ οὐδὲν ἀσθενέστερον τοῦ ταύτης ἐρήμου τυγχάνοντος, κἂν ὑπὸ μυρίων στρατοπέδων κυκλούμενος ᾖ; ὁ Δαβὶδ νέος ὢν κομιδῇ, καὶ διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἄωρον ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ πατρικῇ διάγων, ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀποστέλλεται ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφούς. παραγενόμενος δὲ εἰς τὴν τούτων ἐπίσκεψιν, ἐπειδὴ εἶδε τὸν πολέμιον σεσοβοῦντα, τὸν τοῦ ἀλλοφύλου Γολιάθ, καὶ πάντα τὸν λαὸν καταπεπληγότα μετὰ τοῦ βασιλέως, τίνος θεατὴς ἐβούλετο γενέσθαι, καὶ ἅπερ ἰδεῖν τὸ καινὸν καὶ παράδοξον, ὅτι εἷς ἄνθρωπος τοσούτων μυριάδων κατεξανίσταται, καὶ φησι, Τίς ἐστιν ὁ ἀλλόφυλος οὗτος, ὁ ὀνειδίζων παράταξιν Θεοῦ ζῶντος; καὶ τί ἔσται τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τὴν τούτου κεφαλὴν ἐκτεμόντι; ταῦτα γνοὺς ὁ Σαοὺλ μεταπέμπεται τὸν νέον, τὸν τῆς ποιμαντικῆς πλέον εἰδότα οὐδέν, καὶ ἰδὼν αὐτοῦ τὴν ἡλικίαν, ἐξευτέλισεν. εἶτα μαθὼν παρ' αὐτοῦ ὅπως ταῖς ἄρκτοις ἐνεχείρει, λύκοις ἐπιοῦσι τοῖς ποιμνίοις, τὰ οἰκεῖα ὅπλα ἐνδύειν αὐτὸν ἐβούλετο· ὁ δὲ ταῦτα περιθέμενος, οὐδὲ ταῦτα ἐνεγκεῖν ἴσχυσε. τοῦτο δὲ ἐγίνετο, ἵνα δειχθῇ γυμνὴ ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις, ἡ δι' αὐτοῦ ἐνεργοῦσα, καὶ μὴ τοῖς ὅπλοις λογισθῶσι τὰ γενόμενα. ἐπειδὴ γὰρ μετὰ τὸ ἐνδύσασθαι ταῦτα ἐχώλευεν, ἀπέθετο τὰ ὅπλα, καὶ τὴν κάδδον τὴν ποιμαντικὴν λαβὼν καὶ τοὺς βώλους, οὕτως ἐπὶ τὸν σάρκινον πύργον ἐξῄει. ἀλλ' ὅρα πάλιν καὶ τὸν ἀλλόφυλον πρὸς τὸ εὐτελὲς τῆς ἡλικίας ὁρῶντα, καὶ ἐντεῦθεν ἐξευτελίζοντα τὸν δίκαιον. ἐπειδὴ γὰρ εἶδεν αὐτὸν μετὰ τῆς κάδδου τῆς ποιμαντικῆς πρὸς αὐτὸν ὁρμήσαντα, καὶ τοὺς βώλους μόνους ἐπιφερόμενον, μονονουχὶ πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν, ἐνόμισας σὺ πάλαι προβάτοις ἐφεστάναι καὶ κύνας τινὰς ἐκδιώκειν, καὶ διὰ τοῦτο, καθάπερ κύνα τινὰ ἐλαύνων, οὕτω μετὰ τῶν ὀργάνων αὐτῶν ἐπὶ τὴν πρὸς ἐμὲ μάχην ὥρμησας; ἀλλ' ἄρτι σε ἡ πεῖρα διδάξει, ὡς οὐ πρὸς τὸν τυχόντα σοι ὁ πόλεμος· καὶ πολλῇ τῇ μεγαλορρημοσύνῃ χρησάμενος, ἑαυτοῦ δὲ καὶ ἠπείγετο, καὶ τὴν πανοπλίαν ἐκίνει, καὶ τὰ ὅπλα ἐξέτεινεν. ἀλλ' ὁ μὲν τῇ δυνάμει τῶν ὅπλων πεποιθώς, ἥπτετο τῆς μάχης· ὁ δὲ τῇ πίστει καὶ τῇ ἄνωθεν συμμαχίᾳ συμφραξάμενος ἑαυτόν, πρότερον διὰ τῶν ῥημάτων τοῦ ἀλλοφύλου τὸ φρύαγμα κατήνεγκεν, εἰπὼν πρὸς αὐτόν· Σὺ ἔρχῃ πρός με ἐν ὅπλῳ καὶ δόρατι, καὶ τῇ οἰκείᾳ δυνάμει νομίζεις περιγενέσθαι, ἐγὼ δὲ ἐν ὀνόματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ. καὶ ταῦτα εἰπών, ἀνελόμενος ἐκ τῆς κάδδου τῆς ποιμαντικῆς ἕνα βῶλον, καθάπερ ὅπως κύνα τινὰ μέλλων ἀπελαύνειν ἐπιόντα τῇ ποίμνῃ, οὕτω τῇ σφενδόνῃ ἐξακοντίσας, καὶ παραχρῆμα κατὰ τοῦ μετώπου πλήξας, τὸν ἀλλόφυλον κατέβαλε, καὶ σπεύσας καὶ ἀφελόμενος αὐτοῦ τὸ ξίφος, δι' ἐκείνου τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τεμών, οὕτως ἤνεγκε τῷ βασιλεῖ, καὶ τέλος τῷ πολέμῳ δέδωκε. καὶ δι' ἐκείνου καὶ ὁ βασιλεὺς τὴν σωτηρίαν εὕρετο, καὶ πᾶς ὁ τούτου στρατὸς ἀνέπνευσε. καὶ ἐστὶν ἰδεῖν θαυμαστὰ καὶ παράδοξα πράγματα· τὸν ὡπλισμένον ὑπὸ τοῦ ἀόπλου κατανικηθέντα, καὶ τὸν τὰ πολεμικὰ ἔμπειρον ὑπὸ τοῦ τῆς ποιμαντικῆς πλέον εἰδότος οὐδέν. τίνος ἕνεκεν καὶ διὰ τί; ὅτι ὁ μὲν τὴν ἄνωθεν συμμαχίαν εἶχε συμπαραταττομένην αὐτῷ, ὁ δὲ ταύτης ἔρημος ὢν ὑπὸ ταῖς τούτου χερσὶν ἐγένετο. Ὑψηλὸν μὲν οὖν ἐστι καὶ παράδοξον, τὸ μηδὲ δέχεσθαι τὴν ἐπιθυμίαν ἐγκειμένην ὁρᾶν, ἀλλ' ἀποσοβοῦντας σβεννύναι. εἰ δὲ τοῦτο οὐ δυνατόν, κἂν παλαίοντα, καὶ διὰ παντὸς κατέχειν. οὐ γὰρ παλαίοντες ἐξελθώμεθα, νενικήκαμεν. οὐ γὰρ ὡς ἐπὶ τῶν ἀθλητῶν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἂν μὴ καταβάλῃς, οὐκ ἐνίκησας· ἐνταῦθα δὲ ἂν μὴ καταβληθῇς, νενίκηκας καὶ κατέβαλες. καὶ εἰκότως. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀμφότεροι ὑπὲρ νίκης σπουδάζουσι, κἂν ὁ ἕτερος καταβληθῇ, ὁ ἕτερος στεφανοῦται· ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ διάβολος ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἥττης σπουδάζει· ὅταν οὖν αὐτὸν ἀφέλωμεν τούτου, ὑπὲρ οὗ σπουδάζει, ἐνίκησας. οὐ γὰρ ὥστε καταβαλεῖν, ἀλλ' ὥστε συγκαταβαλεῖν ἐπείγεται· καὶ νίκη αὐτῷ οὐκ ἐν τῷ στεφανωθῆναι, ἀλλ' ἐν τῷ συναπολέσθαι ἐστίν. Εἰ δὲ καὶ βληθείης πολλάκις, μηδὲ οὕτως ἀπορῇς *, τὸ γὰρ μὴ μεταχωρεῖν ἐστὶ τὸ μὴ πεπτωκέναι. ἴδοις δ' ἂν πολλάκις τῷ θυμῷ κατὰ τῶν πολεμίων χωροῦντας, ἔστι

Ἐκ τοῦ β. λόγ. τοῦ εἰς τὸν Ὀζίαν

Ἐκ τοῦ α. λόγ. τοῦ εἰς Θεόδωρον ἐκπεσόντα καὶ βληθῆναί ποτε· καὶ οὐκ ἄν τις στρατιώτην ἰδὼν ἐπανήκοντα μετὰ τραύματος ἀπὸ πολέμου ὀνειδίσειεν. ὄνειδος γὰρ ὅπλα ῥῖψαι καὶ τῶν πολεμίων γενέσθαι· ὡς ἐὰν ἑστήκῃ τις μαχόμενος, κἂν βάλληται, κἂν ὑποχωρῇ πρὸς βραχύ, οὐδεὶς οὕτως ἀγνώμων, οὐδὲ τῶν πολεμικῶν ἄπειρος, ὡς ἐγκαλέσαι τούτῳ ποτέ. ὅταν γὰρ τις ἑαυτὸν ἀδικῆσαι μὴ βουληθῇ, ἕτερος τοῦτον οὐκ ἰσχύσει ποτέ. καὶ γὰρ τὰς ἰσχυρὰς τῶν πόλεων ὅπλα μὲν πολλάκις καὶ μηχανήματα τῶν ἔξωθεν οὐκ ἴσχυσε καθελεῖν, προδοσία δὲ ἑνὸς ἢ δύο τῶν ἔνδον οἰκούντων ἀπονητὶ παρέδωκε τοῖς ἐχθροῖς. ἂν τοίνυν μηδείς σε τῶν ἔνδον προδοίη λογισμῶν, κἂν μυρία προσάγῃ μηχανήματα ὁ πονηρός, προσαΐξει μάτην.

Ἐκ τοῦ β΄. λόγου τοῦ εἰς τὸν Ὀζίαν.

Τί γὰρ ἂν περὶ τῆς τῶν Μακκαβαίων μητρὸς εἴποιμεν τῆς γενναίας ἐκείνης; οὐχὶ γυνὴ ἦν; οὐχ ἑπτὰ δέδωκε παῖδας τῷ χορῷ τῶν ἁγίων; οὐκ εἶδεν αὐτοὺς μαρτυρήσαντας; οὐχ εἱστήκει καθ' ἕκαστον αὐτῶν μαρτυροῦσα; βασανιζομένων γὰρ ἐκείνων, αὕτη τὴν πληγὴν ἐδέχετο. μήτηρ γὰρ ἦν. ἐνόησον πῶς αὐτοὺς ἤλειψε, πῶς ἑπτὰ ναοὺς τῷ Θεῷ παρέστησεν. εἱστήκει ὁ τύραννος, καὶ ὑπὸ μιᾶς γυναικὸς ἡττώμενος ἀνεχώρει. ἐκεῖνος ὅπλοις ἐπολιόρκει, καὶ αὕτη τῇ προθυμίᾳ περιεγίνετο. ἐκεῖνος κάμινον ἀνῆπτε, καὶ αὕτη τὴν τοῦ πνεύματος ἐπὶ πλεῖον ἐξέκαιεν. ἐκεῖνος στρατόπεδον ἐκίνει, καὶ αὕτη πρὸς ἀγγέλους μεθωρμίζετο. ἑώρα κάτω τὸν τύραννον, καὶ ἐνενόει τὸν ἄνω βασιλεύοντα. ἑώρα τὰς κάτω βασάνους, καὶ ἠρίθμει τὰ ἄνω βραβεῖα. ἑώρα τὴν παροῦσαν κόλασιν, καὶ τὴν μέλλουσαν ἐνενόει ἀθανασίαν.

Ἐκ τῆς ἑξαημ.

Τί δὲ ὁ Ἠσαῦ; οὐχὶ μείζων ἦν τοῦ Ἰακώβ; οὐχὶ πρωτότοκος; οὐχὶ ἀγαπητὸς τῷ πατρί; ἀλλὰ προδοὺς ἑαυτὸν διὰ τῆς ἁμαρτίας, καὶ τῶν πρωτοτοκίων ἐκπίπτει, καὶ τῷ ἐλάσσονι δουλεύειν καταδικάζεται. Εἶπε γάρ, φησι, Κύριος τῇ Ῥεβέκκᾳ διὰ τοῦ ἱερέως· δύο ἔθνη ἐν τῇ γαστρί σου ἐστί, καὶ δύο λαοὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ σου διασταλήσονται, καὶ λαὸς λαοῦ ὑπερέξει, καὶ ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι. ὅρα πρόρρησιν ἅπαντα σαφῶς αὐτῇ μηνύουσαν τὰ μέλλοντα γενέσθαι. ἀλλόμενοι γὰρ οἱ παῖδες ἐν τῇ γαστρὶ καὶ σκιρτῶντες, ἤδη προεφώνουν ἅπαντα μετὰ ἀκριβείας. καὶ λοιπὸν ἐμάνθανεν ἡ γυνὴ οὐχ ὅτι μόνον δύο τέξεται παῖδας, ἀλλ' ὅτι καὶ εἰς ἔθνη οὗτοι ἐκταθήσονται, καὶ ὅτι ὁ ἐλάσσων κυριεύσει τοῦ μείζονος. καὶ ὅτε λοιπὸν ἤγγισεν ὁ καιρὸς τοῦ τόκου, Ἐξῆλθε, φησιν, ὁ πρωτότοκος πυῤῥάκης, ὡσεὶ δορὰ δασύς. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐπειλημμένη τῆς πτέρνης αὐτοῦ. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Ἰακώβ· μονονουχὶ ἤδη καὶ ἐκ προοιμίων δεικνύντος τοῦ Θεοῦ, ὅτι περιέσται κατὰ τὰ ῥηθέντα ὁ ἐλάττων τοῦ μείζονος. κατεῖχε γάρ, φησι, τῇ χειρὶ τὴν πτέρναν Ἠσαῦ, ὅπερ ἦν σημεῖον καταγωνιζομένου τὸν ἰσχυρὸν εἶναι δοκοῦντα.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὸ, Σαῦλος δὲ ἔτι ἐμπνέων.

Ἀλλὰ καιροῦ καλοῦντος, ἐπὶ τὸν μακαριώτατον Παῦλον ἤδη τρέψω τὸν λόγον. ἐκκαιόμεθα γὰρ εἰς τὸν τοῦ ἀνδρὸς πόθον, καὶ διὰ τοῦτο συνεχῶς αὐτὸν περιστρέφων οὐ παύομαι. μηδεὶς οὖν ἀποκνήσῃ πρὸς τὴν ἐγχείρησιν. εἰ γὰρ πόλεμος ἡμῖν περιειστήκει βαρβαρικός, καὶ ἐπὶ τῆς παρατάξεως οἱ πολέμιοι μυρία παρεῖχον ἡμῖν πράγματα, εἶτα ὁ στρατηγὸς τῶν βαρβάρων, ὁ μυρία προσάγων μηχανήματα, καὶ πάντα συγχέων τὰ ἡμέτερα, καὶ πολλοῦ θορύβου καὶ ταραχῆς ἐμπιπλῶν, καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν ἀπειλῶν κατασκάψειν καὶ παραδώσειν πυρί, καὶ δουλείαν ἡμῖν ἐπανατεινόμενος, ἐξαίφνης ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ ἡμετέρου δεθεὶς αἰχμάλωτος εἰς τὴν πόλιν ἤγετο· οὐκ ἂν ἅπαντες μετὰ γυναικῶν καὶ παιδίων πρὸς τὴν θεωρίαν ἐκείνην ἐξεπηδήσαμεν; ἐπεὶ δὲ καὶ νῦν πόλεμος συνέστηκεν, Ἰουδαίων θορυβούντων καὶ ταραττόντων ἅπαντα, καὶ πολλὰ τῇ τῆς ἐκκλησίας ἀσφαλείᾳ προσαγόντων μηχανήματα, τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν πολεμίων ὁ Παῦλος, ὁ πάντων μείζονα καὶ ποιῶν καὶ λέγων, ὁ πάντα θορυβῶν καὶ ταράττων· ἔδησε δὲ αὐτὸν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ βασιλεὺς ὁ ἡμέτερος, ἔδησε καὶ αἰχμάλωτον ἤγαγεν, οὐκ ἐξέλθωμεν ἅπαντες ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, ὥστε ἰδεῖν αὐτὸν αἰχμάλωτον ἀγόμενον; καὶ γὰρ οἱ ἄγγελοι ἐκ τῶν οὐρανῶν ὁρῶντες αὐτὸν δεδεμένον καὶ εἰσαγόμενον ἐσκίρτων· οὐκ ἐπειδὴ δεδεμένον εἶδον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνενόουν ὅσους ἂν δε-

ους

πους ἀπὸ τῶν δεσμῶν λύειν ἔμελλεν· οὐχ ὅσον χειραγωγούμενος ἐθεάσατο, ἀλλ' ὅσον ἐλογίζετο, ὅσους ἔμελλεν ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανὸν χειραγωγεῖν ἐκεῖνος· οὐχ ὅσον πεπηρωμένον εἶδεν, ἀλλ' ὅσον ἐνενόει ὅσους ἔμελλεν ἀπὸ σκότους ἐξάγειν. διὰ τοῦτο κἀγὼ πάντας ἀφεὶς τοὺς ἄλλους, εἰς Παῦλον ἅλλεσθαι σπεύδω· Παῦλος γὰρ καὶ Παύλου πόθος ἠνάγκασεν ἡμᾶς πηδῆσαι τοῦτο τὸ πήδημα. Τί γὰρ τῶν σπλάγχνων τούτων θερμότερον, ὃς πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης περιέτρεχε συρόμενος, λιθαζόμενος, δεσμούμενος, ἵνα τοὺς δεδεμένους λύσῃ, καὶ πρὸς ἑαυτὸν μεταστήσῃ; οὐδὲ γὰρ ὡς μαχόμενος οὕτω τὰ πράγματα ἤνυεν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ ἑτοίμην καὶ πρόχειρον νίκην ἐρχόμενος, οὕτως ἔστη τὰ τρόπαια κατασκάπτων, καθαιρῶν, καταβάλλων τοῦ διαβόλου τὰ ὀχυρώματα, καὶ τῶν δαιμόνων τὰ μηχανήματα, καὶ οὐδὲ μικρὸν ἀνέπνει, ἀπὸ τούτων πρὸς ἐκείνους, καὶ πάλιν ἀπ' ἐκείνων εἰς ἑτέρους μεταπηδῶν, καὶ καθάπερ τις στρατηγὸς ἄριστος, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἱστῶν τρόπαια, μᾶλλον δὲ καθ' ἑκάστην ὥραν. ἀπὸ γὰρ χιτωνίσκου μόνου εἰς τὴν παράταξιν εἰσελθών, αὐτάνδρους ᾕρει τῶν ἐναντίων τὰς πόλεις, καὶ τόξα, καὶ δόρατα, καὶ βέλη, καὶ πάντα ἡ γλῶττα Παύλου. καὶ γὰρ ἐφθέγγετο μόνον, καὶ παντὸς πυρὸς σφοδρότερον τοῖς πολεμίοις αἱ ῥήσεις ἐμπίπτουσαι, τοὺς μὲν δαίμονας ἤλαυνον, τοὺς δὲ ὑπ' αὐτῶν κατεχομένους ἀνθρώπους πρὸς ἑαυτὸν ἐπανῆγον. ὅτε γὰρ τὸν δαίμονα ἐκεῖνον τὸν πονηρὸν ἐξέβαλε, γοήτων ἀνδρῶν μυριάδες πέντε συνελθοῦσαι, τὰ βιβλία τῶν μαγγάνων κατέκαιον, καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν μεθίσαντο. καὶ καθάπερ ἐν πολέμῳ, πύργου πεσόντος, ἢ τυράννου κατενεχθέντος, οἱ μετ' ἐκείνου πάντες τὰ ὅπλα ῥίψαντες, τῷ στρατηγῷ προστρέχουσιν· οὕτω δὴ καὶ τότε ἐγένετο. τοῦ γὰρ δαίμονος ἐκβληθέντος, πολιορκηθέντες ἅπαντες, καὶ τὰ βιβλία ῥίψαντες, μᾶλλον δὲ καταλύσαντες, τοῖς Παύλου ποσὶ προσέτρεχον. ὁ δὲ καθάπερ ἐνὶ στρατοπέδῳ τῇ οἰκουμένῃ παραταττόμενος, οὐδαμοῦ ἵστατο, ἀλλ' ὥσπερ τις ὑπόπτερος ὢν πάντα ἐποίει· καὶ νῦν μὲν χωλὸν διώρθου, νῦν δὲ νεκρὸν ἤγειρε, νῦν δὲ ἕτερον ἐπήρου, τὸν μάγον λέγω. καὶ οὐδὲ ἐν δεσμωτηρίῳ κατακλειόμενος ἡσύχαζεν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ τὸν δεσμοφύλακα μετῆγε πρὸς ἑαυτόν, τὴν καλὴν ταύτην αἰχμαλωσίαν ἐργαζόμενος. θαυμάζεται Δαβὶδ τὸν Γολιὰθ καταφέρων ἀπὸ λίθου μόνου ἑνός· ἀλλ' εἰ τὰ Παύλου κατορθώματά τις ἐξετάσειε, παιδὸς ἔργον ἐκεῖνο, καὶ ὅσον ποιμένος καὶ στρατηγοῦ τὸ μέσον, τοσοῦτον τούτου κἀκείνου τὸ διάφορον. οὗτος γὰρ οὐ λίθον ῥιπτῶν, τὸν νοητὸν Γολιὰθ κατέφερεν, ἀλλὰ φθεγγόμενος μόνον ἅπασαν κατέλυε τοῦ διαβόλου τὴν φάλαγγα. καὶ καθάπερ λέων βρυχώμενος, καὶ φλόγα ἀπὸ τῆς γλώττης ἀφιείς, οὕτω πᾶσιν ἀφόρητος ἦν ἐπιών, καὶ πανταχοῦ μετεπήδα συνεχῶς· ἔδραμεν ἐπὶ τούτους, ἦλθεν εἰς ἐκείνους, μετέστη πρὸς τούτους, ἀπεπήδησε πρὸς ἑτέρους· ἀνέμου ταχύτερον ἐπιών, καὶ καθάπερ μίαν οἰκίαν, ἢ πλοῖον ἕν, τὴν οἰκουμένην ἅπασαν κυβερνῶν· καὶ τοὺς μὲν βαπτιζομένους ἀνέλκων, τοὺς δὲ ἰλιγγιῶντας στηρίζων, τοῖς ναύταις παρακελευόμενος, ἐπὶ τῶν οἰάκων καθήμενος, τὴν πρῷραν περισκοπῶν, σχοινία τείνων, κώπην μεταχειρίζων, ἱστίον ἕλκων, πρὸς τὸν οὐρανὸν βλέπων, πάντα αὐτὸς ὤν, καὶ ναύτης, καὶ κυβερνήτης, καὶ πρωρεύς, καὶ ἱστίον, καὶ πλοῖον, καὶ πάντα πάσχων, ἵνα τὰ ἑτέρων λύσῃ κακά. καὶ καθάπερ τις ἀθλητὴς αὐτὸς παλαίων, τρέχων, πυκτεύων, ἢ στρατιώτης τειχομαχῶν, πεζομαχῶν, ναυμαχῶν· οὕτω πᾶν εἶδος μετῄει μάχης, καὶ πῦρ ἐνέπνει, καὶ πᾶσιν ἀπρόσιτος ἦν, ἑνὶ σώματι καταλαμβάνων τὴν οἰκουμένην, καὶ μιᾷ γλώττῃ πάντας τρεπούμενος. οὐχ οὕτως αἱ πολλαὶ σάλπιγγες ἐνέπιπτον τοῖς λίθοις τῆς Ἱεριχουντίων πόλεως, καὶ καθῄρουν αὐτούς, ὡς ἡ Παύλου φωνὴ ἠχοῦσα, τὰ ὀχυρώματα τὰ διαβολικὰ χαμαὶ ἔρριπτε. καὶ πρὸς ἑαυτὸν τοὺς ἐναντίους μεθίστη, καὶ διὰ θυρίδος ἀπὸ τοῦ τείχους ἐχαλάσθη, ἵνα κἀκεῖθεν ἄνω διαπέμψῃ τοὺς ἐρριμμένους χαμαί. καὶ καθάπερ στρατιώτης εἰς τὴν οἰκουμένην πολεμοῦσαν ἔχων ἅπασαν, ἐν μέσοις στρέφοιτο τοῖς τάγμασι τῶν πολεμίων, καὶ μηδὲν πάσχοι δεινόν· οὕτω καὶ Παῦλος μόνος ἐν βαρβάροις, ἐν Ἕλλησι, πανταχοῦ γῆς, παν-

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Κορ. β. ἐπισ.

ταχοῦ θαλάττης φαινόμενος, ἀχείρωτος ἔμενε, καὶ ὥσπερ πῦρ εἰς καλάμην καὶ χόρτον ἐμπίπτων, πρὸς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν μετατίθησι τὰ καιόμενα· οὕτω καὶ οὗτος ἅπασιν ἐπιὼν, πάντας μεθίστα πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

Ἐκ τῆς πρὸς Τιμοθ. β. ἐπ.

Τί γὰρ τοῦ Νέρωνος ἐνδοξότερον, εἰπέ μοι, κατὰ τὴν τοῦ κόσμου δόξαν, ἢ τί ὑψηλότερον; τί δὲ Παύλου εὐτελέστερον, ἢ ἀτιμότερον; ὁ μὲν γὰρ τύραννος ἦν πολλὰ κατωρθωκὼς, πλεῖστα τρόπαια στήσας, πλοῦτον ἔχων ἐπιρρέοντα πανταχόθεν, στρατόπεδα ἄπειρα, τὸ πλέον τῆς οἰκουμένης μέρος ὑποτεταγμένον ἔχων, τὴν βασιλίδα πόλιν ὑποκειμένην ἔχων, τὴν σύγκλητον ἅπασαν ὑποκύπτουσαν, ὃς καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις αὐτοῖς μετὰ λαμπροῦ περιῄει τοῦ σχήματος· καὶ, εἴποτε ὁπλίζεσθαι ἔδει, ἐν χρυσοῖς καὶ λίθοις τιμίοις ὁπλιζόμενος ἐξῄει, εἴποτε ἐν εἰρήνῃ περιϊέναι, ἁλουργίδα περικείμενος· καὶ πολλοὺς ἀεὶ τοὺς δορυφόρους, πολλοὺς τοὺς ὑπασπιστὰς εἶχε· γῆς καὶ θαλάττης δεσπότης ἤκουεν, Αὐτοκράτωρ, Αὔγουστος, Καῖσαρ, βασιλεὺς, καὶ οὐδὲν ἐνέλιπεν ὅλως τῶν εἰς δόξαν· ἀλλὰ καὶ σοφοὶ, καὶ δυνάσται, καὶ βασιλεῖς αὐτὸν ἔτρεμον, καὶ ἐδεδοίκεσαν. καὶ ἄλλως γὰρ ὠμός τις καὶ ἰταμὸς εἶναι ἐλέγετο οὗτος, καὶ Θεὸς εἶναι ἐβούλετο, καὶ πάντων καταφρονεῖν τῶν εἰδώλων, καὶ αὐτοῦ τοῦ πάντων Θεοῦ, καὶ ὡς Θεὸς ἐθεραπεύετο. ἀλλ' ἀντεξετάσωμεν αὐτῷ τὸν Παῦλον, εἰ δοκεῖ. Κίλιξ ὁ ἄνθρωπος ἦν, σκυτοτόμος, πένης, τῆς ἔξωθεν παιδείας ἄπειρος, Ἑβραϊστὶ μόνον εἰδὼς γλῶσσαν διασυρομένην παρὰ πολλῶν· ὁ ἄνθρωπος πολλάκις ἐν λιμῷ ζήσας καὶ κοιμηθεὶς πεινῶν· ἄνθρωπος γυμνὸς οὐδὲν ἔχων περιβαλέσθαι. καὶ οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δεσμοῖς μετὰ λῃστῶν, μετὰ γοήτων, μετὰ τυμβωρύχων, μετὰ ἀνδροφόνων βαλλόμενος, αὐτοῦ ἐκείνου κελεύσει τοῦ Νέρωνος, καὶ ὡς κακοῦργος μαστιζόμενος. τίς οὖν [ἀρτίως] λαμπρότερος; οὐχὶ ἐκείνου μὲν οὐδὲ ὄνομα ἴσασιν οἱ πολλοὶ, τοῦτον δὲ καὶ Ἕλληνες, καὶ βάρβαροι, καὶ Σκύθαι, καὶ οἱ πρὸς αὐτὰ τῆς οἰκουμένης τὰ τέρματα καθ' ἑκάστην ᾄδουσι τὴν ἡμέραν; τίς δὲ καὶ σεμνότερος, ὁ ἐν δεσμοῖς νικῶν, ἢ ὁ ἐν ἁλουργίδι νικώμενος; ὁ κάτω ἑστὼς καὶ βάλλων, ἢ ὁ ἄνω καθήμενος καὶ βαλλόμενος; ὁ ἐπιτάττων καὶ καταφρονούμενος, ἢ ὁ ἐπιταττόμενος καὶ οὐδένα λόγον ἔχων τῶν ἐπιταγμάτων; ὁ μόνος ὢν καὶ περιελκόμενος, ἢ ὁ μετὰ μυρίων στρατοπέδων ἡττώμενος; εἰ γὰρ τὸ νικᾶν τοῦ νικᾶσθαι λαμπρότερον, πάντως ὁ Παῦλός ἐστιν ἐνδοξότερος. καὶ οὔπω τοῦτο μέγα, ὅτι ἐνίκησεν· ἀλλ' ὅτι ἐν τοιούτῳ σχήματι τὸν ἐν τοιούτῳ ἐνίκησε.

γρ. σοφίας

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Φιλιππησ.

Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας σου, Κύριε, ὅτι Παῦλον οὐκ ἀφῆκας λαθεῖν; ὅτι ἔδειξας τῇ οἰκουμένῃ τοιοῦτον ἄνδρα; ᾔνεσάν σε πάντες ἄγγελοι ὁμοθυμαδὸν, ὅτε τὰ ἄστρα εἰργάσω, καὶ ὅτε τὸν ἥλιον· ἀλλ' οὐχ οὕτως, ὡς ὅτε Παῦλον ἔδειξας τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ. διὰ τοῦτο φαιδροτέρα γέγονεν ἡ γῆ τοῦ οὐρανοῦ, ἐπειδὴ φαιδρότερος οὗτος τοῦ ἡλιακοῦ φωτός. καὶ οὗτος μὲν ὁ ἥλιος παραχωρεῖ τῇ νυκτί· ἐκεῖνος δὲ τὴν διαβόλου περιείλετο· καὶ ὁ μὲν ἀφ' ὕψους φερόμενος, κάτω τὰς ἀκτῖνας ἀφίησιν· αὐτὸς δὲ κάτωθεν ἀνατέλλων, οὐχὶ τὸ μέσον οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς τοῦ φωτὸς ἐπλήρωσεν, ἀλλ' ἅμα τὸ στόμα ἀνέῳξε, καὶ τοὺς ἀγγέλους ἐνέπλησε πολλῆς τῆς ἡδονῆς. εἰ γὰρ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι χαρὰ γίνεται ἐν τοῖς οὐρανοῖς, αὐτὸς δὲ ἐκ πρώτης δημηγορίας μυριάδας πέντε ἀνδρῶν ἐθήρευσε, πόσης οὐκ ἐμπίπλησι χαρᾶς τὰς ἄνω δυνάμεις; καὶ τί λέγω; ἁπλῶς ἀρκεῖ Παῦλον φθέγγεσθαι, καὶ τοὺς οὐρανοὺς σκιρτᾶν καὶ εὐφραίνεσθαι.

Ἐκ τοῦ ἑξαημ.

Εἰ τοίνυν Παῦλος, ὁ τοσούτοις κομῶν κατορθώμασι, καὶ καθάπερ ἄγγελος ἐπὶ τῆς γῆς φαινόμενος, καθ' ἑκάστην ἐσπούδαζε τὴν ἡμέραν κερδαίνειν, καὶ πρὸς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας κινδύνους παρατάττεσθαι, καὶ τὴν ἐμπορίαν τὴν πνευματικὴν ἑαυτῷ συλλέγειν, καὶ μηδέποτε ἵστασθαι· ποίαν ἂν σχοίημεν ἡμεῖς ἀπολογίαν, οἱ μὴ μόνον πάντων ὄντες ἔρημοι τῶν κατορθωμάτων, ἀλλὰ καὶ τοσούτοις ἐλαττώμασιν ὑποκείμενοι, ὧν καὶ ἓν μόνον παρὸν ἡμῖν, ἰσχυρὸν εἰς αὐτὸ τῆς ἀπωλείας τὸ βάραθρον καταγαγεῖν, καὶ μηδεμίαν ποιούμενοι σπουδὴν κἂν γοῦν ταῦτα διορθοῦν, μήτοιγε τῶν τῆς ἀρετῆς ἔργων ἐφάπτεσθαι; ἢ οὐχὶ τῆς αὐτῆς ἡμῖν φύσεως ἦν ὁ μακάριος ἐκεῖνος; ἐκκαιόμεθα γὰρ εἰς τὸν τοῦ ἀνδρὸς πόθον, καὶ διὰ τοῦτο συνεχῶς αὐτὸν περιστρέφων οὐ παύομαι. καὶ ὥσπερ εἰς ἀρχέτυπόν τινα εἰκόνα, εἰς τὴν τούτου ψυχὴν ἀφορῶν, λογίζομαι τὴν τῶν παθῶν τὴν ὑπεροψίαν, τῆς ἀνδρείας τὴν ὑπερβολήν, τοῦ φίλτρου τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν τὸ διάπυρον· καὶ ἐκπλήττομαι, πῶς πᾶσαν μὲν τῶν ἀρετῶν τὴν συναγωγὴν εἷς ἄνθρωπος βουληθεὶς κατώρθωσεν, ἡμῶν δὲ ἕκαστος οὐδὲ τὸ τυχὸν κατορθοῦν βούλεται. τίς οὖν ἡμᾶς ἐξαιρήσεται τῆς κολάσεως τῆς ἀπαραιτήτου, Παύλου τοσοῦτον μέγεθος ἀρετῆς ἐπιδειξαμένου, τοῦ τῆς αὐτῆς ἡμῖν κοινωνοῦντος φύσεως; τοῦ τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν ὑποκειμένου; τοῦ ἐν τοσαύτῃ καιρῶν δυσκολίᾳ γεγονότος, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὡς εἰπεῖν, ἑλκομένου, σπαραττομένου, καὶ δημοσίᾳ συρομένου ὑπὸ τῶν τῷ κηρύγματι πολεμούντων; καὶ ἵνα μὴ παρὰ τῆς ἡμετέρας γλώττης ἀκούητε τὰ παρὰ τοῦ μακαρίου τούτου κατορθώματα, καὶ τὴν ἀνδρείαν, ἣν ὑπὲρ τοῦ τῆς εὐσεβείας κηρύγματος καθ' ἑκάστην ἐπεδείκνυτο, ἀναγκαῖον αὐτοῦ ἀκοῦσαι λέγοντος· Ἐν ᾧ δ' ἄν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ. σκόπει ψυχὴν φιλόθεον. οὐ μόνον τόλμαν, ἀλλὰ καὶ ἀφροσύνην τὸ πρᾶγμα καλεῖ, παιδεύων ἡμᾶς μὴ ἁπλῶς ἄνευ ἀνάγκης, μηδενὸς καταναγκάζοντος, τὰ ὑφ' ἡμῶν γεγενημένα ἐκπομπεύειν, εἴ γέ τινες ἐξ ἡμῶν εὑρεθεῖεν ἀγαθόν τι ἐργασάμενοι. Ἑβραῖοί εἰσι; κἀγώ. Ἰσραηλῖταί εἰσι; κἀγώ. σπέρμα Ἀβραάμ εἰσι; κἀγώ. ἐπὶ τούτοις, φησί, μεγαφρονοῦσι; μὴ νομιζέτωσαν λείπεσθαι ἡμᾶς. καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς τῶν αὐτῶν μετέχομεν. εἶτα ἐπήγαγε· Διάκονοι Χριστοῦ εἰσι; παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ. θέα μοι ἐνταῦθα τοῦ μακαρίου τούτου τῆς ψυχῆς τὴν ἀρετήν. ἐπειδὴ γὰρ καὶ τόλμαν καὶ ἀφροσύνην ἐκάλεσε τὸ πεπλημμελημένον ὑπ' αὐτοῦ, καίτοι εἰς τοσαύτην ἀνάγκην καταστάς, οὐδὲ οὕτως ἠρκέσθη τοῖς εἰρημένοις· ἀλλ' ὅτι ἔμελλεν ἑαυτὸν δικαιῶσαι πολλῷ τῷ μέτρῳ ἐκείνους ὑπερακοντίζοντα, ἵνα μή τις νομίσῃ ἀπὸ φιλαυτίας αὐτὸν ταῦτα φθέγγεσθαι, πάλιν παραφροσύνην καλεῖ τὸ περὶ αὐτοῦ λεγόμενον, μονονουχὶ λέγων· μὴ γὰρ οὐκ οἶδα ὅτι πρᾶγμα ποιῶ τοῖς πολλοῖς περισταλμένον, καὶ οὐκ ἐμοὶ πρέπον; ἀλλ' ἡ πολλή με ἀνάγκη εἰς τοῦτο συνωθήσασα ἐκβιάζεται. διὸ συγγνῶτέ μοι, φησί, παραφροσύνης ῥήματα φθεγγομένῳ. τούτου κἂν τὴν σκιὰν μιμησώμεθα ἡμεῖς, οἱ τοσαῦτα φορτία ἁμαρτημάτων ἔχοντες ἐπικείμενα, καὶ πολλάκις εἴ τι βραχὺ κατορθοῦντες, καὶ οὐδὲ τοῦτο εἰς τὰ ταμιεῖα τῆς διανοίας φυλάττειν ἀνεχόμενοι, ἀλλὰ διὰ τὸ τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων θηρᾶσθαι δόξαν ἐκπομπεύοντες, καὶ εἰς μέσον προτιθέντες, καὶ διὰ τῆς ἀκαίρου ταύτης φλυαρίας τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀμοιβῆς ἑαυτοὺς ἀποστεροῦντες. ἀλλ' οὐχ ὁ μακάριος οὗτος τοιοῦτόν τι πέπονθεν· ἀλλ' εἰπών, ὑπὲρ ἐγώ, ἀπαριθμεῖται λοιπὸν τὰ τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ κατορθώματα, καί φησιν· Ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι, χωρὶς τῶν παρεκτός. ὅρα πάλιν ἄλλο πέλαγος ἡμῖν πειρασμῶν παρανοιγόμενον. εἰπὼν γάρ, χωρὶς τῶν παρεκτός, ἠνίξατο, ὅτι τὰ παραλειφθέντα πλείονα εἰκὸς εἶναι τῶν εἰρημένων. καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου ἔστη, ἀλλὰ πάλιν ἡμᾶς διδάσκει τὰς ἐπισυστάσεις καὶ τὰς συστροφάς, ἃς ὑπέμεινεν, οὕτω λέγων· Ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. ἰδοὺ πάλιν καὶ τοῦτο ἱκανὸν κατόρθωμα, εἰ καὶ μόνον τυγχάνει, εἰς αὐτὴν αὐτὸν ἀνάγων τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς. ἡ μέριμνα, φησί, πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν· οὐχὶ μιᾶς, καὶ δύο, καὶ τριῶν, ἀλλὰ πασῶν τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην· ὅσην ὁ ἥλιος διατρέχει γῆν τὰς οἰκείας ἀκτῖνας ἀφιείς, τοσαύτην ὁ μακάριος οὗτος εἶχε τὴν μέριμναν καὶ τὴν φροντίδα. εἶδες πλάτος ψυχῆς; εἶδες διανοίας μέγεθος; καὶ τὸ ἑξῆς δὲ ἐπαγόμενον πάλιν ἅπαντα, ὡς εἰπεῖν, τὰ εἰρημένα ἀποκρύπτει. τίς γὰρ ἀσθενεῖ, φησί, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; βαβαί, πόση τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἡ φιλοστοργία; πόση ἡ ἀγρυπνία; πόση ἡ μέριμνα; ποία μήτηρ οὕτω διακόπτεται τὰ σπλάγχνα, τοῦ παιδὸς αὐτῆς πυρέττοντος, καὶ ἐπὶ τῆς κλίνης κειμένου, ὡς ὁ μακάειος οὗτος ὑπὲρ τῶν ἐν ἑκάστῳ τόπῳ ἀσθενούντων μᾶλλον ἠσθένει, καὶ ὑπὲρ τῶν σκανδαλιζομένων ἐπυροῦτο; σκόπει γάρ μοι λέξεως ἔμφασιν. οὐκ εἶπε, τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ λυποῦμαι; ἀλλά, τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι, φησί; τὴν ἐπίτασιν ἡμῖν τῆς ὀδύνης δηλῶν, καὶ μονονουχὶ δεικνὺς ἐμπυριζόμενον αὐτὸν καὶ καιόμενον ἔνδοθεν ὑπὲρ τῶν τὰ σκάνδαλα ὑπομενόντων. οἶδα ὅτι εἰς πολὺ μῆκος τὸν λόγον ἐξέτεινα, ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἐμπεσὼν εἰς τὸν πλοῦτον τῶν κατορθωμάτων τοῦ ἁγίου τούτου, καθάπερ ὑπὸ ῥύμης τινὸς ὑδάτων σφοδροτάτων, οὕτω τὴν γλῶτταν περιεσύρην. διὸ μέχρι τούτου στήσας τὸν λόγον, παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην διηνεκῶς τοῦτον ἐν διανοίᾳ περιφέρειν, καὶ τοῦτο λογίζεσθαι συνεχῶς, ὅτι τῆς αὐτῆς ἡμῖν κοινωνῶν φύσεως, καὶ τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν ὑποκείμενος, καὶ ἐπιτήδευμα ἔχων εὐτελές, καὶ εὐκαταφρόνητον, καὶ δέρματα ῥάπτων, καὶ ἐπὶ ἐργαστηρίου ἑστηκώς, ἐπειδὴ ἐβουλήθη καὶ ἠθέλησε πρὸς τοὺς τῆς ἀρετῆς πόνους ἑαυτὸν ἐκδοῦναι, καὶ ἄξιον ἑαυτὸν καταστῆσαι τῆς ὑποδοχῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος, δαψιλεστέρας ἀπέλαυσε τῆς ἄνωθεν φιλοτιμίας· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΚΑΚΙΑΣ.

Λογ. ς.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορινθ. ἐπ.

Εἰσί τινες τῶν ἐνταῦθα τῆς ἀρετῆς ἐπιμελούμενοι, οἳ τὴν ἀπὸ τῆς πόλεως ἀναχώρησιν προτιμώμενοι, τὰ ὄρη καταλαμβάνουσι. καὶ ἐρωτηθείς τις τῆς ἀναχωρήσεως τὴν αἰτίαν, εὑρίσκει πρόφασιν συγγνώμην οὐκ ἔχουσαν. ἵνα γὰρ μὴ παραπόλωμαι, φησί, μηδὲ ἀμβλύτερος γένωμαι τὴν ἀρετήν, ἀποπηδῶ. καὶ πόσῳ βέλτιον ἀμβλύτερόν σε γενέσθαι, καὶ τοὺς ἄλλους κερδᾶναι, ἢ μένοντα ἐν ὕψει περιϊδεῖν ἀπολλυμένους τοὺς ἀδελφούς; ὅταν οὖν οἱ μὲν ἀρετῆς ἀμελῶσιν, οἱ δὲ ἐπιμελούμενοι πόρρω τῆς παρατάξεως γίνωνται, πῶς αἱρήσομεν τοὺς ἐχθρούς; εἰ γὰρ καὶ σημεῖα ἦν νῦν, τίς ἂν ἐπείσθη, ἢ τίς προσεῖχεν ἡμῖν τῶν ἔξωθεν, τῆς κακίας οὕτως ἐπιπολαζούσης; καὶ γὰρ ὁ ὀρθὸς βίος ἡμῶν ἀξιοπιστότερος τοῖς πολλοῖς εἶναι δοκεῖ. σημεῖα μὲν γὰρ παρὰ τῶν ἀναισχύντων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων, καὶ ὑπόνοιαν δέξεται πονηράν· βίος δὲ καθαρὸς καὶ αὐτοῦ τοῦ διαβόλου τὸ στόμα μετὰ πολλῆς τῆς παρρησίας ἐμφράξαι δυνήσεται.

Ἐκ τοῦ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς

Εἰ τοίνυν τὸ εἶναι ἐν τῇ γῇ καὶ μὴ εἶναι, ἑκάστῳ καὶ προαιρέσει γέγονεν, ἔξεστι δὲ μὴ εἶναι ἐν τῇ γῇ τὸν βουλόμενον, ὡς τοὺς περὶ τὸν Παῦλον, ἀποστήσωμεν ἑαυτοὺς τῆς γῆς, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνέλθωμεν. οὐδὲν γάρ ἐστι τὸ κωλῦον ἡμᾶς πάντας ὑπερβαλέσθαι, εἴγε βουλοίμεθα. εἰ γὰρ τέχνας οὕτω κατορθοῦμεν ὑπερβαινούσας τοὺς πολλούς, πολλῷ μᾶλλον ὃ μὴ τοσούτου δεῖται πόνου. τί γάρ, εἰπέ μοι, χαλεπώτερον τοῦ διὰ σχοινίου τεταμένης βαδίζειν, καθάπερ ἐπὶ ἰσοπέδου, καὶ δύο περιπατοῦντα ὑποδύεσθαι καὶ ἀποδύεσθαι, καθάπερ ἐπὶ κλίνης καθήμενον; τί δέ, εἰπέ μοι, χαλεπώτερον, τοῦ κοντὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου λαβεῖν, εἶτα ἐπιθέντα δύο παιδία, μυρία ποιεῖν καὶ τέρπειν τοὺς θεατάς; οὐχὶ οὕτω φρικτὸν ἡμῖν εἶναι τὸ πρᾶγμα δοκεῖ, ὡς μηδὲ θέλειν θεάσασθαι, ἀλλὰ δεδοικέναι καὶ τρέμειν καὶ πρὸς τὴν ὄψιν αὐτήν; ἀλλὰ πάντων τούτων εὐκολωτέρα ἡ ἀρετή, ἐὰν βουλώμεθα καὶ εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν ἀναβῆναι. καὶ μή μοι λέγε· θέλω, ἀλλ' οὐ δύναμαι. εἰ γὰρ πράγματός τινος ἐντὸς γενέσθαι βουλόμενοι, οὐχὶ τὸ θελῆσαι μόνον ἀρκούμεθα, ἀλλὰ καὶ τοῦ πράγματος ἁπτόμεθα· πολλῷ μᾶλλον εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνελθεῖν βουλόμενοι, τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς δεησόμεθα.

Ἐκ τοῦ πρὸς Ἐφεσίους ἐπ.

Εἰ δὲ βούλει μαθεῖν, ὡς οὐκ ἔστιν ἐπίπονος ἡ ἀρετή, οὐδὲ δυσκατόρθωτος, ἐννόησόν μοι τοὺς ἐν τοῖς ὄρεσιν ἡσυχάζοντας·

τας· οἳ καὶ οἰκίας ἀφιᾶσι καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας, καὶ περιουσίαν ἅπασαν, καὶ ἐκτὸς ἑαυτοὺς τοῦ κόσμου ποιήσαντες, σάκκοι περικείμενοι, σποδῷ ὑποστρωννύμενοι, κλοιὰ τῷ τραχήλῳ ἐξαρτήσαντες, ἐν οἰκίσκῳ μικρῷ κατακλείσαντες ἑαυτοὺς, οὐδὲ μέχρι τούτου ἵστανται· ἀλλὰ καὶ νηστείαις καὶ λιμῷ διηνεκεῖ κατατείνουσιν ἑαυτούς. καὶ μή μοι εἴπῃς ὅτι ἐκεῖνοι ἠδυνήθησαν· πολλοὶ γὰρ πολλῷ ἀσθενέστεροί σου καὶ πλουσιώτεροι καὶ τρυφερώτεροι τὸν σκληρὸν ἐκεῖνον καὶ τραχὺν ἀνεδέξαντο βίον. ἀλλὰ καὶ μέγας ἐκεῖνος ὁ ἀγὼν, καὶ ὑψηλὸς ὁ σκόπελος, καὶ ἐγγὺς τοῦ οὐρανοῦ ἡ κορυφὴ, καὶ οὐ δύνασαι φθάσαι πρὸς τὸ μέγα; οὐκοῦν κἂν τῶν ἐλαττόνων ἔχου, καὶ τῶν κατωτέρων ἐφίεσο. οὐ δύνασαι κενῶσαι τὰ χρήματα; κἂν τὰ τῶν ἄλλων μὴ ἅρπαζε. οὐ δύνασαι νηστεῦσαι; κἂν μὴ εἰς τρυφὴν σαυτὸν ἐξαγάγῃς. Τοσαῦτα γὰρ παθόντος τοῦ Χριστοῦ δι' ἡμᾶς ἐχθροὺς ὄντας, τί δυνάμεθα ἐπιδεῖξαι ἡμεῖς, ὧν δι' αὐτὸν πεπόνθαμεν; οὐδέν. πόθεν οὖν ἡμῖν ἡ παρρησία ἔσται κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν; οὐκ ἴστε ὅτι καὶ ὁ στρατιώτης, ὅταν τραύματα καὶ ὠτειλὰς ἐπιδείκνυται, τότε δυνήσεται λαμπρὸς εἶναι παρὰ τῷ βασιλεῖ· ἂν δὲ μηδὲν ἔχῃ δεῖξαι κατόρθωμα, κἂν μηδὲν ᾖ προσκεκρουκὼς, ἐν τοῖς ἐσχάτοις ταχθήσεται; ἀλλ' οὐκ ἔστι πολέμου καιρὸς, φησίν. εἰ γὰρ ἦν, εἰπέ μοι, τίς ἂν ἠγωνίσατο; τίς ἂν ἐπεπήδησε; τίς ἂν τὴν φάλαγγα διέξεισι; τάχα οὐδείς. ὅταν γὰρ ἴδω ὅτι χρημάτων οὐ καταφρονεῖς ἕνεκεν τοῦ Χριστοῦ, πῶς σοι πιστεύσω ὅτι πληγῶν καταφρονήσεις; Εἶπε, φέρε τοὺς ὑβρίζοντας γενναίως, καὶ εὐλόγησον· καὶ τοῦτο οὐ ποιεῖς, ἀλλὰ παροξύνῃ. ὃ κίνδυνον οὐκ ἔχει, οὐ ποιεῖς, καὶ πληγὰς οἴσεις, εἰπέ μοι, ἔνθα πολὺ τὸ τῆς ὀδύνης καὶ τὸ τῆς ἀλγηδόνος; Μὴ τοίνυν ἑαυτοὺς ἀπατῶμεν λέγοντες, ὅτι τέως μὲν ἀπολαύσωμεν τῶν ἡδονῶν τοῦ βίου, ὕστερον δὲ ὀλίγον χρόνον πονέσαντες, τοῦ παντὸς χρόνου ληψόμεθα τὸν μισθόν. Εἰ γὰρ τὴν ἐπὶ γῆς βασιλείαν μετὰ τὸ πολλοὺς μὲν ὑπομεῖναι κινδύνους, πολλοὺς δὲ ἀνύσαι πολέμους, μόλις τις ὄψεται μετὰ παρρησίας· πῶς τὴν οὐράνιον ἰδεῖν δυνήσεταί τις τὸν ἅπαντα χρόνον ἑτέρῳ ζήσας καὶ στρατευσάμενος; Ἔλαβες εὐγένειαν παρὰ τοῦ Θεοῦ· τί προδίδως τὴν ἀρετὴν τῆς φύσεως; τί ποιεῖς, εἰπέ μοι; ἕτεροι τέχνας ἔχουσι, τὰ ἄλογα, κατὰ τὸ ἐγχωροῦν, εἰς ἀνθρώπων εὐγένειαν μετατιθέναι. ψιττακοὺς καὶ κίσσας παιδεύοντες φωνὴν ἀνθρωπίνην φθέγγεσθαι· καὶ τῇ τέχνῃ τὴν φύσιν βιάζονται· λέοντας ἡμέρους ἐργάζονται διὰ τῆς ἀγορᾶς ἕλκοντες. τὸν λέοντα ἥμερον ποιεῖς, καὶ σαυτὸν λύκων ἀγριώτερον καθιστᾷς; καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι τῶν μὲν ἀλόγων ἕκαστον ἓν ἐλάττωμα ἔχει, ἐπὶ δὲ ἀνθρώπου πονηροῦ, οὐκ ἔνι τοῦτο. οὐδὲ γὰρ ἓν ἐλάττωμα πολλάκις κέκτηται ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν πολλῶν ἀλόγων κακίας εἰς τὴν ἑαυτοῦ συνάγει ψυχήν. μή μοι οὖν δείξῃς ὅτι ψυχὴν ἀνθρώπου ἔχεις, ἀλλ' εἰ εἶ τὸ φρόνημα ἄνθρωπος. ἄρχων εἶ τῶν ἀλόγων, καὶ γέγονας τῶν ἐν σοὶ ἀλόγων παθῶν δοῦλος; πῶς οὖν σε καλέσω ἄνθρωπον, ὃς οὐκ ἔχεις τῆς βασιλείας τὸ σύνθημα; ἐννόησον κατὰ τίνος εἰκόνα ἐγένου, καὶ μὴ κατενεχθῇς εἰς τὴν τῶν ἀλόγων εὐτέλειαν. Καθάπερ γὰρ ἐν τοῖς θεάτροις οἱ τὴν σχοῖνον τὴν κάτωθεν ἄνω τεταμένην ἀναβαίνειν καὶ καταβαίνειν μελετῶντες, ἂν μικρὸν παραβλέψωσι παρατραπέντες κατενεχθήσονται κάτω καὶ ἀπολοῦνται· οὕτω καὶ οἱ τὴν πνευματικὴν ὁδεύοντες ὁδὸν, ἂν μικρὸν ῥαθυμήσωσι, κατακρημνίζονται. καὶ γὰρ ἐκείνης τῆς σχοίνου ἡ ὁδὸς αὕτη καὶ στενοτέρα, καὶ ὄρθιος καὶ προσάντης μᾶλλόν ἐστι, καὶ ὑψηλοτέρα πολλῷ· πρὸς γὰρ αὐτὸν ἄνω τελευτᾷ τὸν οὐρανόν· καὶ τότε ἡμῖν σφαλερώτερα ἔσται τὰ βήματα, ὅταν ἄνω καὶ πρὸς αὐτῇ γενώμεθα τῇ κορυφῇ. τοῖς γὰρ ἐφ' ὕψους ἑστῶσι πολὺς ὁ τρόμος, καὶ μία μόνον ἀσφάλεια λείπεται, τὸ μὴ κατακύψαι κάτω, μηδὲ εἰς τὴν γῆν ἰδεῖν. καὶ γὰρ πολὺς ἐντεῦθεν καὶ χαλεπὸς ὁ σκοτοδῖνος γίνεται. Καὶ ὥσπερ ἐπὶ τῆς κιθάρας οὐκ ἀρκεῖ μόνον ἀπὸ μιᾶς νευρᾶς τὴν μελῳδίαν ἐργάσασθαι, ἀλλὰ πάσας ἐπιέναι δεῖ μετὰ ῥυθμοῦ τοῦ προσήκοντος· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς οὐκ ἀρκεῖ ἡμῖν νόμος εἷς εἰς σωτηρίαν, ἀλλὰ δεῖ πάντας αὐτοὺς μετὰ ἀκριβείας φυλάττειν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Θεσσα. ἐπισ.

Ἐκ τοῦ α΄ λόγ. τῶν εἰς Θεόδ. ἐκπεσόντα.

Ἐκ τοῦ λόγ. εἰς τὸ, Μὴ φοβοῦ ὅταν πλουτήσῃ ἄνθ.

Ἐκ τοῦ ι. λόγ. εἰς τὸν Ὀζίαν.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸ, Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν τῷ ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ.

Εκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Τί γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, ὅταν τις εὔχηται μὲν ἐκτενῶς, μὴ ἐλεῇ δὲ δαψιλῶς; ἢ ὅταν ἐλεῇ
μὲν δαψιλῶς, πλεονεκτῇ δὲ καὶ βιαζόμενος; ἢ ὅταν [μὲν] μὴ πλεονεκτῇ, μηδὲ βιαζόμενος,
πρὸς ἐπίδειξιν δὲ ἀνθρώπων καὶ φιλοτιμίαν τῶν ὁρώντων; ἢ ὅταν ἐλεῇ μὲν μετὰ πάσης
ἀκριβείας, καὶ πρὸς τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν, ἐπερείδηται δὲ αὐτῷ τούτῳ καὶ μέγα φρονῇ; ἢ ὅταν
ταπεινὸς μὲν ᾖ καὶ νηστείαις προσέχων, φιλάργυρος δὲ καὶ ἐμπορικὸς, καὶ τῇ γῇ προσηλωμένος,
καὶ τὴν μητέρα τῶν κακῶν ἐπεισάγων τῇ ψυχῇ τὴν φιλαργυρίαν; Οὐκ ἔνι γάρ, φησι, Θεῷ

Εκ τῆς ἑρμην. τῆς ἑξαημ.

δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς οὕτως ᾠκονόμησε κατὰ ταὐτὸν
ἅπαντας εἶναι, καὶ τοὺς πονηροὺς καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἀναμεμίχθαι, ἵνα καὶ τῶν πονηρῶν ἡ κακία
ἐκκόπτηται, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἡ ἀρετὴ λαμπροτέρα δείκνυται, καὶ τὰ μέγιστα κερδαίνωσιν οἱ

χ. τῷ ὑ

Εκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

ῥᾴθυμοι, ἐὰν βούλωνται, ἀπὸ τῆς τῶν σπουδαίων συνουσίας. Ὥσπερ γὰρ οἱ καλοὶ καὶ
ἀγαθοὶ διπλῆς ἄξιοι τιμῆς, ὅτι καὶ χρηστοὶ γεγόνασι, καὶ οὐδὲν παρὰ τῶν πονηρῶν ἐβλάβησαν·
οὕτω καὶ οἱ φαῦλοι διπλῆς ἄξιοι κολάσεως, ὅτι τε πονηροὶ γεγόνασι, δυνάμενοι γενέσθαι
καλοί, καὶ ὅτι οὐδὲν ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν ἐκέρδανον. καὶ ὥσπερ τοὺς ἀγαθοὺς οὐχ οἱ ἀγαθοὶ
μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ πονηροὶ θαυμάζουσιν· οὕτω καὶ τοὺς κακοὺς οὐχ οἱ χρηστοὶ μόνοι, ἀλλὰ

Εκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

καὶ οἱ φαῦλοι μισοῦσιν. Ἀλλ' οἱ πολλοὶ τοὺς πονηροὺς θαυμάζουσιν, ὡς ἱκανοὺς ὄντας ἀδικεῖν
καὶ βλάπτειν, οὐκ εἰδότες ὅτι μάλιστα πάντων αὐτοὺς ταλανίζειν ἐχρῆν, ὅτι νομίζοντες
ἑτέρους βλάπτειν, καθ' ἑαυτῶν τὸ ξίφος ὠθοῦσιν· ὅπερ ἀνοίας ἐστὶν ἐσχάτης, ἑαυτὸν πλήττοντα,
μηδὲ αὐτὸ τοῦτο εἰδέναι, ἀλλ' ἑτέρους δοκεῖν ἀδικεῖν ἐν τῷ κατασφάττειν ἑαυτόν. Οὐ

Εκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

γὰρ τὸ ἀδικεῖσθαι κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀδικεῖν, καὶ μὴ εἰδέναι φέρειν ἀδικούμενον. πόσα γὰρ ἠδικεῖτο
ὁ Δαβίδ; πόσα δὲ ἠδίκει ὁ Σαούλ; τίς οὖν γέγονεν ἀθλιώτερος καὶ ἐλεεινότερος; τίς
δὲ λαμπρότερος καὶ μακαριώτερος; οὐχ ὁ μὲν ἀπεπνίγετο ὑπὸ τῆς ἀθυμίας καὶ τοῦ πονηροῦ
δαίμονος, ὁ δὲ ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμπε τοῖς τε τροπαίοις, καὶ τῇ πρὸς Θεὸν εὐνοίᾳ; οὐχ ὁ μὲν
ἀπηγχονίζετο τῷ φθόνῳ, ὁ δὲ σιγῇ πάντα φέρων, ἅπαντας εἷλε καὶ ἑαυτῷ προσέδησεν,
ἐπειδὴ ὁ μὲν ἀνελεῖν ἐπεχείρει πολλάκις, ὁ δὲ διωκόμενος τὸν πολέμιον εἰς χεῖρας ἔλαβε,
καὶ λαμβάνων ἐφείδετο; τίς ἀσθενέστερος, τίς δὲ ἀδυνατώτερος δείκνυται; οὐχ

χ. δυνατ.

οὗτος ὁ μηδὲ δικαίως ἐπεξελθών; καὶ μάλα εἰκότως. ὁ μὲν γὰρ στρατιώτας ὡπλισμένους,
ὁ δὲ τὴν δικαιοσύνην, τὴν μυρίων στρατοπέδων ἰσχυροτέραν εἶχε σύμμαχον καὶ
βοηθόν. ὅτε δὲ αὐτὸς οὗτος ὁ ἀδικηθεὶς καὶ ἰσχύσας ἠδίκησεν ὕστερον, ὅρα πῶς ἀσθενέστερος
γέγονεν. ἠδίκησε τὸν Οὐρίαν, καὶ μετέστη πάλιν ἡ τάξις, καὶ ἡ μὲν ἀσθένεια πρὸς τὸν ἀδικήσαντα,
ἡ δὲ δύναμις πρὸς τὸν ἀδικηθέντα διέβη, καὶ νεκρὸς ὤν, ἐπόρθει τὴν οἰκίαν τὴν
ἐκείνου. καὶ αὐτὸς μὲν βασιλεὺς ὢν καὶ ζῶν οὐδὲν ἴσχυσεν, ἐκεῖνος δὲ καὶ στρατιώτης ὢν καὶ σφαγείς,

Εκ τοῦ α΄ λόγου τῶν περὶ προνοίας.

πάντα τὰ ἐκείνου ἄνω καὶ κάτω πεποίηκεν. Ὅταν οὖν ἴδῃς τινὰ ὀρθῶς ζῶντα καὶ ἀεὶ
πρὸς εὐσέβειαν βλέποντα, κἂν μυρίας ἁλύσεις περικέηται, καὶ δεσμωτήριον οἰκῇ διαπαντός,
κἂν ἀναξίοις δουλεύῃ, κἂν πένηται, κἂν ἐξορύττηται, κἂν κάμνηται, κἂν κατὰ μικρὸν δαπανᾶται
τὸ σῶμα, κἂν ὁποιονοῦν ἄλλο πάσχῃ δεινόν, μακάριζε τὸν τοιοῦτον καὶ ζηλωτὸν εἶναι νόμιζε.
ὅταν δὲ ἴδῃς ἕτερον ἐν ἀσελγείᾳ καὶ πονηρίᾳ καὶ τοῖς ἐσχάτοις ζῶντα κακοῖς, καὶ πολλῆς ἀπολαύοντα
τιμῆς, ἐπὶ τὸν θρόνον αὐτὸν ἀναβαίνοντα τὸν βασιλικόν, καὶ διάδημα περικείμενον, καὶ
ἁλουργίδα ἔχοντα, καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης κρατοῦντα, δάκρυσον διὰ τοῦτο τὸν τοιοῦτον, καὶ
ταλάνιζε. οὐδὲν γὰρ ὄντως ἀθλιώτερον τῆς οὕτω διακειμένης ψυχῆς, κἂν ἅπασαν ὑποτεταγμένην
ἔχῃ τὴν οἰκουμένην. τί γὰρ ὄφελος ἐν χρήμασι πλουτεῖν, ὅταν κατὰ τὴν ἀρετὴν

Εκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

πάντων πενέστερος ᾖ; τί δὲ κέρδος τοσούτων κρατεῖν, ὅταν ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἑαυτοῦ παθῶν περιγενέσθαι
μὴ δύνηται; Εἰ γὰρ οὐκ ἀρκεῖ εἰς σωτηρίαν ἡμῖν ἡ καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἀρετή,

Εκ τοῦ β΄ λόγου τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

ἀλλὰ δεῖ καὶ ἑτέρους ἔχοντας ἀπελθεῖν· ὅταν μήτε ἑαυτούς, μήτε ἑτέρους διασώσωμεν, τί
πεισόμεθα; πόθεν λοιπὸν ἐλπίδα σωτηρίας ἕξομεν; Εἰ τὸ εὐαρεστεῖν τῷ Θεῷ, τοῦτό ἐστι

ἀνθρώπων εἶναι· ὁ μηδὲ, ὅπως τοῦτο κατορθώσειεν, ἀκοῦσαι θέλων, τί ἂν ἕτερον, ἢ θηρίον εἴη; ἐννόησον οὖν ὅσοι ἂν εἶεν κακοὶ, τοῦ Χριστοῦ θέλοντος ἡμᾶς ἐξ ἀνθρώπων ἰσαγγέλους ποιῆσαι, αὐτοὺς ἐξ ἀνθρώπων εἰς θηρία μεταπεσεῖν. Τὸ γὰρ τῇ γαστρὶ δουλεύειν, καὶ τῇ τῶν χρημάτων ἐπιθυμίᾳ κατέχεσθαι, καὶ ὀργίζεσθαι, καὶ δάκνειν, καὶ λακτίζειν, οὐκ ἀνθρώπων, ἀλλὰ θηρίων ἐστίν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς ἑξαημ.

Ὥσπερ οὖν εἰς ῥαθυμίαν ἀποκλίνοντας καὶ ὑπὸ τῶν τυχόντων βλαπτόμεθα, οὕτως ἐὰν βουλώμεθα νήφειν, κἂν μυρίοι ὦσιν οἱ πρὸς τὴν κακίαν ἕλκοντες, οὐδεὶς ἡμῶν τὴν σπουδὴν λυμήνασθαι δυνήσεται.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸν περὶ φύσεως νόμον

Εἰ δὲ θέλεις μαθεῖν ὅτι ἐν τῇ φύσει ἔπηξεν ὁ Θεὸς τοὺς νόμους, τοὺς διακρίνοντας τί καλὸν καὶ τί πονηρὸν, αὐτὴν τὴν ἡμῶν διαστροφὴν ἐρώτησον· πῶς ἅπαντες οἱ ποιοῦντες τὰ κακὰ φεύγουσι τῶν κακῶν τὴν προσηγορίαν. ὁ μοιχὸς μοιχεύει, μοιχὸς δὲ ἀκούων αἰσχύνεται. Εἰπὲ τῷ ὁμολογουμένως μοιχῷ, μοιχὲ, καὶ ὁ ποιῶν ἥδεται, ἀκούων αἰσχύνεται. Εἰπὲ τῷ ἐπιόρκῳ, ἐπίορκε, καὶ εἰς ὕβριν λαμβάνει τὴν προσηγορίαν τῶν ἰδίων ἔργων. Εἰ οὖν καλὸν ἡγῇ τὴν ἁμαρτίαν, τί φεύγεις τὴν προσηγορίαν; ἀλλ᾽ εἰπὲ τῷ σώφρονι, σῶφρον· καὶ οὐ τῷ ἔργῳ ἥδεται, οὐδὲ τὴν προσηγορίαν αἰσχύνεται. κάλεσον τὸν δίκαιον, δίκαιον· καὶ τῷ ἔργῳ ἐπευφραίνεται, καὶ τῇ προσηγορίᾳ σεμνύνεται. κἂν γὰρ δι᾽ εὐλάβειαν παραιτήσηται τὸ ὄνομα, ἀλλ᾽ ἐν τῇ ψυχῇ δέχεται τὴν εὐφημίαν. καὶ οὐδεμίαν δὲ πάλιν εὑρήσει τις κακίαν ἐξ οἰκείου προσώπου φαινομένην, ἐὰν μὴ ἐνδύσηται προσωπεῖον ἀρετῆς. καὶ πῶς, ἄκουε. ὁ ψευδόμενος οὐχ ὁμολογῶν τὸ ψεῦδος ψεύδεται, ἀλλ᾽ ἀλήθειαν ὑποκρινόμενος ἀπατᾷ. ὁ δόλιος οὐ δείκνυσι τὸν δόλον, ἀλλὰ σχηματίζεται τὴν φιλίαν, καὶ πραγματεύεται τὴν πονηρίαν. ὁ συκοφάντης, ὅταν εἰσέλθῃ εἰς δικαστήριον, οὐ τοῦτο ὁμολογήσας ὅπερ ἐστὶν εἰσέρχεται· ἀλλὰ μάρτυρα ἀληθείας προσποιησάμενος τῷ σχήματι, διὰ τοῦ ψεύδους τὸν μάρτυρα τῆς κακίας ἐνδείκνυται. ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ ἡ ἡμετέρα, κἂν ἐν κακίαις ἐμφύρηται, τὸ ὄνομα τὸ ἀγαθὸν ἀσπάζεται. πολλοὶ γὰρ πολλάκις δυνάσται πλεονεξίαν πνέοντες, καὶ μηδὲν ἕτερον ἐννοοῦντες, ἢ ἁρπαγὴν καὶ ἀδικίαν, δυσωποῦνται παρά τινων, ἢ ἀνεῖναι τῷ πένητι τὴν ἐπικειμένην ἀνάγκην, ἢ συγχωρῆσαί τι τοῦ χρέους, ἢ μὴ ἀμύνασθαι τοὺς λυπήσαντας, ἢ λυπεῖν νομισθέντας. καὶ ὁ ἐλθὼν καλῶς πρεσβεῦσαι παρὰ ἀνδρὶ δυνάστῃ καὶ πονηρῷ, οὐκ εὐθέως ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἄρχεται, καὶ λέγει αὐτῷ ὅ ἐστιν, ἀλλὰ προστίθησιν αὐτῷ ὄνομα ἀρετῆς· ἀνὴρ εἶ, φησιν, ἀγαθός· διαβεβόηταί σου τὸ ὄνομα· πάντες σου τὰς εὐπραγίας ᾄδουσι· καὶ πολλὰ τοιαῦτα συνάπτει, ἵνα καμφθῇ τῇ εὐφημίᾳ, καὶ φύγῃ τὴν πονηρίαν. ὅρα πῶς ἡ κακία νικᾶται ταῖς εὐφημίαις τῆς ἀρετῆς. Οὐδεὶς κακὸς κακῶς ἀκούειν βούλεται· ἡ γὰρ φύσις τὸ ἴδιον ἀσπάζεται, εἰ καὶ ἡ προαίρεσις τοὐναντίον αἱρεῖται.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Μὴ τοίνυν λέγωμεν, ὅτι ὁ δεῖνα φύσει καλὸς, καὶ ὁ δεῖνα φύσει κακός. Εἰ γὰρ φύσει ἀγαθὸς, οὐδέποτε δυνήσεται γενέσθαι κακός· καὶ εἰ φύσει κακὸς, οὐκ ἄν ποτε γενήσεται ἀγαθός.

Ἐκ τῆς ἑξαημ.

Εἰ γὰρ μὴ ἐν τῇ προαιρέσει ἡμῶν ἔκειτο τὸ πονηροὺς εἶναι καὶ ἀγαθοὺς, μηδὲ αὐτεξούσιον ἡμῶν τὴν φύσιν ὁ φιλάνθρωπος κατεσκεύασεν, ἐχρῆν ἅπαντας εἶναι κακοὺς τοὺς τῆς φύσεως κοινωνοῦντας, καὶ τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν ὑποκειμένους, ἢ πάντας εἶναι ἐναρέτους. ὅταν δὲ ἴδωμεν τοὺς ὁμογενεῖς ἡμῶν, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν παθῶν ἐνοχλουμένους, οὐ τὰ αὐτὰ ἡμῖν ὑπομένοντας, ἀλλὰ καὶ ἐρρωμένῳ τῷ λογισμῷ ἡνιοχοῦντας τὴν φύσιν, καὶ περιγινομένους τῶν ἀτάκτων σκιρτημάτων, καὶ πάσης τῆς τοῦ παρόντος βίου ἀηδίας καταγελῶντας, καὶ πρὸς τὴν ἀληθῆ δόξαν ἐπειγομένους, οὐκ εὔδηλον ὅτι τῇ οἰκείᾳ σπουδῇ ταῦτα κατορθοῦν δύνανται μετὰ τὴν ἄνωθεν χάριν; καὶ ἡμεῖς τῇ οἰκείᾳ ῥαθυμίᾳ κεχρημένοι προδιδόαμεν ἡμῶν τὴν σωτηρίαν, ἐρήμους ἑαυτοὺς καθιστῶντες τῆς ἐκεῖθεν εὐνοίας;

Ἐκ τῆς ἑξαημ.

Μηδεὶς τοίνυν ἕτερόν τινα αἰτιάσθω, ὡς πρὸς τοὺς τῆς ἀρετῆς πόνους αὐτὸν ἐμποδίζοντα, ἀλλὰ τῇ οἰκείᾳ ῥαθυμίᾳ τὸ πᾶν ἐπιγραφέτω. καὶ τί λέγω ἕτερον; μηδὲ αὐτὸν τὸν διάβολον νομιζέτω τις ἱκανὸν εἶναι κωλῦσαι τὴν ἐπὶ τὴν ἀρετὴν φέρουσαι οὐδὲν δύνασθαι· ἀλλ' ἀπατᾷ μὲν καὶ ὑποσκελίζει τοὺς ῥαθυμοτέρους, οὐ μὴν κωλύει καὶ βιάζεται. καὶ τοῦτο αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ πεῖρα δείκνυσιν, ὅτι ἰσχύομεν ἂν βουλώμεθα [illegible]φειν, τοσοῦτον τὸν τόνον ἐπιδεικνύμεθα, ὡς μηδὲ πολλῶν ὄντων τῶν προτρεπόντων ἐπὶ τὴν τῆς κακίας οὐδὲν ἀνέχεσθαι τῆς συμβουλῆς, ἀλλὰ παντὸς ἀδάμαντος στερροτέρους ἡμᾶς γίνεσθαι, καὶ ἀποφράττειν τοῖς τὰ φαῦλα συμβουλεύουσι τὰς ἀκοάς. ὅταν δὲ ῥαθυμῶμεν, καὶ μηδενὸς ὄντος τοῦ συμβουλεύοντος ἢ ὑποσκελίζοντος, οἴκοθεν κινούμενοι ἐπὶ τὴν κακίαν ὁρμῶμεν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς ἐξαημέ.

Ἔστι μὲν οὖν καὶ καθ' ἑαυτὴν ἡ ἀρετὴ θαυμαστή· ὅταν δὲ ἐν μέσῳ τῶν κωλυόντων τυγχάνων τις ταύτην μετίῃ, πολλῷ μᾶλλον θαυμαστοτέραν ταύτην ἀποφαίνει. οὐ γὰρ ὁ τόπος τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἡ ἀρετὴ πέφυκε τὸν τόπον σεμνύνειν.

Ἐκ τοῦ λόγ. ὅτι ἐπικίνδυνον καὶ τοῖς λέγουσι καὶ τοῖς ἀκούουσι τὸ πρὸς χάριν δημηγορεῖν.

Καὶ τῆς μὲν ἑνὸς ἀρετῆς πολλοὶ συναπολαύουσι καὶ τῶν πονηρῶν· τῇ δὲ πολλῶν κακίᾳ, κἂν εἷς ὁ κατορθῶν ᾖ μεταξὺ δήμου πολλοῦ, οὐ συγκαταφέρεται. καὶ εἷς μὲν ἄνθρωπος ὀρθῶς ζῶν, δῆμον ὁλόκληρον ἐξαρπάσαι δυνήσεται τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ· πόλις δὲ ὁλόκληρος διεφθαρμένη πρὸς τὴν οἰκείαν κόλασιν καὶ τιμωρίαν ἐπισπάσασθαι τὸν εὖ βιοῦντα καὶ καθελεῖν οὐ δυνήσεται. καὶ τοῦτο ἀπὸ τοῦ Νῶε δῆλον. πάντων γοῦν ἀπολλυμένων διεσώζετο μόνος. καὶ ἀπὸ τοῦ Μωϋσέως φανερόν· μόνος γοῦν ἴσχυσε δῆμον τοσοῦτον παραιτήσασθαι. ἐγὼ δὲ καὶ ἕτερον ἔχω τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ δεῖγμα εἰπεῖν. ὅταν γὰρ ζῶντας ἀνθρώπους καὶ παῤῥησίαν ἔχοντας μὴ εὕρῃ δυναμένους ἐξαιτήσασθαι τοὺς ἡμαρτηκότας, ἐπὶ τοὺς τελευτήσαντας καταφεύγει, καὶ δι' ἐκείνους φησὶν ἀφιέναι τὰ ἁμαρτήματα. ὥσπερ οὖν περὶ Ἐζεκίαν φησίν· Ὑπερασπιῶ τῆς πόλεως ταύτης δι' ἐμὲ καὶ διὰ Δαβὶδ τὸν παῖδά μου, τὸν ἤδη τετελευτηκότα.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τοὺς ἀνδριάντ.

Εἶδες πόση τῶν ἁγίων ἡ ἀρετή; οὐ γὰρ τὰ ῥήματα αὐτῶν μόνα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἱμάτια τῇ κτίσει πάσῃ πάντοτέ ἐστιν αἰδέσιμα. ἡ τοῦ Ἠλίου μηλωτὴ τὸν Ἰορδάνην ἔσχισε· τὰ ὑποδήματα τῶν τριῶν παίδων τὸ πῦρ κατεπάτησαν· τὸ ξύλον τοῦ Ἐλισσαίου τὰ ὕδατα μετέβαλε, καὶ σίδηρον ὑπὲρ τῆς ἐμφανείας βαστάζειν ἐποίησεν· ἡ ῥάβδος Μωϋσέως τὴν ἐρυθρὰν ἔσχισε θάλατταν, τὴν πέτραν ἔῤῥηξε· τὰ ἱμάτια Παύλου ″δαίμονας ἤλασαν· αἱ σκιαὶ Πέτρου θάνατον ἐφυγάδευσαν· ἡ τέφρα τῶν ἁγίων μαρτύρων πονηροὺς ἀπελαύνει δαίμονας. διὰ τοῦτο μετ' ἐξουσίας ἅπαντα πράττουσι, καθάπερ ὁ Ἠλίας. οὐ γὰρ δὴ μόνον ἑώρα τὸ διάδημα καὶ τὴν ἔξωθεν φαντασίαν τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἑώρα καὶ τὴν ψυχὴν ῥάκια περιβεβλημένην, αὐχμῶσαν, ῥυπῶσαν, καὶ καταδίκου παντὸς ἀθλιώτερον διακειμένην· καὶ ἰδὼν αὐτὸν αἰχμάλωτον καὶ δοῦλον ὄντα τῶν παθῶν, κατεφρόνησεν αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῆς ἀληθείας ἐδόκει βασιλέα βλέπειν. τί γὰρ ὄφελος τῆς ἔξωθεν εὐπορίας, ὅταν τὰ ἔνδον ἐν πενίᾳ τοσαύτῃ ᾖ; τί δὲ βλάβος τῆς ἔξωθεν πενίας, ὅταν ἔνδον τοσοῦτος ἀποκέηται θησαυρός; τοιοῦτος λέων ἦν καὶ ὁ μακάριος Παῦλος. Εἰσελθὼν γὰρ εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ βοήσας μόνον, τὰ θεμέλια πάντα ἔσεισε· τὰ δεσμὰ κατέφαγεν, οὐκ ὀδοῦσι χρησάμενος, ἀλλὰ ῥήμασι. διόπερ οὐχὶ λέοντας αὐτοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι πλέον λεόντων χρὴ καλεῖν. ὁ μὲν γὰρ λέων εἰς δίκτυον πολλάκις ἐμπεσὼν ἁλίσκεται· οἱ δὲ ἅγιοι δεθέντες, τότε ἰσχυρότεροι γίνονται. ὁ λέων φθέγγεται, καὶ τὰ θηρία φυγαδεύει πάντα· ὁ ἅγιος φθέγγεται, καὶ τοὺς δαίμονας ″φυγαδεύει πάντοθεν.

κ. νοσήματα

γρ. ἀπελα

Ἐκ τοῦ α λόγ. εἰς τὸν Παῦλ.

Ἀλλὰ τίς ἄρα λόγος ἀρκέσει τοῖς Παύλου κατορθώμασιν; ἢ ποία δυνήσεται γλῶσσα ἐφικέσθαι τῶν ἐγκωμίων τῶν τούτου; εἴτε γὰρ προφῆται ἐπεδείξαντό τι γενναῖον, εἴτε πατριάρχαι, εἴτε δίκαιοι, εἴτε ἀπόστολοι, εἴτε μάρτυρες, πάντα ταῦτα ὁμοῦ συλλαβὼν ἔχει μετὰ τοσαύτης ὑπερβολῆς, μεθ' ὅσης οὐδεὶς ἐκείνων, ὅπερ ἕκαστος εἶχε καλὸν, ἐκέκτητο. ὅταν οὖν ἅπαντα τὰ ἐν ἀνθρώποις καλὰ συλλαβοῦσα ἔχῃ ψυχὴ μία, καὶ πάντα μεθ' ὑπερβολῆς, οὐ μόνον δὲ τὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἀγγέλων, πῶς περιεσόμεθα ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν ἐγκωμίων; πόσης οὖν οὐκ ἂν εἴημεν καταγνώσεως ἄξιοι, ὅταν ἑνὸς ἀνθρώπου πάντα συνειλοχότος ἐν ἑαυτῷ τὰ κα-

λά,

λεῖ, ἡμεῖς δ' οὐδὲ τὸ πολλοστὸν μέρος αὐτοῦ μιμεῖσθαι σπουδάζωμεν;

Ἐκ τοῦ α. λόγ. εἰς τὸν ἀπόστολον Παῦλον.

Ἐκ πολλῶν μὲν γὰρ καὶ ἄλλων κατορθωμάτων ὁ πατριάρχης θαυμάζεται Ἀβραάμ, μάλιστα δὲ ἐκ τοῦ τὸν υἱὸν καταθῦσαι τὸν ἑαυτοῦ. ὁ δὲ Ἰσαὰκ ἐπὶ τῇ ἀνεξικακίᾳ, ὅτι τῶν οἰκείων ἐλαυνόμενος ὅρων, οὐκ ἐπεξῄει, ἀλλὰ παρεχώρει πανταχοῦ τῶν οἰκείων κτημάτων, ἕως τῶν λυπούντων τὴν ἄδικον ἐκόρεσεν ἐπιθυμίαν. καὶ ὁ Ἰακὼβ δὲ ἐπὶ τῇ καρτερίᾳ καὶ τῇ ὑπομονῇ, καὶ ὁ Δαβὶδ ἐπὶ τῇ πρᾳότητι· καὶ ὁ Ἡλίας, ὅτι ὑπὲρ τοῦ δεσπότου ἐζήλωσεν. ἀλλὰ τί Παύλου γένοιτ' ἂν ἴσον, ὃς πάντα ταῦτα ὁμοῦ συλλαβὼν ἔχει καὶ μεθ' ὑπερβολῆς; οὐδὲ γὰρ υἱὸν κατέθυσεν οὗτος, ἀλλ' ἑαυτὸν μυριάκις κατέθυσε· καὶ οὐδὲ τῶν οἰκείων ὅρων ἠλαύνετο μόνον, ἀλλὰ καὶ γῆν καὶ θάλατταν, καὶ Ἑλλάδα καὶ βάρβαρον, καὶ πᾶσαν ἁπαξαπλῶς, ὅσην ἥλιος ἐφορᾷ γῆν, ὥσπερ τις ὑπόπτερος περιῆλθε, συρόμενος, τυπτόμενος, λιθαζόμενος, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκων· οὐδὲ δὶς ἑπτὰ ἔτη ἐδούλευσε συγκαιόμενος τῷ καύματι τῆς ἡμέρας, καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτός, ἀλλὰ τὸν ἅπαντα βίον ἐν λιμῷ καὶ γυμνότητι, καὶ ἁλύσεσι, καὶ δεσμωτηρίοις καὶ ἐπιβουλαῖς καὶ κινδύνοις διατελῶν. ἐπιείκειαν δὲ καὶ πρᾳότητα τίς μὲν μᾶλλον, τίς δὲ ἴσον τῆς Παύλου ψυχῆς ἀμφότερα ταῦτα κατώρθωσεν; εἰ δὲ τὸν ζῆλον ἴδοις αὐτοῦ, τοσοῦτον ὄψει κρατοῦντα τοῦ Ἡλιοῦ, ὅσον ἐκεῖνος τῶν ἄλλων προφητῶν περιῆν. ἀλλ' ὁ Ἰωάννης ἀκρίδας ἤσθιε καὶ μέλι ἄγριον· ἀλλ' οὗτος ἐν μέσῃ τῇ οἰκουμένῃ, καθάπερ ἐκεῖνος ἐν τῇ ἐρήμῳ, διετέλει, ἀκρίδας μὲν καὶ μέλι ἄγριον οὐ σιτούμενος, πολὺ δὲ εὐτελεστέραν ταύτης περιτιθέμενος τράπεζαν, καὶ οὐδὲ τῆς ἀναγκαίας εὐπορῶν τροφῆς, διὰ τὴν ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος σπουδήν. λείπεται δὲ πρὸς τοὺς ἀγγέλους αὐτὸν ἐξισάσαι λοιπόν. καὶ μηδεὶς τόλμαν καταγινωσκέτω τοῦ λόγου. εἰ γὰρ τὸν Ἰωάννην ἄγγελον ἐκάλεσεν ἡ γραφή, τί θαυμαστόν, εἰ τὸν ἁπάντων ἀμείνω ταῖς δυνάμεσι παραβάλωμεν ἐκείναις;

Ἐκ τοῦ ϛ. λόγ. τῶν εἰς ἀπόστολον Παῦλον.

Καὶ γὰρ τί ποτέ ἐστιν ἄνθρωπος, καὶ ὅση τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας ἡ εὐγένεια, καὶ ὅσης ἐστὶ δεκτικὸν ἀρετῆς τουτὶ τὸ ζῶον, ἔδειξε μάλιστα πάντων ἀνθρώπων Παῦλος· καὶ νῦν ἕστηκεν ἐξ οὗ γέγονε λαμπρᾷ τῇ φωνῇ, πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐγκαλοῦντας ἡμῶν τῇ κατασκευῇ, ἀπολογούμενος ὑπὲρ τοῦ δεσπότου, καὶ δεικνὺς ὅτι ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων οὐ πολὺ τὸ μέσον, ἐὰν ἑαυτοῖς προσέχειν ἐθέλωμεν. οὐ γὰρ ἄλλην φύσιν λαχών, οὐδὲ ἑτέρας κοινωνήσας ψυχῆς, οὐδὲ ἄλλον οἰκήσας κόσμον, ἀλλ' ἐν τῇ αὐτῇ γῇ καὶ χώρᾳ, καὶ νόμοις καὶ ἔθεσι τραφείς, πάντας ἀνθρώπους ὑπερηκόντισε, τοὺς ἐξ οὗ γεγόνασιν ἄνθρωποι, γινομένους. καὶ ὡς ἂν νεκρὸς πρὸς νεκρὸν ἀκίνητος γένοιτο, οὕτω μετὰ ἀκριβείας τῆς φύσεως τὰ σκιρτήματα κατευνάζων, οὐδὲν οὐδέποτε πρὸς οὐδὲν ἀνθρώπινον ἔπαθε.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ κατ' Ἰουδαίων.

Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν χρημάτων ὁ δύο κερδάνας χρυσίνους, πλείονα λαμβάνει προθυμίαν πρὸς τὸ δέκα καὶ εἴκοσι συλλέξαι καὶ συναγαγεῖν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς γίνεται· ὁ ποιήσας τι καλὸν ἔργον καὶ κατορθώσας τῆς ἐργασίας, παράκλησίν τινα λαμβάνει καὶ παραίνεσιν, ὥστε καὶ ἑτέρων πλειόνων ὁμοίως ἅψασθαι.

Ἐκ τοῦ ἀνδριαντ.

Καὶ μή μοι λεγέτω τις, ὅτι πολλοὶ κατώρθωσαν. οὐ γὰρ τοῦτο ἐστὶ τὸ ζητούμενον, ἀλλ' ἵνα πάντες. οὐχ ὁρᾷς καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦτο γινόμενον; ἐὰν γὰρ τὸν ὄνυχα μόνον προσπταίσαντες ἀνατρέψωμεν, ὅλον τῷ μέλει συναλγεῖ τὸ σῶμα. μὴ τοίνυν τοῦτο εἴπῃς, ὅτι ὀλίγοι τινὲς ὑπελείφθησαν οἱ μὴ κατορθώσαντες, ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι οὗτοι οἱ ὀλίγοι οἱ μὴ διορθώσαντες πολλοὺς διαφθείρουσιν ἑτέρους. καὶ γὰρ εἷς ἦν ὁ πεπορνευκὼς παρὰ Κορινθίοις, καὶ ὅμως οὕτως ἔστενεν ὁ Παῦλος, ὡς ὅλης τῆς πόλεως ἀπολωλυίας. καὶ μάλα εἰκότως· ᾔδει γὰρ ὅτι μὴ σωφρονισθέντος ἐκείνου, ταχέως τὸ νόσημα ὁδῷ βαδίζον καὶ τοὺς ἄλλους ἐπιδραμεῖται πάντας.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Εἰ γὰρ ἐν τοῖς μέλεσι τὸ σηπτὸς καὶ ἀνιάτως ἔχον ἐκκόπτομεν, φοβούμενοι μὴ καὶ τὸ λοιπὸν τὴν αὐτὴν λύμην ὑποδέξηται σῶμα· καὶ ποιοῦμεν τοῦτο, οὐκ ἐκείνου καταφρονοῦντες, ἀλλὰ τὸ λοιπὸν διαφυλάξαι μᾶλλον βουλόμενοι· πόσῳ μᾶλλον ἐπὶ τῶν συνόντων ἡμῖν ἐπὶ κακίᾳ τοῦτο πράττειν ἀναγκαῖον; εἰ μὲν γὰρ δυνάμεθα κἀκείνους διορθῶσαι, καὶ αὐτοὶ μὴ παραβλαβῆναι, πάντα ποιεῖν χρή. εἰ δὲ

κἀκεῖνοι

κάκιστοι μένοιεν ἀδιόρθωτοι, καὶ ἡμᾶς παραβλάπτοιεν, ἐκκόπτειν αὐτοὺς καὶ ῥίπτειν ἀναγκαῖον. Εἰ γὰρ υἱοὺς φαύλους ἔχοντες ἐκκηρύττομεν, καὶ οὐδὲ τὴν φύσιν αἰδούμεθα, πολλῷ μᾶλλον τοὺς συνήθεις καὶ γνωρίμους φεύγειν δεῖ πονηροὺς ὄντας.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Ἀλλὰ σκανδαλίζονται, φησί, καὶ κακῶς ὑποπτεύουσι. Καὶ τί τοῦτο; σὺ σαυτὸν τίμησον, καὶ οὐδείς σε ὑβρίσαι δυνήσεται. ἂν δὲ σὺ σαυτὸν ἀτιμάζῃς, κἂν ἅπαντές σε τιμήσωσιν, οὐ τιμηθήσῃ ποτέ. ὁ μὲν γὰρ πονηροῦ δόξαν λαβὼν ἀγαθὸς ὤν, οὐδὲν ἐντεῦθεν βλάπτεται, εἰς τὸ εἶναι τοιοῦτος οἷός ἐστιν· ἀλλ' ὁ ὑποπτεύσας εἰκῇ καὶ μάτην, τὴν ἐσχάτην δίδωσι δίκην· ὁ δὲ πονηρός, ἂν ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις ὑποπτεύηται, οὐδὲν ἐντεῦθεν κερδαίνει, ἀλλὰ καὶ κρίμα ἕξει μεῖζον, καὶ εἰς πλείονα ἥξει ῥᾳθυμίαν. ὁ μὲν γὰρ ὢν τοιοῦτος καὶ ὑποπτευόμενος, κἂν ταπεινωθείη καὶ ἐπιγνοίη τὰ ἁμαρτήματα ἑαυτοῦ· ὅταν δὲ λανθάνῃ, καὶ εἰς ἀναλγησίαν ἐκπίπτει. Εἰ γὰρ πάντων κατηγορούντων μόλις διανίστανται οἱ πλημμελοῦντες εἰς τὸ καταδύεσθαι, ὅταν μὴ μόνον κατηγορῶσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπαινῶσί τινες αὐτούς, πότε ἀναβλέψαι δυνήσονται;

γρ. τί τοῦτ' ἐπιστομίζεις; σὺ σαυτὸν

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Ὥστε οὐ δυνατὸν τοὺς ἐν ἀρετῇ ὄντας παρὰ πάντων ἀκούειν καλῶς· οὐδέ ἐστι τῶν ἀρετῆς ἐπιμελουμένων, μὴ πολλοὺς ἔχειν ἐχθρούς. ἡ γὰρ παρὰ πάντων εὐφημία τεκμήριον ἂν εἴη μέγιστον τοῦ μὴ πολλὴν τῆς ἀρετῆς ποιεῖσθαι λόγον. πῶς γὰρ παρὰ πάντων ἐπαινεθείη ὁ ἐνάρετος, εἰ βούλοιτο τοὺς ἀδικουμένους ἐξαρπάζειν τῶν ἀδικούντων; πάλιν, εἰ βούλοιτο διορθοῦν τοὺς ἁμαρτάνοντας, καὶ ἐπαινεῖν τοὺς κατορθοῦντας, οὐκ εἰκὸς τοὺς μὲν ἐπαινεῖν, τοὺς δὲ ψέγειν; ὥστε τὸν μετὰ ἀκριβείας τὴν ἀρετὴν μετιόντα, καὶ τὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ μόνου ζητούμενον ἔπαινον, ἀδύνατον ἂν εἴη παρὰ πάντων ἀνθρώπων ἐπαινεῖσθαι καὶ καλῶς ἀκούειν.

γρ. πάντως

Ἐκ τῆς ἑξαημ.

Πολλὴν γὰρ ἀεὶ τὴν μανίαν ἐπιδείκνυται ἡ κακία κατὰ τῆς ἀρετῆς· ἀλλ' οὐ μόνον οὐδὲν αὐτὴν βλάπτει, ἀλλὰ καὶ τῷ πολεμεῖν ἰσχυροτέραν ταύτην ἀπεργάζεται. τοσαύτη γὰρ τῆς ἀρετῆς ἡ ἰσχύς, ὅτι καὶ ἐν τῷ πάσχειν τῶν ποιούντων περιγίνεται, καὶ ἐν τῷ πολεμεῖσθαι τῶν πολεμούντων ἀνωτέρα καθίσταται. ἐννόησον γάρ μοι τὸν Ἄβελ· οὐχὶ ἀνῃρέθη ὑπὸ τοῦ Κάϊν; ἀλλ' ὁ μὲν ἀναιρεθεὶς ἐξ ἐκείνου μέχρι τοῦ νῦν ἀνακηρύττεται καὶ στεφανοῦται, καὶ ὁ τοσοῦτος χρόνος τὴν μνήμην οὐκ ἐμάρανεν· ὁ δὲ ἀνελὼν καὶ περιγενόμενος καὶ τότε ζωὴν βαρυτέραν θανάτου ὑπέμεινε, καὶ ἐξ ἐκείνου μέχρι τοῦ νῦν στηλιτεύεται, καὶ τὰς παρὰ πάντων κατηγορίας δέχεται. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῷ παρόντι βίῳ· τὰ δὲ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ποῖος λόγος, ποία διάνοια παραστῆσαι δυνήσεται; ἄκουσον δὲ καὶ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τό, τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐκ τοῦ μέσου γέγονεν ὁ διάβολος;

Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν γυναικί, ἥτις λαβοῦσα ζύμην ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία. ὥστε ζύμης δύναμιν ἔχουσιν οἱ δίκαιοι, ἵνα πρὸς τὴν ἑαυτῶν ποιότητα τοὺς πονηροὺς μεταστήσωσιν. ἀλλ' ὀλίγοι οἱ δίκαιοι· καὶ γὰρ καὶ ἡ ζύμη μικρά· ἀλλ' ἡ μικρότης ἐκείνη ἅπαν τὸ φύραμα πρὸς ἑαυτὴν μεθίστησι διὰ τῆς ἐνούσης αὐτῇ δυνάμεως. οὕτω καὶ ἡ δύναμις τῶν δικαίων οὐκ ἐν τῇ ποσότητι τοῦ ἀριθμοῦ, ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ πνεύματος χάριτι τὴν ἰσχὺν ἔχει. καὶ ὅπως, ἄκουε. δώδεκα ἦσαν οἱ ἀπόστολοι· εἶδες πῶς μικρὰ ἡ ζύμη; ὅλη ἡ οἰκουμένη ἐν ἀπιστίᾳ ἦν· εἶδες πόσον τὸ φύραμα; ἀλλ' ἐκεῖνοι οἱ δώδεκα πᾶσαν τὴν οἰκουμένην πρὸς ἑαυτοὺς ἐπέστρεψαν. καὶ γὰρ καὶ ἡ ζύμη καὶ τὸ φύραμα τῆς αὐτῆς φύσεως, ἀλλ' οὐ τῆς αὐτῆς ποιότητος.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ περὶ μετανοίας καὶ εἰς τὸν ν. ψαλμ. καὶ εἰς Ἰωάν. τὸν πρόδρομον. Μαρκ. ς.

Εἰ δὲ βούλει καὶ ἑτέρωθεν γνῶναι ὅσον δύναται πλέον παρρησία δικαίου δυναστείας τυραννικῆς, τοῦ Ἰωάννου ἄκουσον λέγοντος τῷ Ἡρώδῃ, Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν τοῦ ἀδελφοῦ σου γυναῖκα. ὁ Ἡρώδης, βασιλεύς, δορυφόρους ἔχων, πλούτῳ περιβεβλημένος, δυναστεύων δυναστείαν βασιλικήν· ὁ Ἰωάννης πτωχός, ἀνέστιος, ἄπολις, ἀκτήμων, ἄσιτος, ἀκρίδας ἐκ βοτανῶν ἐσθίων, καὶ μέλι ἄγριον· ἀλλ' οὗτος ὁ πτωχός, ὁ ἐν ταῖς ἐρήμοις πορευόμενος, τῷ τῶν πολυάνδρων ἄρχοντι πόλεων ἐξ αὐθεντίας προσέταττεν, Οὐκ ἔξεστί σοι. Βλέπεις πῶς κατὰ φύσιν τῇ ἀρετῇ τὸ ἄρχειν τῆς κακίας; ἀλλ' ὑπὸ τούτων ἐμβάλλεται εἰς δεσμωτήριον ὁ δίκαιος· γίνεται δὲ πικρὸν ἐκεῖνο συμπόσιον, καὶ εἴσεισιν ὀρχουμένη τὸ κοράσιον ἐν μέσῳ τοῦ συμποσίου, καὶ ἀρέσκει τῷ Ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις, ὥστε τὸν Ἡρώδην ὀμόσαι, Αἴτησαι ὃ θέλεις, καὶ δώσω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου. βλέπεις ποῦ τὴν βασιλείαν ἀπέρριψεν; ὃ ἐὰν αἰτήσῃς, δώσω σοι, καὶ ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου. ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, οὕτω παραδιέφθαρης τῆς διανοίας σου τοὺς ὀφθαλμούς; τοσούτου κρίνεις τὴν βασιλείαν ἀξίαν; ἅπαξ ὠρχήσατο τὸ κοράσιον, καὶ ἀποδίδως τὸ ἥμισυ· ἐὰν δὲ δεύτερον ὀρχήσηται, τί ποιήσεις; εὔξαι μὴ πάλιν αὐτὴν ὀρχήσασθαι, ἢ μὴ πάλιν ὀρχησαμένην εὐδοκιμεῖν· εἰ δὲ μή, λείπεταί σοι τὸ προσαιτεῖν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ μη. ψαλ.

Οἱ γὰρ περὶ τὰ πρόσκαιρα κεχηνότες, κἂν μυριάκις πλουτῶσι, κἂν δυναστείαν ὦσι περιβεβλημένοι πολλήν, ἐν τάξει δούλων καὶ ἀνδραπόδων τοῖς τὴν ἀρετὴν μετιοῦσίν εἰσιν. Ἔστω γὰρ τις βασιλεὺς πονηρός, καὶ ἰδιώτης χρηστός· ἴδωμεν τίς τίνος κύριός ἐστι, καὶ ποῦ τὰ τῆς δεσποτείας διαλάμπει· καὶ τίς ὁ κρατῶν, καὶ τίς ὁ κρατούμενος. πῶς οὖν εἰσόμεθα τοῦτο; ἐπιτάττει τῷ ἰδιώτῃ ὁ βασιλεὺς πονηρόν τι πρᾶγμα, καὶ πλημμελείας γέμον. τί οὖν ὁ χρηστὸς ἰδιώτης καὶ ὑπήκοος; οὐ μόνον οὐκ εἴξει, οὐδὲ ὑπακούσεται, ἀλλὰ πειράσεται καὶ τὸν ἐπιτάττοντα ἀπαγαγεῖν τοῦ προκειμένου, κἂν ἀποθανεῖν δέῃ. τίς οὖν ἐλεύθερος; ὁ ποιῶν ὃ βούλεται, καὶ μηδὲ τὸν βασιλέα δεδοικώς, ἢ ὁ παρὰ τοῦ ὑπηκόου καταφρονούμενος; ὥσπερ γὰρ ὁ αἰχμάλωτος κἂν μυρίον ἔχῃ πλοῦτον, δι᾽ αὐτὸ τοῦτο μάλιστα πᾶσιν εὐάλωτός ἐστιν· οὕτω καὶ ὁ ὑπὸ τῶν παθῶν ἁλισκόμενος, κἂν αὐτὸ περίκειται τὸ διάδημα, ἀράχνης πάσης ἐστὶν εὐτελέστερος.

Ἐκ τῆς ἑξαημ.

Τί τοίνυν ἐλεεινότερον γένοιτο τῶν τὴν κακίαν μετιόντων, ὅταν καὶ αὐτῆς τῆς προσηγορίας τοῦ καλεῖσθαι ἄνθρωποι ἀποστερῶνται, καὶ τιμωρίαν ὑπέχωσιν, ὅτι πολλὰς ἀπὸ τῆς φύσεως ἀφορμὰς δεξάμενοι, ταύτας προδεδώκασιν, ἑκόντες ὑποσυρέντες, καὶ πρὸς τὴν κακίαν αὐτομολήσαντες;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Εἰ γὰρ ὁ τὸ δοθὲν ἀποδιδοὺς πονηρός, ἐπεὶ μὴ ἐδιπλασίασεν· ὁ καὶ τοῦτο διαφθείρας τί ἀκούσεται; Εἰ ἐκεῖνος δεθεὶς ἐξῳκίσθη, ὅπου ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· ἡμεῖς τί πεισόμεθα, μυρίων ἡμᾶς ἑλκόντων ἐπ᾽ ἀρετὴν ἀναδυόμενοι καὶ ὀκνοῦντες; οὐχ ὁρᾷς τὸ εὐτελὲς τοῦ βίου καὶ τὸ ἄδηλον τῆς ζωῆς, καὶ τὸν ἐν τοῖς παροῦσι πόνον; μὴ γὰρ τὴν μὲν ἀρετὴν μετὰ πόνου, τὴν δὲ κακίαν ἄνευ πόνων ἐστὶ μετελθεῖν; Εἰ οὖν καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ πόνος, διατί μὴ ταύτην εἵλου τὴν πολὺ κέρδος ἔχουσαν;

Ἐκ τοῦ β λόγ. τοῦ εἰς τὸν Ὀζίαν.

Μὴ οὖν, ἐὰν ἱερέα ἴδῃς ἀνάξιον, τὴν ἱερωσύνην διάβαλλε. οὐ γὰρ τὸ πρᾶγμα διαβάλλειν δεῖ, ἀλλὰ τὸν κακῶς τῷ καλῷ κεχρημένον· ἐπεὶ καὶ Ἰούδας προδότης ἐγένετο, ἀλλ᾽ οὐ κατηγορία τοῦτο τῆς ἀποστολῆς, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου γνώμης. καὶ ἰατροὶ πολλοὶ δήμιοι ἐγένοντο, καὶ δηλητήρια δεδώκασιν ἀντὶ φαρμάκων. ἀλλ᾽ οὐ τὴν τέχνην διαβάλλω, ἀλλὰ τὸν κακῶς τῇ τέχνῃ χρησάμενον. καὶ ναῦται πολλοὶ κατεπόντισαν πλοῖα, ἀλλ᾽ οὐχ ἡ ναυτιλία, ἀλλ᾽ ἡ κακὴ γνώμη ἐκείνων.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ.

Ἀνάγκη μὲν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, φησὶν ὁ σωτήριος λόγος· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι᾽ οὗ τὰ σκάνδαλα ἔρχεται. τί οὖν; ἡ πρόρρησις αὐτοῦ τὰ σκάνδαλα ἄγει; οὐχ ἡ πρόρρησις αὐτοῦ, ἄπαγε· οὐδὲ ἐπειδὴ προεῖπε, διὰ τοῦτο γέγονεν· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ πάντως ἔμελλεν ἔσεσθαι, διὰ τοῦτο προείρηκεν· ὡς εἴγε μὴ ἐβούλοντο οἱ φέροντες αὐτὰ πονηρεύεσθαι, οὐδ᾽ ἂν ἦλθον· εἰ δὲ μὴ ἔμελλον ἔρχεσθαι, οὐδ᾽ ἂν προερρήθη. ἐπειδὴ δὲ ἐκακούργησαν ἐκεῖνοι, καὶ ἀνίατα ἐνόσησαν, ἦλθον, καὶ προλέγει τὸ μέλλον ἔσεσθαι. καὶ εἰ διωρθώθησαν ἐκεῖνοι, φησί, καὶ μηδεὶς ἦν ὁ τὰ σκάνδαλα κομίζων, οὐκ ἔμελλεν ὁ λόγος οὗτος ψευδὴς ἁλίσκεσθαι; οὐδαμῶς. οὐ γὰρ ἂν ἐλέχθη· εἰ γὰρ ἔμελλον διορθοῦσθαι πάντες, οὐκ ἂν εἶπεν, ὅτι ἀνάγκη ἐλθεῖν· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ προῄδει ἀδιορθώτους ἐσομένους οἴκοθεν, διὰ τοῦτο εἶπεν ὅτι πάντως ἥξουσι. καὶ τίνος ἕνεκεν αὐτοὺς οὐκ ἀνεῖλε, φησίν; ὅτι οὐκ ἐκεῖθεν οἱ βλαπτόμενοι ἀπόλλυνται, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς ἑαυτῶν ῥαθυμίας. εἰ δὲ παρὰ τὰ σκάνδαλα ἡ ἀπώλεια, πάντας ἀπολέσθαι ἔδει. ὥστε ἂν νήφωμεν, οὐ μικρὸν ἐντεῦθεν καρπούμεθα κέρδος, τὸ διηνεκῶς ἐγρηγορέναι. Εἰ γὰρ καὶ πολεμίων ὄντων καὶ τοσούτων πειρασμῶν ἐπικειμένων καθεύδομεν, τίνες ἂν εἴημεν ἐν ἀδείᾳ ζῶντες; καί, εἰ βούλει, τὸν πρῶτον ἄνθρωπον σκόπει· εἰ γὰρ ὀλίγον χρόνον, τάχα δὲ οὐδὲ ἡμέραν ὅλην ἐν τῷ παραδείσῳ ζήσας, καὶ τρυφῆς ἀπολαύσας, εἰς τοσοῦτον ἤλασε κακίας, ὡς καὶ ἰσοθεΐαν φαντασθῆναι, καὶ τὸν ἀπατεῶνα εὐεργέτην νομίσαι, καὶ μηδὲ μιᾶς κατασχεῖν ἐντολῆς· εἰ καὶ τὸν ἐφεξῆς βίον ἔζη, τί οὐκ ἂν εἰργάσατο; ὅταν γὰρ ἅπαξ τις ἐλευθερωθεὶς τῶν κακῶν μὴ σωφρονισθῇ, πολλῷ χαλεπώτερα πείσεται τῶν προτέρων. καὶ γὰρ ἀπὸ πολλῶν τοῦτον σωφρονισθῆναι ἔδει, ἀπό τε τοῦ παθεῖν πρότερον, ἀπό τε τοῦ ἀπαλλαγῆναι, ἀπό τε τοῦ προσδοκᾶν χείρονα πείσεσθαι, εἰ μὴ μεταβάλλοιτο. ὅταν δὲ μηδενὶ τούτων γένηται βελτίων, πῶς οὐ πολλῷ χαλεπώτερα πείσεται τῶν προτέρων κακῶν; καὶ γὰρ ὁ Φαραὼ ἐκ πρώτης τῆς πληγῆς εἰ ἐπαιδεύθη, οὐκ ἂν ἔλαβε πεῖραν τῶν ὑστέρων, οὐκ ἂν μετὰ ταῦτα ἅμα αὐτῷ τῷ στρατεύματι κατεποντίσθη παντί. ἀλλ' ὁ ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ γινόμενος καλός, οὐκ ἔσται ποτὲ καλός· ἀλλὰ τῆς ἀνάγκης ἀπαλλαγεὶς ἐπανήξει πάλιν. μὴ οὖν τοῦτο ἐρωτῶντες λέγωμεν, ὁ μηδὲν πεποιηκὼς κακόν, μηδὲ ἀγαθόν, ποῖον δέξεται τόπον; τὸ γὰρ μὴ ποιῆσαι ἀγαθόν, τοῦτο ποιῆσαί ἐστι κακόν. εἰπὲ γάρ μοι, εἴ τινα οἰκέτην ἔχεις, μηδὲ κλέπτοντα, μήτε ὑβρίζοντα, μήτε ἀντιλέγοντα, ἀλλὰ καὶ μέθης κρατοῦντα καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, καθήμενον δὲ διαπαντὸς ἀργόν, καὶ οὐδὲν τῶν ὀφειλόντων παρ' οἰκέτου δεσπότῃ πληροῦσθαι ποιοῦντα, οὐ μαστιγώσεις, οὐ στρεβλώσεις αὐτόν, εἰπέ μοι; καίτοι οὐδὲν εἰργάσατο κακόν. αὐτὸ μὲν οὖν ἐστι κακὸν τοῦτο τὸ μὴ ποιεῖν ἀγαθόν. ἔστω δὲ γεωργός τις ἡμῖν, καὶ μηδὲν λυμαινέσθω τῶν ἡμετέρων, μήτε ἐπιβουλευέτω, μήτε κλεπτέτω, μόνον δὲ τὰς αὐτοῦ χεῖρας δήσας οἴκοι καθεζέσθω, μήτε σπείρων, μήτε αὔλακα τέμνων, μήτε ἀμπέλους θεραπεύων, μήτε ἄλλο τι τῶν περὶ τὴν γῆν πονῶν· ἆρα οὐ κολάσομεν τὸν τοιοῦτον; καίτοιγε οὐδὲν ἠδίκησεν, οὐδὲ ἔχομεν ἐγκαλεῖν αὐτῷ. ἀλλ' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο ἠδίκησε. καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος δὲ τοῦ ἡμετέρου ἔστω ἡ χεὶρ μὴ πλήττουσα τὴν κεφαλήν, μηδὲ ἐκκόπτουσα τὴν γλῶτταν, μηδὲ ἐξορύττουσα τὸν ὀφθαλμόν, μηδὲ ἄλλο τι τοιοῦτον ἐργαζομένη κακόν, μόνον δὲ ἀργὴ μενέτω, καὶ τὴν παρ' ἑαυτῆς λειτουργίαν μὴ πληρούτω τῷ παντὶ σώματι· ἆρα οὐκ ἄξιον ἐκκόψαι αὐτήν, ἢ περιφέρειν ἀργοῦσαν, καὶ παντὶ λυμαινομένην τῷ σώματι; τί δέ, ἂν τὸ στόμα μὴ κατεσθίῃ τὴν χεῖρα, μηδὲ δάκνῃ τὸ στῆθος, τὰ δὲ παρ' ἑαυτοῦ ἐλλείπῃ πάντα, οὐ βέλτιον ἐμπεφράχθαι μᾶλλον; εἰ τοίνυν ἐπὶ τούτων οὐ μόνον τὸ κακόν τι πρᾶξαι, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν ἀγαθῶν ἔλλειψις ἀδικία μεγάλη, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῶν πνευματικῶν. Εἴθε μὲν γὰρ δυνατὸν ἦν ὑπὲρ ὑμῶν ἐμὲ κατορθοῦν, καὶ τὰ ἔπαθλα ὑμᾶς λαμβάνειν τῶν κατορθωμάτων, καὶ οὐκ ἂν τοσοῦτον ἠνώχλησα. ὥσπερ γὰρ μήτηρ ὁρῶσα παιδίον πυρέττον παρεστῶσα ἀλγουμένῳ καὶ καιομένῳ, θρηνοῦσα πολλάκις εἶπεν· εἴθε μοι δυνατὸν ἦν, τέκνον, τὸν πυρετὸν ἀναδέξασθαι τὸν σόν, καὶ ἐπ' ἐμαυτὴν ἑλκύσαι τὴν φλόγα· οὕτω κἀγὼ λέγω, εἴθε δυνατὸν ἦν ἐμὲ ποιήσαντα ὑπὲρ ὑμῶν κατορθῶσαι πάντων· ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστιν. Ὁ τοίνυν δυνάμενος καὶ ἑτέρους διορθῶσαι, μιγνύσθω τοῖς μέλλουσι δέχεσθαι τὴν θεραπείαν, καὶ ποιείτω βελτίους· ὁ δὲ ἀνιατότερος ὤν, φευγέτω τοὺς πονηρούς, ὥστε μὴ τὴν παρ' ἐκείνων δέχεσθαι λύμην. οὕτω γὰρ καὶ τὸν παρόντα βιώσεται βίον μετὰ ἀσφαλείας, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτεύξεται ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν

Εκ τῶν ἀνδριάντ.

Εκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ ρμ. ψαλ.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΑΡΡΩΣΤΙΑΣ ΚΑΙ ΙΑΤΡΩΝ.

Ἐκ τοῦ λόγ. ὅτι ἐκ ῥᾳθυμίας ἡ κακία.

Ὅταν τὴν ἀῤῥωστίαν περιπέσῃς, ἄνθρωπε, ἀναμνήσθητι τοῦ σώματος τοῦ Ἰὼβ, καὶ τῆς ἁγίας ἐκείνης σαρκός· ἁγία γὰρ ἦν καὶ καθαρά, καὶ τοιαῦτα εἶχουσα τραύματα. τίς γὰρ οὕτως ἠῤῥώστησέ ποτε; τίς τοσαύτην πληγὴν ἐδέξατο, ἢ ἕτερον δεξάμενον εἶδεν; οὐκ ἔστιν οὐδείς, οὐκ ἔστι. κατὰ μικρὸν αὐτῷ τὸ σῶμα ἐδαπανᾶτο, καὶ πηγὴ σκωλήκων αὐτῷ πάντοθεν ἔβρυεν ἀπὸ τῶν μελῶν, καὶ διηνεκὴς ἦν αὕτη ἡ ἐπιῤῥοή, καὶ πολλὴ πάντοθεν ἡ δυσωδία, καὶ τὸ σῶμα κατὰ μικρὸν διαιρούμενον, καὶ τοιαύτῃ σηπεδόνι τηκόμενον, ἀηδῆ τὰ σιτία ἐποίει· καὶ λιμὸς ἦν αὐτῷ ξένος καὶ παράδοξος. οὐ γὰρ διδομένης ἠδύνατο τῆς τροφῆς ἀπολαύειν. Βρόμον γάρ, φησιν, ὁρῶ τὰ σιτία μου. ἀλλ' ἰσχυρὰν εἶχεν τὴν παράκλησιν καὶ παραμυθίαν, φησί, τὸ εἰδέναι τὸν Θεὸν αὐτῷ ταῦτα ἐπάγοντα. τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸν μάλιστα ἐτάραττε καὶ ἐθορύβει, ὅτι τὸν δίκαιον Θεόν, καὶ πάντα τὰ ἔργα ὑπὲρ αὐτοῦ θεραπευθέντα, τοῦτον ἐνόμιζεν αὐτῷ πολεμεῖν, καὶ πρόφασίν τινα εὔλογον εὑρεῖν τῶν γινομένων οὐκ εἶχεν. εἰ δὲ ἀρκεῖν τοῦτο εἰς παράκλησιν νομίζεις, δυνήσῃ δὴ καὶ αὐτὸς ταύτην τὴν παραμυθίαν ἔχειν. κἂν γὰρ μὴ διὰ τὸν Θεὸν πάθῃς τι τῶν δεινῶν, ἀλλ' ἐξ ἀνθρώπων ἐπηρείας, εὐχαριστήσῃς δέ, καὶ μὴ βλασφημήσῃς τὸν δυνάμενον κωλῦσαι μέν, ἀφέντα δὲ τῆς σῆς ἕνεκεν δοκιμῆς, ὥσπερ οἱ διὰ τὸν Θεὸν παθόντες στεφανοῦνται, οὕτω καὶ σὺ τῶν αὐτῶν ἐπιτεύξῃ μισθῶν, ὅτι τὰς παρὰ ἀνθρώπων ἐπαχθείσας σοι συμφορὰς γενναίως ἤνεγκας, καὶ τῷ δυναμένῳ αὐτὰς κωλῦσαι, μὴ βουληθέντι δέ, ηὐχαρίστησας.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸν σεισμὸν, καὶ τὸν πλούσιον καὶ τὸν Λάζαρον.

Οὔτε γὰρ ἀγαθός τίς ἐστι χωρὶς ἁμαρτίας, οὔτε κακός τίς ἐστι χωρὶς δικαιοσύνης· ἀμφοτέροις δὲ ἀμοιβὴ καὶ ἀντίδοσις. ἐὰν οὖν τις δίκαιος, καὶ φαῦλόν ἐργάσηταί τι, καὶ νοσήσῃ, καὶ τιμωρίᾳ παραδοθῇ, μὴ θορυβηθῇς· ἀλλ' εἰπέ, ὅτι οὗτος ὁ δίκαιος μικρόν πώποτε κακὸν ἐποίησε, καὶ ἀπολαμβάνει ὧδε, ἵνα ἐκεῖ μὴ κολασθῇ. πάλιν ἐὰν ἴδῃς ἁμαρτωλὸν ἁρπάζοντα, πλεονεκτοῦντα, εὐθηνούμενον, μυρία ποιοῦντα κακά, μηδὲ οὕτω θορυβηθῇς, ἀλλ' εἰπέ· οὗτος ὁ ἁμαρτωλὸς ὁ μυρία κακὰ ποιῶν, ποτέ τι ἀγαθὸν ἐποίησε, καὶ ἀπολαμβάνει ὧδε τὰ ἀγαθά, ἵνα μὴ μισθὸν ἐκεῖ ἀπαιτήσῃ. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Λαζάρου ἐστὶν ἰδεῖν· ἐπειδὴ συνέβαινε καὶ αὐτὸν ἔχειν τινὰ ἁμαρτήματα, καὶ τὸν πλούσιον πάλιν τι ἔχειν ἀγαθόν. ἄκουσον τί φησιν ὁ Ἀβραάμ· Ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐκεῖ, καὶ Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ. ὁποῖα; ἐποίησάς τι ἀγαθόν; ἀπέλαβες ἀντ' ἐκείνου τὸν πλοῦτον, τὴν ὑγίειαν, τὴν τρυφήν, τὴν δυναστείαν, τὴν τιμήν, καὶ οὐδέν σοι κεχρεώστηται. τί οὖν; ὁ Λάζαρος οὐδὲν ἥμαρτε; ναί· διὰ τοῦτο λέγει, καὶ Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ· ὅτε γὰρ σὺ τὰ ἀγαθά σου ἀπελάμβανες, τότε καὶ ὁ Λάζαρος τὰ κακά. ὥστε ὅταν ἴδῃς δίκαιον κολαζόμενον, μακάριζε αὐτὸν καὶ λέγε· οὗτος ὁ δίκαιος ἁμαρτίαν τινὰ εἶχε, καὶ ἀπολαμβάνει αὐτήν, καὶ ἀπέρχεται ἐκεῖ καθαρός. εἰ δὲ πλέον τῶν ἁμαρτημάτων κολάζεται, προσθήκη δικαιοσύνης αὐτῷ λογίζεται. καὶ πρόσεχε ᾧ λέγω. ὁ Ἰὼβ δίκαιος ἦν, ἄμεμπτος, ἀληθινός, θεοσεβής· καὶ ἐκολάσθη αὐτοῦ τὸ σῶμα ὧδε, ἵνα ἐκεῖ μισθὸν ἀπαιτήσῃ. φησὶ γὰρ ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν· Οὐκ ἄλλως σοι οἴει με κεχρηματικέναι, ἢ ἵνα ἀναφανῇς δίκαιος; Ἆρα οὖν μή τι παρέτρεψε τὸν ἅγιον ἐκεῖνον Ἰὼβ ἡ τῆς γυναικὸς συμβουλή; τοὐναντίον μὲν οὖν μᾶλλον ἐποίησε, καὶ ἐπέῤῥωσε μειζόνως αὐτόν, ὡς καὶ ἐπιτιμῆσαι τῇ γυναικί. ἡρεῖτο γὰρ μᾶλλον ὀδυνᾶσθαι, καὶ ταλαιπωρεῖσθαι, καὶ μυρία πάσχειν δεινά, ἢ κατὰ βλασφημίας ἀπαλλαγήν τινα τῶν τοσούτων εὑρέσθαι κακῶν.

Ἐκ τοῦ ε΄. λόγ. κατὰ Ἰουδαίων.

Ἐκ τοῦ γ΄. λόγ. εἰς τὸν πλούσιον καὶ Λάζαρον.

Ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπειδὰν ἀῤῥωστίᾳ τινὶ περιπέσωσι, βλασφημοῦσιν εὐθέως, καὶ τὸ μὲν πόνον ὑφίστανται τοῦ νοσήματος, τοῦ κέρδους δὲ τοῦ ἐξ αὐτοῦ διὰ τῆς ὑπομονῆς ἀποστεροῦνται. τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; τὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα καὶ προστάτην καὶ κηδεμόνα βλασφημεῖς; οὐκ αἰσθάνῃ κατὰ κρημνοῦ φερόμενος, καὶ εἰς βάραθρον σαυτὸν ἐμβάλλων ἀπωλείας ἐσχάτης; διὰ γὰρ τοῦτο ὁ διάβολος μυρία ἐπάγει δεινά, ἵνα εἰς ἐκεῖνό σε καταγάγῃ τὸ βάραθρον. κἂν μὲν ἴδῃ βλασφημοῦντα, ῥᾳδίως αὔξει τὴν ἀλγηδόνα καὶ μείζονα ποιεῖ, ἵνα κεντούμενος ἀποδυσπετήσῃς πάλιν. ἂν δὲ ἴδῃ γενναίως φέροντα, καὶ ὅσῳ τὸ πάθος ἐπιτείνεται, τοσούτῳ μᾶλλον εὐχαριστοῦντα τῷ Θεῷ, ἀφίσταται εὐθέως, ὡς εἰκῇ καὶ μάτην προσεδρεύων λοιπόν.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Τίνος γὰρ ἕνεκεν δυσχεραίνεις, ἄνθρωπε, καὶ βλασφημεῖς, εἴ τινι τῶν ἀδοκήτων περιπέσοις ποτέ; μὴ γὰρ ἐὰν βλασφημήσῃς, κουφότερον τὸ πάθος ποιεῖς; ἐπιτείνεις μὲν οὖν αὐτό, καὶ χαλεπωτέραν ἐργάζῃ μάλιστα τὴν ὀδύνην. ἀλλ' οὐ δύνασαι σιγᾶν, ὑπὸ τῆς ὀδύνης κεντούμενος; ἀλλ' ἀντὶ τῆς βλασφημίας εὐχαρίστησον, εὐφήμησον, δόξασον τὸν Θεόν. ἂν μὲν γὰρ βλασφημήσῃς, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ συμμαχίαν ἀπεκρούσω, καὶ σφοδρότερον εἰργάσω κατὰ σοῦ τὸν διάβολον· ἂν δὲ εὐχαριστήσῃς, τάς τε ἐπιβουλὰς ἀπεκρούσω τὰς τοῦ πονηροῦ δαίμονος, καὶ τὴν τοῦ κηδεμόνος Θεοῦ θεραπείαν πρὸς ἑαυτὸν ἐπεσπάσω. ἀλλ' ὑπὸ τῆς συνηθείας ὁρμᾷ πολλάκις ἡ γλῶσσα τὸ πονηρὸν ἐκεῖνο φθέγξασθαι ῥῆμα; ἀλλ' ἐπειδὰν ὁρμήσῃ, πρὶν ἢ τὸ ῥῆμα ἐξενεχθῆναι, κατάδακε τοῖς ὀδοῦσιν αὐτὴν πάντοθεν σφοδρῶς. βέλτιον αὐτὴν αἷμα ῥέειν νῦν, ἢ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν σταγόνος ἐπιθυμοῦσαν, μὴ δυνηθῆναι τῆς παραμυθίας τυχεῖν, ὡς ἐπὶ τοῦ πλουσίου· βέλτιον αὐτὴν πρόσκαιρον ὑπομεῖναι πόνον, ἢ διηνεκῆ καὶ ἀθάνατα τηγανίζεσθαι τότε.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Θεσσα. α΄. ἐπισ.

Ὅταν οὖν νόσῳ περιπέσῃς χαλεπῇ, καὶ πολλοὶ παραγίνωνται ἀναγκάζοντες, οἱ μὲν ἐπῳδαῖς, οἱ δὲ περιάμμασιν, οἱ δὲ ἑτέροις τισὶ παραμυθήσασθαι τὸ κακόν· σὺ δὲ διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐνέγκῃς γενναίως τὸν ἐκ τῆς νόσου πόνον καὶ ἀκλινῶς, καὶ πάντα ἂν ἕλῃ παθεῖν ἢ ὑποστῆναί τι τῶν τοιούτων πρᾶξαι, τοῦτό σοι μαρτυρίου στέφανον φέρει. καὶ μὴ ἀμφίβαλλε. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος τὰς ἀπὸ τῶν βασάνων ὀδύνας φέρει γενναίως, ὥστε μὴ προσκυνῆσαι τὸ εἴδωλον· οὕτω καὶ σὺ τὰς ἀπὸ τῆς νόσου φέρεις ἀλγηδόνας, ὥστε μηδενὸς δεηθῆναι τῶν παρ' ἐκείνου, μηδὲ πρᾶξαι ἅπερ ἐπιτάττει. ἀλλὰ σφοδρότεραι ἐκεῖναι; ἀλλ' αὗται μακρότεραι· ὥστε εἰς ἴσον καταλήγει, πολλάκις δὲ καὶ σφοδρότερον. ὅταν γὰρ καύσων ἔνδον ἐνοχλῇ καὶ φλέγῃ, καὶ τῶν ἄλλων παραινούντων ἀποσείσῃ τὴν ἐπῳδήν, οὐχὶ μαρτυρίου στέφανον ἀνεδήσω;

Ἐκ τοῦ ϛ. λογ. τῶν κατὰ Ἰουδαίων

Ὅταν γὰρ ἐκβάλλῃς τοὺς ἐπῳδοὺς μετὰ πολλῆς τῆς ὕβρεως ἐκ τῆς οἰκίας, πάντες ἀκούσαντες ἐπαινέσονται καὶ θαυμάσονται, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐροῦσιν· ὁ δεῖνα ἀρρωστῶν, μυρία παρακαλούντων τινῶν καὶ παραινούντων καὶ συμβουλευόντων ἐπῳδαῖς χρήσασθαι μαγικαῖς τισιν, οὐ προσήκατο, ἀλλ' εἶπε· βέλτιον ἀποθανεῖν οὕτως, ἢ προδοῦναι τὴν εὐσέβειαν. εἰ δὲ ἐνταῦθα τοσοῦτοι οἱ ἔπαινοι, ἐννόησον πηλίκους ἐκεῖ λήψῃ στεφάνους, ὅταν τῶν ἀγγέλων παρόντων, τῶν ἀρχαγγέλων, παρελθὼν ὁ Χριστὸς καὶ τῆς χειρός σου λαβόμενος, εἰς μέσον περιαγάγῃ τὸ θέατρον ἐκεῖνο, καὶ πάντων ἀκουόντων, εἴπῃ· οὗτος ὁ ἄνθρωπος πυρετῷ ποτε ληφθείς, μυρίων αὐτῷ παραινούντων ἀπαλλαγῆναι τοῦ πυρετοῦ, διὰ τὸ ὄνομα τὸ ἐμόν, καὶ τὸν φόβον τὸν εἰς ἐμέ, ἵνα ἐν μηδενὶ προσκρούσῃ, διώσατο καὶ τοὺς μάγους τοὺς ὑπισχνουμένους αὐτὸν θεραπεύειν ἐκείνῳ τῷ τρόπῳ· καὶ εἵλετο μᾶλλον ἐναποθανεῖν τῷ νοσήματι, ἢ προδοῦναι τὴν εἰς ἐμὲ εὔνοιαν. εἰ γὰρ τοὺς ποτίσαντας αὐτὸν καὶ θρέψαντας καὶ ἐνδύσαντας εἰς μέσον παράγει, πολλῷ μᾶλλον τοὺς δι' αὐτὸν ἑλομένους ἀνέχεσθαι πυρετῷ. οὐ γάρ ἐστιν ἴσον δοῦναι ἄρτον καὶ ἱμάτιον, καὶ νόσον μακρὰν ὑπομεῖναι, ἀλλὰ πολλῷ μεῖζον τοῦτο ἐκείνου· οὕτω καὶ ὁ στέφανος ἔσται λαμπρότερος. Ταῦτα καὶ ὑγιαίνοντες μελετῶμεν, καὶ πρὸς ἀλλήλους λέγωμεν, ἀναμνήσθητι τοῦ μακαρίου Τιμοθέου, ὅτι οὐδέποτε ἐκ τῆς ἀρρωστίας ἀνέπνευσεν, ἀλλὰ σύντροφος ἦν διηνεκῶς τῷ νοσήματι. εἰ δὲ ὁ δίκαιος ἐκεῖνος καὶ ἅγιος, καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης προστασίαν ἐγκεχειρισμένος, καὶ νεκροὺς ἐγείρων, καὶ δαίμονας ἐλαύνων, καὶ μυρία νοσήματα διορθωσάμενος ἐν ἑτέροις, τοσαῦτα ἔπασχε δεινά, τίνα ἕξεις ἀπολογίαν

λαγχάνῃ σὺ θορυβούμενος καὶ ἀσχάλλων ἐπὶ προσκαίροις νοσήμασι; Καίτοι μὲν πολλάκις, πατέρων οὐδὲ δικαίως κολαζόντων αὐτούς, ὑπομένειν κελεύονται· σὺ δὲ οὐκ ἀνέξῃ τοῦ Θεοῦ παιδεύοντός σε, τοῦ καὶ πατέρων μᾶλλόν σε φιλοῦντος, καὶ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον πραγματευομένου; ἀλλ' ἂν μικρά τις γένηται νόσος, εὐθέως ἀποπηδᾷς αὐτοῦ τῆς δεσποτείας, καὶ πρὸς τοὺς δαίμονας τρέχεις; καὶ ποίας τεύξῃ συγγνώμης; πῶς δὲ ἀπολογήσῃ τῷ Χριστῷ; πῶς αὐτὸν καλέσεις ἐν ταῖς εὐχαῖς; ποίῳ συνειδότι λοιπὸν ἐπιβήσῃ τῆς ἐκκλησίας; ποίοις ὀφθαλμοῖς ὄψει τὸν ἱερέα; ποίᾳ χειρὶ τῆς ἱερᾶς ἅψῃ τραπέζης; ποίαις ἀκοαῖς ἀκούσῃ τῶν ἀναγινωσκομένων ἐκ τῶν γραφῶν, τοιαῦτα κατὰ σαυτοῦ παρέχων παρανομήματα; πῶς δὲ δυνήσῃ τὸν Θεὸν παρακαλέσαι πάλιν; μᾶλλον δὲ οὐδ' ἕτερος, κἂν τὴν Μωϋσέως σχῇ παῤῥησίαν, δυνήσεται περὶ σοῦ δεηθῆναι. ἢ οὐκ ἀκούεις τί περὶ τῶν Ἰουδαίων φησὶ πρὸς τὸν Ἱερεμίαν· Μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου· ὅτι ἂν στῇ Μωϋσῆς καὶ Σαμουήλ, οὐκ εἰσακούσομαι αὐτῶν; Καὶ καθάπερ οἱ ἀνδραποδισταὶ πλακοῦντας καὶ τρωγάλια, καὶ ἕτερά τινα τοιαῦτα πολλάκις τοῖς μικροῖς προτεινόμενοι παιδίοις, καὶ δελεάζοντες, τῆς ἐλευθερίας αὐτὰ καὶ τῆς ζωῆς ἀποστεροῦσιν αὐτῆς· οὕτω δὴ καὶ οἱ γόητες, μέλεσιν ὑπισχνούμενοι θεραπείαν, ὅλην τῆς ψυχῆς καταποντίζουσι τὴν σωτηρίαν. Πολλοὶ δὲ τῶν εἰς ἐσχάτην ἀλογίαν ἐκπεπτωκότων, οὐ μόνον πλοῦτον καὶ δυναστείας καὶ ὅσα τοιαῦτα παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων αἰτοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιφέρονται, καὶ ἵνα τιμωρίαν ἐπενεχθῆναι αὐτοῖς ἱκετεύουσι· καὶ ὃν ἑαυτοῖς ἥμερον εἶναι καὶ φιλάνθρωπον εὔχονται, τοῦτον τοῖς ἐχθροῖς ἀνήμερον γενέσθαι καὶ ἀπάνθρωπον βούλονται. καὶ τὸν μὲν κυβερνήτην οἱ πλέοντες οὐ κελεύουσι βιαίως κατέχειν τοὺς οἴακας, καὶ τὸ σκάφος ἰθύνειν· ἀλλ' ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων καθήμενοι, τῆς ἐκείνου ἐπιστήμης ἀνέχονται, οὐ μόνον ἐξ οὐρίας φερομένης τῆς νηός, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔσχατον ὑπομένοντες κίνδυνον ἀπειλούσης· τῷ Θεῷ δὲ μόνῳ τῷ τὰ συμφέροντα ἡμῖν ἀκριβῶς οἰκονομοῦντι παραχωρεῖν οὐκ ἀνέχονται, ἀῤῥώστοις ἐοικότες τοῖς τὸν ἰατρὸν διδόναι αὐτοῖς παρακαλοῦσιν, οὐχ ὅσα λύει τὴν νόσον, ἀλλ' ὅσα τρέφει τὴν ὕλην τὴν τῆς νόσου μητέρα. ἀλλ' οὐκ ἀνέξεται ὁ ἰατρὸς τῆς τοῦ κάμνοντος ἱκεσίας· ἀλλὰ κἂν δακρύοντα ἴδῃ καὶ ὀλοφυρόμενον, τῷ νόμῳ τῆς τέχνης ἀκολουθεῖ μᾶλλον, ἢ τοῖς τούτου δάκρυσιν ἐπικάμπτεται· καὶ τὴν ἀπείθειαν, οὐκ ἀπανθρωπίαν, ἀλλὰ φιλανθρωπίαν ὀνομάζομεν. πειθόμενος γὰρ τῷ νοσοῦντι, καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν χαριζόμενος, τὰ πολεμίων εἰς αὐτὸν ἐργάζεται· ἀντιτείνων δὲ καὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ μαχόμενος τῇ ἐκείνου, ἐλέῳ χρῆται καὶ φιλανθρωπίᾳ. ἀλλὰ καὶ οἱ φιλόστοργοι πατέρες τοῖς κομιδῇ νηπίοις μαχαίρας ἐπιζητοῦσιν, ἢ πυρὸς ἄνθρακας, οὐδαμῶς ὀρέγειν ἀνέχονται· ἴσασι γὰρ σαφῶς βλαβερὰν οὖσαν αὐτοῖς τὴν τούτων ἐπίδοσιν. οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τοῖς αἰτοῦσιν ὡς ὠφέλιμα τὰ ὀλέθρια, οὐκ ἀνέχεται δοῦναι, ὡς εἰς βλάβην αὐτοῖς γινώσκων ἐσόμενα. οἶμαι καὶ τοὺς ἀρχαίους τῶν ἰατρῶν οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ ἀλόγως νομοθετῆσαι, δημοσιεύεσθαι τὴν τῶν ποικίλων ἐργαλείων ἐπίδειξιν· ἀλλ' ἵνα τοὺς ὑγιαίνοντας ἀσφαλίζωνται, προδεικνύντες αὐτοῖς, ὁπόσων ἀτακτοῦντες δεήσονται. Τὸν Χριστὸν τοίνυν καὶ γεέννης φοβερώτερον ἡμῖν εἶναι δεῖ, καὶ βασιλείας ποθεινότερον· κἂν νοσήσωμεν, βέλτιον ἐν ταῖς ἀῤῥωστίαις μεῖναι, ἢ διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς ἀσθενείας εἰς ἀσέβειαν καταπεσεῖν. κἂν γὰρ θεραπεύσῃ γόης, μεῖζον κατέβλαψεν, ἢ ὠφέλησεν· ὠφέλησε μὲν γὰρ πολλάκις τὸ σῶμα, τὸ πάντως ἀποθανούμενον μικρὸν ὕστερον καὶ σήπεσθαι μέλλον, κατέβλαψε δὲ τὴν ψυχὴν τὴν ἀθάνατον. τὸν γὰρ οὐκ ἰατρὸν βέλτιον μηδὲ ἔχειν φάρμακα. ὁ μὲν οὖν μὴ ἔχων, οὔτε σώζει, οὔτε ἀπόλλυσιν, ὁ δὲ ἔχων ἀπόλλυσιν, οὐκ εἰδὼς ὅπως χρήσεται· ἐπειδὴ οὐκ ἐν τῇ φύσει τῶν φαρμάκων ἐστὶν ἡ σωτηρία μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τέχνῃ τοῦ προσάγοντος. Οὐκ ἄρα τὸ ὄνομα ἔχειν ἰατροῦ, ἰατρόν ἐστιν εἶναι. ἤκουσας τὰ περὶ τοῦ Λαζάρου, πῶς λιμῷ καὶ νόσῳ καὶ ἐρημίᾳ πάντα τὸν αὐτοῦ χρόνον ἐπάλαισεν, ὡς καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν καταλῦσαι ἐν τῷ τοῦ πλουσίου πυλῶνι, καταφρο-

Ἐκ τοῦ η΄. λόγου τοῦ κατὰ Ἰουδαίων

Ἐκ τοῦ α΄. λόγου τοῦ κατὰ Ἰουδαίων

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τό, πάτερ ἡμῶν

Ἐκ τοῦ α΄ λόγ. τοῦ κατὰ Ἰουδαίων

Ἐκ τοῦ ε΄. λόγ. τοῦ κατὰ Ἰουδαίων

νούμενος, λιμῷ τήκων, τοῖς κυσὶ βορὰ προκείμενος; οὕτω γὰρ αὐτοῦ τὸ σῶμα παρεῖτο, ὡς μηδὲ τοὺς κύνας ἀποσοβεῖν δύνασθαι ἐπιόντας, καὶ τὰ τραύματα λιχμωμένους· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπῳδὸν ἐζήτησεν, οὐ πέταλα περιῆψεν, οὐ μαγγανείας ἐκίνησεν, οὐ γόητας πρὸς ἑαυτὸν ἐκάλεσεν, οὐκ ἄλλο τι τῶν κεκωλυμένων ἐποίησεν· ἀλλ' εἵλετο μᾶλλον ἐναποθανεῖν τοῖς κακοῖς ἐκείνοις, ἢ τῆς εὐσεβείας μικρόν τι προδοῦναι μέρος. τίνα οὖν ἕξομεν συγγνώμην ἡμεῖς, τοσαῦτα πάσχοντος ἐκείνου δεινὰ καὶ καρτεροῦντος, εἰ διὰ πυρετὸν ἢ διὰ τραύματα φαρμακοὺς καὶ γόητας εἰς τὰς οἰκίας καλοῦμεν τὰς ἑαυτῶν;

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ μετὰ τὰς καλάνδας.

Πολλοὶ μὲν γὰρ πολλάκις ἀρρωστοῦσιν, ἀλλὰ τῆς ἀναγκαίας εὐποροῦσι τροφῆς. ἄλλοι πενίᾳ συζῶσιν ἐσχάτῃ, ἀλλ' ὑγιείας ἀπολαύουσιν. ὁ δὲ Λάζαρος οὕτως ἦν ἐξησθενηκώς, ὡς μηδὲ τοὺς κύνας ἀποσοβῆσαι δύνασθαι, ἀλλ' ὁ νεκρὸς ἔμψυχος ἔκειτο, ἐπιόντας μὲν αὐτοὺς θεωρῶν, ἀμύνασθαι δὲ οὐκ ἰσχύων· οὕτως αὐτῷ τὰ μέλη παρεῖτο, οὕτω κατείχετο τῇ ἀρρωστίᾳ, οὕτω διεδαπάνητο τῷ πειρασμῷ. εἰ δὲ καθ' ἑαυτὸ τούτων ἕκαστον ἀφόρητον καὶ δεινόν, ὅταν ὁμοῦ συμπεπλεγμένα ᾖ, πῶς οὐκ ἀδάμας τις ἦν ὁ ταῦτα ὑποφέρων; εἰ μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς ἐρήμου καὶ τῆς ἀοικήτου κείμενος ταῦτα ἔπασχε, καὶ παρωρᾶτο, οὐκ ἂν οὕτως ἤλγησε. τὸ γὰρ μηδένα παρεῖναι καὶ ἄκοντα φέρειν ἔπειθε τὰ συμβαίνοντα· τὸ δὲ ἐν μέσῳ τοσούτων κείμενον καὶ εὐημερούντων, παρὰ μηδενὸς μηδὲ τῆς τυχούσης ἐπιμελείας τυγχάνειν, δριμυτέραν ἐποίει τῶν ὀδυνῶν γίνεσθαι τὴν αἴσθησιν. ἐννόησον οἷον εἰκὸς αὐτὸν εἶναι, ὁρῶντα παρασίτους, κόλακας καταβαίνοντας, ἀναβαίνοντας, ἐξιόντας, εἰσιόντας, θορυβοῦντας, μεθύοντας. ἡμεῖς μὲν γάρ, κἂν μυρία πάθωμεν δεινά, ἀλλ' ἔχομεν πρὸς ἐκεῖνον ἰδόντες, ἱκανὴν δέχεσθαι παράκλησιν. τὸ γὰρ κοινωνοὺς εὑρίσκειν τῶν οἰκείων κακῶν, πολλὴν φέρει τοῖς ὀδυνωμένοις παράκλησιν· ἐκεῖνος δὲ οὐδένα ἕτερον εἶχεν ἰδεῖν τὸν τὰ αὐτὰ αὐτῷ παθόντα· ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ παρόντος βίου τὰ παρόντα ἐνόμιζε συγκεκλεῖσθαι πράγματα· τῶν γὰρ πρὸ τῆς χάριτος ἦν. εἰ δὲ νῦν ἐφ' ἡμῶν μετὰ τοσαύτην θεογνωσίαν, καὶ τὰς χρηστὰς τῆς ἀναστάσεως ἐλπίδας, καὶ τὰ ἡτοιμασμένα τοῖς κατορθοῦσιν ἀγαθά, οὕτω μικροψύχως τινὲς διάκεινται, ὡς μηδὲ ταύταις διορθοῦσθαι ταῖς προσδοκίαις, τί πάσχειν ἐκεῖνον εἰκὸς ἦν; ζηλώσωμεν τὸν Λάζαρον καὶ πλούσιοι καὶ πένητες. οὐ γὰρ ἕνα καὶ δύο καὶ τρεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείους ἄθλους ἀρετῆς ὑπέμεινε, τὴν πενίαν, τὴν ἐρημίαν τῶν προστησομένων, τὴν ἀρρωστίαν, ὃ μὴ μέχρι δύο καὶ τριῶν ἡμερῶν, ἀλλὰ διὰ παντὸς τοῦ βίου, καὶ ἑαυτὸν ἐν τούτοις, καὶ τὸν πλούσιον ἐν τοῖς ἐναντίοις ὁρᾶν, ὃ μὴ πρὸς Λάζαρον ἕτερον ἔχειν ἰδεῖν, ὃ μηδὲ περὶ ἀναστάσεως δύνασθαι φιλοσοφεῖν, ὃ μετὰ τῶν εἰρημένων κακῶν καὶ πονηρὰν παρὰ τοῖς πολλοῖς ἔχειν ὑπόληψιν ἀπὸ τῶν συμφορῶν ἐκείνων. τίνα οὖν ἕξομεν ἀπολογίαν, εἰ τούτου πάντα ὁμοῦ τὰ δεινὰ μετὰ τοσαύτης φέροντος ἀνδρείας, ἡμεῖς μηδὲ τὰ ἡμίση τούτου οἴσομεν; οὐ γὰρ ἔχεις, οὐκ ἔχεις δεῖξαι οὐδὲ εἰπεῖν ἄλλον τινά, τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα πεπονθότα κακά. διὰ γὰρ τοῦτο αὐτὸν καὶ εἰς μέσον προὔθηκεν ὁ Χριστός, ἵνα, ὅπερ ἂν ἐμπέσωμεν τῶν δεινῶν, ὁρῶντες παρὰ τούτῳ τὴν ὑπερβολὴν οὖσαν, ἱκανὴν ἐκ τῆς ἐκείνου φιλοσοφίας ἀναλάβωμεν παράκλησιν καὶ παραμυθίαν. κοινὸς γὰρ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος πρόκειται τοῖς ὁποιονοῦν πάσχουσι δεινόν, πρὸς αὐτὸν παρέχων πᾶσιν ὁρᾶν, καὶ πάντας νικῶν τῇ τῶν οἰκείων κακῶν ὑπερβολῇ.

Ἐκ τοῦ γ΄. λόγ. εἰς τὸν Ὀζίαν.

Καὶ γὰρ οἱ σοφοὶ τῶν ἰατρῶν, ὅταν σεσηπότα μέλλωσι τέμνειν μέλη, ἢ λίθους τοῖς πόροις ἐναποσφηνωμένους ἐξέλκειν, ἢ ἄλλο τι τῆς φύσεως ἁμάρτημα διορθοῦν, οὐκ εἰς γωνίαν λαβόντες τὸν κάμνοντα οὕτω ποιοῦσιν· ἀλλ' ἐν μέσαις αὐτὸν προθέντες ταῖς ἀγοραῖς, καὶ θέατρον ἐκ τῶν παριόντων περιστήσαντες, οὕτως ἐπάγουσι τὴν τομήν. ποιοῦσι δὲ τοῦτο, οὐχὶ τὰς ἀνθρωπίνας ἐμπομπεύειν βουλόμενοι συμφοραῖς, ἀλλὰ τοὺς ὁρῶντας ἐν ἀλλοτρίοις παιδεύοντες σώμασι πολλὴν τῆς οἰκείας ὑγιείας ποιεῖσθαι τὴν πρόνοιαν.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τοὺς ἀνδριάντ.

Ὅταν οὖν ἴδῃς δίκαιον στενοχωρούμενον, κακουχούμενον, ἐν ἀρρωστίᾳ καὶ μυρίοις ἑτέροις δεινοῖς τὸν παρόντα βίον καταλύσαντα, εἰπὲ πρὸς ἑαυτόν, ὅ εἰ μὴ ἀνάστασις ἦν καὶ κρίσις, οὐκ ἂν ὁ Θεὸς τὸν τοσαῦτα δι' αὐτὸν πεπονθότα κακὰ ἀφῆκε μηδενὸς ἀπολαύσαντα ἀγαθοῦ ἀπελθεῖν ἐντεῦθεν. ὅθεν δῆλον, ὅτι ἑτέραν αὐτοῖς ἡτοίμασε ζωὴν, ἡδίω τῆς παρούσης, καὶ λαμπροτέραν πολλῷ. ἐπεὶ πῶς ἂν ἔχοι λόγον, ὅτι τοὺς μὲν πονηροὺς εἴασε πολλοὺς τρυφᾷν κατὰ τὸν παρόντα βίον, τῶν δὲ δικαίων πολλοὺς ἐν μυρίοις ἀφίησι κακοῖς, δίκαιος ὢν καὶ ὀνομαζόμενος, καὶ δικαίως ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἀξίαν ἀποδιδόναι εἰδώς; ᾧ πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΟΞΗΣ.

Λογ. η.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τοὺς ἀνδριάντ.

Ὁ Μακάριος λέγεται Κωνσταντῖνος, τῆς εἰκόνος αὐτοῦ καταλιθωθείσης ποτὲ, προτρεπόντων αὐτὸν πολλῶν ἐπεξελθεῖν τοῖς ὑβρικόσι καὶ δίκην ἀπαιτῆσαι, λεγόντων, ὅτι πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ὄψιν ἔτρωσαν τοὺς λίθους ἀκοντίζοντες, ψηλαφήσας ἑαυτοῦ τῇ χειρὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἠρέμα μειδιάσας εἰπεῖν, ὅτι οὐδαμοῦ πληγὴν ἐπὶ τοῦ μετώπου ὁρῶ γεγενημένην· ἀλλ' ὑγιὴς μὲν ἡ κεφαλὴ, ὑγιὴς δὲ ἡ ὄψις ἅπασα· κἀκείνους ἐρυθριάσαντας καὶ αἰσχυνθέντας ἀποστῆναι τῆς ἀδίκου ταύτης συμβουλῆς ἐποίησεν. Εἰ δὲ παρὰ ἀνθρώποις τοσαύτης ἀπέλαυσε δόξης διὰ ἐκεῖνο τὸ ῥῆμα, πόσων ἀγαθῶν ἀπολαύσεται παρὰ τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ;

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ σύγκρισις βασιλικῆς δυναστείας πρὸς μοναχόν.

Καὶ γὰρ οὗτός ἐστιν ἀληθῶς βασιλεὺς, ὁ θυμοῦ καὶ φθόνου καὶ ἡδονῆς κρατῶν, καὶ πάντα ὑπὸ τοὺς νόμους ἄγων τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν νοῦν ἐλεύθερον τηρῶν, καὶ οὐκ ἐῶν ἐνδυναστεῦσαι τῇ ψυχῇ τὴν δεσποτείαν τῶν ἡδονῶν. τὸν τοιοῦτον ἡδέως ἂν εἶδον καὶ γῆς καὶ θαλάττης ἄρχοντα, καὶ πόλεων καὶ δήμων καὶ στρατοπέδων. ὁ γὰρ τοῖς πάθεσι τῆς ψυχῆς τὸν λογισμὸν ἐπιστήσας, ῥᾳδίως ἂν ἐπισταίη καὶ ἀνθρώποις κατὰ τῶν θείων νόμων, ὥστε αὐτὸν ἐν πατρὸς τάξει τοῖς ἀρχομένοις εἶναι, μετὰ πάσης ἡμερότητος ὁμιλοῦντα ταῖς πόλεσιν. ὁ δὲ ἀνθρώπων μὲν ἄρχειν δοκῶν, θυμῷ δὲ καὶ φιλαρχίᾳ καὶ ἡδοναῖς δουλεύων, πρῶτον μὲν καταγέλαστος εἶναι δόξειεν ἂν τοῖς ἀρχομένοις, ὅτι στέφανον μὲν φορεῖ λιθοκόλλητον καὶ χρυσοῦν, σωφροσύνῃ δὲ οὐκ ἐστεφάνωται· καὶ ἁλουργίδι μὲν ὅλον τὸ σῶμα λάμπεται, τὴν δὲ ψυχὴν ἀκόσμητον ἔχει· ἔπειτα δὲ, οὐδὲ ὅπως μεταχειρίσεται τὴν ἀρχὴν ἐπιστήσεται. ὁ γὰρ ἑαυτοῦ μὴ δυνηθεὶς ἄρχειν, πῶς ἂν ἑτέρους δυνηθείη κατευθύνειν τοῖς νόμοις;

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κγ' Ματθ. εὐαγγ.

Μηδὲ τοῦτο σκοπῶμεν, ὅπως ἐν τιμαῖς ὦμεν καὶ ἐξουσίαις, ἀλλ' ὅπως ὦμεν ἐν ἀρετῇ καὶ φιλοσοφίᾳ. αἱ γὰρ ἐξουσίαι πολλὰ τῶν τῷ Θεῷ μὴ δοκούντων ποιεῖν πείθουσι· καὶ σφόδρα νεανικῆς δεῖ ψυχῆς, ὥστε εἰς δέον χρήσασθαι τῇ δεδομένῃ τιμῇ καὶ δόξῃ καὶ ἐξουσίᾳ. ὁ μὲν ἀπεστερημένος δόξης, καὶ ἄκων φιλοσοφεῖ· ὁ δὲ ἀπολαύων αὐτῆς τοιοῦτόν τι πάσχει, οἷον ἂν εἴ τις κόρῃ συνοικῶν εὐειδεῖ καὶ καλῇ, νόμους δέξηται τὸ μηδέποτε εἰς αὐτὴν ἀκολάστως ἰδεῖν. τοιοῦτον γάρ ἡ ἐξουσία. διὸ πολλοὺς καὶ ἄκοντας εἰς τὸ ὑβρίζειν ἐνέβαλε, καὶ θυμὸν ἤγειρε, καὶ χαλινὸν γλώττης ἀφεῖλε, καὶ θύραν ἀνεπέτασε στόματος, ὥσπερ ὑπὸ πνεύματος τὴν ψυχὴν ἀναρριπίζουσα, καὶ εἰς τὸν ἔσχατον τῶν κακῶν βυθὸν τὸ σκάφος καταποντίζουσα.

Ἐκ τῆς αὐτῆς.

Τιμῆς γὰρ μέγεθος τοῖς οὐκ ἀξίως τῆς τιμῆς ζῆν προαιρουμένοις προσθήκη τιμωρίας ἐστί.

Ἐκ τῆς αὐτῆς.

Τὸ γὰρ εὐδοκιμεῖν καὶ προκόπτειν ἐν δήμῳ, ὅσῳ λαμπροτέρους ποιεῖ, τοσούτῳ μείζονας τοὺς κινδύνους ἔχει, καὶ τὰς φροντίδας. ἀναπνεῦσαι γὰρ καὶ στῆναι ὁ τοιοῦτος ὅλως οὐ δύναται, οὕτω πικρὸν ἔχων καὶ βαρὺν τὸν δεσπότην. καὶ τί λέγω στῆναι καὶ ἀναπνεῦσαι; κἂν μυρία ἔχῃ κατορθώματα ὁ τοιοῦτος, δυσκόλως εἰς βασιλείαν εἰσέρχεται. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐκτραχηλίζειν εἴωθεν, ὡς ἡ παρὰ τῶν πολλῶν δόξα.

Ἐκ τῆς αὐτῆς.

Τὸ μὲν γὰρ ἀτιμίαν ἐνεγκεῖν, μέγα καὶ γενναῖον, τὸ δὲ δόξης μετασχεῖν, νεανικῆς δεῖται ψυχῆς, καὶ σφόδρα μεγάλης, ὥστε δόξης ἀπολαύοντα μὴ ἐκτραχηλιασθῆναι. ἀλλ᾽ εἰ βούλει δόξαν λαβεῖν, διάκρουσαι δόξαν· εἰ δὲ διώκεις δόξαν, ἐκπέσῃς δόξης. σκιὰ γάρ ἐστι δόξης αὕτη ἡ δόξα. οὐδεὶς ἄρτον ἰδὼν ἐζωγραφημένον, κἂν μυριάκις ὑπὸ λιμοῦ κατέχηται, τῆς γραφῆς ἅψεται.

Ἐκ τοῦ α΄. λόγ. τοῦ περὶ ἀκαταλήπτου.

Οἱ οὖν κατὰ τὸ παρὸν λέγοντες ἀπειληφέναι τὸ πᾶν, εἰς τὸ μέλλον ἐρήμους ἑαυτοὺς παντελῶς καθιστῶσιν. οὕτω καὶ ὁ Ἀδὰμ ἐλπίδι πλείονος τιμῆς, καὶ τῆς οὔσης ἐξέπεσε· καὶ πολλοὶ πολλάκις μειζόνων ἐπιθυμοῦντες, καὶ τὰ παρόντα ἀπώλεσαν, καὶ οἱ προσδοκῶντες [τὴν] ἐνταῦθα τὸ πᾶν ἔχειν, καὶ τοῦ μέρους ἐξέπεσον.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς νεωτέραν χηρεύσασαν.

Τὰ γὰρ ἀνθρώπινα πράγματα, ὅσῳ ἂν ἐπαρθῇ καὶ λάμψῃ, τοσούτῳ μείζονα τὴν πτῶσιν ἐργάζεται, οὐ τὰ τῶν ἀρχομένων μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν βασιλευόντων αὐτῶν. οὐδὲ γὰρ ἂν εὕροι τις οἰκίαν ἰδιωτικὴν τοσούτων ἐμπεπλησμένην συμφορῶν, ὅσων τὰ βασίλεια γέμει τῶν κακῶν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι, βασκαίνεις τῷ πλησίον, ὅτι τιμῆς ἀπολαύοντα βλέπεις καὶ δόξης πολλῆς; εἶτα οὐκ ἐννοεῖς τὸ τούτων συμβαῖνον, καὶ ὅσον ἐντεῦθεν τίκτεται [τὸ] κακόν; τὸ γὰρ δὴ χαλεπώτατον τούτων, ὅτι τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν κακὰ ἀθάνατα μένει, ἡ δὲ ἡδονὴ οὔπω ἐφάνη καὶ ἀπέπτη. ἀλλ᾽ ἐξουσίαν ἔχει παρὰ τῷ χειροτονοῦντι πολλήν, καὶ ἄγει καὶ φέρει πάντα ὅπου θέλει, καὶ τοὺς ἐχθροὺς λυπεῖ, καὶ τοὺς κολακεύοντας εὐεργετεῖ, καὶ πολλὴν ἔχει δύναμιν. τί οὖν ἐργάσασθαι δύναται δεινόν; ἀποχειροτονήσει τῆς ἀξίας; καὶ τί τοῦτο; ἂν μὲν γὰρ δικαίως, καὶ ὠφελεῖ· οὐδὲν γὰρ οὕτω παροξύνει Θεόν, ὡς τὸ παρ᾽ ἀξίαν τιμᾶσθαι. ἂν δὲ ἀδίκως, τὸ ἔγκλημα πάλιν ἐπ᾽ ἐκεῖνον, οὐκ ἐπὶ τοῦτον χωρεῖ. ὁ γὰρ ἀδίκως τι παθὼν, καὶ γενναίως ἐνεγκὼν, πλείονα ταύτῃ παρὰ τὸν Θεὸν κέκτηται τὴν παρρησίαν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ῥωμ. ἐπιστ. Ῥωμ. ιγ΄ α.

Ὁ γὰρ τοῖς ἄρχουσιν ὑποταττόμενος, οὐ τοῖς ἄρχουσιν ὑποτάσσεται, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ ταῦτα νομοθετήσαντι πείθεται· καὶ ὁ μὲν οὐχ ὑπακούων ἐκείνοις, τῷ Θεῷ πολεμεῖ. Οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία, φησίν, εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ. τὸ γὰρ ἀρχὰς εἶναι, καὶ τοὺς μὲν ἄρχειν, τοὺς δὲ ἄρχεσθαι, καὶ μὴ ἁπλῶς ἀνέδην ἅπαντα φέρεσθαι, ὥσπερ κυμάτων, τῇδε κἀκεῖσε τῶν δήμων περιαγομένων, τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἔργον ἐστί. διὸ καὶ σφοδρός ἐστι τιμωρὸς, καταφρονουμένων τούτων. οὐ γὰρ τὴν τυχοῦσάν σε δίκην ἀπαιτήσει παρακούσαντα, ἀλλὰ καὶ σφόδρα μεγίστην· καὶ οὐδέν σε ἐξαιρήσεται ἀντιλέγοντα· ἀλλὰ καὶ παρὰ ἀνθρώπων ὑποστήσῃ τιμωρίαν χαλεπωτάτην, καὶ τὸν Θεὸν παροξυνεῖς μειζόνως.

Ἐκ τοῦ ἀνδριάντ.

Ὥσπερ γὰρ τὸν κυβερνήτην ἐὰν ἀποστήσῃς, κατεπόντισας τὸ σκάφος· καὶ στρατηγὸν ἂν ἀπαγάγῃς τοῦ στρατοπέδου, δεδεμένους τοῖς πολεμίοις παρέδωκας τοὺς στρατιώτας· οὕτω τῶν πόλεων ἂν τοὺς ἄρχοντας ἀνέλῃς, θηρίων ἀλόγων ἀλογώτερον βιωσόμεθα βίον. ὅπερ γάρ εἰσιν ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν ξύλων αἱ ἱμαντώσεις, τοῦτό εἰσιν ἄρχοντες ἐν ταῖς πόλεσιν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορινθ. β΄. ἐπι.

Ὅταν οὖν ἄρχων ἀνεπίληπτος ᾖ πᾶσι, τότε δυνήσεται μεθ᾽ ὅσης βούλεται ἐξουσίας, καὶ κολάζειν καὶ συγχωρεῖν τοὺς ὑπ᾽ αὐτὸν τεταγμένους ἅπαντας. τὸ μὲν γὰρ μὴ κολάσαι τοὺς ὑπευθύνους, καὶ συγγνώμην δοῦναι τοῖς ἀσύγγνωστα ἡμαρτηκόσιν, ἑνὸς τοῦ ἢ δευτέρου μόλις ἐστὶν ἀνθρώπου· καὶ μάλιστα, ὅταν βασιλεὺς ὁ ὑβρισμένος ᾖ. καὶ τῷ φόβῳ δὲ ὑποτάξαι πάλιν εὔκολον, τὸ δὲ πάντας ἐραστὰς καταστῆσαι, καὶ μετ᾽ εὐνοίας πεῖσαι διακεῖσθαι περὶ τὴν βασιλείαν, δυσκατόρθωτον, κἂν μυρία τις ἀναλώσῃ χρήματα, κἂν μυρία κινήσῃ στρατόπεδα, κἂν ὁτιοῦν ἐργάσηται, οὐκ εὐκόλως τοσούτων ἀνδρῶν διαθέσεις πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπάσασθαι δυνήσεται.

γρ. πάλιν

γρ. περὶ

Ἐκ τῆς αὐτῆς.

Οὐδὲν γὰρ οὕτω δείκνυσι τὴν ἀρχὴν ἔχοντα, ὡς ἡ φιλοστοργία ἡ περὶ τοὺς ἀρχομένους. καὶ γὰρ πατέρα, οὐ τὸ γεννῆσαι μόνον ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ φιλεῖν μετὰ τὸ γεννῆσαι· εἰ δὲ ἔνθα φύσις, ἀγάπης χρεία, πολλῷ μᾶλλον ἔνθα ἡ χάρις.

Ἐκ τοῦ ε΄. λόγ. τοῦ εἰς τὸν Ὀζίαν.

Μείζων ὄντως ἡ τῆς ἱερωσύνης ἀρχὴ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλικῆς· καὶ τοσοῦτον μείζων, ὅσον ὁ μὲν βασιλεὺς σώματα ἐμπεπίστευται, ὁ δὲ ἱερεὺς ψυχάς. καὶ ὁ μὲν λοιπάδας χρημάτων ἀφίησιν, ὁ δὲ λοιπάδας ἁμαρτημάτων· κἀκεῖνος ἀναγκάζει, οὗτος παρακαλεῖ· ἐκεῖνος ὅπλα αἰσθητά, οὗτος ὅπλα πνευματικά· ἐκεῖνος πολεμεῖ πρὸς βαρβάρους, οὗτος πρὸς δαίμονας. διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ ἱερεῖς τοὺς βασιλεῖς ἔχριον, καὶ νῦν τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τὰς τοῦ ἱερέως χεῖρας φέρων ὑπέθηκεν ὁ Θεός, παιδεύων ἡμᾶς, ὅτι οὗτος ἐκείνου μείζων ἄρχων· τὸ γὰρ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. Εἰσῆλθε γάρ ποτε ὁ βασιλεὺς Ὀζίας εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου θυμιάσαι θέλων, καὶ εἰσῆλθεν Ἀζαρίας ὁ ἱερεὺς ὀπίσω αὐτοῦ, οὐ γὰρ ὡς βασιλέα μέλλων ἐξάγειν, ἀλλ' ὡς δραπέτην καὶ οἰκέτην ἀγνώμονα, οὕτως ἐπεισῆλθε μετὰ σφοδρότητος, ὥσπερ τις σκύλαξ γενναῖος ἐπεισδραμὼν τῷ ἀκαθάρτῳ θηρίῳ, ὥστε αὐτὸν τῆς δεσποτικῆς ἐξαγαγεῖν οἰκίας. Οὐκ εἶδεν εἰς τὸν τῆς ἀρχῆς ὄγκον, οὐκ ἤκουσε τοῦ Σολομῶντος λέγοντος, Ἀπειλὴ βασιλέως ὁμοία θυμῷ λέοντος· ἀλλὰ πρὸς τὸν ἀληθινὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν ἰδών, καὶ τούτου τῷ φόβῳ ἑαυτὸν ὀχυρώσας, οὕτως ἐπεπήδησε τῷ τυράννῳ. ἀλλ' εἰσέλθωμεν καὶ ἡμεῖς, εἰ δοκεῖ, ἵνα ἴδωμεν τί πρὸς τὸν βασιλέα διαλέγεται. Οὐκ ἔξεστί σοι, φησίν, Ὀζία, θυμιάσαι τῷ Κυρίῳ. Οὐκ ὠνόμασεν αὐτὸν βασιλέα, ἐπειδὴ αὐτὸς ἑαυτὸν προλαβὼν ἐξέβαλε τῆς τιμῆς. ὁ μὲν γὰρ τὴν ἁμαρτίαν ποιῶν δοῦλός ἐστι, κἂν μυρίους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχῃ στεφάνους· ὁ δὲ τὴν δικαιοσύνην ἐργαζόμενος, κἂν ἁπάντων ἔσχατος ᾖ, καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως βασιλικώτερός ἐστι. καὶ πρόσεχε ὃ λέγω.

Ἐζήτει ποτὲ βασιλέα γενέσθαι τοῖς Ἰουδαίοις, ἐπειδὴ ὁ πρότερον γενόμενος ἀνάξιος ἦν. πέμπεται οὖν ὁ Σαμουὴλ πρὸς τὸν Ἰεσσαί, καί φησιν· Ἔπεμψέ με ὁ Θεὸς ποιῆσαι βασιλέα ἐκ τῶν υἱῶν σου. ὁ Ἰεσσαὶ ἀκούσας βασιλέα, νομίσας ἐπιτήδειον εἶναι πρὸς τὸ [ποιῆσαι] ἀξίωμα, ἄγει τὸν πρῶτον υἱόν. ἄπαγε αὐτόν, φησιν, οὐκ εὐδόκησεν ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ. ἄγει τὸν δεύτερον, οὐδὲ οὗτος· ἄγει τὸν τρίτον, οὐδὲ οὗτος· τὸν τέταρτον, τὸν πέμπτον, τὸν ἕκτον, οὐδὲ οὗτοι. καὶ ἀπηλλάγη ὁ χορὸς τῶν παίδων, καὶ ὁ ζητούμενος οὐχ εὑρίσκετο. λέγει αὐτῷ, Ἔχεις ἄλλον υἱόν; ᾐσχύνθη ὁ πατήρ· ἔχω ἕνα, φησί, μικρόν, εὐτελῆ, ποιμένα. Τί οὖν; βασιλέα ποιῆσαι ζητεῖς, καὶ τὸν ἐλάττω κρείττονα ἡγῇ τοῦ κρείττονος; ἄνθρωπος ἄνθρωπον ἐξουθενεῖ, ὁ δὲ Θεὸς στεφανοῖ. οὐ γὰρ ὡς ὄψεται ἄνθρωπος, ὄψεται Θεός· ἄνθρωπος εἰς πρόσωπον, Θεὸς δὲ εἰς καρδίαν. μὴ γὰρ πολυσαρκίαν ζητοῦμεν; ψυχῆς εὐγένειαν ἐπιζητοῦμεν. καὶ διὰ τί μὴ ἐξ ὀνόματος εἶπεν ὁ Θεός· ἄπελθε, χρῖσόν μοι τὸν Δαβὶδ εἰς βασιλέα, ἀλλ', ἕνα τῶν υἱῶν Ἰεσσαί; ἵνα μὴ πάθῃ ὁ Δαβίδ, ὅπερ ἔπαθεν Ἰωσήφ. ὥσπερ γὰρ μαθόντες ἐκεῖνοι τὸν ζητούμενον αὐτὸν βασιλέα, ἐπεβούλευσαν· οὕτως δέος ἦν μὴ καὶ οὗτοι τοῦτο ἐργάσωνται. ὥστε ἡ ἄγνοια ἀσφαλείας μήτηρ ἐγένετο τῷ Δαβίδ. ἦλθε τοίνυν ὁ Δαβίδ, καὶ ἐχρίσθη τῷ ἐλαίῳ, καὶ ἀπῆλθεν ἔχων τὴν βασιλείαν, οὐ θώρακα, οὐκ ἀσπίδα περιβεβλημένος, οὐδὲ δόρατα, ἀλλὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ψῆφον, τὴν πάντων δυνατωτέραν. καὶ πολέμου κινουμένου, ἀπῆλθεν ἰδεῖν τὴν παράταξιν, καὶ εὗρε τὸν βάρβαρον προκαλούμενον εἰς μονομαχίαν, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα προσπηδῆσαι, οὐδὲ ἐξελθεῖν κατ' αὐτοῦ, εἰσήκει καὶ λέγει· Τίς ἐστιν ὁ ἀπερίτμητος οὗτος, ὃς ὠνείδισε παράταξιν Θεοῦ ζῶντος; καὶ λέγουσιν αὐτῷ, πόθεν σοι ἡ ἀπόνοια αὕτη; ὁ δέ, οὐκ ἀπόνοιαν, ἀλλὰ πίστιν· οὐ θάρρηκα, ἀλλὰ θεοσέβειαν καθοπλίζομαι· οὐ σκοπῶ αὐτοῦ τὸ μέγεθος, ἀλλὰ τὴν ἐρημίαν τῆς διανοίας αὐτοῦ· οὐ βλέπω ὅτι μέγα τὸ πλοῖον, ἀλλ' ὅτι κυβερνήτην οὐκ ἔχει. Τί οὖν οἱ ἀδελφοί; πάλιν φθόνος, πάλιν βασκανία. ἐπὶ τίνα ἀφῆκας τὰ μικρὰ πρόβατα ἐκεῖνα; ἡμεῖς οἴδαμεν τὴν ὑπερηφανίαν καὶ τὴν κακίαν τῆς καρδίας σου, ὅτι ἕνεκεν τοῦ ἰδεῖν τὸν πόλεμον κατέβης. ὁ δὲ ὑποτεμνόμενος τοῦ ἕλκους ἀπέστη ἀπ' αὐτῶν, καὶ παραγενόμενος εἰς τὸ ἕτερον μέρος τοῦ πολέμου, λέγει· τί ἔσται τῷ ἀνθρώπῳ τῷ αἴροντι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ; τὸν δὲ εἰσάγουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα. εἶδε τοίνυν τὸν βασιλέα καταπεπτωκότα, δεδοικότα καὶ τρέμοντα, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· ἵνα τί συνέπεσε τὸ πρόσωπον τοῦ κυρίου μου, καὶ ἐν τῇ εὐημερίᾳ τὴν δουλείαν ὁμολογεῖ; τίς ἐστιν οὗτος; οὐχὶ πορεύσομαι, καὶ ἀφελῶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ; τί οὖν ὁ βασιλεύς; καὶ πῶς δυνήσῃ; σὺ παιδάριον εἶ μικρόν, αὐτὸς δὲ πολεμιστὴς ἐκ νεότητος αὐτοῦ. ἀπιστεῖ ὁ βασιλεύς· ἀναγκάζεται ὁ Δαβὶδ τὰ κατορθώματα εἰπεῖν· Ἐγώ, φησι, παιδίον ἤμην μικρὸν ποιμαίνων τὰ πρόβατα τοῦ πατρός μου· καὶ ὅτε ἤρχετο λέων ἢ ἄρκος, καὶ ἐλάμβανε πρόβατον ἐκ τῆς ποίμνης μου, ἐξεπορευόμην

Ἐκ τοῦ γ. λόγ. τοῦ εἰς τὸν Ὀζίαν.

Παροιμ. κ.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ν. Ψαλμ.

ρυόμενον ὀπίσω αὐτῶν, καὶ ἐξέσπων ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ ἐπάτασσον τὸν λέοντα καὶ τὴν ἄρκον· καὶ ἔσται οὗτος ὡς ἓν τῶν θηρίων ἐκείνων, διότι ὠνείδισε παράταξιν Θεοῦ ζῶντος. καὶ εἶπε Σαοὺλ πρὸς τὸν Δαβὶδ, πορεύου, καὶ Κύριος μετὰ σοῦ. ἔδωκε δὲ αὐτῷ ὁ βασιλεὺς τὰ ἑαυτοῦ ὅπλα, καὶ οὐκ ἐδύνατο βαστάξαι. διατί; οὐ συνεχώρει τοῦτο ὁ Θεὸς, ἵνα μὴ τὰ ὅπλα συμμερίσηται τὴν νίκην τῶν κατορθωμάτων· ἵνα μὴ εἴπῃ ὁ βασιλεὺς, ὅτι τὰ ὅπλα μου ἐνίκησε. ῥίπτει τὰ ὅπλα, καὶ ἐνδύεται τὴν πίστιν· ἀφίησι βαλὼν· ἔπεσεν ὁ ἀλλόφυλος. οὐ γὰρ τῇ φύσει τοῦ σώματος, ἀλλὰ τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος τὴν νίκην ἀπηνέγκατο. ἔδραμε καὶ ἔλαβεν αὐτοῦ τὸ ξίφος, καὶ ἀπέτεμεν αὐτοῦ τὴν κεφαλήν· καὶ ἐπληρώθη τὸ γεγραμμένον· Ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ συνελήφθη ὁ ἁμαρτωλός.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ρωμ.

Εἰ τοίνυν δόξης ἐρᾷς καὶ τιμῆς, μὴ τὴν οἰκίαν, μηδὲ τοὺς ἵππους, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν καλλώπιζε καὶ θεράπευε· ὡς νῦν γε οὐδὲν σου γένοιτ' ἂν εὐτελέστερον ἐρήμην ἔχοντος ψυχὴν, καὶ τὸ τῆς οἰκίας, καὶ τὸ τοῦ ἵππου περιβαλλομένου κάλλος. ἀλλὰ κἀκεῖνα καὶ ταῦτα γῆ, φησί. τί φῄς; οὐ δέδοικας ταῦτα φθεγγόμενος, καὶ μετὰ τῶν ἵππων καὶ τῶν λίθων τοὺς Χριστοῦ ἀριθμῶν; οὐκ οἶσθα ὅτι καὶ σῶμα αὐτὸς διέπλασε, καὶ ψυχὴν ἐχαρίσατο, καὶ τὸν κόσμον ἀπένειμεν ἅπαντα; σὺ δὲ οὐδὲ μικρὰν τούτῳ ἀποδίδως τὴν ἀμοιβήν; κἂν μὲν οἰκίσκον μικρὸν ἐκμισθώσῃς, μετὰ πολλῆς ἀκριβείας τὸν μισθὸν ἀπαιτεῖς· τὴν δὲ κτίσιν αὐτοῦ πᾶσαν καρπούμενος, καὶ κόσμον τοσοῦτον οἰκῶν, οὐδὲ ὀλίγον ἀνέχῃ τὸν μισθὸν καταβαλεῖν; καὶ ποίας ἂν εἴης ἀπολογίας ἄξιος;

Ἐκ τοῦ γ. λόγ. τοῦ περὶ ἀκαταλήπτου.

Καθάπερ γὰρ ὁ λίθον πρὸς τὸ ὕψος ἀκοντίζων, τοῦ οὐρανοῦ μὲν τὸ σῶμα διατεμεῖν οὐ δυνήσεται, οὐδὲ πρὸς τὸ ὕψος φθάσαι ἐκεῖνο, τὴν δὲ πληγὴν τῇ οἰκείᾳ δέχεται κορυφῇ, πρὸς τὸν ἀκοντίζοντα ἐπανιόντος τοῦ λίθου· οὕτω δὴ καὶ ὁ τὴν μακαρίαν ἐκείνην οὐσίαν τοῦ Θεοῦ βλασφημῶν, ἐκείνην μὲν οὐδὲν παραβλάψει ποτὲ, πολλῷ μείζονα οὖσαν καὶ ὑψηλοτέραν, ὥστε δέξασθαί τινα βλάβην, κατὰ δὲ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς τὸ ξίφος ἀκονᾷ, ἀγνώμων περὶ τὸν εὐεργέτην γινόμενος. γρ. ψυχῆς

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Ἀκουέτωσαν οἱ τὴν μακαρίαν τῆς θεότητος οὐσίαν περιεργαζόμενοι, καὶ τὴν ἀκατάληπτον ἐκείνην φύσιν, καταληπτὴν εἶναι λέγοντες, ἵνα γνῶσιν, ὡς οὐδὲ ἀγγέλου οὐσίαν δυνατὸν ἀνθρώπῳ μετὰ ἀδείας ἰδεῖν. ὁ ἅγιος προφήτης Δανιὴλ, ὁ τοῦ Θεοῦ φίλος, ὁ ἔχων παρρησίαν πολλὴν πρὸς αὐτὸν, τρεῖς ἑβδομάδας ἐνήστευσεν ἡμερῶν, καὶ ἄρτον ἐπιθυμιῶν οὐκ ἔφαγεν, οὐδὲ οἶνος καὶ κρέας οὐκ εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, οὐδὲ ἄλειμμα ἠλείψατο· καὶ ὅτε ἐπιτηδειοτέρα αὐτῷ ἦν ἡ ψυχὴ, πρὸς τὴν τῆς τοιαύτης θεωρίας ὑποδοχὴν, ὑπὸ τῆς νηστείας κουφοτέρα καὶ πνευματικωτέρα γενομένη, τότε τὸν ἄγγελον εἶδε, καὶ φησίν· Ἐστράφη τὰ ἐντός μου ἐν τῇ ὁράσει μου, καὶ πνοὴ οὐχ ὑπελείφθη ἐν ἐμοὶ, οὔτε ἰσχύς· καὶ ἡ δόξα μου μετεστράφη εἰς διαφθοράν. ἐπειδὴ γὰρ εὐπρεπὴς ἦν ὁ νεανίας, ὁ δὲ φόβος τῆς παρουσίας τοῦ ἀγγέλου καθάπερ τοὺς ἐκπνέοντας οὕτως αὐτὸν διέθηκε, πολλὴν καταskεδάσας τὴν ὠχρίαν, καὶ ἀναλώσας τὸ ἄνθος τῆς ὥρας, καὶ δαπανήσας τὴν εὔχροιαν τῆς ἐπιφανείας ἅπασαν, διὰ τοῦτό φησι· μετεστράφη ἡ δόξα μου εἰς διαφθοράν. γρ. ἄχροιαν ἀνέστησε τοίνυν αὐτὸν ὁ ἄγγελος· ὁ δὲ ἀνέστη ἔντρομος. καὶ ἀρξαμένου τοῦ ἀγγέλου διαλέγεσθαι πρὸς αὐτὸν, πάλιν κατέπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ καθάπερ οἱ ἀπὸ τοῦ φόβου ἐκλελυμένοι, διεγερθέντες καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἐπανελθόντες καὶ διαβλέψαντες, κατεχόντων ἡμῶν αὐτοὺς, καὶ ῥαινόντων τὸ πρόσωπον ψυχροῖς νάμασιν, ἐν αὐταῖς ἡμῶν πολλάκις ἐκλύονται μεταξὺ ταῖς χερσίν· οὕτω καὶ ὁ προφήτης ἔπασχεν. ἡ γὰρ ψυχὴ φοβηθεῖσα, καὶ τὴν ὄψιν τῆς παρουσίας οὐ φέρουσα τοῦ συνδούλου, οὐδὲ τὸ φῶς ἐκεῖνο δυναμένη βαστάζειν, ἐθορυβεῖτο καθάπερ τινὸς ἀλύσεως τοῦ δεσμοῦ τῆς σαρκὸς ἑαυτὴν ἀπορρῆξαι ἐπειγομένη· ἀλλ' ἐκεῖνος κατεῖχεν. Εἰ δὲ ὁ Δανιὴλ, ὃν ᾐδέσθησαν ὀφθαλμοὶ λεόντων, Δανιὴλ, ὁ τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι δυνηθεὶς, ὁ ἐπὶ σοφίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἐπὶ πολλοῖς ἑτέροις μαρτυρηθεὶς κατορθώμασι, συνδούλου παρουσίαν οὐκ ἤνεγκεν, ἀλλ' ἄπνους ἔκειτο· οἱ τοσοῦτον τῆς ἀρετῆς ἀφεστηκότες τοῦ δικαίου, καὶ τὴν τῶν ἀγγέλων δεσπότην περιεργαζόμενοι καὶ αὐτὴν ὑπισχνούμενοι τὴν οὐσίαν εἰδέναι μετὰ ἀκριβείας ἁπάσης, τὴν ἀνωτάτω καὶ πρώτην, καὶ τὰς μυριάδας τῶν ἀγγέλων τούτων παραγαγοῦσαν, ὧν ἕνα ἰδεῖν ὁ Δανιὴλ οὐκ ἴσχυσε, τί πείσονται; καθάπερ γὰρ τὸ τῶν ἀκτίνων τῶν ἡλιακῶν ἀπρόσιτον οὐχ οὕτως οἶδεν ὁ τυφλὸς, ὡς ὁ βλέπων· οὕτω καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ἀκατάληπτον οὐχ οὕτως ἡμεῖς ἴσμεν, ὡς αἱ τῶν ἀγγέλων δυνάμεις, ὅσῳ καθαρώτεραι καὶ σοφώτεραι καὶ διορατικώτεραι τῆς ἀνθρωπίνης εἰσὶ φύσεως. ὅσον γὰρ τυφλοῦ καὶ βλέποντος τὸ μέσον, τοσοῦτον ἡμῶν κἀκείνων τὸ διάφορον. ὥστε καὶ τοῦ προφήτου λέγοντος ἀκούσῃς, Εἶδον τὸν Κύριον, μὴ τοῦτο ὑποπτεύσῃς, ὅτι τὴν οὐσίαν εἶδεν ἐκείνην· ἀλλὰ τὴν συγκατάβασιν, καὶ ταύτην δὲ ἀμυδρότερον, ἤπερ αἱ ἄνω δυνάμεις. τοῦτο δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἀποστόλων φανερόν. Ἀνέβη γάρ, φησιν, εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν. τί ἐστι, μετεμορφώθη; παρήνοιξε, λέγει, ὀλίγον τῆς θεότητος, καὶ ἔδειξεν αὐτοῖς τὸν ἐνοικοῦντα Θεόν· καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡσεὶ χιών. ἠθέλησε δεῖξαι τὴν λαμπηδόνα αὐτοῦ ὁ εὐαγγελιστὴς, καὶ λέγει, ἔλαμψεν. ἔλαμψε, πῶς; ἔλαμψε σφοδρῶς, εἰπέ μοι, καὶ πῶς; ὡς ὁ ἥλιος. ὡς ὁ ἥλιος, λέγεις; ναί. διατί; οὐκ ἔχω ἄλλο ἄστρον φαιδρὸν καὶ λευκόν. λευκὸς ἦν ὡς χιών· οὐκ ἔχω ἄλλην ὕλην λευκοτέραν. ὅτι γὰρ οὐχ οὕτως ἔλαμψεν, ἀπὸ τοῦ ἑξῆς δείκνυται· καὶ ἔπεσον χαμαὶ οἱ μαθηταί. εἰ δὲ ὡς ὁ ἥλιος ἔλαμψεν, οὐκ ἔπιπτον οἱ μαθηταί· ἥλιον μὲν γὰρ ἔβλεπον καθ' ἡμέραν, καὶ οὐκ ἔπιπτον. ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμψε, καὶ ὑπὲρ τὴν χιόνα, διὰ τοῦτο μὴ φέροντες τὴν λαμπηδόνα, κατέπεσον. ἀλλὰ τί πάθω; ἄνθρωπός εἰμι καὶ ἀνθρώποις διαλέγομαι, πηλίνην κέκτημαι γλῶτταν· συγγνώμην αἰτῶ παρὰ τοῦ δεσπότου. οὐ γὰρ ἐξ ἀπονοίας ταῖς λέξεσι ταύταις κέχρημαι, ἀλλὰ δι' ἀπορίαν τῆς ἀσθενείας καὶ τῆς φύσεως τῆς γλώττης τῆς ἡμετέρας. ἵλεως ἔστι, δέσποτα· οὐ γὰρ ἀπονοίᾳ κεχρημένος ταύτας λέγω τὰς λέξεις· ἀλλ' οὐκ ἔχω ἄλλας. οὐ μὴν ἵσταμαι ἐν τῇ εὐτελείᾳ τῆς λέξεως, ἀλλ' ἀναβαίνω τῷ πτερῷ τοῦ νοήματος. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ταῦτα εἰρήκαμεν, καὶ τὴν κατὰ τὸν μακάριον Δανιὴλ ἱστορίαν ὑμῖν ἀνέγνωμεν, καὶ συνεχῶς ἐδείκνυμεν αὐτὸν ὠχριῶντα, τρέμοντα, τῶν ψυχορραγούντων οὐδὲν ἄμεινον διακείμενον, τῆς ψυχῆς ἐπειγομένης ἀπορρῆξαι τὰ τῆς σαρκὸς δεσμά, ἵνα ἐκ πολλῆς τῆς περιουσίας εἰδῆτε τοὺς τὸν Θεὸν καταληπτὸν εἶναι λέγοντας, ὅτι οὐχὶ τοῦ Θεοῦ ἐπιφάνειαν μόνον, ἀλλ' οὐδὲ ἀγγέλου φορητὸν κατιδεῖν. καθάπερ γὰρ περιστερὰ χειροήθης καὶ ἥμερος ἐν οἰκίσκῳ τινὶ διατρίβουσα, ὅταν ποτὲ αἴσθηταί τινος φόβου, πτοηθεῖσα πρὸς τὴν ὀροφὴν ἵπταται, καὶ διὰ τῶν θυρίδων ἔξοδόν τινα ἐπιζητεῖ, τῆς ἀγωνίας ἀπαλλαγῆναι ἐπιθυμοῦσα· οὕτω δὴ καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ μακαρίου τότε ἐκείνου ἐκ τοῦ σώματος ἀναβῆναι ἔσπευδε, καὶ πρὸς τὰ ἔξωθεν ἠπείγετο. καὶ ἐξῆλθεν ἂν καὶ ἀπέπτη, καὶ τὸ σῶμα κατέλιπεν ἔρημον, εἰ μὴ ταχέως ὁ ἄγγελος προκαταλαβὼν αὐτὴν ἀπήλλαξε τῆς ἀγωνίας, καὶ πρὸς τὸ οἰκεῖον πάλιν ἐπανήγαγε καταγώγιον. εἰ δὲ ὁ δίκαιος ἐκεῖνος, ὁ παῤῥησίαν τοσαύτην ἔχων, ἄγγελον ἰδὼν οὐκ ἤνεγκεν, οἱ τοσοῦτον ἀφεστηκότες αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ ἄγγελον, ἀλλ' αὐτὸν τὸν τῶν ἀγγέλων περιεργαζόμενοι δεσπότην, τί πείσονται; ἐκεῖνος λεόντων θυμὸν ἐδάμασεν· ἡμεῖς δὲ οὐδὲ ἀλωπέκων περιγενέσθαι δυνάμεθα. ἐκεῖνος δράκοντα μέσον ἔρρηξεν· ἡμεῖς δὲ καὶ τὰ ψιλὰ ἑρπετὰ δεδοίκαμεν. καὶ εἰ ὁ τοιοῦτος καὶ τηλικοῦτος ἄγγελον ἐλθόντα πρὸς αὐτὸν ἰδὼν, σκοτοδινίᾳ κατείχετο χαλεπῇ, τίνα ἕξουσιν ἀπολογίαν, οἱ τὴν μακαρίαν ἐκείνην φύσιν ἐμβατεύειν ἐπιχειροῦντες; διὰ τοῦτο Παῦλος ἐκπληττόμενος ἔλεγεν· Ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ; οὐκ εἶπεν, ἀκατάληπτα, ἀλλ', ἀνεξερεύνητα. εἰ δὲ ἐξερευνηθῆναι οὐ δύνανται, πολλῷ μᾶλλον καταληφθῆναι ἀδύνατον, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ· αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ ἀνεξιχνίαστοι, καὶ αὐτὸς καταληπτός, εἰπέ μοι; τί λέγεις; τὰ κρί-

ματα

Ησ. ϛ. α.

Ex τῶν λόγ. εἰς τὸ, Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου.

Ex τῶν δ. λόγ. τῶν περὶ ἀκαταλήπτου.

Ex τῶν α. λόγ. τῶν περὶ ἀκατ.

ματα αὐτοῦ ἀνεξερεύνητα, αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ ἀνεξιχνίαστοι, ἃ ἡτοίμασε τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν οὐκ ἀνέβη ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου, ἡ μεγαλωσύνη αὐτοῦ πέρας οὐκ ἔχει, ἡ σύνεσις ἀριθμὸν οὐκ ἔχει, πάντα ἀκατάληπτα· καὶ αὐτὸς μόνος καταληπτός; καὶ ποίας οὐκ ἂν εἴη τοῦτο μανίας ὑπερβολή; τίς δὲ οὐκ ἂν θρηνήσειεν ὑμᾶς τῆς παραπληξίας καὶ τῆς ἐσχάτης ταύτης ἀνοίας; ἣν ἀποβαλέσθαι σπουδάσωμεν, ἀγαπητοί, ὅση δύναμις, τὸν Παῦλον ἀεὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἑστάναι δοκοῦντες τῶν ἡμετέρων, μετ' ἐκπλήξεως βοῶντα καὶ λέγοντα· Ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ; αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λογ. θ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΕΟΡΤΗΝ ΤΩΝ ΒΑΪΩΝ.

Ιωαν. ιβ. α.
Εκ τῆς ὁμιλ. ξε΄ εἰς τὸ κατ' Ιωάν. εὐαγγ.

ΠΡὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος, εἰς τὸν οἶκον Μαρίας καὶ Μάρθας, καὶ εἱστιᾶτο παρ' αὐτοῖς· ἡ δὲ Μάρθα διηκόνει, καὶ Λάζαρος ἤσθιε. τοῦτο δὲ τῆς εἰλικρινοῦς ἀναστάσεως σημεῖον ἦν, τὸ μεθ' ἡμέρας πολλὰς καὶ ζῆν καὶ ἐσθίειν. ὅθεν δῆλον ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Μάρθας τὸ ἄριστον ἦν. ἅτε γὰρ φίλοι καὶ φιλούμενοι δέχονται τὸν Ἰησοῦν, τινὲς δέ φασιν, ὅτι ἐν ἀλλοτρίᾳ οἰκίᾳ τοῦτο ἐγίνετο· ἡ δὲ Μαρία οὐ διηκόνει. μαθήτρια γὰρ ἦν. πάλιν ἐνταῦθα αὕτη πνευματικωτέρᾳ διακονίᾳ ὑπηρέτει. οὐ διηκόνει γὰρ ὡς κεκλημένη, οὐδὲ κοινὴν ποιεῖται τὴν ὑπηρεσίαν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν μόνον προσίησι τὴν τιμήν, καὶ οὐχ ὡς ἀνθρώπῳ προσέρχεται, ἀλλ' ὡς Θεῷ. τὸ γὰρ μύρον διὰ τοῦτο ἐξέχεε, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς ἀπέμαξεν, ἅπερ οὐκ ἦν ὑπόληψιν ἐχούσης περὶ αὐτοῦ τοιαύτην, οἵαν οἱ πολλοί. ἀλλ' ἐπετίμησεν Ἰούδας, προσχήματι δῆθεν εὐλαβείας. τί οὖν ὁ Χριστός; Ἄφες αὐτήν, εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό. τί δήποτε δὲ οὐκ ἤλεγξε τὸν μαθητὴν ἐπὶ τῆς γυναικός, οὐδὲ εἶπε τοῦτο, ὅπερ ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπεν· ὅτι διὰ τὴν οἰκείαν κλοπὴν ἐπετίμα τῇ γυναικί; τῇ πολλῇ μακροθυμίᾳ ἐντρέψαι αὐτὸν ἐβούλετο. ὅτι γὰρ ᾔδει ὅτι προδότης ἦν, ἄνωθεν αὐτὸν ἤλεγξε, πολλάκις λέγων· Οὐ πάντες πιστεύουσι· καὶ, Εἷς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστιν. ἐδήλωσε μὲν οὖν, ὅτι οἶδεν αὐτὸν προδότην· οὐκ ἤλεγξε δὲ φανερῶς, ἀλλὰ συνεχώρησεν, ἀνακαλέσασθαι αὐτὸν θέλων. πῶς οὖν ἄλλος φησίν, ὅτι πάντες οἱ μαθηταὶ τοῦτο ἐφθέγξαντο; καὶ πάντες, κἀκεῖνος. ἀλλ' οἱ λοιποὶ οὐ τῇ αὐτῇ προαιρέσει. εἰ δέ τις ἐξετάζοιτο τί δήποτε κλέπτῃ ὄντι τὸ γλωσσόκομον ἐνεχείρισε τῶν πτωχῶν, καὶ οἰκονόμον ἐποίησε φιλάργυρον ὄντα· ἐκεῖνο ἂν εἴποιμεν, ὅτι τὸν ἀπόρρητον λόγον ὁ Ἰησοῦς οἶδεν· εἰ δὲ χρή τι καὶ ἡμᾶς στοχαζομένους εἰπεῖν, ἵνα πᾶσαν ἐκκόψῃ πρόφασιν. οὐ γὰρ εἶχεν εἰπεῖν, ὅτι διὰ χρημάτων ἔρωτα τοῦτο ἐποίησε· καὶ γὰρ ἱκανὴν εἶχεν ἐκ τοῦ γλωσσοκόμου τῆς ἐπιθυμίας παραμυθίαν· ἀλλὰ διὰ πονηρίαν πολλήν, ἣν εἰ ἐβούλετο κατέχειν, τὸν εὐεργέτην οὐκ ἂν παρέδωκεν. ὁ δὲ Χριστὸς πολλῇ συγκαταβάσει πρὸς αὐτὸν κεχρημένος, ἠνείχετο αὐτοῦ μακροθυμῶν. διὸ οὐδὲ ἐνεκάλει αὐτῷ κλέπτοντι, καίτοιγε εἰδώς, ἐμφράττων αὐτοῦ τὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν καὶ πᾶσαν ἐξαίρων ἀπολογίαν. διὸ καὶ ἔλεγεν, Ἄφες αὐτήν· εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό. πάλιν τὸν προδότην ἀνέμνησεν, ἐνταφιασμὸν εἰπών. ἀλλ' οὐ καθικνεῖτο αὐτοῦ ὁ ἔλεγχος, οὐδὲ ἐμάλαξε τὸ ῥῆμα, καίτοι ἱκανὸν ἦν αὐτὸν εἰς οἶκτον ἐμβαλεῖν. ὥσπερ ἂν εἰ ἔλεγεν, ἐπαχθής εἰμι καὶ φορτικός, ἀλλὰ ἀνάμεινον μικρὸν καὶ ἀπελεύσομαι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο κατασκευάζει ἐν τῷ λέγειν, Ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. ἀλλ' οὐδὲν τούτων τὸν θηριώδη καὶ μαινόμενον ἐκεῖνον ἀπέκαμψε· καίτοι πολλῷ πλείονα καὶ εἶπε καὶ ἐποίησε, καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔνιψε κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα, καὶ

Ιωαν. ιβ. η.

τραπέζης

Ἐκ τοῦ ἑρμην. ξϛ. εἰς τὸ κατ' Ἰωάν. εὐαγγ.
Ἰωάν. ιβ. θ.

τραπέζης αὐτῷ μετέδωκεν. Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι εἰς Βηθανίαν ἐστὶν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἦλθον, οὐ δι' αὐτὸν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν· καὶ ἐν ταὐτῷ τὸ θαῦμα θεασάμενοι ἐπίστευον οἱ πολλοί· οἱ δὲ ἄρχοντες οὐκ ἠρκοῦντο μόνον τοῖς οἰκείοις κακοῖς, ἀλλὰ καὶ τὸν Λάζαρον ἀνελεῖν ἐπιχειροῦσιν. ἐβουλεύσαντο γὰρ οἱ ἀρχιερεῖς, ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν, ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν. ἔστω, τὸν Χριστὸν ἀνελεῖν ἐβούλοντο, ὅτι τὸ σάββατον ἔλυεν, ὅτι ἴσον ἑαυτὸν ἐποίει τῷ πατρί, καὶ διὰ τοὺς Ῥωμαίους, ὥς φασιν, ἵνα μὴ ἄρωσιν αὐτῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος· τῷ Λαζάρῳ τί ἔχοντες ἐγκαλεῖν ἐπιχειροῦσιν αὐτὸν ἀνελεῖν, εἰ μὴ ἄρα τὸ καλῶς παθεῖν ἔγκλημα; ὁρᾷς πῶς αὐτῶν φονικὴ ἦν ἡ προαίρεσις; καίτοι πολλὰ σημεῖα εἰργάσατο, ἀλλ' οὐδὲν αὐτοὺς οὕτως ἐξεθηρίωσεν, οὐχ ὁ παράλυτος, οὐχ ὁ τυφλός. τοῦτο γὰρ καὶ τῇ φύσει θαυμαστότερον ἦν, καὶ μετὰ πολλὰ ἐγεγόνει, καὶ ἦν παράδοξον, νεκρὸν τετραήμερον ἰδεῖν περιπατοῦντα καὶ φθεγγόμενον. ὢ ἀνοίας τῶν ἀνθρώπων ἀρχιερέων. καὶ γὰρ τῆς ἑορτῆς αὐτῶν ἦν κατόρθωμα φόνοις ἀναμιγνῦναι τὴν πανήγυριν· ἄλλως δέ, ἐκεῖ μὲν ἐδόκουν ἐγκαλεῖν τὸ σάββατον, καὶ ταύτῃ τῇ πλάνῃ ἀπῆγον τοὺς ὄχλους· ἐνταῦθα δέ, ἐπειδὴ μηδὲν εἶχον ψεύσασθαι, μετὰ τοῦ τεθεραπευμένου ποιοῦνται τὴν ἐπιχείρησιν. ἐνταῦθα γάρ, οὐδὲ ὅτι ἐναντιοῦται τῷ πατρὶ εἶχον εἰπεῖν· ἡ γὰρ εὐχὴ αὐτοὺς ἐπεστόμιζεν. ἐπεὶ οὖν καὶ ὃ ἀεὶ ἐνεκάλουν διῄρητο, καὶ τὸ σημεῖον λαμπρὸν ἦν, ἐπὶ τὸν φόνον ὁρμῶσιν. ὥστε καὶ ἐπὶ τοῦ τυφλοῦ τοῦτο ἂν ἐποίησαν, εἰ μὴ εἶχον ἐγκαλεῖν τὸ σάββατον· ἄλλως δέ, ἐκεῖνος ἄσημος ἦν, καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἐκ τοῦ ἱεροῦ· οὗτος δὲ ἐπισημότερος (καὶ δῆλον ἐκ τοῦ πολλοὺς ἐλθεῖν εἰς παραμυθίαν τῶν ἀδελφῶν) καὶ πάντων ὁρώντων τὸ θαῦμα ἐγένετο, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς παραδοξοποιίας· διὰ τοῦτο πάντες ἐπεῖχον ὀψόμενοι. τοῦτ' οὖν αὐτοὺς ἔδακνε, τὸ τῆς ἑορτῆς ἐνεστώσης πάντας ἀφέντας ἐπὶ τὴν Βηθανίαν ἔρχεσθαι. ἐπεχείρησαν οὖν αὐτὸν ἀνελεῖν, καὶ οὐδὲ φαῦλον ἐδόκουν τολμᾶν. οὕτως ἦσαν φονικοί. διὰ τοῦτο καὶ ἀρχόμενος ὁ νόμος ἀπὸ τούτου ἄρχεται, Οὐ φονεύσεις, λέγων. καὶ ὁ προφήτης τοῦτο ἐγκαλεῖ λέγων· Αἱ χεῖρες αὐτῶν αἵματος πλήρεις. Τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς ἔρχεται εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔκραζον· ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. πῶς οὖν παρρησίᾳ μὴ περιπατῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ εἰς τὴν ἔρημον ἀναχωρῶν, πάλιν εἰσέρχεται μετὰ παρρησίας; σβέσας τὸν θυμὸν αὐτῶν τῇ ἀναχωρήσει, πεπαυμένοις αὐτοῖς ἐφίσταται· ἄλλως δέ, τὸ πλῆθος τὸ προάγον καὶ τὸ ἑπόμενον ἱκανὸν ἦν εἰς ἀγωνίαν αὐτοὺς ἐμβαλεῖν. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐπεσπάσατο αὐτοὺς σημεῖον, ὡς τὸ τοῦ Λαζάρου· καὶ ἄλλος δὲ εὐαγγελιστής φησιν, ὅτι ὑπεστρώσαν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ τὰ ἱμάτια, καὶ ὅτι πᾶσα ἡ πόλις ἐσείσθη· μετὰ τοσαύτης εἰσῄει τιμῆς. Εὑρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον, ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῷ, καθώς ἐστι γεγραμμένον· Μὴ φοβοῦ, θύγατερ Σιών, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου. ἐποίει δὲ τοῦτο, προφητείαν τὴν μὲν πληρῶν, τὴν δὲ τυπῶν, καὶ τὸ αὐτὸ τῆς μὲν ἐγίνετο ἀρχή, τῆς δὲ τέλος. τὸ μὲν γάρ, μὴ φοβοῦ, θύγατερ Σιών, χαῖρε ὅτι ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πρᾷος, προφητεία πεπληρωμένη ἦν· τὸ δέ, ἐπὶ ὄνον καθίσαι, μέλλον πρᾶγμα προδιατυποῦντος, ὅτι τὸ ἀκάθαρτον τῶν ἐθνῶν γένος ἔμελλεν ὑποχείριον ἔχειν. πῶς δὲ οἱ εὐαγγελισταί φασιν, ὅτι μαθητὰς ἔπεμψε καὶ εἶπε, Λύσατε τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον· οὗτος δὲ οὐδὲν τοιοῦτόν φησιν, ἀλλ' ὅτι ὀνάριον εὑρὼν ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῷ; ὅτι ἀμφότερα εἰκὸς ἦν γενέσθαι, καὶ μετὰ τὸ λυθῆναι τὴν ὄνον, ἐλθόντων τῶν μαθητῶν, εὑρόντων αὐτῶν τὸν πῶλον, ἐπικαθίσαι. τὰ δὲ βαΐα τῶν φοινίκων καὶ τῶν ἐλαιῶν καὶ τὰ ἱμάτια ὑπεστρώσαν, δεικνύντες, ὅτι λοιπὸν μείζονα ἢ περὶ προφήτου δόξαν εἶχον περὶ αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον· Ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. ὁρᾷς ὅτι τοῦτο μάλιστα

Ἠσ. α. ι.
Ἰωάν. ιβ. ιβ.
Λουκ. ιθ. λϛ.
Ἰωάν. ιβ. ιδ.
Μαρκ. ια. ι.
Ἰωάν. ιβ. ιγ.

λιστα τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς ἀπέπνιγε, τὸ παιδευθῆναι πάντας ὅτι οὐκ ἔστιν ἀντίθεος καὶ τοῦτο μάλιστα διήρει τὸν δῆμον, τὸ λέγειν αὐτὸν παρὰ τοῦ πατρὸς ἥκειν. τὸ δὲ, μὴ φοβοῦ, χαῖρε σφόδρα, θύγατερ Σιών, φησὶν ὁ προφήτης, ἐπειδὴ πάντες αὐτῶν οἱ βασιλεῖς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄδικοί τινες ἦσαν καὶ πλεονέκται, καὶ παρεδίδοσαν αὐτοὺς τοῖς ἐχθροῖς, καὶ τὸ πλῆθος διέστρεφον καὶ ὑπευθύνους ἐποίουν τοῖς πολεμίοις. θάρσει, φησίν· οὐκ ἔστιν οὗτος τοιοῦτος, ἀλλὰ πρᾶος καὶ ἐπιεικής, καὶ δείκνυται ἀπὸ τῆς ὄνου. οὐ γὰρ στρατόπεδα ἐπισυρόμενος εἰσῆλθεν, ἀλλ' ὄνον ἔχων μόνον. Ταῦτα δὲ, φησὶν, οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὰ γεγενημένα, ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. ὁρᾷς ὅτι τὰ πλεῖστα ἀγνοοῦντες ἐποίουν; ἀλλ' ὅτε ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς οὐκ ἀπεκάλυψε. καὶ γὰρ ὅτε εἶπε, Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτὸν, οὐδὲ τοῦτο ᾔδεισαν οἱ μαθηταί. καὶ ἄλλος δὲ εὐαγγελιστὴς λέγει ὅτι κεκρυμμένος ὁ λόγος ἦν ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ᾔδεισαν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι· ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰκότως ἐκρύπτετο. διὸ καὶ ἄλλος λέγει εὐαγγελιστὴς, ὅτι καθ' ἑκάστην ἀκούοντες περὶ τοῦ πάθους, ἤλγουν, καὶ ἦσαν ἐν κατηφείᾳ. τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ μὴ εἰδέναι τὸν τῆς ἀναστάσεως λόγον. τοῦτο μὲν οὖν εἰκότως ἐκρύπτετο, ἅτε μεῖζον ὂν ἢ κατ' αὐτούς. τὸ μέντοι τῆς ὄνο διὰ τί αὐτοῖς οὐκ ἀπεκαλύφθη; ὅτι καὶ τοῦτο μέγα ἦν. ὅρα δὲ φιλοσοφίαν εὐαγγελιστοῦ, πῶς οὐκ ἐπαισχύνεται τὴν προτέραν ἄγνοιαν αὐτῶν ἐκπομπεύων. ὅτι μὲν γὰρ γέγραπται, ᾔδεισαν· ὅτι δὲ ἐπ' αὐτῷ, οὐκ ᾔδεισαν. καὶ γὰρ ἂν ἐσκανδάλισεν αὐτοὺς, εἰ βασιλεὺς τοιαῦτα μέλλει πάσχειν· καὶ ἄλλως δὲ, οὐκ ἂν εὐθέως ἐχώρησαν τὴν γνῶσιν τῆς βασιλείας, ἣν ἔλεγεν. καὶ γὰρ ἄλλος εὐαγγελιστής φησιν, ὅτι περὶ τῆς βασιλείας ἐδόκουν ταύτης λέγεσθαι. Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ, ὅτι τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. διὰ τοῦτο ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσαν τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. οὐ γὰρ ἂν τοσοῦτοι μετέθεντο, φησὶν, ἐξαίφνης, εἰ μὴ ἐπίστευσαν τῷ σημείῳ. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς· θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν; ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθε. δοκεῖ μοι τοῦτο εἶναι τῶν ὑγιαινόντων μὲν, οὐ τολμώντων δὲ παρρησιάζεσθαι. Καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως δὲ διαλεγόμενος ὁ Παῦλος, τοῦτον τὸν λόγον ἐκίνησε. ποίαν οὖν ἕξουσιν ἀπολογίαν οἱ τῇ ἀναστάσει διαπιστοῦντες; διόπερ, ἀγαπητοί, ἵνα μὴ ματαίως ὑμᾶς ἀπαρολήσωμεν, καὶ λαβύρινθον λόγων ἀναδείξωμεν, ταῦτα ἀφέντες ἐκεῖνο ἐρῶμεν, τῆς ἀκροάσεως τῶν θείων γραφῶν ἔχεσθαι, καὶ μὴ λογομαχεῖν εἰς οὐδὲν χρήσιμον ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων. καὶ Παῦλος γὰρ παραινεῖ Τιμοθέῳ, καίτοιγε πολλῆς σοφίας ἐμπεπλησμένῳ, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν σημείων ἔχοντι δύναμιν. πειθώμεθα τοίνυν ἐκείνῳ, καὶ τὰς φλυαρίας ἀφέντες, τῶν ἔργων ἐχώμεθα, φιλαδελφίας λέγω καὶ φιλοξενίας, καὶ πολλὴν ποιώμεθα τῆς ἐλεημοσύνης λόγον, ἵνα τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ, καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ματθ. ιζ. κγ.

Ματθ. κ. κα.
Ιωαν. ιϛ. ιζ.

Ἐκ τῆς αὐτῆς.

Λογ. ι.

ΠΕΡΙ ΓΑΣΤΡΙΜΑΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΘΗΣ.

Ἐκ τοῦ λόγ. ὅτι τὸν ἑαυτὸν μὴ ἀδικοῦντα οὐδεὶς παραβλάψαι δυνήσεται.

Βούλεσθε ἴδωμεν τίνα ἡδονὴν ὁ πλοῦτος ἔχει καὶ τίνα τιμήν; τὰς τραπέζας τῶν πλουτούντων ἐξετάσωμεν καὶ τῶν πενομένων· καὶ ἐρώμεθα τοὺς ἑστιωμένους, τίνες μάλιστα εἰσὶν οἱ καθαρὰν καὶ γνησίαν καρπούμενοι ἡδονήν· οἱ πρὸς διαμεμετρημένην τὴν ἡμέραν ἐπὶ τῶν στιβάδων κατακείμενοι, καὶ τὰ δεῖπνα τοῖς ἀρίστοις συνάπτοντες, καὶ τὴν γαστέρα διαρρηγνῦντες, καὶ τὰς αἰσθήσεις πηροῦντες, καὶ τῷ ὑπερόγκῳ τῶν ἐδεσμάτων φορτίῳ τὸ πλοῖον καταποντίζοντες, καὶ ὑπέραντλον ποιοῦντες τὴν ναῦν, καθάπερ ἐν ναυαγίῳ τοῦ σώματος καταποντίζοντες αὐτήν, καὶ πέδας καὶ χειροπέδας καὶ γλωσσοπέδας ἐπιποιοῦντες, καὶ ἅπαν καταδεσμοῦντες τὸ σῶμα ἀλύσεως σιδηρᾶς χαλεπωτέρῳ δεσμῷ, τῷ τῆς μέθης καὶ τρυφῆς, καὶ μήτε ὕπνον αἱρούμενοι γνήσιον καὶ εἰλικρινῆ, μήτε ὀνειράτων ἀπηλλαγμένοι φοβερῶν, τῶν τε μαινομένων ὄντες ἀθλιώτεροι, καὶ αὐθαίρετοι τὸν δαίμονα ἐπεισάγοντες τῇ ψυχῇ, καὶ γέλως προκείμενοι τῷ θεάτρῳ τῶν οἰκετῶν, καὶ μηδένα εἰδότες τῶν παρόντων, μήτε εἰπεῖν, μήτε ἀκοῦσαι δυνάμενοι· ἀλλὰ φοράδην ἀπὸ τῶν στιβάδων ἐπὶ τὴν κλίνην ἀγόμενοι· ἢ οἱ νήφοντες καὶ ἐγρηγορότες καὶ τῇ χρείᾳ τὸ μέτρον ὁρίζοντες, καὶ μέγιστον ἥδυσμα τὸ πεινῆν καὶ τὸ διψῆν ἔχοντες; οὐδὲν γὰρ οὕτως ἡδονὴν καὶ ὑγείαν ἐργάζεται, ὡς τὸ πεινῶντα καὶ διψῶντα οὕτω τῶν προκειμένων ἅπτεσθαι, καὶ κόρον εἰδέναι τὴν χρείαν μόνην, καὶ μὴ μεῖζον τῆς δυνάμεως ἐπιτιθέναι τὸ ἄχθος τῷ σώματι. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς μου τῷ λόγῳ, κατάμαθε τὰ ἑκατέρων σώματα, καὶ τὴν ἑκάστου ψυχήν. οὐχὶ τῶν μὲν συμμέτρως ἐστιωμένων εὔρωστα τὰ σώματα, καὶ αἱ αἰσθήσεις τὴν οἰκείαν χρείαν πληροῦσι μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας· ἐκείνων δὲ πλαδαρά, καὶ κηροῦ παντὸς μαλακώτερα, καὶ ἐσμῷ νοσημάτων πολιορκούμενα; καὶ γὰρ ποδαλγίαι ταχέως αὐτοῖς ἐφίστανται, καὶ τρόμος ἄκαιρος, καὶ γῆρας ἄωρον, καὶ κεφαλαλγίαι καὶ διατάσεις, καὶ στομάχων πληρώσεις, καὶ ὀρέξεων ἀναιρέσεις, καὶ διηνεκῶν δέονται ἰατρῶν καὶ συνεχῶν τῶν φαρμάκων, καὶ καθημερινῆς τῆς θεραπείας. ταῦτα τῆς ἡδονῆς, εἰπέ μοι; καὶ τίς ἂν εἴποι τῶν εἰδότων, ὅτι ποτὲ ἐστὶν ἡδονή; ἡδονὴ γὰρ γίνεται τότε, ὅταν ἐπιθυμίας ἡγουμένης, ἀπόλαυσις ᾖ· ἐπεὶ ἐὰν ἀπόλαυσις μὲν ᾖ, ἐπιθυμία δὲ μηδαμοῦ φαίνηται, τὰ τῆς ἡδονῆς παντελῶς οἴχεται καὶ ἀφανίζεται. Καὶ καθάπερ πλοῖον μεῖζον τῆς οἰκείας συμμετρίας τὸ πλῆθος τῶν ἀγωγίμων δεξάμενον, τῷ μεγέθει τοῦ φορτίου βαρυνόμενον ὑποβρύχιον γίνεται· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τοῦ σώματος ἡμῶν ἡ φύσις πλείονα δεξαμένη τῆς οἰκείας δυνάμεως τὰ σιτία, ὑπέραντλος γίνεται, καὶ τὸ βάρος οὐ στέργουσα τῶν ἐπιβληθέντων, εἰς τὸ τῆς ἀπωλείας καταποντίζεται πέλαγος, καὶ ναύτας, καὶ κυβερνήτην, καὶ πρωρέα, καὶ ἐπιβάτας, καὶ αὐτὸν τὸν φόρτον μετὰ πάντων προσαπολλύει. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν οὕτω διαφθειρομένων πλοίων, οὐ γαλήνη θαλάσσης, οὐκ ἐπιστήμη κυβερνήτου, οὐ ναυτῶν πλῆθος, οὐ κατασκευῆς ἐπιτηδειότης, οὐχ ὥρα ἔτους εὔκαιρος, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τὴν οὕτω χειμαζομένην ὀνίνησι ναῦν· οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν τρυφώντων γίνεται· οὐ διδασκαλία καὶ παραίνεσις, οὐ νουθεσία καὶ συμβουλία, οὐ φόβος τῶν μελλόντων, οὐκ αἰδώς, οὐ κατηγορία τῶν παρόντων, καὶ ἄλλο οὐδὲν διασῶσαι δύναται τὴν οὕτω χειμαζομένην ψυχήν· ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν παρόδοσιν ζωῆς ὁ τοιοῦτος ἄχρηστος γίνεται, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμος· ἐντεῦθεν οὐκ ἄλλοθεν χαλεποῖς καὶ ἀνιάτοις ἁλίσκονται νοσήμασιν οἱ τρυφῇ συζῶντες διηνεκῶς, καὶ διὰ τοῦτο νομίζοντες εἰς τόνδε παρῆχθαι τὸν βίον, ἵνα τρυφήσαντες, καὶ τὴν γαστέρα διαρρήξαντες, τὸ σῶμα πιάναντες, οὕτως ἀπέλθωσι, διαφελεστέραν τῇ σπατάλῃ παρασκευάζοντες τράπεζαν, τῶν ὑπὲρ οἰκείων θρήνων. καὶ γὰρ τρόμοις, καὶ παρέσεσι, καὶ φθόῃ, καὶ καρόζαις, καὶ ποδαλγίαις, καὶ ἑτέροις πλείοσιν, ἅπερ ἰατρῶν λέγουσι παῖδες, ἁλώσιμοι γίνονται. δηλητηρίων γὰρ φαρμάκων οὐδὲν ἄμεινον αἱ τοιαῦται διαφθείρουσι τράπεζαι· μᾶλλον δέ, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ πολλῷ χεῖρον. τὰ μὲν γὰρ εὐθέως ἀπέκτεινε, καὶ τὸν λαβόντα, καὶ τὴν τελευτὴν ἀναισθήτως ἐπήγαγεν, ὡς μηδὲ αὐτῷ τούτῳ λυπηθῆναι τὸν ἀποθανόντα· αὗται δὲ ζωὴν μυρίων θανάτων χαλεπωτέραν ἐπάγουσι τοῖς αὐτὰς περὶ πολλοῦ ποιουμένοις. καὶ τὰ μὲν ἄλλα πάθη πολλοὺς ἔχει τοὺς συναλγοῦντας· ὅσα δὲ ἀπὸ τρυφῆς καὶ μέθης γίνεται, οὐδὲ βουλομένους τοὺς ὁρῶντας ἀφίησι συναλγῆσαι τοῖς ὑπ᾽ αὐτῶν χρωθεῖσιν· ἀλλ᾽ ἡ μὲν ὑπερβολὴ τοῦ κακοῦ πρὸς ἔλεον ἐπικάμπτειν, ἡ δὲ ὑπόθεσις τοῦ νοσήματος παροξύνει τὸν εἰδότα. οὐδὲ γὰρ ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπηρεάσθησαν, καθάπερ ἐκεῖνοι, οὐδὲ ὑπὸ τῶν ἀδ. θεραπόντων ἐπεβουλεύθησαν· ἀλλ᾽ αὐτοὶ δημιουργοὶ τῶν νοσημάτων

Ἐκ τοῦ δ λόγ. τοῦ περὶ εἱμαρμένης.

μάτων ἑαυτοῖς τούτων ἐγένοντο, ἑκόντες ἑαυτοὺς ἐμπιπλῶντες εἰς τὸ τῆς κοιλίας βάραθρον. οὐχ οὕτω σκορπίος ἢ ὄφις τοῖς σπλάγχνοις ἡμῶν ἐγκαθήμενος λυμαίνεται παντάπασι, ὡς ἡ τῆς τρυφῆς ἐπιθυμία πάντα ἀνατρέπει καὶ ἀπόλλυσι. τοῖς μὲν γὰρ θηρίοις ἐκείνοις μέχρι τοῦ σώματος ἡ ἐπιβουλή· αὕτη δὲ ὅταν ἐγκαθεσθῇ, μετὰ τοῦ σώματος καὶ τὴν ψυχὴν προσαπόλλυσι. Εἰ οὖν λύπη πάντων ἐστὶ τὸ πρᾶγμα καὶ καταγέλως ἔσχατος, ὑμῶν αὐτῶν φείσασθε τῆς τοῦ σώματος ὑγείας· οὐ λέγω πρὸς σκληραγωγίαν ἑαυτοὺς ἀγαγεῖν, ἂν μὴ βούλεσθε· τὸ περιττὸν ἀφέλωμεν, τὸ τῆς χρείας ἔξω περικόψωμεν. ποίαν γὰρ συγγνώμην ἕξομεν, ὅταν ἕτεροι μὲν μηδὲ τῆς χρείας ἀπολαύωσι κύριοι ὄντες, ἡμεῖς δὲ ὑπὲρ τὴν χρείαν τρυφῶντες ὦμεν;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορ. β. ἐπιστ.

Τίνα γὰρ ἂν εἴποιμεν τρυφᾶν μᾶλλον, τὸν λαχάνοις τρεφόμενον καὶ ὑγιαίνοντα, καὶ μηδὲν ἔχοντα ἀηδές, ἢ τὸν Συβαριτικὴν παρατιθέμενον τράπεζαν, καὶ μυρίων γέμοντα νοσημάτων; εὔδηλον ὅτι ἐκεῖνον. Οὐκοῦν μηδὲν πλέον ζητῶμεν τῆς χρείας, ἀλλ' ὁ μὲν ὀσπρίοις δυνάμενος ἀρκεῖσθαι καὶ ὑγιαίνειν, μηδὲν πλέον ἐπιζητείτω. ὁ δὲ ἀσθενέστερος, καὶ τῆς διὰ τῶν λαχάνων δεόμενος θεραπείας, μὴ κωλυέσθω. Εἰ δὲ καὶ τούτου τις ἀσθενέστερος εἴη, καὶ τῆς συμμέτρου τῆς ἀπὸ τῶν κρεῶν δέοιτο βοηθείας, οὐδὲ ταύτης ἀπειρξόμεθα. οὐδὲ γὰρ ἵνα ἀνέλωμεν τοὺς ἀνθρώπους καὶ διαφθείρωμεν, ταῦτα συμβουλεύομεν, ἀλλ' ἵνα τὰ περιττὰ περικόψωμεν. περιττὸν δέ ἐστιν, ὃ τῆς χρείας πλέον ἐστίν. ὅταν γὰρ καὶ χωρὶς τούτου δυνώμεθα διάγειν ὑγιεινῶς καὶ εὐσχημόνως, περιττὸν πάντως ἐκεῖνο ἐστὶ προστεθέν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορ. α. ἐπισ.

Οὐχ ὁρᾶτε πρὸς τίνας ἡμῖν ἡ πάλη; πρὸς τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις. πῶς οὖν σάρκες ὄντες τούτων περιεσόμεθα; Εἰ γὰρ πρὸς ἀνθρώπους τις παλαίων δεῖται σωφρόνως ἑστιᾶσθαι, πολλῷ μᾶλλον πρὸς δαίμονας. ὅταν δὲ μετὰ τῆς πολυσαρκίας καὶ τῷ πλούτῳ ὦμεν προσδεδεμένοι, πόθεν κρατήσαιμεν τῶν ἀντιπάλων;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ἑβρ. ἐπις.

Ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῆς κιθάρας, ὅταν ὦσι φθόγγοι ἁπαλοὶ καὶ μαλθακοὶ, καὶ μὴ διατεταμένοι καλῶς, καὶ ἡ τῆς τέχνης ἀρετὴ ὑποτέμνεται, ἀναγκαζομένη δουλεύειν τῇ κακίᾳ τῶν νευρῶν· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος, ὅταν πολλῆς ἀπολαύῃ παρ' ἡμῶν τῆς θεραπείας, πικρὰν ὑπομένει τὴν δουλείαν ἡ ψυχή. μὴ τοίνυν λιπαίνωμεν τὸ σῶμα, μηδὲ ἐξίτηλον αὐτὸ καὶ χαῦνον τῇ τρυφῇ καθιστῶμεν. οὐ λέγω κατατρύχειν ἑαυτοὺς, οὐδὲ σκληραγωγεῖν· ἀλλὰ τοσοῦτον σιτεῖσθαι, ὃ καὶ ἡδονὴν ἔχει τὴν ὄντως ἡδονὴν, καὶ θρέψαι δύναται τὸ σῶμα, καὶ εὔτακτον ἡμῖν καὶ εὐάρμοστον πρὸς τὰς ἐνεργείας παρασχεῖν τῆς ψυχῆς, πεπηγὸς καλῶς καὶ συνηρμοσμένον. ὅταν γὰρ ὑπερβαπτίζηται τῇ τρυφῇ, τοὺς γόμφους αὐτοῦ, ὡς ἄν τις εἴποι, καὶ τὰς ἁρμονίας, τῇ πλημμύρᾳ κατέχειν οὐ δύναται συμπεπηγυίας. ἐπεισελθοῦσα γὰρ ἡ πλημμύρα τὸ πᾶν διαλύει καὶ διαχεῖ. τὸ μὲν γὰρ αὔταρκες, καὶ τροφὴ, καὶ ἡδονὴ, καὶ ὑγίεια· τὸ δὲ πλέον, λύπη καὶ ἀηδία καὶ νόσος, καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν μετὰ τοῦ σώματος προσαπολλύει. καὶ καθάπερ ἡ σφόδρα δίυγρος γῆ τίκτει τοὺς σκώληκας, οὕτω καὶ ἡ ἔμφυτος τοῦ σώματος ἐπιθυμία, τῇ τρυφῇ διαβρεχομένη, τίκτει τὰς ἡδονάς· καὶ τοῦ σώματος γινομένου μαλακωτέρου, ἀνάγκη καὶ τὴν ψυχὴν συναπολαύειν τῆς λύμης.

Ἐκ τοῦ δ. λόγ. περὶ εἱμαρμένης.

Εἰ γὰρ οἱ τὸν διυλισμένον οἶνον πίνοντες ἐν μέμψει, τί ἂν εἴποιμεν περὶ τοὺς ἀποδημίας διαποντίους στελλομένους ὑπὲρ οἴνου, καὶ πάντα κινοῦντας, ὥστε μηδὲν γλεῦκος λαθεῖν ἀμπέλου· καθάπερ μέλλοντας εὐθύνας ὑφέξειν, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις καταγινώσκεσθαι, εἰ μὴ πάντοθεν γλεύκους ἐμφορηθεῖεν οἴνου;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγ.

Οὕτως οὐδὲν οὕτω τῷ δαίμονι φίλον, ὡς τρυφὴ καὶ γαστριμαργία. τί γὰρ οὐκ ἐργάζεται κακὸν ἡ τρυφή; χοίρους ἐξ ἀνθρώπων ποιεῖ, καὶ χοίρων χείρους. ὁ μὲν γὰρ χοῖρος βορβόρῳ ἐγκαλινδεῖται, καὶ κόπρῳ τρέφεται· οὗτος δὲ ἐκείνης βδελυκτοτέραν σιτεῖται τράπεζαν, μίξεις ἐπινοῶν ἀθέσμους, καὶ παρανόμους ἔρωτας. ὁ τοιοῦτος οὐδὲν δαιμονῶντος διενήνοχε. καὶ τὸν μὲν δαιμονῶντα καὶ ἐλεοῦμεν, τοῦτον δὲ ἀποστρεφόμεθα καὶ μισοῦμεν. τί δήποτε; ὅτι αὐθαίρετον ἐπισπᾶται μανίαν, καὶ τὸ στόμα, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ῥῖνας, καὶ πάντα ἁπλῶς τὰ μέλη, ὀχετοὺς ἁμαρτίας ἐργάζεται.

γάζεται. Εἰ δὲ καὶ τὰ ἔνδον ἴδῃς, ὄψει καὶ τὴν ψυχὴν καθάπερ ἔν τινι χειμῶνι καὶ κρυμῷ πεπηγυῖαν καὶ ναρκῶσαν, καὶ οὐδὲ τὸ σκάφος ὠφελῆσαι δυναμένην διὰ τὴν τοῦ χειμῶνος ὑπερβολήν.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Οἱ γὰρ μέθῃ καὶ ἀδηφαγίᾳ δεδουλωμένοι, οὔτε ὕπνοι αἱροῦνται γνήσιοι καὶ εἰλικρινῆ, οὔτε ὀνειράτων ἀπαλλάττονται φοβερῶν.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, τὰ μὲν ἄλογα ζῶα μηδὲν πλέον τῆς χρείας ἐπιζητεῖν, ἀνθρώπους δὲ λογικοὺς καὶ εἰκόνι Θεοῦ τετιμημένους κἀκείνων ἀλογωτέρους γίνεσθαι, οὐδὲ τῆς συμμετρίας ὑπερβαίνοντας ὅρους; πόσῳ γὰρ τῶν οὕτω διακειμένων ἀνθρώπων βελτίων ὁ ὄνος; πόσῳ ἀμείνων ὁ κύων; τὰ μὲν γὰρ ἄν τι φαγεῖν, ἄν τι πιεῖν δέῃ, ὅρον τὴν αὐτάρκειαν οἶδε, καὶ πέρα τῆς χρείας οὐ προΐεται· κἂν μυρίοι τὸν καταναγκάζοντες ὦσι πολλάκις, οὐκ ἀνέξεται ἐξελθεῖν εἰς ἀμετρίαν· οὗτοι δὲ, καὶ τούτων ἑαυτοὺς ἀτιμοτέρους εἶναι κεκρίκασι. καὶ τὰ μὲν ἄλογα πέρα τοῦ μέτρου τροφῆς ἀπολαύειν οὐκ ἀναγκάζουσι· κἂν ἔρηταί τις διατί; ἵνα μὴ καταβλάψωσιν, ἑαυτοῖς δὲ οὐδὲ ταύτην παρέχουσι τὴν πρόνοιαν, οὕτω κἀκείνων ἑαυτοὺς εὐτελεστέρους εἶναι νομίζουσι, καὶ περιορῶσι χειμαζομένους διηνεκῶς. οὐδὲ γὰρ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς μέθης μόνον τὴν ἐκ τῆς μέθης βλάβην ὑπομένουσιν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. καὶ καθάπερ πυρετοῦ παρελθόντος, ἡ ἐκ τοῦ πυρετοῦ μένει λύμη· οὕτω καὶ μέθης ἀπελθούσης, ἡ τῆς μέθης ζάλη καὶ ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ἐν τῷ σώματι στρέφεται· καὶ τὸ μὲν ἄθλιον σῶμα κεῖται παραλυθὲν, καθάπερ ὑπὸ ναυαγίου σκάφος· ἡ δὲ τούτου ταλαιπωροτέρα ψυχὴ, καὶ τούτου διαλυθέντος, τὸν χειμῶνα διεγείρει, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἀνάπτει σφοδρότερον. ὅσα μὲν οὖν ἀπὸ μέθης προσγίνεται τοῖς ἀνθρώποις κακὰ, εἰπεῖν αἰσχύνομαι· σοὶ δὲ αὐτὰ καταλείπω συνειδότι, τῷ ταῦτα ἀκριβέστερον εἰδότι. τί γὰρ αἴσχιον τοῦ μεθύοντος, καὶ ἁπλῶς περιφερομένου, καὶ τὸ χαλεπὸν ἐκεῖνο ναυάγιον ὑπομένοντος, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ δῶρα παρὰ τῶν ἀνοήτων βλασφημεῖσθαι παρασκευάζοντος; πολλῶν γὰρ ἀκούω λεγόντων, ὅταν ταῦτα συμβαίνῃ τὰ πάθη, μὴ ἔστω οἶνος. ὢ τῆς ἀνοίας, ὢ τῆς παραπληξίας· ἄλλων ἁμαρτανόντων, τῶν τοῦ Θεοῦ δωρεῶν ἐγκαλεῖς; μὴ γὰρ οἶνος ἐποίησεν, ἄνθρωπε, τοῦτο τὸ κακόν; οὐκ ὁ οἶνος, ἀλλ' ἡ ἀκολασία τῶν ἀπολαυόντων κακῶς. Εἰπὲ τοίνυν, μὴ ἔστω μέθη, μὴ ἔστω τρυφή. Εἰ δὲ λέγεις, μὴ ἔστω οἶνος, ἐρεῖς κατὰ μικρὸν προβαίνων, μὴ ἔστω σίδηρος διὰ τοὺς ἀνδροφόνους· μὴ ἔστω νὺξ, διὰ τοὺς κλέπτας· μὴ ἔστω φῶς, διὰ τοὺς συκοφάντας· μὴ ἔστω γυνὴ, διὰ τὰς πορνείας· καὶ πάντα ἁπλῶς ἀναιρήσεις τὰ πράγματα. μὴ τοίνυν τὸν οἶνον διάβαλλε, ἀλλὰ τὴν μέθην, καὶ τὸν κακῶς τῷ καλῷ χρησάμενον· καὶ λαβὼν τοῦτον αὐτὸν νήφοντα, ὑπόγραψον πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀσχημοσύνην, καὶ εἰπὲ πρὸς αὐτόν· οἶνος ἐδόθη, ἵνα εὐφραινώμεθα, οὐχ ἵνα ἀσχημονῶμεν· ἵνα γελῶμεν, οὐχ ἵνα γελώμεθα· ἵνα ὑγιαίνωμεν, οὐχ ἵνα νοσῶμεν· ἵνα ἀσθένειαν σώματος διορθῶμεθα, οὐχ ἵνα ψυχῆς ἰσχὺν καταβάλλωμεν. ἐτίμησέ σε ὁ Θεὸς τῷ δώρῳ, τί σαυτὸν ὑβρίζεις τῇ ἀμετρίᾳ; Εἰ γὰρ ὁ ἅγιος ἐκεῖνος Τιμόθεος καὶ νόσῳ κατεχόμενος, καὶ ἐπαλλήλους ἀρρωστίας ὑπομένων, οὐ μετέλαβεν οἴνου, ἕως ἂν ἐπέτρεψεν ὁ διδάσκαλος· τίνα ἂν σχοίημεν συγγνώμην ἡμεῖς ἐν ὑγείᾳ μεθύοντες;

α. Τιμ. ε. κγ.

ἐκείνῳ μὲν γὰρ ἔλεγεν, Οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας· ἡμῶν δὲ ἑκάστῳ [τῶν μεθυόντων] ἐρεῖ, οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὰς πορνείας, διὰ τὰς πυκνάς σου αἰσχρολογίας, καὶ τὰς ἑτέρας ἐπιθυμίας τὰς πονηρὰς, ἃς ἡ μέθη τίκτειν εἴωθεν.

Ψαλ. ργ. ιε.

οἶνος εἰς εὐφροσύνην ἐδόθη· Οἶνος γὰρ, φησιν, εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου· ὑμεῖς δὲ καὶ ταύτην αὐτοῦ λυμαίνεσθε τὴν ἀρετήν. ποία γὰρ εὐφροσύνη τὸ μὴ εἶναι ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἀλγηδόνας μυρίας ἔχειν, καὶ πάντα ὁρᾶν περιφερόμενα, καὶ σκότῳ δεινῷ κατέχεσθαι, καὶ κατὰ τοὺς πυρέττοντας δεῖσθαι τῶν ἐλαίῳ καταβρεχόντων τὰς κεφαλάς· καὶ τὰς ἡμέρας νύκτας ἐργάζεσθαι, καὶ τὸ φῶς σκότος, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἀνεῳγμένων μηδὲ τὰ ἐν ποσὶ βλέπειν, καὶ τοῖς τοσούτοις καὶ τοιούτοις ἑαυτοὺς περιπείρειν κακοῖς;

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Τοῖς γὰρ ἐν μέθῃ καὶ ἀκολασίᾳ βιοῦσιν ἡ ἡμέρα πρὸς τὸ τῆς νυκτὸς μεταστρέφεται σκότος, οὐ τοῦ ἡλίου σβεννυμένου, Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς ἑξαημ.

ἀλλὰ τῆς ἐκείνων διανοίας σκοτιζομένης τῇ μέθῃ. Οἱ τῇ μέθῃ ἑαυτοὺς ἐκδιδόντες ὅσῳ ἂν ἐκχέωσιν ἑαυτοῖς τὸν ἄκρατον, τοσούτῳ μᾶλλον πρὸς τὸ δίψος ἐκκαίονται, καὶ ἡ μετάληψις ἀεὶ ὑπέκκαυμα τῆς δίψης γίνεται· καὶ τὰ μὲν τῆς ἡδονῆς ἀμαυροῦται λοιπόν, τὸ δὲ δίψος ἀκατάπαυστον γεγονός, εἰς αὐτὸν τὸν κρημνὸν τῆς μέθης κατάγει τοὺς ὑπ' αὐτῆς αἰχμαλώτους γεγενημένους.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγ.

Ἐντεῦθεν μάλιστα ἄν τις ἐκπλαγείη τῆς ἀνοίας τοὺς τῇ μέθῃ προσηλωμένους, ὅτι οὐδὲ ὅσην ἐπὶ τῶν ἀσκῶν ἔχουσιν ἕτεροι τὴν φειδώ, τοσαύτην ἐφ' ἑαυτῶν ἐπιδείκνυσθαι θέλουσιν οὗτοι. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ οἱ τῶν οἴνων πρᾶται οὐκ ἐῶσι πλέον τοῦ δέοντος ἐμβαλεῖν, ὥστε μὴ διαρραγῆναι· τὴν δὲ ἀθλίαν οὗτοι γαστέρα οὐδὲ ταύτης ἀξιοῦσι τῆς προνοίας, ἀλλ' ἐπειδὰν αὐτὴν ἐμπλήσωσι καὶ διαρρήξωσι μέχρι τῶν ὤτων, μέχρι τῶν ῥινῶν, μέχρι τῆς φάρυγγος αὐτῆς πληροῦσιν ἅπαντα, πολλὴν ἐντεῦθεν τῷ πνεύματι, τῇ τὸ ζῶον οἰκονομούσῃ δυνάμει, κατασκευάζοντες τὴν στενοχωρίαν. μὴ γὰρ διὰ τοῦτό σοι γέγονε φάρυγξ, ἵνα μέχρι τοῦ στόματος ἄνω σεσηπότος οἴνου, καὶ τῆς ἄλλης αὐτὸν ἀποπληρώσῃς διαφθορᾶς; οὐ διὰ τοῦτο· ἀλλ' ἵνα τὰς ἱερὰς ἀναπέμπῃς εὐχὰς τῷ Θεῷ, καὶ τοὺς θείους ἀναγινώσκῃς νόμους, καὶ τοῖς πλησίον τὰ συμφέροντα συμβουλεύῃς.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγ.

Οὐδὲ γὰρ οὕτω τὰ σφόδρα τῶν ποταμίων ῥευμάτων τὰς ὄχθας εἴωθε διατρώγειν καὶ ποιεῖν ὑφιζάνειν, ὡς τρυφὴ καὶ σπατάλη τὰ τῆς ὑγιείας ἡμῶν ἐρείσματα πάντα ὑποσύρει ῥᾳδίως. ὅταν γὰρ παρίῃ μετὰ ῥύμης τὰ βρώματα, τὸ ἰσχυρὸν ἀποξέει τοῦ σώματος, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἀνδρεῖον κατασύρει καὶ χαυνοῖ. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τῷ τρυφῶντι τὸ δεινόν, ὅτι διασπᾶται, καὶ τὴν γαστέρα τὴν ἑαυτοῦ διαρρήγνυσι, καὶ τὴν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς ὑγίειαν ὑποτέμνεται· ἀλλ' ὅτι ταχέως παραρρεῖ καὶ παρατρέχει, καὶ μέχρι μιᾶς ἡμέρας τὴν ἐκ τούτων ἐγγινομένην αὐτῷ χορηγίαν κατασχεῖν οὐ δύναται, ἀλλὰ διαπνευσθείσης ἐκείνης, ἕτερα ἐπεμβάλλειν ἀναγκάζεται πάλιν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς ἑξαημ.

Οὐ τοίνυν τὸ φαγεῖν κακόν, μὴ γένοιτο· ἀλλ' ἡ ἀδηφαγία, καὶ τὸ ὑπὲρ τὴν χρείαν ἐμπίπλασθαι, καὶ διαρρήγνυσθαι τὴν γαστέρα. ὥσπερ οὐδὲ τὸ οἴνου συμμέτρου μεταλαβεῖν πονηρόν, ἀλλὰ τὸ μέθῃ ἑαυτὸν ἐκδοῦναι, καὶ τῶν λογισμῶν τὸ κριτήριον παρατρέψαι διὰ τῆς ἀμετρίας. σώματι γὰρ τοιούτῳ συνέπλεξεν ἡμᾶς ὁ δεσπότης, ὃ μὴ δυνατὸν ἑτέρως συνεστάναι, εἰ μὴ τροφῆς μεταλάβοι· μόνον τὰ τῆς ἀμετρίας ἐκκοπτέσθω. τοῦτο γὰρ ἡμῖν καὶ πρὸς τὴν ὑγίειαν ταύτην καὶ εὐεξίαν τὰ μέγιστα συμβάλλεται. ἢ οὐχ ὁρᾶτε καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπὸ τῶν πολυτελῶν τραπεζῶν, καὶ τῆς ἀμέτρου ἀδηφαγίας τὰ μυρία ἐπαγόμενα νοσήματα; πόθεν ποδαλγίαι; πόθεν καρηβαρίαι; πόθεν ὁ τῶν χυμῶν τῶν διεφθαρμένων πλεονασμός; πόθεν τὰ ἄλλα μυρία νοσήματα; οὐκ ἀπὸ τῆς ἀμετρίας, καὶ τοῦ πλέον τοῦ δέοντος ἐκχέειν ἑαυτοῖς τὸν ἄκρατον; καθάπερ γὰρ πλοῖον ὑπέραντλον γενόμενον, ταχέως καταβαπτίζεται καὶ ὑποβρύχιον γίνεται· οὕτω καὶ ἄνθρωπος, ὅταν τῇ ἀδηφαγίᾳ καὶ μέθῃ ἑαυτὸν ἐκδῷ, κατὰ κρημνῶν ἄπεισι, καὶ ὑποβρύχιον ἐργάζεται τὸν λογισμόν, καὶ κεῖται λοιπὸν καθάπερ νεκρὸς ἔμψυχος, πρὸς μὲν τὰ κακὰ πολλάκις ἐνεργεῖν δυνάμενος, πρὸς δὲ τὰ ἀγαθὰ ἅπαντα οὐδὲν ἄμεινον τῶν νεκρῶν διακείμενος. τοσοῦτόν ἐστιν ἡ μέθη δεινόν, ὡς καὶ τὰς αἰσθήσεις πηρῶσαι δύνασθαι, καὶ τὸν λογικὸν ἄνθρωπον, καὶ τὴν κατὰ πάντων ἀρχὴν ἀναδεδεγμένον, καθάπερ νεκρὸν ἀνενέργητον, δεσμοῖς τισιν ἀλύτοις πεδήσασα, κεῖσθαι παρασκευάζει· μᾶλλον δὲ καὶ νεκροῦ χεῖρον. ὁ μὲν γὰρ καὶ πρὸς τὰ καλὰ καὶ πρὸς τὰ κακὰ ἀνενέργητος· οὗτος δὲ κοινὸς ἅπασι γέλως πρόκειται. οἱ μὲν γὰρ φίλοι, οἰκείαν τὴν αἰσχύνην λογιζόμενοι, ἐγκαλύπτονται καὶ αἰσχύνονται· οἱ δὲ ἐχθροὶ ἐφήδονται καὶ κωμῳδοῦσι καὶ ἐπιγελῶνται, μονονουχὶ ταῦτα λέγοντες τὰ ῥήματα· τοῦτον δεῖ ὅλως ζῆν; τοῦτον δεῖ ἀναπνεῖν τὸν ἀέρα; τὸ βόσκημα, τὸν χοῖρον, καὶ τὰ ἔτι τούτων χαλεπώτερα φθεγγόμενοι. ἅπερ φεύγοντες, ἀγαπητοί, ὅση δύναμις, τοσούτοις σιτίοις σπουδάσωμεν, ὃ καὶ ἡδονὴν ἔχει τὴν ὄντως ἡδονήν, καὶ θρέψαι δύναται τὸ σῶμα, καὶ εὔτακτον ἡμῖν καὶ εὐάρμοστον πρὸς τὰς ἐνεργείας παρασχεῖν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ· ἵνα καὶ τὸν παρόντα βίον εὐημέρως διανύσωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτευξώμεθα ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΙΝ.

Λογ. ια.

Η Πασῶν τῶν ἑορτῶν ἐπιδήμησιν ἑορτή, καὶ τὴν οἰκουμένην εὐφροσύνης ἐπλήρωσεν· ἑορτὴ ἡ τῶν καλῶν ἁπάντων ἀκρόπολις, ἡ πηγὴ καὶ ῥίζα τῶν πάντων ἡμῖν ἀγαθῶν, δι᾽ ἧς ὁ οὐρανὸς ἀνεῴχθη, πνεῦμα κατεπέμφθη, τὸ μεσότοιχον ἀνῃρέθη, ὁ φραγμὸς ἐλύθη, τὰ διεστῶτα ἡνώθη, τὸ σκότος ἐσβέσθη, τὸ φῶς ἔλαμψεν, οὐρανὸς ἐδέξατο τὴν φύσιν τὴν ἀπὸ γῆς, γῆ τὸν ἐπὶ τῶν χερουβὶμ καθήμενον· οἱ δοῦλοι γεγόνασιν ἐλεύθεροι, οἱ ἐχθροὶ, υἱοί· οἱ ἀλλότριοι, κληρονόμοι. δι᾽ αὐτῆς ἡ χρονία ἔχθρα κατελύθη καὶ ὁ μακρὸς πόλεμος, καὶ ἡ πάλαι ποθουμένη καὶ ἀγγέλοις καὶ δικαίοις παραγέγονεν εἰρήνη. καὶ βοᾷ Παῦλος λέγων· Χριστός ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ. Εφ. β. ιδ. δι᾽ αὐτῆς τὸ τρόπαιον ἔστη τοῦ σταυροῦ τὸ λαμπρὸν καὶ περιφανές, τὰ λάφυρα τοῦ Χριστοῦ, τὰ ἀκροθίνια τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας, τὰ σκῦλα τοῦ βασιλέως ἡμῶν. τί ποτ᾽ οὖν τῆς ἑορτῆς ταύτης ἴσον γένοιτ᾽ ἄν; Θεὸς ἐπὶ γῆς, ἄνθρωπος ἐν οὐρανῷ, ἄγγελοι συγχορεύουσιν ἀνθρώποις, ἄνθρωποι τοῖς ἀγγέλοις κοινωνοῦσι καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς ἄνω δυνάμεσι· δαίμονες δραπετεύουσι, θάνατος λέλυται, παράδεισος ἀνέῳκται, κατάρα ἠφάνισται, ἁμαρτία ἐκποδὼν γεγένηται, πλάνη ἀπελήλαται, ἀλήθεια ἐπανῆλθε, καὶ ἡ φύσις, δι᾽ ἣν ἐφύλαττε τὸν παράδεισον τὰ χερουβίμ, τῷ Θεῷ ἥνωται σήμερον. μὴ οὖν ἀπορίᾳ συνέχου ταῦτα ἀκούων. τὸ γὰρ ἐκπλήξεως γέμον, καὶ ὑπὲρ ἐλπίδα καὶ προσδοκίαν ἅπασαν, ἄνθρωπον γενέσθαι Θεόν· τούτου δὲ γενομένου, τὰ μετὰ ταῦτα ἅπαντα κατὰ λόγον καὶ ἀκολουθίαν ἕπεται. οὐδὲ γὰρ εἰκῆ καὶ μάτην τοσοῦτον ἑαυτὸν ἐταπείνωσεν, εἰ μὴ ἔμελλεν ἡμᾶς ἀνυψοῦν. ἐγεννήθη τοίνυν κατὰ σάρκα, ἵνα γεννηθῇς κατὰ πνεῦμα· ἐγεννήθη ἐκ γυναικός, ἵνα παύσῃ γυναικὸς ὢν υἱός· ἠνέσχετο πατέρα αὐτοῦ γενέσθαι δοῦλον, ἵνα σὲ τῷ δούλῳ πατέρα ποιήσῃ τὸν δεσπότην. οὐκοῦν ἀγαλλιασώμεθα καὶ σκιρτήσωμεν ἅπαντες ἐν τοῖς ἡμετέροις ἀγαθοῖς εὐφραινόμενοι. Εἰ γὰρ ὁ πατριάρχης Ἀβραὰμ ἠγαλλιάσατο ἰδεῖν τὴν ἡμέραν Κυρίου, καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη· Ιωαν. η. ξϛ. πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς Θεὸν ἐν σπαργάνοις ὁρῶντας, τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο καὶ παράδοξον θέαμα, χαίρειν καὶ ἀγάλλεσθαι χρή, καὶ θαυμάζειν καὶ ἐκπλήττεσθαι τῆς τοσαύτης αὐτοῦ εὐεργεσίας τὸ μέγεθος. ἀλλὰ πῶς τοῦτο γέγονε τὸ θαυμαστὸν καὶ μέγα; πῶς ἡμεῖς οἱ προσκεκρουκότες, οἱ τῆς γῆς ἀνάξιοι φανέντες, καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς κάτωθεν ἐκπεσόντες, πρὸς τοσοῦτον ὕψος ἀνήχθημεν; πῶς ὁ πόλεμος κατελύθη; πῶς ἡ ὀργὴ ἀνῃρέθη; πῶς; τοῦτο γάρ ἐστι τὸ θαυμαστὸν καὶ ἐκπλήξεως γέμον, ὅτι οὐχ ἡμῶν τῶν προσκεκρουκότων προσδραμόντων, οὐ τῶν ἐχθρῶν καὶ πολεμίων καταβληθέντων, ἀλλ᾽ αὐτοῦ τοῦ δικαίως ἀγανακτοῦντος παρακαλέσαντος ἡμᾶς, οὕτως εἰρήνη γέγονεν. Ὑπὲρ Χριστοῦ γὰρ πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι᾽ ἡμῶν. β. Κορ. ε κ. τί τοῦτο; αὐτὸς ὕβρισται, καὶ αὐτὸς παρακαλεῖ; ναί, φησιν· ἀγαθὸς γάρ ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο παρακαλεῖ. καί, εἰ βούλεσθε, ἀνωτέρω τὸν λόγον ἀναγαγόντες πειρασόμεθα δεῖξαι, ὅτι καὶ μηδενὸς προϋπηργμένου τῷ ἀνθρώπῳ κατορθώματος, δι᾽ ἀγαθότητα μόνην, καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα αὐτῷ ἐδωρήσατο. ἀλλὰ προσέχετε μετὰ ἀκριβείας. πρὶν τοὺς ἀγγέλους γενέσθαι, καὶ τὰς ἄλλας δυνάμεις τὰς ἐν οὐρανοῖς, ἦν ὁ Θεός, ἀρχὴν οὐδέποτε τοῦ εἶναι λαβών, ἀνενδεὴς δὲ ὢν ἀεί. τοιοῦτον γὰρ τὸ θεῖον. ἐποίησεν ἀγγέλους, ἀρχαγγέλους, καὶ ἄλλας τῶν ἀσωμάτων οὐσίας· ἐποίησε δὲ δι᾽ ἕτερον μὲν οὐδὲν, δι' ἀγαθότητα δὲ μόνην. ὧν γὰρ τῆς θεραπείας οὐκ ἔχρῃζε, τούτων οὐδ' ἂν δημιουργὸς ἐγένετο, μὴ σφόδρα ὢν ἀγαθός. μετὰ δὲ τὴν τούτων δημιουργίαν ποιεῖ καὶ τὸν ἄνθρωπον διὰ τὴν αὐτὴν ταύτην πάλιν αἰτίαν, καὶ τὸν κόσμον ἅπαντα τοῦτον, καὶ μυρίων αὐτὸν ἐμπλήσας ἀγαθῶν, τὸν μικρὸν ἐκεῖνον καὶ εὐτελῆ τοῖς τοσούτοις ἔργοις ἐπέστησε, τοῦτο αὐτὸν ἀποφήνας ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπερ ἐστὶν αὐτὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ποιήσας δὲ αὐτὸν, καὶ ἐν τοσαύτῃ καταστήσας τιμῇ, καθάπερ βασίλεια βασιλεῖ, τὸ κάλλιστον τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἀπέταξε τὸν παράδεισον. οὐ τούτῳ δὲ μόνον αὐτὸν ἀπεσέμνυνεν, ἀλλὰ καὶ λόγον μόνῳ τῶν πάντων ἐχαρίσατο, καὶ τῆς αὐτοῦ γνώσεως κατηξίωσε, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ὁμιλίας ἀπολαύειν ἔδωκεν, ὡς ἀπολαύειν ἐκείνῳ δυνατὸν ἦν, καὶ ἀθανασίαν παρέξειν ὑπέσχετο, καὶ πολλῆς τῆς σοφίας ἐνέπλησε, καὶ πνευματικὴν χάριν ἐνέθηκεν, ὡς καὶ προφητεῦσαί τινα. τί οὖν μετὰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἀγαθά; πιστότερον τοῦ ταῦτα δωρησαμένου τὸν ἐχθρὸν ἐνόμισε, καὶ τῆς ἐντολῆς τοῦ ποιήσαντος ἀλογήσας, προετίμησε τὴν ἀπάτην τοῦ παντελῶς αὐτὸν ἀφανίσαι σπουδάσαντος. ἆρ' οὖν ἐξήλειψεν αὐτὸν ὁ Θεὸς, τοσαύτην ἀγνωμοσύνην ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀπ' αὐτῆς εἰπεῖν γραμμῆς ἐπιδειξάμενον, ὅπερ κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον ἀκόλουθον ἦν; οὐδαμῶς, ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ παραπεπτωκότος ἐφρόντισεν, ἢ πρότερον. μετὰ ταῦτα τοῦ γένους ἡμῶν κακῶς πράττοντος, ὡς κινδυνεῦσαι καὶ τῆς γῆς αὐτῆς ἐκπεσεῖν, οὐκ ἀπεβάλετο, ἀλλὰ τοσοῦτον τῶν προσκεκρουκότων ἐκήδετο, ὡς καὶ ἀπολογεῖσθαι τῷ δούλῳ τὸν Κύριον, καὶ ὡς ὁμοτίμῳ φίλῳ διαλέγεσθαι καὶ λέγειν τὰς αἰτίας τῆς μελλούσης ἀπωλείας ἔσεσθαι. εἶτα νόμον ἔδωκεν εἰς βοήθειαν, προφήτας ἔπεμψε, περὶ τῶν πρακτέων εἰσηγουμένους· ὕστερον, αὐτὸν ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, γενόμενον ἐκ γυναικὸς, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν. ὅθεν καὶ ὁ προφήτης τὴν πολλὴν αὐτοῦ περὶ τὴν οἰκουμένην κηδεμονίαν ἐκπληττόμενος, ἀνεβόησε μέγα καὶ λαμπρὸν οὕτω λέγων· Ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη. καὶ γὰρ σφόδρα παράδοξον ἀκοῦσαι, ὅτι Θεὸς ὁ ἀπόρρητος καὶ ἀνέκφραστος καὶ ἀπερινόητος, καὶ τῷ πατρὶ ἴσος, καὶ γνήσιος υἱὸς τοῦ ἀνάρχου Θεοῦ, διὰ μήτρας ἦλθε παρθενικῆς, καὶ γεννηθῆναι ἐκ γυναικὸς κατεδέξατο· ὃς οὐ πρότερον ἀπέστη πάντα ποιῶν καὶ πραγματευόμενος, ἕως τοὺς πολεμίους ἡμᾶς καὶ ἐχθροὺς ἀνήγαγεν αὐτῷ τῷ Θεῷ, καὶ φίλους ἐποίησε. καὶ καθάπερ τις ἐν μεταιχμίῳ στὰς, δύο τινῶν ἀλλήλων διεστηκότων, ἀμφοτέρας ἁπλώσας τὰς χεῖρας ἑκατέρωθεν λαβὼν συνάπτει· οὕτω καὶ αὐτὸς ἐποίησε, τὴν θείαν φύσιν τῇ ἀνθρωπίνῃ, τὰ αὐτοῦ τοῖς ἡμετέροις. εἶδες ἀγαθότητος ὑπερβολήν; αὐτὸς ὁ ὑβρισμένος καὶ παρεκάλεσε, καθάπερ ἔφθην εἰπὼν, καὶ τὴν καταλλαγὴν εἰργάσατο. ὅρα λοιπὸν πῶς καὶ τὸν τύραννον, οἷα βασιλεὺς τὴν ἁλουργίδα ἀφεὶς καὶ τὸ διάδημα, στρατιώτου σχῆμα ὑπεδύετο πολλάκις, ἵνα μὴ γνώριμος γενόμενος, ἐφ' ἑαυτὸν ἑλκύσῃ τοὺς πολεμίους. ἐνταῦθα δὲ τοὐναντίον· ἐν τῷ ἡμετέρῳ σχήματι ἦλθεν ὁ Χριστὸς, ἵνα μὴ γνώριμος γενόμενος, φυγεῖν παρασκευάσῃ τὴν πρὸς αὐτὸν συμπλοκὴν τὸν πολέμιον, καὶ τοὺς οἰκείους διαταράξῃ πάντας. σῶσαι γὰρ, οὐκ ἐκπλῆξαι ἐσπούδασε. καὶ τίνος ἕνεκεν ἡ τοιαύτη καταλλαγή, φησιν, οὐχὶ διά τινος τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων, ἢ δι' ἀνθρώπου ψιλοῦ, ἀλλὰ διὰ τῆς τοῦ λόγου κενώσεως γέγονεν; ἐπειδὴ, εἰ δι' ἑτέρου τινὸς ἐδικαίου τὴν κοινὴν τοῦ γένους σωτηρίαν ἡμᾶς δέξασθαι, οὐκ ἂν τὸ περὶ ἡμᾶς αὐτοῦ προνοίας τὸ μέγεθος ἐγνωρίζομεν, ἀλλὰ καὶ τὸ παρὰ πάντα τὸν αἰῶνα θαυμαζόμενον, εἰς εὐτελῆ καὶ οὐδὲν ἀληθῶς θαῦμα παρέχουσαν πρᾶξιν ἐξέπιπτεν ἄν. κτίσεως γὰρ κτίσει συνούσης καὶ προσλαμβανούσης τὸ ὁμόδουλον, οὐδὲν οὔτε τῶν ἀπορρήτων πρέπεται, οὔτε τῶν παραδόξων ἔχει τὴν ἔκπληξιν. ἄλλως δὲ, Θεοῦ καὶ θεῖον ἔργον πῶς ἂν ἦν ἀνθρώπῳ δυνατὸν διαπράξασθαι; εἰ δὲ καὶ ἐγένετο, ὅπερ οὐχ οἷόν τε, θᾶττον ἂν τὸ πτῶμα καὶ ῥᾳδίως ἢ πρὸς ἑαυτὸν ἐπανέστρεφεν, ἢ πρὸς τὸ χεῖρον ηὐξάνετο. εἰ γὰρ Μωϋσέα, καθ' οὗ πολλάκις ἐγόγγυζον, καὶ τὴν ἄνωθεν δι' αὐτοῦ

κατιοῦσαν

Βαρυχ. ϛ. κγ.

ἴσ. ὁρᾶν τὸν βασιλέα

κατιοῦσαν σωτηρίαν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ κακῶν ἐποιοῦντο χαριστήρια, ὅμως Θεὸν ἀνειπεῖν μετὰ θανάτου ἐμελέτησαν, ὡς διὰ ταύτην αὐτὴν τὴν αἰτίαν, καθώς φασί τινες, καὶ ὁ τούτου τάφος ὀφθαλμοῖς Ἰουδαίων μέχρι νῦν ἀθέατός τε καὶ ἀνεπίγνωστος ἔμεινε· πῶς οὐκ ἂν τῆς μείζονος ἀπαλλάξαντα τυραννίδος, εἰ καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως ἠδέσαι, οὐ Θεὸν ἂν ἠγόρευσαν; τοῦτο δὲ δῆλον, ὡς οὐκ ἦν τοῦ πτώματος ἔγερσις, ἀλλὰ χαλεπωτέρα καὶ ἀδιόρθωτος ἔκπτωσις. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ ἑτέραν αἰτίαν ἐστὶν εἰπεῖν, δι' ἣν μάλιστα εἴπερ ἄγγελος, ἢ ψιλὸς ἄνθρωπος ἀνασώσασθαι ἡμᾶς τοῦ πτώματος παρεβέβλητο, οὐχὶ σωτηρίας μᾶλλον ἀπηλαύομεν, ἀλλὰ ἂν τοῦ καλλίστου καὶ τιμιωτάτου τῆς ἀνεκφράστου δόξης τὸ γένος κατέπιπτε. ποίαν δὴ ταύτην; ὅπερ οὐκ ἦν ἡμῖν δυνατὸν οὐδ' ἑτέρως τυχεῖν, οἷς νῦν, τοῦ λόγου σαρκωθέντος, ἐντρυφῶμεν καὶ ἀπολαύομεν. πῶς γὰρ ἂν τῷ ἡμετέρῳ γένει ἐνεχαρίσθη, ἀνθρωπίνης φύσεως ἢ ἀγγελικῆς τὴν περὶ ἡμᾶς οἰκονομίαν ὑπερχομένης, ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς ἱδρυνθῆναι, καὶ πάσης ἀγγελικῆς καὶ ἀρχαγγέλων παραστασίας ὑπεράνω γενέσθαι, καὶ τιμῆς καὶ δόξης ἀπολαῦσαι τοσαύτης καὶ τηλικαύτης, ὡς καὶ αὐτῶν τῶν ἄνω δυνάμεων καὶ ἐγγυτάτω Θεοῦ ἑστηκότων, ἐπιθυμούντων μὲν εἰς τὴν ἡμετέραν δόξαν, ἧς διὰ τοῦ φυράματος ἀπολαύομεν, παρακύψαι, μείζονα δὲ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιθυμίας εὑρισκόντων. ταύτης δὲ τῆς μακαρίας λήξεως τὸ ἀνθρώπινον γένος τὴν στέρησιν ὑπομένοντος, ἅτε δὴ μηδὲ τοῦ φυράματος ἡμῶν δι' ἀνθρωπίνης ἢ ἀγγελικῆς ἑνώσεως, τῆς δόξης, ἐν ᾗ νῦν ἐκλάμπει, τὴν ἀπόλαυσιν παρεστηκότος, μηδὲ πρὸς τὴν τοιαύτην ἡμῶν ἀναδραμόντων ἰσχὺν καὶ ῥώμην καὶ τῆς τιμῆς τὸ ἐξαίρετον; τίνα ἂν παρῆκεν ὁ ἐχθρὸς καθ' ἡμῶν τόλμαν; τίνας δὲ οὐκ ἂν ἐκίνει μηχανάς, δι' ὧν πάλιν ἐλπίδας ἔτρεφεν ὑποχείριον λαβεῖν τὸ γένος, καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ καθελκῦσαι τυραννίδα; κατὰ τίνων δὲ τὸ κράτος ἀναλαβεῖν οὐκ ἐπήρθη, καὶ τὸ φρύαγμα τοῦ προτέρου μεῖζον οὐκ ἂν ἐπεδείκνυ, καὶ τὸν οὐρανὸν αὐτὸν πολυπραγμονεῖν οὐχ ἡγεῖτο τολμῶν; ἀλλὰ γοῦν ταῦτα καὶ πολλὰ τοιαῦτα ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος καὶ υἱὸς καὶ Θεὸς ἀληθινός, καὶ οὐχ ἕτερός τις, τὴν ἡμετέραν ἀναλαβόμενος σάρκα, τὴν κοινὴν τοῦ γένους σωτηρίαν ἀπειργάσατο. καὶ μηδεὶς ἐγκαλείτω ἡμῖν ἀνάξια τοῦ Θεοῦ λέγειν, ὅτι ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ναὸν ἑαυτῷ κατασκευάσας ὁ Θεὸς ζῶντα ἐν τῇ παρθενικῇ μήτρᾳ, δι' ἐκείνου τὴν τῶν οὐρανῶν πολιτείαν εἰς τὸν βίον εἰσήγαγε τὸν ἡμέτερον. ποία γὰρ ἂν καὶ βλάβη γένοιτο τῷ Θεῷ ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ταύτης; οὐχ ὁρᾷς τουτονὶ τὸν ἥλιον τὸν ἐν σώματι αἰσθητὸν καὶ φθαρτὸν καὶ ἐπίκηρον, κἂν ἕλμινθες ἀποπνίγωνται, βορβόροις προσομιλοῦντα, καὶ πολλοῖς ἄλλοις τοιούτοις πράγμασι, καὶ μηδὲ τὸ τυχὸν τῆς κακίας προσλαμβανόμενον; τοὐναντίον δέ, καὶ τὴν δυσώδη καταξηραίνει ὀσμὴν τῇ τῆς ἀκτῖνος προσβολῇ. ἢ οὐδὲ τῷ φθαρτῷ τούτῳ στοιχείῳ ἴσον δίδως ἐνεργῆσαι τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ παῖδα ἐπὶ τῆς ἡμετέρας σαρκός, ὡς μὴ μόνον ἐξ αὐτῆς μὴ μολυνθῆναι, ἀλλ' αὐτὴν ταύτην καὶ καθαρωτέραν καὶ ἁγιωτέραν ἐργάσασθαι; καὶ σὺ μὲν εἰς ξύλα καὶ λίθους καὶ εἰς ἔτι τούτων ἀτιμότερα τοῦ Θεοῦ κατάγειν τολμῶν τὴν οὐσίαν, οὐ φρίττεις, ἡμῖν δὲ ἐγκαλεῖς καὶ λέγεις, ὅτι ἀπρεπὲς Θεῷ σῶμα οἰκῆσαι καθαρὸν καὶ ἄμωμον, καὶ δι' αὐτοῦ τὴν οἰκουμένην διορθώσασθαι; εἰ γὰρ αἰσχρὸν Θεῷ ἐνανθρωπῆσαι, ὡς σὺ φῄς, πολλῷ μᾶλλον ἐν λίθῳ καὶ ξύλῳ, ὅσον λίθος καὶ ξύλον ἀτιμότερον ἀνθρώπου· εἰ μὴ ἄρα καὶ τῶν αἰσθητῶν τούτων ὑλῶν εὐτελέστερον τὸ γένος ἡμῶν εἶναι σοι δοκεῖ. ἀλλ' ὁ μὲν περὶ τῶν τοιούτων λόγος εἰς ἕτερον ἡμῖν ὑπερκείσθω καιρόν· ἀναγκαῖον δὲ ἐπ' αὐτὴν τὴν τῶν εὐαγγελίου ῥημάτων τὸν λόγον ἀναγαγεῖν. φησὶ γάρ· Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν. ποίαν μοι γέννησιν λέγεις; τὴν ἔνσαρκον δηλονότι. Περὶ γὰρ τῆς ἀνάρχου γεννήσεως οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ παῖς, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρός. πῶς οὖν ἐστιν ἡ κατὰ σάρκα τοῦ Χριστοῦ γέννησις; Μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. παρατηρητέον δέ, ὅτι

οὐκ

τῆς καλλί-
ς καὶ τιμιω-
της, τῆς ἀ-
κφράστου δό-
ς τὸ γένος
ἡμέτερον
πέπτωκε.

Ματθ. α. ιη.
Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ. ὁμιλ. δ.

Οὐκ εἶπε, μνηστευθείσης τῆς παρθένου, ἀλλ' ἁπλῶς, μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ. τοῦτο δὲ ἐποίει, ὥστε εὐπαράδεκτον γενέσθαι τὸν λόγον, καὶ μὴ καταπλῆξαι τῇ τοῦ παραδόξου πράγματος ἐπαγωγῇ λέγων· ὅτι πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. τίνος δὲ χάριν οὐ πρὸ τῆς μνηστείας αὐτὴν ἔλαβε καὶ ἐκύησεν; ἵνα συσκιάσῃ τὸ γινόμενον τέως, καὶ ἵνα πᾶσαν πονηρὰν διαφύγῃ ἡ παρθένος ὑπόνοιαν. τοῦ γὰρ ὀφείλοντος ζηλοτυπεῖν μνηστῆρος, οὐ μόνον οὐ θριαμβεύοντος αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ δεχομένου καὶ θεραπεύοντος μετὰ κύησιν, εὔδηλον τοῦτο πᾶσι ποιεῖ, ὡς ὅτιπερ πεισθέντος αὐτοῦ ἐκ πνεύματος ἁγίου τὴν ἐνέργειαν εἶναι τοῦ γεγενημένου, κατέσχε καὶ ἐξυπηρέτησεν. ὅπερ δὲ ἐπὶ τῶν παραδόξων πραγμάτων εἴωθε λέγεσθαι, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα δηλῶν φησιν, ὅτι εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. ἀκούσας δὲ ὅτι ἐκ πνεύματος ἁγίου, μηδὲν ἕτερον περιεργάζου· οἷον, πῶς ὁ ἄπειρος ἐν μήτρᾳ ἐστί; πῶς ὁ πάντα συνέχων κυοφορεῖται ὑπὸ γυναικός; πῶς τίκτει ἡ παρθένος, καὶ μένει παρθένος; πῶς ἔπλασε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸν ναὸν ἐκεῖνον; καὶ ὅσα τοιαῦτα. καὶ γὰρ δύναμις ὑψίστου ἦν ἡ ἐπισκιάσασα τῇ παρθένῳ, καὶ υἱὸς Θεοῦ τὸ γεννώμενον.

Ματθ. α. ιθ.

Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. τοσοῦτον γὰρ ἦν θαυμαστὸς ὁ ἀνὴρ, ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἐκόλασεν, ἀλλ' οὐδὲ εἶπέ τινι, οὐδὲ αὐτῇ τῇ ὑποπτευομένῃ, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸν ἐλογίζετο, οὐχὶ ἐκβαλεῖν, ἀλλὰ ἀπολῦσαι. διὸ καὶ ὅτε εἰς ἀπορίαν τῶν τοιούτων λογισμῶν κατέστη, τότε ἐπέστη ὁ ἄγγελος λύων τὴν ἔριν τῶν λογισμῶν. ὅτι γὰρ διηπορεῖτο, ἐξ ὧν διενοεῖτο, δῆλον. ἐβουλήθη γάρ, φησιν, ἀπολῦσαι αὐτὴν λάθρα· οὐκ ἂν οὔτε λάθρα, οὔτε ὅλως ἐκπέμψαι βουληθεὶς, εἰ νόθου γονῆς τὸν ὄγκον ἐπέπειστο γαστρός, ἀλλὰ καὶ νόμῳ καὶ τιμωρίᾳ δίκαιος ὢν, μάλιστα ἄν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἐπίστευσεν, οὐδὲ ἐκεῖνο πάλιν θείας ἐνεργείας εἶναι τὴν κύησιν. ὑπὲρ ἔννοιαν γὰρ ἀνθρωπίνην τὸ ἔργον ἦν. διὸ καὶ τοῖς λογισμοῖς ἐκυμαίνετο. ὅτε οὖν ἐν τούτοις ἐκλονεῖτο τοῖς διαλογισμοῖς, τότε ἐπέστη ὁ ἄγγελος, καί φησι, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου. τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. ἔδειξεν αὐτὸν δεδοικότα καὶ τρέμοντα μὴ προσκρούσῃ τῷ Θεῷ διὰ τοῦ εἰπεῖν, μὴ φοβηθῇς, ἔνδον δὲ κατέχειν. τοῦτο γάρ ἐστι, τὸ παραλαβεῖν, καὶ μὴ, ὡς ἐνεθυμήθη, ἀπολῦσαι αὐτήν. οὐ μόνον γάρ, φησι, παρανόμου ἀπήλλακται μίξεως, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ φύσιν συνέλαβε. τοῦτο γὰρ δηλοῖ, ὅπερ ἐπήγαγε, λέγων· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου.

ἴσ. λείπει
ἴσ. λείπει

Ἐκ τ. αὐ. κα.

τέξεται δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Μὴ νομίσῃς, φησίν, ἐπειδήπερ εἶπον, ὅτι ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου, ἀλλότριόν σε τῆς διακονίας εἶναι τῆς κατὰ τὴν οἰκονομίαν. σοὶ δίδωμι τὸ ὄνομα ἐπιθεῖναι τῷ τικτομένῳ. εἰ γὰρ καὶ εἰς τὴν γέννησιν οὐδὲν συντελεῖς, ἀλλ' ὅμως σὺ αὐτοῦ καλέσεις τὸ ὄνομα. εἰ γὰρ καὶ μὴ σὸς ὁ τόκος, ἀλλὰ τὰ πατρὸς ἐπιδείξῃ περὶ αὐτὸν, καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ ὀνόματος θέσεως οἰκειῶσαι τῷ τικτομένῳ. οὐκ εἶπε δὲ, τέξεταί σοι υἱόν, ἀλλά, τέξεται. οὐ γὰρ αὐτῷ ἔτικτεν, ἀλλὰ τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ· διὸ καὶ ἐπήγαγεν, αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. εἰπὼν δὲ τὸν λαὸν αὐτοῦ, οὐ περὶ τῶν Ἰουδαίων εἶπε μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἐθνῶν. λαὸς γὰρ αὐτοῦ πάντες οἱ δεχόμενοι τὴν περὶ αὐτοῦ γνῶσιν. καὶ ὅτι ἐν τούτῳ δείκνυται υἱὸς Θεοῦ ὁ τικτόμενος, ἐν τῷ ἀφιέναι ἁμαρτίας. οὐδὲ γὰρ ἀφιέναι ἁμαρτίας, ἑτέρας ἐστὶ δυνάμεως, εἰ μὴ τῆς οὐσίας τῆς θεϊκῆς μόνης.

οἰκου

Ματθ. α. κβ.

τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. ἐβουλόμην ἐνταῦθα παρεῖναι Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας ἅπαντας, καὶ τὸ βιβλίον τοῦτο παρὰ Ἰουδαίων λαβὼν, οὕτως ἀναγνῶναι τὴν προφητείαν. ἴστε γὰρ δήπου τοῦτο, ὅτι καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ πανταχοῦ τότε μάλιστα ἀνύποπτος ἡ μαρτυρία γίνεται, ὅταν παρὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτὴν φέρηται. οὐ γὰρ δήπου πεπλάσθαι παρ' ἡμῶν αὐτὰ δυνήσονται λέγειν, οὐχ ἡμῶν, ἀλλὰ τῶν τὸν Χριστὸν σταυρωσάντων τὰ βιβλία περιεχομένων ἡμῖν

τά

καὶ περὶ τῆς αὐτῆς οἰκονομίας διαλεγόμεθα. ἀλλ' εἰ ἀκούσαιεν, εἴτε μὴ ἀκούσαιεν ὅτι, ἡμεῖς δὲ τὸ ἡμέτερον ποιήσωμεν, καὶ τῆς ἑρμηνείας ἁψόμεθα. ἀλλ', εἰ δοκεῖ, μικρὸν ἄνωθεν τὴν προφητείαν ἀναλαβώμεθα, ἵν' εὐσύνοπτα ὑμῖν τὰ εἰρημένα γένηται. Καὶ προσέθετο Κύριος λαλῆσαι, φησί, τῷ Αχαζ λέγων· αἴτησαι σεαυτῷ σημεῖον παρὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου εἰς βάθος ἢ εἰς ὕψος. καὶ εἶπεν Αχαζ, οὐ μὴ αἰτήσω, οὐδ' οὐ μὴ πειράσω Κύριον. καὶ εἶπεν Ησαΐας, ἀκούσατε δὴ οἶκος Ισραήλ, μὴ μικρὸν ὑμῖν ἀγῶνα παρέχειν ἀνθρώποις; καὶ πῶς Κυρίῳ παρέχετε ἀγῶνα; διὰ τοῦτο δώσει Κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον. ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Εμμανουήλ.

Ἐπειδὴ γὰρ ὁ μὲν προφήτης εἶπεν· αἴτησαι σεαυτῷ σημεῖον, ἐκεῖνος δὲ τὸ σφόδρα πιστὸν ὑποκρινόμενος ἔλεγεν, οὐ μὴ αἰτήσω, οὐδὲ μὴ πειράσω τὸν Κύριον, ὅρα πῶς μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος ἐπάγει τὴν τόλμαν ὁ προφήτης, εἰκότως μετὰ τὴν ἀπόδειξιν βαρυτέραν ποιούμενος τὴν κατηγορίαν. διὰ δὴ τοῦτο ἐκεῖνον μὲν οὐδὲ ἀποκρίσεως ἀξιοῖ· πρὸς δὲ τὸν δῆμον ἀποστρέφεται λέγων· ἀκούσατε οἶκος Δαβίδ, μὴ μικρὸν ὑμῖν ἀγῶνα παρέχειν ἀνθρώποις; καὶ πῶς Κυρίῳ παρέχετε ἀγῶνα; ἀσαφὲς τὸ εἰρημένον· διὸ δεῖ τὴν ῥῆσιν ἀναπτύξαι μετὰ ἀκριβείας. ὃ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· μὴ γὰρ ἐμά ἐστι τὰ ῥήματα, μὴ γὰρ ἐμὴ ἡ ἀπόφασις; εἰ δὲ ἀνθρώποις ἀπιστεῖν ἁπλῶς καὶ ἄνευ λόγου βαρὺ καὶ ἐγκλημάτων ἄξιον, πολλῷ μᾶλλον Θεῷ. τὸ οὖν ἀγῶνα παρέχειν, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ἀπιστεῖν. τοῦτο οὖν, φησί, μικρόν ἐστιν ἔγκλημα; μὴ ἡ τυχοῦσα κατηγορία τὸ ἀνθρώποις ἀπιστεῖν; εἰ δὲ τοῦτο βαρύ, πολλῷ μᾶλλον τῷ Θεῷ. καὶ τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ἵνα μάθωσι πάντες, ὅτι ἀνεξαπάτητος ἔμενεν ὁ προφήτης, οὐκ ἀπὸ τῶν ῥημάτων παραλογιζόμενος τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ Αχαζ φέρων τὴν ψῆφον.

Ἐπειδὴ γὰρ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιεικείας διελέχθη αὐτῷ καὶ τῶν δεινῶν ἀπήλλαξε καὶ θαρρεῖν ἐκέλευσεν ὑπὲρ τῶν παρόντων, καὶ τεκμήρια τούτου παρέσχε, τὸ τὴν βουλὴν ἐξαγγεῖλαι τῶν ἐπιστρατευσάντων, καὶ τὴν προθεσμίαν ἐλέγξαι, καὶ τὴν ἅλωσιν τοῦ Ισραὴλ προειπεῖν τὴν παντελῆ καὶ ὁλόκληρον, καὶ τὸν χρόνον προσθεῖναι, οὐκ ἠρκέσθη τούτοις, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω πρόεισι, καὶ οὐκ ἀναμένει σημεῖον αὐτὸν αἰτῆσαι, ἀλλὰ καὶ μὴ βουλόμενον δι' ὑπερβολὴν ἀπιστίας προτρέπεται· καὶ οὐδὲ ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ κύριον τῆς αἱρέσεως ποιεῖ. οὐδὲ γάρ φησι, τὸ καὶ τὸ σημεῖον, ἀλλ' ὅπου βούλει, φησί, πλούσιος ὁ δεσπότης, παμμεγέθης ἡ δύναμις, ἄφατος ἡ ἐξουσία· ἄν τε ἐκ τῶν οὐρανῶν βουληθῇς, οὐδέν τὸ κωλῦον· ἄν τε ἐκ τῆς γῆς, οὐδὲν τὸ ἐμποδίζον. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ εἰς βάθος, ἢ εἰς ὕψος. ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ οὕτως αὐτὸν ἐπεσπάσατο, οὐδὲ ἐν τούτῳ ἐσίγησεν, ἀλλ' ἔλεγχον ἐπήγαγεν, καὶ τοῦτο ὑπὲρ διορθώσεως τοῦ ἀκούοντος, καὶ τοῦ δεῖξαι ὡς οὐκ ἠπάτησεν οὐδὲ παρελογίσατο, ἀνακαλύπτει προφητείαν ἀπόρρητον, τὴν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς οἰκουμένης ἐσομένην, ἐπὶ διορθώσει τῶν πραγμάτων ἁπάντων· καί φησι τὸ σημεῖον οὐχὶ τῷ Αχαζ δίδοσθαι λοιπόν, ἀλλὰ τῷ κοινῷ τῶν Ιουδαίων δήμῳ. παρὰ μὲν γὰρ τὴν ἀρχὴν πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον ἀπέτεινεν· ἐπειδὴ δὲ ἀνάξιον ἑαυτὸν ἐκεῖνος ἀπέφηνε, τῷ κοινῷ τοῦ λαοῦ διαλέγεται. διὰ τοῦτο γάρ φησι, δώσει, οὐχὶ σοί, ἀλλ' ὑμῖν σημεῖον. ὑμῖν· τίσι; τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ Δαβίδ. καὶ γὰρ ἐκεῖθεν ἐβλάστησε τὸ σημεῖον. τί οὖν τὸ σημεῖόν ἐστιν; ἰδού, ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Εμμανουήλ. παρατηρητέον, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπον, ὅτι οὐ τῷ Αχαζ δίδοται λοιπὸν τὸ σημεῖον. καὶ ὅτι οὐ στοχασμός, αὐτὸς ὁ προφήτης καὶ ἐνεκάλεσε, καὶ κατηγόρησε λέγων· μὴ μικρὸν ὑμῖν ἀγῶνα παρέχειν ἀνθρώποις; καὶ προσέθηκε· διὰ τοῦτο δώσει Κύριος ὑμῖν σημεῖον· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει. εἰ δὲ λέγοιεν οἱ Ιουδαῖοι, ὅτι οὐκ εἶπε παρθένον ὁ προφήτης, ἀλλὰ νεᾶνιν, καὶ οὕτω τὰ νικητήρια παρ' ἡμῖν.

Καὶ γὰρ καὶ τὸ τῆς νεάνιδος ὄνομα, ἐπὶ τῆς παρθενίας εἴωθεν ἡ γραφὴ τιθέναι, ὡς ἐν τοῖς ψαλμοῖς ἀναγέγραπται· Νεανίσκοι γάρ, φησί, καὶ παρθένοι, πρεσβύ-

τεροι

Ησ. ζ. ι.

Εκ τῆς ἑρμην. τοῦ ζ. κεφ. τῆς τοῦ Ησαΐου προφητείας.

Εκ τῆς αὐτῆς.

Εκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγ. ὁμιλ. ε.

τεροι μετὰ νεωτέρων, αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου. καὶ περὶ κόρης δὲ ἐπιβουλευομένης λέγει Μωϋσῆς· ἐβόησεν ἡ νεᾶνις, τουτέστιν, ἡ παρθένος.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ ζ. κεφ. τῆς τοῦ Ἠσαΐου προφητείας.

Ὥστε εἰ μὴ παρθένος ἦν, οὐδὲ σημεῖον ἦν. τὸ γὰρ σημεῖον ἐκβαίνειν δεῖ τὴν κοινὴν ἀκολουθίαν, καὶ τὴν τῆς φύσεως ὑπερβαίνειν συνήθειαν, καὶ ξένον εἶναι καὶ παράδοξον, ὥστε ἕκαστον ἐπισημαίνεσθαι τὸν ὁρῶντα καὶ ἀκούοντα. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ σημεῖον λέγεται, διὰ τὸ ἐπίσημον· ἐπίσημον δὲ οὐκ ἂν γένοιτο, εἰ μέλλοι κρύπτεσθαι τῇ κοινωνίᾳ τῶν ἄλλων πραγμάτων. ὥστε εἰ περὶ γυναικὸς ὁ λόγος ἦν νόμῳ φύσεως τικτούσης, τίνος ἕνεκεν σημεῖον καλεῖ τὸ καθ' ἑκάστην γινόμενον τὴν ἡμέραν; διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἀρχόμενος οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ἰδοὺ παρθένος, ἀλλά, ἰδοὺ ἡ παρθένος, τῇ προσθήκῃ τοῦ ἄρθρου, ἐπίσημόν τινα καὶ μόνην τοιαύτην γεγενημένην ἡμῖν αἰνιττόμενος. ὅτι γὰρ ἡ προσθήκη αὕτη τοῦτο ἐνδείκνυται, δυνατὸν καὶ ἀπὸ τῶν εὐαγγελίων μαθεῖν. ἐπειδὴ γὰρ ἔπεμψαν πρὸς τὸν Ἰωάννην οἱ Ἰουδαῖοι ἐρωτῶντες τίς εἶ; οὐκ ἔλεγον, σὺ εἶ Χριστός; ἀλλά, σὺ εἶ ὁ Χριστός; οὐδὲ ἔλεγον, εἰ σὺ εἶ προφήτης; ἀλλά, σὺ εἶ ὁ προφήτης; ὧν ἕκαστον ἐξαίρετον ἦν. διὰ τοῦτο καὶ ἀρχόμενος ὁ Ἰωάννης, οὐκ ἔλεγεν, ἐν ἀρχῇ ἦν λόγος, ἀλλ', ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν. οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, οὐκ εἶπεν, ἰδοὺ παρθένος, ἀλλ', ἰδοὺ ἡ παρθένος· καὶ μετὰ ἀξιώματος προφήτῃ πρέποντος, τὸ ἰδού. μονονουχὶ γὰρ ὁρῶντος ἦν τὰ γινόμενα καὶ φανταζομένου, καὶ πολλὴν ἔχοντος ὑπὲρ τῶν εἰρημένων πληροφορίαν. τῶν γὰρ ἡμετέρων ὀφθαλμῶν ἐκεῖνοι σαφέστερον τὰ μὴ ὁρώμενα ἔβλεπον. τὴν μὲν γὰρ αἴσθησιν εἰκὸς καὶ ἀπατηθῆναι· ἡ δὲ τοῦ πνεύματος χάρις ἀνεξαπάτητον παρείχετο τὴν ἀπόφασιν. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐ προσέθηκε, φησιν, ὅτι ἐκ πνεύματος ἔσται; προφητεία ἦν τὸ λεγόμενον, καὶ συνεσκιασμένως ἀπαγγεῖλαι ἔδει, ὃ πολλάκις εἶπον, διὰ τὴν τῶν ἀχαρίστων ἀγνωμοσύνην, ἵνα μὴ σαφῶς ταῦτα μαθόντες, καὶ τὰ βιβλία πάντα κατακαύσωσιν. εἰ γὰρ τῶν προφητῶν οὐκ ἐφείσαντο, πολλῷ μᾶλλον τῶν γραμμάτων οὐκ ἂν ἀπέσχοντο. καὶ ὅτι οὐ στοχασμὸς τὸ εἰρημένον, ἕτερός τις βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ Ἱερεμίου αὐτὰ τὰ βιβλία λαβὼν κατέτεμε, καὶ πυρὶ παρεδίδου. εἶδες μανίαν ἀφόρητον; εἶδες ὀργὴν ἀλόγιστον; οὐκ ἤρκεσεν αὐτῷ τὸ ἀφανίσαι τὰ γράμματα, ἀλλὰ καὶ ἐνέπρησε, τὸ ἀλόγιστον αὐτοῦ πάθος πληρῶσαι βουλόμενος. ἀλλ' ὅμως καὶ ἀσαφῶς εἰπὼν ὁ θαυμάσιος οὗτος προφήτης, τὸ πᾶν ἐνεδείξατο. παρθένος γάρ, ἕως ἂν μένῃ παρθένος, πόθεν ἂν ἄλλοθεν κυήσειεν, εἰ μὴ ἀπὸ πνεύματος ἁγίου; τὸ γὰρ νόμον λῦσαι φύσεως, οὐδενὸς ἑτέρου ἦν, ἀλλ' ἢ τοῦ δημιουργοῦ τῆς φύσεως. ὥστε εἰπών, τέξεται ἡ παρθένος, τὸ πᾶν ἐνέφηνεν. εἰπὼν τοίνυν τὸν τόκον, λέγει καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τικτομένου, καί φησι, τέξεται δὲ υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ.

Ἰωάν. α. α.

Ἱερ. λϛ. κγ.

Ἐκ τῆς ε. ὁμιλ. τῆς ἑρμηνείας εἰς τὸ κατὰ Ματθ. εὐαγ.

Καὶ πῶς, φησιν, οὐκ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὡς ὁ προφήτης εἶπεν, ἀλλὰ Ἰησοῦς Χριστός; ὅτι οὐκ εἶπε, καλέσεις, ἀλλά, καλέσουσιν οἱ ὄχλοι, τουτέστιν, ἡ τῶν πραγμάτων ἔκβασις.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας εἰς τὸ ζ. κεφ. τῆς Ἠσαΐου προφητείας.

Ὥσπερ γὰρ τὴν Ἱερουσαλὴμ καλεῖ πόλιν δικαιοσύνης, καίτοιγε οὐδαμοῦ δικαιοσύνη ἐκλήθη ἡ πόλις, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν πραγμάτων ταύτην εἶχε τὴν προσηγορίαν, διὰ τὸ πολλὴν γεγενῆσθαι τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον αὐτῆς μεταβολήν, καὶ τὴν τοῦ δικαίου προστασίαν. καὶ γὰρ ὅταν πόρνην καλῇ, οὐχ ὡς τῆς πόλεως οὕτω ποτὲ κληθείσης, ἀλλ' ἀπὸ τῆς κακίας τὸ ὄνομα τίθησιν· οὕτω δὴ καὶ μετὰ ταῦτα ἀπὸ τῆς ἀρετῆς. τὸ αὐτὸ τοίνυν καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ λεκτέον, ὅτι τὸ ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῷ ὄνομα τέθεικε. τότε γὰρ μάλιστα μεθ' ἡμῶν ὁ Θεὸς γέγονεν, ἐπὶ τῆς γῆς ὀφθείς, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστρεφόμενος, καὶ τὴν πολλὴν ἐπιδεικνύμενος περὶ ἡμᾶς κηδεμονίαν. οὐκέτι γὰρ ἄγγελος, οὐδὲ ἀρχάγγελος μεθ' ἡμῶν, ἀλλ' αὐτὸς καταβὰς ὁ δεσπότης, τὴν πᾶσαν ἀνεδέξατο διόρθωσιν, πόρναις διαλεγόμενος, τελώναις συνανακείμενος, εἰς ἁμαρτωλῶν οἰκίας εἰσιών, λῃσταῖς παρρησίαν διδούς, μάγους ἐφελκόμενος, πάντα περιιὼν καὶ διορθούμενος, καὶ αὐτὴν τὴν φύσιν ἑνῶν πρὸς ἑαυτόν. ταῦτα οὖν πάντα ὁ προφήτης προαναφωνεῖ, ὁμοῦ καὶ τὸν τόκον λέγων, καὶ τὸ κέρδος τῶν ὠδίνων τὸ ἄφατον ἐκεῖνο καὶ ἄπειρον. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς μετὰ ἀνθρώπων ᾖ, οὐδὲν δεῖ λοιπὸν δεδοικέναι, οὐδὲ τρέμειν, ἀλλὰ παρὰ ἁπάντων θαρρεῖν· ὅπερ οὖν καὶ ἐγένετο. καὶ γὰρ τὰ ἀρχαῖα ἐκεῖνα καὶ ἀκίνητα ἐλύθη κακὰ, καὶ ἡ κατὰ τοῦ χειρογράφου ἀπόφασις ἀνῄρητο, καὶ τῆς ἁμαρτίας τὰ νεῦρα ἐξεκόπτετο, καὶ διαβόλου τυραννὶς κατελύετο, καὶ ὁ πᾶσιν ἄβατος παράδεισος, ἀνδροφόνῳ καὶ λῃστῇ πρῶτον ἠνοίγετο, καὶ οὐρανοῦ αἱ ἁψῖδες διεπετάννυντο, καὶ ἀγγέλοις ἄνθρωποι ἀνεμίγνυντο, καὶ πρὸς τὸν βασιλικὸν θρόνον ἡ φύσις ἡ ἡμετέρα ἀνήγετο, καὶ τοῦ ᾅδου τὸ δεσμωτήριον ἄχρηστον ἦν, καὶ ὁ θάνατος ὄνομα λοιπὸν ἔμενεν ὂν, πράγματος ἀπεστερημένον, καὶ μαρτύρων χοροὶ, καὶ γυναῖκες κατακλάσαι τοῦ ᾅδου τὰ κέντρα. Ταῦτα οὖν πάντα προορῶν ὁ προφήτης, ἐσκίρτα καὶ ἐχόρευε, καὶ δι' ἑνὸς ῥήματος ἡμῖν ταῦτα ἐνεδείκνυτο, προφητεύων ἡμῖν τὸν Ἐμμανουήλ. Βούτυρον καὶ μέλι φάγεται, πρὶν ἢ γνῶναι αὐτὸν ἢ προελέσθαι πονηρὰ, ἐκλέξεται τὸ ἀγαθόν. διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἀπειθεῖ πονηρίᾳ τοῦ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν. ἐπειδὴ τὸ τικτόμενον παιδίον, οὔτε ἄνθρωπος ἦν ψιλὸς, οὔτε Θεὸς μόνον, ἀλλὰ Θεὸς ἐν ἀνθρώπῳ, εἰκότως καὶ ὁ προφήτης ποικίλλει τὸν λόγον, νῦν μὲν τοῦτο, νῦν δὲ ἐκεῖνο λέγων, καὶ τὰ παράδοξα τιθεὶς, καὶ οὐκ ἀφιεὶς ἀπιστηθῆναι τὴν οἰκονομίαν διὰ τὴν τοῦ θαύματος ὑπερβολήν. Εἰπὼν γὰρ, ὅτι τέξεται παρθένος, ὅπερ ἦν ἀνώτερον φύσεως, καὶ ὅτι κληθήσεται Ἐμμανουὴλ, ὃ καὶ αὐτὸ μεῖζον προσδοκίας ἦν· ἵνα μή τις τὸν Ἐμμανουὴλ ἀκούσας, τὰ Μαρκίωνος πάθῃ, καὶ νοσήσῃ τὰ Οὐαλεντίνου, διὰ τῆς οἰκονομίας διαρρήδην ἐπήγαγε καὶ τῆς οἰκονομίας τὴν σαφεστάτην ἀπόδειξιν, ἀπὸ τῆς τροφῆς αὐτὸν πιστούμενος. τί γάρ φησι; βούτυρον καὶ μέλι φάγεται· τοῦτο δὲ οὐκ ἂν εἴη θεότητος, ἀλλὰ τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας. διὰ γάρ τοι τοῦτο, οὐδὲ ἄνθρωπον ἁπλῶς πλάσας ἐνῴκησεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ κυήσεως ἠνέσχετο, καὶ ταύτης ἐννεαμηνιαίου, καὶ ὠδίνων, καὶ σπαργάνων, καὶ τῆς ἐκ πρώτης ἡλικίας τροφῆς, ἵνα διὰ πάντων ἐμφράξῃ τὰ στόματα τῶν ἀρνεῖσθαι τὴν οἰκονομίαν ἐπιχειρούντων. Ταῦτα οὖν ἄνωθεν προορῶν ὁ προφήτης, οὐχὶ τὰς ὠδῖνας λέγει καὶ τὸν θαυμαστὸν τόκον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν πρώτῃ ἡλικίᾳ τροφὴν, τὴν ἐν αὐτοῖς τοῖς σπαργάνοις, οὐδὲν τῶν λοιπῶν ἐξηλλάττουσαν ἀνθρώπων, οὐδὲ τι ξένον κατὰ τοῦτο ἔχουσαν. οὔτε γὰρ ἅπαντα ἐξηλλαγμένα ἦν αὐτῷ, οὔτε πάντα κοινά. τὸ μὲν γὰρ ἐκ γυναικὸς τεχθῆναι, κοινόν· τὸ δὲ ἀπὸ παρθένου, μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς. τὸ δὲ τραφῆναι πάλιν τῆς κοινῆς τῆς φύσεως νόμος, καὶ παρ' αὐτῷ τοῖς πολλοῖς κοινόν· τὸ δὲ ἄβατον γενέσθαι πονηρίᾳ τὸ παιδίον ἐκεῖνο, καὶ μηδὲ εἰς πεῖραν ἐλθεῖν πονηρίας, τοῦτο ξένον καὶ παράδοξον καὶ αὐτοῦ μόνου. διὸ δὴ κἀκεῖνο καὶ τοῦτο τέθεικεν. Εἰπὼν γὰρ, βούτυρον καὶ μέλι φάγεται, ἐπήγαγε· διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον ἀγαθὸν, ἢ κακὸν, ἀπειθεῖ πονηρίᾳ τοῦ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν. πάλιν ταῖς αὐταῖς λέξεσι τὸ αὐτὸ νόημα αἰνίττεται, καὶ ἐνδιατρίβει τῷ λόγῳ. ἐπειδὴ γὰρ σφόδρα ἦν ὑψηλὸν τὸ εἰρημένον, τῇ συνεχείᾳ τῆς διηγήσεως αὐτὸ πιστοῦται. ὅπερ γὰρ ἀνωτέρω ἀπεφήνατο εἰπὼν, πρὶν ἢ γνῶναι αὐτὸν ἢ προελέσθαι πονηρὰ, τοῦτο προϊὼν ἠνίξατο, τῷ εἰπεῖν· πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον, καὶ ἐπεξηγήσει κέχρηται πάλιν λέγων, ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἀπειθεῖ πονηρίᾳ τοῦ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν. τοῦτο γὰρ αὐτοῦ μόνου ἦν τὸ ἐξαίρετον. διὸ καὶ ὁ Παῦλος αὐτὸ γράφων [illegible]. ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλεν ἀποθνήσκειν, ἵνα μή τις νομίσῃ τὴν αἰτίαν, ὅτι [illegible] ἁμαρτίας [illegible], συνεχῶς αὐτοῦ τὸ ἀναμάρτητον εἰς μέσον ἄγει, ἵνα τὸν θάνατον αὐτοῦ τῆς ἡμετέρας [illegible] λυτήριον ὄντα δείξῃ. διὸ καὶ ἔλεγε, Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει. ὃ γὰρ ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν· οὐδὲ ἐκεῖνον τὸν θάνατον ὡς ὑπεύθυνος ἀπέθανε, φησὶν, ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας λέγει ἀπέθανεν, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων [illegible] πλημμελημάτων. εἰ τοίνυν τῷ προτέρῳ κατὰ τοῦτο ὑπεύθυνος οὐκ ἦν, [illegible], ὅτι οὐκέτι ἀποθανεῖται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς ἐν παρόδῳ εἰρήσθω· ἀνάγκη δὲ πάλιν, τῶν τοῦ εὐαγγελίου ἅψασθαι ῥημάτων. καὶ ἐγερθεὶς, φησὶν, ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος

Ησ. ζ. ιε.

γ. τὸ αὐτὸ τοῖς πολλοῖς

Ρωμ. ς. θ.

Ματθ α. κδ.

Ἐκ τῆς ὁμιλ. ε. εἰς τὸ κατὰ Ματθ. εὐαγ.

γελος Κυρίου, καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Ὁρᾷς καὶ ἐνταῦθα τὸ φιλόσοφον τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἐν πᾶσιν ἀδέκαστον. οὔτε γὰρ ἡνίκα ὑπώπτευεν ἀηδές τι καὶ ἄτοπον, κατασχεῖν ἐβούλετο τὴν παρθένον, οὔτε ἐπειδὴ ταύτης ἀπηλλάγη τῆς ὑποψίας, ἐκβαλεῖν ὑπέμεινεν, ἀλλὰ καὶ κατέχει καὶ διακονεῖται τῇ οἰκονομίᾳ πάσῃ. τὸ τῆς γυναικὸς δὲ ὄνομα συνεχῶς τίθησιν ὁ εὐαγγελιστὴς, οὐ βουλόμενος ἐκκαλυφθῆναι τὸ μυστήριον ἐκεῖνο τέως, καὶ τὴν πονηρὰν ἀναιρῶν ὑποψίαν. παραλαβὼν δὲ αὐτὴν, οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον. τὸ, ἕως, ἐνταῦθα εἴρηκεν, οὐχ ἵνα ὑποπτεύσῃς, ὅτι μετὰ ταῦτα αὐτὴν ἔγνω, ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι πρὸ τῶν ὠδίνων πάντως ἀνέπαφος ἦν ἡ παρθένος. τίνος οὖν ἕνεκεν, φησὶ, τὸ, ἕως, τέθεικεν; ὅτι ἔθος τῇ γραφῇ πολλάκις τοῦτο ποιεῖν, καὶ τὴν ῥῆσιν ταύτην μὴ ἐπὶ διωρισμένων τιθέναι χρόνων· οἶδα, ὅτι οὐκ ἀνέστρεψε πρὸς τὸν Νῶε ὁ κόραξ, ἕως οὗ ἐξηράνθη ἡ γῆ. καίτοιγε οὐδὲ μετὰ ταῦτα ἀνέστρεψε. λέγει δὲ καὶ ἐν τοῖς ψαλμοῖς· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου· καὶ ὁ Παῦλος δὲ φησί· Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἀλλ' οὔτε ἐκεῖ τὸ, ἕως, οὔτε ἐνταῦθα τὸ μέχρις, χρόνων εἰσὶν ὅροι. ἐπεὶ πῶς ὅπουγε ὁ προφητικὸς ἐκεῖνος ὁ λέγει· Ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἐξουσία αἰώνιος, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ βασιλεία, ἥτις οὐ διαφθαρήσεται, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος, εἴγε μέχρι τούτων μέλλει βασιλεύειν; οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα τὸ ἕως εἶπε, τὰ πρὸ τῶν ὠδίνων ἀσφαλιζόμενος· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα, σοὶ κατέλιπε συλλογίζεσθαι. ὃ μὲν γὰρ ἀναγκαῖον ἦν μαθεῖν σε παρ' αὐτοῦ, τοῦτο αὐτὸς εἴρηκεν, ὅτι ἀνέπαφος ἦν ἡ παρθένος ἕως τοῦ τόκου· ὃ δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων ἀκόλουθόν τι ἐφαίνετο καὶ ὡμολογημένον, τοῦτό σοι λοιπὸν ἀφίησι συνιδεῖν· οἷον, ὅτι οὐκ ἂν οὐδὲ μετὰ ταῦτα τὴν οὕτω γενομένην μητέρα, καὶ καινῶν ὠδίνων καὶ ξένων καταξιωθεῖσαν λοχευμάτων, δίκαιος ὢν ἐκεῖνος ὑπέμεινε γνῶναι λοιπόν.

Γεν. η ζ.

Ψαλ. ρθ. α.

α Κορ. ιε. κε.

Δαν. λ. λα.

Ματθ. β. α.

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες· ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτόν. ἐνταῦθα τινὲς τῶν τῆς ἀληθείας ἐχθρῶν ἐπιλαβόμενοι τοῦ ῥητοῦ, φασίν· ἰδοὺ, φησὶ, καὶ τοῦ Χριστοῦ γεννηθέντος, ἀστὴρ ἐφάνη, ὅπερ ἐστὶ σημεῖον τοῦ τὴν ἀστρολογίαν εἶναι βεβαίαν.

Ἐκ τῆς ὁμιλ. ς. εἰς τὸ κατὰ Ματθ. εὐαγ.

Τί οὖν πρὸς ταῦτα ἐροῦμεν; ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἀστέρος τῆς λύσεως τὴν ἀρχὴν ποιησώμεθα. οὐδὲ γὰρ τῶν πολλῶν εἷς ἦν ὁ ἀστὴρ οὗτος, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀστὴρ ἦν, ἀλλὰ δύναμίς τις ἀόρατος εἰς ταύτην μετασχηματισθεῖσα τὴν ὄψιν. δῆλον δὲ τοῦτο, ὅτι πρῶτον μὲν καὶ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἀστέρας ἐξ ἀνατολῶν ὁρῶμεν ἐπὶ δύσιν χωροῦντας· οὗτος δὲ ἀπὸ ἄρκτου εἰς μεσημβρίαν ἐφέρετο. οὕτω γὰρ ἡ Παλαιστίνη πρὸς τὴν Περσίδα κεῖται. δεύτερον δὲ, ὅτι οὐκ ἐν νυκτὶ ἐφαίνετο, ἀλλ' ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ, ἡλίου λάμποντος. τρίτον, ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι καὶ κρύπτεσθαι. ἕως μὲν γὰρ τῆς Παλαιστίνης ἐφαίνετο χειραγωγῶν τοὺς μάγους· ἐπειδὴ δὲ ἐπέβησαν τῶν Ἱεροσολύμων, ἀπέκρυψεν ἑαυτόν. εἶτα πάλιν δείκνυσιν ἑαυτὸν, μετὰ τὸ ἐξελθεῖν αὐτοὺς ἐκ τοῦ Ἡρώδου· ὅπερ οὐκ ἔστιν ἰδίωμα ἀστέρος, ἀλλὰ δυνάμεώς τινος λογικωτάτης. τέταρτον, ἀπὸ τοῦ τρόπου τῆς δείξεως. κάτω γὰρ κατελθὼν τὸν τόπον ἐδείκνυ. ἀδύνατον γὰρ ἦν ἄνω μένοντα τοῦτο ποιεῖν, ἐπειδὴ ἄπειρον τὸ ὕψος, καὶ οὐκ ἤρκει οὕτω μικρὸν τόπον χαρακτηρίσαι καὶ γνωρίσαι τοῖς βουλομένοις ἰδεῖν. ὁρᾷς δι' ὅσων δείκνυται, ὅτι τῶν πολλῶν εἷς οὐκ ἦν ὁ ἀστήρ; οὐδὲ κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἔξω γενέσεως δείκνυσιν ἑαυτόν. καὶ τίνος ἕνεκεν ἐφάνη, φησί; ὥστε καθαιρεῖν τὴν Ἰουδαίων ἀναισθησίαν. ἐπειδὴ γὰρ τῶν προφητῶν συνεχῶς ἀκούοντες λεγόντων περὶ τῆς αὐτοῦ παρουσίας οὐ σφόδρα προσεῖχον, ἐποίησε καὶ βαρβάρους ἐλθεῖν ἀπὸ γῆς μακρᾶς, τὸν παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἰουδαίοις βασιλέα ἐπιζητοῦντας, καὶ παρὰ Περσικῆς φωνῆς μανθάνουσιν, ἃ οὐκ ἠνέσχοντο μαθεῖν παρὰ τῶν προφητῶν· ἵνα, ἂν μὲν εὐγνωμονῶσι, μεγίστην ἔχωσι τοῦ πι-

θέσθαι

θεσθαι πρόφασιν, ἂν δὲ φιλονεικῶσιν, ἀπεστερημένοι λοιπὸν ὦσι πάσης ἀπολογίας. ἑλκύει δὲ τοὺς μάγους δι' ἀστέρος ὁ Θεὸς, διὰ τῆς συνηθείας αὐτοὺς καλῶν, καὶ δείκνυσιν ἀστέρα μέγαν καὶ ἐξηλλαγμένον, ὥστε καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ κάλλει τῆς ὄψεως αὐτοὺς ἐκπλῆξαι, καὶ τῷ τρόπῳ τῆς πορείας. ἐπεὶ οὖν ἤγαγε καὶ ἐχειραγώγησε καὶ πρὸς τὴν φάτνην ἔστησεν, οὐκέτι δι' ἀστέρος, ἀλλὰ δι' ἀγγέλου λοιπὸν αὐτοῖς διαλέγεται. καὶ τούτους μὲν δι' ἀστέρος καὶ δι' ἀγγέλου, ἡμᾶς δὲ δι' αὐτοῦ τοῦ μονογενοῦς τὰ ὑψηλὰ καὶ ἀπόρρητα καὶ τὸν νοῦν ἡμῶν ὑπερβαίνοντα μαθεῖν κατηξίωσεν.

Ἐννοοῦντες τοίνυν τῆς τοσαύτης συγκαταβάσεως τὸ μέγεθος, ἀξίαν ἀποδῶμεν αὐτῷ καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἀμοιβήν. Θεῷ δὲ ἀμοιβὴ παρ' ἡμῶν οὐδεμία γένοιτ' ἂν, ἀλλ' ἢ μόνον ἡ σωτηρία ἡμῶν καὶ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, καὶ ἡ περὶ τὴν ἀρετὴν ἐπιμέλεια, καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἡμετέρους πρόνοια. καὶ γὰρ οὐδὲν οὕτω γνώρισμα καὶ χαρακτὴρ γένοιτ' ἂν τοῦ πιστοῦ καὶ τοῦ Χριστὸν φιλοῦντος, ὡς τὸ τῶν ἀδελφῶν κήδεσθαι, καὶ τὸ τῆς σωτηρίας ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἐκείνων· ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλὰ τοῖς πολλοῖς. οὕτω καὶ ὁ Παῦλός φησιν· Οὐ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, ἀγαπητοὶ, τὸν ἑαυτῶν βίον ῥυθμίζωμεν, καὶ πολλὴν τὴν φροντίδα τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ποιώμεθα, καὶ τὴν ἑνότητα τὴν πρὸς αὐτοὺς διατηρῶμεν. Εἰς τοῦτο γὰρ ἡμᾶς ἡ θυσία ἐνάγει ἡ φοβερὰ ἐκείνη καὶ φρικώδης, κελεύουσα ἡμῖν μετ' ὁμονοίας αὐτῇ μάλιστα προσιέναι καὶ θερμῆς ἀγάπης, καὶ ἀετοὺς γενομένους ἐντεῦθεν, οὕτω πρὸς αὐτὸν ἵπτασθαι τὸν οὐρανόν. Ὅπου γὰρ τὸ πτῶμα, φησὶν, ἐκεῖ καὶ οἱ ἀετοί· πτῶμα καλῶν τὸ σῶμα διὰ τὸν θάνατον. Εἰ μὴ γὰρ ἐκεῖνος ἔπεσεν, ἡμεῖς οὐκ ἂν ἀνέστημεν. ἀετοὺς δὲ καλεῖ, δεικνὺς, ὅτι καὶ ὑψηλὸν εἶναι δεῖ τὸν προσιόντα τῷ σώματι τούτῳ, καὶ μηδὲν πρὸς τὴν γῆν κοινὸν ἔχειν, μηδὲ κάτω σύρεσθαι καὶ ἕρπειν, ἀλλ' ἄνω πέτεσθαι διηνεκῶς, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἐνορᾷν, καὶ ὀξυδερκὲς τὸ ὄμμα τῆς διανοίας ἔχειν. ἀετῶν γὰρ, οὐ κολοιῶν αὕτη ἡ τράπεζα. οὗτοι καὶ τότε ἀπαντήσονται ἐκ τῶν οὐρανῶν καταβαίνοντι οἱ νῦν ἀξίως ἀπολαύοντες, ὥσπερ οἱ ἀναξίως τὰ ἔσχατα πείσονται. Εἰ γὰρ βασιλέα τις οὐκ ἂν ἁπλῶς δέξοιτο, τί λέγω βασιλέα; ἱμάτιον μὲν οὖν βασιλικὸν οὐκ ἄν τις ἁπλῶς ἅψαιτο χερσὶν ἀκαθάρτοις, κἂν ἐν ἐρημίᾳ ᾖ, κἂν μόνος ᾖ, κἂν μηδεὶς ὁ παρών· καίτοιγε οὐδέν ἐστιν ἕτερον τὸ ἱμάτιον, ἢ σκωλήκων νήματα καὶ σητῶν. Εἰ δὲ τὴν βαφὴν θαυμάζεις, καὶ αὕτη νεκρωθέντος ἰχθύος ἐστὶν αἷμα· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἄν τις ἕλοιτο ῥυπαραῖς αὐτὸ κατατολμῆσαι χερσίν. Εἰ δὲ ἀνθρωπίνου ἱματίου οὐκ ἄν τις τολμήσειεν ἁπλῶς θιγεῖν, πῶς τὸ σῶμα τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ, τὸ ἄμωμον, τὸ καθαρὸν, τὸ τῇ θείᾳ ἐκείνῃ φύσει ὁμιλῆσαν, δι' οὗ ἐσμὲν καὶ ζῶμεν, δι' οὗ πύλαι θανάτου κατεκλάσθησαν, καὶ οὐρανοῦ ἁψῖδες ἀνεῴχθησαν, τοῦτο μετὰ τοσαύτης ὕβρεως ληψόμεθα; μὴ, παρακαλῶ, μὴ κατασφάξωμεν ἑαυτοὺς διὰ τῆς ἀναισχυντίας, ἀλλὰ μετὰ φρίκης καὶ καθαρότητος ἁπάσης αὐτῷ προσίωμεν, ἵνα μὴ χαλεπωτέραν ὑπομείνωμεν τιμωρίαν. Ὅσῳ γὰρ ἂν ὦμεν εὐεργετηθέντες μεγάλα, τοσούτῳ μᾶλλον κολαζόμεθα μειζόνως, ὅταν ἀνάξιοι τῆς εὐεργεσίας φανῶμεν. καὶ γὰρ τοῦτο δὴ τὸ σῶμα καὶ ἐπὶ φάτνης κείμενον ᾐδέσθησαν Μάγοι, καὶ ἄνδρες ἀσεβεῖς καὶ βάρβαροι τὴν πατρίδα καὶ τὴν οἰκίαν ἀφέντες, καὶ ὁδὸν ἐστείλαντο μακρὰν, καὶ ἐλθόντες μετὰ φόβου καὶ τρόμου πολλοῦ προσεκύνησαν. μιμησώμεθα τοίνυν κἂν τοὺς βαρβάρους ἡμεῖς οἱ τῶν οὐρανῶν πολῖται. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ καὶ ἐπὶ φάτνης ἰδόντες καὶ ἐν καλύβῃ, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ἰδόντες, οἷον σὺ νῦν, μετὰ πολλῆς τῆς φρίκης προσῄεσαν· σὺ δὲ οὐκ ἐν φάτνῃ ὁρᾷς, ἀλλ' ἐν θυσιαστηρίῳ, οὐ γυναῖκα κατέχουσαν, ἀλλ' ἱερέα παρεστῶτα, καὶ πνεῦμα μετὰ πολλῆς τῆς δαψιλείας τοῖς προκειμένοις ἐφιπτάμενον. οὐχ ἁπλῶς αὐτὸ τοῦτο τὸ σῶμα ὁρᾷς, ὥσπερ ἐκεῖνοι, ἀλλ' οἶσθα αὐτοῦ καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν οἰκονομίαν ἅπασαν, καὶ οὐδὲν ἀγνοεῖς τῶν δι' αὐτοῦ τελεσθέντων, μετὰ ἀκριβείας μυσταγωγηθεὶς ἅ-

α. Κορ. ι. λγ.

Ἐκ τῆς κδ΄ ὁμιλ. εἰς τὴν πρὸς Κορινθ. α΄. ἐπισ.

Ματθ. κδ. κη.

Ἐκ τῆς αὐτῆς.

πάντα διαστήσωμεν τοίνυν ἑαυτοὺς καὶ φρίξωμεν, καὶ πολλῷ τῶν βαρβάρων ἐκείνων πλείονα ἐπιδειξώμεθα τὴν εὐλάβειαν· ἵνα μὴ ἁπλῶς, μηδὲ ὡς ἔτυχε προσελθόντες, πῦρ ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν σωρεύσωμεν κεφαλήν. ταῦτα δὲ λέγω, οὐχ ἵνα μὴ προσίωμεν, ἀλλ' ἵνα μὴ ἁπλῶς προσίωμεν. ὥσπερ γὰρ τὸ ὡς ἔτυχε προσιέναι, κίνδυνος· οὕτω τὸ μὴ κοινωνεῖν τῶν μυστικῶν δείπνων ἐκείνων, λιμὸς καὶ θάνατος. αὕτη γὰρ ἡ τράπεζα, τῆς ψυχῆς ἡμῶν τὰ νεῦρα, τῆς διανοίας ὁ σύνδεσμος, τῆς παρρησίας ἡ ὑπόθεσις, ἡ ἐλπίς, ἡ σωτηρία, τὸ φῶς, ἡ ζωή. μετὰ ταύτης ἀπελθόντες ἐκεῖ τῆς θυσίας, ἐν παρρησίᾳ πολλῇ τῶν ἱερῶν ἐπιβησόμεθα προθύρων, ὥσπερ τισὶν ὅπλοις χρυσοῖς πεφραγμένοι πάντοθεν. καὶ τί λέγω τὰ μέλλοντα; ἐνταῦθα γάρ σοι τὴν γῆν οὐρανὸν ποιεῖ τοῦτο τὸ μυστήριον. ἀνάπτυξον γοῦν τοῦ οὐρανοῦ τὰς πύλας, καὶ διάκυψον, μᾶλλον δὲ οὐχὶ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ τοῦ οὐρανοῦ τῶν οὐρανῶν, καὶ τότε ὄψει τὸ εἰρημένον. τὸ γὰρ πάντων ἐκεῖ τιμιώτερον, τοῦτό σοι ἐπὶ τῆς γῆς δείξω κείμενον. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς βασιλείοις τὸ πάντων σεμνότερον, οὐ τοῖχοι, οὐκ ὄροφος χρυσοῦς, ἀλλὰ τὸ βασιλικὸν σῶμα τὸ καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου· οὕτω καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τὸ τοῦ βασιλέως σῶμα. ἀλλὰ τοῦτό σοι ἔξεστιν ἐπὶ γῆς ἰδεῖν. οὐ γὰρ ἀγγέλους, οὐδὲ ἀρχαγγέλους, οὐδὲ οὐρανοὺς καὶ οὐρανοὺς οὐρανῶν, ἀλλ' αὐτὸν τούτων σοι δείκνυμι δεσπότην. εἶδες πῶς τὸ πάντων τιμιώτερον ὁρᾷς ἐπὶ γῆς; καὶ οὐχ ὁρᾷς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἅπτῃ; καὶ οὐχ ἅπτῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐσθίεις, καὶ λαβὼν οἴκαδε ἀναχωρεῖς; ἀπόσμηχε τοίνυν τὴν ψυχήν, παρασκεύαζε τὴν διάνοιαν πρὸς τὴν τούτων ὑποδοχὴν τῶν μυστηρίων. καὶ γὰρ εἰ παιδίον βασιλικὸν μετὰ τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἁλουργίδος καὶ τοῦ διαδήματος ἐνεχειρίσθης φέρειν, πάντα ἂν ἔρριψας τὰ ἐν τῇ γῇ· νυνὶ δὲ οὐ παιδίον ἀνθρώπου βασιλικόν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν μονογενῆ λαμβάνων τοῦ Θεοῦ παῖδα, οὐ φρίττεις, εἰπέ μοι, καὶ πάντα τὸν τῆς βιωτικῆς ἐκβάλλεις ἔρωτα, καὶ τῷ κόσμῳ καλλωπίζῃ μόνον ἐκείνῳ, ἀλλ' ἔτι πρὸς τὴν γῆν ὁρᾷς, καὶ χρημάτων ἐρᾷς, καὶ πρὸς χρυσὸν ἐπτόησαι; καὶ τίνα ἂν σχοίης συγγνώμην; ποίαν ἀπολογίαν; οὐκ οἶσθα πῶς ἅπασαν τὴν βιωτικὴν πολυτέλειαν ἀποστρέφεταί σου ὁ δεσπότης; οὐ διὰ τοῦτο ἐν φάτνῃ ἐτέθη τεχθείς, καὶ μητέρα ἔλαβεν εὐτελῆ, οὐ διὰ τοῦτο ἐκείνῳ τῷ πρὸς καπηλείαν βλέποντι ἔλεγεν· Ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ; τί δαὶ οἱ μαθηταί; οὐ τὸν αὐτὸν διετήρουν νόμον εἰς τὰς τῶν πενήτων οἰκίας καταγόμενοι; καὶ ὁ μὲν πρὸς βυρσέα, ὁ δὲ πρὸς σκηνορράφον κατέλυον; οὐ γὰρ οἰκίας περιφάνειαν, ἀλλὰ ψυχῶν ἀρετὰς ἐπεζήτουν. τούτους τοίνυν καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν, τὰ μὲν κάλλη τῶν κιόνων καὶ τῶν μαρμάρων παρατρέχοντες, ζητοῦντες δὲ τὰς ἄνω μονάς, καὶ πάντα τῦφον τὸν ἐνταῦθα πατήσωμεν μετὰ τῆς τῶν χρημάτων ἐπιθυμίας, καὶ ὑψηλὸν λάβωμεν φρόνημα. ἂν γὰρ νήφωμεν, οὐδὲ ὁ κόσμος ἡμῶν ἐστιν ἄξιος, μή τί γε στοαὶ καὶ περίπατοι. διό, παρακαλῶ, τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτῶν καλλωπίζωμεν, ἣν καὶ λαβόντες ἀπελευσόμεθα, ἵνα καὶ τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν σκηνῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρί, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμή, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ματθ. η. κ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ καὶ κάλλους.

ΟΙ γυναῖκας ἄγεσθαι μέλλοντες, τοὺς παρὰ τῷ Παύλῳ περὶ γάμων κειμένους ἀναγινωσκέτωσαν πρότερον νόμους, κἀκεῖθεν μανθανέτωσαν τί δεῖ ποιεῖν, ὅταν πονηρά, καὶ λοίδορος, καὶ μανίας γέμουσα, καὶ ὁποῖον ἄλλο τῶν τοιούτων ἔχουσα τύχῃ γυνή. ἂν τοίνυν ἴδῃς ὅτι σοι δίδωσιν ἐξουσίαν ἕν τούτων τῶν ἐλαττωμάτων εὑρόντα ἐκβάλλειν μὲν ἐκείνην, εἰσάγειν δὲ ἑτέραν, ὡς πάντως ἀπηλλαγμένος κινδύνου θάρρει· ἂν δὲ τοῦτο μὲν μὴ ἐπιτρέπῃ, κελεύῃ δὲ πλὴν πορνείας πάντα τὰ ἄλλα ἐλαττώματα ἐχούσης στέργειν, οὕτως ἀσφάλισαι σεαυτόν, ὡς μέλλων ἅπασαν φέρειν αὐτῆς τὴν πονηρίαν. εἰ δὲ βαρὺ τοῦτο καὶ φορτικόν, πάντα ποίει καὶ πραγματεύου, ὥστε χρηστὴν καὶ ἐπιεικῆ καὶ πειθήνιον γυναῖκα λαβεῖν. Εἰ γὰρ οἰκίας ὠνεῖσθαι μέλλοντες καὶ οἰκέτας, περιεργαζόμεθα καὶ πολυπραγμονοῦμεν, τούς τε πωλοῦντας, τούς τε ἔμπροσθεν κτησαμένους, τῶν μὲν τὴν κατασκευήν, τῶν δὲ καὶ τὴν τοῦ σώματος ἕξιν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς προαίρεσιν· πολλῷ μᾶλλον γυναῖκας ἄγεσθαι μέλλοντας πρόνοιαν τοσαύτην καὶ πολλὰ πλείονα ἐπιδείκνυσθαι χρή. οἰκίαν μὲν γὰρ φαύλην οὖσαν ἀποδόσθαι πάλιν ἔξεστι, καὶ οἰκέτην σκαιὸν φανέντα ἀποδοῦναι τῷ πεπρακότι πάλιν ἔνι· γυναῖκα δὲ λαμβάνοντα ἀποδοῦναι τοῖς δεδωκόσι πάλιν οὐκ ἔνι. δεινὸν οὖν πενιχροτέραν λαβεῖν γυναῖκα, [illegible] εὐπορωτέραν: ὁ μὲν γὰρ εἰς τὴν οὐσίαν ἔβλαψε, ὁ δὲ εἰς αὐθεντίαν καὶ ἐλευθερίαν τὸν ἄνδρα. καὶ πολλοὶ τῶν πόρναις προσεσχηκότων, οὐ τὸν αἰώνιον καὶ ἀθάνατον μόνον ἐκεῖθεν ὑπέστησαν, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα κακοὶ κακῶς ἀπώλοντο, περιεργίας ὑπομείναντες ὑπὸ τῶν πορνευομένων γυναικῶν. Φιλονεικοῦσαι γὰρ ἐκεῖναι τῷ αὐτῶν ἔρωτι προσδῆσαι τέλεον τὸν ταύταις προσέχοντα, μαγγανείας ἐκίνησαν, καὶ φίλτρα κατεσκεύασαν, καὶ πολλὰς γοητείας ἔρραψαν· εἶτα οὕτως αὐτὸν εἰς ἀρρωστίαν ἐμβαλοῦσαι χαλεπήν, καὶ φθορᾷ παραδοῦσαι, καὶ τηκεδόνι μακρᾷ, καὶ μυρίοις περιβαλοῦσαι κακοῖς ἀπενήνεγκαν τῆς παρούσης ζωῆς. Εἰ τοίνυν μὴ φοβῇ τὴν γέενναν, ἄνθρωπε, κἂν τὰς γοητείας αὐτῶν φοβήθητι. ὅταν γὰρ σαυτὸν διὰ τῆς ἀσελγείας ταύτης ἔρημον ποιήσῃς τῆς τοῦ Θεοῦ συμμαχίας, καὶ γυμνώσῃς σαυτὸν τῆς ἄνωθεν βοηθείας, λαβοῦσά σε μετ' ἀδείας ἡ πόρνη, καὶ τοὺς αὐτῆς καλέσασα δαίμονας, καὶ τὰ πέταλα γράψασα, καὶ τὰς ἐπιβουλὰς ἐργασαμένη, μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας περιγίνεταί σου τῆς σωτηρίας, ὄνειδός σε καὶ γέλωτα τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἁπάντων καταστήσασα. Εἰ τοίνυν βούλει ψυχαγωγεῖσθαι, μὴ εἰς θέατρα βάδιζε, ἀλλ' εἰς παραδείσους, ἐπὶ παραρρέοντα ποταμὸν καὶ λίμνας. καταμάνθανε κήπους, ἄκουε τεττίγων ᾀδόντων, ἐπιχωρίαζε σηκοῖς μαρτύρων, ὅπου σώματος ὑγίεια καὶ ψυχῆς ὠφέλεια, καὶ βλάβος οὐδέν. ἔχεις γυναῖκα; ἔχεις παιδία; τί ταύτης τῆς ἡδονῆς ἴσον; ἔχεις οἰκίαν; ἔχεις φίλους; ταῦτα πολὺ τερπνά, μετὰ τῆς σωφροσύνης καὶ τὸ κέρδος παρέχοντα. τί γὰρ παίδων γλυκύτερον, εἰπέ μοι; τί δὲ γυναικὸς τῷ σωφρονεῖν βουλομένῳ; λέγονται γοῦν βάρβαροί ποτε εἰπεῖν ῥῆμα φιλοσοφίας γέμον. περὶ γὰρ τῶν θεάτρων τούτων ἀκούσαντες τῶν παρανόμων, καὶ τῆς ἀκαίρου τέρψεως, Ῥωμαῖοι, φασίν, ὡς οὐκ ἔχοντες παιδία καὶ γυναῖκας, οὕτω ταύτας ἐπενόησαν ἡδονάς. ὅταν οὖν ἴδῃς γυναῖκα εὔμορφον, λάμποντα ἔχουσαν ὀφθαλμόν, φαιδρὸν στίλβουσαν ἀπὸ τῆς ὄψεως, ἀμήχανόν τινα ὥραν ἐπὶ τῆς ὄψεως φέρουσαν, φλέγουσάν σου τὸν λογισμόν, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὔξουσαν· ἐννόησον ὅτι γῆ τὸ θαυμαζόμενον, ὅτι σποδὸς τὸ ἐκκαῖον, καὶ παύσεται λυττῶσα ἡ ψυχή. ἀνακάλυψον αὐτῆς τὸ δέρμα τῆς ὄψεως, καὶ τότε πᾶσαν ὄψει τῆς εὐμορφίας τὴν εὐτέλειαν. μὴ στῇς μέχρι τῆς ἐπιφανείας, ἀλλ' ἐνδοτέρω διάβηθι τῷ λογισμῷ, καὶ οὐδὲν ἕτερον εὑρήσεις, ἀλλ' ἢ ὀστᾶ καὶ νεῦρα καὶ φλέβας. Ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖ ταῦτα; λόγισαί μοι ταύτην ἀλλοιουμένην, γηράσκουσαν, ἀρρωστοῦσαν, ὑφιζάνοντας τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ κοιλαινομένας παρειάς, ἅπαν καταρρέον τὸ ἄνθος ἐκεῖνο. ἐννόησον,

Ἐκ τῆς λέξ. τῆς ποίας δεῖ ἄγεσθαι γυναῖκας

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ

τί θαυμάζεις, καὶ αἰχμαλωτίζει σου τὴν κρίσιν. πηλὸν θαυμάζεις καὶ σποδὸν, καὶ κόνις σε ἐκπλήττει καὶ τέφρα.

Ἐκ τοῦ α΄. λόγ. εἰς Θεόδωρον ἐκπεσ.

Ἡ γὰρ τοῦ βλεπομένου κάλλους ὑπόστασις, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ φλέγμα, καὶ ῥεῦμα, καὶ αἷμα, καὶ τροφῆς διαμασηθείσης χυλός. τούτοις γὰρ καὶ ὀφθαλμοὶ καὶ παρειαὶ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ἄρδεται· κἂν μὴ καθ' ἑκάστην ἡμέραν δέξηται τὴν ἀρδείαν ἐκείνην, ἀπὸ τῆς γαστρὸς καὶ τοῦ ἥπατος ἀνιοῦσαν, τοῦ δέρματος παρὰ τὸ προσῆκον ὑφιζάνοντος, τῶν τε ὀφθαλμῶν κοιλαινομένων, εὐθέως ἅπασα ἀφίπταται ἡ τῆς ὄψεως ὥρα. ὥστε ἂν ἐννοήσῃς τί μὲν τῶν καλῶν ἔνδον ἀπόκειται τῶν ὀφθαλμῶν, τί δὲ τῆς εὐθείας ῥινός, τί δὲ τοῦ στόματος καὶ τῶν παρειῶν, οὐδὲν ἕτερον ἢ τάφον κεκονιαμένον εἶναι φήσεις τοῦ σώματος τὴν εὐμορφίαν· τοσαύτης ἔνδον ἀκαθαρσίας ἐστὶ μεστά. Εἶτα ῥάκος μὲν ἰδὼν ἔχον τι τοιοῦτον, οἷον ἢ φλέγμα, ἢ σίελον, οὐδὲ ἄκροις ψαῦσαι τοῖς δακτύλοις ὑπομένεις, ἀλλ' οὐδὲ ἰδεῖν ἀνέχῃ· περὶ δὲ τὰ ταμιεῖα τούτων καὶ τὰς ἀποθήκας ἐπτόησαι; Ὁ τοίνυν φιλοσώματος καὶ περὶ κόρην ἐπτοημένος εὔμορφον, εἰ βούλοιτο μαθεῖν τῷ λόγῳ τὸ εἰδεχθὲς τῆς οὐσίας, δι' αὐτῆς αὐτὸ τῆς ὄψεως εἴσεται. καὶ γὰρ πολλαὶ τῆς ἐρωμένης ὁμήλικες, πολλάκις δὲ καὶ λαμπρότεραι ἀποθανοῦσαι, μετὰ μίαν καὶ δευτέραν ἡμέραν δυσωδίαν παρέχει καὶ ἰχῶρα, καὶ σαπεδόνα σκωλήκων. ἐννόησον τοίνυν οἷον κάλλος φιλεῖς, ὦ ἄνθρωπε, καὶ περὶ ποίαν εὐμορφίαν ἐπτόησαι. τίς γὰρ ἀρετὴ ὀφθαλμῶν; ἆρα τὸ ὑγροὺς εἶναι καὶ εὐστρόφους καὶ στρογγύλους, καὶ κυανοῦς· ἢ τὸ ὀξεῖς καὶ διορατικούς; καὶ τίς ἀρετὴ λύχνου; τὸ λαμπρότερον φαίνειν καὶ πᾶσαν καταυγάζειν τὴν οἰκίαν, ἢ τὸ καλῶς πεπλάσθαι; οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς διαπλάσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῶν τρόπων καὶ τῆς κοσμιότητος τὸ κάλλος χαρακτηρίζεται. διὰ γὰρ τοῦτο τὸν ἀκολάστως εἰς γυναῖκα ὁρῶντα ἐκόλασεν ὁ Χριστός, ἵνα τοῦ πλείονος ἡμᾶς ἀπαλλάξῃ πόνου. οὐ γὰρ τοσοῦτος πόνος τὸ μὴ ὁρᾶν γυναῖκας ὡραίας, ὅσος ὁρῶντας κατέχειν. ὁ μὲν γὰρ μὴ ἰδὼν τὴν εὔμορφον ὄψιν, καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἔσται τῆς ἐντεῦθεν καθαρός· ὁ δὲ ἐπιθυμήσας ἰδεῖν, περιέτρεψε καταβαλὼν τὸν λογισμὸν, καὶ μολύνας αὐτὸν μυριάκις, τότε τὴν ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἐκβάλλει κηλῖδα, ἐὰν ἐκβάλλῃ ἄρα. ὅταν οὖν καὶ ὁ πόνος ἐκείνοις τοῖς ἀκολάστοις ἐλάττων ᾖ, καὶ τὸ κέρδος μεῖζον, τί σπουδάζομεν εἰς τὸ πέλαγος τῶν μυρίων ἐκείνων κακῶν ἐμπεσεῖν; ὅταν οὖν ἴδῃς γυναῖκα καλὴν, καὶ πάθῃς τι πρὸς αὐτὴν, μηκέτι ἴδῃς, καὶ ἀπηλλάγης. καὶ πῶς δυνήσομαι μηκέτι ἰδεῖν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἑλκόμενος, φησίν; ἂν ἐννοήσῃς, ὅτι οὐδὲν ἕτερόν ἐστι τὸ ὁρώμενον, ἢ φλέγμα, καὶ αἷμα, καὶ τροφῆς διασεσηπυίας χυλός. ἀλλὰ φαιδρὸν τὸ ἄνθος τῆς ὄψεως, φησίν. ἀλλ' οὐδὲν τῶν ἀνθέων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς φαιδρότερον, ἀλλὰ καὶ ταῦτα σήπεται καὶ μαραίνεται. μὴ τοίνυν μηδὲ ἐνταῦθα τῷ ἄνθει πρόσεχε, ἀλλ' ἐνδοτέρω διάβηθι τῇ διανοίᾳ, καὶ τὸ δέρμα τὸ καλὸν ἐκεῖνο περιελὼν τῷ λογισμῷ, περιεργάζου τὰ ὑπὸ τοῦτο κείμενα. ἐπεὶ καὶ τὸ τῶν ὑδεριώντων σῶμα, ἀποστίλβει λαμπρὸν, καὶ οὐδὲν ἡ ἐπιφάνεια φαῦλον ἔχει, ἀλλὰ τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἔνδον ἀποκειμένου χυμοῦ πληττόμενοι φιλεῖν τὰ τοιαῦτα οὐ δυνάμεθα.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸ, Γυνὴ δέδεται νόμῳ.

Ὅταν δὲ ἀνὴρ ἐκβαλεῖν βούληται γυναῖκα, ἢ ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα ἀφεῖναι, ταύτης ἀναμιμνησκέσθω τῆς ῥήσεως, καὶ τὸν Παῦλον νομιζέτω παρεῖναι, καὶ καταδιώκειν αὐτὴν, βοῶντα καὶ λέγοντα· Γυνὴ δέδεται νόμῳ, ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς.

α. Κορ. ζ. λθ.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Τοῦτο γοῦν δηλῶν, οὐ προσέθηκεν, ὅτι ἐὰν δὲ τελευτήσῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευθέρα ἐστίν, ἀλλ', ἐὰν δὲ κοιμηθῇ, μονονουχὶ παραμυθούμενος τὴν ἐν χηρείᾳ, καὶ πείθων μένειν ἐπὶ τῷ προτέρῳ, καὶ μὴ δεύτερον εἰσαγαγεῖν νυμφίον. Οὐκ ἐτελεύτησέ σου, φησὶν, ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ καθεύδει. τίς δὲ τὸν καθεύδοντα οὐκ ἀναμένει; ἐλευθέραν δὲ αὐτὴν μετὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς τελευτὴν γεγενῆσθαι λέγων, ἔδειξεν ὅτι περὶ τούτου δούλη ἦν ζῶντος ἐκείνου.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Δούλη δὲ οὖσα καὶ ὑποκειμένη τῷ νόμῳ, κἂν μυριάκις βιβλίον ἀποστασίου λάβῃ, καὶ τὰ τῶν παρὰ τῶν ἔξωθεν κειμένους νόμους τῷ τῆς μοιχείας ἁλίσκεται νόμῳ. οὐ γὰρ δὴ κατὰ τούτους σοι μέλλει κρίνειν τοὺς νόμους ὁ Θεὸς

ὁ

ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἀλλὰ καθ' οὓς αὐτὸς ἔθηκε. καὶ τῶν ἔξωθεν δὲ νόμοι οὐχ ἁπλῶς τοῦτο τεθείκασιν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ κολάζουσι τὸ πρᾶγμα, καὶ ἀηδῶς πρὸς ταύτην ἔχουσι τὴν ἀμαρτίαν. ὅθεν γὰρ ἂν γένηται τῆς διαλύσεως ἡ πρόφασις, τῇ ζημίᾳ τῆς οὐσίας κολάζουσι, γυμνοὺς καὶ χρημάτων ἐρήμους ἐκεῖθεν τοῦτον ἐκβάλλοντες. λέγεται δέ τις τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων, μοχθηρὰν ἔχων γυναῖκα καὶ φλύαρον καὶ πάροινον, πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας, τίνος ἕνεκεν τοιαύτην ἔχων ἀνέχεται, εἰπεῖν, Ὥστε γυμνάσιον καὶ παλαίστραν ἐπὶ τῆς οἰκίας. ἔσομαι γὰρ τοῖς λοιποῖς πρᾳότερος, φησιν, ἐν ταύτῃ παιδευόμενος καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν. ὁ μὲν οὖν φιλόσοφος λέγεται διὰ τοῦτο πονηρὰν ἔχων γυναῖκα μὴ ἐκβαλεῖν· τινὲς δὲ καὶ διὰ τοῦτο ἀγαγέσθαι αὐτὸν αὐτὴν λέγουσιν. ὅταν οὖν Ἕλληνες ἡμῶν ὦσι φιλοσοφώτεροι, ποίαν ἕξομεν ἀπολογίαν, ταύτην ὑβρίζοντες, δι' ἣν καὶ τοὺς γεγυμνωκότας ὁ Θεὸς ἀφεῖναι ἐκέλευσε;

Ἐκ τῆς ὁμιλ. κε. εἰς τὴν πρὸς Κορ. α' ἐπισ.

Ποῖος δὲ λόγος τοιαύτην αἰσχύνην παραστῆσαι δυνήσεται, ὅταν ὀλολυγαὶ καὶ κωκυτοὶ κατὰ τοὺς στενωποὺς φέρωνται, καὶ δρόμος ἐπὶ τὴν οἰκίαν τοῦ ταῦτα ἀσχημονοῦντος, καὶ τῶν γειτόνων, καὶ τῶν παριόντων, καθάπερ θηρίου τινὸς τὰ ἔνδον λυμαινομένου; βέλτιον διαστῆναι τὴν γῆν τῷ τὰ τοιαῦτα παροινοῦντι, ἢ ἐπ' ἀγορᾶς αὐτὸν ὀφθῆναι λοιπόν.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τό, Γυνὴ δέδεται νόμῳ.

Πειθώμεθα δὴ τῷ τοῦ Θεοῦ νόμῳ, καὶ μήτε τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ἐκβάλλωμεν, μήτε τὰς ὑπὸ ἑτέρων ἐκβληθείσας δεχώμεθα. ποίῳ γὰρ ὄψεται προσώπῳ τὸν ἄνδρα τῆς γυναικός; ποίοις ὀφθαλμοῖς τοὺς φίλους τοὺς ἐκείνου, τοὺς οἰκέτας; εἰ γὰρ τελευτήσαντός τινος τὴν γυναῖκά τις τὴν ἐκείνου λαβών, εἶτα τὴν εἰκόνα μόνην ἀνακειμένην ἰδών, ἔπαθέ τι καὶ ἐδυσχέρανεν· ὁ ζῶντα τὸν ἄνδρα ὁρῶν τῆς αὐτῷ συνοικούσης, ποῖον βιώσεται βίον, πῶς οἴκαδε εἰσελεύσεται, μετὰ ποίας γνώμης, μετὰ ποίων ὀφθαλμῶν ὄψεται τὴν ἐκείνου γυναῖκα τὴν αὐτοῦ; μᾶλλον δὲ οὔτε ἐκείνου, οὔτε αὐτοῦ δικαίως ἄν τις τὴν τοιαύτην προσείποι. ἡ γὰρ μοιχαλὶς οὐδενός ἐστι γυνή. καὶ γὰρ τὰς πρὸς ἐκεῖνον συνθήκας ἐπάτησε, καὶ πρὸς σὲ μετὰ τῶν προσηκόντων νόμων οὐκ ἦλθε. πόσης οὐκ ἂν εἴη παρανοίας, πρᾶγμα τοσούτων γέμον κακῶν εἰς τὴν οἰκίαν εἰσάγειν; μὴ γὰρ σπάνις ἐστὶ γυναικῶν, ὅτι τοσοῦτον ὄλεθρον ἕλκεις ἐπὶ τὴν σαυτοῦ κεφαλήν;

Ἐκ τοῦ β. λόγ. πρὸς νεωτέραν χηρεύουσαν.

Ἡ γὰρ τῷ προτέρῳ ἀνδρὶ ἀρκεσθεῖσα γυνή, ἔδειξεν ὅτι οὐδ' ἂν τοῦτον εἵλετο τὴν ἀρχήν, εἰ τοῦ πράγματος ᾔδει τὴν πεῖραν καλῶς. ἡ δὲ δευτέρῳ ἐπεισαγαγοῦσα νυμφίον τῇ τοῦ προτέρου εὐνῇ, τῆς πολλῆς περὶ τὸν κόσμον φιλίας, καὶ πρὸς τὰ γήϊνα πράγματα συμπαθείας τεκμήριον ἐξήνεγκεν οὐ μικρόν. κἀκείνη μέν, οὔτε ζῶντος τοῦ ἀνδρός, πρὸς ἕτερόν τινα ἐπτόητο· αὕτη δὲ εἰ καὶ μὴ ἡμαρτεν εἰς ἑτέρους ζῶντος ἐκείνου, ἀλλ' ἐκείνου μᾶλλον πολλοὺς ἑτέρους ἐθαύμασε.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Καὶ οὔτε τὸν πρῶτον, οὔτε τὸν δεύτερον ἔχει ἐν τάξει τῆς οἰκείας σαρκός. ὁ μὲν γὰρ πρῶτος ἐκβέβληται παρὰ τοῦ δευτέρου, ὁ δεύτερος δὲ ὑπ' ἐκείνου· καὶ οὔτε τοῦ προτέρου μεμνῆσθαι δύναιτ' ἂν καλῶς τῷ ἑτέρῳ μετ' ἐκεῖνον προσέχουσα, οὔτε τοῦτον μετὰ τῆς προσηκούσης φιλοστοργίας ὄψεται, σχηματιζομένης εἰς τὸν ἀπελθόντα τῆς διανοίας αὐτῆς.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Ὥσπερ γὰρ τοῖς πράγμασι τότε μάλιστα ἐπιμένειν εἰώθαμεν, ὅταν προοιμίων πειραθῶμεν καλῶν· ὅταν δὲ ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἀπ' αὐτῆς, ὡς ἂν εἴποι τις, τῆς γραμμῆς, χαλεπῶν καὶ δυσκόλων αἰσθώμεθα, ταχέως ἀνακρουόμεθα, τῆς προαιρέσεως σβεννυμένης ἡμῖν· οὕτω δὴ καὶ αἱ τὰς ἀώρους ὑπομένουσαι χηρείας γυναῖκες, εἰκότως ἂν τοῦ δευτέρου γάμου ἀπέχοιντο. ἡ μὲν γὰρ πολὺν τοῖς πράγμασι συγγινομένη χρόνον καὶ ἐμπλησθεῖσα καλῶς, ὡς τῶν αὐτῶν τευξομένη, τῶν ἴσων ἅψεται πάλιν· ἡ δὲ προοιμίων οὕτω χαλεπῶν πειραθεῖσα, ποίᾳ προαιρέσει καὶ ἐλπίδι πρὸς τὴν πεῖραν ἥξει τῶν χαλεπῶν; Εἰ γὰρ τὰς ἔτι περιόντων ἀπεχομένας τῶν ἀνδρῶν γυναῖκας θαυμάζομεν ἅπαντες καὶ ἀποδεχόμεθα· τὰς καὶ ἀπελθόντων τὴν αὐτὴν περὶ αὐτοὺς ἐπιδεικνυμένας εὔνοιαν, πῶς οὐκ ἐκπλήττεσθαι δεῖ καὶ ἐπαινεῖν; οὐ τοίνυν ἐκβάλλομεν δεύτερον γάμον,

l. παθεῖσα

ἀλλὰ παραινοῦμεν, εἴ τις δύναται σωφρονεῖν, ἐπὶ τῇ προτέρᾳ μένειν. μάχης γὰρ πολλάκις καὶ πολέμων καθημερινῶν ὁ δεύτερος γάμος ἀρχὴ καὶ πρόφασις γέγονε. πολλάκις γοῦν ἀνὴρ ἐπὶ τῆς τραπέζης καθήμενος, τῆς προτέρας γυναικὸς ἀναμνησθεὶς, ἐπὶ τῆς δευτέρας ἐδάκρυσεν ἠρέμα· ἡ δὲ εὐθέως ἠγρίανε, καὶ καθάπερ θηρίον ἐπεπήδησε, τῆς φιλοστοργίας αὐτὸν τῆς πρὸς ἐκείνην ἀπαιτοῦσα δίκην. κἂν ἐπαινέσαι τὴν ἀπελθοῦσαν ἐθελήσῃ, πάλιν πολέμου καὶ μάχης πρόφασις ἡ τῶν ἐγκωμίων ὑπόθεσις· καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἐχθροὺς ἀπελθόντας σπενδόμεθα, καὶ μετὰ τὴν ζωὴν αὐτὴν τὴν πρὸς αὐτοὺς καταλυόμεθα ἔχθραν· ἐπὶ δὲ τῶν γυναικῶν τοὐναντίον ἅπαν. ἣν γὰρ οὐκ εἶδεν, ἧς οὐκ ἤκουσε, παρ' ἧς οὐδὲν ἔπαθε δεινὸν, ταύτην μισεῖ καὶ ἀποστρέφεται, καὶ οὐδὲ ὁ θάνατος τὸ μῖσος σβέννυσι. τίς εἶδε, τίς ἤκουσε ζηλοτυπουμένην κόνιν, καὶ πολεμουμένην τέφραν; ἀλλ' οὐ μέχρι τούτου τὸ δεινὸν, ἀλλὰ κἂν γένωνται παῖδες ἐκ τῆς δευτέρας, κἂν μὴ γένωνται, πόλεμος πάλιν καὶ μάχη. μὴ γινομένων μὲν γὰρ ὀδυνᾶται μειζόνως, καὶ καθάπερ πολεμίους καὶ τὰ μέγιστα ἠδικηκότας τοὺς τῆς προτέρας ὁρᾷ, διὰ τῆς ἐκείνων ζωῆς, τῆς οἰκείας ἀπαιδίας σαφεστέραν λαμβάνουσα αἴσθησιν. ἂν δὲ γένωνται, πάλιν οὐκ ἔλαττον τὸ δεινόν. ὁ μὲν γὰρ ἀνὴρ πολλάκις φιλόστοργος πρὸς τὴν ἀπελθοῦσαν διακείμενος ἀντέχεται τούτων, φιλῶν τε ὁμοῦ καὶ ἐλεῶν τῆς ὀρφανίας αὐτούς· ἐκείνη δὲ πανταχοῦ τοὺς αὐτῆς προτιμᾶσθαι βούλεται. ἀκούσατε ἄνδρες, ἀκούσατε γυναῖκες φιλοστοργίαν συζύγων, ἣν πρὸς ἀλλήλους μέχρι κινδύνων αὐτῶν ἐπεδείξαντο.

Γεν. κ. α

Μετὰ γὰρ τὸ κατοικῆσαι τὸν Ἀβραὰμ ἐν Γεράροις, εἶπε περὶ Σάρρας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ἀδελφή μου ἐστιν. ἐφοβήθη γὰρ εἰπεῖν, ὅτι γυνή μου ἐστι, μήποτε ἀποκτείνωσιν αὐτὸν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως διὰ αὐτήν. καὶ ἀπέστειλεν Ἀβιμέλεχ ὁ βασιλεὺς Γεράρων, καὶ ἔλαβε τὴν Σάρραν.

Ἐκ τῶν λόγ. με εἰς τὴν γένεσιν.

Ἐννόησόν μοι τὸν χειμῶνα τῶν λογισμῶν, ὃν ὑπέμενεν ὁ δίκαιος, ὁρῶν αὐτοῦ τὴν γυναῖκα ἀπαγομένην, καὶ οὐδὲν δυνάμενος ἐπαμῦναι. σιγῇ γὰρ ἅπαντα ἔφερεν, εἰδὼς ὅτι οὐ περιόψεται αὐτὸν ὁ δεσπότης, ἀλλὰ ταχεῖαν παρέξει τὴν συμμαχίαν. καὶ τῆς Σάρρας δὲ θαυμάσαι ἐστὶ τὴν πολλὴν φιλοστοργίαν, ἣν, ἵνα τοῦ κινδύνου τὸν δίκαιον ἐξαρπάσῃ, ἐπεδείξατο. ἐξὸν γὰρ αὐτὴν ἐκκαλύψασαν τὸ δρᾶμα, διαφυγεῖν τὴν ὡμολογημένην ὕβριν· ἀλλ' ὑπέμεινεν ἅπαντα γενναίως, ἵνα τὴν σωτηρίαν τῷ δικαίῳ πραγματεύσηται· καὶ ἐπληροῦτο ἐκεῖνο τὸ εἰρημένον, Ὅτι ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὥσπερ γὰρ μία σὰρξ ὄντες, οὕτω τῆς ἀλλήλων σωτηρίας ἐκήδοντο, καὶ τοσαύτην ἐπεδείκνυντο τὴν ὁμόνοιαν, ὡς ἓν σῶμα τυγχάνοντες καὶ μία ψυχή. Ταῦτα ἀκουέτωσαν ἄνδρες, ἀκουέτωσαν γυναῖκες, ἵνα καὶ αὗται τοσαύτην περὶ τοὺς ἄνδρας φιλοστοργίαν ἐπιδείκνυνται, καὶ οὗτοι οὕτω πολλὴν τὴν περὶ αὐτὰς εὔνοιαν ἔχωσι, καὶ ὡς μίαν ψυχὴν κεκτημένοι, καὶ ἓν σῶμα ὄντες, οὕτω πάντα διαπράττωνται.

γ. ἐχῶν

Γεν. β κδ.

Καὶ εἰσῆλθεν ὁ Θεὸς πρὸς Ἀβιμέλεχ τὴν νύκτα, καὶ εἶπεν· ἰδοὺ ἀποθνήσκεις περὶ τῆς γυναικὸς, ἧς ἔλαβες· αὕτη δέ ἐστι συνῳκηκυῖα ἀνδρί. ὅρα Θεοῦ φιλανθρωπίαν.

Γεν. κ. γ.

ἐπειδὴ εἶδε τὸν δίκαιον διὰ τὸν θανάτου φόβον γενναίως τῆς Σάρρας ἐνεγκόντα τὴν ἀφαίρεσιν, καὶ τὸν βασιλέα ὡς ἀδελφὴν τοῦ δικαίου οὕτως αὐτὴν ἀγόμενον, λοιπὸν τὴν οἰκείαν πρόνοιαν ἐπιδείκνυται, ὁμοῦ καὶ τὸν δίκαιον περιφανέστερον ἀποδεικνὺς, καὶ τὴν Σάρραν τῆς ὕβρεως ἐλευθερῶν, καὶ τὸν βασιλέα ἀπαλλάττων τῆς παρανομίας. Ἀβιμέλεχ δέ, φησιν, οὐχ ἥψατο αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπολογεῖται ὑπὲρ τοῦ τολμήματος, καί φησι· Κύριε, ἔθνος δίκαιον καὶ ἀγνοοῦν ἀπολεῖς;

Γεν. κ. δ.

μὴ γὰρ εἰδὼς γυναῖκα αὐτοῦ τοῦτο πεποίηκα; μὴ γὰρ ἀδικῆσαι βουλόμενος τὸν ξένον; μὴ γὰρ ὡς γυναῖκα ἀφαιρούμενος; ὡς ἀδελφὴν μέλλων λαμβάνειν τοῦτο διεπραξάμην, νομίζων καὶ ταύτῃ τιμήσειν αὐτόν. οὐκ αὐτός μοι εἶπεν, ὅτι ἀδελφή μου ἐστι, καὶ αὕτη μοι εἶπεν, ὅτι ἀδελφός μου ἐστί;

Γεν. κ. ϛ.

τί οὖν ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης; Κἀγὼ ἔγνων, ὅτι ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ ἐποίησας τοῦτο, ὅτι αὐτὸς τοῦτο τὸ δρᾶμα κατεσκεύασαι, καὶ ὅτι ἀπατηθεὶς τοῖς παρ' αὐτῶν λεγομένοις, τοῦτο πεποίηκας·

ποίηκας· καὶ διὰ τοῦτο, ἵνα μὴ διὰ τὴν ἀπάτην ἐκείνων ἁμάρτῃς, ἐφεισάμην τοῦ μὴ ἁμαρτεῖν σε εἰς ἐμέ. μὴ δὴ ἁπλῶς, ὡς ἐπὶ τῶν τυχόντων, προσέσχες τῷ ἀνδρί, ἀλλὰ μάνθανε ὅτι τῶν ἐμοὶ περισπουδάστων ἐστὶ, καὶ τῶν πολλὴν ἐχόντων πρὸς ἐμὲ τὴν οἰκείωσιν. Ἀπόδος Γεν. κ. ζ. τοίνυν τὴν γυναῖκα τῷ ἀνθρώπῳ, ὅτι προφήτης ἐστὶ, καὶ προσεύξεται περὶ σοῦ, καὶ ζήσῃ. ἐκεῖνος μὲν γὰρ δεδοικὼς τὸν παρὰ σοῦ θάνατον, τὸ δρᾶμα τοῦτο παρεσκεύασε, καὶ μονονουχὶ συνέταξε πρὸς τὴν τῆς Σάρρας ὕβριν. γίνωσκε δὲ, ὅτι αἱ παρ' ἐκείνου προσευχαὶ τὴν ζωήν σοι παρέξουσιν. Εἰ δὲ μὴ ἀποδῷς, γνῶθι ὅτι ἀποθανῇ σὺ, καὶ πάντα τὰ σά. οὐ μόνον γὰρ αὐτὸς τῆς παρακοῆς ὑφέξεις τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ σά. ἐγερθεὶς δὲ Ἀβιμέλεχ ἐκάλεσε τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησε πάντα τὰ ῥήματα εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν· εἶτα ἐκάλεσε καὶ τὸν Ἀβραάμ. ἐννόει μοι μεθ' ὅσης λοιπὸν τῆς περιφανείας εἰσάγεται ὁ δίκαιος πρὸς τὸν βασιλέα· ὁ πρὸ μικροῦ εὐκαταφρόνητος νομιζόμενος καὶ οὐδὲν τούτων εἰδὼς, ἐμάνθανε λοιπὸν παρ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ δι' αὐτὸν εἰς ἐκεῖνον γεγενημένα. Εἶπε γὰρ αὐτῷ, τί τοῦτο ἐποίησας ἡμῖν; τί ἡμάρτομεν εἰς σὲ, ὅτι ἐπήγαγες ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν μου ἁμαρτίαν μεγάλην; μὴ γὰρ μέχρις ἐμοῦ, φησὶν, εἶχε στῆναι τὰ τῆς τιμωρίας; πᾶσά μου ἡ βασιλεία ἄρδην ἔμελλεν ἀφανίζεσθαι ἐκ τῆς ἀπάτης τῆς παρὰ σοῦ γεγενημένης. τί οὖν ἐνιδὼν ἐποίησας τοῦτο; τίνος ἕνεκεν; τί ἐννοήσας; τί οὖν ὁ Ἀβραάμ; ἐναγώνιος, φησὶ, γέγονα, μήποτε διὰ τὸ ἔτι τῇ πλάνῃ ὑμᾶς κατέχεσθαι, οὐδεμίαν τοῦ δικαίου πρόνοιαν ποιῆσθε, καὶ μαθόντες αὐτὴν γυναῖκά μου γεγενῆσθαι, διὰ τὴν περὶ ταύτην ἐπιθυμίαν ἐμὲ ἀνελεῖν ἐπιχειρήσητε. μὴ οὖν νομίσητέ με καὶ οὕτως ἐψεῦσθαι. Καὶ γὰρ ἀ- Γεν. κ. ιϛ. δελφή μου ἐστὶν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' οὐκ ἐκ μητρός. ἐγενήθη δέ μοι εἰς γυναῖκα. μὴ τοίνυν καταγνῶτέ μου. Εἰ γὰρ καὶ ὁ φόβος τοῦ θανάτου εἰς τὴν ἀνάγκην με ταύτην κατέστησε, καὶ τὸ δεδοικέναι μήποτε διὰ ταύτην ἐμὲ μὲν ἀποκτείνητε, ταύτην δὲ περιποιήσησθε, ἀλλ' ὅμως οὐδὲ οὕτως ἐστὶ ψεῦδος τὸ παρ' ἐμοῦ εἰρημένον. Ταῦτα εἰπὼν ὁ δίκαιος, καὶ τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως κατεμάλαξε, καὶ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν ἐξεκάλυψε, καὶ ἀρκοῦσαν αὐτοῖς διδασκαλίαν θεοσεβείας ἐνέθηκεν. αἰδεσθεὶς τοίνυν ὁ βασιλεὺς τοῦ δικαίου τὴν πολλὴν ἐπιείκειαν, τῇ οἰκείᾳ φιλοτιμίᾳ ἀμείβεται τὸν πατριάρχην. Ἔλαβε γὰρ, φησὶν, Ἀβιμέλεχ Γεν. κ. ιδ. χίλια δίδραχμα, καὶ πρόβατα, καὶ μόσχους, καὶ παῖδας καὶ παιδίσκας, καὶ ἀπέδωκεν αὐτῷ Σάρραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Εἶδες τὴν εὐμήχανον τοῦ Θεοῦ σοφίαν; ὁ γὰρ περὶ τοῦ θανάτου δεδοικὼς, καὶ πάντα ποιῶν ὥστε δυνηθῆναι τοῦτον διαφυγεῖν, οὐ μόνον τὸν θάνατον διέφυγεν, ἀλλὰ καὶ τοσαύτης ἠξίωται παρρησίας, καὶ περιφανὴς ἀθρόον γέγονε. τοιαῦτα γὰρ τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ· οὐ μόνον τῶν λυπηρῶν ἐλευθεροῖ τοὺς γενναίως ἀντέχειν πρὸς τοὺς ἐπιόντας πειρασμοὺς σπουδάζοντας, ἀλλὰ καὶ τοσαύτην ἐν αὐτοῖς τοῖς λυπηροῖς παρέχει τὴν εὐφροσύνην, ὡς καὶ λήθην αὐτῶν ἡμᾶς ἔχειν παντελῆ, καὶ ἐν πολλῇ γίνεσθαι τῇ τῶν ἀγαθῶν περιουσίᾳ· ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ δικαίου τούτου γέγονεν. οὐ μόνον γὰρ τοῖς τοσούτοις δώροις αὐτὸν τιμᾷ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτῷ δίδωσι τῆς ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ κατοικήσεως. Ἰδοὺ γὰρ, φησὶν, ἡ γῆ μου ἐνώπιόν σου ἐστὶν, οὗ ἐάν σοι ἀρέσκῃ, κατοίκει. ἐπειδὴ γὰρ ἔμαθεν ὅτι δι' ἐκεῖνον καὶ τὰς ἐκείνου προσευχὰς ἡ ζωὴ αὐτῷ κεχάρισται, ὡς εὐεργέτην λοιπὸν καὶ κηδεμόνα, τὸν ξένον, τὸν ἀλήτην, τὸν οὐδαμόθεν γνώριμον, οὕτω θεραπεύειν ἐπείγεται. Καὶ ἐγένετο, ἡνίκα πρὸς ἔσχατον γῆρας ἤλασεν Ἀβραάμ, βουλόμενος τὸν Ἰσαὰκ τῆς τῶν Χαναναίων συγγενείας ἀπαλλάξαι, ἵνα μὴ ἐκεῖθεν ἀγάγηται γυναῖκα, καλέσας τῶν οἰκετῶν τὸν εὐνούστερον, ἐντέλλεται αὐτῷ περὶ τούτου· καί φησι, Θὲς τὴν Γεν. κδ. β. χεῖρά σου ἐπὶ τὸν μηρόν μου, καὶ ἐξορκιῶ σε Κύριον τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἵνα μὴ λάβῃς γυναῖκα τῷ υἱῷ μου Ἰσαὰκ ἀπὸ τῶν θυγατέρων Χαναναίων, μεθ' ὧν ἐγὼ κατοικῶ ἐν αὐτοῖς· ἀλλ' εἰς τὴν γῆν μου, οὗ ἐγεννήθην, πορεύσῃ, καὶ εἰς τὴν φυλήν μου, καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου ἐκεῖθεν.

Ἐκ τοῦ μη. λόγ. τῶν εἰς τὴν γένεσιν.

Εἶδες τὴν ἐντολὴν τοῦ πατριάρχου τὴν πρὸς τὸν οἰκέτην γινομένην; ἐννόησον ὅπως τὸ παλαιὸν ἐποιοῦντο σπουδήν, οὐ χρημάτων ζητοῦντες περιουσίαν, οὐ πολὺν πλοῦτον καὶ ἀνδράποδα καὶ πλέθρα γῆς τόσα καὶ τόσα, οὐ τοῦ ἔξωθεν κάλλους τὴν εὐμορφίαν, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς τὸ κάλλος ἐπεζήτουν, καὶ τρόπων εὐγένειαν. διὸ καὶ ὁ μὲν πατριάρχης τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς ἐπιμελούμενος, καὶ φεύγων τῶν ἐγχωρίων τὴν πονηρίαν, τοῦτο ποιεῖ. Οἱ δὲ νῦν ἅπαντες οὐκ ἄν ποτε ἀνάσχοιντο τοιοῦτόν τι ἐννοῆσαι, ἀλλὰ κἂν μυρίων ᾖ κακῶν ἀνάμεστος, ἓν μόνον ἐπιζητοῦσι, τῶν χρημάτων τὴν περιουσίαν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα δεύτερα αὐτοῖς νενόμισται· οὐκ εἰδότες ὅτι γνώμης διεφθαρμένης οὔσης, κἂν ἄφατος ἐπιῤῥέῃ πλοῦτος, θᾶττον ὡς εἰς ἐσχάτην πενίαν ἐπανήξει, καὶ οὐδὲν ὄφελος ἔσται τῆς περιουσίας, οὐκ οὔσης τῆς οἰκονομεῖν ταῦτα δυναμένης δεόντως ψυχῆς. Γεν κδ. ι. Λαβὼν τοίνυν ὁ παῖς τὰς καμήλους, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἀγαθῶν τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ἀναστὰς ἐπορεύθη εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, εἰς τὴν πόλιν Ναχὼρ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀβραάμ, καὶ ἀνέπαυσε τὰς καμήλους ἔξω τῆς πόλεως παρὰ τὸ φρέαρ τοῦ ὕδατος, καὶ εἶπε· Κύριε ὁ Θεὸς τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ, εὐόδωσον ἐναντίον μου σήμερον, καὶ ποίησον ἔλεος μετὰ τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἕστηκα ἐπὶ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος, αἱ δὲ θυγατέρες τῶν οἰκούντων ἐκπορεύονται ἀντλῆσαι ὕδωρ, καὶ ἔσται ἡ παρθένος, ᾗ ἂν ἐγὼ εἴπω, ἐπίκλινον τὴν ὑδρίαν σου ἵνα πίω, καὶ εἴπῃ μοι, πίε, καὶ τὰς καμήλους σου ποτιῶ, ἕως ἂν παύσωνται πᾶσαι πίνουσαι, ταύτην ἡτοίμασας τῷ παιδί σου Ἰσαάκ, καὶ ἐν τούτῳ γνώσομαι, ὅτι ἐποίησας ἔλεος μετὰ τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ. ὅρα τοῦ οἰκέτου τὴν σύνεσιν. ἐπειδὴ γὰρ ᾔδει τοῦ πατριάρχου τὸ φιλόξενον, καὶ ὅτι τὴν κόρην τὴν ἐκεῖ μέλλουσαν ἀπάγεσθαι, ὁμότροπον προσήκει εἶναι τῷ δικαίῳ, οὐδὲν ἕτερον τεκμήριον ἐπιζητεῖ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς γνώμης τὴν φιλοξενίαν χαρακτηρίσαι βούλεται τῆς κόρης, καὶ φησιν· ἐὰν ἐμοῦ αἰτήσαντος παρ' αὐτῆς τὸ ὕδωρ, ἐπικλίνῃ μοι τὴν ὑδρίαν, καὶ μὴ μόνον τὸ αἰτηθὲν ποιήσῃ, ἀλλὰ καὶ τὴν δουλείαν τῆς οἰκείας γνώμης ἐπιδείξηται, καὶ εἴπῃ, καὶ ταῖς καμήλοις σου ἐφυδρεύσομαι· ἀρκοῦσαν ἀπόδειξιν παρέχει διὰ τῆς τοῦ ὕδατος παροχῆς τῆς τῶν τρόπων ἐπιεικείας. Εἶτα, ἐπειδὴ εἶδε διὰ τῶν ἔργων τὴν ἐνέργειαν τῶν εὐχῶν τοῦ πατριάρχου, καὶ ἐπέτυχε, καθάπερ ἐπεθύμει, τῆς κόρης, καὶ εἶδεν αὐτῆς τὴν ὑπερβάλλουσαν φιλοξενίαν· Γεν κδ. κ. Ἔσπευσε γὰρ καὶ ἐξεκένωσε τὴν ὑδρίαν εἰς τὸ ποτήριον, καὶ ἔδραμεν ἔτι ἐπὶ τὸ φρέαρ ἀντλῆσαι, καὶ ὑδρεύσασα πάσαις ταῖς καμήλοις αὐτοῦ, καὶ οὔτε ὡς ξένον ἀπέφυγεν, οὔτε προφάσει τῆς σωφροσύνης ἀνένευσε πρὸς τὴν αἴτησιν. κατεμάνθανε λοιπὸν καὶ περιειργάζετο μετὰ ἀκριβείας τὰ κατ' αὐτήν, καὶ ἐρώτα τίνος θυγάτηρ; καί, εἰ ἔστι παρὰ τῷ πατρί σου τόπος ἡμῖν καταλῦσαι; καὶ σκόπει τῆς κόρης τὴν ἀπόκρισιν. πυθομένου γὰρ τοῦ παιδός, τίνος ἦν θυγάτηρ, οὐ μόνον Γεν κδ. κδ. τὸν πατέρα καταμηνύει, ἀλλὰ καὶ τοῦ πατρὸς τὸν πατέρα, καί φησι· Θυγάτηρ μὲν εἰμὶ Βαθουὴλ τοῦ Μελχᾶς, ὃν ἔτεκεν αὐτῷ Ναχώρ. καὶ πάλιν περὶ τοῦ τόπου, εἰ ἔστι μόνον καταλῦσαι αὐτοῖς, πυθομένου τοῦ παιδός, φησιν, οὐ μόνον τόπος, ἀλλὰ καὶ ἄχυρα καὶ χορτάσματα πολλὰ παρ' ἡμῖν. Ἐκ τῶν αὐτῶν. Εἶδες ἐν ἡλικίᾳ τοιαύτῃ πόση καὶ τῆς σωφροσύνης ἡ ἀκρίβεια, καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης ἡ ὑπερβολή, καὶ τῆς φιλοξενίας ἡ ἐπίτασις; πόσου πλούτου οὐκ ἂν εἴη τιμιώτερα, πόσων θησαυρῶν προτιμότερά τις ταῦτα ἡγήσεται; τοῦτο ἡ μεγίστη προῖξ, τοῦτο τὰ μυρία ἀγαθά, τοῦτο ὁ θησαυρὸς ὁ μηδέποτε δαπανώμενος. Ταῦτα ἀκούσας ὁ οἰκέτης καὶ θαυμάσας τῆς δαψιλοῦς φιλοξενίας, καὶ μαθὼν ὡς οὐ πρὸς ἀγνῶτάς τινας παραγέγονεν, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ναχώρ, ὃς ἦν ἀδελφὸς Ἀβραὰμ τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ἡσθεὶς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις παρὰ τῆς παιδός, προσεκύνησε τῷ Κυρίῳ τῷ διὰ τὴν εἰς τὸν πατριάρχην εὔνοιαν τοσαύτην καὶ περὶ αὐτὸν ἐπιδειξαμένῳ τὴν κηδεμονίαν, οὕτω πάντα Γεν. κδ. κζ. μετ' εὐκολίας αὐτῷ κατευοδώσαντι· Καί φησιν, εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ, ὃς οὐκ ἐγκατέλιπε τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ· καὶ λοιπὸν καὶ αὐτὸς γνωρίζει τῇ κόρῃ ὅστις ἐστί, καὶ διὰ τῆς εὐχαριστίας τῆς εἰς τὸν Θε-

ὸν

ὄν, καταδῆλον αὐτῇ ποιεῖ, ὅτι οὐκ ἐξ ἀλλοτρίας οἰκίας παραγέγονεν, ἀλλὰ καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ναχὼρ ἐστὶν ὁ τοῦτον διαπεμψάμενος. Ταῦτα πυθομένη ἡ παῖς, μετὰ πολλῆς τῆς περιχαρείας δραμοῦσα, ἀπήγγειλε τοῖς γεννήσασιν αὐτῆς, ἅπερ ἤκουσε παρὰ τοῦ παιδός. Γεν. κδ. κθ. Καὶ ἔδραμε Λάβαν ἔξω πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τὴν πηγήν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἑστῶτα μετὰ τῶν καμήλων, εἶπεν αὐτῷ· τί ἕστηκας ἔξω; δεῦρο εἴσελθε. παραλαβὼν γὰρ ἡτοίμασα τὴν οἰκίαν, καὶ τόπον ταῖς καμήλοις. Εἶτα εἰσελθόντος αὐτοῦ, ἀπέσαξε τὰς καμήλους, καὶ ἔδωκεν ἄχυρα καὶ χορτάσματα, καὶ ὕδωρ νίψασθαι τοῖς ποσὶν αὐτοῦ, καὶ τοῖς ποσὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν μετ' αὐτοῦ, καὶ παρέθηκεν αὐτοῖς ἄρτους φαγεῖν. ἀλλ' ἐνταῦθα σκόπει μοι τὴν πολλὴν τοῦ οἰκέτου σύνεσιν. τί γάρ φησιν; Γεν. κδ. λϐ. Οὐ μὴ φάγω μέχρις ἂν τὴν αἰτίαν ὑμᾶς διδάξω, δι' ἣν ἐστειλάμην τὴν τοσαύτην ὁδόν, καὶ τίνος ἕνεκεν ἀπὸ τῆς Χαλδαίας ἐνταῦθα παραγέγονα, καὶ πῶς εἰς τὸν οἶκον τὸν ὑμέτερον ὡδηγήθην, ἵνα πάντα μαθόντες, οὕτω καὶ ὑμεῖς τὴν οἰκείαν εὐγνωμοσύνην ἐπιδείξησθε πρὸς τὸν ἐμὸν δεσπότην. καὶ ἀρξάμενος διηγεῖσθαι, φησί· Γεν. κδ. λδ. Παῖς Ἀβραὰμ ἐγώ εἰμι· Κύριος δὲ εὐλόγησε τὸν κύριόν μου σφόδρα· καὶ ἔδωκεν αὐτῷ πρόβατα καὶ μόσχους, χρυσίον καὶ ἀργύριον, παῖδας καὶ παιδίσκας, καμήλους καὶ ὄνους· καὶ ἔτεκε Σάῤῥα ἡ γυνὴ τοῦ κυρίου μου υἱὸν ἕνα τῷ κυρίῳ μου μετὰ τὸ γηρᾶσαι αὐτόν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ πάντα, ὅσα ἦν αὐτῷ. καὶ ὥρκισέ με ὁ κύριός μου λέγων· οὐ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου Ἰσαὰκ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν Χαναναίων, ἐν οἷς ἐγὼ παροικῶ· ἀλλ' εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου πορεύσῃ, καὶ εἰς τὴν φυλήν μου, καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου ἐκεῖθεν. καὶ αὐτὸς μὲν ταῦτα ἐνετείλατο· ἐγὼ δὲ τὰς δυσκολίας ἐννοῶν, καὶ τοῦ πράγματος τὸ δυσχερὲς λογιζόμενος, ἐπυθόμην τοῦ κυρίου μου· εἰ μὴ βούλοιτο ἡ γυνὴ πορευθῆναι μετ' ἐμοῦ, Καὶ εἶπέ μοι· Κύριος, ᾧ εὐηρέστησα ἐναντίον αὐτοῦ, αὐτὸς ἀποστελεῖ τὸν ἄγγελον αὐτοῦ μετὰ σοῦ, καὶ εὐοδώσει τὴν ὁδόν σου, καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου ἐκ τῆς φυλῆς μου, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου. ταῦτα ἐντειλάμενος, καὶ ταύταις με ταῖς εὐχαῖς ἐφοδιάσας ἐξέπεμψεν. ἐπεὶ δὲ αἱ παρ' αὐτοῦ γενόμεναι προσευχαὶ ἐληλύθασι, καὶ οὕτως ἅπαντα ἐναργῶς ᾠκονομήθη παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὥστε φθάσαι με πρὸς ὑμᾶς, λοιπὸν καὶ ὑμεῖς τὰ παρ' ἑαυτῶν ἐπιδείκνυσθε, καὶ εἰ ποιεῖτε ἔλεος πρὸς τὸν κύριόν μου, ἀπαγγείλατέ μοι, ἵνα εἰδέναι ἔχω, ὅ, τι δεῖ με διαπράξασθαι· εἰ δὲ μήγε, ἵνα ἑτέρωθι τὴν ὁδὸν ποιήσωμαι. καὶ φησὶ πρὸς αὐτὸν ὁ πατὴρ τῆς κόρης, καὶ ὁ ἀδελφός· Γεν. κδ. ν. Παρὰ Κυρίου ἐξῆλθε τὸ ῥῆμα τοῦτο, οὐ δυνησόμεθά σοι ἀντειπεῖν καλόν, ἢ κακόν. οὐδὲ γὰρ οἷόν τε τοῦτο παρ' ἡμῶν γενέσθαι. ἰδοὺ ἔχεις τὴν κόρην, λαβὼν ἀπότρεχε, καὶ ἔστω γυνὴ τῷ υἱῷ τοῦ κυρίου σου, καθὰ ἐλάλησε Κύριος. ταῦτα ἀκούσας ὁ παῖς παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ, προσεκύνησε τῷ Κυρίῳ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐξενέγκας σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἱματισμόν, ἔδωκε τῇ Ῥεβέκκᾳ, καὶ λοιπὸν μετὰ παῤῥησίας αὐτὴν θεραπεύει, ὡς ἤδη διὰ τῶν ῥημάτων ἐγγυηθεῖσαν τῷ Ἰσαάκ. τιμᾷ δὲ δώροις καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν μητέρα· καὶ ὅτε εἰς ἔργον εἶδεν ἐκβᾶσαν τὴν παρὰ τοῦ δεσπότου ἐντολήν, τότε λοιπὸν τῆς οἰκείας ἀναπαύσεως μετέσχε. Ἔφαγον γάρ, φησι, καὶ ἔπιον αὐτός, καὶ οἱ ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐκοιμήθησαν. Γεν. κδ. νδ. καὶ ἀναστὰς πρωῒ εἶπεν· ἐκπέμψατέ με, ἵνα ἀπέλθω πρὸς τὸν κύριόν μου. Εἶπον δέ, φησιν, οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ· μεινάτω ἡ παρθένος μεθ' ἡμῶν ὡσεὶ ἡμέρας δέκα, καὶ μετὰ ταῦτα ἀπελεύσεσθε. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, τίνος ἕνεκεν ὑπερτίθεσθε καὶ ἀναβάλλεσθε, τοῦ Θεοῦ τοσαύτην εὐκολίαν ἐν πᾶσί μοι παρεσχηκότος; οἱ δὲ εἶπαν· καλέσωμεν τὴν παῖδα, καὶ ἐρωτήσωμεν αὐτήν. καὶ ἐκάλεσαν καὶ εἶπον αὐτῇ· πορεύσῃ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου; ἡ δὲ εἶπε, πορεύσομαι. καὶ ἐξέπεμψαν Ῥεβέκκαν καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς, καὶ τὸν παῖδα τοῦ Ἀβραάμ, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ· καὶ εὐλόγησαν Ῥεβέκκαν, καὶ εἶπον αὐτῇ· Γένου εἰς χιλιάδας μυριάδων, καὶ κληρονομησάτω τὸ σπέρμα σου τὰς πόλεις τῶν ὑπεναντίων. καὶ ἀναστᾶσα Ῥεβέκκα, καὶ αἱ ἅβραι αὐτῆς, ἐπέβησαν ἐπὶ τὰς καμήλους, καὶ ἐπορεύθησαν μετὰ τοῦ ἀνθρώπου. Εἶδες οἵαν ἄγεται νύμφην ὁ πατριάρχης, ὑδροφοροῦσαν, καὶ τὴν ὑδρίαν ἐπὶ τῶν ὤμων φέρουσαν, καὶ ἐπὶ τὰς καμήλους ἐπιβαίνουσαν; μήπου ἡμίονοι ἀργυροῖς περιλαμπόμενοι τοῖς χαλινοῖς; μήπου οἰκετῶν ἑσμός, ἢ ἡ πολλὴ βλακεία ἡ νῦν γινομένη; οὐδαμοῦ. ἀλλὰ τοσαύτη ἦν τῶν παλαιῶν γυναικῶν ἡ ἀνδρεία, ὡς καὶ ἐπὶ τὰς καμήλους αὐτὰς ἐπιβαίνειν, καὶ οὕτως ὁδοιπορεῖν. Εἴδετε ἐκ τῶν παρὰ τοῦ Ἀβραὰμ εἰς τὸν υἱὸν γεγενημένων, ὅπως οἱ παλαιοὶ ἐσπούδαζον γυναῖκας ἄγεσθαι τοῖς ἑαυτῶν παισὶ τὰς γυναῖκας; ὅπως περὶ τῶν χρημάτων ψυχῆς εὐγένειαν ἐπεζήτουν; μήπου γραμματεῖα; μήπου συνθῆκαι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ καταγέλαστα, ἃ νῦν γίνεται; οὐδὲν γὰρ ἐκείνοις τοιοῦτον· ἀλλὰ τὸ μέγιστον καὶ ἀσφαλὲς γραμματεῖον, τῆς κόρης ὁ τρόπος. καὶ τοῦτο εἴσεσθε, ἐπειδὰν πρὸς τὸν νυμφίον εἴδητε τὴν κόρην ἀπενεχθεῖσαν. Ἐξῆλθε γάρ, φησιν, Ἰσαὰκ ἀδολεσχῆσαι εἰς τὸ πεδίον, καὶ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς, εἶδε τὰς καμήλους ἐρχομένας, ἐν αἷς ἐπεκάθητο Ῥεβέκκα· ἡ δὲ Ῥεβέκκα ἰδοῦσα τὸν Ἰσαάκ, κατεπήδησεν ἀπὸ τῆς καμήλου, καὶ εἶπε τῷ παιδί· τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁ πορευόμενος ἐν τῷ πεδίῳ εἰς συνάντησιν ἡμῶν; καὶ μαθοῦσα, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων ταύτην ἄγεσθαι, περιεβάλετο, φησί, τὸ θέριστρον· καὶ παραγενόμενος ὁ παῖς διηγήσατο πάντα μετ' ἀκριβείας τῷ Ἰσαάκ. σκόπει πῶς οὐδαμοῦ τὰ περιττὰ ταῦτα καὶ ἀνόητα· οὐδαμοῦ πομπὴ διαβολική, οὐδαμοῦ κύμβαλα καὶ αὐλοὶ καὶ χορεῖαι, καὶ τὰ σατανικὰ ἐκεῖνα συμπόσια, ἀλλὰ πᾶσα σεμνότης, πᾶσα σοφία, πᾶσα ἐπιείκεια. Εἰσῆλθε γάρ, φησιν, Ἰσαὰκ εἰς τὸν οἶκον τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ ἔλαβε τὴν Ῥεβέκκαν, καὶ ἐγένετο αὐτοῦ γυνή, καὶ ἠγάπησεν αὐτήν. Ταύτην μιμείσθωσαν γυναῖκες· τοῦτον ζηλούτωσαν ἄνδρες, καὶ οὕτω τὰς νύμφας ἄγεσθαι σπουδαζέτωσαν, ἵνα καὶ ὁ πόθος τοῦ νυμφίου αὔξηται, καὶ τῆς κόρης ἡ σωφροσύνη ἐπιτείνηται, καὶ μεθ' ἡδονῆς τὸν βίον διάξωσιν, ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ ῥοπῆς συγκροτούμενοι. Εἰ δέ τι βούλει φιλοτιμίας ἐπὶ γάμου ἐπιδείξασθαι κέρδος ἔχουσαν, κάλεσον χοροὺς πενήτων. ἀλλ' αἰσχύνῃ καὶ ἐρυθριᾷς; καὶ τί ταύτης τῆς ἀλογίας χεῖρον γένοιτ' ἄν; τὸν μὲν διάβολον ἕλκων εἰς τὴν οἰκίαν, μηδὲν νομίζεις αἰσχρὸν ποιεῖν· τὸν δὲ Χριστὸν μέλλων εἰσάγειν, ἐρυθριᾷς; ἀλλ' οὐδεὶς ἐπὶ τῆς πόλεως τοῦτο εἰργάσατο, φησίν· ἀλλὰ σὺ κατάρξαι σπούδασον, καὶ ἀρχηγὸς γενέσθαι τῆς καλῆς ταύτης συνηθείας, ἵνα καὶ οἱ μετὰ ταῦτα εἰς σὲ ἀναφέρωσι. κἂν ζηλώσῃ τις καὶ μιμήσηται τοῦτο τὸ ἔργον, πρὸς τοὺς ἐξετάζοντας ἔχουσι λέγειν οἱ ἔκγονοι, καὶ οἱ ἐξ ἐγγόνων, ὅτι ὁ δεῖνα τὸν καλὸν τοῦτον νόμον πρῶτος εἰσήγαγε, καὶ τὸ ὑφ' ἑτέρων κατορθούμενον, σοὶ τῷ πρώτῳ φυτευσαμένῳ τῶν καρπῶν ἐκείνων οἴσει τὴν ἀμοιβήν. καὶ ὥσπερ μαλακῶν καὶ μίμων ἐκεῖ χορευόντων, ὁ διάβολος ἐν τῷ μέσῳ κωμάζει· οὕτω καὶ πενήτων εἰσιόντων, ὁ Χριστὸς παραγίνεται. καὶ ἀπὸ μὲν τῆς δαπάνης ἐκείνης κέρδος οὐδέν, ἀλλὰ καὶ πολλὴ γένοιτ' ἂν ἡ βλάβη· ἀπὸ δὲ τῶν εἰς τούτους ἀναλωμάτων πολλήν τινα λήψῃ τὸν καρπὸν ταχέως. καὶ ὅτι τοῦτο ἐστὶν ἀληθές, ἀπὸ τῆς κόρης μάθετε τῆς ἐν Ἰόππῃ. καὶ γὰρ ταύτην ποτὲ νεκρὰν κειμένην, περιστάντες οἱ παρ' αὐτῆς τρεφόμενοι πένητες καὶ δακρύσαντες ἀνέστησαν, καὶ πρὸς ζωὴν ἐπανήγαγον, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Γεν. κδ΄ ξγ.

Γεν. κδ. ξζ.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΔΙΔΑΧΗΣ ΚΑΙ ΝΟΥΘΕΣΙΑΣ.

Ἐκ τοῦ δ' λόγ. τοῦ περὶ ἀκαταλήπτου.

Πρώην μὲν ἐνεκαλέσαμεν τοῖς καταλιμπάνουσι τὴν σύναξιν, καὶ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἔξω τῆς ἐκκλησίας διατρίβουσι· νυνὶ δὲ τοῖς ἔνδον οὖσιν ἐγκαλέσαι βούλομαι, οὐχ ὅτι μένουσιν ἔνδον, ἀλλ' ὅτι μένοντες, τῶν ἔξω διατριβόντων οὐδὲν ἄμεινον διάκεινται, κατὰ τὸν φρικωδέστατον ἐκεῖνον καιρὸν ἀλλήλοις διαλεγόμενοι, καὶ τῶν θείων ὑπερορῶντες λογίων. τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; ὁρᾷς τοσούτους δεσμίους ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν τῶν σῶν ἑστηκότας πλησίον (καὶ γὰρ ἅλωσις πονηρὰ καὶ χαλεπὴ τῶν δαιμόνων ἐστὶν ἡ ἐνέργεια, καὶ παντὸς σιδήρου χαλεπωτέρα) καὶ σὺ περὶ τῶν οὐδέν σοι προσηκόντων διαλέγῃ πραγμάτων; ἡ γὰρ ὄψις μόνη οὐχ ἱκανή σε καταπλῆξαι, καὶ εἰς συμπάθειαν ἀγαγεῖν; ὁ ἀδελφός σου ἐν δεσμοῖς, καὶ σὺ ἐν ῥᾳθυμίᾳ; ποίαν ἕξεις συγγνώμην, εἰπέ μοι, οὕτως ἀσυμπαθὴς ὤν, οὕτως ἀπάνθρωπος, οὕτως ὠμός; οὐ θέλεις συναλγῆσαι τῷ ἀδελφῷ; κἂν ὑπὲρ σαυτοῦ δεῖσον καὶ διανάστηθι. οὐ δέδοικας μήποτέ σου διαλεγομένου, ῥᾳθυμοῦντος, ὀλιγωροῦντος, δαίμων τις ἐκεῖθεν ἐκπηδήσας, σχολάζουσαν καὶ σεσαρωμένην εὑρὼν τὴν ψυχὴν, ἐπεισέλθῃ μετὰ ἀδείας πολλῆς, ἀθύρωτον τὴν οἰκίαν εὑρών; οὐ γὰρ δὴ ἐχρῆν ταῦτα νοοῦντα πηγὰς δακρύων ἀφεῖναι κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην, καὶ διαβρόχους ὁρᾶσθαι πάντων τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ θρήνους καὶ οἰμωγὰς γίνεσθαι παρὰ τῆς ἐκκλησίας ἁπάσης; μετὰ τὴν κοινωνίαν τῶν μυστηρίων, μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ λουτροῦ, μετὰ τὸ συνταχθῆναι τῷ Χριστῷ, ἴσχυσεν ὁ λύκος ἐκεῖνος ἁρπάσαι ἐκ τῆς ποίμνης τὸ ἀρνίον, καὶ κατέχει μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ σὺ ὁρῶν τὴν συμφορὰν, οὐ δακρύεις; καὶ ποῦ ταῦτα ἀπολογίας ἄξια;

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Εἰ τὴν τοῦ γείτονος οἰκίαν εἶδες ἐμπυριζομένην, εἰπέ μοι, εἰ καὶ πάντων πολεμιώτατος ἦν ὁ γείτων, οὐκ ἂν ἔδραμες ἐπὶ τὸ σβέσαι τὴν πυρὰν, δεδοικὼς, μὴ τὸ πῦρ ὁδῷ βαδίζον καὶ τῶν σῶν ἅψηται προθύρων; τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ὑπὸ τῶν πονηρῶν δαιμόνων ἐπηρεαζομένων ἀδελφῶν ποίει. καὶ γὰρ πυρά τίς ἐστι καὶ ἐμπρησμὸς χαλεπὸς τῶν δαιμόνων ἡ ἐνέργεια. σκόπει δὴ μὴ καὶ τὴν σὴν προκαταλάβῃ ψυχὴν ὁδῷ βαδίζων ὁ δαίμων· καὶ ὅταν ἴδῃς παρόντα, μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς πρόσφυγε τῷ δεσπότῃ, ἵν' ἰδὼν σου τὴν θερμὴν καὶ διεγηγερμένην ψυχὴν ὁ δαίμων, ἄβατον αὐτῷ νομίσῃ λοιπὸν εἶναι τὴν διάνοιαν τὴν σήν. ἂν μὲν γὰρ ἴδῃ χασμώμενον καὶ ῥᾳθυμοῦντα ὡς εἰς ἔρημον καταγώγιον, ταχέως ἐπεισελεύσεται· ἂν δὲ καὶ συντεταμένον καὶ διεγηγερμένον, καὶ τῶν οὐρανῶν αὐτῶν ἐκκρεμάμενον, οὐδὲ ἀντιβλέψαι τολμήσει λοιπόν. ὥστε εἰ καὶ τῶν ἀδελφῶν καταφρονεῖς, ἀλλὰ σαυτοῦ φεῖσαι, καὶ τὴν κατὰ τῆς σῆς ψυχῆς εἴσοδον ἀπόφραξον τῷ πονηρῷ δαίμονι. οὐδὲν γὰρ οὕτως αὐτῷ τὴν καθ' ἡμᾶς ἔφοδον ἀποτειχίζειν εἴωθεν, ὡς εὐχὴ καὶ δέησις ἐκτενής.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τ' ἑξαημέρ. Ἱερ. ιε. ιθ.

Εἰ δὲ βούλει μαθεῖν ὅσον ἐστὶν ἀγαθὸν τὸ δυνηθῆναι μετὰ τῆς οἰκείας σωτηρίας καὶ ἑτέρους κερδᾶναι, ἄκουσον ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ λέγοντος τοῦ προφήτου· Ὁ ἐξάγων τίμιον ἐξ ἀναξίου, ὡς στόμα μου ἔσται. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὁ ἐκ τῆς πλάνης, φησὶ, πρὸς τὴν ἀλήθειαν χειραγωγῶν, ἢ ἀπὸ τῆς κακίας πρὸς τὴν ἀρετὴν ὁδηγῶν τὸν πλησίον κατὰ δύναμιν [τὴν] ἀνθρωπίνην, ἐμὲ μιμεῖται. Εἰ γὰρ αὐτὸς Θεὸς ὢν, καὶ τῆς οὐσίας ἐκείνης τῆς ἀπορρήτου τυγχάνων, καὶ σταυρὸν κατεδέξατο, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ ἀνθρώπινα ὑπέμεινε δι' ἡμᾶς, καὶ τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν· τί οὐκ ἂν εἴημεν αὐτοὶ δίκαιοι περὶ τοὺς ὁμογενεῖς ἐπιδείξασθαι, καὶ τὰ μέλη τὰ ἡμέτερα, ὥστε καὶ τῆς φάρυγγος αὐτοὺς ἐξαρπάσαι τοῦ διαβόλου, καὶ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς χειραγωγῆσαι ὁδόν;

Ἐκ τῶν λόγ. τ' ἀνδριάντ.

Εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν ἐδεσμάτων, οἱ τὰ τῆς τραπέζης τοῖς αὐτῶν γνωρίμοις διαφυλάττοντες, μέγιστον ἀγάπης τεκμήριον ἐκφαίνουσι· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῶν πνευματικῶν τοῦτο γινόμενον πολλὴν ἡμῖν παρέξει ρέξαι τῶν ἑταίρων. ὁ γὰρ τὸν πλησίον διδάσκειν σπουδάζων οὐ τοσοῦτον ἐκεῖνον εὐεργετεῖ, ὅσον ἑαυτῷ μείζονα προξενεῖ τὸν μισθὸν, καὶ διπλοῦν καρποῦται τὸ κέρδος, τό τε παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀμοιβῆς πλείονος ἀπολαύων· καὶ αὐτὸς, ὅτε τὸν ἀδελφὸν διδάσκειν ἐπιχειρεῖ, εἰς ὑπόμνησιν ἐρχόμενος, καὶ ἀνανεῶν τὴν μνήμην τῶν παρ' ἑαυτοῦ εἰρημένων. (γρ. μόν)

(Ἐκ τῶν ἀνδριάντ.) Εἰ γὰρ εἰκόνα τις ἄψυχον ἀναθεὶς παιδὸς, ἢ φίλου, ἢ συγγενοῦς, νομίζει παρεῖναι ἐκεῖνον τὸν ἀπελθόντα, καὶ διὰ τῆς εἰκόνος αὐτὸν φαντάζεται τῆς ἀψύχου· πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς διὰ τῶν θείων γραφῶν τῆς τῶν ἁγίων παρουσίας ἀπολαύομεν, οὐχὶ τῶν σωμάτων αὐτῶν, ἀλλὰ τῶν ψυχῶν τὰς εἰκόνας ἔχοντες. τὰ γὰρ παρ' αὐτῶν εἰρημένα, τῶν ψυχῶν αὐτῶν εἰκόνες εἰσίν.

(Ἐκ τοῦ γ. λόγ. τῶν κατὰ Ἰουδαίων.) Ὥσπερ οὖν οἱ ἰατροὶ οὐκ ἀναγκάζουσι τοὺς ἀρρώστους ἐπὶ τῶν κλινιδίων κατακειμένους εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν φέρεσθαι, ἀλλ' αὐτοὶ τρέχουσι πρὸς ἐκείνους τὰς ἀρρωστίας θεραπεύσοντες· οὕτω καὶ σὺ ποίησον κατὰ δύναμιν τὴν σὴν, καὶ πᾶσαν σπουδὴν ἐπίδειξαι καὶ πρόνοιαν εἰς τὴν τῶν ἀρρωστούντων κατὰ ψυχὴν ἀδελφῶν ἀνάρρωσιν, (γρ. τὴν ἀρρωστίαν) εἰδὼς ὅτι βραχὺς ὁ παρὼν βίος. κἂν μὴ ταῦτα κερδαίνωμεν τὰ κέρδη, οὐδεμίαν ἕξομεν ἐκεῖ σωτηρίαν. δύναται γὰρ πολλάκις μία κερδηθεῖσα ψυχὴ, μυρίων ὄγκον ἁμαρτημάτων ἀφανίσαι, καὶ γενέσθαι ἡμῖν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀντίψυχον.

(Ἐκ τοῦ ε. λόγ. τῶν κατὰ Ἰουδ. Πράξ. θ. λθ.) Εἰ γὰρ χήρας ἐνδύσασα, καὶ πενίαν διορθωσαμένη ἡ Ταβιθὰ ἐκείνη, ἀπὸ θανάτου πάλιν εἰς ζωὴν ἐπανῆλθε, καὶ τὰ δάκρυα τῶν ἐλεηθέντων ψυχὴν ἀπελθοῦσαν ἐπανήγαγον εἰς σῶμα πάλιν, οὔπω τῆς ἀναστάσεως φανείσης· τί οὐκ ἂν ἐργάσεται τῶν ἀνθρώπων τὰ δάκρυα, ὅσοι ὑπὸ σοῦ διασωθῶσιν; ὥσπερ γὰρ ταύτην περιστᾶσαι αἱ χῆραι ζῶσαν ἀπὸ νεκρῶν ἔδειξαν· οὕτω καὶ σέ ποτε περιστάντες οἱ διασωθέντες νῦν, ποιήσουσι πολλῆς ἀπολαῦσαι φιλανθρωπίας, καὶ τῆς γεέννης τοῦ πυρὸς ἐξαρπάσουσιν. Εἰ γὰρ ὅπου χρημάτων δαπάνη, τοσοῦτοι οἱ στέφανοι, τοσοῦτος ὁ μισθὸς, τοσαύτη ἡ ἀμοιβή· ὅπου ψυχῆς ὠφέλεια, πῶς οὐ πολλὰ ἡμῖν ἔσται τὰ ἀγαθά;

(Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.) Οὐδεὶς γὰρ ἑαυτὸν κατορθῶσαι δύναται χωρὶς τῆς τοῦ πλησίον σωτηρίας. καὶ γὰρ καὶ ὁ Παῦλός φησι· Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος, (α. Κορ. ι. κδ.) εἰδὼς ὅτι τὸ ἑαυτοῦ ἐν τῷ τοῦ πλησίον κεῖται συμφέροντι. καθάπερ γὰρ οἱ ἀδικοῦντες καὶ πλεονεκτοῦντες ἀπελθόντες ἐκεῖ, καὶ τοὺς ταῦτα παθόντας ἰδόντες (ὄψονται γάρ, φησι, πάντως, καὶ δῆλον ἐκ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου τοῦτο) οὐδὲ ἀνοῖξαι τὸ στόμα δυνήσονται, οὐδὲ εἰπεῖν τι καὶ ἀπολογήσασθαι, ἀλλ' αἰσχύνης πολλῆς ἐμπλησθέντες, καὶ καταγνώσεως ἀπὸ τῆς ὄψεως τῆς ἐκείνων ἐπὶ τὴν κόλασιν ἀπελεύσονται· οὕτω καὶ οἱ διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες, ἰδόντες τοὺς ὑπ' αὐτῶν διασωθέντας συνηγοροῦντας αὐτοῖς ἐκεῖ, πολλῆς ἐμπλησθήσονται τῆς παρρησίας.

(Ἐκ τοῦ ς'. λόγ. τῶν κατὰ Ἰουδ.) Καὶ μή μοι λεγέτω τις, τί γὰρ ἔχω κοινὸν πρὸς ἐκεῖνον; ἀλλότριός ἐστι καὶ ἄγνωστος. ἕως ἂν ᾖ πιστὸς, καὶ τῶν αὐτῶν σοι μετέχει μυστηρίων, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν ἀπαντᾷ, καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν ἁπάντων ἐστὶν οἰκειότερος. ὥσπερ γὰρ οὐχ οἱ κλέπτοντες μόνοι, ἀλλὰ καὶ οἱ κύριοι μὲν ὄντες κωλῦσαι, μὴ ποιοῦντες δὲ, τὴν αὐτὴν ἐκείνοις διδόασι δίκην· οὕτως οὐχ οἱ ἀσεβοῦντες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ δυνάμενοι μὲν ἀπαγαγεῖν τῆς ἀσεβείας, μὴ βουλόμενοι δὲ, τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ὑποστήσονται τιμωρίαν. (γρ. κόλασιν.) ἕκαστος ὑμῶν ἕνα τῶν ἀδελφῶν ἀνασωσάτω, περιεργασάσθω, πολυπραγμονησάτω, ἵνα εἰς τὴν ἐπιοῦσαν σύναξιν μετὰ πολλῆς παρρησίας ἀπαντήσωμεν, δῶρα τῷ Θεῷ κομίζοντες, δῶρα πάντων τιμιώτερα, τὰς ψυχὰς τῶν πεπλανημένων ἐπαναγαγόντες. κἂν ὑβρισθῆναι δέῃ, κἂν πληγὰς λαβεῖν, κἂν ὁτιοῦν ἕτερον ὑπομεῖναι, πάντα ποιήσωμεν, ὥστε αὐτοὺς ἀνακτήσασθαι. καὶ γὰρ καὶ οἱ νοσοῦντες πολλάκις λακτίζουσι καὶ ὑβρίζουσιν· ἀλλ' ὅμως ἀνεχόμεθα, καὶ ταῖς ὕβρεσιν οὐ δακνόμεθα, ἀλλ' ἓν μόνον ἐπιθυμοῦμεν, τοὺς ταῦτα ἀσχημονοῦντας τὴν ὑγίειαν ἰδεῖν. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον τοὺς μὲν τῶν σωμάτων προνοοῦντας τοσαύτην ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν, ψυχῶν δὲ τοσούτων ἀπολλυμένων ῥᾳθυμεῖν, καὶ μηδὲν ἡγεῖσθαι πάσχειν δεινὸν, τῶν μελῶν ἡμῶν σηπομένων;

(Ἐκ τοῦ λόγ. ὅτι χρήσιμον φέρειν ἐλέγχους.) Τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; ὁρᾷς τὸν ἀδελφὸν, εἰπέ μοι, κατὰ κρημνοῦ φερόμενον, ἢ ἠμελημένον ἔχοντα βίον, οὐ συνορῶντα τὸ δέον, καὶ οὐκ ὀρέγεις χεῖρα; οὐκ ἐγκαλεῖς καὶ ἐλέγχεις; ἀλλὰ τὸ μὴ προσκροῦσαι αὐτῷ, καὶ φανῆναι ἐπαχθὴς, περιορᾷς τῆς ἐκείνου σωτηρίας; καὶ ποίαν ἕξεις συγγνώμην παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ τίνα ἀπολογίαν; οὐκ ἤκουσας τί τοῖς Ἰουδαίοις ἐκέλευσεν ὁ Θεός, τὰ ὑποζύγια τῶν ἐχθρῶν μὴ περιορᾷν πλανώμενα, μηδὲ παρατρέχειν πεπτωκότα; Εἶτα Ἰουδαῖοι μὲν τὰ ἄλογα κελεύονται μὴ περιορᾷν τῶν ἐχθρῶν, ἡμεῖς δὲ τὰς ψυχὰς τῶν ἀδελφῶν καθ' ἑκάστην ὑποσκελιζομένας περιοψόμεθα; καὶ πῶς οὐκ ἐσχάτης τοῦτο ὠμότητος καὶ θηριωδίας, μηδὲ τοσαύτην ἀπονέμειν ἀνθρώποις πρόνοιαν, ὅσην τοῖς ἀλόγοις ἐκεῖνοι; τοῦτο πάντα ἀνέτρεψε, τοῦτο τὸν βίον ἡμῶν συνέχεεν, ὅτι οὔτε ἐλεγχόμενοι φέρομεν γενναίως, οὔτε ἑτέρους ἐλέγχειν βουλόμεθα. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἐπαχθεῖς ἐσμεν ἐλέγχοντες, ἐπειδὴ ἐκθηριούμεθα ἐλεγχόμενοι. Εἰ γὰρ ᾔδει ὁ ἀδελφὸς, ὅτι ἐλέγξας σε ἐπῃνεῖτο παρὰ σοῦ, καὶ αὐτὸς ἐλεγχόμενος τὴν αὐτὴν ἀμοιβὴν ἀπέδωκεν ἄν. Βούλει διορθῶσαι τὸν ἀδελφόν; δάκρυσον, εὖξαι τῷ Θεῷ, κατ' ἰδίαν λαβὼν παραίνεσον, συμβούλευσον, παρακάλεσον, δεῖξον ἀγάπην περὶ τὸν ἡμαρτηκότα, πεῖσον αὐτὸν ὅτι κηδόμενος καὶ φροντίζων, οὐκ ἐμπομπεῦσαι βουλόμενος περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτὸν ὑπομιμνήσκεις· κατάσχε πόδας, καταφίλησον χεῖρας, μὴ ἐπαισχυνθῇς, εἴπερ ἀληθῶς ἰατρεῦσαι βούλει. Ταῦτα γὰρ καὶ ἰατροὶ ποιοῦσι πολλάκις, δυσαρέστως ἔχοντας τοὺς κάμνοντας καταφιλοῦντες, παρακαλοῦντες, διαπείθουσι σωτήριον δέξασθαι φάρμακον. [τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐπὶ διορθώσει τῶν ἀδελφῶν ἀγωνίζῃ; κἂν τὸν ὁμόδουλον, κἂν τὸν ὁμότιμον διόρθωσον.] κἂν ἀποθανεῖν δέῃ ὑπὲρ τοῦ σωφρονίσαι τὸν ἀδελφὸν, μὴ ἀποκνήσῃς. μαρτύριον γὰρ τοῦτο ἐστιν· ἐπεὶ καὶ Ἰωάννης μάρτυς ἦν· καίτοιγε οὐχὶ θῦσαι ἐκελεύσθη, οὐδὲ εἴδωλον προσκυνῆσαι, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἱερῶν νόμων ὑβριζομένων τὴν κεφαλὴν ἀπέθετο. καὶ σὺ τοίνυν ἀγώνισαι μέχρι θανάτου ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, Καὶ Κύριος πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ. ἀρκεῖ εἷς ἄνθρωπος ζήλῳ πεπυρωμένος ὁλόκληρον διορθώσασθαι δῆμον. καὶ μή μοί τις λεγέτω, οὐδὲν ἔχω κοινὸν πρὸς τὸν ἀδελφόν. πρὸς τὸν διάβολον οὐδὲν ἔχομεν κοινὸν μόνον, πρὸς δὲ τοὺς ἀνθρώπους πολλὰ ἔχομεν κοινά. τῆς φύσεως ἡμῖν τῆς αὐτῆς μετέχουσι, τὴν αὐτὴν γῆν οἰκοῦσι, καὶ ταῖς αὐταῖς τρέφονται τροφαῖς, τὸν αὐτὸν ἔχουσι δεσπότην, τοὺς αὐτοὺς ἐδέξαντο νόμους. μὴ τοίνυν ταῦτα λέγωμεν, ἀλλὰ τὴν πρέπουσαν ἀδελφοῖς κηδεμονίαν ἐπιδειξώμεθα. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, εἰ μὲν μάχην ἴδοιμεν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, προσιέναι καὶ καταλλάττειν τοὺς μαχομένους; καὶ τί λέγω μάχην; εἰ καταπεσόντα ἴδωμεν ὄνον, πάντες χεῖρα ὀρέγομεν καὶ διαναστῆσαι σπεύδομεν· τῶν δὲ ἀδελφῶν ἀπολλυμένων ἀμελεῖν, καὶ πῶς οὐ δεινόν; Μὴ τοίνυν παύσῃ παραινῶν τὸν ἀδελφὸν ὁρῶν ἀπολλύμενον, κἂν λοιδορῇ, κἂν ὑβρίζῃ, κἂν ἀπειλῇ ἐχθρὸς γενέσθαι, κἂν ὁποιονοῦν ἕτερον ἐπανατείνηται, πάντα φέρε γενναίως, ὅπως αὐτοῦ κερδάνῃς τὴν σωτηρίαν. ἐὰν οὗτος ἐχθρός σου γένηται, ὁ Θεὸς ἔσται σοι φίλος, καὶ μεγάλοις σε κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀμείψεται τοῖς ἀγαθοῖς. Μέγα μὲν γὰρ ἀγαθὸν, καὶ τὸ ἐλεεῖν τοὺς πεινωμένους· ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον, οἷον τὸ πλάνης ἀπαλλάττειν. οὐδὲν γὰρ ψυχῆς ἀντάξιον, οὐδὲ ὁ κόσμος ἅπας. ὥστε κἂν μυρία δῷς χρήματα πένησιν, οὐδὲν τοσοῦτον ἐργάσῃ, οἷον ὁ μίαν ἐπιστρέφων ψυχήν. ὁ γὰρ τοῦτο ποιῶν, κατὰ Παῦλόν ἐστι καὶ Πέτρον, οὐχὶ κινδυνεύων, καθάπερ ἐκεῖνοι, καὶ λιμοὺς καὶ λοιμοὺς, καὶ τὰ ἄλλα ὑποφέρων κακά· εἰρήνης γὰρ ὁ παρὼν καιρός· ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τῆς προθυμίας ἐπιδεικνύμενος. καὶ τί λέγω Πέτρον καὶ Παῦλον; στόμα ἔσται τοῦ Χριστοῦ. Ὁ γὰρ ἐξάγων τίμιον ἐξ ἀναξίου, ὡς στόμα μου ἔσται, φησίν. ἔξεστι τοίνυν καὶ οἴκοι καθημένῳ ταύτην τὴν ἁλιείαν ἐργάζεσθαι. Εἴ τις ἔχει φίλον καὶ συγγενῆ καὶ οἰκεῖον, ταῦτα ποιείτω, καὶ ἔσται κατὰ Πέτρον καὶ Παῦλον. κἂν μὴ σήμερον πείσῃς, αὔριον πείσῃς· κἂν μηδέποτε πείσῃς, σὺ τὸν μισθὸν ἕξεις ἀπηρτισμένον· κἂν μὴ πάντας πείσῃς, ὀλίγους ἀπὸ τῶν πολλῶν δυνήσῃ. καὶ γὰρ καὶ οἱ ἀπόστολοι, εἰ καὶ μὴ πάντας ἔπεισαν, ἐπεὶ πᾶσι διελέχθησαν, τὸν ἐπὶ

Ex τῶν λόγ. τῶν ἀνδριάντ.

Ex τοῦ ϛ. λόγ. τῶν κατὰ Ἰουδαίων

Ex τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορινθ. α΄ ἐπιστ.

Ἱερ. 15. 19.

πᾶσι μισθὸν ἐκαρπώσαντο. μὴ τοίνυν, ἐπειδὴ πολλοὺς οὐ δύνασαι διδάξαι, καὶ τῶν ὀλίγων καταφρόνει, μηδὲ τῇ τῶν μεγάλων ἐπιθυμίᾳ, καὶ τῶν μικρῶν σεαυτὸν ἀφελκύσῃς. κἂν ἑκατὸν μὴ δυνηθῇς, τῶν δέκα ἐπιμελήθητι· κἂν δέκα μὴ δυνηθῇς, μηδὲ τῶν πέντε καταφρονήσῃς· κἂν πέντε μὴ δυνηθῇς, τοῦ ἑνὸς μὴ ὑπερείδῃς. οὐ γὰρ πρὸς τὸ τέλος τῶν κατορθουμένων, ἀλλὰ πρὸς τὴν γνώμην τῶν κατορθούντων ὁ Θεὸς τοὺς στεφάνους ὁρίζειν εἴωθε.

Εκ τοῦ λόγ. α. εἰς τὸν πλούσιον καὶ Λάζαρον.

Καὶ γὰρ τοῦ μὴ πεῖσαι τοὺς ἀκούοντας οὐκ ἐσμὲν ὑπεύθυνοι οἱ διδάσκοντες, ἀλλὰ τοῦ μὴ συμβουλεῦσαι μόνον· τὸ μὲν γὰρ παραινέσαι μόνον ἡμέτερον, τὸ δὲ πεισθῆναι, ἐκείνων. καὶ καθάπερ ἡμῶν μὴ παραινεσάντων, κἂν μυρία κατορθώσωσιν ἐκεῖνοι, μόνοις αὐτοῖς ἅπας ὁ μισθὸς κείσεται, ἡμῖν δὲ οὐδὲν ἔσται κέρδος· οὕτως ἐὰν ἡμῶν παραινεσάντων ἐκεῖνοι μὴ προσέχωσιν, ἅπασα αὐτοὺς ἡ τιμωρία καταλήψεται, ἡμῖν δὲ οὐδὲν ἔσται ἔγκλημα, ἀλλὰ καὶ πολὺς ὁ μισθὸς ἀπαντήσεται παρὰ τοῦ Θεοῦ· τὸ γὰρ ἡμῶν ἅπαν ἐπληρώσαμεν.

Εκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Ὁ μὲν γὰρ τοῖς προσέχουσι λέγων, ἔχει παραμυθίαν τοῦ λέγειν, τὴν πειθὼ τῶν ἀκροωμένων· ὁ δὲ συνεχῶς λέγων, καὶ μὴ ἀκουόμενος, εἶτα οὐ παυόμενος τοῦ λέγειν, πλείονος ἂν εἴη τιμῆς ἄξιος, διὰ τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν, καὶ μηδενὸς προσέχοντος, τὸ αὐτοῦ πᾶν πληρῶν. ἀλλ' εἰ καὶ ἡμῖν ὁ μισθὸς μείζων ἐκ τῆς ὑμετέρας παρακοῆς, ὅμως ἐπιθυμοῦμεν τοῦτον ἐλαττωθῆναι μᾶλλον, καὶ τὴν ὑμετέραν αὐξηθῆναι σωτηρίαν, μισθὸν μέγαν τὴν ὑμετέραν εὐδοκίμησιν εἶναι νομίζοντες.

Εκ τοῦ ϛ. λόγ. τῶν κατὰ Ἰουδαίων.

Ἂν τοίνυν ἴδῃς τινὰ δεόμενον ψυχικῆς ἢ σωματικῆς θεραπείας, μὴ λέγε πρὸς ἑαυτόν, τίνος ἕνεκεν ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐτὸν οὐκ ἐθεράπευσαν; ἤ, ἐγὼ κοσμικός εἰμι, γυναῖκα ἔχω καὶ παιδία· ταῦτα τῶν ἱερέων ἐστί, ταῦτα τῶν μοναχῶν. Εἰπὲ δή μοι, ἐὰν εὕρῃς χρυσίον κείμενον, μὴ λέγεις πρὸς ἑαυτόν, τίνος ἕνεκεν ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐτὸ οὐκ ἀνείλοντο; οὐδαμῶς· ἀλλὰ σπουδάζεις πρὸ τῶν ἄλλων διαρπάσαι. οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πεπτωκότων ἀδελφῶν λογίζου, καὶ νόμιζε θησαυρὸν εὑρηκέναι τὴν ἐπιμέλειαν τὴν ἐκείνων. Ὁ γὰρ ἐξάγων τίμιον ἐξ ἀναξίου, φησίν, ὡς στόμα μου ἔσται. καὶ τί τούτου γένοιτ' ἂν ἴσον; ὃ γὰρ οὔτε νηστεία, οὔτε χαμευνία, οὐκ ἄλλο τι δύναται ἐργάσασθαι, τοῦτο ἡ τοῦ ἀδελφοῦ σωτηρία ποιεῖ. μὴ γὰρ ἐγὼ ταῦτα ἐπαγγέλλομαι; αὐτὸς ὁ Θεὸς τοῦτο εἶπεν· ὅτι κἂν ἕνα τινὰ ἐξαγάγῃς, φησίν, ὡς στόμα μου ἔσται τὸ στόμα σου. μὴ τοίνυν παριόντες λέγωμεν, τίνες ἥμαρτον, ἀλλὰ σπουδάσωμεν, ὅπως αὐτοὺς διορθώσωμεν· καὶ μὴ τοῦτο σκοπῶμεν μόνον, εἰ πολλοὶ οἱ παρασυρόμενοι, ἀλλ' ἐκεῖνο σκοπήσωμεν, ὅπως αὐτοὺς ἀπαγάγωμεν.

Ἱερ. ιε. ιθ.

Εκ τοῦ αὐτοῦ.

Τὸ μὲν γὰρ περὶ τῆς ἁμαρτίας ἀσφαλίζεσθαι τοὺς ἀδελφοὺς μὴ πεσεῖν, οὐκ ὀλίγην ἡμῖν προξενεῖ σωτηρίαν· τὸ δὲ καὶ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν, πολλὴν τὴν περὶ αὐτοὺς ἐπιδείκνυσθαι ἐπιμέλειαν, οὐ μικρὸν καὶ τοῦτο παρέχει τὸν ἔπαινον. καὶ γὰρ καὶ ἰατροὶ λέγουσι μὲν καὶ ὑγιαίνουσι τοῖς ἀνθρώποις ἃ δύναται τὴν ὑγίειαν διατηρῆσαι αὐτοῖς, καὶ πᾶσαν ἀποκρούσασθαι νόσον· ἀμελήσαντας δὲ τῶν ἐπιταγμάτων, καὶ ἀρρωστίᾳ περιπεσόντας, οὐ παρορῶσιν· ἀλλὰ καὶ πολλὴν τότε μάλιστα ἐπιδείκνυνται πρόνοιαν, ὅπως αὐτοὺς ἀπαλλάξωσι τῶν νοσημάτων.

Εκ τοῦ λόγ. β. κατ' Ἰουδ.

Καὶ σὺ τοίνυν, ὅταν ἀδελφὸν δέῃ διορθῶσαι, κἂν τὴν ψυχὴν ἐπιδοῦναι δέῃ, μὴ παραιτήσῃ. ὁ δεσπότης ἡμῶν δι' ἡμᾶς ἀπέθανε· σὺ δὲ οὐδὲ λόγον προΐεσαι; καὶ ποίαν ἕξεις συγγνώμην; ποίας ἀπολογίας τεύξῃ; πῶς ἐπὶ τοῦ βήματος στήσῃ τοῦ Χριστοῦ μετὰ παρρησίας, εἰπέ μοι, τοσούτων ψυχῶν ἀπώλειαν παρορῶν; εἴθε μοι δυνατὸν ἦν τούτους εἰδέναι, καὶ οὐκ ἂν ἐδεήθην ὑμῶν, ἀλλὰ τὴν ταχίστην ἐποιησάμην διόρθωσιν.

Εκ τοῦ α. λόγ. τῶν κατὰ Ἰουδ.

Εἰπὲ δή μοι, εἴ τινα εἶδες ἀπαγόμενον δικαίᾳ ψήφῳ καταδικασθέντα, εἶτα κύριος ἦς ἐξαρπάσαι τῶν τοῦ δημίου χειρῶν, οὐκ ἂν ἅπαντα ἔπραξας, ὥστε αὐτὸν ἀπαλλάξαι τῆς ἀπαγωγῆς; τὸν δὲ ἀδελφὸν ὁρῶν οὐχ ὑπὸ δημίου, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ διαβόλου πρὸς τὸ βάραθρον τῆς ἀπωλείας ἑλκόμενον, οὐδὲ συμβουλὴν προέσθαι ὑπομένεις, ὥστε αὐτὸν ἐξελέσθαι τοῦ χαλεποῦ τούτου θηρίου; καὶ ποίας ἂν τύχοις συγγνώμης; ἀλλ' ἰσχυρότερος σου καὶ δυνατώτερος ἐστιν;

ἐμοὶ δῆλον αὐτὸν καταπείσοιν, αἱρήσομαι τὴν κεφαλὴν ἀποθέσθαι μᾶλλον, ἢ τῶν ἱερῶν αὐτὸν ἀφεῖναι ἐπιβῆναι προθύρων.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορινθ. α ἐπιστ.

Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, τοὺς μὲν παῖδας μετὰ ταλαιπωρίας ἄγειν τὴν ἀρχὴν ἐπὶ γράμματα, προοίμια μὲν ἔχοντα ἐπίμοχθα, τὸ δὲ τέλος χρηστὸν, ἡμᾶς δὲ αὐτοὺς ἀπονδυτίας περὶ τὴν πνευματικὴν διακεῖσθαι πραγματείαν;

Ἐκ τοῦ λόγου πρὸς Δημήτριον μοναχ.

Καὶ γὰρ εἴ τις ἔξωθέν ποθεν ἡμῖν ἐπιστὰς, καὶ τοῦ Χριστοῦ τὰ προστάγματα καὶ τῆς πολιτείας τῆς ἡμετέρας τὴν σύγχυσιν καταμάθοι καλῶς, οὐκ οἶδα τίνας ἑτέρους, μᾶλλον ἢ ἡμᾶς, ἐχθροὺς ὑπολήψεται εἶναι τοῦ Χριστοῦ. καθάπερ γὰρ ἐσπουδακότες τὴν ἐναντίαν αὐτοῦ ἐλθεῖν τοῖς ἐπιτάγμασιν, οὕτω ταύτην ὡδεύσαμεν τὴν ὁδόν. ὅταν γὰρ ὁ μὲν ἐπιτάττῃ ποιεῖν, εὔκολα καὶ ῥᾷστα τοῖς βουλομένοις, ἃ δὲ ἀπαγορεύει, χαλεπὰ καὶ ἐπίπονα· ἡμεῖς δὲ τὰ προστεταγμένα ἀφέντες, τὰ κεκωλυμένα πράττωμεν, ἆρα οὐχὶ φιλονεικοῦντας αὐτῷ ταῦτα ἁμαρτάνειν φήσουσιν ἡμᾶς ὡς ἐχθρούς;

Ἐκ έ. λόγ. εἰς τὸν Ὀζίαν.

Ἀλλ' ὥσπερ τοῖς ἀγαθοῖς ἔθος ταῦτα τοῖς πλησίον παραινεῖν, δι' ὧν αὐτοὶ γεγόνασιν ἀγαθοί· οὕτω καὶ τοῖς πονηροῖς ἔθος ταῦτα εἰσηγεῖσθαι τοῖς πλησίον, δι' ὧν αὐτοὶ γεγόνασι φαῦλοι. ἓν γὰρ [αὐτοῖς] καὶ τοῦτο τῆς πονηρίας αὐτῶν εἶδός ἐστι· καὶ παραμυθίαν ἡγοῦνται τῆς οἰκείας κολάσεως, τὴν ἑτέρων ἀπώλειαν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωαν. εὐαγγ.

Τίς ὑμῶν, εἰπέ μοι, ἐν οἰκίᾳ γενόμενος πυκτίον ἔλαβε χριστιανικὸν μετὰ χεῖρας, καὶ τὰ ἐγκείμενα ἐπῆλθε καὶ ἠρεύνησε τὴν γραφήν; οὐδεὶς ἂν ἔχοι ταῦτα εἰπεῖν· ἀλλὰ πεττοὺς μὲν καὶ κύβους παρὰ τοῖς πλείοσιν εὑρήσομεν, βιβλία δὲ οὐδαμοῦ, ἀλλὰ παρὰ ὀλίγοις· καὶ οὗτοι δὲ τοῖς οὐκ ἔχουσιν ὁμοίως διάκεινται, δήσαντες αὐτὰ καὶ ἀποθέμενοι ἐν κιβωτοῖς διαπαντός· καὶ ἡ πᾶσα αὐτοῖς σπουδὴ περὶ τὴν τῶν ὑμένων λεπτότητα, καὶ τὸ τῶν γραμμάτων κάλλος, οὐ περὶ τὴν ἀνάγνωσιν. οὐ γὰρ ὑπὲρ ὠφελείας ἢ κέρδους τὴν κτῆσιν αὐτῶν πεποίηνται· ἀλλὰ πλούτου καὶ φιλοτιμίας ἐπίδειξιν ποιούμενοι, περὶ ταῦτα ἐσπουδάκασι. τοσαύτη τῆς κενοδοξίας ἡ ὑπερβολή. οὐδενὸς γὰρ ἀκούω φιλοτιμουμένου, ὅτι οἶδε τὰ ἐγκείμενα, ἀλλ' ὅτι χρυσοῖς ἔχει γράμμασιν ἐγγεγραμμένα.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸν πλουσ. καὶ Λαζάρ.

Ὁ εὐνοῦχος ἐκεῖνος βάρβαρος ὢν, καὶ μυρίαις συνεχόμενος φροντίσιν, οὐκ εἰδὼς ἅπερ ἀνεγίνωσκεν, ὅμως ἀνεγίνωσκεν ἐπὶ τοῦ ὀχήματος καθήμενος. Εἰ δὲ ἐν ὁδῷ τοσαύτην σπουδὴν ἐπεδείκνυτο, ἐννόησον πόσην ἐν οἴκῳ διατρίβων· εἰ τὸν καιρὸν τῆς ὁδοιπορίας οὐκ ἠνείχετο χωρὶς ἀναγνώσεως μένειν, πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ οἰκίᾳ καθήμενος· εἰ μηδὲν εἰδὼς ὧν ἀνεγίνωσκεν οὐκ ἀφίστατο τῆς ἀναγνώσεως, πολλῷ μᾶλλον μετὰ τὸ μαθεῖν.

Ἐκ τῆς ἑξαημ.

Ὥσπερ γὰρ τὸ πεινῆν, σωματικῆς εὐεξίας ἐστὶ σημεῖον· οὕτω καὶ τὸ περὶ τὴν ἀκρόασιν τῶν θείων λογίων ἐσπουδακέναι, τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιείας τεκμήριον ἄν τις μέγιστον ποιήσαιτο.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸ, Σαῦλος δὲ ἔτι ἐμπν.

Τίνος γὰρ ἕνεκεν πολλάκις ὑμῖν ζητήματα κινοῦντές τινα, τὴν λύσιν αὐτῶν οὐκ ἐπαγόμεθα; ἐθίζοντες ὑμᾶς μὴ διαπαντὸς μεμασημένην δέχεσθαι τὴν τροφὴν, ἀλλὰ πολλαχοῦ καὶ αὐτοὺς ἐπάγειν τὴν λύσιν τοῦ νοήματος· ὅπερ ποιοῦσιν αἱ περιστεραί. καὶ γὰρ ἐκεῖναι τοὺς νεοττοὺς, ἕως μὲν ἂν ἐν τῇ καλιᾷ μένωσι, τῷ οἰκείῳ τρέφουσι στόματι· ἐπειδὰν δὲ αὐτοὺς δυνηθῶσιν ἐξαγαγεῖν τῆς νοσσιᾶς, καὶ ἴδωσιν αὐτοῖς παγέντα τὰ πτερὰ, οὐκ ἔτι τοῦτο λοιπὸν ποιοῦσιν, ἀλλὰ φέρουσι μὲν τὸν κόκκον ἐπὶ τοῦ στόματος, καὶ ἐπιδεικνύουσιν· ἐπειδὰν δὲ οἱ νεοττοὶ προσδοκήσαντες πλησίον ἔλθωσιν, αἱ μητέρες ἀφεῖσαι τὴν τροφὴν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, δι' ἑαυτῶν κελεύουσιν ἀναλέγεσθαι· οὕτω καὶ ἡμεῖς ποιοῦμεν, λαμβάνοντες τὴν πνευματικὴν τροφὴν ἐπὶ τοῦ στόματος, κινοῦμεν ὑμᾶς, ὡς δηλώσοντες ὑμῖν συνήθως τὴν λύσιν· ἐπειδὰν δὲ προσέλθητε καὶ προσδοκήσητε δέξασθαι, ἀφίεμεν ῥήματα, ὥστε ὑμᾶς δι' ὑμῶν αὐτῶν ἀναδέξασθαι τὰ νοήματα.

Ἐκ λόγ. εἰς τό, ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ.

Καὶ καθάπερ οἱ κιθαρῳδοὶ, τοὺς δακτύλους τῶν μαθητῶν αὐτῶν λαμβάνοντες ἠρέμα τοῖς φθόγγοις προσάγουσι, καὶ διαψηλαφᾷν μετ' ἐμπειρίας παιδεύουσι, διδάσκοντες ἐκ τῶν ἀφώνων δακτύλων τε καὶ νεύρων πάσης φωνῆς ἡδεῖάν τε καὶ γλυκυτέραν κατασκευάζειν φωνήν· οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς ποιοῦμεν. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῆς κιθάρας ἅπτεται μὲν ὁ τεχνίτης τῶν νευρῶν, ἅπτεται δὲ καὶ ὁ ἄτεχνος· καὶ ὁ μὲν λυπεῖ τὸν ἀκροατὴν, ὁ δὲ ψυχαγωγεῖ καὶ τέρπει· καίτοιγε οἱ αὐτοὶ δάκτυλοι, καὶ αἱ αὐταὶ νευραί, ἀλλ' οὐχ ἡ αὐτὴ ἐμπειρία· οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν θείων γραφῶν. ἐπέρχονται μὲν πολλοὶ τὰ θεῖα λόγια, ἀλλ' οὐ πάντες κερδαίνουσιν, οὐδὲ καρποῦνται πάντες. τὸ δὲ αἴτιον, ἐπειδὴ οὔτε τοῖς εἰρημένοις ἐμβαθύνουσιν, οὔτε μετὰ τέχνης τῆς κιθάρας ἅπτονται. ὅ γὰρ ἐπὶ τῆς κιθαρῳδίας ἡ τέχνη, τοῦτο ἐπὶ τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων ἡ διὰ τῶν ἔργων ἐπίδειξις.

Ἐκ τοῦ λόγ. εἰς τὸ χρησίμως τὰς περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐθνῶν καὶ τῆς ἐκπτώσεως Ἰουδαίων προφητείας ἀσαφεῖς εἶναι.

Καὶ καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀρρωστούντων οὐκ ἀναγκαῖον ἕτοιμον καὶ ἐξειργασμένην παραθεῖναι τράπεζαν, ἀλλὰ δεῖ παρασκευάσαι τὰ σιτία, ἵνα, ἂν τοῦτο ὁ κάμνων μὴ βουληθῇ, τὸ ἕτερον λάβῃ, κἂν ἐκεῖνο μὴ προσίηται, τὸ ἄλλο δέξηται, καὶ τοῦτο διακρούσηται, ἐπιλάβηται θατέρου, καὶ τῇ ποικιλίᾳ τὴν δυσκολίαν νικήσωμεν, καὶ τῷ πολυτρόπῳ τῆς τραπέζης τὸ δυσάρεστον τῆς γνώμης θεραπεύσωμεν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ἑστιάσεως χρὴ ποιεῖν, ὅταν ἀσθενεῖς ὦμεν· ἵνα ἐκ πολλῶν καὶ ποικίλων παραθεμάτων ῥᾳδία γένηται ἡμῖν τῶν συμφερόντων ἡ αἵρεσις.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Μὴ δὴ βαρύνεσθε τὴν παραίνεσιν· εἰ γὰρ βαρύνεσθαι ἔδει, ἐμὲ ἔδει τὸν πολλάκις λέγοντα καὶ οὐκ ἀκουόμενον, οὐχὶ δὲ ὑμᾶς, τοὺς ἀεὶ μὲν ἀκούοντας, ἀεὶ δὲ παρακούοντας.

Ἐκ τοῦ λόγ. εἰς τὸ, Σαῦλος δὲ ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς.

Ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι τῆς θείας ἀκροάσεως ὑπερορῶντες, καὶ τὸ εἶναι ἄνθρωποι διὰ τῆς ὑπεροψίας ταύτης ἀπώλεσαν, καὶ τῆς εὐγενείας αὐτῆς ἐξέπεσον; ὁ μεγαλοφωνότατος Ἡσαΐας εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἰουδαίων τὴν μητρόπολιν εἰσελθὼν τὴν πολυάνθρωπον, τὰ Ἱεροσόλυμα λέγω, ἐν μέσαις ταῖς ἀγοραῖς ἑστὼς, τοῦ δήμου παντὸς αὐτοῦ παρεστῶτος, βουλόμενος δεῖξαι, ὅτι ὁ μὴ τοῖς θείοις προσέχων λογίοις, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ἐβόα λέγων· Ἦλθον, καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος· ἐκάλεσα, καὶ οὐκ ἦν ὁ ὑπακουσόμενος.

Ἡσ. ν. β.

διὰ τοῦτο ἐπειδὴ ἦλθε, καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος, ἐκάλεσε, καὶ οὐκ ἦν ὁ ὑπακουσόμενος, πρὸς τὰ στοιχεῖα τρέπει τὸν λόγον, καί φησιν· Ἄκουε οὐρανὲ, καὶ ἐνωτίζου γῆ·

Ἡσ. α. β.

ἐγὼ μὲν γὰρ, φησι, πρὸς ἀνθρώπους ἀπεστάλην, πρὸς ἀνθρώπους νοῦν ἔχοντας· ἐπειδὴ δὲ οὔτε λόγον, οὔτε αἴσθησιν ἔχουσι, διὰ τοῦτο τοῖς οὐκ ἔχουσιν αἴσθησιν στοιχείοις διαλέγομαι, εἰς κατηγορίαν τῶν αἰσθήσει τετιμημένων μὲν, οὐ χρωμένων δὲ τῇ τιμῇ. καὶ ὁ Ἱερεμίας ἐν μέσῳ τῷ πλήθει τῶν Ἰουδαίων ἑστὼς, ἐν αὐτῇ τῇ πόλει, ὥσπερ οὐδενὸς παρόντος, οὕτως ἐβόα· Πρὸς τίνα λαλήσω καὶ διαμαρτύρομαι;

Ἱερ. ς. ι.

τί λέγεις; τοσοῦτον πλῆθος ὁρῶν, ἐρωτᾷς πρὸς τίνα λαλήσεις; ναί, φησι· τὸ πλῆθος γὰρ τοῦτο, σωμάτων ἐστὶ πλῆθος οὐκ ἐχόντων ἀκοήν· ἀπερίτμητα γὰρ τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ οὐ δύνανται ἀκούειν. Εἰ δὲ οὐδὲ παρόντες, ἐπειδὴ μὴ προσεῖχον μετὰ σπουδῆς τοῖς λεγομένοις, οὐδὲ ἀνθρώπους εἶναί φασιν οἱ προφῆται· τί ἂν εἴποιμεν ἡμεῖς περὶ τῶν οὐ μόνον οὐκ ἀκροωμένων, ἀλλ' οὐδὲ ἐπιβαίνειν τῶν ἱερῶν τούτων προθύρων ἀνεχομένων; οὐδὲ γὰρ εἴ τις σῶμα ἀνθρώπου καὶ φωνὴν ἔχοι, οὗτος ἄνθρωπος· ἀλλ' εἴ τις ψυχὴν ἀνθρώπου καὶ διάθεσιν ἔχοι.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Οἶδα ὅτι πολλοὶ ἀηδῶς τῶν περὶ νουθεσίας ἀκούουσι λόγων· ἀλλὰ τί τὸ κέρδος τῆς σιγῆς; κἂν γὰρ σιγήσω καὶ μηδὲν ἐνοχλήσω διὰ ῥημάτων, ἀδύνατον διὰ τῆς σιγῆς ταύτης τῆς κολάσεως ἀπαλλάξαι ὑμᾶς· ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἅπαν ἐντεῦθεν γίνεται· ἐπιτείνεται τὰ τῆς τιμωρίας, καὶ οὐχ ὑμῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμοὶ προξενεῖ τὴν κόλασιν ἡ τοιαύτη σιγή. τίς οὖν ἡ τῶν ῥημάτων χάρις, ὅταν εἰς τὰ ἔργα μὴ βοηθῇ, ἀλλὰ καὶ καταβλάπτῃ; τί δὲ κέρδος εὐφρᾶναι λόγῳ, καὶ λυπῆσαι πράγματι; τέρψαι τὴν ἀκοὴν, καὶ κολάσαι τὴν ψυχήν; διόπερ ἀναγκαῖον ἐνταῦθα λυπεῖν, ἵνα μὴ τὴν ἐσχάτην ἀποδῶμεν ἐκεῖ τιμωρίαν, καὶ τὴν ἀνύποιστον ὑποστησώμεθα κόλασιν.

Ἐκ τοῦ λόγ. ὅτι ἐπικίνδυνον καὶ τοῖς λέγουσι καὶ τοῖς ἀκούουσι τὸ πρὸς χάριν δημηγορεῖν.

Οὐ τοίνυν δυσχεραίνειν ὑπὲρ τῶν εἰρημένων χρὴ, ἀλλ' ἀποδέχεσθαι καὶ ἐπαινεῖν. εἰ δέ τινες ἀσθενέστερον διάκεινται, καὶ οὐκ ἀνέχονται ταύτης ἡμῶν τῆς ἀπολογίας, ἐκεῖνο ἂν εἴποιμι πρὸς αὐτοὺς, ὅτι οὐκ ἐμαυτοῦ νόμους [ὑμῖν] ἐξηγοῦμαι, ἀλλ' ἐκ τῶν οὐρανῶν καταβάντα ἀναγινώσκω γράμματα· καὶ ἀνάγκη τὸν ταύτην ἐμπιστευθέντα τὴν διακονίαν, ἢ πάντα μετὰ παῤῥησίας εἰπεῖν τὰ ἐγκείμενα, τὸ συμφέρον, ἀλλὰ μὴ τὸ ἡδὺ πανταχοῦ τοῖς ἀκροαταῖς ἐκζητοῦντα· ἢ τὴν τῶν ἀκουόντων ὑπιδόμενοι ἀπέχθειαν, καὶ τὴν ἑαυτοῦ, καὶ τὴν ἐκείνων προέσθαι σωτηρίαν, διὰ τῆς ἀκαίρου ταύτης χάριτος. ὅτι γὰρ καὶ τῷ λέγοντι, καὶ τοῖς ἀκούουσι σφόδρα ἐπικίνδυνον, τὸ τῶν θείων ἀποκρύπτεσθαί τι νόμων· καὶ ὅτι φόνων ὑπεύθυνοι οἱ διδάσκαλοι κρίνονται, ὅταν μὴ πάντα χωρὶς ὑποστολῆς ἐξηγῶνται τοῦ Θεοῦ τὰ δικαιώματα, Παῦλον ὑμῖν καὶ τούτων πάλιν παρέξομαι μάρτυρα. διὰ γὰρ τοῦτο συνεχῶς ὑπὲρ ἁπάντων ἐπὶ τὴν ἁγίαν ἐκείνην καταφεύγω ψυχήν, ὅτι χρησμοί τινές εἰσι θεῖοι νόμοι τὰ Παύλου ῥήματα. οὐ γὰρ Παῦλός ἐστιν ὁ λαλῶν, ἀλλὰ Χριστὸς ὁ τὴν ἐκείνου ψυχὴν κινῶν· δι' ἐκείνου γὰρ φθέγγεται πάντα, ἅπερ ἐκεῖνος εἶπε. τί τοίνυν φησί; Καθαρός εἰμι ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων. διὰ τί; οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ. ὡς εἰ ὑπεστείλατο τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι, οὐκ ἦν καθαρὸς ἐκ τοῦ αἵματος, ἀλλ' ὡς ἀνδροφόνος ἐκρίνετο. καὶ μάλα εἰκότως. ὁ μὲν γὰρ ἀνδροφόνος τὸ σῶμα ἀναιρεῖ μόνον, καὶ τῷ παρόντι παραδίδωσι θανάτῳ· ὁ δὲ πρὸς χάριν δημηγορῶν, καὶ ῥαθυμοτέρους ποιῶν τοὺς ἀκροατάς, τὴν ψυχὴν ἀπόλλυσι, καὶ πρὸς ἀθανάτους παραπέμπει κολάσεις καὶ τιμωρίας. τίς οὖν οὕτως ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ ἀσυμπαθής, ὡς ἐγκαλεῖν τῷ λέγοντι καὶ διαλεγομένῳ περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ συνεχῶς ὀργῆς, τοσαύτην κόλασιν ὑφίστασθαι μέλλοντι, εἰ σιγήσειεν; εἰ μὲν γὰρ ἐγὼ σιγήσας ἀπέκρυπτον τῇ σιγῇ τὰ ἁμαρτήματα, καλῶς ἐδυσχέραινεν ἕκαστος καὶ ἠγανάκτει δικαίως, μὴ σιγῶντος ἐμοῦ. εἰ δὲ καὶ ἡμῶν σιγώντων νῦν, ἀνάγκη πάντας ἐκφανῆναι τὰ πλημμελήματα, τί τὸ ὄφελος ἀπὸ τῆς σιγῆς γένοιτ' ἄν;

Πράξ. κ. κζ.

Ὁ πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀκουόντων ὁρῶν, κἂν ἐγκωμιάζῃ αὐτόν, οὐ μόνον οὐκ ἐγκαλεῖσθαι ἄξιος, ἀλλὰ καὶ στεφανοῦσθαι· κἂν σιγᾷ, τότε ἐγκαλεῖσθαι. ἐπεὶ καὶ ὁ Δαβὶδ εἰ ἐσίγησεν ἐπὶ τοῦ Γολιάθ, οὐκ ἂν εἴασαν αὐτὸν ἐξελθεῖν εἰς τὴν παράταξιν, οὐδὲ τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο στῆσαι τρόπαιον.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορ. β ἐπι.

Διὰ τοῦτο καὶ ἤδη διελέχθην ὑμῖν πολλάκις, καὶ νῦν προλέγω, οὐκέτι παραινῶν, ἀλλ' ἐπιτάττων καὶ παραγγέλλων· ὁ βουλόμενος ἀκουέτω, ὁ δὲ μὴ βουλόμενος, ἀπειθείτω· ὅτι ἂν ἐπιμείνητε τοῖς παρ' ὑμῶν γινομένοις κακοῖς, οὐκ ἀνέξομαι, οὐδὲ δέξομαι ὑμᾶς, οὐδὲ ἀφήσω τὸν οὐδὸν ὑπερβῆναι τοῦτον. τί γάρ μοι δεῖ πλήθους νοσούντων; δώδεκα ἦσαν οἱ μαθηταί, καὶ ἄκουσον τί φησιν ὁ Χριστὸς πρὸς αὐτούς, Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; ἂν γὰρ δι' ὅλου κολακεύωμεν, πότε ἀνακτησόμεθα, πότε ὠφελήσομεν; ἀλλ' εἰσί, φησιν, αἱρέσεις [πολλαὶ] ἕτεραι, καὶ μετατίθενται. ψυχρὸς οὗτος ὁ λόγος· Κρεῖττον εἷς ποιῶν τὸ θέλημα Κυρίου, ἢ μύριοι παράνομοι. ἐπεὶ καὶ σὺ τί βούλει, εἰπέ μοι, μυρίους δραπέτας ἔχειν καὶ κλέπτας οἰκέτας, ἢ ἕνα εὔνουν; ὁ βουλόμενος ἀποπηδάτω, οὐκ ἀνέχομαι οὐδενός. Ταῦτα τὰ ῥήματα τὰ πάντα διέφθειρεν· ἵνα ἀπέλθῃ, φησί, καὶ μετατεθῇ πρὸς ἑτέραν αἵρεσιν. ἀσθενής ἐστι, συγκατάβηθι. μέχρι τίνος; μέχρι πότε; ἅπαξ καὶ δὶς καὶ τρεῖς; μὴ διαπαντός; ἰδοὺ προλέγω πάλιν καὶ διαμαρτύρομαι κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον· ὅτι ἂν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι. καὶ γὰρ ὅταν μέλλω κρίνεσθαι ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, μακρὰν καὶ ὑμεῖς στήσεσθε, καὶ ἡ παρ' ὑμῶν χάρις, ἐμοῦ τὰς εὐθύνας παρέχοντος. ὥστε συμφέρει δάκνεσθαι διὰ τῆς τῶν ῥημάτων ἀλγηδόνος τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἵνα τῆς διὰ τῶν πραγμάτων αἰσχύνης ἀπαλλαγῶσιν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κολασσαεῖς.

Ἰωάν. ς. ξζ.

Οἶδα ὅτι πάντες ἐσμὲν ἐν ἐπιτιμίοις, καὶ ὅτι οὐδεὶς καυχήσεται ἁγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν. ἀλλ' οὐ τοῦτό ἐστι τὸ δεινόν, ὅτι ἁγνὴν καρδίαν οὐκ ἔχομεν, ἀλλ' ὅτι τοιαύτην μὴ ἔχοντες, οὐδὲ τῷ δυναμένῳ ποιῆσαι ταύτην ἁγνὴν προστρέχομεν. οἶδα ὅτι δάκνει τὰ ῥήματα. ἀλλὰ τί πάθω; εἰ μὴ πικρὰ ἐπιθῶμαι τὰ φάρμακα, τὰ τραύματα οὐκ ἀφαιρεθήσεται· ἂν πικρὰ ἐπιθῶμαι, ὑμεῖς τὴν ὀδύνην οὐ φέρετε. στενά μοι πάντοθεν, πλὴν ἀλλ' ἀναγκαῖον ἀναγεῖν τὸ χρέος λοιπόν· καὶ γὰρ ἱκανὰ τὰ εἰρημένα πρὸς διόρθωσιν τῶν προσεχόντων. ἂν δὲ ἀδιόρθωτοι μένωμεν, εἰς αὐτὰς τὰς τοῦ κριτοῦ παραδοθησόμεθα χεῖρας· ἴστε δὲ πάντως, ὡς φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος.

Ἐκ τῆς λόγ. τῆς εἰς τὰ Σεραφείμ.

Καὶ γὰρ ὁ μηδὲν κατωρθωκὼς ὅλως ῥαθυμεῖ, καὶ ἀναπίπτει ταχέως· ὁ δὲ συνειδὼς ἑαυτῷ, ὅτι μίαν γοῦν ἐντολὴν ἐπλήρωσέ τινα, εὔελπις ἀπὸ ταύτης γενόμενος, μετὰ πλείονος σπουδῆς ἐπὶ τὰς λοιπὰς βαδίζεται πάλιν· εἶτα ἑτέραν προσλαβών, ἐφ' ἑτέραν ἀποστήσεται. εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν χρημάτων ὅσῳπερ ἄν τις πλείονα περιβάληται,

Ἐκ τῶν ἀνδριάντ.

τοσούτῳ πλειόνων ἐφίεται· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῶν κατορθωμάτων τῶν πνευματικῶν τοῦτο συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. διὰ τοῦτο δέομαι καὶ ἀντιβολῶ, τούτων μὲν τῶν ῥημάτων μὴ κατὰ τὴν παροῦσαν ἡμέραν μεμνῆσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς οἰκίας καὶ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, καὶ ὅπουπερ ἂν διατρίβητε. εἴθε μοι δυνατὸν ἦν ὑμῖν ἀεὶ συγγίνεσθαι, καὶ οὐκ ἂν μοι τῆς μακρᾶς ταύτης ἐδέησε κατηγορίας. νῦν δὲ ἐπειδὴ τοῦτο οὐκ ἔνι, ἀντ᾽ ἐμοῦ τῶν ἐμῶν μέμνησθε ῥημάτων· καὶ ἐπὶ τραπέζης καθήμενοι, ἐπιφοιτᾶν με νομίζετε καὶ παρεστάναι, καὶ ταῦτα ἐνηχεῖν, ἅπερ ἐνταῦθα λέγω νῦν. καὶ ὅπουπερ ἂν περὶ ἐμοῦ λόγος γίνηται ὑμῖν, διότι πάντων ταύτης μέμνησθε τῆς ἐντολῆς· καὶ ταύτην μοι τῆς περὶ ὑμᾶς ἀγάπης ἀπόδοτε τὴν ἀμοιβήν. καὶ τοῦτο δὲ παραινοῦμεν, οὐ τοῖς κακῶς μόνον λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀκούουσι, διαλεγομένων ἑτέρων τὰς ἀκοὰς ἀποφράττειν, καὶ τὸν προφήτην μιμεῖσθαι τὸν λέγοντα·

Ψαλ. ρ. ε.

Τὸν καταλαλοῦντα λάθρα τοῦ πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίωκον. καὶ εἰπὲ πρὸς τὸν κατηγοροῦντα, εἰ ἔχεις ἐπαινέσαι τινὰ καὶ ἐγκωμιάσαι, ἤνοιξα σοι τὰς ἀκοάς, καὶ ἐδεξάμην τὸν λόγον· εἰ δὲ κακῶς θέλεις εἰπεῖν, ἀποφράττω τὴν εἴσοδον τοῖς ῥήμασιν· οὐ γὰρ ἀνέχομαι κόπρον καὶ βόρβορον δέχεσθαι. τί γάρ μοι κέρδος μαθεῖν, ὅτι πονηρὸς ὁ δεῖνα; μέγιστον μὲν οὖν ἀπὸ τούτου βλάβος καὶ ἐσχάτη ζημία. ποίαν γὰρ ἕξομεν ἀπολογίαν ἢ συγγνώμην, ὅταν τὰ ἡμέτερα μηδὲ εἰς νοῦν λαμβάνοντες, οὕτω τὰ ἀλλότρια πολυπραγμονῶμεν καὶ περιεργαζώμεθα;

Ἐκ τῆς ἑρ. τῆς κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Βέλτιον γὰρ ἀγνοεῖν καλῶς, ἢ μανθάνειν κακῶς. ὁ μὲν γὰρ οὐκ εἰδὼς τὴν αἰτίαν, ταχέως ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν ἥξει· ὁ δὲ, ἐπειδὴ τὴν οὖσαν οὐκ οἶδε, τὴν οὐκ οὖσαν πλάττων, οὐ δυνήσεται τὴν οὖσαν ῥᾳδίως δέξασθαι· ἀλλὰ δεῖ πλείονος αὐτῷ καὶ πόνου καὶ ἱδρῶτος, ὥστε τὸ πρότερον ἀνελεῖν.

Ἐκ τῆς αὐτῆς.

Καὶ εἰ τινὰ ἴδῃς σκεύη κατασκευάσαντα ἱερὰ, ἢ ἄλλον τινὰ ἐκκλησίας κόσμον περὶ τοίχους καὶ ἔδαφος, μὴ κέλευε πραθῆναι, ἢ ἀνατραπῆναι τὸ γινόμενον, ἵνα μὴ πηρώσῃς αὐτοῦ τὴν προθυμίαν· ἂν δὲ πρὶν ἢ κατασκευάσαι τις ἔρηται, κέλευε δοθῆναι πτωχοῖς. καταφρονεῖ δὲ καὶ τῶν τοῦ βίου τερπνῶν ὡς οὐ μενόντων· καὶ τῶν λυπηρῶν ὡς οὐ βλαπτόντων. ὡς γὰρ οἱ ἐπὶ ἀλλοτρίας διατρίβοντες, πάντα ποιοῦσι καὶ πραγματεύονται πρὸς τὴν ἐπὶ τῇ πατρίδι κατάστασιν, καὶ καθ᾽ ἑκάστην ἐπείγονται τὴν ἡμέραν, τὴν ἐνεγκοῦσαν ἰδεῖν· οὕτω καὶ ὁ τῶν μελλόντων ἐρῶν, οὔτε τοῖς λυπηροῖς παροῦσι ταπεινωθήσεται, οὔτε τοῖς χρηστοῖς ἐπαρθήσεται, ἀλλ᾽ ἑκάτερα παραδραμεῖται, καθάπερ ὁδὸν βαδίζων. οὕτω τοίνυν καὶ ἡμᾶς διακεῖσθαι χρή, κἂν ὀλίγα ἔτη ζήσωμεν ἐνταῦθα, πολλὰ νομίζειν αὐτὰ τῇ ἐπιθυμίᾳ τῶν μενόντων. ταῦτα δὲ λέγω, οὐ τῆς παρούσης ζωῆς κατηγορῶν (μὴ γένοιτο· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἔργον Θεοῦ) ἀλλὰ πρὸς τὸν ἔρωτα τῶν μενόντων ὑμᾶς ἀλείφων, ὥστε μὴ ἐμφιλοχωρεῖν τοῖς παροῦσι, μηδὲ προσηλῶσθαι τῷ σώματι, μηδὲ κατὰ τοὺς μικροψύχους τῶν πολλῶν διακεῖσθαι, οἳ, κἂν μυρία ζήσωσιν ἔτη, ὀλίγα ταῦτα εἶναί φασιν. ὧν τί γένοιτ᾽ ἂν ἀλογώτερον, εἰ οὐρανοῦ προκειμένου, καὶ τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθῶν, ἃ μήτε ὀφθαλμὸς εἶδε, μήτε οὖς ἤκουσε, πρὸς τὰς σκιὰς κεχήνασι· καὶ τὸν εὔριπον τοῦ παρόντος διαπερᾶν οὐ βούλονται βίου, κύμασι συνεχέσι, καὶ χειμῶσι καὶ ναυαγίοις ἐγκαλινδούμενοι; ἀλλ᾽ οὐχ ὁ Παῦλος οὕτως, ἀλλ᾽ ἔσπευδε καὶ ἠπείγετο· καὶ ἓν αὐτὸν κατεῖχε μόνον, ἡ τῶν ἀνθρώπων σωτηρία, καὶ τὸ μὴ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ αὐτὸν ἐκπεσεῖν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

γρ. ἰδεῖ

γρ. τῶν ἱερῶν

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ.

Λογ. ιη.

Ὁ τῆς ἐλεημοσύνης λόγος, ἀγαπητοὶ, οὐ πρὸς τοὺς πλουσίους ἁρμόζει μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς πένητας· κἂν ᾖ τις ἐκ τοῦ προσαιτεῖν τρεφόμενος, καὶ πρὸς αὐτόν ἐστιν ὁ λόγος οὗτος. οὐ γάρ ἐστιν οὕτως οὐδεὶς πένης, κἂν σφόδρα πένης ᾖ, ὡς δύο λεπτὰ μόνον μὴ εὐπορεῖν. ἔνεστι δὲ καὶ ἐξ ὀλίγων ὀλίγα δόντα τοὺς πολλὰ κεκτημένους ὑπερβαλέσθαι πλείονα διδόντας· καθάπερ κἀκείνη ἡ χήρα. οὐ γὰρ τῷ μέτρῳ τῶν διδομένων, ἀλλὰ τῇ δυνάμει καὶ τῇ προαιρέσει τῶν διδόντων κρίνεται τῆς ἐλεημοσύνης τὸ μέγεθος. Οὐ γὰρ τοῦτο χρὴ σκοπεῖν, ὅτι δύο κατέβαλεν ὀβολοὺς ἡ χήρα, ἀλλ' ὅτι μόνους ἔχουσα τούτους οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὁλόκληρον τὴν οὐσίαν εἰσήνεγκεν. οὐ τοίνυν περιουσίας, ἀλλὰ προθυμίας ἡμῖν δεῖ. ὥσπερ γὰρ ταύτης παρούσης, οὐδὲν βλάβος γένοιτ' ἂν ἀπὸ πενίας· οὕτως ἀπούσης, οὐδὲν ὄφελος γένοιτ' ἂν ἐξ εὐπορίας. Διὰ γὰρ τοῦτο οἱ πλουτοῦντες τῶν πενήτων μᾶλλον κολασθήσονται κακοὶ ὄντες, ὅτι μηδὲ ἐν εὐθηνίᾳ γεγόνασιν ἥμεροι. μὴ γάρ μοι λέγε, ὅτι ἔδωκα ἐλεημοσύνην. εἰ γὰρ μὴ κατ' ἀξίαν ἔδωκας τῆς οὐσίας, οὐδ' οὕτως τὴν κόλασιν διαφεύξονται. οὐ γὰρ τῷ μέτρῳ τῶν διδομένων ἡ ἐλεημοσύνη κρίνεται, ἀλλὰ τῇ δαψιλείᾳ τῆς γνώμης. Ἆρά γε δυνατὸν πλούσιον σωθῆναι; καὶ πάνυ. ὁ Ἀβραὰμ πλούσιος ἦν. Εἶδες αὐτοῦ τὸν πλοῦτον; βλέπε αὐτοῦ καὶ τὴν φιλοξενίαν. κατὰ γὰρ τὸ μεσημβρινὸν ὤφθη αὐτῷ Κύριος πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ καθημένῳ, καὶ τρεῖς ἄνδρες. καὶ ἀναστὰς (οὐ γὰρ ἐνόμιζεν ὅτι Θεὸς ἦν ὁ παρὼν, πῶς γάρ;) προσεκύνησε καὶ λέγει, Εἰ κεκρίκατέ με ἄξιον, ἵνα εἰσέλθητε εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ δούλου μου. Εἶδες τί ἐποίει ἐν μεσημβρίᾳ ὁ γέρων; οὐχ ὑπὸ στέγην καθήμενος, ἀλλ' ὡς ξένος καὶ ὁδοιπόρος, ὁ πλούσιος καὶ εὐγενὴς· καταλιπὼν οἰκίαν, γυναῖκα, παῖδας, οἰκέτας, ἐξῆλθεν ἁλιεῦσαι, σαγήνην ἁπλώσας φιλοξενίας, μήπου ξένος, μήπου ὁδοιπόρος, καὶ παραδράμῃ τὴν οἰκίαν. καὶ βλέπε τί ποιεῖ. οὐκ ἐπιτρέπει οἰκέτῃ· καίτοι τριακοσίους δέκα καὶ ὀκτὼ ἔχων (ᾔδει γὰρ ὅτι ῥᾴθυμόν ἐστι τὸ γένος τῶν οἰκετῶν) μήπου ἀπονυστάξῃ ὁ οἰκέτης, καὶ παραδράμῃ ὁ ξένος, καὶ ἀπολέσωμεν τὴν ἄγραν· ἀλλ' αὐτὸς ἐκάθητο, τὴν θερμὴν ἀκτῖνα ὡς δρόσον ἐν καύματι δεχόμενος· καὶ σκιὰ ἦν αὐτῷ ἡ ἐπιθυμία τῆς φιλοξενίας. ἴδε ὁ Ἀβραάμ· ἴδε ὁ πλούσιος. καταξιοῖς σὺ ὅλως κἂν ἰδεῖν πένητα; κἂν ἀποκριθῆναι; κἂν διαλεχθῆναι; [θέλεις μιμήσασθαι τὸν Ἀβραάμ; οὐ κωλύω, ἀλλὰ καὶ βούλομαι. καίτοι μείζονα τοῦ Ἀβραὰμ ἀπαιτούμεθα. καὶ τί, φησιν, εἶχεν ὁ Ἀβραάμ; φιλόξενος ἦν.] καὶ ἀνέστη, φησὶν, Ἀβραὰμ, καὶ προσεκύνησεν, οὐδὲ εἰδὼς τίνες ἦσαν οἱ παρόντες. εἰ γὰρ ᾔδει, οὐδὲν θαυμαστὸν ἐποίει, ὅτι Θεὸν ἐθεράπευεν· ἀλλ' ἡ ἄγνοια τῶν παραγενομένων μείζονα αὐτοῦ δείκνυσι τῆς φιλοξενίας τὴν προθυμίαν. καὶ καλεῖ καὶ τὴν Σάῤῥαν, κοινωνὸν ποιῶν τῆς φιλοξενίας· κοινὰ, φησὶ, τὰ τοῦ γάμου ἔστω, καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς· σπεῦσον, καὶ φύρασον τρία μέτρα σεμιδάλεως. καὶ οὐκ εἶπέ τι τοιοῦτο· ἐπὶ ταύταις ταῖς ἐλπίσιν ἔλαχον, ἵνα με μυλωθρίδα καὶ ἀρτοποιὸν ποιήσῃς, τὸν πλοῦτον ἔχουσα τοσοῦτον; τριακοσίους δέκα καὶ ὀκτὼ δούλους ἔχεις, καὶ οὐκ ἤθελες ἐκείνοις ἐπιτάξαι, ἀλλ' ἐμὲ εἰς τὴν διακονίαν ταύτην ἐμβάλλεις; ἀλλ' ἀκούει, σπεῦσον, καὶ ἁρπάζει τὸ ἐπίταγμα. ποῦ αἱ νῦν γυναῖκες; ἆρα τοιαῦτα ἐπιτάγματα δέχονται; ἔκβαλέ μοι αὐτῆς τὴν χεῖρα, καὶ ὁρᾷς αὐτὴν κεχρυσωμένην ἔξωθεν, ἔσωθεν δὲ πολιορκίαν κεκτημένην. πόσων πενήτων πλεονεξίαν ἡ χείρ σου βαστάζει; ἔκβαλέ μοι τὴν χεῖρά σου, δεῖξον αὐτὴν, τί ἐνδέδυται; πλεονεξίαν. ἔκβαλε τὴν χεῖρα τῆς Σάῤῥας, τί ἐνδέδυται; φιλοξενίαν, ἐλεημοσύνην, ἀγάπην, φιλοπτωχίαν. σπεῦσον, καὶ φύρασον τρία μέτρα

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸ χήρα καταλεγ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ.

Ἐκ τοῦ λόγ. εἰς τὸ, Μὴ φοβοῦ ὅταν πλουτήσῃ.

πτουμένων

Καὶ ἔστι
νατὸν, φη-
πλούσιον
θῆναι;

. καὶ
. καὶ

μέτρα σεμιδάλεως. καὶ αὐτὸς ἔδραμεν ἐπὶ τὴν ἀγέλην τῶν βοῶν. μερίζονται τὸν πόνον, ἵνα μερίσωνται τὸν στέφανον. Εἶτα ἔθυσε τὸν μόσχον. ὁμοῦ δρομαῖος ἐγένετο ὁ γέρων. οὐδὲ γὰρ ἐχαυνοῦτο αὐτῷ τῆς σαρκὸς ὁ τόνος, ἀλλ᾽ ἐπενεύρωτο τῆς φιλοσοφίας ἡ διάνοια· ἐνίκησε τὴν φύσιν ἡ προθυμία· ὁ δεσπότης τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ οἰκετῶν, μόσχον βαστάζων οὐκ ἐβαρύνετο τῷ ἄχθει, ἀλλ᾽ ἐκουφίζετο τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ προθυμίᾳ. ὁ δρόμος τῷ γέροντι προσεύκειτο. πόσος ὁ πόνος; ἀλλ᾽ οὐκ ᾐσθάνετο τοῦ πόνου διὰ τὴν ἐλπίδα τοῦ κέρδους. τί οὖν ὁ παραγγελλόμενος; Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι, καὶ ἔσται τῇ Σάρρᾳ υἱός. Εἶδες οἷον καρπὸν ἐβλάστησεν ἡ τράπεζα; πῶς καλόν; πῶς ταχύν; πῶς ὥριμον; πῶς ὁ βότρυς περκάζων καὶ ἀπηρτισμένος; τοιοῦτοι τῆς φιλοξενίας οἱ καρποί.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τό, χήρα καταλεγέσθω

Μὴ τοίνυν νομίζωμεν ἡμῖν ἐλαττοῦσθαι τὴν οὐσίαν, ὅταν ἐλεημοσύνην παρέχωμεν. οὐ γὰρ ἐλαττοῦται, ἀλλ᾽ αὔξεται· οὐ δαπανᾶται, ἀλλὰ πλεονάζει· καὶ πραγματεία τίς ἐστι καὶ σπόρος τὸ γινόμενον· μᾶλλον δὲ ἀμφοτέρων τούτων κερδαλεώτερον καὶ ἀσφαλέστερον. ἡ μὲν γὰρ ἐμπορεία καὶ πνεύμασι καὶ κύμασι θαλάσσης ὑπόκειται, καὶ ναυαγίοις πολλοῖς· καὶ τὰ σπέρματα καὶ αὐχμοῖς, καὶ ἐπομβρίαις, καὶ ἑτέραις ἀέρων ἀνωμαλίαις· τὰ δὲ εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Κυρίου καταβαλλόμενα χρήματα ἀνώτερα πάσης ἐστὶν ἐπιβουλῆς, καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ λαβόντος τὰ δοθέντα ἅπαξ· ἀλλὰ μένει πολλὴν ἡμῖν καὶ ἄφατον ἐργαζόμενα τὸν καρπόν, καὶ τὸν ἀμητὸν ἐν καιρῷ φέροντα πλούσιον.

γρ. Χειρὶ

Ἐκ τῆς ἑ' ὁμιλ. τῆς πρὸς Κορ. β. ἐπισ.

Εἰ γὰρ ἄνθρωπος οὐ περιόψεται λαβών, ἀλλ᾽ ἀποδώσει τὴν χάριν, πολλῷ μᾶλλον ὁ Χριστός. ὁ γὰρ καὶ χωρὶς τοῦ λαβεῖν διδούς, πῶς μετὰ τὸ λαβεῖν οὐ δώσει; ἄκουε Σολομῶντος·

Παροιμ. ιθ'. ιζ.

Ὁ ἐλεῶν πτωχόν, φησί, δανείζει Θεῷ.

Ἐκ τῆς ἑξαημ.

Εἶδες δανείου φύσιν ξένην καὶ παράδοξον; ἕτερός ἐστιν ὁ λαμβάνων, καὶ ἕτερος ὁ τῷ δανείῳ ὑπεύθυνον ἑαυτὸν καθιστῶν.

Ἐκ τοῦ λόγ. περὶ μετανοίας.

Διὰ τί οὐκ εἶπεν, ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δίδωσι Θεῷ, ἀλλά, δανείζει; ἵνα μὴ ἁπλῶς τὴν ἀντιμισθίαν νομίσῃς. οἶδεν ἡ γραφὴ τὴν ἡμετέραν πλεονεξίαν· προσέσχεν ὅτι ἡ ἀπληστία ἡμῶν πρὸς πλεονεξίαν βλέπουσα, τὸν πλεονασμὸν ζητεῖ, καὶ μηδαμοῦ τὸν χρήματα ἔχοντα δανείζειν θέλοντα τῷ πτωχῷ, ἄνευ ἀσφαλείας, ἢ ὑποθήκης, ἢ ἐνεχύρων, ἢ ἐγγύης. καὶ ἐπεὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι ἐκτὸς τούτων οὐδεὶς δανείζει, οὐδὲ εἰς φιλανθρωπίαν βλέπει, ἀλλ᾽ εἰς μόνον τὸ κέρδος ὁρᾷ, πάντων δὲ τούτων ἔρημος ὁ πτωχός, οὐχ ὑποθήκην ἔχων (οὐ κέκτηται γὰρ οὐδὲν) οὐκ ἐνέχυρα φέρων (γεγύμνωται γάρ) οὐ τὸν ἀντιφωνοῦντα παρέχων (ἀπιστεῖται γὰρ διὰ τὴν ἀπορίαν) ὡς εἶδεν αὐτὸν μὲν διακινδυνεύοντα τῇ ἀπορίᾳ, τὸν δὲ ἔχοντα χρήματα κινδυνεύοντα διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν, μέσον ἑαυτὸν παρενέθηκεν, ἔγγυον μὲν τῷ πένητι, ἐνέχυρον δὲ τῷ δανείζοντι.

γρ. αὐτὸν

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Γαλ. ἐπισ.

Ὁ ἐλεῶν πτωχόν, φησί, δανείζει Θεῷ. καὶ μὴν ἂν δανείζειν δέῃ, τοὺς πολὺ διδόντας περιεργαζόμεθα, καὶ τοὺς εὐγνώμονας περισκοποῦμεν· ἐνταῦθα δὲ τοὐναντίον ποιοῦμεν· τὸν μὲν εὐγνωμονοῦντα Θεόν, καὶ ἑκατονταπλασίονα παρέχοντα ἀφίεμεν, τοὺς δὲ ἀποδώσοντας ἡμῖν οὐδὲ τὸ κεφάλαιον, τούτους ἐπιζητοῦμεν. τί γὰρ ἡμῖν ἡ γαστὴρ ἀποδώσει, τὰ πλείονα καταναλίσκουσα; κόπρον καὶ φθοράν. τί δὲ ἡ κενοδοξία; φθόνον καὶ βασκανίαν. τί δὲ ἡ φειδωλία; φροντίδα καὶ μέριμναν. τί δὲ ἡ ἀσέλγεια; γέενναν καὶ σκώληκα ἰοβόλον. οὗτοι γὰρ τῶν πλουτούντων οἱ χρεῶσται, τούτους τοῦ κεφαλαίου τοὺς τόκους καταβάλλοντες, τὰ ἐνταῦθα κακά, καὶ τὰ προσδοκώμενα δεινά. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐ δίδως τῷ καὶ δώσοντι πάντως, καὶ πλείονα δώσοντι; τάχα ὅτι διὰ πολλοῦ δίδωσι χρόνου. καίτοιγε καὶ ἐνταῦθα δίδωσιν. ἀψευδὴς γὰρ ὁ λέγων·

Ματθ. ϛ. λγ.

Ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. χωρὶς δὲ τούτων, καὶ τὸ διὰ μακροῦ λαβεῖν τοῦ χρόνου, πλεονάζει σοι τὸν πλοῦτον· ὁ γὰρ τόκος γίνεται πλείων. καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν δανειζομένων τοῦτο ὁρῶμεν τοὺς δανειστὰς ποιοῦντας, προθυμότερον τοῖς μετὰ πολὺν καταβάλλουσι χρόνον δανείζοντας. ὁ μὲν γὰρ τὸ πᾶν εὐθέως ἀποδούς, ἐνέκοψε τοῦ τόκου τὸν δρόμον· ὁ δὲ ἐπὶ πλείονα κατασχὼν χρόνον, καὶ τὴν ἐργασίαν πλείω πεποίηκεν. Εἶτα ἐπὶ ἀνθρώπων μὲν οὐ δυσχεραίνομεν

χαίρομεν τὴν ἀναβολὴν, ἀλλὰ καὶ σοφιζόμεθα αὐτὴν πλείω γενέσθαι, ἐπὶ Θεοῦ δὲ οὕτω μικροψύχως διακεισόμεθα;

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ περὶ μετανοίας.

Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν, δανείζει Θεῷ. καὶ δανείζῃ παρ' ἐμοῦ, Κύριε, τὴν εἰς τὸν πτωχὸν ἐλεημοσύνην; ἵνα ποτέ μοι ταῦτα ἀποδῷς, δός μοι τῆς ἀνταποδόσεως τὸν καιρόν· ὅριζόν τῆς ἀπολήψεως τὴν προθεσμίαν. πότε καὶ πῶς σοι τὴν ὀφειλὴν ἀποδίδωμι; ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ στήσῃ τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων· καὶ ἐρεῖ τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ὑπὲρ τίνων; Ὅτι ἐπείνασα, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· γυμνὸς ἤμην, καὶ ἐνεδύσατέ με. καὶ διὰ τί, ὦ Κύριε, οὐκ ἄλλων ἐντολῶν φέρεις μνήμην, ἀλλ' ἢ τῆς ἐλεημοσύνης; οὐ κρίνω, φησὶ, τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ τὴν ἀπανθρωπίαν· οὐ κρίνω τοὺς ἁμαρτήσαντας, ἀλλὰ τοὺς μὴ μετανοήσαντας. ὑπὲρ ἀπανθρωπίας ὑμᾶς καταδικάζω, ὅτι ἔχοντες τοσοῦτον καὶ τηλικοῦτον φάρμακον σωτηρίας τὴν ἐλεημοσύνην, ἐν ᾗ ἐξαλείφεται πάντα τὰ ἁμαρτήματα, παρήκατε τοσαύτην εὐεργεσίαν.

Ματθ. κε. λδ.

Ἐκ τῆς ἑρμηνεί. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγ.

Οὐ γὰρ διὰ τοῦτο τὰ χρήματα ἔλαβες, ἵνα εἰς τρυφὴν δαπανήσῃς, ἀλλ' ἵνα εἰς ἐλεημοσύνην ἀναλώσῃς. μὴ γὰρ τὰ σαυτοῦ ἔχεις; τὰ τῶν πενήτων ἐνεπιστεύθης· κἂν ἐκ πόνων δικαίων, κἂν ἀπὸ κλήρου πατρῴου κεκτημένος τύχῃς. μὴ γὰρ ἐπειδὴ ἀπὸ πολλῆς φιλανθρωπίας ἐκ τῶν σῶν ἐκελεύσθης διδόναι, διὰ τοῦτο καὶ σαυτοῦ νομίζῃς εἶναι ταῦτα, μηδὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς φιλανθρωπίας ὑπόθεσιν ποιοῦ ἀγνωμοσύνης. μὴ γὰρ οὐκ ἠδύνατο αὐτὰ ὁ Θεὸς ἀφελέσθαι σου; ἀλλ' οὐ ποιεῖ τοῦτο, σε κύριον ποιῶν τῆς εἰς τοὺς δεομένους φιλοτιμίας.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ρωμαίους.

Τίνος οὖν ἕνεκεν οὐκ ἔδωκας; ἀπιστεῖς ὅτι λήψῃ πάλιν; καὶ πῶς ἂν ἔχοι τοῦτο λόγον; ὁ γὰρ τῷ μὴ δεδωκότι δοὺς, πῶς [ἂν] οὐ πολλῷ μᾶλλον μετὰ τὸ λαβεῖν δώσει;

Ἐκ τοῦ ς' λόγ. τῶν εἰς τὸν πλούσιον καὶ τὸν Λάζαρον.

Διὰ γὰρ τοῦτό σοι πλείονα τῶν ἄλλων ἔχειν συνεχώρησεν ὁ Θεὸς, οὐχ ἵνα εἰς πορνείας καὶ μέθην καὶ ἀδηφαγίαν καὶ ἱματίων πολυτέλειαν καὶ τὴν ἄλλην βλακείαν ἀναλώσῃς, ἀλλ' ἵνα τοῖς δεομένοις αὐτὰ διανέμῃς. ἂν γὰρ πλέον τι τῆς χρείας εἰς σαυτὸν ἀναλώσῃς τῆς ἀναγκαίας, χαλεπωτάτας ἐκεῖ τὰς εὐθύνας παρέξεις.

Ἐκ τῆς ἑρμηνεί. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Ἀλλ' οἶδα πολλοὺς εἰς τοῦτο θηριωδίας ἐλθόντας, ὡς δι' ὄκνον μικρὸν λιμώττοντας περιορᾷν τοὺς πένητας, καὶ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς λέγοντας· οὐ πάρεστιν οἰκέτης ἐμοὶ νῦν· πόρρω τῆς οἰκίας εἰμί· οὐδεὶς τῶν ἐνταῦθά ἐστι μοι γνώριμος. ὢ τῆς ὠμότητος· ὢ τῆς ὕβρεως. Εἰ καὶ δέκα στάδια βαδίσαι ἐχρῆν, οὐδ' οὕτως ὀκνῆσαι ἔδει, ὅτι μείζων ὁ μισθός. ὅταν μὲν γὰρ δῷς, ὑπὲρ τοῦ διδομένου λαμβάνεις μισθὸν μόνον· ὅταν δὲ καὶ αὐτὸς βαδίσῃς, καὶ τούτου σοι πάλιν κεῖται ἡ ἀμοιβή. ἐπεὶ καὶ τὸν πατριάρχην Ἀβραὰμ διὰ τοῦτο μάλιστα θαυμάζομεν, ὅτι τριακοσίους δέκα καὶ ὀκτὼ οἰκογενεῖς ἔχων, οὐδενὶ τούτων ἐπέταξεν, ἀλλ' αὐτὸς ἐπὶ τὰς βοῦς ἔδραμε καὶ τὸ μοσχάριον ἥρπασε.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸ, χήρα καταλεγέσθω.

Μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς διὰ τῆς σαυτοῦ χειρὸς θεραπεῦσαι τὸν πένητα. ὁ Χριστὸς οὐκ ἐπαισχύνεται χεῖρα ἐκτεῖναι καὶ λαβεῖν διὰ τοῦ πένητος· καὶ σὺ χεῖρα ἐκτεῖναι καὶ δοῦναι ἀργύριον ἐπαισχύνῃ; καὶ πῶς τοῦτο οὐκ αἰσχύνης ἄξιον;

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Εἰ γὰρ ποτήριον ψυχροῦ μόνον βασιλείαν οὐρανῶν προξενεῖ· τὸ καὶ ὁμορόφιον ποιῆσαι καὶ τραπέζης κοινωνὸν, καὶ ἀναπαῦσαι τὸν πένητα, πόσον οἴσει τὸν καρπὸν, εἰπέ μοι; μὴ τοίνυν ἐπαισχυνώμεθα ταῖς τῶν πενήτων θεραπείαις· μηδὲ παραιτώμεθα δι' ἑαυτῶν θεραπεύειν αὐτούς. ἁγιάζονται γὰρ ἡμῶν αἱ χεῖρες διὰ τῆς τοιαύτης διακονίας· κἂν εἰς εὐχὴν αὐτὰς ἀνατείνωμεν ἀπὸ τῆς θεραπείας ἐκείνης, ὁρῶν αὐτὰς ὁ Θεὸς, δυσωπεῖται μᾶλλον, καὶ τὴν αἴτησιν δίδωσι. Τὸ μὲν γὰρ χρήματα δοῦναι, πολλῶν ἂν εἴη· τὸ δὲ δι' ἑαυτῶν θεραπεῦσαι τοὺς δεομένους καὶ μετὰ προθυμίας ποιῆσαι τοῦτο, μεγάλης ψυχῆς δεῖται καὶ φιλοσόφου. Εἴ τινα ἴδῃς ἐν τοῖς βιωτικοῖς σοι βοηθοῦντα πράγμασιν, ἢ ἐν δικαστηρίῳ συμπράττοντα, ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ τοιούτῳ, καὶ ἀπαντᾷς, καὶ μετὰ πολλῆς δέχῃ τῆς εὐνοίας, καὶ χεῖρας καταφιλεῖς, καὶ ἀργύρια καταβάλλεις, καὶ τὰ τῶν θεραπόντων ποιεῖς· ἂν δὲ τὸν Χριστὸν

εἰσελθόντα ἴδῃς, ὀκνεῖς καὶ ἀναδύῃ πρὸς τὴν αὐτοῦ θεραπείαν; εἰ μὴ ὡς τὸν Χριστὸν δέχῃ
τὸν ξένον, μὴ δέξῃ· εἰ δὲ ὡς τὸν Χριστὸν δέχῃ, μὴ ἐπαισχυνθῇς τοῦ Χριστοῦ νίψαι τοὺς πόδας.
Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ περὶ μετανοίας. Ἀλλ' ἐν ὅσῳ πρόκειται ἡ πανήγυρις, ἀγοράσωμεν ἐλεημοσύνην· μᾶλλον δὲ διὰ τῆς ἐλεημοσύνης
ἀγοράσωμεν τὴν σωτηρίαν. Χριστὸν ἐνδύεις, πτωχὸν ἐνδύων. εἰ γὰρ ποτήριον ψυχροῦ
ἔμμισθον, ἱμάτια καὶ χρήματα διδόμενα δι' εὐεργεσίαν, οὐκ ἔμμισθα; τοὐναντίον μὲν οὖν
καὶ πολύμισθα. εἰ γὰρ ὅπου ἀδάπανος ἡ δόσις, τοσαύτη τῆς εὐεργεσίας ἡ χάρις· ὅπου ἱματίων
ἀφθονία, χρημάτων χορηγία, τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἡ περιουσία, πόσον ἀπεκδέχεσθαι χρὴ
μισθὸν παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ; οἶδα ὅτι ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πολλάκις μεμαθήκατε. ἀλλ'
εἴθε πολλάκις μαθόντες, κἂν ὀλιγάκις τὸ καλὸν ἐργαζοίμεθα. καὶ γὰρ πολλῆς ἀλογίας,
ἀγρὸν μὲν βουλόμενος ὠνήσασθαι, τὴν εὔφορον οὖσαν γῆν ἐπιζητεῖν· οὐρανοῦ δὲ ἀντὶ γῆς προκειμένου,
παρὸν ἐκεῖ κτήσασθαι χωρίον, μένειν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τῶν ἐκ ταύτης ἀνέχεσθαι πόνων.
Ἐκ τοῦ, εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων. Εἰπὲ δή μοι, εἴ τίς σοι ἔλεγεν, ὅτι μετ' ἐνιαυτὸν πεσεῖται αὕτη ἡ πόλις, ἢ διξία δὲ οὐ·
ἄρα ἂν ᾠκοδόμησας οἰκίας ἐν τῇ μελλούσῃ καταπίπτειν; μὴ τοίνυν οἰκοδομῶμεν ἐν τῷ κόσμῳ
τούτῳ· πεσεῖται γὰρ μικρὸν ὕστερον καὶ ἀπολεῖται. τί δὲ λέγω πεσεῖται; πρὸ τῆς πτώσεως
ἡμεῖς ἀπολλύμεθα, καὶ δεινὰ πεισόμεθα. οἰκοδομήσωμεν δὲ μᾶλλον ἡμεῖς ἐν οὐρανοῖς τὴν
οἰκοδομήν, ἔνθα οὐ χρεία τεκτόνων ἡμῖν, οὐδὲ οἰκοδόμων, ἀλλ' αἱ τῶν πενήτων χεῖρες τὰς τοιαύτας
οἰκοδομοῦσιν οἰκοδομάς· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ βασιλείαν οὐρανῶν προξενοῦσι, καὶ
παρρησίαν διδόασι πρὸς τὸν Θεόν. τοιοῦτον τὸ τῆς ἐλεημοσύνης ὕψος. καὶ καθάπερ βασιλίδος
εἰσιούσης οὐδεὶς τολμᾷ τῶν φυλαττόντων τὰς θύρας ἐξετάσαι, τίς εἴη καὶ πόθεν, ἀλλ'
ἅπαντες μετὰ χαρᾶς ὑποδέχονται· οὕτω δὴ καὶ τοὺς ταύτην ἐργαζομένους ἀκωλύτως παρὰ γρ. αὐτ.
τὸν θρόνον ἵστησι τὸν βασιλικόν. φιλεῖ γὰρ αὐτὴν ὁ Θεός, καὶ ἀεὶ πλησίον αὐτοῦ ἕστηκε, καὶ ὑπὲρ
Ἐκ τῆς ἑξαημ. ὧν δ' ἂν αἰτήσῃ χάριν, εὐθέως λαμβάνει. Τοσαύτη τῆς ἐλεημοσύνης ἡ περιουσία, ὡς μὴ
μόνον ἁμαρτήματα ἐκκαθαίρειν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον φυγαδεύειν. καὶ πῶς, φησίν, ἐλεημοσύνην
ἐπιδειξάμενος, τοῦ θανάτου κρείττων γέγονε; καὶ μὴν ἅπαντας ὁρῶμεν ὑπὸ τὴν
τυραννίδα τοῦ θανάτου γινομένους. μὴ θορυβηθῇς, ἀλλὰ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων μάνθανε,
Πραξ. θ. ὅπως ἡ τῆς ἐλεημοσύνης δύναμις ἐνίκησε ταύτην τὴν τυραννίδα. καὶ γὰρ Ταβιθά τις
ἐγένετο γυνή, ἥτις ἔργον ἐποιεῖτο καθ' ἑκάστην τὴν ἀπὸ τῆς ἐλεημοσύνης εὐπορίαν συλλέγειν·
καὶ ἐνεδίδυσκέ, φησι, τὰς χήρας, καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν εὐπορίαν αὐταῖς παρεῖχεν. ἐγένετο δὲ
ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν. τί οὖν αἱ τῆς θεραπείας ἀπολαύουσαι, καὶ τὰ σώματα σκεπόμεναι
ἀπ' αὐτῆς; ἐν καιρῷ τὸν εὐεργέτην τὸν αὐτῶν ἀμείβονται. περιεστῶσαι γὰρ τὸν ἀπόστολον
ἐδείκνυον τὰ ἱμάτια, καὶ ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῶν, καὶ δάκρυα ἐπέχεον, καὶ εἰς οἶκτον τοῦτον
ἔφερον. τί οὖν ὁ Πέτρος; τὰ γόνατα θείς, φησι, προσηύξατο, καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα,
Πραξ. θ. μ. εἶπε· Ταβιθά, ἀνάστηθι. ἡ δὲ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον ἀνεκάθισε·
δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα ἀνέστησε, καὶ φωνήσας τὰς χήρας καὶ τοὺς παρεστῶτας, παρέδωκεν αὐτὴν
ζῶσαν. Εἶδες ὅση τῆς εὐποιΐας ἡ παρὰ τὰς χήρας ἀμοιβή; τί γὰρ τοσοῦτον, εἰπέ μοι, παρέσχεν
αὕτη ταῖς χήραις, ὅσον αὗται αὐτὴν ἠμείψαντο; τὸ γὰρ τῆς ἐλεημοσύνης μέγεθος οὐκ
Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τό, χήρα καταλεγέσθω. ἐν τῷ πλήθει τῶν διδομένων κρίνεται, ἀλλ' ἐν τῇ προθυμίᾳ τῶν διδόντων. Οὕτως γρ. χηρῶν
μεγάλα δύνανται πόδες ἁγίων εἰς οἰκίαν εἰσιόντες. αὐτὸ τὸ ἔδαφος ἁγιάζουσι, θησαυροὺς
μυρίων εἰσάγουσιν ἀγαθῶν· φύσιν πεπηρωμένην διορθοῦνται· λιμὸν λύουσι, καὶ πολλὴν
εἰσάγουσι τὴν εὐπορίαν. ἐπεὶ γὰρ καὶ οἱ τοῦ Ἠλία πόδες εἰς τὴν οἰκίαν τῆς χήρας γρ. εὐπορ.
εἰσελθόντες, καινήν τινα καὶ παράδοξον εὐεργεσίας ἐπεδείξαντο τρόπον· ἄρουραν τὴν οἰκίαν
τῆς χήρας ἐποίησαν, καὶ τὴν ὑδρίαν ἅλωνα. καινός τις τρόπος σπόρου καὶ ἀμητοῦ ἐγένετο τότε.
πῶς; ἔσπειρεν εἰς τὸ τοῦ δικαίου στόμα, καὶ τὰ καταβληθέντα μετὰ πολλῆς τῆς ἀφθονίας ἐκ τῆς
ὑδρίας ἐθέριζεν. ἔσπειρεν ἄλευρον, καὶ ἐθέρισεν ἄλευρον. οὐκ ἐδεήθη βοῶν καὶ ζεύγους καὶ

ἀρότρου καὶ αὔλακος· οὐδὲ ὑετοῦ καὶ ἀέρος καὶ δρεπάνης· οὐδὲ ἅλωνος καὶ δραγμάτων· οὐδὲ ἀνέμων διακρινόντων ἀπὸ τοῦ καρποῦ τὰ ἄχυρα· οὐδὲ μύλης τριβούσης· ἀλλ' ἐν μιᾷ χειρὸς ῥοπῇ τούτων ἁπάντων τὸ τέλος εὗρεν ἐπὶ τῆς ὑδρίας. τοιαῦτα τῶν ἁγίων τὰ δῶρα· τοιαῦτα χαρίζονται πόδες ἁγίων· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλείονα τούτων. καὶ εἰ μὴ μακρὸν ἐποίουν τὸν λόγον, πολλὰς ἂν ἀπηριθμησάμην τοιαύτας δωρεάς. ἀλλ' ὥσπερ τιμώμενοι τοιαῦτα φέρουσι δῶρα, οὕτως ἀτιμαζόμενοι μεγάλην ἐπάγουσι κόλασιν, καὶ πῦρ ἀπαραίτητον. Ἀλλ' ἐκεῖνος Πέτρος ἦν, φησὶ, καὶ ἐκεῖνος Ἠλίας ἦν. τί λέγεις, εἰπέ μοι; οὐ καὶ Πέτρος καὶ Ἠλίας ἦν, οὐ τῆς αὐτῆς μετεῖχον φύσεως; οὐ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ παρήχθησαν εἰς τὸν βίον ἡμῖν; οὐ ταῖς αὐταῖς τροφαῖς ἐτράφησαν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἐχρήσαντο πράγμασιν; οὐ τινὲς αὐτῶν καὶ γυναῖκας εἶχον καὶ παῖδας; οἱ δὲ καὶ τέχνας βιωτικάς; ἕτεροι [δὲ] καὶ εἰς αὐτὸ τῆς κακίας τὸ βάραθρον κατηνέχθησαν; ἀλλὰ πολλῆς ἀπήλαυσαν, φησὶ, τῆς χάριτος. ἀλλ' εἰ μὲν νεκροὺς ἀναστῆσαι ἐκελευόμεθα, καὶ ὀφθαλμοὺς ἀνοῖξαι τυφλῶν, καὶ καθᾶραι λεπρούς, καὶ χωλοὺς ὀρθῶσαι, καὶ δαίμονας ἐκβαλεῖν, καὶ τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας ἰᾶσθαι νόσους, καιρὸν ἂν εἶχε τὰ τῆς ἀπολογίας ταύτης ἡμῖν. εἰ δὲ πολιτείας ἐξέτασις πρόκειται νῦν, καὶ ὑπακοῆς ἐπίδειξις, καὶ τῶν κακῶν ἀλλοτρίωσις, ποῖον ταῦτα πρὸς ἐκεῖνο ἂν ἔχει λόγον; καὶ γὰρ καὶ ὁ Χριστὸς οὐ τοῖς τὰ σημεῖα ἐργασαμένοις ἁπλῶς τὰ ἔπαθλα δίδωσιν, ἀλλὰ τοῖς τὰ προστάγματα πεποιηκόσι τὰ αὐτοῦ. Δεῦτε γάρ, φησιν, οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· οὐχ ὅτι ἐθαυματουργήσατε, ἀλλ', ὅτι ἐπείνασα, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με. ὥστε εἰ καὶ ἐκεῖνα συνέσταλται νῦν ἡ χάρις, οὐδὲν ἡμᾶς τοῦτο παραβλάψαι δυνήσεται· ἀλλ' οὐδὲ ἀπολογήσασθαι ὑπὲρ ἡμῶν, ὅταν τὰς εὐθύνας τῶν πεπραγμένων ὑπέχωμεν. πολιτεία μὲν γὰρ ὀρθὴ, καὶ χωρὶς σημείων ἀπολήψεται τοὺς στεφάνους· βίος δὲ παράνομος οὐδὲ μετὰ σημείων δυνήσεται τὴν κόλασιν ἐκφυγεῖν. Τοιαύτας τοίνυν μετίωμεν ἀρετάς, αἳ μετὰ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, καὶ τοὺς πλησίον ὠφελῆσαι δύναιντ' ἄν. τοιοῦτον ἡ ἐλεημοσύνη· ἐντεῦθεν καὶ εὐχὴ, καὶ νηστεία, καὶ πᾶσα ἄλλη ἀρετὴ τὰ νεῦρα ἔχει. καὶ γὰρ νηστεύῃς χωρὶς ἐλεημοσύνης, οὐδὲ νηστεία τὸ πρᾶγμα λογίζεται, ἀλλὰ γαστριζομένου καὶ μεθύοντος χεῖρον, ὅσῳ τρυφῆς ὠμότης χαλεπωτέρα. τὸ τί λέγω νηστείαν; κἂν γὰρ σωφρονῇς, κἂν παρθενεύῃς, ἐκτὸς ἕστηκας τοῦ νυμφῶνος, ἐλεημοσύνην οὐκ ἔχων. καίτοι τί παρθενίας ἴσον, ὃ μηδὲ ἐν τῇ καινῇ ὑπὸ νόμον ἦλθεν ἐξ ἀνάγκης, διὰ τὸ ὑπερέχον; εἰ δὲ παρθένοι ἐκβάλλονται, ἐπειδὴ ταύτην μετὰ δαψιλείας τῆς προσηκούσης οὐκ ἔχουσι, τίς δυνήσεται ταύτης ἄνευ συγγνώμης τυχεῖν; οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἀπολέσθαι πάντως ἀνάγκη τὸν ταύτην οὐκ ἔχοντα. εἰ γὰρ ἐν τοῖς βιωτικοῖς οὐδεὶς ἑαυτῷ ζῇ, ἀλλὰ καὶ χειροτέχνης καὶ στρατιώτης, καὶ γεωργὸς καὶ ἔμπορος, πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον καὶ τὸ τοῦ πλησίον ὠφέλιμον συντελοῦσιν ἅπαντες· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῶν πνευματικῶν τοῦτο δεῖ ποιεῖν. τοῦτο γὰρ μάλιστά ἐστι ζῆν. ὡς ὅ γε ἑαυτῷ ζῶν μόνῳ καὶ πάντων ὑπερορῶν περιττός ἐστι, καὶ οὐδὲ ἄνθρωπος, οὐδὲ τοῦ γένους τοῦ ἡμετέρου. Ὁ τοίνυν βουλόμενος γενέσθαι πλούσιος, γενέσθω πένης, ἵνα γένηται πλούσιος· ἀναλισκέτω, ἵνα συλλέξῃ· σκορπιζέτω, ἵνα συναγάγῃ. εἰ δὲ καινὰ ταῦτα καὶ παράδοξα, τὸν σπείροντα σκόπει, καὶ λογίζου, ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνος δυνήσεται ἑτέρως πλείω συναγαγεῖν, ἂν μὴ τὰ ὄντα σκορπίσῃ, καὶ τὰ ἕτοιμα προήσηται. Διὰ τί γὰρ μὴ τοῖς δεομένοις παρέχεις; παιδία μοι χορὸς περιέστηκε, φησι, καὶ ἐπιθυμῶ πλουτοῦντας αὐτοὺς καταλιπεῖν. τίνος οὖν ἕνεκεν πένητας αὐτοὺς ποιεῖς; ἂν μὲν γὰρ αὐτοῖς τὰ πάντα ἀφῇς, πάλιν ἐπισφαλεῖ φυλακῇ τὰ σὰ πάντα ἐπέτρεψας· ἂν δὲ τὸν Θεὸν αὐτοῖς καταλίπῃς συγκληρονόμον καὶ ἐπίτροπον, θησαυροὺς μυρίους κατέλιπες. Εἰ τοίνυν βούλει τοῖς παιδίοις καταλιπεῖν πλοῦτον πολὺν, κατάλιπε τοῦ Θεοῦ τὴν πρόνοιαν. ὁ γὰρ μηδὲν σοῦ ποιήσαντος, καὶ ψυχὴν δοὺς, καὶ σῶμα

διαπλάσας

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸ μὴ πλαστάζειν θεάτροις, καὶ εἰς τὸν Ἀβραάμ.

τοιαύτης

συνέ- ἡ χάρ.

Ματθ. κε. λδ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ῥωμαίους.

Ἐκ τῆς αὐτῆς.

διαπλάσας καὶ ζωὴν χαρισάμενος, ὅταν ἴδῃ τοσαύτην ἐπιδεικνύμενον φιλοτιμίαν, πῶς οὐ πάντα αὐτοῖς ἀνοίξει πλοῦτον; εἰ γὰρ Ἠλίας ὀλίγῳ τραφεὶς ἀλεύρῳ, ἐπειδὴ εἶδε τὴν γυναῖκα ἐκείνην τῶν παίδων αὐτοῦ προτιμήσασαν, ἅλωνας καὶ ληνοὺς ἐπὶ τοῦ δωματίου τῆς χήρας ἔδειξεν· ἐννόησον ὁ τοῦ Ἠλία δεσπότης πόσην ἐπιδείξεται φιλοσοφοῦσιν. Εἰ βούλει πλουσίους τοὺς παῖδας καταλιπεῖν, τὸν Θεὸν κατάλιπε ὀφειλέτην αὐτοῖς. αὐτοὶ μὲν γὰρ τὰ χρήματα ἂν λάβωσιν, οὐδὲ ὅπου διώσουσιν ἴσασιν· ἂν δὲ σὺ παραλαβὼν αὐτὰ τῷ Θεῷ δανείσῃς, ἄσυλος μένει λοιπὸν ὁ θησαυρός, καὶ μετὰ πολλῆς ἔσται τῆς εὐκολίας ἡ ἀνταπόδοσις. καὶ γὰρ χάριν ἔχει καὶ ὀφείλων καὶ καταβάλλων ἡμῖν ὁ Θεός, καὶ τοὺς δανειστὰς αὐτοῦ, τῶν οὐ δεδανεικότων ἥδιον ὁρᾷ· καὶ οἷς μάλιστα ὀφείλει, τούτους μάλιστα φιλεῖ. ὥστε, εἰ βούλει φίλον αὐτὸν ἔχειν, κατάστησον χρεώστην. οὐ γὰρ οὕτω χαίρει δανειστὴς ὀφειλέτας ἔχων, ὡς ὁ Θεὸς εὐφραίνεται δανειστὰς ἔχων. καὶ οἷς μὲν οὐδὲν ὀφείλει, τούτους καὶ ἀποφεύγει· οἷς δὲ ὀφείλει, τούτοις καὶ ἐπιτρέχει.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τοὺς ἀνδριάντ.

Τί τοίνυν τοῖς ἀνθρώποις τὰς παρακαταθήκας παρέχεις; ἕστηκεν ὁ Χριστὸς ἕτοιμος ὑποδέξασθαι καὶ τηρῆσαι· οὐχὶ τηρῆσαι δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πλεονάσαι, καὶ μετὰ πολλῆς ἀποδοῦναί σοι τῆς προσθήκης. ἐκ τῆς ἐκείνου χειρὸς οὐδεὶς ἁρπάζει. οὐ τηρεῖ δὲ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου λύει σου τοὺς κινδύνους. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων οἱ δεξάμενοι τὰς παρακαταθήκας χάριν ἡμῖν δεδωκέναι νομίζουσι, φυλάττοντες ἅπερ ἔλαβον· ἐπὶ δὲ τοῦ Χριστοῦ τοὐναντίον. οὐ γὰρ δεδωκέναι χάριν, ἀλλ' εἰληφέναι ὁμολογεῖ, ὅταν παρὰ σοῦ ταῦτα δέξηται. καὶ ὁ μὲν τὰς παρακαταθήκας λαβών, καὶ μισθοὺς ἀπαιτεῖ παρὰ σοῦ· ὁ δὲ Χριστὸς μᾶλλον καὶ μισθὸν ὑπὲρ τούτου σοι δίδωσι.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ῥωμ. ἐπιστ.

Διὰ γὰρ τοῦτο σοι τὰ χρήματα ἐκέλευσεν ὁ Θεὸς δοῦναι ἑτέρῳ, ἵνα σὺ αὐτὰ ἔχῃς. ἕως μὲν γὰρ ἂν μόνος κατέχῃς, οὐδὲ αὐτὸς ἔχεις· ὅταν δὲ ἑτέρῳ δῷς, τότε καὶ αὐτὸς ἔλαβες. ὥσπερ γὰρ εἰ παιδίῳ τις ἀργύριον μικρὸν δῴη, καὶ κελεύει κατέχειν σφοδρῶς, ἢ καὶ τῷ οἰκέτῃ δῴη φυλάττειν σφοδρῶς, ὥστε μὴ ἐξεῖναι ἁρπάσαι τῷ βουλομένῳ· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ποιεῖ. Δὸς τῷ δεομένῳ, φησίν, ἵνα μὴ ἁρπάσῃ τις αὐτὰ ἀπὸ σοῦ, οἷον ἢ συκοφάντης, ἢ διάβολος, ἢ κλέπτης, ἢ μετὰ πάντα ὁ θάνατος. ἕως μὲν γὰρ αὐτὸς ταῦτα κατέχεις, οὐκ ἀσφαλῶς κατέχεις· ἐὰν δὲ ἐμοὶ ταῦτα δῷς διὰ τῶν πενήτων, ἐγώ σοι φυλάττω μετὰ ἀκριβείας ἅπαντα. οὐ γὰρ ἵνα ἀφέλωμαι, λαμβάνω, ἀλλ' ἵνα πλείονα ποιήσω· ἵνα ἀκριβέστερον φυλάξω· ἵνα κατ' ἐκεῖνον σοι αὐτὰ τηρήσω τὸν χρόνον, καθ' ὃν οὐδεὶς ὁ δανείζων, οὐδὲ ὁ ἐλεῶν ἐστι. τί ματαιοπονεῖς, ὦ πλούσιε, τὰ τῶν πενήτων ἐν τοῖς σοῖς θησαυροῖς ἀποκρύπτων; τί αἰτούμενος παρ' αὐτῶν ἀγανακτεῖς, ὡς οἴκοθεν ἀναλίσκων; τὰ πατρῷα θέλουσιν, οὐ τὰ σά· τὰ ἐγχειρισθέντα σοι δι' αὐτούς, οὐ μετὰ σοῦ γεννηθέντα. ἃ ἔλαβες δός, καὶ τὴν χρῆσιν κέρδανον· ἀρκεῖ σοι, ὅτι διδόναι, οὐ λαμβάνειν ἐτάχθης. τί τῇ γῇ παραδίδως τὸν θησαυρόν; δὸς τῇ ἐμῇ χειρί, φησίν.

Ἐκ τῆς ἑρμ. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Οὐ δοκεῖ σοι τῆς γῆς ἀξιοπιστότερος εἶναι ὁ τῆς γῆς δεσπότης; Ἔδωκα, φησίν. ἀλλ' οὐ χρὴ διαλιμπάνειν ταῦτα ποιοῦντα· τότε γὰρ μόνον ἀπολογήσῃ, ὅταν μὴ ἔχῃς, ὅταν μηδὲν κεκτημένος ᾖς· ἕως δ' ἂν ἔχῃς, κἂν μυρίοις ᾖς δεδωκώς, ὦσι δὲ καὶ ἕτεροι πεινῶντες, οὐδεμία σοι ἀπολογία ἐστί.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθ. β'. ἐπισ.

Μήτε γοῦν ὁ πλούσιος μέγα φρονείτω πολλὰ διδούς, μήτε ὁ πένης καταπιπτέτω, ὡς ὀλίγα παρέχων· πολλάκις γὰρ οὗτος ἐκείνου πλείονα δέδωκε.

Ἐκ τῆς πρὸς Ῥωμ. ἐπιστ.

τὸ γὰρ πολὺ καὶ τὸ ἔλαττον, οὐ τῷ μέτρῳ τῶν διδομένων κρίνεται, ἀλλὰ τῇ δυνάμει τῆς οὐσίας τῶν παρεχόντων.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθ. β'. ἐπ.

Σὺ δὲ παρασίτους μὲν τρέφων καὶ κόλακας, ὡς ἀπὸ πηγῶν δαπανῶν, οὕτω χαίρεις· εἰ δὲ πτωχὸν ἴδοις, τότε σοι ὁ τῆς πενίας ἐπιπίπτει φόβος.

Ἐκ τοῦ ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Δὸς τῷ δεομένῳ, καὶ μὴ δὸς τῷ ὀρχουμένῳ, ἵνα μὴ μετὰ τῶν σῶν χρημάτων καὶ τὴν ψυχὴν ἀπολέσῃς τὴν ἐκείνου. σὺ γὰρ αἴτιος εἶ τῆς ἐκείνου ἀπωλείας, διὰ τῆς ἀκαίρου φιλοτιμίας. εἰ γὰρ οἱ ἐπὶ τῆς ὀρχήστρας ᾔδεισαν, ὅτι τὸ ἐπιτήδευμα αὐτοῖς ἀκερδὲς ἔμελλεν ἔσεσθαι, πάλαι ἂν ἐπαύσαντο ταῦτα ἐπιτηδεύοντες. ἢ ὀρχ τυφλὸς οἶδεν ἐλεούμενος εἰς οὐρανῶν βασιλείαν χειραγωγεῖν, καὶ

ποίησις

τοίχοις προσκρούων καὶ βόθροις ἐνολισθαίνων, οὐχ ὁδοποιός ἐστι τῆς εἰς οὐρανὸν ἀναβάσεως. Ὅταν γὰρ μὴ πρὸς ἐπίδειξιν ἀνθρώπων ποιῇς, κἂν ἡ οἰκουμένη οἶδεν, οὐδεὶς οἶδεν, ἐπειδὴ οὐχ οὕτως ἐποίησας. οὐ γὰρ εἶπε, μὴ ποιεῖτε ἁπλῶς ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ προσέθηκε, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς. ὢ πηλίκον ἀξίωμα τῆς πενίας. τοῦ Θεοῦ γάρ ἐστι προσωπεῖον, κρύπτεται ἐν πενίᾳ Θεὸς, καὶ πένης μὲν ὁ τὴν χεῖρα προτείνων, Θεὸς δὲ ὁ δεχόμενος. Ὅταν σοι λυπηρόν τι συμβῇ, δὸς ἐλεημοσύνην εὐθέως, καὶ [illegible] σοι ὅτι συνέβη, καὶ ὄψει πόση χαρὰ ἐπεισέρχεται. τὸ γὰρ κέρδος τὸ πνευματικὸν κἂν ὀλίγον ᾖ, τοσοῦτόν ἐστιν, ὡς πᾶσαν ἀποκρύψαι ζημίαν σωματικήν. Καὶ εἰ ἀπιστεῖται, πειράσατε καὶ ὄψεσθε τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. ἀλλ' ὢ τῆς ῥᾳθυμίας, ὢ τῆς ἀγνωμοσύνης, ὅτι διαπαντὸς μὲν ἐν ἁμαρτίαις καὶ πονηρίαις ζῶμεν. ἂν δέ ποτέ τι καὶ ποιήσωμεν μικρὸν ἀγαθὸν, κατὰ τοὺς ἀγνώμονας τῶν οἰκετῶν, μετὰ πολλῆς τῆς καπηλείας ἐξετάζομεν, καὶ ἀκριβολογούμεθα περὶ τῆς ἀντιδόσεως, εἴγε ἔχει μισθόν τινα τὸ γινόμενον. καίτοι μείζων ὁ μισθὸς, ἐὰν μὴ ἐπ' ἐλπίδι μισθῶν ποιῇς. δεῖ γὰρ πάντα διὰ τὸν Χριστὸν, καὶ μὴ διὰ τὴν ἐλπίδα ποιεῖν τοῦ μισθοῦ. Εἰ γὰρ ποιήσας ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς, οὐδενὸς παρ' ἡμῶν προϋπηργμένου καλοῦ, τοσαῦτα ἡμῖν εὐθέως ἐχαρίσατο· τοῖς τοσαῦτα πεπονηκόσι καὶ ἠθληκόσι καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ὑπομείνασι τί οὐ χαρίσεται; καὶ ἡμεῖς μὲν ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν μόλις ὀλίγου χρυσίου καταφρονοῦμεν, αὐτὸς δὲ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ δέδωκε. καὶ ὑπὲρ μὲν φιλίας ἀνθρώπων καὶ κινδυνεύειν πολλάκις αἱρούμεθα· ὑπὲρ δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλίας οὐδὲ χρήματα προϊέμεθα; Καὶ πῶς οὐ δεινὸν, ὅτι ὁ μὲν Χριστὸς καὶ τὴν ψυχὴν ἔθηκεν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τὸ αἷμα τὸ τίμιον ἐξέχεε δι' ἡμᾶς, οὐκ ὄντας οὐδὲ ἀγαθοὺς γεγενημένους· ἡμεῖς δὲ οὐδὲ χρήματα προχέομεν δι' αὐτὸν, ἀλλὰ περιορῶμεν γυμνὸν καὶ ξένον τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντα; καὶ τίς ἡμᾶς τῆς μελλούσης ἐξαιρήσεται κολάσεως; εἰ γὰρ μὴ ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἡμεῖς ἑαυτοὺς ἐκολάζομεν. ἆρα οὐκ ἂν καθ' ἑαυτῶν τὴν ψῆφον ἐξηνέγκαμεν; ἆρα οὐκ ἂν εἰς τὸ τῆς γεέννης ἑαυτοὺς κατεδικάσαμεν πῦρ, τὸν ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν θέντα λιμῷ τηκόμενον περιορῶντες; καὶ τί λέγω χρήματα; εἰ γὰρ μυρίας εἴχομεν ψυχὰς, οὐχὶ ἁπάσας ὑπὲρ αὐτοῦ θεῖναι ἐχρῆν; εἴ τις ἡμῶν ἐπὶ θάνατον ἤγετο, εἶτα προὔκειτο πάντα τὰ ὄντα προέμενον ἀπαλλαγῆναι, καὶ χάριν ἂν τὸ πρᾶγμα ἐνόμισε· νῦν δὲ ἐπὶ γέενναν ἀγομένοις ὁδὸν, παρὸν τὰ ἡμίση διδόντας ἐλευθερωθῆναι, αἱρούμεθα καὶ κολάζεσθαι καὶ κατέχειν εἰκῆ τὰ ἡμέτερα, ὥστε τὰ ἡμέτερα προέσθαι; καὶ ποίαν ἕξομεν ἀπολογίαν, τίνα συγγνώμην, καὶ τῶν ἐνταῦθα καὶ τῶν ἐκεῖ ἑαυτοὺς ἀποστεροῦντες, παρὸν ἀμφότερα μετὰ ἀδείας καρπώσασθαι; Εἰ ὑπὲρ ἀξιώματός τις βιωτικοῦ ὅλην πολλάκις τὴν οὐσίαν ἐπιδίδωκεν, ἀξιώματος οὐ μέλλοντος ἐνταῦθα μένειν, καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα πολὺν παραμένοντος χρόνον (πολλοὶ γὰρ καὶ πρὸ τῆς τελευτῆς ταύτην ἀπεδύσαντο τὴν ἀρχὴν, ἕτεροι δὲ διὰ ταύτην καὶ τὴν ζωὴν αὐτὴν πολλάκις, ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα εἰδότες, πάντα κινοῦσιν ὑπὲρ αὐτῆς) εἰ τοίνυν ὑπὲρ ταύτης τοσαῦτα ποιοῦσιν, ὑπὲρ τῆς μενούσης ἐκείνης καὶ ἀναφαιρέτου τί γένοιτ' ἂν ἡμῶν ἀθλιώτερον μηδὲ ὀλίγα προϊεμένων, μηδὲ ταῦτα παρεχόντων, ἃ καὶ μικρὸν ὕστερον ἄκοντες ἐνταῦθα ἀφήσομεν; ποίας ἐνταῦθα οὐκ ἂν εἴη μανίας, ἅπερ ἄκοντες ἀφαιρούμεθα, ταῦτα παρὸν ἑκόντας δοῦναι καὶ μεθ' ἑαυτῶν λαβεῖν, μὴ βουληθῆναι; ἀλλ' οἰκέταις μὲν καὶ ἡμιόνοις καὶ ἵπποις περιδέρραια χρυσᾶ περιτίθεμεν, τὸν δὲ δεσπότην γυμνὸν περιιόντα καὶ θυραυλοῦντα καὶ χεῖρα ἐκτείνοντα περιορῶμεν, καὶ πολλάκις ἀπηνεῖ βλέπομεν ὀφθαλμῷ· τί ταύτης τῆς μανίας χεῖρον γένοιτ' ἄν; Ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς πρὸς ἡμᾶς ἀποστέλλῃ τοὺς πένητας, ἐκ τῶν ἐκείνου δοῦναι κελεύων αὐτοῖς, ἡμεῖς δὲ πρὸς τῷ μὴ δοῦναι καὶ ὑβρισθέντας ἐκπέμπομεν, ἐννόησον πόσων σκηπτῶν, πόσων κεραυνῶν ἄξιον πρᾶγμα ποιοῦμεν. εἰ γὰρ σὸς οἰκέτης παρὰ σοῦ κελευσθεὶς εἰς ἕτερον ἀπελθεῖν οἰκέτην ἀργύριον ἔχοντα σὸν λαβεῖν, οὐ μόνον κεναῖς ἐπανῆλθε χερσὶν, ἀλλὰ καὶ ὑβρισθεὶς, τί οὐκ ἂν εἰργάσω τὸν ὑβρικότα; πόσην οὐκ ἂν δίκην ἀπῄτησας, ἅτε λοιπὸν αὐτὸς ὢν ὁ ὑβρισμένος;

Ἐκ τῆς αὐτῆς.

Ἐκ τῆς πρὸς Θεσσαλο. ἐπιστ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ῥωμ. ἐπιστ.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ, [illegible] κατὰ πάντων.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγ.

εἰ δὲ ἐπὶ ἀνθρώπων τοῦτο, ἐπὶ δὲ καὶ τοῦ ἀνθρώπων καὶ τοῦ ἁπάντων δεσπότου πόσῳ μᾶλλον; μηδὲν βούλει δοῦναι αἰτοῦντι τῷ πένητι, τί καὶ ὀνειδίζων πλήττεις τὴν ἐκείνου ψυχήν; μὴ γάρ, εἰ προσεδόκησε τοιαῦτα ἀκούσεσθαι, προσῆλθέ σοι ἄν; ἀλλ' ἀναίσχυντός ἐστι, φησί, καὶ ἐπιτρέχων βοᾷ. τί λέγεις; ποσάκις τραπέζης παρακειμένης τὸν ὑπηρετοῦντα οἰκέτην καλέσας, ἵνα σχολαιότερον βαδίσῃ, πάντα ἀνέτρεψας ὑπὲρ ἀναβολῆς μόνον μικρᾶς, καίτοιγε σφόδρα εἰδώς, ὅτι κἂν μὴ εὐθέως, ἀλλὰ μικρὸν ὕστερον ἀπολαύσῃ τῆς ἡδονῆς· καὶ σαυτὸν μὲν ὑπὲρ τοῦ μηδενὸς ἐκθηριούμενον οὐ καλεῖς ἀναίσχυντον, τὸν δὲ πένητα τὸν ὑπὲρ τῶν μειζόνων δεδοικότα καὶ τρέμοντα (οὐδὲ γὰρ περὶ μελλήσεως, ἀλλὰ περὶ λιμοῦ ἅπας ὁ φόβος αὐτῷ) τοῦτον ἰταμὸν καλεῖς καὶ ἀναίσχυντον; καὶ πῶς οὐκ ἐσχάτης τοῦτο ἀναισχυντίας;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορ. α. ἐπισ.

Εἰ σὺ μικρὰν τινὰ σταγόνα κατενεχθεῖσαν ἀπὸ τῆς στέγης ἰδών, καὶ οἰκέτας καλεῖς, καὶ τεχνίτας, καὶ πάντα ἀνατρέπεις τὸν οἶκον· πῶς τὸν πένητα ἐν ῥακίοις καὶ χόρτοις καὶ πηλῷ κείμενον, καὶ ἅπαντα κρυμὸν ὑπομένοντα περιορᾷς; ποῖον θηρίον τούτοις οὐ κατακλασθείη τοῖς πράγμασι; τίς οὕτως ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος, ὡς μὴ γενέσθαι τούτοις ἥμερος; ἀλλὰ γάρ εἰσί τινες, οἳ πρὸς τοσοῦτον ἀπηνείας ἥκουσιν, ὡς οὐ μόνον οὐκ ἐλεεῖν καὶ δακρύειν καὶ συνδιαλύειν τὰς συμφοράς, ἀλλὰ καὶ ὑβρίζειν πολλάκις καὶ λέγειν ἄξια πάσχειν αὐτούς. τίνος ἕνεκεν ἄξια πάσχουσιν, εἰπέ μοι; ὅτι τρέφεσθαι βούλονται, καὶ μὴ λιμώττειν; οὐχί, φησίν· ἀλλ' ὅτι ἀργοῦντες. σὺ δὲ οὐκ ἀργῶν σπαταλᾷς; οὐχὶ καὶ ἐργασίαν πολλάκις πάσης ἀργίας χαλεπωτέραν ἐργάζῃ, ἁρπάζων, καὶ βιαζόμενος, καὶ πλεονεκτῶν; κρεῖττον ἦν, εἰ καὶ σὺ τοιαύτην ἤργεις ἀργίαν· τοῦ γὰρ πλεονεκτεῖν καὶ ἁρπάζειν τὸ οὕτως ἀργεῖν κατὰ πολὺ βέλτιον.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγ.

Ὅταν οὖν ἴδῃς πένητα, καὶ εἴπῃς, ὅτι ἀποπνίγομαι ὅτι νέος ὤν, οὕτως ὑγιής, μηδὲν ἔχων βούλεται τρέφεσθαι ἀργὸς ὤν. ταῦτα, ἅπερ εἶπας, εἰπὲ πρὸς ἑαυτόν· μᾶλλον δὲ ἐκείνῳ δὸς αὐτὰ μετὰ παρρησίας εἰπεῖν πρὸς σέ, ὅτι ἀποπνίγομαι, ὅτι ὑγιὴς ὢν ἀργεῖς, καὶ οὐδὲν πράττεις ὧν προσέταξεν ὁ Θεός. καὶ σὺ μὲν ὑπὲρ ἀργίας ἐγκαλεῖς, αὐτὸς δέ σοι καὶ ὑπὲρ ἔργων πονηρῶν, ὅτι ἁρπάζεις καὶ πλεονεκτεῖς, καὶ τὰς ἑτέρων ἀνατρέπεις οἰκίας. ἀλλὰ ψεύδεται πολλὰ καὶ πλάττεται. ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν ἄξιος ἐλεεῖσθαι, ὅτι εἰς τοιαύτην ἐνέπεσεν ἀνάγκην, ὡς καὶ τοιαῦτα ἀναισχυντεῖν. ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον οὐκ ἐλεοῦμεν, ἀλλὰ καὶ τὰ ὠμὰ ἐκεῖνα προστίθεμεν ῥήματα· οὐκ ἔλαβες ἅπαξ καὶ δίς, λέγοντες; τί οὖν; οὐ δεῖ τραφῆναι πάλιν, ἐπειδὴ ἅπαξ ἐτράφη; διὰ τί μὴ καὶ τῇ σαυτοῦ γαστρὶ τούτους τίθης τοὺς νόμους, καὶ λέγεις πρὸς αὐτήν, ἐνεπλήσθης χθές, μὴ ζήτει νῦν· ἀλλ' ἐκείνην μὲν καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον διαρρηγνύεις, τοῦτον δὲ καὶ τὰ σύμμετρα αἰτοῦντα ἀποστρέφῃ; καὶ πῶς αὐτὸς εἰσακουσθῆναι βούλει παρακαλῶν; ὁ γὰρ περιιδὼν τὸν θλιβόμενον, καὶ μὴ δοὺς ἐκ τῶν αὐτοῦ, πῶς ζητήσει λαβεῖν ἐκ τῶν οὐκ αὐτοῦ;

Ἐκ τῆς πρὸς Ἑβρ. ἐπισ.

Ἆρα οὐχὶ κατηγορίας ἄξια ταῦτα, ὅτι παρασίτους μὲν τρέφων καὶ κόλακας, ζημίαν τὸ πρᾶγμα οὐχ ἡγούμεθα εἶναι· εἰ δὲ πένητα προσιόντα λιμῷ καὶ κρυμῷ καταπονούμενον ἴδωμεν, οὐ μόνον περιορῶμεν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ κατεπεμβαίνομεν εὐθέως; τί γὰρ οὐκ ἐργάζεται, φησί; τί δὲ ἀργῶν τρέφεται; σὺ δὲ ἐργαζόμενος ἔχεις ἃ ἔχεις, οὐχὶ κλῆρον πατρῷον λαβών; εἰ δὲ καὶ ἐργάζῃ, διὰ τοῦτο ὀνειδίζεις ἑτέρῳ; ἀλλ' ἐπιθέτης ἐστί. τί λέγεις; ἄρτου ἕνεκεν καὶ ἱματίου ἐπιθέτην καλεῖς; ἀλλ' εὐθέως πωλεῖ αὐτό, φησί· σὺ δὲ πάντα τὰ σαυτοῦ καλῶς διοικεῖς; τί δέ; πάντες ἀπὸ ἀργίας πένονται; οὐδεὶς ἀπὸ ναυαγίου; οὐδεὶς ἀπὸ δικαστηρίων; οὐδεὶς ἀπὸ κλοπῆς; οὐδεὶς ἀπὸ νόσου; οὐδεὶς ἀπὸ κινδύνων; οὐδεὶς ἀπὸ ἄλλης περιστάσεως; ἀλλ' ἂν ἀκούσωμέν τινος τοιαῦτα ἀποδυρομένου καὶ μεγάλα βοῶντος, καὶ γυμνοῦ ἀναβλέποντος εἰς τὸν οὐρανόν, εὐθέως τὸν ἐπιθέτην, τὸν ἀπατεῶνα, τὸν εἴρωνα καλοῦμεν. οὐκ αἰσχύνῃ ἵνα ἐπιθέτην καλεῖς; μηδὲν δῷς, καὶ μὴ κατηγορήσῃς τοῦ πένητος. ἀλλ' ἔχει, φησί, καὶ σχηματίζεται. τοῦτό σου κατηγορία, οὐκ ἐκείνου. οἶδε πρὸς ὠμοὺς ἔχων, πρὸς θηρία μᾶλλον, ἢ πρὸς ἀνθρώπους· καὶ ὅτι κἂν ἐλεεινὸν φθέγξηται ζηται ῥῆμα, οὐδένα ἐφέλκεται· καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκάζεται καὶ σχῆμα περιθεῖναι ἑαυτῷ ἐλεεινότερον, ἵνα σου τὴν ψυχὴν ἐπικλάσῃ. ὢ τῆς ὠμότητος· ὢ τῆς ἀπηνείας· ὢ τῆς ἀπανθρωπίας [τῶν ἀνελεημόνων ἀνθρώπων] ἐὰν ἴδωμεν πένητα ἐν ἐλευθερίῳ σχήματι προσιόντα, εὐθέως ἐπιθέτης ἐστί, φησι· καὶ ἵνα ἀπὸ εὐγενῶν εἶναι δόξῃ, οὕτω πρόσεισιν· ἐὰν ἴδωμεν γυμνὸν ἢ ῥακοδυτοῦντα, καὶ τοῦτον κακίζομεν. ὢ τῆς ἀναισχύντου ταύτης θηριωδίας. ἂν μὲν βούλῃ, δός· ἂν δὲ μὴ βούλῃ, ἀπόπεμψον. διὰ τί ἄθλιος εἶ καὶ ταλαίπωρος; διὰ τί οὐδὲ αὐτὸς ἐλεεῖς, καὶ οὐδὲ θέλοντας ἀποτρέπεις; ὅταν γὰρ ὁ δεῖνα ἀκούσῃ παρὰ σοῦ, ὅτι οὗτος ἀπατεών, ἐκεῖνος ὑποκριτής, οὐδὲ τούτοις δίδωσιν, οὔτε ἐκείνοις· πάντας γὰρ ὑποπτεύσει τοιούτους εἶναι. καὶ τίνος ἕνεκεν, φησι, τὰ ἠκρωτηριασμένα μέλη γυμνοῦσι; διὰ σέ. εἰ ἐλεήμονες ἦμεν, οὐκ ἔδει τούτων αὐτοῖς τῶν τεχνῶν. εἰ ἐκ πρώτης προσόδου ἔπειθον, οὐκ ἂν τοσαῦτα ἐμηχανήσαντο. τίς γάρ ἐστιν οὕτως ἄθλιος, ὡς θέλειν ἀποδύρεσθαι δημοσίᾳ μετὰ τῆς γυναικὸς γεγυμνωμένης καὶ τῶν παίδων; πόσης ταῦτα πενίας οὐ χείρονα; καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐλεοῦνται, ἀλλὰ καὶ κατηγοροῦνται παρ᾽ ἡμῶν ὡς ἀναίσχυντοι. καὶ σὺ μὲν ἁρπάζων οὐκ ἀναίσχυντος, ἐκεῖνος δὲ ὑπὲρ ἄρτου δεόμενος ἀναίσχυντος; πλὴν τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῇς.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορινθ. α΄ ἐπισ.

Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, ὅτι σὺ μὲν γαστριζόμενος καὶ πιαινόμενος, καὶ εἰς ἑσπέραν βαθεῖαν τὸν πότον παρασύρων, καὶ μαλακοῖς ἐντυλισσόμενος στρώμασι τὸν βίον διατελεῖς· τὸν δὲ πένητα γυμνὸν καὶ τρέμοντα καὶ λιμώττοντα περιορᾷς; καὶ τί λέγω γύμνωσιν καὶ λιμόν, ὅπουγε καὶ παῖδας ἠναγκάσθησαν πηρῶσαί τινες ἄωρον ἄγοντας ἡλικίαν, ἵνα τῆς ἡμετέρας ἀναισθησίας καθίκωνται; ἐπειδὴ γὰρ βλέποντες καὶ γυμνοὶ περιϊόντες, οὔτε ἀπὸ τῆς ἡλικίας, οὔτε ἀπὸ τῆς συμφορᾶς τοὺς ἀνελεεῖς ἐπεσπάσαντο· προσέθηκαν τοῖς τοσούτοις κακοῖς ἑτέραν χαλεπωτέραν τραγῳδίαν, ἵνα λύσωσι τὸν λιμόν· κουφότερον εἶναι νομίζοντες ἀποστερεῖσθαι τοῦ κοινοῦ τούτου φωτός, καὶ τῆς πᾶσι δεδομένης ἀκτῖνος, ἢ λιμῷ παλαίειν διηνεκεῖ, καὶ τὸν οἴκτιστον ὑπομένειν θάνατον.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθ. β΄ ἐπ.

Ὄντως μέγα ἄνθρωπος, καὶ τίμιον ἀνὴρ ἐλεήμων. ἐλεημοσύνη γάρ ἐστιν, ὅταν μετὰ προθυμίας γίνηται, ὅταν μετὰ δαψιλείας, ὅταν μὴ νομίσῃς διδόναι, ἀλλὰ λαμβάνειν, ὅταν ὡς εὐεργετούμενος, ὅταν ὡς κερδαίνων καὶ μὴ ἀπολλύς· ἐπεὶ τοῦτο οὐδὲ χάρις. τὸν γὰρ ἕτερον ἐλεοῦντα χαίρειν, οὐ δυσχεραίνειν χρή. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, εἰ τὴν ἑτέρου λύων ἀθυμίαν αὐτὸς ἀθυμεῖς; εἰ γὰρ ἀθυμεῖς, ὅτι ἕτερον ἀπήλλαξας ἀθυμίας, ἐσχάτης ὠμότητος καὶ ἀπανθρωπίας δεῖγμα ἐκφέρεις. βέλτιον γὰρ μὴ ἀπαλλάττειν, ἢ οὕτως ἀπαλλάττειν. τί δὲ καὶ ὅλως ἀθυμεῖς, ἄνθρωπε; μὴ ἐλαττοῦν σοι γίνεται τὸ χρυσίον; ὅλως εἰ τοιαύτην ἔχεις προαίρεσιν, μηδὲ δῷς· εἰ μὴ θαρρεῖς, ὅτι πολυπλασιάζεταί σοι ἐν οὐρανοῖς, μὴ παράσχῃς. ἀλλ᾽ ἐνταῦθα ζητεῖς τὴν ἀντίδοσιν; διὰ τί; ἄφες τὴν ἐλεημοσύνην ἐλεημοσύνην εἶναι, καὶ μὴ ἐμπορείαν. πολλοὶ μὲν οὖν καὶ ἐνταῦθα ἀπέλαβον, ἀλλ᾽ οὐχ οὕτως ἔλαβον, ὡς ταύτῃ πλέον ἕξοντες τῶν οὐ λαβόντων. οἱ δὲ ἐνταῦθα ἐπιζητοῦντες καὶ λαμβάνοντες, τὸν μισθὸν ἐλαττοῦσι τὸν ἐκεῖ.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸ, χήρα καταλεγέσθω.

Μὴ τοίνυν λέγωμεν, ὅτι ὁ δεῖνα πονηρὸς καὶ οὐκ ἄξιος εὖ παθεῖν, ὁ δεῖνα εὐτελής, ὁ δεῖνα ἀπερριμμένος. μὴ πρὸς τὴν ἀξίαν ἴδῃς τοῦ δεομένου τῆς θεραπείας, ἀλλὰ πρὸς τὴν χρείαν μόνον. κἂν γὰρ εὐτελὴς ᾖ καὶ ἀπερριμμένος, κἂν εὐκαταφρόνητος, οὕτω σοι ὁ Χριστὸς λογίζεται τὸν μισθόν, ὡς αὐτὸς εὖ παθὼν δι᾽ ἐκείνου.

Πραξ. γ. α. Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν πράξεων τῶν ἀποστόλων.

Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀνέβαινόν ποτε εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, καὶ ἰδοὺ χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ βασταζόμενος, ἔκειτο πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ· καὶ ἰδὼν αὐτοὺς εἰσιόντας προσεῖχεν αὐτοῖς ζητῶν ἐλεημοσύνην λαβεῖν παρ᾽ αὐτῶν. τί οὖν ὁ Πέτρος; βλέψον εἰς ἡμᾶς, φησιν, ἱκανὴ ἀπὸ τῆς ὄψεως ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀκτημοσύνης· οὐ χρεία λόγων, οὐδὲ ἀποκρίσεως· ὁ στολισμὸς δείκνυσί σοι τὸν ἀκτήμονα. τί οὖν; τοῦτο ὅλον τὸ κατόρθωμα τῆς ἀποστολῆς πρὸς τὸν πένητα, ἵνα μὴ διορθώσῃ τὴν πενίαν, ἵνα εἴπῃς αὐτῷ, οὐκ ἔχω χρυσίον καὶ ἀργύριον; ἀνάμεινον μικρόν, καὶ ὄψει μείζονα πλοῦτον. ἀργύριον, φησι, καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι, ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι· ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔγειρε καὶ περιπάτει. Εἶδες πενίαν χρημάτων, καὶ πλοῦτον χαρισμάτων; ὅρα λοιπὸν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπιείκειαν. Βλέψον εἰς ἡμᾶς, φησίν· οὐχ ὕβρισεν, οὐκ ἐλοιδόρησεν, οὐκ ἀπεκρούσατο, ὃ πολλάκις ποιοῦμεν ἡμεῖς πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας ἡμῖν, εὐθέως αὐτοὺς ἀπαιτοῦντες, πρὸς ἐργασίαν αὐτοὺς παραπέμποντες, ἐγκαλοῦντες αὐτοῖς ὅτι καθεύδουσι. μὴ γὰρ τοῦτο ἐπαιδεύθης, ὦ θεσπέσιε; οὐκ ἐκελεύσθης ἀργίαν ἐγκαλεῖν, οὐδὲ κακίαν κατηγορεῖν, οὐδὲ ταλαιπωρίαν ὀνειδίζειν· ἀλλὰ πενίαν διορ-

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ῥωμαίους.

θοῦσθαι, καὶ συμφορὰν ἰᾶσθαι, καὶ χεῖρα τοῖς κειμένοις ὀρέγειν. Μὴ τοίνυν βίους καὶ πράξεις πολυπραγμόνει μέλλων ἐλεημοσύνην ποιεῖν. καὶ γὰρ ἐσχάτης τοῦτο ψυχρολογίας ἐστίν, ὑπὲρ ἑνὸς ἄρτου ζωὴν ὁλόκληρον περιεργάζεσθαι. εἰ γὰρ ἀνδροφόνος, εἰ γὰρ λῃστής, εἰ γὰρ ὁτιοῦν ὁ προσιών ἐστιν, ἄρτου καὶ ὀβολῶν ὀλίγων οὐ δοκεῖ σοι ἄξιος εἶναι; ἀλλ' ὁ μὲν δεσπότης σου καὶ τὸν ἥλιον αὐτῷ ἀνατέλλει· σὺ δὲ καὶ τῆς ἐφημέρου τροφῆς ἀνάξιον κρίνεις; οὐκ οἶσθα ὅτι καὶ ὁ Ἀβραὰμ ἐντεῦθεν μάλιστα μειζόνως θαυμάζεται, ὅτι μηδὲ εἰδὼς τίνες ἦσαν οἱ παραγινόμενοι, ἰδὼν ἀνεπήδησε, καὶ εἰς ἀπάντησιν ἔδραμε, καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ εἶπε· Κύριε, εἰ εὗρον χάριν ἐνώπιόν σου, μὴ παρέλθῃς τὸν παῖδά σου. μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ πολυπραγμόνει· διὰ γὰρ τὸν Χριστὸν δέχῃ. ἂν γὰρ ἀεὶ περιεργάζεσθαι μέλλῃς, πολλάκις καὶ δόκιμον ἄνθρωπον παραδραμῇ, καὶ τὸν ἐκ τούτου μισθὸν ἀπολέσῃς.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ἑβραίους.

Μηδὲ τῶν οἰκείων μόνων τῆς πίστεως φροντίζωμεν, τῶν δὲ ἄλλων ἀμελῶμεν· ἀλλ' ἐάν τινα ἴδωμεν κακῶς πάσχοντα, μηδὲν ἕτερον περιεργαζώμεθα. ἔχει γὰρ δικαίωμα τῆς βοηθείας, τὸ κακῶς πάσχειν αὐτόν. ἀλλ' οὐκ οἶδα πόθεν αὕτη κεκράτηκεν ἡ συνήθεια· κἂν μέν τινα κοσμικὸν ἴδωμεν ἐν προσαίταις, οὐκ ὀρέγομεν χεῖρα· πρὸς δὲ τοὺς ἐν ὄρεσι μόνοι καθημένους ἐσμὲν ἐσπουδακότες. κἂν Ἕλληνα, κἂν Ἰουδαῖον, κἂν ὁντιναοῦν ἴδῃς ἐν προσαίταις, εὖ ποιεῖν δεῖ. καὶ γὰρ τοὺς μονάζοντας μόνους ἐπιζητῶν, κἀκείνους μόνους εὖ ποιεῖν ἐθέλων, κἀκείνους δὲ πάλιν περιεργαζόμενος, ἐὰν μὴ ᾖ ἄξιος, ἐὰν μὴ ᾖ δίκαιος, ἐὰν μὴ σημεῖα ποιῶν, [καὶ] οὐκ ὀρέγων χεῖρα, τὸ πλέον τῆς ἐλεημοσύνης ἐξέκοψας, καὶ τοῦτο δὲ αὐτὸ τῷ χρόνῳ πάλιν ἀναιρήσεις. καὶ γὰρ ὅσον ἐὰν ἴδῃς ἀγνοοῦντα, ἐγείρεις, καὶ οὐ περιεργάζῃ τίς ἐστι· πολλῷ μᾶλλον ἀνθρώπινον οὐ δεῖ περιεργάζεσθαι ὅστις ἐστί. τοῦ Θεοῦ ἐστι, κἂν Ἕλλην ᾖ, κἂν Ἰουδαῖος· ἀλλὰ βοηθείας δεῖται. εἰ μὲν γὰρ εὐθύνειν σε αὐτὸν ἢ ἀποδοκιμάζειν εἴασε, καλῶς τοῦτο λέγεις· εἰ δὲ κακῶς πάσχοντα ὁρᾷς, μὴ λέγε ὅτι πονηρός ἐστι καὶ φαῦλος· ὠμότητος γὰρ τοῦτο ἀπηνοῦς θεραπείας καὶ μεγίστης ἀλαζονείας τεκμήριον.

Ἐκ τοῦ β' λόγου τοῦ εἰς τὸν πλούσιον καὶ Λάζαρον.

Ἐλεημοσύνη δὲ τοῦτο λέγεται, ἵνα καὶ τοῖς ἀξίοις καὶ τοῖς ἀναξίοις παρέχωμεν. ἂν γὰρ τοὺς ἀναξίους περιεργαζώμεθα καὶ πολυπραγμονῶμεν, οὐδὲ ἄξιοί ποτε ῥᾳδίως ἐμπεσοῦνται ἡμῖν· ἂν δὲ καὶ τοῖς ἀναξίοις παρέχωμεν, πάντως καὶ οἱ ἄξιοι, καὶ πάντων ἐκείνων ἀντάξιοι εἰς τὰς ἡμετέρας ἥξουσι χεῖρας. εἰ γὰρ μέλλοιμεν τὸν ἄξιον ἐπιζητεῖν ἐπὶ τῆς συνδούλου τῆς ἡμετέρας καὶ ἀκριβολογεῖσθαι, τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἐφ' ἡμῶν ἐργάσεται· καὶ ζητοῦντες τοὺς ὁμοδούλους ἀπαιτῆσαι εὐθύνας, αὐτοὶ τῆς ἄνωθεν ἐκπεσούμεθα φιλανθρωπίας. τὸν γὰρ φιλόσοφον οὐ μόνον ἐπιεικῶς δεῖ, οὐκ

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστ.

εὐθύνας ἀπαιτῆσαι δεῖ βίου, ἀλλὰ πενίαν διορθοῦν καὶ τὴν χρείαν πληροῦν. Τοιγαροῦν ὅταν ἴδῃς πένητα, μὴ παραδράμῃς, ἀλλ' εὐθέως ἐννόησον τίς ἂν ἧς, εἰ σὺ ἦς ἐκεῖνος. ἐννόησον ὅτι ὁμοίως σοὶ ἐλεύθερός ἐστι, καὶ τῆς αὐτῆς σοι κοινωνεῖ εὐγενείας, καὶ πάντα σοι κέκτηται, καὶ οὐδὲ τῷ κυνὶ τῷ σῷ πολλάκις ἴσον τιμᾶται. ἀλλὰ τὰ κυνίδια ἐμπιπλάμενα, ὁ δὲ πολλάκις ἐκοιμήθη πεινῶν· καὶ ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὁ ἐλεύθερος ἀτιμότερος γέγονε. ἀλλ' ἐκεῖνοί σοι χρείαν πληροῦσι καὶ δουλεύουσι καλῶς. ἐγὼ δὲ σοὶ δείξω καὶ τούτου χρείαν σοι πληροῦντα πολλῷ μείζονα ἐκείνων· προστήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, καὶ ἐξαιρήσεταί σε τοῦ πυρός. τί τοιοῦτοι οἱ δοῦλοί σου ποιῆσαι δύνανται; ὅτε ἡ Ταβιθὰ ἐτελεύτησε, τίς ἀνέστησεν αὐτήν; οἱ δουλεύσαντες, ἢ οἱ πένητες; σὺ δὲ οὐδὲ τὸν [illegible] τὸν ἐλεύθερον ἐν τάξει ποιεῖν ἐθέλεις, τὸν καὶ ἀπὸ μόνου τοῦ χρήματος καὶ τῆς τροφῆς [illegible] ὄντα σοι [illegible]

Ἐπικείμεναι

ἐπιχείρησεν. καὶ πῶς ἀξιοῖς τὸν Θεὸν ἐν συμφορᾷ σε ὄντα ἐλεεῖσθαι, εἰ σὺ τοὺς οὐδὲν ἁμαρτόντας εἰς σὲ, ἀλγοῦντας καὶ κοπτομένους καὶ βασανιζομένους ὑπὸ λιμοῦ καὶ κρυμοῦ περιορᾷς; πῶς σε τὸν ἁμαρτόντα εἰς αὐτὸν ἀτιμώρητον ἀφήσει; Ὁ γὰρ ἀποφράσσων, φησὶ, τὰ ὦτα αὐτοῦ τοῦ μὴ ἀκοῦσαι πτωχοῦ, τῆς δεήσεως αὐτοῦ οὐκ εἰσακούσεται ὁ Θεός. Τούτου τοίνυν περὶ τὴν σπουδὴν ἅπαντες γενώμεθα, εἰ βουλόμεθα περὶ ἡμᾶς τὸν δικαστὴν ἵλεων εὑρεθῆναι. ἐλεημοσύνη καὶ εὐχῆς καὶ νηστείας καὶ πολλῶν ἑτέρων μείζων ἐστὶ θυσία, μόνον ἂν ἐκ δικαίου γένηται κέρδους καὶ πόνου τοιούτου, καὶ πάσης ᾖ καθαρὰ πλεονεξίας καὶ ἁρπαγῆς καὶ βίας. τοιαύτας γὰρ προσίεται προσφορὰς ὁ Θεός· τὰς δὲ ἑτέρας ἀποστρέφεται καὶ μισεῖ. οὐδὲ γὰρ βούλεται ἐξ ἀλλοτρίων τιμᾶσθαι συμφορῶν. ἀκάθαρτος γὰρ καὶ βέβηλος ἡ τοιαύτη θυσία, καὶ παροξύνειεν ἂν μᾶλλον ἢ ἐξιλεώσαιτο τὸν Θεόν. ἐλεημοσύνη γὰρ διὰ τοῦτο εἴρηται, ἵνα ἐλεῶμεν, οὐχ ἵνα κολάζωμεν τοὺς ὁμοδούλους. ὁ δὲ τὰ ἑτέρων λαμβάνων, καὶ ἑτέροις διδοὺς, οὐκ ἠλέησεν, ἀλλ' ἐτιμωρήσατο μᾶλλον, καὶ ἀδικίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἠδίκησεν. Ὁ βουλόμενος πλουτεῖν χρείαν ἔχει χρημάτων· ὁ μὴ βουλόμενος πλουτεῖν, ἀεί ἐστιν ἐν εὐπορίᾳ. οὐ γὰρ τὸ πλουτεῖν, ἀλλὰ τὸ μὴ βούλεσθαι πλουτεῖν, τοῦτό ἐστι πλοῦτος. οἷόν τι λέγω. ἔστι πλούσιος τὰ πάντων ἁρπάζων, καὶ ἔστι πλούσιος τὰ ἑαυτοῦ τοῖς πένησι παρέχων· ὁ μὲν ἐν τῷ στενάζειν, ὁ δὲ ἐν τῷ ἀϊδίως πλουτεῖν· καὶ ὁ μὲν σπείρει τὴν γῆν, ὁ δὲ γεωργεῖ τὸν οὐρανόν. ὅσῳ δὲ ὁ οὐρανὸς τῆς γῆς βελτίων, τοσοῦτον τούτου ἡ εὐφορία ἐκείνης ἀσφαλεστέρα. καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ ἅρπαγος, οὐ μόνον οἱ ἠδικημένοι, ἀλλὰ καὶ οἱ μηδὲν παθόντες κακὸν μισοῦσιν ἐκεῖνον, συναλγοῦντες τοῖς κακῶς πεπονθόσιν. ἂν δὲ καὶ πέσῃ, βοᾷ μυρία κατ' αὐτοῦ πάντων· ὁ μιαρὸς, ὁ πονηρὸς, ὁ παμπόνηρος· καὶ πάντες ἐπεμβαίνουσιν αὐτῷ. ἐπὶ δὲ τοῦ ἐλεήμονος, οὐ μόνον οἱ ἐλεηθέντες, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ ἐλεηθέντες φιλοῦσιν αὐτὸν, τὴν εἰς ἐκείνους γενομένην εὐποιΐαν εἰς ἑαυτοὺς λογιζόμενοι. εἰ δέ τι καὶ ἀηδὲς πάθῃ, εὔχονται πάντες, ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐλεήσει· ποιήσει αὐτῷ καλῶς, ἀνταμείψεται αὐτῷ τὰ ἀγαθά. εἶδες πῶς ἡ κακία καὶ τοὺς μὴ ἀδικηθέντας πολεμίους ἔχει, ἡ δὲ ἐλεημοσύνη καὶ τοὺς μὴ ἐλεηθέντας ἐραστὰς κέκτηται; Προσέχετε τοίνυν ἀπαλλαγῆναι τοῦ ἁρπάζειν, καὶ τότε τὴν ἐλεημοσύνην ἐπιδεῖξαι. στῆσον τὰς χεῖρας ἀπὸ πλεονεξίας, καὶ οὕτως αὐτὰς ἐπὶ τὴν ἐλεημοσύνην ἄγε. εἰ δὲ τῇ αὐτῇ καὶ τοὺς πτωχοὺς ἀποδύομεν, εἰ μὴ τοῖς ἐξ ἐκείνων διδομένοις ἐνδύομεν, ἀλλ' οὐδὲ οὕτω τὴν κόλασιν διαφύγωμεν. ἡ γὰρ ὑπόθεσις τοῦ ἱλασμοῦ πάσης πλημμελείας ὑπόθεσις γέγονε. τὸ γὰρ οὕτως ἐλεεῖν τοῦ μὴ ἐλεεῖν χεῖρον. εἰ γὰρ τὰ ἐλάττονα νεμήσας ὁ Κάϊν τὸν Θεὸν παρώξυνεν, ὁ καὶ τὰ ἀλλότρια διδοὺς πῶς οὐ παροξυνεῖ; Ἡ ἐλεημοσύνη τέχνη τίς ἐστι μεγίστη καὶ προστάτις τῶν ἐργαζομένων αὐτήν. φίλη γὰρ τοῦ Θεοῦ ἐστιν, εἰ μὴ ἀδικῶμεν αὐτὴν ὑπὲρ ἡμῶν· ἀδικοῦμεν δὲ, ὅταν ἐξ ἁρπαγῆς αὐτὴν ἐργαζώμεθα· ὡς ἐὰν ᾖ καθαρὰ, πολλὴν τοῖς ἐργαζομένοις αὐτὴν δίδωσι τὴν παρρησίαν, καὶ ὑπὲρ προσαμαρτανόντων δεῖται. τοσαύτη γὰρ αὐτῆς ἡ ἰσχύς. αὕτη διαρρήγνυσι τὰ δεσμὰ, λύει τὸ σκότος, σβέννυσι τὸ πῦρ, καὶ ὁμοίους Θεῷ καθίστησι τοὺς ἐργαζομένους αὐτήν. Γίνεσθε γὰρ, φησὶν, οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστί. Μὴ δὴ περιορῶμεν τὴν εὐκαιρίαν τοῦ παρόντος βίου, ἀλλ' ἐχώμεθα σφοδρότερον τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας. ἔστι γὰρ, ἔστι καὶ εἰς ἐσχάτας ἀναπνοὰς εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ· ἔστι καὶ νῦν διαθήκας διαθέσθαι, οὐχ οὕτω μὲν ὡς ζῶντας· ἔστι δὲ ὅμως. πῶς, καὶ τίνι τρόπῳ; ἐὰν τὸν Θεὸν εἰσαγάγῃς μετὰ τῶν σῶν κληρονόμων, καὶ μοῖραν καὶ αὐτῷ τοῦ παντὸς ἀπονείμῃς κλήρου. οὐκ ἠθέλησας τρέφειν αὐτὸν ζῶν; κἂν ἀπιὼν, ὅτι οὐκέτι κύριος εἶ, μετάδος αὐτῷ τῶν σῶν. μείζονος μὲν γὰρ ἀξίας καὶ πλείονος μισθοῦ τὸ ζῶντα σε τρέφειν αὐτόν· εἰ δὲ τοῦτο οὐκ ἐποίησας, κἂν ἐπὶ τὸ δεύτερον ἐλθέ. εἰ δὲ καὶ τοῦτο ὀκνεῖς, ἐννόησον ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ συγκληρονόμον αὐτοῦ σε πεποίηκε, καὶ κατάλυσον τὴν ἀπανθρωπίαν. ποίας γὰρ τεύξῃ συγγνώμης, ὅταν περὶ σοῦ μὴ θρέψαι αὐτὸν ζῶν, μηδὲ μέλλων ἀπιέναι προσέχῃς αὐτῷ, κἂν ἀπὸ τῶν χρημάτων τούτων, ὧν οὐκέτι κύριος εἶ λοι-

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωαν. εὐαγγ.

Ἐκ τῆς λδ. εἰς τὸ Μὴ φοβοῦ ὅταν πλουτίσῃ ἄνθρωπος

Ἐκ τῆς ὁμιλ. τοῦ κατὰ Ἰωαν. εὐαγγ.

Ἐκ τῆς περὶ ἐλεημοσύνης.

Λουκ. ϛ. λϛ.

Ἐκ τῆς πρὸς Ῥωμ. ὁμιλ.

τὴν βουληθῇς αὐτοῦ μακρὰν τὸ χωρίον [illegible] ἀλλ' οὕτως ἐχθρὸς διακείμενος καὶ πολέμιος, ὡς μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἥτις σοι γεγονὼς αὐτοῦ μεταδιδόναι; οὐχ ὁρᾷς ὅσοι τὴν ἀσθένειαν [illegible] κατηξιώθησαν τοῦ τέλους, ἀλλὰ ἀφανισθέντες ἀπῆλθον; σὲ δὲ ὁ Θεὸς καὶ ἐπιτεῖναι τοῖς προσφάγεσι, καὶ εἰπεῖν περὶ τῶν ὄντων, καὶ τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν ἅπαντά σοι διαθεῖναι ἐποίησεν· ποίαν οὖν ἀπολογίαν ἕξεις, ὅταν καὶ ταύτην παρ' αὐτοῦ λαβὼν τὴν χάριν, προδῷς τὴν διεργασίαν, καὶ μηδὲ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐλαχίσθῃς φιλάνθρωπος; τὸ μὲν γὰρ ἅπαντα καὶ πολλὴν προθυμίαν ἀπαιτεῖ, τοσαῦτα διορθοῦν ποιοῦν. Εἰ δὲ ἐκεῖνο μὴ βουληθῇς, κἂν τὸ [illegible] τῶν πενήτων τι γενέσθω, οὐ πολλὴ γὰρ [illegible] ἐστὶ ἀγάπης, ἔστι δὲ ὅμως. Εἰ γὰρ μὴ τὴν προεδρίαν ἕξεις τὴν μετὰ τῶν [illegible], ἀλλ' οὖν μικρὸν τὸ παρὰ μετ' ἐκείνους γενέσθαι, καὶ μετὰ τῶν ἀδελφῶν. Εἰ δὲ μηδὲ τοῦτο ποιῇς, τίς σοι λοιπὸν ὑπολείπεται λόγος; ὅταν γὰρ ἴδῃς ὡς ἀθάνατος οὕτως ἀντέχῃ τῇ οὐσίᾳ [illegible], ἐπειδὰν μάθῃς ὅτι θνητὸς γέγονας, καὶ νῦν τὸ [illegible]μα καταλύσει, καὶ ὡς θνητὸς περὶ τῶν σαυτοῦ βούλευσαι. Εἰ γὰρ καὶ φορτικὸν τὸ μέλλον ῥηθήσεσθαι καὶ φρίκης γέμον, ἀλλ' ὅμως ἀναγκαῖον εἰπεῖν· ἀριθμήσομαι μετὰ τῶν δούλων σου τὸν δεσπότην. ἐλευθεροῖς τοὺς δούλους; ἐλευθέρωσον τὸν Χριστὸν λιμοῦ καὶ ἀνάγκης καὶ δεσμωτηρίου καὶ γυμνότητος. ἔφριξας ἀκούσας; φρικωδέστερον πολὺ μηδὲ αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. καὶ ἐν τούτῳ μὲν τὸ ῥῆμα σε ταράττει ἐκεῖνο· ὅταν δὲ ἀπέλθῃς ἐκεῖ, καὶ τὰ πολλῷ χαλεπώτερα τούτων ἀκούσῃς, καὶ τὰ ἀφόρητα βλέπῃς βασανιστήρια, τί ἐρεῖς; πρὸς τίνα καταφεύξῃ; τίνα καλέσεις σύμμαχον καὶ βοηθόν; τὸν Ἀβραάμ; ἀλλ' οὐκ ἀκούσεται· ἀλλὰ τὸν πατέρα; ἀλλὰ τὸν πάππον; ἀλλ' οὐδὲ τούτων οὐδεὶς ἔσται κύριος, κἂν σφόδρα ἅγιος ᾖ, λῦσαι τὴν ψῆφον ἐκείνην.

Εκ τοῦ λόγ. εἰς τὸ, χήρα καταλεγέσθω.

Ἀλλ' ἀπαιτεῖ δεσπότης· εἶ καὶ ὠμὸς καὶ ἀπηνής; αἰδέσθητι τὸ ἀξίωμα τοῦ αἰτοῦντος. ἀλλ' οὐ δυσωπεῖ σε τὸ ἀξίωμα; πρὸς τὴν συμφορὰν ἐπικάμφθητι. ἀλλ' οὔτε τὰ τῆς συμφορᾶς εἰς ἔλεόν σε ἐπικάμπτει; διὰ τὸ τῆς αἰτήσεως εὔκολον δός. Εἰ δὲ οὔτε τὸ ἀξίωμα, οὔτε τὸ ἀπαραίτητον τῆς [illegible], οὔτε τὸ εὔκολον τῆς δόσεως δύναταί σε πεῖσαι· οὐκοῦν διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν πρόβαλε τὴν ἐλεημοσύνην. τίς γὰρ ἔσται συγγνώμη τοῖς μετὰ τοσαύτην [illegible] δεομένων ὑπερορῶσιν; ἀκουέτωσαν οἱ μεμυημένοι· αὐτὸς, ὅταν δέῃ σε θρέψαι, οὐδὲ τῆς σαρκὸς φείδεται τῆς ἑαυτοῦ· ὅταν δέῃ ποτίσαι, οὐδὲ τοῦ αἵματος φείδεται· σὺ δὲ οὐδὲ ἄρτου μεταδίδως, οὐδὲ ποτηρίου; καὶ ποίαν ἕξεις συγγνώμην τοιαῦτα λαμβάνων, καὶ τῶν ἀπλῶν φειδόμενος;

Εκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγ.

Οὐδὲ γὰρ, ἂν διὰ τὸν Χριστὸν μὴ δῷς τὰ χρήματα, ἔχων αὐτὰ ἀπελεύσῃ· οὐδὲ γὰρ, ἂν διὰ τὸν Χριστὸν μὴ ἀποθάνῃς, ἀθάνατος ἔσῃ. ταῦτα ἀπαιτεῖ παρὰ σοῦ, ἃ καὶ μὴ ἀπαιτοῦντος δώσεις, διὰ τὸ θνητὸν εἶναι· ταῦτά σε βούλεται ποιῆσαι γνώμῃ, ἃ καὶ ἀνάγκῃ σε δεῖ ποιῆσαι· ἃ πάντως ἀνάγκη σε παθεῖν, ἑλοῦ παθεῖν δι' ἐμέ. τοῦτο προσκείσθω μόνον, καὶ ἀρκοῦσαν ἔχω τὴν [illegible].

Εκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ρωμ. ἐπισ.

Ἀλλ' ἆρά γε φορτικὰ ταῦτα; ὁ μὲν Θεὸς καὶ τὸν υἱὸν ἐξέδωκεν ὑπὲρ σοῦ, σὺ δὲ οὐδὲ ἄρτου μεταδίδως αὐτῷ τῷ διὰ σὲ ἐκδοθέντι, τῷ διὰ σὲ σφαγέντι; ὁ πατὴρ διὰ σὲ αὐτοῦ οὐκ ἐφείσατο, καὶ ταῦτα γνησίως ὄντος, σὺ δὲ καὶ λιμῷ τηκόμενον περιορᾷς, καὶ ταῦτα ἐκ τῶν αὐτοῦ μέλλων ἀναλίσκειν, καὶ διὰ σαυτὸν ἀναλίσκειν; καὶ τί ταύτης τῆς παρανομίας χεῖρον γένοιτ' ἄν; ἐξεδόθη διὰ σέ, ἐσφάγη διὰ σέ, περιέρχεται πεινῶν διὰ σέ· ἐκ τῶν αὐτοῦ δίδως, ἵνα αὐτὸς ὠφεληθῇς, καὶ οὐδὲ οὕτω δίδως; ποίου οὐκ ἂν εἴης ἀναισθητότερος λίθου, τοσούτων σε ἑλκόντων πραγμάτων, ἐπὶ τῆς διαβολικῆς ταύτης μένων ὠμότητος; Εἰ γὰρ μὴ ἤρκει [illegible], φησίν, [illegible] ἀλλὰ καὶ [illegible] τὴν πενίαν ἐπιδέξασθαι. Εἰ δὲ μὴ βούλει διὰ τὴν πενίαν ἐλεῆσαι, διὰ τὴν νόσον ἐπικάμφθητι, διὰ τὸ δεσμωτήριον ἐπικλάσθητι. Εἰ δὲ μηδὲ ταῦτά σε ποιεῖ φιλάνθρωπον, διὰ τὸ κοῦφον τῆς αἰτήσεως ἐπίδωσοι· οὐδὲν γὰρ αἰτεῖ πολυτελές, ἀλλ' ἄρτον, καὶ στέγην, καὶ ῥημάτων παράκλησιν. Εἰ δὲ καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιμένεις ἄγριος ὤν, καὶ διὰ

τὴν βασιλείαν ἡμῖν βελτίω. ἀλλ' [illegible] λόγους, καὶ [illegible] αὐτὴν [illegible] τῆς γυναικός [illegible] ἐκείνης [illegible] σαυρωθῆναι. [illegible] οὐ λέγω [illegible] λιμοῦ [illegible] λύσῃ [illegible] ἀλλ' εἰ [illegible] ζητεῖ μόνον [illegible] δυνάμει [illegible] ἵνα [illegible] θαῦμα [illegible] ῥίαι [illegible] φλῶναι [illegible] ἵνα [illegible] σοφίαν [illegible] φίλοι, καὶ [illegible] Εἶτα δὲ ὅτι [illegible] τὴν βασιλείαν [illegible] ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ [illegible] Ματθ. [illegible]

Ἐκ τῆς λόγ. [illegible]

ΠΕΡΙ ΕΥΤΥΧΙΑΣ ΚΑΙ ΔΥΣΤΥΧΙΑΣ

Λογ. ιε.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ ιϛ΄. Ψαλμ.

Οἱ πολλοὶ τὴν [illegible] ὅταν [illegible] κατὰ ῥοῦν [illegible] φέρηται [illegible] Θεοῦ [illegible] ἴσασι. [illegible] Θεῷ [illegible] ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι [illegible] Θεός. ἀλλ' [illegible] πάντα σοι κατὰ ῥοῦν φέρηται, τότε μᾶλλον. Ἡ γὰρ τρυφῶσα [illegible] ψυχὴ οὐ μόνον [illegible] κατὰ ῥοῦν φέρηται [illegible] [illegible] ὥσπερ γὰρ [illegible] μεταβολῆς [illegible] Καὶ τί θαυμαστόν, φησίν, εἰ ἄδικος ἐνεβλήθη [illegible] Χριστὸς [illegible] Βαραββᾶς ὁ λῃστὴς [illegible] λέγοντες [illegible] φιλεῖς [illegible] Πολλοὶ [illegible] φίλους [illegible] Τὸ [illegible] χαίρειν [illegible]

Ἐκ τῆς ἐξαημ.

Ἐκ τῆς πρὸς Ὀλυμπιάδα α. ἐπιστολῆς.

Ἐκ τῆς αὐτῆς.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορινθ. [illegible] ἐπιστ.

Ἐκ τῆς πρὸς Ῥωμ. ἐπιστ.

ἀλλὰ καὶ τοῦ κλαίειν μετὰ κλαιόντων, καὶ τοῦ περιΐστασθαι τοὺς ἐν κινδύνοις, τὸ πολὺ μεῖζον. πολλοὶ γὰρ κινδυνεύουσι μὲν συγκινδυνεύουσιν· εὐδοκιμοῦσι δὲ οὐ συνήδονται, ἀλλὰ καὶ ἐδήχθησαν· καὶ τὸ χαλεπώτερον ὑπομείναντας, πρὸς τὸ εὐκλεέστερον ἰδόντες. [Καὶ γὰρ οὐδὲν οὕτω παρανόμους ποιεῖ καὶ λυσσῶντας, ὡς τὸ πρὸς τὴν τῶν πολλῶν κεχηνέναι δόξαν· καὶ οὐδὲν εὐδοκίμους καὶ ἀδαμαντίνους ποιεῖ, ὡς τὸ αὐτῆς ὑπερορᾶν. διὸ καὶ σφόδρα νεανικῆς δεῖ ψυχῆς τῷ μέλλοντι πρὸς τοσαύτην ἀντέχειν ῥύμην καὶ βίαν πνεύματος. καὶ γὰρ ὅταν μὲν εὐημερῇ, πάντων ἑαυτὸν τῶν ἄλλων προτίθησιν· ὅταν δὲ τἀναντία ὑπομένῃ, κατορύξαι ἑαυτὸν βούλεται, ἀπόψυχος ὑπὸ τοῦ πάθους γενόμενος]. Ἀλλ' οἱ τρεῖς παῖδες εἰς κάμινον ἐνεβλήθησαν, καὶ οὐδὲ οὕτως ἐπελάθοντο τῆς εὐλαβείας· διὰ τοῦτο τεῖχος αὐτοῖς ἐγένετο τὸ πῦρ, καὶ στολὴ ἡ φλὸξ, καὶ πηγὴ ἡ κάμινος· καὶ δεδεμένους λαβοῦσα, λελυμένους παρέδωκεν· ἔλαβε θνητὰ σώματα, καὶ ὡς ἀθανάτων ἀπέσχετο· οὐκ ἔγνω τὴν φύσιν, ἀλλ' ᾐδέσθη τὴν εὐλάβειαν. ἔδησε τοὺς παῖδας ὁ τύραννος, καὶ ἔλυσαν οἱ παῖδες τοῦ πυρὸς τὴν ἐνέργειαν. ὢ παραδόξου θαύματος· τοὺς δεδεμένους ἔλυσεν ἡ φλὸξ, καὶ αὐτὴ λοιπὸν ὑπὸ τῶν δεδεμένων ἐδέδετο. μετέβαλε γὰρ τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν ἡ τῶν νεανίσκων εὐλάβεια· μᾶλλον δὲ οὐ τὴν φύσιν μετέβαλεν, ἀλλ', ὃ πολλῷ θαυμαστότερον ἦν, μενούσης τῆς φύσεως, τὴν ἐνέργειαν ἔπαυσεν. οὐ γὰρ ἔσβεσε τὸ πῦρ, ἀλλὰ καιόμενον ἀργὸν ἐποίησε. καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν καὶ παράδοξον, οὐκ ἐπὶ τῶν σωμάτων τοῦτο τῶν ἁγίων μόνον ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἱματίων αὐτῶν. καὶ καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων τὰ ἱμάτια Παύλου νοσήματα καὶ δαίμονας ἤλαυνε, καὶ αἱ σκιαὶ Πέτρου θάνατον ἐφυγάδευον· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα τῶν παίδων τούτων τὰ ὑποδήματα τὴν τοῦ πυρὸς δύναμιν ἔσβεσαν. οὐκ οἶδα πῶς εἴπω· τὸ γὰρ θαῦμα πᾶσαν ὑπερβαίνει λόγου διήγησιν· καὶ γὰρ ἔσβεστο ἡ ἐνέργεια, καὶ οὐκ ἔσβεστο. ὅτι μὲν γὰρ τοῖς σώμασιν ἔμελλε τῶν ἁγίων ἐκείνων, ἔσβεστο· ὅτι δὲ διαρρῆξαι τὰ δεσμὰ ἔδει, οὐκ ἔσβεστο. τὰ γοῦν δεσμὰ διέρρηξε, καὶ τῶν ἀστραγάλων οὐχ ἥψατο. εἶδες πόση ἡ [illegible], καὶ οὐχ ἡττήθη τὸ πῦρ, οὐδὲ ἐνδοτέρω τῶν δεσμῶν προελθεῖν ἐτόλμησε; τίνος δὲ ἕνεκεν ἔδησεν ἐμβαλεῖν μέλλων; ἵνα μεῖζον τὸ θαῦμα γένηται· ἵνα παραδοξότερον τὸ σημεῖον δειχθῇ· ἵνα μὴ νομίσῃς ὀφθαλμῶν ἀπάτην εἶναι τὰ ὁρώμενα. εἰ γὰρ μὴ πῦρ ἦν ἐκεῖνο τὸ πῦρ, οὐκ ἂν τὰ δεσμὰ κατέφαγεν· οὐκ ἂν τοὺς ἔξω καθημένους ἥρπασε. νῦν δὲ ἐν μὲν τοῖς ἔξω τὴν δύναμιν ἐπεδείξατο, ἐν δὲ τοῖς ἔνδον τὴν ὑπακοὴν ἔδειξε. καὶ ἐπειδὴ εἶδεν ὁ τύραννος τοὺς παῖδας μηδὲν παθόντας δεινὸν, ἄκουσον πῶς μεταβάλλεται. Οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου ἐξέλθετε, καὶ δεῦτε, φησίν. οὐ πρὸ βραχέος ἔλεγε, Καὶ τίς ἐστι Θεὸς, ὃς δυνήσεται ἐξελέσθαι ὑμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν μου; τί γέγονε; πόθεν ἡ μεταβολὴ αὕτη; τοὺς ἔξω διαφθαρέντας εἶδες, καὶ τοὺς ἔνδον καλεῖς; πόθεν ἐπῆλθέ σοι τοιαῦτα φιλοσοφεῖν; εἶδες πόση μεταβολὴ τῷ βασιλεῖ γέγονε; διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς συνεχώρησεν ἅπαντα γενέσθαι, ὅσα ὁ τύραννος ἠθέλησεν, ἵνα δείξῃ, ὅτι τοὺς ὑπ' αὐτοῦ φυλαττομένους οὐδεὶς παραβλάψαι δυνήσεται. καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰὼβ τοῦτο ἐποίησεν· ἀφῆκε τὸν διάβολον πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐπιδείξασθαι· καὶ ὅτε ἐκένωσε τὰ βέλη πάντα, καὶ οὐδεὶς ἐπιβουλῆς ἐλείπετο τρόπος, τότε ἀνεβίβασε τὸν ἀθλητὴν ἀπὸ τοῦ σκάμματος, ἵνα λαμπροτέρα καὶ ἀναμφισβήτητος ἡ νίκη γένηται. [Ἀλλὰ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, ὁ τὴν οἰκουμένην φωτίσας πᾶσαν, ἐν τῷ καιρῷ τῆς κλήσεως ἐτυφλώθη ποτέ· ἀλλ' ἡ πήρωσις ἐκείνου, φωτισμὸς τῆς οἰκουμένης ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ ἔβλεπε κακῶς, ἐπήρωσεν αὐτὸν καλῶς ὁ Θεὸς, ὥστε ἀναβλέψαι χρησίμως. καὶ ἐπειδὴ καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ οὕτω σφοδρὸς ἦν καὶ ἀπρόσιτος, σφοδροτέρου δέχεται τοῦ χαλινοῦ, ἵνα μὴ τῇ ῥύμῃ τῆς προθυμίας ἐκείνης ἀγόμενος, παρακούσῃ τῶν λεγομένων· καὶ ἵνα μάθῃ τίνα πολεμεῖ, ὃν οὐ μόνον κολάζοντα, ἀλλ' οὐδὲ εὐεργετοῦντα ἐνεγκεῖν δύναται. οὐ γὰρ σκότος αὐτὸν ἐπήρωσεν, ἀλλ' ὑπερβολὴ φωτὸς αὐτὸν ἐσκότισε.] [Τί δὲ ὁ Πέτρος;

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κγ' Ματθ. εὐαγγ.

Ἐκ τῶν λόγ. τῶν ἀνδριάντ.

Δαν. γ. ϟγ.

Δαν. γ. ιε.

Ἐκ τοῦ λόγ. εἰς τὴν λίμνην Γεννησαρὲτ, καὶ εἰς Πέτρον τὸν ἀπ.

τέρας; Ἐμβὰς, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς εἰς ἓν τῶν πλοίων τοῦ Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον. Λουκ. ε. γ. Ὁρᾷς πῶς ἐπιβαίνει τῷ πλοίῳ ὁ μὴ χρῄζων πλοίου, ἵνα τὸν τοῦ πλοίου δεσπότην κερδάνῃ; διὰ τί γὰρ δήπου παρακαλεῖ τὸν Σίμωνα ὁ Κύριος; διότι ὁ Σίμων δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσας, καὶ μηδὲν ἀνύσας, ἄπρακτος ἔμεινε; ἐδυσφόρει δὲ σφόδρα κεναῖς χερσὶν ἀποπλύνων τὰ δίκτυα, καὶ κόπον κόπῳ συνάπτων, καὶ μηδὲν πορίσασθαι ἔχων, ἠθύμει. Τούτου χάριν ὁ Κύριος θεωρήσας αὐτὸν κατασυγνάσαντα, φησὶ πρὸς αὐτόν· μικρὸν μοι δάνεισον τὸ πλοιάριόν σου, ναῦτα, ὅπως εἰσέλθω, διδάξω ὅπερ βλέπεις κατακολουθοῦν μοι πλῆθος. Ὁ δὲ Σίμων ἔτι βεβαπτισμένος τῇ λύπῃ τῆς ἀποτυχίας, φησὶ πρὸς τὸν Κύριον· πόθεν παρεγένου, ἄνθρωπε; τί μοι διοχλεῖς νῦν; ἄλλην περιβλέπομαι σκάφην, εἴ γε βούλει τὴν λίμνην περιαυλίζεσθαι. Ὁρᾷς με πεινῶντα, ὡς ἄρτου μὴ εὐπορήσαντα, καὶ λέγεις Θεοῦ χορηγεῖν ἐπαγγελίαν; οὐ περιβλέψομαι πόθεν ἐργασίαν δανείσομαι, ἵνα τὴν πενθεράν μου, καὶ τὴν γυναῖκά μου θρέψω; ἀλλὰ σοὶ τὸ πλοιάριον ὑποστρώσω, ἵνα καὶ τὴν ἡμέραν, ὡς τὴν νύκτα, ματαιοπονήσω; εἰ ἐπιφέρῃ ναῦλον, ἐπίβηθί μου τῷ πλοίῳ· εἰ δὲ μὴ βαστάζεις, ἄπελθε, παρακαλῶ. Ἐμοὶ γὰρ δόσις, οὐ λῆψις πρέπει. Ὁ δὲ Κύριος πρὸς αὐτόν· μὴ δυσχέραινε, Σίμων, οὕτως ὡς ναύτης λαλεῖς, μὴ μου ζημίαν τὴν παρουσίαν ἡγήσῃ, ἀλλ' εὐπορίαν μᾶλλον, ἢ ἀπορίαν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Σίμων, καὶ τῇ ἐλπίδι τῆς μισθαποληψίας μικρὸν ἱλαρώτερος τῷ προσώπῳ, ἐν τῷ πλοίῳ τὸν Κύριον ὑποδέχεται. Ὁ δὲ Ἰησοῦς καθίσας, φησὶν, ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους. Ὁ δὲ Σίμων ἀκούων ἤρξατο γογγύζειν, καὶ λέγειν ἐν ἑαυτῷ· παρὰ τούτου μισθὸν προσδοκῶ λαβεῖν; ἐπὶ ζημίᾳ νυχθημερινῇ περιέπεσον, ἆρα τίς μοι ζημιώτης σήμερον; οὗτος περὶ ἀκτημοσύνης διαλέγεται, μηδένα μηδὲν ἔχειν διδάσκει· τάχα με πείθει καὶ τὸ πλοῖόν μου πωλῆσαι, ἵνα πτωχοῖς διανείμω. Παρὰ τούτου μισθὸν προσδοκῶ λαβεῖν; Εἶτα προσελθὼν τῷ Κυρίῳ, φησί· τὰ μὲν ῥήματά σου καλὰ, καὶ ἡ φωνή σου ἡδεῖα, καὶ ἡ διδασκαλία σου τιμία· ἀλλ' ὅμως ἐμοὶ τὸ τῆς ζημιώσεως πλήρωσον. Καὶ ὁ Κύριος πρὸς τὸν Σίμωνα· μισθὸν λαβεῖν ἐπιζητεῖς παρ' ἐμοῦ; ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν. Ὁ δὲ Σίμων πρὸς τὸν Κύριον· πάλιν ἁλιεύσω, καὶ δίκτυα χαλάσω, καὶ κόπον ὑπομείνω; εἶτα μὴ τὴν νύκτα κεναῖς ταῖς χερσὶν ἐψηλάφησα. Μὴ γὰρ τεχνικώτερος εἶ τῆς ἐμῆς ναυτιλίας; ἢ κέκτησαί τι ἐν τῷ ἀφανεῖ βυθῷ; [illegible] διδάσκαλος εἶ; μὴ γὰρ καὶ ἰχθύων θηρευτής; ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ· βλέπω γάρ σε μηδὲν βαστάζοντα. Τί τὸν καιρὸν ἀπολλύω; οὐ ταῦτα παρὰ τὴν ἐργασίαν ἐμαρτυρησάμην σοι; Ὁ δὲ Κύριος πρὸς τὸν Σίμωνα ἔφη· μὴ ὡς ἄπορόν με πρόσεχε, Σίμων· μὴ τὰς χεῖρας καὶ τὸν κόλπον μου κατανόει· οὐκ ἐν ταῖς χερσὶν, ἀλλὰ ἐν τῷ στόματί μου τὸν μισθόν σου βαστάζω. Ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν. Ὁ δὲ πρὸς αὐτόν, Ἐπιστάτα, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὰ δίκτυα. Καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολύ. Διερρήγνυτο δὲ τὰ δίκτυα αὐτῶν. Ὢ τῶν παραδόξων πραγμάτων οὐ λείπω τῷ Πέτρῳ φανέντων. Διερρήγνυτο τὸ δίκτυον, καὶ τὸ χεῖρον παρεβλέπετο, καὶ τοὺς ἰχθύας κατενόει, καὶ τὸ θαῦμα ἐνενόει. Οὐκ ἴσχυε τὸν φόρτον ἑλκύσαι, καὶ βοηθοὺς ἐπεκαλέσατο. Συνδραμόντες γάρ, φησι, καὶ οἱ τοῦ ἑτέρου πλοίου, ἔνθα ἦν Ἰάκωβος, καὶ Ἰωάννης, ἤρξαντο τοὺς ἰχθύας συλλέγειν· καὶ ὅσον συνῆγον, τοσοῦτον ἐπληθύνοντο. Ἔσπευδον γὰρ οἱ ἰχθύες τίς πρῶτος ὑπουργήσει τῷ δεσποτικῷ προστάγματι. Οἱ μικροὶ τοὺς μεγάλους προέτρεχον, οἱ μέσοι τοὺς μείζονας ὑπερεπίεζον, οἱ μεγάλοι τοὺς μικροὺς ὑπερήλλοντο. Τὰς χεῖρας τῶν ἁλιέων οὐ περιεμένον, ἀλλ' ἑαυτοὺς εἰς τὸ πλοῖον ἐκυβίστων. Ὁ πυθμὴν τῆς λίμνης ἐκεκένωτο· οὐδεὶς τῶν ἰχθύων κάτω μένειν ἠνείχετο. Ἀλλὰ τῶν δικτύων διαρρηγνυμένων, οἱ μὲν εἰς τὸ πλοῖον ἑαυτοὺς ἐκυβίστων, οἱ δὲ ἔξωθεν τῶν δικτύων περιεστήκασι πρὸς τὸ θηραθῆναι κεχηνότες, καὶ πόρρω τούτων μένειν οὐκ ἀνεχόμενοι. τί οὖν ὁ Σίμων; ὁ δυσὶ πράγμασι περιπεσὼν, ὁ τὴν νύκτα κοπιάσας, καὶ μηδὲν πιάσας, καὶ τῇ ἡμέρᾳ ἐπὶ τῷ ῥήματι τοῦ Ἰησοῦ πάντα θηρεύσας, ὡς εἶδε ταῦτα, προσέπεσε τῷ Κυρίῳ λέγων, Ἔξελθε ἀπ᾿ ἐμοῦ, Κύριε, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι. ἔγνων λοιπὸν ὅστις εἶ. οὐκ εἶδον ἰχθύων ἄγραν ποτὲ τοιαύτην. ἔθος γὰρ, δέσποτα, τοὺς ἰχθύας τῆς σαγήνης ἔνδον ἀποκλείεσθαι, τοὐναντίον δὲ βλέπω γινόμενον θαῦμα. ἔξωθεν οἱ ἰχθύες τὴν σαγήνην κρατοῦσιν. ἐπίσχε λοιπὸν τὸ θεϊκόν σου τὸ πρόσταγμα, κατάλιπε τῇ λίμνῃ κἂν δύο πρὸς γονὴν ἰχθύας. ἔξελθε ἀπ᾿ ἐμοῦ, δέσποτα, οὐ σὲ ἀπωθούμενος, ἀλλ᾿ ἐμαυτὸν ταλανίζω. ἔξελθε ἀπ᾿ ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι. τί οὖν ὁ Ἰησοῦς; μὴ φοβοῦ, Πέτρε· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. ὢ τῆς τοῦ Κυρίου δυνάμεως· ὢ τῆς τοῦ Πέτρου συνέσεως. μόνον ἤκουσε, καὶ εὐθέως ὑπήκουσε. οὐ τοὺς ἰχθύας ἐπώλησεν, οὐ τῇ γυναικὶ συνετάξατο, ἀλλὰ καταγαγὼν τὸ πλοῖον ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφεὶς ἅπαντα ἠκολούθησεν αὐτῷ.]

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸν πλούσιον καὶ Λάζαρον.

γρ. τί

γρ. ἢ

Διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸν Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις ὄντα τοῦ Ἀβραὰμ ἑώρα ὁ πλούσιος, ἵνα ὥσπερ ἐκεῖνος χαλεπωτέραν ἐποιεῖτο τὴν βάσανον τὸ ἐν τῷ πυλῶνι τοῦ πλουσίου κεῖσθαι, καὶ ὁρᾷν τὰ ἀλλότρια ἀγαθά· οὕτω δὴ καὶ τούτῳ χαλεπωτέραν ποιῆται νῦν τὴν τιμωρίαν τοῦ ἐν τῇ γεέννῃ κεῖσθαι, τὸ ὁρᾷν τοῦ Λαζάρου τὴν τρυφήν· ἵνα μὴ τῇ φύσει τῶν βασάνων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ παραθέσει τῆς ἐκείνου τιμῆς, ἀφορητοτέραν ἔχῃ τὴν κόλασιν. καὶ καθάπερ τὸν Ἀδὰμ ἐκβαλὼν τοῦ παραδείσου, κατέναντι τοῦ παραδείσου κατῴκισεν ὁ Θεὸς, ἵνα ἡ συνεχὴς ὄψις ἀνανεοῦσα τὸ πάθος ἀκριβεστέραν αὐτῷ παράσχῃ τῆς ἐκπτώσεως τῶν ἀγαθῶν τὴν αἴσθησιν· οὕτω δὴ καὶ τοῦτον κατέναντι τοῦ Λαζάρου κατῴκισεν, ἵνα εἰδῇ τίνων ἀγαθῶν ἑαυτὸν ἀπεστέρησε. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐχὶ πρὸς τὸν Λάζαρον τὴν ἱκετηρίαν, ἀλλὰ πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ὁ πλούσιος ἐποιήσατο; ᾐσχύνθη καὶ ἠρυθρίασε, καὶ ἐκ τῶν καθ᾿ ἑαυτὸν πραγμάτων ἐνόμισεν αὐτὸν μνησικακήσειν πάντως. εἰ γὰρ ἐγὼ, φησι, τοσαύτης ἀπολαύων εὐπορίας, καὶ οὐδὲν ἠδικημένος, ἐν τοσούτοις ὄντα κακοῖς ὑπερεῖδον τὸν ἄνθρωπον, καὶ οὐδὲ ψιχίων μετέδωκα, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς ὁ οὕτως ὑπεροφθεὶς, οὐκ ἐπινεύσει τῇ χάριτι. καὶ τὸν Ἀβραὰμ ἐκάλεσεν, οὐ νομίζων ἀγνοεῖν τὰ γεγενημένα, οὐκ εἰδὼς, ὡς οὐκ οἴκοθεν ἔλεγεν ὁ πατριάρχης, ἅπερ ἔλεγεν, ἀλλὰ θείους ἀνεγίνωσκε νόμους αὐτῷ· καὶ τὸν δάκτυλον ἐπεζήτησεν ἐκεῖνον, οὗ ταῖς γλώσσαις τῶν κυνῶν ἀφῆκε παραδοθῆναι πολλάκις. ἀλλ᾿ ὅρα φιλοστοργίαν δικαίου· οὐκ εἶπεν, ἀπάνθρωπε καὶ ὠμὲ καὶ παμπόνηρε, τοσαῦτα κακὰ διαθεὶς τὸν ἄνθρωπον, φιλανθρωπίας μέμνησαι νῦν καὶ ἐλέους καὶ συγγνώμης; οὐκ αἰσχύνῃ οὐδὲ ἐρυθριᾷς; οὐδὲν τούτων εἶπεν· ἀλλὰ τί; Τέκνον, ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου (ψυχὴν γὰρ τεταπεινωμένην μὴ προσταράξῃς, φησίν· ἀρκεῖ τὰ τῆς τιμωρίας αὐτῷ, μὴ προσεπεμβαίνωμεν αὐτοῦ ταῖς συμφοραῖς) οὐ κύριός εἰμι, φησι, μεταδίδωμί σοι· τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἀπελθεῖν ἐκεῖ, οὐκ ἔστιν ἡμέτερον.

Λουκ. ιϛ. κε.

Σωφρ. δ. γ.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τοὺς ἀνδριάντ.

Λουκ. ιϛ. κδ.

[Ἀκούσωμεν τί φησιν ὁ πλούσιος πρὸς τὸν Ἀβραάμ. Πάτερ Ἀβραὰμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. διὰ τί οὖν οὐ ποιεῖται πρὸς τὸν Λάζαρον τὴν ἱκετηρίαν, ἀλλὰ πρὸς τὸν πατριάρχην; καὶ εἰκότως. οὐδὲ γὰρ ἀντιβλέψαι ἐτόλμα τῷ πένητι. ἐνενόει γὰρ τὴν οἰκείαν ἀπανθρωπίαν, καὶ τὸ ἀνηλεὲς λογιζόμενος, ὅπερ εἰς αὐτὸν ἐπεδείξατο, ὑπώπτευεν αὐτὸν ἴσως μηδὲ ἀποκρίσεως ἀξιῶσαι. διὸ οὐδὲ πρὸς αὐτὸν ποιεῖται τὴν παράκλησιν, ἀλλὰ πρὸς τὸν πατριάρχην ἱκετεύει. ἀλλ᾿ ὅμως οὐδὲ οὕτως ἐκέρδανέ τι πλέον.]

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

γρ. ἐρριμμένος

Ὁρᾷς πόσης ἀπολαύει τῆς τιμῆς καὶ τῆς προεδρίας ὁ παρὰ τὸν πυλῶνα κείμενος, ὁ εὐκαταφρόνητος, ὁ πένης, ὁ τῷ λιμῷ διηνεκῶς παλαίων, ὁ τοῖς ἕλκεσι πολιορκούμενος, ὁ τοῖς κυσὶ προκείμενος; ἡδέως γὰρ ταῦτα στρέφω συνεχῶς, ἵνα μηδεὶς τῶν ἐν πενίᾳ ἢ τῶν ἐν νόσοις ὄντων καὶ λιμῷ, καταφρονήσῃ ἑαυτὸν ταλανίζων· ἀλλὰ μεθ᾿ ὑπομονῆς καὶ εὐχαριστίας ἅπαντα φέρων, ἤδη ταῖς χρησταῖς ἐλπίσι τρέφηται), ταῖς ἀπορρήτους ἐκεί-

νας δυναμένων ἀμοιβάς, καὶ τὴν κοινὴν ταύτην ἀντίδοσιν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΕΥΧΗΣ.

Λογ. ιϛ.

ΜΕγα ἀγαθὸν ἡ εὐχὴ, ἐὰν μετὰ διανοίας εὐχαρίστου γίνηται· ἐὰν παιδεύσωμεν ἑαυτοὺς, μὴ μόνον λαμβάνοντες, ἀλλὰ καὶ μὴ λαμβάνοντες, εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ. καὶ γὰρ ποτὲ μὲν δίδωσι, ποτὲ δὲ οὐ δίδωσιν· ἀμφότερα χρησίμως· ὥστε, κἂν λάβῃς, κἂν μὴ λάβῃς, ἔλαβες ἐν τῷ μὴ λαβεῖν· κἂν ἐπιτύχῃς, κἂν μὴ ἐπιτύχῃς, ἔτυχες ἐν τῷ μὴ ἐπιτυχεῖν. ἔστι γὰρ ὅτε τὸ μὴ λαβεῖν λυσιτελέστερον. εἰ γὰρ μὴ συμφέρον ἡμῖν ἦν πολλάκις τὸ μὴ λαβεῖν, πάντως ἔδωκεν ἄν· ὅπου δὲ συμφερόντως ἀποτυχεῖν, ἐπιτυχεῖν ἐστι. Μὴ δὴ πρὸς τὴν βραδυτῆτα τῆς τῶν αἰτουμένων δόσεως δυσχεραίνωμεν, ἀλλὰ ταύτῃ μᾶλλον πολλὴν τὴν καρτερίαν καὶ τὴν μακροθυμίαν ἐπιδεικνύμεθα. μὴ γὰρ καὶ πρὶν ἢ αἰτήσωμεν, οὐκ ἠδύνατο παρασχεῖν ὁ Θεός; ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀναμένει, ἵνα ἀφορμὴν λάβῃ παρ᾽ ἡμῶν τοῦ δικαίως ἡμᾶς ἀξιοῦν τῆς παρ᾽ αὐτοῦ προνοίας. κἂν ἐπιτύχωμεν τοίνυν τῶν αἰτηθέντων, κἂν μὴ ἐπιτύχωμεν, παραμένωμεν τῇ αἰτήσει· καὶ μὴ μόνον ἐπιτυγχάνοντες εὐχαριστῶμεν, ἀλλὰ καὶ ἀποτυγχάνοντες. τὸ γὰρ ἀποτυχεῖν ὅταν ὁ Θεὸς βούληται, οὐκ ἔλαττόν ἐστι τοῦ ἐπιτυχεῖν. οὐδὲ γὰρ ἴσμεν ἡμεῖς τὰ συμφέροντα ἡμῖν, ὡς αὐτὸς ἐπίσταται. ὥστε οὖν κἂν ἐπιτύχωμεν, κἂν ἀποτύχωμεν, εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν, καὶ μετὰ χαρᾶς δέχεσθαι ἅπερ ἂν αὐτὸς δοκιμάσει. οὐ γὰρ δολεύων ἡμῶν πρὸς τὰς αἰτήσεις ὑπερτίθεται πολλάκις ὁ Θεὸς, ἀλλὰ σοφιζόμενος ἡμῶν τὴν προσεδρείαν, καὶ βουλόμενος ἡμᾶς διηνεκῶς πρὸς ἑαυτὸν ἐφέλκεσθαι· ἐπεὶ καὶ πατὴρ φιλόστοργος αἰτούμενος πολλάκις παρὰ τοῦ παιδὸς οὐκ ἐπινεύει, οὐχὶ βουλόμενος μὴ δοῦναι, ἀλλὰ τοῦ παιδὸς τὴν προσεδρείαν διὰ τούτου ἐπισπώμενος. Τὸ γὰρ ἀκούεσθαι εὐχομένους, πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ ἀξίους εἶναι λαβεῖν γίνεται· δεύτερον δὲ ἐκ τοῦ κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ προσεύχεσθαι· τρίτον ἐκ τοῦ συνεχῶς· τέταρτον, ἐκ τοῦ μηδὲν βιωτικὸν αἰτεῖν· πέμπτον ἐκ τοῦ παρ᾽ ἑαυτοῦ συνεπιφέρειν ἅπαντα, καὶ πάλιν ἐκ τοῦ τὰ συμφέροντα ζητεῖν. ὥσπερ οὖν ἐκ τούτων τὸ ἀκούεσθαι γίνεται, οὕτως ἑτέρωθεν τὸ μὴ ἀκούεσθαι, κἂν δίκαιοι ὦσιν οἱ αἰτοῦντες. τί γὰρ τοῦ Παύλου δικαιότερον γέγονεν; ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἀσύμφορα ᾔτησεν, οὐκ ἠκούσθη· Ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν Κύριον παρεκάλεσα, φησὶ, καὶ εἶπέ μοι, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου. τί δὲ Μωϋσέως πάλιν δικαιότερον; ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐκεῖνος ἠκούετο, λέγοντος τοῦ Θεοῦ· Ἱκανούσθω σοι. ἐπειδὴ γὰρ ᾔτει εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν, ἀσύμφορον δὲ τοῦτο ἦν, οὐκ ἐπέτρεψεν ὁ Θεός. μετὰ τούτων καὶ ἕτερόν ἐστι τὸ μὴ ποιοῦν ἀκούεσθαι· ὅταν τοῖς ἁμαρτήμασιν ἐπιμένοντες προσευχώμεθα· ὃ καὶ περὶ τῶν Ἰουδαίων ἔλεγεν ὁ Θεὸς τῷ Ἱερεμίᾳ, Μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου· ἢ οὐχ ὁρᾷς τί οὗτοι ποιοῦσιν; οὐκ ἀπέστησαν, φησὶ, τῆς ἀσεβείας, καὶ σὺ ὑπὲρ αὐτῶν δέησιν ἀναφέρεις; ἀλλ᾽ οὐκ ἀκούσομαί σου. πάλιν ὅταν κατ᾽ ἐχθρῶν αἰτῶμεν, οὐ μόνον οὐκ ἀκουόμεθα, ἀλλὰ καὶ παροξύνομεν τὸν Θεόν. Φάρμακον γάρ ἐστιν ἡ εὐχή· ἀλλ᾽ ἐὰν μὴ εἰδῶμεν τὸ φάρμακον πῶς ἐπιθεῖναι χρὴ, οὐδὲ τὴν δύναμιν αὐτοῦ καρπούμεθα πώποτε. Τοσοῦτον οὖν ἐστιν ἡ τῆς εὐχῆς προσεδρεία καλὸν, ὡς ἀπὸ τῆς Χαναναίας ἐκείνης παιδευόμεθα, ὅτι ὃ τῶν ἀποστόλων ἀξιωσάντων ὁ Χριστὸς οὐκ ἐπένευσεν, αὕτη ἰοῦσα, καὶ τῇ καρτερίᾳ εἰς ἔργον ἐξήνεγκε. καὶ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων παρ᾽ ἡμῶν βούλεται μᾶλλον τῶν ὑπευθύνων ἀξιοῦσθαι, ἢ παρ᾽ ἑτέρων ὑ-

πὲρ

Ἐκ τῶν λόγ. τῶν εἰς ἀνδριάντας [λόγ. α]

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς ἑξαημ. ρ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ ζ. ψαλ.

β Κορ ιβ.

Δευτ. γ. κϛ.

Ιερ ζ

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. λόγ.

περ ἡμῶν.

Ἐκ τῆς αὐτῆς.

Ἄνθρωποι μὲν γὰρ δεόμενοι, καὶ δαπάνης χρημάτων δεόμεθα, καὶ κολακείας δουλοπρεποῦς, καὶ πολλῆς περιόδου καὶ πραγματείας. οὐ γὰρ ἐξ εὐθείας αὐτοῖς τοῖς κυρίοις δοῦναι τὴν χάριν ἔνι καὶ διαλεχθῆναι πολλάκις, ἀλλ᾿ ἀνάγκη πρότερον διακόνους καὶ οἰκονόμους αὐτῶν καὶ ἐπιτρόπους καὶ χρήμασι καὶ ῥήμασι καὶ παντὶ θεραπεῦσαι τρόπῳ, καὶ τότε δι᾿ ἐκείνων δυνηθῆναι τὴν αἴτησιν λαβεῖν. ἐπὶ δὲ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστιν οὕτως· οὐ γὰρ δεῖται μεσιτῶν ἐπὶ τῶν ἀξιούντων, οὐδὲ οὕτω δι᾿ ἑτέρων παρακαλούμενος, ὡς δι᾿ ἡμῶν αὐτῶν δεομένων ἐπινεύει τῇ χάριτι. πολλὰ γὰρ βούλεται ἀπαιτεῖσθαι παρ᾿ ἡμῶν ὁ Θεός· καὶ χάριν ἔχει τούτου πολλήν· μόνος γὰρ οὗτός ἐστιν ὁ χρεώστης ὅταν ἀπαιτῆται χάριν ἔχει, καὶ ἃ μὴ ἐδανεισάμεθα δίδωσι. κἂν μὲν σφοδρῶς ἴδῃ ἐγκείμενον τὸν ἀπαιτοῦντα, καὶ ἃ μὴ ἔλαβε παρ᾿ ἡμῶν, καταβάλλει· ἂν δὲ νωθρῶς, καὶ αὐτὸς διαναβάλλεται, οὐ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι δοῦναι, ἀλλὰ διὰ τὸ ἡδέως ἔχειν παρ᾿ ἡμῶν ἀπαιτεῖσθαι.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ πρὸς τοὺς οὐκ εἰς δέον χρωμένους τῷ ἀποστολικῷ ῥητῷ τῷ λέγοντι· Εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθ. Χριστὸς καταγγέλ.

Οὐδὲ γὰρ μισῶν, οὐδὲ ἀποστρεφόμενος ἡμᾶς ἀναβάλλεται τῶν αἰτουμένων τὴν δόσιν ὁ Θεός· ἀλλὰ τῇ μελλήσει τῆς δόσεως διηνεκῶς παρ᾿ ἑαυτῷ κατέχειν βουλόμενος. καθάπερ καὶ πατέρες φιλόστοργοι ποιοῦσι· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τῶν ῥαθυμοτέρων παίδων τὴν διηνεκῆ προσεδρείαν τῇ τῆς δόσεως ἀναβολῇ σοφίζονται. ἠκούσθης; ἐπὶ τούτῳ εὐχαρίστησον, ὅτι ἠκούσθης. οὐκ ἠκούσθης; παράμεινον ἵνα ἀκουσθῇς. οὐ χρεία σοι μεσιτῶν, οὐδὲ πολλῆς τῆς περιδρομῆς, καὶ τοῦ κολακεῦσαι ἑτέρους· ἀλλὰ κἂν ἔρημος ᾖς, κἂν ἀπροστάτευτος, αὐτὸς διὰ σαυτοῦ παρακαλέσας τὸν Θεὸν ἐπιτεύξῃ πάντως. Εἰ γὰρ ἐπ᾿ ἀνθρώπων, κἂν μυρία προσκεκρουκότες ὦμεν, ὅταν καὶ ἀπὸ τῆς ἕω, καὶ μέσης ἡμέρας, καὶ ἐν ἑσπέρᾳ φαινώμεθα τοῖς πρὸς ἡμᾶς λελυπημένοις, τῇ συνεχείᾳ καὶ τῇ διηνεκεῖ τῆς ὄψεως ἐντυχίᾳ καταλυόμεθα ῥᾳδίως αὐτῶν τὴν ἔχθραν· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ Θεοῦ τοῦτο γένοιτ᾿ ἄν. οὐ γὰρ οὕτω δι᾿ ἑτέρων ὑπὲρ ἡμῶν παρακαλούμενος ἐπινεύειν εἴωθεν, ὡς δι᾿ ἡμῶν αὐτῶν τῶν δεομένων, κἂν μυρίων ὦμεν γέμοντες κακῶν.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὴν ἐπιλ. τῆς Χαναναίας.

Ἀκουέτωσαν οἱ μετὰ ῥαθυμίας εὐχόμενοι, καὶ τῇ μελλήσει τῆς δόσεως δυσχεραίνοντες. ὅταν γὰρ εἴπω, παρακάλεσον τὸν Θεόν, δεήθητι αὐτοῦ, ἱκέτευσον αὐτόν, λέγει· παρεκάλεσα ἅπαξ, δεύτερον, τρίτον, δέκατον, εἰκοστόν, καὶ οὐκ ἔλαβον. μὴ ἀποστῇς, ἕως ἂν λάβῃς· τότε ἀπόστηθι ὅταν λάβῃς· μᾶλλον δὲ μηδὲ τότε, ἀλλὰ καὶ τότε παράμενε. κἂν μὴ λάβῃς, αἴτει ἵνα λάβῃς· ὅταν δὲ λάβῃς, εὐχαρίστησον ὅτι ἔλαβες. Εἰσέρχονται πολλοὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀπαρτίζουσι μυρίους στίχους εὐχῆς, καὶ ἐξέρχονται, καὶ οὐκ οἴδασι τί εἶπον. τὰ χείλη κινεῖται, ἡ δὲ ἀκοὴ οὐκ ἀκούει. σὺ οὐκ ἀκούεις τῆς εὐχῆς σου, καὶ τὸν Θεὸν θέλεις ταύτης ἀκοῦσαι; ἔκλινα, λέγεις, γόνατα· ἀλλ᾿ ἡ διάνοιά σου ἔξω ἐπέτετο. τὸ σῶμα ἔνδον, καὶ ἡ γνώμη σου ἔξω. τὸ στόμα σου ἔλεγε τὴν εὐχήν, καὶ ἡ διάνοιά σου ἠρίθμει τοὺς τόκους, τὰ συμβόλαια, τὰ συναλλάγματα, τὰ κτήματα, τὰς τῶν φίλων συνουσίας. ὁ γὰρ διάβολος πονηρὸς ὤν, καὶ εἰδὼς ὅτι ἐν καιρῷ εὐχῆς μεγάλα ἀνυόμεθα, τότε ἐπέρχεται· πολλάκις γὰρ ὕπτιοι κείμεθα ἐν κλίνῃ, καὶ οὐδὲν λογιζόμεθα· ἤλθομεν εὔξασθαι, καὶ τότε μυρίοι λογισμοὶ ἐπεισέρχονται, ἵνα ἀπὸ τῶν ἐκεῖθεν κενοὺς καὶ ἀπράκτους δι᾿ ὅλου ποιήσηται.

Ἐκ τῶν ἀνδριάντ.

Καὶ πολλάκις πληρώσαντες τὴν εὐχήν, μηδὲ ὡς ἀκούσαντες ἃ εἰρήκαμεν, ἀπήλθομεν. ἂν οὖν ἐννοήσωμεν τοῦτο, εὐθέως αὐτὴν ἀναλάβωμεν, κἂν τὸ αὐτὸ πάθωμεν πάλιν, καὶ τρίτον, καὶ τέταρτον αὐτὴν εἴπωμεν, καὶ μὴ πρότερον ἀποστῶμεν εὐχόμενοι, ἕως ἂν ἅπασαν αὐτὴν μετὰ διανοίας νηφούσης καὶ λογισμοῦ προσέχοντος ἐκχέωμεν ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ. κἂν αἴσθηται ὁ διάβολος ὅτι οὐ πρότερον ἀφιστάμεθα, ἕως ἂν μετὰ σπουδῆς αὐτὴν καὶ διανοίας νηφούσης εἴπωμεν· ἀποστήσεται λοιπὸν ἐφεδρεύων, εἰδώς, ὅτι οὐδὲν πλέον ἔσται αὐτῷ τῆς ἐπιβουλῆς, ἢ τὸ πολλάκις ἀναγκάζειν τὴν αὐτὴν ἡμᾶς ἀναλαμβάνειν εὐχήν.

γρ. ἐνεδρεύων

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς ἐξαημ.

Εἰ γὰρ ἀνθρώπῳ προσιόντες τοσαύτην ἐπιδεικνύμεθα τὴν σπουδήν, ὡς μηδὲ τοὺς πλησίον παρεστῶτας πολλάκις ὁρᾶν, ἀλλὰ συντείνειν ἑαυτῶν τὴν διάνοιαν, κἀκεῖνον μόνον φαντάζεσθαι, ᾧ προσίεμεν· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ Θεοῦ τοῦτὸ ποιεῖν ἡμᾶς χρή, καὶ ταῖς εὐχαῖς προσκαρτερεῖν, μηδὲ ὧδε κἀκεῖσε τὸν λογισμὸν περιαγομένους. ἂν γὰρ ἡ γλῶττα μὲν προφέρῃ τὰ ῥήματα, ἡ δὲ διάνοια ἔξω ῥέμβηται, τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν περισκοποῦσα, τὰ κατὰ τὴν ἀγορὰν φανταζομένη, οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος ἔσται λοιπόν, ἀλλὰ καὶ πλείων ἡ κατάκρισις.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Εἰ γὰρ ἀνθρώποις μὲν τοσοῦτον προσεδρεύομεν χρόνον, στρατευόμενοι καὶ ταλαιπωρούμενοι, διακονοῦντες δουλοπρεπῶς, καὶ πρὸς τὸ τέλος πολλάκις καὶ αὐτῆς τῆς ἐλπίδος ἐκπίπτοντες· τῷ δεσπότῃ τῷ ἡμετέρῳ, ἔνθα πάντως ἔστιν ἀπολαβεῖν τὴν ἀμοιβήν, πολλῷ μείζω τῶν πόνων οὐ καρτεροῦμεν προσεδρεῦσαι μετὰ τῆς προσηκούσης σπουδῆς; καὶ πόσης ταῦτα κολάσεως ἄξια; Εἰ γὰρ καὶ μηδὲν λαβεῖν ἦν, αὐτὸ τοῦτο τὸ συνεχῶς αὐτῷ διαλέγεσθαι, οὐχὶ μυρίων αἴτιόν ἐστιν ἀγαθῶν;

Ἐκ τοῦ ἑξαημ.

Καὶ γὰρ μέγα ἀγαθὸν εὐχή, καὶ τὸ διὰ ταύτης τῷ Θεῷ διαλέγεσθαι. Εἰ γὰρ ἀνθρώπῳ τις διαλεγόμενος ἐναρέτῳ οὐ μικρὰν ἐξ αὐτοῦ καρποῦται τὴν ὠφέλειαν· ὁ Θεῷ διαλέγεσθαι καταξιωθείς, πόσων ἀπολαύσεται τῶν ἀγαθῶν;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Πῶς οὖν οὐκ ἄτοποι, τοὺς μὲν οἰκέτας ἡμῖν κελεύειν ἅπαντα δουλεύειν τὸν χρόνον, ἡμᾶς δὲ μηδὲ τὴν ἐλαχίστην ὥραν ἀπονέμειν τῷ Θεῷ;

Ἐκ τοῦ α. λόγ. τῶν εἰς ἀπο. Παῦλον.

Οὐκ οἶδας σὺ τὰ συμφέροντα, ἄνθρωπε· πολλάκις αἰτεῖς ἐπιβλαβῆ καὶ σφαλερά. ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ μᾶλλον κηδόμενός σου τῆς σωτηρίας, οὐ τῇ αἰτήσει σου προσέχει, ἀλλὰ περὶ τῆς αἰτήσεως τὸ συμφέρον σοι προνοεῖται. Εἰ γὰρ οἱ πατέρες οἱ σαρκικοί, οὐ πάντως ἃ αἰτοῦσιν οἱ παῖδες διδόασιν, οὐκ ἐπειδὴ καταφρονοῦσι τὴν αἴτησιν, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτῶν μᾶλλον κήδονται· πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεός, ὁ καὶ μᾶλλον φιλῶν, καὶ πλέον ἁπάντων εἰδώς, τὸ συμφέρον ἡμῖν ποιεῖ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Θεσσαλο. α. ἐπιστ.

Ὅταν οὖν ἀποκάμῃς εὐχόμενος, καὶ μὴ λαμβάνῃς, ἐννόησον ποσάκις ἤκουσας πένητός σε καλοῦντος, καὶ οὐχ ὑπήκουσας· καὶ οὐκ ἠγανάκτησεν ἐκεῖνος, οὐδὲ ὕβρισέ σε· καίτοι σὺ μὲν ἀπὸ ὠμότητος τοῦτο ποιεῖς, ὁ δὲ Θεὸς ἀπὸ φιλανθρωπίας. Εἰ τοίνυν αὐτὸς τοῦ ὁμοδούλου δι' ὠμότητα μὴ ἀκούων οὐκ ἀξιοῖς ἐγκαλεῖσθαι, τῷ δεσπότῃ τοῦ δούλου διὰ φιλανθρωπίαν οὐκ ἀκούοντι ἐγκαλεῖς;

Ἐκ τοῦ ε. λόγ. τοῦ εἰς προφῆτ. Ἄνναν.

Εἰ οὖν ὁ μακάριος Δαβὶδ βασιλεὺς ὤν, καὶ μυρίαις βαπτιζόμενος φροντίσι, καὶ πάντοθεν περιελκόμενος, ἑπτάκις τῆς ἡμέρας παρεκάλει τὸν Θεόν, τίνα ἂν ἔχοιμεν ἀπολογίαν ἢ συγγνώμην ἡμεῖς, τοσαύτην σχολὴν ἄγοντες, καὶ μὴ συνεχῶς αὐτὸν ἱκετεύοντες, καὶ ταῦτα τοσοῦτον μέλλοντες καρποῦσθαι κέρδος; ἀμήχανον γάρ, ἀμήχανον, ἄνθρωπον μετὰ τῆς προσηκούσης προθυμίας εὐχόμενον, καὶ παρακαλοῦντα τὸν Θεὸν συνεχῶς, ἁμαρτεῖν ποτε. ὁ γὰρ διαθερμάνας αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, καὶ τὴν ψυχὴν ἀναπτερώσας, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἑαυτὸν μετοικίσας, καὶ οὕτω τὸν δεσπότην τὸν ἑαυτοῦ καλέσας, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἀναμνησθείς, καὶ περὶ τῆς συγχωρήσεως τούτων αὐτῷ διαλεχθείς, καὶ παρακαλέσας ἵλεων γενέσθαι καὶ ἥμερον, ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς λόγοις τούτοις διατριβῆς πᾶσαν ἀποτίθεται βιωτικὴν φροντίδα, καὶ πτεροῦται, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν ὑψηλότερος γίνεται.

Ἐκ τοῦ γ΄ λόγ. τοῦ εἰς προφῆτ. Ἄνναν.

Οὐδὲ γὰρ οὕτω τοὺς κήπους αἱ πηγαὶ τῶν ναμάτων εὐθαλεστέρους ποιοῦσιν, ὡς τὸ φυτὸν τῆς εὐχῆς αἱ πηγαὶ τῶν δακρύων ποτίζουσαι, πρὸς ὕψος μέγιστον ἀνατρέχειν ποιοῦσι, καὶ ἐνώπιον Κυρίου τὸν εὐχόμενον ἵστασθαι παρασκευάζουσιν. ἐντεῦθεν γὰρ μάλιστα καὶ τὸ ἀκουσθῆναι γίνεται. ἐπεὶ ἂν τοῦ σώματος ἐπὶ γῆς κειμένου, καὶ τοῦ στόματος εἰκῇ ληροῦντος, ἡ διάνοια πανταχοῦ τῆς οἰκίας καὶ τῆς ἀγορᾶς περιέρχηται, πῶς ὁ τοιοῦτος δυνήσεται εἰπεῖν, ὅτι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ηὔξατο; ἐνώπιον γὰρ Κυρίου εὔχεται ὁ πάντοθεν ἑαυτοῦ τὴν ψυχὴν συλλέγων, καὶ μηδὲν ἔχων κοινὸν πρὸς τὴν γῆν, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν ἑαυτὸν μετοικίσας τὸν οὐρανόν, καὶ πάντα ἀνθρώπινον λογισμὸν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐκβαλών.

Ἐκ τοῦ ϛ΄ λόγ. τοῦ εἰς τὴν προφῆτ. Ἄνναν.

Οὕτω γὰρ δεῖ τὸν εὐχόμενον εὔχεσθαι, ὡς ὅλην ἑαυτοῦ συναγαγόντα καὶ συντείνοντα τὴν διάνοιαν, καλεῖν τὸν Θεὸν μετὰ ὀδυνωμένης ψυχῆς· καὶ μηδὲ μακροὺς ἀποτείνοντα λόγους, μηδὲ εἰς μῆκος τὴν ἱκετηρίαν ἐκτείνοντα, ἀλλ' ὀλίγα καὶ ψιλὰ λέγοντα ῥήματα. οὐ γὰρ ἐν τῷ πλήθει τῶν ῥημάτων, ἀλλ' ἐν τῇ νήψει τῆς διανοίας κεῖται τὸ ἀκουσθῆναι. καὶ τοῦτο ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν τοῦ Σαα. Βασ. α. ια.

μουὴλ μητέρα, τὴν Ἄνναν ἐστὶν ἰδεῖν· φησὶ γοῦν ἐκείνη, Ἀδωναὶ Κύριε, ἐλωὶ σαβαώθ, ἐὰν ἐπιβλέπων ἐπιβλέψῃς ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης σου, καὶ μνησθῇς μου, καὶ μὴ ἐπιλάθῃ τῆς δούλης σου, καὶ δῷς τῇ δούλῃ σου σπέρμα ἀνδρός, δώσω αὐτὸ ἐνώπιόν σου δοτόν, ἕως ἡμέρας θανάτου αὐτοῦ· καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίεται, καὶ σίδηρος οὐκ ἀναβήσεται ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ποῖον τοῦτο πλῆθος ῥημάτων; ἀλλ' ὅλως ἐπειδὴ μετὰ προθυμίας καὶ νήψεως ταύτην ἐποιήσατο τὴν εὐχήν, πάντα ὅσα ἠθέλησεν ἤνυσε, καὶ φύσιν πεπηρωμένην διώρθωσε, καὶ μήτραν ἀποκεκλεισμένην ἀνέῳξε, καὶ πρὸς εὐπορίαν ἑαυτῆς πολλὴν ἐποίησεν ἀγαθήν, ἐκ πέτρας ἀέναον στάζειν κρουνὸν παρεσκεύασε. δεῖ τοίνυν τὸν εὐχόμενον καὶ μὴ μακροὺς ἀποτείνειν λόγους, καὶ συνεχῶς εὔχεσθαι· βραχείας γὰρ καὶ πυκνὰς ποιεῖσθαι τὰς εὐχὰς καὶ ὁ Χριστὸς καὶ ὁ Παῦλος ἐκέλευσαν ἐξ ὀλίγων διαλειμμάτων. ἂν μὲν γὰρ εἰς μῆκος ἐκτείνῃς τὸν λόγον, ὀλιγωρήσας πολλάκις πολλὴν ἔδωκας τὴν ἄδειαν τῷ διαβόλῳ προσελθεῖν καὶ ὑποσκελίσαι, καὶ τῶν διανοιῶν ἀπαγαγεῖν τῶν λεγομένων· ἂν δὲ συνεχεῖς καὶ πυκνὰς ποιῇς τὰς εὐχάς, τόν τε καιρὸν ἅπαντα τῇ πυκνότητι διαλαμβάνων, δυνήσῃ σωφρονεῖν εὐκόλως, καὶ αὐτὰς τὰς εὐχὰς μετὰ πολλῆς ποιήσῃ τῆς νήψεως.

Εκ τῆς ὁμιλ. τῆς πρὸς Ἐφ. ἐπι.

α. Βασ. α. θ.

Βούλει μαθεῖν ἀγρυπνίαν προσευχῆς καὶ νῆψιν καὶ προσεδρείαν; ἄπιθι πρὸς τὴν Ἄνναν, μάθε τί ἐποίησεν ἐκείνη. Ἀνέστησαν, φησί, πάντες ἀπὸ τῆς τραπέζης, καὶ ἐκείνη εὐθέως οὐ πρὸς ὕπνον ἐτράπετο, οὐ πρὸς ἀνάπαυσιν. ὅθεν μοι δοκεῖ καὶ ἐπὶ τῆς τραπέζης νηστευομένη, κρύφα τις εἶναι καὶ μὴ βεβαρημένη σιτίοις τισίν· οὐ γὰρ ἂν τοσαῦτα ἠφίει δάκρυα. εἰ γὰρ ἡμεῖς νήστεις ὄντες καὶ ἄσιτοι, μόλις οὕτως εὐχόμεθα, μᾶλλον δὲ οὐδέποτε οὕτως εὐχόμεθα· πολλῷ μᾶλλον ἐκείνη μετὰ τράπεζαν οὐκ ἂν ηὔξατο οὕτως, εἰ μὴ καὶ ἐν τῇ τραπέζῃ τοῖς ἀσίτοις ἐφεῖχε. αἰσχυνθῶμεν οἱ ἄνδρες τὴν γυναῖκα, αἰσχυνθῶμεν οἱ ὑπὲρ βασιλείας ἱκετεύοντες καὶ χασμώμενοι, τὴν ὑπὲρ παιδίου δεομένην καὶ δακρύουσαν. καὶ θέα μοι καὶ τὴν εὐλάβειαν· φωνὴ αὐτῆς, φησίν, οὐκ ἠκούετο, τὰ δὲ χείλη αὐτῆς ἐκινεῖτο. οὕτως ὁ βουλόμενος ἀνύσαι προσέρχεται τῷ Θεῷ, οὐ μαλακιζόμενος, οὐδὲ χασμώμενος, οὐδὲ ἐκλελυμένος, οὐδὲ κνώμενος, οὐδὲ ἀκηδιῶν. μὴ γὰρ οὐκ ἠδύνατο ὁ Θεὸς καὶ χωρὶς εὐχῆς δοῦναι; μὴ γὰρ οὐκ ᾔδει καὶ πρὸ τῆς αἰτήσεως τὴν ἐπιθυμίαν τῆς γυναικός; ἀλλ' εἰ ἔδωκε πρὸ τῆς αἰτήσεως, οὐκ ἂν ἐφάνη τῆς γυναικὸς ἡ προθυμία, οὐκ ἂν ἡ ἀρετὴ αὐτῆς δήλη, οὐκ ἂν τοσοῦτον ἐντεῦθεν ἐκτήσατο μισθόν. ἀλλ' ἴδωμεν αὐτῆς καὶ τὴν φιλοσοφίαν. ἐπειδὴ γὰρ ἐλογίσατο αὐτὴν Ἠλεὶ ὁ ἱερεὺς εἰς μεθύουσαν, ὅρα τί πρὸς αὐτόν

α Βασ. α. ις.

φησι· Μὴ δῷς τὴν δούλην σου εἰς θυγατέρα λοιμήν, ὅτι ἐκ πλήθους ἀδολεσχίας μου ἐκτέτακα καὶ ἕως τοῦ νῦν. τοῦτο ἀληθῶς καρδίας συντετριμμένης, ὅταν πρὸς τοὺς ὑβρίζοντας μὴ χαλεπαίνωμεν, μηδὲ δυσχεραίνωμεν, ἀλλὰ καὶ ἀπολογώμεθα. οὐδὲν γὰρ οὕτω ποιεῖ καρδίαν φιλόσοφον, ὡς θλίψις καὶ πένθος τὸ κατὰ Θεόν.

Εκ τοῦ β. λόγ. τοῦ εἰς τὴν προφῆτ. Ἄνναν.

Δέον οὖν ἡμᾶς καὶ ἐξερχομένους τραπέζης καὶ λήγοντας εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ. ὁ γὰρ πρὸς τοῦτο παρεσκευασμένος, οὐδέποτε εἰς μέθην τε παροινίαν ἐκπεσεῖται· οὐδέποτε ὑπὸ ἀδηφαγίας διαρραγήσεται· ἀλλὰ τὴν προσδοκίαν τῆς εὐχῆς ἀντὶ χαλινοῦ τοῖς λογισμοῖς ἐπικειμένην ἔχων, μετὰ τοῦ προσήκοντος μέτρου τῶν παρακειμένων ἅψεται πάντων, καὶ πολλῆς μὲν τὴν ψυχήν, πολλῆς δὲ τῆς εὐλογίας ἐμπλήσει τὸ σῶμα. τράπεζα γὰρ ἀπὸ εὐχῆς ἀρχομένη, καὶ εἰς εὐχὴν καταλήγουσα, οὐδέποτε ὑστερηθήσεται, ἀλλὰ πηγῆς δαψιλέστερον ἅπαντα ἡμῖν οἴσει τὰ ἀγαθά. μὴ δὴ τοσοῦτον προδῶμεν κέρδος. καὶ γὰρ ἄτοπον, τοὺς μὲν οἰκέτας τοὺς ἡμετέρους, εἴ ποτέ τι τῶν παρακειμένων λάβοιεν παρ' ἡμῶν μέρος, εὐχαριστεῖν τι ἡμῖν, καὶ μετ' εὐφημίας ἀναχωρεῖν, ἡμᾶς δὲ τοσούτων ἀπολαύοντας ἀγαθῶν, μηδὲ τοσαύτην ἀποδιδόναι τῷ Θεῷ τὴν τιμήν.

Εκ τοῦ λόγου εἰς ῥητὸν, τὸ, Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν.

Διὰ γὰρ τοῦτο πολλὰ καὶ ἐν τοῖς κοινοῖς, καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις πράγμασι παρὰ γνώμην ἡμῖν ἀπαντᾷ, ὅτι οὐ περὶ τὰ πνευματικὰ πρῶτον, καὶ τότε περὶ τὰ βιωτικὰ σπουδάζομεν πράγματα. οὐκ οἶδας ὅτι ἐὰν ἐλθὼν προσκυνήσῃς τὸν Θεόν, καὶ μετάσχῃς τῆς ἐνταῦθα διατελῶν, μᾶλλόν σοι τὰ ἐν χερσὶν εὐμαρίζεται πράγματα; ἀλλὰ βιωτικὰς ἔχεις φροντίδας; διὰ ταύτας μὲν οὖν ἐνταῦθα ἀπάντησον, ἵνα τὴν εὔνοιαν ἐπισπασάμενος τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς, οὕτω μετ᾽ ἀσφαλείας ἐξέλθῃς· ἵνα ἔχῃς αὐτὸν σύμμαχον, ἵνα ἀκαταγώνιστος ᾖς τοῖς δαίμοσιν, ὑπὸ τῆς ἄνωθεν χειρὸς βοηθούμενος. ἂν γὰρ ἀπολαύσῃς εὐχῶν πνευματικῶν, ἂν μετάσχῃς εὐχῆς κοινῆς, ἂν ἐπισπάσῃ τοῦ Θεοῦ τὴν βοήθειαν, ἂν αὐτὴν τοῖς ὅπλοις φραξάμενος οὕτως ἐξέλθῃς, οὐδὲ αὐτὸς ὁ διάβολος ἀντιβλέψαι δυνήσεταί σοι λοιπὸν, μήτιγε ἄνθρωποι πονηροὶ σπουδάζοντες ἐπηρεάζειν καὶ συκοφαντεῖν. ἂν δὲ ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐπὶ τὴν ἀγορὰν ἔλθῃς, καὶ γυμνὸς τῶν ὅπλων τούτων εὑρεθῇς, εὐχείρωτος ἔσῃ τοῖς ἐπηρεάζουσιν ἅπασι. Καὶ μή μοι λεγέτω τις, ὡς ἀδύνατον ἄνθρωπον βιωτικὸν, δικαστηρίῳ προσηλωμένον, συνεχῶς εὔχεσθαι τῆς ἡμέρας, καὶ εἰς ἐκκλησίαν ἐκτρέχειν. δυνατὸν γὰρ, καὶ σφόδρα εὔκολον. καὶ γὰρ εἰς ἐκκλησίαν δραμεῖν μὴ ῥᾴδιον ὄντα ἐκεῖ παρὰ τὴν θύραν, καὶ τῷ δικαστηρίῳ προσηλωμένον, εὔξασθαι δυνατόν. καὶ τοῦτο πολλοὶ πολλάκις ἐποίησαν, καὶ βοῶντος τοῦ ἄρχοντος ἔνδοθεν, ἀπειλοῦντος, διατεινομένου, μαινομένου, παρὰ τὴν θύραν ἑστῶτες σφραγισάμενοι, καὶ ὀλίγα ῥήματα κατὰ διάνοιαν εὐξάμενοι, εἰσελθόντες μετέβαλον αὐτὸν καὶ ἐπράϋναν, καὶ ἥμερον ἐξ ἀγρίου κατέστησαν· καὶ οὐδὲν οὔτε ἀπὸ τοῦ τόπου, οὔτε ἀπὸ τοῦ καιροῦ, οὔτε ἀπὸ τῆς σιγῆς πρὸς τὴν εὐχὴν ταύτην ἐνεποδίσθησαν. οὐδὲ γὰρ οὕτω φωνῆς χρεία, ὡς διανοίας· οὐδὲ ἐκτάσεως χειρῶν, ὡς συντεταμένης ψυχῆς· οὐδὲ σχήματος, ἀλλὰ φρονήματος. ἐπεὶ καὶ ἡ τοῦ Σαμουὴλ μήτηρ Ἄννα, οὐκ ἐπειδὴ λαμπρὰν καὶ μεγάλην ἀφῆκε φωνὴν, διὰ τοῦτο ἠκούσθη, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ μέγα λίαν ἔνδον μετὰ τὴν καρδίαν ἐβόα. Ἡ φωνὴ γὰρ αὐτῆς οὐκ ἠκούετο, φησὶ, καὶ εἰσήκουσεν αὐτῆς ὁ Θεός. μὴ δὴ οὖν προφασιζώμεθα λέγοντες, ὡς οὐκ ἔστιν εὔκολον εὔξασθαί τινα, τοῖς βιωτικοῖς ἐνασχολούμενον πράγμασι, καὶ μηδὲ πλησίον εὐκτήριον οἶκον εὑρίσκοντα. ὅπου γὰρ ἂν ᾖς, δύνασαι στῆσαι σὺ τὸ θυσιαστήριον· οὐδὲν γὰρ κωλύει τόπος, οὐδὲ ἐμποδίζει καιρός, ἀλλὰ κἂν μὴ γόνατα κλίνῃς, κἂν μὴ στῆθος τύψῃς, καὶ τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνατείνῃς, διάνοιαν δὲ μόνον ἐπιδείξῃ θερμὴν, τὸ πᾶν ἀπήρτισας τῆς εὐχῆς. ἔξεστι γὰρ καὶ εἰς ἀγορὰν ἐμβάλλοντα, καὶ καθ᾽ ἑαυτὸν βαδίζοντα, εὐχὰς ἐκτενεῖς ποιεῖσθαι. ἔξεστι καὶ ἐπ᾽ ἐργαστηρίου καθήμενον, καὶ δέρματα ῥάπτοντα, τὴν ψυχὴν ἀναθεῖναι πρὸς τὸν δεσπότην. ἔξεστι καὶ οἰκέτῃ καὶ ὠνουμένῳ, καὶ ἀναβαίνοντι καὶ καταβαίνοντι, καὶ μαγειρείῳ παρεστῶτι, ὅταν μὴ δυνατὸν εἰς ἐκκλησίαν ἐλθεῖν, εὐχὴν ποιεῖσθαι ἐκτενῆ καὶ διεγηγερμένην. οὐ γὰρ ἐπαισχύνεται τόπον ὁ Θεός, ἀλλ᾽ ἓν ζητεῖ μόνον, διάνοιαν θερμὴν, καὶ ψυχὴν σωφρονοῦσαν. καὶ γὰρ ὁ Παῦλος οὐκ ἐν οἴκῳ εὐκτηρίῳ, ἀλλ᾽ ὕπτιος ἐπὶ τοῦ δεσμωτηρίου κείμενος, καὶ οὐκ ὀρθὸς ἑστὼς, οὐδὲ γόνατα κλίνων (οὐ γὰρ ἠφίει τὸ ξύλον ᾧ τοὺς πόδας ἐδέδετο) ἐπειδὴ μετὰ προθυμίας ηὔξατο κείμενος, τὸ δεσμωτήριον ἔσεισε, καὶ τὰ θεμέλια διεσάλευσε, καὶ τὸν δεσμοφύλακα ἔδησε, καὶ πρὸς τὴν ἱερὰν μετὰ ταῦτα μυσταγωγίαν ἐχειραγώγησε. καὶ ὁ Ἐζεκίας οὐκ ὀρθὸς ἑστὼς, οὐδὲ γόνατα κλίνων, ἀλλ᾽ ὕπτιος ἐπὶ τῆς κλίνης κείμενος διὰ τὴν ἀρρωστίαν, στρέψας ἑαυτὸν ἐπὶ τὸν τοῖχον, ἐπειδὴ τὸν Θεὸν θερμῶς ἐκάλεσε, καὶ μετὰ ψυχῆς σωφρονούσης, καὶ ἀπόφασιν ἐξενεχθεῖσαν ἀνεκαλέσατο, καὶ πολλὴν ἐπεσπάσατο τὴν εὔνοιαν, καὶ πρὸς τὴν προτέραν ἐπανῆλθεν ὑγίειαν. καὶ ὁ λῃστὴς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τεταμένος, ἀπὸ ῥημάτων ὀλίγων τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἔτυχε· καὶ ὁ Ἱερεμίας ἐν βορβόρῳ καὶ λάκκῳ, καὶ ὁ Δανιὴλ ἐν λάκκῳ καὶ θηρίοις, καὶ ὁ Ἰωνᾶς ἐν αὐτῇ τοῦ κήτους τῇ νηδύϊ τὸν Θεὸν παρακαλέσαντες, τὰ ἐπικείμενα δεινὰ διέλυσαν ἅπαντα, καὶ τὴν ἄνωθεν εὔνοιαν ἐπεσπάσαντο. Τί τοίνυν λέγειν ὀφείλεις εὐχόμενος; ὅπερ ἡ Χαναναία. ὡς γὰρ ἐκείνη ἔλεγεν· Ἐλέησόν με, ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται·

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὴν προφῆτ. Ἄννης.

α. Βασ. α ιγ.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὴν ἐπιλ. τῆς Χαναν.

Ματθ. ιε κϛ.

Ματθ. ιε. κϐ.

οὕτω λέγε καὶ σύ· ἐλέησόν με, ἡ ψυχή μου κακῶς δαιμονίζεται. μέγας γὰρ δαίμων ἡ ἁμαρτία. ὁ δαιμονῶν ἐλεεῖται· ὁ ἁμαρτάνων μισεῖται. ἐλέησόν με, βραχὺ δὲ ῥῆμα, καὶ πέλαγος [τῆς] φιλανθρωπίας· ὅπου γὰρ ἔλεος, πάντα τὰ ἀγαθά. κἂν ἔξω ἐκκλησίας ᾖς, κράζε καὶ λέγε· ἐλέησόν με· εἰ καὶ μὴ κινῶν τὰ χείλη, ἀλλὰ τῇ διανοίᾳ βοῶν, καὶ σιωπώντων γὰρ ἀκούει ὁ Θεός. οὐ ζητεῖται τόπος, ἀλλ' ἀρχὴ τρόπου. ὁ Ἱερεμίας ἐν βορβόρῳ ἦν, καὶ τὸν Θεὸν ἐπεσπάσατο· καὶ ὁ Ἰὼβ ἐν κοπρίᾳ ἦν, καὶ τὸν Θεὸν ἵλεων κατεσκεύασεν· ὁ Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους, καὶ τὸν Θεὸν ὑπήκοον εἶχε. κἂν ἐν βαλανείῳ ᾖς, εὔχου· ὅπου ἐὰν ᾖς, εὔχου. ναὸς εἶ, μὴ ζήτει τόπον. θάλαττα ἦν ἔμπροσθεν, ὄπισθεν Αἰγύπτιοι, καὶ μέσος ὁ Μωϋσῆς μηδὲν λαλῶν· πολλὴ γὰρ ἐν τῇ εὐχῇ ἡ στενοχωρία· καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Θεός, Τί βοᾷς πρός με; καὶ σὺ τοίνυν, ὅταν πειρασμὸς ἐπέλθῃ σοι, ἐπὶ τὸν Θεὸν καταφύγε, τὸν δεσπότην κάλεσον. μὴ γὰρ ἄνθρωπός ἐστιν, ἵνα ἀπέλθῃς εἰς τόπον; Θεὸς ἀεὶ ἐγγύς ἐστιν. Ετι γὰρ λαλοῦντός σου ἐρῶ· ἰδοὺ πάρειμι. οὐδέπω τελεῖς τὴν εὐχήν, καὶ αὐτὸς τὴν ἴασιν δίδωσιν.

Εξοδ ιδ. ιε.

χ. τόπ.

Εκ τ̃ ἑξαημ.

Ἂν γὰρ τὴν διάνοιαν ἔχῃς καθαρεύουσαν τῶν ἀτόπων παθῶν, κἂν ἐν ἀγορᾷ ᾖς, κἂν ἐν ὁδῷ, κἂν ἐν δικαστηρίῳ παρεστώς, κἂν ἐν θαλάσσῃ, κἂν ἐν πανδοχείῳ, κἂν ἐν ἐργαστηρίῳ ἑστηκώς, κἂν ὅπου περ ἂν ᾖς, δυνήσῃ τὸν Θεὸν καλέσας ἐπιτυχεῖν τῆς αἰτήσεως.

Εκ τ̃ ἑρμην. τοῦ ψαλμ. ϱμ.

Τί γὰρ βούλεται τῶν χειρῶν ἡ ἔκτασις ἐν τῇ εὐχῇ; πολλαῖς πονηρίαις διακονοῦσιν αὗται· καὶ διὰ τοῦτο κελευόμεθα αὐτὰς ἀνατείνειν, ἵνα ἡ τῆς εὐχῆς διακονία δεσμὸς αὐταῖς γένηται τῆς κακίας, καὶ ἀπαγωγὴ τῆς πονηρίας· ἵν', ὅταν μέλλῃς ἁρπάζειν, ἢ πλεονεκτεῖν, ἢ τύπτειν ἕτερον, ἀναμνησθῇς, ὅτι ταύτας μέλλεις ἀντὶ συνηγόρων πρὸς τὸν Θεὸν πέμπειν, καὶ διὰ τούτων τὴν θυσίαν ἀναφέρειν ἐκείνην τὴν πνευματικήν, καὶ μὴ καταισχύνῃς αὐτάς, μηδὲ ἀπαρρησιάστους ἐργάσῃ τῇ διακονίᾳ τῆς πονηρᾶς ἐργασίας. καθαιρε τοίνυν αὐτὰς ἐλεημοσύνῃ, φιλανθρωπίᾳ, προστασίᾳ τῶν δεομένων, καὶ οὕτως αὐτὰς εἰς εὐχὴν ἄγε. Εἰ γὰρ ἀνίπτοις αὐταῖς οὐκ ἐπιτρέπεις εἰς εὐχήν, πολλῷ μᾶλλον ἁμαρτήμασιν οὐκ ἂν εἴης δίκαιος αὐτὰς μιαίνειν. Εἰ δὲ ἔλαττον δέδοικας, τὸ ἀνίπτοις χερσὶν εὔχεσθαι, πολλῷ μᾶλλον τὸ μεῖζον φρίξον. τὸ μὲν γὰρ ἀνίπτοις χερσὶ προσεύχεσθαι, οὐ τοσοῦτον ἄτοπον· τὸ δὲ καὶ καταρρυπωθείσας αὐτὰς μυρίοις ἁμαρτήμασι προσάγειν, τοῦτο πολλὴν φέρει τὴν ὀργὴν καὶ τὸν ὄλεθρον.

Εκ τ̃ λόγ. τοῦ περὶ τοῦ μὴ κακηγορεῖν.

Βούλει μαθεῖν πόση ἡ δύναμις τῆς εὐχῆς τῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γινομένης; ἐδέδετό ποτε ὁ Πέτρος, καὶ ἁλύσεις περιέκειτο πολλάς· προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας περὶ αὐτοῦ γινομένη, καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀπήλλαξε τοῦ δεσμωτηρίου. τί τοίνυν δυνατώτερον ταύτης γένοιτ' ἂν τῆς εὐχῆς, ἣ τὸν στῦλον καὶ πύργον τῆς ἐκκλησίας ὠφέλησε; καὶ τοῖς μὲν κατηχουμένοις οὐδέπω τοῦτο ἐπιτέτραπται, ἐπειδὴ οὐδέπω πρὸς τὴν παρρησίαν ἔφθασαν ταύτην· ὑμῖν δὲ καὶ ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης, καὶ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας τῆς μέχρι τῶν περάτων τῆς γῆς ἐκτεταμένης, καὶ ὑπὲρ τῶν διοικούντων ταύτην καὶ ἐπισκοπούντων παρακελεύεται ποιεῖσθαι τὰς δεήσεις. καὶ ὑπακούετε μετὰ προθυμίας, ἔργῳ μαρτυροῦντες, ὅτι μεγάλη τῆς εὐχῆς ἡ δύναμίς ἐστι, τῆς ἐν ἐκκλησίᾳ, ἀπὸ τοῦ δήμου συμφώνως ἀναφερομένης.

Εκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς λό. β΄ Θεσσα.

Εἰ γὰρ ἐπὶ ἀνθρώπων καταδίκους ἄνδρας ἀπαγομένους εἰς θάνατον δῆμος προσελθὼν ἐξῃτήσατο, καὶ τὸ πλῆθος δυσωπηθεὶς ὁ βασιλεὺς τὴν γνώμην ἀνέθετο· πολλῷ μᾶλλον παρ' ὑμῶν ὁ ἐπουράνιος δυσωπηθεὶς βασιλεὺς παρέξει τὴν αἴτησιν. οὐκ ἠκούσατε ὅτι Πέτρος οὕτως ἐξηρπάγη τοῦ δεσμωτηρίου, ἐπειδὴ ἦν εὐχὴ ἐκτενὴς ὑπὲρ αὐτοῦ γινομένη; πόσῳ νομίζετε μεῖζον εἶναι τῆς ἡμετέρας σμικρότητος, τὸ ὑπὲρ δήμου τοσούτου προσιέναι τῷ Θεῷ καὶ παρακαλεῖν; Εἰ γὰρ αὐτὸς ὑπὲρ ἐμαυτοῦ δεηθῆναι παρρησίαν οὐκ ἔχω, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ ἑτέρων· τῶν γὰρ εὐδοκιμούντων ἐστὶ τοῦτο. ὅταν οὖν καὶ αὐτὸς προσκεκρουκὼς ὦ, πῶς ὑπὲρ ἄλλου δεηθήσομαι; ἕνα μὲν γὰρ ὑ-

χ. προσι
καὶ παρ
τὸν Θεό

ὑπὲρ πολλῶν ἀξιοῦν, σφόδρα τολμηρὸν ὂν καὶ πολλῆς δεόμενον παῤῥησίας· πολλοὺς δὲ ὁμοῦ συνελθόντας ὑπὲρ ἑνὸς ποιήσασθαι τὴν δέησιν, οὐδὲν φορτικὸν φανήσεται. Εὔξασθαι μὲν γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς οἰκίας δυνατόν· οὕτω δὲ εὔξασθαι ὡς ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, ἀδύνατον, ὅπου πατέρων πλῆθος τοσοῦτον, ὅπου βοὴ πρὸς τὸν Θεὸν ὁμοθυμαδὸν ἀναπέμπεται. Οὐχ οὕτως ἀκούῃ κατὰ σαυτὸν τὸν δεσπότην παρακαλῶν, ὡς μετὰ τῶν ἀδελφῶν τῶν σῶν. Ἐνταῦθα γάρ ἐστί τι πλέον, οἷον ἡ ὁμόνοια, καὶ ἡ συμφωνία, καὶ τῆς ἀγάπης ὁ σύνδεσμος, καὶ αἱ τῶν ἱερέων εὐχαί. Διὰ γὰρ τοῦτο οἱ ἱερεῖς προεστήκασιν, ἵνα αἱ τοῦ πλήθους εὐχαὶ ἀσθενέστεραι οὖσαι, τῶν δυνατωτέρων τούτων ἐπιλαβόμεναι, ὁμοῦ συνέλθωσιν αὐταῖς εἰς τὸν οὐρανόν. Εἰ γὰρ Πέτρον ὠφέλησεν τῆς ἐκκλησίας ἡ εὐχή, καὶ τὸν στῦλον ἐκεῖνον ἐξέβαλε τοῦ δεσμωτηρίου, πῶς σὺ καταφρονεῖς τῆς δυνάμεως αὐτῆς, εἰπέ μοι; Ὥσπερ γὰρ ἡ τῆς ἀγάπης δύναμις οὐ διείργεται διαστήματι τόπου, οὕτως οὐδὲ ἡ τῆς εὐχῆς ἐνέργεια· ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐκείνη τοὺς ἀλλήλων ἀφεστηκότας συνδεῖ, οὕτω καὶ αὕτη τοὺς πόῤῥωθεν ὄντας τὰ μέγιστα ὠφελεῖν δυνήσεται. Καὶ γὰρ Μωϋσῆς, εἰ καὶ μὴ παρῆν τῷ σώματι τοῖς πολεμοῦσιν, οὐδὲν ἐλάττων τῶν πολεμούντων, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον εἰς τὴν μάχην συνετέλεσεν ἐκείνην, τῇ τῶν χειρῶν ἐκτάσει τὰ πράγματα τῶν οἰκείων ἐπαίρων, καὶ φοβερὰ τοῖς ἐναντίοις ποιῶν. Οὐδὲν γὰρ κατόρθωμα σφόδρα μέγα εἶναι δύναιτ᾽ ἄν, ὅταν μὴ τὸ κέρδος καὶ εἰς ἑτέρους διαδῷ. Κἂν γὰρ ἄσιτος μένῃς, κἂν χαμαὶ καθεύδῃς, κἂν τέφραν ἐσθίῃς, κἂν θρηνῇς διαπαντός, καὶ μηδένα ἕτερον ὠφελῇς, οὐδὲν μέγα ἐργάζῃ. Καὶ γὰρ τῷ Μωϋσεῖ πολλὰ καὶ μεγάλα εἰργάσθη θαύματα καὶ σημεῖα· ἀλλ᾽ οὐδὲν οὕτως αὐτὸν μέγαν ἐποίησεν, ὡς ἡ μακαρία ἐκείνη φωνή, ἣν πρὸς τὸν Θεὸν ἀφῆκε λέγων· Εἰ μὲν ἀφῇς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· εἰ δὲ μή, κἀμὲ ἐξάλειψον. Καὶ ὁ Δαβὶδ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐνδεικνύμενος ἔλεγεν· Ἐγὼ ὁ ποιμὴν ἥμαρτον, καὶ ἐγὼ ἐκακοποίησα· καὶ οὗτοι τὸ ποίμνιον τί ἐποίησαν; γενέσθω ἡ χείρ σου ἐπ᾽ ἐμέ, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου. Μεγάλα μὲν οὖν καὶ ταῦτα, καὶ ἀγγελικῆς ἄξια πολιτείας· τὸ δὲ τοῦ Παύλου πολλὴν ἔχει τὴν ὑπερβολὴν πρὸς ταῦτα. Τῆς γὰρ δόξης τῆς μελλούσης ηὔξατο ἐκπεσεῖν ὑπὲρ τῆς ἑτέρων σωτηρίας. Ὁ δὲ Ἰωνᾶς, ἐπειδὴ τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον ἐζήτησε, καὶ ἀπολέσθαι ἐκινδύνευσε, καὶ ἡ μὲν πόλις εἱστήκει, αὐτὸς δὲ κατεποντίζετο. Μεγάλα μὲν οὖν καὶ τὰ ἄλλα τῆς τοῦ Μωϋσέως ἀρετῆς κατορθώματα· τὸ δὲ κεφάλαιον καὶ ἡ κορωνὶς τῆς ἁγίας ψυχῆς ἐκείνης, ὅτι ἐξαλειφθῆναι εἵλετο τῆς βίβλου ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν Ἰουδαίων· τὸ δὲ τοῦ Παύλου, ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ὑπερηκόντισεν. Ὁ μὲν γὰρ συναπολέσθαι ἑτέροις ᾑρεῖτο· οὗτος δὲ οὐ συναπολέσθαι, ἀλλ᾽ ἑτέρων σωζομένων αὐτὸς ἐκπεσεῖν ηὔχετο τῆς δόξης τῆς ἀπεράντου. Καλὸν οὖν εὐχῆς ἀπολαύειν τῆς τῶν ἁγίων, ἀλλ᾽ ὅταν καὶ αὐτοὶ ἐνεργοὶ ὦμεν· ὡς ἂν μὴ τοῦτο παρέσῃ, οὐδὲ ἡ ἑτέρων ὀνίνησι βοήθεια· ἀλλ᾽ ἃ καὶ μετ᾽ ἐκείνης ἀπολλύμεθα. Τί γὰρ ὠφέλησεν Ἱερεμίας τοὺς Ἰουδαίους; οὐχὶ τρίτον προσῆλθε τῷ Θεῷ, καὶ τρίτον ἤκουσε, Μὴ προσεύχου, καὶ μὴ ἀξίου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαί σου; τί ὠφέλησε τὸν Σαοὺλ ὁ Σαμουήλ, μέχρις ἐσχάτης ἡμέρας εὐχόμενος καὶ πενθῶν περὶ αὐτοῦ; τί δαὶ καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας ὠφέλησεν; οὐχὶ ἔλεγεν, Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο ἁμαρτεῖν διαλείποντα εὐχόμενον ὑπὲρ ὑμῶν; οὐχὶ πάντες ἀπώλοντο; Ἄκουε γὰρ τοῦ Θεοῦ λέγοντος διὰ τοῦ προφήτου· Ἐὰν στῇ Νῶε καὶ Ἰὼβ καὶ Δανιήλ, οὐκ ἐξελοῦνται τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας, ἐπειδὴ ὑπερίσχυσεν ἡ κακία αὐτῶν. Τί οὖν; οὐδὲν ὠφελοῦσιν αἱ εὐχαί; ὠφελοῦσι καὶ μεγάλα· ἀλλ᾽ ὅταν καὶ ἡμεῖς συμπράττωμεν. Καί, εἰ βούλει μαθεῖν ὅσα ὠφέλησαν, ἐννόει μοι τὸν Κορνήλιον, τὴν Ταβιθά· ἄκουε δὲ καὶ τοῦ Θεοῦ λέγοντος· Ὑπερασπιῶ τῆς πόλεως ταύτης δι᾽ ἐμέ, καὶ διὰ Δαβὶδ τὸν παῖδά μου. Ἀλλὰ πότε; ἐπὶ Ἐζεκίου τοῦ δικαίου. Ἐπεὶ εἴγε ἰσχυ-

Ἐκ τοῦ γ λόγ. τοῦ περὶ ἀκαταλήπτου.

Ἐκ τοῦ λόγ. κατὰ τῶν παρατηρούντων τὰς νεομ.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορ. α ἐπισ.

β. Βασ. κδ. ιζ.

Ἐκ τοῦ α λόγ. τοῦ εἰς τὸν ἀπόστολον Παῦλ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Θεσ. α ἐπισ.

Ἱερ. ζ. ιϛ.

α. Βασ. ιβ. κγ.

Ησ. λζ. λε.

οἱ εὐχαὶ καὶ ἐπὶ τῶν σφόδρα πονηρῶν, διὰ τί μὴ ὅτε ὁ Ναβουχοδονόσορ ἦλθεν, εἶπε τοῦτο ὁ Θεός, ἀλλ' ἐξέδωκε τὴν πόλιν; ἐπειδὴ μεῖζον ἴσχυσεν ἡ πονηρία. καὶ αὐτὸς οὗτος πάλιν ὁ Σαμουὴλ ηὔξατο ὑπὲρ τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ ἤκουσεν. ἀλλὰ πότε; ὅτε καὶ αὐτοὶ εὐηρέστουν, τότε ἐτροπώσαντο τοὺς ἐχθρούς. καὶ τί μοι δεῖ τῆς παρ' ἑτέρων εὐχῆς, φησίν, ὅταν ἐγὼ εὐαρεστῶ; τί λέγεις, ἄνθρωπε; Παῦλος οὐκ εἶπε, τί μοι δεῖ εὐχῆς, καίτοι γε τῶν εὐχομένων οὐκ ὄντων ἀξίων αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἴσων· καὶ σὺ λέγεις, τί μοι δεῖ εὐχῆς; Πέτρος οὐκ εἶπε, τί μοι δεῖ εὐχῆς; Εὐχὴ γὰρ ἦν, φησίν, ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐκτενὴς γινομένη πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ· καὶ εὐθέως αὐτὸν ἐξείλετο τῶν δεσμῶν· καὶ σὺ λέγεις, τί μοι δεῖ εὐχῆς; διὰ τοῦτό σοι δεῖ, ἐπειδὴ νομίζεις μὴ δεῖσθαι.

Πραξ. ιϐ. ε.

Ἐκ τῶν λόγ. τῶν εἰς τοὺς ἀνδριάντας.

Ἐὰν γὰρ ὁ Θεὸς ἐξετάσῃ τὴν ῥαθυμίαν ἡμῶν τὴν ἐν ταῖς εὐχαῖς, καὶ τὴν ὀλιγωρίαν, καὶ ὅτι ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἑστῶτες καὶ παρακαλοῦντες αὐτόν, οὐδὲ τοσαύτην αὐτῷ παρέχομεν τιμήν, ὅσην τοῖς δεσπόταις οἱ δοῦλοι, ὅσην τοῖς ἄρχουσιν οἱ στρατιῶται, ὅσην τοῖς φίλοις οἱ φίλοι. φίλῳ μὲν γὰρ διαλεγόμενος, μετὰ τοῦ προσέχειν τοῦτο ποιεῖς· Θεῷ δὲ ἐντυγχάνων ὑπὲρ ἁμαρτημάτων, ὑπὲρ πλημμελημάτων τοσούτων συγχώρησιν αἰτῶν, καὶ συγγνώμην ἀξιῶν σοι γενέσθαι, ῥαθυμεῖς· καὶ τῶν γονάτων σου χαμαὶ κειμένων, πολλάκις περὶ τὴν ἀγορὰν καὶ τὴν οἰκίαν πλανᾶσθαι τὴν διάνοιαν ἐᾷς, τοῦ στόματός σου ληροῦντος εἰκῇ καὶ μάτην; καὶ τοῦτο οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δίς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις πάσχομεν. ἐὰν τοῦτο μόνον θελήσῃ ὁ Θεὸς ἐξετάσαι, ἆρα ἕξομεν συγγνώμην; ἆρα δυνησόμεθα ἀπολογίας τυχεῖν; οὐκ ἔγωγε οἶμαι. ἐὰν δὲ τὰς περιεργείας ἡμῶν ὅλας ὁ Θεὸς ἐξετάσῃ, καὶ τὰς πονηρὰς ἐπιθυμίας, ἃς ἔχομεν ἐν διανοίᾳ, αἰσχροὺς καὶ ἀκαθάρτους δεχόμενοι λογισμοὺς ἀπὸ τῆς ἀνεξετάστου τῶν ὀφθαλμῶν πλάνης· ἐὰν τὰς κακηγορίας, ἃς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀλλήλοις λέγομεν κακῶς, εἰς μέσον παραγάγῃ, καὶ τὰς κρίσεις τὰς ἀκαίρους, ἃς κατακρίνομεν τὸν πλησίον, μηδὲν ἔχοντες πρᾶγμα, τούς τε δόλους, οὓς κατ' ἀλλήλων ῥάπτομεν, νῦν μὲν παρόντα ἐπαινοῦντες τὸν ἀδελφόν, καὶ ὡς φίλῳ διαλεγόμενοι, ἀπόντα δὲ κατηγοροῦντες· ἆρα οὐχ ὑποστησόμεθα τὰς ὑπὲρ τούτων εὐθύνας; τί δὲ τὴν βασκανίαν, ἣν βασκαίνομεν πολλάκις εὐδοκιμοῦσιν, οὐ μόνον ἐχθροῖς, ἀλλὰ καὶ φίλοις· καὶ ἡδόμεθα παθόντων ἑτέρων κακῶς, ὃ νομίζομεν παραμυθίαν εἶναι τῆς οἰκείας συμφορᾶς, τὰς δημοσίας δυσημερίας;

γρ. φλυα

γρ. κατηγ

γρ. δαὶ

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Εἰ γὰρ τῶν βιωτικῶν καὶ παρόντων ἀπέχεσθαι κελευόμεθα, πῶς οὐκ ἐσμὲν ἄθλιοι καὶ ταλαίπωροι, τἀναντία αἰτοῦντες παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἃ ἐκέλευσε καὶ ἔχοντας ἐκβάλλειν;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Τιμόθ. ἐπισ. α.

Εἰ οὐχὶ τῶν πιστῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπίστων ὑπερεύχεσθαι προσταττόμεθα, ἐννόησον πόσον ἐστὶ κακὸν κατεύχεσθαι τῶν ἀδελφῶν. τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; προσέρχῃ τὸν Θεὸν ἵλεων ποιῆσαι, καὶ ἑτέρου κατεύχῃ; ἐὰν μὴ ἀφῇς, οὐκ ἀφεθήσεταί σοι· καὶ οὐ μόνον αὐτὸς οὐκ ἀφίης, ἀλλὰ καὶ τὸν Θεὸν παρακαλεῖς μὴ ἀφεῖναι; εἰ τῷ μὴ ἀφιέντι οὐκ ἀφίεται, τῷ καὶ τὸν δεσπότην παρακαλοῦντι μὴ ἀφιέναι, πῶς ἀφεθήσεται;

Ἐκ τῆς ἑρμην. πρὸς Κορινθ. β. ἐπισ.

Εἰ γὰρ τὸ ἔχειν ἐχθρούς, ὄνειδος, τὸ κατεύχεσθαι αὐτῶν ἐννόησον ἡλίκον κακόν. δέον γάρ σε ἀπολογήσασθαι, διὰ τί ἐχθροὺς ἔχεις, σὺ δὲ αὐτῶν καὶ κατηγορεῖς; καὶ ποίας τεύξῃ συγγνώμης καὶ κακηγορῶν, καὶ ἐν καιρῷ τοιούτῳ, ὅτε ἐλέους σοι δεῖ πολλοῦ; καὶ γὰρ ὑπὲρ οἰκείων προσῆλθες ἁμαρτημάτων δεόμενος. μὴ τοίνυν μνημονεύσῃς τῶν ἀλλοτρίων, ἵνα μὴ τῶν ἰδίων ἀναμνήσῃς. ἂν γὰρ εἴπῃς, πάταξον τὸν ἐχθρόν, ἐνέφραξάς σου τὸ στόμα, οὐκέτι παρρησίαν ἔδωκας τῇ γλώττῃ. πρῶτον μέν, ὅτι παρώργισας τὸν δικαστὴν ἐκ προοιμίων εὐθέως· δεύτερον, ὅτι ἐναντία αἰτεῖς τῷ σχήματι τῆς εὐχῆς. Εἰ γὰρ ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτημάτων προσέρχῃ, πῶς ὑπὲρ κολάσεως διαλέγῃ; τοὐναντίον μὲν δὴ ἔδει ποιεῖν, καὶ δεῖσθαι ὑπὲρ αὐτῶν, ἵνα καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν μετὰ παρρησίας παρακαλέσωμεν. ἂν γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν εὔξῃ, κἂν μηδὲν ὑπὲρ τῶν σῶν εἴπῃς, τὸ πᾶν ἤνυσας. Εἰ τοίνυν οὐδὲν ψυχῆς ὀργωμένης μιαρώτερον, οὐδὲ γλώσσης τοιαῦτα φθεγγομένης ἀκαθαρτότερον· τίνος ἕνεκεν οὐ πάντα ποιεῖς, ὥστε μηδὲν εἰπεῖν εὐχόμενος τῶν παρ-

οξυνόντων

ὀξυνόντων σου τὴν διάνοιαν· ἄνθρωπος εἶ· μὴ ἀσπίδος ἰὸν ἐμέσῃς. ἄνθρωπος εἶ· μὴ γίνῃ θηρίον. διὰ τοῦτό σοι στόμα γέγονεν, οὐχ ἵνα δάκνῃς, ἀλλ' ἵνα θεραπεύῃς. ἀναμνήσθητι τί σοι παρήνεσα, φησὶν ὁ Θεός· συγχωρεῖν καὶ ἀφιέναι· σὺ δὲ καὶ ἐμὲ παρακαλεῖς κοινωνὸν γενέσθαι τῆς ἀνατροπῆς τῶν ἐμῶν προσταγμάτων, καὶ ἐσθίεις τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ φοινίττεις τὴν γλῶτταν, καθάπερ οἱ μαινόμενοι ἀπὸ τῶν οἰκείων μελῶν τοὺς ὀδόντας; πῶς οἴει τὸν διάβολον ἥδεσθαι καὶ γελᾷν, ὅταν τοιαύτης εὐχῆς ἀκούσῃ; πῶς τὸν Θεὸν προσοχθίσασθαι καὶ ἀποστρέφεσθαι καὶ μισεῖν, ὅταν τοιαῦτα παρακαλῇς; ἐννόησον τίνι προσέρχῃ κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἄνθρωπε. μὴ γὰρ ἄλλῳ προσέρχῃ Θεῷ; ἐκείνῳ προσέρχῃ τῷ εἰπόντι, Εὔχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν. πῶς οὖν αὐτὸν καταβοᾷς; πῶς παρακαλεῖς τὸν Θεὸν τὸν οἰκεῖον λῦσαι νόμον; οὐκ ἔστι τοῦτο ἱκέτου σχῆμα· οὐδεὶς ἱκετεύει, ἵνα ἄλλος ἀπόληται, ἀλλ' ἵνα αὐτὸς σωθῇ. τί τοίνυν σχῆμα μὲν ἱκέτου περίκεισαι, ῥήματα δὲ ἔχεις κατηγόρου; καὶ ὅταν μὲν ὑπὲρ ἑαυτῶν εὐχώμεθα, καὶ κνώμεθα καὶ χασμώμεθα καὶ εἰς μυρίους ἐμπίπτομεν λογισμούς· ὅταν δὲ κατ' ἐχθρῶν, νήφοντες τοῦτο ποιοῦμεν. ἐπεὶ γὰρ οἶδεν ὁ διάβολος, ὅτι καθ' ἑαυτῶν τὸ ξίφος ὠθοῦμεν, οὐ περιέλκει, οὐδὲ περισπᾷ τότε, ἵνα μειζόνως ἡμᾶς λυμήνηται· ἀλλὰ ἠδικήμεθα, φησὶ, καὶ θλιβόμεθα. οὐκοῦν κατὰ τοῦ διαβόλου εὖξαι, τοῦ πάντων μάλιστα ἀδικοῦντος ἡμᾶς. οὗτος γὰρ τίκτει καὶ τοὺς ἐχθρούς. ἂν δὲ κατ' ἐχθρῶν εὔξῃ, τὴν εὐχὴν, ἣν ἐκεῖνος βούλεται, εὔχῃ· ὥσπερ οὖν ἂν ὑπὲρ ἐχθρῶν, κατὰ τούτου. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ἀκατάλλακτος ἐχθρός· ἄνθρωπος δὲ ὅσα ἂν ποιῇ, φίλος ἐστὶ καὶ ἀδελφός. τί τοίνυν τὸν ὄντως ἐχθρὸν ἀφεὶς, τὰ μέλη δάκνεις τὰ σά; ταῦτα οὖν εἰδότες, ἀγαπητοὶ, σπουδάσωμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου καὶ τὰ θελήματα αὐτοῦ πολιτεύεσθαι, ἵνα καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐπιτύχωμεν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ματθ. ε. μδ.

Λογ. ιζ.

ΠΕΡΙ ΘΑΝΑΤΟΥ.

Ἐκ τῆς πρὸς Θεσσαλον. α. ἐπισ.

α. Θεσσ. ε.

Πολλὰ μὲν ἐπείγεται μανθάνειν ἤδη καὶ καταλαμβάνειν ἡμῶν ἡ διάνοια, ἀγαπητοί· μάλιστα δὲ τὰ περὶ συντελείας καιρῶν. διὰ τοῦτο οὖν ταύτην τὴν ἄκαιρον νοσοῦντας πολυπραγμοσύνην καταστέλλων ὁ Παῦλός φησι· Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοί, οὐ χρείαν ἔχετε γράφεσθαι ὑμῖν. ποῖον γὰρ, εἰπέ μοι, τὸ κέρδος; θῶμεν εἶναι τὴν συντέλειαν μετὰ εἴκοσιν ἔτη, μετὰ τριάκοντα ἔτη, μετὰ ἑκατόν· τί τοῦτο πρὸς ἡμᾶς; οὐχὶ ἑκάστου ἡ συντέλεια τὸ τῆς ζωῆς αὐτοῦ πέρας ἐστί; τί πολυπραγμονεῖς καὶ ὠδίνεις ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τέλους; ἀλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις τὰ ἴδια ἀφέντες, τὰ κοινὰ μεριμνῶμεν, καὶ πάντων φροντίζομεν μᾶλλον, ἢ τῶν οἰκείων· οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἀφέντες τὸ οἰκεῖον ἕκαστος τέλος μεριμνᾷν, τὴν κοινὴν κατάλυσιν διδαχθῆναι βουλόμεθα. εἰ δὲ μαθεῖν βούλεσθε διὰ τί ἡμῖν ἡ τελευτὴ ἀποκέκρυπται, καὶ διὰ τί ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ οὕτως ἔρχεται, ἐγὼ, ὡς ἐμαυτῷ δοκῶ, καλῶς ἔχειν ἐρῶ. οὐδεὶς ἂν ἀρετῆς ἐπεμελήθη ποτὲ παρὰ τὸν ἅπαντα βίον, εἰ τὸ τέλος ᾔδει· ἀλλ' εἰδὼς αὐτοῦ τὴν τελευταίαν ἡμέραν, μυρία ἐργασάμενος πρότερον δεινὰ, καὶ τῇ μετανοίᾳ τότε προσελθὼν, οὕτως ἂν ἀπῆλθεν. εἰ γὰρ νῦν τοῦ τῆς ἀδηλίας φόβου κατασείοντος τὰς ἁπάντων ψυχὰς, πάντες τὸν ἔμπροσθεν βίον ἅπαντα ἐν κακίᾳ καταναλώσαντες, εἰς ἐσχάτας ἀναπνοὰς τῇ μετανοίᾳ διδόασιν ἑαυτούς· εἰ σφόδρα ᾖσαν ὑπὲρ τούτου πεπεικότες ἑαυτοὺς, τίς ἂν ποτε ἀρετῆς ἐπεμελήθη; ἄλλως τε εἰ ᾔδει ἕκαστος, ὅτι αὔριον πάντως τεθνήξεται, οὐδὲν ἂν παρῃτήσατο τολμῆσαι πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης· ἀλλὰ καὶ ἔσφαζεν, ὃν ἂν ἠθέλησε,

θέλησε, καὶ ἀνεκτήσατο ἑαυτὸν τοὺς ἐχθροὺς ἀμυνόμενος, καὶ πρότερον ἀναπαύσας αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, οὕτως ἀνεδέξατο τὴν τελευτήν. πρὸς τοῦτο, οὐδὲ αὐτοὶ οἱ γενναῖοι ἄνδρες μισθὸν ἂν ἔχοιεν κατατολμῶντες τῶν δεινῶν, τὸ θαρρεῖν ἐκ τοῦ μήπω πεπεῖσθαι τὴν τελευτὴν ἔχοντες· καὶ ὁ ιω θερμότατος εἰς πῦρ ἐνέβη, εἴ τινα ἀξιόπιστον ἐγγύην εὗρε τῆς ἀσφαλείας. ὁ γὰρ ἐξ ἑκάστου κινδύνου προσδοκῶν τεθνήξεσθαι, καὶ εἰδὼς ὅτι ζήσεται μὲν μὴ παραβουλευσάμενος, τεθνήξεται δὲ τοιαῦτα κατατολμῶν, τῆς αὐτοῦ προθυμίας, καὶ τοῦ καταφρονεῖν τῆς ἐνταῦθα ζωῆς μέγιστον ἐξήνεγκε τεκμήριον.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ ις. ψαλ.

Ὁ γὰρ τῷ ὄντι φιλοσοφῶν, καὶ ταῖς τῶν μελλόντων ἐλπίσιν ὀρθούμενος, οὐδὲ τὸν θάνατον ἡγήσεται θάνατον· ἀλλ᾽ ὁρῶν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν κείμενον τεθνηκότα, οὐ πείσεται τὰ τῶν πολλῶν, τοὺς στεφάνους ἀναλογιζόμενος. καὶ ὥσπερ ὁ γεωπόνος τὸν σῖτον διαλυόμενον ὁρῶν, οὐ καταπίπτει, οὐδὲ κατηφὴς γίνεται· οὕτω καὶ ὁ δίκαιος κατορθώμασι κομῶν, καὶ τὴν βασιλείαν καθ᾽ ἑκάστην προσδοκῶν τὴν ἡμέραν, ὅταν ἴδῃ τὸν θάνατον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν κείμενον, οὐκ ἀλύει, καθάπερ οἱ πολλοὶ, οὐ θορυβεῖται καὶ ταράττεται. οἶδε γὰρ ὅτι θάνατος τοῖς ὀρθῶς βεβιωκόσι μετάστασίς ἐστιν ἐπὶ τὰ βελτίω, καὶ ἀποδημία πρὸς τὰ ἀμείνω, καὶ δρόμος πρὸς τοὺς στεφάνους.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸν περὶ φύσεως νόμον.

Διὰ τοῦτο τάφοι πρὸ τῶν πόλεων, τάφοι πρὸ τῶν ἀγρῶν, καὶ πανταχοῦ τὸ διδασκάλιον τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν πρόκειται, ἵνα συνεχῶς τῆς ἑαυτῶν ὑπομιμνησκώμεθα ἀσθενείας. ἐπείγεταί τις εἰσελθεῖν εἰς πόλιν βασιλεύουσαν καὶ κομῶσαν πλούτῳ καὶ δυναστείαις καὶ τοῖς ἄλλοις ἀξιώμασι· καὶ πρὶν ἴδῃ ὃ φαντάζεται, βλέπει πρότερον ὃ γίνεται. καὶ παιδευόμεθα πρότερον εἰς τί καταλήγομεν, καὶ τότε ὁρᾷ τὰ ἔσω φαντάσματα. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνὴρ πολλάκις, ἐπειδὰν γυναῖκα θέλῃ λαβεῖν, ὑπαγορεύει τῷ νόμῳ, γράφει τὰ προικῷα, καὶ οὐδέπω συνάφεια, καὶ θάνατος εὐθὺς ἀναγράφεται· οὐδέπω εἶδε τὴν γυναῖκα, καὶ θανάτου ψῆφος καθ᾽ ἑαυτοῦ καὶ κατ᾽ ἐκείνης προϋποτίθεται, καὶ γράφει τοιαῦτα· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ πρὸ τῆς γυναικός· ἐὰν ἡ γυνὴ πρὸ τοῦ ἀνδρὸς, τὸ, καὶ τὸ διατυποῦται. καὶ οὐ μόνον περὶ τῶν ὄντων καὶ ζώντων αἱ τοῦ θανάτου τίθενται ψῆφοι, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν οὐδέπω γεγονότων. τί γάρ φησιν; ἐὰν δὲ τὸ τεχθὲν παιδίον ἀποθάνῃ· οὔπω ὁ καρπὸς, καὶ ἡ ἀπόφασις ἔδραμεν. Εἶτα ἐν μὲν τοῖς γραμματείοις ἐπιγινώσκει τὴν φύσιν· εἰ δέ τι τῶν κατὰ ἄνθρωπον πάθῃ, ἢ τὸ γύναιον ἀποθάνῃ, ἐπιλανθάνεται ὧν ἔγραψε, καὶ ἕτερα τραγῳδίας προφέρει ῥήματα, καὶ ταῦτά φησιν, ἔδει με παθεῖν; ταῦτα ἐγὼ προσεδόκησα πάσχειν καὶ ἀποστερεῖσθαι τῆς συζυγίας; τί λέγεις, ἄνθρωπε; ἔξω εἶ τῶν πραγμάτων, καὶ ἐπεγίνωσκες τοὺς ὅρους τῆς φύσεως· ὅτι περιέπεσας τοῖς πάθεσιν, ἐπελάθου τῶν νόμων τῆς φύσεως;

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τό, Περὶ δὲ τῶν κεκοιμημ.

Ὅταν οὖν ἴδῃς τινὰ τῶν προσηκόντων ἀπελθόντα ἐντεῦθεν, μὴ δυσχεράνῃς· πρὸς ἑαυτὸν ἐπάνελθε, τὸ συνειδὸς ἐξέτασον, σκόπησον ὅτι μικρὸν ὕστερον καί σε μένει τοῦτο τὸ τέλος. ἀλλ᾽ ὁ τελευτήσας σήπεται, φησὶ, καὶ κόνις γίνεται καὶ τέφρα. διὰ τοῦτο μὲν οὖν μάλιστα χαίρειν δεῖ. καὶ γὰρ οἰκίαν τις μέλλων οἰκοδομεῖν σαθρωθεῖσαν καὶ παλαιὰν γενομένην, ἐκβαλὼν πρότερον τοὺς οἰκοῦντας, οὕτω καταλύει τὴν οἰκίαν, καὶ ἀνοικοδομεῖ λαμπροτέραν· καὶ τοὺς ἐκβληθέντας οὐ λυπεῖ τὸ γινόμενον, ἀλλὰ καὶ εὐφραίνει πλέον. οὐ γὰρ τῇ καθαιρέσει προσέχουσι τῇ βλεπομένῃ, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν οἰκοδομὴν φαντάζονται τὴν οὐ βλεπομένην. οὕτω δὴ καὶ ὁ Θεὸς ποιεῖ, μέλλων καταλύειν ἡμῶν τὸ σῶμα, * τὴν ἐνοικοῦσαν ἐν αὐτῷ ψυχὴν ἐξάγει πρότερον, καθάπερ ἐξ οἰκίας τινὸς, ἵνα λαμπροτέραν αὐτὴν οἰκοδομήσας, μετὰ πλείονος ταύτην δόξης εἰσαγάγῃ πάλιν.

* καὶ

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸν περὶ φύσεως νόμον.

Καὶ γὰρ ὁ Ἀδὰμ ὅτε ἐπλάττετο, οὐκ εἶδεν, ὅτι ἀπὸ γῆς ἀνέστη· οὐ γὰρ προγενεστέραν ἐποίησε τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος ὁ Θεὸς, ἵνα μὴ βλέπῃ τὴν δημιουργίαν· διὰ τοῦτο καὶ ἠγνόησεν αὐτοῦ τὴν εὐτέλειαν. ὅτε μέντοι ἐγείρεται ἐν τῇ ἀναστάσει, οἶδεν, ὅτι χοῦν ἀποδυσάμενος ἐγείρεται. εἰ γὰρ καὶ ἑαυτὸν μὴ βλέπει ὁ νεκρὸς, ἀλλὰ τὸν πρὸ αὐτοῦ ὁρᾷ εἰς χοῦν ἀναλυθέντα, καὶ δι᾽ ὧν ὁρᾷ παιδεύεται. οὐκ εἶδες θρασεῖς ἄνδρας καὶ ὑπερηφάνους, πῶς

γρ. ἐπὶ
κ. διδασκαλεῖον

κατεσταλμένοι εἰσὶν ἐν τοῖς θανάτοις; ἀπαγγέλλεται θάνατος, καὶ πάντων ἡ καρδία πτήσσει. καὶ φιλοσοφοῦμεν περὶ τὰ μνήματα, τί γινόμεθα, καὶ φλυαροῦμεν. ἐξήλθομεν τῶν τάφων, καὶ ἐπιλαθόμεθα τῆς ταπεινώσεως. ἐν τῷ τάφῳ πρὸς τὸν πλησίον ἕκαστος ὧδέ πῃ φθέγγεται· ὢ τῆς ταλαιπωρίας· ὢ τῆς οἰκτρᾶς ἡμῶν ζωῆς· ὅρα τί γινόμεθα, καὶ ὅλως φθεγγόμεθα, καὶ ἁρπάζομεν καὶ μνησικακοῦμεν, καὶ ἕκαστος ἁπλῶς οὕτω φιλοσοφεῖ, ὡς μέλλων πάντη τῇ κακίᾳ εὐθὺς ἀποτάττεσθαι· καὶ ἔσω μὲν λόγοις φιλοσοφεῖ, ἔξω δὲ τοῖς ἔργοις θεομαχεῖ. ἀλλ᾽ ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ ς' τί, Περὶ τῶν κεκοιμημένων.

Τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι, οὕτω δακρύεις τὸν ἀπελθόντα; ὅτι πονηρὸς ἦν; οὐκοῦν διὰ τοῦτο εὐχαριστεῖν δεῖ, ὅτι ἐνεκόπη τὰ τῆς κακίας αὐτοῦ. ἀλλὰ χρηστὸς ἦν καὶ ἐπιεικής; καὶ διὰ τοῦτο χαίρειν δεῖ, ὅτι ταχέως ἡρπάγη, πρὶν ἢ τῇ κακίᾳ ἀλλάξῃ τὴν σύνεσιν. ἀλλὰ νέος ἦν; καὶ διὰ τοῦτο εὐχαρίστησον, καὶ τὸν λαβόντα δόξασον πάλιν. καθάπερ γὰρ τοὺς ἐπὶ ἀρχὴν καλουμένους πολλοὶ προπέμπουσι μετ᾽ εὐφημίας· οὕτω καὶ τῶν ἁγίων τοὺς ἀπιόντας, ἅτε ἐπὶ μείζονα κληθέντας τιμήν, μετὰ πολλῆς δεῖ προπέμπειν τῆς εὐφημίας.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγ.

Οὐ γὰρ λέγω μὴ λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς ἀπελθοῦσιν ὑμᾶς, ἀλλὰ μὴ ἀμέτρως τοῦτο ποιεῖν. ἂν γὰρ ἐννοήσωμεν ὅτι θνητὸς ὁ ἀπαχθεὶς ἦν, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἀφείλετο, οὐ τῆς τυχούσης παραμυθίας ληψόμεθα. ὁ γὰρ ἐν τούτοις ἀγανακτῶν, μεῖζόν τι τῆς φύσεως ἐπιζητούντων ἐστίν. ἄνθρωπος ἐγεννήθης καὶ θνητός· τί οὖν ἀλγεῖς, ὅτι τὸ κατὰ φύσιν ἐγένετο; μὴ ἀλγεῖς ὅτι ἐσθίων τρέφῃ; μὴ ζητεῖς χωρὶς τροφῆς ζῆν; οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ θανάτου, μὴ ζήτει τέως ἀθανασίαν θνητὸς γεγονώς.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθ. α'. ἐπι.

Ἅπαξ γὰρ τοῦτο ὡρίσθη καὶ νενομοθέτηται. ἀλλ᾽ ὅταν ὁ Θεὸς καλῇ καὶ βούληταί τι λαβεῖν παρ᾽ ἡμῶν, μὴ κατὰ τοὺς ἀγνώμονας τῶν οἰκετῶν τὰ δεσποτικὰ νοσφιζώμεθα. κἂν γὰρ χρήματα λάβῃ, κἂν [τὴν] τιμὴν καὶ δόξαν, κἂν τὸ σῶμα, κἂν αὐτὴν τὴν ψυχήν, τὰ ἑαυτοῦ ἔλαβε· κἂν τὸν υἱὸν τὸν σὸν λάβῃ, οὐ τὸν σὸν ἔλαβεν υἱόν, ἀλλὰ τὸν δοῦλον τὸν ἑαυτοῦ. Εἰ τοίνυν ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἑαυτῶν, πῶς τὰ ἐκείνου ἡμῶν; Εἰ γὰρ ἡ ψυχή σου οὐκ ἔστι σή, πῶς τὰ χρήματα σά; Εἰ δὲ οὐκ ἔστι σά, πῶς εἰς οὐδὲν δέον ἀναλίσκεις τὰ μὴ σά; μὴ τοίνυν λέγε, ὅτι τὰ ἐμαυτοῦ ἀναλίσκω, καὶ ἐκ τῶν ἐμαυτοῦ τρυφῶ· οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν σαυτοῦ, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. ἀλλοτρίων δὲ λέγω, ἐπειδὴ σὺ βούλει· ἐπεὶ σὰ βούλεται ὁ Θεὸς εἶναι, τὰ ὑπὲρ τῶν πενήτων ἐγχειρισθέντα σοι, κατὰ δὲ σὰ τὰ ἀλλότρια, ἐὰν εἰς αὐτοὺς ἀναλώσῃς· ἂν δὲ εἰς σαυτὸν ἀναλώσῃς, ἀλλότρια γίνεται τὰ σά. οὐχ ὁρᾷς, ὅτι ἐπὶ τῶν σωμάτων τῶν ἡμετέρων χεῖρες διακονοῦσι, καὶ στόμα λεαίνει, καὶ γαστὴρ δέχεται; μὴ λέγει ἡ γαστήρ, ἐπειδὴ ἐδεξάμην, ὀφείλω τὸ πᾶν κατέχειν; καὶ ὀφθαλμὸς δὲ πάλιν, ἐπειδὴ τὸ πᾶν δέχεται φῶς, μὴ διὰ τοῦτο αὐτὸ κατέχει μόνος, ἀλλ᾽ οὐχὶ καὶ ὁλόκληρον φωτίζει τὸ σῶμα; καὶ οἱ πόδες, ἐπειδὴ μόνοι βαδίζουσιν, ἆρα ἑαυτοὺς μετατιθέασι μόνοι, ἀλλ᾽ οὐχὶ καὶ ὅλον μετατιθέασι τὸ σῶμα; καὶ ἕκαστος δὲ τῶν ἀναγκαῖον ἐπιτήδευμα μετιόντων, εἰ βουληθείη μὴ μεταδοῦναι ἑτέρῳ τὴν ἀπὸ τῆς τέχνης ὠφέλειαν, οὐχὶ τοὺς ἄλλους μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν προσαπόλλυσι. καὶ γὰρ οἱ πένητες εἰ τὴν ὑμετέραν τῶν πλεονεκτούντων καὶ πλουτούντων κακίαν μετῆλθον, ταχέως ἂν ὑμᾶς ἐποίησαν πένητας, εἰ μὴ δεομένοις τῶν ἑαυτῶν μεταδοῦναι ἐβουλήθησαν.

Ἐκ τῆς πρὸς Θεσσαλο.

Ἀλλὰ παιδίον ἀπώλεσα, φησί, μονογενὲς ἐν πλούτῳ πολλῷ τρεφόμενον, ἐλπίδας ὑποφαῖνον χρηστάς, αὐτό μοι μέλλον διαδέχεσθαι τὴν κληρονομίαν. καὶ τί τοῦτο; μὴ στενάξῃς, ἀλλ᾽ εὐχαρίστησον τῷ Θεῷ, καὶ δόξασον τὸν εἰληφότα, καὶ οὐδὲν ἔσῃ τοῦ Ἀβραὰμ κατὰ τοῦτο χείρων. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος ἔδωκε τῷ Θεῷ κελεύσαντι, οὕτω καὶ σὺ λαβόντος αὐτοῦ οὐκ ἐστύγνασας.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθ. β'. ἐπιστ.

Εἰ γὰρ τελευτῶντα ἰδὼν τὸν υἱὸν εὐχαριστήσῃς τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, οὐκ ἔλαττον λήψῃ μισθὸν τούτου τὸν υἱὸν ἀναγαγόντος καὶ καταθύσαντος. καὶ τοὺς κωκυτοὺς καὶ τοὺς θρήνους διαλύσῃς, καὶ εἰς δοξολογίαν ἅπαντας διεγείρῃς, μυρία ἄνωθεν, μυρία κάτωθεν δέξῃ τὰ βραβεῖα, ἀνθρώπων σε θαυμαζόντων, ἀγγέλων κροτούντων, καὶ τοῦ Θεοῦ στεφανοῦντος. καὶ πῶς δυνατὸν μὴ πενθεῖν

ἐκεῖνον,

ἐκείνου, φησι, περὶ οὗ πατὴρ οὐκέτι καλοῦμαι λοιπόν; τί λέγεις; μὴ γὰρ ἀπέβαλες τὸ παιδίον; μὴ γὰρ ἀπώλεσας τὸν υἱόν; μᾶλλον ἐκτήσω καὶ ἀσφαλέστερον ἔχεις. οὐ γὰρ τὸ πατὴρ καλεῖσθαι ἀπώλεσας, ἀλλὰ τὸ μειζόνως καλεῖσθαι προσέλαβες. οὐ γὰρ θνητοῦ παιδίου, ἀλλ' ἀθανάτου λοιπὸν κληθήσῃ πατήρ. μὴ γὰρ, ὅτι οὐ μὴ πάρεστι, καὶ ἀπολωλέναι αὐτὸν νόμιζε. οὐδὲ γὰρ εἰ ἀποδημῶν ἐτύγχανεν, ἀπέστη ἂν σου καὶ τοὔνομα τῆς συγγενείας μετὰ τοῦ σώματος. οὐχ οὗτός ἐστι τὸ παιδίον τὸ κείμενον, ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ ἀποπτὰς καὶ ἀναδραμὼν εἰς τὸν οὐρανόν. ὅταν οὖν ἴδῃς τοὺς ὀφθαλμοὺς καθηρημένους, καὶ τὸ στόμα σεσιωπημένον, καὶ τὸ σῶμα ἀκίνητον, μὴ τοῦτο ἐννόει, ὅτι τοῦτο μὲν τὸ στόμα οὐκέτι φθέγγεται, οὗτοι δὲ οἱ ὀφθαλμοὶ οὐκέτι βλέπουσιν, οὗτοι δὲ οἱ πόδες οὐκέτι βαδίζουσιν· ἀλλ' ὅτι τοῦτο μὲν τὸ στόμα ἄμεινον φθέγξεται, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ μείζονα ὄψονται, καὶ οἱ πόδες ἐπὶ νεφελῶν ἀρθήσονται, καὶ τὸ διαφθειρόμενον τοῦτο σῶμα ἀθανασίαν ἐνδύσεται, καὶ λαμπρότερον τὸν υἱὸν ἀπολήψομαι. Ἀκούσωμεν τί φησιν ὁ Ἰὼβ, ὁλοκλήρου τοῦ χοροῦ τῶν παίδων ἀπελθόντος· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο, ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο. θαυμαστὰ μὲν οὖν ταῦτα καὶ ἁπλῶς ἀκουόμενα· ἂν δὲ καὶ μετ' ἀκριβείας ἐξετάσῃς αὐτὰ, τότε μειζόνως ὄψει τὸ θαῦμα. ἐννόησον γὰρ ὅτι οὐχὶ τοὺς ἡμίσεις ἔλαβεν ὁ διάβολος, καὶ τοὺς ἡμίσεις ἀφῆκεν, οὐδὲ τοὺς πλείονας ἔλαβε, καὶ τοὺς ἐλάττους ἀφῆκεν· ἀλλ' ὁλόκληρον ἐτρύγησε τὸν καρπὸν, καὶ τὸ δένδρον οὐ κατέβαλε· πᾶσαν ἐπήγαγε τὴν θάλασσαν μετὰ τῶν κυμάτων, καὶ τὸ σκάφος οὐ κατεπόντισεν· ὅλην τὴν δύναμιν ἐκένωσε, καὶ τὸν πύργον οὐκ ἔσεισεν, ἀλλ' εἱστήκει πάντοθεν βαλλόμενος καὶ ἀκλινὴς μένων· καὶ νιφάδες ἐφέροντο βελῶν, καὶ οὐκ ἐσαλεύετο, μᾶλλον δὲ ἐπέμποντο μὲν, οὐκ ἐτιτρώσκοντο δέ. ἐννόησον ὅσον ἐστὶ τοσούτους παῖδας ἀπολωλέναι. τί γὰρ οὐκ ἦν ἱκανὸν δακρύειν; οὐχὶ τὸ πάντας ἀναρπασθῆναι; οὐχὶ τὸ πάντας ἀθρόον καὶ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ; οὐχὶ τὸ ἐν αὐτῷ τῆς ἡλικίας τῷ ἄνθει; οὐχὶ τὸ πολλὴν ἀρετὴν ἐπιδεικνυμένους, καὶ τὸ τρόπῳ τιμωρίας τοιούτῳ καταλῦσαι τὸν βίον; οὐχὶ τὸ μετὰ τοσαύτας πληγὰς ἐσχάτην ἐπενεχθῆναι ταύτην; οὐχὶ τὸ φιλόστοργον εἶναι τὸν γεγεννηκότα; οὐ τὸ ποθεινοὺς εἶναι τοὺς ἀπελθόντας; ὅταν μὲν γὰρ πονηροὺς τις ἀποβάλληται παῖδας, δάκνεται μὲν τῷ πάθει, πλὴν ἀλλ' οὐ μετὰ τοσαύτης τῆς σφοδρότητος· ἡ γὰρ πονηρία τῶν ἀπελθόντων δριμυτέραν οὐκ ἀφίησι γενέσθαι τὴν ὀδύνην. ὅταν δὲ καὶ ἐνάρετοι ὦσι, μόνιμον τὸ τραῦμα γίνεται, οὐχὶ τὸν ἀπὸ τῆς φύσεως μόνον ἐπιδεικνυμένῳ πόθον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπὸ τῆς εὐλαβείας. πάλιν, ὅταν κατὰ μέρος ἀναρπάζωνται, ἔχει τινὰ παραμυθίαν τὸ πάθος· οἱ γὰρ ἐπιλειπόμενοι τὴν ἐπὶ τοῖς ἀπελθοῦσι συσκιάζουσιν ἀθυμίαν. ὅταν δὲ ὁλόκληρος ὁ χορὸς ἀπέλθῃ, πρὸς τίνα δυνήσεται ἰδεῖν ὁ πολύπαις, ἀθρόον ἄπαις γενόμενος; εἰ γὰρ ἐν τρισὶν ἢ πέντε ἡμέραις ἀπελθόντων τινῶν, αἱ γυναῖκες καὶ οἱ προσήκοντες ἅπαντες τοῦτο μάλιστα πάντων ὀλοφύρονται, ὅτι ταχέως καὶ ἐξαίφνης ἀνηρπάγη τῆς ἐκείνων ὄψεως ὁ τετελευτηκώς· πολλῷ μᾶλλον οὗτος ἂν ἤλγησεν, οὐκ ἐν ἡμέραις τρισὶ καὶ δύο καὶ μιᾷ, ἀλλ' ἐν ὥρᾳ μιᾷ ἅπαντας οὕτως ἀφαιρεθείς. τὸ γὰρ μελετηθὲν τῷ χρόνῳ δεινὸν, κἂν σφόδρα ἀφόρητον ᾖ, τῇ προσδοκίᾳ κοῦφον ἂν γένοιτο ῥᾳδίως. τὸ δὲ παρ' ἐλπίδα συμβὰν καὶ ἐξαίφνης, κἂν φύσει κοῦφον ᾖ, τῷ παρ' ἐλπίδα συμβῆναι καὶ ἐξαίφνης, ἀφόρητον γίνεται. ὅταν οὖν τι καὶ καθ' ἑαυτὸ χαλεπὸν ᾖ, καὶ τὴν ἐκ τοῦ παρ' ἐλπίδα συμβῆναι λάβῃ προσθήκην, ἐννόησον πῶς ἀφόρητον γίνεται, καὶ πάντα ὑπερβαίνει λόγον. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ κλίνης εἶδεν αὐτοὺς ἀποπνέοντας καὶ ψυχορραγοῦντας, ἀλλὰ τῇ οἰκίᾳ καταχωσθέντας ἅπαντας. ἐννόησον τοίνυν τίς [ἄρα] ἦν ἀνορύττων ἐκεῖνο τὸ χῶμα καὶ νῦν μὲν λίθον, νῦν δὲ μέλος ἀνέλκων παιδίου, καὶ χεῖρα ἰδὼν ἔτι φιάλην κατέχουσαν, καὶ δεξιὰν ἑτέραν ἐπικειμένην τῷ πίνακι, καὶ αὐτὸν τοῦ σώματος διεφθαρμένον τὸν τύπον· ῥινὸς συντριβείσης, κεφαλῆς διακλασθείσης, ὀφθαλμῶν ἀφανισθέντων, ἐγκεφάλου διεσπαρμένου, πάσης ἁπλῶς τῆς μορφῆς διεφθαρμένης, καὶ τῆς τῶν τραυμάτων ποικιλίας οὐκ ἀφιείσης τὸν πατέρα τῶν ποθουμένων ὄψεων ἐπιγνῶναι τὸν τύπον. Συνεχύθητε ταῦτα ἀκούοντες καὶ δακρύ-

Ἐκ τοῦ λόγου εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ ἀποστόλου, Περὶ δὲ τῶν κεκοιμημένων.
Ἰὼβ α. κα.

ἢ ἀναλιπ

ἐπεί; ἐννοήσατε τοίνυν τίς ἦν ὁ σοφὸς ταῦτα ὁρῶν. εἰ γὰρ ἡμεῖς μετὰ τοσοῦτον χρόνον οὐ δυνάμεθα ἀδακρυτὶ τῆς τραγῳδίας ἐκείνης τὴν ἀκοὴν ἐνεγκεῖν, καὶ ταῦτα ἀλλοτρίας ἀκούοντες συμφορᾶς, τίς ἦν ὁ ἀδάμας ἐκεῖνος ὁ ταῦτα παραλαμβάνων, οὐκ ἐν ἀλλοτρίοις, ἀλλ' ἐν οἰκείοις φιλοσοφῶν κακοῖς; οὐδὲ γὰρ ἀπεδυσπέτησεν, οὐδὲ εἶπε, τί ποτε τοῦτό ἐστιν; αὕτη μοι τῆς φιλοφροσύνης ἡ ἀμοιβή; διὰ τοῦτο τοῖς ξένοις ἀνέῳξά μου τὴν οἰκίαν, ἵνα τάφον τῶν παίδων γινομένην αὐτὴν ἐπίδω; διὰ τοῦτο πᾶσαν περὶ αὐτοὺς τὴν ἐπιδέδειχα μελέτην, ἵνα τοιοῦτον ὑπομείνωσι θάνατον; οὐκ εἶπε τούτων οὐδὲν, οὐκ ἐνενόησεν, ἀλλ' ἔφερε πάντα γενναίως, καὶ μετὰ τοσαύτην ἐπιμέλειαν αὐτῶν ἀφῃρεθείς. Βούλει καὶ ἕτερον ἰδεῖν ἅγιον μονογενῆ παῖδα ἔχοντα, καὶ τὴν αὐτὴν, ἢ καὶ πολλῷ πλείονα ἀνδρείαν ἐπιδειξάμενον; ἀναμνήσθητι τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ, ὃς οὐκ εἶδε μὲν τὸν Ἰσαὰκ ἀποθανόντα, ἀλλ' ὃ πολλῷ πικρότερον ἦν καὶ ὀδυνηρότερον, αὐτὸς αὐτὸν κατασφάξαι ἐκελεύετο· καὶ οὐκ ἀντεῖπε πρὸς τὸ ἐπίταγμα, οὐδὲ ἐδυσχέρανεν, οὐδὲ ἐφθέγξατό τι τοιοῦτον· διὰ τοῦτό με πατέρα ἐποίησας, ἵνα παιδοκτόνον ἐργάσῃ; βέλτιον ἦν μὴ δεδωκέναι τὴν ἀρχὴν, ἢ δόντα τοιούτῳ τρόπῳ πάλιν αὐτὸν ἀφελέσθαι. βούλει λαβεῖν; τίνος ἕνεκεν ἐμὲ κατασφάττειν κελεύεις, καὶ τὴν δεξιὰν μολῦναι τὴν ἐμαυτοῦ; οὐκ ἀπὸ τούτου μοι τοῦ παιδίου τὴν οἰκουμένην ἐμπλήσειν τῶν ἀπογόνων ὑπέσχου; πῶς δὲ τοὺς καρποὺς δίδως, τὴν ῥίζαν ἀναιρῶν; τίς ταῦτα εἶδε; τίς ταῦτα ἤκουσε; ἠπάτημαι καὶ παρελογίσθην. οὐδὲν τούτων εἶπεν, οὐκ ἐνενόησεν. οὐκ ἀντεῖπε τῷ κελεύοντι, οὐκ ἀπῄτησεν εὐθύνας· ἀλλ' ἀκούσας, Λάβε τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητὸν, ὃν ἠγάπησας, τὸν Ἰσαάκ, καὶ ἀνένεγκέ μοι αὐτὸν εἰς ὁλοκάρπωσιν ἐφ' ἓν τῶν ὀρέων, ὧν ἄν σοι εἴπω· μετὰ τοσαύτης προθυμίας τὸ ἐπίταγμα ἐπλήρωσεν, ὡς καὶ πλείονα τῶν ἐπιταχθέντων ποιῆσαι. καὶ γὰρ καὶ τὴν γυναῖκα ἀπέκρυψε, καὶ τοὺς παῖδας ἔλαθε, κάτω μένειν ἀφείς. ἐννόησον τοίνυν ἡλίκον ἦν μόνον μόνῳ διαλέγεσθαι τῷ παιδὶ, μηδενὸς παρόντος, ὅτε μᾶλλον τὰ σπλάγχνα διεθερμαίνετο, καὶ σφοδρότερον τὸ φίλτρον ἐγίνετο· ποῖος λόγος παραστῆσαι διηγήσεται; ἀνήγαγε τὸ παιδίον, συνεπόδισε, τοῖς ξύλοις ἐπέθηκε [καὶ] τὴν μάχαιραν ἥρπασεν, ἐπάγειν τὴν πληγὴν ἔμελλε. πῶς εἴπω καὶ τίνι τρόπῳ, οὐκ ἔχω· μόνος αὐτὸς οἶδεν ὁ ταῦτα ἐργασάμενος· λόγος γὰρ οὐδεὶς παραστῆσαι δυνήσεται. πῶς οὐκ ἐνάρκησεν ἡ χείρ; πῶς οὐκ ἐλύθη τῶν νεύρων ὁ τόνος; πῶς οὐ συνέχεεν αὐτὸν ἡ τοῦ ποθουμένου παιδίου ὄψις; καὶ ἦν ὁρᾶν πατέρα ὁρᾶν καὶ ἱερέα γινόμενον τοῦτον, καὶ θυσίαν χωρὶς αἵματος ἀναφερομένην, ὁλοκαύτωμα χωρὶς πυρός. καὶ γὰρ ἔσφαξε τὸν υἱὸν, καὶ οὐκ ἔσφαξεν. οὐκ ἔσφαξε τῇ χειρί, ἀλλ' ἔσφαξε τῇ προθυμίᾳ· ὥστε παιδεῦσαι ἡμᾶς μετὰ τοῦτο πάντας, ὅτι καὶ παιδίων, καὶ φύσεως, καὶ τῶν ὄντων ἁπάντων, καὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ προτιμᾶν χρή. ἐννόει γάρ μοι τοῦ ἀνδρὸς τὸ γενναῖον, ὅτι τὸν υἱὸν ἐκελεύετο σφαγιάσαι τὸν μονογενῆ, τὸν ἀγαπητὸν, τὸν παρ' ἐλπίδα πᾶσαν δεδομένον αὐτῷ, πόσους [illegible] αὐτὸν ἄχους λογισμούς· ἀλλ' ὅμως πάντας ὑπέταξε, καὶ πάντες αὐτῷ ἔπτηξαν μᾶλλον, ἢ βασιλέα τὸν δορυφόροι· καὶ βλέμματι μόνῳ πάντας κατέστελλε, καὶ οὐδὲ γρῦξαι ἐτόλμα τούτων οὐδείς· ἀλλ' οὕτως εὐτάκτως εἱστήκεισαν, ὡς καὶ κοσμεῖν αὐτὸν μᾶλλον ἢ περιφοβεῖν. καὶ διὰ τὴν καρτερίαν. ἡ φύσις ἔρριπτο χαμαὶ μετὰ τῶν ὅπλων αὐτῆς, καὶ αὐτὸς εἱστήκει τὴν χεῖρα ἀνατείνας, οὐχὶ στέφανον ἔχουσαν, ἀλλὰ μάχαιραν στεφάνου παντὸς λαμπροτέραν· καὶ ὁ τῶν ἀγγέλων ἐπεκρότει δῆμος, καὶ ὁ Θεὸς ἐκ τῶν οὐρανῶν ἀνεκήρυττεν. ἆρα τί τούτου γένοιτ' ἂν ἴσον τοῦ τροπαίου; εἰ γὰρ ἀθλητοῦ νικήσαντος, μὴ κῆρυξ κάτωθεν, ἀλλ' ἄνωθεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἀνηγόρευσε τὸν ὀλυμπιονίκην, ἆρ' οὐχὶ τοῦτο τῶν στεφάνων αὐτῷ λαμπρότερον ἔδοξεν εἶναι, καὶ τὸ θέατρον ἅπαν ἐπέστρεψεν ἄν; ὅταν δὲ μὴ ἐπίγειος βασιλεύς, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεός, οὐκ ἐν θεάτρῳ τούτῳ, ἀλλ' ἐν θεάτρῳ τῷ τῆς οἰκουμένης, ἐν τῷ δήμῳ τῶν ἀγγέλων, τῶν ἀρχαγγέλων, αὐτὸν ἀνακηρύττῃ λαμπρᾷ τῇ φωνῇ βοῶν ἄνωθεν, τὸν δίκαιον τὸν ἅγιον τοῦτον,

εἰπέ

Γεν κϐ. β.

εἰπέ μοι· εἰ γὰρ φαύλων παίδων οὐκ ἂν εὐκόλως καταφρονήσειαν πατέρες, ἀλλὰ καὶ τούτους ποθοῦσιν· ὅταν δὲ καὶ υἱὸς ᾖ καὶ γνήσιος, καὶ μονογενὴς, καὶ ἀγαπητὸς, καὶ ὑπ' αὐτοῦ μέλλῃ σφάττεσθαι τοῦ πατρὸς, τίς ἂν εἴποι τὴν ὑπερβολὴν τῆς φιλοσοφίας; ὢ δεξιᾶς μακαρίας, οἵας κατηξιώθη μαχαίρας· ὢ μαχαίρας θαυμαστῆς, οἵας κατηξιώθη δεξιᾶς· ὢ μαχαίρας θαυμαστῆς, εἰς ποίαν κατεσκευάσθη χρείαν, καὶ ποίαν ἰδοῦσα διακονίαν, καὶ ποίῳ ὑπηρετήσατο τύπῳ· πῶς ἡμάχθη· πῶς οὐχ ἡμάχθη· οὐ γὰρ οἶδα τί εἴπω, οὕτω φρικτὸν τὸ μυστήριον ἦν. οὐχ ἥψατο τῆς τοῦ παιδὸς δέρρης, οὐδὲ διῆλθε διὰ τοῦ λαιμοῦ τοῦ ἁγίου ἐκείνου, οὐδὲ ἐφοινίχθη αἵματι δικαίου· μᾶλλον δὲ καὶ ἥψατο, καὶ διῆλθε, καὶ ἐφοινίχθη, καὶ ἐβαπτίσθη, καὶ οὐκ ἐβαπτίσθη. τάχα ἐξεστηκέναι ὑμῖν δοκῶ οὕτως ἐναντιολογῶν (καὶ γὰρ ἐξέστηκα τὸ θαῦμα ἐννοῶν τοῦ δικαίου) ἀλλ' οὐκ ἐναντιολογῶ. ἡ μὲν γὰρ τοῦ δικαίου χεὶρ ἐνέπηξεν αὐτὴν τῇ φάρυγγι τοῦ παιδὸς, ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χεὶρ καὶ ἐμπαγεῖσαν οὐκ ἀφῆκεν αἵματι μολυνθῆναι τοῦ παιδός. καὶ γὰρ οὐχ ὁ Ἀβραὰμ αὐτὴν κατεῖχε μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ Θεός. καὶ ὁ μὲν ὤθει διὰ τῆς γνώμης, ὁ δὲ ἀνέστελλε διὰ τῆς φωνῆς. σκόπει δέ· εἶπε, σφάξον, καὶ εὐθέως ὡπλίζετο· εἶπε, μὴ σφάξῃς, καὶ εὐθέως ἀφωπλίζετο. εἵλετο γὰρ μὴ κληθῆναι πατὴρ, ὥστε δοῦλος εὐγνώμων φανῆναι· καὶ ἐπειδὴ ἀπέστη τῶν ἑαυτοῦ διὰ τὸν Θεὸν, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς μετὰ τόκου ἐχαρίσατο αὐτῷ καὶ τὰ αὐτοῦ· καὶ μέχρι τῆς προθυμίας ἵστησι τὸ ἐπίταγμα. καὶ μή μοι τοῦτο εἴπῃς μόνον, ὅτι θυσιαστήριον ᾠκοδόμησε καὶ τὰ ξύλα ἐπέθηκεν, ἀλλ' ἀναμνήσθητι καὶ τῆς φωνῆς τοῦ παιδίου, καὶ λόγισαι ὅσαι νιφάδες ἐπῆλθον αὐτῷ λογισμῶν, φλογίνοις δὲ ἐστὶν ὡπλισμένοι, καὶ πάντοθεν κατακεντοῦντες αὐτὸν καὶ διατέμνοντες, ὅτε ἤκουε τοῦ παιδίου λέγοντος· Πάτερ, ποῦ τὸ πρόβατον; εἰ γὰρ καὶ νῦν κατακλαίονται πολλοὶ, καὶ μὴ πατέρες ὄντες· τί πάσχειν ἐκεῖνον εἰκὸς ἦν, τὸν αὐτὸν γεννήσαντα, τὸν θρέψαντα, τὸν ἐν γήρᾳ, τὸν μόνον ἔχοντα τοῦτον, τὸν ὁρῶντα, τὸν ἀκούοντα, τὸν εὐθέως μέλλοντα αὐτὸν ἀναιρεῖν; ἀλλ' οὐδὲν τούτων τὸν ἀδάμαντα ἐκεῖνον περιέτρεψεν, οὐδὲ διέσεισεν· οὐδὲ εἶπε, τί πατέρα καλεῖς τὸν μικρὸν ὕστερον οὐκ ἐσόμενόν σου πατέρα, τὸν ἤδη ταύτην ἀπολέσαντα τὴν τιμήν; ἀλλὰ τί; Ὁ Θεὸς ὄψεται ἑαυτῷ πρόβατον εἰς ὁλοκάρπωσιν, τέκνον. ἑκάτεροι τὰ ὀνόματα τῆς φύσεως καλοῦσιν· ἐκεῖνος πατέρα, καὶ τέκνον οὗτος· καὶ χαλεπὸς ἑκατέρωθεν ὁ πόλεμος διηγείρετο, καὶ πολλὴ ἡ ζάλη, καὶ ναυάγιον οὐδαμοῦ. ὁ δὲ Ἰσαὰκ ἐπειδὴ ἤκουσε τὸν Θεὸν, οὐκέτι εἶπεν οὐδὲν, οὐδὲ περιειργάσατο· οὕτω συνετὸν ἦν τὸ παιδίον καὶ ἐν αὐτῷ τῆς ἡλικίας τῷ ἄνθει. ἆρα οὐ διεθερμάνθητε πάντες; οὐχὶ ἕκαστος ὑμῶν περιεπτύσσεται τῇ διανοίᾳ, καὶ καταφιλεῖ τὸ παιδίον, καὶ θαυμάζει τὴν σύνεσιν, καὶ αἰδεῖται τὴν εὐλάβειαν; καὶ γὰρ συμποδιζόμενος, καὶ τοῖς ξύλοις ἐπιτιθέμενος οὐκ ἐξεπλήττετο, οὐκ ἀπεσκίρτα, οὐ κατεγίνωσκε τοῦ πατρὸς ὡς μαινομένου· ἀλλὰ καὶ ἐδεσμεῖτο καὶ ἐβαστάζετο, καὶ ἐπετίθετο, καὶ πάντα ἔφερε σιγῇ, καθάπερ τις ἀρνειός· μᾶλλον δὲ καθάπερ ὁ κοινὸς πάντων δεσπότης, οὗ καὶ τὴν ἐπιείκειαν ἐμιμεῖτο, καὶ τὸν τύπον ἐφύλαττεν. Ὡς πρόβατον γὰρ ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος.

Γεν. κβ. ζ.

Γεν. κβ. η.

Ησ. νγ. ζ.

Ἐκ τοῦ β΄ λόγου τῶν εἰς Σταγείριον.

Καὶ μή μοι λεγέτω τις, ὅτι οὐκ ἤλγει ὁ Ἀβραὰμ, οὐδὲ τὰ τῶν πατέρων ὑπέμεινε, μηδὲ πέρα τοῦ μέτρου δεῖξαι βουλόμενος φιλοσοφοῦντα, τὸ κεφάλαιον ἀποστερείτω τῶν ἐγκωμίων αὐτόν. εἰ γὰρ νῦν ἐπὶ τοῖς αἰσχίστοις ἁλόντας καὶ πολὺν χρόνον ταύτης ἀπολαύσαντας τῆς ζωῆς, καὶ ἀγνῶτας ὄντας, καὶ οὐδὲ ὀφθέντας ἡμῖν ποτε, τούτους ἐξαίφνης ὁρῶντες ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τὴν ἐπὶ θάνατον ἀπαγομένους, συστελλόμεθα καὶ ἀγχόμεθα, πολλάκις δὲ καὶ δακρύομεν· ὁ τὸν υἱὸν τὸν αὐτοῦ τὸν γνήσιον, τὸν μονογενῆ, τὸν παρ' ἐλπίδα τεχθέντα, τὸν μετὰ χρόνον τοσοῦτον, τὸν πρὸς ἐσχάτῳ γήρᾳ, τοῦτον ἔτι νέον ὄντα ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶ καταθῦσαι καὶ κατακαῦσαι κελευόμενος, πῶς οὐ πάσης τιμωρίας χαλεπωτέραν θλῖψιν καὶ ἀλγηδόνα ὑπέμεινεν; εἰ γὰρ λίθος ἦν, εἰ γὰρ σίδηρος, εἰ γὰρ καὶ ἀδάμας, οὐκ ἂν ἐκάμφθη καὶ κατεκλάσθη πρὸς τὴν ὥραν τοῦ παιδὸς, πρὸς τὴν σύνεσιν τῶν ῥημάτων, πρὸς τὴν εὐλάβειαν τῆς ψυχῆς· καὶ γὰρ ἤκουσεν, ὅτι ὁ Θεὸς ὄψεται ἑαυτῷ πρόβατον εἰς ὁλοκάρπωσιν, τέκνον, καὶ οὐδὲν περιειργάσατο πλέον· εἶδε τὸν πατέρα δεσμεύοντα αὐτόν, καὶ οὐκ ἀντέτεινεν· ἐπετέθη τοῖς ξύλοις, καὶ οὐκ ἀπεπήδησεν· εἶδε τὴν μάχαιραν κατ' αὐτοῦ φερομένην, καὶ οὐκ ἐταράχθη. τί ταύτης εὐλαβέστερον γένοιτ' ἂν τῆς ψυχῆς; ἔτι οὖν τολμήσει τις εἰπεῖν, ὡς οὐδὲν ὑπὸ τούτων ἁπάντων ἔπαθεν ὁ Ἀβραάμ; εἰ γὰρ ἐχθρὸν καὶ πολέμιον κατασφάττειν ἔμελλεν, εἰ δὲ θηρίον ἦν, ἆρα ἀνάγκη τι ταῦτα ὑπομεῖναι; οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι.

Ἐκ τῆς πρὸς Θεσ. ϛ΄ ἐπισ.

Διὰ τοῦτο δέομαι καὶ ἀντιβολῶ, ὅταν υἱόν, ἢ θυγατέρα ἀποβάλῃς, ἄνθρωπε, μὴ οὕτως ἀσχημόνως θρηνεῖν καὶ κόπτειν σεαυτόν, ἀλλ' ἐννόησον, ὅτι ὁ Ἀβραὰμ κατέσφαξε τὸν υἱὸν τὸν ἑαυτοῦ, καὶ οὔτε ἐδάκρυσεν, οὔτε πικρὸν ῥῆμα ἐξέβαλε. καὶ ὁ Ἰὼβ ἤλγησε μέν, τοσοῦτον δέ, ὅσον εἰκὸς πατέρα φιλόπαιδα· ὡς δὲ νῦν ποιούμεθα ἡμεῖς, ἐχθρῶν καὶ πολεμίων ἐστί. οὐδὲ γάρ, εἴ τινος εἰς βασιλέα ἀπελθόντος καὶ στεφανωθέντος ἐκόπτου σεαυτὸν καὶ ἐθρήνεις, φίλον ἄν σε τοῦ στεφανωθέντος ἔφησα εἶναι, ἀλλ' ἐχθρὸν καὶ πολέμιον.

Ἐκ τῆς ὁμιλ. μα. εἰς τὴν πρὸς Κορ. α΄. ἐπισ.

Ἀλλ' οὐκ οἶδα ποῦ κεχώρηκε, φησί. Διὰ τί γὰρ οὐκ οἶδας, εἰπέ μοι; εἴτε γὰρ ὀρθῶς ἔζη, εἴτε ἑτέρως, δῆλον ποῦ χωρήσει. Διὰ γὰρ τοῦτο κόπτομαι, φησίν, ὅτι ἁμαρτωλὸς ἀπῆλθε. δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο δεῖ χαίρειν, ὅτι ἐνεκόπη τὰ ἁμαρτήματα, καὶ οὐ προσέθηκε τῇ κακίᾳ· καὶ βοηθεῖν, ὡς ἂν οἷόν τε ᾖ, οὐ δάκρυσιν, ἀλλ' εὐχαῖς καὶ ἱκετηρίαις καὶ ἐλεημοσύναις καὶ προσφοραῖς. οὐ γὰρ ἁπλῶς ταῦτα ἐπινενόηται, οὐδὲ μάτην ὁ ἱερεὺς τῷ θυσιαστηρίῳ τῶν φρικτῶν τελουμένων μυστηρίων βοᾷ, Ὑπὲρ πάντων τῶν ἐν Χριστῷ κεκοιμημένων, καὶ τῶν τὰς μνείας αὐτῶν ἐπιτελουμένων, ἀλλὰ πνεύματος ἁγίου διατάξει ταῦτα γίνεται. εἰ γὰρ τοὺς παῖδας τοῦ Ἰὼβ ἐκάθαιρεν ἡ τοῦ πατρὸς θυσία· τί ἀμφιβάλλεις, εἰ καὶ ἡμῶν ὑπὲρ τῶν ἀπελθόντων προσφερόντων, γίνεταί τις αὐτοῖς παραμυθία;

Ἐκ τῆς ὁμιλίας γ΄. τῆς πρὸς Φιλιπ. ἐπι.

Μὴ τοίνυν τοὺς ἀποθνήσκοντας κλαίωμεν ἁπλῶς, ἀλλὰ τοὺς ἐν πλούτῳ τετελευτηκότας, καὶ μηδεμίαν ἀπὸ τοῦ πλούτου παραμυθίαν ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς ἐπινοήσαντας, τοὺς λαβόντας ἐξουσίαν ἀπολύσασθαι αὐτῶν τὰ ἁμαρτήματα, καὶ μὴ βουληθέντας, τούτους κλαίωμεν καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ πάντες, μὴ μίαν ἡμέραν, μηδὲ δευτέραν, ἀλλὰ τὸν ἅπαντα βίον ἡμῶν, καὶ βοηθῶμεν αὐτοῖς κατὰ δύναμιν· ἐπινοήσωμεν αὐτοῖς τινα βοήθειαν, μικρὰν μέν, βοηθοῦμεν δὲ ὅμως. πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; εὐχόμενοι, καὶ ἑτέρους παρακαλοῦντες εὐχὰς ὑπὲρ αὐτῶν ποιεῖσθαι, πένησιν ὑπὲρ αὐτῶν διδόντες συνεχῶς. ἔχει τινὰ τὸ πρᾶγμα παραμυθίαν. ἄκουε γὰρ τοῦ Θεοῦ λέγοντος, Ὑπερασπιῶ τῆς πόλεως ταύτης δι' ἐμὲ καὶ διὰ Δαβὶδ τὸν δοῦλόν μου. εἰ δὲ μνήμη μόνον δικαίου τοσοῦτον ἴσχυσεν, ὅταν καὶ ἔργα γένηται ὑπὲρ αὐτοῦ, πόσον οὐκ ἰσχύσει; οὐκ εἰκῆ ταῦτα ἐνομοθετήθη ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, τὸ ἐπὶ τῶν φρικτῶν μυστηρίων μνήμην γίνεσθαι τῶν ἀπελθόντων. ἴσασιν αὐτοῖς κέρδος πολὺ γινόμενον, πολλὴν τὴν ὠφέλειαν. ὅταν γὰρ ὁλόκληρος ἑστήκῃ λαός, χεῖρας ἀνατείνοντες, πλήρωμα ἱερατικόν, καὶ πρόκειται ἡ φρικτὴ θυσία, πῶς οὐ δυσωπήσομεν τὸν Θεόν, ὑπὲρ τούτων παρακαλοῦντες; ἀλλὰ τοῦτο μὲν περὶ τῶν ἐν πίστει παρελθόντων· οἱ δὲ κατηχούμενοι οὐδὲ ταύτης καταξιοῦνται τῆς παραμυθίας, ἀλλ' ἀπεστέρηνται πάσης τοιαύτης βοηθείας, πλὴν μιᾶς τινος. ποίας δὴ ταύτης; ἔνεστι πένησιν ὑπὲρ αὐτῶν διδόναι συνεχῶς, καὶ ποιεῖ τινα αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα παραψυχήν. ὥστε οὐ τὸ ἀποθανεῖν, κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀποθανεῖν κακῶς.

δ΄. Βασ. ιθ. λδ.

Ἐκ τῆς αἰ δη- ατ.

Βούλεσθε δὲ εἴπω πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, πόθεν δεδοίκαμεν θάνατον; οὐκ ἔτρωσεν ἡμᾶς ὁ τῆς βασιλείας ἔρως, οὐδὲ ἀνῆψεν ἡμᾶς ὁ τῶν μελλόντων πόθος· ἐπεὶ πάντων ἂν ὑπερείδομεν τῶν παρόντων. ὁ γὰρ διαπαντὸς γέενναν δεδοικώς, οὐδέποτε θάνατον φοβηθήσεται. δότε μοι πρὸς ὑμᾶς εὐκαίρως εἰπεῖν νῦν, ἀδελφοί, Μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε. καὶ γὰρ τὰ παιδία τὰ μικρὰ προσωπεῖα μὲν δέδοικε, πῦρ δὲ οὐ δέδοικεν· ἀλλ' ἐὰν βασταζόμενα τύχῃ παρὰ λυχνίαν λύχνον ἔχουσαν, ἀπερισκέπτως τὴν χεῖἐὰν ἐπαφίῃς τῇ λυχνίᾳ καὶ τῇ φλογί· καὶ τὸ μὲν ὄντα τὰ φερόντων προσωπεῖον φεύγει, τὸ δὲ ἀληθῶς οὐ δέδοικε φοβερὸν πῦρ. βούλει εἴπω καὶ ἑτέραν αἰτίαν, δι᾽ ἣν τὸν θάνατον δεδοίκαμεν; οὐ ζῶμεν μετὰ ἀκριβείας, οὐδὲ ἔχομεν συνειδὸς ἀγαθόν· ὡς εἰ τοῦτο ἦν, οὐδὲν ἂν ἡμᾶς ἐφόβησεν· οὐ θάνατος, οὐ ζημία χρημάτων, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. δός μοι τοίνυν θαρρῆσαι περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ, εἰ βούλει, σήμερόν με κατάσφαξον, καὶ χάριν εἴσομαί σοι τῆς σφαγῆς, ὅτι με ταχέως πρὸς ἐκεῖνα πέμπεις τὰ ἀγαθά. ἀλλὰ τὸ ἀδίκως ἀποθανεῖν δέδοικα, φησί. τί λέγεις, εἰπέ μοι; τὸ ἀδίκως ἀποθανεῖν δέδοικας; ἀλλὰ δικαίως ἐβούλου; καὶ τίς οὕτως ἄθλιος καὶ ταλαίπωρος, ὡς, παρὸν ἀδίκως ἀποθανεῖν, δικαίως ἂν μᾶλλον ἕλοιτο; εἰ γὰρ δεδοικέναι χρὴ θάνατον, τὸν δικαίως ἡμῖν ἐπιόντα δεδοικέναι χρή· ὡς ὅ γε ἀδίκως ἀποθανὼν, κατ᾽ αὐτὸ τοῦτο κοινωνεῖ τοῖς ἁγίοις ἅπασιν. οἱ γὰρ πλείους τῶν εὐαρεστησάντων τῷ Θεῷ ἄδικον ὑπέμειναν τελευτήν· καὶ πρῶτος Ἄβελ. οὐ γὰρ δὴ πλημμελήσας εἰς τὸν ἀδελφὸν, οὐδὲ λυπήσας τὸν Κάϊν, ἀλλ᾽ ὅτι τὸν Θεὸν ἐτίμησε, διὰ τοῦτο ἐσφάγη· ὁ δὲ Θεὸς συνεχώρησεν. ἆρα φιλῶν αὐτὸν, ἢ μισῶν; εὔδηλον ὅτι φιλῶν, καὶ λαμπρότερον αὐτῷ τὸν στέφανον ποιῆσαι βουλόμενος ἀπὸ ἀδικωτάτης ταύτης σφαγῆς. ὁρᾷς ὅτι οὐ τὸ ἀδίκως ἀποθανεῖν χρὴ δεδοικέναι, ἀλλὰ τὸ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἀποθανεῖν; ὁ Ἄβελ ἀπέθανεν ἀδίκως, ὁ Κάϊν ἔζη στένων καὶ τρέμων. τίς οὖν, εἰπέ μοι, μακαριώτερος ἦν; ὁ μετὰ δικαιοσύνης παυσάμενος, ἢ ὁ ἐν ἁμαρτίαις ζῶν; ὁ ἀδίκως ἀποθανὼν, ἢ ὁ δικαίως κολαζόμενος;

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ κατὰ τῶν παρατηρούντων τὰς νεομηνίας.

Ἀριθ. κε.

Τί δαὶ φόνου χαλεπώτερον, εἰπέ μοι; ἀλλ᾽ ἐδυνήθη ποτὲ δικαιοσύνην τεκεῖν τῷ τοῦτο ποιήσαντι· καὶ ὅπως ἄκουε. οἱ Μαδιναῖοί ποτε βουλόμενοι τὸν Θεὸν " ἐκπολεμιῶσαι τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ ταύτῃ προσδοκῶντες αὐτῶν περιέσεσθαι, εἰ τῆς εὐνοίας αὐτοὺς ἀποστερήσειεν τοῦ δεσπότου, κόρας καλλωπίσαντες καὶ τῷ στρατοπέδῳ περιστήσαντες, ἐδελέασαν αὐτοὺς, καὶ εἰς πορνείαν ἤγαγον. τοῦτο ἰδὼν ὁ Φινεὲς μεταχειρισάμενος ξίφος, καὶ πορνεύοντας δύο καταλαβὼν, ἐν αὐτῇ τῇ ἁμαρτίᾳ ἀμφοτέρους ἐξεκέντησεν, οὐ τοὺς ἀναιρεθέντας μισῶν, ἀλλὰ τῶν λοιπῶν φειδόμενος. καὶ τὸ μὲν γινόμενον φόνος ἦν, τὸ δὲ κατορθούμενον ἐξ ἐκείνου σωτηρία τῶν ἀπολλυμένων ἁπάντων ἐγένετο. ἀπέκτεινε δύο, καὶ ἔσωσε μυριάδας ἀπείρους. καὶ καθάπερ οἱ ἰατροὶ τὰ σεσηπότα τῶν μελῶν ἐκτέμνοντες, ὁλόκληρον σώζουσι τὸ σῶμα· οὕτω κἀκεῖνος ἐποίησε, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

γρ. -μῶσαι

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Φιλ.

Μὴ τοίνυν τοὺς ἀποθνήσκοντας ἁπλῶς κλαίωμεν, ἀλλὰ τοὺς ἐν ἁμαρτίαις ἀποθνήσκοντας. οὗτοι θρήνων ἄξιοι, οὗτοι κοπετῶν καὶ δακρύων. ποία γὰρ ἐλπὶς, εἰπέ μοι, μετὰ ἁμαρτημάτων ἀπελθεῖν, ἔνθα οὐκ ἔστιν ἁμαρτήματα ἀποδύσασθαι; ἕως μὲν γὰρ ἦσαν ἐνταῦθα, ἴσως ἦν προσδοκία πολλὴ, ὅτι μεταμεληθήσονται, ὅτι βελτίους ἔσονται· ἂν δὲ ἀπέλθωσιν εἰς τὸν ᾅδην, ἔνθα οὐκ ἔστιν ἀπὸ μετανοίας κερδᾶναί τι (Ἐν τῷ γὰρ ᾅδῃ, φησὶ, τίς ἐξομολογήσεταί σοι;) πῶς οὖν οὐ θρήνων ἄξιοι; κλαίωμεν οὖν τοὺς οὕτως ἀπερχομένους, οὐ κωλύω· κλαίωμεν, ἀλλὰ μὴ ἀσχημόνως, μὴ τρίχας τίλλοντες, μὴ βραχίονας γυμνοῦντες, μὴ ὄψιν σπαράττοντες, ἀλλὰ " μᾶλλον κατὰ ψυχὴν ἠρέμα δάκρυον " ἀφιέντες μικρόν. τοῦτο δὲ ἡμᾶς ὠφελεῖ. ὁ γὰρ ἐκείνων πενθῶν οὕτω, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς σπουδάσει μηδέποτε τοῖς αὐτοῖς περιπεσεῖν.

γρ. μόνον

γρ. ἀφιέντ

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς β. Θεσσα.

Ἐκκλησ. ια.

Πάλιν δὲ ὅταν ἴδῃς νεκρὸν ἐπ᾽ ἀγορᾶς φερόμενον, παῖδας ὀρφανοὺς ἀκολουθοῦντας, χήραν γυναῖκα κατακοπτομένην, οἰκέτας ὀδυρομένους, φίλους κατηφιῶντας, λόγισαι τὸ οὐδαμινὸν τῶν παρόντων πραγμάτων, καὶ ὅτι σκιᾶς καὶ ὀνειράτων οὐδὲν διενήνοχε. σκόπει μοι τὰς τῶν μεγάλων καὶ περιφανῶν οἰκίας, καὶ πῶς εἰς ἔδαφος κατενεχθείσας· ἐννόησον πόσα ἴσχυσαν, καὶ πῶς οὐδὲ μνήμη αὐτῶν ὑπολέλειπται. Πολλοὶ γὰρ τύραννοι ἐκάθισαν ἐπ᾽ ἐδάφους, ὁ δὲ ἀνυπονόητος ἐφόρεσε διάδημα. ἀλλ᾽ οὐκ ἀρκεῖ ταῦτα; ἐννόησον καὶ περὶ θανάτου ὅταν καθεύδῃς, τίνος ἄξιος εἶ. οὐχὶ καὶ τὸ μικρόν σε θηρίον ἀνελεῖν δυνήσεται;

διαμήσεται· πολλοῖς γὰρ πολλάκις ἀπὸ τοῦ ὀρόφου κατενεχθὲν μικρὸν ζωΰφιον ἢ τὸν ὀφθαλμὸν ἐξέβαλεν, ἢ ἑτέρου τινὸς κινδύνου παραίτιον γέγονε.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Κορ. β. ἐπιστ. ὁμ. κϛ

[Τί δαί; ὁ Ἀλέξανδρος οὐχὶ πολλὰ καὶ μεγάλα κατώρθωσε ζῶν; οὐχὶ καὶ ἔθνη, καὶ πόλεις ὑπέταξε; καὶ πολέμους πολλοὺς καὶ μάχας ἐνίκησε, καὶ τρόπαια ἔστησεν; οὐχὶ τρεισκαιδέκατος ἐνομίσθη εἶναι Θεὸς παρὰ τῇ συγκλήτῳ Ῥωμαίων; ἀλλὰ τὸ μὲν ζῶντα κατορθοῦν πολέμους καὶ νίκας βασιλέα ὄντα, καὶ στρατόπεδα ἔχοντα, θαυμαστὸν οὐδέν· τὸ δὲ μετὰ θάνατον καὶ τάφον τοσαῦτα πανταχοῦ γῆς καὶ θαλάττης καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐργάζεσθαι, τοῦτό ἐστι τὸ μάλιστα πολλῆς ἐκπλήξεως γέμον. ποῦ γάρ, εἰπέ μοι, τὸ σῆμα Ἀλεξάνδρου; δεῖξόν μοι, καὶ εἰπὲ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐτελεύτησεν. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις· τὸ δὲ Παύλου καὶ τὸ σῆμα λαμπρὸν ἴδοι τις ἂν τὴν βασιλικωτάτην καταλαβὸν τὴν πόλιν, καὶ ἡμέραν, καταφανῆ ἑορτὴν τῇ οἰκουμένῃ ποιοῦσαν. καὶ τὸ μὲν ἐκείνου καὶ οἱ οἰκεῖοι ἀγνοοῦσι· τὸ δὲ τούτου καὶ οἱ βάρβαροι ἐπίστανται. καὶ ὁ τάφος τοῦ δούλου τοῦ Χριστοῦ λαμπρότερος τῶν βασιλικῶν ἐστιν αὐλῶν. καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ τὴν ἁλουργίδα περικείμενος ἀπέρχεται τὸ σῆμα τὸ ἐκείνου περιπτυξόμενος, καὶ τὸν τῦφον ἀποθέμενος ἕστηκε δεόμενος τοῦ νεκροῦ, ὥστε αὐτοῦ προστῆναι παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ τοῦ σκηνοποιοῦ καὶ τοῦ ἁλιέως καὶ τετελευτηκότος ὡς προστάτου δεῖται ὁ τὸ διάδημα ἔχων. καὶ τοῦτο οὐκ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἴδοι τις ἂν γινόμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει. καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν μεγάλῃ τιμῇ τιμᾶν ἐνόμισεν ὁ παῖς, εἰ [πρὸς] τοῖς προθύροις αὐτὸν τοῦ ἁλιέως καταθεῖτο. καὶ ὅπερ εἰσὶν οἱ πυλωροὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἐν τοῖς βασιλείοις, τοῦτο ἐν τῷ σήματι οἱ βασιλεῖς τοῖς ἁλιεῦσι· καὶ οἱ μὲν ὥσπερ δεσπόται τοῦ τόπου τὰ ἔνδον κατέχουσιν, οἱ δὲ ὡς πάροικοι καὶ γείτονες, ἠγάπησαν τὴν αὐλείαν αὐτοῖς ἀφορισθῆναι θύραν. καὶ οἱ μὲν βασιλεῖς οἰκετῶν καὶ ὑπηρετῶν, οἱ δὲ ἀρχόμενοι βασιλέων τὴν ἀξίαν περίκεινται.]

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθ. β΄. ἐπ.

Ταῦτα ἐννόει· καὶ μὴ τὸ τῆς ἀνθρωπίνης ὄψεως ἄνθος θαύμαζε, μηδὲ τῶν ἀνατεταμένων αὐχένα, μηδὲ τὴν χλανίδα καὶ τῶν ἵππων καὶ τῶν ἀκολούθους· ἀλλὰ ποῦ τελευτᾷ ταῦτα πάντα λογίζου. ἐὰν δὲ τὰ φαινόμενα θαυμάζῃς, κἀγώ σοι τὰ ἐν ταῖς γραφαῖς ἐρῶ τὰ πολλῷ τούτων λαμπρότερα. ἀλλ' ὥσπερ ἐκεῖνα διὰ τὴν ὄψιν οὐ θαυμάζομεν, τὴν οὐσίαν αὐτῶν ὁρῶντες, ὅτι πηλός ἐστι τὸ πᾶν· οὕτω δὴ μηδὲ ταῦτα. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα πηλός· μᾶλλον δὲ καὶ πρὶν διαλυθῆναι καὶ γενέσθαι κόνιν. δεῖξόν μοι τοῦτον τῶν ἀνατεταμένων πυρέττοντα, ψυχορραγοῦντα, καὶ τότε σοι διαλέξομαι καὶ ἐρήσομαι.

Ἐκ τοῦ ϛ λόγ. τοῦ εἰς Θεόδωρ. ἐκπεσ.

Ποῦ νῦν εἰσιν οἱ μετὰ πολλοῦ μὲν τοῦ τύφου, πολλῶν δὲ τῶν ἀκολουθούντων σοβοῦντες ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς· οἱ τὰ σηρικὰ ἐνδεδυμένοι, καὶ μύρων πνέοντες, καὶ παρασίτους τρέφοντες, καὶ τῇ σκηνῇ προσηλωμένοι διαπαντός; ποῦ ἡ τῶν δείπνων ἐκείνων πολυτέλεια, τὸ τῶν μουσικῶν πλῆθος, ἡ τῶν κολάκων θεραπεία, ὁ γέλως ὁ πολύς, ἡ τῆς ψυχῆς ἄνεσις, ἡ τῆς διανοίας διάχυσις, ὁ βίος ὁ ὑγρὸς καὶ ἀνειμένος καὶ περιττός; πάντα οἴχεται καὶ ἀπέπτη. τί γέγονε τὸ τοσαύτης ἀπολαῦον θεραπείας σῶμα καὶ καθαρότητος; ἄπιθι πρὸς τὴν σορόν· θέασαι τὴν κόνιν, τὴν τέφραν, τοὺς σκώληκας· τοῦ τόπου τὸ εἰδεχθές. θέασαι καὶ στέναξον πικρόν. καὶ εἴθε μέχρι τῆς τέφρας ἡ ζημία ἦν. νῦν δὲ ἀπὸ τῆς σοροῦ καὶ τῶν σκωλήκων τούτων μετάγαγε τὸν λογισμὸν ἐπὶ τὸν ἀτελεύτητον ἐκεῖνον σκώληκα, ἐπὶ τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, ἐπὶ τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ἐπὶ τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον καὶ τὰς κολάσεις τὰς πικρὰς καὶ ἀφορήτους ἐκείνας, τὰς εἰς ἀτελευτήτους αἰῶνας. ἐνταῦθα μὲν γὰρ καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ χαλεπὰ τέλος ἔχει, καὶ τοῦτο τάχιστα· ἐκεῖ δὲ ἀθανάτοις ἀμφότερα παρεκτείνεται αἰῶσι· καὶ τῇ ποιότητι δὲ τοσοῦτον τῶν νῦν διενήνοχεν, ὅσον οὐδὲ ἔστιν εἰπεῖν. τί τοίνυν γέγονεν ὁ πολὺς κόσμος ἐκεῖνος; ποῦ δὲ οἴχεται ἡ πολλὴ κολακεία καὶ ἡ θεραπεία τῶν δούλων, καὶ ἡ περιουσία τῶν χρημάτων, καὶ τῶν κτημάτων; ποῖος ἄ-

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

νεμος ἐπεισελθὼν ἐξεφύσησε πάντα; Τί δὲ βούλεται ἡ περιττὴ αὕτη καὶ ἀνόητος περὶ τὴν κηδείαν δαπάνη, πολλὴν μὲν φέρουσα τοῖς κηδεύουσι ζημίαν, τῷ δὲ ἀπελθόντι κέρδος οὐδέν; ὅταν ἀκούσῃς ὅτι γυμνὸς ὁ δεσπότης ἀνέστη, παῦσαι τῆς περὶ τὴν κηδείαν μανίας. οὐδὲ γὰρ εἶπεν ὁ Χριστὸς, ὅτι πεινῶντά με εἴδετε, καὶ ἐθρέψατε· διψῶντα, καὶ ἐποτίσατε· γυμνὸν, καὶ περιεβάλετε· προσέθετο, ὅτι καὶ τεθνεῶτα, καὶ ἐθάψατε. Εἰ γὰρ ζῶντας κελεύει μηδὲν πλέον ἔχειν, ἀλλ' ἢ σκέπασμα, πολλῷ μᾶλλον τελευτήσαντας. ποίαν οὖν ἕξομεν ἀπολογίαν, ὅταν τὸ μὲν σῶμα εἰς ἰχῶρας καὶ σκώληκας διαπυώμενον καλλωπίζωμεν· τὸν δὲ Χριστὸν πεινῶντα, διψῶντα, γυμνὸν περιιόντα καὶ ξένον περιορῶμεν; Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς κλίνης κείμενος, φησὶ, ὁ τεθνηκὼς φέρει τοῦ πλούτου καὶ τοῦ τύφου τὰ σύμβολα, ἐσθῆτος λαμπρᾶς ἐπικειμένης, πενήτων καὶ πλουσίων παραπεμπόντων, δήμου εὐφημούντων. μάλιστα μὲν καὶ ταῦτα καταγέλως· πλὴν ἀλλὰ καὶ ταῦτα εὐθέως, ὥσπερ ἄνθος διαρρέον, ἐλέγχεται. ὅταν γὰρ τὸν οὐδὸν ὑπερβῶμεν τὴν τῆς πόλεως πύλην, καὶ τοῖς σκώληξι παραδόντες τὸ σῶμα ὑποστρέφωμεν, πάλιν σε ἐρήσομαι, ποῦ πορεύεται ὁ πολὺς ὄχλος ἐκεῖνος; τί γέγονεν ἡ κραυγὴ καὶ ὁ θόρυβος; ποῦ δὲ αἱ λαμπάδες; ποῦ δὲ οἱ χοροὶ τῶν γυναικῶν; ἆρα μὴ ὄναρ ταῦτα ἐστί; τί δὲ καὶ ἐγένοντο αἱ βοαί; ποῦ τὰ στόματα τὰ πολλὰ ἐκεῖνα, τὰ κραυγάζοντα, καὶ παρακελευόμενα θαρρεῖν, ὅτι οὐδεὶς ἀθάνατος; οὐ νῦν ταῦτα ἔδει λέγεσθαι τῷ μὴ ἀκούοντι, ἀλλ' ὅτε ἥρπαζεν, ὅτε ἐπλεονέκτει, τότε μικρὸν παραλλάξαντας ἔδει λέγειν· οὐ δεῖ θαρρεῖν· οὐδεὶς ἀθάνατος.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθ. β. ἐπιστ.

Ἐκ τῆς αὐτῆς.

Εἰ μέν τις σοι κατεσκεύασεν οἰκίας, ἔνθα μὴ ἔμελλες μένειν, ζημίαν τὸ πρᾶγμα ἐνόμισας ἄν· νῦν δὲ ἐνταῦθα βούλει πλουτεῖν, ὅθεν καὶ πρὸ τῆς ἑσπέρας πολλάκις μέλλεις ἀποδημεῖν; ἐπίσχες τῆς μανίας, σβέσον τὴν ἐπιθυμίαν· τὸ δὲ θάρσει τῷ ἀδικουμένῳ· ἀλλ' εἰ καὶ ἐκείνῳ ταῦτα ἀνόητα λοιπὸν ἐξελθόντι τὸ στάδιον, καὶ οἱ τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ νοσοῦντες, καὶ ἐπὶ τὸ σῆμα ἀκολουθοῦντες, ἀκουέτωσαν. ἐπειδὴ γὰρ ἔμπροσθεν ὑπὸ τῆς μέθης τῶν χρημάτων οὐδὲν τοιοῦτον ἐνόουσιν· ἀλλ' ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὅτε καὶ ἡ ὄψις τοῦ κειμένου πιστοῦται τὸ λεγόμενον, σωφρονιζέσθωσαν, παιδευέσθωσαν, ἐννοοῦντες ὅτι μικρὸν ὕστερον καὶ αὐτοὺς ἄξουσιν οἱ ἀπάγοντες ἐπὶ τὰς φοβερὰς ἐκείνας εὐθύνας, καὶ τὸ δοῦναι δίκην ὧν ἐνταῦθα κακῶς ἐπλημμέλησαν. ἵν' οὖν μὴ καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ ἐκείνοις πεισώμεθα, μεταβαλέσθαι καὶ γενέσθαι βελτίους σπουδάσωμεν, ὅση δύναμις, ὅπως καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ μη.

ΠΕΡΙ ΛΥΠΗΣ ΚΑΙ ΑΘΥΜΙΑΣ.

Ἐκ τοῦ γ' λόγ. τῶν εἰς Σταγείριον

Τὴν ἀθυμίαν ἐνέθηκεν ἡμῶν ὁ Θεὸς τῇ φύσει, οὐχ ἵνα ἁπλῶς καὶ ἀκαίρως καὶ ἐν τοῖς ἐναντίοις αὐτῇ χρώμεθα πράγμασιν, οὐδ' ἵνα φθείρωμεν ἑαυτοὺς, ἀλλ' ἵνα τὰ μέγιστα κερδαίνωμεν ἐξ αὐτῆς. καιρὸς γὰρ ἀθυμίας, οὐχ ὅταν πάσχωμεν κακῶς, ἀλλ' ὅταν δρῶμεν κακῶς. ἡμεῖς δὲ τὴν τάξιν ἀντεστρέψαμεν, καὶ τοὺς καιροὺς ἀντηλλάξαμεν· καὶ ποιοῦντες μὲν μυρία κακὰ, οὐδὲ πρὸς τὸ βραχὺ συστελλόμεθα· ἂν δὲ μικρόν τι παρά τινος πάθωμεν, καταπίπτομεν καὶ ἰλιγγιῶμεν, καὶ ἀπαλλαγῆναι τοῦ παρόντος βίου εὐχόμεθα. Οὐκ εἰδότες, ὅτι αἱ θλίψεις, καὶ οἱ πειρασμοὶ, καὶ τὰ συμβαίνοντα ἡμῖν ἀνιαρὰ, τῶν χρηστῶν οὐχ ἧττον τὴν τοῦ Θεοῦ ἡμῖν κηδεμονίαν ἐνδείκνυνται. καὶ τί λέγω τὰς θλίψεις τὰς ἐνταῦθα; τῆς γὰρ βασιλείας τῶν οὐρανῶν οὐκ ἔλαττον ἡ τῆς γεέννης ἀπειλὴ παρί-

Ἐκ τοῦ α'. λόγ. τῶν εἰς τὸν Σταγείριον.

σησι τὴν φιλανθρωπίαν αὐτοῦ. Εἰ γὰρ μὴ γέεννα ἠπείλητο, οὐκ ἄν τις ταχέως ἐπέτυχε τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθῶν. οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ μόνη ἡ τῶν χρηστῶν ἐπαγγελία προτρέψαι πρὸς ἀρετὴν, μὴ καὶ τοῦ φόβου τῶν δεινῶν ὠθοῦντος τοὺς ῥαθυμοτέρους πρὸς ἐκείνην διακειμένους.

Ἐκ τῶν ἀνδριάντων.

Ἄλλως τε καὶ διὰ τοῦτο λύπη καὶ ἀθυμία γεγένηται, οὐχ ἵνα ἐπὶ θανάτῳ, οὐδ᾽ ἵνα ἐπὶ ζημίᾳ χρημάτων, οὐδ᾽ ἵνα ἐπ᾽ ἄλλῳ τινὶ τῶν τοιούτων ἀλγῶμεν· ἀλλ᾽ ἵνα εἰς τὴν τῶν ἁμαρτημάτων ἀναίρεσιν αὐτῇ καταχρώμεθα. καὶ γὰρ στρατιώτης θάνατον δεδοικὼς οὐδὲν οὐδέποτε γενναῖον ἐργάσεται.

Ἐκ τοῦ γ. λόγ. τοῦ εἰς τὸν Σταγείρ.

Τὸν τοίνυν ἀλγοῦντα, οὐχ ὑπὲρ ὧν κολάζεται, ἀλλ᾽ ὑπὲρ ὧν ἁμαρτάνων παροξύνει τὸν Θεὸν, ἀλγεῖν δεῖ. τοῦτο μὲν γὰρ ἀφίστησιν ἡμῶν τὸν Θεὸν, καὶ ἐχθρὸν ποιεῖ· ἐκεῖνο δὲ καταλλάττει τὸ αὐτὸν ἡμῖν μάλιστα, καὶ ἵλεων ἡμῖν εἶναι παρασκευάζει.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ ρκζ. ψαλμ.

Διὰ γὰρ τοῦτο εἰς τὸν παρόντα βίον ἐξεληλύθης, ἄνθρωπε, οὐχ ἵνα ἀργῶν τρέφῃ, οὐδ᾽ ἵνα μὴ πάσχῃς μηδὲν δεινὸν, ἀλλ᾽ ἵνα παθὼν λαμπρότερος ᾖς. οὐ γὰρ ἀνδρὸς γενναίου τὸ τῇ ἀνέσει ζητεῖν καὶ τρυφῆς ἀπολαύειν, ἀλλὰ σκώληκος ἀλόγου μᾶλλον ἡ ἐπιθυμία, ἢ λόγον ἔχοντος. καὶ εὔχου μὲν μὴ ἐμπεσεῖν εἰς πειρασμόν· εἰ δέ ποτε ἐμβαίνῃς, μὴ δυσχέραινε, μηδὲ θορυβοῦ, μηδὲ ταράττου, ἀλλ᾽ ὅπως γένῃ λαμπρότερος, πάντα ποίει. ἢ οὐχ ὁρᾷς τῶν στρατιωτῶν τοὺς ἀνδρειοτάτους, πῶς τῆς σάλπιγγος κελευούσης πρὸς τὰ τρόπαια βλέπουσι, πρὸς τὰς νίκας, πρὸς τοὺς κατορθωκότας τὸν πόλεμον; καὶ σὺ τοίνυν τῆς σάλπιγγος ἠχούσης τῆς πνευματικῆς, στῆθι λέοντος σφοδρότερος· ἔμβηθι, κἂν πῦρ ᾖ, κἂν σίδηρος. οἶδε δὲ τὰ στοιχεῖα τοὺς οὕτως ἀνδρείους αἰδεῖσθαι· οἶδε καὶ τὰ θηρία τοὺς οὕτω γενναίους δεδοικέναι, κἂν ὑπὸ λιμοῦ, κἂν ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς ἀγριαίνηται, πάντων ἐπιλανθάνεται καὶ κρατεῖ τοῦ πάθους.

Ἐκ τοῦ γ. λόγ. τῶν εἰς Σταγείρ.

Τὸν χριστιανὸν οὖν εἴ ποτε λυποῖτο, δύο μόνον ὑποθέσεις ἀθυμίας ἔχειν δεῖ· ἢ ὅταν αὐτὸς, ἢ ὅταν ὁ πλησίον προσκρούσῃ Θεῷ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κζ. Ματθ. εὐαγγ.

Τοὺς οὖν κακηγορουμένους οὐκ ἀγωνιᾷν δεῖ καὶ τρέμειν, ἀλλὰ τοὺς κακηγοροῦντας. οὐ γὰρ ἐκεῖνοι ἀναγκάζονται ἀπολογεῖσθαι ὑπὲρ ὧν κακῶς ἤκουσαν, ἀλλ᾽ οὗτοι ὑπὲρ ὧν κακῶς εἶπον· τούτοις γὰρ ἀποκρέμαται ὁ κίνδυνος ἅπας. ὥστε τοὺς μὲν κακῶς ἀκηκοότας, ἀμερίμνους δεῖ εἶναι· οὐ γὰρ παρέξουσιν εὐθύνας ὑπὲρ ὧν ἕτερος εἶπε κακῶς· τοὺς δὲ κακῶς εἰρηκότας ἀγωνιᾷν καὶ τρέμειν, ἅτε αὐτοὺς μέλλοντας εἰς τὸ φοβερὸν δικαστήριον ὑπὲρ τούτων ἕλκεσθαι. διὰ τοῦτο μὴ τὸ κακῶς ἀκούειν ἀλγῶμεν, ἀλλὰ τὸ δικαίως ἀκούειν κακῶς. ἂν μὲν γὰρ ἐν πονηρίᾳ ζῶμεν, κἂν μηδεὶς ὁ κακηγορῶν ᾖ, πάντων ἐσμὲν ἀθλιώτεροι· ἂν δὲ ἀρετῆς ἐπιμελώμεθα, κἂν ἡ οἰκουμένη λέγῃ κακῶς, τότε πάντων ἐσόμεθα ζηλωτότεροι.

Ἐκ τοῦ α. λόγ. τοῦ περὶ προνοίας

Ἐὰν γὰρ ἡ διάνοια καλῶς ἡμῖν ᾖ κατεσκευασμένη, κἂν μυρίοι πανταχόθεν ἐγείρωνται χειμῶνες, ἐν γαλήνῃ καὶ λιμένι καθεδούμεθα διαπαντός· ὥσπερ οὖν οὐκ εὖ ἐχούσης αὐτῆς, κἂν ἐξ οὐρίων ἡμῖν ἅπαντα φέρηται, τῶν ἐν ναυαγίοις ὄντων οὐδὲν ἄμεινον διακεισόμεθα. τοῦτο δὲ ἐπὶ τῶν σιτίων ἔστιν ἰδεῖν. ὅταν μὲν γὰρ ἰσχυρὸν καὶ ἐρρωμένον ἡμῖν τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ᾖ, πᾶν, ὅπερ ἂν δέχηται, κἂν σκληρὸν ᾖ, κἂν αὐτῷ ἀκατέργαστον, πρὸς καθαρὸν αὐτὸ μετασχηματίζει χυμὸν, τῆς φυσικῆς κράσεως περιγενομένης τῆς ἐν τῷ σιτίῳ κακίας· ὅταν δὲ ὁ τόνος αὐτοῦ καταλελυμένος ᾖ καὶ χαῦνος, κἂν τὸ πάντων εὐχυμότερον αὐτῇ προσενέγκῃς ἔδεσμα, εἰς τὸ χεῖρον αὐτὸ μετερρύθμισε καὶ διέφθειρε, τῆς ἀσθενείας τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ λυμαινομένης.

Ἐκ τῶν ἀνδρι-

Οὐ γάρ ἐστι ψυχὴν ὀδυνωμένην τε νέφει κατεχομένην ἀθυμίας διανοηθῆναι μετὰ προθυμίας ἢ ἀκοῦσαί τι τῶν λεγομένων χρησίμως, ἢ εἰπεῖν. τῶν γὰρ ὀδυνωμένων αἱ ψυχαὶ οὐ θέλουσι μακροὺς ἀποτείνειν λόγους, ἀλλ᾽ ὥσπερ νεφέλη τις πυκνὴ γενομένη, καὶ τὴν ἡλιακὴν ἀκτῖνα ὑποδραμοῦσα, ἀποστρέφει τὴν αὐγὴν ἅπασαν εἰς τὰ ὀπίσω· οὕτω δὴ καὶ ἀθυμίας νέφος, ἐπειδὰν στῇ πρὸ τῆς ψυχῆς τῆς ἡμετέρας, οὐκ ἀφίησιν αὐτῇ εὐκόλως γενέσθαι τὴν τοῦ λόγου διάβασιν, ἀλλ᾽ ἀποπνίγει καὶ συνέχει μετὰ πολλῆς ἀνάγκης ἔνδον αὐτόν. καὶ τοῦτο οὐκ ἐπὶ τῶν λεγόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀκουόντων γίνεται. ὥσπερ γὰρ ἀπὸ τῆς τοῦ λέγοντος ψυχῆς οὐκ ἀφίησιν αὐτὸν ἐκπηδῆσαι μετ᾽ εὐκολίας· οὕτως οὐδὲ εἰς τὴν τῶν ἀκουόν-

Ἐκ τῶν αὐτῶν.

τὴν διάνοιαν ἐμπεσεῖν συγχωρεῖ μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως. Καὶ γὰρ καὶ τοὺς τοῦ Ἰὼβ φίλους τότε παραγενομένους, καὶ τὴν τραγῳδίαν τῆς οἰκίας ἐκείνης ἰδόντας, καὶ τὸν δίκαιον ἐπὶ τῆς κοπρίας ἐκείνης καθήμενον καὶ ἡλκωμένον, διέρρηξάν τε τὰ ἱμάτια καὶ ἀνῴμωξαν, καὶ σιγῇ παρεκάθηντο, δηλοῦντες, ὅτι οὐδὲν οὕτως ἐπιτήδειον παρὰ τὴν ἀρχὴν τοῖς ὀδυνωμένοις, ὡς ἡσυχία καὶ σιγή. μάθε τοίνυν ὡς ὁ συγχωρήσας τὸν πειρασμὸν γενέσθαι, αὐτὸς οἶδε καὶ τὸν καιρὸν τῆς λύσεως τοῦ πειρασμοῦ. δυνατὸς γὰρ ὁ Θεὸς ἅπαντα λῦσαι τὰ δεινά, ἀλλ' ἕως ἂν ἴδῃ γενομένην ἐπιστροφήν, οὐ καταλύει τὴν θλίψιν. καὶ θαύμαζε τοὺς πειραζομένους, καὶ γενναίως τοὺς πειρασμοὺς ὑπομένοντας, καθάπερ τοὺς παῖδας τοὺς τρεῖς· οὓς οὐδεὶς ἂν ἐθαύμασε μὴ κατακαέντας, εἰ πόρρω τῆς Βαβυλωνίας ἦσαν καμίνου. τὸ γὰρ ἐκπλῆξαν ἅπαντας τοῦτό ἐστιν, ὅτι τῷ πυρὶ τοσοῦτον ὁμιλήσαντες χρόνον, τῶν οὐχ ὁμιλησάντων διέβησαν ἀλυπότεροι. οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι εἰ μηδεὶς αὐτοῖς ἐπῆγετο πειρασμός, οὐκ ἂν αὐτοὺς ἐθαυμάσαμεν διηνεκῶς χαίροντας. καίτοι γὰρ μυρίοις κυκλούμενοι κύμασι πάντοθεν, τῶν γαλήνης καθαρᾶς ἀπολαυόντων ῥᾷον διέκειντο. εἰ μὲν γὰρ μηδὲν ἦν τὸ λυποῦν, οὐκ ἦν αὐτοῖς μέγα τὸ δύνασθαι διηνεκῶς χαίρειν· τὸ δὲ πολλῶν ἐπικειμένων τῶν εἰς ἀθυμίαν ἐμβαλλόντων, δυνατωτέρους ἁπάντων εἶναι, καὶ ἐν μέσοις τοῖς λυπηροῖς εὐφραίνεσθαι, τοῦτό ἐστι τὸ παράδοξον. καὶ γὰρ ὁ θάνατος οὐ πάντων ἀφορητότερος εἶναι δοκεῖ·

Ἐκ τῆς ἑξαημ.

ἀλλ' ἡ τούτου προσδοκία οὐ μόνον αὐτοὺς οὐ λυπεῖ, ἀλλὰ καὶ μειζόνως εὐφραίνει. Οἴδασι γὰρ ὅτι ἡ τοῦ θανάτου παρουσία, πόνων ἐστὶν ἀπαλλαγή· καὶ ὅτι ἔθος τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ τιμᾶν τοὺς αὐτοῦ δούλους, καὶ χαρίζεσθαι αὐτοῖς πολλάκις καὶ τὴν ἑτέρων σωτηρίαν· ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Παύλου πεποίηκε τοῦ διδασκάλου τῆς οἰκουμένης, τοῦ πανταχοῦ τὰς ἀκτῖνας τῆς οἰκείας διδασκαλίας ἀφιέντος. ἡνίκα γὰρ οὗτος ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἀνήγετο, χειμῶνος κατὰ τὴν θάλασσαν πολλοῦ γενομένου, καὶ πάντων τῶν ἐν πλοίῳ περὶ αὐτῆς τῆς σωτηρίας δεδοικότων, καὶ οὐδεμίαν ἐλπίδα χρηστὴν ἐχόντων διὰ τὸ τοῦ κλύδωνος μέγεθος, καλέσας ἅπαντας, φησίν·

Πράξ. κζ. κβ.

Εὐθυμεῖτε ἄνδρες, ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν, πλὴν τοῦ πλοίου. παρέστη γάρ μοι ταύτῃ τῇ νυκτὶ τοῦ Θεοῦ, οὗ εἰμι καὶ λατρεύω, ἄγγελος λέγων· μὴ φοβοῦ, Παῦλε· κεχάρισται γάρ σοι ὁ Θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετὰ σοῦ. τοῦτο συνεχῶς μνημονεύωμεν.

Ἐκ τῆς πρὸς Τίτον ἐπιστ.

Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἡμᾶς ὠφελεῖ, ὡς τὸ συνεχῶς μεμνῆσθαι τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν κοινῶν, καὶ τῶν ἰδίων. εἰ γὰρ φίλου εὐεργεσιῶν ἀναμνησθέντες, ἢ ῥῆμα προσηνὲς ἀκούσαντες, ἢ πρᾶγμα, διαθερμαινόμεθα· πολλῷ μᾶλλον, ὅταν ἴδωμεν πόσοις κινδύνοις περιεπέσομεν, καὶ ἀπὸ πάντων ἡμᾶς ἐξείλετο ὁ Θεός, προθυμότεροι περὶ τὴν ἀρετὴν ἐσόμεθα· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος.

Ἐκ τοῦ γ λόγ. τῶν εἰς τὸν Σταγείρ.

Οὐ τὸν μὲν λιμόν, καὶ τὸ δίψος, καὶ τὴν γύμνωσιν, καὶ τὰ ναυάγια, καὶ τοὺς φόβους, καὶ τὰς ἐπιβουλάς, καὶ τὰ δεσμωτήρια, καὶ τὰς πληγάς, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ὅσα τοῦ κηρύγματος ἕνεκεν ὁ μακάριος Παῦλος ὑπέμεινεν, οὐδὲν οἶμαι δεῖ λέγειν. ἱκανὸν γὰρ καὶ τούτων ἕκαστον συνταράξαι σφοδρῶς καὶ κατακλάσαι τὴν ἁγίαν ἐκείνην ψυχήν.

β. Κορ. ια.

ὅταν δὲ λέγῃ, Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; τοῦτό ἐστιν ὃ πάντων μάλιστα αὐτῷ διηνεκῆ καὶ ἀφόρητον παρεῖχε τὴν ἀθυμίαν. εἰ γὰρ καθ' ἕκαστον τῶν σκανδαλιζομένων αὐτὸς ἐπυροῦτο, οὐκ ἐνῆν σβεσθῆναι τὴν πύρωσιν ταύτην ἀπὸ τῆς ἐκείνου ψυχῆς. οὐ γὰρ διελίμπανόν τινες σκανδαλιζόμενοι, καὶ τὴν ὑπόθεσιν παρέχοντες τῷ πυρί. τὸ δὲ καὶ τοὺς Ἰουδαίους ἀπιστοῦντας ὁρᾶν, πῶς ἂν ἀθυμίας καὶ ὀδύνης μικρὰν γοῦν ἀνακωχὴν ἔχειν ἠδύνατο;

Ῥωμ. θ. γ.

Ηὐχόμην γάρ, φησιν, ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· ποθεινότερον ἦν μοι εἰς γέενναν ἐμπεσεῖν, ἢ τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπιστοῦντας ὁρᾶν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορινθ. β΄. ἐπ.

ὁ δὲ τὴν ἐν τῇ γεέννῃ κόλασιν ἑλόμενος ὑπὲρ τοῦ δυνηθῆναι προσαγαγέσθαι τοὺς Ἰουδαίους ἅπαντας, εὔδηλον ὅτι τούτου μὴ τυχών, τῶν ἐν τῇ γεέννῃ κολαζομένων διῆγε βαρύτερον;

β. Κορ. ιβ. θ.

Πρὸς ὃν εἴρηται καὶ τό, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου·

γρ. φέροντ

γρ. -σας ἐν
ηγκύτης

ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται· τουτέστιν, ἀρκεῖ σοι ὅτι νεκροὺς ἐγείρεις, ὅτι τυφλοὺς θεραπεύεις, ὅτι λεπροὺς καθαίρεις, ὅτι τὰ ἄλλα θαυματουργεῖς· μὴ ζήτει καὶ τὸ ἀκίνδυνον καὶ τὸ ἀδεές, καὶ τὸ χωρὶς πραγμάτων κηρύττειν. ἀλλ᾽ ἀλγεῖς καὶ ἀθυμεῖς; μὴ δόξῃς τοῦτο ἀσθενείας εἶναι ἐμῆς, τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς ἐπιβουλεύοντάς τε καὶ διώκοντάς σε, καὶ ἐλαύνοντας καὶ μαστίζοντας. τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸ δείκνυσί μου τὴν δύναμιν. ἡ γὰρ δύναμίς μου, φησὶν, ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται, ὅταν διωκόμενοι τῶν διωκόντων περιγίνησθε· ὅταν ἐλαυνόμενοι τῶν ἐλαυνόντων κρατῆτε· ὅταν δεσμούμενοι τοὺς δεσμοῦντας τρέπητε.

Ἐκ τοῦ γ. λόγ. τῶν εἰς Σταγείριον.

Ἀλγεινὸν μὲν καὶ τὸ ὑφ᾽ ὁτουοῦν ἀκούειν κακῶς· ὅταν δὲ καὶ τῶν εὐεργετηθέντων τις ὁ τοῦτο ποιῶν ᾖ, καὶ τὰς εἰς αὐτὸν εὐεργεσίας ὀνειδίζῃ καὶ προφέρῃ, τότε δὴ, τότε ἡ ὕβρις ἀφόρητος γίνεται, καὶ τοσοῦτον μετὰ τῆς ἀθυμίας ἐπάγει καὶ τὸν θυμὸν, ὡς καὶ ἀποπνίξαι τὸν ὑβριζόμενον δύνασθαι.

Ὁ μὲν ὑπό τινος μεγάλου παθὼν κακῶς, ἔχει φιλοτιμίαν οὐ μικρὰν, τὴν τοῦ ποιοῦντος ὑπεροχήν· ὁ δὲ ὑπὸ εὐτελοῦς καὶ ἀπερριμμένου, μείζονα ἔχει τὴν αἰτίαν, καὶ δυσυπομόνητον τὴν θλῖψιν λογίζεται.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Τιμόθεον. β. ἐπ.

Ἀλλὰ μὴ τοῦτο σκόπει, εἰ σκώπτουσιν ἡμᾶς τινες, ἀλλ᾽ εἰ καλῶς καὶ δικαίως. κἂν μὲν δικαίως, καὶ μὴ γελώντων ἐκείνων, ἡμεῖς δακρύωμεν· ἂν δὲ ἀδίκως, κἂν ἅπαντες γελῶσιν, ἡμεῖς ἑαυτοὺς μὲν μακαρίζωμεν, ἐκείνους δὲ θρηνῶμεν, ἅτε πολύ τινων ἀθλιωτέρους ὄντας, καὶ τῶν μαινομένων οὐδὲν διαφέροντας.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ πρὸς ἄπιστον πατέρα.

Εἰ καὶ μηδὲν ἀφορητότερον τοῖς ὀδυνωμένοις ἐστὶ λόγου δυναμένου δακεῖν ψυχήν.

Ἐκ τῶν λόγων εἰς τοὺς ἀνδριάντ.

Ταῦτα καὶ ὑμῖν αὐτοῖς καὶ ἀλλήλοις λέγετε καθ᾽ ἑκάστην, καιροῦ τυγχάνοντες. Εἰ γὰρ καὶ ὁ μέλλων δεῖσθαί τινος, κἂν εὔλογα μέλλῃ παρακαλεῖν, ἐπιτηδειότητα ἀναμένει καιροῦ, ὅπως ἡμέρῳ καὶ εὐδιακεχυμένῳ προσέλθοι τῷ μέλλοντι διδόναι τὴν αἴτησιν, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ καιροῦ λαβὼν συμμαχίαν ἐπιτύχοι τῆς χάριτος, πολλῷ μᾶλλον τὸν λέγοντα καιρὸν ἐπιτήδειον ζητεῖν δεῖ.

Ἐκ τοῦ γ. λόγ. τῶν εἰς Σταγείρ.

Οὕτω γὰρ ὑπὲρ ἀλλήλων ὀφείλομεν, ὥσπερ ὑπὲρ ἑαυτῶν μεριμνᾶν, καὶ φείδεσθαι τῶν πλησίον, καθὰ δή τοι καὶ ἡμῶν ὁ Θεός. οὐδεὶς γὰρ οὕτως ἑαυτοῦ φείδεται, ὡς πάντων ἡμῶν ὁ Θεὸς, ὃς πολλῷ μᾶλλον ἡμῶν αὐτῶν αὐτὸς βούλεται μηδὲν πάσχειν ἡμᾶς δεινόν· ᾧ πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΕΛΛΟΥΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ.

Λογ. ιθ.

Ἐκ τοῦ λόγου, ὅτι ἀτελεύτητος ἡ κόλασις.

Πολλοὶ τῶν περὶ ἡμᾶς ἀνθρώπων τῇ σαρκὶ προσηλωμένοι, καὶ τοῖς παροῦσι δουλεύοντες πράγμασιν, οὐδὲν εἶναι τὰ μετὰ ταῦτα νομίζουσι, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ προβαλλόμενοι φιλάνθρωπον, μὴ εἶναι κόλασιν, μηδὲ τιμωρίαν λέγουσιν. Εἰ οὖν φιλάνθρωπός ἐστιν ὁ Θεὸς, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστι, καὶ δίκαιος πάντως ἂν εἴη. εἰ δὲ δίκαιος, πῶς οὐκ ἂν εἴη δίκαιον τὸν μυρία παθόντα ἐξ ἀρχῆς ἀγαθὰ, εἶτα κολάσεως ἄξια πράξαντα, καὶ μήτε ἀπειλῇ, μήτε εὐεργεσίᾳ γινόμενον βελτίω, κολάζεσθαι; εἰ γὰρ τὸ δίκαιον ἐξετάζοις, ἐξ ἀρχῆς ἡμᾶς καὶ εὐθέως ἀπολέσθαι ἔδει κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον μᾶλλον· καὶ γὰρ καὶ φιλανθρωπίαν εἶχεν, εἰ καὶ τοῦτο ἐπάθομεν τὸ μὴ γενόμενοι. ὅταν μὲν γάρ τις τὸν οὐδὲν ἠδικηκότα ὑβρίζῃ, κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον πάντως δίδωσι δίκην· ὅταν δέ τις τὸν εὐεργέτην, τὸν οὐδὲν προπαθόντα μὲν, εὖ πεποιηκότα δὲ μυρία, καὶ μόνον τοῦ εἶναι γινόμενον αἴτιον, οὐχ ὑβρίζῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν λυπῇ, δι᾽ ὧν ποιεῖ, ποίας ὁ τοιοῦτος συγγνώμης ἔσται ἄξιος;

Ἐκ τοῦ λόγου, ὅτι πάντες παραστησόμεθα τῷ βήματι Χριστοῦ.

Πῶς οὐ δέδοικας, εἰπέ μοι, τολμηρὰ φθεγγόμενος, ὅταν λέγῃς, φιλάνθρωπός ἐστιν ὁ Θεὸς, καὶ οὐ κολάζει· Εἰ δὲ κολάσει, εὑρεθήσεται κατὰ σὲ οὐκέτι φιλάνθρωπος; διὰ τί γὰρ, εἰπέ μοι, οὐκ ἀξιοῖς κολάζεσθαι ἁμαρτάνων; οὐχὶ προεῖπέ σοι ἅπαντα; οὐχὶ ἠπείλησεν; οὐχὶ ἐβοήθησεν; οὐχὶ μυρία εἰργάσατο ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς σῆς; Εἰ οὖν τὸν πονη-

μη

μὴ κολάζωνται, ἐρεῖ πάλιν ἄλλος ἴσως, ὅτι οὔτε οἱ ἀγαθοὶ στεφανοῦνται· καὶ ποῦ ἡ φιλανθρωπία καὶ ἡ δικαιοκρισία τοῦ Θεοῦ; μὴ τοίνυν φενακίζετε ἑαυτοὺς, ἄνθρωποι, τῷ διαβόλῳ πειθόμενοι· ἐκείνου γάρ εἰσι ταῦτα τὰ νοήματα. Εἰ γὰρ δικασταὶ καὶ δεσπόται καὶ διδάσκαλοι τοὺς μὲν ἀγαθοὺς τιμῶσι, τοὺς δὲ πονηροὺς κολάζουσι· πῶς ἂν ἔχοι λόγον παρὰ τῷ Θεῷ τὰ ἐναντία γίνεσθαι, καὶ τῆς αὐτῆς ἀξιοῦσθαι τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς πονηρούς; πότε δὲ καὶ ἀπαλλαγήσονται τῆς κακίας οἱ πονηροί; Εἰ γὰρ καὶ κόλασιν προσδοκῶντες οὐκ ἀφίστανται τῆς πονηρίας, ἂν καὶ τὸν φόβον τοῦτον ἀποθῶνται, καὶ μὴ μόνον εἰς γέενναν μὴ ἐμπέσωσιν, ἀλλὰ καὶ βασιλείας ἐπιτύχωσι, πότε πονηρευόμενοι παύσονται; ἀκήκοα τινῶν φιλαμαρτημόνων λεγόντων, ὅτι πρὸς φόβον τῶν ἀνθρώπων ἠπείλησε τὴν γέενναν ὁ Θεός· μὴ γένοιτο γὰρ ὅτι ἐλεήμων ὢν κολάσει τινὰ, καὶ μάλιστα τῶν ἐπεγνωκότων αὐτόν. λέγετε οὖν μοι οἱ ψεύστην τὸν Θεὸν ἀποφαίνοντες, τίς τὴν οἰκουμένην ἐπέκλυσεν ἅπασαν ἐπὶ τοῦ Νῶε, καὶ τὸ χαλεπὸν ἐκεῖνο ναυάγιον εἰργάσατο, καὶ τὴν πάντος τοῦ γένους ἡμῶν πανωλεθρίαν ἐποίησε; τίς τοὺς κεραυνοὺς ἐκείνους καὶ τοὺς πρηστῆρας ἀφῆκεν ἐπὶ τὴν Σοδομιτῶν γῆν; τίς τὸν Αἰγύπτιον ἅπασαν κατεπόντισε; τίς τὰς ἑξακοσίας χιλιάδας ἐπὶ τῆς ἐρήμου κατηνάλωσε; τίς τὴν συναγωγὴν Ἀβειρὼν κατέφλεξε; τίς τοὺς περὶ Κορὲ καὶ Δαθὰν διανοῖξαι τῇ γῇ τὸ στόμα, καὶ καταπιεῖν ἐκέλευσε; τίς τὰς ἑβδομήκοντα χιλιάδας ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ κατήνεγκεν ἐπὶ τοῦ Δαβίδ; τίς ὁ τὰς ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας ἐν μιᾷ νυκτὶ θανατώσας ἐπὶ τῆς προφητείας Ἡσαΐου; τὰς δὲ καθημερινὰς συμφορὰς οὐχ ὁρᾷς ὅσας φέρομεν ἁμαρτάνοντες; πῶς οὖν ἂν ἔχοι λόγον, τοὺς μὲν κολάζεσθαι, τοὺς δὲ μὴ κολάζεσθαι; Εἰ γὰρ οὐκ ἄδικος ὁ Θεός, ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἄδικος, πάντως καὶ σὺ δίκην δώσεις ἁμαρτάνων. Εἰ δὲ, ἐπειδὴ φιλάνθρωπός ἐστιν ὁ Θεός, οὐ κολάζει, οὐδὲ τούτους ἔδει κολασθῆναι. νυνὶ δὲ διὰ ταῦτα ὑμῶν τὰ ῥήματα, πολλοὺς καὶ ἐνταῦθα κολάζει ὁ Θεός, ἵν', ὅταν τοῖς ῥήμασι μὴ πιστεύσητε τῆς ἀπειλῆς, κἂν τοῖς πράγμασι πιστεύσητε τῆς τιμωρίας.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Ἆρα πειθόμενοι τοὺς ἀμφιλέγοντας, ὅτι οὐκ ἔστι μῦθος ὁ περὶ τῆς γεέννης λόγος; οὕτω γάρ ἐστιν ἀληθής, ὅτι οὐχ ἡμεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι καὶ λογοποιοὶ περὶ τῆς μελλούσης ἀνταποδόσεως ἐφιλοσόφησαν, καὶ ἐν ᾅδου κολάζεσθαι τοὺς πονηροὺς εἰρήκασιν. Εἰ γὰρ καὶ μετ' ἀληθείας, ὡς ἔχει ταῦτα, εἰπεῖν οὐκ ἠδυνήθησαν, ἅτε ἀπὸ λογισμῶν κινηθέντες, καὶ παρ' ἀκουσμάτων τῶν παρ' ἡμῖν, ἀλλ' ὅμως εἰκόνα τινὰ κρίσεως ἔλαβον. Κωκυτοὺς γάρ φασί τινας, καὶ Πυριφλεγέθοντας ποταμοὺς, καὶ Στυγὸς ὕδωρ καὶ Τάρταρον τοσοῦτον ἀπέχοντα τῆς γῆς, ὅσον αὐτὴ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πολλοὺς κολάσεως τρόπους· καὶ πάλιν, Ηλύσιον πεδίον, καὶ μακάρων νήσους, καὶ λειμῶνας εὐανθεῖς, καὶ εὐωδίαν πολλὴν, καὶ αὔραν λεπτὴν, καὶ χοροὺς ἐκεῖ διατρίβοντας, καὶ λευκὴν περιβεβλημένους στολὴν, καὶ ᾄδοντας ὕμνους τινὰς, καὶ ὅλως καὶ ἀγαθοῖς καὶ πονηροῖς ἀποκειμένην ἀντίδοσιν μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἔξοδον. μὴ τοίνυν ἀπιστῶμεν τῇ γεέννῃ, ἵνα μὴ ἐμπέσωμεν εἰς αὐτήν (ὁ γὰρ ἀπιστῶν ῥαθυμότερος γίνεται· ὁ δὲ ῥαθυμῶν εἰς αὐτὴν ἀπελεύσεται πάντως) ἀλλὰ καὶ πιστεύωμεν ἀνενδοιάστως, καὶ διαλεγώμεθα συνεχῶς περὶ αὐτῆς, καὶ οὐ ταχέως ἁμαρτησόμεθα. τῶν γὰρ τοιούτων λόγων ἡ μνήμη, καθάπερ τι φάρμακον πικρὸν, πᾶσαν κακίαν ἀποσμῆξαι δυνήσεται, συνεχῶς ἡμῶν ἐνιζάνουσα τῇ ψυχῇ.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ περὶ τελείας ἀγάπης.

Ἂν ὠμὸς καὶ ἀνελεήμων ᾖς, ἀναμνήσθητι τῶν παρθένων ἐκείνων, αἳ τῶν λαμπάδων αὐτῶν σβεσθεισῶν διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἔλαιον, τοῦ νυμφῶνος ἐξέπεσον, καὶ ταχέως ἔσῃ φιλάνθρωπος. ἂν ἁρπάσαι βουληθῇς, ἄκουσον τοῦ δικαστοῦ λέγοντος, Δήσατε αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, καὶ βάλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· καὶ ταύτην ἐκβαλεῖς τὴν ἐπιθυμίαν. ἂν μεθύειν καὶ τρυφᾶν ἐπιθυμῇς, ἄκουσον τοῦ πλουσίου λέγοντος· Πέμψον Λάζαρον, ἵνα ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ καταψύξῃ τὴν τηγανιζομένην γλῶτταν, καὶ οὐ τυγχάνοντος τῆς αἰτήσεως, καὶ ταχέως ἀποστήσῃ τοῦ πάθους. ἂν πῦρ ἔχῃς ἐπιθυμίας πονηρᾶς, ἐννόησον τῆς κολάσεως ἐκείνης τὸ

Ματθ. κβ.

Λουκ. ις.

πῦρ, καὶ τοῦτο κατασβεσθὲν οἰχήσεται. σκόπει δὲ εἰ καὶ πῦρ μὴ ἦν, τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀπωθεῖσθαι καὶ ἄτιμον ἀναχωρῆσαι, πόση κόλασις· οὐκ ἔστι, πιστεύσατε, παραστῆσαι λόγῳ τὸ πάθος, οὐκ ἔστιν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Εἰ γὰρ νῦν τὸ φῶς τὸ ἡλιακὸν μὴ θεώμενοι, παντὸς πικρότερον θανάτου ὑπομένομεν ζωήν· τί πείσεσθαι εἰκὸς ἡμᾶς ἀποστερηθέντας τοῦ φωτὸς ἐκείνου; τί δὲ καὶ ζῶμεν καὶ ἀναπνέομεν καὶ ἐσμέν, ἂν τῆς θεωρίας ἀποτύχωμεν ἐκείνης· ἂν τὸν δεσπότην τὸν ἡμέτερον μηδεὶς ἡμῖν τότε συγχωρήσῃ θεάσασθαι;

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ, Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων.

Εἰ εἰς δεσμωτήριόν τις ἐμβληθεὶς ἐνταῦθα τῶν αὐχμωδῶς πεφραγμένων, τὴν δυσωδίαν μόνον, καὶ τὸ ἐν σκότῳ κεῖσθαι, καὶ τὸ μετὰ ἀνδροφόνων δεδέσθαι, παντὸς θανάτου χαλεπώτερον εἶναι δοκεῖ· ἐννόησον τί ἔσται, ὅταν μετὰ τῶν τῆς οἰκουμένης ἀνδροφόνων ἐκεῖ κατακαιώμεθα, μήτε ὁρῶντες, μήτε ὁρώμενοι, ἀλλ' ἐν πλήθει τοσούτῳ νομίζοντες εἶναι μόνοι. τὸ γὰρ σκότος καὶ τὸ ἀλαμπὲς οὐκ ἀφίησιν οὐδὲ τοὺς πλησίον ἡμᾶς διαγινώσκειν, ἀλλ' ὡς μόνος τοῦτο πάσχων ἕκαστος, οὕτω διακείσεται. Εἰ γὰρ καὶ πῦρ εἴρηται, ἀλλὰ σκοτεινόν ἐστι καὶ φῶς οὐκ ἔχον. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ μάλιστα θορυβοῦν ἡμᾶς καὶ παράδοξον, ὅτι καὶ σφοδρῶς ἐκκαίον οὔτε σβέννυται, καὶ φῶς οὐκ ἔχει. Εἰ δὲ σκότος μόνον οὕτω θλίβει καθ' ἑαυτὸ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς καὶ θορυβεῖ· τί ἔσται ἄρα, ὅταν μετὰ τοῦ σκότους καὶ ὀδύναι τοσαῦται ὦσι καὶ ἐμπρησμοί;

Ἐκ τοῦ ϛ' λόγ. τοῦ εἰς Θεόδωρ. ἐκπεσ.

Μὴ γάρ, ἐπειδὴ πῦρ ἡ γέεννα λέγεται, τοιοῦτον εἶναι νομίσῃς τὸ πῦρ. τοῦτο μὲν γάρ, ὅπερ ἂν λάβῃ, κατέκαυσε καὶ ἀπήλλαξεν· ἐκεῖνο δὲ οὓς ἅπαξ καταλάβοι, καίει διηνεκῶς καὶ οὐδέποτε παύεται. διά τοι τοῦτο καὶ ἄσβεστον εἴρηται. καὶ γὰρ τοὺς ἡμαρτηκότας ἀφθαρσίαν ἐνδύσασθαι δεῖ, οὐ πρὸς τιμήν, ἀλλ' ὥστε διηνεκὲς ἐφόδιον τῆς τιμωρίας ἔχειν ἐκείνης. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τῇ γεέννῃ, καὶ τὰ τούτων πικρότερα. ἡ δὲ τῶν ἀγαθῶν ἀποστέρησις τοσαύτην ἔχει τὴν ὀδύνην, τοσαύτην τὴν θλῖψιν καὶ τὴν στενοχωρίαν, ὡς εἰ καὶ μηδεμία τιμωρία τοῖς ἐνταῦθα ἁμαρτάνουσιν ἀπέκειτο, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν ἀρκέσαι τῶν ἐν τῇ γεέννῃ βασανιστηρίων πικρότερον δάκνειν καὶ συνταράσσειν τὰς ἡμετέρας ψυχάς.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ, περὶ τελείας ἀγάπης.

Εἰ δὲ εἰς δεσμωτήριον εἰσιόντες, καὶ τοὺς μὲν αὐχμῶντας ὁρῶντες, τοὺς δὲ σιδηραῖς ἁλύσεσι δεδεμένους, τοὺς δὲ σκότῳ κατακεκλεισμένους, κατακλώμεθα, φρίττομεν, πάντα πράττομεν ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τοιαύτην ἀνάγκην καὶ θλῖψιν· ὅταν ἡμεῖς αὐτοὶ ἀπαγώμεθα εἰς αὐτὰ τὰ τῆς γεέννης βασανιστήρια δεδεμένοι, τίνες ἐσόμεθα; τί δὲ πράξομεν; οὐ γὰρ ἐκ σιδήρου τὰ δεσμὰ ἐκεῖνα, ἀλλ' ἀπὸ πυρός εἰσιν οὐδέποτε σβεννυμένου· οὐδὲ ὁμότιμοί τινες νῦν ἐφεστῶτες ἡμῖν, οὓς καὶ ἐκμειλίξασθαι πολλάκις ἔνι, ἀλλ' ἄγγελοι φοβεροὶ καὶ ἀσυμπαθεῖς, οἷς οὐδὲ ἀντιβλέψαι δυνατόν, σφοδρῶς ὑπὲρ ὧν τὸν δεσπότην ὑβρίσαμεν, ὀργιζομένοις. οὐκ ἔστι, καθάπερ ἐνταῦθα, τοὺς μὲν ἀργύριον, τοὺς δὲ τροφάς, τοὺς δὲ λόγους εἰσφέροντας παρακλητικοὺς ἰδεῖν καὶ παραμυθίας τυχεῖν, ἀλλὰ πάντα ἐκεῖ ἀσύγγνωστα· κἂν Νῶε ᾖ, κἂν Ἰώβ, κἂν Δανιήλ, καὶ τοὺς οἰκείους ἴδωσι κολαζομένους, οὐ τολμῶσι παραστῆναι καὶ χεῖρα ὀρέξαι. καὶ γὰρ τὸ ἐκ φύσεως συμπαθὲς ἀναιρεῖσθαι τότε συμβαίνει. ἐπειδὴ γὰρ εὑρίσκονται δίκαιοι τέκνων ἁμαρτωλῶν πατέρες, καὶ παῖδες ἀγαθοὶ γονέων πονηρῶν· ἵνα δὲ καθαρὰν αὐτοῖς εἶναι τὴν εὐφροσύνην, καὶ μὴ τῇ τῆς συμπαθείας ἀνάγκῃ κατακλᾶσθαι τούτους ἀπολαύοντας τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων, καὶ ταύτην σβέννυσθαί φημι, καὶ αὐτοὺς συναγανακτεῖν τῷ δεσπότῃ κατὰ τῶν οἰκείων σπλάγχνων. τοιγαροῦν μηδεὶς ἐλπιζέτω χρηστά, μὴ ἐργασάμενός τι χρηστόν, κἂν μυρίους ἔχῃ προγόνους δικαίους.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Ὅταν γὰρ τὸν δοθέντα ἡμῖν χρόνον ἀναλώσωμεν εἰς οὐδὲν δέον, ἀπελευσόμεθα πάντες ἐκεῖ, τῆς ἀκαίρου δαπάνης δίκην δώσοντες τὴν ἐσχάτην. Εἰ γὰρ ὁ χρήματα ἐμπορεύσασθαι λαβών, εἶτα καταφαγών, ἀπαιτηθήσεται παρὰ τοῦ πιστεύσαντος, καὶ δώσει δίκην· ὁ ζωὴν ταύτην δαπανήσας μάτην, πόσῳ μᾶλλον.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τό, ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ.

Καὶ καθάπερ ἡμεῖς τοὺς οἰκέτας τοὺς ἡμετέρους, οὐχὶ τῆς ἐξόδου μόνον τῶν χρημάτων, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰσόδου ποιούμενοι τὸν λόγον ἐξετάζομεν πόθεν, καὶ πόσα, καὶ παρὰ τίνων, καὶ πῶς ὑπεδέξαντο τὰ χρήματα

ματα. οὕτω δὴ καὶ ὁ Θεὸς καὶ τῆς δαπάνης καὶ τῆς κτήσεως ἀπαιτεῖ τὰς εὐθύνας, καὶ πλουσίῳ καὶ πένητι. τῷ μὲν πλουσίῳ πόθεν, ἐκ δικαίων πόρων, ἢ ἐξ ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας τὸν πλοῦτον συνέλεξε· πότερον εἰς πορνείας, ἢ εἰς πένητας τὰ χρήματα κατηνάλωσε· πότερον εἰς τρυφὴν καὶ ἀσωτίαν καὶ μέθην, ἢ εἰς τὴν τῶν ἐπηρεαζομένων βοήθειαν. τῷ δὲ πένητι, εἰ γενναίως καὶ εὐχαρίστως τὴν πενίαν ἤνεγκεν· εἰ μὴ ἀπεδυσπέτησεν, εἰ μὴ ἐδυσχέρανεν, εἰ μὴ κατηγόρησε τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, ἑαυτὸν μὲν ἐν ἐνδείᾳ, τοὺς δὲ ἄρχοντας ὁρῶν, ἑτέρους δὲ τρυφῶντας, καὶ μὴ κατὰ τὴν οὐσίαν ῥυθμίζοντα. οὐ πλούσιοι δὲ καὶ πένητες μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἄρχοντες καὶ δικασταὶ μετὰ πολλῆς ἐξετάζονται τῆς ἀκριβείας· εἰ διέφθειραν τὸ δίκαιον, εἰ πρὸς χάριν ἢ πρὸς ἀπέχθειαν ἐψηφίσαντο τοῖς δικαζομένοις· εἰ κολακευθέντες ἔδωκαν παρὰ τὸ δέον τὴν ψῆφον. ὅσῳ γὰρ ἕκαστος πρὸς μείζονα ὄγκον ἀρχῆς ἀναβέβηκε, τοσούτῳ καὶ πλείονα ἀπαιτηθήσεται λόγον. γρ. πόνου.

Ἐκ τοῦ α λόγ. τοῦ εἰς τὸν Θεόδωρον ἐκπεσ.

Καὶ αἱ μὲν ἀπὸ τοῦ βίου ἡδοναὶ τῆς σκιᾶς καὶ ὀνειράτων διαφέρουσιν οὐδέν. πρὶν ἢ γὰρ πληρωθῆναι τὰ τῆς ἁμαρτίας, σβέννυται τὰ τῆς ἡδονῆς· αἱ δὲ ὑπὲρ τούτων κολάσεις πέρας οὐκ ἔχουσι. καὶ τὸ μὲν ἡδὺ πρὸς ὀλίγον, τὸ δὲ ὀδυνηρὸν αἰώνιον.

Ἐκ τοῦ χ

Ἐκ τοῦ χτ Ματθ. εὐαγγ.

Διὰ δὴ τοῦτο περὶ γεέννης συνεχῶς ἡμῖν ὁ Θεὸς διαλέγεται, ἵνα πολὺν καρπωσώμεθα ἀπὸ τῆς ἀπειλῆς καὶ τοῦ φόβου. εἰ γὰρ μέλλων ἐμβάλλειν εἰς αὐτὴν τοὺς ἁμαρτάνοντας, μὴ προεῖπε ταύτης τὴν ἀπειλὴν, πολλοὶ ἐνέπεσον ἂν εἰς αὐτήν. εἰ γὰρ νῦν τοῦ φόβου κατασείοντος ἡμῶν τὰς ψυχὰς, εἰσί τινες οἳ οὕτω ῥᾳδίως ἁμαρτάνοντες, ὡς οὐδὲ οὔσης αὐτῆς· εἰ μηδὲν τούτων εἴρητο, μηδὲ ἠπείλητο, τί οὐκ ἂν εἰργασάμεθα δεινόν; ὥστε οὐκ ἀπηνείας τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἐλέου μᾶλλον, καὶ φιλανθρωπίας ἐστί. καὶ γὰρ εἰ μὴ ἠπειλήθη καταστροφὴ ἐπὶ Ἰωνᾶ, οὐκ ἂν ἐκωλύθη ἡ καταστροφή. εἰ μὴ εἶπεν ὅτι καταστραφήσεται Νινευΐ, οὐκ ἂν ἔστη Νινευΐ. καὶ εἰ μὴ ἠπειλήθη γέεννα, ἅπαντες ἂν εἰς γέενναν ἐνεπέσομεν. εἰ γὰρ μηδὲν μέλει τῷ Θεῷ, μήτε ἁμαρτανόντων ἡμῶν, μήτε κατορθούντων, ἴσως ἔχει τινὰ λόγον τὸ λέγειν μὴ εἶναι κόλασιν· εἰ δὲ τοσαύτην σπουδὴν ποιεῖται, ὥστε μὴ ἁμαρτάνειν ἡμᾶς, καὶ τοσαῦτα πραγματεύεται, ὥστε κατορθοῦν ἡμᾶς τὰς ἐντολάς· εὔδηλον ὅτι καὶ ἁμαρτάνοντας κολάζει, καὶ κατορθοῦντας στεφανοῖ. ἀλλὰ σκόπει μοι τῶν πολλῶν τὴν ἀνωμαλίαν. ἐνταῦθα μὲν γὰρ ἐγκαλοῦσι τῷ Θεῷ, ὅτι μακροθυμεῖ πολλάκις, καὶ περιορᾷ πολλοὺς μιαροὺς, ἀσελγεῖς, πλεονέκτας, μὴ διδόντας δίκην· ἐκεῖ πάλιν ἐὰν ἀπειλήσῃ κολάζειν αὐτοὺς, σφοδροὶ καὶ βαρεῖς εἰσιν αἰτιώμενοι· καίτοιγε εἰ τοῦτο λυπεῖ, ἐκεῖνο ἀποδέχεσθαι καὶ θαυμάζειν ἐχρῆν. ἀλλ' ὢ τῆς ἀνοίας, ὢ τῆς φιλαμαρτήμονος καὶ φιληδόνου ψυχῆς, ὅτι τῆς ἀπὸ τῶν ῥημάτων καταφρονοῦντες ἀπειλῆς, τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων ὑποστήσονται κόλασιν.

Ἐκ τοῦ ἑρμην. τοῦ χτ Ματθ. εὐαγγ.

Οὐδεὶς γὰρ τῶν ἐνταῦθα μὴ διαλυσαμένων τὰ ἁμαρτήματα, ἀπελθὼν ἐκεῖ δυνήσεται τὰς ἐπὶ τούτοις εὐθύνας διαφυγεῖν· ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἀπὸ τῶν δεσμωτηρίων τούτων μετὰ τῶν ἁλύσεων προσάγονται εἰς τὸ δικαστήριον, οὕτω καὶ οἱ ἐντεῦθεν ἀπερχόμενοι τὰς ποικίλας περικείμενοι σειρὰς τῶν ἁμαρτημάτων, ἐπὶ τὸ βῆμα ἄγονται τὸ φρικτόν. γρ. ὀπικῶν.

Ἐκ τοῦ ϛ λόγ. τοῦ εἰς Θεόδωρ. ἐκπεσ.

Εἴ ποτε οὖν ἐν βαλανείῳ γένοιο σφοδρότερον κατεσκευασμένῳ τοῦ δέοντος, τότε μοι τὸ τῆς γεέννης ἐννόησον πῦρ. καὶ εἴ ποτε πάλιν ὑπὸ πυρετοῦ καταφλεχθείης χαλεποῦ, πρὸς ἐκείνην τῷ νῷ τὴν φλόγα μετάστησον, καὶ τότε δυνήσῃ διαναστῆναι καλῶς. εἰ γὰρ βαλανεῖον καὶ πυρετὸς οὕτως ἡμᾶς θορυβεῖ καὶ θλίβει· ὅταν εἰς τὸν ποταμὸν τοῦ πυρὸς ἐμπέσωμεν ἐκεῖνον, τὸν ἑλκόμενον πρὸ τοῦ βήματος τοῦ φοβεροῦ, πῶς διακεισόμεθα ἄρα;

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ

Καὶ ὁ μὲν μετὰ πολλῶν ἔργων καὶ ἀγαθῶν καὶ πονηρῶν ἀπερχόμενος ἐκεῖ, ἕξει τινὰ παραμυθίαν ἐπὶ τῇ κολάσει, καὶ τοῖς βασανιστηρίοις ἐκείνοις· ὁ δὲ τούτων μὲν ἔρημος, ἐκεῖνα δὲ μόνον ἐπάγων, οὐδὲ ἔστιν εἰπεῖν, ὅσα πείσεται πρὸς τὴν ἀθάνατον παραπεμπόμενος κόλασιν. καὶ γὰρ ἀντίστασις ἔσται ἐκεῖ τῶν πονηρῶν πράξεων καὶ τῶν οὐ τοιούτων. κἂν μὲν αὗται καθελκύσωσι τὸν ζυγὸν, ἔσωσαν οὐ μικρῶς τὸν ἐργάτην τὸν ἑαυτῶν, καὶ ποσοῦ-

τοῦ ἱμάτιον ἢ τῆς τῶν πονηρῶν πράξεων ἐργασίας βλέπω, ὅταν καταφρονήσῃ τις τῆς περιττῆς χώρας αὐτῶν· ἂν δὲ ἐνδεεῖς παραγίνωνται, εἰς τὸ τῆς γεέννης ἀπάγουσι πῦρ, ἀλλὰ τὸ μὴ τοσοῦτον εἶναι τὸ πλῆθος τῶν κατορθωμάτων, ὥστε δυνηθῆναι στῆναι πρὸς τὸν βίαιον ἐκεῖνον ὠθισμόν. Οὐδὲν γὰρ ὅλως τῶν ἀγαθῶν, κἂν μικρὸν ᾖ, παροφθήσεται ἐκεῖ παρὰ τοῦ κριτοῦ. εἰ γὰρ ἁμαρτημάτων καὶ ῥημάτων καὶ ἐνθυμημάτων τίσειν μέλλομεν τιμωρίας, πολλῷ μᾶλλον τὰ κατορθώματα, κἂν μεγάλα ᾖ, κἂν μικρά, λογισθήσεται.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Ἐφεσ.

Οὐ τοίνυν ἀρκεῖ κακίας ἀπηλλάχθαι, ἀλλὰ δεῖ καὶ πολλῆς τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐργασίας. ἵνα μὲν γὰρ γεέννης ἀπαλλαγῶμεν, ἀπέχεσθαι δεῖ πονηρίας· ἵνα δὲ βασιλείας ἐπιτύχωμεν, ἀντέχεσθαι τῆς ἀρετῆς. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἔξωθεν ἔθος, οὐ τοὺς μηδὲν κακὸν ἐργασαμένους στεφανοῦν (τοῦτο γὰρ αὐτοῖς πρὸς τὸ μὴ δοῦναι δίκην ἀπόχρη μόνον) ἀλλὰ τοὺς μεγάλας εὐεργεσίας ἐπιδειξαμένους. ἀλλὰ γάρ μεταξύ με λογιζόμενον, ὅτι πρὸς τὸ μὴ ἐμπεσεῖν γεέννῃ ἡ τῶν κακῶν ἡμῖν ἀναχώρησις ἀρκεῖ, ὑπεισῆλθέ τις ἀπειλὴ φοβερά, οὐ τοῖς κακόν τι τολμήσασι τὴν τιμωρίαν ἐπάγουσα, ἀλλὰ τοὺς ἐλλείποντάς τι τῶν ἀγαθῶν κολάζουσα. τίς οὖν ἐστιν αὕτη; Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον· ἐπείνασα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ἰδοὺ γὰρ μὴ μεταδόντας τοῖς δεομένοις ἐξ ὧν εἶχον αὐτοί, πιστεύομεν μὴ μόνῃ τῇ τῆς τῶν ἀγαθῶν στερήσεως κολάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τῷ τῆς γεέννης παραπέμπεσθαι πυρί. παιδευώμεθα τοίνυν, ὅτι οἱ μὲν τὰ ἀγαθὰ πράξαντες, τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀπολαύσονται καλῶν· οἱ δὲ ἐγκληθέντες μὲν οὐδὲν ἔχοντες κακόν, ἐλλελοιπότες δέ τι τῶν ἀγαθῶν, μετὰ τῶν τὰ κακὰ ἐργασαμένων εἰς τὸ τῆς γεέννης ἀπαχθήσονται πῦρ.

Ματθ. κε. μα.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸ, Πάτερ ἡμῶν.

Εἰ γὰρ τῶν ἐπὶ γῆς ἀρχόντων ὁ παραβαίνων τοὺς νόμους ἀπαραίτητον ὑφίσταται κόλασιν· πολλῷ μᾶλλον ἀφορήτοις ἐκδοθήσεται βασάνοις ὁ τοῦ ἐπουρανίου δεσπότου ἀθετῶν τὰ προστάγματα.

Ἐκ τοῦ ς. λόγ. τῶν εἰς τὸν Λάζαρον.

Οἶδα ὅτι φορτικὸν ὑμῖν τὸ περὶ γεέννης διαλέγεσθαι καταφαίνεται, καὶ πολλὴν ἐμποιεῖ τὴν ὀδύνην· ἀλλ' ὅσῳ δάκνει τὸ συνειδός, τοσοῦτον καὶ ὠφελεῖ τὴν διάνοιαν τῶν δακνομένων. Εἰ μὲν γὰρ ἐκεῖ ταῦτα ἐλέγετο ἡμῖν, καθάπερ τῷ ἐπὶ τοῦ Λαζάρου πλουσίῳ, ὄντως θρηνεῖν ἔδει καὶ ὀδύρεσθαι καὶ πενθεῖν, ὅτι μετανοίας καιρὸς οὐκέτι ἡμῖν ὑπολέλειπται· ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα ὄντες ταῦτα ἀκούομεν, ὅτε καὶ ἀλλάξασθαι δυνατόν, καὶ τὰ ἡμαρτημένα ἀπονίψασθαι, καὶ πολλὴν κτήσασθαι τὴν παρρησίαν, καὶ ἐκ τῶν ἑτέροις συμβάντων κακῶν φοβηθέντας μεταβαλέσθαι, εὐχαριστῶμεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, ὅτι διὰ τῆς ἑτέρων κολάσεως τὴν ἡμετέραν διεγείρει νωθείαν, καὶ ἀφυπνίζει τοὺς καθεύδοντας ἡμᾶς. καὶ τίνος ἕνεκεν οἱ μὲν ἐνταῦθα κολάζονται, οἱ δὲ ἐκεῖ, καὶ οὐκ ἐνταῦθα πάντες; τίνος ἕνεκεν; ὅτι εἰ τοῦτο ἦν, πάντες ἂν ἀπωλόμεθα· πάντες γάρ ἐσμεν ἐν ἐπιτιμίοις. πάλιν, εἰ μηδεὶς ἐνταῦθα ἐκολάζετο, ῥαθυμότεροι ἂν οἱ πλείους ἐγένοντο, καὶ πολλοὶ ἂν εἶπον μὴ εἶναι πρόνοιαν· εἰ γὰρ νῦν ὁρῶντες τῶν πονηρῶν πολλοὺς κολαζομένους πολλὰ τοιαῦτα βλασφημοῦσιν, εἰ μηδὲ τοιοῦτον ἦν, τί οὐκ ἂν εἶπον; ποῦ δὲ οὐκ ἂν ἦλθον μανίας; διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς τοὺς μὲν ἐνταῦθα κολάζει, τοὺς δὲ οὐ κολάζει. κολάζει μὲν γὰρ ἐνίους, τὴν κακίαν αὐτῶν ἐκκόπτων, καὶ κουφοτέραν ἐκεῖ ποιῶν τὴν τιμωρίαν, ἢ καὶ τέλεον ἀπαλλάττων αὐτούς, καὶ τοὺς ἐν πονηρίᾳ ζῶντας σωφρονεστέρους ποιῶν τῇ τούτων τιμωρίᾳ. τοὺς δὲ οὐ κολάζει πάλιν, ἵνα ἂν μὲν προσέχωσιν ἑαυτοῖς μετανοήσαντες, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ μακροθυμίαν αἰδεσθέντες, καὶ τῆς ἐνταῦθα κολάσεως ἀπαλλαγῶσι, καὶ τῆς ἐκεῖ τιμωρίας· ἂν δὲ ἐπιμένωσι μηδὲν ἀπὸ τῆς ἀνεξικακίας ὠφελούμενοι τοῦ Θεοῦ, μείζονα ὑποστῶσι τιμωρίαν, διὰ τὴν ἄγαν αὐτῶν καταφρόνησιν. ὅταν γὰρ ἁμαρτάνοντες τιμώμεθα παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἀνθ' ὧν τιμωρεῖσθαι ὠφείλομεν, αὐτὸ τοῦτο ἡμᾶς μάλιστα εἰς τὸ πῦρ μειζόνως ἐμβαλεῖν δυνήσεται. εἰ γὰρ μακροθυμίας τις ἀπολαύων μόνον, ἂν εἰς δέον αὐτῇ μὴ χρήσηται, χαλεπωτέραν ἕξει τὴν τιμωρίαν· ὅταν μετὰ τῆς μακροθυμίας καὶ τιμὰς μεγίστας ἔχῃ, εἶτα ἐπιμένῃ τῇ πονηρίᾳ, τίς αὐτὸν ἐξαιρήσεται τῆς κολάσεως; ὥσπερ δὲ τὸ μὴ δοῦναι δίκην ἐνταῦθα τῶν ἁμαρτημάτων, χαλεπωτέραν ἐκεῖ ποιεῖ τὴν τιμωρίαν· οὕτω δὲ πολλῆς αἰδοῦς ἀπολαύοντα ἁμαρτάνοντας, καὶ εὐποιΐας, ἐφόδιον τοῖς ἁμαρτάνουσι καὶ ὑποθέσεις κολάσεως μείζονος γίνεται.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ πρὸς Δημήτριον μονάζοντα.
Ματθ. ε. κβ.

Εἰ ὁ μωρὲ λέγων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τῆς ἐσχάτης κολάσεώς ἐστιν ἄξιος· ὁ κακηγορῶν, καὶ βασκαίνων, καὶ μυρία ἄλλα τοιαῦτα κατηγορῶν, πόσον ἑαυτῷ τὸ τῆς γεέννης συνάξει πῦρ; τὸ γὰρ, μωρὲ, τῶν εἰρημένων πολλῷ κουφότερον εἰς ὕβρεως λόγον ἐστί. διόπερ ἐκεῖνα ἀφεὶς, τοῦτο ἔθηκεν ὁ Χριστὸς, ἵνα μάθῃς, ὅτι εἰ τὸ φορητότερον λεχθὲν τὴν γέενναν ἐπισπᾶται κατὰ τοῦ λέγοντος, πολλῷ μᾶλλον τὰ βαρύτερα καὶ ἀφορητότερα τοῦτο ἐργάσεται. Εἰ δέ τινες ὑπερβολὴν τοῦ λόγου καταγινώσκοντες, ὑπὲρ τοῦ φοβῆσαι μόνον ταύτην εἰρῆσθαι τὴν ἀπειλὴν νομίζουσιν, ὥρα αὐτοὺς καὶ τοὺς μοιχοὺς καὶ εἰδωλολάτρας τῆς εἰρημένης ἀπαλλάττειν κολάσεως. εἰ γὰρ φόβου ἕνεκεν τοῖς λοιδόροις ἠπείλησε, δῆλον ὅτι κἀκείνοις. ὁμοῦ γὰρ αὐτοὺς συναγαγὼν, οὕτως ἐπήγαγε τῆς βασιλείας τὴν ἔκπτωσιν. τί οὖν, φησὶν, ὁ λοίδορος μετὰ τοῦ μοιχοῦ καὶ μαλακοῦ κείσεται; εἰ μὲν τὴν αὐτὴν αὐτοῖς δώσει δίκην, ἑτέρου τοῦτο ζητῆσαι καιροῦ· ὅτι δὲ τῆς βασιλείας ὁμοίως ἐκπεσεῖται ἐκεῖνος, τῷ Παύλῳ πείθομαι λέγοντι, μᾶλλον δὲ τῷ ἐνεργοῦντι ἐν αὐτῷ Χριστῷ, ὅτι οὔτε οὗτοι, οὔτε ἐκεῖνοι βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσιν.

α Κορ. ϛ. θ.
Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ρωμ. ἐπισ. ὁμιλ. ε.

Εἴ τινος ἡμῶν πρᾶγμα κρυπτὸν εἰς μέσον ἐνεχθῇ τήμερον ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας μόνης, οὐκ ἂν ἀπώλετο καὶ τὴν γῆν εὔξατο αὐτῷ διαστῆναι μᾶλλον ἂν, ἢ τοσούτους μάρτυρας κακίας ἔχειν; τί οὖν τότε πεισόμεθα, ὅταν ἐπὶ τῆς οἰκουμένης εἰς μέσον ἅπαντα φέρηται ἐν οὕτω θεάτρῳ λαμπρῷ καὶ περιφανεῖ, καὶ τῶν γνωρίμων καὶ τῶν ἀγνώστων ἡμῖν ἅπαντα κατοπτευόντων; τίνες ἐσόμεθα, ὅταν δεθέντες εἰς τὸ ἐξώτερον ἀπαγώμεθα σκότος; μᾶλλον δὲ τί ποιήσομεν (ὃ πάντων ἐστὶ φοβερώτερον) ὅταν τῷ Θεῷ προσκρούσωμεν; εἰ γάρ τις αἴσθησιν ἔχει καὶ νοῦν, ἤδη καὶ τὴν γέενναν ὑπέμεινεν, ὅταν ἐξ ὄψεως γένηται τοῦ Θεοῦ. καὶ γὰρ ἐγὼ, οὐχ ὅταν κολαζώμεθα, ἀλγῶ, ἀλλ' ὅταν ἁμαρτάνωμεν. τὸ γὰρ προσκρούσαι τῷ Θεῷ τοῦ κολασθῆναι χαλεπώτερον. νῦν δ' οὕτως ἀθλίως διακείμεθα, ὡς, εἰ μὴ γεέννης φόβος ἦν, μηδὲ ἂν ἑλέσθαι ταχέως ποιῆσαί τι καλόν. διόπερ εἰ καὶ μηδενὸς ἕνεκεν ἑτέρου, τούτου γε ἕνεκεν γεέννης ἂν εἴημεν ἄξιοι, τὴν γέενναν μᾶλλον τοῦ Θεοῦ φοβούμενοι.

Ἐκ τοῦ γ'. λόγου τῶν εἰς τὸν Λάζαρ.

Οἱ γὰρ πολλὰ πταίοντες, καὶ μὴ κολαζόμενοι, φοβεῖσθαι καὶ δεδοικέναι ὀφείλουσιν· αὔξεται γὰρ αὐτοῖς τὰ τῆς τιμωρίας διὰ τῆς ἀτιμωρησίας καὶ τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Ὅταν οὖν ἴδῃς ἀδίκως πλουτοῦντα καὶ εὐημεροῦντά τινα, μὴ μακαρίσῃς, ἀλλὰ δάκρυσον τὸν τοιοῦτον· καὶ γὰρ προσθήκη κολάσεως ὁ πλοῦτός ἐστιν αὐτῷ. ὥσπερ γὰρ οἱ πολλὰ ἁμαρτάνοντες, καὶ μὴ βουλόμενοι μετανοεῖν, θησαυρίζουσιν ἑαυτοῖς θησαυρὸν ὀργῆς· οὕτως οἱ μετὰ τοῦ μηδὲ κολάζεσθαι καὶ εὐπραγίας ἀπολαύοντες, μείζονα ὑποστήσονται τὴν τιμωρίαν. οὐ γὰρ πάντων τῶν ἁμαρτημάτων αἱ αὐταὶ κολάσεις, ἀλλὰ πολλαὶ καὶ διάφοροι, καὶ ἀπὸ χρόνων, καὶ ἀπὸ προσώπων, καὶ ἀπὸ ἀξιωμάτων, καὶ ἀπὸ συνέσεως. καὶ γὰρ ἐὰν ὦσι πονηροὶ δύο, οὐ τὴν αὐτὴν ἐνταῦθα ἀπολαύσαντες, ἀλλ' ὁ μὲν ἐν πλούτῳ, ὁ δὲ ἐν πενίᾳ, οὐχ ὁμοίως ἐκεῖ τιμωρηθήσονται· ἀλλ' ὁ εὐπορώτερος χαλεπώτερα.

Ἐκ τῆς αὐτῆς.

Διὰ γὰρ τοῦτο οὐδὲ πάντας ἐνταῦθα ἀπαιτεῖ δίκην ὁ Θεὸς, ἵνα μὴ ἀπογνῷς τὴν ἀνάστασιν, καὶ ἀπελπίσῃς τὴν κρίσιν, ὡς πάντων ἐνταῦθα διδόντων λόγον· οὔτε πάντας ἀφίησιν ἀτιμωρητὶ ἀπελθεῖν, ἵνα μὴ πάλιν ἀπρονόητα εἶναι τὰ πάντων νομίσῃς.

[Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς ῥητὸν, τὸ, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι]

Ἆρά γε οὐχὶ τὰ ὅμοια τοῖς πρὶν δι' ἁμαρτήματα τιμωρηθεῖσι πράττουσι καὶ νῦν πολλοί; καὶ πάνυ. ὅταν γὰρ μὴ σαρκικὸν, ἀλλὰ πνευματικὸν ἀνέλῃς ἀδελφὸν, ὡς ὁ Κάϊν, οὐ ταῦτα εἰργάσω; τί γὰρ εἰ καὶ μὴ ξίφει, ἀλλ' ἑτέρῳ τρόπῳ; οὐδεὶς οὖν ἐφθόνησε νῦν τῷ αὐτοῦ ἀδελφῷ; οὐδεὶς περιέβαλε κινδύνοις; ἀλλ' ἐνταῦθα οὐκ ἔδωκαν δίκην; ἀλλὰ δώσουσιν. Εἰ γὰρ ὁ μήτε νόμων ἀκούσας γραπτῶν, μήτε προφητῶν, μήτε σημεῖα θεασάμενος μεγάλα, τοσαύτην δίδωσι τιμωρίαν· ὁ ὕστερος ταῦτα δεδρακὼς, καὶ μηδὲ τοσούτοις παραδείγμασι σωφρονιζόμενος, ἀτιμώρητος ἔσται; καὶ ποῦ τοῦ Θεοῦ τὸ δίκαιον; ἀλλὰ καὶ τοῦ Ηλεὶ οἱ υἱοὶ ἐπὶ τῷ περὶ τοῦ θυμιάματος ἠλίθιοι, δίκην ἔδοσαν χαλεπωτάτην μετὰ τῶν πατέρων. οὐδεὶς οὖν γένοιτο πατὴρ ῥᾴθυμος περὶ παῖδας, ὥστε μοχθηροὶ παῖδες; ἀλλ' οὐδεὶς ἔδωκε δίκην. πότε οὖν δώσουσιν, ἐὰν μὴ γέεννα ᾖ; τί δὲ ὁ Ἀνανίας καὶ ἡ Σαπφείρα μετὰ τῶν ἔκλεψαν ἐξ ὧν ἀφῃρέθησαν, καὶ παραχρῆμα ἐτιμωρήθησαν; οὐδεὶς δὲ ἐκείνων τοῦτο ἔπαθε; πῶς οὖν οὐκ ἔδωκαν τὴν αὐτὴν δίκην; ἄρα σε πείθομεν γέενναν εἶναι, ἢ πλειόνων δεηθησόμεθα παραδειγμάτων; ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς ἐγὼ μὴ εἶναι κόλασιν, καὶ μάλιστα πάντων ἐγώ. τί δήποτε; ὅτι ὑμῶν μὲν ἕκαστος ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ δέδοικε ψυχῆς, ἐγὼ δὲ καὶ τῆς προστασίας ταύτης εὐθύνας ὑπέχω· ὥστε μάλιστα πάντων ἐμὲ ταύτην διαφυγεῖν ἀδύνατον.

ἢ περιέχω.

Ἐκ τ̃ ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Οὐ τοίνυν εὐεργετῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ κολάζων ἀγαθός ἐστι καὶ φιλάνθρωπος ὁ Θεός. καὶ γὰρ καὶ αἱ κολάσεις αὐτοῦ καὶ αἱ τιμωρίαι μέγιστον εὐεργεσίας μέρος εἰσίν. ἐπεὶ καὶ ἰατρὸς οὐχ ὅταν εἰς παραδείσους καὶ λειμῶνας ἐξάγῃ τὸν κάμνοντα μόνον, οὐδ' ὅταν εἰς βαλανεῖα καὶ κολυμβήθρας ὑδάτων, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀσίτους κελεύῃ διαμένειν, ὅταν τέμνῃ, ὅταν πικρὰ προσάγῃ φάρμακα, καὶ τότε ἰατρός ἐστιν ὁμοίως, καὶ τὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν ἐπιδείκνυσι πλέον.

Ἐκ τοῦ γ. λόγ. τοῦ εἰς τὸν πλούσιον καὶ τὸν Λάζαρον.

Ὅταν οὖν ἴδῃς τινὰ ἀρετῆς ἐπιμελούμενον, καὶ μυρίους ὑπομένοντα πειρασμούς, μακάριζε, ζήλωσον, ὡς καὶ τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῷ ἐνταῦθα διαλυομένων πάντων, καὶ πολλῶν τῆς ὑπομονῆς ἑτοιμαζομένων ἐκεῖ τῶν μισθῶν. τῶν γὰρ ἀνθρώπων οἱ μὲν ἐνταῦθα τιμωροῦνται μόνον· οἱ δὲ ἐνταῦθα μὲν οὐδὲν πάσχουσι τοιοῦτον, πᾶσαν δὲ ἐκεῖ τὴν τιμωρίαν ἀπολαμβάνουσιν· οἱ δὲ καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ κολάζονται. τίνας οὖν ἐκ τῶν τριῶν μακαρίζεις τούτων; προτέρους μὲν δῆλον ὅτι, τοὺς ἐνταῦθα κολαζομένους καὶ ἀποτιθεμένους τὰ ἁμαρτήματα· δευτέρους δὲ μετ' ἐκείνους τίνας; ὑμεῖς μὲν ἴσως τοὺς οὐδὲν ἐνταῦθα πάσχοντας, ἀλλ' ἐκεῖ πᾶσαν ὑπομένοντας τὴν τιμωρίαν· ἐγὼ δὲ οὐ τούτους, ἀλλὰ τοὺς καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ κολαζομένους. ὁ μὲν γὰρ ἐνταῦθα τιμωρίαν δοὺς, κουφοτέρας αἰσθήσεται ἐκεῖ τῆς κολάσεως· ὁ δὲ πᾶσαν ἀναγκαζόμενος ἐκεῖ τὴν κόλασιν ὑπομεῖναι, ἀπαραίτητον ἕξει τὴν δίκην.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς τὸν Τιμόθ. α' ἐπιστ.

Τίνος γὰρ ἕνεκεν ὁ Θεὸς ἃ μέλλει δρᾶν, προλέγει; ἵνα μὴ ποιήσῃ ἃ προλέγει. διὰ τοῦτο καὶ γέενναν ἠπείλησεν, ἵνα μὴ ἀπαγάγῃ εἰς γέενναν. φοβείτωσαν γὰρ, φησὶν, ὑμᾶς τὰ ῥήματα, καὶ μὴ λυπείτω τὰ πράγματα.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ, Πάντοτε μὲν ὁ θεῖος ἀπόστολος· ἢ περὶ μετανοίας β'.

Καλαί, σοῦ, δέσποτα, καὶ αἱ ἐπαγγελίαι· καλὴ σοῦ καὶ ἡ προσδοκωμένη βασιλεία, καὶ γέεννα πάλιν ἀπειλουμένη. προτρέπεται γὰρ καλῶς ἡ βασιλεία, φοβεῖ δὲ χρησίμως ἡ γέεννα. ἀπειλεῖ γὰρ γέενναν ὁ Θεός, οὐχ ἵνα εἰς γέενναν ἐμβάλῃ, ἀλλ' ἵνα γεέννης ἀπαλλάξῃ. εἰ γὰρ ἐβούλετο κολάσαι, οὐκ ἂν προηπείλησεν, ἵνα ἀσφαλισάμενοι διαφύγωμεν τὰ ἀπειλούμενα. ἀπειλεῖ τὴν τιμωρίαν, ἵνα φύγωμεν τὴν πεῖραν τῆς τιμωρίας· φοβεῖ τῷ λόγῳ, ἵνα μὴ κολάσῃ τῷ ἔργῳ.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως.

Ὁ μὲν γὰρ μὴ προσδοκῶν ἀναστήσεσθαι, μηδὲ εὐθύνας δώσειν τῶν ἐνταῦθα πεπραγμένων αὐτῷ, ἀλλὰ μέχρι τοῦ παρόντος βίου τὰ ἡμέτερα ἵστασθαι νομίζων, καὶ περαιτέρω μηδὲν εἶναι πλέον, οὔτε ἀρετῆς ἐπιμελήσεται, οὔτε κακίας ἀφέξεται· ἀλλ' ἐπιδοὺς ἑαυτὸν ταῖς ἀτόποις ἐπιθυμίαις, πᾶν εἶδος ἐπελεύσεται πονηρίας. ὁ δὲ περὶ τῆς μελλούσης ἑαυτὸν πεπεικὼς κρίσεως, καὶ τὸ φοβερὸν δικαστήριον ἐκεῖνο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἔχων, καὶ τὰς ἀπαραιτήτους εὐθύνας, καὶ τὴν ἀπαραλόγιστον ψῆφον, παντὶ τρόπῳ πειράσεται σωφροσύνης μὲν καὶ ἐπιεικείας ἀντέχεσθαι, καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς· ἀκολασίαν δὲ καὶ θρασύτητα καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν πονηρίαν ἐκφυγεῖν.

Ἐκ τῶν ἀνδριάντ.

Οὐ γὰρ τοσοῦτον ἐργάσασθαι δυνήσεται λόγος, ὅσον ἐργάζεται φόβος. ὁ γὰρ τῆς γεέννης φόβος τὸν τῆς βασιλείας ἡμῖν κομιεῖται στέφανον.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Οἶδα μὲν ὅτι πολλοὶ τὴν γέενναν μόνον πεφρίκασιν· ἐγὼ δὲ τὴν ἔκπτωσιν τῆς δόξης τῶν οὐρανῶν πολὺ τῆς γεέννης κόλασιν πικροτέραν εἶναί φημι. εἰ δὲ μὴ δυνατὸν παραστῆσαι τῷ λόγῳ, θαυμαστὸν οὐδέν. οὐδὲ γὰρ ἴσμεν ἐκείνων τῶν ἀγαθῶν τὴν μακαριότητα, ἵνα καὶ τὴν ἀθλιότητα τὴν ἀπὸ τῆς στερήσεως αὐτῶν σαφῶς ἴδωμεν· ἐπεὶ Παῦλος, ὁ ταῦτα σαφῶς εἰδώς, οἶδεν ὅτι τὸ ἐκπεσεῖν τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ πάντων ἐστὶ χαλεπύρωσεν. καὶ τοῦτο εἰσόμεθα τότε, ὅταν εἰς αὐτὴν τὴν πεῖραν ἐμπέσωμεν. ἀλλὰ μή ποτε τοῦτο πάθοιμεν, ὦ μονογενὲς τοῦ Θεοῦ παῖ, μηδὲ λάβοιμεν ποτέ τινα πεῖραν τῆς ἀνηκέστου ταύτης κολάσεως. ἀφόρητος μὲν γὰρ καὶ ἡ γέεννα, καὶ ἡ κόλασις ἐκείνη· πλὴν, κἂν μυρίας τις θῇς γεέννας, οὐδὲν τοιοῦτον ἐρεῖς, οἷον τὸ τῆς μακαρίας ἐκπεσεῖν δόξης ἐκείνης, τὸ μισηθῆναι παρὰ τοῦ Χριστοῦ, τὸ ἀκοῦσαι, ὅτι οὐκ οἶδα ὑμᾶς, τὸ ἐγκληθῆναι, ὅτι πεινῶντα αὐτὸν ἰδόντες οὐκ ἐθρέψαμεν. καὶ γὰρ βέλτιον μυρίους ὑπομεῖναι κεραυνοὺς, ἢ τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο τὸ ἥμερον ἰδεῖν ἀποστρεφόμενον ἡμᾶς, καὶ τὸν γλυκὺν ὀφθαλμὸν οὐκ ἀνεχόμενον εἰς ἡμᾶς βλέπειν. Εἰ γὰρ αὐτὸς ἐχθρὸν ὄντα με, καὶ μισοῦντα αὐτὸν καὶ ἀποστρεφόμενον οὕτως ἐδίωξεν, ὡς μηδὲ ἑαυτοῦ φείσασθαι, ἀλλὰ ἐκδοῦναι ἑαυτὸν εἰς θάνατον· ὅταν μετὰ πάντα ἐκεῖνα μηδὲ ἄρτου ἀξιώσω αὐτὸν λιμώττοντα, ποίοις λοιπὸν αὐτὸν ὀφθαλμοῖς ὄψομαι; εἰπὲ δή μοι,

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ, ποίας δεῖ ἄγεσθαι γυναῖκας.

Εἴ τίς σε γεγηρακότα καὶ ἐν πενίᾳ ζῶντα ἐπηγγέλλετο ποιήσειν ἐξαίφνης νέον, καὶ εἰς αὐτὴν ἄξειν τῆς ἡλικίας τὴν ἀκμὴν, καὶ σφόδρα ἰσχυρὸν καὶ ὡραῖον ὑπὲρ πάντας κατασκευάσειν, καὶ βασιλείαν δώσειν τῆς γῆς ἁπάσης ἐπὶ ἔτεσι χιλίοις, τί οὐκ ἂν ὑπὲρ ταύτης εἵλου τῆς ὑποσχέσεως καὶ ποιῆσαι καὶ παθεῖν; τοῦ δὲ Χριστοῦ οὐχὶ ταῦτα, ἀλλὰ τὰ πολλῷ μείζονα τούτων ἐπαγγελλομένου ἃ ἡτοίμασε τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, πόσα οὐκ ἄξιον προέσθαι χρήματα; μᾶλλον δὲ, πόσας οὐκ ἄξιον προέσθαι ψυχάς; ἀλλ' ἐπειδὴ σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ταῦτα ἰδεῖν οὐκ ἔστιν, ἀνάβηθι τῷ λογισμῷ, καὶ ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν τοῦτον στὰς, ἀνάβλεψον εἰς ἐκεῖνον τὸν ἀνώτερον τούτου οὐρανὸν, εἰς τὸ ὕψος τὸ ἄπειρον, εἰς τὸ φῶς τὸ ἀπρόσιτον, εἰς τοὺς δήμους τῶν ἀγγέλων, καὶ πάλιν ἐπιλαβοῦ τῆς παρ' ἡμῖν εἰκόνος καταβὰς ἄνωθεν, καὶ ὑπόγραψόν μοι τὰ περὶ τὸν βασιλέα τὸν ἐπὶ γῆς, οἷον, ἄνδρας χρυσοφοροῦντας, καὶ ζεύγη λευκῶν ἡμιόνων χρυσῷ καλλωπιζομένων, καὶ ὄχημα χρυσοκόλλητον, καὶ πέταλα τούτῳ περιεστιγμένα· καὶ δράκοντας ἐν ἱματίοις σχηματιζομένους σηρικοῖς, καὶ ἀσπίδας χρυσοῦς ἐχούσας ὀφθαλμούς· καὶ ἵππους χρυσοφοροῦντας, καὶ χαλινοὺς χρυσοῦς, καὶ ταῦτα συναγαγὼν ἀκριβῶς, ἀπὸ τούτων μετάθες πάλιν ἐπὶ τὰ ἄνω τὸν λογισμὸν, καὶ τὴν ἡμέραν ἐννόησον τὴν φοβερὰν, καθ' ἣν ὁ Χριστὸς παραγίνεται. οὐ γὰρ ζεῦγος ἡμιόνων ἐστὶ τότε, οὐδὲ ὀχήματα χρυσᾶ, οὐδὲ δράκοντας καὶ ἀσπίδας, ἀλλὰ τὸν οὐρανὸν ἀνοιγόμενον μὲν ἅπαντα, κατερχόμενον δὲ τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ υἱὸν, οὐκ εἴκοσιν, οὐδὲ ἑκατὸν δορυφορούντων αὐτὸν, ἀλλὰ χιλιάδων καὶ μυριάδων ἀγγέλων τε καὶ ἀρχαγγέλων· καὶ πάντα ἔσται φόβου καὶ τρόμου μεστὰ, τῶν πώποτε γενομένων ἀνθρώπων, ἐξ οὗ γέγονεν ὁ Ἀδὰμ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἀπὸ γῆς ἀνισταμένων καὶ ἁρπαζομένων· καὶ αὐτοῦ μετὰ τοσαύτης φαινομένου δόξης, ὥστε τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ἅπαν κρύψαι τὸ φῶς ὑπὸ τῆς αὐγῆς ἐκείνης ὑπερλαμπομένους, καὶ ἀποδιδόντος ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν ἀλογώτερον διακειμένων παραμυθίαν τινὰ φέρειν νομίζουσι τὸ μετὰ πάντων ἐν τῇ γεέννῃ κολάζεσθαι. καὶ γὰρ σφόδρα ψυχρός ἐστιν ὁ λόγος, τὸ λέγειν, ὡς πάντες κἀγώ. ἐννόησόν μοι τοὺς ὑπὸ ποδαλγίας κατεχομένους, οἳ, ὅταν ὑπὸ δριμείας ὀδύνης κατατείνωνται, κἂν μυρίους δείξῃς χαλεπώτερα πάσχοντας, οὐδὲ εἰς νοῦν λαμβάνουσι. τὸ γὰρ ἐπιτεταμένον τῆς ἀλγηδόνος οὐ συγχωρεῖ τῷ λογισμῷ σχολήν τινα ἄγειν εἰς τὸ λογίσασθαι ἑτέρους, καὶ παραμυθίαν εὑρεῖν. μὴ τοίνυν ταῖς ψυχραῖς ταύταις ἐλπίσι τρεφώμεθα. τὸ γὰρ δέξασθαι παραμυθίαν ἐκ τῶν τοῦ πέλας κακῶν, ἐν τοῖς συμμέτροις γίνεται τῶν παθῶν· ὅταν δὲ ὑπερέχῃ ἡ βάσανος, καὶ ζάλης ᾖ μεστὰ πάντα τὰ ἔνδον, καὶ μηδὲ ἑαυτὴν εἰδέναι ἡ ψυχὴ λοιπὸν ἔχῃ, πόθεν παραμυθίαν καρπώσεται;

Ἐκ τοῦ ϛ΄. λόγ. τοῦ εἰς Θεόδωρ. ἔκπτ.

Εἴ τίς σε εἰς θέατρον ἤγαγεν, ἔνθα πάντες ἐκάθηντο χρυσᾶς περιβεβλημένοι στολὰς, καὶ ἐν μέσῳ τῷ πλήθει ἕτερόν τινα ἀπέδειξεν ἀπὸ λίθων καὶ μαργαριτῶν μόνον καὶ τὰ ἱμάτια καὶ τὸν στέφανον τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχοντα, εἶτά σε ἐπηγγείλατο εἰς ἐκεῖνον καταλέξειν τὸν δῆμον, ἆρα οὐκ ἂν ἅπαντα ἔπραξας, ὥστε τῆς ἐπαγγελίας ταύτης τυχεῖν; νῦν δὲ οὐκ ἀπὸ γεύσεται, ἀλλ' ἀπὸ τῶν οὐδὲ ἑρμηνευθῆναι δυναμένων τῶν ἐν οὐρανοῖς ἡμῖν συγκειμένων θεάτρων (περὶ γὰρ τοῦ βασιλέως οὐδὲ εἰπεῖν ἔνι, ἵνα μὴ μακρὸν ποιήσωμεν χρόνον) τοσούτων ἑαυτοὺς ἀποστερήσομεν ἀγαθῶν; Εἰ γὰρ μυρίους θανάτους καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπομένειν ἐχρῆν, εἰ γὰρ τὴν γέενναν αὐτὴν ὑπὲρ τοῦ τὸν Χριστὸν ἰδεῖν ἐρχόμενον ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸν τῶν ἁγίων καταλεγῆναι χορὸν, οὐκ ἐχρῆν ἅπαντα ὑπομένειν ἐκεῖνα; ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν ἀλογωτέρων διαρκούμενοι τὸ τῆς γεέννης ἀπαλλαγῆναι μόνον ἀγαπητὸν τίθενται· ἐγὼ δὲ τῆς γεέννης πολλῷ χαλεπωτέραν κόλασιν εἶναί φημι, τὸ μὴ γενέσθαι ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ δόξῃ, καὶ τὸν ἐκπεσόντα ἐκεῖθεν οὐχ οὕτως οἶμαι δεῖν πενθεῖν τὰ ἐν τῇ γεέννῃ κακὰ, ὡς τὴν ἀπόπτωσιν [τὴν ἐκ] τοῦ δεσπότου. τοῦτο γὰρ μόνον πάντων χαλεπώτερον εἰς κολάσεως λόγον ἐστίν. Εἰ τὸν Χριστὸν ἐφιλοῦμεν ὡς φιλεῖν ἐχρῆν, ἔγνωμεν ἂν τί γεέννης χαλεπώτερον, τὸ προσκροῦσαι τῷ φιλουμένῳ· ἐπειδὴ δὲ οὐ φιλοῦμεν, οὐκ ἴσμεν τῆς κολάσεως ταύτης τὸ μέγεθος. καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ μάλιστα ὀδύρομαι καὶ θρηνῶ. Εἰ γὰρ ἄνθρωπος ὢν οὕτω φιλῶν, βασιλεὺς δὲ οὕτω φιλούμενος, οὐκ ἂν ᾐδέσθη τὸ τοῦ ἔρωτος μέγεθος; σφόδρα μὲν οὖν. ὅταν δὲ τοιαύτη ᾖ, καὶ ἄφατον μὲν ἐκείνου τὸ κάλλος, καὶ ἡ δόξα, καὶ ὁ πλοῦτος τοῦ φιλοῦντος ἡμᾶς, ἡμῶν δὲ πολλὴ ἡ εὐτέλεια· πῶς οὐχὶ μυρίας ἐσμὲν ἄξιοι κολάσεως; οἱ οὕτως εὐτελεῖς καὶ ἀπερριμμένοι, παρὰ τοιούτου μεγάλου καὶ θαυμαστοῦ φιλούμενοι μεθ' ὑπερβολῆς ἁπάσης, καὶ καταφρονοῦντες αὐτοῦ τῆς ἀγάπης, τοῦ μηδὲν ἡμῶν προτιμήσαντος; ἕνα γὰρ εἶχεν υἱὸν μονογενῆ καὶ γνήσιον, καὶ οὐδὲ τούτου ἐφείσατο δι' ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ αὐτοῦ τὰ τοῦ Σατανᾶ ἐπιτάγματα προτιμῶμεν. ἆρ' οὖν οὐκ εἰκότως γέεννα καὶ κόλασις, εἰ καὶ διπλῆ καὶ τριπλῆ ἦν καὶ μυριάκις τοσαύτη; [Καλῶς εἶπεν ἕνα φόβον φοβεῖσθαι, τὸν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἄλλον δὲ μηδένα. οὐ γάρ ἐστιν ἐκεῖ χρήμασι διαφθεῖραι τὸν δικαστὴν, οὐδὲ καταβαλόντα δῶρα ἐξαρπάσαι τῆς γεέννης ἑαυτὸν, οὐδὲ προστασία καὶ συνηγορία, οὐδὲ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. κἂν γὰρ πλούσιος ᾖς, κἂν δυνάστης, κἂν ᾖς γνώριμος, πάντα ταῦτα εἰκῆ καὶ μάτην. ἀπὸ γὰρ τῶν ἔργων ἕκαστος ἐκεῖ καὶ κολάζεται καὶ στεφανοῦται· ἐπεὶ καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ Λαζάρου σφόδρα πλούσιος ἦν, ἀλλ' οὐδὲν αὐτὸν ὁ πλοῦτος ὤνησε· καὶ αἱ παρθένοι γνωρίμους εἶχον τὰς φρονίμους παρθένους, ἀλλ' οὐδὲν αὐτὰς ἡ οἰκείωσις ὠφέλησεν. εἰ γάρ ἐστιν ἐκεῖ τὸ ζητούμενον μόνον, ἡ πρὸς τοὺς δεομένους φιλοτιμία. ἐπεὶ ὅτι γε οὔτε συγγένεια, οὔτε οἰκειότης ὠφελεῖ τι χωρὶς ἔργων, ἄκουσον τί φησιν ὁ προφήτης, Ἐὰν στῇ Νῶε καὶ Ἰὼβ καὶ Δανιὴλ, υἱοὺς αὐτῶν καὶ θυγατέρας οὐ μὴ ῥύσονται. καὶ τί λέγω ἐν τῷ μέλλοντι, ὅπου γε καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ οὐδὲν ὤνησε φιλία, ἢ συγγένεια; πόσα γοῦν ἀπωδύρετο καὶ ἐθρήνησεν ὁ Σαμουὴλ, καὶ τὸν Σαοὺλ οὐκ ἐξήρπασε; πόσα δὲ ὁ Ἱερεμίας ηὔξατο, καὶ τοὺς Ἰουδαίους οὐδὲν ὤνησεν, ἀλλὰ καὶ ἐπετιμήθη εὐχόμενος; καὶ τί θαυμάζεις, εἰ Ἱερεμίας καὶ Σαμουὴλ οὐκ ἠκούοντο; πόσα περὶ Ἰουδαίων ὁ Παῦλος ἐθρήνει λέγων· Ἀδελφοὶ, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ δέησίς μου ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν εἰς σωτηρίαν; τί οὖν ἴσχυσεν αὐτοῦ ἡ δέησις; οὐδέν. καὶ τί λέγω δέησις, ὅπου γε καὶ ἀνάθεμα ηὔχετο εἶναι ὑπὲρ αὐτῶν; τί οὖν; περιτταὶ τῶν ἁγίων αἱ εὐχαί; οὐδαμῶς· ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἰσχὺν ἔχουσιν, ὅταν αὐταῖς καὶ σὺ βοηθῇς. οὕτως ἀνέστησε τὴν Ταβιθὰ ὁ Πέτρος, οὐκ εὐχῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ ἐκείνης ἐλεημοσύνῃ. οὕτως ἑτέρων περιέστησαν εὐχόμενοι οἱ ἅγιοι, καὶ τοῦτο μὲν ἐνταῦθα τὰ σκάμματα καὶ τὰ παλαίσματα, ἐκεῖ δὲ οὐδὲ τοῦτο, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔργων ἡ σωτηρία μόνον.] Μὴ δή μου καταγνῶτε τῆς θρηνῳδίας· οὐ γὰρ τὸ θρηνεῖν, ἀγαπητοὶ, χαλεπὸν, ἀλλὰ τὸ θρήνων ἄξια ποιεῖν· οὐδὲ τὸ ὀδύρεσθαι ἀποτρόπαιον, ἀλλὰ τὸ ὀδυρμῶν παραίτια πράττειν. μὴ κολασθῇς, καὶ οὐ πενθῶ· μὴ ἐμβληθῇς εἰς γέενναν, καὶ οὐκ ὀδύρομαι. βέλτιον γὰρ ἐν τούτοις ἡμᾶς δάκνεσθαι νῦν, ἢ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τιμωρουμένους. σὺ δὲ ἂν μὲν τὸ σῶμά σου ἀσθενῇ, πάντας παρακαλεῖς συναλγεῖν σοι, καὶ ἀσυμπαθεῖς ἡγῇ τοὺς μὴ συναλγοῦντάς σοι· τῆς δὲ ψυχῆς ἀπολλυμένης, λέγεις μοι μὴ πενθεῖν; ἀλλ' οὐ δύναμαι. πατὴρ γὰρ εἰ-

Ἐκ τῆς ἑρμ. τῆς πρὸς Ῥωμαίους.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ ρλ. ψαλμ.

Ἰεζεκ. ιδ. ιδ.

Ῥωμ. ι. α.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τό, Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμόν.

αι, καὶ πατὴρ φιλόστοργος. Εἴθε ἦν ἰδεῖν ὑμᾶς τῆς διανοίας μου τὴν πυρὰν, καὶ ἔγνωτε ἂν, ὅτι πάσης γυναικὸς χηρείαν ἄωρον ὑποστάσης πλέον καίομαι. οὐχ οὕτω γυνὴ πενθεῖ τὸν ἄνδρα τὸν ἑαυτῆς, οὐδὲ πατὴρ υἱὸν, ὡς ἐγὼ τὸ πλῆθος τοῦτο τὸ παρ' ἡμῖν, ὅτι οὐδεμίαν ὁρῶ προκοπὴν ἐν ὑμῖν. ἀλλὰ πάντες εἰς διαβολὰς καὶ κατηγορίας, καὶ ἅπας ἡμῖν ὁ καιρὸς εἰς τὸ κατηγορεῖν ἀναλίσκεται.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ περὶ τελείας ἀγάπης.

Εἴδετέ ποτε τοὺς ἀπαγομένους τὴν ἐπὶ θάνατον; ποίαν νομίζετε αὐτοὺς ἔχειν τὴν ψυχὴν, τὴν μέχρι τῆς πύλης ὁδὸν βαδίζοντας; πόσων θανάτων οὐ χαλεπώτερα; τί οὐκ ἂν ἕλοιντο καὶ πρᾶξαι καὶ παθεῖν, ὥστε ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀχλύος ἐκείνης καὶ τοῦ νέφους; ἐγὼ πολλῶν ἤκουσα λεγόντων, φιλανθρωπίᾳ βασιλικῇ μετὰ τὴν ἀπαγωγὴν εἰς τοὐπίσω κληθέντων, ὅτι οὐδὲ ἀνθρώπους ἑωρῶμεν τοὺς ἀνθρώπους, τεθορυβημένης τῆς ψυχῆς καὶ ἐκπληττομένης καὶ ἐξεστηκυίας. Εἰ τοίνυν σωματικὸς ὑμᾶς θάνατος οὕτω φοβεῖ, ὅταν ὁ αἰώνιος παραγένηται, τί ποιήσομεν, ὅταν τὴν γῆν ἀπορρηγνυμένην ἴδωμεν, ὅταν τὸν οὐρανὸν συνελκόμενον, ὅταν αὐτοὶ παραγενόμενοι τὸν τῶν ἁπάντων βασιλέα, τίς ἄρα ἡμῖν ἔσται τότε ἡ ψυχή; Εἰ ἑτέρων ἀναιρουμένων τὸν θάνατον τοῦτον τὸν ὕπνου οὐδὲν διαφέροντα, τῷ μηδὲν κοινωνοῦντι οὕτω διατίθενται, ὡς καταπεπλῆχθαι καὶ παρειμένην τὴν ψυχὴν ἔχειν ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀθυμίας· ὅταν ἡμεῖς αὐτοὶ τοῖς μείζοσι περιπέσωμεν ἀθάνατα κολαζόμενοι, τίς ἄρα ἔσται κατάστασις; οὐκ ἔστι, πιστεύσατε, παραστῆσαι τῷ λόγῳ τὸ πάθος. οὐκ ἔστι. ναί, φησιν, ἀλλὰ φιλάνθρωπος ὁ Θεὸς, καὶ οὐδὲν τούτων ἔσται. οὐκοῦν εἰκῇ γέγραπται; οὔ, φησιν, ἀλλὰ πρὸς ἀπειλὴν μόνον, ἵνα σωφρονισθῶμεν. ἂν οὖν μὴ σωφρονισθῶμεν, ἀλλὰ μείνωμεν κακοὶ, οὐκ ἐπάξει τὴν κόλασιν; οὐκοῦν οὐδὲ τοῖς ἀγαθοῖς ἀποδώσει τὰς ἀμοιβάς; ναί, φησι· τοῦτο γὰρ πρέπον ἐστὶ, καὶ ὑπὲρ τὴν ἀξίαν εὐεργετεῖν. ὥστε ἐκεῖνα μὲν ἀληθῆ καὶ πάντως ἔσται, τὰ δὲ τῶν κολάσεων οὐ πάντως, ἀλλ' ἀπειλῆς ἕνεκεν καὶ φόβου; τί οὖν; ἤκουσας περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ; μὴ καὶ ἐκεῖνα ἕνεκεν ἀπειλῆς εἴρηται; οὐχὶ ἐξέβη καὶ γέγονε; τοιαῦτα καὶ ἐκεῖνοι πολλὰ ἔλεγον, καὶ ἐν ἑκατὸν ἔτεσι τῆς κιβωτοῦ πηγνυμένης, καὶ τοῦ δικαίου βοῶντος, οὐδεὶς ὁ πιστεύων ἦν. ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἐπίστευσαν τῇ διὰ τῶν ῥημάτων ἀπειλῇ, ὑπέστησαν τὴν διὰ τῶν πραγμάτων τιμωρίαν· ἧς τὴν πεῖραν ἐκφυγεῖν σπουδάσωμεν, ὅση δύναμις, ἵνα καὶ τὸν ἐνταῦθα βίον εὐμαρῶς διανύσωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ. α.

Λογ. κ.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ, Εἰ καὶ χθὲς ὑμῶν ἀπολειφ.

Διὰ τοῦτο συνεχῶς τὸν περὶ μετανοίας κινῶ λόγον, ἵνα μήτε ὁ ἁμαρτάνων ἀπογινώσκῃ, μήτε ὁ κατορθῶν μέγα φρονῇ. δίκαιος εἶ; μὴ ἐκπέσῃς· ἁμαρτωλὸς εἶ; μὴ ἀπογνῷς. κἂν καθ' ἡμέραν ἁμαρτάνῃς, καθ' ἡμέραν μετανόει. ὅπερ ἐν ταῖς οἰκίαις ποιοῦμεν ταῖς παλαιαῖς· ὅταν σαθρωθῶσιν, ὑπεξαιρούμεθα τὰ σεσαθρωμένα, καὶ καινὰ ἐπισκευάζομεν, καὶ οὐδέποτε συνεχῶς ἐπιμελεῖσθαι τούτων διαλιμπάνομεν. ἐὰν παλαιωθῇς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἀνακαίνισον σαυτὸν ὑπὸ τῆς μετανοίας. καὶ ἔνι, φησὶ, μετανοήσαντα σωθῆναι; καὶ πάνυ ἔνι. πάντα τὸν βίον ἐν ἁμαρτίαις διετέλεσα, καὶ ἐὰν μετανοήσω, σώζομαι; καὶ πάνυ. πόθεν δῆλον; ἀπὸ τῆς τοῦ δεσπότου σου φιλανθρωπίας. μὴ τῇ μετανοίᾳ σου θάῤῥει· μὴ γὰρ ἡ μετάνοιά σου ἰσχύει τοσαῦτα κακὰ ἀποσμῆξαι; εἰ ἡ μετάνοια μόνη ἦν, εἰκότως ἐφοβοῦ· ἐπεὶ δὲ τῇ μετανοίᾳ κεράννυται Θεοῦ φιλανθρωπία, θάῤῥει ὅτι περιγίνεταί σου τῆς κακίας. πολὺ γὰρ φιλάν-

γρ. συνεχοῦς ἐπιμελείας ἀπολείπομεν
γρ. ἀπὸ

θρωπος

θρωπός ἐστιν ὁ Θεὸς, καὶ τοσοῦτον φιλάνθρωπος, ὡς οὐδὲ τοῦ μονογενοῦς ἐφείσατο, ἵνα ἀγοράσῃ δούλους ἀγνώμονας. καὶ μή μοι λέγε, ἥμαρτον, πολλὰ ἥμαρτον καὶ μεγάλα, καὶ πῶς δυνήσομαι σωθῆναι; σὺ οὐ δύνασαι· ὁ δεσπότης σου δύναται, καὶ οὕτως ἐξαλείφει τὰ ἁμαρτήματα, ὡς μήτε ἴχνος αὐτῶν μένειν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν σωμάτων οὐκ ἔνι τοῦτο· ἀλλὰ κἂν μυριάκις σπουδάσῃ ὁ ἰατρὸς, κἂν φάρμακα ἐπιθήσῃ τῷ τραύματι, τὸ μὲν τραῦμα ἠφάνισεν, ἡ δὲ οὐλὴ ἐναπέμεινεν, ἔλεγχον τοῦ τραύματος περιφέρουσα, τὴν ἀμορφίαν τῆς ὄψεως. καὶ φιλονεικήσῃ μυρία ὁ ἰατρὸς, καὶ τὴν οὐλὴν ἐξαλεῖψαι οὐ δύναται· ἀντιπίπτει γὰρ αὐτῷ ἡ ἀσθένεια τῆς φύσεως, καὶ τὸ ἀνίσχυρον τῆς τέχνης, καὶ τὸ εὐτελὲς τῶν φαρμάκων. ὁ δὲ Θεὸς, ὅταν ἐξαλείφῃ τὰ ἁμαρτήματα, οὐδὲ οὐλὴν ἀφίησιν, οὐδὲ ἴχνος συγχωρεῖ μένειν, ἀλλὰ μετὰ τῆς ὑγιείας καὶ τὴν εὐμορφίαν χαρίζεται, μετὰ τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς κολάσεως καὶ δικαιοσύνην δίδωσι, καὶ ποιεῖ τὸν ἡμαρτηκότα ἴσον εἶναι τῷ μὴ ἡμαρτηκότι. κἂν γὰρ μυρία τραύματά τις ἔχων ἄνθρωπος μετανοήσῃ, καὶ ποιήσῃ τι χρηστὸν, οὕτως αὐτὰ ἐξαλείφει ὁ Θεὸς, ὡς μηδὲ οὐλὴν, μηδὲ ἴχνος, μηδὲ δεῖγμα φαίνεσθαι τῶν ἁμαρτημάτων. ὥσπερ οὖν ἐν τῷ σώματι τραύματα καὶ φάρμακα, οὕτω καὶ ἐν τῇ ψυχῇ ἁμαρτήματα καὶ μετάνοια. καὶ πρόσεχε ὃ λέγω. τραῦμα, καὶ φάρμακον· ἁμαρτία, καὶ μετάνοια. τὸ τραῦμα [μὲν] ἡ ἁμαρτία, τὸ φάρμακον ἡ μετάνοια. τὸ τραῦμα [μὲν] τὴν σηπεδόνα ἔχει, τὸ φάρμακον τὸν καθαρισμὸν τῆς σηπεδόνος κέκτηται. μὴ ἐν τῷ φαρμάκῳ σηπεδών; μὴ ἐν τῷ τραύματι ἴασις; οὐκ ἔχει ταῦτα τὴν οἰκείαν τάξιν, κἀκεῖνα τὴν οἰκείαν; μὴ δύναται μεταβληθῆναι τοῦτο πρὸς ἐκεῖνο, ἢ ἐκεῖνο πρὸς τοῦτο; οὐδαμῶς. ἔλθωμεν καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς τῶν ἁμαρτημάτων· ἡ ἁμαρτία τὴν αἰσχύνην ἔχει, ἡ μετάνοια τὴν παῤῥησίαν κέκτηται. Εἰδὼς οὖν ὁ Σατανᾶς, ὅτι ἡ μὲν ἁμαρτία ἔχει τὴν αἰσχύνην, πρᾶγμα ἱκανῶς ἀποκροῦσαι τὸν ἁμαρτάνοντα δυνάμενον· ἡ δὲ μετάνοια ἔχει τὴν παῤῥησίαν, πρᾶγμα ἱκανὸν ἐπισπάσασθαι τὸν μετανοοῦντα· ἐνήλλαξε τὴν τάξιν, καὶ ἔδωκε τὴν αἰσχύνην τῇ μετανοίᾳ, καὶ τὴν παῤῥησίαν τῇ ἁμαρτίᾳ. καὶ ἐν μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ οὐκ ἀφίησιν αὐτὸν αἰσχύνεσθαι. οἶδε γὰρ, ὅτι ἐὰν αἰσχυνθῇ, φεύγει τὴν ἁμαρτίαν· ἐν δὲ τῇ μετανοίᾳ ποιεῖ αὐτὸν αἰσχύνεσθαι· οἶδε γὰρ, ὅτι αἰσχυνόμενος οὐ μετανοεῖ.

Ὁ γὰρ μετανοήσας ἐφ' οἷς ἔπραξε δεινοῖς, κἂν μὴ τῶν ἁμαρτημάτων ἀξίαν ἐπιδείξηται τὴν μετάνοιαν, καὶ αὐτῆς ταύτης ὅμως ἕξει τὴν ἀντίδοσιν.

Ἐκ τοῦ β. λόγ. τοῦ εἰς Θεόδωρ. ἐκπεσόντα. Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορ. α. ἐπιστ.

Τοῖς μὲν οὖν οὐδέπω καταχεθεῖσιν ὑπὸ τοῦ πάθους παραινῶ μὴ ἁλῶναι· εὐκολώτερον γὰρ φυλάξασθαι μὴ ἐμπεσεῖν, ἢ ἐμπεσόντας ἀποστῆναι. τοῖς δὲ καταχεθεῖσι καὶ κατορραγμένοις, ἐὰν θέλωσιν ἐπιδοῦναι ἑαυτοὺς ταχέως τῇ μετανοίᾳ, πολλὴν ἐπαγγέλλομαι σωτηρίας ἐλπίδα. καὶ γὰρ καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ, ὅταν ἐπὶ πλεῖον ἡμῖν ἐνδιατρίψῃ, δυνατώτερα γίνεται. καὶ φυτὸν ἄρτι μὲν φυτευθὲν ἐπὶ γῆς, εὐκόλως ἀνασπᾶται· χρόνῳ δὲ πολλῷ ῥιζωθὲν, οὐκέτι· καὶ οἰκοδομὴ νεοπαγὴς μὲν οὖσα, περιτρέπεται εὐκόλως ἀπὸ τῶν ἐνοχλούντων· παγεῖσα δὲ καλῶς πολλὰ παρέχει τοῖς καθαιρεῖν ἐπιχειροῦσι τὰ πράγματα· καὶ θηρίον τόποις ἐμφιλοχωρῆσαν πολλῷ χρόνῳ, δυσκόλως ἐλαύνεται. καὶ καθάπερ πυρετὸς παρὰ μὲν τὴν ἀρχὴν προσβαλὼν, οὐ σφόδρα φλέγει τῇ δίψῃ τὸν κάμνοντα· ἐπιδοὺς δὲ, καὶ τὴν φλόγα ἐπάρας, ἀνίατα διψᾶν παρασκευάζει λοιπόν· κἂν παράσχῃ τις αὐτοῖς ἐμφορηθῆναι τοῦ πόματος, οὐ σβέννυσιν, ἀλλ' ἐκκαίει τὴν κάμινον· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ πάθους συμβαίνει, ἂν παρὰ τὴν ἀρχὴν εἰσελαῦνον εἰς τὴν ψυχὴν τὴν ἡμετέραν μὴ κωλύσωμεν, μηδὲ ἀποκλείσωμεν τὰς θύρας· ἐπελθὸν λοιπὸν, ἀνίατον ἐργάζεται τοῖς δεξαμένοις τὸ νόσημα.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὴν προφήτ. Ἰωνᾶν καὶ Δαν. καὶ τοὺς γ. παῖδας.

Ὥσπερ οὖν ὁ νωθρὸς τὴν ψυχὴν καὶ ὀλίγωρος, κἂν πολὺν λάβῃ πρὸς μετάνοιαν χρόνον, οὐδὲν μέγα ἐργάσεται, οὐδὲ καταλλάξει τὸν Θεὸν ἑαυτῷ διὰ τὴν ῥαθυμίαν· οὕτω καὶ ὁ διεγηγερμένος καὶ τῇ προθυμίᾳ ζέων, καὶ μετὰ πολλῆς σπουδῆς τὴν μετάνοιαν ἐπιδεικνύμενος, καὶ ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ πολλοῦ χρόνου ἁμαρτήματα ἀφανίσαι δυνήσεται. καὶ ὅπως, ἄκουσον.

οὐχὶ τρίτον ὁ Πέτρος ἠρνήσατο; οὐχὶ μεθ' ὅρκου τρίτον; οὐχὶ πρὸς παιδίσκης εὐτελοῦς ῥήματα δείσας; τί οὖν; πολλοῦ χρόνου ἐδέησεν αὐτῷ πρὸς μετάνοιαν; οὐδαμῶς· ἀλλ' αὐτῇ τῇ νυκτὶ καὶ ὠλίσθησε, καὶ ἀνέστη. μετὰ γὰρ τὸ χαλεπὸν ἐκεῖνο πτῶμα (ἀρνήσεως γὰρ οὐδὲν ἴσον κακόν) πάλιν αὐτὸν πρὸς τὴν προτέραν ἐπανήγαγε τιμὴν ἡ μετάνοια, καὶ τὴν ἐπιστασίαν τῆς ἐκκλησίας τὴν ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐνεχείρισε· καὶ ὃ πάντων μεῖζον, ἀπέδειξεν ἡμῖν αὐτὸν πλείονα τῶν ἀποστόλων ἁπάντων ἔχοντα τὴν εἰς τὸν δεσπότην ἀγάπην. τί δὲ οἱ Νινευῖται; ἦλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ προφήτης, ἀνέγνω τὴν ἀπόφασιν, καθάπερ ἐπιστολὴν βασιλικὴν, κόλασιν ἔχουσαν, καὶ ἐβόα λέγων· Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευῒ καταστραφήσεται. ἤκουσαν ταῦτα ἐκεῖνοι, καὶ οὐκ ἠπίστησαν, οὐ κατεφρόνησαν, ἀλλ' εὐθέως δρόμος ἁπάντων ἐπὶ τὴν ἱκετείαν, ἀνδρῶν, γυναικῶν, παιδίων, καὶ οὐδὲ ἡ τῶν ἀλόγων φύσις ταύτης ἀτελὴς τῆς λειτουργίας ἦν. πανταχοῦ σάκκος, πανταχοῦ σποδὸς, πανταχοῦ θρῆνος καὶ οἰμωγαί. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ τὸ διάδημα περικείμενος, ἀπὸ τοῦ θρόνου καταβὰς τοῦ βασιλικοῦ, σάκκον ὑπεστρώσατο, καὶ σποδὸν κατεπάσατο. καὶ ἦν ἰδεῖν πρᾶγμα φοβερὸν καὶ παράδοξον, ὑπὸ σάκκου πορφυρίδα παρευδοκιμηθεῖσαν. ὅπερ γὰρ οὐκ ἴσχυσεν ἡ ἁλουργὶς, τοῦτο ἴσχυσεν ὁ σάκκος· ὅπερ οὐκ ἴσχυσε τὸ διάδημα, τοῦτο κατώρθωσεν ἡ σποδός.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ἐφεσ. ἐπισ.

Ἐννοήσωμεν τοίνυν ἕκαστος ἡμῶν ὅσα ἁμαρτημάτων ἔχει φορτία, καὶ ἀντιρρόπους ποιήσωμεν τὰς φιλανθρωπίας· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλείους, ἵνα μὴ μόνον σβεσθῶσιν αἱ ἁμαρτίαι, ἀλλ' ἵνα καὶ εἰς δικαιοσύνην ἡμῖν λογισθῶσιν αἱ δικαιοσύναι. ἂν γὰρ μὴ τοσαῦτα ᾖ τὰ ἀγαθὰ, ὡς καὶ τὰ ἐγκλήματα ἀποδύσασθαι, καὶ ἐκ τῶν ὑπολειφθέντων εἰς δικαιοσύνην ἡμῖν λογισθῆναι, οὐδεὶς ἡμᾶς ἐξαιρήσεται τῆς κολάσεως.

ἴσ. ἐλεημοσ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Ἄνθρωπον μὲν γὰρ παροξύνων, καὶ φίλους καὶ γείτονας, καὶ θυρωροὺς παρακαλεῖς, καὶ χρήματα δαπανᾷς, καὶ πολλὰς ἀναλίσκεις ἡμέρας προσιὼν καὶ δεόμενος, κἂν ἅπαξ, κἂν δὶς, κἂν μυριάκις σε διακρούσηται παροξυνθεὶς, καθάπαξ οὐκ ἀναπίπτεις, ἀλλ' ἐναγώνιος μᾶλλον γινόμενος πλείονα τὴν ἱκετηρίαν τίθης· τοῦ δὲ τῶν ὅλων Θεοῦ παροξυνομένου, χασμώμεθα, καὶ ἀναπίπτομεν, καὶ τρυφῶμεν, καὶ πότε αὐτὸν ἐξιλεώσασθαι δυνησόμεθα; πῶς δὲ οὐκ αὐτῷ τούτῳ μειζόνως παροξυνοῦμεν μᾶλλον αὐτόν; τοῦ γὰρ ἁμαρτάνειν, τὸ μηδὲ ἀλγεῖν ἁμαρτάνοντας μᾶλλον ἀγανακτεῖν αὐτὸν ποιεῖ καὶ ὀργίζεσθαι. καὶ μὴ εἴπῃς, ὅτι πολλὰ ἥμαρτον, καὶ οὐ δύναμαι παρακαλέσαι τὸν Θεὸν ὀργιζόμενον. εἰ γὰρ τὸν ἄρχοντα ἐκεῖνον, τὸν μήτε Θεὸν φοβούμενον, μήτε ἀνθρώπους αἰσχυνόμενον ἐπέκαμψεν ἡ χήρα, πολλῷ μᾶλλον τὸν ἀγαθὸν ἐπισπάσεται ἡ συνεχὴς ἔντευξις. ὥστε κἂν μὴ φίλος ᾖς, κἂν μὴ τὰ ὀφειλόμενα ἀπαιτῇς, κἂν τὰ πατρῷα κατεδηδοκὼς ᾖς καὶ καταναλωκὼς, καὶ πολὺν χρόνον ἐξ ὄψεως γινόμενος· κἂν ὀργιζομένῳ, κἂν ἀγανακτοῦντι προσέλθῃς (θέλησον μόνον ἐπανελθεῖν) καὶ πάντα ἀπολήψῃ, καὶ τὴν ὀργὴν, καὶ τὴν καταδίκην σβέσεις εὐθέως.

Ἐκ τοῦ λόγου, οὗ ἡ ἀρχὴ, πάντοτε μὲν ὁ θεῖος ἀπόστολος.

Σκοπὸς γὰρ τῷ Θεῷ, ἀδελφοὶ, μακροθυμεῖν τοῖς ἁμαρτάνουσι. διπλοῦς ἐστιν εἰς σωτηρίαν ἵλεως, μνηστευόμενος αὐτοῖς τὴν ἐκ μετανοίας σωτηρίαν, καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν ἀπογόνοις, τοῖς εἰς τὴν ἀρετὴν ἐπιδιδόναι μέλλουσι, ταμιευόμενος τὴν εὐεργεσίαν. καὶ ἵνα πάλιν ἀναλάβω τὸν λόγον, ὁ Θεὸς μακροθυμεῖ, ἵνα καὶ ὁ ἁμαρτάνων μετανοήσῃ, καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ τικτομένοις μὴ ἀποκλείσῃ τὴν σωτηρίαν· κἂν γὰρ αὐτὸς ὁ ἁμαρτάνων ἀμετανόητα πταίῃ, φείδεται τῆς ῥίζης πολλάκις, ἵνα φυλάξῃ τοὺς καρποὺς, πολλάκις μὲν οὖν καὶ αὐτῶν ἀναμένων τὴν σωτηρίαν. καὶ ὅπως, ἄκουε. Θάῤῥα, ὁ πατὴρ Ἀβραὰμ, εἰδώλων ἦν καὶ προσκυνητὴς καὶ ποιητής· ἀλλ' οὐκ ἔδωκεν ὁ τοιοῦτος τῆς ἀσεβείας τὴν δίκην· καὶ εἰκότως. εἰ γὰρ προλαβὼν ὁ Θεὸς ἀπέτεμε τὴν ῥίζαν, πόθεν ὁ τοσοῦτος καρπὸς τῆς πίστεως ἀνεδίδοτο; τί τοῦ Ἠσαῦ μοχθηρότερον; τί τῆς κακίας ἐκείνης ἀναιδέστερον; οὐ πόρνος καὶ βέβηλος, ὥς φησιν ὁ Παῦλος; οὐ μητραλῴας καὶ πατραλῴας; οὐκ ἀδελφοῦ φονεὺς, ὅσον εἰς προαίρεσιν; οὐχ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μισούμενος, ὡς ἡ γραφὴ μαρτυρεῖ λέγουσα, Τὸν Ἰακὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἠσαῦ ἐμίσησα; εἰ τοίνυν πόρνος καὶ ἀδελ-

γρ. μνημονευ-όμενος

γρ. αὐτῶν

Ἑβρ. ιβ. ιϛ.

φοκτόνος καὶ βέβηλος, καὶ μισόμαθος. διὰ τί μὴ ἀφανίζεται; διὰ τί μὴ ἐκκόπτεται; διὰ τί παραχρῆμα τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν οὐ δέχεται; διὰ τί; καλὴν, ὡς ἀληθῶς, ἀδελφοί, τὴν αἰτίαν εἴπατε. εἰ ἐξεκόπη, μέγιστον καρπὸν δικαιοσύνης ὁ κόσμος ἀπώλλυε· καὶ ὁποῖον ἄκουε· Ἠσαῦ ἐγέννησε τὸν Ῥαγουήλ· Ῥαγουὴλ τὸν Ζαρέ· Ζαρὲ τὸν Ἰώβ. ὁρᾷς ἡλίκον ὑπομονῆς ἄνθος ἠφανίζετο, εἰ προλαβὼν ὁ Θεὸς δίκην ἀπήτησε τὴν ῥίζαν; Μηδεὶς τοίνυν ἐν κακίᾳ ὢν ἀπογινωσκέτω· μηδεὶς ἐν ἀρετῇ ὢν νυσταζέτω· μήτε οὗτος θαρρείτω, πολλάκις γὰρ αὐτὸν καὶ ἡ πόρνη προελεύσεται· μήτε ἐκεῖνος ἀπογινωσκέτω, δυνατὸν γὰρ αὐτὸν καὶ τοὺς πρώτους προελθεῖν. ὅταν γὰρ ἂν ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν σφοδρὰν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, οὐ μέμνηται τῶν προτέρων, οὐκ ἔστιν ὡς ἄνθρωπος ὁ Θεός· οὐ γὰρ ὀνειδίζει τὰ παρελθόντα, οὐδὲ λέγει, διὰ τί τοσοῦτον ἀπελείφθης χρόνον, ἂν μετανοήσωμεν· ἀλλ' ἀγαπᾷ, ὅταν, ἂν προσέλθωμεν, μόνον ὡς χρὴ προσέλθωμεν. τί γὰρ τοῦ Μανασσῆ χεῖρον; τί δὲ τοῦ Σολομῶντος μακαριώτερον; ἀλλ' ὁ μὲν ἠδυνήθη τὸν Θεὸν ἐξιλεώσασθαι· ὁ δὲ ἀπονυστάξας ἔπεσε.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Διὰ τοῦτο καὶ Ἠσαῦ οὐκ ἔτυχε συγγνώμης, ὅτι οὐ μετενόησεν ὡς ἐχρῆν. τὰ γὰρ δάκρυα οὐκ ἦν μετανοίας, ἀλλὰ ἐπηρείας καὶ θυμοῦ. μετενόησε καὶ Ἰούδας, ἀλλὰ κακῶς· ἀπήγξατο γάρ. εἰ δὲ μετάνοιαν ἀκριβῆ θέλεις ἰδεῖν, ἄκουσον τὴν τοῦ Πέτρου μετάνοιαν μετὰ τὴν ἄρνησιν. ἐπειδὴ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτὸν μέγα φρονεῖν συνειδότα ἑαυτῷ, ὅτι μᾶλλον τῶν ἄλλων ἀγαπᾷ τὸν Χριστὸν, διὰ τοῦτο ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσε πικρῶς· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ μυρίοις ἑαυτὸν περιέβαλε μετὰ ταῦτα κινδύνοις. μετενόησε καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ, οὕτω λέγων· Λούσω καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνήν μου βρέξω· καὶ τὴν πάλαι γεγενημένην ἁμαρτίαν, μετὰ τοσαῦτα ἔτη, μετὰ τοσαύτας γενεὰς, ὡς νεωστὶ συμβᾶσαν, ἐπένθει. τὸν γὰρ μετανοοῦντα οὐκ ὀργίζεσθαι χρὴ, οὐδὲ ἀγριαίνειν, ἀλλὰ συντρίβεσθαι, ὡς κατεγνωσμένον, ὡς οὐκ ἔχοντα παρρησίαν, ὡς καταδεδικασμένον, ὡς ἀπὸ ἐλέους σωθῆναι ὀφείλοντα μόνον, ὡς ἀγνώμονα περὶ τὸν εὐεργέτην φανέντα, καὶ ἀδόκιμον, καὶ μυρίων κολάσεων ἄξιον.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ἑβραίους.

Ψαλμ. ϛ.

Μήτε οὖν ὁ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀπογινωσκέτω, μήτε ὁ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ θαρρείτω· πρὸς μὲν γὰρ τοῦτόν φησιν ὁ Θεὸς, Ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ· πρὸς δὲ ἐκεῖνον, Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; οὗτος μὲν γὰρ φυλάξαι δεῖται, ὅπερ ἔχει· ἐκεῖνος δὲ γενέσθαι, ὅπερ οὐκ ἔστιν· οὗτος διατηρῆσαι τὴν ὑγείαν· ἐκεῖνος τῆς ἀρρωστίας ἀπαλλαγῆναι· κάμνει γάρ. πρὸς μὲν οὖν ἐκεῖνόν φησιν, Ἴδε ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται· πρὸς δὲ τοῦτον, Θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ἐγερθεὶς ἆρον τὸν κράβατόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. κἂν γὰρ τριακονταοκτὼ ἔτη ἔχῃς, ὡς ὁ παράλυτος ἐκεῖνος, σπουδάσῃς δὲ γενέσθαι ὑγιὴς, οὐδεὶς ὁ κωλύων· μόνον θέλησον διαναστῆναι· ἅψαι μόνον τῆς ἐκεῖ φερούσης ὁδοῦ, καὶ προσβλέψῃ ταχέως· μὴ τὰς θύρας ἀποκλείσῃς, μὴ τὴν εἴσοδον φράξῃς· βραχὺς ὁ παρὼν καιρὸς, ὀλίγος ὁ πόνος· εἰ δὲ καὶ πολὺς ἦν, οὐδὲ οὕτως ἀπαγορεύειν ἔδει. κἂν γὰρ μὴ κάμνῃς τὸν κάλλιστον τοῦτον κάματον, τὸν ἐν τῇ μετανοίᾳ, ἐν τῷ κόσμῳ ἐκείνῳ πάντως κάμνῃ· καὶ ταλαιπωρήσεις ἑτέρως. εἰ δὲ καὶ ἐν τῷ καιρῷ κάματος, διὰ τί μὴ τοῦτον αἱρούμεθα, τὸν πολλὴν ἔχοντα τὸν καρπὸν, καὶ μεγάλην τὴν ἀμοιβήν;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.
α Κορ. ι. ιβ.
Ἱερ. η δ.
Ἰωάν. ε. ιδ. ε.

Εἰ γὰρ ἀναξίους ὄντας ἡμᾶς εὐεργετεῖ ὁ Θεὸς, καὶ ἡμαρτηκότας φιλανθρωπεύεται· εἰ τῆς κακίας ἀποστάντες τὴν ἀρετὴν μεταδιώξομεν, τίνων οὐκ ἐπιτευξόμεθα; τίνων οὐκ ἀπολαυσόμεθα τῶν ἀγαθῶν; τοὺς γὰρ νοῦν ἔχοντας αἱ εὐεργεσίαι μᾶλλον, ἢ αἱ τιμωρίαι ἐφέλκονται πρὸς τὴν ὑπακοὴν τῶν ἐπιταγμάτων. Εἰ τοίνυν καὶ πρὶν ἤ τι ἀγαθὸν ἡμᾶς ἐπιδείξασθαι, μᾶλλον δὲ καὶ κολάσεως ἄξια ἐργασαμένους, τοσαύτης ἠξίωσε τῆς εὐεργεσίας ὁ Θεός· εἰ εὐγνώμονες γενοίμεθα, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς προλαβοῦσιν εὐχαριστίαν ἐπιδειξαίμεθα, καὶ τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολὴν ποιησαίμεθα, πόσης οὐκ ἂν πάλιν ἀξιώσειε τῆς παρ' αὐτοῦ φιλοτιμίας;

Ἐκ τῆς ἑξαημ.

Εἰ γὰρ ἡμεῖς τοὺς προσκρούοντας τῶν οἰκετῶν, ἐὰν ἀπαγγείλωνται γενέσθαι βελτίους, καὶ προσιέμεθα, καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς προτέρας ἀ-

Ἐκ τοῦ β λόγ. τοῦ εἰς Θεόδωρ. ἔκπτωτ.

γενόμενοι τιμῆς, πολλάκις δὲ καὶ πλείονος αὖθις τῆς παῤῥησίας μεταδιδόαμεν· πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς ἐπὶ ἡμῶν τοῦτο ποιήσει, εἰ ἀντίῤῥοπον τῶν ἁμαρτημάτων ἐπιδειξόμεθα τὴν μετάνοιαν. καὶ τοῦτο ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν μακάριον Δαβὶδ δῆλον. ἐπειδὴ γὰρ ὑποσκελισθεὶς κατέπεσε, μοιχείας καὶ φόνου ἁλοὺς ἐγκλήματι, εἶτα οὐκ ἔμεινε κείμενος ἐν τῷ πτώματι, ἀλλὰ καὶ διανέστη πάλιν, καὶ πρὸς τὸν ἐχθρὸν μετὰ τοῦ Θεοῦ παρετάξατο· οὕτως αὐτὸν γενναίως κατεπάλαισεν, ὡς καὶ τελευτήσας προστῆναι τῶν ἐκγόνων τῶν αὐτοῦ.

γ. Βασ. ια. ια.

ἐπεὶ γὰρ Σολομῶντι τὴν μεγάλην ἐκείνην παρανομίαν τετολμηκότι, καὶ μυρίων ἀξίῳ γενομένῳ θανάτων, διὰ τὸν Δαβὶδ ὁ Θεός φησιν ἀφεῖναι τὴν βασιλείαν ὁλόκληρον, οὑτωσὶ λέγων· Διαῤῥηγνύων διαῤῥήξω τὴν βασιλείαν ἐκ χειρός σου, καὶ δώσω αὐτὴν τῷ δούλῳ σου. πλὴν ἐν ταῖς ἡμέραις σου οὐ ποιήσω ταῦτα, διὰ Δαβὶδ τὸν πατέρα σου· ἐκ χειρὸς τοῦ υἱοῦ σου λήψομαι αὐτήν.

Ησ. λζ. λε.
καὶ λη. ς.
Εκ τ. ἑξαημ.

καὶ τῷ Ἐζεκίᾳ δὲ μέλλοντι κινδυνεύειν ὑπὲρ τῶν ἐσχάτων, καίτοιγε ὄντι δικαίῳ, πάλιν διὰ τὸν μακάριον ἐκεῖνον ἔλεγε βοηθεῖν· Ὑπερασπιῶ γάρ, φησι, τῆς πόλεως ταύτης δι' ἐμὲ, καὶ διὰ Δαβὶδ τὸν παῖδά μου. Ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν τὴν οἰκείαν εὐγνωμοσύνην ἐπιδεικνυμένων, διὰ τὴν προσοῦσαν αὐτῷ ἀγαθότητα ἀνακαλεῖται τὰς περὶ αὐτοῦ ἀποφάσεις ὁ Θεὸς, καὶ μεταβαλλομένους προσίεται, καὶ τῆς ἐπικειμένης ἀπαλλάττει τιμωρίας· οὕτω πάλιν ἐπειδὰν ἐπαγγέλληται ἢ ἀγαθὰ ἵνα παρέξει, ἢ προθεσμίαν μετανοίας, ἴδῃ δὲ ἀναξίους γενομένους, καὶ τότε πάλιν ἀνακαλεῖται αὐτοῦ τὰς ὑποσχέσεις.

Εκ τῆς αὐτῆς.

Οὐ γὰρ οὕτω τὸ ἁμαρτάνειν χαλεπὸν, ὡς τὸ τοῖς ἁμαρτήμασιν ἐπιμένειν. διὰ τοῦτο καὶ προλαμβάνων τὰς εὐεργεσίας εἰς ἡμᾶς κατατίθεται ὁ Θεὸς, καὶ ἡμαρτηκότας πάλιν συγγνώμης ἀξιοῖ, καὶ τὰς τιμωρίας παραπόδας οὐκ ἐπάγει, ἵνα διὰ πάντων πρὸς μετάνοιαν ἡμᾶς ἐφελκύσηται, καὶ δι' ὧν εὐεργετεῖ, καὶ δι' ὧν μακροθυμεῖ· πολλάκις δὲ καὶ δι' ὧν ἐνίους κολάζει, ἑτέρους ἐνάγειν βούλεται, ἵνα τῷ ἐκείνων φόβῳ σωφρονισθέντες, τῆς τιμωρίας τὴν πεῖραν διαφύγωσιν.

Εκ τ. ἑρμην. τῆς πρὸς Κορ. β. ἐπι.

Ἡμάρτες πολλά; στῆθι λοιπόν· ἀπόστρεψον τὴν ἐναντίαν· ὁμολόγησον τῷ Θεῷ χάριν, ὅτι σε οὐκ ἐν μέσοις ἀνήρπασε τοῖς ἁμαρτήμασι, μὴ καὶ ἑτέραν ζήτει προθεσμίαν εἰς τὸ κακῶς ἐργάζεσθαι. μὴ λέγε, ἔσται καιρὸς, ὅταν ἐπιστρέψαι δέῃ· πολλοὶ μεταξὺ πλεονεκτοῦντες ἀνηρπάγησαν, καὶ ἀπῆλθον ἐπὶ φανερὰν δίκην. Φοβήθητι μὴ καὶ σὺ τοῦτο πάθῃς ἀναπολογήτως. ἀλλὰ πολλοῖς ἔδωκε προθεσμίαν ὁ Θεὸς ἐξομολογήσασθαι ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ· τί οὖν; καὶ σοὶ δώσει; ἴσως δώσει, φησί. τί λέγεις, ἴσως, καὶ ἐνίοτε, καὶ πολλάκις; ἐννόησον ὅτι περὶ ψυχῆς βουλεύῃ, καὶ τίθει καὶ τὸ ἐναντίον, καὶ λογίζου, καὶ λέγε· τί δαί, ἐὰν μὴ δῷ; τί δαί, ἐὰν δῷ, φησιν; ἔδωκε μὲν αὐτός· πλὴν τοῦτο ἐκείνου ἀσφαλέστερον καὶ κερδαλεώτερον. ἐὰν μὲν γὰρ ἤδη ἄρξῃ, τὸ πᾶν ἐκέρδανας, ἄν τε λάβῃς, ἄν τε μὴ λάβῃς προθεσμίαν· ἐὰν δὲ ἀεὶ μέλλῃς, δι' αὐτὸ τοῦτο πολλάκις οὐ λήψῃ. σὺ δὲ εἰς μὲν πόλεμον ἐξιών, οὐ λέγεις, οὐκ ἀνάγκη διαφθαρῆναι, ἴσως ἐπανήξω· οὐδὲ περὶ γάμου βουλευόμενος λέγεις, λάβω γυναῖκα πενιχράν, πολλοὶ παρὰ δόξαν καὶ οὕτως ἐπλούτησαν· οὐδὲ οἰκίαν οἰκοδομούμενος, καταβάλω θεμελίους σαθρούς, πολλαὶ καὶ οὕτως ἔστησαν οἰκίαι· ὑπὲρ δὲ ψυχῆς βουλευόμενος, τοῖς σαθροτέροις ἐγχειρεῖς, τὸ, ἴσως, καὶ ἐνίοτε, καὶ πολλάκις, λέγεις, καὶ τοῖς ἀδήλοις ἐπιτρέπεις σαυτόν; οὐ τῷ ἀδήλῳ, φής, ἀλλὰ τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ· φιλάνθρωπος γὰρ ὁ Θεός· οἶδα κἀγώ· ἀλλ' ὁ φιλάνθρωπος οὗτος κἀκείνους, οὕσπερ εἶπον, ἀνήρπασε.

Εκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορ. α. ἐπισ.
Λουκ. ιη. ιγ.
Ησ. νζ. ιζ.

Βούλει μαθεῖν πῶς ἐστιν ἡμῖν ἀγαθὸς ὁ δεσπότης; ἀνῆλθεν ὁ τελώνης μυρίων γέμων κακῶν, καὶ εἰπών, Ἱλάσθητί μοι, μόνον, κατῆλθε δεδικαιωμένος. καὶ διὰ τοῦ προφήτου δέ φησιν ὁ Θεός, Δι' ἁμαρτίαν βραχύ τι ἐλύπησα αὐτὸν καὶ εἶδον ὅτι ἐλυπήθη καὶ ἐπορεύθη στυγνός, καὶ ἰασάμην τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ. τί τῆς φιλανθρωπίας ταύτης ἴσον; ἵνα στυγνάσῃ μόνον, ἀφῆκε τὰ ἁμαρτήματα· ἡμεῖς δὲ οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦμεν. διὸ μάλιστα αὐτὸν παροργίζομεν. ὁ γὰρ καὶ διὰ μικρῶν ἵλεως γενόμενος, ὅταν μηδὲ τούτων τύχῃ, εἰκότως ἀγανακτεῖ, καὶ τὴν ἐσχάτην ἀπαιτεῖ τιμωρίαν ἡμᾶς. ὑπερβαλλούσης γάρ ἐστι τοῦτο καταφρονήσεως. τίς γοῦν ἐλυπήθη ποτὲ δι' ἁμαρτίας; τίς ἐστέναξε; τίς τὸ στῆθος ἐπλήξεν; οὐδεὶς ἔγωγε οἶμαι· ἀλλὰ μυρίας μὲν ἡμέρας θρηνοῦσιν ἄνθρωποι ὑπὲρ οἰκετῶν ἀποθανόντων, ὑπὲρ ζημίας χρημάτων, τὴν δὲ ψυχὴν ἀπολλύντες καθ' ἑκάστην ἡμέραν, οὐδὲ εἰς νοῦν βαλλόμεθα. πῶς οὖν δυνήσῃ τὸν Θεὸν ἐξιλεώσασθαι, ὅταν μηδὲ, ὅτι ἥμαρτες, εἰδῇς; ναὶ, φησὶν, ἥμαρτον. ναὶ μοι λέγεις τῇ γλώττῃ· εἰπὲ τῇ διανοίᾳ, καὶ μετὰ τοῦ ῥήματος στέναξον, ἵνα διηνεκῶς εὐθυμῇς. καὶ γὰρ εἰ ἠλγοῦμεν ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν, εἰ ἐστενάζομεν ἐπὶ τοῖς πλημμελήμασιν, οὐδὲν ἂν ἄλλο ἡμᾶς ἐλύπησε, τῆς ὀδύνης ταύτης πᾶσαν ἀθυμίαν παραμυθουμένης. Ὥσπερ οὖν τῷ στρουθῷ τῶν πτερῶν ὄφελος οὐδὲν ὑπὸ τῆς παγίδος ἁλόντι, ἀλλ' εἰκῇ καὶ μάτην πτερύσσεται· οὕτω καὶ σοὶ τῶν λογισμῶν οὐδὲν ὄφελος, ἐὰν κατὰ κράτος ὑπὸ τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας ἁλῷς. Εἰ γὰρ ἐπὶ ἑνὸς οὐ θέλομεν ἀσχημονῆσαι, αἰσχυνόμεθα, ἐπὶ δὲ μυριάδων ἐκεῖ τοσούτων τί ποιήσομεν; Οὐδὲ γὰρ τὸ τῶν προτέρων ἀποστῆναι κακῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀμείνονα ἐπιδείξασθαι καλὰ, λέγεται μετάνοια. Ἔκκλινον γὰρ, φησὶν, ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν. Οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ εἰς ὑγίειαν ἡμῖν τὸ βέλος ἐξελεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ φάρμακα ἐπιθεῖναι τῷ τραύματι. [Μὴ τοίνυν τὸν ὑγρὸν καὶ διαλελυμένον βίον ζηλώσῃς, ἄνθρωπε (οὐ γὰρ φέρει εἰς τὸν οὐρανὸν ἐκείνη ἡ ὁδὸς) ἀλλὰ τὸν στενὸν καὶ τεθλιμμένον. Εἰ δὲ βούλει περὶ τὰς ἄνω διατριβὰς ἀπολαῦσαι, φεῦγε τὰς ἡδονὰς, καὶ καταπάτει μὲν τὴν φαντασίαν τοῦ βίου, ποίει δὲ καὶ συντριβὴν διανοίας, καὶ ἐξομολόγησιν, καὶ δακρύων πηγὰς, καὶ πάντα μετέρχου ταῦτα, ἃ καὶ ἀσφαλέστερόν σε καθίστησι, καὶ τὰς εὐχὰς ὑψηλοτέρας ἐργάζεται. ἂν οὕτως σαυτὸν κατασκευάσῃς, καὶ μετὰ τοιαύτης τὸν Θεὸν καλέσῃς διανοίας, πάντως εὐχόμενον εἰσακούσεται. Εἰ γὰρ ὁ προφήτης Ἐλισσαῖος προσιοῦσαν τὴν γυναῖκα οὐκ ἀφίησι τὸν μαθητὴν ἀπώσασθαι, Ἄφες αὐτὴν, λέγων, ὅτι κατώδυνός ἐστιν ἡ ψυχὴ αὐτῆς· ἀπὸ λογισμῶν μεγίστην ἔχει, φησὶ, καὶ συντετριμμένην τὴν θλῖψιν· πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς οὐ διακρούσεταί σε μετὰ κατωδύνου ψυχῆς προσιόντα.] Συμβαίνει δέ τινα μεταγνόντα κατορθῶσαι πολλὰ καὶ μεγάλα, μεταξὺ δὲ ἁμαρτεῖν πάλιν, τῶν κατορθωμάτων ἐκείνων ἁμαρτίαν ἀντίρροπον· καὶ τοῦτο μάλιστα ἰσχυρὸν εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβάλλει, ὡς τῶν οἰκοδομηθέντων καθαιρεθέντων, καὶ πάντων ἐκείνων μάτην καὶ εἰς κενὸν ποιηθέντων αὐτῷ. δεῖ δὲ ἐκεῖνο λογίζεσθαι, καὶ τοῦτον ἐκκρούειν τὸν λογισμὸν, ὅτι εἰ μὴ φθάσαντες κατορθωμάτων μέτρον ἀντίρροπον τοῖς μετὰ ταῦτα γινομένοις ἁμαρτήμασιν ἀπεθέμεθα, οὐδὲν ἂν ἡμᾶς σφόδρα καὶ ὁλοσχερῶς καταδῦναι ἐκώλυσε. νυνὶ δὲ, καθάπερ τις θώραξ ἰσχυρὸς, βέλος ὀξὺ καὶ πικρὸν δεξάμενος, οὐκ ἀφῆκεν ἐργάσασθαι τὸ αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτὸς διατμηθεὶς τὸν πολὺν ἔμεινε τῷ σώματι κίνδυνον. οὐ δεινὸν τοίνυν τὸν πολεμοῦντα τρωθῆναι, ἀλλὰ τὸ μετὰ τὴν πληγὴν ἀπογνῶναι καὶ ἀμελῆσαι τοῦ τραύματος. Οὐδεὶς ἔμπορος ἅπαξ ναυαγίῳ περιπεσὼν, καὶ τὸν φόρτον ἀπολέσας, ἀπέστη τοῦ πλεῖν, ἀλλὰ πάλιν τὴν θάλασσαν καὶ τὰ μακρὰ διαβαίνει πελάγη, καὶ τὸν πρότερον ἀνακτᾶται πλοῦτον· πολλάκις ἀθλητὰς θεωροῦμεν μετὰ πολλὰ πτώματα στεφανίτας γινομένους. ἤδη δὲ καὶ στρατιώτης πολλάκις φυγὼν, ἔσχατον ἀριστεὺς ἀνεδείχθη, καὶ τῶν πολεμίων ἐκράτησε. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν τὸν Χριστὸν ἀρνησαμένων διὰ τὸν τῶν βασάνων φόβον ἀνεμαχέσαντο πάλιν, καὶ τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀπῆλθον ἀναδησάμενοι. Εἰ δὲ τούτων ἕκαστος ἐκ τῆς προτέρας πληγῆς ἀπέγνω, οὐκ ἂν τῶν δευτέρων ἀπέλαυσεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τοὺς ἀνδριάντας.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορ. β΄ ἐπισ.

Ἐκ τῆς ὁμιλ. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Ἐκ τῆς ὁμιλ. τοῦ ριθ΄. Ψαλ. Ψαλ. λε.

δ. Βασ. δ. κζ.

Ἐκ τοῦ ϛ΄. λόγ. τοῦ εἰς Θεόδω. ἐκπεσόντα.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ. β.

Ἐκ τοῦ δ' λόγ. τῶν περὶ μετανοίας

Ἡ μετάνοια δεινὴ καὶ φοβερὰ τῷ ἁμαρτωλῷ, φάρμακον τῶν πλημμελημάτων, δαπάνημα τῶν δακρύων, ἀνάλωμα τῶν παρανομιῶν, παῤῥησία πρὸς τὸν Θεόν, ὅπλον κατὰ τοῦ διαβόλου, μάχαιρα ἀποτέμνουσα αὐτοῦ τὴν κεφαλήν, σωτηρίας ἐλπὶς, ἀπογνώσεως ἀναίρεσις. αὕτη τὸν οὐρανὸν ἀνοίγει, αὕτη εἰς τὸν παράδεισον εἰσάγει, αὕτη τοῦ διαβόλου περιγίνεται. διὰ δὴ τοῦτο συνεχῶς τὸν περὶ ταύτης κινῶ λόγον, ἵνα μήτε ὁ ἁμαρτωλὸς ἀπογνώσῃ, μήτε ὁ κατορθῶν μέγα φρονῇ. ὁ δοκῶν γὰρ ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ. ὥσπερ καὶ τὸ θαῤῥεῖν ποιεῖ τὸ προσκελίζεσθαι. δίκαιος εἶ; μὴ πέσῃς. ἁμαρτωλὸς εἶ; μὴ ἀπογνῷς. οὐ παύομαι συνεχῶς ταῦτα ἐπαλείφων ὑμᾶς τὰ φάρμακα. ἐγὼ γὰρ οἶδα ἡλίκον ὅπλον ἐστὶ κατὰ τοῦ διαβόλου, τὸ μὴ ἀπογινώσκειν ὑμᾶς. ἂν ἔχῃς ἁμαρτήματα, μὴ ἀπογνῷς. οὐ παύσομαι συνεχῶς ταῦτα λέγων. κἂν καθ' ἡμέραν ἁμαρτάνῃς, καθ' ἡμέραν μετανόει. ὅπερ ἐν ταῖς παλαιαῖς ποιοῦμεν οἰκίαις· ὅταν σαθρωθῶσιν, ὑπεξαιρούμεθα τὰ σεσαθρωμένα, καὶ καινὰ ἐπισκευάζομεν, καὶ οὐδέποτε συνεχοῦς ἐπιμελείας ἀπολυόμεθα. ἐὰν παλαιωθῇς σήμερον ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἀνακαίνισον σεαυτὸν πάλιν ἀπὸ τῆς μετανοίας. καὶ ἔνι, φησὶ, μετανοήσαντα σωθῆναι; ἔνι, καὶ πάνυ ἔνι. πάντα τὸν βίον ἐν ἁμαρτίᾳ διετέλεσα, καὶ, ἐὰν μετανοήσω, σώζομαι; πάνυ. πόθεν δῆλον; ἀπὸ τῆς τοῦ δεσπότου σου φιλανθρωπίας. μὴ γὰρ τῇ μετανοίᾳ σου θαῤῥεῖς; μὴ γὰρ ἡ μετάνοια σου ἰσχύει τοσαῦτα κακὰ ἀποσμήξασθαι; εἰ μετάνοια μόνη ἦν, εἰκότως ἐφοβοῦ· ἐπειδὴ δὲ τῇ μετανοίᾳ κεράννυται Θεοῦ φιλανθρωπία, θάῤῥει. Θεοῦ γὰρ φιλανθρωπίας μέτρον οὐκ ἔστιν, οὐδὲ λόγῳ ἑρμηνευθῆναι δύναται αὐτοῦ ἡ ἀγαθότης. ἡ μὲν γὰρ σὴ κακία μέτρον ἔχει, τὸ δὲ φάρμακον μέτρον οὐκ ἔχει. ἡ σὴ κακία, οἵα ἂν ᾖ, ἀνθρωπίνη ἐστὶ κακία, ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία ἄφατος. θάῤῥει, ὅτι περιγίνεται σου τῆς κακίας. ἐννόησον σπινθῆρα εἰς πέλαγος ἐμπεσόντα, μὴ δύναται στῆναι ἢ φανῆναι; ὅσον σπινθὴρ πρὸς πέλαγος, τοσοῦτον κακία πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν· μᾶλλον δὲ οὐ τοσοῦτον, ἀλλὰ πολλῷ πλέον. τὸ μὲν γὰρ πέλαγος, κἂν μέγα ᾖ, μέτρον ἔχει· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία ἀπερίοριστος. ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα ὑμᾶς ῥαθυμοτέρους ἐργάσωμαι, ἀλλ' ἵνα σπουδαιοτέρους ἐπεργάσωμαι. παρῄνεσα πολλάκις εἰς θέατρον μὴ ἀναβαίνειν. ἤκουσας, οὐκ ἐπείσθης; ἀνέβης εἰς τὸ θέατρον; παρήκουσάς μου τοῦ λόγου; μὴ αἰσχυνθῇς πάλιν εἰσελθεῖν καὶ ἀκοῦσαι. ἤκουσα, καὶ οὐκ ἐτήρησα, φησί· πῶς δύναμαι εἰσελθεῖν καὶ ἀκοῦσαι; τέως αὐτὸ τοῦτο οἶδας, ὅτι οὐκ ἐτήρησας; τέως αἰσχύνῃ; τέως ἐρυθριᾷς; τέως μηδενὸς ἐλέγχοντος, τὸν χαλινὸν περιφέρεις; τέως τὸν λόγον μου ἔχεις ἐῤῥιζωμένον; τέως μὴ φαινομένου μου, ἡ διδασκαλία μου καθαίρει σε; οὐκ ἐτήρησας; κατέγνως σαυτοῦ; εἰς τὸ ἥμισυ ἐτήρησας, κἂν μὴ τηρήσῃς, εἴπῃς δὲ, οὐκ ἐτήρησα. ὁ γὰρ καταγνοὺς ἑαυτοῦ ἐπὶ τῷ μὴ τηρῆσαι, ἐπὶ τὸ τηρῆσαι σπουδάζει. ἐθεώρησας; εἰργάσω παρανομίαν; αἰχμάλωτος ἐγένου τῇ πόρνῃ; κατέβης ἀπὸ τοῦ θεάτρου; πάλιν ἐμνήσθης; ᾐσχύνθης; πρόσελθε. ἐλυπήθης; παρακάλεσον τὸν Θεόν. ἀλλὰ μὴ στῆθι μέχρι τούτου. οὐαί μοι, ἤκουσα, καὶ οὐκ ἐτήρησα· πῶς εἰσέλθω εἰς τὴν ἐκκλησίαν; πῶς πάλιν ἀκούσω; μᾶλλον εἴσελθε, ἐπειδὴ οὐκ ἐτήρησας, ἵνα πάλιν ἀκούσας τηρήσῃς. φάρμακον ἐὰν ἐπιθῇ σοι, καὶ μὴ καθαρίσῃ σε, τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ οὐκ ἐπιτίθης αὐτὸ πάλιν; ἔστω τις δρυτόμος· θελέτω τέμνειν δρῦν· λαμβάνει ἀξίνην, κόπτει τὴν ῥίζαν. ἐὰν δῷ μίαν πληγὴν, καὶ μὴ πέσῃ τὸ δένδρον, οὐ δίδωσιν ἄλλην πληγήν; οὐ τὴν τρίτην; οὐ τὴν τετάρτην; οὐ τὴν πέμπτην; οὐ τὴν δεκάτην; οὕτω καὶ σὺ ποίει. δρῦς ἐστιν ἡ πόρνη, ἄκαρ-

α. Κορ. ι. ιβ.

ἴσ. ἡμῖν

ποῦ δένδρον, βολβοὺς ἐκφέρουσα, χοίρων ἀλόγων τροφήν. ἐν πολλῷ χρόνῳ ἐῤῥιζώθη ἐν τῇ διανοίᾳ σου, ἐν τῇ περιβολῇ τῶν κλάδων κατέβοσκέ σου τὸ συνειδός. ὁ λόγος μου ἄξιόν ἐστιν. ἤκουσας μίαν ἡμέραν. πρὸς μίαν ἡμέραν τί πάλιν ἡ τοσούτῳ χρόνῳ ἐῤῥιζωμένη; ἐὰν γὰρ δίς, ἐὰν γὰρ τρίς, ἐὰν γὰρ ἑκατοντάκις, οὐκ ἔστι θαυμαστόν· μόνον ἔκκοψον πρᾶγμα πονηρὸν καὶ ἰσχυρὸν καὶ συνήθειαν πονηράν. μάννα ἤσθιον οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ κρόμμυα ἐζήτουν τὰ ἐν Αἰγύπτῳ· Καλῶς ἦν ἡμῖν ἐν Αἰγύπτῳ. οὕτως ἰσχυρὸν πρᾶγμα ἡ συνήθεια καὶ χαλεπόν. κἂν γὰρ εἰς δέκα ἡμέρας κατορθώσῃς, ἐὰν γὰρ εἰς εἴκοσιν, ἐὰν γὰρ εἰς πεντήκοντα, οὐκ ἀγαπῶ; οὐ χαίρων ἔχω; οὐ περιπτύσσομαί σε; μόνον μὴ ἀποκάμῃς, ἀλλ' αἰσχύνου καὶ καταγίνωσκε. πάλιν διελέχθην περὶ ἀγάπης. ἤκουσας, ἀπῆλθες καὶ ἥρπασας, οὐκ ἐπιδείξω διὰ τῶν ἔργων τῶν λόγων; μὴ αἰσχυνθῇς πάλιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. αἰσχύνου ἁμαρτάνων, μὴ αἰσχύνου μετανοῶν [ἀλλὰ ἁμαρτάνων.] πρόσεχε τί ἐποίησέ σοι ὁ διάβολος. δύο ταῦτά ἐστιν, ἁμαρτία καὶ μετάνοια· ἁμαρτία τραῦμα, μετάνοια φάρμακον· ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὄνειδος, ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ γέλως· ἐν τῇ μετανοίᾳ παῤῥησία, ἐν τῇ μετανοίᾳ ἐλευθερία, ἐν τῇ μετανοίᾳ καθαρισμὸς τοῦ ἁμαρτήματος. πρόσεχετε μετὰ ἀκριβείας. τῇ ἁμαρτίᾳ αἰσχύνη ἕπεται, τῇ μετανοίᾳ παῤῥησία ἀκολουθεῖ. ἀλλ' ὁ Σατανᾶς τὴν τάξιν ἀνέτρεψε, καὶ ἔδωκε τὴν παῤῥησίαν τῇ ἁμαρτίᾳ, τὴν δὲ αἰσχύνην τῇ μετανοίᾳ. οὐκ ἀφίσταμαι ἕως ἑσπέρας, ἕως οὗ αὐτὸ λύσω. ἔστι τραῦμα, καὶ φάρμακον. τὸ τραῦμα τὴν σηπεδόνα ἔχει, τὸ φάρμακον τὸν καθαρισμὸν τῆς σηπεδόνος κέκτηται. μὴ ἐν τῷ φαρμάκῳ ἡ σηπεδών; μὴ ἐν τῷ τραύματι ἴασις; οὐκ ἔχει ταῦτα τὴν οἰκείαν τάξιν, κἀκεῖνα τὴν οἰκείαν; μὴ δύναται μεταβῆναι τοῦτο πρὸς ἐκεῖνο, ἢ ἐκεῖνο πρὸς τοῦτο; ἔλθωμεν καὶ ἐπὶ τῶν τῆς ψυχῆς ἁμαρτημάτων· ἡ ἁμαρτία τὴν αἰσχύνην ἔχει, ἡ ἁμαρτία τὸ ὄνειδος ἔχει καὶ τὴν ἀτιμίαν συγκεκληρωμένην· ἡ μετάνοια τὴν παῤῥησίαν ἔχει, ἡ μετάνοια τὴν ἱκετείαν, τὴν δικαιοσύνην. Λέγε γὰρ τὰς ἀνομίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῇς. Δίκαιος ἑαυτοῦ κατήγορος ἐν πρωτολογίᾳ. εἰδὼς οὖν ὁ διάβολος, ὅτι ἡ μὲν ἁμαρτία ἔχει τὴν αἰσχύνην, πρᾶγμα ἱκανῶς ἀποκροῦσαι τὸν ἁμαρτάνοντα δυνάμενον· ἡ δὲ μετάνοια ἔχει τὴν παῤῥησίαν, πρᾶγμα ἱκανὸν ἐπισπάσασθαι τὸν μετανοοῦντα· ἐνήλλαξε τὴν τάξιν, καὶ ἔδωκε τὴν αἰσχύνην τῇ μετανοίᾳ, καὶ τὴν παῤῥησίαν τῇ ἁμαρτίᾳ. πόθεν, ἐγὼ λέγω. ἁλίσκεταί τις ὑπὸ ἐπιθυμίας χαλεπῆς πρὸς πάνδημον πόρνην· ἀκολουθεῖ τῇ πόρνῃ αἰχμάλωτος. εἰσέρχεται εἰς τὸ καταγώγιον, οὐκ αἰσχυνόμενος, οὐκ ἐρυθριῶν· συμπλέκεται τῇ πόρνῃ, πράττει τὴν ἁμαρτίαν· οὐδαμοῦ αἰσχύνη αὐτῷ, οὐδαμοῦ ἐπιτιμία. ἐξέρχεται ἐκεῖθεν μετὰ τὸ τέλος τῆς ἁμαρτίας· καὶ ἵνα μετανοήσῃ, αἰσχύνεται. ἄθλιε, ὅτε περιεπλέκου τῇ πόρνῃ, οὐκ ᾐσχύνου· ἀλλ' ὅτε ἦλθες μετανοῆσαι, τότε αἰσχύνῃ; αἰσχύνεται, εἰπέ, εἰς τί; ὅτι ἐπόρνευσε, καὶ ἐρυθριᾷ· τὸ πρᾶγμα πράττει, καὶ οὐκ ἐρυθριᾷ, καὶ τὸ ῥῆμα ἐρυθριᾷ; διαβόλου δέ ἐστιν ἡ κακουργία αὕτη. ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ οὐκ ἀφίησιν αὐτὸν αἰσχύνεσθαι, ἀλλὰ δημοσιεύεσθαι (οἶδε γὰρ ὅτι ἐὰν αἰσχυνθῇ, φεύγει τὴν ἁμαρτίαν) καὶ ἐν τῇ μετανοίᾳ ποιεῖ αὐτὸν αἰσχύνεσθαι. οἶδε γὰρ ὅτι αἰσχυνόμενος οὐ μετανοεῖ. δύο ποιεῖ κακά, καὶ τὴν μετανοίαν ἐπέχει, καὶ εἰς τὴν ἁμαρτίαν ἕλκει. τί αἰσχύνῃ λοιπόν; ὅτε ἐπόρνευες, οὐκ ᾐσχύνου· καὶ ὅτε τὸ φάρμακον ἐπιτίθησιν, αἰσχύνῃ; ὅτε ἀπαλλάττεις σεαυτὸν ἁμαρτίας, αἰσχύνῃ; τότε ὤφειλες αἰσχύνεσθαι, τότε ἔδει σε αἰσχύνεσθαι, ὅτε ἡμάρτανες· ὅτε ἐγένου ἁμαρτωλός, οὐκ ᾐσχύνου, καὶ ὅτε γίνῃ δίκαιος, αἰσχύνῃ; Λέγε γὰρ τὰς ἀνομίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῇς. ὢ φιλανθρωπία δεσπότου. οὐκ εἶπεν, ἵνα μὴ κολασθῇς, ἀλλ', ἵνα δικαιωθῇς. οὐκ ἤρκει αὐτῷ, ἵνα μὴ κολασθῇ, ἀλλὰ καὶ δίκαιον ποιεῖς; καὶ πάνυ. ἀλλὰ πρόσεχε μετὰ ἀκριβείας τῷ λόγῳ. δίκαιον αὐτὸν ποιεῖ. καὶ ποῦ ταῦτα ἐποίησεν; ἐπὶ τοῦ λῃστοῦ· ἵνα εἴπῃ μόνον ἐκεῖνος, Οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν Θεόν, τῷ ἑταίρῳ ἑαυτοῦ, καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως (ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν, ἀπολαμβάνομεν) λέγει, σήμερον

Ησ. μγ. κς.
Παροιμ. ιη. ιζ.
εἰπὲ ὅτι
Ησ. μγ. κς.
Λουκ. κγ. μα.

μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. οὐκ εἶπεν, ἀπαλλάττω σε κολάσεως καὶ τιμωρίας, ἀλλ' εἰς τὸν παράδεισον εἰσάγω τὸν δίκαιον. εἶδες ἀπὸ ἐξομολογήσεως δίκαιοι γινόμενοι; πολὺ φιλάνθρωπός ἐστιν ὁ Θεός. υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἵνα δούλου φείσηται· παρέδωκε τὸν μονογενῆ, ἵνα ἀγοράσῃ δούλους ἀγνώμονας· τὸ αἷμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τιμὴν κατέβαλεν. ὢ φιλανθρωπίας δεσπότου. καὶ μή μοι λέγε πάλιν, ἥμαρτον πολλά, καὶ πῶς δύναμαι σωθῆναι; σὺ οὐ δύνασαι, ἀλλ' ὁ δεσπότης σου δύναται· καὶ οὕτως ἐξαλείψει σου τὰ ἁμαρτήματα, ὡς μήτε ἴχνος αὐτῶν μεῖναι. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν σωμάτων οὐκ ἔστι τοῦτο· ἀλλὰ κἂν μυριάκις σπουδάσῃ ὁ ἰατρός, κἂν φάρμακα ἐπιθῇ τῷ τραύματι, τὸ μὲν τραῦμα ὑφαίρει, τὴν δὲ οὐλὴν οὐκ ἐξήλειψεν. ἀντιπίπτει γὰρ αὐτῷ ἡ ἀσθένεια τῆς φύσεως, καὶ τὸ ἀνίσχυρον τῆς τέχνης, καὶ τὸ εὐτελὲς τῶν φαρμάκων. ὁ δὲ Θεός, ὅταν ἐξαλείφῃ ἁμαρτήματα, οὐδὲ οὐλὴν ἀφίησιν, οὐδὲ ἴχνος συγχωρεῖ μεῖναι· ἀλλὰ μετὰ τῆς ὑγείας καὶ τὴν εὐμορφίαν χαρίζεται, μετὰ τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς κολάσεως καὶ δικαιοσύνην ἐπιδίδωσι, καὶ ποιεῖ τὸν ἡμαρτηκότα ἴσον εἶναι τῷ μὴ ἡμαρτηκότι. μὴ ἔστιν ἁμαρτία ἔχουσα ἀπόγνωσιν, ἢ νικῶσα τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ; καὶ πῶς ὁ Ἰούδας ἀπώλετο; πῶς; ὅτι οὐκ ἔστιν ἀναγκαστικὴ ἡ μετάνοια. καὶ μὴν ἄκουσον τί φησι πρὸς αὐτὸν ὁ διδάσκαλος.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ

Τί σοι ποιήσω, Ἰούδα; οὐκ οἶδας τί ποιήσεις; οἶδα, ἀλλ' οὐ βούλομαι. ἀπαιτεῖ τῶν ἁμαρτημάτων ἡ φύσις, καὶ κατέχει τῆς φιλανθρωπίας τὸ μέγεθος. τί σοι ποιήσω; φείσομαί σου; ἀλλὰ γίνῃ ῥαθυμότερος. ἀλλ' ἐπεξέλθω σοι; ἀλλ' οὐκ ἀνέχεταί μου ἡ φιλανθρωπία. τί σοι ποιήσω; ὡς Σόδομα θήσομαί σε, καὶ ὡς Γόμορρα καταστρέψω σε; ἀλλὰ πατήρ εἰμι, καὶ πατὴρ φιλόστοργος.

Ἐκ τοῦ α. λόγ. τῶν περὶ μετανοίας.

Ταύτην οὖν καὶ ἡμεῖς τὴν φιλανθρωπίαν εἰδότες, μὴ ἀπογινώσκωμεν, ἀλλὰ μηδὲ ῥαθυμῶμεν ἁπλῶς. ἑκάτερα γὰρ ταῦτα ὀλέθρια. ἡ μὲν γὰρ ἀπόγνωσις τὸν κείμενον οὐκ ἀφίησιν ἀναστῆναι· ἡ δὲ ῥαθυμία καὶ τὸν ἑστῶτα ποιεῖ καταπεσεῖν. ἐκείνη τῶν πορισθέντων ἀγαθῶν ἀποστερεῖν εἴωθεν, αὕτη τῶν ἐπικειμένων οὐκ ἀφίησιν ἀπαλλαγῆναι κακῶν. καὶ ἡ μὲν καταφρόνησις ἐξ αὐτῶν καταφέρει τῶν οὐρανῶν· ἡ δὲ ἀπόγνωσις εἰς αὐτὴν κατάγει τῆς κακίας τὴν ἄβυσσον, ὥσπερ οὖν τὸ μὴ ἀπογνῶναι, κἀκεῖθεν ταχέως ἀναδραμεῖν ποιεῖ. σκόπει δὲ ἀμφοτέρων τὴν ἰσχύν. ὁ διάβολος ἀγαθὸς ἦν πρὸ τούτου· ῥαθυμήσας δὲ καὶ ἀπογνοὺς ἔπεσεν εἰς τοσαύτην κακίαν, ὡς μηδὲ ἀναστῆναι λοιπόν. ὅτι γὰρ ἀγαθὸς ἦν, ἄκουσον τί φησιν.

Λουκ. ι. ιη.

Εἶδον τὸν Σατανᾶν, ὡς ἀστραπήν, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. ἡ δὲ τῆς ἀστραπῆς παραβολὴ καὶ τὸ φαιδρὸν τῆς προτέρας δείκνυσιν ἀναστροφῆς, καὶ τὴν τῆς πτώσεως ὀξύτητα. ὁ Παῦλος βλάσφημος ἦν καὶ διώκτης καὶ ὑβριστής· ἐπειδὴ δὲ ἐσπούδασε καὶ οὐκ ἀπέγνω, καὶ ἀνέστη καὶ τῶν ἀγγέλων γέγονεν ἴσος. ὁ Ἰούδας ἀπόστολος ἦν, ἀλλὰ ῥαθυμήσας γέγονε προδότης. ὁ λῃστὴς πάλιν μετὰ τοσαύτην κακίαν ἐπειδὴ μὴ ἀπέγνω, πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων εἰς τὸν παράδεισον εἰσῆλθεν. ὁ φαρισαῖος θαῤῥήσας, ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὕψους τῆς ἀρετῆς κατέπεσεν· ὁ τελώνης μὴ ἀπογνοὺς οὕτως ὠρθώθη, ὡς κἀκεῖνον παραδραμεῖν. βούλει σοι δείξω καὶ πόλιν ὁλόκληρον τοῦτο ποιήσασαν; ἡ τῶν Νινευϊτῶν πόλις οὕτως ἐσώθη πᾶσα· καίτοιγε ἡ ἀπόφασις εἰς ἀπόγνωσιν αὐτοὺς ἐνέβαλλεν. οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐὰν μετανοήσωσι, σωθήσονται, ἀλλ' ἁπλῶς,

Ἰων. γ. δ.

Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὴ καταστραφήσεται. ἀλλ' ὅμως ἀπειλοῦντος τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ προφήτου βοῶντος, καὶ τῆς ἀποφάσεως οὐκ ἐχούσης μέλλησιν οὐδὲ διορισμόν, οὐκ ἀνέπεσον, οὐδὲ τὰς χρηστὰς προέδωκαν ἐλπίδας. διὰ γὰρ τοῦτο οὐ προσέθηκε διορισμόν, οὐδὲ εἶπεν, ἐὰν δὲ μετανοήσωσι, σωθήσονται, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὅταν ἀκούσωμεν ἀποφάσεως τοῦ Θεοῦ φερομένης χωρὶς διορισμοῦ, μηδὲ οὕτως ἀπογνῶμεν, εἰς ἐκεῖνο τὸ ὑπόδειγμα βλέποντες. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἰσχυρὸν ὅπλον τῷ διαβόλῳ, ὡς ἀπόγνωσις. διὰ τοῦτο οὐχ οὕτως αὐτὸν εὐφραίνομεν ἁμαρτάνοντες, ὡς ἀπογινώσκοντες. ἄκουσον γοῦν ἐπὶ τοῦ πεπορνευκότος, πῶς τῆς ἁμαρτίας μᾶλλον τὴν ἀπόγνωσιν δέδοικεν ὁ Παῦλος. γράφων γὰρ Κορινθίοις, οὕτως ἔλεγεν·

γὰρ· Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσι τολμᾶται, α. Κορ. ε. α.
ἀλλ' οὐδὲ ὀνομάζεται. ὃ γὰρ μέχρι προσηγορίας ἐκείνοις ἀφόρητον, τοῦτο ὑμῖν ἔργῳ τετόλμηται.
καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ. καὶ οὐκ εἶπε, καὶ ἐκεῖνος πεφυσίωται, ἀλλ' ἀφεὶς
τὸν ἡμαρτηκότα, τοῖς ὑγιαίνουσι διαλέγεται· καθάπερ οἱ ἰατροὶ ποιοῦσιν, ἀφέντες τὸν κάμνοντα,
πρὸς τοὺς προσήκοντας αὐτοῖς πλείονι κέχρηνται λόγῳ· ἄλλως δὲ, καὶ οὗτοι τῆς ἀπονοίας
αἴτιοι ἦσαν αὐτῷ, μὴ ἐπιτιμῶντες, μηδὲ ἐπιπλήττοντες. ἐκοίνωσε τοίνυν τὸ ἔγκλημα,
ἵνα ῥᾳδία γένηται τοῦ τραύματος ἡ θεραπεία. δεινὸν μὲν γὰρ τὸ ἁμαρτάνειν, πολλῷ δὲ
χαλεπώτερον, τὸ καὶ μέγα φρονεῖν ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν. εἰ γὰρ ἐπὶ δικαιοσύνῃ τὸ φυσιοῦσθαι
κένωσις δικαιοσύνης ἐστὶ, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι τοῦτο συμβαῖνον ἐσχάτην
οἴσει βλάβην ἡμῖν, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν μεῖζον τὸ ἔγκλημά ἐστι. διὰ τοῦτό
φησιν, Ὅταν πάντα ποιήσητε, λέγετε, ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοί ἐσμεν. εἰ δὲ τοὺς πάντα ποιοῦντας Λουκ. ιζ. ι.
ὀφείλουσι συστέλλεσθαι, πολλῷ μᾶλλον τὸν ἡμαρτηκότα καὶ θρηνεῖν καὶ ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἑαυτὸν
ἀριθμεῖν ἄξιον. ὅπερ αὐτὸν καὶ τότε δηλῶν ἔλεγε· Καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε. τί λέγεις; ἕτερος
ἥμαρτε, καὶ ἐγὼ πενθήσω; ναὶ, φησί. σώματος γὰρ καὶ μελῶν δίκην, ἀλλήλοις ἐσμὲν συνδεδεμένοι·
ἐπὶ δὲ τοῦ σώματος, κἂν ὁ ποὺς δέξηται τραῦμα, τὴν κεφαλὴν ἐπικύπτουσαν ὁρῶμεν· καίτοι
τί ταύτης σεμνότερον; ἀλλ' οὐχ ὁρᾷ τὴν ἀξίαν ἐν τῷ καιρῷ τῆς συμφορᾶς· οὕτω καὶ σὺ ποίησον.
διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος παραινεῖ χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων. Ἀλλ' ὅπερ Ρωμ. ιβ. ιε.
ἔλεγον, σκόπει πῶς δέδοικε τὴν ἀπόγνωσιν ὁ Παῦλος, ὡς μέγα ὅπλον τοῦ διαβόλου. εἰπὼν Ἐκ τῆς αὐτῆς.
γὰρ, Κυρώσατε εἰς αὐτὸν ἀγάπην, καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησι· μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος.
ἐν τῇ φάρυγγι τοῦ λύκου, φησὶν, ἐστὶ τὸ πρόβατον. φθάσωμεν τοίνυν, προεξαρπάσωμεν,
πρὶν ἢ καταπίῃ καὶ διαφθείρῃ τὸ μέλος ἡμῶν. ἐν κλυδωνίῳ νῦν ἐστὶν ἡ ναῦς· πρὸ τοῦ
ναυαγίου διασῶσαι αὐτὴν σπουδάσωμεν. καθάπερ γὰρ θαλάττης αἰρομένης, καὶ κυμάτων πανταχόθεν
κορυφουμένων, ὑποβρύχιον γίνεται τὸ σκάφος, οὕτω καὶ ψυχὴ τῆς ἀθυμίας αὐτὴν πανταχόθεν περιστοιχιζομένης,
ἀποπνίγεται ταχέως, εἰ μή τινα ἔχει τὸν χεῖρα ὀρέγοντα· καὶ ἡ σωτήριος ἐπὶ
τοῖς ἁμαρτήμασι λύπη, ὀλέθριος ἐπὶ τῆς ἀμετρίας γίνεται. Εἰδὼς τοίνυν ὁ Παῦλος ὅπερ
ἐποίησεν ὁ διάβολος ἐπὶ τοῦ Ἰούδα, ἔδεισε μὴ καὶ ἐνταῦθα γένηται τοῦτο. τί δὲ ἐποίησεν ἐπὶ
τοῦ Ἰούδα; μετενόησεν ὁ Ἰούδας. Ἥμαρτον γὰρ, φησὶ, παραδοὺς αἷμα ἀθῷον. ἤκουσε τῶν Ματθ. κζ. δ.
ῥημάτων τούτων ὁ διάβολος· ἔγνω τῆς ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀρχόμενον ὁδοῦ, καὶ πρὸς σωτηρίαν
βαδίζοντα, καὶ ἐφοβήθη τὴν μεταβολήν. φιλάνθρωπον, φησιν, ἔχει δεσπότην. ὅτε ἔμελλεν
αὐτὸν προδιδόναι, ἐδάκρυσεν αὐτὸν, καὶ μυρία παρεκάλεσεν· οὐ πολλῷ μᾶλλον μετανοοῦντα
δέξεται; ἀδιόρθωτον ὄντα ἐφειλκύσατο καὶ ἐκάλεσεν· οὐ πολλῷ μᾶλλον διορθωθέντα καὶ τὴν
ἁμαρτίαν ἐπιγνόντα ἐπισπάσεται; διὰ γὰρ τοῦτο καὶ σταυρωθῆναι ἦλθε. τί οὖν ἐποίησε;
ἐθορύβησεν αὐτὸν, ἐσκότωσε τῇ τῆς ἀθυμίας ὑπερβολῇ, ἐδίωξεν, ἤλασεν, ἕως ἐπὶ τὸν βρόχον
ἤγαγε, καὶ τῆς παρούσης ὑπεξήγαγε ζωῆς, καὶ τῆς προθυμίας τῆς κατὰ τὴν μετάνοιαν
ἀπεστέρησεν. ὅτι γὰρ, εἰ ἔζη, καὶ αὐτὸς ἐσώθη ἄν, δῆλον ἐκ τῶν σταυρωσάντων. εἰ γὰρ
τοὺς ἐπὶ τὸν σταυρὸν αὐτὸν ἀναβιβάσαντας ἔσωσε, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ σταυρῷ ὢν παρεκάλει τὸν
πατέρα καὶ συγγνώμην αὐτοῖς ᾔτει τοῦ τολμήματος· εὔδηλον ὅτι καὶ τὸν προδότην, εἰ νόμῳ
τῷ προσήκοντι τὴν μετάνοιαν ἐπεδείξατο, μετὰ πάσης ἂν εὐμενείας ἐδέξατο. ἀλλ' ἐκεῖνος
οὐκ ἠνέσχετο ἐμμεῖναι τῷ φαρμάκῳ, τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθείς. τοῦτο τοίνυν ὁ
Παῦλος φοβούμενος, ἐπείγει τοὺς Κορινθίους ἐξαρπάσαι τῆς φάρυγγος τοῦ διαβόλου τὸν
ἄνθρωπον. καὶ τί χρὴ λέγειν τὰ Κορινθίων; Πέτρος μετὰ τὴν τῶν μυστηρίων κοινωνίαν ἠρνήσατο
τρίς, καὶ δακρύσας ἀπήλειψεν ἅπαντα· ἡ πόρνη δάκρυσι τὸν δεσπότην ἐξευμενίσατο·
Παῦλος ὁμολογῶν τὸ ἁμάρτημα, διδάσκαλος τῶν μετανοούντων ἐγένετο. ταύτας τὰς ἐμπλάστρους
λαβόντες, τὰ τραύματα ἑαυτῶν θεραπεύσωμεν, λέγοντες· Ἴασαί με, Κύριε, καὶ Ιερ. ιζ. ιδ.

Ψαλμ. μ. δ.
Ησ. μγ. κε.
Ψαλμ. ν. α.
Ιεζεκ. ιη. κα.

ἰαθήσομαι; Ἴασαι τὴν ψυχήν μου, ὅτι ἥμαρτόν σοι. ἀποδεξάμενος γὰρ ἡμᾶς ὁ ἰατρὸς λέξει· Ἐγώ εἰμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἀνομίας σου, καὶ οὐ μὴ μνησθήσομαι ἔτι. ἴδε πόσα φάρμακα κατεσκεύασέ σοι ὁ ἰατρός· ὅσα θέλεις αὐτὸς ἐπίλεξον. ποικίλην σοι βοηθημάτων ἐπέδειξε πρὸς τὴν τῶν τραυμάτων διαφοράν. Εἰ μὴ δύνασαι νηστεῦσαι, ὡς οἱ Νινευΐται, καί, ὡς ἡ πόρνη, δάκρυσι τὰς ἁμαρτίας ἀπόπλυνον· εἰ μὴ δύνασαι ἐλεῆσαι, ἐξαγόρευσόν σου τὰς ἁμαρτίας· ἐπὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ κατάφυγε μετὰ τοῦ Δαβὶδ λέγων· Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου. οὐ γάρ ἐστι δῆγμα ἐχίδνης, ἵνα πρὸς αὐτὸ ἐπιθῶ φάρμακον, οὐδὲ ἁπλῶς ἀπὸ βορβόρου γενόμενος, ἵνα ὕδατι αὐτὸν ἀποπλύνω· ἀλλ' ἀπὸ δήγματος διαβόλου ἐστὶ τὸ τραῦμα, τοῦ ἐλέους τῆς σῆς φιλανθρωπίας δεόμενον· μόνον πρόσελθε αὐτῷ. ἐπιστάζει γὰρ τὸ ἔλαιον ὁ φιλάνθρωπος, ὁ εἰπών, Ὅτι ἐὰν ἐπιστρέψῃ ὁ ἄνομος ἐκ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, οὐ μὴ μνησθήσομαι τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ, ὧν ἐποίησεν. ἐπιστρέψωμεν τοίνυν, παρακαλέσωμεν, ἀποπλυνώμεθα διὰ τῶν δακρύων τὸν ῥύπον τῆς ἁμαρτίας, κρούσωμεν τὸ στῆθος, τύψωμεν μέτωπον, εἰς αἴσθησιν ἔλθωμεν ὧν ἡμάρτομεν· ἵνα καὶ ἡμεῖς παρὰ τοῦ Κυρίου ἀκούσωμεν τό, Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσεσθε ἐν τῷ παραδείσῳ· ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας. Ἀμήν.

Λογ. κβ.

ΠΕΡΙ ΜΙΣΟΥΣ ΚΑΙ ΕΧΘΡΑΣ.

Ἐκ τῆς ἑρμηνεί. τῆς πρὸς Θεσσ. α. ἐπισ. ὁμιλ. δ.
Ἐκ τοῦ γ΄ λόγ. τοῦ εἰς τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν Σα.

Εἴ τις παρὰ τοῦ πλησίον ἠδίκηται, εἰς μνήμην τοῦ Δαβὶδ λαμβανέτω, καὶ εἰς νοῦν βαλλέσθω, ἵνα ὡς ἔτι ζέῃ ἡ καρδία, τῇ μνήμῃ τοῦ πραοτάτου καὶ ἀνεξικάκου τούτου δυνηθῇ τὸ πέλαγος τῆς μήνιδος διαλῦσαι. Διὰ τί γάρ σου ἐχθρός ἐστιν ὁ ἀδελφός; ὕβρισέ σε; ἀλλ' οὐδὲν ἠδίκησεν· ἀλλὰ χρημάτων ἕνεκεν τοῦτον περιορᾷς ἐχθραίνοντα; μή, παρακαλῶ, μὴ ἀναβάλῃ τὰ τῆς μήνιδος διακόψαι σχοινία· αἱ γὰρ ἀναβολαὶ μελλήσεις τίκτουσιν. ἂν σήμερον ἀπαρθῇ, μᾶλλον ἐρυθριᾷς· κἂν αὔριον παρελθῇς, μείζων ἡ αἰσχύνη· κἂν τὴν τρίτην, ἔτι πλέον αἰσχυνθήσῃ τὴν ἀναβολὴν μηκυνόμενος. δότε μοι, παρακαλῶ, μετὰ προθυμίας ταῦτα λέγειν· ποιήσατέ με ἀκοῦσαι ὅτι ἀπὸ τῆς συνεχοῦς ταύτης διδασκαλίας ἠνύσαμέν τι· ὅτι ἐχθρόν τις ἀπελθὼν εὐθέως περιέλαβεν ἄμφω τὼ χεῖρε, περιεχύθη, περιεπλάκη, κατεφίλησεν, ἐδάκρυσε. κἂν γὰρ θηρίον ἄγριος ᾖ, κἂν λίθος, κἂν ὁποιονοῦν, ὑπὸ τῆς τοιαύτης καταμαλαχθεὶς φιλοφροσύνης ἡμερωθήσεται. καὶ σαυτὸν μὲν ἀπαλλάξεις τῶν ἐγκλημάτων, ἐκεῖνον δὲ πρὸς εὔνοιαν ἐπισπασάμενος κερδανεῖς. Καὶ μή μοι λεγέτω τις, ὅτι μιαρὸν ἐχθρὸν ἔχω, πονηρόν, διεφθαρμένον, ἀδιόρθωτον, καὶ καταλλάξαι αὐτὸν οὐ δύναμαι. ὅσα γὰρ ἂν εἴπῃς, οὐκ ἔστι τοῦ Σαοὺλ χείρων· ὃς καὶ ἅπαξ, καὶ δίς, καὶ πολλάκις διασωθεὶς ὑπὸ τοῦ Δαβίδ, αὐτὸς μυριάκις ἐπιβουλεύσας, εἶτα ἀντὶ τούτων εὐεργετηθείς, ἔμεινε τὴν ἑαυτοῦ πονηρίαν διατηρῶν. τί γὰρ ἔχεις εἰπεῖν; ὅτι γῆν ἀπετέμετο, καὶ ἐν ἀγροῖς ἠδίκησε, καὶ οἰκίας ὅρια ὑπερέβη, καὶ ἀνδράποδα ἥρπασε, καὶ ὕβρισε, καὶ ἐπλεονέκτησε, καὶ εἰς πενίαν ἤγαγεν; ἀλλ' οὔπω τὴν ψυχὴν ἀφείλετο, ὅπερ ἐκεῖνος ἐσπούδασεν. εἰ δὲ καὶ τὴν ψυχὴν ἐσπούδασεν ἀφελέσθαι, ἀλλ' ἅπαξ τοῦτο ἴσως ἐτόλμησεν, οὐχὶ δὶς καὶ τρὶς καὶ πολλάκις, ὡς ἐκεῖνος. εἰ δὲ δὶς καὶ τρὶς καὶ πολλάκις, ἀλλ' οὐ τοσαῦτα εὐεργετηθείς, οὐδὲ εἰς τὰς χεῖρας τὰς σὰς πολλάκις ἐμπεσών, καὶ διασωθείς. εἰ δὲ καὶ τοῦτο, καὶ οὕτω πλεονεκτεῖ πάλιν ὁ Δαβίδ, ὅτι ἀτελεστέροις ἐντρεφόμενος νόμοις, καὶ οὐδὲν ἀπαιτοῦσι τοιοῦτον, πρὸς αὐτὴν τὴν κορυφὴν τὴν ἐν τῇ χάριτι ἔφθασε. καὶ σὺ μὲν πολλάκις ὑπὸ τῶν παρελθόντων ὀργιζόμενος μνησικακεῖς· ἐκεῖνος δὲ καὶ ὑπὸ τῶν μελλόντων δεδοικώς, χῶς, καὶ εἰδὼς ἀκριβῶς ὅτι ἀοίκητος αὐτῷ ἔσται ἡ πόλις, καὶ ἀβίωτος ὁ βίος συνόντι τῷ ἐχθρῷ, οὐκ ἀφίστατο τῆς ἐκείνου κηδεμονίας, ἀλλὰ πάντα ἔπραττε καθ' ἑαυτοῦ τὸν πολέμιον τρέφων. τί δήποτέ ἐστιν, εἰπέ μοι, ὅπερ ἐγκαλεῖς τῷ ἐχθρῷ, οὐ βούλει καταλλαγῆναι; τί γάρ σε τοσοῦτον ἠδίκησε; χρήματά σε ἀφείλετο; ἀλλ' ἐὰν ἐνέγκῃς γενναίως τὴν ἁρπαγὴν, τοσοῦτον λήψῃ μισθὸν, ὅσον ἂν εἰ ταῖς τῶν πενήτων αὐτὰ χερσὶν ἐναπέθηκας. καὶ γὰρ ὁ πένησι δεδωκὼς, καὶ ὁ τῷ πλεονεκτήσαντι μὴ ἐπιβουλευσάμενος, ἢ καὶ καταρασάμενος διὰ τὸν Θεὸν, τὰ αὐτὰ πεποιήκασιν. ὅταν οὖν ἡ ὑπόθεσις τῆς δαπάνης ᾖ μία, εὔδηλον ὅτι καὶ ὁ στέφανος εἷς. ἀλλ' εἰς ψυχὴν ἐπεβούλευσε καὶ ἀνελεῖν ἐπεχείρησε; μαρτύριόν σοι τὸ πρᾶγμα λογίζεται), ἂν τὸν ἐπίβουλον καὶ μέχρι τοσούτου τὴν ἔχθραν ἐξαγαγόντα ἐν τοῖς εὐεργέταις ἀριθμῇς, καὶ διατελῇς εὐχόμενος ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τὸν Θεὸν ἵλεων γενέσθαι παρακαλῶν. μὴ διὰ τοῦτο ἴδωμεν ὅτι διεκώλυσεν ὁ Θεὸς σφαγῆναι τὸν Δαβὶδ ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ διωκόμενον· ἀλλ' ὅτι [διπλοῦν καὶ] τριπλοῦν καὶ τετραπλοῦν στέφανον μαρτυρίου ἐδύσατο ἀπὸ τῆς ἐκείνου ἐπιβουλῆς. ὁ γὰρ διὰ τὸν Θεὸν τὸν πολέμιον σώσας, τὸν ἅπαξ καὶ δὶς καὶ πολλάκις τὸ δόρυ κατὰ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς ἀκοντίσαντα, καὶ γενόμενος κύριος ἀνελεῖν, εἶτα φεισάμενος, καὶ ταῦτα εἰδὼς ὅτι μετὰ τὴν φειδὼ ταύτην πάλιν ἐπιθήσεται), εὔδηλον ὅτι μυριάκις ἐσφάγη τῇ προθέσει· μυριάκις δὲ σφαγεὶς διὰ τὸν Θεὸν, πολλοὺς ἔχει μαρτυρίου στεφάνους. καὶ ὅπερ ὁ Παῦλος ἔλεγε, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐλογίζετο, Καὶ καθ' ἡμέραν ἀπέθνησκε διὰ τὸν Θεόν. α Κορ ιε. λα. δυνάμενος γὰρ ἀνελεῖν τὸν ἐπιβουλεύοντα, διὰ τὸν Θεὸν οὐκ ἠθέλησεν· ἀλλ' εἵλετο κινδυνεύειν καθ' ἑκάστην ἡμέραν μᾶλλον, ἢ δικαίαν ἐργασάμενος σφαγὴν, ἀπὸ τοσούτων ἀπαλλαγῆναι θανάτων. εἰ δὲ τὸν μέχρι ζωῆς αὐτῆς ἐπιβουλεύοντα, οὔτε ἀμύνασθαι, οὔτε μισεῖν χρὴ, πολλῷ μᾶλλον τὸν εἰς ὁποιονοῦν ἄλλο ἀδικοῦντα τῶν ἔξω. βούλει μαθεῖν, ὅτι δυνατὸν, ἂν ἐθέλωμεν, πάντα ἄνθρωπον πρὸς ἡμᾶς ἀπεχθῶς ἔχοντα καταλλάξαι, κἂν πονηρός τις καὶ διεφθαρμένος καὶ ἀδιόρθωτος ᾖ; τί λέοντος ἀγριώτερον; ἀλλ' ὅμως τοῦτον ἡμεροῦσιν ἄνθρωποι, καὶ ἡ τέχνη τὴν φύσιν βιάζεται), καὶ γίνεται προβάτου παντὸς ἡμερώτερος καὶ ἐπιεικέστερος, ὁ πάντων θηρίων ἀγριώτερος καὶ βασιλικώτερος, καὶ διὰ τῆς ἀγορᾶς βαδίζει μηδένα φοβῶν ἡμερότητι. τίνα οὖν ἕξομεν ἀπολογίαν, τίνα συγγνώμην, θηρία μὲν ἡμεροῦντες, ἀνθρώπους δὲ λέγοντες μὴ δύνασθαι καταπραΰνειν ποτὲ, μηδὲ πρὸς ἡμᾶς ἔχειν ἡδέως; καίτοιγε τῷ θηρίῳ μὲν παρὰ φύσιν τὸ ἥμερον, τῷ ἀνθρώπῳ δὲ παρὰ φύσιν τὸ ἄγριον. ὅταν οὖν τῆς φύσεως περιγινώμεθα, τίνα ἕξομεν ἀπολογίαν, προαιρέσει λέγοντες μὴ δύνασθαι διορθοῦν; εἰ δὲ καὶ ἀνίατα νοσεῖ, ὅσος σοι μείζων ὁ πόνος, τοσοῦτός σοι καὶ ὁ μισθὸς παραμένοντι καὶ θεραπεύοντι τὸν νοσοῦντα ἀνίατα. τί δὲ τοσοῦτον ἡμάρτηται τῷ ἐχθρῷ, ὅτι ἀναδύῃ πρὸς τὴν ἐκείνου καταλλαγήν; εἶπέ σε κακῶς, καὶ μοιχὸν καὶ πόρνον ἐκάλεσε; καὶ τί τοῦτο; εἰ μὲν ἀληθῆ λέγει, διόρθωσαι· εἰ δὲ ψευδῆ, καταγέλασον· εἰ συνοίδας σεαυτῷ τὰ εἰρημένα, σωφρόνησον· εἰ μὴ συνοίδας, καταφρόνησον· μᾶλλον δὲ μὴ καταγελάσῃς, μηδὲ καταφρονήσῃς μόνον, ἀλλὰ χαῖρε καὶ σκίρτα κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον· Ὅταν γὰρ, φησὶν, ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, ἕνεκεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ψευδόμενοι, χαίρετε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ σκιρτήσατε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Λουκ. ϛ. κβ. εἰ δὲ ἀληθεύων εἴπῃ, σὺ δὲ μετ' ἐπιεικείας ἐνέγκῃς τὰ ῥήματα, καὶ μὴ ἀνθυβρίσῃς, μηδὲ λοιδορήσῃς, ἀλλὰ στενάξῃς πικρὸν, καὶ καταγνῷς τῶν πεπλημμελημένων, οὐκ ἐλάττονα τοῦ προτέρου καρπώσῃ μισθόν. πολλάκις γὰρ ἃ οὐκ ἐποίησαν φίλοι ἐπαινοῦντες καὶ χαριζόμενοι, ἐποίησαν ἐχθροὶ κακῶς λέγοντες, κἂν ἀληθεύωσιν. οἱ μὲν γὰρ, ὡς εἰκὸς, χαριζόμενοι, εἴτε καὶ κολακεύοντες, πρὸς μείζονα ὄγκον τὴν νόσον ἐπαίρουσιν· οἱ δὲ ὑπὸ τῆς ἔχθρας κινούμενοι, καὶ τὰ ἁμαρτήματα ὀνειδίζοντες, εἰς ἀνάγκην ἐνέβαλον διορθώσεως, καὶ γέγονεν ἡμῖν ἡ ἔχθρα μεγίστης ὠφελείας ὑπόθεσις. μὴ α Βασ. κδ. ιζ.

τοίνυν λέγωμεν, ὅτι ὁ δεῖνά με παρώξυνε, καὶ ὁ δεῖνά με παρήγαγεν εἰπεῖν ῥήματα ἄγρια. ἡμεῖς τούτων αἴτιοι πανταχοῦ. ἂν γὰρ θέλωμεν φιλοσοφεῖν, οὐ μόνον ἐχθρὸς, ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ὁ διάβολος ἡμᾶς δυνήσεται πρὸς ὀργὴν κινῆσαι. καὶ τοῦτο ἀπὸ τῆς περὶ τὸν Δαβὶδ ἱστορίας δῆλον. αὐτοῦ γὰρ εἰπόντος, Ἰδοὺ τὸ πτερύγιον τῆς διπλοΐδος ἐν τῇ χειρί μου, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἃ μετὰ τούτων ἀπελογήσατο πρὸς Σαοὺλ, ἐκεῖνός φησιν, Ἡ φωνή σου αὕτη, τέκνον Δαβίδ; ὢ πόση διὰ τῆς τῶν ἐκείνου ῥημάτων ἐπιεικείας τῷ θηριωδεστάτῳ τούτῳ ἀθρόον γέγονεν ἡ μεταβολή; ὁ γὰρ μηδὲ ἀπὸ ψιλοῦ τοῦ ὀνόματος ἀνεχόμενος αὐτὸν καλέσαι ποτὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν αὐτοῦ μισῶν τὴν προσηγορίαν, καὶ εἰς συγγένειαν αὐτὸν ἤγαγε, τέκνον αὐτὸν προσειπὼν, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν φθόγγον διεθερμαίνετο τῆς φωνῆς. καὶ καθάπερ πατὴρ χρονίας ἀκούσας φωνῆς παιδὸς ἐπανελθόντος ποθὲν, οὐχὶ πρὸς τὴν ὄψιν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν φωνὴν αὐτὴν διεγείρεται· οὕτω καὶ ὁ Σαοὺλ, ἐπειδὴ τὰ ῥήματα τοῦ Δαβὶδ εἰσελθόντα τὴν ἔχθραν ἐξέβαλεν, ἐπέγνω λοιπὸν τὸν ἅγιον, καὶ πάθος ἀποθέμενος, πάθος ἐδέξατο. ἐκβαλὼν γὰρ θυμὸν, ἀθυμίαν ἐδέξατο καὶ συμπάθειαν. τί τοῦ Δαβὶδ μακαριώτερόν τι καὶ ὑψηλότερον, ὅτι τοὺς ἀνδροφόνους πατέρας ἐποίησε, καὶ τοὺς λύκους πρόβατα, καὶ τὴν κάμινον τῆς ὀργῆς δρόσου πολλῆς ἐνέπλησε, καὶ τὰ κύματα εἰς γαλήνην μετέβαλε, καὶ τὴν φλεγμονὴν τοῦ θυμοῦ κατέσβεσεν ἅπασαν;

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Μὴ τοῦτο τοίνυν μόνον σκοπῶμεν, ἀγαπητοὶ, ὅπως μηδὲν πάθωμεν παρὰ τῶν ἐχθρῶν κακὸν, ἀλλ' ὅπως μηδὲν αὐτοὺς ἡμεῖς ἐργασώμεθα δεινόν· καὶ οὐδὲν πεισόμεθα κακὸν, κἂν μυρία πάσχωμεν δεινά. ὥσπερ οὖν οὐδὲ ὁ Δαβὶδ φυγαδευόμενος, ἐλαυνόμενος, μέχρι τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἐπιβουλευόμενος ἔπαθέ τι δεινόν· ἀλλὰ τοῦ πολεμίου λαμπρότερος ἦν καὶ σεμνότερος, καὶ ποθεινότερος ἅπασιν, οὐκ ἀνθρώποις μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ Θεῷ. τί γὰρ ἠδικήθη ὁ ἅγιος ἐκεῖνος τότε, τοσαῦτα παθὼν παρὰ τοῦ Σαούλ; οὐχὶ μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας ᾄδεται, καὶ λάμπει μὲν ἐν γῇ, λάμπει δὲ ἐν οὐρανῷ; οὐχὶ τὰ ἀπόρρητα αὐτὸν ἀγαθὰ μένει, καὶ ἡ τῶν οὐρανῶν βασιλεία; τί δὲ ὠφέλησεν ὁ ταλαίπωρος ἐκεῖνος καὶ ἄθλιος, τοσαῦτα ἐπιβουλεύσας; οὐχὶ καὶ τῆς βασιλείας ἐξέπεσε, καὶ ἐλεεινὸν ἀπέθανε θάνατον μετὰ τοῦ παιδὸς, καὶ παρὰ πάντων κατηγορεῖται; καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, τὰς ἀθανάτους ἐκδέχεται νῦν τιμωρίας; ὅταν οὖν τὸν ἐχθρὸν ἴδῃς τὸν σὸν, ἢ καὶ εἰς νοῦν λάβῃς, μὴ τοῦτο λέγε, ὅτι τὰ καὶ τὰ ἔπαθον, τὰ καὶ τὰ ἤκουσα, καὶ τὸν θυμὸν διὰ τούτων ἀνάψῃς, καὶ τὴν φλεγμονὴν εἰς ὄγκον ἐπάρῃς μείζονα· ἀλλ' ὅσα μὲν ἤκουσας καὶ ἔπαθες λυπηρὰ, πάντα ἐπιλανθάνου· εἰ δὲ καὶ ἀναμνησθῇς, τῷ διαβόλῳ ταῦτα λογίζου· σύλλεγε δὲ, εἴ τί σοι χρηστὸν εἶπε πώποτε καὶ ἐποίησε, καὶ ταχέως καταλύσεις τὴν ἔχθραν. κἂν ἐγκαλεῖν καὶ διαλέγεσθαι μέλλῃς, πρότερον τὸ πάθος ἐκβαλὼν, καὶ τὸν θυμὸν σβέσας, οὕτως ἔλεγχε καὶ εὐθύνας ἀπαίτει, καὶ δυνήσῃ περιγενέσθαι ῥᾳδίως. θυμούμενοι γὰρ οὔτε εἰπεῖν, οὔτε ἀκοῦσαί τι δυνησόμεθα ὑγιές· ἀπαλλαγέντες δὲ τοῦ πάθους, οὔτε αὐτοὶ ῥῆμά ποτε ἐξοίσομεν τραχὺ, οὔτε ἑτέρων λεγόντων οὕτως ἀκουσόμεθα. οὐ γὰρ οὕτως ἡ τῶν λεγομένων φύσις, ὡς ἡ τῆς ἔχθρας πρόληψις ἡμᾶς ἀγριοῦν εἴωθε. καθάπερ γὰρ νυκτὸς παρούσης, οὐδὲ παρόντας πολλάκις ἐπιγινώσκομεν φίλους, ἡμέρας δὲ γενομένης καὶ πόρρωθεν αὐτοὺς ὁρῶντες γνωρίζομεν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἔχθρας συμβαίνειν εἴωθεν. ἕως μὲν γὰρ ἂν ὦμεν ἀηδῶς πρὸς ἀλλήλους ἔχοντες, καὶ φωνῆς ἑτέρως ἀκούομεν, καὶ ὄψιν μετὰ διεφθαρμένης βλέπομεν γνώμης· ἐπειδὰν δὲ ἀποθώμεθα τὴν ὀργὴν, ἡ πρὸ τούτου πολεμία καὶ ἐχθρὰ φωνὴ, προσηνὴς καὶ ἡδίστη, καὶ ἡ πολεμία ὄψις ἐξ ἀηδοῦς, ποθεινὴ καὶ ἐπίχαρις φαίνεται. ὅταν δὲ ὀνειδίσῃ σε ὁ ἐχθρὸς ἁμάρτημα, ὃ σαυτῷ σύνοιδας, σὺ ἀκούσας ἐκεῖνον μὲν μὴ ὑβρίσῃς, στενάξῃς δὲ πικρὸν, καὶ τὸν Θεὸν παρακαλέσῃς, εὐθέως ἀπέθου τὸ ἁμάρτημα ἅπαν. καὶ ἵνα μὴ νομίσῃς ἡμᾶς ἁπλῶς σε ψυχαγωγεῖν, ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν τὴν μαρτυρίαν παρέξομεν. Φαρισαῖός τις ἦν καὶ τελώνης· ὁ μὲν εἰς ἐσχάτην κακίαν ἐληλακὼς, ὁ δὲ δικαιοσύνης ἐπιμελούμενος· καὶ ἀνῆλθον ἀμφότεροι εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι. εἶτα ἐκεῖνος στὰς ἔλεγεν,

Λουκ. ιη ι.

Ὁ Θεὸς, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ, ὡς οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅρπαγες, πλεονέκται, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης· ὁ δὲ τελώνης πόῤῥωθεν ἑστὼς, οὐκ ἀντεθορύβησεν, οὐκ ἀντελοιδόρησεν, οὐκ εἶπέ τι τῶν ψυχρῶν ῥημάτων, ἃ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀλλήλους πλύνοντες λέγομεν· ἀλλὰ πικρὸν στενάξας, καὶ πατάξας τὸ στῆθος, τοῦτο μόνον εἶπεν· Ὁ Θεὸς, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ· καὶ κατῆλθε δεδικαιωμένος. Εἶδες πῶς ἐδέξατο ὄνειδος, καὶ ἀπενίψατο ὄνειδος· ἐπῆγον τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἀπέθετο τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἡ κατηγορία τῆς ἁμαρτίας γέγονεν ἀναίρεσις τῆς ἁμαρτίας· καὶ ὁ ἐχθρὸς ἄκων εὐεργέτης καθίσταται. Ἆρα τί τούτου γένοιτ' ἂν μακαριώτερον, τί δὲ εὐκολώτερον πρὸς ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγήν; πόσα γὰρ ἔδει κάμνειν τὸν τελώνην, νηστεύοντα, ἀγρυπνοῦντα, χαμευνοῦντα, τὰ ὄντα τοῖς δεομένοις παρέχοντα, ἐν σποδῷ καὶ σάκκῳ καθήμενον ἐν πολλῷ τῷ χρόνῳ, ὥστε δυνηθῆναι τὰ ἁμαρτήματα ἀποθέσθαι ἐκεῖνα; καὶ νῦν οὐδὲν τούτων ποιήσας, διὰ ψιλοῦ ῥήματος πᾶσαν ἀπέθετο τὴν κακίαν καὶ τὰ ὀνείδη, καὶ αἱ λοιδορίαι τοῦ δόξαντος αὐτὸν ὑβρίζειν, χωρὶς ἱδρώτων καὶ πόνων καὶ χρόνου μακροῦ, στέφανον αὐτῷ δικαιοσύνης ἐκόμισαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπερεύχεσθαι τῶν ἐχθρῶν προσέταξεν ὁ Θεὸς, ὡς μὴ μόνον ἀφιέναι αὐτοῖς τὰ ὀφειλήματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς πρώτους τῶν φίλων αὐτοὺς ἀριθμεῖν. Ἐὰν δὲ ἀδικῇς μὲν μηδὲν, ἀποστρέφῃ δὲ, καὶ οὐχ ἡδέως ὁρᾷς, καὶ τὸ τραῦμα ἔχῃς ἀνακμάζον σου τῇ ψυχῇ, οὔπω τὴν ἐντολὴν ἐποίησας, ἣν προσέταξεν ὁ Χριστός. Πῶς οὖν αὐτὸς ἵλεων γενέσθαι τὸν Θεὸν παρακαλεῖς, τοῖς εἰς σὲ πεπλημμεληκόσιν οὔπω γεγονὼς ἵλεως αὐτός; Εἰ δὲ βούλει γνῶναι, ὅτι κἂν ἡμεῖς παρακαλέσωμεν ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ ἠδικηκότων, ὁ Θεὸς οὐκ ἀφίησιν, ἐὰν μέλλωσι γενέσθαι χείρους διὰ τῆς ἡμετέρας ἀνεξικακίας, ἱστορίαν ὑμῖν ἐρῶ παλαιάν. Κατελάλησέ ποτε τοῦ Μωϋσέως ἡ Μαριάμ. Τί οὖν ὁ Θεός; λέπραν ἐπαφῆκεν αὐτῇ καὶ ἀκάθαρτον ἐποίησε, καίτοιγε τὰ ἄλλα οὖσαν ἐπιεικῆ καὶ σώφρονα. Εἶτα τοῦ Μωϋσέως αὐτοῦ τοῦ ὑβρισμένου παρακαλοῦντος, ἱκετεύοντος ἀφεῖναι τὴν ὀργὴν, οὐκ ἠνέσχετο ὁ Θεός· ἀλλὰ τί ἔφη; Εἰ πατέρα εἶχε, καὶ ἐξ ὄψεως αὐτὴν ἐποίησεν, οὐκ ἂν ἤνεγκε τὴν ἐπιτίμησιν; σὲ μὲν οὖν ἀποδέχομαι τῆς πραότητος καὶ τῆς ἀνεξικακίας, ἐμοὶ δὲ οὐδέπω αὐτὴν ἀφεῖναι δεῖ τῆς κολάσεως. Ἀναμνήσθητι τοίνυν τῆς φοβερᾶς κρίσεως, καθ' ἣν ἅπαντα γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα· ἐννόησον ὅτι τὰ κρυπτόμενα νῦν, ἐκκαλύπτονται τότε. Ἂν τοίνυν ἀφῇς τῷ πλησίον τὰ ἁμαρτήματα, ἅπερ ἀποκαλύπτεσθαι μέλλει τότε, ταῦτα ἐνταῦθα ἀφανίζεται πάντα, καὶ ἀπελεύσῃ μηδὲν ἐπισυρόμενος ὧν ἐπλημμέλησας. Ὥστε μείζονα λαμβάνεις, ἢ δίδωσι. Καὶ γὰρ πολλάκις ἡμαρτήκαμεν τοιαῦτα, ἃ μηδεὶς ἕτερος εἶδεν. Εἶτα ἐννοοῦντες ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἅπαντα κείσεται ἡμῶν τὰ ἁμαρτήματα ἐν τῷ κοινῷ τῆς οἰκουμένης θεάτρῳ, οὐ τῆς κολάσεως χαλεπώτερον ἀλγήσομεν, πνιγόμενοι καὶ ἀγχόμενοι τῷ συνειδότι; ἀλλὰ τὴν τοσαύτην αἰσχύνην, τὰ τοσαῦτα ἁμαρτήματα ἔστιν ἀπονίψασθαι διὰ τῆς εἰς τὸν πλησίον συγχωρήσεως. Καὶ, εἰ βούλεσθε, ἀκούσατε ταύτης τῆς ἐντολῆς τὴν δύναμιν· ἐὰν στῇ Μωϋσῆς καὶ Σαμουὴλ, φησὶν, οὐκ ἔστιν ἡ ψυχή μου πρὸς αὐτούς. Ἀλλ' ὅμως, οὓς οὐκ ἠδύνατο Μωϋσῆς καὶ Σαμουὴλ ἐξαρπάσαι τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, αὕτη δύναται ἐξαρπάσαι ἡ ἐντολή. Διὰ τοῦτο ἐκείνοις, οἷς ταῦτα εἶπε, συνεχῶς παρεκάλει λέγων· Κακίαν ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ μὴ μνησικακείτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν· καὶ τὴν κακίαν τοῦ πλησίον ὑμῶν μὴ λογιζέσθω. Εἰ δὲ τοὺς ἐχθροὺς ἀγαπᾶν κελευόμεθα, ὅταν καὶ τοὺς φιλοῦντας μισῶμεν, ποίας τευξόμεθα δίκης; Εἰ ὁ τὸν φιλοῦντα ἀγαπῶν, οὐδὲν πλέον ἔχει τοῦ τελώνου, ὁ τὸν οὐδὲν ἀδικοῦντα μισῶν, ποῦ στήσεται; πῶς δὲ ἐκφεύξεται γέενναν, τῶν ἐθνικῶν χείρων γενόμενος; Εἰ ὁ μὴ φιλῶν τὸν ἀδελφὸν, κἂν χρήματα διακενώσῃ, κἂν ἐν μαρτυρίῳ διαλάμψῃ, οὐδὲν αὐτῷ πλέον· ὁ καὶ πολεμῶν τῷ μηδὲν ἠδικηκότι, ἐννόησον πόσης ἂν εἴη τιμωρίας ἄξιος; εἰ τοῖς τὰ εἰς αὐτοὺς μὴ συγχωροῦσιν ἁμαρτήματα οὐκ ἀφίησιν ὁ Θεὸς, τοῖς τοὺς οὐδὲν ἠδικηκότας ἀδικεῖν ἐπιχειροῦσι ποίαν ἄφεσιν δώ-

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ πρὸς Δημήτριον μονάζοντα.

Ἐκ τῶν ἀνδρια-

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Ζαχ. ζ. ι.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ῥωμ. ἐπιστ.

σι; τί τοίνυν μαχόμεθα πρὸς ἀλλήλους εἰκῆ; τί πολεμοῦμεν ἀλλήλοις, προστεταγμένοι καὶ τοὺς μισοῦντας φιλεῖν; Τί λέγεις, ἄνθρωπε; ἐχθρὸν ἔχεις, καὶ οὐ καταισχύνῃ; οὐ γὰρ ἀρκεῖ ἡμῖν ὁ διάβολος, ὅτι καὶ ὁμογενεῖς ἐπισπώμεθα; εἴθε μηδὲ ἐκεῖνος ἠθέλησεν ἡμῖν πολεμεῖν, εἴθε μηδὲ ἐκεῖνος διάβολος ἦν. οὐκ οἶσθα πόση ἡδονὴ μετὰ τὰς καταλλαγάς; τί γὰρ εἰ καὶ ἐν ἔχθρᾳ οὐ σφόδρα φαίνεται; εἰ δὲ λέγεις ὅτι φλεγμαίνεις τῆς ὕβρεως μεμνημένος, ἀναμνήσθητι εἴ γέγονέ σοι καλὸν παρὰ τοῦ λελυπηκότος, καὶ ὅσα ἑτέροις σὺ διέθηκας κακά, καὶ ταχέως καταλύσεις τὴν ἔχθραν. οὐδὲν γὰρ τοσοῦτον κακῶς ἔπαθες, ὅσον σαυτὸν ἐργάσῃ μνησικακῶν κακόν. πῶς γὰρ ἐπιτεύξῃ συγγνώμης, ἧς ἑτέροις οὐ μεταδίδως; Ἑλλήνων παῖδες οὐδὲν μέγα προσδοκῶντες, πολλάκις ἐπὶ ἀνεξικακίᾳ ἐφιλοσόφησαν· καὶ σὺ ὑπὲρ οὗ τὴν ψυχὴν ὁ Χριστὸς ἔδωκε, καὶ οὐδὲ σφαγῆναι παρῃτήσατο ἐχθροῦ ὄντος, καὶ ἐπὶ τοιαύταις ἐλπίσι μέλλων ἀποδημεῖν, ἀναδύῃ, καὶ ὀκνεῖς πρὸς τὸ καταλλάξαι τὴν ἔχθραν; καὶ ὅπερ ὁ χρόνος ποιεῖ, τοῦτο οὐκ ἀνέχῃ πρὸ τοῦ χρόνου ποιῆσαι διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον· ἀλλ' ἀμισθὶ μᾶλλον ἢ ἐπὶ μισθῷ βούλει σβεσθῆναι τὸ πάθος; οὐδὲ γὰρ ἂν ἀπὸ τοῦ χρόνου γένηται τοῦτο, ἔσται σοί τι πλέον, ἀλλὰ καὶ πολλὴ ἡ κόλασις, ὅτι ὅπερ ὁ χρόνος εἰργάσατο, τοῦτο ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος οὐκ ἔπεισέ σε ποιῆσαι. διὰ γὰρ τοῦτο μάλιστά σοι μισθὸν ἄφατον προξενεῖ, ἵνα φθάσῃς ἐκεῖνον· ὡς ἐὰν παρακληθεὶς καταλλαγῇς, οὐκ ἔτι τῆς τοῦ Θεοῦ προσταγῆς γέγονεν ἡ φιλία, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου σπουδῆς· διὸ καὶ ἀστεφάνωτος ἀναχωρεῖς, ἐκείνου τὰ βραβεῖα λαμβάνοντος.

Εκ τῆς ὁμιλ. τῆς κγ' Ματθ. εὐαγγ.

Λῃσταὶ κοινωνοῦντές τισιν, οὐκ ἔτι εἰσὶ λῃσταὶ πρὸς οὓς ἂν κοινωνήσωσιν, ἀλλὰ μεταβάλλει τὸν τρόπον ἡ τράπεζα, καὶ τῶν θηρίων ἀγριωτέρους, προβάτων ἡμερωτέρους ποιεῖ· ἡμεῖς δὲ τοιαύτης τραπέζης μετέχοντες, τοιαύτης κοινωνοῦντες τροφῆς, ὁπλιζόμεθα κατ' ἀλλήλων; καὶ πῶς οὐκ ἂν εἴημεν καὶ τῶν θηρίων χείρους; διά τοι τοῦτο ἡμᾶς μὲν ἀσθενεῖς ἐᾷ, ὁ δὲ πάντων ἡμῶν πολέμιος ἰσχυρότερος καθ' ἑκάστην γίνεται τὴν ἡμέραν· οὐ γὰρ μετ' ἀλλήλων κατ' ἐκείνου φραττόμεθα· ἀλλὰ μετ' ἐκείνου κατ' ἀλλήλων ἱστάμεθα, καὶ αὐτῷ στρατηγῷ πρὸς τὰς τοιαύτας παρατάξεις κεχρήμεθα· οὗ τὴν στρατηγίαν ἐκφύγοιμεν χάριτι τοῦ Χριστοῦ· ᾧ πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Εκ τῆς ὁμιλ. τῆς πρὸς Ρωμ. ἐπ.

Λογ. κγ.

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΣΩΦΡΟΣΥΝΗΣ.

Εκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸν προφήτ. Ἰωνᾶν καὶ Δαυ. καὶ περὶ γ. παίδες.

Βούλει μαθεῖν ὅσος κόσμος ἀνθρώποις ἡ νηστεία; ὅση ἀσφάλεια καὶ φυλακή; ἐννόησόν μοι τὸ μακάριον καὶ θαυμαστὸν γένος τῶν μοναζόντων. οὗτοι γὰρ τοὺς ἐν μέσῳ θορύβους φυγόντες, καὶ πρὸς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων ἀναδραμόντες, καὶ τὰς καλύβας ἐν τῇ τῆς ἐρημίας ἡσυχίᾳ, καθάπερ ἐν εὐδιεινῷ τινι λιμένι, πηξάμενοι, ταύτην συνέμπορον καὶ συγκοινωνὸν τοῦ βίου παντὸς ἔλαβον. διὰ τοῦτο ἀγγέλους αὐτοὺς ἐξ ἀνθρώπων ἐποίησεν· οὐκ ἐκείνους δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν ὅσους ἂν εὕρῃ προσιεμένους αὐτήν, πρὸς τὸ αὐτὸ τῆς φιλοσοφίας ὕψος ἀνάγει. ἐκείνη καὶ νῦν ἡμᾶς πρὸς τὸν πατρῷον συνήγαγεν οἶκον· ἐκείνη καὶ τοὺς πρὸ τούτου ῥαθυμοτέρους, σήμερον πρὸς τὰς μητρικὰς ἐπανήγαγε χεῖρας. εἰ δὲ προσδοκωμένη μόνον τοσαύτην ὑμῖν ἐνεποίησε τὴν σπουδήν, φανεῖσα καὶ παραγενομένη πόσην ὑμῖν ἐργάσεται τὴν εὐλάβειαν; εἰ ταύτης ἤκουσε τῆς φωνῆς ὁ Ἀδάμ, οὐκ ἂν ἤκουσε τῆς δευτέρας τῆς λεγούσης, Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. ἀλλ' ἐπειδὴ ταύτης παρήκουσε, διὰ τοῦτο θάνατος καὶ ἀθυμία καὶ φροντίδες καὶ ζωὴ θανάτου παντὸς χαλεπωτέρα. καὶ ὥσπερ ὑβρισθεῖσα θάνατον ἐπήγαγε τῷ ὑβρίσαντι, οὕτω πάλιν τιμηθεῖσα, θάνατον ἀνεκαλέσατο. τὴν γὰρ τῶν Νινευιτῶν πόλιν τὴν μεγάλην καὶ θαυμαστὴν ἐπὶ γόνυ κειμένην, παρ' αὐτὸ τὸ βάραθρον τὴν κεφαλὴν κλίνασαν, καὶ μέλλουσαν τὴν ἄνωθεν φερομένην δέχεσθαι πληγήν, καθάπερ τις ἄνωθεν ἐπιστᾶσα δύναμις, ἐξ αὐτῶν ἥρπασε τῶν τοῦ δημιουργοῦ χειρῶν, καὶ πρὸς τὴν ζωὴν ἐπανήγαγεν.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τοὺς ἀνδριάντ.
Ἰων. γ. ζ.

Ἴδωμεν τοίνυν πῶς ἐνήστευσαν οἱ Νινευῖται, καὶ πῶς τῆς ὀργῆς ἀπηλλάγησαν ἐκείνης. Οἱ ἄνθρωποι, καὶ τὰ κτήνη, καὶ τὰ πρόβατα, καὶ οἱ βόες μὴ γευσάσθωσαν, φησί. Τί λέγεις, εἰπέ μοι; καὶ τὰ ἄλογα νηστεύει, καὶ ἵπποι καὶ ἡμίονοι σάκκον περιεβάλλοντο; Ναί, φησί. καθάπερ γὰρ εὐπόρου τινὸς τελευτήσαντος, οὐκ οἰκέτας μόνον, οὐδὲ θεραπαινίδας, ἀλλὰ καὶ ἵππους οἱ προσήκοντες σάκκῳ περιβαλόντες, ἀκολουθεῖν ἐπὶ τὸ μνῆμα κελεύουσι, τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ἐπιδεικνύμενοι, καὶ πρὸς ἔλεον ἅπαντας ἐπισπώμενοι· οὕτω δὴ καὶ τῆς πόλεως ἐκείνης ἀπόλλυσθαι μελλούσης, καὶ τὴν ἄλογον φύσιν σάκκῳ περιέβαλον, καὶ ζυγῷ νηστείας. Οὐκ ἔστι τὰ ἄλογα λόγῳ μαθεῖν, φησί, τοῦ Θεοῦ τὴν ὀργήν· μανθανέτωσαν διὰ τοῦ λιμοῦ. καὶ γὰρ τὰ μέλλοντα κοινωνεῖ τῆς κολάσεως, κοινωνείτω καὶ τῆς νηστείας.

Ἐκ τῆς ἑξαημ.

Εἰ δέ τινες τῶν ἐνταῦθα συνιόντων ὑπὸ ἀσθενείας σωματικῆς κωλυόμενοι, οὐ δύνανται ἄσιτοι διαμένειν, τούτοις παραινῶ, καὶ τὴν ἀσθένειαν τὴν σωματικὴν παραμυθεῖσθαι, καὶ τῆς διδασκαλίας ταύτης τῆς πνευματικῆς μὴ ἀποστερεῖν ἑαυτούς, ἀλλὰ ταύτῃ μᾶλλον πλείονα τὴν σπουδὴν ἐπιδείκνυσθαι. Διὰ γὰρ τοῦτο τὴν ἀποχὴν τῶν βρωμάτων κελεύει γίνεσθαι ὁ Θεός, ἵνα χαλινοῦντες τὰ σκιρτήματα τῆς σαρκός, εὐήνιον αὐτὴν ἀπεργαζώμεθα πρὸς τὴν τῶν ἐντολῶν ἐκπλήρωσιν. Εἰ δὲ μέλλοιμεν μηδὲ τὴν ἀπὸ τῆς νηστείας βοήθειαν ἑαυτοῖς προσάγειν διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν, καὶ πλείονα τὴν ῥᾳθυμίαν ἐπιδείκνυσθαι, τὰ μέγιστα ζημιούμεθα. Εἰ γὰρ μετὰ νηστείας ἡ τῶν κατορθωμάτων ἔλλειψις οὐδὲν ἡμᾶς ὀνίνησι· πολλῷ μᾶλλον, εἰ μηδὲ τῷ φαρμάκῳ τῆς νηστείας χρήσασθαι δυνάμεθα, πλείονα τὴν ῥᾳθυμίαν ἐπιδειξόμεθα πρὸς τὴν τῶν ἐντολῶν ἐκπλήρωσιν. Εἰ γὰρ οἱ τῶν βιωτικῶν μετιόντες πραγμάτων, οὐκ ἄν ποτε ἀνάσχοιντο ἐπιτηδεύματος ἅψασθαι, μὴ πρότερον τὸ ἐκεῖθεν κέρδος περισκοπήσαντες· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς δίκαιον τοῦτο ποιεῖν, καὶ μὴ ἁπλῶς τὰς ἑβδομάδας τῆς νηστείας παρατρέχειν, ἀλλὰ διερευνᾶσθαι τὴν ἑαυτῶν συνείδησιν, καὶ τὸν λογισμὸν βασανίζειν καὶ σκοπεῖν, τί μὲν ἐν ταύτῃ τῇ ἑβδομάδι κατώρθωται, τί δὲ ἐν τῇ ἑτέρᾳ, καὶ τίνα προσθήκην ἐδεξάμεθα εἰς τὴν ἐπίδοσιν, καὶ ποῖον τῶν ἐν ἡμῖν παθῶν διωρθώσαμεν. Εἰ γὰρ μὴ μέλλοιμεν οὕτω τὰ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομεῖν, καὶ τοσαύτην ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος ἔσται τῆς νηστείας καὶ τῆς ἀσιτίας, ἣν ὑπομένομεν.

Ἐκ τῆς αὐτῆς.

Εἰ τοίνυν διὰ ἀσθένειαν σωματικὴν οὐ δύνασαι ἄσιτος παραμεῖναι τὴν ἡμέραν, οὐδεὶς εὖ φρονῶν ὑπὲρ τούτου σε ἐγκαλέσαι δυνήσεται. δεσπότην γὰρ ἔχομεν ἥμερον καὶ φιλάνθρωπον, καὶ οὐδὲν τῶν ὑπὲρ δύναμιν παρ' ἡμῶν ἐπιζητοῦντα. Οὐδὲ γὰρ τὴν ἀποχὴν τῶν βρωμάτων καὶ τὴν νηστείαν ἁπλῶς ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν γίνεσθαι, οὐδὲ διὰ τοῦτο, ἵνα ἄσιτοι διαμένωμεν μόνον, ἀλλ' ἵνα ἀφιστῶντες ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, πᾶσαν τὴν σχολὴν ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἀναλίσκωμεν. ὡς εἰ μετὰ νήψεως διαγινοίμεθα, καὶ τὸν ἑαυτῶν βίον ἐρρυθμίζομεν, καὶ περὶ τὰ πνευματικὰ πᾶσαν τὴν σπουδὴν ἐπεδεικνύμεθα, καὶ τῇ τρυφῇ οὕτω προσείχομεν, ὡς τὴν χρείαν μόνον πληροῦν, καὶ ἐν ταῖς ἀγαθαῖς πράξεσιν ἅπαντα τὸν βίον κατηναλίσκειν, οὐδὲ χρεία ἦν ἡμῖν τῆς βοηθείας τῆς ἀπὸ τῆς νηστείας. ἀλλ' ἐπειδὴ ῥᾴθυμός ἐστιν ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη, καὶ τῇ τρυφῇ καὶ τῇ ἀνέσει μᾶλλον ἑαυτὴν ἐπιδίδωσι, διὰ τοῦτο, καθάπερ πατὴρ φιλόστοργος, τὴν ἀπὸ τῆς νηστείας ἡμῖν ἰατρείαν ἐπενόησεν ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης, ἵνα καὶ τὰ τῆς τρυφῆς ἡμῖν ἐκκόπτηται, καὶ τὴν περὶ τὰ βιωτικὰ φροντίδα μετάγωμεν ἐπὶ τὴν τῶν πνευματικῶν ἐργασίαν.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὸν προφήτ. Ἰωνᾶν καὶ Δανιήλ, καὶ τοὺς γ΄ παῖδας.

Ἀλλ' εἰσὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οἳ καθάπερ δεινῷ τῇ νηστείᾳ προσπεσεῖν μέλλοντες, ὑπὸ τῇ γαστριμαργίᾳ καθοπλίζονται, καὶ διαρρήξαντες ἑαυτοὺς καὶ σκοτώσαντες μετὰ πολλῆς τῆς ἀφροσύνης ὑποδέχονται τὸ γαλήνιον καὶ ἥμερον τῆς νηστείας ὄμμα. καὶ ἐὰν ἐρωτήσω, τίνος ἕνεκεν εἰς βαλανεῖον τρέχεις σήμερον, λέγεις, ἵνα καθαρὸς τὸ σῶμα τὴν θυσίαν ὑποδέξωμαι· ἐγὼ δὲ ἐρωτήσω, τίνος ἕνεκεν μεθύεις, πάλιν ἐρεῖς, ἐπειδὴ τῇ θυσίᾳ εἰσιέναι μέλλω. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, σῶμα μὲν καθαρῷ, ψυχῇ δὲ ἀκαθάρτῳ καὶ μεθυούσῃ τὴν καλλίστην θυσίαν ταύτην ὑποδέχεσθαι;

χ. - ρϛ τὸ σῶμα

Ἐκ τοῦ α. λόγ. τοῦ εἰς τὸν πλούσιον, καὶ εἰς Λάζαρον.

Τοσοῦτον τοίνυν ἑαυτοὺς ἐθίσωμεν ἐσθίειν, ὅσον πρὸς τὸ ζῆν μόνον, οὐχ ὅσον διασπᾶσθαι καὶ βαρύνεσθαι. οὐ γὰρ διὰ τοῦτο ἐγενόμεθα καὶ ζῶμεν, ἵνα φάγωμεν καὶ πίωμεν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐσθίομεν, ἵνα ζῶμεν. οὐ γὰρ τὸ ζῆν διὰ τὸ φαγεῖν, ἀλλὰ διὰ τὸ ζῆν τὸ φαγεῖν γέγονεν ἐξ ἀρχῆς.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Πρὸς χρείαν, ἀδελφοί, οὐ πρὸς ἡδονὴν ἡ ζωὴ συμμεμέτρηται. τὸ οὖν περιττὸν τῆς φύσεως ἀποθέμενοι, τὸ ἀναγκαῖον μόνον ἀσπασώμεθα.

Ἐκ τοῦ λόγ. εἰς τό, Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ.

Τί γὰρ τῆς τραπέζης ἐκείνης ἁγιώτερον γένοιτ' ἄν, ἔνθα μέθη μὲν καὶ ἀδηφαγία καὶ πᾶσα ἀσωτία ἀπελήλαται, θαυμαστὴ δέ τις ἀντεισενήνεκται περὶ τῆς φυλακῆς τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων ἅμιλλα· καὶ παρατηρεῖ μὲν ἀνὴρ τὴν γυναῖκα, καὶ ὅπως εἰς τὰ τῆς ἐπιορκίας μηδέποτε ἐμπέσῃ βάραθρα· φυλάττει δὲ γυνὴ τὸν ἄνδρα, καὶ καταδίκη τῷ παραβάντι κεῖται μεγίστη; οὐκ ἐπαισχύνεται δὲ οὐδὲ ὑπὸ τῶν δούλων ὁ δεσπότης ἐλέγχεσθαι, οὐδὲ τοὺς οἰκέτας αὐτοῦ ἐπὶ τούτοις διορθοῦν. οὐκ ἂν τις ἁμάρτοι τὴν τοιαύτην οἰκίαν ἐκκλησίαν προσειπών. ὅπου γὰρ σωφροσύνη τοσαύτη, ὡς ἐν καιρῷ τρυφῆς μεμνῆσθαι ὑπὲρ τῶν θείων νόμων, καὶ τοὺς παρόντας ἅπαντας ὑπὲρ τούτου πρὸς ἀλλήλους ἀγωνίζεσθαι καὶ φιλονεικεῖν, εὔδηλον ὅτι δαιμόνων μὲν ἅπασα πονηρὰ δύναμις ἀπελήλαται, ὁ Χριστὸς δὲ πάρεστιν ἐπὶ τῇ καλῇ τῶν δούλων φιλονεικίᾳ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Ἀλλὰ πολλὴ μὲν ἡ ἡδονὴ τῇ κακίᾳ, φησί, πολὺς δὲ τῇ ἀρετῇ συνέζευκται ὁ πόνος καὶ ὁ ἱδρώς. καὶ ποία σοι χάρις ἦν, τίνος δ' ἂν ἔλαβες μισθόν, εἰ μὴ ἐπίπονον τὸ πρᾶγμα ἦν; καὶ γὰρ πολλοὺς ἔχω δεῖξαι φύσει τὸ μίγνυσθαι γυναικὶ μισοῦντας· τούτους οὖν σώφρονας καλέσομεν, ἢ στεφανώσομεν; οὐδαμῶς. σωφροσύνη γάρ ἐστιν ἐγκράτεια, καὶ τὸ μαχομένους περιγίνεσθαι τῶν ἡδονῶν.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ περὶ τοῦ χρησίμως τὰς περὶ Χριστοῦ καὶ ἄλλων προφητείας ἀσαφεῖς εἶναι.

Πολλάκις γὰρ ἡμῶν τὴν διάνοιαν κύματα καταλαμβάνει παθῶν, τῶν θαλαττίων ἀγριώτερα, καὶ πολλὴν αὐτῇ ἐμποιοῦντα τὴν σύγχυσιν. ἀλλ' ὁ μὲν ῥάθυμος καὶ κατημελημένος, ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος, εὐθέως θορυβεῖται, ταράττεται, κλονεῖται, περιορᾷ γινομένην ὑποβρύχιον τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῶν παθῶν καὶ ναυάγιον ὑπομένουσαν· ὁ δὲ καρτερὸς καὶ νεανικός, καθάπερ κυβερνήτην ἐπὶ τῶν οἰάκων, οὕτω τὸν λογισμὸν ἐπάνω τῶν παθῶν καθίσας, οὐ πρότερον ἀφίσταται πάντα ποιῶν, ἕως ἂν κατευθύνῃ τὸ σκάφος πρὸς τὸν εὔδιον τῆς φιλοσοφίας λιμένα.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ πρὸς τοὺς ἔχοντας συνεισάκτους παρθένους.

Μὴ δὴ καταμαλάττωμεν ἡμῶν τὴν ἰσχύν· μηδὲ ἐκκόπτωμεν τὰ νεῦρα ταῖς τῶν γυναικῶν ὁμιλίαις. καὶ γὰρ ἀφανῶς καὶ πολλὴ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐντεῦθεν εἰσρεῖ κακία. τί γὰρ εἰ καὶ μὴ αἰσθανόμεθα τῇ φιλίᾳ μεθύοντες; τοῦτο γὰρ αὐτὸ πάντων ἐστὶ δεινότατον, ὅτι οὐδὲ ἴσμεν ὅπως ἐκνευριζόμεθα, καὶ κηροῦ πάντων γινόμεθα μαλακώτεροι. καθάπερ γάρ τις λέοντα γαῦρον καὶ βλοσυρὸν λαβών, εἶτα ἀποκείρας μὲν τὴν κόμην, ἀνελὼν δὲ τοὺς ὀδόντας, καὶ περιελὼν τοὺς ὄνυχας, αἰσχρόν τι ποιεῖ καὶ καταγέλαστον, καὶ παιδίοις εὐκαταγώνιστον, τὸν φοβερὸν καὶ ἄφερτον καὶ ἀπὸ μόνου τοῦ βρυχήματος τὰ πάντα σείοντα· οὕτω δὴ καὶ αὗται πάντας, ὅσους ἂν λάβωσιν, εὐχειρώτους τῷ διαβόλῳ ποιοῦσι, μαλακωτέρους, θερμοτέρους, ἀναισχύντους, ἀνοήτους, ἀκροχόλους, θρασεῖς, ἀγύρτους, ἀγεννεῖς, ἀπηνεῖς, δουλοπρεπεῖς, ἀνελευθέρους, ἰταμούς, φλυάρους, καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ γυναικεῖα πάθη τὰ διεφθαρμένα φέρουσαι, εἰς τὴν τούτων ἐναπομάττονται ψυχήν. ἀμήχανον οὖν τὸν γυναιξὶ συνοικοῦντα μετὰ συμπαθείας τοσαύτης καὶ ταῖς ἐκείνων ἐντρεφόμενον ὁμιλίαις, μὴ ἀγύρτην τινὰ εἶναι καὶ ἀγοραῖον καὶ συρφετώδη. κἂν γὰρ φθέγγηταί τι, πάντα ἀπὸ τῶν ἱστῶν καὶ τῶν ἐρίων φθέγξεται, τῆς γλώσσης αὐτοῦ τῇ ποιότητι τῶν γυναικείων ἀναχρωσθείσης ῥημάτων. κἂν ποιῇ τι, μετὰ πολλῆς τοῦτο ἐργάζεται δουλοπρεπείας, πόρρω τῆς Χριστιανοῖς πρεπούσης ἐλευθερίας ἑαυτὸν ἀποικίσας, καὶ πρὸς οὐδὲν τῶν μεγάλων κατορθωμάτων γινόμενος χρήσιμος.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Εἰ τοίνυν βούλει δεῖξαι σαφῶς ἡμῖν, ὅτι οὐ χαίρεις αἰσχρὰ φθεγγόμενος, γινόμενος, μηδὲ ἀκούειν ἀνέχου. νῦν δὲ πότε δυνήσῃ τοὺς ὑπὲρ τῆς σωφροσύνης ἱδρῶτας ἐνεγκεῖν, κατὰ μικρὸν ὑπορρέων ὑπὸ τοῦ γέλωτος, καὶ τῶν αἰσχρῶν τούτων ῥημάτων; καὶ γὰρ ἀγαπητοί, ἁπάντων τούτων καθαρεύουσαν ψυχὴν δυνηθεῖσαν γενέσθαι σεμνὴν καὶ σώφρονα.

Ἐκ τοῦ δ΄. λόγ. τοῦ εἰς τὸν Ὀζίαν.

Καὶ μή μοι λεγέτω τις, ὅτι οὐ δύναμαι σωθῆναι, ἐὰν μὴ ἀποτάξωμαι γυναικί, ἐὰν μὴ ἀποτάξωμαι παιδίοις, ἐὰν μὴ ἀποτάξωμαι πράγμασι. μὴ γὰρ κώλυμα ὁ γάμος; βοηθός σοι δέδοται ἡ γυνή· μὴ γὰρ ἐπίβουλος; οὐχὶ φαῦλος ὁ γάμος, ἀλλὰ κακὴ ἡ πορεία. ἐγὼ τῷ ἐμῷ κινδύνῳ ἐγγυῶμαί σοι τὴν σωτηρίαν. Εἰ δὲ καὶ φαύλη ἐστί, μὴ προφασίζου· καὶ γὰρ ἡ γυνὴ τοῦ Ἰὼβ πονηρὰ ἦν καὶ φαύλη, καὶ βλασφημεῖν αὐτῷ συνεβούλευε. τί οὖν; ἔσεισε τὸν πύργον; κατήνεγκε τὸν ἀδάμαντα; περιεγένετο τῆς πέτρας; οὐδαμῶς. ἀλλ' ἐκείνη προσέκρουσε, καὶ ὁ πύργος ἀσφαλέστερος ἐγένετο· ὁ καρπὸς ἐτρυγήθη, καὶ τὸ δένδρον οὐκ ἐσαλεύθη· τὰ φύλλα ἔπεσε, καὶ ἡ ῥίζα ἔμεινεν ἀσάλευτος.

Ἐκ τοῦ γ. λόγ. τοῦ εἰς τὸν Ὀζίαν.

Ὥσπερ οὖν κυβερνήτης ἐν λιμένι ναυάγιον ἐργαζόμενος οὐκ ἂν τύχοι συγγνώμης τινός· οὕτως οὐδὲ ἂν ἄνθρωπος μετὰ τὴν ἀσφάλειαν τὴν ἀπὸ τοῦ γάμου τοὺς ἑτέρων διορύττων γάμους, ἢ γυναῖκα [illegible] περιέργως ὁρῶν, οὐκ ἂν τύχοι τινὸς ἀπολογίας, οὔτε παρὰ ἀνθρώποις, οὔτε παρὰ Θεῷ, κἂν μυριάκις τὴν τῆς φύσεως ἐπιθυμίαν προβάλλῃ). ποία γὰρ ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπιθυμίας γένοιτο ἂν ἡδονή, ὅταν φόβος πανταχοῦ, καὶ ἀγωνία, καὶ κίνδυνος, καὶ δικαστηρίων φόβος καὶ εὐθυνῶν, καὶ δικαστοῦ θυμὸς λογίζηται, καὶ ξίφος, καὶ δήμιος, καὶ βάραθρον, καὶ ἀπαγωγή; ὁ γὰρ τοιοῦτος καὶ τὰς σκιάς, καὶ τοὺς τοίχους, καὶ αὐτοὺς τοὺς λίθους καθάπερ φωνὴν ἀφιέντας οὕτως ὑφορᾶται καὶ ὑποπτεύει, καὶ πάντα τρέμει καὶ δέδοικε, καὶ τῇ προσδοκίᾳ τῶν τοσούτων δεινῶν τὴν ψυχὴν καταδάκνεται.

Ἐκ τῆς πρὸς Ὀλυμπιάδα β. ἐπιστ.

Ὥστε οὐχὶ κώλυμα ὁ γάμος, ἀλλὰ ἀσφάλεια μᾶλλον τῆς σωφροσύνης ἐστί. τοσοῦτον γάρ ἐστιν ἡ παρθενία πρᾶγμα, καὶ τοσούτου δεῖται τοῦ πόνου, ὅτι κατελθὼν ἐξ οὐρανοῦ ὁ Χριστός, ἵνα τοὺς ἀνθρώπους ἀγγέλους ποιήσῃ, καὶ τὴν ἄνω πολιτείαν ἐνταῦθα καταφυτεύσῃ, οὐδὲ τότε ἐθάρρησεν ἐπιτάξαι τοῦτο, οὐδὲ εἰς νόμου τάξιν ἀγαγεῖν· ἀλλ' ἀποθνήσκειν μὲν δι' αὐτὸν ἐνομοθέτησεν (οὗ τί βαρύτερον γένοιτ' ἄν;) καὶ σταυροῦσθαι διηνεκῶς, καὶ τοὺς ἐχθροὺς εὐεργετεῖν· παρθενεύειν δὲ οὐκ ἐνομοθέτησεν, ἀλλ' ἀφῆκεν ἐν τῇ τῶν ἀκουόντων κεῖσθαι προαιρέσει, εἰπών, Ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρείτω. καὶ γὰρ μέγας ὁ ὄγκος τοῦ πράγματος, καὶ σφόδρα ἀπόκρημνον τοῦτο τῆς ἀρετῆς τὸ χωρίον. καὶ τοῦτο δηλοῦσι καὶ οἱ ἐν τῇ παλαιᾷ πολλὰ κατορθώσαντες. καὶ γὰρ Μωϋσῆς ἐκεῖνος ὁ μέγας, τῶν προφητῶν τὸ κεφάλαιον, ὁ γνήσιος τοῦ Θεοῦ φίλος, ὁ τοσαύτης ἀπολαύσας παρρησίας, ὡς ἑξακοσίας χιλιάδας γενομένας ὑπευθύνους κολάσει ἐξαρπάσαι θεηλάτου πληγῆς, ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος ἀνήρ, θαλάττῃ μὲν ἐπέταξε, καὶ πέλαγος ἔσχισε, καὶ πέτρας διέρρηξε, καὶ ἀέρα μετέβαλε, καὶ τὸ Νειλῷον ὕδωρ εἰς αἷμα μετέστησε, καὶ πᾶσαν τὴν κτίσιν μετεστοιχείωσε, καὶ μυρία ἕτερα ἐπεδείξατο θαύματα, καὶ ἀρετῆς πολλὰ κατορθώματα· πρὸς δὲ τοὺς ἀγῶνας τούτους οὐδὲ ἀντιβλέψαι ἴσχυσεν, ἀλλ' ἐδεήθη γάμου, καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἀσφαλείας· καὶ οὐκ ἐτόλμησεν εἰς τὸ τῆς παρθενίας πέλαγος ἑαυτὸν ἐκδοῦναι, τὰ ἐκεῖθεν κύματα δεδοικώς. καὶ ὁ πατριάρχης δέ, ὁ τοῦ παιδὸς ἱερεύς, τὸ μὲν τυραννικώτατον τῆς φύσεως ἴσχυσε καταπαλαῖσαι πάθος, καὶ παῖδα ἀνελεῖν ἠδυνήθη, καὶ παῖδα τὸν Ἰσαὰκ ἐν αὐτῷ τῆς ἡλικίας τῷ ἄνθει, ἐν αὐτῇ τῆς νεότητος τῇ ἀκμῇ, μονογενῆ, γνήσιον, καὶ παρ' ἐλπίδα πᾶσαν αὐτῷ δεδομένον, καὶ ἀναγαγεῖν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ὄρος ἴσχυσε· καὶ μάχαιραν ἥρπασε, καὶ διὰ τοῦ λαιμοῦ τοῦ παιδὸς τὸ ξίφος ὤθησε (καὶ γὰρ ὤθησε καὶ ἥμαξεν) ἀλλ' ὅμως ὁ τοσοῦτον καὶ τηλικοῦτον ἰσχύσας ἐξανύσαι ἆθλον, καὶ αὐτῆς ἐξελθὼν τῆς φύσεως, πρὸς τοὺς ἀγῶνας τῆς παρθενίας ἀποδύσασθαι οὐκ ἐτόλμησεν· ἀλλ' ἔδεισε καὶ αὐτὸς τὰ σκάμματα ταῦτα, καὶ τὴν ἐκ τοῦ γάμου παραμυθίαν ἐπεσπάσατο.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ πρὸς τοὺς οὐκ εἰς δέον χρωμένους τῷ ἀποστολικῷ ῥητῷ τῷ λέγοντι, εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ Χριστὸς καταγγέλ.

Καὶ ὁ δίκαιος δὲ Ἰώβ, ὃς τὴν τοῦ διαβόλου συνέκοψεν ὄψιν, παιόμενος, οὐ παίων, καὶ ἅπαν ὑπέμεινε πειρασμῶν σμιῶν εἶδος· καὶ ἕκαστον μετ' ὑπερβολῆς ἁπάσης (τὰ γὰρ δοκοῦντα εἶναι κατὰ τὸν βίον λυπηρὰ καὶ ὄντα, ταῦτα πάντα εἰς ἓν ἐξεχύθη σῶμα, καὶ μιᾶς κατεσκεδάσθη ψυχῆς τῆς ἐκείνου·) ὁ τοσοῦτος οὖν καὶ τηλικοῦτος ἀνὴρ, ὁ τοσαύτας ἀνάγκας φύσεως καταπατήσας, οὐκ ἐτόλμησεν οὐδὲ αὐτὸς εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον καθεῖναι· ἀλλὰ καὶ γυναικὸς ἀπέλαυσε, καὶ πατὴρ ἐγένετο παίδων τοσούτων. οὐδαμοῦ γὰρ ἀγαμίαν ἐνομοθέτησεν ὁ Θεός· ᾧ πρέπει δόξα καὶ τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. κδ'.

ΠΕΡΙ ΟΡΓΗΣ ΚΑΙ ΘΥΜΟΥ.

Ἐκ τ' ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωαν. εὐαγ.

Βούλει μαθεῖν πόσον τὸ ὀργίζεσθαι κακόν; παράστηθι μαχομένοις ἐν ἀγορᾷ. ἐν γὰρ σαυτῷ τὴν ἀσχημοσύνην οὐ δύνασαι ῥᾳδίως ἰδεῖν, ἐσκοτισμένῳ καὶ μεθύοντι· ἀλλ' ὅταν καθαρεύσῃς τοῦ πάθους, τότε ἂν μᾶλλον θεωρήσεις τὰ σά. ὅταν γὰρ αὔξῃ τὸ πάθος ὁ θυμὸς ζέσας διαφυσᾶται καὶ ἀγριαίνῃ, πῦρ πνέει τὸ στόμα, πῦρ ἀφιᾶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ, οἰδεῖ πάντοθεν ἡ ὄψις, ἀτάκτως αἱ χεῖρες ἐκτείνονται, καὶ καταγελάστως οἱ πόδες πηδῶσι καὶ ἐνάλλονται τοῖς κατέχουσι, καὶ μαινομένων οὐδὲν διεστήκασιν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀγρίων ὄνων, λακτίζοντες, δάκνοντες. οὕτως ἀνὴρ θυμώδης οὐκ εὐσχήμων. ἀλλ' οἰδαίνει, φησὶν, ἡ καρδία, καὶ ταῖς ὕβρεσι δάκνεται. οἶδα κἀγώ· διὰ γὰρ τοῦτο τοὺς κρατοῦντας θαυμάζω. ἂν γὰρ θέλωμεν, δυνατὸν διακρούσασθαι τὸ πάθος. διὰ τί γὰρ, ἀρχόντων ἡμᾶς ὑβριζόντων, τοῦτο μὴ πάσχομεν; ὅτι φόβος ἀντίρροπος ἕστηκε τοῦ πάθους ἡμῖν. διὰ τί καὶ οἱ οἰκέται παρ' ἡμῶν ὑβριζόμενοι μυρία, σιγῇ πάντα φέρουσιν; ὅτι καὶ αὐτοὶ τὸν αὐτὸν ἐπικείμενον ἔχουσι δεσμόν. νῦν δὲ ἀνθρώπων μὲν ἕνεκα καὶ τὰ ἀφόρητα φέρομεν, καὶ πρὸς τοὺς ὑβρίζοντας λέγομεν· ὁ δεῖνα με ὕβρισεν, οὐ σύ· ἐπὶ δὲ τοῦ Θεοῦ οὐδὲ ταύτην ἔχομεν τὴν εὐλάβειαν; εἴπωμεν καὶ πρὸς τὴν ἡμετέραν ψυχήν· ὁ Θεὸς ἡμᾶς ὑβρίζει νῦν, ὁ κελεύων σιγᾷν· μὴ σκιρτῶμεν, μηδὲ ἔστω Θεὸς ταπεινότερος ἀνθρώπων. ὅταν οὖν σε λυπήσῃ τις, ἐννόησον τὰ ἡμαρτημένα σοι πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ὅτι τῇ πρὸς ἐκεῖνον ἐπιεικείᾳ πρᾳοτέραν σοι καταστήσεις τὸ δικαστήριον τῶν μελλουσῶν εὐθυνῶν. ἄφετε γὰρ, φησὶ, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν. πρὸς τούτοις δὲ κἀκεῖνο σκόπησον, εἴ ποτε εἰς ἀγριότητα ἐξενεχθεὶς ἐκράτησας σαυτοῦ, καὶ εἴ ποτε περιεσύρης ὑπὸ τοῦ πάθους, καὶ ἀμφοτέρους παράβαλε τοὺς καιρούς· πότε σαυτὸν ἐπῄνεσας; ἡνίκα ἡττήθης, ἢ ὅτε σαυτοῦ ἐκράτησας; οὐχὶ τότε μὲν καταρώμεθα ἑαυτοῖς πολλάκις, καὶ πολὺ τὸ τῆς μεταμελείας ἡμῖν ἐπεισέρχεται, καὶ ῥημάτων ἕνεκα καὶ πραγμάτων, ὅταν δὲ περιγενώμεθα, τρυφῶμεν, γαυριῶμεν, ὡς νενικηκότες; νίκη γὰρ ἐπὶ τῆς ὀργῆς, οὐ τὸ τοῖς ἴσοις ἀμύνεσθαι (ἐσχάτη γὰρ αὕτη ἧττα ἐστὶν) ἀλλὰ τὸ πρᾴως ἐνεγκεῖν παθόντα κακῶς καὶ ἀκούσαντα. μὴ πρὸς τοὺς παροξύνοντας σιγᾷν ἀντίτεινε λέγων· οὐκ ἀνέξομαι ἵνα μου καταγελάσας ὁ δεῖνα ἀπέλθῃ. οὐ γὰρ δὴ τότε σου καταγελάσεται, ἀλλ' ὅταν ἐπεξέλθῃς. εἰ δὲ καὶ τότε καταγελάσεται, ὡς ἀνόητος καὶ τοῦτο πείσεται· σὺ δὲ μὴ ζήτει νίκην τὴν παρὰ τῶν ἀνοήτων μαρτυρίαν, ἀλλ' ἀπόχρωσαν νόμιζε τὴν παρὰ τῶν συνετῶν· μᾶλλον δὲ πρὸς τὸν Θεὸν ἀνάβλεψον, κἀκεῖνός σε ἐπαινέσει. τὸν δὲ παρ' ἐκείνου θαυμαζόμενον οὐ δεῖ τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων τιμὴν ἐπιζητεῖν. κἂν χρήματά τις ἔχῃ πολλὰ καὶ κτήματα, οὕτως αὐτοῖς κεχρήσθω, ὡς πάροικος, καὶ μικρὸν ὕστερον αὐτῶν ἀποστησόμενος καὶ ἑκὼν καὶ ἄκων. κἂν ἠδικημένος τις ᾖ παρά τινος, μὴ ἀθάνατα ὀργιζέσθω, μᾶλλον δὲ μηδὲ πρόσκαιρα· (Ἐφ δ'.) Μὴ ἐπιδυέτω γὰρ, φησὶν, ὁ ἥλιος ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν. καὶ γὰρ οἰκίας ὁλοκλήρους ἀνέτρεψε, καὶ συνηθείας ἀρχαίας διέλυσε, καὶ τραγῳδίας ἀπαραμυθήτους εἰργάσατο τοῦτο τὸ πάθος. ὅταν οὖν ἐπηρεάζῃ σέ τις, μὴ πρὸς αὐτὸν ἴδῃς, ἀλ-

γρ. οὐ δύν.

γρ. γίνεται εἰς τὸ σ.

γρ. δεῖ

γρ. ἀτιμότερ

γρ. μετανοίας

λεῖ πρὸς τὸν καλοῦντα τοῦτον δαίμονα, καὶ τὴν ὀργὴν ἅπασαν κατ' ἐκείνου κίνησον· αὐτὸν δὲ καὶ ἐλέει τὸν ὑπ' ἐκείνου κινούμενον. Εἰ γὰρ τὸ ψεύδεσθαι ἀπὸ τοῦ διαβόλου, τὸ ὀργίζεσθαι εἰκῆ πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖθεν.

Ὀργίζεσθαι μὲν οὖν οὐκ ἔνι, μηδενὸς ὄντος τοῦ παροξύνοντος· ἐπιθυμεῖν δὲ ἀνάγκη, καὶ τῆς ὄψεως τῆς εἰς τοῦτο κινούσης μὴ φαινομένης.

Ὅταν σε ὑβρίσῃ τις, ἐνάτενισον τὴν κόλασιν, ἣν κολάζεται· καὶ οὐ μόνον οὐχ ἕξεις ὀργήν, ἀλλὰ καὶ δάκρυα ἀφήσεις. Οὐδὲ γὰρ πρὸς τὸν πυρέττοντά τις παροξύνεται, οὐδὲ πρὸς τὸν φλεγμαίνοντα, ἀλλ' ἐλεεῖ πάντας τοὺς τοιούτους καὶ δακρύει. Εἰ δὲ καὶ ἀμύνασθαι βούλει, σίγησον, καὶ καιρίαν ἔδωκας αὐτῷ τὴν πληγήν· ἂν δὲ δηχθεὶς ὑβρίσῃς, ἀναγκάζεις ἀληθῆ νομίζεσθαι τὰ λεγόμενα. Διὰ τί γὰρ ὁ πλούσιος ἀκούων ὅτι πένης ἐστί, γελᾷ; ὅτι μὴ σύνοιδεν ἑαυτῷ πενίαν. ἂν τοίνυν μέλλωμεν γελᾶν ἐπὶ ταῖς ὕβρεσι, μεγίστην ἀπόδειξιν παρεξόμεθα τοῦ μὴ συνειδέναι τοῖς λεγομένοις. ὕβρισέ σε καὶ ἐλοιδόρησέ τις; παρακάλεσον τὸν Θεόν, ὥστε ἵλεων αὐτῷ γενέσθαι ταχέως. ἀδελφός ἐστι σός, μέλος ἐστὶ σόν. ἀλλὰ πλέον ἐπεμβαίνει μοι, φησίν. οὐκοῦν διὰ τοῦτό σοι μείζων ὁ μισθός. διὰ ταῦτα μάλιστα τὸν θυμὸν ἀφεῖναι δίκαιον, ἐπειδὴ ἔτρωσεν αὐτὸν ὁ διάβολος. μὴ τοίνυν ἐπιπλήξῃς καὶ σύ, μηδὲ καταβάλῃς σαυτὸν μετ' ἐκείνου. ἕως μὲν γὰρ ἂν ἑστήκῃς, δυνήσῃ κἀκεῖνον διασῶσαι· ἂν δὲ τὸν σαυτὸν καταρρίψῃς διὰ τοῦ ἀνθυβρίσαι, τίς ὑμᾶς ἀναστήσει λοιπόν; ἐκεῖνος ὁ τρωθείς; ἀλλ' οὐ δυνήσεται κείμενος. ἀλλὰ σὺ ὁ πεσὼν μετ' ἐκείνου; καὶ πῶς ὁ οὐκ ἀρκέσας σαυτῷ, χεῖρα ὀρέξεις ἑτέρῳ; ἔτρωσεν αὐτὸν ὁ διάβολος, μὴ τρώσῃς καὶ σύ· ἀλλὰ καὶ τὸ πρότερον ἔκβαλε βέλος. ἂν γὰρ οὕτως ἀλλήλοις ὁμιλῶμεν, ταχέως ὑγιεῖς πάντες ἐσόμεθα· ἂν δὲ κατ' ἀλλήλων καθοπλιζώμεθα, οὐδὲ τοῦ διαβόλου χρεία πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀπώλειαν. ἀλλ' ἔπαθες πρῶτος κακῶς; ἀλλ' οὐ τὸ κακῶς παθεῖν ἐστιν ἄθλιον, ἀλλὰ τὸ ποιῆσαι κακῶς.

Μὴ γὰρ εἴπῃς, οὐδέν ἐστι κακόν, ἂν τὸν δεῖνα ὑβρίσω. διὰ τοῦτο μέγα ἐστὶ κακόν, ἐπειδὴ οὐδὲν εἶναι δοκεῖ. τὰ γὰρ μηδὲν εἶναι δοκοῦντα εὐκόλως καὶ καταφρονεῖται· τὰ δὲ καταφρονούμενα καὶ αὔξεται, τὰ δὲ αὐξανόμενα καὶ ἀνίατα γίνεται. οὐδὲν τοίνυν ἡγῇ ποιεῖν δεινὸν τοῦ ἀδελφοῦ κατηγορῶν; πῶς οὖν καλεῖς ἀδελφόν; εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἀδελφός, πῶς λέγεις, Πάτερ ἡμῶν; τὸ γάρ, ἡμῶν, πολλῶν ἐστι προσώπων σημαντικόν.

Οὐ γὰρ δύναται πατέρα καλεῖν τὸν φιλάνθρωπον Θεὸν ὁ τὴν γνώμην ἔχων θηριώδη καὶ ἀπάνθρωπον· οὐδὲ γὰρ σώζει τοὺς χαρακτῆρας τῆς ἐν τῷ ἐπουρανίῳ πατρὶ ἀγαθότητος, ἀλλ' εἰς τὸ θηριῶδες εἶδος ἑαυτὸν μετεμόρφωσε, καὶ τῆς θεϊκῆς εὐγενείας ἐξέπεσεν. ὅταν γάρ τις σκιρτᾷ μὲν ὡς ταῦρος, λακτίζῃ δὲ ὡς ὄνος, μνησικακῇ δὲ ὡς κάμηλος, καὶ γαστριμαργῇ μὲν ὡς ἄρκτος, ἁρπάζῃ δὲ ὡς λύκος, πλήττῃ δὲ ὡς σκορπίος, ὕπουλος δὲ ᾖ ὡς ἀλώπηξ, χρεμετίζῃ δὲ ἐπὶ γυναιξὶν ὡς ἵππος θηλυμανής· πῶς δύναται ὁ τοιοῦτος τὴν υἱῷ πρέπουσαν ἀναπέμψαι φωνήν, καὶ πατέρα ἑαυτοῦ καλεῖν τὸν Θεόν; τί οὖν ὀνομάζεσθαι χρὴ τὸν τοιοῦτον; θηρίον; ἀλλὰ τὰ θηρία ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαττωμάτων κατέχεται· οὗτος δὲ πάντα συναγαγὼν ἐν ἑαυτῷ, καὶ τῆς ἐκείνων ἀλογίας γέγονεν ἀλογώτερος. Τὰ μὲν γὰρ θηρία, καίτοι κατὰ φύσιν ὄντα ἄγρια, ἀνθρωπίνης ἀπολαύσαντα τέχνης, ἥμερα πολλάκις γίνεται· σὺ δὲ ἄνθρωπος ὤν, τὴν ἀγριότητα ἐκείνων τὴν κατὰ φύσιν εἰς τὴν ἡμερότητα μεταβάλλων τὴν παρὰ φύσιν, ποίαν ἕξεις ἀπολογίαν, τὴν ἑαυτοῦ πραότητα τὴν κατὰ φύσιν εἰς ἀγριότητα ἐξάγων τὴν παρὰ φύσιν, καὶ τὸ μὲν ἄγριον φύσει ποιῶν ἥμερον, ἑαυτὸν δὲ τὸν ἥμερον φύσει, ποιῶν ἄγριον, τὸν λέοντα μὲν τιθασσεύων καὶ χειροήθη ποιῶν, τὸν δὲ θυμὸν τὸν ἴδιον λέοντος κατασκευάζων ἀγριώτερον; καὶ γὰρ τὸν μὲν λέοντα ἡμεροῖ καὶ ποιεῖ ἄνθρωπον, ἑαυτὸν δὲ παρεορᾷ ἐξ ἀνθρώπου γινόμενον λέοντα· καὶ ἐκείνῳ μὲν τὰ ὑπὲρ φύσιν χαρίζεται, ἑαυτῷ δὲ οὐδὲ τὰ κατὰ φύσιν πορίζεται.

Εἰ οὐδὲν οὕτως ὁμοιοῖ τῷ Θεῷ, ὡς τὸ τοῖς ἀδικοῦσιν εἶναι συγγνωμονικὸν τὸν ἀδικούμενον· πόσης οὐκ ἂν εἶεν κολάσεως ἄξιοι οἱ μετὰ ταῦτα πάντα μὴ μόνον αὐτοῖς οὐκ ἀφιέντες, ἀλλὰ καὶ τὸν Θεὸν ἐπὶ τὴν ἄμυναν τῶν ἐχθρῶν παρακαλοῦντες,

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τό, Πάτερ ἡμῶν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Ἐκ τῆς πρὸς τοὺς Ἐφεσ.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τό, Πάτερ ἡμῶν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

παρακαλοῦντες, καὶ κατ' αὐτὴν ἐντυγχάνοντες. τίνα δὲ λοιπὸν ἕξουσι σωτηρίας ἐλπίδα, ὅταν καὶ ἐκεῖνα ἐξιλεώσασθαι αὐτὸν δέῃ, ἐφ' οἷς αὐτὸν παρώξυνασιν, ἱκέτου μὲν σχῆμα περικείμενοι, θηρίου δὲ φωνὰς ἀφιέντες, καὶ καθ' ἑαυτῶν τὰ τοῦ πονηροῦ βέλη ἐξακοντίζοντες. Εἰ γὰρ ὅτι ἐλέου χρείαν ἔχεις, οὐδὲ οὕτω ἀφίης τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα αὐτῆς μέμνησαι, καὶ ταῦτα εἰδὼς ὅτι κατὰ σαυτοῦ τὸ ξίφος ὠθεῖς· πότε δυνήσῃ γενέσθαι φιλάνθρωπος;

Εκ τῆς πρὸς Εφ (ἀλλ Εβρ) ἐπισ.

Ἔπαθες κακῶς, καὶ ἀμύνασθαι βούλει τὸν κακῶς σοι ποιήσαντα; ποίησον αὐτὸν καλῶς, καὶ ἠμύνω. ἂν μὲν γὰρ ἐπεξέλθῃς, ὁμοίως καὶ σὲ κἀκεῖνον ἅπαντες μέμψονται· ἂν δὲ ἐνέγκῃς, σὲ μὲν κροτήσουσι καὶ θαυμάσονται, ἐκείνου δὲ κατηγορήσουσι. τί δὲ ἐχθρῷ γένοιτ' ἂν μεῖζον κακὸν καὶ πικρότερον, τοῦ τὸν ἐχθρὸν ἰδεῖν παρὰ πάντων θαυμαζόμενον καὶ κροτούμενον, ἑαυτὸν δὲ παρὰ πάντων ὑβριζόμενον ἐπ' ὄψεσι τοῦ ἐχθροῦ;

γρ. τὸν
γρ. -τας;

Εκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Εβρ. ἐπισ.

Θηρίον ἐστὶν εὐκόλως ἐκπηδῶν ὁ θυμός· καὶ διὰ τοῦτο μυρίων θριγκίων καὶ διαφραγμάτων ἡμῖν δεῖ πρὸς τὸ περιεσχῆσθαι αὐτὸ καὶ κατέχειν. διὰ γὰρ τοῦτο ἡμῖν μάλιστα τοῦτο τὸ μέρος ὥσπερ ἔκ τινων λίθων τῶν ὀστῶν ᾠκοδόμησεν ὁ Θεός, ἔρεισμα αὐτῷ θείς, ὥστε μὴ διαρρήξαντά ποτε, μηδὲ διαπηδῶντα, εὐκόλως τὸ πᾶν λυμήνασθαι ζῷον. πῦρ γάρ ἐστι, φησί, καὶ ζάλη μεγάλη· καὶ οὐκ ἂν ἑτέρου μέρους τοῦ ὅλου σώματος ταύτην ἂν τὴν βίαν ἀνάσχοιτο.

Εκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Οὐχ οὕτω λέων τὰ σπλάγχνα διασπαράξαι δύναται τὰ ἡμέτερα, ὡς θυμὸς τοῖς σιδηροῖς ὄνυξι διηνεκῶς ἐγκαθήμενος ἀπόλλυσιν ἀπολύτως. οὐ γὰρ δὴ τῷ σώματι λυμαίνεται μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τῆς ψυχῆς διαφθείρει τὴν ὑγίειαν.

Εκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ρωμ. ἐπισ.

Ὅταν οὖν ἐλθών τις εἴπῃ σοι, ὅτι ὁ δεῖνα σε ὕβρισε, καὶ κακῶς σε πρὸς ἅπαντας λέγων διετέλεσεν, ἐπαίνεσον πρὸς τοὺς παρόντας τὸν ὑβρικότα· (κἂν γὰρ σφόδρα ὦσιν ἀνόητοι, σὲ μὲν ἐπαινέσονται καὶ θαυμάσονται), ἐκεῖνον δὲ μισήσουσιν, ὡς θηρίου παντὸς χαλεπώτερον, ὅτι ὁ μὲν οὐδὲν ἠδικημένος ἐλύπησε, σὺ δὲ καὶ κακῶς παθὼν, τοῖς ἐναντίοις ἠμείψω· πρὸς τούτοις δὲ, καὶ τὰ εἰρημένα πάντα δυνήσῃ δεῖξαι ἕωλα ὄντα. ὁ μὲν γὰρ δακνόμενος, τὸ συνειδέναι τοῖς λεγομένοις ἀπόδειξιν παρέχεται τὸ ἀλγεῖν· ὁ δὲ καταγελάσας, αὐτὸν τῆς παρὰ τοῖς παροῦσι πάσης ἀπήλλαξεν ἑαυτὸν ὑποψίας. Εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνον ἀμύνασθαι ἐπιθυμεῖς, καὶ τοῦτο ἐκ περιουσίας ἕψεται, καὶ τοῦ Θεοῦ κολάζοντος αὐτὸν ἀνθ' ὧν εἴρηκε, καὶ πρὸ τῆς κολάσεως ἐκείνης τῆς σῆς φιλοσοφίας ἀντὶ καιρίας αὐτῷ γινομένης πληγῆς. οὐδὲν γὰρ οὕτω τοὺς ὑβρίζοντας ἡμᾶς κολάζειν εἴωθεν, ὡς τὸ τοὺς ὑβριζομένους ἡμᾶς καταγελᾶν τῶν ὕβρεων. ὅταν δὲ ὑβρισθεὶς ἀνθυβρίσῃς, ἡττήθης, οὐχ ὑπὸ ἀνθρώπου, ἀλλ', ὅπερ ἐστὶν αἰσχρότερον, ὑπὸ πάθους ἀνελευθέρου τοῦ θυμοῦ κρατηθείς. ἂν δὲ σιγήσῃς, καὶ ἐνίκησας, καὶ ἀπονητὶ τὸ τρόπαιον ἔστησας, καὶ μυρίους ἕξεις τοὺς στεφανοῦντας, καὶ τοῦ τῆς λοιδορίας ψεύδους καταγινώσκοντας. ὁ μὲν γὰρ ἀντιλέγων, ὡς δακνόμενος ἀντερεῖν δοκεῖ· ὁ δὲ δακνόμενος ὑπόνοιαν παρέχει τοῦ συνειδέναι τοῖς λεγομένοις. ἂν δὲ καταγελάσῃς, τῷ τε γέλωτι τὴν κατὰ σαυτοῦ ψῆφον ἐξέλυσας, καὶ τὸν ὑβρίσαντα μᾶλλον ἀλγεῖν ἐντεῦθεν ἐποίησας. οὐδὲ γὰρ οὕτως ἥδεται τῷ μὴ ὑβρίζεσθαι, ὡς δάκνεται τὸ μὴ δυνηθῆναί σου καθάψασθαι. ὅταν οὖν οὗ μάλιστα ἐπιθυμεῖ, τούτου μάλιστα ἀποστερήσῃς αὐτὸν, τοῦ παντὸς ἀπεστέρησας, ἐξευτελίσας καὶ δείξας εὐκαταφρόνητον.

γρ. λέγοντας τὸν εἰρηκότα

Εκ τοῦ λόγ. τοῦ, εἰς τοὺς ἀνδριάντας.

Οὐ γὰρ οὕτω τὸ κρατῆσαι πολεμίων λαμπροὺς ποιεῖ τοὺς βασιλεύοντας, ὡς τὸ κρατῆσαι θυμοῦ καὶ ὀργῆς. ἐκεῖ μὲν γὰρ τῶν ὅπλων καὶ τῶν στρατιωτῶν τὸ κατόρθωμα γέγονεν· ἐνταῦθα δὲ γυμνόν σοῦ ἐστι τὸ τρόπαιον· καὶ ἐκεῖ μὲν καὶ ἑτέρους ἔχεις τοὺς συμμερίζοντας τὴν νίκην, ἐνταῦθα δὲ μόνος τὸ τρόπαιον ἔστησας.

Εκ τῆς ἑρμην. τοῦ ζ'. Ψαλ.

Ὅταν οὖν σε ὑβρίσῃ τις, φέρε γενναίως· ἑαυτὸν γὰρ, οὐ σὲ ὕβρισεν. ἂν πλήξῃ, τὴν δεξιὰν μὴ ἀντιτείνῃς· ἐκεῖνος γάρ ἐστιν ὁ πληττόμενος, σὺ μὲν τῇ χειρὶ, ἑαυτὸν δὲ τῷ θυμῷ παίων, καὶ πονηρὰν παρὰ πάντων λαμβάνων δόξαν. Εἰ δὲ δοκεῖ σοι δύσκολα ταῦτα εἶναι, ἐννόησον, ὅτι εἰ μαινόμενός τις τὸ ἱμάτιόν σου περιέρρηξε, τίνα ἂν ἔφης πάσχειν κακῶς, σὲ τὸν παθόντα, ἢ ἐκεῖνον τὸν ποιήσαντα; εὔδηλον ὅτι ἐκεῖνον. Εἶτα ἔνθα μὲν σοι ἱμάτιον

διαρρήγνυται, ὁ ποιήσας τοῦ παθόντος χαλεπώτερα πέπονθεν· ἔνθα ἡ καρδία διαρρήγνυται (ὁ γὰρ θυμὸς τοῦτο ποιεῖ) [illegible] μηδὲν ὑπομείναντας; Εἰ κακὸν ἀντὶ κακοῦ οὐ χρὴ ἀποδιδόναι, πολλῷ μᾶλλον κακὸν ἀντὶ ἀγαθοῦ, καὶ μὴ [illegible] κακοῦ, ἀποδιδόναι κακόν. ἀλλ' ὁ δεῖνα, φησὶ, πονηρός ἐστι, καὶ ἐλύπησεν, καὶ πολλά με ἠδίκησε. βούλει αὐτὸν ἀμύνασθαι; μὴ ἀνταποδῷς· ἔασον ἀτιμώρητον, [illegible]. αὕτη γὰρ ὄντως ἀμοιβὴ, [illegible] βλάβην φέρουσα, καὶ ὠφελοῦσά σοι. ἀπὸ ταύτης καὶ χαρίζεται [illegible]. οὕτω γὰρ τοιαύτην ἔχωμεν ψυχὴν, ὥστε μηδένα ἀμείβεσθαι, ἀλλὰ πάντας εὐεργετεῖν, πόθεν, Εἰπέ μοι, ὁ τῆς λύπης καὶ [illegible] δεῖν δοκεῖ; ὁ γὰρ οὕτω χαίρων τῷ παθεῖν κακῶς, ὡς καὶ εὐεργεσίαις ἀμείβεσθαι τὸν πεποιηκότα κακῶς, πῶς δυνήσεται λυπηθῆναι λοιπόν; τί γὰρ, Εἰπέ μοι, κακὸν πέπονθας; νόσος ἐπέπεσεν; ἀλλ' οὐδὲν ξένον· θνητὸν γὰρ ἡμῶν τὸ σῶμα καὶ παθητόν. ἀλλὰ πενία χρημάτων; ἀλλὰ καὶ ταῦτα κτητὰ, καὶ ἀπόκτητα, καὶ ἐνταῦθα μένοντα. ἀλλ' ἐπιβουλαὶ καὶ συκοφαντίαι; ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς ἀδικούμεθα ἐν τούτοις, ἀλλ' ἐκεῖνοι οἱ πεποιηκότες. Ψυχὴ γὰρ, φησιν, ἡ ἁμαρτάνουσα, αὐτὴ καὶ ἀποθανεῖται. ἥμαρτε δὲ οὐχ ὁ παθὼν κακῶς, ἀλλ' ὁ ποιήσας κακῶς. Μηδὲν τοίνυν οὕτω σπουδάζωμεν, ἀγαπητοὶ, ὡς ὀργῆς καθαρεύειν, καὶ τοὺς πρὸς ἡμᾶς ἀηδῶς ἔχοντας καταλλάττειν, εἰδότες, ὅτι οὔτε εὐχὴ, οὔτε ἐλεημοσύνη, οὔτε νηστεία, οὔτε κοινωνία μυστηρίων, οὔτε ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν, ἐὰν μνησικακῶμεν, δυνήσεται ἡμῖν παραστῆναι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ὥστε κἂν μυρία τις ἁμάρτῃ, πάσης ἁμαρτίας χαλεπωτέραν ταύτην ἀποφηνάμενος. Οὐδὲν γὰρ οὕτως ὁ Θεὸς μισεῖ καὶ ἀποστρέφεται, ὡς ἄνθρωπον μνησικακοῦντα καὶ διατηροῦντα ὀργήν. Πῶς γὰρ θέλεις τὸν δεσπότην ἥμερόν σοι γενέσθαι, καὶ ἀφεῖναι, τῷ συνδούλῳ γινόμενος αὐτὸς χαλεπὸς καὶ ἀσύγγνωστος; ἀλλ' ὕβρισέ σε ὁ σύνδουλός σου; καὶ σὺ τὸν Θεὸν ὕβρισας πολλάκις. ποῦ δὲ ἴσον σύνδουλος καὶ δεσπότης; καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐκπαθεὶς καὶ ὀδυνηθεὶς ἴσως ὕβρισε, καὶ παροξυνθείς· σὺ δὲ τὸν Θεὸν ὕβρισας οὐκ ἀδικηθεὶς, οὐδὲ ἐπηρεασμένος, ἀλλ' εὐεργετούμενος παρ' αὐτοῦ καθ' ἑκάστην ἡμέραν. καὶ τίνα ἕξομεν ἀπολογίαν ἢ συγγνώμην; ἐννόησον τοίνυν, ὅτι, Εἰ βουληθείη μετ' ἀκριβείας τὰ εἰς αὐτὸν γινόμενα ὁ Θεὸς ἐξετάζειν, οὐδὲ μίαν βιωσόμεθα ἡμέραν. Ἀνομίας γὰρ, φησιν, ἐὰν παρατηρήσῃς Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται; Ἄκουε δὲ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἠθέλησε συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ· ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. ἆρα πόσα ἐνεπιστεύθη, ὅτι τοσαῦτα κατέφαγε; καὶ οὐχὶ τοῦτο μόνον ἦν τὸ χαλεπὸν, ἀλλ' ὅτι καὶ πρῶτος προσηνέχθη τῷ δεσπότῃ. εἰ μὲν γὰρ μετὰ πολλοὺς ἑτέρους εὐγνωμονήσαντας εἰσηνέχθη, οὐχ οὕτω θαυμαστὸν ἦν τὸ μὴ παροξυνθῆναι τὸν δεσπότην. ἡ γὰρ τῶν φθασάντων εὐγνωμοσύνη τοῖς μὴ τοιαῦτα εὐγνωμονήσασιν ἡμερώτερον αὐτὸν ἔμελλε ποιεῖν. τὸ δὲ πρῶτον εἰσαχθέντα ἀγνώμονα φανῆναι, καὶ οὕτως ἀγνώμονα γενόμενον φιλανθρωπίας τυχεῖν τοῦ δεσπότου, τοῦτό ἐστι τὸ μάλιστα θαυμαστὸν καὶ παράδοξον. οἱ ἄνθρωποι μὲν γὰρ ἐπειδὰν εὕρωσι τοὺς ὀφείλοντας, ὥσπερ θήραν ἀγρεύοντες, οὕτω γεγήθασι, καὶ πάντα ποιοῦσιν ὅπως τὸ πᾶν ἀπαιτήσωσι· κἂν μὴ δυνηθῶσι [illegible] τῶν ὀφειλόντων, [illegible] τῆς περὶ τὰ χρήματα ὀργῆς εἰς τὸ [illegible] τῶν ἀθλίων [illegible] αἰκίζοντες, [illegible] καὶ μυρία αὐτοὺς διατιθέντες κακά. ὁ δὲ Θεὸς τοὐναντίον, [illegible] ἐπὶ δὲ Θεῷ τὸ συγχωρῆσαι μάλιστα [illegible]. Εἰ [illegible] ἐπὶ τῆς τραπέζης [illegible] ξύλοις [illegible] τὸν Θεὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς αὐτοῦ (τράπεζα γὰρ αὐτοῦ τὸ στόμα ἡμέτερον) [illegible] ῥήματα βδελυρώτερα περιφέρων οὐκ οἴει παροξύνειν, Εἰπέ μοι; [illegible] βέλτιον [illegible] ἀπὸ τοῦ στόματος ἀφιέναι, ἢ ῥῆμα αἰσχρόν. οὐδὲν γὰρ οὕτω τὸν ἅγιον Θεὸν παροξύνει, ὡς τὰ τοιαῦτα ῥήματα. οὐδὲν οὕτως ἰ-

Ἐκ τῆς ὁμιλίας τῆς πρὸς Θεσσ. α΄ ἐπισ.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸ, Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ.

Ἐκ τῶν ἀνδριάντ.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸ, Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ.

Ματθ. 18.

Ἐκ τῆς ὁμιλίας τῆς πρὸς Κορ. β΄. ἐπισ.

ταμοὺς καὶ ἀναισχύντους ποιεῖ, ὡς τὸ λέγειν τὰ τοιαῦτα, καὶ ἀκούειν. οὐδὲν οὕτως ἐκλύει τὰ νεῦρα τῆς σωφροσύνης, ὡς ἡ διὰ τούτων ἀναπτομένη καὶ διεγειρομένη φλόξ.

Ἐκ τῆς αὐτῆς.

Βούλει μαθεῖν ὅσον τὸ αἰσχρὰ φθέγγεσθαι κακόν; ἐννόησον τοὺς ἀκούοντας πῶς ἐρυθριῶσιν ἐν τῇ ἀσχημοσύνῃ τῇ σῇ. τί γὰρ εὐτελέστερον ἀνδρὸς αἰσχρολόγου; τί δὲ ἀτιμότερον; εἰς γὰρ τὴν τῶν μίμων ὠθεῖ ἑαυτὸν ὁ τοιοῦτος τάξιν· μᾶλλον δὲ ἐκεῖνοι ἐρυθριῶσιν, ἢ οὗτος. καὶ καθάπερ βόρβορόν τινα ἀπὸ τοῦ στόματος ἀφιείς, οὕτως ἑαυτὸν μολύνει τοῖς τοιούτοις ῥήμασιν. εἰ δὲ τὸ ῥεῖθρον οὕτως ἀκάθαρτον, ἐννόησον οἵα ἡ πηγὴ τοῦ βορβόρου τούτου.

Ματθ ιβ. λδ.

Ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Ὅταν οὖν ἴδωμέν τινας μαχομένους καὶ συῤῥηγνυμένους ἀλλήλοις, πάντα ποιῶμεν καὶ σπουδάζωμεν, ὥστε αὐτοὺς τῶν τοιούτων ἀπαλλάττειν κακῶν, καὶ μὴ θέατρον περιεστῶτες διαβολικὸν, ταῖς ἑτέρων ἀσχημοσύναις ἐπευφραινώμεθα. τί γὰρ τούτου γένοιτ' ἂν ὠμότερον, ἢ κυνικώτερον; ὁρᾷς κακῶς πάσχοντας καὶ διαῤῥηγνυμένους, κατατέμνοντας τὴν ἐσθῆτα, συγκοπτομένους τὸ πρόσωπον, καὶ ὑπομένεις ἡσυχῇ περιστάναι; μὴ γὰρ ἄρκτος ἐστὶν ὁ μαχόμενος; μὴ γὰρ θηρίον; ἄνθρωπός ἐστιν ὁ πανταχοῦ σοι κοινωνῶν, ἀδελφός ἐστι, μέλος ἐστί. μὴ θεώρει, ἀλλὰ διάλυε· μὴ ἑτέρους παρακίνει ἐπὶ τὴν ἀσχημοσύνην, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνειλεγμένους ἀποσόβει. ὁρᾷς ἄνθρωπον ἀσχημονοῦντα, καὶ οὐχ ἡγῇ αὐτὸς ἀσχημονεῖν, οὐδὲ εἰσέρχῃ μέσος, καὶ τὰ τῶν ἀδελφῶν διαλύεις κακά; ἵνα καὶ αὐτὸς πληγὰς λάβω, φησί; μάλιστα μὲν οὐ πείσῃ τοῦτο. ἂν δὲ καὶ πάθῃς, μαρτύριόν σοι τὸ πρᾶγμά ἐστι· διὰ γὰρ τὸν Θεὸν ἔπαθες. Εἰ γὰρ ἐχθρῶν ὄνον καταπίπτοντα μὴ περιορᾶν τοῖς Ἰουδαίοις ἐκέλευσεν ὁ Θεὸς, οὐ πολλῷ μᾶλλον ἀνθρώπων ψυχὰς ὀρέγειν καὶ συνδιανιστάναι χρή;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Θεσ. α. ἐπι.

Ὅταν διαστῶμεν, οὐκ ἔτι τοῦ συνελθεῖν ἐσμὲν κύριοι, ἀλλ' ἑτέρους ἀναμένομεν. ἕκαστος αἰσχύνεται καὶ ἐρυθριᾷ ἐπιμελητῶν κατάρξαι τοῦ ἑτέρου. ὅρα· διαναστῆναι μὲν καὶ διαχωρισθῆναι οὐκ αἰσχύνεται, ἀλλὰ τοῦ κακοῦ γενέσθαι ἀρχηγός, προσελθεῖν δὲ καὶ τὸ ἐσχισμένον ῥάψαι αἰσχύνεται.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τοὺς ἀνδριάντ.

Ἐὰν μὲν οὖν παρὰ ἑτέρου παρακληθεὶς ἀφῇς τὴν ὀργὴν, ἐκείνου λογίζεται τὸ κατόρθωμα. οὐ γὰρ τῷ Θεῷ πειθόμενος, ἀλλ' ἐκείνῳ χαριζόμενος τὸν νόμον ἐπλήρωσας. ἐὰν δὲ μηδενὸς παρακαλοῦντος, μήτε αὐτοῦ τοῦ λελυπηκότος πρὸς σὲ παραγενομένου καὶ δεηθέντος, αὐτὸς πᾶσαν αἰσχύνην καὶ πάντα ὄκνον ῥίψας ἀπὸ τῆς διανοίας, προσδράμῃς τῷ ἠδικημένῳ, καὶ καταλύσῃς τὴν ὀργὴν, ὁλόκληρον σοῦ γίνεται τὸ κατόρθωμα, καὶ τὸν πάντα λήψῃ μισθὸν, καὶ κληρονόμος γενήσῃ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ πατρὶ καὶ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. κε.

ΠΕΡΙ ὍΡΚΩΝ.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς ἀνδριάντ.

ΜΗ τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς ἀμελῶμεν, ἀγαπητοί. ποία γὰρ ὀδύνη, εἰπέ μοι, ὀργὴν ἀφεῖναι τῷ λελυπηκότι; ὀδύνη μὲν οὖν ἐστι τὸ μνησικακεῖν, καὶ μὴ καταλλάττεσθαι. ποῖος πόνος μὴ κακῶς εἰπεῖν μηδένα; ποία δυσκολία ἀπαλλαγῆναι φθόνου καὶ ἔριδος καὶ βασκανίας; ποῖος μόχθος ἀγαπᾶν τὸν πλησίον; ποῖος κάματος μὴ ὀμνύναι; πολλάκις γὰρ ὑπὸ θυμοῦ καὶ ὀργῆς κατεχόμενοι διωμοσάμεθα μηδέποτε διαλλάττεσθαι τοῖς λελυπηκόσιν, εἶτα τῆς ὀργῆς σβεσθείσης βουληθέντες καταλλαγῆναι ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῶν ὅρκων, ὥσπερ τινὶ παγίδι κατεχόμενοι, τοῦτο ποιῆσαι οὐ βουλόμεθα· ὡς δυοῖν θάτερον πάθοιμεν, ἢ καταλλαγέντες ἐπιορκήσομεν, ἢ μὴ καταλλαγέντες τοῖς τῆς μνησικακίας ἐπιτιμίοις ὑπευθύνους ἑαυτοὺς καταστήσομεν. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, ἱμάτιον μὲν ἔχοντας τῶν λοιπῶν βέλτιον, μὴ ἀνέχεσθαι συνεχῶς αὐτῷ καταχρᾶσθαι, τὸ δὲ τοῦ

Θεοῦ ὄνομα πανταχοῦ περισύρειν ἁπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχεν; οὐ γὰρ δὴ τὸ ἁμάρτημα τὴν αὐτὴν φέρει κόλασιν, ἀλλὰ τῷ δοκεῖν κατορθοῦντα μείζονα ἡμῖν ἐπάγει τὴν τιμωρίαν. Οὐδὲ γὰρ οἱ ὀμνύοντες ἔχουσί τινα πρόφασιν προβάλλεσθαι, ἀλλὰ καταφρονοῦσι μόνον· καὶ οἶδα μὲν ὅτι ἐπαχθὴς εἶναι δοκῶ λοιπὸν καὶ φορτικωτάτη συνεχείᾳ τῆς παραινέσεως ὑμῖν ἐνοχλεῖν· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀφίσταμαι, ἵνα κἂν τὴν ἀναισχυντίαν αἰδεσθέντες τὴν ἐμὴν, ἀποστῆτε τῆς πονηρᾶς τῶν ὅρκων συνηθείας. Εἰ γὰρ ὁ δικαστὴς ἐκεῖνος ὁ ἀπηνὴς καὶ ὠμὸς χήρας ἐνόχλησιν αἰδεσθεὶς, τὸν τρόπον μετέβαλε, πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς τοῦτο ἐργάσασθαι· καὶ μάλιστα, ὅταν ὁ παρακαλῶν ὑμᾶς μὴ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας τοῦτο ποιῇ· μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ· καὶ οὐκ ἂν ἀρνησαίμην τοῦτο ποιεῖν. Τὰ γὰρ ὑμέτερα ἀγαθὰ, ἐμαυτοῦ νομίζω εἶναι κατορθώματα. Εἰ γὰρ μηδὲ γέεννα ἦν, μηδὲ κόλασις, ἐγὼ δὲ προσελθὼν ὑμῖν τοῦτο ἐν χάριτος ᾐτησάμην μέρει, ἆρα οὐκ ἂν ἐπινεύσατε; οὐκ ἂν ἐδώκατε τὴν αἴτησιν κούφην οὕτως αἰτοῦντι χάριν; ὅταν δὲ ὁ Θεὸς αὐτὴν αἰτῇ, δι' ὑμᾶς τοὺς διδόντας, οὐ δι' ἑαυτὸν λαμβάνοντα, τίς οὕτως ἀγνώμων, τίς οὕτως ἄθλιος καὶ ταλαίπωρος, ὡς Θεῷ χάριν αἰτοῦντι μὴ δοῦναι; παρακαλῶ ὑμᾶς τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου λαβόντας ἀποτετμημένην καὶ θερμοῦ τοῦ αἵματος ἔτι ἀποστάζουσαν, οὕτως ἀπελθεῖν οἴκαδε ἕκαστον, καὶ νομίζειν παρὰ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρᾶν αὐτὴν φωνὴν ἀφιεῖσαν καὶ λέγουσαν· μισήσατε τὸν ἐμὸν σφαγέα, τὸν ὅρκον. πολλάκις γὰρ τεχνίτης διωμόσατο τῷ μαθητῇ μὴ πρότερον αὐτὸν ἀφήσειν φαγεῖν καὶ πιεῖν, ἕως τὸ δοθὲν ἔργον ἀπαρτίσει. τοῦτο δὲ καὶ παιδαγωγὸς πολλάκις περὶ νέον, καὶ περὶ θεραπαινίδα ἐποίησε δέσποινα· εἶτα ἀνάγκη, τῆς ἑσπέρας καταλαβούσης, καὶ τοῦ ἔργου μὴ πληρωθέντος, ἢ λιμῷ διαφθαρῆναι τοὺς οὐκ λύσαντας, ἢ ἐπιορκῆσαι πάντως τοὺς ὀμόσαντας. πολλάκις καὶ ἐπὶ τῆς οἰκίας ἀριστοποιουμένων ἡμῶν, καὶ τῶν οἰκετῶν τινος διαμαρτάνοντος, ὤμοσε μαστιγώσειν ἡ γυνή· ἀντώμοσεν ὁ ἀνὴρ τὰ ἐναντία, καὶ ἀνέστη φιλονεικῶν καὶ οὐκ ἐπιτρέπων. ἐνταῦθα κἂν ὁτιοῦν ποιήσωσιν, ἀνάγκη πάντως ἐπιορκίας συστῆναι· ὅπερ γὰρ ἂν γένηται, θάτερος αὐτῶν ἐπιορκίᾳ ἁλώσεται· μᾶλλον δὲ ἀμφότεροι πάντως. καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ παράδοξον. ὁ ὀμόσας μαστιγώσειν τὸν οἰκέτην, ἢ τὴν θεραπαινίδα, εἶτα κωλυθεὶς, αὐτός τε ἐπιώρκησε μὴ ποιήσας ὅπερ ὤμοσε, καὶ τῷ κωλύσαντι πάλαι καὶ διακόψαντι τὴν εὐορκίαν, τὸ ἔγκλημα τῆς ἐπιορκίας περιέστησεν. οὐ γὰρ οἱ ἐπιορκοῦντες μόνοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἑτέροις τὴν ἀνάγκην ταύτην ἐφιστῶντες, ὑπεύθυνοι τῶν αὐτῶν ἐγκλημάτων εἰσί. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, οἰκέτην μὲν μὴ τολμᾶν ἐξ ὀνόματος τὸν δεσπότην τὸν ἑαυτοῦ καλεῖν, μηδὲ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, τὸν δὲ τῶν ἀγγέλων δεσπότην ἁπλῶς καὶ μετὰ πολλῆς τῆς καταφρονήσεως πανταχοῦ περιφέρειν; βούλει μαθεῖν πῶς δυνατὸν ἀπαλλαγῆναι τῆς πονηρᾶς συνηθείας τοῦ ὅρκου; ἐγώ σε διδάξω τρόπον τινὰ, ὃν ἂν ποιήσῃς, περιέσῃ πάντως. ὅταν γὰρ ἴδῃς σαυτὸν ἢ καὶ ἑτέρους τινὰς ἁλόντας τῷ κακῷ τούτῳ πάθει, καὶ συνεχῶς ὑπομνησθέντας, καὶ οὐ διορθώσαντας, κέλευσον μὴ δειπνήσαντας καθευδῆσαι, καὶ ταύτην καὶ σαυτῷ κἀκείνοις τὴν καταδίκην ἐπίθες· καταδίκην, οὐ ζημίαν, ἀλλὰ κέρδος φέρουσαν. ἡ γὰρ γλῶσσα οὕτω βασανιζομένη διηνεκῶς, καὶ μηδενὸς ὑπομιμνήσκοντος, ἱκανὴν λαμβάνει παράκλησιν· καὶ κἂν ἁπάντων ὦμεν ἀναισθητότεροι, διὰ πάσης ἡμέρας τῷ μεγέθει τῆς βασάνου ταύτης ὑπομιμνησκόμενοι, οὐ δεηθησόμεθα συμβουλῆς ἑτέρας καὶ παραινέσεως. Ὥσπερ γάρ, φησιν, οἰκέτης ἐνδελεχῶς ἐξεταζόμενος, ἀπὸ μώλωπος οὐ καθαρισθήσεται, οὕτως ὁ ὀμνύων καὶ ὀνομάζων διὰ παντὸς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ ἁμαρτίας οὐ καθαρισθήσεται. πείσωμεν τοίνυν ἑαυτοὺς τὸ τοῦ ὅρ-

ἀπαι αὐτόσε

ἁμαρτόντος

μάλιστ' ὅπερ

Ἐκ τῶν αὐτῶν.

καὶ φυγεῖν συνήθειαν, καὶ τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον ταχέως ποιήσασθαι μεταβολήν. εἰ γὰρ καὶ χθὲς καὶ πρὸ ἐκείνης περὶ ταύτης ὑμῖν διελέχθην τῆς ὑποθέσεως, ἀλλ' οὐδὲ σήμερον ἀποστήσομαι, οὐδὲ τὴν ἐπιοῦσαν, οὐδὲ τὴν μετ' ἐκείνην ταῦτα συμβουλεύων. καὶ τί λέγω τὴν αὔριον καὶ τὴν μετ' ἐκείνην; ἕως ἂν ὑμᾶς ἴδω κατορθώσαντας, οὐκ ἀφέξομαι. ὁ γὰρ συνεχῶς περὶ τῶν αὐτῶν ὑπομιμνήσκων, οὐ τοῦ λέγοντος, ἀλλὰ τῶν ἀκουόντων ἐστὶν ἔγκλημα διηνεκοῦς δεομένων διδασκαλίας. τί γὰρ εὐκολώτερον τοῦ μὴ ὀμνύναι; συνήθειά ἐστι τὸ κατόρθωμα μόνον, οὐκ ἔστι πόνος σώματος. ὁ προλαβὼν καὶ κατορθώσας ὀνειδιζέτω τῷ λειπομένῳ, ἵνα αὐτὸν τοῖς σκώμμασι διεγείρῃ πλέον. ὁ ὑστερήσας καὶ μηδέπω κατορθωκὼς βλεπέτω τὸν προλαβόντα, καὶ φιλονεικείτω φθάσαι πρὸς ἐκεῖνον ταχέως. καὶ μή μοι λεγέτω τις· τί δὲ ἐὰν ἀναγκαῖον ὅρκον τις ἡμῖν ἐπιθῇ; τί δὲ ἐὰν μὴ πιστεύῃ; μάλιστα μὲν οὐδὲ ὅπου παραβαίνεται νόμος, ἀνάγκης μεμνῆσθαι οὐ χρή. μία γάρ ἐστιν ἀνάγκη ἀπαραίτητος, τὸ μὴ προσκροῦσαι Θεῷ. πλὴν ἐκεῖνα λέγω πῶς; τοὺς περιττοὺς περικόψωμεν ὅρκους, τοὺς ἁπλῶς καὶ χωρὶς ἀνάγκης, τοὺς ἐπὶ τῆς οἰκίας, τοὺς ἐπὶ τῶν φίλων, τοὺς ἐπὶ τῶν οἰκετῶν. κἂν τούτους ἀνέλῃς, ἐν ἐκείνοις οὐδὲν ἐμοῦ δεήσῃ λοιπόν. αὐτὸ γὰρ τὸ στόμα μελετῆσαν δεδοικέναι καὶ φεύγειν τοὺς ὅρκους, οὐδ' ἂν μυριάκις ἀναγκάσῃ τις, καταδέξεται λοιπὸν εἰς ἐκείνην ἐμπεσεῖν τὴν συνήθειαν. λέγεται δέ τις τῶν ἔξωθεν ῥητόρων ἀπό τινος συνηθείας ἀλόγου τὸν δεξιὸν συνεχῶς ὦμον κινεῖν βαδίζων· ἀλλ' ὅμως περιεγένετο τῆς συνηθείας, καὶ μαχαίρας ἀκονήσας ἑκατέρωθεν ἐπέθηκε τοῖς ὤμοις, ὥστε τῷ φόβῳ τῆς τομῆς σωφρονίσαι τὸ μέλος κινούμενον. τοῦτο δὴ καὶ σὺ ποίησον ἐπὶ τῆς γλώττης, καὶ ἀντὶ μαχαίρας ἐπίθες αὐτῇ τὸν φόβον τῆς κολάσεως· καὶ περιέσῃ πάντως. ἀμήχανον γὰρ, ἀμήχανον μεριμνῶντας καὶ σπουδάζοντας καὶ ἔργον τοῦτο ποιουμένους ἡττηθῆναί ποτε. ποία γὰρ ἡμῖν ἀπολογία λοιπὸν ἔσται, τίς δὲ συγγνώμη, ὅταν μετὰ τοσαύτην παραίνεσιν τοῖς ἐπὶ τῶν ὅρκων κακοῖς ἐπιμένωμεν; πῶς οὖν αἰτησόμεθα ἀπαλλαγὴν τῶν κατεχόντων ἡμᾶς δεινῶν, μίαν ἐντολὴν λῦσαι μὴ δυνηθέντες; πῶς δὲ προσδοκήσομεν τὴν χρηστὴν μεταβολήν; πῶς δὲ εὐξόμεθα; ποίᾳ γλώττῃ τὸν Θεὸν καλέσομεν; πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, βασιλέως μὲν ἐπιτάττοντος, καὶ τὰ χαλεπώτατα φέρειν· Θεοῦ δὲ νομοθετοῦντος οὐδὲν χαλεπὸν οὐδὲ δύσκολον, καταφρονεῖν καὶ συνήθειαν πονηρὰν προβάλλεσθαι; μὴ, παρακαλῶ, μὴ μέχρι τοσούτου τῆς ἑαυτῶν καταφρονῶμεν σωτηρίας. φοβηθῶμεν τὸν Θεὸν, ὡς φοβούμεθα ἄνθρωπον. ἄτοπον γὰρ τοὺς βασιλικοὺς νόμους μετὰ ἀκριβείας φυλάττειν, τοὺς δὲ θείους καὶ ἐκ τῶν οὐρανῶν καταβάντας ἀλόγως καταφρονεῖν. τίνος γὰρ ἕνεκεν ὁ Θεὸς οὐ τὸν ὀμόσαντα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ τῇ δρεπάνῃ καταλύει; ὅτι τῶν χαλεπωτάτων ἁμαρτημάτων τὰς τιμωρίας βούλεται μένειν ὁ Θεὸς διηνεκῶς, ὥστε τοὺς μετὰ ταῦτα σωφρονίζεσθαι πάντας. καὶ γὰρ τὸν ἐπίορκον ἀποθανόντα ἀνάγκη ταφῆναι καὶ τοῖς κόλποις παραδοθῆναι τῆς γῆς. ὥστε οὖν μὴ τῷ σώματι καὶ τὴν πονηρίαν αὐτοῦ συνταφῆναι, τὴν οἰκίαν ἐποίησε χῶμα, ὥστε τοὺς παριόντας ἅπαντας ὁρῶντας αὐτὴν, καὶ τὴν αἰτίαν μανθάνοντας τῆς καταστροφῆς, φεύγειν τὴν τῆς ἁμαρτίας μίμησιν. τοῦτο καὶ ἐπὶ [τῶν] Σοδόμων ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἐξεκαύθη καὶ ἡ τῆς γῆς φύσις, καὶ φωνῆς ἁπάσης λαμπρότερον πᾶσι τοῖς μετὰ ταῦτα παραινεῖ νῦν ἡ τῆς γῆς ὄψις, μονονουχὶ βοῶσα καὶ λέγουσα· μὴ ποιεῖτε τοιαῦτα, ἵνα μὴ πάθητε τοιαῦτα. τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; ἐπὶ τραπέζης ὁρκίζεις ἱερᾶς, καὶ ἔνθα ὁ Χριστὸς κεῖται τεθυμένος, ἐκεῖ τὸν ἀδελφὸν καταθύεις τὸν σόν; καὶ οἱ μὲν λῃσταὶ ἐπὶ τῶν ὁδῶν θύουσι· σὺ δὲ ἔμπροσθεν τῆς μητρὸς τὸν υἱὸν καταθύεις, ἐναγέστερον τοῦ Κάϊν ἐργαζόμενος φόνον; ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἔθυσε τὸν ἀδελφὸν ἐπὶ τῆς ἐρημίας κατὰ τὸν παρόντα θάνατον· σὺ δὲ θύεις τὸν ἀδελφὸν ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὸν μέλλοντα θάνατον. μὴ γὰρ ἐκκλησία διὰ τοῦτο γέγονεν, ἵνα ὀμνύωμεν; διὰ τοῦτο γέγονεν, ἵνα εὐχώμεθα. μὴ γὰρ τράπεζα διὰ τοῦτο ἕστηκεν ἱερὰ, ἵνα ὁρκίζωμεν; διὰ τοῦτο ἕστηκεν, ἵνα τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν λύωμεν, οὐχ ἵνα δεσμῶμεν. σὺ δὲ εἰ μηδὲν ἕτερον, αὐτὸ γοῦν τὸ βιβλίον αἰδέσθητι, ὃ προτείνεις εἰς ὅρκον, καὶ τὸ εὐαγγέλιον, ὃ μετὰ χεῖρας λαμβάνων κελεύεις ὀμνύναι, ἀναπτύξας καὶ ἀκούσας τί περὶ ὅρκων ὁ Χριστὸς ἐκεῖ διαλέγεται, φρίξον καὶ ἀπόστηθι. τί οὖν ἐκεῖ περὶ ὅρκων φησίν; Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως· σὺ δὲ τὸν νόμον τὸν κωλύοντα ὀμνύναι, τοῦτον ὅρκον ποιεῖς; ὢ τῆς ὕβρεως, ὢ τῆς παρανομίας. ταὐτὸν γὰρ ποιεῖς, ὥσπερ ἂν εἴ τις τὸν νομοθέτην τὸν κωλύοντα φονεύειν, αὐτὸν σύμμαχον λαβὼν κελεύει σφαγέα γενέσθαι. καθάπερ οὖν μάχης γινομένης, πολλάκις ὑβριζόμενοι φέρομεν γενναίως, καὶ πρὸς τὸν ὑβρίζοντα λέγομεν· τί σοι ποιήσω; ὁ δεῖνά με ἐλύπησεν ὁ προστάτης ὁ σός· ἐκεῖνός μου κατέχει τὰς χεῖρας· καὶ ἀρκεῖ τοῦτο εἰς παραμυθίαν· οὕτω καὶ ἐπειδὰν μέλλῃς τινὰ ὁρκίζειν, ἐπίσχες σαυτὸν καὶ κώλυσον, καὶ εἰπὲ πρὸς τὸν μέλλοντα ὀμνύναι· τί σοι ποιήσω, ὅτι ὁ Θεὸς ἐκέλευσε μὴ [ὀμνύειν, μήτε] ὁρκίζειν, ἐκεῖνός με κατέχει νῦν; ἀρκεῖ τοῦτο καὶ εἰς τιμὴν τοῦ νομοθετήσαντος, καὶ εἰς ἀσφάλειαν σὴν, καὶ εἰς φόβον τοῦ μέλλοντος ὀμνύναι. δότε μοι τοίνυν μετὰ τὸ ἐντεῦθεν ἀφικνουμένους λέγειν, ὅτι ὅπερ ἐστὶν ἐν Ἀντιοχείᾳ, τοῦτο οὐδαμοῦ τῶν πόλεών ἐστιν ἰδεῖν. ἕλοιντο γὰρ ἂν ἄνθρωποι οἱ τὴν πόλιν οἰκοῦντες ἐκείνην, τὴν γλῶτταν ἀποκοπῆναι πρότερον, ἢ ὅρκον ἀπὸ τοῦ στόματος προέσθαι. εἰ γὰρ ἕνα τις, ἢ δύο κερδάνας τοσοῦτον λήψεται παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν μισθόν· οἱ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν παιδεύοντες, πόσας οὐ λήψονται τὰς ἀμοιβάς; ἀλλ' ὑπὸ τῆς συνηθείας ὁρμᾷ πολλάκις ἡ γλῶττα τὸ πονηρὸν ἐκεῖνο φθέγξασθαι ῥῆμα; ἀλλ' ἐπειδὰν ὁρμήσῃ, πρὶν ἢ τὸ ῥῆμα ἐξενεγκεῖν, κατάδακε τοῖς ὀδοῦσιν αὐτὴν πάντοθεν σφοδρῶς. βέλτιον γὰρ αὐτὴν αἷμα ῥέειν νῦν, ἢ τότε σταγόνος ὕδατος ἐπιθυμοῦσαν μὴ δυνηθῆναι τῆς παραμυθίας τυχεῖν. τί ποιεῖς, ἄνθρωπε, τὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα καὶ προστάτην καὶ κηδεμόνα βλασφημεῖς; ἢ οὐκ αἰσθάνῃ κατὰ κρημνοῦ φερόμενος, καὶ εἰς βάραθρον σαυτὸν ἐμβάλλων ἀπωλείας ἐσχάτης; μὴ γὰρ ἐὰν βλασφημήσῃς, κουφότερον τὸ πρᾶγμα ποιεῖς; ἐπιτείνεις μὲν οὖν αὐτὸ, καὶ χαλεπωτέραν ἐργάζῃ τὴν ὀδύνην. διὰ γὰρ τοῦτο ὁ διάβολος μυρία ἐπάγει δεινὰ, ἵνα εἰς ἐκεῖνό σε καταγάγῃ τὸ βάραθρον. κἂν μὲν ἴδῃ βλασφημοῦντα, ῥᾳδίως αὔξει τὴν ἀλγηδόνα καὶ μείζω ποιεῖ, ἵνα κεντούμενος ἀποδυσπετήσῃς. πάλιν, ἐὰν ἴδῃ γενναίως φέροντα, καὶ ὅσῳ τὸ πάθος ἐπιτείνεται, τοσούτῳ μᾶλλον εὐχαριστοῦντα τῷ Θεῷ, εὐθέως ἀφίσταται, ὡς εἰκῆ καὶ μάτην ἐφεδρεύων λοιπόν. καὶ καθάπερ κύων τραπέζῃ παρεστηκὼς, ἂν μὲν ἴδῃ τὸν ἐσθίοντα ἄνθρωπον συνεχῶς αὐτῷ ῥίπτοντα τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης τι παρακειμένων, μένει διηνεκῶς· ἂν δὲ ἅπαξ καὶ δεύτερον παραστὰς μηδὲν ἀπέλθῃ λαβὼν, ἀφίσταται λοιπὸν ἅτε εἰκῆ προσεδρεύων καὶ μάτην· οὕτω καὶ ὁ διάβολος συνεχῶς κέχηνε πρὸς ἡμᾶς, ἂν ῥίψῃς αὐτῷ, καθάπερ κυνὶ, ῥῆμα βλάσφημον, δεξάμενος πάλιν ἐπιθήσεται· ἐὰν δὲ μείνῃς εὐχαριστῶν, ἀπέπνιξας αὐτὸν τῷ λιμῷ, καὶ ταχέως αὐτὸν ἀπήλλαξας καὶ ἀποπηδῆσαι ἐποίησας. καὶ ὅτι ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, ἱστορίαν ὑμῖν ἐρῶ παλαιάν. ἐπελθόντων ποτὲ πολεμίων τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ τοῦ Ἰωνάθαν (υἱὸς δὲ ἦν τοῦ Σαοὺλ οὗτος) τοὺς μὲν κατακόψαντος, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν ἐμβαλόντος, βουλόμενος ὁ Σαοὺλ ὁ τούτου πατὴρ μειζόνως κατὰ τῶν ὑπολειφθέντων τὸ στρατόπεδον διεγεῖραι, καὶ ποιῆσαι μὴ πρότερον ἀποστῆναι, ἕως ἂν πάντας χειρώσωνται, τοὐναντίον ἤπερ ἠθέλησεν ἔπραξεν, ὀμόσας μηδένα φαγεῖν ἄρτον, ἕως ἐκδικήσεως τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. ἆρα οὖν τούτου γένοιτ' ἂν ἀνοητότερον; πεπονηκότας γὰρ καὶ κατακοπέντας στρατιώτας ὀφείλων διαναπαῦσαι, καὶ νεαρωτέρους ἐπαφεῖναι τοῖς πολεμίοις, τὴν πολε-

Ματθ. ε λδ.

α Βασ. ιδ.

μίαν αὐτῶν χαλεπώτερον κατειργάσατο, διὰ τῆς ἀνάγκης τοῦ ὅρκου λιμῷ παραδοὺς αὐτοὺς χαλεπωτάτῳ. σφοδρότερον μὲν οὖν καὶ τὸ περὶ ἑαυτοῦ ἵνα ὀμνύωσι· πολλὰ γὰρ ὑπὸ τῆς τῶν πραγμάτων περιστάσεως ἐμποδιζόμεθα· τὸ δὲ καὶ τὴν ἑτέρων γνώμην τῇ τῶν οἰκείων ὅρκων ἀνάγκῃ καταδῆσαι, πολλῷ σφοδρότερον. ὅπερ ὁ Σαοὺλ τότε ἀπερισκέπτως ἐποίησε. Δρυμῶνα παρῄει τὸ στρατόπεδον μελισσῶνα ἔχοντα, καὶ ὁ μελισσὼν κατὰ πρόσωπον τοῦ λαοῦ, καὶ εἰσῆλθεν ὁ λαὸς εἰς τὸν μελισσῶνα, καὶ διεπορεύετο λαλῶν. Εἶδες δὴ τὸ βάραθρον; τράπεζα ἐσχεδιασμένη, ἵνα καὶ τὸ εὔκολον τῆς ἐπιχειρήσεως, καὶ τὸ ἡδὺ τῆς τροφῆς, καὶ ἡ τοῦ λήσεσθαι ἐλπὶς εἰς τὴν παράβασιν αὐτοὺς προσκαλέσηται τῶν ὅρκων. Καὶ γὰρ ὁ Ἰωνάθαν οὐκ ἀκούσας ἐν τῷ ὁρκίζειν τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἐξέτεινε τὸ ἄκρον τοῦ σκήπτρου τοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐβάπτισεν εἰς τὸ κηρίον τοῦ μέλιτος, καὶ ἐπέστρεψε τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἀνέβλεψαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ. Ὅρα τίνα ὁ πονηρὸς πρὸς τὴν ἐπιορκίαν ὤθησεν· οὐχ ἕνα τῶν στρατιωτῶν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν υἱὸν τοῦ ὀμωμοκότος βασιλέως. Οὐδὲ γὰρ ἐπιορκίαν ἐργάσασθαι ἐβούλετο μόνον, ἀλλὰ καὶ παιδοκτονίαν κατεσκεύαζε, καὶ τὴν φύσιν αὐτὴν καθ' ἑαυτῆς ὁπλίσαι ἠπείγετο· καὶ ὅπερ ἐπὶ τοῦ Ἰεφθάε ποτὲ ἐποίησε, τοῦτο καὶ μετὰ ταῦτα ποιήσειν ἤλπιζε. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὑποσχόμενος τῷ Θεῷ τὸν πρῶτον ἀπαντήσοντα αὐτῷ μετὰ τὴν τοῦ πολέμου νίκην κατασφάξειν, εἰς παιδοκτονίαν ἐνέπεσε· τὸ γὰρ θυγάτριον πρῶτον ἀπαντῆσαν αὐτῷ κατέθυσε. [Καὶ τί λέγω παιδοκτονίαν; ἐπενόησε γὰρ ὁ πονηρὸς καὶ τούτου πολλῷ χαλεπώτερον φόνον εὑρεῖν.] Εἰ μὲν γὰρ εἰδὼς ἥμαρτε καὶ ἐσφάγη, παιδοκτονία μόνον τὸ γινόμενον ἦν· νυνὶ δὲ ἐξ ἀγνοίας ἁμαρτὼν (οὐδὲ γὰρ ἤκουσε τῶν ὅρκων) εἶτα ἀναιρεθεὶς, διπλοῦν ἂν ἐποίησε τῷ πατρὶ τὸ ἄλγος. Εἶτα ἰδών, φησί, τις τῶν στρατιωτῶν, λέγει· ὁρκίσας ὥρκισεν ὁ πατήρ σου τὸν λαόν, ὃς φάγεται ἄρτον σήμερον. Καὶ ἐξελύθη ὁ λαός· καὶ εἶπεν Ἰωνάθαν, ἀπώλεσε καὶ διέφθειρεν ὁ πατήρ μου ἅπαντας. Παραβαθέντος τοίνυν τοῦ ὅρκου, πάντες ἐσίγων, καὶ οὐδεὶς τὸν ὑπεύθυνον εἰς μέσον ἀγαγεῖν ἐτόλμα. Οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο ἔγκλημα λοιπὸν ἐγίνετο· οὐ γὰρ οἱ ἐπιορκοῦντες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ συνειδότες καὶ περιστέλλοντες κοινωνοῦσι τοῦ ἐγκλήματος. Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεύς, προσέλθωμεν πρὸς τὸν Θεόν· καὶ ἐπηρώτησε Σαοὺλ τὸν Θεόν, εἰ καταβῶ ὀπίσω τῶν ἀλλοφύλων, καὶ εἰ παραδώσεις αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖράς μου· καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὁ Κύριος. Ὅρα πραότητα καὶ ἐπιείκειαν τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ. Οὐ γὰρ σκηπτὸν ἀφῆκεν, οὐδὲ τὴν γῆν ἔσχισεν, ἀλλ' ὅπερ φίλοι πρὸς φίλους ποιοῦσιν, ἐπειδὰν ὑβρισθῶσι, τοῦτο πρὸς τὸν δοῦλον ὁ δεσπότης ἐποίησε. Καὶ εἶπε Σαούλ· προσαγάγετε τὰς φυλὰς τοῦ λαοῦ, καὶ ἴδετε ἐν τίνι γέγονεν ἡ ἁμαρτία αὕτη σήμερον· ὅτι ζῇ Κύριος ὁ σώσας τὸν Ἰσραήλ, ὅτι ἐὰν ἀποκριθῇ κατὰ Ἰωνάθαν τοῦ υἱοῦ μου, θανάτῳ ἀποθανεῖται. Καὶ οὔπω τοῦ ἡμαρτηκότος φανέντος, τὴν κρίσιν πεποίηται· καὶ τὸν ἁλόντα οὐκ εἰδὼς ἀπεφήνατο, καὶ ὁ πατὴρ ἐγένετο δήμιος, καὶ πρὸ τῆς ἐξετάσεως τὴν καταδικάζουσαν ψῆφον ἐξήνεγκε. Καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; κλήρῳ τὸ πρᾶγμα ἐπέτρεψε· καὶ εἶπε Σαούλ, βάλετε κλῆρον ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ Ἰωνάθαν. Καὶ εἶπε Σαοὺλ πρὸς Ἰωνάθαν, ἀπάγγειλόν δή μοι τί ἐποίησας. Καὶ εἶπεν Ἰωνάθαν, γευσάμενος ἐγευσάμην ἐν ἄκρῳ τῷ σκήπτρῳ τῷ ἐν τῇ χειρί μου μικρὸν μέλιτος, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποθνήσκω. Τίνα οὐκ ἂν ἔκαμψε; τίνα οὐκ ἂν εἰς οἶκτον ἐνήνεγκε ταῦτα τὰ ῥήματα; Συνόησον ὅσον χειμῶνα λοιπὸν ὁ Σαοὺλ ὑπέμεινε, τῶν σπλάγχνων αὐτῷ διακοπτομένων, καὶ ἑκατέρωθεν βαθυτάτου κρημνοῦ φερομένου. Καὶ οὐδὲ οὕτως ἐσωφρονίζετο. Ἀλλὰ τί φησι; Τάδε ποιήσαι μοι ὁ Θεός, καὶ τάδε προσθείη, ὅτι θανάτῳ ἀποθανῇ σήμερον. Καὶ εἶπεν ὁ λαὸς πρὸς Σαούλ· τάδε ποιήσαι ἡμῖν ὁ Θεός, καὶ τάδε προσθείη, εἰ θανάτῳ θανατωθήσεται ὁ ποιήσας τὴν σωτηρίαν τὴν μεγάλην τῷ Ἰσραήλ· ζῇ Κύριος, εἰ πεσεῖται τῆς τριχὸς τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, ὅτι ἔλεον Θεοῦ ἐποίησεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. Ἰδοὺ καὶ ὁ δῆμος

[illegible]

κ. δρυμὸν
παρ.

δεύτεροι ὤμοσαν, καὶ αὐτοὶ ὤμοσαν τῷ βασιλεῖ. ἀνάγκη λοιπὸν διαρραγῆναι τὸν ὅρκον· πάντας γὰρ εὐορκῆσαι τούτους ἀδύνατον. Εἰ γὰρ ἠθέλησεν ὁ βασιλεὺς ἀντιπεῖσαι καὶ ἐπεξελθεῖν τῷ ὅρκῳ, πᾶς ὁ δῆμος ἀνέστη, καὶ τυραννὶς ἂν ἐγένετο χαλεπωτάτη· πάλιν εἰ ἠθέλησεν ὁ παῖς τῆς οἰκείας φειδόμενος σωτηρίας δοῦναι ἑαυτὸν τῷ στρατοπέδῳ, πατροκτόνος εὐθέως ἂν ἐγένετο. ὁρᾷς καὶ τυραννίδα καὶ παιδοκτονίαν καὶ πατροκτονίαν καὶ πόλεμον ἐμφύλιον, καὶ μάχην, καὶ σφαγάς, καὶ αἵματα, καὶ μυρίους νεκροὺς ἀφ' ἑνὸς ὅρκου κειμένους; Εἶδες ὁποῖον ὅρκος τῆς ἀπωλείας τὸ βάραθρον κατεσκεύασεν; ἵν' οὖν μὴ καὶ ἡμεῖς τὰ παραπλήσια ἐκείνοις πεισώμεθα, ἀποστῶμεν τῆς πονηρᾶς τῶν ὅρκων συνηθείας, ὡς ἂν τοῦ Θεοῦ τὴν εὔνοιαν ἐντεῦθεν ἐπισπασάμενοι, καὶ τὸν παρόντα βίον ἀσφαλῶς διανύσωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΩΝ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ.

Λογ. κϛ'.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τό, χρέα καταλεγόμ.

Δέομαι καὶ ἀντιβολῶ, πολλὴν τὴν τῶν οἰκείων παίδων, ἀγαπητοί, ποιώμεθα πρόνοιαν, καὶ πανταχόθεν τὴν σωτηρίαν ζητῶμεν αὐτῶν τῆς ψυχῆς. μίμησαι τὸν μακάριον Ἰώβ, ὃς καὶ ὑπὲρ τῶν κατὰ διάνοιαν αὐτοῖς πλημμελουμένων δεδοικὼς προσέφερε θυσίας ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ πολλὴν τὴν [ὑπὲρ] αὐτῶν πρόνοιαν ἐποιεῖτο. μίμησαι τὸν Ἀβραάμ· καὶ γὰρ [καὶ] ἐκεῖνος οὐχ ὑπὲρ χρημάτων καὶ κτημάτων ἐσπούδαζεν, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν θείων νόμων, ὅπως αὐτῶν τὴν φυλακὴν τοῖς ἐγγόνοις μετὰ ἀκριβείας παρακατάθοιτο. καὶ ὁ Δαβὶδ δὲ ἡνίκα ἐτελεύτα, ἀντὶ μεγάλης κληρονομίας, καλέσας τὸν υἱὸν τὸν ἑαυτοῦ, ταῦτα παρηγγύα, καὶ συνεχῶς ἔλεγεν, ὅτι Εἰ βουληθείης, παιδίον, κατὰ τοὺς τοῦ Θεοῦ νόμους ζῆν, οὐδέν σοι περιστήσεται τῶν ἀδοκήτων, ἀλλὰ πάντα σοι κατὰ ῥοῦν ἥξει τὰ πράγματα, καὶ πολλῆς ἀπολαύσεις τῆς ἀσφαλείας· ἂν δὲ ἐκείνης ἐκπέσῃς τῆς βοηθείας, οὐδὲν ὄφελός σοι τῆς βασιλείας, καὶ τῆς πολλῆς ταύτης δυνάμεως. ἀσφαλείας μὲν γὰρ οὐκ οὔσης, καὶ τὰ ὄντα ἀπόλλυται χρήματα μετὰ κινδύνου καὶ τῆς ἐσχάτης αἰσχύνης· ταύτης δὲ παρούσης, καὶ τὰ οὐκ ὄντα προσγίνεται.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Δεῖ τοίνυν σκοπεῖν τοὺς γονεῖς, οὐχ ὅπως τοὺς παῖδας ἐν ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ πλουσίους ποιήσωσιν, ἀλλ' ὅπως ἐν εὐλαβείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ καὶ τῇ κτήσει τῆς ἀρετῆς πάντων γένοιντ' ἂν εὐπορώτεροι, ὅπως μὴ πολλῶν δέοιντο, ὅπως μὴ περὶ τὰ βιωτικὰ καὶ τὰς νεωτερικὰς ἐπιθυμίας ὦσιν ἐπτοημένοι. καὶ τὰς εἰσόδους αὐτῶν, καὶ τὰς ἐξόδους μετὰ ἀκριβείας περιεργάζεσθαι χρή, τὰς διατριβάς, τὰς συνουσίας· εἰδότες, ὅτι τούτων ἀμελουμένων οὐδεμίαν ἕξουσι παρὰ τῷ Θεῷ συγγνώμην. εἰ γὰρ τῆς τῶν ἄλλων προνοίας ἀπαιτούμεθα τὰς εὐθύνας (Ἕκαστος γὰρ μὴ τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, φησίν, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου) πόσῳ μᾶλλον τῆς τῶν παίδων; σὺ δὲ ὅπως μὲν ἵππος γένοιτο καλὸς αὐτοῖς, καὶ οἰκία λαμπρά, καὶ πολυτελὴς ἀγρός, πάντα ποιεῖς καὶ πραγματεύῃ· ὅπως δὲ ψυχὴ καλὴ καὶ προαίρεσις εὐσεβής, οὐδένα ἔχεις λόγον; καίτοι τὰ μὲν κτήματα, κἂν πολλὰ ᾖ καὶ πολυτελῆ, τοῦ δυναμένου μετὰ ἀρετῆς αὐτὰ οἰκονομεῖν οὐκ ὄντος σπουδαίου, πάντα ἀπόλλυται καὶ οἴχεται μετ' αὐτοῦ· ἂν δὲ ἡ ψυχὴ γενναία γένηται καὶ φιλόσοφος, κἂν μηδὲν ἔνδον ἀποκείμενον ᾖ, τὰ πάντων δυνήσεται μετὰ ἀδείας ἔχειν. ἀλλὰ τοιοῦτόν τι πολλοὶ τῶν πατέρων περὶ τὰ τέκνα πάσχουσιν, οὐ βουλόμενοι μαστίξαι, οὐδὲ ἐπιτιμῆσαι ῥήμασιν, οὐδὲ λυπῆσαι τοὺς ἑαυτῶν υἱοὺς ἀτάκτως ζῶντας καὶ παρανόμως. πολλάκις εἶδον ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις ἁλόντας, εἰς δικαστήριον ἁρπαγέντας, ὑπὸ δημίων ἀποτμηθέντας. ὅταν γὰρ σὺ μὴ παιδεύσῃς, ὅταν σὺ μὴ σωφρονίσῃς, μιαροῖς ἀνθρώποις καὶ διεφθαρμένοις ἑαυτοὺς ἀναμίξαντες, καὶ κοινωνήσαντες τῆς πονηρίας αὐτοῖς, ὑπὸ

τοὺς

ὑπὸ κοινοὺς ἄγεται νόμους, καὶ κολάζεται πάντων ὁρώντων· καὶ μετὰ τῆς συμφορᾶς μείζων ἡ αἰσχύνη γίνεται, δακτυλοδεικτούντων ἁπάντων τὸν πατέρα μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν, καὶ ἄβατον αὐτῷ ποιούντων τὴν ἀγοράν. ποίοις γὰρ ὀφθαλμοῖς ἀντιβλέψαι δυνήσεται τοῖς ἀπαντῶσιν αὐτῷ μετὰ τὴν τοιαύτην τοῦ παιδὸς ἀσχημοσύνην καὶ συμφοράν; τί ταύτης τῆς ἀνοίας χεῖρον γένοιτ' ἄν; οὐκ αἰσχύνῃ καὶ ἐρυθριᾷς, εἰπέ μοι, ὅταν τὸν υἱὸν τὸν σὸν ὁ δικαστὴς κολάσῃ, καὶ σωφρονέστερον ποιήσῃ, καὶ τῆς ἔξωθεν ἐκεῖνος δεηθῇ διορθώσεως, τοσοῦτον ἐξ ἀρχῆς σοι συνοικήσας χρόνον; οὐκ ἐγκαλύπτῃ καὶ καταδύῃ; τολμᾷς δὲ ὅλως, εἰπέ μοι, πατὴρ ἔτι καλεῖσθαι, οὕτω προδοὺς τὸν υἱὸν, καὶ τὴν ἀναγκαίαν αὐτῷ φορὰν οὐκ εἰσενεγκὼν, ἀλλὰ περιϊδὼν ὑπὸ πάσης διαφθαρῆναι κακίας; κἂν μὲν δραπέτην τινὰ ἴδῃς ῥαπίζοντα τὸ παιδίον, ἀγανακτεῖς, καὶ ὀργίζῃ, καὶ δυσχεραίνεις, καὶ θηρίου χαλεπώτερον ἐπιπηδᾷς τῇ τοῦ τυπτήσαντος ὄψει· τὸν δὲ διάβολον καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὁρῶν αὐτὸν ῥαπίζοντα, δαίμονας εἰς ἁμαρτήματα ἐνάγοντας, [καὶ] καθεύδεις, καὶ οὐκ ἀγανακτεῖς, οὐδὲ δυσχεραίνεις, οὐδὲ ἐξαρπάζεις τοῦ χαλεπωτάτου θηρίου τὸν υἱόν; καὶ ποίας, εἰπέ μοι, τεύξῃ φιλανθρωπίας; πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, "ὅταν μὲν ὑπὸ δαίμονος" ἐνεργῆταί σου ὁ υἱὸς, πρὸς πάντας τοὺς ἁγίους τρέχεις, καὶ τοὺς ἐν ταῖς κορυφαῖς τῶν ὀρέων ἐνοχλεῖς, ὥστε αὐτὸν τῆς μανίας ἀπαλλάξαι ἐκείνης· ἁμαρτίας δὲ, ἣ πάντως δαίμονός ἐστι χαλεπωτέρα, συνεχῶς ἐνοχλούσης, οὐδὲν πλέον ποιεῖς; καίτοι τὸ μὲν παρὰ δαίμονος ἐνοχλεῖσθαι χαλεπὸν οὐδέν· οὐ γὰρ εἰς γέενναν ἐμβαλεῖν τὸ δαιμόνιον δύναται πάντως· ἀλλ' ἐὰν νήφωμεν, καὶ στεφάνους ἡμῖν ὁ πειρασμὸς οὗτος οἴσει λαμπροὺς καὶ περιφανεῖς, ὅταν εὐχαρίστως φέρωμεν τὰς τοιαύτας ἐπηρείας· τὸν δὲ ἁμαρτίᾳ συζῶντα ἀμήχανον σωθῆναί ποτε, ἀλλ' ἀνάγκη πάντως καὶ ἐνταῦθα ἐπονείδιστον εἶναι, καὶ ἀπελθόντα ἐκεῖ ἀθάνατα πάλιν κολάζεσθαι. τί δὲ καὶ ἀπολογήσῃ λοιπόν; οὐ κατῴκησά σοι, φησὶν, ἐξ ἀρχῆς τὸν παῖδα; ἐπέστησα δέ σε αὐτῷ διδάσκαλον καὶ προστάτην καὶ κηδεμόνα καὶ ἄρχοντα· οὐ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ πᾶσαν φέρων εἰς τὰς σὰς ἐνέθηκα χεῖρας; οὐχ ἁπαλὸν ὄντα διαπλάττειν ἐκέλευσα καὶ ῥυθμίζειν; ποίαν οὖν ἔχοις συγγνώμην, εἰ περιΐδοις αὐτὸν ἀποσκιρτήσαντα; τί γὰρ ἂν εἴποις; ὅτι δυσήνιός ἐστι καὶ τραχύς; ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς ἔδει σε ταῦτα πάντα ὁρῶντα, ὅτε εὐήνιος ἦν καὶ κομιδῇ νέος, χαλινοῦν, μετὰ ἀκριβείας ἐθίζειν, πρὸς τὰ δέοντα ῥυθμίζειν, κολάζειν αὐτοῦ τὰ "νοσήματα τῆς ψυχῆς, ὅτε εὐκολωτέρα ἡ ἐργασία· τότε τὰς ἀκάνθας ἐκτέμνειν ἔδει, ὅτε ἁπαλωτέρας οὔσης τῆς ἡλικίας, εὐκολώτερον ἀνεσπῶντο, καὶ οὐκ ἂν ἀμελούμενα τὰ πάθη καὶ αὐξανόμενα δυσκατέργαστα γέγονε. τίνα οὖν ἀπολογίαν ἔχοιμεν ἂν εἰπεῖν, ὅταν ὁ Θεὸς μὲν, ἐπειδὰν παρ' αὐτῶν ἡμεῖς ὑβριζώμεθα, μηδὲ τῆς ζωῆς αὐτῶν φείδηται (Ὁ μὲν γὰρ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, φησὶ, θανάτῳ τελευτάτω) ἡμεῖς δὲ ὑβριζομένου αὐτοῦ παρ' αὐτῶν, μηδὲ ἀγανακτεῖν αὐτοῖς ὑπομένωμεν; ἐγὼ, φησὶν, οὐδὲ ἀποκτεῖναι παραιτοῦμαι τὸν ὑβρίζοντά σε· σὺ δὲ οὐδὲ ῥήματι λυπεῖν ἀνέχῃ τὸν τοὺς ἐμοὺς καταπατοῦντα νόμους; καὶ πῶς ταῦτα συγγνώμης ἄξια; μὴ τοίνυν τῶν παίδων ἀμελῶμεν, εἰδότες ὅτι τῶν κατὰ Θεὸν αὐτοῖς εὖ διακειμένων, καὶ κατὰ τὸν παρόντα βίον ἔσονται εὐδόκιμοι καὶ λαμπροί. τὸν γὰρ ἀρετῇ συζῶντα καὶ ἐπιεικείᾳ πάντες αἰδοῦνται καὶ τιμῶσι, κἂν ἁπάντων πενέστερος ᾖ· ὥσπερ οὖν τὸν πονηρὸν καὶ διεστραμμένον ἀποστρέφονται) καὶ μισοῦσι, κἂν εὐπορίαν ᾖ κεκτημένος πολλήν. οἱ γὰρ τῶν παίδων ἀμελοῦντες, κἂν τὰ ἄλλα ὦσιν ἐπιεικεῖς καὶ μέτριοι, διὰ ταύτην τὴν ἁμαρτίαν τὴν ἐσχάτην ὑποστήσονται δίκην.

Εἰ δὲ βούλεσθε γνῶναι σαφῶς, ὅτι, κἂν τὰ ἡμέτερα ἡμῖν ἅπαντα καλῶς ᾖ διῳκημένα, τῆς δὲ τῶν παίδων ἀμελῶμεν σωτηρίας, τὴν ἐσχάτην τίσομεν δίκην, πρόσσχετε μετὰ ἀκριβείας τοῖς λεγομένοις. ἱερεύς τις ἦν παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, μέτριος ἄνθρωπος καὶ ἐπιεικής· Ἠλεὶ τούτῳ ὄνομα ἦν· οὗτος γέγονε δύο παίδων πατήρ· καὶ ὁρῶν αὐτοὺς ἐπὶ κακίαν βαδίζοντας, οὐ κατεῖχεν, οὐδὲ ἐκώλυεν, μᾶλλον δὲ κατεῖχε μὲν καὶ ἐκώλυεν, οὐ μετὰ πάσης δὲ ἐποίει τοῦτο σπουδῆς,

τιμωρίαν

γρ. ὅπου ὁ

γρ. ..χῶται

γρ. κινήματα

Ἐξοδ. κα.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ, εἰς τὴν παι... τρίας

α. Βασ. β.

τιμωρίαν δὲ οὐκ ἐπετίθει, λόγοις δὲ καὶ παραινέσεσιν ἐπεχείρει τῆς πονηρίας ταύτης ἀπάγειν αὐτούς· καὶ τοιαῦτα πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε ῥήματα· Μή, τέκνα, μὴ ποιεῖτε οὕτως, ὅτι οὐκ ἀγαθὴ ἡ ἀκοή, ἣν ἐγὼ ἀκούω περὶ ὑμῶν. καίτοι ἱκανὰ μὲν καὶ ταῦτα αὐτοὺς ἀνακτήσασθαι τὰ ῥήματα· ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ μὴ τὸ πρέπον εἰσήνεγκε ζῆλον, ὑπεδείξατο ἀπότομόν τι, κἀκείνοις ἀπεπολέμωσε τὸν Θεόν, καὶ φειδόμενος αὐτῶν τῶν παίδων ἀώρως, μετὰ τῶν παίδων καὶ τὴν ἑαυτοῦ προσαπώλεσε σωτηρίαν. καίτοι πλέον τῆς εἰς τοὺς παῖδας ῥαθυμίας οὐδὲν ἕτερον εἶχεν ἐγκαλέσαι ὁ Θεὸς τῷ πρεσβύτῃ. Εἰ δὲ ἐλάττονα ἁμαρτήματα οὕτω ἀτιμώρητα οὐκ ἐπέτρεψεν ὁ Θεός, τοὺς χαλεπώτερα πλημμελοῦντας ἀτιμωρήτους ἀφήσει; Εἰ γὰρ τὸν ἱερέα, τὸν πρεσβύτην, τὸν ἔνδοξον, τὸν εἴκοσιν ἔτη προστάντα ἀλήπτως τοῦ τῶν Ἑβραίων ἔθνους, οὐδὲν τούτων ἴσχυσε παραιτήσασθαι· ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν παίδων οὐκ ἐπεμελήθη μετ' ἀκριβείας, σφόδρα καὶ ἐλεεινῶς ἀπώλετο, καὶ τῆς ἀμελείας ταύτης ἡ ἁμαρτία, καθάπερ κῦμα ἄγριον καὶ μέγα ἐπελθόντα, παρέσυρεν ἐκεῖνα, καὶ τὰ κατορθώματα ἀπέκρυψεν ἅπαντα· τίς ἡμᾶς λήψεται λοιπόν, τοὺς καὶ τῆς ἀρετῆς ἀπολειπομένους πολὺ τῆς ἐκείνου, καὶ τῶν παίδων οὐ μόνον οὐ προϊσταμένους, ἀλλὰ καὶ βαρβάρου παντὸς χαλεπώτερον περὶ τούτους διακειμένους; ὥσπερ γάρ τις ἐπὶ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων οὐκ ἔχει καταφυγεῖν εἰς ἀπολογίαν καὶ συγγνώμην· οὕτως οὐδὲ ὑπὲρ τῶν τοῖς παισὶν ἁμαρτανομένων οἱ γεννήτορες. καὶ μάλα εἰκότως. Εἰ μὲν γὰρ ἐκ φύσεως ἡ κακία τοῖς ἀνθρώποις προσῆν, εἰκότως ἄν τις εἰς ἀπολογίαν κατέφυγεν· ἐπειδὴ δὲ ἐκ προαιρέσεως καὶ φαῦλοι γινόμεθα καὶ σπουδαῖοι, τίνα ἂν ἔχοι λόγον [illegible] εἰπεῖν ὁ τὸν μάλιστα πάντων ποθούμενον διαστραφῆναι καὶ γενέσθαι πονηρὸν ἀφείς;

Μὴ δὴ πλοῦτον τοῖς παισὶ καταλίπῃς, ἀλλὰ καταλίπῃς ἀρετήν. καὶ γὰρ ἐσχάτης ἀνοίας, ζῶντας μὲν μὴ ποιεῖν αὐτοὺς κυρίους πάντων τῶν ὄντων, τελευτήσαντα δὲ πολλὴν τῇ τῆς νεότητος εὐκολίᾳ παρέχειν τὴν ἄδειαν. καίτοιγε ζῶντας μὲν δυνησόμεθα καὶ εὐθύνας ἀπαιτεῖν, καὶ κακῶς τοῖς οὖσι κεχρημένους σωφρονίζειν καὶ χαλινοῦν· τελευτήσαντες δέ, ἂν μετὰ τῆς ἡμετέρας ἐρημίας, καὶ τῆς νεότητος καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ πλούτου παράσχωμεν ἐξουσίαν, εἰς μυρίους ὠθήσομεν κρημνοὺς τοὺς ἀθλίους καὶ ταλαιπώρους ἐκείνους. μὴ τοίνυν τοῦτο σκοπῶμεν, ὅπως πλουσίους αὐτοὺς καταλίπωμεν, ἀλλ' ὅπως ἐναρέτους. ἂν μὲν γὰρ τῷ πλούτῳ θαρρῶσιν, οὐδενὸς ἐπιμελήσονται ἄλλου, ὡς ἔχοντες συσκιάσαι τὴν τῶν τρόπων κακίαν ἀπὸ τῆς τῶν χρημάτων περιουσίας· ἂν δὲ ἴδωσιν ἑαυτοὺς τῆς ἐκεῖθεν παραμυθίας ἐστερημένους, πάντα ἐργάσονται, ὥστε διὰ τῆς ἀρετῆς πολλὴν τῇ πενίᾳ τὴν παραμυθίαν εὑρέσθαι.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ῥωμ. ἐπισ.

Μὴ οὖν πρότερον ἰδιωτικῶν ἢ δημοσίων ἁψώμεθα πραγμάτων, ἕως ἂν τὴν ψυχὴν διορθωσώμεθα τὴν ἑαυτῶν. ἐὰν ὑμεῖς τοὺς ἑαυτῶν υἱοὺς οὕτω παιδεύσητε, κἀκεῖνοι τοὺς ἑαυτῶν παιδεύσουσι, καὶ πάλιν ἐκεῖνοι τοὺς ἑαυτῶν διδάξουσι· καὶ οὕτω μέχρι τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ τὸ πρᾶγμα προβαῖνον, τοῖς τὴν ῥίζαν παρασχοῦσιν ἅπαντα οἴσει τοῦτον τὸν μισθόν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Τιμόθ. β ἐπισ.

Ἐὰν γὰρ ἀναθρέψῃς σὺ καλῶς τὸ παιδίον, οὕτω κἀκεῖνος τὸν υἱὸν τὸν ἑαυτοῦ, καὶ οὗτος τὸν υἱόν, καὶ καθάπερ σειρά τις καὶ ἀκολουθία πολιτείας ἀρίστης μέχρι παντὸς βαδιεῖται, παρὰ σοῦ λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ῥίζαν, καὶ τῆς τῶν ἐγγόνων ἐπιμελείας σοὶ φέρουσα τοὺς καρπούς.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τό, χήρα καταλεγέσθω.

Οἱ γὰρ τῆς τῶν παίδων κοσμιότητός τε καὶ σωφροσύνης ἀμελοῦντες πατέρες παιδοκτόνοι τυγχάνουσι· καὶ χαλεπώτεροι ἢ ἐκεῖνοι, ὅσῳ καὶ πρὸς ψυχὴν ἡ ἀπώλεια καὶ ὁ θάνατος. ὥσπερ οὖν ἂν ἵππον ἴδῃς κατὰ κρημνοῦ φερόμενον, χαλινὸν ἐμβάλλεις τῷ στόματι, καὶ ἀναχαιτίζεις μετὰ σφοδρότητος καὶ μαστίζεις πολλάκις (καίτοιγε τοῦτο κόλασίς ἐστιν, ἀλλ' ἡ κόλασις αὐτὴ σωτηρίας μήτηρ ἐστίν) οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν παίδων ποίει τῶν σῶν, ἁμαρτανόντων αὐτῶν. δῆσον τὸν πλημμελήσαντα, ἕως ἂν ἐξιλεώσῃ τὸν Θεόν· μὴ ἀφῇς λελυμένον, ἵνα μὴ πλέον δεθῇ τῇ τοῦ Θεοῦ ὀργῇ. ἂν γὰρ σὺ δήσῃς, ὁ Θεὸς οὐκ ἔτι δεσμεῖ· ἂν δὲ σὺ μὴ δήσῃς, τὰ ἄρρηκτα αὐτὸν περιμένει δεσμά. ἀλλ' ἱκανὴν ἔδωκε χρόνου τιμωρίαν, φησί. πόσον, εἰπέ μοι; ἐνι-

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορ. ἐπισ.

αὐτὸν, καὶ ἔτη δύο καὶ τρία; ἀλλ' οὐ χρόνου πλῆθος ζητῶ, ἀλλὰ ψυχῆς διόρθωσιν. τοῦτο τοίνυν δεῖξον, εἰ κατενύγη, εἰ μετεβάλετο, καὶ τὸ πᾶν γέγονεν· ὡς ἂν μὴ τοῦτο ᾖ, οὐδὲν ὄφελος τοῦ χρόνου λοιπόν. οὐδὲ γὰρ, εἰ πολλάκις ἐπεδέθη τὸ τραῦμα, ζητοῦμεν, ἀλλ' εἰ ὤνησέ τι ὁ δεσμός. εἰ μὲν οὖν ὠφέλησε καὶ ἐν χρόνῳ βραχεῖ, μηκέτι προσκείσθω· εἰ δὲ μηδὲν ὤνησε, καὶ μετὰ δέκα ἐνιαυτοὺς ἔτι προσκείσθω· καὶ ὅρος ἔστω λύσεως, τοῦ δεδεμένου τὸ κέρδος. 5

Ἐκ τῆς ὁμιλ. τῆς πρὸς Κορ. β. ἐπιστ.

Οὐδὲν γὰρ οὕτω δείκνυσι τὴν ἀρχὴν ἔχοντα, ὡς ἡ φιλοστοργία ἡ περὶ τοὺς ἀρχομένους. Οὐ γὰρ πατέρα οὐ τὸ γεννῆσαι μόνον ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ φιλεῖν μετὰ τὸ γεννῆσαι. εἰ δὲ ἔνθα φύσις ἀγάπης χρεία, πολλῷ μᾶλλον ἔνθα ἡ χάρις. καὶ σὺ δὲ, ὦ παῖ, ὡς οἰκέτης δούλευσον τοῖς γεννήσασί σε. τί γὰρ ἂν ἀντιδώσεις αὐτοῖς, οἷα αὐτοί σοι; ἀντιγεννῆσαι γὰρ αὐτοὺς οὐκ ἔνι.

Ἐκ τῆς ἑρμ. τῆς πρὸς Κορινθ. β. ἐπιστ.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁ πατὴρ ἢ ἀδελφοὶ ἐπιτιμήσῃ ἢ σοί, συνοργίσθητι καὶ σύ, εἴτε ὡς ἀδελφοῦ κηδόμενος, εἴτε ὡς πατρὶ συναγανακτῶν. ἂν γὰρ ἴδῃ ὁ ἡμαρτηκώς, ὅτι ἐπετιμήθη μὲν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐκολακεύθη δὲ παρὰ σοῦ, ῥαθυμότερος ἔσται. καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου τὰ τῆς ζημίας, ἀλλὰ καὶ κόλασιν ἄγεις ἐπὶ σεαυτόν. ὁ γὰρ κωλύων τὸ τραῦμα θεραπευθῆναι τοῦ πεποιηκότος αὐτὸ οὐκ ἐλάττονα ἕξει κόλασιν, ἀλλὰ καὶ μείζονα. οὐ γάρ ἐστιν ἴσον πλῆξαι, καὶ τὸ πληγὲν κωλῦσαι θεραπευθῆναι. τοῦτο μὲν γὰρ θάνατον τίκτει πάντως, ἐκεῖνο δὲ οὐ πάντως. 15

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τοὺς ἀνδριάντας.

Μὴ δὴ τῶν γεγεννηκότων καταφρονῶμεν· κἂν γὰρ αὐτῶν καταφρονήσωμεν, τοὺς ἄρχοντας δεδοικότες, ἐπιεικέστεροι πάντως ἐσόμεθα· κἂν ἐκείνων διαπλεύσωμεν ἁμαρτάνοντες, τὴν τοῦ συνειδότος οὐδέποτε δυνησόμεθα διαφυγεῖν ἐπιτίμησιν· κἂν ταύτην ἀτιμάσωμεν καὶ διακρουσώμεθα, τὴν παρὰ τῶν πολλῶν ὑπόληψιν δεδοικότες, ἀμείνους ἐσόμεθα· κἂν πρὸς ταύτην ἀναισχυντήσωμεν, ὁ τῶν νόμων ἐπικείμενος φόβος καὶ ἄκοντας ἡμᾶς σωφρονίσαι δυνήσεται. 20 ὥσπερ γὰρ κολαζομένων τῶν πονηρῶν, ἕτεροι βελτίους γίνονται, οὕτω καὶ τινῶν κατορθούντων πολλοὶ πρὸς τὸν ἴσον ἐνάγονται ζῆλον.

Ἐκ τῶν αὐτῶν.

Καὶ γὰρ τὸ παιδίον, ἕως μὲν ἂν ὑπὸ παιδαγωγοῦ τινος ἄγηται φοβεροῦ, κἂν σωφρονῇ, κἂν μετ' ἐπιεικείας ζῇ, θαυμαστὸν οὐδέν· ἀλλὰ τῷ τοῦ παιδαγωγοῦ φόβῳ τὴν σωφροσύνην τοῦ νέου λογίζονται πάντες· ὅταν δὲ ἀπηλλαγμένος τὴν ἔξωθεν ἀνάγκην, ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένῃ σεμνότητος, τότε καὶ τὴν ἐπὶ τῆς προτέρας ἡλικίας σωφροσύνην αὐτῷ πάντες λογίζονται. 25

Ἐκ τῆς πρὸς Κορ. β΄ ἐπιστ.

Διὰ τοῦτο τοὺς διδασκάλους μᾶλλον τῶν πατέρων ἐπιζητεῖν δεῖ καὶ ποθεῖν· διὰ τούτων μὲν γὰρ τὸ ζῆν, δι' ἐκείνων δὲ τὸ καλῶς ζῆν ἔχεις.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς παραβολ. τοῦ πλουσίου καὶ Λαζάρου.

Μηδὲ ὅτι πατέρα ἅγιον ἔχεις, ἐγκαλλωπίζου· αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο καταδικάσεταί σε πλέον, ὅταν οἴκοθεν ἔχων τὸ παράδειγμα τῆς εὐγενείας, ἀνάξιον σεαυτὸν τῆς προγονικῆς παράσχῃς ἀρετῆς. 30 μέγα ἀγαθὸν ἐν τοῖς κατορθώμασι τοῖς οἰκείοις τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχειν. οὐδεὶς γὰρ φίλος οὐδεὶς οὐδέποτε παραιτήσεται ἐκεῖ. εἰ γὰρ ἐνταῦθά φησι τῷ Ἱερεμίᾳ, Μὴ ἀξίου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, ἐνταῦθα, ὅπου κύριοί ἐσμεν τοῦ μεταβαλέσθαι, πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖ.

ρχ. τί λέγεις;
πατέρα μάρ-
τυρα ἔχεις;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Τιμοθ. α΄ ἐπιστ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ ζ΄. ψαλ.

Τὰ γοῦν τῶν προγόνων ἐγκώμια, ὅταν μὲν αὐτοῖς κοινωνῶμεν, καὶ ἡμέτερά ἐστιν· ὅταν δὲ μή, οὐδὲν ἰσχύει, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον κατακρίνει. καὶ ὅπως, ἄκουε. Ἀβεσαλὼμ υἱὸς ἐγένετο τοῦ Δαβὶδ νέος, ἀκόλαστος, διεφθαρμένος. οὗτος ἐπανέστη τῷ πατρί, καὶ τῆς βασιλείας αὐτόν, καὶ τῆς οἰκίας, καὶ τῆς πατρίδος ἐκδιώκων, ἀντ' ἐκείνου κατέχει ἅπαντα· 35 ὃς οὔτε τὴν φύσιν, οὔτε τὴν ἀρετὴν, οὔτε τὴν ἡλικίαν, οὔτε τὰ προλαβόντα ᾐδέσθη, ἀλλ' οὕτως ἦν καθάπαξ ὠμὸς καὶ ἀπηνής, καὶ θηρίον μᾶλλον ἢ ἄνθρωπος, ὡς ἅπαντα ταῦτα διαρρήξας τὰ κωλύματα, αὐτοῖς μετὰ ἀναισχυντίας ἐπιπηδῆσαι τοῖς τῆς φύσεως νόμοις, καὶ ταραχῆς ἐμπλῆσαι ἅπαντα καὶ θορύβου. εἰ γὰρ ὡς πατέρα αἰδεσθῆναι μὴ ἐβούλετο, ὡς γεγηρακότα ἐχρῆν εἰ δὲ τῆς πολιᾶς καταιδεσθῆναι, ὡς εὐεργέτην αἰσχυνθῆναι ἔδει· εἰ δὲ μηδὲ οὕτως, ὡς οὐδὲν ἠδικηκότα. 40 ἀλλ' ὁ τῆς φιλαρχίας ἔρως πᾶσαν ταύτην ἐξέβαλε τὴν αἰδῶ, καὶ θηρίον τὸν ἄνθρωπον ἐποίησε. καὶ ὁ μὲν μακάριος ἐκεῖνος ὁ γεννησάμενος καὶ ἀναθρεψάμενος, ἀλήτης καὶ φυγὰς κατὰ τὴν ἔρημον ἐπλανᾶτο, καθάπερ τις μετανάστης τῇ ὑπερορίᾳ καὶ τοῖς ἐντεῦθεν κολαζόμενος κακοῖς· ἐκεῖνος δὲ ὁ ἐπεσώφα τοῖς τοῦ παιδὸς ἀγαθοῖς. τῶν τοίνυν πραγμάτων ἐν τούτοις ὄντων, καὶ τῶν στρατοπέδων μὲν ἐκείνου τεταγμένων, καὶ τῆς πόλεως ὑπὸ τὸν τύραννον οὔσης, Χουσί τις ἄνθρωπος ἐπιεικής, φίλος ὢν τοῦ Δαβίδ, ἔμαθε τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν διατηρῶν ἐν τῇ τῶν καιρῶν τούτων μεταβολῇ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀθρόον κατὰ τὴν ἔρημον πλανώμενον, διέρρηξε τὸν χιτωνίσκον, κατεπάσατο τέφραν, ἐστέναξεν, ἀνέκραξε πικρὸν καὶ ἐλεεινόν· καὶ ἐπειδὴ μηδὲν ἠδύνατο, τὴν ἀπὸ τῶν δακρύων εἰσφέρει παραμυθίαν. οὐ γὰρ ἦν τῶν καιρῶν φίλος, οὐδὲ τῆς δυναστείας, ἀλλὰ τῆς ἀρετῆς· διὰ τοῦτο, τῆς ἀρχῆς μεταπεσούσης, αὐτὸς τὴν φιλίαν οὐ μετέβαλεν. ἰδὼν τοίνυν αὐτὸν ὁ Δαβὶδ ταῦτα ποιοῦντα, φησὶ πρὸς αὐτόν· φίλου μὲν καὶ ταῦτα, καὶ γνησίως πρὸς ἡμᾶς διακειμένου· ὀνίνησι δὲ οὐδὲν ἡμᾶς. ἀλλὰ τί δεῖ βουλεύσασθαι καὶ σκοπῆσαι, ὅπως ἂν λυθείη τὰ δεινά, καὶ διέξοδόν τινα εὕρω τῆς συμφορᾶς. ταῦτα εἰπὼν εἰσηγεῖται γνώμην ἐκείνῳ τοιαύτην· ἀπελθών, φησί, πρὸς τὸν υἱὸν τὸν ἐμόν, καὶ φίλου προσωπεῖον ὑποδύς, διασκέδασόν μοι τὰς ἐκείνου βουλάς, καὶ τοῦ Ἀχιτόφελ τὴν βουλὴν ἄκυρον ποίησον. ὁ γὰρ Ἀχιτόφελ οὗτος καὶ τοῦ τυράννου τότε [illegible] οἰκειωθεὶς αὐτῷ, καὶ δεινὸς μὲν ἦν τὰ πολεμικά, δεινὸς δὲ καὶ στρατηγῆσαι πολέμῳ καὶ μάχῃ· διὸ τοῦ τυράννου μᾶλλον αὐτὸν ἐδεδοίκει ὁ Δαβίδ· οὕτως ἦν δεξιὸς ἐν ταῖς γνώμαις ὁ ἀνήρ. ταῦτα ἀκούσας ὁ Χουσὶ ἐπείσθη, καὶ οὐδὲν μικρόψυχον ἐλογίσατο οὐδὲ ἄνανδρον, οὐδὲ εἶπε, τί δὲ ἐὰν ἁλῶ; τί δὲ ἐὰν γυμνωθῇ καὶ ἐλεγχθῇ μου τὸ προσωπεῖον; τί δὲ ἐὰν φωραθῇ τὸ δρᾶμα τῆς ὑποκρίσεως; δεινὸς ὁ Ἀχιτόφελ, ἴσως καὶ τοῦτο ἐλέγξει καὶ ποιήσει κατάφωρον· καὶ ἀπολοῦμαι εἰκῇ καὶ μάτην. οὐδὲν τῶν τοιούτων ἐννοήσας, εἰς τὸ στρατόπεδον ὁλόκληρον ἐνεπήδησεν, τὸ πᾶν ἐπὶ τὸν Θεὸν ῥίψας, καὶ εἰς μέσους ἑαυτὸν ἀφῆκε τοὺς κινδύνους. ὡς δὲ ἐπέστη τῇ πόλει, ἰδὼν προσελαύνοντα τὸν τύραννον, προσῆλθεν· ὁ δὲ ἰδὼν αὐτὸν ἀθρόον, καὶ τῇ φιλαρχίᾳ μεθύων, οὐκ ἐξήτασεν ἀκριβῶς τὰ κατ' αὐτόν, ἀλλ' ἐπισκώπτων αὐτὸν καὶ ὀνειδίζων, ἄπιθι, φησί, μετὰ τοῦ ἑταίρου σου, οὐδὲ τὸ ὄνομα ὑπομείνας εἰπεῖν τοῦ πατρός, ὑπὸ μίσους καὶ ἀπεχθείας πολλῆς. ὁ δὲ Χουσὶ οὐδὲν διαταραχθείς, οὐδὲ διαθορυβηθείς, τί φησιν; ὅτι ἦν ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ, τὰ ἐκείνου ἐφρόνουν· ἐπεὶ δὲ μετὰ σοῦ νῦν ἔστηκεν, ἀκόλουθον θεραπεύειν τὰ σά. ἐπῆρε τοῦτο τὸν τύραννον καὶ ἐφύσησε, καὶ οὐδὲν ἐξετάσας ἀκριβῶς (κοῦφος γὰρ ἀνὴρ πιστεύει παντὶ λόγῳ, τοῖς ἐναντίοις ἐκτραχηλισθείς) εὐθέως αὐτὸν εἰς τοὺς γνησίους εἰσάγει, καὶ εἰς τοὺς πρώτους ἐνέγραφε τῶν φίλων. τὸ δὲ πᾶν ὁ Θεὸς ᾠκονόμει, παρὼν καὶ στρατηγῶν τοῖς γινομένοις. καὶ λοιπὸν βουλῆς προκειμένης περὶ πολέμου, καὶ ἑτέρων ἕτερα εἰσηγουμένων, περὶ τοῦ πότερον εὐθέως ἐπιτίθεσθαι χρή, ἢ μικρὸν ἀναβαλλομένους, παρελθὼν ὁ Ἀχιτόφελ ὁ δεινὸς ἐκεῖνος συμβουλεῦσαι καὶ γνώμην εἰσενεγκεῖν, ταύτην εἰσηγεῖτο τὴν συμβουλήν· τεταλαιπωρημένῳ, φησί, νῦν καὶ τεθορυβημένῳ ἐπιθώμεθα τῷ πατρί σου, καὶ μὴ συγχωρήσαντες αὐτὸν μηδὲ μικρόν, οὕτως ἀνέλωμεν· ἂν γὰρ ἀπαρασκευάστῳ ὄντι νῦν ἐπιθώμεθα, οὐδεὶς ἔσται πόνος ἡμῖν. ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος καλεῖ καὶ τὸν Χουσί, τὸν αὐτομολήσαντα τῇ ὑποκρίσει πρὸς αὐτόν, καί φησι· μεταδῶμεν καὶ τούτῳ τοῦ λόγου· ὅπερ οὐκ ἦν κατὰ ἀκολουθίαν ἀνθρωπίνην, τὸ ἄρτι ἐλθόντα τοῦτον, οὕτω τιμῆσαι καὶ νομίσαι ἀξιόπιστον εἶναι, ὡς καὶ συμβουλῆς ἀξιοῦν πραγμάτων ἕνεκα τοιούτων. ἀλλ', ὅπερ ἔφθην εἰπών, ὅταν ὁ Θεὸς στρατηγῇ, καὶ τὰ δύσκολα εὔκολα γίνεται. καὶ εἰσάγεται ὁ Χουσί, καὶ μεταδίδωσι παρρησίας αὐτῷ ὁ τύραννος, καὶ ἀξιοῖ λέγειν τὰ παριστάμενα. τί οὖν ὁ Χουσί; οὐδέποτε, φησίν, οὕτω διήμαρτεν Ἀχιτόφελ. εἶδες σύνεσιν ἀνδρός; οὐκ εὐθέως αὐτοῦ τὴν γνώμην ἐκβάλλει, ἀλλὰ μετ' ἐγκωμίου. θαυμάσας γὰρ αὐτὸν πρότερον ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις καλῶς συμβουλεύοντα, οὕτω τὴν παροῦσαν κακίζει γνώμην, μονονουχὶ λέγων, θαυμάζω, πῶς νῦν διήμαρτεν· οὐ γάρ μοι δοκεῖ συμφέρειν οὗτος ὁ λογισμός. ἂν μὲν γὰρ νῦν ἐπιθώμεθα, καθάπερ ἄρκτοις [illegible] θυμοῦ

γέμου

γέμων ὁ πατὴρ ὁ σὸς, καὶ ἀπηγορευκὼς τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς, ἐν ἀκμαζούσῃ τῇ ὀργῇ πολεμῶν, οὐδὲ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας φροντίσαι λοιπὸν, καὶ μετὰ πολλῆς ἐμπεσεῖται τῆς σφοδρότητος ἡμῖν. εἰ δὲ μικρὸν ἐνδώσομεν, μετὰ πλείονος ἐπιθησόμεθα τῆς παρασκευῆς, καὶ μετὰ μείζονος τῆς ἀσφαλείας, καὶ ἀπόντι, καὶ μετὰ εὐκολίας ἁπάσης, ὥσπερ [ἐν] σαγήνῃ λαβόντες αὐτὸν, οὕτως ἀπολήψομεν. ἐπαινεῖ τὴν γνώμην ὁ Ἀβεσσαλὼμ ταύτην, καὶ λεπτολογεῖσθαι αὐτὴν ἐφίετο αὐτῷ. ταῦτα δὲ ἔλεγεν ὁ Χουσὶ, βουλόμενος δοῦναι καιρὸν τῷ Δαβὶδ, ὥστε ἐπὶ μακρὸν καὶ ἀναπνεῦσαι, καὶ στρατεύματα συναγαγεῖν. οὕτω τοίνυν ἐκβαλὼν τὴν Ἀχιτόφελ γνώμην, διά τινων κεκρυμμένων πέμψας ἀνδρῶν, ἀπήγγελλεν ἅπαντα τῷ Δαβὶδ, καὶ τὴν αὐτοῦ γνώμην ἐκύρωσεν ὁ τύραννος, τὴν φέρουσαν τῷ Δαβὶδ τὴν νίκην. τοῦτο γοῦν καὶ ἐγένετο. ἐπεὶ γὰρ μικρὸν ἐνέδωσεν ὁ περὶ τὸν τύραννον, παρασκευασάμενος ὁ Δαβὶδ ἐπέθετο, καὶ τὸ τρόπαιον ἔστησεν. ὅπερ ὁ Ἀχιτόφελ ἀπὸ πολλῆς συνέσεως καὶ δεινότητος συνορῶν, καὶ ἐντεῦθεν ἤδη τὸ τέλος καταμαθὼν, ὅτι ὄλεθρος ἦν τῷ Ἀβεσσαλὼμ αὕτη ἡ γνώμη, οὐκ ἐνεγκὼν τὴν ἐντεῦθεν ἐπήρειαν, ἀπελθὼν βρόχον αὐτῷ καὶ ἀπήγξατο, καὶ οὕτω τὸν βίον κατέλυσε. περὶ τοῦ Ἀχιτόφελ οὖν καὶ τοῦ Ἀβεσσαλὼμ εἴρηται, Ἐπιστρέψει ὁ πόνος αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ· ἀμφοτέρων γὰρ εἰς κεφαλὴν ἡ τιμωρία κατέβη. ὁ μὲν γὰρ ἀγχόνῃ χρησάμενος, οὕτω τὸν βίον κατέλυσεν· ὁ Ἀβεσσαλὼμ δὲ οὐκ ἀπήγξατο, ἀλλ' ἄνω ἐκρέματο, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνῄρητο, ἀλλ' ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ παρὰ τὸ ξύλον ἀνηρτήθη καὶ τῷ ξύλῳ προσηλώθη, καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν ψῆφον ἄνωθεν φέροντος, ἐπὶ πολὺ ἐκρέματο χρόνον ὑπὸ τοῦ συνειδότος λοιπὸν μαστιζόμενος. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἀνθρωπίνης ἦν σπουδῆς τὸ γινόμενον, ἀλλ' ὅλον θεῖον ἦν τὸ δικαστήριον, τρίχας αὐτὸν καὶ ξύλον ἔδησαν, καὶ ζῷον ἄλογον παρέδωκε· καὶ ἀντὶ μὲν σχοίνου ἡ κόμη, ἀντὶ δὲ ξύλου τὸ δένδρον γέγονεν, ἀντὶ δὲ στρατιώτου ἡ ἡμίονος. καὶ σκόπει τοῦ Θεοῦ τὴν μακροθυμίαν. καὶ γὰρ ἀφῆκεν αὐτὸν χρόνον πολὺν, εἰς μετάνοιαν ἐφελκόμενος, καὶ πεῖραν λαβεῖν ἐποίησε τῆς τοῦ πατρὸς γλυκύτητος. εἰ γὰρ καὶ θηρίου ἦν, καὶ λιθίνην εἶχε ψυχὴν, ἱκανὰ ἦν ἐκεῖνα πάντα αὐτὸν ἀπαγαγεῖν τῆς ἀκαίρου μανίας· ἡ τράπεζα, καθ' ἣν ἐκοινώνει τῷ πατρὶ τῶν ἁλῶν, ὁ οἶκος, τὰ συνέδρια, ἔνθα τοὺς λόγους πρὸς αὐτὸν ἐγίνοντο· τὰ ἄλλα πάντα, ἔνθα αὐτῷ καταλλαγὴ φόνον τοιοῦτον πεποιηκότι, ταῦτα καὶ ἕτερα ἦν ἱκανὰ αὐτὸν μαλάξαι. καὶ γὰρ ἤκουσεν, ὅτι φυγὰς καὶ ἀλήτης περιήρχετο, ὅτι τὰ ἔσχατα ἔπασχε δεινά. πῶς δὲ οὐκ ἐνενόησεν, ὅτι καὶ νικήσας πάντων ἀθλιώτερον ἂν ἔζη βίον, ἐναγὴς ὢν καὶ ἀκάθαρτος ἀπὸ τῶν τροπαίων, καὶ ταῦτα λοιπὸν, γέροντος ὄντος τοῦ πατρὸς, καὶ ἐπὶ θύραις τῆς προσδοκίας οὔσης, οὐκ ἀναμένων χρόνον ἐπὶ μακρόν. πόσην εἰκὸς τὸν πατέρα ὀδυρόμενον; πόσας ταύτας ἀηδίας χαλεπωτέρας; πόσας νόσους; πόσας ἀθυμίας; οὐκ εἶπεν οὐδὲν τοιοῦτον πρὸς ἑαυτὸν ὁ δίκαιος ἐκεῖνος, οὐδὲ ἀπεδυσπέτησεν, οὐδὲ ἐθρήνησε λέγων, καλάς γε ἀπολαμβάνω τὰς ἀμοιβὰς ὁ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετῶν ἡμέρας καὶ νυκτός· ὁ ἐν ἀξιώματι τοιούτῳ πάντων γενόμενος ταπεινότερος, ὁ τῶν ἐχθρῶν φεισάμενος, εὐχερῶς ἀκολάστῳ τῷ παιδὶ ἐκδίδομαι. οὐδὲν τοιοῦτον οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐνενόησεν· ἀλλ' ἔφερεν ἅπαντα μετὰ φιλοσοφίας, μίαν μόνον ἔχων παραμυθίαν ἐν τοῖς γινομένοις, τὸ πεπεῖσθαι, ὅτι τοῦ Θεοῦ ταῦτα εἰδότος γίνεται. καὶ καθάπερ οἱ τρεῖς παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ ὄντες ἔλεγον· Καὶ ἐὰν μὴ, γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣν ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν. εἰ δέ τις εἴποι πρὸς ἐμὲ, καὶ ποίᾳ ἐλπίδι ἀποθνήσκεται; τί προσδοκῶντες; τί δὲ ἐλπίζοντες μετὰ τὸν θάνατον, μετὰ τὸ πῦρ; (οὐδέπω γὰρ τῆς ἀναστάσεως ἦν ἡ προσδοκία) ἤκουσεν ἂν παρ' αὐτῶν ὅτι αὐτὴ μεγίστη ἐστὶν ἡμῖν ἀντίδοσις, τὸ διὰ τὸν Θεὸν ἀποθανεῖν· ὥσπερ καὶ οὗτος μαρτυρῶν ταύτην ἡγεῖτο αὐτῷ εἶναι παραμυθίαν, τὸ τὸν Θεὸν εἰδέναι ταῦτα γινόμενα. εἰ γὰρ ἐραστὴς μαινόμενος εἵλετο ὑπὲρ ἐρωμένης κατασφαγῆναι, καίτοι οὐδὲν μετὰ τὸν θάνατον προσδοκῶν παρ' ἐκείνης:

Ψαλ. ζ. ιζ.

Δαν. γ. ιη.

γρ. -ιω

ἐκείνης· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς δεῖ μὴ βασιλείας προσδοκίᾳ, μὴ ἄλλῃ τινὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐλπίδι, ἀλλὰ δι' αὐτὸν τὸν Θεὸν πάντα πράττειν· ὅτι αὐτῷ πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ Παῦλον, συντεθὲν παρὰ Θεοδώρου Μαγίστρου ἀπὸ διαφόρων λόγων τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

Λογ. κζ.

ΤΗς μὲν ἐπιγραφῆς τῶν ἀποστολικῶν πράξεων ἅπαν ὑμῖν ἤδη τὸ χρέος καταβεβλήκαμεν. ἀκόλουθον δὲ λοιπὸν ἦν, καὶ τῆς ἀρχῆς ἅψασθαι τοῦ βιβλίου καὶ εἰπεῖν, τί ποτέ ἐστι, Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων, ὦ Θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν. ἀλλὰ Παῦλος οὐκ ἀφίησιν ἡμᾶς χρήσασθαι τῇ τάξει ταύτῃ τῆς ἀκολουθίας, πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὰ οἰκεῖα κατορθώματα τὴν ἡμετέραν γλῶτταν καλῶν. ἐπιθυμῶ γὰρ αὐτὸν ἰδεῖν εἰς Δαμασκὸν εἰσαγόμενον, δεδεμένον, οὐκ ἐν ἁλύσει σιδηρᾷ, ἀλλὰ φωνῇ δεσποτικῇ. ἐπιθυμῶ δὲ ἰδεῖν ἁλιευθέντα τὸν ἰχθὺν τοῦτον τὸν μέγαν, τὸν ἅπασαν ἀναβρασάσαντα τὴν θάλασσαν, τὸν μυρία κύματα κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἐπεγείροντα. ἐπιθυμῶ ἰδεῖν αὐτὸν ἁλιευθέντα, οὐχὶ ἀγκίστρῳ, ἀλλὰ λόγῳ δεσποτικῷ. καθάπερ γάρ τις ἁλιεὺς ἐπὶ πέτρας ὑψηλῆς καθήμενος, καὶ τὸν κάλαμον μετεωρίζων ἀφ' ὑψηλοῦ, τὸ ἄγκιστρον ἀφίησιν εἰς τὸ πέλαγος· οὕτω δὴ καὶ ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος, ὁ τὴν ἁλιείαν δείξας τὴν πνευματικὴν, καθάπερ ἐφ' ὑψηλῆς πέτρας τῶν οὐρανῶν καθήμενος, ὥσπερ ἄγκιστρον, τὴν φωνὴν ἐκείνην ἀφεὶς ἄνωθεν καὶ εἰπών· Σαῦλε, Σαῦλε, τί με διώκεις; οὕτω τὸν ἰχθὺν τοῦτον τὸν μέγαν ἡλίευσε. Τίς γὰρ τὸν ὠμὸν καὶ ἀπάνθρωπον, καὶ διώκτην, καὶ βλάσφημον, καὶ οὕτω τὴν ἐκκλησίαν λυμαινόμενον, ὡς καὶ κατὰ τοὺς οἴκους πορευόμενον, σύρειν ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, καὶ πάντα συγχέειν καὶ ταράττειν, ὑπέμεινεν, εἰ μὴ ἐξαίφνης ὁ βασιλεὺς ὁ ἡμέτερος καλέσας μετέστησε, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐπανήγαγε; καὶ γὰρ καὶ οἱ μαθηταὶ ὁπουπερ ἂν παραγινόμενον εἶδον, δεδοικότες ἔφριττον, καὶ οὐδὲ ἀντιβλέψαι ἐτόλμων. καὶ ὅτε πάλιν τῶν φίλων ἐγένετο, τὸν αὐτὸν φόβον ἐδείκνυον. Εἰ οὖν καταλλαγέντα αὐτὸν ἐδεδοίκεσαν, ἐχθρὸν ὄντα καὶ πολέμιον τί οὐκ ἂν ἐποίουν; ἐγὼ δὲ τί πάθω; ἀνάγκη φυγεῖν πολλῇ τῇ σφοδρότητι χρησάμενον, μὴ πάλιν κατασχὼν ἀπαγάγῃ τοῦ προκειμένου. καὶ γὰρ ἴστε πολλάκις ἑτέρωθί με βαδίζοντα καὶ τετραμμένον ἀπαντήσας, ἐν μέσῳ τῷ λόγῳ κατέσχε, καὶ οὕτως εἷλεν, ὡς ἐν αὐτῷ τε στῆσαι καὶ καταλῦσαι τὸν λόγον. Οὗτος τοίνυν ὁ μακάριος Παῦλος, ὁ τὴν οἰκουμένην φωτίσας πᾶσαν, ἐν καιρῷ τῆς κλήσεως ἐτυφλώθη ποτέ· ἀλλ' ἡ πήρωσις ἐκείνου φωτισμὸς τῆς οἰκουμένης ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ ἔβλεπε κακῶς, ἐπήρωσεν αὐτὸν καλῶς ὁ Θεὸς, ὥστε ἀναβλέψαι χρησίμως· καὶ ἐπειδὴ καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ οὕτω σφοδρὸς ἦν καὶ ἀπρόσιτος, σφοδρότερον δέχεται τὸν χαλινὸν, ἵνα μὴ τῇ ῥύμῃ τῆς προθυμίας ἐκείνης ἀγόμενος παρακούσῃ τῶν λεγομένων, καὶ ἵνα μάθῃ τίνα πολεμεῖ, ὃν οὐ μόνον κολάζοντα, ἀλλ' οὔτε εὐεργετοῦντα ἐνεγκεῖν δύναται. οὐδὲ γὰρ σκότος αὐτὸν ἐπήρωσεν, ἀλλ' ὑπερβολὴ φωτὸς αὐτὸν ἐσκότισεν. Εἰ πόλεμος ἡμῖν περιεστήκει βαρβαρικὸς, καὶ ἐπὶ τῆς παρατάξεως οἱ πολέμιοι μυρία παρεῖχον ἡμῖν πράγματα· εἶτα ὁ στρατηγὸς τῶν βαρβάρων, ὁ μυρία προσάγων μηχανήματα, καὶ πάντα συγχέων τὰ ἡμέτερα, καὶ πολλοῦ θορύβου καὶ ταραχῆς ἐμπιπλῶν, καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν ἀπειλῶν κατασκάψειν καὶ παραδώσειν πυρὶ, καὶ δουλείαν ἡμῖν ἐπανατεινόμενος, ἐξαίφνης ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ ἡμετέρου δεθεὶς, αἰχμάλωτος εἰς τὴν πόλιν ἤγετο· οὐκ ἂν ἅπαντες μετὰ γυναικῶν καὶ παιδίων πρὸς τὴν θεωρίαν

Πραξ. α α.

Πραξ. θ δ.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ, ὅτι χρήσιμον φέρειν ἐλέγχους.

Ἐκ τοῦ δ λόγ. τῶν εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστ. Παῦλον.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τό, Σαῦλος δὲ ἔτι ἐμπν. ἀπειλῆς καὶ φόνου.

ἐκείνην ἐξεπηδήσαμεν; ἐπεὶ δὲ καὶ νῦν πόλεμος συνέστηκεν Ἰουδαίων θορυβούντων καὶ ταραττόντων ἅπαντα, καὶ πολλὰ τῇ τῆς ἐκκλησίας ἀσφαλείᾳ προσαγόντων μηχανήματα· τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν πολεμίων ὁ Παῦλος, ὁ πάντων μείζονα καὶ ποιῶν καὶ λέγων, ὁ πάντα θορυβῶν καὶ ταράττων, ἔδησε δὲ αὐτὸν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ βασιλεὺς ὁ ἡμέτερος, ἔδησε καὶ αἰχμάλωτον ἤγαγεν· οὐκ ἐξελθόντες μὲν ἅπαντες ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, ὥστε ἰδεῖν αὐτὸν αἰχμάλωτον ἀγόμενον; καὶ γὰρ οἱ ἄγγελοι ἐκ τῶν οὐρανῶν ὁρῶντες αὐτὸν δεδεμένον καὶ εἰσαγόμενον, ἐσκίρτων· οὐκ ἐπειδὴ δεδεμένον αὐτὸν εἶδον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνενόουν ὅσους αὐτὸς ἀπὸ τῶν δεσμῶν λύειν ἔμελλεν· οὐκ ἐπειδὴ χειραγωγούμενον ἐθεάσαντο, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐλογίζοντο ὅσους ἔμελλεν ἀπὸ τῆς γῆς χειραγωγεῖν ἐκεῖνος· οὐκ ἐπειδὴ πεπηρωμένον εἶδον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνενόουν ὅσους ἔμελλεν ἀπὸ σκότους ἐξάγειν. Διὰ τοῦτο κἀγὼ πάντας ἀφεὶς τοὺς ἄλλους, εἰς Παῦλον ἅλλεσθαι σπεύδω. Παῦλος γὰρ καὶ Παύλου πόθος ἠνάγκασεν ἡμᾶς πηδῆσαι τοῦτο τὸ πήδημα.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Φιλιππ. ἐπιστ.

Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας σου, Κύριε, ὅτι Παῦλον οὐκ ἀφῆκας λαθεῖν, ὅτι ἔδειξας τῇ οἰκουμένῃ τοιοῦτον ἄνδρα; ᾔνεσάν σε πάντες ἄγγελοι ὁμοθυμαδόν, ὅτε τὰ ἄστρα εἰργάσω, καὶ ὅτε τὸν ἥλιον· ἀλλ' οὐχ οὕτως, ὡς ὅτε Παῦλον ἔδειξας τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ. Διὰ τοῦτο φαιδροτέρα γέγονεν ἡ γῆ τοῦ οὐρανοῦ, ἐπειδὴ φαιδρότερος τοῦ ἡλιακοῦ φωτός. καὶ τοῦ μὲν ὁ ἥλιος παραχωρεῖ τῇ νυκτί· ἐκεῖνος δὲ τοῦ διαβόλου περιεγένετο· καὶ ὁ μὲν ἀφ' ὕψους φερόμενος, κάτω τὰς ἀκτῖνας ἀφίησιν· αὐτὸς δὲ κάτωθεν ἀνατέλλων, οὐχὶ τὸ μέσον οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς τοῦ φωτὸς ἀνεπλήρωσεν, ἀλλ' ἅμα τὸ στόμα ἠνέῳξε, καὶ τοὺς ἀγγέλους ἐνέπλησε πολλῆς τῆς ἡδονῆς. Εἰ γὰρ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι χαρὰ γίνεται ἐν τοῖς οὐρανοῖς, αὐτὸς δὲ ἐκ πρώτης δημηγορίας μυριάδας πέντε ἀνδρῶν ἐθήρευσε, πόσης οὐκ ἐμπίπλησι χαρᾶς τὰς ἄνω δυνάμεις; καὶ τί λέγω ἁπλῶς; ἀρκεῖ Παῦλον φθέγγεσθαι, καὶ τοὺς οὐρανοὺς σκιρτᾶν καὶ εὐφραίνεσθαι.

Λουκ. ιε. ζ.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Κορ. β΄. ἐπιστ.

Τί γὰρ τῶν σπλάγχνων τούτων θερμότερον, ὃς πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης περιέτρεχε συρόμενος, λιθαζόμενος, ἵνα τοὺς δεδεμένους λύσῃ, καὶ πρὸς ἑαυτὸν μεταστήσῃ; οὐδὲ γὰρ ὡς μαχόμενος οὕτω τὰ πράγματα ἤνυεν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ ἑτοίμην καὶ πρόχειρον νίκην ἐρχόμενος, οὕτως ἵστη τὰ τρόπαια, κατασκάπτων, καθαιρῶν, καταβάλλων τοῦ διαβόλου τὰ ὀχυρώματα, καὶ τῶν δαιμόνων τὰ μηχανήματα, καὶ οὐδὲ μικρὸν ἀνέπνει, ἀλλ' ἀπὸ τούτων ἐπ' ἐκείνους, καὶ πάλιν ἀπ' ἐκείνων ἐφ' ἑτέρους μεταπηδῶν, καὶ καθάπερ τις στρατηγὸς ἄριστος, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἱστῶν τρόπαια, μᾶλλον δὲ καθ' ἑκάστην ὥραν. ἀπὸ γὰρ χιτωνίσκου μόνου εἰς τὴν παράταξιν εἰσελθών, αὐτάνδρους ᾕρει τῶν ἐναντίων τὰς πόλεις· καὶ τόξα, καὶ δόρατα, καὶ βέλη, καὶ πάντα ἡ γλῶττα Παύλου. καὶ γὰρ ἐφθέγγετο μόνον, καὶ παντὸς πυρὸς σφοδρότερον τοῖς πολεμίοις αἱ ῥήσεις ἐμπίπτουσαι, τοὺς μὲν δαίμονας ἤλαυνον, τοὺς δὲ ὑπ' αὐτῶν κατεχομένους ἀνθρώπους πρὸς αὐτὸν ἐπανήγαγον. ὅτε γὰρ τὰ δαιμόνια ἐκεῖνα τὰ πονηρὰ ἐξέβαλε, γοήτων ἀνδρῶν μυριάδες πέντε συνελθόντες τὰ βιβλία τῶν μαγγανειῶν κατέκαυσαν, καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν μεθίσταντο. καὶ καθάπερ ἐν πολέμῳ πύργου πεσόντος, ἢ τυράννου κατενεχθέντος, οἱ μετ' ἐκείνου πάντες τὰ ὅπλα ῥίψαντες τῷ στρατηγῷ προστρέχουσιν· οὕτω δὴ καὶ τότε ἐγένετο. τοῦ γὰρ δαίμονος ἐκβληθέντος, πολιορκηθέντες ἅπαντες, καὶ τὰ βιβλία ῥίψαντες, μᾶλλον δὲ καταλύσαντες, τοῖς Παύλου ποσὶ προσέτρεχον· ὁ δὲ καθάπερ ἐν στρατοπέδῳ τῇ οἰκουμένῃ παρατεταγμένος, οὐδαμοῦ ἵστατο· ἀλλ' ὥσπερ τις ὑπόπτερος ὤν, πάντα ἐποίει· καὶ νῦν μὲν χωλὸν διώρθου, νῦν δὲ νεκρὸν ἤγειρε, νῦν δὲ ἕτερον ἐπήρου, τὸν μάγον λέγω, καὶ οὐδὲ ἐν δεσμωτηρίῳ κατακλειόμενος ἡσύχαζεν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ τὸν δεσμοφύλακα μετῆγε πρὸς ἑαυτόν, τὴν καλὴν ταύτην αἰχμαλωσίαν ἐργαζόμενος. θαυμάζεται Δαβὶδ τὸν Γολιὰθ καταφέρων ἀπὸ λίθου μόνου ἑνός· ἀλλ' εἰ τὰ Παύλου κατορθώματα ἐξετάσειε, παιδὸς ἔργον ἐκεῖνο· καὶ ὅσον ποιμένος καὶ στρατηγοῦ τὸ μέσον, τουτέστι τούτου κἀκείνου τὸ διάφορον. οὐ γὰρ λίθον ῥιπτῶν τὸν νοητὸν Γολιὰθ κατέφερεν, ἀλλὰ φθεγγόμενος μόνον ἅπασαν κατέλυσε τοῦ διαβόλου τὴν φάλαγγα. καὶ καθάπερ λέων βρυχώμενος καὶ φλόγα ἀπὸ τῆς γλώττης ἀφιείς, οὕτω πᾶσιν ἀφόρητος ἦν ἐπιών, καὶ πανταχοῦ μετεπήδα συνεχῶς· ἔδραμεν ἐπὶ τούτους, ἦλθεν ἐπ' ἐκείνους, μετέστη πρὸς τούτους, ἀπεπήδησε πρὸς ἑτέρους, ἀνέμου ταχύτερον ἐπιών· καὶ καθάπερ μίαν οἰκίαν ἢ πλοῖον ἕν, τὴν οἰκουμένην ἅπασαν κυβερνῶν, καὶ τοὺς μὲν βαπτιζομένους ἀνέλκων, τοὺς δὲ ἰλιγγιῶντας στηρίζων, τοῖς ναύταις διακελευόμενος, ἐπὶ τῶν αὐχένων καθήμενος, τὴν πρῷραν περισκοπῶν, σχοινία τείνων, κώπην ἐλαύνων, ἱστίον ἕλκων, πρὸς τὸν οὐρανὸν βλέπων, πάντα αὐτὸς ὤν, καὶ ναύτης, καὶ κυβερνήτης, καὶ πρῳρεύς, καὶ ἱστίον, καὶ πλοῖον, καὶ πάντα πάσχων, ἵνα τὰ ἑτέρων λύσῃ κακά. καὶ καθάπερ τις ἀθλητὴς αὐτὸς παλαίων, τρέχων, πυκτεύων· ἢ στρατιώτης τειχομαχῶν, πεζομαχῶν, ναυμαχῶν, οὕτω πᾶν εἶδος μετῄει μάχης, καὶ πῦρ ἐνέπνει, καὶ πᾶσιν ἀπρόσιτος ἦν, ἑνὶ σώματι καταλαμβάνων τὴν οἰκουμένην, καὶ μιᾷ γλώττῃ πάντας τρεπούμενος. οὐχ οὕτως αἱ πολλαὶ σάλπιγγες ἐνέπιπτον τοῖς λίθοις τοῖς Ἱεριχουντίων πόλεως, καὶ καθῄρουν αὐτούς, ὡς ἡ Παύλου φωνὴ ἠχοῦσα, τὰ ὀχυρώματα τὰ διαβολικὰ χαμαὶ ἔρριπτε, καὶ πρὸς ἑαυτὸν τοὺς ἐναντίους μετῆγε· καὶ διὰ θυρίδος ἀπὸ τοῦ τείχους ἐχαλάσθη, ἵνα κάτωθεν ἄνω διαπέμψῃ τοὺς ἐρριμμένους χαμαί.

Ἐκ τοῦ γ. λόγ. τοῦ εἰς Σταγείρ.

Τὸν μὲν οὖν λιμόν, καὶ τὸ δίψος, καὶ τὴν γύμνωσιν, καὶ τὰ ναυάγια, καὶ τοὺς φόβους, καὶ τὰς ἐπιβουλάς, καὶ τὰ δεσμωτήρια, καὶ τὰς πληγάς, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ὅσα τοῦ κηρύγματος ἕνεκεν ὁ μακάριος Παῦλος ὑπέμεινεν, οὐδὲν οἶμαι δεῖν λέγειν, ὧν ἕκαστον ἱκανὸν συνταράξαι σφοδρῶς, καὶ κατακλάσαι τὴν ἁγίαν ἐκείνην ψυχήν. ὅταν δὲ λέγῃ, Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; τοῦτό ἐστιν ὃ πάντων μάλιστα διηνεκῆ καὶ ἀφόρητον παρεῖχε τὴν ἀθυμίαν αὐτῷ. εἰ γὰρ καθ' ἕκαστον τῶν σκανδαλιζομένων αὐτὸς ἐπυροῦτο, οὐκ ἦν σβεσθῆναι τὴν πύρωσιν ταύτην ἀπὸ τῆς ἐκείνου ψυχῆς. οὐ γὰρ διελίμπανον οἱ σκανδαλιζόμενοι καὶ τὴν ὑπόθεσιν παρέχοντες τῷ πυρί. ὅτε δὲ καὶ τοὺς Ἰουδαίους ἀπιστοῦντας ὁρᾶν, τίνα ἂν ἀθυμίας καὶ ὀδύνης μικρὰν γοῦν ἀνακωχὴν ἔχειν ἠδύνατο; Ηὐχόμην γάρ, φησιν, ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου τῶν κατὰ σάρκα, οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· ποθεινότερον ἦν μοι εἰς γέενναν ἐμπεσεῖν, ἢ τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπιστοῦντας ὁρᾶν. ὁ δὲ τὴν ἐν τῇ γεέννῃ κόλασιν ἑλόμενος ὑπὲρ τοῦ δυνηθῆναι προσαγαγέσθαι τοὺς Ἰουδαίους ἅπαντας, εὔδηλον ὅτι τοῦτο μὴ τυχεῖν, τῶν ἐν τῇ γεέννῃ κολαζομένων δεινῶς βαρύτερον.

β. Κορ. ια. κθ.

Ῥωμ. θ. γ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Θεσ. α΄ ἐπισ.

Βαβαὶ τοῦ διαπύρου ἔρωτος τῆς ἀγάπης. ὁ πυρὸς κατατολμῶν Παῦλος, ὁ ἀδαμάντινος, ὁ στερρός, ὁ ἀκλινής, ὁ ἀκαμπής, ὁ λέγων, Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ; θλῖψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμός, ἢ λιμός, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα· ὁ γῆς καὶ θαλάττης κατατολμῶν, ὁ τῶν ἀδαμαντίνων τοῦ θανάτου πυλῶν καταγελῶν οὗτος, ἐπειδὴ μόνον ἀγαπητῶν εἶδε δάκρυα, οὕτω κατεκλάσθη καὶ συνετρίβη, ὡς μηδὲ κρύψαι τὸ πάθος, ἀλλ' εἰπεῖν εὐθέως· Τί ποιεῖτε κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ὢ τοῦ θαύματος. ἄβυσσος αὐτὸν οὐ συνέτριψεν ὑδάτων, καὶ μικρὰ δάκρυα συνέτριψε καὶ κατέκλασε. τί ποιεῖτε κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; τί λέγεις, εἰπέ μοι; ἐκείνην τὴν ἀδαμαντίνην ψυχὴν συντρῖψαι δάκρυσιν ἴσχυσε; ναί, φησι· πολλὴ γὰρ ἡ τῆς ἀγάπης ἰσχύς· αὕτη μου περιγίνεται καὶ κρατεῖ. πρὸς πάντα γὰρ ἀντέχω, πλὴν τῆς ἀγάπης.

Ῥωμ. η. λε.

Πράξ. κα. ιγ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ῥωμ. ἐπισ.

Ἀκούσατε ὅσοι μηδὲ χρημάτων διὰ τὸν Χριστὸν καταφρονεῖτε, μᾶλλον δὲ δι' ἑαυτούς, καὶ φρίξατε τὸ περὶ τὸν Χριστὸν τοῦ Παύλου φίλτρον ἐν διανοίᾳ λαμβάνοντες. οὐδὲ γὰρ τὸν Χριστὸν ποτὲ ἐφίλει διὰ τὰ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ δι' αὐτὸν τὰ ἐκείνου· καὶ ἓν ἐδεδοίκει μόνον, τὸ μὴ τῆς ἀγάπης ἐκπεσεῖν τῆς πρὸς ἐκεῖνον. τοῦτο γὰρ αὐτῷ καὶ γεέννης φοβερώτερον ἦν· ὥσπερ καὶ τὸ μένειν ἐν αὐτῇ βασιλείας ποθεινότε-

[illegible] ἐστὶν, ὅτε δὴ οὖν ἐκεῖνος μὲν διὰ τὸν τοῦ Χριστοῦ πόθον καὶ εἰς γέενναν καταδέχεται ἐμπεσεῖν, καὶ βασιλείας ἐκπεσεῖν, εἴγε ἀμφότερα ταῦτα προέκειτο, ἡμεῖς δὲ μηδὲ τοῦ παρόντος καταφρονοῦμεν βίου· ἆρα ἄξιοι τῶν ἐκείνου ὑποδημάτων αὐτοῦ ἐσμὲν λοιπὸν, τοσοῦτον ἀφεστηκότες αὐτοῦ τῇ μεγαλονοίᾳ; Εἰ γὰρ οἰκίας τις μιᾶς προεστηκὼς, καὶ οἰκέτας ἔχων, καὶ ἐπιτρόπους καὶ οἰκονόμους, οὐδὲ ἀναπνεῖ πολλάκις ὑπὸ τῆς φροντίδος, οὐδενὸς αὐτὸν [illegible] ὁ οὐκ οἰκίας μιᾶς, ἀλλὰ καὶ πόλεων, καὶ δήμων, καὶ ἐθνῶν, καὶ ὁλοκλήρου τῆς οἰκουμένης τὴν φροντίδα ἔχων, καὶ ὑπὲρ τηλικούτων πραγμάτων, καὶ τοσούτων ὄντων τῶν ἐπηρεαζόντων, καὶ μόνος ὢν, καὶ τοσαῦτα πάσχων, καὶ οὕτω κηδόμενος, ὡς οὐδὲ πατὴρ παίδων, ἐννόησον τί ὑπέμεινεν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορ. β. ἐπ.

Εἴ τις φιλεῖν ἐθέλει γνησίως, καὶ δύναμιν ἀγάπης ἐπίστασθαι, ἐπὶ τὸν ταύτης ἐρῶντα τὸν μακάριον Παῦλον δραμέτω, κἀκεῖνος αὐτὸν διδάξει, ἡλίκον ἐστὶν ἆθλος ἐνεγκεῖν χωρισμὸν φιλουμένου, καὶ ἡλίκης δεόμενος ψυχῆς. Οὗτος γὰρ, οὗτος τὴν σάρκα ἀποδυσάμενος, καὶ τὸ σῶμα ἀποθέμενος, καὶ γυμνῇ σχεδὸν τὴν οἰκουμένην περιϊὼν τῇ ψυχῇ, καὶ πᾶν πάθος ἐξορίσας τῆς διανοίας, καὶ τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων τὴν ἀπάθειαν μιμούμενος, τὰ μὲν ἄλλα πάντα ῥᾳδίως ἔφερεν, ὡς ἐν ἀλλοτρίῳ πάσχων σώματι, καὶ δεσμωτήρια, καὶ ἁλύσεις, καὶ ἀπαγωγὰς, καὶ μάστιγας, καὶ ἀπειλὰς, καὶ θάνατον, καὶ πᾶν κολάσεως εἶδος· μιᾶς δὲ ψυχῆς ἀγαπωμένης ἀπ' αὐτοῦ χωρισθεὶς, οὕτω συνεχύθη καὶ διεταράχθη, ὡς, ἐπειδὴ τὸν ἀγαπώμενον προσεδόκα ἰδεῖν, οὐχ εὗρεν, εὐθέως καὶ τῆς πόλεως ἀποπηδῆσαι. Τί τοῦτο, ὦ μακάριε Παῦλε; ξύλῳ μὲν δεδεμένος, καὶ δεσμωτήριον οἰκῶν, καὶ μάστιγας ἔχων ἐπικειμένας, καὶ τὰ νῶτα αἵματι περιρρεόμενος, καὶ ἐμυσταγώγεις, καὶ ἐβάπτιζες, καὶ θυσίαν προσῆγες, καὶ ἑνὸς οὐ κατεφρόνησας μέλλοντος σώζεσθαι· εἰς δὲ τὴν Τρωάδα ἐλθὼν, καὶ τὴν ἄρουραν εὑρὼν ἐκκεκαθαρμένην καὶ ἑτοίμην οὖσαν τὰ σπέρματα ὑποδέξασθαι, τοσοῦτον ἔρριψας ἀπὸ τῶν χειρῶν κέρδος, καὶ ἀπεπήδησας εὐθέως; Ναὶ, φησί· πολλῇ γὰρ κατεσχέθην ἀθυμίας τυραννίδι, καὶ σφόδρα μου συνέχει τὴν διάνοιαν ἡ Τίτου ἀπουσία· καὶ οὕτω μου ἐκράτησε καὶ περιεγένετο, ὡς ἀναγκάσαι τοῦτο ποιῆσαι. Εἶδες πῶς μέγιστος ἆθλος ὁ δυνηθῆναι ἐνεγκεῖν πράως ἀγαπωμένου χωρισμόν; πῶς ὀδυνηρὸν πρᾶγμα καὶ πικρόν; πῶς ὑψηλῆς δεόμενον καὶ νεανικῆς ψυχῆς; Οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ τοῖς ἀγαπῶσι μόνον τὸ τῇ ψυχῇ συνδεδέσθαι, οὐδὲ ἀπαρκοῦνται τούτῳ εἰς παραμυθίαν, ἀλλὰ καὶ σωματικῆς δέονται παρουσίας. καὶ μὴ τοῦτο προσῇ, οὐ μικρὸν τῆς εὐφροσύνης ὑποτέτμηται μέρος.

Ἐκ τῶν πρὸς Ὀλυμπιάδα β΄. ἐπισ.

Βούλει μαθεῖν ἡλίκον ὄφελός ἐστιν εἰς τὸ τοὺς ἀδελφοὺς ἐπισπᾶσθαι, κἂν ἄπιστοί τινες εἶεν, ὁ πρᾶος εἶναι καὶ ἥμερος καὶ γλυκὺς προλεγόμενος τρόπος; ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος πρὸς δικαστὴν εἰσιὼν ἄπιστον κριθησόμενος· Μακάριον ἥγημαι ἐμαυτὸν, μέλλων ἐπὶ σοῦ κρίνεσθαι. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, οὐ κολακεύων αὐτόν· ἄπαγε· ἀλλὰ διὰ τῆς ἡμερότητος κερδῆσαι βουλόμενος. διὸ καὶ ἐκ μέρους ἐκέρδανε, καὶ τὸν δικαστὴν εἷλεν ὁ τέως κατάδικος εἶναι νομιζόμενος, καὶ τὴν νίκην αὐτὸς ὁ κρατηθεὶς ὁμολογεῖ λαμπρᾷ τῇ φωνῇ παρόντων ἁπάντων, λέγων· Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις Χριστιανὸν γενέσθαι. Τί οὖν ὁ Παῦλος; Εὐξαίμην ἂν ἔγωγε, μὴ μόνον σὲ, ἀλλὰ καὶ τοὺς παρόντας ἅπαντας τοῦτο γενέσθαι, ὅπερ ἐγώ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορ. α. ἐπις.

Πραξ. κϛ. β.

Πραξ. κϛ. κη.

Πολλὰ μὲν οὖν πολλαχοῦ τῶν Παύλου θαυμάτων τὰ σημεῖα τυγχάνει, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστὶ ποθεινὰ, ὡς τὰ στίγματα· καὶ οὐχ οὕτω μέρος ἐν ταῖς γραφαῖς εὐφραίνει θαύματα ἐργαζόμενος, ὥσπερ πάσχων κακῶς, μαστιζόμενος, συρόμενος, λιθαζόμενος. Λιθάσαντες γὰρ αὐτὸν, φησὶν, ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως. καὶ πάλιν· Δείραντες αὐτοὺς, καὶ ἐπιθέντες πολλὰς πληγὰς, ἔβαλον εἰς φυλακήν. πόσον καύχημα, πόση ἡδονὴ, πόση τιμὴ, πόση λαμπρότης εἰδέναι, ὅτι διὰ τὸν Χριστὸν ἐδέθη; ἀλλ' ὅρα τὸ θαυμαστόν. Καὶ ἐσείσθη, φησὶ, τὸ δεσμωτήριον, δεδεμένου Παύλου, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη. Εἶδες δεσμοῦ φύσιν τὰ δεσμὰ ἀναλύουσαν; Ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ἰδὼν ἀνεῳγμέ-

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ἐφεσίους ἐπισ.

Πραξ. ιδ. ιθ.

Πραξ. ις. κγ.

Πραξ. ις. κϛ.

νας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν, ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν. τί οὖν ὁ Παῦλος; ἐφώνησε φωνῇ μεγάλῃ λέγων, μηδὲν πράξῃς σεαυτῷ κακόν· πάντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε. ὁρᾷς αὐτοῦ τὸ ἀκενόδοξον, καὶ τὸ ἄτυφον, καὶ τὸ φιλόστοργον; οὐκ εἶπεν, ὅτι δι' ἡμᾶς ταῦτα γέγονεν, ἀλλ' ὡς ὅμοιος τῶν δεσμωτῶν εἷς, φησί, πάντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε. εἰ γὰρ ἐσίγησε, καὶ μὴ διὰ τῆς μεγάλης φωνῆς κατέσχεν ἐκείνου τὰς χεῖρας, ὤθησεν ἂν διὰ τοῦ λαιμοῦ τὸ ξίφος. ἐβόησε δὲ, ἐπειδὴ εἰς τὴν ἐνδοτέραν φυλακὴν ἦν βεβλημένος. κατὰ σεαυτοῦ τοῦτο πεποίηκας, φησίν, ἐνδοτέρω βαλὼν τοὺς μέλλοντάς σε ἐλευθεροῦν τοῦ κινδύνου. εἶδες τὸ φιλάνθρωπον καὶ κηδεμονικὸν τοῦ Παύλου; εἵλετο δεδέσθαι μᾶλλον καὶ κινδυνεῦσαι αὐτός, ἢ ἐκεῖνον ἰδεῖν ἀπολλύμενον. Καὶ καθάπερ τις στρατιώτης τῆς οἰκουμένης πολεμούσης ἔχων ἅπασαν, καὶ ἐν μέσοις τοῖς τάγμασι τῶν πολεμίων στρεφόμενος, καὶ μηδὲν πάσχων δεινόν· οὕτω καὶ Παῦλος μόνος ἐν βαρβάροις, ἐν Ἕλλησι, πανταχοῦ γῆς, πανταχοῦ θαλάττης φαινόμενος. καὶ ὥσπερ πῦρ εἰς καλάμην ἢ χόρτον ἐμπεσὸν πρὸς τὴν αὐτοῦ φύσιν μετατίθησι τὰ καιόμενα· οὕτω καὶ οὗτος ἅπασιν ἐπιὼν, πάντας μετέθηκε πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Τίνα οὐκ ἂν ἐκπλήξειεν ἡ τῶν περικειμένων τῷ μακαρίῳ Παύλῳ δεσμῶν δύναμις· ὅτι τοὺς δήσαντας εἰς τοὺς πόδας ὑπὸ τοῦ δεδεμένου, καὶ ὑποχειρίους ἐκείνους τούτῳ ἐποίει; Προσέπεσε γάρ, φησιν, ὁ δεσμοφύλαξ τῷ Παύλῳ, καὶ ὁ λελυμένος ὑπὸ τοὺς πόδας ἦν τοῦ δεδεμένου, καὶ ὁ δήσας ἠξίου τὸν δεθέντα λυθῆναι τοῦ φόβου. οὐχὶ σὺ ἔδησας, εἰπέ μοι; οὐχὶ εἰς τὴν ἐσωτέραν ἔβαλες φυλακήν; οὐχὶ εἰς τὸ ξύλον ἠσφαλίσω τοὺς πόδας; τί τρέμεις; τί θορυβῇ; τί δακρύεις; τί τὸ ξίφος ἐπισπάσω; οὐκ ᾔδειν, φησίν, ὅτι τοσαύτη τῶν τοῦ Χριστοῦ δεσμίων ἡ δύναμις. τί λέγεις; οὐρανοὺς ἔλαβεν ἐξουσίαν ἀνοῖξαι, καὶ δεσμωτήριον οὐκ ἔμελλεν ἀνοῖξαι; τοὺς ὑπὸ δαιμόνων δεδεμένους ἔλυε, καὶ σιδήρειον ἔμελλεν αὐτὸν περιέχειν; ὁ ψυχὰς τοίνυν δεδεμένας λύων, τὸ σῶμα τὸ αὐτοῦ οὐκ ἂν ἴσχυσε λῦσαι; ὁ διὰ τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἑτέρους τῶν δεσμῶν ἐκείνων λύων, καὶ τῶν δαιμόνων ἀπαλλάττων, αὐτὸς δὲ ἑαυτοῦ ἑαυτὸν οὐκ ἂν ἔλυσε; διὰ τοῦτο πρότερον ἐδέθη, καὶ τότε τοὺς δεδεμένους ἔλυσεν, ἵνα μάθῃς, ὅτι οἱ τοῦ Χριστοῦ δοῦλοι δεδεμένοι πολλῷ τῶν λελυμένων μείζονα ἔχουσι τὴν ἰσχύν. οὕτω γὰρ λαμπροτέρα ἡ ἰσχὺς τοῦ ἁγίου δείκνυται, ὅταν καὶ δεδεμένος τῶν λελυμένων κρατῇ. ὅταν οὖν ὁ δεδεμένος μὴ μόνον ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς δεδεμένους λύῃ, τί τῶν τοίχων τὸ ὄφελος; τί δὲ πλέον ἀπὸ τοῦ εἰς τὴν ἐσωτέραν αὐτὸν βαλεῖν φυλακήν, ὅπου γε καὶ τὴν ἐξωτέραν ἀνέῳξε; βούλεσθε μαθεῖν ὅσον ἐστὶν ἅλυσις σιδηρᾶ διὰ Χριστὸν περικειμένη σώματι δουλικῷ; ἀκούσατε τοῦ μακαρίου Παύλου τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐγκαυχωμένου καὶ λέγοντος· Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν Κυρίῳ. καὶ γὰρ μέγα ἀξίωμα καὶ σφοδρόν, καὶ βασιλείας καὶ ὑπατείας καὶ πάντων μεῖζον τὸ διὰ τὸν Χριστὸν δεδέσθαι. οὐδὲν γὰρ οὕτω λαμπρόν, ὡς δέσμιος διὰ Χριστόν, ὡς αἱ ἁλύσεις αἱ περικείμεναι ταῖς ἁγίαις χερσὶν ἐκείναις. τοῦτο τοῦ ἀπόστολον εἶναι, τοῦ διδάσκαλον εἶναι, τοῦ εὐαγγελιστὴν εἶναι, κατὰ πολὺ λαμπρότερον καὶ σεμνότερον. Εἴ τις φιλεῖ τὸν Χριστόν, ἔγνω τὸ λεγόμενον. Εἴ τις μαίνεται καὶ περικαίεται τοῦ δεσπότου, οἶδε τὴν δύναμιν τῶν δεσμῶν· ἕλοιτο ἂν δέσμιος εἶναι διὰ Χριστόν, ἢ τοὺς οὐρανοὺς οἰκεῖν. τὸ γὰρ καὶ τοῦ καθίσαι ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τοῦτο λαμπρότερον· καὶ τοῦ καθίσαι ἐπὶ δώδεκα θρόνων, τοῦτο σεμνότερον καὶ μακαριώτερον. Εἴ τις ἐμοὶ τὸν οὐρανὸν ἐχαρίζετο πάντα, ἢ τὴν ἅλυσιν ἐκείνην, ᾗ τὰς χεῖρας ὁ Παῦλος ἐδέδετο, ἐκείνην ἂν ἐγὼ προετίμησα. Εἴ τις με μετὰ τῶν ἀγγέλων ἵστη ἄνω, ἢ μετὰ Παύλου δεδεμένου, τὸ δεσμωτήριον ἂν εἱλόμην. Εἴ τις με μετ' ἐκείνων ἐποίει τῶν δυναμένων τῶν περὶ τὸν θρόνον, ἢ δεσμώτην τοιοῦτον, τοιοῦτος ἂν εἱλόμην γενέσθαι δεσμώτης. καὶ γὰρ οὐδὲν βέλτιον τοῦ κακῶς παθεῖν τι διὰ Χριστόν. Εἴ τις μοι νεκροὺς ἔδωκεν ἀναστῆσαι νῦν, οὐκ ἂν τοῦτο εἱλόμην, ἀλλὰ τὴν ἅλυσιν. καὶ γὰρ οὐδὲν τῆς ἁλύσεως ἐκείνης μακαριώτερον. ἐβουλόμην ἐν τοῖς τόποις γενέσθαι νῦν ἐκείνοις, ἐν οἷς ἔκειτο τὰ δεσμά·

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Κορ. β'. ὁμιλ.

Ἐκ τῆς πρὸς Ἐφεσ. ὁμιλ.

Πράξ. κς. λθ.

Ἐφεσ. δ. α.

μῆσαι, καὶ ἴδοιμι τὰς ἁλύσεις, ἃς ἐδεδοίκεισαν μὲν δαίμονες καὶ φρίττουσιν, αἰδοῦνται δὲ ἄγγελοι. εἰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν φροντίδων ἐκτὸς ἤμην, καὶ τὸ σῶμα εὔρωστον εἶχον, οὐκ ἂν παρῃτησάμην ἀποδημίαν τοσαύτην ποιήσασθαι, ὑπὲρ τοῦ τὰς ἁλύσεις μόνον ἰδεῖν, καὶ τὸ δεσμωτήριον, ἔνθα ὁ Παῦλος ἐδέδετο.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Κολασσ. ἐπιστ.
Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Ἐφεσ. ἐπιστ.

Εἴ τίς μοι τὸν Παῦλον ἐδίδου ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ὑπερκύπτοντα ἰδεῖν, καὶ φωνὴν ἀφιέντα, ἢ ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου· ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ἂν εἱλόμην. οἱ γὰρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πρὸς αὐτὸν ἤρχοντο, ὅτε εἰς τὸ δεσμωτήριον ἦν. Ὢ μακαρίων δεσμῶν, ὢ μακαρίων χειρῶν, ἃς ἐκόσμησεν ἡ ἅλυσις ἐκείνη ἡ περιτεθεῖσα τῷ Παύλῳ. Οὐκ ἦσαν οὕτω τίμιαι αἱ χεῖρες αὐτοῦ, ὅτε τὸν χωλὸν τὸν ἐν Λύστροις ἤγειραν, ὡς ὅτε τὰ δεσμὰ περικείμεναι. Εἰ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἤμην ἐγώ, τότε ἂν μάλιστα αὐτὰς περιεπλεξάμην, καὶ ἐπὶ τὰς κόρας ἔθηκα τὰς ἐμάς, οὐκ ἂν ἐπαυσάμην καταφιλῶν χεῖρας καταξιωθείσας ὑπὲρ τοῦ δεσπότου δεθῆναι τοῦ ἐμοῦ. Οὐχ οὕτως αὐτὸν μακαρίζω, ὅτι εἰς τρίτον οὐρανὸν ἡρπάγη, καὶ εἰς τὸν παράδεισον, ὡς ὅτι εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐνεβλήθη. οὐχ οὕτως αὐτὸν μακαρίζω, ὅτι ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ὡς ὅτι ὑπέμεινε τὰ δεσμά· καὶ γὰρ ταῦτα ἐκείνων κατὰ πολὺ μείζονα. αἱρετώτερον γάρ ἐστι παθεῖν κακῶς ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, ἢ τιμηθῆναι παρὰ τοῦ Χριστοῦ. τοῦτο καὶ Παῦλος ἐνθυμούμενος ἔλεγεν, ὡς εἰκός· εἰ αὐτὸς δι' ἐμὲ γενόμενος δοῦλος, καὶ τὴν δόξαν κενώσας, οὐχ οὕτως ἐν δόξῃ ὢν ἡγεῖτο, ὡς ὅτε ἐσταυροῦτο ὑπὲρ ἐμοῦ· τί ἐμὲ παθεῖν οὐ δεῖ; ἄκουε γὰρ αὐτοῦ λέγοντος·

Ιωαν. ιζ. ε.

Δόξασόν με, πάτερ. τί λέγεις; ἐπὶ σταυρὸν ἄγῃ μετὰ λῃστῶν καὶ τυμβωρύχων, καὶ τὸν ἐπάρατον ὑφίστασαι θάνατον· ἐμπτύεσθαι μέλλεις καὶ ῥαπίζεσθαι, καὶ ταῦτα δόξαν καλεῖς; ναί, φησίν· ὑπὲρ γὰρ τῶν φιλουμένων ἐγὼ πάσχω ταῦτα, καὶ εἰκότως αὐτὰ δόξαν ἡγοῦμαι. Εἰ αὐτὸς ὁ δεσπότης ὁ ἐμὸς τὸν οἰκτρὸν καὶ ταλαίπωρον φιλήσας, δόξαν τὸ πρᾶγμα καλεῖ, καὶ τοῦτο τῆς ἐν τῷ πατρικῷ θρόνῳ δόξης μᾶλλον προτίθησι· πολλῷ μᾶλλον ἐγὼ ὀφείλω ταῦτα δόξαν ἡγεῖσθαι. ὡς οὐδὲν τῆς Παύλου ψυχῆς μακαριώτερον. ἐν τίσι καυχᾶται; ἐν δεσμοῖς, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἁλύσει, ἐν στίγμασι.

Πραξ. κ. κϐ.

Πορεύομαι γάρ, φησιν, εἰς Ἱεροσόλυμα δεδεμένος τῷ πνεύματι, τὰ ἐν αὐτοῖς συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς, πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμά μοι κατὰ πόλιν διαμαρτύρεται λέγον, ὅτι δεσμά με καὶ θλίψεις μένουσι. τί οὖν ἀπέρχῃ, εἰ δεσμὰ καὶ θλίψεις σε μένουσι; δι' αὐτὸ τοῦτο, ἵνα δεσμευθῶ διὰ Χριστόν, ἵνα ἀποθάνω δι' αὐτόν. οὐ γὰρ μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν ἑτοίμως ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου μου. τί οὖν ἐστι τοῦτο; οὐκ αἰσχύνῃ, οὐ δέδοικας τὴν οἰκουμένην δεσμώτης περιιών; οὐ φοβῇ, μή τις ἀσθένειαν τοῦ Θεοῦ σου καταγνῷ; μή τις διὰ τοῦτο οὐ μὴ προσέλθῃ; οὐ τοιαῦτά μου, φησί, τὰ δεσμά· οἶδε καὶ ἐν βασιλείοις λάμπειν·

Φιλιπ. α. ιγ.

Ὥστε τοὺς δεσμούς μου, φησί, φανεροὺς γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ, καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν Κυρίῳ, πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον λαλεῖν. ὁρᾷς δεσμῶν ἰσχὺν μᾶλλον ἢ νεκρῶν ἀναστάσεως; ἐδεσμεύθη ἐν Ῥώμῃ, καὶ τοὺς πλείονας ἐπεσπάσατο. ἐδεσμεύθη ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ

Πραξ. κδ. κε.

δεδεμένος δημηγορῶν, τὸν βασιλέα κατέπληξε, καὶ τὸν ἄρχοντα εἰς φόβον ἤγαγεν· Ἔμφοβος γὰρ γενόμενος ἀπέλυσεν αὐτόν. δεδεμένος ἔπλει, καὶ τὸ ναυάγιον ἔλυσε, καὶ τὸν χειμῶνα ἐπέδησεν. ἐν δεσμοῖς ὄντος * αὐτοῦ, τὸ θηρίον ἐκεῖνο καθήψατο, καὶ μηδὲν λυμηνάμενον ἐξέπεσε. καὶ θέα πανταχοῦ τοῦτο γινόμενον.

Πραξ. ις. κγ.

μεμαστίγωτο, καὶ μεμαστίγωτο ἰσχυρῶς· Πολλὰς γὰρ αὐτοῖς, φησιν, ἐπιθέντες πληγάς· καὶ ἐδέδετο, καὶ τοῦτο πάλιν ἰσχυρῶς· Εἰς γὰρ τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν ἐνέβαλον αὐτόν, καὶ μετὰ πλείονος ἀσφαλείας· καὶ ἐν τοσούτοις ὢν κατὰ τὸ μεσονύκτιον, ὅτε καὶ οἱ σφόδρα ὀδυνώμενοι καθεύδουσιν, ᾖδε καὶ ὕμνει τὸν Κύριον. τί ταύτης γένοιτ' ἂν τῆς ψυχῆς ἀδαμαντινώτερον; ἐννόει ὅτι καὶ οἱ παῖδες ἐν πυρὶ ᾖδον, καὶ ἐν καμίνῳ· ἴσως ἐλογίζετο, ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον ἐγὼ πέπονθα. ἀλλὰ καλῶς ποιῶν ὁ λόγος, εἰς ἑτέρους πάλιν ἐξήνεγκε δεσμούς, καὶ δεσμωτήριον ἕτερον. τί πάθω; βούλομαι σιγῆσαι, ἀλλ' οὐ δύναμαι. ἕτερον δεσμωτήριον εὗρον, ἐκείνου πολλῷ θαυμασιώτερον καὶ ἐκπληκτικώτερον. ἀλ-

* πάλιν

καί μοι [illegible] τῷ λόγῳ, [illegible] ὥστε [illegible] τοῖς διανοίαις. [illegible] τὸν λόγον, [illegible] πάντα [illegible] ὁ δι[illegible] [illegible] τὸ ἀλλὰ [illegible] πάλιν [illegible] [illegible] πρ[illegible] μή [illegible] πολλὰ γὰρ [illegible] μακρὰ τῆς Παύλου γνώμης ἀπέλαυσε, καὶ ὅτι πολλὰ κατέτρεψεν ἡμᾶς. ἀλλ' οὐ δεῖ [illegible] συγγνώμη. Εἰ γὰρ [illegible] ἐπίγνωσιν, [illegible] [illegible] μετὰ πολλῆς ἀδείας φθεγγόμενος καὶ πρὸς ἂν ἔχοι τὸν λόγον. Τίς γὰρ οὐκ ἂν ἐκπλαγείη; τίς δὲ οὐκ ἂν θαυμάσειε; μᾶλλον δὲ ὡς κατ' ἀξίαν ἐκπλαγείη καὶ θαυμάσειε τὴν [illegible] καὶ [illegible] τῆς Παύλου ψυχῆς; ὅτι δεδεμένος καὶ [illegible] ἀπὸ τοσούτου διαστήματος Φιλιππησίοις ἐπέστελλεν. Ἴστε γὰρ ὅσον τὸ μέσον Μακεδονίας καὶ Ῥώμης. ἀλλ' οὔτε τῆς ὁδοῦ τὸ μῆκος, οὔτε τοῦ χρόνου τὸ πλῆθος, οὔτε ὁ τῶν πραγμάτων ὄχλος, οὔτε ὁ κίνδυνος καὶ τὰ ἐπάλληλα δεινά, οὔτε ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν [illegible] τὴν μνήμην ἐξέβαλε τῶν μαθητῶν, ἀλλ' εἶχεν αὐτοὺς ἅπαντας ἐν διανοίᾳ, καὶ οὐχ οὕτως αὐτοῦ ταῖς ἁλύσεσιν αἱ χεῖρες ἐδέδεντο, ὡς ὑπὸ τοῦ πόθου τῶν μαθητῶν ἡ ψυχὴ συνεδέδετο καὶ [illegible]. Καὶ καθάπερ βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ θρόνου [illegible] καθήμενος ἐν ταῖς βασιλικαῖς αὐλαῖς, μυρίας ἄλλως δέχεται πανταχόθεν ἐπιστολάς, οὕτω δὴ καὶ ἐκεῖνος, καθάπερ ἐν βασιλικαῖς αὐλαῖς τῷ δεσμωτηρίῳ καθήμενος, πολλῷ πλείους καὶ ἐδέχετο, καὶ ἔπεμπε συνεχῶς τὰ γράμματα, τῶν πανταχόθεν ἐθνῶν, ἐπὶ τὴν ἐκείνου σοφίαν, [illegible] τῶν καθ' ἑαυτοὺς πραγμάτων ἀναφερόντων ἅπαντα. Καὶ τοσούτῳ πλείονα πράγματα τοῦ βασιλέως οὗτος ᾠκονόμει, ὅσῳ καὶ μείζονα ἀρχὴν ἐνεπιστεύθη. Ὦ τῆς τοῦ Παύλου δυνάμεως· ἅλυσιν περιέκειτο, καὶ τὸν ἀναδησάμενον τὸ διάδημα Νέρωνα ἔσεισε· ῥάκια περιέκειτο αὐχμῶντα, καὶ τὸ δεσμωτήριον οἰκῶν, καὶ μᾶλλον τῆς ἁλουργίδος [illegible] ἐπέστρεφε πρὸς τὸ περικείμενον αὐτοῦ δέσμιον. ἐπὶ γῆς ἐρριμμένος κατακείμενος καὶ κάτω [illegible] καὶ τὸν ἐπ' ὀχήματος χρυσοῦ [illegible], ἐκεῖνος περιέτρεχεν. εἰκότως. ὁ μὲν γὰρ ἐν στρατιᾷ [illegible] βασιλέα ἰδεῖν ἐπὶ ζεύγους καθήμενον λευκοῦ· τοῦτο δὲ ξένον καὶ παράδοξον, δεσμώτην ὁρᾶν μετὰ τοσαύτης παρρησίας βασιλεῖ διαλεγόμενον, καὶ ὥσπερ ἂν ὁ βασιλεὺς πρὸς ἀνδράποδον εἰκὸς ἦν καὶ [illegible]. ὄχλος περιειστήκει πολύς, καὶ δοῦλοι πάντες τοῦ βασιλέως [illegible] ἐθαύμαζον δὲ οὐ τὴν δεσποτείαν αὐτοῦ, ἀλλὰ τὴν νικῶσαν τὴν δεσποτείαν τὴν αὐτοῦ. [illegible] γὰρ ἔλαττον ἀπὸ τοῦ ὄνυχος τὸν λέοντα ἐπαινοῦμεν, [illegible] ἀπὸ τῶν ἄλλων [illegible]. πόσον τοῦτον; πῶς ἔχει μετὰ τοῦ βασιλέως τὴν συνουσίαν μετὰ λαμπροῦ τοῦ σχήματος πρὸς Νέρωνα [illegible] τότε καὶ [illegible]. Εἰ γὰρ αὐτῷ τὴν [illegible] ὁ καιρὸς, καὶ τοσαύτης ἀπολαύει τιμῆς ὁ ἀθλητὴς, ὅταν ὁ ἀγωνοθέτης ἔλθῃ, πόσης ἀπολαύσεται τιμῆς; ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις ἐστὶ, ξένος ἐστὶ καὶ παρεπίδημος, καὶ οὕτω θαυμάζεται· ὅταν ἐν τοῖς ἰδίοις ᾖ, τίνος οὐκ ἀπολαύσεται ἀγαθοῦ; τίνος οὐ μεθέξει; τίνος οὐκ ἐπιτεύξεται; οὐδεὶς βασιλεὺς [illegible] τῆς Ῥώμης τοσαύτης ἀπολαύει τιμῆς, ὅσης ὁ Παῦλος. ἀλλ' ὁ μὲν βασιλεὺς ἔξω [illegible] κεῖται ἐρριμμένος, ὁ δὲ ἐν μέσῃ κατὰ [illegible] τῆς πόλεως, καθάπερ βασιλεύων καὶ ζῶν. Εἰ δὲ ἐνταῦθα, ἔνθα ἠλαύνετο καὶ ἔνθα ἐδιώκετο, τοσαύτης ἀπολαύει τιμῆς, ὅταν ἔλθῃ, τί ἔσται; Εἰ [illegible] ὅταν ἔλθῃ [illegible] τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας, τί ἔσται; Εἰ μετὰ τοσαύτης [illegible] τοσαύτης μεγαλοπρεπείας [illegible] ὅταν ἔλθῃ, τί ἔσται; [illegible] πράγματα; βούλεσθε δεῖξω τὸν [illegible] Τί τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐνδοξότερον [illegible] τῶν βασιλέων μᾶλλον θαυμασθέντος; [illegible] τί ὑψηλότερον; οὐχὶ πολλὰ καὶ μεγάλα κατώρθωσε ζῶν; οὐχ ἔθνη καὶ πόλεις [illegible], καὶ πολέμους πολλοὺς καὶ μάχας ἐνίκησε, καὶ τρόπαια ἔστησεν; οὐχ [illegible] ἐνομίσθη εἶναι Θεὸς παρὰ τῇ συγκλήτῳ Ῥωμαίων; ἀλλὰ τὸν μὲν ζῶντα κα-

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ πρὸς τοὺς ὑπὲρ [illegible] εἰς δίον χρωμένους τῷ ἀποστολικῷ ῥητῷ, Εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ.

Ἐκ τῆς πρὸς Τιμ. ὁμιλ. 6.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Κορινθ. β ἐπισ.

τρόπαιον πολέμους καὶ νίκας, βασιλείαν ὅταν καὶ στρατόπεδα ἔχοντα, θαυμαστὸν οὐδέν· τὸ δὲ μετὰ
θάνατον καὶ τάφον τοσαῦτα πανταχοῦ γῆς καὶ θαλάττης καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐργάζεσθαι, τοῦτο
ἐστὶ τὸ μάλιστα πολλῆς ἐκπλήξεως γέμον. ποῦ γάρ, εἰπέ μοι, τὸ σῆμα Ἀλεξάνδρου; δεῖξόν
μοι, καὶ εἰπὲ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐτελεύτησεν. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις. τοῦ δὲ Παύλου καὶ
τὸ σῆμα λαμπρὸν ἴδοι τις ἂν τὴν βασιλικωτάτην Ῥώμην κατειληφός, καὶ ἡμέραν καταφανῆ, χ. ἐπὶ
ἑορτὴν τῇ οἰκουμένῃ ποιοῦσαν. καὶ τὸ μὲν ἐκείνου καὶ οἰκεῖοι ἀγνοοῦσι· τὸ δὲ τούτου καὶ
οἱ βάρβαροι ἐπίστανται. καὶ ὁ τάφος τοῦ δούλου τοῦ Χριστοῦ λαμπρότερος τῶν βασιλικῶν
ἐστὶν αὐλῶν. καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ τὴν ἁλουργίδα περικείμενος ἀπέρχεται τὸ σῆμα τὸ ἐκείνου
περιπτυξόμενος, καὶ τὸν τῦφον ἀποθέμενος, ἕστηκε δεόμενος τοῦ ἁγίου, ὥστε αὐτοῦ προστῆναι
παρὰ Θεῷ, καὶ τοῦ σκηνοποιοῦ καὶ τοῦ ἁλιέως καὶ τετελευτηκότος, ὡς προστάτου δεῖται ὁ
τὸ διάδημα ἔχων. καὶ τοῦτο οὐκ ἐν τῇ Ῥώμῃ μόνον ἴδοι τις ἄν, ἀλλὰ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει.
καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν μεγάλην τιμὴν τιμᾶν ἐνόμισεν
ὁ παῖς, εἰ πρὸς τοῖς προθύροις αὐτὸν τοῦ ἁλιέως κατάθοιτο. καὶ ὅπερ εἰσὶ τῶν πυλωροὶ
τοῖς βασιλεῦσιν ἐν τοῖς βασιλείοις, τοῦτο ἐν τῷ σήματι τῶν βασιλεῖς τοῖς ἁλιεῦσι. καὶ
οἱ μὲν ὥσπερ δεσπόται τοῦ τόπου ἔνδον κατέχουσιν· οἱ δὲ ὡς πάροικοι καὶ γείτονες ἠγάπησαν τὴν
αὐλείαν αὐτοῖς ἀφορισθῆναι θύραν. καὶ οἱ μὲν βασιλεῖς οἰκέται καὶ ὑπηρέται, οἱ δὲ ἀρχόμενοι
βασιλέων τὴν ἀξίαν περίκεινται. εἰ δὲ ἐνταῦθα τὰ ὑπὲρ φύσιν ἐγένετο, ἐν τῷ μέλλοντι
πόσῳ μᾶλλον; Τίς μοι νῦν ἔδωκε περιχυθῆναι τῷ σώματι Παύλου, καὶ προσηλωθῆναι Ἐκ τῆς πρὸς Ῥωμ.
τῷ τάφῳ, καὶ τὴν κόνιν ἰδεῖν τοῦ σώματος ἐκείνου, δι' οὗ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης
διέδραμε, τοῦ τὰ ὑστερήματα ἀναπληρώσαντος τοῦ Χριστοῦ, τοῦ τὰ στίγματα βαστάξαντος, τοῦ
πανταχοῦ τὸ κήρυγμα κατασπείραντος, τὴν κόνιν τοῦ στόματος, δι' οὗ Χριστὸς ἐφθέγγετο, καὶ τὸ
φῶς ἐξέλαμψε τὸ πάσης ἀστραπῆς ὑψηλότερον, καὶ φωνὴ ἐξεπήδησε πάσης βροντῆς φοβερωτέρα
τοῖς δαίμοσιν; οὐδὲ γὰρ οὕτως ἡμῖν ἡ βροντὴ φοβερά, ὡς ἐκείνη τοῖς δαίμοσιν ἡ φωνή.
εἰ γὰρ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔφριττον, πολλῷ μᾶλλον τὴν φωνήν. τούτου τοῦ στόματος ἐβουλόμην
τὴν κόνιν ἰδεῖν, δι' οὗ τὰ μεγάλα καὶ ἀπόρρητα ὁ Χριστὸς ἐλάλησε, καὶ μείζονα ἢ δι' ἑαυτοῦ· δι' οὗ
τὸ μακάριον ἐκεῖνο ἐφθέγξατο ῥῆμα λέγων, Ηὐχόμην ἀνάθεμα εἶναι ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν Ρωμ. θ. γ.
μου· δι' οὗ ἐλάλει ἐνώπιον βασιλέων, καὶ οὐκ ᾐσχύνετο· δι' οὗ ἔφυγον δαίμονες, οὐχὶ φθεγγομένου
μόνον ἀκούοντες, ἀλλὰ καὶ πόρρωθεν ὄντος· δι' οὗ τὰ ἐν τῇ γῇ μετερρύθμισεν ἅπαντα, καὶ τὰ
ἐν οὐρανοῖς δέ, ὃν ἐβούλετο διέπων τρόπον, δεσμεύων οὓς ἐβούλετο, καὶ λύων ἐκεῖ, κατὰ τὴν δεδομένην
ἐξουσίαν αὐτῷ. τίς ἄν μοι τὴν κόνιν τῆς τοῦ Παύλου καρδίας ὑπέδειξε, τῆς πυρουμένης
καθ' ἕκαστον τῶν ἀπολλυμένων, καὶ ὠδινούσης ἐκ δευτέρου τὰ ἐξαμβλούμενα τῶν παίδων;
ταύτην καὶ διαλελυμένην ἐπιθυμῶ ἰδεῖν, τὴν ὑψηλοτέραν τῶν οὐρανῶν, τὴν εὐρυτέραν τῆς
οἰκουμένης, τὴν τῆς ἀκτῖνος φαιδροτέραν, τὴν τοῦ πυρὸς θερμοτέραν, τὴν τοῦ ἀδάμαντος
στερροτέραν, τὴν καινὴν ζήσασαν ζωήν, οὐ ταύτην τὴν ἡμετέραν· Ζῶ γὰρ οὐκέτι
ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοί, φησίν, ὁ Χριστός. ἄρα ἐκείνου καρδία ἦν ἡ Παύλου καρδία, καὶ τοῦ
πνεύματος τοῦ ἁγίου πλὰξ καὶ βιβλίον τῆς χάριτος; τὴν καταξιωθεῖσαν Χριστὸν φιλῆσαι,
ὡς οὐδεὶς ἄλλος ἐφίλησε· τὴν θανάτου καὶ γεέννης καταφρονοῦσαν, καὶ ὑπὸ δακρύων ἀδελφικῶν
συντριβομένην. Τί γὰρ ποιεῖτε κλαίοντες, φησί, καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ἐβουλόμην Πραξ. κα.
τὴν κόνιν ἰδεῖν τῶν χειρῶν Παύλου τῶν ἐν ἁλύσει, δι' ὧν τῆς ἐπιθέσεως τὸ πνεῦμα ἐχορηγεῖτο·
δι' ὧν τὰ θεῖα γράμματα ἐγράφετο. Ἴδε γὰρ πηλίκοις ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ Γαλ. ϛ. ια. χ. ἴδετε
ἐμῇ χειρί· τῶν χειρῶν ἐκείνων, ἃς ἰδοῦσα ἡ ἔχις ἐξέπεσεν εἰς τὴν πυράν. ἐβουλόμην
τὴν κόνιν ἰδεῖν τῶν ὀφθαλμῶν τῶν πηρωθέντων καλῶς, τῶν ἀναβλεψάντων ἐπὶ σωτηρίᾳ
τῆς οἰκουμένης, τῶν καὶ ἐν σώματι Χριστὸν ἰδεῖν καταξιωθέντων. ἐβουλόμην καὶ τῶν ποδῶν
ἐκείνων ἰδεῖν τὴν κόνιν, τῶν περιδραμόντων τὴν οἰκουμένην, καὶ μὴ καμόντων· τῶν ἐν τῷ ξύλῳ

δεδεμένων.

διεγείρων, ὥσπερ τὸ δεσμωτήριον τότε σείων, τὴν οἰκουμένην καὶ ἀσόφιστον περιελθόντα. Καὶ τί δεῖ κατὰ μέρος λέγειν; ἐβουλόμην αὐτὸν ἐκεῖνον ἰδεῖν τὸν λέοντα τὸν πνευματικόν. ὥσπερ γὰρ λέων πῦρ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀφιεὶς εἰς ἀλωπέκων ἀγέλας, οὕτως εἰς τὴν τῶν δαιμόνων καὶ φιλοσόφων ἐνέπεσε φάλαγγα, καὶ καθάπερ σκηπτοῦ τινος ἐμβολὴ, εἰς τὰς τοῦ διαβόλου κατῆλθε φάλαγγας. οὐδὲ γὰρ ἐκ παρατάξεως ἵστατο πρὸς αὐτὸν ὁ διάβολος, ἀλλ' οὕτως ἐδεδοίκει καὶ ἔτρεμεν, ὥστε καὶ σκιὰν ἰδεῖν, καὶ φωνῆς ἀκούσας πόρρωθεν, δραπετεύειν ἀθρόως. Ἐπεστόμισε καὶ ἔφραξε. διὰ τοῦτο φιλῶ τὴν Ῥώμην· τὸν Παῦλον ἐξαίφνης δείξει αἰρόμενον ἀπὸ τῆς θήκης μετὰ Πέτρου, καὶ αἰρόμενοι εἰς ἀπάντησιν τοῦ Χριστοῦ. διὰ τοῦτο κεκόσμηται ἡ Ῥώμη, δῶρον οἷος στεφάνους φέρει δύο, οἷας χρυσᾶς ἀλύσεις ἐλκύσασα. οὐχ οὕτως ἐστὶν ὁ οὐρανὸς λαμπρὸς, ὅταν ἀφῇ τὰς ἀκτῖνας ὁ ἥλιος, ὡς ἡ Ῥωμαίων πόλις τὰς δύο ταύτας λαμπάδας ἀφιεῖσα πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης.

Ἐκ τοῦ α' λόγ. τῶν εἰς ἅγιον ἀπόστ. Παῦλον.

Τίς ἄρα λόγος ἐξαρκέσει τοῖς Παύλου κατορθώμασιν, ἢ ποία δυνήσεται γλῶσσα ἐφικέσθαι τῶν ἐγκωμίων τῶν τούτου; Εἴ τι γὰρ προφῆται ἐπεδείξαντο, εἴ τι δίκαιοι, εἴ τι πατριάρχαι, εἴ τι δίκαιοι, εἴ τι ἀπόστολοι, εἴ τι μάρτυρες, ταῦτα ὁμοῦ συλλαβὼν εἶχε μετὰ τοσαύτης ὑπερβολῆς, μεθ' ὅσης οὐδεὶς ἐκείνων ὅπερ ἕκαστος εἶχε καλὸν ἐκέκτητο. ὅταν οὖν ἅπαντα τὰ ἐν ἀνθρώποις χρηστὰ συλλαβοῦσα ἔχῃ ψυχὴ μία, καὶ πάντα μεθ' ὑπερβολῆς, οὐ μόνον δὲ τὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἀγγέλων, πῶς ἐφικέσθαι δυνησόμεθα τοῦ μεγέθους τῶν ἐγκωμίων; πόσης δ' οὖν ἐσμεν καταγνώσεως ἄξιοι, ὅταν εἷς ἀνθρώπου πάντα συνειληφὼς ἐν ἑαυτῷ τὰ καλὰ, ἡμεῖς οὐδὲ τὸ πολλοστὸν μέρος αὐτοῦ μιμεῖσθαι σπουδάζωμεν; ἐκ πολλῶν μὲν γὰρ κατορθωμάτων ὁ πατριάρχης θαυμάζεται Ἀβραάμ, μάλιστα δὲ ἐκ τοῦ τὸν υἱὸν κατάθυσαι τὸν ἑαυτοῦ· ὁ δὲ Ἰσαὰκ ἐπὶ τῇ ἀνεξικακίᾳ, ὅτι τῶν οἰκείων ἐλαυνόμενος ὀρῶν οὐκ ἐπεζήτει, ἀλλὰ παρεχώρει πανταχοῦ τῶν οἰκείων κτημάτων, ἕως τὴν λυποῦσαν τινα ἄδικον ἐκόρεσεν ἐπιθυμίαν· καὶ ὁ Ἰακὼβ δὲ ἐπὶ τῇ καρτερίᾳ καὶ τῇ ὑπομονῇ· καὶ ὁ Δαβὶδ ἐπὶ τῇ πραότητι· καὶ ὁ Ἠλίας ὅτι ὑπὲρ τοῦ δεσπότου ἐζήλωσεν. Ἀλλὰ τί Παύλου εὕροι τις ἂν ἴσον, ὃς πάντα ταῦτα ὁμοῦ συλλαβὼν ἔχει, καὶ μεθ' ὑπερβολῆς; οὐδὲ γὰρ υἱὸν κατέθυσεν μόνον, ἀλλ' ἑαυτὸν μυριάκις κατέθυσε· καὶ οὐδὲ τῶν οἰκείων ὀρῶν ἠλαύνετο μόνον, ἀλλὰ καὶ γῆν καὶ θάλατταν, καὶ Ἑλλάδα καὶ βαρβάρους, καὶ πᾶσαν ἁπλῶς ὅσην ἥλιος ἐφορᾷ γῆν, ὥσπερ τις ὑπόπτερος περιῆλθε, συρόμενος, τυπτόμενος, λιθαζόμενος, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκων. οὐδὲ δὶς ἑπτὰ ἔτη ἐδούλευσε συγκαιόμενος τῷ καύματι τῆς ἡμέρας, καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτὸς, ἀλλὰ τὸν ἅπαντα βίον ἐν λιμῷ καὶ γυμνότητι καὶ ἁλύσεσι καὶ δεσμωτηρίοις καὶ ἐπιβουλαῖς καὶ κινδύνοις διετέλεσεν. ἐπιείκειαν δὲ καὶ πραότητα τίς μᾶλλον, τίς δὲ ἴσον τῆς Παύλου ψυχῆς ἀμφότερα ταῦτα κατώρθωσεν; εἰ δὲ τὸν ζῆλον ἴδοις αὐτοῦ, τοσοῦτον ὄψει κρείττονα τοῦ Ἠλιοῦ, ὅσον ἐκεῖνος τῶν ἄλλων προφητῶν ἐστιν. Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης ἀκρίδας ἤσθιε καὶ μέλι ἄγριον· ἀλλ' οὗτος ἐν μέσῃ τῇ οἰκουμένῃ, καθάπερ ἐκεῖνος ἐν τῇ ἐρήμῳ, διετέλεσεν, ἀκρίδας μὲν καὶ μέλι ἄγριον οὐ σιτούμενος, πολὺ δὲ εὐτελεστέραν ταύτης παρατιθέμενος τράπεζαν, καὶ οὐδὲ τῆς ἀναγκαίας εὐπορῶν τροφῆς, διὰ τὴν ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος σπουδήν. λείπεται πρὸς τοὺς ἀγγέλους αὐτὸν ἐξισῶσαι λοιπόν. καὶ μηδεὶς τόλμαν καταγνωσέτω τοῦ λόγου. Εἰ γὰρ τὸν Ἰωάννην ἄγγελον ἐκάλεσεν ἡ γραφὴ, τί θαυμάζεις, εἰ τὸν ἁπάντων ἀμείνω ταῖς δυνάμεσι παραβάλλομεν ἐκείναις;

Ἐκ τοῦ β'. λόγ. τῶν εἰς ἅγιον ἀπόστ. Παῦλον.

Καὶ γὰρ τί ποτέ ἐστιν ἄνθρωπος, καὶ ὅση τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας ἡ εὐγένεια, καὶ ὅσης ἐστὶν ἀρετῆς δεκτικὸν τοῦτο τὸ ζῶον, ἔδειξε μάλιστα πάντων ἀνθρώπων Παῦλος. καὶ νῦν ἕστηκεν ἐκ τούτου, λαμπρᾷ τῇ φωνῇ πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐγκαλοῦντας τῇ ἡμῶν κατασκευῇ, ἀπολογούμενος ὑπὲρ τοῦ δεσπότου, καὶ δεικνὺς, ὅτι καὶ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων οὐ πολὺ τὸ μέσον, ἐὰν αὐτοῖς προσέχειν ἐθέλωμεν. οὐ γὰρ ἄλλην φύσιν λαχὼν, οὐδὲ ἑτέρας κοινωνήσας ψυχῆς, οὐδὲ ἄλλον οἰκήσας κόσμον, ἀλλ' ἐν τῇ αὐτῇ γῇ καὶ χώρᾳ, καὶ νόμοις καὶ ἔθεσι τραφεὶς πάντας ἀνθρώπους ὑπερηκόντισε τοὺς ἐξ οὗ γεγόνασιν ἄνθρωποι γενομένους· καὶ ὡς ἂν νεκρὸς πρὸς νεκρὸν ἀκίνητος γένοιτο, οὕτω μετ' ἀκριβείας τῆς φύσεως τὰ σκιρτήματα κατευνάζων, οὐδὲν οὐδέποτε πρὸς οὐδὲν ἀνθρώπινον ἔπαθε.

Ἐκ τῆς ἑξ. ὁμ.

Εἰ τοίνυν Παῦλος, ὁ τοσούτοις κομῶν κατορθώμασι, καὶ καθάπερ ἄγγελος ἐπὶ τῆς γῆς φαινόμενος, καθ' ἑκάστην ἐσπούδαζε κερδαίνειν, καὶ πρὸς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας κινδύνους παρατάττεσθαι, καὶ τὴν ἐμπορείαν τὴν πνευματικὴν ἑαυτῷ συλλέγειν καὶ μηδέποτε ἵστασθαι· ποίαν ἐροῦμεν ἡμεῖς ἀπολογίαν, οἱ μὴ μόνον πάντων ὄντες ἔρημοι τῶν κατορθωμάτων, ἀλλὰ καὶ τοσούτοις ἐλαττώμασιν ὑποκείμενοι, ὧν καὶ εἰ μόνον πρόσον ἡμῖν, ἱκανὸν εἰς αὐτὸ τῆς ἀπωλείας τὸ βάραθρον καταγαγεῖν, καὶ μηδεμίαν ποιούμενοι σπουδὴν κἂν γοῦν ταῦτα διορθοῦν, μήτι γε τῶν τῆς ἀρετῆς ἔργων ἐφάπτεσθαι; ἢ οὐχὶ τῆς αὐτῆς ἡμῖν φύσεως ἦν ὁ μακάριος ἐκεῖνος; ἐκκαίομαι γὰρ εἰς τὸν τοῦ ἀνδρὸς πόθον, καὶ διὰ τοῦτο συνεχῶς αὐτὸν περιστρέφων οὐ παύομαι· καὶ ὥσπερ εἰς ἀρχέτυπόν τινα εἰκόνα, εἰς τὴν τούτου ψυχὴν ἐνορῶν, λογίζομαι τῶν παθῶν τὴν ὑπεροψίαν, τῆς ἀνδρείας τὴν ὑπερβολήν, τοῦ φίλτρου τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν τὸ διάπυρον, καὶ ἐκπλήττομαι, πῶς πᾶσαν μὲν τὴν τῶν ἀρετῶν συναγωγὴν εἷς ἄνθρωπος βουληθεὶς κατώρθωσεν, ἡμῶν δὲ ἕκαστος οὐδὲ τὸ τυχὸν κατορθοῦν βούλεται. τίς οὖν ἡμᾶς ἐξαιρήσεται τῆς κολάσεως τῆς ἀπαραιτήτου, Παύλου τοσοῦτον μέγεθος ἀρετῆς ἐπιδειξαμένου, τοῦ τῆς αὐτῆς ἡμῖν κοινωνοῦντος φύσεως, τοῦ τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν ὑποκειμένου, τοῦ ἐν τοσαύτῃ καιρῶν δυσκολίᾳ γεγονότος, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὡς εἰπεῖν, ἑλκομένου, σπαραττομένου, καὶ δημοσίᾳ συρομένου ὑπὸ τῶν τῷ κηρύγματι πολεμούντων; καὶ ἵνα μὴ παρὰ τῆς ἡμετέρας γλώττης ἀκούητε τὰ παρὰ τοῦ μακαρίου τούτου κατορθώματα, καὶ τὴν ἀνδρείαν, ἣν ὑπὲρ τοῦ τῆς εὐσεβείας κηρύγματος καθ' ἑκάστην ἐπεδείκνυτο, ἀναγκαῖον αὐτοῦ ἀκοῦσαι λέγοντος·

β.Κορ. ια κα.

Ἐν ᾧ δ' ἄν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ. σκόπει ψυχὴν φιλόθεον· οὐ μόνον τόλμαν, ἀλλὰ καὶ ἀφροσύνην τὸ πρᾶγμα καλεῖ· παιδεύων ἡμᾶς μὴ ἁπλῶς ἄνευ ἀνάγκης, καὶ μηδενὸς ἀναγκάζοντος, τὰ ὑφ' ἡμῶν γεγενημένα ἐκπομπεύειν, εἴ γέ τινες ἐξ ἡμῶν εὑρεθεῖεν ἀγαθόν τι ἐργασάμενοι. Ἑβραῖοί εἰσι; κἀγώ· Ἰσραηλῖταί εἰσι; κἀγώ· σπέρμα Ἀβραάμ εἰσι; κἀγώ· ἐπὶ τούτοις, φησί, μέγα φρονοῦσι; μὴ νομιζέτωσαν λείπεσθαι ἡμᾶς· καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς τῶν αὐτῶν μετέχομεν. Εἶτα ἐπάγει· Διάκονοι Χριστοῦ εἰσι; παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ. θέα μοι ἐνταῦθα τοῦ μακαρίου τούτου τῆς ψυχῆς τὴν ἀρετήν. ἐπειδὴ γὰρ καὶ τόλμαν καὶ ἀφροσύνην ἐκάλεσε τὸ γεγενημένον παρ' αὐτοῦ, καίτοι εἰς τοσαύτην ἀνάγκην καταστάς· οὐδὲ οὕτως ἠρκέσθη τοῖς εἰρημένοις ἀλλ' ὅτε ἔμελλεν ἑαυτὸν δεικνύναι πολλῷ τῷ μέτρῳ ἐκείνους ὑπερακοντίζοντα, ἵνα μή τις νομίσῃ ἀπὸ φιλαυτίας αὐτὸν ταῦτα φθέγγεσθαι, πάλιν παραφροσύνην καλεῖ τὸ παρ' αὐτοῦ λεγόμενον, μονονουχὶ λέγων· μὴ γὰρ οὐκ οἶδα ὅτι πρᾶγμα ποιῶ τοῖς πολλοῖς παρῃτησάμενον, καὶ οὐκ ἐμοὶ πρέπον; ἀλλ' ἡ πολλή με ἀνάγκη εἰς τοῦτο συνωθήσασα ἐκβιάζεται. διὸ σύγγνωτέ μοι, φησί, παραφροσύνης ῥήματα φθεγγομένῳ. τούτου καὶ τὴν σκιὰν μιμησώμεθα ἡμεῖς οἱ τοσαῦτα φορτία ἁμαρτημάτων ἔχοντες ἐπικείμενα, καὶ πολλάκις ἕν τι βραχὺ κατορθοῦντες, καὶ οὐδὲ τοῦτο εἰς τὰ ταμεῖα τῆς διανοίας φυλάττειν ἀνεχόμενοι, ἀλλὰ διὰ τὸ τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων θηρᾶσθαι δόξαν ἐκπομπεύοντες καὶ εἰς μέσον προτιθέντες, καὶ διὰ τῆς ἀκαίρου ταύτης φλυαρίας, τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀμοιβῆς ἑαυτοὺς ἀποστεροῦντες. ἀλλ' οὐχ ὁ μακάριος οὗτος τοιοῦτόν τι πέπονθεν, ἀλλ' εἰπών, ὑπὲρ ἐγώ, ἀπαριθμεῖται λοιπὸν τὰ τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ κατορθώματα, καί φησιν· Ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν θανάτοις πολλάκις. τί λέγεις; ξένον τι καὶ παράδοξον ἐστὶ τὸ παρὰ σοῦ λεγόμενον. ἔστι γὰρ πολλάκις θάνατον ὑπομεῖναι; ναί, φησίν· Εἰ καὶ μὴ τῇ πείρα, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ διδάσκων ἡμᾶς ὅτι διηνεκῶς τοιούτοις ἑαυτὸν κινδύνοις ἐξεδίδου διὰ τὸ κήρυγμα θάνατον αὐτῷ τίκτουσιν. ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις ἐν αὐτοῖς μέσοις τοῖς κινδύνοις τὸν ἀθλητὴν διεφύλαττεν, ὥστε τοῖς μαθητευομένοις πολλὴν γίνεσθαι παρ' αὐτοῦ τὴν ὠφέλειαν. καὶ τὸ ἑξῆς δὲ ἐπαγγελλόμενον πάλιν ἀπόλυτα, ὡς εἶπον, τὰ εἰρημένα ἀποκρύπτει· Τίς γὰρ ἀσθενεῖ, φησὶ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; βαβαὶ πόση τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἡ φιλοστοργία, πόση ἀγρυπνία, πόση ἡ μέριμνα; ποία μήτηρ οὕτω διακόπτεται τὰ σπλάγχνα, τοῦ παιδὸς αὐτῆς πυρέττοντος, καὶ ἐπὶ τῆς κλίνης κειμένου, ὡς ὁ μακάριος οὗτος; ὑπὲρ τῶν ἐν ἑκάστῳ τόπῳ ἀσθενούντων μᾶλλον ἤλγει, καὶ ὑπὲρ τῶν σκανδαλιζομένων ἐπυροῦτο. σκόπει γάρ μοι λέξεως ἔμφασιν. οὐκ εἶπε, τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ λυποῦμαι, ἀλλὰ πυροῦμαι φησὶ, τὴν ἐπίτασιν ἡμῖν τῆς ὀδύνης δηλῶν, καὶ μονονουχὶ δεικνὺς ἐμπυριζόμενον αὐτὸν καὶ καιόμενον ἔνδοθεν ὑπὲρ τῶν τὰ σκάνδαλα ὑπομενόντων. οἶδα ὅτι εἰς πολὺ μῆκος ὁ λόγος ἐξετάθη· ἀλλ' οὐκ οἶδα πῶς ἐμπεσὼν εἰς τὸν πλοῦτον τῶν κατορθωμάτων τοῦ ἁγίου τούτου, καθάπερ ὑπὸ ῥύμης ὑδάτων σφοδροτάτης, ὑπὸ τοῦ πλούτου παρεσύρην. διὸ μέχρι τούτου στήσας τὸν λόγον, παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην διηνεκῶς τοῦτον ἐν διανοίᾳ περιφέρειν, καὶ τοῦτο λογίζεσθαι συνεχῶς, ὅτι τῆς αὐτῆς ἡμῖν κοινωνῶν φύσεως, καὶ τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν ὑποκείμενος, καὶ ἐπιτήδευμα ἔχων εὐτελὲς καὶ εὐκαταφρόνητον, καὶ δέρματα ῥάπτων, καὶ ἐπὶ ἐργαστηρίου ἑστηκὼς, ἐπειδὴ ἐβουλήθη καὶ ἠθέλησε πρὸς τοὺς τῆς ἀρετῆς πόνους ἑαυτὸν ἐκδοῦναι, καὶ ἄξιον ἑαυτὸν κατασκευάσαι τῆς ὑποδοχῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος, διαφιλεστέρας ἀπέλαυσε τῆς ἄνωθεν φιλοτιμίας· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ Παῦλον. β.

Λογ. κη.

Τοὺς τῶν ἁγίων βίους καὶ τὴν πολιτείαν διὰ τοῦτο ἀναγραπτοὺς ἡμῖν καταλέλοιπεν ἡ τοῦ πνεύματος χάρις, ἵνα μαθόντες, ὡς τῆς αὐτῆς ὄντες ἡμῖν φύσεως ἅπαντα τὰ τῆς ἀρετῆς κατώρθωσαν, διαναστῶμεν πρὸς τὴν ταύτης ἐργασίαν, καὶ σφοδρὸν τὸν ἔρωτα τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης ἀνάψωμεν. πῶς οὖν τοῦτο γενήσεται; ἂν συνεχῶς ἐχώμεθα τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, καὶ ἐν διανοίᾳ αὐτοὺς περιφέροντες, τῆς αὐτῆς ἐκείνοις ἐχώμεθα πολιτείας. ἐν τούτῳ γὰρ πλέον ἢ πᾶσιν ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις ὁ Θεὸς δοξασθήσεται. Εἰ γὰρ οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, οὐ φωνὴν ἀφιέντες, ἀλλ' ἑτέρους διὰ τῆς ὄψεως εἰς τοῦτο παρασκευάζοντες, πολλῷ μᾶλλον οἱ παρεχόμενοι βίον θαυμαστὸν, κἂν σιγῶσι, τὸν Θεὸν δοξάζουσιν, ἑτέρων δι' αὐτοὺς τὸν Θεὸν δοξαζόντων. οὐρανὸς μὲν γὰρ ἐπὶ τοσοῦτον ὁρώμενος, οὐ σφόδρα ἔπεισε θαυμάσαι τὸν τοῦτο δημιουργήσαντα· οἱ μακάριοι δὲ ἀπόστολοι, ὀλίγον κηρύξαντες χρόνον, τὴν οἰκουμένην ἐφελκύσαντο πᾶσαν. καὶ οὗτος μὲν ἕστηκε τὸν οἰκεῖον φυλάσσων ὅρον τε καὶ κανόνα· τῆς δὲ ἐκείνου ψυχῆς τὸ ὕψος πάντας ὑπερέβη τοὺς οὐρανούς, καὶ τὸ κάλλος δὲ αὐτῆς τοσοῦτον ἦν, ὡς καὶ τὸν Θεὸν ἀνακηρύττειν αὐτό. τὰ μὲν γὰρ ἄστρα οἱ ἄγγελοι ἐθαύμασαν, ὅτε ἐγίνοντο· τῆς δὲ τῶν ἀποστόλων ψυχῆς τὸ κάλλος αὐτὸς ἐπῄνεσεν, εἰπών· Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. καὶ τοῦτον μὲν τὸν οὐρανὸν νεφέλη πολλάκις ἐκάλυψε· τὴν δὲ τούτων ψυχὴν οὐδὲν ἐκάλυψε πειρασμός, ἀλλὰ καὶ τότε μάλιστα ἐξέλαμψε. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγεν· Εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν θλίψεσι. καὶ Φιλιππησίοις πάλιν· Διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς ἐν τοῖς δεσμοῖς μου. καὶ ἀλλαχοῦ· Ἵνα ὑμεῖς, φησὶν,

Ψαλ. ιη. α.

Ματθ. ε. ιδ.

β Κορ. ιβ ι.

Φιλιπ. α. ζ.

Πραξ. θ. ιε.

φησιν, ἀκούσαντα, ἐγὼ δέδεμαι· πανταχοῦ τὸν δεσμὸν περιφέρεις, οὗ σφόδρα ἐρᾷ, ὃς διανίστησί μου τὴν καρδίαν καὶ εἰς ἐπιθυμίαν ἄγει τὸν Παῦλον εἰς μέσον ἀγαγεῖν, τὸν μᾶλλον τῶν ἄλλων κοπιάσαντα, περὶ οὗ ὁ Χριστός φησι, Σκεῦος ἐκλογῆς μοί ἐστιν. οὗτος γοῦν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ κηρύγματος ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας· ἐν δὲ τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν τῇ Δαμασκῷ, ἄφνω περιήστραψεν αὐτὸν φῶς, καὶ ἐπήρωσεν.

Ἐκ τοῦ δ΄ λόγου τοῦ εἰς τὸν ἅγιον Παῦλον.

Ἀλλ' ἡ πήρωσις ἐκείνου φωτισμὸς γέγονε τῆς οἰκουμένης. ἐπειδὴ γὰρ ἔβλεπε κακῶς, ἐπήρωσεν αὐτὸν καλῶς ὁ Θεός, ὥστε ἀναβλέψαι χρησίμως, ὁμοῦ μὲν τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως ἀπόδειξιν αὐτῷ παρεχόμενος, ὁμοῦ δὲ ἐν τῷ πάθει τὰ μέλλοντα προδιατυπῶν, καὶ τοῦ κηρύγματος τὸν τρόπον διδάσκων, ὅτι ταῦτα πάντα οἴκοθεν ἀποβαλόντα, καὶ μύσαντα τοὺς ὀφθαλμούς, αὐτῷ πανταχοῦ ἕπεσθαι χρή. διὸ καὶ αὐτὸς ἐβόα, τοῦτο αὐτὸ δηλῶν·

α. Κορ. γ. ιη.

Εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν, γενέσθω μωρός, ἵνα γένηται σοφός· ὡς οὐκ ἐνὸν ἀναβλέψαι καλῶς, μὴ πρότερον πηρωθέντα καλῶς, καὶ τοὺς οἴκοθεν ταράττοντας αὐτὸν ἐκβαλόντα λογισμούς, καὶ τῇ πίστει τὸ πᾶν ἐπιτρέψαντα. ἀλλὰ μηδεὶς ταῦτα ἀκούων, ἠναγκασμένην νομιζέτω εἶναι ταύτην τὴν κλῆσιν. καὶ γὰρ ἠδύνατο πάλιν ἐπανελθεῖν, ὅθεν ἐξέβη. πολλοὶ γοῦν ἕτερα μείζονα θαύματα ἰδόντες, ἀπεστράφησαν πάλιν, καὶ ἐν τῇ καινῇ, καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ, οἷον ὁ Ἰούδας, ὁ Ναβουχοδονόσορ, ὁ Ἐλύμας ὁ μάγος, ὁ Σίμων, ὁ Ἀνανίας, ἡ Σάπφειρα, ὅλος τῶν Ἰουδαίων ὁ δῆμος. ἀλλ' οὐχ ὁ Παῦλος, ἀλλὰ διαβλέψας πρὸς τὸ ἀκήρατον φῶς, τὸν δρόμον ἐπέτεινε, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἔπλει. εἰ δὲ ἐξετάσεις, τίνος ἕνεκεν ἐπηρώθη, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος·

Γαλ. α. ιγ.

Ἠκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπόρθουν αὐτήν, καὶ προέκοπτον ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων. ἐπεὶ οὖν οὕτω σφοδρὸς ἦν καὶ ἀπρόσιτος, σφοδροτέρου ἐδεῖτο χαλινοῦ, ἵνα μὴ τῇ ῥύμῃ τῆς προθυμίας ἀγόμενος παρακούσῃ τῶν λεγομένων. διὰ δὴ τοῦτο καταστέλλων αὐτοῦ τὴν μανίαν, πρότερον κατευνάζει τὰ κύματα τῆς ῥαγδαίας ὀργῆς ἐκείνης διὰ τῆς πηρώσεως, καὶ τότε αὐτῷ διαλέγεται, δεικνὺς τῆς σοφίας αὐτοῦ τὸ ἀπρόσιτον, καὶ τὸ τῆς γνώσεως ὑπερέχον· καὶ ἵνα μάθῃ τίνα πολεμεῖ, ὃν οὐ μόνον κολάζοντα, ἀλλ' οὐδὲ εὐεργετοῦντα δύναται ἐνεγκεῖν. οὐ γὰρ σκότος αὐτὸν ἐπήρωσεν, ἀλλ' ὑπερβολὴ φωτὸς αὐτὸν ἐσκότισε· καὶ ὅμως τοσοῦτον ἦρεν, ὥστε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ δεδοικέναι τοὺς δαίμονας.

Ἐκ τοῦ ε΄ λόγου τοῦ εἰς τὸν ἀπόσ. Παῦλον.

Ἀλλ' οὐ θαυμάζω τοῦτο, ὥσπερ οὐδ' ὅτι τὴν σκιὰν Πέτρου τὰ νοσήματα ἔφυγε. τὸ δὲ θαυμαστὸν τοῦτο, ὅτι καὶ πρὸ τῆς χάριτος μεγάλα ἀπὸ βαλβῖδος αὐτῆς καὶ προοιμίων αὐτῶν ἐφαίνετο ποιῶν. οὐδὲ γὰρ δύναμιν τοσαύτην ἔχων, οὐδὲ χειροτονίαν δεξάμενος οὕτω τῷ πρὸς Χριστὸν ἐξήφθη ζήλῳ, ὡς πάντα τῶν Ἰουδαίων τὸν δῆμον διεγεῖραι καθ' ἑαυτοῦ· καὶ ἰδὼν ἑαυτὸν ἐν τοσούτοις ὄντα κινδύνοις, ὡς καὶ τὴν πόλιν πολιορκεῖσθαι, διὰ θυρίδος ἐχαλάσθη διὰ τοῦ τείχους· καὶ διαφυγὼν οὐδὲ οὕτως εἰς ὄκνον ἐνέπεσεν, οὐδὲ εἰς δειλίαν καὶ φόβον, ἀλλὰ πλείονα προθυμίαν ἐδέχετο, παραχωρῶν μὲν τοῖς κινδύνοις δι' οἰκονομίαν, οὐ παραχωρῶν δὲ τῆς διδασκαλίας οὐδενί, ἀλλὰ τὸν σταυρὸν πάλιν ἁρπάσας ἠκολούθει· καίτοι πρὸ ποδῶν ἔχων ἔτι τὸ παράδειγμα τὸ κατὰ τὸν Στέφανον, καὶ ὁρῶν κατ' αὐτοῦ μάλιστα πάντων φόνου πνέοντας Ἰουδαίους, καὶ αὐτῶν ἐπιθυμοῦντας αὐτοῦ τῶν σαρκῶν ἀπογεύσασθαι. πόθεν οὖν οὔτε ἀφειδῶς ἐνέπιπτε τοῖς κινδύνοις, οὐδὲ διαφυγὼν μαλακώτερος ἐγένετο πάλιν; σφόδρα τῆς παρούσης ἤρα ζωῆς διὰ τὸ κέρδος τὸ ἐξ αὐτῆς· καὶ σφόδρα αὐτῆς ὑπερεώρα διὰ τὴν φιλοσοφίαν τὴν ὑπὸ τῆς ὑπεροψίας γινομένην αὐτῷ, ἢ διὰ τὸ ἐπείγεσθαι πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἀπελθεῖν. ὅπερ γὰρ ἀεὶ λέγω περὶ αὐτοῦ, καὶ οὐδέποτε παύσομαι λέγων, οὐδεὶς οὕτως εἰς ἐναντία πράγματα ἐμπεσών, ἑκάτερα πρὸς ἀκρίβειαν ἤσκησεν. οὐδεὶς γοῦν οὕτω τῆς παρούσης ἐπεθύμησε ζωῆς, οὐδὲ τῶν σφόδρα φιλοψυχούντων· οὐδεὶς οὕτως αὐτὴν ὑπερεῖδεν, οὐδὲ τὴν μετ' ὑπερβολῆς θαυμαζομένην. οὕτω πάσης ἐπιθυμίας καθαρὸς ἦν ἐκεῖνος, καὶ οὐδενὶ προσεπέπηγε τῶν παρόντων, ἀλλὰ πανταχοῦ τῇ βουλῇ τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπιθυμίαν ἔκειρε τὴν ἑαυτοῦ· καὶ νῦν μὲν αὐτὴν καὶ τῆς μετὰ Χριστοῦ συνουσίας καὶ ὁμιλίας ἀναγκαιοτέραν εἶναί φησι, νῦν δὲ οὕτω βαρεῖαν καὶ ἐπαχθῆ, ὡς καὶ στενάζειν καὶ ἐπείγεσθαι πρὸς τὴν ἀνάλυσιν. ἐκείνων γὰρ ἐπεθύμει μόνων, τῶν κατὰ Θεὸν κέρδος αὐτῷ φερόντων, εἰ καὶ ἐναντία ταῦτα εἶναι συνέβαινε τοῖς προτέροις. καὶ γὰρ ποικίλος τις ἦν καὶ παντοδαπός, οὐχ ὑποκρινόμενος (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ πάντα γινόμενος, ἅπερ ἡ τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων ἀπῄτει χρεία, κατὰ τοῦτο τὸν δεσπότην μιμούμενος τὸν ἑαυτοῦ. καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἄνθρωπος ἐφαίνετο, ὅτε ἔδει φανῆναι τοῦτο, καὶ ἐν πυρὶ πάλαι, ὅτε ὁ καιρὸς τοῦτο ἀπῄτει, καὶ νῦν μὲν ἐν ὁπλίτου σχήματι καὶ στρατιώτου, νῦν δὲ ἐν εἰκόνι πρεσβύτου, νῦν δὲ ἐν αὔρᾳ λεπτῇ, νῦν δὲ ὡς ὁδοιπόρος, νῦν δὲ αὐτὸ ἄνθρωπος, καὶ οὐδὲ ἀποθανεῖν οὕτω παρῃτήσατο. ὃ δὲ, ἔδει τοῦτο, ὅταν εἴπω, μηδεὶς ἀνάγκην εἶναι νομιζέτω τὴν λέξιν, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας μόνον. καὶ ποτὲ μὲν ἐν θρόνῳ, ποτὲ δὲ ἐπὶ τῶν χερουβὶμ κάθηται· πάντα δὲ ταῦτα πρὸς τὰς ὑποκειμένας οἰκονομίας ἔπραττε. διὸ καὶ διὰ τοῦ προφήτου ἔλεγεν· Ἐγὼ ὁράσεις ἐπλήθυνα, καὶ ἐν χερσὶ προφητῶν ὡμοιώθην. οὕτω καὶ Παῦλος τὸν ἑαυτοῦ μιμούμενος δεσπότην, οὐκ ἂν κατεγνώσθη, νῦν μὲν Ἰουδαῖος γινόμενος, νῦν δὲ ὡς ἄνομος· καὶ νῦν μὲν νόμον ἐφύλαττε, νῦν δὲ ὑπερεώρα νόμου. καὶ ποτὲ μὲν ἀντείχετο τῆς παρούσης ζωῆς, ποτὲ δὲ αὐτῆς κατεφρόνει· καὶ νῦν μὲν ᾔτει χρήματα, νῦν δὲ καὶ διδόμενα διεκρούετο, καὶ ἔθυε, καὶ ἐξυρᾶτο, καὶ πάλιν ἀνεθεμάτιζε τοὺς ποιοῦντας· καὶ νῦν μὲν περιέτεμε, νῦν δὲ περιτομὴν ἐξέβαλλε. καὶ τὰ μὲν γινόμενα ἐναντία ἦν, ἡ δὲ γνώμη καὶ ἡ διάνοια, ἀφ' ἧς ταῦτα ἐγίνετο, σφόδρα ἀκόλουθος καὶ ἑαυτῇ συνημμένη. ἓν γὰρ ἐζήτει, τὴν τῶν ἀκουόντων καὶ ὁρώντων τὴν σωτηρίαν. διὰ δὴ τοῦτο, νῦν μὲν ἐπαίρει νόμον, νῦν δὲ αὐτὸν καθαιρεῖ. οὐ γὰρ δὴ μόνον ἐν οἷς ἔπραττεν, ἀλλὰ καὶ ἐν οἷς ἔλεγε, ποικίλος τις ἦν καὶ παντοδαπός· οὐχὶ μεταβαλλόμενος τὴν γνώμην, οὐδὲ ἕτερος ἐξ ἑτέρου γινόμενος, ἀλλὰ μένων ὅπερ ἦν, καὶ τὴν εἰρημένην ἑκάστην πρὸς τὴν παροῦσαν μεταχειρίζων χρείαν. Διά τοι τοῦτο, οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι λειμῶνα ἀρετῶν καὶ παράδεισον πνευματικὸν καλέσας τὴν Παύλου ψυχήν· οὕτω πολλῇ μὲν ἤνθει τῇ χάριτι, ἀξίαν δὲ τῆς χάριτος ἐπεδείκνυτο τὴν φιλοσοφίαν τῆς ψυχῆς. ἐπειδὴ γὰρ σκεῦος ἐκλογῆς γέγονε, καὶ καλῶς ἑαυτὸν ἐξεκάθηρε, δαψιλὴς ἡ τοῦ πνεύματος ἐξεχύθη εἰς αὐτὸν δωρεά· ὅθεν ἡμῖν καὶ τοὺς θαυμαστοὺς ἔτεκε ποταμούς, οὐ κατὰ τὴν τοῦ παραδείσου πηγὴν, τέσσαρας μόνους, ἀλλὰ πολλῷ πλείους καθ' ἑκάστην ῥέοντας τὴν ἡμέραν, οὐ τὴν γῆν ἄρδοντας, ἀλλὰ τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς εἰς καρποφορίαν ἀρετῆς διεγείροντας. ἀλλ' ἵνα μὴ παρὰ τῆς ἡμετέρας γλώττης ἀκούσητε τὰ παρὰ τοῦ μακαρίου τούτου κατορθώματα, καὶ τὴν ἀνδρείαν, ἣν ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος τῆς εὐσεβείας καθ' ἑκάστην ἐπεδείκνυτο, ἀναγκαῖον αὐτοῦ ἀκοῦσαι λέγοντος. ἐπεὶ γὰρ εἰς ἀνάγκην κατέστη διὰ τὴν τῶν ψευδαποστόλων ἀπάτην τὰ ἑαυτοῦ διηγήσασθαι, οὕτω πως ἤρξατο μετὰ τὸ πολλὰ ἕτερα εἰπεῖν. Διάκονοι Χριστοῦ εἰσι; παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ· ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις· ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα· ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις, κινδύνοις ἐν πόλεσι, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ· ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι, χωρὶς τῶν παρεκτός. εἰπὼν δὲ χωρὶς τῶν παρεκτὸς, ἔδειξεν, ὅτι τὰ παραλειφθέν-

Ὡσ. ιβ. ι.

Εκ τοῦ ᾱ λόγου τῶν εἰς τὸν ἅγιον. Παῦλον.

β. Κορ. ια. κγ.

τὰ πλείονα εἰκὸς εἶναι τῶν εἰρημένων. εἶτα πάλιν φησίν· Ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. Εἶδες πλάτος ψυχῆς, εἶδες διανοίας μέγεθος; ὥσπερ γὰρ ὁ ἥλιος διατρέχει γῆν τὰς οἰκείας ἀκτῖνας ἀφιείς, τοσαύτην καὶ ὁ μακάριος οὗτος εἶχε τὴν μέριμναν καὶ τὴν φροντίδα. διὸ καὶ ἔλεγε· Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ β. Κορ ια. κθ. οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; βαβαί, πόση τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἡ φιλοστοργία; πόση ἡ ἀγρυπνία; πόση ἡ μέριμνα; ποία μήτηρ οὕτω διακόπτεται τὰ σπλάγχνα, τοῦ παιδὸς αὐτῆς πυρέττοντος, καὶ ἐπὶ τῆς κλίνης κειμένου, ὡς ὁ μακάριος οὗτος ὑπὲρ τῶν ἐν ἑκάστῳ τόπῳ ἀσθενούντων μᾶλλον ἠσθένει, καὶ ὑπὲρ τῶν σκανδαλιζομένων ἐπυροῦτο;

Ἐκ τοῦ α. λόγ τῶν εἰς τὸν ἀπόσ. Παῦλον.

Τίς οὖν ἀρκέσει λόγος τοῖς τούτου κατορθώμασιν; ἢ ποία δυνήσεται γλῶττα ἐφικέσθαι τῶν ἐγκωμίων τῶν ἐκείνου; ὅταν γὰρ ἅπαντα τὰ ἐν ἀνθρώποις καλὰ συλλαβοῦσα ἔχῃ ψυχὴ μία, καὶ πάντα μεθ' ὑπερβολῆς, οὐ μόνον δὲ τὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἀγγέλων, πῶς περιεσόμεθα τοῦ μεγέθους τῶν ἐγκωμίων; οὐ μὴν διὰ τοῦτο σιγήσομεν, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα ἐροῦμεν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐγκωμίου μέγιστον εἶδος, τὸ νικᾶν τῶν κατορθωμάτων τὸ μέγεθος, μετὰ πάσης περιουσίας τοῦ λόγου τὴν εὐκολίαν, καὶ ἡ ἧττα μυρίων ἡμῖν ἐστι λαμπροτέρα τροπαίων. πόθεν οὖν εὔκαιρον ἅψασθαι τῶν ἐγκωμίων; πόθεν δὲ ἄλλοθεν, ἢ ἀπὸ αὐτοῦ πρῶτον δεῖξαι τὰ πάντων ἔχοντα ἀγαθά; εἴτε γὰρ προφῆται ἐπεδείξαντό τι γενναῖον, εἴτε πατριάρχαι, εἴτε δίκαιοι, εἴτε ἀπόστολοι, εἴτε μάρτυρες, πάντα ταῦτα ὁμοῦ συλλαβὼν ἔχει μετὰ τοσαύτης ὑπερβολῆς, μεθ' ὅσης οὐδεὶς ἐκείνων, ὅπερ ἕκαστος εἶχε καλόν, ἐκέκτητο. σκόπει δέ· προσήνεγκεν Ἄβελ θυσίαν, καὶ ἐντεῦθεν ἀνακηρύττεται. ἀλλ' ἐὰν τὴν Παύλου θυσίαν εἰς μέσον ἀγάγῃς, τοσοῦτον δείκνυται βελτίων ἐκείνης, ὅσον τῆς γῆς ὁ οὐρανός. ποίαν οὖν βούλεσθε, εἴπω; οὐδὲ γὰρ μία μόνον ἐστί. καὶ γὰρ ἑαυτὸν καθ' ἑκάστην κατέθυε τὴν ἡμέραν· καὶ ταύτην πάλιν διπλῆν ἐποίει τὴν προσφοράν, τὴν μέν, καθ' ἑκάστην ἀποθνήσκων, τὴν δέ, τὴν νέκρωσιν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ περιφέρων. καὶ γὰρ πρὸς κινδύνους διηνεκῶς παρετάττετο, καὶ ἐσφάττετο τῇ προαιρέσει, καὶ τῆς σαρκὸς τὴν φύσιν οὕτως ἐνέκρωσεν, ὡς τῶν σφαγιαζομένων ἱερείων μηδὲν ἔλαττον διακεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον. οὐδὲ γὰρ βοῦς καὶ πρόβατα προσέφερεν, ἀλλ' ἑαυτὸν διπλῇ καθ' ἑκάστην ἐσφαγίαζε τὴν ἡμέραν. διὸ καὶ ἐθάρρησεν εἰπεῖν· Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, σπονδὴν ἑαυτοῦ τὸ αἷμα καλέσας. οὐ μὴν ἠρκέσθη ταῖς θυσίαις β Τιμ. δ. ϛ. ταύταις, ἀλλ' ἐπειδὴ καλῶς ἑαυτὸν καθιέρωσε, καὶ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν προσήνεγκε, καὶ γῆν καὶ θάλατταν, καὶ Ἑλλάδα καὶ βάρβαρον, καὶ πᾶσαν ἁπαξαπλῶς τὴν κτίσιν ταύτην, καθάπερ τις ὑπόπτερος αὐτὸς γενόμενος ἐπῆλθεν, οὐχ ἁπλῶς ὁδοιπορῶν, ἀλλὰ τὰς ἀκάνθας τῶν ἁμαρτημάτων ἀνασπῶν, καὶ τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας κατασπείρων, τὴν πλάνην ἀπελαύνων, τὴν ἀλήθειαν ἐπανάγων, ἐξ ἀνθρώπων ἀγγέλους ποιῶν, μᾶλλον δὲ ἀπὸ δαιμόνων ἀγγέλους τοὺς ἀνθρώπους. διὸ καὶ μέλλων ἀπιέναι μετὰ τοὺς πολλοὺς ἱδρῶτας καὶ τὰ πυκνὰ ταῦτα τρόπαια, παραμυθούμενος τοὺς μαθητάς, ἔλεγεν· Εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λει- Φιλιπ β ιζ. τουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν· καὶ ὑμεῖς δὲ οὖν χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι. τί τοίνυν γένοιτ' ἂν τῆς θυσίας ταύτης ἴσον, ἣν τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος σπασάμενος ἔθυσεν; ἣν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ προσήγαγε τῷ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν; ἀλλ' ἀνῃρέθη δολοφονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κάϊν ὁ Ἄβελ, καὶ ταύτῃ λαμπρότερος γέγονεν; ἀλλ' ἐγώ σοι μυρίους ἠρίθμησα θανάτους, καὶ τοσούτους, ὅσας ἡμέρας κηρύττων ὁ μακάριος ἔζησεν οὗτος. εἰ δὲ καὶ τὴν μέχρι τῆς πείρας αὐτῆς προελθοῦσαν βούλει μαθεῖν σφαγήν, ἐκεῖνος μὲν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ μήτε ἀδικηθέντος, μήτε εὐεργετηθέντος κατέπεσεν· οὗτος δὲ ὑπὸ τούτων ἀνῃρεῖτο, οὓς ἐξαρπάσαι τῶν μυρίων ἠπείγετο κακῶν, καὶ δι' οὓς πάντα ἔπασχεν, ἅπερ ἔπαθεν. ἀλλὰ Νῶε δίκαιος, τέλειος ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ, καὶ μόνος ἐν ἅπασι τοιοῦτος ἦν; καὶ γὰρ καὶ Παῦλος μόνος ἐν

Ισ.

ἅπασι τοιοῦτος. κἀκεῖνος μὲν ἑαυτὸν μετὰ τῶν παίδων διέσωσε μόνον· οὗτος δὲ, πολὺ χαλεπωτέρου τὴν οἰκουμένην κατακλυσμοῦ καταλαβόντος, οὐ σανίδας πηξάμενος, καὶ κιβωτὸν ποιήσας, ἀλλ' ἀντὶ σανίδων τὰς ἐπιστολὰς συνθεὶς, οὐ δύο καὶ τρεῖς καὶ πέντε συγγενεῖς, ἀλλὰ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν καταποντίζεσθαι μέλλουσαν ἐκ μέσων ἥρπασε τῶν κυμάτων. οὐδὲ γὰρ τοιαύτη ἦν ἡ κιβωτὸς, ὡς ἐν ἑνὶ περιφέρεσθαι τόπῳ, ἀλλὰ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης κατέλαβε, καὶ πάντας εἰσάγει μέχρι τοῦ νῦν εἰς τὴν λάρνακα ταύτην, σύμμετρον τῷ πλήθει τῶν σωζομένων αὐτὴν κατασκευάζων, καὶ δεχόμενος ἀλόγων ἀνοητοτέρους, τοῖς ἄνω δυνάμεσιν ἐφαμίλλους ἐργάζεται, καὶ ταύτῃ νικᾷ τὴν κιβωτὸν ἐκείνην. ἐκείνη μὲν κόρακα λαβοῦσα, κόρακα πάλιν ἐξέπεμψε, καὶ λύκον ὑποδεξαμένη, τὴν θηριωδίαν οὐ μετέβαλεν· οὗτος δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ λαβὼν λύκους, πρόβατα εἰργάσατο, καὶ λαβὼν κόρακας καὶ κολοιοὺς, περιστερὰς τούτους ἀπετέλεσε, καὶ πᾶσαν ἀλογίαν καὶ θηριωδίαν τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως ἐκβαλὼν, τὴν τοῦ πνεύματος ἐπεισήγαγεν ἡμερότητα. καὶ μέχρι νῦν μένει πλέουσα ἡ κιβωτὸς αὕτη, καὶ οὐ διαλέλυται, οὐδὲ ἴσχυσεν αὐτῆς τὰς σανίδας χαυνῶσαι τῆς κακίας ὁ χειμὼν, ἀλλ' αὐτὴ πλέουσα τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ζάλην κατέλυσε· καὶ μάλα εἰκότως. οὐ γὰρ ἀσφάλτῳ ἢ πίσσῃ, ἀλλὰ πνεύματι ἁγίῳ κεχρισμέναι αἱ σανίδες αὗταί εἰσιν. ἀλλὰ τὸν Ἀβραὰμ θαυμάζομεν, ὅτι ἀκούσας, Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, ἀφῆκε πατρίδα καὶ οἰκίαν, καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς, καὶ πάντα ἦν αὐτῷ τὸ ἐπίταγμα τοῦ Χριστοῦ; καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς τοῦτο θαυμάζομεν. ἀλλὰ τί Παύλου γένοιτ' ἂν ἴσον, ὃς οὐ πατρίδα καὶ οἰκίαν καὶ συγγενεῖς ἀφῆκεν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν κόσμον, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα διὰ τὸν Ἰησοῦν, καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, καὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἓν μόνον ἐζήτει, τοῦ Ἰησοῦ τὴν ἀγάπην; Οὔτε γὰρ ἐνεστῶτα, φησὶν, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. ἀλλ' ἐκεῖνος εἰς κινδύνους ῥίψας ἑαυτὸν, τὸν ἀδελφιδοῦν ἐξήρπασε τῶν βαρβάρων· ἀλλ' οὗτος οὐ τὸν ἀδελφιδοῦν, οὐδὲ τρεῖς καὶ πέντε πόλεις, ἀλλὰ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, οὐκ ἀπὸ βαρβάρων, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς τῶν δαιμόνων ἥρπασε τῆς χειρὸς, μυρίους καθ' ἑκάστην ὑπομένων κινδύνους, καὶ τοῖς οἰκείοις θανάτοις ἑτέροις πολλὴν ἀσφάλειαν κτώμενος. τὸ δὲ κεφάλαιον αὐτοῦ τῶν ἀγαθῶν ἐστι καὶ ἡ κορωνὶς τῆς φιλοσοφίας, τὸ τὸν υἱὸν καταθῦσαι. ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα τὰ πρωτεῖα παρὰ τῷ Παύλῳ ὄντα εὑρήσομεν, ὃς οὐχὶ υἱὸν, ἀλλ' ἑαυτὸν μυριάκις κατέθυσεν, ὅπερ ἔφθην εἰπών. τί δὲ ἄν τις θαυμάσειε τοῦ Ἰσαάκ; πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, μάλιστα δὲ αὐτοῦ τὴν ἀνεξικακίαν, ὅτι φρέατα ὀρύττων, καὶ τῶν οἰκείων ἐλαυνόμενος ὅρων, οὐκ ἐπεξῄει, ἀλλὰ καταχωννύμενα ὁρῶν ἠνείχετο, καὶ πρὸς ἕτερον ἀεὶ μεθίστατο τόπον, οὐχ ὁμόσε ἀεὶ τοῖς λυποῦσι χωρῶν, ἀλλ' ἐξιστάμενος καὶ παραχωρῶν πανταχοῦ τῶν οἰκείων κτημάτων, ἕως αὐτῶν τὴν ἄδικον ἐκόρεσεν ἐπιθυμίαν. ἀλλ' ὁ Παῦλος οὐ φρέατα λίθοις καταχωννύμενα ὁρῶν, ἀλλὰ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, οὐ παρεχώρει, καθάπερ ἐκεῖνος, μόνον, ἀλλ' εἰσιὼν, τοῖς λίθοις τοὺς βάλλοντας αὐτὸν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰσάγειν ἐφιλονείκει. ὅσῳ γὰρ κατεχώννυτο ἡ πηγὴ, τοσούτῳ μᾶλλον ἐξερρήγνυτο, καὶ πλείους ἐξέχεε ποταμοὺς εἰς ὑπομονήν. τὸν παῖδα θαυμάζει τὸν τούτου τῆς καρτερίας ἡ γραφή. καὶ ποίᾳ ἀδαμαντίνῃ ψυχὴν τὴν Παύλου δυναίμεθ' ἂν ἐπιδείξασθαι ὑπομονήν; οὐδὲ γὰρ δὶς ἑπτὰ ἔτη ἐδούλευσεν, ἀλλὰ τὸν πάντα βίον ὑπὲρ τῆς τοῦ Χριστοῦ νύμφης, οὐ συγκαιόμενος μόνον τῷ καύματι τῆς ἡμέρας, καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτὸς, ἀλλὰ μυρίας νιφάδας πειρασμῶν ὑπομένων, καὶ νῦν μὲν μάστιξι, νῦν δὲ λίθοις τὸ σῶμα κατατεμνόμενος, καὶ νῦν μὲν θηρίοις μαχόμενος, νῦν δὲ πελάγει πυκτεύων, καὶ λιμῷ διηνεκεῖ ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ κρυμῷ, καὶ πανταχοῦ ὑπὲρ τὰ σκάμματα πηδῶν, καὶ τὰ πρόβατα ἀπὸ τῆς τοῦ διαβόλου φάρυγγος ἀφαρπάζων. ἀλλὰ σώφρων ὁ Ἰωσήφ; ἀλλὰ δέδοικα μὴ γέλως ᾖ, τὸν Παῦλον ἐντεῦθεν ἐγκωμιάζειν, ὃς ἐσταύρωσεν ἑαυτὸν τῷ κόσμῳ, καὶ οὐ τὰ

Γεν ιβ. α.

Ρωμ η. λθ.

λαμπρότερα ἐν τοῖς σώμασι μόνον, ἀλλὰ πάντα τὰ πράγματα οὕτως ἔφερε, ὡς ἡμεῖς τὴν κόνιν καὶ τὴν τέφραν· καὶ ὡς ἂν νεκρὸς πρὸς νεκρὸν ἀκίνητος γένοιτο, οὕτω μετ' ἀκριβείας τῆς φύσεως τὰ σκιρτήματα κατευνάζων, οὐδὲν οὐδέποτε πρὸς ἀνθρώπινον πάθος ἔπαθεν. ἐκπλήττονται τὸν Ἰὼβ πάντες ἂν ἄνθρωποι; καὶ μάλα εἰκότως. καὶ γὰρ μέγας ἀθλητής, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Παῦλον ἀντιβλέψαι δυνάμενος διὰ τὴν ὑπομονήν, διὰ τὴν τοῦ βίου καθαρότητα, διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ μαρτυρίαν, διὰ τὴν καρτερὰν μάχην ἐκείνην, διὰ τὴν θαυμαστὴν νίκην, τὴν μετὰ τὴν μάχην. ἀλλὰ Παῦλος οὐχὶ μῆνας πολλοὺς ἀγωνιζόμενος οὕτω διῆγεν, ἀλλ' ἔτη πολλά, οὐχὶ τήκων βώλακας γῆς ἀπὸ ἰχῶρος ζέων, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τοῦ λέοντος τὸ νοητὸν στόμα συνεχῶς ἐμπίπτων, καὶ μυρίοις παλαίων πειρασμοῖς, πάσης πέτρας στερρότερος ἦν· οὐχὶ παρὰ τριῶν φίλων, ἢ τεσσάρων, ἀλλὰ παρὰ πάντων ὀνειδιζόμενος τῶν ἀπιστούντων ψευδαδέλφων, ἐμπτυόμενος, λοιδορούμενος. ἀλλ' ἡ φιλοξενία τοῦ Ἰὼβ μεγάλη, καὶ ἡ πρὸς τοὺς δεομένους φιλανθρωπία; οὐδὲ ἡμεῖς ἀντεροῦμεν· ἀλλὰ τῆς Παύλου τοσοῦτον καταδεεστέραν εὑρήσομεν, ὅσον ψυχῆς σῶμα ἀφέστηκεν. ἃ γὰρ ἐκεῖνος περὶ τοὺς τὴν σάρκα πεπηρωμένους ἐπεδείκνυτο, ταῦτα οὗτος περὶ τοὺς τὴν ψυχὴν λελωβημένους ἔπραττε, πάντας τοὺς χωλοὺς καὶ ἀναπήρους τῶν λογισμῶν διορθούμενος, καὶ τοὺς γυμνοὺς καὶ ἀσχημονοῦντας περιβάλλων τῇ τῆς φιλοσοφίας στολῇ. καὶ ἐν τοῖς σωματικοῖς δὲ τοσοῦτον αὐτοῦ περιῆν, ὅσῳ πολλῷ μεῖζον τὸ πενίᾳ συζῶντα καὶ λιμῷ βοηθεῖν τοῖς δεομένοις, τοῦ ἐκ περιουσίας τοῦτο ποιεῖν. τοῦ μὲν γὰρ ἡ οἰκία πᾶσι τοῖς ἐλθοῦσιν ἀνέῳκτο, τοῦ δὲ ἡ ψυχὴ πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ ἥπλωτο, καὶ ὁλοκλήρους δήμους ὑπεδέχετο λέγων·

β. Κορ ς. ιϛ.

Οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν. καὶ ὁ μὲν, προβάτων αὐτῷ καὶ βοῶν ὄντων ἀπείρων, φιλότιμος περὶ τοὺς δεομένους ἦν· οὗτος δὲ οὐδὲν πλέον κεκτημένος τοῦ σώματος, ἀπ' αὐτοῦ τοῖς δεομένοις ἐπήρκει, καὶ βοᾷ λέγων·

Πράξ κ. λδ.

Ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται, τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἐργασίαν πρόσοδον τοῖς πεινῶσι καὶ λιμώττουσι κεκτημένος. ἀλλ' οἱ σκώληκες καὶ τὰ τραύματα χαλεπὰς καὶ ἀκαρτερήτους παρεῖχον τῷ Ἰὼβ τὰς ὀδύνας; ὁμολογῶ κἀγώ. ἀλλ' ἐὰν τὰς ἐν τοσούτοις ἔτεσι τοῦ Παύλου μάστιγας, καὶ τὸν λιμὸν τὸν διηνεκῆ, καὶ τὴν γυμνότητα, καὶ τὰς ἁλύσεις, καὶ τὸ δεσμωτήριον, καὶ τοὺς κινδύνους, καὶ τὰς ἐπιβουλὰς τὰς παρὰ τῶν οἰκείων, τὰς παρὰ τῶν ἀλλοτρίων, τὰς παρὰ τῶν τυράννων, τὰς παρὰ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἀντιθῇς, καὶ μετὰ τούτων τὰ πάντων πικρότερα, λέγω δὴ τὰς ὑπὲρ τῶν πιπτόντων ὀδύνας, τὴν φροντίδα τῶν ἐκκλησιῶν πασῶν, τὴν πύρωσιν ἣν ὑπὲρ ἑκάστου τῶν σκανδαλιζομένων ὑπέμενεν, ὄψει πῶς πέτρας στερροτέρα ἦν ἡ ταῦτα φέρουσα ψυχή, καὶ σίδηρον καὶ ἀδάμαντα ἐνίκα· καὶ ἅπερ ἐκεῖνος ἔπασχεν ἐν τῷ σώματι, ταῦτα οὗτος ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ σκώληκος παντὸς χαλεπώτερον ἡ καθ' ἕκαστον τῶν σκανδαλιζομένων ἀθυμία διέτρωγε τὴν ψυχήν. ὅθεν καὶ πηγὰς δακρύων ἠφίει διηνεκῶς, οὐ τὰς ἡμέρας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς νύκτας· καὶ πάσης γυναικὸς ὠδινούσης δριμύτερον διεσπᾶτο καθ' ἕκαστον αὐτῶν. διὸ καὶ ἔλεγε·

Γαλ δ. ιθ.

Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω. τίνα αὖ τις μετὰ τὸν Ἰὼβ ἐκπλαγείη; τὸν Μωϋσέα πάντως. ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἐκ πολλοῦ περιόντος ὑπερηκόντισε. μεγάλα μὲν γὰρ αὐτοῦ καὶ τὰ ἄλλα· τὸ δὲ κεφάλαιον καὶ ἡ κορωνὶς τῆς ἁγίας ψυχῆς ἐκείνης, ὅτι ἐξαλειφθῆναι εἵλετο τῆς βίβλου ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν Ἰουδαίων. ἀλλ' οὗτος μὲν συναπολέσθαι ἑτέροις ᾑρεῖτο· ὁ δὲ Παῦλος οὐ συναπολέσθαι, ἀλλ' ἑτέρων σωζομένων αὐτὸς ἐκπεσεῖν τῆς δόξης τῆς ἀπεράντου. καὶ ὁ μὲν τῷ Φαραώ, ὁ δὲ τῷ διαβόλῳ καθ' ἡμέραν ἐπύκτευε· καὶ ὁ μὲν ὑπὲρ ἑνὸς ἔθνους, ὁ δὲ ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἔκαμνεν, οὐχ ἱδρῶτι, ἀλλὰ καὶ αἵματι ἀντὶ ἱδρῶτος πάντοθεν περιρρεόμενος, οὐχὶ τὴν οἰκουμένην μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀοίκητον διορθούμενος· οὐχὶ τὴν Ἑλλάδα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν βάρβαρον. ἐνῆν καὶ τὸν Ἰησοῦν εἰς μέσον παραγαγεῖν, καὶ τὸν Σαμουήλ.

μουήλ, καὶ τοὺς ἄλλους προφήτας. ἀλλ' ἵνα μὴ μακρότερον ποιῶμεν τὸν λόγον, ἐπὶ τοὺς κορυφαίους αὐτῶν βαδίσωμεν. ὅταν γὰρ τούτων φανῇ κρείττων, οὐδεμία περὶ τῶν ἄλλων ἀμφισβήτησις λείπεται. τίνες δὲ οἱ κορυφαῖοι; τίνες δὲ ἄλλοι μετὰ τούτους, ἢ ὁ Δαβὶδ καὶ ὁ Ἠλίας καὶ ὁ Ἰωάννης; ὧν ὁ μὲν, τῆς προτέρας παρουσίας, ὁ δὲ, τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ πρόδρομος. διὸ καὶ τῆς προσηγορίας ἀλλήλοις ἐκοινώνησαν. τί οὖν τὸ ἐξαίρετον τοῦ Δαβίδ; ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ὁ πρὸς Θεὸν ἔρως. καὶ τίς μᾶλλον, τίς δὲ οὐχ ἧττον τῆς Παύλου ψυχῆς ἀμφότερα ταῦτα κατόρθωσε; τί δὲ τὸ θαυμαστὸν τοῦ Ἡλίου; ὅτι τὸν οὐρανὸν ἔκλεισε, καὶ λιμὸν ἐπήγαγε, καὶ πῦρ κατήγαγεν; οὐκ ἔγωγε οἶμαι· ἀλλ' ὅτι ἐζήλωσεν ὑπὲρ τοῦ δεσπότου, καὶ πυρὸς σφοδρότερος ἦν. ἀλλ' εἰ τὸν Παύλου ζῆλον ἴδοις, τοσοῦτον ὄψει κρατοῦντα, ὅσον ἐκεῖνος τῶν ἄλλων περιῆν. τί γὰρ ἂν γένοιτο τῶν ῥημάτων ἐκείνων ἴσον, ἅπερ ὑπὲρ τῆς τοῦ δεσπότου δόξης ζηλῶν ἔλεγεν· Ὅτι ηὐχόμην ἀνάθεμα εἶναι ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα; Ρωμ. θ. γ. διὰ τοῦτο τῶν οὐρανῶν αὐτῷ προκειμένων, καὶ τῶν στεφάνων, καὶ τῶν ἐπάθλων, ἔμελλε καὶ ἐβράδυνε λέγων· Τὸ ἐπιμεῖναι τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. Φιλιπ. α. κδ. διὰ τοῦτο οὐδὲ τὴν κτίσιν αὐτῷ τὴν ὁρωμένην, ἀλλ' οὐδὲ τὴν νοητὴν ἐνόμισεν ἀρκεῖν εἰς παράστασιν τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ζήλου, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν οὐκ οὖσαν ἔπλασε τῷ λόγῳ, ὥστε ἐνδείξασθαι ὅπερ ἠθέλησε καὶ ἐπεθύμει. ἀλλ' ὁ Ἰωάννης ἀκρίδας ἤσθιε καὶ μέλι ἄγριον; ἀλλ' οὗτος ἐν μέσῃ τῇ οἰκουμένῃ, καθάπερ ἐκεῖνος ἐν τῇ ἐρήμῳ, διετέλει, ἀκρίδας μὲν καὶ μέλι ἄγριον μὴ σιτούμενος, πολὺ δὲ εὐτελεστέραν ταύτης παρατιθέμενος τράπεζαν, καὶ οὐδὲ τῆς ἀναγκαίας εὐπορῶν τροφῆς διὰ τὴν ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος σπουδήν. ἆρα πολλὴν πρὸς τὸν Ἡρώδην οὗτος παρρησίαν ἐπεδείξατο; ἀλλ' οὗτος οὐχ ἕνα καὶ δύο καὶ τρεῖς, ἀλλὰ μυρίους κατ' ἐκεῖνον ἐπεστόμισε, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ χαλεπωτέρους ἐκείνου τοῦ τυράννου. λείπεται πρὸς τοὺς ἀγγέλους αὐτὸν ἐξετάσαι λοιπόν· διόπερ ἀφέντες τὴν γῆν, πρὸς τὰς τῶν οὐρανῶν ἀναβησώμεθα ἁψῖδας. ἀλλὰ μηδεὶς τόλμημα καταγινωσκέτω τοῦ λόγου. εἰ γὰρ τοὺς ἱερέας ἀγγέλους ἐκάλεσεν ἡ γραφή, τί θαυμαστὸν εἰ τὸν ἁπάντων ἀμείνω ταῖς δυνάμεσι παραβάλλομεν ἐκείναις; τί οὖν ἐστιν ἐκείνων τὸ μέγα; ὅτι μετὰ πάσης ἀκριβείας ὑπακούουσι τῷ Θεῷ. ὅπερ καὶ ὁ Δαβὶδ ἐκπληττόμενος ἔλεγε· Δυνατοὶ ἰσχύϊ ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ. Ψαλ. ρβ. κ. τούτου γὰρ ἴσον οὐδέν, κἂν μυριάκις ὦσιν ἀσώματοι. τὸ γὰρ μάλιστα ποιοῦν τούτους μακαρίους, τοῦτό ἐστιν· ὅτι πείθονται τοῖς προστάγμασιν, ὅτι οὐδαμοῦ παρακούουσι. τοῦτο τοίνυν καὶ ὑπὸ τοῦ Παύλου μετὰ ἀκριβείας ἐστὶν ἰδεῖν φυλαττόμενον. οὐ γὰρ δὴ τὸν λόγον αὐτοῦ ἐποίησε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ προστάγματα. καὶ τοῦτο δηλῶν ἔλεγε· Τίς οὖν μοί ἐστιν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος, ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. α. Κορ. θ. ιη. τί ἕτερον θαυμάζων αὐτοὺς ὁ προφήτης ἔλεγεν· Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πῦρ φλέγον; Ψαλ. ργ. δ. ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐπὶ Παύλου ἐστὶν ἰδεῖν. καθάπερ γὰρ πνεῦμα καὶ πῦρ, οὕτω τὴν οἰκουμένην διέδραμεν ἅπασαν, καὶ τὴν γῆν ἐξεκάθηρεν. ἀλλ' οὔπω τὸν οὐρανὸν ἔλαχε; τὸ γὰρ θαυμαστὸν τοῦτο, ὅτι ἐν τῇ γῇ τοιοῦτος ἦν, καὶ σῶμα θνητὸν περικείμενος, πρὸς τὰς ἀσωμάτους ἡμιλλᾶτο δυνάμεις. διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖ ἀπελθών, ἐγγὺς ἵσταται τοῦ θρόνου τοῦ βασιλικοῦ, ἔνθα τὰ χερουβὶμ δοξάζει, ἔνθα τὰ σεραφὶμ πέταται. Ἐκεῖ οὖν καὶ ἡμεῖς ἀπελθόντες, Παῦλον ὀψόμεθα, εἰ καὶ μὴ πλησίον ἑστῶτες, ἀλλ' ὀψόμεθα πάντως, μετὰ Πέτρου καὶ τοῦ τῶν ἁγίων χοροῦ κορυφαῖον ὄντα καὶ προστάτην, καὶ τῆς ἀγάπης ἀπολαυσόμεθα τῆς γνησίας. Ἐν τῇ ὁμιλ. λβ. εἰς τὴν πρὸς Ῥωμ. ἐπιστ. εἰ γὰρ ἐνταῦθα ὤν, οὕτως ἠγάπα τοὺς ἀνθρώπους, ὡς αἱρέσεως οὔσης ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, ἑλέσθαι ἐνταῦθα εἶναι, πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖ θερμότερον ἐπιδείξεται τὸ φίλτρον. ἐγὼ καὶ τὴν Ῥώμην διὰ τοῦτο φιλῶ, ὅτι καὶ ζῶν αὐτοῖς ἔγραφε, καὶ οὕτως αὐτοὺς ἐφίλει, καὶ παρὼν αὐτοῖς διελέχθη, καὶ τὸν βίον ἐκεῖ κατέλυσε, καὶ τὸ ἅγιον σῶμα κατέχουσι. διὸ καὶ ἐπίσημος ἡ πόλις ἐντεῦθεν μᾶλλον, ἢ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων· καὶ καθάπερ σῶμα μέγα καὶ ἰσχυρὸν, ὀφθαλμοὺς ἔχει δύο λάμποντας, τῶν ἁγίων τούτων τὰ σώματα. οὐχ οὕτως ἐστὶν ὁ οὐρανὸς λαμπρὸς, ὅταν ἀφῇ τὰς ἀκτῖνας ὁ ἥλιος, ὡς ἡ Ῥωμαίων πόλις τὰς δύο ταύτας λαμπάδας πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἀφιεῖσα. ἐντεῦθεν ἁρπαγήσεται Παῦλος, ἐντεῦθεν Πέτρος. ἐννοήσατε καὶ φρίξατε, οἷον ὄψεται θέαμα Ῥώμη, τὸν Παῦλον ἐξαίφνης ἀνιστάμενον ἀπὸ τῆς θήκης ἐκείνης μετὰ Πέτρου, καὶ αἰρόμενον εἰς ἀπάντησιν τοῦ Χριστοῦ· οἷον ἀποστέλλει τῷ Χριστῷ δῶρον ἡ Ῥώμη, οἵους στεφάνους ἡ πόλις περίκειται δύο, οἵας χρυσᾶς ἁλύσεις διέζωσται, οἵας πηγάς; διὰ ταῦτα θαυμάζω τὴν πόλιν, οὐ διὰ τὸν χρυσὸν τὸν πολὺν, οὐ διὰ τοὺς κίονας, οὐ διὰ τὴν ἄλλην φαντασίαν, ἀλλὰ διὰ τοὺς στύλους τῆς ἐκκλησίας τούτους. τίς μοι νῦν ἔδωκε περιχυθῆναι τῷ σώματι Παύλου, καὶ προσηλωθῆναι τῷ τάφῳ, καὶ τὴν κόνιν ἰδεῖν τοῦ σώματος ἐκείνου, τοῦ τὰ ὑστερήματα ἀναπληρώσαντος τοῦ Χριστοῦ, τοῦ τὰ στίγματα βαστάσαντος, τοῦ πανταχοῦ τὸ κήρυγμα κατασπείραντος; τὴν κόνιν τοῦ σώματος, δι' οὗ Χριστὸς ἐφθέγγετο, δι' οὗ ἐλάλει ἐνώπιον βασιλέων, καὶ οὐκ ᾐσχύνετο, δι' οὗ Παῦλον ἐμάθομεν, δι' οὗ τὸν Παύλου δεσπότην; οὐχ οὕτως ἡμῖν ἡ βροντὴ φοβερὰ, ὡς ἐκείνη τοῖς δαίμοσιν ἡ φωνή. ὥσπερ δὴ ἀστραπὴ ἐξ οὐρανοῦ φανεῖσα καταπλήττει τοὺς ὁρῶντας, οὕτως ἡ Παύλου φωνὴ κατέπληττε τὸν διάβολον, καὶ καθάπερ σκηπτοῦ τις ἐμβολὴ, εἰς τὰς τούτου κατηνέχθη φάλαγγας. οὐδὲ γὰρ ἐκ παρατάξεως ἵστατο πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' οὕτως ἐδεδοίκει καὶ ἔτρεμεν, ὡς εἰ καὶ σκιὰν ἴδοι καὶ φωνῆς ἀκούσειε, πόρρωθεν δραπετεύειν. εἰ γὰρ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔφευγε, πολλῷ μᾶλλον τὴν φωνήν. αὕτη δεδεμένον αὐτὸν ἦγεν, αὕτη τὴν οἰκουμένην ἐξεκάθηρεν, αὕτη νοσήματα τὰ ἔλυσε, κακίαν ἐξέβαλεν, ἀλήθειαν ἐπανήγαγε, τὸν Χριστὸν εἶχεν ἐγκαθήμενον, καὶ μετ' αὐτοῦ πανταχοῦ περιῄει· καὶ ὅπερ τὰ χερουβὶμ, τοῦτο ἡ Παύλου φωνή. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν δυνάμεων ἐκείνων ἐκάθητο, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ Παύλου γλώττης. καὶ γὰρ ἀξία τοῦ δέξασθαι τὸν Χριστὸν ἐγένετο ἐκεῖνα φθεγγομένη, ἃ τῷ Χριστῷ φίλα ἦν, καὶ πρὸς ὕψος ἄφατον ἵπτασθαι, καθάπερ τὰ σεραφίμ. οὐ τοῦ σώματος δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς καρδίας ἐκείνης ἐβουλόμην τὴν κόνιν ἰδεῖν, ἣν οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι, καρδίαν τῆς οἰκουμένης εἰπὼν, καὶ τὴν μυρίων πηγὴν ἀγαθῶν, καὶ ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον τῆς ἡμετέρας ζωῆς. τὸ γὰρ πνεῦμα τῆς ζωῆς ἐντεῦθεν εἰς ἅπαντας ἐχορηγεῖτο, καὶ τοῖς μέλεσι τοῦ Χριστοῦ διεδίδοτο. ταύτην καὶ διαλελυμένην ἐπιθυμοῦμεν ἰδεῖν, τὴν ὑψηλοτέραν τῶν οὐρανῶν, τὴν εὐρυτέραν τῆς οἰκουμένης, τὴν τῆς ἀκτῖνος φαιδροτέραν, τὴν τοῦ πυρὸς θερμοτέραν, τὴν τοῦ ἀδάμαντος στερροτέραν, τὴν καταξιωθεῖσαν φιλῆσαι Χριστὸν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος ἐφίλησεν. ἐβουλόμην τὴν κόνιν ἰδεῖν τῶν χειρῶν τῶν ἐν ἁλύσει, δι' ὧν τῆς ἐπιθέσεως τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐχορηγεῖτο· δι' ὧν τὰ θεῖα γράμματα ἐγράφετο· τῶν χειρῶν ἐκείνων, ἃς ἰδοῦσα ἡ ἔχις ἐξέπεσεν εἰς τὴν πυράν. ἐβουλόμην τὴν κόνιν ἰδεῖν τῶν ὀφθαλμῶν τῶν πηρωθέντων καλῶς, τῶν ἀναβλεψάντων ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς οἰκουμένης, τῶν καὶ ἐν σώματι Χριστὸν ἰδεῖν ἀξιωθέντων, τῶν ὁρώντων τὰ γήϊνα καὶ οὐχ ὁρώντων, τῶν βλεπόντων τὰ μὴ βλεπόμενα, τῶν μὴ εἰδότων ὕπνον, τῶν ἐν μέσαις νυξὶν ἀγρυπνούντων, τῶν οὐ παθόντων τι τῶν ὀφθαλμῶν. ἐβουλόμην καὶ τῶν ποδῶν ἐκείνων ἰδεῖν τὴν κόνιν, τῶν περιδραμόντων τὴν οἰκουμένην καὶ μὴ καμόντων, τῶν ἐν τῷ ξύλῳ δεδεμένων, ἡνίκα τὸ δεσμωτήριον ἔσεισε, τῶν οἰκουμένην καὶ ἀοίκητον περιελθόντων, τῶν ὁδοιπορησάντων πολλάκις. καὶ τί δεῖ κατὰ μέρος λέγειν; ἐβουλόμην τὸν τάφον ἰδεῖν, ἔνθα τὰ ὅπλα τῆς δικαιοσύνης ἀπόκειται, τὰ ὅπλα τὰ τοῦ φωτὸς, τὰ μέλη τὰ νῦν ζῶντα, νενεκρωμένα δὲ ὅτε ἔζη, τὰ τοῦ Χριστοῦ μέλη, τὰ ἐνδεδυμένα τὸν Χριστὸν, τὸν ναὸν τοῦ πνεύματος, τὴν οἰκοδομὴν τὴν ἁγίαν, τὰ δεδεμένα τῷ πνεύματι, τὰ καθηλωμένα τῷ φόβῳ τοῦ Χριστοῦ, τὰ ἔχοντα τὰ στίγματα Χριστοῦ. τοῦτο τὸ σῶμα τειχίζει τὴν πόλιν ἐκείνην, ὃ παντὸς πύργου καὶ μυρίων περιβόλων ἐστὶν ἀσφαλέστερον· καὶ μετὰ τούτου τὸ Πέτρου. καὶ γὰρ ζῶντα ἐπῆρε. Ἀνέβην γὰρ εἰς Ἱεροσόλυμα ἱστορῆσαι Πέτρον. Διὰ τοῦτο καὶ ἀπελθόντα κατηξίωσεν ὁμόσκηνον αὐτοῦ ποιῆσαι ἡ χάρις. τούτοις δὴ καὶ ἡμεῖς μιμώμεθα. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ἦν, τῆς αὐτῆς φύσεως ἡμῖν μετέχων, καὶ τὰ ἄλλα ἅπαντα εἶχε κοινά. ἀλλ' ἐπειδὴ πολλὴν τὴν περὶ τὸν Χριστὸν ἀγάπην ἐπεδείξατο, τοὺς οὐρανοὺς παρέδραμε, καὶ μετὰ τῶν ἀγγέλων ἔστη. ὥστε ἂν βουληθῶμεν καὶ ἡμεῖς διαναστῆναι μικρόν, καὶ τὸ πῦρ ἐκεῖνο ἀνάψαι ἐν ἡμῖν, δυνησόμεθα ζηλῶσαι τὸν ἅγιον ἐκεῖνον. οὐδὲ γὰρ εἴπερ ἀδύνατον ἦν τοῦτο, ἐβόα λέγων· Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ. μὴ τοίνυν θαυμάζωμεν αὐτόν, μηδὲ ἐκπληττώμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ μιμώμεθα, ἵνα καταξιωθῶμεν καὶ ἐντεῦθεν ἀπελθόντες αὐτὸν ἰδεῖν, καὶ τῆς ἀπορρήτου δόξης μετασχεῖν. ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Γαλ. α. ιη.

α. Κορ. δ. ιϛ.

Λογ. κθ.

ΠΕΡΙ ΠΛΕΟΝΕΞΙΑΣ.

Εκ τῆς ὁμιλίας τῆς πρὸς Κορ. α΄. ὁμιλ.

Τίνος ἕνεκεν ἀπὸ πλεονεξίας πλουτεῖν ἐπιθυμεῖς, ἄνθρωπε; ἵνα ἑτέροις μὲν τὸ χρυσίον ἀπόκειται καὶ τὸ ἀργύριον, σοὶ δὲ ἀραὶ καὶ κατηγορίαι; καὶ ὁ μὲν ἀποστερηθεὶς ὑπὸ σοῦ τῶν ἀναγκαίων δακρύει, στένει καὶ ὀλοφύρεται, καὶ μυρίους ἐφέλκεταί σοι κατηγόρους; καὶ ὃ τούτου πολὺ φρικωδέστερον, ὅταν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην παρὰ τὸ βῆμα τοῦ φοβεροῦ ὁ κακῶς παθὼν καὶ τὰ αὐτοῦ πάντα ἀπολωλεκὼς παράγηται εἰς μέσον, σοῦ μηδένα ἔχοντος συνήγορον, τί πρὸς τὸν δικάζοντα ἐρεῖς; νῦν μὲν γὰρ καὶ διαφθείρειν τὸ δικαστήριον δυνήσῃ τοῦτο, τὸ τῶν ἀνθρώπων, ἐκεῖνο δὲ τότε οὐκ ἔτι· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο. καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ὁρᾷ τὰ γινόμενα, καὶ ἐγγύθεν ἐστὶ τοῖς ἀδικουμένοις καὶ μὴ καλούμενος. ὁ γὰρ κακῶς παθών, κἂν αὐτὸς ἀνάξιος ᾖ τοῦ τυχεῖν τινος ἐκδικήσεως· ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ τῷ Θεῷ τὰ γινόμενα οὐκ ἀρέσκει, ἔχει τὸν ἀμυνοῦντα πάντως. καὶ μή μοι λέγε· πῶς ὁ δεῖνα εὐπορεῖ πονηρὸς ὤν; εἰ γὰρ καὶ εὐπορεῖ, ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος. Μὴ παραζήλου γάρ, φησιν, ἐν πονηρευομένοις, ὅτι ὡσεὶ χόρτος ταχὺ ἀποξηρανθήσονται, καὶ ὡσεὶ λάχανα χλόης ταχὺ ἀποπεσοῦνται. ἡ πλεονεξία ζύμη τίς ἐστι παλαιά, καὶ ὅπουπερ ἂν ἐμπέσῃ, καὶ εἰς οἵαν οἰκίαν εἰσέλθῃ, ἀκάθαρτον αὐτὴν ἐργάζεται· κἂν μικρὸν ἐξ ἀδικίας κερδάνῃς, ὁλόκληρον σου τὴν οὐσίαν ἐζύμωσε. διὰ τοῦτο πολλάκις τὰ εἰσενεχθέντα κακῶς ὀλίγα, τὰ καλῶς κείμενα ἐξέβαλε πολλὰ ὄντα. τί οὖν, φησιν, ὅταν πολλοὶ πλεονεκτοῦντες, μὴ τὰ αὐτὰ πάσχωσι; μάλιστα μὲν πείσονται, κἂν μὴ παραυτίκα πάθωσιν· ἂν δὲ νῦν ἐκφύγωσι, τότε φοβηθῆναι μᾶλλον· ἐπὶ μείζονι γὰρ κολάσει τηροῦνται. μᾶλλον δὲ κἂν αὐτοὶ διαφύγωσιν, ἀλλ' οἱ κληρονομήσαντες τὰ αὐτῶν τὰ αὐτὰ πείσονται. καὶ ποῦ τοῦτο δίκαιον, φησί; καὶ σφόδρα δίκαιον. ὁ γὰρ διαδεξάμενος κλῆρον ἀδικίας γέμοντα, εἰ καὶ αὐτὸς μὴ ἥρπασεν, ἀλλ' ὅμως οἶδεν ἀκριβῶς, ὅτι τὰ ἑτέρων ἔχει, καὶ διὰ τοῦτο δίκαιος ἦν παθεῖν. ταῦτα δὲ καὶ οἱ τῶν ἔξωθεν ἴσασι νόμοι, οἳ τοὺς ἁρπάσαντας καὶ ὑφελομένους ἀφέντες, ἐκείνους κελεύουσιν ἀπαιτεῖν, παρ' οἷς ἂν εὕροι τις τὰ αὐτοῦ κείμενα ἅπαντα. εἰ μὲν οὖν οἶδας τοὺς ἠδικημένους, ἀπόδος μετὰ πολλῆς τῆς προσθήκης κατὰ τὸν Ζακχαῖον· εἰ δὲ ἀγνοεῖς, εἰς τοὺς δεομένους ταῦτα διάνειμον, καὶ παραμυθήσῃ καὶ οὕτω τὸ δεινόν.

Ψαλ. λϛ. α.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωαν. ὁμ. λγ.

Ἐὰν γὰρ πάντα τὰ παρ' ἑτέρων δῶμεν, οὐδὲν κέρδος ἡμῖν. καὶ δείκνυσιν ὁ Ζακχαῖος, ὃς τότε ἔφθασεν ἐξιλεώσασθαι τὸν Θεόν, δοὺς τῶν ἀφαιρεθέντων τετραπλάσιονα· ἡμεῖς δὲ μυρία ἁρπάζοντες, καὶ ὀλίγα διδόντες, νομίζομεν ἵλεων ποιεῖν τὸν Θεόν. εἰ γὰρ τὰ δεύτερα προσενεγκὼν ὁ Κάιν, καὶ ταῦτα οὐδὲν ἠδικηκὼς ἔπαθεν, ἔδωκε δίκην τὴν ἐσχάτην· ὅταν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας προσφέρωμεν, πῶς οὐ πεισόμεθα χαλεπώτερα;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Τί τὸν διαπαντὸς ὑβρίζεις ἀκάθαρτα δῶρα προσάγων αὐτῷ; οὐ βούλεται Χριστὸς πλεονεξίᾳ τρέφεσθαι, οὐδὲ δέχεται τοιαύτην τροφήν. βέλτιον λιμῷ τηκόμενον περιορᾶν, ἢ τρέφειν ἀπὸ τούτων αὐτόν. βέλτιον οὐδὲν δοῦναι, ἢ τὰ ἄλλων ἑτέροις. Εἰπὲ γάρ μοι, εἴ τινας εἶδες δύο, τὸν μὲν γυμνόν, τὸν δὲ ἱμάτιον ἔχοντα· εἶτα τὸν ἔχοντα τὸ ἱμάτιον ἀποδύσας περιέβαλες τὸν γυμνόν, ἆρ' οὐκ ἠδίκησας; παντί που δῆλον. εἰ δὲ ὅπερ ἔλαβες ἑτέρῳ δοὺς ἅπαν, ἠδίκησας, οὐκ ἠλέησας· ὅταν μηδὲ τὸ πολλοστὸν μέρος δῷς ὧν ἁρπάζεις, καὶ ἐλεημοσύνην τὸ πρᾶγμα καλῇς, ποίαν οὐχ ὑποστήσῃ τιμωρίαν;

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάν.

Εἰ ὁ Λάζαρος ἀδικηθεὶς μὲν οὐδὲν παρὰ τοῦ πλουσίου, μὴ ἀπολαύσας δὲ τῶν ἐκείνου, παρὸς ἕστηκε κατήγορος, τίνος ἀπολογίας τεύξονται οἱ πρὸς τῷ μὴ ἐλεεῖν οἴκοθεν, καὶ τὰ ἀλλότρια λαμβάνοντες;

Ἐκ τῆς πρὸς Ὀλυμπιάδα β. ἐπισ.

Εἰ οἱ μὴ θρέψαντες πεινῶντα τὸν Χριστόν, μετὰ τοῦ διαβόλου καταδικάζονται τῷ πυρὶ τῷ ἀσβέστῳ· οἱ καὶ λιμῷ αὐτὸν παραδιδόντες δι' ὧν ἁρπάζουσι, καὶ ἐνδεδυμένον γυμνοῦντες, καὶ ξένον ὄντα οὐ μόνον οὐ συναγαγόντες, ἀλλὰ καὶ ἐλάσαντες, καὶ ἀῤῥωστοῦντα οὐ μόνον οὐκ ἐπισκεψάμενοι, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλέον συντρίψαντες, καὶ οὐ μόνον δεδεμένον οὐκ ἰδόντες, ἀλλὰ καὶ λελυμένον εἰς δεσμωτήριον παρασκευάσαντες ἐμβληθῆναι, πόσην ὑποστήσονται τιμωρίαν;

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Εἰ ὁ τοὺς φιλοῦντας ἀγαπῶν, οὐδὲν ἄμεινον τῶν ἐθνικῶν διακείσεται· ὁ τοῖς μηδὲν ἠδικηκόσιν ἐπηρεάζων, ποίαν ἕξει συγγνώμην;

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸν Λάζα.

Εἰ ὁ τὴν ἑαυτοῦ μὴ μεταδιδοὺς κατήγορον ἔχει τὸν οὐκ ἐλεηθέντα· ὁ καὶ τὰ ἀλλότρια ἁρπάζων ποίας τεύξεται συγγνώμης; οὐ γὰρ τὸ τὰ ἀλλότρια ἁρπάζειν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ τὴν ἑαυτοῦ μὴ μεταδιδόναι ἑτέροις, καὶ τοῦτο ἁρπαγὴ καὶ πλεονεξία, καὶ ἀποστέρησίς ἐστιν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Εἰ οἱ μὴ θρέψαντες πεινῶντα τὸν Χριστὸν τοσοῦτον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν εἵλκυσαν πῦρ· οἱ καὶ τὰ μηδὲν αὐτοῖς προσήκοντα ἁρπάζοντες, καὶ τὰ ἑτέρων ἀδίκως περιβαλλόμενοι, καὶ τὰς τῶν ὀρφανῶν καὶ χηρῶν διατρέποντες οἰκίας, ποίας ἀπολαύσονται παραμυθίας; Φρίξωμεν τοίνυν τὸ πρᾶγμα· φύγωμεν τὴν ἁμαρτίαν. φύγωμεν δέ, ἂν ἐννοήσωμεν τοὺς παρ' ἡμῶν ἀδικήσαντας, τοὺς πλεονεκτήσαντας δὲ ἀπελθόντας. οὐχὶ τῶν μὲν χρημάτων αὐτῶν καὶ πόνων ἀπολαύουσιν ἕτεροι· αὐτοὶ δὲ ἐν κολάσει καὶ τιμωρίᾳ καὶ τοῖς ἀνηκέστοις κακοῖς; πῶς οὖν οὐκ ἐσχάτης ταῦτα ἀνοίας, κόπτεσθαι καὶ ταλαιπωρεῖν, ἵνα καὶ ζῶντες τοῖς πόνοις καταπονώμεθα, καὶ ἀπελθόντες τὰς ἀφορήτους ὑπομένωμεν κολάσεις καὶ τιμωρίας;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς ἑξαημ.

Τί τοίνυν τοῦ ἅρπαγος ἐλεεινότερον γένοιτ' ἄν, ὅταν τὰ μὲν συλλεγέντα ἅπαντα πολλάκις ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι πρὸς ἀλλήλους διενείμαντο, τὰ δὲ ἐκ τούτων ἐπισωρευθέντα αὐτῷ ἁμαρτήματα λαβὼν ἄπεισι, τὰς ὑπὲρ τούτων παρανομίας μετὰ πολλῆς ἀπαιτούμενος τῆς ἀκριβείας;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ῥωμ. ἐπισ.

Ἄρα τί τῶν πλεονεκτῶν γένοιτ' ἂν χαλεπώτερον, ὅτι δὲ τὴν ζωὴν αὐτῶν θανάτου παντὸς χαλεπωτέραν ἐργάζονται, τῆς φροντίδος καὶ τῆς ἀθυμίας καὶ τῆς διηνεκοῦς ἀγρυπνίας κατεσθιούσης αὐτήν, καὶ κατὰ μικρὸν δαπανώσης, καὶ πᾶσαν ἡδονήν; Ὁ δὲ ἀρετῆς καὶ κακίας ἐντεῦθεν ἐλαύνοντες; καὶ ἐν μὲν τῷ κερδαίνειν κἂν τὰ πάντα περιβάλωνται, οὐδεμιᾶς αἰσθάνονται ἡδονῆς τῷ τῶν πλειόνων ἐφίεσθαι· ἐν δὲ τῷ ζημιοῦσθαι, κἂν ὀβολὸν ἀπολέσωσι, πάντων ἡγοῦνται χαλεπώτερα πεπονθέναι, καὶ αὐτῆς ἐκπεπτωκέναι νομίζουσι τῆς ζωῆς. κἂν γυναῖκα ὁ τοιοῦτος ἔχῃ, κἂν παιδία, κἂν φίλους· ἂν μὴ πάντοθεν ἔξῃ κερδαίνειν αὐτῷ, τῶν φύσει πολεμίων αὐτῷ οὗτοι πολεμιώτεροι καταφαίνονται.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγ.

Δικαίως γάρ τις φησὶν εἶναι φιλαργύρου μηδὲν ὠμότερον. ὁ γὰρ τοιοῦτος καὶ ἑαυτὸν ἀποδίδοται, καὶ κοινὸς περιέρχεται τῆς οἰκουμένης ἐχθρός, ἀλγῶν ὅτι μὴ χρυσίον φέρει ἀντὶ τῶν ἀσταχύων ἡ γῆ, καὶ ἀντὶ τῶν ναμάτων αἱ κρῆναι, καὶ ἀντὶ τῶν λίθων τὰ ὄρη· δυσχεραίνων πρὸς τὴν ἄλλων εὐετηρίαν, ἐν τοῖς κοινοῖς ἀγαθοῖς συνεσταλμένος· πᾶσαν ἀποστρεφόμενος πρόφασιν, ὅθεν οὐκ ἔστιν ἀργύριον λαβεῖν· πάντα ὑπομένων, ὅθεν δὲ δύο συλλέξαι μόνον ὀβολοὺς ἔνι· ἅπαντας μισῶν, τοὺς πένητας, τοὺς πλουτοῦντας· τοὺς μέν, μήποτε προσελθόντες αἰτήσωσι· τοὺς δέ, ὅτι μὴ τὰ ἐκείνων ἔχῃ· ἅπαντας τὰ αὐτοῦ νομίζει κεκτῆσθαι, καὶ ὡς παρὰ πάντων ἠδικημένος, οὕτω πρὸς ἅπαντας διάκειται. καὶ ὥσπερ ἐστὶ μαινομένῳ ξίφος, τοῦτο καὶ φιλαργύρῳ πλοῦτος, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. ὁ μὲν γὰρ μαινόμενος τὸ ξίφος λαβὼν καὶ ὠθήσας δι' ἑαυτοῦ, τῆς τε μανίας ἀπηλλάγη, καὶ οὐκ ἔτι δευτέραν λαμβάνει πληγήν· ὁ δὲ φιλάργυρος μυρία χαλεπώτερα ἐκείνου τραύματα καθ' ἑκάστην δέχεται τὴν ἡμέραν, οὐκ ἀπαλλάττων τῆς μανίας ἑαυτόν, ἀλλ' ἐπιτείνων μειζόνως· καὶ ὅσῳ περ ἂν λάβῃ πλείονα τραύματα, τοσούτῳ μᾶλλον ὑπόθεσιν ἑτέρας παρέχει πληγῆς χαλεπωτέρας.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Τί τοίνυν τοῦ πλεονέκτου γένοιτ' ἂν χαλεπώτερον, ὅτι μετὰ τὸ τὴν ψυχὴν ἀπολέσαι τὴν ἑαυτοῦ, καὶ τὸ σῶμα μυρίαις καταξαίνει φροντίσι, καὶ τρυφῆς καὶ ἡδονῆς καὶ τιμῆς καὶ δόξης ἁπάσης ἐστέρηται, δι' ἣν μάλιστα πολλὰ ἀμφιτολμῶσιν οἱ ἄνθρωποι; καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι μηδὲν ἠδικημένος παρὰ τῶν οὐδὲν ἠδικηκότων ἐκθηριοῦται καὶ ὁπλίζεται, καὶ πάντα ἀπὸ τῆς ψυχῆς ῥίψας τὰ καλά, πρὸς πάντας ἐκπεπολέμωται. οἱ μὲν γὰρ ἀδικούμενοι μισοῦσιν αὐτόν, ἅτε [καὶ] κακῶς παθόντες· οἱ δὲ μηδέπω παθόντες, δεδοικότες μὴ πάθωσι, καὶ συναλγοῦντες τοῖς πεπονθόσι, τὸν αὐτὸν ἐπιδείκνυνται πόλεμον· οἱ δὲ μείζους καὶ δυνατώτεροι δακνόμενοι καὶ ἀγανακτοῦντες ὑπὲρ τῶν ταπεινοτέρων, ἔτι δὲ καὶ βασκαίνοντες, ὁμοίως εἰσὶν ἐχθροὶ καὶ μισοῦσι. καὶ τί λέγω τοὺς ἀνθρώπους; ὅταν γὰρ καὶ τὸν Θεὸν ἐκπεπολεμωμένον ἔχῃ, τίς αὐτῷ λοιπὸν ἐλπὶς ἔσται, ἢ παραψυχή;

Ἐκ τοῦ λόγου, εἰς τό, μὴ φοβοῦ ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος.

Τοῦτο πλοῦτος τὸ ἀδικεῖν, εἰπέ μοι; τοῦτο οὐ χαλεπώτερον καταδίκου; ὁ κατάδικος δέδεται τὸ σῶμα, οὗτος δέδεται τὴν ψυχήν. ὁρᾷς αὐτὸν δεσμώτην, καὶ οὐκ ἐλεεῖς αὐτόν; Διὰ τοῦτο αὐτόν, φησί, μισῶ, ὅτι δέδεται οὐκ ἀνάγκῃ, ἀλλὰ προαιρέσει, τὴν ἅλυσιν ἐπισπασάμενος. πάλιν σὺ πρὸς τοὺς πλουτοῦντας· πάλιν ὑμεῖς κατὰ τῶν ἁρπαζομένων. ὑμεῖς οὐ κορέννυσθε ἐσθίοντες, καὶ καταδάκνοντες τοὺς πένητας· καὶ ἐγὼ οὐ κορέννυμαι διορθούμενος ὑμᾶς. ἀεὶ σὺ τοῖς πλουσίοις κεκόλλησαι· ἀεὶ καὶ σὺ τῷ πένητι κεκόλλησαι. ἀπόστηθι τοῦ προβάτου μου, ἀπόστηθι τῆς ποίμνης μου. εἰ δὲ λυμαίνῃ μου τὴν ποίμνην, ἐγκαλεῖς ὅτι διώκω σε; οὐ διώκω σε· λύκον διώκω. εἰ μὴ εἶ λύκος, οὐ διώκω σε· εἰ δὲ διώκω σε, σαυτὸν αἰτιῶ, ὅτι λύκος ἐγένου.

Ἐκ τῆς πρὸς Φιλημ. ἐπιστ.

Ἐὰν μὲν ὁ βασιλεὺς κελεύσῃ ἀπέχεσθαι τῶν ἑτέρου χρημάτων, μᾶλλον δὲ καὶ τὰ αὐτῶν δοῦναι, πάντες ἑτοίμως εἰσφέρομεν· τοῦ δὲ Θεοῦ κελεύοντος μὴ ἁρπάζειν, οὐκ ἀνεχόμεθα, ἀλλὰ προτιμώμεθα τοῦ Θεοῦ τοὺς ἀνθρώπους; καὶ πῶς οὐ δεινόν; εἰ γὰρ καὶ ἐξ ἴσου τιμῶντες ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ, ὑβρίζομεν τὸν Θεόν· πόσῳ μᾶλλον, ὅταν προτιμώμεθα ἀνθρώπους; βαρὺ τὸ ῥῆμα καὶ ἐπαχθές· οἶδα κἀγώ. ἀλλὰ δείξατε, ὅτι φορτικόν, φυγόντες τὸ ἔργον· εἰ δὲ τὸ ἔργον οὐ δεδοίκατε, πῶς ὑμῖν πιστεῦσαι δύναμαι λέγουσιν, ὅτι τὰ ῥήματα δεδοίκαμεν, καὶ βαρεῖς ἡμᾶς· ὑμεῖς ἑαυτοὺς τῷ ἔργῳ βαρεῖτε, καὶ οὐδεὶς λόγος· ἐγὼ δὲ ἂν τὰ ῥήματα εἴπω, ὧν ὑμεῖς τὰ πράγματα πράττετε, ἀγανακτεῖτε; καὶ πῶς οὐκ ἄτοπον; γένοιτο ψευδῆ εἶναι τὰ παρ' ἐμοῦ λεγόμενα. βούλομαι αὐτὸς λοιδορίας δόξαν λαβεῖν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὡς εἰκῆ καὶ μάτην λοιδορησάμενος ὑμῖν, ἢ ὑμᾶς ἰδεῖν ὑπὲρ τοιούτων ἐγκαλουμένους.

γρ. ὁμοίως

γρ. φορτικὸν

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ ζ. ψαλμ.

Ὁ γὰρ ὀρύσσων βόθρον τῷ πλησίον, εἰς αὐτὸν ἐμπεσεῖται. καὶ καθάπερ αἱ ὠδίνουσαι γυναῖκες ὑπὸ τῶν ὀδυνῶν διακόπτονται· οὕτω καὶ ὁ δόλον ἐργαζόμενος, πρὶν ἢ τὸν πλησίον ἀδικῆσαι, αὐτὸς διακόπτεται καὶ ὀδυνᾶται· καὶ οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς τῆς δριμύτητος. καὶ γὰρ μυριάκις πονηρὸς ἂν ᾖ, τὸ κριτήριον τοῦ συνειδότος οὐ διαφθείρεται· φυσικὸν γάρ ἐστι καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡμῖν παρὰ τὴν ἀρχὴν ἐντεθέν· κἂν μυρία φιλονεικήσωμεν, ἐφέστηκεν ἐκεῖνο καταβοῶν, κολάζον, καταδικάζον· καὶ οὐκ ἔστιν οὐδεὶς τῶν ἐν κακίᾳ ζώντων, ὃς οὐ μυρίας ὀδύνας ὑπομένει, καὶ βουλευόμενος τὰ κακά, καὶ εἰς ἔργον ἐκφέρων τὴν βουλήν. τί γὰρ τοῦ Ἀχαὰβ πονηρότερον; ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνος ἐπιθυμήσας τοῦ ἀμπελῶνος, ἐννόησον πόσην ὀδύνην εἶχε. βασιλεὺς γὰρ ὢν καὶ πάντων κρατῶν, καὶ οὐδένα ἔχων τὸν ἀντιλέγοντα, ἐπειδὴ τοῦ συνειδότος τὴν ψῆφον οὐκ ἤνεγκεν, εἰσῆλθε σκυθρωπάζων, κάτω κύπτων, συγκεχυμένος, πολλὴν ἀχλὺν ἐπὶ τῆς

γ Βασ. κα.

ὄψεω

ὄψεως φέρων, τῆς ἀπὸ τοῦ συνειδότος καταδίκης τῶν ἐλέγχων ἐπὶ τοῦ προσώπου κηρυττόντων, καὶ οὐ δυνάμενος συσκιάσαι τὴν ἀπὸ τῆς ἀθυμίας ἐγγενομένην αὐτῷ ὀδύνην.

Εκ τῆς πρὸς τοὺς Κορ α΄. ἐπισ.

Βούλεσθε γνῶναι σαφῶς, πῶς οὐκ ἀφίησιν ἀνθρώποις εἶναι τοὺς ἀνθρώπους ὁ πλοῦτος, ἀλλὰ θηρία καὶ δαίμονας; αὐχμὸς κατέλαβέ ποτε τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν, καὶ ἦν ἰδεῖν χαλκοῦν τὸν οὐρανὸν γεγενημένον, καὶ τὸν θάνατον τὸν ἁπάντων θανάτων χαλεπώτερον καθ' ἑκάστην προσδοκώμενον τὴν ἡμέραν, καὶ Θεὸν παρακαλούμενον λῦσαι τοῦτο τὸ δέος· ὁ δὲ τῇ φιλανθρωπίᾳ παρ' ἐλπίδα ἅπασι πολὺς καὶ ἄπειρος ὑετὸς ἄνωθεν κατεφέρετο. πάντων οὖν ἐν πανηγύρει καὶ ἑορτῇ καθεστώτων, ἅτε ἐξ αὐτῶν ἀναβάντων τῶν τοῦ θανάτου πυλῶν, τῶν πλουτούντων τις, στυγνός, κατηφής, ἀποτεθνηκὼς ὑπὸ ἀθυμίας περιῄει· καὶ πολλῶν τὴν αἰτίαν πυνθανομένων, οὐδὲ κατασχεῖν ἔνδον ἴσχυσεν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τυραννίδος τοῦ χαλεποῦ τούτου πάθους κεντούμενος, εἰς μέσον τὴν αἰτίαν ἐξήνεγκε· μυρία γὰρ μέτρα σίτου κεκτημένος, φησίν, οὐκ ἔχω πῶς διαθῶμαι ταῦτα λοιπόν. τί λέγεις; ἀλγεῖς ὅτι μὴ πάντες ἀπώλοντο, ἵνα σὺ συναγάγῃς χρυσίον; οὐκ ἤκουσας τί φησιν ὁ Σολομών; Ὁ τιμιουλκῶν σῖτον δημοκατάρατος; ἀλλὰ περιέρχῃ κοινὸς ἐχθρὸς τῶν τῆς οἰκουμένης ἀγαθῶν, καὶ τῆς τοῦ δεσπότου φιλοτιμίας πολέμιος, καὶ τοῦ μαμμωνᾶ φίλος, μᾶλλον δὲ δοῦλος; οὐ γὰρ ἐκκοπῆναι τὴν γλῶτταν ἐκείνην ἔδει; οὐ γὰρ σβεσθῆναι τὴν καρδίαν τὴν ταῦτα τεκοῦσαν τὰ ῥήματα; τί γὰρ αὐτοῦ ἐλεεινότερον γένοιτ' ἂν τῶν πλουσίων, τοῦ δι' αὐτὸ τοῦτο ἀλγοῦντος, ὅτι ἄπειρα κέκτηται, καὶ δυσχεραίνοντος ὡς ἀπολωλεκέναι νομίζοντος, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν εὐχομένου γενέσθαι λιμόν, ἵνα αὐτῷ χρυσίον προσγένηται;

Παροι. ια. κϛ.

Εκ τῆς ὁμιλ. θ. τῆς εἰς τὴν πρὸς Κορ. α. ἐπισ.

Πῶς ὑμῖν ὑπογράψω βούλεσθε τὰ τοῦ πλεονέκτου πάθη καὶ ἁρπαγάς; τί γὰρ τῶν χειρῶν ἐκείνων μιαρώτερον; τί τῶν ὀφθαλμῶν ἐκείνων ἀναισχυντότερον, ἢ ἀναιδέστερον καὶ κυνικώτερον; οὐ βλέπει τοὺς ἀνθρώπους ἀνθρώπους, οὐδὲ τὸν οὐρανὸν οὐρανόν· ἀλλὰ πάντα χρήματα εἶναι νομίζει. οἱ γὰρ ἀνθρώπων ὀφθαλμοὶ πένητας εἰώθασιν ὁρᾶν καταπεπονημένους, καὶ ἐπικλᾶσθαι· οἱ δὲ ἅρπαγες ὁρῶσι πένητας, καὶ μᾶλλον ἐκθηριοῦνται. οἱ ἀνθρώπων ὀφθαλμοὶ οὐ τῶν ἄλλοις διδομένων ἐφίενται, ἀλλὰ καὶ τὰ αὐτῶν εἰς ἑτέρους κενοῦσιν· οὗτοι δὲ οὐκ ἀνέχονται, εἰ μὴ τὰ πάντων λαβόντες ἰδιοποιήσαιντο. οἱ ἀνθρώπων ὀφθαλμοὶ γυμνὸν ἰδεῖν τὸ σῶμα τοῦ πλησίον οὐκ ἀνέχονται· οὗτοι δὲ εἰ μὴ πάντας γυμνώσαιεν, καὶ τὰ πάντων οἴκοι καταθοῖντο, οὐδέποτε κόρον λαμβάνουσι· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε ἐμπίπλανται. διόπερ οὐδὲ θηρίων τὰς χεῖρας τὰς τούτων ἄν τις εἶναι φαίη μόνον, ἀλλὰ καὶ τούτων ἀγριωτέρας πολλῷ καὶ χαλεπωτέρας. ἄρκτοι μὲν γὰρ καὶ λύκοι, ἐπειδὰν λάβωσι κόρον τῆς τοιαύτης τροφῆς, ἀφίστανται· οὗτοι δὲ κόρον οὐκ ἴσασι. καίτοι διὰ τοῦτο χεῖρας ἡμῖν ἐποίησεν ὁ Θεός, ἵνα ἑτέροις βοηθῶμεν, οὐχ ἵνα ἐπιβουλεύωμεν· ἐπεὶ εἰ μέλλοιμεν εἰς τοῦτο αὐταῖς κεχρῆσθαι, βέλτιον αὐτὰς ἐκκοπῆναι, καὶ χωρὶς τούτων εἶναι. ὅταν γὰρ πρόβατον μὲν σπαραττόμενον ὑπὸ θηρίου τις ἰδὼν ἀλγῇ, καὶ τὴν ψυχὴν δάκνηται, αὐτὸς δὲ τὸν ὁμόφυλον τοῦτο αὐτὸ ἐργαζόμενος, οὐ νομίζῃ τι ποιεῖν δεινόν· πῶς ἂν εἴη ἄνθρωπος ὁ τοιοῦτος, ἀλλ' οὐ θηρίον, καὶ τοῦ θηρίου χείρων; τὰ μὲν γὰρ θηρία τῇ φύσει ἐστὶ τοιαῦτα· οἱ δὲ πλεονέκται κατὰ φύσιν τὸ ἥμερον ἔχοντες, παρὰ φύσιν τὸ θηριῶδες ἑαυτοὺς ἐξάγειν βιάζονται. τῶν τοιούτων καὶ τὰ στόματα θηρίων ἐστὶ στόματα· μᾶλλον δὲ καὶ τούτων ἀγριώτερα. καὶ γὰρ ῥήματα φθέγγονται μᾶλλον ἐκείνων τῶν ὀδόντων ἰὸν ἀφιέντα φόνον ἐργαζόμενα. εἰ δὲ καὶ τὴν διάνοιαν τις ἐξετάσειε τῶν τοιούτων, οὐκ ἔτι θηρία μόνον, ἀλλὰ καὶ δαίμονας αὐτοὺς προσερεῖ. καὶ γὰρ πολλῆς γέμουσι τῆς ἀπονοίας, καὶ τῆς πρὸς τὸν ὁμόδουλον ἔχθρας. οἱ μὲν γὰρ δαίμονες τοὺς ἐπιβουλευομένους ἀνθρώπους συμπράττοντας ἑαυτοῖς ἔχουσιν· ὡς εἰ μὴ συνέπραττον, τὸ πλέον τῆς ἐπιβουλῆς τῶν καθ' ἡμῶν ἐκείνοις ἀνῄρητο· οὗτοι δὲ καὶ φιλονεικούντων αὐτοῖς τῶν ἐπηρεαζομένων κατὰ σφῶν ἐπιχειροῦσι. καὶ οὔτε βασιλείας ἔρως ἐκεῖ, οὔτε γεέννης φόβος, οὐκ αἰδὼς τῶν ἀνθρώπων, οὐκ ἔλεος, οὐ συμπάθεια, ἀλλ' ἀναισχυντία καὶ ἰταμότης καὶ ὑπεροψία τῶν μελλόντων ἁπάντων.

καὶ μῦθος αὐτοῖς εἶναι δοκεῖ τὰ τοῦ Θεοῦ ῥήματα.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Θεσ. α. ἐπισ.

Οὕτως θηρίων χαλεπώτατοι, τὸ μὴ ὑπό τινος ἀδικουμένους αὐτοὺς ἄρχειν ἀδικίας· μᾶλλον δὲ οὐδὲ θηρίων. ἐκεῖνα γὰρ ἂν ἀφῇς ἐπὶ τῆς ἐρήμου νέμεσθαι, καὶ μὴ στενοχωρήσας εἰς ἀνάγκην καταστήσῃς, οὐδέποτε λυμαίνεται, οὔτε προσελεύσεται, οὔτε δήξεται, ἀλλ᾽ ἀπελεύσεται τὴν οἰκείαν ὁδόν. σὺ δὲ ἄνθρωπος ὢν λογικὸς, τετιμημένος ἀρχῇ τοσαύτῃ καὶ τιμῇ καὶ δόξῃ, οὐδὲ τὰ θηρία μιμῇ περὶ τοὺς ὁμοφύλους, ἀλλὰ τὸν ἀδελφὸν ἀδικεῖς καὶ κατεσθίεις· καὶ πόθεν ἀπολογήσασθαι δυνήσῃ; οὐχ ὁρᾷς τὴν μέλιτταν, ἧς τὴν ἐργασίαν βασιλεῖς καὶ ἰδιῶται πρὸς ὑγείαν προσφέρονται, πῶς οὐδὲν αὐτῆς περιΐσταται εἰς τὸ μὴ ἀποθανεῖν ποιοῦσα κακῶς, ἀλλ᾽ ἐναποθνήσκει τῷ κέντρῳ; δέξαι ταύτης παιδείαν, ἤδη μὴ λυπεῖν τοὺς πλησίον· αὐτοὶ γὰρ τὸν θάνατον δεξόμεθα πρότεροι. ἐκείνους μὲν γὰρ πρὸς μικρὸν ἴσως ἐλυπήσαμεν, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔτι ζησόμεθα, ὡς οὐδὲ ἐκεῖνοι.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Διὰ τοῦτο χρήματα λέγεται, ἵνα χρώμεθα εἰς δέον, οὐχ ἵνα φυλάττωμεν· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστι κτήσασθαι, ἀλλὰ κτηθῆναι. εἰ γὰρ τοῦτο μέλλοιμεν σκοπεῖν, ὅπως αὐτὰ πολλὰ ποιήσωμεν, οὐχ ὅπως εἰς δέον ἀπολαύσωμεν, ἀνατέτραπται ἡ τάξις, καὶ ἐκεῖνα μᾶλλον ἡμᾶς κέκτηνται, οὐχ ἡμεῖς ἐκεῖνα.

Ἐκ τῆς αὐτῆς.

Ὁ γὰρ χρημάτων ἐρῶν, οὐ μόνον τοὺς ἐχθροὺς οὐκ ἀγαπήσει, ἀλλὰ καὶ τοὺς φίλους μισήσει. οὐδὲ γὰρ συγγένειαν οἶδεν ὁ τοιοῦτος, οὐ συνηθείας μέμνηται, οὐχ ἡλικίαν αἰδεῖται, οὐ φίλον ἔχει τινά· ἀλλὰ πρὸς πάντας ἀπεχθῶς διάκειται, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων πάντων, πρὸς ἑαυτόν, οὐ τῷ μόνον ἀπολλύναι τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῷ μυρίαις ἑαυτὸν κατατείνειν φροντίσι.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Καὶ ὁ μὲν χρημάτων καταφρονῶν, ἔσβεσε τὴν ἐπιθυμίαν· ὁ δὲ πλουτεῖν βουλόμενος καὶ περιβάλλεσθαι, πλέον ἀνῆψε μᾶλλον, καὶ οὐδέποτε ἵσταται· ἀλλὰ κἂν μυρία λάβῃ τάλαντα, ἑτέρων τοσούτων ἐπιθυμεῖ· κἂν τούτων ἐπιτύχῃ, πάλιν δὶς τοσούτων ἄλλων ἐφίεται· καὶ προϊὼν, καὶ τὰ ὄρη καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν, καὶ πάντα εὔχεται αὐτῷ γενέσθαι χρυσίον, καινήν τινα μανίαν μαινόμενος καὶ φοβεράν, καὶ οὐδέποτε σβεσθῆναι δυναμένην.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Ὅταν γὰρ ἑτέροις τὰ ἑαυτῶν δοῦναι προσταττόμενοι, τὰ ἑτέρων ἁρπάζωμεν, τίς ἄρα ἡμῖν ἐστι σωτηρίας ἐλπίς; εἰ μὴ πεινῶντα ἔθρεψας, κολάζῃ· εἰ καὶ ἀπέδυσας ἐνδεδυμένον, ποίας τεύξῃ συγγνώμης; εἰπὲ δή μοι, εἴ τις σε εἰς Περσικὴν ἤγαγε γῆν ὀψόμενον τὰ ἐκεῖ καὶ ἐπιδημήσοντα, εἶτα ἐκέλευσεν οἰκίας δείμασθαι, ἆρα οὐκ ἂν αὐτοῦ κατέγνως ἄνοιαν τὴν ἐσχάτην, ὡς ἀκαίρως δαπανᾶν κελεύοντος; πῶς οὖν ἐπὶ τῆς γῆς τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιεῖς, ἣν μικρὸν ὕστερον ἀπολείψεις; ἀλλὰ τοῖς παιδίοις καταλείψω, φησίν. ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι μικρὸν ὕστερον καταλείπουσι μετὰ σέ· πολλάκις δὲ καὶ πρὸ σοῦ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ῥωμ.

Διὰ τοῦτο οὖν πλεονεκτεῖς, καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἁρπάζεις, ἵνα σοι ὁ τοῦ ἵππου χαλινὸς ἀλείφηται πολλῷ τῷ χρυσῷ, καὶ ὁ τῆς οἰκίας ὄροφος καὶ αἱ τῶν κιόνων κεφαλαί; καὶ πόσης οὐκ ἂν εἴη ταῦτα γεέννης ἄξια, ὅταν τὸν ἀδελφὸν τὸν οὕτω παρὰ τοῦ δεσπότου συντιμηθέντα, ἵνα λίθους καλλωπίσῃς καὶ ἔδαφος καὶ σώματα ζώων ἀλόγων οὐδὲ αἰσθανομένων τοῦ κόσμου, εἰς μυρίας ἐμβάλλῃς συμφοράς, καὶ ὁ μὲν κύων ἐν ἐπιμελείᾳ πολλῇ, ὁ δὲ ἄνθρωπος, μᾶλλον δὲ ὁ Χριστὸς διὰ τὸν κύνα, καὶ τὰ εἰρημένα ἅπαντα, εἰς ἔσχατον κατακλείεται λιμόν. κἂν μὲν θρόνον κατασκευάσαι δέῃ, κἂν ὑποπόδιον, πάντα ἀπὸ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κατασκευάζεται· τὸ δὲ τοῦ Χριστοῦ μέλος, καὶ δι᾽ ὃν ἐξ οὐρανοῦ παραγέγονεν, οὐδὲ τῆς ἀναγκαίας ἀπολαύει τροφῆς, ἀλλὰ πάντων σοι γέγονεν ὁ Χριστὸς ἀτιμότερος. καὶ τί τῆς τοιαύτης παρανομίας χαλεπώτερον; πόσοι ποταμοὶ πυρὸς ἀρκέσουσι τῇ τοιαύτῃ ψυχῇ, ὅταν τὰ μὲν ἄλογα ἀγαπᾷ τὰ συγγενῆ, καὶ ἀρκῆται τῇ συγγενείᾳ τῆς φύσεως εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους φιλοστοργίαν· σὺ δὲ μετὰ τῆς φύσεως καὶ μυρίας ἔχων ὑποθέσεις φιλίας, ἐκείνων ἀγριώτερος δείκνυσαι;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Μὴ δὴ ἀμφοτέρωθεν παροξύνωμεν τὸν Θεόν, καὶ συνάγοντες ὅθεν οὐ χρή, καὶ σκορπίζοντες εἰς ἅπερ οὐ δεῖ. πόσης γὰρ οὐκ ἂν ἄξιον εἴη ὀργῆς, ὅταν τῇ πόρνῃ δίδῳς, παρατρέχων τὸν πένητα; εἰ γὰρ καὶ ἐκ δικαίων πόνων παρεῖχες, οὐχὶ ἔγκλημα

ἦν

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ ια ψαλ.

ὴν τὸ παράγγελμα, μισθὸν κακίας περιέχον, καὶ ὑπὲρ ὧν κολάζειν ἐχρῆν, ὑπὲρ τούτων τιμᾷς; ὅταν δὲ καὶ ὀρφανοὺς ἀποδύσῃ, καὶ χήρας ἀδικῇ, πένητας ἀσελγαίνῃ, ἐννόησον ἡλίκοις τοῖς τοιαῦτα τολμῶσιν ἔσται τὸ πῦρ. Φοβήθητε ὅσοι τοὺς πένητας ἀδικεῖτε. ἔχετε δύναμιν ὑμεῖς καὶ πλοῦτον καὶ χρήματα καὶ δικαστῶν εὔνοιαν· ἀλλ' ἔχουσιν ἐκεῖνοι πάντων ἰσχυρότερον ὅπλον, τοὺς στεναγμοὺς καὶ τοὺς θρήνους, καὶ αὐτὸ τὸ ἀδικεῖσθαι, ἅπερ τὴν ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐπισπᾶται συμμαχίαν. Ταῦτα τὰ ὅπλα οἰκίας ὀρύττει, θεμελίους κατασκάπτει, πόλεις σφάλλει, ὁλόκληρα ἔθνη κατεπόντισε. Τοσαύτη τῶν ἐπηρεαζομένων παρὰ τῷ Θεῷ ἡ πρόνοια. μέγα γὰρ καὶ ἰσχυρὸν ὅπλον, στεναγμὸς ἀδικουμένων ἀνθρώπων. αἰδεῖται τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῶν ὁ Θεός, ὅταν κακῶς πάσχοντες μηδὲν μὴ πονηρὸν ἐκφέρωσι ῥῆμα, στενάζωσι δὲ μόνον καὶ ἀποδύρωνται τὰ οἰκεῖα κακά· καὶ τοῖς μὲν ἵλεως γίνεται, τιμωρεῖται δὲ τοὺς ἐπηρεάζοντας. Φύγωμεν τοίνυν τὸ ἀδικεῖν, ἵν' ἵλεων ἕξωμεν τὸν Θεόν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. λ.

ΠΕΡΙ ΠΛΟΥΤΟΥ ΚΑΙ ΠΕΝΙΑΣ.

Ἐκ τοῦ δ'. λόγ. τοῦ περὶ εἱμαρμένης.

Ὅταν ἴδῃς πλουτοῦντά τινα παρὰ τὴν ἀξίαν, μὴ μακαρίζῃς, μὴ ζηλωτὸν νομίζῃς, μὴ καταγνῷς τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, μὴ μάτην φέρεσθαι καὶ εἰκῆ τὰ παρόντα νόμιζε. ἀναμνήσθητι τοῦ Λαζάρου καὶ τοῦ πλουσίου, πῶς ὁ μὲν πρὸς ἄκρον ἐληλάκει εὐπορίας καὶ τρυφῆς, ὠμὸς ὢν καὶ ἀπηνὴς καὶ ἀπάνθρωπος, καὶ κυνῶν ἁπάντων ἀγριώτερος. καίτοι τὸν μὲν τὸν πένητα ἠλέουν, καὶ ἐθεράπευον, οὐκ ὀκνοῦντες τῇ γλώττῃ ἅψασθαι τῶν ἑλκῶν τῶν κατὰ παντὸς τοῦ σώματος· ὁ δὲ οὐδὲ ψιχίων αὐτῷ μετεδίδου. ὁ δὲ πένης ἐκεῖνος, ὁ ὄντως πλούσιος, ὁ ὄντως εὔπορος, εἰς αὐτὸ τὸ τῆς πενίας ἔσχατον κατέπεσε, καὶ αὐτῆς τῆς ἀναγκαίας ἠπόρει τροφῆς, καὶ νόσῳ καὶ λιμῷ διηνεκεῖ προσεπάλαιε· καὶ ὁ μὲν πλείω τῆς χρείας εἶχεν, ὁ δὲ οὐδὲ τῆς συμμετρίας ἀπήλαυεν· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐδυσχέραινεν, οὐ κατηγόρησε τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἐμέμψατο τὴν πρόνοιαν. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, ὅταν αὐτοὶ μὲν οἱ πάσχοντες κακῶς, οὕτω τὸν δεσπότην εὐλογῶσιν ἐν πᾶσι· σὺ δὲ ὁ τῶν παλαισμάτων ἐκτὸς ἕξω, ὑπὲρ τούτων βλασφημῇς τὸν Θεόν, ὑπὲρ ὧν εὐχαρίστως ἐκεῖνοι φέρουσιν; ὁ μὲν γὰρ πάσχων δεινῶς, κἂν εἴπῃ τι ῥῆμα φορτικὸν καὶ ἐπαχθές, εἰ καὶ μὴ τοσαύτης ὅσης ἔπρεπε, ἀλλ' ὅμως γε καὶ ἐλάττονος μετέχει συγγνώμης· ὁ δὲ ἔξω τῶν δεινῶν ἑστώς, καὶ ὑπὲρ ἑτέρων τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπολλύς, ποίας ἂν εἴη συγγνώμης ἄξιος, ὑπὲρ τούτων βλασφημῶν τὸν Θεόν, ὑπὲρ ὧν ὁ παθὼν κακῶς εὐχαριστεῖ, καὶ διαπαντὸς αὐτὸν ὑμνῶν οὐκ ἀφίσταται;

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ ὅτι τὸν ἑαυτὸν μὴ ἀδικοῦντα οὐδεὶς παραβλάψαι δύναιτο.

Διὰ τί γὰρ ὁ πλοῦτος, ἄνθρωπε, περισπούδαστος εἶναί σοι δοκεῖ; διὰ τὴν ἡδονὴν πάντως τὴν ἀπὸ τῶν τραπεζῶν; διὰ τὴν τιμὴν καὶ δορυφορίαν τὴν ἀπὸ τῶν διὰ τοῦτό σε θεραπευόντων, διὰ τὸ δύνασθαι τοὺς λυποῦντας ἀμύνασθαι καὶ πᾶσιν εἶναι φοβερόν; οὐδὲ γὰρ ἂν ἑτέρας αἰτίας ἔχοις εἰπεῖν, ἀλλ' ἡδονὴν καὶ κολακείαν, καὶ φόβον καὶ τιμωρίαν. οὔτε γὰρ σοφώτερον, οὔτε σωφρονέστερον ὁ πλοῦτος ποιεῖν εἴωθεν· οὐ χρηστόν, οὐ φιλάνθρωπον, οὐκ ἄλλο τι μέρος τῆς ἀρετῆς εἰς τὴν ψυχὴν εἰσάγει καὶ καταφυτεύει. οὐδ' ἂν ἰσχύοις εἰπεῖν ὅτι διὰ τί τούτων περισπούδαστός ἐστί σοι καὶ ποθεινὸς οὗτος· οὐ γὰρ δὴ μόνον οὐδὲν οὐδὲ τούτων καταφυτεύειν ἢ γεωργεῖν τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ κἂν ἀπολείψανα εὕρῃ, λυμαίνεται καὶ κωλύει, ἔνια δὲ καὶ ἀνασπᾷ, καὶ τὰ ἐναντία τούτων ἐπεισάγει. ἀλλὰ μὴ εἴπω περὶ τούτων. οἱ γὰρ τῇ νόσῳ ταύτῃ ἑαλωκότες, οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο ἀκούειν, τῆς ἡδονῆς ὄντες ὅλοι, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸ γινόμενοι δοῦλοι, κατηγορουμένων αὐτῶν ὁμοῦ καὶ ἐλεγχομένων. διὰ τοῦτο οὖν, εἰπέ μοι, ποθεινὸς ὑμῖν ὁ πλοῦτος καὶ περιμάχητος εἶναι δοκεῖ, ὅτι τὰ χαλεπώτατα ἐν ὑμῖν τρέφει πάθη· ὀργήν τε εἰς ἔργον διεξάγειν, καὶ τῆς δοξομανίας ἰδὼν πομφόλυγας εἰς μείζονα ὄγκον ἐπαίρειν, καὶ πρὸς ἀπόνοιαν διεγείρειν; ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὖν μάλιστα ἀμεταστρεπτὶ φεύγειν αὐτὸν χρή, ὅτι θηρία ἡμῖν ἄγρια καὶ χαλεπὰ εἰς τὴν διάνοιαν εἰσοικίζει· τὴν ἡμετέραν, δι' αὐτὸ τὸ μὴ παρὰ πάντων ἀποστερεῖν τιμῆς, τὴν δὲ ἐναντίαν ἐκείνης τοῖς ἐκείνου χρώμασιν ἀναχρωννὺς, καὶ οὕτω προσάγων τοῖς ἠπατημένοις, καὶ πείθων ταύτην ἐκείνης εἶναι μείζω, οὐκ οὖσαν μὲν τῇ φύσει, ἀλλὰ τῇ ὄψει μᾶλλον δοκοῦσαν εἶναι. καθάπερ γὰρ τὰ κάλλη τῶν ἐπαιρομένων γυναικῶν ἐπιτρίμμασι καὶ ὑπογραφαῖς συγκείμενα, κάλλους μὲν ἀπεστέρηται, τὴν δὲ αἰσχρὰν ὄψιν καὶ δυσειδῆ καλήν τε καὶ εὐειδῆ παρὰ τοῖς ἠπατημένοις ὑπ' αὐτῶν εἶναι δοκεῖν· οὕτω δὴ καὶ ὁ πλοῦτος ἀπορίαν τῆς πενίας μᾶλλον δείκνυσιν εἶναι. μὴ γάρ μοι τὰς ἐν τῷ φανερῷ διὰ φόβον καὶ θωπείαν γινομένας εὐφημίας ἴδῃς, ἀλλὰ τὸ ἑκάστου συνειδὸς τῶν τὰ τοιαῦτά σε κολακευόντων ἀνάπτυξον, καὶ ὄψει μυρίους ἔνδον καταβοῶντάς σου κατηγόρους, καὶ τῶν μάλιστα ἐχθρῶν καὶ πολεμίων μᾶλλον ἀποστρεφομένους σε καὶ μισοῦντας. καὶ εἴ ποτε τὸ ἐκ τοῦ φόβου τούτου συγκείμενον προσωπεῖον μεταβολὴ πραγμάτων ἐπελθοῦσα ἀφανίσειέ τε καὶ διελέγξειε, καθάπερ τὰς ὄψεις ἐκείνας ἥλιος θερμοτέραν ἀκτῖνα ἀφεὶς, τότε ὄψει καλῶς, ὅτι παρὰ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ἐν ἐσχάτῃ μὲν ἦς ἀτιμίᾳ παρὰ τοῖς θεραπεύουσι· τιμῆς δὲ ἐνόμιζες ἀπολαύειν ὑπὸ τῶν μάλιστά σε μισούντων, καὶ ἐν ἐσχάταις συμφοραῖς ἐπιθυμούντων ἰδεῖν.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὸ, μὴ φοβοῦ, ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος.

Ὅπερ γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ζῶον εὐτελὲς, ἐπίκηρον, ὀλιγοχρόνιον, τοιοῦτον καὶ ὁ πλοῦτος· μᾶλλον δὲ οὐ τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ ἀσθενέστερον. οὐ γὰρ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ ἀνθρώπου τελευτᾷ πολλάκις· καὶ ἴστε πάντες ὡς μυρία ἐνταῦθα ὑποδείγματα τοῦ ἀώρου πλούτου μεμαθήκατε. καὶ ὁ μὲν κεκτημένος ζῇ, τὸ δὲ κτῆμα ἀπώλετο· καὶ εἴθε ἀπώλετο μόνον, καὶ μὴ καὶ τὸν κεκτημένον συναπόλλυεν. οὐκοῦν οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις, τὸν πλοῦτον ἀγνώμονα οἰκέτην καλέσας· οἰκέτην αἱμοβόρον καὶ ἀνδροφόνον· οἰκέτην ἀμοιβὰς ἀποδιδόντα τῷ δεσπότῃ, τὴν σφαγήν· καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, οὐχ ὅταν αὐτὸν καταλίπῃ, περιβάλλει κινδύνοις, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἢ καταλίπῃ, θορυβεῖ αὐτὸν καὶ ταράττει.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὸν ὕπατον Εὐτρόπιον.

Τίς ἄρα Εὐτροπίου γέγονεν ὑψηλότερος; οὐ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην παρῆλθε τῷ πλούτῳ; οὐ πρὸς αὐτὰς τῶν ἀξιωμάτων ἀνέβη τὰς κορυφάς; οὐχὶ πάντες αὐτὸν ἔτρεμον καὶ ἐδεδοίκεισαν; ἀλλ' ἰδοὺ γέγονε καὶ δεσμωτῶν ἀθλιώτερος, καὶ οἰκετῶν ἐλεεινότερος, καὶ τῶν λιμῷ τηκομένων πτωχῶν ἐνδεέστερος, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ξίφη βλέπων ἠκονημένα, καὶ βάραθρον, καὶ δημίους, καὶ τὴν ἐπὶ θάνατον ἀπαγωγήν· καὶ οὐδὲ εἴ ποτε γέγονεν ἐπὶ τῆς ἡδονῆς ἐκείνης, οἶδεν, οὐδὲ αὐτῆς αἰσθάνεται τῆς ἀκτῖνος· ἀλλ' ἐν μεσημβρίᾳ μέσῃ, καθάπερ ἐν πυκνοτάτῃ νυκτὶ περιεσχισμένος, οὕτω τὰς ὄψεις πεπήρωται. μᾶλλον δὲ ὅσα ἂν φιλονεικήσωμεν, οὐ δυνησόμεθα λόγῳ παραστῆσαι τὸ πάθος, ὅπερ ὑπομένειν αὐτὸν εἰκὸς, καθ' ἑκάστην ὥραν ἀποτμηθήσεσθαι προσδοκῶντα. πυξίνου γὰρ αὐτοῦ βλέπειν τὸ πρόσωπον, καὶ τοῦ νῦν νεκρωθέντος ἅπαξ οὐδὲν ἄμεινον διακείμενον· κτύπος δὲ τῶν ὀδόντων ἐστὶ παταγούντων, καὶ τρόμος αὐτῷ τοῦ παντὸς σώματος περίεστι, καὶ φωνὴ διακοπτομένη, καὶ γλῶττα διαλυομένη, καὶ σχῆμα τοιοῦτον, οἷον εἰκὸς τὴν λιθίνην ἔχειν ψυχήν. οὐκ ἔλεγόν σοι συνεχῶς, ὅτι δραπέτης ἐστὶν ὁ πλοῦτος; σὺ δὲ ἡμῶν οὐκ ἠνείχου. οὐκ ἔλεγον, ὅτι ἀγνώμων ἐστὶν οἰκέτης; σὺ δὲ οὐκ ἐβούλου πείθεσθαι. ἰδοὺ ἐν τῶν πραγμάτων ἔδειξεν ἡ πεῖρα, ὅτι οὐ δραπέτης μόνον, οὐδὲ ἀγνώμων, ἀλλὰ καὶ ἀνδροφόνος. οὗτος γάρ σε νῦν τρέμειν καὶ δεδοικέναι παρεσκεύασεν. οὐκ ἔλεγόν σοι, ἡνίκα συνεχῶς ἐπετίμας μοι λέγοντι τἀληθῆ, ὅτι ἐγώ σε φιλῶ μᾶλλον τῶν κολακευόντων, καὶ ἐγὼ ὁ ἐλέγχων πλέον κήδομαι τῶν χαριζομένων; οὐ προσετίθην τοῖς ῥήμασι τούτοις, ὅτι ἀξιοπιστότερά ἐστι τραύματα φίλων, ὑπὲρ ἑκούσια φιλήματα ἐχθρῶν; εἰ τὰ ἐμὰ ἠνέσχου τραύματα, οὐκ ἄν σοι τὰ φιλήματα ἐκεῖνα τὸν θάνατον τοῦτον ἔτεκον. τὰ γὰρ ἐμὰ τραύματα ὑγίειαν ἐργάζεται· τὰ δὲ ἐκείνων φιλήματα νοοὐκ ἀξίαν τοι κατεσκεύασε. πόθεν δὴ τοῦτο; ἐκ τοῦ μὴ τὰς μεταβολὰς τῶν ἀνθρωπίνων ἐννοεῖν πραγμάτων. εἰ γὰρ ᾔδει τὴν μεταβολήν, οὐκ ἂν [illegible] μεταβολήν· ἀλλ' ἐπειδήπερ οὕτω ᾤκησεν, οὔτε παρ' ἑτέρων ἐβούλετο λαβεῖν, ἀλλὰ τοῦτο τὴν [illegible] ὑπὲρ τὴν ἀξίαν τὴν ῥώμην, διὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀπειρίαν.

Ἐκ τοῦ λογ. τοῦ ὅτε τῆς ἐκκλη. ἔξω εὑρεθεὶς Εὐτρόπ. ἀπεσπάσθη.

Ἀεὶ λέγω, ὅτι ὁ πλοῦτος τοὺς κακῶς αὐτῷ κεχρημένους προδίδωσι, καὶ πλεῖον ἐχθροῦ ἀφανίζει τὸν τὰ πράγματα τῶν [illegible]. τί κατηγορεῖς; οὐδὲν ἐπισπασάμενος τὸ μὴ ὠφελοῦν τι, εἰ ἔχει ἰσχύν, ὅταν ἐμπέσῃς εἰς ἀνάγκην, πρέπον σοι; εἰ δὲ ποτὲ φθάσει, τί χρείαν αὐτοῦ ἔχεις; ταῦτα λέγω, καὶ λέγων οὐ παύσομαι, καίτοι πολλοὶ ἐγκαλοῦσιν ἡμῖν. ἀεὶ λέγει, κεκόλληται τοῖς πλουσίοις· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἀεὶ κεκόλληνται τοῖς πένησιν. ἐγὼ δὲ κεκόλλημαι τοῖς πλουσίοις, μᾶλλον δὲ οὐ τοῖς πλουσίοις, ἀλλὰ τοῖς κακῶς τῷ πλούτῳ κεχρημένοις. ἀεὶ λέγω, οὐ τὸν πλούσιον διαβάλλων, ἀλλὰ τὸν ἅρπαγα. ἄλλο πλούσιος, ἄλλο ἅρπαξ. διαίρει τὰ πράγματα, μὴ σύγχεε τὰ ἄμικτα. πλούσιος εἶ; οὐ κωλύω. ἁρπάζεις; κατηγορῶ. ἔχεις τὰ σά; ἀπόλαυε. λαμβάνεις τὰ ἀλλότρια; οὐ σιωπῶ. θέλεις με λιθάσαι; ἕτοιμός εἰμι καὶ τὸ αἷμά μου ἐκχέαι· μόνον τὴν ἁμαρτίαν σου κωλύσω. ἐμοὶ οὐ μέλει μῖσος, οὐ μέλει πόλεμος· ἑνός μοι μέλει, τῆς προκοπῆς τῶν ἀκουόντων. καὶ οἱ πένητες ἐμὰ τέκνα, καὶ οἱ πλούσιοι ἐμὰ τέκνα· ἡ αὐτὴ γαστὴρ ἀμφοτέρους ὤδινεν, αἱ αὐταὶ ὠδῖνες ἀμφοτέρους ἔτεκον. ὁ βουλόμενος λιθαζέτω, ὁ βουλόμενος μισείτω, ὁ βουλόμενος ἐπιβουλευέτω· προσθήκη μοι στεφάνων αἱ ἐπιβουλαί, καὶ ἀριθμὸς βραβείων τὰ τραύματα. οὐ δέδοικα ἐπιβουλήν, ἓν δέδοικα μόνον, ἁμαρτίαν. μή με τις ἐλέγξῃ ἁμαρτάνοντα, καὶ ἡ οἰκουμένη πολεμείτω με.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Εἴδετε τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων τὴν εὐτέλειαν; εἴδετε τῆς δυναστείας τὸ ἐπίκηρον; εἴδετε τὸν πλοῦτον, ὃν ἀεὶ δραπέτην ἐκάλουν; οὐ δραπέτην δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδροφόνον· οὐ γὰρ καταλιμπάνει τοὺς ἔχοντας, ἀλλὰ καὶ κατασφάζει τοὺς ἔχοντας. ὅταν τις αὐτὸν θεραπεύῃ, τότε μάλιστα αὐτὸν προδίδωσι. τί θεραπεύεις πλοῦτον τὸν μηδέποτε καταχρηθῆναι δυνάμενον; βούλει αὐτὸν κατασχεῖν; μὴ κατορύξῃς αὐτόν, ἀλλὰ δὸς εἰς τὰς χεῖρας τῶν πενήτων. θηρίον ἐστὶν ὁ πλοῦτος· ἐὰν κατέχηται, φεύγει· ἐὰν σκορπίζηται, μένει. σκόρπισον, ἵνα μείνῃ· μὴ κατορύξῃς, ἵνα μὴ φύγῃ. ποῦ ὁ πλοῦτος, ἡδέως ἂν ἐροίμην τοὺς ἀπελθόντας, ποῦ ὁ πλοῦτος; Ταῦτα δὲ λέγω οὐκ ὀνειδίζων, μὴ γένοιτο· οὐδὲ ἀναξαίνων τὰ ἕλκη, ἀλλὰ τὰ ἑτέρων ναυάγια ὑμῖν λιμένα κατασκευάζων.

Ἐκ τοῦ λογ. τοῦ εἰς τοὺς ἀνδριάντας.

Καὶ γὰρ ὁ σήμερον πλούσιος, αὔριον πένης. διὸ καὶ πολλάκις ἐγέλασα διαθήκας ἀναγινώσκων λεγούσας· ὁ δεῖνα μὲν ἐχέτω τὴν δεσποτείαν τῶν ἀγρῶν, ἢ τῆς οἰκίας, τὴν δὲ χρῆσιν ἄλλος. πάντες γὰρ τὴν χρῆσιν ἔχομεν, δεσποτείαν δὲ οὐδείς. καὶ γὰρ παρὰ πᾶσαν ἡμῖν τὴν ζωὴν παραμείνῃ μηδεμίαν μεταβολὴν ὁ πλοῦτος δεχόμενος, καὶ ἑκόντες καὶ ἄκοντες ἐν τῇ τελευτῇ παραχωρήσομεν αὐτὸν ἑτέροις, τὴν χρῆσιν μόνην καρπωσάμενοι καὶ μόνον, τὴν δεσποτείαν δὲ οὔ· ἀλλὰ γυμνοὶ καὶ ἔρημοι πρὸς ἐκείνην ἀποδημοῦντες τὴν ζωήν. ὅθεν δῆλον, ὅτι ἐκεῖνοι δεσποτείαν ἔχουσιν, οἱ καὶ τῆς χρήσεως αὐτοῦ καταφρονήσαντες, καὶ τῆς ἀπολαύσεως καταγελάσαντες. ὁ γὰρ τὰ ὄντα ῥίψας καὶ τοῖς πένησιν αὐτὰ διαδούς, ἐχρήσατο εἰς δέον τοῖς οὖσι, καὶ τὴν δεσποτείαν αὐτῶν ἔχων ἀπῆλθεν. ὥστε εἴ τις θέλει καὶ τὴν κτῆσιν αὐτῶν, καὶ τὴν χρῆσιν, καὶ τὴν δεσποτείαν ἔχειν, ἀπαλλαττέσθω τῶν ὄντων ἁπάντων· ὡς ὅγε μὴ τοῦτο ποιῶν, τῇ τελευτῇ μετ' αὐτῶν ἀποστήσεται πάντως· πολλάκις δὲ καὶ πρὸ τῆς τελευτῆς μετὰ μυρίων αὐτὰ δεινῶν ἀποβαλεῖται καὶ κινδύνων. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ δεινόν, ὅτι μεταβολὴ γίνεται, καὶ ἀθρόως, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀμελετήτως ἔρχεται ὁ πλούσιος πρὸς τὴν τῆς πενίας ὑπομονήν.

Ἐκ τοῦ γ. λογ. τοῦ εἰς τὸν πλούσιον καὶ τὸν Λάζ.

Τίνος δαὶ ἕνεκεν τὸν πλοῦτον ζηλωτὸν εἶναι νομίζεις, καὶ τοὺς αὐτὸν κεκτημένους μακαρίζεις καὶ ζηλοῖς; εἰπὲ γάρ μοι, τί διαφέρει ὁ πλούσιος τοῦ πένητος; οὐχ ἓν σῶμα περιβάλλει; οὐ μίαν τρέφει γαστέρα; εἰ δὲ ὅτι καὶ πολλοὺς ἔχει οἰκέτας; ὥσπερ γὰρ ἐν ἱματίοις τὴν χρείαν διώκειν δεῖ μόνον, καὶ ἐν τραπέζῃ, οὕτω καὶ ἐν οἰκέταις. καὶ γὰρ εἰ δεῖ τινα χρήσασθαι δεσπότην οἰκέτῃ, μόνῳ ἐχρῆν ἑνί. μᾶλλον δὲ

οὐδὲ

δύο καὶ πρὸς δεσπότας ἕνι οἰκέτῃ. Εἰ δὲ βαρὺ τοῦτο, ἐννόησον τοὺς οὐδένα ἔχοντας, καὶ εὐκολωτέρας ἀπολαύοντας θεραπείας. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ χεῖρας ἡμῖν ἔδωκεν ὁ Θεός, καὶ πόδας, ἵνα μὴ δεώμεθα οἰκετῶν. οὐδὲ γὰρ χρείας ἕνεκεν τὸ τῶν οἰκετῶν ἐπεισήχθη γένος, ἐπεὶ μετὰ τοῦ Ἀδὰμ ἐπλάσθη ἂν καὶ δοῦλος· ἀλλὰ τῆς ἁμαρτίας, καὶ τῆς παραβάσεώς ἐστι τὸ ἐπιτίμιον καὶ ἡ κόλασις· εἰ δὲ καὶ ἀναγκαῖον τὸ δοῦλον ἔχειν, ἕνα που μόνον ἔχειν, ἢ τὸ πολύ, δεύτερον. τί γάρ σοι βούλεται τὰ πλήθη τῶν οἰκετῶν, καὶ τὸ σοβεῖν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς; μὴ γὰρ μεταξὺ θηρίων περιπατεῖς, ὅτι ἀπελαύνεις τοὺς ἐντυγχάνοντας; μὴ φοβηθῇς· οὐδεὶς δάκνει τῶν παρεστώτων, καὶ πλησίον σοι βαδιζόντων. ἀλλὰ γὰρ ὕβριν ἡγῇ τὸ μετὰ πάντων συμβαδίζειν; καὶ πόσης τοῦτο μανίας, τὸν μὲν ἵππον πλησίον ἑπόμενον μὴ νομίζειν φέρειν ὕβριν, ἄνθρωπον δέ, εἰ μὴ ἀπὸ μυρίων ἐλαύνοιτο σταδίων, καταισχύνειν ἡγεῖσθαι; τί δὲ ταύτης χεῖρον τῆς ἀλογίας, ἀνθρώπους ἐλαύνειν καὶ διώκειν, ἵνα τὸ κτῆνος μετ' εὐρυχωρίας παρέλθῃ; Τοσαύτη γὰρ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν χρείας ἀνάγκη οἰκονομικῶς παρὰ τοῦ Θεοῦ κατεσκευάσαι, ὅτι κἂν πάντων ἀνθρώπων πλουσιώτερος ᾖ τις, οὐδὲ οὕτω ταύτης ἀπήλλακται τῆς συναφείας, καὶ οὐ διὰ τοῦ καταδεεστέρου. οὐ γὰρ δὴ τῶν πλουσίων οἱ πένητες δέονται μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ πλούσιοι τῶν πενήτων, καὶ οὗτοι μᾶλλον ἐκείνων, ἢ ἐκεῖνοι τούτων. καὶ ἵνα τοῦτο σαφέστερον ἴδῃς, ποιήσωμεν, εἰ δοκεῖ, δύο πόλεις, τὴν μὲν πλουσίων μόνων, τὴν δὲ πενήτων· καὶ μήτε ἐν τῇ τῶν πλουτούντων ἔστω τις πένης, μήτε ἐν τῇ τῶν πενήτων ἔστω τις πλούσιος ἀνήρ· καὶ ἴδωμεν ποία μᾶλλον ἀρκέσαι ἑαυτῇ δυνήσεται. οὐκοῦν ἐν μὲν ἐκείνῃ τῇ τῶν εὐπόρων οὐδεὶς ἔσται δημιουργός, οὐκ οἰκοδόμος, οὐ τέκτων, οὐχ ὑποδηματορράφος, οὐκ ἀρτοποιός, οὐ γεωργός, οὐ χαλκοτύπος, οὐ σχοινοστρόφος, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. τίς γὰρ ἂν ἕλοιτο τῶν πλουτούντων ταῦτα μετιέναι ποτέ, ὅπου γε καὶ αὐτοὶ οἱ ταῦτα μεταχειρίζοντες, ὅταν εὐπορήσωσιν, οὐκ ἀνέχονται τῆς ἀπὸ τῶν ἔργων τούτων ταλαιπωρίας; πῶς οὖν ἡ πόλις στήσεται ἡμῖν αὕτη; δόντες, φησίν, ἀργύριον οἱ πλουτοῦντες, ταῦτα ὠνήσονται παρὰ τῶν πενήτων. πῶς δὲ οἰκίας οἰκοδομήσονται; ἢ καὶ τοῦτο ὠνήσονται; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι τοῦτο φύσιν. οὐκοῦν ἀνάγκη τοὺς τεχνίτας ἐκεῖ καλεῖν, καὶ διαφθείρειν τὸν νόμον, ὃν ἐθήκαμεν ἐξ ἀρχῆς τὴν πόλιν οἰκίζοντες. ἴδωμεν οὖν καὶ τὴν τῶν πενήτων πόλιν, εἰ καὶ αὕτη ὁμοίως ἐνδεῶς διακείσεται τῶν πλουτούντων ἐστερημένη, πρότερον διακαθάραντες τῷ λόγῳ τὸν πλοῦτον, οἷον χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, καὶ ἱμάτια σηρικά, καὶ ἁλουργά, καὶ διάχρυσα· καὶ τοῦτο ἐκεῖθεν ἀπελάσαντες. τί οὖν; παρὰ τοῦτο ἐνδεῶς ἕξουσι τὰ τῆς πόλεως ταύτης, εἰπέ μοι; οὐδαμῶς· ἄν τε γὰρ οἰκοδομεῖν δέῃ, ἄν τε σίδηρον χαλκεύειν, ἄν τε ἱμάτιον ὑφαίνειν, οὐ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου δεῖ καὶ μαργαριτῶν, ἀλλὰ τέχνης καὶ χειρῶν. τί δ' ἂν γεωργεῖν δέῃ καὶ σκάπτειν τὴν γῆν; πλουτούντων, ἢ πενομένων χρεία; παντί που δῆλον ὅτι πενήτων. ποῦ οὖν δεησόμεθα τῶν πλουτούντων λοιπόν, πλὴν εἰ μὴ καθελεῖν δέοι τὴν πόλιν ταύτην; Ὅταν οὖν ἴδῃς τινὰ λάμποντα ἔξωθεν ἀπὸ τῶν ἱματίων καὶ τῆς πολλῆς δορυφορίας, ἀνάπτυξον αὐτοῦ τὸ συνειδός, καὶ πολλὴν εὑρήσεις τὴν κόνιν. ἐννόησον τὸν Παῦλον, τὸν Πέτρον· ἐννόησον τὸν Ἰωάννην, τὸν Ἠλίαν, μᾶλλον δὲ αὐτὸν τὸν τοῦ Θεοῦ υἱόν, τὸν οὐκ ἔχοντα ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῖναι. ἐκείνου γενοῦ ζηλωτής, καὶ τῶν ἐκείνου δούλων, καὶ τὸν ἄφατον τοῦτον φαντάζου πλοῦτον. Εἰ δὲ μικρὸν διαβλέψας, ἐκ τούτου σκοτισθεὶς πάλιν, καθάπερ ἔν τινι ναυαγίῳ καταιγίδος ἐπελθούσης, ἄκουσον τῆς ἀποφάσεως τοῦ Χριστοῦ λεγούσης, Ὅτι ἀδύνατον πλούσιον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· καὶ πρὸς τὴν ἀπόφασιν ταύτην θὲς τὰ ὄρη, καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα (εἰ βούλει) τῷ λόγῳ ποίησον εἶναι χρυσόν, καὶ οὐδὲν ὄψει ἴσον τῆς ζημίας τῆς ἐκεῖθεν σοι γινομένης. εἰ γὰρ τῶν πλουτούντων ὑμῶν ἕκαστος ὁλόκληρον ἐκέκτητο κόσμον, καὶ ἕκαστος αὐτῶν τοσούτους εἶχεν ἀνθρώπους, ὅσοι νῦν εἰσι πανταχοῦ γῆς καὶ θαλάσσης καὶ οἰκουμένης· καὶ ἕκαστος γῆν καὶ θάλατταν καὶ τὰ πανταχοῦ οἰκοδομήματα καὶ πόλεις καὶ ἔθνη ἐκέκτητο, καὶ πανταχόθεν ἀντὶ ὕδατος, ἀντὶ πηγῶν αὐτῷ τὸ χρυσίον ἐπέρρει, τριῶν ὀβολῶν οὐκ ἂν ἔφην ἀξίους εἶναι τοὺς

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Κορ. ἐπιστ.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγ.

Ματθ. ιθ. κγ.

οὕτω πλουτοῦντας, καὶ τῆς βασιλείας ἐκπίπτοντας. Εἰ γὰρ νῦν χρημάτων τῶν ἀπολλυμένων ἐφιέμενοι, ὅταν μὴ ἐπιτύχωσι, βασανίζονται, εἰ λάβοιεν αἴσθησιν τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων, τί λοιπὸν ἀρκέσει εἰς παραμυθίαν αὐτοῖς;

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ περὶ τελείας ἀγάπης.

Εἰπὲ δή μοι, εἴ τίς σε εἰς βασίλεια εἰσήγαγε, καὶ παρόντων πάντων διαλεχθῆναί σοι τὸν βασιλέα προεσκεύασε, καὶ ὁμοτράπεζον αὐτοῦ καὶ ὁμοδίαιτον ἐποίησεν, οὐ πάντων ἂν ἔφης σαυτὸν εἶναι μακαριώτερον; Εἰς δὲ τὸν οὐρανὸν ἀναβαίνειν μέλλων, καὶ παρ' αὐτὸν ἑστάναι τὸν βασιλέα τῶν ὅλων, καὶ τοῖς ἀγγέλοις ἀντιλάμπειν, καὶ τῆς ἀπορρήτου δόξης ἀπολαύειν ἐκείνης, ἀμφιβάλλεις εἰ δέοι προέσθαι χρήματα; δέον, εἰ καὶ τὴν ζωὴν αὐτὴν ἀποδύσασθαι ἔδει, σκιρτᾶν καὶ ἀγάλλεσθαι καὶ πτεροῦσθαι ὑπὸ τῆς ἡδονῆς. σὺ δὲ, ἵνα μὲν ἀρχὴν λάβῃς τὴν παρέχουσάν σοι κλοπῶν ἀφορμὰς (οὐ γὰρ κέρδος ἐγὼ τὸ τοιοῦτον καλῶ) καὶ τὰ ὄντα ἐκβάλλεις, καὶ τὰ ἑτέρων δανεισάμενος, εἰ δέοι καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα ὑποθέσθαι, οὐ κατοκνεῖς· τῆς δὲ βασιλείας τῶν οὐρανῶν προκειμένης, τῆς οὐδένα διάδοχον ἐχούσης ἀρχῆς, ὀκνεῖς καὶ ἀναδύῃ, καὶ πρὸς χρήματα κέχηνας; ἀλλ' οἴμοι τῆς πολλῆς ἀναισθησίας, ὅτι τοιούτων προσδοκωμένων ἀγαθῶν, ἐπὶ τὰ παρόντα κεχήναμεν, καὶ οὐκ ἐννοοῦμεν τοῦ διαβόλου τὴν κακουργίαν, ὃς διὰ τῶν μικρῶν τὰ μεγάλα ἡμᾶς ἀφαιρεῖται· καὶ δίδωσι πηλὸν, ἵνα ἁρπάσῃ οὐρανόν· καὶ δείκνυσι σκιὰν, ἵνα ἐκβάλῃ τῆς ἀληθείας· καὶ ἐν ὀνείροις φαντάζει (τοῦτο γὰρ ὁ παρὼν πλοῦτος) ἵνα, ἡμέρας γενομένης, δείξῃ πάντων πενεστέρους.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορ. ἐπιστ.

Τίς γὰρ οὕτω πολέμιος διηνεκὴς καὶ ἀκόρεστος καθέστηκεν, ὡς ὁ πλοῦτος; ζώντων μὲν ὑμῶν καὶ τὴν ψυχὴν ἀπόλλυσι, τελευτώντων δὲ καὶ τὸ σῶμα ἐνυβρίζων, ὡς οὐδὲ τῇ γῇ κρύπτεσθαι συγχωρεῖν, ὃ κοινὸν καὶ τῶν καταδίκων ἐστίν. ἐκείνους μὲν γὰρ τοῦ θανάτου τὴν δίκην ἀπαιτήσαντες οἱ νομοθέται, οὐδὲν περαιτέρω προσεργάζονται· τοὺς δὲ κεκτημένους αὐτὸν ὁ πλοῦτος καὶ μετὰ θάνατον πικροτάτην ἀπαιτεῖ δίκην, γυμνοὺς προτιθεὶς καὶ ἀτάφους· θέαμα δεινὸν καὶ ἐλεεινόν. καὶ γὰρ τῶν ἀπὸ ψήφου τυραννικῆς παθόντων καὶ θυμοῦ δικαστικοῦ, χαλεπώτερα οὗτοι πάσχουσιν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὴν πρώτην ἡμέραν καὶ δευτέραν μείναντες ἄταφοι, τῇ γῇ παραδίδονται· οὗτοι δὲ ὅταν παραδοθῶσι τῇ γῇ, τότε παρὰ τῶν τυμβωρύχων γυμνοῦνται καὶ καθυβρίζονται. Εἰ δὲ μὴ καὶ τὴν θήκην λαβόντες ἀπέρχονται, οὐκ ἔτι τῷ πλούτῳ χάρις, ἀλλὰ τῇ πενίᾳ καὶ ταῦτα· ὡς εἴ γε καὶ ταύτην ἐνεχειρίσαμεν τῷ πλούτῳ, καὶ ἀφέντες ἀπὸ λίθου κατασκευάζειν αὐτὴν ἐχαλκεύσαμεν ἀπὸ χρυσοῦ, καὶ ταύτην ἂν ἀπωλέσαμεν. τί τοίνυν ἀθλιώτεροι τῶν πλουτούντων γένοιντ' ἂν, ὅταν μηδὲ θάνατος αὐτοῖς παρέχῃ τὴν ἄδειαν, ἀλλὰ τὸ δείλαιον σῶμα ἐκείνου οὐδὲ τῆς ζωῆς ἀπορρηθὲν ἀπήλλακται τῶν ἐν τῇ ζωῇ κακῶν, ληστευόμενον καὶ συλώμενον διὰ τὸν τῆς φιλοχρηματίας ἔρωτα, ὑπὸ κακούργων καὶ τυμβωρύχων, τῶν πρὸς τὴν κόνιν καὶ τέφραν ἐπιχειρούντων πολεμεῖν, καὶ πολλῷ χαλεπώτερον, ἢ ἡνίκα ἔζη; τότε μὲν γὰρ εἰς ταμιεῖον εἰσιόντες, καὶ χρήματα μὲν ἐκένουν, τοῦ σώματος δὲ ἀπείχοντο, καὶ οὐκ ἂν τοσαῦτα ἔλαβον, ὡς καὶ αὐτὸ γυμνῶσαι τὸ σῶμα· νυνὶ δὲ οὐδὲ τούτου ἀπέχονται, ἀλλὰ κινοῦσιν αὐτὸ καὶ περιστρέφουσι, καὶ μετὰ πολλῆς ὠμότητος ἐνυβρίζουσι. μετὰ γὰρ τὸ παραδοθῆναι τῇ γῇ, γυμνὸν καὶ τῆς ἐκεῖθεν περιβολῆς, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἱματίων ποιήσαντες, οὕτως ἀφιᾶσιν ἐρρῖφθαι ἐν ἐρημίᾳ πολλῇ. καὶ ἡ μὲν φύσις καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῷ καταλλάττει τότε· ὁ δὲ πλοῦτος καὶ τοὺς οὐδὲν ἔχοντας ἐγκαλεῖν ἐκπολεμεῖ, καὶ οὕτως ἐκθηριοῖ καὶ κατεξανίστησι τὴν κατὰ τοῦ νεκροῦ καὶ ἀκινήτου τῶν ἀπανθρώπων μανίαν, ὡς οὐδ' ἂν αὐτῶν τῶν σαρκῶν ἀπόσχοιντο, εἴγε που χρήσιμα ἦν αὐτοῖς καὶ τὰ μέλη.

Ἐκ τῶν ἀνδριαντ.

Μὴ τοίνυν μέγα νομίζωμεν ἀγαθὸν εἶναι τὸν πλοῦτον. μέγα γὰρ ἀγαθὸν, οὐ τὸ κεκτῆσθαι χρήματα, ἀλλὰ τὸ κεκτῆσθαι φόβον Θεοῦ. ἰδοὺ γοῦν, εἴ τις ἦν δίκαιος καὶ πολλὴν παρρησίαν ἔχων πρὸς τὸν Θεὸν, εἰ καὶ πάντων πενέστερος ἦν, ἤρκει λῦσαι τὰ παρόντα δεινά· ἤρκει γὰρ μόνον τὰς χεῖρας ἐκτεῖναι εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ καλέσαι τὸν Θεὸν, καὶ τὸ νέφος τοῦτο παρῆλθεν ἄν. χρυσίον δὲ τοσοῦτον ἀπόκειται, ἢ πηλοῦ· πάντως ἐστὶν ἀχρηστότερον πρὸς τὴν λύσιν τῶν ἐπικειμένων κακῶν. οὐκ ἐν τούτῳ δὲ μόνῳ τῷ κινδύνῳ, ἀλλὰ καὶ νόσος καταλάβῃ, καὶ θάνατος, καὶ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἐλέγχεται τῶν χρημάτων ἡ δύναμις, μηδεμίαν ἔχουσα παραμυθίαν τοῖς συμβαίνουσιν οἴκοθεν ἐπιδεῖξασθαι. Ποῦ νῦν οἱ πλουτοῦντες, οἱ τόκους ἀριθμοῦντες, καὶ τόκους τόκων, οἱ τὰ πάντων λαμβάνοντες, καὶ οὐδέποτε κορεννύμενοι; ἠκούσατε τῆς Πέτρου φωνῆς τῆς ἐπιδεικνυμένης πενίαν πλούτου μητέρα; τῆς οὐδὲν ἐχούσης, καὶ τῶν τὰ διαδήματα περικειμένων εὐπορωτέρας; αὕτη [μὲν] γὰρ ἡ μηδὲν ἔχουσα, καὶ νεκροὺς ἀνίστα, καὶ χωλοὺς διώρθου, καὶ δαίμονας ἤλαυνε, καὶ τοιαῦτα ἐχαρίζετο, ἅπερ οἱ τὴν ἁλουργίδα περιβεβλημένοι, καὶ τὰ μεγάλα καὶ φοβερὰ στρατόπεδα ἄγοντες, οὐδέποτε ἴσχυσαν. τί τοίνυν φησίν; Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι. τί ταύτης σεμνότερον τῆς φωνῆς; τί μακαριώτερον καὶ εὐπορώτερον; ἕτεροι μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις ἐναβρύνονται λέγοντες· ἔχω τόσα καὶ τόσα χρυσίου τάλαντα, καὶ πλέθρα γῆς ἄπειρα, καὶ οἰκίας καὶ ἀνδράποδα· οὗτος δὲ ἐπὶ τῷ πάντων εἶναι γυμνός, καὶ οὐ καταδύεται τῇ πενίᾳ, οὐδὲ ἐγκαλύπτεται, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλλωπίζεται· οὕτως ἐστὶ μηδὲν ἔχοντα τὰ πάντων κατέχειν· οὕτως ἐστὶ τὰ πάντων κεκτῆσθαι. ἂν δὲ κτησώμεθα τὰ πάντων, τῶν πάντων ἀπεστερήμεθα. ὁ κρατῶν τοίνυν τὰ ὑπάρχοντα, καὶ οὐκ ἴδια λογιζόμενος, οὐ τοῖς αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἑτέρων χρήσεται ὡς ἰδίοις· ὁ δὲ ἀποκλείων καὶ ποιῶν ἑαυτὸν κύριον τῶν αὐτοῦ μόνων, οὐδὲ τούτων ἔσται κύριος. ὁ γὰρ μηδὲν ὅλως κεκτημένος, μήτε οἰκίαν, μήτε τράπεζαν, μήτε περιττὸν ἱμάτιον, ἀλλὰ διὰ τὸν Θεὸν πάντων ἀπεστερημένος, ὡς ἰδίοις κέχρηται τοῖς κοινοῖς, καὶ παρὰ πάντων, ἅπερ ἂν θέλῃ, λήψεται, καὶ οὕτω τὰ πάντων ὁ μηδὲν ἔχων κατέχει· ὁ δὲ ἔχων τινά, οὐδὲ τούτων ἔσται κύριος· ὅτι γὰρ δώσει τις τῷ κεκτημένῳ, καὶ λῃστῶν, καὶ κλεπτῶν, καὶ συκοφαντῶν, καὶ μεταβολῆς πραγμάτων, καὶ πάντων μᾶλλον ἔσται, ἢ ἐκείνου τὰ ἐκείνου. καὶ, εἰ βούλει, ἴδωμεν τὸν ταῦτα εἰρηκότα καὶ πεπραχότα, τὸν σκηνοποιόν, τὸν Κίλικα, τὸν οὐδὲ τίνος ἦν πατρίδος δῆλον, παραγάγω εἰς μέσον. οὗτος γοῦν τὴν ἅπασαν διέδραμεν οἰκουμένην ἐν λιμῷ καὶ δίψει καὶ γυμνότητι, οὐδὲν ὅλως ἐπιφερόμενος, οὐ πρὸς φίλους ἀπιών, οὐ πρὸς συνήθεις (καὶ γὰρ κοινὸς ἐν ἀρχῇ πολέμιος πᾶσιν ἦν) ἀλλ' ὅμως τὰ πάντων εἶχε μετὰ τὸ εἰσελθεῖν. ὁ δὲ Ἀνανίας καὶ ἡ Σάπφειρα, ἵνα μικρόν τι τῶν ἰδίων κτήσωνται, πάντων ἐξέπεσον μετὰ καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς. ἀπόστηθι τοίνυν τῶν σῶν, ἵνα ὡς ἰδίοις χρήσῃ τοῖς ἀλλοτρίοις.

Ἐκ τῆς ε΄ ὁμιλ. τῆς πρὸς Κορ. β΄. ἐπιστ.

Πραξ. γ. ς.

Ὥσπερ γὰρ ὁ πονηρὰ συνειδὼς ἑαυτῷ, κἂν τὰ πάντων περιβέβληται χρήματα, πάντων ἐστὶν ἀθλιώτερος· οὕτω καὶ ὁ τὸ συνειδὸς κεκαθαρμένον ἔχων, κἂν ῥάκια περιβεβλημένος ᾖ, καὶ λιμῷ παλαίων, τῶν σφόδρα τρυφώντων ἐστὶν εὐθυμότερος.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ῥωμ. ἐπιστ.

Διὰ τοῦτο χρήματα ἔχεις, ἵνα λύσῃς πενίαν, οὐχ ἵνα πραγματεύσῃ πενίαν· σὺ δὲ ἐν προσχήματι παραμυθίας μείζονα ἐργάζῃ τὴν συμφοράν, καὶ πωλεῖς φιλανθρωπίαν χρημάτων; πώλησον, οὐ κωλύω, ἀλλὰ βασιλείας οὐρανῶν. μὴ μικρὰν λάβῃς τιμὴν τοῦ τοσούτου κατορθώματος τόκον ἑκατοστιαῖον, ἀλλὰ τὴν ἀθάνατον ζωὴν ἐκείνην. τί πλεονεκτεῖς καὶ πένης καὶ μικρολόγος, ὀλίγου τὰ μεγάλα πωλῶν, χρημάτων ἀπολλυμένων; τί τὸν Θεὸν ἀφεὶς, ἀνθρώπινα κερδαίνεις κέρδη; τί τὸν πλουτοῦντα παραδραμών, τὸν οὐκ ἔχοντα ἐνοχλεῖς, καὶ τὸν ἀποδιδόντα καταλιπὼν, τῷ ἀγνωμονοῦντι συμβάλλεις; ἐκεῖνος ἀποδοῦναι ἐπιθυμεῖ, οὗτος δὲ καὶ δυσχεραίνει ἀποδιδούς· οὗτος μόλις τὴν ἑκατοστὴν ἀποδίδωσιν, ἐκεῖνος δὲ ἑκατονταπλασίονα καὶ ζωὴν αἰώνιον· οὗτος μετὰ ὕβρεων καὶ λοιδοριῶν, ἐκεῖνος μετὰ ἐπαίνων καὶ εὐφημίας· οὗτος σοι βασκανίαν ἐγείρει, ἐκεῖνος δὲ καὶ στεφάνους σοι πλέκει· οὗτος μόλις ἐνταῦθα, ἐκεῖνος δὲ καὶ ἐκεῖ καὶ ἐνταῦθα. ἆρ' οὖν οὐκ ἐσχάτης τοῦτο ἀνοίας, τὸ μηδὲ εἰδέναι κερδαίνειν;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Τὰ χρήματα δεῖ κεκτῆσθαι ἐν τάξει δεσποτῶν, καὶ μὴ δούλων, ὥστε κρατεῖν αὐτά, καὶ μὴ κρατεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν. χρήματα γὰρ διὰ τοῦτο εἴρηται, ἵν' εἰς τὰς ἀναγκαίας αὐτοῖς χρώμεθα διακονίας, οὐχ ἵνα εἰς φυλακὴν ἀποθώμεθα. δούλου γὰρ τὸ τηρεῖν· τὸ δὲ ἀναλίσκειν, τοῦ κυρίου, καὶ πολλὴν

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

ἔχοντος τὴν ἐξουσίαν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Ὥσπερ οὐδὲν ἀφρονέστερον τοῦ χρημάτων δούλου. δοκεῖ κρατεῖν κρατούμενος· δοκεῖ κύριος εἶναι, δοῦλος ὤν· καὶ δεσμὰ περιτιθεὶς ἑαυτῷ, ὡς πλέον κρατῶν ἀγάλλεται· καὶ χαλεπώτερον τὸ θηρίον καθ' ἑαυτοῦ ἐργαζόμενος, εὐφραίνεται· καὶ πεδᾶται, αἰχμάλωτος γινόμενος· καὶ ὁρῶν κύνα λυττῶντα καὶ ἐφαλλόμενον αὐτοῦ τῇ ψυχῇ, δέον δῆσαι καὶ λιμῷ τῆξαι, ἄφθονον αὐτῷ παρέχει τροφὴν, ἵνα μειζόνως ἐφάλληται καὶ φοβερώτερος ᾖ.

ἴσ. αὐτὸ τὸ δῆσαι

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ῥωμ. ἐπισ.

Μὴ τοίνυν ἀπὸ τοῦ πολλὰ περιβάλλεσθαι νόμιζέ σοι περιγίνεσθαι τὴν ἡδονὴν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ μὴ θέλειν πλουτεῖν. ἂν γὰρ ἐπιθυμῇς πλουτεῖν, οὐδέποτε μαστιζόμενος παύσῃ· ἔρως γάρ ἐστιν οὗτος ἀτέλεστος, καὶ ὅσῳπερ ἂν προέλθῃς πλείονα ὁδὸν, τοσούτῳ μᾶλλον τοῦ τέλους ἀφέστηκας· καὶ ὅσῳ ἂν ἑτέρων πλειόνων ἐπιθυμῇς, τοσούτῳ μᾶλλον ἐπιτείνεται τὰ τῆς βασάνου. ἐπεὶ καὶ διψῶντες τότε ἀνακτώμεθα ἑαυτοὺς, ὅταν ὅσον βουλόμεθα πίωμεν· ἕως δ' ἂν διψῶμεν, κἂν πάσας ἐξαντλήσωμεν τὰς πηγὰς, μείζων ἡμῖν ἡ βάσανος γίνεται.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγ.

Καὶ καθάπερ τὸν δεσμώτην ἐπειδὰν ἴδῃς, καὶ ἐπὶ τοῦ νώτου, καὶ ἐπὶ τῶν χειρῶν, πολλάκις δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ποδῶν σεσιδηρωμένον, διὰ τοῦτο μάλιστα ταλανίζεις· οὕτω καὶ τὸν πλούσιον, ὅταν ἴδῃς μυρία περιβεβλημένον πράγματα, μὴ διὰ ταῦτα πλούσιον, ἀλλὰ διὰ ταῦτα μὲν οὖν αὐτὸν ἄθλιον εἶναι νόμιζε. μετὰ γὰρ τῶν δεσμῶν τούτων, καὶ δεσμοφύλακα ἔχει χαλεπὸν, τὸν πονηρὸν ἔρωτα τῶν χρημάτων, ὃς οὐκ ἀφίησιν ὑπερβῆναι τοῦτο τὸ δεσμωτήριον, ἀλλὰ μυρίας αὐτῷ κατασκευάζει καὶ πέδας καὶ φυλακὰς, καὶ θύρας καὶ μοχλούς· καὶ εἰς τὴν ἐνδοτέραν αὐτὸν ἐμβαλὼν φυλακὴν, πείθει καὶ ἥδεσθαι τοῖς δεσμοῖς τούτοις, ἵνα μηδὲ ἐλπίδα τινὰ ἀπαλλαγῆς εὕρῃ τῶν ἐπικειμένων κακῶν. οὐ τοσοῦτον γὰρ πένης ἐφίεται τῶν ἀναγκαίων, ὡς τῶν περιττῶν ὁ πλουτῶν· οὐδ' αὖ τοσαύτην ἰσχὺν ἔχει περὶ τὸ χρήσασθαι τῇ πονηρίᾳ, ὅσην δύναμιν ἐκεῖνος. Εἰ τοίνυν καὶ βούλεται μᾶλλον, καὶ δύναται, εὔδηλον, ὅτι μᾶλλον καὶ πλείονα ἐργάσεται.

γρ. ἐπὶ

Ἐκ τοῦ ἀνδριάντ.

Πλούσιόν σε ἐποίησεν ὁ Θεὸς, ἵνα τοῖς δεομένοις βοηθῇς, ἵνα τὰ ἁμαρτήματα λύσῃς τὰ σαυτοῦ διὰ τῆς ἑτέρων σωτηρίας. ἔδωκέ σοι χρήματα, οὐχ ἵνα κατακλείσῃς ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ σῷ, ἀλλ' ἵνα ἐκχέῃς ἐπὶ σωτηρίᾳ τῇ σῇ. διὰ τοῦτο καὶ τὴν κτῆσιν αὐτῶν ἄδηλον ἐποίησε καὶ οὐ μόνιμον, ἵνα καὶ ἐν τούτῳ τῆς περὶ αὐτὰ μανίας καταλύσῃ τὸν τόνον. Εἰ γὰρ νῦν οὐκ ἔχοντες θαρρεῖν οἱ κεκτημένοι περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πολλὰς ὁρῶντες ἐκ τοῦ πράγματος τικτομένας ἐπιβουλὰς, οὕτως ἐκκαίονται περὶ τὸν ἐκείνων πόθον· εἰ καὶ τοῦτο προσῆν τῷ πλούτῳ, τὸ βέβαιον καὶ ἀδιάπτωτον, τίνος ἂν ἐφείσαντο, τίνος ἂν ἀπέσχοντο;

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Τίς γὰρ, εἰπέ μοι, τοῦ Ἠλία πενέστερος ἦν; ἀλλὰ διὰ τοῦτο πάντας ὑπερέβαλε τοὺς πλουτοῦντας, ἐπειδὴ πένης ἦν, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν πενίαν ἀπὸ πλουσίας εἵλετο διανοίας, καὶ ἅπαντα τὸν τῶν χρημάτων πλοῦτον ἐλάττονα τῆς ἑαυτοῦ μεγαλοψυχίας ἐνόμιζεν εἶναι, καὶ οὐκ ἄξιον αὐτοῦ τῆς φιλοσοφίας. εἰ γὰρ μεγάλα [αὐτὸς] τὰ παρόντα ἐνόμιζεν εἶναι, οὐκ ἂν μηλωτὴν ἐκτήσατο μόνον. οὕτω γὰρ τῆς παρούσης κατέγνω ματαιότητος, ὡς καὶ πηλὸν ἐρριμμένον τὸ χρυσίον ἑώρα. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦ πένητος ἐδεῖτο, καὶ περὶ τὸ σῶμα ἐκέχηνε τοῦ μηδὲν πλέον μηλωτῆς ἔχοντος, ὁ τοσοῦτον χρυσίον ἔχων· οὕτω λαμπροτέρα τῆς πορφυρίδος [ἡ μηλωτὴ] ἦν, καὶ τῆς βασιλικῆς αὐλῆς τὸ σπήλαιον τοῦ δικαίου. διὰ τοῦτο καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀνιὼν, οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ τὴν μηλωτὴν τῷ μαθητῇ κατέλιπε. μετὰ ταύτης, φησὶ, τῷ διαβόλῳ ἐπάλαισα, ταύτην λαβὼν ὁπλίζου καὶ σὺ κατ' ἐκείνου. ἰσχυρὸν γὰρ ὅπλον ἀκτημοσύνη, καὶ ἀκαταγώνιστον καταγώγιον. καὶ ἐδέξατο, καθάπερ μεγίστην κληρονομίαν, τὴν μηλωτὴν ὁ Ἐλισσαῖος. καὶ γὰρ ἦν ἀληθῶς μεγίστη κληρονομία, καὶ παντὸς χρυσοῦ τιμιωτέρα, καὶ ἦν διπλοῦς Ἠλίας ἐκεῖνος, καὶ ἦν ἄνω Ἠλίας, καὶ κάτω Ἠλίας. οἶδα ὅτι μακαρίζετε τὸν δίκαιον ἐκεῖνον, καὶ ἐβούλεσθε ἕκαστος αὐτὸς εἶναι. τί οὖν, ἂν ὑμῖν ἐπιδείξω, ὅτι ἕτερόν τι πολλῷ μεῖζον ἐκείνου πάντες ἐλάβομεν; ὁ μὲν γὰρ Ἠλίας μηλωτὴν ἀφῆκε τῷ μαθητῇ· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνων, τὴν σάρκα ἡμῖν κατέλιπε τὴν ἑαυ-

γρ. ἄξια δὲ ὅτι οἱ πολ.

τοῦ

τῷ. Ὅταν τοίνυν χρημάτων ἀπώλειαν ἀκούσαντες μὴ ταραχθῶμεν, ἀλλ' εἴπωμεν, Εὐλογητὸς ὁ Θεός, καὶ πολλῷ πλείονα τὸν πλοῦτον εὑρήσομεν. οὐ γὰρ δὴ τοσοῦτον καρπώσῃ τὸν πλοῦτον ἀναλίσκων εἰς δεομένους, καὶ ὠφελῶν, καὶ πένητας ἐπιζητῶν, καὶ σκορπίζων τὰ ὄντα τοῖς πεινῶσιν, ὅσον διὰ τούτου τοῦ ῥήματος κερδανεῖς. ἐπεὶ καὶ τὸν Ἰὼβ οὐχ οὕτω θαυμάζω τὴν οἰκίαν ἀνοίγοντα τοῖς δεομένοις, ὡς ἐκπλήττομαι καὶ ἀνακηρύττω τὴν ἁρπαγὴν τῶν χρημάτων εὐχαρίστως φέροντα. ὁ γὰρ τοιοῦτος ἂν διανεθῇ τῆς φύσεως τὰ κύματα κατεδυνάστευσε. Εἶπε γὰρ τὸ τοῦ Ἰὼβ ἀδακρυτί, Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο, μετὰ τοῦ Ἀβραὰμ αὐτὸς στήσεται, μετὰ τοῦ Ἰὼβ ἀνακηρυχθήσεται ἀπὸ μόνου τούτου τοῦ ῥήματος. Ὅταν οἰκέτης ἀφέληταί σοι χρυσίον, ἢ διὰ λῃστῶν, ἢ δι' ἑτέρας τινὸς προφάσεως ὁ διάβολος, δόξασον τὸν δεσπότην, καὶ πλέον ἔσῃ κεκερδηκώς, καὶ διπλῆν δώσεις τῷ ἐχθρῷ τὴν πληγήν, ὅτι τε οὐκ ἐδυσχέρανας, καὶ ὅτι ηὐχαρίστησας. ἂν μὲν γὰρ ἴδῃ, ὅτι σε ταπεινοῖ ἡ τῶν χρημάτων ζημία, καὶ πάλιν μετὰ τοῦ δεσπότου δυσχεραίνεις, οὐδέποτε ἀποστήσεται τοῦτο ἐργαζόμενος. ἂν δὲ θεάσηται, ὅτι οὐ μόνον οὐ βλασφημεῖς τὸν πεποιηκότα σε Θεόν, ἀλλὰ καὶ εὐχαριστεῖς μᾶλλον αὐτῷ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν συμβαινόντων δεινῶν, ἀποστήσεται ἐπάγων τοὺς πειρασμούς, εἰδὼς, ὅτι εὐχαριστίας ὑποθέσεις σοὶ διὰ τῶν δεινῶν ἢ πείρας, καὶ λαμπροτέρους σοι τοὺς στεφάνους ἐργάζεται· ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰὼβ γέγονεν. ἀφελόμενος γὰρ αὐτοῦ τὰ χρήματα, καὶ τὸ σῶμα πατάξας, ἐπειδὴ εἶδεν εὐχάριστον μᾶλλον γενόμενον, οὐκ ἔτι προσελθεῖν ἐτόλμησεν, ἀλλ' ᾐσχύνθη καὶ ἀσύστατον ὑπομείνας τὴν ἧτταν, λαμπρότερον ἐργασάμενος τοῦ Θεοῦ τὸν ἀθλητήν. καὶ ὁ μὲν Ἰὼβ μετὰ τῶν στεφάνων τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς ἀνδρείας ἅπαντας ἀναδήσασθαι, διπλᾶ τὰ ἀπολωλότα ἀπείληφεν ἅπαντα· σὺ δὲ οὐχὶ διπλᾶ καὶ τετραπλᾶ, ἀλλ' ἑκατονταπλασίονα ἀπολήψῃ πάντα, ἂν φέρῃς γενναίως, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσεις· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἐκ τῆς ἑρμ. τῆς πρὸς Κορινθ. β. ὁμιλ.

Ἰὼβ. α. κα.

Ἐκ τῆς δ. λογ. τῆς περὶ ἀκαταλήπτου.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ.

Λογ. λα.

Τίνος ἕνεκεν οὐ τὸν ἐξ ἀρχῆς ἀπατήσαντα ἐχθρὸν ἠφάνισεν ὁ Θεός; Εἰ κατὰ βίαν ἐκράτει, φησίν, εἶχεν ἄν τινα λόγον τὸ ζητούμενον. Εἰ δὲ ταύτης μὲν ἀφῄρηται τῆς δυναστείας, πείθει δὲ μόνον, τὸ μὴ πείθεσθαι δὲ ἐφ' ἡμῖν, τίνος ἕνεκεν τῆς εὐδοκιμήσεως τὴν πρόφασιν περιαιρεῖς, καὶ τὴν τῶν στεφάνων ἐκκόπτεις ὑπόθεσιν τοῖς ἀθληταῖς. Εἰ μὲν εἰδὼς αὐτὸν πάντων περιεσόμενον ἀφῆκεν, οὐδὲ οὕτως ἄξιον ἀπορεῖν· ἡμῶν γὰρ τὸ κρατεῖν ἐκείνου, ἑκόντων ὑποκλινομένων, οὐ βιαζομένων. Εἰ δὲ πολλοὶ μὲν ἤδη περιεγένοντο, πολλοὶ δὲ καὶ αὖθις ἔσονται, τί τοὺς μέλλοντας εὐδοκιμεῖν τοσαύτης ἀποστερεῖς τιμῆς; ἀλλ' οὐ πάντες αὐτοῦ περιέσονται· ἀλλὰ πολλῷ δικαιότερον τοὺς μὲν γενναίους λαμβάνειν ἀφορμὰς, ἐν αἷς ἐπιδείξονται τὴν προαίρεσιν· τοὺς δὲ μὴ τοιούτους ἀπὸ τῆς οἰκείας κολάζεσθαι ῥᾳθυμίας, ἢ διὰ τούτους ἐκείνους ἐπηρεάζεσθαι. ὁ μὲν γὰρ φαῦλος, κἂν ἠδίκηται, οὐ παρὰ τὸν ἀνταγωνιστήν, ἀλλὰ παρὰ τὴν αὐτοῦ νωθρίαν. καὶ δηλοῖ τὸ πλῆθος τῶν νικώντων. τότε δ' ἂν οἱ σπουδαῖοι διὰ τοὺς φαύλους ἐπεβουλεύθησαν, οὐκ ἔχοντες ὅπου χρήσονται τῇ ἀνδρείᾳ. ὥσπερ δὴ ἂν καὶ τῆς τοῦ στόματος, καὶ τῆς τῶν ὀφθαλμῶν κατηγορήσωσι διαπλάσεως· διὰ τούτων γὰρ ἐπιθυμοῦσιν οὐχ ὡς δεῖ, καὶ εἰς μοιχείαν ἐμπίπτουσιν οἱ πολλοί· δι' ἐκείνου δὲ βλασφημοῦσι, καὶ τὰ ὀλέθρια τῶν δογμάτων ἐκφέρουσιν ἕτεροι. ἆρ' οὖν διὰ τοῦτο χωρὶς γλώττης καὶ ὀφθαλμῶν τοὺς ἀνθρώπους γενέσθαι ἐχρῆν; οὐκοῦν

Ἐκ τοῦ α. λογ. τῶν εἰς Σταγείριον.

καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ἀποτεμνόμενον· αἱ μὲν γὰρ αἱμάτων πλήρεις, οἱ δὲ εἰς κακίαν τρέχουσι. πρὸς τούτοις δὲ, καὶ τὰ ὦτα, ὅτι καὶ ματαίαν παραδέχεται ἀκοήν, καὶ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν φθορὰν τῇ ψυχῇ παραπέμπει· εἰ δὲ ταῦτα, καὶ σιτία καὶ ποτά, καὶ οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλασσαν καὶ σελήνην καὶ τὸν τῶν ἄστρων χορόν. ποῦ γὰρ ἔσται ταῦτα χρήσιμα, τοῦ, δι' ὧν ἐγένετο, κατακοπέντος [οὕτως] ἐλεεινῶς; ὁρᾷς τὸν γέλωτα καὶ τὴν ἀτοπίαν, εἰς ἣν ὁ λόγος καταστρέφειν ἀναγκάζεται; ὁ διάβολος ἑαυτῷ κακός, οὐχ ἡμῖν. ἡμεῖς γὰρ, εἰ βουλοίμεθα, καὶ πολλὰ καρπωσόμεθα δι' αὐτοῦ καλά, ἄκοντος μὲν καὶ μὴ βουλομένου· ὃ δὲ θαῦμα καὶ τούτου μεῖζον, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἡ ὑπερβολή. ὃ γὰρ βελτίους γίνεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, δάκνει μὲν αὐτὸν καὶ καθ' ἑαυτό, καὶ λυπεῖ· ὅταν δὲ καὶ δι' αὐτοῦ τοῦτο προξενῆται ἡμῖν, οὐδ' ἐνεγκεῖν δύναται τὴν ἐπήρειαν. Φασί τινες, ὡς, εἰ μὴ συνεχώρησεν ὁ Θεός, οὐκ ἂν προσῆλθεν ὁ διάβολος, οὐκ ἂν ἠπάτησε τὴν ἀρχὴν τὸν ἄνθρωπον. τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; ὅτι, εἰ μὴ τοῦτο ἐγεγόνει, οὐδ' ἂν ἔμαθεν ὁ Ἀδὰμ ὅσον εἶχεν ἀγαθόν· οὐδ' ἂν ἐκ τῆς ἀπονοίας ἐκείνης κατέβη ποτέ. ὁ γὰρ τοσοῦτον ἑαυτὸν καταξιῶν, ὡς καὶ Θεὸς γενέσθαι προσδοκᾶν, τί οὐκ ἂν ἐτόλμησεν, εἰ μὴ σωφρονισθείς; θῶμεν δὲ μηδὲ συμβεβληκέναι τι τὸν διάβολον· ἆρα ἂν ἄπταιστος διετέλεσε, μὴ γενομένου τούτου; οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. ὁ γὰρ ὑπὸ τῆς γυναικὸς οὕτως εὐκόλως ἀναπεισθείς, οὗτος, καὶ διαβόλου οὐκ ὄντος, ταχέως ἂν ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν κατέπεσεν. ὁ γὰρ τὴν παρ' ἑτέρου δεξάμενος οὕτως ἀπάτην εὐκόλως, οὗτος καὶ πρὸ τῆς ἀπάτης ῥαθύμως καὶ χαύνως διέκειτο. οὐδὲ γὰρ ἂν ἴσχυσε τοσοῦτον ἐκεῖνος, εἰ νήφουσαν καὶ ἐγρηγορυῖαν διελέγετο ψυχήν. καὶ τίνος ἕνεκεν τοιοῦτον ἐδίδου πρόσταγμα τῷ Ἀδὰμ ὁ Θεός, ἁμαρτήσοντα τοῦτον εἰδώς; ὅτι καὶ τὸ δοῦναι τὴν ἐντολὴν μείζονος κηδεμονίας ἐστὶν, ἢ τὸ μὴ δοῦναι. ἔστω γὰρ ὁ Ἀδὰμ τὴν μὲν προαίρεσιν ἔχων οὕτω ῥάθυμον, ὡς τὸ τέλος ἀπέδειξε· δεχέσθω δὲ μηδεμίαν ἐντολήν, ἀλλὰ μενέτω τρυφῶν· ἆρα ἡ ἀσθένεια καὶ ἡ ῥαθυμία ἀπὸ τῆς ἀνέσεως ταύτης ἐπὶ τὸ χεῖρον, ἢ ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐπέδωκεν ἄν; ἀλλὰ παντί που δῆλον, ὅτι πρὸς ἐσχάτην ἂν κατέπεσε κακίαν ἀφόρητος ὤν. ὁ γὰρ μηδέπω θαρρεῖν ὑπὲρ τῆς ἀθανασίας ἔχων, ἀλλ' ἔτι μετέωρον τὴν ἐλπίδα ταύτην οὖσαν εἰδώς, καὶ πρὸς τοσοῦτον ἀλαζονείας καὶ ἀνοίας ἀρθείς, ὡς ἐλπίσαι γενέσθαι Θεός, καὶ ταῦτα, οὐδαμόθεν τὸν ταῦτα ἐπαγγειλάμενον πιστὸν ὁρῶν· εἰ βεβαίαν εἶχε τὴν ἀθανασίαν, ποῦ οὐκ ἂν ἔφθασεν ἀπονοίας; τί δὲ οὐκ ἂν ἐξήμαρτε; πότε δ' ἂν ὑπήκουσε τοῦ Θεοῦ; ὁ γὰρ μετὰ τὴν τοῦ προστάγματος δόσιν οὕτω καταφρονήσας τοῦ δεδωκότος αὐτῷ τὸ πρόσταγμα, εἰ μηδὲν ὅλως ἠκηκόει παρ' αὐτοῦ, ταχέως ἄν, ὅτι καὶ ὑπὸ δεσποτείαν ἐστὶν, ἠγνόησεν. εἰ μηδεὶς ὅλως ἐνταῦθα ἐκολάζετο τῶν πονηρῶν, μηδὲ ἐτιμᾶτο τῶν χρηστῶν, πολλοὶ τῶν διαπιστούντων τῷ τῆς ἀναστάσεως λόγῳ, τὴν μὲν ἀρετὴν, ὡς κακῶν αἰτίαν, ἔφευγον, τὴν δὲ πονηρίαν, ὡς ἀγαθῶν πρόξενον, ἐδίωκον. εἰ δὲ πάλιν ἐνταῦθα τὸ κατ' ἀξίαν ἅπαντες ἀπελάμβανον, περιττὸν ἂν ἡγήσαντο εἶναι καὶ ψευδῆ τὸν τῆς κρίσεως λόγον. ἵνα οὖν μήτε οὗτος διαπιστῆται, μήτε ὁ πολὺς καὶ χυδαῖος λαὸς φαυλότερος γίνηται καταφρονῶν, ἐπεξέρχεται καὶ ἐνταῦθα τῶν ἁμαρτανόντων πολλοὺς, καὶ ἀμείβεται τῶν κατορθούντων ἐνίους, τῷ μὲν μὴ εἰς πάντας τοῦτο ποιεῖν τὸν τῆς κρίσεως πιστούμενος λόγον· τῷ δὲ καὶ πρὸ τῆς κρίσεως κολάζειν τινὰς, τοὺς πολὺν ὕπνον καθεύδοντας διεγείρων. ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ τιμωρεῖσθαι τοὺς πονηροὺς διανίστανται πολλοὶ τῷ φόβῳ τοῦ μὴ τὰ αὐτὰ παθεῖν· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ πάντας ἐνταῦθα τὸ κατ' ἀξίαν ἀπολαβεῖν ἀναγκάζονται λογίζεσθαι, ὅτι εἰς ἕτερόν τινα τοῦτο ταμιεύεται καιρόν. διὰ τοῦτο τὸν Κάιν ἁμαρτήσαντα οὐκ ἀνεῖλεν εὐθέως ὁ Θεός, ὥστε δι' αὐτοῦ τοὺς ἑξῆς ἅπαντας σωφρονίζεσθαι, καὶ γίνεσθαι βελτίους διὰ τῆς εἰς ἐκεῖνον ἐπιτιμήσεως. οὐδὲ γὰρ ἴσον ἀκοῦσαι, ὅτι Κάιν τις ἀνελὼν ἀδελφὸν ἀπέθανε, καὶ ὁρᾶν τὸν ἀνελόντα δίκην τίνοντα. τότε μὲν γὰρ, κἂν ἠπιστήθη τοῦτο λεγόμενον διὰ τὴν τοῦ μύσους ὑπερβολήν· νυνὶ δὲ φαινόμενος καὶ περιὼν, καὶ πολλοὺς

πεπαιδεύ-ται

πολλοὺς δὲ ἐπὶ πολὺν χρόνον μάρτυρας τῆς τιμωρίας ποιούμενος, κατάδηλον καὶ πιστὸν καὶ τοῖς τότε, καὶ τοῖς ἐφεξῆς καθίστη ὁ τρόμος. ἄλλως τε, εἰ μὲν αὐτὸν ἀπέκτεινεν εὐθέως ὁ Θεός, οὐκ ἂν τινα προθεσμίαν αὐτῷ μετανοίας καὶ βελτιώσεως ἔδωκε· τότε δὲ ἐῶν μὲν καὶ διασώζων, εἰ μὴ λίαν ἀναίσθητος ἦν, καὶ θηρίον μᾶλλον, ἢ ἄνθρωπος, πολλὰ ἂν ἀπὸ ταύτης ἐκέρδανε τῆς ζωῆς· χωρὶς δὲ τούτων ἐλάττονα αὐτῷ τὴν μέλλουσαν κόλασιν διὰ ταύτης αὐτῷ τῆς τιμωρίας εἰργάζετο. τὰ γὰρ ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἐπαγόμενα ἡμῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ λυπηρὰ ἢ κολαστήρια, οὐ μικρὸν τῆς ἐκεῖ βασάνου ὑποτέμνεται μέρος. διὰ τοῦτο οὐδὲ τῶν αὐτῶν ἀξίους τιμωριῶν οὐχ ὁμοῦ πάντας κολάζειν εἴωθεν ὁ Θεός, ἵνα οἱ λειπόμενοι βελτίους ταῖς ἐκείνων γίνωνται συμφοραῖς· κολάζει δὲ καὶ πάντας ὁμοῦ πολλάκις, ὡς ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, ἵνα ἐκεῖνοι μὲν περαιτέρω προελθεῖν τῆς κακίας κωλυθῶσιν· οἱ δὲ μετ' ἐκείνους ἐκείνων μειζόνως κερδάνωσι, τῆς ζύμης, ὡς ἄν τις εἴποι, καὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς κακίας ἀφανισθείσης ἐκ μέσου μετὰ τῶν τολμησάντων αὐτῶν, καὶ μὴ τοσούτους διδασκάλους φαυλότητος ἔχωσιν. Εἰ γὰρ καὶ χωρὶς παραδείγματος εὐκόλως δύναιντ' ἂν εὑρεῖν οἱ ἄνθρωποι τὰ κακά, τί ἂν ἔπραξαν, πολλῶν ὄντων τῶν παρακαλούντων αὐτοὺς ἐπὶ τὰς πράξεις τὰς πονηράς; τοῦτο οὖν μόνον πεπεῖσθαι χρή, ὅτι συμφερόντως ἡμῖν ἅπαντα οἰκονομεῖται παρὰ τοῦ Θεοῦ· τὸ δ' ὅπως μηκέτι ζητεῖν, μηδὲ ἀγνοοῦντας ἀσχάλλειν ἢ ἀθυμεῖν. οὔτε γὰρ δυνατὸν ταῦτα εἰδέναι, οὔτε συμφέρει· ὃ μὲν διὰ τὸ θνητοὺς εἶναι, ὃ δὲ διὰ τὸ ταχέως εἰς ἀπόνοιαν αἴρεσθαι. βούλεται μὲν γὰρ καὶ τοὺς μὴ πιστεύοντας αὐτῷ σωθῆναι μεταβαλλομένους ὁ Θεός· καθὼς καὶ αὐτός φησιν, Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. ὅταν δὲ μηδὲ τοσαύτης ἐπιμελείας ἀπολαύσαντες ἐθελήσωσι γενέσθαι βελτίους, καὶ ἐπιγνῶναι τὴν ἀλήθειαν, οὐδὲ οὕτως αὐτοὺς ἀφίησιν· ἀλλ' ἐπεὶ τῆς οὐρανίου ζωῆς ἑαυτοὺς ἑκόντες ἀπεστέρησαν· τὰ γοῦν εἰς τὸν παρόντα βίον αὐτοῖς ἅπαντα χορηγεῖ. τὸν ἥλιον ἀνατέλλων ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ πρὸς τὴν σύστασιν τῆς παρούσης παρέχων ζωῆς. Εἰ δὲ ἐχθρῶν τοσαύτην ποιεῖται πρόνοιαν, τοὺς πιστεύοντας αὐτῷ, καὶ θεραπεύοντας αὐτὸν κατὰ δύναμιν τὴν αὐτῶν, πῶς παρόψεται;

Ματθ. θ.

Καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐκ τοῦ μέσου γέγονεν ὁ διάβολος; ἔστω ἀνταγωνιστὴς εἷς, ἔστωσαν δὲ ἀθληταὶ δύο πρὸς ἐκεῖνον παλαίειν μέλλοντες· καὶ τούτων τῶν δύο ἀθλητῶν ὁ μὲν ὑπὸ γαστριμαργίας ἔστω διεφθαρμένος, ἠμελημένος, ἐξησθενημένος, ἐκνευρισμένος· ὁ δὲ σπουδάζων, εὐεκτῶν, ἐν παλαίστραις διατρίβων, ἐν γυμνασίοις πολλοῖς πᾶσαν σπουδὴν περὶ τὴν ἄθλησιν ἐπιδεικνύμενος. ἂν τοίνυν ἀνέλῃς τὸν ἀνταγωνιστὴν, τίνι ἐπηρέασας τούτων; ἆρα τῷ ῥᾳθύμῳ καὶ ἀμελεῖ, ἢ τῷ σπουδαίῳ καὶ τοσαῦτα πεπονηκότι; εὔδηλον ὅτι τῷ σπουδαίῳ. ὁ μὲν γὰρ διὰ τὸ ῥᾴθυμον οὐκ ἠδίκηται, ἀναιρεθέντος τοῦ ἀνταγωνιστοῦ· ὁ δὲ ῥᾳθυμίας, μὴ ὄντος τούτου, οὐκέτι διὰ τὸ σπουδαῖον ἐπηρέασται· ἀπὸ γὰρ τῆς οἰκείας ῥᾳθυμίας κατέπεσεν. ὁ τοίνυν ἀσθενὴς τὴν προαίρεσιν καὶ ἠμελημένος καὶ ῥᾴθυμος, καὶ διαβόλου οὐκ ὄντος, καταπίπτει ταχέως, καὶ εἰς βάραθρα πολλὰ κακίας ἑαυτὸν καταβάλλει. κἂν γὰρ ἐπὶ τὰ ἡμέτερα μέλη ἔλθωμεν, καὶ ταῦτα εὑρήσομεν ἀπωλείας αἴτια, ἐὰν μὴ προσέχωμεν, οὐ παρὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἡμετέραν ῥᾳθυμίαν. σκόπει δέ· ὀφθαλμὸς ἐδόθη, ἵνα βλέπων τὴν κτίσιν, δοξάσῃς τὸν κτίστην καὶ δεσπότην· ἀλλ' ἐὰν μὴ καλῶς χρήσῃ τῷ ὀφθαλμῷ, μοιχείας σοι γίνεται πρόξενος. γλῶττα δὲ ἐδόθη, ἵνα ὑμνῇς καὶ τὸν ποιητὴν εὐφημῇς· ἀλλ' ἐὰν μὴ καλῶς προσέχῃς, βλασφημίας καὶ αἰσχρολογίας σοι γίνεται αἰτία. χεῖρες ἐδόθησαν, ἵνα ἀνατείνῃς αὐτὰς εἰς εὐχάς· ἀλλ' ἐὰν μὴ νήφῃς, εἰς πλεονεξίαν ταύτας ἐκτείνεις. πόδες ἐδόθησαν, ἵνα τρέχῃς εἰς καλὰ ἔργα· ἀλλ' ἐὰν ἀμελῇς, τὰς πονηρὰς δι' αὐτῶν ἕξεις πράξεις. ὁρᾷς ὅτι ὁ ἀσθενὴς πάντα παραβλάπτεται, καὶ αὐτὰ τὰ σωτήρια φάρμακα εἰς θάνατον ἐμβάλλει, οὐ παρὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀσθένειαν τὴν ἐκείνου;

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ, εἰς τό, τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐκ τοῦ μέσου γέγονεν ὁ διάβολος.

ἐκείνου;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ ρκγ΄. ψαλ. Ἐκ τοῦ α. λογ. τοῦ περὶ προνοίας.

Ἀρκεῖ μόνον ἡ θεοπτία ἀπολέσαι τοὺς πονηρούς. Εἰ γὰρ ἁγίων παρουσία ἀσθενῆ τὴν δαιμόνων ποιεῖ τὴν ἰσχὺν, πολλῷ μᾶλλον τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν ἴδωμεν πραγμάτων ἀταξίαν καὶ ταραχὴν, μὴ τὸν Θεὸν αἰτιώμεθα, μηδὲ ἀπρονόητα εἶναι νομίζωμεν τὰ παρόντα. ἡ γὰρ ὄντως ἀταξία καὶ ταραχὴ, οὐχ ἡ τῶν πραγμάτων ἐστὶ φορὰ, ἀλλ᾽ ὁ οὕτω διακείμενος λογισμὸς, ὃς κἂν μυρίας εὐταξίας ἀπολαύῃ, ἕως ἂν [μὴ] τὴν ἀταξίαν τὴν ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν ταραχὴν διορθώσηται, οὐδὲν αὐτῷ τῆς ἐν τοῖς πράγμασιν εὐταξίας ἔσται τὸ πλέον. Ἀλλ᾽ ὥσπερ ὀφθαλμὸς νοσῶν μὲν, καὶ ἐν μεσημβρίᾳ φανοτάτῃ σκότος ὄψεται, καὶ ἕτερα ἀνθ᾽ ἑτέρων, καὶ οὐδὲν αὐτῷ τῆς ἀκτῖνος ἔσται πλέον· ὑγιαίνων δὲ καὶ ἐῤῥωμένος καὶ ἐν ἑσπέρᾳ δυνήσεται τὸ σῶμα χειραγωγεῖν μετ᾽ ἀσφαλείας· οὕτω καὶ τῆς διανοίας τῆς ἡμετέρας ὁ ὀφθαλμὸς, ἕως μὲν ἂν ἐῤῥωμένος ᾖ, κἂν ἄτακτα εἶναι δοκοῦντα ἴδῃ, καλὰ ὄψεται· ὅταν δὲ διεφθαρμένος, κἂν εἰς αὐτὸν ἀναγάγῃς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, καὶ τῶν ἐκεῖ πολλὴν ἀταξίαν καταγνώσεται καὶ ταραχήν.

Ἐκ τῆς ἑρμ. τῆς πρὸς Κορινθ. ἄλλης

Διὰ τοῦτο οὔτε πάντας ἐνταῦθα ἀπαιτεῖ δίκην ὁ Θεὸς, ἵνα μὴ ἀπογνῷς τὴν ἀνάστασιν καὶ ἀπελπίσῃς τὴν κρίσιν, ὡς πάντων ἐνταῦθα διδόντων λόγον· οὔτε πάντας ἀφίησιν ἀτιμωρητὶ ἀπελθεῖν, ἵνα μὴ πάλιν ἀπρονόητα τὰ πάντα εἶναι νομίσῃς. Εἴ τις ἀπιστεῖ τῇ ἀναστάσει, ἐννοείτω πόσα ἐξ οὐκ ὄντων ἐποίησεν ὁ Θεὸς, καὶ δεχέσθω καὶ περὶ ἐκείνης ἀπόδειξιν. καὶ γὰρ γῆν λαβὼν, ἔφυρε καὶ ἐποίησεν ἄνθρωπον, γῆν οὐκ οὖσαν πρὸ τούτου. πῶς οὖν ἡ γῆ γέγονεν ἄνθρωπος; πῶς δὲ αὐτὴ οὐκ οὖσα παρήγετο; ποίαν δὲ ὑποβάθραν εἶχε; καὶ τί μετὰ τὴν γῆν; καὶ μετ᾽ ἐκεῖνο πάλιν τὸ μετὰ τὴν γῆν; πῶς δὲ ἐξ αὐτῆς παρήχθησαν ἅπαντα τὰ τῶν ἀλόγων ἄπειρα γένη, τὰ τῶν σπερμάτων, τὰ τῶν φυτῶν; τοῦτο γὰρ τῆς ἀναστάσεως ἀπορώτερον. οὐ γάρ ἐστιν ἴσον σβεσθέντα ἀνάψαι λύχνον, καὶ μηδαμοῦ φαινόμενον δεῖξαι πῦρ· οὐδὲ κατενεχθεῖσαν οἰκίαν ἀναστῆσαι, καὶ μηδὲ ὅλως ὑφεστῶσαν παραγαγεῖν. ἐνταῦθα μὲν γὰρ εἰ μηδὲν ἄλλο, ἀλλ᾽ ἡ ὕλη ὑπέκειτο· ἐκεῖ δὲ οὐδὲ ἡ οὐσία ἐφαίνετο. Διὰ τοῦτο τὸ δυσκολώτερον ἡμῖν εἶναι δοκοῦν ἐποίησε πρότερον, ἵνα ἐκ τούτου τὸ εὐκολώτερον παραδείξῃ. καὶ ἐπὶ τῆς γεννήσεως δὲ τῆς ἡμετέρας, οὐ σπέρμα βραχὺ πρῶτον ἄμορφον καὶ ἀτύπωτον ἐνίεται εἰς τὴν ὑποδεχομένην μήτραν αὐτό; πόθεν οὖν ἡ τοσαύτη τοῦ ζώου διάπλασις; τί δὲ ὁ σῖτος; οὐ κόκκος γυμνὸς εἰς τὴν γῆν καταβάλλεται; οὐ μετὰ τὸ καταβληθῆναι, σήπεται; πόθεν ἀστάχυς, καὶ ἀνθέρικες, καὶ καλάμη, καὶ τὰ ἄλλα πάντα; οὐ κέγχρος σύκου μικρὰ πολλάκις ἐμπεσοῦσα εἰς γῆν, καὶ ῥίζαν καὶ κλάδους καὶ καρποὺς ἤνεγκεν; εἶτα τούτων μὲν ἕκαστον δέχῃ, καὶ οὐ περιεργάζῃ, τὸν δὲ Θεὸν μόνον ἀπαιτεῖς εὐθύνας μετασκευάζοντα ἡμῶν τὸ σῶμα; καὶ πῶς ταῦτα συγγνώμης ἄξια;

Ἐκ τῆς ἑξαημ.

Καὶ τίνος ἕνεκεν ἀφῆκε τὸν διάβολον ὁ Θεὸς, τοιοῦτον πονηρὸν ὄντα, ὥστε ὑποσκελίζειν ἡμᾶς; ἵνα τῷ φόβῳ συνωθούμενοι, καὶ τοῦ πολεμίου τὴν ἔφοδον προσδοκῶντες, πολλὴν τὴν ἀγρυπνίαν καὶ διηνεκῆ τὴν νῆψιν ἐπιδεικνύμεθα. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ τὸν διάβολον διὰ τοῦτο κατέλιπε; κηδόμενος γὰρ ἡμῶν τῆς σωτηρίας, καὶ διεγείρων ἡμῶν τὴν ῥᾳθυμίαν, καὶ ὑποθέσεις στεφάνων κατασκευάζων, αὐτὴν τὴν γέενναν διὰ τοῦτο κατεσκεύασεν, ἵνα ὁ τῆς τιμωρίας φόβος, καὶ τῆς κολάσεως τὸ ἀφόρητον πρὸς τὴν βασιλείαν ἡμᾶς συνωθήσῃ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Ἂν οὖν ποιήσῃς τι χρηστὸν, καὶ μὴ λάβῃς αὐτοῦ τὴν ἀντίδοσιν ἐνταῦθα, μὴ ταράττου· μετὰ γὰρ προσθήκης ἐν τῷ μέλλοντι καιρῷ ἀναμένει σε τούτων ἡ ἀμοιβή. κἂν ποιήσῃς τι πονηρὸν, καὶ μὴ δῷς δίκην, μὴ "θάρρει· ἐκεῖ γάρ σε ἐκδέξεται ἡ τιμωρία, ἂν μὴ μεταβάλῃ καὶ γένῃ βελτίων.

γρ. θαῤῥῶν

Ἐκ τοῦ β. λόγ. τῶν περὶ εἱμαρμένης.

Θορυβῇ καὶ ἀλύεις καὶ πάντα ταραχῆς πληροῖς, ὁρῶν πολλοὺς ἐν πονηρίᾳ ζῶντας καὶ εὐθυμουμένους, καὶ τῶν παρόντων ἀπολαύοντας, καὶ ἀλγεῖς ἐπὶ τῇ τοῦ Θεοῦ μακροθυμίᾳ; τί ποιεῖς, εἰπέ μοι; πόσοι ταῖς ὁδοῖς ἐφεδρεύουσι; πόσοι τοίχους διορύττουσι; πόσοι δηλητηρίοις φαρμάκοις πολλοὺς ἀπώλεσαν; ἆρ᾽ οὖν ὑπὲρ τούτων ἐγκαλοῦμεν τῷ δικαστῇ; οὐδαμῶς. ἂν μὲν γὰρ λαβὼν αὐτοὺς ὑπὸ τὴν ψῆφον ἀφῇ, καὶ τὸν μὲν παθόντα κακῶς κολάσῃ, τὸν δὲ ποιήσαντα τιμήσῃ, καὶ στεφανώσας ἐκπέμψῃ. κατηγορίας οὕτως ἄξιος, καὶ ἐγκλημάτων ἐσχάτων· ὅσῳ δὲ μηδέπω ὤν ἀποδοθῆναι, εὐθύνας τὰς εὐθύνας ἀπαιτεῖς, καὶ τὸν [illegible] καταγινώσκεις; ἐννόησον τὰ σαυτῷ βεβιωμένα, ἀγαπητέ. εἰς δὲ σαυτὸν εἴσελθε συνεχῶς· καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐπαινέσεις σὺ τὴν ψῆφον; ἀλλὰ καὶ καταθήσῃ τὴν γνώμην, καὶ τῆς μακροθυμίας ἀποδέξῃ τὸν φιλάνθρωπον, καὶ χάριν εἴσῃ τῆς ἀνοχῆς, θαυμάσεις τῆς ἀνεξικακίας αὐτόν. εἰ γὰρ ἔμελλεν ἕκαστος ἡμῶν κατὰ τὰ ἁμαρτήματα δίκην ἀπαιτεῖσθαι τῶν πεπλημμελημένων, οὐκ ἂν ἔφθασε τὸ γένος πάλαι ἀνάρπαστον γενόμενον; Μὴ τοίνυν, ἀδελφοί, καταπίπτωμεν· οὐ γὰρ οὕτω φροντίζομεν τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, ὡς ὁ ποιήσας ἡμᾶς· καὶ οὐχ οὕτως ἡμῖν μέλει τοῦ μηδὲν παθεῖν δεινόν, ὡς τῷ τὴν ψυχὴν ἡμῖν χαρισαμένῳ Θεῷ. Οὔτε γὰρ ἐν συμφοραῖς ἀφίησιν ἀεὶ τοὺς ἀνθρώπους ὁ Θεός, ἵνα μὴ ἀποκάμωσιν· οὔτε ἐν ἀνέσει, ἵνα μὴ ῥᾳθυμότεροι γένωνται· ἀλλὰ ταῖς ἐναλλαγαῖς ποικίλλει τὴν σωτηρίαν αὐτῶν. Εἰ γὰρ πλοῖον ἄνευ κυβερνήτου οὐ σώζεται, ἀλλὰ καταποντίζεται ταχέως, ὁ κόσμος πῶς ἂν συνέστη ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον, μηδενὸς αὐτὸν κυβερνῶντος; καὶ ἵνα μηδὲν τέως εἴπω, νόμισον πλοῖον εἶναι τὸν κόσμον· τρόπιν ὑποκεῖσθαι τὴν γῆν· ἱστίον τὸν οὐρανόν· ἐπιβάτας τοὺς ἀνθρώπους· πέλαγος τὴν ὑποκειμένην ἄβυσσον· πῶς οὖν ἐπὶ τοσούτους χρόνους ναυάγιον οὐκ ἐγένετο; ἔασον γοῦν πλοῖον μίαν ἡμέραν ἄνευ χωρὶς κυβερνήτου καὶ ναυτῶν, καὶ ὄψει καταποντιζόμενον εὐθέως. Ἀλλ' ὁ κόσμος οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθε, πεντακισχίλια καὶ πολλῷ πλείονα λοιπὸν ἔχων ἔτη. καὶ τί λέγω πλοῖον; καλύβιον μικρόν τις ἐπήξατο ἐν ταῖς ἀμπέλοις, καὶ τοῦ καρποῦ συγκομισθέντος ἀφῆκεν ἔρημον, καὶ οὐδὲ δύο πολλάκις διαμένει ἡμέρας, ἀλλὰ [καὶ] διαλύεται καὶ καταπίπτει ταχέως. Εἶτα καλύβη μὲν οὐκ ἂν στήκοι χωρὶς τοῦ προνοοῦντος αὐτήν· δημιούργημα δὲ τοσοῦτον, οὕτω καλὸν καὶ θαυμαστόν, πῶς ἂν διέμεινεν ἐπὶ τοσοῦτον ἀδιάπτωτον χρόνον χωρὶς προνοίας τινός; ἐννόησόν μοι τὸ κάλλος τοῦ οὐρανοῦ πόσον ἔχει χρόνον, καὶ οὐκ ἠμαυρώθη. ἐννόησόν μοι τῆς γῆς τὴν δύναμιν, πῶς οὐκ ἠτόνησεν αὐτῆς ἡ γαστήρ, τοσοῦτον τίκτουσα χρόνον. ἐννόησόν μοι τὰς πηγάς, πῶς ἀναβλύζουσι, καὶ οὐκ ἀπέλιπον ἐξ οὗ γεγόνασιν. ἐννόησόν μοι τὴν θάλασσαν, πόσους δεχομένη ποταμοὺς οὐχ ὑπερέβη τὸ μέτρον. ἄξιον ἐφ' ἑκάστου τὸ εἰρημένον λέγειν· Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, τέκτονας μὲν [illegible] παρακαθήμενοι, καὶ διακλῶντα τὰ ξύλα καὶ διαπρίζοντα θεώμενοι, μὴ ἀποστρέφεσθαι μηδὲ εὐθύνας· καὶ ἰατροὺς τέμνοντας καὶ τήκοντας σάρκα, καὶ ἐν οἰκίσκοις κατακλείοντας, καὶ λιμῷ ἄγχοντας τοὺς κάμνοντας, μὴ περιεργάζεσθαι, ἀλλ' ἡσυχάζειν καὶ σιωπᾶν· τὴν δὲ ἄφατον σοφίαν, τὴν ἄφατον φιλανθρωπίαν περιεργάζεσθαι, καὶ πολυπραγμονεῖν, καὶ βοᾷν μετὰ παρρησίας χρήματα ὑπ' ἀδικουμένων πυνθανόμενον· οὐκ ἂν ῥᾳδίως ἕλοιτο ἐξετάζουσι δὲ ἄλλου, διὰ τί ὁ δεῖνα πένης, διὰ τί ὁ δεῖνα πονηρός, διὰ τί ὁ δεῖνα πλουτεῖ. εὐκαταφρόνητος καὶ τοῦ καταγινώσκειν σεαυτοῦ, καὶ ἐπιτίθεις χαλινὸν τῇ γλώσσῃ, καὶ καταστέλλεις τὴν διάνοιαν, καὶ ἀφεὶς τὸ τοῦ Θεοῦ πολυπραγμονεῖν τὴν περιεργίαν ταύτην ἐπὶ τὸν βίον στρέφεις τὸν σόν; διάκυψον εἰς τὰ πεπραγμένα σοι. εἰς δὲ πέλαγος τῶν ἁμαρτημάτων σου, εἰ περίεργος εἶ καὶ πολυπράγμων, ἀπαίτησον σαυτὸν εὐθύνας τῶν ῥημάτων, τῶν ἐνθυμημάτων, ὧν κακῶς εἶπας, ὧν κακῶς ἐποίησας. ἵνα δὲ σαυτὸν μὴ ἀνεξέταστον ἀφίῃς, τοῦ Θεοῦ δὲ καθ' ἡμᾶς δικάζῃ, καὶ προστίθης σὺ τοῖς ἁμαρτήμασιν ἁμαρτήματα. καὶ πῶς τὰ οὐκ ἄξια κολάσεως; ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀποφυγεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἐκ τῶν λόγ. τῶν εἰς ἀνδριάν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ ργ'. Ψαλ.

Ἐκ τῶν ἀνδριάντ.

Ψαλ. ργ'.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ λα'. Ψαλ.

ΠΕΡΙ

Λογ. λϛ.

ΠΕΡΙ ΣΙΩΠΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΡΡΗΤΩΝ.

Ἐκ τῶν λόγ. τῶν εἰς τοὺς ἀνδριάντ.

Σειρ. ιθ. θ.

Λόγος ἁπλῶς προενεχθεὶς ὁλοκλήρους ἀνέτρεψεν οἰκίας, καὶ ψυχὰς ἀπώλεσε καὶ κατέδυσε. καὶ τῶν μὲν χρημάτων τὴν ζημίαν διορθοῦσθαι πάλιν ἔνι· λόγον δὲ ἐκπηδήσαντα ἅπαξ, ἀνακτήσασθαι πάλιν οὐκ ἔνι. Ἤκουσας λόγον, φησὶ, συναποθανέτω σοι· ἔσω ἔθου, κατάχωσον, μὴ συγχωρήσῃς ἐξελθεῖν, μηδὲ κινηθῆναι περαιτέρω· ἀπόκτεινον τὸ λεχθέν· λήθῃ παράδος, ἵνα τοῖς μὴ ἀκούσασιν ὅμοιος γένῃ. οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπειδὰν εἴπωσί τι τῶν ἀποῤῥήτων, παρακαλοῦσι τὸν ἀκούοντα, καὶ ὁρκοῦσι μηδενὶ λοιπὸν εἰπεῖν ἑτέρῳ· αὐτόθεν δηλοῦντες, ὅτι πρᾶγμα ἄξιον κατηγορίας ἐποίησαν. εἰ γὰρ ἐκεῖνον μηδενὶ εἰπεῖν ἑτέρῳ παρακαλεῖς, πολλῷ μᾶλλόν σε πρότερον τοῦτον ταῦτα εἰπεῖν οὐκ ἐχρῆν. εἰ γὰρ βούλει μὴ ἐξενεχθῆναι τὸν λόγον εἰς ἕτερον, μηδὲ αὐτὸς εἴπῃς· ὅτι δὲ παρέδωκας ἑτέρῳ τοῦ λόγου τὴν φυλακὴν, περιττὰ ποιεῖς καὶ ἀνόητα παραγγέλλων καὶ ὁρκίζων ὑπὲρ τῆς τῶν εἰρημένων φυλακῆς. ἀλλ' ἡδὺ τὸ κακηγορεῖν; ἡδὺ μὲν οὖν τὸ μὴ λέγειν κακῶς. ὁ μὲν γὰρ λέγων κακῶς ἐναγώνιος λοιπόν ἐστιν, γρ. ὑπό ὑποπτεύει καὶ δέδοικε, μετάμελος καὶ κατεσθίει τὴν ἑαυτοῦ γλῶτταν, δεδοικὼς καὶ τρέμων, μήποτε εἰς ἑτέρους ἐξενεχθὲν τὸ ῥῆμα, μέγαν ἐπαγάγῃ τὸν κίνδυνον. ὁ δὲ παρ' ἑαυτῷ κατέχων ἐν ἀσφαλείᾳ πολλῇ, μετὰ πολλῆς βιώσεται τῆς ἡδονῆς. οὐ γάρ ἐστιν ἀνθρώπων τῶν ἀλλοτρίους πολυπραγμονοῦντα βίους, τῆς οἰκείας ἐπιμεληθῆναί ποτε ζωῆς. τῆς γὰρ σπουδῆς αὐτοῦ πάσης εἰς τὴν τῶν ἑτέρων πολυπραγμοσύνην ἀναλισκομένης, ἀνάγκη τὰ αὐτοῦ ἁπλῶς κεῖσθαι καὶ ἠμελημένως. ὁ δὲ καὶ πικρῶς τὰ ἀλλότρια ἐξετάζων πράγματα, ἐν τοῖς καθ' ἑαυτὸν πλημμελήμασιν οὐδεμιᾶς ἀπολαύσεται συγγνώμης ποτέ. οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τῆς φύσεως τῶν πεπλημμελημένων ἡμῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς περὶ ἑτέρων οἴσει τὴν ψῆφον ὁ Θεός· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. λγ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΠΑΙΣΧΥΝΕΣΘΑΙ ΟΜΟΛΟΓΕΙΝ τὸν τίμιον σταυρὸν, καὶ ὡς δι' αὐτοῦ ἔσωσεν ἡμᾶς ὁ Χριστὸς, καὶ ὡς δεῖ ἐν αὐτῷ καυχᾶσθαι, καὶ περὶ ἀρετῆς, καὶ ὅπως ἐφίεται τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης.

Ματθ. ιϛ. λθ.

Ἰωαν. η. κη.

Ἐκ τῆς ὁμιλ. νδ τῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Τοῦτό ἐστιν, ἀδελφοί μου, τὸ σημεῖον, ὅπερ ὁ δεσπότης πᾶσιν ὑπέσχετο δώσειν, λέγων· Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου· τὸν σταυρὸν λέγων, καὶ τὸν θάνατον, καὶ τὴν ταφὴν, καὶ τὴν ἀνάστασιν. καὶ πάλιν ἑτέρως δηλῶν τοῦ σταυροῦ τὴν ἰσχὺν, ἔλεγεν· Ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι· τουτέστιν, ὅταν σταυρώσητέ με, φησὶ, καὶ νομίσητε περιγενέσθαι μου, τότε μάλιστα εἴσεσθέ μου τὴν ἰσχύν. [καὶ καλῶς εἶπεν ὁ Χριστός.] μετὰ γὰρ τὸ σταυρωθῆναι Χριστὸν, τὰ Ἰουδαϊκὰ ἔθη ἐπαύσαντο, τὸ κήρυγμα ἤνθησε, πρὸς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἐξετάθη ὁ λόγος, καὶ γῆ, καὶ θάλαττα, καὶ οἰκουμένη, καὶ ἀοίκητος τὴν δύναμιν αὐτοῦ διαπαντὸς ἀνακηρύττουσι. Μηδεὶς τοίνυν αἰσχυνέσθω τὰ σεμνὰ τῆς σωτηρίας ἡμῶν σύμβολα, καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν, δι' ὃ καὶ ζῶμεν, καὶ δι' ὅ ἐσμεν· ἀλλ' ὡς στέφανον, οὕτω περιφέρωμεν τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ. καὶ γὰρ πάντα δι' αὐτοῦ τελεῖται τὰ καθ' ἡμᾶς. κἂν ἀναγεννηθῆναι δέῃ, σταυρὸς παραγίνεται· κἂν τραφῆναι φαιδρῦναι τὴν μυστικὴν ἐκείνην τράπεζαν, κἂν χειροτονῆσαι, κἂν ὁτιοῦν ἕτερον ποιῆσαι, πανταχοῦ τὸ τῆς νίκης ἡμῖν παρίσταται σύμβολον. διὰ τοῦτο καὶ ἐν οἰκίαις, καὶ ἐπὶ τῶν τοίχων, καὶ ἐπὶ τῶν θυρῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ μετώπου, καὶ ἐπὶ τῆς διανοίας μετὰ πολλῆς ἐπιγράφομεν αὐτὸν τῆς σπουδῆς. τῆς γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν σωτηρίας καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς κοινῆς, καὶ τῆς ″ἐπιεικείας ἡμῶν τοῦ δεσπότου τοῦτ' ἔστι * τὸ σημεῖον. ὡς πρόβατον γὰρ ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη. ὅταν τοίνυν σφραγίζῃ, ἐννόει πᾶσαν τοῦ σταυροῦ τὴν ὑπόθεσιν, καὶ σβέσον τὸν θυμόν, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα πάθη. ὅταν σφραγίζῃ, πολλῆς ἔμπλησον τὸ μέτωπον παρρησίας, ἐλευθέραν τὴν ψυχὴν ποίησον. ἴστε δὲ πάντως ποῖά ἐστι τὰ ἐλευθερίαν ἡμῖν ″παρέχοντα. διὸ καὶ Παῦλος εἰς τοῦτο ἐνάγων ἡμᾶς, εἰς τὴν ἐλευθερίαν λέγω τὴν προσήκουσαν ἡμῖν, οὕτως ἀνήγαγε, τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ αἵματος ἀναμνήσας τοῦ δεσποτικοῦ. Τιμῆς γάρ, φησιν, ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. ἐννόησον, φησι, τὴν ὑπὲρ σοῦ καταβληθεῖσαν τιμήν, καὶ οὐδενὸς ἀνθρώπων ἔσῃ δοῦλος· τιμὴν δὲ τὸ αἷμα λέγων τὸ διὰ σταυροῦ. οὐ γὰρ ἁπλῶς τῷ δακτύλῳ ἐγχαράττειν αὐτὸν δεῖ, ἀλλὰ πρότερον τῇ προαιρέσει μετὰ πολλῆς τῆς πίστεως, καὶ οὕτως ἐντυποῦν αὐτὸν τῇ ὄψει. οὐδεὶς ἐγγύς σου στῆναι δυνήσεται τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων, ὁρῶν τὴν μάχαιραν, ἐν ᾗ τὴν πληγὴν ἔλαβεν· ὁρῶν τὸ ξίφος, ἐν ᾧ τὴν καιρίαν ἐδέξατο. εἰ γὰρ ἡμεῖς τόπους ὁρῶντες, ἐν οἷς τέμνονται οἱ κατάδικοι, φρίττομεν, ἐννόησον τί πείσεται ὁ διάβολος τὸ ὅπλον ὁρῶν, δι' οὗ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἔλυσεν ὁ Χριστός, καὶ τὴν τοῦ δράκοντος ἀπέτεμε κεφαλήν. μὴ τοίνυν ἐπαισχυνθῇς τοσοῦτον ἀγαθόν, ἵνα μή σε ἐπαισχυνθῇ ὁ Χριστός, ὅταν ἔρχηται μετὰ τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ τὸ σημεῖον ἔμπροσθεν φαίνηται λάμπον ὑπὲρ τὴν ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου. καὶ γὰρ φανήσεται ὁ σταυρὸς τότε φωνὴν ἀφιεὶς διὰ τῆς ὄψεως, καὶ πρὸς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἀπολογούμενος ὑπὲρ τοῦ δεσπότου, καὶ δεικνύς, ὅτι οὐδὲν ἐνέλιπε τῶν εἰς αὐτὸν ἡκόντων. τοῦτο τὸ σημεῖον καὶ ἐπὶ τῶν προγόνων ἡμῶν θύρας ἀνέῳξε κεκλεισμένας· τοῦτο δηλητήρια ἔσβεσε φάρμακα· τοῦτο κωνείου δύναμιν ἐξέλυσε· τοῦτο θηρίων δήγματα ἰοβόλων ἰάσατο. εἰ γὰρ ᾅδου πύλας ἀνέῳξε, καὶ οὐρανῶν ἁψῖδας ἀνεπέτασε, καὶ παραδείσου εἴσοδον ἀνεκαίνισε, καὶ τοῦ διαβόλου τὰ νεῦρα ἐξέκοψε, τί θαυμαστὸν εἰ φαρμάκων δηλητηρίων καὶ θηρίων καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων περιεγίνετο; τοῦτον τοίνυν ἐγκόλαψον τῇ διανοίᾳ τῇ σῇ, καὶ τὴν σωτηρίαν περίπτυξαι τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. οὗτος γὰρ ὁ σταυρὸς τὴν οἰκουμένην ἐπέστρεψε, τὴν πλάνην ἐξήλασε, τὴν ἀλήθειαν ἐπανήγαγε, τὴν γῆν οὐρανὸν ἐποίησε, τοὺς ἀνθρώπους ἀγγέλους εἰργάσατο. διὰ τοῦτον οἱ δαίμονες οὐκέτι φοβεροί, ἀλλ' εὐκαταφρόνητοι· οὐδὲ ὁ θάνατος θάνατος, ἀλλ' ὕπνος. διὰ τοῦτον πάντα ἔρριπται χαμαί, καὶ πεπάτηται τὰ πολεμοῦντα ἡμῖν. ἂν τοίνυν εἴπῃ σοί τις, τὸν ἐσταυρωμένον προσκυνεῖς; εἰπὲ φαιδρᾷ τῇ φωνῇ, καὶ γεγηθότι προσώπῳ, καὶ προσκυνῶ, καὶ οὐ παύσομαί ποτε προσκυνῶν· κἂν γελάσῃ, δάκρυσον αὐτόν, ὅτι μαίνεται. εὐχαρίστησον τῷ δεσπότῃ, ὅτι τοιαῦτα ἡμᾶς εὐηργέτησεν, ἃ μηδὲ μαθεῖν δύναταί τις χωρὶς τῆς ἄνωθεν ἀποκαλύψεως. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ οὗτος γελᾷ, ὅτι Ὁ ψυχικὸς αὐτοῦ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος. ἐπεὶ καὶ τὰ παιδία τοῦτο πάσχει, ὅταν τι τῶν μεγάλων ἴδῃ καὶ θαυμαστῶν· κἂν εἰς μυστήρια παιδίον ἀγάγῃς, γελάσεται. τούτοις δὴ καὶ οἱ ″Ἕλληνες ἐοίκασι τοῖς παιδίοις, μᾶλλον δὲ καὶ τούτων εἰσὶν ἀτελέστεροι· διὸ καὶ ἀθλιώτεροι, ὅτι οὐκ ἐν ἀώρῳ ἡλικίᾳ, ἀλλ' ἐν τελείᾳ τὰ τῶν παιδίων πάσχουσιν· ὅθεν οὐδὲ συγγνώμης ἄξιοί εἰσιν. ἀλλ' ἡμεῖς λαμπρᾷ τῇ φωνῇ μέγα βοῶντες καὶ ὑψηλόν, κράζωμεν, καὶ λέγωμεν, κἂν πάντες παρῶσιν Ἕλληνες, μετὰ πλείονος τῆς παρρησίας εἴπωμεν, ὅτι τὸ καύχημα ἡμῶν ὁ σταυρός, καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων, καὶ ἡ παρρησία καὶ ὁ στέφανος ἅπας. ″ἐβουλόμην δυνηθῆναι καὶ μετὰ Παύλου λέγειν, Ὅτι ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ, ἀλλ' οὐ δύναμαι ποικίλοις πάθεσι κατεχόμενος. διὸ παρακαλῶ καὶ ὑμῖν καὶ πρό γε ὑμῶν ἐ-

α. Κορ. ζ. κγ.

α. Κορ. β. ιδ.

Γαλ. ϛ. ιδ.

ῥεῖ ἡμᾶς
λευθέρας
ευσεβείας
γνώρισμα

-πα, τὸ μα-
ὡς Π. βο-
ῆς ἀκού-
σης, καὶ ἐς
ἡμῖν προσή-
κουσαν ἐλευθ.
γαγόντος.
ῦ δὲ τοῦτο
ῦ, τοῦ σταυ-
ροῦ

μαυτῷ σταυρωθῆναι τῷ κόσμῳ, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς τὴν γῆν, ἀλλὰ τῆς ἄνω πατρίδος ἐρᾶν, καὶ τῆς ἐκεῖθεν δόξης, καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν*. καὶ γὰρ στρατιῶται βασιλέως ἐσμὲν οὐρανίου, καὶ ὅπλα ἐνδιδυσκόμεθα πνευματικά. τί τοίνυν καπήλων καὶ ἀγυρτῶν, μᾶλλον δὲ σκωλήκων βίον μεταχειριζόμεθα; ὅπου γὰρ βασιλεύς, ἐκεῖ καὶ τὸν στρατιώτην εἶναι δεῖ. καὶ γὰρ στρατιῶται γεγόναμεν, οὐ τῶν μακράν, ἀλλὰ τῶν ἐγγύς. ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ γῆς βασιλεύς, οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο πάντας εἶναι ἐν τοῖς βασιλείοις, οὐδὲ παρὰ τὰς αὐτοῦ πλευράς· ὁ δὲ τῶν οὐρανῶν, ἅπαντας ἐγγὺς εἶναι βούλεται τοῦ θρόνου τοῦ βασιλικοῦ. καὶ πῶς δυνατὸν ἐνταῦθα ὄντας, φησί, παρ' ἐκεῖνον ἑστάναι τὸν θρόνον; ὅτι καὶ Παῦλος ἐπὶ γῆς ὢν, ὅπου τὰ σεραφὶμ ἦν, ὅπου τὰ χερουβίμ, καὶ* ἐγγυτέρω τούτων τοῦ Χριστοῦ, ἢ οὗτοι τοῦ ἀσπιδηφόροι τοῦ βασιλέως. οὗτοι μὲν γὰρ πολλαχοῦ τὰς ὄψεις πολλάκις περιφέρουσιν, ἐκεῖνον δὲ οὐδὲν ἐφαντάζει, οὐδὲ περιεῖλκεν, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ Κύριον τεταμένην εἶχεν. ὥστε ἐὰν βουληθῶμεν, δυνατὸν καὶ ἡμῖν τοῦτο*. εἰ μὲν γὰρ τόπῳ διειστήκει, καλῶς ἂν ἠπόρεις· εἰ δὲ πανταχοῦ πάρεστι, τῷ σπουδάζοντι καὶ συντεταμένῳ πλησίον ἐστί. διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης ἔλεγεν, Οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ. καὶ αὐτὸς πάλιν ὁ Θεός· Θεὸς ἐγγίζων ἐγώ εἰμι, καὶ οὐ πόρρωθεν. ὥσπερ οὖν αἱ ἁμαρτίαι διϊστῶσιν ἡμᾶς αὐτοῦ, οὕτω καὶ αἱ δικαιοσύναι συνάγουσιν ἡμᾶς πρὸς αὐτόν. Ἔτι γὰρ λαλοῦντός σου, φησίν, ἐρῶ, ἰδοὺ πάρειμι. ποῖος πατὴρ οὕτως ἂν ὑπακούσειέ ποτε τοῖς ἐγγόνοις; ποία μήτηρ οὕτως ἐστὶ παρεσκευασμένη καὶ διηνεκῶς ἑστηκυῖα, μήποτε καλέσειεν αὐτὴν τὰ παιδία; οὐκ ἔστιν οὐδείς, οὐ πατήρ, οὐ μήτηρ, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἕστηκε διηνεκῶς ἀναμένων, εἴ τις ποτὲ καλέσειεν αὐτὸν τῶν οἰκετῶν, καὶ οὐδέποτε, καλεσάντων ἡμῶν ὡς δεῖ, παρήκουσε. διὰ τοῦτό φησιν, ἔτι λαλοῦντός σου. οὐκ ἀναμένω σε πληρῶσαι, καὶ εὐθέως ὑπακούσω. καλέσωμεν τοίνυν αὐτόν, ὡς κληθῆναι βούλεται. πῶς δὲ βούλεται; Λῦε, φησί, πάντα σύνδεσμον ἀδικίας, διάλυε στραγγαλιὰς βιαίων συναλλαγμάτων, πᾶσαν συγγραφὴν ἄδικον διάσπα· διάθρυπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου, καὶ πτωχοὺς ἀστέγους εἴσαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. ἐὰν ἴδῃς γυμνόν, περίβαλε, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐχ ὑπερόψει. τότε ῥαγήσεται πρόϊμον τὸ φῶς σου, καὶ τὰ ἰάματά σου ταχὺ ἀνατελεῖ, καὶ προπορεύσεται ἔμπροσθέν σου ἡ δικαιοσύνη σου, καὶ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ περιστελεῖ σε· τότε ἐπικαλέσῃ με, καὶ εἰσακούσομαί σου· ἔτι λαλοῦντός σου, ἐρῶ, ἰδοὺ πάρειμι. καὶ τίς ταῦτα πάντα δύναται ποιῆσαι, φησί; τίς δὲ οὐ δύναται, εἰπέ μοι; τί γὰρ δυσχερὲς τῶν εἰρημένων; τί δὲ ἐργῶδες; τί δὲ οὐ ῥᾴδιον; οὕτω γάρ ἐστιν οὐχὶ δυνατὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ εὔκολα, ὅτι πολλοὶ καὶ τὸ μέτρον τῶν εἰρημένων ὑπερηκόντισαν, οὐκ ἄδικα γραμματεῖα διασπάσαντες μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄντα ἀποδυσάμενοι πάντα· οὐ στέγῃ καὶ τραπέζῃ τοὺς πτωχοὺς ὑποδεχόμενοι, ἀλλὰ καὶ τῷ τοῦ σώματος ἱδρῶτι κάμνοντες, ὥστε αὐτοὺς διαθρέψαι, οὐ συγγενεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐχθροὺς εὐεργετοῦντες. τί δὲ ὅλως καὶ δύσκολον τῶν εἰρημένων; οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὑπέρβηθι τὸ ὄρος, διάβηθι τὸ πέλαγος, διάσκαψον γῆς πλέθρα τόσα καὶ τόσα, ἄσιτος διάμενε, σάκκον περιβαλοῦ· ἀλλὰ μετάδος τῆς οἰκίας, μετάδος τοῦ ἄρτου, τὰ ἀδίκως κείμενα γραμματεῖα διάρρηξον. τί τούτων εὐκολώτερον, εἰπέ μοι; εἰ δὲ καὶ δύσκολα εἶναι νομίζεις, σκόπει μοι καὶ τὰ ἔπαθλα, καὶ ἔσται σοι ῥᾴδια πάντα. καθάπερ γὰρ οἱ βασιλεῖς ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις περὶ τῶν ἀγωνιζομένων στεφάνους, καὶ ἱμάτια, καὶ βραβεῖα τιθέασιν· οὕτω δὴ καὶ ὁ Χριστὸς ἐν μέσῳ τίθησι τῷ σταδίῳ τὰ ἔπαθλα, καθάπερ διά τινων χειρῶν τῶν τοῦ προφήτου ῥημάτων ἐκτείνων αὐτά. καὶ οἱ μὲν βασιλεῖς, κἂν μυριάκις ὦσι βασιλεῖς, ἅτε ἄνθρωποι ὄντες, καὶ εὔπορον δαπάνην ἐχόντες, καὶ φιλοτιμίαν ἀναλισκομένην, τὰ ὀλίγα πολλὰ φιλοτιμοῦνται δεῖξαι. διὸ καὶ ἓν ἕκαστον ἑκάστῳ τῶν διακόνων ἐγχειρίζοντες, οὕτως εἰσάγουσιν εἰς τὸ μέσον. ὁ δὲ βασιλεὺς ὁ ἡμέτερος τοὐναντίον· πάντα ὁμοῦ συμφορήσας, ἐπειδὴ σφόδρα ἐστὶν εὔπορος καὶ οὐδὲν πρὸς ἐπίδειξιν ποιεῖ, οὕτως εἰς μέσον

προστίθησι

Ψαλ. κβ. δ.

Ιερ. κγ. κγ.

Ησ. νη. θ.

Ησ. νη. ς.

* σπουδάζειν [illegible]

* μᾶλλον

* κατορθωθῆναι

χ. Θεὸς πό

χ. ἵνα δυνα- [illegible]

προστίθησιν ἅπερ ἐκταθέντα, ἄπειρα ἔσται, καὶ πολλῶν δεήσεται τῶν κατηχουσῶν χρόνων. καὶ ἵνα μάθῃς τοῦτο, ἕκαστον αὐτῶν περισκόπησον μετὰ ἀκριβείας. Τότε ῥαγήσεται, φησί, πρώϊμον τὸ φῶς σου. ἆρα οὐ δοκεῖ σοι ἕν τι εἶναι δῶρον; ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἕν. καὶ γὰρ πολλὰ εἴδη ἔχει, καὶ στεφάνους, καὶ βραβεῖα, καὶ ἕτερα ἔπαθλα πολλά. Εἰ βούλεσθε, λύσαντες δείξομεν τὸν πλοῦτον ἅπαντα, καθὼς ἡμῖν οἷόν τε ἐπιδεῖξαι· μόνον μὴ ἀποκάμητε· καὶ πρῶτον * μάθωμεν, τί ἐστι ῥαγήσεται. * τὸ ταχὺ καὶ δαψιλὲς ἡμῖν ἐμφαίνει, καὶ πῶς σφόδρα ἐφίεται τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, καὶ πῶς ὠδίνει τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ προελθεῖν καὶ ἐπείγεται, καὶ οὐδὲν ἔσται τὸ κωλῦον τὴν ἄφατον ῥύμην. δι' ὧν ἁπάντων τὴν δαψίλειαν αὐτῶν ἐνδείκνυται καὶ τὸ ἄπειρον τῆς περιουσίας. τί δέ ἐστι πρώϊμον; τουτέστιν, οὐ μετὰ τὸ ἐν τοῖς πειρασμοῖς γενέσθαι, οὐδὲ μετὰ τὴν τῶν κακῶν ἔφοδον, ἀλλ' αὐτὸ προφθάνει. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν καρπῶν λεγόμενον πρώϊμον τὸ πρὸ τοῦ καιροῦ φθάνον, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ ταχὺ πάλιν ἐμφαίνων, οὕτως εἶπεν. ὥσπερ ἀλλαχοῦ ἔλεγεν, ἔτι λαλοῦντός σου, ἐρῶ, ἰδοὺ πάρειμι. ποῖον δὲ λέγει φῶς, καὶ τί ποτέ ἐστι τοῦτο τὸ φῶς; οὐ τοῦτο τὸ αἰσθητόν, ἀλλ' ἕτερον πολλῷ βέλτιον, ὃ τὸν οὐρανὸν ἡμῖν δείκνυσι, τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ἀρχαγγέλους, τὰ χερουβίμ, τὰ σεραφίμ, τοὺς θρόνους, τὰς κυριότητας, τὰς ἀρχάς, τὰς ἐξουσίας, τὸ στρατόπεδον ἅπαν, τὰς πόλεις τὰς βασιλικάς, τὰς σκηνάς. ἂν γὰρ τοῦ φωτὸς ἐκείνου καταξιωθῇς, καὶ ταῦτα ὄψει καὶ ἀπαλλαγήσῃ γεέννης καὶ τοῦ σκώληκος τοῦ ἰοβόλου, καὶ τοῦ βρυγμοῦ τῶν ὀδόντων, καὶ τῶν δεσμῶν τῶν ὀδυνηρῶν καὶ τῆς στενοχωρίας, καὶ τῆς θλίψεως, καὶ τοῦ σκότους τοῦ ἀφεγγοῦς, καὶ τοῦ διχοτομηθῆναι, καὶ τῶν ποταμῶν τοῦ πυρός, καὶ τῆς κατάρας, καὶ τῶν τῆς ὀδύνης χωρίων, καὶ ἀπελεύσῃ ἔνθα ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη, ἔνθα πολλὴ ἡ χαρά, καὶ εἰρήνη, καὶ ἀγάπη, καὶ τρυφή, καὶ εὐφροσύνη· ἔνθα ζωὴ αἰώνιος, καὶ δόξα ἄρρητος, καὶ κάλλος ἄφραστον· ἔνθα αἰώνιοι σκηναί, καὶ ἡ δόξα τοῦ βασιλέως ἡ ἀπόρρητος, καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη· ἔνθα ὁ νυμφὼν ὁ πνευματικός, καὶ αἱ παστάδες τῶν οὐρανῶν, καὶ αἱ παρθένοι αἱ τὰς φαιδρὰς ἔχουσαι λαμπάδας, καὶ οἱ τὸ ἔνδυμα τοῦ γάμου ἔχοντες· ἔνθα τὰ παλάτια ὑπάρχει τοῦ δεσπότου, καὶ τὰ ταμιεῖα τὰ βασιλικά. Εἶδες ἡλίκα τὰ ἔπαθλα, καὶ ὅσα διὰ μιᾶς ῥήσεως ἐπεδείξατο, καὶ πῶς πάντα συνεφόρησεν; οὕτω καὶ τῶν ἑξῆς ῥήσεων ἑκάστην ἀναπτύξαντες, πολλὴν εὑρήσομεν τὴν περιουσίαν, καὶ πέλαγος ἀχανές. μὴ οὖν ἀναβαλλώμεθα, μηδὲ ὀκνῶμεν περὶ τοὺς δεομένους. μή, παρακαλῶ, ἀλλὰ κἂν πάντα ῥῖψαι δέῃ, κἂν εἰς πῦρ ἐμβληθῆναι, κἂν ξίφους κατατολμῆσαι, κἂν κατὰ μαχαιρῶν ἅλλεσθαι, κἂν ὁτιοῦν παθεῖν, πάντα φέρωμεν εὐκόλως, ὥστε δυνάσθαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔχειν παρ' ἑαυτοῖς. ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐγκεχειρισμένους τὴν ἐνέργειαν τῶν θείων μυστηρίων μετὰ πολλῆς θεραπεύωμεν τῆς τιμῆς. μεγάλη γὰρ ἡ τῶν ἱερέων ἀξία. Ὧν ἂν ἀφῆτε, φησίν, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε· Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε, καὶ ὑπερεκπερισσοῦ ἡγεῖσθε αὐτοὺς ἐν τιμῇ. σὺ μὲν γὰρ τὰ σαυτοῦ μεριμνᾷς· κἂν ταῦτα διαθῇ καλῶς, οὐδείς σοι τῶν ἄλλων ἔσται λόγος. ὁ δὲ ἱερεὺς κἂν τὸν οἰκεῖον οἰκονομήσῃ βίον καλῶς, τῶν δὲ σῶν μὴ μετὰ ἀκριβείας ἐπιμελήσηται, μετὰ τῶν πονηρῶν εἰς τὴν γέενναν ἄπεισι, καὶ πολλάκις ἀπὸ τῶν οἰκείων οὐ προδοθείς, ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ἀπόλλυται, κἂν μὴ πάντα τὰ ἥκοντα εἰς αὐτὸν ἀπαρτίσῃ καλῶς. Εἰδότες οὖν τοῦ κινδύνου τὸ μέγεθος, πολλὴν ἀπονέμετε αὐτοῖς εὔνοιαν· ὃ καὶ Παῦλος ᾐνίξατο λέγων, Ὅτι ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες. διὸ πολλῆς δεῖ θεραπείας ἀπολαύειν αὐτούς. ἐὰν δὲ ἐπεμβαίνητε μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῖς καὶ ὑμεῖς, οὐδὲ τὰ ὑμέτερα καλῶς διακείσεται. ἕως μὲν γὰρ ἂν ἐν εὐθυμίᾳ διάγῃ ὁ κυβερνήτης, ἐν ἀσφαλείᾳ ἔσται καὶ τὰ τῶν ἐπιβατῶν· ἂν δὲ λοιδορουμένων ἐκείνων καὶ ἀπεχθῶς ἐχόντων πρὸς αὐτόν, οὐ ταλαιπωρῆσαι οὐδὲ ἀγρυπνεῖν ὁμοίως δύναται, οὔτε τὴν τέχνην διασώζειν, καὶ ἄκων μυρίοις αὐτοὺς περι-

Ἑβρ. ιγ'. ιζ'.

Ἑβρ. ιγ'. ιζ'.

βοηθεῖ κακοῖς. οὕτω καὶ ὁ ἱερεὺς, ἂν μὲν ἀπολαύῃ τῆς παρ' ὑμῶν θεραπείας, καὶ τὰ ὑμέτερα διαθεῖναι καλῶς δυνήσεται· ἂν δὲ ἀθυμίᾳ αὐτὸν περιβάλητε, τὰς χεῖρας ἐκλύσαντες, εὐχειρώτους μεθ' ὑμῶν αὐτὸν ποιήσετε τοῖς κύμασι, κἂν σφόδρα γενναῖοι ὦσιν. ἐννόησον τί περὶ τῶν Ἰουδαίων φησὶν ὁ Χριστός. Ματθ. κγ. β. Ἐπὶ τῆς Μωϋσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι· πάντα οὖν ὅσα λέγουσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε. νῦν δὲ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ἐπὶ τῆς Μωϋσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ ἱερεῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ· τὴν γὰρ ἐκείνου διεδέξαντο διδασκαλίαν. β. Κορ. ε. κ. διὸ καὶ Παῦλός φησιν· Ὑπὲρ Χριστοῦ πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν. οὐχ ὁρᾷς ἐπὶ τῶν ἔξωθεν ἀρχόντων ἅπαντας ὑποκύπτοντας, καὶ [illegible] βελτίους ὄντας πολλάκις καὶ βίῳ καὶ συνέσει τῶν δικαζόντων αὐτούς; ἀλλ' ὅμως διὰ τὸν δεδωκότα οὐδὲν τούτων ἐννοοῦσιν, ἀλλ' αἰδοῦνται τὴν ψῆφον τοῦ βασιλέως, κἂν ὁστισοῦν ὁ λαβὼν τὴν ἀρχὴν ᾖ. εἶτα ἂν μὲν ἄνθρωπος χειροτονήσῃ, τοσοῦτος ὁ φόβος· τοῦ Χριστοῦ δὲ χειροτονοῦντος, καὶ ὑπερορῶμεν τὸν χειροτονούμενον, καὶ λοιδοροῦμεν, καὶ μυρίοις ὀνείδεσι πλύνομεν; καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν κωλυθέντες κρίνειν, κατὰ τῶν ἱερέων τὴν γλῶτταν ἀκονῶμεν; καὶ ποῦ ταῦτα ἀπολογίας ἄξια, ὅταν τὴν μὲν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τῷ ἡμετέρῳ δοκὸν οὐ κατανοοῦμεν, τὸ δὲ κάρφος τοῦ ἑτέρου πικρῶς περιεργαζώμεθα; οὐκ οἶσθα, ὅτι χαλεπώτερον σαυτῷ ποιεῖς τὸ δικαστήριον οὕτω δικάζων; καὶ ταῦτα λέγω, οὐκ ἀποδεχόμενος τοὺς ἀναξίως τὴν ἱερωσύνην διοικοῦντας, ἀλλ' ἐλεῶν καὶ δακρύων. οὐ μὴν διὰ τοῦτό φημι παρὰ τῶν ἀρχομένων κρίνεσθαι, κἂν ὁ βίος αὐτῶν σφόδρα διαβεβλημένος ᾖ. σὺ δὲ ἂν σαυτῷ προσέχῃς, οὐδὲν παραβλαβήσῃ εἰς τὰ ἐγκεχειρισμένα αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ. εἰ γὰρ δι' ὄνου φωνὴν ἀφεθῆναι ἐποίησε, καὶ διὰ μάντεως εὐλογίας πνευματικὰς ἐχαρίσατο, καὶ ἐν ἀλόγῳ στόματι καὶ ἐν ἀκαθάρτῳ γλώττῃ τοῦ Βαλαὰμ ἐνεργήσας διὰ τοὺς προσκεκρουκότας Ἰουδαίους, πολλῷ μᾶλλον δι' ὑμᾶς τοὺς εὐγνώμονας, καὶ εἰ σφόδρα φαῦλοι εἰσὶν οἱ ἱερεῖς, τὰ αὐτοῦ πάντα ἐργάσεται, καὶ πέμψει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. οὐδὲ γὰρ ὁ καθαρὸς ἀπὸ τῆς οἰκείας ἐπισπᾶται αὐτὸ καθαρότητος, ἀλλὰ χάρις ἐστὶν ἡ τὸ πᾶν ἐργαζομένη. α. Κορ. γ. κβ. Πάντα γὰρ, φησὶ, δι' ὑμᾶς, εἴτε Παῦλος, εἴτε Ἀπολλὼς, εἴτε Κηφᾶς. ἃ γὰρ ἐγκεχείρισται ὁ ἱερεὺς, Θεοῦ μόνον ἐστὶ δωρεῖσθαι· καὶ ὅσουπερ ἂν ἡ ἀνθρωπίνη φθάσῃ φιλοσοφία, ἐλάττων τῆς χάριτος ἐκείνης φαίνεται. καὶ ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα ῥαθύμως τὸν ἑαυτῶν βίον οἰκονομῶμεν, ἀλλ' ἵνα μὴ, ῥαθυμούντων τινῶν τῶν προεστώτων, ὑμεῖς οἱ ἀρχόμενοι ἑαυτοῖς πολλάκις ἐπισωρεύητε τὰ κακά. καὶ τί λέγω τοὺς ἱερεῖς; οὔτε ἄγγελος, οὔτε ἀρχάγγελος ἐργάσασθαί τι δύναται εἰς τὰ δεδομένα παρὰ Θεοῦ, ἀλλὰ πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ ἅγιον πνεῦμα πάντα οἰκονομεῖ· ὁ δὲ ἱερεὺς τὴν ἑαυτοῦ δανείζει γλῶτταν, καὶ τὴν ἑαυτοῦ παρέχει χεῖρα. καὶ γὰρ οὐδὲ δίκαιον ἦν διὰ τὴν ἑτέρου κακίαν, εἰς τὰ σύμβολα τῆς σωτηρίας ἡμῶν τοὺς πίστει προσιόντας παραβλάπτεσθαι. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα εἰδότες, καὶ τὸν Θεὸν φοβώμεθα, καὶ τοὺς ἱερέας αὐτοῦ ἐντίμως ἔχωμεν, πᾶσαν αὐτοῖς ἀπονέμοντες τιμήν· ἵνα καὶ ὑπὲρ τῶν οἰκείων κατορθωμάτων, καὶ ὑπὲρ τῆς εἰς ἐκείνους θεραπείας πολλὴν λάβωμεν παρὰ Θεοῦ τὴν ἀμοιβὴν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΟΣΥΝΗΣ.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ πρὸς τοὺς οὐκ εἰς δέον χρωμένους τῷ ἀποστολικῷ ῥητῷ τῷ λέγοντι, Εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθ.

Ὅταν ἁμαρτία συμβεβλημένη ᾖ τῇ ταπεινοφροσύνῃ, οὕτω τρέχει μετ' εὐκολίας, ὡς δικαιοσύνην μετὰ ἀπονοίας οὖσαν παραδραμεῖν καὶ προλαβεῖν· ἂν δὲ μετὰ δικαιοσύνης αὐτὴν συνάψῃς, ποῦ οὐκ ἀφίξεται; πόσους οὐ διαβήσεται οὐρανούς; παρ' αὐτὸν πάντως στήσεται τοῦ Θεοῦ τὸν θρόνον, ἀνὰ μέσον τῶν ἀγγέλων μετὰ παρρησίας πολλῆς. Εἰ δὲ ὁ τὰ οἰκεῖα ὁμολογήσας ἁμαρτήματα, τοσαύτην ἑαυτῷ προεξένησε τὴν παρρησίαν, οἱ τὰ πολλὰ μὲν ἑαυτοῖς συνειδότες ἀγαθά, ταπεινοῦντες δὲ ἑαυτῶν τὴν ψυχήν, πόσων οὐκ ἐπιτεύξονται στεφάνων; ὥστε κἂν μυρία αὐτόθι οἰκοδομήσῃς, κἂν ἐλεημοσύνην, κἂν εὐχάς, κἂν νηστείας, κἂν πᾶσαν ἀρετήν, ταύτης μὴ προϋποβληθείσης, πάντα εἰκῇ καὶ μάτην ἐποικοδομηθήσεται. Οὐδὲν γάρ ἐστιν, οὐδὲν τῶν ἡμετέρων κατορθωμάτων, ὃ χωρὶς αὐτῆς εἶναι δυνήσεται· ἀλλὰ κἂν σωφροσύνην εἴπῃς, κἂν παρθενίαν, κἂν χρημάτων ὑπεροψίαν, κἂν ὁτιοῦν, πάντα ἀκάθαρτα καὶ ἐναγῆ καὶ βδελυρά, ταπεινοφροσύνης ἀπούσης.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ περὶ τοῦ μὴ κακηγορεῖν.

Διὰ γὰρ τοῦτο ἐκ δύο οὐσιῶν κατεσκεύασεν ἡμᾶς ὁ Θεός, ἵν', ὅταν μὲν εἰς ἀπόνοιαν ἐπαρθῇς, καταστείλῃ σε τὸ εὐτελὲς τῆς σαρκός· ὅταν δὲ ἀνάξιόν τι καὶ ἀγεννὲς τῆς δοθείσης σοι παρὰ τοῦ Θεοῦ τιμῆς ἐννοήσῃς, ἀναγάγῃ σε πρὸς τὸν τῶν οὐρανίων δυνάμεων ζῆλον ἡ τῆς ψυχῆς εὐγένεια. Μέγα γὰρ ἀγαθὸν τὴν οἰκείαν ἐπισκέπτεσθαι συγγένειαν, καὶ εἰδέναι πόθεν συνεστήκαμεν· ἡ γὰρ αὐτὴ ἀρκοῦσα διδασκαλία, ἡ τῆς φύσεως ἐπίσκεψις, πάντα τὰ πάθη καταστεῖλαι δυνηθῇ, καὶ ποιῆσαι γαλήνην ἐν διανοίᾳ. Ἀναλόγισαι τὴν φύσιν σου καὶ τὴν κατασκευήν, καὶ ἀρκεῖ σοι τοῦτο πρὸς τὸ καταστέλλεσθαι διηνεκῶς.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸν περὶ φύσεως νόμον.

Ἐπλάσθη ὁ Ἀδὰμ ἀπὸ [τῆς] γῆς, ἀλλ' οὐκ εἶδεν ὅπως ἐπλάσθη· οὐ γὰρ ἐχρῆν αὐτὸν μάρτυρα παρεῖναι τῆς δημιουργίας, ἵνα μὴ ἐπαίρηται κατὰ τοῦ Θεοῦ. Εἰ γὰρ τοσαύτῃ ταπεινώσει περιβεβλημένος ἐπαίρεται, καὶ ἀγνοεῖ τὸν κτίσαντα, καὶ ἀθετεῖ τὸν πλάσαντα, εἰ ἔλαβε τὸ ὑπὲρ τὴν φύσιν, τίς ἂν ἐχώρησεν αὐτοῦ τῆς ὑπερηφανίας τὴν ἀμετρίαν; Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς πλάσας τὸν ἄνθρωπον, καὶ δυνάμεις μεγάλας ἐνέθηκε τῷ πλάσματι, καὶ ταπεινώσεις πολλάς, ἵνα διὰ μὲν τῆς ἐγκειμένης δυνάμεως ἡ χάρις τοῦ τεχνίτου θαυμάζηται, διὰ δὲ τῆς ταπεινώσεως τὸ φρόνημα τοῦ ἀνθρώπου καταστέλληται. Ἔδωκεν αὐτῷ γλῶτταν φθεγγομένην, θεὸν ὑμνοῦσαν, τὰ θεῖα ᾄδουσαν, ἑρμηνεύουσαν τὰ κάλλη τῆς κτίσεως. Διαλέγεται δὲ περὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς μικρὸν σαρκίον ἡ γλῶττα, οὐδὲ δύο δακτύλων ἔχουσα μέτρον. Καὶ τί λέγω δακτύλων; οὐδὲ ἄκρου ὄνυχος· ἀλλὰ τὸ ἄκρον ἐκεῖνο τὸ μικρὸν φθέγγεται περὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς. Καὶ ἵνα μὴ νομίσασα ὅτι μεγάλη τίς ἐστιν, ἐλθοῦσα ὑπὲρ τὴν ἑαυτῆς φύσιν ἐπαίρηται, πολλάκις καὶ φύματα καὶ τραύματα αὐτῇ προσπλέκεται), ἵνα μάθῃ ὅτι θνητή ἐστι περὶ τὸ ἀθάνατον λαλοῦσα, καὶ φιλοσοφοῦσα, τίς μὲν ἡ τοῦ κηρυττομένου δύναμις, καὶ τίς ἡ ἀσθένεια τοῦ κηρύττοντος. Ἔδωκεν αὐτῷ ὀφθαλμόν, τὴν μικρὰν ἐκείνην κόρην, καὶ δι' αὐτῆς καθορᾷ πάντα· καὶ ἵνα μὴ περιφερόμενος πᾶσαν τῇ ὄψει τὴν κτίσιν ἐπαίρηται, πολλάκις καὶ ὀφθαλμίαι, καὶ λῆμαι, καὶ δάκρυα, καὶ ὅσα δουλοῖ τὴν ὄψιν, ἐπιγίνονται, ἵνα ἀπὸ μὲν τῆς ἀσθενείας ἑαυτὸν γνωρίζῃ, ἀπὸ δὲ τῆς δημιουργίας τὸν τεχνίτην ἐκθειάζῃ. Εἰ δὲ ὁ τοιαύτην ἀσθένειαν περιφέρων [ὁ] ἄνθρωπος, ὑπὸ τῆς ἰδίας εὐτελείας ἐπιλανθάνεται), ὡς ἐκ τῶν δημιουργικῶν θρασύνεσθαι, εἰ ταύτης παντελῶς ἀπήλλακτο τῆς ἀσθενείας, τίς ἂν αὐτὸν ἤνεγκεν ἐπαιρόμενον;

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τό, Χήρα καταλεγέσθω.

Ἐννόησόν τι τοιοῦτον, ἄνθρωπος φυσώμενος, καὶ πρὸς ἀλαζονείαν ἐπαιρόμενος, ἐκ τοῦ ξένου τὴν θεραπείαν ἐπαγγελλόμενος. Καὶ πῶς τοῦτο γένοιτ' ἄν, φησί; Εἰ γὰρ εὐγενής τις εἴη καὶ περιφανὴς καὶ λαμπρὸς καὶ ἐπίσημος, οὐδὲ τοῦ ξένου νίψει τοὺς πόδας.

δας; καὶ πῶς οὐκ αἰσχρόν; αἰσχρὸν μὲν, οὕτω δὲ μὴ νίπτειν μᾶλλόν ἐστι. καὶ γὰρ μυριάκις αὐτοῦ τὴν ἀξίαν ἐπάρῃς, καὶ τὴν περιφάνειαν, καὶ τὴν λαμπρότητα, τῆς αὐτῆς μετέχει τῷ νιπτομένῳ φύσεως, καὶ σύνδουλός ἐστι τοῦ θεραπευομένου, καὶ ὁμότιμος. ἐννόησον τίς τῶν μαθητῶν τοὺς πόδας ἔνιψε, καὶ παῦσαι περὶ ἀξίας διαλεγόμενος.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τοὺς ἀνδριάντας.

Τὸ γὰρ μὴ μέγα φρονεῖν ἐπὶ τοῖς οὖσιν, οὐ πρὸς τὰ μέλλοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ παρόντα ἐπιτήδειον. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐπίφθονον, ὡς ἄνθρωπος πλουτῶν· ὅταν δὲ καὶ ἀπόνοια προσῇ τούτῳ, διπλοῦς ὁ κρημνὸς γίνεται. ὁ δὲ μετριάζειν εἰδὼς, ὑποτέμνει τῇ ταπεινοφροσύνῃ τῆς βασκανίας τὴν τυραννίδα, καὶ μετ' ἀσφαλείας ἔχει ἅπερ ἔχει. τοσοῦτον δὲ μέγεθος τούτου. οὐ γὰρ πρὸς τὰ μέλλοντα ἡμᾶς ὠφελεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἤδη δίδωσι τὰς ἀμοιβάς. μὴ τοίνυν μέγα φρονῶμεν ἐπὶ πλούτῳ, ἀλλὰ μηδὲ ἐφ' ἑτέρῳ μηδενί. εἰ γὰρ ὁ ἐπὶ τοῖς πνευματικοῖς μέγα φρονῶν οἴχεται καὶ ἀπόλωλε, πολλῷ μᾶλλον ὁ ἐπὶ τοῖς σαρκικοῖς. ἐννοήσωμεν ἡμῶν τὴν φύσιν, ἀναλογισώμεθα τὰ ἁμαρτήματα, μάθωμεν τίνες ἐσμέν, καὶ ἀρκεῖ τοῦτο εἰς πᾶσαν ταπεινοφροσύνης ἡμῖν ὑπόθεσιν.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωαν. (ἄλ. Ματθ.) εὐαγγ.

Οὗτος γάρ μάλιστά ἐστιν ὁ ἑαυτὸν εἰδὼς, ὁ μηδὲν ἑαυτὸν εἶναι νομίζων. οὐδεὶς γὰρ οὕτω τῷ Θεῷ φίλος, ὡς ὁ μετὰ τῶν ἐσχάτων ἑαυτὸν ἀριθμήσας.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὸ, μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινός.

Δεῦτε γάρ, φησι, μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. Εἰ γὰρ μὴ ἤμελλεν πρᾶος, τοῦ βασιλέως ὢν υἱὸς, δούλην ὑπολεγομένην μητέρα; Εἰ μὴ ἤμελλεν πρᾶος ὁ τῆς ἀφανοῦς καὶ φαινομένης οὐσίας δημιουργὸς πρὸς οἰκίας ἐπιδημεῖν; Εἰ μὴ ἤμελλεν πρᾶος, φάτνης ἀνεχόμενον πενίαν, ὁ τῆς κτίσεως ἁπάσης κατασκευαστὴς καὶ πλουτῶν; Εἰ μὴ ἤμελλεν πρᾶος, ὁ αὐτοῖς μὲν παρέχων ὕδωρ, αἰχμαλώτων εἰς μάστιγας; τί δὲ μεῖζον οὐ λέγω; Εἰ μὴ πρᾶος ἤμελλεν, ἄλλων δὲ πταισάντων χρεωστούμενον, ὁ μηδὲν ὀφείλων ἐγὼ δὲ τοῦ θανάτου χρέος ὑπὲρ ἐκείνων κατέβαλον; οὕτως εἰμὶ πρᾶος, ὅτι προδίδομαι, καὶ ἐμπαροινοῦμαι σιγᾶν θέλων ἐγώ. οὕτως εἰμὶ ταπεινὸς, ὅτι ἐκ τῶν ποδῶν τῶν ἐμαυτοῦ οὐκ αἰσχύνομαι δούλων, ἀλλ' αἴρω μου τὸ διάδημα, ἵνα μὴ κολάζειν ἀναγκασθῶ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Φιλήμ. ὁμιλ.

Ὅταν οὖν εἰς ὑπόνοιαν ἔλθῃς θαυμάσαι σαυτὸν ἐπὶ ταπεινοφροσύνῃ, ἐννόησον τὸν δεσπότην σου τί κατῆλθε, καὶ οὐκέτι θαυμάσεις σαυτὸν, οὐδὲ ἐπαινέσεις· ἀλλὰ καὶ καταγελάσεις σαυτοῦ, ὡς οὐδὲν πεποιηκότος. ταπεινὸς εἶ, καὶ πάντων ἀνθρώπων ταπεινότερος εἶ; μὴ διὰ τοῦτο μέγα φρόνει, μηδὲ ἑτέροις ὀνείδιζε, μὴ ἀπολέσῃς τὸ καύχημα. διὰ τοῦτο ταπεινοφρονεῖς, ἵνα ἀπονοίας ἀπαλλαγῇς. ἂν τοίνυν δι' αὐτῆς εἰς ἀπόνοιαν ἐμπέσῃς, κρεῖττον μὴ ταπεινοφρονεῖν.

Ἐκ τοῦ α. λόγου τοῦ εἰς Σταγείρ.

Εἰ δέ τις λέγοι βέλτιον εἶναι κατορθοῦντα ἐπαίρεσθαι, ἢ ταπεινωθῆναι πταίοντας, πολὺ καὶ τῆς ἀλαζονείας ἀγνοεῖ τὴν ζημίαν, καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης τὸ κέρδος. εὖ γὰρ ἴσθι σαφῶς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος μετ' ἀπονοίας κατορθῶν (εἴγε ὅλως τοῦτό ἐστι κατορθοῦν) ταχέως ἐμπεσεῖται εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπώλειαν. καὶ ὁ μὲν ἁλιευθῆναι συγχωρηθεὶς, καὶ μετριάζειν μαθὼν ἀπὸ τοῦ πτώματος, καὶ ἀναστήσεται καὶ ἀνακτήσεται ἑαυτὸν ταχέως, εἴγε βούλοιτο· ὁ δὲ δεινὸν μετὰ τοῦ περιπατεῖν μετ' ἀλαζονείας, μηδὲν δὲ πάσχων δεινὸν, οὔτε αἴσθησιν τῆς οἰκείας παρανομίας λήψεταί ποτε, ἀλλὰ καὶ αὐξήσει τὸ δεινὸν, καὶ λήσεται τὴν ἐνθένδε κενὸς ἀπερχόμενος. καὶ τί δήποτε, φησιν, οἱ τὰ ὀρθὰ βαδίζοντες περὶ τοὺς πειρασμοὺς μετὰ τοὺς πειρασμοὺς πολλάκις καταπίπτουσι; τίς οἶδε καλῶς τοὺς τὰ ὀρθὰ βαδίζοντας ἐπιστάμενος, πλὴν τοῦ πλάσαντος καταμόνας τὰς καρδίας ἡμῶν, καὶ συνιέντος εἰς πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν; πολλοὶ γὰρ πολλάκις τῶν δοκούντων ἡμῖν εἶναι χρηστῶν, πάντων εἰσὶ πονηρότεροι. ἵνα δὲ τοὺς τοιούτους ἀφέντες, ἐπὶ τοὺς ὄντως βιοῦντας ὀρθῶς ἔλθωμεν τῷ λόγῳ, τίς οἶδεν, εἰ τὰ μὲν ἄλλα αὐτοῖς κατώρθωται, τὸ δὲ κεφάλαιον ὑπολέλειπται τῶν ἀγαθῶν, ἡ ταπεινοφροσύνη, καὶ διὰ τοῦτο αὐτοὺς ἀφίησιν ὁ Θεός, ἵνα μάθωσιν, ὅτι οὐ τῇ οἰκείᾳ δυνάμει κατορθοῦσιν ἐκεῖνα, ἀλλὰ τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς ἑξαημ.

Ἐπιείκεια γὰρ λέγεται, οὐχ ὅταν τις παρὰ τῶν ἐν δυναστείᾳ ἀδικούμενος φέρῃ πρᾴως, ἀλλ' ὅταν καὶ παρὰ τῶν νομιζομένων ὑποδεεστέρων εἶναι ἐπηρεαζόμενος διαρκῇ. ὅσα γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ φι-

λανθρωπίαν

[illegible] εἰς τοσοῦτον [illegible] δούλους ἐπιδικάζοντα [illegible] ἐκεῖνα γὰρ Ἰσαὰκ [illegible] εἰς τὴν βασιλείαν Γεράρων, καὶ τὰ [illegible], καὶ τῶν ἐγχωρίων ἀδίκως ἀπηλαύνετο τῶν [illegible] οὐκ ἐδυσχέραινεν, οὐδὲ μικροψυχίαν ἐπεδείξατο, οὐδὲ [illegible] πρὸς ἑαυτὸν [illegible] εἶπεν, ὅτι οὐδὲ ἀποστερῶν φρεάτων εἶμι κύριος. ἆρα μὴ [illegible] τῆς ἀνανδρείας; ἆρα μὴ τῆς προνοίας ἀπεστερήθην τῆς παρὰ τοῦ δεσπότου; οὐδὲν τοιοῦτον οὐκ ἐνενόησεν, οὐκ ἐλογίσατο, ἀλλὰ μετ' ἐπιεικείας πάντα ἔφερε. διὰ τοῦτο καὶ πλείονος ἀπέλαυσε τῆς τιμῆς, καὶ τῆς ἄνωθεν συμμαχίας. ὤφθη γὰρ αὐτῷ Κύριος ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, καὶ εἶπεν· Ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ τοῦ πατρός σου, μὴ φοβοῦ, μετὰ σοῦ γάρ εἰμι, καὶ εὐλογήσω σε. Γεν. κϛ'. κδ'. θέλων γὰρ τὸν δίκαιον ἀνακτήσασθαι, καὶ θαρρεῖν παρασκευάσαι, ἐπιφαίνεται αὐτῷ, καὶ φησιν· ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς ὁ τὸν πατέρα σου ἐπίδοξον ποιήσας, καὶ ἐν τοσαύτῃ περιφανείᾳ καταστήσας, καὶ ξένον ὄντα τῶν ἐγχωρίων λαμπρότερον ἀπεργασάμενος· ἐγώ εἰμι ἐκεῖνος, ὁ ἐκεῖνον οὕτως αὐξηθῆναι παρασκευάσας. μὴ τοίνυν φοβοῦ, μετὰ σοῦ γάρ εἰμι· καὶ πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου διὰ Ἀβραὰμ τὸν πατέρα σου. πολλὰς γὰρ ὀφείλω τὰς ἀμοιβὰς ἐκείνῳ τῆς εἰς ἐμὲ ὑπακοῆς. ταῦτα ἀκούσας ὁ δίκαιος, ἐν ἀδείᾳ λοιπὸν ἦν. ὁ γὰρ εἰπών, μετὰ σοῦ εἰμι, καὶ εὐλογήσω σε, καὶ πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, ἔδειξε καὶ τὴν περιφάνειαν ἐσομένην. ὅρα πόση τῆς ταπεινοφροσύνης ἡ ἰσχύς. τὸν γὰρ πρᾶον ἐλάσαντες, νῦν παραγίνονται πρὸς τὸν δίκαιον, οὐ μόνον ἀπολογησόμενοι ὑπὲρ τῶν ἤδη γεγενημένων, καὶ συγγνώμην αἰτοῦντες, ἀλλὰ καὶ ἀνακηρύττοντες. τίς γὰρ ἂν εἴη τούτου ἰσχυρότερος, τοῦ μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Θεὸν ἔχοντος; Ἰδόντες γάρ, φησιν, ἑωράκαμεν, ὅτι Κύριος μετὰ σοῦ. ἴδωμεν δὲ πῶς καὶ ὁ τούτου υἱὸς Ἰακὼβ τὴν ἀποδημίαν ποιεῖται διακονούμενος. εἰ μὴ γὰρ [illegible] καὶ ἐντεῦθεν καρπωσόμεθα πολλὴν ὠφέλειαν. Πορευόμενος γὰρ εἰς Χαρράν, ἔδυ ὁ ἥλιος, καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν λίθων τοῦ τόπου, καὶ ἔθηκε πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκοιμήθη. Γεν. κη'. ια'. εἶδες ἄφατον φιλοσοφίαν; εἶδες πῶς τὰς παλαιοὶ τὰς ὁδοιπορίας ἐποιοῦντο; ἀνὴρ ἐν οἰκίᾳ τραφείς, πολλῆς ἀπολαύσας θεραπείας, λαβὼν λίθον, ἔθηκε πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ. ὅρα τοῦ παιδὸς τὴν ἀνδρείαν. τῷ λίθῳ ἀντὶ προσκεφαλαίου ἐχρήσατο, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐκάθευδε. διὰ τοῦτο καὶ τῆς τοῦ δεσπότου ὄψεως καταξιοῦται· καί φησιν· Ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ τοῦ πατρός σου· ἐγὼ καὶ τὸν πατριάρχην, καὶ τὸν πατέρα τὸν σὸν εἰς τοσαύτην περιφάνειαν αὐξηθῆναι πεποίηκα. μὴ τοίνυν φοβοῦ, ἀλλὰ πίστευε, ὅτι ἐγὼ ὁ κἀκείνοις τὰς ὑποσχέσεις πληρώσας, καὶ σὲ τῆς ἐμῆς ἀξιώσω προνοίας. ἀλλὰ καὶ νῦν μετὰ σοῦ εἰμι, διαφυλάττων σε ἐν τῇ ὁδῷ, ᾗ ἐὰν πορευθῇς. μὴ νομίσῃς, φησί, μόνος τὴν ὁδοιπορίαν ποιεῖσθαι· ἐμὲ ἔχεις συνοδοιπόρον, ἐμὲ ἔχεις φύλακα ἐν πάσῃ ὁδῷ· μετὰ σοῦ γάρ εἰμι.

γ. -γεῖς

γ. ἐν τούτῳ

γ. -ἄμος

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Εἰ τοίνυν βούλει μεγάλα σὺ ποιῆσαι τὰ κατορθώματα, μὴ νόμιζε αὐτὰ εἶναι μεγάλα, ἀλλὰ χάριτι ὁμολόγει σώζεσθαι, ἵνα ὀφειλέτην ἑαυτῷ τὸν Θεὸν καταστήσῃς, οὐχὶ τῶν κατορθωμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τοιαύτης εὐγνωμοσύνης. ὅταν μὲν γὰρ κατορθῶμεν, τῶν κατορθωμάτων ὀφειλέτην ἔχομεν μόνον· ὅταν δὲ μηδὲ νομίζωμεν τι κατωρθωκέναι, καὶ αὐτοῦ τοῦ οὕτω διακεῖσθαι, καὶ μείζονος ἢ ἐκείνων.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Ἐφεσίους.

Εἰ θέλεις ταπεινοφρονεῖν βούλει, μὴ ἐν ῥήμασι, μηδὲ ἐν σχήμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν πράγμασι καὶ ἐν φθέγμασι τὴν ἀρετὴν ἐπιδείκνυσο· καὶ μὴ πρὸς τὸν τυχόντα μὲν ταπεινός, πρὸς δὲ ἕτερον θρασύς, ἀλλὰ πρὸς πάντας ἔσο ταπεινός, κἂν φίλος ᾖ, κἂν ἐχθρός, κἂν μέγας, κἂν μικρός· τοῦτο γὰρ ταπεινοφροσύνη. ἔστι γὰρ ταπεινὸν μὲν εἶναι, δοκεῖν δὲ καὶ ὀργίλον, ἀλλ' οὐδὲν ὄφελος· πολλάκις γὰρ ὑπὸ τῆς ὀργῆς κατὰ τὸ ἔθος πολλὰ ἀπώλεσε. τὴν γὰρ ἀληθῆ ταπεινοφροσύνην ἐντεῦθεν μάλιστα ἔστι διδάσκεσθαι τοὺς προσέχοντας.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ. Ματθ. ιζ'. κδ'.

Ἐλθόντος τοῦ Ἰησοῦ εἰς Καπερναούμ, προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ, καὶ εἶπον, ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; καὶ ὅρα, αὐτῷ μὲν τῷ Χριστῷ οὐκ ὑπελάμβανον προσελθεῖν, τῷ Πέτρῳ δὲ [illegible] μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος, ἀλλ᾽ ἐπιεικέστερον. οὐδὲ γὰρ ἐγκαλοῦντες, ἀλλ᾽ ἐρωτῶντες ἔλεγον, ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; τὴν μὲν γὰρ προσήκουσαν περὶ αὐτοῦ δόξαν οὐδέπω εἶχον, ἀλλ᾽ ὡς περὶ ἀνθρώπου οὕτω διέκειντο· πλὴν ἀπένεμόν τινα αἰδῶ καὶ τιμὴν διὰ τὰ προλαβόντα σημεῖα. τί οὖν ὁ Πέτρος; ναί, φησι· καὶ τούτοις μὲν εἶπεν ὅτι τελεῖ· αὐτῷ δὲ οὐκ εἶπεν, ἴσως ἐρυθριῶν ὑπὲρ τούτων αὐτῷ διαλεχθῆναι. τί οὖν ὁ τὰ πάντα σαφῶς εἰδὼς Θεός; προλαβὼν αὐτόν φησι· Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; ἔφη, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃ ὁ Πέτρος, ὅτι παρ᾽ ἐκείνων ἀκηκοὼς λέγει, προλαμβάνει αὐτὸν, τοῦτό τε αὐτῷ δηλῶν, καὶ παρρησίαν αὐτῷ παρέχων ὀκνοῦντι προτέρῳ περὶ τούτων εἰπεῖν. ὃ δὲ λέγει τοῦτό ἐστιν· ἐλεύθερος μέν εἰμι τοῦ δοῦναι κῆνσον. εἰ γὰρ οἱ τῆς γῆς βασιλεῖς παρὰ τῶν υἱῶν αὐτῶν οὐ λαμβάνουσιν, ἀλλ᾽ ἃ παρὰ τῶν ἀρχομένων, πολλῷ μᾶλλον ἐμὲ ἀπηλλάχθαι δεῖ τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης, οὐκ ἐπιγείου βασιλέως, ἀλλὰ τοῦ τῶν οὐρανῶν ὄντα με υἱὸν καὶ βασιλέα. καὶ ταῦτα εἰπών φησιν· Ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτοὺς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον, καὶ εὑρήσεις ἐν αὐτῷ στατῆρα· ἐκεῖνον λαβὼν, δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ. ὁρᾷς πῶς οὔτε παραιτεῖται τὸν φόρον, οὔτε ἁπλῶς κελεύει δοῦναι, ἀλλὰ πρότερον δείξας οὐκ ὄντα ὑπεύθυνον, τότε δίδωσι· τὸ μὲν, ἵνα ἐκεῖνοι μὴ σκανδαλισθῶσι· τὸ δὲ, ἵνα μὴ οὗτοι. οὐδὲ γὰρ ὡς ὀφείλων δίδωσιν, ἀλλ᾽ ὡς τὴν ἐκείνων ἀσθένειαν διορθούμενος. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐξ ἀποκειμένων κελεύει δοῦναι; ἵνα καὶ ἐν τούτῳ δείξῃ Θεὸν ἑαυτὸν ὄντα τῶν ὅλων, καὶ ὅτι τῆς θαλάσσης κρατεῖ. οὐδὲ γὰρ μικρὸν ἦν ἀπὸ τῶν βυθῶν ἐκείνων προειπεῖν, ὅτι πρῶτος ἐμπεσεῖται ὁ τὸν φόρον τελῶν ἰχθὺς, καὶ ὥσπερ ἀμφίβληστρον εἰς τὴν ἄβυσσον ἐκείνην ἀφέντα αὐτοῦ τὸ πρόσταγμα, ἀναγαγεῖν τὸν κομίζοντα τὸν στατῆρα, καὶ τὴν θάλατταν οὕτω ποιῆσαι δωροφορεῖν, καὶ πάντοθεν τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς ἐπιδείκνυσθαι. εἰ τοίνυν βούλει μέγα δεῖξαί σου τὸ κατόρθωμα, μὴ μέγα φρόνει, καὶ τότε τοῦτο μεῖζον ἀπέφηνας. εἰ γὰρ ὅταν ἁμαρτωλοὶ ὦμεν, ἂν ταπεινώσωμεν τοῦτο εἶναι ὅπερ ἐσμὲν, δίκαιοι γινόμεθα, ὥσπερ οὖν καὶ ὁ τελώνης· ὅταν δίκαιοι ὄντες ἁμαρτωλοὺς ἑαυτοὺς εἶναι νομίζωμεν, πόσῳ μᾶλλον; ἂν μὲν γὰρ εἴπῃς σεαυτὸν εὐδόκιμον, γέγονας ἄχρηστος, κἂν εὐδόκιμος ᾖς· ἂν δὲ ἀχρεῖον ὀνομάσῃς, γέγονας εὔχρηστος, κἂν ἀδόκιμος ᾖς. ὡς γὰρ ὑπερηφάνοις οἶδεν ὁ Θεὸς ἀντιτάσσεσθαι, οὕτω διδόναι χάριν τοῖς ταπεινοῖς· ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα καὶ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. λε.

ΠΕΡΙ ΥΠΟΜΟΝΗΣ ΚΑΙ ΜΑΚΡΟΘΥΜΙΑΣ

Εἰ βούλεσθε, προσθῶμεν ὑμῖν εἰς ὑπομονῆς παράκλησιν, ἀγαπητοὶ, τὰ τοῦ δικαίου Ἰὼβ ἀνδραγαθήματα. ἐκεῖνος γὰρ, ὁ τοσαύτης ἀπολαύσας δόξης, καὶ παρὰ πάντων δορυφορούμενος, καὶ πανταχοῦ μετὰ πολλῆς ἀνακηρυττόμενος τῆς εὐφημίας, εἰς ἀτιμίαν καὶ εὐτέλειαν ἀθρόον κατενεχθεὶς, πενίᾳ, καὶ νόσῳ, καὶ παίδων ἀποβολῇ, καὶ ἐχθρῶν ἐπαναστάσει, καὶ φίλων ἀγνωμοσύνῃ, καὶ λιμῷ, καὶ σφοδραῖς ὀδύναις, καὶ λοιδορίαις, καὶ συκοφαντίαις προσεπάλαιε. καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι καὶ ἐν μεγίστῳ ὄντι ταῦτα ἐπέθεντο. ὁ γὰρ ἐκ πενήτων τεχθεὶς, καὶ ἐν οἰκίᾳ τοιαύτῃ τραφεὶς, ἅτε γεγυμνασμένος καὶ μελετήσας, ῥᾳδίως ἂν ἐνέγκοι τῆς πενίας τὸ βάρος· ὁ δὲ τοσούτοις περιρρεόμενος χρήμασι, καὶ τοσούτῳ πλούτῳ κομῶν, εἶτα ἀθρόον εἰς τὸ ἐναντίον μεταπεσὼν, οὐκ ἂν εὐκόλως ὑπομείνῃ τὴν τοιαύτην μεταβολήν. καὶ ὁ παῖδας ἀποβαλὼν πάλιν, κἂν [illegible] ἀποβάλῃ, ῥᾷον ἂν εἰ δὲ καιρῷ, οὐ λειπομένους τῶν ἀπελθόντων ἔχει παραμυθίαν· καὶ ποτὲ τῶν πρεσβυτέρων τελευτῆς, τοῦ παιδὸς λήξαντος, ἂν ἡ τοῦ δευτέρου παραπέμπηται μετὰ χρόνον, τοῦτο αὐτοῖς προσηνέστερον ποιεῖ τὸ πάθος. οὐ γὰρ νεαρῷ ὄντι ἐπιτείνει τὸ ἕλκος, ἀλλὰ κοιμισθέντι ἤδη καὶ ἀφανισθέντι· ὅσον οὐκ ὀλίγον ὑποτέμνεται τῆς ὀδύνης. οὗτος δὲ ὁλόκληρον αὐτοῦ τὸν χορὸν εἶδεν ἐν μιᾷ ἀναρπασθέντα καιροῦ ῥοπῇ, καὶ τούτῳ πικροτάτῳ τελευτῆς, καὶ ἐν ὥρᾳ συμποσίου, καὶ ἐν οἰκίᾳ τῇ τοῖς ξένοις ἀνεῳγμένῃ, καὶ τάφος αὐτοῖς ὁ οἶκος ἐγένετο. τίς δὲ ἂν εἴποι τὸν λιμὸν ἐκεῖνον τὸν χαλεπώτερον, καὶ ἑρμηνεῦσαι μὴ δυνάμενοι, τὸν ἑκούσιον, τὸν ἀκούσιον; οὐ γὰρ οἶδα πῶς αὐτὸν καλέσω. ἑκούσιον; ἀλλ' ἐβούλετο ἀπογεύσασθαι τῶν παρακειμένων. ἀλλ' ἀκούσιον; ἀλλὰ παρῆν τὰ σιτία, καὶ οὐδεὶς ὁ κωλύων ἦν. ἀλλὰ καὶ τῶν παρακειμένων ἀπείχετο τῆς τραπέζης, καὶ ὁρωμένων οὐκ ἥπτετο τῶν σιτίων. τὴν γὰρ περὶ τὸ σῶμα τραυμάτων ἡ δυσωδία παρασπῶσα κατέλυε τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ αὐτὴν ἐνεπίμπλα τὴν τράπεζαν τῆς ἀηδίας. Βρόμον γάρ, φησιν, ὁρῶ τὰ σιτία μου. καὶ ἡ μὲν ἀνάγκη τοῦ λιμοῦ τῶν παρακειμένων ἅπτεσθαι ἐβιάζετο· ἡ δὲ ὑπερβολὴ τῆς δυσωδίας τῆς ἐκ τῶν σαρκῶν γινομένης ἐνίκα τοῦ λιμοῦ τὴν βίαν. πῶς ἂν διηγησαίμην τὰς ὀδύνας, τὰς πηγὰς τῶν σκωλήκων, τὸν ἰχῶρα τὸν καταρρέοντα, τὰ ὀνείδη τῶν φίλων, τὴν καταφρόνησιν τῶν οἰκετῶν; Οὐ γὰρ ἐφείσαντό μου, φησι, τὸν οἰκέται μου ἀπὸ προσώπου ἐμπτυσμάτων· καὶ οὓς οὐχ ἡγησάμην ἀξίους εἶναι κυνῶν τῶν ἐμῶν νομάδων, οὗτοι νῦν ἐπιτεθείκασί μοι, καὶ νουθετοῦσί με ἐλάχιστοι. ἆρα οὐχὶ χαλεπὰ ταῦτα ἅπαντα εἶναι δοκεῖ; καὶ γάρ ἐστι χαλεπὰ καὶ ἀφόρητα· ἀλλ' ὅμως ὅτι κατηξίωσεν ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς εἰπεῖν αὐτῷ τῶν ἀγώνων τούτων τὴν αἰτίαν, ὅτι ἵνα δίκαιος ἀναφανῇς ταῦτα συνεχωρήθη, οὕτως ἀνέπνευσεν, ὡς μηδὲν δόξαι πεπονθέναι τῶν λυπηρῶν ἐκείνων.

Ιωβ. λ. α.

γρ. παῖδες
γρ. τοῦτο
γρ. καὶ ἐβούλετο
γρ. παρῆν
γρ. ἐκ τῆς δυσωδίας
γρ. καλεῖ με
γρ. ὡς μὴ πεπονθέναι τι τῶν

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως.

Ὡς γὰρ ἐν τῷ σκάμματι τὸν ἀθλητὴν καὶ ἱδρῶτι καὶ κόνει καὶ θέρμῃ πολλῇ καὶ πόνοις καὶ ταλαιπωρίαις μάχεσθαι δεῖ· οὕτω καὶ τὸν δίκαιον ἐν τῷ βίῳ πολλὰ ὑπομένειν χρή, καὶ φέρειν ἅπαντα γενναίως, εἴγε μέλλοι λαμπροὺς ἀπολήψεσθαι τοὺς στεφάνους ἐκεῖ. Εἰ γὰρ διὰ σῶμα μακαρίζομεν τοὺς δυναμένους ψύχος καὶ καῦμα ἀλύπως φέρειν, καὶ λιμὸν καὶ ἔνδειαν καὶ ὁδοιπορίαν καὶ ταλαιπωρίας ἑτέρας· πολλῷ μᾶλλον ψυχὴν μακαρίζειν δεῖ τὴν δυναμένην καρτερῶς καὶ γενναίως ἁπάσας τῶν δεινῶν φέρειν τὰς προσβολάς, καὶ διατηρεῖν ἀδούλωτον αὐτῆς διαπαντὸς τὸ φρόνημα. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀργίας καὶ ἀδείας ἀπολαύουσα ψυχή, εὐκόλως ὑπὸ τῶν παθῶν ἁλίσκεται, οὕτω καὶ ἡ διηνεκῶς τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶσιν ἐσχολακυῖα, οὐδὲ σχολὴν ἄγει ταῦτα ἐννοῆσαί ποτε, τῆς περὶ τὰ παλαίσματα μερίμνης πάντων αὐτὴν ἀπαγούσης ἐκείνων.

γρ. διὰ παντὸς

Ἐκ τῆς πρὸς Κορ. ϛʹ. ὁμιλ.

Οὐ γὰρ τὸ ποιῆσαί τι χρηστὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ παθεῖν τι κακόν, πολλὰς ἔχει τὰς ἀμοιβάς. καὶ δείκνυσιν ὁ Ἰὼβ ἀπὸ τῶν παθημάτων μᾶλλον, ἢ ἀπὸ τῶν κατορθωμάτων εὐδοκιμήσας.

Ἐκ τῶν ἀνδριάντ.

Οὐδὲ γὰρ οὕτω λαμπρὸς ἦν, ἡνίκα τὰ χρήματα ἐκέκτητο, καὶ τὴν οἰκίαν ἀνέῳγε τοῖς πένησι, καὶ τὰ ὄντα ἐξεδίδου, ὡς ὅτε ἀκούσας αὐτὴν καταπεσοῦσαν οὐκ ἀπεδυσπέτησεν. οὐκ ἦν οὕτω λαμπρός, ὅτε ἀπὸ τῆς κουρᾶς τῶν προβάτων τοὺς γυμνοὺς περιέβαλλεν, ὡς ἦν λαμπρὸς καὶ εὐδόκιμος, ὅτε ἀκούσας, ὅτι πῦρ κατέπεσε καὶ πάντα ἀπώλεσεν, ηὐχαρίστησε. τότε φιλάνθρωπος ἦν, νῦν ἐγένετο φιλόσοφος· τότε ἠλέει τοὺς πένητας, νῦν δὲ εὐχαρίστει τῷ δεσπότῃ. καὶ οὐκ εἶπε πρὸς ἑαυτόν, τί ποτε τοῦτό ἐστι; τὰ ποίμνια ἀπόλωλεν, ἀφ' ὧν ἔτρεφον μυρίους πένητας· καὶ εἰ ἀνάξιος ἤμην ἐγὼ ἀπολαύειν εὐπορίας, διὰ γοῦν τοὺς μετέχοντας ἔδει φείσασθαι. Ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐνενόησεν· ἀλλ' ᾔδει τὸν Θεὸν πρὸς τὸ συμφέρον πάντα οἰκονομοῦντα. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι μείζονα ὕστερον ἔδωκε τὴν πληγὴν τῷ διαβόλῳ, ὅτε ἀφαιρεθεὶς ηὐχαρίστησεν, ἢ ὅτε κεκτημένος ἠλέει, ἄκουσον. ὅτε ἐκέκτητο, καὶ ὑποψίαν τινὰ εἶχεν εἰπεῖν ὁ διάβολος, ὅτι μὴ δωρεὰν σέβεταί σε Ἰώβ; ἐπειδὴ δὲ πάντα ἔλαβε καὶ πάντων αὐτὸν ἐγύμνωσεν, ὁ δὲ τὴν αὐτὴν εὔνοιαν πρὸς τὸν Θεὸν διετήρησε, τότε λοιπὸν ἐνε-

γρ. μὴ ἔχων τὰ

φραγῇ τὸ ἀναίσχυντον αὐτοῦ στόμα, καὶ οὐκ ἔτι οὐδὲν ἔχῃ εἰπεῖν. λαμπρότερος γὰρ ἢ ἀπὸ τῶν προτέρων ὁ δίκαιος ἦν. τοῦ γὰρ ἐν πλούτῳ ζῶντα ποιεῖν ἐλεημοσύνην, τὸ πάντα ἀφαρπαγέντα γενναίως ἐνεγκεῖν καὶ μετ' εὐχαριστίας, πολλῷ μεῖζόν ἐστι.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ῥωμ. ἐπιστ.

Τὸ μὲν γὰρ ἐξ οὐρίας φερομένων τῶν πραγμάτων εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ, θαυμαστὸν οὐδέν· ὅταν δὲ πολὺ τὸ κλυδώνιον ᾖ, καὶ τὸ σκάφος περιτρέπηται καὶ κινδυνεύῃ, τότε ἐστὶν ἡ πολλὴ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης ἐπίδειξις.

χ. ἀπόδειξις.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Εἰ γὰρ οἱ μυρία συνειδότες ἑαυτοῖς κακά, ἂν ὀλίγον χρυσίον ἀπολέσωσι, καὶ τοῦτο πολλάκις ἐξ ἁρπαγῆς ἔχοντες, ἀβίωτον τὸν βίον εἶναι νομίζουσι· πόσων οὐκ ἂν εἴη στεφάνων ἄξιος ὁ Ἰώβ, τὰ ἐκ δικαίων συλλεγέντα ὁρῶν ἁπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχεν ἁρπαζόμενα· καὶ μετὰ πάντα ἐκεῖνα μυρίας ὑπομένων [πειρασμῶν] νιφάδας, καὶ διὰ πάντων ἀκίνητος μένων, καὶ τὴν προσήκουσαν περὶ τούτων ἀναφέρων τῷ δεσπότῃ εὐχαριστίαν; ἂν [μὲν] γὰρ μηδὲν τῶν ἄλλων μηδεὶς εἴπῃ, τὰ τῆς γυναικὸς μόνον ῥήματα καὶ πέτραν ἦν ἱκανὰ διασαλεῦσαι. εἰ γὰρ ἐν εὐθυμίᾳ ὄντας, καὶ μηδὲν πάσχοντας ἄνδρας πολλοὺς πολλάκις ἔπεισαν [αἱ] γυναῖκες· ἐννόησον πῶς ἦν ἐκείνη νεανικὴ ψυχή, ἡ μετὰ τοσούτων ὅπλων αὐτὴν ἀποκρουσαμένη. ὅταν γὰρ γυνὴ ᾖ, καὶ ἐλεεινὰ λέγῃ, καὶ τὸν καιρὸν ἔχῃ συμπαρατάττοντα, καὶ τὰ τραύματα καὶ τοὺς μώλωπας, καὶ μυρία κύματα τῶν λογισμῶν, πῶς οὐκ ἄν τις δικαίως ἀδάμαντος παντὸς στερροτέραν τὴν οὐδὲν ὑπὸ τοσούτου χειμῶνος παθοῦσαν ψυχὴν ἀποφήνηται; δότε μοι μετὰ παρρησίας εἰπεῖν, ὅτι καὶ τῶν ἀποστόλων εἰ μὴ μείζων, ἀλλ' οὐκ ἐλάττων ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἦν. οἱ μὲν γὰρ τὸ διὰ τὸν Χριστὸν ταῦτα πάσχειν παρεμυθοῦντο· ἐκεῖνος δὲ [καὶ] ταύτης ἔρημος ἦν τῆς παραμυθίας· καὶ τὸ δὴ μεῖζον, ὅτι ἐν πολλῇ τρυφῇ τραφείς, οὐκ ἐξ ἁλιέων καὶ τελωνῶν καὶ τῶν εὐτελῶς βεβιωκότων, ἀλλὰ τοσαύτης ἀπολελαυκὼς τῆς τιμῆς ἔπαθεν ἅπαντα. καὶ ὃ φορτικώτατον ἐπὶ τῶν ἀποστόλων εἶναι ἐδόκει, αὐτὸς ὑπέμενε παρὰ φίλων καὶ οἰκετῶν καὶ τῶν εὖ πεπονθότων, οὐ παρὰ τῶν ἐχθρῶν ὀνειδιζόμενος καὶ μισούμενος.

χ. νυς·

χ. συμπράττ.

Ἐκ τῆς πρὸς Ὀλυμπιάδα γ. ἐπιστ.

Καὶ ὅτι ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, φέρε λοιπὸν κατορθωμάτων καὶ παθημάτων ποιησώμεθα σύγκρισιν· ἵνα μάθητε σαφῶς, ὅτι οὐ κατορθώμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ παθήμασιν ἀμοιβαὶ κεῖνται, καὶ ἀμοιβαὶ σφόδρα μεγάλαι, καὶ κατορθώμασιν οὐκ ἐλάττους. καὶ εἰσαγάγωμεν, εἰ δοκεῖ, αὐτὸν τοῦτον τὸν μέγαν τῆς ὑπομονῆς ἀθλητὴν Ἰώβ, τὸν ἑκατέροις διαλάμψαντα τούτοις, καὶ ἴδωμεν συγκρίνοντες πότε λαμπρότερος ἦν, ὅτε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ πᾶσι τοῖς παροδοῦσιν ἀνέῳξεν, ἢ ὅτε κατενεχθείσης αὐτῆς οὐδὲν ἐφθέγξατο ῥῆμα πικρόν, ἀλλ' εὐφήμησε τὸν Θεόν. πότε φαιδρότερος ἦν, εἰπέ μοι; ὅτε ἔθυεν ὑπὲρ τῶν παίδων καὶ περὶ τῆς ὁμονοίας αὐτῶν ἦν, ἢ ὅτε καταχωσθέντων, καὶ τῷ πικροτάτῳ τρόπῳ τῆς τελευτῆς καταλυσάντων τὸν βίον, μετὰ πολλῆς τῆς φιλοσοφίας ἤνεγκε τὸ συμβάν; πότε μᾶλλον ἐξέλαμψεν; ὅτε ἀπὸ τῆς κουρᾶς τῶν ἀρνῶν αὐτοῦ ἐθερμάνθησαν τῶν γυμνῶν οἱ ὦμοι, ἢ ὅτε ἀκούσας ὅτι πῦρ ἐξ οὐρανοῦ ἔπεσε καὶ κατέφαγε τὴν ἀγέλην μετὰ τῶν ποιμένων, οὐ διεθρυβήθη, οὐδὲ διεταράχθη, ἀλλὰ πράως ἤνεγκε τὴν συμφοράν; πότε μείζων ἦν; ὅτε τῇ ὑγείᾳ τοῦ σώματος πρὸς τὴν τῶν ἀδικουμένων ἐκέχρητο προστασίαν, συντρίβων τὰς μύλας τῶν ἀδίκων, καὶ ἐκ μέσου ὀδόντων αὐτῶν ἐξαρπάζων ἁρπάγματα· ἢ ὅτε τὸ σῶμα τοῦτο αὐτοῦ, τὸ τῶν ἀδικουμένων ὅπλον, ἑώρα κατεσθιόμενον ὑπὸ τῶν σκωλήκων, καὶ καθήμενος ἐπὶ τῆς κοπρίας αὐτὸς αὐτὸ κατέξαινε λαβὼν ὄστρακον; Τήκω γὰρ βώλακας γῆς ἀπὸ ἰχῶρος ξέων, φησί. καίτοι ἐκεῖνα μὲν πάντα κατορθώματα, ταῦτα δὲ παθήματα ἦν· ἀλλ' ὅμως ταῦτα αὐτὸν λαμπρότερον ἐκείνων ἀπέφηνεν. ἐκείνων μὲν γὰρ γινομένων, εἰ καὶ ἀναισχύντως σφόδρα καὶ ἰταμῶς, ἀλλ' ὅμως ἀντεῖπεν ὁ διάβολος λέγων· Μὴ δωρεὰν σέβεται Ἰὼβ τὸν Θεόν; τούτων δὲ συμβάντων, ἐγκαλυψάμενος ἀνεχώρησε νῶτα δούς, καὶ οὐδὲ ἀναισχύντου τινὸς ἀντιλογίας σκιὰν γοῦν ἔχων προβαλέσθαι.

χ. ἐλάττον.

χ. ἑκατέρωθεν λάμψ.

χ. παριοῦσι

Ἐκ τῆς πρὸς Κορ. α'. ἐπιστ.

Τοιγαροῦν ὅταν ἴδῃς ἄνδρα δίκαιον μεγάλα κατορθοῦντα, καὶ μυρία πάσχοντὰ δεινά, μὴ θαυμάσῃς· τοὐναντίον γὰρ ἔδει θαυμάζειν, εἰ πολλὰς λαμβάνων ὁ διάβολος πληγὰς ἔμελλεν ἡσυχάζειν, καὶ πρᾴως φέρειν τὰ τραύματα. Οὐδὲ γάρ, εἰ ὄφις κεντούμενος συνεχῶς ἀγριαίνοι, καὶ ἐφάλλοιτο τῷ κεντοῦντι, θαυμάζειν χρή· καὶ γὰρ ἐν πολέμοις δὲ καὶ νίκης καὶ σφαγῆς ἐπομένων ἀνάγκη καὶ πλήττεσθαι, πολλάκις δὲ καὶ τραύματα ἔχειν. Ὅταν τοίνυν ἴδῃς τινὰ ἐλεημοσύνας ποιοῦντα, καὶ ἄλλα μυρία ἐργαζόμενον ἀγαθά, καὶ ταύτῃ συγκόπτοντα τοῦ διαβόλου τὴν δύναμιν, εἶτα πειρασμοῖς περιπίπτοντα καὶ κινδύνοις, μὴ διὰ τοῦτο θορυβηθῇς. Διὰ γὰρ τοῦτο περιέπεσε πειρασμοῖς, ἐπειδὴ σφόδρα ἔπληξε τὸν διάβολον. Καὶ πῶς ὁ Θεὸς συνεχώρησε, φησίν; Ἵνα μᾶλλον στεφανωθῇ· ἵνα πλείονα τὴν πληγὴν λάβῃ ἐκεῖνος. Μέγα μὲν γάρ, καὶ ἐξ οὐρίας φερομένων τῶν πραγμάτων, καὶ ἐλεεῖν καὶ ἀρετῆς ἀντέχεσθαι· πολλῷ δὲ μεῖζον, τὸ δεινὰ πάσχοντα ἀμεταστρεπτὶ καὶ μετὰ πλείονος ἔχεσθαι τῆς προθυμίας τῶν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς πόνων. Ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν ἁμαρτανόντων οἱ μηδὲν παθόντες δεινὸν ἐνταῦθα, μείζονα ὑφίστανται [τὴν] τιμωρίαν ἐκεῖ· οὕτως ἐπὶ τῶν κατορθούντων οἱ πολλὰ παθόντες ἐνταῦθα δεινά, πολλῆς ἀπολαύσονται ἐκεῖ τῆς τιμῆς. Καὶ καθάπερ ἁμαρτωλῶν ὄντων δύο, ἂν ὁ μὲν ἐνταῦθα κολασθῇ, ὁ δὲ μὴ κολασθῇ, μακαριώτερος ὁ κολασθεὶς τοῦ μὴ κολασθέντος ἐστίν· οὕτω δὴ καὶ δικαίων ἐνταῦθα ὄντων δύο, ἂν ὁ μὲν πλείους, ὁ δὲ ἐλάττους ὑπομένῃ τὰς θλίψεις, μακαριώτερος ὁ τὰς πλείους ὑπομένων ἐστίν.

Ἐκ τοῦ γ. λόγ. τοῦ εἰς τὸν πλούσιον καὶ τὸν Λάζ.

Οἱ δὲ τὴν τοῦ Θεοῦ παιδείαν εὐχαρίστως μὴ φέροντες, ἀλλὰ δυσανασχετοῦντες, πρὸς τῷ μηδὲν ἐξ αὐτῆς καρπώσασθαι καὶ ταῖς ἐσχάταις ἑαυτοὺς περιβάλλουσι συμφοραῖς.

Ἐκ τοῦ α. λόγ. τοῦ εἰς τὸν Σταγ.

Ἀλλ᾿ ἐν πενίᾳ διάγεις καὶ λιμῷ καὶ μυρίοις κινδύνοις; Οὐκοῦν ἀπὸ τῶν πάντων μάθε εὐχαριστεῖν τῷ δεσπότῃ. Οὗτοι γὰρ πάντα τὸν βίον ἑαυτῶν ἐν τῷ ἐπαιτεῖν καταναλίσκοντες οὐ βλασφημοῦσιν, οὐκ ἀγανακτοῦσιν, οὐδὲ δυσχεραίνουσιν, ἀλλ᾿ εὐχαρίστως φέρουσι. Τί γὰρ τοιοῦτον ἔπαθες, οἷον ἐκεῖνος; ἐξεκόπης τὸν ὀφθαλμόν; ἀλλ᾿ ἐκεῖνος τοὺς δύο. ἐνόσησας νόσον μακράν; ἐκεῖνος δὲ καὶ ἀΐδιον. ἀπέβαλες τοὺς παῖδας; ἀλλ᾿ ἐκεῖνος καὶ τὴν ὑγείαν τοῦ οἰκείου σώματος. ἐζημιώθης ζημίαν μεγάλην; ἀλλ᾿ οὐδέπω πρὸς τὸ ἑτέρων δεῖσθαι κατέστης.

Ἐκ τοῦ ἑρμην. τοῦ πρὸς Θεσ. α. ὁμιλ.

Ἀλλ᾿ οὐκ ἀρκεῖ ταῦτα; ἐννόησόν μοι τὸν Ἰὼβ τὸν τῆς ὑπομονῆς ἀπερίτρεπτον πύργον. Τίς γὰρ τούτου πενέστερος γένοιτο, ὃς καὶ τῶν ἐν βαλανείοις ἐρριμμένων, καὶ τῶν ἐν τῇ καμιναίᾳ τέφρᾳ καθευδόντων, καὶ πάντων ἁπλῶς ἀνθρώπων πενέστερος ἦν. Οὗτοι μὲν γὰρ κἂν ἱμάτιον ἔχουσι διερρωγός· ἐκεῖνος δὲ γυμνὸς ἐκάθητο· καὶ ὃ μόνον ἱμάτιον εἶχε παρὰ τῆς φύσεως, τῆς σαρκὸς τὴν περιβολήν, χαλεπῇ σηπεδόνι καὶ τοῦτο διέφθειρεν ὁ διάβολος. Καὶ οἱ μὲν πάντες κἂν ὑπὸ στέγην εἰσὶ προπυλαίων τῶν ἐν τοῖς βαλανείοις, κἂν καλάμῃ καλύπτονται· ἐκεῖνος δὲ αἴθριος διανυκτερεύων ἀεὶ διετέλει, οὐδὲ τὴν ἀπὸ ψιλῆς στέγης παραμυθίαν ἔχων· καὶ τὸ δὴ μεῖζον, ὅτι οὗτοι μὲν πολλὰ ἑαυτοῖς συνίσασι τὰ δεινὰ (καὶ οὐ μικρὸν τοῦτο εἰς παραμυθίαν συμφορᾶς, τὸ συνειδέναι ἑαυτῷ δικαίως τιμωρουμένῳ) ἐκεῖνος δὲ καὶ ταύτης ἀπεστέρητο τῆς παραμυθίας, καὶ πολιτείαν ἐπιδειξάμενος ἀρετῆς γέμουσαν, τὰ τῶν ἔσχατα τετολμηκότων ὑπέμεινε. Καὶ οὗτοι μὲν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐνεμελέτησαν τῇ συμφορᾷ· ἐκεῖνος δὲ ἀμελέτητον ὑπέμεινε πενίαν, ἀθρόον δεξάμενος τὴν ἐκ τοῦ πλούτου μεταβολήν. Εἶδες αὐτὸν πρὸς ἐσχάτην ἐλθόντα πενίαν καὶ μεθ᾿ ἣν ἑτέραν οὐκ ἔστιν εὑρεῖν; τί γὰρ ἂν τοῦ γυμνοῦ καὶ μηδὲ στέγην ἔχοντος πενέστερον γένοιτ᾿ ἄν, μηδὲ ἐδάφους αὐτοῦ ἀπολαύοντος; οὐ γὰρ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς κοπρίας ἐκάθητο. Οὐκοῦν ὅταν ἴδῃς σαυτὸν ἐν πενίᾳ γενόμενον, ἐννόησον τοῦ δικαίου τὸ πάθος, καὶ εὐθέως διαναστήσῃ, καὶ πάντα ἀποκρούσῃ λογισμὸν τῆς ἀθυμίας. Εἰ δὲ βούλει καὶ τὸν παρὰ τῆς φύσεως πόλεμον τὸν μετὰ πολλῆς τῆς ὑπερβολῆς τῷ γενναίῳ τούτῳ ἐπιτεθέντα ἀκοῦσαι, πρόσεχε ὃ λέγω. Δέκα παιδία ἀπώλεσε, τὰ δέκα ἀθρόον, ἐν αὐτῷ τῷ ἄνθει τῆς ἡλικίας, τὰ δέκα πολλὴν ἀρετὴν ἐπιδεδειγμένα, καὶ οὐδὲ τῷ κοινῷ τῆς φύσεως νόμῳ, ἀλλὰ βιαίῳ θανάτῳ καὶ ἐλεεινῷ. Τίς ἂν ἔχοι

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ ὅτι ἐκ ῥᾳθυμίας ἡ κακία

τοιαύτην συμφορὰν ἐνεγκεῖν; ποῖος σιδηροῦς ἄνθρωπος, ποῖος ἀδάμας τοσαῦτα ἂν ὑπομεῖναι δύναιτ'; οὐκ ἔστιν οὐδείς, οὐκ ἔστιν. εἰ γὰρ καὶ καθ' ἑαυτὸ τούτων ἕκαστον ἀφόρητον, ἐννόησον ὡς ὁμοῦ πάντα συνελθόντα πόσον ἤγειρε καὶ τὸν θόρυβον. ὅταν τοίνυν ἀποβάλλῃς υἱὸν ἢ θυγατέρα ὁμοῦ, ἀνάδραμε πρὸς τὸν δίκαιον ἐκεῖνον, καὶ πάντως εὑρήσεις πολλὴν σαυτῷ τὴν παραμυθίαν.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Κορ. α'. ἐπισ. ὁμιλ. κη.

Ἀναμνήσθητι τῶν ῥημάτων αὐτοῦ τῶν ἐπὶ τῇ συμφορᾷ τῶν παίδων, ἃ μυρίων στεφάνων μᾶλλον ἀνέδησε τὴν ἁγίαν κεφαλὴν ἐκείνην. λόγισαι τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, καὶ τὸ καινὸν ἐκεῖνο ναυάγιον, καὶ τὴν ξένην καὶ παράδοξον ἐκείνην τραγῳδίαν. σὺ μὲν γὰρ ἴσως ἕνα ἀπώλεσας, ἢ δεύτερον, ἢ τρίτον· ἐκεῖνος δὲ τοσούτους καὶ τοσαύτας· καὶ ὁ πολύπαις ἐξαίφνης ἄπαις ἐγένετο· καὶ οὐδὲ κατὰ μικρὸν αὐτῷ τὰ σπλάγχνα ἀνηλίσκετο, ἀλλ' ἀθρόον ἅπας ὁ καρπὸς ἀνηρπάζετο, καὶ οὐδὲ παρόντος, οὐδὲ παρακαθημένου, ἵνα, κἂν ἐσχάτων ἀκούσας τῶν ῥημάτων, ἔχῃ τινὰ παραμυθίαν τῆς οὕτω πικρᾶς τελευτῆς· ἀλλὰ παρὰ ἐλπίδα πᾶσαν καὶ θάτερον ὑπερέβαλλε θατέρου τῶν λυπηρῶν. οὐ γὰρ ἄωρος θάνατος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν ἀκμῇ πάντας εἶναι· τὸ ἐναρέτους εἶναι καὶ φιλικούς· τὸ πάντας ὁμοῦ· τὸ φύσεως εἶναι ἑκατέρας· τὸ μὴ τῷ κοινῷ νόμῳ τῆς φύσεως· τὸ μετὰ τοσαύτην ζημίαν· τὸ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδότα πονηρὸν, μηδὲ ἐκείνοις, ταῦτα παθεῖν. τούτων γὰρ ἕκαστον ἱκανὸν μὲν καὶ καθ' ἑαυτὸ θορυβῆσαι· ὅταν δὲ καὶ ὁμοῦ φαίνηται συντρέχοντα, ἐννόησον τῶν κυμάτων ὅσον τὸ ὕψος, ὅση τοῦ χειμῶνος ἡ ὑπερβολὴ καὶ τῆς ζάλης.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τ. περὶ τῶν κεκοιμημένων.

Θαυμαστὰ μὲν οὖν ταῦτα καὶ ἁπλῶς ἀκουόμενα· ἂν δὲ μετ' ἀκριβείας ἐξετάσῃς αὐτὰ, τότε μειζόνως ὄψει τὸ θαῦμα. ἐννόησον γὰρ ὅτι οὐχὶ τοὺς ἡμίσεις ἔλαβεν ὁ διάβολος, καὶ τοὺς ἡμίσεις ἀφῆκεν, οὐδὲ τοὺς πλείονας ἔλαβε, καὶ τοὺς ἐλάττους ἀφῆκεν, ἀλλ' ὁλόκληρον ἐτρύγησε τὸν καρπὸν, καὶ τὸ δένδρον οὐ κατέβαλε· πᾶσαν ἐπήγαγε τὴν θάλασσαν μετὰ τῶν κυμάτων, καὶ τὸ σκάφος οὐ κατεπόντισεν· ὅλην τὴν δύναμιν ἐκένωσε, καὶ τὸν πύργον οὐκ ἔσεισεν, ἀλλ' εἱστήκει πάντοθεν βαλλόμενος [καὶ] ἀκλινὴς μένων· καὶ νιφάδες ἐφέροντο βελῶν, καὶ οὐκ ἐπλήττετο, μᾶλλον δὲ ἐπέμποντο μὲν, οὐκ ἐπιτιτρωσκον δέ. ἐννόησον ὅσον ἐστὶ τὸ τοσούτους παῖδας ἀπολωλέναι. τί γὰρ οὐκ ἦν ἱκανὸν δακρύειν; οὐχὶ τὸ πάντας ἀναρπασθῆναι; οὐχὶ τὸ πάντας ἀθρόον καὶ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ; οὐχὶ τὸ ἐν αὐτῷ τῆς ἡλικίας τῷ ἄνθει; οὐχὶ τὸ πολλὴν ἀρετὴν ἐπιδεικνυμένους, καὶ τὸ τρόπῳ τῆς τιμωρίας τοιούτῳ καταλῦσαι τὸν βίον; οὐχὶ τὸ μετὰ τοσαύτας πληγὰς ἐσχάτην ἐπενεχθῆναι ταύτην; οὐχὶ τὸ φιλόστοργον εἶναι τὸν γεγεννηκότα; οὐ τὸ ποθεινοὺς εἶναι τοὺς ἀπελθόντας; ὅταν μὲν γὰρ πονηρούς τις ἀποβάλληται παῖδας, δάκνεται μὲν τῷ πάθει, πλὴν ἀλλ' οὐ μετὰ τοσαύτης τῆς σφοδρότητος· ἡ γὰρ πονηρία τῶν ἀπελθόντων δριμυτέραν οὐκ ἀφίησι γενέσθαι τὴν ὀδύνην. ὅταν δὲ καὶ ἐνάρετοι ὦσι, μόνιμον τὸ τραῦμα γίνεται, οὐχὶ τὸν ἀπὸ τῆς φύσεως μόνον ἐπιδεικνυμένῳ πόθον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπὸ τῆς εὐλαβείας. πάλιν, ὅταν κατὰ μέρος ἀναρπάζωνται, ἔχει τινὰ παραμυθίαν τὸ πάθος· οἱ γὰρ ἐπιλειπόμενοι τὴν ἐπὶ τοῖς ἀπελθοῦσι συσκιάζουσιν ἀθυμίαν. ὅταν δὲ ὁλόκληρος ὁ χορὸς ἀπέλθῃ, πρὸς τίνα δυνήσεται ἰδεῖν ὁ πολύπαις, ἀθρόον ἄπαις γενόμενος; εἰ γὰρ ἐν τρισὶν ἢ πέντε ἡμέραις ἀπελθόντων τινῶν, αἱ γυναῖκες καὶ οἱ προσήκοντες ἅπαντες τοῦτο μάλιστα πάντων ὀλοφύρονται, ὅτι ταχέως καὶ ἐξαίφνης ἀνηρπάγη τῆς ἐκείνων ὄψεως ὁ τετελευτηκώς· πολλῷ μᾶλλον τοῦτον ἂν ἤλγησεν, οὐκ ἐν ἡμέραις τρισὶ καὶ δύο καὶ μιᾷ, ἀλλ' ἐν ὥρᾳ μιᾷ ἅπαντας οὕτως ἀφαιρεθείς. τὸ γὰρ μελετηθὲν τῷ χρόνῳ δεινὸν, κἂν σφόδρα ἀφόρητον ᾖ, τῇ προσδοκίᾳ κοῦφον ἂν γένοιτο ῥᾳδίως· τὸ δὲ παρ' ἐλπίδα συμβὰν καὶ ἐξαίφνης, κἂν φύσει κοῦφον ᾖ, τῷ παρ' ἐλπίδα συμβῆναι καὶ ἐξαίφνης ἀφόρητον γίνεται. ὅταν οὖν τι καὶ καθ' ἑαυτὸ χαλεπὸν ᾖ, καὶ τὴν ἐκ τοῦ παρ' ἐλπίδα συμβῆναι λάβῃ προσθήκην, ἐννόησον πῶς ἀφόρητον γίνεται καὶ πάντα ὑπερβαίνει λόγον. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ κλίνης εἶδεν αὐτοὺς ἀποπνέοντας καὶ ψυχορραγοῦντας, ἀλλὰ τῇ οἰκίᾳ καταχωσθέντας ἅπαντας. ἐννόησον τοίνυν, τίς [ἄρα] ἦν ἀνορύττων ἐκεῖνο τὸ χῶμα· καὶ νῦν

μὲν

γρ. [illegible]
γρ. [illegible]
[illegible]

γρ. [illegible]

γρ. ἐπικλινομένην

μὲ λίθον. ἰδὼν δὲ μηρὸν ἀπελαθέντα παιδίου; καὶ χεῖρα ἰδὼν ἔτι φιάλην κατέχουσαν, καὶ δεξιὰν ἑτέραν ἐπικειμένην τῷ πίνακι, καὶ εἶδος τοῦ σώματος διεφθαρμένον τὸν τύπον, ῥινὸς συντετριβείσης, κεφαλῆς διακλασθείσης, ὀφθαλμῶν ἀφανισθέντων, ἐγκεφάλου διεσπαρμένου, πάσης ἁπλῶς τῆς μορφῆς διεφθαρμένης, καὶ τῆς τῶν τραυμάτων ποικιλίας οὐκ ἀφιείσης τὸν πατέρα τὴν ποθουμένην ὄψιν ἐπιγνῶναι τὸν τύπον. συνεχύθητε ταῦτα ἀκούοντες, καὶ δακρύετε; ἐννοήσατε τοίνυν τίς ἦν ἐκεῖνος ταῦτα ὁρῶν. εἰ γὰρ ἡμεῖς μετὰ τοσούτους χρόνους οὐ δυνάμεθα ἀδακρυτὶ τῆς τραγῳδίας ἐκείνης τὴν ἀκοὴν ἐνεγκεῖν, καὶ ταῦτα ἀλλοτρίας ἀκούοντες συμφορᾶς, τίς ἦν ὁ ἀδάμας ἐκεῖνος, ἵνα μὴ ταῦτα παραλαμβάνων, οὐκ ἐν ἀλλοτρίοις, ἀλλ' ἐν οἰκείοις φιλοσοφῶν κακοῖς; οὐδὲ γὰρ ἀπεδυσπέτησεν, οὐδὲ εἶπε, τί ποτε τοῦτό ἐστιν; αὕτη μοι τῆς φιλοξενίας ἡ ἀμοιβή; διὰ τοῦτο τοῖς ξένοις ἀνέῳξα μὲν τὴν οἰκίαν, ἵνα τάφον τῶν παίδων γινομένην αὐτὴν ἐπίδω; διὰ τοῦτο πᾶσαν περὶ αὐτοὺς ἀρετὴν ἐπεδειξάμην, ἵνα τοιοῦτον ὑπομείνωσι θάνατον; οὐκ εἶπε τούτων οὐδέν, οὐκ ἐνενόησεν, ἀλλ' ἔφερε πάντα γενναίως, καὶ μετὰ τοσαύτην ἐπιμέλειαν αὐτῶν ἀφαιρεθείς. ἆρ' οὖν ταῦτα μόνα αὐτῷ συνέβη τὰ δεινά; ἡ δὲ τῶν φίλων ἐγκατάλειψις καὶ προδοσία, τὰ δὲ σκώμματα καὶ αἱ λοιδορίαι, ἡ δὲ χλευασία καὶ ὁ γέλως, τὸ δὲ ὑπὸ πάντων διασύρεσθαι, ἆρα φορητὰ ταῦτα καὶ παραμυθίας ἄξια; ταῦτά γε οὐδὲ ἀκοῦσαι φορητά, μήτιγε διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ὑπομεῖναι. οὐδὲ γὰρ οὕτως ἡ τῶν συμφορῶν φύσις, ὡς οἱ παρὰ τὰς συμφορὰς ἡμῖν ὀνειδίζοντες, δάκνειν εἰώθασιν ἡμῶν τὴν ψυχήν.

γρ. διὰ

γρ. ...πον

Ex τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορ. α'. ἐπισ.

Θέα δέ μοι κἀντεῦθεν λοιπὸν τὸ ἐπιεικὲς καὶ φιλόθεον τῆς γενναίας ἐκείνης καὶ ἀδαμαντίνης ψυχῆς. ἐπεὶ γὰρ ἑαυτὸν μὲν ἐν τοῖς ἐσχάτοις ὄντα ἑώρα, τὸν πᾶσαν ἐπελθόντα ἀρετήν, πονηροὺς δὲ ἀνθρώπους καὶ γόητας εὐημεροῦντας, οὐκ εἶπεν οὐδὲν τοιοῦτον, οἷα εἰκὸς τινὰς τῶν ἀσθενεστέρων εἰπεῖν· ἐπὶ τούτοις ἔθρεψα τοὺς παῖδας, καὶ μετὰ ἀκριβείας ἤσκησα πάσης; ἐπὶ τούτοις ἀνέῳξα μὲν τὴν οἰκίαν τοῖς παριοῦσιν, ἵνα μετὰ τοὺς πολλοὺς δρόμους ἐκείνους, τοὺς ὑπὲρ τῶν δεομένων, τοὺς ὑπὲρ τῶν γυμνῶν, τοὺς ὑπὲρ τῶν ὀρφανῶν, ταύτας ἀπολάβω τὰς ἀμοιβάς; ἀλλ' ἀντὶ τούτων τὰ πάσης θυσίας κρείττονα ῥήματα ἀνήνεγκεν ἐκεῖνα εἰπών· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο. εἰ δὲ διέρρηξε τὰ ἱμάτια, καὶ τὴν κόμην ἀπεκείρατο, μὴ θαυμάσῃς· πατὴρ γὰρ ἦν, καὶ πατὴρ φιλόστοργος, καὶ ἔδει δεῖξαι καὶ τὴν τῆς φύσεως συμπάθειαν, καὶ τὴν τῆς γνώμης φιλοσοφίαν. εἰ γὰρ μηδὲ τοῦτο ἐποίησεν, τάχα ἄν τις καὶ ἀναισθησίας ἐνόμισε τὴν φιλοσοφίαν ταύτην.

γρ. ἀπολαύω

Ιωβ. α. κα.

Ex τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Θεσ. α'. ἐπισ.

Καὶ σὺ τοίνυν ὅταν χρήματα ἀπολέσῃς ταῦτα, καὶ μὴ δυσχεράνῃς, ἀλλὰ γενναίως ἐνεγκὼν εὐχαριστήσῃς τῷ Θεῷ, καὶ τὰ τοῦ Ἰὼβ ἀποφθέγξῃ ῥήματα· ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο, κέρδος τὴν ζημίαν διὰ τούτων ἐποίησας. τί λέγεις; ὁ Κύριος ἀφείλετο; ὁ κλέπτης ἀφείλετο, καὶ πῶς δυνήσομαι εἰπεῖν, ὁ Κύριος ἀφείλετο; μὴ θαυμάσῃς. καὶ γὰρ ὁ Ἰὼβ, ἃ ὁ διάβολος ἔλαβε, ταῦτα ἔφησεν ὅτι ὁ Κύριος ἀφείλετο. καὶ πῶς ἃ ὁ κλέπτης ἔλαβε, σὺ οὐκ ἐρεῖς ὅτι ὁ Κύριος ἀφείλετο; μὴ γὰρ εἴπῃς, οὐκ ἔχω χάριν· οὐκ ἐμῆς γνώμης τὸ πρᾶγμα ἦν· οὐκ εἰδότος, οὐδὲ βουλομένου ὁ λῃστὴς ἔλαβε· ποῖος ἔσται μοι μισθός; οὐδὲ γὰρ τοῦ Ἰὼβ εἰδότος, οὐδὲ βουλομένου ταῦτα ἐγένετο. πῶς γάρ; ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔλαττον ἔχει τῶν ἐλεημοσύνην δόντων ἐκεῖνος, ὁ μὴ δοὺς τότε. ἂν δὲ καὶ πρὸς μάντιν σε παραινέσωσί τινες ἀπελθεῖν, σὺ δὲ διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον, ἐπειδὴ κεκώλυται, ἕλῃ μᾶλλον μὴ λαβεῖν τὰ χρήματα, ἢ παρακοῦσαι τοῦ Θεοῦ, ἴσον ἔχεις τὸν μισθὸν τῶν εἰς πένητας αὐτὰ δεδωκότων, ὅτι ἀπολέσαι ηὐχαρίστησας, καὶ δυνάμενος πρὸς μάντεις ἀπελθεῖν, εἵλου μὴ λαβεῖν αὐτὰ μᾶλλον, ἢ οὕτω λαβεῖν. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον εἰς τοὺς δεομένους ἐκένωσεν, οὕτω καὶ σὺ διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον, ἁρπασάντων ἐκείνων, οὐκ ἀνέλαβες. ἀπεστέρησέ σε χρημάτων ἐκεῖνος; σὺ σεαυτὸν μὴ ἀποστερήσῃς τῆς σωτηρίας. ἀλγῶν γὰρ ἐφ' οἷς παρ' ἑτέρων κακῶς ἔπαθες, αὐτὸς πλείοσι σεαυτὸν περιβάλλεις κακοῖς. ἐκεῖνός σε ἴσως πενίᾳ περιέβαλε· σὺ δὲ σεαυτὸν ἐν τοῖς χαλεποῖς καταβάλλεις κακούργως. ἐκεῖνος ἀπεστέρησέ σε τὰ ἐκτὸς σοῦ ὄντα, καὶ ὕστερον καὶ ἄκοντός σου ἀποπηδήσαντα· σὺ δὲ τὸν αἰώνιον πλοῦτον σαυτοῦ ἀφαιρῇ. ἐλύπησέ σε ὁ διάβολος ἀφελόμενος τὰ χρήματα· λύπησον αὐτὸν καὶ σὺ εὐχαριστήσας, καὶ μὴ εὐφράνῃς. ἂν πρὸς μάντεις ἀπέλθης, εὔφρανας· ἂν εὐχαριστήσῃς τῷ Θεῷ, καιρίαν ἔδωκας αὐτῷ τὴν πληγήν. καὶ ὅρα τί γίνεται· οὔτε αὐτὰ εὑρήσεις ἀπελθὼν πρὸς τοὺς μάντεις. οὐ γάρ ἐστιν ἐκείνων εἰδέναι. εἰ δέ που καὶ εἴποιεν ἐπιτυχόντες, καὶ τὴν ψυχὴν προσαπολλύεις, καὶ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν καταγελασθήσῃ τῶν σῶν, καὶ πάλιν αὐτὰ κακῶς ἀπολεῖς. ὁ γὰρ δαίμων εἰδὼς ὅτι ζημίαν οὐ φέρεις, ἀλλὰ διὰ τούτων καὶ τὸν Θεόν σου ἀρνῇ, πάλιν χρήματα δίδωσιν, ἵνα ἀφορμὴν ἔχῃ τοῦ πάλιν σε ἀπατῆσαι καὶ ἀποστῆσαι. καὶ καθάπερ ἡμεῖς ἐκεῖνα τοὺς ἐχθροὺς διατίθεμεν, οἷς λυποῦμεν αὐτούς· ἂν δὲ ἴδωμεν ὅτι οὐκ ἀλγοῦσιν, ἀφιστάμεθα λοιπόν, ὡς οὐκ ἔχοντες αὐτοὺς δακεῖν· οὕτω καὶ ὁ διάβολος, ἂν ἴδῃ καταγελῶντα καὶ καταφρονοῦντά σε τῆς αὐτοῦ ἐγχειρήσεως, ἀποστήσεται τῆς τοιαύτης ὁδοῦ, προσεγγίζων οὐκέτι. ἔξεστιν οὖν σοι ταῦτα ὑπομένοντα τοσοῦτον λαβεῖν μισθόν, ὅσον ἂν εἰ ἑκὼν ἔρριψας αὐτά. καὶ εἰκότως τοῦτον μᾶλλον θαυμάζομεν, τὸν ἐπηρείας εὐχαρίστως φέροντα, ἢ τὸν ἑκόντα διδόντα. τί δήποτε; ὅτι ἐκεῖνος μὲν τοῖς ἐπαίνοις τρέφεται καὶ τῷ συνειδότι, καὶ χρηστὰς ἔχει τὰς ἐλπίδας, καὶ πρότερον γενναίως ἐνεγκὼν τὴν στέρησιν τῶν χρημάτων, τότε αὐτὰ ἔρριψεν· οὗτος δὲ ἔτι προσδεδεμένος ἀφῃρέθη βίᾳ. οὐκ ἔστι δὲ ἴσον, πρότερον πεισθέντα ἀποστῆναι χρημάτων, οὕτως αὐτὰ κενῶσαι, καὶ ἔτι αὐτῶν ποθοῦντα ἀποστερηθῆναι· οὐδὲ πάλιν ἐν πολλῷ χρόνῳ μελετῆσαι καταφρονῆσαι τῶν χρημάτων, καὶ ἀθρόον ζημίαν συμβᾶσαν ὑπενεγκεῖν.

Εκ τοῦ β. λόγου τοῦ εἰς τὸν Σταυ.

Ὁ μὲν γὰρ ἔτι προπαρεσκευασμένος πρὸς τὰ δεινά, ῥᾷον ἂν ἐνέγκῃ τὴν τούτων ἐπαγωγήν· ὁ δὲ ἀναπεσὼν, καὶ τῶν φροντίδων ἀπολύσας τοὺς λογισμούς, ἂν συμβῇ τι τοιοῦτον πάλιν, οἷα καὶ πρότερον, διπλῆ ταράττεται καὶ εὐχείρωτος γίνεται, τῷ τε ἀπροσδοκήτῳ, καὶ τῷ διαλελύσθαι τὴν σπουδὴν ἅπασαν αὐτῷ, καὶ τὴν πρὸς ἐκεῖνα παρασκευήν. οὐ μικρὸν δὲ εἰς ὀδύνης λόγον, ἀλλὰ καὶ πάντων ἀφορητότερον, ὅταν τις ἀπηλλάχθαι νομίσας, καὶ πρὸς τὸ τέλος ἥκειν αὐτῶν, καὶ φροντίδα καὶ μέριμναν ἅπασαν ἀποθέμενος, πάλιν ἄνωθεν ἀρχὴν ἑτέραν εὕρῃ τῶν δυσχερῶν.

Εκ τῆς ἑρμ. τῆς πρὸς Κορινθ. α. ἐπιστ.

Διὰ τί γὰρ τὴν γυναῖκα τοῦ Ἰὼβ μετὰ τῶν τέκνων οὐκ ἠφάνισεν ὁ διάβολος; ἐπειδὴ ἤλπιζε μεγάλα αὐτῷ συντελεῖν πρὸς τὴν ἐπιβουλὴν ἐκείνου. Εἰ γὰρ παραδείσου, φησί, δι' αὐτῆς ἐξέβαλον τὸν Ἀδάμ, πολλῷ μᾶλλον ἀπὸ κοπρίας ὑποσκελίσαι δυνήσομαι τὸν Ἰώβ. καὶ θέα τὴν κακουργίαν. οὐδὲ γὰρ τῶν βοῶν ἀπολλυμένων προσήγαγε τὸ μηχάνημα τοῦτο, οὐδὲ τῶν ὄνων, οὐδὲ τῶν καμήλων, οὐδὲ τῆς οἰκίας κατενεχθείσης, οὐδὲ τῶν παίδων καταχωσθέντων· ἀλλὰ σιγᾷ τέως, καὶ ἡσυχάζειν ἐᾷ τὸν ἀθλητὴν ὁρῶν. ὅτε δὲ τῶν σκωλήκων ἀνεβλύσθη ἡ πηγή, καὶ σηπόμενον τὸ δέρμα κατέρρει, καὶ δαπανώμεναι αἱ σάρκες ἰχῶρα πολλῆς γέμοντα δυσωδίας ἐποίουν· καὶ τηγάνων καὶ καμίνων καὶ πάσης φλογὸς ὀδυνηρότερον αὐτὸν ἡ τοῦ διαβόλου κατανήλισκε χείρ, θηρίου παντὸς χαλεπώτερον διατρώγουσα πάντοθεν καὶ κατεσθίουσα τὸ σῶμα, καὶ πολὺς ἐν τῇ τοιαύτῃ συμφορᾷ παρῆλθεν ὁ χρόνος, καὶ διὰ ταῦτα αὐτὸν εἶδε διψῶντα ἀπαλλαγῆς καὶ ἀποθανεῖν ἐπιθυμοῦντα, ὡς οὐδὲ ἀναπνεῖν ἔχοντα (Εἰ γὰρ δυναίμην, φησίν, ἐμαυτὸν χειρώσασθαι, ἢ δεηθῆναι ἑτέρου καὶ ποιήσει μοι τοῦτο) τότε αὐτὴν προσάγει καί φησι· Μέχρι τίνος καρτερεῖς λέγων, ἰδοὺ ἀναμενῶ χρόνον ἔτι μικρόν, προσδεχόμενος τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μου; καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἐνοχλοῦσαν ἀεὶ παραμυθούμενος καὶ διακρουόμενος τοιαῦτα ἐφθέγγετο· ἀνάμεινον ἔτι μικρόν, καὶ ταχέως ἔσται τούτων τὸ τέλος. ὀνειδίζουσα τοίνυν αὐτῷ, φησί· μὴ καὶ νῦν τὸ αὐτὸ ἐρεῖς; πολὺς γὰρ ἤδη χρόνος παρέδραμε, καὶ τέλος τούτων οὐκ ἐφάνη· ἀπώλετο δέ σου τὸ μνημόσυνον ἀπὸ τῆς γῆς, οἱ υἱοί σου καὶ αἱ θυγατέρες σου, τῆς ἐμῆς κοιλίας ὠδῖνες, καὶ πόνοι, οὓς εἰς τὸ κενὸν ἐκοπίασα

Ιωβ. α. θ.

γ. διὰ τοῦτο

γ. ὅτι

γρ. αὐτὴν

σα μετὰ μόχθων· κἀγὼ πλανῆτις καὶ λάτρις τόπον ἐκ τόπου, καὶ οἰκίαν ἐξ οἰκίας περιερχομένη. οὐδὲ γὰρ περὶ σαυτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ πλανῶμαι καὶ δουλεύω δουλείαν ξένην καὶ καινήν, πανταχοῦ περιιοῦσα, καὶ τὰ σύμβολα τῆς συμφορᾶς περιφέρουσα, καὶ πάντας διδάσκουσα τὰ ἐμὰ κακά· καὶ ὃ πάντων ἐστὶν ἐλεεινότερον, προσδεχομένη τὸν ἥλιον πότε δύσει, καὶ ἀναπαύσομαι τῶν μόχθων μου, καὶ τῶν περιεχουσῶν με ὀδυνῶν, αἵ με νῦν συνέχουσιν. ἀλλ' εἰπόν τι ῥῆμα πρὸς Κύριον, καὶ τελεύτα. τί οὖν ὁ μακάριος ἐκεῖνος καὶ ἀδάμαντος στερρότερος; βλέψας εἰς αὐτὴν πικρὸν (ὦ διανοίας σώφρονος καὶ μετρίας) καὶ πρὸ τῆς φωνῆς, ἀπὸ τῆς ὄψεως διεκρούσατο τὰ μηχανήματα. ἐκείνη μὲν γὰρ προσεδόκησε δακρύων κινῆσαι πηγάς, ἐκεῖνος δὲ λέοντος σφοδρότερος γέγονε, θυμοῦ πληρωθεὶς καὶ ἀγανακτήσεως, καί φησιν· Ἵνα τί ὡς μία τῶν ἀφρόνων γυναικῶν ἐλάλησας; Εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα παρὰ Κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑποίσομεν; ἀντὶ τίνων γὰρ ἐκεῖνα ἡμῖν ἔδωκεν ὁ Θεός; ποίαν ἐκτίνεις ἀμοιβὴν ὀφειλομένην· ἀλλ' ἐξ ἀγαθότητος μόνης καὶ φιλανθρωπίας. Γυμνὸς γὰρ ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι, φησίν. Ὑπογράψατε τοίνυν τὸν ἀθλητὴν καὶ ὑμεῖς ἑαυτοῖς, καὶ νομίσατε βλέπειν καὶ τὴν κοπρίαν ἐκείνην, καὶ αὐτὸν ἐν μέσῃ τῇ κοπρίᾳ καθήμενον, τὸν ἀνδριάντα τὸν χρυσοῦν, τὸν διάλιθον, τὸν πῶς εἴπω οὐκ οἶδα. οὐδὲ γὰρ ἔχω τιμίαν οὕτως ὕλην εὑρεῖν, ὡς δυνηθῆναι παραβαλεῖν τὸ ἡμαγμένον ἐκεῖνο σῶμα· οὕτω πάσης ὕλης τιμίας ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος τῆς σαρκὸς ἐκείνης ἡ φύσις ἐδείκνυτο λαμπροτέρα, καὶ τὰ τραύματα τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων φαιδρότερα. αὗται μὲν γὰρ τὰς τοῦ σώματος καταυγάζουσιν ὄψεις· ἐκεῖναι δὲ τῆς διανοίας ἡμῶν φωτίζουσι τὰ ὄμματα. τίς εἶδε, τίς ἤκουσε τοιαῦτα θαυμαστὰ παλαίσματα; οἱ γὰρ τῶν ἔξωθεν ἀγώνων πύκται, ἐπειδὰν κατακόψωσι τὰς κεφαλὰς τῶν ἀντιπάλων, τότε νικῶσι καὶ στεφανοῦνται· οὗτος δὲ ὅτε κατέκοψε τὸ σῶμα τοῦ δικαίου, τότε ἐνικήθη καὶ ἀνεχώρησε. τί γέγονεν, ὦ διάβολε; τίνος ἕνεκεν ἀναχωρεῖς; οὐκ ἐγένετο πάντα ὅσα ἠθέλησας; οὐκ ἀνεῖλες αὐτοῦ τὰ ποίμνια; τὰ βουκόλια; τὰς ἀγέλας τῶν ἵππων, τῶν ἡμιόνων; οὐχὶ καὶ τὸν χορὸν τῶν παίδων ἀπώλεσας, καὶ τὴν σάρκα ἅπασαν κατέκοψας; τίνος ἕνεκεν ἀνεχώρησας; ὅτι ἐγένετο μὲν ὅσα ἠθέλησα, φησίν· ὃ δὲ γενέσθαι μάλιστα ἐβουλόμην, καὶ δι' ὃ πάντα ἐποίησα, τοῦτο οὐκ ἐγένετο. οὐδὲ γὰρ ἐβλασφήμησε. διὰ γὰρ τοῦτο πάντα ἐκεῖνα ἐποίουν, φησίν, ἵνα τοῦτο ἐξέλθῃ· τούτου δὲ μὴ γινομένου, οὐδέν μοι πλέον ἀπὸ τῆς ζημίας τῶν χρημάτων ἐγένετο, καὶ τῆς τῶν παίδων ἀπωλείας, καὶ τῆς τοῦ σώματος πληγῆς· ἀλλὰ τοὐναντίον ὅπερ οὐκ ἐβουλόμην ἐξέβη. λαμπρότερον ἐποίησα τὸν ἐχθρόν, φαιδρότερον ἐργασάμενος τὸν ἀντίδικον. εἶδες ὅσον τῆς θλίψεως τὸ κέρδος ἐγένετο; καλὸν μὲν γὰρ τὸ σῶμα καὶ ὑγιαῖνον ἦν· πολλῷ δὲ σεμνότερον γέγονε κατατμηθὲν ὑπὸ τῶν τραυμάτων ἐκείνων· ἐπεὶ καὶ ἔρια καλὰ μὲν καὶ πρὸ τῆς βαφῆς· ἐπειδὰν δὲ ἁλουργὰ γένηται, ἄφατον προσλαμβάνει τὸ κάλλος, καὶ πολλὴν τὴν εὐπρέπειαν. εἰ γὰρ μὴ ἀπέδυσεν αὐτόν, οὐκ ἂν ἔγνωμεν τοῦ στεφανίτου τὴν εὐεξίαν. εἰ μὴ διέτρησεν αὐτοῦ τὸ σῶμα ταῖς ὠτειλαῖς, οὐκ ἂν ἀντέλαμψαν ἔνδοθεν αἱ ἀκτῖνες. εἰ μὴ ἐκάθισεν αὐτὸν ἐπὶ τῆς κοπρίας, οὐκ ἂν ἔγνωμεν αὐτοῦ τὸν πλοῦτον. οὐδὲ γὰρ οὕτω λαμπρὸς βασιλεὺς ἐπὶ θρόνου καθήμενος, ὡς ἐκεῖνος τότε ἐπὶ τῆς κοπρίας καθήμενος ἐπίσημος ἦν καὶ περιφανής. μετὰ μὲν γὰρ τὸν βασιλικὸν θρόνον θάνατος· μετὰ δὲ τὴν κοπρίαν ἐκείνην οὐρανῶν βασιλεία. Διὰ γὰρ τοῦτο τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ἐσύλησεν ὁ διάβολος, οὐχ ἵνα πένητα ποιήσῃ, ἀλλ' ἵνα βλάσφημόν τι ῥῆμα ἐκβαλεῖν βιάσηται· καὶ τὸ σῶμα κατέτεμνεν, οὐχ ἵνα ἀρρωστίᾳ περιβάλῃ, ἀλλ' ἵνα ὑποσκελίσῃ τὴν κατὰ ψυχὴν ἀρετήν. ἀλλ' ὅμως πάντα αὐτοῦ κινήσας τὰ μηχανήματα, καὶ πένητα ἀντὶ πλουτοῦντος ποιήσας (τοῦτο δὴ τὸ πᾶσιν ἡμῖν φρικωδέστατον εἶναι δοκοῦν) καὶ ἀντὶ πολυπαίδος ἄπαιδα, καὶ καταξάνας αὐτοῦ τὸ σῶμα ἅπαν, τῶν ἐν δικαστηρίοις δημίων χαλεπώτερον (οὐ γὰρ οὕτω διορύττουσιν αἱ ἐκείνων ὄνυχες τὰς πλευρὰς τῶν ἐμπιπτόντων αὐτοῖς, ὡς κατέξαινον αὐτοῦ τὸ

Ἰωβ. β. θ.

Ἐκ τῶν ἀνδρ.

Ἐκ τοῦ λόγου ὅτι τὸν ἑαυτὸν μὴ ἀδικοῦντα οὐδεὶς παραβλάψαι δύναται.

σῶμα τῶν σκωλήκων τὰ στόματα) καὶ οὐχὶ τῆς πόλεως ἐκβληθεὶς μόνον, οὐδὲ τῆς οἰκίας, καὶ εἰς ἄλλην μεταστήσας πόλιν, ἀλλὰ τὴν κοπρίαν αὐτῷ καὶ οἰκίαν καὶ πόλιν καταστήσας, οὐ μόνον οὐδὲν αὐτὸν ἐλυμήνατο, ἀλλὰ καὶ λαμπρότερον διʼ ὧν ἐπεβούλευσεν ἀπέφηνε.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ῥωμ. ἐπιστ.

Καὶ σὺ τοίνυν ἂν ἀφέληταί σού τις χρήματα, καὶ γενναίως ἐνέγκῃς, τοῖς εἰς τοὺς πένητας πάντα δεδαπανηκόσι τὸν αὐτὸν λήψῃ μισθόν. ὥσπερ γὰρ σπουδάζοντες, καὶ ἀπὸ τῶν λυπούντων κερδαίνομεν, οὕτω ῥαθυμοῦντες οὐδὲ ἀπὸ τῶν ὠφελούντων ἀμείνους γινόμεθα.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ὅτι τὸν ἑαυτὸν μὴ ἀδικ.

Εἰ γὰρ ὁ Ἰὼβ τοσαῦτα παθὼν οὐδὲν ἠδίκηται, καὶ παθὼν οὐ παρὰ ἀνθρώπου, ἀλλὰ παρὰ τοῦ πάντων ἀνθρώπων πονηρῶν πονηροτέρου δαίμονος, τίς ἕξει λοιπὸν ἀπολογίαν τῶν λεγόντων· ὅτι ὁ δεῖνά με ἠδίκησε καὶ παρέβλαψεν; Εἰ γὰρ ὁ διάβολος ὁ τοσαύτης γέμων κακίας πάντα αὐτοῦ κενώσας τὰ ὄργανα, καὶ πάντα ἀφεὶς τὰ βέλη, καὶ ὅσα ἦν ἐν ἀνθρώποις κακά, μετὰ πολλῆς τῆς ὑπερβολῆς καὶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δικαίου καὶ εἰς τὸ σῶμα κενώσας, οὐδὲν τὸν ἄνδρα ἠδίκησεν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὠφέλησε· πῶς δυνήσονταί τινες τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα αἰτιάσασθαι, ὡς παρʼ αὐτῶν, ἀλλʼ οὐχ ὡς οἴκοθεν ἠδικημένοι;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Δαν. γ. ιη.

Ἰὼβ. μ. γ.

Θαυμάζεις τοὺς τρεῖς παῖδας; καὶ γὰρ κἀγώ· ὅτι κατετόλμησαν καμίνου, ὅτι κατεξανέστησαν τοῦ τυράννου, Τοῖς θεοῖς σου, λέγοντες, οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ᾗ ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν. ἀλλὰ μεγίστη τοῦτο παραμυθία ἦν αὐτοῖς, τὸ σαφῶς εἰδέναι, ὅτι διὰ τὸν Θεὸν πάντα πάσχουσιν, ἅπερ ἂν πάθωσιν. ὁ δὲ μακάριος ἐκεῖνος οὐκ ᾔδει ὅτι ἀγωνίσματα καὶ πάλη ἦν ἅπερ ἔπαθεν. εἰ γὰρ ᾔδει, οὐκ ἂν ὅλως ᾔσθετο τῶν γινομένων. ὅτε γοῦν ἤκουσεν, Ἄλλως με οἴει κεχρηματικέναι σοι, ἢ ἵνα δίκαιος ἀναφανῇς; ἐννόησον πῶς εὐθέως ἀπὸ ψιλοῦ ῥήματος ἀνέπνευσε, πῶς ἑαυτὸν ἐξευτέλισε, πῶς οὐδὲ πεπονθέναι ἐνόμισεν ἅπερ ἔπαθεν, οὕτω λέγων· Τί ἔτι κρίνομαι νουθετούμενος ὑπὸ Κυρίου καὶ ἐλεγχόμενος, ἀκούων τοιαῦτα, οὐδὲν ὢν ἐγώ;

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ ὅτι ἐκ ῥαθυμίας ἡ κακία

Ζηλώσωμεν τοίνυν τὴν τοῦ ἁγίου τούτου εὐλάβειαν ἕκαστος, μαθόντες ὅσα ἀπὸ τῆς ὑπομονῆς βλαστάνει καλά. καθάπερ γὰρ ἐν κοινῷ θεάτρῳ τῆς οἰκουμένης ἑστὼς ὁ μακάριος καὶ γενναῖος ἐκεῖνος ἀνήρ, ἅπασι διὰ τῶν συμβεβηκότων αὐτῷ παθῶν διαλέγεται πάντα φέρειν τὰ συμπίπτοντα γενναίως, καὶ πρὸς μηδὲν ἐνδιδόναι τῶν ἐπιόντων δεινῶν. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἀνθρώπινον πάθος, ὃ μὴ δύναται παραμυθίαν ἐκεῖθεν δέξασθαι. ἃ [μὲν] γὰρ ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ διέσπαρται πάθη, ταῦτα ὁμοῦ συνελθόντα εἰς ἓν σῶμα κατέσκηψε τὸ ἐκείνου. τίς οὖν ἔσται συγγνώμης ἄξιος μὴ δυνάμενος τὸ μέρος τῶν ἐπαχθέντων ἐκείνῳ δεινῶν μετʼ εὐχαριστίας ἐνεγκεῖν, ὃς μὴ μέρος μόνον, ἀλλʼ ὁλόκληρα φαίνεται τὰ πάντων ἀνθρώπων φέρων κακά;

Ἐκ τοῦ ἀνδριάντ.

Ἀλλʼ ὁ δεῖνα τοσαύτας ἐλεημοσύνας ποιῶν, φησί, πάντων ἐγυμνώθη· ἕτερος, γενομένου τινὸς ἐμπρησμοῦ, πάντα ἀπώλεσεν· ἄλλοι ναυαγίοις περιέπεσον, καὶ εἰς πενίαν κατηνέχθησαν· ἕτεροι πάλιν ἐν ἀρρωστίᾳ καὶ νόσῳ, καὶ παρʼ οὐδενὸς οὐδεμιᾶς ἀπήλαυσαν βοηθείας. καὶ τί τοῦτο; ἀναμνήσθητι τῶν τῷ Ἰὼβ συμβεβηκότων, καὶ εὐχαρίστησον τῷ δεσπότῃ, τῷ δυναμένῳ κωλῦσαι καὶ μὴ κωλύσαντι. ἀλλʼ ἐν πενίᾳ διάγεις καὶ λιμῷ καὶ μυρίοις κινδύνοις; ἀναμνήσθητι τοῦ Λαζάρου τῇ πενίᾳ καὶ ἐρημίᾳ καὶ μυρίοις ἑτέροις τοιούτοις πυκτεύοντος, καὶ ταῦτα μετὰ πολλὴν ἀρετήν. ἀναμνήσθητι τῶν ἀποστόλων, οἳ ἐν λιμῷ καὶ δίψῃ καὶ γυμνότητι διῆγον· τῶν προφητῶν, τῶν δικαίων· καὶ πάντας αὐτοὺς εὑρήσεις, οὐ τῶν πλουτούντων οὐδὲ τῶν τρυφώντων, ἀλλὰ τῶν πενομένων, τῶν θλιβομένων, τῶν στενοχωρουμένων. ταῦτα πρὸς ἑαυτὸν συλλέγων εὐχαρίστησον τῷ δεσπότῃ, ὅτι σε τῆς μοίρας ταύτης ἐποίησεν, οὐχὶ μισῶν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα φιλῶν· ἐπεὶ κἀκείνους οὐχὶ μισῶν ἠφίει τοσαῦτα πάσχειν δεινά, ἀλλʼ ἐπειδὴ σφόδρα ἐφίλει, λαμπροτέρους αὐτοὺς διὰ τῶν δεινῶν τούτων εἰργάζετο.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ἑβρ. ἐπιστ.

Εἰ γὰρ ἄνθρωποι τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν κάμνοντας οὐκ ἀφιᾶσι χωρὶς μισθῶν καὶ ἀμοιβῶν ἀπελθεῖν, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς τοὺς τοσαῦτα πεπονηκότας οὐκ ἂν ἕλοιτο τῆς τῶν πόνων αὐτῶν ἀμοιβῆς ἀποστερῆσαί ποτε· ἀλλʼ ἀνάγκη χώραν ἑτέραν τινὰ εἶναι μετὰ τὴν τελευτήν, καθʼ ἣν ἀπολήψονται τὰς ἀμοιβὰς τῶν ἐνταῦθα πόνων. καὶ γὰρ πολλῶν ἤκουσα λεγόντων· ὁ δεῖνα μέτριος καὶ ἐπιεικὴς ἄνθρωπος ὑφʼ ἑτέρου

παρανόμου

παραδιδόμενος τινὸς καὶ πονηροῦ, καθ' ἑκάστην εἰς δικαστήριον ἕλκεται· ἕτερος συκοφαντηθεὶς ἀδίκως ἀπέθανεν· ἄλλος κατεποντίσθη, φησίν· ἕτερος κατεκρημνίσθη· καὶ ὁ Θεὸς γίνεσθαι "ταῦτα συνεχώρησε. Διὰ τί; διὰ τὸ μὴ ταχέως αἱρεῖσθαι εἰς ἀπόνοιαν τῷ μεγέθει τῶν θαυμάτων καὶ τῶν κατορθωμάτων, ἀφίησιν αὐτοὺς ὁ Θεὸς κακοῦσθαι· καὶ ἵνα μὴ μείζονα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως περὶ αὐτῶν ὑπόνοιαν ἔχωσιν ἕτεροι, καὶ θεοὺς, ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπους αὐτοὺς εἶναι νομίσωσι, καὶ ἵνα ἡ τοῦ Θεοῦ φανῇ δύναμις διὰ τῶν ἐξασθενούντων, διὰ τῶν δεσμευμένων κρατοῦσα καὶ περιγινομένη, καὶ τὸ κήρυγμα αὔξουσα· καὶ ἵνα αὐτῶν ἐκείνων ἡ ὑπομονὴ φανερωτέρα γένηται, οὐκ ἐπὶ μισθῷ τῷ Θεῷ δουλευόντων, ἀλλὰ καὶ τοσαύτην ἐπιδεικνυμένων εὐγνωμοσύνην, ὡς καὶ μετὰ τοσαῦτα κακὰ τὴν οἰκείαν περὶ αὐτὸν ἐπιδείκνυσθαι εὔνοιαν· καὶ ἵνα πάντες οἱ περιπίπτοντες τοῖς δεινοῖς, ἱκανὴν ἔχωσι παράκλησιν καὶ παραμυθίαν, εἰς ἐκείνους ἀφορῶντες, καὶ τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς μεμνημένοι κακῶν· καὶ ἵν' ὅταν παρακαλῶμεν ὑμᾶς πρὸς τὴν ἐκείνων ἀρετὴν, καὶ πρὸς ἕκαστον ὑμῶν λέγωμεν, ὅτι μίμησαι Παῦλον, ζήλωσον Πέτρον, μὴ νομίζοντες διὰ τὴν τῶν κατορθωμάτων ὑπερβολὴν ἑτέρας αὐτοὺς μετεσχηκέναι φύσεως, ἀποκνήσητε πρὸς τὴν μίμησιν· καὶ ἵνα ὅταν δέῃ μακαρίζειν καὶ ταλανίζειν, μάθωμεν, τίνας μὲν χρὴ μακαρίους ἡγεῖσθαι, τίνας δὲ ἀθλίους καὶ ταλαιπώρους.

γρ. τὰς ἀμοιβὰς

γρ. αὐξήσῃ

γρ. χωρίζω

Ex τοῦ εἰς τὸν ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγ.

Εἰ δὲ βούλει μαθεῖν ὅτι οὐ τὸ ποιεῖν κακῶς, τοῦτο ποιεῖ δυνατωτέρους, ἀλλὰ τὸ κακῶς πάσχοντας φέρειν, θέα μοι τὸν Ἰακὼβ πόσα παρὰ τοῦ Λάβαν ἠδίκηται. τίς οὖν ἰσχυρότερος "γέγονεν, ὁ λαβὼν αὐτὸν εἰς χεῖρας, καὶ μὴ τολμήσας ἅψασθαι, ἀλλὰ δεδοικὼς καὶ τρέμων· ἢ οὗτος ὁ χωρὶς ὅπλων καὶ στρατοπέδων μυρίων αὐτῷ βασιλέων γενόμενος φοβερώτερος; οὐχὶ οὗτος; καθάπερ γὰρ ὁ πῦρ πατῶν ἑαυτὸν κατακαίει, καὶ ὁ ἀδάμαντα παίων ἑαυτὸν ἐπηρεάζει, καὶ ὁ πρὸς κέντρα λακτίζων ἑαυτὸν αἱμάττει· οὕτως ὁ ἀδικεῖν μεμελετηκὼς ἑαυτὸν ἀδικεῖ, καὶ πολλοῦ παντὸς ἀσθενέστερος γίνεται.

γρ. ἰδὼν

Ex τοῦ β. λόγ. τοῦ εἰς τὴν προσ. Ἄνναν.

Ἐξέπεσέ ποτε καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ τῆς πατρίδος, καὶ περὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἐκινδύνευσε, καὶ τοῦ στρατοπέδου πρὸς τὸν ἀκόλαστον νεανίσκον τὸν τύραννον ἐκεῖνον καὶ πατραλοίαν μεταταξαμένου, ἐπλανᾶτο κατὰ τὴν ἔρημον, καὶ οὐκ ἐδυσχέραινεν, οὐδὲ ἀπεδυσπέτησε πρὸς τὸν Θεὸν, οὐδὲ εἶπε, τί ποτε τοῦτ' ἐστι; συνεχώρησε τῷ παιδὶ κατεξαναστῆναι τοῦ γεγεννηκότος; καίτοι καὶ εἰ δίκαια ἐγκαλεῖν εἶχεν, οὐδὲ οὕτω τοῦτο γενέσθαι ἔδει. νυνὶ δὲ οὐ μικρὸν, οὐ μέγα ἠδικημένος παρ' ἡμῶν, περιέρχεται τὴν δεξιὰν ἐπιθυμῶν αἵματι μολῦναι πατρικῷ· καὶ ὁ Θεὸς ταῦτα ἀνέχεται ὁρῶν; ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπε· καὶ τὸ δὴ μεῖζον καὶ θαυμαστὸν, ὅτι πλανωμένῳ καὶ πάντων ἐκπεπτωκότι Σεμεεΐ τις ἄνθρωπος πονηρὸς καὶ μιαρὸς ἐπέθετο, μιαιφόνον ἀποκαλῶν καὶ ἀσεβῆ, καὶ τὰ μυρία κακά· καὶ οὐδὲ οὕτως ἠγρίαινεν, ἀλλὰ καὶ στρατηγοῦ ἀξιοῦντος ἐπιτραπῆναι διαβῆναι, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμεῖν ἐκείνου, οὐ μόνον οὐκ ἐπέτρεψεν, ἀλλὰ καὶ ἐδυσχέραινε λέγων· Τί ἐμοὶ καὶ σοὶ, υἱὲ Σαρουΐα; ἄφετε αὐτὸν, "καταράσθω, ὅπως ἴδῃ τὴν ταπείνωσίν μου Κύριος, καὶ ἀνταποδώσει μοι ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς κατάρας αὐτοῦ. ὁρᾷς πῶς οἶδεν ὁ δίκαιος, ὅτι τὸ φέρειν γενναίως τὰς λοιδορίας ἀφορμὴ πλείονος εὐδοκιμήσεως γίνεται; καὶ γὰρ οὕτως ἔχει· ἐπειδὰν λοιδορηθέντες καὶ μυρία παθόντες δεινὰ, τοὺς ὀνειδίζοντας φέρωμεν γενναίως, μείζονα παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν εὔνοιαν κατὰ πολὺ "ἐπισπώμεθα.

β. Βασ. 16.

γρ. ῥᾷον

γρ. ἐπισπασώμεθα.

Ex τῶν ἀνδριάντ.

Ἠθέλησε καὶ ὁ Μωϋσῆς ἀδικουμένῳ βοηθῆσαί τινι, καὶ περὶ τῶν ἐσχάτων ἐκινδύνευσε, καὶ τῆς πατρίδος ἐξέπεσε· καὶ ὁ Θεὸς συνεχώρησεν, ἵνα σὺ μάθῃς τῶν ἁγίων τὴν ὑπομονήν. Εἰ γὰρ προειδότες, ὡς οὐδὲν πεισόμεθα δεινὸν, οὕτως ἡπτόμεθα τῶν πνευματικῶν πραγμάτων, οὐδὲν μέγα ἂν ἐδόξαμεν ποιεῖν. τοῦτο καὶ οἱ τρεῖς παῖδες ἔλεγον· Ἔστι Θεὸς ἐν οὐρανῷ δυνατὸς ἐξελέσθαι ἡμᾶς [ἐκ τῶν χειρῶν σου.] καὶ ἐὰν μὴ, γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ᾗ ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν. καὶ σὺ τοίνυν ὅταν μέλλῃς τι ἐργάζεσθαι τῶν κατὰ Θεὸν, πολλοὺς προσδόκα τοὺς κινδύνους, πολλὰς τὰς ζημίας, πολλοὺς τοὺς θανάτους, καὶ μὴ

Δαν. 3. 17.

Σειρ. β. ξενίζου, μηδὲ θορυβοῦ, συμβαινόντων τούτων. Τέκνον γάρ, φησιν, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν
τῷ Κυρίῳ, ἑτοίμασον τὴν ψυχήν σου εἰς πειρασμόν. Οὐδεὶς πυκτεύειν αἱρούμενος, χω-
ρὶς τραυμάτων [illegible] στέφανον ἀναδήσασθαι. ὅταν οὖν ἴδῃς [illegible] ἀγαθόν, τὰ
ἐναντία ἀπολαύοντα, μὴ [illegible] ταύτης, εὐφραίνου καὶ χαῖρε· μείζονος γὰρ ἀπο-
λαύσεται τὸ πρᾶγμα [illegible] μὴ δὲ καταπέσῃς τῇ προθυμίᾳ, μηδὲ ὀκνηρότερος γένῃ, ἀλ- χ. πάσχει
λὰ μᾶλλον ἐπίτεινε μετὰ πλείονος τῆς προθυμίας. κἂν μυριάκις ἴδῃς διακόπτοντα τὸν
τὸν διδάσκαλον, μηδὲ οὕτω ἀποστῇς. ἐπεὶ καὶ τὸν ἀπόστολον, [illegible] μαστιζόμενοι, δεσ-
μωτηρίοις συνεχῶς οἰκοῦντας, [illegible] κινδύνοις [illegible] ἀλλὰ καὶ ἐν αὐ-
τοῖς τοῖς κινδύνοις μετὰ μείζονος τῆς προθυμίας τὸ τῆς ἀληθείας κατήγγελλον κήρυγμα. καὶ
ἔστιν ἰδεῖν Παῦλον ἐν αὐτῷ τῷ δεσμωτηρίῳ, [illegible] κατηχοῦντα, μυσταγω-
Ἐκ τ̃ ἑρμην. τ̃ πρὸς Ἐφεσ. ἐπιστ. γοῦντα, καὶ ἐν δικαστηρίῳ πάλιν τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦντα. Καὶ διὰ [illegible] μακαρίζω ἐ-
κείνην ψυχήν, ἐν τίσι καυχᾶται· ἐν δεσμοῖς, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἁλύσει, ἐν στίγμασι. Πα-
Πραξ. κ. ρευόμαι γάρ, φησιν, εἰς Ἱερουσαλὴμ δεδεμένος τῷ πνεύματι, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσον-
τά μοι μὴ εἰδώς· πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμά μοι κατὰ πόλιν διαμαρτύρεται λέγον, ὅτι δεσμά με καὶ θλί-
ψεις μένουσι. τί οὖν ἀπέρχῃ, εἰ δεσμά σε καὶ θλίψεις μένουσι; δι' αὐτὸ τοῦτο, ἵνα δεσμηθῶ διὰ
Χριστόν, ἵνα ἀποθάνω δι' αὐτόν. οὐ γὰρ μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν ἑτοίμως ἔχω ὑπὲρ ꝗ. ἐπεὶ
τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου μου. τί οὖν ἐστι τοῦτο; οὐκ αἰσχύνῃ, ὦ δέσμιε, τὴν οἰκουμένην δε-
σμώτης περιϊών; οὐ φοβῇ μή τις [illegible] τοῦ Θεοῦ σου κατηγορήσῃ; μή τις διὰ τοῦτο οὐ μὴ
Φιλ. α. ιγ. προσέλθῃ; οὐ παιδεῦσαί μου, φησί, τὰ δεσμά· οἶδε καὶ ἐν βασιλείοις λάμπειν· ἀλλὰ τοὺς δε-
σμούς μου, φησί, φανεροὺς γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ, καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελ-
φῶν ἐν Κυρίῳ πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον λαλεῖν.
ὁρᾷς δεσμοὺς ἰσχὺν μᾶλλον, ἢ νεκρῶν ἀναστάσεως; ἐδεσμεύθη ἐν Ῥώμῃ, καὶ τοὺς πλείονας ἐ-
πίστευσε. ἐδεσμεύθη ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ δεδεμένος δημηγορῶν τὸν βασιλέα κατέπληξε,
καὶ τὸν ἄρχοντα εἰς φόβον ἤγαγεν· ἔμφοβος γὰρ γενόμενος ἀπέλυσεν αὐτόν. δεδεμένος ἔπλει, καὶ τὸ
ναυάγιον ἔλυσε, καὶ τὸν χειμῶνα ἐπέδησεν. ἐν δεσμοῖς ὄντος αὐτοῦ, τὸ θηρίον ἐκεῖνο καθήψατο, καὶ
μηδὲν λυμηνάμενον ἀπέπεσε. καὶ θέα [illegible] τοῦτο γενόμενον. μεμαστίγωται, καὶ μεμαστίγωται
Πραξ. ιϛ. κγ. ἰσχυρῶς. Πολλὰς γὰρ αὐτῷ, φησιν, ἐπιθέντες πληγάς. καὶ ἐδέδετο, καὶ τοῦτο πάλιν ἰσχυρῶς.
Εἰς γὰρ τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν ἐνέβαλον αὐτόν, καὶ μετὰ πλείονος ἀσφαλείας. καὶ ἐν τοσού-
τοις ὢν κατὰ τὸ μεσονύκτιον, ὅτε καὶ τὸν σφόδρα [illegible] καθεύδουσιν, ᾖδε καὶ ὕμνει τὸν Θεόν. τί
ταύτης γένοιτ' ἂν τῆς ψυχῆς ἀδαμαντινώτερον; ἐπειδὴ ὅτι καὶ τοὺς παῖδας ἐν πυρὶ ᾖδον καὶ ἐν
καμίνῳ· ἴσως ἐλογίζετο, ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον ἐγὼ πέπονθα. ἀλλὰ καλῶς ποιεῖ ὁ λόγος, εἰς
ἑτέρους πάλιν ἐξενήνοχε δεσμούς, καὶ δεσμωτήριον ἕτερον. τί πάθω; βούλομαι σιγῆσαι, ἀλλ' οὐ
δύναμαι, ἕτερον δεσμωτήριον εὗρον ἐκείνου πολλῷ θαυμαστότερον καὶ ἐπισημότερον.
βούλομαι διαφυγεῖν τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἀνέχεται. οὐ δύναμαι παύσασθαι, οὐ δύναμαι σι-
γῆσαι· πολλά με περιέρρεε. οὐκ οἶδα ποῖον πρότερον εἴπω, ποῖον δεύτερον. δέομαι, ἀγαπη-
τοί, μή με τάξιν τις ἀπαιτείτω· πολλὴ γὰρ ἡ τῶν πραγμάτων σύγχυσις. μακαρία
τοῦ Παύλου γέγονεν ἅλυσις, καὶ διὰ τοῦτο κατέχει ἡμᾶς. ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο σιγήσομαι. εἰ γὰρ
αὐτὸς ἐν δεσμωτηρίῳ οὐκ ἐσίγησεν, οὐδὲ ἐν μάστιξιν, ἐγὼ σιωπήσομαι καθήμενος ἡμέρας χ. σιγήσομαι
οὔσης καὶ μετὰ πολλῆς ἀδείας φθεγγόμενος; καὶ πῶς ἂν ἔχοι τοῦτο λόγον; πολλὰ μὲν οὖν πολ-
λαχοῦ τὰ τοῦ Παύλου θαυμάσαι τις ἂν σημεῖα [illegible], ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστὶ ποθεινά, ὡς τὰ στίγ-
ματα. καὶ οὐχ οὕτω με ἐν ταῖς γραφαῖς εὐφραίνει θαύματα ἐργαζόμενος, ὥσπερ κακῶς πάσχων,
Πραξ. ιδ. ιθ. μαστιζόμενος, συρόμενος, λιθαζόμενος. Λιθάσαντες γὰρ αὐτόν, φησιν, ἔσυρον ἔξω τῆς πό-
Πραξ. ιϛ. κγ. λεως. καὶ πάλιν· Δείραντες αὐτοὺς καὶ ἐπιθέντες πληγὰς πολλάς, ἔβαλον εἰς φυλακήν. πό-
σον καύχημα, πόση ἡδονή, πόση τιμή; πῶς λαμπρότερος εἰμι, ὅτι διὰ τὸν Χριστὸν ἐδε-

ϑη; ἀλλ' ὅρα τὸ θαυμαστόν. Καὶ ἐσείσθη, φησὶ, τὸ δεσμωτήριον [illegible] Παύλου, καὶ [illegible] τὰ δεσμὰ ἀνέθη. Εἶδες δεσμὰ φυσικὰ [illegible]; ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ἰδὼν ἀνεῳγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, [illegible] μάχαιραν ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν. τί οὖν ὁ Παῦλος; Ἐφώνησε φωνῇ μεγάλῃ λέγων, μηδὲν πράξῃς σεαυτῷ κακόν, ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε. [illegible] καὶ τὸ [illegible] οὐκ εἶπεν, ὅτι δι' ἡμᾶς ταῦτα γέγονεν, ἀλλὰ [illegible], φησί· πάντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε. εἰ γὰρ [illegible] καὶ μὴ [illegible] μεγάλως [illegible] ἑαυτοῦ τὰς χεῖρας [illegible] τοῦ λαιμοῦ τὸ ξίφος. ἐβόησε δὲ [illegible] φυλακὴν [illegible] [illegible], φησὶν, [illegible] μέλλοντα [illegible]. [illegible] τὸ φιλ[illegible] [illegible] τοῦ Παύλου; ἠβούλετο [illegible] μᾶλλον καὶ [illegible] λούμενοι. τίνα οὐκ ἂν ἐξέπληξεν ἡ [illegible] αὐτοῦ δεσμῶν [illegible], ὅτι [illegible] εἰς τοὺς πόδας ἦσαν δεδεμένοι, καὶ [illegible] χεῖρας [illegible]; [illegible] γὰρ, φησὶν, ὁ δεσμοφύλαξ τῷ Παύλῳ, καὶ ὁ λελυμένος [illegible] τοὺς πόδας [illegible] δεδεμένου, [illegible] ἠξίου [illegible] λυθῆναι τοῦ φόβου. [illegible]; Εἰ [illegible] εἰς τὴν [illegible] ἔβαλες φυλακὴν; οὐχὶ εἰς τὸ ξύλον ἠσφαλίσω τοὺς πόδας; τί τρέμεις; τί θορυβῇ; τί δακρύεις; τί τὸ ξίφος [illegible]; οὐκ ἦλθε, φησὶν, ὅτι [illegible] τοῦ Χριστοῦ δεσμίων ἡ δύναμις. τί λέγεις; [illegible] οὐκ ἔμαθεν [illegible]; [illegible] δεσμώτας δεδεμένους ἔλυσε, καὶ οὐδέποτε ἔμαθεν αὐτὸς [illegible]; ὁ φύλαξ [illegible] δεδεμένας λύων, τὸ σῶμα τὸ αὐτοῦ οὐκ ἂν ἴσχυσε λύσαι; ὁ διὰ τῶν ἱμάτων αὐτοῦ [illegible] τῶν δεσμῶν [illegible] λύων, καὶ τῶν δαιμόνων ἀπαλλάσσων, αὐτὸς δὲ ἑαυτὸν οὐκ ἔλυσε; [illegible] τοῦτο [illegible], καὶ τότε τοὺς δεδεμένους ἔλυσεν, ἵνα μάθῃς ὅτι [illegible] τοῦ Χριστοῦ δοῦλοι δεδεμένοι πολλῷ τῶν λελυμένων μείζονα ἔχουσι τὴν ἰσχύν. οὕτω γὰρ [illegible] ἡ ἰσχὺς τοῦ [illegible], ὅτι καὶ δεδεμένος τῶν λελυμένων [illegible] ὅτι [illegible] δεδεμένος μὴ μόνον ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ τοὺς δεδεμένους λύῃ. τί [illegible] τὸ [illegible] εἰς τὴν [illegible] αὐτὸν ἐμβαλεῖν φυλακὴν, ὅπου γε [illegible]; [illegible] αὐτοῦ τὸ [illegible] τοῦ [illegible] λέγοντος· Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν Κυρίῳ. καὶ γὰρ μέγα ἀξίωμα [illegible] σφοδρὸν, καὶ βασιλείας καὶ [illegible] μεῖζον, τὸ διὰ Χριστὸν δεδέσθαι. οὐδὲν γὰρ οὕτω λαμπρὸν ὡς δεσμὸς διὰ Χριστὸν, ὡς αἱ ἁλύσεις αἱ περικείμεναι ταῖς ἁγίαις χερσὶν ἐκείναις. τοῦ [illegible] τοῦ εὐαγγελιστοῦ [illegible] πολὺ λαμπρότερον καὶ σεμνότερον. εἴ τις φιλεῖ τὸν Χριστὸν, [illegible] λεγόμενον. Εἴ τις [illegible] καὶ [illegible] τὴν δύναμιν τῶν δεσμῶν, [illegible] ἂν δέσμιος εἶναι διὰ Χριστὸν, ἢ τοὺς οὐρανοὺς οἰκεῖν. [illegible] καὶ τοῦ [illegible] λαμπρότεροι, καὶ τοῦ [illegible] διάδημα [illegible], τοῦτο [illegible] καὶ μακαριώτεροι. Εἴ τις ἐμοὶ τὸν οὐρανὸν ἐχαρίζετο πάντα, ἢ τὴν ἅλυσιν ἐκείνην, ᾗ τὰς χεῖρας ὁ Παῦλος ἐδέδετο, ἐκείνην ἂν ἐγὼ προετίμησα. εἴ τις με μετὰ τῶν ἀγγέλων ἵστη ἄνω, ἢ μετὰ Παύλου δεδεμένου, τὸ δεσμωτήριον ἂν εἱλόμην. εἴ τις με [illegible] ἐποίει τῶν δυναμένων τῶν περὶ τὸν θρόνον, ἢ δέσμιον τοιοῦτον, τοιοῦτος ἂν μᾶλλον εἱλόμην γενέσθαι δέσμιος. [illegible] γὰρ [illegible] τὸ [illegible] παθεῖν τι διὰ τὸν Χριστόν. [illegible] μακαριστὰς [illegible], οὐκ ἂν τοῦτο εἱλόμην, ἀλλὰ τὴν ἅλυσιν· καὶ γὰρ [illegible] τῆς ἁλύσεως ἐκείνης μακαριώτερον. [illegible] τοῖς [illegible] γενέσθαι [illegible] ἐκείνοις, ἐν οἷς ἐκεῖνα τὰ δεσμὰ [illegible], [illegible] τὰς ἁλύσεις, ἃς δεδοίκασι δαίμονες καὶ φρίττουσι, [illegible] ἄγγελοι. [illegible] φροντίδων [illegible] τὸν [illegible], καὶ τὸ σῶμα [illegible], οὐκ ἂν [illegible] ἀποδημίαν [illegible], [illegible] τὰς ἁλύσεις μόνον ἰδεῖν, καὶ τὸ δεσμωτήριον, ἔνθα ὁ Παῦλος ἐδέδετο. ὦ μακαρίων δεσμῶν, ὦ μακαρίων χειρῶν, ἃς ἐκόσμησεν ἡ ἅλυσις [illegible] Παύλῳ.

Οὐκ ἦσαν οὕτω τίμιαι αἱ χεῖρες αὐτοῦ, τὸν χωλὸν τὸν ἐν Λύστροις ἐγείρουσαι, ὡς τὰ δεσμὰ περικείμεναι. εἰ καὶ ἐκείνοις τοῖς χρόνοις ἤμην ἐγώ, τότε ἂν μάλιστα αὐτὰς περιεπτυξάμην, καὶ ἐπὶ τὰς κόρας ἔθηκα τὰς ἐμάς· οὐκ ἂν ἐπαυσάμην καταφιλῶν χεῖρας καταξιωθείσας ὑπὲρ τοῦ δεσπότου δεθῆναι τοῦ ἐμοῦ. οὐχ οὕτως αὐτὸν μακαρίζω, ὅτι εἰς τρίτον οὐρανὸν ἡρπάγη καὶ εἰς τὸν παράδεισον, ὡς ὅτι εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐνεβλήθη. οὐχ οὕτως αὐτὸν μακαρίζω, ὅτι ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ὡς ὅτι ὑπέμεινε τὰ δεσμά. καὶ γὰρ ταῦτα ἐκείνων κατὰ πολὺ μείζονα. αἱρετώτερον γὰρ ἐμοὶ παθεῖν κακῶς ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, ἢ τιμᾶσθαι παρὰ τοῦ Χριστοῦ. τοῦτο καὶ Παῦλος ἐνθυμούμενος ἔλεγεν, ὡς εἰκός· εἰ αὐτὸς δι' ἐμὲ γενόμενος δοῦλος, καὶ τὴν δόξαν κενώσας, οὐχ οὕτως ἐν δόξῃ εἶναι ἡγεῖτο, ὡς ὅτε ἐσταυροῦτο ὑπὲρ ἐμοῦ, τί ἐμὲ παθεῖν οὐ δεῖ; ἄκουε γὰρ αὐτοῦ λέγοντος· Δόξασόν με, πάτερ. τί λέγεις; ἐπὶ τὸν σταυρὸν ἄγῃ μετὰ λῃστῶν καὶ τυμβωρύχων, τὸν τῶν ἐπαράτων ὑφίστασαι θάνατον· ἐμπτύεσθαι μέλλεις καὶ ῥαπίζεσθαι, καὶ ταῦτα δόξαν καλεῖς; ναί, φησιν· ὑπὲρ γὰρ τῶν φιλουμένων ἐγὼ πάσχω ταῦτα, καὶ εἰκότως αὐτὰ δόξαν ἡγοῦμαι. εἰ οὖν ὁ δεσπότης ὁ ἐμὸς τοὺς οἰκτροὺς καὶ ταλαιπώρους φιλήσας, δόξαν τὸ πρᾶγμα καλεῖ, καὶ τοῦτο τῆς ἐν τῷ πατρικῷ θρόνῳ δόξης μᾶλλον προτίθησι, πολλῷ μᾶλλον ὀφείλω ἐγὼ ταῦτα δόξαν ἡγεῖσθαι.

Ιωαν. ζ. α.

Ἐκ τῶν α. λογ. τῶν εἰς τὸν ἅγιον Παῦλον.

Ἐκπλήττονται τὸν Ἰὼβ ἅπαντες ἄνθρωποι διὰ τὴν ὑπομονὴν αὐτοῦ, διὰ τὴν τοῦ βίου καθαρότητα, διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ μαρτυρίαν, διὰ τὴν καρτερὰν μάχην ἐκείνην, διὰ τὴν θαυμαστὴν νίκην τὴν μετὰ τὴν μάχην· ἀλλὰ τὴν τοῦ Παύλου ὑπομονὴν ποία ἂν ἀδαμαντίνη ψυχὴ δύναιτ' ἂν ἐπιδείξασθαι; οὐδὲ γὰρ μῆνας πολλοὺς ἀγωνιζόμενος οὕτω διῆγεν, ἀλλ' ἔτη πολλά· οὐχὶ τήκων βώλακας γῆς ἀπὸ ἰχῶρος ξέων, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τοῦ λέοντος τὸ νοητὸν στόμα συνεχῶς ἐμπίπτων καὶ μυρίοις παλαίων πειρασμοῖς, καὶ οὐδὲ παρὰ φίλων τριῶν ἢ τεσσάρων, ἀλλὰ παρὰ πάντων τῶν ἀπιστούντων ὀνειδιζόμενος, ἐμπτυόμενος, λοιδορούμενος, καὶ μυρίας νιφάδας πειρασμῶν ὑπομένων· καὶ νῦν μὲν μάστιξι, νῦν δὲ λίθοις τὸ σῶμα κατατυπτόμενος, καὶ λιμῷ διηνεκεῖ καὶ κρυμῷ τηκόμενος. ἀλλ' ἡ φιλοξενία τοῦ Ἰὼβ μεγάλη; οὐδὲ ἡμεῖς ἀντεροῦμεν, ἀλλὰ τῆς Παύλου τοσοῦτον καταδεεστέραν εὑρήσομεν, ὅσῳ ψυχῆς σῶμα ἀφέστηκεν. ἃ γὰρ ἐκεῖνος περὶ τοὺς τὴν σάρκα πεπηρωμένους ἐποίει, ταῦτα οὗτος περὶ τοὺς τὴν ψυχὴν λελωβημένους ἐπεδείκνυτο. καὶ ὁ μέν, προβάτων αὐτῷ καὶ βοῶν ὄντων ἀπείρων, ταῦτα ἔπραττεν· οὗτος δὲ οὐδὲν πλέον κεκτημένος τοῦ σώματος, ἀπ' αὐτοῦ τούτου τοῖς δεομένοις ἐπήρκει, καὶ βοᾷ λέγων· Ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. τούτους ζηλώσωμεν, τούτους μιμησώμεθα ἅπαντες, ἵνα καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς ἐπαίνων καὶ μισθῶν ἐπιτύχωμεν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΦΘΟΝΟΥ.

Λογ. λς.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορ. α. ἐπιστ. ὁμιλ. λα.

Οὐδὲν οὕτω μερίζειν καὶ διασπᾶν ἡμᾶς ἀπ' ἀλλήλων εἴωθεν, ὡς φθόνος καὶ βασκανία, τὸ χαλεπὸν τοῦτο νόσημα, καὶ πάσης ἀπεστερημένον συγγνώμης, καὶ τῆς τῶν κακῶν ῥίζης τῆς φιλαργυρίας κατὰ πολὺ χαλεπώτερον. ὁ μὲν γὰρ φιλάργυρος τότε ἥδεται, ὅταν αὐτὸς λάβῃ· ὁ δὲ βάσκανος τότε ἥδεται, ὅταν ἕτερος μὴ λάβῃ, εὐεργεσίαν οἰκείαν νομίζων τὴν ἑτέρων κακοπραγίαν· οὗ τί γένοιτ' ἂν μανικώτερον; τῶν γὰρ οἰκείων κακῶν ἀμελῶν, ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις τήκεται καλοῖς, ἄβατον ἑαυτῷ κατασκευάζων τὸν οὐρανόν· καὶ πρὸ τοῦ οὐρανοῦ δὲ, καὶ τὸν παρόντα βίον ἀβίωτον. οὐδὲ γὰρ οὕτω ξύλον καὶ ἔριον σὴς ἐγκαθήμενος καὶ σκώληξ διατρώγειν εἴωθεν, ὡς ὁ τῆς βασκανίας πυρετὸς αὐτὰ κατεσθίει τὰ ὀστᾶ τῶν βασκαινόντων, καὶ τῆς ψυχῆς τὴν σωφροσύνην λυμαίνεται.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι καὶ θηρίων καὶ δαιμόνων χείρους τοὺς βασκάνους προσειπών. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἢ τροφῆς δεόμενα, ἢ παρ' ἑτέρων ὑφ' ἡμῶν παροξυνόμενα, τότε καθ' ἡμῶν καθοπλίζεται· οὗτοι δὲ καὶ εὐεργετηθέντες πολλάκις, τὰ τῶν ἀδικούντων τοὺς εὐεργέτας διέθηκαν. Καὶ οἱ μὲν δαίμονες πρὸς μὲν ἡμᾶς ἄσπονδον ἔχουσιν ἔχθραν, τοῖς δὲ ὁμογενέσιν οὐκ ἐπιβουλεύουσιν· οὗτοι δὲ οὐδὲ τὴν κοινωνίαν αἰδοῦνται τῆς φύσεως, οὐδὲ τῆς οἰκείας φείδονται σωτηρίας, ἀλλὰ πρὸ τῶν φθονουμένων τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς κολάζουσι, θορύβου πάντοθεν καὶ ἀθυμίας πληροῦντες αὐτὰς εἰκῆ καὶ μάτην.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Τοιοῦτον ἡ βασκανία, ἧς οὐκ ἂν γένοιτο κακία χείρων. Ὁ μὲν γὰρ μοιχὸς καὶ ἡδονὴν καρποῦταί τινα, καὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ τὴν ἁμαρτίαν ἀπαρτίζει τὴν ἑαυτοῦ· ὁ δὲ βάσκανος πρὸ τοῦ φθονουμένου ἑαυτὸν κολάζει καὶ τιμωρεῖται, καὶ οὐδέποτε παύεται τῆς ἁμαρτίας, ἀλλ' ἐν τῷ πράττειν αὐτήν ἐστι διηνεκῶς. Καθάπερ γὰρ χοῖρος βορβόρῳ, καὶ δαίμων βλάβῃ χαίρει τῇ ἡμετέρᾳ· οὕτω καὶ οὗτος τοῖς τοῦ πλησίον χαίρων κακοῖς, κἂν γένηταί τι ἀηδὲς, τότε ἀναπαύεται καὶ ἀναπνεῖ, τὰς ἀλλοτρίας συμφορὰς οἰκείας εὐθυμίας ἡγούμενος, καὶ οἰκεῖα κακὰ τὰ τῶν ἄλλων ἀγαθά. Καὶ καθάπερ οἱ κάνθαροι τρέφονται κόπρῳ, οὕτω καὶ οὗτοι ταῖς ἑτέρων δυσημερίαις, κοινοί τινες ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι τῆς φύσεως ὄντες. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἄλογον σφαττόμενον ἐλεοῦσιν· οὗτοι δὲ ἂν ἄνθρωπον ὁρῶντες εὐεργετούμενον, ἐκθηριοῦνται καὶ τρέμουσι καὶ ὠχριῶσι. Καὶ τί ταύτης τῆς μανίας χεῖρον γένοιτ' ἄν;

γρ. χαίρει

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Ῥωμαίους.

Τί ὠχριᾷς, εἰπέ μοι, καὶ τρέμεις, καὶ περιδεὴς ἕστηκας; τί γέγονε δεινόν; ὅτι λαμπρὸς ὁ ἀδελφὸς καὶ περιφανὴς καὶ εὐδόκιμος; οὐκ ἐχρῆν στεφανοῦσθαι σε ἔδει καὶ χαίρειν καὶ τὸν Θεὸν δοξάζειν, ὅτι τὸ μέλος τὸ σὸν ὁρᾷς λαμπρὸν καὶ περιφανές; ἀλλ' ἀλγεῖς, ὅτι ὁ Θεὸς δοξάζεται; ὁρᾷς ποῦ ὁ πόλεμος τείνει. Οὐχὶ τοῦτό με λυπεῖ, φησίν, ἀλλὰ δι' ἐμοῦ τὸν Θεὸν ἐβουλόμην δοξάζεσθαι. Οὐκοῦν χαῖρε, εὐδοκιμοῦντος τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ δοξάζεται διὰ σοῦ πάλιν ὁ Θεός. Εἰ γὰρ καὶ πολέμιος ἦν καὶ ἐχθρὸς, ὁ δὲ Θεὸς δι' αὐτοῦ ἐδοξάζετο, φίλον ἔδει ποιήσασθαι διὰ τοῦτο· σὺ δὲ τὸν φίλον ἐχθρὸν ποιεῖς, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δοξάζεται διὰ τῆς εὐδοκιμήσεως ἐκείνου. Καὶ πῶς ἂν ἑτέρως τὸν πρὸς τὸν Χριστὸν ἐπιδείξω πόλεμον; διὰ τοῦτο κἂν σημεῖά τις ποιῇ, κἂν παρθενίαν, κἂν νηστείαν, κἂν χαμευνίαν ἐπιδείξηται, καὶ πρὸς τοὺς ἀγγέλους διὰ ταύτης φθάσῃ τῆς ἀρετῆς, τῷ δὲ τῆς βασκανίας ὑποκείμενος ᾖ πάθει, πάντων ἐστὶν ἐναγέστερος. Εἰ γὰρ τὸ φιλεῖν τοὺς φιλοῦντας οὐδὲν ἡμᾶς πλέον ἔχειν ἀφίησι τῶν ἐθνικῶν· ὁ τοῖς φιλοῦσι βασκαίνων ποῦ στήσεται; καὶ γὰρ τοῦ πολεμεῖν χεῖρόν ἐστι τὸ βασκαίνειν. ὁ μὲν γὰρ πολεμῶν, τῆς αἰτίας λυθείσης, δι' ἣν ὁ πόλεμος, καὶ τὴν ἔχθραν κατέλυσεν· ὁ δὲ βάσκανος οὐδέποτε ἂν γένοιτο φίλος. Καὶ ὁ μὲν φανερὰν τὴν μάχην ἐπιδείκνυται, ὁ δὲ συνεσκιασμένην· καὶ ὁ μὲν αἰτίαν ἔχει πολλάκις εἰπεῖν εὔλογον τοῦ πολέμου, ὁ δὲ οὐδὲν ἕτερον, ἢ μανίαν καὶ γνώμην σατανικήν.

γρ. λῶ

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Φιλιππησίους.

Καὶ ὥσπερ ὁ ἀδικῶν οὐκ ἀδικεῖ, ἀλλ' ἀδικεῖται· οὕτω καὶ ὁ τῷ πλησίον ἐπιβουλεύων, ἑαυτὸν ἀναιρεῖ. Καὶ ὥσπερ εἰ ἀδικοῦμεν τὸν πλησίον, ἑαυτοὺς ἀδικοῦμεν, οὕτως εὖ ποιοῦντες αὐτοὺς, ἑαυτοὺς εὖ ποιοῦμεν.

γρ. τοῦ

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ μθ΄. ψαλμ.

Ὁ γὰρ κακῶς ἀκούων ψευδῆ, οὐ μόνον οὐκ ἠδίκηται, ἀλλὰ μισθὸν ἔχει μέγιστον. οὐ γὰρ ὁ πάσχων, ἀλλ' ὁ δρῶν κακῶς, οὗτός ἐστιν ὁ τῆς τιμωρίας ἄξιος, ἂν μὴ παράσχῃ λαβὰς τῆς κατηγορίας εὐλόγους ἐκεῖνος. καὶ ὥσπερ ἀμήχανον παρὰ πάντων ἀκούειν καλῶς τὸν ἐνάρετον, οὕτως ἀμήχανον παρὰ πάντων ἀκούειν κακῶς, ἂν μὴ πολλὰς πολλαχόθεν αὐτὸς ἑαυτῷ παράσχῃ τὰς ἀφορμάς. αἱ δημόσιαι γινόμεναι κατηγορίαι πολλάκις ἰταμοὺς καὶ ἀναισχυντοτέρους τοὺς ἀνθρώπους ποιοῦσιν. ἕως μὲν γὰρ ἂν ἴδωσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἁμαρτανόντων, ὅτι δύνανται αὐτοὺς λαθεῖν, ἐπανελθεῖν ῥᾳδίως αἱροῦνται· ὅταν δὲ τὴν παρὰ τῶν πολλῶν ἀπολέσωσι δόξαν, εἰς ἀπόγνωσιν τε ἐμπίπτουσι, καὶ εἰς ἀναισχυντίαν ἐξολισθαίνουσιν. Ἀλλ' ἠδικήθης τι παρ' αὐτοῦ; τί γοῦν καὶ σαυτὸν ἀδικεῖς; ὁ γὰρ ἀμυνόμενος, κατὰ ἑαυτοῦ τὸ ξίφος ὠθεῖ. Εἰ τοίνυν

γρ. πῶς

βούλει καὶ σεαυτὸν εὐεργετῆσαι κἀκεῖνον ἀμύνασθαι, εἰπὲ καλῶς τὸν ἠδικηκότα· ἂν δὲ κακῶς εἴπῃς, οὐ πιστευθήσῃ, τῆς ἔχθρας τὴν ὑποψίαν δεχόμενος. ἡ γὰρ ἔχθρα προαπαντῶσα ταῖς τῶν ἀκουόντων διανοίαις, οὐκ ἀφίησιν αὐτοῖς ἐντεθῆναι ταῖς ἀκοαῖς τὰ λεγόμενα. μὴ τοίνυν λέγε κακῶς, ἵνα μὴ καὶ σεαυτὸν μολύνῃς· μηδὲ βόρβορον ὕφαινε μετὰ πηλοῦ καὶ πλινθείας, ἀλλὰ στεφάνους ἀπὸ ῥόδων πλέκε, καὶ ἴων, καὶ τῶν λοιπῶν ἀνθέων· μηδὲ κόπρον ἀπὸ τοῦ στόματος φέρε, καθάπερ οἱ κάνθαροι. τοῦτο γὰρ οἱ κακηγοροῦντες, αὐτοὶ τῆς δυσωδίας ἀπολαύουσι πρότεροι. τὸν μὲν γὰρ λοίδορον πάντες ἀποστρέφονται, ὡς σαπρὸν ὄζοντα, καθάπερ τινὰ βδέλλαν ἢ κάνθαρον κόπρῳ τρεφόμενον τοῖς ἑτέρων κακοῖς· τὸν δὲ εὔφημον ἔχοντα στόμα, ὡς κοινὸν προσίενται μέλος, καὶ ὡς ἀδελφὸν γνήσιον. Τί γὰρ τὸν Ἄβελ ἠδίκησεν ὁ Κάϊν; οὐκ ἐκεῖνον μὲν ταχύτερον ἄκων εἰς βασιλείαν προέπεμψεν, ἑαυτὸν δὲ μυρίοις περιέπειρε κακοῖς; τί τὸν Ἰακὼβ ἔβλαψεν ὁ Ἡσαῦ; οὐχ ὁ μὲν ἐπλούτει καὶ μυρίων ἀπέλαυεν ἀγαθῶν· αὐτὸς δὲ καὶ τῆς πατρῴας οἰκίας ἐξέπιπτε, καὶ εἰς τὰ ἀλλότρια ἐπλανᾶτο μετὰ τὴν ἐπιβουλὴν ἐκείνην; τί δὲ οἱ παῖδες τούτου τὸν Ἰωσὴφ ἐποίησαν χεῖρον, καὶ ταῦτα μέχρις αἵματος ἐλθόντες; οὐχὶ οὗτοι μὲν καὶ λιμὸν ὑπέμενον, καὶ περὶ τῶν ἐσχάτων ἐκινδύνευσαν, ἐκεῖνος δὲ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου γέγονε πάσης; ὅσῳ γὰρ ἂν φθονῇς, τοσούτῳ μειζόνων γίνῃ πρόξενος ἀγαθῶν τῷ φθονουμένῳ. Θεὸς γάρ ἐστιν ὁ πάντα ἐφορῶν· καὶ ὅταν ἴδῃ τὸν οὐδὲν ἀδικοῦντα ἀδικούμενον, μᾶλλον ἐπαίρει καὶ ποιεῖ λαμπρὸν, καὶ ταύτῃ σε κολάζει. Εἰ γὰρ τοὺς ἐφηδομένους τοῖς ἐχθροῖς οὐκ ἀφίησιν ἀτιμωρήτους παρελθεῖν, πολλῷ μᾶλλον τοὺς βασκαίνοντας τοῖς οὐδὲν ἠδικηκόσιν. Εἰ γὰρ ὁ τοὺς φιλοῦντας ἀγαπῶν, οὐδὲν πλέον ἔχει τελωνῶν, ὁ τοὺς οὐδὲν ἀδικοῦντας μισῶν, ποίας τεύξεται φιλανθρωπίας; Τίνος οὖν ἕνεκεν ἀλγεῖς, ἄνθρωπε, τοῖς τοῦ πλησίον καλοῖς; Εἰ γὰρ ἀλγεῖν δεῖ, ἐφ' οἷς αὐτοὶ πάσχομεν κακοῖς ἀλγεῖν ἐχρῆν, οὐκ ἐφ' οἷς ἑτέρους εὐδοκιμοῦντας ὁρῶμεν. ἢ οὐκ οἶδας, ὅτι πάσης ἀπεστέρηται συγγνώμης τουτὶ τὸ ἁμάρτημα; καὶ εἰκότως. ὁ μὲν γὰρ πόρνος ἔχει τὴν ἐπιθυμίαν εἰπεῖν, καὶ ὁ κλέπτης τὴν πενίαν, καὶ ὁ ἀνδροφόνος τὸν θυμὸν, ψυχρὰς μὲν καὶ ἀλόγους, ὅμως δὲ ἔχουσί τινας προφάσεις εἰπεῖν· σὺ δὲ ποίαν αἰτίαν ἐρεῖς; εἰπέ μοι· οὐδεμίαν, ἀλλ' ἢ πονηρίαν ἐπιτεταμένην μόνον. Εἰ γὰρ ἐχθροὺς ἀγαπᾶν κελευόμεθα, ὅταν καὶ τοὺς φιλοῦντας μισῶμεν, ποίαν τίσομεν δίκην; εἰ γὰρ ὁ τοὺς φιλοῦντας ἀγαπῶν οὐδὲν ἄμεινον τῶν ἐθνικῶν διακείσεται, ὁ τοῖς μηδὲν ἠδικηκόσιν ἐπηρεάζων, ποίαν ἕξει συγγνώμην; ὁ δαίμων φθονεῖ μὲν, ἀνθρώποις δὲ, δαίμονι δὲ οὐδενί· σὺ δὲ ἄνθρωπος ὢν, ἀνθρώποις φθονεῖς· καὶ ποίας τεύξῃ συγγνώμης; Δεινὸν ἡ βασκανία, δεινὸν, καὶ τῆς οἰκείας ἀναπείθει καταφρονεῖν σωτηρίας. οὕτω γὰρ ὁ Σαοὺλ δαίμονα πονηρὸν ἐκάλεσε κατὰ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς· καὶ καλέσας, τῷ ἰατρῷ πάλιν ἐβάσκαινε. τοιοῦτον γὰρ ὁ φθόνος. ᾔδει δὲ ὅτι ἐσώθη, καὶ ἀπολέσθαι μᾶλλον ἤθελεν, ἢ τὸν σώσαντα εὐδοκιμοῦντα ἰδεῖν. Καὶ, εἰ βούλεσθε, διηγήσομαι ὑμῖν τίνας εὐεργεσίας εὐεργέτησεν ὁ Δαβὶδ τὸν Σαοὺλ, καὶ πῶς αὐτὸν μετὰ ταῦτα ἐκεῖνος ἠμείψατο. πολέμου ποτὲ τοὺς Ἰουδαίους καταλαβόντος χαλεπωτάτου, καὶ πάντων καταπεπληγότων καὶ δεδοικότων, καὶ οὐδενὸς προκύψαι τολμῶντος, ἀλλ' ἐν ἐσχάτοις τῆς πόλεως οὔσης ἁπάσης, καὶ τὸν θάνατον πρὸ ὀφθαλμῶν ἑκάστου βλέποντος, καὶ καθ' ἑκάστην ἀποθανεῖσθαι τὴν ἡμέραν προσδοκώντων ἁπάντων, εἰσελθὼν οὗτος ἀπὸ τῶν προβάτων ἐπὶ τὴν παράταξιν, τὸν ἁπάντων ἀνεδέξατο πόλεμον, καὶ οὐδεμίαν ὁρῶν ἀνάγκην ἐπικειμένην αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τοὺς κωλύοντας ἔχων (καὶ γὰρ καὶ ὁ ἀδελφὸς ἐπετίμα, καὶ ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸ τῆς ἡλικίας ἄωρον ἀφορῶν κατεῖχε καὶ μένειν ἐκέλευε) διαθερμανθεὶς οἴκοθεν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἐπεχείρει· καὶ τοσαύτην κηδεμονίαν περὶ τὸν βασιλέα ἐπεδείξατο, ὡς καὶ πρὸ τοῦ πολέμου καὶ τῆς νίκης ἐπ' ὄψιν αὐτὸν κείμενον ἀναστήσας εἰπεῖν, Μὴ συμπεσέτω ἡ καρδία τοῦ κυρίου μου ἐπ' αὐτόν· ὅτι ὁ δοῦλός σου πορεύσεται καὶ πολεμήσει μετὰ τοῦ ἀλλοφύλου τούτου. ἆρα μικρὸν

τοῦτο

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Ἐκ τῆς τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορ. β΄. ἐπιστ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κορ. α΄. ἐπιστ.

α΄. Βασ. ιζ. λϛ

κ. λέγει

τοῦτο, εἰπέ μοι, τὸ μηδεμίαν ἀνάγκην ἔχοντα τὴν ψυχὴν ἐπιδοῦναι τὴν ἑαυτοῦ, καὶ ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ὠφελείας εἰς μέσους πηδῆσαι τοὺς πολεμίους, μηδὲν μηδέποτε παρ' αὐτῶν εὖ παθόντα; ἆρα οὐκ ἔδει αὐτὸν μετὰ ταῦτα δεσπότην αὐτὸν ἐπιγράφεσθαι, καὶ σωτῆρα κοινὸν τῆς πόλεως ἀναγορεύειν, τὸν καὶ τὴν ἁπάντων ζωὴν μετὰ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν διατηρήσαντα; ποία γὰρ ταύτης εὐεργεσίας μείζων ἑτέρα ἦν; οὐ γὰρ εἰς χρήματα, οὐδὲ εἰς δόξαν καὶ δυναστείαν, ἀλλ' εἰς αὐτὴν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν τὴν εὐεργεσίαν κατέθετο, καὶ δι' αὐτῶν αὐτὸν ἀνεκαλέσατο τῶν τοῦ θανάτου πυλῶν· καὶ δι' ἐκεῖνον ἔζη λοιπὸν ὁ βασιλεύς, καὶ ἀπέλαυε τῆς ἀρχῆς. τίσιν οὖν αὐτὸν μετὰ ταῦτα ἠμείψατο; εἰ μὲν γὰρ αὐτό τις τῶν κατορθωμάτων τὸ μέγεθος ἴδοι, οὐδ' εἰ τὸν στέφανον ἀπὸ τῆς αὐτοῦ λαβὼν κεφαλῆς ἐπὶ τὴν τοῦ Δαβὶδ ἔθηκεν, οὐδέπω τὴν ἀξίαν ἦν ἀποδεδωκὼς ἀμοιβήν, ἀλλὰ τὸ πλέον ὀφείλων. ἐκεῖνος μὲν γὰρ καὶ ζωὴν καὶ βασιλείαν αὐτῷ ἐχαρίσατο· οὗτος δὲ βασιλείας αὐτῷ παραχωρεῖν ἔμελλε μόνης. πλὴν ἀλλ' ἴδωμεν αὐτοῦ τὰς ἀμοιβάς. ἐπειδὴ τοῦ βαρβάρου τὴν κεφαλὴν ἔλαβε, καὶ τὰ λάφυρα ἔχων ἐπανῄει, Ἐξῆλθον αἱ χορεύουσαι, φησίν, ᾄδουσαι καὶ λέγουσαι· ἐπάταξε Σαοὺλ ἐν χιλιάσι, καὶ Δαβὶδ ἐν μυριάσι· καὶ ὠργίσθη Σαούλ, καὶ ἦν ὑποβλεπόμενος τὸν Δαβὶδ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης. τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι; εἰ γὰρ χρή τι θαυμαστὸν εἰπεῖν, τῷ Σαοὺλ ἐχαρίσαντο μᾶλλον, ἢ τῷ Δαβίδ, ταῦτα λέγουσαι· καὶ ἀγαπᾷν αὐτὸν ἐχρῆν, ὅτι τὰς χιλιάδας γοῦν ἔδωκαν αὐτῷ. τί οὖν ἀγανακτεῖς, ὅτι ἔδωκαν τὰς μυριάδας ἐκείνῳ; εἰ μὲν γὰρ ἦν τι συντελέσας εἰς τὸν πόλεμον, καὶ μικρὰν γοῦν τινα μοῖραν εἰσενεγκών, καλῶς ταῦτα ἐλέγετο, ὅτι Σαοὺλ ἐν χιλιάσι, καὶ Δαβὶδ ἐν μυριάσιν. εἰ δὲ αὐτὸς μὲν δεδοικὼς καὶ τρέμων ἔσω ἐκάθητο, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθανεῖσθαι προσδοκῶν, οὗτος δὲ τὸ πᾶν εἰργάσατο· πῶς οὐκ ἄτοπον ἦν, τὸν μηδὲν εἰς τοὺς κινδύνους συμβαλλόμενον ἀγανακτεῖν, ὅτι μὴ τὸ πλέον τῆς εὐφημίας ἔλαβεν; εἰ γὰρ ἀγανακτεῖν ἐχρῆν, τὸν Δαβὶδ ἀγανακτεῖν ἔδει, ὅτι τὸ πᾶν αὐτὸς κατορθώσας, μερίτην ἕτερον ἔσχε τῆς εὐφημίας. Ἀλλὰ τοιοῦτον ἡ βασκανία· οὐκ ἀνέχεται πράως ὁρᾶν τὴν ἑτέρων εὐπραγίαν· ἀλλὰ τὴν τοῦ πλησίον εὐημερίαν οἰκείαν δυσπραγίαν εἶναι νομίζει, καὶ τήκεται τοῖς τοῦ πλησίον ἀγαθοῖς, καθάπερ καὶ ὁ βασιλεὺς Γεράρων ὑπέμεινεν. ὁρῶν γὰρ τοῦ Ἰσαὰκ καθ' ἑκάστην ἡμέραν αὐξανομένην τὴν εὐπορίαν ἐδεδοίκει, καὶ μεταναστῆναι ἐκεῖθεν καταναγκάζει τὸν δίκαιον. ἄξιον δὲ ἀκοῦσαι καὶ αὐτῶν τῶν ῥημάτων τῆς θείας γραφῆς, ἵνα δι' αὐτῶν θεασώμεθα τοῦ Θεοῦ τὴν εὔνοιαν, ἣν περὶ τοὺς αὐτοῦ οἰκέτας ἐπιδείκνυται. ἔσπειρε δέ, φησιν, Ἰσαὰκ ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ, καὶ εὗρεν ἑκατοστεύουσαν κριθὴν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ. εἶδες φιλοτιμίαν δεσπότου; εἶδες ἐπίτασιν εὐεργεσίας; ἀλλ' ἴδωμεν καὶ τοῦ βασιλέως τὸν ζῆλον, οἷος ἐγένετο διὰ τὴν τοῦ δικαίου εὐπορίαν. Ἄπελθε, φησίν, ἀφ' ἡμῶν, ὅτι δυνατώτερος ἡμῶν ἐγένου. καὶ ἀληθῶς δυνατώτερος ἦν, τὴν ἄνωθεν συμμαχίαν ἔχων ἐν ἅπασι, καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ δεξιᾶς φρουρούμενος. ποῦ τοίνυν ἀπελαύνεις τὸν δίκαιον; οὐκ οἶσθα ὅτι ὅπου δ' ἂν αὐτὸν συμβαίη ἀπελθεῖν, ἐν τοῖς τοῦ δεσπότου τοῦ ἑαυτοῦ εἶναι αὐτὸν ἀνάγκη; κἂν γὰρ εἰς αὐτὴν τὴν ἔρημον ἀπελθεῖν καταναγκάσῃς, οὕτως εὐμήχανον δεσπότην ἔχει, ὡς κἀκεῖ γενόμενον πολλῷ πλέον περιφανέστερον ἀποδεῖξαι. διὰ γὰρ τῶν ἐναντίων μάλιστα τὰ ἐναντία πολλάκις οἰκονομεῖ. αὐτῷ πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ πατρὶ καὶ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

α. Βασ. ιη. ζ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς ἑξαημ.

Γεν. κϛ. ιϛ.

ΠΕΡΙ

Λογ. λζ.

ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὸν περὶ φύσεως νόμον.

Ἐοίκασιν οἱ ἔργοις κομῶντες ἀγαθοῖς, καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν ἀγνοήσαντες, λειψάνοις νεκρῶν καλοῖς μὲν ἐνδεδυμένοις, αἴσθησιν δὲ τῶν καλῶν οὐκ ἔχουσι. τί γὰρ ὄφελος ἀνθρώπῳ ψυχὴν μὲν ἔχειν νεκράν, τοῖς δὲ ἀγαθοῖς ἔργοις περιβεβλημένην; τὰ ἔργα ἔστω ἐλπίδι τῆς ἀμοιβῆς καὶ στεφάνων· εἰ δὲ τὸν ἀγωνοθέτην ἀγνοεῖς, ὑπὲρ τίνος ἀθλεῖς; ὥσπερ γὰρ τοῖς ἀνθρώποις προηγεῖται τὸ ζῆν, καὶ οὕτω τὸ τρέφεσθαι· οὕτω δεῖ προηγεῖσθαι ἡμῖν τῆς ζωῆς τὴν εἰς Χριστὸν ἐλπίδα, τρέφεσθαι δὲ καὶ τοῖς ἔργοις τοῖς ἀγαθοῖς. τοὺς γὰρ μὴ τρεφομένους ἐγχωρεῖ ζῆν πολλάκις, τοὺς δὲ μὴ ζῶντας οὐκ ἐγχωρεῖ τρέφεσθαι. καὶ ἄνευ μὲν πίστεως τὸν ἐργαζόμενον ἔργα δικαιοσύνης οὐ δυνήσῃ παραστῆσαι ζήσαντα· ἄνευ δὲ ἔργων τὸν πιστὸν δυνάμεθα δεῖξαι καὶ ζήσαντα, καὶ βασιλείας ἀξιωθέντα. οὐδεὶς ἄνευ πίστεως ἔζησεν, ὁ δὲ λῃστὴς πιστεύσας μόνον ἐδικαιώθη. μὴ γάρ μοι λέγε, οὐκ ἔσχε καιρὸν πολιτεύσασθαι· εἰ γὰρ ἐπέζησε τῇ πίστει, καὶ ἔργων ἠμέλησεν, ἐξέπεσε τῆς σωτηρίας. μεμαρτύρηται καὶ Κορνήλιος ἐπὶ ἐλεημοσύναις καὶ προσευχαῖς, ἀλλὰ Χριστὸν ἠγνόει. καὶ ἐπειδὴ εἶδεν ὁ τῆς ἀληθείας ὀφθαλμός, ὁ μέγας κριτής, ὅτι καλὰ μὲν τὰ ἔργα, νεκρὰ δὲ ἐστὶν οὐκ ἔχοντα πίστιν, ἀποστέλλει βραβεύοντα τοῖς ἔργοις ἄγγελον, ὥστε τὸν καλῶς ἀθλοῦντα στεφανῶσαι τῇ πίστει, ὅς φησι πρὸς αὐτόν, Κορνήλιε, αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. εἰ τοίνυν εἰσηκούσθη ἡ δέησις, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι ἐδέχθησαν, τί μοι τὸ λοιπὸν εἰς δικαιοσύνην; ἀλλὰ πέμψον, φησίν, εἰς Ἰόππην, καὶ μετακάλεσαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον, ὃς ἐλθὼν λαλήσει σοι τὰ ῥήματα, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ ὅλος ὁ οἶκός σου. εἰ οὖν ἐξ ὧν λέγει Πέτρος, σώζεται καὶ αὐτὸς καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ, οὐκ εἶχεν οὐδέπω ἐκ τῶν ἔργων τὴν σωτηρίαν, ἕως αὐτοῦ τοῖς ἔργοις ἐβράβευσεν ἡ πίστις.

γρ. αὐτὴν

Ἐκ τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ῥωμ. ἐπισ.

Λέγεταί τις καὶ τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων, εἰς οἰκίαν λαμπρὰν εἰσελθών, πολλῷ μὲν καταλαμπομένην χρυσίῳ, πολλῷ δὲ ἀστράπτουσαν τῷ τῶν μαρμάρων καὶ τῶν κιόνων κάλλει· ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔδαφος εἶδε πανταχοῦ τάπησιν ἔχον ἐστρωμένους, εἰς τὴν ὄψιν ἐμπτύσαι τοῦ τῆς οἰκίας δεσπότου· εἶτα ἐγκαλούμενος εἰπεῖν, διὰ τὸ μηδαμοῦ τῆς οἰκίας ἑτέρωθι τοῦτο ἐξεῖναι ποιῆσαι, εἰς τὴν ὄψιν ἀναγκασθῆναι ὑβρίσαι τὴν ἐκείνου. ὁρᾷς πῶς καταγέλαστος ὁ τὰ ἔξωθεν καλλωπίζων ἐστί, καὶ παρὰ πᾶσιν εὐκαταφρόνητος τοῖς νοῦν ἔχουσι; καὶ μάλα εἰκότως. ὅταν γὰρ τοὺς μὲν τοίχους καὶ τὸ ἔδαφος, καὶ τὰ ἄλλα πάντα καλλωπίζῃς, τὴν δὲ ψυχὴν περιορᾷς ῥακενδυτοῦσαν, αὐχμῶσαν, πεινῶσαν, τραυμάτων γέμουσαν, ὑπὸ μυρίων σπαραττομένην κυνῶν, ποίαν οὐκ ἄν, εἰπέ μοι, ὑποστήσῃ τιμωρίαν;

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Χρήματα μὲν γὰρ ἂν ἀπολέσῃς, δυνήσῃ δοῦναι χρήματα, κἂν οἰκίαν, κἂν ἀνδράποδα, κἂν ὁτιοῦν ἕτερον τῶν κτημάτων· ψυχὴν δὲ ἂν ἀπολέσῃς, ἑτέραν ἐπιδοῦναι ψυχὴν οὐ δυνήσῃ· ἀλλά, κἂν τὸν κόσμον ἔχῃς ἅπαντα, κἂν βασιλεὺς τῆς οἰκουμένης ᾖς, οὐχ οἷός τε ἔσῃ τὰ τῆς οἰκουμένης ἅπαντα καταβαλὼν μετὰ τῆς οἰκουμένης αὐτῆς ψυχὴν ἀγοράσαι μίαν. εἰ γὰρ ἐπὶ σώματος, κἂν μυρία διαδήματα περικείμενος ᾖς, σῶμα δὲ ἔχῃς ἐπίνοσον φύσει, καὶ ἀνιάτως ἔχον, οὐ δυνήσῃ, κἂν τὴν βασιλείαν ἅπασαν ἐπιδῷς, τὸ σῶμα διορθῶσαι τοῦτο, κἂν μυρία σώματα προσθῇς, καὶ πόλεις καὶ χρήματα· ἐπὶ τῆς ψυχῆς πόσῳ μᾶλλον;

Ἐκ τῆς αὐτῆς.

Πάντα διπλᾶ δέδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς τῇ φύσει, δύο ὀφθαλμούς, δύο ὦτα, δύο χεῖρας, δύο πόδας, ἵνα, ἐὰν τὸ ἕτερον τούτων βλαβῇ, διὰ τοῦ ἑτέρου τὴν χρείαν παραμυθώμεθα· ψυχὴν δὲ μίαν δέδωκεν ἡμῖν· ἂν ταύτην ἀπολέσωμεν, μετὰ τίνος ἐμβιοτεύσομεν;

γρ. σαρκὶ

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωαν. εὐαγγ.

Ψυχὴ γὰρ καθάπαξ ὑπὸ φιλοχρηματίας ἁλοῦσα, οὐ ῥᾳδίως οὐδὲ εὐκόλως παραιτήσεται καὶ πρᾶξαι καὶ εἰπεῖν τι τῶν ἀρεσκόντων Θεῷ, ἅτε καὶ ἑτέρου γενομένη δεσπότου δούλη, καὶ πάντα ἀπεναντίας ἐπιτάττοντος τῷ Θεῷ.

Ἐκ τοῦ γ. λόγ. τῶν εἰς Ὀζίαν.

Ψυχὴ καθάπαξ τῆς οἰκείας ἀπογνοῦσα σωτηρίας, οὐδαμοῦ τῆς μανίας ἀφίσταται, ἀλλὰ τὰς ἐννοίας τῆς σωτηρίας αὐτῆς ἐκδοῦσα, ταῖς ἀλόγοις ἐπιθυμίαις πάντα παραφέρεται, καὶ τοῖς ἅπασιν ἐστὶν ἀφόρητος, ὑποφθεγγόμενον μὲν ἅπασι, κατασχεῖν δὲ τολμῶντος οὐδενός, ἀλλὰ πάντα τῆς κακίας κατατρέχει τὰ χωρία, ἕως ἂν εἰς αὐτὰ τῆς ἀπωλείας τὰ βάραθρα φέρουσα, καταχρημνίσῃ τὴν ἑαυτῆς σωτηρίαν. Ψυχὴ καθάπαξ ἁμαρτίᾳ συνοῦσα λοιπόν, καὶ ἀναλγήτως διατεθεῖσα, πολλὴν περιέχει τῷ νοσήματι τὴν προσθήκην.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς ἑξαημ.

Ὥσπερ γὰρ ὁ ἐγκαλινδούμενος βορβόρῳ ἥδεται· οὕτω καὶ ψυχὴ ὑπὸ κακῆς συνηθείας καταχωσθεῖσα, οὐδὲ αἴσθησιν λαμβάνει τῆς τῶν ἁμαρτημάτων δυσωδίας. καὶ ὥσπερ γῆν μὴ βρεχομένην οὐκ ἔστι, κἂν μυρία τις βάλῃ σπέρματα, στάχυας ἐξενεγκεῖν· οὕτω ψυχὴν οὐκ ἔστι μὴ ταῖς θείαις γραφαῖς φωτισθεῖσαν πρότερον, κἂν μυρία τις ἐγχέῃ ῥήματα, καρπόν τινα ἐπιδείξασθαι. καὶ καθάπερ ἡ γῆ, ὅταν μὴ σπείρηται μηδὲ φυτεύηται, βοτάνην ἀναδίδωσιν ἁπλῶς· οὕτω καὶ ἡ ψυχή, ὅταν μὴ ἔχῃ τι πρᾶξαι τῶν ἀναγκαίων, ἐπειδὴ ἀργεῖν οὐ δύναται, πάντως τῶν περιττῶν ἐπιθυμοῦσα, πονηροῖς ἑαυτὴν ἐκδίδωσι πράγμασιν. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν σωμάτων φλεγμονή, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἀπόνοια· εἶτα ἐξ ἀπονοίας ἐπιθυμία τῶν οὐ προσηκόντων ἐπακολουθεῖν εἴωθε.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Γαλάτ. ἐπιστ.

Καὶ ὥσπερ ἐν τοῖς σώμασιν οἱ τῶν τραυμάτων καταφρονήσαντες, πυρετοὺς ἔτεκον, καὶ σηπεδόνας, καὶ θάνατον· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ψυχῶν, οἱ τῶν μικρῶν ὑπερορῶντες ἁμαρτημάτων, τὰ μείζονα ἐπεισάγουσι.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Τιμόθ. α´ ἐπιστ.

Διὰ τοῦτο τὸ σῶμα ἡμῖν ἔδωκεν ἀπὸ τῆς γῆς ὁ Θεός, ἵνα καὶ αὐτὸ εἰς οὐρανὸν ἀναγάγωμεν, οὐχ ἵνα δι' αὐτοῦ καὶ τὴν ψυχὴν εἰς τὴν γῆν κατασπάσωμεν. ὢ τοῦ θαύματος· πῶς πάντες εἰς τὰ παρόντα κεχήνασι πράγματα, καὶ τῶν μελλόντων οὐδέποτε λαμβάνουσιν ἔννοιαν· ἀλλ' εἰς μὲν τὰς σωματικὰς ἀπολαύσεις ἀδιαλείπτως ἐπείγονται, τὰς δὲ ψυχὰς ἐῶσιν ἐν λιμῷ κατατήκεσθαι· καὶ μυρία καθ' ἑκάστην ἡμέραν λαμβάνοντες τραύματα, οὐδέποτε αἴσθησιν λαμβάνουσι τῶν ἐν οἷς εἰσι κακῶν· ἀλλὰ τῆς μὲν τοῦ σώματος θεραπείαν ἑαυτοῖς περιποιοῦνται, τῆς δὲ ψυχῆς ὑπερορῶσιν αὐχμώσης τε καὶ ῥυπώσης, καὶ ὑπὸ μυρίων ἐνοχλουμένης κακῶν· καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι μετὰ τοὺς πολλοὺς ἱδρῶτάς τε καὶ πόνους, οὐδὲ τὸ θνητὸν σῶμα θανάτου κρεῖττον ἐργάζονται, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀθάνατον μετὰ τοῦ θνητοῦ ταῖς ἀθανάτοις ὑποβάλλουσι τιμωρίαις. διὰ τοῦτο πολλάκις ὀλοφυρόμενος τὴν περικεχυμένην ἄνοιαν ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς, καὶ τῆς ἐπικειμένης αὐτοῖς ἀχλύος τὴν παχύτητα, ἐβουλόμην εὑρεῖν σκοπιάν τινα ὑψηλήν, ὑποδεικνύουσάν μοι πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων γένη· ἐβουλόμην δὲ καὶ φωνῆς τυχεῖν πάντα περιηχούσης τὰ πέρατα, καὶ πᾶσιν ἐξακουούσης τοῖς ἐπὶ γῆς, καὶ στῆναι καὶ βοῆσαι, καὶ τὴν Δαβιτικὴν ἐκείνην ἀνακηρύξαι φωνήν· Υἱοὶ ἀνθρώπων, ἕως πότε βαρυκάρδιοι;

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ πρὸς Δημήτ. μοναχ.

Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, ἐπὶ μὲν τοῦ σώματος κἂν τὸ τυχὸν καταλάβῃ πάθος, καὶ ἰατροὺς καλεῖν, καὶ χρήματα ἀναλίσκειν, καὶ καρτερίαν ἐπιδείκνυσθαι, καὶ οὐ πρότερον ἀφίστασθαι ἅπαντα πράττοντας, ἕως ἂν ἀποθώμεθα τὸ λυποῦν· τῆς δὲ ψυχῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν κεντουμένης, κρημνιζομένης, καὶ πάντα τρόπον ἀπολλυούσης ἑαυτήν, οὐδὲ βραχὺν ἔχει λόγον;

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ ζ´. Ψαλμ.

Οὐ γὰρ οἱ ἔχοντες σηπεδόνα θρηνεῖσθαι ἁπλῶς δεῖ, ἀλλ' οἱ ἔχοντες καὶ εἰκῆ κείμενοι, καὶ μὴ τυγχάνοντες ἰατρικῆς χειρός. οἱ δὲ τεμνόμενοι καὶ καιόμενοι, τοῦτο μάλιστα φαίνονται ἂν πρὸς ὑγίειαν ὁδεύειν, οὐ τὴν ἀπὸ τῆς τομῆς ὀδύνην βλέποντες, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τῆς ὀδύνης ὑγίειαν. οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς διακεῖσθαι χρή, οὐχὶ τοὺς κολαζομένους (οὗτοι γὰρ πρὸς ὑγίειαν ἔρχονται) ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀτιμωρητὶ πενθεῖν δεῖ καὶ ὀδύρεσθαι.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τοὺς ἀνδριάντας.

Ὁ γὰρ χρησταῖς συντρεφόμενος ἐλπίσι, καὶ περὶ τῶν μελλόντων θαρρῶν, ἅπτεσθαι ἤδη τῆς βασιλείας ἡγήσατο. οὐδὲν γὰρ οὕτω ψυχὴν εἴωθεν ἀνακτᾶσθαι, καὶ ἀμείνω ποιεῖν, ὡς ἡ χρηστὴ τῶν μελλόντων ἐλπίς. οἱ μὲν γὰρ ἅπασαν τὴν σπουδὴν εἰς τὸν καλλωπισμὸν κενοῦντες τῆς ἑαὐτῶν οἰκίας, ἐν τοῖς ἔξω πλουτοῦντες, ἀμελοῦσι τῶν ἔνδον, καὶ ἔρημον καὶ αὐχμῶσαν καὶ ἀραχνίων γέμουσαν περιορῶσι τὴν ἑαυτῶν ψυχήν· ἂν δὲ τῶν ἔξωθεν ἀμελήσαντες, ὡς τὴν ἑαυτῶν διάνοιαν τὴν προθυμίαν καταναλώσωσιν ἅπασαν, πάντα πράξαι αὐτὴν καλλωπίζοντες, καταγώγιον ἔσται τοῦ Χριστοῦ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων ἡ ψυχή. τοῦ δὲ τὸν Χριστὸν ἔχοντος ἔνοικον τί γένοιτ' ἂν μακαριώτερον; τίνα οὖν ἕξομεν ἀπολογίαν, ποίαν συγγνώμην, ὅταν μὲν τοῦ σώματος νοσοῦντος, ἔνθα καὶ ἀργύριον δεῖ καταβαλεῖν, καὶ ἰατροὺς παρακαλέσαι, καὶ ὀδύνην ὑπομεῖναι πολλήν, τοσαύτην ποιώμεθα πρόνοιαν· ψυχῆς δὲ καταφρονῶμεν, καὶ ταῦτα μήτε ἀργύριον καταβαλεῖν μέλλοντες, μήτε ἑτέρους διενοχλεῖν, μήτε ὀδύνας ὑφίστασθαι· ἀλλὰ χωρὶς τούτων πάντων, διὰ τοῦ προελέσθαι καὶ βουληθῆναι μόνον, πᾶσαν αὐτοῖ δυνάμενοι ποιήσασθαι τὴν διόρθωσιν, καὶ ἀκριβῶς εἰδότες, ὡς, εἰ μὴ τοῦτο ποιήσαιμεν, τὴν ἐσχάτην ὑποστησόμεθα δίκην, καὶ τὰς ἀπαραιτήτους κολάσεις καὶ τιμωρίας;

Ἐκ τοῦ β. λόγ. τοῦ εἰς τὸν πλοῦτ. καὶ Λαζ.

Καὶ καθάπερ οἱ τὸ δεσμωτήριον οἰκοῦντες, ἀεὶ μὲν ἐν κατηφείᾳ καὶ ὀδύναις εἰσί, μάλιστα δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν ἂν μέλλωσιν ἐξάγεσθαι, καὶ πρὸ αὐτὰς τὰς τοῦ δικάζοντος ἄγωνται θύρας, καὶ παρὰ τὰς κιγκλίδας ἑστῶτες, καὶ τῆς τοῦ κρίνοντος φωνῆς ἔνδοθεν ἀκούοντες, ἀποπνίγονται τῷ φόβῳ, καὶ τῶν νεκρῶν οὐδὲν ἄμεινον διάκεινται· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ μάλιστα μὲν καὶ ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ τῆς ἁμαρτίας ὀδυνᾶται καὶ στενοχωρεῖται, πολλῷ δὲ πλέον, ὅταν ἐντεῦθεν ἀποσπασθεῖσα, πρὸς τὰς εὐθύνας τὰς ἐκεῖ καὶ τὸ φοβερὸν ἀπάγεσθαι μέλλῃ δικαστήριον. διὰ τοῦτο πολλάκις ἀναδύεται, καὶ πρὸς τὸ βάθος κάτω χωρεῖ, καὶ δέδοικε, καὶ φρίττει, μέλλουσα τῆς σαρκὸς ἀφίστασθαι. τότε γὰρ εἴτε ἥρπασέ τις, εἴτε ἐπλεονέκτησεν, εἴτε τινὰ ἐπηρέασεν, εἴτε τινὸς ἐχθρὸς γέγονεν ἀδίκως, εἴτε ἄλλ' ὁτιοῦν εἰργάσατο δεινόν, ἅπας ὁ τῶν ἁμαρτημάτων χορὸς ἀνανεοῦται, καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν φαίνεται πικρὸς ἑστηκὼς τοῦ συνειδότος κατήγορος.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Διὰ τοῦτο καὶ ἀθάνατος ἡμῖν γέγονεν ἡ ψυχή, καὶ τὸ σῶμα δὲ ἔσται ἀθάνατον, ἵνα τῶν ἀτελευτήτων ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν. ἂν δὲ τῇ γῇ προσηλωμένος ᾖς, τῶν οὐρανίων προκειμένων, ἐννόησον ὅση τις εἰς τὸν δωρούμενον ὕβρις· ὅταν ἐκεῖνος μὲν τὰ ἄνω σοι προτείνῃ, σὺ δὲ οὐ πολὺν αὐτῶν ποιούμενος λόγον, τὴν γῆν ἀντικαταλλάσσῃ τῶν οὐρανίων. ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. λη.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΚΑΤΑΦΡΟΝΕΙΝ ΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἁγίων μυστηρίων.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς Πέτρον καὶ Ἠλίαν.

Ὀλίγοι ἡμῖν σήμερον οἱ παραγενόμενοι, ἀγαπητοί. ἆρα τί τὸ αἴτιον; μνήμην μαρτύρων ἐπιτελοῦμεν, καὶ οὐδεὶς ἡμῖν ἀπήντησεν· ἀλλὰ τὸ διάστημα τῆς ὁδοῦ εἰς ῥᾳθυμίαν αὐτοὺς ἐνέβαλε· μᾶλλον δὲ οὐ τὸ διάστημα τῆς ὁδοῦ, ἀλλ' ἡ ῥᾳθυμία αὐτοὺς ἐνεπόδισεν. ὥσπερ γὰρ τὸν σπουδαῖον καὶ διεγηγερμένον τῇ προαιρέσει οὐδὲν δύναται κωλῦσαι· οὕτω τὸν ῥᾴθυμον καὶ ἀναπεπτωκότα πάντα δύναται κωλῦσαι. οἱ μάρτυρες τὸ ἴδιον αἷμα ἐξέχεον ὑπὲρ τῆς ἀληθείας· καὶ σὺ οὐδὲ βραχείας ὁδοῦ διάστημα καταφρονῆσαι δύνασαι; ἐκεῖνοι τὴν κεφαλὴν ἀπέθεντο διὰ τὸν Χριστόν· σὺ δὲ οὐδὲ μικρὸν ἀπαντῆσαι θέλεις διὰ τὸν δεσπότην; ὁ δεσπότης διὰ σὲ ἀπέθανε, καὶ σὺ δι' αὐτὸν ὀκνεῖς; μνήμη μαρτύρων, καὶ σὺ ῥᾳθυμεῖς, καὶ ἀναπέπτωκας; δέον ἐστί σε παραγενέσθαι καὶ ἰδεῖν τὸν διάβολον ἡττώμενον, καὶ μάρτυρα νικῶντα, καὶ Θεὸν δοξαζόμενον, καὶ ἐκκλησίαν στεφανουμένην. ἀλλὰ ἁμαρτωλός εἰμι, φησί, καὶ οὐ δύναμαι ἀπαντῆσαι. ἐπειδὴ ἁμαρτωλὸς εἶ, ἀπάντησον, ἵνα γένῃ δίκαιος. τίς δὲ τῶν ἀνθρώπων ἄνευ ἁμαρτίας, εἰπέ μοι; ἢ οὐκ οἶδας ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες ἁμαρτίαις εἰσὶ περιπεπλεγμέμοι; σάρκα γάρ εἰσιν ἐνδεδυμένοι καὶ σώματι συμπεπλεγμένοι· καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ οἱ ἐπὶ θρόνου καθήμενοι καὶ διδάσκοντες, ἁμαρτίαις συμπεπλέγμεθα· ἀλλ' οὐκ ἀπογινώσκομεν τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, οὐδὲ ἀπανθρωπίαν αὐτοῦ καταγινώσκομεν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ αὐτοὺς τοὺς ἱερέας πάθεσι δουλεύειν παρεσκεύασεν ὁ Θεός, ἵνα ἐξ ὧν αὐτοὶ πάσχωσι, καὶ τοῖς ἄλλοις συγγνώμην διδῶσι.

Πόσης οὐκ ἂν εἴη ταῦτα παραπληξίας καὶ ἀλογίας, ὅτι ἂν μὲν κιθαρῳδὸς ἢ ὀρχηστής, ἢ ἄλλος τις τῶν τοιούτων ἡμᾶς καλέσῃ, μετὰ σπουδῆς ἅπαντες τρέχομεν, καὶ χάριν αὐτῷ τῆς κλήσεως ἴσμεν, καὶ ἡμέρας ὁλοκλήρου τὸ ἥμισυ μέρος ἀναλίσκομεν ἐκείνῳ προσέχοντες μόνῳ· τοῦ δὲ Θεοῦ διὰ προφητῶν καὶ ἀποστόλων ἡμῖν διαλεγομένου, χασμώμεθα, κνώμεθα, καὶ ἰλιγγιῶμεν; καὶ ἐν μὲν ἱπποδρομίαις, οὐκ ὀρόφου ἐπικειμένου τοῦ τὸν ὑετὸν εἴργοντος, οἱ πλείους, πολλῶν ὄμβρων καταφερομένων, καὶ ἀνέμου τὸ ὕδωρ εἰς τὰς ὄψεις ῥιπίζοντος, εἱστήκασι μαινόμενοι, καὶ ψύχους, καὶ ὑετοῦ, καὶ μήκους ὁδοῦ καταφρονοῦσι, καὶ οὐδὲν αὐτοὺς οὔτε οἴκοι κατέχει, οὔτε ἐκεῖ κωλύει διαβῆναι· εἰς δὲ τὴν ἐκκλησίαν ἀπελθεῖν ὁ ὑετὸς ἡμῖν καὶ ὁ πηλὸς κώλυμα γίνεται. καὶ μὲν ἐρωτηθῶσι, τίς ἐστιν ὁ Ἀμώς, ἢ ὁ Ἀβδίας, ἢ πόσος τῶν προφητῶν ὁ ἀριθμός, ἢ τῶν ἀποστόλων, οὐδὲ γρῦξαι δύνανται· ὑπὲρ δὲ ἵππων καὶ ἡνιόχων, καὶ σοφιστῶν καὶ ῥητόρων δεινότεροι τὰς ἀπολογίας συντιθεῖσι. καὶ πῶς ταῦτα ἀνεκτά, εἰπέ μοι;

Παρῄνεσα πολλάκις εἰς θέατρα μὴ ἀναβαίνειν. ἤκουσας, οὐκ ἐπείσθης; ἀνέβης εἰς τὸ θέατρον; παρήκουσάς μου τοῦ λόγου; μὴ αἰσχυνθῇς πάλιν εἰσελθεῖν καὶ ἀκοῦσαι. ἤκουσα, καὶ οὐκ ἐτήρησα, φησί· πῶς δύναμαι εἰσελθεῖν καὶ ἀκοῦσαι; πόθεν αὐτὸ τοῦτο οἶδας, ὅτι οὐκ ἐτήρησας, πόθεν αἰσχύνῃ, πόθεν ἐρυθριᾷς, πόθεν μηδενὸς ἐλέγχοντος, τὸν χαλινὸν ἐπιφέρεις, πόθεν τὸν λόγον μου ἔχεις ἐρριζωμένον, πόθεν με [illegible], ἡ διδασκαλία μου καθαίρει σε. οὐκ ἐτήρησας; μᾶλλον εἴσελθε, ἵνα πάλιν ἀκούσας τηρήσῃς. φάρμακον ἐὰν ἐπιτεθῇ σοι, καὶ μὴ καθαρίσῃ σε, τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ οὐκ ἐπιτίθης αὐτὸ πάλιν; ἔστω τις δρυτόμος, ὦ ἄνθρωπε, καὶ θελέτω τεμεῖν δρῦν· λαμβάνει ἀξίνην, εἶτα κόπτει τὴν ῥίζαν· ἐὰν δῷ μίαν πληγήν, καὶ μὴ πέσῃ τὸ δένδρον, οὐ δίδωσιν ἄλλην πληγήν; οὐ τετάρτην; οὐ πέμπτην; οὐ δεκάτην; οὕτω καὶ σὺ ποίει. Ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα ὑμᾶς ῥᾳθυμοτέρους ἐργάσωμαι, ἀλλ' ἵνα σπουδαιοτέρους καταστήσω.

Εἰσῆλθες εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἄνθρωπε, ἠξιώθης τῆς τοῦ Χριστοῦ συντυχίας· ἐὰν μὴ ἀπολυθῇς, μὴ ἐξέλθῃς. ἐὰν γὰρ πρὸ τῆς ἀπολύσεως ἐξέλθῃς, ὡς δραπέτης εὐθύνῃ. τὴν ὅλην ἡμέραν ἐν τοῖς σωματικοῖς ἀναλίσκεις, καὶ δύο ὥρας ἐν τοῖς πνευματικοῖς οὐκ ἀσχολῇ; εἰς θέατρον πολλάκις ἀπέρχῃ, καὶ ἕως τῆς ἀπολύσεως οὐ κατέρχῃ· καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσέρχῃ, καὶ πρὸ τῶν θείων μυστηρίων ἐξέρχῃ; φοβήθητι τὸν εἰρηκότα, Ὁ καταφρονῶν πράγματος, καταφρονηθήσεται ὑπ' αὐτοῦ.

Καὶ βασιλεῖ μὲν παρεστώς, οὐδὲ ἁπλῶς μειδιάσαι ἀνέχῃ· τῷ δὲ τῶν ἁπάντων δεσπότῃ παρεστηκώς, οὐχ ἵστασαι μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἀλλὰ γελᾷς, αὐτὸν πολλάκις ὀργιζόμενον; οὐκ ἐννοεῖς ὅτι τῶν ἁμαρτημάτων ταύτῃ μειζόνως παροξύνεις αὐτόν; οὐ γὰρ οὕτω τοὺς ἁμαρτάνοντας, ὡς τοὺς μὴ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν συστελλομένους ἀποστρέφεσθαι εἴωθεν ὁ Θεός. τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; ἐν ἐκκλησίᾳ ἑστὼς κάλλη γυναικῶν περιεργάζῃ, καὶ οὐ φρίττεις οὕτως ἐνυβρίζων εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ; πορνεῖόν σοι δοκεῖ εἶναι ἡ ἐκκλησία, καὶ τῆς ἀγορᾶς ἀτιμοτέρα; ἐν ἀγορᾷ μὲν γὰρ δέδοικας καὶ αἰσχύνῃ φανῆναι γυναῖκα περιεργαζόμενος· ἐν δὲ τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ διαλεγομένου σοι καὶ ἀπειλοῦντος ὑπὲρ τούτων, τοιούτων κατατολμᾷς κατ' αὐτὸν καιρόν, καθ' ὃν ἀκούεις μὴ ταῦτα ποιεῖν, καὶ οὐ φρίττεις, οὐδὲ ἐξέστηκας, ἐργαστήριον παρανομίας τὴν καρδίαν ἀποτελῶν, καὶ τοὺς ὀφθαλμούς; βέλτιον τοὺς τοιούτους πηροὺς εἶναι, ἢ εἰς ταῦτα κεχρῆσθαι τοῖς ὀφθαλμοῖς.

Ἐννόησον τίνος πλησίον ἕστηκας ἐν τῇ ἱερᾷ καὶ φρικώδει μυσταγωγίᾳ, ἄνθρωπε, μετὰ τίνων μέλλεις καλεῖν τὸν Θεόν· μετὰ τῶν χερουβίμ, μετὰ τῶν σεραφίμ, καὶ τῶν ἄλλων οὐρανίων δυνάμεων. ἀναλόγισαί σου

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Ἐκ τοῦ δ. λόγ. τοῦ περὶ μετανοίας· οὗ ἡ ἀρχή, Εἶ καὶ χθὲς ἡμῶν ἀπ.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ εἰς τὴν λίμνην Γεννησαρέτ, καὶ εἰς Πέτρον τὸν ἀπόστολον.

Παροι. ιγ. ιγ.

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Ἐκ τοῦ γ. λόγ. τοῦ περὶ ἀκαταλήπτου.

τοῖς συγχορευταῖς. Ἀρκεῖ σοι ταῦτα εἰς ἔννοιαν, ὅπως ἐνθυμηθῇς, ὅτι σῶμα περικείμενος, καὶ σαρκὶ συμπεπλεγμένος, μετὰ τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων κατηξιώθης ἀνυμνεῖν τὸν κοινὸν δεσπότην ἁπάντων. Μὴ τοίνυν διαλελυμένως τὴν προθυμίαν τῶν ἱερῶν κοινώνει καὶ μυστικῶν ὕμνων ἐκείνων, μὴ βιωτικοὺς κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἔχε λογισμούς· ἀλλὰ πάντα τὰ γήινα τῆς διανοίας ἐξορίσας, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ὅλον ἑαυτὸν μεταθεὶς, ὡς αὐτοῦ πλησίον ἑστὼς τοῦ θρόνου τῆς δόξης, καὶ μετὰ τῶν σεραφὶμ ἱπτάμενος, οὕτω τῷ Θεῷ τὸν πανάγιον ὕμνον ἀνάφερε.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Διὰ γὰρ τοῦτο ἑστάναι καλῶς κατὰ τὸν τῆς θείας μυσταγωγίας καιρὸν κελευόμεθα, ἵνα τοὺς χαμαὶ συρομένους λογισμοὺς ἀνορθώσωμεν, ἵνα τὴν ἔκλυσιν τὴν ἐκ τῶν βιωτικῶν γινομένην ἡμῖν πραγμάτων ἐκβαλόντες, ὀρθὴν ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ ἀναστῆσαι δυνηθῶμεν ἡμῶν τὴν ψυχήν. Οὐ γὰρ περὶ χειρῶν καὶ γονάτων λέγει τῶν τοῦ σώματος (οὐδὲ γὰρ δρομεῦσιν ἀνθρώποις, οὐδὲ παγκρατιασταῖς διαλέγεται) ἀλλὰ τὴν ἰσχὺν τῶν ἔνδον λογισμῶν παρακαταβεβλημένην ὑπὸ τῶν πειρασμῶν ἀναστῆσαι διὰ τῶν ῥημάτων τούτων παρακελεύεται.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Κατὰ γὰρ τὸν τῆς θείας συνάξεως καιρὸν, ἀδελφοί, οὐκ ἄνθρωποι μόνοι βοῶσι τὴν φρικωδεστάτην ἐκείνην βοὴν, ἀλλὰ καὶ ἄγγελοι προσπίπτουσι τῷ δεσπότῃ, καὶ ἀρχάγγελοι δέονται· ἔχουσι γὰρ καὶ τὸν καιρὸν αὐτοῖς συμμαχοῦντα, καὶ τὴν προσφορὰν βοηθοῦσαν. Καὶ καθάπερ ἄνθρωποι κλάδους ἐλαιῶν ἐκκόψαντες ἐπισείουσι τοῖς βασιλεῦσι, διὰ τοῦ φυτοῦ ἐλέους καὶ φιλανθρωπίας αὐτοὺς ἀναμιμνήσκοντες· οὕτω δὴ καὶ οἱ ἄγγελοι τότε ἀντὶ κλάδων ἐλαιῶν αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ δεσποτικὸν προτεινόμενοι, τὸν δεσπότην παρακαλοῦσιν ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, μονονουχὶ λέγοντες, ὅτι ὑπὲρ τούτων δεόμεθα, οὓς αὐτὸς φθάσας οὕτως ἀγαπῆσαι κατηξίωσας, ὡς τὴν ψυχὴν ἐπιδοῦναι τὴν ἑαυτοῦ· ὑπὲρ τούτων ἐκχεόμεθα τὰς ἱκετηρίας, ὑπὲρ ὧν αὐτὸς τὸ αἷμα ἐξέχεας· ὑπὲρ τούτων παρακαλοῦμεν, ὑπὲρ ὧν τὸ σῶμα τοῦτο κατέθυσας.

Ἐκ τῶν λόγων τῶν εἰς τοὺς ἀνδριάντ.

Ἕκαστος τοίνυν ἀναλογιζέσθω πρὸς ἑαυτὸν, ποῖον ἐλάττωμα διώρθωσε, ποῖον κατόρθωμα προσεκτήσατο, ποίαν ἁμαρτίαν ἀπενίψατο, κατὰ τί βελτίων ἐγένετο. Κἂν μὲν εὕρῃ πλέον τι γενόμενον ἀπὸ τῆς νηστείας αὐτῷ πρὸς τὴν κοινὴν ταύτην ἐμπορείαν, καὶ συνειδῇ ἑαυτῷ πολλὴν "πεποιημένῳ τῶν "πραγμάτων ἐπιμέλειαν, προσερχέσθω· εἰ δὲ ἠμελημένος ἔμεινε, νηστείαν μὲν ἔχων ἐπιδείξασθαι μόνην, τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν κατωρθωκὼς, ἔξω μενέτω, καὶ τότε εἰσίτω, ὅταν ἅπαντα ἐκκαθάρῃ τὰ ἁμαρτήματα. Τὸ μὲν γὰρ μὴ νηστεύοντα, εἰκὸς καὶ συγγνώμης τυχεῖν, σώματος ἀσθένειαν προβαλλόμενον· τὸ δὲ μὴ διορθώσαντα ἑαυτοῦ τὰ πλημμελήματα, ἀδύνατον ἀπολογίας τυχεῖν. Τῆς γὰρ ἐν τῇ συνάξει ῥᾳθυμίας ἐὰν ἀπαιτήσῃ τὰς εὐθύνας ὁ Θεὸς, τί ποιήσομεν; Ἴστε γὰρ δήπου τοῦτο, ὅτι πολλάκις αὐτοῦ διαλεγομένου πρὸς πάντας ἡμᾶς διὰ τῶν προφητῶν, πολλοὺς καὶ μακροὺς ποιούμεθα πρὸς τὸν πλησίον λόγους περὶ τῶν οὐδὲν ἡμῖν προσηκόντων πραγμάτων. Ἂν τοίνυν, πάντα παρεὶς τὰ ἄλλα, ταύτης τῆς ἁμαρτίας θελήσῃ δίκην ἀπαιτῆσαι ἡμᾶς, ποία σωτηρίας ἔσται ἡμῖν ἐλπίς; Μὴ γὰρ δὴ μικρὸν εἶναι νομίσῃς τὸ πλημμέλημα, φησίν· εἰ βούλει τὸ μέγεθος αὐτοῦ καταμαθεῖν, ἐπ᾽ ἀνθρώπων τοῦτο αὐτὸ ἐξέτασον, καὶ τότε ὄψει τῆς ἀτοπίας τὸ μέγεθος. Τόλμησον, ἄρχοντος πρός σε φθεγγομένου, μᾶλλον δὲ φίλου τινὸς τῶν ὀλίγον σεμνοτέρων, ἀφεὶς αὐτὸν πρὸς οἰκέτην διαλέγεσθαι τὸν σαυτοῦ, καὶ τότε ὄψει ἡλίκον τολμᾷς ἐπὶ Θεοῦ τοῦτο ποιῶν. Ἐὰν γὰρ ᾖ τις τῶν ἐπιφανεστέρων ἐκεῖνος, καὶ δίκην σε ἔχει ἀπαιτῆσαι τῆς ὕβρεως· ἀλλ᾽ ὁ Θεὸς τοσαῦτα καὶ πλείονα τούτων καθ᾽ ἑκάστην ὑβριζόμενος [τὴν ἡμέραν] οὐ παρ᾽ ἑνὸς καὶ δύο καὶ τριῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ παρὰ πάντων ἡμῶν σχεδὸν, ἀνέχεται καὶ μακροθυμεῖ.

γρ. πεποιημένον

γρ. τραυμάτων

Ἐκ τοῦ γ. λόγου τοῦ περὶ ἀκαταλήπτου.

Καὶ βασιλέως μὲν ὀργὴν ἐπιγείου καταπαῦσαι βουλόμενοι, μετὰ τῶν παίδων καὶ γυναικῶν συντρέχετε πάντες, καὶ τῆς βασιλικῆς ὀργῆς πολλάκις τὸν κατάδικον ἐξαρπάζετε· τὸν δὲ οὐράνιον βασιλέα μέλλοντες ἵλεων ποιῆσαι, καὶ ἐξαρπάσειν τῆς ὀργῆς αὐτοῦ οὐχ ἕνα, οὐδὲ δύο, καὶ τρεῖς, καὶ ἑκατὸν, ἀλλὰ πάντας τοὺς κατὰ τὴν οἰκουμένην ἁμαρτωλοὺς, ἔξω καθίζεσθε, καὶ οὐ συντρέχετε κοινῇ πάντες, ἵνα ὁ Θεὸς

τὴν συμφωνίαν ὑμῶν αἰδεσθεὶς, κἀκείνοις ἀφῇ τὴν κόλασιν, καὶ ἡμῖν συγχωρήσῃ τὰ ἁμαρτήματα; Εἰ γὰρ ἐπ' ἀγορᾶς τυχὼν ὢν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, εἰ γὰρ ἐπὶ τῆς οἰκίας, εἰ γὰρ ἐν ἀπαραιτήτοις πράγμασιν, οὐχὶ πάντως λέοντος σφοδρότερον ἀπήντας διαρρήξας τὰ δεσμὰ, πρὸς τὴν κοινὴν ἱκετηρίαν αὐτομολήσεις; καὶ ποίαν ἕξεις σωτηρίας ἐλπίδα;

Ἐκ τοῦ λόγ. ὅτε τῆς ἐκκλη. ἔξω εὑρεθεὶς Εὐτρόπ. ἀπεσπάσθη.

Τί γὰρ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας δυνατώτερον, φησὶν; μή μοι λέγε τείχη καὶ ὅπλα. τείχη μὲν χρόνῳ παλαιοῦνται, ἐκκλησία δὲ οὐδέποτε γηρᾷ. τείχη βάρβαροι καταλύουσιν· ἐκκλησίας δὲ οὐδὲ δαίμονες περιγίνονται. καὶ ὅτι οὐ κόμπος τὰ ῥήματα, μάρτυρες τὰ πράγματα. πόσοι ἐπολέμησαν τὴν ἐκκλησίαν, καὶ οἱ πολεμήσαντες ἀπώλοντο, αὕτη δὲ ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν ἀναβέβηκε; τοιοῦτον ἔχει μέγεθος ἡ ἐκκλησία· πολεμουμένη νικᾷ, ἐπιβουλευομένη περιγίνεται, ὑβριζομένη λαμπροτέρα καθίσταται. συνήκατε τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅτε ἐκινήθη καθ' ἡμῶν ὅπλα, καὶ θυμὸς στρατιωτικὸς πυρὸς σφοδρότερος, καὶ ἡμεῖς πρὸς τὰς βασιλικὰς αὐλὰς ἀπηγόμεθα, καὶ τί οὖν ἐγινόμεθα τῇ οἰκουμένῃ; ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν οὐδὲν ἡμᾶς ἐκείνων κατέπληξε. διὰ τί; ὅτι οὐδὲν τῶν παρόντων δεινόν. τί γάρ ἐστι δεινόν; θάνατος; ἀλλ' οὐκ ἔστι δεινόν· ταχέως γὰρ ἐπὶ τὸν λιμένα ἀπερχόμεθα. ἀλλὰ δήμευσις; Γυμνὸς ἐξῆλθον, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι. ἀλλ' ἐξορία; Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. ἀλλὰ συκοφαντία; Χαίρετε ὅταν εἴπωσι πᾶν πονηρὸν καθ' ὑμῶν ῥῆμα, ὅτι μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Εἰ γὰρ καὶ ἀπηγόμην, ἀλλ' οὐκ ἦν ὕβρις μοι τὸ γινόμενον· ὕβρις γὰρ ἓν μόνον, ἁμαρτία· κἂν ἡ οἰκουμένη σε ὑβρίσῃ, σὺ δὲ σαυτὸν μὴ ὑβρίσῃς, οὐχ ὑβρίσθης. προδοσία μόνη ἡ τοῦ συνειδότος· μὴ προδῷ σε τὸ συνειδὸς, καὶ οὐδείς σε προδίδωσιν. ἀπηγόμην, καὶ ἑώρων τὰ πράγματα, μᾶλλον δὲ τὰ ῥήματα μου πράγματα γινόμενα, καὶ τὴν προσομιλίαν μου τὴν διὰ τῶν ῥημάτων, ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς διὰ τῶν πραγμάτων κηρυττομένην.

Ἰὼβ α. κα.
Ψαλ. κγ α.
Ματθ. 6.16.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ ἐπιτιμῶντος κατὰ τῶν ἀπολειφθέντων, καὶ εἰς τὸ προοίμιον τῆς πρὸς Κορ. ἐπιστ.

Ἐβουλόμην τοίνυν εἰδέναι, ποῦ διατρίβουσιν οἱ τῆς συνάξεως καταφρονήσαντες, καὶ τῆς ἱερᾶς ταύτης ἀπολειφθέντες τραπέζης. μᾶλλον δὲ οἶδα σαφῶς. ἢ γὰρ περὶ ἀτόπων καὶ καταγελάστων πραγμάτων διαλέγονται, ἢ βιωτικαῖς εἰσι περισπώμενοι φροντίσιν· ἀμφοτέρων δὲ ἡ διατριβὴ συγγνώμης ἀπεστέρηται, καὶ κόλασιν ἔχει τὴν ἐσχάτην. καὶ περὶ μὲν τῆς προτέρας οὐδὲ λόγου δεῖ, οὐδὲ ἀποδείξεως· ὅτι δὲ καὶ οἱ τὰ τῆς οἰκίας ἡμῖν προβαλλόμενοι πράγματα, καὶ τὴν ἀφόρητον ἐκεῖθεν ἀνάγκην λέγοντες, οὐδὲ οὗτοι δύνανται συγγνώμης τυχεῖν, μετὰ τὰ πνευματικὰ τῶν γηΐνων προτιμῶντες πράγματα, πάντι που δῆλον. τίς γὰρ οἰκέτης, εἰπέ μοι, πρὶν ἢ δεσποτικὴν πληρῶσαι διακονίαν, τῶν κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν ἐπιμελήσεται ποτέ; πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, ἐπ' ἀνθρώπων μὲν, ἔνθα ψιλὸν ὄνομα ἡ δεσποτεία, τοσαύτην τοῖς κυρίοις παρέχειν τὴν αἰδῶ καὶ τὴν ὑπακοὴν, τὸν δὲ ἀληθῶς δεσπότην, οὐχ ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄνω δυνάμεων, μηδὲ τῆς αὐτῆς τοῖς ἡμετέροις συνδούλοις ἀξιοῦν θεραπείας; Εἴθε ἦν μοι δυνατὸν δεῖξαι τοῖς ὑμετέροις ὀφθαλμοῖς τὴν ἐκείνων ψυχὴν, καὶ εἴδετε ἂν ῥυπῶσαν, αὐχμῶσαν, κατησχυμμένην, τεταπεινωμένην καὶ ἀπαρρησίαστον. ὥσπερ γὰρ τὰ βαλανείων οὐκ ἀπολαύοντα σώματα αὐχμοῦ καὶ ῥύπου γέμει πολλοῦ· οὕτω καὶ ψυχὴ διδασκαλίας οὐκ ἀπολαύουσα πνευματικῆς, πολλὴν τῶν ἁμαρτημάτων ἔχει περικειμένην αὐτῇ τὴν κηλῖδα. Εἴθε ἦν δυνατὸν ἀνακαλύψαι τὰς καρδίας τῶν ἀπολιμπανομένων τῆς θείας συνάξεως· εἴθε ἦν δυνατὸν ὑμῖν εἰς τὸ συνειδὸς αὐτῶν εἰσεληλυθέναι, καὶ τότε εἴδετε ἂν καλῶς πόσοις τραύμασι γέμουσιν, ὅσας ἀκάνθας ἔχουσι. καθάπερ γὰρ γῆ γεωργικῶν οὐκ ἀπολαύουσα χειρῶν, χερσοῦται καὶ ὑλομανεῖ· οὕτω καὶ ψυχὴ πνευματικῆς οὐκ ἀπολαύουσα διδασκαλίας, ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἐκπέμπει. Εἰ γὰρ ἡμεῖς οἱ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τῆς τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων μετέχοντες ἀκροάσεως, καὶ συνεχῶς ἐπῳδὰς τὰς ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν ἐπᾴδοντες τοῖς ἡμετέροις πάθεσι, μόλις κατέχομεν θυμὸν, μόλις χαλινοῦμεν ὀργὴν, μόλις ἐκβάλλομεν τηκεδόνα φθόνου, μόλις καταπαύομεν ἐπιθυμίας, μόλις καταστέλλομεν τὰ

ἀναίσχυντα θηρία· ἐκεῖνοι οἱ μηδέποτε ταύτης ἀπολαύοντες τῆς ἰατρείας, μηδὲ τῆς θείας ἐπακούοντες διδασκαλίας, ποίαν ἐλπίδα σωτηρίας ἕξουσιν; Ὥσπερ γὰρ ὁ τῆς λεωφόρου ἐξελθὼν πανταχοῦ πλανᾶται, καὶ ὁ τοῦ φωτὸς ἀποστερηθεὶς πολλοῖς περιπίπτει· οὕτω καὶ ὁ εἰς λήθην ἐμπεσὼν τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, φροντίσι καὶ μερίμναις καὶ ὀδύναις ἐκδίδοται διηνεκῶς. καὶ καθάπερ ἀντεχομένου τοῦ Θεοῦ καὶ μεθ' ἡμῶν ὄντος, τὰ λυποῦντα ἐκποδὼν γίνεται· οὕτως ἀφισταμένου καὶ ἐπιλανθανομένου, καὶ ψυχὴ διακόπτεται, καὶ καρδία ὀδυνᾶται, καὶ οἱ λυποῦντες ἐπεμβαίνουσιν, ὥστε διὰ πάντων δακνομένους τοὺς ῥᾳθυμοτέρους σπουδαιότερον ἐπανελθεῖν, ὅθεν ἐξέπεσον. Παιδεύσει γάρ σε ἡ ἀποστασία σου, φησί, καὶ ἡ κακία σου ἐλέγξει σε. ὥστε καὶ ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ Θεοῦ προνοίας εἶδός ἐστιν. ὅταν γὰρ προνοοῦν καὶ κηδόμενος καταφρονῆται, ἀφίησι μικρὸν καὶ ἐγκαταλιμπάνει, ἵνα τότε, τῆς ῥᾳθυμίας ἐκβληθείσης, σπουδαιότεροι οἱ ὀλίγωροι γίνωνται. Πολλοὺς οἶμαι τῶν πρῴην καταλιπόντων ἡμᾶς, καὶ πρὸς τὰ θέατρα τῆς παρανομίας αὐτομολησάντων παρεῖναι σήμερον· καὶ ἐβουλόμην εἰδέναι τούτους σαφῶς, ὥστε αὐτοὺς τῶν ἱερῶν ἐκβαλεῖν προθύρων, οὐχ ἵνα μείνωσιν ἔξω διηνεκῶς, ἀλλ' ἵνα διορθωθέντες ἐπανέλθωσι πάλιν. ἐπεὶ καὶ πατέρες παῖδας σφαλλομένους τῆς οἰκίας ἐκβάλλουσι, καὶ τῆς τραπέζης ἀπείργουσιν, οὐχ ἵνα διαπαντὸς τούτων ἐκπέσωσιν, ἀλλ' ἵνα [καὶ] βελτίους τῇ νουθεσίᾳ ταύτῃ γινόμενοι, μετὰ τῆς προσηκούσης δόξης πρὸς τὸν πατρῷον ἐπανέλθωσι κλῆρον. τοῦτο δὴ καὶ ποιμένες ποιοῦσι· τὰ ψώρας ἐμπεπλησμένα πρόβατα τῶν ὑγιαινόντων εἴργουσιν, ἵνα ἀποθέμενα τὴν ἀρρωστίαν, μετὰ ἀσφαλείας πρὸς τὰ ὑγιαίνοντα ἐπανέλθῃ πάλιν, καὶ μὴ νοσοῦντα τὴν ἀγέλην ἅπασαν ἐμπλήσῃ τῆς ἀρρωστίας ἐκείνης. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐβουλόμεθα τούτους εἰδέναι. ἀλλ' εἰ καὶ μὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοὺς διακρῖναι δυνάμεθα, ὁ λόγος αὐτοὺς ἐπιγνώσεται πάντως, καὶ τοῦ συνειδότος αὐτῶν ἐπιλαβόμενος, πείσει ῥᾳδίως ἑκόντας αὐτοὺς ὑπεξελθεῖν· διδάσκων ὅτι ἐκεῖνος ἔνδον ἐστὶ μόνος, ὁ τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς ἀξίαν παρέχων τὴν γνώμην· ὡς ὁ μετὰ πολιτείας διεφθαρμένης τοῦ ἱεροῦ τούτου μετέχων συλλόγου, κἂν τὸ σῶμα ἐνταῦθα εἰσάγῃ, ἐκβέβληται, καὶ τῶν ἀποκεκλεισμένων ἔξω καὶ μὴ δυναμένων τῆς ἱερᾶς μετασχεῖν τραπέζης μᾶλλον ἀπελήλαται. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ κατὰ τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον ἐκβληθέντες καὶ μένοντες ἔξω, τέως χρηστὰς ἔχουσιν ἐλπίδας, κἂν ἐθέλωσι τὰ παραπτώματα διορθῶσαι δι' ἃ τῆς ἐκκλησίας ἐξέπεσον, δυνήσονται μετὰ καθαροῦ τοῦ συνειδότος πάλιν ἐπανελθεῖν· οἱ δὲ μολύνοντες ἑαυτούς, καὶ κελευσθέντες μὴ πρότερον ἐπιβῆναι, ἕως ἂν ἀποκαθάρωσι τὴν κηλῖδα τὴν ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων, εἶτα ἀναισχυντοῦντες, χαλεπώτερον τὸ τραῦμα ἐργάζονται. οὐ γὰρ οὕτω τὸ ἁμαρτάνειν χαλεπόν, ὡς ἡ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ἀναισχυντία. Πολλοὶ τῶν μυστηρίων ἅπαξ μεταλαμβάνουσι τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἕτεροι δὲ δίς· ἄλλοι δὲ πολλάκις. τίνας οὖν τούτων ἀποδεξόμεθα; τοὺς ἅπαξ, ἢ τοὺς πολλάκις, ἢ τοὺς ὀλιγάκις; οὔτε τοὺς ἅπαξ, οὔτε τοὺς πολλάκις, οὔτε τοὺς ὀλιγάκις· ἀλλὰ τοὺς μετὰ καθαροῦ συνειδότος, τοὺς μετὰ καθαρᾶς καρδίας, τοὺς μετὰ βίου ἀνεπιλήπτου· οἱ τοιοῦτοι ἀεὶ προσιέτωσαν· οἱ δὲ μὴ τοιοῦτοι, μηδὲ ἅπαξ. κρίμα γὰρ ἑαυτοῖς λαμβάνουσι καὶ κατάκριμα. ὥσπερ γὰρ ἡ τροφὴ φύσει οὖσα θρεπτική, ἐὰν εἰς κακόσιτον ἐμπέσῃ, πάντα ἀπόλλυσι καὶ διαφθείρει, καὶ γίνεται νόσου ἀφορμή, οὕτω δὴ καὶ τὰ τῶν φρικτῶν μυστηρίων. τραπέζης ἀπολαύεις πνευματικῆς, τραπέζης βασιλικῆς, καὶ πάλιν φύρεις βορβόρῳ; τὸ σῶμα μύρῳ χρίεις, καὶ πάλιν δυσωδίας πληροῖς; μετὰ ἐνιαυτὸν τῆς μεταλήψεως μετέχων, οἴει ἀρκεῖν σοι πρὸς καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτημάτων τοῦ παντὸς χρόνου, καὶ πάλιν ἑβδομάδος παρελθούσης ἐκδίδως σαυτὸν τοῖς προτέροις; Εἰπὲ δή μοι· ἐὰν ὑγιάσῃς εἰς τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀπὸ νόσου μακρᾶς, πάλιν σαυτὸν ἐκδῷς τοῖς νοσοποιοῖς ἐκείνοις, οὐχὶ καὶ τὸν πρότερον κόπον ἀπώλεσας; Εἰ τοίνυν τὰ φυσικὰ μεθίσταται, πολλῷ μᾶλλον τὰ τῆς προαιρέσεως. Κἂν μὲν ὄζῃ τὸ στόμα, [illegible]

τῆς

Ἐκ τῆς ἑρμην. τοῦ ις. ψαλ.

χ. ἀπαλεί

Ἱερ. β. ιθ.

Ἐκ τοῦ γ. λογ. τοῦ κατὰ Δαβὶδ καὶ τοῦ Σαούλ.

Ἐκ τοῦ λόγ. τοῦ, Ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθ.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορ. β ἐπιστ.

τῶν κοινῶν μετέχειν σιτίων· τοσαύτης δὲ δυσωδίας οὔσης ἐν τῇ ψυχῇ, μυστηρίων τολμᾷς κοινωνεῖν, εἰπέ μοι; καὶ ποίας τεύξῃ συγγνώμης; Φησὶ γὰρ ὁ θεῖος Ἀπόστολος, Ὁ ἐσθίων καὶ πίνων τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου· τουτέστι, τὴν αὐτὴν δώσει δίκην, ὅσην ὑποστήσονται τιμωρίαν οἱ σταυρώσαντες τὸν Χριστόν. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι οἱ σφαγεῖς ἔνοχοι ἐγένοντο τοῦ αἵματος, οὕτω καὶ οὗτοι οἱ ἀναξίως κοινωνοῦντες τῶν μυστηρίων. ὥσπερ γὰρ ἄν τε διαρρήξῃ τις τὴν πορφυρίδα τὴν βασιλικήν, ἄν τε μολύνῃ βορβόρῳ, παραπλησίως εἰς τὸν ἐνδεδυκότα αὐτὴν ἐνύβρισε βασιλέα· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, οἵ τε ἀνελόντες τὸ σῶμα τὸ δεσποτικόν, οἵ τε ἀκαθάρτῳ δεχόμενοι τῇ διανοίᾳ, ὁμοίως ἐμπαροινοῦσι τῷ ἐνδύματι τῷ βασιλικῷ. διέρρηξαν μὲν οὖν αὐτὸ οἱ Ἰουδαῖοι τῷ σταυρῷ, μολύνει δὲ καὶ ὁ ἀκαθάρτῳ δεχόμενος αὐτὸ τῇ ψυχῇ. ὥστε εἰ καὶ διάφορα τὰ τῆς παρανομίας, ἀλλὰ τὰ τῆς ὕβρεως ἴσα. τοῦτο πολλῶν καθήψατο, τοῦτο πολλοὺς ἐθορύβησεν, ἔδακε δὲ συνειδὸς τῶν ἀκουόντων, μᾶλλον δὲ οὐχὶ τῶν ἀκουόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμοῦ τοῦ λέγοντος, πρὸ ὑμῶν. κοινὴ γὰρ ἡ διδασκαλία, κοινὰ τὰ τραύματα· διὸ καὶ κοινὰ τὰ φάρμακα ἐπιτίθημι. τοῦτο τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἐγένετο ἔργον, ὥστε καὶ τοὺς λέγοντας καὶ τοὺς ἀκούοντας τοῖς αὐτοῖς ὑποκεῖσθαι νόμοις, τῆς αὐτῆς κοινωνεῖν φύσεως, ὁμοίως ἕκαστον ὑπεύθυνον εἶναι παραβαίνοντα. διὰ τί; ἵνα μετὰ συμμετρίας ποιῆται τὴν ἐπιτίμησιν· ἵνα συγγνωμονικὸς γίνηται τοῖς ἁμαρτάνουσιν· ἵνα ἀναμιμνησκόμενος τῆς οἰκείας ἀσθενείας, μὴ ἀφόρητον ποιῆται τὸν ἔλεγχον.

Ἐκ τοῦ λόγ. ὅτι ἐπικίνδυνον, καὶ τοῖς λέγουσι καὶ τοῖς ἀκούουσι τὸ πρὸς χάριν δημηγορεῖν.
α. Κορ. ια. κζ.

Ἂν τοίνυν ἴδῃς τινὰ τῶν μετὰ σοῦ συναγελαζομένων πορνεύοντα, καὶ μυστηρίοις προσερχόμενον, εἰπὲ τῷ διακονουμένῳ τὴν τούτων διανομήν· ὁ δεῖνα ἀνάξιος μυστηρίων, κώλυσον τὸν βέβηλον τῶν ἁγίων. εἰ γὰρ μηδὲ διηγεῖσθαι τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ ὁ τοιοῦτος ἄξιος, ἐννόησον οἷ προβήσεται τὰ τῆς κολάσεως αὐτῷ, ὅταν καὶ τῆς ἱερᾶς ἀπολαύηται τραπέζης· οὐκ αὐτῷ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ σοὶ τῷ συσκιάζοντι. οὐ γὰρ εἶπε, Καὶ ἐμοίχευες· ἀλλά, Μετὰ μοιχοῦ τὴν μερίδα σου ἐτίθεις. βαβαί· ἡλίκον ἐστὶ κακὸν περιστέλλειν τῶν ἄλλων τὰς σηπεδόνας. κοινωνὸν γάρ σε φησὶν εἶναι τῆς ἐπὶ τῷ πλημμελήματι τιμωρίας. καὶ εἰκότως. ὁ μὲν γὰρ ἔχει τὸ πάθος εἰπεῖν, εἰ καὶ ἀσύγγνωστος ἡ πρόφασις· σὺ δὲ οὐδὲ τοῦτο. τίνος [οὖν] ἕνεκεν τῆς ἡδονῆς οὐκ ἀπολαύων, τῆς κολάσεως κοινωνὸς καὶ μερίστης γίνῃ; μὴ γάρ μοι ἐκεῖνο τὸ ῥῆμα λέγε, τῆς πολλῆς γέμον ἀναλγησίας· τί δέ μοι μέλει; τὰ ἐμαυτοῦ μεριμνῶ. τότε γὰρ μάλιστα μεριμνήσεις τὰ σά, ὅταν τὰ σὰ ζητῇς ἐν τῷ τοῦ πλησίον συμφέροντι· καθὰ καὶ Παῦλος ἔλεγε, Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, [ἵνα εὕρῃ τὸ ἑαυτοῦ.] ὅταν γὰρ ὁ ἡμαρτηκὼς πάντας ἀποστρεφομένους αὐτὸν ἴδῃ, μέγα τι καὶ πονηρὸν ἡγήσεται εἰργάσθαι· ἂν δὲ μὴ μόνον μὴ ἀγανακτοῦντας μηδὲ δυσχεραίνοντας θεάσηται, ἀλλὰ καὶ πράως φέροντας καὶ συνεφαπτομένους, καὶ τὸ ἐκ τοῦ συνειδότος διαφθείρει δικαστήριον, τῆς τῶν πολλῶν ψήφου συμπαραπλεύσης αὐτοῦ τῇ διεφθαρμένῃ γνώμῃ.

Ἐκ τοῦ ἑρμηνευ. τοῦ μθ. Ψαλ.
Ψαλ. μθ. ιθ.
α. Κορ. ι. κδ.

Πολλοὶ δὲ βαρέως τῶν παρ' ὑμᾶς εἰρημένων ἐλέγχων οὐκ ἐνεγκόντες, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν προσελθόντες ἐδυσχέραινον, ἠγανάκτουν, ἀπάγεις ἡμᾶς, λέγοντες, τῆς ἱερᾶς τραπέζης, καὶ τῆς κοινωνίας ἀποσοβεῖς. διὰ τοῦτο δὲ ταῦτα ἠναγκάσθην εἰπεῖν, ἵνα μάθητε ὅτι οὐκ ἀπάγω, ἀλλὰ συνάγω μᾶλλον· οὐδὲ ἀποσοβῶ, οὐδὲ ἀπείργω, ἀλλ' ἐπισπῶμαι διὰ τῶν ἐλέγχων πλέον. ὁ γὰρ φόβος τῆς τιμωρίας, καθάπερ πῦρ εἰς κηρόν, οὕτως εἰς τὸ συνειδὸς τῶν ἁμαρτανόντων ἐμπίπτων, λύει μὲν ἡδονὴν καὶ τήκει τὰ πλημμελήματα διηνεκῶς ἐγκαθήμενος, καθαρὰν δὲ καὶ ἀποστίλβουσαν ἐργαζόμενος τὴν διάνοιαν, πλείονα τὴν παρρησίαν ἡμῖν ἐντίθησι. καὶ καθάπερ ὁ πικρὰ φάρμακα τοῖς κακοσίτοις διδούς, καὶ τοὺς πονηροὺς ἐκκαθαίρων χυμούς, διεγείρει τὴν καταβεβλημένην ὄρεξιν, καὶ μετὰ πλείονος παρασκευάζει τῆς προθυμίας τῆς συνήθους ἅπτεσθαι τροφῆς· οὕτω δὴ καὶ ὁ πικρὰ λέγων ῥήματα, καὶ καθαίρων τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς τῆς διανοίας, καὶ τὸ βαρὺ τῶν ἁμαρτημάτων ἀποσκευαζόμενος φορτίον, δίδωσιν ἀναπνεῦσαι τῷ συνειδότι,

Ἐκ τοῦ λόγ. ὅτι ἐπικίνδυνον καὶ τοῖς λέγουσι καὶ τοῖς ἀκούουσι τὸ πρὸς χάριν δημηγορεῖν.

συνειδότι, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ὀδύνης ἀπογεύσασθαι τοῦ σώματος παρασκευάζει τοῦ δεσποτικοῦ. Εἰκότως ἄρα ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγε· Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείκετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες. σὺ μὲν γὰρ τὰ ἑαυτοῦ μεριμνᾷς, κἂν ταῦτα διαθῇ καλῶς, οὐδείς σοι τῶν ἄλλων ἐστὶ λόγος· ὁ δὲ ἱερεὺς, κἂν τὸν οἰκεῖον οἰκονομήσῃ βίον καλῶς, τὸν δὲ σὸν μὴ μετὰ ἀκριβείας ἐπιμελήσηται, μετὰ τῶν πονηρῶν εἰς τὴν γέενναν ἄπεισι· καὶ πολλάκις ἀπὸ τῶν οἰκείων οὐ προδοθεὶς, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων ἀπόλλυται. Ἀλλ' ἐπειδὴ σφοδρότερον τὸ ἀναξίως τῶν θείων μεταλαμβάνειν τῶν μυστηρίων καθηψάμεθα, ἀναγκαῖον καὶ πρὸς ὑμᾶς τοὺς διακονουμένους διαλεχθῆναι λοιπὸν, ὥστε μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς διανέμειν ταυτὶ τὰ δῶρα· οὐ μικρὰ γὰρ κόλασις ὑμῖν ἐστιν. εἰ γὰρ συνειδότες τινὶ πονηρίαν, συγχωρήσετε τούτῳ μετασχεῖν τῆς τραπέζης, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῶν χειρῶν ἐκζητηθήσεται τῶν ὑμετέρων. κἂν στρατηγός τις ᾖ, κἂν ὕπαρχος, κἂν αὐτὸς ὁ τὸ διάδημα περικείμενος, ἀναξίως δὲ προσίῃ, κώλυσον. μείζονα ἐκείνου τὴν ἐξουσίαν ἔχεις. μὴ παροξύνῃς τὸν δεσπότην, οὐκ ἐκκαθαίρων τὸ σῶμα τοῦτο. μὴ ξίφος δῷς ἀντὶ τῆς τροφῆς· ἀλλὰ κἂν ἀπὸ ἀσθενείας ἐκεῖνος ἔρχηται μεθέξων, κώλυσον· μὴ φοβηθῇς. φοβήθητι τὸν δεσπότην Θεὸν, μὴ τὸν ἄνθρωπον. ἂν τὸν ἄνθρωπον φοβηθῇς, καὶ ὑπ' αὐτοῦ καταγελασθήσῃ, καὶ τὸν δεσπότην παροξυνεῖς· ἂν δὲ τὸν Θεὸν, καὶ ἀνθρώποις αἰδέσιμος ἔσῃ, καὶ τῷ Θεῷ φιλητός. εἰ δὲ αὐτὸς οὐ τολμᾷς, ἐμοὶ προσάγαγε, οὐ συγχωρήσω ταῦτα τολμᾶσθαι· τῆς ψυχῆς ἀποστήσομαι πρότερον, ἢ τοῦ αἵματος μεταδώσω τοῦ δεσποτικοῦ παρ' ἀξίαν, καὶ τὸ αἷμα τὸ ἐμαυτοῦ προήσομαι πρότερον, ἢ μεταδώσω αἵματος οὕτω φρικώδους παρὰ τὸ προσῆκον. κρεῖττον γὰρ στερηθῆναι τοῦ βίου μᾶλλον διὰ τὸν Θεὸν, ἢ διὰ τὸν βίον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. ᾧ πρέπει δόξα καὶ κράτος, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ἰωάν. εὐαγγ.

Ἑβρ. ιγ. ιζ.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ματθ. εὐαγγ.

Λογ. λθ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΟΤΙ ΠΟΛΛΑΣ ΟΔΟΥΣ ΗΜΙΝ Ο ΘΕΟΣ ἔδωκε πρὸς τὸ μὴ ἁμαρτάνειν, ἐὰν θέλωμεν· καὶ ὅτι τὸν μέλλοντα ἐπιτυχεῖν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν πάσας δεῖ φυλάττειν τὰς ἐντολάς· τὸν δέ τινα μὲν κατορθοῦντα, τινὰ δὲ παραβαίνοντα ἐν τῇ γεέννῃ γνωναί ἐστι τὴν διαφορὰν πρὸς τοὺς ἄλλους.

Ἐκ τῆς ὁμιλ. δ. τῆς ἑρμ. τῆς πρὸς Φιλιπ. ἐπι.

Πάλιν ἀναγκαζόμεθα, ἀγαπητοὶ, κατηγορῆσαι τῶν παρόντων πραγμάτων. καὶ τί πάθω; οὐκ ἐβουλόμην, ἀλλ' ἀναγκάζομαι. εἰ μὲν γὰρ ἦν σιγήσαντα καὶ μηδὲν εἰπόντα τῶν γινομένων, ἀφανισθῆναι διὰ τῆς σιγῆς τὰ γινόμενα, ἔδει σιγᾶν· εἰ δὲ τοὐναντίον γίνεται (οὐ γὰρ μόνον οὐκ ἀφανίζεται, ἡμῶν σιγώντων, ἀλλὰ καὶ χαλεπώτερα γίνεται) ἀναγκαῖον εἰπεῖν. ὁ γὰρ κατηγορῶν τῶν ἁμαρτανόντων, εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον, οὐκ ἀφίησι περαιτέρω προελθεῖν. οὐδεμία γάρ ἐστιν οὕτως ἀναίσχυντος ψυχὴ καὶ ἰταμὴ, ὡς συνεχῶς ἀκούουσα κακιζόντων αὐτὴν τινῶν, μὴ ἐντρέπεσθαι, μηδὲ καθυφεῖναι τῆς κακίας τῆς πολλῆς. ἔνι γὰρ, ἔνι καὶ τοῖς ἀναισχυντοτάτοις μικρόν τι αἰδοῦς· ὁ Θεὸς γὰρ ἐνέσπειρε τὴν αἰδῶ τῇ φύσει τῇ ἡμετέρᾳ. ἐπειδὴ γὰρ ὁ φόβος οὐκ ἤρκει ῥυθμίσαι ἡμᾶς, καὶ πολλὰς ἑτέρας κατεσκεύασεν ὁδοὺς τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν· οἷον, τὸ κατηγορεῖσθαι ὑπ' ἀνθρώπων, τὸ δεδοικέναι νόμους τοὺς κειμένους, τὸ δόξης ἐρᾶν, τὸ φιλίας ἀντιποιεῖσθαι. πᾶσαι γὰρ αὗται αἱ ὁδοὶ τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν εἰσί. πολλάκις γὰρ ἃ διὰ τὸν Θεὸν οὐκ ἐγένετο, διὰ φόβον ἀνθρώπων ἐγένετο. τὸ γὰρ ζητούμενον τοῦτό ἐστι· πρότερον μὴ ἁμαρτάνειν μαθεῖν, εἶτα τὸ διὰ τὸν Θεὸν τοῦτο ποιεῖν ὕστερον κατορθώσομεν. ἐπεὶ διὰ τί Παῦλος τοὺς μέλλοντας κρατεῖν τῶν ἐχθρῶν οὐκ ἀπὸ τοῦ φόβου προτρέπει τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ τὴν ἐκδικίαν ἀναμένειν;

Τοῦτο γὰρ ποιῶν, φησίν, ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. πῶς γὰρ
τοῦτο βούλεται, κατορθοῦσθαι θέλων τὴν ἀρετήν. ὅπερ οὖν ἔλεγον, ἔνεστί τι συγγενικὸν ἐν ἡ- Ῥωμ. ιβ. κ.
μῖν. πολλὰ φυσικὰ ἔχομεν ἀγαθὰ πρὸς τὴν ἀρετήν· ἔτι, ὥσπερ τὸ ἐλεεῖν ἀπὸ φύσεως
κινούμεθα πάντες ἄνθρωποι. καὶ οὐδὲν οὕτως ἀγαθὸν ἐν τῇ φύσει ἡμῶν ἐστὶν ἄλλο, ὡς τοῦτο. ὅ-
θεν ἄν τις εἰκότως ἐξετάσειε, διὰ τί τοῦτο μάλιστα τῇ φύσει ἡμῶν ἐνέσπαρται, τὸ καὶ συγκλαί-
εσθαι δάκρυσι, τὸ ἐπικάμπτεσθαι, τὸ ἐπιμιξίας ἔχειν. οὐδεὶς φύσει ἐστὶν ὀργίλος, οὐδεὶς φύσει
ἐστὶν ἀκενόδοξος, οὐδεὶς φύσει ἐστὶ ζήλου κρείττων· ἀλλὰ τὸ ἐλεεῖν πᾶσιν ἔγκειται φύσει, κἂν
ὠμός τις ᾖ, κἂν ἀπηνής. καὶ τί θαυμαστόν; θηρία ἐλεοῦμεν· οὕτως ἐκ περιουσίας ἡμῖν ὁ ἔ-
λεος ἔγκειται. κἂν σκύμνον ἴδωμεν λέοντος, παθόντα τι· ἐπὶ δὲ ὁμοφύλου πολλῷ πλέον,
ὅσα πάσχοι ἀνάπηροι. καὶ τοῦτο ἱκανὸν εἰς ἔλεον ἡμᾶς ἀγαγεῖν. οὐδὲν οὕτως εὐφραίνει τὸν
Θεόν, ὡς ἐλεημοσύνη. διὰ τοῦτο ἱερεῖς τούτῳ ἐχρίοντο, καὶ οἱ βασιλεῖς, καὶ οἱ προφῆται. τῆς
γὰρ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας εἶχον σύμβολον τὸ ἔλαιον. πάλιν ἐμάνθανον ὅτι τὸν ἄρχον-
τα πλέον ἐλέου δεῖ ἔχειν. ἐδήλου ὅτι καὶ τὸ πνεῦμα εἰς ἀνθρώπους δι' ἔλεον μέλλει ἔρχεσθαι.
ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἐλεεῖ τοὺς ἀνθρώπους καὶ φιλανθρωπεύεται, διὰ τοῦτο ἐλαίῳ ἐχρίοντο. καὶ γὰρ
τὴν ἱερωσύνην ἀπὸ ἐλέους ἐποίησε· καὶ βασιλεῖς ἐλαίῳ ἐχρίοντο. Ἐλεεῖς γάρ, φησι, πάντας, Σοφ. ια. κδ.
ὅτι πάντα δύνασαι· κἂν ἄρχοντά τις ἐπαινῇ, οὐδὲν οὕτως αὐτῷ πρέποι ἐρεῖ, ὡς ἔλεος. τοῦτο
γὰρ ἀρχῆς ἴδιον, τὸ ἐλεεῖν. ἐννόησον ὅτι δι' ἔλεον ὁ κόσμος συνεστάθη, καὶ μίμησαι τὸν δε-
σπότην. Ἔλεος ἀνθρώπου ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἔλεος δὲ Κυρίου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα. κἂν Σειρ. ιη. ιγ.
ἁμαρτωλοὺς εἴπῃς, κἂν δικαίους εἴπῃς, πάντες τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ δεόμεθα· πάντες ἀπο-
λαύομεν αὐτοῦ, κἂν αὐτὸς ᾖ Παῦλος, κἂν Πέτρος, κἂν Ἰωάννης. καὶ ἄκουσον αὐτῶν λεγόντων·
οὐδὲν δεῖ λόγων τῶν ἡμετέρων. τί γάρ φησιν ὁ μακάριος οὗτος; Ἀλλ' ἠλεήθην, ὅτι ἀγνο- α. Τιμ. α. ιγ.
ῶν ἐποίησα. τί οὖν; μετὰ ταῦτα οὐκ ἐδεῖτο ἐλέους; ἄκουσον τί φησι· Περισσότερον αὐτῶν α. Κορ ιε. ι.
πάντων ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί. καὶ περὶ Ἐπαφροδίτου
φησί· Καὶ γὰρ ἠσθένησε παραπλήσιον θανάτου· ἀλλ' ὁ Θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν, οὐκ αὐτὸν δὲ Φιλιπ. β. κζ.
μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ· καὶ πάλιν, Ἐβαρήθημεν, φησιν, ὑπὲρ δύ- β. Κορ. α. η.
ναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν. ἀλλ' αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου
ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ, ὃς ἐκ τηλικούτων θανά-
των ἐρρύσατο ἡμᾶς, καὶ ῥύσεται. καὶ πάλιν· Ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος· καὶ ῥύσεταί με ὁ β. Τιμ. δ. ιζ.
Κύριος. καὶ πανταχοῦ εὑρήσομεν τοῦτο αὐτὸν καυχώμενον, ὅτι ἐλέῳ ἐσώθη. καὶ Πέτρος δὲ ἀπὸ
τοῦ ἐλεηθῆναι τοιοῦτος ἦν. ἄκουε γὰρ τοῦ Χριστοῦ πρὸς αὐτὸν λέγοντος, Ὅτι ἠτήσατο ὁ Σα- Λουκ. κβ. λα.
τανᾶς σινιάσαι ὑμᾶς, ὡς τὸν σῖτον, καὶ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου. καὶ
Ἰωάννης ἐν ἐλέῳ τοιοῦτος ἦν· καὶ πάντες δὲ ἁπλῶς. ἄκουε γὰρ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Οὐχ Ἰωαν. ιε. ιϛ.
ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς. πάντες γὰρ δεόμεθα τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ·
Ἔλεος γὰρ Θεοῦ, φησιν, ἐπὶ πᾶσαν σάρκα. Εἰ δὲ οὗτοι ἐδέοντο τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ, τί ἄν τις
εἴποι περὶ τῶν λοιπῶν; πόθεν γάρ, εἰπέ μοι, τὸν ἥλιον ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγα-
θούς; τί δέ, εἰ μόνον ἐνιαυτὸν τὸν ὑετὸν ἐπέσχεν, οὐκ ἂν ἅπαντας ἀπώλεσε; τί δέ, εἰ ἐπομ-
βρίαν εἰργάσατο; τί δέ, εἰ ὑπερέβρεξε; τί δέ, εἰ μυίας ἐπαφῆκεν; ἀλλὰ τί λέγω; εἰ οὕ-
τως ἐπολιτεύσω, οἷόν ποτε, οὐκ ἂν ἅπαντες ἀπώλοντο; Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, Ψαλ. η. ε.
[illegible]. ἂν ἀπειλήσῃ τῇ γῇ μόνον, πάντες εἷς ἐγένοντο τάφος. Ὡς σαγὼν Ησ. μ ιε.
ὕδατος ἀπὸ κάδου, φησίν, οὕτω τὰ ἔθνη ἐνώπιον αὐτοῦ· ὡς σίελος λογισθήσονται· ὡς ῥοπὴ
ζυγοῦ. ὡς εὔκολον ἡμῖν τὴν τρυτάνην κινῆσαι, οὕτως αὐτῷ πάντα ἀπολέσαι, καὶ ποιῆσαι
πάλιν. ὁ τοίνυν τοσαύτην ἔχων ἐξουσίαν ἡμῶν, καὶ ὁρῶν ἡμᾶς καθ' ἑκάστην ἁμαρτάνον-
τας, καὶ μὴ κολάζων, οὐχὶ ἐλέῳ διαβαστάζει; ἐπεὶ καὶ τὰ κτήνη ἐν ἐλέῳ ἐστίν. Ἀνθρώπους γὰρ Ψαλ λε ζ.
καὶ κτήνη σώσεις, Κύριε. Εἶδεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἔπλησεν αὐτὴν ζώων. διὰ τί; διὰ σέ. σὲ
ἐποίει οὐκ ἀπὸ τοῦ φόβου περιγενέσθαι τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ τὴν ἐνδικίαν ἀνακαλεῖν;

Τοῦτο

δὲ διὰ τί ἐποίησε; δι' ἀγαθότητα. οὐδὲν ἐλαίου κρεῖττον· φωτός ἐστιν αἴτιον, καὶ ἐκεῖ φωτὸς
Ησ.νη. η. αἴτιον. Καὶ ἀναθαλεῖ, φησὶν ὁ προφήτης, πρώϊμον τὸ φῶς σου, ἐὰν ποιήσῃς ἔλεον εἰς τὸν
πλησίον. καὶ ὥσπερ τὸ ἔλαιον τοῦτο τὸ φῶς κατέχει· οὕτως ἡ ἐλεημοσύνη ἐκεῖ φῶς μέγα
ἡμῖν χαρίζεται καὶ θαυμάσιον. πολὺς τοῦ ἐλέους τούτου ὁ λόγος τῷ Παύλῳ ἦν. ἄκουε γὰρ
Γαλ.β.ι. αὐτοῦ λέγοντος· Μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν· ἄλλοτε δὲ, ἐὰν ᾖ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι.
Τιτ.γ.ιδ. καὶ πανταχοῦ ἄνω καὶ κάτω περὶ τούτου ὁρᾷς αὐτὸν μεριμνῶντα. καὶ πάλιν· Μανθανέτωσαν
Τιτ.γ.η. δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι. καὶ πάλιν· Ταῦτα γάρ ἐστι
καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις. ἄκουε δὲ καὶ ἄλλου τινὸς λέγοντος· Ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτου
Ψαλ.ρμβ.β. ῥύεται. ἐὰν δὲ τὸν ἔλεον ἀνέλῃς, Κύριε, τίς στήσεται; Καὶ ἐὰν εἰσέλθῃς, φησὶν, εἰς
κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου. μέγα τι ἄνθρωπος, καὶ τίμιον ἀνὴρ ἐλεήμων. τοῦτο γάρ ἐστιν ἄνθρωπος
ἐλεήμων· μᾶλλον δὲ τοῦτο ὁ Θεός, τὸ ἐλεεῖν. ὁρᾷς ὅση τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ ἡ ἰσχύς; τοῦτο
πάντα ἐποίησε· τοῦτο τὸν κόσμον εἰργάσατο δι' ἀγαθότητα μόνον· διὰ τοῦτο καὶ γέενναν ἠπείλησεν,
ἵνα βασιλείας τύχωμεν. βασιλείας δὲ τυγχάνομεν δι' ἔλεον. διὰ τί γὰρ μόνος
ὢν τοσούτους ἐποίησεν; οὐ δι' ἀγαθότητα; οὐ διὰ φιλανθρωπίαν; ἂν ἐρωτήσῃς, διὰ τί τόδε
καὶ τόδε; πανταχοῦ τὴν ἀγαθότητα εὑρήσεις. ἐλεήσωμεν τὸν πλησίον, ἵνα ἐλεηθῶμεν αὐτοί·
οὐκ ἐκείνοις μᾶλλον, ἢ ἡμῖν αὐτοῖς συνάγομεν τὸν ἔλεον τοῦτον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὅταν
σφοδρὰ ᾖ τοῦ πυρὸς ἡ φλόξ, τὸ ἔλεον τὸ τοῦ πυρός ἐστι σβεστικόν, ἡμῖν δὲ φωτὸς αἴτιον. οὕτω τοῦ
πυρὸς τῆς γεέννης διὰ τούτου ἀπαλλαγησόμεθα· ἐπεὶ, πόθεν σπλαγχνισθήσεται; καὶ ἐλεήσει; ἀπὸ τῆς
Εκ τῆς ὁμιλ. δ. τῆς ἑρμ. τῆς πρὸς Εφεσ. ἐπισ. ἀγάπης ὁ ἔλεος γίνεται. οὐδὲν οὕτω παροξύνει τὸν Θεόν, ὡς τὸ ἀνελεήμονα εἶναι. Ὥσπερ δὲ αἰσθήσεις
ἡμῖν πέντε εἰσὶ, καὶ πάσαις εἰς δέον κεχρῆσθαι δεῖ· οὕτω καὶ πάσαις ταῖς ἀρεταῖς. εἰ δέ τις
σωφρονοίη μὲν, ἀνελεήμων δὲ εἴη· ἢ ἐλεήμων μὲν ᾖ, πλεονεκτοίη δέ· ἢ ἀπέχοιτο μὲν τῶν ἀλλοτρίων,
τῶν δὲ αὑτοῦ μὴ μεταδιδοίη· πάντα εἰκῆ γέγονεν. οὐ γὰρ ἀρκεῖ μία μόνον ἀρετὴ
παραστῆσαι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ μετὰ παρρησίας ἡμᾶς, ἀλλὰ πολλῆς δεῖ καὶ ποικίλης καὶ
Ματθ.κη.ιθ. παντοδαπῆς καὶ πάσης αὐτῆς. ἄκουε γὰρ αὐτοῦ λέγοντος τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς· Πορευθέντες
μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν. καὶ
Ματθ.ε ιθ. πάλιν· Ὃς ἐὰν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ
βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· τουτέστιν, ἐν τῇ ἀναστάσει. οὐ γὰρ δὴ εἰς βασιλείαν εἰσελεύσεται.
οἶδε γὰρ καὶ αὐτὸν τὸν καιρὸν τῆς ἀναστάσεως βασιλείαν καλεῖν. μίαν ἐὰν λύσῃ, φησὶν,
ἐλάχιστος κληθήσεται· ὥστε πασῶν ἡμῖν δεῖ. καὶ ὅρα πῶς οὐκ ἔνι χωρὶς ἐλεημοσύνης εἰσελθεῖν,
Ματθ.κε.μα. ἀλλὰ κἂν αὕτη μόνη ἐλλείπῃ, εἰς τὸ πῦρ ἀπελευσόμεθα. Ἀπέλθετε γάρ,
φησιν, οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις
αὐτοῦ. τίνος ἕνεκεν καὶ διὰ τί; Ὅτι ἐπείνασα, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα,
καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με. εἶδες πῶς οὐδὲν ἕτερον ἐγκληθέντες, διὰ τοῦτο μόνον ἀπώλοντο;
καὶ αἱ παρθένοι διὰ τοῦτο μόνον ἐξεβλήθησαν τοῦ νυμφῶνος· καίτοιγε σωφροσύνην
Εβρ ιβ.ιδ. εἶχον. Εἰρήνην, φησὶ, μετὰ πάντων διώκετε, καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς
ὄψεται τὸν Κύριον. ἐννόησον τοίνυν, ὅτι χωρὶς μὲν σωφροσύνης οὐκ ἔστιν ἰδεῖν τὸν Κύριον· οὐ
πάντως δὲ μετὰ σωφροσύνης δυνατὸν ἰδεῖν. πολλάκις γὰρ ἕτερον ἐνεπόδισε. πάλιν, ἂν πάντα
κατορθώσωμεν, τὸν δὲ πλησίον οὐδὲν ὠφελήσωμεν, οὐδὲ οὕτως εἰσελευσόμεθα εἰς τὴν
βασιλείαν. πόθεν δῆλον; ἀπὸ τῶν τὰ τάλαντα πιστευθέντων οἰκετῶν. ἐκεῖ γὰρ ἡ ἀρετὴ
πᾶσα ἀκέραιος ἦν, καὶ οὐδὲν ἐλέλειπτο. ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τὴν ἐργασίαν ὀκνηρὸς γέγονεν, εἰκότως
Ματθ.ε κβ. ἐξεβάλλετο. ἔστι καὶ ἀπὸ λοιδορίας μόνης εἰς γέενναν ἐμπεσεῖν. Ὁ γὰρ λέγων, φησὶ,
τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. κἂν ἅπαντά τις κατορθώσῃ,
ὑβριστὴς δὲ ᾖ, οὐκ εἰσελεύσεται. καὶ μή τις ὠμότητα καταγινωσκέτω τοῦ Θεοῦ, εἰ
τὸν τοῦτο ἐσταλκότα ἐκβάλλει τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Εἰ γὰρ ἐστ' ἐπ' ἀνθρώπων, κἂν

ὁποιῶν

ἐποίουν τὴν παράνομον ἐργασίαν τις, ἐξέπεσε τῆς τοῦ βασιλέως ὄψεως, κἂν ἕνα νόμον τῶν κειμένων παραβῇ· κἂν συκοφαντίας κατηγορηθῇ, ἀπώλεσε τὴν ἀρχήν· κἂν μοιχεύσῃ ἐπ' ἄλλῳ, ἀνάξιος γένηται· κἂν μυρία ᾖ κατωρθωκὼς, ἀπόλλυται· κἂν φόνον ἐργάσηται καὶ ἐλεγχθῇ, καὶ τοῦτο ἱκανὸν αὐτὸν διαφθεῖραι. Εἰ δὲ οἱ τῶν ἀνθρωπίνων νόμων τοσαύτης ἀπολαύουσι τῆς φυλακῆς, πολλῷ μᾶλλον οἱ τοῦ Θεοῦ. ἀλλ' ἀγαθός ἐστι, φησί. μέχρι τίνος τὸν μωρὸν τοῦτον λόγον φθεγγόμεθα; μωρὸν δὲ εἶπον, οὐχ ὅτι οὐκ ἀγαθός ἐστιν, ἀλλ' ὅτι τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ νομίζομεν εἰς ταῦτα χρησίμην ἡμῖν εἶναι, καίτοι μυριάκις πολλάκις διαλεχθέντων ἡμῶν περὶ τούτου. ἄκουε γὰρ τῆς γραφῆς λεγούσης· Μὴ εἴπῃς, ὁ οἰκτιρμὸς αὐτοῦ πολὺς, τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν μου ἐξιλάσεται. οὐχὶ κωλύων λέγειν ἡμᾶς, ὁ οἰκτιρμὸς αὐτοῦ πολὺς (οὐ τοῦτο παραινεῖ· ἀλλὰ βούλεται ἡμᾶς καὶ συνεχῶς λέγειν τοῦτο, καὶ διὰ τοῦτο πάντα κινεῖ Παῦλος) ἀλλὰ διὰ τὸ ἑξῆς· μὴ ἐπὶ τούτῳ, φησὶ, θαύμαζε τοῦ Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν, ἐπὶ τῷ ἁμαρτάνειν καὶ λέγειν, τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν μου ἐξιλάσεται. διὰ γὰρ τοῦτο τοσαῦτα περὶ ἀγαθότητος διαλεγόμεθα, οὐχ ἵνα ταύτῃ θαρροῦντες, πάντα πράττωμεν (ἐπεὶ ἡ ἀγαθότης ἐπὶ λύμῃ ἔσται τῆς ἡμετέρας σωτηρίας) ἀλλ' ἵνα μὴ ἀπογινώσκωμεν ἐν τοῖς ἁμαρτήμασιν, ἀλλὰ μετανοῶμεν. τὸ γὰρ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει, οὐκ εἰς πλείονα κακίαν. Εἰ δὲ μοχθηρὸς γένῃ διὰ τὴν χρηστότητα, σὺ διαβάλλεις μᾶλλον αὐτὴν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις (πολλοὺς γὰρ ὁρῶ κατηγοροῦντας τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ) ὥστε δίκην δώσεις, οὐκ εἰς δέον αὐτῇ χρησάμενος. φιλάνθρωπος ὁ Θεὸς, ἀλλὰ καὶ δίκαιος κριτής· συγχωρεῖ ἁμαρτίας, ἀλλ' ἀποδίδωσιν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. ὑπερβαίνει ἀδικίας, ἐξαίρει ἀνομίας, ἀλλὰ καὶ ἐξέτασιν ποιεῖται. πῶς οὖν ἐναντία; οὐκ ἐναντία, ἂν τοῖς χρόνοις αὐτὰ διέλωμεν. ἐξαίρει ἀνομίας ἐνταῦθα καὶ διὰ λουτροῦ, καὶ διὰ μετανοίας· ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν πεπραγμένων ἐκεῖ διὰ πυρὸς καὶ βασάνων. ἀλλὰ τοίνυν κἂν ὦ μυρία, φησὶν, ἐργασάμενος κακὰ, καὶ δι' ἓν ἐξ αὐτῶν ἐκβάλλωμαι, καὶ τῆς βασιλείας ἐκπίπτω, τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐργάζομαι πάντα τὰ κακά; ἀγνώμονος οἰκέτου ὁ λόγος, ἀλλ' ὅμως καὶ τοῦτον ἐπιλυσόμεθα τὸν λόγον. μὴ ἐργάζου τὰ κακὰ, ἵνα σεαυτὸν ὠφελήσῃς. βασιλείας μὲν γὰρ πάντες ὁμοίως ἐκπεσούμεθα, ἐν δὲ γεέννῃ οὐ τὴν αὐτὴν δώσομεν δίκην πάντες, ἀλλ' ὁ μὲν μείζονα, ὁ δὲ ἡμερωτέραν. Εἰ μὲν γὰρ σὺ κἀκεῖνος καταφρονήσαιτε, καὶ ὁ τὰ πολλὰ, καὶ ὁ τὰ ὀλίγα, ὁμοίως ἐκπεσεῖσθε τῆς βασιλείας. Εἰ δὲ οὐχ ὁμοίως καταφρονήσαιτε, ἀλλ' ὁ μὲν μεῖζον, ὁ δὲ ἔλαττον, ἐν τῇ γεέννῃ τῆς διαφορᾶς αἰσθήσεσθε. τί οὖν, φησὶν, ἀπειλεῖ τοῖς ἐλεημοσύνην μὴ δεδωκόσιν εἰς τὸ πῦρ ἀπελεύσεσθαι, οὐχ ἁπλῶς εἰς τὸ πῦρ, ἀλλ' εἰς τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ; τίνος ἕνεκεν, καὶ διὰ τί; οὐδὲν οὕτω τὸν Θεὸν παροξύνει, ἀλλὰ πάντων αὐτὸ παρατίθησι τῶν δεινῶν. εἰ γὰρ τοὺς ἐχθροὺς φιλεῖν δεῖ, ὁ καὶ τοὺς φίλους διαφθείρων, καὶ τὴν ἐλεημοσύνην μετὰ τοῦτο χείρων ὤν, τίνος οὐκ ἔσται κολάσεως ἄξιος; ὥστε ἐνταῦθα τὸ μέγεθος τοῦ ἁμαρτήματος μετὰ τοῦ διαβόλου ἐποίησεν αὐτὸν ἀπελθεῖν. Οὐ μικρὸν γὰρ τὸ ἐλεημοσύνην μὴ ποιοῦντα. Εἰ δὲ ἐπὶ τῆς παλαιᾶς τοῦτο ἦν, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῆς καινῆς. Εἰ ἔνθα συγκεχώρητο χρημάτων κτῆσις καὶ ἀπόλαυσις καὶ ἐπιμέλεια, τοσαύτη πρόνοια ἐγίνετο τῆς εἰς τοὺς πένητας βοηθείας· πόσῳ μᾶλλον ἔνθα κελευόμεθα πάντα ῥῖψαι; τί γὰρ οὐκ ἐποίουν ἐκεῖνοι; δεκάτας, καὶ πάλιν δεκάτας παρεῖχον, ὀρφανοῖς, χήραις, προσηλύτοις ἐπήρκουν. ἀλλὰ καὶ μοί τις θαυμάζων τινὰ, ἔλεγε, δεκάτας δίδωσιν ὁ δεῖνα. πόσης αἰσχύνης τοῦτο γέμει, εἰ ὃ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων οὐκ ἦν θαυμαστὸν, τοῦτο ἐπὶ τῶν χριστιανῶν θαυμαστὸν γέγονεν; εἰ τότε κινδυνῶδες ἦν, τὸ δεκάτας ἀπολιπεῖν, ἐννόησον ὅσον ἐστὶ νῦν. ἢ μάθε πάλιν οὐ κληρονομοῦσι τὴν βασιλείαν. ἀλλὰ τίς ὁ τῶν πολλῶν λόγος; οὐκοῦν εἰ κἀγὼ κἀκεῖνος ἐν τοῖς αὐτοῖς, οὐ μικρὰ παραμυθία. τί οὖν; μάλιστα μὲν, οὐ τῆς αὐτῆς σὺ κἀκεῖνος ἀπολαύσετε τιμωρίας, ἄλλως δὲ, οὐδὲ παραμυθία τοῦτο ἐστί.

Σειρ. ε, ϛ.

πότε

τότε γὰρ ἡ κοινωνία τῶν παθῶν ἔχει παραμυθίαν, ὅταν σύμμετρα ᾖ τὰ δεινά· ὅταν δὲ ὑπερβαίνῃ καὶ ἐν ἐκστάσει ἡμᾶς ποιῇ, οὐκέτι ἀφίησι λαβεῖν παραμυθίαν. εἰπὲ γάρ μοι τὸν καταικιζομένῳ, καὶ εἰς τὸν πυρετὸν ἐμβεβηκότι, ὅτι καὶ ὁ δεῖνα τοῦτο πάσχει· ἀλλ' οὐδὲ αἰσθήσεται τῆς παραμυθίας. οὐχὶ πάντες ὁμοῦ ἀπώλοντο οἱ Ἰσραηλῖται; ποίαν τοῦτο αὐτοῖς παραμυθίαν ἔφερεν; οὐχὶ μᾶλλον αὐτὸ τοῦτο αὐτοὺς ἐλύπει; διὸ καὶ ἔλεγον, ἀπολωλάμεν, ἐξολωλάμεν, παρανηλώμεθα. ποία τοίνυν αὕτη παραμυθία; μάτην ἑαυτοὺς παραμυθούμεθα ταύταις ταῖς ἐλπίσι· μία μόνη παραμυθία ἐστί, τὸ μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τὸ πῦρ ἐκεῖνο τὸ ἄσβεστον· ἐμπεσόντας δὲ οὐκ ἔνι παραμυθίας τυχεῖν, ἔνθα ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ἔνθα κλαυθμός, ἔνθα σκώληξ ἀτελεύτητος, ἔνθα πῦρ ἄσβεστον. ἐννοήσεις γὰρ ὅλως τινά, εἰπέ μοι, παραμυθίαν, ἐν θλίψει καὶ στενοχωρίᾳ ὤν; ἐν σαυτῷ γὰρ ἔσῃ λοιπόν; μή, δέομαι καὶ παρακαλῶ, μὴ ἑαυτοὺς εἰκῇ ἀπατῶμεν, καὶ τούτοις τοῖς λόγοις παραμυθώμεθα· ἀλλὰ ταῦτα πραγματευώμεθα, ἅπερ ἡμᾶς σῶσαι δυνήσεται. συγκαθίσαι τῷ Χριστῷ πρόκειται, καὶ σὺ περὶ τούτων ἀκριβολογῇ; εἰ γὰρ μηδὲν ἕτερον ἦν ἁμάρτημα, ὑπὲρ τῶν ῥημάτων τούτων πόσην κόλασιν ὑποστῆναι ὑμᾶς ἐχρῆν, ὅτι οὕτω νωθεῖς, ὅτι οὕτω ταλαίπωροι καὶ ῥᾴθυμοί ἐσμεν, ὡς, προκειμένης τοσαύτης τιμῆς, ταῦτα λέγειν; ὅταν δὲ ἐννοήσῃς τότε τοὺς κατωρθωκότας, οὐ τήκῃ πλέον; ὅταν ἴδῃς ἀπὸ δούλων καὶ ἀπὸ δυσγενῶν ὀλίγα καμόντας ἐνταῦθα, καὶ τοῦ θρόνου μετέχοντας ἐκεῖ τοῦ βασιλικοῦ, οὐχὶ τῆς κολάσεως σοι ταῦτα χείρονα ἔσται; εἰ γὰρ νῦν ὁρῶν εὐδοκιμοῦντας, καίτοι οὐδὲν πάσχων κακόν, πάσης τιμωρίας χεῖρον, ὑπὸ τούτου μόνου διαφθείρῃ, καὶ πενθεῖς σαυτὸν καὶ δακρύεις, καὶ μυρίων εἶναι θανάτων κρίνεις ἄξιον, τί τότε ὑποστήσῃ; εἰ γὰρ μὴ γέεννα ἦν, αὐτὴ ἡ ἔννοια τῆς βασιλείας οὐκ ἦν ἱκανὴ ἀπολέσαι καὶ διαφθεῖραι; καὶ ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει, ἱκανὸν ἀπὸ τῆς πείρας τῶν πραγμάτων μαθεῖν. μὴ τοίνυν εἰκῇ ψυχαγωγῶμεν ἑαυτοὺς τοῖς τοιούτοις ῥήμασιν· ἀλλὰ προσέχωμεν καὶ φροντίζωμεν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, καὶ ἀρετῆς ἐπιμελώμεθα, καὶ πρὸς τὴν τῶν καλῶν ἐργασίαν ἑαυτοὺς διεγείρωμεν, ἵνα καταξιωθῶμεν τυχεῖν τῆς τοσαύτης δόξης, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, κράτος, δόξα, τιμή, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. μ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΟΤΙ ΔΕΙ ΠΑΝΤΑ ΠΟΙΕΙΝ ΚΑΙ πραγματεύεσθαι ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν· καὶ ὅτι μέγα ἀγαθόν, τὸ συγχωρεῖν τοῖς εἰς ἡμᾶς πλημμελοῦσι τὰ ἁμαρτήματα· τοῦτο δὲ μεῖζον ἐλεημοσύνης ἐστίν.

Ἐκ τῆς ὁμιλ.
κγ. τῆς ἑρμην.
τῆς πρὸς Ἑβρ.
ἐπιστ.

Οὐδὲν τῶν ἐπιτυγχανόντων τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν μακαριώτερον, ἀδελφοί, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἀποτυγχανόντων ἀθλιώτερον. εἰ γὰρ πατρίδος τις ἐκβεβλημένος, ὑπὸ πάντων ἐλεεῖται, καὶ κληρονομίαν ἀπολέσας, δοκεῖ παρὰ πᾶσιν ἐλεεινὸς εἶναι· ὁ τοῦ οὐρανοῦ ἐκπίπτων καὶ τῶν ἀποκειμένων ἀγαθῶν ἐκεῖ, πόσοις ὀφείλει δάκρυσι δακρύεσθαι; μᾶλλον δὲ οὐδὲ δακρύεσθαι; δακρύεται γάρ τις, ὅταν τι πάθῃ ὧν οὐκ αὐτός ἐστιν αἴτιος· ὅταν δὲ ἐξ οἰκείας γνώμης ἑαυτὸν περιπείρῃ τῇ κακίᾳ, οὐδὲ δακρύων, ἀλλὰ θρήνων ἔσται ἄξιος· μᾶλλον δὲ καὶ τότε πένθους. ἐπεὶ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν Ἱερουσαλήμ, καίτοι ἀσεβοῦσαν, ἐπένθησε καὶ ἐδάκρυσεν, ὄντως μυρίων ὀδυρμῶν ἄξιοί ἐσμεν, μυρίων θρήνων, ἐὰν πᾶσα ἡ οἰκουμένη λαβοῦσα φωνήν, καὶ λίθοι, καὶ ξύλα, καὶ δένδρα, καὶ θηρία, καὶ ὄρνεις, καὶ ἰχθύες, καὶ ἁπλῶς πᾶσα ἡ οἰκουμένη, ἐὰν λαβοῦσα φωνήν, ἡμᾶς ὀδύρηται τοὺς ἐκπεπτωκότας τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων, οὐδὲν κατ' ἀξίαν ὀδύρεται, οὐδὲ θρηνήσει. ποίας

Λουκ. ιθ.

γὰρ λόγος παραστῆσαι δυνήσεται, ποῖος νοῦς ἐκλαλῆσαι τὴν μακαριότητα, καὶ τὴν ἀρετὴν ἐκείνην, τὴν ἡδονήν, τὴν δόξαν, τὴν εὐφροσύνην, τὴν λαμπρότητα; Ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη. (α. Κορ. β. θ.) Οὐκ εἶπεν, ὅτι ὑπερβαίνει ἁπλῶς, ἀλλ', οὐδὲ ἐνενόησέ ποτέ τις ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Ὧν γὰρ ἑτοιμαστὴς καὶ παρασκευαστὴς ὁ Θεὸς ἀγαθῶν, ποῖα εἰκὸς εἶναι ταῦτα; Εἰ γὰρ ποιήσας ἡμᾶς εὐθέως, οὐδενὸς παρ' ἡμῶν προϋπηργμένου, τοσαῦτα ἐχαρίσατο, παράδεισον, ὁμιλίαν τὴν μετ' αὐτοῦ, ἀθανασίαν ὑπέσχετο, βίον μακάριον καὶ φροντίδων ἀπηλλαγμένον· τοῖς τοσαῦτα πεπονηκόσι καὶ ἠθληκόσι καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ὑπομείνασι τί οὐ χαριεῖται; Τοῦ μονογενοῦς οὐκ ἐφείσατο δι' ἡμᾶς, τὸν υἱὸν τὸν γνήσιον εἰς θάνατον ἔδωκε δι' ἡμᾶς ἐχθροὺς ὄντας· πῶς οὐ καταξιώσει γενομένους φίλους; πῶς οὐ μεταδώσει, καταλλάξας ἑαυτῷ; καὶ πλούσιός ἐστι σφόδρα καὶ ἄπειρος, καὶ ἐπιθυμεῖ καὶ σπουδάζει τῆς ἡμετέρας φιλίας τυχεῖν· ἡμεῖς δὲ οὐ σπουδάζομεν οὕτως, ἀγαπητοί, ἐπιτυχεῖν. Καὶ τί λέγω, οὐ σπουδάζομεν; οὐ θέλομεν ἐπιτυχεῖν αὐτοῦ τῶν ἀγαθῶν, ὡς αὐτὸς θέλει. Καὶ ὅτι πλέον θέλει, δι' οὗ ἐποίησεν ἔδειξεν. Ἡμεῖς μὲν γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν μόλις ὀλίγου καταφρονοῦμεν χρυσίου· αὐτὸς δὲ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τὸν υἱὸν ἔδωκε τὸν αὐτοῦ. Χρησώμεθα εἰς δέον τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ· ἀπολαύσωμεν αὐτοῦ τῆς φιλίας. Ὑμεῖς γὰρ φίλοι μου ἐστέ, φησιν, ἐὰν ποιῆτε ἃ λέγω ὑμῖν. (Ιωαν. ιε. ιδ.) Βαβαί· τοὺς ἐχθροὺς, τοὺς ἀπείρως αὐτοῦ διεστηκότας, ὧν ἀσυγκρίτῳ τῇ ὑπερβολῇ κατὰ πάντα διενήνοχε, τούτους φίλους αὐτοῦ καλεῖ. Τί οὖν οὐχ αἱρετὸν παθεῖν ὑπὲρ ταύτης τῆς φιλίας; ὑπὲρ ἀνθρώπων φιλίας πολλάκις κινδυνεύομεν· ὑπὲρ δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ οὐδὲ χρήματα προϊέμεθα; Πένθους ὄντως ἄξια τὰ ἡμέτερα· πένθους καὶ δακρύων καὶ ὀδυρμῶν καὶ ὀλοφυρμοῦ μεγάλου καὶ κοπετῶν. Τῆς ἐλπίδος ἡμῶν ἐξεπέσαμεν· ἐταπεινώθημεν ἀπὸ τοῦ ὕψους ἡμῶν· ἀνάξιοι τῆς τιμῆς ἐφάνημεν τοῦ Θεοῦ· ἀγνώμονες καὶ μετὰ τὰς εὐεργεσίας γεγόναμεν καὶ ἀχάριστοι. Ἐγύμνωσεν ἡμᾶς πάντων ὁ διάβολος τῶν ἀγαθῶν. Οἱ καταξιωθέντες εἶναι υἱοὶ καὶ ἀδελφοὶ καὶ συγκληρονόμοι, τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ οὐδὲν διενηνόχαμεν τῶν ὑβριζόντων αὐτόν. Τίς ἡμῖν ἔσται παραμυθία λοιπόν; αὐτὸς ἡμᾶς ἐκάλεσε πρὸς τὸν οὐρανόν· ἡμεῖς δὲ ἑαυτοὺς πρὸς τὴν γέενναν ὠθήσαμεν. Ἀρὰ καὶ ψεῦδος καὶ κλοπὴ καὶ μοιχεία κέχυται ἐπὶ τῆς γῆς· τὰ μὲν αἵματα ἐφ' αἵμασι μιγνύουσι, τὰ δὲ πράγματα πράττουσιν αἱμάτων χείρονα. Πολλοὶ τῶν ἀδικουμένων, πολλοὶ τῶν πλεονεκτουμένων μυρίους εὔχονται θανάτους, ἢ ταῦτα παθεῖν· καὶ, εἰ μὴ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐδεδοίκεσαν, καὶ διεχειρίσαντο ἂν ἑαυτούς, οὕτω φονῶντες καθ' ἑαυτῶν. Ταῦτα οὖν οὐχ αἱμάτων χείρω; Οἴμοι ψυχή, ὅτι ἀπόλωλεν εὐλαβὴς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει. Νῦν καὶ ἡμεῖς βοήσωμεν ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν τῶν παρόντων. Ἀλλά μοι τοῦ θρήνου συλλάβεσθε. Τάχα τινὲς καὶ οἰωνίζονται, καὶ γελῶσι. Διὰ γὰρ τοῦτο ἐπιτείνειν χρὴ τὸν θρῆνον, ὅτι οὕτω μαινόμεθα καὶ παραπαίομεν, ὅτι οὐδέ, εἰ μαινόμεθα, ἴσμεν, ἀλλ' ἐφ' οἷς ἐχρῆν στένειν γελῶμεν. Ἀποκαλύπτεται, ἄνθρωπε, ὀργὴ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων. (Ρωμ. α. ιη.) Ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἥξει, πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ προπορεύσεται, καὶ κύκλῳ αὐτοῦ καταιγὶς σφόδρα· (Ψαλ. μθ. γ.) πῦρ ἐναντίον αὐτοῦ καυθήσεται, καὶ φλογιεῖ κύκλῳ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Ἡμέρα Κυρίου ὡς κλίβανος καιόμενος· καὶ οὐδεὶς ταῦτα εἰς νοῦν βάλλεται, ἀλλὰ μῦθον μᾶλλον καταπεφρόνηται τὰ φρικώδη ταῦτα δόγματα καὶ φοβερά, καὶ πεπάτηται, καὶ ὁ ἀκούων οὐδείς· οἱ δὲ γελῶντες καὶ χλευάζοντες πάντες. Τίς ἔσται πόρος ἡμῖν; πόθεν σωτηρίαν εὑρήσομεν; ἀπολώλαμεν, παραπολλύμεθα, γεγόναμεν τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν καταγέλως, καὶ χλευασμὸς τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν δαιμόνων. Μεγαφρονεῖ νῦν ὁ διάβολος, γαυροῦται καὶ χαίρει· ἐν αἰσχύνῃ οἱ πιστεύοντες ἡμᾶς ἄγγελοι πάντες καὶ κατηφεῖς· οὐδεὶς ὁ ἐπιστρέφων, εἰκῆ πάντα ἡμῖν ἀνήλωται, καὶ ἡμεῖς ὑμῖν δοκοῦμεν ληρεῖν; Εὔκαιρον καὶ νῦν καλέσαι τὸν οὐρανόν, ἐπεὶ οὐδεὶς ὁ ἀκούων, διαμαρτύρεσθαι τὰ στοιχεῖα. Ἄκουε, οὐρανέ, (Ἡσ. α. β.)

καὶ ἐνωτίζου γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησε· δότε χεῖρα, ὀρέξατε οἱ μηδέπω καταβαπτισθέντες τοῖς
ὑπὸ τῆς μέθης ἀπολωλόσιν, οἱ ὑγιαίνοντες τοῖς κάμνουσιν, οἱ νήφοντες τοῖς μεμεθυσμένοις καὶ
τοῖς περιφερομένοις. μηδεὶς τοίνυν χάριν τῆς σωτηρίας τοῦ φίλου προτιμάτω. καὶ ὕβρεις,
καὶ ἡ ἐπιτίμησις, εἰς ἓν ὁρᾶτε μόνον, αὐτοῦ τὴν ὠφέλειαν. ὅταν πυρετὸς καταπαλαίῃ,
καὶ δοῦλοι κρατοῦσι δεσποτῶν· ὅταν γὰρ ἐχθρὸς μὲν ἐπιχειρῆται, τὴν δὲ ψυχὴν συγχέων, ἀνδραπόδων
δὲ ἑσμὸς περιεστήκει, οὐδενὶ εἴκει, οὐδὲ ἐπιγινώσκει τὸν νόμον τὸν δεσποτικὸν ἐν τῇ βλάβῃ
τοῦ δεσπότου. συστρέψωμεν ἑαυτούς, παρακαλῶ. πόλεμοι καθημερινοί, καταποντισμοί,
ἀπώλειαι μυρίαι κύκλῳ, καὶ πάντοθεν ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ περιστοιχίζεται· ἡμεῖς δέ, ὡς εὐαρεστοῦντες,
οὕτως ἐσμὲν ἐν ἀδείᾳ. πάντες τὰς χεῖρας εἰς πλεονεξίαν ἐκπετάζομεν, οὐδεὶς
εἰς βοήθειαν. πάντες εἰς ἁρπαγήν, οὐδεὶς εἰς προστασίαν. ἕκαστος ὅπως πλείονα
ποιήσῃ τὰ ὄντα ἐσπούδακεν, οὐδεὶς ὅπως βοηθήσῃ τῷ δεομένῳ. ἕκαστος πῶς προσθῇ τοῖς
χρήμασι, πολλὴν ἔχει τὴν μέριμναν, οὐδεὶς ὅπως τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτοῦ διασώσῃ. φόβος
εἰς ἔχει πάντας, μὴ πενιχροί, φησί, γενώμεθα, μὴ εἰς γέενναν ἐμπέσωμεν, οὐδεὶς ἀγωνιᾷ
καὶ τρέμει. ταῦτα θρήνων, ταῦτα κατηγορίας, ταῦτα διαβολῆς ἄξια. ἀλλ' οὐ ταῦτα
ἐβουλόμην λέγειν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ὀδύνης βιάζομαι. σύγγνωτε, ὑπὸ πένθους ἀναγκάζομαι·
πολλὰ καὶ ὧν οὐ βούλομαι, φθέγγομαι. χαλεπὴν ὁρῶ τὴν πληγήν, ἀπαραμύθητον τὴν
Ἱερ. θ. α. συμφοράν, παρακλήσεως μείζονα τὰ καταλαβόντα ἡμᾶς δεινά. ἀπολώλαμεν· Τίς
δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὰς δακρύων, ἵνα θρηνήσω; κλαύσωμεν,
ἀγαπητοί, κλαύσωμεν, στενάξωμεν. τάχα τινές εἰσιν ἐνταῦθα λέγοντες, πάλιν θρήνους
ἡμῖν λέγει, πάλιν τὰ δάκρυα. οὐκ ἐβουλόμην, πιστεύσατε, οὐκ ἐβουλόμην, ἀλλ' ἐγκώμια
καὶ ἐπαίνους διεξιέναι. νυνὶ δὲ οὐ τούτων καιρός· οὐ τὸ θρηνεῖν, ἀγαπητοί, χαλεπόν, ἀλλὰ
τὸ θρήνων ἄξια ποιεῖν· οὐ τὸ ὀδύρεσθαι ἄτοπον, ἀλλὰ τὸ τὰ ὀδυρμῶν ἄξια πράττειν·
μὴ κολασθῇς, καὶ οὐ πενθῶ· μὴ ἀποθάνῃς, καὶ οὐ κλαίω. ἀλλ' ἐὰν μὲν τὸ σῶμα κέηται νεκρόν,
πάντας παρακαλεῖς συναλγεῖν, καὶ ἀσυμπαθεῖς ἡγῇ τοὺς μὴ πενθοῦντας· τῆς δὲ ψυχῆς ἀπολλυμένης,
λέγεις μὴ πενθεῖν; ἀλλ' οὐ δύναμαι. πατήρ εἰμι, καὶ δακρύω· πατήρ εἰμι φιλόστοργος.
Γαλ. δ. ιθ. ἀκούετε οἷα βοᾷ ὁ Παῦλος· Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω. ποία μήτηρ κύουσα
οὕτω πικρὰς ἀφίησι φωνάς, ὡς ἐκεῖνος; εἴθε ἐνῆν αὐτὴν τῆς διανοίας τὴν πυρὰν ἰδεῖν,
καὶ εἶδες ἄν, ὅτι πάσης γυναικὸς καὶ κόρης χηρείαν ἄωρον ὑποστάσης πλέον καίομαι. οὐχ
οὕτως ἐκείνη τὸν ἄνδρα πενθεῖ τὸν ἑαυτῆς, οὐδὲ πατὴρ υἱόν, ὡς ἐγὼ τὸ πλῆθος τοῦτο τὸ παρ' ἡμῖν.
οὐδεμίαν ὁρῶ προκοπήν· πάντα εἰς διαβολὰς καὶ κατηγορίας· οὐδεὶς ἔργον ποιεῖται ἀρέσκειν
Θεῷ· ἀλλὰ τὸν δεῖνα, φησίν, εἴπωμεν κακῶς, καὶ τὸν δεῖνα· ὁ δεῖνα ἀνάξιος τοῦ κλήρου,
ὁ δεῖνα ἀσέμνως βιοῖ. ὀφείλοντες τὰ ἡμέτερα πενθεῖν, κακῶς κρίνομεν ἑτέρους; οὐδὲ ὅτε
καθαροί ἐσμεν ἁμαρτημάτων ὀφείλομεν τοῦτο ποιεῖν. τίς γάρ σε διακρίνει, φησί; Τί δὲ ἔχεις,
α. Κορ. δ. ζ. ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών; σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου,
μυρίων αὐτὸς γέμων κακῶν; ὅταν εἴπῃς, ὁ δεῖνα πονηρός ἐστι καὶ λυμεών, καὶ μοχθηρός, ἐννόησον
σαυτόν, καὶ ἐξέτασον ἀκριβῶς τὰ σαυτοῦ, καὶ μεταμεληθήσῃ ἐπὶ τοῖς λεχθεῖσιν. εἴ τις οὖν
ἐν ἐκκλησίᾳ, ὥσπερ ἐν δικαίοις σταθμοῖς, τοὺς λόγους ἡμῶν στῆσαι ἐπιχειρήσει, ἐν μυρίοις
ταλάντοις λόγων βιωτικῶν μόλις εὑρήσει δηνάρια ἑκατὸν ῥημάτων πνευματικῶν, ἢ μᾶλλον
Ἐκ τῆς ὁμιλ. α. τῆς ἑρμ. τῆς πρὸς Φιλημ. ἐπι. οὐδὲ ὀβολοὺς δέκα. εἰ οὖν ὁ Θεὸς ταῦτα παρατηρήσει, τίς ὑποστήσεται; Ταῦτα ἐννοοῦντες
οἰκτίρμονες ὦμεν, συγγνωμονικοὶ περὶ τοὺς ἁμαρτάνοντας εἰς ἡμᾶς. ἑκατὸν
δηνάριά ἐστιν ἐνταῦθα, τὰ εἰς ἡμᾶς ἁμαρτήματα· τὰ δὲ εἰς τὸν Θεὸν παρ' ἡμῶν,
μυρία τάλαντα. ἴστε γὰρ ὅτι καὶ τῇ ποιότητι τῶν προσώπων τὰ ἁμαρτήματα κρίνονται.
οἷον τί λέγω· ὁ τὸν ἰδιώτην ὑβρίσας ἥμαρτεν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως, ὡς ὁ τὸν ἄρχοντα,
καὶ μειζόνως τούτου ὁ τὸν μείζονα ἄρχοντα, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ὡς ὁ τὸν ἐλάττονα·

ἐξύβρισε· ὁ δὲ τὸν βασιλέα, πολλῷ πλέον. καὶ ἡ μὲν ὕβρις ἐστὶν ἡ αὐτή· τῇ δὲ ὑπεροχῇ τοῦ παροξυνθέντος μείζων γίνεται. Εἰ δὲ ὁ βασιλέα ὑβρίζων, ἀφόρητον ἔχει τὴν τιμωρίαν διὰ τὴν τοῦ προσώπου ἀξιοπιστίαν· ὁ τὸν Θεὸν ὑβρίζων πόσαις ἂν ὑπεύθυνος καταλέγεται; ὥστε καὶ τὰ αὐτὰ εἰς τὸν Θεὸν ἁμαρτανόμενα, ἅπερ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, οὐδὲ οὕτω δὲ ἴσον ἐστίν· ἀλλ' ὅσον μέσον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, τοσοῦτον τῶν ἁμαρτημάτων ἐκείνων, καὶ τούτων. νῦν δὲ καὶ πλείονα δείξομεν τὰ ἁμαρτήματα, οὐ τῇ ὑπεροχῇ τοῦ προσώπου μεγαλυνόμενα, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ φύσει. καὶ φρικτὸς μὲν ὁ λόγος καὶ φοβερὸς σφόδρα, πλὴν ἀνάγκη λεχθῆναι, ἵνα ὑμῶν τὴν διάνοιαν κατασείσω καὶ περιστείλω· δεικνὺς ὅτι πολλῷ πλέον ἀνθρώπους φοβούμεθα, ἢ τὸν Θεόν, καὶ τιμῶμεν ἀνθρώπους, ἢ τὸν Θεόν. ἐννόησον· ὁ μοιχεύων οἶδεν, ὅτι Θεὸς αὐτὸν ὁρᾷ, καὶ τούτου μὲν καταφρονεῖ· ἂν δὲ ἄνθρωπος ἴδῃ, κατέχει τὴν ἐπιθυμίαν. οὐχὶ προτιμᾷ ἀνθρώπους μόνον, οὐχὶ ὑβρίζει τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ τὸ πολλῷ χαλεπώτερον, ἐκείνους δεδοικώς, τούτου καταφρονεῖ. ἂν μὲν γὰρ ἐκεῖνοι ἴδωσι, κατέχει τὴν φλόγα τῆς ἐπιθυμίας. μᾶλλον δὲ ποίαν φλόγα; οὐκέτι φλόξ, ἀλλ' ὕβρις. Εἰ μὲν γὰρ μὴ ἀξιῶν γυναικὶ κεχρῆσθαι, εἰκότως φλὸξ τὸ πρᾶγμα ἂν ἦν· νυνὶ δέ, ὕβρις καὶ γέλως. ἂν μὲν γὰρ ἄνθρωποι ἴδωσιν, ἵσταται τῆς μανίας· τῆς δὲ τοῦ Θεοῦ μακροθυμίας ἔλαττον φροντίζει. πάλιν, ἕτερος ὁ κλέπτων οἶδεν ὅτι ἁρπάζει, καὶ ἀνθρώπους μὲν πειρᾶται ἀπατῆσαι, καὶ ἀπολογεῖται πρὸς τοὺς ἐγκαλοῦντας, καὶ σχῆμα περιτίθησι τῇ ἀπολογίᾳ· τὸν δὲ Θεὸν μηδαμόθεν πείσας, οὐ φροντίζει, οὐδὲ αἰδεῖται, οὐδὲ τιμᾷ. καὶ μὲν ὁ βασιλεὺς κελεύσῃ ἀπέχεσθαι τῶν ἑτέρων χρημάτων, μᾶλλον δὲ καὶ τὰ αὐτοῦ δοῦναι, πάντες ἑτοίμως εἰσφέρομεν· τοῦ δὲ Θεοῦ κελεύοντος μὴ ἁρπάζειν, μηδὲ τὰ ἑτέρων λαμβάνειν, οὐκ ἀνεχόμεθα. ὁρᾷς ὅτι προτιμῶμεν ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ; φορτικὸν τὸ ῥῆμα καὶ ἐπαχθές· ἀλλὰ δείξατε ὅτι φορτικόν, φυγόντες τὰ ἔργα. Εἰ δὲ τὰ ἔργα οὐ δεδοίκατε, πῶς ὑμῖν πιστεῦσαι δυνάμεθα λέγουσιν, ὅτι τὰ ῥήματα δεδοίκαμεν, καὶ βαρεῖς ἡμᾶς; ὑμεῖς ἑαυτοὺς τῷ ἔργῳ βαρεῖτε, καὶ οὐδεὶς λόγος· ἐγὼ δὲ ἂν τὰ ῥήματα εἴπω, ἃ ὑμεῖς τὰ πράγματα πράττετε, ἀγανακτεῖτε· καὶ πῶς οὐκ ἄτοπον; γένοιτο ψευδὸς εἶναι τὰ παρ' ἐμοῦ. βούλομαι αὐτὸς λοιδορίας δόξαν λαβεῖν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὡς εἰκῆ καὶ μάτην λοιδορησάμενος ὑμᾶς, ἢ ἰδεῖν ὑπὸ τοιούτων ἐγκαλουμένους. οὐ μόνον δὲ αὐτοὶ ἀνθρώπους προτιμᾶτε τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους ἀναγκάζετε. πολλοὶ πολλοὺς οἰκέτας ἠνάγκασαν, καὶ παῖδας τοὺς μὲν εἰς γάμον εἵλκυσαν μὴ βουλομένους, τοὺς δὲ ὑπηρετήσασθαι διακονίαις ἀτόποις, καὶ ἔρωτι μιαρῷ, καὶ ἁρπαγαῖς, καὶ πλεονεξίαις, καὶ βίαις· ὥστε διπλοῦν εἶναι τὸ ἔγκλημα, καὶ μηδὲ ἀπὸ τῆς ἀνάγκης συγγνώμην αὐτοὺς εὑρέσθαι. Εἰ γὰρ αὐτὸς ἄκων πράττεις τὰ πονηρὰ καὶ διὰ τὸ ἐπίταγμα τοῦ ἄρχοντος· μάλιστα μὲν οὐδὲ οὕτως ἱκανὴ ἡ ἀπολογία, πλὴν χαλεπωτέρα γίνεται ἡ ἁμαρτία, ὅταν καὶ ἐκείνους ἀναγκάζῃς τοῖς αὐτοῖς περιπίπτειν. ποία γὰρ ἂν εἴη τῷ τοιούτῳ συγγνώμη λοιπόν; ταῦτα εἶπον, οὐχὶ κατακρῖναι βουλόμενος ὑμᾶς, ἀλλὰ δεῖξαι πόσων ἐσμὲν ὀφειλέται παρὰ Θεῷ. Εἰ γὰρ καὶ ἐξ ἴσου τιμῶντες ἄνθρωπον τῷ Θεῷ, ὑβρίζομεν τὸν Θεόν· πολλῷ μᾶλλον, ὅταν προτιμῶμεν ἀνθρώπους. Εἰ καὶ ταῦτα τὰ ἁμαρτήματα τὰ εἰς ἀνθρώπους γινόμενα εἰς Θεὸν πολλῷ μείζονα δείκνυται· πόσῳ μᾶλλον, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ἁμαρτία τῇ ποιότητι μείζων ἐστὶ καὶ χαλεπωτέρα; ἐξεταζέτω τις ἑαυτόν, καὶ ὄψεται πάντα δι' ἀνθρώπους ποιῶν. σφόδρα ἦμεν μακάριοι, εἰ τοσαῦτα διὰ τὸν Θεὸν ἐπράττομεν, ὅσα δι' ἀνθρώπους, καὶ τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξαν, καὶ τὸν φόβον, καὶ τὴν τιμήν. Εἰ τοίνυν τοσούτων ἐσμὲν ὑπεύθυνοι, ὀφείλομεν μετὰ πάσης προθυμίας ἀφιέναι τοῖς ἀδικοῦσιν ἡμᾶς καὶ πλεονεκτοῦσι, καὶ μὴ μνησικακεῖν. ὁδὸς γὰρ ἐστι λύσεως ἁμαρτημάτων οὐδὲ πόνων δεομένη, οὐδὲ δαπάνης χρημάτων, οὐδὲ ἄλλου οὐδενός, ἀλλ' ἁπλῶς προαιρέσεως· οὐκ ἀποδημίαν χρὴ στείλασθαι, οὐκ εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐλθεῖν, οὐ κινδύνοις ὑποστῆναι καὶ πόνους, ἀλλὰ θελῆσαι μόνον. ποίαν, εἰπέ μοι, συγγνώμην ἕξομεν ἐν τοῖς δοκοῦσιν εἶναι δυσκόλοις, ὅταν καὶ πρᾶγμα τοσοῦτον ἔχοι κέρδος, καὶ τοσαύτην τὴν ὠφέλειαν, καὶ οὐδένα πόνον, μὴ περιάπτωμεν; οὐ δύνασαι χρημάτων καταφρονῆσαι; οὐ δύνασαι τὰ ὄντα δαπανῆσαι εἰς τοὺς δεομένους; θελῆσαι οὐ δύνασαί τι ἀγαθόν; ἀφεῖναι τῷ ἠδικηκότι οὐ δύνασαι; εἰ γὰρ μὴ τοσούτων ὑπεύθυνος ἦς, ἐκέλευσε δὲ μόνον ὁ Θεὸς ἀφεῖναι, οὐκ ἔδει; νῦν δὲ τοσούτων ὑπεύθυνος ὢν οὐκ ἀφίης; καὶ ταῦτα δὲ ἀφ᾽ ὧν ἔχεις αὐτὸς ἀπαιτεῖ. ἂν μὲν οὖν ἡμεῖς παρὰ ὀφειλέτην ἔλθωμεν ἡμέτερον, ἐκεῖνος εἰδὼς τοῦτο, παρακαλεῖ, καὶ ἀποδέχεται, καὶ τιμᾷ, καὶ πᾶσαν ἐπιδείκνυται φιλοφροσύνην μετὰ δαψιλείας, καὶ ταῦτα, οὐκ ἀπὸ τοῦ δανείσματος διαλυόμενος, ἀλλ᾽ ἡμέρους ἡμᾶς θέλων καταστῆσαι περὶ τὴν ἀπαίτησιν· σὺ δὲ τῷ Θεῷ ὀφείλων τοσαῦτα, καὶ κελευόμενος ἀφεῖναι, πάλιν ἵνα σὺ λάβῃς, οὐκ ἀφίης; τί δήποτε, παρακαλῶ; οἴμοι, πόσης μὲν ἀπολαύομεν φιλανθρωπίας; πόσην δὲ ἐπιδεικνύμεθα κακίαν; πόσοι ὕπνοι; πόση ῥᾳθυμία; πῶς εὔκολον ἡ ἀρετή; ἐνταῦθα οὐ σώματος ἰσχύος χρεία, οὐ πλούτου χρημάτων, οὐ δυναστείας, οὐ φιλίας, οὐκ ἄλλου οὐδενός· ἀλλ᾽ ἀρκεῖ θελῆσαι μόνον, καὶ τὸ πᾶν ἤνυσται, πρᾶγμα πολλὴν ἔχον ὠφέλειαν. ἐλύπησεν ὁ δεῖνα, καὶ ὕβρισε, καὶ ἔσκωψεν; ἐννόησον, ὅτι καὶ σὺ πολλὰ τοιαῦτα εἰς ἑτέρους ποιεῖς, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν δεσπότην· ἄνες καὶ συγχώρησον· ἐννόησον, ὅτι λέγεις· Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, καθὼς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν. ἐννόησον, ὅτι εἰ μὴ ἀφῇς, οὐ δυνήσῃ μετὰ παρρησίας τοῦτο εἰπεῖν· ἂν δὲ ἀφῇς, ὀφειλὴν τὸ πρᾶγμα ἀπαιτεῖς, οὐ διὰ τὴν τοῦ πράγματος φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ δεδωκότος φιλανθρωπίαν. καὶ ποῦ ἴσον, τὰ εἰς τοὺς ὁμοδούλους ἀφιέντα τῶν εἰς τὸν δεσπότην ἡμαρτηκότων τὴν ἄφεσιν λαβεῖν; ἀλλ᾽ ὅμως τυγχάνομεν τῆς τοσαύτης φιλανθρωπίας, ἐπειδὴ πλούσιός ἐστιν ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς. ἵνα δέ σοι δείξω, ὅτι καὶ χωρὶς τούτων καὶ χωρὶς τῆς ἀφέσεως, ἀπὸ τοῦ ἀφεῖναι μόνον σὺ καρποῦσαι τὸ κέρδος· ἐννόησον πόσους ὁ τοιοῦτος ἔχει φίλους, πῶς πανταχοῦ ἐγκώμια τοῦ τοιούτου ἅπαντες διεξέρχονται. ἀγαθὸς ἀνήρ, εὐμετάλλακτος, οὐκ οἶδε μνησικακῆσαι, ἅμα ἐπλήγη, καὶ ἅμα ἰάθη. τὸν τοιοῦτον περιστάσει τινὶ περιπεσόντα τίς οὐκ ἂν ἐλεήσῃ; τίς οὐ συγγνώσεται ἁμαρτάνοντι; τίς οὐ δώσει χεῖρα ὑπὲρ ἑτέρων ἀξιοῦντι; τίς οὐ θελήσει φίλος εἶναι καὶ δοῦλος ψυχῆς οὕτως ἀγαθῆς; ναί, παρακαλῶ, πάντα ὑπὲρ τούτου πράττωμεν, μὴ πρὸς φίλους, μὴ πρὸς συγγενεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς οἰκέτας. Ἀνιέντες γάρ, φησι, τὴν ἀπειλήν, εἰδότες, ὅτι καὶ ὁ Κύριος ὑμῶν ἐστιν ἐν οὐρανοῖς. ἂν ἀφίωμεν τοῖς πλησίον τὰ ἁμαρτήματα, ἂν ἐλεημοσύνας παρέχωμεν, ἂν ταπεινοὶ ὦμεν (καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἀφαιρεῖ ἁμαρτίας. εἰ γὰρ ὁ τελώνης, ἵνα μόνον εἴπῃ, Ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, κατῆλθε δεδικαιωμένος, πολλῷ μᾶλλον καὶ ἡμεῖς, ἐὰν ταπεινοὶ ὦμεν καὶ συντετριμμένοι, δυνησόμεθα πολλῆς φιλανθρωπίας τυχεῖν) ἂν ὁμολογῶμεν τὰ ἑαυτῶν ἁμαρτήματα, καὶ καταγινώσκωμεν ἑαυτῶν, τὸ πλεῖον ἀποσμηξόμεθα τοῦ ῥύπου. πολλαὶ γὰρ αἱ ὁδοὶ αἱ καθαίρουσαι. πανταχόθεν τοίνυν πολεμῶμεν τῷ διαβόλῳ. οὐδὲν εἶπον δύσκολον, οὐδὲν δυσχερές. ἄφες τῷ λελυπηκότι· ἐλέησον τὸν δεόμενον· ταπείνωσόν σου τὴν ψυχήν. κἂν σφόδρα ᾖς ἁμαρτωλός, δυνήσῃ καὶ τῆς βασιλείας ἐπιτυχεῖν, διὰ τούτων αὐτὰ ἐκκαθαίρων τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἀποσμήχων τὴν κηλῖδα. γένοιτο δὲ πάντας ἡμᾶς ἐνταῦθα ἀποκαθηραμένους ἅπαντα τῶν ἁμαρτημάτων τὸν ῥύπον διὰ τῆς ἐξομολογήσεως, ἐκεῖ τυχεῖν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· μεθ᾽ οὗ τῷ πατρί, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμή, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ματθ. ϛ. ιϐ.

Εφεσ. ϛ. θ.

Λουκ. ιη. ιγ.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΟΤΙ ΔΕΙ ΜΙΜΕΙΣΘΑΙ ΗΜΑΣ ΚΑΝ τοὺς οἰκέτας ἡμῶν, ὅπως ἐκεῖνοι διὰ τὸν ἡμέτερον φόβον προσέχουσιν, ἵνα καὶ ἡμεῖς διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ταῦτα πράττωμεν, καὶ διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τῶν τοῖς ἀξίοις ἡτοιμασμένων.

Λογ. μα.

Ἐκ τῆς ὁμιλ. ιε. τῆς ἑρμ. τῆς πρὸς Τιμ. α. ἐπισ.

α. Τιμ. ϛ. α.

Εἶδες οἷα κελεύει ὁ Παῦλος, ἀγαπητοί, πολλὴν ἐπιδείκνυσθαι τὴν ὑπακοὴν τοῖς κυρίοις, Τιμοθέῳ γράφων, ἐπέταξεν· ἐννοήσατε πῶς ἡμᾶς πρὸς τὸν δεσπότην διακεῖσθαι χρὴ τὸν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγόντα ἡμᾶς, τὸν τρέφοντα, τὸν ἐνδιδύσκοντα. εἰ καὶ μηδαμῶς ἑτέρως, κἂν ὡς οἱ οἰκέται οἱ ἡμέτεροι, δουλεύσωμεν αὐτῷ. οὐχὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν εἰς τοῦτο κατηνάλωσαν ἐκεῖνοι, εἰς τὸ ἀναπαύειν τοὺς δεσπότας αὐτῶν, καὶ τοῦτο ἔργον αὐτοῖς ἐστι, καὶ οὗτος βίος, τὸ τὰ δεσποτικὰ μεριμνᾷν; οὐχὶ τὰ τοῦ δεσπότου πᾶσαν τὴν ἡμέραν μεριμνῶσι, τὰ δὲ αὐτῶν πολλάκις μικρὸν ἑσπέρας μέρος; ἡμεῖς δὲ τοὐναντίον, τὰ μὲν ἡμέτερα διὰ παντός, τὰ δὲ τοῦ δεσπότου οὐδὲ μικρὸν μέρος καὶ ταῦτα, οὐ δεομένου τῆς ἡμετέρας, καθάπερ οἱ δεσπόται τῶν δούλων, ἀλλὰ καὶ τούτων αὐτῶν πάλιν εἰς ἡμέτερον περιχωρούντων κέρδος. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἡ διακονία τοῦ οἰκέτου τὸν δεσπότην ὠφελεῖ· ἐνταῦθα δὲ ἡ διακονία τοῦ δούλου τὸν μὲν δεσπότην οὐδέν, πάλιν δὲ αὐτὸν τὸν οἰκέτην ὀνίνησι. Τῶν ἀγαθῶν γάρ μου, φησίν, οὐ χρείαν ἔχεις. Εἰπὲ γάρ μοι, τί τῷ Θεῷ κέρδος, ἐὰν ᾖς δίκαιος σύ; ποία δὲ βλάβη, ἐὰν ἄδικος; οὐχὶ ἀκήρατος ἡ φύσις ἐκείνη; οὐχὶ ἀπαθής; οὐχὶ πάντων ἀνωτέρα παθῶν; οἱ οἰκέται οὐδὲν ἴδιον ἔχουσιν, ἀλλὰ πάντα τὰ δεσποτικά, κἂν μυριάκις πλουτῶσιν· ἡμεῖς δὲ πολλὰ ἴδια ἔχομεν. οὐχ ἁπλῶς τοσαύτης τιμῆς ἀπολαύομεν παρὰ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ. ποῖος δεσπότης ὑπὲρ οἰκέτου τὸν υἱὸν ἔδωκε τὸν ἑαυτοῦ; οὐδείς· ἀλλὰ πάντες ἂν ἕλοιντο τοὺς οἰκέτας ὑπὲρ τῶν παίδων δοῦναι. ἐνταῦθα δὲ τοὐναντίον· τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, ὑπὲρ πάντων τῶν ἐχθρῶν, τῶν μισούντων αὐτόν. οἱ οἰκέται, κἂν βαρέα τινὰ ἐπιτάττωνται, οὐδὲ οὕτω δυσχεραίνουσι, καὶ μάλιστα, ἂν ὦσιν εὐγνώμονες· ἡμεῖς δὲ ἀποδυσπετοῦμεν μυρία. τοῖς οἰκέταις οὐδεὶς ἐπαγγέλλεται τοιοῦτον, οἷον ἡμῖν ὁ Θεός. ἀλλὰ τί; ἐλευθερίαν, φησί, τὴν ἐνταῦθα, τὴν πολλάκις τῆς δουλείας χαλεπωτέραν· πολλάκις γὰρ κατέλαβε λιμός, καὶ πικροτέρα δουλείας αὕτη ἡ ἐλευθερία γέγονε· καὶ τὸ δῶρον τοῦτο τὸ μέγιστον. τὰ παρὰ δὲ τοῦ Θεοῦ οὐδὲν ἐπίκηρον, οὐδὲν φθαρτόν. ἀλλὰ τί; Οὐ λέγω ὑμᾶς δούλους, φησίν· ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ. αἰσχυνθῶμεν, ἀγαπητοί, φοβηθῶμεν· κἂν ὡς οἱ οἰκέται ἡμῖν δουλεύουσι, δουλεύσωμεν ἡμεῖς τῷ δεσπότῃ· μᾶλλον δὲ οὐδὲ πρὸς τὸ πολλοστὸν μέρος τὴν δουλείαν ἡμεῖς ἐπιδεικνύμεθα. ἐκεῖνοι διὰ τὴν ἀνάγκην φιλοσοφοῦσι, σκεπάσματα μόνον ἔχουσι καὶ τροφάς· ἡμεῖς δὲ ὑβρίζομεν εἰς τὴν τρυφήν. εἰ μηδαμόθεν ἄλλοθεν, κἂν παρ' ἐκείνων δεχώμεθα τῆς φιλοσοφίας τοὺς κανόνας. οἶδε γὰρ ἡ γραφὴ οὐχὶ πρὸς οἰκέτας, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλογα πέμπειν τοὺς ἀνθρώπους· οἷον, ὅταν τινὰ μέλιτταν, ὅταν τὸν μύρμηκα κελεύῃ μιμεῖσθαι. ἐγὼ δὲ κἂν τοὺς οἰκέτας μιμήσασθαι παραινῶ· ὅσα ἐκεῖνοι διὰ τὸν φόβον τὸν ἡμέτερον παρέχουσι, κἂν τοσαῦτα διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἡμεῖς παρέχωμεν· οὐ γὰρ εὑρήσομεν παρέχοντας ὑμᾶς. ἐκεῖνοι διὰ τὸν φόβον τὸν ἡμέτερον ὑβρίζονται μυριάκις, καὶ παντὸς φιλοσόφου μᾶλλον ἑστήκασι σιγῶντες· ὑβρίζονται καὶ δικαίως καὶ ἀδίκως, καὶ οὐκ ἀντιλέγουσιν· ἀλλὰ παρακαλοῦσιν, ἀδικοῦντες οὐδὲν πολλάκις· οὐδὲν πλέον τῆς χρείας λαμβάνοντες, πολλάκις δὲ καὶ ἔλαττον, στέργουσι· καὶ ἐπὶ στιβάδος καθεύδοντες, καὶ ἄρτου μόνου πληρούμενοι, τὴν ἄλλην πᾶσαν δίαιταν ἔχοντες εὐτελῆ, οὐκ ἐγκαλοῦσιν, οὐδὲ δυσχεραίνουσιν. ἐκεῖνοι διὰ τὸν

Ψαλμ. ιε. β.

Ἰωάν. ιε. ιε.

Παροιμ. ϛ.

περὶ ἡμῶν φόβον ἐμπιστευόμενοι χρήματα πάντα ἀποδιδόασι (μὴ γάρ μοι τοῦτο μοχθηρούς εἴπῃς τῶν οἰκετῶν, ἀλλὰ τοῦτο μὴ λίαν κακούς) ἂν ἀπειλήσωμεν, εὐθέως συστέλλονται. ἆρ' οὐ φιλοσοφίας ταῦτα; μὴ γὰρ ὅτι ἀνάγκη ἐστὶν εἴπῃς, ὅτι καὶ ἐπὶ σοὶ ἀνάγκη τῆς γεέννης ἐπίκειται, καὶ οὐδὲ οὕτω σωφρονεῖς, οὐδὲ τοσαύτην παρέχεις τιμὴν τῷ Θεῷ, ὅσης ἀπολαύεις παρὰ τῶν οἰκετῶν. ἔχει ἕκαστος τῶν οἰκετῶν οἴκημα τὸ νενομοθετημένον, καὶ οὐκ ἐπεμβαίνει τῷ τοῦ πλησίον, οὐδὲ λυμαίνεται τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ πλείονος. καὶ ταῦτα ἴδοι τις ἂν ἐν οἰκέταις διὰ τὸν τῶν δεσποτῶν φόβον φυλαττόμενα. καὶ σπανίως ἂν ἴδοις οἰκέτην τὰ τοῦ οἰκέτου ἁρπάζοντα, ἢ λυμαινόμενον· παρὰ δὲ ἀνθρώποις ἐλευθέροις τὰ ἐναντία τούτων ἐστίν. ἀλλήλους δάκνομεν, καὶ κατεσθίομεν, οὐ δεδοίκαμεν τὸν δεσπότην· τὰ τῶν συνδούλων ἁρπάζομεν, κλέπτομεν, τύπτομεν, ὁρῶντος αὐτοῦ. τοῦτο δὲ οὐκ ἂν ποιήσειεν οἰκέτης, ἀλλὰ κἂν τύπτῃ, μὴ ὁρῶντος τοῦ δεσπότου· κἂν ὑβρίζῃ, μὴ ἀκούοντος· ἡμεῖς δὲ, τοῦ Θεοῦ πάντα καὶ ὁρῶντος καὶ ἀκούοντος, τολμῶμεν. φόβος ὁ τοῦ δεσπότου περὶ τὴν ὀφθαλμῶν ἐκείνων διὰ παντός· ἡμῶν δὲ οὐδεὶς οὐδέποτε. διὰ τοῦτο πάντα ἄνω καὶ κάτω γέγονε, πάντα συγκέχυται καὶ διέφθαρται, καὶ αὐτοὶ μὲν οὐδέποτε εἰς νοῦν λαμβάνομεν τὰ ἁμαρτήματα· τοὺς δὲ οἰκέτας τοὺς ἡμετέρους ἁμαρτάνοντας ἅπαντα ἐξετάζομεν μετὰ ἀκριβείας καὶ τὰ μικρότατα. ταῦτα λέγω, οὐχὶ τοὺς οἰκέτας ὑπτίους ποιῆσαι βουλόμενος, ἀλλὰ τὸ ἡμέτερον ὕπτιον ἐπιστρέψαι, τὸ ῥάθυμον διεγεῖραι· ἵνα κἂν οὕτω δουλεύωμεν τῷ Θεῷ, ὡς ἡμῖν οἱ οἰκέται· οὕτω τῷ πεποιηκότι ἡμᾶς, ὡς ἡμῖν οἱ ὁμοούσιοι, καὶ μηδὲν τοιοῦτον ἔχοντες παρ' ἡμῶν· ἐλεύθεροι τῇ φύσει καὶ οὗτοί εἰσιν. Ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων, καὶ τούτοις εἴρηται. οὐκ ἔστιν αὕτη φύσεως ἡ δουλεία, ἀλλ' ἀξίας ἐστὶ καὶ περιστάσεως· ἀλλ' ὅμως πολλὴν ἡμῖν παρέχουσι τὴν τιμήν. ἡμεῖς δὲ τούτοις μὲν μετὰ πάσης ἀκριβείας ἐπιτιθέμεθα τῆς ἡμετέρας ἕνεκεν διακονίας· τῷ δὲ Θεῷ οὐ τὸ πολλοστὸν παρέχομεν μέρος, καὶ ταῦτα πάλιν εἰς ἡμᾶς στρεφομένης τῆς ὠφελείας. ὅσῳ γὰρ ἂν σπουδαιότεροι δουλεύσωμεν τῷ Θεῷ, τοσούτῳ μᾶλλον ἑαυτοὺς ὀνήσομεν, καὶ αὐτοὶ μᾶλλον κερδανοῦμεν· μὴ δὴ τοσαύτης ἀποστερήσωμεν ὠφελείας ἡμᾶς αὐτούς. ὁ μὲν γὰρ Θεὸς αὐτάρκης ἐστὶ καὶ ἀνενδεής· ἡ δὲ ἀμοιβὴ καὶ τὸ κέρδος πάλιν εἰς ἡμᾶς ἀνατρέχει.

Γεν. α. κϛ.

Εἰ δὲ δεῖ φιλοσοφῆσαι καὶ περὶ τῶν ἀποκειμένων τοῖς ἁγίοις ἀγαθῶν, ἀληθῶς ἐκείνη ἐστὶν ἡ ὄντως ἀνάπαυσις, ἔνθα ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός· ἔνθα οὐδὲ φροντίδες, οὐδὲ πόνοι, οὔτε ἀγωνία, οὔτε φόβος καταπλήττων καὶ σείων τὴν ψυχήν, ἀλλὰ μόνος ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος ἡδονῆς πλήρης ὤν. οὐκ ἔστιν ἐκεῖ, Ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου, οὐδὲ ἄκανθαι καὶ τρίβολοι. οὐκ ἔστιν, Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει. πάντα χαρά, εἰρήνη, εὐφροσύνη, ἡδονή, ἀγαθωσύνη, πρᾳότης, ἀγάπη. οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ζηλοτυπία, οὐδὲ βασκανία, οὐ θάνατος ἐστὶν ὁ τοῦ σώματος, οὐκ ἐκεῖνος ὁ τῆς ψυχῆς, οὐκ ἔστι σκότος, οὔτε νύξ· πάντα ἡμέρα, πάντα φῶς, πάντα λαμπρά. οὐκ ἔστι κάμνειν, οὐκ ἔστι κόρον λαβεῖν, ἀεὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ τῶν ἀγαθῶν διατελέσομεν. βούλεσθε δῶ τινα καὶ εἰκόνα ὑμῖν τῆς ἐκεῖ καταστάσεως; οὐκ ἔστι δυνατόν. πλὴν ἀλλ' ὅμως, ὡς δυνατόν, πειράσομαι δοῦναι ὑμῖν τινα εἰκόνα. ἀναβλέψωμεν εἰς τὸν οὐρανόν, ὅταν, μηδενὸς ἐνοχλοῦντος νέφους, φαίνῃ τὸν ἑαυτοῦ στέφανον· εἶτα πρὸς τὸ κάλλος τῆς ὄψεως αὐτοῦ πολὺν διατείναντες χρόνον, ἐννοήσωμεν, ὅτι καὶ ἔδαφος ἕξομεν οὐ τοιοῦτον μὲν ὄν, ἀλλὰ τοσούτῳ γινόμενον κάλλιον, ὅσῳ τῶν πηλίνων ὀρόφων ὁ χρυσοῦς· καὶ τὸν μετ' ἐκεῖνον πάλιν, τὸν ἀνώτερον ὄροφον, εἶτα τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ἀρχαγγέλους, τοὺς ἀπείρους δήμους τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων, αὐτὰ τοῦ Θεοῦ τὰ βασίλεια, τὸν θρόνον τὸν πατρικόν. ἀλλ' οὐκ ἰσχύει, ὅπερ ἔφην, ὁ λόγος παραστῆσαι τὸ πᾶν· πείρας χρεία, καὶ τῆς διὰ πείρας γνώσεως. πῶς οἴεσθε, εἰπέ μοι, τὸν Ἀδὰμ εἶναι ἐν τῷ παραδείσῳ; πολὺ βελτίων ἐστὶν ἐκείνης αὕτη ἡ διαγωγή, ὅσῳ τῆς γῆς ὁ οὐρανός. πλὴν ἀλλὰ καὶ ἐπι-

Ἐκ τῆς ϛ. ὁμιλ. τῆς πρὸς Ἑβρ. ἐπιστ.

Γεν. γ. ιθ. ιϛ.

ραν εἰκόνα ἐπιζητήσωμεν. εἰ συμβαίη τὸν βασιλεύοντα νῦν πάσης τῆς οἰκουμένης κρατῆσαι, εἶτα μήτε ὑπὸ πολέμων, μήτε ὑπὸ φροντίδων ἐνοχλεῖσθαι, ἀλλὰ τιμᾶσθαι μόνον καὶ τρυφᾷν, καὶ πολλοὺς μὲν ἔχειν δορυφόρους, πανταχόθεν δὲ τὸ χρυσίον αὐτῷ ἐπιρρεῖν, καὶ ἀποβλεπτὸν εἶναι· ποίαν οἴεσθε ἔχειν ψυχὴν αὐτόν, εἰ τοὺς πολέμους τοὺς πανταχοῦ τῆς γῆς πεπαυμένους ἑώρα; τοιοῦτόν τι ἔσται. μᾶλλον δὲ οὔπω καὶ τῆς εἰκόνος ἐφικόμην ἐκείνης, ἀλλὰ χρὴ καὶ ἑτέραν ἐπιζητῆσαι. ἐννόησον δή μοι. ὥσπερ γὰρ παιδίον βασιλικόν, ἕως μὲν ἂν ἐν τῇ μήτρᾳ ᾖ, οὐδενὸς ἐπαισθάνεται· εἰ δὲ συμβαίη ἄφνω ἐξελθὸν ἐκεῖθεν ἐπὶ τὸν θρόνον ἀνελθεῖν τὸν βασιλικόν, μὴ ἠρέμα, ἀλλ' ἀθρόον πάντα παραλαβεῖν· οὕτως ἐστὶν ἡ κατάστασις αὕτη κἀκείνη. ἢ εἴ τις δεσμώτης μυρία παθὼν κακά, ἀθρόον ἐπὶ τὸν βασιλικὸν ἁρπαγείη θρόνον. ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἐφικόμην ἀκριβῶς τῆς εἰκόνος. ἐνταῦθα μὲν γὰρ ὧν ἄν τις ἐπιτύχῃ καλῶν, κἂν αὐτὴν εἴπῃς τὴν βασιλείαν, παρὰ μὲν τὴν πρώτην ἡμέραν ἀκμάζοντα ἔχει τὸν πόθον, καὶ παρὰ τὴν δευτέραν, καὶ τρίτην· χρόνου δὲ προϊόντος, μένει μὲν ἐν ἡδονῇ, οὐ τοσαύτη δέ· λήγει γὰρ ὑπὸ τῆς συνηθείας ἀεί, οἷα ἂν ᾖ· ἐκεῖ δὲ οὐ μόνον οὐ μειοῦται, ἀλλὰ καὶ ἐπιδίδωσιν. ἐννόησον ὅσον ἐστὶ ψυχὴν ἀπελθοῦσαν ἐκεῖ μηκέτι τέλος προσδοκᾷν τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων, μηδὲ μεταβολήν, ἀλλ' ἐπίδοσιν, καὶ ζωὴν τέλος οὐκ ἔχουσαν, καὶ ζωὴν παντὸς μὲν κινδύνου, πάσης δὲ ἀθυμίας καὶ φροντίδος ἀπηλλαγμένην, μεστὴν εὐθυμίας καὶ μυρίων ἀγαθῶν. εἰ γὰρ εἰς πεδίον ἐξιόντες, ἔνθα σκηνὰς ὁρῶμεν στρατιωτῶν ἐκ παραπετασμάτων πηγνυμένας, καὶ δόρατα καὶ κράνη καὶ ὀμφαλοὺς ἀσπίδων λάμποντας, μετέωροι γινόμεθα τῷ θαύματι· εἰ δὲ καὶ τὸν βασιλέα συμβαίη μέσον ἰδεῖν τρέχοντα, ἢ καὶ ἵππῳ ἐλαύνοντα μετὰ ὅπλων χρυσῶν, τὸ πᾶν ἔχειν νομίζομεν· τί οἴει, ὅταν τῶν ἁγίων ἴδῃς τὰς σκηνὰς τὰς αἰωνίους τῷ οὐρανῷ πεπηγυίας; (Δέξονται γὰρ ὑμᾶς, φησιν, εἰς τὰς αἰωνίους αὐτῶν σκηνάς) ὅταν αὐτῶν ἕκαστον ὑπὲρ τὰς ἀκτῖνας τὰς ἡλιακὰς ἴδῃς ἀπολάμποντα, οὐκ ἀπὸ χαλκοῦ καὶ σιδήρου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς δόξης ἐκείνης, ἧς τὰς μαρμαρυγὰς ὁ ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς οὐ δύναται ἰδεῖν; καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. τί δ' ἄν τις εἴποι τὰς χιλιάδας τῶν ἀγγέλων, τῶν ἀρχαγγέλων, τῶν χερουβίμ, τῶν σεραφίμ, τῶν θρόνων, τῶν κυριοτήτων, τῶν ἀρχῶν, τῶν ἐξουσιῶν, ὧν τὸ κάλλος ἀμήχανον, πάντα νοῦν ὑπερβαῖνον; ἀλλὰ γὰρ μέχρι τίνος οὐ στήσομαι διώκων ἀκίχητα; Οὔτε γὰρ ὀφθαλμὸς εἶδε, φησιν, οὔτε οὖς ἤκουσεν, οὔτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. οὐκοῦν οὐδὲν οὔτε ἐλεεινότερον τῶν ἀποτυγχανόντων, οὔτε μακαριώτερον τῶν ἐπιτυγχανόντων. ζηλώμεθα δὲ τῶν μακαρίων καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμή, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λουκ. ις. θ.

α. Κορ. β. θ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΟΤΙ ΟΥ ΧΡΗ ΘΟΡΥΒΕΙΣΘΑΙ ΟΡΩΝτας ἡμᾶς τοὺς μὲν ἀγαθοὺς δυσπραγοῦντας, τοὺς δὲ πονηροὺς ἐν ἀφθονίᾳ τυγχάνοντας· καὶ ὅτι οὐδὲν διαφέρει ὀδωδότος νεκροῦ ὁ ἐν ἁμαρτίαις ζῶν.

Λογ. μβ.

Μηδεὶς ὁρῶν πονηροὺς εὐπραγοῦντας, ἀγαπητοί, θορυβείσθω. οὐκ ἔστι γὰρ ἐνταῦθα ἡ ἀνταπόδοσις, οὔτε τῆς πονηρίας, οὔτε τῆς ἀρετῆς. εἰ δέ που γένηται καὶ τῆς πονηρίας καὶ τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' οὐχὶ κατ' ἀξίαν, ἀλλ' ἁπλῶς, ὡσανεὶ γεῦμα τῆς κρίσεως, ἵνα οἱ τῇ ἀναστάσει διαπιστοῦντες, κἂν τοῖς ἐνταῦθα σωφρονίζωνται. ὅταν οὖν ἴδωμεν πονηρὸν πλουτοῦντα, μὴ καταπίπτωμεν· ὅταν ἴδωμεν ἀγαθὸν κακῶς πάσχοντα, μὴ θορυβώμεθα.

Ἐκ τῆς ὁμιλ. τ' ἑρμην. τῆς πρὸς Ἑβρ. ἐπιστ.

σώματι. ἐκεῖ γὰρ [illegible], ἐκεῖ αἱ κολάσεις. ἄλλως δὲ οὐκ ἔστιν οὔτε κακὸν πάντη εἶναι κακὸν, οὐδ᾽ ἔστι τινὰ ἔχειν αὐτὸν καὶ ἀγαθά· οὔτε ἀγαθὸν πάντη εἶναι ἀγαθὸν, ἀλλ᾽ ἔχει τινὰ καὶ ἁμαρτήματα. ὅταν οὖν εὐημερῇ ὁ πονηρὸς, ἐπὶ κακῷ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς. ἵνα γὰρ ἐκείνων τῶν ὀλίγων ἀγαθῶν τὴν ἀντίδοσιν ἐνταῦθα λαβὼν, ἐκεῖ λοιπὸν τέλεον κολάζηται, τούτου χάριν ἐνταῦθα ἀπολαμβάνει. καὶ μακάριος ἐκεῖνος μάλιστά ἐστιν, ὁ ἐνταῦθα κολαζόμενος, ἵνα πάντα ἀποθέμενος τὰ ἁμαρτήματα, δόκιμος καὶ καθαρὸς ἀπίῃ καὶ ἀνεύθυνος. καὶ τοῦτο διδάσκων ὁ Παῦλος ἡμᾶς, φησί· Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἄρρωστοι καὶ ἀσθενεῖς, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. καὶ πάλιν, Παρέδωκα τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ. καὶ ὁ προφήτης φησίν, Ὅτι ἐδέξατο ἐκ χειρὸς Κυρίου διπλᾶ τὰ ἁμαρτήματα. καὶ πάλιν ὁ Δαβίδ· Ἴδε τοὺς ἐχθρούς μου, ὅτι ἐπληθύνθησαν ὑπὲρ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου, καὶ μῖσος ἄδικον ἐμίσησάν με· καὶ, Ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου. καὶ πάλιν ἕτερος· Κύριε, εἰρήνην δὸς ἡμῖν· πάντα γὰρ ἀπέδωκας ἡμῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν δηλοῦντός ἐστι τοὺς καλοὺς τοὺς ὑπὲρ τῶν ἁμαρτημάτων δίκας ἐνταῦθα ἀπολαμβάνοντας. ποῦ δὲ τὰ ἀγαθὰ πονηροὶ ἀπολαμβάνοντες ἐνταῦθα, ἐκεῖ πλέον κολάζονται, ἄκουε τοῦ Ἀβραὰμ λέγοντος πρὸς τὸν πλούσιον· Ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου, καὶ Λάζαρος τὰ κακά. ποῖα ἀγαθά; ἐνταῦθα γὰρ τὸ, ἀπέλαβες, ἀλλὰ μὴ, ἔλαβες, εἰπὼν, δείκνυσι κατὰ τὸ ὀφειλόμενον ἑκατέρους παθόντας, καὶ τὸν μὲν ἐν εὐπραγίᾳ, τὸν δὲ ἐν δυσπραγίᾳ γενομένους· καί φησι, Διὰ τοῦτο οὗτος ἐνταῦθα παρακαλεῖται (ὁρᾷς γὰρ αὐτὸν καθαρὸν ἁμαρτημάτων) καὶ σὺ ὀδυνᾶσαι. μὴ τοίνυν ἀλύωμεν, ὅταν εὐπαθοῦντας ὁρῶμεν ἐνταῦθα τοὺς ἁμαρτωλούς, ἀλλ᾽ ὅταν κακῶς πάσχωμεν αὐτοὶ χαίρωμεν. ἁμαρτιῶν γάρ ἐστι τὸ πρᾶγμα ἔκτισις. μὴ ζητῶμεν ἄνεσιν· θλῖψιν γὰρ ἐπηγγείλατο τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς ὁ Χριστός. καί φησιν ὁ Παῦλος· Πάντες οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ, διωχθήσονται. οὐδεὶς γενναῖος ἀθλητὴς ἐν τῷ σκάμματι λουτρὰ ἐπιζητεῖ, καὶ τράπεζαν πλήθουσαν σιτίοις καὶ οἴνῳ· τοῦτο οὐκ ἔστιν ἀθλητοῦ, ἀλλὰ βλακός. ὁ γὰρ ἀθλητὴς μάχεται κόνει, ἐλαίῳ, ἀκτῖνος θερμότητι, ἱδρῶτι πολλῷ, θλίψει καὶ στενοχωρίᾳ. ἀγῶνος οὗτος ἐστὶ καὶ τοῦ πυκτεύειν ὁ καιρὸς οὗτος, καὶ τὰ τραύματα λαμβάνειν, καὶ αἱμάττεσθαι, καὶ ἀλγεῖν. ἄκουσον τί φησιν ὁ μακάριος Παῦλος· Οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων. πάντα τὸν βίον ἐναγώνιον εἶναι νομίσωμεν, καὶ οὐδέποτε ἄνεσιν ζητήσομεν, οὐδέποτε θλιβόμενοι ξενοπαθήσομεν· εἴπερ μηδὲ πύκτης, ὅτι ἐν ἀγῶνί ἐστι, ξενοπαθεῖ. ἕτερος ἐστὶν ὁ τῆς ἀνέσεως καιρός. διὰ θλίψεως ἡμᾶς τελειωθῆναι δεῖ. εἰ καὶ μὴ διωγμός ἐστι, μηδὲ θλίψις, ἀλλ᾽ εἰσὶν ἕτεραι θλίψεις, αἱ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν συμπίπτουσαι. εἰ δὲ ταύτας οὐ φέρομεν, σχολῇ γε ἐκείνας ἠνέγκαμεν ἄν. Πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφε, φησιν, εἰ μὴ ἀνθρώπινος. εὐχώμεθα μὲν οὖν τῷ Θεῷ μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν· εἰσελθόντες δὲ φέρωμεν γενναίως. ἐκεῖνο μὲν γὰρ σωφρόνων ἀνδρῶν, τὸ μὴ κινδύνοις ἐπιρρίπτειν ἑαυτούς, τοῦτο δὲ γενναίων καὶ φιλοσόφων. μήτε οὖν ἐπιρρίπτωμεν ἑαυτοὺς ἁπλῶς· θρασύτητος γάρ· μήτε ἀγόμενοι καὶ τῶν πραγμάτων καλούντων ἐνδιδῶμεν· δειλίας γάρ. ἀλλ᾽ ἐὰν μὲν τὸ κήρυγμα καλῇ, μὴ παραιτώμεθα· ἁπλῶς δὲ αἰτίας μὴ οὔσης, μήτε χρείας, μήτε ἀνάγκης τῆς κατὰ θεοσέβειαν καλούσης, μὴ ἐπιπηδῶμεν· ἐπίδειξις γάρ ἐστι τὸ πρᾶγμα, καὶ φιλοτιμία περιττή. ἐὰν δέ τι τῶν τὴν εὐσέβειαν παραβλαπτόντων γίνηται, κἂν μυρίους ὑποστῆναι θανάτους δέῃ, μὴ παραιτώμεθα μηδέν. μὴ προσκαλοῦ τοὺς πειρασμοὺς, ὅταν σοι τὰ κατὰ τὴν εὐσέβειαν προχωρῇ, ὡς ποθεῖς. τί περιττοὺς ἐπισπᾶσαι κινδύνους οὐδὲν κέρδος ἔχοντας; ταῦτα λέγω, βουλόμενος ὑμᾶς φυλάττειν τοὺς νόμους τοῦ Χριστοῦ κελεύοντος εὔχεσθαι μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμὸν, καὶ κελεύοντος τὸν σταυρὸν λαβόντας ἀκολουθεῖν αὐτῷ. ταῦτα γὰρ οὐκ ἔστιν ἐναντία, ἀλλὰ καὶ σφόδρα συνᾴδοντα. σὺ μὲν γὰρ οὕτω παρεσκευάσο, ὡς στρατιώτης γενναῖος ἐν τοῖς ὅπλοις, ἔσο διηνεκῶς νήφων,

α. Κορ ια λ.
α Κορ ε. ε.
Ησ. μ. β.
Ψαλ. λθ. ιζ.
Ψαλ. κδ. ιθ.
Ησ. κϛ. ιϐ.
Λουκ. ιϛ. κε.
β. Τιμ γ.
α. Κορ. θ. κϛ.
α. Κορ. ι. ιγ.
Ματθ. ϛ.
Μαρκ. η.

νήφων, ἐγρηγορώς, ἀεὶ τὸν πόλεμον προσδοκῶν. πολεμικὸς μέντοι μηδεὶς ἔστω· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστι στρατιώτου, ἀλλὰ στασιαστοῦ. ἐπειδὴ δὲ ἡ τῆς εὐσεβείας σάλπιγξ καλῇ, εὐθέως ἔξιθι, καὶ καταφρόνησον τῆς ψυχῆς, καὶ ἔμβηθι μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας εἰς τὸν ἀγῶνα· ῥῆξον τὴν φάλαγγα τῶν ἐναντίων, σύγκοψον τὸ πρόσωπον τοῦ διαβόλου, στῆσον τὸ τρόπαιον. ἐὰν δὲ μηδὲν ἡ εὐσέβεια παραβλάπτηται, μήτε πορθῇ τις τὰ ἡμέτερα δόγματα (τὰ περὶ ψυχῶν λέγω) μηδὲ ἀναγκάζῃ τι ποιεῖν τῶν μὴ δοκούντων τῷ Θεῷ, μὴ περίεργος ἔσο. αἱμάτων δεῖ γέμειν τὸν τοῦ χριστιανοῦ βίον· αἱμάτων, οὐκ ἐν τῷ τὰ ἀλλότρια ἐκχεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ ἕτοιμον εἶναι τὸ ἑαυτοῦ ἐκχέαι. μετὰ τοσαύτης τοίνυν προθυμίας τὸ αἷμα ἐκχέωμεν τὸ ἴδιον, ὅταν ὑπὲρ Χριστοῦ τοῦτο ᾖ, μεθ' ὅσης ἂν ὕδωρ τις ἐκχέοι (καὶ γὰρ ὕδωρ ἐστὶ τὸ αἷμα περιρρέον τὸ σῶμα) καὶ μετὰ τοσαύτης εὐκολίας τὸ σῶμα ἀποδυσώμεθα, μεθ' ὅσης ἄν τις καὶ τὸ ἱμάτιον. τοῦτο δὲ ἔσται, ἐὰν μὴ χρήμασιν ὦμεν προσδεδεμένοι, ἐὰν μὴ οἰκίαις, ἐὰν μὴ πραγματείᾳ, ἀλλὰ πάντων ὦμεν ἀπηρτημένοι. εἰ γὰρ οἱ τὸν στρατιωτικὸν τοῦτον βίον ζῶντες πάντων ἀποτάσσονται, καὶ ἔνθα ἂν ὁ πόλεμος καλῇ, ἐκεῖ παραγίνονται καὶ ὁδοιποροῦσι, καὶ πάντα μετὰ προθυμίας ὑπομένουσι· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς τοὺς τοῦ Χριστοῦ στρατιώτας οὕτω παρασκευάζεσθαι χρὴ καὶ παρατάττεσθαι πρὸς τὸν πόλεμον τῶν παθῶν. οὐκ ἔστι διωγμὸς νῦν, μηδὲ γένοιτο γενέσθαι ποτέ· ἀλλ' ἕτερος πόλεμός ἐστιν, ὁ τῆς τῶν χρημάτων ἐπιθυμίας, ὁ τῆς βασκανίας, ὁ τῶν παθῶν. τοῦτον τὸν πόλεμον διηγούμενος ὁ Παῦλος, φησίν· Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα. ἀεὶ οὖν ὁ πόλεμος ἐνέστηκε. διὰ τοῦτο ἀεὶ ὡπλισμένους ἡμᾶς εἶναι βούλεται· Στῆτε οὖν, φησί, περιζωσάμενοι· ὅπερ καὶ αὐτὸ ἑστῶτός ἐστι καιροῦ. καὶ ἐνέφηνεν, ὅτι ἀεὶ δεῖ ὁπλίζεσθαι. πολὺς γὰρ ὁ πόλεμος διὰ γλώττης, πολὺς διὰ ὀφθαλμῶν· τοῦτον τοίνυν κατέχωμεν· πολὺς ὁ τῶν ἐπιθυμιῶν. διὰ τοῦτο ἐκεῖθεν ἄρχεται καθοπλίζειν τὸν στρατιώτην τοῦ Χριστοῦ. Στῆτε γὰρ περιζωσάμενοι, φησί, τὴν ὀσφὺν ὑμῶν, καὶ ἐπήγαγεν, ἐν ἀληθείᾳ. διὰ τί ἐν ἀληθείᾳ; ἐμπαιγμὸς γάρ ἐστι καὶ ψεῦδος ἡ ἐπιθυμία. διό φησιν ὁ προφήτης· Αἱ ψόαι μου ἐπλήσθησαν ἐμπαιγμάτων. οὐκ ἔστιν ἡδονὴ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ σκιὰ ἡδονῆς. περιζωσάμενοι, φησί, τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ· τουτέστι, τῇ ἀληθινῇ ἡδονῇ, τῇ σωφροσύνῃ, τῇ κοσμιότητι. διὰ τοῦτο ταύτην προτίθησιν, εἰδὼς τῆς ἁμαρτίας τὴν ἀτοπίαν, καὶ βουλόμενος ἡμῶν πάντα τὰ μέλη περιστοιχίζεσθαι (Θυμὸς γάρ, φησίν, ἄδικος οὐκ ἀθωωθήσεται) καὶ θώρακα ἡμᾶς περιθέσθαι βούλεται, καὶ ἀσπίδα. θηρίον γάρ ἐστιν εὐκόλως ἐπιπηδῶν ὁ θυμός, καὶ μυρίαν ἀγρυπνίαν καὶ διαφυλάγματα ἡμῖν δεῖ πρὸς τὸ περιγενέσθαι καὶ κατασχεῖν. καὶ διὰ τοῦτο ἡμῖν τοῦτο μάλιστα τὸ μέρος, ὥσπερ ἔκ τινων λίθων τῶν ὀστέων ᾠκοδόμησεν ὁ Θεός· ἔρεισμα αὐτῷ περιθείς, ὥστε μὴ διαρρήγνυσθαί ποτε, μήτε διατεμεῖν, εὐκόλως τὸ πάθος λυμήνασθαι ζῶον. πῦρ γάρ ἐστι, φησί, καὶ ζάλη μεγάλη· καὶ οὐκ ἂν ἕτερον μέλος τοιαύτην τὴν βίαν ἀνάσχοιτο. λέγουσι δὲ καὶ ἰατρῶν παῖδες τούτου χάριν ὑπεστορέσθαι τὸν πνεύμονα τῇ καρδίᾳ, ὥστε εἰς ἁπαλὸν αὐτὸν ὄντα καθάπερ εἴς τινα σπόγγον ἐναλλομένην διαναπαύεσθαι τὴν καρδίαν· ἀλλὰ μὴ εἰς τὸ ἀντίτυπον καὶ σκληρὸν τὸ στέρνον καταβάλλεσθαι τῇ ῥύμῃ τῶν ἁλμάτων. δεῖ τοίνυν ἡμῖν θώρακος ἰσχυροῦ, ὥστε διαπαντὸς ἐν ἡσυχίᾳ τοῦτο τὸ θηρίον διατηρεῖν. δεῖ δὲ ἡμῖν καὶ περικεφαλαίας. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖ τὸ λογιστικὸν τυγχάνει, καὶ ἀπὸ τούτου ἢ σωθῆναι δυνατόν, ὅταν τὰ δέοντα γίνωνται, ἢ ἀπολέσθαι ἔνι, διὰ τοῦτό φησι, καὶ περικεφαλαίαν σωτηρίου. ὁ γὰρ ἐγκέφαλος φύσει μέν ἐστιν ἁπαλός. διὸ καὶ ἄνωθεν, καθάπερ τινὶ ὀστράκῳ, τῷ βρέγματι καλύπτεται ἔξωθεν· πάντων δὲ ἡμῖν αἴτιος γίνεται τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν, εἴτε τὰ δέοντα νοεῖ, εἴτε τὰ μὴ τοιαῦτα. καὶ οἱ πόδες δὲ καὶ αἱ χεῖρες ὅπλων ἡμῖν δέονται. οὐχ αὗται αἱ χεῖρες, οὐδὲ οὗτοι οἱ πόδες, ἀλλὰ πάλιν οἱ τῆς ψυχῆς, αἱ μὲν ἐργάζωνται τὰ δέοντα, οἱ δέ, ἵνα πορεύωνται ἔνθα χρή. Πάντα τοίνυν, ἀγαπητοί, ὑπὲρ ἐκείνης περιέλωμεν τῆς μελλούσης ζωῆς· πάντα πρὸς

ἐκείνην

Ἐφεσ. ϛ. ιβ. ιδ.

Ψαλ. λζ. ζ.

Σειρ. α. ιθ.

Ἐκ τῆς η. ὁμιλ. τῆς πρὸς Θεσσ. α'. ἐπισ.

ἐκείνην ὁρῶντες [illegible] ζῶσαν. σκότος ἐστὶν ἡ κακία, [illegible], θάνατός ἐστι, νύξ ἐστι, οὐδὲ ὁρῶμεν τῶν ὄντων, οὐδὲ προσέχομεν τῶν προσιόντων. καθάπερ γὰρ οἱ νεκροὶ δυσώδεις εἰσὶ καὶ ἀηδεῖς· οὕτω καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν ἐν κακίᾳ πολλῆς εἰσιν ἀκαθαρσίας μεσταί. μέμυκεν αὐτῶν τὰ ὄμματα, τὸ στόμα συμβέβληται, ἀκίνητοι μένουσιν ἐν τῇ κλίνῃ τῆς κακίας, μᾶλλον δὲ τῶν τοῦτο παθόντων ἐλεεινότεραι. οὗτοι μὲν γὰρ πρὸς ἑκάτερα νεκροί· ἐκεῖναι δὲ πρὸς μὲν ἀρετὴν ἀναίσθητοι, ζῶντες δὲ πρὸς κακίαν. νεκρὸν κἂν πλήξῃ τις, οὐκ αἰσθάνεται, οὐκ ἀμύνεται, ἀλλ' ἔστιν ὥσπερ ξύλον αὖον· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ αὕτη ὄντως ἐστὶν ἀποβαλοῦσα τὴν ζωήν. μυρία καθ' ἑκάστην ἡμέραν λαμβάνει τὰ τραύματα, καὶ οὐκ αἰσθάνεται, ἀλλ' ἀνάλγητος πρὸς πάντα διάκειται. οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι τοῖς μεμηνόσιν αὐτοὺς παραβάλλων, τοῖς μεθύουσι, τοῖς παραπαίουσι. πάντα δὲ ταῦτα ἔχει ἡ κακία, καὶ πάντων ἐστὶ χαλεπωτέρα. ὁ μὲν μαινόμενος ἔχει πολλὴν συγγνώμην παρὰ τῶν ὁρώντων· οὐ γάρ ἐστι προαιρέσεως τὸ νόσημα, ἀλλὰ φύσεως μόνης· ὁ δὲ ἐν κακίᾳ διάγων, πόθεν συγγνωσθήσεται; πόθεν οὖν ἡ κακία; πόθεν οἱ πλείους κακοί, εἰπέ μοι; πόθεν ἡ κακία τῶν νοσημάτων; πόθεν φρενῖτις; πόθεν ὕπνος βαρύς; οὐχὶ ἐξ ἀταξίας; εἶτα φυσικὰ νοσήματα ἀπὸ προαιρέσεως ἔχει τὴν ἀρχήν, τὰ προαιρετικὰ πολλῷ μᾶλλον. ἡ μέθη πόθεν; οὐχὶ ἐξ ἀκρασίας ψυχῆς; ἡ φρενῖτις οὐχὶ ἀπὸ ὑπερβολῆς πυρετοῦ; ὁ δὲ πυρετὸς οὐχὶ ἀπὸ τῶν πλεοναζόντων ἐν ἡμῖν στοιχείων; ἡ πλεονεξία δὲ τῶν ἐν ἡμῖν στοιχείων οὐχὶ ἐξ ἀταξίας; ὅταν γὰρ ἢ ἔνδειαν, ἢ πλεονεξίαν εἰς ἀμετρίαν τινὰ τῶν ἐν ἡμῖν ἐξαγάγωμεν, ἀνάπτομεν ἐκεῖνο τὸ πῦρ. πάλιν, ἂν τῆς φλογὸς ἀναφθείσης ἐπιμένωμεν καταφρονοῦντες, καθ' ἑαυτῶν ἐργαζόμεθα πυράν, ἣν οὐδὲ σβέσαι δυνάμεθα. οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς κακίας γίνεται, ὅταν ἀρξαμένην αὐτὴν μὴ κωλύσωμεν, μηδὲ ἐγκόψωμεν, οὐδὲ ἐφικέσθαι δυνάμεθα τοῦ τέλους λοιπόν, ἀλλὰ μείζων γίνεται τῆς ἡμετέρας ἰσχύος. διό, παρακαλῶ, πάντα πράττωμεν, ὥστε μηδέποτε ἀπονυστάξαι. οὐχ ὁρᾶτε τοὺς φύλακας, ὅτι πολλάκις μικρὸν ἑαυτοὺς δόντες τῷ ὕπνῳ, οὐδὲν ἀπώναντο τῆς πολλῆς φυλακῆς; δι' ἐκείνου γὰρ τοῦ μικροῦ τὸ πᾶν διέφθειραν, τῷ βουλομένῳ κλέψαι πολλὴν δόντες τὴν ἄδειαν. καθάπερ γὰρ οὐχ οὕτως ἡμεῖς τοὺς κλέπτας ὁρῶμεν, ὡς ἐκεῖνοι ἡμᾶς ὁρῶσιν· οὕτω καὶ ὁ διάβολος μάλιστα πάντων ἐφέστηκε καὶ ἐφεδρεύει καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας. μὴ νυστάζωμεν τοίνυν· μὴ εἴπωμεν, παρὰ τοῦτο οὐδέν, παρὰ ἐκεῖνο οὐδέν· ὅθεν οὐ προσεδοκήσαμεν, πολλάκις ἐσυλήθημεν. οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς κακίας ὅθεν οὐ προσεδοκήσαμεν, ἀπωλόμεθα. πάντα περισκοπῶμεν ἀκριβῶς. μὴ μεθυσκώμεθα, καὶ οὐχ ὑπνώσομεν· μὴ τρυφῶμεν, καὶ οὐ καθευδήσομεν· μὴ μαργώμεθα πρὸς τὰ ἔξω, καὶ ἐν τάξει διατελέσομεν· ῥυθμίζωμεν ἑαυτοὺς πάντοθεν. καὶ καθάπερ τοῖς ἐπὶ σχοίνου τεταμένης βαδίζουσιν οὐκ ἔνι ῥαθυμῆσαι μικρὸν (τὸ γὰρ μικρὸν μέγα ἐργάζεται κακόν· περιτραπεὶς γὰρ ἀθρόως κατηνέχθη καὶ ἀπώλετο) οὕτως οὐδὲ ἡμᾶς ῥαθυμεῖν δυνατόν. στενὴν βαδίζομεν ὁδόν, ἀπὸ κρημνῶν ἑκατέρωθεν ἀπειλημμένην, ὁμοῦ δύο πόδας οὐ δεχομένην. ὁρᾷς πόσης ἡμῖν ἀκριβείας δεῖ; οὐχ ὁρᾷς τοὺς τὰς τοιαύτας ὁδοιποροῦντας ὁδούς, πῶς οὐ τοὺς πόδας ἀσφαλίζονται μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀφθαλμούς; ἂν γὰρ δόξῃ ἑτέρωθι προσέχειν αὐτόν, κἂν ὁ ποὺς βεβαίως εἱστήκει, ἰλιγγιάσας ἀπὸ τοῦ βάθους ὁ ὀφθαλμός, τὸ πᾶν κατήνεγκεν. ἀλλ' ἑαυτῷ δεῖ προσέχειν καὶ τῇ βαδίσει. διὰ τοῦτό φησι, μήτε δεξιά, μήτε ἀριστερά. πολὺς ὁ βυθὸς τῆς κακίας ἐστί, μεγάλοι οἱ κρημνοί, πολὺ κάτω σκότος. τῇ στενῇ προσέχωμεν μετὰ φόβου, μετὰ τρόμου περιπατῶμεν. οὐδεὶς τοιαύτην ὁδεύων ὁδὸν ἐπιφέρεταί τι τῶν περιττῶν. ἀναπίπτον γὰρ βαστάζοντα ἅμα δυνηθῆναι διαδραμεῖν. οὐδεὶς συμποδίζει τοὺς πόδας τοὺς ἑαυτοῦ, ἀλλ' εὐλύτους ἀφίησιν· ἡμεῖς δὲ μυρίαις φροντίσιν ἑαυτοὺς καταδεσμοῦντες, καὶ μυρία φορτία βιωτικὰ ἐπιφερόμενοι κεχηνότες καὶ ἐκκεχυμένοι, πῶς τὴν στενὴν προσδοκῶμεν βαδίζειν ὁδόν; οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ὅτι στενή ἐστιν, ἀλλὰ μετὰ θαυμασμοῦ. τί στενὴ ἡ ὁδός, τουτέστι, σφόδρα στενή· τοῦτο καὶ ἡμᾶς ποιοῦμεν ἐπὶ τῆς πολὺν [illegible]. καὶ τεθλιμμένη, φησὶν, ἡ ὁδὸς, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν. καὶ καλῶς εἶπε στενή· ὅταν γὰρ ᾖ [illegible] καὶ στενὴ καὶ περιξέουσα καὶ πάντοθεν ὀφείλομεν εὐθυμίας [illegible], τοιαύτη ἐστί. στενοτέραν δὲ αὐτὴν ποιοῦμεν ἡμεῖς, πλατύνοντες ἑαυτοὺς καὶ εὐρύνοντες, καὶ τοὺς πόδας ἐκχέοντες. ἡ γὰρ στενὴ πάντως μὲν δυσχερής, μάλιστα δὲ τοῖς λιπαινομένοις· ὡς ὅγε καταστείλας ἑαυτὸν, οὐδὲ αἰσθάνεται τῆς στενοχωρίας· ὥστε ὁ μεμαθηκὼς θλίβεσθαι, οὐδὲ ἀποδυσπετήσει πρὸς τὸ πιέζεσθαι. μὴ τοίνυν μετὰ ἀνέσεως προσδοκάτω τις τὸν οὐρανὸν ὄψεσθαι· οὐ γάρ ἐστι· μηδεὶς μετὰ τρυφῆς ἐλπιζέτω τὴν στενὴν ὁδεύειν ὁδόν· οὐ γὰρ δυνατόν· μηδεὶς τὴν εὐρύχωρον βαδίζων, τὴν ζωὴν ἐλπιζέτω. ὅταν οὖν ἴδῃς λουτρῷ, τραπέζῃ πολυτελεῖ, ἢ δορυφορίαις ἑτέραις ἐντρυφῶντα τὸν δεῖνα, μὴ ταλανίσῃς σεαυτὸν, ὡς οὐ κατατυχὼν τούτων, ἀλλὰ στέναξον ἐκεῖνον, ὅτι τὴν ἀπολλυμένην ὁδὸν ὁδεύει. τί γὰρ ὄφελος ταύτης τῆς ὁδοῦ, ὅταν εἰς θλῖψιν τελευτᾷ; ποῖον δὲ βλάβος ἀπ' ἐκείνης τῆς στενοχωρίας, ὅταν εἰς ἄνεσιν ἔρχηται; εἰπέ μοι, εἴ τις εἰς τὰ βασίλεια καλούμενος, καὶ διὰ στενωποῦ θλιβεροῦ καὶ ἀποκρήμνου βαδίζοι, ἕτερος δέ τις τὴν ἐπὶ θάνατον ἀγόμενος, διὰ μέσης τῆς ἀγορᾶς ἕλκοιτο, τίνα, εἰπέ μοι, μακαριοῦμεν; τίνα ταλανίζομεν; οὐχὶ τὸν διὰ τῆς εὐρυχώρου βαδίζοντα; οὕτω καὶ νῦν μὴ τοὺς τρυφῶντας μακαρίζωμεν, ἀλλὰ τοὺς μὴ τρυφῶντας. οὗτοι πρὸς τὸν οὐρανὸν σπεύδουσιν, ἐκεῖνοι πρὸς τὴν γέενναν. καὶ ἴσως μὲν αὐτῶν πολλοὶ γελάσονται τὰ παρ' ἡμῶν λεγόμενα· ἐγὼ δὲ αὐτοὺς μάλιστα διὰ τοῦτο ὀδύρομαι καὶ θρηνῶ, ὅτι οὐδὲ ἴσασιν ἐφ' οἷς χρὴ γελᾶν, ἐφ' οἷς χρὴ μάλιστα πενθεῖν, ἀλλὰ πάντα συγχέουσι καὶ ταράττουσι καὶ θορυβοῦσι. διὰ ταῦτα αὐτοὺς ἐγὼ θρηνῶ. τί λέγεις, ἄνθρωπε; μέλλων ἀναστήσεσθαι καὶ λόγον ὑφέξειν τῶν σοι πεπραγμένων, καὶ τὴν ἐσχάτην παραστήσεσθαι δίκην, τούτων μὲν οὐδένα λόγον ποιῇ, γαστρίζεσθαι δὲ μελετᾷς καὶ μεθύειν; καὶ πρὸς τούτοις γελᾷς; ἀλλ' ἐγώ σε θρηνῶ, τὰ μένοντά σε κακὰ ἐπιστάμενος, τὴν διαδεξομένην σε τιμωρίαν· καὶ διὰ τοῦτο θρηνῶ μάλιστα, ὅτι γελᾷς. πένθησον σὺν ἐμοὶ, θρήνησον μετ' ἐμοῦ τὰ σὰ κακά. εἰπέ μοι, ἐάν τίς σοι τῶν οἰκείων ἀποδημήσῃ ἐν Χριστῷ, οὐχὶ οἱ μὲν γελῶντες ἐπὶ τῇ τελευτῇ καὶ ἀποστροφῇ, καὶ ἐχθροί εἰσιν, οἱ δὲ δακρύοντες καὶ συμπενθοῦντες, φίλοι; εἶτα τῆς μὲν γυναικὸς τῆς κειμένης νεκρᾶς, τοὺς γελῶντας ἀποστρέφῃ, τῆς δὲ ψυχῆς σοι τεθανατωμένης, τοὺς δακρύοντας ἀποστρέφῃ, γελᾷς δὲ αὐτός; ὁρᾷς πῶς ἡμᾶς διέθηκεν ὁ διάβολος ἐχθροὺς ἑαυτοῖς εἶναι καὶ πολεμίους; ἀνανήψωμέν ποτε, διαβλέψωμεν, γρηγορήσωμεν, ἐπιλαβώμεθα τῆς αἰωνίου ζωῆς, τὸν πολὺν ὕπνον ἀποτιναξώμεθα. κρίσις ἐστὶν, ἀνάστασίς ἐστιν, ἐξέτασις τῶν πεπραγμένων. ὁ Κύριος ἔρχεται ἐν νεφέλαις, πῦρ ἐναντίον αὐτοῦ καυθήσεται, καὶ κύκλῳ αὐτοῦ καταιγὶς σφόδρα· ποταμὸς πυρὸς σύρεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ, σκώληξ ἀτελεύτητος, πῦρ ἄσβεστον, σκότος ἐξώτερον, βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. κἂν μυριάκις ἐπὶ τούτοις δυσχεραίνητε, ἐγὼ λέγων οὐ παύσομαι. εἰ γὰρ λιθάζεσθαι τὸν προφήτην ἔδει ἀκούοντα, πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς ἀπεχθείας δεῖ φέρειν, ἡμῖν μὴ πρὸς χάριν ὁμιλοῦσιν, ἵνα μὴ ἀπατήσαντες ὑμᾶς αὐτοὶ διχοτομηθῶμεν. ἐκεῖ ἡ κόλασίς ἐστιν ἀθάνατος, ἀπαραμύθητος, ὁ παραστησόμενος οὐδείς. Τίς ἐλεήσει, φησὶν, ἐπαοιδὸν ὀφιόδηκτον; ὅταν ἡμεῖς ἑαυτοὺς μὴ ἐλεήσωμεν, τίς ἡμᾶς ἐλεήσει, εἰπέ μοι; ἐὰν ἴδῃς τινὰ ξίφος ἐλαύνοντα δι' ἑαυτοῦ, τούτου δυνήσῃ φείσασθαί ποτε; οὐδαμῶς. πολλῷ μᾶλλον, ὅταν παρὸν ἡμῖν κατορθῶσαι, μὴ κατορθώσωμεν, τίς ἡμῶν φείσεται; οὐδείς. ἐλεήσωμεν ἑαυτούς. ὅταν εὐχώμεθα τῷ Θεῷ λέγοντες, ἐλέησόν με, Κύριε, τοῦτο λέγοντες πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ ἑαυτοὺς ἐλεήσωμεν. ἡμεῖς ἐσμεν κύριοι τοῦ τὸν Θεὸν ἡμᾶς ἐλεῆσαι. αὐτὸς ἡμῖν τοῦτο ἐχαρίσατο, ἐὰν ἄξια ἐλέους πράττωμεν, ἐὰν ἄξια φιλανθρωπίας τῆς παρ' αὐτοῦ, ἐλεήσει ἡμᾶς ὁ Θεός. ἐὰν δὲ ἑαυτοὺς μὴ ἐλεῶμεν, τίς ἡμῶν φείσεται; ἐλέησον τὸν πλησίον, καὶ ἐλεηθήσῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ. πόσοι καθ' ἡμέραν ὑμῖν προσέρχονται λέγοντες, ἐλέησόν με,

Σιρ ιβ. ιγ.

μα, καὶ οὐδεὶς ἐπιστρέφῃ; πόσοι γυμνοί, πόσοι ἀνάπηροι, καὶ οὐκ ἐπικαμπτόμεθα, ἀλλὰ
παραπεμπόμεθα αὐτῶν τὰς ἱκετηρίας; πῶς οὖν ἀξιοῖς ἐλεηθῆναι, αὐτὸς οὐδὲν ἄξιον ἐλέ-
ους ποιῶν; γενώμεθα οἰκτίρμονες, γενώμεθα ἐλεήμονες, ἵν' οὕτως εὐαρεστήσωμεν τῷ Θεῷ, καὶ
ἐπιτύχωμεν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ
Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· μεθ' οὗ τῷ πατρί, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, τιμή, κρά-
τος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. μγ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΤΙ Ο ΤΩΝ ΠΑΡΟΝΤΩΝ ΚΑΤΑΦΡΟΝΩΝ, ἀμφοτέρων ἐξουσιάζει· καὶ ὅτι πάντως βορβόρου καὶ ἀκαθαρσίας ἡ πλεονεξία χείρων.

Ἐκ τῆς ὁμιλ. κε. τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Ἑβραίους.

Ἐπειδὴ μεγάλη τις ἐξ ἀρχῆς ἔμελλε δίδοσθαι χάρις, ἀγαπητοί, τοῖς
ἀνθρώποις, βουλόμενος ὁ Θεὸς μὴ χάριτι τοῦτο ποιῆσαι, ἀλλ' ὡς ὀ-
φειλὴν καταβαλεῖν, κατασκευάζει πρότερον ἀνθρώπους τὸν υἱὸν τὸν ἑ-
αυτοῦ ἐπιδοῦναι διὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ· ἵνα μηδὲν δόξῃ
μέγα ποιεῖν τὸν ἑαυτοῦ ἐπιδιδοὺς υἱόν, εἴγε ἄνθρωπος πρὸ αὐτοῦ
τοῦτο ἐποίησεν· ἵνα μὴ χάριτι μόνον νομισθῇ τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ ὀ-
φειλῇ. οὓς γὰρ ἂν φιλῶμεν, καὶ τούτοις χαρίζεσθαι βουλόμεθα, τὸ δοκεῖν παρ' αὐτῶν
πρότερον λαβόντας μικρόν, οὕτως αὐτοῖς τὸ πολὺ διδόναι, καὶ καυχώμεθα ἐπὶ τῇ λήψει μᾶλλον,
Ἑβρ. ια. ιθ. ἢ ἐπὶ τῇ δόσει, καὶ οὐ λέγομεν τόδε ἐδώκαμεν αὐτῷ, ἀλλά, τόδε ἐλάβομεν παρ' αὐτοῦ. Ὅθεν
αὐτόν, φησί, καὶ ἐν παραβολῇ ἐκομίσατο, τουτέστιν, ὡς ἐν αἰνίγματι. ὥσπερ γὰρ παραβολὴ
ἦν ὁ κριὸς τοῦ Ἰσαάκ, ἢ ὡς ἐν τύπῳ. ἐπεὶ γὰρ ἀπήρτιστο ἡ θυσία, καὶ ἔσφακτο ὁ Ἰσαὰκ τῇ
προαιρέσει, διὰ τοῦτο αὐτὸν χαρίζεται τῷ πατριάρχῃ. ὁρᾷς ὅ,τι ἀεὶ λέγω, τοῦτο καὶ νῦν
δείκνυται; ὅταν παραστήσωμεν ἡμῶν τὴν διάνοιαν ἀπηρτισμένην, καὶ δείξωμεν ὅτι ὑ-
περορῶμεν τῶν γηΐνων πραγμάτων, τότε ἡμῖν καὶ τὰ γήϊνα χαρίζεται, πρότερον δὲ οὐχ, ἵνα
μὴ τὸ λαβεῖν ἡμᾶς προσδεδεμένους ἔτι προσδήσῃ. λῦε, φησί, σεαυτὸν τῆς δουλείας, καὶ τότε
λάβε, ἵνα μηκέτι ὡς δοῦλος λάβῃς, ἀλλ' ὡς δεσπότης. καταφρόνησον πλούτου, καὶ ἔσῃ πλού-
σιος· καταφρόνησον δόξης, καὶ ἔσῃ ἔνδοξος· καταφρόνησον τῆς τιμωρίας τῶν ἐχθρῶν, καὶ τότε
αὐτῆς ἐπιτεύξῃ· καταφρόνησον ἀνέσεως, καὶ τότε αὐτὴν λήψῃ· ἵνα λαβὼν μὴ ὡς δέσμιος
λάβῃς, μηδὲ ὡς δοῦλος, ἀλλ' ὡς ἐλεύθερος. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν παίδων τῶν μικρῶν, ὅ-
ταν μὲν ἐπιθυμῇ τὸ παιδίον παιδικῶν ἀθυρμάτων μετὰ πολλῆς σπουδῆς ἐκεῖνα κρύπτομεν,
οἷον, σφαίρας, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἵνα μὴ ἐμποδίζηται τῶν ἀναγκαίων· ὅταν δὲ αὐτῶν καταφρο-
νήσῃ καὶ μηκέτι ἐπιθυμῇ, ἀδεῶς αὐτὰ μεταδίδομεν, εἰδότες ὡς οὐδεμία βλάβη λοιπὸν
αὐτῷ ἐντεῦθεν ἔσται, τῆς ἐπιθυμίας ἐκείνης οὐκέτι ἰσχυούσης ἀπάγειν αὐτὸν τῶν ἀναγκαίων·
οὕτω καὶ ὁ Θεός, ὅταν ἴδῃ μηκέτι ἐπιθυμοῦντας τῶν ἐνταῦθα λοιπόν, ἀφίησιν αὐτοῖς κεχρῆσθαι.
ὡς γὰρ ἐλεύθεροι καὶ ἄνδρες αὐτὰ ἔχομεν, οὐχ ὡς παῖδες. ὅτι γὰρ ἐὰν καταφρονήσῃς τῆς
Ῥωμ. ιβ. κ. τιμωρίας τῶν ἐχθρῶν, τότε ἐπιτεύξῃ, ἄκουε τί φησιν· Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐ-
τόν, καὶ ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν· καὶ ἐπάγει· τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ
τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ πάλιν, ὅτι, ἐὰν καταφρονήσῃς τοῦ πλούτου, τότε αὐτοῦ ἐπιτεύξῃ,
Ματθ. ιθ. κε. ἄκουε τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Οὐκ ἔστιν ὃς ἀφῆκε πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ οἰκίας, ἢ ἀδελφούς,
ὃς οὐχὶ ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. καὶ ὅτι, ἐὰν καταφρονή-
Ματθ. κ. κϛ. σῃς δόξης, τότε αὐτῆς ἐπιτεύξῃ, ἄκουε πάλιν αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Ὁ θέλων ἐν ὑμῖν
Ματθ. κγ. ιβ. εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν διάκονος. καὶ πάλιν· Ὃς γὰρ ἂν ταπεινώσῃ ἑαυτόν, οὗτος ὑψωθήσεται.
τί λέγεις; ἐὰν πατάξω τὸν ἐχθρόν, τότε αὐτὸν κολάζω; ἐὰν ἀφῶ, πῶς κατάρχεται, τότε αὐ-

τόν

ἐὰν ἔχω; ἐὰν ταπεινώσω ἐμαυτόν, τότε ὑψηλὸς ἔσομαι; ναί, φησί· τοιαύτη γὰρ ἡ ἐμὴ δύναμις, διὰ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία [illegible] ἔχει. εὔπορός εἰμι καὶ εὐμήχανος· μὴ δείσῃς. τῷ ἐμῷ βουλήματι ἡ τῶν πραγμάτων ἀκολουθεῖ φύσις, οὐκ ἐγὼ τῇ φύσει ἕπομαι· ἐγὼ πάντα ἐργάζομαι, οὐκ ἐγὼ ὑπ' ἐκείνων ἄγομαι. διὸ καὶ μεταπλάττειν καὶ μεταρρυθμίζειν αὐτὰ βούλομαι. καὶ τί θαυμάζεις ἐν τούτοις; τὸ αὐτὸ γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν εὑρήσεις. ἐὰν σὺ ἀδικήσῃς, ἠδικήθης· ἐὰν ἀδικηθῇς, τότε οὐκ ἠδικήθης. ἐὰν ἀμύνῃ, τότε οὐκ ἠμύνω, ἀλλὰ σεαυτὸν ἠμύνω. Ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὴν ἀδικίαν, φησί, μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν. ὁρᾷς ὅτι οὐκ ἠδικήθης, ἀλλ' ἀδικεῖς; διὰ τοῦτο καὶ Παῦλός φησι· Διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; εἶδες ὅτι οὐκ ἔστι τοῦτο ἀδικεῖσθαι; ὅταν ὑβρίσῃς, τότε ὑβρίσθης. καὶ τοῦτο ἐκ μέρους ἴσασι καὶ πολλοί, ὡς ὅταν λέγωσι πρὸς ἀλλήλους, ἄγωμεν ἐντεῦθεν, μὴ ὑβρίσῃς σεαυτόν. διὰ τί; ὅτι πολὺ τὸ μέσον σοῦ κἀκείνου. ὅσα γὰρ ἂν ὑβρίσῃς, ἐκεῖνος δόξαν ἡγεῖται. τοῦτο ἐπὶ πόρνων ἐνοοῦμεν, καὶ γινόμεθα ὑψηλότεροι τῆς ὕβρεως. πῶς; ἐγὼ λέγω. ἂν πρὸς αὐτὸν τὸν τὴν ἁλουργίδα ἔχοντα μάχην ἔχωμεν, τὸ ὑβρίζειν αὐτὸν ἡμᾶς, αὐτοὺς ὑβρίζειν ἡγούμεθα. τοῦ γὰρ πλεονεκτεῖσθαι ἄξιοι ἡγούμεθα. τί λέγεις, εἰπέ μοι; τῶν οὐρανῶν πολίτης ὤν, καὶ τὴν ἄνω φιλοσοφίαν ἔχων, μετὰ τοῦ γήινα φρονοῦντος πλεονεκτεῖς σεαυτόν; κἂν γὰρ μυρία χρήματα κέκτηται, κἂν ἐν δυναστείᾳ ᾖ, οὔπω οἶδε τὸ κάλλος τὸ σόν. μὴ ὑβρίσῃς σεαυτόν, ἐκεῖνον ὑβρίζων· σεαυτοῦ φεῖσαι, μὴ ἐκείνου· σεαυτὸν τίμησον, μὴ ἐκεῖνον. οὐχὶ παροιμία τις αὕτη ἐστίν, ὁ τιμῶν, ἑαυτὸν τιμᾷ; εἰκότως. οὐ γὰρ ἐκεῖνον τιμᾷ, ἀλλ' ἑαυτόν. ἄκουε σοφοῦ τινος λέγοντος· Ποίησον τῇ ψυχῇ σου τιμὴν κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτῆς. κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτῆς, τί ἐστιν; εἰ ἐπλεονεκτήθης, φησί, μὴ πλεονεκτήσῃς· εἰ ὕβρισαι, μὴ ὑβρίσῃς. εἰπέ μοι, παρακαλῶ, εἴ τις πένης πηλὸν ἐρριμμένον ἀπὸ τῆς αὐλῆς ἔλαβε τῆς σῆς, ἆρα ἂν ὑπὲρ τούτου δικαστήριον συνεκρότησας; οὐδαμῶς. διὰ τί; ἵνα μὴ ὑβρίσῃς σεαυτόν, ἵνα μὴ πάντες σου καταγνῶσι. τοῦτο καὶ νῦν γίνεται. πένης γάρ ἐστιν ὁ πλούσιος, καὶ ὅσῳ πλουτεῖ, τοσούτῳ πένης γίνεται τὴν ὄντως πενίαν. πηλός ἐστιν ὁ χρυσὸς ἐν αὐλῇ ἐρριμμένος, οὐκ ἐν τῇ οἰκίᾳ σου κείμενος. ἡ γὰρ οἰκία σου οὐρανός ἐστιν. ὑπὲρ τούτου οὖν συγκροτήσεις δικαστήριον, καὶ οὐ καταγνώσονταί σου οἱ ἄνω πολῖται; οὐκ ἐκβαλοῦσί σε τῆς ἑαυτῶν πατρίδος ὡς οὕτω ταπεινόν, ὡς οὕτως εὐτελῆ, ὡς ὑπὲρ ὀλίγου πηλοῦ μάχεσθαι αἱρεῖσθαι; εἰ γὰρ ὁ κόσμος ἦν σός, εἶτα αὐτόν τις ἔλαβεν, ἐπιστραφῆναι ἐχρῆν; οὐκ οἶδας ὅτι δεκάκις τὴν οἰκουμένην ἐὰν θῇς, καὶ ἑκατοντάκις, καὶ μυριάκις, καὶ δὶς τοσοῦτον, οὐδὲ πρὸς τὸ πολλοστὸν τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐστιν ἀγαθῶν; ὁ τοίνυν τὰ ἐνταῦθα θαυμάζων, ἐκεῖνα ὑβρίζει. εἴ γε ὅσον αὐτὰ ἄξια σπουδῆς ἡγεῖται, τοσοῦτον ἐκείνων ἀπολιμπάνεται, μᾶλλον δὲ οὐδὲ θαυμάσαι ἐκεῖνα δυνήσεται. πῶς γάρ, πρὸς ταῦτα ἐπτοημένος; διατέμνωμεν τὰ σχοινία καὶ τὰς πλεκτάνας. τοῦτο γὰρ τὰ γήινα πράγματα· μέχρι πότε κάτω κύπτομεν; μέχρι τίνος ἀλλήλοις ἐπιβουλεύομεν, καθάπερ τὰ θηρία, καθάπερ οἱ ἰχθύες; μᾶλλον δὲ τὰ θηρία οὐκ ἐπιβουλεύει ἀλλήλοις, ἀλλὰ τοῖς ἀλλοφύλοις· οἷον, ἄρκτος ἄρκτον οὐ ταχέως ἀναιρεῖ, οὐδὲ ὄφις ὄφιν οὐκ ἀναιρεῖ, τὸ ὁμόφυλον αἰδούμενος. σὺ δὲ μετὰ τοῦ ὁμοφύλου καὶ μυρία ἔχων δικαιώματα, τὸ συγγενές, τὸ λογικόν, τὸ τὸν Θεὸν εἰδέναι, μυρία ἄλλα ἕτερα τῆς φύσεως τὴν ἰσχύν, τὸ συγγενές, καὶ τῆς φύσεως κεκοινωνηκότα, τοῦτον ἀναιρεῖς καὶ μυρίοις περιβάλλεις κακοῖς; τί γὰρ εἰ μὴ τὸ ξίφος ὠθεῖς, καὶ βαπτίζεις εἰς τὴν δέρην τὴν δεξιάν; ἕτερα χαλεπώτερα τούτου ποιεῖς, λύπαις διηνεκέσι περιβάλλων. ἐκεῖνο γὰρ εἰ εἰργάσω, ἀπήλλαξας ἂν αὐτὸν φροντίδος· νῦν δὲ λιμῷ καὶ δουλείᾳ περιβάλλεις, ἀποθνῄσκειν ποιήσων, ἅμα ἡμέραις πολλαῖς. ταῦτα λέγω, καὶ λέγων οὐ παύσομαι, οὐχὶ φοβῶν ὑμᾶς παρασκευάζων, οὐδὲ ὡς ἐπὶ ἔλεγχον ἐκείνου κατέρχεσθαι [illegible], ἀλλὰ μὴ θαρρῆτε, ὡς μὴ μέλλοντες δώσειν δίκην. Φονεύει γάρ, φησί, τὸν πλησίον ὁ ἀφαιρούμενος συμβίωσιν. καὶ κατὰ χολὴν ἑαυτοὺς ταῖς χερσί ποτε μᾶλλον

α. Κορ. ϛ. ζ.

Σειρ. ι. λα.

Σειρ. λδ. κδ.

δὲ μὴ καταισχύνωμεν, ἀλλ' ἐκπονῶμεν αὐτὰς καλῶς μὴ πρὸς πλεονεξίαν, ἀλλὰ πρὸς ἐλεημοσύνην. μὴ αἰσχρὰν ποιῶμεν τὴν χεῖρα, μηδὲ ξηράν. οὐ γὰρ μόνον ἡ μὴ ποιοῦσα ἐλεημοσύνην ξηρά, ἀλλ' ἡ καὶ πλεονεκτοῦσα, μιαρὰ καὶ ἀκάθαρτος. μηδεὶς μετὰ τοιούτων ἐσθιέτω χειρῶν. ὕβρις γὰρ τῷ κεκλημένῳ τοῦτο. εἰπὲ γάρ μοι, εἴ τις ἐπὶ τάπησι καὶ στρωμναῖς ἁπαλαῖς καὶ χρυσοπάστοις σινδόνων κατακλίνας ἡμᾶς ἐν οἴκῳ λαμπρῷ καὶ μεγάλῳ, καὶ πολὺ πλῆθος διακόνων παραστησάμενος, εἶτα πίνακα ἐξ ἀργύρου παρασκευασάμενος ἐκ χρυσοῦ, καὶ πολλῶν ἐμπλήσας ἐδεσμάτων, καὶ πολυτελῶν καὶ πολυδαπάνων, ἀναγκάζει ἐσθίειν, εἰ μόνον ἀνεξόμεθα αὐτὰς τὰς χεῖρας εἰς βόρβορον χρίσαντος, ἢ καὶ κόπρον ἀναθεὶς τῷ πίνακι, καὶ οὕτω συγκατακλινομένου· ἆρα ἄν τις ταύτην ἀνέχοιτο τὴν κόλασιν, ἀλλ' οὐχ ὕβριν τὸ πρᾶγμα ἐνόμισεν ἄν; ἔγωγε οἶμαι, καὶ εὐθέως ἂν ἀπεπήδησε. νῦν δὲ βορβόρου τοῦ ὄντος οὐχὶ τὰς χεῖρας ὁρᾷς ἐμπεπλησμένας, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἐδέσματα, καὶ οὐκ ἀποπηδᾷς; οὐκ ἀποφεύγεις; οὐκ ἐπιτιμᾷς; ἀλλ' ἐὰν ἐν δυναστείᾳ ᾖ, μέγα τὸ πρᾶγμα τίθεσαι, καὶ τὴν ψυχὴν ἀπολλύεις τὴν σαυτοῦ τοιαῦτα σιτούμενος; πολὺ γὰρ βορβόρου πλεονεξία χείρων. ψυχὴν γὰρ, οὐ σῶμα μολύνει, καὶ ποιεῖ δυσέκπλυτον. σὺ τοίνυν ὁρῶν τὸν βορβόρου τούτου ἀνακεχρωσμένον μὲν τὸν κατακλινόμενον καὶ τὰς χεῖρας ἐπὶ τὴν ὄψιν, ἐμπεπλησμένην δὲ καὶ τὴν οἰκίαν καὶ τὴν τράπεζαν (βολβίτου γὰρ καὶ εἴ τι τούτων ἀκαθαρτότερον ἐκεῖνα καὶ μιαρώτερα τὰ ἐδέσματα) ὡς δὴ τιμηθεὶς διαχαίρεις, καὶ ὡς μέλλων τρυφᾶν; καὶ οὐδὲ τὸν Παῦλον δέδοικας, εἰς μὲν ἑλλήνων τράπεζαν, εἰ βουλοίμεθα, ἀκωλύτως συγχωροῦντα ἀπελθεῖν, εἰς δὲ τὰς τῶν πλεονεκτῶν οὐδὲ βουλομένους ἐῶντα; Ἐὰν γάρ τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ, φησί, πόρνος· ἀδελφοὺς ἐνταῦθα λέγων, πάντας τοὺς πιστοὺς ἁπλῶς, οὐ τοὺς μονάζοντας. τί γάρ ἐστι τὸ ποιοῦν ἀδελφότητα; τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας, τὸ δυνηθῆναι καλέσαι πατέρα τὸν Θεόν. ὥστε ὁ μὲν μοναχὸς ὢν, ἂν κατηχούμενος ᾖ, οὐκ ἀδελφός· ὁ δὲ πιστὸς, κἂν κοσμικὸς εἴη, ἀδελφός ἐστιν. Εἴ τις, φησίν, ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος. οὐδὲ γὰρ ἴχνος μονάζοντος τότε ἦν, ἀλλὰ πάντα πρὸς κοσμικοὺς διελέγετο ὁ μακάριος οὗτος. ἐάν τις, φησίν, ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ πόρνος, ἢ πλεονέκτης, ἢ μέθυσος, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν. ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῶν ἑλλήνων οὕτως, ἀλλ', Ἐάν τις ὑμᾶς καλέσῃ τῶν ἀπίστων (τοὺς ἕλληνας λέγων) καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε. ἐὰν δέ τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, φησί, μέθυσος. βαβαὶ, πόση ἡ ἀκρίβεια; ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον οὐ φεύγομεν τοὺς μεθύσους, ἀλλὰ καὶ ἀπερχόμεθα πρὸς αὐτοὺς, μεθέξοντες τῶν παρ' αὐτῶν. διὰ τοῦτο πάντα ἄνω καὶ κάτω γεγένηται, πάντα συγκέχυται, καὶ ἀνατέτραπται, καὶ ἀπόλωλεν. εἰπὲ γάρ μοι, εἰ καλέσει σέ τις τῶν τοιούτων ἐπὶ ἑστίασιν, σὲ τὸν πένητα καὶ εὐτελῆ νομιζόμενον, εἶτα ἀκούσειε παρὰ σοῦ ὅτι ἐπειδὴ ἀπὸ πλεονεξίας ἐστὶ τὰ παρατιθέμενα, οὐκ ἀνέξομαι μολύνειν τὴν ἐμαυτοῦ ψυχὴν, οὐκ ἂν ᾐδέσθη; οὐκ ἂν ἐνετράπη; οὐκ ἂν κατῃσχύνθη; τοῦτο μόνον ἱκανὸν ἦν διορθῶσαι, τὸ ποιῆσαι ταλανίσαι μὲν ἐπὶ τῷ πλούτῳ ἑαυτὸν, θαυμάσαι δὲ ἐπὶ τῇ πενίᾳ σε, εἴγε ἑώρα ἑαυτὸν μετὰ τοσαύτης σπουδῆς καταφρονούμενον παρὰ σοῦ. ἀλλὰ γεγόναμεν δοῦλοι ἀνθρώπων, οὐκ οἶδα πόθεν, τοῦ Παύλου ἄνω καὶ κάτω βοῶντος, Μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. πόθεν οὖν γεγόναμεν δοῦλοι, εἰπέ μοι; ἐπειδὴ πρότερον γαστρὸς γεγόναμεν δοῦλοι, καὶ χρημάτων, καὶ δόξης, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων· προεδώκαμεν τὴν ἐλευθερίαν, ἣν ἐχαρίσατο ἡμῖν ὁ Χριστός. τί οὖν μένει τὸν γινόμενον δοῦλον, εἰπέ μοι; ἄκουε τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Ὁ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα. ἔχεις ἀπόφασιν αὐτοτελῆ, ὅτι οὐδέποτε εἰς βασιλείαν εἰσέρχεται. ἡ γὰρ οἰκία τοῦτό ἐστιν. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου, φησί, μοναὶ πολλαί εἰσιν. ὁ τοίνυν δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα. δοῦλον ἐκεῖνον λέγει, τὸν τῆς ἁμαρτίας δοῦλον. ὁ δὲ μὴ μένων ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα, ἐν τῇ γεέννῃ μένει εἰς τὸν αἰῶνα, οὐδαμόθεν ἔχων παραμυθίαν. ἀλλὰ γὰρ εἰς τοσοῦτον κακίας τὰ πράγματα ἐλήλυθεν, ὡς καὶ ἐλεημοσύνας αὐτὰς ἀπὸ τούτων ποιεῖν, καὶ πολλοὺς

δέχεσθαι.

α. Κορ. ε. ια.

α. Κορ. ι. κζ.

α. Κορ. ζ. κγ.

Ιωαν. η. λε.

Ιωαν. ιδ. β.

ἀπέχεσθαι. διὰ τοῦτο ὁ [illegible] ἐκκλησίας, καὶ [illegible] ἐπιτιμήσας [illegible] δείκνυσθαι. ἀλλ' ὅμως κἂν ἀπὸ τοῦ νῦν φιλοσοφήσατε τὴν ἐν τούτῳ βλάβην, ὑμεῖς τε, καὶ οἱ τῷ βορβόρῳ τούτῳ ἐγκυλινδούμενοι, παύσασθε τῆς τοιαύτης λύμης. Ὥσπερ γὰρ τὸ νεκρὸν σῶμα πρὸς τὰ [illegible] ἀναίσθητόν ἐστι, [illegible] ἀλλὰ καὶ [illegible] πλησιάζοντας· οὕτω καὶ ἡ ἁμαρτία [illegible] τὸν λογισμὸν [illegible], καὶ οὐκ ἀφίησιν [illegible] τὴν διάνοιαν ἠρεμεῖν, ἀλλὰ θορυβεῖ καὶ ταράττει. λέγεται γὰρ καὶ λοιμὸς [illegible] διαφθείρειν τὰ σώματα. τοιαύτη ἐστὶ καὶ ἡ [illegible] λοιμοῦ [illegible], οὐ [illegible] διαφθείρουσα [illegible], εἰ τὰ σώματα, ἀλλ' [illegible] εἰς τὴν ψυχὴν [illegible]. οὐχ ὁρᾷς τοὺς λοιμώττοντας, πῶς φλεγμαίνουσι, πῶς διαστρέφονται, πῶς δυσωδίας εἰσὶν ἐμπεπλησμένοι, πῶς αὐτῶν [illegible] ἡ ὄψις, πῶς ὅλοι ἀκάθαρτοι; τοιοῦτοί εἰσι καὶ οἱ ἁμαρτάνοντες, κἂν μὴ βλέπωσιν. Εἰπὲ γάρ μοι· πόρνος [illegible] οὐκ ἔστι χείρων ὁ τῇ ἐπιθυμίᾳ τῶν χρημάτων, ἢ τῶν σωμάτων ἁλούς; οὐχὶ ἀκαθαρτότερος [illegible] πάντων ἐστὶ, πάντα τὰ αἰσχρὰ καὶ ποιῶν καὶ πάσχων; [illegible] ἀνδρὸς χρημάτων ἐρῶντος; ὅσα [illegible], ὅσα ἂν ἐπὶ τῆς σκηνῆς [illegible] μᾶλλον ἢ [illegible] ἐστὶ [illegible], ἢ τοῦτον, καὶ [illegible] οὐδέν, [illegible] ἄνδρας καὶ γέροντας πολλάκις διεφθαρμένους, πολλῷ καὶ [illegible] καὶ [illegible] κολακεύων, καὶ ἑτέρους ἀγαθοὺς καὶ [illegible] ὑβρίζων καὶ θρασυνόμενος. Εἶδες ἑκατέρωθεν τὴν ἀσχημοσύνην; τὴν αἰσχρολογίαν; καὶ [illegible] ἐστὶ πρὸς τῷ μέσῳ, καὶ ἀλαζών. ἀλλ' [illegible] ἐπὶ οἰκήματος αἱ πόρναι. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἔγκλημα, ὅτι τὸ σῶμα πωλοῦσι χρημάτων ἕνεκεν. ἀλλὰ πενία, φησὶ, καὶ λιμὸς [illegible]. εἰ καὶ τὰ μάλιστα, οὐδὲ τοῦτο ἱκανὸν εἰς ἀπολογίαν. [illegible] γὰρ ἐργαζομένας [illegible] τρέφεσθαι. ἐνταῦθα δὲ ἕστηκεν ὁ πλεονέκτης, οὐκ ἐπὶ οἰκήματος, ἀλλ' ἐπὶ τῆς πόλεως μέσης, οὐ σῶμα, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν [illegible] τῷ διαβόλῳ, [illegible] συγγίνεσθαι καὶ εἰσέρχεσθαι [illegible], ὥσπερ οὕτω [illegible] καὶ τὴν ἐπιθυμίαν κατὰ πάσης πληρώσας, ἐξέρχεται, καὶ ὁρῶσι πᾶσα ἡ πόλις, οὐ δύο ἄνδρες καὶ τρεῖς. καὶ τοῦτο δὲ [illegible] ἐστιν, ὅτι [illegible] χείρονες εἰσί, κἂν δοῦλος ᾖ, κἂν [illegible], κἂν [illegible], [illegible] μισθὸν, καταδέχονται. [illegible] ἐλεύθεροι, καὶ πάντων [illegible] εἰς τὸ [illegible] οὐ [illegible]. τοῦτο καὶ ἐνταῦθα [illegible] ποιοῦσι. [illegible] ὀρθοὺς λογισμοὺς, [illegible] μὴ ἔχωσιν, ἀποστρέφονται τοῖς δὲ μιαροῖς καὶ [illegible] συγγίνονται διὰ τὸ χρυσίον, καὶ ἀσχημόνως συγγίνονται, καὶ τὸ κάλλος ἀπολλύουσι τῆς ψυχῆς. καθάπερ γὰρ [illegible] εἰδεχθεῖς, καὶ μέλαιναι, καὶ [illegible], καὶ ἄμορφοι, [illegible], καὶ [illegible] αἰσχραί· οὕτως αἱ τούτων γίνονται ψυχαὶ, οὐδὲ τοῖς ἔξωθεν ἐπιχρώμασι τὴν ἀμορφίαν συγκαλύψαι δυνάμεναι. [illegible] ἐσχάτη ἡ δυσείδεια, ὅσα αὐ [illegible] ἐπιποθοῦσιν, [illegible] δύνανται. ὅτι γὰρ [illegible] πόρνης ποιεῖ, ἄκουσον τοῦ προφήτου λέγοντος· Ἀπηναισχύντησας πρὸς πάντας, ὄψις πόρνης ἐγένετό σοι. τοῦτο καὶ πρὸς τοὺς πλεονέκτας [illegible] ἀπηναισχύντησας πρὸς πάντας· οὐ πρὸς τόνδε, καὶ τόνδε, ἀλλὰ πρὸς πάντας. [illegible]; οὐ πατέρα, οὐχ υἱὸν, οὐ γυναῖκα, οὐ φίλον, οὐκ ἀδελφὸν, οὐκ εὐεργέτην, [illegible] ἁπλῶς αἰδεῖται ὁ τοιοῦτος. καὶ τί λέγω φίλους καὶ ἀδελφοὺς καὶ πατέρας; αὐτὸν τὸν [illegible] Θεὸν, ἀλλὰ πάντα μῦθος εἶναι αὐτῷ δοκεῖ, καὶ γέλως [illegible] τῆς πολλῆς ἐπιθυμίας μεθύων, [illegible] οὐδὲ τῇ ἀκοῇ [illegible] ὠφεληθῆναι δυνάμενος. [illegible] φθέγγονται, [illegible] μαμωνᾶ, καὶ [illegible] μὴ [illegible] ἐνταῦθα [illegible]. [illegible] λέγουσι, κἂν [illegible]. εἰπὲ γάρ μοι, οὐ [illegible] [illegible] ὁ Θεὸς λέγων· Οὐ δύνασθε δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, Θεῷ καὶ μαμωνᾷ; [illegible] ὁ Παῦλος, καὶ τὴν πλεονεξίαν εἰδωλολατρείαν

λατρείαν

Ἐκ τῆς ὁμιλ. ιε. τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ἑβ. ἐπιστ.

Ἱερ. γ. γ.

Ματθ. ς. κδ.

λῃστείαν καλεῖς; σὺ δὲ ἀσώτως γελᾷς κατὰ τὰς βιωτικὰς γυναῖκας, γελωτοποιῶν κατὰ τοὺς ἐν τῇ σκηνῇ; Τοῦτο πάντα ἀνέτρεψε καὶ κατέλυσε. Γέλως γέγονε τὰ ἡμέτερα καὶ πολιτισμὸς καὶ [illegible]ότης· οὐδὲν εὐσταθὲς, οὐδὲν βαρύ. Οὐ πρὸς τοὺς βιωτικοὺς ἄνδρας λέγω μόνον ταῦτα, ἀλλ' οἶδα οὓς αἰνίττομαι. Γέλωτος γὰρ ἐμπέπλησται ἡ ἐκκλησία. Ἂν ὁτιοῦν ἀστεῖον εἴπῃ, γέλως εὐθέως ἐν τοῖς καθημένοις ἐστί. Καὶ τὸ θαυμαστὸν, ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς οὐ παύονται πολλοὶ τοῦ γέλωτος. Πανταχοῦ χορεύει ὁ διάβολος, πάντας ἐνδέδυται, πάντων κρατεῖ. Ἠτίμασται ὁ Χριστὸς, παρῶσται, οὐδενὸς ἐστι μέρος ἡ ἐκκλησία. Οὐκ ἀκούετε Παύλου λέγοντος· Αἰσχρότης καὶ μωρολογία καὶ εὐτραπελία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν; μετὰ τῆς αἰσχρότητος τὴν εὐτραπελίαν τίθησι, σὺ δὲ γελᾷς; τί ἐστι μωρολογία; τὰ μηδὲν ἔχοντα χρήσιμον. Γελᾷς δὲ ὅλως καὶ διαχεῖς τὸ πρόσωπον ὁ μονάζων, ὁ ἐσταυρωμένος, ὁ πενθῶν, γελᾷς, εἰπέ μοι; ποῦ τὸν Χριστὸν τοῦτο ποιοῦντος ἤκουσας; οὐδαμοῦ· ἀλλὰ κατηφοῦντος μὲν πολλάκις. Καὶ γὰρ ὅτε τὴν Ἱερουσαλὴμ εἶδεν, ἐδάκρυσε· καὶ ὅτε τὸν προδότην ἐνενόησεν, ἐταράχθη· καὶ ὅτε τὸν Λάζαρον ἐγείρειν ἔμελλεν, ἐδάκρυσε· σὺ δὲ γελᾷς; Εἰ ἐπὶ τοῖς ἑτέρων ἁμαρτήμασιν ὁ μὴ ἀλγῶν κατηγορίας ἄξιος, ὁ ἐπὶ τοῖς αὑτοῦ ἁμαρτήμασι διακείμενος καὶ γελῶν ποίας ἔσται συγγνώμης ἄξιος; πένθους ὁ καιρὸς καὶ θλίψεως, καὶ ὑπωπιασμοῦ καὶ δουλαγωγίας, ἀγώνων καὶ ἱδρώτων, σὺ δὲ γελᾷς; οὐχ ὁρᾷς πῶς ἐπετιμήθη Σάῤῥα; οὐκ ἀκούεις τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, Οὐαὶ οἱ γελῶντες, ὅτι κλαύσετε; ταῦτα ψάλλεις καθ' ἑκάστην ἡμέραν· τί γὰρ λέγεις, εἰπέ μοι; ὅτι ἐγέλασα; οὐδαμῶς· ἀλλὰ τί; Ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου. Ἀλλ' ἴσως τινές εἰσιν οὕτω διακεχυμένοι καὶ χαῦνοι, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐπιτιμήσει ταύτῃ γελᾶν, διὰ τὸ περὶ γέλωτος ταῦτα διαλέγεσθαι. Καὶ γὰρ τοιαύτη ἐστὶν ἡ παραφροσύνη, τοιαύτη ἡ παραπληξία· οὐδὲ αἰσθάνεται τῆς ἐπιτιμήσεως. Ἕστηκεν ὁ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τὴν πάντων εὐχὴν ἀναφέρων, σὺ δὲ γελᾷς οὐδὲν δεδοικώς; καὶ ἐκεῖνος μὲν ὑπὲρ σοῦ τὰς εὐχὰς ἀναφέρει, σὺ δὲ καταφρονεῖς; οὐκ ἀκούεις τῆς Γραφῆς λεγούσης· Οὐαὶ οἱ καταφρονηταί; οὐ φρίττεις; οὐ συστέλλεις σεαυτόν; καὶ εἰς μὲν βασίλεια εἰσιὼν, καὶ σχήματι καὶ βλέμματι καὶ βαδίσματι καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις κοσμεῖς σεαυτόν· ἐνταῦθα δὲ, ἔνθα ὄντως εἰσὶ βασίλεια, καὶ τοιαῦτα, οἷα τὰ οὐράνια, γελᾷς; σὺ μὲν οὐκ οἶδας ὅτι οὐχ ὁρᾷς· ἄκουε δὲ ὅτι ἄγγελοι πανταχοῦ πάρεισι, καὶ μάλιστα ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ παρεστήκασι τῷ βασιλεῖ, καὶ πάντα ἐμπέπλησται τῶν ἀσωμάτων ἐκείνων δυνάμεων. Οὐκ ἐμοὶ δὲ πρὸς γυναῖκας ὁ λόγος, μὴ ἐπειδὴ μὲν τῶν ἀνδρῶν οὐ τολμῶσι τοῦτο ποιεῖν ταχέως· καὶ ποιοῦσι δὲ, οὐκ ἀεὶ, ἀλλὰ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀνέσεως· ἐνταῦθα δὲ ἀεὶ καταπαίζουσιν. Εἰπέ μοι, τὴν κεφαλὴν, καὶ γελᾷς, ἡ γυνὴ ἐν ἐκκλησίᾳ καθημένη; εἰσῆλθες ἐξομολογήσασθαι τὰ ἁμαρτήματα, προσπεσεῖν τῷ Θεῷ, δεηθῆναι καὶ ἱκετεῦσαι περὶ τῶν κακῶς σοι πεπλημμελημένων, καὶ μετὰ γέλωτος τοῦτο ποιεῖς; πῶς οὖν αὐτὸν ἐξιλεώσασθαι δυνήσῃ; Καὶ τί κακὸν ὁ γέλως, φησίν; οὐ κακὸν ὁ γέλως, ἀλλὰ κακὸν τὸ παρὰ μέτρον, τὸ ἄκαιρον. Ὁ γέλως ἔγκειται ἐν ἡμῖν, ἵνα, ὅταν φίλους ἴδωμεν διὰ μακροῦ χρόνου, τοῦτο ποιῶμεν· ὅταν τινὰς καταπεπληγμένους καὶ δεδοικότας, ἀνῶμεν αὐτοὺς τῷ μειδιάματι· οὐχ ἵνα ἀνακαγχάζωμεν καὶ ἀεὶ γελῶμεν. Γέλως ἔγκειται τῇ ψυχῇ τῇ ἡμετέρᾳ, ἵνα ἀναπαύηται ἡ ψυχὴ, οὐχ ἵνα διαχέηται· ἐπεὶ καὶ ἐπιθυμία ἡμῖν ἔγκειται σωμάτων, καὶ οὐ πάντως ἀνάγκη διὰ τὸ ἐγκεῖσθαι καὶ αὐτῇ χρῆσθαι, ἢ μὴ χρῆσθαι ἀμέτρως, ἀλλὰ κατέχωμεν αὐτῆς, καὶ οὐ λέγωμεν, ἐπειδὴ ἔγκειται, χρησώμεθα. Μετὰ δακρύων δούλευε τῷ Θεῷ, ἵνα δυνηθῇς ἀποπλύνασθαι τὰ ἁμαρτήματα. Οἶδα ὅτι πολλοὶ [illegible] δὲ ἡμᾶς λέγοντες, εὐθέως δάκρυα. Διὰ τοῦτο δακρύων καιρός. Οἶδα ὅτι καὶ [illegible] οἱ λέγοντες· Φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. Ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης. Οὐκ ἐγὼ λέγω, ἀλλ' αὐτὸς ὁ τὴν πεῖραν τῶν πραγμάτων πάντων λαβὼν ταῦτά φησιν· Ὠκοδόμησά μοι οἰκίας, ἐφύτευσά μοι ἀμπελῶνας, κολυμ-

Ἐφεσ. ε. δ.

Λουκ. ς. κε.

Ἀμβακ. α. ε.

α. Κορ. ιε. λβ.

Ἐκκλησ. α. β.

καὶ β. δ.

βήθρας ὑδάτων. ἐποίησά μοι οἰνοχόους καὶ οἰνοχόας. καὶ εἶδε μετὰ ταῦτα πάντα ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης. ἵνα θησαυρίσωμεν χρήματα ἀληθινά, ἵνα θησαυρίσωμεν [illegible] ἵνα ὄντως [illegible], ἵνα ὄντως ποθῶμεν ἐν τῷ καιρῷ τῆς [illegible]. ταύτῃ γὰρ τῇ χρήσει πάντως λύπη ἀναμέμικται, καὶ κόλασιν καθημερινὴν αἰτίαν ἔστιν εὑρεῖν. ἐκείνη δὲ ἡ ἀπόλαυσις τίς ἐστι καὶ ἄδολος, καὶ οὐδὲ ὑπόνοιαν ἔχουσα. οὐδὲ ἀναμεμιγμένην, ἐκείνην ποθῶμεν πλέον χρυσίου· ἐκείνην μεταδιώξωμεν· ἄλλως δὲ οὐκ ἔστι ταύτης ἐπιτυχεῖν, εἰ μὴ διὰ τῶν ἐνταῦθα, καὶ τὰ ἡδέα, ἀλλὰ ταῖς ὠφελείαις χρησώμεθα, καὶ μικρὸν θλιβώμεθα ἑκόντες, καὶ τὰ τῆς ἐγκρατείας ἀπόνως φέροντες. οὕτω γὰρ δυνησόμεθα καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐπιτυχεῖν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΝΥΞΕΩΣ ΚΑΙ ΥΠΟΜΟΝΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙθυμίας τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, καὶ περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Λογ. μδ.

Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, μὴ μόνον ἀπὸ τῶν παρόντων καιρῶν τῆς τοῦ Θεοῦ ψηφίζεσθαι προνοίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν μελλόντων. τὰ μὲν γὰρ παρόντα, ἀγῶνές εἰσι, καὶ σκάμματα, καὶ στάδιον· τὰ δὲ μέλλοντα, ἔπαθλα, καὶ στέφανοι, καὶ βραβεῖα. ὥσπερ γὰρ δεῖ τὸν ἀθλητὴν ἐν τῷ σκάμματι, καὶ ἱδρῶτι, καὶ κόνει, καὶ θέρμῃ πολλῇ, καὶ πόνοις, καὶ ταλαιπωρίαις μάχεσθαι δεῖ· οὕτω καὶ τὸν δίκαιον ἐνταῦθα πολλὰ ὑπομένειν χρὴ, καὶ φέρειν ἅπαντα γενναίως, εἰ μέλλει λαμπροὺς ἀπολήψεσθαι τοὺς στεφάνους ἐκεῖ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος συνεχῶς ἡμῖν τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως κινεῖ λόγον, καθάπερ ἠκούσατε αὐτοῦ βοῶντος καὶ λέγοντος· Πιστεύομεν γὰρ ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν Κύριον καὶ ἡμᾶς διὰ Ἰησοῦ ἐγερεῖ καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν. Διὸ οὐκ ἐκκακοῦμεν, φησί, μηδὲν πλέον ἔχοντες ἐν τοῖς ἀγῶσι, τίνα; τὴν μέλλουσαν ἐλπίδα. καὶ οὐκ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, διὸ μὴ ἐκκακεῖτε, ἀλλὰ τί; διὸ οὐκ ἐκκακοῦμεν· δεικνὺς καὶ ἑαυτὸν ἐν τοῖς ἀγῶσιν ὄντα διηνεκῶς. Ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ. Πῶς ἀνακαινοῦται; τῇ πίστει, τῇ ἐλπίδι, τῇ προθυμίᾳ, τῷ κατατολμᾶν τῶν δεινῶν. ὅσῳ γὰρ ἂν μυρία πάσχῃ τὸ σῶμα, τοσούτῳ χρηστοτέρας ἔχει τὰς ἐλπίδας ἡ ψυχὴ, καὶ λαμπροτέρα γίνεται, καθάπερ χρυσίον πυρούμενον ἐπὶ πλέον. καὶ ὅρα πῶς καθαιρεῖ τὰ λυπηρὰ τοῦ παρόντος βίου. Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως, φησὶ, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· εἰς τὴν ἐλπίδα τὸ πρᾶγμα κατακλείσας. καὶ ὅπερ ἀλλαχοῦ ἔλεγεν, Ὅτι τῇ ἐλπίδι ἐσώθημεν· καὶ, ἐλπὶς δὲ βλεπομένη, οὐκ ἔστιν ἐλπίς· τοῦτο καὶ ἐνταῦθα κατασκευάζων, τίθησι παραλλήλως τὰ παρόντα τοῖς μέλλουσι, τὸ παραυτίκα πρὸς τὸ αἰώνιον, τὸ ἐλαφρὸν πρὸς τὸ βαρὺ, τὴν θλίψιν πρὸς τὴν δόξαν. καὶ οὐδὲ τούτοις ἠρκέσθη, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν τίθησι λέξιν, διπλασιάζων ταύτην, καὶ λέγων· Καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολήν. εἶτα καὶ τὸν τρόπον δείκνυσιν, εἰπὼν πῶς ἐλαφρὰ τῶν τοιούτων θλίψεων. πῶς οὖν ἐλαφρά; μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. οὕτω καὶ τοῦτο κοῦφον τὸ παρὸν, κἀκεῖνο μέγα τὸ μέλλον, ἐκ τῶν ὁρωμένων αὐτὰ κατασκευάζει. τὰ γὰρ βλεπόμενα, πρόσκαιρα· οὐκοῦν καὶ αἱ θλίψεις τοιαῦται· τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια· οὐκοῦν καὶ οἱ στέφανοι τοιοῦτοι. καὶ οὐκ εἶπε μόνον, αἱ θλίψεις τοιαῦται, ἀλλὰ καὶ τὰ βλεπόμενα ἅπαντα

β. Κορ. δ. ιγ.

β. Κορ. δ. ιϛ.
Ἐκ τ̃ ὁμιλ. θ. τ̃ ἑρμ. τ̃ πρὸς Κορ. β. ἐπιστ.

β. Κορ. δ. ιζ. ιη.

Ρωμ. η. κδ.

πάντα, κἂν κόλασις ᾖ, κἂν τὰ ἀπαιτήσεις, ὅσα μηδὲ ἐνταῦθα ζημιούμεθα, μηδὲ ἐντεῦθεν βασανίζεσθαι. Διὰ τοῦτο εἶπε περὶ τῆς μελλούσης εἶναι, βασιλεία αἰώνιος, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια, καὶ βασιλεία, καὶ κόλασις δὲ πάλιν, ὥστε καὶ ἐνταῦθα φοβοῦσαι, καὶ ἐντεῦθεν παραπέμπεσθαι· ἐπειδὴ αὖ τὰ βλεπόμενα, πρόσκαιρα· τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια· πρὸς ἐκεῖνα βλέπωμεν, τὰ αἰώνια. ποίαν γὰρ καὶ ἕξομεν ἀπολογίαν, τὰ πρόσκαιρα ἀντὶ τῶν αἰωνίων αἱρούμενοι; εἰ γὰρ καὶ τὸ παρὸν ἡδύ, ἀλλ' οὐ διηνεκές· τὸ μέντοι ὀδυνηρὸν αὐτοῦ, διηνεκὲς καὶ ἀσύγγνωστον. ποίαν γὰρ ἕξομεν ἀπολογίαν, τοῦ πνεύματος ἁγίου καταξιωθέντες, καὶ τοσαύτης ἀπολαύσαντες δωρεᾶς, χαμαιζῆλοι γινόμενοι, καὶ καταπίπτοντες εἰς τὴν γῆν; καὶ γὰρ πολλῶν ἀκούω λεγόντων τὰ καταγέλαστα ταῦτα ῥήματα· δός μοι τὴν σήμερον, καὶ λάβε τὴν αὔριον. εἰ μὲν γὰρ τοιαῦτα ᾖ, φησίν, οἷα καὶ φατὲ τὰ ἐκεῖ, ἓν ἀνθ' ἑνὸς γέγονεν· ἂν δὲ μηδὲν ὅλως ᾖ, δύο ἀντ' οὐδενός. τί τοῦ ῥήματος τούτου παρανομώτερον; τί ληρωδέστερον; ἡμεῖς περὶ οὐρανῶν διαλεγόμεθα, καὶ τῶν ἀποῤῥήτων ἀγαθῶν ἐκείνων, καὶ σὺ τὰ τῶν ἱπποδρομιῶν ἡμῖν ἄγεις εἰς μέσον, καὶ οὐκ αἰσχύνῃ, οὐδὲ ἐγκαλύπτῃ τοιαῦτα φθεγγόμενος, ἃ τῶν παραπαιόντων ἐστίν; οὐκ ἐρυθριᾷς οὕτω περισπώμενος τοῖς παροῦσιν; οὐ παύσῃ παραφρονῶν, καὶ ἐξεστηκώς, καὶ ἐν νεότητι ληρῶν; καὶ τὸ μὲν Ἕλληνας τοιαῦτα λέγειν, οὐδὲν θαυμαστόν· τὸ δὲ πιστοὺς ἀνθρώπους τοιαῦτα ληρεῖν, ποίαν ἂν ἔχοι συγγνώμην; ὅλως γὰρ ὑποπτεύεις τὰς ἀθανάτους ἐκείνας ἐλπίδας; ὅλως νομίζεις ἀμφίβολα ταῦτα; καὶ πῶς ταῦτα ἄξια συγγνώμης; ὅτι, οὐχ ὁρᾷς τί ἐστι; οὐδὲ γὰρ τὸν Θεὸν βλέπεις. ἆρα οὖν οὐχ ἡγήσῃ εἶναι Θεόν, ἐπειδὴ μὴ ὁρᾷς Θεόν; καὶ σφόδρα ἡγοῦμαι, φησίν. ἂν οὖν ἔρηταί σε πάλιν, καὶ τίς ἦλθεν ἀπὸ οὐρανοῦ, καὶ ταῦτα ἀπήγγειλε; τί ἐρεῖς; πόθεν οἶδας ὅτι ἔστι Θεός; ἀπὸ τῶν ὁρωμένων, φησίν, ἀπὸ τῆς εὐταξίας τῆς ἐν πάσῃ τῇ κτίσει, ἀπὸ τοῦ πᾶσιν εἶναι τοῦτο κατάδηλον. οὕτως οὖν καὶ τὸν περὶ κρίσεως δέχου λόγον. πῶς, φησίν; ἐρήσομαί σε, σὺ δέ μοι ἀπόκριναι. δίκαιός ἐστιν οὗτος ὁ Θεός, καὶ τὰ κατ' ἀξίαν ἀπονέμει ἑκάστῳ, ἢ τοὐναντίον, τοὺς μὲν ἀδίκους βούλεται εὐημερεῖν καὶ τρυφᾶν, τοὺς δὲ ἀγαθοὺς ἐν τοῖς ἐναντίοις εἶναι; οὐδαμῶς, φησίν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἄνθρωπος τοῦτο πάθοι. ποῦ οὖν οἱ καλῶς ἐνταῦθα πράξαντες τὴν ἀγαθὴν ἀπολαύσονται, ποῦ δὲ οἱ πονηροὶ τὴν ἐναντίαν, εἰ μὴ μέλλει τις μετὰ ταῦτα ζωὴ καὶ ἀντίδοσις εἶναι; ὁρᾷς, ὅτι ἓν ἀνθ' ἑνός, καὶ οὐχὶ δύο ἀνθ' ἑνός; μᾶλλον δὲ δύο ἀντ' οὐδενὸς ἔσται τοῖς δικαίοις, τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς τὸ ἐνταῦθα τρυφῶσι, τοὐναντίον ἅπαν; οἱ μὲν γὰρ ἐνταῦθα τρυφήσαντες, εἶτα ἐκεῖ κολασθέντες, οὐδὲ ἓν ἀνθ' ἑνὸς ἔλαβον· οἱ δὲ ἐν ἀρετῇ διάγοντες δύο ἀντ' οὐδενός. τίνες γὰρ ἐν ἀνέσει; οἱ τῷ παρόντι [illegible] βίῳ, ἢ οἱ φιλοσοφήσαντες; σὺ μὲν τοὺς ἐκείνους ἐρεῖς, ἐγὼ δὲ τούτους δείκνυμι, μάρτυρας αὐτοὺς ἐκείνους καλῶν, τοὺς ἀπολαύοντας τῶν παρόντων, καὶ οὐκ ἀναισχυντήσουσι πρὸς ἃ μέλλω λέγειν. καὶ γὰρ παραμυθητηρίας τινὲς ἐπηράσαντο πολλάκις, καὶ τῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ἐπλάκησαν αἱ παστάδες, καὶ τοὺς μὴ γεγαμηκότας ἐμακάρισαν. πολλοὶ δὲ δι' οὐδὲν ἕτερον παρῃτήσαντο, ἀλλ' ἢ διὰ τὸ φορτικὸν τοῦ πράγματος. καὶ ταῦτα λέγω, οὐ τὸν γάμον διαβάλλων· τίμιος γάρ· ἀλλὰ διὰ τοὺς κακῶς αὐτῷ χρωμένους. εἰ δὲ οἱ γάμῳ ὡμιληκότες ἀβίωτον πολλάκις τὸν βίον ἐνόμισαν, τί ἂν εἴποιμεν περὶ τῶν εἰς πορνικὰ βάραθρα καταπεσόντων, καὶ παντὸς αἰχμαλώτου δουλικώτερον καὶ ἀθλιώτερον διακειμένων; περὶ τῶν ἐν τρυφῇ κατασαπέντων, καὶ μυρία τῷ σώματι νοσήματα περιβεβληκότων; ἀλλὰ τὸ ἐν δόξῃ εἶναι, ἡδύ. οὐδὲν μὲν οὖν ταύτης τῆς δουλείας πικρότερον. καὶ γὰρ ἁπάντων ἀνδραπόδων μᾶλλόν ἐστι δουλικώτερος ὁ κενόδοξος, καὶ τοῖς τυχοῦσιν ἀρέσαι βουλόμενος· ὁ δὲ ταύτην καταπατήσας, πάντων ἐστὶν ἀνώτερος, καὶ μόνος ἐλεύθερος, ὁ μὴ φροντίζων τῆς παρ' ἑτέρων δόξης. ἀλλὰ τὸ χρήματα ἔχειν, ἐπέραστον. ἀλλὰ πολλάκις ἀπεδείξαμεν, ὅτι ἐν πλείονι πλούτῳ καὶ ἀνέσει οἱ τούτων ἀπηλλαγμένοι καὶ μηδὲν ἔχοντες μᾶλλόν εἰσιν. ἀλλὰ τὸ μεθύειν, ἡδύ; καὶ τίς ἂν εἴποι τοῦτο; οὐκοῦν τὸ μὴ

πλουτεῖν,

γρ. ταῦτα

γρ. ταῦτα

πλουτεῖν, τοῦ πλουτεῖν ἥδιον· καὶ τὸ μὴ γῆμαι, τοῦ γῆμαι· καὶ τὸ μὴ κενοδοξεῖν, τοῦ κενοδοξεῖν· καὶ τὸ μὴ τρυφᾶν, τοῦ τρυφᾶν· καὶ ἐντεῦθεν τὸ πλέον ἔχουσιν οἱ τοῖς [illegible] μὴ [illegible]μένοι. καὶ οὔπω λέγω, ἐκεῖνος μὲν, καίπερ ἐν τοῖς [illegible], ἔχει τὴν χρηστὴν ἐλπίδα διαβαστάζουσαν αὐτόν, οὗτος δὲ [illegible] ἀπολαύῃ τρυφῆς, ἔχει τὸν φόβον τοῦ μέλλοντος [illegible] αὐτῷ τὴν ἡδονὴν καὶ συγχέοντα· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο οὐ μικρὸς τρόπος κολάσεως, ὥσπερ οὖν ὁ ἐναντίος, τρυφῆς καὶ ἀνέσεως. Ἕτερος δὲ μετὰ τοῦτον ἐστὶ τρόπος, ποῖος δὴ οὗτος; ὅτι τὰ μὲν τῆς τρυφῆς τῆς βιωτικῆς [illegible], [illegible] ἐστὶ, φαίνεται, τῇ τε φύσει καὶ τῷ χρόνῳ ἐλεγχόμενα· ἐκεῖνα δὲ οὐ μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ αἰώνια [illegible]. Ὁρᾷς ὅτι οὐ δύο αὗται [illegible] μόνον, ἀλλὰ καὶ τρεῖς, καὶ πέντε, καὶ δέκα, καὶ μυρίας ἂν [illegible] διηγήσασθαι ἔστιν. Ἵνα δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ὑποδείγματος αὐτὸ τοῦτο μάθῃς, [illegible]. ὁ πλούσιος καὶ ὁ Λάζαρος, ὁ μὲν τῶν παρόντων, ὁ δὲ τῶν μελλόντων ἀπήλαυσεν. Ἆρα ἴσον σοι δοκεῖ εἶναι καὶ τὸ ἐν πολλῷ χρόνῳ κολάζεσθαι, καὶ τὸ ἐν βραχείᾳ ὥρᾳ πονεῖν; τὸ νοσεῖν ἐν φθαρτῷ σώματι, καὶ τὸ ἀθάνατα ἀποτηγανίζεσθαι χείλεσι; τὸ στεφανοῦσθαι καὶ τὸ τρυφᾶν ἀθάνατα μετὰ τὴν μικρὰν ἀρρωστίαν ἐκείνην, καὶ τὸ βασανίζεσθαι ἀπέραντα μετὰ τὴν βραχεῖαν τῶν παρόντων ἀπόλαυσιν; καὶ τίς ἂν ταῦτα εἴποι; τί γὰρ βούλει εἴπωμεν; τὴν ποσότητα; τὴν ποιότητα; τὴν κατ' ἀξίαν τοῦ Θεοῦ περὶ ἑκατέρων ψῆφον; μέχρι τίνος τὰ [illegible] φθέγγεσθε ῥήματα, τὸν βόρβορον διηνεκῶς ἐγκαλινδούμενοι; οὐδὲ γὰρ αἱ [illegible] ταῦτα λογικὴν ψυχὴν οὕτω [illegible] ἀντ' οὐδενὸς προέσθαι, δέον ὀλίγου πόνου τοὺς οὐρανοὺς λαβεῖν. Βούλει σοι καὶ ἑτέρωθεν διδάξω, ὅτι ἐστὶν ἐκεῖ κριτήριον φοβερόν; ἄνοιξόν σου τὰς θύρας τοῦ συνειδότος, καὶ βλέπε τὸν ἐν τῇ διανοίᾳ σου ἐγκαθήμενον δικαστήν. Εἰ δὲ σὺ σαυτὸν κατακρίνεις, καίτοι φίλαυτος ὤν, καὶ οὐκ ἂν ἀνάσχοιο μὴ δικαίαν τὴν κρίσιν ἐξενεγκεῖν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς πολλὴν ποιήσεται τοῦ δικαίου τὴν πρόνοιαν, καὶ τὴν ἀδικίαν [illegible] περὶ πάντων οἴσει ψῆφον, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ εἰκῇ πάντα φέρεσθαι ἐάσει; καὶ τίς ἂν ταῦτα εἴποι; οὐκ ἔστιν οὐδείς. Ἀλλὰ καὶ Ἕλληνες, καὶ βάρβαροι, καὶ ποιηταὶ, καὶ φιλόσοφοι, καὶ πᾶν ὅλως ἀνθρώπων συμφωνοῦσιν ἐν τούτοις ἡμῖν, εἰ καὶ μὴ ὁμοίως, καὶ φασὶν εἶναί τινα δικαστήρια ἐν ᾅδου· οὕτω φανερὸν καὶ ὡμολογημένον τὸ πρᾶγμά ἐστι. Καὶ τίνος ἕνεκεν ἐνταῦθα οὐκ εὐθέως κολαζόμεθα; φησίν. Ἵνα τὴν μακροθυμίαν ἐπιδείξηται τὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐκ μετανοίας ἡμῖν παράσχῃ σωτηρίαν, καὶ αὐτὸ τὸ γένος ἡμῶν ἀνάρπαστον ἐργάζηται, τούς τε ἐκ μεταβολῆς ἀρίστης δυναμένους σωθῆναι, μὴ προεξαρπάσῃ τῆς σωτηρίας. Εἰ γὰρ εὐθέως ἐκόλαζε παρ' αὐτὰ τὰ ἁμαρτήματα καὶ [illegible], πῶς ἂν ἐσώθη Παῦλος; πῶς δὲ Πέτρος, ὁ κορυφαῖος τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος; πῶς δ' ἂν ὁ Δαβὶδ τὴν ἀπὸ τῆς μετανοίας ἐκαρπώσατο σωτηρίαν; πῶς οἱ Γαλάται; πῶς ἕτεροι πλείους; Διὰ δὴ ταῦτα οὐδὲ πάντας ἐνταῦθα ἀπαιτεῖ τὴν δίκην, ἀλλ' ἐκ πάντων ὀλίγους· οὔτε ἐκεῖ πάντας, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐνταῦθα, τοὺς δὲ ἐκεῖ, ἵνα καὶ τοὺς σφόδρα ἀναισθήτους διεγείρῃ δι' ὧν κολάζει, καὶ τὰ μέλλοντα προσδοκᾶν ποιήσῃ δι' ὧν οὐ κολάζει. Ἢ οὐχ ὁρᾷς πολλοὺς ἐνταῦθα κολαζομένους, ὡς τοὺς τῷ πύργῳ καταχωσθέντας; ὡς ἐκείνους, ὧν τὸ αἷμα ταῖς θυσίαις ἔμιξεν ὁ Πιλᾶτος; ὡς τοὺς ἀώρῳ θανάτῳ παρὰ Κορινθίοις τελευτήσαντας διὰ τὴν μυστηρίων ἀναξίως μεταλαβεῖν; ὡς οἱ δῆμοι τῶν Ἰουδαίων ὑπὸ τῶν βαρβάρων κατεσφάγησαν; ὡς ἕτεροι πολλοὶ καὶ πάλαι καὶ νῦν διηνεκῶς; καὶ ἕτεροι δὲ πολλὰ ἁμαρτόντες ἀπῆλθον μὴ δόντες ἐνταῦθα δίκην, ὡς ὁ πλούσιος ὁ ἐπὶ τοῦ Λαζάρου, ὡς ἕτεροι πολλοί. Ταῦτα δὲ ποιεῖ, καὶ τοὺς ἀπιστοῦντας τοῖς μέλλουσι διεγείρων, καὶ τοὺς πιστεύοντας ἐργαζόμενος προθυμοτέρους, καὶ τοὺς ῥᾳθυμοῦντας σπουδαιοτέρους ποιῶν. Ὁ γὰρ Θεὸς, δίκαιος κριτὴς καὶ ἰσχυρὸς, καὶ μακρόθυμος, καὶ μὴ ὀργὴν ἐπάγων καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Ἂν δὲ τῇ μακροθυμίᾳ εἰς ῥᾳθυμίαν χρησώμεθα, ἔσται καιρὸς, ὅτε οὐδὲ βραχὺ μακροθυμήσει λοιπὸν, ἀλλ' εὐθέως ἐπάξει τὴν δίκην. Μὴ τοίνυν, ἵνα μίαν ῥοπὴν ἐκεῖ ὑφήσωμεν (τοῦτο γὰρ ἀσφαλέστερον) καὶ ἀπείρῳ αἰῶνι ἐπιτασώμεθα χάλασιν, ἀλλὰ ῥοπὴν μίαν πονέσωμεν, ἵνα διηνεκῶς στεφανωθῶμεν. τί οὐχ ὁρᾶτε ὅτι καὶ ἐν τοῖς βιωτικοῖς οὕτως τὸ πλεῖον τῶν ἀνθρώπων πάσχουσι, καὶ τὸν ὀλίγον πόνον αἱροῦνται ὑπὲρ τῆς μακρᾶς ἀναπαύσεως, εἰ καὶ τοὐναντίον αὐτοῖς ἐκβαίνει; ἐνταῦθα μὲν γὰρ ἰσομοιρία τῷ πόνῳ καὶ κέρδους, πολλάκις δὲ τὸ ἔμπαλιν· ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας, ὅλως ἀντιστρόφως· ὀλίγον μὲν τὸ ἐπίπονον, πολὺ δὲ τὸ ἡδὺ καὶ ἄπειρον. σκόπει δέ· ὁ γεωργὸς δι' ὅλου πονεῖ τοῦ ἔτους, καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ τέλος τῆς ἐλπίδος ἐκπίπτει πολλάκις τοῦ καρποῦ τῶν πολλῶν ἱδρώτων. ὁ κυβερνήτης πάλιν, καὶ ὁ στρατιώτης, μέχρις ἡλικίας ἐσχάτης ἐν πολέμοις καὶ πόνοις, καὶ πολλάκις ἑκάτερος αὐτῶν ἀπῆλθε κενός, ὁ μὲν τοῦ πλούτου τῶν φορτίων, ὁ δὲ καὶ τῆς νίκης καὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς ἐκπεσών. τίνα οὖν ἕξομεν ἀπολογίαν, εἰπέ μοι, ἐν μὲν τοῖς βιωτικοῖς τὰ ἐπίπονα προαιρούμενοί τινες, ἵνα μικρὸν ἀναπαυσώμεθα, ἢ οὐδὲ μικρόν (καὶ γὰρ ἄδηλος ἡ ἐλπίς) ἐν δὲ τοῖς πνευματικοῖς ἀντιστρόφως ποιοῦντες, καὶ ἀφάτους κολάσεις ἐπισπώμενοι διὰ μικρὰν ῥᾳθυμίαν; διὸ παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς, ὀψὲ γοῦν ποτε ἐκ τῆς παραπληξίας ταύτης ἀνενεγκεῖν. οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς ἐξαιρήσεται ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ· οὐκ ἀδελφός, οὐ πατήρ, οὐ παῖδες, οὐ φίλοι, οὐ γείτονες, οὐκ ἄλλος οὐδείς· ἀλλ' ἐὰν ἀπὸ τῶν ἔργων προδοθῶμεν, πάντα οἴχεται καὶ ἀπολλύμεθα πάντως. πόσα ὁ πλούσιος ἐθρήνησεν ἐκεῖνος, καὶ τὸν πατριάρχην παρεκάλεσε, καὶ πεμφθῆναι τὸν Λάζαρον ᾔτησεν; ἀλλ' ἄκουσον τί πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν ὁ Ἀβραάμ· Χάος μέγα μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν, ὥστε μηδὲ βουλομένοις ἐξεῖναι διαβῆναι. πόσα παρεκάλεσαν αἱ παρθένοι ἐκεῖναι τὰς ὁμήλικας ὑπὲρ ὀλίγου ἐλαίου; ἀλλ' ἄκουσον αἱ ἐκεῖναι τί λέγουσι· Μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· καὶ οὐδεὶς αὐτὰς ἴσχυσεν εἰς τὸν νυμφῶνα εἰσαγαγεῖν. ταῦτα δὴ λογιζόμενοι καὶ ἡμεῖς ἐπιμελώμεθα τῆς ἡμετέρας ζωῆς. ὅσους γὰρ ἂν εἴπῃς πόνους, καὶ ὅσας ἂν προσενέγκῃς τιμωρίας, οὐδὲν ἅπαντα ταῦτά ἐστι πρὸς τὰ μέλλοντα ἀγαθά. τί λέγω, εἰ βούλει, πῦρ, καὶ σίδηρον, καὶ θηρία, καὶ εἴ τι τούτων χαλεπώτερον· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ σκιὰ ταῦτα πρὸς ἐκεῖνα τὰ βασανιστήρια. ταῦτα μὲν γὰρ ὅταν ἐπιτεθῇ σφοδρότερον, τότε μάλιστα κοῦφα, ταχεῖαν ποιοῦνται τὴν ἀπαλλαγήν, τοῦ σώματος οὐκ ἀρκοῦντος καὶ εἰς σφοδρότητα καὶ εἰς μῆκος κολάσεως· ἐκεῖ δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἀμφότερα συνέρχεται, καὶ ἡ ἐπίτασις καὶ ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἐν τοῖς χρηστοῖς, καὶ ἐν τοῖς λυπηροῖς. ἕως οὖν ἐστι καιρός, προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει, ἵνα ἥμερον αὐτὸν ἴδωμεν τότε καὶ γαληνόν, ἵνα τὰς ἀπειληφόρους δυνάμεις ἐκείνας διαφύγωμεν. οὐχ ὁρᾷς τοὺς ἐνταῦθα στρατιώτας, τοὺς τοῖς ἄρχουσι διακονουμένους, πῶς ἕλκουσι, πῶς δεσμεύουσι, πῶς μαστίζουσι, πῶς τὰς πλευρὰς διορύττουσι, πῶς τὰς λαμπάδας ταῖς βασάνοις προσάγουσι; ἀλλὰ ταῦτα πάντα παίγνια καὶ γέλως πρὸς ἐκείνας τὰς τιμωρίας. καὶ γὰρ πρόσκαιροι αὗται αἱ κολάσεις· ἐκεῖ δὲ οὔτε ὁ σκώληξ τελευτᾷ, οὔτε τὸ πῦρ σβέννυται. καὶ γὰρ τὸ σῶμα τότε ἄφθαρτον ἔσται τὸ ἀνιστάμενον τότε. ἀλλὰ μὴ γένοιτό ποτε πείρᾳ ταῦτα ἡμᾶς μαθεῖν, ἀλλὰ μέχρι ῥημάτων εἶναι ἡμῖν τὰ φοβερά, μηδὲ παραδοθῆναι τοῖς βασανισταῖς ἐκείνοις, ἀλλ' ἐντεῦθεν σωφρονισθῆναι. πόσα τότε ἐροῦμεν ἑαυτῶν κατηγοροῦντες; πόσα ὀλοφυρούμεθα; πόσα οἰμώξομεν; ἀλλ' οὐδὲν ὄφελος λοιπόν. ἐπεὶ οὐδὲ ναῦται, τοῦ πλοίου διαλυθέντος καὶ καταδύντος, ὠφελῆσαι δυνήσονται λοιπόν, οὔτε ἰατροί, τοῦ κάμνοντος ἀπελθόντος· ἀλλ' ἐροῦσι μὲν πολλάκις, ὅτι τόδε, καὶ τόδε ἐχρῆν ποιῆσαι· πάντα δὲ εἰκῇ καὶ μάτην. ἕως μὲν γὰρ ἐκ τῆς διορθώσεως ἐλπίδες μένουσι, καὶ λέγειν ἅπαντα, καὶ ποιεῖν χρή· ἐπειδὰν δὲ μηκέτι κύριοι μηδενὸς ὦμεν, τοῦ παντὸς διαφθαρέντος, εἰκῇ καὶ λέγεται πάντα, καὶ γίνεται. καὶ γὰρ καὶ Ἰουδαῖοι ἐροῦσι τότε, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ἀλλ' οὐδὲν ἀπὸ ταύτης ἀπολαῦσαι δυνήσονται τῆς φωνῆς εἰς τὸ τὴν κόλασιν διαφυγεῖν. ὅτε γὰρ ἔδει εἰπεῖν, οὐκ εἶπον. ἵν' οὖν μὴ καὶ ἡμεῖς τοῦτο πάθωμεν, ἐντεῦθεν ἤδη μεταβαλώμεθα, καὶ σπουδάσωμεν εἰς ἐκείνην εἰσελθεῖν τὴν κατάπαυσιν, καθὼς εἶπεν ὁ ἀπόστολος.

Λουκ. ις. κε.

Ματθ. κε. θ.

Ἰωάν. ιβ. ιγ.

Ὅπως γὰρ ἐκεῖνα ἐστὶν ἅπαντα, ἄκουε· ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη, καὶ στεναγμός. οὐκέτι φροντίδες, οὔτε πόνοι, οὔτε ἀγωνία, οὔτε φόβος ταράττων καὶ λυμαινόμενος τὴν ψυχήν· ἀλλ' ὁ μόνος ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος, ἡδονῆς πλήρης ἐκεῖ. Οὐκ ἔστιν ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου φαγεῖν τὸν ἄρτον ἐκεῖ, οὐδὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους· οὐκ ἔστιν ἐν λύπαις τίκτειν ἐκεῖ, οὐδὲ πρὸς τὸν ἄνδρα ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει· πάντα εἰρήνη, χαρά, εὐφροσύνη, ἡδονή, ἀγαθωσύνη, πραότης. Οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ζηλοτυπία, οὐδὲ βασκανία, οὐ νόσος, οὐ θάνατος, οὐχ οὗτος ὁ τοῦ σώματος, οὐκ ἐκεῖνος ὁ τῆς ψυχῆς. Οὐκ ἔστιν ἐκεῖ σκότος, οὐδὲ νύξ· πάντα ἡμέρα, πάντα φῶς, πάντα λαμπρά. Οὐκ ἔστι κάματος, οὐκ ἔστι κόρος, ἀλλ' ἐν ἐπιθυμίᾳ τῶν ἀγαθῶν διατελέσουσι. Βούλεσθε δὲ ἴσως τινὰ εἰκόνα ὑμῖν τῆς ἐκεῖ καταστάσεως; Οὐκ ἔστι δυνατὸν τῷ λόγῳ· ἀλλ' ὅμως, ὡς δυνατὸν, πειράσομαι δοῦναι ὑμῖν τινα εἰκόνα. Ἀναβλέψωμεν εἰς τὸν οὐρανὸν νῦν ὅτ' ἦν μηδενὸς αὐτὸν ἐπιθολοῦντος νέφους, ὅταν τὸν ἑαυτοῦ στέφανον εἰς τὰ ἄστρα ἐπιδείξῃ· εἶτα ἐννοήσωμεν ὅτι τὸ κάλλος τῆς ὄψεως αὐτοῦ τοιοῦτον, ὁπόσον ἐκεῖνος ἐμφαίνει ἡ κάλλους ἐξουσία· καὶ οὐ τοιοῦτον μόνον, ἀλλὰ τοσούτῳ γενήσεται κάλλιον [ἐκεῖνο], ὅσῳ τῶν πηλίνων ὀστράκων ἐστὶν ὁ χρυσοῦς, καὶ μετ' ἐκεῖνον πάλιν, τὸν ἀνώτερον οὐρανόν. Εἶδες τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ἀρχαγγέλους, τὰς ἀπείρους δυνάμεις τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων, αὐτὰ τὰ τοῦ Θεοῦ βασίλεια, τὸν θρόνον τὸν πατρικόν. ἀλλ' οὐκ ἰσχύει, οὐδὲ ἐκεῖθεν, ὁ λόγος δηλῶσαι τὸ πᾶν. ποίας γὰρ χρεία καὶ τῆς [illegible] γνώσεως. πῶς οἴεσθε, εἰπέ μοι, τὸν Ἀδὰμ ἐν τῷ παραδείσῳ εἶναι; πόσῳ ἐκείνης βελτίων ἐστὶν ἡ [illegible] αὐτῇ, ὅσῳ τῆς γῆς οὐρανός. [illegible] καὶ ἑτέραν εἰκόνα ἐπιζητήσωμεν. Εἰ συμβῇ τὸν βασιλεύοντα νῦν πάσης κρατεῖν τῆς γῆς, εἶτα μήτε ὑπὸ πολέμων, μήτε ὑπὸ φροντίδων ἐνοχλεῖσθαι, ἀλλὰ τιμᾶσθαι μόνον, καὶ τρυφᾶν, καὶ πολλοὺς ἔχειν φόρους, πάντοθεν δὲ τὸ χρυσίον αὐτῷ ἐπιρρεῖν, καὶ ἀποβλέπεσθαι [illegible], ποίαν οἴεσθε ἔχειν αὐτὸν ψυχήν; Εἰ δὲ καὶ τοὺς πολέμους τοὺς πανταχοῦ τῆς γῆς πεπαυμένους ἴδοι; τοιοῦτόν τι ἐστί. μᾶλλον δὲ οὔπω τῆς εἰκόνος ἐφικόμεθα ἐκείνης, διὸ χρὴ ἑτέραν ἐπιζητῆσαι. ἐννόησον δή μοι· ὥσπερ γὰρ παιδίον βασιλικὸν, ἕως μὲν ἂν ἐν τῇ μήτρᾳ ᾖ, οὐδενὸς αἰσθάνεται. Εἰ δὲ συμβῇ ἄφνω ἐξελθεῖν ἐκεῖθεν, καὶ ἐπὶ τὸν θρόνον ἀναβῆναι τὸν βασιλικὸν, καὶ ἠρεμεῖν, ἀλλ' ἀθρόον πάντα περιλαβεῖν· οὕτως ἐστὶν ἡ καταστάσις αὕτη καὶ ἐκείνη. ἢ εἴ τις δεσμώτης [illegible] παθὼν κακά, ἀθρόον ἐπὶ τὸν βασιλικὸν ἁρπαγείη θρόνον· ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἐφικόμεθα ἀκριβῶς τῆς εἰκόνος. ἐνταῦθα μὲν γὰρ ἂν ἄλλος τις ἐπιτύχῃ καὶ λάβῃ καὶ κατέχειν ἔχῃ τὴν βασιλείαν, τὸ δὲ μετὰ τὴν προτέραν ἡμέραν σιμαζόντα ἔχει τὸν πόθον, καὶ τὴν δευτέραν, καὶ τὴν τρίτην χρόνου δὲ προϊόντος, ἀμβλυτέρα ἐν ἡδονῇ ἡ τοιαύτη δὲ. λοιπὸν γὰρ ἀπὸ τῆς συνηθείας, οἷα ἂν ᾖ. ἐκεῖ δὲ οὐ μόνον οὐ μαραίνεται, ἀλλὰ καὶ ἐπιδίδωσιν. ἐννόησον γὰρ ὅσον ἐστὶ ψυχὴν ἀπελθοῦσαν ἐκεῖ, μηκέτι τέλος προσδοκᾶν τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων, μηδὲ μεταβολὴν, ἀλλ' ἐπίδοσιν, καὶ ζωὴν τέλος οὐκ ἔχουσαν, καὶ ζωὴν πάντοτε ἀκμάζουσαν, πάσης δὲ ἀθυμίας καὶ φροντίδος ἀπηλλαγμένην, μεστὴν εὐθυμίας καὶ μυρίων ἀγαθῶν. Εἰ γὰρ εἰς πεδίον ἐξιόντες εὐπαθοῦμεν, ἔνθα σκηνὰς ὁρῶμεν στρατιωτῶν ἐκ παραπετασμάτων πεπηγμένας, καὶ δόρατα, καὶ κράνη, καὶ ὀφθαλμοὺς ἀσπίδων λάμποντας, μετέωροι γινόμεθα τῷ θαύματι· εἰ δὲ καὶ τὸν βασιλέα συμβῇ εἰς μέσον ἰδεῖν τρέχοντα καὶ ὅπλοις χρυσοῖς, τὸ πᾶν ἡγούμεθα· τί οἴει, ὅταν τὰς ἀγίων ἴδῃς τὰς σκηνὰς τὰς αἰωνίους ἐν τῷ οὐρανῷ πεπηγυίας (δέξονται γὰρ ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους, φησί, σκηνάς) ὅταν αὐτὸν ἕκαστον ὑπὲρ τὰς ἀκτῖνας τὰς ἡλιακὰς ἴδῃς ἀπολάμποντα, οὐκ ἀπὸ χαλκοῦ καὶ σιδήρου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς δόξης ἐκείνης, ἣν τὰς ἀνθρωπίνας ἀνθρώπινος οὐ δύναται ὀφθαλμὸς ἰδεῖν; καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. τί δὴ ἄν τις εἴποι τὰς χιλιάδας τῶν ἀγγέλων, τῶν ἀρχαγγέλων, τῶν χερουβίμ, τῶν σεραφίμ, τῶν θρόνων, τῶν ἐξουσιῶν, ὧν τὸ κάλλος ἀμήχανον, πάντα νοῦν ὑπερβαῖνον; ἀλλὰ [illegible] μέχρι τίνος ὑποστῶμεν διαπαντὸς αἰτίας χάριν;

Ἐκ τῆς ς. ὁμιλ. τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Ἑβρ. ἐπιστ.

Λουκ. ιϛ. θ.

α. Κορ. ϐ. θ.

Ἐκ τῆς κγ. ὁμιλ. τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Ἑβρ. ἐπιστ.

χεται. Οὔτε γὰρ ὀφθαλμὸς εἶδε, φησίν, οὐδὲ οὖς ἤκουσεν, οὔτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Τί τοίνυν μετὰ ταῦτα τοῦ ἀποτυγχάνοντος τῆς δόξης ἐκείνης; τί τοῦ ἀποτυγχάνοντος ἀθλιώτερον; Εἰ γὰρ παιδίον τις ἐκβεβλημένος ὑπὸ πάντων ἐλεεῖται, καὶ ὁ κληρονομίαν ἀπολέσας, δοκεῖ πάντων μᾶλλον ἐλεεινὸς εἶναι· ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐκπίπτων καὶ τῶν ἀποκειμένων ἀγαθῶν, πόσοις ὀφείλει δάκρυσι καταρραίνεσθαι; δακρύει γάρ τις, ὅταν τι πάθῃ τῶν ἀβουλήτων, ἐὰν οὐδὲ αὐτός ἐστιν αἴτιος· ὅταν δὲ ἐξ οἰκείας γνώμης ἑαυτὸν περιπείρῃ τῇ κακίᾳ, οὐδὲ δακρύων, ἀλλὰ καὶ θρήνων ἐστὶν ἄξιος, μᾶλλον δὲ καὶ τότε πένθους· ἐπεὶ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν Ἱερουσαλήμ, καίτοι ἀσεβοῦσαν, ἐπένθησε καὶ ἐδάκρυσεν. Οὕτως μειζόνων ὀδυρμῶν ἄξιοί ἐσμεν καὶ μυρίων θρήνων. Ἐὰν πᾶσα ἡ οἰκουμένη λαβοῦσα φωνήν, καὶ λίθοι, καὶ ξύλα, καὶ δένδρα, καὶ θηρία, καὶ ὄρνιθες, καὶ ἰχθύες, ὀδύρηται ἡμᾶς τοὺς ἐκπίπτοντας τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων, οὐδὲν κατ' ἀξίαν ὀδύρεται, οὐδὲ θρηνήσει. Ποῖος γὰρ λόγος παραστῆσαι δυνήσεται, ποῖος νοῦς ἐκείνην τὴν μακαριότητα, καὶ τὴν ἀρετὴν ἐκείνην, τὴν δόξαν, τὴν εὐφροσύνην, τὴν λαμπρότητα; ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη; Οὐκ εἶπεν, οὐχ ὑπερβαίνει ἁπλῶς, ἀλλ', οὐδὲ ἐνενόησέ ποτέ τις, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Ὧν γὰρ ἑτοιμαστὴς καὶ κατασκευαστὴς ὁ Θεὸς ἀγαθῶν, ὁποῖα εἰκὸς εἶναι ταῦτα; Εἰ γὰρ ὄντας ἡμᾶς ἀθέους, οὐδενὸς παρ' ἡμῶν προϋπηργμένου, τοσαῦτα ἐχαρίσατο, τὴν ἄφεσιν, ὁμιλίαν τὴν μετ' αὐτοῦ, ἀθανασίαν, βίον μακάριον καὶ φροντίδων ἀπηλλαγμένον· τοῖς τοσαῦτα πεπονηκόσι καὶ ἠθληκόσι καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ἠγωνισμένοις τί οὐ χαρίσεται; ὁ τοῦ μονογενοῦς οὐκ ἐφείσατο δι' ἡμᾶς, ὁ τὸν υἱὸν τὸν γνήσιον εἰς θάνατον ἔδωκε δι' ἡμᾶς, τοὺς ἐχθροὺς ὄντας, πῶς οὐκ ἀξιώσει γενομένους φίλους; πῶς οὐ μεταδώσει καταλλάξας ἑαυτῷ; καὶ πλούσιός ἐστι σφόδρα ἀπείρως, καὶ ἐπιθυμεῖ καὶ σπουδάζει τῆς ἡμετέρας φιλίας τυχεῖν, ἡμεῖς δὲ οὐ σπουδάζομεν οὕτως, ἀγαπητοί. Καὶ τί λέγω, οὐ σπουδάζομεν; οὐ θέλομεν οὕτω τυχεῖν αὐτοῦ τῶν ἀγαθῶν, ὡς αὐτὸς θέλει· καὶ ὅτι πλέον ἡμῶν θέλει, ὃ ἐποίησεν ἔδειξεν. Ἡμεῖς μὲν γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν μόλις καταφρονοῦμεν ὀλίγου χρυσίου, αὐτὸς δὲ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τὸν υἱὸν ἔδωκε τὸν αὐτοῦ. Χρησώμεθα εἰς δέον τῇ ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ· ἀπολαύσωμεν αὐτοῦ τῆς φιλίας. Ὑμεῖς γὰρ φίλοι μού ἐστε, φησίν, ἐὰν ποιῆτε ἃ λέγω ὑμῖν. Βαβαί· τοὺς ἐχθρούς, τοὺς ἀπείρως αὐτοῦ διεστηκότας, ὧν ἀσυγκρίτῳ τῇ ὑπερβολῇ κατὰ πάντα διενήνοχε, τούτους φίλους * ἐποίησε, καὶ καλεῖ φίλους. Τί δὲ οὐχ αἱρετὸν παθεῖν ὑπὲρ ταύτης τῆς φιλίας; ὑπὲρ ἀνθρωπίνης φιλίας πολλάκις κινδυνεύομεν· ὑπὲρ δὲ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀγάπης οὐ χρήματα προησόμεθα; Πένθους ὄντως ἄξια τὰ ἡμέτερα, πένθους, καὶ ὀδυρμῶν, καὶ ὀλοφυρμῶν μεγάλων, καὶ κοπετῶν. Τῆς ἐλπίδος ἡμῶν ἐξεπέσαμεν, ἐταπεινώθημεν ἀπὸ τοῦ ὕψους ἡμῶν, ἀνάξιοι τῆς τιμῆς ἐφάνημεν τοῦ Θεοῦ, ἀγνώμονες μετὰ τὰς εὐεργεσίας γεγόναμεν καὶ ἀχάριστοι. Ἐγύμνωσεν ἡμᾶς πάντων ὁ διάβολος τῶν ἀγαθῶν. Οἱ καταξιωθέντες εἶναι υἱοί, ἀδελφοί, καὶ κληρονόμοι, τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ οὐδὲν διενηνόχαμεν τῶν ὑβριζόντων. Τίς ἡμῖν ἔσται παραμυθία λοιπόν; αὐτὸς ἡμᾶς ἐκάλεσε πρὸς τὸν οὐρανόν, ἡμεῖς δὲ ἑαυτοὺς εἰς τὴν γέενναν ὠθήσαμεν. Ἀρὰ καὶ ψεῦδος καὶ κλοπὴ καὶ μοιχεία κέχυται ἐπὶ τῆς γῆς. Οἱ μὲν αἵματα ἐφ' αἵμασιν εἰσάγουσιν, οἱ δὲ κατεργάζονται ἀδικήματα τὰ παρ' αὐτοῖς αἱμάτων χείρω. Πολλοὶ γὰρ τῶν πλεονεκτουμένων μυρίους εὔχονται θανάτους ἢ ταῦτα παθεῖν. Καὶ εἰ μὴ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐδεδοίκεισαν, καὶ διεχειρίσαντο ἑαυτούς, οὕτως ἐφονεύσαντες καθ' ἑαυτῶν. Ταῦτα πῶς οὐχ αἱμάτων χείρω; οἴμοι ψυχή, ὅτι ἀπόλωλεν εὐλαβὴς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει. Νῦν καὶ ἡμεῖς βοήσωμεν μετὰ τοῦ ἡμῶν προφήτου. Ἀλλά μοι τοῦ θρήνου συλλάβεσθε. Τάχα τινὲς καὶ ὀνειδίζουσι καὶ γελῶσιν. Αὐτὸ γὰρ τοῦτο ἐπιτείνει χρὴ τὸν θρῆνον, ὅτι οὕτω μαινόμεθα καὶ παραπαίομεν, καὶ οὐδ', ὅτι μαινόμεθα, ἴσμεν, ἀλλ' ἐφ' οἷς ἐχρῆν στένειν, γελῶμεν. Ἀποκαλύπτεται, ἄνθρωπε, ὀργὴ [illegible]

α. Κορ. ϐ. θ.

Ἰωάν. ιε. ιδ.

Ῥωμ. α. ιη.

γρ. -κρίτως

* κατ' ἀπόφασιν

γρ. ἀδικημά.

γρ. χειροῦντ

Θεοῦ, ἐπὶ πᾶσαν [illegible] καὶ ἀδικίαν [illegible]. Ὁ Θεὸς [illegible] πῦρ ἐναντίον αὐτοῦ προπορεύσεται, καὶ φλογιεῖ κύκλῳ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ καυθήσεται, καὶ κύκλῳ αὐτοῦ καταιγὶς σφοδρά. Ἡμέρα Κυρίου, ὡς κλίβανος καιόμενος, καὶ οὐδεὶς ταῦτα εἰς νοῦν βάλλεται, ἀλλὰ μῦθοι μᾶλλον [illegible] φαίνονται [illegible] φοβερὰ ῥήματα ταῦτα. Καὶ ὁ ἀκούων οὐδείς; [illegible] καὶ χλευάζοντες πάντες. [illegible] πόρρω; πόθεν σωτηρίαν εὕρωμεν; ἀπολλύμεθα, [illegible], γεγόναμεν τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν καταγέλως, καὶ χλευασμὸς τῶν ἐλλιπῶν καὶ τῶν δαιμόνων. μέγα φρονεῖ ὁ διάβολος, καὶ γαυριᾶται, καὶ χαίρει ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἡμῶν. [illegible] οὐδεὶς ὁ ἐπιστρέφων, εἰ καὶ πάντα [illegible], καὶ [illegible] ὑμῖν δοκοῦμεν ληρεῖν. [illegible] καὶ νοῦ [illegible]. Ὦ [illegible], ὅτι οὐδεὶς [illegible], διαμαρτύρεσθαι τὰ στοιχεῖα· Ἄκουε, οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου, [ἡ] γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν. [illegible] μηδέποτε [illegible] τοῖς [illegible] μάθης ἀπολωλόσι, ὦ ὑγιαίνοντες τοῖς κάμνουσιν, ὦ νήφοντες τοῖς μεμεθυσμένοις, ὦ σπουδαῖοί τε καὶ ἑδραῖοι τοῖς [illegible]. μηδείς, [illegible] τῆς σωτηρίας τοῦ φίλου [illegible], καὶ ἡ ὕβρις καὶ ἡ ἐπιτίμησις εἰς [illegible] μόνον, [illegible] ὠφέλειαν. [illegible] δοῦλοι [illegible] δεσπότην. [illegible] τὴν ψυχὴν [illegible], ἀνδράποδον [illegible] ὁ [illegible] ἐν τῇ [illegible] τοῦ δεσπότου. [illegible] πόλεμοι καὶ [illegible], καταποντισμοί, [illegible] κύκλῳ καὶ [illegible] ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἡμᾶς [illegible] ἡμεῖς δὲ ὡς [illegible], [illegible] ἐσμὲν [illegible]. [illegible] χεῖρας εἰς πλεονεξίαν [illegible], οὐδεὶς εἰς βοήθειαν· πάντες εἰς ἁρπαγήν, οὐδεὶς εἰς [illegible]. ἕκαστος πλείονα [illegible] σπουδάζει ποιῆσαι, οὐδεὶς δὲ [illegible] βοηθῆσαι τῷ δεομένῳ. ἕκαστος πῶς [illegible] τοῖς χρήμασι, [illegible], οὐδεὶς δὲ ὅπως τὴν ψυχὴν αὐτοῦ [illegible]. Φόβος οὐκ ἔχει [illegible], [illegible], φησί, [illegible] καὶ [illegible], οὐδεὶς ἀγαπᾷ καὶ τρέμει. Ταῦτα θρήνων, ταῦτα [illegible] ἄξια [illegible] λέγειν, [illegible] τῆς ὀδύνης βιάζομαι. [illegible] πάθους [illegible] λαλεῖ καὶ ἃ οὐ βούλομαι φθέγξασθαι. [illegible] ὁρῶ [illegible] πληγήν, [illegible] παρακλήσεως μείζονα [illegible] ἡμᾶς [illegible] ἀπολέσθαι. Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὰς δακρύων; κλαύσωμεν, ἀγαπητοί, κλαύσωμεν, [illegible]. τάχα τινές εἰσιν ἐν ταῦθα λέγοντες, [illegible] θρηνεῖς ἡμῖν λέγεις; [illegible] δάκρυα [illegible] ἰδού λόμεβα, πιστεύσατε, οὐκ [illegible], ἀλλ' ἐγκώμια καὶ [illegible] διεξίασι· [illegible] ὁ [illegible]. οὐ δὲ θρηνεῖς, ἀγαπητοί, χρηστόν, ἀλλὰ δὲ θρήνων ἄξια ποιεῖς. οὐ δὲ ὀδύρεσθαι ἀποτρέπομαι, ἀλλὰ δὲ [illegible] ὀδυρμῶν ἄξια [illegible]. μὴ [illegible], [illegible] πενθῶ [illegible] καὶ ὑποκλαίω. σὺ δὲ [illegible] τὸ σῶμά σου ἀλγῇ, πάντας [illegible], [illegible] πλῆθος [illegible] μὴ [illegible] σοι· τῆς δὲ ψυχῆς ἀπολλυμένης, λέγεις μὴ [illegible], ἀλλ' οὐ δύναμαι. πατὴρ γάρ εἰμι, καὶ πατὴρ φιλόστοργος. ἀκούετε οἷα βοᾷ ὁ Παῦλος· Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω. ποία γὰρ μήτηρ [illegible] εἶναι [illegible], εἰ [illegible] αὐτῆς τὰς [illegible] ἰδοῦ, καὶ εἴδης [illegible], ὅτι πάσης [illegible] χάριτος χρείαν [illegible] πλέον κεῖμαι. οὐχ [illegible] ὦ [illegible] ὦ [illegible] αὐτῆς, οὐδὲ πατὴρ υἱόν, ὡς ἐγὼ τὸ πλῆθος τοῦτο τὸ [illegible] ἡμῶν. [illegible] πάντας εἰς [illegible] καὶ [illegible], οὐδεὶς εἰς [illegible] Θεῷ, ἀλλ' ὦ [illegible], φησί, λέγομεν καλῶς, καὶ ὦ [illegible] ἀνάξιος τοῦ [illegible] βιοῖ· ὀφείλοντες [illegible] πενθεῖν, [illegible] ἑτέρους. οὐδέ, εἰ [illegible] ἁμαρτημάτων, ὀφείλομεν τοῦτο [illegible]. Τίς γάρ σε διακρίνει, φησί, τί δὲ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών; τί δὲ [illegible] ὦ [illegible] μυρίαν γέμοντα [illegible]

ὅτομ

Ψαλ. ϟς. γ.

Μαλαχ. δ. α.

Ησ. α. β.

Ιερ. θ. α.

Γαλ. δ. ιθ.

α. Κορ. δ. ζ.

ὅταν εἴπῃς, ὁ δεῖνα μοιχός ἐστι, ὁ λυμεὼν, ὁ πονηρὸς, ἐννόησον σεαυτὸν, καὶ ἐξέτασον τὰ σαυτοῦ ἀκριβῶς, καὶ μεταμεληθήσῃ ἐπὶ τοῖς λεχθεῖσιν. Οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστι πρὸς ἀρετὴν προτρεπτικὴ οὕτως τοιαύτη, ὡς ἡ τῶν ἁμαρτημάτων ἀνάμνησις. ἐὰν ταῦτα τὰ δύο στρέφωμεν περὶ ἑαυτοὺς, δυνησόμεθα τυχεῖν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, δυνησόμεθα καθαίρειν ἑαυτοὺς καὶ ἀποσμήχειν· μόνον λάβωμεν ἔννοιάν ποτε, μεριμνήσωμεν τὸ πρᾶγμα, ἀγαπητοὶ, ἀλγήσωμεν ἐν τούτῳ τῷ λογισμῷ, ἵνα μὴ ἀλγήσωμεν ἐκεῖ τῇ κολάσει, ἀλλ' ἵνα ἀπολαύσωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ἔνθα ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός· ἵνα τύχωμεν τῶν ὑπερβαινόντων τὸν ἀνθρώπινον νοῦν ἀγαθῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, ἅμα τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. με.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΠΕΝΘΕΙΝ ΣΦΟΔΡΩΣ ΤΟΥΣ τελευτῶντας.

Ἐκ τῆς ὁμιλ. μα. τῆς ἑρμ. τῆς πρὸς Κορινθ. α. ἐπισ.

ΜΗ πενθῶμεν ἁπλῶς, ἀγαπητοὶ, τοὺς τελευτῶντας καὶ τοὺς ἐνθένδε ἀπιόντας· ἀλλὰ μᾶλλον θρηνήσωμεν καὶ κλαύσωμεν τοὺς κακῶς τὸν ἑαυτῶν βίον καταλύσαντας. ἐπεὶ καὶ γεωργὸς, ὅταν ἴδῃ τὸν σῖτον διαλυόμενον, οὐ θρηνεῖ, ἀλλ' ἕως μὲν ἂν βλέπῃ στερεὸν ἐν τῇ γῇ μένοντα, δέδοικε καὶ τρέμει· ὅταν δὲ ἴδῃ διαλυθέντα, χαίρει. ἀρχὴ γὰρ τῆς μελλούσης σπορᾶς, ἡ διάλυσις. οὕτω καὶ ἡμεῖς τότε χαίρωμεν, ὅταν πέσῃ ἡ οἰκία ἡ φθαρτὴ, ὅταν σπαρῇ ὁ ἄνθρωπος. καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ σπορὰν τὴν ταφὴν ἐκάλεσε. καὶ γὰρ αὕτη βελτίων ἡ σπορά. ἐκείνην μὲν γὰρ διαδέχονται θάνατοι, καὶ πόνοι, καὶ κίνδυνοι, καὶ φροντίδες, ταύτην δὲ, ἂν ὀρθῶς βιῶμεν, στέφανοι καὶ βραβεῖα· καὶ τὴν μὲν φθορὰ καὶ θάνατος, τὴν δὲ ἀφθαρσία καὶ ἀθανασία καὶ τὰ μυρία ἀγαθά. ἐπ' ἐκείνης τῆς σπορᾶς συμπλοκαὶ, καὶ ἡδοναὶ, καὶ ὕπνος· ἐπὶ ταύτης δὲ φωνὴ μόνον ἐκ τῶν οὐρανῶν καταβαίνουσα, καὶ πάντα ἀθρόως τελεσφορεῖται· καὶ ὁ ἀναστάμενος οὐκέτι λοιπὸν ἐπὶ βίον ἄγεται πολύμοχθον, ἀλλ' ἔνθα ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός. Εἰ δὲ καὶ προστασίαν ἐπιζητεῖς, καὶ διὰ τοῦτο θρηνεῖς τὸν ἄνδρα, ἐπὶ τὸν κοινὸν πάντων προστάτην καὶ σωτῆρα καὶ εὐεργέτην καταφύγε τὸν Θεὸν, ἐπὶ τὴν ἄμαχον συμμαχίαν, ἐπὶ τὴν εὔκολον βοήθειαν, ἐπὶ τὴν διηνεκῆ σκέπην, τὴν πανταχοῦ παροῦσαν, καὶ πανταχόθεν ἡμᾶς τειχίζουσαν. ἀλλ' ἡ συνήθεια ποθεινὸν καὶ ἐπέραστον. οἶδα κἀγώ. ἀλλ' ἐὰν ἐπιτρέψῃς τῷ λογισμῷ τὸ πάθος, καὶ λογίσῃ πρὸς ἑαυτὸν, τίς ὁ λαβὼν, καὶ ὅτι γενναίως ἐνεγκὼν, θυσίαν τὴν γνώμην ἀναφέρεις τῷ Θεῷ, καὶ τοῦτο τὸ κῦμα δυνήσῃ διαδραμεῖν· καὶ ὅπερ ὁ χρόνος οὐκ ἐργάζεται, τοῦτο ἡ φιλοσοφία ποιήσει. ἂν δὲ καταμαλακισθῇς, λήξει μὲν τῷ χρόνῳ τὸ πάθος, σοὶ δὲ οὐδένα τὸν μισθὸν οἴσει. μετὰ δὲ τῶν λογισμῶν τούτων καὶ παραδείγματα σύλλεγε, τὰ ἐν τῷ παρόντι βίῳ, τὰ ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς. ἐννόησον ὅτι ὁ Ἀβραὰμ κατέσφαξε τὸν υἱὸν τὸν ἑαυτοῦ, καὶ οὔτε ἐδάκρυσεν, οὔτε πικρὸν ῥῆμα ἐξέβαλεν. ἀλλ' ἐκεῖνος Ἀβραὰμ, φησὶν, ἦν. καὶ μὴν σὺ ἐπὶ μείζονα ἐκλήθης σκάμματα. ὁ δὲ Ἰὼβ ἤλγησε μὲν, τοσοῦτον δὲ, ὅσον εἰκὸς πατέρα φιλόπαιδα καὶ σφόδρα κηδόμενον τῶν ἀπελθόντων· ὡς ἄρτι νῦν ποιοῦμεν ἡμεῖς, ἐχθρῶν καὶ πολεμίων ἐστί. οὐδὲ γὰρ, εἴ τινος εἰς βασίλεια ἀπενεχθέντος καὶ στεφανωθέντος, ἔκοπτες σεαυτὸν καὶ ἐθρήνεις, φίλον ἄν σε τοῦ στεφανωθέντος ἔφην εἶναι, ἀλλ' ἐχθρὸν σφόδρα καὶ πολέμιον. ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖνον θρηνῶ, φησὶν, ἀλλ' ἐμαυτόν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο φιλοῦντος, τὸ θέλειν ἔτι ἐναγώνιον εἶναι ἐκεῖνον διὰ σεαυτὸν, καὶ ὑποκεῖσθαι τῇ ἀδηλίᾳ τοῦ μέλλοντος, δέον στεφανοῦσθαι καὶ προσορμεῖν, ἢ πελάγιον σαλεύειν, δέον ἐν λιμένι εἶναι. ἀλλ' οὐκ οἶδα ποῦ κεχώρηκε, φησί. διὰ τί οὐκ

οἶδας, εἰπέ μοι; εἴτε γὰρ ὀρθῶς ἔζη, εἴτε ἑτέρως, δῆλον ποῦ χωρήσει. δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτο κόπτομαι, φησὶν, ὅτι ἁμαρτωλὸς ἀπῆλθε. σκῆψις ταῦτα καὶ πρόφασις. εἰ γὰρ διὰ τοῦτο τὸν ἀπελθόντα ἐθρήνεις, ζῶντα διαπλάσαι ἐχρῆν καὶ ῥυθμίσαι. ἀλλὰ τὰ σαυτοῦ σὺ πανταχοῦ σκοπεῖς, οὐ τὰ ἐκείνου. εἰ δὲ καὶ ἁμαρτωλὸς ἀπῆλθε, καὶ διὰ τοῦτο δεῖ χαίρειν, ὅτι ἐνεκόπη τὰ ἁμαρτήματα, καὶ οὐ προσέθηκε τῇ κακίᾳ, καὶ βοηθεῖν, ὡς ἂν οἷόν τε ᾖ, οὐ τοῖς δάκρυσιν, ἀλλ' εὐχαῖς καὶ ἱκετηρίαις καὶ ἐλεημοσύναις καὶ προσφοραῖς. οὐ γὰρ ἁπλῶς ταῦτα ἐπινενόηται, οὐδὲ εἰκῆ μνήμην ποιούμεθα τῶν ἀπελθόντων ἐπὶ τῶν θείων μυστηρίων, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν προσίεμεν δεόμενοι τοῦ ἀμνοῦ τοῦ κειμένου, τοῦ λαβόντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· ἀλλ' ἵνα τις αὐτοῖς ἐντεῦθεν γένηται παραμυθία. οὐδὲ μάτην ὁ παρεστὼς τῷ θυσιαστηρίῳ τῶν φρικτῶν μυστηρίων τελουμένων βοᾷ, ὑπὲρ πάντων τῶν ἐν Χριστῷ κεκοιμημένων, καὶ τῶν τὰς μνείας ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιτελουμένων. εἰ γὰρ μὴ ὑπὲρ αὐτῶν αἱ μνεῖαι ἐγίνοντο, οὐδ' ἂν ταῦτα ἐλέχθη. οὐ γάρ ἐστι σκηνὴ τὰ ἡμέτερα (μὴ γένοιτο) πνεύματος γὰρ διατάξει ταῦτα γίνεται. βοηθῶμεν τοίνυν αὐτοῖς, καὶ μνείας ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιτελῶμεν. εἰ γὰρ τοὺς παῖδας τοῦ Ἰὼβ ἐκάθαιρεν ἡ τοῦ πατρὸς θυσία, τί ἀμφιβάλλεις, εἰ καὶ ἡμῶν ὑπὲρ τῶν ἀπελθόντων προσφερόντων, γίνεταί τις αὐτοῖς παραμυθία; εἴωθε γὰρ ὁ Θεὸς καὶ ἑτέροις ὑπὲρ ἑτέρων χαρίζεσθαι, καὶ τοῦτο ἐδείκνυτο ὁ Παῦλος λέγων· Ἵνα ἐν πολλῷ προσώπῳ τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ἡμῶν. μὴ δὴ ἀποκάμωμεν τοῖς ἀπελθοῦσι βοηθοῦντες, καὶ προσφέροντες ὑπὲρ αὐτῶν εὐχὰς τελείας. καὶ γὰρ τὸ κοινὸν τῆς οἰκουμένης κεῖται καθάρσιον, διὰ τοῦτο θαρροῦντες ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης δεόμεθα τότε, καὶ μετὰ μαρτύρων αὐτοὺς καλοῦμεν, μετὰ ὁμολογητῶν, μετὰ ἱερέων. καὶ γὰρ ἓν σῶμά ἐσμεν ἅπαντες, κἂν λαμπρότερα μέλη μελῶν· καὶ δυνατὸν πάντοθεν συγγνώμην αὐτοῖς συναγαγεῖν ἀπὸ τῶν εὐχῶν, ἀπὸ τῶν ὑπὲρ αὐτῶν δώρων, ἀπὸ τῶν μετ' αὐτῶν καλουμένων. τί τοίνυν ἀλγεῖς, τί δὲ θρηνεῖς, ὁπότε τοσαύτην δυνατὸν συγγνώμην συναγαγεῖν τῷ ἀπελθόντι; ἀλλ' ὅτι σὺ γέγονας ἔρημος, καὶ προστάτην ἀπώλεσας; ἀλλὰ μηδέποτε τοῦτο εἴπῃς. οὐδὲ γὰρ τὸν Θεὸν ἀπώλεσας· ὥστε, ἕως ἂν τοῦτον ἔχῃς, καὶ αὐτὸς ἔσται σοι μείζων καὶ πατρὸς, καὶ παιδὸς, καὶ κηδεστοῦ. καὶ γὰρ καὶ ζώντων ἐκείνων, αὐτὸς ἦν ὁ τὰ πάντα ποιῶν. ταῦτα τοίνυν ἐννόει, καὶ λέγε κατὰ τὸν Δαβίδ· Κύριος φωτισμός μου, καὶ σωτήρ μου, τίνα φοβηθήσομαι; εἰπὲ, σὺ εἶ ὁ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν, καὶ κριτὴς τῶν χηρῶν, καὶ ἐπίσπασαι αὐτοῦ τὴν βοήθειαν, καὶ μᾶλλον αὐτὸν ἕξεις νῦν προνοοῦντα, ἢ πρότερον, ὅσον ἐν μείζονι καθέστηκας ἀπορίᾳ. ἀλλὰ παιδίον ἀπώλεσας; οὐκ ἀπώλεσας· μὴ λέγε· ὕπνος τὸ πρᾶγμά ἐστιν, οὐ θάνατος· μετάστασις, οὐκ ἀπώλεια· ἀποδημία ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων ἐπὶ τὰ βελτίω. μὴ δὴ παρόξυνε τὸν Θεὸν, ἀλλ' ἵλεων ποίει. ἂν γὰρ ἐνέγκῃς γενναίως, ἔσται τις κἀντεῦθεν τῷ ἀπελθόντι καὶ σοὶ παραμυθία· ἂν δὲ τοὐναντίον ποιῇς, μᾶλλον ἐξάπτεις τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ. καὶ γὰρ εἰ, παιδὸς μαστιχθέντος ὑπὸ τοῦ δεσπότου, σὺ παρεστὼς ἐδυσχέραινες, μειζόνως ἂν παρώξυνας κατὰ σαυτοῦ τὸν δεσπότην. μὴ δὴ ποίει τοῦτο, ἀλλ' εὐχαρίστει, ἵνα σοι καὶ ταύτῃ σκεδασθῇ τὸ νέφος τῆς ἀθυμίας. εἰπὲ κατὰ τὸν μακάριον ἐκεῖνον· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο. ἐννόησον ὅσοι μᾶλλόν σου εὐαρεστοῦντες, οὐδὲ ἔλαβον τὴν ἀρχὴν παῖδας, οὐδὲ πατέρες ἐκλήθησαν. οὐδὲ γὰρ ἐγὼ, φησὶν, ἐβουλόμην. καὶ γὰρ βέλτιον ἦν μηδὲ πεῖραν σχεῖν, ἢ μετὰ τὸ γεύσασθαι τῆς ἡδονῆς ἐκπεσεῖν. μὴ, παρακαλῶ, μὴ λέγε ταῦτα, μὴ παροργίσῃς καὶ ταύτῃ τὸν δεσπότην, ἀλλ' ὑπὲρ μὲν ὧν ἔλαβες, εὐχαρίστησον, ὑπὲρ δὲ ὧν οὐκ εἰς τέλος ἔσχες, δόξαζε. οὐκ εἶπεν ὁ Ἰὼβ, ὅτι βέλτιον ἦν μὴ λαβεῖν, τοῦτο ὃ σὺ λέγεις ἀγνωμόνως· ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἐκείνων ηὐχαρίστει λέγων· Ὁ Κύριος ἔδωκε· καὶ ὑπὲρ τούτων ηὐλόγει, λέγων· Ὁ Κύριος ἀφείλετο· εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας. καὶ τὴν γυναῖκα οὕτως ἐπεστόμιζε δικαιολογούμενος πρὸς αὐτὴν, καὶ τὰ θαυμαστὰ ἐκεῖνα φθεγγόμε-

γ. -λοῦμεν

γ. ταύτης

β. Κορ. α. ια.

Ψαλ. κϛ. α.

Ἰωβ. α. κα.

χ. θαυμάσια

Ιωβ Ϲ. ι.

νος ῥήματα· Εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα ἐκ χειρὸς Κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑποίσομεν; καίτοι μετὰ ταῦτα χαλεπώτερος γέγονεν ὁ πειρασμός, ἀλλ' ἐκεῖνος οὐδὲ οὕτως ἐξελύετο, ἀλλ' ὁμοίως ἔφερε γενναίως, καὶ ἐδόξαζε. τοῦτο καὶ σὺ ποίει καὶ λογίζου πρὸς ἑαυτόν, ὅτι οὐκ ἄνθρωπος ἔλαβεν, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας, ὁ μᾶλλον σοῦ κηδόμενος, καὶ τὸ συμφέρον εἰδώς, οὐ πολέμιός τις, οὐδὲ ἐπίβουλος. ὅρα πόσοι ζῶντες ἀβίωτον τὸν βίον τοῖς γονεῦσιν ἐποίησαν. τοὺς δὲ γενναίους οὐχ ὁρᾷς, φησίν; ὁρῶ καὶ τούτους, ἀλλὰ καὶ τούτων ἀσφαλέστερα τὰ κατὰ τὸν παῖδα τὸν σόν. εἰ γὰρ καὶ εὐδοκιμοῦσιν, ἀλλ' ἐν ἀδήλῳ τὰ τοῦ τέλους αὐτῶν· ὑπὲρ δὲ ἐκείνου λοιπὸν οὐ δέδοικας, οὐδὲ τρέμεις, μή τι πάθῃ, ἢ μεταβολήν τινα δέξηται. ταῦτα καὶ ἐπὶ γυναικὸς λογίζου καλῆς καὶ οἰκουροῦ, καὶ ὑπὲρ πάντων εὐχαρίστει τῷ Θεῷ. κἂν ἀπολέσῃς γυναῖκα, δόξαζε. ἴσως σε εἰς ἐγκράτειαν ἀναγαγεῖν βούλεται ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ μείζονα καλέσαι σκάμματα, ἐλευθερῶσαί σε τοῦ δεσμοῦ ἠθέλησεν.

Ἐκ τῆς κα. ὁμιλ. τῆς ἑρμ. τῆς εἰς πράξεις τῶν ἀπος.

Εἰπὲ δή μοι, εἰ καθημένων ἡμῶν ἔπεμψεν ὁ βασιλεύς, τινὰ καλῶν εἰς τὰ βασίλεια, κλαίειν ἔδει καὶ θρηνεῖν; εἰπέ μοι, ἄγγελοι πάρεισιν ἐξ οὐρανῶν ἀπεσταλμένοι, κἀκεῖθεν ἥκοντες, παρ' αὐτοῦ πεμφθέντες τοῦ βασιλέως τὸν σύνδουλον καλέσαι τὸν αὐτῶν, καὶ σὺ κλαίεις, εἰπέ μοι; οὐκ οἶδας οἷον μυστήριόν ἐστι τὸ γινόμενον; πῶς φρικτὸν καὶ φοβερὸν καὶ ὕμνων ἄξιον ὄντως καὶ αἴνων; βούλει μαθεῖν, ἵνα εἰδῇς ὅτι οὐχὶ δακρύων ὁ καιρός; τῆς γὰρ τοῦ Θεοῦ σοφίας μέγιστόν ἐστι μυστήριον. ὥσπερ τινὰ οἰκίαν ἀφεῖσα πρόεισιν ἡ ψυχὴ πρὸς τὸν ἑαυτῆς ἐπειγομένη δεσπότην· σὺ δὲ πενθεῖς; οὐκοῦν καὶ τικτομένου τοῦ παιδίου τοῦτο ποιεῖν ἐχρῆν. καὶ γὰρ τοῦτο τόκος ἐστὶν ἐκείνου πολλῷ βελτίων, πρόεισι γὰρ ἐφ' ἕτερον φῶς, ἀπολύεται, ὥσπερ ἀπὸ δεσμωτηρίου τινός, ὡς ἀπὸ ἀγῶνος ἔξεισι. ναί, φησίν· ἐπὶ μὲν τῶν εὐδοκίμων καλῶς ταῦτα λέγεις. τί οὖν πρὸς σέ, ἄνθρωπε, ὅτι οὐδὲ ἐπὶ εὐδοκίμων τοῦτο ποιεῖς; εἰπὲ γάρ μοι· τί τοῦ παιδίου καταγνῶναι ἔχοις ἂν τοῦ μικροῦ; τίνος ἕνεκεν πενθεῖς αὐτό; τί τοῦ νεοφωτίστου; καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνος εἰς τὸ αὐτὸ πρόεισι. τίνος ἕνεκεν πενθεῖς, εἰπέ μοι; καθάπερ γὰρ ἥλιος καθαρὸς ἄνεισιν, οὕτω καὶ ψυχὴ σῶμα ἀπολείπουσα μετὰ καθαροῦ συνειδότος λάμπει φαιδρόν. οὐχ οὕτω βασιλέα ἐπιβαίνοντα πόλεως μετὰ τοσαύτης σιγῆς ἐστιν ἰδεῖν, ὡς ψυχὴν ἀφεῖσαν σῶμα, καὶ μετ' ἀγγέλων ἀπιοῦσαν. ἐννόησον τίς ἐστιν ἡ ψυχή, ἐν οἵᾳ τότε ἐκπλήξει γίνεται, ἐν οἵῳ θαύματι, ἐν οἵᾳ ἡδονῇ. τί πενθεῖς, εἰπέ μοι; ἀλλ' ἐπὶ ἁμαρτωλῶν τοῦτο μόνον ποιεῖς; εἴθε τοῦτο ἦν, καὶ οὐκ ἂν ἐκώλυσα τὰ πένθη· εἴθε τοιοῦτος ὁ σκοπὸς ἦν. οὗτος ὁ θρῆνος ἀποστολικός, οὗτος ὁ θρῆνος δεσποτικός. ἔκλαυσε γὰρ καὶ Ἰησοῦς τὴν Ἱερουσαλήμ. ἐβουλόμην τούτῳ διηρῆσθαι τῷ νόμῳ τὰ πένθη· ὅταν δὲ ἀνακαλουμένου ῥήματα λέγῃς, καὶ συνήθειαν, καὶ προστασίαν, οὐχὶ διὰ τοῦτο πενθεῖς, ἀλλὰ σκόπει. πένθησον, στέναξον τὸν ἁμαρτωλόν· καὶ ἐγὼ κατάξω δάκρυα, καὶ ἐγὼ σοῦ μᾶλλον, ὅσῳ καὶ μείζονι τιμωρίᾳ ὑπεύθυνος ὁ τοιοῦτος. ἐγὼ θρηνήσω μετὰ τοιούτου σκοποῦ. οὐ σὲ δὲ μόνον τὸν τοιοῦτον δεῖ θρηνεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν ἅπασαν καὶ τοὺς ἀπολωλότας, καθάπερ τοὺς ἐπὶ θάνατον ἀπαγομένους. ὄντως γὰρ θάνατος οὗτός ἐστι πονηρός, ὁ τῶν ἁμαρτωλῶν. ἀλλὰ τὰ ἄνω κάτω γεγένηται. οὗτος ὁ θρῆνος καὶ φιλοσοφίας ἐστί, καὶ διδασκαλίαν ἔχει πολλήν, ἐκεῖνος δὲ μικροψυχίαν. εἰ ἐθρηνοῦμεν τὸν θρῆνον τοῦτον ἅπαντες, ζῶντας ἂν αὐτοὺς διωρθωσάμεθα. ὥσπερ γὰρ εἰ κύριος ἦς φάρμακα ἐπενεγκεῖν κωλύοντα τὸν θάνατον ἐκεῖνον τὸν σωματικόν, ἐποίησας ἄν· οὕτω καὶ νῦν, εἰ τοῦτον ἐθρήνεις τὸν θάνατον, ἐκώλυσας ἂν καὶ ἐπὶ σοῦ καὶ ἐπ' ἐκείνου τοῦτο γενέσθαι. νῦν δὲ αἴνιγμά ἐστι τὸ γινόμενον, κυρίους μὲν ὄντας μὴ συγχωρῆσαι τοῦτο ἐπελθεῖν, ἀφεῖναι γενέσθαι, γενόμενον δὲ πενθεῖν. οὕτως θρηνεῖν ἄξιοι ὅταν παραστῶσι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, οἷα ἀκούσονται ῥήματα; οἷα πείσονται πράγματα; εἰκῆ ἔζησαν οὗτοι· μᾶλλον δὲ οὐκ εἰκῆ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ κακῷ. καὶ ἐπὶ τούτων εὔκαιρον εἰπεῖν· Συμφέρον ἦν αὐτοῖς εἰ οὐκ ἐγεννήθησαν. τί γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, πάντοι ἀναλῶσαι χρόνον ἐπὶ κακῷ τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς; εἰ γὰρ εἰκῆ μόνον ἀνήλωτο, οὐκ ἂν ἤρ-

Μαρκ. ιδ. κα.

κεσε

κεσει ἢ ζημία; Εἰπέ μοι· εἴ τις μισθωτὸς γενόμενος εἴκοσιν ἔτη καταναλώσειεν εἰκῆ, οὐ κλαύσεται καὶ θρηνήσει, καὶ δόξει πάντων ἐλεεινότερος εἶναι; οὗτος πᾶσαν τὴν ζωὴν εἰκῆ κατέκοψεν, οὐδὲ μίαν ἡμέραν ἔζησεν ἑαυτῷ, ἀλλὰ τῇ τρυφῇ, τῇ ἀσελγείᾳ, τῇ πλεονεξίᾳ, τῇ ἁμαρτίᾳ, τῷ διαβόλῳ. τοῦτον οὖν οὐ θρηνήσομεν, εἰπέ μοι; οὐ πειρασόμεθα τῶν κινδύνων ἐξαρπάσαι; ἔστι γὰρ, ἔστιν, ἐὰν μόνον θέλωμεν, ἥμερον αὐτῷ γενέσθαι τὴν κόλασιν. εὐχὰς ὑπὲρ αὐτοῦ ποιῶμεν συνεχεῖς, ἐλεημοσύνην διδῶμεν, κἂν ἐκεῖνος ἀνάξιος ᾖ, ἡμᾶς ὁ Θεὸς δυσωπηθήσεται. Εἰ γὰρ Παῦλος ἑτέρους ἠλέησε, καὶ δι' ἄλλους ἄλλων ἐφείσατο, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς τοῦτο ποιήσει. ἐκ τῶν ἐκείνου χρημάτων, ἐκ τῶν σῶν, ὅθεν ἂν θέλῃς, βοήθησον, ἐπίχεον ἔλαιον, μᾶλλον δὲ ὕδωρ. οὐκ ἔχει ἐλεημοσύνας οἰκείας ἐπιδείξασθαι; κἂν συγγενικάς. οὐκ ἔχει τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ γεγενημένας; κἂν τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα μετὰ παρρησίας αὐτοὶ ἐξαιτῶνται τότε ἡ γυνὴ, λύτρον ὑπὲρ αὐτοῦ καταθεμένη. ὅσῳ πλείοσι γέγονεν ἁμαρτήμασιν ὑπεύθυνος, τοσούτῳ μείζονος αὐτῷ δεῖ τῆς ἐλεημοσύνης. οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ἴσην ἔχει τὴν ἰσχὺν νῦν, ἀλλ' ἐλάττω πολλῷ. οὐ γάρ ἐστιν ἴσον αὐτόν τινα ποιῆσαι, καὶ ἕτερον ὑπὲρ αὐτοῦ. ὡς οὖν ἐλάττονος οὔσης, οὕτω καὶ τῷ πλήθει μείζονα ποιῶμεν αὐτήν. μὴ περὶ σήματα, μὴ περὶ ἐντάφια ἀσχολώμεθα· οὗτοι ἐντάφιοι μέγιστοι. περίστησον χήρας, εἰπὲ τοὔνομα, πάσας κέλευσον ὑπὲρ αὐτοῦ ποιεῖσθαι τὰς δεήσεις καὶ τὰς ἱκετηρίας· δυσωπήσει τοῦτο τὸν Θεόν. Εἰ καὶ μὴ ὑπ' αὐτοῦ γέγονεν, ἀλλὰ δι' αὐτὸν ἕτερος γέγονεν αἴτιος τῆς ἐλεημοσύνης· καὶ τοῦτο τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἐστί. χῆραι περιεστῶσαι καὶ δακρύουσαι, οὐχὶ τοῦ παρόντος, ἀλλὰ καὶ τοῦ μέλλοντος ἴσασιν ἐξαρπάσαι θανάτου. πολλοὶ καὶ τῶν ὑφ' ἑτέρων δι' αὐτοὺς γεγενημένων ἐλεημοσυνῶν ἀπώναντο. Εἰ γὰρ καὶ μὴ τέλεον, ἀλλ' ὅμως παραμυθίαν εὗρόν τινα. Εἰ μὴ τοῦτό ἐστι, πῶς τὰ παιδία σώζεται; καίτοιγε ἐκεῖ οὐδὲν αὐτὰ εἰσφέρει, ἀλλὰ τὸ γένος τὸ πᾶν. καὶ γυναιξὶν ἐχαρίσθη παιδία πολλάκις, οὐδὲν αὐτὰ εἰσενεγκόντα. πολλὰς ἡμῖν ὁ Θεὸς τοῦ σώζεσθαι δίδωσιν ὁδοὺς, μόνον μὴ ἀμελῶμεν. τί οὖν ἂν πένης ᾖ, φησί; πάλιν ἐρῶ, τὸ πολὺ τῆς ἐλεημοσύνης οὐκ ἐν τῷ διδομένῳ κρίνεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ προαιρέσει· μόνον μὴ δῷς ἐλάττω τῆς δυνάμεως, καὶ τὸ πᾶν ἐξετέλεσας. τί οὖν, φησὶν, ἂν ἔρημος ᾖ καὶ ξένος, καὶ μηδένα ἔχῃ; διὰ τί γὰρ μηδένα ἔχει, εἰπέ μοι; τοῦτο αὐτῷ δίδως δίκην, ὅτι μηδένα ἔχεις σαυτῷ φίλον οὕτως ἐνάρετον. τοῦτο οὖν γινέσθω, ἵνα, κἂν αὐτοὶ μὴ ὦμεν ἐνάρετοι, σπουδάζωμεν ἑταίρους καὶ φίλους ἐναρέτους ἔχειν, καὶ γυναῖκα, καὶ υἱὸν, καὶ φίλον, ὡς καρπούμενοί τι καὶ δι' αὐτῶν· μικρὸν μὲν, καρπούμενοι δὲ ὅμως. ἂν σπουδάσῃς μὴ πλουτοῦσαν, ἀλλ' εὐλαβῆ γυναῖκα ἀγαγέσθαι, ταύτης ἀπολαύσῃ τῆς παραμυθίας. ἂν σπουδάσῃς μὴ πλοῦτον υἱῷ καταλιπεῖν, ἀλλ' εὐλαβῆ, καὶ θυγατέρα σώφρονα, καὶ ταύτης ἀπολαύσῃ τῆς παραμυθίας. ἂν ταῦτα σπουδάσῃς, καὶ αὐτὸς ἔσῃ τοιοῦτος. καὶ τοῦτο μέρος ἀρετῆς, τοιούτους αἱρεῖσθαι καὶ φίλους, καὶ γυναῖκα, καὶ παιδία. οὐκ εἰκῆ προσφοραὶ ὑπὲρ τῶν ἀπελθόντων γίνονται, οὐκ εἰκῆ ἱκετηρίαι, οὐκ εἰκῆ ἐλεημοσύναι. ταῦτα πάντα τὸ πνεῦμα διέταξε, δι' ἀλλήλων ἡμᾶς ὠφελεῖσθαι βουλόμενον. ὅρα· ὠφελεῖται ἐκεῖνος διὰ σὲ, ὠφελῇ σὺ δι' ἐκεῖνον. κατεφρόνησας χρημάτων προτραπεὶς ἐργάσασθαί τι γενναῖον, καὶ σὺ αἴτιος τῆς σωτηρίας, καὶ αὐτός σοι τῆς ἐλεημοσύνης γέγονεν αἴτιος. μὴ ἀμφίβαλλε, ὅτι καρπώσεταί τι χρηστόν. οὐχ ἁπλῶς ὁ διάκονος βοᾷ, Ὑπὲρ τῶν ἐν Χριστῷ κεκοιμημένων, καὶ τῶν τὰς μνείας ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιτελουμένων. οὐχ ὁ διάκονός ἐστιν ὁ ταύτην ἀφιεὶς τὴν φωνὴν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ χάρισμα λέγω. τί λέγεις; ἐν χερσὶν ἡ θυσία, καὶ πάντα πρόκειται εὐτρεπισμένα, πάρεισιν ἄγγελοι, ἀρχάγγελοι, πάρεστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, μετὰ τοσαύτης φρίκης ἑστήκασιν ἅπαντες, παρεστήκασιν ἐκεῖνοι βοῶντες πάντων σιγώντων, καὶ νομίζεις ἁπλῶς γίνεσθαι τὰ λεγόμενα; οὐκοῦν καὶ τὰ ἄλλα ἁπλῶς, καὶ τὰ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὰ ὑπὲρ τῶν ἱερέων προσφερόμενα, καὶ τὰ ὑπὲρ τοῦ πληρώματος; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ πάντα μετὰ πίστεως γίνεται. τί οἴει τὸ ὑπὲρ μαρτύρων προσφέρεσθαι; τὸ κληθῆναι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, κἂν μάρτυρες ὦσι, κἂν ὑπὲρ μαρτύρων, μεγάλη τιμὴ τὸ ὀνομασθῆναι, τοῦ δεσπότου παρόντος, τῆς μυσταγωγίας ἐπιτελουμένης ἐκείνης, τῆς φρικτῆς θυσίας, τῶν ἀφάτων μυστηρίων. καθάπερ γὰρ, ἕως μὲν θεωρεῖ τοῦ βασιλέως, ὅσα ἂν τις βούληται, δύναται, ἐγερθέντος δὲ, ὅσα ἂν λέγῃ, εἰκῆ ἐρεῖ· οὕτω καὶ τότε, ἕως ἂν προκέηται τὰ μυστήρια, πᾶσι τιμὴ μεγίστη, τὸ μνήμης ἀξιοῦσθαι. ὅρα γάρ· καταγγέλλεται τότε τὸ μυστήριον τὸ φρικτὸν, ὅτι ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ἔδωκεν ἑαυτὸν ὁ Θεός· μετὰ τοῦ θαύματος ἐκείνου εὐκαίρως ὑπομιμνήσκει αὐτοὺς τῶν ἡμαρτηκότων. καθάπερ γὰρ ὅταν ἐπινίκια τῶν βασιλέων ἄγηται, τότε εὐφημοῦνται μὲν καὶ ὅσοι τῆς νίκης ἐκοινώνησαν, ἀφίενται δὲ καὶ ὅσοι ἐν δεσμοῖς εἰσι διὰ τὸν καιρόν· παρελθόντος δὲ τοῦ καιροῦ, ὁ μὴ τυχὼν οὐκέτι τινὸς ἀπολαύει, οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα. τῶν ἐπινικίων ἐστὶν ὁ καιρός. Ὁσάκις γὰρ ἂν, φησὶν, ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε. μηδὲ ἁπλῶς προσιώμεθα, μηδὲ ὡς ἔτυχε ταῦτα γίνεσθαι νομίζωμεν. ἄλλως δὲ μαρτύρων μεμνήμεθα, καὶ τοῦτο εἰς πίστιν, ὅτι οὐ τέθνηκεν ὁ Κύριος· καὶ τοῦτο τοῦ τεθανατῶσθαι τὸν θάνατον σημεῖον, τὸ νεκρὸν αὐτὸν γεγενῆσθαι. Ταῦτα εἰδότες, ἐπινοῶμεν ὅσας δυνάμεθα παραμυθίας τοῖς ἀπελθοῦσιν, ἀντὶ δακρύων, ἀντὶ θρήνων, ἀντὶ μνημείων τὰς ἐλεημοσύνας, τὰς εὐχὰς, τὰς προσφορὰς, ἵνα κἀκεῖνοι καὶ ἡμεῖς τύχωμεν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

α. Κορ. ια. κϛ.

Λογ. μϛ.

ΟΤΙ, ΕΙ ΚΑΙ ΠΑΝΤΩΝ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ

ἐσμὲν ὑπεύθυνοι, δυνάμεθα καὶ δι' ἐξαγορεύσεως σωθῆναι, καὶ ὅτι ἕκαστος ἡμῶν τῶν πιστῶν ἄγγελον ἔχει φύλακα, καὶ περὶ τῶν ἱερέων.

Τῶν ἀνθρώπων, ἀγαπητοὶ, οἱ μὲν καὶ ἐνταῦθα κολάζονται καὶ ἐκεῖ· οἱ δὲ ἐνταῦθα μόνον, οἱ δὲ ἐκεῖ μόνον, οἱ δὲ οὔτε ἐνταῦθα, οὔτε ἐκεῖ. ἐνταῦθα μὲν καὶ ἐκεῖ, ὡς οἱ σταυρωταὶ τοῦ Χριστοῦ. καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα ἔδοσαν δίκην, ἡνίκα ἔπαθον τὰ ἀνήκεστα ἐκεῖνα, τῆς πόλεως ἁλούσης· καὶ ἐκεῖ χαλεπωτάτην ὑπομενοῦσιν, ὡς οἱ Σοδόμων πολῖται, ὡς ἕτεροι πολλοί· ἐκεῖ δὲ μόνον, ὡς ὁ πλούσιος ὁ ἀποτηγανιζόμενος, καὶ οὐδὲ σταγόνος κύριος ὤν· ἐνταῦθα δὲ, ὡς ὁ πεπορνευκὼς παρὰ Κορινθίοις· οὔτε δὲ ἐνταῦθα, οὔτε ἐκεῖ, ὡς οἱ ἀπόστολοι, ὡς οἱ προφῆται, ὡς ὁ μακάριος Ἰώβ. οὐ γὰρ δὴ κολάσεως ἦν ἃ ἔπαθον, ἀλλ' ἀγώνων καὶ παλαισμάτων. σπουδάσωμεν τοίνυν τῆς τούτων εἶναι μερίδος· εἰ δὲ μὴ τούτων, κἂν τῶν ἐνταῦθα ἀποδυομένων τὰ ἁμαρτήματα. καὶ γὰρ φοβερὸν ἐκεῖνο τὸ κριτήριον, καὶ ἀπαραίτητος ἡ τιμωρία, καὶ ἀνήκεστος ἡ κόλασις. εἰ δὲ βούλει μηδὲ ἐνταῦθα δοῦναι δίκην, σαυτῷ δίκασον· ἀπαίτησον σὺ τὰς εὐθύνας· ἄκουσον Παύλου λέγοντος, Ὅτι εἰ ἐκρίνομεν ἑαυτοὺς, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. ἂν τοῦτο ποιῇς, ὁδῷ προβαίνων καὶ ἐπὶ στέφανον ἥξεις. καὶ πῶς ἀπαιτήσομεν δίκην, φησὶν, ἑαυτούς; πένθησον, στέναξον πικρὸν, ταπείνωσον σαυτὸν, κάκωσον, ἀνάμνησον τῶν ἁμαρτημάτων κατ' εἶδος. οὐ μικρὰ τοῦτο βάσανος ψυχῆς. εἴ τις γέγονεν ἐν κατανύξει, οἶδεν ὅτι μάλιστα πάντων ἡ ψυχὴ τούτῳ κολάζεται· εἴ τις γέγονεν ἐν ἁμαρτίας μνήμῃ, οἶδε τὴν ἐντεῦθεν ὀδύνην. διὰ τοῦτο δικαιοσύνην ἔπαθλον ἔθηκεν ὁ Θεὸς τῇ τοιαύτῃ μετανοίᾳ, λέγων· Λέγε σὺ πρῶτον τὰς ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῇς. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστι μικρὸν εἰς διόρθωσιν τὸ πάντα συναγαγόντα τὰ ἁμαρτήματα, κατ' εἶδος αὐτὰ στρέφειν συνεχῶς, καὶ ἀναλογίζεσθαι. ὁ γὰρ τοῦτο ποιῶν αὐτὸς κατανυγήσεται, ὡς μηκέτι τῇ

α. Κορ. ια. λα.

ζῆν ἑαυτὸν ἄξιον εἶναι νομίζειν. ὁ δὲ τοῦτο νομίζων, πονηροῦ παντὸς ἀπαλώτερος ἔσται. μὴ γάρ μοι πορνείας εἴπῃς μόνον, μηδὲ ταῦτα τὰ δῆλα· ἀλλὰ καὶ τὰς λαθραίους ἐπιβουλὰς, καὶ τὰς συκοφαντίας, καὶ τὰς καπηλείας, καὶ τὰς κενοδοξίας, καὶ τὸν φθόνον, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα συνάγαγε. οὐδὲ γὰρ ταῦτα μικρὰς οἴσει κολάσεις. καὶ γὰρ καὶ ὁ λοίδορος εἰς γέενναν ἐμπεσεῖται, καὶ ὁ μεθύων οὐδένα κλῆρον ἔχει πρὸς τὴν βασιλείαν, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν πλησίον οὕτω προσκρούει τῷ Θεῷ, ὡς μηδὲ μαρτυροῦντος αὐτοῦ ὠφελεῖσθαι, καὶ ὁ τῶν οἰκείων ἀμελῶν τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ὁ πένητας παρορῶν εἰς τὸ πῦρ πέμπεται. μὴ τοίνυν μικρὰ ταῦτα εἶναι νόμιζε, ἀλλὰ συνάγαγε πάντα, καὶ ὡς ἐν βιβλίῳ γράφε. ἂν γὰρ σὺ γράψῃς, ὁ Θεὸς ἐξαλείφει, ὥσπερ οὖν, ἐὰν μὴ σὺ γράψῃς, ὁ Θεὸς καὶ ἐγγράφει, καὶ δίκην ἀπαιτεῖ. πολὺ τοίνυν βέλτιον παρ᾽ ἡμῶν αὐτὰ γραφῆναι, καὶ ἄνωθεν ἐξαλειφθῆναι, ἢ τοὐναντίον, ἡμῶν ἐπιλανθανομένων, τὸν Θεὸν αὐτὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἐνεγκεῖν τῶν ἡμετέρων κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ἵν᾽ οὖν μὴ τοῦτο γένηται, πάντα μετὰ ἀκριβείας ἀναλογιζώμεθα, καὶ εὑρήσομεν πολλῶν ἑαυτοὺς ὑπευθύνους ὄντας. τίς γὰρ πλεονεξίας καθαρός; μὴ γάρ μοι τὸ μέτρον εἴπῃς· ἀλλὰ κἂν ἐν μικρῷ, τὴν αὐτὴν δώσομεν δίκην. τοῦτο ἐννόει, καὶ μετανόει. τίς ὕβρεως ἀπήλλακται; τοῦτο δὲ εἰς γέενναν ἐμβάλλει. τίς λάθρα τὸν πλησίον οὐ κακηγόρησε; τίς οὐκ ἀπενοήθη; ἔστι δὲ πάντων ἀκαθαρτότερος. τίς δὲ οὐκ εἶδεν ἀκολάστοις ὀφθαλμοῖς γυναῖκα; οὗτος δὲ μοιχὸς ἀπηρτισμένος. τίς οὐκ ὠργίσθη τῷ ἀδελφῷ εἰκῆ; οὗτος δὲ ἔνοχος τῷ συνεδρίῳ. τίς οὐκ ὤμοσεν; οὗτος δὲ τοῦ πονηροῦ. τίς οὐκ ἐπιώρκησεν; οὗτος δὲ τοῦ πονηροῦ πλέον. τίς οὐκ ἐδούλευσε τῷ μαμωνᾷ; οὗτος δὲ τῆς γνησίας ἐξέπεσε τοῦ Χριστοῦ δουλείας. ἔχω καὶ ἕτερα πλείονα τούτων εἰπεῖν· ἀλλ᾽ ἀρκεῖ καὶ ταῦτα, καὶ ἱκανὰ τὸν μὴ λίθον ὄντα μηδὲ σφόδρα ἀναίσθητον εἰς κατάνυξιν ἀγαγεῖν. εἰ γὰρ ἕκαστον αὐτῶν εἰς γέενναν ἐμβάλλει, πάντα ὁμοῦ συνελθόντα τί οὐκ ἐργάσεται; Ὁρᾶτε, φησὶ, μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων. οἱ γὰρ ἄγγελοι αὐτῶν διαπαντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ἕκαστος γὰρ πιστὸς ἄγγελον ἔχει. ἐπεὶ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἕκαστος ἀνὴρ τῶν εὐδοκίμων ἄγγελον εἶχε, καθώς φησιν ὁ Ἰακώβ· Ὁ ἄγγελος ὁ τρέφων με, καὶ ὁ ῥυόμενός με ἐκ νεότητός μου. εἰ τοίνυν ἀγγέλους ἔχομεν, νήφωμεν, καθάπερ παιδαγωγῶν τινων ἡμῖν παρόντων. πάρεισι γὰρ καὶ δαίμονες. διὰ τοῦτο εὐχόμεθα καὶ λέγομεν, τὸν ἄγγελον αἰτοῦντες τῆς εἰρήνης, καὶ πανταχοῦ εἰρήνην αἰτοῦμεν (οὐδὲν γὰρ ταύτης ἴσον) ἐν ταῖς ἐκκλησίαις εἰρήνην, ἐν ταῖς εὐχαῖς, ἐν ταῖς λιταῖς, ἐν ταῖς προσρήσεσι· καὶ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ τρὶς καὶ πολλάκις αὐτὴν δίδωσιν ὁ τῆς ἐκκλησίας προεστώς. Εἰρήνη ὑμῖν. διὰ τί; ὅτι αὕτη μήτηρ πάντων τῶν ἀγαθῶν ἐστιν, αὕτη τῆς χαρᾶς ὑπόθεσις. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς εἰσιοῦσιν εἰς τὰς οἰκίας τοῖς ἀποστόλοις τοῦτο λέγειν προσέταξεν εὐθέως, καθάπερ τι σύμβολον τῶν ἀγαθῶν. Εἰσερχόμενοι γάρ, φησιν, εἰς τὰς οἰκίας λέγετε, Εἰρήνη ὑμῖν. ταύτης γὰρ οὐκ οὔσης, πάντα περιττά. καὶ ὁ Χριστὸς τοῖς μαθηταῖς ἔλεγεν· Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν. αὕτη τῇ ἀγάπῃ προοδοποιεῖ. καὶ οὐ λέγει ὁ τῆς ἐκκλησίας προεστὼς, εἰρήνη ὑμῖν ἁπλῶς· ἀλλ᾽, εἰρήνη πᾶσι. τί γὰρ, ἂν μετὰ τοῦδε μὲν εἰρήνην ἔχωμεν, μετὰ δὲ ἑτέρου δὲ πόλεμοι καὶ μάχαι, τί τὸ κέρδος; οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ σώματι, ἂν τὰ μὲν ἡσυχάζῃ τῶν στοιχείων, τὰ δὲ διαστασιάζῃ, δυνατὸν ὑγείαν συνεστάναι ποτὲ, ἀλλὰ διὰ τῆς ἁπάντων εὐταξίας καὶ συμφωνίας καὶ εἰρήνης. κἂν μὴ πάντα ἡσυχάζῃ, καὶ ἐπὶ τῶν οἰκείων ὅρων μένῃ, πάντα ἀνατέτραπται. καὶ ἐν τῇ διανοίᾳ δὲ τῇ ἡμετέρᾳ, ἂν μὴ πάντες ἡσυχάζωσιν οἱ λογισμοὶ, εἰρήνη οὐκ ἔσται. τοσοῦτόν ἐστιν ἀγαθὸν ἡ εἰρήνη, ὡς υἱοὺς Θεοῦ καλεῖσθαι τοὺς αὐτῆς ποιητὰς καὶ δημιουργούς. εἰκότως· ἐπεὶ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦτο ἦλθεν εἰς τὴν γῆν, εἰρηνοποιῆσαι τὰ ἐν τῇ γῇ, καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. εἰ δὲ οἱ εἰρηνοποιοὶ υἱοὶ Θεοῦ, οἱ ταραχοποιοὶ υἱοὶ διαβόλου. τί λέγεις; ἔριδας καὶ μάχας ἐμβάλλεις; καὶ τίς οὕτως ἄθλιος, φησίν; εἰσὶ γὰρ πολλοὶ χαίροντες ἐπὶ

Ex τῆς γ. ὁμιλ. τῆς ἑρμην. τῆς πρὸς Κολ. ἐπισ.

Ματθ. ιη. ι.

Γεν. μη. ις.

Ματθ. ι. ιβ.

Ἰωάν. ιδ. κζ.

τοῖς κακοῖς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ διασπῶντες μᾶλλον, ἢ οἱ στρατιῶται τῇ λόγχῃ διελό-
μενοι, ἢ Ἰουδαῖοι τοῖς ἥλοις διέκοψαν. ἐκεῖνο τούτου ἔλαττον τὸ κακόν. ἐκεῖνα διασπασθέντα
τὰ μέλη πάλιν συνήφθη· ταῦτα δὲ ἀποσπασθέντα, ἂν ἐνταῦθα μὴ συναφθῇ, οὐκέτι συν-
αφθήσονται, ἀλλὰ μένει τοῦ πληρώματος ἔξω. ὅταν βούλῃ τὸν ἀδελφὸν πολεμῆσαι,
ἐννόησον ὅτι τοῖς μέλεσι τοῦ Χριστοῦ πολεμεῖς, καὶ παῦσαι τῆς μανίας. τί γὰρ εἰ ἀπερριμ-
Ματθ. ιη. ιδ. καὶ ι. μένος ἐστί; τί γὰρ εἰ εὐτελής; τί γὰρ εἰ εὐκαταφρόνητος; Οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα, φησὶν,
ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων. καὶ πάλιν·
Οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διαπαντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὁ
Θεὸς δι' αὐτὸν καὶ σὲ καὶ δοῦλος ἐγένετο, καὶ ἐσφάγη· σὺ δὲ οὐδὲν αὐτὸν εἶναι νομίζεις; οὐκοῦν μά-
χῃ καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, τὰς ἐναντίας αὐτῷ φέρων ψήφους; ὅταν εἰσέλθῃ ὁ τῆς ἐκκλησί-
ας προεστὼς, εὐθέως λέγει· Εἰρήνη ὑμῖν· ὅταν ὁμιλῇ, Εἰρήνη πᾶσιν· ὅταν ἡ θυσία τελεσθῇ,
Εἰρήνη πᾶσι· καὶ μεταξὺ πάλιν, Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, εἰ τοσαυ-
τάκις ἀκούοντες εἰρήνην ἔχειν, ἐκπεπολεμώμεθα πρὸς ἀλλήλους; λαμβάνοντες καὶ ἀποδι-
δόντες, τῷ διδόντι τὴν εἰρήνην πολεμούμεθα; λέγεις, Καὶ τῷ πνεύματί σου, καὶ διαβάλλεις
αὐτὸν ἔξω; οἴμοι, ὅτι τὰ σεμνὰ τῆς ἐκκλησίας σχήματα γέγονε πραγμάτων μόνον, οὐκ
ἀλήθειά τις. οἴμοι, ὅτι μέχρι ῥημάτων τὰ σύμβολα μένει τοῦ στρατοπέδου τούτου. ὅθεν καὶ
Ματθ. ι. ιϛ. ἀγνοεῖτε διὰ τί λέγεται, Εἰρήνη πᾶσιν. ἀλλ' ἀκούετε τὰ ἑξῆς. τί φησιν ὁ Χριστός; Εἰς ἣν
δ' ἂν πόλιν, ἢ κώμην εἰσέλθητε, εἰσερχόμενοι εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτήν. καὶ
ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑ-
μῶν πρὸς ὑμᾶς ἀποστραφήτω. διὰ τοῦτο οὐκ ἴσμεν, ὅτι τύπον ῥημάτων νομίζομεν ταῦ-
τα εἶναι, καὶ οὐ συνιέμεθα τῷ νῷ. μὴ γὰρ ἐγὼ δίδωμι τὴν εἰρήνην; ὁ Χριστὸς δι' ἡμῶν φθέγ-
γεσθαι καταξιοῖ. εἰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων χρόνων κενοὶ τῆς χάριτός ἐσμεν, ἀλλ' οὐ τῆς δι' ὑμᾶς.
εἰ γὰρ εἰς ὄνον ἐνήργησε καὶ εἰς μάντιν ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις δι' οἰκονομίαν, καὶ τὴν τῶν Ἰσραη-
λιτῶν ὠφέλειαν· εὔδηλον ὅτι οὐδὲ εἰς ἡμᾶς παραιτήσεται ἐνεργεῖν, ἀλλ' ἀνέξεται καὶ τοῦτο δι'
ἡμᾶς. μηδεὶς τοίνυν εἴπῃ, ὅτι εὐτελὴς ἐγὼ καὶ ταπεινὸς καὶ οὐδενὸς ἄξιος λόγου, καὶ οὕτω μοι
προσεχέτω· εἰμὶ γὰρ τοιοῦτος. ἀλλ' ἀεὶ ἔθος τῷ Θεῷ διὰ τοὺς πολλοὺς καὶ τοῖς τοιούτοις ἐ-
φίστασθαι· καὶ ἵνα μάθητε, τῷ Κάϊν κατηξίωσε λαλῆσαι διὰ τὸν Ἄβελ, τῷ διαβόλῳ διὰ
τὸν Ἰὼβ, τῷ Φαραὼ διὰ τὸν Ἰωσὴφ, τῷ Ναβουχοδονόσορ διὰ τὸν Δανιὴλ, τῷ Βαλτάσαρ διὰ τὸν
αὐτόν. καὶ μάγοι δὲ ἀποκαλύψεως ἔτυχον, καὶ Καϊάφας προεφήτευσε χριστοκτόνος ὢν καὶ
ἀνάξιος, διὰ τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα. λέγεται δὲ καὶ Ἀαρὼν διὰ τοῦτο μὴ λεπρωθῆναι.
διὰ τί γὰρ, εἰπέ μοι, ἀμφοτέρων καταλαλησάντων, ἐκείνη μόνη τὴν δίκην ὑπέμεινε;
μὴ θαυμάσῃς. εἰ γὰρ ἐν τοῖς ἔξωθεν ἀξιώμασι, κἂν μυρία τις κατηγορῆται, οὐ πρότερον
εἰς δικαστήριον ἄγεται, ἕως ἂν ἀποθῆται τὴν ἀρχὴν, ἵνα μὴ ἐκείνη μετ' αὐτοῦ ὑβρίζηται,
πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς πνευματικῆς, κἂν ὁστισοῦν ᾖ, ἐνεργεῖ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις· ἐ-
πεὶ πάντα ἀπόλωλεν· ὅταν δὲ αὐτὴν ἀποθῆται, εἴτε ἀπελθὼν, εἴτε καὶ ἐνταῦθα, τότε δὴ
τότε χαλεπωτέραν δώσει τὴν δίκην. μὴ δὴ νομίζετε παρ' ἡμῶν ταῦτα λέγεσθαι· ἡ τοῦ Θεοῦ
χάρις ἐστὶν ἡ καὶ εἰς ἀναξίους ἐνεργοῦσα, οὐ δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. ἀκούσατε οὖν τί φησιν ὁ
Ματθ. ι. ιγ. Χριστός· Ἐὰν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν. πῶς δὲ ἀξία γίνεται; Ἐὰν
δέξωνται ὑμᾶς, φησίν· Ἐὰν δὲ μὴ δέξωνται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσι τῶν λόγων ὑμῶν, ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκεί-
νῃ. τί οὖν ὄφελος ὅτι δέχεσθε ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἀκούετε τῶν παρ' ἡμῶν λεγομένων; τί
δὲ κέρδος ὅτι θεραπεύετε, καὶ οὐ προσέχετε τοῖς λεγομένοις ὑμῖν; ἐκείνη ἐστὶ τιμὴ ἡμῖν·
ἐκείνη θεραπεία ἡ τὰ μάλιστα καὶ ὑμᾶς ὠφελοῦσα καὶ ἡμᾶς, ἐὰν ἡμῶν ἀκούητε. ἀκούετε καὶ
Πραξ. κγ. ε. τοῦ Παύλου λέγοντος· Οὐκ ᾔδειν, ἀδελφοὶ, ὅτι ἀρχιερεύς ἐστιν. ἄκουε καὶ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος·

Ματθ. κγ. γ.

Πάντα, ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε. Οὐκ ἐμοῦ καταφρονεῖς, ἀλλὰ τῆς ἱερωσύνης. ὅταν ἴδῃς ταύτης γυμνόν, τότε καταφρόνει· τότε οὐδὲ ἐγὼ ἀνέχομαι ἐπιτάττειν. ἕως δ' ἂν ἐπὶ τοῦ θρόνου τούτου καθήμεθα, ἕως ἂν τὴν προεδρίαν ἔχωμεν, ἔχομεν καὶ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἰσχύν, εἰ καὶ ἀνάξιοί ἐσμεν. εἰ ὁ Μωϋσέως θρόνος οὕτως ἦν αἰδέσιμος, ὡς δι' ἐκεῖνον ἀκούεσθαι, πολλῷ μᾶλλον ὁ τοῦ Χριστοῦ θρόνος. ἐκεῖνον ἡμεῖς διεδεξάμεθα, ἀπὸ τούτου φθεγγόμεθα, ἀφ' οὗ καὶ ὁ Χριστὸς ἔθηκεν ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς. Οἱ πρέσβεις, οἷοι ἂν ὦσι, διὰ τὸ τῆς πρεσβείας ἀξίωμα πολλῆς ἀπολαύουσι τῆς τιμῆς. ὅρα γάρ, εἰς μέσην βαρβάρων ἔρχεται τὴν γῆν μόνοι μεταξὺ τοσούτων πολεμίων. καὶ ἐπειδὴ μεγάλη ὁ τῆς πρεσβείας ἰσχύει νόμος, πάντες αὐτοὺς τιμῶσι, πάντες εἰς αὐτοὺς ἀποβλέπουσι, πάντες μετὰ ἀσφαλείας ἐκπέμπουσι. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν πρεσβείας ἀνεδεξάμεθα λόγον, καὶ ἥκομεν παρὰ τοῦ Θεοῦ (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίωμα) ἥκομεν πρὸς ὑμᾶς πρεσβεύοντες, ἀξιοῦντες καταλῦσαι τὸν πόλεμον· καὶ λέγομεν ἐπὶ ποίοις· οὐ πόλεις ἐπαγγελλόμενοι δώσειν, οὐδὲ σίτου μέτρα τόσα καὶ τόσα, οὐδὲ ἀνδράποδα, οὐδὲ χρυσίον, ἀλλὰ βασιλείαν οὐρανῶν, ζωὴν αἰώνιον, συνουσίαν μετὰ Χριστοῦ, τὰ ἄλλα ἀγαθά, ἃ μήτε εἰπεῖν ἡμῖν δυνατόν, ἕως ἂν ἐν τῇ σαρκὶ ταύτῃ ὦμεν καὶ τῷ παρόντι βίῳ. πρεσβεύομεν τοίνυν, ἀπολαύειν δὲ βουλόμεθα τιμῆς οὐ δι' ἡμᾶς (μὴ γένοιτο· ἴσμεν γὰρ ἡμῶν τὸ εὐτελές) ἀλλὰ δι' ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς μετὰ σπουδῆς τῶν παρ' ἡμῶν ἀκούητε, ἵνα ὑμεῖς ὠφεληθῆτε, ἵνα μὴ μετὰ ῥᾳθυμίας ἢ ἀπροσεξίας κατέχητε τὰ λεγόμενα. οὐχ ὁρᾶτε τοὺς πρέσβεις, πῶς πάντες αὐτοὺς περιέπουσιν; ἡμεῖς Θεοῦ πρέσβεις ἐσμὲν πρὸς ἀνθρώπους. Εἰ δὲ προσίσταταί τις ὑμῖν τοῦτο, οὐχ ἡμεῖς, ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἐπισκοπή, οὐχ ὁ δεῖνα, ἀλλ' ὁ ἐπίσκοπος· μηδεὶς ἐμοῦ ἀκουέτω, ἀλλὰ τοῦ ἀξιώματος. πάντα τοίνυν ποιῶμεν κατὰ τὸ Θεῷ δοκοῦν, ἵνα εἰς δόξαν Θεοῦ ζήσωμεν, καὶ καταξιωθῶμεν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟ ΜΗ ΑΝΑΞΙΩΣ ΠΡΟΣΕΡΧΕΣΘΑΙ ΤΟΙΣ θείοις μυστηρίοις.

Λογ. μζ.

Ἐκ τοῦ λόγου εἰς τὸ ἑκουσίων τῶν ἁμαρτανόντων

Ἐπειδὴ ἐμνήσθημεν τῆς θυσίας ταύτης, βούλομαι πρὸς ὑμᾶς μικρὰ εἰπεῖν τοὺς μεμυημένους· μικρὰ μὲν τῷ μέτρῳ, μεγάλην δὲ ἔχοντα τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν ὠφέλειαν. οὐ γὰρ ἡμέτερά εἰσι τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ τοῦ θείου πνεύματος. τί οὖν ἐστι; πολλοὶ τῆς θυσίας ταύτης ἅπαξ μεταλαμβάνουσι τοῦ [παρόντος] ἐνιαυτοῦ· ἕτεροι δὲ δίς, ἄλλοι πολλάκις. πρὸς ἅπαντας τοίνυν ὁ λόγος ἡμῖν ἐστι χρήσιμος, καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ καθεζομένους. ἐκεῖνοι γὰρ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μετέχουσι, πολλάκις δὲ καὶ διὰ δύο ἐτῶν. Τί οὖν; τίνας ἀποδεξόμεθα; οὔτε τοὺς ἅπαξ, οὔτε τοὺς πολλάκις, ἀλλὰ τοὺς μεταξὺ καὶ μετὰ καθαροῦ συνειδότος, μετὰ καθαρᾶς καρδίας, τοὺς μετὰ βίου ἀμέμπτου. Οἱ τοιοῦτοι ἀεὶ προσιέτωσαν· οἱ δὲ μὴ τοιοῦτοι, μηδὲ ἅπαξ. Ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, ὥς φησιν ὁ ἀπόστολος. Ταῦτα δίδοται τοῖς ἁγίοις· τοῦτο καὶ ὁ διάκονος ἐπιφωνεῖ, τοὺς ἁγίους καλῶν διὰ τῆς φρικτῆς ἐκείνης φωνῆς. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔστι δυνατὸν ἀνθρώπῳ εἰδέναι τὰ τοῦ πλησίον, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἐν αὐτῷ, αὐτὴν ἀφίησι τὴν φωνήν, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. εἴ τις οὐκ ἔστιν ἅγιος, μὴ προσίτω. οὐχ ἁπλῶς φησιν, ἁμαρτημάτων καθαρός, ἀλλά, ἅγιος. τὸ γὰρ ἅγιον οὐχὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγὴ ποιεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ πνεύματος παρουσία, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἔργων ὁ πλοῦτος. τί δέ ἐστι τὸ ἁμάρτημα; τὸ μὴ μετὰ φρίκης προσιέναι,

μετ' ἀξίας

α. Κορ. ια. κθ.

ἀπὸ τοῦ

προσιέναι,

παρῃνέσαι, ἀλλὰ τύπτοντας τὰ στήθη, καὶ ἀλαλάζοντας, καὶ τὰ λοιπά. Ταῦτα πολλάκις εἶπον, καὶ λέγων οὐ παύσομαι. οὐχ ὁρᾶτε ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων, ὅταν ὁ ἀγωνοθέτης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχων, πῶς ἡ εὐταξία τοῦ κήρυκος βοῶντος ἡσυχίαν ἐστί; πῶς οὐκ ἄτοπον, ἔνθα μὲν ὁ διάβολος πομπεύει, πολλὴν εἶναι τὴν ἡσυχίαν· ἔνθα δὲ ὁ Χριστὸς πρὸς ἑαυτὸν συγκαλεῖ, πολὺν εἶναι τὸν θόρυβον; μᾶλλον ἐν πελάγει γαλήνη, καὶ ἐν λιμένι κύματα. τί θορυβεῖς, εἰπέ μοι; πραγμάτων ἀνάγκη καλεῖ πάντως. ὅλως γὰρ οἶδας, ὅτι πράγματα ἔχεις ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ; μέμνησαι δὲ ὅλως, ὅτι ἐπὶ γῆς εἶ; καὶ πῶς οὐχὶ τοῦτο λήθης διανοίας, τὸ νομίζειν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐπὶ γῆς εἶναι, καὶ οὐχὶ μετὰ τῶν ἀγγέλων χορεύειν, μεθ' ὧν καὶ τὸ μυστικὸν ἐκεῖνο μέλος ἀνέπεμψας τῷ Θεῷ, ἐπινίκιον ᾠδήν, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος; διὰ τοῦτο ἀετὸν ἡμᾶς ἐκάλεσεν ὁ Χριστὸς εἰπών, Ὅπου τὸ πτῶμα, ἐκεῖ καὶ οἱ ἀετοί, ἵνα οὐρανοβατῶμεν, ἵνα ὑψηλὰ πετώμεθα, τοῖς πτεροῖς τοῦ πνεύματος κουφιζόμενοι· ἡμεῖς δὲ κατὰ τοὺς ὄφεις χαμαὶ συρόμεθα, καὶ γῆν ἐσθίομεν. βούλεσθε εἴπω, πόθεν ὁ θόρυβος γίνεται; ὅτι οὐ διαπαντὸς τὰς θύρας ὑμῖν ἀποκλείομεν, ἀλλὰ συγχωροῦμεν πρὸ τῆς ἐσχάτης εὐχαριστίας ἀναχωρεῖν. τοῦτο πολλῆς καταφρονήσεώς ἐστι. τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; τοῦ Χριστοῦ παρόντος, τῶν ἀγγέλων παρεστώτων, τῆς τραπέζης προκειμένης, αὐτὸς καταλείπεις καὶ ἀναχωρεῖς; καὶ ἐπὶ δεῖπνον μὲν κληθείς, οὐ τολμᾷς ἀναχωρῆσαι πρὸ τῶν φίλων· βούλεσθε εἴπω τίνος ἔργον ποιοῦσιν οἱ πρὸ τῆς εὐχαριστίας ἀναχωροῦντες; ὅτε ἐκοινώνησε τὸ ἔσχατον δεῖπνον Ἰούδας τὴν τελευταίαν νύκτα ἐκείνην, τῶν ἄλλων πάντων ἀνακειμένων, αὐτὸς προπηδήσας ἐξέβη. ἐκεῖνον μιμοῦνται οἱ τοιοῦτοι. εἰ μὴ γὰρ ἐξῆλθεν, οὐκ ἂν ἐγένετο προδότης, οὐκ ἂν ἀπώλετο· εἰ μὴ τοῦ ποιμνίου ἑαυτὸν ἐχώρισεν, οὐκ ἂν θηριάλωτος γέγονεν. ὁρᾷς ὅτι ἡ ἐσχάτη μετὰ τὴν θυσίαν εὐχὴ κατ' ἐκεῖνον γίνεται τὸν τύπον; ἐκεῖνος γὰρ μετὰ Ἰουδαίων, οὗτοι μετὰ τοῦ δεσπότου ὑμνήσαντες ἐξῆλθον. Ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα θορυβῆτε καὶ κράζητε, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς σιγῆς καὶ εὐκοσμίας τῆς ἱερᾶς ταύτης ἁψώμεθα θυσίας, ἵνα καὶ τὴν ψυχὴν ἐκκαθαρώμεν, καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν. μὴ πρόσεχε, ὅτι ἄρτος ψιλὸς καὶ οἶνός ἐστι. σῶμα γὰρ καὶ αἷμα κατὰ τὴν δεσποτικὴν τυγχάνει ἀπόφασιν. μὴ ἀπὸ τῆς γεύσεως κρίνῃς τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πίστεως πληροφοροῦ ἀνενδοιάστως. προσιὼν δέ, μὴ τεταμέναις χερσίν, ἀλλὰ τὴν ἀριστερὰν θρόνον ποιήσας τῆς δεξιᾶς, καὶ κοιλάνας τὴν παλάμην, ὡς μέλλων βασιλέα ὑποδέχεσθαι, μετὰ πολλοῦ φόβου τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ὑπόδεξαι, ἵνα μή τις μαργαρίτης ἐκπέσῃ ἐκ τῆς χειρός σου, καὶ ζημιωθῇς ἐν τῷ μηδενί σου. ὁμοίως προσέρχου καὶ τῷ ἁγίῳ αἵματι, μὴ ἀνατείνων τὰς χεῖρας *** λέγων τὸ ἀμήν. ἔτι δὲ τῆς νοτίδος οὔσης ἐν τοῖς χείλεσι, ταῖς χερσὶν ἐπαφώμενον τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τὸ μέτωπον καὶ τὰ λοιπὰ αἰσθητήρια ἁγίαζε· καὶ εὐχαρίστει τῷ Θεῷ τῷ ἀξιώσαντί σε τηλικούτου μυστηρίου.

Ἐκ τοῦ ε΄ λόγ. τοῦ περὶ μεταν.

καὶ πῶς, φησίν, ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου ἔστι σωθῆναι; τί λέγεις; Βούλει συντόμως δείξω μὴ τὸν τόπον εἶναι τὸν σώζοντα, ἀλλὰ τὸν τρόπον, καὶ τὴν πρὸς Θεὸν προαίρεσιν; Ἀδὰμ ἐν τῷ παραδείσῳ ὤν, ὡς ἐν λιμένι, ὑπέστη τὸ ναυάγιον· ὁ δὲ Λὼτ ἐν τοῖς Σοδόμοις, ὥσπερ ἐν πελάγει, διεσώζετο· ὁ Ἰὼβ ἐπὶ τῆς κοπρίας ἐδικαιώθη. ὁ δὲ Σαοὺλ ἐν τοῖς ταμείοις ὢν τῆς βασιλείας, τῆς ἐντεῦθεν καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἐξέπεσε δόξης καὶ τιμῆς. οὐκ ἔστι τοῦτο ἀπολογία, ἀλλὰ ταῦτα πάσχομεν ἐκ τοῦ μὴ ἐν ταῖς εὐχαῖς καὶ θείαις συνάξεσι σχολάζειν ἡμᾶς. ἢ οὐχ ὁρᾷς τοὺς βουλομένους ἀξιώματα λαβεῖν ἐκ τοῦ ἐπιγείου βασιλέως, πῶς παρεδρεύουσι, καὶ ἑτέρους εἰς παράκλησιν κινοῦντες, ὅπως μὴ ἐκπέσωσι τῶν ζητουμένων; ταῦτά μοι πρὸς τοὺς ἀπολιμπανομένους τῶν ἁγίων συνάξεων εἴρηται, καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῇ φοβερᾷ τῆς μυστικῆς ὥρᾳ εἰς συντυχίαν καὶ ματαιολογίας ἀσχολουμένους. τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; οὐχ ὑπέσχου τῷ ἱερεῖ εἰπόντι, ἄνω τὸν νοῦν καὶ τὰς καρδίας, καὶ εἶπες, ἔχομεν πρὸς τὸν Κύριον; οὐκ αἰδῇ καὶ ἐρυθριᾷς εἰς ταῦτα τὰ ῥήματα, καὶ τὴν ὥραν ψεύστης εὑρισκόμενος; βαβαί, τῆς βασιλικῆς λοιπῆς τε ἀπάτης ἐξηρτημένης, τοῦ ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ σοῦ σφαγιαζομένου, τοῦ ἱερέως ὑπὲρ σοῦ ἀγωνιζομένου, τῶν σεραφεὶμ παρεστώτων, τῶν ἑξαπτερύγων τὰ πρόσωπα καλυπτόντων, πάντων τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων μετὰ τοῦ ἱερέως πρεσβευόντων ὑπὲρ σοῦ, τοῦ πυρὸς τοῦ πνευματικοῦ κατερχομένου, τοῦ αἵματος ἐν τῷ κρατῆρι τῆς ἀχράντου πλευρᾶς εἰς χύσιν κενουμένου, σὺ δὲ τὸ συνειδός σου κατακρίνει σε, οὐδὲ ἔστι [illegible] ἐξίστασαι αὐτά. ὥρας ἐχούσης τῆς ἑβδομάδος, μόλις ἓν μόνον ὥραν ἀφιέρωσας Θεῷ, καὶ οὐδὲ ταύτην. Εἰς πράγματα βιωτικὰ καὶ συντυχίας καὶ γελοῖα ἀναλίσκεις, μετὰ ποίας λοιπὸν παρρησίας τοῖς θείοις μυστηρίοις προσέρχῃ, μετὰ ποίου συνειδότος; ἆρα ἐβάστασας ἔχων ταῖς χερσὶν; ἐτόλμας προσαγγίσαι τῷ πορφυρίῳ τοῦ βασιλέως; οὐδαμῶς. μὴ ὅτι ἄρτος ἐστὶν ἴδῃς, μὴ ὅτι οἶνος. οὐ γὰρ ὡς αἱ λοιπαὶ κοιναὶ βρώσεις εἰς ἀφεδρῶνα χωρεῖ. ἄπαγε, μηδὲν νομίσῃς τοιοῦτον. ἀλλὰ καὶ προσερχόμενοι, μὴ ὡς ἐξ ἀνθρώπου, ἀλλ' ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ σεραφεὶμ τῇ λαβίδι τοῦ πυρὸς, ὃν Ἠσαΐας εἶδεν, μεταλαμβάνειν τοῦ θείου σώματος νομίσωμεν. δεόμεθα καὶ παρακαλοῦμεν μὴ ἀπολιμπανώμεθα τῆς ἐκκλησίας· συναγόμενοι δὲ, μὴ εἰς συντυχίας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀσχολώμεθα, ἀλλὰ στῶμεν ἔμφοβοι καὶ ἕτοιμοι, κάτω τὰ ὄμματα νεύοντες, ἄνω τὴν ψυχὴν ἔχοντες, στενάζοντες τῇ καρδίᾳ. ἢ οὐχ ὁρᾷς τῷ φθαρτῷ καὶ προσκαίρῳ βασιλεῖ παρεστῶτας, πῶς εἰσὶν ἀκατάκλιτοι, μηδὲν φθεγγόμενοι, μηδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὧδε κἀκεῖσε περιφέροντες, ἀλλὰ σιγηλοὶ καὶ κατηφεῖς, ἔμφοβοι δὲ ἑαυτοὺς [illegible] ἐλέγχοι [illegible], καὶ ταῦτα ὡς ἐν ἐπιγείῳ βασιλεῖ παρεστῶτες, καὶ τῷ ἐπουρανίῳ Θεῷ. Ταῦτα πολλάκις λέγω, καὶ λέγων οὐ παύσομαι. Εἰσερχόμενοι δὲ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὡς Θεῷ πρέπει, εἰσέλθωμεν, μὴ μνησικακίαν ἐν τῇ ψυχῇ σου ἔχοντες, ἵνα μὴ, λέγοντες, ἄφες ἡμῖν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν, κατακριθῶμεν. φοβερὸν γάρ ἐστι τὸ λεγόμενον καὶ σχεδὸν πρὸς τὸν Θεὸν βοᾷ ὁ τοῦτο λέγων· ἀφῆκα, δέσποτα, ἄφες· συνεχώρησα, συγχώρησον. Ταῦτα οὖν εἰδότες, καὶ τὸ πῦρ ἐκεῖνο, καὶ τὸ φοβερὸν δικαστήριον, ἐπιστρέψωμεν λοιπὸν ἐκ τῆς πλάνης τῆς ὁδοῦ ἡμῶν. ἐλεύσεται γὰρ ἡμέρα, ὅτε τὸ θέατρον τοῦ βίου καταλύεται, καὶ οὐδεὶς λοιπὸν οὐκέτι ἀγωνίζεται. ἐνταῦθα ὁ καιρὸς τῆς μετανοίας, ἐκεῖνος τῆς κρίσεως· ἐνταῦθα τῶν ἀγώνων, ἐκεῖνος τῶν στεφάνων. διεγέρθητε, παρακαλῶ, καὶ τῶν λεγομένων προθύμως ἀκούσατε. ἐζήσαμεν τῇ σαρκὶ, ζήσωμεν λοιπὸν καὶ τῷ πνεύματι· ἐζήσαμεν τῇ ἀμελείᾳ, ζήσωμεν λοιπὸν τῇ μετανοίᾳ. τί φυσᾶσαι, γῆ καὶ σποδὸς, ὦ ἄνθρωπε; τί ὑπερηφανεύεις τί μεγαλαυχεῖς; τί ἐλπίζεις ἐκ τῆς τοῦ κόσμου δόξης καὶ πλούτου; ἐξέλθωμεν ἐπὶ τοὺς τάφους, παρακαλῶ· ἴδωμεν τὰ ἐκεῖ μυστήρια· ἴδωμεν τὴν φύσιν διεσπαρμένην, ὀστᾶ βεβρωμένα, σώματα σεσηπότα. ἐπίσκεψαι, κἂν σοφὸς εἶ, κἂν φρόνιμος. εἰπέ μοι, ἐκεῖ τίς ὁ βασιλεὺς, καὶ τίς ὁ ἰδιώτης, τίς ὁ εὐγενὴς, καὶ τίς ὁ δοῦλος, τίς ὁ σοφὸς, καὶ τίς ὁ ἰδιώτης, ποῦ τὸ κάλλος ἐκεῖνο τῆς νεότητος, ποῦ ἡ εὐχαρὴς ὄψις, ποῦ οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ εὐειδεῖς, ποῦ τὸ ἐπιστίλβον πρόσωπον; οὐ πάντα κόνις; οὐ πάντα τέφρα; οὐ πάντα σποδός; οὐ πάντα σκότος; οὐ πάντα βρῶμος καὶ δυσωδία; Ταῦτα ἐννοοῦντες, καὶ τῆς ἐσχάτης ἡμέρας ἐνθυμηθέντες, ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργασώμεθα τὸ ἀγαθὸν, ἵνα τῆς μελλούσης ἀτελευτήτου γεέννης ἀπαλλαγῶμεν, καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἀξιωθῶμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ὥρας

ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ ΕΝ ΕΙΔΕΙ ΛΟΓΟΥ ΕΚ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ συλλεγὲν παρὰ Θεοδώρου· Τί πράττων ὁ χριστιανὸς κληρονομήσει ζωὴν αἰώνιον;

Λογ. μη.

κ. Τοῦ ἐν ἁγ. π. ἡμ. Ιω. Αρχ. Κων. λόγος, Τί πράττων

Ἀπαντᾷ

Ἀγαπᾶν τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ τῆς δυνάμεως, καὶ φυλάσσειν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ τὸν πλησίον ἀγαπᾶν, ὡς ἑαυτόν, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν εἰπόντος· Ἐὰν τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου· καὶ πάλιν, Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· (Ιωαν ιε ι) ὁ ταπεινῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ μηδέποτε κατεπαιρόμενος τοῦ πλησίον αὐτοῦ· Καρδίαν γὰρ συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει· (Ψαλ. ν.) ὁ συνθλιβόμενος ἐπὶ τῇ τοῦ πλησίον ἁμαρτίᾳ, καὶ πενθῶν τὰς ἰδίας ἁμαρτίας, καὶ χαίρων ἐπὶ τῇ (γρ. ἐν) τοῦ πλησίον εὐφροσύνῃ, καὶ μὴ φθόνῳ τηκόμενος ἐπὶ τῇ τούτου εὐδαιμονίᾳ· ὁ ἐν πραότητι (καὶ) δεχόμενος καὶ παιδεύων τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, καὶ ἐπιποθῶν ἀεὶ καὶ διψῶν τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ ἐργάζεσθαι· οὗτοι γὰρ τηροῦσι καὶ τὸ καθαρὸν τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς· ὁ ἐπικαμπτόμενος ἐλέει εἰς τοὺς χρήζοντας τὸν ἔλεον, καὶ ὑπὲρ τῆς κατὰ Θεὸν εἰρήνης ὅλον διδοὺς ἑαυτόν, καὶ ἀγωνιζόμενος κληθῆναι υἱὸς Θεοῦ καὶ διὰ ταύτην τὴν ἐργασίαν, ἔτι δὲ καὶ ὑβριζόμενος καὶ κατηγορούμενος (γρ. αὐτῇ) καὶ διωκόμενος, καὶ ἀποθνήσκων ἕνεκεν τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ὁμολογίας τῆς εἰς Χριστόν, ὅτι τοῦτό ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή· ὁ πᾶσαν ἐκτρεπόμενος αἱρετικὴν βλασφημίαν, καὶ ὀρθῶς ὁμολογῶν τὴν τῆς ἁγίας Τριάδος ὁμολογίαν· ὁ ἀλήθειαν λέγων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ μὴ δολῶν τὴν ἑαυτοῦ γλῶτταν ἐν ψεύδει, καὶ μὴ ποιῶν κακὸν τῷ πλησίον, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ὁ μὴ κατηγορῶν, μὴ λοιδορῶν, μηδὲ ἄλλο τι τῶν ἀπηγορευμένων ἐργαζόμενος, (γρ. Θεῷ ἀπηγορευμένων) ἀλλὰ τηρῶν ἐπιμελῶς πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, καὶ ποιῶν αὐτάς· ἐκτείνων τὰς χεῖρας εἰς ἐλεημοσύνην, ἀποστερούμενος, καὶ μὴ ἀντιτείνων· (γρ. ἐνπλέγων) μεταδιδοὺς τῷ μὴ ἔχοντι χιτῶνα· λοιδορούμενος καὶ εὐλογῶν, ἀγγαρευόμενος καὶ προστιθείς· μηδὲν αἰσχρὸν ἢ βλάσφημον ἐν τῷ στόματι προφέρων ῥῆμα, ἢ ὅρκον προϊέμενος, ἀλλὰ ἕνα ὅρον γινώσκων, τὴν ἀλήθειαν, καὶ μελετῶν πάντοτε ταύτην, νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ πλεῖον τοῦ ναί, καὶ τοῦ οὔ, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διάταξιν μὴ λέγων τινὶ ἐν ταῖς ἀπολογίαις αὐτοῦ· κινῶν τε τὴν γλῶσσαν πρὸς ὑμνῳδίαν, τά τε γόνατα καὶ τὰς χεῖρας σὺν τῷ νοῒ πρὸς δέησιν, δάκρυον πρὸς κατάνυξιν ἐκχέων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· μεριμνῶν διαπαντὸς τὸν θάνατον αὐτοῦ, καὶ τὴν μέλλουσαν κρίσιν, καὶ τὴν ἀπολογίαν τῶν ἔργων αὐτοῦ, πάντοτε ἀναλογιζόμενος ἃ ἥμαρτεν, παρ' αὐτῶν προσφέρων τὰς αἰνέσεις τῷ Θεῷ· τὰς δὲ ἀγαθὰς πράξεις ἐπιμελῶς ἐργαζόμενος, καὶ μὴ ἐπιφέρων αὐτάς, ἐπιδεικνύμενός [τισιν], ἢ μεγαλοψυχούμενος ἐν αὐταῖς, ὥσπερ ὁ Φαρισαῖος, ἀλλὰ τῷ εἰδότι Θεῷ καταλιμπάνων τὴν γνῶσιν αὐτῶν, ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· φεύγων μέθην, φεύγων ἐπιορκίαν, γαστριμαργίαν, αἰσχρολογίαν, φθόνον, ἔριν, κακίαν, πλεονεξίαν τὴν δευτέραν εἰδωλολατρείαν, θυμόν, ὀργήν, πορνείαν, μοιχείαν, καὶ πᾶσαν ῥυπαρίαν σώματος· μὴ ποιῶν φαρμακείαν, ἢ μαντείαν, ἢ ἐπαοιδήν τινα, ἀλλὰ ἁγνίζων ἑαυτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας πρὸς τὸ ἀμέμπτως μεταλαμβάνειν τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ· προϊστάμενος ὀρφανῶν, ἔτι δὲ καὶ χηρῶν ὁμοίως καὶ προσηλύτων· μὴ ἀποστρεφόμενος ἐκ τοῦ αἰτοῦντος, ἢ τοῦ θέλοντος δανείσασθαι, ἀλλὰ καὶ διασπῶν πᾶσαν ἄδικον συγγραφήν· εἰ δὲ καὶ δικαίαν κέκτηται, μὴ ἐπιφέρων ἢ ἐπιδεικνύμενός ποτε ἅπαξ τοῦ Θεοῦ ὤν, καὶ τοῦ Θεοῦ ἔχων, εἴπερ τι ἔχει δικαίως ἐξ αὐτοῦ, καὶ αὐτῷ παρέχων τὰ ἴδια, καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ ζητῶν τὸ ἐλλεῖπον· καὶ δοξάζων τοὺς δοξάζοντας τὸν Θεόν, καὶ τιμῶν τοὺς δούλους αὐτοῦ· τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεως ἐλεῶν διὰ τὴν τύφλωσιν, καὶ πάσῃ δυνάμει πειρώμενος ἐπιστρέφειν, τοὺς δὲ ἐπιμένοντας ἀποστρεφόμενος, καὶ τέλειον μῖσος μισῶν τοὺς μισοῦντας τὸν Κύριον· ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ, ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ, ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ ἀναστρεφόμενος, ὡς ὅλον ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸν Θεόν, καὶ ὅλος ὑπάρχων τοῦ Θεοῦ, ἐκ τῆς μνήμης αὐτοῦ, καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ ἀεὶ καὶ κινούμενος, καὶ σαλευόμενος, καὶ κοιταζόμενος, καὶ ἀνιστάμενος, καὶ ἐσθίων καὶ πίνων καὶ διημερεύων κατὰ τὸ γεγραμμένον· Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ· καὶ φοβηθήτω πᾶσα ἡ γῆ, ἀπ' αὐτοῦ δὲ σαλευθήτωσαν πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην· μὴ μνησικακῶν, ὅτι ὁδοὶ μνησικάκων εἰς θάνατον, καὶ ὁ ἀφεὶς τῷ πλησίον τὸ ἁμάρτημα, ἀφίεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῦ. ἐὰν γὰρ μὴ μνησθῶμεν τῶν ἁμαρτημάτων, ὧν εἰς ἡμᾶς ἥμαρτον ἕτεροι, οὐδὲ ὁ Θεὸς τῶν ἡμετέρων μέμνηται, ὧν εἰς αὐτὸν ἡμαρτόμεν. κρίνειν δὲ δικαίως ἐν φόβῳ Θεοῦ. ἡ γὰρ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐστι, μὴ κατακρίνειν ἑτέρους ἐν ἁμαρτήμασιν, ἤγουν ἐξουδενοῦν καὶ βδελύσσεσθαι, καὶ ἐπιτηρεῖν τὰ τοῦ πλησίον κακά, καὶ ἑαυτοὺς δικαιοῦν, καὶ μὴ βλέποντας τὰς ἰδίας δοκούς, ἀλλὰ τὰ κάρφη τοῦ πλησίον, ἤγουν τὰ μικρὰ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ἐλαττώματα προφέρειν· ὅπερ μεγάλως παροργίζει τὸν Θεόν. οὐ γὰρ δίκαιον κρίνειν ἀλλότριον οἰκέτην· τοῦ γὰρ Θεοῦ πᾶς ἄνθρωπος. τὸ δὲ κρίνειν καὶ διορθοῦσθαι ἐν ἀγάπῃ, καὶ ἐξελέσθαι ἀδικούμενον ἐκ χειρὸς τοῦ ἀδικοῦντος αὐτόν, καὶ γενέσθαι ἀδυνάτων πατέρα, καὶ ὀφθαλμὸν εἶναι τῶν τυφλῶν, καὶ πόδα τῶν χωλῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον, εὐσεβὲς καὶ δίκαιον μετὰ τῆς προσηκούσης νουθεσίας καὶ παραινέσεως γινόμενον· καθὼς ὁ μακάριος ἀπόστολός φησι· Τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον ὑμῶν. Φεύγειν δὲ τὸν χριστιανὸν τὰ αἰσχρὰ κέρδη, καὶ εἶναι μᾶλλον εὐλαβῆ καὶ ὅσιον, καὶ προσέχειν τῇ ἀναγνώσει, καὶ τῇ παρακλήσει, καὶ τῇ νουθεσίᾳ, καὶ τῇ διδασκαλίᾳ κατὰ τὸ εἰρημένον· Διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ· τιμῶντες καὶ τοὺς γεννήσαντας ἡμᾶς, ἵνα γενώμεθα μακροχρόνιοι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ μὴ κακολογεῖν πατέρα ἢ μητέρα, ἀλλὰ προΐστασθαι καὶ τῶν ἰδίων, καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων τῆς πίστεως. καὶ ὁ μὴ ἀπολιμπανόμενος τῶν ἐκκλησιαστικῶν συλλόγων, ἤγουν τῶν κοινῶν συνάξεων καὶ εὐχῶν, ἀλλὰ καὶ δημοσίως ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ διδοὺς τῷ Θεῷ τὰς εὐχάς, καὶ μὴ ἐξουδενῶν παραινέσεις σοφάς, ἢ θεοσεβῆ διδάγματα ἢ ἄπιστα κρίνων, ἢ ἀδύνατα τὰ τοῦ Θεοῦ θαύματα καὶ ἔργα, κατὰ γένεσιν ἐνεργούμενα, μὴ λογιζόμενος τοῦτο. οὕτως ἄνθρωπος πράττων, καὶ οὕτως ἔχων τὸν Θεὸν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐν φρονήσει, τὴν ἡτοιμασμένην κληρονομήσει τοῖς ἁγίοις βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, τὴν μηδέποτε τέλος ἔχουσαν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Πραξ. κ. λα.

Εφ. ε. ιθ.

ORATIONES ALIQVOT CHRYSOSTOMI, QVAS DIV ET FRVSTRA QVÆSITAS GRÆCE, NE QVID AD OPERIS perfectionem deeſſet, Latinè damus.

Quum Saturninus & Aurelianus acti eſſent in exilium, & Gaïnas egreſſus eſſet è civitate, & de avaritia.

INCERTO INTERPRETE.

MUlto tempore ſilui, & poſt longum temporis ſpatium ad charitatem veſtram reverſus ſum. Quanquam id non accidit ullâ vel animi ſocordiâ, vel corporis deſidiâ, ſed abſui tumultus componens, fluctus ſedans, tempeſtatem corrigens, eoſque, qui iam demergi cœperant, ad portum & in tranquillum porrectâ manu reducere ſtudens. Sum enim communis omnium pater, eóque neceſſe eſt curam agere non tantùm eorum qui ſtant, ſed eorum quoque qui collapſi ſunt : non illorum tantùm qui ſecundis navigant ventis, ſed & illorum qui tempeſtate jactantur : non eorum modò qui in tuto ſunt, verumetiam illorum qui periclitantur. Harum ſanè rerum gratiâ reliqui vos ad temporis ſpatium, obambulans, exhortans, obteſtans, ſupplicans ut à domino ea calamitas diſſolveretur. Poſteaquam autem inamœnis illis ac triſtibus finis eſt impoſitus, denuo me ad vos recepi, ad vos, qui in tuto eſtis, qui multâ cum tranquillitate navigatis. Ad illos profectus eram, ut tempeſtatem ſedarem : ad vos reverſus ſum, ne qua tempeſtas exoriatur. Ad illos deceſſeram, ut eos à moleſtiis liberarem : ad vos redii, ne in ſimiles moleſtias incidatis. Quemadmodum enim oportet habere curam, non eorum modò qui ſtant erecti, ſed eorum quoque qui lapſi ſunt : ita rurſus non lapſi tantùm nobis debent eſſe curæ, ſed & ſtantes : illi quidem ut erigantur, hi verò ne cadant : illi ut ab urgentibus malis liberentur, hi ne incurrant in moleſtias imminentes. Nihil enim eſt in rebus humanis ſtabile, nihil inconcuſſum, ſed hominum vita imitatur mare veſaniens, quotidie parturiens naufragia, naufragia, inquam, tum nova, tum periculoſa. Omnia tumultuum ac turbarum plena ſunt, omnia ſcopuli & præcipitia, omnia rupes ſub aquis latentes, & ſinuoſæ cautes. Omnia terrores, diſcrimina, ſuſpiciones, tremores & angores. Nemo cuiquam fidit, à ſuo quiſque proximo metuit. tempus fortaſſis illud in propinquo eſt, quod Propheta depinxit his verbis : Ne fiduciam habeatis in amicis, & in principibus nolite ſpem ponere, à ſuo quiſque proximo cavete, à conjuge tuâ cave, ne quid illi credas. Quid ita tandem ? Quia tempus malum eſt, quia omnis frater inſidiatur calcaneo ut ſupplantet, & omnis amicus doloſè incedit. Non eſt amicus tutus, non frater firmus. Sublatum eſt charitatis bonum, civile bellum habet omnes, ac ne id quidem apertum, ſed obumbratum. Innumerabiles ubique perſonæ, ſimulatæque facies. Multa ovium vellera, innumeri ubique lupi ſub his occultati : ut jam inter hoſtes aliquis tutiùs vixerit, quàm inter hos qui videntur amici. Qui heri adulabantur,

Mich. 7.

qui blandiebantur, qui manus exoſculabantur, hodie repentè comperti ſunt eſſe lupi, abjectiſque perſonis, facti ſunt omnibus accuſatoribus acerbiores. Pro quibus heſterno die gratias agebant, pro his nunc accuſant & calumniantur. Quæ eſt igitur horum omnium cauſa? Pecuniarum amor, veſana divitiarum cupiditas, morbus inſanabilis, fornax quæ nunquam extinguitur, tyrannis quaquaverſum per totum orbem terrarum diffuſa. Hanc ob cauſam ſi nos quæ priùs dicebamus, nunc denuo dicimus, nec dicere deſinemus; tametſi heri complures incuſabant nos, talia loquentes: Iſtáne nunquam deſines adverſus divites armatam habere linguam? Non deſines cum his aſſiduè belligerari? Num ego cum illis bellum gero? Num adverſus illos armor? An potiùs pro illis cuncta tum dico, tum facio? Imò ipſi adverſus ſeipſos gladios accuunt. An non id declaravit ipſa rerum experientia? Quo, inquies, pacto? Ego quidem increpans & aſſiduè objurgans, quærebam illorum commodum: ſed illi veriùs ſunt hoſtes, qui nobis hæc loquentibus culpam impingunt. Vidiſtis eventus rerum cum oratione noſtra congruere. An non ſemper dixi, fugitivas eſſe divitias, ab hoc ad illum tranſeuntes? Atque utinam tranſiiſſent ſolùm, non etiam occidiſſent: utinam diſceſſiſſent tantùm, ac non è medio quoque ſuſtuliſſent. Nunc autem præterquam quòd deſerunt ſuam protectionem, etiam gladio tradunt, & in barathrum pertrahunt, eò quòd ſunt periculoſæ proditrices, cúmque his potiſſimùm bellum gerunt, à quibus amantur. Ingratę ſunt, fugitivę, homicidę, crudeles & implacabiles, beſtię incicurabiles, prçcipitiũ undequaque præruptum, ſcopulis aſſiduis plenæ & fluctibus, mare innumeris ventis agitatum. Tyranni acerbè imperantes, dominæ quovis barbaro ſæviores, inimicæ irreconciliabiles, hoſtes implacabiles, quæque nunquam erga eos, à quibus poſſidentur, remittunt ſimultatem. At non hujuſmodi paupertas, ſed his quæ dicta ſunt contraria. Ea ſiquidem eſt tutum aſylum, portus tranquillus, perpetua ſecuritas, delicię periculorum expertes, voluptas ſincera, vita turbationum neſcia, vita fluctuum ignara, copia inexpugnabilis, philoſophiæ parens, frænum intemperantię, ſupplicii ſublatio, radix modeſtię. Quamobrem igitur rogo, hanc fugientes, illas perſequimini? illas hoſtes, illas homicidas, illas quavis beſtiâ ſæviores? Talis enim eſt pecuniarum amor, tale veſanum auri ſtudium. Cur hoſtem tibi domeſticum & perpetuum convictorem tibi facis? Cur beſtiam irritas, quam delinire oportuit? Et quo pacto, inquis, fiet manſueta? Si vel nunc mea verba toleretis, dum delicta fervent, dum calamitas viget, dum omnes in tumultu ſunt ac mœrore. Ergo qui fieri poſſit, ut beſtia non ſit beſtia? Equidem poſſum illam immutare, ſi vos velitis. Nam ea ſermonum vis eſt. Quo pacto igitur à feritate ſua mutabitur? Si didicerimus quomodo fiat ſæva, more leonum, more pardorum, more urſorum, qui dum includuntur coërcenturque in tenebris, erigunt animos, acuúntque iras. Itidem & divitiæ dum includuntur & defodiuntur, acriùs rugiunt quàm leones, perturbántque omnia. Quòd ſi eas è tenebris eduxeris, & in egenorum ventres diſſemines, ex feris beſtiis fiunt oves: quæ fuerant inſidioſæ duces, pro ſcopulis fiunt portus, pro naufragio tranquillitas. Quandoquidem hoc & in navigiis videre licet, ſi quando onus eſt juſto gravius, demergit cymbam: rurſum cum eſt moderatum, proſpero fertur curſu. Idem uſuvenit in noſtris ædibus. Quum ultra quàm uſus poſtulat, congeris pecunias, exigui venti procella, & quivis rerum inexpectatarum incurſus demergit cymbam. At ſi tantum reponas, quantum poſtulat neceſſitas, etiamſi vehemens turbo ingruat, facilè percurris undas. Noli igitur plus concupiſcere, quàm exigit neceſſitas, ne totum amittas. Noli quæ ſuperant uſum congregare, ne perdas etiam neceſſaria. Noli præfinitos terminos prætergredi, ne facultatibus univerſis exuaris: ſed quod ſupereſt reſeca, ut neceſſariis diteſcas. An non vides quòd agricolæ vitem putant, ne vim omnem in pampinis & palmitibus, ſed in radice proferat? Idem & tu facito. Amputa folia, omnéque ſtudium huc intende, ut quamplurimum fructus ferat. Quod ſi facere recuſes rebus proſperis, expectes adverſas. In tranquillitate tempeſtatem expecta, in ſanitate morbum expecta, in divitiis paupertatem ac mendicitatem expecta. Memento, inquit ſcriptura, tempus famis in tempore abundantiæ: mendicitatem & egeſtatem in diebus opulentiæ. *Sirach. 18. 25.* Ad hunc modum ſi fueris affectus, tum & divitias multa cum ſobrietate adminiſtrabis: & egeſtatem, ſi incidat, fortiſſimè perferes. Malum enim inexpectatum perturbat animum, ſi incidat: quod autem expectabatur, ſi accidat, non multum

tum adfert perturbationis. Ita duo commoda lucrifeceris, alterum, ne proſperitas te reddat ebrium & inſolentem: alterum, ne commovearis ac perturberis, rebus in diverſum commutatis: maximè ſi ſemper expectatione contrariorum pendebis, ſuffecerit pro experientia expectatio. Tale eſt quod dico: dives es, expecta quotidie paupertatem. Quare & quamobrem? Quoniam iſta expectatio tibi maximam adferre poterit utilitatem. Etenim qui in divitiis expectat paupertatem, non indiget deliciis, non extollitur, non diffluit, non concupiſcit aliena. Nam expectationis metus qui illi adeſt, pædagogi cujuſdam vice cohibet ejus mentem, nec patitur mala avaritiæ germina ſubnaſci, dum ea metu contrariorum, velut falce quadam, prohibet creſcere, amputatq; Hoc igitur unum eſt è maximis bonis quæ lucrifacies. Alterum autem non eſt iſto minus, videlicet ut ſi acceſſerit paupertas, non expaveſcas. Aſſumatur igitur rerum triſtium expectatio, ne quando veniat ipſa triſtium experientia: ob hoc enim venit experientia, quòd non adſit expectatio. Quòd ſi illa correxiſſet hominem, hac non erat opus admodum. Hujus rei teſtis Ionas Ninivitis prædicens interitum. Siquidem illi dum expectant quod Propheta prædixerat, eis imminere calamitatem inſanabilem, expectatione malorum venturorum fregerunt iram numinis. Rurſus Iudæi non credentes prophetæ prædicenti Hieroſolymorum excidium, acerba perpeſſi ſunt. Sapiens enim metuens declinavit malum, inſipiens fiduciâ ſuâ involvitur. Qui expectat paupertatem dum verſatur in divitiis, haud facilè fiet pauper. Nam quod ab expectatione lucrari noluiſti, id ab ipſa experientia pulchrè diſces. Proinde quum in divitiis es, expecta paupertatem: quum in affluentia, expecta famem: quum in gloria, expecta ignominiam: quum in ſanitate vivis, expecta morbum. Aſſiduè perpende rerum humanarum naturam, quæ nihilo meliùs habet, quàm amnium defluxus, & fumo in aërem evaneſcente fugacior eſt, & umbra prætercurrente inanior. In his ſi philoſophatus fueris, nec ſuavia te poterunt inflare, nec moleſta dejicere: ſi præſentibus bonis non admodum hæreas, nec abſentibus diſcruciaberis. Conſuefacias animum ad diverſorum expectationem. Sæpe quidem fiet, ut diverſa non accidant: ſed ſi acciderint, non vehementer te commovebunt. Atque ut intelligatis me hæc non ex conjectura loqui, volo vobis narrare veterem quandam hiſtoriam. Fuit vir quidam admirabilis & magnus, & ubique per orbem terrarum celebratus, beatus ille Iob, ille pietatis athleta, ille totius mundi victor & coronifer, qui per omnia certaminum genera tranſivit, qui innumera trophæa erexit devicto diabolo. Hic erat dives & pauper, glorioſus & contemptibilis, multorum liberorum pater, & orbus. Hic verſatus eſt in aulis regalibus, ſed idem fuit in ſterquilinio. Hic fuit in ſplendida veſte, ſed poſt illam in morſu tinearum. Hic poſſedit innumera miniſteria, ſed idem ſuſtinuit innumeras contumelias, à familiaribus in ipſum inſurgentibus, ab amicis convitiantibus, ab uxore inſultante. Omnia illi priùs velut è fonte affluebant, pecuniarum copia, potentiæ magnitudo, gloriæ acceſſio, pax & ſecuritas, honores & obſequium, corporis ſanitas, & filiorum opulentia, nec erat in his quicquam moleſtum. Aderant illi divitiæ cum ſecuritate, proſperitas ſtabilis. Atq; optimo quidem jure. Deus enim illum undique vallaverat. Sed poſt illa omnia receſſerunt, móxq; innumeræ tempeſtates migrârunt in domum illius, omnes, inquam, ac ſibi viciſſim ſuccedentes ac perpetuæ: denique ſupra modum, ſupráque fidem omnes. Siquidem univerſæ facultates illi ſemel ereptæ ſunt, famuli, liberiq; præmaturâ violentâq; morte oppreſſi ſunt, ad menſam & ipſo in convivio mactati, non quidem ſecuri aut gladio, ſed à malo ſpiritu, qui domum concuſſit. Tum uxor in illum armabatur, ſuáſq; machinas admovit juſto. Famuli porrò & amici, partim expuerunt in faciem ejus, quemadmodum *Iob. 30.* ait ipſe, Non pepercerunt faciem meam conſpuere: partim irruerunt in eum, & ex tota domo ejectus eſt, ac deinceps in ſterquilinio vitam egit, ac vermium fontes ſcatebant, undiq; ſanguine & ſanie diffluebat ille pretioſus adamas. Et acceptâ teſtâ abſterſit ſaniem, ipſe ſibi factus carnifex: dolor dolorem excipiebat, & cruciatus intolerabiles, & *Iob. 7.* nox die moleſtior, & dies nocte terribilior, ſicut ipſe dicit: Quum obdormiero, dico, quando erit dies? Cùm ſurgo, rurſum dico, quando erit veſpera? Plenus dolorum ſum à veſpera uſque ad diluculum. Omnia præcipitia, omnia ſcopuli, nec eſt ullus qui conſoletur, qui inſultent, innumeri. Attamen in tanta tempeſtate, tantíſque fluctibus adeo intolerandis, conſtitit adversùs omnia generoſo animo & illabefactabilis. In cauſa fuit idquod dicebam: nimirum quòd quum dives eſſet, expectabat egeſtatem: quum ſanus eſſet, expectabat ægrotationem: quum tot liberorum eſſet pater, expectabat ut ſubitò fieret orbus. Atque hunc timorem ſemper apud ſe ſuſcepit, & hanc anxietatem ſemper apud ſe aluit, intelligens rerum humanarum naturam, momentariámque volubilitatem negotiorum conſiderans. Eóque dixit: Timor quem timebam, evenit mihi: & periculum quod metuebam, occurrit mihi. Semper enim cogitatione ſpectabat ad illum timorem, operiens eum, ſperans expectánſque: eóque quum adveniſſet, non perturbavit illum. Neque ſilui, inquit, neque quievi, ſed mihi venit ira. Non dixit, Non ſilebo, neque quieſcam, præſenti tempore: ſed, Non quievi, præterito tempore. Neque enim rerum proſperitas attulit arrogantiam, ſed expectatio triſtium non ſinebat me quieſcere. Quanquam affluentia vehementer hortabatur ad delicias, ſed aſperitas eorum quæ expectabantur, profligabat ſecuritatem. Et licèt præſens fælicitas cogeret frui rebus, tamen futurorum ſolicitudo voluptatem interrupit. Ideóque quoniam præmeditans in animo ſuo hæc ventura proſpexerat rebus lætis, hæc certamina poſteaquam acciderunt, fortiter & animoſè pertulit, utpote jamolim ad illa exercitatus: & quoniam ea expectatione pręceperat, non eſt perturbatus, quum cerneret illa adeſſe: quoniam ne tum quidem, quum adeſſent læta, vehementer illis adhæſit. Audi quid dicat: Quòd ſi delectatus ſum, quum mihi multæ affluerent divitiæ, ſi repoſui copioſam auri vim mihi, ſi fiduciam habui in lapidibus precioſis, ſi ad innumerabilia poſui manum meam. Quid ais, homo? non delectatus es divitiis affluentibus tibi? Nequaquam, inquit. Quid ita? Quoniam videbam illarum inſtabilem fluxámque naturam, videbam poſſeſſionem haud durabilem. Annon video quidem, inquit, ſolem orientem ac deficientem, lunam verò intereuntem? non enim in eodem manet ſtatu. Quod autem dicit, tale eſt: Si ſtellæ, quæ ſunt in cœlis perpetuóque lucent, recipiunt nonnullam mutationem, ſol deficiens, luna interiens, an non extremæ dementiæ ſit, terrena pro ſtabilibus fixiſque ducere? Eóque nec præſentibus magnopere delectabar, nec diſcedentibus vehementer contriſtatus ſum: quoniam probè noveram earum rerum naturam. Hæc nos audientes, chariſſimi, neque paupertate dejiciamur, neque divitiis intumeſcamus, ſed in rerum permutatione animum immutabilem retinentes, Philoſophiæ fructum metamus, ut & hîc voluptate perfruamur, & futura aſſequamur bona: quæ contingat nobis omnibus adipiſci, gratiâ & bonitate domini noſtri Ieſu Chriſti, &c.

Iob. 3.

Iob. 31. 25.

Iob. 31. 26.

In Ioſeph de continentia.

INCERTO INTERPRETE.

Mihi quidem ſemper utiliſſimus videtur, & Chriſti ſervis dignus ſermo de continentia, maximè autem tempore hoc, quando Chriſtum induti pueri eccleſiæ præ aliis bonis continentiam poſſidere maximè debent. Nemo injuſtè vel intempeſtivè de fortitudine & certamine factum dixerit ſermonem, cùm athletæ juxta Olympicas leges exercentur. Itaque & nos nunc, athletas Chriſti, quos vidimus accepiſſe virtutem à ſpiritu propter divina ſacramenta, ad agonem ſpiritualem miſſuri, meritò de continentia diſſerimus. In mundanis enim certaminibus poſt victoriam coronæ, in Chriſti autem ſtadiis ante victoriam coronæ. Quare autem coronatos in agonem mittit nos Chriſtus? ut metum incutiat adverſariis, ſenſúſque noſtros erigat, ut ad honorem à Deo nobis datum ſpectantes, nihil indignum Domino vel loquamur, vel faciamus. Nam ſi rex aliquis purpurâ amictus, coronâque caput ornatus, & victus naturæ affectionibus, indignum quiddam regiâ majeſtate fecerit, mox ut in regiam ſtolam aſpexerit, emendat ſe, operámque dat ne poſthac à fœdis vincatur cupiditatibus. Et tu quoque indutus Chriſtum, vitatâ turpis animæ concupiſcentiâ, ad divinam ſtatim ſtolam reſpice, meliórque ſtatim eris, neque maligni artibus offenderis. Igitur pulchrum quidem continentiam commendare laudibus, pulchrius autem poſſidere. Et ſanè non parum ad continentiam incitantur, qui multum de ea loquuntur & audiunt. Atque eam ob rem virtutes ſanctorum celebrare ſacris ſcripturis voluit Deus, ut omnes homines in illorum trahantur imitationem, veſtigiaq; illorum diligenter ſequendo, perſuaſi continentiam pareant. Etenim ſi in gymnicis certaminibus plerique viſis athletis coronatis, accenſi, etiam ipſi ſe exuerunt, & multos ſudores laboreſque pertulerunt, ut ramis vel oleæ, vel lauri coronarentur: quanta ergo nos convenit alacritate pro continentia ſudores ferre, quando alios à Deo coronatos videmus, ut cœleſtibus redimiamur coronis, propter bona ſalutariaq; facinora? Quomodo non grave, & multâ irâ dignum, ſi athletas allectet folium lauri vel olivæ, & gloria tranſitoriæ hujus vitæ: nos autem nihil moveant Chriſti munera, ut omnem voluptatem amoveamus, & timorem Dei præferamus concupiſcentiis? Porrò non in ſolis hominibus videmus ſimilium imitationem, ſed & in brutis. Nam & columbæ ſæpe viſâ unâ avolante, ſtatim ſequuntur omnes: & pullus generoſus in equorum armento exiliens, ſecum rapit omne armentum. Et inter vos, ut in armento Chriſti, bonus eſt pullus Ioſeph continentiſſimus, cœleſtibus exultationibus ad ſui imitationem nos conſervos vocans. Saltemus igitur cum bono adoleſcente ſpiritualem choream, laudantes ipſius continentiam, non verbis ſolùm, ſed & operum imitatione. Ille igitur, ille erat diligens & perpetuus continentiæ cuſtos, cùm poſſet reginæ ipſi imperare, & in deliciis atque luxu divitem & voluptarium agere. Veruntamen quamvis talium & tantorum Dominus futurus, cùm cogitâſſet quòd divitiæ quidem, & potentia ac gloria cum præſenti vita tranſeant, & temporalium lucrum duntaxat habeant, ſolius autem virtutis nullus ſit finis, ideo voluptatibus timorem Chriſti, ut frænum quoddam injecit. Divitias autem & delicias, ac promiſſiones dominæ deſpexit, miſeriam in carcere dulciorem cenſens præclaris domiciliis, tametſi his qui excellenter formoſi ſunt, difficile eſt imperare voluptati. Hic autem tantum ſpecimen exhibuit continentiæ, ut pulchritudine animæ pulchritudinem corporis occultaret, ſtellæ cuidam pulchræ formoſitate corporis, angelis autem venuſtate animæ conferendus. Nos autem decet admirari, non ſolùm adoleſcentis continentiam, ſed & pericula quæ pro illa ſuſtinuit, qui morte gravius ac terribilius judicavit ſervire voluptatibus. Admirabitur autem, qui virtutē ipſius diligenter cognoverit, & tempora expenderit in quibus animam puram ſervavit. Nam priuſquam in terra & Dominus & opifex univerſi apparuit, libertatem cuſtodivit mentis. In domo impiorum educabatur, multos habebat ad deteriora adhortantes, carebat continentiæ magiſtro. Omnes voluptati ſerviebant, ventri indulgebant, nihil pium, nihil ſanctum faciebant: attamen in tantorum taliúmque impiorum corona, videns dominam intemperantem jacêre, cœleſtium theſaurorum proditor non eſt factus, ſed ſpiritus templum indeprædabile cuſtodivit, malens mori, quàm ſervire voluptatibus. *1. Cor. 6.* Non audierat Paulum dicentem, Corpora noſtra membra Chriſti eſſe: & priúſquam audiret vocem divinam, non minor apparuit his qui cœleſtibus promiſſionibus honorati ſunt, docens nos in eccleſiis quàm oporteat nos certare, & incorruptam ſervare animam. Nam ſi ego, dicere poteſt Ioſeph, qui ante natum Chriſtum fui, nec audivi excelſum Apoſtolum Paulum clamantem, Corpora noſtra membra eſſe Chriſti, putavi Dei ſervos docere ut imperent voluptati: nec inventus ſum continentiæ decoctor, quamvis multa pericula parata viderem: quantum vos convenit cum timore & tremore vivere in continentia, ut ne appareatis indigni honore, & ne membra Chriſti fiant membra ſcorti? Hoc verbum poteſt omnem animam continentiâ munire, hoc verbum ardentes concupiſcentias facilè reſtinguit. Neque imber in ignem cadens, ita facilè flammam deprimit, ut malas concupiſcentias marceſcere facit ſermo ille in animam admiſſus. *Iob. 31.* Eoſdem ſermones nobis loqui & magnus Iob poteſt, qui non ſolùm diligens continentiæ fuit exercitator, ſed & legem oculis ſuis poſuit, ne in virginis viderent faciem, ne fortè mentem illius irradians raperet pulchritudo: quamvis quis non admiraretur & obſtupeſceret, videns virum hunc cum diabolo quidem viriliter certare, & omnes maligni machinas vincere, virginis autem faciem fugere, & à formoſæ puellæ aſpectu oculos ſubducere? Diabolum quidem videns accedentem non fugit, ſed manſit ſicut leo viribus fidens: virgine autem viſâ non ſtetit, neque moratus in contuenda pulchritudine, ſed ſtatim receſſit. Cenſebat nimirum in prælio contra dæmones virili & audaci animo opus: in continentiæ autem præparatione victoriam concedi, non ex virginum conſuetudine, ſed receſſu. Quiſquis igitur promittit virginitatem, accipiat conſilia continentiſſimi omnium hominum, qui & ipſe ante Chriſtum incarnatum tam diligens continentiæ fuit cuſtos. Neque enim negligenter audiendum, quod ante Chriſtum incarnatum apparuerint juſti tantum continentiæ ſpecimen exhibentes. Non enim erat quod tantâ vi ad virtutem illam urgeret, neque virginibus crimen erat neglecta continentiæ poſſeſſio. Quomodo autem hoc? quia hujus cauſæ gratiâ Deus excelſus univerſorum opifex noſtram accepit formam, ut angelorum ſanctimoniam ex cœlo deduceret. Quando igitur homines poſt tantum honorem voluptatibus ſe mancipant, dici nequit temeritatis magnitudo, qua membra Chriſti membra meretricis facientes, Domini miſericordiam afficiunt, & quantum in eis eſt, vanam reddunt. Audiunt dæmones, & timent, quia Deus non connivet ut conjungantur ſibi, nos autem ſibi adjungat. Et audent fidelium quidam abſcindere ſe à Chriſto, & jungere meretricibus? Non tantum eſt malum è cœlo in lutum cadere, quantum malum fuerit membrum Chriſti factum à divino honore excidere, & membrum fieri ſcorti. Quando igitur concupiſcentia mala inflammat animam, ſtatim recordare Chriſti, cogita aſtare tibi Paulum adhortantem, ac dicentem: Neſcitis quòd corpora veſtra membra ſunt Chriſti? Gerens membra Chriſti, facieſne membra ſcorti? Si illorum verborum fueris recordatus, ſtatim fugientem videbis voluptatem. Nam ſi ancillas domina caſta & pudica turpitudini deditas ſtatim ſolo aſpectu pudicas facit: quid mirum, ſi titillantem voluptatem Chriſti memoria ſtatim ſopit? Semper crucem habe ante oculos tuos radiantem, & purus à peccatis per id temporis abibis. Nam ſicut columna nubis figura noſtræ crucis, Hebræorum multitudinem protegebat, ne quid mali ab Ægyptiis pateretur: ita crux ante oculos viſa, omnem ſtatim abigit malam voluptatem. Hæc enim ſalus eſt animæ, fœdarumque concupiſcentiarum ſalubre antidotum. Etenim infirmitates corporis medicorum artes ſanant, animam autem ægrotam curant ſtatim eloquia Chriſti. Eapropter & eos qui peccârunt, & adhuc carnis ſerviunt voluptatibus, oramus & precamur, ut excitentur ac reſipiſcant, ne omnino ab affectionibus vincantur, néve impetu ferantur, néve in amaram ſervitutem ſponte ſe ſubjiciant, ſed ſe in acie opponant, & timore Chriſti mentem corroborent, ac ejiciant ex arce gravem dominam: ut abjectâ omni maculâ, & peccantium turbâ, cum ſancta & incorrupta anima poſſimus accedere ad divina & reverenda ſacramenta magni Dei & ſalvatoris Ieſu Chriſti: cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

1. Cor. 6.

Cùm de expulſione ipſius ſancti Iohannis ageretur,

HOMILIA.

MUlti quidem fluctus, & undæ immanes, ſed ſubmergi non vereor: quia ſupra petram ſto. Inſaniat licet mare, petram non poteſt commovere: inſurgant quantumlibet fluctus, navis Ieſu obrui non poteſt. Sed quid putant? Ne mortem verear, cui vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum; ne exilium pertimeſcam, qui noverim domini eſſe terram, & plenitudinem ejus; ſed bonorum proſcriptionem metuam, qui ſciam quod nihil intulerim in hunc mundum, ſed neque auferre quid poſſim; Quicquid terroris habet mundus, contemno: quicquid delectabile habet, rideo. Divitias non cupio, paupertatem non horreſco, mortem non timeo. Vita enim mihi ad veſtrum profectum tantummodo ducitur; ſed charitatem veſtram precor, ut æquo animo ſitis. Nemo enim nos à vobis poterit divellere. Quos enim Chriſtus conjunxit, homo non ſeparabit. Quod ſi de muliere & viro dicitur, Propter hoc relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una: & ſi hujuſmodi nuptiarum conjunctio ab homine non poteſt ſeparari, multò magis eccleſia non poteſt à paſtore divelli. Sed impugnas me. Quid mihi nocebit impugnatio tua, niſi quia me quidem clariorem impugnationibus tuis reddes, tuas verò conteras vires? Durum enim tibi erit adverſum ſtimulum calcitrare: quia non ſtimulum retundes, ſed pedes calcitrans vulnerabis: neque fluctus, qui ſaxo illiduntur, amplius aliquid proficient, quàm ut

Geneſ. 3.
Epheſ. 5.

ſemetipſos fracti diſſolvant, & in ſpumas extenuati depereant. Chriſti eccleſia nihil
fortius, ſi quis eam impugnare proponit, vires atterat neceſſe eſt: tale eſt enim, velut ſi
cœlo bellum meditetur inferre. Homini ſi bellum inferas, fortaſſe vinces, aut fortè
vinceris: eccleſiam vincere nulla vis poterit. Dei eſt eccleſia, qui eſt omnibus fortior.
1. Cor. 20. Aut æmulamur dominum? Nunquid fortiores illo ſumus? Deus fundavit hoc, quod labe-
22. factare conaris. Aut experiri vis potentiam domini? Ipſe eſt qui reſpicit ſuper terram,
Pſal. 103. & facit eam tremere: & iterum qui jubet, & tremor ejus ſolidatur. Aut non vidiſti, tre-
32. mentem civitatem tuam quoties ſtare fecit? Multò magis eccleſiam ſuam trementem
poterit confirmare: fortior enim eccleſia multò quam terra, imò & fortior cœlo. Cœ-
Matt. 24. lum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt. Quæ verba? Tu es Petrus, & ſu-
35. per hanc petram ędificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt in eam.
Matt. 15. Quod ſi non credis verbo, rebus ipſis & operibus crede. Quanti tyranni aggreſſi ſunt
18. impugnare eccleſiam Dei? quanta tormenta, quantas cruces adhibuerunt, ignes, for-
naces, feras, beſtias, gladios intendentes, & nihil agere potuerunt? Ubi nunc ſunt illi
qui hæc fecerunt, & ubi illi qui hæc fortiter pertulerunt? Nunc ij æternis pœnis pre-
muntur, & illi æternis gaudiis eriguntur: fulget enim eccleſia ſuper ſplendorem ſolis,
& perſecutores ejus perpetuis tenebris conteguntur. Non legis ſcriptum, quia undecim
ſoli erant, & vinci non potuerunt? Nunc ubi orbis terrarum repletus eſt piorum multi-
tudine, quomodo poterunt vinci? Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non
tranſibunt: & meritò: charior enim eccleſia Dei, quàm cœlum. Non enim eccleſia
propter cœlum, ſed propter eccleſiam cœlum. Nihil enim, quæſo, perturbet vos eo-
rum quæ agi videtis. Ponamus ante oculos noſtros Petrum ſuper aquas incedentem,
& parum quid hæſitantem, atque ob hoc paululum periclitantem, non propter poten-
tiam fluctuum, ſed propter infirmitatem fidei. Nunquid humana voluntate huc veni-
mus, aut propter hominem huc producti ſumus? & hæc non arroganter loquor, neque
jactantia agitatus, ſed animos veſtros, qui fortè turbantur, cupio confirmare. Intuemi-
ni ergo quomodo commota eſt & contremuit terra, & tamen non corruit civitas. Quo-
modo, impuriſſime diabole, eccleſiam te putas poſſe dejicere, qui trementes parietes
dejicere minimè valuiſti? Non eſt in parietibus eccleſia, ſed in multitudine piorum.
Ecce quàm fortes, quàm immobiles ſtatis, non ferro, ſed fide vincti. Et quid de tanta
multitudine loquor? Unum fidelem vincere non potes. O diabole, neſcis quæ tibi fe-
cerint martyres? Quomodo frequenter ingreſſa eſt puella ætate tenera, annis immatu-
ra, & inventa eſt ferro fortior? cum latera ejus ſcinderes, fidem tamen ejus movere non
poſſes. Defecit frequenter caro in tormentis, & robur fidei non defecit. Conſumptum
eſt corpus, & mens non potuit inclinari. Interiit ſubſtantia, & perſtitit patientia. Si er-
go frequenter ab una puella victus es, quomodo ſperas tantæ hujus & tam fidelis mul-
Math. 8. titudinis fidem te poſſe evincere? Non audis domini vocem dicentis: Quia ubi duo
aut tres ſunt congregati in nomine meo, ibi ſum & ego in medio eorum? Quid ubi tan-
ta fidelium multitudo eſt charitatis nexibus vincta? Non ego propria virtute confi-
do, habeo ſcripturam domini mei, manum ipſius teneo, illa mihi cautio ſatis tuta eſt,
illa me ſecurum reddet & intrepidum: etiamſi orbis terræ commoveatur, ego cautio-
nem domini mei teneo. Lego manum ejus, ipſa mihi murus eſt inexpugnabilis. Vultis
vobis recitem domini cautionem? Ecce, inquit, vobiſcum ſum omnibus diebus uſque
Matt. 28. ad conſummationem ſeculi. Chriſtus mecum eſt, quem timebo? Etiamſi fluctus inſur-
20. gat, etiamſi totum pelagus adverſum me conturbetur, etiamſi principum furor, omnia
mihi illa araneæ erunt, & araneis fragiliora. Et niſi propter fragilitatem veſtram, hodie
non dubitarem ire quò vellent. Semper enim dico: Domine, voluntas tua fiat: non
quod ille vult, vel iſte, ſed quod tu vis: tua voluntas mihi turris fortiſſima, & petra ſtabi-
lis, & baculus fidus. Si tu vis permanere mecum hîc, habeo gratiam: ſi non vis, ſimi-
lem refero gratiam. Nemo vos conturbet, fratres, orate tantùm: hæc enim diabolus
movet, non aliam ob cauſam, quàm ut religioſa ſtudia veſtra diſrumpat, & exercitia ve-
ſtra, quæ in orationibus & vigiliis gerebatis, extinguat. Sed non obtinebit, nec eripiet à
vobis ſtudia religioſa: niſi quia ſolicitiores vos inveniet, & fervidiores efficiet. Craſtinà
vobiſcum exibo ad orationes: & ubi ego ſum, ibi & vos eritis: & ubi vos eſtis, ibi ero
& ego. Unum corpus ſumus, neque caput à corpore, neque corpus à capite ſeparabi-
tur:

tur: etiamſi loco dividamur, ſed charitate conjungimur, ego à vobis nec morte divellar. Nam etſi corpus meum moriatur, anima mea vivit, & memoriam veſtri tenebit. Vos eſtis mihi pater, vos mihi mater, vos mihi vita, vos mihi gratia: ſi vos proficitis, mihi placebit. Vos eſtis corona mea, & divitiæ meæ, vos eſtis theſaurus meus. Ego millies pro vobis immolari paratus ſum: & nec gratia mihi in hoc eſt, ſed debitum reddo. Bonus enim paſtor debet animam ſuam pro ovibus ſuis ponere: hujuſmodi enim mors immortalitatem parit. Non enim propter divitias mundi, inſidias patior: quod ſi eſſet, utique contriſtari deberem. Nec propter aliquod peccatum, ſed propter charitatem, quam erga vos habeo: quia omnia ago ut vos proficiatis: & ne ſubintroeat conturbare gregem bene inſtitutum, ſed ut permaneatis in ſimplicitate fidei. Hæc eſt cauſa periculorum meorum, & hæc ſufficiant mihi ad coronam. Quid enim non patior pro vobis? Vos mihi cives, vos mihi fratres, vos mihi filii, vos mihi membra, vos mihi corpus, vos mihi lux, imò & iſta luce dulciores. Quid enim mihi tantum præſtant radii ſolis, quantum charitatis veſtræ ſplendor acquirit? Ecce pro charitate veſtra corona mihi paratur in futuro ſeculo, hoc mihi ſolis hujus ſplendor præſtare non poterit. Hæc autem dico in auribus audientium. Et quid ita ad audiendum ſolicitum & paratum, quàm aures veſtræ? Ecce quot dies ſunt quòd vigilatis, & nullum veſtrûm ſomnium inclinavit, nec temporis ſpatium frangit, nullum timor, nullum minæ deterrent, ſed terror eorum fortiores vos reddet. Video in vobis quod ſemper optavi, ideo quòd contempſiſtis mundi negotia, renuntiâſtis omnibus, nihil jam de terra, neque de terrenis actibus cogitatis. Ad cœleſtia vos migrâſſe jam cerno, abſoluti eſtis vinculis corporis, ad beatam illam & cœleſtem contenditis philoſophiam. Hoc mihi ſufficit vidiſſe de vobis, hæc mea conſolatio, iſta me in agonibus meis velut unguenta quædam corroborant, & fortiorem me agonibus reddunt, & ad gaudia immortalia atque æterna tranſmittunt: pro his gratias agimus Deo, cui gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

Poſt reditum prioris exilii, HOMILIA.

Quid dicam? quid loquar? Benedictus Deus, hunc egrediens dixi ſermonem: hunc iteravi revertens, & illic conſtitutus hunc in ore volvebam. Puto vos meminiſſe, cùm ante hoc beatum Iob adduxiſſem in medio dicentem: Sit nomen domini benedictum. Hanc vobis hiſtoriam dereliqui, has gratiarum actiones iterabo regreſſus. Sit nomen domini benedictum in ſecula. Diverſæ rerum cauſæ, ſed una glorificatio: & cùm expellebar, benedicebam, & reverſus iterum benedico. Et ſi variæ quidem cauſæ, ſed una definitio. Super hyemem & æſtatem unus eſt finis: cultura fertilitas ſubſequens campi. Benedictus Deus, qui conceſſit exire: benedictus Deus, qui redire præcepit. Benedictus Deus, qui permiſit hyemem: benedictus Deus, qui diſſolvit hyemem, & fecit tranquillitatem. Hæc dico admonens vos, ut ſemper benedicatis. Si evenerint mala, benedicite, & diſſolventur mala: ſi proſpera venerint, benedicite, & perſeverabunt proſpera. Siquidem Iob cùm in proſperis eſſet, benedicebat: & cùm pauper eſſet effectus, glorificabat: neque tunc ingratus fuit, neque poſtea blaſphemavit. Diverſa quidem tempora, ſed una voluntas gubernantis actum. Nec tranquillitas reſolvit, nec tempeſtas hyemis demergit. Benedictus Deus, & cùm à vobis ſum ſegregatus, & cùm iterum recepi vos. In utroque Dei providentia eſt, ſeparatus à vobis corpore, ſed animâ non ſum à vobis diviſus. Et ex veſtro affectu meum metimini animum. Et quid dicam? Non ſum ſeparatus à vobis, ſed magis accenſus ſum deſiderio veſtri, quod etiam de vobis confido: nihil nobis nocuere inſidiæ, nihil læſit invidia, ſed magis augmentum præſtitit charitati, & multiplicavit diſcipulorum numerum. Ante hoc enim diligebar à meis, nunc verò honorificabor à Iudæis. Sperabant me à meis filiis ſeparare, ſed magis mihi extraneos adjunxerunt. Non illis agam gratias: ſed Dei miſericordiæ gloriam referam, qui conatus illorum malos in melius commutavit. Nam & Iudæi crucifixerunt Chriſtum, & illius morte humanum ſalvatum eſt genus. Non illis gratiæ, ſed crucifixo. Conſiderent quid boni pugna eorum præſtitit, inſidiæ eorum qualem nobis lætitiam prepara-

Iob. 1.

Galat. 3.

præparaverunt. Ante hoc quidem eccleſia replebatur, ſed nunc & in plateis eccleſiæ factæ ſunt. Et unanimes, & conjuncti pſallentes, Dei in vos provocatis aſpectum; voces veſtræ cœli ſecreta penetrârunt, ut omnis ætas veſtras pſalmodias miraretur attenta. Curſus equorum hodie, & pauci illuc, imò cuncti in eccleſia, quaſi torrens quidam ac fluvius veſtra facta eſt multitudo. Voces veſtræ elevantur ad cœlum, amorem, qui ad patrem eſt, oſtendentes. Orationes veſtræ meum coronaverunt caput. Oratio omni monili præclarior viri & mulieris. In Chriſto enim Ieſu non maſculus, neque fœmina. Qualiter enarrem potentias domini, aut mirabilia ejus recenſeam? Videtis quia quod dico, verum eſt. Quoniam ſi quis tentationem viriliter tulerit, magnum ex ipſa vindemiat fructum. Ideo vos ad Apoſtolos invitavi, ut ad eos, qui aliquando perſecutionem paſſi fuerant, veniremus. Et nos quidem inſidias paſſi, illi verò impugnati. Sed inimici illis nihil nocuerunt: quia iſti orbem terrarum lucraverunt. Veniamus ad ſancta corpora, quæ Chriſti ſtigmata portaverunt. Veniamus ad Timotheum novum Paulum, & Andream alterum Petrum. Credimus juvari nos illorum meritis. Si virilem animum geris, non timeas tentationes. Omnes ſancti per iſta tranſierunt. Multa tribulatio corporum, ſed majus refrigerium animarum. Præſtet vos dominus ſemper augeri, & celebres conventus agere. Gloria quippe paſtoris eſt ovium multitudo. Quid faciam? quid loquar, incultum ubi ſeminem non habeo agrum? Extenſa eſt propago vitium, perfectum eſt templum, & præ multitudine piſcium rumpuntur retia mea. Quid faciam? laborandi locum non habeo, gaudendi habeo tempus, ideo loquor: non quia indigetis doctrinâ, ſed ut meam voluntatem vobis oſtendam, ubique ſpicæ comant. Tantæ oves & nuſquam lupus: tot ſpicæ, & nuſquam lolium: tantæ vineæ, & nuſquam vulpes. Ubi nunc latent lupi? quò abierunt vulpes, quæ eos perſecutæ ſunt? O rem inauditam. Paſtor quieſcit, & oves luporum rabiem abegerunt, inſidias vulpium oppreſſerunt. O ovium ſapientia, ô filiorum affectus, ô diſcipulorum charitas, ô pulchritudo ſponſæ, abſente viro abegit adulteros, oſtenſæ ſunt ejus divitiæ, apparuit pulchritudo. Latrones confuſi ierunt, & aufugerunt. Dicite mihi, quo modo perſecuti eſtis lupos? quo modo pepuliſtis latrones? Frequenti, inquit, oratione ad Deum. Quo modo deſpexiſtis adulteros? Continuis, inquit, lachrymis, ex deſiderio viri. Non accepi arma, non ſumpſi lanceas, non arripui ſcutum: ſolummodo oſtendi eis pulchritudinem meam, quâ perſpectâ, vulnerati fugerunt. Ubi nunc illi? Proculdubio in confuſione. Ubi nos? in lætitia. Ubi nunc illi? conſcientię ſuæ malo tabeſcunt. Ubi verò nos? in magna exultatione glorificamus Deum. Quid dicam? quid loquar? Adjiciat dominus ſuper vos, & ſuper filios veſtros: & allevet dominus vultum ſuum, & miſereatur veſtri in Chriſto Ieſu domino noſtro, cum quo eſt Deo patri, & Spiritui ſancto honor, gloria & poteſtas, per immortalia ſecula. Amen.

De regreſſu ſancti Iohannis de Aſia Conſtantinopolim, HOMILIA.

MOſes magnus ille Dei famulus, caput Prophetarum, maris viator, aëris agitator, menſæ apparator, qui à genitrice projectus eſt, & ab impugnatrice ſalvatus: genuit quidem eum mater, abſtulit autem eum Ægyptia, & enutrivit: & qui in Ægypto nutriebatur, in cœlis converſabatur: qui tantum ac tale ſtatuit trophæum, iſte talis ac tantus vir, qui quadraginta dies reliquerat populũ, invenit eum idola fabricantem, & ſeditiones commoventem. Ego autem non quadraginta dies tantùm, ſed & quinquaginta & centum, & amplius, & inveni vos lætantes, & philoſophantes, & in Dei timore perſeverantes. Nunquid ego Moſe altior ſum? Abſit: hoc enim dicere extremæ dementiæ eſt. Sed quia populus iſte illo populo ſublimior, propterea & ille de monte deſcendens increpabat Aaron ob ſeditionem populi, & iraſcens invehebatur in eum, cur acquieverit voluntati eorum. Ego autem adveniens præconia veſtra, & coronas contexam. Ubi enim prævaricatio, ibi reatus ſubſequatur neceſſe eſt, & objurgatio: ubi autem correctio, ibi laudes & præconia & coronæ: ideóque etſi ampliori tempore demoratus ſum foras, non me pœnitet, quia confidebam de veſtræ charitatis affectu, & integritate fidei:

dei: ſciebam enim uxorem mihi deſponſatam caſtitate eſſe munitam, ſicut in ſobrio conjugio aſſolet evenire. Etenim vir quando impudicam uxorem habere ſe novit, nec proſpicere ei de domo permittit: qui etſi peregrinari aliquando coactus fuerit, cogitur citò reverti, quaſi quodam ſuſpicionis aculeo ſtimulatus: qui autem ſobriam & caſtam habet, foras ſecurus moratur, ſufficientes pro curatorum munimine mores relinquens uxoris: hoc ego & Moſes paſſi ſumus; ille quidem, quia incontinentem ſynagogam habebat uxorem, reliquit eam, & fornicata eſt, & compellit eum Deus, dicens: Surge, deſcende: impiè enim fecit populus tuus. *Exod. 32.* Sed ego nullam hujuſmodi juſſionem accepi. Et cùm paululum mihi infirmitas corporis accidiſſet, non me inquietavit veſtra abſentia, ſed ſecurus de vobis ægrotationis meæ expectavi medelam. Non enim opus habent ſani medico, ſed qui malè habent. *Matt. 9. 12.* Nam etſi tardavi parumper à vobis, non hoc ad detrimentum veſtri, ſed id divitias puto proficere veſtras: quæ enim per me, imò magis per gratiam Dei correcta ſunt, veſtra corona eſt, veſter profectus eſt. Et ideo gaudeo & tripudio, & tanquam volitare me credo, & gaudii hujus magnitudinem eſſari non queo. Quid ergo faciam? quo modo indicabo exultationem mentis meæ? In teſtimonium voco conſcientiam veſtram, quoniam video ex adventu meo gaudio eſſe repletam: quod gaudium corona & laus mea eſt. Si enim mea unius viri præſentia tantam plebem tali replevit voluptate: quantum putatis mihi ex viſione veſtra gaudium cumulatum? Et Jacob quidem unum filium videns Joſeph, gaudebat ſenex, & recreabatur ſpiritus: ego autem non unum Joſeph, ſed omnes vos illi ſimiles video, & gaudeo, quia Paradiſum meum recepi illo Paradiſo meliorem: & ibi quidem ſerpens erat inſidians, hìc autem Chriſtus myſteria celebrans: ibi Heva erat ſeducens, hìc autem eſt corona eccleſiæ: ibi Adam ſeducebatur, hìc autem populus adhæret Deo: ibi arbores diverſæ, hìc autem donationes variæ: in Paradiſo arbores marceſcentes, in eccleſia arbores fructificantes: in illo Paradiſo unumquodque genus ſementis in ſuo perſeverat ſtatu, in iſto verò Paradiſo ſi invenero labruſcam, vitem uberem efficiam: ſi invenero oleaſtrum, veram olivam efficiam: talis etenim eſt terræ iſtius natura: propter hoc gaudeo, prætermitto ſatisfactionem: quo modo verò vos abduxit tanti temporis longitudo, ſuſcipite ſatisfactionem meam, chariſſimi. Si ſervum alicubi dirigatis non revertentem, exigitis cauſas ubi moratus ſit, ubi tantum expenderit temporis: & ego ſervus ſum veſtræ charitatis: emiſtis enim me, non pecuniam conficientes, ſed charitatem oſtendentes. Gaudeo quippe tali ſervitio mancipatus, nec unquam hoc famulatu opto me ſolvi: etenim iſtud ſervitium mihi libertate elegantius: iſtud ſervitium in illud tribunal beatum collocavit mihi ſedem: iſtud ſervitium non eſt neceſſitatis, ſed voluntatis. Quis enim non libentiſſimè ſerviat dilectioni veſtræ tam elegantiſſimis amatoribus? quod etſi lapideam haberem animam, cerâ feciſſetis molliorem. Quid dicam deſiderio veſtro, & favori, quem heſterna oſtendiſtis die, quo modo voces veſtræ cum gaudio cœlum penetrarunt? ipſum ſanctificantes aërem, civitatem feciſtis eccleſiam: honorabar ego, & Deus glorificabatur: hæretici confundebantur, eccleſia verò coronabatur: quia magna lætitia eſt matri, cùm exultant filii: & grande gaudium paſtori, cùm exultant agni gregis. Veni ad gaudia virtutum veſtrarum, audivi quia cum hæreticis colluctati eſtis, & quia iniquè egerunt in baptiſmo, redarguiſtis: nunquid falſum dicebam, quoniam caſta uxor abſente viro repellit adulteros, abſente paſtore abigit lupos, ſine gubernatore nautæ ſalvaverunt navem, ſine duce milites victoriam reportaverunt, ſine doctore diſcipuli profecerunt, ſine patre filii roborati ſunt? imò magis non ſine patre: veſter enim profectus meum gaudium, veſtra glorificatio mea corona eſt. Sed deſideravimus, inquitis, tecum facere Paſcha. Satisfacio dilectioni veſtræ, quippe cùm jam iracundiam veſtro diſſolveritis aſpectu. Nam ſi pater prodigum ſuſcipiens filium ſtatim reconciliavit, neque pœnas exegit ab eo, ſed illico amplexus eſt: multò magis filii patrem ſuſcipientes. Sed tamen & ad hoc reſpondeo: Paſcha mecum in Aſia facere habebatis, nemo prohibet hodie vos mecum facere Paſcha. Sed forſitan dicetis, Nunquid duo Paſcha facturi ſumus? Non, ſed unum, & ipſum multipliciter. Sicut enim ſemper ſol exoritur, & non dicimus multos ſoles, ſed eſt ſol quotidie oriens: ſic & Paſcha ſemper conſummatur, & cùm ſemper celebretur, unum eſt ſolennitatis noſtræ. Judæorum ſimiles non ſumus, non ſervimus loco, nec ſubditi

1.Cor.11. ſubditi ſumus neceſſitati temporis dominicâ voce firmati. Quotieſcúnque, inquit,
26. manducaveritis panem iſtum, & hunc biberitis calicem, mortem Domini annunciabitis.
Annunciamus namque hodie mortem Chriſti. Sed tunc quidem feſtivitas. Et
hodie feſtivitas. Ubi enim charitas gaudet, ibi eſt feſtivitas: & ubi recepi lætantes filios,
Ioh. 3. 16. maximam celebro feſtivitatem. Etenim & illa feſtivitas charitas eſt. Sic enim,
inquit Apoſtolus, Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret pro eo.
Sed multi, inquiunt, te abſente baptizati ſunt. Et quid tum? nihil minus habet gratia,
non claudicat donum Dei, præſente me baptizati non ſunt, ſed præſente Chriſto ſunt
baptizati. Nunquid homo eſt qui baptizat? Homo dexteram porrigit, ſed Deus manum
gubernat. Noli de gratia dubitare, chariſſime, quia donum Dei eſt. Attende diligenter
quæ dicuntur, ſi fortè aliqua de causâ ſacra explicanda eſt, cùm obtuleris preces,
& ſubſcriptam acceperis ſacram, non requiris quali calamo ſubſcripſerit rex, neque
in quali charta, neque quali, quóve atramento, ſed unum ſolummodo quæris, ſi rex
ſubſcripſerit: ſic & in baptiſmo, charta, conſcientia eſt: calamus, lingua ſacerdotis:
manus, gratia eſt Spiritus ſancti. Sive ergo per me, ſive per illum qui officio fungitur
ſacerdotis, ipſa manus ſcribit, nos miniſtri ſumus, non authores. Et Paulus miniſter
1. Cor. 4. eſt: Sic enim, inquit, æſtimet nos homo, tanquam miniſtros Chriſti, & diſpenſatores
myſteriorum Dei. Quid enim habes, quod non accepiſti? Si quid habeo, accepi: ſi
autem accepi, non meum, ſed ejus qui dedit donum eſt. Noli ergo dubitare, chariſſime:
gratia enim Dei perfecta eſt, locus non prohibet, ſive hic baptizeris, ſive in navi,
ſive in itinere. Philippus baptizavit in via, Paulus in vinculis, Chriſtus in cruce latronem
ex vulnere, & ſtatim Paradiſi meruit januam reſerare. Propter hæc gaudeo &
exulto, & orationes veſtras exigo, cum quibus ad Aſiam perrexi, cum quibus reverſus
ſum, cum quibus pelagum transfretavi, & adjutus veſtris orationibus fœliciter navigavi:
nec enim navim citra vos ingreſſus ſum, nec exivi citra vos, non in civitate citra
vos, aut in eccleſia ſine vobis, ſed avulſus quidem eram corpore, connexus autem
charitate. Videbam namque eccleſiam veſtram & in pelago, & in exultatione gaudebam.
Tale enim quid ſignificat charitas, quæ neſcit anguſtari: intrabam in eccleſiam,
adſtabam altari, orationes offerebam, & dicebam: Domine, conſerva eccleſiam,
quam mihi tradidiſti. Ego quidem corpore abſens ſum, ſed tua miſericordia præſens
eſt, quæ me illuc perduxit, & pluſquam merebar, conceſſit. Et quia amplificavit, multitudo
teſtatur præſentium. Florere video vineam, & nuſquam ſpinæ, neque ſentium
ulla veſtigia: exultant oves, & nuſquam lupus. Quòd ſi etiam alicubi repertus fuerit,
demutatur, & fit ovis. Tanta enim veſtra eſt fides & charitas, ut æmulatione veſtra
cæteros provocetis. Ipſe dominus vos conſervavit, & ipſe me reduxit, & in infirmitate
poſitus orationum veſtrarum ſenſi auxilium, quas mihi quotidie in ſuffragium poſtulo.
Perigrinatio mea coronavit civitatem veſtram. Et quia diligebatis ex initio, nunc
omnibus manifeſtum eſt. Sic enim me abſentem, tanquam præſentem habuiſtis.
Nam in Aſia cum eſſem ad corrigendas eccleſias, hinc illò venientes nunciabant nobis,
dicentes: Inflammâſti civitatem. Et certè charitas tempore ſolet marceſcere, veſtra
autem dilectio quotidie augmentabatur. Et quem ita abſentem diligebatis, præſentem
credo quòd meliùs ametis. Iſte meus theſaurus, hæ ſunt meæ divitiæ. Et ideo
veſtras orationes requiro. Orationes veſtræ murus mihi, & munimen ſunt. Noli dicere,
Ego languidus ſum, quo modo potero pro ſacerdote orare? Audi ſcripturam dicentem:
Oratio autem fiebat continua. Et eccleſiaſtica oratio ſolvit vincula Petri, &
Act.12. Pauli dilatavit prædicationis fiduciam. Oratio caminum ignis extinxit, oratio concluſit
ora leonum, oratio ſeditionem compeſcuit, oratio paradiſum aperuit, oratio cœli
cardines reſeravit, oratio ſterilem fœcundavit, oratio Cornelii cœlos penetravit, oratio
publicanum juſtificavit. Tale à vobis munimen requiro, talem gratiam poſtulo: ut
Deus gloriæ ſuſcipiens orationes veſtras, det mihi in apertione oris mei ſermonem, quo
poſſim creditum mihi populum inſtruere ad ſalutem per Chriſtum dominum noſtrum,
cum quo eſt Deo patri cum Spiritu ſancto honor, gloria, & poteſtas in ſecula ſeculorum.
Amen.

De recipiendo Severiano, HOMILIA.

Sicuti capiti corpus cohærere neceſſarium eſt, ita eccleſiam Sacerdoti, & Principi populum: utq; virgulta radicibus, & fontibus fluvii, ita & filii patri, & magiſtro diſcipuli. Hęc autem non ſuperfluo ad charitatem veſtram præfati ſumus: ſed quoniam dicenda mihi ſunt quædam apud vos, ut nemo turbetur, neque ſermoni noſtro aliqua oriatur interruptio, ſed ut obedientia diſcipulorum creſcat in vobis, & quantum affectum patri deferatis, appareat. Adornate me filii, & imponite mihi obedientiæ veſtræ coronam, facite me apud omnes beatum judicari, & doctrinam meam magnificate per obedientiam veſtram ſecundum Apoſtoli monita, dicentes: Obedite præpoſitis veſtris, & obtemperate eis, quia ipſi pervigilant pro vobis, quaſi pro animabus veſtris rationem reddituri. Hæc ergo præmoneo, ne quis ſuperbiat in commonitionem noſtram. Pater enim ſum, & neceſſe eſt me filiis conſilium ſuadere: quod enim in carnalibus patribus natura carnis, hoc in nobis gratia Spiritus agit. Pater ſum, & pater nimis ſuper filios tremens, ita ut ſanguinem meum pro vobis fundere paratus ſim. Et in hoc non eſt mihi gratia. Apoſtolica enim lex eſt, & domini præceptum dicentis: Paſtor bonus animam ſuam ponit pro ovibus ſuis. Sed & vos eadem facite pro nobis: ſimili namq; erga nos devincti eſtis affectu. Nam & Paulum audite quid dicit. Salutate, inquit, Priſcillam & Aquilam adjutores meos in Chriſto, qui pro anima mea ſuas cervices poſuerunt. Sicut enim pulchrum eſt paſtorem pro ovibus immolari: ita rurſum pulchrum eſt & oves à paſtore nec morte ſejungi. Cum enim inſeparabiles fuerint ab eo, lupum diabolum non timebunt. Murus enim charitatis firmior eſt adamante. Et frater cùm adjuvatur à fratre, erit ſicut civitas munita & firma. Hæc autem præmitto, ut cum omni affectu, quæ dicimus, audiatis, neque aliquis veſtrum incipiat perturbari. Loquimur rem, quam dignum eſt in eccleſia loqui, & quam dignum eſt libenter audiri. Pro pace loquimur ad vos. Et quid ita conveniens, quam ſacerdotem Dei pacem populo perſuadere? Contradictio nulla eſt, ubi & legatio ſancta, & legatus acceptus eſt. Pro pace loquimur, pro qua filius Dei deſcendit ad terras, ut pacificaret per ſanguinem non ſolùm quæ in terra ſunt, ſed & quæ in cœlis, & terrena cœleſtibus ſociaret. Pro pace loquimur, pro qua filius Dei paſſus eſt, propter quam crucifixus eſt & ſepultus, quam nobis pro omni hæreditatis cenſu reliquit, & velut murum eccleſię dedit, quam ſcutum adverſum diabolum poſuit, quam gladium adverſum dæmones dedit, quam portum tranquilliſſimum fidelibus collocavit, quam repropitiationem ad Deum dedit, quam delictorum abſolutionem conceſſit: pro hac ergo legatus ad vos miſſus ſum. Nolite mihi incutere pudorem, nolite legationem meam fœdare, acquieſcite mihi, quęſo vos. Multa dudum triſtia geſta ſunt in eccleſia. Deum confiteor, ſed non laudo perturbationes, ſeditiones non amplector. Sed omittamus jam hæc, deſinite, conquieſcite, cohibete animos, refænate iracundiam: ſufficit jam quod laboravit eccleſia, finis ſit, deſinat turbatio: hoc enim & Deo placitum, & piiſſimo principi acceptum eſt. Oportet enim & regibus obedire, maximè cùm & ipſi obtemperent eccleſiaſticis legibus. Dicit enim Apoſtolus, Principibus & poteſtatibus ſubditi eſtote: quantò magis religioſo principi, & pro eccleſia laboranti? Si ergo præparavi animos veſtros ad ſuſcipiendam legationem meam, recipite fratrem noſtrum Severianum epiſcopum. Habeo gratiam quòd ſermonem meum laudibus proſecuti eſtis. Dediſtis mihi fructus obedientię: nunc me ſemen bonum gratulor ſeminâſſe. Ecce enim ſtatim frumenti manipulos colligam. Retribuat vobis dominus præmium benignitatis, & obedientię mercedem. Nunc enim veram hoſtiam pacis obtuliſtis Deo, quia nemo turbatus eſt audito hoc nomine, ſed cum charitate * ſuſcipitis: ſimul ut ſermone locuti ſumus, omnem ex animo fugâſtis iracundiam. Suſcipite ergo eum pleno pectore, apertis manibus. Si quid triſte geſtum eſt, omittite: quia ubi tempus pacis, recordatio diſſenſionis nulla eſt, ut ſit gaudium in cœlo, gaudium in terra, lætitio & exultatio ſpiritualis in eccleſia Dei. Et oremus de reliquo, ut pacificam Deus cuſtodire dignetur eccleſiam, pacem fixam & perpetuam dare, in Chriſto Ieſu domino noſtro, cum quo eſt gloria Deo patri, unà cum Spiritu ſancto, in ſecula ſeculorum. Amen.

Heb. 13.

Iohan. 10.

Rom. 16.

Tit. 3.

* *Suſcepiſtis:*

Sermo ipſius Seueriani de pace, cum ſuſceptus eſſet à beato Iohanne epiſcopo Conſtantinopolitano.

IN adventu Domini & Salvatoris noſtri atq; in præſentia ejus corporali, angeli ducentes choros cœleſtes evangelizabant paſtoribus, dicentes: Annuntiamus vobis hodie gaudium magnum, quod erit omni populo. Ab ipſis enim ſanctis angelis etiam mutuatam nos vocem, annuntiamus vobis hodie gaudium magnum. Hodie enim in pace Eccleſia eſt, & hæretici in ira. Hodie Eccleſiæ navis in portu eſt, & hęreticorum furor jactatur in fluctibus. Hodie Paſtores Eccleſiæ in ſecuritate, & hæretici in perturbatione ſunt. Hodie oves Domini in tuto, & lupi inſaniunt. Hodie vinea Domini in abundantia, & operarii iniquitatis in egentia. Hodie populus Chriſti exaltatus eſt, & inimici veritatis humiliati ſunt. Hodie Chriſtus in lætitia, & diabolus in luctu. Hodie Angeli in exultatione, & dæmones in confuſione. Et quid opus eſt multa dicere? Hodie Chriſtus, qui eſt Rex Pacis, cum ſua pace procedens, fugavit omne diſſidium, diſſenſiones depulit, diſcordiam perturbavit. Et ſicut cœlum ſplendor ſolis, ita eccleſiam fulgor pacis illuminat. O quàm deſiderabile nomen Pacis, quàm religionis Chriſtianæ ſtabile fundamentnm, & altaris dominici cœleſtis armatura. Et quid poſſumus de Pace proloqui? Pax nomen eſt ipſius Chriſti, ſicut dicit & Apoſtolus: Quia Chriſtus pax noſtra, qui fecit utraq; unum, quæ nequaquam fide, ſed invidia diaboli diſſidebant. Verum ſicut procedente rege & plateæ mundantur, & tota civitas diverſis floribus & ornatibus coronatur, ut nihil ſit quod minus digni vultui regis appareat: ita & nunc procedente Chriſto rege Pacis, omne quod triſte eſt, auferatur è medio, & illuceſcente veritate fugetur mendacium: fugiat diſcordia, reſplendeſcente concordia. Et ſicut frequenter fieri vidimus, ubi regum vel fratrum tabulæ pinguntur, ut in utriſq; unanimitatis declarentur inſignia, artifex picto fœmineo habitu poſt tergum utriuſq; concordiam ſtatuit, brachiis ſuis utrúmq; complectentem, indicans quòd hi qui videntur corporibus ſeparati, ſententiis & voluntate conveniant: ita nunc pax Domini media aſſiſtens, & utrúmq; noſtrûm gremio palpante connectens, diſcreta corpora in unum convenire animum, ulnis jungentibus docet. In qua ſine dubio completur ſermo propheticus, qui ait: Et erit conſilium pacificum inter utróſque. Et heſterno quidem die pater poſter communis, evangelico pacem ſermone præfatus eſt: hodie verò nos verba pacis expoſtiamus. Ipſe nos heri reſupinis manibus in verbo pacis excepit, & nos hodie dilatato pectore, ulniſq; patentibus ad dominum cum muneribus pacis occurramus. Jam bella deſtructa ſunt, pulchritudo pacis obtinuit. Nunc in luctu eſt diabolus, & in lamentatione omnis dæmonum turma, nunc in cœleſtibus lætitia, & in angelis exultatio, quibus ſpecialis familiaris pax. Hoc enim etiam cœleſtes admirantur virtutes opus, quas fons ejus habet perennis, ex quo etiam terrena hæc noſtra guttis quibuſdam exinde ſtillantibus irrorantur. Et ideo etiamſi in terris pax, laudis ejus ſplendor redundat in cœlum, laudant eam cœleſtes angeli, & dicunt: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Vides quomodo cœleſtes omnes & terreſtres invicem ſibi munera pacis emittunt? Cœleſtes angeli pacem terris annuntiant, ſancti in terris Chriſtum, qui eſt pax noſtra, collaudant in cœleſtibus poſitum, & myſticis choris acclamant, Oſanna in excelſis. Dicamus ergo & nos, Gloria in altiſſimis Deo, qui humiliavit diabolum, & exaltavit Chriſtum ſuum. Gloria in altiſſimis Deo, qui diſcordiam fugat, & pacem ſtatuit. Dico enim vobis artem diaboli, cujus neq; vos aſtutiam ignoratis. Vidit ſatanas firmitatem fidei, ſtabilitatem in ea pietate dogmatum ſeptam, vidit & operum bonorum fructibus abundantem: & ideo pro his omnibus ad inſaniam venit, & rabie furoris exarſit, ut ſcinderet amicitiam & evelleret charitatem, ut diſrumperet pacem: ſed pax Domini ſemper ſit nobiſcum, in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cum quo eſt Deo Patri & Spiritui ſancto gloria, in ſecula ſeculorum. Amen.

Luc. 2. 10.

Eph. 2. 14.

Luc. 2. 14.

Matt. 21. 9.

MVSEVM
BRITAN
NICVM

Etonæ, *Excuſum in Collegio Regali.*
1612.

~~475.f.10~~.

C.78.g.1.

11 07

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ

Πατρὸς ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΤΩΝ

εὑρισκομένων

ΤΟΜΟΣ ΟΓΔΟΟΣ,

Δι᾽ ἐπιμελείας καὶ ἀναλωμάτων ΕΡΡΙΚΟΥ τοῦ ΣΑΒΙΛΙΟΥ
ἐκ παλαιῶν ἀντιγράφων ἐκδοθείς.

Etonæ, *in Collegio Regali.*
Excudebat Ioannes Norton, in Græcis &c.
Regius Typographus.
ANNO cIↃ. IↃC. XII.

MVSEVM
BRITAN
NICVM

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

τοῦ Χρυσοστόμου λόγοι τινές, καὶ λόγων κλάσματα
ὕστερον εὑρεθέντα. εἰσὶ δὲ πάντα σχεδόν, ὡς
οἶμαι, γνήσια.

Εἰς τὸν γ. ψαλμὸν ἑρμηνεία.

1 ΨΑΛΜΟΣ ΤΩ ΔΑΒΙΔ, ΟΠΟΤΕ ΑΠΕΔΙδρασκεν ἀπὸ προσώπου Ἀβεσαλὼμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

2 Κύριε, τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με;

Ἐπινίκιοι μὲν ἀνδριάντας οἱ βασιλεῖς τοῖς στρατηγοῖς νικήσασιν ἀνατιθέασι, νικηφόροις δὲ "εἰκόνας καὶ στήλας" ἐγείρουσιν ἄρχοντες ἡνιόχοις καὶ ἀθληταῖς, καὶ τῷ ἐπιγράμματι, ὡς "στόματι, κήρυκα τῆς νίκης τὴν ὕλην ἐργάζονται· ἄλλοι δὲ πάλιν ἐν βίβλοις καὶ γράμμασι τοὺς ἐπαίνους τοῖς νικηταῖς γράφουσι, τὴν ἑαυτῶν ἐν τῷ "ἐπαινεῖν δύναμιν ἰσχυροτέραν τῆς ἐπαινουμένων δόξης θέλοντες· καὶ λογογράφοι καὶ ζωγράφοι καὶ χαλκευταὶ καὶ λιθογλύπται, οἱ δῆμοι καὶ ἄρχοντες καὶ πόλεις καὶ χῶραι τοὺς νικητὰς θαυμάζουσιν· οὐδεὶς δὲ φεύγοντος καὶ μὴ πολεμήσαντος εἰκόνας ἔγραψε, καθάπερ νῦν ὁ Δαβίδ. Ψαλμὸς γὰρ τῷ Δαβίδ, ἐν τῷ ἀποδιδράσκειν αὐτὸν ἀπὸ προσώπου Ἀβεσαλὼμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ πότε ὁ δραπέτης ἐγκωμίων ἄξιος; πότε δὲ ὁ φυγὰς ἐπιγραμμάτων ἐν τόποις; τοὺς δραπέτας γράμμασι στίζουσιν, οὐκ ἐπιγράμμασι θαυμάζουσιν. ἀλλὰ μάθε τὴν αἰτίαν, ἀδελφέ, τῆς γραφῆς, καὶ ἀσφάλισαί σου τὴν ψυχήν. γνώσεσθαι ὅτι ἡ ἱστορία βίου κατόρθωσις, ἵνα σοι ὁ τοῦ δικαίου διωγμός, διανοίας στηριγμός. μάθε γὰρ διὰ τί ἐδιώκετο Δαβὶδ ὑπὸ τοῦ Ἀβεσαλώμ, ἵν', ὡς θεμέλιον τὸ πρᾶγμα εὑρών, οἰκοδομηθῇς τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ. ὡς γὰρ ἄνευ θεμελίου σαθρὰ ἡ οἰκοδομή· οὕτως ἄνευ τῆς εὑρέσεως τοῦ σκοποῦ οὐκ ὠφελεῖ ἡ γραφή. σκοπὸν εἶχεν ὁ μακάριος Δαβὶδ διὰ τοῦ προκειμένου ψαλμοῦ παιδεῦσαι τὸν βίον καὶ σωφρονίσαι μηδέποτε κακοποιεῖν, καὶ καταφρονεῖν τῶν νομίμων τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ ὁ ἁμαρτήσας τοιαῦτα πάθῃ, οἷα καὶ αὐτὸς ἔπαθεν. ἔφυγε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὁ Δαβίδ, ἐπειδὴ τὴν ἁγνείαν ἔφυγεν· ἔφυγε τὸν υἱόν, ἐπει-

δὲ τὸν σώφρονα γάμον ἐνύβρισεν· ἔφθειρε τὸν υἱόν, ἐπειδὴ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ τὸν λέγοντα, Οὐ φονεύσεις, Οὐ μοιχεύσεις, ἔφυγεν. ἐπειδὴ γὰρ ἀλλοτρίαν ἀμνάδα εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰσήγαγε, καὶ τὸν ταύτης ποιμένα ἀπέκτεινεν, ὁ ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἀμνὸς τὸν ποιμένα ἐκεράτιζεν. ἀλλότριον οἶκον ἐπολέμησε, καὶ ἐκ τοῦ ἰδίου οἴκου ἐπανέστη αὐτῷ ὁ πόλεμος. οὐκ ἔστιν ἐμὸν τὸ νόημα, Θεοῦ ἐστι τὸ ἀπόφθεγμα. ὅπου δὲ Θεὸς ὁ ἑρμηνεύων, οὐδεὶς ὁ ἀντιλέγων. ὅτι γὰρ διὰ τοῦτο ἐπανέστη τῷ Δαβὶδ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἐπειδὴ τὸν Οὐρίαν ἐφόνευσε, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἔλαβεν, ἄκουσον τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ προφήτου Νάθαν πρὸς τὸν Δαβὶδ λέγοντος· β. Βασ. ιβ. ζ. Ἐγώ ἔχρισά σε βασιλέα ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ, καὶ ἐξειλόμην σε ἐκ χειρὸς Σαούλ, καὶ ἔδωκά σοι τὰ πάντα τοῦ κυρίου σου, καὶ τὸν οἶκον Σαοὺλ καὶ Ἰούδα· καὶ εἰ ὀλίγα σοί ἐστι, προσθήσω σοι κατὰ ταῦτα· καὶ τί ὅτι ἐξουδένωσας τὸν Κύριον τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν μου; τὸν Οὐρίαν τὸν Χετταῖον ἐπάταξας ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἔλαβες ἑαυτῷ εἰς γυναῖκα· καὶ νῦν οὐκ ἐξαρθήσεται ῥομφαία ἐκ τοῦ οἴκου σου εἰς τὸν αἰῶνα. τὸν ἀλλότριον οἶκον ῥομφαίᾳ ἐδιχοτόμησας, τὴν κατὰ σοῦ ῥομφαίαν χαλκεύσω ἐν τῷ οἴκῳ σου. Ἰδοὺ ἐγὼ ἐξεγείρω ἐπὶ σὲ κακὰ ἐκ τοῦ οἴκου σου, οὐκ ἔξωθέν ποθεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ οἴκου σου. ὅθεν ἡ πηγὴ τῆς ἁμαρτίας, ἐκεῖθεν ἡ πληγὴ τῆς τιμωρίας. ἐπειδὴ οὖν τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ δραπέτης καὶ φυγὰς ἐγένετο, διὰ τοῦτο τὸν υἱὸν ἀπεδίδρασκε. Ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ ἐν τῷ ἀποδιδράσκειν αὐτὸν ἀπὸ προσώπου Ἀβεσσαλὼμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ κρείττων τῆς τοῦ πολέμου ἐξηγήσεως ἡ αἰτία τῆς τοῦ πολέμου ὑποθέσεως, ἵνα τὸν ὄλεθρον τοῦ δικαίου θεασάμενοι ἀσφαλισώμεθα τὸ πταίωμεν, καὶ φύγωμεν τὴν ὁμοίαν βάσανον. πολλοὶ γὰρ καὶ εἰς τὴν σήμερον πολέμους ἐν τοῖς οἴκοις ἔχουσι, καὶ ὁ μὲν ὑπὸ γυναικὸς πολεμεῖται, ὁ δὲ ὑπὸ τέκνου πολιορκεῖται· ἄλλος ὑπὸ ἀδελφοῦ, καὶ ἕτερος ὑπὸ οἰκέτου δαμάζεται, καὶ ἕκαστος ἀκηδιᾷ, καὶ δυσχεραίνει, καὶ μάχεται, καὶ πολεμεῖ, καὶ πολεμεῖται, καὶ οὐδεὶς ἑαυτὸν λογοθετεῖ ἐννοῶν, ὅτι εἰ μὴ ἁμαρτίας ἔσπειρεν, οὐκ ἂν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἄκανθαι καὶ τρίβολοι ἀνέβησαν· εἰ μὴ σπινθῆρας ἁμαρτιῶν ἔκρυψεν, οὐκ ἂν ὁ οἶκος ἀνεπυρίζετο. ὅτι γὰρ ἁμαρτιῶν εἰσι καρποὶ τὰ οἰκεῖα κακά, καὶ δημίους ἐμφυλίους κατὰ τοῦ ἁμαρτάνοντος χειροτονεῖ ὁ Θεός, μάρτυς ἡ θεία γραφή, ἧς οὐδὲν ἰσχυρότερον. πολεμεῖ σε ἡ γυνή, εἰσελθόντι ὡς θηρίον ἀπαντᾷ, τὴν γλῶτταν ὡς μάχαιραν ἀκονᾷ; λυπηρὸν μὲν τὸ πρᾶγμα, ὅτι ἡ βοηθὸς ἀντίπαλος γέγονεν. ὅμως ἑαυτὸν ἐρεύνησον μή πως ἐν νεότητι εἰς γυναῖκα ἐνεωτέρισας, καὶ τὸ εἰς γυναῖκα τραῦμα διὰ γυναικὸς θεραπεύεται, καὶ τὴν ἀλλοτρίαν σηπεδόνα ἡ ἰδία χειρουργεῖ κἂν ἀγνοῇ ἡ τέμνουσα, ἀλλ' οἶδεν ὁ ἰατρὸς Θεός. αὐτὸς γὰρ αὐτῇ ὡς σιδήρῳ κατὰ σοῦ ἐχρήσατο. καὶ ὥσπερ τὸ σίδηρον οὐκ οἶδεν ὃ ἐνεργεῖ, τὴν δὲ διὰ τοῦ σιδήρου θεραπείαν οἶδεν ὁ ἰατρός· οὕτω κἂν ἀγνοῇ ἡ γυνὴ ἡ πλήττουσα, καὶ ὁ ἀνὴρ ὁ πληττόμενος τὴν αἰτίαν τῆς πληγῆς, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὡς ἰατρὸς οἶδε τὸ συμφέρον. ὅτι δὲ ἡ γυνὴ πονηρὰ ἁμαρτιῶν ἐστι κόνδυλος, μάρτυς ἡ θεία γραφή. τί γὰρ λέγει, ἄκουσον. Γυνὴ πονηρὰ ἀνδρὶ ἁμαρτωλῷ δοθήσεται· ὡς πικρὰ ἀντίδοτος αὐτῷ δοθήσεται, τοὺς χυμοὺς τῶν ἁμαρτιῶν ἀναλίσκουσα. ὅτι δὲ καὶ τὸ ὑπὸ τέκνων πολιορκεῖσθαι, ἁμαρτιῶν ἐστι βάσανος, μάρτυς ὁ Δαβίδ, διὰ τὴν παράνομον κοίτην ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀβεσσαλὼμ πολεμούμενος, ὡς ὁ λόγος ἔδειξεν. ὅτι δὲ καὶ ἀδελφοὶ ἀδελφοὺς δι' ἁμαρτίας ἐπολέμησαν, μάρτυς ἡ βίβλος τῶν Κριτῶν. Κριτ. ιθ. καὶ κ. ὅτε γὰρ εἰς τὴν παλλακίδα τοῦ ὁδοιπόρου οἱ τῆς φυλῆς Βενιαμὶν ἐξεπόρνευσαν, ἡ δὲ τῶν ἀμέτρων ὕβριν μὴ ἐνεγκοῦσα ἀπέθανεν, αἱ ἕνδεκα φυλαὶ τὴν μίαν ἐπολέμησαν· καὶ ἐπειδὴ αἱ ἕνδεκα φυλαὶ ἀπὸ Θεοῦ ἀπέστησαν καὶ εἰς τὰ εἴδωλα ἐξεπόρνευσαν, ὑπὸ τῆς μιᾶς φυλῆς αἱ ἕνδεκα ἐνικήθησαν, καὶ πλεονάκις νικηθεῖσαι ὑπὸ τῆς μιᾶς, ἅπαξ αὐτὴν ἐνίκησαν, καὶ ἀδελφοὶ ἀδελφοὺς ἐπολέμησαν, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἦρε τὸ τῆς ἁμαρτίας μεσότοιχον. ἐπειδὴ γὰρ ἡ μία φυλὴ εἰς τὴν γυναῖκα ἐπόρνευσεν, αἱ δὲ ἕνδεκα φυλαὶ εἰς τὰ εἴδωλα ἐξεπόρνευσαν, καὶ οὗτοι κἀκεῖνοι ὑπὸ Θεοῦ ἐξωλοθρεύθησαν, ὡς γέγραπται· Ψαλ. οζ. ξε. Ἐξω-

λόθρευσας

λοθρεύσαις πάντα τὰ περιβόητα ἀπὸ σοῦ. ὥστε ἀδελφοὶ ἀδελφοὺς ἐπολέμησαν δι' ἁμαρτίας. ὑπὸ ἀδελφοῦ πολεμούμενος, μὴ πάντως κατ' οἰκείων στασίαζε, ἀλλ' ἑαυτὸν λογοθέτει, καὶ ἀνέταζε ζητῶν διὰ ποίας ἁμαρτίας οἱ ἀδελφοὶ πολέμιοι· οὐχ ὅτι πάντως δι' ἁμαρτίας ὑπὸ ἀδελφῶν πολεμοῦνται (καὶ γὰρ ὁ Ἰωσὴφ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐπολεμεῖτο, καὶ οὐ πάντως διὰ ἁμαρτήματα· καὶ ὁ Ἰὼβ ὑπὸ γυναικὸς ἐπεβουλεύετο, καὶ οὐ πάντως διὰ ἁμαρτήματα) ἀλλ' ὅτι οἱ πλείονες τῶν ἀνθρώπων διὰ ἁμαρτίας οἰκειακοὺς πολεμίους ἔχουσιν. ἔστιν ὅτε καὶ φίλοι εἰς ἐχθροὺς διὰ ἁμαρτίας τρέπονται, καὶ οἱ πάλαι ἀγαπῶντες μισοῦσι καὶ ἀποστρέφονται, τοῦ Θεοῦ τὸ τοιοῦτον μῖσος, δι' ἃς οἶδε λόγους, ἐμβάλλοντος. οὕτω γὰρ ἐν τῷ ἑκατοστῷ τετάρτῳ ψαλμῷ γέγραπται περὶ τῶν Αἰγυπτίων· Μετέστρεψε τὴν καρδίαν αὐτῶν τοῦ μισῆσαι τὸν λαὸν αὐτοῦ. ἐνταῦθα δὲ τὸ μῖσος ἀπὸ Θεοῦ ἐδόθη, εἰ μὴ πρότερον κακῶς ἐφιλίαζον. οἷς γὰρ ἡ φιλία ἀπωλείας πρόξενος, τούτοις τὸ μῖσος ἀρετῆς ὑπόθεσις. ἀλλὰ καὶ τὰ δοῦλα καὶ ὑπήκοα σώματα πολλάκις διὰ ἁμαρτίας τῇ δεσποτείᾳ ἐπανέστησαν. βλέπε γὰρ τὸν Ἀδὰμ μηδέπω ἁμαρτήσαντα, καὶ τὰ θηρία ὡς δοῦλα καὶ ὑπήκοα ἔχοντα, καὶ ὡς δούλοις αὐτοῖς καλοῦντα ὀνόματα· ὅτε δὲ τὴν ὄψιν τῇ ἁμαρτίᾳ ἐσπίλωσε, τότε τὰ θηρία αὐτὸν οὐκ ἐγνώριζον, καὶ τὰ δοῦλα πολέμια κατ' αὐτοῦ γεγόνασι. καὶ ὥσπερ ὁ ἐν τῇ οἰκίᾳ κύων δουλεύει τῷ τρέφοντι, καὶ φοβεῖται τοῦτον καὶ τιθηνεῖ· ἐὰν δὲ ἄφνω ἠσβολωμένην ἔχοντα τὴν ὄψιν θεάσηται, ἢ προσωπεῖον ἀλλότριον ἐν τῇ ὄψει φέροντα, ὡς ξένῳ ἐπέρχεται, καὶ σπαράξαι βούλεται· οὕτως ὁ Ἀδὰμ ἐφ' ὅσον τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ πρόσωπον καθαρὸν ἐτήρει, οἱ θῆρες αὐτῷ ὡς δοῦλοι ὑπέκειντο· ὅτε δὲ τὸ πρόσωπον τῇ παρακοῇ ἐσπίλωσε, μὴ γνωρίζοντα τὸν δεσπότην, ὡς ξένῳ ἠγρίαινον· ὥστε καὶ δούλων ἐπαναστάσεις ἁμαρτιῶν ἐστὶν ἀντίδοσις. δίκαιος ὁ Δανιὴλ, καὶ οἱ λέοντες τὴν δεσποτείαν ἐγνώρισαν· εἶδον ἁμαρτίας ἄγευστον, καὶ ἀφῆκαν τιμωρίας ἀμοιρεῖν. ἥμαρτε προφήτης ψευσάμενος, καὶ εὗρεν αὐτὸν ὁ λέων ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἐθανάτωσεν. ἠσβολώθη τῷ ψεύδει, καὶ ὁ λέων οὐκ ἐγνώρισεν. εἰ προφήτην εἶδεν, ἂν ὡς τὸν Δανιὴλ, ἐτίμησε· ψευδοπροφήτην εὗρε, καὶ ὡς ξένῳ ἐπέδραμεν. ὁ δεσπότης ἐψεύσατο, καὶ ὁ δοῦλος τὴν δεσποτείαν ἠρνήσατο. καὶ τί λέγω περὶ τῶν οἰκειακῶν κακῶν, ὁπότε καὶ αὐτὸ ἡμῶν τὸ σῶμα τὸ πάντων ἡμῖν οἰκειότερον καὶ προσφιλέστερόν ἐστιν ὅτε καὶ αὐτὸ ἁμαρτάνοντας ἡμᾶς πολεμεῖ, διὰ πυρετῶν καὶ νόσων καὶ ἀλγηδόνων ἀμυνόμενον, καὶ τὸ δοῦλον σῶμα τὴν δέσποιναν ψυχὴν μαστίζει ἁμαρτήσασαν, οὐχ ὅτι τοῦτο βούλεται, ἀλλ' ὅτι τοῦτο ποιεῖν κελεύεται; καὶ μάρτυς ὁ Χριστὸς τῷ ἰαθέντι παραλυτικῷ λέγων, Ἴδε ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μή σοι χεῖρόν τι γένηται. μαθόντες οὖν, ἀδελφοὶ, ὅτι καὶ οἰκειακοὶ καὶ συγγενικοὶ καὶ δουλικοὶ πόλεμοι, καὶ αἱ τοῦ σώματος νόσοι, καὶ τὰ πολλὰ διὰ ἁμαρτίας γίνονται, τὴν πηγὴν τῶν κακῶν, τὴν ἁμαρτίαν, ἀναστείλωμεν, καὶ οἱ χείμαρροι τῶν παθῶν οὐ ῥέουσιν, ἀλλ' οἱ ποταμοὶ τῶν τοῦ Θεοῦ ὑδάτων τὴν ψυχὴν εὐφραίνουσιν. ἐπεὶ οὖν καὶ Δαβὶδ ὡς ἀλλοτρίαν βασιλείαν τὴν ὕπανδρον ἔλαβε (βασιλεία γὰρ πάντως τῷ ἀνδρὶ ἡ ὁμόψυχος γυνή, καὶ οὐχ οὕτως ὁ βασιλεὺς τὴν πορφύραν καὶ τὸ διάδημα, ὡς ὁ ἀνὴρ τὴν γυναῖκα ἀγαπᾷ) διὰ τοῦτο ὁ ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἐπανέστη τύραννος, ἁρπάσαι θέλων τὴν βασιλείαν τοῦ πατρός. βίᾳ ἥρπασε, καὶ βίαν ὑπέμεινε· καὶ ὁ λάθρα ἁμαρτήσας, φανερῶς ἐθριαμβεύετο, καὶ ὁ ἐν κρυφῇ τραυματιζόμενος, ἐπὶ πάντων χειρουργούμενος διὰ τὸν εἰπόντα Θεόν, Σὺ ἐποίησας ἐν κρυπτῷ, ἐγὼ δὲ ποιήσω ἐν τῷ φανερῷ, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἡλίου τούτου. ὅμως οὐκ εἰς τέλος προέβη τὰ τῆς κακίας τῷ Ἀβεσαλὼμ, καὶ δικαίως· ἵνα μὴ οἱ πατραλοῖαι νόμον πατροκτονίας τὴν πρᾶξιν ἔχωσιν. ὑπουργήσας δὲ ὡς δήμιος, ὡς κατάδικος ἐφονεύετο. καὶ ὥσπερ τὰ ἐν τοῖς θεάτροις θηρία ἄλλοις μὲν ἐπέρχονται, ὑπὸ ἄλλων δὲ φονεύονται· οὕτω καὶ ὁ Ἀβεσαλὼμ τῷ Δαβὶδ ἐπελθὼν, ὑπὸ τοῦ Ἰωὰβ ἐφονεύετο, καὶ ἐπὶ δένδρου ὑψηλοῦ ἐκρέ-

Ψαλ. ρδ. κε.

ύεται

γ. Βασ. ιγ.

Ιωαν. ε. ιδ.

[illegible]

β. Βασ ιβ. ιβ.

ματο ὁ κατὰ τοῦ πατρὸς ὑψούμενος, καὶ ὑπὸ φυτοῦ κατείχετο ὁ τῇ ῥίζῃ μαχόμενος, καὶ ὁ κλάδος ὑπὸ τοῦ κλάδου ἐδέδετο, τῆς πατρικῆς διαθέσεως ἀποκλώμενος· καὶ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐκρεμᾶτο ὁ τὴν κεφαλὴν τοῦ γεννήσαντος λαβεῖν ἐπειγόμενος· καὶ ὡς καρπὸς ἀπὸ τοῦ φυτοῦ ἐκρέματο ὁ τὸν γεωργὸν τῆς φύσεως τιμᾶν βουλόμενος· καὶ εἰς τὴν καρδίαν ἐτοξεύετο, ἐκεῖ φονευόμενος, ὅπου τὸν φόνον ἐμελέτησεν. καὶ ἦν ἰδεῖν τότε παράδοξον θέαμα. ὡς γὰρ ἐπὶ τὴν ἡμίονον ἐλαύνων, ἀπὸ τῆς κόμης τῶν τριχῶν, ἀπὸ τῆς κόμης τοῦ δένδρου κατείχετο, καὶ ἡ κόμη τῆς κόμης κατεῖχε τὸν τύραννον, ἐκεῖ αὐτὸν κονδυλίζουσα, ὅπου τὸ πατρικὸν διάδημα φορέσαι ἐσπούδαζεν. ἦν οὖν θεάσασθαι μέσον οὐρανοῦ καὶ γῆς Ἀβεσσαλὼμ κρεμάμενον. ὁ οὐρανὸς αὐτὸν οὐκ ἐδέχετο. εἰ γὰρ τὸν πρῶτον λῃστάρχην ἔρριψε τὸν διάβολον, πῶς ἂν τὸν δεύτερον λῃστάρχην ἐδέξατο; ἡ γῆ αὐτὸν ἀπεστρέφετο, μὴ φέρουσα μιαίνεσθαι τοῖς πατραλῴαις βήμασιν. εἰ γὰρ τὸν Δαθὰν κατὰ Μωϋσέως λαλήσαντα κατέπιε, καὶ τὸ στόμα αὐτῆς ἤνοιξε κατὰ τοῦ κακῶς τὸ στόμα ἀνοίξαντος, πῶς εἶχε βαστάσαι πόδας κατὰ γονέων τρέχοντας; ὡς οὖν ἐπὶ τοῦ δένδρου ὑψηλὸς ἐκρέματο, ἐπῆλθεν αὐτῷ Ἰωὰβ ὁ ἀρχιστράτηγος, καὶ τρεῖς ἀκίδας εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀκαρδίου ἐνέπηξεν, ἐκεῖ αὐτὸν πλήττων, ὅπου τῆς ἀνομίας ἡ θήκη, καὶ ὡς ὑψηλὸς ἐπὶ τοῦ δένδρου ἐκρέματο, καλὸν ἐπιτάφιον αὐτῷ ὁ Δαβὶδ ὑπεψάλλει· Εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον καὶ ἐπαιρόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου, καὶ παρῆλθον, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν. Ψαλ. λς. λζ. Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ, ὅτε ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προσώπου Ἀβεσσαλὼμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ἀπεδίδρασκε δὲ οὐχ ὡς δειλιώμενος, ἀλλὰ φονεῦσαι τὸν υἱὸν εὐλαβούμενος. καὶ γὰρ αὐτὸς ὡς τέκνου ἐφείδετο, ἀλλ' οἱ σὺν αὐτῷ οὐκ ἂν ὡς ἀντάρτου ἐφείσαντο. ὅθεν ὁ Δαβὶδ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ διωκόμενος, καὶ ὑπὸ τοῦ Σεμεεὶ δι' αὐτὸν λοιδορούμενος, αὐτὸς μὲν ἐμακροθύμει· ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ κατ' αὐτοῦ ἐσκανδαλίζοντο, καὶ μάλιστα οἱ τῷ Ἀβεσσαλὼμ συναιρόμενοι, καὶ λοιπὸν ὡς ἀπαρρησιάστου κατετόλμησαντο λέγοντες, ἔρημος νῦν ὁ Δαβίδ, ἀβοήθητος πάντων, νῦν ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ὁ Θεός, ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ Σαοὺλ ποτέ. ὥσπερ γὰρ τότε ἀπὸ τοῦ Σαοὺλ ἀπέστη, καὶ γέγονε μετὰ τοῦ Δαβίδ· οὕτω νῦν ἀπὸ τοῦ Δαβὶδ ἀπέστη, καὶ γέγονε μετὰ τοῦ Ἀβεσσαλώμ. καὶ ἐπολμασῶμεν, ἐπιθώμεθα, οὐκ ἔστι σωτηρία αὐτῷ ἐν τῷ Θεῷ. ἐπειδὴ ταῦτα ἔλεγον, ἐπὶ τούτοις ὁ Δαβὶδ πλέον ἀλγήσας, ἢ ἐπὶ τοῖς τοῦ παιδὸς σκιρτήμασιν, ἐπερωτᾷ τὸν Θεόν· Κύριε, τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με; περιεπέφραγμαι τοῖς πειρασμοῖς, περιέχομαι τοῖς χειμάρροις τῶν κακῶν, κατέβη ἡ ἐπικίνδυνος βροχή, ἦλθον οἱ τῶν πολεμίων ποταμοί, ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι τῶν πνευμάτων τῶν πονηρῶν, προσέρρηξαν μου τῇ οἰκίᾳ, μετακινῆσαι θέλοντες τὴν ψυχήν μου ἀπὸ σοῦ, ἀλλὰ τεθεμελιωμένος ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς πίστεως οὐ πίπτω, ἀλλὰ παραιτῶ, ἵνα μάθω, Κύριε, τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με; ὁ ἐξ ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ, ἀλλὰ σὺ ὑπὲρ ἐμοῦ· τὰ ἐμὰ σπλάγχνα ἐμὲ πολεμεῖ, ὁ ἐμὸς λαὸς ὀπίσω Ἀβεσσαλώμ, τὸ ἐμὸν στρατόπεδον ὁπλίζεται κατ' ἐμοῦ· τὰ πρόβατά μου λύκοι γεγόνασι, καὶ λέοντες οἱ ἄρνοι, καὶ κύνες λυσσῶντες οἱ ἀμνοί, καὶ ταῦροι κερατισταὶ οἱ κριοί. οὐ δι' ἐμαυτὸν λυποῦμαι, ἀλλὰ τὴν τούτων ἀπώλειαν θρηνῶ.

* ἁπλῆς. *

SVPPLE-

SVPPLEMENTA LACVNARVM QVARVNDAM IN PRIORIBVS

Psalmis, in Editione nostra asteriscis signatarum, ex Codice Illustrissimi Cardinalis BARBERINI.

PAg. 565. 5. Sublatis asteriscis, lege: μετενόησαν, καὶ μετὰ τὴν μετάνοιαν τὰ μυρία ἐργάσασθαι ἀγαθά, καὶ πᾶσαν, ὡς εἰπεῖν, τὴν οἰκουμένην ἀπὸ τῆς πλάνης ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν χειραγωγῆσαι;

Pag. 571. 3. Sublatis asteriscis, lege: ὠδῖς. ἐνταῦθα δὲ ἐξ ἀρχῆς ἡ ὠδίς.

Ibidem. lin. 29. Deletis asteriscis, lege: περιτρέπεται τὰ δίκτυα, ἵνα καὶ ἐντεῦθεν ἀποστῶσι τῆς κατὰ τοῦ πλησίον μάχης καὶ μηχανῆς. τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Μωϋσέως γέγονεν. ὁ μὲν γὰρ μέλλων ἀναιρεῖσθαι, διεσώθη· ὁ δὲ Φαραὼ διὰ τῆς ὁδοῦ, ἧς κατὰ τῶν παίδων ἐμηχανήσατο, δι' αὐτῆς ἀπώλετο. κελεύσας γὰρ ἀναιρεῖσθαι.

Ibidem lin. 30. Deletis asteriscis, lege: βρέφος καὶ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀνελομένη τὴν θήλειαν ἡ θυγάτηρ τοῦ Φαραώ, καὶ εὑροῦσα τὸ βρέφος ἀνέθρεψε.

Pag. 577. 28. Deletis asteriscis, lege: περιέπεσι καὶ φιλανθρωπίας νῦν δὲ οὐκ ἔτι; ἀλλὰ τὸ δὴ παράδοξον, ὅτε καὶ ἐλάττονα νῦν ἁμαρτάνοντες.

Pag. 605. 6. Sublatis asteriscis, lege: φησιν, ἡ τὰ περιττὰ καὶ ἀνόητα. τοιοῦτόν τι καὶ ὁ Παῦλός φησι, λέγων· Μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους.

Ibid. lin. 36. Sublatis asteriscis, lege: ἀόρατα πάντα, σχεδὸν εἰπεῖν, φωνὴν ἀφιέντα καὶ ἀνακηρύττοντα τοῦ δημιουργοῦ τὴν δύναμιν.

Ibid. lin. 43. Sublatis asteriscis, & deletis πολὺ γ. τ. χ. τῶν λόγων τούτων in præcedente linea, lege hic: πολὺ γὰρ τὸ χρήσιμον τῶν λόγων τούτων.

Pag. 609. lin. 14. Post γίνων), Sublatis asteriscis, lege: ἐπίβλεψον, φησιν· ἰδε τὸν ἐχθρὸν ὑψούμενον ἐπ' ἐμέ, καὶ εἰ μὴ διὰ τὴν ἐμὴν ταλαιπωρίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνου ἀλαζονείαν καὶ ἀπόνοιαν εἰσάκουσόν μου. εἶτα τί αἰτεῖς; κρατῆσαι τῶν ἐχθρῶν; οὐ τοῦτο, φησιν· ἀλλὰ φωτισθῆναι τοὺς τῆς καρδίας ὀφθαλμούς, ἀποδιωχθῆναι τὸ σκότος τὸ ἐπιχυθέν μου τῷ διορατικῷ τῆς ψυχῆς, καὶ σκοτίσαν τὸν νοητὸν ὀφθαλμόν. τοῦτο αἰτῶ· φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου.

5 Μή ποτε εἴπῃ ὁ ἐχθρός μου, Ἰδὼν με κατενεχθέντα εἰς τὸν τῆς ἁμαρτίας θάνατον,

Οὕτως ἴσχυσα πρὸς αὐτόν. Κατεκράτησα αὐτοῦ, ὅσαπερ ἤθελον ἰδεῖν, γέγονέ μοι. τί ἐστιν, ἴσχυσα πρὸς αὐτόν; ὅτι εἰ καὶ μὴ ἁπλῶς ἰσχυρός ἐστιν, ἀλλὰ πρὸς ἐμὲ ἰσχυρὸς γέγονεν. ἡ ἡμῶν ἧττα ἰσχυρὸν αὐτὸν περιέστησεν, ἰσχυρὸν ἀποφαίνει, καὶ κραταιὸν ἀκαταμάχητον. Ὁρᾷς, ὅτι ὅταν ἁμαρτάνωμεν, οὐ μόνον ἑαυτοὺς καταισχύνομεν, ἀπόλλυμεν, εἰς θάνατον ἐμβάλλομεν; ἀλλὰ

καὶ τοὺς ἐχθροὺς κραταιούς, καὶ δυνατούς, δι' ὧν ἡττήμεθα, ἀποκρύπτομεν. καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀγαλλιάσει, καὶ εὐφροσύνῃ αὐτοὺς καθιστῶμεν. βαβαί, πόσης ἀνοίας, πόσης παραπληξίας, τὸ τοῖς πολεμίοις καθ' ἑαυτῶν συμμαχεῖν, καὶ τοῖς λυποῦσι καὶ θλίβουσιν ἡμῶν τὴν ψυχήν, εὐφραίνεσθαι καὶ ἀγαλλιᾶσθαι παρασκευάζειν; ὅρα πόσα ἄτοπα. δέον νικᾷν τοὺς ἐχθρούς (ἐξέλιπον γὰρ αἱ ῥομφαῖαι αὐτοῦ εἰς τέλος, καὶ ἀπώλετο ὁ ἀσεβής) δέον νικᾷν, ἡττώμεθα· καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ κραταιοὺς καὶ ἰσχυροὺς ἀποφαινόμεθα. καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου ἵσταται ἡμῖν καὶ τὰ τῆς μανίας, καὶ τὰ τῆς ἐσχάτης νόσου, ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς εὐφροσύνην αὐτοῦ καὶ ἀγαλλίασιν παρασκευάζομεν. ὄντως ἐσχάτη μέθη, καὶ κακὸν ἔσχατον ἡ ἁμαρτία. Ἀγαλλιάσονται ἐὰν σαλευθῶ.

Τρία δικαιώματα προσάγει εἰς τὸ δυσωπῆσαι ὁ προφήτης τὸν δεσπότην, ὅπως ἐπιβλέψῃ, καὶ ἐπιστρέψῃ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν, καὶ εἰσακούσῃ τῆς δεήσεως αὐτοῦ· τὸ κράτος καὶ τὴν ἰσχὺν τῶν ἐχθρῶν, καὶ πρὸς τούτοις τὸ ὕψωμα καὶ τὴν ἔπαρσιν αὐτῶν, καὶ τρίτον τὴν εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίασιν αὐτῶν· μονονουχὶ λέγων, ὡς εἰ μὴ διὰ τὴν ἐμὴν δέησιν, διὰ τὴν ἐμὴν ταλαιπωρίαν ἐπιστρέφεις μοι τὸ πρόσωπόν σου, Κύριε· ἀλλ' οὖν διὰ τὴν ἀλαζονείαν τῶν ἐχθρῶν, διότι ἐπὶ ἰσχύϊ φρονοῦσι μέγα, διότι ἐπιχαίρουσι τοῖς κακοῖς μου, καὶ ἐπιπηδῶσί μου τῷ πτώματι. εἰσάκουσόν μου, φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου· ἄφελε τὸν βαθὺν ὕπνον ἐπὶ ταῖς ἐμαῖς ἁμαρτίαις, ὃν ὑπνώσας, παρὰ βραχὺ πρὸς τὸν τῆς ψυχῆς ἀπενύσταξα θάνατον. Εἰ γὰρ μόνον ἀπὸ τῆς σῆς ἀσφαλείας σαλευθῶ, χαρὰ αὐτοῖς, ἡ μεγαλαυχία, ἡ ἰσχὺς τοῦτο νομίζεται, καὶ τούτῳ μεγαφρονοῦσι, καὶ εἰσὶν ἀνύποιστοι· ἂν δὲ εἰς θάνατον κατενεχθῶ, τί οὐκ ἂν οὗτοι ποιήσωσιν; ὁρᾷς τὸν προφήτην, πῶς ἡγεῖται μεγίστην ζημίαν καὶ οὐδενὶ κολάσεως καὶ τιμωρίας ἔλαττον, τὸ εὐφρᾶναι τοὺς κοινοὺς ἐχθρούς, τὸ ἰσχυροὺς αὐτοὺς ὀφθῆναι, τὸ ὑψηλοὺς δόξαι; εἰ γὰρ μὴ καὶ μέγιστα καὶ ἀφόρητα ἡγεῖτο ταῦτα κακά, οὐκ ἂν αὐτὰ προὐβάλλετο εἰς παράκλησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ πρὸς τὸ ἐπισπάσασθαι τὴν εὐμένειαν αὐτοῦ. οὕτω ποιῶμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ σκοπῶμεν, καὶ ἀγωνιζώμεθα, ὅπως μὴ ὑψώσωμεν τοὺς ἐχθρούς, ὅπως μὴ ἰσχυροὺς δείξωμεν, ὅπως μὴ εὐφράνωμεν· ἀλλὰ τοὐναντίον, καὶ ταπεινούς, καὶ ἐξουθενημένους, καὶ ἀσθενεῖς, καὶ κατηφεῖς, καὶ σκυθρωποὺς ἐργαζώμεθα. ἂν γὰρ κατορθοῦντας ἴδοι τοὺς ἁμαρτάνοντας, πάντα ἅμα ταῦτα γίνεται.

6 Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τῷ ἐλέει σου ἤλπισα. Τί οὖν κατορθώσας ταῦτα αἰτεῖς, ἐπιβλέψαι πάλιν εἰς σέ, εἰσακοῦσαί σου τῆς δεήσεως, φωτισθῆναί σου τῆς διανοίας τοὺς ὀφθαλμούς; πόθεν δέ σοι ταῦτα; τὸν μὲν ἄλλοι, φησίν, εἴ τι καὶ εἰπεῖν ἔχοιεν, λεγέτωσαν· ἐγὼ δὲ ἓν οἶδα, ἓν λέγω, ἐκεῖ μου πᾶσαν ἤρτησα τὴν ἐλπίδα, ἐκεῖνο προβάλλομαι τὸ ἔλεός σου, τὴν φιλανθρωπίαν σου. ἐγὼ δέ, φησιν, ἐπὶ τῷ ἐλέει σου ἤλπισα. εἶδες ταπεινοφροσύνην προφήτου, εἶδες εὐγνωμοσύνην ἀνδρός; καίτοι μυρία κατορθώματα ἔχων, καὶ δι' αὐτῶν δυνάμενος δυσωπῆσαι τὸν Θεόν, οὐδὲν τούτων λέγει, ἀλλ' ἐπὶ μόνον τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καταφεύγει· ὥστε δῆλον ὅτι καί, ὅτε ταῦτα λέγει, ὡς τό, εἰ ἐποίησα τοῦτο, εἰ ἀνταπέδωκα, καὶ τὰ τοιαῦτα, εἰς πολλὴν ἀνάγκην τοῦ εἰπεῖν ἐμπεσὼν ταῦτα λέγει, ἧς μὴ παρούσης, οὐδὲν ἐκείνων φησίν, ἀλλὰ τὸ ἔλεος καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ ἀντὶ πάσης ἱκετηρίας προβάλλεται. εἶτα πεποιθώς, ὅτι τῆς ἐλπίδος οὐ ψευσθήσεται, ἐπάγει, Ἀγαλλιάσεται ἡ καρδία μου ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ σου. Εἶδες εὔελπιν ψυχήν; ᾔτησε, καὶ πρὶν ἢ λάβῃ, ὡς λαβὼν εὐχαριστεῖ, καὶ ᾄδει τῷ Θεῷ, καὶ πάντα τὰ προειληφότα διαπράττει. πόθεν δὲ οὕτως ἦν εὔελπις; ἀπὸ πολλῆς εὐγνωμοσύνης, ἀπὸ πολλῆς σπουδῆς τῆς περὶ τὴν αἴτησιν· ᾔδει ὅτι οὕτως αἰτουμένου Θεὸς εἰσακούει, ἀπὸ πολλῆς τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ θέρμης καὶ κινήσεως. ὥσπερ οὖν οἱ νωθρῶς καὶ παρειμένως αἰτούμενοι, καὶ λαβόντες, μόλις τῆς δωρεᾶς ἐπαισθάνονται· οὕτως οἱ συνεπιτεταμένοι προθυμίᾳ, καὶ σπουδῇ τὴν αἴτησιν ποιούμενοι, καὶ πρὸ τοῦ λαβεῖν, ἀπὸ τῆς κατ' αὐτοὺς σφοδρᾶς καὶ καθαρᾶς διαθέσεως, ὡς λαβόντες, ἔχουσι τοῦ δώρου συναίσθησιν, τῆς θείας

αὐτοῖς χάριτος τὴν εὐφροσύνην περιτεθείσης, καὶ εὐαγγελίζουσι διὰ τοῦτο, καὶ τοῦ λαβεῖν ἐγγὺς καθεστήκασι. Ἀγαλλιάσεται ἡ καρδία μου ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ σου. Τοῦτό, φησι, τὴν ἐμὴν εὐφραίνει ψυχήν, τὸ παρὰ σοῦ τῆς σωτηρίας τυχεῖν, τὴν ψυχὴν εὐφραίνει, ὅτι ταύτης εἶ σὺ σωτηρία. Εἶδες ἀγαλλίασιν, καὶ ἀγαλλίασιν· ἀγαλλίασιν ἐχθρῶν ἐπὶ πτώματι, καὶ ἀγαλλίασιν ψυχῆς ἐπὶ οἰκείᾳ σωτηρίᾳ· ἐκείνη τοῦ πονηροῦ, αὕτη τῶν σωζομένων· ἐκείνη λύμη καὶ τοῦ δοκοῦντος ἀγαλλιᾶσθαι, καὶ ἐφ' ᾧ ἠγαλλιᾶτο· αὕτη σωτηρία καὶ ἀνάκλησις τοῦ ἀγαλλιωμένου. Ταύτην τὴν ἀγαλλίασιν καὶ εὐφροσύνην εὐφρανθῶμεν καὶ ἀγαλλιασώμεθα, ἐκείνην δὲ φύγωμεν καὶ βδελυξώμεθα. Ἄσω τῷ Κυρίῳ τῷ εὐεργετήσαντί με, καὶ ψαλῶ τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ ὑψίστου. Μνημόσυνον, φησι, τῆς εὐεργεσίας ταύτης, ᾠδὴν ἀναθήσω τῷ Κυρίῳ, ὅτι εὐηργέτησέ με, ἐταπείνωσε τὸν ἐχθρόν, αἰσχύνης ἐπλήρωσεν, ἀσθενῆ ἐπήλεγξεν, εἰσήκουσε τῆς δεήσεώς μου, ἐπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἰς ἐμέ, τὴν ἀχλὺν καὶ τὸν ζόφον, δι' ὧν πρὸς τὸν θάνατον ἐφερόμην, διασκεδάσας· καὶ ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ αὐτοῦ ἀγαλλιώμενος, ὥσπερ τι μνημεῖον ἀνεξάλειπτον, τὴν ᾠδὴν ταύτην τῶν εἰς ἐμὲ εὐεργετημάτων ἀνατίθημι, οὐ νῦν μόνον ᾄδων αὐτήν, καὶ ἀνελίσσων τοῖς λογισμοῖς τὰς εὐεργεσίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἑξῆς χρόνον, ᾄσω καὶ ψαλῶ τῷ ὀνόματι Κυρίου, ἀνεπίληστον ἐν τῇ ψυχῇ περιφέρων τῆς εὐεργεσίας τὸ μέγεθος. ἡ τοιαύτη τοίνυν ψυχὴ οὐ μόνον κακοῖς ἐμπεσοῦσα, ῥύεται ῥᾳδίως τῶν κακῶν, ἀλλὰ καὶ ἀσφαλεστέρα γίνεται, εἰς τὸ μηκέτι τοῖς ὁμοίοις περιπεσεῖν. ὅταν γὰρ ἐπὶ μνήμης ἀεὶ φέρῃ τὴν εὐεργεσίαν, δῆλον ὅτι καὶ τὰ δυσχερῆ ἐπὶ μνήμης ἔχει, ὧν ἀπαλλαγεῖσα ἔτυχε τῆς εὐεργεσίας. ἔχων δὲ καὶ τὴν μνήμην τῶν κακῶν, ἀναλογίζεται ἐπιμελῶς, πόθεν ταῦτα συνέπεσεν αὐτῷ, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν εἰς τὸ τοιοῦτον συνελήλυθε κακόν, καὶ ἀναλογιζόμενος λοιπὸν τειχίζει πάντοθεν ἑαυτόν, ἵνα μὴ ἐπὶ τὰς ὁμοίας περιενεχθῇ συμφοράς. οὕτω τε λοιπὸν τὸν ἑαυτοῦ βίον καλῶς ῥυθμίζων, παιδαγωγεῖ, καὶ τῷ ῥυσαμένῳ πολλὴν ἀνομολογεῖ τὴν χάριν, ὥσπερ εὗρε ῥύστην, οὕτω καὶ φύλακα διὰ παντὸς ἔχειν ἐν τοῖς μέλλουσιν ἐξαιτούμενος. ταύτην ζηλώσωμεν καὶ ὑμεῖς, κἄν τινι περιπέσωμεν ἁμαρτήματι, ταχέως ἀνανήψωμεν, καὶ ποιησώμεθα τὸ πτῶμα πρόφασιν ἀσφαλείας, καὶ ἀφορμὴν τοῦ μηκέτι ἁμαρτάνειν. πῶς οὖν ποιήσεις; ἔχεις διδάσκαλον τὸν Δαβίδ. ἥμαρτες; μὴ νυστάξῃς ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ διανάστηθι, καὶ ἐννόησον αὐτίκα, ὅτι ἀπέστρεψεν ὁ Θεὸς τὸ πρόσωπον ἀπὸ σοῦ, διότι ἐπελάθετό σου· εἶτα κλαῦσον, στέναξον, λοῦσον καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην σου δάκρυσιν· ἀποπήδησον ἀπὸ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν. καὶ ταῦτα γὰρ μαθήματα τοῦ Δαβίδ. Εἰπὲ μετ' αὐτοῦ, Ἕως πότε, Κύριε, ἐπιλήσῃ μου εἰς τέλος; ἕως πότε ἀποστρέψεις τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ; Εἰπὲ μὴ τῇ γλώσσῃ, ἀλλὰ πολὺ πρότερον τῇ καρδίᾳ· εἰπὲ ταῦτα, εἰπὲ καὶ τὰ ἄλλα δικαιώματα τοῦ Δαβίδ. ὅταν εἴπῃς πάντα, ἔλπισον ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ἔλπισον, μὴ διακριθῇς. Ὁ γὰρ διακρινόμενος, φησιν, ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ· μὴ γὰρ οἰέσθω, φησίν, ὁ τοιοῦτος, ὅτι λήψεταί τι παρὰ τοῦ Θεοῦ. ἀνὴρ γὰρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. ἔλπισον οὖν ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, μηδὲν διακριθείς, καὶ τεύξῃ πάντως τῆς αἰτήσεως. τυχὼν δέ, μὴ γένῃ ἀγνώμων περὶ τὸν εὐεργέτην καὶ ἀχάριστος· ἀλλὰ ποίησον μνημεῖον τῆς εὐεργεσίας, καὶ ἀνάθες αὐτῷ εὐχάριστον τῷ σώσαντι ᾠδήν. ἴσως ᾠδὰς οὐκ οἶδας συνθεῖναι· συγκάλεσον τοὺς πένητας, καὶ χρῆσαι τὰς γλώσσας αὐτῶν, καὶ σοὶ παρασκεύασον· εὖ ἴσθι, ὅτι ἥδιον τῆς Δαυιδικῆς ᾠδῆς ταύτην ἀκούσεται, ἣν ὑπὲρ σοῦ ἐκεῖνοι μελῳδήσουσιν. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀπὸ διαφόρων χορδῶν τῆς κινύρας ἡδὺ μέλος ἀποτελεῖ· οὕτω καὶ ἡ τῶν πενήτων ἐκ διαφόρων οὖσα, τῷ εἰσακούοντι τῆς φωνῆς τῶν πενήτων Θεῷ, ἡδύ τι καὶ ἐράσμιον ἠχήσει. στῆσον σεαυτῷ καὶ Θεῷ τοιοῦτον μνημεῖον, τῷ μὲν ὑπόμνημα τῆς εὐεργεσίας, σαυτῷ δὲ ἀπόδειξιν τῆς εὐχαριστίας, τῆς εὐγνωμοσύνης, σύμβολον τῆς διηνεκοῦς μνήμης.

Ιακωβ. α. ϛ.

μης, ἣν ἐγκάρδιον ἔχων ἀεί, κατεύθυνέ σου τὸν βίον· μᾶλλον δὲ κατευθύνωμεν, ἵνα γενώμεθα καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἄξιοι κληρουχίας τῶν ἀγαθῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

PROOEMIVM ORATIONIS SEXTAE IN ANNAM. Vide Pag. 78. Tomi *Quinti.*

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΕΟΡΤΑΙΣ ΜΟΝΟΝ ΣΥΝΑΓΟΜΕΝΟΥΣ, καὶ τί ποτέ ἐστιν ἑορτή, καὶ πρὸς τοὺς ἐγκαλοῦντας τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ, διὰ τὸ πλουσίους εἶναι καὶ πένητας ἐν τῷ βίῳ, καὶ ὅτι χρησιμώτερον ἡ πενία, καὶ ὅτι πλούτου πλείονα ἡδονὴν ἔχει πανταχοῦ καὶ ἀσφάλειαν, καὶ εἰς τὴν Ἄνναν.

ΜΑτην, ὡς ἔοικε, τοὺς τῇ προτέρᾳ συνάξει παραγενομένους ἡμῖν παρεκαλέσαμεν, πείθοντες μένειν ἐπὶ τῆς οἰκίας τῆς πατρῴας, καὶ μὴ μετὰ τῶν ἐν ἑορτῇ μόνον ἡμῖν φαινομένων ἐφίστασθαι καὶ ἀφίστασθαι πάλιν· μᾶλλον δὲ οὐ μάτην. Εἰ γὰρ καὶ μηδεὶς τούτων ἐπείσθη τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' ἡμῖν ὁ μισθὸς ἀπήρτισται, καὶ τὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀπολογίας πεπλήρωται. Ἔδει γὰρ τοὺς λέγοντας, κἂν προσέχῃ τις, κἂν μὴ προσέχῃ, τὰ σπέρματα χρὴ καταβάλλειν, καὶ τὸ ἀργύριον καταπιθέναι, ἵνα μηκέτι πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς τραπεζίτας ὁ λόγος ᾖ τῷ Θεῷ. Ὃ δὴ καὶ ἡμεῖς ἐποιήσαμεν, ἐλέγξαντες, ἐπιτιμήσαντες, παρακαλέσαντες, νουθετήσαντες. Καὶ γὰρ τοῦ τὴν οὐσίαν κατεδηδοκότος υἱοῦ καὶ πρὸς τὴν πατρικὴν οἰκίαν ἐπανελθόντος ἀνεμνήσαμεν, καὶ τὴν ταλαιπωρίαν ἅπασαν, καὶ τὸν λιμόν, καὶ τὴν αἰσχύνην, καὶ τὰ ὀνείδη, καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας ὑπέμεινε, προσεθήκαμεν, τῷ παραδείγματι τούτῳ σωφρονεστέρους ποιῆσαι βουλόμενοι· καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα τὸν λόγον ἐστήσαμεν, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ πατρὸς φιλοστοργίαν περὶ αὐτὸν ἐπεδειξάμεθα, οὐκ ἀπαιτήσαντες αὐτὸν τῆς ῥᾳθυμίας εὐθύνας, ἀλλ' ὑπτίαις * ὑποδεξάμενοι ταῖς χερσί, καὶ συγγνώμην δόντες ὑπὲρ τῶν πεπλημμελημένων, καὶ τὴν οἰκίαν ἀνοίξαντες, καὶ τὴν τράπεζαν παραθέντες, καὶ στολὴν αὐτὸν περιβαλόντες τὴν ἀπὸ τῆς διδασκαλίας, καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν παρασχόντες αὐτοῖς θεραπείαν. Ἐκεῖνοι δὲ τὸν υἱὸν ἐκεῖνον οὐκ ἐμιμήσαντο, οὐδὲ κατέγνωσαν τῆς ἔμπροσθεν ἀναχωρήσεως, οὐδὲ ἔμειναν ἐπὶ τῆς πατρῴας οἰκίας, ἀλλ' ἀπεπήδησαν πάλιν. Ὑμέτερον μὲν οὖν εἴη, ὑμῶν τῶν ἀεὶ μεθ' ἡμῶν ὄντων, ἐπαναγαγεῖν αὐτούς, καὶ πεῖσαι κοινωνεῖν ἡμῖν τῆς καθ' ἑκάστην σύναξιν ἑορτῆς. Εἰ γὰρ καὶ ἡ πεντηκοστὴ παρῆλθεν, ἀλλ' ἡ ἑορτὴ οὐ παρῆλθε. Πᾶσα γὰρ σύνοδος, ἑορτή. Πόθεν δῆλον τοῦτο; ἀπ' αὐτῶν τῶν τοῦ Χριστοῦ ῥημάτων, δι' ὧν φησιν· Ὅπου ἂν δύο ἢ τρεῖς εἰσι συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν. Ὅταν δὲ ὁ Χριστὸς ἐν μέσῳ ᾖ τῶν συνειλεγμένων, ποίαν ἑτέραν ζητεῖς ἀπόδειξιν ἑορτῆς, ταύτης μείζονα; ὅπου διδασκαλία καὶ εὐχαί, ὅπου πατέρων εὐλογίαι καὶ θείων νόμων ἀκρόασις, ὅπου σύνοδος ἀδελφῶν καὶ γνησίας ἀγάπης σύνδεσμος, ὅπου πρὸς Θεὸν ὁμιλία, καὶ Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους διάλεξις, πῶς οὐκ ἂν εἴη ἑορτὴ καὶ πανήγυρις;

Ματθ. ιη. κ.

* τούτη

χ. αὐτ

πανήγυρις; τὰς γὰρ ἑορτὰς οὐ τὸ πλῆθος, ἀλλ' ἡ ἀρετὴ τῶν συλλεγομένων ποιεῖν εἴωθεν· οὐχ ἡ πολυτέλεια τῶν ἱματίων, ἀλλ' ὁ τῆς εὐλαβείας καλλωπισμός· οὐχ ἡ δαψίλεια τῆς τραπέζης, ἀλλ' ἡ τῆς ψυχῆς πρόνοια. ἑορτὴ γὰρ μεγίστη, συνειδὸς ἀγαθόν. καὶ καθάπερ ἐπὶ τῶν ἔξωθεν πανηγύρεων, ὁ μὲν μήτε ἱμάτιον ἔχων περιβαλέσθαι λαμπρὸν, μήτε δαψιλεστέρας ἀπολαύων τραπέζης, ἀλλ' ἐν πενίᾳ καὶ λιμῷ ζῶν καὶ τοῖς ἐσχάτοις κακοῖς, οὐκ αἰσθάνεται τοῦ καιροῦ τῆς ἑορτῆς, κἂν πᾶσαν τὴν πόλιν ἴδῃ χορεύουσαν, ἀλλὰ τοσούτῳ μᾶλλον ὀδυνᾶται καὶ δάκνεται, ὅσῳ καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ὁρᾷ ἐν ἀπολαύσει, ἑαυτὸν δὲ ἐν ἀπορίᾳ· ὁ δὲ πλουτῶν καὶ τρυφῶν, καὶ στολὰς καθ' ἑκάστην ἀμείβειν ἔχων, καὶ πολλῆς ἀπολαύων εὐημερίας, κἂν μὴ παρῇ καιρὸς ἑορτῆς, ἑορτάζειν νομίζει· οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν πνευματικῶν πραγμάτων, ὁ μὲν ἐν δικαιοσύνῃ ζῶν καὶ κατορθώμασι, κἂν μὴ παρούσης ἑορτῆς, ἑορτὴν ἄγει, τὴν καθαρὰν ἡδονὴν καρπούμενος τὴν ἀπὸ τοῦ συνειδότος· ὁ δὲ ἐν ἁμαρτίᾳ καὶ πονηρίᾳ τρεφόμενος, καὶ πολλὰ κακὰ συνειδὼς ἑαυτῷ, καὶ παρούσης ἑορτῆς, ἀνέορτος μάλιστα πάντων ἐστίν. ὥστε ἔξεστιν ἡμῖν, ἂν ἐθέλωμεν, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑορτὴν ἄγειν. τοῦτο δὲ ἔσται, ἂν ἀρετῆς ἐπιμελώμεθα, καὶ τὸ συνειδὸς ἡμῶν ἐκκαθαίρωμεν. τί γὰρ ἡ παρελθοῦσα σύναξις τῆς παρούσης πλεονεκτεῖ; ἢ οὐχὶ τῷ θορύβῳ καὶ τῇ ταραχῇ μόνον, ἄλλῳ δὲ οὐδενί; ὅταν γὰρ καὶ ἡ τῶν ἁγίων μυστηρίων ἀπόλαυσις, καὶ ἡ τῶν ἄλλων τῶν πνευματικῶν κοινωνία, εὐχῆς λέγω καὶ ἀκροάσεως καὶ εὐλογιῶν καὶ ἀγάπης, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἡ αὐτὴ καὶ σήμερον ᾖ, οὐδὲν ἔσται ἐλάττων ἐκείνης αὕτη ἡ ἡμέρα, οὔτε ὑμῖν, οὔτε ἐμοὶ τῷ λέγοντι. οἱ γὰρ τότε ἡμῶν ἀκούσαντες, οὗτοι καὶ νῦν ἀκούουσιν)· οἱ δὲ μὴ παρόντες νῦν, οὐδὲ τότε παρῆσαν, εἰ καὶ ἐδόκουν παρεῖναι τῷ σώματι. οὐκ ἀκούουσι νῦν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε ἤκουον. οὐ μόνον δὲ οὐκ ἤκουον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀκούουσιν ἠνώχλουν, θόρυβον καὶ ταραχὴν ἐμποιοῦντες. ὥστε ἴσον ἐμοὶ τὸ θέατρον καὶ τότε καὶ νῦν, καὶ ὁ τῶν ἀκροατῶν σύλλογος ὁ αὐτός, καὶ οὐδὲν οὗτος ἐλάττων ἐκείνου, ἀλλ' εἰ δεῖ τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν, ἔχει τι πλέον οὗτος ἐκείνου, ὅσῳ καὶ ἀτάραχος ἡ διάλεξις, καὶ ἀθόρυβος ἡ διδασκαλία, καὶ μετὰ πλείονος συνέσεως ἡ ἀκρόασις, οὐδενὸς ἡμῶν τὴν ἀκοὴν ἐνοχλοῦντος θορύβου. ταῦτα δὲ λέγω, οὐκ ἀτιμάζων τὸ πλῆθος τῶν τότε συλλεγομένων, ἀλλὰ πείθων ὑμᾶς μὴ στενάζειν, μηδὲ κατηφιᾶν διὰ τὴν ὀλιγότητα τῶν νῦν συλλεγομένων ἐνταῦθα. οὐ γὰρ δὴ σωμάτων πλῆθος βουλόμεθα ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ὁρᾷν, ἀλλὰ ἀκροατῶν πλῆθος. ἐπεὶ οὖν οἱ αὐτοὶ δαιτυμόνες καὶ τότε καὶ νῦν ἡμῖν πάρεισι, μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας καὶ σήμερον τὴν ἑστίασιν ὑμῖν παραθήσομεν, ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν ἐπανελθεῖν, ἣν ὁ τῆς ἑορτῆς καιρὸς διέκοψεν. ὥσπερ γὰρ, τῆς μεσοπεντηκοστῆς παρούσης, ἄκαιρον ἦν, ἀφέντας λέγειν περὶ τῶν δοθέντων ἡμῖν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἀγαθῶν, τῆς ἀκολουθίας τῆς προτέρας ἔχεσθαι· οὕτω νῦν τῆς μεσοπεντηκοστῆς παρελθούσης, εἰς καιρὸν τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἱστορίας ἀναληψόμεθα [ἐπὶ] τῆς κατὰ τὴν Ἄνναν ὑποθέσεως ἐρχόμενοι. οὐδὲ γὰρ εἰ πολλὰ τὰ εἰρημένα χρὴ σκοπεῖν, καὶ ἐν πολλαῖς ἡμέραις, ἀλλ' εἰ πρὸς τὸ τέλος ἤλθομεν τῆς ὑποθέσεως. καὶ γὰρ οἱ θησαυρὸν εὑρόντες, κἂν μυρία λάβωσιν, Vide cætera. tom. 5. Pag. 78.

ΕΙΣ ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΑΒΙΔ ΚΑΙ ΤΟΝ ΣΑΟΥΛ

Λογ. α. καὶ περὶ ἀνεξικακίας, καὶ τοῦ δεῖν φείδεσθαι τῶν ἐχθρῶν, καὶ μηδὲ ἀπόντας λέγειν κακῶς.

Ὅταν χρονία τις καὶ σκληρὰ φλεγμονὴ τοῖς σώμασιν ἐναποσκιρρωθεῖσα τύχοι, πολλοῦ μὲν χρόνου [καὶ πόνου,] πολλῆς δὲ τῆς ἀπὸ τῶν φαρμάκων δεῖται σοφίας, ὥστε ἀσφαλῶς αὐτὴν χαλασθῆναι· τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἔστιν ἰδεῖν. ὅταν γὰρ πάθος ἐρριζωμένον καὶ πολλῷ ἐμφιλοχωρῆσαν τῇ ψυχῇ χρόνῳ βούληταί τις ἐκρίζου ἀνελεῖν, οὐκ ἀρκεῖ μιᾶς, οὐδὲ δύο ἡμερῶν πρὸς τὴν διόρθωσιν ταύτην παραίνεσις, ἀλλὰ χρὴ πολλάκις καὶ ἐπὶ πολλαῖς ταῖς ἡμέραις περὶ ταύτης διαλέγεσθαι τῆς ὑποθέσεως· εἴ γε μὴ μέλλοιμεν πρὸς φιλοτιμίαν καὶ τέρψιν, ἀλλὰ πρὸς κέρδος καὶ ὠφέλειαν δημηγορεῖν. διὰ δὴ τοῦτο, ὅπερ ἐπὶ τῶν ὅρκων ἐποιήσαμεν, πολλὰς ἐφεξῆς ἡμέρας περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως διαλεχθέντες ὑμῖν, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ὀργῆς ἐργασώμεθα νῦν, καὶ συνεχῆ περὶ αὐτῆς ποιησώμεθα συμβουλὴν κατὰ δύναμιν τὴν ἡμετέραν. καὶ γὰρ οὗτος ἄριστος διδασκαλίας εἶναί μοι δοκεῖ τρόπος, τὸ μὴ πρότερον ἀφίστασθαι συμβουλεύοντας ὑπὲρ ὁτουοῦν, ἕως ἂν εἰς ἔργον τὴν συμβουλὴν ἐξελθοῦσαν ἴδωμεν. ὁ γὰρ σήμερον μὲν περὶ ἐλεημοσύνης, αὔριον δὲ περὶ εὐχῆς, μετ' ἐκείνην δὲ περὶ ἐπιεικείας, εἶτα πάλιν περὶ ταπεινοφροσύνης διαλεγόμενος, οὐδὲ περὶ τούτων ἐν τοῖς ἀκροαταῖς κατορθῶσαι δυνήσεται, ἀπὸ τούτου πρὸς ἐκεῖνο, καὶ πάλιν ἀπ' ἐκείνου πρὸς ἕτερον συνεχῶς μεταπηδῶν· ἀλλὰ χρὴ τὸν μέλλοντα κατορθοῦν ἐν τοῖς ἀκούουσι τὰ λεγόμενα, μὴ πρότερον ἀφίστασθαι περὶ τῶν αὐτῶν παραινοῦντα καὶ συμβουλεύοντα, μηδὲ ἐφ' ἕτερόν τι μεταπηδᾷν, ἕως ἂν ἴδῃ τὴν προτέραν παραίνεσιν καλῶς ἐν αὐτοῖς ῥιζωθεῖσαν. τοῦτο καὶ οἱ διδάσκαλοι ποιοῦσιν· οὐ πρότερον ἐπὶ τὰς συλλαβὰς τοὺς παῖδας ἄγουσιν, ἕως ἂν τῶν στοιχείων τὴν γνῶσιν ἐν αὐτοῖς κατορθωθεῖσαν ἴδωσι. πρῴην μὲν οὖν ὑμῖν τὴν παραβολὴν ἀναγνόντες τῶν ἑκατὸν δηναρίων καὶ τῶν μυρίων ταλάντων, ἐδείκνυμεν ὅσον ἐστὶ κακὸν τὸ μνησικακεῖν. ὃν γὰρ οὐκ ἀπώλεσε τὰ μυρία τάλαντα, τοῦτον ἑκατὸν δηνάρια κατεπόντισε, καὶ τὴν δοθεῖσαν συγγνώμην ἀνεκαλέσατο, καὶ τὴν δωρεὰν ἀπεκρούσατο, καὶ ἀπαλλαγέντα τῶν εὐθυνῶν εἰς τὸ δικαστήριον πάλιν εἰσήγαγε, κἀκεῖθεν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐνέβαλε, καὶ οὕτως ἀθανάτῳ αὐτὸν παρέδωκε τιμωρίᾳ. σήμερον δὲ ἐφ' ἑτέραν ὑπόθεσιν τὸν λόγον χειραγωγήσωμεν. ἔδει μὲν γάρ, εἴπερ δίκαιον ἐγένετο, τὸν λέγοντα περὶ ἐπιεικείας τε καὶ πρᾳότητος, οἴκοθεν καὶ παρ' ἑαυτοῦ τὰ παραδείγματα παρέχειν τῆς καλῆς ταύτης φιλοσοφίας, ὥστε καὶ διὰ τῶν λόγων διδάσκειν, καὶ διὰ τῶν ἔργων παιδεύειν. ἐπειδὴ δὲ πολὺ ταύτης ἀποδέομεν τῆς ἀρετῆς ἡμεῖς, ἕνα τινὰ τῶν ἁγίων ἑλκύσαντες εἰς μέσον, καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν στήσαντες τῶν ὑμετέρων, ἐναργῆ τινα καὶ δυνατὴν ὑμῖν ποιησόμεθα τὴν παράκλησιν, ὥσπερ ἀρχέτυπόν τινα εἰκόνα, τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου μιμεῖσθαι παρακελευόμενοι καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν αὐτοῖς. τίνα οὖν εἰς μέσον ἀγαγεῖν χρὴ περὶ ἐπιεικείας διαλεγομένους; τίνα δὲ ἄλλον, ἀλλ' ἢ τὸν μαρτυρίαν ἄνωθεν δεξάμενον, καὶ ἐπὶ τούτῳ μάλιστα θαυμασθέντα; Εὗρον γάρ, φησι, Δαβὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου. ὅταν δὲ ὁ Θεὸς ἀποφαίνηται, οὐδεμία τοῖς ἀντιλέγουσιν ὑπολέλειπται πρόφασις. ἀδέκαστος γὰρ ἡ ψῆφος ἐκείνη, οὔτε πρὸς χάριν, οὔτε πρὸς ἀπέχθειαν τοῦ Θεοῦ κρίνοντος, ἀλλ' εἰς τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν γυμνὴν ψηφιζομένου. οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον αὐτὸν εἰς μέσον ἄγομεν, ὅτι παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν ψῆφον ἐδέξατο, ἀλλ' ὅτι καὶ τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ τραφέντων ἐστί. τὸ μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς χάριτος φαίνεσθαί τινα καθαρὸν ὀργῆς, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἀφιέντα τὰ ἁμαρτήματα, καὶ τῶν λελυπηκότων φειδόμενον, θαυμαστὸν οὐδέν, μετὰ τὸν τοῦ Χριστοῦ θάνατον, μετὰ τὴν τοσαύτην τῶν ἁμαρτημάτων ἄφεσιν, μετὰ τὰ φιλοσοφίας γέμοντα ἐπιτάγματα· τὸ δὲ ἐπὶ τῆς παλαιᾶς, ἡνίκα ὁ νόμος συνεχώρει ὀφθαλμὸν ἐξορύττειν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος, καὶ τοῖς ἴσοις ἀμύνεσθαι ἀδικήσαντα, φαίνεσθαί τινα ὑπερβαίνοντα τὰ

μέτρα

χ. ἐναπ σκληρωθ

χ. ἀλλ

α. Βασ. ιγ. ιδ.
β. Βασ. θ. ια.
καὶ ιε. ιζ.
Ψαλ. ι α.

χ. τὴν
χ. ἀρετὴν γυμνὴν
χ. ἡγούμ

μέτρα τῶν προσταγμάτων, καὶ πρὸς τὴν ἀποστολικὴν φθάσαντα φιλοσοφίαν, τίνα μὲν οὐκ ἂν ἐκπλῆξαι τῶν ἀκουόντων, τίνα δὲ οὐκ ἂν τῶν μὴ ζηλούντων πάσης ἀποστερῆσαι συγγνώμης τε καὶ ἀπολογίας; ἵνα δὲ ἀκριβέστερον αὐτοῦ καταμάθωμεν τὴν ἀρετὴν, δότε μοι μικρὸν ἀνωτέρω τὸν λόγον ἀναγαγεῖν, καὶ τὰς εὐεργεσίας εἰπεῖν, ἃς εἰς τὸν Σαοὺλ κατέθετο ὁ μακάριος οὗτος ἀνήρ. τὸ μὲν γὰρ ἁπλῶς ἐχθρὸν λυπήσαντα μὴ ἀμύνασθαι, θαυμαστὸν οὐδέν· τὸ δὲ ἄνθρωπον εὐεργετηθέντα πολλὰς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας, εἶτα ἀντὶ τῶν εὐεργεσιῶν ἐκείνων καὶ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ πολλάκις ἀνελεῖν ἐπιχειρήσαντα τὸν εὐεργέτην, λαβόντα εἰς χεῖρας, καὶ κύριον γενόμενον ἀνελεῖν, καὶ αὐτὸν ἀφεῖναι, καὶ τῆς ἑτέρων ἐπιβουλῆς ἐξαρπάσαι, καὶ ταῦτα πάλιν τοῖς αὐτοῖς ἐπιθήσεσθαι μέλλοντα, τίνα ἂν καταλίποι λοιπὸν φιλοσοφίας ὑπερβολήν; τίνας εὐεργέτησεν ὁ Δαβὶδ εὐεργεσίας τὸν Σαοὺλ, καὶ πότε καὶ πῶς, ἀκούσατε διὰ βραχέων διηγουμένου. πολέμου γάρ ποτε τοὺς Ἰουδαίους καταλαβόντος χαλεπωτάτου, καὶ πάντων καταπεπληγότων καὶ δεδοικότων, καὶ οὐδενὸς προκύψαι τολμῶντος, ἀλλ' ἐν ἐσχάτοις τῆς πόλεως οὔσης ἁπάσης, καὶ τὸν θάνατον πρὸ ὀφθαλμῶν ἑκάστου βλέποντος, καὶ καθ' ἑκάστην ἀποθανεῖσθαι τὴν ἡμέραν προσδοκώντων ἁπάντων, καὶ τῶν ἐπὶ τὸ βάραθρον ἀγομένων ἀθλιώτερον ζώντων [τὸν] βίον, εἰσελθὼν οὗτος ἀπὸ τῶν προβάτων ἐπὶ τὴν παράταξιν, καὶ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς τέχνης ἀτέλειαν παρεχούσης αὐτῷ τῶν πολεμικῶν πόνων, τὸν ἁπάντων αὐτὸς ἀνεδέξατο πόλεμον, καὶ κατώρθωσεν ἐλπίδος ἁπάσης κρείττονα κατορθώματα· καίτοι εἰ καὶ μηδὲν ἦν κατωρθωκὼς, τῆς προθυμίας αὐτὸν, καὶ τῆς προθέσεως ἕνεκεν στεφανοῦσθαι ἔδει μόνον. τὸ μὲν γὰρ στρατιώτην τινὰ τῶν ἐν ἡλικίᾳ ποιῆσαι, τοῦτο θαυμαστὸν οὐδέν* (ὁ γὰρ τῆς στρατείας νόμος τοῦτο ἀπαιτεῖ) οὗτος δὲ οὐδεμίαν ὁρῶν ἀνάγκην ἐπικειμένην, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τοὺς κωλύοντας ἔχων (καὶ γὰρ καὶ ὁ ἀδελφὸς ἐπετίμησε, καὶ ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸ τῆς ἡλικίας ἄωρον καὶ τὸ τῶν κινδύνων ἀφόρητον βλέπων, κατεῖχε καὶ μένειν ἐκέλευε λέγων· Οὐ δυνήσῃ πορευθῆναι, ὅτι σὺ παιδάριον εἶ, αὐτὸς δὲ ἀνὴρ πολεμιστὴς ἐκ νεότητος αὐτοῦ) ἀλλ' ὅμως οὐδεμιᾶς αὐτὸν ἑλκούσης προφάσεως, οἴκοθεν καὶ παρ' ἑαυτοῦ διαθερμανθεὶς θείῳ ζήλῳ καὶ τῷ τῆς πατρίδος ἔρωτι, ὥσπερ πρόβατα μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους ὁρῶν, καὶ ὡς κύνας μᾶλλον ἢ στρατόπεδον ἀνθρώπων τοσοῦτον μέλλων ἐλαύνειν, οὕτω μετ' ἀδείας ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἔτρεχε, καὶ τοσαύτην περὶ τὸν βασιλέα κηδεμονίαν ἐπεδείξατο τότε, ὡς καὶ περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς νίκης ἐπ' ὄψιν αὐτὸν κείμενον ἀναστῆσαι. οὐ γὰρ δὴ μόνον αὐτὸν τοῖς ἔργοις μετὰ ταῦτα ὠφέλει, ἀλλὰ καὶ πρὸ τούτου τοῖς ῥήμασι παρεκάλει καὶ θαρρεῖν ἐπεῖθε, καὶ χρηστὰς περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας ἔχειν, οὕτω λέγων· Μὴ συμπεσέτω ἡ καρδία τοῦ κυρίου μου ἐπ' αὐτὸν, ὅτι ὁ δοῦλός σου πορεύσεται, καὶ πολεμήσει μετὰ τοῦ ἀλλοφύλου τούτου. ἆρα μικρὸν τοῦτο, εἰπέ μοι, τὸν μηδεμίαν ἀνάγκην ἔχοντα, τὴν ψυχὴν ἐπιδοῦναι τὴν ἑαυτοῦ, καὶ ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ὠφελείας εἰς μέσους πηδῆσαι τοὺς πολεμίους, μηδὲν μηδέποτε παρ' αὐτῶν εὖ παθόντα; ἆρα οὐκ ἔδει αὐτὸν μετὰ ταῦτα δεσπότην ἐπιγράφεσθαι, καὶ σωτῆρα κοινὸν τῆς πόλεως ἀναγορεύειν, τὸν καὶ τὸ σχῆμα τῆς βασιλείας, καὶ τὸ τῆς πόλεως ἔδαφος, καὶ τὴν ἁπάντων ζωὴν μετὰ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν διατηρήσαντα; ποία γὰρ ταύτης εὐεργεσία μείζων ἑτέρα ἦν; οὐ γὰρ εἰς χρήματα, οὐδὲ εἰς δόξαν καὶ δυναστείαν, ἀλλ' εἰς αὐτὴν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν τὴν εὐεργεσίαν κατέθετο, καὶ ἐξ αὐτῶν αὐτὸν ἀνεκαλέσατο τῶν τοῦ θανάτου πυλῶν, καὶ τότε εἰς ἀνθρώπους ἧκεν, δι' ἐκεῖνον ἔζη λοιπὸν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀπέλαυε τῆς ἀρχῆς. τίσιν οὖν αὐτὸν μετὰ ταῦτα ἠμείψατο; εἰ μὲν γὰρ αὐτό τις τῶν κατορθωμάτων ἴδοι τὸ μέγεθος, οὐδ' εἰ τὸν στέφανον ἀπὸ τῆς αὐτοῦ λαβὼν κεφαλῆς ἐπὶ τὴν τοῦ Δαβὶδ ἔθηκεν, οὐδέπω τὴν ἀξίαν ἦν ἀποδεδωκὼς, ἀλλὰ τὸ πλέον ὀφείλων. ἐκεῖνος μὲν γὰρ καὶ ζωὴν καὶ βασιλείαν αὐτῷ ἐχαρίσατο· οὗτος δὲ βασιλείας αὐτῷ παραχωρεῖν ἔμελλε μόνης. πλὴν ἀλλ' ἴδωμεν αὐτοῦ τὰς ἀμοιβάς. τίνες οὖν ἦσαν αὗται; δι' ὑποψίας εἶχεν αὐτὸν λοιπόν, σιν, καὶ ὑπέβλεπεν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης. τίνος ἕνεκεν καὶ διὰ τί; ἀναγκαῖον γὰρ καὶ τῆς ὑποψίας τὴν αἰτίαν εἰπεῖν. οὐδὲν μὲν γὰρ, ὅπερ ἂν εἴπῃ τις, ἐρεῖ δίκαιον. πρὸς γὰρ τὸν τὴν ψυχὴν χαρισάμενον, καὶ τὴν ζωὴν δωρησάμενον, ποία δικαίας ὑποψίας πρόφασις ἦν; πλὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν αἰτίαν τῆς ἔχθρας ἴδωμεν, ἵνα μάθητε, ὅτι καὶ τῆς νίκης οὐκ ἔλαττον, καὶ διὰ ταύτην τιμᾶσθαι δίκαιος ἦν, δι' ἅπερ ὑπωπτεύετο καὶ ἐπεβουλεύετο μετὰ ταῦτα. τίς οὖν ἡ αἰτία τῆς ὑποψίας ἦν; ἐπειδὴ τοῦ βαρβάρου τὴν κεφαλὴν ἔλαβε, καὶ τὰ λάφυρα ἔχων ἐπανήκει, Ἐξῆλθον αἱ χορεύουσαι, φησὶν, ᾄδουσαι καὶ λέγουσαι· Ἐπάταξε Σαοὺλ ἐν χιλιάσιν αὐτοῦ, καὶ Δαβὶδ ἐν μυριάσιν αὐτοῦ. καὶ ὠργίσθη Σαοὺλ, καὶ ἦν ὑποβλεπόμενος τὸν Δαβὶδ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ἐπέκεινα. τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι; μάλιστα μὲν γὰρ εἰ καὶ ἀδίκως ταῦτα ἐλέγετο, οὐδὲ οὕτως πρὸς αὐτὸν ἀπεχθῶς διατεθῆναι ἔδει, ἀλλ' ἀπὸ τῶν γεγενημένων τὴν εὔνοιαν αὐτοῦ μαθόντα, καὶ ὅτι μηδενὸς ἀναγκάζοντος, μηδὲ βιαζομένου, ἐξ οἰκείας εὐνοίας τοσοῦτον ὑπέμεινε κίνδυνον, μηδὲν μηκέτι λοιπὸν ὑποπτεύειν περὶ αὐτοῦ πονηρόν. νυνὶ δὲ καὶ τὸ δίκαιον εἶχον αἱ εὐφημίαι. καὶ εἰ χρή τι θαυμαστὸν εἰπεῖν, τῷ Σαοὺλ ἐχαρίσαντο μᾶλλον, ἢ τῷ Δαβὶδ ταῦτα λέγουσαι· καὶ ἀγαπᾷν αὐτὰς ἐχρῆν, ὅτι τὰς χιλιάδας γοῦν ἔδωκαν αὐτῷ. τί οὖν ἀγανακτεῖ; ὅτι ἔδωκαν τὰς μυριάδας ἐκείνῳ. εἰ μὲν γὰρ ἦν τι συντελέσας εἰς τὸν πόλεμον, καὶ μικρὰν γοῦν τινα μοῖραν εἰσενεγκὼν, καλῶς ταῦτα ἐλέγετο, ὅτι Σαοὺλ ἐν χιλιάσι, καὶ Δαβὶδ ἐν μυριάσιν· εἰ δὲ αὐτὸς μὲν δεδοικὼς καὶ τρέμων ἔνδον ἐκάθητο, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθανεῖσθαι προσδοκῶν, οὗτος δὲ τὸ πᾶν εἰργάσατο, πῶς οὐκ ἄτοπον ἦν, τὸν μηδὲν εἰς τοὺς κινδύνους ἐκείνους συμβαλλόμενον ἀγανακτεῖν, ὅτι μὴ τὸ πλέον τῆς εὐφημίας ἔλαβεν; εἰ γὰρ ἀγανακτεῖν ἐχρῆν, τὸν Δαβὶδ ἀγανακτεῖν ἔδει, ὅτι τὸ πᾶν αὐτὸς κατορθώσας, μεριστὴν ἕτερον ἔσχε τῆς εὐφημίας. πλὴν ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο λέγω, ἀλλ' ἐκεῖνο ἂν εἴποιμι· ἔστω κακῶς πεποιηκέναι τὰς γυναῖκας, καὶ ἐγκλημάτων ἀξίας εἶναι καὶ κατηγορίας· τί ταῦτα πρὸς τὸν Δαβίδ; οὐ γὰρ δὴ τὰ ᾄσματα αὐτὸς συνέθηκεν, οὐδὲ ἐκείνας λέγειν ἅπερ ἔλεγον αὐτὰς ἀνέπεισεν, οὐδὲ κατεσκεύασε τοῦτον τὸν τρόπον γενέσθαι τῆς εὐφημίας. ὥστε εἰ καὶ ἀγανακτεῖν ἔδει, ἐκείναις ἐχρῆν ἀγανακτεῖν, οὐ τῷ κοινῷ τῆς πόλεως εὐεργέτῃ καὶ μυρίων στεφάνων ἀξίῳ. ὁ δὲ ἐκείνας ἀφεὶς, ἐπὶ τοῦτον ᾔει. καὶ εἰ μὲν ἀπὸ τῆς εὐφημίας ἐκείνης ἐπαρθεὶς ὁ μακάριος ἐφθόνει τῷ κρατοῦντι καὶ ὕβριζεν εἰς αὐτὸν, καὶ διέπτυσεν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν, τάχα εἶχέ τινα λόγον ὁ φθόνος· εἰ δὲ ἐπιεικέστερος ἐγίνετο καὶ πρᾳότερος, καὶ τὴν τῶν ἀρχομένων ἔμενε διατηρῶν τάξιν, ποίαν εἶχε δικαίαν πρόφασιν ἡ λύπη; ὅταν μὲν γὰρ ὁ τιμώμενος ἐπαίρηται κατὰ τοῦ προδεδοκιμασμένου, καὶ διατελῇ ταῖς τιμαῖς εἰς ὕβριν κεχρημένος ἐκείνου, λαμβάνει τινὰ ἀφορμὴν τὸ πάθος· ὅταν δὲ μᾶλλον μένῃ ἥμερος καὶ θεραπεύων ἐν ἅπασι, καὶ εἴκων μειζόνως, ποίαν ἂν ἔχοι πρόφασιν ἡ βασκανία λοιπόν; ὥστε εἰ καὶ μηδὲν αὐτῷ κατώρθωται ἕτερον, δι' αὐτὸ τοῦτο μειζόνως αὐτὸν ἀγαπᾷν ἔδει, ὅτι τοσαύτην ἀφορμὴν λαβὼν πρὸς τυραννίδος ἐπίθεσιν, ἔμενε τὴν αὐτῷ πρέπουσαν ἐπιείκειαν διατηρῶν. οὐδὲ γὰρ δὴ μόνον τὰ πρότερα, ἀλλ' οὐδὲ τὰ μετὰ ταῦτα

α. Βασ. ιη. ε.

πολλῷ μείζονα ὄντα ἐτήρει αὐτόν. ποῖα δὴ ταῦτα; Ἦν Δαβὶδ συνιὼν, φησὶν, ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ Κύριος παντοκράτωρ μετ' αὐτοῦ, καὶ πᾶς Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδας ἠγάπων τὸν Δαβὶδ, ὅτι αὐτὸς ἐξεπορεύετο καὶ εἰσεπορεύετο πρὸ προσώπου τοῦ λαοῦ. καὶ Μελχὸλ ἡ θυγάτηρ Σαοὺλ καὶ πᾶς Ἰσραὴλ ἠγάπα αὐτὸν, καὶ συνῆκε παρὰ ἅπαντας τοὺς δούλους Σαούλ· καὶ ἐτιμήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ σφόδρα· καὶ Ἰωνάθαν υἱὸς Σαοὺλ ἠγάπα τὸν Δαβὶδ σφόδρα. ἀλλ' ὅμως τὸν δῆμον ἅπαντα καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ βασιλέως οἰκειωσάμενος, καὶ κρατῶν ἐν τοῖς πολέμοις πανταχοῦ, καὶ οὐδαμοῦ διαμαρτάνων, καὶ τοιαύτας ἀντὶ τῶν εὐεργεσιῶν ἐκείνων ἀπολαβὼν τὰς ἀμοιβὰς, οὐκ ἐξετραχηλίζετο, οὐδὲ ἐπεθύμει τῆς βασιλείας, οὐδὲ ἠμύνατο τὸν ἐχθρὸν, ἀλλ' ἔμενεν εὐεργετῶν καὶ τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ πολέμους κατορθῶν. τίνα οὐκ ἂν ἔπεισε ταῦ-

τα

γρ. μένῃ
μᾶλλον
θεραπεύων
ζόνως, καὶ
ἐν ἅπασι,
αι
γρ. ὑπ
γρ. μάλ
γρ. ὁ μὲν
γρ. τὸ ἔχ

σαι ἐκτεθηριωμένον καὶ ἄγριον καταθέσθαι τὴν ἔχθραν, καὶ ἀπαλλαγῆναι τῆς βασκανίας· ἀλλ' ὁ τοι ὠμὸς ἐκεῖνος καὶ ἀπηνὴς θεραπευόμενος ὑπὸ τούτου ἑκάστοτε, ἀλλὰ ὥσπερ ἀπόλυτα ἀποτυφλωθεὶς καὶ τῇ βασκανίᾳ τὴν ψυχὴν ἐπιδοὺς, ἀνελεῖν αὐτὸν ἐπιχειρεῖ. καὶ τί ποιοῦντα; (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ μεῖζον καὶ θαυμαστόν) ψάλλοντα καὶ καταστέλλοντα αὐτοῦ τὴν μανίαν. Δαβὶδ ἔψαλλε α. Βασ. ιη. ι. τῇ χειρὶ αὐτοῦ, φησὶν, ὡς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ τὸ δόρυ ἐν τῇ χειρὶ Σαούλ. καὶ ἦρε Σαοὺλ τὸ δόρυ, καὶ εἶπε· παταξῶ ἐν Δαβὶδ, καὶ [ἐπάταξεν] ἐν τῷ τοίχῳ, καὶ ἐξέκλινε Δαβὶδ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ δίς. ἆρα ἂν ἔχοι ταύτης πονηρίας ὑπερβολήν; ἆρα δὲ καὶ τὰ μετὰ ταῦτα; ἄρτι τῶν πολεμίων ἀπαλλαχθέντων, καὶ τῆς πόλεως ἑαυτὴν ἀνακτησαμένης, καὶ πάντων τὰ ἐπινίκια θυόντων, τὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα καὶ τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων αἴτιον ἀνελεῖν ἐπεχείρησε ψάλλοντα. καὶ οὐδὲ τῆς εὐεργεσίας ἡ ὑπόθεσις τὸν μεμηνότα καὶ παραπαίοντα κατέστειλεν ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς ἠκόντισε, βουλόμενος ἀνελεῖν, καὶ τοιαύτας αὐτῷ ἀντὶ τῶν κινδύνων τὰς ἀμοιβὰς ἐδίδου. καὶ πολλάκις τοῦτο ἐποίησε, καὶ οὐκ ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ. ὁ δὲ ἅγιος ἐκεῖνος καὶ μετὰ ταῦτα πάντα ἔμενε τὰ ἐκείνου θεραπεύων, καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ κινδυνεύων, καὶ παραταττόμενος ἐν τοῖς πολέμοις ἅπασι, καὶ τὸν ἑαυτοῦ διασώζων σφαγέα τοῖς οἰκείοις κινδύνοις, καὶ οὔτε ἐν ῥήμασιν, οὔτε ἐν πράγμασιν ἐλύπησε τὸν ἄγριον θῆρα ἐκεῖνον, ἀλλὰ πάντα εἶκε καὶ ὑπέκυπτε, καὶ τὸ ὁμολογηθὲν αὐτῷ τῆς νίκης ἔπαθλον οὐ λαβὼν, ἀλλ' ἀποστερηθεὶς τὸν μισθὸν τῶν κινδύνων ἐκείνων, οὐδὲ λόγῳ ποτὲ ἐνεκάλεσεν, οὐ τοῖς στρατιώταις, οὐ τῷ βασιλεῖ. οὐ γὰρ ἐπὶ μισθῷ ταῦτα ἔπραττεν ἀνθρωπίνῳ, ἀλλὰ τὴν ἄνωθεν ἐκδεχόμενος ἀμοιβήν. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ θαυμαστὸν, ὅτι οὐκ ἀπῄτησε τὸν μισθὸν, ἀλλ' ὅτι καὶ διδόμενον διεκρούσατο διὰ πολλὴν ταπεινοφροσύνης ὑπερβολήν. ἐπειδὴ γὰρ ὁ Σαοὺλ πάντα κινῶν καὶ πραγματευόμενος οὐκ ἴσχυσεν αὐτὸν ἀνελεῖν, ῥάπτει τὸν διὰ τοῦ γάμου δόλον, καὶ καινόν τινα προικὸς καὶ ἕδνων ἐπινοεῖται τρόπον. Οὐ γὰρ βούλεται, φησὶν, ὁ βασιλεὺς ἕδνα, α. Βασ. ιη. κε. ἀλλ' ἢ ἑκατὸν ἀκροβυστίας ἐκδικῆσαι εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ βασιλέως. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἀνελέ μοι, φησὶν, ἑκατὸν ἀνθρώπους, καὶ τοῦτο ἀντὶ τῶν ἕδνων ἔσται μοι. ταῦτα δὲ ἔλεγε βουλόμενος αὐτὸν προφάσει τοῦ γάμου παραβαλεῖν τοῖς ἐχθροῖς. ἀλλ' ὅμως ὁ Δαβὶδ κατὰ τὴν αὑτοῦ πραότητα τὰ πράγματα κρίνων, διεκρούσατο τὸν γάμον, οὐ διὰ τὸν κίνδυνον, οὐδὲ διὰ τὸν φόβον τῶν πολεμίων, ἀλλὰ διὰ τὸ νομίζειν ἀνάξιον ἑαυτὸν εἶναι τῆς πρὸς ἐκεῖνον συγγενείας, καὶ ταῦτα πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ λέγει τὰ ῥήματα· Εἰ κοῦφόν ἐστιν ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν ἐπιγαμβρεῦσαί με τῷ βασιλεῖ; α. Βασ. ιη κϛ. ἐγὼ δὲ ἀνὴρ ταπεινὸς καὶ οὐκ ἔντιμος. καὶ μὴν ὀφειλὴ τὸ πρᾶγμα ἦν, καὶ μισθὸς καὶ ἀνταπόδοσις τῶν πόνων. ἀλλ' οὕτως ἦν συντετριμμένην ἔχων τὴν καρδίαν, ὡς μετὰ τοσαῦτα κατορθώματα καὶ λαμπρὰν οὕτω νίκην καὶ ὑποσχέσει ὡμολογημένην, ἀνάξιον εἶναι νομίζειν τοῦ λαβεῖν τὸν ὀφειλόμενον αὐτῷ μισθόν· καὶ ταῦτα ἐνόμιζε, πάλιν μέλλων κινδυνεύειν. ἐπειδὴ δὲ τῶν πολεμίων ἐκράτησε, καὶ τὴν θυγατέρα ἔλαβε τοῦ βασιλέως, πάλιν ἔψαλλεν ὁ Δαβὶδ, καὶ ἐζήτει Σαοὺλ τοῦ πατάξαι αὐτὸν ἐν τῷ δόρατι, καὶ ἐπάταξε, καὶ ἐξέκλινεν α. Βασ. ιθ. ι. ὁ Δαβὶδ, καὶ ἐπάταξε τὸ δόρυ ἐν τῷ τοίχῳ. τίνα οὐκ ἂν καὶ τῶν σφόδρα φιλοσοφεῖν ἐπισταμένων εἰς θυμὸν ταῦτα ἐξήνεγκε, καὶ εἰ μηδὲν ἕτερον, τῆς οἰκείας προνοοῦντα ἀσφαλείας ἔπεισεν ἀνελεῖν τὸν ἀδίκως ἐπιβουλεύοντα; οὐδὲ γὰρ φόνος τὸ πρᾶγμα λοιπὸν ἦν, ἀλλὰ καὶ οὕτω τὸ μέτρον τοῦ νόμου [τότε] ὑπερβαίνειν ἔμελλεν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ ἐξορύττειν ἐκέλευεν· οὗτος δὲ εἰ καὶ ἔσφαξεν, ἀντὶ τριῶν φόνων ἕνα εἰργάζετο, τριῶν φόνων οὐδεμίαν εὔλογον ἐχόντων πρόφασιν. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων ἐπεχείρησεν, ἀλλ' ᾕρητο φυγεῖν μᾶλλον, καὶ τῆς πατρῴας οἰκίας ἐκπεσεῖν, καὶ πλανήτης εἶναι, καὶ δραπετεύειν, καὶ ταλαιπωρούμενος τὴν ἀναγκαίαν πορίζειν τροφὴν, ἢ τῷ βασιλεῖ γενέσθαι σφαγῆς αἴτιος. οὐ γὰρ ὅπως ἑαυτὸν ἐκδικήσειεν, ἀλλ' ὅπως ἐκεῖνον ἀπαλλάξειε τοῦ πάθους ἐσκέπτετο. διὰ τοῦτο τῶν ὀφθαλμῶν ἑαυτὸν ὑπεξήγαγε τοῦ ἐχθροῦ, ὥστε ὑποσύραι τὸν ὄγκον, καὶ καταστεῖλαι τὴν φλεγμονὴν, καὶ παραμυθήσασθαι τὴν βασκανίαν, βέλτιον ἐμὲ, φησὶ, καὶ ταλαιπωρεῖσθαι καὶ μυρία πάσχειν δεινὰ, ἢ τοῦτον ἀδίκου σφαγῆς κατάδικον παρὰ Θεῷ κρίνεσθαι. Ταῦτα μὴ μόνον ἀκούωμεν, ἀλλὰ καὶ μιμώμεθα, καὶ πάντα ὑπομένωμεν καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν, ὥστε ἀπαλλάξαι τοὺς ἐχθροὺς τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀπεχθείας. καὶ μὴ τοῦτο ζητῶμεν, εἰ δικαίως, ἢ ἀδίκως πρὸς ἡμᾶς ἀπεχθάνονται, ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον, ὅπως μηκέτι καθ' ἡμῶν ἐχθραίνοιεν. καὶ γὰρ ὁ ἰατρὸς τοῦτο σκοπεῖ, ὅπως ἀπαλλάξειε τοῦ νοσήματος τὸν κάμνοντα, οὐκ εἰ δικαίως, ἢ ἀδίκως τὴν ἀρρωστίαν ἑαυτῷ ἐπεσπάσατο. καὶ σὺ τοίνυν ἰατρὸς εἶ τοῦ λελυπηκότος· ἓν ζήτει μόνον, ὅπως αὐτοῦ τὴν ἀρρωστίαν ἀνέλῃς· ὃ καὶ ὁ μακάριος οὗτος ἐποίησε, πενίαν ἀντὶ πλούτου, ἐρημίαν ἀντὶ πατρίδος, πόνους καὶ κινδύνους ἀντὶ τρυφῆς καὶ ἀδείας, φυγὴν διηνεκῆ ἀντὶ τῆς οἴκοι μονῆς ἑλόμενος, ἵνα ἐκεῖνον ἀπαλλάξῃ τῆς πρὸς ἑαυτὸν ἀπεχθείας καὶ ἔχθρας. ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἐκέρδαινεν ὁ Σαοὺλ, ἀλλ' ἐδίωκε καὶ πανταχοῦ περιῄει ζητῶν τὸν ἠδικηκότα μὲν οὐδὲν, ἀδικηθέντα δὲ τὰ ἔσχατα, καὶ μυρία αὐτὸν ἀντὶ τούτων ποιήσαντα ἀγαθά· καὶ οὐκ εἰδὼς, εἰς αὐτὰ λοιπὸν τοῦ Δαβὶδ ἐμπέπτωκε τὰ δίκτυα. Ην γὰρ ἐκεῖ σπήλαιον, φησι, καὶ εἰσῆλθε Σαοὺλ παρασκευάσασθαι. καὶ Δαβὶδ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἐν τῷ σπηλαίῳ τῷ ἐσωτέρῳ ἐκάθηντο. καὶ εἶπον οἱ ἄνδρες Δαβὶδ πρὸς αὐτόν· ἰδοὺ ἡ ἡμέρα, καθὼς εἶπε Κύριος, δίδωμι τὸν ἐχθρόν σου εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ ποιήσεις αὐτῷ τὸ ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου. καὶ ἀνέστη Δαβὶδ, καὶ ἀφεῖλε τὸ πτερύγιον τῆς διπλοΐδος Σαοὺλ λαθραίως. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπάταξε τὸν Δαβὶδ ἡ καρδία αὐτοῦ, ὅτι ἀφεῖλε τὸ πτερύγιον τῆς διπλοΐδος. καὶ εἶπε Δαβὶδ πρὸς τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ· μηδαμῶς μοι παρὰ Κυρίου ποιῆσαι τὸ ῥῆμα τοῦτο τῷ κυρίῳ μου, τῷ χριστῷ Κυρίου, ἐπενεγκεῖν τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτὸν, ὅτι χριστὸς Κυρίου ἐστίν. Εἶδες τὰ δίκτυα τεταμένα, καὶ τὸ θήραμα ἐναπειλημμένον, καὶ τὸν κυνηγέτην ἑστῶτα, καὶ πάντας ἐγκελευομένους βαπτίσαι τὸ ξίφος εἰς τὸ τοῦ πολεμίου στῆθος; ἴδε μοι λοιπὸν τὴν φιλοσοφίαν, ἴδε τὴν πάλην, τὴν νίκην, τὸν στέφανον. καὶ γὰρ στάδιον ἦν τὸ σπήλαιον ἐκεῖνο, καὶ πάλη θαυμαστή τις ἐγίνετο καὶ παράδοξος. ἐπάλαιε μὲν γὰρ ὁ Δαβὶδ, ἐπύκτευε δὲ ὁ θυμὸς, καὶ ἔπαθλον ὁ Σαοὺλ ἔκειτο, καὶ ἀγωνοθέτης ἦν ὁ Θεός· μᾶλλον δὲ οὐ πρὸς ἑαυτὸν μόνον καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ἑαυτοῦ ἦν αὐτῷ ὁ πόλεμος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς παρόντας στρατιώτας. εἰ γὰρ καὶ φιλοσοφεῖν ἤθελε καὶ φείδεσθαι τοῦ λελυπηκότος, εἰκὸς ἦν καὶ δεδοικέναι αὐτὸν ἐκείνους, μήποτε καὶ συγκόψωσιν αὐτὸν ἐν τῷ σπηλαίῳ, ἅτε λυμεῶνα καὶ προδότην αὐτὸν ὄντα τῆς αὐτῶν σωτηρίας, καὶ τὸν κοινὸν ἐχθρὸν αὐτῶν διασώζοντα. καὶ γὰρ εἰκὸς ἦν ταῦτα κατὰ διάνοιαν ἕκαστον αὐτῶν δυσχεραίνοντα λέγειν· πλανῆται καὶ φυγάδες ἐγινόμεθα ἡμεῖς, καὶ οἰκίας καὶ πατρίδος, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐξεπέσομεν, καὶ τῶν δυσχερῶν σοι πάντων ἐκοινωνήσαμεν· καὶ σὺ τῶν κακῶν τούτων τὸν αἴτιον εἰς χεῖρας λαβὼν ἀφεῖναι διανοῇ, ἵνα μηδέποτε τῶν κακῶν τούτων ἡμεῖς ἀναπνεύσωμεν; καὶ σπουδάζων τὸν ἐχθρὸν διασῶσαι, προδίδως τοὺς φίλους; καὶ ποῦ ταῦτα δίκαια; εἰ γὰρ τῆς ἑαυτοῦ καταφρονεῖς σωτηρίας, ἀλλὰ τῆς ἡμετέρας φεῖσαι ψυχῆς. οὐ λυπεῖ σε τὰ παρελθόντα, οὐδὲ μέμνησαι τῶν κακῶν ὧν ἔπαθες παρ' αὐτοῦ; διὰ τὰ μέλλοντα [illegible], ἵνα μὴ μείζονα καὶ χαλεπώτερα ὑποστῶμεν κακά. Ταῦτα γὰρ εἰ καὶ μὴ τοῖς ῥήμασιν ἔλεγον, ἀλλ' ὅμως κατὰ διάνοιαν ἐλογίζοντο καὶ ταῦτα, καὶ τούτων πλείονα ἕτερα. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ὁ δίκαιος ἐκεῖνος ὑπελογίζετο, ἀλλ' εἰς ἓν ἔβλεπε μόνον, ὅπως τὸν τῆς ἀνεξικακίας ἀναδήσασθαι δυνηθῇ στέφανον, καὶ φιλοσοφῆσαι φιλοσοφίαν τινὰ καινοτέραν καὶ παράδοξον. οὐδὲ γὰρ ἦν οὕτω θαυμαστὸν, εἰ μόνος ὢν καὶ καθ' ἑαυτὸν ἐφείσατο τοῦ λελυπηκότος, ὡς νῦν παράδοξόν ἐστιν, ὅτι παρόντων τῶν ἑτέρων αὐτῷ τοῦτο ἐποίησεν. ἡ γὰρ τῶν στρατιωτῶν ἐκείνων παρουσία διπλοῦν ἐγίνετο τῇ φιλοσοφίᾳ τὸ κώλυμα. πολλάκις γοῦν αὐτοὶ κρίναντες ὀργὴν ἀφεῖναι, καὶ συγχωρῆσαι τὰ πεπλημμελημένα τινὶ, ἐπειδὰν ἴδωμεν

a Βασ. κδ. δ.

τινας

ἔνας παροξύνοντας καὶ διεγείροντας, τὴν ἡμετέραν καταλυόμενοι κρίσιν τοῖς ἐκείνων παραπειθόμενοι λόγοις. ἀλλ' ὁ μακάριος ἐκεῖνος τοῦτο οὐκ ἔπαθεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν παραίνεσιν καὶ τὴν συμβουλὴν ἔμενε τὴν οἰκείαν διατηρῶν ψῆφον. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ θαυμαστὸν, ὅτι ὑπὸ ταῖς παρ' ἑτέρων περιετράπη συμβουλαῖς, οὐδ' ὅτι αὐτὸν οὐκ ἔδυσεν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐκείνους τὰ αὐτὰ αὐτῷ φιλοσοφεῖν παρεσκεύασε. μέγα μὲν γὰρ τὸ καὶ αὐτὸν ἴσα τῶν οἰκείων περιγενέσθαι παθῶν· πολὺ δὲ μεῖζον τὸ καὶ ἑτέρους δυνηθῆναι πεῖσαι, τὴν αὐτὴν αὐτῷ κτήσασθαι γνώμην καὶ ἑτέρους, οὐκ ἐπιεικεῖς ἀνθρώπους καὶ μετρίους, ἀλλὰ στρατιώτας καὶ πολεμεῖν μεμαθηκότας, καὶ τοῖς πολλοῖς ἀπειρηκότας πόνοις, καὶ μικρὸν ἀναπνεῦσαι ἐπιθυμοῦντας, καὶ εἰδότας ὅτι τῶν κακῶν ἡ λύσις πᾶσα ἐν τῇ τοῦ πολεμίου σφαγῇ τότε ἔκειτο· οὐ μόνον δὲ λύσις κακῶν, ἀλλὰ καὶ μυρίων κτῆσις ″ἀγαθῶν. οὐδὲν γὰρ ἐκώλυεν, ἐκείνου σφαγέντος, ἐπὶ τοῦτον εὐθέως διαβῆναι τὴν βασιλείαν. ἀλλ' ὅμως τοσούτων ὄντων τῶν παροξυνόντων τοὺς στρατιώτας, ἴσχυσεν ὁ γενναῖος ἐκεῖνος πάντων περιγενέσθαι τούτων. καὶ πεῖσαι φείσασθαι τοῦ πολεμίου. ἄξιον δὲ καὶ αὐτῆς ἀκοῦσαι τῶν στρατιωτῶν τῆς συμβουλῆς. ἡ γὰρ κακουργία τῆς παραινέσεως τὸ στεῤῥὸν καὶ ἀπερίτρεπτον τῆς τοῦ δικαίου δείκνυσι γνώμης. οὐδὲ γὰρ εἶπον, ἰδοὺ ὁ μυρία σε διαθεὶς κακὰ, ὁ τῆς σφαγῆς ἐπιθυμήσας τῆς σῆς, ὁ περιαγαγὼν ὑμᾶς τοῖς ἀνηκέστοις δεινοῖς· ἀλλ' ἐπειδὴ συνῄδεσαν ὅτι πάντων τούτων ὑπερεώρα, καὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἡμαρτημένων οὐ πολλὴν ἐποιεῖτο τὸν λόγον, ἄνωθεν αὐτῷ τὴν ψῆφον φέρουσιν, Ὁ Θεὸς αὐτὸν παρέδωκε λέγοντες, ἵνα τὴν ἐκεῖθεν αἰδεσθεὶς κρίσιν ἑτοιμότερον ἐπὶ τὴν σφαγὴν ἔλθῃ. μὴ γὰρ σαυτὸν ἐκδικεῖς, φησί; τῷ Θεῷ διακονῇ καὶ ὑπηρετεῖς, καὶ τὴν ἐκείνου ψῆφον κυροῖς; ἀλλ' ὅσῳ ταῦτα ἔλεγον, τοσούτῳ μᾶλλον ἐφείδετο. ᾔδει γὰρ τοῦτο ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν αὐτῷ παρέδωκεν, ἵνα πλείονος εὐδοκιμήσεως αὐτῷ παράσχῃ ″πρόφασιν. καὶ σὺ τοίνυν ὅταν ἴδῃς τὸν ἐχθρὸν εἰς τὰς χεῖρας ἐμπεσόντα τὰς σὰς, μὴ νόμιζε τιμωρίας, ἀλλὰ σωτηρίας εἶναι καιρὸν ἐκεῖνον. [διὰ τοῦτο] τότε μάλιστα φείδεσθαι δεῖ τῶν ἐχθρῶν, ὅταν αὐτῶν γενώμεθα κύριοι. ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν· καὶ τί μέγα καὶ θαυμαστὸν γενόμενον κύριον φείσασθαι; πολλοὶ γὰρ καὶ ἄλλοι βασιλεῖς πολλάκις ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἐλθόντες, *τοὺς πάλαι λελυπηκότας λαβόντες, ἀνάξιον αὐτῶν εἶναι ἐνόμισαν ἐν ἀρχῆς ὄγκῳ τοσούτῳ δίκην ἀπαιτῆσαι τῶν πεπλημμελημένων, καὶ ἡ τῆς ἐξουσίας περιουσία καταλλαγῆς ὑπόθεσις γέγονεν. ἀλλ' ἐνταῦθα οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστιν ″εἰπεῖν. οὐ γὰρ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἀνελθὼν ὁ Δαβὶδ, οὐδὲ τὴν βασιλείαν ἀπολαβὼν, καὶ τὸν Σαοὺλ ὑπὸ χεῖρας ἔχων, οὕτως ἐφείσατο· ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι τὸ τῆς ἀρχῆς μέγεθος τὸν θυμὸν ἐξέλυσεν, ἀλλ' εἰδὼς ὅτι διασωθεὶς τοῖς αὐτοῖς ἐπιθήσεται πάλιν, καὶ εἰς μείζονας ἐμβαλεῖ τοὺς κινδύνους, οὐδὲ οὕτως ἀπέκτεινε. μὴ δὴ τοῦτον ἐκείνοις παραβάλλωμεν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἀσφαλὲς τὸ ἐνέχυρον ἔχοντες τῆς μετὰ ταῦτα ἀδείας, εἰκότως φείδονται· οὗτος δὲ μέλλων ″τὸν ἐχθρὸν καθ' ἑαυτοῦ ἀφιέναι, καὶ πολέμιον ἑαυτῷ σώζειν, οὐδ' οὕτως αὐτὸν ἠφάνισε, καὶ ταῦτα πολλὰ ἔχων τὰ πρὸς τὴν σφαγὴν αὐτὸν ταύτην ὠθοῦντα. καὶ γὰρ ἡ ἐρημία τῶν βοηθούντων τῷ Σαοὺλ, καὶ ἡ παραίνεσις τῶν στρατιωτῶν, καὶ ἡ μνήμη τῶν παρελθόντων, καὶ ὁ φόβος τῶν μελλόντων, καὶ τὸ μηδὲ σφαγῆς κρίνεσθαι λοιπὸν ἀποκτείνοντα τὸν ἐχθρὸν, καὶ τὸ μετὰ τὸν φόνον τοῦτον δύνασθαι τὸν νόμον ὑπερβαίνειν, καὶ πολλὰ ἕτερα πλείονα τούτων ἐβιάζετο καὶ ἠνάγκαζεν ὠθῆσαι τὸ ξίφος εἰς ἐκεῖνον. ἀλλ' οὐδενὶ τούτων εἶξεν, ἀλλ' ἔμενεν ὥσπερ τις ἀδάμας, ἀκίνητον τὸν τῆς φιλοσοφίας διατηρῶν νόμον. εἶτα ἵνα μὴ λέγῃς ὅτι οὐδὲ ἔπαθέ τι τοιοῦτον, ὅπερ εἰκὸς ἦν, ἂν ἀναισθησία τὸ γινόμενον ἦν, οὐχὶ φιλοσοφία, ὅρα πῶς ἀγωνισθεὶς ἐκαρτέρησεν. ὅτε γὰρ αὐτῷ διανέστη τὰ κύματα τῆς ὀργῆς, καὶ πολλὴ τῶν λογισμῶν ἐκινήθη ἡ ζάλη, καὶ τὸν χειμῶνα ἐχαλίνου τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν διάνοιαν ἐπιέζετο, ἐκ τῶν γινομένων ἔστιν ἰδεῖν. Ἀνέστη γὰρ, φησὶ, καὶ ἀφεῖλε τὸ πτερύγιον τῆς διπλοΐδος Σαοὺλ λαθραίως. εἶδες πόσος ἠγέρθη

α. Βασ 24. 4

γρ. [illegible] σεως.

γρ. [illegible]

γρ. [illegible] ἑαυτοῦ τὸν ἐχθρὸν καὶ πολέμιον ἀφεῖναι ἐν τῷ [illegible] ζῆν, οὐδ' α. Βασ. κδ. ϛ.

τῆς ὀργῆς ὁ χειμών; ἀλλ' οὐ προῆλθε περαιτέρω, οὐδὲ εἰργάσατο τὸ ναυάγιον. ὁ γὰρ κυβερνήτης ταχέως αἰσθόμενος, ὁ εὐσεβὴς λογισμὸς, γαλήνην ἀντὶ χειμῶνος ἐποίησεν. Ἐπάταξε γὰρ αὐτόν, φησιν, ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ καθάπερ σκιρτῶντα καὶ μαινόμενον ἵππον, τὸν θυμὸν ἀνεχαίτισε. τοιαῦται τῶν ἁγίων αἱ ψυχαί, πρὶν ἢ πεσεῖν, ἀνίστανται, πρὶν ἢ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἐλθεῖν, ἀναχαιτίζονται, ἐπειδὴ νήφουσι καὶ διαπαντός εἰσιν ἐγρηγορυῖαι. καίτοι πόσον τοῦ σώματος ἦν καὶ τοῦ ἱματίου τὸ μέσον; ἀλλ' ὅμως ἴσχυσε μὴ προελθεῖν περαιτέρω, καὶ ἐπ' αὐτῷ δὲ τούτῳ σφόδρα ἑαυτοῦ κατεδίκασεν. ἐπάταξε γὰρ αὐτὸν ἡ καρδία αὐτοῦ, φησιν, ὅτι ἀφεῖλε τὸ πτερύγιον τῆς διπλοΐδος, καὶ εἶπε πρὸς τοὺς ἄνδρας, μηδαμῶς ἐμοὶ παρὰ Κυρίου, ἵλεώς μοι Κύριος, φησι. καὶ αὐτὸς εἰ βουληθείην, μὴ συγχωρήσαι μοί ποτε τοῦτο ἐργάσασθαι ὁ Θεός, μηδὲ ἐπιτρέψειεν εἰς ταύτην ἐλθεῖν τὴν ἁμαρτίαν. ἐπειδὴ γὰρ οἶδε τὴν τοιαύτην φιλοσοφίαν σχεδὸν τὴν ἀνθρωπίνην ὑπερβαίνουσαν φύσιν καὶ τῆς ἄνωθεν δεομένην ῥοπῆς, καὶ μακροῦ περιτραπέντα πρὸς τὴν σφαγήν, εὔχεται λοιπὸν ὥστε καθαρὰν τὸν Θεὸν αὐτῷ διατηρῆσαι τὴν χεῖρα. τί ταύτης γένοιτ' ἂν τῆς ψυχῆς ἡμερώτερον; ἆρα ἄνθρωπον ἔτι τοῦτον ἐροῦμεν, τὸν ἐν ἀνθρωπίνῃ φύσει πολιτείαν ἀγγελικὴν ἐπιδειξάμενον; ἀλλ' οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο οἱ θεῖοι νόμοι. τίς γὰρ ἄν, εἰπέ μοι, ταχέως ἕλοιτο τοιαύτην εὐχὴν εὔξασθαι τῷ Θεῷ; τί λέγω τοιαύτην; μὴ κατεύξασθαι μὲν οὖν τοῦ λελυπηκότος τίς ἂν ῥᾳδίως ὑπομείνειε; καὶ γὰρ εἰς τοῦτο θηριωδίας ἐληλάκασιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὡς, ἐπειδὰν ἀσθενήσωσι, καὶ μηδὲν δυνηθῶσι κακὸν ποιῆσαι τὸν λελυπηκότα, αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἄμυναν καλεῖν τὸν Θεόν, καὶ παρακαλεῖν δοῦναι αὐτοῖς ἐπεξελθεῖν τοῖς ἠδικηκόσιν. οὗτος δὲ ὥσπερ ἐκ διαμέτρου πᾶσιν ἐκείνοις καὶ ἀπεναντίας ποιούμενος τὴν εὐχήν, παρακαλεῖ μὴ δοῦναι ἐπεξελθεῖν, οὕτω λέγων· μή μοι γένοιτο παρὰ Κυρίου ἐπενεγκεῖν τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτόν, ὡς περὶ υἱοῦ τοῦ πολεμίου διαλεγόμενος, ὡς περὶ γνησίου παιδός. καὶ οὐ μόνον ἐφείσατο, ἀλλὰ καὶ ἀπολογίαν τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ συντίθησι. καὶ ὅρα πῶς συνετῶς καὶ σοφῶς. ἐπειδὴ γὰρ τὸν βίον αὐτοῦ διερευνώμενος, οὐδὲν εὕρισκεν ἀγαθόν, οὐδὲ εἶχεν εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἠδίκημαι παρ' αὐτοῦ, οὐδὲ ἔπαθον κακῶς (ἔμελλον γὰρ ἀντιφθέγξεσθαι τούτοις οἱ στρατιῶται παρόντες, οἱ τῇ πείρᾳ μαθόντες αὐτοῦ τὴν πονηρίαν) περιέρχεται ἑτέρωθεν ζητῶν ἀπολογίαν εὐπρόσωπον εὑρεῖν. εἶτα οὐκ ἔχων ἀπὸ τοῦ βίου, οὐδὲ ἀπὸ τῶν ἔργων τῶν ἐκείνου τοῦτο ποιῆσαι, ἐπὶ τὴν τιμὴν τὴν ἐκείνου κατέφυγεν εἰπών, ὅτι χριστὸς Κυρίου ἐστί. τί λέγεις, φησί; ὅτι μιαρὸς καὶ παμμίαρος καὶ μυρίων γέμων κακῶν καὶ τὰ ἔσχατα ἡμᾶς διαθείς; ἀλλὰ βασιλεύς, ἀλλὰ ἄρχων, ἀλλὰ τὴν προστασίαν τὴν ἡμετέραν ἐνεχειρίσθη. καὶ οὐκ εἶπε, βασιλεύς, ἀλλὰ τί; ὅτι χριστὸς Κυρίου ἐστίν, οὐκ ἀπὸ τῆς κάτωθεν τιμῆς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἄνωθεν ψήφου ποιήσας αἰδέσιμον. καταφρονεῖς τοῦ συνδούλου, φησί; αἰδέσθητι τὸν δεσπότην. διαπτύεις τὸν κεχειροτονημένον; φοβήθητι τὸν χειροτονήσαντα. εἰ γὰρ τοὺς ἄρχοντας τούτους τοὺς ὑπὸ βασιλέως χειροτονουμένους, κἂν πονηροί, κἂν κλέπται, κἂν λῃσταί, κἂν ἄδικοι, κἂν ὁποιοιοῦν ὦσιν ἕτεροι, δεδοίκαμεν καὶ πεφρίκαμεν, οὐ διὰ τὴν πονηρίαν καταφρονοῦντες αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ χειροτονήσαντος δυσωπούμενοι· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ Θεοῦ χρὴ τοῦτο ποιεῖν. οὔπω παρέλυσεν αὐτόν, φησι, τῆς ἀρχῆς, οὐδὲ ἰδιώτην ἐποίησε. μὴ τοίνυν τὴν τάξιν ἀνατρέπωμεν, μηδὲ τῷ Θεῷ πολεμῶμεν, τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο διὰ τῶν ἔργων ἐπιδεικνύμενοι· ὅτι Πᾶς ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ ἀνθεστηκότες ἑαυτοῖς κρίμα λήψονται. οὐχὶ χριστὸν δὲ αὐτὸν ἐκάλει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοῦ κύριον. οὐ τῆς τυχούσης δὲ φιλοσοφίας ἐστί, τὸν ἐχθρὸν τοῖς τῆς τιμῆς καὶ τῆς θεραπείας ὀνόμασι προσειπεῖν. καὶ τοῦτο αὐτὸ πάλιν ἀφ' ὧν ἕτεροι πάσχουσιν, ἴδοι τις ἂν ἡλίκον ἐστί. πολλοὶ γοῦν τοὺς ἑαυτῶν ἐχθροὺς οὐδὲ ἀπὸ γυμνῶν καὶ ψιλῶν τῶν ὀνομάτων καλεῖν ἀνέχονται, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρων πολλὴν ἐχόντων κατηγορίαν, τὸν μιαρόν, τὸν μαινόμενον, τὸν ἐξεστηκότα,

Ρωμ. ιγ. β.

στηκότα, τὸν παραπταίοντα, τὸν λυμεῶνα, καὶ ἕτερα πολλὰ τοιαῦτα συνείροντες, οὕτω παροξύνουσι τοὺς ἐχθρούς. καὶ ὅτι τοῦτο ἐστιν ἀληθὲς, οὐ πόῤῥωθεν, ἀλλ' ἐντεῦθεν οἴσω σοι παράδειγμα ἐπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ Σαούλ. τὸν γοῦν ἅγιον τοῦτον διὰ τὴν πολλὴν ἀπέχθειαν οὐχ ὑπέμενε ἀπὸ τοῦ οἰκείου καλεῖν ὀνόματος, ἀλλὰ πανηγύρεώς ποτε τελουμένης, ἐπιζητῶν ἔλεγεν· Ποῦ ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰεσσαί; οὕτω γὰρ αὐτὸν ἐκάλεσεν, ὁμοῦ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα μισῶν, ὁμοῦ δὲ τῇ τοῦ γεγεννηκότος εὐτελείᾳ προσδοκῶν λυμανεῖσθαι τὴν τοῦ δικαίου δόξαν· οὐκ εἰδὼς ὅτι λαμπρὸν καὶ ἐπίσημον, οὐ περιφάνεια προγόνων, ἀλλὰ ψυχῆς ἀρετὴ ποιεῖν εἴωθεν. ἀλλ' οὐχ ὁ μακάριος Δαβὶδ οὕτως. οὔτε γὰρ ἀπὸ τοῦ πατρὸς αὐτὸν ἐκάλεσε (καίτοι κἀκεῖνος σφόδρα εὐτελὴς ἦν καὶ ἀπεῤῥιμμένος) οὔτε ἀπὸ ψιλοῦ καὶ γυμνοῦ τοῦ ὀνόματος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τιμῆς, ἀπὸ τῆς δεσποτείας. οὕτω καθαρὰ πάσης ἀπεχθείας ἦν αὐτοῦ ἡ ψυχή. Καὶ σὺ τοίνυν, ἀγαπητὲ, τοῦτον ζήλωσον, καὶ τοῦτο παιδεύθητι πρότερον, μηδέποτε τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τῶν διαβεβλημένων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἐντίμων καλεῖν ὀνομάτων. ἂν γὰρ μελετήσῃ τὸ στόμα ἐντίμῳ καὶ θεραπείαν ἔχοντι καλεῖν τὸν λελυπηκότα ὀνόματι, καὶ ἀκούσασα ἡ ψυχὴ παρὰ τῆς γλώττης παιδευομένη καὶ συνεθιζομένη καταδέξεται τὴν πρὸς ἐκεῖνον καταλλαγήν. αὐτὰ γὰρ τὰ ῥήματα τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ φλεγμονῆς ἔσται φάρμακον ἄριστον. Ταῦτα εἰρήκαμεν, οὐχ ἵνα ἐπαινέσωμεν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ ζηλώσωμεν. Ταύτην οὖν ἕκαστος τὴν ἱστορίαν ἐπὶ τῆς καρδίας ζωγραφείτω τῆς ἑαυτοῦ, καθάπερ χειρὶ τοῖς λογισμοῖς ὑπογράφων διηνεκῶς τὸ σπήλαιον, τὸ διπλοῦν, τὸν Σαοὺλ ἔνδον καθεύδοντα, καὶ καθάπερ ἁλύσει τινὶ δεδεμένον τῷ ὕπνῳ, καὶ ὑποκείμενον τῇ δεξιᾷ τοῦ τὰ μέγιστα ἠδικημένου· τὸν Δαβὶδ ἐφεστῶτα καθεύδοντι, τοὺς στρατιώτας παρόντας καὶ παροξύνοντας πρὸς σφαγήν· τὸν μακάριον ἐκεῖνον φιλοσοφοῦντα, καὶ τὸν οἰκεῖον, καὶ τὸν τούτων θυμὸν καταστέλλοντα, καὶ ὑπὲρ τοῦ τοσαῦτα πεπλημμεληκότος ἀπολογούμενον. ταῦτα μὴ μόνον ἐπὶ τῆς διανοίας γράφωμεν, ἀλλὰ καὶ ἐν συνεδρίοις διαλεγώμεθα πρὸς ἀλλήλους διηνεκῶς· ταῦτα καὶ πρὸς γυναῖκα, καὶ πρὸς παιδία συνεχῶς ἀνακινῶμεν τὰ διηγήματα. εἴτε γὰρ περὶ βασιλέως διαλέγεσθαι βούλει, ἰδοὺ βασιλεύς· εἴτε περὶ στρατιωτῶν, εἴτε περὶ οἰκίας, εἴτε περὶ πολιτικῶν πραγμάτων, πολλὴν ἐν ταῖς γραφαῖς ὄψει τούτων τὴν εὐπορίαν. ταῦτα μεγίστην ἔχει τὰ διηγήματα τὴν ὠφέλειαν. ἀμήχανον γὰρ, ἀμήχανον ψυχὴν ἐν ταύταις τρεφομένην ταῖς ἱστορίαις, δυνηθῆναί ποτε κρατηθῆναι τῷ πάθει. ἵν' οὖν μὴ μάτην τὸν καιρὸν δαπανῶμεν, μηδὲ εἰκῆ τὴν ζωὴν ἡμῶν ἀναλίσκωμεν εἰς φλυαρίας ἀκαίρους καὶ περιττὰς, μαθόντες τὴν γενναίων ἀνδρῶν τὰς ἱστορίας, ταῦτα συνεχῶς διαλεγώμεθα, καὶ περὶ τούτων· κἂν βουληθῇ τις τῶν συνεδρευόντων, ἢ περὶ θεάτρων, ἢ περὶ ἱπποδρομίας, ἢ περὶ πραγμάτων οὐδὲν ἡμῖν προσηκόντων ποιήσασθαι λόγον, ἀπαγαγὼν αὐτὸν τῆς ὑποθέσεως ἐκείνης, εἰς ταύτην ἔμβαλε τὴν διήγησιν· ἵνα καὶ τὴν ψυχὴν ἐκκαθάραντες, καὶ ἡδονῆς μετὰ ἀσφαλείας ἀπολαύσαντες, καὶ πράους ἑαυτοὺς καταστήσαντες καὶ ἡμέρους τοῖς λελυπηκόσιν ἅπασιν, ἀπέλθωμεν ἐκεῖ μηδένα ἔχοντες ἐχθρὸν, καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν τύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

a Βασ. κ. κζ.

ΕΙΣ ΠΕΤΡΟΝ ΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΚΑΙ ΗΛΙΑΝ

τὸν προφήτην.

Ὀλίγοι ἡμῖν σήμερον οἱ παραγινόμενοι. ἆρα τί τὸ αἴτιον; μνήμην μαρτύρων ἐπιτελοῦμεν, καὶ οὐδεὶς ἡμῖν ἀπήντησεν. ἆρα τὸ διάστημα τῆς ὁδοῦ εἰς ῥαθυμίαν* ἐνέβαλε; μᾶλλον δὲ οὐ τὸ διάστημα τῆς ὁδοῦ, ἀλλ' ἡ ῥαθυμία αὐτοὺς ἐνεπόδισεν. ὥσπερ γὰρ τὸν σπουδαῖον καὶ διεγηγερμένον τῇ προαιρέσει οὐδὲν δύναται κωλῦσαι, οὕτω δὲ τὸν ῥάθυμον καὶ ἀναπεπτωκότα πάντα δύναται κωλῦσαι. οἱ μάρτυρες τὸ ἴδιον αἷμα ἐξέχεαν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας· σὺ δὲ οὐδὲ βραχείας ὁδοῦ καταφρονεῖς; ἐκεῖνοι τὴν κεφαλὴν ἀπέθεντο διὰ τὸν Χριστόν· σὺ δὲ οὐδὲ ἔξω τῆς πόλεως ἀπαντῆσαι θέλεις διὰ τὸν δεσπότην; ὁ δεσπότης διὰ σὲ ἀπέθανε· καὶ σὺ δι' αὐτὸν ὀκνεῖς; μνήμη μαρτύρων· καὶ σὺ ῥαθυμεῖς, καὶ ἀναπέπτωκας, δέον σε παραγενέσθαι καὶ ἰδεῖν τὸν διάβολον ἡττώμενον, καὶ μάρτυρα νικῶντα, καὶ Θεὸν δοξαζόμενον, καὶ ἐκκλησίαν στεφανουμένην; ἀλλ' ἡ πρόφασις αὐτῶν αὕτη· ἁμαρτωλός εἰμι, φησί, καὶ οὐ δύναμαι ἀπαντῆσαι. αὐτὸ γὰρ τοῦτο, ὅτι ἁμαρτωλὸς εἶ, ἀπάντησον, ἵνα μὴ ἐκπέσῃς τῆς δικαιοσύνης. τίς δὲ τῶν ἀνθρώπων ἄνευ ἁμαρτίας, εἰπέ μοι; ἀλλὰ διὰ τοῦτο θυσία καὶ ἐκκλησία· διὰ τοῦτο εὐχαὶ καὶ νηστεῖαι. ἐπειδὴ πολλὰ τὰ τραύματα τῆς ψυχῆς, διὰ τοῦτο καὶ τὰ φάρμακα κατ' αὐτῶν εὕρηνται, καὶ πρὸς ἕκαστον τῶν τραυμάτων τῆς ψυχῆς κατάλληλον φάρμακον κατεσκευάσθη. ἔχεις ἐκκλησίαν θυσίαν ἐπιφερομένην, εὐχὰς πατέρων, πνεύματος ἁγίου χορηγίαν, μαρτύρων μνήμας, συναθροισμὸν ἁγίων, καὶ * πολλὰ τοιαῦτα δυνάμενά σε ἀπὸ ἁμαρτίας ἀνακαλέσασθαι εἰς δικαιοσύνην. οὐκ ἀπήντησας εἰς εὐχὴν μαρτύρων. ποίαν ἔχεις συγγνώμην; οὐδεὶς τῶν δεινῶν ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἐνεποδίσθης τῆς πρὸς τοὺς μάρτυρας ὁμονοίας. ἀλλὰ φροντίς σε βιωτικὴ ἐκράτησεν; ἔτι μεῖζον τὸ ἔγκλημα. μικρὰν ὥραν οὐκ ἐδούλευσας τῷ Θεῷ, ἵνα λάβῃς ὁλόκληρον ἡμέραν. ἁμαρτωλός εἰμι, φησί, καὶ οὐ δύναμαι. ἐπειδὴ ἁμαρτωλὸς εἶ, διὰ τοῦτο εἴσελθε. ἢ οὐκ οἶδας, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ παρεδρεύοντες, ἁμαρτίαις εἰσὶ περισυνειλωμένοι; σάρκας γὰρ εἰσὶν ἐνδεδυμένοι καὶ αἵματι συμπεπλεγμένοι καὶ ὀστέοις εἰσὶ συνδεδεμένοι, καὶ αὐτοὶ ἡμεῖς οἱ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθεζόμενοι καὶ διδάσκοντες ἁμαρτίαις συμπεπλέγμεθα. ἀλλ' οὐκ ἀπογινώσκομεν τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, οὐδὲ ἀπανθρωπίαν αὐτῷ προσάπτομεν (πάντες γὰρ ἄνθρωποί ἐσμεν ἐκ τῶν αὐτῶν συμπεπλεγμένοι) καὶ οὐ πραγματευόμεθα τὴν διδασκαλίαν, εἰς δὲ πέλαγος ἀφορῶντες τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας. καὶ ὑμεῖς ἁμαρτήσαντες ἐὰν εἰσέλθητε, οὐ τοσοῦτον τὸ ἔγκλημα (ὑπὸ γὰρ διδασκάλων ἐστέ) ἡμεῖς δὲ ὅσῳ μᾶλλον τῷ ἀξιώματι ὑπερέχομεν, τοσούτῳ καὶ τῷ ἐγκλήματι ὑποκείμεθα. ἄλλο γάρ ἐστι τὸν διδασκόμενον ἁμαρτάνειν, καὶ ἄλλο τὸν διδάσκοντα. ἀλλ' ὅμως οὐ παραιτούμεθα τοῦτο, ἵνα μὴ προφάσει ταπεινοφροσύνης εἰς ῥαθυμίαν ἐμπέσωμεν. καὶ τοῦτο κατὰ θείαν διοίκησιν γέγονε, τὸ τοὺς ἱερεῖς καὶ αὐτοὺς ἁμαρτίᾳ ὑποπεσεῖν. καὶ ἀκούσατε πῶς εἰσίν. οἱ διδάσκαλοι αὐτοὶ καὶ οἱ ἱερεῖς, εἰ μὴ ἡμάρτανον, μηδὲ ὑπέκειντο τοῖς πάθεσι τοῦ βίου, ἀπάνθρωποι ἤμελλον εἶναι περὶ τοὺς ἄλλους καὶ ἀσύγγνωστοι. ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὺς τοὺς ἱερεῖς πάθεσι δουλεύειν παρεσκεύασε καὶ τοὺς ἄρχοντας, ἵνα ἐξ ὧν αὐτοὶ πάσχουσι, καὶ τοῖς ἄλλοις συγγνώμην διδῶσι. καὶ ἀεὶ οὕτως διῴκησεν ὁ Θεός· καὶ οὐ μόνον νῦν, ἀλλὰ καὶ πάλαι, καὶ οἷς ἔμελλεν ἐμπιστεύειν τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸν λαόν, τούτους συνεχώρησεν ἁμαρτίᾳ ὑποπεσεῖν, ἵνα ἐκ τῶν οἰκείων πλασμάτων φιλάνθρωποι γένωνται περὶ τοὺς ἄλλους. εἰ γὰρ μὴ ἡμάρτανον αὐτοί, * οὐδεμίαν συγγνώμην εἶχον δοῦναι τοῖς ἁμαρτάνουσιν· ἀλλ' ἀπάνθρωποι γενόμενοι, πάντας ἐκβάλλειν εἶχον τῆς ἐκκλησίας. ὅτι δὲ ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, καὶ [τοῦτο] οὐ στοχαζόμενος λέγω, φέρε δὴ αὐτῆς τῆς θεωρίας εἴπωμεν. Πέτρος ἤμελλε πιστεύεσθαι τὰς κλεῖς τῆς ἐκκλησίας, μᾶλλον δὲ καὶ ἐπιστεύθη τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν, ναι, καὶ ἔμελλε πιστεύεσθαι τὸ πλῆθος "τοῦ λαοῦ. Τί γάρ φησι πρὸς αὐτὸν ὁ δεσπότης; Ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ματθ. ις. ιθ. Ἦν μὲν οὖν ὁ Πέτρος ἠρέμα πως καὶ ἀπότομος. Εἰ δὲ καὶ εἶχε τὸ ἀναμάρτητον, ποίαν ἂν συγγνώμην οἱ παρ' αὐτοῦ διδασκόμενοι "ἐλάμβανον; ἀλλὰ διὰ τοῦτο πραγματεύεται ἡ θεία χάρις* ἁμαρτήματί τινι περιπεσεῖν αὐτὸν, ἵνα ἐξ ὧν αὐτὸς ἔπαθε, "φιλάνθρωπος γένηται περὶ τοὺς ἄλλους. καὶ βλέπε τίνα συγχωρεῖ περιπεσεῖν ἁμαρτίᾳ· Πέτρον ἐκεῖνον, "τὴν κορυφὴν τῶν ἀποστόλων, τὴν κρηπῖδα τὴν ἀσάλευτον, τὴν πέτραν τὴν ἀρραγῆ, τὸν πρόβολον τῆς ἐκκλησίας, τὸν λιμένα τὸν "ἀκαταμάχητον, τὸν πύργον τὸν ἀσάλευτον. Πέτρος ἐκεῖνος, ὁ λέγων τῷ Χριστῷ, Κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἐγκαταλείπω. Ματθ. κς. λε. Πέτρος ὁ ἐκ θείας ἀποκαλύψεως τὴν ἀλήθειαν ὁμολογήσας, Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Οὗτος εἰσελθὼν ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, ᾗ παρεδόθη ὁ Χριστὸς, καὶ στὰς ἐπὶ τῆς "πυρκαϊᾶς θερμαινόμενος, καί τις, φησι, κόρη προσελθοῦσα λέγει αὐτῷ· Καὶ σὺ Ματθ. κς. ξθ. χθὲς μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἦς. ὁ δὲ Πέτρος, Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. ἄρτι ἔλεγες, κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, νῦν ἀρνῇ καὶ λέγεις, Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον; ὦ Πέτρε, τοῦτό ἐστιν ὅλον, ὃ ἐπηγγείλω; οὔπω βασάνους, οὔπω μάστιγας εἶδες, ἀλλ' ἁπλῶς "μικρᾶς κόρης ῥῆμα ἀκούσας εἰς ἄρνησιν ἐχώρησας; ἀρνῆσαι, Πέτρε; οὔπω βασανιστήρια, οὔπω μάστιγες, οὔπω πληγαὶ, οὔπω θυμοὶ, οὔπω ἄρχοντες, οὔπω ξίφη ἠκονημένα, οὔπω διατάγματα κείμενα, οὔπω βασιλεῖς ἀπειλοῦντες, οὔπω θάνατοι προσδοκώμενοι*, οὔπω φυλακαὶ καὶ κρημνοὶ καὶ θάλασσαι, οὔπω οὐδὲν τῶν τοιούτων· καὶ ἤδη "ἠρνήσω, οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον; καὶ πάλιν ἡ κόρη πρὸς αὐτόν· καὶ σὺ χθὲς μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἦς. ὁ δὲ πρὸς αὐτήν· Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον, ὃν λέγεις. τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, ὅτι ἀρνῇ; οὐδεὶς τῶν ἀναγκαίων· ἀλλὰ γυνὴ,* καὶ αὕτη θυρωρὸς, ἀπερριμμένη, αἰχμάλωτος, μηδενὸς λόγου ἀξία. αὕτη λέγει, καὶ σὺ ἀρνῆσαι; ὢ καινῶν πραγμάτων· κόρη τὸν Πέτρον ἐνίκησε, μία κόρη προσελθοῦσα τοῦ Πέτρου τὴν πίστιν ἐτάραξε. Πέτρος ὁ στῦλος, ὁ πρόβολος οὐκ ἐβάστασεν ἀπειλὴν κόρης· ἀλλὰ μόνον ἐλάλησε, καὶ ὁ στῦλος ἐσαλεύθη, καὶ αὐτὸς ὁ πρόβολος ἐχειμάζετο. Τίνα εἶδες, ὦ Πέτρε, ὅτι ἀρνῆσαι; κόρην εὐτελῆ, καὶ εὐκαταφρόνητον θυρωρόν. Ταῦτα εἶδες, καὶ ἀρνῆσαι; "πάλιν οὖν τὸ τρίτον. καὶ σὺ χθὲς μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἦς· ὅμως ἠρνήσατο τὸ τρίτον. καὶ οὕτω λοιπὸν ἐμβλέψας ὁ Ἰησοῦς, εἰς ἀνάμνησιν αὐτὸν ἤνεγκε τῶν λεχθέντων· ὁ δὲ συνιεὶς, ἤρξατο κλαίειν, καὶ μετανοεῖν ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ. ἀλλ' ὅμως ὁ φιλάνθρωπος συνεχώρησεν αὐτῷ τὴν ἁμαρτίαν. ᾔδει γὰρ ὅτι, ὡς ἄνθρωπος, ἀνθρώπινόν τι ὑπέστη. ἀλλ' ὡς προεῖπον, διὰ τοῦτο ᾠκονομήθη, καὶ τῷ Πέτρῳ συνεχωρήθη ἁμαρτῆσαι, ἐπειδὴ ἔμελλε πιστεύεσθαι λαὸν πολὺν, ἵνα μὴ ἀπότομος ὢν καὶ ἀναμάρτητος, ἀσύγγνωστος εἰς τοὺς ἰδίους ἀδελφοὺς ᾖ. ὑπέπεσεν ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἐννοῶν τὸ ἴδιον ἁμάρτημα, καὶ τὸ τοῦ δεσπότου συγχώρημα, συγχωρήσῃ καὶ τοῖς ἄλλοις φιλανθρωπίας χάριν, κατὰ διοίκησιν θείαν Θεῷ ἁρμόζουσαν. αὐτὸς γὰρ συνεχωρήθη "ὑποπεσεῖν ἁμαρτίᾳ, ὁ τὴν ἐκκλησίαν μέλλων πιστεύεσθαι, ὁ στῦλος τῶν ἐκκλησιῶν, ὁ λιμὴν τῆς πίστεως. Πέτρος ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης συνεχωρήθη ἁμαρτῆσαι, ἵνα ἡ συγχώρησις τούτου ὑπόθεσις φιλανθρωπίας τοῖς ἄλλοις γένηται). Ταῦτα δέ μοι διὰ τί εἴρηται; ὅτι καὶ ἡμεῖς οἱ ἱερεῖς, οἱ ἐπὶ θρόνου καθήμενοι καὶ διδάσκοντες, ἁμαρτίαις συνδεδέμεθα. διὰ τοῦτο γὰρ οὐκ ἄγγελος, οὔτε ἀρχάγγελος ἐπιστεύθη "ἱερατεύειν (ἀναμάρτητοι γάρ εἰσιν) ἵνα μὴ τοὺς ἁμαρτάνοντας τοῦ λαοῦ ἀθρόον κεραυνοβολῶσιν, ἀλλὰ ἄνθρωπος ἐξ "ἀνθρώπων ἐπιστεύθη τὸν θρόνον τοῦτον, καὶ αὐτὸς ἡδονῇ καὶ ἁμαρτίᾳ συνδεδεμένος, ἵνα ὅταν λάβῃ τινὰ ἁμαρτάνοντα, ἐκ τῶν οἰκείων πλημμελημάτων φιλάνθρωπος γένηται) "περὶ ἐκεῖνον τὸν ἁμαρτήσαντα. Εἰ γὰρ ἦν ἄγγελος ἱερεὺς, καὶ ἔλαβέ τινα πορνεύσαντα, εὐθὺς ἀνῄρει αὐτὸν, "αὐτὸς τῷ πάθει τούτῳ οὐ συμπεπλεγμένος. διὰ τοῦτο εἰ ἔλαβεν ἄγγελος τὴν ἐξουσίαν [τῆς ἱερατείας] οὐκ ἐδίδασκεν, ἀλλ' εὐθέως ἐλύπει. τὸ ἐκεῖνον μὴ εἶναι τοιοῦτον, εἰς ὀργὴν αὐτὸν ἔφερε κατὰ τοῦ τοιούτου. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος ἐπιστεύθη, εἰδὼς τὰ πλημμελήματα ἑαυτοῦ, καὶ ἐκ πείρας ἔχων, ἵνα συγγινώσκῃ τοῖς ἁμαρτάνουσι, καὶ μὴ κενῶται διὰ τῆς ὀργῆς ἡ ἐκκλησία. τί δὲ μέχρι Πέτρου ἑστὼς ὑπόθεσιν τοιαύτην εἴρηκα, καὶ οὐκ ἀπέρχομαι μακρὸν τῷ λόγῳ καὶ ἐπὶ ἄλλο πρόσωπον; φέρε μοι εἰς τὸ μέσον καὶ Ἠλίαν, τὸν προφήτην ἐκεῖνον, τὸν ἐπίγειον ἄγγελον καὶ ἐπουράνιον ἄνθρωπον, τὸν χαμαὶ βαδίζοντα καὶ τὰ οὐράνια ἡνιοχοῦντα, τὸν τρίπηχυν ἄνθρωπον καὶ ὑψηλοβατοῦντα καὶ εἰς αὐτὰς ἀναπετασθέντα τοῦ οὐρανοῦ τὰς ἁψῖδας, τὸν τῶν ὑδάτων ταμίαν, οὗ ἡ γλῶττα θησαυρὸς ἐγένετο τῶν ὑδάτων καὶ κλεῖς τῶν οὐρανῶν. ὁ πένης καὶ πλούσιος, ὁ ἰδιώτης καὶ φιλόσοφος (πένης μὲν, ὅτι μηδὲν ἐκέκτητο· πλούσιος δὲ, ὅτι τὰ νέφη τοῦ ὑετοῦ ἐν τῇ γλώττῃ κατεῖχε) καὶ αὐτὸς ἀπότομος ἦν πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας οὕτως, ὡς εὔξασθαί ποτε ὑετὸν μὴ δοθῆναι. καὶ τί γ. Βασ. ιζ. α λέγει; Ζῇ Κύριος, φησὶν, εἰ ἔσται ὑετὸς ἐπὶ τῆς γῆς, εἰ μὴ διὰ στόματός μου. τί ποιεῖς, Ἠλία; τί ἀποφαίνῃ; κἂν εὖξαι τὸν δεσπότην, καὶ οὕτω πλήρωσον τὸν λόγον. Ζῇ Κύριος, εἰ ἔσται ὑετὸς, εἰ μὴ διὰ στόματός μου. ποῦ εἰσὶν οἱ αἱρετικοὶ οἱ λέγοντες, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ εὔχεται; ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε καὶ ἀναίσχυντε· Ἠλίας ἀποφαίνεται, καὶ ὁ υἱὸς εὔχεται; ὁ δοῦλος κελεύει, καὶ ὁ δεσπότης παρακαλεῖ; οὐδὲ ὡς τῷ Ἠλίᾳ χαρίζῃ αὐτῷ τὴν τιμήν; οὐ θέλεις ὡς τῷ δούλῳ, οὕτω καὶ τῷ δεσπότῃ τὴν ἰσομοιρίαν χαρίσασθαι; οὐκ εὔχεται ἐκεῖνος, οὐδὲ παρακαλεῖ, ἀλλὰ λόγον ἀληθείας προεβάλετο, καὶ τὸν οὐρανὸν ἔκλεισε. κἂν εὖξαι πρότερον Ἠλία. ἀλλὰ τί Ἠλίας; οἶδα τὸν ἐμὸν δεσπότην, ὅτι ἀκούει μου. ἀπὸ γὰρ ζήλου τοῦτο ποιῶ. ὢ καινῶν καὶ παραδόξων πραγμάτων. εἶδες δεσπότην ὑπὸ εὐνοίας δούλου νενικημένον; καὶ γὰρ ὁ Ἠλίας ἀπὸ ζήλου πολλοῦ τοῦτο ἐποίησεν. ἔβλεπε γὰρ πολλὰ ἄτοπα γινόμενα, ἔβλεπε πορνείαν μετὰ πολλῆς τῆς κακίας πολιτευομένην. νὺξ γὰρ ἦν· διὸ κατεῖχε τὴν οἰκουμένην ἅπασαν. νεφέλη πυκνοτάτη ἐκάλυπτε τὰ σύμπαντα. πάντες γὰρ προσέκειντο ἐπὶ τὸ κακόν. οἰκουμενικοὶ ἦσαν ναυάγιοι, οὐχ ὑδάτων, ἀλλὰ ἀσελγείας. σωφροσύνη ἐκποδὼν, καὶ ἀκολασία ἐπόμπευεν· ἀρετὴ ἐδιώκετο, καὶ κακία ἐνεβριμοῦτο. βουνοὶ καὶ ὄρη καὶ νάπαι καὶ ὁδοὶ καὶ ταμιεῖα καὶ ὁ ἀὴρ ἐμολύνετο. ὁ ἥλιος ἐκαπνίζετο, ἡ γῆ ἐμιαίνετο, ὁ οὐρανὸς ἐθολοῦτο, ἡ κτίσις πᾶσα ἐνόσει ἀπὸ εἰδωλολατρείας. ὡς ἐν νυκτὶ πάντες περιεπάτουν, οὐδενὶ προσέχοντες τῶν κτισμάτων. λίθους ἔβλεπον, καὶ ὡς Θεὸν προσεκύνουν· ξύλον ἔβλεπον, καὶ τοῦτο ὁμοίως Θεὸν ἐνόμιζον· νὺξ αὖθις κατεῖχε πυκνοτάτη· τὸ κτιστὸν ἔβλεπον, καὶ τοῖς κτίσμασι προσεκύνουν. Ἠλίας μόνος ἦν τὸν λύχνον ἔχων τῆς ἀρετῆς, καθάπερ ἐπὶ κορυφῆς ὄρους τῆς φιλοσοφίας, καθεζόμενος καὶ ἀσκῶν, μόνος μὲν ἔχων τὸν λύχνον τῆς εὐσεβείας, οὐδὲν δὲ ὠφέλει τὸ φώτισμα διὰ τὸ καιρῷ αὐτοὺς κατακεῖσθαι, καὶ εἰδωλολατρείᾳ αὐτοὺς κατέχεσθαι. ἐμαίνετο οὖν ὁ Ἠλίας, ἐπρίζετο, ὠδύρετο. ῥήματα ἐλάλει, οὐδεὶς ἤκουε· παρεκάλει, οὐδεὶς ἠνείχετο. λοιπὸν ἀπὸ ζήλου προσαγαγεῖν αὐτοὺς θέλει καὶ παιδεῦσαι, ἵνα κἂν οὕτω τῷ λιμῷ τηκόμενοι, ἐπὶ τὸν δημιουργὸν τῇ εὐχῇ φθάσωσιν· ἵνα ὁ λιμὸς ὑπόθεσις αὐτοῖς γένηται εὐσεβείας. ἀλλ' οὐδὲν δύναται τούτους, φησὶν, ἄλλο παιδεῦσαι, ἢ λιμός. οὔπω γὰρ παντάπασιν στενούμενοι, ἐπὶ τὸν πάντων κτίστην ἂν χωρήσοιεν. τί οὖν Ἠλίας; Ζῇ, φησὶ, Κύριος, εἰ ἔσται ὑετὸς, εἰ μὴ διὰ στόματός μου. ἐξῆλθεν ὁ λόγος τοῦ προφήτου, καὶ εὐθέως ὁ ἀὴρ μετεβλήθη, ὁ οὐρανὸς χαλκὸς ἐγένετο, οὐ τὴν φύσιν μεταβαλὼν, ἀλλὰ τὴν ἐνέργειαν χαλκωθείς· εὐθὺς τὰ στοιχεῖα μετεσχηματίζετο. ἐνέπεσεν ὁ λόγος τοῦ προφήτου, καθάπερ πυρετὸς, εἰς τὰς λαγόνας τῆς γῆς, καὶ πάντα εὐθὺς ἐξηραίνετο, πάντα ἠρημοῦτο, πάντα ἐξηφανίζετο. ἔβλεπεν εὐθέως βοτάνας ξηραινομένας, καὶ φυτὰ, καὶ δένδρα κάρπιμα, ἄκαρπα, τὰ ἐν πεδίοις, τὰ παρὰ θάλασσαν, πάντα ἀθρόως ξηραινόμενα, πᾶσαν ἔμψυχον ἡλικίαν ἀφανιζομένην, ὀδυρμὸν παιδίων, καὶ κλαυθμὸν μητέρων, καὶ ἀπο-

γνωσίαν

γεωργίαν πολλήν. Εἰς λόγους τοῦ προφήτου ἐξῆλθε, καὶ βλέπε πόσα εἰργάσατο. πάντα τοίνυν ἀπέθνησκον τὰ θηρεῖα, τὰ κτήνη, τὰ παιδία, οἱ ἄνθρωποι, τὰ ζῶα, τὰ πετεινὰ ἀπέθνησκε. οἰκουμενικὸν ναυάγιον ἦν, καὶ ἡ συμφορὰ πᾶσαν ὁμοῦ κατέλαβε τὴν γῆν. οὐδεὶς ἀνεσώζετο, ἀλλὰ πάντες ἀπὸ τῆς ἀβροχίας ἀπέθνησκον, τὰ φυτὰ ἐξηραίνετο, πηγαί, ποταμοί, λίμναι, καὶ πάντα ἁπλῶς ἀπώλετο. οἰκουμενικὸν ναυάγιον κατεῖχε πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, οὐ διὰ ὕδατος, ἀλλὰ δι' ἀβροχίας. ὁ οὐρανὸς ἐδέδετο, καὶ λοιπὸν ἐπνίγετο, καὶ τὴν φύσιν ὅλην μετέβαλλε. πάντα οὖν ἀπέθανε θεηλάτῳ ὀργῇ, καὶ ἀπώλετο. οὐκ ἔμελε δὲ τῷ Ἠλίᾳ περὶ οὐδενός. ἐμέθυε γὰρ τῷ ζήλῳ*. πᾶσα οὖν ἄωρος ἡλικία ἐτελεύτα. τί ποιεῖς, Ἠλία; ἔστω, οἱ νεανίσκοι ἥμαρτον (τὰ παιδία ἐπίστευον); ἔστω, οἱ ἄνθρωποι ἥμαρτον· τί τὰ κτήνη συναποθνήσκουσι; τοσαύτην ἀπαλγησίαν περιεβέβλησαι; οὐδέν σοι μέλει περὶ τῶν ἀνθρώπων; οὐ γυναῖκα ἔχεις; παιδίων καταφρονεῖς τῶν ἀπολλυμένων; τί οὖν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν; Ἄπελθε, φησίν, ἐπὶ τῷ ποταμῷ Χορρὰθ, καὶ ἐντελοῦμαι κόραξι τοῦ διατρέφειν σε ἐκεῖ. πάλιν ἂν ἡδέως ἐβουλόμην τὸν Ἰουδαῖον εἰς μέσον ἀγαγών, ἵνα δείξω αὐτῷ, ὅτι ὁ νόμος τὰ τοῦ νόμου ἀνέτρεπε, καὶ αὐτὸς εἰς ἑαυτὸν οὔτε τὸ στάσιμον, οὔτε τὸ ὄρθιον εἶχεν. οὐ γὰρ ἦν ἀλήθεια, ἀλλὰ σκιά. ἐκεῖνα σκιά, ταῦτα ἀλήθεια· ἐκεῖνα τύπος, ταῦτα πράγματα. ὃν σέβῃ Ἠλίαν, ὃν προσδοκᾷς ἔρχεσθαι, περὶ οὗ πολλὴν ἔχεις τὸν λόγον, καὶ προφήτην οἶδας καλῶς, εἰπέ μοι πῶς ὑπὸ κόρακος ἐτρέφετο; ὁ γὰρ κόραξ κατὰ τὸν νόμον ἀκάθαρτος, καὶ ὅπως ὁ νόμος διηγόρευσεν ἀκάθαρτον εἶναι τὸν κόρακα. καὶ πῶς οὖν ὁ προφήτης ἐτρέφετο ὑπὸ τοῦ ἀκαθάρτου κόρακος; εἰ γὰρ ὁ νόμος ἀκάθαρτον τὸν κόρακα ἔλεγε, πάντως ὁ ἐκ τοῦ κόρακος τρεφόμενος ἀκάθαρτος ἂν εἴη. ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἦν (ἄπαγε, μὴ γένοιτο) ἀλλ' ὁ Ἠλίας ὑπὸ κόρακος ἐτρέφετο, οὐδὲν ἀκάθαρτον τῶν ὑπὸ Κυρίου κτισθέντων νομίζων. Εἶτα ἐκεῖθεν, ἐπειδὴ χρόνος διῆλθε, καὶ λοιπὸν οἱ ποταμοὶ ἐξηράνθησαν, ἐγείρει τὸν προφήτην εἰς τροφήν. Ἄπελθε, φησίν, εἰς Σαρεφθὰ τῆς Σιδωνίας, καὶ ἐντελοῦμαι γυναικὶ χήρᾳ τοῦ διατρέφειν σε ἐκεῖ. τοῦτο δὲ κατ' οἰκονομίαν ὁ Θεὸς ἐποίει. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ᾔδει Ἠλίας τὰ γινόμενα (ἐν ἑνὶ γὰρ τόπῳ ἐκαθέζετο· οὐκ ἔβλεπε τὴν οἰκουμενικὴν συμφοράν, πῶς πάντα ἐξηράνθη, πῶς αἱ λίμναι, πῶς αἱ πηγαί, πῶς οἱ ποταμοί, πῶς τὰ φυτά, πῶς τὰ δένδρα, πῶς τὰ ἄωρα, πῶς τὰ ὥριμα, πῶς τὰ ἔγκαρπα, πῶς τὰ ἄκαρπα, πῶς τὰ παρὰ πηγαῖς, τὰ παρὰ λίμναις τῶν ὑδάτων, τὴν ἅλωσιν τῶν πτηνῶν, τῶν κτηνῶν, τῶν ἄλλων ἀπολόντων, τῶν παιδίων τὸν θάνατον, τῶν μητέρων τοὺς ὀλολυγμούς, τὴν οἰκουμενικὴν ἐκείνην συμφοράν) ἐγείρει αὐτὸν ὁ Θεός, καὶ ποιεῖ αὐτὸν ἀπὸ ξηρὰν γῆν ὁδεῦσαι ἐκεῖθεν ἕως Σιδῶνος· ἵνα κἂν οὕτως ἰδὼν Ἠλίας τὰ γινόμενα, ἀξιώσῃ τὸν δεσπότην αὐτοῦ δοῦναι ὑετόν. πέμπει οὖν αὐτὸν διὰ τοῦτο τὴν μακρὰν ὁδὸν ἐκείνην, οὐχ ὡς μὴ δυνάμενος αὐτὸν ἐκεῖ τρέφειν ὁ Θεός, ἀλλ' ὡς θέλων ἐπιδεῖξαι τῷ Ἠλίᾳ τὴν συμφοράν, ἵνα ἀξιώσῃ αὐτὸν περὶ βροχῆς. ἠδύνατο μὲν γὰρ καὶ αὐτὸς χωρὶς τούτου, ἀλλ' οὐκ ἠθέλησεν ὑβρίζειν τὸν ἴδιον οἰκέτην, τὸ μὲν κατ' ἐκεῖνον ἐάσας εἶναι παράξενον, τὸ δὲ ἀγαθὸν ἑαυτοῦ· ἀλλ' ἐξεδέχετο τὴν τοῦ δούλου παράκλησιν. Εἶτα οὐδὲ οὕτως ἐκεῖνος ἐκάμπτετο, ἀλλ' ἀπονοίᾳ τινὶ κεχρημένος οὕτως ἐβάδιζε τὴν ὁδόν, ἀσπλαγχνίαν περιβεβλημένος, οὐδενὸς λόγον ποιούμενος. ὡς προεῖπον γάρ, ἀπὸ ζήλου ἐμέθυε. τί ἀπονενόησαι, Ἠλία; τί τοσαύτην ἐνεδύσω ἀπανθρωπίαν; ἐκδέξαι ὀλίγον, καὶ ἐλεγχθήσῃ καὶ αὐτὸς ὑπὸ ἁμαρτίαν ὤν. διὰ τὴν ἁμαρτίαν τῶν ἐνοικούντων αὐχμὸν ἐκάλεσας, καὶ οὐρανὸν ἔκλεισας, καὶ γῆν ἐχαλίνωσας, καὶ τὸν δρόμον τῆς φύσεως ἐκράτησας, καὶ οὐδὲ ἀξιῶσαι βούλει περὶ τῶν γεγενημένων. μετ' οὐ πολὺ καὶ αὐτὸς ἐλεγχθήσῃ ὑπὸ ἁμαρτίαν ὤν, καὶ φιλανθρωπίας τυχὼν παρὰ τοῦ δεσπότου σου, ἵνα φιλανθρωπότερος γένῃ περὶ τοὺς συνδούλους σου. σήμερον δὲ ὑμῖν ὑπὲρ τούτων αὐτῶν διὰ τοῦτο ἐξῆλθον τὸν λόγον εἰπών, ὅτι διὰ τοῦτο οὐκ ἐγένετο ἄγγελος ἱερεύς, ἀλλ' ἄνθρωπος

γ. Βασ. ιζ. γ.

γ. Βασ. ιζ. ι.

ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου· ἵνα μὴ παρὰ ἀναμαρτήτου ἀναιρῶνται οἱ ἁμαρτάνοντες. εἰ
γὰρ ἄγγελος ἦν μὴ ἁμαρτάνων ὁ ἱερεὺς, τοὺς ἁμαρτάνοντας παραχρῆμα ἂν ἐκόλαζεν·
ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἄνθρωπος γίνεται, ἵνα συγγνώσκῃ τῷ ὁμοιοπαθεῖ, ὑπόμνησιν λαμβάνων
ἐκ τῶν ἰδίων παθῶν, τοῖς ὁμοφύλοις. εἶτα παρήγαγε μὲν, ὅτι καὶ τοὺς μεγάλους, οἷς ἔμελλε
πιστεύειν λαὸν πολὺν, συνεχώρησεν ἁμαρτίᾳ ὑποπεσεῖν, καὶ συγγνώμην αὐτοῖς δοῦναι, ἵνα
μετὰ ταῦτα καὶ αὐτοὶ, ἐξ ὧν ἐπαιδεύθησαν, φιλανθρωπότεροι γένωνται. καὶ Πέτρον παρήγαγεν
τὸν τοιοῦτον ἀπόστολον συγχωρηθέντα μὲν ἁμαρτῆσαι, μετανοίᾳ δὲ ἐξαλείψαντα τὴν ἁμαρτίαν
τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ. φέρε δὴ καὶ ἐπὶ τὸν Ἠλίαν ἐπανέλθωμεν, καὶ δείξωμεν
αὐτοῦ τὸ πέλαγος τῶν κατορθωμάτων, ὅτι Θεὸς μὲν ἠθέλησε φιλανθρωπεύσασθαι,
Ἠλίας δὲ οὐκ ἐφιλανθρωπεύσατο· καὶ ἤθελε δοῦναι ὑετὸν, ἀλλ' ἐζήτει ἀξίωσιν παρὰ τοῦ δούλου.
τί οὖν; παρῆλθεν ὁ Ἠλίας ὅλην τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλθεν εἰς Σαρεφθὰ τῆς Σιδωνίας, καὶ
εἶδε γυναῖκα χήραν ξυλευομένην. ἀλλ' ὅμως βλέπε τοῦ Ἠλίου τὴν φιλοσοφίαν, καὶ τὴν
πίστιν. πάλιν ἄλλο πέλαγος αὐτὸν διεδέξατο ἀρετῆς. οὐκ εἶπε τῷ Θεῷ, πρὸς τίνα με
πέμπεις; τοσούτους με ποιεῖς κινδύνους ὑπομεῖναι, καὶ πρὸς χήραν με πέμπεις εἰς ἔσχατον λιμόν;
μὴ γὰρ οὐκ εἰσὶν ἄλλοι ἄνδρες εὐπορώτεροι, δυνάμενοι τὴν πενίαν μου παραμυθήσασθαι;
ἀλλὰ τοσαύτην γῆν βαδίζω, ἵνα πρὸς χήραν ἀπαντήσω, εἰς αὐτὴν τὴν συμφορὰν
τῶν κακῶν, καὶ οὐ μόνον χήραν, ἀλλὰ καὶ πενιχράν; ἐννόησον πῶς οὐδὲν τούτων εἶπεν γρ. ἰδ
[ὁ θεράπων]. ἐθάῤῥει γὰρ τῷ ἑαυτοῦ δεσπότῃ, τῷ ἐκ τῶν ἀδυνάτων δυνατὰ ποιοῦντι.
ἄπελθε, φησὶν, εἰς Σαρεφθὰ τῆς Σιδῶνος, καὶ ἰδοὺ μία χήρα ξυλευομένη. τί οὖν ἐπιβαίνεις γρ. ἐπιμ
ἔτι, Ἠλία; τί δὲ προστρέχεις τῇ χήρᾳ; εἶδες τὰ προπύλαια τῆς πενίας, [μὴ ἐρώτα
τὰ βάθη τῆς μετριότητος· εἶδες τὴν εἴσοδον τῆς πενίας,] μηδὲν ἐρώτα περὶ τῶν ἔνδον.
πόθεν ἐπεισέρχῃ, Ἠλία; εἶδες ξυλευομένην, καὶ τραφῆναι ζητεῖς παρ' αὐτῆς; ἀλλ' ὅμως ἔχων
ἐνέχυρον, τοῦ δεσπότου τὸν λόγον, ἀπήει διαλεγόμενος τῇ χήρᾳ, καὶ τί φησι; Δός μοι
μικρὸν ὕδωρ ἵνα πίω. ὁρᾷς σοφίαν τοῦ Ἠλίου, πῶς οὐκ εὐθέως ἐπὶ τὸ ἰσχυρότερον ἀπῆλθεν,
γ. Βασ. ιζ. ια. ιβ. ἀλλ' ἐπὶ τὸ εὐτελέστερον; οὐκ εἶπε, δός μοι ἄρτον, ἀλλὰ, δός μοι ὕδωρ. [πρότερον ὕδωρ
ζητεῖ, στοχαζόμενος ὅτι ἂν εὐπορήσῃ ὕδατος, δύναται καὶ ἄρτου εὐπορῆσαι. δός μοι, φησὶ,
μικρὸν ὕδωρ.] ἀπελθοῦσα δὲ ἡ χήρα ἤνεγκεν αὐτῷ, καὶ ἔπιε. καὶ οὕτω θαρσήσας φησὶ, Λήψῃ
δή μοι καὶ ψωμὸν ἄρτου, καὶ φάγομαι. ἡ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ζῇ Κύριος, εἰ ἔστι μοι, ἀλλ' ἢ
ὅσον δρὰξ ἀλεύρου ἐν τῇ ὑδρίᾳ, καὶ ὀλίγον ἔλαιον ἐν τῷ καμψάκῃ, ὃ ποιήσωμεν καὶ φαγόμεθα
γ Βασ. ιζ. ιγ. ἐγώ τε καὶ τὰ παιδία μου, καὶ ἀποθανούμεθα. τί οὖν ὁ Ἠλίας; Ἄπελθε, φησὶ, καὶ ποίησόν μοι ἐγκρυφίαν
κατὰ μόνας, καὶ φάγω· καὶ οὕτω ποιήσεις τοῖς τέκνοις σου, καὶ φάγονται. τί ποιεῖς, Ἠλία; γρ. φάγ
ἔστω· ἄρτον θέλεις. τί καὶ κατὰ μόνας [καὶ ἐν πρώτοις] ζητεῖς; οὐ γὰρ ὀφείλεις εὐεργετῆσαι
ἵνα μετὰ τῶν τέκνων φάγῃς; σὺ θέλεις φαγεῖν μόνος, καὶ δήμον τέκνων πνῖξαι; πνῖξαι οὐ θέλω,
ἀλλ' εὐεργετῆσαι θέλω. οἶδα τὴν ἀφθονίαν τοῦ ἐμοῦ δεσπότου. ἀλλ' ὅμως ἡ χήρα οὐκ ἐταράχθη,
οὐδὲ ἐνενόησέ τι τοιοῦτον ἀτόπημα, οὔτε εἶπε, σὺ εἶ ὁ τὸν λιμὸν τοῦτον ποιήσας, καὶ γρ. περι
ἐν τοῖς λειψάνοις τοῦ λιμοῦ διατραφῆναι θέλεις παρ' ἐμοῦ; οὔτε εἶπεν, ὅτι τοσοῦτον κόσμον παρῆλθες,
καὶ πρὸς ἐμὲ ἦλθες λιμῷ καταφθεῖραι τὰ παιδία μου, αὐτὸς αἴτιος τοῦ λιμοῦ γενόμενος;
ἀλλὰ Ἀβρααμιαία τις γενομένη ἡ γυνὴ, εἰσελθοῦσα ἐποίησε κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ προφήτου
καὶ ἦν ἰδεῖν τοῦ Ἀβραὰμ μᾶλλον τὴν χήραν φιλοξενεστέραν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ εὔπορος ὢν
ἐξένισεν ἀγγέλους· αὕτη δὲ ἐκ λιμοῦ προσδοκῶσα θάνατον, ἐξένισε τὸν προφήτην. καὶ ἦν
ἰδεῖν τὴν φύσιν καταφρονουμένην, καὶ φιλοξενίαν τιμωμένην· ἦν ἰδεῖν σπλάγχνα ῥιπτούμενα,
καὶ προφήτην δεχόμενον. ὁλόκληρον δήμον τέκνων, τάφον εἰργάσατο. ὅσον γὰρ εἰς προαίρεσιν
τῆς χήρας, ἐκεῖνα τετελευτήκασιν· ὅσον δὲ εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, ἔζων καὶ
ἐκραταιοῦντο. οὐκ οἶδα πῶς ἐγκωμιάσω τὴν χήραν. πῶς τέκνων κατεφρόνησε, καὶ φι-

λοξενίαν ἐπιμείνασα; πῶς ἡ φύσις αὐτὴν οὐ κατετυράννησε; πῶς ἡ μήτρα οὐκ ἠλλοιώθη; πῶς τὰ σπλάγχνα οὐ διελύθη βλέποντα δήμιον ὁλόκληρον τέκνων τὸν λιμὸν μέλλοντα φθείρεσθαι; ἀλλ' ἀνωτέρα πάντων ἐγένετο, καὶ τὸν προφήτην ἐξένισεν. ὡς ἔλαβε δὲ ὁ προφήτης καὶ ἔφαγε, λοιπὸν τὰς ἀμοιβὰς ἀποδίδωσιν. ἔσπειρε φιλοξενίαν ἡ χήρα, καὶ εὐθέως τὸν στάχυν κομίζεται τῆς φιλοξενίας ἐθέρισε. τί γάρ φησι πρὸς αὐτὴν Ἠλίας; Ζῇ Κύριος, ἡ ὑδρία τοῦ ἀλεύρου οὐκ ἐκλείψει, καὶ ὁ καμψάκης τοῦ ἐλαίου οὐκ ἐλαττονήσει. γ. Βασ. ιζ. ιδ. καὶ ἐγένετο ἡ ὑδρία τῆς χήρας, ληνός, καὶ ἡ ἀποθήκη, ἅλων, καὶ δράγματα ἐν ἀνάγκῃ τὸν καρπὸν παρεῖχε, καὶ διὰ τοῦ λόγου τοῦ προφήτου τὴν χήραν διατρέφοντα. λειμὼν καὶ ἅλων ἐγένετο ἡ οἰκία τῆς χήρας. οὐ βροχή, οὐχ ὑετός, οὐκ ἔαρ, οὐ μετόπωρον, οὐ θέρος, οὐ καῦμα, οὐ νομεὺς χειρῶν ἀνάγκη, ἀλλὰ μόνον εἷς λόγος προσελθὼν, καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς δικαίας γνώμης ἐξενεχθεὶς, χορηγεῖ τὴν ἀφθονίαν τῇ χήρᾳ. Εἶτα ἐκεῖθεν, ἵνα συντέμω τὸν λόγον, ἀπῆλθε πρὸς Ἀχαὰβ τὸν βασιλέα. λέγω νῦν αὐτοῦ τὰ κατορθώματα, ἵνα ἐὰν ἴδῃς αὐτὸν ἁμαρτήσαντα, μάθῃς τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν ἔχουσαν φιλανθρωπίαν. τί οὖν πρὸς αὐτὸν ὁ Ἀχαάβ; Σὺ εἶ ὁ διαστρέφων τὸν Ἰσραήλ· γ. Βασ. ιη. ιζ. ὁ δὲ πρὸς αὐτόν· οὐχὶ, ἀλλὰ σὺ καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου. Εἶδες παρρησίαν προφήτου, πῶς τὸν βασιλέα ἤλεγξεν; Εἶτα ὅτι ἐν τῷ ὄρει ἐκαθέζετο, καὶ ἦλθε πρὸς αὐτὸν πεντηκόνταρχος, λέγων· Ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, κατάβηθι, ὁ βασιλεύς σε καλεῖ. δ. Βασ. α. θ. ὁ δὲ πρὸς αὐτόν· καὶ εἰ ἐγὼ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, καταβήτω πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ καταφαγέτω σε, καὶ τοὺς πεντήκοντά σου. [Εἶτα ἐκ δευτέρου ἄλλος πεντηκόνταρχός φησιν, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, κατάβηθι· ὁ βασιλεὺς χρείαν σου ἔχει. καὶ τί πρὸς αὐτὸν ὁ Ἠλίας; Καὶ εἰ ἐγὼ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, καταβήτω πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ καταφαγέτω σε καὶ τοὺς πεντήκοντά σου.] Εἶτα πάλιν ὅτε ἦλθεν, εἰς συμβολὴν τῆς εὐχῆς ἐκάλεσε τοὺς ἱερεῖς τοῦ Βαάλ, γ. Βασ. ιη. κδ. τῆς αἰσχύνης, λέγων, εὐξώμεθα. καὶ εἶπε, Ποιήσατε ὑμεῖς θυσιαστήριον καταμόνας, καὶ ἐκλέξατε δύο βόας, καὶ ἐπίθετε ξύλα κατὰ τὸν ἕνα βοῦν, καὶ πῦρ μὴ ἐπίθετε· κἀγὼ ποιήσω οὕτω. καὶ ἐπικαλέσασθε ἐν ὀνόματι θεῶν ὑμῶν, κἀγὼ ἐν ὀνόματι Θεοῦ μου. καὶ ἔσται ὃς ἂν Θεὸς ἐπακούσῃ ἐν πυρί, οὗτος Θεὸς ἀληθινός. Εἶτα ἐποίησαν οἱ ἱερεῖς τῆς αἰσχύνης, θυσιαστήριον, καὶ ἤρξαντο ἐπικαλεῖσθαι τὴν Βαὰλ λέγοντες· ἐπάκουσον ἡμῶν, Βαάλ, ἐπάκουσον ἡμῶν. ὡς δὲ πολλῆς εὐχῆς γινομένης, οὐδεὶς ἦν ὁ ὑπακούων (οὐκ ἦν γὰρ φωνή, καὶ οὐκ ἦν ἀκρόασις) εἶτα ἐξεδέχετο ὁ Ἠλίας μακροθυμῶν, εὐχομένων ἐκείνων. ὡς δὲ εἶδεν ὅτι πολλὴ μὲν αὐτῶν ἡ διάτασις, οὐδεὶς δὲ ὁ ὑπακούων, κωμῳδεῖ αὐτούς, λέγων· Βοήσατε μέγα, μήποτε καθεύδῃ ὁ Θεὸς ὑμῶν. Εἶτα ὡς μεσημβρία γέγονε, καὶ παρέκοψεν ἡ ὥρα, λέγει αὐτοῖς· μετάστητε ἀπὸ τοῦ νῦν, ἵνα ποιήσω κἀγὼ τὸ ὁλοκαύτωμά μου. καὶ ἐποίησε θυσιαστήριον, καὶ ἐπέθηκε τὰ ξύλα, καὶ εἶπε· Φέρετε ὕδωρ κύκλῳ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔφερον. δευτερώσατε, καὶ ἐδευτέρωσαν· καὶ εἶπε, τριτώσατε, καὶ ἐτρίτωσαν. ἀλλ' ὅρα καὶ τοῦτο διὰ τί ποιεῖ ὁ Ἠλίας. ἐπειδὴ ἔθος τῇ πλάνῃ τῇ ἀληθείᾳ τὰ ἴδια προσάπτειν, ὅπερ αἱ γυναῖκες αἱ πόρναι ποιοῦσι, καὶ περιλαμβάνουσι, καὶ τὰς ἐλευθέρας, πόρνας καλοῦσιν, ἵνα μὴ ἔχωσιν ἐκεῖναι τί ἀνθυβρίσωσιν. ἀλλ' ὅμως Ἠλίας καὶ ἐν τούτῳ σοφίζεται. διὰ τί; [ἀλλ' ὃ] μέλλω λέγειν, θεατὴς αὐτὸς γέγονα. ἐν τοῖς βωμοῖς τῶν εἰδώλων ὀπαί εἰσι κάτωθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔστι τις λάκκος κάτωθεν ἀφανής, καὶ κατέρχονται οἱ τῆς πλάνης ἐργάται ἐν τῷ λάκκῳ, καὶ οὕτω ταῖς ὀπαῖς ἐκείναις κάτωθεν τὸ πῦρ ἄνω ἐκφυσῶσιν εἰς τὴν θυσίαν, ὡς πολλοὺς ἀπατᾶσθαι, καὶ νομίζειν οὐράνιον εἶναι τὸ πῦρ. ἵνα οὖν μὴ καὶ ὁ Ἠλίας τοιοῦτόν τι ὑποπτευθῇ ποιεῖν, ἐπέχεε τὸ ὕδωρ, ἵνα τὴν ὀπὴν τὸ ὕδωρ ἐλέγξῃ. ἀνάγκη γάρ, ὅπου ὀπὴν εὑρίσκει τὸ ὕδωρ, οὐ στήκει, ἀλλὰ κατέρχεται. ἐνέπλησεν οὖν τὸ θυσιαστήριον, καὶ εὔχεται λέγων· Ἐπάκουσόν μου, Κύριε, ἐν πυρὶ σήμερον. ἐπήκουσάς μου ἐν ὕδατι, ἐπάκουσόν μου καὶ ἐν πυρί. καὶ ἰδοὺ, τελέσαντος αὐτοῦ, ἐν τάχει πῦρ κατέβη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγε τὴν θυσίαν καὶ τοὺς λίθους, γ. Βασ. ιη. β. καὶ τὸ ὕδωρ ἐξέλειξε τὸ πῦρ. καὶ τί φησι τῷ λαῷ; Συλλάβετε τοὺς ἱερεῖς τῆς αἰσχύνης, μηδεὶς σωθήτω ἐξ αὐτῶν. καὶ ἔλαβον καὶ ἀνεῖλεν αὐτοὺς τετρακοσίους τε καὶ πεντήκοντα ἱερεῖς τῆς Βαάλ, καὶ τετρακοσίους τῶν ὑψηλῶν. ὡς δὲ ἤκουσεν Ἰεζάβελ ἡ γυνὴ τοῦ Ἀχαὰβ τὰ γεγενημένα, πέμπει πρὸς τὸν Ἠλίαν, λέγουσα· Τάδε ποιήσαισάν μοι οἱ θεοί, καὶ τάδε προσθείησάν μοι, εἰ μὴ αὔριον θήσω τὴν ψυχήν σου, ὡς τὴν ψυχὴν ἑνὸς αὐτῶν. καὶ ἀκούσας Ἠλίας ἔφυγε. τί οὖν Ἠλίας ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος; σκοπὸς γάρ μοι δεῖξαι, ὅτι ἁμαρτίᾳ ὑπέπεσε. λέγω τὴν ἁμαρτίαν, οὐ κατηγορῶν τοῦ δικαίου, ἀλλ' ὑπόθεσιν σωτηρίας πραγματευόμενος· ἵν' ὅταν ἴδῃς ἐκείνους ἁμαρτήσαντας, καὶ μὴ ἀπογνόντας ἑαυτῶν, ἀλλὰ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας τυχόντας, σὺ ἐὰν ἁμαρτήσῃς, προθυμότερον ἐλπίζῃς τὴν σωτηρίαν. ὅτε γὰρ εἶπεν Ἰεζάβελ, τάδε ποιήσαισάν μοι οἱ θεοί, καὶ τάδε προσθείησάν μοι, εἰ μὴ αὔριον θήσω τὴν ψυχήν σου, ὡς τὴν ψυχὴν ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, ἤκουσεν Ἠλίας καὶ ἔφυγεν ὁδὸν ἡμερῶν τεσσαράκοντα. ὢ δειλίας ὑπερβολή. γυναικὸς ἤκουσε ῥῆμα, καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ὁδὸν βαδίζων ἔφυγεν, οὐ μίαν ἡμέραν, οὐ δευτέραν, οὐ τρίτην· ἀλλ' ἅμα τῷ ὁ λόγος τῆς γυναικὸς εἰσῆλθεν εἰς τὴν [illegible], καὶ ἀπὸ τῆς δειλίας οὐκ οἶδε τί ἔπραττε, τοσαύτην φυγὴν ἀπερχόμενος. τί ἐστί σοι, Ἠλία; οὐ σὺ εἶ ὁ τὸν οὐρανὸν κλείσας, καὶ τὴν βροχὴν χαλινώσας; ὁ τῷ ἀέρι ἐπιτάξας, καὶ τὸ πῦρ ἄνωθεν καλέσας; ὁ σφάξας τοὺς ἱερεῖς, ὁ εἰπὼν τῷ

γ. Βασ. ιη. ιζ. καὶ ιζ. α. βασιλεῖ Ἀχαάβ, Σὺ εἶ ὁ διαστρέφων τὸν Ἰσραήλ, καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου· ὁ εἰπών, Ζῇ Κύριος, εἰ ἔσται ὑετός, εἰ μὴ διὰ στόματός μου· ὁ τὴν οἰκίαν τῆς χήρας ἅλωνα καὶ δράγματα ποιήσας, ὁ τοῖς στοιχείοις ἐπιτάξας, λόγον πόρνης ἤκουσας, καὶ ἔφυγες, καὶ μία γυνὴ αἰχμάλωτον ἀπάγει; αἱ δύο ἀκροπόλεις ὑπὸ γυναικὸς ἠλέγχθησαν. Πέτρος κόρην ἐφοβήθη, καὶ οὗτος τὴν Ἰεζάβελ· τοῖς αὐτοῖς περιέπεσον ἁμαρτήμασι. καὶ ἔφυγεν Ἠλίας ὁδὸν ἡμερῶν τεσσαράκοντα. ποῦ ἐστιν ὁ ζῆλός σου, Ἠλία, ὅτε ἔλεγες, Ζῇ Κύριος, εἰ ἔσται ὑετός, εἰ μὴ διὰ στόματός μου, ὅτε τὸν Ἀχαὰβ τὸν βασιλέα ἤλεγχες, ὅτε τὸ πῦρ ἐκάλεσας, τοσαῦτα ἐποίησας, καὶ μιᾶς γυναικὸς λόγον οὐκ ἐβάστασας; ποῦ ἐστιν ὁ τόνος σου, ὅτε οὐκ ἤθελες τὸν δεσπότην ἀξιῶσαι, ἵνα δῷ ὑετὸν ἐπὶ τῆς γῆς; ἔλεγε γάρ σοι δι' ἐναργῶν ἀποδείξεων, ἀξίωσόν με, δυνάμενος καὶ αὐτὸς σὺ δοῦναι. ἀλλ' οὐκ ἠθέλησας, ἵνα ὥσπερ τῶν κακῶν ἐγένου πρόξενος, οὕτω καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀρχὴ γένῃ. εἰργάσω γάρ, Ἠλία, ἔργον ἀσπλαγχνίας μεστόν. ὁ δὲ Θεὸς ἠλέει τὴν συμφοράν, ὅτι πάντων αὐτὸς κτίστης καὶ πάντων δημιουργός, ὁμοίως δὲ πάντων κηδόμενος, καὶ ἠθέλησέ σου χαρίσασθαι τὴν ἀπανθρωπίαν, καὶ σὺ ἐνέμεινας αὐτῇ; ἔλεγέ σοι, ἐγὼ οἶδα τὴν συμφορὰν τὴν γινομένην· οἶδα τοὺς κλαυθμοὺς τῶν μητέρων· οἶδα τῶν παιδίων τοὺς ὀλολυγμούς· βλέπω τὴν γῆν, ἣν ἐποίησα, ἀφανιζομένην, καὶ θέλω φιλανθρωπεύσασθαι· ἀλλ' οὐ θέλω σε ὑβρίσαι, καὶ ἄνευ γνώμης σῆς ὑετὸν πέμψαι, ἵνα μὴ τῶν κακῶν μὲν σὺ αἴτιος ᾖς, τῶν δὲ καλῶν ἕτερος· ἀλλὰ τιμῶ σε. ὢ δεσπότου φιλανθρωπία εὐνοίᾳ δούλου νενικημένη· ἀλλ' ὅμως πολλὴν αὐτὸς εἶχεν ἀπόνοιαν, ὡς ἀναμάρτητος· διελεγχθήσεται καὶ αὐτὸς ἁμαρτίᾳ ὑποπεπτωκώς, τοῦ Θεοῦ συγχωρήσαντος καὶ οἰκονομοῦντος, ἵνα ἐξ ὧν αὐτὸς φιλανθρωπίας ἔτυχε, καὶ αὐτὸς ᾖ πρὸς τοὺς ἄλλους μὴ ἀπάνθρωπος. Καὶ ἔφυγε, φησιν, Ἠλίας ὁδὸν ἡμερῶν τεσσαράκοντα. ποῦ ἐστι τὰ ῥήματα ἐκεῖνα, ἃ πρὸς τοὺς πεντηκοντάρχους εἶπεν, καὶ κατίθησι πῦρ, καὶ τούτους κατέκαυσεν; ἀλλὰ θέλει δεῖξαι ὁ Θεὸς ὅτι καὶ ὅτε ἐποίει τὰ θαύματα, οὐκ αὐτὸς ἦν ὁ ἐργαζόμενος, ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις. καὶ βλέπε τί γίνεται. ὅτε ὁ Θεὸς ἐνήργει, καὶ βασιλεῖς ἔπιπτον καὶ ἄρχοντες καὶ δῆμοι· ὅτε Θεὸς ἀπέστη, καὶ γυνὴ φοβερά. ἀπέστη ὁ Θεός, καὶ ἠλέγχθη ἡ φύσις. ἀλλ' ὅμως μετὰ τὸ φυγεῖν Ἠλίαν ἡμέρας μ', ἦλθε καὶ ἐκάθευδεν ἐν τόπῳ τινί, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός, ὁ δεσπότης πρὸς τὸν δοῦλον, ὁ κηδεμὼν καὶ φιλάνθρωπος· καὶ τί φησιν; εἰδὼς μὲν

γ. Βασ. ιθ. θ. διὰ τί ἦλθεν ἐκεῖ, ὅμως διερωτᾷ, Τί ὧδε, Ἠλία, καὶ τί σὺ ὧδε; αἰνιττόμενος αὐτῷ τὴν φυγήν, αἰτίαν τοῦ ἔφυγες. ποῦ ἐστιν ἡ παῤῥησία ἐκείνη; ἵνα μάθῃς μὴ σεαυτῷ θαῤῥεῖν, τί ὧδε Ἠλία

λία, καὶ τί σὺ ὧδε; ἀλλ' ὅμως ὁ Ἠλίας ἀποκρίνεται, ἄλλα μὲν ἔχων ἐν τῇ γνώμῃ, ἄλλα δὲ λέγων. Θαρρῶν ὁ Ἠλίας κατὰ τοῦ λαοῦ λέγει· Κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν· κἀγὼ ὑπελείφθην μονώτατος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου λαβεῖν αὐτήν. Ὑπολαβὼν δὲ αὐτὸν ὁ Θεὸς εὐθὺς ἀκριβῶς ἐλέγχει. Οὐ διὰ τοῦτο ἔφυγες, φησὶν, Ἠλία. Οὐ γὰρ σὺ μόνος εἶ ὁ μὴ προσκυνήσας τῷ Βάαλ. Εἶτα ἐπάγει ἐλέγχων αὐτόν· Κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῷ Βάαλ. Ἤλεγξε τοίνυν αὐτὸν, ὅτι οὐ διὰ τοῦτο ἔφυγες, ἀλλὰ διὰ τὸν τῆς γυναικὸς φόβον ἀνεχώρησας. Καὶ μία γυνὴ τὸν τοιοῦτον καὶ τηλικοῦτον ἄνδρα δραπέτην καὶ φυγάδα ἐποίησεν. Ἵνα μάθῃς, Ἠλία, ὅτι τὸ παράδοξον ταύτης μὴ σεαυτῷ ἐπιγράφῃς, ἀλλὰ τῇ τοῦ Θεοῦ δυνάμει. Εἶδες πῶς ὅτε ἀπέστη ἡ χάρις, ἠλέγχθη ἡ φύσις; ἔφυγεν Ἠλίας ὁδὸν ἡμερῶν τεσσαράκοντα, ἐκ φόβου ἐπιτάσεως. Ὢ δειλίας ὑπερβολή· οὐ μίαν ἔφυγεν ἡμέραν, οὐδὲ τρεῖς ἢ τέσσαρας, ἀλλὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας· καὶ αὐτὸς τὰς πολυμερίμνους καταλείπει, οὐ τροφὴν ἔχων, οὐκ ὑπηρέσιον ἐπιφερόμενος. μεθύων γὰρ ἀπὸ τοῦ φόβου τούτων οὐκ ἐφρόντιζεν, ἀλλὰ ταῖς ἀοικήτοις ἐνδιέτριβεν. Εἰσῆλθεν ὁ λόγος τῆς γυναικὸς εἰς τὸν προφήτην, ὥσπερ ζέφυρος σφοδρὸς ἐμπεσὼν εἰς ἱστίον, τῇ ῥύμῃ τὴν ὁλκάδα ἀποτίθεται· οὕτως ὁ λόγος τῆς γυναικὸς εἰσελθὼν εἰς τὸν προφήτην, ὑπὸ τῆς πολλῆς ῥύμης αὐτὸν εἰς τὴν ἔρημον ἐξέπεμψε. Ποῦ ἐστιν, Ἠλία, τὰ τῆς παρρησίας ἐκεῖνα; ποῦ δὲ τὸ στόμα τὸ φοβερόν; ποῦ ἡ γλῶττα ἡ ἡνίοχος τῶν ὄμβρων; ποῦ ὁ ἑκατέροις ἐπιτάττων τοῖς στοιχείοις, ποτὲ μὲν οὐρανὸν κλείων, ποτὲ δὲ πῦρ καλῶν ἐπὶ τὴν θυσίαν; ἀλλ' ὅμως, ὡς προέφην, ταῦτα ἐποίει τῆς χάριτος ἐνεργούσης. διὸ καὶ ἐλέγχεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. ὁρᾷς πῶς μικρῷ ἁμαρτήματι συνεχωρήθη περιπεσεῖν, ἵνα ὁλόκληρον χιτῶνα φιλανθρωπίας ἐνδύσηται; λοιπὸν, Ἠλία, ἐπαιδεύθης εἶναι φιλάνθρωπος, ὡς ὁ δεσπότης σου, ἐξ ὧν ἔμαθες παρὰ τοῦ δεσπότου σου. Εἶδες πῶς συνεχώρησεν ὁ Θεὸς μικρῷ ἁμαρτήματι περιπεσεῖν τοὺς στύλους ἐκείνους, τοὺς προβόλους, τοὺς πύργους, ἵνα μὴ παρ' ἑαυτῶν δι' ἁμαρτίαν τινὰ πάντας ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐκκόψωσιν· ἵν', ὅταν ἴδωσί τινα ἁμαρτήσαντα, καὶ θέλωσιν ἀσπλαγχνίαν ἐνδείξασθαι εἰς αὐτὸν, ἀναμνησθῶσι τῆς ἑαυτῶν ἁμαρτίας, καὶ τῆς αὐτῆς αὐτῷ μεταδώσωσι φιλανθρωπίας, ἧς καὶ αὐτοὶ τετυχήκασι παρὰ τοῦ δεσπότου; Ταῦτα εἴρηκα μὲν, οὐ τῶν δικαίων κατήγορος ὤν τις, ἀλλ' ὑμῖν ὁδὸν σωτηρίας προκαταρτίζοντες· ἵν', ὅταν ἁμαρτήσητε, μὴ ἀπογνῶσθε τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, τῇ μνήμῃ τῶν πεπλημμεληκότων δικαίων, καὶ τῇ μετανοίᾳ, τῆς τιμῆς μὴ ἐλαττωθέντων. Εἴπαμεν δὲ αὐτῶν πρότερον τὰς ἁμαρτίας, καὶ τότε εἰσηγάγομεν τὰ κατορθώματα. καὶ σὺ τοίνυν, εἰ καὶ ἁμαρτωλὸς εἶ, μὴ ἀπολειφθῇς τῆς ἐκκλησίας· κἂν δίκαιος ἦς, μὴ ἀπολειφθῇς, ἵνα ἔναυλον ἔχῃς τῶν γραφῶν τὴν γνῶσιν, δίκαιος διαμένῃς, μεμνημένος τὰ περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων, ὧν ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν· ὅτι αὐτῷ πρέπει ἡ δόξα σὺν τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

3. Βασ. ιθ.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΗΛΙΑΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΗΡΑΝ, ΚΑΙ περὶ ἐλεημοσύνης.

Ἐν ταῖς ἡμέραις αἷς ἐνηστεύομεν ἅπαντες, περὶ τῆς ἐλεημοσύνης πολλάκις ἑλόμενος κινῆσαι λόγους, διεκρουόμην, τῆς ἑσπέρας καταλαμβανούσης, καὶ τοῦ λόγου διακοπτούσης ἡμῖν τὸν δρόμον. τοῦτο δὲ ἐγένετο, τοῦ Θεοῦ τάχα συμφερόντως οἰκονομοῦντος, καὶ πρὸς τὴν παροῦσαν ἡμέραν τὴν περὶ τούτων ὑπερτιθέντος παραίνεσιν· ἵνα μετὰ τὴν ἐκπλησίαν διηρημένων ὑμῶν, οὕτως ἡ τῆς ἐλεημοσύνης παρατεθῇ τράπεζα σήμερον· οὐκ ἐπειδὴ μέγα τι καὶ γενναῖον ἡμεῖς ἔχομεν εἰπεῖν, ἀλλ' ἐπειδὴ μεγάλη καὶ γενναία τῆς ἐλεημοσύνης ἡ δύναμις. πολλὴ γὰρ τοῦ πράγματος ἡ παρρησία πρὸς τὸν Θεόν· καὶ καθάπερ τις βασιλεύουσα τῆς καθ' ἡμᾶς πολιτείας, οὕτω μετὰ ἀδείας πολλῆς τὴν οὐράνιον ἀψῖδα ἐπιβαίνειν εἴωθε· καὶ αἱ τὰς πύλας τῶν οὐρανῶν ἐγκεκλεισμέναι δυνάμεις, ἂν μὴ ἴδωσι τὴν ἐλεημοσύνην ἐπιβαίνουσαν, μετὰ πολλῆς τῆς τιμῆς καὶ ταῖς ἄλλαις δι' αὐτὴν τὰς πύλας ἐκείνας ἀνοίγουσιν ἀρεταῖς· ἂν δὲ χωρὶς τῆς ἐλεημοσύνης ἴδωσι παραγενομένας, ἀποκλείουσι τὰς θύρας αὐταῖς. καὶ τοῦτο ἐκ τῶν παρθένων δῆλον ἐκείνων, αἳ διὰ τοῦτο τῆς ἱερᾶς παστάδος ἀπεκλείσθησαν, ἐπειδὴ διηνεκὲς ἔλαιον ἐν ταῖς λαμπάσιν οὐκ εἶχον. καὶ σκόπει μοι τὴν διαφοράν. ἐλεημοσύνη μὲν χωρὶς παρθενίας τοὺς αὐτῆς τροφίμους εἰς τὸν οὐρανὸν εἰσήγαγε· παρθενία δὲ χωρὶς ἐλεημοσύνης οὐκ ἴσχυσεν. ἐπεὶ οὖν τοσαύτη τοῦ πράγματος ἡ δύναμις, μετὰ πάσης σπουδῆς καὶ τοὺς περὶ αὐτῆς δεχώμεθα λόγους. γένοιτο δ' ἂν ἀρίστη καὶ σύντομος τοῦ πράγματος ἡ παραίνεσις, εἰ πρὸς τὴν χήραν ὑμᾶς ἀπαγάγοιμεν τὴν ἐν Σαρεφθοῖς τῆς Σιδῶνος. τῶν γὰρ λόγοις συμβουλευόντων, οἱ διὰ τῶν ἔργων παιδεύοντες ἀξιοπιστότεροι διδάσκαλοι γίνονται. διὸ καὶ ἡ χήρα ἀρίστη τοῦ πράγματος τούτου γένοιτ' ἂν ἡμῖν διδάσκαλος. ἡμεῖς μὲν γὰρ λόγῳ παραινοῦμεν· ἐκείνη δὲ διὰ τῶν ἔργων ὑμᾶς παιδεῦσαι δυνήσεται, τὴν ὁμότροπον ἔχουσα μεθ' αὐτῆς συνεζευγμένην. δύο γάρ εἰσιν αὗται αἱ χῆραι· μία μὲν ἐν τῇ καινῇ, ἡ τὰ δύο λεπτὰ καταβαλοῦσα, μία δὲ ἐν τῇ παλαιᾷ, ἡ τὸν προφήτην ὑποδέξασθαι καταξιωθεῖσα. καὶ ἀμφότεραι πρὸς τὴν αὐτὴν ἔφθασαν τῆς φιλοσοφίας ἀρετήν, καὶ τὴν αὐτὴν ἐπεδείξαντο φιλοφροσύνην, τῇ τῶν κατορθωμάτων ὁμοιότητι τὴν συγγένειαν ἡμῖν τῶν διαθηκῶν ἐνδεικνύμεναι. καθάπερ γὰρ σκόπελοί τινες ὑψηλοὶ παραβεβλημένοι λιμένας, οὓς δὴ φάρους καλεῖν εἰώθασι, διὰ πάσης τῆς νυκτὸς ἄσβεστον ἔχοντες πῦρ, τοὺς πεπλανημένους κατὰ τὸ πέλαγος τῇ λαμπηδόνι τοῦ φωτὸς πρὸς τὴν τοῦ λιμένος χειραγωγοῦσιν ἀσφάλειαν· οὕτω καὶ αὗται καθάπερ τινὰς λιμένας τὴν φιλοφροσύνην παραβεβλημέναι, τῷ φωτὶ τῆς οἰκείας μεγαλοψυχίας τοὺς ἐν τῇ βαθυτάτῃ νυκτὶ

Ρωμ. ιγ. ιβ. (νυκτὸς γὰρ οὐδὲν ἄμεινον ἡμῶν ἡ ζωὴ διάκειται· καθάπερ καὶ ὁ Παῦλός φησιν, ὅτι Ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικε) τοὺς οὖν ἐν τῇ βαθυτάτῃ νυκτὶ κατὰ τὸ πέλαγος τῆς φιλαργυρίας πλανωμένους, καὶ γενέσθαι μέλλοντας ὑποβρυχίους, πρὸς τὴν παρ' ἑαυτῶν καλοῦσιν ἀσφάλειαν, τὸ τῆς φιλανθρωπίας διαπαντὸς καιόμενον ἔχουσαι πῦρ, καὶ διασώζουσαι τὸ τῆς ἐλεημοσύνης ἄσβεστον φῶς. ἀλλὰ περὶ ἐκείνης μὲν ἐν ἑτέρῳ καιρῷ· τήμερον δὲ περὶ τῆς ἐν τῇ παλαιᾷ πρὸς ὑμᾶς ἐροῦμεν. πάντως γὰρ καὶ ταύτης ἐπαινουμένης, ἐκείνης τῶν ἐγκωμίων οἱ στέφανοι πλέκονται. ὧν γὰρ τὰ κατορθώματα ἴσα, καὶ οἱ λόγοι τῶν ἐγκωμίων κοινοί. Ἐγένετο τοίνυν κατὰ τοὺς ταύτης χρόνους λιμὸς χαλεπός· οὐχὶ ἡ γῆ δὲ κάμνουσα παρῃτήσατο τὴν φοράν, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων τὰ ἁμαρτήματα, τοῦ Θεοῦ τὴν δωρεὰν ἀπεκρούσαντο. ἐγένετο τοίνυν λιμὸς χαλεπός, καὶ λιμῶν ἁπάντων πικρότατος. καὶ τοῦτον ἤγαγε τὸν λιμὸν ὁ μέγας Ἠλίας, καθάπερ τινὰ φοβερὸν οἰκέτην καλέσας, ὥστε τοὺς συνδούλους τὸν δεσπότην ὑβρίζοντας σωφρονίσαι· μᾶλλον δὲ ἐκάλεσεν αὐτὸν τῶν Ἰουδαίων τὰ ἁμαρτήματα·

γ. Βασ. ιζ. α. ἐκόμισε δὲ αὐτὸν τοῦ προφήτου τὸ στόμα. Ζῇ γάρ, φησι, Κύριος ὁ Θεός, εἰ ἔσται ὑετός, εἰ

μη

μὴ διὰ στόματός μου. ἦν τοίνυν ἀφόρητον κακόν. οὐδὲ γὰρ τὴν γαστέρα τῆς γῆς ἄγονον ἐποίησε μόνον ἡ φοβερὰ τοῦ προφήτου φωνή, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τῶν ποταμῶν τὰ ῥεῖθρα ἀνέστειλε, καὶ οἱ χείμαρροι τότε ἐξηραίνοντο πάντες. καὶ καθάπερ πυρετὸς λάβρος καὶ διακαὴς εἰς σώματος φύσιν ἐμπεσών, οὐχὶ τὴν ἐπιφάνειαν ξηραίνει μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸ χωρήσας τὸ βάθος, αὐτὴν τῶν ὀστῶν καταφρύγει τὴν φύσιν· οὕτω καὶ ὁ τότε γενόμενος αὐχμός, οὐχὶ τὴν ὄψιν τῆς γῆς κατέκαυσε μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὰς αὐτῆς τὰς λαγόνας ἐλθών, πᾶσαν κάτωθεν ἀνέσπασε τὴν νοτίδα. τί οὖν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν προφήτην; Ἀνάστηθι, φησὶ, καὶ πορεύθητι εἰς Σαρεφθὰ τῆς Σιδῶνος· ἐκεῖ ἐντελοῦμαι γυναικὶ χήρᾳ τοῦ διαθρέψαι σε. τί τοῦτο; ἐπὶ τῆς οἰκείας οὐδεμιᾶς ἀπέλαυσε φιλοφροσύνης, καὶ εἰς τὴν ἀλλοτρίαν αὐτὸν πέμπεις, καὶ πρὸς γυναῖκα χήραν; εἰ γὰρ εὔπορος ἦν, εἰ γὰρ πλουσιωτάτη, εἰ γὰρ αὐτοῦ τοῦ βασιλεύοντος γυνή, εἰ γὰρ ταμεῖα πολλὰ εἶχεν ἐμπεπλησμένα χρημάτων, οὐκ ἂν αὐτῆς μᾶλλον τῆς γῆς τὴν προαίρεσιν ἀπεξήρανεν ὁ τοῦ λιμοῦ φόβος; ἵνα οὖν μὴ ταῦτα ὁ προφήτης λέγῃ, μηδὲ διαλογίζηται, διὰ τοῦτο αὐτὸν πρότερον διὰ τῶν κοράκων ἔθρεψε, μονονουχὶ πρὸς αὐτὸν λέγων διὰ τῶν γινομένων, ὅτι εἰ τὴν ἄλογον φύσιν ξενοδοχῆσαί σε παρεσκεύασα, πολλῷ μᾶλλον ἡ λογικὴ πεισθήσεται τοῦτο ποιῆσαι. διὰ τοῦτο μετὰ τοὺς κόρακας ἡ χήρα. καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν προφήτην ὑπόδικον γινόμενον γυναικός, τὴν οὐρανομήκη καὶ θείαν ψυχὴν ἐκείνην, τὸν γενναῖον καὶ ὑψηλὸν Ἠλίαν, ὥσπερ ἀλήτην τινὰ καὶ προσαίτην πρὸς τὰς θύρας τῆς χήρας ἐρχόμενον· καὶ τὸ στόμα, ὃ τὸν οὐρανὸν ἔκλεισε, τὰς τῶν προσαιτούντων φθεγγόμενον φωνάς· δός μοι ἄρτον, δός μοι ὕδωρ· ἵνα σὺ μάθῃς ὅτι οὐδὲν οὕτως ἐπιτήδειον, ὡς γυναικὸς οἰκία χήρας, καὶ σκηνὴ πενίας γέμουσα, καὶ πλούτου, καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ πλούτου κακῶν ἀπηλλαγμένη. καθαρὸν γὰρ θορύβων ἦν τὸ χωρίον, καὶ πάσης φιλοσοφίας μεστὸν, καὶ λιμένος παντὸς εὐδιεινότερον. τοιαῦτα δὲ μάλιστα ἐνδιαιτήματα τῶν ἁγίων ἐπιζητοῦσιν αἱ ψυχαί. ἀπῄει τοίνυν πρὸς τὴν χήραν ὁ προφήτης, τῆς Ἰουδαϊκῆς μισοξενίας ἔλεγχον ἐσόμενος. ἀπῄει πρὸς τὴν χήραν, διδάσκων ἅπαντας ὅτι δικαίως ἐκείνην τὴν κόλασιν ὑπομένουσιν Ἰουδαῖοι. καὶ γὰρ ὅταν μέλλῃ τινὰς κολάζειν ὁ Θεὸς, οὐχ ἁπλῶς ἐπάγει τὴν τιμωρίαν, οὐδὲ τῇ τῆς οἰκείας κρίσεως ἀρκεῖται ψήφῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀνθρώποις διὰ τῶν πραγμάτων ἀπολογεῖται, ὥσπερ ἐν κοινῷ δικαστηρίῳ κρινόμενος ταῖς τῶν πολλῶν ὑπονοίαις. καὶ καθάπερ οἱ δικάζοντες, ὅταν μέλλωσι ἄγειν τὴν ἐπὶ θάνατον ἄγειν ὁδὸν, ἐφ' ὑψηλοῦ τοῦ βήματος προκαθίσαντες, καὶ τὰ παραπετάσματα συνελκυσθῆναι κελεύσαντες, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς παραστήσαντες ἅπασαν, οὕτω καθάπερ ἐν θεάτρῳ κοινῷ δικάζουσι πρὸς τὸν κατάδικον ὑπὸ ταῖς ἁπάντων ὄψεσι καὶ ἀκοαῖς τὰς πεύσεις ποιούμενοι, καὶ τὰ ὑπομνήματα τῶν ἐκείνοις τετολμημένων ἀναγνωσθῆναι κελεύοντες, καὶ αὐτὸν τὸν ὑπεύθυνον τῶν αὐτοῦ τετολμημένων γενέσθαι κατήγορον παρασκευάζοντες, τότε τὴν ψῆφον ἐπάγουσιν· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς, καθάπερ ἐφ' ὑψηλοῦ τοῦ βήματος, τοῦ τῶν γραφῶν κηρύγματος προκαθίσας, καὶ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν παραστήσας ὑπὸ ταῖς ἁπάντων ὄψεσι καὶ ἀκοαῖς ποιεῖται τῶν ἁμαρτημάτων τὴν ἐξέτασιν, οὐχ ὑπομνήματα ἀναγνωσθῆναι κελεύων, οὐδὲ γράμματα παράγων εἰς μέσον, ἀλλ' αὐτοῖς ἡμᾶς τοῖς τῶν καταδίκων ἐφιστῶν ἁμαρτήμασιν. ὅτε γοῦν τοὺς χαλεποὺς κεραυνοὺς κατὰ τῶν Σοδομιτῶν ἀφεῖναι ἤμελλε, καὶ δήμους καὶ πόλεις ἀναρπάζειν ἐκ μέσου τῆς χώρας διὰ τῆς φοβερᾶς φλογὸς ἐκείνης, ὅτε τὸν καινὸν καὶ παράδοξον ὑετὸν ἐπὶ τὴν γῆν ἠφίει, τοῦ προτέρου φρικωδέστερον ὄντα, ὃν πρῶτον καὶ μόνον ἥλιος ἐπεῖδεν· ἐπεὶ τοιοῦτον [illegible] τὴν κόλασιν ταύτην ἐπαγαγεῖν, ἔδειξε τῶν μελλόντων κολάζεσθαι τὴν πονηρίαν ἡμῖν, οὐχὶ γράμματα ἀναγινώσκων, καθάπερ ἔφην, ἀλλ' αὐτὰ εἰς μέσον παραγαγὼν τὰ ἁμαρτήματα. διὰ τοῦτο γοῦν ἔπεμψε τοὺς ἀγγέλους, οὐχ ἵνα τὸν Λὼτ ἐξαγάγωσι μόνον, ἀλλ' ἵνα σοι δείξωσι τὴν παρανομίαν ἐκείνων· ὃ δὴ καὶ γέγονεν. ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὺς ὁ Λὼτ ὑπεδέξατο, τὴν οἰκίαν ἐπολιόρ-

a Βασ. γ. ιζ. θ

[illegible]

[illegible]

χων τοῦ ξενοδόχου πάντες, περιϊστάντες κύκλῳ· ἐστρατήγει δὲ τῆς πολιορκίας ἄτοπος ἔρως, καὶ μίξεως ἐπιθυμία παράνομος, καὶ ἡλικίας καὶ φύσεως ὅρους ὑπερβαίνουσα. οὐδὲ γὰρ νεανίσκοι περιέστησαν μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ πρεσβῦται· καὶ οὐδὲ ἡ πολιὰ τὴν λύτταν κατέπαυσεν, οὐδὲ τὸ γῆρας τὴν μανίαν ἔσβεσεν, ἀλλ' ἦν ἰδεῖν ἐν λιμένι ναυάγιον, ἐν γήρᾳ παράνομον ἐπιθυμίαν. καὶ οὐδὲ ἐν τούτῳ ἔστησαν τῆς παρανομίας, ἀλλὰ τοῦ Λὼτ ὑποσχομένου τὰς ἑαυτοῦ παραδοῦναι θυγατέρας, οὐδὲ οὕτως ἀφίσταντο, ἀλλ' ἐπέκειντο, λέγοντες μὴ πρότερον ἀποστήσεσθαι, ἕως ἂν τοὺς ἄνδρας λάβωσι· καὶ μεγάλας ἠπείλουν δώσειν κακὰ τὸν τὰς ἑαυτοῦ θυγατέρας ὑποσχόμενον δώσειν διὰ τὴν εἰς τοὺς ξένους τιμήν. Εἶδες πῶς πανταχόθεν ἔδειξε τῶν Σοδομιτῶν τὴν κακίαν, καὶ τότε τὴν τιμωρίαν ἐπήγαγεν; ἵνα γὰρ μὴ μετὰ ταῦτα ὁρῶν κολαζομένους αὐτοὺς κατακλασθῇς διὰ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, μηδὲ μετ' ἐκείνων ἐγκαλῇς τῷ Θεῷ, ἀλλὰ μετὰ τοῦ Θεοῦ κατακρίνῃς ἐκείνους, προλαβὼν τῇ τῆς πονηρίας ἀποδείξει, πάντα προανήρπασεν αὐτῶν τὸν ἔλεον, τῆς πρὸς αὐτοὺς συμπαθείας ἀπαγαγὼν ἡμᾶς. ὃ δὴ καὶ νῦν ἐπὶ τοῦ προφήτου πεποίηκεν. ἵνα μὴ θεωρῶν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ διαφθειρομένους τοὺς Ἰουδαίους, ἀλγῇς, δείκνυσί σοι τὴν ἀπανθρωπίαν αὐτῶν καὶ τὴν ὠμότητα καὶ τῆς "μισοξενίας τὴν ὑπερβολήν. οὐ γὰρ δὴ μόνον οὐχ ὑπεδέξαντο τὸν προφήτην, ἀλλὰ καὶ ἀποκτεῖναι ἠπείλουν. καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῶν Θεοῦ ῥημάτων. οὐ γὰρ εἶπεν, ἀναχώρησον, μόνον, ἀλλά, καὶ κρύβηθι. οὐκ ἀρκεῖ γάρ σοι πρὸς σωτηρίαν ἡ φυγή, ἀλλὰ δεῖ καὶ λαθεῖν μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας. δῆμος γάρ ἐστιν Ἰουδαϊκός, δῆμος αἱμάτων διψῶν προφητικῶν, καὶ ταῖς τῶν ἁγίων ἐμμελετήσας σφαγαῖς· ἀπὸ τῶν προφητικῶν αἱμάτων ἀεὶ τὰς ἑαυτῶν ἥμαξεν δεξιάς. καί, ὅτε μὲν ἐκ τῆς Ἰουδαίας αὐτὸν ἐξέπεμψεν, Ἄπελθε καὶ κρύβηθι, φησίν· ὅτε δὲ πρὸς τὴν χήραν ἀπέστελλεν, Ἐγώ, φησίν, ἐντελοῦμαι αὐτῇ. ὁρᾷς πῶς ἐκεῖθεν μὲν φεύγοντα μετὰ πολλῆς ἀσφαλείας τοῦτο ποιῆσαι προστάττει· ἐνταῦθα δὲ καταφθάνοντα μετὰ πολλῆς παρρησίας καὶ τοῦ θάρρους ἀπιέναι κελεύει; οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλά τι καὶ ἕτερον ᾠκονόμηται διὰ τῆς τοῦ προφήτου πρὸς τὴν χήραν παρουσίας. ἵνα γὰρ μὴ μετὰ ταῦτα ὁρῶντές τινες τὸν Χριστόν, μετὰ τὰς πολλὰς καὶ ἀφάτους εὐεργεσίας τὰς ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας, μετὰ τοὺς μυρίους νεκρούς, οὓς ἀνέστησε, μετὰ τοὺς τυφλούς, οὓς ἀναβλέψαι ἐποίησε, μετὰ τοὺς λεπρούς, οὓς ἐκάθηρε, μετὰ τοὺς δαίμονας, οὓς ἀπήλασε, μετὰ τὴν θαυμαστὴν καὶ σωτήριον διδασκαλίαν, παρὰ μὲν τῶν εὐεργετηθέντων ἐλαυνόμενον, παρὰ δὲ τῶν ἐν τοῖς ἔθνεσι τιμώμενον οὐδὲν τοιοῦτον εἰδότων οὔτε ἀκηκοότων, θαυμάζωσι, διαπορῶσι, καὶ ἄπιστον τὸ πρᾶγμα εἶναι νομίζωσιν· ἄνωθεν καὶ πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου διὰ τῶν δούλων τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀγνωμοσύνην διδάσκει, καὶ τῶν ἐθνῶν φιλοφροσύνην ἡμᾶς παιδεύει. οὕτω γοῦν τὸν Ἰωσήφ, οὓς περιεγένετο θρέψων ἐκεῖνος, καὶ ἀδελφοὶ ἐπεχείρησαν ἀνελεῖν· ἄνθρωπος δὲ βάρβαρος εἰς μεγίστην ἤγαγε τιμήν. οὕτω τὸν Μωϋσέα ἀπήλασαν οἱ εὐεργετηθέντες Ἰουδαῖοι, ὑπεδέξατο δὲ ἄνθρωπος βάρβαρος Ἰωθώρ, καὶ πολλῆς αὐτὸν φιλοφροσύνης ἠξίωσεν. οὕτω τὸν Δαβὶδ ἀπήλασε μὲν ὁ Σαοὺλ μετὰ τὴν τοῦ Γολιὰθ κεφαλήν, μετὰ τοὺς μυρίους κινδύνους, οὓς καὶ αὐτῷ καὶ τῇ πόλει πολλάκις ἐπαγομένους ἔλυσεν· ὑπεδέξατο δὲ Ἀγχοὺς ὁ βαρβάρων βασιλεύς, καὶ εἰς πολλὴν ἤγαγε τιμήν. οὕτω καὶ νῦν τὸν Ἠλίαν ἀπήλασαν μὲν Ἰουδαῖοι, ὑπεδέξατο δὲ ἡ χήρα. ὅταν οὖν ἴδῃς τὸν Χριστὸν ἀπελαυνόμενον μὲν παρ' αὐτῶν, ὑποδεχόμενον δὲ παρὰ τῶν ἐθνῶν, ἄνωθεν τοὺς τύπους καταμαθών, μὴ θαυμάσῃς ἐπὶ τῆς τοῦ πράγματος ἀληθείας. ἤκουσας γοῦν καὶ σήμερον τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, καὶ αὐτὸ τοῦτο αἰνιττομένου. πρὸς γὰρ τοὺς Ἰουδαίους δυσχεραίνοντας διαλεγόμενος ἔλεγεν, ὅτι Πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἠλίου, καὶ πρὸς οὐδεμίαν ἀπεστάλη Ἠλίας, εἰ μὴ πρὸς τὴν χήραν τὴν ἐν Σαρεφθοῖς τῆς Σιδῶνος. ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνο ἄν τις διαπορήσειε, τί δήποτε τὸν οὕτω ζηλώσαντα ὑπὲρ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης θλίβεσθαι καὶ στενοχωρεῖσθαι ἀφῆκεν ὁ Θεός, νῦν μὲν εἰς τὸν χειμάρρουν πέμπων, νῦν δὲ πρὸς

ἴσ. μα

Λουκ. δ. κε.

τὴν χήραν, τοῦ δὲ εἰς ἄλλο χωρίον, καθάπερ τινὰ μετανάστην τόπους ἐκ τόπων ἀμείβειν παρασκευάζειν. ὅτι γὰρ ἐθλίβετο καὶ ἐστενοχωρεῖτο, ἄκουσον καὶ τοῦ Παύλου λέγοντος· Περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι. τίνος οὖν ἕνεκεν θλίβεσθαι αὐτὸν συνεχώρησεν; εἰ μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν εἰς αὐτὸν ἁμαρτημάτων ταύτην ἀπῄτει τοὺς Ἰουδαίους τὴν δίκην, εἰκότως ἄν τις ἔφησε τῇ στενοχωρίᾳ τῆς θλίψεως αὐτὸν ἀγχόμενον πιέζειν, ὥστε τὴν ἰαθῆναι σφοδρότητα, καὶ καθυφεῖναι τῆς ὠμότητος. εἰ δὲ οὐχ ὑπὲρ τῶν εἰς αὐτὸν γινομένων αὐτοῖς μνησικακῶν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς εἰς τὸν δεσπότην ἀσεβείας καὶ ὕβρεως τηκόμενος, ταύτην ἐπήγαγεν αὐτοῖς τὴν συμφοράν, τίνος ἕνεκεν καὶ αὐτὸς κοινωνεῖ τῶν δεινῶν, καὶ οὐκ ἀπολαύει πολλῆς τῆς ἀνέσεως καὶ ἀδείας; ὅτι εἰ τῶν ἄλλων κακουχουμένων καὶ τῷ λιμῷ διαφθειρομένων, αὐτὸς ἀνέσεως καὶ τραπέζης ἀπήλαυε πλουσίας, ἴσως ἄν τις ἐνόμισεν ὠμότητος εἶναι τὸ γεγενημένον. θαυμαστὸν γὰρ οὐδὲν ἐδόκει, εὐθηνίας ἀπολαύοντα, ταῖς ἀλλοτρίαις ἐντρυφᾶν κακοῖς. διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς αὐτὸν ἀφῆκε κοινωνῆσαι τῆς συμφορᾶς, καὶ πεῖραν λαβεῖν τῶν συμβάντων δεινῶν, καὶ μετασχεῖν τοῦ λιμοῦ, ἵνα μάθῃς ὅτι οὐ λιμός, ἀλλ' ὁ θεῖος ἦν ζῆλος τὸ αἴτιον. οὐ γὰρ ἂν εἵλετο στενοχωρούμενος αὐτός, καὶ ὑστερούμενος, καὶ θλιβόμενος, καὶ κακουχούμενος, μὴ λῦσαι τὴν ἀπειλήν, εἰ μὴ ἀπὸ πολλοῦ τοῦ ζήλου τὴν μακαρίαν ἐκείνην ἀφῆκε φωνήν. ὥσπερ καὶ ποθεινὸν ἦν αὐτῷ στενοχωρεῖσθαι, καὶ σωφρονιζομένους αὐτοὺς ὁρᾶν, ἢ τῆς ἀνάγκης ἀπαλλαγέντας τῆς ἐπικειμένης πρὸς τὴν προτέραν ἀσέβειαν ἐπανελθόντας ἰδεῖν. τοιαῦται γὰρ πανταχοῦ τῶν ἁγίων αἱ ψυχαί· ὑπὲρ τῆς ἑτέρων διορθώσεως τὴν ἑαυτῶν ἀσφάλειαν προδιδόασιν. ἵνα οὖν μή τις λέγῃ, ὅτι διὰ τὴν ὠμότητα ἐπέτεινε τὸν λιμόν, ἀφῆκεν αὐτὸν κοινωνῆσαι τοῦ λιμοῦ, ἵνα μάθῃς τοῦ προφήτου τὴν φιλοσοφίαν. καὶ χωρὶς τούτου δέ, ἐπειδὴ εἴωθέ πως ἡ τῶν θαυμάτων φύσις τοὺς τὰ θαυματουργοῦντας ἐπαίρειν, τοὺς δὲ ὁρῶντας τὰ θαύματα, μείζονα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως περὶ αὐτῶν πείθει ἐπινοεῖν· καὶ ταῦτα ἀμφότερα διωρθώσατο τὴν τῆς φύσεως ἐναλλάξας ἀσθένειαν. καὶ ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, ἐκ τῆς τοῦ Παύλου φωνῆς ῥᾴδιον μαθεῖν. ὅτι μὲν γὰρ ἐπαίρει τὰ θαύματα, ἄκουσον τί φησι. Καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος Σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ. ὅτι δὲ καὶ τοὺς ὁρῶντας τὰ θαύματα καὶ τοὺς ἀκούοντας μείζονα πείθει περὶ τῶν θαυματουργούντων ἐπινοεῖν, καὶ τοῦτο ἐκεῖθεν δῆλον. εἰπὼν γὰρ περὶ τῶν ἀποκαλύψεων τῶν αὐτοῦ, φησίν· Ἐὰν γὰρ καὶ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων· ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐ καυχᾶσαι; Φείδομαι δὲ μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκούσῃ τι ἐξ ἐμοῦ. ἵνα οὖν μὴ καὶ ἐπὶ τοῦ προφήτου τοιοῦτόν τι συμβῇ (εἰ γὰρ καὶ Ἠλίας ἦν, ἀλλ' ἄνθρωπος ἦν) ἐγκατέμιξε θαύματι τὸ τῆς φύσεως ἐλάττωμα. διὰ τοῦτο ὁ τῶν οὐρανῶν κρατήσας, τῆς πείνης οὐκ ἐκράτησεν· ὁ τὰς ὠδῖνας τῆς γῆς ἐπισχών, τῆς γαστρὸς τὴν ἀνάγκην ἐπισχεῖν οὐκ ἴσχυσεν, ἀλλὰ χήρας ἐδεῖτο γυναικός, ἵνα μάθῃς καὶ τὴν θείαν χάριν, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν. οὐκ εἰς τοῦτο δὲ μόνον ὠφέλει τὸ συμβάν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἕτερον οὐκ ἔλαττον τούτου. ποῖον δὴ τοῦτο; ἵν', ὅταν σε παρακαλῇ τις πρὸς τὸν τοῦ προφήτου ζῆλον, μὴ καταπέσῃς, μηδὲ ἀπογνῷς, νομίζων ἑτέρας εἶναι τὸν ἄνθρωπον φύσεως, καὶ διὰ τοῦτο τοσαύτην πρὸς τὸν Θεὸν ἐσχηκέναι τὴν παρρησίαν. ὅπερ οὖν καί τις ᾐνίξατο εἰπών· Ἠλίας ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν ἦν ἄνθρωπος· μονονουχὶ λέγων, μὴ νομίσῃς ἀδύνατον εἶναι πρὸς τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ φθάσαι τῆς φιλοσοφίας τὴν κορυφήν. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνος τῆς αὐτῆς ἐκοινώνησε φύσεως. ἀλλ' ὅμως ἡ θαυμαστὴ καὶ θεία προαίρεσις πολὺ τῶν ἄλλων αὐτὸν ὑψηλότερον ἔδειξεν. ἀλλὰ καιρὸς λοιπὸν πρὸς τὴν χήραν ἐπανελθεῖν. Ἦλθε, φησίν, εἰς Σαρεφθὰ τῆς Σιδωνίας, καὶ εὗρε γυναῖκα χήραν συλλέγουσαν ξύλα. ἄξια τῆς ἔνδον πενίας τέως τὰ πρόπυλαια. τί οὖν; ἀπετράπη τοιαῦτα τῆς φιλοξενίας ἰδὼν τὰ

Ἑβρ. ια. λζ.

β. Κορ. ιβ. ζ.

β. Κορ. ιβ. ς.

Ἰακ. ε. ιζ.

γ. Βασ. ιζ. ι.

προθυμία; οὐδαμῶς. θείας γὰρ ἦν ἀκηκοὼς ἀποφάσεως. ἀλλ' ἐβόησεν ὀπίσω αὐτῆς, καὶ εἶπε, Λάβε δή μοι ὕδωρ, καὶ ἐπορεύθη λαβεῖν. οὕτως γενναία καὶ φιλόσοφος ἡ γυνή, καὶ εἰ μὲν τολμηρῶς εἶπεν, καὶ αὐτῆς τῆς τοῦ προφήτου μεγαλοψυχίας ἀξία· μᾶλλον δὲ οὐ τολμηρῶς εἶπεν. εἰ γὰρ μὴ ἦν ἀξία, οὐκ ἂν ὑποδέξασθαι κατηξιώθη τὸν ἅγιον ἐκεῖνον. καθάπερ ὁ Χριστός φησι πρὸς τοὺς μαθητάς· ὅτι Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐρωτήσατε τίς ἄξιος ἐν αὐτῇ, κἀκεῖ μείνατε· οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὁ Θεός, ἐπειδὴ μάλιστα πάντων ἀξίαν ᾔδει τὴν γυναῖκα τοῦ δέξασθαι τὸν προφήτην, διὰ τοῦτο τὰς ἄλλας πάσας ἀφεὶς, ἐκεῖσε αὐτὸν ἔπεμψε. πλὴν ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἴδωμεν αὐτῆς τὴν εὐγένειαν. Λάβε δή μοι, φησὶν, ὕδωρ εἰς ἄγγος. πολλὴ ἡ φιλοφροσύνη τῆς γυναικός. ὅτι γὰρ ἀπεκρίνατο, ὅτι λόγου μετέδωκεν, ὅτι μὴ καταχοῦσα αὐτὸν τὴν πόλιν ἅπασαν ἐκάλεσε πρὸς τὴν τιμωρίαν τῆς θείας ἐκείνης κεφαλῆς, οὐκ ἄξιον ἐκπλήττεσθαι καὶ θαυμάζειν; καὶ γὰρ ὅτι εἰκὸς ἦν τοῦ λιμοῦ τὴν ἀνάγκην πρὸς ταύτην ἐξαγαγεῖν τὴν ὀργὴν τὸ γύναιον, ἐξ Ἰουδαϊκοῦ παραδείγματος μάνθανε. ὁ Ἐλισσαῖος ὁ μαθητὴς τοῦ Ἠλίου, ὁ διπλοῦς Ἠλίας (ἐν γὰρ τῷ μαθητῇ διπλοῦν τὸν διδάσκαλον ἦν ἰδεῖν) προεφήτευσε μετὰ ταῦτα λιμόν. οὐχὶ αὐτὸς ἐπήγαγε, καθάπερ Ἠλίας, ἀλλὰ μέλλοντα ἥξειν προεῖπε. τί οὖν ὁ βασιλεὺς, ὁ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους βασιλεύων; περιεβάλλετο σάκκον, φησί. καὶ γὰρ ἐταπείνωσεν αὐτὸν ἡ συμφορά. ἀλλ' ὅμως οὕτω κατανυγεὶς, ἀκούσας γυναικὸς ὀδυρομένης τινὸς ἐπὶ συμβᾶσι διὰ τὸν λιμὸν, εἰς τοσαύτην ἐξηνέχθη τότε ὀργὴν, ὡς ἀναβοῆσαι εὐθέως καὶ εἰπεῖν, Τάδε ποιήσαι μοι ὁ Θεὸς, καὶ τάδε προσθείη, εἰ στήσεται ἡ κεφαλὴ Ἐλισσαίου υἱοῦ Σαφὰτ ἐπ' αὐτὸν σήμερον. εἶδες τοῦ βασιλέως τὴν ὀργήν; μάθε τῆς γυναικὸς τὴν φιλοσοφίαν. αὕτη γὰρ οὐχὶ τὸν προειπόντα λιμὸν, ἀλλὰ τὸν ἐπαγαγόντα θεωροῦσα, καὶ τῆς πόλεως οὖσα [illegible], οὐκ ἠγανάκτησεν, οὐκ ἐχαλέπηνεν, οὐχ ἑτέρους πρὸς τιμωρίαν ἐκάλεσεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς ὑπήκουσε τῆς ἐπιεικείας. ἴστε δὲ ὅτι ἐπειδὰν περί τινα χρείαν ὦμεν ἠσχολημένοι, οὐδὲ τοὺς ἐπιτηδείους πολλάκις ὁρῶμεν ἡδέως, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτοὺς δυσχεραίνομεν· ὅταν δὲ καὶ θλῖψις τοσαύτη παρῇ, καὶ αὐτὸ τὸ φῶς ἐνοχλεῖν ἡμῖν δοκεῖ. καὶ τοῦτο πάλιν ἐξ Ἰουδαϊκοῦ μαθεῖν ἔστι παραδείγματος. ὅτε γοῦν ἦλθεν ὁ Μωϋσῆς τὰ μυρία τοῖς Ἰουδαίοις ἀπαγγέλλων ἀγαθὰ, τυραννίδος ἀπαλλαγὴν, ἐλευθερίαν, καὶ πρὸς τὴν παλαιὰν πατρίδα ἐπάνοδον· Ἰδόντες αὐτὸν, φησὶν, οὐκ ἤκουσαν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀλιγοψυχίας, καὶ τῶν ἔργων τῶν σκληρῶν. ἐκεῖνοι τὸν κομίζοντα εὐαγγέλια τοσαῦτα ἰδόντες ἀπεστράφησαν· αὕτη δὲ ἰδοῦσα τὸν προφήτην ἐλθόντα, οὐχὶ ὥστε λῦσαι τὸν λιμὸν, ἀλλ' ὥστε καὶ αὐτῇ γενέσθαι βαρὺν, οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθε. κἀκεῖνοι μὲν οὕτως ἦσαν δυσχερεῖς διὰ τὸν τῶν ἔργων πόνον· αὕτη δὲ οὐχὶ πόνου, ἀλλὰ λιμοῦ σφοδρῶς ἐπικειμένου (πολὺ δὲ πόνου καὶ λιμοῦ τὸ μέσον) οὐ μόνον οὐκ ἀπεστράφη τὸν ἄνδρα, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν αὐτῆς τὴν πενίαν ἐκένωσεν, ὥστε ὑποδέξασθαι τὸν ἐπαγαγόντα αὐτοῖς τὸν λιμόν. Καὶ ἐπορεύθη, φησὶ, λαβεῖν ὕδωρ, καὶ ἐβόησεν ὁ προφήτης καὶ εἶπε, Λάβε δή μοι καὶ ἄρτον, καὶ φάγομαι. τί οὖν ἡ γυνή; οὐδὲ ἐνταῦθα δυσχεραίνει, ἀλλὰ τί φησι; Ζῇ Κύριος ὁ Θεός σου, εἰ ἔστι μοι ἐγκρυφίας, ἀλλ' ἢ ὅσον δρὰξ ἀλεύρου. τίνος ἕνεκεν ὄμνυσιν; ἄρτον ᾔτησεν ὁ προφήτης, αὕτη δὲ ἄρτον οὐκ εἶχεν. ἔδεισεν οὖν μήποτε πιπλύσης αὐτῆς, ὀπλώσης, καὶ παρασκευαζούσης, εἶτα βραδυνούσης, οὐκ ἀναμείνας τὴν ἀναβολὴν ὁ προφήτης ἀποπηδήσῃ, καὶ φύγῃ τῆς φιλοξενίας τὸ θήραμα. διὰ τοῦτο αὐτὸν ὅρκῳ προκατέλαβε λέγουσα, οὐχ ὅτι οὐκ ἔστι μοι ἄλευρον, ἀλλ' ὅτι ἐγκρυφίας μὲν οὐκ ἔστιν, ἄλευρον δὲ ἔστι. καὶ οὐ διὰ τοῦ ὅρκου μόνον αὐτὸν πιστοῦται, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων τῆς ἀποδείξεως. Ἰδοὺ γὰρ, φησὶ, δύο συλλέγω ξυλάρια, καὶ εἰσελεύσομαι, καὶ ποιήσω αὐτὰ τοῖς τέκνοις μου, καὶ φαγόμεθα, καὶ ἀποθανούμεθα. αἰσχυνέσθωσαν οἱ τὰς λαμπρὰς οἰκίας οἰκοδομούμενοι, καὶ τοὺς πολυτελεῖς ἀγροὺς ὠνούμενοι, καὶ οἰκετῶν ἀγέλας ἐπὶ τὰς ἀγ-

Ματθ. ι. ια.

δ. Βασ. ς. λα.

Ἐξοδ. ς. θ.

γ. Βασ. ιζ. ιγ.

ρεῖς προσφέρῃ τις· μᾶλλον δὲ καὶ εὔποροι καὶ πένητες ἀκουέτωσαν πάντες. οὐδεὶς γὰρ μετὰ τὴν χήραν ταύτην ἀπολογίαν ἕξει λοιπόν. τοσαῦτα ἦν αὐτῇ τὰ κωλύματα, ἀλλ' ὅμως πάντα ἐκεῖνα διέκοψε καὶ ὑπερέβη. ἄκουε δέ. ἀλλόφυλος ἦν· ἓν τοῦτο τὸ κώλυμα. Σιδωνία· δεύτερον κώλυμα. οὐδὲ γὰρ ἴσον ἀλλόφυλον εἶναι ἁπλῶς, καὶ Σιδώνιον τῆς πονηροτάτης πόλεως. ὡς γὰρ ἔσχατον κακίας ὑπόδειγμα, τὴν πόλιν ἐκείνην ἐν τοῖς εὐαγγελίοις παρήγαγεν ὁ Χριστός. ἦν τοίνυν καὶ ἀλλόφυλος, καὶ Σιδωνία, καὶ γυνή, τὸ ἀσθενὲς γένος καὶ πολὺ τόδε δεόμενον τῆς ἀντιλήψεως. προσῆν καὶ χηρεία, τέταρτον κώλυμα· πέμπτον, ἐκείνων ἁπάντων μεῖζον, παιδοτροφίας ἐπιμέλεια. ἀκουέτωσαν αἱ χῆραι καὶ παῖδας τρέφουσαι, ὡς οὐκ ἦν ἱκανὴ ἡ σκῆψις αὕτη πρὸς τὸ μὴ ποιεῖν ἐλεημοσύνην, μηδὲ ὑποδέχεσθαι ξένους. καὶ δρὰξ ἀλεύρου ὑπελέλειπτο μόνον, καὶ μετ' ἐκείνην θάνατος προσεδόκητο. σὺ μὲν γὰρ κἂν ἅπαντα κενώσῃς τὰ χρήματα, κἂν γυμνώσῃς τῆς περιουσίας σεαυτόν, δύνασαι πρὸς τὰς ἑτέρων θύρας ἀπελθεῖν καὶ τυχεῖν παραμυθίας. τότε δὲ οὐδὲ ἐπαιτεῖν δυνατὸν ἦν, οὕτως ἅπαντας τοὺς λιμώδεις ἔχωσεν ὁ λιμός. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐκώλυσεν. εἴπω καὶ ἕβδομον κώλυμα, αὐτὸν τὸν μέλλοντα ἐπιξενίζεσθαι τῇ γυναικί. οὐδὲ γὰρ οἰκεῖος, οὐδὲ γνώριμος ἦν, ἀλλὰ ξένος καὶ ἀλλότριος, καὶ κατ' αὐτὸν τῆς εὐσεβείας λόγον κεχωρισμένος αὐτῆς. οὐ μόνον δὲ ξένος καὶ ἀλλότριος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἦν ὁ τὸν λιμὸν ἐπαγαγών. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐπέτρεψε τὴν γυναῖκα, ἀλλ' ἐδίδου τροφὴν τῷ στόματι τῷ πᾶσαν αὐτῆς δαπανήσαντι τὴν τροφήν, καὶ τὸν αἴτιον τοῦ λιμοῦ τοῖς λειψάνοις ἔτρεφε τοῦ λιμοῦ. διὰ σέ, φησιν, ἡ ἅπασά μοι περιουσία εἰς τὴν δράκα περιέστη ταύτην· ἀλλ' οὐδὲ τῆς δρακὸς ταύτης φειδόμεθα διὰ σέ, ἀλλὰ καὶ ἐμαυτὴν καὶ τὰ παιδία ἐπιδώσω θανάτῳ, ἵνα σύ, φησιν, ὁ τῆς στενοχωρίας αἴτιος, μηδὲ μικρὰν τῆς στενοχωρίας αἴσθησιν λάβῃς. ποίαν τις ὑπερβολὴν ἐπινοήσειε φιλοξενίας ἑτέραν; οὐκ ἔστιν οὐδεμίαν εὑρεῖν. εἶδε ξένον, καὶ τῆς φύσεως εὐθέως ἐπελάθετο, καὶ τὰς ὠδῖνας ἠγνόησε, καὶ πρὸς τὸν τῶν παίδων βλέπουσα χορόν, οὐ κατεκλάσθη. καὶ οἶδα μὲν ἀκούσας πολλάκις λεγόντων πολλῶν, ὅτι ὁ δεῖνα πτωχὸν ἰδών, τὸν χιτωνίσκον, ὃν περιεβέβλητο μόνον, τοῦτον ἀποδυσάμενος, τὸν γυμνὸν περιέβαλεν, αὐτὸς δὲ παρ' ἑτέρου δανεισάμενος ἱμάτιον, οὕτως ἀπῆλθε· καὶ μέγα ἔδοξε τοῦτο εἶναι καὶ θαυμαστόν. καὶ γὰρ ὄντως ἐστὶ μέγα. τὸ δὲ τῆς χήρας ταύτης πολὺ τούτου μεῖζον. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἑαυτὸν γυμνώσας, καὶ τὸν γυμνὸν περιβαλών, εἶχε παρ' ἑτέρου λαβεῖν ἱμάτιον· αὕτη δὲ τὴν δράκα τοῦ ἀλεύρου προϊεμένη, οὐκ ἴσχυσε δράκα ἑτέραν λαβεῖν· οὐδὲ μέχρι γυμνότητος ἦν ὁ κίνδυνος αὐτῇ, ἀλλὰ μετ' ἐκεῖνο θάνατος προσεδοκᾶτο καὶ αὐτῆς καὶ τῶν παίδων. ὅταν οὖν μήτε πενίας, μήτε παιδοτροφίας ἐπιμέλεια κωλύσῃ, μήτε λιμὸς χαλεπός, μήτε πτωχεία τοσαύτη, μήτε θάνατος προσδοκώμενος· ποίαν ἕξομεν ἀπολογίαν οἱ εὔποροι; ποίαν οἱ πένητες; Ζῇ Κύριος ὁ Θεός σου, εἰ ἔστι μοι ἐγκρυφίας, ἀλλ' ἢ ὅσον δρὰξ ἀλεύρου ἐν τῇ ὑδρίᾳ, καὶ ὀλίγον ἔλαιον ἐν τῷ καμψάκῃ· καὶ ἰδοὺ συλλέγω δύο ξυλάρια, καὶ εἰσελεύσομαι, καὶ ποιήσω αὐτὰ τοῖς τέκνοις μου, καὶ φαγόμεθα, καὶ ἀποθανούμεθα. ταύτην ἕκαστος τὴν ἐλεεινήν, μᾶλλον δὲ ἕκαστος ταύτην τὴν μακαρίαν φωνὴν καὶ τῶν οὐρανῶν ἀξίαν ἐν τοῖς τοίχοις τῆς οἰκίας ἐγγραφέτω τῆς ἑαυτοῦ, ἐν τῷ θαλάμῳ, ἐν ᾧ δὴ καθεύδομεν, ἐν τῷ οἴκῳ, ἐν ᾧ ἀριστοποιούμεθα. ταύτην ἐπὶ τῆς οἰκίας, ταύτην ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, ταύτην ἐν τοῖς συλλόγοις τῶν φίλων, ταύτην εἰς δικαστήριον ἀπιών, ταύτην εἰσιών, ταύτην ἐξιὼν ἕκαστος μελετάτω τὴν φωνήν. καὶ σφόδρα δὴ ἰσχυρισαίμην, ὅτι οὐδ' ἄν, εἰ λίθινός τις εἴη, καὶ σιδηροῦς, καὶ ἀδάμας, ἀνέξεται προσελθόντα πένητα κεναῖς ἀποπέμψαι χερσίν, ἂν τὴν φωνὴν ἐγγράψῃ ταύτην, ἂν τὴν χήραν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἔχῃ. ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνο ἐρεῖ τις· ἄγε κἀμοὶ προφήτην, καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς εὐνοίας ὑποδέξομαι. ὑπόσχου τοῦτο, καὶ ἄγω σοι τὸν προφήτην. καὶ τί λέγω τὸν προφήτην; αὐτὸν ἄγω σοι τὸν τοῦ προφήτου δεσπότην, τὸν κοινὸν ἡμῶν Θεὸν καὶ Κύ-

Ματθ. κε. λε.

ἐσοι τὸν Χριστόν. αὐτὸς γάρ φησιν, ὅτι Πεινῶντά με εἴδετε, καὶ ἐθρέψατε. Εἰ δὲ ἀπιστοῦσί τινες τῇ φωνῇ, καὶ τῆς φιλοφροσύνης ἀμελοῦσι, μαθήσονται τότε διὰ τῆς κολάσεως καὶ τῆς τιμωρίας τοῦτο. ὥσπερ γὰρ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ παραμελήσαντες, οὕτω πρὸς ἀφόρητον ἀπελεύσονται κόλασιν. οὕτως οὖν οἱ τοὺς πτωχοὺς τρέφοντες, καθάπερ αὐτὸν τὸν Χριστὸν θεραπεύσαντες, εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν εἰσάξονται βασιλείαν. τάχα πλείω τοῦ δέοντος τὰ εἰρημένα. Εἴθε μὲν οὖν πάσας τὰς ἡμέρας ἐνδιατρίβειν ἐν τοῖς περὶ τῆς ἐλεημοσύνης λόγοις. Εἰ δὲ ἀρκούντως ὑμῖν ἔχειν ταῦτα δοκεῖ, φέρε αὐτὰ ἀνακεφαλαιωσώμεθα πάντα. εἴποι τίνος ἕνεκεν ὁ προφήτης πρὸς τὴν χήραν ἀπεστέλλετο, ἵνα μὴ μακαρίζῃς πενίαν, ἵνα μὴ θαυμάζῃς πλοῦτον, ἵνα μὴ τὸν εὔπορον ζηλωτὸν εἶναι νομίζῃς, ἵνα μὴ τοὺς ἐν πτωχείᾳ ζῶντας ἀθλίους καὶ ἐλεεινούς, ἵνα μάθῃς τὴν Ἰουδαϊκὴν πονηρίαν. ἔθος γὰρ τῷ Θεῷ μέλλοντι κολάζειν, καὶ ἡμῖν ἀπολογεῖσθαι διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν· ἵνα μὴ μετὰ ταῦτα ἰδὼν τὸν κοινὸν ἁπάντων σωτῆρα παρὰ μὲν ἐκείνων ἐλαυνόμενον, παρὰ δὲ τῶν ἐθνῶν ὑποδεχόμενον, θαυμάζῃς καὶ διαπορῇς, ἄνωθεν αὐτῶν τὴν ἀγνωμοσύνην καταμαθών· καὶ ὡς ἔθος αὐτοῖς τοὺς εὐεργέτας ἐλαύνειν, ἵνα μὴ νομίσῃς ὠμότητος εἶναι τοῦ προφήτου τὴν φυγήν, καὶ τὴν τῆς τιμωρίας παραίτησιν, ἀλλὰ ζήλου θείου καὶ κηδεμονίας· ἵνα μάθῃς ὅτι ἐν τοῖς μεγίστοις κατορθώμασι καὶ σωφρονισμοῦ ἡμῶν ἡ φύσις δεῖται· ἵνα μὴ παρακαλούμενος εἰς τὸν αὐτὸν τοῦ προφήτου ζῆλον ἀδύνατον εἶναι νομίσῃς τὴν μίμησιν. Εἶπον περὶ τῆς χήρας, πῶς ἐν τοσαύτῃ στενοχωρίᾳ οὖσα, τοῦ λιμοῦ καταναγκάζοντος, οὐδὲ ῥῆμα πικρὸν πρὸς τὸν προφήτην ἐξέβαλε, καίτοιγε εἰκὸς ἦν· καὶ ἔδοξα καὶ τοῦτο ἐκ τῶν Ἰουδαϊκῶν φρονημάτων· ἀλλ᾿ οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθεν ἐκείνη, ἀλλὰ μετὰ πάσης αὐτὸν ἐδέξατο φιλοφροσύνης, καὶ τὴν τιμίαν ἅπασαν εἰς τὴν ἐκείνου τιμὴν ἐκένωσε, καὶ Σιδωνία οὖσα καὶ ἀλλόφυλος· καὶ οὔτε τῶν προφητῶν φιλοσοφούντων περὶ ἐλεημοσύνης ἤκουσεν, οὔτε τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, Πεινῶντά με εἴδετε, καὶ ἐθρέψατε. τίς οὖν ἡμῖν ἔσται συγγνώμη, εἰ μετὰ τοιαύτας παραινέσεις, εἰ μετὰ τοιούτων ἐπάθλων ὑπόσχεσιν, εἰ μετὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, μὴ φθάσαιμεν πρὸς τὸ αὐτὸ τῇ χήρᾳ τῆς φιλοφροσύνης μέτρον; ἐκείνη μὲν γὰρ καὶ Σιδωνία ἦν, καὶ ἀλλόφυλος, καὶ γυνὴ χήρα, καὶ παιδίων ἐπεμελεῖτο πολλῶν, καὶ λιμὸν ἐπικίνδυνον ἑώρα, καὶ θάνατον προσδοκώμενον, καὶ ὅμως ἄνθρωπον ἀγνῶτα ὑποδέχεσθαι ἔμελλε, καὶ τὸν ἐπαγαγόντα τὸν λιμόν, καὶ οὐδὲ οὕτως ἐφείσατο τῆς δρακός· ἡμεῖς δὲ καὶ προφητείας μετεσχηκότες, καὶ θείων ἀπολαύοντες διδαγμάτων, καὶ πολλὰ περὶ τῶν μελλόντων φιλοσοφεῖν ἔχοντες, καὶ οὐδὲ λιμὸν ὁρῶντες ἐπικείμενον, καὶ πολὺ πλείονα κεκτημένοι τῆς γυναικός, ποίαν δυνησόμεθα ἀπολογίαν προβαλέσθαι, φειδόμενοι τῶν ὄντων, καὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ἀφειδοῦντες; ὅπως οὖν καὶ τὰ χαλεπὰ ἐκεῖνα κολαστήρια ἐκφύγωμεν, πᾶσαν εὐσπλαγχνίαν εἰς τοὺς πένητας ἐπιδειξώμεθα, ἵνα καὶ ἡμεῖς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν καταξιωθῶμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ᾿ οὗ δόξα τῷ πατρί, σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΠΑΥλον Λογ. α.

Οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι λειμῶνα ἀρετῶν καὶ παράδεισον πνευματικὸν καλέσας τὴν Παύλου ψυχήν· οὕτω πολὺ μὲν ἀνέθη τῇ χάριτι, ἀξίαν δὲ τῆς χάριτος ἐπεδείκνυτο τῆς ψυχῆς τὴν φιλοσοφίαν. ἐπειδὴ γὰρ σκεῦος ἐκλογῆς γέγονε, καὶ καλῶς ἑαυτὸν ἐξεκάθηρε, δαψιλὴς ἡ τοῦ πνεύματος ἐξεχύθη εἰς αὐτὸν δωρεά. ὅθεν ἡμῖν καὶ τοὺς θαυμαστοὺς ἔτεκε ποταμούς, οὐ κατὰ τὴν τοῦ παραδείσου πηγὴν τέσσαρας μόνους, ἀλλὰ πολλῷ πλείους καθ' ἑκάστην ῥέοντας τὴν ἡμέραν, οὐ τὴν γῆν ἄρδοντας, ἀλλὰ τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς εἰς καρπογονίαν ἀρετῆς διεγείροντας. τίς οὖν ἀρκέσει λόγος τοῖς τούτου κατορθώμασιν; ἢ ποία δυνήσεται γλῶσσα ἐφικέσθαι τῶν ἐγκωμίων * ἐκείνου; ὅταν γὰρ ἅπαντα τὰ ἐν ἀνθρώποις καλὰ συλλαβοῦσα ἔχῃ ψυχὴ μία, καὶ πάντα μεθ' ὑπερβολῆς, οὐ μόνον δὲ τὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἀγγέλων, πῶς περιεσόμεθα τοῦ μεγέθους τῶν ἐγκωμίων; οὐ μὴν διὰ τοῦτο σιγήσομεν, ἀλλ' [αὐτὸ] καὶ δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα ἐροῦμεν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐγκωμίου μέγιστον εἶδος, τὸ νικᾶν τῶν κατορθωμάτων τὸ μέγεθος μετὰ πάσης περιουσίας τοῦ λόγου τὴν εὐκολίαν, καὶ ἡ ἧττα μυρίων τροπαίων ἐστὶν ἡμῖν λαμπροτέρα. πόθεν οὖν εὔκαιρον εἴη ἂν ἅψασθαι τῶν ἐγκωμίων; πόθεν ἄλλοθεν, ἢ ἀπ' αὐτοῦ τούτου πρώτου, τοῦ δεῖξαι τὰ ἁπάντων ἔχοντα ἀγαθά; εἴτε γὰρ προφῆται ἐπεδείξαντό τι γενναῖον, εἴτε πατριάρχαι, εἴτε δίκαιοι, εἴτε ἀπόστολοι, εἴτε μάρτυρες, πάντα ταῦτα ὁμοῦ συλλαβὼν ἔχει μετὰ τοσαύτης ὑπερβολῆς, μεθ' ὅσης οὐδεὶς ἐκείνων, ὅπερ ἕκαστος εἶχε καλόν, ἐκέκτητο. σκόπει δὲ προσήνεγκεν Ἀβελ θυσίαν, καὶ ἐντεῦθεν ἀνακηρύττεται. ἀλλ' ἐὰν τὴν Παύλου θυσίαν εἰς μέσον ἀγάγῃς, τοσοῦτον δείκνυται βελτίων ἐκείνης, ὅσον τῆς γῆς ὁ οὐρανός. ποίαν οὖν βούλεσθε εἴπω; οὐδὲ γὰρ μία μόνη ἐστί. καὶ γὰρ ἑαυτὸν καθ' ἑκάστην κατέθυεν ἡμέραν, καὶ ταύτην πάλιν διπλῆν ἐποίει τὴν προσφοράν· τοῦτο μὲν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκων, τοῦτο δὲ τὴν νέκρωσιν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ περιφέρων. καὶ γὰρ πρὸς κινδύνους διηνεκῶς παρετάττετο, καὶ ἐσφάττετο τῇ προαιρέσει, καὶ τῆς σαρκὸς τὴν φύσιν οὕτως ἐνέκρωσεν, ὡς τῶν σφαγιαζομένων ἱερείων μηδὲν ἔλαττον διακεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον. οὐδὲ γὰρ βοῦς καὶ πρόβατα προσέφερεν, ἀλλ' ἑαυτὸν διπλῇ καθ' ἑκάστην ἐσφαγίαζε τὴν ἡμέραν. διὸ καὶ ἐθάρρησεν εἰπεῖν· Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, σπονδὴν ἑαυτοῦ τὸ αἷμα καλέσας. οὐ μὴν ἠρκέσθη ταῖς β. Τιμ. δ. ε.
θυσίαις ταύταις, ἀλλ' ἐπειδὴ καλῶς ἑαυτὸν καθιέρωσε, καὶ τὴν οἰκουμένην προσήνεγκε, καὶ γῆν καὶ θάλατταν, καὶ Ἑλλάδα καὶ βαρβάρους, καὶ πᾶσαν ἁπαξαπλῶς ὅσην ἥλιος ἐφορᾷ γῆν, ταύτην καθάπερ ὑπόπτερός τις γενόμενος ἐπῆλθε πᾶσαν, οὐχ ἁπλῶς ὁδοιπορῶν, ἀλλὰ τὰς ἀκάνθας τῶν ἁμαρτημάτων ἀνασπῶν, καὶ τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας κατασπείρων, τὴν πλάνην ἀπελαύνων, τὴν ἀλήθειαν ἐπανάγων, ἐξ ἀνθρώπων ἀγγέλους ποιῶν, μᾶλλον δὲ ἀπὸ δαιμόνων ἀγγέλους τοὺς ἀνθρώπους. διὸ καὶ μέλλων ἀπιέναι μετὰ τοὺς πολλοὺς ἱδρῶτας καὶ τὰ πυκνὰ ταῦτα τρόπαια, παραμυθούμενος τοὺς μαθητάς, ἔλεγεν· Εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ Φιλιπ. β. ζ.
θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. διὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι. τί τοίνυν γένοιτ' ἂν τῆς θυσίας ταύτης ἴσον, ἣν τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος ἀνασπασάμενος ἔθυσεν, ἣν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ προσήγαγε τῷ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν; ἀλλ' ἀνῃρέθη δολοφονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κάϊν ὁ Ἀβελ, καὶ ταύτῃ λαμπρότερος γέγονεν; ἀλλ' ἐγώ σοι μυρίους ἠρίθμησα θανάτους, καὶ τοσούτους, ὅσας ἡμέρας κηρύττων ἔζησεν ὁ μακάριος οὗτος. εἰ δὲ καὶ τὴν μέχρι τῆς πείρας αὐτῆς προελθοῦσαν βούλει μαθεῖν σφαγήν, ἐκεῖνος μὲν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ μήτε ἀδικηθέντος, μήτε εὐεργετηθέντος κατέπεσεν· οὗτος δὲ ὑπὸ τούτων ἀνῃρέθη, οὓς ἐξαρπάσαι τῶν μυρίων ἠπείγετο κακῶν, καὶ δι' οὓς πάντα ἔπασχεν, ἅπερ ἔπαθεν. ἀλλὰ Νῶε δίκαιος, τέλειος ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ, καὶ μόνος ἐν ἅπασι τοιοῦτος ἦν; ἀλλὰ καὶ Παῦ-

λος μόνος ἐν ἅπασι τοιοῦτος. καὶ ἐκεῖνος μὲν ἑαυτὸν μετὰ τῶν παίδων διέσωσε μόνον· οὗτος δὲ, πολὺ χαλεπωτέρου τὴν οἰκουμένην κατακλυσμοῦ καταλαβόντος, οὐ σανίδας πηξάμενος, καὶ κιβωτὸν ποιήσας, ἀλλ' ἀντὶ σανίδων τὰς ἐπιστολὰς συνθεὶς, οὐ δύο καὶ τρεῖς καὶ πέντε συγγενεῖς, ἀλλὰ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν καταποντίζεσθαι μέλλουσαν, ἐκ μέσων ἥρπασε τῶν κυμάτων. οὐδὲ γὰρ τοιαύτη ἦν ἡ κιβωτὸς, ὡς ἐν ἑνὶ περιφέρεσθαι τόπῳ, ἀλλὰ τὰ πέρματα τῆς οἰκουμένης κατέλαβε, καὶ ἐξ ἐκείνου πάντας εἰσάγει μέχρι τοῦ νῦν εἰς τὴν λάρνακα ταύτην. σύμμετρον γὰρ τῷ πλήθει τῶν σωζομένων αὐτὴν κατασκευάσας, δεξάμενος ἀλόγων ἀνοητοτέρους, ταῖς ἄνω δυνάμεσιν ἐφαμίλλους ἐργάζεται, καὶ ταύτῃ νικῶν τὴν κιβωτὸν ἐκείνην. ἐκείνη μὲν γὰρ κόρακα λαβοῦσα, κόρακα πάλιν ἐξέπεμψε, καὶ λύκον ὑποδεξαμένη, τὴν θηριωδίαν οὐ μετέβαλεν· οὗτος δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ λαβὼν λύκους, πρόβατα εἰργάσατο, καὶ λαβὼν ἱέρακας καὶ κολοιοὺς, περιστερὰς τούτους ἀπετέλεσε, καὶ πᾶσαν ἀλογίαν καὶ θηριωδίαν τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως ἐκβαλὼν, τὴν τοῦ πνεύματος ἐπεισήγαγεν ἡμερότητα· καὶ μέχρι νῦν μένει πλέουσα ἡ κιβωτὸς αὕτη, καὶ οὐ διαλύεται. οὐδὲ γὰρ ἴσχυσεν αὐτῆς τὰς σανίδας χαυνῶσαι τῆς κακίας ὁ χειμὼν, ἀλλ' ὑπερπλέουσα μᾶλλον τοῦ χειμῶνος, τὴν ζάλην κατέλυσε· καὶ μάλα εἰκότως. οὐ γὰρ ἀσφάλτῳ καὶ πίσσῃ, ἀλλὰ πνεύματι ἁγίῳ κεχρισμέναι αἱ σανίδες αὐταί εἰσιν. ἀλλὰ τὸν Ἀβραὰμ "θαυμάζουσιν ἅπαντες, ὅτι ἀκούσας, Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, ἀφῆκε πατρίδα, καὶ οἰκίαν, καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς. καὶ πάντα ἦν αὐτῷ τὸ ἐπίταγμα τοῦ Θεοῦ; καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς τοῦτο θαυμάζομεν. ἀλλὰ τί Παύλου γένοιτ' ἂν ἴσον, ὃς οὐ πατρίδα καὶ οἰκίαν καὶ συγγενεῖς ἀφῆκεν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν κόσμον * διὰ τὸν Ἰησοῦν, μᾶλλον δὲ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, καὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ ὑπερεῖδε, καὶ ἓν μόνον ἐζήτει, τοῦ Ἰησοῦ τὴν ἀγάπην. καὶ ἄκουε αὐτοῦ τοῦτο δηλοῦντος καὶ λέγοντος· Οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. ἀλλ' ἐκεῖνος εἰς κινδύνους ῥίψας ἑαυτὸν, τὸν ἀδελφιδοῦν ἐξήρπασε τῶν βαρβάρων; ἀλλ' οὗτος οὐ τὸν ἀδελφιδοῦν, οὐδὲ τρεῖς καὶ πέντε πόλεις, ἀλλὰ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν, οὐκ ἀπὸ βαρβάρων, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς τῆς τῶν δαιμόνων ἐξήρπασε χειρὸς, μυρίους καθ' ἑκάστην ὑπομένων κινδύνους, καὶ τοῖς οἰκείοις θανάτοις, ἑτέροις πολλὴν ἀσφάλειαν κτώμενος. ἀλλ' ἐκεῖ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν ἐστὶ καὶ ἡ κορωνὶς τῆς φιλοσοφίας, τὸ τὸν υἱὸν καταθῦσαι; ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα τὰ πρωτεῖα παρὰ τῷ Παύλῳ ὄντα εὑρήσομεν. οὐ γὰρ υἱὸν, ἀλλ' ἑαυτὸν μυριάκις κατέθυσεν, ὅπερ ἔφθην εἰπών. τί δ' ἄν τις θαυμάσειε τοῦ Ἰσαάκ; πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, μάλιστα δὲ τὴν ἀνεξικακίαν, ὅτι φρέατα ὀρύττων, καὶ τῶν οἰκείων ἐλαυνόμενος ὅρων, οὐκ ἐπεξῄει, ἀλλὰ καὶ καταχωννύμενα ὁρῶν ἠνείχετο, καὶ πρὸς ἕτερον ἀεὶ μεθίστατο τόπον, οὐχ ὁμόσε ἀεὶ τοῖς λυποῦσι χωρῶν, ἀλλ' ἐξιστάμενος καὶ παραχωρῶν πανταχοῦ τῶν οἰκείων κτημάτων, ἕως αὐτῶν τὴν ἄδικον ἐκόρεσεν ἐπιθυμίαν. ἀλλ' ὁ Παῦλος οὐ φρέατα λίθοις καταχωννύμενα ὁρῶν, ἀλλὰ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, οὐ παρεχώρει, καθάπερ ἐκεῖνος, μόνον, ἀλλ' εἰσιὼν τοὺς λίθοις βάλλοντας αὐτὸν εἰς τὸν οὐρανὸν "ἀνάγειν ἐφιλονείκει. ὅσῳ γὰρ κατεχώννυτο ἡ πηγὴ, τοσούτῳ μᾶλλον ἐξεῤῥήγνυτο, καὶ πλείους ἐξέχεε ποταμοὺς εἰς ὑπομονήν. ἀλλὰ τὸν παῖδα τὸν τούτου θαυμάζει τῆς καρτερίας ἡ γραφή; καὶ ποία ἀδαμαντίνη ψυχὴ τὴν Παύλου δύναιτ' ἂν ἐπιδείξασθαι ὑπομονήν; οὐδὲ γὰρ δὶς ἑπτὰ ἔτη ἐδούλευσεν, ἀλλὰ τὸν πάντα βίον ὑπὲρ τῆς τοῦ Χριστοῦ νύμφης, οὐ συγκαιόμενος μόνον τῷ καύματι τῆς ἡμέρας, καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτὸς, ἀλλὰ μυρίας νιφάδας πειρασμῶν ὑπομένων, νῦν μὲν μάστιγας λαμβάνων, νῦν δὲ λίθοις τὸ σῶμα "βαλλόμενος, καὶ νῦν μὲν θηρίοις μαχόμενος, νῦν δὲ πελάγει πυκτεύων, καὶ λιμῷ διηνεκεῖ ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ κρυμῷ, καὶ πανταχοῦ ὑπὲρ τὰ σκάμματα πηδῶν, καὶ τὰ πρόβατα ἀπὸ τῆς τοῦ διαβόλου φάρυγγος ἀφαρπάζων. ἀλλὰ σώφρων ὁ Ἰωσήφ; ἀλλὰ δέδοικα μὴ γέλως ᾖ τὸν Παῦλον ἐντεῦθεν ἐγκωμιάζειν, ὃς ἐσταύρωσεν

ἑαυτὸν

Γεν. ιβ. α.

Ρωμ. η. λη.

γρ. θαυμά-
ζομεν ὅτι

* καὶ τὸν
τὰ πάντα

γρ. εἰσάγειν

γρ. καταπ
μένος

ἑαυτὸν τῷ κόσμῳ, καὶ οὐ τὰ ἁμαρτήματα ἐν τοῖς σώμασι μόνον, ἀλλὰ πάντα τὰ πράγματα οὕτως ἑώρα, ὡς ἡμεῖς τὴν κόνιν καὶ τὴν τέφραν· καὶ ὡς ἂν νεκρὸς πρὸς νεκρὸν ἀκίνητος γένοιτο, οὕτω μετὰ ἀκριβείας τῆς φύσεως τὰ σκιρτήματα κατευνάζων, οὐδὲ οὐδέποτέ τι πρὸς οὐδὲν ἀνθρώπινον πάθος ἔπαθεν. ἐκπλήττονται δὲ τὸν Ἰὼβ ἅπαντες καθορῶντες; καὶ μάλα εἰκότως. καὶ γὰρ μέγας ἀθλητὴς, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Παῦλον παρισοῦσθαι δυνάμενος, διὰ τὴν ὑπομονὴν, διὰ τὴν τοῦ βίου καθαρότητα, διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ μαρτυρίαν, διὰ τὴν καρτερὰν μάχην ἐκείνην, διὰ τὴν θαυμαστὴν νίκην τὴν μετὰ τὴν μάχην. ἀλλὰ Παῦλος, οὐχὶ μῆνας πολλοὺς ἀγωνιζόμενος οὕτω διῆγεν, ἀλλ' ἔτη πολλὰ, οὐχὶ τύκων βώλακας γῆς ἀπὸ ἰχῶρος* καὶ ἐπὶ κοπρίας καθήμενος, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τοῦ λέοντος τὸ νοητὸν στόμα συνεχῶς ἐμπίπτων, καὶ μυρίοις παλαίων πειρασμοῖς, πάσης πέτρας στερρότερος ἦν· οὐχὶ παρὰ τριῶν φίλων, ἢ τεττάρων, ἀλλὰ παρὰ πάντων ὀνειδιζόμενος τῶν ἀπιστούντων, ψευδαδέλφων, ἐμπτυόμενος, λοιδορούμενος. ἀλλ' ἡ φιλοξενία τοῦ Ἰὼβ μεγάλη, καὶ ἡ πρὸς τοὺς δεομένους κηδεμονία; οὐδὲ ἡμεῖς ἀντεροῦμεν. ἀλλὰ τῆς Παύλου τοσοῦτον καταδεεστέραν εὑρήσομεν, ὅσον ψυχῆς σῶμα ἀφέστηκεν. ἃ γὰρ ἐκεῖνος περὶ τοὺς τὴν σάρκα πεπηρωμένους ἐπεδείκνυτο, ταῦτα οὗτος περὶ τοὺς τὴν ψυχὴν λελωβημένους ἔπραττε, πάντας τοὺς χωλοὺς καὶ ἀναπήρους τὸν λογισμὸν διορθούμενος, καὶ τοὺς γυμνοὺς καὶ ἀσχημονοῦντας περιβάλλων τῇ τῆς φιλοσοφίας στολῇ. καὶ ἐν τοῖς σωματικοῖς δὲ τοσοῦτον αὐτοῦ περιῆν, ὅσῳ πολλῷ μεῖζον τὸ πενίᾳ συζῶντα καὶ λιμῷ βοηθεῖν τοῖς δεομένοις, τοῦ ἐκ περιουσίας τοῦτο ποιεῖν. καὶ τοῦ μὲν ἡ οἰκία παντὶ ἐλθόντι ἀνέῳκτο, τοῦ δὲ ἡ ψυχὴ πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ ἥπλωτο, καὶ ὁλοκλήρους δήμους ὑπεδέχετο. διὸ καὶ ἔλεγεν· Οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν. β. Κορ. ς. ιβ. καὶ ὁ μὲν προβάτων αὐτοῦ καὶ βοῶν ὄντων ἀπείρων, φιλότιμος περὶ τοὺς δεομένους ἦν· οὗτος δὲ, οὐδὲν πλέον κεκτημένος τοῦ σώματος, ἀπ' αὐτοῦ τούτου τοῖς δεομένοις ἐπήρκει, καὶ βοᾷ λέγων· Ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται, Πραξ. κ. λδ. τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἐργασίαν πρόσοδον τοῖς πεινῶσι καὶ λιμώττουσι κεκτημένος. ἀλλὰ οἱ σκώληκες καὶ τὰ τραύματα χαλεπὰς καὶ ἀκαρτερήτους παρεῖχον τῷ Ἰὼβ τὰς ὀδύνας; ὁμολογῶ κἀγώ. ἀλλ' ἐὰν τὰς ἐν τοσούτοις ἔτεσι τοῦ Παύλου μάστιγας, καὶ τὸν λιμὸν τὸν διηνεκῆ, καὶ τὴν γυμνότητα, καὶ τὰς ἁλύσεις, καὶ τὰ δεσμωτήρια, καὶ τοὺς κινδύνους, καὶ τὰς ἐπιβουλὰς, τὰς παρὰ τῶν οἰκείων, τὰς παρὰ τῶν ἀλλοτρίων, τὰς παρὰ τῶν τυράννων, τὰς παρὰ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἀπηθοῦς, καὶ μετὰ τούτων τὰ τούτων πικρότερα, λέγω δὴ τὰς ὑπὲρ τῶν πιπτόντων ὀδύνας, τὴν φροντίδα τῶν ἐκκλησιῶν πασῶν, τὴν πύρωσιν, ἣν ὑπὲρ ἑκάστου τῶν σκανδαλιζομένων ὑπέμενεν, ὄψει πῶς πέτρας στερροτέρα ἦν ἡ ταῦτα φέρουσα ψυχὴ, καὶ σίδηρον καὶ ἀδάμαντα ἐνίκα. ἅπερ οὖν ἐκεῖνος ἔπασχεν ἐν τῷ σώματι, ταῦτα οὗτος ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ σκώληκος παντὸς χαλεπώτερον ἡ καθ' ἕκαστον τῶν σκανδαλιζομένων ἀθυμία διέτρωγεν αὐτοῦ τὴν ψυχήν. ὅθεν καὶ πηγὰς δακρύων ἠφίει διηνεκεῖς, οὐ ταῖς ἡμέραις μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς νύκτας, καὶ πάσης γυναικὸς ὠδινούσης δριμύτερον διεσπᾶτο [καὶ] καθ' ἕκαστον αὐτῶν. διὸ καὶ ἔλεγε, Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω. Γαλ. δ. ιθ. τίνα ἄν τις μετὰ τὸν Ἰὼβ ἐκπλαγείη; τὸν Μωϋσέα πάντως. ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ὑπερηκόντισε. μεγάλα μὲν γὰρ αὐτοῦ καὶ τὰ ἄλλα, τὸ δὲ κεφάλαιον καὶ ἡ κορωνὶς τῆς ἁγίας ψυχῆς ἐκείνης, τὸ ἐξαλειφθῆναι εἵλετο τῆς τοῦ Θεοῦ βίβλου ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν Ἰουδαίων. ἀλλ' οὗτος μὲν συναπολέσθαι ἑτέροις ᾑρεῖτο· ὁ δὲ Παῦλος οὐ συναπολέσθαι, ἀλλ', ἑτέρων σωζομένων, αὐτὸς ἐκπεσεῖν τῆς δόξης τῆς ἀπεράντου. καὶ ὁ μὲν τῷ Φαραὼ, ὁ δὲ τῷ διαβόλῳ καθ' ἡμέραν ἐπύκτευε· καὶ ὁ μὲν ὑπὲρ ἑνὸς ἔθνους, ὁ δὲ ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἔκαμνεν. οὐχ ἱδρῶτι, ἀλλὰ καὶ αἵματι ἀντὶ ἱδρῶτος πάντοθεν περιρρεόμενος, οὐχὶ τὴν οἰκουμένην μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀοίκητον διορθούμενος, οὐχὶ τὴν Ἑλλάδα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν βάρβαρον. ἐνῆν καὶ τὸν Ἰησοῦν εἰς μέσον παραγαγεῖν, καὶ τὸν Σαμουὴλ, καὶ τοὺς ἄλλους προφήτας· ἀλλ' ἵνα μὴ μακρότερον ποιῶμεν τὸν λόγον, ἐπὶ τοὺς κορυφαίους αὐτῶν βαδιοῦμεν. ὅταν γὰρ τούτων φανῇ κρείττων, οὐδεμία περὶ τῶν ἄλλων ἀμφισβήτησις λείπεται. τίνες οὖν εἰσὶν οἱ κορυφαῖοι; τίνες δὲ ἄλλοι μετὰ τούτους, ἢ ὁ Δαβὶδ, καὶ ὁ Ἠλίας, καὶ ὁ Ἰωάννης; ὧν ὁ μὲν τῆς προτέρας, ὁ δὲ τῆς δευτέρας πρόδρομος τοῦ Κυρίου παρουσίας. διὸ καὶ τῆς προσηγορίας ἀλλήλοις ἐκοινώνησαν. τί οὖν τὸ ἐξαίρετον τοῦ Δαβίδ; ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ὁ πρὸς Θεὸν ἔρως. καὶ τίς μὲν μᾶλλον, τίς δὲ οὐχ ἧττον τῆς Παύλου ψυχῆς ἀμφότερα ταῦτα κατώρθωσε; τί δὲ τὸ θαυμαστὸν Ἠλίου; ἆρα ὅτι τὸν οὐρανὸν ἔκλεισε, καὶ λιμὸν ἐπήγαγε, καὶ πῦρ κατήγαγεν; οὐκ ἔγωγε οἶμαι. ἀλλ' ὅτι ἐζήλωσεν ὑπὲρ τοῦ δεσπότου, καὶ πυρὸς σφοδρότερος ἦν; ἀλλ' εἰ τὸν Παύλου ζῆλον ἴδοις, τοσοῦτον ὄψει κρατοῦντα, ὅσον ἐκεῖνος τῶν ἄλλων προφητῶν περιῆν. τί γὰρ ἂν γένοιτο τῶν ῥημάτων ἐκείνων ἴσον, ἅπερ ὑπὲρ τῆς τοῦ δεσπότου δόξης ζηλῶν ἔλεγεν, ὅτι Ηὐχόμην ἀνάθεμα εἶναι ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα; διὰ τοῦτο καὶ τῶν οὐρανῶν αὐτῷ προκειμένων, καὶ τῶν στεφάνων καὶ τῶν ἐπάθλων, ἔμελλε καὶ ἐβράδυνε λέγων, Τὸ ἐπιμεῖναι τῇ σαρκὶ, ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. διὰ τοῦτο οὐδὲ τὴν κτίσιν ταύτην τὴν ὁρωμένην, ἀλλ' οὐδὲ τὴν νοητὴν ἐνόμισεν ἀρκεῖν εἰς παράστασιν τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ζήλου, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν οὐκ οὖσαν ἐζήτει, ὥστε ἐνδείξασθαι ὅπερ ἠθέλησε καὶ ἐπεθύμει. ἀλλ' ὁ Ἰωάννης ἀκρίδας ἤσθιε καὶ μέλι ἄγριον. ἀλλ' οὗτος ἐν μέσῃ τῇ οἰκουμένῃ, καθάπερ ἐκεῖνος ἐν τῇ ἐρήμῳ, διετέλεσεν, ἀκρίδας μὲν καὶ μέλι ἄγριον οὐκ ἐσθίων, πολὺ δὲ εὐτελεστέραν ταύτης παρατιθέμενος τράπεζαν, καὶ οὐδὲ τῆς ἀναγκαίας εὐπορῶν τροφῆς διὰ τὴν ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος σπουδήν. ἀλλὰ πολλὴν πρὸς τὸν Ἡρώδην οὗτος παῤῥησίαν ἐπεδείξατο; ἀλλ' οὗτος οὐχ ἕνα καὶ δύο καὶ τρεῖς, ἀλλὰ μυρίους κατ' ἐκεῖνον ἐπεστόμισε, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ χαλεπωτέρους ἐκείνου τοῦ τυράννου. λείπεται πρὸς τοὺς ἀγγέλους αὐτὸν ἐξετάσαι λοιπόν. διόπερ ἀφέντες τὴν γῆν, πρὸς τὰς τῶν οὐρανῶν ἀναβησόμεθα ἁψῖδας, ἀλλὰ μηδεὶς τόλμαν καταγινωσκέτω τοῦ λόγου. εἰ γὰρ καὶ τὸν Ἰωάννην ἄγγελον ἐκάλεσεν ἡ γραφὴ, καὶ τοὺς ἱερέας, τί θαυμαστὸν, εἰ τὸν ἁπάντων ἀμείνω ταῖς δυνάμεσι παραβάλλομεν ἐκείναις; τί οὖν ἐστιν ἐκείνων τὸ μέγα; ὅτι μετὰ πάσης ἀκριβείας ὑπακούουσι τῷ Θεῷ· ὅπερ καὶ ὁ Δαβὶδ ἐκπληττόμενος ἔλεγε, Δυνατοὶ ἰσχύϊ, ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ. τούτου γὰρ ἴσον οὐδὲν, κἂν μυριάκις ὦσιν ἀσώματοι. ὃ γὰρ μάλιστα ποιοῦν τούτους μακαρίους, τοῦτό ἐστιν, ὅτι πείθονται τοῖς προστάγμασιν, ὅτι οὐδαμοῦ παρακούουσι. τοῦτο τοίνυν καὶ ὑπὸ τοῦ Παύλου μετὰ ἀκριβείας ἐστὶν ἰδεῖν φυλαττόμενον. οὐ γὰρ δὴ τὸν λόγον αὐτοῦ ἐποίησε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ προστάγματα, καὶ ὑπὲρ τὰ προστάγματα*. καὶ τοῦτο δηλῶν ἔλεγε· Τίς οὖν μοί ἐστιν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος, ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ; τί ἕτερον θαυμάζων αὐτοὺς ὁ προφήτης ἔλεγεν; Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, [φησι,] καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πῦρ φλέγον. ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐπὶ Παύλου ἐστὶν ἰδεῖν. καθάπερ γὰρ πνεῦμα καὶ πῦρ, οὕτω τὴν οἰκουμένην διέδραμεν ἅπασαν, καὶ τὴν γῆν ἐξεκάθηρεν. ἀλλ' οὔπω τὸν οὐρανὸν ἔλαχε· ὃ γὰρ θαυμαστὸν τοῦτο, ὅτι ἐν τῇ γῇ τοιοῦτος ἦν, καὶ σῶμα θνητὸν περικείμενος, πρὸς τὰς ἀσωμάτους ἡμιλλᾶτο δυνάμεις. πόσης οὖν οὐκ ἂν εἴημεν καταγνώσεως ἄξιοι, ὅταν ἑνὸς ἀνθρώπου πάντα συνειληχότος ἑαυτῷ τὰ καλά, ἡμεῖς οὐδὲ τὸ πολλοστὸν μέρος μιμήσασθαι αὐτὸν σπουδάζωμεν; Ταῦτ' οὖν ἐννοήσαντες, καὶ τῆς κατηγορίας ἑαυτοὺς ἀπαλλάξωμεν, καὶ σπουδάσωμεν πρὸς τὸν ἐκείνου ζῆλον ἐλθεῖν, ἵνα δυνηθῶμεν καὶ τῶν αὐτῶν ἀγαθῶν ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ῥωμ. θ. γ.
Φιλιπ. α. κδ.
Ψαλ. ρβ. κ.
α. Κορ. θ. ιη.
Ψαλ. ργ. δ.

* ἐξῆν

γρ. αὐτῷ

ΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΠΑΥΛΟΝ Λογ. β.

Τί ποτέ ἐστιν ἄνθρωπος, καὶ ὅση τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας ἡ εὐγένεια, καὶ ὅσης ἐστὶ δεκτικὸν ἀρετῆς τουτὶ τὸ ζῶον, ἔδειξε μάλιστα πάντων ἀνθρώπων ὁ Παῦλος· καὶ νῦν ἕστηκεν ἐξ οὗ γέγονε, λαμπρᾷ τῇ φωνῇ πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐγκαλοῦντας ἡμῶν τῇ κατασκευῇ ἀπολογούμενος ὑπὲρ τοῦ Δεσπότου, καὶ προτρέπων ἐπ' ἀρετήν, καὶ τὰ ἀναίσχυντα τῶν βλασφήμων ἐμφράττων στόματα, καὶ δεικνὺς ὅτι ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων οὐ πολὺ τὸ μέσον, ἐὰν ἐθέλωμεν προσέχειν ἑαυτοῖς. οὐ γὰρ ἄλλην φύσιν λαχών, οὐδὲ ἑτέρας κοινωνήσας ψυχῆς, οὐδὲ ἄλλον οἰκήσας κόσμον, ἀλλ' ἐν τῇ αὐτῇ γῇ καὶ χώρᾳ καὶ νόμοις καὶ ἔθεσι τραφείς, πάντας ἀνθρώπους ὑπερηκόντισε τοὺς ἐξ οὗ γεγόνασιν ἄνθρωποι γενομένους. ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ λέγοντες, ὅτι δύσκολον ἡ ἀρετή, καὶ εὔκολον ἡ κακία; οὗτος γὰρ ἀντιφθέγγεται τούτοις, λέγων· Τὸ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται. εἰ δὲ αἱ τοιαῦται θλίψεις ἐλαφραί, πολλῷ μᾶλλον αἱ οἴκοθεν ἡδοναί. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶν αὐτοῦ τὸ θαυμαστόν, ὅτι περιουσίᾳ τῆς προθυμίας οὐδὲ ᾐσθάνετο τῶν πόνων τῶν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ἐπὶ μισθῷ ταύτην μετῄει. ἡμεῖς μὲν γὰρ οὐδὲ μισθῶν προκειμένων ἀνεχόμεθα τῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἱδρώτων· ἐκεῖνος δὲ καὶ χωρὶς τῶν ἐπάθλων αὐτὴν ἠσπάζετο καὶ ἐφίλει, καὶ τὰ δοκοῦντα αὐτῆς εἶναι κωλύματα μετὰ πάσης ὑπερήλατο τῆς εὐκολίας· καὶ οὔτε σώματος ἀσθένειαν, οὐ πραγμάτων περίστασιν, οὐ φύσεως τυραννίδα, οὐκ ἄλλο οὐδὲν ᾐτιάσατο. καίτοι καὶ στρατηγῶν καὶ βασιλέων ἁπάντων τῶν ὄντων ἐπὶ γῆς μείζονα φροντίδα ἐγχειρισθείς, ἀλλ' ὅμως καθ' ἑκάστην ἤκμαζε τὴν ἡμέραν, καὶ τῶν κινδύνων ἐπιτιθεμένων αὐτῷ, νεαρὰν ἐκέκτητο τὴν προθυμίαν. καὶ τοῦτο δηλῶν ἔλεγε, Τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος· καὶ θανάτου προσδοκωμένου, Εἰς κοινωνίαν τῆς ἡδονῆς ταύτης ἐκάλει λέγων, Χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι· καὶ κινδύνων ἐπικειμένων καὶ ὕβρεων, καὶ ἀτιμίας ἁπάσης, ἐσκίρτα πάλιν· καὶ Κορινθίοις ἐπιστέλλων ἔλεγε, Διὸ καὶ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν διωγμοῖς. καὶ ὅπλα δὲ αὐτὰ δικαιοσύνης ἐκάλεσε, δεικνὺς ὅτι καὶ ἐντεῦθεν τὰ μέγιστα ἐκαρποῦτο, καὶ τοῖς ἐχθροῖς πάντοθεν ἀχείρωτος ἦν· καὶ πανταχοῦ μαστιζόμενος, ὑβριζόμενος, λοιδορούμενος, ὥσπερ ἐν θριάμβοις ἐμπομπεύων, καὶ τρόπαια συνεχῆ πανταχοῦ γῆς ἱστάς, οὕτως ἐκαλλωπίζετο, καὶ χάριν ὡμολόγει τῷ Θεῷ λέγων· Χάρις δὲ τῷ Θεῷ τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς. καὶ τὴν ἀσχημοσύνην καὶ τὴν ὕβριν τὴν διὰ τὸ κήρυγμα μᾶλλον, ἢ ἡμεῖς τὴν τιμὴν ἐδίωκε, καὶ τὸν θάνατον, ἢ ἡμεῖς τὴν ζωήν, καὶ τὴν πενίαν, ἢ τὸν πλοῦτον ἡμεῖς, καὶ τοὺς πόνους μᾶλλον, ἢ τὰς ἀνέσεις ἕτεροι, καὶ οὐχ ἁπλῶς μᾶλλον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον, καὶ τὸ λυπεῖσθαι πλέον, ἢ τὸ χαίρειν ἕτεροι, τὸ ὑπερεύχεσθαι τῶν ἐχθρῶν μᾶλλον, ἢ τὸ κατεύχεσθαι ἕτεροι· καὶ ἀντέστρεψε τῶν πραγμάτων τὴν τάξιν, μᾶλλον δὲ ἡμεῖς ἀντεστρέψαμεν. ἐκεῖνος δέ, ὥσπερ ὁ Θεὸς ἐνομοθέτησεν, οὕτως αὐτὴν ἐφύλαττε. ταῦτα μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἅπαντα, ἐκεῖνα δέ, τοὐναντίον. τίς τούτων ἀπόδειξις; Παῦλος, ἄνθρωπος ὤν, καὶ τούτοις ἐπιτρέχων μᾶλλον ἢ ἐκείνοις. ἓν τοῦτο φοβερὸν ἦν μόνον καὶ φευκτόν, τὸ προσκροῦσαι Θεῷ, ἕτερον δὲ οὐδέν· ὥσπερ οὖν οὐδὲ ποθεινὸν ἄλλο τι, ὡς τὸ ἀρέσαι Θεῷ· καὶ οὐ λέγω τῶν παρόντων οὐδέν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν μελλόντων. μὴ γάρ μοι πόλεις εἴπῃς καὶ ἔθνη καὶ βασιλέας καὶ στρατόπεδα καὶ ὅπλα καὶ χρήματα καὶ σατραπείας καὶ δυναστείας (οὐδὲ γὰρ ἀράχνην ταῦτα εἶναι ἐνόμιζεν) ἀλλ' αὐτὰ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τίθει, καὶ τότε αὐτοῦ ὄψει τὸν σφοδρὸν ἔρωτα τὸν πρὸς τὸν Χριστόν. οὗτος γὰρ πρὸς ἐκεῖνο τὸ

β. Κορ. δ. ιζ.

Φιλιπ. γ. ιγ. καὶ β. ιη.

β. Κορ. β. ιδ.

φίλτρον, οὐκ ἀγγέλων ἀξίαν ἐθαύμασεν, οὐκ ἀρχαγγέλων, οὐκ ἄλλο τοιοῦτον οὐδέν. ὃ γὰρ ἁπάντων μεῖζον εἶχεν ἐν ἑαυτῷ, τὸν τοῦ Χριστοῦ ἔρωτα, καὶ μετὰ τούτου πάντων ἑαυτὸν μακαριώτερον εἶναι ἐνόμιζε· καὶ τούτου χωρὶς, οὐδὲ τῶν κυριοτήτων, οὐδὲ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἐξουσιῶν γενέσθαι ηὔχετο, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀγάπης ταύτης ἐν ἐσχάτοις εἶναι ἐβούλετο μᾶλλον καὶ τῶν κολαζομένων, ἢ ταύτης χωρὶς, τῶν ἄκρων καὶ τῶν τιμωμένων. κόλασις γὰρ ἐκείνῳ μία, τὸ τῆς ἀγάπης ταύτης ἀποτυχεῖν. τοῦτο αὐτῷ γέεννα, τοῦτο τιμωρία, τοῦτο μυρία κακά· ὥσπερ καὶ ἀπόλαυσις, τὸ ταύτης ἐπιτυχεῖν· τοῦτο ζωή, τοῦτο κόσμος, τοῦτο ἄγγελος, τοῦτο παρόντα, τοῦτο μέλλοντα, τοῦτο βασιλεία, τοῦτο ἐπαγγελία, τοῦτο τὰ μυρία ἀγαθά. ἕτερον δὲ οὐδὲν τῶν μὴ φερόντων ἐνταῦθα, οὔτε λυπηρὸν, οὔτε ἡδὺ εἶναι ἐνόμιζεν· ἀλλ᾽ οὕτω κατεφρόνει τῶν ὁρωμένων ἁπάντων, ὡς τῆς κατασηπομένης βοτάνης. τύραννοι δὲ αὐτῷ καὶ δῆμοι θυμοῦ πνέοντες, κώνωπες εἶναι ἐδόκουν· θάνατος δὲ αὐτῷ καὶ τιμωρίαι καὶ μυρίαι κολάσεις, παίδων ἀθύρματα· πλὴν εἴ ποτε διὰ τὸν Χριστὸν ὑπέμενε. τότε γὰρ καὶ ταῦτα ἠσπάζετο, καὶ εἰς τὴν ἅλυσιν οὕτως ἐκαλλωπίζετο, ὡς οὐδὲ τὸ διάδημα Νέρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχων· καὶ τὸ δεσμωτήριον δὲ ᾤκει, ὡς αὐτὸν τὸν οὐρανόν· καὶ τραύματα καὶ μάστιγας ἐδέχετο ἥδιον τούτων τῶν τὰ βραβεῖα ἁρπαζόντων· καὶ τοὺς πόνους ἐφίλει τῶν ἐπάθλων οὐχ ἧττον, ἔπαθλον τοὺς πόνους εἶναι νομίζων. διὰ τοῦτο καὶ χάριν αὐτοὺς ἐκάλει. σκόπει δέ· ἔπαθλον ἦν, τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, τὸ δὲ ἐπιμεῖναι τῇ σαρκὶ, ὁ ἀγὼν οὗτος. ἀλλ᾽ ὅμως τοῦτο μᾶλλον αἱρεῖται ἐκείνου, καὶ ἀναγκαιότερον αὐτῷ εἶναί φησι· τὸ ἀνάθεμα ἀπὸ Χριστοῦ γενέσθαι, ἀγὼν ἦν καὶ πόνος, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ ἀγωνία καὶ πόνον· τὸ εἶναι μετ᾽ αὐτοῦ, ἔπαθλον. ἀλλὰ τοῦτο μᾶλλον αἱρεῖται ἐκείνου διὰ τὸν Χριστόν. ἀλλ᾽ ἴσως εἴποι τις ἄν, ὅτι ταῦτα πάντα διὰ τὸν Χριστὸν ἡδέα αὐτῷ ἦν. τοῦτο γὰρ καὶ ἐγώ φημι, ὅτι ἅπερ ἀθυμίας ἡμῖν αἴτια, ταῦτα ἐκείνῳ μεγάλην ἔτικτεν ἡδονήν. καὶ τί λέγω κινδύνους καὶ [τὰς ἄλλας] ταλαιπωρίας; [καὶ γὰρ] ἐν ἀθυμίᾳ διηνεκεῖ ἦν. διὸ καὶ ἔλεγε· Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; πλὴν εἰ καὶ τὴν ἀθυμίαν ἡδονὴν ἔχειν εἴποι τις ἄν. πολλοὶ γὰρ καὶ τὰ τέκνα ἀποβαλόντες, συγχωρούμενοι μὲν θρηνεῖν, παραμυθίαν λαμβάνουσι· κωλυόμενοι δὲ ἀλγοῦσι· καθάπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος, νυκτὸς καὶ ἡμέρας δακρύων, παραμυθίαν ἐλάμβανεν. οὐδεὶς γὰρ οὕτω τὰ οἰκεῖα ἐπένθησε κακὰ, ὡς τὰ ἀλλότρια ἐκεῖνος. πῶς γὰρ οἴει διακεῖσθαι αὐτὸν, Ἰουδαίων οὐ σωζομένων, ἵνα σωθῶσιν, εὐχόμενον ἐκπεσεῖν τῆς ἄνω δόξης; ὅθεν δῆλον ὅτι τὸ μὴ σώζεσθαι αὐτοὺς, πολλῷ χαλεπώτερον ἦν. εἰ γὰρ μὴ χαλεπώτερον, οὐκ ἂν ηὔξατο ἐκεῖνο· ὡς γὰρ κουφότερον εἵλετο, καὶ μᾶλλον ἔχον παραμυθίαν. καὶ οὐχ ἁπλῶς ἐβούλετο, ἀλλὰ καὶ ἐβόα λέγων, Ὅτι λύπη μοί ἐστι, καὶ ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου. τὸν οὖν καθ᾽ ἑκάστην, ὡς εἰπεῖν, ὑπὲρ τῶν τὴν οἰκουμένην οἰκούντων ἀλγοῦντα, καὶ ὑπὲρ ἁπάντων κοινῇ, καὶ ἐθνῶν, καὶ πόλεων, καὶ ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου, τίνι ἄν τις δυνηθείη παραβαλεῖν; ποίῳ σιδήρῳ; ποίῳ ἀδάμαντι; τί δ᾽ ἄν τις ἐκείνην καλέσειε τὴν ψυχήν; χρυσῆν, ἢ ἀδαμαντίνην; καὶ γὰρ ἀδάμαντος ἦν ἁπάντων στεῤῥοτέρα, καὶ χρυσοῦ, καὶ λίθων τιμίων τιμιωτέρα. κἀκείνης μὲν οὖν τῆς ὕλης τὴν εὐτονίαν παρήλασε, ταύτης δὲ τὴν πολυτέλειαν. τίνι ἂν οὖν τις αὐτὴν παραβάλοι; τῶν μὲν ὄντων οὐδεμιᾷ. εἰ δὲ χρυσὸς ἀδάμας γένοιτο, καὶ ἀδάμας χρυσὸς, τότε ὁπωσοῦν αὐτῶν τεύξεται τῆς εἰκόνος. ἀλλὰ τί μοι παραβάλλειν ἀδάμαντι καὶ χρυσῷ; τὸν κόσμον ἀντίθες ἅπαντα, καὶ τότε ὄψει καθέλκουσαν τοῦ Παύλου τὴν ψυχήν. εἰ γὰρ περὶ τῶν ἐν μηλωταῖς καὶ σπηλαίοις καὶ ἐν μικρῷ μέρει τῆς οἰκουμένης διαπρεψάντων τοῦτό φησιν ἐκεῖνος, πολλῷ μᾶλλον περὶ αὐτοῦ ἂν εἴποιμεν ἡμεῖς, ὡς ὅτι πάντων ἀντάξιος ἦν. εἰ τοίνυν ὁ κόσμος αὐτοῦ οὐκ ἄξιος, τίς ἄξιος; τάχα ὁ οὐρανός. ἀλλὰ καὶ τοῦτο σμικρόν. εἰ γὰρ αὐτὸς οὐρανοῦ μετὰ τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς προετίμησε τοῦ δεσπότου τὴν ἀγάπην, πολλῷ μᾶλλον ὁ δεσπότης ὁ τοσοῦτον αὐτοῦ ἀγαθώτερος, ὅσον πονηρίας ἀγαθότης, μυρίων αὐτὸν οὐ-

Β. Κορ. ια. κθ.

Ῥωμ. θ. β.

ρανῶν περιτιμήσει. οὐ γὰρ ὁμοίως ἡμᾶς φιλεῖ, καθάπερ ἡμεῖς αὐτὸν, ἀλλὰ τοσοῦτον πλέον, ὅσον οὐδὲ λόγῳ παραστῆσαι ἔνι. σκόπει γοῦν ἡλίκων αὐτὸν καὶ πρὸ τῆς μελλούσης ἠξίωσεν ἀναστάσεως. εἰς παράδεισον ἥρπασεν, εἰς τρίτον ἀνήγαγεν οὐρανὸν, ἀπορρήτων ἐποίησε κοινωνὸν τοιούτων, ἃ μηδενὶ τῶν τὴν ἀνθρωπίνην λαχόντων φύσιν θέμις εἰπεῖν· καὶ μάλα εἰκότως. καὶ γὰρ ἐν γῇ βαδίζων, ὡς μετὰ ἀγγέλων περιπολῶν, οὕτως ἔπραττεν ἅπαντα, καὶ σώματι θνητῷ συνδεδεμένος, τὴν ἐκείνων καθαρότητα ἐπεδείκνυτο, καὶ ἀνάγκαις τοσαύταις ὑποκείμενος, ἐφιλονείκει τῶν ἄνω δυνάμεων μηδὲν ἔλαττον φανῆναι. καὶ γὰρ ὡς πτηνὸς τὴν οἰκουμένην διέδραμε, καὶ ὡς ἀσώματος, πόνων ὑπερεώρα καὶ κινδύνων, καὶ ὡς τὸν οὐρανὸν ἤδη λαχὼν, κατεφρόνει τῶν ἐπὶ γῆς, καὶ ὡς μετ' αὐτῶν ἀναστρεφόμενος τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων, οὕτω διηνεκῶς ἐγρηγορὼς ἦν. καίτοιγε ἄγγελοι πολλάκις ἐνεχειρίσθησαν ἔθνη διάφορα· ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν τὸ ἔθνος, ὃ ἐνεπιστεύθη, οὕτως ᾠκονόμησεν, ὡς Παῦλος τὴν οἰκουμένην ἅπασαν. καὶ μή μοι λέγε ὅτι Παῦλος οὐκ ἦν ὁ ταῦτα οἰκονομῶν· καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁμολογῶ. εἰ γὰρ καὶ μὴ αὐτὸς ἦν ὁ ταῦτα ἀνύων, ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἐκτὸς ἦν τῶν ἐπὶ τούτοις ἐπαίνων, ἐπειδὴ ἑαυτὸν οὕτω κατεσκεύασεν ἄξιον τῆς τοσαύτης χάριτος. ὁ Μιχαὴλ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος ἐνεχειρίσθη· Παῦλος δὲ γῆν καὶ θάλατταν, καὶ τὴν οἰκουμένην, καὶ τὴν ἀοίκητον. καὶ ταῦτα οὐκ ἀγγέλους ὑβρίζων λέγω, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ δεικνὺς, ὅτι δυνατὸν ἄνθρωπον ὄντα μετ' ἐκείνων εἶναι, καὶ ἐγγὺς αὐτῶν ἑστάναι. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ ἄγγελοι ταῦτα ἐνεχειρίσθησαν; ἵνα μηδεμίαν ἀπολογίαν ἔχῃς ῥᾳθυμῶν, μηδὲ εἰς τὴν διαφορὰν τῆς φύσεως καταφεύγῃς καθεύδων· ἄλλως δὲ καὶ τὸ θαῦμα μεῖζον ἐγίνετο. πῶς γὰρ οὐ θαυμαστὸν καὶ παράδοξον, ἀπὸ γλώττης πηλίνης ἐκπηδῶντα λόγον, θάνατον φυγαδεύειν, ἁμαρτήματα λύειν, πεπηρωμένην διορθοῦν φύσιν, καὶ τὴν γῆν ἐργάζεσθαι οὐρανόν; διὰ τοῦτο ἐκπλήττομαι τοῦ Θεοῦ τὴν δύναμιν, διὰ ταῦτα θαυμάζω τοῦ Παύλου τὴν προθυμίαν, ὅτι τοσαύτην ὑπεδέξατο χάριν, ὅτι τοιοῦτον παρεσκεύασεν ἑαυτόν· καὶ ὑμᾶς παρακαλῶ μὴ θαυμάζειν μόνον, ἀλλὰ καὶ μιμεῖσθαι τὸ ἀρχέτυπον τοῦτο τῆς ἀρετῆς. οὕτω γὰρ δυνησόμεθα τῶν αὐτῶν στεφάνων κοινωνῆσαι ἐκείνῳ. εἰ δὲ θαυμάζεις ἀκούων, ὅτι τὰ αὐτὰ κατορθώσας, τῶν αὐτῶν ἐπιτεύξῃ, ἄκουσον αὐτοῦ ταῦτα λέγοντος· Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι Κύριος ὁ δίκαιος κριτὴς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. β. Τιμ. δ. ζ. ὁρᾷς πῶς πάντας εἰς τὴν αὐτὴν κοινωνίαν καλεῖ; ἐπεὶ οὖν ἅπασι πρόκειται τὰ αὐτὰ, πάντες σπουδάσωμεν ἄξιοι γενέσθαι τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν· καὶ μὴ μόνον τὸ μέγεθος καὶ τὸν ὄγκον τῶν κατορθωμάτων ἴδωμεν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόνον τῆς προθυμίας, δι' ἧς τοσαύτην ἐπεσπάσατο χάριν, καὶ τὸ τῆς φύσεως συγγενὲς (τῶν γὰρ αὐτῶν ἡμῖν ἐκεκοινώνησεν ἁπάντων) καὶ οὕτω καὶ τὰ σφόδρα δυσκατόρθωτα, ῥᾴδια ἡμῖν φανεῖται καὶ κοῦφα, καὶ τὸν βραχὺν τοῦτον καμόντες χρόνον, τὸν ἀγήρω καὶ ἀθάνατον ἐκεῖνον στέφανον φοροῦντες διατελέσομεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ

Παῦλον Λογ. γ.

Ο Μακάριος Παῦλος τῆς ἀνθρωπίνης προθυμίας ἐνδεικνύμενος τὴν
ἰσχὺν, καὶ ὅτι* πρὸς αὐτὸν "δυνάμεθα πτῆναι τὸν οὐρανὸν, ἀφεὶς ἀγγέλους
καὶ ἀρχαγγέλους καὶ τὰς ἄλλας δυνάμεις, ποτὲ μὲν δι' ἑαυτοῦ μόνου μιμητὰς
γενέσθαι κελεύει τοῦ Χριστοῦ λέγων, Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς
α. Κορ. ια. α. κἀγὼ Χριστοῦ· ποτὲ δὲ καὶ χωρὶς ἑαυτοῦ πρὸς αὐτὸν αὐτοὺς ἀναβιβάζει
τὸν Θεὸν λέγων, Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά.
Ἐφ. ε. α. εἶτα "δεικνὺς ὡς οὐδὲν οὕτω ποιεῖ τὴν μίμησιν ταύτην, ὡς τὸ κοινωφελῶς ζῆν καὶ πρὸς τὸ* παντὶ
χρήσιμον ὁρᾶν, ἐπήγαγε· Περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ. "Διὰ τοῦτο εἰπὼν, Μιμηταί μου
γίνεσθε, περὶ ἀγάπης εὐθέως διαλέγεται, "δεικνὺς ὅτι αὕτη μάλιστα ἡ ἀρετὴ ἐγγὺς εἶναι ποιεῖ
Θεοῦ· ὡς αἵ γε ἄλλαι ταύτης καταδεέστεραι, [καὶ] περὶ ἀνθρώπους πᾶσαι στρέφονται· οἷον ἡ
πρὸς ἐπιθυμίας μάχη, ὁ περὶ τὴν γαστέρα πόλεμος, ἡ πρὸς τὴν φιλαργυρείαν παράταξις,
ἡ πρὸς τὸν θυμὸν πάλη· τὸ δὲ φιλεῖν, τοῦτο κοινὸν ἡμῶν καὶ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς
Ματθ. ε. μδ. ἔλεγεν· Εὔχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. τοῦτο τοίνυν καὶ ὁ Παῦλος εἰδὼς κεφάλαιον ὂν τῶν ἀγαθῶν, μετὰ πολλῆς
ἐπεδείξατο* τῆς ἀκριβείας. οὐδεὶς γοῦν οὕτως ἐχθροὺς ἐφίλησεν, οὐδεὶς οὕτω τοὺς "ἐπιβουλεύοντας
εὐηργέτησεν, οὐδεὶς τοσαῦτα ὑπὲρ τῶν λελυπηκότων ἔπαθεν. οὐδὲ γὰρ εἰς ἅπερ
ἔπασχεν ἔβλεπεν, ἀλλὰ τὸ κοινὸν τῆς φύσεως ἐννοῶν, καὶ ὅσῳ μᾶλλον ἐξεθηριοῦντο, τοσούτῳ
μᾶλλον αὐτῶν ἠλέει τὴν μανίαν. καὶ ὡς ἄν τις διατεθείη πατὴρ περὶ παῖδα φρενίτιδι
κατεχόμενον (ὅσῳ γὰρ ἂν ὑβρίζηται καὶ λακτίζῃ χαλεπῶς ὁ κάμνων, τοσούτῳ μᾶλλον αὐτὸν
ἐλεεῖ καὶ δακρύει) οὕτω κἀκεῖνος, τῇ τῶν δαιμόνων "ὑπερβολῇ τῶν ταῦτα ἐπαγόντων
αὐτῷ "τὴν νόσον στοχαζόμενος, πρὸς πλείονα κηδεμονίαν διανίστατο. ἄκουσον γοῦν αὐτοῦ
πῶς ἡμέρως, πῶς συμπαθητικῶς ὑπὲρ αὐτῶν ἡμῖν διαλέγεται, τῶν πεντάκις αὐτὸν μαστιγωσάντων,
τῶν καταλευσάντων, τῶν δησάντων, τῶν τοῦ αἵματος αὐτοῦ διψώντων, καὶ διασπάσασθαι
Ρωμ. θ β. καθ' ἑκάστην ἐπιθυμούντων αὐτὸν τὴν ἡμέραν. Μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς, φησιν,
ὅτι ζῆλον Θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. καὶ πάλιν τοὺς ἐπεμβαίνοντας αὐτοῖς "ἀναχαιτίζων
Ρωμ. ια. κ. ἔλεγε· Μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ. εἰ γὰρ ὁ Θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ
ἐφείσατο, μήπως οὐδὲ σοῦ φείσηται. ἐπειδὴ γὰρ ἀπόφασιν εἶδε δεσποτικὴν ἐξελθοῦσαν κατ'
αὐτῶν, οὗ κύριος ἦν, τοῦτο ἐποίει· συνεχῶς ἐδάκρυεν ὑπὲρ αὐτῶν, ἤλγει, τοὺς ἐνάλλεσθαι βουλομένους
αὐτοῖς ἐκώλυε, καὶ ἐκ τῶν ἐγχωρούντων ἐφιλονείκει σκιὰν γοῦν συγγνώμης αὐτοῖς
εὑρεῖν. καὶ ἐπειδὴ λόγων πειθοῖ οὐκ εἶχε διὰ τὸ ἀνένδοτον αὐτῶν καὶ σκληρὸν, ἐπὶ συνεχεῖς
Ρωμ. ι. α. εὐχὰς ἐτρέπετο λέγων· Ἀδελφοὶ, ἡ μὲν εὐδοκία μου καὶ ἡ δέησίς μου ἡ πρὸς τὸν Θεὸν, ὑπὲρ
αὐτῶν ἐστιν εἰς σωτηρίαν. ὑποτείνει δὲ αὐτοῖς καὶ χρηστὰς ἐλπίδας λέγων· Ἀμεταμέλητα
τὰ χαρίσματα, καὶ ἡ κλῆσις τοῦ Θεοῦ, ὥστε μὴ ἀπογνῶναι τέλεον καὶ ἀπολέσθαι. ἅπερ ἅπαντα
Ρωμ. ια. κϛ. κηδομένου καὶ σφόδρα ὑπὲρ αὐτῶν διακειμένου ἦν· ὡς ὅταν λέγῃ· Ὅτι ἥξει ἐκ Σιὼν
ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει "ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ." καὶ γὰρ σφόδρα διεκόπτετο καὶ ἐδάκνετο ἀπολλυμένους
"ὁρῶν. διὸ πολλὰς ἐπενόει παραμυθίας τῆς ἀλγηδόνος ταύτης ἑαυτῷ, ποτὲ
Ρωμ. ια. λα. μὲν λέγων, Ἥξει ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ· ποτὲ δὲ, Οὕτω καὶ οὗτοι ἠπείθησαν
τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι. ποιεῖ δὲ τοῦτο καὶ Ἱερεμίας, βιαζόμενος καὶ
Ιερ. ιδ. ζ. φιλονεικῶν ἀπολογίαν τινὰ ὑπὲρ τῶν ἡμαρτηκότων εὑρεῖν, νῦν μὲν λέγων· Εἰ αἱ ἁμαρτίαι
καὶ ι. κβ. ἡμῶν ἀντέστησαν ἡμῖν, ποίησον ἕνεκέν σου· νῦν δὲ πάλιν, Οὐχὶ τοῦ ἀνθρώπου ἡ ὁδὸς αὐτοῦ, οὐδὲ
Ψαλ. ϱβ. ιδ. ἀνθρωπος πορεύσεται, καὶ κατορθώσει τὴν πορείαν αὐτοῦ· καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν· Μνήσθητι ὅτι χοῦς
ἐσμεν. καὶ γὰρ ἔθος τοῖς ὑπὲρ τῶν ἡμαρτηκότων δεομένοις, κἂν μηδὲν ἔχωσιν εὔλογον εἰπεῖν,
σκιὰν γοῦν τινα ἀπολογίας ἐπινοεῖν, οὐ "διακριβουμένας μὲν, οὐδὲ εἰς δόγματα ἑλκυσθῆναι

δυναμένας, παραμυθουμένας δὲ ὅμως τοὺς ὑπὲρ τῶν ἀπολλυμένων ὀδυνωμένους. Μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς τὰς τοιαύτας ἀκριβῶς ἐξετάζωμεν ἀπολογίας, ἀλλ' ἐννοοῦντες ὅτι ψυχῆς εἰσιν ὀδυνωμένης, ζητούσης εἰπεῖν τι ὑπὲρ τῶν ἡμαρτηκότων, οὕτως ἐκδεχώμεθα τὰ εἰρημένα. ἆρ' οὖν πρὸς Ιουδαίους μόνον τοιοῦτος, πρὸς δὲ τοὺς ἔξωθεν οὐχί; πάντων ἡμερώτερος ἦν καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους, καὶ πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους. Οὐκοῦν ἄκουσον τί Τιμοθέῳ φησί. Δοῦλον δὲ Κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικὸν, ἀνεξίκακον, ἐν πρᾳότητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα. θέλεις ἰδεῖν αὐτὸν καὶ πρὸς τοὺς ἡμαρτηκότας πῶς διάκειται; ἄκουσον τί φησι Κορινθίοις ἐπιστέλλων· Φοβοῦμαι δὲ μήπως ἐλθὼν, οὐχ οἵους θέλω, εὕρω ὑμᾶς· καὶ μετ' ὀλίγα, Μὴ πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ Θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀσελγείᾳ καὶ ἀκαθαρσίᾳ, ᾗ ἔπραξαν. καὶ Γαλάταις δὲ γράφων ἔλεγε· Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. καὶ ὑπὲρ τοῦ πεπορνευκότος ἄκουσον αὐτοῦ, πῶς οὐχ ἧττον ἐκείνου καὶ ὀδυνᾶται καὶ παρακαλεῖ λέγων· Κυρώσατε εἰς αὐτὸν ἀγάπην. καὶ ἡνίκα δὲ αὐτὸν ἐξέκοπτε, μετὰ πολλῶν δακρύων τοῦτο ἐποίει. Εκ γὰρ πολλῆς θλίψεως, φησὶ, καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλ' ἵνα γνῶτε τὴν ἀγάπην, ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς. καὶ πάλιν· Εγενόμην τοῖς Ιουδαίοις, ὡς Ιουδαῖος, τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, τοῖς ἀσθενοῦσιν, ὡς ἀσθενὴς, τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν· Ινα παραστήσω πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ Ιησοῦ. Εἶδες ψυχὴν ὑπερβαίνουσαν πᾶσαν τὴν γῆν; πάντα ἄνθρωπον προσεδόκησε παραστῆσαι, καὶ τό γε αὐτοῦ μέρος, πάντας παρέστησε. καὶ γὰρ ὥσπερ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν γεννήσας αὐτὸς, οὕτως ἐθορυβεῖτο, οὕτως ἔτρεχεν, οὕτω πάντας ἐσπούδαζεν εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν βασιλείαν, θεραπεύων, παρακαλῶν, ὑπισχνούμενος, εὐχόμενος, ἱκετεύων, τοὺς δαίμονας φοβῶν, τοὺς διαφθείροντας ἐλαύνων, διὰ παρουσίας, διὰ γραμμάτων, διὰ ῥημάτων, διὰ πραγμάτων, διὰ μαθητῶν, δι' ἑαυτοῦ· τοὺς πίπτοντας ἀνορθῶν, τοὺς ἑστῶτας στηρίζων, διεγείρων τοὺς χαμαὶ κειμένους, θεραπεύων τοὺς συντετριμμένους, ἀλείφων τοὺς ῥαθυμοῦντας, φοβερὸν ἐμβοῶν ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς, δριμὺ βλέπων ἐπὶ τοῖς πολεμίοις· καθάπερ τις στρατηγὸς [ἢ] ἄριστος [ἰατρὸς], αὐτὸς σκευοφόρος, αὐτὸς ὑπασπιστὴς, αὐτὸς ὑπερασπιστὴς, αὐτὸς παραστάτης, αὐτὸς πάντα γινόμενος τῷ στρατοπέδῳ. καὶ οὐκ ἐν τοῖς πνευματικοῖς * μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς πολλὴν τὴν πρόνοιαν ἐπεδείκνυτο, πολλὴν τὴν σπουδήν. ἄκουσον γοῦν αὐτοῦ, πῶς ὑπὲρ μιᾶς γυναικὸς πρὸς ὁλόκληρον ἐπιστέλλει δῆμον λέγων· Συνίστημι δὲ ὑμῖν Φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν διάκονον οὖσαν τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχρεαῖς, ἵνα προσδέξησθε αὐτὴν ἐν Κυρίῳ ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παραστῆτε αὐτῇ, ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν πράγματι χρήζῃ. καὶ πάλιν· Οἴδατε τὴν οἰκίαν Στεφανᾶ, ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις. καὶ πάλιν· Επιγινώσκετε τοὺς τοιούτους. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἴδιον τῆς φιλοστοργίας τῶν ἁγίων, τὸ καὶ ἐν τούτοις βοηθεῖν. οὕτω καὶ ὁ Ελισσαῖος τὴν ὑποδεξαμένην αὐτὸν γυναῖκα, οὐκ ἐν τοῖς πνευματικοῖς μόνον ὠφέλει, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς ἐσπούδαζεν ἀμείβεσθαι. διὸ καὶ ἔλεγεν· Εἴ τις ἔστι σοι λόγος πρὸς τὸν βασιλέα, ἢ πρὸς τὸν ἄρχοντα; καὶ τί θαυμάζεις, εἰ τὴν ἀπὸ τῶν γραμμάτων παρέχει σύστασιν ὁ Παῦλος, ὅπου γε καὶ καλῶν τινας πρὸς ἑαυτὸν, οὐδὲ τοῦτο ἀνάξιον εἶναι ἐνόμισε, τὸ καὶ περὶ ἐφοδίων αὐτῶν φροντίσαι, καὶ καταθέσθαι αὐτὸ ἐν ἐπιστολῇ; καὶ γὰρ ἐπιστέλλων Τίτῳ, φησί· Ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ Απολλὼ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ. Εἰ δὲ παρατιθέμενος οὕτω σπουδαίως ἐξέπεμπε, πολλῷ μᾶλλον, εἴ που κινδυνεύοντας εἶδε, πάντα ἂν ἔπραξεν. ὅρα γοῦν καὶ πρὸς τὸν Φιλήμονα

β. Τιμ. β. κδ.
β. Κορ ιβ. κ. κα.
Γαλ δ. ιθ.
β. Κορ. β. η.
β. Κορ. β. δ.
α. Κορ. θ. κ.
Κολοσ. α. κη.
Ρωμ. ις. α.
α. Κορ. ις. ιε. ιη.
δ. Βασ. δ. ιγ.
Τιτ. γ. ιγ.

ἐπιστέλλων, πόσην ποιεῖται σπουδὴν περὶ Ὀνήσιμον, καὶ πῶς συνετῶς, πῶς κηδεμονικῶς ἐπιστέλλει.
ὁ δὲ ὑπὲρ ἑνὸς οἰκέτου, καὶ ταῦτα φυγάδος γεγενημένου, καὶ ὑφελομένου πολλὰ τῶν δεσποτικῶν,
ὁλόκληρον μὴ παραιτησάμενος συνθεῖναι ἐπιστολήν, ἐννόησον ἡλίκος περὶ τοὺς
ἄλλους ἦν. καὶ γὰρ ἓν μόνον αἰσχύνης ἄξιον ἐνόμιζεν εἶναι, τό, δέον ἀνύεσθαί τι πρὸς σωτηρίαν,
παριδεῖν. διὰ τοῦτο πάντα ἐκίνει, καὶ οὐδὲν ὤκνει δαπανᾶν ὑπὲρ τῶν σωζομένων,
οὐ ῥήματα, οὐ χρήματα, οὐ σῶμα. ὁ γὰρ μυριάκις ἑαυτὸν θανάτοις ἐκδούς, πολλῷ μᾶλλον
οὐδὲ χρημάτων ἐφείσατο, εἴ γε παρῆν. καὶ τί λέγω, εἴ γε παρῆν; καὶ γὰρ μὴ παρόντων
δυνατὸν δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἐφείσατο. καὶ μὴ νομίσῃς αἴνιγμα εἶναι τὸ ῥῆμα, ἀλλ' αὐτοῦ πάλιν
β. Κορ. ιβ. ιε. ἄκουσον λέγοντος· Ὅτι ἥδιστα δαπανήσω, καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. καὶ
Πράξ. κ. λδ. Ἐφεσίοις δημηγορῶν ἔλεγεν· Αὐτοὶ οἴδατε ὅτι ταῖς χρείαις μου, καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν
αἱ χεῖρες αὗται. καὶ ὢν μέγας, ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῶν ἀγαθῶν, τῇ ἀγάπῃ, φλογὸς
πάσης σφοδρότερος ἦν. καὶ καθάπερ σίδηρος εἰς πῦρ ἐμπεσών, ὅλος γίνεται πῦρ, οὕτω καὶ
αὐτὸς τῷ πυρὶ τῆς ἀγάπης ἀναφθείς, ὅλος γέγονεν ἀγάπη· καὶ ὥσπερ κοινὸς πατὴρ τῆς οἰκουμένης
ἁπάσης ὤν, οὕτω τοὺς γεγενηκότας αὐτοὺς ἐμιμεῖτο, μᾶλλον δὲ καὶ πάντας ὑπερηκόντισε
πατέρας, καὶ σωματικῶν καὶ πνευματικῶν ἕνεκεν φροντίδων, καὶ χρήματα, καὶ ῥήματα, καὶ σῶμα,
καὶ ψυχήν, καὶ πάντα ἐπιδιδοὺς ὑπὲρ τῶν ἠγαπημένων. διὰ τοῦτο καὶ πλήρωμα αὐτὴν ἐκάλει
νόμου, καὶ σύνδεσμον τελειότητος, καὶ μητέρα τῶν ἀγαθῶν πάντων, καὶ ἀρχὴν καὶ τέλος
α. Τιμ. α. ε. ἀρετῆς. διὸ καὶ ἔλεγε· Τὸ δὲ τέλος τῆς ἐπαγγελίας, ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, καὶ συνειδήσεως
Ρωμ. ιγ. θ. ἀγαθῆς. καὶ πάλιν, Τὸ γάρ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν
τῷ λόγῳ τούτῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. ἐπεὶ οὖν
ἀρχὴ καὶ τέλος καὶ πάντα τὰ ἀγαθὰ ἡ ἀγάπη, καὶ ταύτῃ τὸν Παῦλον ζηλώσωμεν. καὶ γὰρ
οὗτος ἐντεῦθεν τοιοῦτος ἐγένετο. μὴ γάρ μοι τοὺς νεκροὺς εἴπῃς, οὓς ἀνέστησε, μηδὲ τοὺς λεπρούς,
οὓς ἐκάθηρεν. οὐδὲν τούτων ὁ Θεὸς ἐπιζητήσει παρὰ σοῦ· κτῆσαι τὴν ἀγάπην
τὴν Παύλου, καὶ τὸν στέφανον ἕξεις ἀπηρτισμένον. τίς ταῦτά φησιν; αὐτὸς ὁ τῆς ἀγάπης
τροφεύς, οὗτος ὁ καὶ σημείων, καὶ θαυμάτων, καὶ μυρίων αὐτὴν ἑτέρων προθείς. ἐπειδὴ γὰρ
σφόδρα αὐτὴν κατωρθώκει, διὰ τοῦτο καὶ μετὰ ἀκριβείας αὐτῆς οἶδε τὴν ἰσχύν. ἐντεῦθεν καὶ
αὐτὸς τοιοῦτος ἐγένετο, καὶ οὐδὲν οὕτως αὐτὸν ἐποίησεν ἄξιον, ὡς ἡ τῆς ἀγάπης δύναμις. διὸ
α. Κορ. ιβ. λα. καὶ ἔλεγε· Ζηλοῦτε τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα· καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι,
τὴν ἀγάπην λέγων, τὴν καλλίστην ὁδὸν καὶ ῥᾳδίαν. ταύτην τοίνυν καὶ ἡμεῖς βαδίζωμεν
διηνεκῶς, ἵνα καὶ Παῦλον ἴδωμεν, μᾶλλον δὲ τὸν Παύλου δεσπότην, καὶ τῶν ἀκηράτων
ἐπιτύχωμεν στεφάνων, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ
τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ

Παῦλον Λογ. δ.

Ὁ Μακάριος Παῦλος ὁ τήμερον ἡμᾶς συναγαγών, καὶ τὴν οἰκουμένην
φωτίσας, οὗτος ἐν τῷ καιρῷ τῆς κλήσεως ἐτυφλώθη ποτέ· ἀλλ' ἡ
πήρωσις ἐκείνου, φωτισμὸς γέγονε τῆς οἰκουμένης. ἐπειδὴ γὰρ ἔβλεπε
κακῶς, ἐπήρωσεν αὐτὸν καλῶς ὁ Θεός, ὥστε ἀναβλέψαι χρησίμως,
ὁμοῦ μὲν τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως ἀπόδειξιν αὐτῷ παρεχόμενος, ὁμοῦ δὲ
ἐν τῷ πάθει τὰ μέλλοντα προδιατυπῶν, καὶ τοῦ κηρύγματος τὸν τρόπον
διδάσκων, καὶ ὅτι ταῦτα πάντα οἴκοθεν ἀποβαλόντα, καὶ μύσαντα καὶ τοὺς ὀφθαλμούς, αὐτῷ
α. Κορ. γ. ιη. * ἕπεσθαι χρή. διὸ καὶ αὐτὸς ἐβόα τοῦτο αὐτὸ δηλῶν· Εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν, γενέσθω

μωρὸς, ἵνα γένηται σοφός· ὡς οὐκ ἐνὸν ἀναβλέψαι καλῶς, μὴ πρότερον πηρωθέντα καλῶς,
καὶ τοὺς οἰκείους καὶ παρενοχλοῦντας αὐτῷ ἐκβαλόντα λογισμοὺς, καὶ τῇ πίστει τὸ πᾶν ἐπιτρέψαντα.
ἀλλὰ μηδεὶς ταῦτα ἀκούων, ἠναγκασμένην νομιζέτω εἶναι ταύτην τὴν κλῆσιν. καὶ
γὰρ ἐδύνατο πάλιν ἐπανελθεῖν, ὅθεν ἐξέβη. πολλοὶ γοῦν ἕτερα μείζονα θαύματα ἰδόντες,
ὑπέστρεψαν πάλιν, καὶ ἐν τῇ καινῇ, καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ· οἷον ὁ Ἰούδας, ὁ Ναβουχοδονόσορ, ὁ
Ἐλύμας ὁ μάγος, ὁ Σίμων, ὁ Ἀνανίας καὶ ἡ Σάπφειρα, ὅλος τῶν Ἰουδαίων ὁ δῆμος. ἀλλ' οὐχ
ὁ Παῦλος, ἀλλὰ διαβλέψας, πρὸς τὸ ἀκήρατον φῶς τὸν δρόμον ἐπέτεινε, καὶ πρὸς τὸν
οὐρανὸν ἵπτατο. εἰ δὲ ἐξετάζεις τίνος ἕνεκεν ἐπηρώθη, ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος· Ἠκούσατε γὰρ Γαλ. α. ιγ.
τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν,
καὶ ἐπόρθουν αὐτὴν, καὶ προέκοπτον ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν
τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων. ἐπεὶ
οὖν οὕτω σφοδρὸς ἦν καὶ ἀπρόσιτος, σφοδροτέρου ἔδει χαλινοῦ, ἵνα μὴ τῇ ῥύμῃ τῆς προθυμίας
ἀγόμενος, καὶ παρακούσῃ τῶν λεγομένων. διὰ δὴ τοῦτο καταστέλλων αὐτοῦ τὴν μανίαν
ἐκείνην, πρῶτον κατευνάζει τὰ κύματα τῆς ῥαγδαίας ὀργῆς ἐκείνης διὰ τῆς πηρώσεως,
καὶ τότε αὐτῷ διαλέγεται, δεικνὺς τῆς σοφίας αὐτοῦ τὸ ἀπρόσιτον, καὶ τὸ τῆς γνώσεως ὑπέρογκον·
καὶ ἵνα μάθῃ τίνα πολεμεῖ, ὃν οὐ μόνον κολάζοντα, ἀλλ' οὐδὲ εὐεργετοῦντα δύναται ἐνεγκεῖν.
οὐ γὰρ σκότος αὐτὸν ἐπήρωσεν, ἀλλ' ὑπερβολὴ φωτὸς αὐτὸν ἐσκότισε. καὶ τί δή ποτε μὴ
ἐξ ἀρχῆς τοῦτο ἐγένετο, φησί; μὴ ζήτει τοῦτο, μηδὲ περιεργάζου, ἀλλὰ παραχώρει τῷ ἀκαταλήπτῳ
τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας τοῦ καιροῦ τὴν ἐπιτηδειότητα. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς τοῦτο ποιεῖ
λέγων· Ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου, καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος Γαλ. α. ιε.
αὐτοῦ ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί. οὐκοῦν καὶ σὺ μηδὲν περιεργάζου πλέον, ὅταν
Παῦλος τοῦτο λέγῃ. τότε γὰρ, τότε συνέφερε τῶν σκανδάλων ἀρθέντων ἐκ μέσου. λοιπὸν
ἀπὸ τούτου μανθάνομεν, ὅτι οὐδεὶς οὐδαμῶς οὐδὲ τῶν περὶ αὐτοῦ, οὐδὲ αὐτὸς οἴκοθεν αὐτὸν
εὗρεν, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἑαυτὸν ἐφανέρωσε. διὸ καὶ ἔλεγεν· Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ Ἰωάν. ιε. ις
ἐξελεξάμην ὑμᾶς. ἐπεὶ τίνος ἕνεκεν ὁρῶν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἀνισταμένους νεκροὺς, οὐκ ἐπίστευσεν;
ὁρῶν γὰρ χωλὸν βαδίζοντα, καὶ δαίμονας δραπετεύοντας, καὶ παραλυτικοὺς σφιγγωμένους,
οὐδὲν ἐκαρποῦτο. οὐδὲ γὰρ ἠγνόει ταῦτα οὕτω περιεργαζόμενος τοὺς ἀποστόλους.
καὶ Στεφάνου δὲ λιθαζομένου, παρὼν καὶ ἰδὼν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς πρόσωπον ἀγγέλου,
οὐδὲν ἐντεῦθεν ἐκέρδανε. πῶς οὖν οὐδὲν ἐντεῦθεν ἐκέρδανεν; ὅτι οὐδέπω ἦν κεκλημένος.
σὺ δὲ ἀκούων ταῦτα, μὴ ἀναγκαστὴν τὴν κλῆσιν εἶναι νόμιζε. οὐδὲ γὰρ ἀναγκάζει
ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἀφίησι κυρίους εἶναι τῆς προαιρέσεως καὶ μετὰ τὴν κλῆσιν. καὶ γὰρ Ἰουδαίοις
ἀπεκάλυψεν ἑαυτὸν καὶ ὅτε ἐχρῆν, ἀλλ' οὐκ ἠθέλησαν δέξασθαι διὰ τὴν δόξαν τὴν
παρὰ τῶν ἀνθρώπων. εἰ δὲ λέγοι τις τῶν ἀπίστων, πόθεν δῆλον ὅτι Παῦλον ἐκάλεσεν ἐξ
οὐρανοῦ, καὶ ἐπείσθη; διὰ τί γὰρ μὴ καὶ ἐμὲ ἐκάλεσεν; ἐκεῖνο πρὸς αὐτὸν ἐροῦμεν· πιστεύεις
τοῦτο, εἰπέ μοι, * ὦ ἄνθρωπε; οὐκοῦν εἰ πιστεύεις, ἀρκεῖ σοι εἰς σημεῖον. εἰ μὲν
γὰρ ἀπιστεῖς ὅτι ἐκάλεσεν ἐξ οὐρανοῦ, πῶς λέγεις, διὰ τί μὴ καὶ ἐμὲ ἐκάλεσεν; εἰ
δὲ πιστεύεις ὅτι ἐκάλεσεν, ἀρκεῖ σοι τοῦτο εἰς σημεῖον. πίστευε τοίνυν. καὶ γὰρ καὶ σὲ
καλεῖ ἐξ οὐρανοῦ, ἐὰν ψυχὴν εὐγνώμονα ἔχῃς· ὡς, ἐὰν ἀγνώμων ᾖς καὶ διεστραμμένος, οὐδὲ
τὸ ἐνεχθῆναί σοι φωνὴν ἄνωθεν ἀρκέσει εἰς σωτηρίαν. ποσάκις γοῦν ἤκουσαν οἱ Ἰουδαῖοι
φωνῆς ἐξ οὐρανοῦ φερομένης, καὶ οὐκ ἐπίστευσαν; πόσα εἶδον σημεῖα, καὶ ἐν τῇ καινῇ, καὶ ἐν τῇ
παλαιᾷ, καὶ οὐκ ἐγένοντο βελτίους; ἀλλ' ἐν μὲν τῇ παλαιᾷ οὗτοι μετὰ μυρία θαύματα ἐμοσχοποίησαν·
ἡ δὲ Ἱεριχουντία πόρνη μηδὲν τούτων θεασαμένη, πίστιν ἐπεδείξατο θαυμαστὴν
περὶ τοὺς κατασκόπους. καὶ ἐν τῇ γῇ δὲ τῆς ἐπαγγελίας οὗτοι μὲν, τῶν σημείων γινομένων, ἔμενον
λίθων ἀναισθητότεροι· οἱ δὲ Νινευῗται τὸν Ἰωνᾶν θεασάμενοι μόνον, ἐπίστευσαν καὶ μετενόησαν.

τενόησαν, καὶ τὴν θεήλατον ὀργὴν ἀπεκρούσαντο. ἐν δὲ τῇ καινῇ, ἐπ' αὐτῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ τῆς παρουσίας, οἱ μὲν λῃσταὶ σταυρούμενοι ἰδόντες προσεκύνησαν· οὗτοι δὲ νεκροὺς ἐγείροντα θεασάμενοι, καὶ ἔδησαν καὶ ἐσταύρωσαν. τί δὲ ἐφ' ἡμῶν; οὐχὶ πῦρ ἐκ τοῦ ναοῦ, ἐκ τῶν θεμελίων τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκπηδῆσαν ἐφήλατο τοῖς οἰκοδομοῦσι, καὶ οὕτως αὐτοὺς ἀπέστησε τῆς παρανόμου τότε ἐπιχειρήσεως; ἀλλ' ὅμως οὐ μετεβάλλοντο, οὐδὲ ἀπέθεντο τὴν πώρωσιν. πόσα δὲ ἕτερα γέγονε μετ' ἐκεῖνο θαύματα τότε, καὶ οὐδὲν ἐντεῦθεν ἐκέρδανον, οἷον, ὁ κεραυνὸς ὁ κατὰ τῆς ὀροφῆς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος κατενεχθείς· ὁ τοῦ δαίμονος αὐτοῦ τούτου χρησμὸς, ὃς τὸν τότε βασιλεύοντα ἠνάγκαζε μετακινεῖν τὸν πλησίον κείμενον μάρτυρα, λέγων· μὴ δύνασθαι φθέγγεσθαι, ἕως ἂν τὴν λάρνακα τὴν ἐκείνου βλέπῃ πλησίον; καὶ γὰρ ἐκ γειτόνων ἦν κειμένη. μετὰ τοῦτον πάλιν, ὁ θεῖος ὁ τούτου εἰς τὰ ἱερὰ σκεύη ἐνυβρίσας, σκωληκόβρωτος γεγονὼς ἐξέψυξε· καὶ ὁ ταμίας δὲ τῶν βασιλικῶν χρημάτων δι' ἑτέραν παρανομίαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην, μέσον λακήσας ἀπώλετο. πάλιν αἱ πηγαὶ αἱ παρ' ἡμῖν, αἱ νικῶσαι τῷ ῥεύματι τοὺς ποταμοὺς, ἀθρόον ἔφυγον καὶ ἀπεπήδησαν, μηδέποτε τοῦτο παθοῦσαι πρότερον, ἀλλ' ὅτε θυσίαις καὶ σπονδαῖς τὸ χωρίον ἐμόλυνεν ὁ βασιλεύς. τί δὲ ἄν τις εἴποι τὸν λιμὸν τὸν πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης μετὰ τοῦ βασιλέως ταῖς πόλεσι συνεμπεσόντα, αὐτοῦ τοῦ βασιλέως τὸν θάνατον, τὸν ἐν τῇ Περσῶν χώρᾳ, τὴν περὶ τοῦ θανάτου ἀπάτην, τὸ στρατόπεδον τὸ ἐν μέσοις "ἀποληφθὲν τοῖς βαρβάροις, καθάπερ ἐν σαγήνῃ τινὶ καὶ δικτύοις, γ. ἀπ τὴν ἄνοδον ἐκεῖθεν τὴν θαυμαστὴν καὶ παράδοξον; ἐπειδὴ γὰρ ὁ μὲν ἀσεβὴς βασιλεὺς ἔπεσεν ἐλεεινῶς, ἕτερος δὲ εὐσεβὴς διεδέξατο, πάντα εὐθέως ἐλύετο τὰ δεινά· καὶ οἱ ἐν μέσοις εἰλημμένοι δικτύοις, καὶ οὐδεμίαν οὐδαμόθεν διέξοδον ἔχοντες στρατιῶται, τοῦ Θεοῦ λοιπὸν λύσαντος, τῶν βαρβάρων ἀπαλλαγέντες μετὰ ἀσφαλείας ἐπανήεσαν ἁπάσης. ταῦτα τοίνυν οὐχ ἱκανὰ ἐφελκύσασθαι πρὸς τὴν εὐσέβειαν; τὰ δὲ παρόντα οὐ πολλῷ τούτων θαυμαστότερα; ὁ σταυρὸς κηρύττεται, καὶ ἡ οἰκουμένη προστρέχει· ὁ θάνατος καταγγέλλεται ἐπονείδιστος, καὶ πάντες ἐπιπηδῶσι; μὴ γὰρ οὐκ ἐσταυρώθησαν μυρίοι; μὴ γὰρ μετ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ οὐχὶ δύο λῃσταὶ ἀνεσκολοπίσθησαν; μὴ γὰρ οὐκ ἐγένοντο πολλοὶ σοφοί; μὴ γὰρ οὐκ ἐγένοντο πολλοὶ δυνατοί; τίνος ὄνομά ποτε οὕτως ἐκράτησε; καὶ τί λέγω σοφοὺς καὶ δυνατούς; μὴ γὰρ οὐκ ἐγένοντο βασιλεῖς ἐπίδοξοι; τίς οὕτω περιεγένετο τῆς οἰκουμένης ἐν βραχεῖ τῷ χρόνῳ; μὴ γάρ μοι λέγε τὰς αἱρέσεις τὰς ποικίλας καὶ παντοδαπάς. πάντες γὰρ τὸν αὐτὸν Χριστὸν κηρύττουσιν, εἰ καὶ μὴ ὑγιῶς πάντες, ἀλλ' ἐκεῖνον τὸν ἐν Παλαιστίνῃ πάντες προσκυνοῦσι σταυρωθέντα, τὸν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου. ταῦτα οὖν οὐ δοκεῖ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ σαφεστέραν ἔχειν ἀπόδειξιν τῆς φωνῆς ἐκείνης τῆς ἐξ οὐρανοῦ κατενεχθείσης; διὰ τί γὰρ μηδεὶς οὕτω περιεγένετο βασιλεὺς, ὡς οὗτος ἐκράτησε, καὶ ταῦτα μυρίων ὄντων τῶν "κωλυμάτων; καὶ γὰρ βασιλεῖς ἐπολέμησαν, καὶ τύραννοι παρετάξαντο, καὶ δῆμοι πάντες κατεξανέστησαν, καὶ τὰ ἡμέτερα ὅμως οὐκ ἠλαττοῦτο, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον λαμπρότερα ἐγίνετο. πόθεν οὖν, εἴπατέ μοι, ἡ τοσαύτη ἰσχύς; μάγος ἦν, φησί. μόνος οὖν οὗτος μάγος τοιοῦτος ἐγένετο; πάντως ἠκούσατε, ὅτι καὶ παρὰ Πέρσαις καὶ Ἰνδοῖς πολλοὶ γεγόνασι μάγοι, καὶ εἰσὶν ἔτι καὶ νῦν· ἀλλ' οὐδὲ ὄνομα αὐτῶν ἐστιν οὐδαμοῦ. ἀλλ' ὁ ἐκ Τυάνων, φησὶν, ἀπατεὼν, ἐκεῖνος καὶ γόης, καὶ αὐτὸς ἔλαμψε. ποῦ καὶ πότε; ἐν μικρῷ μέρει τῆς οἰκουμένης, καὶ πρὸς βραχὺν χρόνον, καὶ ἐσβέσθη ταχέως καὶ ἀπώλετο, οὐκ ἐκκλησίαν καταλιπὼν, οὐ λαὸν, οὐκ ἄλλο τι τοιοῦτον οὐδέν. καὶ τί λέγω μάγους καὶ γόητας τοὺς σβεσθέντας; πόθεν τὰ τῶν θεῶν ἐπαύθη πάντα, καὶ ὁ Δωδωναῖος, καὶ ὁ Κλάριος, καὶ πάντα τὰ πονηρὰ ταῦτα ἐργαστήρια σιγᾷ καὶ ἐπεστόμισται; πόθεν οὖν οὐ τοῦτον μόνον τὸν σταυρωθέντα, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ σφαγέντων πεφρίκασι δαίμονες; τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ σταυρὸν ἀκούοντες ἀποπηδῶσι; καὶ μὴν καταγελᾶν ἔδει, μὴ γὰρ λαμπρὸν καὶ ἐπίσημον ὁ σταυρός; τοὐναντίον μὲν οὖν, αἰσχρὸν καὶ ἐπονείδιστον. θάνατος γὰρ ἦν καταδίκου· θάνατος ἦν ὁ κακῶν ἔσχατος, καὶ παρὰ Ἰουδαίοις ἐπάρατος, καὶ παρὰ Ἕλλησι βδελυκτός. πόθεν οὖν αὐτὸν ἐδεδοίκεισαν δαίμονες; ἆρ' οὐκ ἀπὸ τῆς τοῦ σταυρωθέντος δυνάμεως; Εἰ γὰρ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ πρᾶγμα ἐδεδοίκεισαν, μάλιστα μὲν οὖν καὶ τοῦτο ἀνάξιον φόβου· πλὴν, πολλοὶ καὶ πρὸ αὐτοῦ, καὶ μετ' αὐτὸν ἐσταυρώθησαν, καὶ μετ' αὐτοῦ δὲ δύο. τί οὖν, εἰ εἴποι τις, ἐν ὀνόματι τοῦ λῃστοῦ τοῦ σταυρωθέντος, ἢ τοῦ δεῖνος, ἢ τοῦ δεῖνος, φεύξεται ὁ δαίμων; οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ γελάσεται. ἐὰν δὲ τὸν Ἰησοῦν προσθῇς τὸν Ναζωραῖον, καθάπερ ἀπὸ πυρὸς οὕτω φεύγουσι. τί οὖν ἂν εἴποις, πόθεν ἐκράτησεν; ὅτι πλούσιος ἦν; ἀλλ' οὐ τοιαῦτα αὐτοῦ τὰ παραγγέλματα· ἄλλως δὲ, καὶ πλούσιοι πολλοὶ γεγόνασιν. ἀλλ' ὅτι μάγος; ἀλλ' οὐ τοῦτο μαρτυρεῖ τὰ δόγματα· καὶ μάγων πολλὴ πολλάκις ἐγένετο φορά. ἀλλ' ὅτι σοφός; ἀλλὰ σοφοὶ πολλοὶ πολλάκις ἐγένοντο. τίς οὖν οὕτως ἐκράτησεν; οὐδεὶς οὐδέποτε, οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἐγγύς. ὅθεν δῆλον, ὅτι οὐκ ἐπειδὴ μάγος ἦν, οὐδὲ ὅτι πλούσιος ἦν, ἀλλ' ἐπειδὴ τούτων διορθωτὴς, καὶ θεία δύναμίς τις καὶ ἄμαχος, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς πάντων περιεγίνετο, καὶ τῷ σκηνοποιῷ τούτῳ τοσαύτην ἐνέπνευσε δύναμιν, ὅσην αὐτὰ τὰ πράγματα μαρτυρεῖ. ἄνθρωπος γὰρ ἐπ' ἀγορᾶς ἑστηκὼς, περὶ δέρματα τὴν τέχνην ἔχων, τοσοῦτον ἴσχυσεν, ὡς καὶ Ῥωμαίους, καὶ Πέρσας, καὶ Ἰνδοὺς, καὶ Σκύθας, καὶ Αἰθίοπας, καὶ Σαυρομάτας, καὶ Πάρθους, καὶ Μήδους, καὶ Σαρακηνοὺς, καὶ ἅπαν ἁπλῶς τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐπαναγαγεῖν ἐν ἔτεσιν οὐδὲ ὅλοις τριάκοντα. πόθεν οὖν, εἰπέ μοι, ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐπὶ ἐργαστηρίου ἑστηκὼς, καὶ σμίλην μεταχειρίζων, καὶ αὐτὸς τοιαῦτα ἐφιλοσόφει, καὶ τοὺς ἄλλους ἔπεισε, καὶ ἔθνη, καὶ πόλεις, καὶ χώρας, οὐ λόγων ἰσχὺν ἐπιδεικνύμενος, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἅπαν, τὴν ἐσχάτην ἀμαθίαν ἀμαθὴς ὤν; ἄκουσον γοῦν αὐτοῦ λέγοντος, καὶ οὐκ αἰσχυνομένου· Εἰ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει. οὐ χρήματα κεκτημένος. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο αὐτός φησι, Μέχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνητεύομεν, καὶ κολαφιζόμεθα. καὶ τί λέγω χρήματα, ὅπου γε οὐδὲ τῆς ἀναγκαίας πολλάκις εὐπόρει τροφῆς, οὐδὲ ἱμάτιον περιβαλέσθαι εἶχεν; ὅτι δὲ οὐδὲ ἐκ τοῦ ἐπιτηδεύματος λαμπρὸς ἦν, καὶ τοῦτο ὁ μαθητὴς αὐτοῦ δηλοῖ λέγων, ὅτι ἔμεινε παρὰ Ἀκύλαν καὶ Πρίσκιλλαν διὰ τὸ ὁμότεχνον. Ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην. οὐκ ἀπὸ προγόνων ἐπίσημος. πῶς γὰρ, τοιοῦτον ἐπιτήδευμα ἔχων; οὐκ ἀπὸ πατρίδος, οὐκ ἀπὸ ἔθνους. ἀλλ' ὅμως ἐλθὼν εἰς μέσον καὶ φανεὶς μόνον, πάντα ἐτάραξε τὰ τῶν ἐναντίων, πάντα συνέχεε, καὶ καθάπερ πῦρ εἰς καλάμην ἐμπεσὸν καὶ χόρτον, οὕτω κατέκαυσε τὰ τῶν δαιμόνων, καὶ εἰς ἅπερ ἐβούλετο, πάντα μετέστησε. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ θαυμαστὸν, ὅτι αὐτὸς τοιοῦτος ὢν τοσαῦτα ἴσχυσεν, ἀλλ' ὅτι καὶ οἱ πλείους τῶν μαθητευομένων, πένητες, ἰδιῶται, ἀπαίδευτοι, λιμῷ συζῶντες, ἄσημοι καὶ ἐξ ἀσήμων. καὶ ταῦτα καὶ αὐτὸς κηρύττει, καὶ οὐκ αἰσχύνεται λέγων αὐτῶν τὴν πενίαν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ προσαιτῶν ὑπὲρ αὐτῶν. Πορεύομαι γάρ, φησιν, εἰς Ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις. καὶ πάλιν, Κατὰ μίαν σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν τιθέτω παρ' ἑαυτῷ θησαυρίζων, ἵνα μὴ, ὅταν ἔλθω, τότε λογίαι γίνωνται. ὅτι δὲ καὶ τὸ πλέον αὐτῶν ἐξ ἰδιωτῶν συνειστήκει, Κορινθίοις ἐπιστέλλων, φησί· Βλέπετε τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα· καὶ ὅτι ἐξ ἀσήμων, Οὐ πολλοὶ, φησιν, εὐγενεῖς· καὶ οὐ μόνον οὐκ εὐγενεῖς, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εὐτελεῖς. Καὶ γὰρ τὰ ἀγενῆ, φησί, τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεὸς, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ. ἀλλ' ἰδιώτης μὲν καὶ ἀπαίδευτος, πιθανὸς δὲ ὁπωσοῦν εἰπεῖν; οὐδὲ τοῦτο. καὶ τοῦτο αὐτὸς πάλιν δηλοῖ λέγων· Κἀγὼ ἦλθον πρὸς ὑμᾶς, οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου, ἢ σοφίας καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον. οὐ γὰρ ἔκρινά τι εἰδέναι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον· καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς σοφίας λόγοις. ἀλλὰ τὸ κηρυττόμενον ἱκανὸν ἐπισπάσασθαι; ἀλλ' ἄκουσον καὶ περὶ αὐτοῦ τί φησιν· Ἐπεὶ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖα αἰτοῦσι, καὶ Ἕλληνες

β. Κορ. ια. ϛ.
α. Κορ. δ. ια.
Πραξ. ιη. γ.
Ρωμ. ιε κε.
α. Κορ. ις. β.
α. Κορ. α. κϛ.
α Κορ. α. κζ.
α. Κορ. α. κβ.

ληνες σοφίαν ζητοῦσιν, ἡμεῖς δὲ κηρύττομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον,
α. Κορ. β. γ. Ἕλλησι δὲ μωρίαν. ἀλλ' ἀδείας ἀπήλαυσεν; ἀλλ' οὐδὲ ἀνέπνει ποτὲ τῶν κινδύνων. Καγὼ
ἐν ἀσθενείᾳ, φησί, καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς. οὐκ αὐτὸς
δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ μαθηταὶ τὰ αὐτὰ ἔπασχον. Μέμνησθε γάρ, φησι, τὰς πρότερον ἡ-
Ἑβρ. ι. λβ. μέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες, πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων, τοῦτο μέν, ὀνειδισμοῖς 5
καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι, τοῦτο δέ, κοινωνοὶ τῶν οὕτω πασχόντων γενηθέντες. καὶ γὰρ τὴν
ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε. καὶ πάλιν Θεσσαλονι-
α. Θεσ. β. ιδ. κεῦσι γράφων, λέγει· Ὑμεῖς γὰρ τὰ αὐτὰ ἐπάθετε ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ
αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν Κύριον ἀποκτεινάντων, καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ
ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ Θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων. καὶ 10
β. Κορ. α. ε. Κορινθίοις δὲ πάλιν ἐπιστέλλων ἔλεγεν, Ὅτι περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ εἰς ὑ-
Γαλ. γ. δ. μᾶς, καὶ ὥσπερ κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως. καὶ Γαλάταις, Το-
σαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ, φησιν, εἴγε καὶ εἰκῇ. ὅταν οὖν καὶ ὁ κηρύττων ἰδιώτης ᾖ καὶ πένης καὶ
ἄσημος, καὶ τὸ κηρυττόμενον οὐκ ἐπαγωγόν, ἀλλὰ καὶ σκάνδαλον ἔχον, καὶ οἱ ἀκούοντες αὐτὸ πέ-
νητες καὶ ἀσθενεῖς καὶ οὐδένες, καὶ κίνδυνοι ἐπάλληλοι καὶ συνεχεῖς καὶ τοῖς διδασκάλοις καὶ τοῖς μα- 15
θηταῖς, καὶ ὁ καταγγελλόμενος ἐσταυρωμένος, τί τὸ ποιῆσαν κρατῆσαι; οὐκ εὔδηλον ὅτι θεία
τις καὶ ἀπόρρητος δύναμις; παντί που δῆλον. καὶ τοῦτο καὶ ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἔστι κατιδεῖν. ὅταν
γὰρ ἴδῃς τὰ ἐναντία τούτων συνδραμόντα, καὶ πλοῦτον, καὶ ἀξίαν, καὶ πατρίδος μέγεθος, καὶ
ῥητορείας δεινότητα, καὶ ἄδειαν καὶ θεραπείαν πολλήν, καὶ εὐθέως σβεσθέντα τὰ καινοτομηθέντα,
τούτους δὲ ἀπὸ τῶν ἐναντίων περιγενομένους, τί τὸ αἴτιον, εἰπέ μοι; ταὐτὸν γὰρ συνέβη, οἷον ἂν 20
εἰ μετὰ στρατοπέδων καὶ ὅπλων καὶ παρατάξεως τοῦ βασιλεύοντος μὴ δυνηθέντος κρατῆσαι τῶν
βαρβάρων, πτωχός τις γυμνὸς καὶ μόνος, καὶ μηδὲ ἀκόντιον μεταχειρίζων, μηδὲ ἱμάτιον ἔχων,
εἰσελθὼν διαπράξοιτο ἃ μετὰ ὅπλων καὶ παρασκευῆς οὐκ ἴσχυσαν ἕτεροι. μὴ τοίνυν ἀ-
γνωμόνει, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην φέρε τὴν ψῆφον, καὶ προσκύνει τοῦ σταυρωθέντος τὴν δύναμιν.
οὐδὲ γάρ, ἂν ἴδῃς τινὰ πόλεις κατασκευάζοντα, καὶ τάφρους περιελαύνοντα, καὶ μηχανήματα 25
προσάγοντα τείχεσι, καὶ ὅπλα χαλκεύοντα, καὶ στρατιώτας καταλέγοντα, καὶ χρήματα ἔχοντα
ἄπειρα, καὶ μὴ δυνάμενον πόλιν μίαν ἑλεῖν, ἄλλον δὲ γυμνῷ σώματι προσβαλόντα, καὶ χερσὶ
μόναις χρώμενον, οὐχὶ μίαν καὶ δευτέραν καὶ εἴκοσι πόλεις, ἀλλὰ μυρίας κατὰ τὴν οἰκουμένην
ἐπιτρέχοντα, καὶ αὐτάνδρους λαμβάνοντα, ἀνθρωπίνης ἂν εἴποις εἶναι τοῦτο δυνάμεως. οὔ-
πω δῆλον ὅτι καὶ νῦν. διὰ γὰρ τοῦτο συνεχώρησεν ὁ Θεὸς καὶ λῃστὰς σταυρωθῆναι, καὶ περὶ αὐτὸν 30
τινας ἀπατεῶνας φανῆναι, ἵνα καὶ ἀπὸ συγκρίσεως τοῖς σφόδρα ἀναισθητοῦσι δειχθῇ τῆς ἀλη-
θείας ἡ ὑπεροχή, καὶ σὺ μάθῃς, ὅτι οὐκ ἐκείνων εἷς οὗτος, ἀλλὰ πολὺ καὶ ἄπειρον τούτου καὶ
ἐκείνων τὸ μέσον. οὐδὲν γὰρ αὐτοῦ τὴν δόξαν συσκιάσαι ἴσχυσεν, οὐ τὸ τῶν αὐτῶν κοινωνῆσαι
παθῶν, οὐ τὸ τοῖς αὐτοῖς χρόνοις συνδραμεῖν. εἰ μὲν γὰρ τὸν σταυρὸν οἱ δαίμονες δεδοίκασι, καὶ
οὐ τοῦ σταυρωθέντος τὴν ἰσχύν, ἐμφράττει τῶν ταῦτα λεγόντων τὸ στόμα τῶν λῃστῶν ἡ ξυνωρίς. 35
εἰ δὲ καὶ ἡ δυσκολία τῶν καιρῶν τὸ πᾶν ἴσχυσεν, ἀπολογείσθωσαν οἱ περὶ Θευδᾶν καὶ Ἰούδαν, περὶ
τῶν αὐτῶν ἡμῖν ἐπιχειρήσαντες μετὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν τῶν σημείων, καὶ διαφθαρέντες. ὅπερ
γὰρ ἔφην, διὰ τοῦτο ταῦτα εἴασεν ὁ Θεός, ἵνα ἐκ περιουσίας τὰ αὐτοῦ δείξῃ. διὰ τοῦτο καὶ
ψευδοπροφήτας ἐπὶ τῶν προφητῶν φανῆναι συνεχώρησε, καὶ ψευδαποστόλους ἐπὶ τῶν
ἀποστόλων, ἵνα μάθῃς ὅτι οὐδὲν τὴν αὐτοῦ συσκιάσαι δύναται. εἴπω σοι καὶ ἑτέρωθεν δύ- 40
ναμιν κηρύγματος θαυμαστὴν καὶ παράδοξον, καὶ δείξω σοι καὶ διὰ τῶν πολεμούντων αἰρό-
μενον αὐτὸ καὶ αὐξανόμενον; τῷ Παύλῳ τούτῳ ποτέ τινες πολεμοῦντες, ἐκήρυττον τοῦτο τὸ
δόγμα ἐν Ῥώμῃ. βουλόμενοι γὰρ τὸν Νέρωνα παροξῦναι πολεμοῦντα τῷ Παύλῳ, ἀναδέ-
χονται καὶ αὐτοὶ κηρύττειν, ἵνα μᾶλλον πλατυνθέντος τοῦ λόγου, καὶ πλειόνων γινομένων μαθη-

τῶν. θερμότερος ὁ θυμὸς τοῦ τυράννου γίνεται, καὶ ἀγριωθῇ τὸ θηρίον. Καὶ τοῦτο αὐτὸς ὁ Παῦλος Φιλιππησίοις ἐπιστέλλων ἔλεγε· Γινώσκειν ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοί, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, ὥστε τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέρως τολμᾷν ἀφόβως τὸν λόγον λαλεῖν. Τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν Χριστὸν κηρύσσουσιν· οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας, οὐχ ἁγνῶς, οἰόμενοι θλίψιν ἐπιφέρειν τοῖς δεσμοῖς μου· οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου κεῖμαι. Τί γάρ; πλὴν παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ, Χριστὸς καταγγέλλεται. Εἶδες πῶς πολλοὶ ἐξ ἐριθείας ἐκήρυττον; ἀλλ' ὅμως καὶ διὰ τῶν ἐναντίων ἐκράτει. Μετὰ δὲ τούτων, καὶ ἕτερα ἦν τὰ ἀντικρούοντα. Καὶ γὰρ καὶ νόμοι παλαιοὶ οὐ μόνον οὐκ ἐβοήθουν, ἀλλὰ καὶ ἠναντιοῦντο καὶ ἐπολέμουν, καὶ ἡ πονηρία καὶ ἡ ἄγνοια τῶν διαβεβηκόντων. Βασιλέα γάρ, φασιν, ἐγείρει τὸν Χριστόν. Οὐ γὰρ δὴ ᾔδεισαν τὴν ἄνω βασιλείαν αὐτοῦ, τὴν φρικτὴν ἐκείνην καὶ ἀπέραντον, ἀλλ' ὡς τυραννίδα αὐτῶν ἐπεισαγόντων τῇ οἰκουμένῃ, οὕτω διέβαλον, καὶ κοινῇ πάντες, καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος αὐτοῖς ἐπύκτευε· κοινῇ μέν, ὡς τῆς πολιτείας ἀναιρουμένης, καὶ τῶν νόμων ἀνατρεπομένων· ἰδίᾳ δέ, ὡσεὶ ἑκάστης οἰκίας διασπωμένης καὶ καταλυομένης. Καὶ γὰρ πατὴρ ἐπολέμει παιδὶ τότε, καὶ υἱὸς ἠρνεῖτο πατέρα, καὶ γυναῖκες ἄνδρας, καὶ ἄνδρες γυναῖκας, καὶ θυγατέρες μητέρας, καὶ συγγενεῖς συγγενεῖς, καὶ φίλοι φίλους, καὶ ποικίλος τις ἦν ὁ πόλεμος οὗτος καὶ παντοδαπός, εἰς τὰς οἰκίας ἕρπων, συγγενεῖς διασπῶν, βουλευτήρια ταράττων, δικαστήρια θορυβῶν, ὡς τῶν πατρίων ἐθῶν καταλυομένων, καὶ ἑορτῶν καὶ θεραπείας δαιμόνων καταλυομένης, ἃ τοῖς πάλαι νομοθέταις περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων περισπούδαστα ἦν. Καὶ μετὰ τούτων καὶ ἡ τῆς τυραννίδος ὑποψία πάντοθεν αὐτοὺς ἐλαύνεσθαι ἐποίει. Καὶ οὐκ ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ὅτι παρὰ μὲν Ἕλλησι ταῦτα, παρὰ δὲ τοῖς Ἰουδαίοις ἡσύχαζεν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι πολλῷ χαλεπώτερον ἐπετίθεντο. Καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ πολιτείας ἀναίρεσιν ᾐτιῶντο. Οὐ παύεται γάρ, φασι, λαλῶν ῥήματα βλάσφημα κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου τούτου καὶ τοῦ νόμου. Ἀλλ' ὅμως πάντοθεν τῆς πυρᾶς ἀναπτομένης, ἀπὸ τῶν οἰκιῶν, ἀπὸ τῶν πόλεων, ἀπὸ τῶν ἀγρῶν, ἀπὸ τῆς ἐρημίας, ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων, ἀπὸ τῶν ἀρχόντων, ἀπὸ τῶν ἀρχομένων, ἀπὸ τῶν συγγενῶν, ἀπὸ τῆς γῆς, ἀπὸ τῆς θαλάττης, ἀπὸ τῶν βασιλευόντων, καὶ πάντων ἀλλήλοις ἐξαγριουμένων, καὶ θηρίου παντὸς χαλεπώτερον ἐπιτιθεμένων, ὁ μακάριος οὗτος εἰς τοσαύτας καμίνους ἐμπηδῶν, καὶ ἐν μέσῳ λύκων ἱστάμενος, καὶ πάντοθεν βαλλόμενος, οὐ μόνον οὐ κατεχώσθη, ἀλλὰ καὶ πάντας αὐτοὺς εἰς τὴν ἀλήθειαν μετήγαγεν. Εἴπω καὶ ἄλλους πρὸς τούτοις πολέμους χαλεπωτάτους; ὁ τῶν ψευδαποστόλων, ὃ μάλιστα πάντων αὐτὸν λυποῦν, ὁ τῶν οἰκείων τῶν ἀσθενούντων (πολλοὶ γὰρ πιστεύοντες διεφθείροντο) ἀλλὰ καὶ πρὸς ταῦτα ἤρκεσε. Πόθεν καὶ ἐκ ποίας ἰσχύος; Τὰ ὅπλα ἡμῶν, φησίν, οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντες καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο πάντα μετεβάλλετο καὶ μετερρυθμίζετο ἀθρόον. Καὶ ὥσπερ πυρᾶς ἀναφθείσης, αἱ ἄκανθαι κατὰ μικρὸν δαπανώμεναι, εἴκουσι καὶ παραχωροῦσι τῇ φλογί, καὶ καθαρὰς ποιοῦσι τὰς ἀρούρας· οὕτω δὴ καὶ τῆς Παύλου γλώττης φθεγγομένης, καὶ πάντα πυρὸς σφοδρότερον ἐπιούσης, εἶκεν ἅπαντα καὶ παρεχώρει, καὶ δαιμόνων θεραπεῖαι, καὶ ἑορταί, καὶ πανηγύρεις, καὶ πάτρια ἔθη, καὶ νόμοι διαφθοραί, καὶ δήμων θυμοί, καὶ τυράννων ἀπειλαί, καὶ οἰκείων ἐπιβουλαί, καὶ ψευδαποστόλων κακουργίαι· μᾶλλον δέ, καθάπερ τῆς ἀκτῖνος ἀνισχούσης, καὶ σκότος ἐλαύνεται, καὶ θηρία καταδύεται καὶ φωλεύει λοιπόν, καὶ λῃσταὶ δραπετεύουσι, καὶ ἀνδροφόνοι εἰς τὰ σπήλαια καταφεύγουσι, καὶ πειραταὶ ἀφίστανται, καὶ τυμβωρύχοι ἀναχωροῦσι, καὶ μοιχοὶ καὶ κλέπται καὶ τοιχωρύχοι, ἅτε ἀπὸ τῆς ἀκτῖνος ἐλέγχεσθαι μέλλοντες, ἀπελθόντες που μακρὰν ἑαυτοὺς ἀφανίζουσι, καὶ πάντα διαφανῆ καὶ λαμπρὰ γίνεται, καὶ γῆ, καὶ θάλαττα, τῆς ἀκτῖνος ἄνωθεν πάντα καταυγαζούσης.

Φιλιπ. α. ιβ.

Πραξ. κά. κη.

β. Κορ. ι. δ.

ταυγαζούσης, τὰ πελάγη, τὰ ὄρη, τὰς χώρας, τὰς πόλεις· οὕτω δὴ καὶ τότε τοῦ κηρύγματος φανέντος, καὶ τοῦ Παύλου πανταχοῦ τοῦτο διασπείροντος, ἠλαύνετο μὲν ἡ πλάνη, ἐπανῄει δὲ ἡ ἀλήθεια, κνίσαι δὲ καὶ καπνὸς, καὶ κύμβαλα καὶ τύμπανα, καὶ μέθαι καὶ κῶμοι, καὶ πορνεῖαι καὶ μοιχεῖαι, καὶ τὰ ἄλλα, ἃ μηδὲ εἰπεῖν καλὸν, τὰ ἐν τοῖς ἱεροῖς τῶν εἰδώλων τελούμενα ἐξέλιπε καὶ ἐδαπανᾶτο, καθάπερ κηρὸς ὑπὸ πυρὸς, τηκόμενα, καθάπερ ἄχυρα ὑπὸ φλογὸς δαπανώμενα· ἡ δὲ λαμπρὰ τῆς ἀληθείας φλὸξ ᾔει φαιδρὰ καὶ ὑψηλὴ πρὸς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, ὑπ' αὐτῶν τῶν κωλυόντων αἰρομένη, καὶ διὰ τῶν ἐμποδιζόντων αὐξανομένη· καὶ οὐδὲ κίνδυνος ἐπεῖχεν αὐτῆς τὴν φορὰν καὶ τὴν ῥύμην τὴν ἀκάθεκτον, οὐ συνηθείας τυραννὶς παλαιοπάτης, οὐ πατρίων ἐθῶν καὶ νόμων ἰσχὺς, οὐ τὸ τῆς διδασκαλίας τῶν νόμων δυσπαράδεκτον, οὐκ ἄλλο τῶν εἰρημένων οὐδέν. καὶ ἵνα μάθῃς ἡλίκον τοῦτό ἐστιν, ἀπείλησον τοῖς Ἕλλησιν, οὐ λέγω κινδύνους καὶ θανάτους καὶ λιμὸν, ἀλλ' ὀλίγην ζημίαν χρημάτων, καὶ ὄψει μεταβαλλομένους εὐθέως. ἀλλ' οὐ τὰ ἡμέτερα τοιαῦτα, ἀλλὰ πάντων κατακοπτομένων καὶ σφαζομένων, καὶ πανταχοῦ πολεμουμένων, καὶ ποικίλοις τρόποις πολέμων, ἀνθηρότερα ταῦτα ἐγίνετο. καὶ τί λέγω τοὺς παρόντας Ἕλληνας νῦν, τοὺς εὐτελεῖς καὶ εὐκαταφρονήτους; τοὺς τότε θαυμαστοὺς παραγάγωμεν εἰς μέσον, τοὺς ἐπὶ φιλοσοφίᾳ βεβοημένους, τὸν Πλάτωνα, τὸν Διαγόραν, τὸν Κλαζομένιον, καὶ ἑτέρους πολλοὺς τοιούτους, καὶ ὄψει τότε τοῦ κηρύγματος τὴν ἰσχύν. μετὰ γὰρ τὸ κώνειον τοῦ Σωκράτους, οἱ μὲν εἰς Μέγαρα ἀπῆλθον, δεδοικότες μὴ τὰ αὐτὰ πάθωσιν· οἱ δὲ καὶ τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐξέπεσον, καὶ πλέον μιᾶς γυναικὸς οὐδενὸς ἑτέρου περιεγένοντο· ὁ δὲ Κριτίας ἐν τοῖς γράμμασιν ἀφεὶς τὴν πολιτείαν, οὕτω κατέλυσε. καίτοι οὐδὲν ἦν τότε τὸ ἐμποδίζον, οὐ κίνδυνος, οὐκ ἰδιωτεία, ἀλλὰ καὶ δεινοὶ λέγειν ἦσαν, καὶ χρημάτων εὐπόρουν, καὶ τῆς παρὰ πᾶσι βοωμένης πατρίδος ἐτύγχανον ὄντες· ἀλλ' οὐδὲν ἴσχυον. τοιοῦτον γὰρ ἡ πλάνη, καὶ μηδενὸς ἐνοχλοῦντος, καταρρεῖ· τοιοῦτον ἡ ἀλήθεια, καὶ πολλῶν πολεμούντων διεγείρεται. καὶ ταῦτα αὐτὴ ἡ τῶν πραγμάτων ἀλήθεια βοᾷ, καὶ οὐδὲν δεῖ λόγων, οὐδὲ ῥημάτων, τῆς οἰκουμένης πανταχόθεν φωνὴν ἀφιείσης, τῶν πόλεων, τῶν ἀγρῶν, τῆς γῆς, τῆς θαλάττης, τῆς οἰκουμένης, τῆς ἀοικήτου, τῶν ἐν ταῖς ἀκρωρείαις. οὐδὲ γὰρ τὴν ἔρημον ἀφῆκεν ἄμοιρον τῆς εὐεργεσίας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν μάλιστα ἐνέπλησεν, ὧν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φέρων ἦλθεν ἡμῖν ἀγαθῶν, διὰ τῆς Παύλου γλώττης, διὰ τῆς χάριτος τῆς ἐνσταθείσης αὐτῷ. ἐπειδὴ γὰρ ἀξίαν τῆς δωρεᾶς προθυμίαν παρέσχετο, καὶ δαψιλὴς ἡ χάρις ἐξέλαμψε, καὶ τὰ πλείονα τῶν εἰρημένων διὰ τῆς τούτου κατωρθώθη γλώττης. ἐπεὶ οὖν οὕτω τὸ γένος ἡμῶν ἐτίμησεν ὁ Θεὸς, ὡς ἕνα ἄνθρωπον καταξιῶσαι τοσούτων γενέσθαι κατορθωμάτων αἴτιον, ζηλώσωμεν, μιμησώμεθα, σπουδάσωμεν γενέσθαι κατ' ἐκεῖνον καὶ ἡμεῖς, καὶ μὴ ἀδύνατον τοῦτο εἶναι νομίζωμεν. ὃ γὰρ πολλάκις εἶπον, τοῦτο λέγων οὐ παύσομαι, ὅτι καὶ σῶμα ἐν αὐτῷ τὸ αὐτὸ ἦν καὶ ἡμῖν, καὶ τροφαὶ αἱ αὐταὶ, καὶ ψυχὴ ἡ αὐτή· ἀλλ' ἡ προαίρεσις μεγάλη, καὶ ἡ προθυμία λαμπρά· καὶ τοῦτο ἐκεῖνον τοιοῦτον ἐποίησε. μηδεὶς τοίνυν ἀπογινωσκέτω, μηδεὶς ἀπαγορευέτω. ἐὰν γὰρ παραστήσῃς σου τὴν διάνοιαν, οὐδὲν τὸ κωλῦον τὴν αὐτὴν δέξασθαι χάριν. οὐ γάρ ἐστι προσωπολήπτης ὁ Θεός· καὶ ἐκεῖνον αὐτὸς ἔπλασε, καὶ σὲ αὐτὸς παρήγαγε· καὶ ὥσπερ ἐκείνου δεσπότης, οὕτω καὶ σός· ὥσπερ ἐκεῖνον ἀνεκήρυξεν, οὕτω καὶ σὲ βούλεται στέψαι. ὑπόσχωμεν τοίνυν ἑαυτοὺς καὶ καθάρωμεν, ἵνα καὶ ἡμεῖς δαψιλῆ δεξάμενοι τὴν χάριν, τῶν αὐτῶν ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ

Παῦλον Λογ. ς.

Ποῦ νῦν εἰσιν οἱ τὸν θάνατον αἰτιώμενοι, καὶ τὸ παθητὸν τοῦτο σῶμα καὶ φθαρτὸν ἐμπόδιον εἶναι λέγοντες αὐτοῖς πρὸς ἀρετήν; ἀκουσάτωσαν τῶν Παύλου κατορθωμάτων, καὶ παυσάσθωσαν τῆς πονηρᾶς ταύτης διαβολῆς. τί γὰρ τὸ γένος ἡμῶν ἔβλαψεν ὁ θάνατος; τί δὲ ἡ φθορὰ πρὸς ἀρετὴν ἐνεπόδισεν; ἐννόησον Παῦλον, καὶ ὄψει ὅτι καὶ ὤνησεν ἡμᾶς τὰ μέγιστα τὸ γενέσθαι θνητούς. εἰ γὰρ μὴ θνητὸς ἦν οὗτος, οὐκ ἂν ἐδυνήθη εἰπεῖν, μᾶλλον δὲ οὐκ ἂν ἐπιδείξασθαι ἐδυνήθη, ὃ διὰ τῶν ἔργων εἶπεν, ὅτι Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. πανταχοῦ γὰρ ἡμῖν ψυχῆς καὶ προθυμίας δεῖ, καὶ τὸ κωλῦον οὐδὲν ἐν τοῖς πρώτοις ταχθῆναι. οὐχὶ θνητὸς ἦν οὗτος; οὐχὶ ἰδιώτης; οὐχὶ πένης καὶ ἐκ τῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐργασίας ποιούμενος τὴν τροφήν; οὐχὶ σῶμα εἶχε πάσαις ἀνάγκαις ὑποκείμενον φυσικαῖς; τί οὖν αὐτὸν ἐκώλυσε γενέσθαι τοιοῦτον, οἷος γέγονεν; οὐδέν. μηδεὶς τοίνυν ἀθυμείτω πένης, μηδεὶς δυσχεραινέτω ἰδιώτης, μηδεὶς ἀλγείτω τὴν εὐτέλειαν, ἀλλ' ἐκεῖνοι μόνοι, ὅσοι ψυχὴν μεμαλακισμένην, καὶ διάνοιαν ἔχουσιν ἐκνενευρισμένην. τοῦτο γὰρ τὸ κώλυμα μόνον πρὸς ἀρετήν, κακία ψυχῆς, καὶ μαλακία γνώμης· τούτων δὲ ἄνευ, τῶν ἄλλων οὐδέν. καὶ τοῦτο δῆλον ἀπὸ τοῦ μακαρίου τούτου τοῦ νῦν συναγαγόντος ἡμᾶς. ὥσπερ γὰρ τοῦτον οὐδὲν ταῦτα παρέβλαψεν, οὕτω τοὺς ἔξωθεν οὐδὲν τὰ ἐναντία ὠφέλησεν, οὐ λόγου δεινότης, οὐ χρημάτων πλῆθος, οὐ περιφάνεια γένους, οὐ δόξης μέγεθος, οὐ τὸ ἐν δυναστείᾳ εἶναι. τί λέγω τοὺς ἀνθρώπους; μᾶλλον δὲ μέχρι πότε ἐπὶ τῆς γῆς κατέχω τὸν λόγον, ἐξὸν εἰπεῖν τὰς ἀνωτέρας δυνάμεις, τὰς ἀρχάς, καὶ τὰς ἐξουσίας, καὶ τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου; τί γὰρ ὤνησε τούτους τὸ φύσιν τοιαύτην λαχεῖν; οὐχὶ ἔρχονται πᾶσαι αἱ δυνάμεις κρινόμεναι διὰ Παύλου, καὶ τῶν κατ' ἐκεῖνον; Οὐκ οἴδατε γάρ, φησιν, ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν, μήτιγε βιωτικά; μὴ τοίνυν δι' ἕτερον μηδὲν ἀλγῶμεν, ἀλλὰ διὰ κακίαν μόνον, μηδὲ δι' ἄλλο χαίρωμεν καὶ εὐφραινώμεθα, ἀλλὰ δι' ἀρετὴν μόνον. ἐὰν ταύτην ζηλώσωμεν, οὐδὲν τὸ κωλῦον γενέσθαι κατὰ Παῦλον. ἐκεῖνος γὰρ οὐχὶ ἀπὸ τῆς χάριτος μόνον τοιοῦτος ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς οἰκείας προθυμίας· καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς χάριτος, ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τῆς προθυμίας. μεθ' ὑπερβολῆς γὰρ ἑκάτερα, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ ἐπήνθουν αὐτῷ, καὶ τὰ τῆς οἰκείας προαιρέσεως ὑπῆρξε. βούλει μαθεῖν τὰ τοῦ Θεοῦ; τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐδεδοίκεισαν δαίμονες. ἀλλ' οὐ θαυμάζω τοῦτο, ὥσπερ οὐδὲ ὅτι τὴν σκιὰν Πέτρου τὰ νοσήματα ἔφυγεν· ἀλλὰ θαυμάζω, ὅτι τὸ θαυμαστὸν τοῦτο πρὸ τῆς χάριτος, καὶ ἀπὸ βαλβίδος αὐτῆς καὶ προοιμίων αὐτὴν ἐφάνη ποιῶν· οὐδὲ τὴν δύναμιν ταύτην ἔχων, οὐδὲ χειροτονίαν δεξάμενος, οὕτω τῷ πρὸς Χριστὸν ἐξήφθη ζήλῳ, ὡς πάντα τῶν Ἰουδαίων τὸν δῆμον διεγεῖραι καθ' ἑαυτοῦ· ὃς καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐν τοσούτοις ὄντα κινδύνοις, ὡς καὶ τὴν πόλιν πολιορκεῖσθαι, διὰ θυρίδος ἐχαλάσθη διὰ τοῦ τείχους, καὶ διαφυγὼν οὐδὲ οὕτως εἰς ὄκνον ἐνέπεσεν, οὐδὲ εἰς δειλίαν καὶ φόβον, ἀλλὰ πλείονα προθυμίαν * ἐντεῦθεν ἐδέχετο, παραχωρῶν μὲν τοῖς κινδύνοις δι' οἰκονομίαν, οὐ παραχωρῶν δὲ τῆς διδασκαλίας οὐδενί, ἀλλὰ τὸν σταυρὸν πάλιν ἁρπάσας ἠκολούθει· καίτοιγε παρὰ πόδας ἔχων ἔτι τὸ παράδειγμα τὸ κατὰ τὸν Στέφανον, καὶ ὁρῶν κατ' αὐτοῦ μάλιστα πάντων φόνου πνέοντας Ἰουδαίους, καὶ αὐτῶν ἐπιθυμοῦντας αὐτοῦ τὴν σάρκα ἀπογεύσασθαι. "ὅτε δὴ ἀφειδῶς ἐνέπιπτε τοῖς κινδύνοις, οὐδὲ διαφυγὼν μαλακώτερος ἐγένετο" πάλιν. σφόδρα τῆς παρούσης ἤρα ζωῆς διὰ τὸ κέρδος τὸ ἐξ αὐτῆς· καὶ σφόδρα αὐτῆς ὑπερεώρα διὰ τὴν φιλο-

α. Κορ. ιε. λα.

α. Κορ. ς. γ.

φίαν τὴν ἀπὸ τῆς ὑπεροψίας γενομένην αὐτῷ, ἢ διὰ τὸ σφόδρα ἐπείγεσθαι πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἀπελθεῖν. ὅπερ γὰρ ἀεὶ λέγω περὶ αὐτοῦ, καὶ οὐδέποτε παύσομαι λέγων, οὐδεὶς οὕτως εἰς ἐναντία πράγματα ἐμπεσὼν, ἑκάτερα πρὸς ἀκρίβειαν ἤσκησεν. οὐδεὶς γοῦν οὕτω τῆς παρούσης ἐπεθύμησε ζωῆς, οὐδὲ τῶν σφόδρα φιλοψυχούντων· οὐδεὶς οὕτως αὐτῆς ὑπερεῖδεν, οὐδὲ τῶν μετὰ ὑπερβολῆς θανατώντων. οὕτω πάσης ἐπιθυμίας καθαρὸς ἦν ἐκεῖνος, καὶ οὐδὲν προσέπαγε τῶν παρόντων, ἀλλὰ πανταχοῦ τῇ βουλῇ τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκίρνα τὴν ἑαυτοῦ· καὶ νῦν μὲν αὐτὴν καὶ τῆς μετὰ Χριστοῦ συνουσίας καὶ ὁμιλίας ἀναγκαιοτέραν εἶναί φησι, νῦν δὲ οὕτω βαρεῖαν καὶ ἐπαχθῆ, ὡς καὶ στενάζειν καὶ ἐπείγεσθαι πρὸς τὴν ἀνάλυσιν. ἐκείνων γὰρ ἐπεθύμει μόνον, τῶν κατὰ Θεὸν κέρδος αὐτῷ φερόντων, εἰ καὶ ἐναντία ταῦτα εἶναι συνέβαινε τοῖς προτέροις. καὶ γὰρ ποικίλος τις ἦν καὶ παντοδαπὸς, οὐχ ὑποκρινόμενος (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ πάντα γινόμενος, ἅπερ ἡ τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων χρεία ἀπῄτει, καὶ τοῦτο τὸν δεσπότην τὸν ἑαυτοῦ μιμούμενος. καὶ γὰρ ὁ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ἐφαίνετο, ὅτε ἔδει φανῆναι τοῦτο· καὶ ἐν πυρὶ πάλαι, ὅτε ὁ καιρὸς τοῦτο ἀπῄτει· καὶ νῦν μὲν ἐν ὁπλίτου σχήματι καὶ στρατιώτου, νῦν δὲ ἐν εἰκόνι πρεσβύτου, νῦν δὲ ἐν αὔρᾳ, νῦν δὲ ὡς ὁδοιπόρος, νῦν δὲ αὐτὸς ἄνθρωπος, καὶ οὐδὲ ἀποθανεῖν οὕτω παρῃτήσατο. ὃ δὲ, ἔδει τοῦτο, ὅταν εἴπω, μηδεὶς ἀνάγκην εἶναι νομιζέτω τὸν λόγον, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας μόνον. καί ποτε μὲν ἐν θρόνῳ, ποτὲ δὲ ἐπὶ τῶν χερουβεὶμ κάθηται. πάντα δὲ ταῦτα πρὸς τὰς ὑποκειμένας οἰκονομίας ἀπετέλει. διὸ καὶ διὰ τοῦ προφήτου ἔλεγεν· Ἐγὼ ὁράσεις ἐπλήθυνα, καὶ ἐν χερσὶ προφητῶν ὡμοιώθην. οὕτω καὶ Παῦλος, τὸν ἑαυτοῦ μιμούμενος δεσπότην, οὐκ ἂν κατεγνώσθη, νῦν μὲν ὡς Ἰουδαῖος γινόμενος, νῦν δὲ ὡς ἄνομος· καὶ νῦν μὲν νόμον ἐφύλαττε, νῦν δὲ ὑπερεώρα νόμου· καί ποτε μὲν ἀντείχετο τῆς παρούσης ζωῆς, ποτὲ δὲ κατεφρόνει αὐτῆς· καὶ νῦν μὲν ᾔτει χρήματα, νῦν δὲ καὶ διδόμενα διεκρούετο· καὶ ἔθυε καὶ ἐξυρᾶτο, καὶ πάλιν ἀνεθεμάτιζε τοὺς ποιοῦντας· καὶ νῦν μὲν περιέτεμε, νῦν δὲ περιτομὴν ἐξέβαλε. καὶ τὰ μὲν γινόμενα ἐναντία ἦν, ἡ δὲ γνώμη καὶ ἡ διάνοια, ἀφ' ἧς ταῦτα ἐγίνετο, σφόδρα ἀκόλουθος καὶ ἑαυτῇ συνημμένη. ἓν γὰρ ἐζήτει, τῶν ταῦτα ἀκουόντων καὶ ὁρώντων τὴν σωτηρίαν. διὰ δὴ τοῦτο, νῦν μὲν ἐπαίρει νόμον, νῦν δὲ αὐτὸν καθαιρεῖ. οὐ γὰρ δὴ μόνον ἐν οἷς ἔπραττεν, ἀλλὰ καὶ ἐν οἷς ἔλεγε, ποικίλος *ἦν καὶ παντοδαπὸς, οὐχὶ μεταβαλλόμενος τὴν γνώμην, οὐδὲ ἕτερος ἐξ ἑτέρου γινόμενος, ἀλλὰ μένων ὅπερ ἦν, καὶ τῶν εἰρημένων ἕκαστον, πρὸς τὴν παροῦσαν μεταχειρίζων χρείαν. μὴ τοίνυν αὐτὸν διὰ ταῦτα κακίσῃς, ἀλλὰ δι' αὐτὰ μὲν οὖν ταῦτα μάλιστα ἀνακήρυξον καὶ στεφάνωσον. ἐπεὶ καὶ τὸν ἰατρὸν, ὅταν ἴδῃς νῦν μὲν καίοντα, νῦν δὲ τρέφοντα, καὶ νῦν μὲν σιδήρῳ χρώμενον, νῦν δὲ φαρμάκῳ, καί ποτε μὲν ἀπάγοντα σιτίων καὶ ποτῶν, ποτὲ δὲ ἐπιτρέποντα τούτων ἀφθόνως ἐμφορεῖσθαι τὸν κάμνοντα, καί ποτε μὲν περιβάλλοντα πάντοθεν, ποτὲ δὲ αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν διαθερμανθέντα κελεύοντα φιάλην ὁλόκληρον ἐκπιεῖν ὑδάτων ψυχρῶν, οὐ καταγνώσῃ τῆς μεταβολῆς, οὐδὲ τῆς συνεχοῦς μεταστάσεως· ἀλλὰ τότε μάλιστα ἐπαινέσεις τὴν τέχνην, τὰ δοκοῦντα ἡμῖν ἐναντία εἶναι καὶ βλαβερὰ μετὰ τοῦ θαρρεῖν προσάγουσαν ὁρῶν, καὶ τὸ ἀσφαλὲς ἐγγυωμένην. τοῦτο γὰρ ἀνὴρ τεχνικός. εἰ δὲ ἰατρὸν ἀποδεχόμεθα τὰ ἐναντία ταῦτα ποιοῦντα, πολλῷ μᾶλλον τὴν Παύλου ψυχὴν, οὕτω τοῖς κάμνουσι προσφερομένην, ἀνακηρύττειν δεῖ. καὶ γὰρ τῶν τὰ σώματα ἀρρωστούντων οὐκ ἔλαττον οἱ τὰς ψυχὰς νοσοῦντες δέονται μηχανῆς καὶ μεταχειρίσεως· κἂν ἐξ εὐθείας αὐτοῖς προσίῃς, πάντα οἰχήσεται τὰ τῆς σωτηρίας αὐτῶν. καὶ τί θαυμαστὸν, εἰ ἄνθρωποι ταῦτα ποιοῦσιν, ὅταν ὁ Θεὸς, ὁ πάντα δυνάμενος, τούτῳ κέχρηται τῆς ἰατρείας τῷ νόμῳ, καὶ οὐ πάντοτε ἐξ εὐθείας ἡμῖν ὁμιλῇ; ἐπεὶ γὰρ ἑκόντας εἶναι βούλεται καλοὺς, ἀλλ' οὐκ ἀνάγκῃ καὶ βίᾳ, ἐδέησεν αὐτῷ καὶ μεθόδου, οὐ διὰ τὸ αὐτοῦ ἀδύνατον (ἄπαγε) ἀλλὰ διὰ τὸ ἀσθενὲς τὸ ἡμέτερον. αὐτῷ μὲν γὰρ ἔξεστι νεῦσαι μόνον, μᾶλλον δὲ ἐθελῆσαι μόνον, καὶ ποιῆσαι πάντα ἀ-

Ὠσ. ιβ' ι.

περ ἂν βούληται· ἡμεῖς δὲ ἅπαξ ἑαυτῶν γενόμενοι κύριοι, οὐκ ἀεὶ ἐσόμεθα πάντως ἐπ' ἀκύρων αὐτῶν. ἐὰν οὖν ἄκοντας ἑλκύσῃ, ὅπερ ἔδωκεν, ἀφαιρήσεται, τὴν τῆς ἐξουσίας λέγω ἐλευθερίαν. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, ἐδίδου αὐτῷ μεθόδων πολλῶν. Ταῦτα δὲ ἡμῖν οὐχ ἁπλῶς εἴρηται, ἀλλὰ διὰ τὸ ποικίλον τοῦ μακαρίου Παύλου καὶ σοφόν· ὥστε ὅταν ἴδῃς αὐτὸν φεύγοντα κινδύνους, θαύμαζε ὁμοίως, ὥσπερ ὅταν ἴδῃς ὁρμῶντα χορεύοντα αὐτοῖς. καθάπερ γὰρ τοῦτο ἀνδρείας, οὕτω κἀκεῖνο σοφίας. ὅταν ἴδῃς μεγάλα φθεγγόμενον, θαύμαζε ὁμοίως, ὥσπερ ὅταν ἴδῃς μετριάζοντα. καθάπερ γὰρ τοῦτο ταπεινοφροσύνης, οὕτως ἐκεῖνο μεγαλοψυχίας. ὅταν ἴδῃς καυχώμενον, θαύμαζε ὁμοίως, ὥσπερ ὅταν ἴδῃς διακρουόμενον ἐγκώμιον. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἤθους ἀτύφου, κἀκεῖνο φιλοστόργου καὶ φιλανθρώπου. πρὸς γὰρ τὴν τῶν πολλῶν οἰκονομῶν σωτηρίαν, ταῦτα ἔπραττε. διὸ καὶ ἔλεγεν· Εἴτε ἐξέστημεν, Θεῷ, εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν. οὔτε γάρ τις ἄλλος εἶχε τοσαύτας ἀνάγκας πρὸς ἀπόνοιαν, οὔτε ἄλλος τις οὕτω καθαρὸς ἀλαζονείας ἦν. σκόπει δέ· ἡ γνῶσις φυσιοῖ, καὶ πάντες τοῦτο ἂν εἴποιμεν μετ' ἐκείνου· καὶ τοσαύτη δὲ ἦν ἐν αὐτῷ γνῶσις, ὅση ἐν οὐδενὶ τῶν πώποτε ἀνθρώπων γεγενημένων. ἀλλ' ὅμως αὐτὸν οὐκ ἐπῆρεν, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ μετριάζει. διὰ τοῦτο λέγει· Ἐκ μέρους γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. καὶ πάλιν· Ἐγὼ, ἀδελφοὶ, οὔπω λογίζομαι ἐμαυτὸν κατειληφέναι. καὶ Εἴ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὔπω οὐδὲν ἔγνωκε. πάλιν νηστεία φυσᾷ· καὶ τοῦτο ὁ Φαρισαῖος δηλοῖ λέγων· Νηστεύω δὶς τῆς ἑβδομάδος. ἀλλ' οὗτος οὐχὶ νηστεύων, ἀλλὰ καὶ λιμώττων ἑαυτὸν ἔκτρωμα ἐκάλει. τί λέγω νηστείαν καὶ γνῶσιν, ὅπου γε ὁμιλίαι τοσαῦται καὶ οὕτω συνεχῶς πρὸς τὸν Θεὸν ἦσαν αὐτῷ γεγενημέναι, ὅσαι μήτε προφητῶν, μήτε ἀποστόλων ἐγένοντο μηδενὶ, καὶ μᾶλλον ἐταπεινοῦτο διὰ ταῦτα; μὴ γάρ μοι ταύτας εἴπῃς τὰς ἀναγεγραμμένας. τὰς γὰρ πλείους ἀπέκρυψε· καὶ οὔτε πάσας εἶπεν, ἵνα μὴ δόξαν ἑαυτῷ περιθῇ μεγάλην· οὔτε πάσας ἐσίγησεν, ἵνα μὴ τὰ τῶν ψευδαποστόλων ἀνοίξῃ στόματα. οὐδὲν γὰρ ἁπλῶς ἐκεῖνος ἐποίει, ἀλλὰ μετ' αἰτίας δικαίας πάντα καὶ εὐλόγου· καὶ μετὰ τοσαύτης σοφίας μετῄει τὰ ἐναντία πράγματα, ὡς τὴν αὐτὴν πανταχοῦ τυγχάνειν ἐπαίνων. ὃ δὲ λέγω τοιοῦτόν ἐστι· μέγα ἀγαθὸν τὸ μηδὲν μέγα περὶ ἑαυτοῦ λέγειν. ὁ δὲ οὕτως αὐτὸ εὐκαίρως ἐποίει, ὡς εἰπὼν μᾶλλον, ἢ σιγήσας, ἐπαινεθῆναι· καὶ εἰ μὴ τοῦτο πεποίηκε, τῶν ἀκαίρως ἐγκωμιαζόντων κατηγορηθῆναι ἂν μᾶλλον. εἰ γὰρ μὴ ἐκαυχήσατο, πάντα ἂν ἀπώλεσε καὶ προέδωκε, καὶ τὰ τῶν ἐχθρῶν ἂν ἐπῆρε πράγματα. οὕτως οἶδε τῷ καιρῷ πανταχοῦ κεχρῆσθαι, καὶ μετὰ γνώμης ὀρθῆς καὶ τὰ ἀπηγορευμένα ποιεῖν, καὶ οὕτω χρησίμως, ὡς τῶν προστεταγμένων μηδὲν ἔλαττον ἐκ τούτων εὐδοκιμεῖν. μᾶλλον γὰρ Παῦλος καυχώμενος τότε εὐδοκίμησεν, ἢ ἕτερός τις κρύπτων τὰ ἑαυτοῦ κατορθώματα. οὐδεὶς γὰρ τοσαῦτα εἰργάσατο ἀγαθὰ ἀποκρύπτων τὰ ἑαυτοῦ, ὅσα ἐκεῖνος ἐξειπὼν τὰ ἑαυτοῦ. καὶ τὸ δὴ πάλιν θαυμαστότερον, ὅτι οὐ μόνον ἐξεῖπεν, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς χρείας ἔστη. οὐ γὰρ ὡς τοῦ καιροῦ παρέχοντος αὐτῷ πολλὴν τὴν ἄδειαν, ἀμέτρως πάλιν τῷ πράγματι ἐχρήσατο, ἀλλ' ἔγνω μέχρι ποῦ προελθεῖν ἔδει. καὶ οὐδὲ τοῦτο αὐτῷ ἤρκεσεν, ἀλλ' ὥστε μὴ τοὺς ἄλλους διαφθεῖραι, μηδὲ παρασκευάσαι ἁπλῶς ἑαυτοὺς ἐγκωμιάζειν, καὶ ἄφρονα ἑαυτὸν καλεῖ. αὐτὸς μὲν γὰρ, τῆς χρείας καλούσης, τοῦτο ἐποίησεν. ἐπεὶ δὲ εἰκὸς ἦν τοὺς ἄλλους εἰς αὐτὸν ὁρῶντας, ἁπλῶς καὶ εἰκῇ κεχρῆσθαι τῷ παραδείγματι (ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ἰατρῶν γίνεται. πολλάκις γὰρ, ὁ μὲν κατὰ καιρὸν φάρμακον ἐπέθηκε τοῦτο, ἀκαίρως ἕτερος ἐπιθεὶς ἐλυμήνατο καὶ ἐπεσκότησε τῇ τοῦ φαρμάκου δυνάμει) ἵν' οὖν μὴ καὶ ἐνταῦθα τοῦτο γένηται, ὅρα πόσῃ κέχρηται τῇ προδιορθώσει μέλλων καυχᾶσθαι, οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δὶς, ἀλλὰ πολλάκις ἀναδυόμενος. Ὄφελον γὰρ ἀνείχεσθέ μου, φησὶ, μικρόν τι τῆς ἀφροσύνης· καὶ πάλιν, Ὃ λαλῶ, οὐ λαλῶ κατὰ Κύριον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ. Ἐν ᾧ δ' ἄν τις ἐν ἀφροσύνῃ τολμᾷ (ἐν ἀφροσύνῃ λέγω) τολμῶ κἀγώ. καὶ τοσαῦτα εἰπὼν, οὐδὲ

β. Κορ. ια. α. ιζ. κα.

β. Κορ. ιβ. β. ε. ια.

τούτοις ἠρκέσθη, ἀλλὰ πάλιν μέλλων εἰς τὰ ἐγκώμια ἐμβαίνειν, κρύπτει ἑαυτὸν λέγων· Οἶδα ἄνθρωπον· καὶ πάλιν, Ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχήσομαι, ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι. καὶ μετὰ ταῦτα πάντα, Γέγονα ἄφρων, φησὶν, ὑμεῖς με ἠναγκάσατε. τίς οὖν οὕτως ἀνόητος καὶ σφόδρα ἀμαθὴς, ὡς τὸν ἅγιον ἐκεῖνον ὁρῶν, τοσαύτης ἐπικειμένης ἀνάγκης, ὀκνοῦντα καὶ ἀναδυόμενον περὶ ἑαυτοῦ τι μέγα εἰπεῖν, καὶ καθάπερ ἵππον κατὰ κρημνῶν ἐρχόμενον καὶ ἀναχαιτίζοντα συνεχῶς, καίτοι μέλλοντα τοσαῦτα οἰκονομεῖν, μὴ φθέγγεσθαι ὅτι πολλῆς τὸ πρᾶγμα περιουσίας, καὶ μόνον τοῦ καιροῦ καταναγκάζοντος κεχρῆσθαι τῷ πράγματι; βούλει καὶ ἑτέραν αὐτοῦ δείξω τοιαύτην; ὃ γὰρ δὴ θαυμαστὸν τοῦτό ἐστιν, ὅτι οὐκ ἠρκεῖτο τῷ συνειδότι, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς ἐδίδασκε πῶς ἕκαστον τούτων μετιέναι δεῖ, οὐχ ἑαυτῷ μόνον ἀπολογούμενος κατασκευάζων ἀπὸ τῆς τῶν καιρῶν ἀνάγκης, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους παιδεύων, ὥστε ἐμπεσόντος καιροῦ μὴ φθέγγεσθαι τὸ τοιοῦτον, μήτε ἀκαίρως αὐτὸ μετιέναι πάλιν. διὰ γὰρ τούτων, ὧν εἶπε, μονονουχὶ ταῦτα ἔλεγε· κακὸν μέγα τὸ περὶ ἑαυτοῦ λέγειν μέγα τι καὶ θαυμαστόν· καὶ ἐσχάτης ἀνοίας τοῦτο, ἀγαπητέ, τὸ μηδεμιᾶς ἀνάγκης ἐπικειμένης, [καὶ ἀνάγκης βιαίας,] καλλωπίζεσθαι τοῖς ἐγκωμίοις. οὐκ ἔστι τοῦτο κατὰ Κύριον λαλεῖν, ἀλλὰ παραπληξίας μᾶλλον πρᾶγμα τὸ τοιοῦτόν ἐστι, καὶ πάντα ἠφανισμένοι τὸν μισθὸν μετὰ τοὺς πολλοὺς ἱδρῶτας καὶ πόνους. ταῦτα γὰρ ἅπαντα καὶ πλείονα τούτων, δι᾽ ὧν παρῃτήσατο καὶ ἀνάγκης ἐμπεσούσης, εἶπε πρὸς ἅπαντας. τὸ δὲ τούτου μεῖζον, ὅτι οὐδὲ ἀνάγκης ἐμπεσούσης, πάντα ἐξέχεεν εἰς μέσον,

β. Κορ. ιβ. α. ϛ.

ἀλλὰ τὰ πλείονα ἀπέκρυψατο καὶ τὰ μείζονα. Ἐλεύσομαι γὰρ, φησὶν, εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις Κυρίου. Φείδομαι δὲ, μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται, ὑπὲρ ὃ βλέπει ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ. ταῦτα δὲ ἔλεγε παιδεύων ἅπαντας, μηδὲ ἀνάγκης οὔσης, πάντα ὅσα σύνισμεν ἑαυτοῖς, φέρειν αὐτὰ εἰς μέσον κατατιθέναι, ἀλλ᾽ ὅσα τοῖς ἀκούουσι χρήσιμα. ἐπεὶ καὶ Σαμουὴλ (οὐδὲν γὰρ ἀπεικὸς καὶ ἐκείνου μνησθῆναι τοῦ ἁγίου. εἰς γὰρ ὠφέλειαν ἡμῖν καὶ τὰ ἐγκώμια τούτων) ἐκαυχήσατό ποτε καὶ ἐκεῖνος, καὶ ἐξεῖπεν οἰκεῖα κατορθώματα. ἀλλὰ ποῖα; ἃ τοῖς ἀκούουσι συνέφερεν. οὐ γὰρ περὶ σωφροσύνης ἀπέτεινε λόγον μακρὸν, οὐδὲ περὶ ταπεινοφροσύνης, οὐδὲ περὶ τοῦ μὴ μνησικακεῖν, ἀλλὰ περὶ τίνος; ὑπὲρ τούτου, ὃ μάλιστα ἐδεῖ μαθεῖν τὸν τότε βασιλεύοντα, ὑπὲρ δικαιοσύνης, καὶ τοῦ καθαρὰς ἔχειν τὰς χεῖρας δώρων. καὶ ὁ Δαβὶδ πάλιν καυχώμενος, ἀπὸ ἐκείνων καυχᾶται τῶν δυναμένων τὸν ἀκροατὴν διορθῶσαι. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνος ἄλλην εἶπεν ἀρετὴν, ἀλλὰ τὴν ἄρκτον καὶ τὸν λέοντα παρήγαγεν εἰς μέσον, καὶ οὐδὲν ἕτερον. τὸ μὲν γὰρ περαιτέρω τὸν λόγον ἐξαγαγεῖν, φιλοτίμου καὶ ἀλαζόνος· τὸ δὲ εἰπεῖν ταῦτα, ἃ πρὸς τὴν παροῦσαν ἔμελλε χρείαν ἀναγκαῖα εἶναι, φιλανθρώπου, καὶ τὸ τῶν πολλῶν συμφέρον ὁρῶντος. ὃ δὴ καὶ Παῦλος ἐποίησε. καὶ γὰρ διεβάλλετο, ὡς οὐκ ὢν ἀπόστολος δόκιμος, οὐδὲ ἔχων τινὰ ἰσχύν. ἀνάγκη τοίνυν ἦν δι᾽ ἐκεῖνα εἰς ταῦτα ἐμπεσεῖν, ἃ μάλιστα ἐδείκνυ αὐτοῦ τὸ ἀξίωμα. ὁρᾷς δι᾽ ὅσων ἐπαίδευσε τὸν ἀκροατὴν μὴ ἁπλῶς καυχᾶσθαι; πρῶτον μὲν γὰρ διὰ τοῦ δεῖξαι, ὅτι ἀνάγκῃ τοῦτο ἐποίησε· δεύτερον, διὰ τοῦ καὶ ὡς ἄφρονα ἑαυτὸν καλέσαι, καὶ πολλαῖς χρήσασθαι παραιτήσεσι· τρίτον, διὰ τοῦ μὴ πάντα εἰπεῖν, ἀλλὰ τὰ μείζονα ἀποκρύψαι, καὶ ταῦτα ἀνάγκης οὔσης· τέταρτον, διὰ τοῦ προσωπεῖον ἕτερον ὑπελθεῖν, καὶ εἰπεῖν ὅτι οἶδα ἄνθρωπον· πέμπτον, διὰ τοῦ μὴ καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἅπασαν εἰς μέσον ἀγαγεῖν, ἀλλ᾽ ἐκεῖνο τὸ μέρος, οὗ μάλιστα ὁ παρὼν ἐδεῖτο καιρός. οὐκ ἐν τῷ καυχᾶσθαι δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ὑβρίζειν τοιοῦτος ἦν. καίτοι καὶ τοῦτο κεκωλυμένον ἦν, τὸ ὑβρίζειν ἀδελφοὺς, ἀλλ᾽ οὕτω καὶ τούτῳ δεόντως ἐχρήσατο πάλιν, ὡς τῶν ἐγκωμιαζόντων μᾶλλον εὐδοκιμῆσαι. διὰ τοι τοῦτο καὶ Γαλάτας καλεῖ

Γαλ. γ. α.

ἀνοήτους καὶ ἅπαξ καὶ δὶς, καὶ Κρῆτας γαστέρας ἀργὰς, καὶ θηρία κακὰ, καὶ ἐντεῦθεν ἀνακηρύττεται.

Τιτ. α. ιβ.

καὶ γὰρ ὅρον ἡμῖν ἔδωκε καὶ κανόνα, ὥστε τῶν κατὰ Θεὸν ἀμελουμένων μὴ κεχρῆσθαι θεραπείᾳ, ἀλλὰ πληκτικωτέρῳ μεταχειρίζειν τῷ λόγῳ· καὶ πάντων μέτρα ἐστὶ παρ᾽ αὐτῷ κείμενα.

μενα. Διὰ δὴ τοῦτο πάντα ποιῶν καὶ λέγων εὐδοκιμεῖ, καὶ ὑβρίζων καὶ ἐπαινῶν, καὶ ἀποστρεφόμενος καὶ θεραπεύων, καὶ ἐπαίρων ἑαυτὸν καὶ μετριάζων, καὶ καυχώμενος καὶ παλαμίζων. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ὕβρεις καὶ λοιδορία εὐδοκιμεῖ, ὅπου γε καὶ φόνος εὐδοκίμησε καὶ ἀπάτη καὶ δόλος, καὶ ἐπὶ τῆς παλαιᾶς, καὶ ἐπὶ τῆς καινῆς; ταῦτ' οὖν ἅπαντα μετὰ ἀκριβείας ἐξετάσαντες, καὶ Παῦλον θαυμάσωμεν, καὶ τὸν Θεὸν δοξάσωμεν, [καὶ ἡμεῖς οὕτως αὐτοὶ μεταχειρισώμεθα,] ἵνα καὶ αὐτοὶ τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΠΑΥλον Λογ. ϛ.

Βούλεσθε τήμερον, ἀγαπητοί, παρέντες τὰ μεγάλα Παύλου καὶ θαυμαστὰ, ἃ δοκεῖ παρά τισι λαβήν τινα ἔχειν, ταῦτα εἰς μέσον ἀγάγωμεν; καὶ γὰρ καὶ αὐτὰ [ἐκείνων] ὀψόμεθα οὐκ ἐλάττονα αὐτὸν ποιοῦντα λαμπρὸν καὶ μέγαν. τί οὖν ἐστιν ὃ λαβὴν ἔχει; ὤφθη ποτὲ, φησὶ, πληγὰς δεδοικώς. καὶ γὰρ ὤφθη, ὅτε αὐτὸν παρέτειναν τοῖς ἱμᾶσι· καὶ οὐ τότε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλοτε πάλιν ἐπὶ τῆς πορφυροπώλιδος, ὅτε καὶ πράγματα παρεῖχε τοῖς βουλομένοις αὐτὸν ἐξαγαγεῖν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο κατασκευάζων τοῦτο ἐποίει, ἢ ἀσφάλειαν ἑαυτῷ, καὶ τὸ μὴ ταχέως τοῖς αὐτοῖς περιπεσεῖν. τί οὖν ἂν εἴποιμεν; ὅτι οὐδὲν αὐτὸν οὕτω μέγαν δείκνυσι καὶ θαυμαστὸν, ὡς ταῦτα τὰ εἰρημένα· εἰ γὰρ ὅτι ψυχὴν ἔχων τοιαύτην, οὐχὶ τολμηρὰν, οὐδὲ ἀπονενοημένην, καὶ σῶμα οὕτως εἶκον πληγαῖς καὶ τρέμον μάστιγας, τῇ ἀσωμάτου δυνάμει οὐκ ἔλαττον πάντων ὑπερεῖδε τῶν δοκούντων εἶναι φοβερῶν, ἡνίκα ὁ καιρὸς τοῦτο ἀπῄτει. ὅταν οὖν ἴδῃς αὐτὸν ἀποτινόμενον καὶ δεδοικότα, ἀναμνήσθητι τῶν ῥημάτων ἐκείνων, δι' ὧν ὑπερέβη τοὺς οὐρανοὺς, καὶ πρὸς τοὺς ἀγγέλους ἡμιλλᾶτο, λέγων· Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ; θλῖψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμὸς, ἢ λιμὸς, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα; ἀναμνήσθητι τῶν ῥημάτων ἐκείνων, δι' ὧν οὐδὲν ταῦτα εἶναί φησι, λέγων· Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. πρόσθες τούτοις τὰς καθημερινὰς θλίψεις, τοὺς θανάτους τοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν· καὶ ταῦτα ἐννοήσας, καὶ Παῦλον θαύμαζε, καὶ σαυτοῦ μηκέτι ἀπογνῷς. αὕτη γὰρ ἡ δοκοῦσα τῆς φύσεως εἶναι ἀσθένεια, αὕτη μέγιστον δεῖγμα τῆς ἀρετῆς ἐστι τῆς ἐκείνου, ὅτι οὐκ ἀπηλλαγμένος τῆς τῶν πολλῶν ἀνάγκης, τοιοῦτος ἦν. ἐπειδὴ γὰρ ἡ τῶν κινδύνων ὑπερβολὴ πολλοῖς ἂν ταύτην παρέσχε τὴν ὑπόληψιν, καὶ ὑποπτεύειν ἴσως ἐποίησεν, ὅτι ἀνώτερος τῶν ἀνθρωπίνων γινόμενος, τοιοῦτος ἦν· διὰ ταῦτα συνεχωρεῖτο πάσχειν, ἵνα μάθῃς ὅτι εἷς τῶν πολλῶν ὢν κατὰ τὴν φύσιν, κατὰ τὴν προθυμίαν, οὐ μόνον ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς [ἦν], ἀλλὰ καὶ τῶν ἀγγέλων εἷς ἦν. μετὰ γὰρ τοιαύτης ψυχῆς καὶ τοιούτου σώματος τοὺς μυρίους ὑπέμενε θανάτους, καὶ κατεφρόνει τῶν παρόντων, τῶν μελλόντων. διὸ καὶ τὰ μεγάλα ἐκεῖνα καὶ πολλοῖς ἄπιστα ἐφθέγξατο ῥήματα· ὅτι ηὐχόμην ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα. δυνατὸν γὰρ, εἰ βουληθείημεν μόνον, παρὰ φύσεως ἀγωνίας τῇ τῆς προθυμίας νικῆσαι· δυνάμει καὶ οὐδέν ἐστιν, ὅπερ ἀδύνατον ἀνθρώποις, τῶν ὑπὸ Χριστοῦ κελευσθέντων. ἂν γὰρ ὅσον ἔχωμεν προθυμίαν, ταύτην ἐπιδῶμεν, καὶ ὁ Θεὸς πολλὴν ἡμῖν συνεισάγει ῥοπὴν, καὶ οὕτω πᾶσι τοῖς ἐπιοῦσι δεινοῖς ἀνάλωτοι γενησόμεθα. οὐδὲ γὰρ τὸ φοβεῖσθαι πληγὰς κατα-

Ρωμ. η. λε.

β. Κορ. δ. ιζ.

Ρωμ. θ. γ.

γνώσεως ἄξιον, ἀλλὰ τὸ διὰ τὸν φόβον τῶν πληγῶν ἀνάξιόν τι τῆς εὐσεβείας ὑπομεῖναι. ὥστε τὸ δεδοικέναι πληγὰς, τὸν ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἄληπτον θαυμαστότερον δείκνυσι τοῦ μὴ φοβουμένου. μᾶλλον γὰρ ἡ προαίρεσις οὕτω διαλάμπει. τὸ μὲν γὰρ * φοβηθῆναι πληγὰς, τῆς φύσεως· τὸ δὲ μηδὲν διὰ τὸν φόβον τῶν πληγῶν ἀπρεπὲς ὑπομεῖναι, τῆς προαιρέσεως διορθουμένης τὸ τῆς φύσεως ἐλάττωμα, καὶ κρατούσης τῆς ἀσθενείας ἐκείνης. ἐπεὶ οὐδὲ τὸ λυπεῖσθαι, ἔγκλημα, ἀλλὰ τὸ διὰ [τὴν] λύπην εἰπεῖν τι ἢ πρᾶξαι τῶν τῷ Θεῷ μὴ δοκούντων. εἰ μὲν γὰρ ἔλεγον, ὅτι οὐκ ἦν ἄνθρωπος Παῦλος, καλῶς μοι τὰ τῆς φύσεως ἐλαττώματα εἰς μέσον ἦγες, ὡς μέλλων ταύτῃ τῷ λόγῳ ἐλέγχειν· εἰ δὲ λέγω καὶ διαβεβαιοῦμαι ὅτι ἄνθρωπος μὲν ἦν, καὶ ἡμῶν οὐδὲν ἀμείνων κατὰ τὴν φύσιν, βελτίων δὲ γέγονε κατὰ τὴν προαίρεσιν, εἰκῆ μοι ταῦτα προφέρεις, μᾶλλον δὲ οὐκ εἰκῆ, ἀλλ᾽ ὑπὲρ Παύλου. καὶ γὰρ δεικνύεις ἐντεῦθεν ἡλίκος ἐκεῖνος ἦν, ὡς ἐν τοιαύτῃ φύσει τὰ ὑπὲρ τὴν φύσιν ἰσχύσαι. οὐκ ἐκεῖνον δὲ μόνον ἐπαίρεις, ἀλλὰ καὶ ἀποῤῥάπτεις τῶν ἀναπεπτωκότων τὰ στόματα, οὐκ ἀφιεὶς αὐτοὺς εἰς τὴν τῆς φύσεως ὑπεροχὴν καταφυγεῖν, ἀλλ᾽ ὠθῶν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀπὸ προαιρέσεως σπουδήν. ἀλλὰ καὶ θάνατον, φησὶν, ἔδεισέ ποτε; καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς φύσεως. ἀλλ᾽ ὅμως οὗτος αὐτὸς πάλιν ὁ θάνατον δεδοικὼς ἔλεγε· Καὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει, στενάζομεν βαρούμενοι. καὶ πάλιν· Ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν.

β. Κορ. ε. δ.
Ρωμ. η. κγ.

εἶδες πῶς ἀντίῤῥοπον τῆς φυσικῆς ἀσθενείας τὴν ἀπὸ προαιρέσεως εἰσήγαγε δύναμιν; ἐπεὶ καὶ μάρτυρες πολλοὶ πολλάκις ἀπάγεσθαι μέλλοντες ἐπὶ θανάτῳ, ὠχρίασαν, καὶ φόβου καὶ ἀγωνίας ἐνεπλήσθησαν· ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα θαυμαστοὶ, ὅτι καὶ οὗτοι δεδοικότες θάνατον, οὐκ ἔφυγον θάνατον διὰ τὸν Ἰησοῦν. οὕτω καὶ Παῦλος φοβούμενος θάνατον, οὐδὲ γέενναν παραιτεῖται διὰ τὸν ποθούμενον Ἰησοῦν, καὶ τρέμων τελευτὴν, τὸ ἀναλῦσαι ἐπιζητεῖ. οὐχ οὗτος δὲ μόνον τοιοῦτος ἦν, ἀλλὰ καὶ ὁ κορυφαῖος αὐτῶν πολλάκις εἰπὼν, ὅτι ἕτοιμός ἐστι τὴν ψυχὴν ἐπιδοῦναι, σφόδρα ἐδεδοίκει θάνατον. ἄκουσον γοῦν τί διαλεγόμενος αὐτῷ περὶ τούτου φησὶν ὁ Χριστός. Ὅταν δὲ γηράσῃς, ζώσουσί σε καὶ ἄξουσιν ὅπου οὐ θέλεις, τὸ τῆς φύσεως ἐλάττωμα διηγούμενος, οὐ τὸ τῆς προαιρέσεως.

Ιωαν. κα. ιη.

ἡ γὰρ φύσις τὰ αὐτῆς καὶ ἀκόντων ἡμῶν ἐπιδείκνυται, καὶ κρατῆσαι τῶν ἐλαττωμάτων ἐκείνων οὐκ ἔνι, οὐδὲ τῶν σφόδρα βουλομένων καὶ σπουδαζόντων. ἐπεὶ οὐδὲν ἐντεῦθεν παραβλαπτόμεθα, ἀλλὰ καὶ θαυμαζόμεθα μᾶλλον. ποῖον γὰρ ἔγκλημα φοβεῖσθαι θάνατον; ποῖον δὲ οὐκ ἐγκώμιον, φοβούμενον θάνατον μηδὲν διὰ τὸν φόβον ἀνελεύθερον ὑπομεῖναι; οὐ γὰρ τὸ φύσιν ἔχειν ἐλάττωμα ἔχουσαν, ἔγκλημα· ἀλλὰ τὸ τοῖς ἐλαττώμασι δουλεύειν· ὡς ὅγε τὴν παρ᾽ αὐτῆς ἐπήρειαν τῇ τῆς προαιρέσεως ἀνδρείᾳ διορθούμενος, μέγας καὶ θαυμαστός. καὶ * ταύτῃ δείκνυσιν ὅσον ἐστὶ προαιρέσεως ἰσχὺς, καὶ ἐπιστομίζει τοὺς λέγοντας, διὰ τί μὴ φύσει γεγόναμεν καλοί; τί γὰρ διαφέρει τοῦτο φύσει, ἢ προαιρέσει εἶναι; πόσῳ δὲ τοῦτο βέλτιον ἐκείνου; ὅσῳ καὶ στεφάνους ἔχει, καὶ λαμπρὰν τὴν ἀνακήρυξιν. ἀλλὰ βέβαιον τὸ τῆς φύσεως; ἀλλ᾽ εἰ βούλει προαίρεσιν γενναίαν ἔχειν, τοῦτο στεῤῥότερον ἐκείνου γίνεται. ἢ οὐχ ὁρᾷς τῶν μαρτύρων ξίφεσι τὰ σώματα τεμνόμενα, καὶ τὴν μὲν φύσιν εἴκουσαν τῷ σιδήρῳ, τὴν δὲ προαίρεσιν οὐ παραχωροῦσαν αὐτῷ, οὐδὲ ἐλεγχομένην; οὐκ εἶδες ἐπὶ τοῦ Ἀβραὰμ, εἰπέ μοι, προαίρεσιν φύσεως κρατήσασαν, ἡνίκα τὸν παῖδα σφαγιάσαι ἐκελεύσθη, καὶ ταύτην ἐκείνης δυνατωτέραν φανεῖσαν; οὐκ εἶδες ἐπὶ τῶν τριῶν παίδων τὸ αὐτὸ τοῦτο συμβάν; οὐκ ἀκούεις καὶ τῆς ἔξωθεν παροιμίας λεγούσης, ὅτι δευτέρα φύσις ἡ προαίρεσις γίνεται ἐκ συνηθείας; ἐγὼ δὲ φαίην ἂν, ὅτι καὶ προτέρα, καθὼς τὰ προειρημένα ἀπέδειξεν. ὁρᾷς ὅτι δυνατὸν καὶ τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως ἔχειν στεῤῥότητα, ἐὰν προαίρεσις ᾖ γενναία καὶ διεγηγερμένη, καὶ πλείονα καρποῦσθαι τὸν ἔπαινον τόν γε ἑλόμενον καὶ βουληθέντα, ἢ ἀναγκασθέντα καλὸν εἶναι; τοῦτό ἐστι μάλιστα καλὸν, ὡς ὅταν λέγῃ· Ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ. τότε μάλιστα ἐγὼ αὐτὸν ἐπαι-

α. Κορ. θ. κζ.

νῶ, ὁρῶν οὐκ ἀπόνως τὴν ἀρετὴν κατορθοῦντα, ὥστε μὴ εἶναι τοῖς μετὰ ταῦτα ῥαθυμίας ὑπόθεσιν
τὴν εὐκολίαν τὴν ἐκείνου. καὶ ὅταν λέγῃ πάλιν, Τῷ κόσμῳ ἐσταύρωμαι, τὴν προαίρεσιν Γαλ. ϛ. ιδ.
αὐτοῦ στεφανῶμεν. ἔνι γάρ, ἔνι φύσεως ἰσχὺν προαιρέσεως ἀκριβείᾳ μιμήσασθαι· καὶ
εἰς μέσον ἀγάγωμεν τοῦτον αὐτὸν τὸν ἀνδριάντα τῆς ἀρετῆς, εὑρήσομεν ὅτι τὰ ἐκ προαιρέσεως
αὐτῷ προσόντα καλὰ, εἰς φύσεως στερρότητα ἐφιλονείκησεν ἐξενεγκεῖν. ἤλγει μὲν
γὰρ τυπτόμενος· τῶν δὲ ἀσωμάτων δυνάμεων τῶν οὐκ ἀλγουσῶν οὐχ ἧττον αὐτῶν κατεφρόνει,
ὡς ἔστιν ἀκόλουθον τῶν ῥημάτων αὐτοῦ, ἃ μηδὲ τῆς φύσεως αὐτὸν ποιεῖ νομίζεσθαι τῆς
ἡμετέρας. ὅταν γὰρ λέγῃ, Ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ, καὶ πάλιν, Ζῶ δὲ οὐκέτι Γαλ. β. κ.
ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός, τί ἄλλο ἐστὶν εἰπεῖν, ἢ ὅτι καὶ ἐξ αὐτοῦ μετέστη τοῦ σώματος; τί δὲ, ὅταν
λέγῃ, Ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος Σατᾶν; τοῦτο δὲ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ δεῖξαι μέχρι β. Κορ. ιβ. ζ.
τοῦ σώματος ἱστάμενον τὸν πόνον· οὐκ ἐπειδὴ ἔνδον οὐ διέβαινεν, ἀλλ' ἐπειδὴ τῇ περιουσίᾳ τῆς
προαιρέσεως αὐτὸν διεκρούετο καὶ ἐξώθει. τί δὲ, ὅταν ἕτερα πολλὰ τούτων θαυμαστότερα λέγῃ,
καὶ χαίρῃ μαστιζόμενος, καὶ καυχᾶται ἐπὶ ταῖς ἁλύσεσι; τί δὴ ἄλλο τις εἴποι, ἢ τοῦτο ὅπερ ἔφην,
ὅτι τὸ λέγειν, Ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, καὶ φοβοῦμαι μήπως ἄλλοις κηρύξας, α. Κορ. θ. κζ.
αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι, τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως ἀποδείκνυσι, διὰ δὲ τούτων, ὧν εἶπον, τὴν εὐγένειαν
τῆς προαιρέσεως; διὰ γὰρ τοῦτο ἀμφότερα κεῖται, ἵνα μήτε διὰ τὰ μεγάλα ἐκεῖνα
ἑτέρας εἶναι αὐτὸν νομίσῃς φύσεως, καὶ ἀπογνῷς, μήτε διὰ τὰ μικρὰ ταῦτα καταγνῷς
τῆς ἁγίας ψυχῆς, ἀλλὰ κἀντεῦθεν πάλιν τὴν ἀπόγνωσιν ἐκβαλὼν, εἰς χρηστὰς σαυτὸν ἀγάγῃς
ἐλπίδας. διὰ τοῦτο τίθησι πάλιν καὶ τὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ μεθ' ὑπερβολῆς, μᾶλλον
δὲ οὐ μεθ' ὑπερβολῆς, ἀλλὰ μετ' εὐγνωμοσύνης, ἵνα μηδὲν αὐτοῦ νομίσῃς εἶναι. λέγει δὲ καὶ τὰ
τῆς αὐτοῦ προθυμίας, ἵνα μὴ τὸ πᾶν ἐπὶ τὸν Θεὸν ῥίψας, διάγῃς καθεύδων καὶ ῥέγχων. καὶ *
πάντων μέτρα καὶ κανόνας εὑρήσεις παρ' αὐτῷ μετ' ἀκριβείας κειμένους. ἀλλὰ καὶ ἐπηράσατο β. Τιμ. δ. ιδ.
τῷ χαλκεῖ, φησιν, Ἀλεξάνδρῳ ποτέ. καὶ τί τοῦτο; οὐ γὰρ θυμοῦ τὸ ῥῆμα ἦν, ἀλλ' ὀδύνης
τῆς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. οὐ γὰρ δι' ἑαυτὸν ἤλγει, ἀλλ' ὅτι ἀνθίστατο τῷ κηρύγματι. Λίαν
γὰρ ἀνθέστηκε, φησιν, οὐχὶ ἐμοί, ἀλλὰ τοῖς ἡμετέροις λόγοις. ὥστε ἡ ἀρὰ οὐ μόνον τὸν τούτου
πόθον ἐδείκνυε τὸν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς παρεμυθεῖτο. ἐπειδὴ γὰρ
πολλοὺς εἰκὸς ἦν σκανδαλίζεσθαι, τῶν ἐπηρεαζόντων τῷ λόγῳ οὐδὲν πασχόντων, διὰ τοῦτο
ταῦτά φησιν. ἀλλὰ καὶ κατηύξατό ποτε ἑτέρων τινῶν, λέγων· Εἴπερ δίκαιον παρὰ Θεῷ ἀνταποδοῦναι β. Θεσ. α. ϛ.
τοῖς θλίβουσιν ἡμᾶς θλῖψιν· οὐκ ἐκείνους ἐπιθυμῶν δίκην δοῦναι (μὴ γένοιτο)
ἀλλὰ τοὺς ἐπηρεαζομένους σπεύδων παραμυθήσασθαι. διὸ καὶ ἐπάγει, Αὐτοῖς τοῖς θλιβομένοις
ἄνεσιν. ἐπεὶ ὅταν αὐτός τι πάσχῃ ἀηδές, ἄκουσον πῶς φιλοσοφεῖ, καὶ τοῖς ἐναντίοις ἀμείβεται,
λέγων· Λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν. α. Κορ. δ. ιβ.
εἰ δὲ τὰ ὑπὲρ τῶν ἄλλων λεγόμενα ἢ γινόμενα, ὀργῆς εἶναι φαίης, ὥρα
σοι καὶ τὸν Ἐλύμαν ἐξ ὀργῆς αὐτὸν πεπηρωκέναι καὶ ὑβρικέναι, καὶ τὸν Ἀνανίαν καὶ
τὴν Σάπφειραν τὸν Πέτρον ἐξ ὀργῆς ἀπεκτονέναι. ἀλλ' οὐδεὶς οὕτως ἀνόητος καὶ ἠλίθιος,
ὡς ταῦτα εἰπεῖν. καὶ ἕτερα δὲ πολλὰ εὑρίσκομεν αὐτὸν καὶ λέγοντα καὶ ποιοῦντα,
δοκοῦντα εἶναι φορτικά· καὶ ταῦτα μάλιστά ἐστιν, ἃ τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ δείκνυσι. καὶ γὰρ
ὅταν τῷ Σατανᾷ παραδιδῷ τὸν ἐν Κορίνθῳ πεπορνευκότα, ἐξ ἀγάπης αὐτὸ πολλῆς ποιεῖ
καὶ φιλοστόργου διανοίας. καὶ τοῦτο δείκνυσι καὶ ἐκ τῆς δευτέρας ἐπιστολῆς. καὶ ὅταν Ἰουδαίοις
ἀπειλῇ καὶ λέγῃ, Ἔφθασεν αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος, οὐ θυμοῦ πληρούμενος αὐτὸ ποιεῖ
(ἀκούεις γοῦν αὐτοῦ συνεχῶς ὑπὲρ αὐτῶν εὐχομένου) ἀλλὰ βουλόμενος φοβῆσαι καὶ σωφρονεστέρους α. Θεσ. β. ιϛ.
ἐργάσασθαι. ἀλλὰ τὸν ἱερέα, φησίν, ὕβρισε, λέγων· Τύπτειν σε μέλλει ὁ Θεός,
τοῖχε κεκονιαμένε. καὶ οἶδα μὲν ὅτι τινὲς πρὸς τοῦτο ἀπολογούμενοι, προφητείαν εἶναί φασι τὸ Πραξ. κγ. γ.
εἰρημένον. καὶ οὐκ ἐγκαλῶ τοῖς λέγουσι. καὶ γὰρ συνέβη τοῦτο, καὶ οὕτως ἐτελεύτησεν. εἰ

δέ τις δριμύτερος ἐχθρὸς ὢν ἀντιλέγῃ, καὶ περιεργότερόν τι ποιῶν αὐθυποφέρῃ λέγων· καὶ
εἰ προφητεία ἦν, τίνος ἕνεκεν ἀπελογεῖτο λέγων, Οὐκ ᾔδειν ὅτι ἀρχιερεύς ἐστι; τοῦτο ἂν εἴποιμεν,
ὅτι τοὺς ἄλλους παιδεύων καὶ νουθετῶν πρὸς τοὺς ἄρχοντας ἐπιεικῶς διακεῖσθαι, ὥσπερ
καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίει. μυρία γὰρ ῥητὰ καὶ ἄρρητα περὶ τῶν γραμματέων εἰπὼν καὶ Φαρισαίων,
Ματθ. κγ. β. φησίν· Ἐπὶ τῆς καθέδρας Μωϋσέως ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι·
πάντα οὖν, ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα ὁ Παῦλος, ὁμοῦ καὶ τὸ
Πράξ. ις. λη. ἀξίωμα διετήρησε, καὶ τὸ μέλλον ἔσεσθαι προανεφώνησεν. εἰ δὲ καὶ τὸν Ἰωάννην ἀπέτεμε,
καὶ τοῦτο ἀξίως τῆς ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος προνοίας. τὸν γὰρ τὴν διακονίαν ταύτην ἐγκεχειρισμένον,
οὐχὶ ῥᾴθυμόν τινα εἶναι χρή, οὐδὲ ἀναπεπτωκότα, ἀλλ' ἀνδρεῖον καὶ εὔτονον, μηδὲ
ἅπτεσθαι τῆς καλῆς πραγματείας ταύτης, εἰ μὴ μέλλοι μυριάκις "ἀντεπιδιδόναι τὴν
Ματθ. ις. λδ. ἑαυτοῦ ψυχὴν εἰς θάνατον καὶ κινδύνους, καθὼς καὶ αὐτός φησιν ὁ Χριστός· Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου
ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὁ γὰρ μὴ οὕτω
διακείμενος, πολλοὺς καὶ ἑτέρους προδίδωσι, καὶ μᾶλλον ἡσυχάζων ὠφελεῖ καθ' ἑαυτὸν
ὤν, ἢ παριὼν εἰς μέσον, καὶ φορτίον δεχόμενος τῆς δυνάμεως ἑαυτοῦ μεῖζον. καὶ γὰρ καὶ ἑαυτόν,
καὶ τοὺς ἐμπιστευθέντας προσαπολλύει. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, εἰ μέν τις κυβερνητικὴν
ἀγνοεῖ, καὶ τὴν πρὸς τὰ κύματα μάχην, μηδὲ μυρίων ἀναγκαζόντων ἐλέσθαι ἐπὶ τῶν οἰάκων
καθίσαι, τὸν δὲ ἐπὶ τὸ κήρυγμα ἰόντα, ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐπὶ τοῦτο χωρεῖν, καὶ ἀπερισκέπτως
καταδέχεσθαι πρᾶγμα, μυρίων θανάτων πρόξενον; οὔτε γὰρ κυβερνήτην, οὔτε
τὸν πρὸς τὰ θηρία πυκτεύοντα, οὐ τὸν μονομαχεῖν ἑλόμενον, οὐκ ἄλλον οὐδένα οὕτω πρὸς
θανάτους καὶ σφαγὰς παρατεταγμένην ἔχειν δεῖ τὴν ψυχήν, ὡς τὸν τὸ κήρυγμα ἀναδεξάμενον.
καὶ γὰρ οἱ κίνδυνοι μείζους, καὶ οἱ ἀντίπαλοι χαλεπώτεροι, καὶ τὸ οὕτω σφαγῆναι,
οὐ περὶ τῶν τυχόντων. οὐρανὸς γὰρ τὸ ἔπαθλον κεῖται, καὶ γέεννα τοῖς ἁμαρτάνουσι τὸ ἐπιτίμιον,
καὶ ψυχῆς ἀπώλεια καὶ σωτηρία. οὐ τὸν τὸ κήρυγμα δὲ μόνον ἀναδεχόμενον οὕτω παρατετάχθαι
δεῖ, ἀλλὰ καὶ ἁπλῶς τὸν πιστόν. ἅπασι γὰρ παρακελεύεται τὸν σταυρὸν αἴρειν
καὶ ἀκολουθεῖν. εἰ δὲ πᾶσι, πολλῷ μᾶλλον τοῖς διδασκάλοις καὶ ποιμέσιν, ὧν καὶ Ἰωάννης ἦν τότε,
ὁ καὶ Μάρκος λεγόμενος. διὸ καὶ δικαίως ἐξετέμνετο, ὅτι ἐν αὐτῷ τάξας ἑαυτὸν τῷ μετώπῳ
τῆς φάλαγγος, σφόδρα ἀνάνδρως εἱστήκει. διὸ καὶ ἀπέστησεν αὐτὸν ὁ Παῦλος, ὥστε μὴ τὴν
ἐκείνου νωθείαν τῶν πόνων αὐτῶν τὸν δρόμον ἐκκόψαι. εἰ δὲ λέγει Λουκᾶς, ὅτι ἐγένετο παροξυσμὸς
μεταξὺ αὐτῶν, μὴ τοῦτο ἔγκλημα εἶναι νόμιζε. οὐ γὰρ τὸ παροξυνθῆναι, χαλεπόν,
ἀλλὰ τὸ ἀλόγως καὶ ἐπ' οὐδενὶ δικαίῳ. Θυμὸς γὰρ ἄδικος, φησίν, οὐκ ἀθωωθήσεται· οὐχ
Ματθ. ε. κβ. ἁπλῶς θυμός, ἀλλ' ὁ ἄδικος. καὶ ὁ Χριστὸς πάλιν· Ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ·
Ἐφ. δ. κς. οὐχ ἁπλῶς ὀργιζόμενος. καὶ ὁ προφήτης δέ φησιν, Ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε.
Ψαλ. δ. ε. εἰ γὰρ μὴ δεῖ κεχρῆσθαι τῷ πάθει, μηδὲ καιροῦ καλοῦντος, εἰκῇ καὶ μάτην ἡμῖν ἔγκειται.
ἀλλ' οὐκ εἰκῇ. διὸ καὶ ὁ δημιουργὸς τοῦτο" κατεφύτευσε πρὸς διόρθωσιν τῶν ἁμαρτανόντων,
ἵνα διεγείρῃ τὸ νωθρὸν τῆς ψυχῆς καὶ παρειμένον, ἵνα ἀφυπνίζῃ τὸν καθεύδοντα καὶ
"διαλελυμένον, καθάπερ στόμωμα σιδήρῳ, οὕτω τὸ τῆς ὀργῆς εὔτονον "ἡμῖν ἐνθεὶς τῇ διανοίᾳ,
ἵνα αὐτῷ χρησώμεθα εἰς δέον. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος πολλάκις αὐτῷ ἐκέχρητο, καὶ
ποθεινότερος * τῶν μετὰ ἐπιεικείας διαλεγομένων ἦν ὀργιζόμενος, πάντα μετὰ τοῦ
προσήκοντος καιροῦ ποιῶν ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος. οὐδὲ γὰρ ἐπιείκεια ἁπλῶς καλόν,
ἀλλ' ὅταν ὁ καιρὸς ἀπαιτῇ· ὡς, ἐὰν μὴ τοῦτο προσῇ, καὶ ἐκείνη νωθεία, καὶ ἡ ὀργὴ θρασύτης
γίνεται. ταῦτα δὲ πάντα οὐχ ὑπὲρ Παύλου ἀπολογούμενος εἶπον ("οὐ γὰρ δεῖται
τῆς ἡμετέρας γλώττης. ὁ γὰρ ἔπαινος αὐτοῦ, οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ) ἀλλ' ἵνα
παιδεύσωμεν τοὺς ἀκροατὰς εἰς δέον ἅπασι κεχρῆσθαι, καθάπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπον. οὕτω
γὰρ δυνησόμεθα πάντοθεν κερδαίνειν, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς εὐπορίας εἰς τὸν ἀκύμαντον λιμένα

μένα· καὶ πεπληρωκότες τῶν ἀκηράτων ἐπιτυχεῖν στεφάνων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς καταξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ

Παῦλον Λόγ. ζ.

Ὅταν οἱ τὰ σημεῖα βαστάζοντες τὰ βασιλικὰ, σάλπιγγος προηγουμένης, καὶ πολλῶν στρατιωτῶν παρεπομένων, εἰς τὰς πόλεις εἰσίωσιν, ἅπας ὁ δῆμος συντρέχειν εἴωθεν, ὥστε καὶ τῆς ἠχῆς ἀκοῦσαι, καὶ τὸ σημεῖον ἰδεῖν ἐφ' ὑψηλοῦ φερόμενον, καὶ τοὺς βαστάζοντας τὴν ἀνδρείαν ἐπιδεῖν. ἐπεὶ οὖν καὶ Παῦλος εἰσέρχεται σήμερον, οὐκ εἰς πόλιν, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκουμένην, συνδράμωμεν ἅπαντες. καὶ γὰρ οὗτος σημεῖον βαστάζει, οὐ τοῦ κάτω βασιλέως, ἀλλὰ τὸν σταυρὸν τοῦ ἄνω Χριστοῦ, ᾧ προηγοῦνται οὐκ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἄγγελοι, καὶ εἰς τιμὴν τοῦ βασταζομένου, καὶ εἰς ἀσφάλειαν τοῦ φέροντος. εἰ γὰρ τοῖς τὸν ἴδιον βίον οἰκονομοῦσι, καὶ οὐδὲν τῶν κοινῶν πράττουσιν, ἄγγελοι παρὰ τοῦ τῶν ὅλων δεσπότου εἰσὶ δεδομένοι φύλακες, καθὼς καί τις φησίν· Ὁ ἄγγελος ὁ ῥυόμενός με ἐκ νεότητός μου· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῶν τὴν οἰκουμένην ἐγχειρισθέντων, καὶ τηλικοῦτον βασταζόντων ὄγκον δωρεῶν, παρεῖσιν αἱ δυνάμεις αἱ ἄνω. Τὸ μὲν οὖν παρὰ τῶν ἔξωθεν ταύτης ἠξιωμένοι τῆς τιμῆς, ἱμάτια περίκεινται, καὶ περικεχυμένοι κόσμον χρυσοῦν, καὶ πολυτελεῖς εἰσι λαμπροί· οὗτος δὲ ἁλύσεσιν ἀντὶ χρυσοῦ περικείμενος, βαστάζει τὸν σταυρὸν διωκόμενος, ἐλαυνόμενος, οὗτος μαστιζόμενος καὶ λιμώττων. ἀλλὰ μὴ συγκλαύσῃς ἀκούσας· καὶ γὰρ ὁ κόσμος οὗτος ἐκείνου πολλῷ βελτίων καὶ λαμπρότερος, καὶ Θεῷ φίλος· διὸ καὶ βαστάζων οὐκ ἔκαμνε. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ θαυμαστὸν, ὅτι μετὰ δεσμῶν καὶ μαστίγων [καὶ στιγμάτων] λαμπρότερος ἦν τῶν τὴν ἁλουργίδα καὶ τὸ διάδημα ἐχόντων ἦν. ὅτι γὰρ λαμπρότερος, καὶ οὐ κόμπος τὰ εἰρημένα, δηλοῦσιν αὐτοῦ τὰ ἱμάτια. διαδήματα μὲν γὰρ μυρία, καὶ πορφυρίδας πολλὰς ἂν ἐπιθῇς ἀρρωστοῦντι, οὐδὲ μικρόν τι τῆς φλογὸς ὑποτεμέσθαι δυνήσῃ· τὰ δὲ ἐκείνου σιμικίνθια ὁμιλοῦντα τοῖς σώμασι τῶν καμνόντων, πᾶσαν νόσον δραπετεύειν ποιεῖ. καὶ εἰκότως. εἰ γὰρ λῃσταὶ τοῦτο ὁρῶντες τὸ σημεῖον οὐ τολμῶσιν ἐπελθεῖν, ἀλλ' ἀμεταστρεπτὶ φεύγουσι, πολλῷ μᾶλλον νόσοι καὶ δαίμονες ὁρῶντες ἐκεῖνο τὸ σημεῖον φεύγουσιν. ἐβάσταζε δὲ, οὐχ ἵνα αὐτὸς αὐτὸ φέρῃ μόνος, ἀλλ' ἵνα ἅπαντας τοιούτους ποιήσῃ καὶ διδάξῃ βαστάζειν. διὸ ἔλεγε, Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς. καὶ πάλιν· Ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε ἐν ἐμοὶ, ταῦτα πράσσετε. καὶ πάλιν, Ἡμῖν ἐχαρίσθη, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν. τὰ μὲν γὰρ τῶν ἀρχόντων ἀξιώματα βίου τότε μείζονα φαίνεται, ὅταν εἰς ἕνα περιέστῃ μόνον· ἐπὶ δὲ τῶν πνευματικῶν τοὐναντίον· τότε μάλιστα λάμπει τὸ τῆς τιμῆς, ὅταν πολλοὺς τῆς προεδρίας ἔχῃ κοινωνούς· καὶ ὅταν ὁ μετέχων μὴ εἷς ᾖ, ἀλλὰ πολλοὺς ἔχῃ τοὺς τῶν αὐτῶν ἀπολαύοντας. ὁρᾷς οὖν πάντας σημειοφόρους, καὶ ἕκαστον τὸ ὄνομα αὐτοῦ βαστάζοντα ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων, αὐτὸν δὲ καὶ ἐνώπιον γεέννης, καὶ ἐνώπιον κολάσεως. ἴσως οὐκ εἶπεν οὕτως. οὐ γὰρ ἠδύνατο ἐκεῖνος βαστάζειν. Εἶδες ὅσης ἐστὶν ἀρετῆς ἡ φύσις ἡμετέρα δεκτική; ὡς οὐδὲν ἀνθρώπου τιμιώτερον καὶ θνητοῦ μένοντος; τί γάρ μοι τούτου μεῖζον ἔχεις εἰπεῖν; τί δὲ ἴσον; πόσων δὲ ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων οὐκ ἔστιν ἄξιος ὁ τοῦτο εἰπὼν τὸ ῥῆμα; ὁ γὰρ ἐν σώματι θνητῷ καὶ ἐπικήρῳ πάντα ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ προδοὺς, ὧν κύριος ἦν, μᾶλλον δὲ ὧν οὐκ ἦν (καὶ γὰρ καὶ τὰ ἐνεστῶτα, καὶ τὰ μέλλοντα προέδωκε, καὶ ὕψωμα καὶ βάθος καὶ κτίσιν ἑτέραν) οὗτος εἰ ἐν ἀσωμάτῳ φύσει ἦν, τί οὐκ ἂν εἶπε; τί δὲ οὐκ

Γεν. μη. ις.

Φιλιπ. γ. ιζ.
καὶ δ. θ.
καὶ α. κθ.

α. Κορ. ια. α.

αι ἐνώρεξε; καὶ γὰρ καὶ τοὺς ἀγγέλους διὰ τοῦτο θαυμάζω, ὅτι κατηξιώθησαν τοιαύτης τιμῆς, οὐχ ὅτι ἀσώματοι ἐτύγχανον ὄντες· ἐπεὶ καὶ ὁ διάβολος ἀσώματός τέ ἐστι καὶ ἀόρατος, ἀλλ' ὅμως πάντων ἐστὶν ἀθλιώτερος, ἐπειδὴ τῷ ποιήσαντι προσέκρουσε Θεῷ. ἐντεῦθεν καὶ ἀνθρώπους ἀθλίους εἶναί φαμεν, οὐχ ὅταν σάρκας περικειμένους ἴδωμεν, ἀλλ' ὅταν μὴ εἰς δέον αὐτῇ χρωμένους· ἐπεὶ καὶ ὁ Παῦλος σάρκα περιέκειτο. πόθεν οὖν τοιοῦτος ἦν; καὶ οἴκοθεν, καὶ παρὰ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο παρὰ Θεοῦ, ἐπειδὴ οἴκοθεν. οὐ γάρ ἐστι προσωπολήπτης ὁ Θεός. εἰ δὲ λέγοις, καὶ πῶς δυνατὸν ἐκείνους μιμήσασθαι; ἄκουσον τί φησι· Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ. ἐκεῖνος τοῦ Χριστοῦ γέγονε μιμητὴς, σὺ δὲ οὐδὲ τοῦ συνδούλου; ἐκεῖνος δεσπότην ἐζήλωσε, σὺ δὲ οὐδὲ τὸν ὁμόδουλον; καὶ ποίαν ἕξεις ἀπολογίαν; καὶ πῶς αὐτὸν ἐμιμήσατο, φησί; τοῦτο ἐξ ἀρχῆς σκόπει καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν προοιμίων. ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τῶν θείων ναμάτων τοσοῦτον πῦρ ἔχων ἀνῆλθεν, ὡς μηδὲ ἀναμεῖναι διδάσκαλον (οὐ γὰρ περιέμεινε Πέτρον, οὐδὲ ἦλθε πρὸς Ἰάκωβον, οὐδὲ πρὸς ἄλλον οὐδένα, ἀλλ' ὑπὸ τῆς προθυμίας ἀρθεὶς, οὕτω τὴν πόλιν ἀνῆψεν, ὡς πόλεμον ἀναῤῥιπισθῆναι κατ' αὐτοῦ χαλεπόν) ἐπεὶ καὶ Ἰουδαῖος ὢν, τὰ ὑπὲρ τὴν ἀξίαν ἐποίει, δεσμεύων, ἀπάγων, δημεύων. οὕτω καὶ Μωϋσῆς, οὐδενὸς χειροτονήσαντος αὐτὸν, τὴν ἀδικίαν τῶν βαρβάρων ἐκώλυσε τὴν κατὰ τῶν ὁμοφύλων. ταῦτα γὰρ ψυχῆς γενναίας ἀπόδειξις καὶ γνώμης ἐλευθέρας, οὐκ ἀνεχομένης σιγῇ φέρειν τὰ ἑτέρων κακὰ, κἂν μηδεὶς ὁ χειροτονῶν ᾖ. ὅτι γὰρ δικαίως ἐπεπήδησε τῇ προστασίᾳ, ἔδειξεν ὁ Θεὸς χειροτονήσας αὐτὸν ὕστερον· ὃ καὶ ἐπὶ Παύλου πεποίηκεν. ὅτι γὰρ καὶ οὗτος καλῶς ἐποίησε τοῦ λόγου ἀψάμενος τότε καὶ τῆς διδασκαλίας, καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν ὁ Θεὸς, ταχέως αὐτὸν ἐπὶ τὸ τῶν διδασκάλων ἀξίωμα ἀγαγών. Εἰ μὲν γὰρ τιμῆς ἕνεκεν καὶ προεδρίας ἐπεπήδων τοῖς πράγμασι καὶ τῆς αὐτῶν προστασίας, εἰκότως ἂν ἐνεκλήθησαν· ἐπειδὴ δὲ κινδύνους ἠγάπων, καὶ θανάτους ἐπεσπῶντο, ἵνα τοὺς ἄλλους διασώσωσιν ἀπολλυμένους, τίς οὕτως ἄθλιος, ὥστε ἐγκαλέσαι προθυμίᾳ τοσαύτῃ; ὅτι γὰρ τῆς τῶν ἀπολλυμένων σωτηρίας ἐρῶντες ταῦτα ἔπραττον, ἐδήλωσε καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ ψῆφος, ἐδήλωσε καὶ ἡ τῶν κακῶς ἐρασθέντων τὸν ἔρωτα τοῦτον ἀπώλεια. ἐπεπήδησε γάρ ποτε καὶ ἕτερος ἀρχῇ καὶ προστασίᾳ, ἀλλ' ἅπαντες ἀπέθανον, οἱ μὲν ἐμπρησθέντες, οἱ δὲ γῆς διαῤῥαγείσης καταποθέντες. οὐ γὰρ διὰ προστασίαν τοῦτο ἐποίουν, ἀλλὰ διὰ προεδρίας ἔρωτα. ἐπεπήδησε καὶ Ὀζίας, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀκάθαρτος γέγονεν. ἐπεπήδησε καὶ Σίμων, ἀλλ' ἅμα κατεδικάσθη, καὶ περὶ τὸν ἔσχατον ἐκινδύνευσεν. ἐπεπήδησε καὶ Παῦλος, ἀλλ' ἐστεφανώθη, οὐχὶ ἱερωσύνῃ καὶ τιμῇ, ἀλλὰ διακονίᾳ καὶ πόνοις καὶ κινδύνοις. καὶ ὅτι ἀπὸ ζήλου πολλοῦ καὶ προθυμίας ἐπέδραμε, διὰ τοῦτο ἀνακηρύττεται καὶ λαμπρὸς ἐκ προοιμίων ἦν. ὥσπερ γὰρ ὁ χειροτονούμενος ἄρχων, ἂν μὴ δεόντως τὸ πρᾶγμα μετίῃ, καὶ μείζονός ἐστι κολάσεως ἄξιος, οὕτω κἂν μὴ χειροτονηθῇ τις, μεταχειρίζῃ δὲ προσηκόντως, οὐ λέγω περὶ τῆς ἱερωσύνης, ἀλλὰ περὶ τῆς τῶν πολλῶν προνοίας, τοῦ παντὸς ἄξιός ἐστι. διὰ τοῦτο οὐδεμίαν ἀνέμεινεν ἡμέραν ἡσυχάζων ὁ πυρὸς παντὸς σφοδρότερος, ἀλλ' ὁμοῦ τε ἀνέβη ἀπὸ τῆς ἱερᾶς τῶν ὑδάτων πηγῆς, καὶ πολλὴν ἀνῆψεν ἑαυτῷ τὴν φλόγα, καὶ οὔτε κινδύνους ἐνενόησεν, οὐ τὸν γέλωτα καὶ τὴν αἰσχύνην τὴν παρὰ Ἰουδαίων, οὐ τὸ ἀπιστεῖσθαι παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλ' ἑτέρους λαβὼν ὀφθαλμοὺς, τοὺς τῆς ἀγάπης, καὶ ἑτέραν διάνοιαν, μετὰ πολλῆς ἐνέπεσε τῆς ῥύμης, ὥσπερ τις χειμάῤῥους, ἅπαντα παρασύρων τὰ Ἰουδαίων, καὶ διὰ τῶν γραφῶν δεικνὺς, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός. καίτοιγε οὔπω χαρίσματα πολλὰ τῆς χάριτος ἦν αὐτῷ, οὔπω τοσούτου πνεύματος κατηξίωτο· ἀλλ' ὅμως εὐθέως ἔφλεγε, καὶ ψυχῇ θανατώσῃ πάντα ἔπραττε, καὶ ὥσπερ ἀπολογούμενος ὑπὲρ τοῦ παρελθόντος χρόνου, οὕτω πάντα ἐποίει, καὶ ἐπραγματεύετο εἰς τὸ πονοῦν μάλιστα τοῦ πολέμου μέρος ἑαυτὸν ἐμβάλλων, καὶ ὃ κινδύνων ἔγεμε καὶ φόβων. καὶ ὅμως οὕτω τολμητὴς ὢν καὶ ὁρμητίας καὶ πῦρ πνέων, οὕτω πάλιν πειθήνιος ἦν καὶ εὐήκοος τοῖς διδασκάλοις, ὥστε μὴ ἐν τοσαύτῃ ρύμμη προθυμίας αὐτοῖς ἀπολίπωσιν. καὶ γὰρ ζέοντι τότε καὶ μαινομένῳ προσελθόντες εἶπον, ὅτι δεῖ ἀπελθεῖν εἰς Ταρσὸν καὶ Καισάρειαν, καὶ οὐκ ἀντεῖπεν· εἶπον ὅτι χρὴ διὰ τοῦ τείχους χαλασθῆναι, καὶ ἠνέσχετο· συνεβούλευσαν ξυρήσασθαι, καὶ οὐκ ἀντέτεινεν· εἶπον μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὸ θέατρον, καὶ εἶξεν. οὕτως ἑνὸς ἦν πανταχοῦ τοῦ συμφέροντος τοῖς πιστοῖς, τῆς εἰρήνης, τῆς ὁμονοίας*· καὶ πανταχοῦ ἑαυτὸν ἐτήρει τῷ κηρύγματι. ὥστε ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι τὸν ἀδελφιδοῦν πέμπει πρὸς τὸν χιλίαρχον, βουλόμενος ἑαυτὸν ἐξαρπάσαι τῶν κινδύνων, καὶ ὅταν ἐπικαλέσηται Καίσαρα, καὶ ὅταν εἰς τὴν Ῥώμην σπεύδῃ, μὴ νομίσῃς ἀνανδρείας εἶναι τὰ ῥήματα. ὁ γὰρ στένων, ἐπὶ τῷ παρεῖναι ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, πῶς οὐκ ἂν εἵλετο μετὰ Χριστοῦ εἶναι; καὶ ὁ τῶν οὐρανῶν καταφρονῶν, καὶ ἀγγέλων δι' αὐτὸν ὑπερορῶν, πῶς ἂν ἐπεθύμησε τῶν παρόντων; τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο ἐποίει; ἵνα ἐνδιατρίψῃ τῷ κηρύγματι, καὶ μετὰ πολλῶν ἀνθρώπων ἀπέλθῃ, πάντων ἐστεφανωμένων. καὶ γὰρ ἐδεδοίκει, μήποτε [πτωχὸς καὶ] πένης τῆς τῶν πολλῶν σωτηρίας ἀποδημήσῃ ἐντεῦθεν. διὸ καὶ ἔλεγε· Τὸ γὰρ ἐπιμένειν τῇ σαρκὶ, ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. διὸ καὶ ὁρῶν [αὐτὸν] τὸ δικαστήριον τὴν βελτίω ψῆφον περὶ αὐτοῦ κατατιθέμενον, ὡς καὶ ὁ Φῆστος ἔλεγεν, Ἀπολύεσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπεκέκλητο Καίσαρα, καὶ δεθεὶς, καὶ μετὰ μυρίων ἑτέρων δεσμωτῶν ἀπαγόμενος μυρία εἰργασμένων δεινὰ, οὐκ ᾐσχύνετο τὸ σὺν δεδέσθαι ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ προενόει πάντων τῶν συμπλεόντων, καίτοιγε ὑπὲρ αὐτοῦ θαρρῶν καὶ εἰδὼς ὡς ἐν ἀσφαλείᾳ ἦν, καὶ πέλαγος τοσοῦτον διήνυσε δεδεμένος, καὶ ἔχαιρεν ὡς ἐπὶ μεγίστην ἀρχὴν παραπεμπόμενος. καὶ γὰρ οὐδὲ μικρὸς ἆθλος αὐτῷ τῆς Ῥωμαίων πόλεως ἡ διόρθωσις προὔκειτο. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ τῶν ἐν τῷ πλοίῳ κατωλιγώρησεν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ἐρρύθμισε, διηγησάμενος τὴν αὐτῷ φανεῖσαν ὄψιν, ἐξ ἧς ἐμάνθανον ὅτι πάντες οἱ πλέοντες μετ' αὐτοῦ δι' αὐτὸν σώζονται. τοῦτο δὲ ἐποίει, οὐχ ἑαυτὸν ἐπαίρων, ἀλλ' ἐκείνους ἑαυτῷ πειθηνίους παρασκευάζων. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς συνεχώρησε διεγερθῆναι τὴν θάλασσαν, ἵνα καὶ δι' ὧν παρηκούσθη, καὶ δι' ὧν ἠκούσθη, διὰ πάντων δειχθῇ ἡ * Παύλου χάρις. καὶ γὰρ συνεβούλευσε μὴ ἀναπλεῦσαι, καὶ παρηκούσθη, καὶ γέγονε κίνδυνος περὶ τῶν ἐσχάτων· καὶ οὐδὲ οὕτως ἦν φορτικὸς, ἀλλὰ πάλιν ὡς παίδων πατὴρ προενόει, καὶ ὅπως μηδεὶς ἀπόλοιτο, πάντα ἔπραττεν. ἐπειδὴ δὲ καὶ τῆς Ῥωμαίων ἐπέβη, πῶς μετὰ ἐπιεικείας διαλέγεται; πῶς μετὰ ἐλευθερίας τοὺς ἀπειθοῦντας ἐπιστομίζει; καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἵσταται, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἱσπανίαν ἔδραμε. καὶ γὰρ κινδυνεύων μᾶλλον ἐθάρρει, καὶ τολμηρότερος ἐγίνετο ἐντεῦθεν, οὐκ αὐτὸς δὲ μόνος, ἀλλὰ καὶ οἱ μαθηταὶ δι' αὐτόν. ὥσπερ γὰρ εἴπερ ἑώρων αὐτὸν ἐνδιδόντα καὶ ὀκνηρότεροι γενόμενοι, ἴσως ἂν καὶ αὐτοὶ κατέψυξαν· οὕτως, ἐπειδὴ εἶδον αὐτὸν ἀνδρειότερον γινόμενον καὶ ἐπηρεαζόμενον, καὶ μᾶλλον ἐπιτιθέμενον, μετὰ παρρησίας ἐκήρυττον. καὶ τοῦτο δηλῶν ἔλεγεν, Ὡς τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον λαλεῖν. ὅταν γὰρ ὁ στρατηγὸς ᾖ γενναῖος, οὐδὲ σφάττων μόνον καὶ ἀποκτείνων, ἀλλὰ καὶ τιτρωσκόμενος, τοὺς ὑπ' αὐτῷ στρατιώτας θρασυτέρους ποιεῖ, καὶ μᾶλλον τιτρωσκόμενος ἢ τιτρώσκων. ὅταν γὰρ ἴδωσιν αὐτὸν αἵματι πεφυρμένον καὶ τραύματα περιφέροντα, καὶ οὐδὲ οὕτω παραχωροῦντα* τοῖς ἐχθροῖς, ἀλλ' ἑστῶτα γενναίως, καὶ δόρυ σείοντα, καὶ βάλλοντα τοὺς ἐναντίους, καὶ πρὸς τὰς ἀλγηδόνας οὐκ ἐνδιδόντα, μετὰ πλείονος παρατάττονται καὶ αὐτοὶ τῆς προθυμίας· ὃ δὴ καὶ ἐπὶ Παύλου γέγονεν. ὁρῶντες γὰρ αὐτὸν δεδεμένον καὶ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ κηρύττοντα, καὶ μαστιζόμενον, καὶ τοὺς μαστίζοντας χειρούμενον, πλείονα ἐδέχοντο παρρησίαν. διὸ καὶ τοῦτο δηλῶν, οὐχ ἁπλῶς πεποιθότας εἶπεν, ἀλλὰ προσέθηκε, περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον λαλεῖν· τουτέστι, μᾶλλον νῦν, ἢ ὅτε λελυμένος ἤμην, ἐπαρρησιάζοντο οἱ ἀδελφοί. τότε πλείονα προθυμίαν καὶ αὐτὸς ἐλάμβανε. μᾶλλον γὰρ τότε παρωξύνετο κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἡ προσθήκη

Φιλιπ. α. κδ.

Πραξ. κϛ. λβ.

Φιλιπ. α. ιδ.

τῶν διωγμῶν, παρεθήγετο, καὶ πλείονος παῤῥησίας ἦσαν αὐτῷ καὶ μείζονος θάρσους ὑποθέσεις.
"συνεκλείσθη γοῦν ποτε, καὶ τοσοῦτον ἐξέλαμψεν*, ὥστε καὶ τὰ θεμέλια τινάξαι, καὶ τὰς θύρας
ἀναπετάσαι, καὶ τὸν δεσμοφύλακα μεταστῆσαι πρὸς ἑαυτὸν, καὶ τὸν δικάζοντα μικροῦ με-
Πράξ. κϛ. κη. ταπεῖσαι, ὡς καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον λέγειν, Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν γενέσθαι. πάλιν ἐλιθά-
ζετο, καὶ τὴν καταλεύουσαν πόλιν εἰσελθὼν μετέθηκεν. ἐκάλεσαν αὐτὸν ὡς μέλλοντες κρί-
νειν, ποτὲ μὲν Ἰουδαῖοι, ποτὲ δὲ Ἀθηναῖοι, καὶ γεγόνασιν οἱ δικασταὶ μαθηταὶ, οἱ ἀντίδικοι ὑ-
πήκοοι. καὶ καθάπερ πῦρ ἐμπεσὸν εἰς διαφόρους ὕλας, μᾶλλον αὔξεται, καὶ προσθήκην
λαμβάνει τὴν ὑποκειμένην ὕλην· οὕτω καὶ ἡ γλῶττα Παύλου, οἷσπερ ἂν συνεγένετο, πρὸς
ἑαυτὸν αὐτοὺς μεθίστη, καὶ οἱ πολεμοῦντες αὐτῷ τοῖς ἐκείνου λόγοις ἁλόντες, τροφὴ ταχέως
ἐγένοντο τῷ πνευματικῷ τούτῳ πυρὶ, καὶ δι' αὐτῶν πάλιν ὁ λόγος ᾔρετο, καὶ ἐφ' ἑτέρους προῄει.
β. Τιμ. β. θ. διὸ καὶ "ἔλεγε· Δέδεμαι, ἀλλ' ὁ λόγος οὐ δέδεται. ἐφυγάδευον αὐτόν· καὶ τὸ μὲν πρᾶγμα
δίωξις ἦν, τὸ δὲ συμβαῖνον, ἀποστολὴ διδασκάλων. καὶ ὅπερ ἂν ἐποίησαν φίλοι καὶ συντεταγμένοι, τοῦτο ἐποίουν οἱ πολέμιοι, οὐκ ἐῶντες ἐν ἑνὶ ἱδρυνθῆναι χωρίῳ, ἀλλὰ πανταχοῦ περιάγοντες τὸν ἰατρὸν, δι' ὧν ἐπεβούλευον, δι' ὧν ἤλαυνον, ὡς πάντας ἀκοῦσαι τῆς ἐκείνου γλώττης. ἔδησαν πάλιν αὐτὸν, καὶ μᾶλλον παρώξυναν. τοὺς μαθητὰς ἤλασαν, καὶ τοῖς οὐκ ἔχουσι διδάσκαλον ἔπεμψαν· "εἰς μεῖζον ἤγαγον δικαστήριον, καὶ τὴν μείζονα ὠφέλησαν πόλιν. διὸ καὶ ἀλγοῦντες οἱ Ἰουδαῖοι περὶ τῶν ἀποστόλων ἔλεγον· Τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; δι' ὧν, φασι, περιαιρούμεθα", διὰ τούτων αὔξομεν. παρέδωκαν τῷ δεσμοφύλακι, ἵνα "ἀκριβῶς αὐτὸν κατάσχῃ. ὁ δὲ ἀκριβέστερον ἐδέθη ὑπὸ Παύλου. μετὰ δεσμωτῶν ἔπεμψαν, ἵνα μὴ φύγῃ· ὁ δὲ τοὺς δεσμώτας κατήχησε· διὰ τῆς θαλάσσης ἔπεμψαν, ἵνα καὶ ἄκοντες παρασκευάσωσι ταχέως ἀνυσθῆναι τὴν ὁδόν· καὶ τὸ ναυάγιον τὸ συμβὰν ἐγένετο διδασκαλίας ὑπόθεσις τοῖς συμπλέουσι· μυρίας ἠπείλουν κολάσεις, ἵνα σβεσθῇ τὸ κήρυγμα, τὸ δὲ ᾔρετο μᾶλλον. καὶ "ὥσπερ ἐπὶ τοῦ "δεσπότου ἔλεγον, Ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, ἵνα μὴ ἔλθωσιν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἄρωσι καὶ τὴν πόλιν ἡμῶν καὶ τὸ ἔθνος, καὶ τοὐναντίον συνέβη (ἐπειδὴ γὰρ ἀπέκτειναν αὐτὸν, διὰ τοῦτο ἦραν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τὸ ἔθνος αὐτῶν καὶ τὴν πόλιν· καὶ ἅπερ ἐνόμιζον εἶναι κωλύματα, ταῦτα ἐγένετο "βοηθήματα τοῦ κηρύγματος) οὕτω καὶ Παύλου κηρύττοντος, ἅπερ ἐπῆγον ἐκεῖνοι τὸν λόγον ἐκκόπτοντες, ταῦτα αὐτὸν ηὔξησε, καὶ εἰς ὕψος ἐπῆρεν ἄφατον. Διὰ δὴ ταῦτα πάντα εὐχαριστήσωμεν τῷ εὐμηχάνῳ Θεῷ, μακαρίσωμεν τὸν Παῦλον, δι' οὗ ταῦτα γέγονεν, εὐξώμεθα καὶ αὐτοὶ τῶν αὐτῶν ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΛΟΓΟΣ, ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΗΣ ΠΕΡΙκοπῆς, Σαῦλος ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου, πάντων προσδοκώντων εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θ' τῶν πράξεων τὴν ὁμιλίαν λεχθήσεσθαι, ὅτι ἀναστάσεως ἀπόδειξις ἡ Παύλου κλῆσις.

ΑΡα ταῦτα φορητά; ἆρα ταῦτα ἀνεκτά; καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡμῖν ἡ σύναξις πρὸς τὸ ἔλαττον συστέλλεται· καὶ μεστὴ μὲν ἡ πόλις ἀνθρώπων, κενὴ δὲ ἡ ἐκκλησία ἀνθρώπων· μεστὴ μὲν ἡ ἀγορὰ, καὶ θέατρα, καὶ περίπατος· ἔρημος δὲ ὁ τοῦ Θεοῦ οἶκος· μᾶλλον δὲ, εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἔρημος μὲν ἡ πόλις ἀνθρώπων, μεστὴ δὲ ἡ ἐκκλησία ἀνθρώπων. ἀνθρώπους γὰρ οὐ τοὺς ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς δεῖ καλεῖν, ἀλλὰ τοὺς ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ὑμᾶς· οὐκ ἐκείνους τοὺς ῥαθυμοῦντας, ἀλλ' ὑμᾶς τοὺς σπουδάζοντας

οὐκ ἐκείνους μόνον τοὺς περὶ τὰ βιωτικὰ κεχηνότας, ἀλλ᾽ ὑμᾶς μόνον τοὺς τὰ πνευματικὰ τῶν βιωτικῶν προτιμῶντας. οὐ γάρ, εἴ τις σῶμα ἀνθρώπου καὶ φωνὴν ἔχει, τοῦτ᾽ ἄνθρωπος· ἀλλ᾽ εἴ τις ψυχὴν ἀνθρώπου, καὶ διάθεσιν ἔχει ψυχῆς. ψυχῆς δὲ ἀνθρωπίνης οὐδὲν οὕτω τεκμήριον, ὡς τῶν θείων ἐρᾶν λογίων· ὥσπερ οὐδὲν οὕτω κτηνώδους καὶ ἀλόγου ψυχῆς δεῖγμα καὶ σημεῖον, ὡς τῶν θείων ὑπερορᾶν λογίων. βούλει μαθεῖν, ὅτι οἱ τῆς θείας ἀκροάσεως ὑπερορῶντες, καὶ τὸ εἶναι ἄνθρωποι διὰ τῆς ὑπεροψίας ταύτης ἀπώλεσαν, καὶ τῆς εὐγενείας αὐτῆς ἐξέπεσαν; οὐκ ἐμὸν ὑμῖν ἐρῶ λόγον, ἀλλὰ προφητικὴν ἐρῶ ῥῆσιν, τὴν ἐμὴν γνώμην κυροῦσαν, ἵν᾽ ἴδητε ὅτι οἱ λόγων οὐκ ἐρῶντες πνευματικῶν, οὐδὲ ἄνθρωποι εἶναι δύνανται· ἵνα ἴδητε ὅτι ἔρημος ἡμῖν ἐστιν ἡ πόλις ἀνθρώπων. ὁ γὰρ μεγαλοφωνότατος Ἡσαΐας, ὁ τῶν παραδόξων ὄψεων θεωρός, ὁ τὰ σεραφεὶμ ἰδεῖν καταξιωθεὶς ἔτι ὢν ἐν σαρκί, ὁ τοῦ μυστικοῦ μέλους ἐκείνου, ἐλθὼν εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἰουδαίων τὴν μητρόπολιν εἰσελθὼν τὴν πολυάνθρωπον, τὰ Ἱεροσόλυμα λέγω, ἐν μέσαις ταῖς ἀγοραῖς ἑστώς, τοῦ δήμου παντὸς αὐτῷ περιεστῶτος, βουλόμενος δεῖξαι, ὅτι ὁ μὴ ἀκούων τῶν λόγων τῶν προφητικῶν, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ἐβόα λέγων· Ἦλθον, Ησ. ν. β. καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος· ἐκάλεσα, καὶ οὐκ ἦν ὑπακουσόμενος. καὶ ὅτι οὐ διὰ τὴν ἐρημίαν τῶν παρόντων, ἀλλὰ διὰ τὴν ῥᾳθυμίαν τῶν ἀκροωμένων τοῦτο εἶπεν, εἰπών, ἦλθον, καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος, ἐπήγαγε, καὶ οὐκ ἦν ὁ ὑπακουσόμενος· ὥστε παρῆσαν μέν, οὐκ ἐνομίζοντο δὲ παρεῖναι, ἐπειδὴ τοῦ προφήτου οὐκ ἤκουον. διὰ τοῦτο ἐπειδὴ ἦλθε, καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος, ἐκάλεσε, καὶ οὐκ ἦν ὁ ὑπακουσόμενος, πρὸς τὰ στοιχεῖα τρέπει τὸν λόγον, καί φησιν, Ἄκουε οὐρανέ, καὶ Ησ. α. β. ἐνωτίζου γῆ. ἐγὼ μὲν γάρ, φησι, πρὸς ἀνθρώπους ἀπέστελλον, πρὸς ἀνθρώπους νοῦν ἔχοντας· ἐπειδὴ δὲ οὔτε λόγον, οὔτε αἴσθησιν ἔχοντές εἰσι, διὰ τοῦτο τοῖς οὐκ ἔχουσιν αἴσθησιν στοιχείοις διαλέγομαι, εἰς κατηγορίαν τῶν αἰσθήσει τετιμημένων μὲν, οὐ χρωμένων δὲ τῇ τιμῇ. οὕτω καὶ ἕτερος προφήτης φησὶν ὁ Ἱερεμίας. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνος ἐν μέσῳ πλήθει τῶν Ἰουδαίων ἑστώς, ἐν αὐτῇ τῇ πόλει, ὥσπερ οὐδενὸς παρόντος, οὕτως ἐβόα· Πρὸς τίνα λαλήσω καὶ Ιερ. ς. ι. διαμαρτύρωμαι; τί λέγεις; τοσοῦτον πλῆθος ὁρῶν, ἐρωτᾷς, πρὸς τίνα λαλήσεις; ναί, φησι. τὸ πλῆθος γὰρ τῶν σωμάτων ἐστίν, ἀλλ᾽ οὐ πλῆθος ἀνθρώπων· σωμάτων ἐστὶ πλῆθος οὐκ ἐχόντων ἀκοήν. διά τοι τοῦτο καὶ ἐπήγαγεν· Ἀπερίτμητα τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ οὐ δύνανται ἀκούειν. ὁρᾷς ὅτι πάντες οὗτοι διὰ τὸ μὴ ἀκούειν οὐκ εἰσὶν ἄνθρωποι; ἐκεῖνός φησιν, ἦλθον, καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος, ἐκάλεσα, καὶ οὐκ ἦν ὁ ὑπακουσόμενος· οὗτός φησι, πρὸς τίνα λαλήσω καὶ διαμαρτύρωμαι; ἀπερίτμητα τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ οὐ δύνανται ἀκούειν. εἰ δὲ τοὺς παρόντας, ἐπειδὴ μὴ προσεῖχον μετὰ σπουδῆς τοῖς λεγομένοις, οὐδὲ ἀνθρώπους εἶναί φασιν οἱ προφῆται· τί ἂν εἴποιμεν ἡμεῖς περὶ τῶν οὐ μόνον οὐκ ἀκουομένων, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐπιβαίνειν τῶν ἱερῶν τούτων προθύρων ἀνεχομένων, περὶ τῶν ἔξω τῆς ἱερᾶς ταύτης αὐλῆς πλανωμένων, πόρρωθεν ὄντων τῆς μητρικῆς ταύτης οἰκίας, ἐν ἀμφόδοις καὶ στενωποῖς, καθάπερ τὰ ἄτακτα καὶ ῥᾴθυμα τῶν παιδίων; καὶ γὰρ ἐκεῖνα τὸν πατρῷον οἶκον ἀφέντα, ἔξω που πλανᾶται, ἐν ἀθύρμασι διημερεύοντα παιδικοῖς. διά τοι τοῦτο καὶ τῆς ἐλευθερίας, καὶ τῆς ζωῆς πολλάκις ἐξέπεσε τὰ τοιαῦτα παιδία. περιτυγχάνοντα γὰρ ἀνδραποδισταῖς, ἢ λωποδυτῶν χερσί, θάνατον πολλάκις τὴν τιμωρίαν τῆς ῥᾳθυμίας ἔδωκαν. λαμβάνοντες γὰρ ἐκεῖνοι αὐτά, καὶ τὸν χρυσοῦν ἀφελόμενοι κόσμον, ἢ ῥεύμασι ποταμῶν ἀποπνίγουσιν, ἢ ὅταν φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλεύσωνται, εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἀπαγαγόντες γῆν, τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν ἀποδίδονται. τοῦτο καὶ οὗτοι πάσχουσιν. ἐπειδὰν γὰρ τοῦ πατρῴου οἴκου καὶ τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς ἀποπλανηθῶσι, περιτυγχάνουσι στόμασιν αἱρετικῶν, καὶ ταῖς γλώσσαις τῶν τῆς ἀληθείας ἐχθρῶν. οὗτοι, καθάπερ ἀνδραποδισταὶ λαβόντες αὐτοὺς ἐκεῖνοι, καὶ τὸν χρυσοῦν τῆς πίστεως ἀφελόμενοι κόσμον, ἀποπνίγουσιν εὐθέως, οὐκ εἰς ποταμοὺς ἐμβάλλοντες, ἀλλ᾽ εἰς τὰ θολερὰ τῆς δυσωδίας αὐτῶν καταποντίζοντες δόγματα. ὑμέτερον ἂν εἴη τῆς τῶν ἀδελφῶν τούτων προνοῆσαι σωτηρίας, καὶ ἐπαναγαγεῖν αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς, κἂν ἀνθέλκωσι, κἂν ἀντιτείνωσι, κἂν καταβοῶσι, κἂν ὀδύρωνται. παιδικῆς ἡ φιλονεικία αὕτη καὶ ῥᾳθυμία ἀνοίας ἐστίν. ἀλλ' ὑμᾶς διορθῶσαι τι τὴν ἀπλέστερον ἔτι διακειμένην αὐτῶν ψυχήν. ὑμέτερον ἐστὶ πεῖσαι γενέσθαι ἀνθρώπους αὐτούς. ὥσπερ γὰρ τὴν ἀνθρωπίνην ἀποστρεφόμενοι τροφήν, ἀκάνθας δὲ καὶ βοτάνας μετὰ τῶν θρεμμάτων βοσκόμενοι, οὐκ ἂν εἴποιμεν ἀνθρώπους εἶναι· οὕτω δὴ τὴν τὴν ἀληθῆ καὶ προσήκουσαν ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ μισοῦντα τροφήν, τὴν ἀπὸ τῶν θείων λογίων, ἐν δὲ βιωτικοῖς συλλόγοις καὶ συνεδρίοις ἀεὶ αἰσχρότητος γέμουσι καθήμενον, καὶ [illegible] βοσκόμενον ῥήματα, οὐκ ἂν εἴποιμεν ἄνθρωπον εἶναι. ἄνθρωπος γὰρ καθ' ἡμᾶς, οὐκ εἴ τις ἄρτῳ τρέφοιτο μόνον, ἀλλ' εἴ τις πρὸ τῆς τροφῆς ἐκείνης θείων λογίων μετέχοι καὶ πνευματικῶν. καὶ ὅτι τοῦτο ἄνθρωπος, ἄκουσον τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ. ὥστε διπλῆ τῆς ζωῆς ἡμῖν ἡ τροφή, ἡ μὲν ἐλάττων, ἡ δὲ βελτίων· καὶ δεῖ μάλιστα ταύτης ἀντιποιεῖσθαι, ὥστε καὶ τὴν ψυχὴν διατρέφειν, καὶ μὴ περιορᾶν αὐτὴν λιμῷ τηκομένην. ὑμέτερον οὖν ἂν εἴη ποιῆσαι τὴν πόλιν ἡμῖν μεστὴν ἀνθρώπων. ἐπεὶ νῦν ἔρημός ἐστιν ἀνθρώπων ἡ μεγάλη αὕτη καὶ πολυάνθρωπος, δίκαιοι δ' ἂν εἴητε τοῦτον τῇ πατρίδι τὸν ἔρανον εἰσενεγκεῖν, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἐπισπάσασθαι, ἵν' ἂν τὰ ἐντεῦθεν πρὸς ἐκείνους διακομίσηται. καὶ γὰρ τραπέζης τότε πειθόμεθα ἀπολαύειν, οὐχ ὅταν ἐπαινῶμεν τὴν τράπεζαν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅταν τῶν ἐξ αὐτῆς ἐδεσμάτων τοῖς ἀπολειφθεῖσιν ἔχωμέν τι παραγαγεῖν. τοῦτο καὶ ὑμεῖς ποιήσατε νῦν, καὶ δυοῖν θάτερον ἔσται πάντως, ἢ πείσατε αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς ἐπανελθεῖν, ἢ μένοντες ἐπὶ τῆς αὐτῆς φιλονεικίας διὰ τῆς ὑμετέρας τραφήσονται γλώττης, μᾶλλον δὲ ἐπιμνήσονται πάντως. οὐ γὰρ αἱρήσονται ἐν χείρονι τρέφεσθαι μέρει, παρὸν μετ' ἐξουσίας τῆς πατρικῆς ταύτης ἀπολαύειν τραπέζης. ἀλλ' ὅτι μὲν τοῦτο ποιεῖτε, ἢ πεποιήκατε, ἢ ποιήσετε, πάνυ θαρρῶ καὶ πιστεύω. καὶ γὰρ αὐτὸς συνεχῶς ταῦτα παραινῶν οὐ διέλιπον· καὶ ὑμεῖς δὲ πεπληρωμένοι ἐστὲ πάσης γνώσεως, δυνάμενοι καὶ ἄλλους νουθετεῖν. ὥρα δὴ λοιπὸν τὴν ἡμετέραν ὑμῖν παραθεῖναι τράπεζαν τὴν εὐτελῆ ταύτην καὶ πτωχήν, καὶ πενίας μὲν πολλῆς γέμουσαν, ἔχουσαν δὲ ὄψον ἄριστον, ὑμῶν τῶν ἀκροωμένων τὴν ἐπιθυμίαν. τράπεζαν γὰρ ἡδίστην οὐκ ἐδεσμάτων πολυτέλεια ποιεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν κεκλημένων ποιεῖ ὄρεξις. οὕτω καὶ λαμπρὰ τράπεζα εὐτελὴς φαίνεται, ὅταν μὴ μετὰ τοῦ πεινῆν προσβάλλωσιν οἱ παρόντες· οὕτω καὶ ἡ εὐτελὴς πολυτελὴς δείκνυται, ὅταν πεινῶντας λάβῃ τοὺς δαιτυμόνας· ὅπερ οὖν καὶ ἕτερός τις συνιδὼν, ὅτι οὐ τῇ φύσει τῶν ἐδεσμάτων, ἀλλὰ τῇ διαθέσει ἑστιωμένων ἡ πολυτέλεια κρίνεται τῶν τραπεζῶν, οὕτω πως φησί· Ψυχὴ ἐν πλησμονῇ οὖσα, κηρίοις ἐμπαίζει, ψυχῇ δὲ ἐνδεεῖ καὶ τὰ πικρὰ γλυκέα φαίνεται· οὐ τῆς φύσεως τῶν προκειμένων μεταβαλλομένης, ἀλλὰ τῆς διαθέσεως τῶν ἑστιωμένων κλεπτούσης τὴν αἴσθησιν. εἰ δὲ τὰ πικρὰ γλυκέα φαίνεται διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν κεκλημένων, πολλῷ μᾶλλον τὰ εὐτελῆ πολυτελῆ φαίνεται. διὸ δὴ καὶ ἡμεῖς ἐσχάτῃ συζῶντες πενίᾳ, τοὺς φιλοτίμους τῶν ἑστιατόρων μιμούμεθα, καθ' ἑκάστην σύναξιν πρὸς τὴν ἡμετέραν καλοῦντες ὑμᾶς τράπεζαν. ποιοῦμεν δὲ τοῦτο, οὐ τῇ τῆς οἰκείας εὐπορίας πεποιθότες, ἀλλὰ τῇ τῆς ὑμετέρας ἀκροάσεως θαρροῦντες. τῆς μὲν οὖν ἐπιγραφῆς ὑμῖν τὸ χρέος ἅπαν καταβεβλήκαμεν, τῆς ἐπιγραφῆς φημι τῶν πράξεων τῶν ἀποστολικῶν. ἀκόλουθον δὲ λοιπὸν ἦν καὶ τῆς ἀρχῆς ἅψασθαι τοῦ βιβλίου, καὶ εἰπεῖν τί ποτέ ἐστι· Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων, ὦ Θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν. ἀλλὰ Παῦλος οὐκ ἀφίησί με χρήσασθαι τῇ τάξει ταύτῃ τῆς ἀκολουθίας, πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὰ οἰκεῖα κατορθώματα τὴν ἡμετέραν γλῶτταν καλῶν. ἐπιθυμοῦμεν γὰρ αὐτὸν ἰδεῖν εἰς Δαμασκὸν εἰσαγόμενον, δεδεμένον οὐκ ἐν ἁλύσει σιδηρᾷ, ἀλλὰ φωνῇ δεσποτικῇ. ἐπιθυμοῦμεν ἰδεῖν ἁλιεύσαντα τὸν ἰχθὺν τοῦτον τὸν μέγαν, τὸν ἅπασαν ἀναβράσσοντα τὴν θάλασσαν,

Ματθ δ. δ.

Παροιμ. κζ. ζ.

Πραξ. α. α.

καὶ μυρία κύματα κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἐπεγείροντα· ἐπεθύμουν ἰδεῖν αὐτὸν ἁλόντα, οὐκ ἀγκίστρῳ, ἀλλὰ λόγῳ δεσποτικῷ. καθάπερ γάρ τις ἁλιεὺς ἐπὶ πέτρας ὑψηλῆς καθήμενος, καὶ κάλαμον μετεωρίζων, ἀφ' ὑψηλοῦ τὸ ἄγκιστρον ἀφίησιν εἰς τὸ πέλαγος· οὕτω δὴ καὶ ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος, ὁ τὴν ἁλιείαν δείξας τὴν πνευματικὴν, καθάπερ ἐφ' ὑψηλῆς πέτρας τῆς οὐρανοῦ καθήμενος, ὥσπερ ἄγκιστρον τὴν φωνὴν ταύτην ἀφεὶς ἄνωθεν, καὶ εἰπὼν, Σαῦλε, Σαῦλε, τί με διώκεις; οὕτως ἡλίευσε τὸν ἰχθὺν τοῦτον τὸν μέγαν· καὶ ὅπερ ἐπὶ τοῦ ἰχθύος γέγονεν, ὃν ἡλίευσε Πέτρος κατὰ τὸ πρόσταγμα τὸ δεσποτικὸν, τοιοῦτόν τι καὶ ἐπὶ τούτου συνέβη. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ ὁ ἰχθὺς εὑρέθη στατῆρα ἔχων ἐν τῷ στόματι, στατῆρα μὲν, κίβδηλον δέ· εἶχε μὲν γὰρ ζῆλον, οὐ κατ' ἐπίγνωσιν δέ. ἀλλὰ προσθεὶς τὴν ἐπίγνωσιν αὐτῷ, χαρισάμενος ὁ Θεὸς, δόκιμον ἐποίησε τὸ νόμισμα. καὶ ὅπερ ἐπὶ τῶν ἁλισκομένων ἰχθύων γίνεται, τοῦτο καὶ ἐπὶ τούτου γέγονε. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι τοῦ πελάγους εὐθέως ἀνελκυσθέντες ἀποτυφλοῦνται, οὕτω καὶ οὗτος δεξάμενος εὐθέως τὸ ἄγκιστρον, καὶ ἀνασπασθεὶς εὐθέως ἐτυφλώθη· ἀλλ' ἐκείνη ἡ τύφλωσις πᾶσαν οἰκουμένην ἀναβλέψαι ἐποίησε. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἰδεῖν ἐπιθυμῶ. καὶ γὰρ εἰ πόλεμος ἡμῖν συνειστήκει βαρβαρικὸς, καὶ ἐπὶ τῆς παρατάξεως οἱ πολέμιοι μυρία παρεῖχον ἡμῖν πράγματα· εἶτα ὁ στρατηγὸς τῶν βαρβάρων, ὁ μυρία προσάγων μηχανήματα, καὶ πάντα συγχέων τὰ ἡμέτερα, καὶ πολλοῦ θορύβου καὶ ταραχῆς πληρῶν, καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν ἀπειλῶν κατασκάψειν, καὶ παραδώσειν πυρὶ, καὶ δουλείαν ἡμῖν ἐπανατεινόμενος, ἐξαίφνης ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ ἡμετέρου ληφθεὶς αἰχμάλωτος εἰς τὴν πόλιν ἤγετο, πάντες ἂν μετὰ γυναικῶν καὶ παιδίων πρὸς τὴν θεωρίαν ἐκείνην ἐξεπηδήσαμεν· ἐπεὶ οὖν καὶ νῦν πόλεμος συνέστηκεν, Ἰουδαίων θορυβούντων ἅπαντα καὶ ταραττόντων, καὶ πολλὰ τῇ τῆς ἐκκλησίας ἀσφαλείᾳ προσαγόντων μηχανήματα, τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν πολεμίων ἦν ὁ Παῦλος, ὁ πάντων μείζονα καὶ ποιῶν καὶ λέγων, ὁ πάντα θορυβῶν καὶ ταράττων, ἔδησε δὲ αὐτὸν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ βασιλεὺς ὁ ἡμέτερος, ἔδησε καὶ αἰχμάλωτον εἰσήγαγε τοῦτον τὸν πάντα ἀνατρέποντα, οὐκ ἐξέλθωμεν ἅπαντες ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, ὥστε ἰδεῖν αὐτὸν αἰχμάλωτον ἀγόμενον; καὶ γὰρ οἱ ἄγγελοι τότε ἐκ τῶν οὐρανῶν ὁρῶντες αὐτὸν δεδεμένον καὶ εἰσαγόμενον, ἐσκίρτων· οὐκ ἐπειδὴ δεδεμένον εἶδον μόνον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνενόουν ὅσους ἀνθρώπους ἀπὸ τῶν δεσμῶν λύειν ἔμελλεν· οὐκ ἐπειδὴ χειραγωγούμενον ἐθεάσαντο, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐλογίζοντο, ὅσους ἀνθρώπους ἔμελλεν ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανὸν χειραγωγεῖν ἐκεῖνος. Διὰ τοῦτο ἔχαιρον, οὐκ ἐπειδὴ πεπηρωμένον εἶδον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνενόουν ὅσους ἔμελλεν ἀπὸ σκότους ἐξαγαγεῖν. Πορεύθητι γὰρ, φησὶν, εἰς τὰ ἔθνη, καὶ ἀπαλλάξας αὐτοὺς ἀπὸ σκότους, μεταστήσεις αὐτοὺς εἰς τὴν βασιλείαν τῆς ἀγάπης Χριστοῦ. Ἀλλὰ ταῦτα τὸ προοίμιον ἀφεὶς, εἰς τὸ μέσον ἄλλεσθαι σπεύδω. Παῦλος γὰρ καὶ ὁ Παύλου πόθος ἠνάγκασεν ἡμᾶς πηδῆσαι τοῦτο τὸ πήδημα. Παῦλος καὶ ὁ Παύλου πόθος. σύγγνωτέ μοι, μᾶλλον δὲ μὴ συγγνῶτε, ἀλλὰ καὶ ζηλώσατε τὸν ἔρωτα τοῦτον. ὁ μὲν γὰρ ἄτοπον ἐρῶν ἔρωτα, εἰκότως συγγνώμην αἰτεῖ· ὁ δὲ τοιοῦτον ἐρῶν, καλλωπιζέσθω τῷ πόθῳ, καὶ πολλοὺς ποιείτω κοινωνοὺς τῆς ἐπιθυμίας, καὶ συνεραστὰς αὐτοῦ κατασκευαζέτω μυρίους. εἰ μὲν γὰρ ἐξῆν ὁδῷ βαδίζοντα καὶ τάξει προβαίνοντα, καὶ τὰ πρότερα εἰπεῖν, καὶ πρὸς τὰ μέσα φθάσαι, οὐκ ἂν τὴν ἀρχὴν ἀφέντες, εὐθέως ἐπὶ τὸ μέσον ἤλθομεν· ἐπειδὴ δὲ τῶν πατέρων ὁ νόμος κελεύει μετὰ τὴν πεντηκοστὴν ἀποτίθεσθαι τὸ βιβλίον, καὶ τῷ τέλει τῆς ἑορτῆς ταύτης συγκαταλύεται καὶ ἡ τοῦ βιβλίου ἀνάγνωσις. ἐφοβήθην μήποτε περὶ τὰ προοίμια ἀσχολουμένων ἡμῶν καὶ διατριβόντων, προσεκδράμῃ τὴν ἡμετέραν ἄφιξιν τῆς ἱστορίας ἡ ἀκολουθία. διὰ τοῦτο ἔδραμον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ διηγήματος, καὶ καθάπερ κεφαλῆς ὄπισθεν κατέχων τὸ προοίμιον τῆς ἱστορίας, κελεύσας μικρὸν στῆναι ὑμᾶς ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ὁδοῦ. τῆς γὰρ τοῦ διηγήματος κεφαλῆς ἁψάμενος, θαρρῶν λοιπὸν ἅπασιν ἐπέξειμι τοῖς λοιποῖς, κἂν ἡ ἑορτὴ παρέλθῃ. οὐδεὶς γὰρ ἡμῖν

Πράξ. θ. δ.

ἀκηδείαν ἐγκαλέσει, αὐτῆς τῆς κατὰ τὴν ἀκολουθίαν ἀνάγκης τὴν τῆς ἀκηδείας ἐγκλημάτων ἀπαλλαττούσης ἡμᾶς. διὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν προοιμίων ἐπὶ τὸ μέσον ἔδραμον. ὅτι γὰρ οὐκ ἦν ὁδῷ βαδίζοντα πρὸς Παῦλον ἐλθεῖν, ἀλλὰ προεξέδραμεν αὖ τῆς ἡμετέρας γλώττης τὸ βιβλίον, καὶ τὰς θύρας ἡμῖν ἀπέκλεισεν ἄν, ἐξ αὐτοῦ τοῦ προοιμίου ποιοῦσα φλυαρεῖν, εἰ καὶ ἤδη γέγονε τοῦτο δῆλον. εἰ γὰρ ἐπιγραφὴν μόνην ὑμῖν ἀναγινώσκοντες καὶ ἐξηγούμενοι, τὸ ἥμισυ τῆς ἑορτῆς ἀνηλώσαμεν, εἰ καὶ πρὸς τὸ πέλαγος αὐτὸ τοῦ βιβλίου ἀπὸ τῶν προοιμίων ἀρξάμενοι, τὸν λόγον ἀφεῖναι ἐπεχειρήσαμεν, πόσον ἂν ἀνηλώσαμεν χρόνον, ὥστε φθάσαι εἰς τὰ κατὰ τὸν Παῦλον διηγήματα; μᾶλλον οὐκ ἐξ αὐτοῦ τοῦ προοιμίου δῆλον ὑμῖν τοῦτο ποιῆσαι πειράσομαι. Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων, ὦ Θεόφιλε. πόσα νομίζετε ἐνταῦθα εἶναι ζητήματα; πρῶτον, τίνος ἕνεκεν ἀναμιμνήσκει αὐτὸν τοῦ προτέρου βιβλίου· δεύτερον, τίνος ἕνεκεν λόγον καλεῖ, καὶ οὐχὶ εὐαγγέλιον; καίτοιγε Παῦλος εὐαγγέλιον αὐτὸ καλεῖ, οὑτωσὶ λέγων, Οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, περὶ τοῦ Λουκᾶ λέγων· τρίτον, τίνος ἕνεκεν φησί, Περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς. Εἰ γὰρ Ἰωάννης, ὁ ἀγαπητὸς τοῦ Χριστοῦ, ὁ τοσαύτης ἀπολαύσας παρρησίας, ὁ ἐπὶ τὸ στῆθος ἐκεῖνο τὸ ἅγιον κατακλιθῆναι καταξιωθείς, ὁ τὰς πηγὰς ἐκεῖθεν ἀρυσάμενος τοῦ πνεύματος, οὗτος οὐκ ἐτόλμησε τοῦτο εἰπεῖν, ἀλλὰ τοσαύτῃ κέχρηται ἀσφαλείᾳ, ὡς εἰπεῖν, Ὅτι εἰ ἐγράφετο καθ᾽ ἓν πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ Χριστός, οὐδ᾽ ἂν αὐτὸν οἶμαι χωρῆσαι τὸν κόσμον τὰ γραφόμενα βιβλία· πῶς οὗτος ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ὅτι τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων, ὦ Θεόφιλε, ὧν ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς; ἆρα μικρὸν ἡμῖν τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι δοκεῖ; κἀκεῖ μέν, Κράτιστε Θεόφιλε, μετ᾽ ἐγκωμίου τὸ ὄνομα. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς τοῦτο τοῖς ἁγίοις εἴρηται. καὶ τάχα καὶ τοῦτο ἀπὸ μέρους ἐδείξαμεν, ὅτι οὐδὲ ἰῶτα ἕν, οὐδὲ μίαν κεραίαν ἁπλῶς ἐστιν ἰδεῖν ἐν ταῖς γραφαῖς κειμένην. Εἰ τοίνυν ἐν τῷ προοιμίῳ τοσαῦτα ζητήματα, πόσον ἐμέλλομεν ἀναλίσκειν χρόνον τὰ ἑξῆς ἅπαντα ἐπιόντες; διὰ ταῦτα ἠναγκάσθημεν τὸ ἐν μέσῳ παραδραμεῖν, πρὸς Παῦλον ἐλθεῖν. τίνος οὖν ἕνεκεν τὰ ζητήματα εἰπόντες, τὴν λύσιν αὐτῶν οὐκ ἐπηγάγομεν; ἐθίζοντες ὑμᾶς μὴ διὰ παντὸς μεμασημένην δέχεσθαι τὴν τροφήν, ἀλλὰ πολλαχοῦ καὶ αὐτοὺς ἐπάγειν τὴν λύσιν τοῖς νοήμασιν, ὅπερ ποιοῦσιν αἱ περιστεραί. καὶ γὰρ ἐκεῖναι τοὺς νεοττοὺς ἕως μὲν ἂν ἐν τῇ καλιᾷ μένωσι, τῷ οἰκείῳ τρέφουσι στόματι· ἐπειδὰν δὲ αὐτοὺς δυνηθῶσιν ἐξαγαγεῖν τῆς νοσσιᾶς, καὶ ἴδωσιν αὐτοῖς παγέντα τὰ πτερά, οὐκέτι τοῦτο λοιπὸν ποιοῦσιν, ἀλλὰ φέρουσι μὲν τὸν κόκκον ἐπὶ τοῦ στόματος καὶ δεικνύουσιν, ἐπειδὰν δὲ οἱ νεοττοὶ προσδοκήσαντες πλησίον ἔλθωσιν, αἱ μητέρες ἀφεῖσαι τὴν τροφὴν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, δι᾽ ἑαυτῶν κελεύουσιν ἀναλέγεσθαι· οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐποιήσαμεν, λαβόντες τὴν πνευματικὴν τροφὴν ἐπὶ τοῦ στόματος, ἐκαλέσαμεν ὑμᾶς, ὡς δηλώσοντες ὑμῖν συνήθως τὴν λύσιν· ἐπειδὴ δὲ προσήλθετε καὶ προσεδοκήσατε δέξασθαι, ἀφήκαμεν, ὥστε ὑμᾶς δι᾽ ὑμῶν αὐτῶν ἀναλέξασθαι τὰ νοήματα. διὰ τοῦτο τὸ προοίμιον ἀφέντες, πρὸς Παῦλον ἐπειγόμεθα. ἐροῦμεν δὲ οὐχ ὅσα τὴν ἐκκλησίαν ὠφέλησε μόνον, ἀλλ᾽ ὅσα καὶ ἔβλαψε. καὶ γὰρ ἀναγκαῖος ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος. ἐροῦμεν πῶς ἐμαχέσατο τῷ λόγῳ τοῦ κηρύγματος, πῶς ἐπολέμησε τῷ Χριστῷ, πῶς ἐδίωξε τοὺς ἀποστόλους, πῶς τὰ τῶν πολεμίων ἐφρόνει, πῶς πάντων πλείονα παρέσχε τῇ ἐκκλησίᾳ πράγματα. ἀλλὰ μηδεὶς αἰσχυνέσθω περὶ Παύλου ταῦτα ἀκούων. οὐ γάρ ἐστιν αὐτοῦ κατηγορήματα, ἀλλ᾽ ἐγκωμίων ὑπόθεσις. οὐ γὰρ κατηγορία αὐτῷ πρότερον ὄντα φαῦλον, ὕστερον γενέσθαι χρηστόν, ἀλλὰ τὸ πρότερον ὄντα σπουδαῖον ὕστερον μεταβάλλεσθαι πρὸς πονηρίαν. ἀπὸ γὰρ τοῦ τέλους ἀεὶ τὰ πράγματα κρίνεται. καὶ γὰρ τοὺς κυβερνήτας, κἂν μυρία ναυάγια ὑπομείνωσιν, ὅταν μέλλωσιν εἰς τὸν λιμένα καταίρειν, ἂν φορτίων πεπληρωμένην ὁλκάδα καταγάγωσιν, οὐ φαμὲν πεπραχέναι κακῶς, τοῦ τέλους τὰ προελθόντα ἀποκρύψαντος· καὶ τοὺς ἀθλητὰς πάλιν, κἂν μυρία πρότερον ἡττηθῶσι, τὸν

Πράξ. α. α.

β. Κορ. η. ιη.

Ιωάν. κα. κε.

Λυκ. α. γ.

δὲ περὶ τοῦ Στεφάνου πάλιν κρατήσωσιν, οὐκ ἀποστερούμεθα τῶν ἐγκωμίων τῶν ἐπὶ τῇ νίκῃ διὰ τὰ πρότερα. οὕτω καὶ ἐπὶ Παύλου ποιήσομεν. καὶ γὰρ καὶ τότε καὶ μυρία ἰάματα ἐπέμψεν, ἀλλ' ὅτι εἰς τὸν λιμένα καταίρειν ἔμελλε, πεπληρωμένην ἐπήγαγε τῶν φορτίων τὴν ὁλκάδα. καὶ ὥσπερ ὁ Ἰούδας οὐδὲν ὠφέλησε πρὸ τούτου μαθητὴς ὤν, εἶτα προδότης γενόμενος· οὕτω καὶ τοῦτον οὐδὲν παρεβλάβη πρὸ τούτου διώκτης ὤν, μετὰ δὲ ταῦτα γενόμενος εὐαγγελιστής. ἐγκώμια Παύλου ταῦτά ἐστιν, οὐκ ἐπειδὴ κατέσκαψε τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' αὐτὸς αὐτὴν πάλιν ᾠκοδόμησεν· οὐκ ἐπειδὴ ἐπόρθησε τὸν λόγον, ἀλλ' ἐπειδὴ πορθήσας τὸν λόγον, αὐτὸς αὐτὸν πάλιν ηὔξησεν· οὐκ ἐπειδὴ ἐπολέμησε τοὺς ἀποστόλους, οὐκ ἐπειδὴ διεσπάραξε τὴν ἀγέλην, ἀλλ' ἐπειδὴ διασπαράξας, ὕστερον αὐτὸς αὐτὴν συνεκρότησε. τί τούτου παραδοξότερον γένοιτ' ἄν; ὁ λύκος ἐγένετο ποιμήν, ὁ τὸ αἷμα τῶν προβάτων ἐκπιών, οὐ διέλιπε τὸ αἷμα ἑαυτοῦ ἐκχέων ὑπὲρ τῆς τῶν προβάτων σωτηρίας. βούλει μαθεῖν πῶς τὸ αἷμα τῶν προβάτων ἐξέπινε; πῶς ἡμαγμένη ἦν αὐτοῦ ἡ γλῶττα; Σαῦλος δὲ ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου. ἀλλ' οὗτος ὁ ἀπειλῆς καὶ φόνου ἐμπνέων, καὶ τὸ αἷμα τῶν ἁγίων ἐκχέων, ἄκουσον πῶς τὸ αἷμα τὸ ἑαυτοῦ ἐξέχεεν ὑπὲρ τῶν ἁγίων. Εἰ κατὰ ἄνθρωπον, φησίν, ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ· καὶ πάλιν, Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω· καὶ πάλιν, Ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. καὶ ταῦτα ἔλεγεν ὁ παρὼν ὅτε ἐξεχεῖτο τὸ αἷμα Στεφάνου, καὶ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ. ὁρᾷς πῶς ὁ λύκος ποιμὴν ἐγένετο; ἆρ' οὐκ αἰσχύνεσθε πρὸ τούτου ἀκούοντες, ὅτι διώκτης ἦν καὶ βλάσφημος καὶ ὑβριστής; εἴδετε πῶς μεῖζον αὐτοῦ ἐποίησε τὸ ἐγκώμιον ἡ προτέρα κατηγορία; οὐκ ἔλεγον ὑμῖν ἐν τῇ προτέρᾳ συνάξει ὅτι τῶν πρὸ τοῦ σταυροῦ σημείων τὰ μετὰ τὸν σταυρὸν μείζονα ἐγένετο; οὐκ ἔδειξα ὑμῖν καὶ ἀπὸ τῶν σημείων, καὶ ἀπὸ τῆς εὐνοίας τῶν μαθητῶν, καὶ πῶς πρὸ τούτου μὲν ὁ Χριστὸς ἐπιτάττων ἤγειρε τοὺς νεκρούς, ὕστερον δὲ αἱ σκιαὶ τῶν δούλων αὐτοῦ τοῦτο ἐποίουν; πῶς τότε μὲν αὐτοὺς κωλύων ἐθαυματούργει, ὕστερον δὲ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ κεχρημένοι μείζονα ἐποίησαν; οὐκ εἶπον ὑμῖν περὶ τῶν ἐχθρῶν, πῶς διέσεισεν αὐτοὺς ὁ σταυρός; πῶς ἐκράτησε τῆς οἰκουμένης ἁπάσης; πῶς μείζονα τὰ σημεῖα μετὰ τὸν σταυρὸν ἦν τῶν πρὸ τοῦ σταυροῦ; ἀδελφὸς ἐκείνου καὶ ὁ σήμερον εἰσελθὼν λόγος. τί γὰρ οὐ κατὰ Παῦλον μεῖζον σημείου γένοιτ' ἄν; ζῶντα μὲν γὰρ αὐτὸν καὶ ὁ Πέτρος ἠρνήσατο, ἀποθανόντα δὲ ὁ Παῦλος ὡμολόγησε. τοῦ δὲ νεκροὺς ἐγεῖραι διὰ τῶν σκιῶν μεῖζον σημεῖον ἦν, τὸ τὴν γνώμην Παύλου ἐπισπάσασθαι καὶ ἑλεῖν. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἡ φύσις εἴκετο, καὶ οὐκ ἀντέλεγε τῷ ἐπιτάττοντι. ἐν ταύτῃ δὲ προαίρεσις ἦν, τοῦ πεισθῆναι, καὶ τοῦ μὴ πεισθῆναι κυρία· ὅθεν πολλὴ ἡ δύναμις τοῦ πείσαντος δείκνυται. τοῦ γὰρ φύσιν διορθῶσαι τὸ προαίρεσιν μεταβαλεῖν πολλῷ μεῖζον ἦν· μεῖζον ἄρα τῶν ἄλλων ἁπάντων σημείων ἐγένετο τὸ Παῦλον προσελθεῖν τῷ Χριστῷ μετὰ τὸν σταυρὸν καὶ τὸν τάφον. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ Χριστὸς πᾶσαν τὴν ἔχθραν ἐπιδείξασθαι, καὶ τότε ἐκάλεσεν, ἵνα ἀνύποπτον ποιήσῃ τῆς ἀναστάσεως τὴν ἀπόδειξιν, καὶ τὸν τῆς διδασκαλίας λόγον. Πέτρος μὲν γὰρ περὶ αὐτοῦ λέγων ἴσως ὑπωπτεύετο· εἶχε γάρ τις τῶν ἀναισχύντων εἰπεῖν τι. εἶπον δὲ τῶν ἀναισχύντων, ὅτι καὶ οὕτω φανερὰ ἡ ἀπόδειξις ἦν. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνος αὐτὸν ἠρνήσατο πρότερον, καὶ ἠρνήσατο μεθ' ὅρκου, ἀλλ' ὅμως τὸν αὐτὸν τοῦτον ὁμολογῶν ὕστερον καὶ τὴν ψυχὴν ἐπέδωκε τὴν ἑαυτοῦ. εἰ δὲ μὴ ἀνέστη, οὐκ ἂν ὁ ζῶντα ἀρνησάμενος, ὥστε μὴ ἀρνήσασθαι τελευτήσαντα μυρίους ἂν θανάτους ὑπέμεινε. διὸ καὶ ἐπὶ Πέτρου φανερὰ ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως ἦν. πλὴν ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν εἶχον οἱ ἀναίσχυντοι λέγειν, ὅτι ἐπειδὴ μαθητὴς αὐτοῦ ἦν, ἐπειδὴ τραπέζης ἐκοινώνησεν αὐτῷ, καὶ τρία ἔτη αὐτῷ συνεγένετο, ἐπειδὴ διδασκαλίας ἀπήλαυσεν, ἐπειδὴ ἐκολακεύθη ὑπ' αὐτοῦ ἀπατηθείς, διὰ τοῦτο κηρύττει αὐτοῦ τὴν ἀνάστασιν. ὅταν δὲ Παῦλον ἴδῃς οὐκ εἰδότα αὐτόν, τὸν οὐκ ἀκούσαντα αὐτοῦ, τὸν οὐ μετασχόντα τῆς διδασκαλίας, τὸν καὶ μετὰ τὸν σταυρὸν αὐτῷ πο-

ὠφελήθη

λοίπη,

λοίπη,

α. Κορ. ιε. λϐ.

λα.

Ρωμ. η. λϛ.

λεμοῦντα, τὸν ἀποπνιγῶντα τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας, τὸν πάντα συγχέοντα καὶ περιτρέποντα,
τοῦτον ἐξαίφνης μεταβεβλημένον, καὶ τοῖς ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος καμάτοις ἅπαντα
παρελάσαντα τοὺς τοῦ Χριστοῦ φίλους, ποίαν ἕξεις λοιπὸν, εἰπέ μοι, ἀναισχυντίας πρόφασιν,
ἀπιστῶν περὶ τῆς ἀναστάσεως λόγῳ; εἰ γὰρ μὴ ἀνέστη ὁ Χριστὸς, τίς τὸν οὕτως ὠμὸν καὶ ἀπάνθρωπον,
τίς τὸν ἐκπεπολεμωμένον καὶ ἠγριωμένον ἐπεσπάσατο αὖ, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐπήγαγεν;
εἰπὲ γάρ μοι, ὦ Ἰουδαῖε, τίς Παῦλον ἔπεισε προσελθεῖν τῷ Χριστῷ; Πέτρος; ἀλλ'
Ἰάκωβος; ἀλλ' Ἰωάννης; ἀλλ' οὗτοι πάντες αὐτὸν ἐδεδοίκεισαν καὶ ἔφριττον, καὶ οὐχὶ πρὸ τούτου
μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτε τῶν φίλων ἐγένετο. ὅτε Βαρνάβας ἐπιλαβόμενος αὐτοῦ τῆς χειρὸς ἐπανήγαγεν
εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔτι ἐφοβοῦντο κολληθῆναι αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν πόλεμος ἐλέλυτο, ὁ δὲ
φόβος ἐπέμενε τοῖς ἀποστόλοις. οἱ οὖν καταλλαγέντα αὐτὸν ἔτι φοβούμενοι, ἐχθρὸν ὄντα καὶ
πολέμιον ἐτόλμων πεῖσαι; προσελθεῖν γὰρ ὅλως, ἢ στῆναι, ἢ διᾶραι στόμα, φθέγξασθαι δὲ
ὅλως ὑπέμενον; οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν. οὐκ ἦν ἀνθρωπίνης σπουδῆς τὸ γινόμενον,
ἀλλὰ θείας χάριτος. εἰ τοίνυν νεκρὸς ἦν, ὥς φατε, ὁ Χριστὸς, καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
ἔκλεψαν αὐτὸν, πῶς μείζονα τὰ σημεῖα μετὰ τὸν σταυρὸν ἐγένετο; πῶς πλείων ἡ ἀπόδειξις τῆς
δυνάμεως; οὐ γὰρ μόνον μετέστησε τὸν πολέμιον, καὶ ἀρχηγὸν τῆς μάχης ὑμῶν (καίτοι εἰ καὶ
τοῦτο μόνον ἐποίησε, μεγίστης δυνάμεως ἦν τὸ τὸν ἐχθρὸν καὶ πολέμιον λαβεῖν αἰχμάλωτον) νῦν
δὲ οὐχὶ τοῦτο μόνον εἰργάσατο, ἀλλὰ καὶ τούτου πολλῷ μεῖζον. οὐ γὰρ μόνον μετέστησεν, ἀλλ' οὕτως
οἰκεῖον ἐποίησεν, οὕτως ἐπεσπάσατο πρὸς τὴν εὔνοιαν τὴν ἑαυτοῦ, ὡς καὶ αὐτῷ πάντα τῆς
Πραξ. θ. ιε. ἐκκλησίας τὰ πράγματα ἐγχειρίσαι. Σκεῦος γὰρ, φησὶν, ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος, τοῦ βαστάσαι
τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων, καὶ πλείονα τῶν ἀποστόλων παθεῖν κακὰ
ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας τῆς πρότερον ὑπ' αὐτοῦ πολεμουμένης. βούλει μαθεῖν πῶς αὐτὸν
μετέστησε; πῶς αὐτὸν ᾠκειώσατο; πῶς αὐτὸν ἀντεσπάσατο; πῶς εἰς τοὺς πρώτους τῶν φίλων κατέλεξεν;
οὐδενὶ τῶν ἀνθρώπων τοσαῦτα ἐθάρρησεν εἰπεῖν ἀπόρρητα, ὅσα τῷ Παύλῳ. καὶ
β. Κορ. ιβ. δ. πόθεν τοῦτο δῆλον; Ἤκουσα ἄρρητα ῥήματα, φησὶν, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. εἶδες
ὁ ἐχθρὸς ὁ πολέμιος πόσην εὔνοιαν ἐπεδείξατο; διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον καὶ τὸν πρότερον
βίον αὐτοῦ εἰπεῖν. καὶ γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ δείκνυσιν ἡμῖν φιλανθρωπίαν καὶ δύναμιν. φιλανθρωπίαν
μὲν, ὅτι ἐβουλήθη τὸν τοσαῦτα κακὰ ἐργασάμενον σῶσαι, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπάσασθαι·
δύναμιν δὲ, ὅτι βουληθεὶς ἴσχυσε. καὶ τὴν Παύλου δὲ τοῦτο δείκνυσι τὴν ψυχὴν,
ὅτι οὐδὲν πρὸς φιλονεικίαν ἐποίει, οὐδὲ ἀνθρωπίνῃ προκατειλημμένος δόξῃ, καθάπερ οἱ
Ἰουδαῖοι· ἀλλὰ ζήλῳ πεπυρωμένος, οὐκ ὀρθῷ μὲν, ζήλῳ δὲ ὅμως· ὅπερ καὶ αὐτὸς ἐβόα λέγων·
α. Τιμ. α. ιε. ὅτι Διὰ τοῦτο ἠλεήθην ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ· καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν
ἐκπληττόμενος ἔλεγεν· Ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται Χριστὸς τὴν ἅπασαν μακροθυμίαν,
πρὸς ὑποτύπωσιν δὲ τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον· καὶ ἀλλαχοῦ
πάλιν ἔλεγεν, Ὅτι τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ μάλιστα ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας.
εἶδες πῶς καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἔδειξε τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δύναμιν, καὶ τὸ τῆς ἑαυτοῦ γνώμης
ἀδέκαστον ὁ πρότερος Παύλου βίος; οὕτω γοῦν Γαλάταις γράφων εἰς ἀπόδειξιν παρήγαγε τοῦ μὴ
Γαλ. α. ι. ιγ. δι' ἀνθρώπους μεταβάλλεσθαι, ἀλλὰ θείᾳ μεταπεισθῆναι δυνάμει. Εἰ γὰρ ἀνθρώποις, φησὶν, ἤρεσκον,
Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην. καὶ πόθεν δῆλον ὅτι οὐκ ἀνθρώποις ἀρέσκων, πρὸς τὸ κήρυγμα μετέστη;
Ἠκούσατε, φησὶ, τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν
ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπόρθουν αὐτήν. οὐκ ἂν δὲ, εἰ ἀνθρώποις ἀρέσκειν ἤθελε, μετέθετο πρὸς τὴν
πίστιν. διὰ τί; ἐτιμᾶτο παρὰ Ἰουδαίοις, καὶ ἀδείας ἀπήλαυε πολλῆς, καὶ προεδρίας ἠξιοῦτο· οὐκ
ἦν οὖν πρὸς ἐπικίνδυνον μετέστη βίον τὸν τῶν ἀποστόλων, τὸν δυσφημίας γέμοντα, τὸν συμφορῶν
ἐμπεπλησμένον, ὥστε αὐτὴν ἀθρόα μεταβολῇ καὶ μεταστάσει καὶ τὸ καταλιπεῖν μὲν τὴν παρὰ
Ἰουδαίοις τιμὴν καὶ τὸν ἀπόλεμον βίον, ἀνταλλάξασθαι δὲ τὴν τῶν ἀποστόλων ζωήν,

ζωὴν, τὴν μυρίους ἔχουσαν θανάτους, μέγιστα γένοιτ' ἂν ἀπόδειξις τοῦ μὴ δι' ἀνθρωπίνην τινὰ πρόφασιν μεταπεπεῖσθαι τὸν Παῦλον. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐβουλήθημεν τὸν πρότερον αὐτοῦ βίον εἰς μέσον ἀγαγεῖν, καὶ δεῖξαι τὸν πεπυρωμένον ζῆλον τὸν κατὰ τῆς ἐκκλησίας, ἵν', ὅταν ἴδῃς τὴν πολλὴν προθυμίαν τὴν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, θαυμάσῃς τὸν ποιοῦντα πάντα καὶ μετασκευάζοντα Θεόν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ μαθητὴς ὁ Παύλου τὰ πρότερα ἡμῖν μετ' ἀκριβείας διηγήσατο, καὶ πολλῆς ἐμφάσεως οὕτως εἰπών· Σαῦλος δὲ ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου. ἐβουλόμην μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ἄρξασθαι τοῦ προοιμίου σήμερον, ἐβουλόμην ἐμβαλεῖν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ διηγήματος, ἀλλ' ὁρῶ πέλαγος νοημάτων ἀπὸ τοῦ ὀνόματος μόνον. ἐνέστη γὰρ εὐθέως ἡμῖν καὶ ζήτημα, τὸ, Σαῦλος, τοῦτο. ἐν γὰρ ταῖς ἐπιστολαῖς ἕτερον ὄνομα ὁρῶ κείμενον. Παῦλος δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος· Παῦλος καὶ Σωσθένης· Παῦλος κλητὸς ἀπόστολος· Ἴδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν· νυνὶ δὲ ὡς Παῦλος, καὶ πανταχοῦ Παῦλος καλεῖται, ἀλλ' οὐχὶ Σαῦλος λέγεται. τίνος οὖν ἕνεκεν πρὸ τούτου μὲν Σαῦλος, μετὰ δὲ ταῦτα Παῦλος ἐκλήθη; οὐκ ἔστι ψιλὸν τὸ ζήτημα. καὶ γὰρ Πέτρος εὐθέως ἐπιτρέχει· καὶ γὰρ κἀκεῖνος πρὸ τούτου μὲν Σίμων ἐλέγετο, μετὰ δὲ ταῦτα ὠνομάσθη Κηφᾶς. καὶ υἱοὶ Ζεβεδαίου, Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, υἱοὶ βροντῆς μετωνομάσθησαν. καὶ οὐκ ἐν τῇ καινῇ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ εὑρίσκομεν τὸν Ἀβραὰμ πρὸ τούτου μὲν Ἀβρὰμ λεγόμενον, μετὰ δὲ ταῦτα δὲ Ἀβραάμ· καὶ τὸν Ἰακὼβ νῦν μὲν Ἰακὼβ λεγόμενον, μετὰ δὲ ταῦτα Ἰσραήλ· καὶ τὴν Σάρραν πρὸ τούτου Σάραν λεγομένην, μετὰ δὲ ταῦτα Σάρραν· καὶ πολλὴν ἡμῖν τῶν ὀνομάτων ἡ μετάθεσις παρέχει τὴν ζήτησιν· καὶ δέδοικα μὴ πολλὰ ῥεύματα ποταμῶν ἐξαίφνης ἀφεὶς, ἀποπνίξω τῆς διδασκαλίας τὸν λόγον. καθάπερ γὰρ ἐν χωρίῳ νοτίδα ἔχοντι, ὅπουπερ ἂν διασκάψῃς, πηγαὶ πανταχόθεν ἐκπηδῶσιν· οὕτω καὶ ἐν τῷ χωρίῳ τῶν θείων γραφῶν, ὅπουπερ ἂν διανοίξῃς, ποταμοὺς ἐξιόντας ὄψει πολλούς, ὅθεν καὶ πάντας αὐτοὺς ἀθρόον ἀφεῖναι τήμερον δέος ἐστὶν οὐ μικρόν. διόπερ τὸ ὑμέτερον ἀποφράξας ῥύακα, παραπέμψω τὴν ὑμετέραν ἀγάπην πρὸς τὴν ἱερὰν πηγὴν τοῦ προέδρου τούτου καὶ διδασκάλου τὴν καθαρὰν ταύτην καὶ πότιμον καὶ γλυκεῖαν, νάμα τὸ ἐξ αὐτῆς ἐξερχόμενον τῆς πέτρας τῆς νοητῆς. παρασκευάσωμεν τοίνυν τὴν διάνοιαν πρὸς ὑποδοχὴν τῆς διδασκαλίας ἀρύσασθαι τὰ πνευματικὰ νάματα, ἵνα γένηται ἐν ἡμῖν πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, τιμὴ, κράτος, ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ρωμ. α. α.
α. Κορ. α. α.
Γαλ. ε. β.
Μαρκ. γ. ιζ.

ΕΙΣ ΕΥΤΡΟΠΙΟΝ ΕΥΝΟΥΧΟΝ ΠΑΤΡΙκιον καὶ Ὕπατον.

Ἀεὶ μὲν, μάλιστα δὲ νῦν εὔκαιρον εἰπεῖν, Ματαιότης ματαιοτήτων, καὶ πάντα ματαιότης. ποῦ νῦν ἡ λαμπρὰ τῆς ὑπατείας περιβολή; ποῦ δὲ αἱ φαιδραὶ λαμπάδες; ποῦ δὲ οἱ κρότοι, καὶ οἱ χοροὶ, καὶ αἱ θαλίαι, καὶ αἱ πανηγύρεις; ποῦ οἱ στέφανοι καὶ τὰ παραπετάσματα; ποῦ ὁ τῆς πόλεως θόρυβος, καὶ αἱ ἐν ἱπποδρομίαις εὐφημίαι, καὶ τῶν θεατῶν αἱ κολακεῖαι; πάντα ἐκεῖνα οἴχεται, καὶ ἄνεμος πνεύσας ἀθρόον τὰ μὲν φύλλα κατέβαλε, γυμνὸν δὲ ἡμῖν τὸ δένδρον ἔδειξε καὶ ἀπὸ τῆς ῥίζης αὐτῆς σαλευόμενον λοιπόν. τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ πνεύματος γέγονε προσβολὴ, ὡς καὶ πρόρριζον ἀπειλῆσαι ἀνασπᾶν, καὶ αὐτὰ διασαλεῦσαι τοῦ δένδρου τὰ νεῦρα. ποῦ νῦν οἱ πεπλασμένοι φίλοι; ποῦ τὰ συμπόσια, καὶ τὰ δεῖπνα; ποῦ ὁ τῶν παρασίτων ἑσμὸς, καὶ ὁ δι' ὅλης ἡμέρας ἐγχεόμενος ἄκρατος,

Εκκλησ. α. β.

καὶ αἱ ποικίλαι τῶν μαγείρων τέχναι, καὶ οἱ τῆς δυναστείας θεραπευταί, οἱ πάντα πρὸς χάριν ποιοῦντες καὶ λέγοντες; νὺξ ἦν ταῦτα πάντα καὶ ὄναρ, καὶ ἡμέρας γενομένης ἠφανίσθη· ἄνθη ἦν ἐαρινά, καὶ παρελθόντος τοῦ ἔαρος, ἅπαντα κατεμαράνθη· σκιὰ ἦν, καὶ παρέδραμε· καπνὸς ἦν, καὶ διελύθη· πομφόλυγες ἦσαν, καὶ διεῤῥάγησαν· ἀράχνη ἦν, καὶ διεσπάσθη. διὸ ταύτην τὴν πνευματικὴν ῥῆσιν ἐπᾴδομεν, συνεχῶς ἐπιλέγοντες, Ματαιότης ματαιοτήτων, καὶ πάντα ματαιότης. ταύτην γὰρ τὴν ῥῆσιν καὶ ἐν τοίχοις, καὶ ἐν ἱματίοις, καὶ ἐν ἀγορᾷ, καὶ ἐν οἰκίᾳ, καὶ ἐν ὁδοῖς, καὶ ἐν θύραις, καὶ ἐν εἰσόδοις, καὶ πρὸ πάντων ἐν τῷ ἑκάστου συνειδότι συνεχῶς ἐγγεγράφθαι δεῖ, καὶ διαπαντὸς αὐτὴν μελετᾶν. ἐπεὶ ἡ τῶν πραγμάτων ἀπάτη καὶ τὰ προσωπεῖα καὶ ἡ ὑπόκρισις, ἀλήθεια παρὰ τοῖς πολλοῖς εἶναι δοκεῖ, ταύτην καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ ἐν δείπνῳ, καὶ ἐν ἀρίστῳ, καὶ ἐν συλλόγοις ἐπιλέγειν ἕκαστον τῷ πλησίον ἐχρῆν, καὶ παρὰ τοῦ πλησίον ἀκούειν, ὅτι ματαιότης ματαιοτήτων, καὶ πάντα ματαιότης. οὐκ ἔλεγόν σοι συνεχῶς, ὅτι δραπέτης ἐστὶν ὁ πλοῦτος; σὺ δὲ ἡμῶν οὐκ ἠνείχου. οὐκ ἔλεγον ὅτι ἀγνώμων ἐστὶν οἰκέτης; σὺ δὲ οὐκ ἐβούλου πείθεσθαι; ἰδοὺ ἐκ τῶν πραγμάτων ἔδειξεν ἡ πεῖρα, ὅτι οὐ δραπέτης μόνον, οὐδὲ ἀγνώμων, ἀλλὰ καὶ ἀνδροφόνος. οὗτος γάρ σε τρέμειν νῦν καὶ δεδοικέναι παρεσκεύασεν. οὐκ ἔλεγόν σοι, ἡνίκα συνεχῶς ἐπετίμας μοι λέγοντι τἀληθῆ, ὅτι ἐγώ σε φιλῶ μᾶλλον τῶν κολακευόντων; ἐγὼ ὁ ἐλέγχων πλέον κήδομαι τῶν χαριζομένων; οὐ προσετίθην τοῖς ῥήμασι τούτοις, ὅτι Ἀξιοπιστότερα τραύματα φίλων ὑπὲρ ἑκούσια φιλήματα ἐχθρῶν; εἰ τῶν ἐμῶν ἠνείχου τραυμάτων, οὐκ ἂν σοι τὰ φιλήματα ἐκείνων τὸν θάνατον τοῦτον ἔτικτε. τὰ γὰρ ἐμὰ τραύματα ὑγείαν ἐργάζεται, τὰ δὲ ἐκείνων φιλήματα νόσον ἀνίατον κατεσκεύασε. ποῦ νῦν οἱ οἰνοχόοι, ποῦ δὲ οἱ σοβοῦντες ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, καὶ μυρία παρὰ πᾶσιν ἐγκώμια λέγοντες; ἐδραπέτευσαν, ἠρνήσαντο τὴν φιλίαν, ἀσφάλειαν ἑαυτοῖς διὰ τῆς σῆς ἀγωνίας πορίζουσιν. ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς οὕτως· ἀλλὰ καὶ τοῦ δυσχεραίνοντός σου οὐκ ἀποπηδῶμεν, καὶ νῦν πεσόντα περιστέλλομεν καὶ θεραπεύομεν. καὶ ἡ μὲν πολεμηθεῖσα ἐκκλησία παρὰ σοῦ τοὺς κόλπους ἥπλωσε καὶ ὑπεδέξατο· τὰ δὲ θεραπευθέντα θέατρα, ὑπὲρ ὧν πολλάκις πρὸς ἡμᾶς ἠγανάκτεις, προὔδωκε καὶ ἀπώλεσεν. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπαυσάμεθα ἀεὶ λέγοντες, τί ταῦτα ποιεῖς; ἐκβακχεύεις τὴν ἐκκλησίαν, καὶ κατὰ κρημνῶν σαυτὸν φέρεις, καὶ παρέτρεχες ἅπαντα. καὶ αἱ μὲν ἱπποδρομίαι τὸν πλοῦτον τὸν σὸν ἀναλώσασαι, τὸ ξίφος ἠκόνησαν· ἡ δὲ ἐκκλησία ἡ τῆς ὀργῆς τῆς σῆς ἀπολαύσασα τῆς ἀκαίρου, πάντοθεν περιτρέχει τῶν δικτύων σε ἐξαρπάσαι βουλομένη. καὶ ταῦτα λέγω νῦν, οὐκ ἐπεμβαίνων τῷ κειμένῳ, ἀλλὰ τοὺς ἑστῶτας ἀσφαλεστέρους ποιῆσαι βουλόμενος, οὐκ ἀναξαίνων τὰ ἕλκη τοῦ τετρωμένου, ἀλλὰ τοὺς μηδέπω τετρωμένους ἐν ὑγιείᾳ διατηρῆσαι ἀσφαλεῖ· οὐ καταποντίζων τὸν κλυδωνιζόμενον, ἀλλὰ τοὺς ἐξ οὐρίας πλέοντας παιδεύων, ὥστε μὴ γενέσθαι ὑποβρυχίους. πῶς δ' ἂν τοῦτο γένοιτο; εἰ τὰς μεταβολὰς τῶν ἀνθρωπίνων ἐννοοίμεθα πραγμάτων. καὶ γὰρ οὗτος, εἰ ἔδεισε μεταβολήν, οὐκ ἂν ὑπέμεινε μεταβολήν. ἀλλ' ἐπείπερ οὗτος οὔτε οἴκοθεν, οὔτε παρ' ἑτέρων ἐγένετο βελτίων, ὑμεῖς οὖν οἱ κομῶντες τῷ πλούτῳ ἀπὸ τῆς τούτου κερδάνατε συμφορᾶς. οὐδὲν γὰρ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀσθενέστερον. διόπερ ὅπερ ἂν εἴποι τις ὄνομα τῆς εὐτελείας αὐτῶν, ἔλαττον τῆς ἀληθείας ἐρεῖ· κἂν καπνὸν αὐτά, κἂν χόρτον, κἂν ὄναρ, κἂν ἄνθη ἐαρινά, κἂν ὁτιοῦν ἕτερον ὀνομάσῃ, οὕτως ἐστὶν ἐπίκηρα καὶ τῶν οὐδὲ ὄντων οὐδαμινώτερα. ὅτι δὲ μετὰ τῆς οὐδενείας καὶ πολὺ ἔχει τὸ ἀπόκρημνον, δῆλον ἐντεῦθεν. τίς γὰρ τούτου γέγονεν ὑψηλότερος; οὐ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην παρῆλθε τῷ πλούτῳ; οὐ πρὸς αὐτὰς τῶν ἀξιωμάτων ἀνέβη τὰς κορυφάς; οὐχὶ πάντες αὐτὸν ἔτρεμον καὶ ἐδεδοίκεσαν; ἀλλ' ἰδοὺ γέγονε καὶ δεσμωτῶν ἀθλιώτερος, καὶ οἰκετῶν ἐλεεινότερος, καὶ τῶν λιμῷ τηκομένων πτωχῶν ἐνδεέστερος, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ξίφη βλέπων ἠκονημένα, καὶ βάραθρον, καὶ δημίους.

Παροιμ. κζ. μς.

ἴσ. παίτ

μένους, καὶ πλέον ἐπὶ θάνατον ἀπαγομένων· καὶ οὐδὲ ἔτι ποτὲ γίνεται ἐπὶ τῆς ἐλπίδος αὐτὸν ἐκ ταύτης· οὐδὲ αὐτῆς αἰσθάνεται τῆς ἀκτῖνος· ἀλλ' ἐν μεσημβρίᾳ μέσῃ, καθάπερ ἐν πυκνοτάτῃ νυκτὶ συνεχόμενος, οὕτω τὰς ὄψεις πεπήρωται· μᾶλλον δὲ ὅσα ἂν φιλοτιμησώμεθα, οὐ δυνησόμεθα τῷ λόγῳ παραστῆσαι τὸ πάθος ὅπερ ὑπομένειν αὐτὸν εἰκὸς, καθ' ἑκάστην ὥραν σφαγὴν ἀποτέμνεσθαι προσδοκῶντα. ἀλλὰ γὰρ τί δεῖ λόγων τῶν παρ' ἡμῶν, αὐτοῦ ταῦτα καθάπερ ἐν εἰκόνι σαφῶς ἀπογράψαντος ἡμῖν; τῇ γὰρ προτεραίᾳ, ὅτε ἐπ' αὐτὸν ἦλθον ἐκ τῆς βασιλικῆς αὐλῆς πρὸς βίαν ἀφελκύσαι βουλόμενοι, καὶ τοῖς σκεύεσι προσέδραμε τοῖς ἱεροῖς, ἦν αὐτῷ τὸ πρόσωπον τότε τοῦ ἤδη νεκρωθέντος ἅπαξ οὐδὲν ἄμεινον διακείμενον· κτύπος δὲ τῶν ὀδόντων, καὶ παλμὸς καὶ τρόμος τοῦ παντὸς σώματος, καὶ φωνὴ διακεκομμένη, καὶ γλῶττα διαλελυμένη, καὶ σχῆμα τοιοῦτον, οἷον εἰκὸς τὴν λιθίνην ἔχειν ψυχήν. καὶ ταῦτα λέγω οὐκ ὀνειδίζων, οὐδὲ ἐπεμβαίνων αὐτοῦ τῇ συμφορᾷ, ἀλλὰ τὴν ὑμετέραν διάνοιαν μαλάξαι βουλόμενος, καὶ εἰς ἔλεον ἐπισπάσασθαι, καὶ πεῖσαι ἀρκεσθῆναι τῇ τιμωρίᾳ τῇ γεγενημένῃ. ἐπειδὴ γὰρ εἰσὶ πολλοὶ τῶν ἡμῶν ἀπάνθρωποι, ὥστε ὁμοίως καὶ ἡμῖν ἐγκαλεῖν, ὅτι αὐτὸν ἐδεξάμεθα τῷ θυσιαστηρίῳ, τὸ ἀπηνὲς αὐτῶν τοῖς διηγήμασι μαλάξαι βουλόμενος, ἐκπομπεύω τὰ τούτου πάθη. Τίνος γὰρ ἕνεκεν ἀγανακτεῖς, εἰπέ μοι ἀγαπητέ; ὅτι, φησὶν, εἰς ἐκκλησίαν κατέφυγεν ὁ πολεμήσας αὐτὴν διηνεκῶς. διὰ τοῦτο μὲν οὖν μάλιστα δοξάζειν ἐχρῆν τὸν Θεὸν, ὅτι ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν τοσαύτῃ καταστῆναι ἀνάγκῃ, ὥστε καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν μαθεῖν· τὴν δύναμιν μὲν, ἀφ' ὧν τοσαύτην ὑπέμεινε μεταβολὴν ἐκ τῶν πρὸς ἐκείνην πολέμων· τὴν φιλανθρωπίαν δὲ, ἐξ ὧν πολεμηθεῖσα νῦν τὴν ἀσπίδα προβάλλεται, καὶ ὑπὸ τὰς πτέρυγας ἐδέξατο τὰς αὐτῆς, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ πάσῃ κατέστησεν, οὐ μνησικακήσασα ὑπὲρ τῶν ἔμπροσθεν οὐδενὸς, ἀλλὰ τοὺς κόλπους αὐτῷ μετὰ πολλῆς ἁπλώσασα τῆς φιλοστοργίας. τοῦτο γὰρ τροπαίου παντὸς λαμπρότερον· τοῦτο νίκη περιφανής· τοῦτο Ἕλληνας ἐντρέπει· τοῦτο καὶ Ἰουδαίους καταισχύνει· τοῦτο φαιδρὸν αὐτῆς τὸ πρόσωπον δείκνυσιν, ὅτι τὸν πολέμιον αἰχμάλωτον λαβοῦσα φείδεται, καὶ πάντων αὐτὸν ἐν ἐρημίᾳ περιιδόντων, μόνη, καθάπερ μήτηρ φιλόστοργος, ὑπὸ τὰ παραπετάσματα αὐτῆς ἔκρυψε, καὶ πρὸς βασιλικὴν ὀργὴν ἔστη, πρὸς δήμων θυμὸν, καὶ πρὸς μῖσος ἀφόρητον. τοῦτο τῷ θυσιαστηρίῳ κόσμος. ποῖος κόσμος, φησὶ, τὸν ἐναγῆ καὶ πλεονέκτην καὶ ἅρπαγα ἅπτεσθαι τοῦ θυσιαστηρίου; μὴ λέγε ταῦτα· ἐπεὶ καὶ ἡ πόρνη ἥψατο τῶν ποδῶν τοῦ Χριστοῦ, ἡ σφόδρα ἐναγὴς καὶ ἀκάθαρτος· καὶ οὐκ ἦν ἔγκλημα τῷ Ἰησοῦ τὸ γινόμενον, ἀλλὰ θαῦμα καὶ ὕμνος μέγας. οὐ γὰρ τὸν καθαρὸν ἔβλαψεν ἡ ἀκάθαρτος, ἀλλὰ τὴν ἐναγῆ πόρνην ὁ καθαρὸς καὶ ἄμωμος διὰ τῆς ἁφῆς καθαρὰν εἰργάσατο. μὴ δὴ μνησικακήσῃς, ὦ ἄνθρωπε. ἐκείνου οἰκέται ἐσμὲν τοῦ σταυρωθέντος καὶ λέγοντος· Ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν. ἀλλ' ἀπετείχισε, φησὶ, τὴν ἐνταῦθα καταφυγὴν γράμμασι καὶ νόμοις διαφόροις. ἀλλ' ἰδοὺ διὰ τῶν ἔργων ἔμαθεν ὅπερ ἐποίησε, καὶ τὸν νόμον ἔλυσε πρῶτος αὐτὸς, δι' ὧν ἐποίησε· καὶ γέγονε τῆς οἰκουμένης θέατρον, καὶ σιγῶν ἐντεῦθεν ἀφίησι φωνὴν ἅπασι παραινῶν, μὴ ποιεῖτε τοιαῦτα, ἵνα μὴ πάθητε τοιαῦτα. διδάσκαλος ἀνεφάνη διὰ τῆς συμφορᾶς, καὶ λαμπηδόνα μεγάλην ἀφίησι τὸ θυσιαστήριον νῦν· φοβερὸν μάλιστα καὶ ἐκ τούτου φαινόμενον, ὅτι τὸν λέοντα δεδεμένον ἔχει· ἐπεὶ καὶ βασιλικὴ εἰκὼν μέγας γένοιτο κόσμος, οὐχ ὅταν ἐπὶ τοῦ θρόνου κάθηται πορφυρίδα περιβεβλημένος, καὶ διάδημα περικείμενος ὁ βασιλεὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅταν ὑπὸ τοὺς πόδας τοὺς βασιλικοὺς βάρβαροι τὰς χεῖρας ὀπίσω δεδεμένοι, κάτω τὰς κεφαλὰς νεύοντες κείμενοι. καὶ ὅτι οὐ πιθανότητι κέχρηται λόγων, ὑμεῖς μάρτυρες τῆς σπουδῆς καὶ τῆς συνδρομῆς. Καὶ γὰρ λαμπρὸν ἡμῖν τὸ θέατρον σήμερον, καὶ φαιδρὸς ὁ σύλλογος· καὶ ὅσον ἐν τῷ πάσχα τῷ ἱερῷ δῆμον εἶδον συναγόμενον, τοσοῦτον ὁρῶ καὶ ἐνταῦθα νῦν· καὶ οὕτω σιγῶν πάντας ἐκάλεσε, τῆς ἀηδόνος λαμπροτέραν φωνὴν διὰ τῶν πραγμά-

Λουκ. κγ. λδ.

ιχρημαι

των ἀφείς. καὶ παρθένοι θαλάμους, καὶ γυναῖκες γυναικωνίτιδας, καὶ ἄνδρες τὴν ἀγορὰν κενώσαντες, πάντες ἐνταῦθα συνεδράμετε, ἵνα τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἴδητε ἐλεγχομένην, καὶ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων τὸ ἐπίκηρον ἀπογυμνούμενον, καὶ τὴν πορνικὴν ὄψιν, τὴν χθὲς καὶ πρώην φαιδρὰν ἀπολάμπουσαν (καὶ γὰρ τοιοῦτον ἡ εὐπραγία ἡ ἀπὸ τῆς πλεονεξίας, πολυετοῦς γραϊδίου ῥυτίδας ἔχοντος αἰσχροτέρα φαινομένη) καθάπερ σπογγιᾷ τινί, τῇ μεταβολῇ, τὰ ἐντρίμματα καὶ τὰς ἐπιγραφὰς ἐκμάξασαν. τοσαύτη γὰρ τῆς δυσημερίας ταύτης ἡ ἰσχύς. τὸν φαιδρὸν καὶ περιφανῆ πάντων ἐποίησεν εὐτελέστερον φαίνεσθαι νῦν. κἂν πλούσιος εἰσέλθῃ, μεγάλα κερδαίνει. ὁρῶν γὰρ ἐκ τοσαύτης κορυφῆς κατενεχθέντα τὸν σείοντα τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, καὶ συνεσταλμένον, καὶ λαγωοῦ καὶ βατράχου δειλότερον γεγενημένον, καὶ χωρὶς δεσμῶν τῷ κίονι τούτῳ προσηλωμένον, καὶ ἀντὶ ἁλύσεως τῷ φόβῳ περισφιγγόμενον, καὶ δεδοικότα καὶ τρέμοντα, καταστέλλει τὴν φλεγμονήν, καθαιρεῖ τὸ φύσημα, καὶ φιλοσοφήσας ἃ χρὴ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων φιλοσοφεῖν, οὕτως ἄπεισιν, ἃ διὰ ῥημάτων λέγουσιν αἱ γραφαί, ταῦτα διὰ τῶν πραγμάτων μανθάνων, ὅτι Πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου, ὡς ἄνθος χόρτου· καὶ ὁ χόρτος ἐξηράνθη, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσεν. ἤ, Ὡσεὶ χόρτος ταχὺ ἀποξηρανθήσονται), καὶ ὡσεὶ λάχανα χλόης ταχὺ ἀποπεσοῦνται· ὅτι ὡσεὶ καπνὸς αἱ ἡμέραι αὐτοῦ, καὶ ὅσα τοιαῦτα. πάλιν ὁ πένης εἰσελθὼν, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ταύτην ἰδὼν, οὐκ ἐξευτελίζει ἑαυτὸν, οὐδὲ ὀδυνᾶται διὰ τὴν πτωχείαν· ἀλλὰ καὶ χάριν οἶδε τῇ πενίᾳ, ὅτι χωρίον αὐτῷ γέγονεν ἄσυλον, καὶ λιμὴν ἀκύμαντος, καὶ τεῖχος ἀσφαλές· καὶ πολλάκις ἂν ἕλοιτο ταῦτα ὁρῶν μένειν ἔνθα ἐστὶν, ἢ πρὸς βραχὺ τὰ πάντων λαβὼν, ὕστερον καὶ ὑπὲρ αἵματος κινδυνεύειν ἑαυτοῦ. ὁρᾷς ὡς οὐ μικρὸν κέρδος γέγονε καὶ πλουσίοις καὶ πένησι, καὶ ταπεινοῖς καὶ ὑψηλοῖς, καὶ δούλοις καὶ ἐλευθέροις ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα τούτου καταφυγῆς; ὁρᾷς πῶς ἕκαστος φάρμακα λαβὼν ἐντεῦθεν ἄπεισιν, ἀπὸ τῆς ὄψεως ταύτης μόνης θεραπευόμενος, ἆρα ἐμάλαξεν ὑμῶν τὸ πάθος, καὶ ἐξέβαλεν ὀργήν; ἆρα ἔσβεσε τὴν ἀπανθρωπίαν; ἆρα εἰς συμπάθειαν ἤγαγεν; σφόδρα ἔγωγε οἶμαι· καὶ δηλοῖ τὰ πρόσωπα καὶ αἱ τῶν δακρύων πηγαί. ἐπεὶ οὖν ἡμῖν ἡ πέτρα γέγονε βαθύγειος, καὶ λιπαρὰ χώρα, φέρε δὴ καὶ καρπὸν ἐλεημοσύνης βλαστήσαντες, καὶ τὸν στάχυν κομῶντα τῆς συμπαθείας ἐπιδειξάμενοι, προσπέσωμεν τῷ βασιλεῖ, μᾶλλον δὲ παρακαλέσωμεν τὸν φιλάνθρωπον Θεὸν μαλάξαι τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως, καὶ ἁπαλὴν αὐτοῦ ποιῆσαι τὴν καρδίαν, ὥστε ὁλόκληρον ἡμῖν δοῦναι τὴν χάριν. καὶ ἤδη μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἧς οὗτος κατέφυγεν ἐνταῦθα, οὐ μικρὰ γέγονεν ἡ μεταβολή. ἐπειδὴ γὰρ ὁ βασιλεὺς ἔγνω, ὅτι εἰς τὸ ἄσυλον τοῦτο χωρίον κατέδραμε, τοῦ στρατοπέδου παρόντος καὶ παροξυνομένου ὑπὲρ τῶν αὐτῷ πεπλημμελημένων, καὶ εἰς σφαγὴν αὐτὸν αἰτούντων, μακρὸν ἀπέτεινε λόγον, τὸν στρατιωτικὸν καταστέλλων θυμόν, ἀξιῶν μὴ τὰ ἁμαρτήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ εἴ τι αὐτῷ γέγονε κατόρθωμα, καὶ τοῦτο λογίζεσθαι, καὶ τούτου μὲν εἰδέναι χάριν ὁμολογῶν, ὑπὲρ δὲ τῶν ἑτέρως ἐχόντων ὡς ἀνθρώπῳ συγγινώσκων. ὡς δὲ ἐπέκειντο πάλιν εἰς ἐκδικίαν τοῦ ὑβρισμένου βασιλέως, βοῶντες, πηδῶντες, θανάτου μεμαινημένοι, καὶ τὰ δόρατα σείοντες, πηγὰς λοιπὸν ἀφεὶς δακρύων ἀπὸ τῶν ἡμερωτάτων ὀφθαλμῶν, καὶ ἀναμνήσας τῆς ἱερᾶς τραπέζης, εἰς ἣν κατέφυγεν, οὕτω τὴν ὀργὴν κατέπαυσε. πλὴν ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς τὰ παρ' ἑαυτῶν προσθῶμεν. τίνος γὰρ ἂν εἴητε συγγνώμης ἄξιοι, εἰ τοῦ βασιλέως τοῦ ὑβρισμένου μὴ μνησικακοῦντος, ὑμεῖς οἱ μηδὲν τοιοῦτον παθόντες, τοσαύτην ὀργὴν ἐπιδείξαισθε; πῶς δὲ, τοῦ θεάτρου τούτου λυθέντος, ὑμεῖς μυστηρίων ἅψεσθε, καὶ τὴν εὐχὴν ἐρεῖτε ἐκείνην, δι' ἧς κελευόμεθα λέγειν, Ἄφες ἡμῖν, καθὼς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, τὸν ὑμῶν ὀφειλέτην ἀπαιτοῦντες δίκην; ἠδίκησε μεγάλα καὶ ὕβρισεν; οὐδὲ ἡμεῖς ἀντεροῦμεν. ἀλλ' οὐ δικαστηρίου καιρὸς νῦν, ἀλλ' ἐλέους· οὐκ εὐθύνης, ἀλλὰ φιλανθρωπίας· οὐκ ἐξετάσεως, ἀλλὰ συγχωρήσεως· οὐ ψήφου καὶ δίκης, ἀλλὰ οἴκτου καὶ χάριτος.

Ησ. μ. ζ.

Ψαλ. λς. β.

Ψαλ. ρα. δ.

μὴ τοίνυν φλεγμαινέτω τις, μηδὲ δυσχεραινέτω, ἀλλὰ μᾶλλον δεηθῶμεν τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ δοῦναι αὐτῷ προθεσμίαν ζωῆς, καὶ τῆς ἀπειλουμένης ἐξαρπάσαι σφαγῆς, ὥστε αὐτὸν ἀποδύσασθαι τὰ πεπλημμελημένα, καὶ κοινῇ προσέλθωμεν τῷ φιλανθρώπῳ βασιλεῖ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, ὑπὲρ τοῦ θυσιαστηρίου, ἵνα ἄνδρα τῇ τραπέζῃ τῇ ἱερᾷ χαρισθῆναι παρακαλοῦντες. ἂν τοῦτο ποιήσωμεν, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἀποδέξεται, καὶ ὁ Θεὸς πρὸ τοῦ βασιλέως ἐπαινέσεται, καὶ μεγάλην ἡμῖν τῆς φιλανθρωπίας ἀποδώσει τὴν ἀμοιβήν. ὥσπερ γὰρ τὸν ὠμὸν καὶ ἀπάνθρωπον ἀποστρέφεται καὶ μισεῖ, οὕτω τὸν ἐλεήμονα καὶ φιλάνθρωπον προσίεται καὶ φιλεῖ. κἂν μὲν δίκαιος ὁ τοιοῦτος ᾖ, λαμπροτέρους αὐτῷ πλέκει τοὺς στεφάνους· ἂν δὲ ἁμαρτωλὸς, παρατρέχει τὰ ἁμαρτήματα, τῆς πρὸς τὸν ὁμόδουλον συμπαθείας ἀμοιβὴν αὐτῷ ταύτην ἀποδιδούς. Ἔλεον γὰρ, φησὶ, θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. Ὡσ. ς. ς. καὶ πανταχοῦ τῶν γραφῶν ὁρᾷς αὐτὸν τοῦτο ἀεὶ ἐπιζητοῦντα, καὶ ταύτην λύσιν τῶν ἁμαρτημάτων εἶναι λέγοντα. οὕτω τοίνυν αὐτὸν καὶ ἡμεῖς ἵλεων ἐργασόμεθα, οὕτω τὰ ἡμέτερα διαλύσομεν πλημμελήματα, οὕτω τὴν ἐκκλησίαν κοσμήσομεν· οὕτω καὶ βασιλεὺς ἡμᾶς ὁ φιλάνθρωπος ἐπαινέσεται, καθάπερ ἔφθην εἰπὼν, καὶ ἅπας ὁ δῆμος κροτήσει, καὶ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὸ φιλάνθρωπον καὶ ἥμερον τῆς πόλεως θαυμάσονται, καὶ μαθόντες οἱ πανταχοῦ τῆς γῆς τὰ γινόμενα, κηρύξουσιν ἡμᾶς. ἵνα οὖν ἀπολαύσωμεν τῶν τοσούτων ἀγαθῶν, προσπέσωμεν, παρακαλέσωμεν, δεηθῶμεν, ἐξαρπάσωμεν τῶν κινδύνων τὸν αἰχμάλωτον, τὸν φυγάδα, τὸν ἱκέτην· ἵνα καὶ αὐτοὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΜΕΛΛΟΝΤΩΝ ΑΠΟΛΑΥσεως, καὶ τῆς τῶν παρόντων εὐτελείας.

Σφοδρὸν τὸ καῦμα, καὶ βαρὺς ὁ αὐχμός· ἀλλὰ τὴν προθυμίαν ὑμῶν οὐκ ἐκώλυσεν, οὐδὲ τὸν πόθον τῆς ἀκροάσεως ἐμάρανε. Τοιοῦτον γὰρ ἀκροατὴς θερμὸς καὶ διεγηγερμένος, τῷ τῆς ἀκροάσεως ἔρωτι ἱδρυμένος, πάντα ῥᾳδίως ἂν ἐνέγκαι, ὥστε τὴν ἐπιθυμίαν ἐμπλῆσαι ταύτην τὴν καλὴν καὶ πνευματικήν· καὶ οὔτε κρυμὸς, οὔτε αὐχμὸς, οὐ πραγμάτων ὄχλος, οὐ φροντίδων πλῆθος, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν ἀποσκελίσαι δυνήσαιτ' ἄν· ὥσπερ οὖν τὸν ὕπτιον καὶ διαπεπτωκότα, οὐκ ἀέρων εὐκρασία, οὐ σχολὴ καὶ ἄδεια, οὐ ῥᾳστώνη καὶ ἄνεσις διεγείρειεν ἄν, ἀλλὰ μένει καθεύδων ὕπνον τινὰ πολλῆς κατηγορίας ἄξιον. ἀλλ' οὐχ ὑμεῖς τοιοῦτοι, ἀλλὰ παρὰ τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἡμῖν ἀμείνους. καὶ γὰρ τὸ κεφάλαιον τῆς πόλεως ὑμεῖς· οὕτω συντεταμένοι καὶ νήφοντες, καὶ τοῖς λεγομένοις μετὰ ἀκριβείας παρακολουθοῦντες ἀεί. τοῦτο ἐμοὶ τὸ θέατρον τῶν βασιλικῶν αὐλῶν σεμνότερον. ἐκεῖ μὲν γὰρ τὰ διδόμενα, οἷα ἂν ᾖ, τῷ παρόντι συγκαταλύεται βίῳ, καὶ θορύβου γέμει καὶ ταραχῆς ἐμπέπλησται· ἐνταῦθα δὲ τοιοῦτον οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ ἀσφάλεια πᾶσα, καὶ τιμὴ ταραχῆς ἀπηλλαγμένη, καὶ ἀρχαὶ τέλος οὐκ ἔχουσαι, οὐδὲ αὐτῷ τῷ θανάτῳ διακοπτόμεναι, ἀλλὰ τότε ἀσφαλέστεραι γινόμεναι. μὴ γάρ μοι τὸν ἐπ' ὀχήματος εἴπῃς καθήμενον, καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνασπῶντα, καὶ πολλοὺς ἔχοντα δορυφόρους, μήτε τὴν ζώνην καὶ τὴν τοῦ κήρυκος φωνήν· μηδὲ ἐντεῦθέν μοι τὸν ἄρχοντα χαρακτηρίσῃς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς καταστάσεως τῆς κατὰ ψυχήν, εἰ τῶν ἑαυτοῦ παθῶν ἄρχει, εἰ τῶν νοσημάτων περιγίνεται· ὅρα, εἰ χρημάτων ἐπιθυμίας κρατεῖ, εἰ σωμάτων ἀκόρεστον ἔρωτα ὑπέταξεν, εἰ μὴ τήκεται φθόνῳ, εἰ μὴ σύρεται τῷ χαλεπῷ τῆς κενοδοξίας πάθει, εἰ μὴ δε-

δέδοι

δοικε καὶ τρέμει πενίαν, εἰ μὴ τὴν ἐπὶ τὸ σκυθρωπότερον μεταβολήν, εἰ μὴ ἀποσπασθῆναι τῷ δέει τούτῳ. τοιοῦτόν μοι δεῖξον τὸν ἄρχοντα· τοῦτο γὰρ ἀρχή. εἰ δὲ κρατεῖ μὲν ἀνθρώπων, δουλεύει δὲ πάθεσι, πάντων ἀνθρώπων δουλικώτερον τὸν τοιοῦτον εἴποιμι ἂν ἔγωγε. καὶ καθάπερ τὸν ἐν τῷ βάθει τὸν πυρετὸν ἔχοντα κατακλειόμενον, κἂν μηδὲν τοιοῦτον ἡ ἐπιφάνεια τοῦ σώματος ἐνδείκνυται, πάντως μάλιστα φαῖεν ἂν πυρέττειν οἱ τῶν ἰατρῶν παῖδες, κἂν οἱ ἰδιῶται ἀγνοῶσιν· οὕτω δὴ κἀγώ, τὸν ψυχὴν ἔχοντα δούλην, καὶ τῶν παθῶν αἰχμάλωτον, κἂν μή τι τοιοῦτον ἡ ἔξωθεν ἐπιδείκνυται ὄψις, ἀλλὰ τοὐναντίον, ἁπάντων δουλικώτερον φαίην ἂν τὸν ἐν τῷ βάθει τὸν πυρετὸν τῶν νοσημάτων ἔχοντα, καὶ τὴν τυραννίδα ἐν αὐτῇ ἱδρυμένην τῇ ψυχῇ· ἄρχοντα δὲ καὶ ἐλεύθερον, καὶ βασιλέων βασιλικώτερον, κἂν ῥάκια περιβεβλημένος ᾖ, κἂν δεσμωτήριον οἰκῇ, κἂν ἁλύσει περίκειται, τὸν ταύτην ἀποδυσάμενον τὴν τυραννίδα, καὶ οὔτε ταῖς πονηραῖς ἐπιθυμίαις κατεχόμενον, οὔτε ἄλογον δέος πενίας καὶ ἀτιμίας, αὐτῶν τῶν δοκούντων εἶναι λυπηρῶν ἐν τῷ παρόντι βίῳ, δεδοικότα καὶ τρέμοντα. αὗται αἱ ἀρχαὶ οὐκ εἰσὶ χρημάτων ὠνηταί, οὐδὲ τοὺς φθονοῦντας ἔχουσι· ταύτην οὐκ οἶδε κατηγόρου γλῶττα, οὔτε βασκάνων ὀφθαλμός, οὐδὲ ἐπιβούλων μηχανήματα, ἀλλ' ὥσπερ ἐν ἀσύλῳ χωρίῳ τινὶ τῷ τῆς φιλοσοφίας ἐνδιαιτωμένη, μένει διηνεκῶς ἀχείρωτος, οὐ μόνον ταῖς ἄλλαις τῶν πραγμάτων περιστάσεσιν, ἀλλ' οὐδὲ αὐτῇ εἴκουσα τῇ τελευτῇ. καὶ δεικνύουσι ταῦτα οἱ μάρτυρες, ὧν τὰ σώματα μὲν διελύθη καὶ κόνις γέγονε καὶ τέφρα, ἡ δὲ ἀρχὴ καθ' ἑκάστην ζῇ τὴν ἡμέραν καὶ ἐνεργεῖ, δαίμονας ἀπελαύνουσα, καὶ νοσήματα θεραπεύειν παρασκευάζουσα, καὶ πόλεις ὁλοκλήρους ἀναπτεροῦσα, καὶ δήμους ἐνταῦθα ἄγουσα. τοσαύτη τῆς ἀρχῆς ταύτης ἡ δύναμις, οὐχὶ ζώντων τῶν ἀρχόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τελευτησάντων, ὡς ἀνάγκῃ μὲν μηδένα, γνώμῃ δὲ καὶ πόθῳ πάντας ἐνταῦθα ἐλθεῖν, καὶ μηδενὶ μεταφέρεσθαι χρείᾳ. ὁρᾶτε ὡς οὐ μάτην τουτὶ τὸ ἠρίον σεμνότερον ἔφην εἶναι τῶν βασιλικῶν αὐλῶν; τὰ μὲν γὰρ ἐκεῖ φύλλοις ἔοικε μαραινομένοις, καὶ σκιαῖς παρατρεχούσαις· τὰ δὲ ἐνταῦθα διδόμενα τὸν ἀδάμαντα μιμεῖται, μᾶλλον δὲ κἀκείνου στερρότερον, ἅτε ἀθάνατα ὄντα καὶ ἀκίνητα καὶ οὐδεμιᾷ εἴκοντά ποτε μεταβολῇ, καὶ τοῖς ἐρῶσιν αὐτῶν ἀϊδίως ἐπιόντα, μάχης ἀπηλλαγμένα καὶ φιλονεικίας, καὶ φθόνου καὶ δικαστηρίων, καὶ ἐπιβουλῶν καὶ συκοφαντίας. τὰ μὲν γὰρ βιωτικὰ πολλοὺς ἔχει τοὺς φθονοῦντας· τὰ δὲ πνευματικά, ὅσον ἂν εἰς πλείονας ἔλθῃ, τοσοῦτον μᾶλλον τὴν εὐπορίαν ἐνδείκνυται τὴν ἑαυτῶν. καὶ τοῦτο ἔξεστιν ὑμῖν ἐκ τοῦ λόγου τούτου μαθεῖν. τὸν γὰρ λόγον, ὃν εἰς πάντας ἐκχέω, ἂν μὲν οἴκοι κατάσχω παρ' ἐμαυτῷ, ἀπορώτερος γίνομαι· ἂν δὲ εἰς πάντας ἐκχέω, ὥσπερ εἰς ἄρουραν καθαρὰν βάλλων τὰ σπέρματα, ἐπιτείνω μου τὴν εὐπορίαν, πλείονα ποιῶ τὸν πλοῦτον, ἅπαντας ὑμᾶς εὐπορωτέρους ἐργαζόμενος, αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἐν ταύτῃ πενέστερος γενόμενος, ἀλλὰ καὶ πλουσιώτερος μειζόνως· ὅπερ ἐπὶ χρημάτων οὐκ ἔνι, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν. εἰ γὰρ ἔχων χρυσίον ἀποκείμενον, εἰς πάντας αὐτὸ διανεῖμαι ἑλοίμην, οὐκ ἔτι ἂν δυναίμην ἔχειν τὴν προτέραν εὐπορίαν, τῇ διαιρέσει ταύτης ἐλαττουμένης. ἐπεὶ οὖν τοσαῦτα τῶν πνευματικῶν τὰ ἐξαίρετα, καὶ πολλὴν ἔχει τὴν εὐκολίαν, ἅτε πᾶσι τοῖς βουλομένοις δωρεὰν παραγινόμενα, τούτων μᾶλλον ἐρῶμεν, τὰς σκιὰς ἀφέντες, καὶ μὴ τοὺς κρημνοὺς καὶ τοὺς σκοπέλους διώκοντες. καὶ γὰρ ἵνα τούτων τὸν ἔρωτα ὁ Θεὸς ἐπιτείνῃ, καὶ πρὸ τῆς τελευτῆς τοῦ κεκτημένου ταῦτα ἀνθρώπου θάνατον αὐτοῖς συνεκλήρωσεν. οἷόν τι λέγω· οὐχ ὅταν ὁ κεκτημένος ταῦτα τελευτήσῃ, τότε καὶ αὐτὰ τελευτᾷ, ἀλλὰ καὶ ζῶντος ἔτι μαραίνεται ταῦτα καὶ ἀποθνήσκει, ἵνα τὸ ἐπίκηρον αὐτῶν καὶ τοὺς σφόδρα αὐτῶν ἐρῶντας καὶ περὶ αὐτὰ μεμηνότας τῆς χαλεπῆς ταύτης ἀπαγάγῃ λύττης, παιδεύοντα αὐτῶν τὴν φύσιν, καὶ διδάσκοντα διὰ τῆς πείρας, ὅτι σκιᾶς ἐστιν ἀδρανέστερα, καὶ ταύτῃ τὸν ἔρωτα καταλύοντα. εἶπον ὡς ἐπὶ παραδείγματος· ὁ πλοῦτος οὐχὶ τοῦ πλουτοῦντος μόνον τελευτῶντος καταλύεται, ἀλλὰ καὶ ζῶντος μᾶλλον ἀπέστη. ἡ νεότης, τὸν ἔχοντα οὐχὶ τελευτήσαντα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμπνέοντα ἔτι ἀπολιποῦσα οἴχεται, ἐν τῇ τῆς ἡλικίας ὁδῷ καταλύουσα, καὶ τῷ γήρᾳ παραχωροῦσα· τὸ κάλλος ὁμοῦ καὶ ἡ εὐμορφία, ἔτι ζώσης τῆς γυναικὸς, ἐτελεύτησε, καὶ πρὸς ἀμορφίαν μετέστη· αἱ δόξαι, αἱ δυναστεῖαι πάλιν ὁμοίως· αἱ τιμαὶ, αἱ ἀρχαὶ, ἐφήμεροι καὶ πρόσκαιροι, καὶ τῶν ἐχόντων αὐτὰς ἀνθρώπων θνητότερα· καὶ ὥσπερ σωμάτων θανάτους ἔστι καθημερινοὺς ὁρᾶν, οὕτω καὶ πραγμάτων. τοῦτο δὲ γέγονεν, ἵνα τῶν παρόντων ὑπερορῶντες, τῶν μελλόντων ἐχώμεθα, καὶ τῆς ἐκείνων ἐκκρεμώμεθα ἀπολαύσεως, καὶ ἐν τῇ γῇ βαδίζοντες, τῷ πόθῳ ἐν οὐρανοῖς διατρίβωμεν. Καὶ γὰρ δύο τούτους αἰῶνας ἐποίησεν ὁ Θεὸς, τὸν μὲν παρόντα, τὸν δὲ μέλλοντα, τὸν μὲν ὁρατὸν, τὸν δὲ ἀόρατον· τὸν μὲν αἰσθητὸν, τὸν δὲ νοητόν· τὸν μὲν σωματικὴν ἔχοντα ἀνάπαυσιν, τὸν δὲ ἀσώματον· τὸν μὲν ἐν πείρᾳ, τὸν δὲ ἐν πίστει· τὸν μὲν ἐν χερσὶ, τὸν δὲ ἐν ἐλπίσι· καὶ τὸν μὲν εἶναι στάδιον ἐκέλευσε, τὸν δὲ βραβεῖον· καὶ τούτῳ μὲν σκάμματα καὶ πόνους καὶ ἱδρῶτας συνεκλήρωσεν, ἐκείνῳ δὲ στεφάνους καὶ ἔπαθλα καὶ ἀμοιβάς· τὸν μὲν πέλαγος, τὸν δὲ λιμένα κατεσκεύασε· καὶ τὸν μὲν βραχὺ, τὸν δὲ ἀγήρω καὶ ἀθάνατον. ἐπεὶ οὖν πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν νοερῶν ἐκείνων τὰ αἰσθητὰ προετίμων, συνεκλήρωσε τούτοις τὸ ἐπίκηρον καὶ τὸ πρόσκαιρον, ἵνα ταύτῃ τῶν παρόντων ἀπαγαγὼν, τῷ ἔρωτι τῶν μελλόντων μετὰ πολλῆς αὐτοὺς προσδήσῃ τῆς ἀκριβείας. Εἶτα ἐπειδὴ ἀόρατα ἦν ἐκεῖνα καὶ νοερὰ καὶ ἐν πίστει καὶ ἐν ἐλπίσιν, ὅρα τί ποιεῖ. παραγενόμενος ἐνταῦθα, καὶ τὴν σάρκα λαβὼν τὴν ἡμετέραν, καὶ τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην οἰκονομίαν ἐργασάμενος, ὑπ' ὄψιν ἄγει τὰ μέλλοντα, τὰς παχυτέρας καὶ ταύτῃ πληροφορῶν διανοίας. ἐπειδὴ γὰρ ἦλθε κομίζων πολιτείαν ἀγγελικὴν, καὶ τὴν γῆν οὐρανὸν ἐργαζόμενος, καὶ ταῦτα ἐπέταττεν, ἃ τοῖς ἀσωμάτοις ἐξωμοίουν δυνάμεσι τοὺς μετιόντας, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀγγέλους ἐποίησε, καὶ πρὸς τὰς ἐλπίδας ἐκάλει τὰς ἄνω, καὶ μακρὰ σκάμματα διέτεινε, καὶ ὑψηλότερα ἵστασθαι ἐκέλευσε, καὶ πρὸς αὐτὰς ἀναβαίνειν τῶν οὐρανῶν τὰς ἀψῖδας, καὶ πρὸς δαίμονας ἀποδύεσθαι, καὶ πρὸς ἅπασαν τοῦ διαβόλου τὴν φάλαγγα παρατάττεσθαι, σῶμα ἔχοντας, σαρκὶ συμπεπλεγμένους καὶ τὰ σώματα νεκροῦν, καὶ τῶν παθῶν ἐξορίζειν τοὺς θορύβους, καὶ τὴν σάρκα ἁπλῶς περικεῖσθαι, τὴν ἅμιλλαν δὲ πρὸς τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις τίθεσθαι· ἐπειδὴ ταῦτα ἐπέταξεν, ὅρα τί ποιεῖ, πῶς εὔκολον τὸν ἀγῶνα ἐργάζεται. μᾶλλον δὲ, εἰ δοκεῖ, πρότερον εἴπωμεν τῶν ἐπιταγμάτων τὸ μέγεθος, καὶ πῶς ὑψηλὸν τὸ πτερὸν κατεσκεύαζε, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης σχεδὸν ἐξοικίζων φύσεως, πρὸς οὐρανὸν μεθορμίζεσθαι πάντας ἐκέλευσε. τοῦ γὰρ νόμου κελεύοντος ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, αὐτός φησιν· Ἐάν τις σε ῥαπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. Οὐκ εἶπε, φέρε γενναίως μόνον καὶ πράως τὴν παροινίαν, ἀλλὰ καὶ προέλθε περαιτέρω τὴν φιλοσοφίαν, καὶ μείζονα παρασκευάζου παθεῖν, ἢ ἐκεῖνος ποιῆσαι ἐπιθυμεῖ· τῇ δαψιλείᾳ τῆς φιλοσοφίας νίκησον αὐτοῦ τὸ προπετὲς τῆς παροινίας· ἵνα αἰδεσθείς σου τῆς ὑπερβαλλούσης ἐπιείκειαν, ἀναχωρήσῃ. καὶ πάλιν φησίν· Εὔχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς· εὔχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν· καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς. τὴν περὶ τῆς παρθενίας πάλιν εἰσήγαγε συμβουλὴν λέγων· Ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω. ἐπειδὴ γὰρ ἐκ παραδείσου τὸ πρᾶγμα ἀπέστη, καὶ μετὰ τὴν παρακοὴν ἀνεχώρησε, κατιὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, πάλιν αὐτὴν ἐπανήγαγε, καθάπερ φυγάδα πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἐπαναγαγὼν πατρίδα, καὶ τῆς μακρᾶς ἐξορίας ἀπαλλάττων· καὶ ἐλθὼν πρῶτον ἐκ παρθένου ἐτίκτετο, καὶ τοὺς τῆς φύσεως ἐκίνει νόμους, ἐκ προοιμίων τιμῶν αὐτὴν, καὶ μητέρα τὴν παρθένον ἀποφαίνων. ἐπειδὴ τοίνυν παραγενόμενος τοιαῦτα ἐπέταττε, καὶ ὑψηλὴν τὴν πολιτείαν εἰργάζετο, ἄξια καὶ τὰ ἔπαθλα τῶν πόνων ἐδίδου, μᾶλλον δὲ πολλῷ μείζονα καὶ ὑψηλότερα. ἀλλ' ἦν καὶ ταῦτα ἀόρατα, καὶ ἐν ἐλπίσι καὶ ἐν πίστει καὶ ἐν προσδοκίᾳ τῇ τῶν μελλόντων. ἐπεὶ οὖν τὰ μὲν ἐπιτάγματα ἐπίπονα καὶ ὑψηλὰ, τὰ δὲ ἔπαθλα

ραχὺν,

Ματθ. ε. λθ.

Ματθ. ε. μδ.

Ματθ. ιθ. ιβ.

καὶ τὰ βραβεῖα ἐν πίστει, ὅρα τί ποιεῖ· πῶς εὔκολον τὸν ἀγῶνα ἐργάζεται· πῶς ῥᾴδια τὰ
σκάμματα. πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; δύο δὴ ταύταις ὁδοῖς, μιᾷ μὲν, τὸ αὐτοὺς αὐτὰ μετελθεῖν,
ἑτέρᾳ δὲ, τὸ αὐτοὺς δεῖξαι τὰ βραβεῖα καὶ ὑπ' ὄψιν ἀγαγεῖν. τῶν γὰρ παρ' αὐτοῦ λεγομένων,
τὰ μὲν ἐντολαί εἰσι, τὰ δὲ ἔπαθλα· ἐντολὴ μὲν, Εὔχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ
Ματθ. ε. μδ. διωκόντων· ἔπαθλον δὲ, Ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. πάλιν, Μακάριοι,
Ματθ. ε. ια. ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι.
χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Εἶδες τὸ μὲν, ἐντολὴν, τὸ δὲ,
Ματθ. ιθ. κα. ἔπαθλον; πάλιν, Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ δεῦρο
ἀκολούθει μοι, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ. Εἶδες ἄλλην ἐντολὴν, καὶ ἔπαθλον; τὸ μὲν
γὰρ αὐτοὺς ἐκέλευσε ποιεῖν, τὸ δὲ αὐτὸς ἡτοίμασεν, ὅπερ ἦν μισθὸς καὶ ἀντίδοσις. καὶ πάλιν·
Ματθ. ιθ. κθ. Ὅστις ἀφῆκεν οἰκίας καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφάς· τοῦτο ἐντολή· Ἑκατονταπλασίονα λήψεται,
καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. τοῦτο βραβεῖον καὶ στέφανος. ἐπεὶ οὖν καὶ τὰ ἐπιτάγματα
μεγάλα ἦν, καὶ τὰ ἔπαθλα αὐτῶν οὐ φαινόμενα, ὅρα τί ποιεῖ. αὐτὸς αὐτὰ διὰ τῶν ἔργων
ἐπιδείκνυται, καὶ τοὺς στεφάνους ὑπ' ὄψιν ἄγει. ὥσπερ γὰρ ὁ κελευόμενος ἀτελῆ βαδίζειν ὁδὸν,
ἐὰν ἴδῃ πρότερόν τινα βαδίσαντα, εὐκολώτερον ἅπτεται, καὶ πλείονα λαμβάνει τὴν
προθυμίαν· οὕτω καὶ ἐν ταῖς ἐντολαῖς, ὅταν τοὺς προηγουμένους ὁρῶντες, ῥᾳδίως ἕπονται. ἵν'
οὖν εὐκολώτερον ἡ ἡμετέρα φύσις ἀκολουθήσῃ, ταύτην λαβὼν τὴν σάρκα, καὶ τὴν φύσιν τὴν
Ματθ. ε. λθ. ἡμετέραν, οὕτως αὐτὴν ἐβάδισε, καὶ τὰς ἐντολὰς διὰ τῶν ἔργων ἐπεδείξατο. τὸ γὰρ, Ἐάν
τίς σε ῥαπίσῃ ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην, αὐτὸς ἐποίησεν, ὅταν αὐτὸν
ἐρράπισεν ὁ δοῦλος τοῦ ἀρχιερέως. οὐ γὰρ ἠμύνατο αὐτὸν, ἀλλὰ τοσαύτην ἐπιείκειαν
Ιωαν. ιη. κγ. ἐπεδείξατο, ὡς εἰπεῖν· Εἰ μὲν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί
με δέρεις; Εἶδες πρᾳότητα φρίκης γέμουσαν; εἶδες ταπεινοφροσύνην ἔκπληξιν ἔχουσαν;
ἐτύπτετο, οὐ παρὰ ἐλευθέρου τινὸς, ἀλλὰ παρὰ οἰκέτου, μαστιγίου, καὶ οἰκοτρίβου, καὶ μετὰ τοσαύτης
Μιχ. ς. γ. ἀποκρίνεται τῆς ἐπιεικείας ταῦτα. οὕτω καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ τοῖς Ἰουδαίοις ἔλεγε· Λαός
μου, τί ἐποίησά σοι; ἢ τί σε ἐλύπησα; ἢ τί παρηνώχλησά σοι; ἀποκρίθητί. ὥσπερ αὐτός φησι,
μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ, οὕτω καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἀποκρίθητί μοι· καὶ ὥσπερ αὐτός φησι, τί με
δέρεις, οὕτω καὶ ὁ πατὴρ, τί ἐλύπησά σε, ἢ τί παρηνώχλησα; πάλιν ἀκτημοσύνην παιδεύων,
Ματθ. η. κ. ὅρα πῶς διὰ τῶν ἔργων αὐτὴν ἐπιδείκνυται λέγων· Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ
τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.
Εἶδες ἀκτημοσύνης ἐπίτασιν; οὐ τράπεζα ἦν αὐτῷ, οὐ λυχνία, οὐκ οἶκος, οὐ δίφρος, οὐκ
ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. ἐδίδασκε περὶ τοῦ κακῶς ἀκούοντας φέρειν γενναίως, ὅπερ διὰ τῶν
ἔργων ἐπεδείξατο. ὅτε γὰρ δαιμονῶντα αὐτὸν ἐκάλουν καὶ Σαμαρείτην, δυνάμενος αὐτοὺς
πάλιν ἀπολέσαι, καὶ τῆς ὕβρεως αὐτῶν ἀπαιτῆσαι δίκην, οὐδὲν ἐποίει τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ εὐηργέτει,
καὶ τοὺς δαίμονας αὐτῶν ἀπήλαυνε. καὶ εἰπὼν, εὔχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων
ὑμᾶς, εἰς τὸν σταυρὸν τοῦτο ἀναβὰς ἐποίησεν. ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸν ἐσταύρωσαν καὶ προσήλωσαν,
Λουκ. κγ. λδ. κρεμάμενος ἔλεγεν, Ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι. ταῦτα ἔλεγεν οὐκ ἀτονῶν
αὐτοὺς ἀφιέναι, ἀλλ' ἡμᾶς παιδεύων εὔχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν. ἐπειδὴ γὰρ οὐ λόγῳ ἴσ. αἰ
μόνῳ, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ τὴν διδασκαλίαν ἐπεδείκνυτο, διὰ τοῦτο καὶ τὴν εὐχὴν προσέθηκε.
μηδεὶς τοίνυν τῶν αἱρετικῶν διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, ἀσθένειαν καταγινωσκέτω
Ματθ. θ. ς. τῶν εἰρημένων. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ λέγων· Ἵνα δὲ εἰδῆτε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας. ἀλλ' ἐπειδὴ παιδεύειν ἐβούλετο (ὁ δὲ παιδεύων, οὐ δι' ὧν
λέγει μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ὧν ποιεῖ τὴν διδασκαλίαν προσάγει) τούτου χάριν καὶ τὴν εὐχὴν προσέθηκεν·
ἐπεὶ καὶ τῶν μαθητῶν τοὺς πόδας ἔνιπτεν, οὐχ ὡς ἐλάττων ὤν, ἀλλὰ Θεὸς ὢν καὶ δεσπότης
Ματθ. ια. κθ. εἰς τοσοῦτο κατέβη ταπεινοφροσύνης. διὰ δὴ τοῦτο ἔλεγε· Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι

πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. ἑτέρως πάλιν τὰ βραβεῖα αὐτὰ καὶ τὰ ἔπαθλα εἰς μέσον ἀγαγεῖν, καὶ ὑπὸ ὀφθαλμοὺς δεικνύναι, ἄκουσον. ὑπέσχετο σωμάτων ἀνάστασιν, ἀφθαρσίαν, τὴν εἰς ἀέρα ἀπάντησιν, τὴν ἐν νεφέλαις ἁρπαγήν. ταῦτα διὰ τῶν πραγμάτων ἔδειξε. πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; ἀποθανὼν ἀνέστη. διὸ καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας αὐτοῖς συνῆν, ἵνα αὐτοὺς πληροφορήσῃ καὶ δείξῃ ἡλίκα ἡμῶν εἶναι μέλλει τὰ σώματα μετὰ τὴν ἀνάστασιν. πάλιν λέγων διὰ τοῦ Παύλου, Ὅτι ἐν νεφέλαις ἁρπαγησόμεθα εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ εἰς ἀέρα, καὶ τοῦτο ἔδειξεν ἔργοις. μετὰ γὰρ τὴν ἀνάστασιν, ἡνίκα ἔμελλεν ἀνιέναι εἰς οὐρανοὺς, παρόντων αὐτῶν, Ἐπήρθη, φησὶ, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν· καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν, πορευομένου αὐτοῦ. οὕτως οὖν καὶ τὸ ἡμέτερον σῶμα ὁμοούσιον ἔσται ἐκείνῳ τῷ σώματι, ἅτε ἐκ τοῦ φυράματος ὄν. ὥσπερ γὰρ ἡ κεφαλὴ, οὕτω καὶ τὸ σῶμα· ὥσπερ ἡ ἀρχὴ, οὕτω καὶ τὸ τέλος. καὶ τοῦτο σαφέστερον ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ. εἰ τοίνυν σύμμορφον γίνεται, καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν βαδιεῖται, καὶ ὁμοίως ἐπὶ νεφελῶν ἀρθήσεται. ταῦτα προσδόκα καὶ αὐτὸς ἐν τῇ ἀναστάσει. ἐπεὶ γὰρ ἄδηλον ἦν τοῖς ἀκούουσι τέως τὸ ῥῆμα τῆς βασιλείας, διὰ τοῦτο ἀνελθὼν ἐν τῷ ὄρει μετεμορφώθη ἔμπροσθεν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, παρανοίγων αὐτοῖς τῶν μελλόντων τὴν δόξαν, καὶ ὡς ἐν αἰνίγματι καὶ ἀμυδρῶς ἐπιδεικνὺς, οἷον ἔσται τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον. ἀλλὰ τότε μὲν μετὰ ἱματίων ἐφάνη, ἐν δὲ τῇ ἀναστάσει οὐχ οὕτως. οὐ γὰρ δεῖται τὸ σῶμα ἡμῶν ἱματίων, οὐδὲ στέγης, οὐδὲ ὀρόφου, οὐδὲ ἄλλου τῶν τοιούτων οὐδενός. εἰ γὰρ ὁ Ἀδὰμ πρὸ τῆς παραβάσεως γυμνὸς ὢν οὐκ ᾐσχύνετο, δόξῃ ἠμφιεσμένος, πολλῷ μᾶλλον τὰ σώματα τὰ ἡμέτερα, ὅσα ἐπὶ μείζονα καὶ ἀμείνω λῆξιν βαδιεῖται, οὐδενὸς τούτων δεηθήσεται. διὰ δὴ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἀναστάμενος, τὰ ἱμάτια ἐπὶ τοῦ τάφου καὶ τῆς σοροῦ κεῖσθαι εἴασε, γυμνὸν ἀναστήσας τὸ σῶμα, δόξης ἀφάτου καὶ μακαριότητος ἐμπεπλησμένον. ταῦτα οὖν εἰδότες, ἀγαπητοὶ, καὶ διὰ λόγων παιδευθέντες, καὶ δι' ὀφθαλμῶν διδαχθέντες, τοιαύτην ἐπιδειξώμεθα πολιτείαν, ἵνα ἐν νεφέλαις ἁρπαγέντες ἀεὶ μετ' αὐτοῦ διατελοῦντες ὦμεν, σωζόμενοι καὶ τῇ αὐτοῦ χάριτι, καὶ τῶν μελλόντων ἀπολαύοντες ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

α. Θεσ. δ. ιζ.

Πραξ. α. θ.

Φιλιπ. γ. κα.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΑΠΟΓΙΝΩΣΚΕΙΝ ΤΙΝΑΣ ΕΑΥΤΩΝ, μηδὲ κατεύχεσθαι τῶν ἐχθρῶν, μηδὲ ἀπαγορεύειν ἐν τῷ μὴ λαμβάνειν αἰτοῦντας· καὶ πρὸς ἄνδρας περὶ τῆς πρὸς τὰς γυναῖκας εἰρήνης.

Πολλὰς ὑμῖν ἔχω χάριτας, ὅτι μετὰ προθυμίας τοὺς περὶ τῆς εὐχῆς ἐδέξασθε λόγους, ὅτι με μακάριον ἐποιήσατε. Μακάριος γὰρ ὁ λέγων εἰς ὦτα ἀκουόντων. οὐκ ἀπὸ τῶν κρότων καὶ τῶν ἐπαίνων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ὧν ποιοῦντας εἶδον, ἐπείσθην. ὅτε γὰρ ὑμῖν παρῄνουν μὴ κατεύχεσθαι τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἔλεγον ὅτι τὸν Θεὸν παροξύνομεν τοῦτο ποιοῦντες, καὶ ἀντινομοθετοῦμεν αὐτῷ (αὐτὸς γὰρ εἶπεν, Εὔχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν, ἡμεῖς δὲ κατευχόμενοι τῶν ἐχθρῶν, ἀξιοῦμεν αὐτὸν τὸν ἑαυτοῦ λῦσαι νόμον) ὅτε οὖν ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἔλεγον, πολλοὺς ἐν ὑμῖν εἶδον πρόσωπα τύπτοντας καὶ στήθη, στενάζοντας πικρῶς, εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας ἀνατείνοντας, συγγνώμην αἰτοῦντας περὶ τῶν τοιούτων εὐχῶν. τότε δὴ καὶ ἐγὼ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνατείνας, ηὐχαρίστησα τῷ Θεῷ, ὅτι οὕτω ταχέως ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας τὸν καρπὸν ἡμῖν ἤνεγκε. τοιοῦτον

Σοφ. κε. ιβ.

Ματθ. ε. μδ.

Λουκ. ιη. ιγ.

Εφ. γ. κ.

γὰρ ὁ πόθος ὁ πνευματικός· οὐ δεῖται ἐνιαυτῶν, οὐδὲ χρόνων, οὐδὲ ἡμερῶν, ἀλλ' ἂν ἐπιλάβηται ψυχῆς γενναίας, εὐθέως τὸ τάχιστον ἀκμάζοντα καὶ ἀπηρτισμένον δείκνυσιν· ὃ δὴ καὶ ἀρτίως γέγονεν ὑφ' ἡμῶν. κατέβαλον λόγον κατανύξεως, καὶ ἐβλάστησε στεναγμὸς ἐξομολογήσεως, στεναγμὸς πολλὴν ἔχων τὸν πλοῦτον τῶν ἀγαθῶν. εἰ γὰρ ὁ τελώνης ἐκεῖνος, ἵνα τὸ στῆθος τύψας εἴπῃ, Ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, ἀπῆλθε δεδικαιωμένος ὑπὲρ τὸν Φαρισαῖον· πόσῳ εἰκὸς ἡμᾶς κτήσασθαι παρρησίαν, ἐν βραχεῖ χρόνῳ τοσαύτην κατάνυξιν ἐπιδειξαμένους; καίτοι τελώνου χεῖρον οὐδέν. τοῦτο γὰρ ἔσχατος ὅρος κακίας ἐστίν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς παραδηλῶν, εἰς παράδειγμα τῶν ἐσχάτων κακῶν τὰς πόρνας καὶ τοὺς τελώνας ἄγει συνεχῶς. πεπαρρησιασμένη γάρ ἐστι βία, ἀνεπιτίμητος ἁρπαγή, ἀναίσχυντος πλεονεξίας τρόπος, πραγματεία λόγον οὐκ ἔχουσα, ἀναιδὴς ἐμπορεία· ἀλλ' ὅμως ὁ τοσούτοις συζῶν κακοῖς, ἴσχυσεν ἀπὸ ψιλῶν ῥημάτων ἀπορρίψασθαι τὰ ὀνείδη, καὶ πλέον ὧν ᾔτησε λαβεῖν. αὐτὸς μὲν γὰρ ἠξίου λέγων, Ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ· ὁ δὲ Θεὸς οὐχ ἵλεως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐδικαίωσεν αὐτὸν ὑπὲρ τὸν Φαρισαῖον. διὰ τοῦτό φησιν ὁ Παῦλος· Τῷ δὲ δυναμένῳ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν. καίτοι ὁ Φαρισαῖος ηὔξατο, καὶ ἐν τῷ ἱερῷ ἔστη, καὶ τὸν αὐτὸν ἐκάλεσε Θεόν, καὶ πλείονα εἶπε ῥήματα, καὶ ἀπὸ εὐχαριστίας τὸ προοίμιον ἐποιήσατο τῆς εὐχῆς. πόθεν οὖν ἐκεῖνος μὲν καὶ ἃ εἶχεν ἀπώλεσε καλά, οὗτος δὲ καὶ ἣν οὐκ εἶχε προσέλαβε παρρησίαν; ὅτι οὐ τῆς εὐχῆς ὁ αὐτὸς τρόπος ἦν. ὁ μὲν γὰρ ἀλαζονείας ἔγεμε καὶ τύφου καὶ ἀπονοίας, οὗτος δὲ εὐγνωμοσύνης πολλῆς. διὰ τοῦτο οὗτος μὲν μυρία ἁμαρτημάτων φορτία ἔχων, πάντα ἀπέθετο, καὶ δικαιοσύνην ἔλαβεν· ἐκεῖνος δὲ πλήρη τὴν ναῦν κατορθωμάτων ἀναγαγών, καὶ ἐλεημοσύνης καὶ νηστείας, καθάπερ τινὶ σκοπέλῳ προσαράξας τῷ τῆς κενοδοξίας καὶ ἀπονοίας φρονήματι, ἐν αὐτῷ τῷ λιμένι τὸ ναυάγιον ὑπέμεινε. τὸ γὰρ ἐν εὐχῇ ζημιωθῆναι, ἐν λιμένι ναυάγιόν ἐστιν ὑπομεῖναι. ἀλλ' οὐ παρὰ τὴν φύσιν τῆς εὐχῆς τοῦτο γέγονεν, ἀλλὰ παρὰ τὴν προαίρεσιν τὴν αὐτοῦ. ὁρᾷς πῶς οὐκ ἀρκεῖ πρὸς σωτηρίαν ἡμῖν ἡ εὐχή, ἐὰν μὴ προσῇ τὸ κατ' ἐκείνους εὔξασθαι τοὺς νόμους, οὓς τέθεικεν ὁ Χριστός; τίνας δὲ τέθεικε νόμους; ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν εὔχεσθαι καὶ τῶν πολλὰ λυπούντων. κἂν μὴ τοῦτο ποιῶμεν, ἀπολλύμεθα πάντως. καὶ δῆλον ἐκ τοῦ παραδείγματος τοῦ κατὰ τὸν Φαρισαῖον. εἰ γὰρ οὗτος, οὐχὶ τῶν ἐχθρῶν κατευξάμενος, ἀλλὰ κενοδοξήσας μόνον, τοσαύτην ἔδωκε δίκην, τίς μέλλει τιμωρία τοὺς μακροὺς καὶ πολλοὺς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἀποτείνοντας λόγους; τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; ἕστηκας συγγνώμην αἰτῶν ἁμαρτημάτων, καὶ θυμοῦ πληροῖς τὴν διάνοιαν; ὅτε πάντων ἡμερωτέρους εἶναι χρή, δεσπότῃ διαλεγομένους, ὑπὲρ οἰκείων πλημμελημάτων παρακαλοῦντας, ἔλεον καὶ φιλανθρωπίαν καὶ συγγνώμην αἰτοῦντας, τότε ἀγριούμεθα καὶ πρὸς θηριωδίαν ἐκπίπτομεν, καὶ πικρίας τὸ στόμα πληροῦμεν; καὶ πῶς δυνησόμεθα, εἰπέ μοι, τῆς σωτηρίας ἐπιτυχεῖν, σχῆμα μὲν ἱκετῶν περιβαλλόμενοι, ῥήματα δὲ ἀπονοίας φέροντες, καὶ καθ' ἑαυτῶν παροξύνοντες τὸν δεσπότην; εἰσῆλθες τὰ οἰκεῖα θεραπεῦσαι τραύματα, οὐχὶ τὰ τοῦ πλησίον χαλεπώτερα ἐργάσασθαι. ἱλασμοῦ καιρός ἐστιν, εὐχῆς καιρός, καὶ στεναγμοῦ, οὐχὶ ὀργῆς· δακρύων, οὐχὶ θυμοῦ· κατανύξεως, οὐχὶ ἀγανακτήσεως. τί συγχέεις τὴν τάξιν; τί σαυτῷ πολεμεῖς; τί καταλύεις σου τὴν οἰκοδομήν; τὸν εὐχόμενον περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἥμερον ἔχειν χρὴ διάνοιαν, κατεσταλμένον νοῦν, συντετριμμένην καρδίαν· ὁ δὲ τῶν ἐχθρῶν καταβοῶν, οὐκ ἂν δυνηθείη τοῦτο κατορθῶσαί ποτε. θυμοῦ γάρ ἐστι πεπληρωμένος, καὶ οὐχ οἷόν τέ ἐστιν ἔχειν κατεσταλμένην διάνοιαν. μὴ τοίνυν κατευχώμεθα τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ μηδὲ τῶν κατορθωμάτων τῶν ἡμετέρων μνημονεύωμεν, ἵνα μὴ πάθωμεν ὅπερ ὁ Φαρισαῖος. ὥσπερ γὰρ ἁμαρτημάτων μεμνῆσθαι, καλόν, οὕτω κατορθωμάτων ἐπιλελῆσθαι, καλόν. τίνος ἕνεκεν; ὅτι ἡ μὲν τῶν κατορθωμάτων μνήμη πρὸς ἀλαζονείαν ἡμᾶς ἐπαίρει, ἡ δὲ τῶν ἁμαρτημάτων μνήμη καταστέλλει τὴν διάνοιαν καὶ ταπεινοῖ· καὶ ἐκείνη μὲν ῥαθυμοτέ-

ρους ποιεῖ, αὕτη δὲ σπουδαιοτέρους ἐργάζεται. καὶ γὰρ ὅσοι μηδὲν νομίζουσιν ἔχειν καλὸν, προθυμότεροι γίνονται πρὸς τὸ κτήσασθαι τὰ καλά· οἱ δὲ πολλὴν ἑαυτοῖς ἀποτίθεσθαι τὴν ἐμπορείαν ἡγούμενοι, θαρροῦντες τῇ ταύτης περιουσίᾳ, οὐκ ἂν πολλὴν ἐπιδείξαιντο σπουδὴν πρὸς τὸ πλείονα περιλαβέσθαι πάλιν. μὴ τοίνυν μνησθῇς τῶν κατορθωμάτων, ἵνα μνησθῇ αὐτῶν ὁ Θεός. Λέγε γὰρ, φησὶ, τὰς ἁμαρτίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῇς. καὶ πάλιν· Οὐ μὴ μνησθῶ τῶν ἀνομιῶν σου, φησί· σὺ δὲ μνήσθητι. ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν τοῦ τελώνου οὕτω ταχέως ἐπήκουσεν ὁ Θεὸς, τὸν δὲ Ἰσαὰκ ἀφῆκεν εἴκοσιν ἔτη δέεσθαι, καὶ παρακαλεῖν αὐτὸν περὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ τότε ἐπένευσε ταῖς εὐχαῖς τοῦ δικαίου; ἀναγκαῖον γὰρ τῆς χθὲς διδασκαλίας ἀποδοῦναι ὑμῖν τὰ λείψανα. τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο γέγονεν; ἵνα ἀπὸ μὲν τῶν κατὰ τὸν τελώνην μάθῃς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ δεσπότου ταχέως ἐπακούσαντος, ἀπὸ δὲ τῶν κατὰ τὸν Ἰσαὰκ μάθῃς τὴν ὑπομονὴν τοῦ δούλου βραδέως λαβόντος, καὶ οὐκ ἀποστάντος τῆς ἱκετηρίας· ἵνα, κἂν ἁμαρτωλὸς ᾖς, μὴ ἀπογνῷς, κἂν δίκαιος ᾖς, μὴ ἐπαρθῇς. Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. κακῶς εἶχεν ὁ τελώνης· διὰ τοῦτο ταχέως αὐτῷ ὤρεξε χεῖρα· ὁ δὲ Ἰσαὰκ ἰσχυρότερος ἦν, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸν εἴασεν, ἵνα αὐτοῦ τὴν ὑπομονὴν ἐπιτείνῃ. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο μὲν ἐκ περιουσίας ἡμῖν ὁ λόγος εἰρήσθω. τίνος δὲ ἕνεκεν ἡ γυνὴ στεῖρα ἦν, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. ἵν', ὅταν ἴδῃς παρθένον μητέρα γινομένην, μὴ ἀπιστήσῃς· ἵν', ὅταν εἴπῃ σοι ὁ Ἰουδαῖος, πῶς ἔτεκεν ἡ Μαρία, εἴπῃς αὐτῷ, πῶς ἔτεκεν ἡ Σάῤῥα, καὶ ἡ Ῥεβέκκα, καὶ ἡ Ῥαχήλ; ὅταν γὰρ μέλλῃ τι θαυμαστὸν καὶ μέγα γίνεσθαι θαῦμα, πολλοὶ προτρέχουσι τύποι. καὶ καθάπερ βασιλέως εἰσιόντος, προτρέχουσι στρατιῶται, ὥστε μὴ ἀθρόον ἀπαρασκευάστως δέξασθαι τὸν βασιλέα, οὕτω καὶ θαύματος μέλλοντος γίνεσθαι παραδόξου, προτρέχουσι τύποι, ὥστε ἡμᾶς προμελετήσαντας μὴ καταπλαγῆναι ἀθρόον, μηδὲ ἐκστῆναι τῷ παραδόξῳ τοῦ γινομένου. τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ θανάτου. προέδραμεν Ἰωνᾶς, καὶ ἐγύμνασεν ἡμῶν τὴν διάνοιαν. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνον μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὸ κῆτος ἤμεσεν, οὐχ εὑρὸν ἐν αὐτῷ τὴν οἰκείαν τροφὴν καὶ κατάλληλον. οἰκεία γὰρ τροφὴ καὶ κατάλληλος θανάτου, τῆς ἁμαρτίας ἡ φύσις· ἐντεῦθεν ἐτέχθη, ἐντεῦθεν ἐῤῥιζώθη, ἐντεῦθεν καὶ τρέφεται. καθάπερ οὖν ἐφ' ἡμῶν, ἐπειδὰν λίθον καταπίωμεν οὐκ εἰδότες, τότε μὲν πρότον ἐπιχειρεῖ πέψαι τοῦτον ἡ τοῦ στομάχου δύναμις· ἐπειδὰν δὲ εὕρῃ ἀλλοτρίαν αὐτῷ οὖσαν τροφὴν, ὁμιλήσασα ἐπὶ πλεῖον αὐτῷ τῇ πεπτικῇ δυνάμει, ἐκεῖνον μὲν οὐ διαφθείρει, τὴν δὲ ἑαυτῆς ἀπόλλεσιν ἰσχὺν, ὅθεν οὐδὲ τὴν προτέραν δύναται κατέχειν τροφὴν, ἀλλὰ ἀπονήσασα κἀκεῖνον αὐτῷ συνεξεμεῖ μετὰ πολλῆς τῆς ὀδύνης· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ θανάτου γέγονε. κατέπιε τὸν λίθον τὸν ἀκρογωνιαῖον, καὶ οὐκ ἴσχυσεν αὐτὸν πέψαι· ἠσθένησεν αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις. διὰ τοῦτο μετ' αὐτοῦ καὶ τὴν λοιπὴν, ἣν εἶχε, συνεξέβαλε τροφὴν, τῶν ἀνθρώπων συνεξεμέσας τὴν φύσιν. οὐδὲ γὰρ ταύτην κατασχεῖν δυνήσεται λοιπὸν εἰς τέλος. διὰ τοῦτο καὶ αἱ στεῖραι προέδραμον, ἵνα ὁ τόκος πιστωθῇ· μᾶλλον δὲ οὐχ ἵνα ὁ τόκος πιστωθῇ μόνον, ἀλλ' ἐὰν ἀκριβῶς ἐξετάσωμεν, καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου τὴν στείρωσιν τύπον οὖσαν εὑρήσομεν. ἀλλὰ προσέχετε. λεπτὸν γὰρ τὸ ῥηθησόμενον. μέλλομεν γὰρ ἐρεῖν, πῶς πρὸς τὴν πίστιν τῆς ἀναστάσεως ἡμᾶς ἡ μήτρα τῆς Σάῤῥας στειρωθεῖσα χειραγωγεῖ. πῶς οὖν ἡμᾶς χειραγωγεῖ; καθάπερ αὕτη νεκρὰ οὖσα ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἀνέστη, καὶ σῶμα ἐβλάστησε ζῶν τὸ τοῦ Ἰσαάκ· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς νεκρωθεὶς ἠγέρθη τῇ οἰκείᾳ δυνάμει. καὶ ὅτι οὐ βεβίασται τὸ εἰρημένον, ἄκουσον αὐτοῦ τοῦ Παύλου λέγοντος. εἰπὼν γὰρ περὶ τοῦ Ἀβραὰμ, Ὅτι οὐκ ἐνενόησε τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάῤῥας, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ Θεῷ, καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὃ ἐπήγγελται δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι, τουτέστιν, ἀπὸ τῶν νεκρῶν σωμάτων ζῶντα ποιῆσαι γεννηθῆναι υἱόν· εἶτα ἀπ' ἐκείνης εἰς ταύτην ἡμᾶς τὴν πίστιν χειραγωγῶν ἐπήγαγεν· Οὐκ ἐγράφη δὲ ἐκείνου μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς. διὰ τί;

Ησ. μδ. κϛ.

Ματθ. θ. ιϛ.

όπι, ὅ
μνῆμ
χειον

Ρωμ. δ. ιθ.

Ρωμ. δ. κδ.

Οἷς μέλλει, φησὶ, λογίζεσθαι τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν Κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι. τὸν Ἰσαὰκ ἀπὸ νεκρῶν σωμάτων ἤγειρεν· οὕτω καὶ τὸν υἱὸν ἀνέστησε, νεκρὸν γενόμενον. βούλει καὶ ἑτέρου πράγματος μαθεῖν σύμβολον οὖσαν τὴν στείρωσιν; ἤμελλεν ἡ ἐκκλησία τὸ πλῆθος ἀποκυῆσαι τῶν πιστῶν. ἵν' οὖν μὴ ἀπιστῇς, πῶς ἡ ἄγονος, ἡ ἄκαρπος, ἡ στεῖρα ἔτικτε, προέλαβεν ἡ φύσει στεῖρα, προοδοποιοῦσα τῇ προαιρέσει στείρᾳ, καὶ ἡ Σάῤῥα τῆς ἐκκλησίας ἐγένετο τύπος. ὥσπερ γὰρ ἐκείνη στεῖρα οὖσα ἔτεκεν ἐν γήρᾳ, οὕτω καὶ αὕτη στεῖρα οὖσα ἔτεκεν ἐπ' ἐσχάτων τῶν καιρῶν. καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθὲς, ἄκουσον
Γαλ. δ. λα. Παύλου λέγοντος· Ἡμεῖς δὲ τῆς ἐλευθέρας τέκνα ἐσμέν. ἐπειδὴ γὰρ ἡ Σάῤῥα τύπος ἐστὶ τῆς ἐκκλησίας, ἡ ἐλευθέρα, διὰ τοῦτο ἐπήγαγεν· ὅτι τῆς ἐλευθέρας τέκνα ἐσμέν. καὶ πάλιν·
Γαλ. δ. κη. Ἄρα, ἀδελφοὶ, κατὰ Ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν. τί ἐστιν, ἐπαγγελίας; ὥσπερ ἐκεῖνον
Γαλ. δ. κϛ. οὐκ ἔτεκε φύσις, οὐδὲ ἡμᾶς φύσις ἔτεκεν, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. καὶ πάλιν· Ἡ δὲ ἄνω Ἰε-
Εβρ. ιϐ. κγ. ρουσαλὴμ ἐλευθέρα ἐστὶν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ ἡμῶν· αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἐκκλησία. Προσεληλύθατε γὰρ Σιὼν ὄρει, φησὶ, καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων. Εἰ τοίνυν ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἡ ἐκκλησία ἐστὶ, τῆς δὲ ἄνω Ἱερουσαλὴμ τύπος ἐστὶν ἡ
Γαλ. δ. κδ. Σάῤῥα, καθὼς εἶπεν, ὅτι Δύο εἰσὶ, μία μὲν εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν Ἄγαρ· ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἐλευθέρα ἐστὶν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ ἡμῶν, εὔδηλον ὅτι τῆς ἄνω Ἱερουσαλὴμ τύπος ἐστὶν ἡ Σάῤῥα κατὰ τὸν τόκον καὶ τὴν στείρωσιν. οἶδα ὅτι λεπτότερα τὰ εἰρημένα. ἀλλ' ἐὰν λάβωμεν, οὐδὲν ἡμᾶς παραδραμεῖται τῶν λεγομένων. οὗτοι μὲν οὖν μυστικώτεροι καὶ δογματικώτεροι οἱ λόγοι. εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ ἠθικώτερον μετὰ τὸν τύπον ἐρῶ. στεῖρα ἦν ἡ γυνὴ, ἵνα μάθῃς τοῦ ἀνδρὸς τὴν σωφροσύνην· ὅτι οὔτε ἐκείνην ἐξέβαλε, καίτοι οὐδενὸς τότε κωλύοντος νόμου, οὔτε ἑτέραν λαβὼν τῇ ἐλευθέρᾳ ἐπεισήγαγεν· ὃ δὴ πολλοὶ ποιοῦσι προφάσει παιδοποιΐας, τὴν ἀσέλγειαν τὴν ἑαυτῶν πληροῦντες, καὶ τὰς μὲν ἐκβάλλοντες, τὰς δὲ εἰσάγοντες· τὰς δὲ καὶ παλλακίδας ἐφοπλίζοντες, καὶ μυρίων τὰς οἰκίας πληροῦντες πολέμων. ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνος ὁ δίκαιος οὕτως, ἀλλ' ἔμενε στέργων τὴν κληρωθεῖσαν αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ γυναῖκα, καὶ παρεκάλει τὸν τῆς φύσεως δεσπότην διορθῶσαι τῆς φύσεως τὰ δεσμὰ, καὶ οὐκ ὠνείδισε τῇ γυναικί. καὶ πόθεν, ὅτι οὐκ ὠνείδισεν; ἐξ αὐτῆς τῆς γραφῆς. εἰ ὠνείδισεν, εἶπεν ἂν ἡ γραφὴ καὶ τοῦτο, καὶ οὐκ ἐσιώπησε. καὶ γὰρ τὰ κατορθώματα λέγει τῶν δικαίων, καὶ τὰ ἐλαττώματα, ἵνα τὰ μὲν φύγωμεν, τὰ δὲ ζηλώσωμεν. ὅτε γοῦν πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ νύμφη ἡ Ῥαχὴλ ἀπωδύρετο, κἀκεῖνος ἐπέπληξεν,
Γεν. λ. β. ἀμφότερα τέθεικε, καὶ οὐκ ἀπέκρυψεν ἡ γραφή. ἐπειδὴ γὰρ εἶπε, Δός μοι τέκνα, εἰ δὲ μὴ, ἀποθανοῦμαι· τί φησιν ἐκεῖνος; Μὴ Θεὸς ἐγὼ, ὃς ἐστέρησέ σε καρποῦ κοιλίας; δός μοι τέκνα. γυναικώδης ἡ αἴτησις καὶ ἀλόγιστος. τῷ ἀνδρὶ λέγεις, δός μοι τέκνα, παραδραμοῦσα τὸν τῆς φύσεως δεσπότην; διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνος πληκτικώτερον ἀποκρινάμενος κατέστελλεν αὐτῆς τὴν ἄλογον αἴτησιν, καὶ ἐδίδαξε παρὰ τίνος δεῖ αἰτεῖν. ἀλλ' οὐχ οὕτως, οὔτε αὐτὸς [illegible]
οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν, οὔτε ἐκείνη πρὸς τοῦτον ἀπωδύρετο καὶ ἐθρήνησεν. ἐντεῦθεν σωφροσύνην παιδευόμεθα καὶ πίστιν. τὸ μὲν γὰρ δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ, τὴν πίστιν αὐτοῦ δείκνυσι, τὸ δὲ μὴ ἐκβαλεῖν τὴν γυναῖκα, τὴν σωφροσύνην ἡμῖν καθίστησι φανεράν· τὸ δὲ μήτε ὀνειδίσαι, μήτε ἀπογνῶναι, καὶ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν πολλὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν φιλοστοργίαν τὴν πρὸς τὴν γυναῖκα δήλην ποιεῖ. οὐδὲ γὰρ, καθάπερ πολλοὶ ποιοῦσι νῦν ἐν ταῖς τοιαύταις περιστάσεσιν εἰς μαγγανείας καὶ γοητείας καταφεύγοντες, τὰ περιττὰ ταῦτα καὶ ἀνόητα καὶ βλαβερὰ, καὶ ψυχὴν ἀπολλύοντα, ἐκεῖνος ἐποίησεν, ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἀφεὶς, καὶ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων καταγελάσας, πρὸς τὸν τῆς φύσεως δεσπότην τὸν δυνάμενον ταῦτα διορθοῦν μόνον ἀνέδραμεν. ἀκούσατε ταῦτα, ἄνδρες, παιδεύθητε γυναῖκες, μιμησώμεθα τὸν δίκαιον ἅπαντες. μηδὲν ἔστω γυναικὶ ἀνδρὸς τιμιώτερον, μηδὲν ἀνδρὶ γυναικὸς ποθεινότερον.

πολεμιώτερον. τοῦτο πάντων ἡμῶν συγκρατεῖ τὴν ζωήν, τὸ ὁμονοεῖν γυναῖκα πρὸς ἄνδρα· τοῦτο συνέχει τὸν κόσμον ἅπαντα. καθάπερ γὰρ τοῦ θεμελίου σαλευθέντος, πᾶσα ἡ οἰκοδομὴ καταφέρεται, οὕτω καὶ γάμων στασιαζόντων, ἅπας ὁ βίος ἡμῶν ἀνατρέπεται. ὅρα γάρ, ὁ κόσμος ἐκ τῶν πόλεων συνέστηκεν, αἱ πόλεις ἐκ τῶν οἰκιῶν, αἱ οἰκίαι δὲ ἐξ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. ἂν τοίνυν ἐπεισέλθῃ πόλεμος μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν, εἰς τὰς οἰκίας εἰσῆλθεν ὁ πόλεμος· τούτων δὲ παρατιλλομένων, καὶ αἱ πόλεις ἀνάστατοι γίνονται. πόλεων δὲ στασιαζουσῶν, καὶ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν ἀνάγκη ταραχῆς ἐμπεπλῆσθαι καὶ πολέμου καὶ μάχης. διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς πολλὴν ἐποιήσατο τοῦ πράγματος τούτου τὴν πρόνοιαν· διὰ τοῦτο οὐκ ἀφίησιν ἐκβαλεῖν γυναῖκα, ἀλλ' ἢ ἐπὶ πορνείᾳ μόνον. τί οὖν ἂν λοίδορος ᾖ, φησίν, ἂν δαπανηρὰ καὶ πολυτελής, καὶ μυρία ἕτερα ἐλαττώματα ἔχῃ; φέρε πάντα γενναίως, καὶ μὴ ἐκβάλῃς διὰ τὰ ἐλαττώματα, ἀλλὰ διόρθωσον τὰ ἐλαττώματα. διὰ τοῦτο κεφαλῆς ἐπέχεις χώραν, ἵνα εἰδῇς θεραπεύειν τὸ σῶμα. καὶ γὰρ τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον, κἂν μυρία ἔχῃ τραύματα, οὐκ ἀποτεμνόμεθα τὴν κεφαλήν. μὴ τοίνυν μηδὲ τὴν γυναῖκα ἀποτέμνῃς ἑαυτοῦ. ἐν τάξει γὰρ ἡμῖν ἐστὶ τοῦ σώματος ἡ γυνή. διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγεν· Οἱ ἄνδρες οὕτως ὀφείλουσιν ἀγαπᾷν τὰς γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. καὶ πρὸς τὰς γυναῖκας δὲ ὁ αὐτὸς νόμος ἡμῖν. ὡς τὴν ἑαυτῆς φίλει κεφαλήν, ὦ γύναι· καὶ εἰ τιμᾷς, οὕτω τίμα τὸν ἄνδρα. οὐ γὰρ εἰκῆ τοσοῦτον ὑπὲρ τοῦ πράγματος ποιούμεθα λόγον. οἶδα ὅσων ἀγαθῶν αἴτιόν ἐστι, τὸ γυναῖκα πρὸς ἄνδρα μὴ διχοστατεῖν· οἶδα ὅσων κακῶν ἐστὶν ὑπόθεσις, ὅταν οὗτοι πρὸς ἑαυτοὺς διαστασιάζωσι. τότε γὰρ οὐ πλοῦτος, οὐκ εὐπαιδία, οὐ πολυπαιδία, οὐκ ἀρχὴ καὶ δυναστεία, οὐ δόξα καὶ τιμή, οὐ τρυφὴ καὶ πολυτέλεια, οὐκ ἄλλη τις εὐπραγία δύναιτ' ἂν εὐφρᾶναί ποτε γυναῖκα ἢ ἄνδρα, ὅταν πρὸς ἀλλήλους ζυγομαχῶσι. τοῦτο δὴ πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων σπουδάζωμεν. ἐλαττώματα ἔχει ἡ γυνή; ποίησον ὅπερ ἐποίησεν ὁ Ἰσαάκ· δεήθητι τοῦ Θεοῦ. εἰ γὰρ ἐκεῖνος τῇ καρτερίᾳ τῆς εὐχῆς φύσεως ἔλυσε πήρωσιν, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς προαιρέσεως ἐλαττώματα διορθῶσαι δυνησόμεθα, τὸν Θεὸν συνεχῶς παρακαλοῦντες. ἐὰν ἴδῃ σε ὁ Θεὸς διὰ τὸν αὐτοῦ νόμον καρτεροῦντα, καὶ φέροντα γενναίως τῆς γυναικὸς τὰ ἁμαρτήματα, συνεφάψεταί σοι τῆς διδασκαλίας, καὶ μισθόν σοι δώσει τῆς ὑπομονῆς. Τί γὰρ οἶδας, φησίν, ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις; ἢ τί οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; μὴ ἀποκάμῃς δέ, φησί, μηδὲ ἀπελπίσῃς. συμβαίνει γὰρ αὐτὴν καὶ σωθῆναι. ἂν δὲ ἀδιόρθωτος μένῃ, σὺ τὸν μισθὸν οὐκ ἀπώλεσας τῆς ὑπομονῆς· ἐὰν δὲ ἐκβάλῃς, ἓν πρῶτον ἥμαρτες, τὸ παραβῆναι τὸν νόμον, καὶ μοιχὸς κρίνεσθαι παρὰ τῷ Θεῷ. Ὃς γὰρ ἂν ἐκβάλῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, φησί, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι. πολλάκις δὲ καὶ ἑτέραν χαλεπωτέραν ἐκείνης λαβών, τὴν μὲν ἁμαρτίαν εἰργάσω, ἀναπαύσεως δὲ οὐκ ἀπέλαυσας. ἂν δὲ καὶ κρείττω λάβῃς, οὐκ ἀφίησί σοι τὴν ἡδονὴν ἀκέραιον εἶναι τὴν ἐκ τῆς δευτέρας, διὰ τὴν ἄφεσιν τῆς προτέρας, λογιζομένης σοι μοιχείας. μοιχεία γάρ ἐστι, τὸ τὴν προτέραν ἀφεῖναι. ὅταν οὖν ἴδῃς δυσκολίαν τινὰ συμπεσοῦσαν, ἢ ἐν τῷ γάμῳ, ἢ ἐν ἑτέρᾳ πραγμάτων καταστάσει, παρακάλει τὸν Θεόν. αὕτη γὰρ μόνη λύσις ἐστὶν ἀρίστη τῶν συμβαινόντων ἡμῖν δεινῶν. καὶ γὰρ μέγα τῆς εὐχῆς τὸ ὅπλον ἐστί. τοῦτο καὶ πολλάκις εἶπον, καὶ νῦν λέγω, καὶ λέγων οὐ παύσομαι. κἂν ἁμαρτωλὸς ὑπάρχῃς, βλέπε πρὸς τὸν τελώνην τὸν μὴ ἀποτυχόντα, τὸν τοσαῦτα ἁμαρτήματα ἀπονιψάμενον. βούλει μαθεῖν ἴσον ἐστὶν εὐχή; οὐκ αὔξει τοσοῦτον φιλία πρὸς Θεόν, ὅσον εὐχή. καὶ οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος (οὐ γὰρ ἂν ἐτόλμησα τοσοῦτον πρᾶγμα ἀπὸ τῆς ἐμαυτοῦ γνώμης ἀποφήνασθαι) ἄκουσον ἐκ τῶν γραφῶν πῶς, ὅσον οὐκ ἴσχυσε φιλία ἴσχυσεν εὐχή. Τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν, φησίν, ὃς ἕξει φίλον, καὶ ἐλθὼν εἴπῃ αὐτῷ· ἑταῖρε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους· κἀκεῖνος ἀποκριθεὶς ἐρεῖ αὐτῷ· ἡ θύρα κέκλεισται, τὰ παιδία ἐπὶ τῆς κλίνης ἐστί· μή μοι κόπους παρέχετε. λέγω

ς κεφα-

Ἐφ. ε. κη.

α. Κορ. ζ. ι

Ματθ. ε. λϐ.

Λουκ. ια. ε.

Ματθ. ιε. κϛ.

γω ὑμῖν, εἰ καὶ διὰ τὸ εἶναι φίλον αὐτοῦ μὴ δώσει αὐτῷ, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ δώσει αὐτῷ ὅσων ἂν χρῄζῃ. ὁρᾷς πῶς ὅσον οὐκ ἴσχυσεν ἡ φιλία, τοῦτο ἴσχυσεν ἡ προσεδρεία; ἐπειδὴ γὰρ φίλος ἦν ὁ αἰτῶν, ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι διὰ τοῦτο ἤνυσεν, εἶπεν· εἰ καὶ διὰ τὸ εἶναι φίλον αὐτοῦ μὴ δώσει αὐτῷ, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ δώσει αὐτῷ. εἰ καὶ ἡ φιλία μὴ ἐργάσεται, φησὶ, τοῦτο, ἀλλ' ἡ προσεδρεία ἐργάσεται, ὅσον ἡ φιλία οὐκ ἴσχυσε. καὶ ποῦ τοῦτο γέγονεν; ἐπὶ τοῦ τελώνου. οὐδὲ γὰρ ἦν τῷ Θεῷ φίλος ὁ τελώνης· ἀλλ' ἐγένετο φίλος. ὥστε κἂν ἐχθρὸς ᾖς, τῇ προσεδρείᾳ γίνῃ φίλος. ὅρα καὶ τὴν Συροφοινίσσαν, καὶ ἄκουσον τί φησι πρὸς αὐτήν· Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ δοῦναι τοῖς κυναρίοις. καὶ πῶς ἐποίησεν αὐτὸ, εἰ μὴ ἐστὶ καλόν; τῇ προσεδρείᾳ αὐτὸ ἐποίησεν ἡ γυνὴ καλόν· ἵνα μάθῃς, ὅτι ὧν οὐκ ἐσμὲν ἄξιοι, γινόμεθα ἄξιοι διὰ τῆς προσεδρείας. ταῦτα εἶπον, ἵνα μὴ λέγῃς ὅτι ἁμαρτωλός εἰμι, ἀπαρρησίαστός εἰμι, οὐκ ἔχω εὔχεσθαι. ἐκεῖνος ἔχει παρρησίαν ὁ μὴ νομίζων ἔχειν παρρησίαν· ὡς ὁ νομίζων παρρησίαν ἔχειν, ἀπώλεσε τὴν παρρησίαν, καθάπερ ὁ Φαρισαῖος· ὁ δὲ νομίζων ἑαυτὸν ἀπερριμμένον καὶ ἀπαρρησίαστον, οὗτος μάλιστα εἰσακουσθήσεται, καθάπερ ὁ τελώνης. ὅρα πόσα ἔχεις παραδείγματα, τὴν Συροφοινίσσαν, τὸν τελώνην, τὸν λῃστὴν τὸν ἐπὶ σταυροῦ, τὸν ἐν τῇ παραβολῇ φίλον τὸν τοὺς τρεῖς ἄρτους αἰτοῦντα, καὶ οὐχ οὕτω διὰ τὴν φιλίαν, ὡς διὰ τὴν προσεδρείαν ἐπιτυχόντα. τούτων ἕκαστος εἰ εἶπεν ὅτι ἁμαρτωλός εἰμι, ὅτι κατῃσχυμμένος εἰμὶ, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ὀφείλω προσελθεῖν, οὐκ ἂν ἤνυσέ τι πλέον· ἀλλ' ἐπειδὴ ἕκαστος τούτων οὐ πρὸς τὸ μέγεθος εἶδε τῶν ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ πρὸς τὸν πλοῦτον τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, ἐθάρρει καὶ κατετόλμησε, καὶ ἁμαρτωλὸς ὢν ᾐτεῖτο ὑπὲρ τὴν ἀξίαν τὴν ἑαυτοῦ, καὶ ἤνυσεν ἕκαστος ἅπερ ἠθέλησε. ταῦτ' οὖν μνημονεύωμεν ἅπαντα καὶ φυλάττωμεν, καὶ εὐχώμεθα διηνεκῶς, μετὰ νήψεως, μετὰ τοῦ θάρρους, μετὰ χρηστῶν ἐλπίδων, μετὰ σπουδῆς πολλῆς. μεθ' ὅσης ἕτεροι σπουδῆς κατεύχονται τῶν ἐχθρῶν, μετὰ τοσαύτης ἡμεῖς σπουδῆς καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ὑπὲρ τῶν ἑαυτῶν ἀδελφῶν εὐξώμεθα, καὶ πάντως ἐπιτευξόμεθα τῶν συμφερόντων ἁπάντων. φιλάνθρωπος γὰρ ὁ διδοὺς, καὶ οὐχ οὕτως ἡμεῖς ἐπιποθοῦμεν λαβεῖν, ὡς ἐκεῖνος ἐπιποθεῖ δοῦναι. ταῦτ' οὖν ἅπαντα εἰδότες, κἂν εἰς ἔσχατον κακίας πυθμένα κατενεχθῶμεν, μηδὲ οὕτως ἀπογνῶμεν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀλλὰ μετ' ἀγαθῆς ἐλπίδος προσίωμεν, πείσαντες ἑαυτοὺς ὅτι πάντως ληψόμεθα ἅπερ αἰτοῦμεν, ἂν κατὰ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κειμένους νόμους αἰτῶμεν. τῷ δυναμένῳ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν, Χριστῷ τῷ παμβασιλεῖ Θεῷ ἡμῶν, [ᾧ] πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ ἀνάρχῳ πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΠΟΙΑΣ ΔΕΙ ΑΓΕΣΘΑΙ γυναῖκας.

Ὅτι μὲν ἀπελείφθην ὑμῶν τῇ παρελθούσῃ συνάξει, ἤλγησα· ὅτι δὲ πλουσιωτέρας ἀπελαύσατε τραπέζης, ἥσθην. ὁ γὰρ μετ' ἐμοῦ τὸν ζυγὸν ἕλκων, τήν τε αὔλακα προσηνῶς ὑμῖν διέτεμε, καὶ τὰ σπέρματα κατέβαλε διὰ φιλικῆς γλώττης, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας ἐγεώργησε τὰς ὑμετέρας ψυχάς. εἴδετε γλῶτταν ἐκκεκαθαρμένην, ἠκούσατε λόγον ἀποτετορνευμένον, ἀπελαύσατε ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον, εἴδετε πηγὴν ποταμοὺς ἀφιεῖσαν χρυσίου καθαροῦ. λέγεταί τις ποταμὸς χρυσίου ψήγματα φέρειν τοῖς περιοικοῦσιν αὐτὸν ἀνθρώποις, οὐ τῆς φύσεως τῶν ὑδάτων τὸ χρυσίον τικτούσης· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦ ποταμοῦ τὰς πηγὰς ἐν μεταλλικοῖς ὄρεσι διέρχεσθαι συνέτη, δι' ἐκείνων τῶν ὀρέων ὁ ποταμὸς ῥέων καὶ τὴν χρυσῖτιν παρασύρων γῆν, θησαυροὺς τοῖς περιοικοῦσι τῶν, ἐσχεδιασμένον παρέχων τὸν πλοῦτον. τοῦτον καὶ ὁ διδάσκαλος οὗτος ἐμιμήσατο πρώην τὸν ποταμόν, ὥσπερ διὰ μεταλλικῶν ὀρέων, τῶν γραφῶν ῥέων, καὶ τὰ χρυσίου παντὸς τιμιώτερα νοήματα ταῖς ὑμετέραις κομίζων ψυχαῖς. καὶ οἶδα μὲν ὅτι πενιχρότερα τὰ ἡμέτερα ὑμῖν φανεῖται σήμερον. ὁ γὰρ πενιχρᾶς ἀπολαύων τραπέζης διηνεκῶς, ἂν εὐπορωτέρας μεταξύ που τινὸς ἐπιτύχῃ, εἶτα πρὸς τὴν ἑαυτοῦ πάλιν ἐπανέλθῃ, μᾶλλον αὐτῆς κατόψεται τὴν πενίαν. οὐ μὴν διὰ τοῦτο ὀκνηρότερον ἀποδύσομαι. ἴστε γάρ, Παύλῳ μαθητευθέντες, Φιλιπ. δ. ιβ καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι, καὶ τοὺς πλουσίους θαυμάζειν, καὶ τοὺς πένητας μὴ διαπτύειν. καὶ καθάπερ οἱ φίλοινοι καὶ οἱ φιλοπόται ἀσπάζονται μὲν τὸν ἀμείνω οἶνον, οὐ μὴν δὲ τοῦ καταδεεστέρου καταφρονοῦσιν· οὕτω δὴ καὶ ὑμεῖς περὶ τὴν τῶν θείων λογίων ἀκρόασιν μεμηνότες, ἀποδέχεσθε μὲν τοὺς σοφωτέρους τῶν διδασκάλων, καὶ τοῖς εὐτελεστέροις δὲ οὐ τὴν τυχοῦσαν παρέχετε σπουδὴν καὶ προθυμίαν. οἱ μὲν γὰρ χαῦνοι καὶ διαλελυμένοι, καὶ πρὸς τὴν πολυτελεστέραν ναυτιῶσι τράπεζαν· οἱ δὲ διεγηγερμένοι καὶ νήφοντες, καὶ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, καὶ πρὸς τὴν πενεστέραν μετὰ πολλῆς τρέχουσι προθυμίας. καὶ ὅτι οὐ κολακεία τὰ ῥήματα, ἀπὸ τῆς πρώην ὑμῖν διαλέξεως γενομένης τοῦτο ἐδείξατε μάλιστα. ἐπειδὴ γὰρ πολλοὺς περὶ γάμου λόγους ἐποιούμεθα πρὸς ὑμᾶς, δεικνῦντες ὅτι μοιχεία τίς ἐστιν ἀπηρτισμένη τὸ ἐκβάλλειν γυναῖκας, ἢ ἐκβεβλημένας λαμβάνειν, ζώντων ἔτι τῶν προτέρων ἀνδρῶν, καὶ τὸν τοῦ Χριστοῦ νόμον ἀναγινώσκοντες τὸν λέγοντα, Ὅτι ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾶται, καὶ ὁ ἀπολύων γυναῖκα παρεκτὸς λόγου Ματθ. ε. λβ πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, πολλοὺς εἶδον κάτω κύπτοντας, τὸ πρόσωπον τύπτοντας, καὶ οὐδὲ ἀνανεῦσαι δυναμένους. τότε δὴ καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέψας εἶπον· εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὅτι οὐκ εἰς νεκρὰς ἀκοὰς ἐνηχοῦμεν, ἀλλ' ἐπιλαμβάνεται τῆς διανοίας τῶν ἀκουόντων τὰ λεγόμενα μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος. ἄμεινον μὲν γὰρ μηδ' ὅλως ἁμαρτεῖν· οὐ μικρὸν δὲ εἰς σωτηρίας λόγον, κατοδυνηθῆναι, καὶ καταγνῶναι τὸν ἁμαρτάνοντα τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, καὶ μαστίξαι τὸ συνειδὸς μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας. ἡ γὰρ τοιαύτη κατάγνωσις δικαιοσύνης ἐστὶ μέρος, καὶ ὅλως ἐπὶ τὸ μηκέτι ἁμαρτάνειν ἄγουσα. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λυπήσας τοὺς ἡμαρτηκότας ἔχαιρεν, οὐχ ὅτι ἐλύπησεν, ἀλλ' ὅτι τῇ λύπῃ διώρθωσεν. Ἐχάρην γάρ, φησιν, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν. ἡ γὰρ β. Κορ. ζ θ. κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται. εἴτε γὰρ ὑπὲρ τῶν οἰκείων, εἴτε ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων τότε ἁμαρτημάτων ἠλγήσατε, μυρίων ἦτε ἐπαίνων ἄξιοι. ὅταν γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων ἀλγήσῃ τις, ἀποστολικὰ ἀποδείκνυται σπλάγχνα, καὶ τὸν ἅγιον ἐκεῖνον μιμεῖται τὸν λέγοντα· Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, β. Κορ. ια κθ καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; ὅταν δὲ ὑπὲρ τῶν οἰκείων δηχθῇ, τήν τε ἐπὶ τοῖς ἤδη τολμηθεῖσι κόλασιν ἔσβεσε, καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα ἑαυτὸν ἀσφαλέστερον διὰ τῆς λύπης ταύτης ἐποίησεν. διὰ ταῦτα κἀγὼ κύπτοντας ὁρῶν, καὶ στενάζοντας, καὶ τὸ πρόσωπον τύπτοντας, ἔχαιρον τὸν ἀπὸ τῆς λύπης ταύτης ἐννοῶν καρπόν. διὰ τοῦτο καὶ σήμερον περὶ τῆς αὐτῆς ὑμῖν ὑποθέσεως διαλέξομαι· ὥστε τοὺς βουλομένους εἰς γάμον ἐλθεῖν, πολλὴν ὑπὲρ τοῦ πράγματος τούτου ποιεῖσθαι πρόνοιαν. εἰ γὰρ οἰκίας ὠνεῖσθαι μέλλοντες καὶ οἰκέτας, περιεργαζόμεθα καὶ πολυπραγμονοῦμεν τούς τε πωλοῦντας, τούς τε ἔμπροσθεν κτησαμένους, αὐτῶν τῶν πωλουμένων, τῶν μὲν τὴν κατασκευήν, τῶν δὲ καὶ τὴν τοῦ σώματος ἕξιν, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς προαίρεσιν· πολλῷ μᾶλλον γυναῖκας μέλλοντας ἄγεσθαι, πρόνοιαν τοσαύτην καὶ πολλῷ πλείονα ἐπιδείκνυσθαι χρή. οἰκίαν μὲν γὰρ φαύλην οὖσαν ἀποδόσθαι πάλιν ἔξεστι, καὶ οἰκέτην σκαιὸν φανέντα ἀποδοῦναι τῷ πεπρακότι πάλιν ἀφίεται· γυναῖκα δὲ λαμβάνοντα ἀποδοῦναι πάλιν τοῖς ἐκδεδωκόσιν οὐκ ἔνι, ἀλλὰ ἀνάγκη πᾶσαν διὰ τέλους εἴσω ἔχειν, ἢ

πονηρ

πορνείαν οὖσαν ἐκβάλλοντα, μοιχείᾳ ἁλίσκεσθαι κατὰ τοὺς τοῦ Θεοῦ νόμους. ὅταν οὖν μέλλῃς λαμβάνειν γυναῖκα, μὴ τοὺς ἔξωθεν ἀναγίνωσκε νόμους μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸ ἐκείνων τοὺς παρ' ἡμῖν κειμένους. κατὰ γὰρ τούτους, οὐ κατ' ἐκείνους σοι μέλλει κρίνειν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ Θεός. κἀκεῖνοι μὲν παροφθέντες, εἰς χρήματα τὴν ζημίαν πολλάκις ἤνεγκαν· οὗτοι δὲ τοῦτο παθόντες τῇ ψυχῇ τὰς ἀπαραιτήτους ἐπάγουσι τιμωρίας, καὶ τὸ πῦρ ἐκεῖνο τὸ ἄσβεστον. σὺ δὲ ὅταν μέλλῃς ἄγεσθαι γυναῖκα, πρὸς μὲν τοὺς ἔξω νομικοὺς μετὰ πολλῆς τρέχεις τῆς σπουδῆς, καὶ παρακαθήμενος αὐτοῖς, μετὰ πάσης ἀκριβείας ἐξετάζεις, τί μὲν ἔσται, ἐὰν ἄπαις τελευτήσῃ ἡ γυνή, τί δὲ ἐὰν ἔχουσα παιδία, τί δὲ ἐὰν δύο καὶ τρεῖς, καὶ πῶς μὲν ἔχουσα πατέρα, πῶς δὲ οὐκ ἔχουσα τοῖς ἑαυτῆς χρήσεται πράγμασι, καὶ τί μὲν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ἥξει τοῦ κλήρου, τί δὲ εἰς τὸν συνοικοῦντα, καὶ πότε κύριος ἔσται τοῦ παντός, μηδένα μηδὲν ἀφεῖναι τῆς ἐκείνης περισπάσασθαι μέρος, καὶ πότε τοῦ παντὸς ἐκπεσεῖται, καὶ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα πολυπραγμονεῖς παρ' ἐκείνων καὶ ζητεῖς, πάντα περιιὼν καὶ περισκοπῶν, ὅπως ἐκ μηδενὸς δύνηται τρόπου τι τῶν τῆς γυναικὸς πραγμάτων εἰς ἕνα τῶν ἐκείνῃ προσηκόντων ἐλθεῖν. καίτοι, ὅπερ ἔφθην εἰπών, εἰ καί τι συμβαίη τῶν ἀδοκήτων, ἐν χρήμασιν ἔσται τὰ τῆς ζημίας, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀνέχῃ τούτων οὐδὲν παριδεῖν. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, χρημάτων μὲν ἡμῖν ἀπόλλυσθαι μελλόντων τοσαύτην σπουδὴν ἐπιδείκνυσθαι, ὑπὲρ δὲ ψυχῆς ὄντος ἡμῖν τοῦ κινδύνου καὶ τῶν εὐθυνῶν τῶν ἐκεῖ, μηδένα ποιεῖσθαι λόγον, δέον πρὸ τῶν ἄλλων πάντων ταῦτα ζητεῖν καὶ περιεργάζεσθαι καὶ πολυπραγμονεῖν; διὸ παραινῶ καὶ συμβουλεύω τοὺς μέλλοντας ἄγεσθαι γυναῖκας, πρὸς τὸν μακάριον Παῦλον ἀπαντᾶν, καὶ τοὺς παρ' αὐτῷ κειμένους περὶ γάμου ἀναγινώσκειν νόμους, καὶ μαθόντας πρότερον, τί κελεύει ποιεῖν, ὅταν πονηρὰ καὶ ἴταμος, καὶ μέθης ἐλάττων, καὶ λοίδορος καὶ ἀνοίας γέμουσα, καὶ ὁποῖον ἄλλο τοιοῦτον ἐλάττωμα ἔχουσα τύχῃ γυνή, οὕτω διαλέγεσθαι περὶ γάμου. ἂν μὲν γὰρ ἴδῃς ὅτι σοι δίδωσιν ἐξουσίαν ἓν τούτων εὑρόντα τῶν ἐλαττωμάτων ἐκβάλλειν μὲν ἐκείνην, εἰσάγειν δὲ ἑτέραν, ὡς παντὸς ἀπηλλαγμένος κινδύνου θάρρει· ἂν δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἐπιτρέπῃ, κελεύῃ δὲ πλὴν πορνείας πάντα τὰ ἄλλα ἐλαττώματα ἐχούσας στέργειν καὶ ἔνδον κατέχειν, οὕτως ἀσφάλισαι ἑαυτόν, ὡς μέλλων ἅπασαν φέρειν τῆς γυναικὸς τὴν πονηρίαν. εἰ δὲ βαρὺ τοῦτο καὶ φορτικόν, πάντα ποίει καὶ πραγματεύου, ὥστε χρηστὴν καὶ ἐπιεικῆ καὶ πειθήνιον γυναῖκα λαβεῖν, εἰδὼς ὅτι δυοῖν ἀνάγκη θάτερον, ἢ πονηρὰν λαβόντα γυναῖκα φέρειν αὐτῆς τὴν ἐπάχθειαν, ἢ τοῦτο μὴ βουλόμενον, ἐκβαλόντα μοιχείᾳ ἁλίσκεσθαι. Ματθ. ε. λβ. Ὁ γὰρ ἐκβάλλων γυναῖκα, φησί, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι· καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾶται. ἂν ταῦτα περὶ τοῦ γάμου καλῶς ὦμεν διεσκεμμένοι, καὶ τοὺς νόμους τούτους εἰδότες, πολλὴν ποιησόμεθα σπουδήν, ὥστε ἐξ ἀρχῆς εὔρυθμόν τινα καὶ συμβαίνουσαν τοῖς ἡμετέροις τρόποις γυναῖκα λαβεῖν. τοιαύτην δὲ λαβόντες, οὐ τοῦτο καρπωσόμεθα μόνον, ὅτι οὐδέποτε αὐτὴν ἐκβαλοῦμεν, ἀλλ' ὅτι καὶ μετὰ πολλῆς αὐτὴν ἀγαπήσομεν τῆς σφοδρότητος, καὶ μεθ' ὅσης ὁ Παῦλος ἐκέλευσεν. Εφ. ε. κε. Εἰπὼν γάρ, Οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, οὐκ ἔστη μέχρι τούτου μόνον, ἀλλὰ καὶ μέτρον ἡμῖν ἔδωκεν ἀγάπης, Καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν. καὶ πῶς ἠγάπησεν ὁ Χριστός, εἰπέ μοι; ὅτι παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ αὐτῆς. ὥστε κἂν ἀποθανεῖν ὑπὲρ τῆς γυναικὸς δέῃ, μὴ παραιτήσῃ. εἰ γὰρ ὁ δεσπότης τὴν δούλην οὕτως ἠγάπησεν, ὡς καὶ ἑαυτὸν ἐπιδοῦναι ὑπὲρ αὐτῆς, πολλῷ μᾶλλον σὲ τὴν ὁμόδουλον οὕτως ἀγαπᾶν χρή. ἀλλ' εἰδῶμεν μήποτε τὸ κάλλος τῆς νύμφης ἐπεσπάσατο τὸν νυμφίον, καὶ ἡ ἀρετὴ τῆς ψυχῆς. οὐκ ἔστι τοῦτο εἰπεῖν. ὅτι γὰρ δυσειδὴς ἦν καὶ ἀκάθαρτος, ἄκουσον τῶν ἑξῆς. Εἰπὼν γάρ, Παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ αὐτῆς, ἐπήγαγεν, Εφ. ε. κϛ. Ἵνα ἁγιάσῃ αὐτήν, καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος. εἰπὼν δέ, καθαρίσας αὐτήν, ἔδειξεν ἀκάθαρτον οὖσαν ἔμπροσθεν καὶ ἐναγῆ, καὶ οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ τὴν ἐσχάτην ἀκαθαρσίαν.

σίαν, κνίσσῃ γὰρ καὶ καπνῷ καὶ λύθρῳ καὶ αἵμασι καὶ μυρίαις ἑτέραις τοιαύταις κατερρύπωτο κηλῖσιν· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐβδελύξατο τὴν ἀμορφίαν, ἀλλὰ μετέβαλε τὴν ἀηδίαν, μετέπλασε, μετερρύθμισεν, ἀφῆκε τὰ ἁμαρτήματα. τοῦτον καὶ σὺ μίμησαι· κἂν μυρία ἁμάρτῃ ἡ συνοικοῦσα εἰς σὲ ἁμαρτήματα, πάντα ἄφες καὶ συγχώρησον· κἂν λάβῃς δύστροπον, μεταρρύθμισον ἐπιεικείᾳ, πρᾳότητι, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς τὴν ἐκκλησίαν. οὐ γὰρ τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτῆς μόνον ἀπέσμηξεν, ἀλλὰ καὶ τὸ γῆρας ἀπέξυσε, τὸν παλαιὸν ἀποδύσας ἄνθρωπον, τὸν ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων συγκείμενον. καὶ τοῦτο αὐτὸ αἰνιττόμενος πάλιν ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα. οὐ γὰρ καλὴν μόνον ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ νέαν, οὐ κατὰ τὴν τοῦ σώματος φύσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῆς προαιρέσεως ἕξιν. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ θαυμαστόν, ὅτι λαβὼν ἄμορφον καὶ δυσειδῆ καὶ αἰσχρὰν καὶ γεγηρακυῖαν, οὐκ ἐβδελύξατο τὴν ἀμορφίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς θάνατον ἑαυτὸν παρέδωκε, καὶ μετερρύθμισεν αὐτὴν εἰς κάλλος ἀμήχανον· ἀλλ' ὅτι καὶ μετὰ τοῦτο πολλάκις ῥυπουμένην, κηλιδουμένην ὁρῶν, οὐκ ἐκβάλλει, οὐδ' ἀπορρήγνυσιν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ μένει θεραπεύων καὶ διορθούμενος. πόσοι γάρ, εἰπέ μοι, μετὰ τὸ πιστεῦσαι ἥμαρτον; ἀλλ' ὅμως αὐτοὺς οὐκ ἐβδελύξατο· οἷον, ὁ παρὰ Κορινθίοις πεπορνευκώς, μέλος τῆς ἐκκλησίας ἦν· ἀλλ' οὐκ ἐξέκοψε τὸ μέλος, ἀλλὰ διώρθωσεν. ἡ Γαλατῶν ἐκκλησία ἅπασα ἀπεσκίρτησε, καὶ πρὸς Ἰουδαϊσμὸν κατέπεσεν· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἐκείνην ἐξέβαλεν, ἀλλὰ διὰ τοῦ Παύλου θεραπεύσας αὐτήν, ἐπὶ τὴν προτέραν ἐπανήγαγε συγγένειαν. ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς σώμασι τοῖς ἡμετέροις, ἐπειδὰν γένηται νόσημα, οὐ τὸ μέλος ἐκκόπτομεν, ἀλλὰ τὸ νόσημα ἀπελαύνομεν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς γυναικὸς ποιῶμεν. ἐὰν γένηταί τις ἐν αὐτῇ πονηρία, μὴ τὴν γυναῖκα ἐκβάλῃς, ἀλλὰ τὴν κακίαν ἀπέλασον· καίτοι γυναῖκα μὲν διορθώσασθαι δυνατόν, μέλος δὲ πολλάκις πεπηρωμένον θεραπεῦσαι οὐκ ἔνι· ἀλλ' ὅμως εἰδότες αὐτοῦ τὴν πήρωσιν οὖσαν ἀνίατον, οὐδὲ οὕτως ἐκκόπτομεν· ἀλλὰ καὶ πόδα διεστραμμένον ἔχοντες πολλοὶ πολλάκις, καὶ σκέλος χωλόν, καὶ χεῖρα ξηρὰν καὶ νενεκρωμένην, καὶ ὀφθαλμὸν ἐσβεσμένον, οὔτε τὸν ὀφθαλμὸν ἐξορύττουσιν, οὔτε τὸ σκέλος ἐκκόπτουσιν, οὔτε τὴν χεῖρα ἀποτέμνουσιν, ἀλλ' ὁρῶντες οὔτε κέρδος ἐγγινόμενον ἐξ αὐτῶν τι τῷ σώματι, καὶ πολλὴν τοῖς λοιποῖς μέλεσιν αἰσχύνην, μένουσιν αὐτὰ ἔχοντες διὰ τὴν πρὸς τὰ λοιπὰ συμπάθειαν. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, ἔνθα μὲν ἀνίατος ἡ διόρθωσις, καὶ κέρδος οὐδέν, τοσαύτην ποιεῖσθαι πρόνοιαν· ἔνθα δὲ χρησταὶ αἱ ἐλπίδες, καὶ πολλὴ ἡ μεταβολή, ἀπαγορεύειν τὴν θεραπείαν; τὰ μὲν γὰρ τῇ φύσει πηρωθέντα ἀδύνατον ἀνακτήσασθαι πάλιν, τὴν δὲ προαίρεσιν διεστραμμένην δυνατὸν μεταρρυθμίσαι. εἰ δὲ καὶ αὐτὴν λέγοις ἀνίατα νοσεῖν, καὶ πολλῆς ἐπιμελείας τυχοῦσαν τῷ οἰκείῳ κεχρῆσθαι τρόπῳ, οὐδὲ οὕτως αὐτὴν ἐκβλητέον. οὔτε γὰρ τὸ μέλος ἀνίατα νοσοῦν ἐκκόπτεται· μέλος δὲ καὶ αὕτη σόν. Ἔσονται γάρ, φησιν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ μέλους, οὐδὲν ἔσται κέρδος ἡμῖν τῆς θεραπείας, ἐπειδὰν ὑπὸ τῆς ἀρρωστίας ἀδιόρθωτον φθάσῃ γενέσθαι· ἐπὶ δὲ τῆς γυναικός, κἂν ἀνίατα μένῃ νοσοῦσα, πολὺς ἡμῖν ὁ μισθὸς ἀποκείσεται, διδάσκουσι, παιδαγωγοῦσι. κἂν μηδὲν ἐκείνη παρὰ τῆς ἡμετέρας διδασκαλίας κερδάνῃ, τῆς γοῦν ὑπομονῆς πολὺν παρὰ τοῦ Θεοῦ ληψόμεθα τὸν μισθόν, ὅτι διὰ τὸν ἐκείνου φόβον τοσαύτην ὑπομονὴν ἐπεδειξάμεθα, καὶ τὴν κακίαν αὐτῆς πρᾴως ἠνεγκάμεθα, καὶ τὸ μέλος ἡμῶν ἐκρατήσαμεν. μέλος γὰρ ἡμῶν ἀναγκαῖον ἡ γυνή· καὶ διὰ τοῦτο αὐτὴν μάλιστα δεῖ φιλεῖν. ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸ τοῦτο διδάσκων πάλιν ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς τὴν ἐκκλησίαν· ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ. καθάπερ γὰρ ἡ Εὔα, φησίν, ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδὰμ γέγονεν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ. τοῦτο γάρ ἐστιν, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ.

Εφ. ε. κζ.

Γεν. β. κδ.

Εφ. ε. κη.

ἀλλ' ὅτι μὲν ἡ Εὔα ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ τοῦ Ἀδὰμ γέγονεν, ἅπαντες ἴσμεν, καὶ σαφῶς ἡ γραφὴ τοῦτο εἴρηκεν, ὅτι ἐπέβαλεν ἔκστασιν ἐπ' αὐτὸν, καὶ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, καὶ ᾠκοδόμησε τὴν γυναῖκα· ὅτι δὲ καὶ ἡ ἐκκλησία ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ συνέστη, πόθεν ἔχοι τις ἂν ἀποδεῖξαι; καὶ τοῦτο ἡ γραφὴ δηλοῖ. ἐπειδὴ γὰρ ὁ Χριστὸς εἰς τὸν σταυρὸν ἀνηνέχθη, καὶ προσηλώθη, καὶ ἀπέθανε, προσελθὼν εἷς τῶν στρατιωτῶν ἔνυξεν αὐτοῦ τὴν πλευρὰν, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ· καὶ ἐξ ἐκείνου τοῦ αἵματος καὶ τοῦ ὕδατος ἡ ἐκκλησία ἅπασα συνέστηκε.

Ιωαν. ιθ. λδ.
Ιωαν. γ. ε.

καὶ μαρτυρεῖ αὐτὸς λέγων· ὅτι Ἐὰν μή τις ἀναγεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. τὸ δὲ αἷμα, πνεῦμα λέγει. καὶ γεννώμεθα μὲν διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ βαπτίσματος, τρεφόμεθα δὲ διὰ τοῦ αἵματος. ὁρᾷς πῶς ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἐσμεν, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ αἵματος ἐκείνου καὶ τοῦ ὕδατος τικτόμενοι καὶ τρεφόμενοι; καὶ καθάπερ τοῦ Ἀδὰμ καθεύδοντος, ἡ γυνὴ κατεσκευάζετο, οὕτω τοῦ Χριστοῦ ἀποθανόντος, ἡ ἐκκλησία διεπλάττετο ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ. οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον χρὴ φιλεῖν τὴν γυναῖκα, ὅτι μέλος ἡμῶν ἐστι, καὶ ἐξ ἡμῶν ἔσχε τὴν τῆς δημιουργίας ἀρχήν· ἀλλ' ὅτι καὶ νόμον περὶ αὐτοῦ τούτου τέθεικεν ὁ Θεὸς, οὕτω λέγων· Ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

Γεν. β. κδ.

διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τοῦτον ἡμῖν ὁ Παῦλος ἀνέγνω τὸν νόμον, ἵνα πανταχόθεν ἡμᾶς πρὸς τὸν ἔρωτα συνελάσῃ τοῦτον. καὶ σκόπει σοφίαν ἀποστολικήν. οὔτε γὰρ ἀπὸ τῶν θείων νόμων, οὔτε ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων μόνον, εἰς τὴν ἀγάπην ἡμᾶς ἐνάγει τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τούτων καὶ ἀπ' ἐκείνων ἐναλλάξας ἀμφότερα ταῦτα τίθησιν· ἵνα ὁ μὲν ὑψηλότερος καὶ φιλοσοφώτερος ἀπὸ τῶν ἄνωθεν, ὁ δὲ ἀσθενὴς ἀπὸ τῶν κάτωθεν καὶ τῶν τῆς φύσεως, εἰς φίλτρον ἐνάγηται. διὰ τοῦτο ἀρχόμενος μὲν ἀπὸ τῶν τοῦ Χριστοῦ κατορθωμάτων, τὴν παραίνεσιν εἰσάγει οὕτω λέγων· Ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν. εἶτα πάλιν ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων· Οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα.

Εφ. ε. κε. κθ.
λ. λα. λβ.

εἶτα πάλιν ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ· Ὅτι μέλη ἐσμὲν ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ. εἶτα πάλιν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· Ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ τὸν νόμον ἀναγνοὺς τοῦτον, φησί· Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστί.

Εφ. ε. λβ.

πῶς μέγα ἐστὶν, εἰπέ μοι; ὅτι τὸν ἅπαντα θαλαμευομένη ἡ κόρη χρόνον, μηδέποτε τὸν νυμφίον ἑωρακυῖα, ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας οὕτω ποθεῖ καὶ στέργει ὡς σῶμα οἰκεῖον. πάλιν ὁ ἀνὴρ, ἣν οὐδέποτε εἶδεν, ἧς οὐδέποτε τῆς ἐν λόγῳ ἐκοινώνησε συνουσίας, ταύτην κἀκεῖνος ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἁπάντων προτίθησι καὶ τῶν φίλων, καὶ τῶν οἰκείων, καὶ τῶν γεννησαμένων αὐτῶν. οἱ γονεῖς πάλιν, ἂν μὲν ἐξ ἑτέρας ὑποθέσεως ἀφαιρεθῶσι χρήματα, δάκνονται, ἀλγοῦσιν, εἰς δικαστήριον τοὺς ἀφελομένους ἕλκουσιν· ἀνθρώπῳ δὲ πολλάκις μηδέποτε ὀφθέντι, μηδὲ γνωρισθέντι, καὶ τὴν θυγατέρα τὴν ἑαυτῶν, καὶ προῖκα χρημάτων πολλῶν ἐγχειρίζουσι, καὶ χαίρουσι τοῦτο ποιοῦντες, καὶ οὐχ ἡγοῦνται ζημίαν εἶναι τὸ γινόμενον· ἀλλ' ὁρῶντες τὴν θυγατέρα ἀπαγομένην, οὐ συνηθείας μέμνηνται, οὐκ ἀλγοῦσιν, οὐ δάκνονται, ἀλλὰ καὶ εὐχαριστοῦσι, καὶ εὐχῆς ἔργον εἶναι νομίζουσι τὸ καὶ τὴν θυγατέρα ἰδεῖν τῆς οἰκίας ἐξαγομένην, καὶ πολλὰ μετ' ἐκείνης χρήματα. ταῦτα οὖν ἅπαντα ἐννοήσας ὁ Παῦλος, ὅτι τοὺς γονεῖς ἀφέντες ἀμφότεροι ἀλλήλοις συνδεσμοῦνται, καὶ χρόνου τοσούτου συνηθείας ἡ τότε συντυχία τυραννικωτέρα γίνεται, καὶ συνιδὼν, ὅτι οὐκ ἔστι τοῦτο ἀνθρώπινον, ἀλλ' ὁ Θεὸς τοὺς ἔρωτας τούτους ἐγκατέσπειρε, καὶ τοὺς ἐκδιδόντας καὶ τοὺς ἐκδιδομένους μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιεῖν παρεσκεύασε, φησὶ, τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστί. καὶ καθάπερ ἐπὶ τῶν παιδίων, τὸ παιδίον τεχθὲν ἀπὸ τῆς ὄψεως εὐθέως ἐπίσταται τοὺς γονεῖς οὐ φθεγγόμενον· οὕτω δὴ καὶ νυμφίος καὶ νύμφη, οὐδενὸς συνάγοντος, οὐδενὸς παραινοῦντος καὶ συμβουλεύοντος, ἀπὸ τῆς ὄψεως ἀλλήλοις συμπλέκονται. Εἶτα ἰδὼν ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ τοῦτο ἐγένετο, καὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας μάλιστα, ἐξεπλάγη καὶ ἐθαύμασε. πῶς οὖν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦτο ἐγένετο; καθάπερ ὁ νυμφίος τὸν πατέρα ἀφεὶς πρὸς τὴν νύμφην ἔρχεται· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς τὸν πατρικὸν θρόνον ἀφεὶς πρὸς τὴν νύμφην ἦλθεν. οὐχ ἡμᾶς ἄνω ἐκάλεσεν, ἀλλ' αὐτὸς πρὸς ἡμᾶς παρεγένετο. ὅταν δὲ ἀκούσῃς ὅτι ἀφῆκε, μὴ μετάστασιν νοήσῃς, ἀλλὰ συγκατάβασιν. καὶ γὰρ καὶ μεθ' ἡμῶν ὢν, μετὰ τοῦ πατρὸς ἦν. διὰ τοῦτό φησι, τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστί. μέγα μέν ἐστι καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων γινόμενον· ὅταν δὲ ἴδω εἰς τὸν Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτὸ συμβαῖνον, τότε ἐκπλήττομαι, τότε θαυμάζω. διὰ τοῦτο εἰπὼν, τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστὶν, ἐπήγαγεν· Ἐγὼ δὲ λέγω, εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Εἰδὼς τοίνυν ἡλίκον μυστήριόν ἐστιν ὁ γάμος, καὶ ἡλίκου πράγματος τύπος, μὴ ἁπλῶς, μηδὲ ὡς ἔτυχε περὶ τούτου βουλεύου, μηδὲ χρημάτων εὐπορίαν ζήτει μέλλων ἄγεσθαι νύμφην. οὐ γὰρ καπηλείαν, ἀλλὰ βίου κοινωνίαν εἶναι τὸν γάμον δεῖ νομίζειν. καὶ γὰρ πολλῶν ἤκουσα λεγόντων, ὁ δεῖνα εὐπορώτερος γέγονεν ἀπὸ τοῦ γάμου, πένης ὤν· ἐπειδὴ γυναῖκα εὔπορον ἔλαβε, πλουτεῖ καὶ τρυφᾷ νῦν. τί λέγεις, ἄνθρωπε; ἀπὸ γυναικὸς κερδαίνειν ἐπιθυμεῖς, καὶ οὐκ αἰσχύνῃ, οὐδὲ ἐρυθριᾷς, οὐδὲ εἰς τὴν γῆν καταδύῃ τοιούτους κερδῶν ἐπιζητῶν τρόπους; καὶ ποῦ ταῦτα ἀνδρὸς τὰ ῥήματα; γυναικὸς ἕν ἐστι μόνον, τὰ συλλεγόμενα διαφυλάττειν, τὰς προσόδους διατηρεῖν, τῆς οἰκίας ἐπιμελεῖσθαι. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο αὐτὴν ἔδωκεν ὁ Θεὸς, ἵνα ἐν τούτοις ἡμῖν βοηθῇ μετὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ἐπειδὴ γὰρ τὸν βίον τὸν ἡμέτερον δύο ταῦτα συγκροτεῖν εἴωθε, τά τε πολιτικὰ καὶ ἰδιωτικὰ πράγματα, διελὼν ἀμφότερα ταῦτα ὁ Θεὸς, ταύτῃ μὲν τὴν οἰκίαν καὶ τὴν τῆς οἰκίας προστασίαν ἀπένειμε, τοῖς δὲ ἀνδράσι τὰ τῆς πόλεως ἅπαντα πράγματα, τὰ τε ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς δικαστήρια, βουλευτήρια, στρατηγίας, τὰ ἄλλα πάντα. οὐ δύναται ἀκοντίσαι δόρυ, οὐδὲ ἀφεῖναι βέλος ἡ γυνή· ἀλλ' ἠλακάτην δύναται λαβεῖν, καὶ ἱστὸν ὑφᾶναι, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν διαθεῖναι καλῶς. οὐ δύναται γνώμην εἰσηγήσασθαι ἐν βουλευτηρίῳ· ἀλλὰ δύναται γνώμην εἰσηγήσασθαι ἐν οἰκίᾳ· καὶ πολλάκις ἅπερ συνεῖδεν ὁ ἀνὴρ τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν, βέλτιον αὕτη συνεῖδεν. οὐ δύναται τὰ δημόσια διαθεῖναι καλῶς· ἀλλὰ δύναται παιδία διαθρέψαι καλῶς, ὃ κεφάλαιον τῶν κτημάτων, δύναται θεραπαινίδων κακουργίας συνιδεῖν, καὶ σωφροσύνης ἐπιμεληθῆναι τῶν διακονουμένων, τὴν ἄλλην ἅπασαν τῷ συνοικοῦντι παρέχειν ἄδειαν, καὶ πάσης αὐτὸν τοιαύτης ἀπαλλάξαι φροντίδος ἐν οἴκοις, ταμιείων, ἐριουργίας, ἀρίστου παρασκευῆς, ἱματίων εὐσχημοσύνης, τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐπιμελουμένη, ἅπερ ἀνδρὶ οὔτε εὐπρεπὲς, οὔτε εὔκολον μεταχειρίσασθαί ποτε, κἂν μυρία φιλονεικῇ. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς τοῦ Θεοῦ φιλοτιμίας καὶ σοφίας ἔργον, τὸν ἐν τοῖς μείζοσι χρήσιμον, ἐν τοῖς ἐλάττοσι καταδεέστερον καὶ ἄχρηστον εἶναι, ἵνα ἀναγκαία γένηται τῆς γυναικὸς ἡ χρεία. εἰ γὰρ ἐν ἀμφοτέροις ἐποίησε τὸν ἄνδρα ἐπιτήδειον εἶναι, εὐκαταφρόνητον ἂν τὸ τῶν γυναικῶν ἐγένετο γένος. πάλιν, ς γυναῖ εἰ τὸ μεῖζον καὶ χρησιμώτερον ἐπέτρεψε τῇ γυναικὶ, πολλῆς ἂν ἐνέπλησε τοὺς ἄνδρας τῆς ἀπονοίας. διὰ τοῦτο οὔτε ἀμφότερα ἑνὶ ἔδωκεν, ἵνα μὴ τὸ ἕτερον ἐλαττωθῇ γένος, καὶ περιττὸν εἶναι δοκῇ· οὔτε ἐξ ἴσης ἀμφότερα ἑκατέρῳ διένειμεν, ἵνα μὴ πάλιν ἐκ τῆς ἰσοτιμίας μάχη τις γένηται καὶ φιλονεικία, τῆς αὐτῆς προεδρίας τοῖς ἀνδράσι φιλονεικουσῶν ἀξιοῦσθαι τῶν γυναικῶν· ἀλλ' ὁμοῦ καὶ τῆς εἰρήνης προνοῶν, καὶ τὴν πρέπουσαν ἑκάστῳ τάξιν διατηρῶν, εἰς δύο ταῦτα διελὼν ἡμῶν τὴν ζωὴν, τὸ μὲν ἀναγκαιότερον καὶ χρησιμώτερον τῷ ἀνδρὶ, τὸ δὲ ἔλαττον καὶ καταδεέστερον δέδωκε τῇ γυναικί· ἵν' ὁ μὲν διὰ τὸ ἀναγκαῖον τῆς χρείας περισπούδαστος ἡμῖν ᾖ, ἡ δὲ διὰ τὸ καταδεέστερον τῆς διακονίας μὴ κατεξανιστᾶται τοῦ συνοικοῦντος. Ταῦτ' οὖν ἅπαντες εἰδότες, ἓν μόνον ζητῶμεν, ψυχῆς ἀρετὴν καὶ εὐγένειαν τρόπων, ἵνα εἰρήνης ἀπολαύωμεν, ἵνα ἐντρυφῶμεν ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ διηνεκεῖ.

ὁ μὲν γὰρ εὔπορον λαβὼν γυναῖκα, δέσποιναν μᾶλλον ἔλαβεν ἢ γυναῖκα. εἰ γὰρ καὶ χωρὶς τούτου, φρονήματός εἰσιν αἱ γυναῖκες ἐμπεπλησμέναι, καὶ πρὸς δόξης ἔρωτα εὐέμπτωτοι, ἂν καὶ ταύτην προσλάβωσι τὴν προσθήκην, πῶς ἔσονται φορηταὶ τοῖς συνοικοῦσιν αὐταῖς; ὁ δὲ ὁμότιμον ἢ πενεστέραν λαβὼν γυναῖκα, βοηθὸν καὶ σύμμαχον ἔλαβε, καὶ πάντα εἰς τὴν οἰκίαν εἰσήγαγε τὰ ἀγαθά. ἡ γὰρ τῆς πενίας ἀνάγκη θεραπεύειν αὐτὴν μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας ἀναπείθει τὸν ἄνδρα, καὶ πάντα εἴκειν καὶ πείθεσθαι, καὶ ἔριδος μὲν καὶ μάχης καὶ ἀπονοίας καὶ ὕβρεως πᾶσαν ἀναιρεῖ πρόφασιν· εἰρήνης δὲ, καὶ ὁμονοίας, καὶ ἀγάπης, καὶ συμφωνίας γίνεται σύνδεσμος. μὴ τοίνυν τοῦτο ζητῶμεν, ὅπως χρήματα ἔχωμεν, ἀλλ' ὅπως εἰρήνην, ὅπως ἡδονῆς ἀπολαύωμεν. διὰ τοῦτο γάμος, οὐχ ἵνα πολέμου καὶ μάχης τὰς οἰκίας ἐμπιπλῶμεν, οὐχ ἵνα ἔρεις καὶ φιλονεικίας ἔχωμεν, οὐχ ἵνα πρὸς ἀλλήλους διαστασιάζωμεν, καὶ ἀβίωτον τὸν βίον ποιῶμεν, ἀλλ' ἵνα βοηθείας ἀπολαύωμεν, καὶ λιμένα ἔχωμεν καὶ καταφυγὴν, καὶ παραμυθίαν τῶν ἐπικειμένων κακῶν, ἵνα μεθ' ἡδονῆς τῇ γυναικὶ διαλεγώμεθα. πόσοι πλουτοῦντες, γυναῖκας λαβόντες εὐπόρους, τὴν οὐσίαν αὐξήσαντες, τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν ὁμόνοιαν κατέλυσαν, καθημερινὰς μάχας ἐπὶ τῆς τραπέζης ποιούμενοι, φιλονεικίας ἔχοντες; πόσοι πένητες πενεστέρας λαβόντες, εἰρήνης ἀπολαύουσι, καὶ μετ' εὐφροσύνης πολλῆς τὸν ἥλιον τοῦτον βλέπουσιν· οἱ δὲ εὔποροι, πανταχόθεν αὐτοῖς περικειμένης τρυφῆς, διὰ τὰς γυναῖκας ηὔξαντο πολλάκις ἀποθανεῖν, καὶ τῆς παρούσης ἀπαλλαγῆναι ζωῆς; οὕτως οὐδὲν χρημάτων ὄφελος, ὅταν ψυχῆς μὴ ἐπιτυγχάνωμεν ἀγαθῆς. καὶ τί χρὴ λέγειν περὶ εἰρήνης καὶ ὁμονοίας; καὶ γὰρ εἰς αὐτὴν τῶν χρημάτων τὴν κτῆσιν πολλάκις τὸ πλουσιωτέραν λαβεῖν ἡμᾶς παρέβλαψεν. ὅταν γὰρ εἰς τὸν τῆς προικὸς λόγον ἅπασαν τὴν περιουσίαν ἐπιδοὺς, εἶτα ἀώρου συμβάντος θανάτου, καταβάλλειν παρὰ τῶν κηδεστῶν ἀναγκάζηται τὴν προῖκα ἅπασαν· καθάπερ οἱ ναυάγιοι ὑπομένοντες ἐπὶ τῆς θαλάσσης, τὸ σῶμα διασώζουσι μόνον, οὕτω δὴ καὶ οὗτος, μετὰ πολλὰς φιλονεικίας, καὶ μάχας, καὶ ὕβρεις, καὶ δικαστήρια, μόλις τὸ σῶμα ἐλεύθερον ἔχων ἐξέρχεται. καὶ καθάπερ οἱ τῶν ἐμπόρων ἄπληστοι, μυρίων τὴν ναῦν πλήσαντες φορτίων, καὶ πλέον τῆς δυνάμεως τὸν ὄγκον ἐπιθέντες, κατέδυσαν τὸ σκάφος, καὶ πάντα ἀπώλεσαν· οὕτω δὴ καὶ οὗτοι τοὺς ὑπερόγκους ἀγόμενοι γάμους, μείζονα πολλάκις δόξαντες περιβαλέσθαι οὐσίαν διὰ τῆς γυναικὸς, καὶ τῆς οὔσης ἐξέπεσον. καὶ ὥσπερ ἐκεῖ κύματος ἐμβολὴ βραχεῖα ἐμπεσοῦσα βαπτίζει τὸ σκάφος, οὕτω καὶ ἐνταῦθα, θάνατος ἄωρος προσπεσὼν, μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ πάντα τὰ ὄντα αὐτοῦ ἀφείλετο. ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες, μὴ χρήματα περισκοπῶμεν, ἀλλὰ τρόπων ἐπιείκειαν, καὶ σεμνότητα καὶ σωφροσύνην. γυνὴ γὰρ σώφρων, καὶ ἐπιεικὴς, καὶ μετρία, κἂν πένης ᾖ, τὴν πενίαν πλούτου βέλτιον διαθεῖναι δυνήσεται· ὥσπερ ἡ διεφθαρμένη καὶ ἀκόλαστος καὶ φίλερις, κἂν μυρίους εὕρῃ θησαυροὺς ἔνδον κειμένους, ἀνέμου παντὸς τάχιον αὐτοὺς ἐκφυσήσασα, καὶ συμφοραῖς μυρίαις μετὰ τῆς πενίας περιβάλλει τὸν ἄνδρα. μὴ τοίνυν πλοῦτον ζητῶμεν, ἀλλὰ τὴν χρησομένην καλῶς τοῖς οὖσι. πρότερον μάθε, τίς ἡ τοῦ γάμου αἰτία, καὶ τίνος ἕνεκεν εἰς τὸν βίον εἰσενήνεκται τὸν ἡμέτερον, καὶ μηδὲν πλέον ἀπαίτει. τίς οὖν ἡ τοῦ γάμου πρόφασις, καὶ τίνος ἕνεκεν ἔδωκεν αὐτὸν ὁ Θεός; ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος· Διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω. οὐκ εἶπε, διὰ δὲ τὴν τῆς πενίας ἀπαλλαγὴν, ἢ διὰ τὴν τῆς εὐπορίας κτῆσιν. ἀλλὰ τί; ἵνα πορνείας φύγωμεν, ἵνα τὴν ἐπιθυμίαν καταστέλλωμεν, ἵνα σωφροσύνῃ συζήσωμεν, ἵνα εὐαρεστήσωμεν Θεῷ, τῇ οἰκείᾳ ἀρκούμενοι γαμετῇ. τοῦτο τοῦ γάμου τὸ δῶρον, οὗτος ὁ καρπὸς, τοῦτο τὸ κέρδος. μὴ τοίνυν τὰ μείζονα ἀφεὶς, τὰ ἐλάττονα ζήτει. πολὺ γὰρ σωφροσύνης ἐλάττων ὁ πλοῦτος. δι' ἓν γὰρ τοῦτο μόνον χρὴ λαμβάνειν γυναῖκα, ἵνα τὴν ἁμαρτίαν φύγωμεν, ἵνα πορνείας ἁπάσης ἀπαλλαγῶμεν· πρὸς τοῦτο χρὴ τὸν γάμον καθίστασθαι πάντα, ἵνα εἰς σωφροσύνην ἡμῖν συμπράττῃ· ἔσται δὲ τοῦτο, ἐὰν τοι-

α. Κορ. ζ. β.

αὐτὰς ἀγώμεθα νύμφας, αἳ πολλὴν μὲν εὐλάβειαν, πολλὴν δὲ σωφροσύνην, πολλὴν δὲ ἐπιείκειαν ἡμῖν εἰσαγαγεῖν δυνῶνται. ἡ μὲν γὰρ τοῦ σώματος εὐμορφία, ὅταν μὴ συνεζευγμένην ἔχῃ τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετήν, καὶ εἴκοσι καὶ τριάκοντα ἡμέρας δυνήσεται τὸν ἄνδρα ἑλεῖν, περαιτέρω δὲ οὐ προβήσεται, ἀλλὰ δείξασα τὴν κακίαν, ἅπαν καταλύσει τὸ φίλτρον· αἱ δὲ τῷ κάλλει τῆς ψυχῆς καταλάμπουσαι, ὅσῳπερ ἂν ὁ χρόνος προΐῃ, καὶ πεῖραν τῆς οἰκείας εὐγενείας παρέχωσι, τοσούτῳ μάλιστα θερμότερον τοῖς οἰκείοις ἀνδράσι ποιοῦσι τὸν ἔρωτα, καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐξάπτουσιν ἀγάπην. τούτου δὲ ὄντος, καὶ φιλίας μεταξὺ κειμένης θερμῆς καὶ γνησίας, ἅπαν ἐλαύνεται πορνείας εἶδος, καὶ οὐδὲ ἔννοιά τις ἀκολασίας τῷ φιλοῦντι τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκά ποτε ἐμπεσεῖται, ἀλλὰ μένει διηνεκῶς τὴν ἑαυτοῦ στέργων, καὶ διὰ τῆς σωφροσύνης τὸν Θεὸν ἐπισπώμενος εἰς τὴν τῆς οἰκίας ἁπάσης εὔνοιάν τε καὶ προστασίαν. οὕτως ἐλάμβανον οἱ θαυμάσιοι τῶν παλαιῶν ἄνδρες γυναῖκας, ψυχῆς εὐγένειαν ἐπιζητοῦντες, καὶ οὐκ εὐπορίαν χρημάτων. καὶ ὅτι τοῦτο ἐστιν ἀληθές, παραδείγματος ἕνεκεν, ἑνὸς ἐπιμνησθήσομαι γάμου. Καὶ Ἀβραὰμ πρεσβύτερος ἦν καὶ προβεβηκὼς ἡμερῶν, φησί, καὶ εἶπε τῷ παιδὶ αὐτοῦ τῷ πρεσβυτέρῳ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, τῷ ἄρχοντι τῶν αὐτοῦ πάντων· θὲς τὴν χεῖρά σου ὑπὸ τὸν μηρόν μου· καὶ ἐξορκιῶ σε Κύριον τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἵνα μὴ λάβῃς γυναῖκα τῷ υἱῷ μου Ἰσαὰκ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν Χαναναίων, μεθ' ὧν ἐγὼ οἰκῶ μετ' αὐτῶν, ἀλλ' εἰς τὴν γῆν μου, οὗ ἐγεννήθην, πορεύσῃ, καὶ εἰς τὴν φυλήν μου, καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου ἐκεῖθεν. εἶδες τοῦ δικαίου τὴν ἀρετήν, πόσην ὑπὲρ γάμου πρόνοιαν ἐποιήσατο; οὐ γὰρ δὴ μαστρωποὺς καλέσας γυναῖκας, καθάπερ οἱ νῦν, οὐδὲ προμνηστρίας, οὐδὲ γραΐδια μυθεύοντα, ἀλλὰ τὸν οἰκέτην τὸν ἑαυτοῦ, τούτῳ τὸ πρᾶγμα ἐνεχείρισεν· ὃ καὶ αὐτὸ τῆς εὐλαβείας τοῦ πατριάρχου μέγιστόν ἐστι σημεῖον, ὅτι τοιοῦτον κατεσκεύασε τὸν οἰκέτην, ὡς καὶ τοιούτου πράγματος νομίσαι ἀξιόπιστον εἶναι διάκονον. εἶτα γυναῖκα ζητεῖ, οὐκ εὔπορον, οὐδὲ εὔμορφον, ἀλλ' εὐγενῆ τοῖς τρόποις, καὶ διὰ τοῦτο τοσαύτην ὁδὸν ἀποδημίας προπέμπει. ὅρα δὲ καὶ τοῦ οἰκέτου τὴν εὐγνωμοσύνην. οὐδὲ γὰρ εἶπε, τί ποτε τοῦτό ἐστιν; ἔθνη τοσαῦτα πλησίον ἡμῶν, εὐπόρων ἀνδρῶν θυγατέρες τοσαῦται, ἐπισήμων καὶ περιφανῶν· σὺ δὲ εἰς μακρὰν οὕτω πέμπεις γῆν, πρὸς ἀνθρώπους ἀγνῶτας. τίνι διαλέξομαι; τίς με εἴσεται; τί δὲ ἂν δόλον μοι ῥάψωσιν, ἢ ἀπάτην ἐργάσωνται; οὐδὲν γὰρ οὕτως εὐεπιχείρητον, ὡς ξένος. οὐδὲν τούτων εἶπεν, ἀλλὰ ταῦτα ἅπαντα παριδών, ὃ μάλιστά ἐστιν ὑπιδέσθαι, τοῦτο ὑπείδετο, ἀπὸ μὲν τοῦ μηδὲν ἐκείνῳ ἀντειπεῖν τὴν ὑπακοὴν ἐπιδεικνύμενος· ἀπὸ δὲ τοῦ μόνον ἐκεῖνο ἐρέσθαι, ὃ μάλιστα πάντων ζητῆσαι ἔδει, τὴν σύνεσιν τὴν αὐτοῦ καὶ πρόνοιαν δηλῶν. τί ποτ' οὖν ἐστι τοῦτο, καὶ τί τὸν δεσπότην ἤρετο τὸν ἑαυτοῦ; Ἐὰν δὲ μὴ βουληθῇ, φησίν, ἡ γυνὴ πορευθῆναι μετ' ἐμοῦ, ἀποστρέψω τὸν υἱόν σου εἰς τὴν γῆν, ὅθεν ἐξῆλθες; εἶτα ὁ Ἀβραάμ· Μὴ ἀποστρέψῃς τὸν υἱόν μου ἐκεῖ. Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὃς ἔλαβέ με ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου, καὶ ἐκ τῆς γῆς, ἧς ἐγεννήθην, ὃς ἐλάλησέ μοι καὶ ὤμοσέ μοι λέγων, σοὶ δώσω τὴν γῆν ταύτην καὶ τῷ σπέρματί σου, αὐτὸς ἀποστελεῖ τὸν ἄγγελον αὐτοῦ ἔμπροσθέν σου, καὶ κατευοδώσει τὴν ὁδόν σου. ὁρᾷς πίστιν ἀνδρός; οὐ παρεκάλεσε φίλους, ἢ συγγενεῖς, οὐκ ἄλλον οὐδένα, ἀλλὰ τὸν Θεὸν ἔδωκεν αὐτῷ μεσίτην καὶ συνοδοιπόρον. εἶτα βουλόμενος παραθαρσῦναι τὸν οἰκέτην, οὐχ ἁπλῶς εἶπε, Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ προστίθησιν, ὃς ἔλαβέ με ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου. ἀναμνήσθητι, φησί, πῶς τοσαύτην ἤλθομεν ἀποδημίαν, πῶς τὴν οἰκείαν ἀφέντες, ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας πλείονος ἀπελαύσαμεν εὐημερίας, πῶς τὰ ἀδύνατα γέγονε δυνατά. οὐ τοῦτο δὲ μόνον βουλόμενος δηλῶσαι ἔλεγεν, ὃς ἔλαβέ με ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου, ἀλλ' ὅτι καὶ ὀφειλέτην ἔχει τὸν Θεόν. χρεώστης, φησίν, ἡμῖν ἐστιν. αὐτὸς εἶπε, σοὶ δώσω τὴν γῆν ταύτην καὶ τῷ σπέρματί σου· ὥστε εἰ καὶ ἡμεῖς ἀνάξιοι, διὰ γοῦν

Γεν. κδ. α.

Γεν. κδ. ε.

τὴν ὑπόσχεσιν αὐτὸς τὴν ἑαυτοῦ, καὶ ἵνα αὐτὴν εἰς τέλος ἀγάγῃ, συμπαρέσται, καὶ ἐξευμαριεῖ τὰ προκείμενα ἅπαντα, καὶ τέλος ἐπιθήσει τούτῳ ὅπερ εὐχόμεθα. Ταῦτα εἰπὼν, ἔπεμψε τὸν παῖδα. Εἶτα ἐλθὼν ἐκεῖνος εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, οὐ προσελθὼν τισι τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων, οὐ διελέχθη ἀνθρώποις, οὐκ ἐκάλεσε γυναῖκας· ἀλλ' ὅρα πῶς καὶ ἐκεῖνος πιστὸς ὢν, τὸν μεσίτην, ὃν ἔλαβεν, αὐτὸν κατέχει, αὐτῷ διελέγετο μόνῳ. Γεν. κδ. ιβ. Καὶ στὰς ηὔξατο, φησὶ, καὶ εἶπε· Κύριε ὁ Θεὸς τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ, εὐόδωσον ἐναντίον μου σήμερον. καὶ οὐκ εἶπε, Κύριε ὁ Θεός μου, ἀλλὰ τί; Κύριε ὁ Θεὸς τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ. Εἰ καὶ ἐγὼ εὐτελὴς καὶ ἀπερριμμένος, φησὶν, ἀλλὰ τὸν δεσπότην προβάλλομαι τὸν ἐμόν. οὐ γὰρ ἐμαυτῷ, ἀλλ' ἐκείνῳ διακονῶν ἥκω· ἐκείνου τοίνυν αἰδεσθεὶς τὴν ἀρετὴν, συγκατάπραξόν μοι τὸ προκείμενον ἅπαν. Εἶτα ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι ὡς χρέος ἀπαιτεῖ, ἄκουσον καὶ τῶν ἑξῆς· Καὶ ποίησον ἔλεος μετὰ τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ. κἂν μυρία ὦμεν, φησὶ, κατωρθωκότες, ἀξιούμεθα χάριτι σωθῆναι, καὶ ἀπὸ φιλανθρωπίας τοῦτο λαβεῖν, οὐκ ἐξ ὀφειλῆς τινος καὶ χρέους. τί τοίνυν βούλει; Γεν. κδ. ιγ. Ἰδοὺ ἕστηκα, φησὶν, ἐπὶ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος· αἱ δὲ θυγατέρες τῶν οἰκούντων τὴν πόλιν ἐκπορεύονται ἀντλῆσαι ὕδωρ· καὶ ἔσται ἡ παρθένος, ᾗ ἂν ἐγὼ εἴπω, ἐπίκλινόν μοι τὴν ὑδρίαν σου, ἵνα πίω, καὶ εἴπῃ, πίε καὶ σὺ, καὶ τὰς καμήλους σου ποτιῶ ἕως ἂν παύσωνται πᾶσαι πίνουσαι, ταύτην ἡτοίμασας τῷ παιδί σου Ἰσαάκ, καὶ ἐν τούτῳ γνώσομαι ὅτι ἐποίησας ἔλεος τῷ κυρίῳ μου Ἀβραάμ. ὅρα σοφίαν οἰκέτου, οἷα τίθησι σημεῖα. οὐκ εἶπεν, ἐὰν ἴδω ἐπὶ ἡμιόνων φερομένην, ἐπὶ ὀχήματος ὀχουμένην, εὐνούχων δὲ ἐσμὸν ἐπισυρομένην, πολλὴν ἔχουσαν θεραπείαν, εὔμορφον καὶ ἀπολάμπουσαν κατὰ τὴν τοῦ σώματος ὥραν, ταύτην ἡτοίμασας τῷ παιδί σου· ἀλλὰ τί; ᾗ ἂν ἐγὼ εἴπω, ἐπίκλινόν μοι τὴν ὑδρίαν σου, ἵνα πίω. τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; οὕτως εὐτελῆ γυναῖκα τῷ δεσπότῃ σου ζητεῖς, ὑδροφοροῦσαν καὶ σοὶ διαλεχθῆναι δυναμένην; ναί, φησιν· οὐ γάρ ἔπεμψέ με χρημάτων εὐπορίαν, οὐδὲ γένους λαμπρότητα, ἀλλὰ ψυχῆς εὐγένειαν ἐπιζητήσοντα. πολλαὶ πολλάκις τῶν ὑδροφορουσῶν τούτων ὁλόκληρον ἔχουσιν ἀρετήν· ἄλλαι δὲ ἐν οἴκοις λαμπροῖς καθήμεναι, πάντων εἰσὶ χείρους καὶ φαυλότεραι. Εἶτα καὶ πόθεν τοῦτο, ὅτι ἐνάρετός ἐστιν ἡ γυνή; ἀπὸ τοῦ σημείου, φησὶν, οὗ εἶπε. καὶ ποῖον τοῦτο σημεῖον ἀρετῆς; μέγιστον καὶ ἀναμφισβήτητον. φιλοξενίας γὰρ τοῦτο μέγα σημεῖόν ἐστιν, ὥστε πᾶσαν παρέχειν ἀπόδειξιν. ὃ τοίνυν λέγει τοιοῦτόν ἐστιν, εἰ καὶ μὴ ταῦτα φθέγγεται τὰ ῥήματα· ἐκείνην ζητῶ τὴν παρθένον, ἥτις οὕτω φιλόξενός ἐστιν, ὡς πᾶσαν παρέχειν ἐν οἷς ἂν δύνηται θεραπείαν. καὶ οὐχ ἁπλῶς τοῦτο ἐζήτει· ἀλλ' ἐπειδὴ τοιαύτης οἰκίας ἦν, ἐν ᾗ μάλιστα τὰ τῆς φιλοξενίας ἤνθει κατορθώματα, τοῦτο παρὰ τῶν ἄλλων ἐζήτησεν, ὁμότροπον τοῖς ἑαυτοῦ δεσπόταις λαβεῖν. Εἰς οἰκίαν αὐτὴν μέλλομεν, φησιν, εἰσαγαγεῖν, ξένοις ἀνεῳγμένην, ἵνα μὴ πόλεμος ᾖ καὶ μάχη τοῦ ἀνδρὸς προϊεμένου τὰ ὄντα, καὶ τὸν πατέρα μιμουμένου, καὶ τοὺς ξένους ὑποδεχομένου. ἐντεῦθεν ἡμῖν καὶ τῇ οἰκίᾳ ἅπαντα γέγονε τὰ ἀγαθά. καὶ διὰ τοῦτο παρὰ τῶν ἄλλων τοῦτο ἐπιζητῶ. μὴ γὰρ τοῦτο ἴδωμεν, ὅτι ὕδωρ ἐπεζήτησεν, ἀλλ' ἐκεῖνο σκοπήσωμεν, ὅτι σφόδρα φιλοξένου ψυχῆς, μὴ μόνον δοῦναι τὸ αἰτηθὲν, ἀλλὰ καὶ πλέον ὧν ᾔτησε παρέχειν. Γεν. κδ. ιε. Καὶ ἐγένετο, φησὶ, πρὸ τοῦ συντελέσαι αὐτὸν λαλοῦντα, ἰδοὺ Ῥεβέκκα ἐξεπορεύετο, καὶ τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο ἐπληροῦτο· Ἔτι λαλοῦντός σου ἐρῶ, ἰδοὺ πάρειμι. τοιαῦται τῶν γενναίων ἀνδρῶν αἱ εὐχαί· πρὸ τέλους πείθουσι τὸν Θεὸν ἐπινεῦσαι τοῖς λεγομένοις. καὶ σὺ τοίνυν ἐπειδὰν μέλλῃς γυναῖκα ἄγεσθαι, μὴ πρὸς ἀνθρώπους καταφύγῃς, μηδὲ πρὸς γυναῖκας ἐμπορευομένας τὰς ἀλλοτρίας συμφορὰς, καὶ ζητούσας ἓν μόνον, ὅπως αὐταὶ μισθὸν λάβωσιν· ἀλλὰ καταφύγε ἐπὶ τὸν Θεόν. Ματθ. ϛ. λγ. οὐκ ἐπαισχύνεταί σου γενέσθαι νυμφαγωγός. αὐτὸς ὑπέσχετο καὶ εἶπε· Ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. καὶ μὴ λέγε, πῶς δύναμαι τὸν Θεὸν ἰδεῖν; μὴ γὰρ ἀφεῖναί μοι φωνὴν ἔχει, καὶ διαλεχθῆναι φανερῶς, ἵνα προσελθαι ἐρωτήσω; ἀπίστου ταῦτα ψυχῆς. καὶ γὰρ ὀξέως καὶ χωρὶς φωνῆς πάντα, ὅσα ἂν θέλῃ, δύναται κατασκευάζειν ὁ Θεός· ὃ δὴ καὶ ἐπὶ τούτου γέγονεν. οὐδὲ γὰρ φωνὴν ἤκουσεν, οὐδὲ ὄψιν τινὰ εἶδεν, ἀλλ' ἐπὶ πηγῇ ἑστὼς ηὔξατο, καὶ ταχέως ἐπέτυχεν. Ἐγένετο γὰρ πρὶν ἢ συντελέσαι λαλοῦντα αὐτόν, φησι, Ῥεβέκκα ἐξεπορεύετο ἡ τεχθεῖσα Βαθουὴλ τῷ υἱῷ Μελχᾶς, ἔχουσα τὴν ὑδρίαν ἐπὶ τῶν ὤμων. ἡ δὲ παρθένος ἦν καλὴ τῇ ὄψει σφόδρα. παρθένος ἦν, ἀνὴρ οὐκ ἔγνω αὐτήν. τί μοι λέγεις τὴν εὐμορφίαν τοῦ σώματος; ἵνα μάθῃς τὴν ὑπερβολὴν τῆς σωφροσύνης, ἵνα μάθῃς τὸ κάλλος τὸ ἐν τῇ ψυχῇ. θαυμαστὸν μὲν γὰρ τὸ σωφρονεῖν· πολλῷ δὲ θαυμαστότερον, ὅταν μετ' εὐμορφίας τοῦτο γίνηται. διὰ τοῦτο καὶ περὶ τοῦ Ἰωσὴφ μέλλων ἡμῖν διηγεῖσθαι καὶ τῆς ἐκείνου σωφροσύνης, πρότερον τὴν εὐμορφίαν τοῦ σώματος τέθεικεν, εἰπών· Καλὸς ἦν τῷ εἴδει, καὶ ὡραῖος τῇ ὄψει σφόδρα· καὶ τότε τὴν σωφροσύνην αὐτοῦ διηγήσατο δεικνύς, ὅτι τὸ κάλλος αὐτὸν εἰς ἀσέλγειαν οὐ παρήγαγεν. οὔτε γὰρ τὸ κάλλος πορνείας αἴτιον, οὔτε ἡ ἀμορφία σωφροσύνης πάντως. πολλαὶ γὰρ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ σώματος λάμψασαι, μειζόνως κατὰ τὴν σωφροσύνην ἔλαμψαν· ἄλλαι πάλιν αἰσχραὶ καὶ δυσειδεῖς οὖσαι, αἰσχρότεραι κατὰ τὴν ψυχὴν ἐγένοντο, μυρίαις ῥυπωθεῖσαι πορνείαις. οὐ γὰρ ἡ φύσις τοῦ σώματος, ἀλλ' ἡ προαίρεσις τῆς ψυχῆς, καὶ τούτου κἀκείνου αἰτία. οὐχ ἁπλῶς δὲ δεύτερον αὐτὴν παρθένον εἶπεν. εἰπὼν γάρ, παρθένος ἦν, ἐπήγαγε· παρθένος ἦν, ἀνὴρ οὐκ ἔγνω αὐτήν. ἐπειδὴ γὰρ πολλαὶ παρθένων τὸ σῶμα ἀδιάφθορον τηροῦσαι, τὴν ψυχὴν πολλῆς ἀκολασίας πληροῦσι, καλλωπιζόμεναι, μυρίους πανταχόθεν ἐπισπώμεναι ἐραστάς, καὶ τοὺς τῶν νέων ὀφθαλμοὺς ἀναπτεροῦσιν, ἐνέδρας τιθεῖσαι καὶ βάραθρα, δεικνὺς ὁ Μωϋσῆς ὅτι οὐκ αὐτὴ τοιαύτη, ἀλλ' ἑκατέρωθεν ἦν παρθένος, ἀπό τε σώματος, ἀπό τε ψυχῆς, φησι, παρθένος ἦν, ἀνὴρ οὐκ ἔγνω αὐτήν. καίτοιγε πολλὰς εἶχεν ἀφορμὰς τοῦ γνωρισθῆναι ἀνδράσι. πρῶτον μέν, τὸ κάλλος τοῦ σώματος· δεύτερον δέ, ὁ τῆς διακονίας τρόπος. εἰ μὲν γὰρ ἐν θαλάμῳ διηνεκῶς ἐκάθητο, καθάπερ αἱ νῦν παρθένοι, καὶ μηδέποτε εἰς ἀγορὰν ἐνέβαλεν, μηδὲ ἐξῄει τὴν οἰκίαν τὴν πατρῴαν, οὐδὲν τοσοῦτον ἦν εἰς ἐγκώμιον λέγεσθαι περὶ αὐτῆς, ὅτι ἀνὴρ οὐκ ἔγνω αὐτήν. ὅταν δὲ ἴδῃς αὐτὴν εἰς ἀγορὰν ἐξιοῦσαν, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑδροφορεῖν ἀναγκαζομένην, καὶ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ πολλάκις, εἶτα μηδενὶ γνώριμον οὖσαν ἀνδρί, τότε μάλιστα αὐτῆς δυνήσῃ κατιδεῖν τὸ ἐγκώμιον. εἰ γὰρ ὀλιγάκις εἰς ἀγορὰν παραβάλλουσα παρθένος, καὶ δυσειδὴς οὖσα καὶ ἄμορφος, πολλῶν ἑπομένων θεραπαινίδων, ἀπὸ τῶν ἐξόδων τούτων διεφθάρη τὸ ἦθος πολλάκις· ἡ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκ τῆς πατρῴας οἰκίας ἐξιοῦσα μόνη, καὶ οὐκ εἰς ἀγορὰν ἁπλῶς, ἀλλ' εἰς τὴν πηγὴν ἀπαντῶσα καὶ ὑδρευομένη, ἔνθα πολλοὺς καὶ ἑτέρους συνιέναι ἀνάγκη, πῶς οὐκ ἂν εἴη μυρίων ἀξία θαυμάτων, οὔτε ἀπὸ τῶν ἐξόδων τῶν συνεχῶν, οὔτε ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ὄψιν εὐμορφίας, οὔτε ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν παραγινομένων, οὔτε ἄλλοθεν οὐδαμόθεν διαφθαρεῖσα τὸ ἦθος· ἀλλὰ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ἀδιάφθορος μείνασα, καὶ τὴν σωφροσύνην τῶν ἐν γυναικωνίτισι καθημένων ἀκριβέστερον διατηρήσασα, καὶ τοιαύτη φανεῖσα, οἵαν ὁ Παῦλος ἐπιζητεῖ λέγων, Ἵνα ᾖ ἁγία σώματι καὶ πνεύματι; Καταβᾶσα γοῦν ἐπὶ τὴν πηγὴν ἔπλησε τὴν ὑδρίαν τοῦ ὕδατος, καὶ ἀνέβη. καὶ ἔδραμεν ὁ παῖς εἰς συνάντησιν αὐτῆς, καὶ εἶπε· πότισόν με μικρὸν ἐκ τῆς ὑδρίας σου. ἡ δὲ εἶπε· πίε, κύριε· καὶ ἔσπευσε, καὶ καθεῖλε τὴν ὑδρίαν ἐπὶ τὸν βραχίονα αὐτῆς, καὶ ἐπότισεν αὐτὸν ἕως ἐπαύσατο πίνων· καὶ εἶπε· καὶ ταῖς καμήλοις σου ὑδρεύσομαι, ἕως ἂν πᾶσαι πίωσι. καὶ ἔσπευσε καὶ ἐξεκένωσε τὴν ὑδρίαν εἰς τὸ ποτιστήριον· καὶ ἔδραμεν ἐπὶ τὸ φρέαρ ἀντλῆσαι, καὶ ὑδρεύσασθαι πάσαις ταῖς καμήλοις. πολλὴ μὲν τῆς γυναικὸς ἡ φιλοξενία, πολλὴ δὲ ἡ σωφροσύνη. καὶ ἀμφότερα ταῦτα, καὶ ἀφ' ὧν ἐποίησε, καὶ ἀφ' ὧν εἶπε, μάλιστα ἔστι καταμαθεῖν. εἶδες πῶς οὔτε ἡ σωφροσύνη τὴν φιλοξενίαν ἐλυμήνατο, οὔτε ἡ φιλοξενία τὴν σωφροσύνην

Γεν. λθ. ς.

α. Κορ. ζ. λδ.

διέφθειρε; τὸ μὲν γὰρ μὴ προτέραν ἐπιδραμεῖν, μηδὲ προσειπεῖν τὸν ἄνδρα, σωφροσύνης ἦν· τὸ δὲ αἰτηθεῖσαν πάλιν μὴ ἀνανεῦσαι, μηδὲ ἀρνήσασθαι, φιλοξενίας καὶ φιλανθρωπίας ἦν καὶ πολλῆς. ὥσπερ γὰρ εἰ προτέρα προσέδραμε καὶ μηδὲν εἰπόντι διελέχθη, ἰταμότητος ἦν καὶ ἀναισχυντίας· οὕτως, εἰ παρακαλέσαντα διεκρούσατο, ὠμότητος ἦν καὶ ἀπανθρωπίας. νῦν δὲ οὐδέτερον τούτων ἐποίησεν· οὔτε διὰ τὴν σωφροσύνην τὴν φιλοξενίαν ἐλυμήνατο, οὐδ' αὖ πάλιν διὰ τὴν φιλοξενίαν τὸ τῆς σωφροσύνης ἐγκώμιον ὑπετέμετο, ἀλλ' ὁλόκληρον ἑκατέρων ὑπετέμετο τὴν ἀρετήν, τῷ μὲν ἀναμεῖναι τὴν αἴτησιν, τὴν σωφροσύνην ἐπιδεικνυμένη, τῷ δὲ παρασχεῖν μετὰ τὴν αἴτησιν, τὴν φιλοξενίαν τὴν ἄφατον. καὶ γὰρ ἀφάτου φιλοξενίας ἦν, τὸ μὴ μόνον ὅπερ ᾔτησε δοῦναι, ἀλλὰ καὶ πλέον τι παρασχεῖν τῶν αἰτηθέντων. εἰ δὲ ὕδωρ ἦν τὸ διδόμενον, τοῦτο κυρία ἦν τότε. τοὺς δὲ φιλοξένους οὐκ ἀπὸ τῆς πολυτελείας τῶν διδομένων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς δυνάμεως, ἧς παρέχουσι, κρίνειν εἰώθασιν· ἐπεὶ καὶ τὸν ποτήριον δόντα ψυχροῦ ὁ Θεὸς ἐπῄνεσε, καὶ τὴν δύο λεπτὰ καταβαλοῦσαν πάντων πλέον καταβεβληκέναι ἔφη, ἐπειδὴ πάντα, ἅπερ εἶχε, τότε κατέβαλεν. οὕτω καὶ αὕτη τούτοις τὸν γενναῖον ἐκεῖνον ἐξένισεν, ὧν οὐδὲν εἶχε πλέον αὐτῷ παρασχεῖν. οὐχ ἁπλῶς δὲ πρόσκειται, τό, ἔσπευσε, καὶ ἔδραμε, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἀλλ' ἵνα μάθῃς τὴν προθυμίαν, μεθ' ἧς ἐποίει τὸ πρᾶγμα, οὐκ ἄκουσα, οὐδὲ ἀναγκαζομένη, οὐδὲ δυσχεραίνουσα, οὐδὲ ἀγανακτοῦσα. καὶ ὅτι οὐ μικρὸν τοῦτο ἐστί, πολλάκις παριόντα τινὰ στῆναι μικρὸν ᾐτησάμεθα δᾷδα κατέχοντα, ἵνα ἅψωμεν, ἢ ὕδωρ βαστάζοντα, ὥστε ἀποπιεῖν, καὶ οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλ' ἐδυσχέραινεν· ἐκείνη δὲ οὐ μόνον ἀπέκλινεν αὐτῷ τὴν ὑδρίαν, ἀλλὰ καὶ ταῖς καμήλοις πάσαις ὑδρεύσατο, πόνον τοσοῦτον ἀναδεχομένη, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος λειτουργίαν εἰς τὴν φιλοξενίαν εἰσενεγκοῦσα μετὰ πολλῆς προθυμίας. οὐ γὰρ τὸ ποιῆσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ προθύμως, δείκνυσιν αὐτῆς τὴν ἀρετήν. κύριον καλεῖ ἄνθρωπον ἀγνῶτα καὶ τότε φανέντα πρῶτον. καὶ καθάπερ ὁ κηδεστὴς αὐτῆς Ἀβραὰμ οὐκ ἠρώτα τοὺς παριόντας, τίνος τέ ἐστε; καὶ πόθεν; καὶ ποῦ πορεύεσθε; καὶ πόθεν ἥκατε; ἀλλ' ἁπλῶς τὴν φιλοξενίαν ἐκαρποῦτο· οὕτω καὶ αὕτη οὐκ εἶπε, τίς εἶ, καὶ πόθεν, καὶ τίνος ἕνεκεν παραγέγονας; ἀλλὰ καρπωσαμένη τὴν εὐπορίαν τῆς φιλοξενίας, τὰ περιττὰ πάντα ἀφῆκε. καὶ γὰρ οἱ [illegible] ὠνούμενοι, καὶ χρυσίον λαμβάνοντες, ἓν τοῦτο ζητοῦσι μόνον, ὅπως κερδαίνοιεν ἀπὸ τῶν ἐχόντων τὰ χρήματα, οὐχ ὅπως αὐτοὺς περιεργάσοιντο· καὶ αὕτη τοῦτο μόνον ζητεῖ ὅπως δέξηται τὸν τῆς φιλοξενίας καρπόν, ὅπως λάβοι τὸν μισθὸν ἀπηρτισμένον. ᾔδει τοῦτο σαφῶς, ὅτι ὁ ξένος μάλιστα πάντων αἰσχύνεται· διὰ τοῦτο δεῖται πολλῆς τῆς φιλοφροσύνης, καὶ ἀπεριεργάστου τῆς σωφροσύνης. ἂν τοίνυν μέλλωμεν αὐτὸν περιεργάζεσθαι καὶ πολυπραγμονεῖν, ὀκνεῖ καὶ ἀναδύεται, καὶ ἀηδῶς προσέρχεται. διὰ τοῦτο οὐδὲ αὕτη τοῦτο ἐποίησεν ἐπὶ τούτου, οὐδὲ ἐπὶ τῶν ξένων ὁ κηδεστὴς ὁ ταύτης, ἵνα μὴ τὴν θήραν ἀποσοβήσῃ, ἀλλ' ἐθεράπευε τοὺς παριόντας μόνον, καὶ καρπούμενος δι' αὐτῶν ὅπερ ἐβούλετο, οὕτως αὐτοὺς ἐξέπεμπε. διὰ τοῦτο καὶ ἀγγέλους ποτὲ ὑπεδέξατο· ὡς εἴγε περιειργάζετο, ἠλαττώθη ἂν αὐτῷ ὁ ἐπικείμενος μισθός. καὶ γὰρ θαυμάζομεν αὐτόν, οὐχ ὅτι ἀγγέλους ὑπεδέξατο, ἀλλ' ὅτι ἀγνοῶν ὑπεδέξατο. εἰ μὲν γὰρ εἰδὼς ἐθεράπευσεν, οὐδὲν θαυμαστὸν ἐποίει, τῆς ἀξίας τῶν ὑποδεχθέντων καὶ τῆς σφόδρα λίθινον καὶ ἀπηνῆ καταναγκαζούσης φιλάνθρωπον γενέσθαι καὶ ἥμερον. τὸ δὲ θαυμαστὸν τοῦτο ἦν, ὅτι ὁδίτας τινὰς αὐτοὺς εἶναι νομίζων, τοσαύτην ἐπ' αὐτοῖς ἐπεδείξατο τὴν θεραπείαν. τοιαύτη καὶ αὕτη ἦν· οὐκ οἶδεν ἐπὶ τί παρεγένετο, οὐδ' ὅτι αὐτὴν μνηστευσόμενος ἦλθεν, ἀλλὰ ξένον τινὰ καὶ ὁδοιπόρον ἐνόμισε. διὰ τοῦτο μείζων αὐτῇ ὁ μισθὸς τῆς φιλοξενίας ἐγίνετο, ὅτι τὸν οὐδαμόθεν ὄντα γνώριμον μετὰ τοσαύτης ὑπεδέξατο εὐνοίας, ὁμοῦ καὶ τὴν σωφροσύνην διατηροῦσα. οὐδὲ γὰρ ἀναισχύντως, οὐδὲ ἰταμῶς, οὔτε ἀναγκάζουσα, οὔτε ὀργιζομένη, ἀλλὰ μετὰ τῆς πρεπούσης σεμνότητος τοῦτο ἐποίει. τοῦτο γὰρ αὐτὸ ᾐνίξατο ὁ

Μωϋσῆς λέγων· Ὁ δὲ ἄνθρωπος κατεμάνθανεν αὐτήν, καὶ παρεσιώπα τοῦ γνῶναι, εἰ εὐώδωσε Γεν. κδ. κα.
Κύριος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. τί ἐστι, κατεμάνθανεν αὐτήν; καὶ σχῆμα, καὶ βάδισμα, καὶ βλέμμα, καὶ ῥῆμα, καὶ πάντα ἀκριβῶς ἐξήταζεν, ἀπὸ τῶν τοῦ σώματος κινημάτων τὴν ἕξιν τῆς ψυχῆς καταμανθάνων. καὶ οὐδὲ τούτοις ἠρκέσθη μόνον, ἀλλὰ δι᾽ ἑτέρας προσάγει πεῖραν. ἐπειδὴ γὰρ ἐπότισεν αὐτόν, οὐκ ἔστη μέχρι τούτου, ἀλλ᾽ εἶπεν αὐτῇ, Τίνος θυγάτηρ εἶ, ἀνάγγειλόν Γεν. κδ. κγ.
μοι, καὶ εἰ ἔστι παρὰ τῷ πατρί σου τόπος καταλῦσαι. τί οὖν ἐκείνη; ἀνεξικάκως καὶ πράως καὶ τὸν πατέρα εἶπε, καὶ οὐκ ἠγανάκτησε, λέγουσα, σὺ δὲ τίς εἶ ὁ πολυπραγμονῶν καὶ ζητῶν, καὶ τὴν οἰκίαν περιεργαζόμενος; ἀλλὰ τί; Θυγάτηρ Βαθουὴλ εἰμὶ ἐγὼ τοῦ υἱοῦ Μελχᾶς, ὃν ἔτεκεν αὐτῷ Ναχώρ· καὶ ἄχυρα καὶ χορτάσματα πολλὰ παρ᾽ ἡμῖν, καὶ τόπος τοῦ καταλῦσαι. ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ὕδατος, πλέον ὧν ᾔτησεν ἔδωκεν. ὁ μὲν γὰρ πιεῖν ᾔτησε μόνον, ἡ δὲ καὶ τὰς καμήλους ὑπέσχετο ποτίζειν, καὶ ἐπότισεν. οὕτω καὶ ἐνταῦθα· αὐτὸς τόπον ᾔτησε μόνον, ἡ δὲ καὶ ἄχυρα καὶ χορτάσματα καὶ ἄλλα πολλά, διὰ τούτων πάντων αὐτὸν ἐκκαλουμένη, καὶ πρὸς τὴν οἰκίαν ἕλκουσα, ἵνα τὸν τῆς φιλοξενίας καρπώσηται μισθόν. ταῦτα δὲ μὴ παρέργως, μηδὲ ἁπλῶς ἀναγινώσκωμεν, ἀλλ᾽ ἡμᾶς αὐτοὺς καθ᾽ ἑαυτοὺς ἐννοοῦντες, καὶ τούτοις παραβάλλοντες, οὕτως εἰσόμεθα τὴν ἀρετὴν τῆς γυναικός. πολλάκις γοῦν γνωρίμους τινὰς καὶ ἐπιτηδείους ὑποδεχόμενοι δυσχεραίνομεν· κἂν μίαν ἢ δευτέραν ἡμέραν ἐνδιατρίψωσι, βαρυνόμεθα· αὕτη δὲ τὸν ἀγνῶτα καὶ ξένον μετὰ πολλῆς εἰς τὴν οἰκίαν εἷλκε τῆς προθυμίας, καὶ ταῦτα οὐκ αὐτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ καμήλοις τοσαύταις μέλλουσα παρέξειν τὴν θεραπείαν. ἐπειδὴ δὲ εἰσῆλθε, σκόπει ἐντεῦθεν μᾶλλον αὐτοῦ τὴν σύνεσιν. ὡς γὰρ παρέθηκε φαγεῖν αὐτῷ ἄρτους, φησίν· Οὐ μὴ φάγω, ἕως ὅτου λαλήσω τὰ ῥήματά Γεν. κδ. λγ.
μου. εἶδες πῶς ἦν ἐγρηγορὼς καὶ νήφων; εἶτα, ἐπειδὴ εἰπεῖν ἐπέτρεψαν, ἴδωμεν πῶς αὐτοῖς διαλέγεται. ἆρα ταῦτα εἶπε πρὸς αὐτοὺς τὰ ῥήματα, ὅτι δεσπότην ἔχω περιφανῆ καὶ λαμπρόν, παρὰ πάντων θαυμαζόμενον, πολλῆς παρὰ τῶν ἐγχωρίων προεδρίας ἀπολαύοντα; καίτοιγε εἴπερ ἐβούλετο ταῦτα εἰπεῖν, οὐκ ἂν ἠπόρησε. καὶ γὰρ ἐν τάξει βασιλέως αὐτὸν οἱ ἐπιχώριοι ἐτίμων. ἀλλ᾽ ὅμως οὐδὲν τούτων εἶπεν, ἀλλὰ τὰ ἀνθρώπινα ταῦτα ἀφείς, ἀπὸ τῆς ἄνωθεν αὐτὸν ῥοπῆς ἐκόσμησεν οὕτω λέγων· Παῖς Ἀβραὰμ ἐγώ Γεν. κδ. λδ.
εἰμι. Κύριος εὐλόγησε τὸν κύριόν μου σφόδρα, καὶ ὑψώθη, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ πρόβατα, καὶ μόσχους, χρυσίον καὶ ἀργύριον. τὸν πλοῦτον εἶπεν, οὐχ ἵνα εὔπορον δείξῃ ὄντα, ἀλλ᾽ ἵνα φιλόθεον. οὐ γὰρ ἀπὸ τοῦ κεκτῆσθαι, ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ παρὰ Θεοῦ ταῦτα αὐτὸν εἰληφέναι ἐγκωμιάσαι βούλεται.. εἶτα περὶ τοῦ νυμφίου διαλεγόμενος· Καὶ ἔτεκε Σάῤῥα ἡ γυνὴ τοῦ Γεν. κδ. λϛ.
κυρίου μου υἱὸν ἕνα τῷ κυρίῳ μου μετὰ τὸ γηρᾶσαι αὐτήν. ἐνταῦθά μοι καὶ τὸν τρόπον τῶν ὠδίνων ἠνίξατο δεικνύς, ὅτι καὶ ὁ τόκος ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ γέγονε προνοίας τῆς πρὸς ἐκείνους, οὐ κατὰ φύσεως ἀκολουθίαν. καὶ σὺ τοίνυν ἀντὶ νυμφίου, ἀντὶ νύμφην ἐπιζητῇς, ταῦτα πρὸ τῶν ἄλλων ζήτει· εἰ θεοφιλής ἐστιν, εἰ πολλῆς ἄνωθεν ἀπολαύει τῆς εὐνοίας. ἂν γὰρ ἐκεῖνα ᾖ, καὶ τὰ ἄλλα ἕψεται· τούτων δὲ οὐκ ὄντων, κἂν μετὰ πολλῆς τῆς ἀδείας αὐτοῖς ὑπάρχῃ τὰ βιωτικά, κέρδος οὐδέν. εἶτα ἵνα μὴ λέγωσι, τίνος οὖν ἕνεκεν οὐδεμίαν τῶν ἐπιχωρίων ἔλαβε γυναικῶν; Ὥρκισέ με, φησί, λέγων· οὐ λήψῃ τῷ υἱῷ μου γυναῖκα ἀπὸ τῶν θυγατέρων Γεν. κδ. λζ.
τῶν Χαναναίων, ἀλλ᾽ εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου πορεύσῃ, καὶ εἰς τὴν φυλήν μου, καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου. ἀλλ᾽ ἵνα μὴ πᾶσαν τὴν ἱστορίαν εἰς μέσον φέροντες παρενοχλεῖν δόξωμεν, ἐπὶ τὸ τέλος ἴωμεν. ἐπειδὴ γὰρ εἶπε, πῶς ἐπὶ τῆς πηγῆς ἔστη, πῶς ᾔτησε τὴν κόρην, πῶς ἔδωκεν ἐκείνη πλέον τῆς αἰτήσεως, πῶς ὁ Θεὸς μεσίτης ἐγένετο, καὶ πάντα μετὰ ἀκριβείας ἀπαγγείλας, κατέλυσεν ἐν τούτοις τὸν λόγον. ταῦτα ἅπαντα ἀκούσαντες ἐκεῖνοι, οὐκ ἔτι λοιπὸν ἀμφέβαλλον, οὐδὲ ἠμέλλησαν, ἀλλ᾽ ὥσπερ τοῦ Θεοῦ τὴν ψυχὴν αὐτῶν εἰς τοῦτο κινήσαντος, εὐθέως αὐτῷ καθωμολόγησαν τὴν θυγατέρα. καὶ ἀποκριθεὶς Λάβαν καὶ Βαθουήλ, εἶ-

Γεν. κδ. ν.

που· Τὸ πρόσταγμα τοῦτο παρὰ Θεοῦ ἐξῆλθεν. οὐ δυνησόμεθα οὖν σοι ἀντειπεῖν κακὸν ἢ καλόν· ἰδοὺ Ρεβέκκα, λαβὼν ἀπότρεχε, καὶ ἔσται γυνὴ τῷ κυρίῳ σου, καθάπερ ἐλάλησε Κύριος. τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγείη, τίς οὐκ ἂν θαυμάσειεν, ὅσα καὶ ἡλίκα κωλύματα ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ διῄρηται; καὶ γὰρ τὸ ξένον εἶναι, καὶ οἰκέτην, καὶ ἀγνῶτα, καὶ πολὺ τῆς ὁδοῦ τὸ διάστημα, καὶ τὸ μηδὲ τὸν κηδεστὴν, μηδὲ τὸν νυμφίον, μήτε ἄλλον τινὰ τῶν ἐκείνῃ προσηκόντων γνωρίζεσθαι, καὶ καθ' ἑαυτὸ τούτων ἕκαστον ἱκανὸν ἦν κωλῦσαι τὸν γάμον. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἐκώλυσεν, ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἐξευμαρίζετο· καὶ καθάπερ γνωρίμῳ καὶ πλησίον οἰκοῦντι, καὶ ἐκ προτέρας ἡμέρας συνδιατραφέντι, οὕτως αὐτῷ θαρροῦντες ἐνεχείριζον τὴν νύμφην. τὸ δὲ αἴτιον, ὁ Θεὸς ἦν ἐν μέσῳ. ὥσπερ γὰρ ὅταν χωρὶς αὐτοῦ τι ποιῶμεν, κἂν ἅπαντα ᾖ λεῖα καὶ ῥᾴδια, βάραθρα καὶ κρημνοὺς καὶ μυρίας ἐν αὐτοῖς ἀποτυχίας εὑρίσκομεν· οὕτως ὅταν παρῇ καὶ συνεφάπτηται, κἂν ἁπάντων ἀπορώτερα ᾖ τὰ προκείμενα, ἅπαντα λεῖα καὶ ῥᾴδια γίνεται. μηδὲν οὖν μήτε ποιῶμεν, μήτε λέγωμεν, πρὶν ἢ τὸν Θεὸν καλέσαι καὶ παρακαλέσαι συνεφάψασθαι τῶν ἐν χερσὶν ἡμῖν ἁπάντων, καθάπερ οὖν καὶ οὗτος ἐποίησεν. ἀλλ' ἴδωμεν ἐπειδὴ αὐτὴν ἔλαβε, ποίῳ τρόπῳ τὸν γάμον ἐπετέλεσεν. ἆρα κύμβαλα καὶ σύριγγας καὶ χοροὺς καὶ τύμπανα καὶ αὐλοὺς καὶ τὴν ἄλλην ἐπισύρατο φαντασίαν; οὐδὲν τούτων, ἀλλὰ μόνην λαβὼν οὕτως ἀπῄει, τὸν ἄγγελον ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ παραπέμποντα αὐτὴν καὶ συνοδοιποροῦντα, ὃν ὁ δεσπότης αὐτοῦ τὸν Θεὸν ἱκέτευσεν αὐτῷ συναποστεῖλαι ἐκ τῆς οἰκίας ἐξερχομένῳ. καὶ ἤγετο λοιπὸν ἡ νύμφη αὐλῶν μὲν καὶ κιθάρας, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων οὐδενὸς ἀκούσασα, μυρίας δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τὰς εὐλογίας ἔχουσα, στεφάνου διαδήματος παντὸς λαμπροτέρας. ἤγετο οὐ χρυσᾶ περιβεβλημένη ἱμάτια, ἀλλὰ σωφροσύνην καὶ εὐλάβειαν, καὶ φιλοξενίαν, καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν ἀρετήν. ἤγετο οὐκ ἐπὶ ὀχήματος καταστέγου, οὐδὲ ἐπὶ ἄλλης τινὸς φαντασίας τοιαύτης, ἀλλ' ἐπὶ τῆς καμήλου καθημένη. μετὰ γὰρ τῆς ἀρετῆς τῆς ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τὰ σώματα ταῖς παρθένοις τὸ παλαιὸν πολλῆς μετεῖχε τῆς εὐεξίας. οὐ γὰρ οὕτως αὐτὰς ἔτρεφον αἱ μητέρες, καθάπερ τὰς νῦν, βαλανείοις πυκνοῖς, μύρων ἀλοιφαῖς, ἐπιτρίμμασι σκιαγραφίας, μαλακοῖς ἱματίοις, ἑτέροις μυρίοις διαφθειρούσαις τρόποις, καὶ τοῦ δέοντος μαλακωτέρας ποιούσαις, ἀλλ' εἰς ἅπασαν αὐτὰς ἦγον ἐκεῖναι σκληραγωγίαν. διὰ τοῦτο αὐταῖς καὶ τοῦ σώματος ἡ ὥρα σφόδρα ἦν εὐανθὴς καὶ γνησία, ἅτε φυσική τις οὖσα, ἀλλ' οὐ χειροποίητος, οὔτε ἐπιτετηδευμένη. διὰ τοῦτο καὶ ὑγιείας ἀπέλαυον καθαρᾶς, καὶ κάλλος αὐταῖς ἀμήχανον ἦν, οὐδεμιᾶς ἀρρωστίας ἐνοχλούσης τῷ σώματι, ἀλλὰ πάσης βλακείας ἐκβεβλημένης. οἱ γὰρ πόνοι καὶ αἱ ταλαιπωρίαι καὶ τὸ ἐν ἅπασιν αὐτουργεῖν βλακείαν μὲν ἀπήλαυνε πᾶσαν, εὐρωστίαν δὲ καὶ ὑγείαν μετὰ πολλῆς παρεῖχε τῆς ἀσφαλείας. διὸ δὴ καὶ ποθεινότεραι τοῖς ἀνδράσιν ἦσαν, καὶ μᾶλλον ἐπέραστοι. οὐ γὰρ δὴ τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν τούτοις βελτίω καὶ σωφρονεστέραν κατειργάσατο. καθημένη τοίνυν ἐπὶ τῆς καμήλου καὶ φθάσασα εἰς τὴν χώραν, πρὶν αὐτὴν ἐλθεῖν ἔσω, ἀναβλέψασα εἶδε τοῖς ὀφθαλμοῖς τὸν Ἰσαάκ, καὶ κατεπήδησεν ἀπὸ τῆς καμήλου. εἶδες ἰσχύν; εἶδες εὐεξίαν; κατεπήδησεν ἀπὸ τῆς καμήλου (οὕτως αὐταῖς ῥώμη πολλὴ μετὰ σωφροσύνης ἦν) καὶ εἶπε τῷ παιδί· Τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁ πορευόμενος ἐν τῷ πεδίῳ; εἶπε δὲ ὁ παῖς· ὁ κύριός μου. εἶτα λαβοῦσα τὸ θέριστρον περιεβάλετο. ὅρα πανταχοῦ τὴν σωφροσύνην αὐτῆς μαρτυρουμένην, πῶς ἦν αἰσχυντηρά, πῶς ἦν αἰδέσιμος. Καὶ ἔλαβεν αὐτὴν ὁ Ἰσαάκ, καὶ ἐγένετο αὐτῷ εἰς γυναῖκα, καὶ ἠγάπησεν αὐτὴν, καὶ παρεκλήθη περὶ Σάρρας τῆς μητρὸς αὐτοῦ. οὐχ ἁπλῶς δὲ ταῦτα εἴρηται, ὅτι ἠγάπησεν αὐτὴν, καὶ παρεκλήθη περὶ τῆς Σάρρας τῆς μητρὸς αὐτοῦ· ἀλλ' ἵνα μάθῃς τοῦ φίλτρου καὶ τῆς ἀγάπης τὰς ὑποθέσεις, ἃς οἴκοθεν ἔχουσα ἦλθεν ἡ γυνή. τίς γὰρ τὴν τοιαύτην οὐκ ἂν ἠγάπησε, τὴν οὕτω σώφρονα, τὴν οὕτω κοσμίαν, τὴν οὕτω φιλόξενον καὶ φιλάνθρωπον καὶ

ἥμερον

ἡμέραν, τὴν ἀνδρείαν μὲν κατὰ τὴν ψυχὴν, ῥωμαλέαν δὲ κατὰ τὸ σῶμα. Ταῦτα εἶπον, οὐχ ἵνα ἀκούσητε, οὐδ' ἵνα ἀκούσαντες ἐπαινέσητε μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ ζηλώσητε. καὶ πατέρες μὲν τὴν πρόνοιαν τοῦ πατριάρχου μιμεῖσθε, ἣν ἐποιεῖτο περὶ τοῦ λαβεῖν γυναῖκα ἅπλαστον, οὐ χρήματα ἐπιζητήσας, οὐ γένους λαμπρότητα, οὐ σώματος κάλλος, οὐκ ἄλλο οὐδὲν, ἀλλὰ ψυχῆς εὐγένειαν μόνον· μητέρες δὲ οὕτω τὰς ἑαυτῶν ἀνατρέφετε θυγατέρας· οἱ δὲ ἄγεσθαι αὐτὰς μέλλοντες νυμφίοι, μετὰ τοσαύτης αὐτὰς ἄγετε κοσμιότητος, χορείας μὲν καὶ γέλωτας καὶ ῥήματα αἰσχρὰ, καὶ σύριγγας καὶ αὐλοὺς, καὶ τὴν διαβολικὴν φαντασίαν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ τοιαῦτα ἐξορίζοντες, τὸν Θεὸν δὲ ἀεὶ παρακαλοῦντες μεσίτην γενέσθαι τῶν πραττομένων ἁπάντων. ἂν γὰρ οὕτω τὰ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομήσωμεν, οὐκ ἀποστάσιον ἔσται ποτὲ, οὐ μοιχείας ὑποψία, οὐ ζηλοτυπίας πρόφασις, οὐ μάχη καὶ ἔρις, ἀλλὰ πολλῆς μὲν ἀπολαυσόμεθα τῆς εἰρήνης, πολλῆς δὲ τῆς ὁμονοίας. Ταύτης δὲ οὔσης, καὶ αἱ ἄλλαι πάντως ἕψονται ἀρεταί. ὥσπερ γὰρ γυναικὸς πρὸς ἄνδρα στασιαζούσης, οὐδὲν ὑγιὲς ἔσται ἐπὶ τῆς οἰκίας, κἂν ἅπαντα τὰ ἄλλα κατὰ ῥοῦν φέρηται πράγματα· οὕτως ὁμονοούσης καὶ εἰρηνευούσης, οὐδὲν ἔσται ἀηδὲς, κἂν μυρίοι χειμῶνες καθ' ἑκάστην τίκτωνται τὴν ἡμέραν. ἂν οὕτως οἱ γάμοι γίνωνται, καὶ τὰ παιδία μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας εἰς ἀρετὴν ἀγαγεῖν δυνησόμεθα. ὅταν γὰρ ἡ μήτηρ οὕτως ᾖ κοσμία καὶ σώφρων, καὶ πᾶσαν ἀρετὴν κεκτημένη, πάντως καὶ τὸν ἄνδρα ἑλεῖν δυνήσεται, καὶ χειρώσασθαι τῷ περὶ αὐτὴν πόθῳ· ἑλοῦσα δὲ αὐτὸν, μετὰ πολλῆς ἕξει τῆς προθυμίας βοηθοῦντα πρὸς τὴν τῶν παίδων ἐπιμέλειαν, καὶ τὸν Θεὸν οὕτως ἐπισπάσεται πρὸς τὴν αὐτὴν ταύτην πρόνοιαν. ἐκείνου δὲ συνεφαπτομένου τῆς καλῆς ταύτης οἰκονομίας, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν παίδων ἀσκοῦντος, οὐδὲν ἀηδὲς ἔσται λοιπὸν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς οἰκίας εὖ διακείσεται. τῶν ἀρχόντων οὕτω διακειμένων, καὶ μετὰ τῆς οἰκίας οὕτως ἕκαστος δυνήσεται, τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς λέγω, καὶ παίδων καὶ οἰκετῶν, καὶ τὸν ἐνταῦθα μετὰ ἀδείας ἁπάσης διανύσαι βίον, καὶ εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν εἰσελθεῖν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, κράτος, σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΤΙ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΝ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΛΕΓΟΥΣΙ, ΚΑΙ ΤΟΙΣ ἀκούουσι τὸ πρὸς χάριν δημηγορεῖν, καὶ ὅτι χρήσιμον καὶ δικαιοσύνη μεγίστη, τὸ κατηγορεῖν τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων.

ΙΚανῶς ὑμῶν οἶμαι καθηψάμεθα πρῴην, καὶ βαθυτέραν ἐδώκαμεν τὴν πληγήν· οὐκοῦν ἀνάγκη θεραπεῦσαι τήμερον, καὶ προσηνέστερα ἐπιθεῖναι τὰ φάρμακα. οὗτος γὰρ ἄριστος ἰατρείας τρόπος, μὴ μόνον τέμνειν, ἀλλὰ καὶ ἐπιδεσμεῖν τὰ ἕλκη· οὗτος θαυμαστὸς διδασκαλίας νόμος, μὴ μόνον ἐπιτιμᾶν, ἀλλὰ καὶ παρακαλεῖν καὶ παραμυθεῖσθαι. οὕτω καὶ Παῦλος ἐκέλευσεν· Ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον. ἐάν τε παρακαλῇ τις διόλου, ῥᾳθυμοτέρους ποιεῖ τοὺς ἀκροατάς· ἐάν τε ἐπιτιμᾷ μόνον, τραχυτέρους ἐργάζεται. οὐ γὰρ δυνάμενοι τὸ φορτίον τῶν διηνεκῶν ἐλέγχων ἐνεγκεῖν, ἀποπηδῶσιν εὐθέως. διὸ χρὴ ποικίλον τινὰ εἶναι τὸν τῆς διδασκαλίας τρόπον. ἐπεὶ οὖν τῇ προτέρᾳ σφοδρότερον τὴν ἑκάστου διάνοιαν ἔδακεν ὁ λόγος, προσηνεστέρως ὑμῖν δεῖ τῆς διδασκαλίας τήμερον, καὶ ταῖς ἐκ τῶν ἐλέγχων γενομέναις ὀδύναις, ὥσπερ ἔλαιον, ἀναγκαῖον ἐπιστάξαι τοῦ λόγου τὸ προσηνές, πρότερον αὐτῶν ὑμᾶς ἀναμνήσαντες τῶν ἐλέγχων. διελέγομεν ὑμῖν πρῴην τὸν Παύλου νόμον περὶ τῆς τῶν μυστηρίων κοινωνίας κείμενον τοῖς μεμυημένοις ἅπασιν. ὁ δὲ νόμος ἦν οὗτος. οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ νῦν αὐτὸν ἀναγνῶναι πάλιν. Δοκιμαζέτω

β. Τιμ. δ. β.

ά. Κορ. ιά. κή.

κιμαζέτω δὲ ἕκαστος ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω. ἴσασιν οἱ μεμυημένοι τὰ λεγόμενα, καὶ τίς μὲν ὁ ἄρτος, τί δὲ τὸ ποτήριον. Ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων, φησὶν, ἀναξίως τοῦ Κυρίου, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου. τοῦτον ὑμῖν τὸν νόμον ἀνέγνωμεν, ἐξηγησάμεθα δὲ καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ ῥητοῦ. Εἴπομεν τί ἐστιν, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου, ὅτι τὴν αὐτὴν δώσει δίκην, ὅσην ὑποστήσονται τιμωρίαν οἱ σταυρώσαντες τὸν Χριστόν. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι, φησιν, οἱ σφαγεῖς ἔνοχοι ἐγένοντο τοῦ αἵματος, οὕτω καὶ οὗτοι οἱ ἀναξίως κοινωνοῦντες τῶν μυστηρίων. τοῦτο γάρ ἐστιν, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου. ἐδόκει πολλὴν ὑπερβολὴν ἔχειν τὸ εἰρημένον, καὶ ἀφόρητος εἶναι ἡ ἀπειλή. προσεθήκαμεν καὶ λογισμὸν ἐκ παραδείγματος ἀκολουθίαν ἔχοντα πολλήν. ὥσπερ γὰρ, ἔφην, ἄντε διαρρήξῃ τις τὴν πορφυρίδα τὴν βασιλικὴν, ἄντε μολύνῃ βορβόρῳ, παραπλησίως εἰς τὸν ἐνδυόμενον αὐτὴν ὑβρίζει βασιλέα· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα· οἵ τε ἀνελόντες τὸ σῶμα τὸ δεσποτικὸν, οἵ τε ἀκαθάρτῳ δεχόμενοι τῇ διανοίᾳ, ὁμοίως ἐμπαροινοῦσι τῷ ἐνδύματι τῷ βασιλικῷ. διέρρηξαν μὲν οὖν αὐτὸ Ἰουδαῖοι τῷ σταυρῷ, μολύνει δὲ καὶ ὁ ἀκαθάρτῳ δεχόμενος αὐτὸ ψυχῇ· ὥστε εἰ καὶ διάφορα τὰ τῆς παρανομίας, ἀλλὰ τὰ τῆς ὕβρεως ἴσα. τοῦτο πολλῶν καθήψατο, τοῦτο πολλοὺς ἐθορύβησεν· ἔδακε τὸ συνειδὸς τῶν ἀκουόντων, μᾶλλον δὲ οὐχὶ τῶν ἀκουόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμοῦ τοῦ λέγοντος πρὸς ὑμᾶς. κοινὴ γὰρ ἡ διδασκαλία, κοινὰ τὰ τραύματα· δεῖ καὶ κοινὰ τὰ φάρμακα ἐπιθεῖναι. τοῦτο τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἐγένετο ἔργον, ὥστε καὶ τοὺς λέγοντας καὶ τοὺς ἀκούοντας τοῖς αὐτοῖς ὑποκεῖσθαι νόμοις, τῆς αὐτῆς κοινωνεῖν φύσεως, ὁμοίως ἕκαστον ὑπεύθυνον εἶναι παραβαίνοντα. διὰ τί; ἵνα μετὰ συμμετρίας ποιῆται τὴν ἐπιτίμησιν, ἵνα συγγνωμονικὸς γίνηται τοῖς ἁμαρτάνουσιν, ἵνα ἀναμιμνησκόμενος τῆς οἰκείας ἀσθενείας μὴ ἀφόρητον ποιῆται τὸν ἔλεγχον. διὰ τοῦτο οὐκ ἀγγέλους ἐκ τῶν οὐρανῶν καταγαγὼν ὁ Θεὸς "τῇ τῶν ἀνθρώπων" φύσει διδασκάλους ἐπέστησεν, ἵνα μὴ διὰ τὸ τῆς φύσεως ὑπερέχον, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας τὴν ἄγνοιαν, ἀφειδέστερον ποιῶνται τὰς καθ᾽ ἡμῶν ἐπιτιμήσεις· ἀλλὰ ἀνθρώπους θνητοὺς ἔδωκε διδασκάλους καὶ ἱερέας, ἀνθρώπους ἀσθενείᾳ περικειμένους, ἵν᾽ αὐτὸ δὴ τοῦτο, τὸ τοῖς αὐτοῖς ὑπευθύνους εἶναι καὶ τοὺς λέγοντας καὶ τοὺς ἀκούοντας, χαλινὸς γίνηται τῇ τοῦ λέγοντος γλώττῃ, μὴ συγχωροῦν πέρα τοῦ μετρίου ποιεῖσθαι τὰς κατηγορίας. καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθὲς, αὐτὸς ὁ Παῦλος ὁ τὸν νόμον ἐκεῖνον θεὶς, καὶ ταύτην ἡμᾶς ἐδίδαξε τὴν αἰτίαν, οὕτως εἰπών· Ἑβρ. ε. β. Πᾶς γὰρ ἱερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται, μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις. πόθεν καὶ διὰ τί; Ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν. ὁρᾷς ὅτι ἡ ἀσθένεια τῆς συμπαθείας ὑπόθεσις γέγονε, καὶ τὸ συγγενὲς τῆς φύσεως οὐκ ἀφίησιν εἰς ἀμετρίαν ποτὲ ἐκπεσεῖν τὸν ἐπιτιμῶντα, κἂν σφόδρα φιλονεικῇ; τίνος δὲ ἕνεκεν ταῦτα εἶπον; ἵνα μὴ λέγητε, ὅτι σὺ καθαρὸς ὢν ἁμαρτημάτων, ἀπηλλαγμένος τῆς ὀδύνης τῆς κατὰ τὴν ἐπιτίμησιν, μετὰ πολλῆς ἐξουσίας ἐπιφέρεις ἡμῖν βαθυτέραν τὴν τομήν. ἐγὼ γὰρ πρότερος αἰσθάνομαι τῆς ὀδύνης, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὑπεύθυνός εἰμι τοῖς ἁμαρτήμασι. Σοφ. η. ε. Πάντες γὰρ ἐσμὲν ἐν ἐπιτιμίοις· Παροιμ. κ. θ. καὶ, Οὐδεὶς καυχήσεται ἁγνὴν ἔχειν καρδίαν. ὥστε οὐκ ἐν ἀλλοτρίοις φιλοσοφῶν κακοῖς, οὐδὲ ἐξ ἀπανθρωπίας τινὸς, ἀλλ᾽ ἀπὸ κηδεμονίας πολλῆς τοὺς ἐλέγχους ἐποιησάμην ἐκείνους. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν τὰ σώματα ἰατρευόντων, ὁ μὲν ἐπάγων τὴν πληγὴν, οὐδεμίαν λαμβάνει τῆς πληγῆς αἴσθησιν, ὁ δὲ τεμνόμενος, οὗτός ἐστιν ὁ διασπώμενος ταῖς ἀλγηδόσι μόνος· ἐπὶ δὲ τῶν τὰς ψυχὰς θεραπευόντων οὐχ οὕτως (εἰ μή γε σφάλλομαι ἐξ ἐμαυτοῦ τὰ τῶν λοιπῶν δοκιμάζων) ἀλλ᾽ αὐτὸς πρότερος ὀδυνᾶται ὁ λέγων, οἷα ἂν ἑτέροις ἐπιτιμᾷ. οὐδὲ γὰρ οὕτως ἐλεγχόμενοι παρ᾽ ἑτέρων ἀλγοῦμεν, ὡς ἐλέγχοντες ἑτέρους περὶ ἁμαρτημάτων, ὧν ἐσμὲν ὑπεύθυνοι. ἐπιλαμβάνεται γὰρ εὐθέως τὸ συνειδὸς τοῦ λέγοντος, καὶ τὸ διδασκαλίας προκείμενοι ἀξίωμα, εἰς τὰ αὐτὰ τοῖς μαθηταῖς καταπίπτειν ἁμαρτήματα, καὶ τὴν αὐτὴν δέξασθαι ἔλεγχον, πικροτέραν τῷ λέγοντι ποιεῖ τὴν ὀδύνην. καὶ ταῦτα οὐχ ἁπλῶς ἀποδύρομαι νῦν· ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ τὸ βάρος τῶν εἰρημένων οὐκ ἐνεγκόντες, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν προσελθόντες ἐδυσχέραινον, ἠγανάκτουν, ἀπάγεις ἡμᾶς, λέγοντες, τῆς ἱερᾶς τραπέζης, καὶ τῆς κοινωνίας ἀποσοβεῖς. διὰ τοῦτο ταῦτα ἀναγκαῖον εἰπεῖν, ἵνα μάθητε ὅτι οὐκ ἀπάγω, ἀλλὰ συνάγω μᾶλλον· οὐκ ἀποσοβῶ, οὐδὲ ἀπείργω, ἀλλ' ἐπισπῶμαι διὰ τὸν ἔλεγχον πλέον. ὁ γὰρ φόβος τῆς εἰρημένης τιμωρίας, καθάπερ πῦρ εἰς κηρὸν, οὕτως εἰς τὸ συνειδὸς τῶν ἁμαρτημάτων ἐμπίπτων, λύει μὲν ἡμῶν καὶ τήκει τὰ πλημμελήματα διηνεκῶς ἐγκαθήμενος, καθαρὰν δὲ καὶ ἀποστίλβουσαν ἐργαζόμενος τὴν διάνοιαν, πλείονα τὴν παῤῥησίαν ἡμῖν ἐντίθησιν. ἀπὸ δὲ τῆς παῤῥησίας καὶ προθυμία πλείων γένοιτ' ἂν πρὸς τὸ συνεχῶς τῶν ἀποῤῥήτων καὶ φρικτῶν κοινωνεῖν μυστηρίων. καὶ καθάπερ ὁ πικρὰ φάρμακα τοῖς κακοσίτοις διδοὺς, καὶ τοὺς πονηροὺς ἐκκαθαίρων χυμοὺς, διεγείρει τὴν καταβεβλημένην ὄρεξιν, καὶ μετὰ πλείονος παρασκευάζει τῆς προθυμίας τῆς συνήθους ἅπτεσθαι τροφῆς· οὕτω δὴ καὶ ὁ πικρὰ λέγων ῥήματα, καὶ καθαίρων τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς τῆς διανοίας, καὶ τὸ βαρὺ τῶν ἁμαρτημάτων ἀποσκευαζόμενος φορτίον, δίδωσιν ἀναπνεῦσαι τῷ συνειδότι, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἡδονῆς ἀπογεύσασθαι τοῦ σώματος παρασκευάζει τοῦ δεσποτικοῦ. οὐ τοίνυν δυσχεραίνειν ὑπὲρ τῶν εἰρημένων χρὴ, ἀλλ' ἀποδέχεσθαι καὶ ἐπαινεῖν. εἰ δέ τινες ἀσθενέστεροι διάκεινται, καὶ οὐκ ἀνέχονται ταύτης ἡμῶν τῆς ἀπολογίας, ἐκεῖνο ἂν εἴποιμι πρὸς αὐτοὺς, ὅτι οὐκ ἐμαυτοῦ νόμους ὑμῖν ἐξηγοῦμαι, ἀλλ' ἐκ τῶν οὐρανῶν καταβάντα ἀναγινώσκω γράμματα· καὶ ἀνάγκη τὸν ταύτην ἐμπιστευθέντα τὴν διακονίαν, ἢ πάντα μετὰ παῤῥησίας εἰπεῖν τὰ ἐγκείμενα, τὸ συμφέρον, ἀλλὰ μὴ τὸ ἡδὺ τοῖς ἀκροαταῖς πανταχοῦ ζητοῦντα· ἢ τὴν τῶν ἀκουόντων ὑποπτευόμενον ἀπέχθειαν, καὶ τὴν ἑαυτοῦ καὶ τὴν ἐκείνων προΐεσθαι σωτηρίαν, διὰ τῆς ἀκαίρου ταύτης χάριτος. ὅτι γὰρ καὶ τῷ λέγοντι καὶ τοῖς ἀκούουσι σφόδρα ἐπικίνδυνον τὸ τῶν θείων ἀποκρύπτεσθαί τι νόμων· καὶ ὅτι φόνων ὑπεύθυνοι οἱ διδάσκαλοι κρίνονται, ὅταν μὴ πάντα χωρὶς ὑποστολῆς ἐξηγῶνται τοῦ Θεοῦ τὰ δικαιώματα, Παῦλον ὑμῖν τούτων πάλιν παρέξομαι μάρτυρα. διὰ γὰρ τοῦτο συνεχῶς ὑπὲρ ἁπάντων ἐπὶ τὴν ἁγίαν ἐκείνην καταφεύγω ψυχὴν, ὅτι χρήσιμοί τινές εἰσι καὶ θεῖοι νόμοι τὰ Παύλου ῥήματα. οὐ γὰρ Παῦλός ἐστιν ὁ λαλῶν, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ὁ τὴν ἐκείνου ψυχὴν κινῶν. δι' ἐκείνου γὰρ φθέγγεται πάντα, ἅπερ ἐκεῖνος εἶπε. τί τοίνυν φησὶν ὁ Παῦλος; καλέσας τοὺς τὴν Ἔφεσον οἰκοῦντας, καὶ ἐσχάτην πρὸς αὐτοὺς δημηγορίαν εἰπὼν, ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτῶν ἀφίστασθαι ἔμελλε, διδάσκων τοὺς ἐφεστηκότας αὐτοῖς, ὅτι καθάπερ οἱ τὸ αἷμα ἐκχέοντες τῶν μαθητῶν, οὕτως οἱ τὰ συμφέροντα μὴ λέγοντες αὐτοῖς, εἰσὶν ὑπεύθυνοι κολάσεως καὶ τιμωρίας, οὕτω πως φησί· Καθαρὸς εἰμὶ ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων. διὰ τί; Οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ· ὡς εἰ ὑπεστείλατο τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι, οὐκ ἂν καθαρὸς ἐκ τοῦ αἵματος, ἀλλ' ὡς ἀνδροφόνος ἐκρίνετο. καὶ μάλα εἰκότως. ὁ μὲν γὰρ ἀνδροφόνος τὸ σῶμα ἀναιρεῖ μόνον, * ὁ δὲ πρὸς χάριν δημηγορῶν, καὶ ῥαθυμοτέρους ποιῶν τοὺς ἀκροατὰς, τὴν ψυχὴν ἀπόλλυσι· κἀκεῖνος μὲν τῷ παρόντι παραδίδωσι θανάτῳ, οὗτος δὲ τὴν ψυχὴν ἀπόλλυσι, καὶ πρὸς τὰς ἀθανάτους παραπέμπει κολάσεις καὶ τιμωρίας. ἆρα οὖν Παῦλος μόνος τοῦτό φησιν; οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ πρὸ Παύλου πάλιν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου τὸ αὐτὸ τοῦτο αἰνίττεται οὕτω λέγων· Σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραήλ. τί ἐστι, σκοπόν; σκοπὸς λέγεται, ὁ τῶν στρατοπέδων κάτω καθημένων, ὑψηλὸν καὶ γεώλοφον χωρίον καταλαβὼν, κἀκεῖθεν ἐπιόντας τοὺς πολεμίους σκοπεύων, καὶ τοῖς κάτω καθημένοις μηνύων τὴν ἔφοδον, καὶ διεγείρων πρὸς τὴν τοῦ πολέμου παράταξιν, ὥστε μὴ ἀφυλάκτοις ἐπιπεσόντας, μετὰ πολλῆς διαχειρίσασθαι τῆς εὐκολίας. ἐπεὶ οὖν πολλὰ τῶν ἐπιόντων δεινῶν οὐχ ὁρώμενα ἡ-

μῖν

Πράξ. κ. κζ.

Ἰεζεκ. γ. ιζ.

-ρτα-

ζητοῦν-

τῷ πα-
ρεσοδ-
θανάτῳ

μᾶς τὸν χαμαὶ βαδίζοντας, ᾠκονόμησεν ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις, ὥσπερ ἐφ' ὑψηλοῦ χωρίου τῆς
προφητείας, τοὺς ἁγίους προφήτας ἑστῶτας, μέλλουσαν τοῦ Θεοῦ τὴν ὀργὴν ἡμῖν ἐπιέναι
πόρρωθεν προμηνύειν· ἵνα διὰ τῆς μετανοίας ἑαυτοὺς ἀνακτησάμενοι, καὶ πεπτωκυῖαν ἡμῶν
τὴν ψυχὴν ἀνορθώσαντες, τὴν θεήλατον πόρρωθεν ἀποκρουσώμεθα πληγήν. διὰ τοῦτό
φησι· σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραήλ· ἵνα μέλλουσαν ἐπιέναι τὴν συμφορὰν προμηνύσῃς,
καθάπερ ἐκεῖνος τοὺς πολεμίους. καὶ τιμωρίαν δὲ οὐ μικρὰν ἐπιτίθησι τῷ μὴ προλέγοντι
τοῦ Θεοῦ τὴν ὀργήν. ποίαν δὴ ταύτην; Τὰς ψυχὰς τῶν ἀπολλυμένων, φησὶν,
ἐκ τῆς χειρός σου ἐκζητήσω. Τίς οὖν οὕτως ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ ἀσυμπαθὴς, ὡς ἐγκαλεῖν
τῷ λέγοντι καὶ περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ διαλεγομένῳ συνεχῶς ὀργῆς, τοσαύτην κόλασιν
ὑφίστασθαι μέλλοντι, εἰ σιγήσειεν; ὅτι μὲν οὖν ἡμῖν οὐ συμφέρει τοῖς λέγουσι τὰ τοιαῦτα
σιγᾶν, ἱκανῶς καὶ ὁ προφήτης, καὶ ὁ ἀπόστολος ἡμᾶς ἐπαίδευσεν. ὅτι δὲ οὐδὲ ὑμῖν τοῖς ἀκούουσι,
δῆλον ἐκεῖθεν. Εἰ μὲν γὰρ ἐγὼ σιγήσας ἀπέκρυπτον τῇ σιγῇ τὰ ἁμαρτήματα, καλῶς
ἐδυσχέραινεν ἕκαστος καὶ ἠγανάκτει δικαίως, μὴ σιγῶντος ἐμοῦ· εἰ δὲ καὶ ἡμῶν σιγώντων νῦν, ἀνάγκη
πάντως ἐκεῖ φανῆναι τὰ πλημμελήματα; τί δὲ ὄφελος ἀπὸ τῆς σιγῆς γένοιτ' ἄν;
ἀλλ' ὄφελος μὲν οὐδὲν, βλάβη δὲ ἐσχάτη. ἂν μὲν γὰρ εἴπω νῦν, εἰς μετάνοιαν ἄγω καὶ κατάνυξιν
διανοίας· ἂν δὲ σιγήσω, νῦν μὲν οὐκ ἀναμνησόμεθα τῶν πεπλημμελημένων ἡμῖν,
οὐδὲ μετανοήσομεν· ἐκεῖ δὲ αὐτὰ ὀψόμεθα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα,
καὶ θρηνήσομεν εἰκῆ καὶ μάτην. ἐπεὶ οὖν ἀνάγκη πάντως, ἢ ἐκεῖ, ἢ ἐνταῦθα κατανυγῆναι
ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι, βέλτιον ἐνταῦθα, καὶ μὴ ἐκεῖ. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀπὸ τῶν προφητικῶν
Ψαλ. ϛ. ϛ. ῥημάτων, ἀπὸ τῶν εὐαγγελικῶν. ὁ μὲν γὰρ προφήτης φησὶν, Ἐν δὲ τῷ ᾅδῃ τίς ἐξομολογήσεταί σοι; οὐχ
ὅτι οὐκ ἐξομολογούμεθα, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖ τοῦτο ποιοῦμεν. ὁ δὲ Χριστὸς καὶ διὰ παραβολῆς αὐτὸ τοῦτο
Λουκ. ιϛ. ιθ. ἐπαίδευσε. Λάζαρος γάρ τις ἦν πτωχὸς, φησὶν, ἡλκωμένος πάντοθεν, νόσον ἀνίατον ἔχων·
ἕτερος δέ τις πλούσιος τῶν ψιχίων οὐ μετεδίδου τῷ πένητι. καὶ τί δεῖ πᾶσαν ἐπελθεῖν τὴν παραβολήν;
ἴστε γὰρ τὴν ἱστορίαν ἅπασαν, τὴν ὠμότητα τοῦ πλουσίου, πῶς οὐ μετεδίδου τῆς
τραπέζης τῷ πτωχῷ, τὴν πενίαν τὴν ἐκείνου καὶ τὸν λιμὸν, ᾧ προσεπάλαιε διηνεκῶς. ἀλλ'
ἐνταῦθα ταῦτα. ἐπειδὴ δὲ ἐτελεύτησεν ἕκαστος, ὁρᾷ τὸν πτωχὸν ἐκεῖνον ἐν τοῖς κόλποις τοῦ
Λουκ. ιϛ. κδ. Ἀβραάμ. καὶ τί φησι; Πάτερ Ἀβραάμ, ἀπόστειλον αὐτὸν, ἵνα ἐπιστάξῃ τῷ δακτύλῳ ἄκρῳ
τῇ γλώττῃ μου, ἵνα ἀναπαύσωμαι τῆς ὀδύνης. Εἶδες ἀντίδοσιν; οὐ μετέδωκεν αὐτῷ ψιχίων,
Μαρκ. δ. κδ. οὐ μεταλαμβάνει σταγόνος ὕδατος. Ὧ γὰρ μέτρῳ, φησὶ, μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν.
Λουκ. ιϛ. κε. Τί οὖν ὁ Ἀβραάμ; Τέκνον, ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου, καὶ Λάζαρος τὰ κακά· καὶ νῦν ὅδε μὲν
ἐνταῦθα παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. ἀλλὰ τὸ ζητούμενον, ὅτι κατανύσσονται μὲν ἐπὶ
τοῖς ἁμαρτήμασι καὶ μεταβάλλονται καὶ βελτίους γίνονται ἀπὸ τῆς γεέννης, οὐδὲν δὲ κερδαίνουσιν
εἰς παραμυθίαν τῆς φλογός. Πάτερ γὰρ, ἀπόστειλον αὐτὸν εἰς τὸν οἶκόν μου, φησὶν,
ἵνα τοῖς συγγενέσι μου διαμαρτύρηται, καὶ μὴ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον. αὐτὸς ἀποτυχὼν
τῆς εὐεργεσίας, ἑτέροις προξενεῖ τὴν σωτηρίαν λοιπόν. Εἶδες πῶς ὠμὸς ἦν πρὸ
τούτου, πῶς φιλάνθρωπος ἐγένετο μετὰ ταῦτα; πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν κείμενον παρέτρεχε
τὸν Λάζαρον ζῶν, νυνὶ δὲ καὶ ἀπόντων φροντίζει τῶν συγγενῶν· καὶ τότε
μὲν ἐν περιουσίᾳ ὢν, πρὸς τὴν ἐλεεινὴν οὐκ ἐπεκάμπτετο τοῦ πτωχοῦ θέαν, νυνὶ
δὲ ἐν ὀδύναις καὶ ἀνάγκαις ὢν ἀπαραιτήτοις, κήδεται τῶν αὐτῷ προσηκόντων, καὶ ἀξιοῖ πεμφθῆναι
τὸν ταῦτα ἀπαγγελοῦντα αὐτοῖς. ὁρᾷς πῶς φιλάνθρωπος γέγονε καὶ ἥμερος καὶ συμπαθητικός;
τί οὖν, ἀπώνατό τι τῆς μετανοίας; ἐγένετό τι κέρδος αὐτῷ ἀπὸ τῆς κατανύξεως;
οὐδαμῶς. ἄκαιρος γὰρ ἡ μετάνοια. ἐλύθη τὸ θέατρον, ἀπῆλθε τὰ σκάμματα, οὐκ
ἔτι καιρὸς τῶν παλαισμάτων ἦν. διὰ τοῦτο παρακαλῶ καὶ δέομαι καὶ ἀντιβολῶ, ἐνταῦθα
ὀδύρεσθαι χρὴ καὶ θρηνεῖν ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι. λυπείτω ἡμᾶς ἐνταῦθα τὰ ῥήματα, καὶ

μὴ φοβείτω ἐκεῖ τὰ πράγματα· δακνέτω ἡμᾶς ὁ λόγος ἐνταῦθα, καὶ μὴ δακνέτω ἡμᾶς ἐκεῖ σκώληξ ὁ ἰοβόλος· καιέτω ἡμᾶς ἐνταῦθα ἡ ἐπιτίμησις, καὶ μὴ καιέτω ἐκεῖ ἡ γέεννα τοῦ πυρός. οὐδὲ ἐνταῦθα θρηνοῦντας ἀκόλουθον ἐκεῖ παρακληθῆναι· οὐδὲ ἐνταῦθα τρυφῶντας καὶ γελῶντας καὶ ἀναλγήτως περὶ τὰ ἁμαρτήματα διακειμένους ἀνάγκη πᾶσα ἐκεῖ θρηνῆσαι καὶ ὀδύρεσθαι καὶ βρύξαι τοὺς ὀδόντας. οὐκ ἐμός ἐστιν ὁ λόγος, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ τότε δικάζοντος ἡμῖν. μακάριοι γάρ, φησιν, οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται· οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες, ὅτι κλαύσετε. πόσῳ τοίνυν βέλτιον πρόσκαιρον κατάνυξιν καὶ ὀδυρμὸν ἀθανάτων ἀλλάξασθαι καλῶν καὶ ἡδονῆς τέλος οὐκ ἐχούσης, ἢ τὸν βραχὺν τοῦτον καὶ πρόσκαιρον βίον ἐνταῦθα γελάσαντας, ἀπελθεῖν ἐκεῖ κολασθησομένους ἀθάνατα; ἀλλ' αἰσχύνῃ καὶ ἐρυθριᾷς τὰ ἁμαρτήματα ἐξειπεῖν; μάλιστα μὲν εἰ καὶ ἐπ' ἀνθρώπων ἔδει ταῦτα λέγειν καὶ ἐκπομπεύειν, οὐδ' οὕτως αἰσχύνεσθαι ἔδει (αἰσχύνη γὰρ τὸ ἁμαρτάνειν, οὐ τὸ ὁμολογῆσαι τὰ ἁμαρτηθέντα) νυνὶ δὲ οὐδὲ ἀνάγκη παρόντων μαρτύρων ἐξομολογεῖσθαι. παρὰ τοῖς λογισμοῖς τοῦ συνειδότος γινέσθω τῶν πεπλημμελημένων ἡ ἐξέτασις· ἀμάρτυρον ἔστω τὸ δικαστήριον· ὁ Θεὸς ὁράτω σε μόνος ἐξομολογούμενον, ὁ Θεὸς ὁ μὴ ὀνειδίζων τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ λύων τὰ ἁμαρτήματα ἀπὸ τῆς ἐξομολογήσεως. ἀλλὰ καὶ οὕτως ὀκνεῖς καὶ ἀναδύῃ; οἶδα κἀγώ, ὅτι οὐκ ἀνέχεται τὸ συνειδὸς τῆς μνήμης τῶν οἰκείων πλημμελημάτων. ἂν γὰρ ἔλθωμεν μόνον εἰς ἀνάμνησιν τῶν πεπλημμελημένων ἡμῖν, καθάπερ πῶλός τις ἀδάμαστος καὶ δυσήνιος, σκιρτᾷ ἡ διάνοια. ἀλλὰ κάτασχε, χαλίνωσον, κατάψηχε τῇ χειρί, ἥμερον αὐτὴν ποίησον· πεῖσον ὅτι ἂν μὴ νῦν ἐξομολογήσηται, ἐκεῖ ἐξομολογήσεται, ὅπου πλείων ἡ κόλασις, ὅπου μείζων ὁ παραδειγματισμός. ἐνταῦθα ἀμάρτυρόν ἐστι τὸ δικαστήριον, καὶ σὺ σαυτῷ δικάζεις ὁ ἡμαρτηκώς· ἐκεῖ δὲ εἰς μέσον τὸ θέατρον τῆς οἰκουμένης ἅπαντα παραχθήσεται, ἂν μὴ προλαβόντες ἐνταῦθα αὐτὰ ἀπαλείψωμεν. αἰσχύνῃ ὁμολογῆσαι ἁμαρτήματα; αἰσχύνου πρᾶξαι ἁμαρτήματα. ἡμεῖς δὲ ὅταν αὐτὰ πράττωμεν, ἰταμῶς καὶ ἀναισχύντως τολμῶμεν· ὅταν δὲ ὁμολογῆσαι δέῃ, τότε αἰσχυνόμεθα καὶ ὀκνοῦμεν, δέον μετὰ προθυμίας τοῦτο ποιεῖν. οὐ γάρ ἐστιν αἰσχύνη κατηγορεῖν ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ ἀρετή. εἰ μὴ δικαιοσύνη καὶ ἀρετὴ ἦν, οὐκ ἂν μισθὸν ἔθηκεν αὐτῇ ὁ Θεός. ὅτι γὰρ μισθοὺς ἔχει ἡ ἐξομολόγησις, ἄκουσον τί φησι· Λέγε σὺ τὰς ἀνομίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῇς. τίς αἰσχύνεται ἔργον, ἀφ' οὗ γίνεται δίκαιος; τίς αἰσχύνεται ὁμολογῆσαι ἁμαρτήματα, ἵνα λύσῃ ἁμαρτήματα; μὴ γὰρ διὰ τοῦτο κελεύει ὁμολογῆσαι, ἵνα κολάσῃ; οὐχ ἵνα κολάσῃ, ἀλλ' ἵνα συγχωρήσῃ. ἐπὶ γὰρ τῶν ἔξω δικαστηρίων, μετὰ τὴν ὁμολογίαν, κόλασις. διὰ τοῦτο καὶ ὁ ψαλμὸς αὐτὸ τοῦτο ὑφορώμενος, μή τις δεδοικὼς κόλασιν μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν ἀρνήσηται τὰ ἁμαρτήματα, φησίν· ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ, ὅτι χρηστός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. μὴ γὰρ οὐκ οἶδε τὰ ἁμαρτήματά σου, ἐὰν μὴ σὺ ὁμολογήσῃς; τί οὖν σοι γίνεται πλέον ἐκ τοῦ μὴ ὁμολογεῖν; μὴ γὰρ δύναται λαθεῖν; κἂν μὴ εἴπῃς, ἐκεῖνος οἶδεν. ἂν δὲ σὺ εἴπῃς, ἐκεῖνος ἐπιλανθάνεται. Ἰδοὺ γὰρ ἐγὼ Θεός εἰμι ἐξαλείφων τὰς ἀνομίας σου, καὶ οὐ μὴ μνησθῶ. ὁρᾷς; ἐγὼ οὐ μὴ μνησθῶ, φησί. φιλανθρωπίας γὰρ τοῦτο. σὺ δὲ μνήσθητι, ἵνα σωφρονισμοῦ λάβῃς ὑπόθεσιν. τοῦτο ἀκούσας ὁ Παῦλος, ἁμαρτημάτων ὧν οὐκ ἐμέμνητο ὁ Θεός, αὐτὸς διηνεκῶς ἐμέμνητο οὑτωσὶ λέγων· οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, ὅτι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν. καί, Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. οὐκ εἶπεν, ἤμην, ἀλλ', εἰμί. ἡ συγχώρησις ἐξήλειπτο τῶν ἁμαρτημάτων παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ ἡ μνήμη τῶν συγκεχωρημένων ἁμαρτημάτων οὐκ ἠφανίζετο παρὰ τῷ Παύλῳ· ἅπερ ὁ δεσπότης ἀπήλειψε, ταῦτα αὐτὸς ἐξεπόμπευεν. ἠκούσατε γὰρ τοῦ προφήτου λέγοντος, καὶ οὐ μὴ μνησθῶ· σὺ δὲ μνήσθητι. ὁ Θεὸς σκεῦος ἐκλογῆς αὐτὸν καλεῖ, καὶ οὗτος πρῶτον τῶν ἁμαρτωλῶν ἑαυτὸν καλεῖ. εἰ δὲ τῶν συγκεχωρημένων ἁμαρτημάτων

Ησ. μγ. κέ.

μάτων οὐκ ἐπιλανθάνετο, ἐννόησον πῶς τῶν εὐεργεσιῶν ἐμέμνητο τοῦ Θεοῦ. καὶ τί λέγω, ὅτι οὐ καταισχύνει μνήμη ἁμαρτημάτων; οὐχ οὕτως ἡμᾶς ποιεῖ λαμπροὺς κατορθωμάτων μνήμη, ὡς ἡ τῶν ἁμαρτημάτων μνήμη. μᾶλλον δὲ ἡ μὲν τῶν κατορθωμάτων μνήμη οὐ μόνον οὐ ποιεῖ λαμπρούς, ἀλλὰ καὶ αἰσχύνης πληροῖ καὶ καταγνώσεως· ἡ δὲ τῶν ἁμαρτημάτων μνήμη παρρησίας ἡμᾶς ἐμπίπλησι καὶ δικαιοσύνης πολλῆς. τίς τοῦτό φησιν; ὁ Φαρισαῖος καὶ ὁ τελώνης. ὁ μὲν γὰρ εἰπὼν τὰ ἁμαρτήματα, κατῆλθε δεδικαιωμένος· ὁ δὲ εἰπὼν τὰ κατορθώματα, κατῆλθεν ἐλάττων τοῦ τελώνου γενόμενος. ὁρᾷς ὅση βλάβη μεμνῆσθαι κατορθωμάτων· ὅση ὠφέλεια μὴ ἐπιλελῆσθαι ἁμαρτημάτων; καὶ μάλα εἰκότως. ὁ μὲν γὰρ τῶν κατορθωμάτων μεμνημένος εἰς ἀπόνοιαν αἴρεται, καταφρονεῖ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, ὅπερ ὁ Φαρισαῖος ἔπαθεν (οὐ γὰρ ἂν εἰς τοσαύτην ἀλαζονείαν ἦλθεν, οὐκ ἂν εἶπεν, Οὐκ εἰ-
Λυκ. ιη. ια. μὶ ὡς οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι, εἰ μὴ ἐμέμνητο τῆς νηστείας αὐτοῦ καὶ τῆς δεκάτης) ἡ δὲ μνήμη τῶν ἁμαρτημάτων καταστέλλει τὴν διάνοιαν, ταπεινοφρονεῖν πείθει, καὶ διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης ἐπισπᾶται τοῦ Θεοῦ τὴν εὔνοιαν. ἄκουσον γοῦν πῶς καὶ ὁ Χριστὸς κελεύει λήθῃ
Λυκ. ιζ. ι. παραπέμπειν ἡμᾶς τὰ κατορθώματα. Ὅταν ταῦτα πάντα ποιήσητε, λέγετε ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοί ἐσμεν. σὺ λέγε ὅτι ἀχρεῖος δοῦλος εἶ, ἐγώ σε οὐ ποιῶ ἀχρεῖον· σὺ ἐὰν ὁμολογήσῃς τὴν εὐτέλειαν τὴν σαυτοῦ, ἐγώ σε λαμπρὸν ποιῶ καὶ στεφανῶ. ὁρᾷς διὰ πόσων ἡμῖν ἀποδέδεικται κέρδος ἔχουσα τῶν ἁμαρτημάτων ἡ μνήμη, καὶ βλάβος τῶν κατορθωμάτων ἡ μνήμη· καὶ τοὐναντίον πάλιν, κόλασις μὲν ἀπὸ τῆς λήθης τῶν ἁμαρτημάτων, ὠφέλεια δὲ ἀπὸ τῆς λήθης τῶν κατορθωμάτων ἡμῖν γενομένη; βούλει μαθεῖν καὶ ἑτέρωθεν ὅτι κατόρθωμα μέγιστον τὸ μεμνῆσθαι ἁμαρτημάτων; ἄκουσον τοῦ Ἰώβ. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἐκαλλωπίζετο, οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῇ ἐξομολογήσει τῶν ἁμαρτημάτων, οὑτωσὶ λέγων· Εἰ δὲ καὶ
Ιωβ. λα. λδ. ἁμαρτὼν ἑκουσίως ἐνετράπην πολυοχλίαν λαοῦ μου, τοῦ μὴ ἐξαγγεῖλαι τὴν ἁμαρτίαν μου. ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὐδέποτέ με σύλλογος τῶν συνδούλων εἰς αἰσχύνην ἤγαγε. τί γὰρ ὄφελος ἐκ τῆς ἀγνοίας τῶν ἀνθρώπων, τοῦ κριτοῦ πάντα εἰδότος; τί δὲ βλάβος ἐκ τοῦ εἰδέναι τούτους τὰ πεπλημμελημένα, ὅταν ἐκεῖνος ἀπολῦσαι βούληται τῆς δίκης; κἂν πάντες δικάζωσιν, ὁ δὲ δικαστὴς ἀποψηφίσηται, οὐδείς μοι λόγος τῆς ἐκείνων ψήφου· κἂν ἅπαντες ἐπαινέσωσι καὶ θαυμάσωσιν, ἐκεῖνος δέ με καταδικάζῃ, οὐδέν μοι πάλιν ὄφελος τῆς ἐκείνων κρίσεως. πανταχοῦ γὰρ πρὸς ἐκεῖνον ὁρᾶν χρή, καὶ τοῦτο ποιεῖν ἐπὶ τῶν ἁμαρτημάτων, ὅπερ ποιοῦμεν ἐπὶ τῆς τῶν χρημάτων δαπάνης. εὐθέως ἀναστάντες ἀπὸ τῆς κλίνης, πρὶν εἰς ἀγορὰν ἐμβαλεῖν, ἢ μεταχειρίσαι τι τῶν ἰδιωτικῶν ἢ δημοσίων πραγμάτων, τὸν οἰκέτην καλέσαντες ἀπαιτοῦμεν λόγον τῶν δαπανηθέντων, ἵν' εἰδῶμεν τί μὲν καλῶς, τί δὲ εἰς δέον ἀνήλωται, πόσον δὲ ὑπολέλειπται· κἂν εἰδῶμεν ὀλίγον ὂν τὸ ὑπολελειμμένον, πάντα τρόπον προσόδων ἀφορμὰς ἐπινοοῦμεν, ἵνα μὴ λάθωμεν διαφθαρέντες λιμῷ. τοῦτο τοίνυν καὶ ἐπὶ τῶν πράξεων τῶν ἡμετέρων ποιῶμεν. τὸ συνειδὸς τὸ ἡμέτερον καλέσαντες ποιήσωμεν αὐτῷ λόγον τῶν ῥημάτων, τῶν πραγμάτων, τῶν ἐνθυμήσεων· ἐξετάσωμεν, τί μὲν εἰς δέον ἀνήλωται, τί δὲ ἐπὶ βλάβῃ τῇ ἡμετέρᾳ· ποῖος λόγος ἐδαπανήθη κακῶς, εἰς λοιδορίας, εἰς αἰσχρολογίας, εἰς ὕβρεις· ποῖον ἐνθύμημα τὸν ὀφθαλμὸν εἰς ἀκολασίαν ἐκίνησε· τίς λογισμὸς ἐπὶ βλάβῃ τῇ ἡμετέρᾳ εἰς ἔργον ἐξενήνεχθη, ἢ διὰ χειρῶν, ἢ διὰ γλώττης, ἢ διὰ τῶν ὀμμάτων αὐτῶν. καὶ σπουδάσωμεν τῆς μὲν ἀκαίρου δαπάνης ἀποστῆναι, ἀντὶ δὲ τῶν ἅπαξ ἀναλωθέντων κακῶς, ἑτέρας ἀποθέσθαι προσόδους· ἀντὶ τῶν ῥημάτων τῶν εἰκῆ προσενεχθέντων, εὐχάς· ἀντὶ τῶν ὄψεων τῶν ἀκολάστως γενομένων, ἐλεημοσύνας, νηστείας. εἰ γὰρ μέλλοιμεν δαπανᾶν μὲν ἀκαίρως, μηδὲν δὲ ἀποτίθεσθαι, μηδὲ θησαυρίζειν ἑαυτοῖς ἀγαθόν, εἰς ἐσχάτην κατενεχθέντες πενίαν, λήσομεν πρὸς τὴν ἀθάνατον τοῦ πυρὸς ἑαυτοὺς παραπέμποντες κόλασιν. τῶν μὲν οὖν χρημάτων ὑπὸ τὴν ἕω τὸν

λόγο

λόγον ποιεῖν εἰώθαμεν· τῶν δὲ πράξεων, μετὰ δὲ δεῖπνον καὶ τὴν ἑσπέραν αὐτήν, ἐπὶ τῆς κλίνης κείμενοι, οὐδενὸς ἐνοχλοῦντος, οὐδενὸς θορυβοῦντος, τῶν μεθ' ἡμέραν ἡμῖν πεπραγμένων καὶ λελεγμένων ἁπάντων ἀπαιτῶμεν τὰς εὐθύνας ἡμᾶς ἑαυτούς. καὶ ἴδωμέν τι ἡμαρτημένον, κολάσωμεν τὸ συνειδός, ἐπιτιμήσωμεν τῇ διανοίᾳ, καταμύξωμεν τὸν λογισμὸν οὕτω σφοδρῶς, ὡς μηκέτι τολμῆσαι διαναστάντας ἡμᾶς πρὸς τὸ αὐτὸ τῆς ἁμαρτίας ἀγαγεῖν βάραθρον, τῆς ἐν ἑσπέρᾳ πληγῆς μεμνημένον. ὅτι γὰρ οὗτος ὁ καιρὸς ἐπιτηδειότερος πρὸς τὸ τοιοῦτο λογοθέσιον, ἄκουσον τοῦ προφήτου λέγοντος· Ἃ λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ ταῖς κοίταις ὑμῶν κατανύγητε. πολλὰ μὲν ἡμέραν, οὐχ ὡς βουλόμεθα περιέπομεν· καὶ φίλοι προσκρούουσι, καὶ οἰκέται ἐκθηριοῦσι, καὶ γυνὴ λυπεῖ, καὶ παιδίον ὀδυνᾷ, καὶ ὄχλος πραγμάτων βιωτικῶν καὶ δημοσίων περιέλκει) καὶ οὐ δυνάμεθα συνιδεῖν τότε, οὐδὲ ὅπως ὑποσκελιζόμεθα. μετὰ δὲ ταῦτα ἀπαλλαγέντες, καὶ καθ' ἑαυτοὺς γενόμενοι κατὰ τὴν ἑσπέραν, καὶ πολλῆς ἀπολαύοντες ἡσυχίας, συγκροτῶμεν ἐπὶ τῆς κλίνης τὸ δικαστήριον, ἵνα τὸν Θεὸν ἵλεων διὰ τῆς τοιαύτης κρίσεως ἔχωμεν. ἂν δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἁμαρτάνωμεν, καὶ παίωμεν τὴν ψυχὴν τὴν ἡμετέραν, μηδέποτε δὲ αἰσθανώμεθα, καθάπερ οἱ συνεχῆ τραύματα λαμβάνοντες, εἶτα καταφρονοῦντες, πυρετοὺς καὶ θανάτους ἑαυτοῖς ἀφόρητον ἐπισπῶνται· οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς ἐκ τῆς συνεχοῦς ταύτης ἀναισθησίας ἀπαραίτητον ἐπισπώμεθα τιμωρίαν. οἶδα ὅτι φορτικὰ τὰ εἰρημένα, ἀλλ' ἔχει πολὺ τὸ κέρδος. ἥμερον ἔχομεν δεσπότην, προφάσεως ἐπιλαβέσθαι βούλεται μόνον, καὶ πᾶσαν εὐθέως ἐπιδείκνυται τὴν φιλανθρωπίαν. εἰ γὰρ ἁμαρτάνοντες καὶ μένοντες ἀτιμώρητοι μὴ ἐγινόμεθα χείρους, κἂν ἀφῆκεν ἡμῖν τὴν κόλασιν· ἀλλ' οἶδε τοῦτο σαφῶς, ὅτι τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν οὐκ ἔλαττον ἡμᾶς τὸ μὴ κολάζεσθαι ἁμαρτάνοντας βλάπτει· διὰ τοῦτο ἐπιτίθησι τὴν τιμωρίαν, οὐ τῶν ἀπελθόντων ἀπαιτῶν δίκην, ἀλλὰ τὰ μέλλοντα διορθούμενος. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθές, ἄκουσον τί φησι πρὸς τὸν Μωϋσέα· Ἄφες με, καὶ θυμωθεὶς ἐκτρίψω αὐτούς. ἄφες με, ἔλεγεν, οὐχ ὅτι Μωϋσῆς αὐτὸν κατεῖχεν (οὐδὲ γὰρ ἐφθέγξατο πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ σιγῇ παρειστήκει) ἀλλὰ πρόφασιν αὐτῷ δοῦναι βουλόμενος τῆς ὑπὲρ αὐτῶν ἱκετηρίας. ἐπειδὴ γὰρ ἄξια μὲν κολάσεως ἥμαρτον ἐκεῖνοι, καὶ κολάσεως ἀπαραιτήτου, κολάσαι δὲ αὐτοὺς οὐκ ἐβούλετο, ἀλλὰ φιλανθρωπεύσασθαι, τοῦτο δὲ αὐτοὺς ῥᾳθυμοτέρους ἐποίει, ἀμφότερα κατασκευάζει, ὥστε μήτε τὴν τιμωρίαν ἐπενεχθῆναι, μήτε ἐκείνους ῥᾳθυμοτέρους ἐκ τῆς ἀτιμωρησίας γενέσθαι, μαθόντας ὅτι οὐ παρὰ τὴν οἰκείαν ἀξίαν, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ Μωϋσέως προστασίαν τὴν ὀργὴν τοῦ δεσπότου διέφυγον. τοῦτο καὶ ἡμεῖς πολλάκις ποιοῦμεν· καὶ οἰκέτας ἄξια κολάσεως πλημμελήσαντας οὔτε κολάσαι βουλόμενοι, οὔτε τοῦ ἐκ τῆς κολάσεως ἀπαλλάξαι φόβου, φίλοις κελεύομεν τῶν ἡμετέρων αὐτοὺς ἐξαρπάσαι χειρῶν, ὥστε καὶ τὸν φόβον αὐτοῖς ἐνακμάζοντα μένειν, καὶ τὰς παρ' ἡμῶν πληγὰς διαφυγεῖν. τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησε. καὶ ὅτι ἔστιν ἀληθές, ἀπ' αὐτῶν τῶν ῥημάτων δῆλον. ἄφες με, φησί, καὶ θυμωθείς. καὶ μὴν ὅταν βουλομένους τιμωρήσασθαι μηδεὶς ἀφῇ, τότε θυμούμεθα· αὐτὸς δὲ λέγει, ἄφες με, καὶ θυμωθήσομαι· ἵνα μάθῃς, ὅτι θυμός, οὐ πάθος ἐστὶ περὶ Θεόν, ἀλλ' ἡ καθ' ἡμῶν γινομένη κόλασις ταύτῃ καλεῖται τῇ προσηγορίᾳ. ὅταν οὖν ἀκούσῃς τοῦ Μωϋσέως λέγοντος, Εἰ μὲν ἀφῇς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες, πρὸς τοῦ δούλου τὸν δεσπότην ἐκπλάγηθι, ὅτι αὐτὸς αὐτῷ τῆς φιλανθρωπίας ταύτης παρέσχε τὰς ἀφορμάς. οὐκ ἐνταῦθα δὲ μόνον τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν Ἱερεμίαν, καὶ πρὸς τὸν Ἰεζεκιὴλ τὸ αὐτὸ τοῦτό φησι· Περιδράμετε καὶ ἴδετε ἐν ταῖς ὁδοῖς Ἱερουσαλήμ, εἰ ἔστι τις ποιῶν κρίμα καὶ δικαιοσύνην· ἵλεως ἔσομαι αὐτοῖς. εἶδες φιλανθρωπίαν; τῆς μὲν ἑνὸς ἀρετῆς πολλοὶ συναπολαύουσι καὶ τῶν πονηρῶν· τῇ δὲ τῶν πολλῶν κακίᾳ, κἂν εἷς ὁ κατορθῶν ᾖ μεταξὺ δήμου πολλοῦ, οὐ συγκαταφέρεται. ἀλλ' εἷς μὲν ἄνθρωπος ὀρθῶς ζῶν δῆμον ὁλόκληρον ἐξαρπάσαι δυνή-

Ψα. δ. ε.

Ἐξοδ. λβ.

Γεν. λϐ. λα.

Ἱερ. ε. α.

σεται τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ· πόλις δὲ ὁλόκληρος διεφθαρμένη πρὸς τὴν οἰκείαν κόλασιν καὶ τιμωρίαν ἐπισπάσασθαι τὸν εὖ βιοῦντα καὶ καθελεῖν οὐ δυνήσεται. καὶ τοῦτο ἀπὸ τοῦ Νῶε δῆλον. πάντων γοῦν ἀπολλυμένων διεσώζετο μόνος· καὶ ἀπὸ τοῦ Μωϋσέως φανερόν. μόνος γοῦν ἴσχυσε δῆμον τοσοῦτον παραιτήσασθαι. ἐγὼ δὲ καὶ ἑτέραν μείζονα ἔχω τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ δεῖγμα εἰπεῖν. ὅταν γὰρ ζῶντας ἀνθρώπους καὶ παρρησίαν ἔχοντας μὴ εὕρῃ δυναμένους ἐξαιτήσασθαι τοὺς ἡμαρτηκότας, ἐπὶ τοὺς τελευτήσαντας καταφεύγει, καὶ δι' ἐκείνους φησὶν ἀφιέναι τὰ ἁμαρτήματα, ὥσπερ οὖν τῷ Εζεκίᾳ φησίν· Ὑπερασπιῶ τῆς πόλεως
Βασ. κ. ς. ταύτης δι' ἐμὲ, καὶ διὰ Δαβὶδ τὸν παῖδά μου, τὸν ἤδη τετελευτηκότα. ταῦτ' οὖν εἰδότες ὅτι πάντα κινεῖ καὶ πραγματεύεται ὁ Θεὸς, ὥστε ἡμᾶς ἀπαλλάξαι κολάσεως καὶ τιμωρίας, πολλὰς παρέχωμεν αὐτῷ τὰς ἀφορμὰς, ἐξομολογούμενοι, μετανοοῦντες, δακρύοντες, εὐχόμενοι, τοῖς πλησίον τὴν ὀργὴν ἀφιέντες, τὴν τῶν πέλας πενίαν διορθούμενοι, ἐν ταῖς εὐχαῖς νήφοντες, ταπεινοφροσύνην ἐπιδεικνύμενοι, τῶν ἁμαρτημάτων μεμνημένοι συνεχῶς. οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ εἰπεῖν, ὅτι ἁμαρτωλός εἰμι, ἀλλὰ δεῖ καὶ κατ' εἶδος αὐτῶν μεμνῆσθαι τῶν πλημμελημάτων. καθάπερ γὰρ πῦρ εἰς ἀκάνθας ἐμπεσὸν ἀφανίζει ῥᾳδίως αὐτὰς, οὕτω καὶ λογισμὸς συνεχῶς παρ' ἑαυτῷ περιστρέφων τὰ πεπλημμελημένα, ῥᾳδίως αὐτὰ ἀπόλλυσι καὶ καταδύει. ὁ δὲ Θεὸς ὁ ὑπερβαίνων ἀνομίας, ἐξαίρων ἀδικίας, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμᾶς ἀπαλλάξειε, καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἀξιώσειε, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

SVPPLEMENTVM ORATIONIS

38. Vol. 6. Ὅτι πρεσβύτερος προεχειρ.

PAg. 447. lin. 24. ſublatis aſteriſcis lege: ἡμῶν τῇ νεότητι. φέρε οὖν, ὥσπερ εἰς λιμένα πάλιν τῇ πηγῇ τοὺς λόγους ἀναπαύσωμεν. ἀλλ' οὐκ ἐθέλουσιν ἀφίστασθαι, ἀλλὰ δυσχεραίνουσι καὶ ἀγανακτοῦσι, πάντως ἐμπλησθῆναι τοῦ λειμῶνος ἐπιθυμοῦντες. ἀλλὰ τοῦτο ἀμήχανον, ὦ παῖδες. παυσώμεθα οὖν διώκοντες ἀκίχητα. ἀρκεῖ εἰς παραμυθίαν ἡμῖν καὶ τὰ εἰρημένα· ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τῶν μύρων τῶν πολυτελῶν, οὐκ ἐὰν τὸν λέβητα χεὶρ τις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄκρως τῆς ἐπιφανείας ἅψηται τοῖς δακτύλοις, τόν τε ἀέρα ἀνεγείρωσι, καὶ τοὺς παρόντας τῆς εὐωδίας ἐνέπλησαν ἅπαντας· ὃ δὴ καὶ νῦν γέγονεν, οὐ διὰ τὴν δύναμιν τῶν ἡμετέρων λόγων, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν τούτου κατορθωμάτων. ἀπίωμεν οὖν, ἀπίωμεν εἰς εὐχὰς καταλύσαντες δεηθῶμεν ὥστε τὴν κοινὴν ἡμῶν μητέρα ἀσάλευτον μένειν καὶ ἀκίνητον, καὶ τὸν πατέρα τοῦτον, τὸν διδάσκαλον, τὸν ποιμένα, τὸν κυβερνήτην, πρὸς μακρότερον ἐξελκυσθῆναι ζωήν. εἴ τις ὑμῖν καὶ ἡμῶν λόγος (οὐ γὰρ δὴ μετὰ τῶν ἱερέων ἑαυτοὺς καταλέγειν τολμήσομεν, ἐπειδὴ μηδὲ ἡμεῖς τὰ ἐκτρώματα μετὰ τῶν ἀρτιτόκων ἀριθμεῖν) εἰ δέ τις ἡμῖν καὶ ἐμοῦ λόγος, ὥσπερ ἀμβλωθριδίου τινὸς, δεήθητε πολλὴν ἡμῖν ἄνωθεν γενέσθαι τὴν ῥοπήν. ἔδει μὲν γὰρ ἡμῖν καὶ πρότερον ἀσφαλείας, ὅτε καθ' ἑαυτοὺς ἐζῶμεν τὸν ἀπράγμονα βίον· ἐπειδὴ δὲ εἰς μέσον ἤχθημεν (τὸ δὲ πῶς παρίημι, εἴτε ἀνθρωπίνῃ σπουδῇ, εἴτε χάριτι θείᾳ. οὐδὲν γὰρ ὑμῖν φιλονεικῶ, ἵνα μή τις καὶ εἰρωνεύεσθαι φαίη) πλὴν ἀλλ' ἐπειδὴ ἤχθημεν, καὶ τὸν ζυγὸν τοῦτον ὑπέδυμεν τὸν ἰσχυρὸν καὶ βαρὺν, πολλῶν ἡμῖν δεῖ χειρῶν, μυρίων εὐχῶν, ὥστε δυνηθῆναι τὴν παρακαταθήκην ἀποδοῦναι σώαν τῷ παρακαταθεμένῳ δεσπότῃ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅταν οἱ τάλαντα πιστευθέντες καλῶνται καὶ εἰσάγωνται, καὶ τὰς εὐθύνας ὑπέχωσι. δεήθητε τοίνυν μὴ τῶν δεδεμένων ἡμᾶς γενέσθαι, μηδὲ τῶν εἰς τὸ σκότος ἐκβαλλομένων, λαμβάνων, ἀλλὰ τῆς δυναμένων συγγνώμης γοῦν μετρίας τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος καὶ ἡ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

SVPPLEMENTA DVO ORATIONIS
61. Vol. 6. Ὅτι Θεὸς ὁ Χριστός.

Pag. 625. l. 15. ſublatis aſteriſcis, lege: Ἔμελλεν ὁ Ἡρώδης ἐπιζητεῖν αὐτὸν τεχθέντα, ἀναιρεῖν τὰ αὐτόθι παιδία· καὶ οὐδὲ τοῦτο ἐσίγησαν οἱ προφῆται, ἀλλὰ πρὸ πολλῶν προανεφώνησαν τῶν χρόνων εἰπόντες· Φωνὴ ἐν Ῥαμᾷ ἠκούσθη, θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς· Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν. ἔμελλεν δὲ ἐξ Αἰγύπτου ἀνιέναι, καὶ τοῦτο ἐδήλωσαν εἰπόντες· Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. ἀλλὰ καὶ ἐν τύποις φανεροῖς παραγενόμενος ἔμελλεν εὐθέως σημεῖα ποιεῖν καὶ διδάσκειν, καὶ τοῦτο προανεφωνήθη. ἄκουε γὰρ Ἡσαΐου λέγοντος· Χώρα Ζαβουλών, γῆ Νεφθαλείμ, ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς, τὴν παρουσίαν αὐτοῦ ἐντεῦθεν δηλῶν τὴν ἐκεῖσε, [τὴν διδασκαλίαν,] τὴν ἀπὸ τῶν θαυμάτων γενομένην αὐτοῖς ἐπίγνωσιν. Εἶτα πάλιν ἕτερα θαύματα διηγούμενος, καὶ δεικνὺς πῶς χωλοὺς ἐθεράπευσε, πῶς τυφλοὺς ἰάσατο, πῶς ἀλάλους παρεσκεύασε λαλεῖν· Τότε ἀνοιχθήσονται, φησίν, ὀφθαλμοὶ τυφλῶν, καὶ ὦτα κωφῶν ἀκούσονται· καὶ μεθ' ἕτερα· Τότε ἁλεῖται ὡς ἔλαφος ὁ χωλός, καὶ τρανὴ ἔσται γλῶσσα μογιλάλων· ὅπερ οὐδέποτε γέγονεν, ἢ ἐπὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ. ἐνίων δὲ σημείων καὶ ἰδικῶς ἐμνημόνευσαν. Εἰσῆλθε γοῦν ποτε εἰς τὸ ἱερόν, καὶ τὰ παιδία τὰ ἔτι ὑπομάζια καὶ ἀδιάρθρωτον τὴν φωνὴν ἔχοντα ᾖδον εἰς αὐτὸν ὕμνους ἱερούς, οὕτω λέγοντες· Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. τοῦτο ἄνωθεν προεῖπεν ὁ προφήτης οὕτω λέγων· Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον, τοῦ καταλῦσαι ἐχθρὸν καὶ ἐκδικητήν. ὁρᾷς πῶς καθ' ἑαυτὴν ἡ φύσις ἀγωνιζομένη καὶ τὸν δημιουργὸν ἀνακηρύττουσα, ἡ ἀπειρόκακος ἡλικία καὶ μήπω διαρθροῦν φωνὴν δυναμένη, ἀποστολικὸν ἀνεδέξατο κήρυγμα; ἐπειδὴ δὲ διαλεγόμενος πολλαχοῦ τοῖς Ἰουδαίοις, διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην αὐτῶν συνεσκιασμένως τὰ πολλὰ διελέγετο, ὡς ἐν αἰνίγματι καὶ παραβολαῖς· καὶ τοῦτο ἄνωθεν προελέχθη· Φθέγξομαι προβλήματα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπ' ἀρχῆς. ἀλλὰ καὶ τὴν σοφίαν τὴν ἐν ταῖς δημηγορίαις ἄνωθεν προανακηρύττων ὁ προφήτης ἔλεγεν· Ἐξεχύθη ἡ χάρις ἐν χείλεσί σου. καὶ ἕτερος προφήτης πάλιν· Ἰδοὺ συνήσει ὁ παῖς μου, καὶ ὑψωθήσεται καὶ δοξασθήσεται καὶ μετεωρισθήσεται σφόδρα· καὶ τῆς παρουσίας αὐτῆς τὰ κατορθώματα τὰ μετὰ τῶν σημείων γενόμενα ὡς ἐν βραχεῖ διηγούμενος, πάλιν αὐτὸς οὕτως ἔλεγε· Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς, ἀπέσταλκέ με κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν· ἐπεὶ καὶ τὸν τοσαῦτα εὐεργετοῦντα αὐτοὺς ἔμελλον ἀποστρέφεσθαι ---

Ἱερ. λα. ιε.
Ὠσ. ια. α.
Ἡσ. θ. α.
Ἡσ. λε. ε.
Ματθ. κα. θ.
Ψαλ. η. γ.
Ψαλ. οζ. β.
Ψαλ. μδ. γ.
Ἡσ. νβ. ιγ.
Ἡσ. ξα. α.
Λουκ. δ. ιη.

Pag. 640. l. 26. ſublatis aſteriſcis, lege: τῆς δαψιλείας. οὐ μικρόν, οὐ μέγα δὲ παραδραμόντες, ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς σημείοις καὶ τοῖς θαύμασι τὰ πλεῖστα παρῆκαν, ἐν δὲ τοῖς παθήμασι καὶ τοῖς δοκοῦσιν ἐπονειδίστοις, τούτοις ἐνδιατρίβοντες, πάντα πάντες μετὰ ἀκριβείας εἰρήκασιν. ἀλλ' ἐγὼ τούτων πρὸς σὲ οὐδὲν εἰρηκώς, τῶν θαυμάτων λέγω καὶ τῶν σημείων, ἵνα ἐκ περιουσίας πᾶσαν ἀναίσχυντον ἐμφράξω γλῶσσαν, τὰ νῦν φαινόμενα, τὰ νῦν πρὸ ὀφθαλμῶν κείμενα, τὰ τοῦ ἡλίου φανερώτερα, τὰ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης διεἀπαρμένα, τὰ πᾶσαν καταλαβόντα τὴν οἰκουμένην καὶ ἀνθρωπίνην ὑπερβαίνοντα φύσιν κατορθούμενα, καὶ ἃ Θεοῦ μόνου ἦν, ταῦτα εἰς μέσον ἤγαγον. Τί λέγεις; οὐκ ἀνέστησε νεκρούς; μὴ καὶ τοῦτο ἔχεις εἰπεῖν, ὅτι αἱ ἐκκλησίαι οὐκ εἰσὶ κατὰ τὴν οἰκουμένην; οὐδ' ὅτι οὐκ ἐπιβουλεύθησαν; οὐδ' ὅτι κρατοῦσι καὶ περιγίνονται; ἀλλ' ὥσπερ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἔστιν ἥλιος· οὕτως οὐδὲ ταῦτα. Τί δαί; τὴν κατασκαφὴν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ναοῦ οὐχ ὁρᾷς πρὸ ὀφθαλμῶν κειμένην τῆς οἰκουμένης ἁπάσης; διὰ τί μὴ λογίζῃ πρὸς σεαυτόν· εἰ μὴ Θεὸς ἦν, καὶ Θεὸς ἰσχυρὸς, πόθεν ἂν οἱ μὲν θεραπεύοντες αὐτὸν οὕτως ηὔξηντο καὶ ἐνοχλούμενοι, οἱ δὲ ἐσταυρωκότες αὐτὸν καὶ προσκεκρουκότες οὕτως ἐταπεινώθησαν, ὡς καὶ πολιτείας ἐκπεσεῖν ἁπάσης, καὶ ἀλῆται καὶ πλάνοι καὶ φυγάδες περιέρχονται, καὶ χρόνος οὐδεὶς οὐδέτερον ἔλυσε; καίτοι γε πρὸς τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν οὗτοι δὴ, οὗτοι οἱ Ἰουδαῖοι καὶ πόλεμον εἵλοντο, καὶ ὅπλα ἐκίνησαν, καὶ μακρῷ χρόνῳ παρατατόμενοι διετέλεσαν, καί που καὶ ἐκράτησαν, καὶ πράγματα παρέσχον τοῖς τότε Αὐγούστοις οὐ τὰ τυχόντα· τοσαύτη ἦν αὐτῶν ἡ δύναμις. Ἀλλ' ὅμως οἱ καὶ πολεμήσαντες τοσούτοις βασιλεῦσι καὶ παραταξάμενοι, καὶ χρημάτων ἰσχὺν τοσαύτην καὶ ὅπλων καὶ στρατιωτῶν ἔχοντες, καὶ στρατηγοὺς καὶ μυρίους ἐλάσαντες, ἕνα οὐκ ἴσχυσαν ἀναστῆσαι ναόν· ἀλλὰ συναγωγὰς μὲν πολλαχοῦ τῶν πόλεων ᾠκοδόμησαν, τὸν δὲ τόπον τὸν παρεσχηκότα αὐτοῖς τῆς οἰκείας πολιτείας τὸ κῦρος, καὶ ἔνθα πάντα τελεῖν εἰώθασι, καὶ ὅθεν ὁ Ἰουδαϊσμὸς συγκεκρότητο, τοῦτον μόνον οὐκ ἴσχυσαν ἀναστῆσαι.

ΕΠΙΤΙΜΗΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΑΠΟΛΕΙΦΘΕΝΤΩΝ, ΚΑΙ παραίνεσις πρὸς τοὺς παρόντας, εἰς τὸ κήδεσθαι τῶν ἀδελφῶν· καὶ εἰς τὸ προοίμιον τῆς πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς, Παῦλος κλητός· καὶ περὶ ταπεινοφροσύνης.

α. Κορ. α. α.

ὍΤαν εἰς τὴν ὀλιγότητα ἀπίδω τὴν ὑμετέραν, καὶ τὸ ποίμνιον θεάσωμαι καθ' ἑκάστην σύναξιν ἐλαττούμενον, καὶ ἀθυμῶ, καὶ χαίρω· χαίρω μὲν δι' ὑμᾶς τοὺς παρόντας, ἀθυμῶ δὲ δι' ἐκείνους τοὺς ἀπόντας. Ὑμεῖς μὲν γὰρ ἐπαίνων ἄξιοι, οὐδὲ ἀπὸ τῆς ὀλιγότητος ῥαθυμότεροι γενόμενοι· ἐκεῖνοι δὲ ὑπεύθυνοι ἐγκλημάτων, οὐδὲ ἀπὸ τῆς ὑμετέρας σπουδῆς εἰς προθυμίαν διεγειρόμενοι. Διὰ τοῦτο ὑμᾶς μὲν μακαρίζω καὶ ζηλωτοὺς εἶναί φημι, ὅτι οὐδὲν ὑμᾶς παρέβλαψεν ἡ ἐκείνων ὀλιγωρία· ἐκείνους δὲ ταλανίζω καὶ δακρύω, ὅτι οὐδὲν αὐτοὺς ὠφέλησεν ἡ ὑμετέρα σπουδή. Οὐκ ἤκουσαν γὰρ τοῦ προφήτου λέγοντος· Ἐξελεξάμην παραρριπτεῖσθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, ἢ οἰκεῖν με ἐν σκηνώμασιν ἁμαρτωλῶν. Οὐκ εἶπεν, ἐξελεξάμην κατοικεῖν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ μου, οὐδὲ, διατρίβειν, οὐδὲ, εἰσιέναι· ἀλλ', ἐξελεξάμην παραρριπτεῖσθαι. Ἀγαπητόν μοι καὶ ἐν τοῖς ἐσχάτοις τετάχθαι· στέργω ἐν τούτῳ, κἂν τῶν προθύρων ἐπιβῆναι καταξιωθῶ, φησί· μεγίστην ἡγοῦμαι δωρεὰν, κἂν μετὰ τῶν τελευταίων ἀριθμήσειέ τις ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ μου. Τὸν κοινὸν δεσπότην ὁ πόθος ἰδιοποιεῖται· τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀγάπη. Ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ μου. Ὁ φιλῶν οὐχὶ τὸν φιλούμενον μόνον ἐπιθυμεῖ ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸν οἶκον ἐκείνου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν πυλῶνα· οὐχὶ τὸν πυλῶνα τῆς οἰκίας μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν στενωπὸν καὶ τὸ ἄμφοδον. Καὶ κἂν ἱμάτιον, κἂν ὑπόδημα ἴδῃ τοῦ φιλουμένου, αὐτὸν νομίζει παρεῖναι τὸν φιλούμενον. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ προφῆται· ἐπειδὴ τὸν Θεὸν οὐχ ἑώρων τὸν ἀσώματον, ἑώρων τὸν οἶκον, καὶ διὰ τοῦ οἴκου τὴν ἐκείνου παρουσίαν ἐφαντάζοντο. Ἐξελεξάμην παραρριπτεῖσθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ μου μᾶλλον, ἢ οἰκεῖν με ἐν σκηνώμασιν ἁμαρτωλῶν. Ἕκαστος τόπος, ἕκαστον χωρίον πρὸς τὴν σύγκρισιν τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, σκήνωμα ἁμαρτωλῶν ἐστι, κἂν δικαστή-

Ψαλ. πγ. ια.

ριον εἴπῃς, καὶ βουλευτήριον, καὶ τὴν ἑκάστου οἰκίαν. καὶ γὰρ εὐχαὶ γίνονται ἐκεῖ, καὶ ἱκετηρίαι, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ φιλονεικίας γίνεσθαι καὶ μάχας καὶ λοιδορίας, καὶ συλλόγους ὑπὲρ βιωτικῶν φροντίδων· ὁ δὲ οἶκος οὗτος τούτων καθαρεύει πάντων. διὰ τοῦτο, ἐκεῖνα μὲν σκηνώματα ἁμαρτωλῶν, οὗτος δὲ οἶκος τοῦ Θεοῦ. καὶ καθάπερ λιμὴν πνευμάτων καὶ κυμάτων ἀπηλλαγμένος, πολλὴν τοῖς ὁρμιζομένοις πλοίοις παρέχει τὴν ἀσφάλειαν· οὕτω δὴ καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ οἶκος, ὥσπερ ἀπό τινος χειμῶνος τῶν ἔξωθεν πραγμάτων τοὺς εἰσιόντας ἐξαρπάζων, μετὰ πολλῆς παρέχει τῆς γαλήνης καὶ τῆς ἀσφαλείας ἑστάναι, καὶ τῶν θείων ἀκροᾶσθαι λογίων. τοῦτο δὲ χωρίον ὑπόθεσίς ἐστιν ἀρετῆς, διδασκάλιον φιλοσοφίας· οὐκ ἐν συνάξει μόνον, ὅτε ἀκρόασις γραφῶν καὶ διδασκαλία πνευματικὴ, καὶ συνέδριον πατέρων αἰδεσίμων· ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τῷ λοιπῷ καιρῷ, ἐπίβηθι τῶν προθύρων μόνον, καὶ εὐθέως ἀπέθου τὰς φροντίδας τὰς βιωτικάς. εἴσελθε τῶν προθύρων εἴσω, καὶ καθάπερ αὔρα τις πνευματικὴ περιΐσταταί σου τὴν ψυχήν. αὕτη ἡ ἡσυχία εἰς φρίκην ἄγει, καὶ διδάσκει φιλοσοφεῖν· ἀνίστησι δὲ φρόνημα, καὶ οὐκ ἀφίησι μεμνῆσθαι τῶν παρόντων, μεθίστησί σε ἀπὸ γῆς εἰς τὸν οὐρανόν. εἰ δὲ χωρὶς συνάξεως τοσοῦτον τὸ κέρδος τῆς ἐνταῦθα παρουσίας, ὅταν προφῆται πανταχόθεν βοῶσιν, ὅταν ἀπόστολοι εὐαγγελίζωνται, ὅταν ὁ Χριστὸς ἐν μέσῳ εἱστήκῃ, ὅταν ὁ πατὴρ ἀποδέχηται τὰ γινόμενα, ὅταν πνεῦμα ἅγιον παρέχῃ τὴν οἰκείαν ἀγαλλίασιν, πόσης μὲν ὠφελείας ἐμπλησθέντες οἱ παρόντες ἀπέρχονται, οἱ ἀπόντες δὲ πόσην ζημίαν ὑπομένουσιν; ἐβουλόμην εἰδέναι ποῦ διατρίβουσιν οἱ τῆς συνάξεως καταφρονήσαντες, τί κατέσχεν αὐτοὺς, καὶ τῆς ἱερᾶς ταύτης τραπέζης ἀπήγαγε, περὶ τίνων ἡ διάλεξις. μᾶλλον δὲ οἶδα σαφῶς. ἢ γὰρ περὶ ἀτόπων καὶ καταγελάστων πραγμάτων διαλέγονται, ἢ βιωτικαῖς εἰσι προσηλωμένοι φροντίσιν· ἀμφοτέρων δὲ ἡ διατριβὴ συγγνώμης ἀπεστέρηται, καὶ κόλασιν ἔχει τὴν ἐσχάτην. καὶ περὶ μὲν τῆς προτέρας οὐδὲ λόγου δεῖ, οὔτε ἀποδείξεως· ὅτι δὲ καὶ οἱ τὰ τῆς οἰκίας ἡμῖν προβαλλόμενοι πράγματα, καὶ τὴν ἀφόρητον ἐκεῖθεν ἀνάγκην λέγοντες, οὐδὲ οὗτοι δύνανται συγγνώμης τυχεῖν, ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος ἐνταῦθα καλούμενοι, καὶ οὐδὲ τότε ἀνεχόμενοι τὰ πνευματικὰ τῶν γηΐνων προτιμῆσαι πραγμάτων, ἀπὸ τῶν εὐαγγελίων δῆλον. καὶ γὰρ οἱ κληθέντες ἐπὶ τὸν γάμον τὸν πνευματικὸν, ταύτας προεβάλλοντο τὰς προφάσεις, ὁ μὲν ὅτι ζεύγη ὠνήσατο, ὁ δὲ ὅτι ἀγρὸν ἐπριάσατο, ὁ δὲ ὅτι νύμφην ἠγάγετο· ἀλλ' ἐκολάσθησαν ὅμως. ἀναγκαῖαι μὲν αἱ αἰτίαι· ἀλλ' ὅταν ὁ Θεὸς καλῇ, ἀπολογίαν οὐκ ἔχουσι. μετὰ γὰρ τὸν Θεὸν ἡμῖν πάντα ἀναγκαῖα· μετὰ τὴν ἐκείνου τιμὴν, τότε τὰ ἄλλα ἀπολαυέτω σπουδῆς. τίς γὰρ οἰκέτης, εἰπέ μοι, πρὶν ἢ τὴν δεσποτικὴν πληρῶσαι διακονίαν, τῶν κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν ἐπιμελήσεταί ποτε; πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον ἐπ' ἀνθρώπων μὲν, ἔνθα ψιλὸν ὄνομα ἡ δεσποτεία, τοσαύτην τοῖς κυρίοις παρέχειν τὴν αἰδῶ καὶ τὴν ὑπακοὴν, τὸν δὲ ἀληθῶς δεσπότην, οὐχ ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄνω δυνάμεων, μηδὲ τῆς αὐτῆς τοῖς ἡμετέροις συνδούλοις ἀξιοῦν θεραπείας; εἴθε ἦν δυνατὸν ὑμῖν εἰς τὸ συνειδὸς αὐτῶν εἰσεληλυθέναι, καὶ τότε εἴδετε ἂν καλῶς, πόσων τραυμάτων ἔγεμον, ὅσας ἀκάνθας εἶχον. καθάπερ γὰρ γῆ γεωργικῶν οὐκ ἀπολαύουσα χειρῶν, χερσοῦται καὶ ὑλομανεῖ· οὕτω καὶ ψυχὴ πνευματικῆς οὐκ ἀπολαύουσα διδασκαλίας, ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἐκπέμπει. εἰ γὰρ ἡμεῖς οἱ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τῆς τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων μετέχοντες ἀκροάσεως, μόλις κατέχομεν θυμὸν, μόλις χαλινοῦμεν ὀργῆς, μόλις καταστέλλομεν ἐπιθυμίαν, μόλις ἐκβάλλομεν τηκεδόνα φθόνου, συνεχεῖς ἐπῳδὰς τὰς ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν ἐπᾴδοντες τοῖς ἡμετέροις πάθεσι, μόλις καταστέλλομεν τὰ ἀναίσχυντα θηρία· ἐκεῖνοι οἱ μηδέποτε ταύτης ἀπολαύοντες τῆς ἰατρείας, μηδὲ τῆς θείας ὑπακούοντες φιλοσοφίας, ποίαν σωτηρίας ἐλπίδα ἕξουσιν, εἰπέ μοι; ἐβουλόμην δυνατὸν εἶναι δεῖξαι τοῖς ὑμετέροις ὀφθαλμοῖς τὴν ἐκείνων ψυχὴν, καὶ εἴδετε ἂν ῥυπῶσαν, αὐχμῶσαν, κατακεχυμένην καὶ

τεταπεινωμένην, ἀπαῤῥησίαστον. ὥσπερ γὰρ τὰ βαλανείων οὐκ ἀπολαύοντα σώματα, αὐχμοῦ καὶ ῥύπου γέμει πολλοῦ· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ διδασκαλίας οὐκ ἀπολαύουσα πνευματικῆς, πολλὴν τῶν ἁμαρτημάτων ἔχει περικειμένην αὐτῇ τὴν κηλῖδα. καὶ γὰρ βαλανεῖόν ἐστι τὰ ἐνταῦθα πνευματικὸν, τῇ θέρμῃ τοῦ πνεύματος πάντα ἀποσμῆχον ῥύπον· μᾶλλον δὲ οὐχ ῥύπον ἀποσμῆχον μόνον δὲ τοῦ πνεύματος πῦρ, ἀλλὰ καὶ βαφήν. Ἐὰν γὰρ ὦσι, φησὶν, αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· "καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς, φησὶν, ἀκριβείας τῶν ἁμαρτημάτων ὁ ῥύπος" δάκῃ τῆς ψυχῆς τὴν οὐσίαν, ὡς εἰς ἕξιν βαφῆς ἀκίνητον καταστῆναι, καὶ οὕπως ἐγὼ δυνάμαι εἰς τὴν ἐναντίαν αὐτὴν καταστῆσαι ποιότητα. ἀρκεῖ γὰρ νεῦσαι, καὶ πάντα ἀφανίζεται τὰ ἁμαρτήματα. Ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα ὑμεῖς ἀκούσητε (οὐδὲ γὰρ ὑμεῖς δεῖσθε τῶν φαρμάκων διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν) ἀλλ' ἵνα ἐκεῖνοι δι' ὑμῶν μάθωσιν. εἰ δὲ ἐδυνάμην εἰδέναι τοὺς τόπους ἐν οἷς συλλέγονται, οὐκ ἂν ἠνώχλησα τὴν ὑμετέραν ἀγάπην· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀδύνατόν μοι ἐνὶ ὄντι τοσοῦτον εἰδέναι δῆμον, ὑμῖν ἐγχειρίζω τῶν ἀδελφῶν τῶν ὑμετέρων τὴν θεραπείαν· ἐπιμελήσασθε τῶν ἀδελφῶν τῶν οἰκείων, ἐπισπάσασθε, καλέσατε. οἶδα ὅτι πολλάκις τοῦτο ἐποιήσατε· ἀλλ' οὐδὲν δὲ πολλάκις τοῦτο ποιῆσαι, ἀλλ' ἕως τότε ποιῆσαι, ἕως ἂν πείσητε καὶ ἑλκύσητε. οἶδα ὅτι ἠνωχλήσατε, ὅτι φορτικοὶ πολλάκις ἐνομίσθητε, ὅτι οὐκ ἐπείσατε· καὶ τοῦτο ὑμᾶς ὀκνηροτέρους ἐποίησεν. ἀλλ' ἀπαραμυθείσθω ὑμᾶς ὁ Παῦλος λέγων· Ἡ ἀγάπη πάντα ἐλπίζει, πάντα πιστεύει, ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. σὺ δὲ σαυτοῦ ποίησον· κἂν ἐκεῖνος μὴ δέξηται τὴν θεραπείαν, σὺ τὸν μισθὸν ἔχεις παρὰ τοῦ Θεοῦ. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς γῆς ἂν καταβάλῃς τὰ σπέρματα, καὶ μὴ ἐξενέγκῃ τοὺς ἀστάχυας, κεναῖς ἀνάγκη χερσὶν ἀπελθεῖν· ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς οὐχ οὕτως· ἀλλ' ἂν σὺ μὲν κατάβαλε τὴν διδασκαλίαν, ἐκείνη δὲ καὶ μὴ πεισθῇ τοῖς λεγομένοις, ἀπηρτισμένον ἔχεις τὸν μισθὸν, καὶ τοσοῦτον, ὅσον ἂν εἰ ἐπείσθη. οὐ παρὰ τῷ τέλει τῶν πραγμάτων ἁπλῶς, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ τῶν ποιούντων προσέχων ὁ Θεὸς, οὕτω τὰς ἀμοιβὰς ὁρίζειν εἴωθε. παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ὅπερ ποιοῦσιν οἱ περὶ τὰ θέατρα μεμηνότες πρὸς τὰς τῶν ἵππων ἁμίλλας, τοῦτο καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. τί δὲ ἐκεῖνοι ποιοῦσιν; ἀπὸ ἑσπέρας ἀλλήλους συντάσσονται, καὶ εἰς τὰς οἰκίας ἀλλήλων ἀπαντῶσιν ὑπὸ τὴν ἕω, καὶ τόπους ἑτέρους ἑαυτοῖς ἀφορίζουσιν, ἵν' ὁμοῦ συγκροτηθέντες, μετὰ πλείονος ἡδονῆς ἐπὶ τὴν σατανικὴν ἐκείνην ἀπέλθωσι θέαν. ὥσπερ ἐκεῖνοι κατὰ τῆς ἑαυτῶν σπουδάζουσι ψυχῆς, καὶ ἀλλήλους συγκατασπῶσιν· οὕτως ὑμεῖς προνοήσατε τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, καὶ ἀλλήλους συνδιασώσατε, καὶ συνάξεως μελλούσης γίνεσθαι, ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἀπάντησον τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ ἀνάμεινον ἔξω τῶν προθύρων, καὶ ἐξελθόντα κάτασχε· κἂν μυρίαι καλῶσιν ἀνάγκαι, μὴ συγχωρήσῃς, μηδὲ ἐπιτρέψῃς ἅψασθαί τινος τῶν βιωτικῶν, πρὶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀγαγεῖν καὶ πεῖσαι τῆς συνάξεως μετασχεῖν ἁπάσης. κἂν φιλονεικῇ, κἂν ἀντιλέγῃ, κἂν μυρίας προβάλληται προφάσεις, μὴ παρεθῇς, μηδὲ ἀνάσχῃ, ἀλλ' εἰπὼν καὶ διδάξας ὅτι καὶ τὰ ἄλλα αὐτῷ τότε μᾶλλον ἐξευρηθήσεται), ὅταν τὴν σύναξιν ἐπιτελέσας, καὶ κοινωνήσας εὐχῶν, καὶ εὐλογιῶν πατέρων ἀπολαύσας, οὕτω πρὸς ἐκεῖνα βαδίζῃ, καὶ τούτοις καὶ πλείοσι τούτων ἑτέροις λόγοις καταδήσας αὐτὸν, οὕτως ἄγε πρὸς τὴν ἱερὰν ταύτην τράπεζαν, ἵνα διπλοῦν ἔχῃς τὸν μισθὸν, καὶ ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ, καὶ ὑπὲρ τῆς ἐκείνου παρουσίας. πάντως, ἂν τοσαύτῃ καὶ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ περὶ τὴν ἄγραν τῶν ῥαθυμοτέρων χρησώμεθα, ἐπιτευξόμεθα τῆς σωτηρίας. καὶ γὰρ μυριάκις ὦσιν ὀλίγωροι καὶ ἀναίσχυντοι καὶ φονικοὶ, δὲ συνεχὲς ὑμῶν τῆς προαιρέσεως ἐρυθριάσαντες, ἀποστήσονται ποτὲ τῆς ῥαθυμίας. οὐ γὰρ εἰσὶν ἐκείνου τοῦ δικαστοῦ τοῦ τὸν Θεὸν οὐκ εἰδότος, οὐδὲ ἀνθρώπους αἰσχυνομένου χαλεπώτεροι, κἂν μυριάκις ὦσιν ἀναίσθητοι· ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνον τὸν ὠμὸν, τὸν ἄγριον, τὸν σιδηροῦν, τὸν ἀδάμαντα μιᾶς γυναικὸς χήρας προσεδρεία συνεχὴς ἐδυσώπησε. ποίας οὖν ἂν εἴημεν συγγνώμης ἄξιοι, εἰ γυναικὸς χήρας

Ησ. α. ιη.

α. Κορ. ιγ. ζ.

δικαστὴν

[illegible]ας τὴν ὠμόν, καὶ μήτε τὸν Θεὸν φοβούμενοι, μήτε ἀνθρώπους ἐντρεπόμενοι, δυνηθείης ἐπικάμψαι καὶ πεῖσαι δοῦναι τὴν χεῖρα, ἡμεῖς τοὺς ἀδελφούς, τοὺς εὐεκτοτέρους ἐκείνου πολλῷ, καὶ μετριωτέρους ἐκείνου, μὴ δυνηθείημεν ἐφελκύσασθαι, ὑπὲρ τῶν οἰκείων αὐτοὺς παρακαλοῦντες ἀγαθῶν; ταῦτα πολλάκις εἶπον, καὶ λέγων οὐ παύσομαι, ἕως ἂν εἴδω τοὺς τοσούτους ὑγιαίνοντας. καθ' ἑκάστην αὐτοὺς ἐπιζητῶ τὴν ἡμέραν, ἕως ἂν δυνηθῶ διὰ τῆς ὑμετέρας σπουδῆς αὐτοὺς εὑρεῖν. δέομαι δὲ καὶ ὑμῶν, μετὰ τῆς αὐτῆς ὀδύνης, μεθ' ἧς ταῦτα λέγω νῦν, μετὰ τοῦ αὐτοῦ πόνου τὴν ἔρευναν ποιεῖσθαι τῶν ῥαθυμοτέρων. καὶ γὰρ οὐκ ἐμοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν Παῦλος ἐπέταξε τῶν οἰκείων φροντίζειν μελῶν. Παρακαλεῖτε γάρ, φησιν, εἷς τὸν ἕνα ἐν τοῖς λόγοις τούτοις, καθὼς καὶ ποιεῖτε. α. Θεσ. ε. ια. καὶ πάλιν· Οἰκοδομεῖτε ἀλλήλους. καὶ γὰρ ὁ μισθὸς μέγας τοῖς τῶν ἀδελφῶν κηδομένοις, καὶ τιμωρία μεγίστη τοῖς ἀμελοῦσι καὶ καταφρονοῦσι τῆς σωτηρίας αὐτῶν. ὅθεν σφόδρα θαρρῶ καὶ πεπίστευκα ὅτι μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας ποιήσετε τὰ εἰρημένα· καὶ διὰ τοῦτο ἐνταῦθα ταύτην τὴν παραίνεσιν στήσας, ἐπὶ τὴν Παύλου τράπεζαν ὑμᾶς ἀγαγεῖν πειράσομαι. Παῦλος α. Κορ. α. α. κλητὸς ἀπόστολος. Ταῦτα πολλάκις καὶ ὑμεῖς ἠκούσατε, καὶ ἡμεῖς ἀνέγνωμεν. ἀλλ' οὐκ ἀναγινώσκειν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπιγινώσκειν χρὴ τὰ λεγόμενα, ἐπεὶ κέρδος οὐδὲν ἡμῖν ἔσται τῆς ἀναγνώσεως. καὶ γὰρ θησαυρὸς ἄνωθεν πατούμενος οὐκ ἐνδείκνυται τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ χρὴ διορύξαι πρότερον αὐτόν, καὶ καταβῆναι κάτω, καὶ οὕτως ἅπασαν τὴν εὐπορίαν εὑρεῖν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν γραφῶν, οὐκ ἀρκεῖ μόνον ἡ ἀνάγνωσις δεῖξαι τὸν τῶν ἀποκειμένων ἀγαθῶν θησαυρόν, ἂν μὴ διερευνήσῃς τὸ βάθος. Εἰ ἤρκει ἀνάγνωσις, οὐκ ἂν εἶπεν ὁ Φίλιππος τῷ εὐνούχῳ, Ἆρά γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις; Πραξ. η. λ. Εἰ ἤρκει ἡ ἀνάγνωσις, οὐκ ἂν εἶπεν ὁ Χριστὸς τοῖς Ἰουδαίοις, Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς· Ιωα. ε. λθ. ὁ δὲ ἐρευνῶν οὐ μέχρι τῆς ἐπιφανείας ἵσταται, ἀλλὰ πρὸς τὸ βάθος αὐτὸ καταβαίνει. καὶ γὰρ πολὺ πέλαγος νοημάτων ἐν τοῖς προοιμίοις ὁρῶ. ἐν μὲν γὰρ ταῖς βιωτικαῖς ἐπιστολαῖς αἱ προσρήσεις ἁπλῶς γίνονται, θεραπείαν ἐμφαίνουσαι μόνον· ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πολλῆς σοφίας γέμει τὸ προοίμιον. οὐ γὰρ Παῦλός ἐστιν ὁ φθεγγόμενος, ἀλλ' ὁ κινῶν τὴν ἐκείνου ψυχὴν Χριστός. Παῦλος κλητός. τὸ Παῦλος τοῦτο, ὄνομα μέν ἐστιν ἕν, καὶ ψιλὸν ὄνομα· τοσοῦτον δὲ ἔχει νοημάτων θησαυρὸν ἀποκείμενον, ὅσον διὰ τῆς πείρας ἔγνωτε. Εἰ γὰρ δὴ μέμνησθε, ἴστε ὅτι τρεῖς ἡμέρας ὁλοκλήρους ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τούτου διελέχθην μόνον, τὰς αἰτίας λέγων δι' ἃς πρὸ τούτου Σαῦλος καλούμενος, μετὰ ταῦτα ἐκλήθη Παῦλος, καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ εὐθέως μεταστὰς πρὸς τὴν πίστιν, ἐδέξατο τὴν προσηγορίαν, ἀλλὰ μέχρι πολλοῦ διέμεινεν ἔχων τὸ ὄνομα, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔθεντο οἱ γονεῖς· καὶ πολλὴν ἀπὸ τούτου τοῦ Θεοῦ σοφίαν καὶ κηδεμονίαν ἀνεδείκνυμεν, καὶ περὶ ἡμᾶς, καὶ περὶ τοὺς ἁγίους ἐκείνους γεγενημένην. Εἰ γὰρ ἄνθρωποι τοῖς αὐτῶν παιδίοις οὐχ ἁπλῶς ἐπιτιθέασι τὰ ὀνόματα, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ πατρός, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ πάππου, τὸ δὲ ἀφ' ἑτέρων προγόνων καλοῦντες· πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις οὐκ ἂν ἁπλῶς, οὐδὲ ἄνευ λόγου τινὸς τὰς προσηγορίας ἐπέθηκεν, ἀλλὰ μετὰ πλείονος σοφίας. ἄνθρωποι μὲν γὰρ εἰς τὴν τιμὴν τῶν ἀπελθόντων, εἰς τὴν ἑαυτῶν παραμυθίαν πολλάκις, τοῖς τῶν τετελευτηκότων ὀνόμασι τοὺς ἑαυτῶν υἱοὺς καλοῦσι, παραμυθίαν τινὰ τῆς τῶν κατοιχομένων τελευτῆς διὰ τῆς τῶν παίδων προσηγορίας ἐπινοοῦντες· ὁ δὲ Θεὸς ἀρετῆς ὑπόμνησιν καὶ διδασκαλίαν, ὥσπερ ἐν στήλῃ χαλκῇ, τῇ προσηγορίᾳ τῶν ἁγίων ἐναποτίθεται. τὸν γοῦν Πέτρον ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὕτως ἐκάλεσε, τὴν ἀπόδειξιν τῆς περὶ τὴν πίστιν στερρότητος ἐναποτιθέμενος αὐτοῦ τῷ ὀνόματι, ἵνα ἔχῃ διδάσκαλον διηνεκῆ, τὴν προσηγορίαν, τῆς τοιαύτης στερρότητος. τοῦτο καὶ τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Ἰάκωβον ἐκάλεσεν, ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ κήρυγμα μεγαλοφωνίας. ἀλλ' ἵνα μὴ πάλιν τὰ αὐτὰ λέγων διενοχλῶ, ταῦτα ἀφείς, ἐκεῖνο ἐρῶ, ὅτι καὶ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ λεγόμενα τὰ ὀνόματα τῶν ἁγίων, καὶ τοῖς φιλοθέοις εἰσὶν αἰδέσιμα, καὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι φοβερά.

ρα. τὸν γοῦν Ὀνήσιμον δραπέτην καὶ κλέπτην γενόμενον, καὶ τὴν δεσποτικὴν ὑφελόμενόν τι χρημάτων ὑποδεξάμενος ὁ Παῦλος καὶ μεταβαλών, καὶ οὕτω πρὸς τὴν ἱερὰν χειραγωγήσας μυσταγωγίαν· εἶτα μέλλων ἀποδιδόναι τῷ δεσπότῃ πάλιν, τοῦτο πρὸς αὐτὸν ἔγραφε· Φιλημ. α. Διὸ πολλὴν ἐν Χριστῷ παρρησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνῆκον, διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος ὢν ὡς Παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ὁρᾷς ὅτι τρία ἐπέθηκε; τὰ δεσμὰ τὰ διὰ τὸν Χριστόν, τὴν πολιτείαν τὴν ἀπὸ τῆς ἡλικίας, τὴν αἰδῶ τὴν ἀπὸ τῆς προσηγορίας; ἐπειδὴ γὰρ εἷς ἦν ὁ παρακαλῶν, τριπλοῦν ἐφιλονείκησε ποιῆσαι τὸν ὑπὲρ Ὀνησίμου δεόμενον, τὸν πρεσβύτην. ὁρᾷς ὅτι καὶ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τὰ ὀνόματα αἰδέσιμα τοῖς πιστοῖς ἐστι καὶ φίλτρα; εἰ γὰρ παιδίου φιλουμένου προσηγορία ὀνομασθεῖσα πολλάκις, καὶ μὴ βουλόμενον τὸν πατέρα ἔπεισε δοῦναι τὴν χάριν διὰ τὸ πρὸς τὸ ὄνομα φίλτρον· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἁγίων συμβαίνειν τοῦτο εἰκός ἐστι. ὅτι δὲ καὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι φοβερά ἐστι, καθάπερ παιδίοις ῥᾳθυμοῦσι τὰ τῶν διδασκάλων ὀνόματα, ἄκουσον πῶς Γαλάταις ἐπιστέλλων, αὐτὸ τοῦτο ᾐνίξατο. ἐπειδὴ γὰρ εἰς ἀσθένειαν ἀπέκλινον Ἰουδαϊκήν, καὶ περὶ τὴν πίστιν αὐτὴν ἐκινδύνευον, βουλόμενος αὐτοὺς ἀναστῆσαι καὶ πεῖσαι μηδὲν Ἰουδαϊκὸν ἐπεισάγειν τῇ τοῦ εὐαγγελίου διδασκαλίᾳ, οὕτως ἔγραφεν· Γαλ. ε. γ. Ἴδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. εἶπες, ἐγώ· τίνος ἕνεκεν προστιθεὶς τὸ ὄνομα; τὸ γάρ, ἐγώ, οὐκ ἦν ἱκανὸν δηλῶσαι τὸν γράφοντα; ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ τοῦ ὀνόματος παρενθήκη, ἱκανὴ τῶν ἀκουόντων καθάψασθαι, διὰ τοῦτο προσέθηκε τὴν προσηγορίαν, εἰς ὑπόμνησιν αὐτοὺς ἄγων τοῦ διδασκάλου. καὶ ἡμεῖς δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο πάσχομεν. ὅταν γὰρ ἀναμνησθῶμεν τῶν ἁγίων, κἂν ἐν ῥᾳθυμίᾳ ὦμεν, διανιστάμεθα, κἂν ἐν καταφρονήσει, φοβούμεθα. Παῦλον γοῦν τὸν ἀπόστολον ὅταν ἀκούσω ἐγώ, ἐννοῶ τὸν ἐν θλίψεσι, τὸν ἐν στενοχωρίαις, τὸν ἐν πληγαῖς, τὸν ἐν φυλακαῖς, τὸν ἐν τῷ βυθῷ νυχθήμερον γενόμενον, τὸν εἰς τρίτον ἁρπαγέντα οὐρανόν, τὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τὰ ἄρρητα ῥήματα ἀκούσαντα, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, τὸν νυμφαγωγὸν τοῦ Χριστοῦ, τὸν εὐξάμενον ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν. καὶ καθάπερ σειρά τις χρυσῆ, τῶν κατορθωμάτων ὁ ὁρμαθὸς μετὰ τῆς τοῦ ὀνόματος μνήμης τοῖς μετὰ ἀκριβείας προσέχουσιν ἐπεισέρχεται· καὶ οὐ μικρὸν ἡμῖν ἀπὸ τούτου γίνεται κέρδος. ἐχρῆν καὶ πλείονα τούτων εἰς τὴν προσηγορίαν εἰπεῖν, ἀλλ' ἵνα καὶ τῆς δευτέρας ἁψώμεθα λέξεως, ἐνταῦθα τὴν περὶ τοῦ ὀνόματος στήσας θεωρίαν, ἐπ' ἐκείνην βαδιζόμεθα λοιπόν. ὥσπερ γὰρ τὸ Παῦλος ὄνομα πολλὴν παρέχει ἡμῖν εὐπορίαν, οὕτω καὶ τὸ κλητός, εἰ βουληθείημεν αὐτὸ καταμαθεῖν μετὰ τῆς προσηκούσης σπουδῆς, τῆς ἴσης ἢ καὶ πλείονος ἐμπλήσειε θεωρίας ἡμᾶς. καὶ καθάπερ ἀπὸ κόσμου χρυσοῦ, ἢ διαδήματος βασιλικοῦ λίθον ἕνα τις ἐξελών, καὶ οἰκίας λαμπρὰς καὶ πολυτελεῖς ἀγρούς, καὶ οἰκετῶν ἀγέλας, καὶ ἕτερα πολλῷ πλείονα τούτων πρίασθαι δύναιτ' ἄν, τὸν μαργαρίτην ἀποδόμενος ἐκεῖνον· οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν θείων ῥημάτων, ἂν μιᾶς ῥήσεως ἔννοιαν ἀναπτύξαι θελήσῃς, πολλήν σοι παρέξει πνευματικῆς εὐπορίας ὑπόθεσιν, οὐκ οἰκίας, οὐδὲ ἀνδράποδα, οὐδὲ πλέθρα γῆς κομίζουσα, ἀλλὰ θεοσεβείας καὶ φιλοσοφίας ἀφορμὰς ἐνιεῖσα ταῖς τῶν προσεχόντων ψυχαῖς. σκόπει οὖν αὐτὸ τοῦτο τὸ κλητός, εἰς ὅσην ἡμᾶς χειραγωγεῖ πραγμάτων ἱστορίαν πνευματικῶν. δεῖ δὲ πρότερον μαθεῖν, τί ποτέ ἐστιν αὐτὸ τὸ κλητός· καὶ δεύτερον ἐξετάσαι, τίνος ἕνεκεν Κορινθίοις ἐπιστέλλων μόνοις καὶ Ῥωμαίοις οὕτως ἔγραψεν, ἄλλῳ δὲ οὐδενί. οὐ γὰρ ἁπλῶς, οὐδὲ εἰκῆ τοῦτο ποιεῖ. εἰ γὰρ ἡμεῖς τῶν ἐπιστολῶν τὰς προρρήσεις οὐχ ἁπλῶς ποιούμεθα, ἀλλ' ὑποδεεστέροις μὲν ἐπιστέλλοντες, ὁ δεῖνα τῷ δεῖνι γράφομεν, ὅταν δὲ ὁμοτίμοις, καὶ δεσπότην ἐν τῇ προρρήσει καλοῦμεν τὸν δεχόμενον τὴν ἐπιστολήν· ὅταν δὲ πολὺ τὴν ἀξίαν ὑπερέχωσι τὴν ἡμετέραν, καὶ ἕτερα πλείονα προστίθεμεν ὀνόματα, μείζονα ἔχοντα τὴν θεραπείαν. εἰ οὖν ἡμεῖς τοσαύτῃ προνοίᾳ κε-

χρήμεθα

χρώμεθα, καὶ οὐχ ἑνὶ τύπῳ πᾶσι γράφομεν, ἀλλὰ τῇ διαφορᾷ τῶν δεχομένων προσώπων καταλλήλους ποιούμεθα τὰς προσηγορίας, πολλῷ μᾶλλον ὁ Παῦλος, οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ εἰκῇ τούτοις μὲν οὕτως, ἐκείνοις δὲ ἑτέρως ἐπέστελλεν, ἀλλὰ μετά τινος σοφίας πνευματικῆς. ὅτι μὲν οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἐπιστέλλων, κλητὸν ἑαυτὸν ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς ἐπιστολῆς ἐκάλεσεν, ἔξεστιν ἡμῖν αὐτὰς τῶν ἐπιστολῶν τὰς ἀρχὰς ἐπελθοῦσι τοῦτο μαθεῖν. τίνος δὲ ἕνεκεν τοῦτο ἐποίει, ἡμέτερον ἂν εἴη λοιπὸν εἰπεῖν, ἐπειδὰν δείξωμεν πρότερον τί ἐστιν ὁ κλητός, καὶ τί διὰ τῆς ῥήσεως ἡμᾶς διδάξαι ὁ Παῦλος ἠθέλησε ταύτης. τί ποτε οὖν ἡμᾶς βούλεται διδάξαι διὰ τοῦ κλητὸν ἑαυτὸν καλέσαι; ὅτι οὐκ αὐτὸς τῷ δεσπότῃ προσῆλθε πρότερος, ἀλλὰ κληθεὶς ὑπήκουσεν· οὐκ αὐτὸς ἐζήτησε καὶ εὗρεν, ἀλλ᾽ εὑρέθη πλανώμενος· οὐκ αὐτὸς πρὸς τὸ φῶς ἀνέβλεψε πρότερος, ἀλλὰ τὸ φῶς τὰς οἰκείας ἀκτῖνας πρὸς τὰς ὄψεις ἀφῆκε τὰς ἐκείνου, καὶ τοὺς ἔξω πηρώσας ὀφθαλμούς, οὕτω τοὺς ἔνδοθεν ἀνέῳξε. βουλόμενος οὖν ἡμᾶς παιδεῦσαι ὅτι τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ πάντων οὐδὲν ἑαυτῷ λογίζεται, ἀλλὰ τῷ κεκληκότι Θεῷ, κλητὸν ἑαυτὸν καλεῖ. ὁ γὰρ τὰς πύλας μοι τοῦ σκάμματος ἀνοίξας, φησί, καὶ τὸ στάδιον, οὗτος καὶ τοῦ στεφάνου αἴτιος γέγονεν· ὁ τὴν ἀρχὴν παρασχὼν καὶ τὰς ῥίζας καταβαλλόμενος, οὗτος καὶ τῶν βλαστησάντων μοι μετὰ ταῦτα καρπῶν παρέσχε μοι τὰς ἀφορμάς. διὰ τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν εἰπών, Πλείονα πάντων ἐκοπίασα, ἐπήγαγεν, οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ᾽ ἡ χάρις ἡ σὺν ἐμοί. τὸ οὖν κλητὸς ὄνομα, οὐδενός ἐστιν ἔνδειξις ἑτέρου, ἢ τοῦ μηδὲν οἰκεῖον νομίζειν εἶναι Παῦλον τῶν οἰκείων κατορθωμάτων, ἀλλὰ πάντα ἀνατιθέναι τῷ δεσπότῃ Θεῷ. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς μαθητὰς ἐδίδασκε λέγων, οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ᾽ ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς· καὶ ὁ ἀπόστολος τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς αἰνίττεται λέγων· Τότε δὲ ἐπιγνώσομαι, καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. οὐ γάρ, φησιν, οὐκ ἐγὼ πρότερος ἐπέγνων, ἀλλ᾽ αὐτὸς ἐπεγνώσθην πρότερος. διώκοντα γὰρ αὐτὸν καὶ πορθοῦντα τὴν ἐκκλησίαν ὁ Χριστὸς ἐκάλεσε, λέγων· Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις; διὰ τοῦτο κλητὸν ἑαυτὸν καλεῖ. τίνος ἕνεκεν Κορινθίοις οὕτως ἐπέστελλεν; ἡ Κόρινθος αὕτη τῆς Ἀχαΐας μητρόπολίς ἐστι, καὶ πνευματικοῖς ἐκόμα χαρίσμασι· καὶ μάλα εἰκότως. τῆς γὰρ Παύλου γλώττης πρώτη ἀπήλαυσε, καὶ καθάπερ ἄμπελος ἀρίστου τινὸς καὶ ἐπιμελοῦς ἀπολαύουσα γεωργοῦ, πολλοῖς μὲν κομᾷ τοῖς φύλλοις, πολλῷ δὲ τῷ καρπῷ βρίθει διηνεκῶς, οὕτω δὴ καὶ ἡ πόλις ἐκείνη, ὥσπερ τινὸς ἀρίστου γεωργοῦ, τῆς Παύλου διδασκαλίας μεταλαχοῦσα πρώτη, καὶ ἐπὶ πολὺν ἐντρυφήσασα χρόνον τῇ τούτου σοφίᾳ, πᾶσιν ἐτεθήλει τοῖς ἀγαθοῖς. οὐ πνευματικῶν δὲ αὕτη χαρισμάτων περιουσία μόνον ἦν, ἀλλὰ καὶ βιωτικῶν πλεονεκτημάτων πολλὴν εἶχε τὴν ἀφθονίαν. καὶ γὰρ σοφίᾳ λόγων τῶν ἔξωθεν, καὶ πλούτῳ καὶ δυναστείᾳ τῶν ἄλλων ἐκράτει πόλεων. καὶ ταῦτα αὐτὴν ἐφύσησε καὶ πρὸς ἀπόνοιαν ἦρε, καὶ διὰ τῆς ἀπονοίας εἰς πολλὰ διέστησε μέρη. τοιαύτη γὰρ τῆς ὑπερηφανίας ἡ φύσις· τὸν τῆς ἀγάπης διαρρήγνυσι σύνδεσμον, καὶ τὸν πλησίον ἀποσχίζει, καὶ καθ᾽ ἑαυτὸν ἕκαστον εἶναι ποιεῖ τὸν κεκτημένον αὐτήν. καὶ καθάπερ τεῖχος φυσηθὲν διαλύει τὴν οἰκοδομίαν, οὕτω δὴ καὶ ψυχὴ φυσηθεῖσα τῆς πρὸς ἑτέρους συναφείας οὐκ ἀνέχεται. ὃ δὴ καὶ ἡ Κόρινθος ἔπαθε τότε· καὶ πρὸς ἀλλήλους διεστασίαζον, καὶ εἰς πολλὰ μέρη τὴν ἐκκλησίαν κατέτεμον, καὶ μυρίους ἑαυτοῖς ἑτέρους ἐπέστησαν διδασκάλους, καὶ τὰς φατρίας καὶ συμμορίας ποιούμενοι ἐλυμαίνοντο τὸ τῆς ἐκκλησίας ἀξίωμα. ἐκκλησίας γὰρ ἀξίωμα, ὅταν σώματος ἀκολουθίαν πρὸς ἑαυτοὺς τὰ μέλη συλλεγόμενοι διατηρῶσι. δεῖ δὲ ταῦτα ἀποδεῖξαι ὑμῖν πάντα, ὅτι πρῶτοι Παύλου τῆς διδασκαλίας Κορίνθιοι τότε ἀπήλαυσαν, ὅτι χαρισμάτων ἦσαν πνευματικῶν πεπληρωμένοι, ὅτι καὶ βιωτικοῖς πλεονεκτήμασιν ἐκράτουν, ὅτι διὰ ταῦτα ἀπονοηθέντες ἀλλήλοις ἀπερράγησαν, καὶ τοῖς μὲν τούτοις, τοῖς δὲ ἐκείνοις προσένειμαν ἑαυτούς. ὅτι μὲν οὖν πρῶτοι τῆς Παύλου διδασκαλίας ἀπήλαυσαν, ἄκουσον πῶς αὐτὸ τοῦτο ὁ Παῦλος ᾐνίξατο.

α. Κορ. δ. ιε. Ἐὰν γάρ, φησι, πολλοὺς παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας. ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα. ὁ δὲ γεννήσας πρῶτος εἰς φῶς ἄγει τὸ α. Κορ. γ. ς. τιχθέν. καὶ πάλιν, Ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλὼς ἐπότισε· δεικνὺς ὅτι πρῶτος τὴν διδασκαλίαν κατεβάλλετο. ὅτι δὲ χαρίσμασιν ἐκόμων πνευματικοῖς, ἐκεῖθεν δῆλον. Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι. καὶ μὴν ὅτι σοφίας μετεῖχον τῆς ἔξωθεν, ἐξ ὧν πολλοὺς καὶ μακροὺς κατὰ τῆς σοφίας ἀποτείνει λόγους, δῆλον ἡμῖν ἐποίησεν. οὐδαμοῦ γὰρ αὐτὸ ταχέως ἐν ἑτέρᾳ ποιήσας ἐπιστολῇ, ἐνταῦθα καὶ πολλῇ κέχρηται τῇ κατηγορίᾳ· καὶ μάλα εἰκότως. ἐπειδὴ γὰρ ἐντεῦθεν ἡ φλεγμονὴ γέγονεν, ἐκεῖ καὶ τὴν τομὴν ἐπήγαγεν, οὕτω λέγων· Οὐ γὰρ α. Κορ. α. ιζ. ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ. ὅρα πόση κατηγορία τῆς ἔξωθεν σοφίας, ὅτι μὴ μόνον μηδὲν φαίνεται συντελοῦσα πρὸς τὴν εὐσέβειαν, ἀλλὰ καὶ ἐμπόδισμα καὶ κώλυμα γίνεται. καθάπερ γὰρ τὰ λαμπρὰ τῶν σωμάτων, ἃ τὴν ὄψιν ὦσιν εὐειδεῖς καὶ καλαί, ἂν μηδένα καλλωπισμοῦ προσθήκην ἔξωθεν λάβωσιν, εἰς τὴν τῆς οἰκείας εὐμορφίας βλάπτονται δόξαν, τῶν ὑπογραμμάτων καὶ τῶν ὑπογραφῶν καὶ τῆς ἄλλης ἐπιτεχνήσεως μεριζομένων πρὸς ἑαυτὰς τὸν τοῦ κάλλους ἔπαινον· ἂν δὲ μηδὲν ἐπαγάγῃς αὐταῖς, μᾶλλον αὐτῶν ἐκφαίνεις τὴν εὐμορφίαν, γυμνῆς καθ' ἑαυτὴν τῆς ὥρας ἀγωνιζομένης, καὶ ὁλόκληρον καρπουμένης τὸ θαῦμα· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς νύμφης τῆς πνευματικῆς, ἂν μέν τι τῶν ἔξωθεν ἐπεισαγάγῃς αὐτῇ, ἢ πλοῦτον, ἢ δυναστείαν, ἢ λόγων ἰσχύν, ἐκένωσας τὴν δόξαν αὐτῆς, οὐκ ἀφεὶς ὁλόκληρον αὐτῆς φανῆναι τὸ θαῦμα, ἀλλ' εἰς πολλὰ καταμερίσας αὐτῆς τὴν δόξαν· ἂν δὲ ἀφῇς γυμνὴν καθ' ἑαυτὴν ἀγωνίζεσθαι, πάντα ἀποστήσας τὰ ἀνθρώπινα, τότε ἀκριβῶς αὐτῆς φαίνεται τὸ κάλλος ἅπαν, τότε ἐκλάμπει σαφῶς ἡ ἄμαχος ἰσχύς, ὅταν μήτε πλούτου, μήτε σοφίας, μήτε δυναστείας, μήτε εὐγενείας, μήτε ἄλλου τινὸς τῶν ἀνθρωπίνων δεηθεῖσα, πάντων δύνηται κρατεῖν καὶ περιγίνεσθαι δι' ἀνθρώπων εὐτελῶν καὶ ταπεινῶν καὶ ἀπορουμένων καὶ πενήτων καὶ ἰδιωτῶν, καὶ ἀστειῶν, ῥητόρων καὶ φιλοσόφων καὶ τυράννων, καὶ τῆς οἰκουμένης κρατοῦσα ἁπάσης. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγεν· α. Κορ. β. α. Οὐκ ἦλθον καθ' ὑπεροχὴν λόγου κηρύττων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ Θεοῦ. καί, Τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου α. Κορ. α. κζ. ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα καταισχύνῃ τοὺς σοφούς. οὐχ ἁπλῶς εἶπε, τὰ μωρά, ἀλλά, τὰ τοῦ κόσμου μωρά. οὐ πάντως γάρ, ὅτι τὰ τοῦ κόσμου μωρά, καὶ παρὰ τῷ Θεῷ μωρά· ἀλλὰ πολλοὶ τῶν ἐνταῦθα δοκούντων εἶναι ἀνόητοι, παρὰ δὲ τῷ Θεῷ πάντων εἰσὶ τῶν ἄλλων σοφώτεροι· ὥσπερ οὖν καὶ πολλοὶ τῶν ἐν πενίᾳ ζώντων ἐνταῦθα, πάντων εἰσὶν εὐπορώτεροι παρὰ τῷ Θεῷ. ἐπεὶ καὶ ὁ Λάζαρος ἐκεῖνος πάντων πτωχότερος ὢν ἐν τῷ κόσμῳ, πάντων ἦν εὐπορώτερος ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μωρίαν τοίνυν τοῦ κόσμου καλεῖ, τοὺς οὐκ ἔχοντας γλῶτταν ἠκονημένην, τοὺς τῆς ἔξωθεν οὐ μετεσχηκότας σοφίας, τοὺς εὐγλωττίας ἀπεστερημένους. καὶ τούτους ἐξελέξατο, φησιν, ὁ Θεός, ἵνα καταισχύνῃ τοὺς σοφούς. καὶ πῶς, εἰπέ μοι, διὰ τούτων ἐκεῖνοι καταισχύνονται; διὰ τῆς τῶν πραγμάτων πείρας. ὅταν γὰρ τὴν χήραν τὴν ἔξω καθημένην καὶ προσαιτοῦσαν, πολλάκις δὲ καὶ τὸ σῶμα ἀνάπηρον οὖσαν ἐξετάσῃς περὶ ἀθανασίας ψυχῆς, περὶ σωμάτων ἀναστάσεως, περὶ προνοίας Θεοῦ, περὶ τῆς κατ' ἀξίαν ἀντιδόσεως, περὶ τῶν εὐθυνῶν τῶν ἐκεῖ, περὶ τοῦ φοβεροῦ δικαστηρίου, περὶ τῶν ἀποκειμένων τοῖς κατορθοῦσιν ἀγαθῶν, περὶ τῶν ἠπειλημένων τοῖς ἁμαρτάνουσι τιμωριῶν, περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων· εἶτα μετὰ ἀκριβείας ἀποκρίνεται καὶ πληροφορίας πολλῆς· ὁ δὲ φιλόσοφος καὶ μέγα ἐπὶ κόμῃ καὶ βακτηρίᾳ φρονῶν, μετὰ τοὺς πολλοὺς καὶ μακροὺς τῶν λόγων διαύλους, μετὰ τὰς πολλὰς καὶ ἀκαίρους ἀδολεσχίας, μηδὲ χᾶναι δύναται, μηδὲ διᾶραι στόμα περὶ τούτων ἔχει· τότε γνώσῃ καλῶς, πῶς ἐξελέξατο τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ὁ Θεός, ἵνα καταισχύνῃ τοὺς σοφούς. ἅπερ γὰρ ἐκεῖνοι δι' ἀπόνοιαν καὶ ὑπερηφανίαν οὐκ ἠδυνήθησαν εὑρεῖν, τῆς

μὲν τοῦ πνεύματος ἑαυτῶν ἀποστήσαντες διδασκαλίας, τοῖς δὲ οἰκείοις λογισμοῖς τὸ πᾶν ἐπιρρίψαντες,
ταῦτα οἱ πτωχοὶ καὶ ἀπηρτημένοι, καὶ τῆς ἔξωθεν ἀπεστερημένοι παιδεύσεως, μετὰ
ἀκριβείας ἔμαθον ἅπαντα, τῆς ἐν τῷ οὐρανῷ ἐξαρτήσαντες ἑαυτῶν διδασκαλίας. Οὐκ
ἐνταῦθα δὲ μόνον ἵσταται κατηγορῶν τῆς ἔξωθεν σοφίας, ἀλλὰ καὶ ἕτερα τούτων πλείονα προστίθησι
λέγων· Ἡ σοφία τοῦ κόσμου τούτου, μωρία παρὰ τῷ Θεῷ. καὶ προξενῶν τοῖς ἀκούουσι α. Κορ. γ. ιθ.
πάλαι μετὰ πάσης αὐτῶν ἀτιμίας καὶ σφοδρότητος ἔλεγχον· Εἰ γάρ τις δοκεῖ, φησίν, ἐν α. Κορ. γ. ιη.
ὑμῖν σοφὸς εἶναι ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. καὶ πάλιν· Γέγραπται, α. Κορ. α. ιθ.
ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. καὶ πάλιν,
Κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὅτι εἰσὶ μάταιοι. ἀλλ' ὅτι μὲν σοφίας α. Κορ. γ. κ.
μετεῖχον οἱ Κορίνθιοι, δῆλον ἐκ τούτων· ὅτι δὲ μέγα ἐφρόνουν καὶ ἐφυσῶντο, πάλιν ἐξ αὐτῆς
τῆς ἐπιστολῆς ἐστι φανερόν. κατηγορήσας γάρ που τοῦ πεπορνευκότος, ἐπήγαγε λέγων· Καὶ α. Κορ. ε. β.
ὑμεῖς δὲ πεφυσιωμένοι ἐστέ. ὅτι δὲ ἐκ τῆς ἀπονοίας πρὸς ἀλλήλους ἤριζον, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐδήλωσε
πάλιν εἰπών· Ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ἔρις καὶ ζῆλος καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε, καὶ κατὰ α. Κορ. γ. γ.
ἄνθρωπον περιπατεῖτε; καὶ τίς ὁ τῆς ἔριδος τρόπος; εἰς πολλοὺς ἄρχοντας κατέτεμον ἑαυτούς,
καὶ διὰ τοῦτό φησι, Λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν φησιν, ἐγὼ μέν εἰμι Παύλου, ἐγὼ α. Κορ. α. ιβ.
δὲ Ἀπολλώ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ. Ταῦτα ἔλεγεν, οὐκ ἐπειδὴ Παύλῳ καὶ Κηφᾷ καὶ Ἀπολλῷ προσένεμον
ἑαυτούς, ἀλλὰ τοῖς ὀνόμασι τούτοις ἀποκρύψαι βούλεται τοὺς τῆς στάσεως αἰτίους γεγενημένους·
ὥστε μὴ φανερῶς καταστήσας, φιλονεικοτέρους ποιῆσαι, καὶ εἰς μείζονα ἀναισχυντίαν
ἀγαγεῖν. ὅτι γὰρ οὐ Παύλῳ καὶ Πέτρῳ καὶ Ἀπολλῷ προσένεμον ἑαυτούς, ἀλλ' ἑτέροις
τισί, καὶ τοῦτο ἐκ τῶν ἑξῆς δῆλον. ἐγκαλέσας γὰρ αὐτοῖς ἐπὶ τῇ διχοστασίᾳ ταύτῃ, πάλιν ἐπήγαγε
λέγων· Ταῦτα δέ, ἀδελφοί, μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν καὶ Ἀπολλὼ δι' ὑμᾶς, ἵνα ἐν α. Κορ. δ. ϛ.
ὑμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν, ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς μὴ φυσιοῦσθε κατὰ
τοῦ ἑτέρου. πολλοὶ γὰρ τῶν ἰδιωτῶν οὐκ ἔχοντες οἴκοθεν ἐπαίρεσθαι, οὐδὲ τῶν πλησίον δάκνειν,
προστησάμενοί τινας ἑαυτῶν ἄρχοντας, τοῖς ἐκείνων πλεονεκτήμασιν εἰς τὴν καθ' ἑτέρων
ὑπερηφανίαν ἐκέχρηντο· καὶ ἡ τῶν διδασκόντων αὐτῶν σοφία, τῆς καθ' ἑτέρων αὐτοῖς ἀπονοίας
ἐγίνετο πρόφασις. ὅπερ ἐσχάτης δοξομανίας ἦν, οἴκοθεν οὐκ ἔχοντας ἐναβρύνεσθαι,
ταῖς ἑτέρων ὑπεροχαῖς ἀποχρῆσθαι εἰς τὴν κατὰ τῶν ἀδελφῶν ὑπεροψίαν. ἐπεὶ οὖν
καὶ εἰς ἀπόνοιαν ἤρθησαν καὶ διεστασίαζον, καὶ εἰς πολλὰ κατέτεμον μέρη ἑαυτούς, καὶ μέγα ἐφρόνουν
ἐπὶ τῇ διδασκαλίᾳ, ὡς οἴκοθέν τι καὶ παρ' ἑαυτῶν εὑρόντες, ἀλλ' οὐχ ὡς ἄνωθεν δεξάμενοι
καὶ ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα, βουλόμενος αὐτῶν καταστεῖλαι
τὸ φύσημα, εὐθέως ἀπὸ τῶν προοιμίων κλητὸν αὐτὸν ἐκάλεσε, μονονουχὶ λέγων· Εἰ
ἐγὼ ὁ διδάσκαλος οὐδὲν οἴκοθεν εὗρον, οὔτε πρότερον αὐτὸς τῷ Θεῷ προσῆλθον, ἀλλὰ κληθεὶς
τότε ὑπήκουσα, πῶς ὑμεῖς οἱ μαθηταί, καὶ παρ' ἐμοὶ τὰ δόγματα δεξάμενοι, δύνασθε
μέγα φρονεῖν, ὡς αὐτοὶ τούτων εὑρεταὶ γενόμενοι; διὰ τοῦτο καὶ προϊὼν ἔλεγεν αὐτοῖς· Τίς γάρ α. Κορ. δ. ζ.
σε διακρίνει; τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών; οὐδὲν οὖν
ἄλλο ἐστὶ τὸ κλητὸς τοῦτο, ἀλλ' ἢ ταπεινοφροσύνης διδασκαλία, καὶ τύφου καθαίρεσις, καὶ πάσης
ἀλαζονείας καταστολή. οὐδὲν γάρ ἐστιν, οὐδὲν οὕτως ὁ συγκροτεῖν καὶ συνέχειν ἡμᾶς δύναιτ'
ἄν, ὡς ταπεινοφροσύνη, καὶ μετριάζειν, καὶ τὸ καταστέλλεσθαι, καὶ μηδὲν μηδέποτε περὶ ἑαυτῶν
μέγα φαντάζεσθαι. ὅπερ καὶ ὁ Χριστὸς συνειδώς, καὶ τῆς πνευματικῆς ἐκείνης διδασκαλίας
ἀρχόμενος, ἀπὸ ταπεινοφροσύνης πρῶτον τῆς παραινέσεως ἤρξατο, καὶ τὸ στόμα ἀνοίξας τοῦτον
πρῶτον εἰσήνεγκε τὸν νόμον, οὕτως εἰπών· Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι. καθάπερ Ματθ. ε. γ.
γάρ τις οἰκίαν μεγάλην καὶ λαμπρὰν οἰκοδομεῖσθαι μέλλων, ἀνάλογον καταβάλλεται
τὸν θεμέλιον, ὥστε δυνηθῆναι τὸ μετὰ ταῦτα ἐπιτιθέμενον ἐνεγκεῖν βάρος· οὕτω δὴ καὶ ὁ Χριστός,
τὴν μεγάλην ἐκείνην οἰκοδομὴν τῆς φιλοσοφίας ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐγείρων, ὥσπερ

τινὰ θεμέλιον καὶ τρόπιν ἀσφαλῆ καὶ κρηπῖδα βεβαίαν καὶ ἀκίνητον, τὴν τῆς ταπεινοφροσύνης
προκαταβάλλεται παραίνεσιν, εἰδὼς ὅτι ταύτης ἐρριζωμένης ἐν ταῖς διανοίαις τῶν ἀκουόντων,
ἅπαντα ἄλλα τῆς ἀρετῆς μέρη μετ' ἀσφαλείας οἰκοδομεῖσθαι δύναται. ὥσπερ
οὖν ταύτης ἀπούσης, κἂν ἅπασάν τις τὴν λοιπὴν ἀρετὴν κατορθώσῃ, εἰκῆ καὶ μάτην
καὶ εἰς οὐδὲν δέον ἐστὶ πεποιηκώς, κατ' ἐκεῖνον τὸν ἐπὶ τῆς ψάμμου τὴν οἰκίαν οἰκοδομήσαντα,
ὃς τὸν μὲν πόνον ὑπέμεινε, τοῦ δὲ κέρδους οὐκ ἀπώνατο, ἐπειδὴ θεμέλιον οὐ κατέβαλεν
ἀσφαλῆ· οὕτως ὁ χωρὶς ταπεινοφροσύνης ὁποσονοῦν μετιὼν ἀγαθόν, ἀπώλεσεν ἅπαντα
καὶ διέφθειρε. Ταπεινοφροσύνην δέ, οὐ τὴν ἐν ῥήμασι λέγω, οὐδὲ τὴν ἐπὶ τῆς γλώττης, ἀλλὰ
τὴν ἐν τῇ διανοίᾳ, τὴν ἀπὸ τῆς ψυχῆς, τὴν ἐν συνειδότι, ἣν ὁ Θεὸς δύναται μόνος ὁρᾶν. Ἀρκεῖ
τοῦτο δὲ πλεονέκτημα, καὶ καθ' ἑαυτὸ πολλάκις φαινόμενον, ἵλεω ποιῆσαι τὸν Θεόν. καὶ τοῦτο
ὁ τελώνης ἐδήλωσεν. οὐδὲν γὰρ ἔχων ἀγαθόν, οὐδὲ ἀπὸ κατορθωμάτων φαιδρῦναι δυνάμενος,
Λουκ. ιη. ιγ. εἰπὼν μόνον, Ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, κατῆλθεν ὑπὲρ τὸν Φαρισαῖον δεδικαιωμένος·
καίτοιγε οὐδὲ ταπεινοφροσύνης ἦσαν ἐκεῖνα τὰ ῥήματα, ἀλλ' εὐγνωμοσύνης μόνον. ταπεινοφροσύνης
μὲν γάρ ἐστιν, ὅταν μεγάλα τις ἑαυτῷ συνειδώς, μηδὲν μέγα περὶ αὐτοῦ φαντάζηται·
εὐγνωμοσύνη δέ, ὅταν ἁμαρτωλὸς ὤν, αὐτὸ τοῦτο ὁμολογῇ. Εἰ δὲ ὁ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδὼς
ἀγαθόν, ἐπειδὴ τοῦτο, ὅπερ ἦν, ὡμολόγησεν, οὕτω τὸν Θεὸν εἰς εὔνοιαν ἐπεσπάσατο,
πόσης ἀπολαύσονται παρρησίας οἱ πολλὰ μὲν ἔχοντες ἑαυτῶν κατορθώματα εἰπεῖν, πάντων δὲ
ἐκείνων ἐπιλανθανόμενοι, καὶ εἰς τοὺς ἐσχάτους ἑαυτοὺς ἀριθμοῦντες; καθάπερ οὖν καὶ
Παῦλος ἐποίησε. πρῶτος γὰρ ἁπάντων ὢν τῶν δικαίων, πρῶτον ἑαυτὸν τῶν ἁμαρτωλῶν ἔλεγεν εἶναι·
α. Τιμ. α. ιε. οὐκ ἔλεγε δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπέπειστο παρὰ τοῦ διδασκάλου μαθών, ὅτι μετὰ τὸ πάντα
ποιῆσαι ἀχρείους δούλους ἑαυτοὺς χρὴ καλεῖν. τοῦτό ἐστι ταπεινοφροσύνη, τοῦτον ζηλώσατε
οἱ κατορθώματα ἔχοντες, τὸν δὲ τελώνην ὑμεῖς οἱ ἁμαρτημάτων γέμοντες, καὶ ὁμολογῶμεν
Λουκ. ιζ. ι. ὅπερ ἐσμέν, καὶ τὸ στῆθος πλήττωμεν, καὶ τὴν διάνοιαν πείθωμεν μέγα περὶ
ἑαυτῶν φαντάζεσθαι. ἂν γὰρ οὕτως ὦμεν διακείμενοι, ἀρκεῖ τοῦτο ἡμῖν εἰς προσφορὰν
καὶ θυσίαν. καὶ καθάπερ καὶ ὁ Δαβὶδ ἔλεγε· Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον· καρδίαν
Ψαλ. ν. ιθ. συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. οὐχ ἁπλῶς εἶπε τεταπεινωμένην,
ἀλλὰ καὶ συντετριμμένην. τὸ γὰρ συντετριμμένον, καὶ διακεκλασμένον, οὐδὲ γὰρ
ἐὰν βούληται, ἐπαρθῆναι δύναται. οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς μὴ ταπεινώσωμεν μόνον τὴν ψυχὴν
τὴν ἡμετέραν, ἀλλὰ καὶ συντρίψωμεν καὶ κατανύξωμεν· συντρίψει δὲ τὸ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων
μεμνῆσθαι συνεχῶς. ἂν οὕτως αὐτὴν ταπεινώσωμεν, οὐδὲ βουληθεῖσα πρὸς τῦφον διαναστῆναι,
δυνήσεται, ὥσπερ τινὸς χαλινοῦ τοῦ συνειδότος ἐπιλαμβανομένου διεγειρομένης αὐτῆς,
καὶ καταστέλλοντος καὶ πείθοντος μετριάζειν ἐν ἅπασιν. οὕτω δυνησόμεθα παρὰ τῷ Θεῷ
καὶ χάριν εὑρεῖν. Ὅσῳ γὰρ μέγας εἶ, φησί, τοσούτῳ ταπείνου σεαυτόν, καὶ ἐναντίον Κυρίου εὑρήσεις
Σειρ. γ. ιη. χάριν. ὁ δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ χάριν εὑρών, οὐδενὸς αἰσθήσεται χαλεποῦ, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα
δυνήσεται μετὰ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἐκεῖνα ἅπαντα μετ' εὐκολίας διαδραμεῖν τὰ δεινά,
καὶ τὰς ἐκεῖ κειμένας τοῖς ἁμαρτάνουσι διαφυγεῖν τιμωρίας, τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ πανταχοῦ
προηγουμένης, καὶ πάντα ἐξευμαριζούσης αὐτῷ· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀπολαῦσαι
ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν
καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΤΙ ΧΡΗΣΙΜΟΣ Η ΤΩΝ ΓΡΑΦΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ,

καὶ ὅτι δουλεία καὶ περιστάσεις πραγμάτων ἀχείρωτον ποιεῖ τὸν προσέχοντα, καὶ ὅτι τὸ ὄνομα τῶν ἀποστόλων πολλῶν ἐστιν ἀξιωμάτων ὄνομα, καὶ ὅτι τῶν ἔξωθεν ἀρχόντων καὶ αὐτῶν τῶν βασιλευόντων πολλῷ μείζονα κέκτηνται δύναμιν οἱ ἀπόστολοι καὶ ἐξουσίαν· καὶ πρὸς τῷ τέλει πρὸς νεοφωτίστους.

ΟΤαν μὲν εἰς τὴν πτωχείαν τῆς διανοίας ἴδω τῆς ἐμαυτοῦ, ναρκῶ καὶ ἀναδύομαι πρὸς διάλεξιν τοσούτου δήμου καλούμενος· ὅταν δὲ εἰς τὴν προθυμίαν ἀναβλέψω τὴν ὑμετέραν, καὶ τὸ τῆς ἀκροάσεως ἀκόρεστον, θαρρῶ καὶ διανίσταμαι, καὶ μετὰ προθυμίας πρὸς τὸ τῆς διδασκαλίας ἀποδύομαι στάδιον. ἱκανοὶ γὰρ ὑμεῖς καὶ λιθίνην λαβόντες διάνοιαν, πτεροῦ πάντως κουφοτέραν ἐργάσασθαι τῇ περὶ τὴν ἀκρόασιν ἐπιθυμίᾳ τε καὶ σπουδῇ. καὶ καθάπερ τὰ φωλεύοντα τῶν ζώων ἐν μέσῳ τῷ χειμῶνι πρὸς τὰς πέτρας καταδυόμενα, ἐπειδὰν ἴδῃ τὸ θέρος φανέν, ἀφίησι τὴν κατάδυσιν, καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν ζώων ἀγάλλεται, καὶ κοινῇ μεθ' ὑμῶν σκιρτᾷ· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἡ ἡμετέρα ὥσπερ εἴς τινα φωλεὸν τῆς ἀσθενείας τοῦ συνειδότος καταδυομένη, ὅταν ἴδῃ τὸν πόθον τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, ἀφίησι τὸν φωλεόν, καὶ μεθ' ὑμῶν ἀγάλλεται, κοινῇ μεθ' ὑμῶν σκιρτᾷ τὰ καλὰ τῶν γραφῶν σκιρτήματα, ἐν τῷ πνευματικῷ καὶ θείῳ λειμῶνι, ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς γραφῆς. καὶ γὰρ πνευματικὸς λειμὼν, καὶ παράδεισος τρυφῆς ἡ τῶν θείων γραφῶν ἐστιν ἀνάγνωσις, παράδεισος δὲ τρυφῆς ἐκείνου τοῦ παραδείσου βελτίων. τοῦτον τὸν παράδεισον οὐκ ἐν τῇ γῇ, ἀλλ' ἐν ταῖς τῶν πιστευόντων ψυχαῖς ἐφύτευσεν ὁ Θεός· τοῦτον τὸν παράδεισον οὐκ ἐν Ἐδὲμ, οὐδὲ κατὰ ἀνατολὰς ἔθετο ἐν ἑνὶ περιγράψας χωρίῳ, ἀλλὰ πανταχοῦ τῆς γῆς ἐξήπλωσε, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἐξέτεινε. καὶ ὅτι πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης τὰς γραφὰς ἥπλωσεν, ἄκουσον τοῦ προφήτου λέγοντος, Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. κἂν πρὸς Ἰνδοὺς ἀπέλθῃς, οὓς πρώτους ἀνίσχων ὁ ἥλιος ὁρᾷ· κἂν εἰς τὸν ὠκεανὸν ἀπέλθῃς, κἂν πρὸς τὰς Βρεταννικὰς νήσους ἐκείνας· κἂν εἰς τὸν Εὔξεινον πλεύσῃς πόντον, κἂν πρὸς τὰ νότια ἀπέλθῃς μέρη, πάντων ἀκούσῃ πανταχοῦ τὰ ἀπὸ τῆς γραφῆς φιλοσοφούντων, φωνῇ μὲν ἑτέρᾳ, πίστει δὲ οὐχ ἑτέρᾳ, καὶ γλώσσῃ μὲν διαφόρῳ, διανοίᾳ δὲ συμφώνῳ. ὁ μὲν γὰρ φθόγγος τῆς γλώσσης ἐνήλλακται, ὁ δὲ τρόπος τῆς εὐσεβείας οὐκ ἐνήλλακται· καὶ βαρβαρίζουσι μὲν τῇ γλώττῃ, φιλοσοφοῦσι δὲ τῇ γνώμῃ· καὶ σολοικίζουσι μὲν τῷ φθόγγῳ, εὐσεβοῦσι δὲ τῷ τρόπῳ. εἶδες παραδείσου μῆκος πρὸς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἐκτεταμένου; ἐνταῦθα οὐκ ἔστιν ὄφις, καθαρὸν τῶν θηρίων ἐστὶ τὸ χωρίον, καὶ τῇ τοῦ πνεύματος τειχίζεται χάριτι. ἔχει καὶ πηγὴν ὁ παράδεισος οὗτος, καθάπερ ἐκεῖνος, πηγὴν μυρίων ποταμῶν μητέρα, οὐχὶ τεσσάρων. οὐ γὰρ τὸν Τίγρητα, οὐδὲ τὸν Εὐφράτην, οὐδὲ τὸν Αἰγύπτιον Νεῖλον, οὐδὲ τὸν Ἰνδὸν Γάγγην, ἀλλὰ μυρίους ἐφίησι ποταμοὺς αὕτη ἡ πηγή. τίς ταῦτά φησιν; αὐτὸς ὁ τοὺς ποταμοὺς ἡμῖν χαρισάμενος Θεός· Ὁ πιστεύων γὰρ εἰς ἐμὲ, φησὶ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. εἶδες πῶς οὐχὶ τέσσαρες ποταμοὶ, ἀλλ' ἀδιήγητοι ἀπὸ τῆς πηγῆς ἐκείνης ἐκχέονται; οὐ τῷ πλήθει δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ φύσει θαυμαστὴ ἡ πηγή. οὐ γὰρ ὕδατός ἐστι τὰ νάματα, ἀλλὰ πνεύματος τὰ χαρίσματα. αὕτη ἡ πηγὴ καθ' ἑκάστην ψυχὴν ἐστι τῶν πιστῶν μεριζομένη, καὶ οὐ μειουμένη μεριζομένη, καὶ οὐ δαπανωμένη κατακερματιζομένη, καὶ οὐκ ἐλαττουμένη· παρὰ πᾶσιν ὁλόκληρος, καὶ ἐν ἑκάστῳ ὁλόκληρος. τοιαῦτα γὰρ τοῦ πνεύματος τὰ χαρίσματα. βούλει μαθεῖν τῶν ὑδάτων τὴν φύσιν, πῶς οὐκ ἔοικε τούτοις, ἀλλὰ

Ψαλ. ιη. ε.
Ρωμ. ι. ιη.

Ιωαν. ζ. λη.

βελτίω τούτων καὶ θαυμασιώτερα ἐστιν; ἄκουσον πάλιν αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος τῇ Σαμαρείτιδι, ἵνα μάθῃς τὴν δαψίλειαν τῆς πηγῆς· Τὸ ὕδωρ, ὃ ἐγὼ δώσω, φησί, τῷ πιστῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. (Ιωαν. δ. ιδ.) οὐκ εἶπεν, ἐξιόντος, οὐκ εἶπε, προχεομένου· ἀλλά, ἁλλομένου, διὰ τοῦ ἅλματος τὴν ἀφθονίαν ἡμῖν ἐμφαίνων. ἐκεῖνα τῶν κρηναίων ὑδάτων ἐξάλλεσθαι καὶ πηδᾷν παντάχοθεν εἴωθεν, ἅπερ ἂν αἱ πηγαὶ ἐν τοῖς κόλποις μὴ δύνωνται κατέχειν, ἀλλὰ νικώμεναι τῇ συνεχείᾳ τῆς ἐπιρροῆς πανταχόθεν αὐτὰ ἀναβλύζουσι. βουλόμενος οὖν τὴν δαψίλειαν τῶν ἰαμάτων δεῖξαι, εἶπεν, ἁλλομένου, οὐκ, ἐξιόντος. βούλει καὶ τὴν φύσιν αὐτῆς καταμαθεῖν; μάνθανε ἀπὸ τῆς χρείας. οὐ γὰρ εἰς ζωὴν τὴν παροῦσαν, ἀλλ' εἰς ζωὴν αἰώνιόν ἐστι χρησίμη. διατρίψωμεν τοίνυν ἐν τῷ παραδείσῳ τούτῳ, παρακαθεζώμεθα τῇ πηγῇ· μὴ πάθωμεν ἅπερ ἔπαθεν ὁ Ἀδάμ, καὶ ἐκπέσωμεν τοῦ παραδείσου· μὴ δεξώμεθα συμβουλὴν ὀλεθρίαν, μὴ παραδεξώμεθα τὴν ἀπάτην τοῦ διαβόλου· μείνωμεν ἔνδον· πολλὴ γὰρ ἡ ἐντεῦθεν ἀσφάλεια· μείνωμεν ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν γραφῶν τούτων. καθάπερ γὰρ οἱ τῇ πηγῇ παρακαθήμενοι, καὶ τῆς αὔρας ἐκείνης ἀπολαύοντες, καὶ καύσωνος ἐπικειμένου, τὴν ὄψιν συνεχῶς ἐπικλύζοντες, ἀποκρούονται τὸ πνῖγος τοῖς νάμασι, καὶ δίψους ἐνοχλοῦντος ῥαδίως ἰῶνται τὸ πάθος, εὐθέως τὸ φάρμακον ἀπὸ τῆς πηγῆς ἔχοντες· οὕτως ὁ παρὰ τὴν πηγὴν τῶν θείων γραφῶν παρακαθήμενος, κἂν ἐπιθυμίας ἀτόπου φλόγα ἐνοχλοῦσαν ἴδῃ, ῥαδίως ἀπὸ τῶν ναμάτων ἐκείνων τὴν ψυχὴν ἀποκλύσας ἀπεκρούσατο τὴν φλόγα· κἂν ὀργὴ διακαὴς ἐνοχλῇ τὴν καρδίαν καθάπερ λέβητα ὑποκαιόμενον ἀναβράζουσα, μικρὸν τοῦ νάματος ἐπιστάξας, εὐθέως κατέστειλε τοῦ πάθους τὴν ἀναισχυντίαν· καὶ ἐκ πάντων τῶν πονηρῶν λογισμῶν, ὥσπερ ἐκ μέσης φλογὸς ἐξαρπάζει τὴν ψυχὴν ἡ τῶν θείων γραφῶν ἀνάγνωσις. διὸ καὶ ὁ προφήτης ὁ μέγας Δαβὶδ ἐκεῖνος, εἰδὼς τὴν ὠφέλειαν τὴν ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως τῶν γραφῶν, τὸν διηνεκῶς προσέχοντα ταῖς γραφαῖς, καὶ τῆς ὁμιλίας ταύτης ἀπολαύοντα παρεικάζει φυτῷ ἀεὶ τεθηλότι, παρὰ τοὺς ῥύακας ἑστηκότι τῶν ὑδάτων, οὕτω πως λέγων· Μακάριος ἀνήρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, καὶ ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη, καὶ ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν· ἀλλ' ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσει ἡμέρας καὶ νυκτός· καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων. (Ψαλ. α. α.) καθάπερ γὰρ τὸ ξύλον ἐκεῖνο τὸ παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων πεφυτευμένον, παρ' αὐτοὺς τοὺς ῥύακας ἑστηκός, διηνεκῆ τῆς ἀρδείας ἔχον τὴν χορηγίαν, πάσῃ ἀέρων ἀνωμαλίᾳ ἀχείρωτον γίνεται, καὶ οὔτε ἀκτῖνα θερμοτέραν γινομένην δέδοικεν, οὔτε τὸν ἀέρα μεταπεσόντα εἰς αὐχμὸν εὐλαβεῖται (ἱκανὴν γὰρ ἔχον ἐναποκεκλεισμένην ἐν ἑαυτῷ τὴν νοτίδα, πάσης ἡλιακῆς θέρμης πλεονεξίαν ἔξωθεν προσοδηγοῦσαν εὐθέως ἀποκρούεται καὶ διαλύει) οὕτω καὶ ψυχὴ παρὰ τοὺς ῥύακας ἑστηκυῖα τῶν θείων γραφῶν, καὶ ποτιζομένη διηνεκῶς, ἐκεῖθεν τὰ νάματα καὶ τὴν δρόσον τοῦ πνεύματος ἐν ἑαυτῇ συνάγουσα, πρὸς πᾶσαν πραγμάτων περίστασιν ἀχείρωτος ἔσται, κἂν νόσος, κἂν ἐπήρεια, κἂν συκοφαντία, κἂν λοιδορίαι, κἂν σκώμματα, κἂν πᾶσα ῥαθυμία, κἂν πάντα τὰ τῆς οἰκουμένης κακὰ εἰς τὴν τοιαύτην κατασκήψῃ ψυχήν, εὐκόλως ἀποκρούεται τὴν πύρωσιν τῶν παθῶν, ἀπὸ τῆς τῶν γραφῶν ἀναγνώσεως ἱκανὴν παράκλησιν ἔχουσα. οὔτε γὰρ δόξης μέγεθος, οὐ δυναστείας ὄγκος, οὐ φίλων προστασία, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων οὕτω τὸν ἐν ὀδύνῃ παραμυθήσασθαι δυνήσεται, ὡς ἡ τῶν θείων γραφῶν ἀνάγνωσις. τί δήποτε; ὅτι ἐκεῖνα μὲν ἐπίκηρα καὶ φθαρτά, διὸ καὶ φθαρτὴ αὐτῶν ἡ παράκλησις· ἡ δὲ τῶν γραφῶν ἀνάγνωσις Θεοῦ ὁμιλία ἐστίν. ὅταν οὖν ὁ Θεὸς τὸν ἐν ἀθυμίᾳ παρακαλῇ, τί τῶν ὄντων αὐτὸν εἰς ἀθυμίαν ἐμβαλεῖν δύναται; προσέχωμεν τοίνυν τῇ ἀναγνώσει, μὴ ταύτας τὰς δύο μόνον τὰς ὥρας (οὐ γὰρ ἀρκεῖ ἡμῖν εἰς ἀσφάλειαν ἡ ψιλὴ αὕτη ἀκρόασις) ἀλλὰ διηνεκῶς· καὶ ἕκαστος οἴκαδε ἀναχωρήσας τὰ βιβλία μετὰ χεῖρας λαμβανέτω, καὶ τῶν εἰρημένων ἐπερχέσθω τὰ νοήματα, εἴ γε μέλλει διηνεκῆ καὶ ἀρκοῦσαν ἔχειν τὴν ἀπὸ τῆς γραφῆς ὠφέλειαν. καὶ γὰρ τὸ ξύλον ἐκεῖνο, τὸ παρὰ τὰς ῥύακας ἑστηκὸς, οὐ δύο καὶ τρεῖς ὥρας ὁμιλεῖ τοῖς ὕδασιν, ἀλλὰ πᾶσαν μὲν ἡμέραν, πᾶσαν δὲ νύκτα. διὰ τοῦτο κομᾷ τοῖς φύλλοις, διὰ τοῦτο βρίθει τῷ καρπῷ ἐκεῖνο τὸ ξύλον, κἂν μηδεὶς αὐτὸ ἀνθρώπων ποτίζῃ· ἐπειδὴ παρὰ τὰς ῥύακας ἕστηκεν αὐτὸ, διὰ τῶν ῥιζῶν ἐπισπᾶται τὴν νοτίδα, καὶ ὥσπερ διά τινων πόρων διαπέμπει τὴν ὠφέλειαν παντὶ τῷ σώματι· οὕτω καὶ ὁ συνεχῶς ἀναγινώσκων τὰς θείας γραφὰς, καὶ παρὰ τὰς ῥύακας αὐτῶν ἑστηκὼς, κἂν μηδένα ἔχῃ τὸν ἑρμηνεύοντα, διὰ τῆς συνεχοῦς ἀναγνώσεως, ὥσπερ διά τινων ῥιζῶν, πολλὴν ἐπισπᾶται τὴν ὠφέλειαν. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς τὰς φροντίδας ὑμῶν εἰδότες, τοὺς περισπασμοὺς, τὰς ἀσχολίας τὰς πολλὰς, ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ὑμᾶς προσάγομεν τοῖς νοήμασι τῶν γραφῶν, διὰ τοῦ σχολαίου τῆς ἐξηγήσεως μόνιμον ποιοῦντες τῶν λεγομένων τὴν μνήμην. καὶ γὰρ ὄμβρος ῥαγδαῖος μὲν καταρρηγνύμενος κατακλύζει τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ τὸ βάθος οὐδὲν ὠφελεῖ· ἠρέμα δὲ καὶ κατὰ μικρὸν ἐλαίου δίκην ἐνστάζων τῷ προσώπῳ τῆς γῆς, ὥσπερ διά τινων φλεβῶν τῶν πόρων αὐτῆς πρὸς τὸ βάθος διολισθαίνων, τὰς λαγόνας αὐτῆς ἐμπλήσας νοτίδος, εὐπορωτάτην ποιεῖ πρὸς τὴν τῶν καρπῶν φοράν. διὸ καὶ ἡμεῖς τὸν πνευματικὸν τοῦτον ὄμβρον ἠρέμα ταῖς ὑμετέραις ἐνστάζομεν ψυχαῖς. αἱ μὲν γὰρ γραφαὶ νεφέλαις ἐοίκασι πνευματικαῖς, τὰ δὲ ῥήματα καὶ νοήματα ὄμβρῳ προσέοικε πολλῷ τούτῳ βελτίονι· καὶ διὰ τοῦτο τὸν πνευματικὸν τοῦτον ὄμβρον κατὰ μικρὸν ὑμῖν ἐνστάζομεν, ἵνα πρὸς αὐτὸ τὸ βάθος χωρήσῃ τὰ ῥήματα. διὰ τοῦτο τετάρτην σήμερον ἡμέραν ἔχοντες ἐξηγήσεως, οὐδέπω μίαν ἐπιγραφὴν παρελθεῖν ἠδυνήθημεν, ἀλλ' ἔτι περὶ αὐτὴν στρεφόμεθα. βέλτιον γὰρ μικρὸν διασκάπτοντας χωρίον, καὶ πρὸς τὸ βάθος καταβαίνοντας πολὺν τῶν ἀναγκαίων εὑρίσκειν τὸν θησαυρὸν, ἢ πολλὰς ἀρούρας ἐπιόντας ἄνωθεν, ἁπλῶς καὶ εἰκῆ ταλαιπωρεῖσθαι καὶ μάτην. καίτοι οἶδα πολλοὺς πρὸς τὴν βραδυτῆτα ταύτην δυσχεραίνοντας· ἀλλ' οὐ μέλει μοι τῆς ἐκείνων κατηγορίας, ἀλλὰ μέλει μοι τῆς ὑμετέρας ὠφελείας. οἱ ὀξύτερον βαδίζειν δυνάμενοι τοὺς βραδυτέρους τῶν ἀδελφῶν ἀναμενέτωσαν. οὗτοι μὲν γὰρ ἐκείνους ἀναμεῖναι δύνανται, οἱ δὲ ἀσθενέστεροι πρὸς ἐκείνους ἑαυτοὺς παρεκτεῖναι οὐκ ἰσχύουσι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλός φησιν, ὅτι οὐκ ὀφείλομεν τοὺς ἀσθενεῖς ἀναγκάζειν παρὰ καιρὸν, πρὸς τὴν τελειότητα τῶν δυνατῶν ἐκτείνεσθαι μὴ δυναμένους· ἀλλ' ὅτι ἡμεῖς ὀφείλομεν οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν. ὠφελείας ἡμῖν μέλει τῆς ὑμετέρας, οὐκ ἐπιδείξεως ἁπλῶς. διὰ τοῦτο ἐνδιατρίβομεν τοῖς νοήμασι. τῇ μὲν οὖν πρώτῃ ἡμέρᾳ, ὅτι οὐχ ἁπλῶς παρατρέχειν χρὴ τὰς ἐπιγραφὰς ἔλεγον, ὅτε καὶ τὸ ἐπίγραμμα ὑμῖν ἀνέγνων τοῦ βωμοῦ, καὶ τὴν σοφίαν ἐπέδειξα Παύλου, τὸν ἀλλότριον στρατιώτην, καὶ ἐν τῇ παρατάξει τῶν ἐχθρῶν ἑστηκότα πρὸς τὴν οἰκείαν φάλαγγα μεταστήσαντος. εἰς τοῦτο ἐν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ κατέληξεν ἡ διδασκαλία πᾶσα. μετ' ἐκείνην ἐν τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ ἐζητήσαμεν τίς ἦν ὁ τὸ βιβλίον γράψας· καὶ εὕρομεν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι Λουκᾶν τὸν εὐαγγελιστὴν, καὶ διὰ πλειόνων ἀποδείξεων ὑμῖν παρεστήσαμεν τὸ ζητούμενον, τῶν μὲν σαφεστέρων, τῶν δὲ βαθυτέρων. οἶδα γὰρ ὅτι τοῖς ἐσχάτοις τῶν εἰρημένων πολλοὶ τῶν ἀκουσάντων οὐ παρηκολούθησαν· ἀλλ' ὅμως οὐ διὰ τοῦτο ἀποστησόμεθα τοῦ κατατολμᾶν λεπτοτέρων νοημάτων. τὰ μὲν οὖν σαφέστερα τοῖς ἀφελεστέροις, τὰ δὲ βαθύτερα τοῖς ὀξύτερον ἐνορῶσιν ἔσται χρήσιμα. ποικίλην γὰρ εἶναι δεῖ τὴν τράπεζαν καὶ διάφορον· ἐπειδὴ καὶ διάφορος ἡ τῶν κεκλημένων ἐπιθυμία. τῇ μὲν οὖν πρώτῃ ἡμέρᾳ περὶ ἐπιγραφῆς, τῇ δὲ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ περὶ τοῦ γράψαντος τὸ βιβλίον· τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ χθὲς πρὸς τοὺς παραγινομένους περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γραφῆς διελέχθημεν, καὶ ἐδείξαμεν, καθάπερ ἴσασιν οἱ ἀκηκοότες, τί μέν ἐστι πρᾶξις, τί δέ ἐστι θαῦμα· καὶ τί μέν ἐστι πολιτεία, τί δέ ἐστι σημεῖον, καὶ τέρας, καὶ δύναμις, καὶ πόσον τὸ μέσον ἑκατέρων· καὶ πῶς τὸ μὲν μεῖζον, τὸ δὲ χρησιμώτερον· καὶ πῶς τὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ τὴν βασιλείαν παρέξει, τὸ δὲ ἐὰν μὴ λάβῃ τὴν ἀπὸ τῆς πράξεως συμμαχίαν, ἔξω τῶν προθύρων ἐκείνων ἐκβάλλεται. σήμερον ἀναγκαῖον εἰπεῖν τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἐπιγραφῆς, καὶ δεῖξαι τί ποτέ ἐστι τὸ ὄνομα τῶν ἀποστόλων. οὐδὲ γὰρ ψιλόν ἐστι τὸ ὄνομα τοῦτο, ἀλλ' ἀπὸ ἀρχῆς ἐστι προσηγορία ἀρχῆς μεγίστης, ἀρχῆς τῆς πνευματικωτάτης, ἀρχῆς τῆς ἄνω. ἀλλὰ διαναστῆτε. καθάπερ γὰρ ἐν τοῖς βιωτικοῖς πράγμασιν εἰσὶν ἀρχαὶ πολλαί, οὐ πᾶσαι δὲ τῆς αὐτῆς ἀξίας, ἀλλ' αἱ μὲν μείζους, αἱ δὲ ἐλάττους· οἷον (ἵνα ἀπὸ τῆς κατωτέρας τὸν ἀριθμὸν ποιησώμεθα) ἔστιν ὁ τῆς πόλεως ἔκδικος· ἔστιν ἀνώτερος ἐκείνου ὁ τοῦ ἔθνους ἡγεμών· ἔστι μετ' ἐκεῖνον ἕτερος ἄρχων μείζων· ἔστι πάλιν ὁ στρατηλάτης· ἔστιν ὁ ὕπαρχος· ἔστιν ἀνωτέρα τούτων ἀρχή, ἡ τῶν ὑπάτων ἀρχή· καὶ πᾶσαι μὲν αὗται ἀρχαί, οὐ πᾶσαι δὲ τῆς αὐτῆς ἀξίας· οὕτω καὶ τῶν πνευματικῶν πολλαὶ μὲν ἀρχαί, οὐ πᾶσαι δὲ τῆς αὐτῆς ἀξίας, πασῶν δὲ μείζων ἡ τῆς ἀποστολῆς ἀξία. καὶ γὰρ ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ὑμᾶς ἐπὶ τὰ νοητὰ χειραγωγεῖν δεῖ. οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησε, περὶ πνεύματος διαλεγόμενος, ὕδατος ἐμνημόνευσεν·

Ιωαν. δ. ιδ.

Ὁ γὰρ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν, φησίν· ὁ δὲ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος, οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα. ὁρᾷς αὐτὸν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἐπὶ τὰ νοητὰ χειραγωγοῦντα τὸ γύναιον; οὕτω καὶ ἡμεῖς ποιοῦμεν, καὶ κάτωθεν ἀναβαίνομεν ἄνω, ὥστε εὐσημότερον γενέσθαι τὸν λόγον. διὰ τοῦτο περὶ ἀρχῆς διαλεγόμενοι, οὐ πνευματικῆς ἐμνήσθημεν ἀρχῆς, ἀλλ' αἰσθητῆς, ἵνα ἀπὸ ταύτης πρὸς ἐκείνην ὑμᾶς χειραγωγήσωμεν. ἠκούσατε πόσας ἠριθμήσαμεν ἀρχὰς βιωτικάς, καὶ πῶς αἱ μὲν μείζους, αἱ δὲ ἐλάττους· καὶ πῶς ἡ τῶν ὑπάτων ἀρχὴ καθάπερ κορυφὴ καὶ κεφαλὴ πᾶσιν ἐπίκειται· ἴδωμεν καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς πνευματικάς. ἔστιν ἀρχὴ πνευματική, προφητείας ἀρχή, ἔστιν ἑτέρα ἀρχὴ εὐαγγελισμοῦ, ἔστι ποιμένος, ἔστι διδασκάλου, ἔστι χαρισμάτων, ἔστιν ἰαμάτων, ἔστιν ἑρμηνείας γλωσσῶν. ταῦτα πάντα ὀνόματα μέν ἐστι χαρισμάτων, πράγματα δὲ ἀρχῶν καὶ ἐξουσιῶν. ὁ προφήτης ἄρχων ἐστί· παρ' ἡμῖν ὁ δαίμονας ἐξελαύνων ἄρχων ἐστί· παρ' ἡμῖν ὁ ποιμὴν καὶ διδάσκαλος ἄρχων ἐστὶ πνευματικός· ἀλλὰ τούτων ἁπάντων μείζων ἐστὶν ἀρχὴ ἡ ἀποστολική. καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον; ὅτι πρὸ πάντων ὁ ἀπόστολος τούτων ἐστί. καὶ καθάπερ ὁ ὕπατος ἐν ταῖς αἰσθηταῖς ἀρχαῖς, οὕτως ὁ ἀπόστολος ἐν τοῖς πνευματικοῖς τὴν προεδρείαν ἔχει. αὐτοῦ τοῦ Παύλου ἀκούσωμεν ἀριθμοῦντος τὰς ἀρχάς, καὶ ἐν τῷ ὑψηλοτέρῳ χωρίῳ τὴν ἀποστολικὴν καθίζοντος. τί οὖν ἐστί φησιν;

α. Κορ ιβ. κη.

Οὓς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, καὶ ποιμένας· εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων. εἶδες κορυφὴν ἀρχῶν; εἶδες ὑψηλὸν καθήμενον τὸν ἀπόστολον, καὶ οὐδένα πρὸ ἐκείνου ὄντα, οὔτε ἀνώτερον; πρῶτον γὰρ ἀποστόλους, φησί· δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, καὶ ποιμένας· εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν. οὐκ ἀρχὴ δὲ μόνον ἐστὶν ἡ ἀποστολὴ τῶν ἄλλων ἀρχῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπόθεσις καὶ ῥίζα. καὶ καθάπερ ἡ κεφαλὴ ἐν τῷ ὑψηλοτέρῳ τοῦ παντὸς καθημένη, οὐ μόνον ἀρχὴ τοῦ σώματός ἐστι καὶ ἐξουσία, ἀλλὰ καὶ ῥίζα (τὰ γὰρ νεῦρα τὰ διοικοῦντα τὸ σῶμα ἐξ ἐκείνης ἐκτεινόμενα, καὶ ἐξ αὐτοῦ βλαστάνοντα τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ τὴν τοῦ πνεύματος δεχόμενα χορηγίαν, οὕτως ἅπαν οἰκονομεῖ τὸ ζῶον) οὕτω καὶ ἡ ἀποστολὴ οὐ μόνον ὡς ἀρχὴ καὶ ἐξουσία τοῖς λοιποῖς ἐπίκειται χαρίσμασιν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἁπάντων ῥίζας ἐν ἑαυτῇ συλλαβοῦσα κατέχει. καὶ ὁ μὲν προφήτης οὐ δύναται εἶναι καὶ ἀπόστολος, καὶ προφήτης· ὁ δὲ ἀπόστολος καὶ προφήτης ἐστὶ πάντως, καὶ χαρίσματα ἔχει ἰαμάτων, καὶ γένη γλωσσῶν, καὶ ἑρμηνείας γλωσσῶν· διὸ ἀρχὴ καὶ ῥίζα ἐστὶ τῶν χαρισμάτων. καὶ ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, Παῦλον ὑμῖν παραγάγω μάρτυρα. πρῶτον δὲ ἀναγκαῖον εἰπεῖν, τί ποτέ ἐστι γένη γλωσσῶν. τί οὖν ἐστι γένη γλωσσῶν; τὸ παλαιὸν ὁ βαπτισθεὶς καὶ πιστεύσας, εὐθέως πρὸς τὴν φανέρωσιν τοῦ πνεύματος διαφόροις ἐλάλει γλώσσαις. ἐπειδὴ γὰρ ἔτι ἀσθενέστεροι διέκειντο οἱ τότε, καὶ τὰ νοητὰ χαρίσματα ὁρᾷν οὐκ ἠδύναντο τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς σαρκός, ἐδίδοτο αἰσθητὸν χάρισμα, ὃ νοητὸν ἐγένετο καταφανές· καὶ ὁ βαπτισθεὶς εὐθέως καὶ τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ, καὶ τῇ τῶν Περσῶν, καὶ τῇ τῶν Ἰνδῶν, καὶ τῇ τῶν Σκυθῶν ἐφθέγγετο, ὥστε μαθεῖν καὶ τοὺς ἀπίστους, ὅτι πνεύματος ἁγίου ἠξίωτο. καὶ ἦν τὸ μὲν σημεῖον αἰσθητόν, ἡ τοιαύτη φωνὴ λέγω (τῇ γὰρ αἰσθήσει τοῦ σώματος αὐτῆς ἤκουον) τὴν δὲ νοητήν, τὴν οὐχ ὁρωμένην τοῦ πνεύματος χάριν πᾶσι τὸ αἰσθητὸν τοῦτο σημεῖον κατάδηλον ἐποίει. καὶ τοῦτο τὸ σημεῖον ἐκαλεῖτο γένη γλωσσῶν. ὅρα γάρ, μίαν γλῶσσαν ἔχων ἀπὸ τῆς φύσεως, ποικίλαις ἐλάλει γλώσσαις καὶ διαφόροις ἀπὸ τῆς χάριτος. καὶ ἦν ἰδεῖν ἄνθρωπον ἕνα μὲν τῷ ἀριθμῷ, ποικίλον δὲ τοῖς χαρίσμασι, καὶ διάφορα στόματα ἔχοντα, καὶ διαφόρους γλώσσας. ἴδωμεν οὖν πῶς ὁ ἀπόστολος καὶ τοῦτο εἶχε τὸ χάρισμα, καὶ τὰ ἄλλα πάντα. περὶ μὲν τούτου οὕτω λέγει· Πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶ. εἶδες πῶς ἔχει τὰ γένη τῶν γλωσσῶν, καὶ οὐκ ἔχει μόνον, ἀλλὰ καὶ πλείονος ὑπερβολῆς, ἢ οἱ λοιποὶ πάντες πιστοί; οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι γλώσσαις ἔχω λαλεῖν μόνον, ἀλλὰ καί, πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶ. τὴν δὲ προφητείαν, ἣν εἶχε, δι' ἐκείνων δείκνυσι τῶν ῥημάτων, οὕτω λέγων· Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί· ὅτι δὲ τὰ ἐν ὑστέροις καιροῖς λέγειν, προφητεία ἐστί, παντί που δῆλον. καὶ πάλιν δέ, Τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἐν ἐσχάτοις καιροῖς ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί· καὶ πάλιν, Λέγω δὲ ὑμῖν ἐν λόγῳ Κυρίου, ὅτι ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς μὴ κοιμηθέντας. καὶ τοῦτο δὲ προφητεία ἐστίν. εἶδες πῶς γένη γλωσσῶν καὶ προφητείας ἔχει; βούλει μαθεῖν πῶς ἔχει καὶ χαρίσματα ἰαμάτων; ἀλλὰ τάχα τοῦτο οὐδὲ τῆς ἀπὸ τῶν λόγων ἀποδείξεως δεῖται, ὅταν ἴδωμεν οὐ μόνον τοὺς ἀποστόλους, ἀλλὰ καὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν χαρίσματα ἰαμάτων ἔχοντα. ὅτι δὲ καὶ διδάσκαλος ἦν τῶν ἐθνῶν, πολλαχοῦ τοῦτο λέγει, καὶ ὅτι τῆς οἰκουμένης ἀντιλαμβάνεται πάσης, καὶ διεκυβέρνα τὰς ἐκκλησίας. ὅταν οὖν ἀκούσῃς, πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον ποιμένας καὶ διδασκάλους, χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν, μάθε ὅτι πᾶσα ἡ χορηγία τῶν λοιπῶν χαρισμάτων, ὥσπερ ἐν κεφαλῇ, τῇ ἀποστολῇ ἐναπόκειται. ἆρ' οὖν ψιλὸν ἐνομίζετε τοὔνομα τῶν ἀποστόλων πρὸ τούτου; ἰδοὺ νῦν ἔγνωτε πόσον βάθος ἔχει νοήματος τὸ ὄνομα. ταῦτα δὲ εἰρήκαμεν, οὐκ οἰκείας δυνάμεως ἐπίδειξιν ποιούμενοι· οὐ γὰρ ἡμέτερα τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος τῶν ῥαθυμοτέρων τὴν νωθρίαν διεγειρούσης, ὥστε μηδὲν παρατρέχειν ἁπλῶς. εἰκότως ἄρα ὑπατίαν πνευματικὴν ἐκαλέσαμεν τὴν ἀποστολήν. ἄρχοντες γάρ εἰσιν ὑπὸ Θεοῦ χειροτονηθέντες οἱ ἀπόστολοι· ἄρχοντες, οὐκ ἔθνη καὶ πόλεις διαφόρους λαμβάνοντες, ἀλλὰ πάντες κοινῇ τὴν οἰκουμένην ἐμπιστευθέντες. καὶ ὅτι ἄρχοντές εἰσι πνευματικοί, τοῦτο ἀποδεῖξαι πειράσομαι, ἵνα μετὰ τὴν ἀπόδειξιν μάθητε ὅτι τοσούτῳ βελτίους εἰσὶν ἀπόστολοι τῶν ἀρχόντων τῶν βιωτικῶν, ὅσῳ αὐτοὶ οἱ βιωτικοὶ ἄρχοντες τῶν παίδων τῶν παιζόντων ἀμείνους εἰσί. πολὺ γὰρ μείζων αὕτη ἐκείνης ἡ ἀρχή, καὶ μᾶλλον τὴν ἡμετέραν συνέχει ζωήν, καὶ ταύτης ἀρθείσης, πάντα οἴχεται καὶ διαλέλυται. τί ποτ' οὖν ἐστιν ἀρχῆς σύμβολον, καὶ τίνα ἔχειν τὸν ἄρχοντα χρή; δεσμωτηρίου ἐξουσίαν, ὥστε τοὺς μὲν δῆσαι, τοὺς δὲ λῦσαι, τοὺς μὲν ἐκβάλλειν, τοὺς δὲ ἐμβάλλειν κύριός ἐστιν· ἀφεῖναι πάλιν χρημάτων ὀφλήματα, καὶ τοὺς μὲν ἀπολῦσαι ὄντας ὑπευθύνους, τοὺς δὲ κελεῦσαι ἀποδοῦναι κύριός ἐστιν· εἰς θάνατον πάλιν ἀπαγαγεῖν, καὶ ἀπὸ τοῦ θανάτου καλέσαι· μᾶλλον δὲ τοῦτο ἄρχοντος μὲν οὐκ ἔστι, βασιλέως δὲ μόνον· μᾶλλον δὲ οὐδὲ βασιλέως ὁλόκληρον ἐστὶ τὸ δῶρον. οὐ γὰρ ἀπὸ θανάτου καλεῖ τὸν ἀπιόντα, ἀλλ' ἐξ ἀπαγωγῆς μόνον, καὶ ἀπόφασιν μὲν λῦσαι δύναται, ἀπὸ θανάτου δὲ ἀνακαλέσαι οὐ δύναται, καὶ τὸ μὲν χεῖρον ἔχει, τοῦ βελτίονος δὲ ἀπεστέρηται. ἀπὸ τῆς ζώνης δὲ πάλιν δοκιμάζομεν τὸν ἄρχοντα, ἀπὸ τῆς τοῦ κήρυκος φωνῆς, ἀπὸ τῶν ῥαβδούχων, ἀπὸ τοῦ ὀχήματος,

α. Κορ. ιδ. ιη.

β. Τιμ. γ. α.

α. Θεσ. δ. ιε.

χήματος, ἀπὸ τοῦ ξίφους. ταῦτα γὰρ πάντα ἀρχῆς σύμβολα. ἴδωμεν τοίνυν καὶ τὴν τῶν ἀποστόλων ἀρχήν, εἰ ταῦτα ἔχει τὰ σύμβολα· ἔχει μέν, οὐ τοιαῦτα δέ, ἀλλὰ πολλῷ βελτίονα. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι ταῦτα μὲν ὀνόματα πραγμάτων, ἐκεῖνα δὲ ἀληθῆ πράγματα· ἵνα μάθῃς τὸ μέσον τῶν παιδίων τῶν παιζόντων ἀρχάς, καὶ τῶν ἀρχόντων τῶν ἐχόντων τὰς ἀρχάς· καί, εἰ βούλεσθε, ἀπὸ τοῦ δεσμωτηρίου πρῶτον ἀριθμήσωμεν. καὶ γὰρ εἰρήκαμεν, ὅτι κύριος τοῦ δῆσαι καὶ λῦσαι ἐστὶν ὁ ἄρχων. ὅρα δὴ ταύτην τὴν ἀρχὴν τοὺς ἀποστόλους ἔχοντας. Matth. 18. 18. Ὅσους γὰρ ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, φησίν, ἔσονται δεδεμένοι ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Εἶδες δεσμωτήριον, καὶ δεσμωτηρίου ἐξουσίαν· καὶ τὸ μὲν ὄνομα τὸ αὐτό, τὸ δὲ πρᾶγμα οὐ τὸ αὐτό. δεσμά, καὶ δεσμά· ἀλλὰ τὰ μὲν ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ δὲ ἐν οὐρανῷ. οὐρανὸς γὰρ ἐστὶν αὐτοῖς τὸ δεσμωτήριον. μάθε τοίνυν τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς. ἐπὶ τῆς γῆς καθήμενοι φέρουσι τὴν ψῆφον, καὶ τῆς ψήφου ἡ δύναμις διαβαίνει τοὺς οὐρανούς. καὶ καθάπερ οἱ μὲν βασιλεῖς καθήμενοι ἐν μιᾷ πόλει ψηφίζονται καὶ νομοθετοῦσιν, ἡ δὲ τῶν ψηφισμάτων καὶ τῶν νόμων δύναμις πᾶσαν διατρέχει τὴν οἰκουμένην· οὕτω καὶ τότε, οἱ μὲν ἀπόστολοι ἐν ἑνὶ τόπῳ καθήμενοι ταῦτα ἐνομοθέτουν· ἡ δὲ τῶν νόμων δύναμις, καὶ τῶν δεσμῶν τούτων, οὐχὶ τὴν οἰκουμένην μόνον διέτρεχεν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ὕψος τῶν οὐρανῶν ἀνέβαινεν. εἶδες δεσμωτήριον, καὶ δεσμωτήριον· τὸ μὲν ἐπὶ γῆς, τὸ δὲ ἐν οὐρανῷ, τὸ μὲν σωμάτων, τὸ δὲ ψυχῶν· μᾶλλον δὲ καὶ ψυχῶν καὶ σωμάτων. οὐ γὰρ σώματα ἐδέσμουν μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχάς. βούλει μαθεῖν πῶς κύριοι ἦσαν καὶ ὀφλήματα ἀφεῖναι; καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα πολὺ τὸ διάφορον ὄψει. οὐ γὰρ ὀφλήματα χρημάτων, ἀλλ' ὀφλήματα ἁμαρτημάτων ἀφίεσαν. Ὧν γάρ, φησιν, ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφέωνται αὐτοῖς· καὶ ὧν ἂν κρατῆτε, κεκράτηνται. τί μετὰ τοῦτο ἀποδεῖξαι χρή; ὅτι καὶ εἰς θάνατον ἔπεμπον, καὶ ἀπὸ θανάτου πάλιν ἐκάλουν· οὐκ ἐξ ἀποφάσεως μόνης, καὶ ἀπαγωγῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ θανάτου τοὺς κειμένους ἤδη καὶ διαφθαρέντας ἀνιστῶντες. ποῦ τοίνυν κατεδίκασαν; ποῦ δὲ ἀπήλλαξαν θανάτου; ὁ Ἀνανίας καὶ ἡ Σάπφειρα ἱεροσυλίας ἑάλωσαν (εἰ γὰρ καὶ τὰ ἑαυτῶν ἔκλεψαν χρήματα, ἀλλ' ὅμως ἱεροσυλίας τὸ τόλμημα ἦν· μετὰ γὰρ τὴν ὑπόσχεσιν οὐκ ἔτι ἦν αὐτῶν τὰ χρήματα) τί οὖν ὁ ἀπόστολος; ἀκούσατε πῶς καθάπερ ἐν δικαστηρίῳ καθήμενος, τοὺς ἱεροσύλους εἰσάγει, καὶ πεῦσιν προσάγει καθάπερ δικαστής, καὶ τότε τὴν ἀπόφασιν ἐπάγει. οὐ γὰρ περὶ τῆς ἐρωτήσεως ἡ ἀπόφασις· δήλη μὲν γὰρ ἦν ἡ ἁμαρτία· ἀλλ' ἵνα ἡμᾶς τοὺς ἔξωθεν παρεστῶτας πείσῃ, ὅτι δικαίως ἐπάγει τὴν ψῆφον· διὰ τοῦτο ποιεῖται τὴν ἐρώτησιν, οὕτω λέγων· Πράξ. ε γ. Διὰ τί ἐπλήρωσεν ὁ Σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου; οὐχὶ μένον σοὶ ἔμενε, καὶ πραθὲν ἐπὶ τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχεν; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ Θεῷ. τί οὖν ἀκούσας ἐκεῖνος τοὺς λόγους τούτους; πεσὼν ἐξέψυξεν. Εἶδες πῶς καὶ ξίφος ἔχουσιν οἱ ἀπόστολοι. ὅταν ἀκούσῃς Παύλου λέγοντος, ὅτι, Ἐπὶ πᾶσι τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ, ἀναμνήσθητι τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ὅτι οὐδαμοῦ ξίφος, καὶ τῷ ῥήματι πληγεὶς ὁ ἱερόσυλος ἔπεσεν. Εἶδες μάχαιραν ἠκονημένην καὶ γεγυμνωμένην· οὐδαμοῦ σίδηρος, οὐδαμοῦ λαβή, οὐδαμοῦ χεῖρες· ἀλλ' ἀντὶ τῆς χειρὸς ἡ γλῶττα, τὰ ῥήματα ἀντὶ τῆς μαχαίρας ἐξενεγκοῦσα εὐθέως ἐκεῖνον ἀπέσφαξε. μετὰ τοῦτον εἰσῆλθεν ἡ γυνή, καὶ ἐβούλετο αὐτῇ δοῦναι πρόφασιν ἀπολογίας, ἀφορμὴν συγγνώμης. διὰ τοῦτο πάλιν ἐρωτᾷ· Εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε. καίτοιγε ᾔδει, ὅτι οὐ τοσούτου· ἀλλ' ἵνα αὐτὴν διὰ τῆς ἐρωτήσεως εἰς μετάνοιαν ἀγάγῃ, καὶ κατηγορῇ τῶν ἡμαρτημένων, καὶ μετὰ συγγνώμης αὐτῇ, διὰ τοῦτο αὐτὴν ἐρωτᾷ· ἀλλ' ὅμως ἐκείνη μετὰ ταῦτα ἀναισχύντως διέκειτο· διὰ τοῦτο ἐκοινώνησε τῆς τιμωρίας τοῦ ἀνδρός. Εἶδες δεσμωτηρίου δύναμιν; εἶδες πῶς εἰσὶ κύριοι εἰς θάνατον πέμπειν; ἴδωμεν καὶ τὸ βέλτιον, πῶς ἀπὸ θανάτου ἀνακαλοῦνται πάλιν. ἡ Ταβιθὰ ἡ μαθήτρια, ἐλεημοσύναις πολλαῖς κομῶσα ἀπέθανε·

καὶ

ὁ δρόμος [illegible] ἐπὶ τῶν ἀποστόλων. ἠδύναντο γὰρ ὥσπερ [illegible] ζωῆς ἐξουσίαν εἶχον ἐπιδεῖξαι τὴν ὅλην ἀρχὴν [illegible]. τί ἀνεβόησεν ὁ Πέτρος; Ταβιθά, ἀνάστηθι, φησίν. οὐδεμιᾶς παρασκευῆς ἐδεήθη αὐτῷ, οὐχ [illegible], οὐ [illegible]· ἀλλ' ἤρκεσε τὰ ῥήματα [illegible] τὴν ἀνάστασιν· ἤκουσε γὰρ τῆς φωνῆς ὁ θάνατος, καὶ οὐκ ἴσχυσε κατασχεῖν τὴν [illegible]. Εἶδες [illegible] ζωῆς; [illegible] γὰρ τὴν ἔξωθεν [illegible]. καὶ γὰρ ἐπιτάξῃ τις ἐκείνων, ὁ δὲ [illegible] μὲν [illegible], [illegible] δὲ [illegible]. ἐν τούτῳ δὲ οὐ δεῖξαι [illegible]· ἀλλ' εἶπε, καὶ [illegible]. [illegible] τὴν δὲ [illegible]τήριον, ὅπερ ἀρχῆς ἐστι σύμβολον· Εἶδες τοὺς [illegible], τοὺς λύουσι θανάτου, τοὺς εἰς ζωὴν ἐπαναγαγόντας. βούλει μαθεῖν καὶ τὴν ζωὴν αὐτῶν; καὶ πῶς [illegible] αὐτῶν ὁ Χριστὸς [illegible], οὐχὶ ἐν [illegible], ἀλλ' ἐν ἀληθείᾳ. καὶ γὰρ ἡ ἀρχὴ [illegible], [illegible] μηδὲ αἰσθητὸν ζητεῖ· Πᾶσα γὰρ ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν. ἀλλὰ τί βούλει; καὶ τοὺς δικαίους ἰδεῖν; [illegible] τοὺς [illegible] μαστίζοντες, προσηλοῦντες τῷ ξύλῳ, διαξαίνοντες τὰς πλευράς, [illegible], [illegible]. βούλει οὖν τούτους ἰδεῖν οὐκ αἰσθητοὺς ἔχουσιν, ἀλλ' αὐτοὶ τὸν διάβολον, καὶ τοὺς δαίμονας, οἱ σῶμα καὶ σάρκα περικείμενοι, τὰς ἀσωμάτους εἶχον [illegible] δυνάμεις. ἄκουσον γοῦν πῶς μετ' αὐθεντίας ἐκείνοις ἐπέταττεν ὁ Παῦλος. περὶ γὰρ τοῦ πεπορνευκότος γράφων ἔλεγε· α. Κορ. ε. ε. Παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός. πάλιν ἐφ' ἑτέρων βλασφημούντων τὸ αὐτὸ τοῦτο πεποίηκε. α. Τιμ. α. κ. Παρέδωκα γὰρ αὐτούς, φησί, τῷ Σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. τί λοιπὸν ὑπολέλειπται δεῖξαι; ὅτι καὶ ὀχήματα ἔχουσιν· ἀλλ' οὐδὲ ταύτης ἀπορήσομεν τῆς ἀποδείξεως. Πραξ. η. λθ. τὸν γὰρ Φίλιππον, ἐπειδὴ τὸν εὐνοῦχον ἐβάπτισε, καὶ πρὸς τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν ἐχειραγώγησεν, ἔδει δὲ αὐτὸν ἐπανελθεῖν, ἥρπασεν αὐτὸν τὸ πνεῦμα, καὶ εὑρέθη εἰς Ἄζωτον ἀπὸ τῆς ἐρήμου. Εἶδες ὄχημα [illegible]; εἶδες ζεῦγος ἀνέμου σφοδρότερον; πάλιν ἔδει τὸν ἀπόστολον εἰς τὸν [illegible] ὁδεῦσαι, μῆκος ὁδοῦ πολύ, καὶ διάστημα ἄπειρον· καὶ [illegible] καταφέρεται [illegible], καὶ ἐν βραχείᾳ χρόνου ῥοπῇ. τὰ μὲν οὖν ὀχήματα τοιαῦτα· ἡ δὲ τοῦ κηρύγματος φωνή, καὶ αὕτη πάλιν ἀξία τῆς ἀρχῆς. οὐ γὰρ δι' ἑρμηνέως αὐτὴν [illegible], φωνὴν ἀφιεῖσα, ἀλλ' ἡ τοῦ πνεύματος χάρις, καὶ ἡ διὰ τῶν θαυμάτων ἀπόδειξις πάσης σάλπιγγος λαμπροτέραν ἀφίει φωνήν. οὕτως αὐτοῖς πανταχοῦ προωδοποίει. καὶ καθάπερ οἱ ἄρχοντες ἐν πολλῇ περιφανείᾳ καθεστήκασι, τῶν ἰδιωτῶν οὐ τολμώντων αὐτοῖς ἁπλῶς ἀναμίγνυσθαι· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων ἐγένετο. Πραξ. ε. ιγ. Τῶν γὰρ λοιπῶν, φησίν, οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς· ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός. Εἶδες δεσμωτηρίου δύναμιν, καὶ ἀφέσεως ὀφλημάτων ἰσχύν, καὶ ξίφος ἔχοντας, καὶ ζώνην ἐζωσμένους, καὶ ὀχήματι ὁδεύοντας, καὶ φωνὴν πάσης φωνῆς λαμπροτέραν περιηχουμένην αὐτῶν, καὶ ἐν πολλῇ περιφανείᾳ ὄντας; ἀναγκαῖον δὴ καὶ τὰ κατορθώματα αὐτῶν δεῖξαι πάντα, καὶ ὅσα τὴν οἰκουμένην ὤνησαν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἀρχόντων, τὸ μὴ τιμὰς ἀπολαύειν μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἐνδείκνυσθαι πρὸς τοὺς ἀρχομένους τὴν πρόνοιαν καὶ τὴν προστασίαν. ἀλλὰ πλείονα τοῦ δέοντος τὰ εἰρημένα. διὰ τοῦτο εἰς ἑτέραν ἀναβαλλόμενος ταῦτα διάλεξιν, πρὸς τὴν τῶν νεοφωτίστων παραίνεσιν παραγαγεῖν πειράσομαι λόγον. μηδεὶς δὲ ἄκαιρον νομιζέτω τὴν συμβουλήν. καὶ γὰρ ἔφθην εἰπών, ὅτι μετὰ δέκα καὶ εἴκοσιν ἔτη δυνατὸν νεοφωτίστους καλεῖν τοὺς μεμυημένους, ἐὰν νήφωσι. τίς οὖν ἂν γένοιτο πρὸς τούτους ἀρίστη παραίνεσις; εἰ τοῦ τρόπου τῆς γεννήσεως αὐτοὺς ἀναμνήσαιμεν, καὶ τοῦ προτέρου, καὶ τοῦ δευτέρου, τοῦ φυσικοῦ, καὶ τοῦ πνευματικοῦ, καὶ τί τὸ μέσον ἑκατέρας τῆς γεννήσεως δείξαιμεν. μᾶλλον δὲ οὐ δεῖ παρ' ἡμῶν αὐτοὺς ταῦτα μανθάνειν· αὐτὸς ὁ τῆς βροντῆς υἱὸς περὶ τούτων αὐτοῖς διαλέξεται, ὁ ἀγαπητὸς τοῦ Χριστοῦ Ἰωάννης. τί οὖν ἐκεῖνός φησιν; Ιωαν. α. ιβ. Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι. Εἶτα ἀναμιμνήσκων αὐτοὺς τῆς προτί-

ρας γεννήσεως, καὶ ἐκ συγκρίσεως τὸ σεμνὸν τῆς περιούσης χάριτος ἐνδεικνύμενος, οὕτω φησίν· Ἰωαν. α. ιγ. Οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν. ἐπὶ ῥήματι αὐτοῦ ἔδειξε τὴν εὐγένειαν. ὢ καθαρῶν ὠδίνων· ὢ πνευματικῶν τόκων· ὢ καινῶν λοχευμάτων· χωρὶς μήτρας σύλληψις, χωρὶς γαστρὸς γέννησις, χωρὶς σαρκὸς τόκος, τόκος πνευματικός, τόκος ἐκ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας Θεοῦ, τόκος εὐφροσύνης γέμων καὶ χαρᾶς. ἀλλ' οὐ τοιοῦτος ὁ πρότερος, ἀλλ' ἀπὸ θρήνων ἔχει τὴν ἀρχήν. τὸ γὰρ παιδίον ἐκ τῆς μήτρας ὀλισθῆσαν, καὶ ἐκ τῆς νηδύος καταφερόμενον, πρώτην φωνὴν μετὰ δακρύων ἐκβάλλει, Σοφ. ζ. δ. καθάπερ τίς φησι, Πρώτην φωνὴν τὴν ὁμοίαν ἅπασιν ἴσα κλαίων. διὰ θρήνων γὰρ ἡ εἴσοδος εἰς τὸν βίον, διὰ δακρύων τὰ προοίμια, τῆς φύσεως τὸ μέλλον ὀδυνηρὸν προαναφωνούσης. τί κλαίει τὸ παιδίον εἰς φῶς ἐλθόν; διὰ τοῦτο· πρὸ μὲν τῆς ἁμαρτίας ἔλεγεν ὁ Γεν. α. κη. Θεός, Αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, ὅπερ εὐλογίας ἦν· μετὰ δὲ, Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, μετὰ τὴν Γεν. γ. ις. ἁμαρτίαν, ὅπερ τιμωρίας ἦν. οὐ δάκρυα δὲ ἐν τῇ γεννήσει μόνον, ἀλλὰ καὶ σπάργανα καὶ δεσμά· δάκρυα ἐν τῇ γεννήσει, δάκρυα ἐν θανάτῳ, σπάργανα ἐν γεννήσει, σπάργανα ἐν θανάτῳ· ἵνα μάθῃς ὅτι πρὸς θάνατον ἡ ζωὴ αὕτη τελευτᾷ, καὶ πρὸς ἐκεῖνο καταστρέφει τὸ τέλος. ἀλλ' οὐχ ἡ γέννησις αὕτη· οὐδαμοῦ δάκρυα καὶ σπάργανα, ἀλλὰ λελυμένος ὁ γεννηθείς, καὶ πρὸς ἀγῶνας παρεσκευασμένος. διὰ τοῦτο ἄφετοι οἱ πόδες καὶ αἱ χεῖρες, ἵνα τρέχῃ καὶ παλαίῃ· οὐδαμοῦ θρῆνος, οὐδαμοῦ δάκρυα ἐνταῦθα, ἀλλ' ἀσπασμοί, καὶ φιλίαι, καὶ περιπλοκαὶ τῶν ἀδελφῶν τὸ οἰκεῖον μέλος ἐπιγινωσκόντων, καὶ ὥσπερ ἐκ μακρᾶς ἀπολαβόντων ἀποδημίας. ἐπειδὴ γὰρ πρὸ τοῦ φωτίσματος ἐχθρὸς ἦν, μετὰ δὲ τὸ φώτισμα γέγονε φίλος τοῦ κοινοῦ πάντων ἡμῶν δεσπότου, διὰ τοῦτο πάντες συνηδόμεθα, διὰ τοῦτο καὶ τὸ φίλημα εἰρήνη καλεῖται, ἵνα μάθωμεν ὅτι πόλεμον κατέλυσεν ὁ Θεός, καὶ πρὸς τὴν οἰκείωσιν ἐπανήγαγε τὴν ἑαυτοῦ. ταύτην οὖν τηρῶμεν διηνεκῶς, ταύτην φυλάττωμεν τὴν εἰρήνην, ταύτην ἐκτείνωμεν τὴν φιλίαν, ἵνα καὶ τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν σκηνῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἀμήν.

APPENDIX
AD
CHRYSOSTOMVM.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΕΚΠΕΠΤΩΚΟΤΟΣ ΑΝΤΙΓΡΑΜΜΑ πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις πατέρα ἡμῶν, καὶ οἰκουμενικὸν διδάσκαλον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον.

Πάντοτε μὲν οἱ ἐν εὐδίοις λιμέσιν ὁρμιζόμενοι τοῖς ἐν μέσῳ θαλάσσης χειμαζομένοις βοηθεῖν σπουδάζουσιν, ὡς ἂν ᾖ δυνατόν, κατὰ δύο τρόπους· ἢ ὡς παρελθόντες τοὺς χειμῶνας, καὶ μεμνημένοι τῶν φοβερῶν κυμάτων, καὶ ὅσα αὖθις κατὰ θάλατταν δεινὰ συνέβαινεν, οἰκτείρουσι τοὺς πάσχοντας· ἢ μήπω χειμασθέντες, ὡσαύτως οἰκειοῦνται τοὺς κινδύνους, διὰ τὸ δεῖν τὴν αὐτὴν θάλατταν τέμνοντας, καὶ τὰ αὐτὰ τῶν κυμάτων δεινὰ πειραθέντας, οὕτως ἐπὶ τὸν λιμένα τῆς ἀναπαύσεως καταντῆσαι, σπουδάζουσι, καὶ μυρίαις μηχαναῖς χρώμενοι, εἰ δυνατόν, ὅλην τὴν ναῦν περιποιήσασθαι· εἰ δὲ μή γε, κἂν τοὺς ναυαγήσαντας γυμνοὺς περισῶσαι σπουδάζουσι, καὶ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ δικαίας μισθαποδοσίας τυχεῖν ἐλπίζουσιν. ἀλλ' ἐμοὶ τῷ τάλανι, ναυαγίῳ περιπεσόντι χαλεπωτάτῳ, καὶ χειμαζομένῳ, οὐ λέγω ἐν μέσῳ θαλάσσης, ἀλλ' ἐν πυθμένι βυθοῦ, καὶ ἔτι ἀγωνιζομένῳ, ὥσπερ τινὶ ἰχθύϊ ἀπὸ βάθους πρὸς τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν ἀναπηξαμένῳ, ἀπαλλαγῆναι τῶν κατὰ τὸν βυθὸν ἰοβόλων ἑρπετῶν, οὐδεὶς ὁ βοηθῶν· πάντως διὰ τὸ τοιαύτας ἡμῶν μνήμας ἔχειν. οὐδέποτε γὰρ δυνάμενοι τισὶ τοιούτοις ἐπιφαίνεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τύποις εὑρέθημεν, ἵνα μάθωμεν ἀφ' ὧν πάσχομεν. ἀλλὰ μὴ τὰ αὐτὰ σπλάγχνα, τίμιοι πατέρες, ἐπιδείξησθε ἐν ἐμοὶ τῷ ἐκπτώτῳ καὶ ταπεινῷ, ἵνα μὴ τῶν αὐτῶν πειραθῆτε, ἰδόντες δὲ τὸ ἐμὸν πτῶμα φοβήθητε. τί γὰρ εἴποιμι; ἆρα ὑμέτερε, οὐ χάρτης, οὐχ ἡμερῶν δύο σχολή, οὐχ ἑνὸς ζώου κάμματος εὑρέθη; ἀλλὰ πάντως κατὰ τοὺς ἐμπειροτάτους τῶν ἰατρῶν, ὅτι ὅταν ἅψωνται, καὶ ἴδωσι πρὸς θάνατον ἐπειγομένους, ἀποκρατοῦσι μὲν τὰ βοηθήματα, παρασκευάζουσι δὲ διὰ τῶν ζώντων τῷ ὁρμήσαντι τὰ ἐπιθανάτια, καὶ τοῖς φίλοις τοῦ ζῶντος τὸν θάνατον καταγγέλλουσι, πένθους δεινοῦ ὑποφῆται γινόμενοι, οὐ τὴν αὐτὴν τέχνης τὰς ἀποτυχίας ἐννοούμενοι, ἀλλ' ἀρχοντικῷ φρονήματι κατὰ τοῦ κάμνοντος ἀποφαίνονται· οὕτω δὴ καὶ ἡ ὑμετέρα ὁσιότης ἀπεκράτησε μὲν τὴν παράκλησιν, ἀπέκλεισε δὲ τὴν παραίνεσιν, ἐσπούδασε δὲ τὸ σύστημα τῆς ἀδελφότητος διασαφηνῖσαι, καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ τήνδε τὴν ἐνορίαν οἰκοῦσιν ἐξήγγειλε τὸν ἡμέτερον θάνατον, ὡς διαδοθῆναι καὶ τοῖς ὑπὲρ τὰ ὅρια οἰκοῦσι, καὶ τοῖς μὲν εὐλαβέσι καὶ ἀγαπητοῖς πένθος δεινόν, τοῖς δὲ ἄλλως ἔχουσι κατὰ τῆς πίστεως εὐφροσύνην καὶ χαράν. πάντως δὲ ἐρεῖτε τοῦτο· Ἐφώνησε πέρδιξ, καὶ συνήγαγεν ἃ οὐκ ἔτεκε, ποιῶν ἔλεοι αὐτοῦ· ἐν Ἱερ. ιζ. ια. ἡμίσει ἡμερῶν αὐτοῦ ἐγκαταλείψουσιν αὐτόν, καὶ ἐπ' ἐσχάτων αὐτοῦ ἔσται ἄφρων. ἰδόντες τοίνυν τὸ ἐμὸν τραῦμα, πατέρες τίμιοι, φοβήθητε, καὶ πρῶτον μὲν διὰ τῶν ἁγίων ὑμῶν εὐχῶν δυσωπῆσαι τὸν εὔσπλαγχνον σπουδάσατε, ὥστε φθάσαι αὐτοῦ τὴν φιλανθρωπίαν μέχρις ἡμῶν τῶν, καθὰ προείρηται), ἐν πυθμένι βυθοῦ, καὶ ἐν μέσῳ ᾅδου πεσόντων· ἔπειτα καὶ συντυχίᾳ ἀγαθῇ βοηθῆσαι μὴ ὀκνήσητε. ἔτι γὰρ τολμῶ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης καταθαρρεῖν· τὸ Ἀ- Παροιμ. ιη. ιθ.

-ζοντες καὶ

ἐπ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΕΚΠΕΠΤΩΚΟΤΟΣ ΑΝΤΙΓΡΑΜΜΑ

πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις πατέρα ἡμῶν, καὶ οἰκουμενικὸν διδάσκαλον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον.

Πάντοτε οἱ ἐν εὐδίοις λιμέσιν ὁρμιζόμενοι τοῖς ἐν μέσῳ θαλάσσης χειμαζομένοις βοηθεῖν σπουδάζουσιν, ὡς ἂν ᾖ δυνατὸν, κατὰ δύο τρόπους· ἢ ὡς προελθόντες τοὺς χειμῶνας, καὶ μεμνημένοι τῶν φοβερῶν κυμάτων, καὶ ὅσα αὐτοῖς κατὰ θάλατταν δεινὰ συνέβαινεν, οἰκτείρουσι τοὺς πάσχοντας· ἢ μήπω χειμασθέντες, ὡσαύτως οἰκειοῦνται τοὺς κινδύνους, διὰ τὸ δεῖν τὴν αὐτὴν θάλατταν τέμνοντας, καὶ τὰ αὐτὰ τῶν κυμάτων δεινὰ πειραθέντας, οὕτως ἐπὶ τὸν λιμένα τῆς ἀναπαύσεως καταντῆσαι, σπουδάζουσι, καὶ μυρίαις μηχαναῖς χρώμενοι, εἰ δυνατὸν, ὅλην τὴν ναῦν περιποιήσασθαι· εἰ δὲ μή γε, κἂν τοὺς ναυαγήσαντας γυμνοὺς περισῶσαι σπουδάζουσι, καὶ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ δικαίας μισθαποδοσίας τυχεῖν ἐλπίζουσιν. ἀλλ' ἐμοὶ τῷ τάλανι, ναυαγίῳ περιπεσόντι χαλεπωτάτῳ, καὶ χειμαζομένῳ, οὐ λέγω ἐν μέσῳ θαλάσσης, ἀλλ' ἐν πυθμένι βυθοῦ, καὶ ὅτι ἀγωνιζομένῳ, ὥσπερ τινὶ ἰχθύϊ ἀπὸ βάθους πρὸς τὴν ἄνω ἐπιφλοίδην ἀναπηξαμένῳ, ἀπαλλαγῆναι τῶν κατὰ τὸν βυθὸν ἰοβόλων ἑρπετῶν, οὐδεὶς ὁ βοηθῶν· πάντως διὰ τὸ τοιαύτας ἡμῶν μνήμας ἔχειν. οὐδέποτε γὰρ δυνάμενοί τισι τοιοῦτοι ἐπιφαίνεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τύποις εὑρέθημεν, ἵνα μάθωμεν ἀφ' ὧν πάσχομεν. ἀλλὰ μὴ τὰ αὐτὰ σπλάγχνα, τίμιοι πατέρες, ἐπιδείξησθε ἐν ἐμοὶ τῷ ἐκπτώτῳ καὶ ταπεινῷ, ἵνα μὴ τὴν αὐτὴν πειραθῆτε, ἰδόντες δὲ τὸ ἐμὸν τραῦμα φοβήθητε. τί γὰρ εἴποιμι; ἆρα ὑμέτερε, οὐ χαρότης, οὐχ ἡμερῶν δύο σχολὴ, οὐχ ἑνὸς ζωοῦ καύματος εὑρέθη; ἀλλὰ πάντως κατὰ τοὺς ἐμπειροτάτους τῶν ἰατρῶν, ὅτι ὅταν ἀψῶνται, καὶ ἴδωσι πρὸς θάνατον ἐπειγομένους, ἀποκρατοῦσι μὲν τὰ βοηθήματα, παρασκευάζουσι δὲ διὰ τῶν ζώντων τῷ ὁρμήσαντι τὰ ἐπιθανάτια, καὶ τοῖς φίλοις τοῦ ζῶντος τὸν θάνατον καταγγέλλουσι, πένθους δεινοῦ ὑποφῆται γινόμενοι, οὐ τὴν αὐτὴν τέχνης τῆς ἀποτυχίας ἐνοχούμενοι, ἀλλ' ἀρχοντικῷ φρονήματι κατὰ τοῦ κάμνοντος ἀποφαίνονται· οὕτω δὴ καὶ ἡ ὑμετέρα ὁσιότης ἀπεκράτησε μὲν τὴν παράκλησιν, ἀπέκλεισε δὲ τὴν παραίνεσιν, ἐσπούδασε δὲ τὸ σύστημα τῆς ἀδελφότητος διασπαρῆναι, καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ τήνδε τὴν ἐνορίαν οἰκοῦσιν ἐξήγγειλε τὸν ἡμέτερον θάνατον, ὡς διαδοθῆναι καὶ τοῖς ὑπὸ τὰ ὅρια οἰκοῦσι, καὶ τοῖς μὲν εὐλαβέσι καὶ ἀγαπητοῖς πένθος δεινὸν, τοῖς δὲ ἄλλως ἔχουσι κατὰ τῆς πίστεως εὐφροσύνη καὶ χαρά. πάντως δὲ ἐρεῖτε τοῦτο· Ἐφώνησε πέρδιξ, καὶ συνήγαγεν ἃ οὐκ ἔτεκε, ποιῶν ἔλεον αὐτοῦ· ἐν ἡμίσει ἡμερῶν αὐτοῦ ἐγκαταλείψουσιν αὐτὸν, καὶ ἐπ' ἐσχάτων αὐτοῦ ἔσται ἄφρων. Ἱερ. ιζ. ια. ἰδόντες τοίνυν τὸ ἐμὸν τραῦμα, πατέρες τίμιοι, φοβήθητε, καὶ πρότερον μὲν διὰ τῶν ἁγίων ὑμῶν εὐχῶν δυσωπῆσαι τὸν εὔσπλαγχνον σπουδάσατε, ὥστε φθάσαι αὐτοῦ τὴν φιλανθρωπίαν μέχρις ἡμῶν τῶν, καθὰ προείρηται, ἐν πυθμένι βυθοῦ, καὶ ἐν μέσῳ ᾅδου πεσόντων· ἔπειτα καὶ συντυχίᾳ ἀγαθῇ βοηθῆσαι μὴ ὀκνήσητε. ἐπὶ γὰρ τόλμῃ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης καταθαρρεῖ ὁ ἀ- Παροιμ. ιη. ιθ.

δελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθούμενος. οἶδα γὰρ ὡς οὐκ ἄχθεσθε, εὔχεσθε δὲ μᾶλλον, καὶ ἰδόντες
τὸ ἐμὸν τραῦμα φοβεῖσθε. ἀλλὰ μή με νομίσητε ἐπίδειξιν λόγων ποιεῖσθαι, ἢ διδασκαλίας
σύνταγμα, οὐ μὰ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην· ἀλλὰ δέξασθέ με ὡς ἄλγος ἔχοντα μεγάλης
πληγῆς, καὶ φόβον κολάσεως αἰωνίου, ἐπιθυμίαν τε τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ὧν τε ἤκουσα, ὧν τε
ἐγευσάμην, ἐν οἷς καὶ χρόνον διήγαγον πρὸ τοῦ με ὑπὸ τῶν πολεμίων κατατιτρώσκεσθαι.
ταῦτα γὰρ θεασάμενοι οἱ δόλιοι ἐβάσκαναν, καὶ τούτων παντοίων μηχανῶν παγιδεύματα
θέμενοι, τῆς νίκης τρόπαιον ἔστησαν. ἰδὼν τοίνυν ἕκαστος ὑμῶν τὸ ἐμὸν τραῦμα, φοβηθήτω·
καὶ ὁ μὲν διάγων ἐν τοῖς προειρημένοις ἀγαθοῖς, ὡς δεινοὺς καὶ μεγάλους ἐχθροὺς ἔχων κύκλῳ,
περισκοπείτω τὴν ἐπιβουλὴν τῆς τοῦ θησαυροῦ ἀφαιρέσεως· ὁ δὲ μήπω γευσάμενος,
σπουδάζων δὲ, ὡς πολλοὺς καὶ μεγάλους πολεμίους τοὺς τοῦτον διακωλύοντας ἔχων, ἀσφαλιζέσθω.
ἀλλ᾽ ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν, καὶ τῶν ἡμῖν συμβαινομένων δεηθῶμεν παρὰ
τῆς ὑμετέρας ἀγάπης. ὑπὸ γὰρ τῆς ἡδονῆς τῶν λεγομένων κατὰ μικρὸν ἐμετεωρίσθημεν, εἰ
καὶ μὴ ἐβλάψαμεν τοὺς τρέχοντας, μᾶλλον δὲ ἐπερρώσαμεν. ἡ γὰρ ὑμετέρα νίκη παρὰ τοῦ ἐχθροῦ
ἐκεῖνον μὲν ἀσθενέστερον παρασκευάζει, ἡμᾶς δὲ ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα, αὖθις ἐπὶ τοὺς
ἀγῶνας ἐλθεῖν, μὴ τῷ φόβῳ τῆς ἑαυτῶν πληγῆς νῶτα διδόντας, ἀλλὰ τῇ προθυμίᾳ τῆς ὑμετέρας
νίκης ἐπὶ τὸ στάδιον γενναιοτέρους ἐλθεῖν. πάλιν οὖν ὡς καὶ πολλάκις ἐδεήθην, καὶ νῦν
τῆς ὑμετέρας εὐλαβείας ἐτόλμησα, ἵνα καταξιώσητε ταῖς εὐχαῖς ὑμῶν ἁλιέως δίκην εἰς
βυθὸν πέμψαι, καὶ ἐκεῖθεν τὸν ἰχθὺν ἀνακαλέσασθαι, καὶ εἰσαγαγεῖν τοῦτον εἰς τὴν σαγήνην,
ἐξ ἧς ὑπὸ σφοδρῶν καὶ δεινῶν κυμάτων εἰς βυθὸν κατερρίφην, καὶ ἰδόντες τὸ ἐμὸν τραῦμα,
φοβήθητε· καὶ ταῦτα μὲν ὅσον πρὸς ὑπόμνησιν τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γράψαι ἐσπούδασα,
οὐκ ἀξίως τὸν λόγον τῆς ὑποθέσεως ποιούμενος. εἴθε γὰρ ἂν δυνατὸν ἦν, ἐπὶ τὰ
τῶν ἀκρωτηρίων ἐπιστάντα με, σαλπίσαι διὰ τοῦ στόματός μου, καὶ βροντῆς δίκην ἐξαποστεῖλαι
κατὰ παντὸς τοῦ κόσμου θριαμβεύοντα τὴν ἐμὴν ἁμαρτίαν, καὶ οὐκ ἂν εἴασα τὴν
οἰκουμένην εἰς βοήθειαν τοῦ κατορθώματός μου μὴ ἐπισπάσασθαι· ἀλλ᾽ ἀδύνατον τὸ πρᾶγμα·
ἄνθρωπος γὰρ εἰμι μικρόφωνος καὶ ὀλιγόβιος, λοιπὸν δὲ συνεχόμενος ὑπὸ τοῦ λόγου,
Ψαλ. μθ. ιζ. τολμήσω μνημονεῦσαι τῶν θείων γραφῶν, καὶ τοῦτο πρὸς αὐτὰς ποιῶν. Τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ,
φησὶν, εἶπεν ὁ Θεός, ἵνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου; νῦν ἀληθῶς ἐκβοῆσαι τὸ
Ἱερ. θ. α. προφητικὸν ἐκεῖνο, καὶ εἰπεῖν· Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν
δακρύων, καὶ κλαύσομαι τοὺς τετραυματισμένους θυγατρὸς λαοῦ μου. εἰ γὰρ Ἱερεμίας τοὺς
ἐν τῷ πολέμῳ τὰ σώματα πεπληγότας μυρίων θρήνων ἀξίους ἔκρινε, τί ἂν τις εἴποι
Ἡσ. κβ. β. πρὸς τηλικαύτην ψυχῆς συμφοράν; Οἱ τραυματίαι μου, οὐ τραυματίαι ῥομφαίας, καὶ οἱ
νεκροί μου, οὐ νεκροὶ πολέμου. οὐ περὶ νεκρῶν σωμάτων λέγει, ἀλλὰ τὸ κέντρον τοῦ ὄντος θανάτου, ἴσ. ὄντι
ἤγουν τὴν χαλεπὴν ἁμαρτίαν ὀδύρεται, καὶ τὰ πεπυρωμένα βέλη τοῦ πονηροῦ, ψυχὰς
ὁμοῦ μετὰ σωμάτων βαρβαρικῶς καταφλέξαντα. μεγάλως γὰρ στενάζουσιν οἱ τοῦ Θεοῦ
νόμοι μετὰ τῶν ἁγίων πνευμάτων τηλικοῦτον ἄλγος, καὶ ἐπ᾽ ἐμοὶ βλέποντες. καὶ ἐμοὶ γὰρ πικρὸν
ἐξέβη τῶν γλυκείων ἐκείνων ῥημάτων τὸ πέρας, ὦ φίλοι· καὶ πενθεῖν ἀνάγκη με πάλιν,
ἐφ᾽ οἷς ἔδει χαίρειν. ἄρας γὰρ τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, ἐποίησα αὐτὰ πόρνης μέλη. ἐπὶ τούτοις
Ἡσ. α. κα. τίς οὐκ ἂν πενθήσας εἴποι· Πῶς ἐγένετο πόρνη πόλις πιστὴ Σιών; ἐξέστη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ
τούτῳ, καὶ ἔφριξεν ἡ γῆ σφόδρα, λέγει Κύριος. ἀλλ᾽ εὔξασθαι τίμιοι καὶ ὅσιοι πατέρες μνησθῆναί
μου τῆς καλῆς ὁμολογίας, ἣν ὡμολόγησα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀγγέλων, καὶ ἀνθρώπων.
οἱ γὰρ ἐπεισελθόντες ἀλλότριοι τῇ οἰκίᾳ, τοιούτους θορύβους κινεῖν σπουδάζουσιν, ὡς καὶ
αὐτῆς τῆς ὁμολογίας λήθην ἐμποιῆσαι· ἀλλ᾽ εὐχαῖς τῆς ὑμετέρας ἀγάπης Κύριος Σαβαὼθ
ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα μνήμης· ὅθεν ἐπέχει τὸν λόγον ἡ μνήμη παρέχουσα τῷ
λυπηρῷ τὴν καρδίαν, καὶ προσαπαιτοῦν τὸ δάκρυον τὴν φωνὴν ἐπικόπτει, ὅταν ἐνθυμηθῇ

τὸ περὶ τῶν συμβεβηκότων μοι διηγεῖσθαι, ὅταν ἐνθυμηθῶ, ὅτι Χριστῷ ὁμολογίας δεδωκώς, ἀντιχρίστῳ ὑπετάγην, ὅταν ἐνθυμηθῶ ὅτι πνεύματι ἀρξάμενος, σαρκικὸς ἀπετελέσθην. οἴμοι τῷ ταπεινῷ καὶ ἐκπτώτῳ, ἀπὸ ὀδύνης ἣν ὀδυνῶμαι, ἀπὸ αἰσχύνης καὶ ἀπολογίας ἀναπολογήτου. ὁ γεννηθεὶς εἰς ζωήν, θανάτῳ παρεδόθην. ἐλεήσατέ με, ὦ ἐλεήμονες πατέρες καὶ ἰατροί, ἐλεήσατε, ἀναλάβετε ἐπ' ἐμοὶ θρῆνον, καὶ κόπτεσθε τὸν ἐχίδνης ἰοβόλου φαρμάκου δελεάσματι βεβλημένον· ἀναλάβετε ἐπ' ἐμοὶ θρῆνον, καὶ κόπτεσθε ἐφ' ἑαυτῶν περὶ πληγῆς· τὰ δάκρυα ὑμῶν γενέσθω προτειχίσματα κατὰ τοῦ ἀντιπάλου· χαρίσασθέ μοι δάκρυον δαψιλὲς τὸ τούτου κεκτημένοι, ὥστε καταρρῆξαι τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐξαλεῖψαι τοὺς ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐγγεγραμμένους νόμους. ναὶ δέομαι ὑμῶν, ἐκκαθάρατε ταύτην πρὸς τὸ ἐγγραφῆναι τοὺς νόμους τοὺς βασιλικούς, τοὺς νόμους τοὺς πνευματικούς, τοὺς νόμους τοὺς ἐπουρανίους. Κύριος Σαβαὼθ ἐγκατέλιπέ μοι σπέρμα πίστεως, ἵνα μὴ τελείως Σόδομα γενηθῶ· συλλιτανεύσατέ μοι λοιπόν, ὦ ἐλεήμονες καὶ χρηστοὶ πατέρες, ἵνα τῇ τῶν Νινευϊτῶν μετανοίᾳ συναριθμηθῆναι δυνηθῶ. κλαύσατε καὶ ἐπ' ἐμοί, καὶ λυπήθητε τὸν κατὰ Ἰωνᾶν τὸν προφήτην ὑποφήτας μοι γενομένους. οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖνος ψεύστης, ὡς οὔτε ὑμεῖς, ἀλλ' ἡ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ εὐσπλαγχνία τὸν ἕνα ἐλύπησεν, ἢ τοὺς πολλοὺς ἀπώλεσεν. οὔτι δὲ ἐκεῖνος διὰ μισανθρωπίαν ἐλυπήθη, ἀλλ' ἐκινδύνευε, μὴ τὸ τῆς φιλανθρωπίας μέρος διαβολὴν κατὰ τοῦ ἀποστείλαντος ὡς ψεύστου ἐργάσηται· ἡ δὲ ὑμετέρα ἀγάπη οὐχ οὕτως· ἀλλ' οἶδα συγχαίρειν ὑμᾶς, ἐπειδὴ γὰρ χαρὰ ἐν οὐρανῷ ἐπὶ μετανοίᾳ ἑνὸς ἁμαρτωλοῦ, καὶ εὔχεσθε ἀδιαλείπτως τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ περικαταλαβεῖν τὰ ἀπολλύμενα τῶν μελῶν, διὰ τὸ συμπάσχειν πάντα τὰ μέλη. λοιπὸν γὰρ καὶ τὰ παρὰ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης ὀφειλόμενα λεχθῆναι, ἑαυτῷ διαλεχθήσομαι, ὥσπερ ἀπό τινος ἀοράτου δυνάμεως συλλαβὼν λεληθότως τοὺς λόγους. καὶ γὰρ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν μνήμῃ τὰ τῆς παρακλήσεως τῆς ὑμετέρας ἀγάπης φέρων, ἑαυτὸν ἀνακαλέσασθαι σπουδάζω, τὴν ὑμετέραν εὐχὴν εἰς βοήθειαν ἔχων· καὶ καθ' ἡμέραν, ὥσπερ διδασκαλία παρισταμένη, τῆς ὑμετέρας ἀγάπης ἡ παραίνεσις τῇ ἐμῇ ψυχῇ, γὰρ παράκλησις, παριστῶσα τῆς ἁγίας εὐχῆς ὑμῶν τὸ διάπυρον· τοῦτό με τοῦ μακαρίου Ἰεζεκιὴλ ἐπονειδίζοντος, καὶ λέγοντος ἐν τῇ ὑπομνήσει τῶν προτέρων εὐεργεσιῶν· Διῆλθον διὰ σοῦ, καὶ εἶδόν σε, καὶ ἰδοὺ καιρός σου, καὶ καιρὸς τῶν καταλυόντων σε, καὶ διεπέτασα τὰς πτέρυγάς μου ἐπὶ σέ, καὶ ἐκάλυψα τὴν ἀσχημοσύνην σου, καὶ ὤμοσά σοι, καὶ εἰσῆλθον ἐν διαθήκῃ μετὰ σοῦ, λέγει Ἀδωναῒ Κύριος· καὶ ἐγένου μοι καλὴ σφόδρα, καὶ ἔλουσά σε ἐν ὕδατι, καὶ ἀπέπλυνα τὸ αἷμά σου ἀπὸ σοῦ, καὶ ἔχρισά σε ἐν ἐλαίῳ, καὶ ἐνέδυσά σε ποικίλα, καὶ ὑπέδησά σε ὑάκινθον, καὶ ἔζωσά σε βύσσον, καὶ περιέβαλόν σε τριχάπτῳ, καὶ ἐκόσμησά σε κόσμῳ, καὶ περιέθηκα ψέλλια περὶ τὰς χεῖράς σου, καὶ κάθεμα περὶ τὸν τράχηλόν σου, καὶ ἔδωκα ἐνώτιον περὶ τὸν μυκτῆρά σου, καὶ τροχίσκους περὶ τὰ ὦτά σου, καὶ στέφανον καυχήσεως ἐπὶ τὴν κεφαλήν σου, καὶ ἐκοσμήθης χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ, καὶ περιβόλαιά σου βύσσινα, καὶ τρίχαπτα, καὶ ποικίλα· καὶ σεμίδαλιν, καὶ μέλι, καὶ ἔλαιον ἔφαγες, καὶ ἐγένου μοι καλὴ σφόδρα, σφόδρα· καὶ ἐξῆλθέ σοι ὄνομα ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐν τῷ κάλλει σου, διότι συντετελεσμένον ἦν ἐν τῇ ὡραιότητι, ἐν εὐπρεπείᾳ ᾗ ἔταξα ἐπὶ σέ, λέγει Ἀδωναῒ Κύριος. καὶ ἐπεποίθεις ἐν τῷ κάλλει σου, καὶ ἐπόρνευσας ἐπὶ ὀνόματί σου, καὶ ἐξέχεας τὴν πορνείαν σου ἐπὶ πάντα πάροδον, καὶ ἔλαβες ἐκ τῶν ἱματίων σου, καὶ ἐποίησας σεαυτῇ εἴδωλα ῥαπτά, καὶ ἐπόρνευσας ἐν αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃς, οὐδὲ οὐ μὴ γένηται. καὶ ἔλαβες τὰ σκεύη τῆς καυχήσεώς σου ἐκ τοῦ ἀργυρίου μου, καὶ ἐκ τοῦ χρυσίου μου, ἐξ ὧν ἔδωκά σοι, καὶ ἐποίησας σεαυτῇ εἰκόνας ἀρρενικάς, καὶ ἐξεπόρνευσας ἐν αὐταῖς. τοῦ δὲ μακαρίου Ἱερεμίου ἐμβοῶντος καὶ λέγοντος ἐπὶ τούτου· Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται, ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει; μὴ ῥητίνη οὐκ ἔστιν ἐν Γαλαάδ, ἢ ἰατροὶ οὐκ εἰσὶν ἐκεῖ; εἶπα γὰρ μετὰ τὸ πορεῦσαι αὐτὴν ταῦτα πάντα· πρός με ἀνάστρεψον. ἀλλ' ἐπὶ τούτοις δι-

Ιεζεκ. ιϛ. η.

Ιερ. η. κβ.

δια, μή ποτε ἡ ὑμετέρα εὐλάβεια ὑπολάβῃ ἡμᾶς ὡς διδασκαλίας λόγοις πείθεσθαι. οὐ μὰ τὴν ὑμετέραν ἐλπίδα, ἣν ἔχετε πρὸς τὸν Θεόν· ἀλλ' ὥσπερ οἱ συνεχόμενοι ὑπὸ ὀδυνῶν ἀλγηδόνων, ἐὰν τὸ πάθος τοῖς ἰατροῖς ἀνατίθωνται, τῇ ἐλπίδι τῶν βοηθημάτων τὰς ὀδύνας καταπαύουσιν· οὕτω κἀγὼ ἐκ τῆς περὶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ὁμιλίας, ὡς ἤδη διορθωθέντων τῶν τραυμάτων, εὐελπιστότερος γέγονα, αὐτῆς τῆς μνήμης ὑμῶν τὴν παράκλησιν ἐν τῇ καρδίᾳ λεληθότως φῶς ἐργασαμένης. δέομαι τοίνυν ὑμῶν, ὦ τῶν χριστιανῶν θεῖος σύλλογος, τὸ ἅγιον ἄθροισμα, ὦ ἱερὸς λαὸς, δεήθητε ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν Κύριον, διότι οὐχ ὑποφέρω μὴ εὑρεθῆναί με ἔξω τῆς ποίμνης, ἔξω τῆς σαγήνης, ἔξω τῆς μάνδρας πνευματικῆς, ἀλλ' ἔνδον τοῦ ἀμπελῶνος, ἔνδον τοῦ νυμφῶνος, ἔσω τοῦ παραδείσου, ἵνα καὶ σὺν ὑμῖν εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ. καὶ ἰδόντες τὸ ἐμὸν τραῦμα φοβήθητε· ὅτι γὰρ ὁμολογεῖν αἰσχύνομαι, ὅτι πλειστάκις λέγειν ὀκνῶ· ἠχμαλώθη γὰρ ὅτι ἠχμαλώθην· καὶ ἀναγνόντες μου τὴν ἐπιστολὴν, διεπέμψασθε πάσῃ τῇ ἀδελφότητι, ἀδιαλείπτως εὐχόμενοι πρὸς τὸ ἐπιστρέψαι ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ, ἵνα σώσῃ τε καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, καὶ καλύψῃ τε πλῆθος ἁμαρτιῶν. καὶ μέχρι μὲν τούτου καταπαύσω τὸν λόγον. πρὸς σὲ δέ μοι ὁ λόγος, ὦ τιμιώτατε καὶ θεοφιλέστατε ἀδελφὲ καὶ πάτερ· καὶ γὰρ ὡς πατέρα ἐπιγράψασθαι, καὶ ὡς ἀδελφῷ τὰ πρεσβεῖα δοῦναι οὐδέποτε ἀμφιβάλλον. ἀπαιτῶ γάρ τι πλέον σε τῆς κοινῆς ἀδελφότητος, ὥσπερ οἱ νέοι τῶν παίδων, καὶ ἀσμένως παίζωσιν εἰς κόλπους πατέρων, οὐδέποτε τοῦ πατρικοῦ σπλάγχνου ἀπωθεῖσθαι ἐλπίζουσι, τῇ ὑπερβολῇ τῆς πατρικῆς διαθέσεως πεποιθότες. ἀλλ' ἐπ' ἐμοὶ καὶ ταῦτα ἤργησε. κἀγὼ μὲν ἴσως ἀξίαν τὴν τιμωρίαν τῶν πραττομένων ὑπέχω· ἀλλ' ἀναμνήσχου μοι αὖθις, θεοφιλέστατε πάτερ Χρυσόστομε, μή πως ἀσπλαγχνίας δίκην δῷς ἐπὶ τῷ δικαιοκρίτῃ Θεῷ. Θεὸς γὰρ οἶδεν, ὡς ἐν τῇ μνήμῃ τῆς σῆς γλυκύτητος ὑπερεικὰ τὰ δάκρυα τῶν λογισμῶν, καὶ ἐπέχει τὸν λόγον. ὅθεν ἐν ταῦθα καταπαύσω τοῦ λέγειν· Θεὸς δὲ ἔσται κριτὴς ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, γλυκύτατε καὶ θεοφιλέστατε πάτερ Χρυσόστομε, ὅτι αὐτοῦ ἐστι μόνου ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

ΛΙΒΑΝΙΟΥ ΣΟΦΙΣΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ Θεοδόσιον περὶ τῆς στάσεως.

ΗΤύχηκε μὲν ἡμῶν ἡ πόλις, ὦ βασιλεῦ, τοιούτων ἐν αὐτῇ πρὸς τὸν ἐραστὴν τὸν ἑαυτῆς γεγενημένων· αἰσχύνεται δὲ ὡς ἠδικηκυῖα· καὶ τούτῳ κεκώλυται πέμψαι πρὸς σὲ πρεσβείαν τὴν ὑπὲρ τῶν συμβεβηκότων καὶ λόγῳ χρησομένην, καὶ ἔργῳ δεησομένην. ἐγὼ δὲ ἐμαυτὸν χειροτονήσας ἥκω, μέγα μὲν ποιούμενος, εἰ ὁπόσων εὔχομαι δυνηθείην· οὐ μικρὸν δὲ, καὶ αὐτὸν τὸν ὑπὲρ τῆς οἰκείας πόνον, κἂν ἀτυχήσαι τοῦ τέλους γένηται. κριθήσεσθαι γὰρ ἡγοῦμαι τῇ γνώμῃ μᾶλλον, ἢ τοῖς οὐχ ὑπάρξασι τοῦ δοῦναι κυρίοις. τὸ μὲν οὖν γῆρας οἴκοι μοι παρῄνει καθῆσθαι, καὶ πολλοὶ τῶν τε οἰκείων καὶ τῶν ἐπιτηδείων· ὧν ἦν ἀκούειν, ὡς οὐκ ἀσφαλὲς εἴη λέγειν ὑπὲρ τοιούτων πρὸς ὠργισμένον βασιλέα. ἐγὼ δὲ τὸ μὲν μηδὲν ἐκ τῶν λεγομένων ἔσεσθαί μοι δυσχερὲς, ἀπὸ τῆς σῆς φύσεως εἶχον καὶ τρόπου· γῆρας δὲ, θεῶν βουλομένων, καὶ πρὸς δὶς τοσαύτης ὁδοῦ μῆκος ἀρκέσειν ἐπεπείσμην. καὶ ὡς ὀρθῶς, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δηλοῖ. ὁ γὰρ οὐκ ἂν τὸν πρῶτον σταθμὸν ἐλπισθεὶς διαβιῶναι, διὰ τῶν πολλῶν οὕτως ἀφῖγμαι· καὶ διέβην Βόσπορον, ἔν τε τοῖς βασιλείοις εἰμὶ, καὶ τοῖς περὶ τῆς πόλεως λόγοις. ὧν οὖν συλλαμβανόντων ἐξήνυσα τὴν ὁδὸν, καὶ οὐκ ἀπεῖπον, τούτους καὶ πρὸς τὴν ὅλην σπουδὴν ἕξειν ἡγοῦμαι συμμάχους. ἤδη μὲν οὖν τινος ἤκουσα ζηλοῦντος τὴν ἡμετέραν πόλιν, ὑδάτων τε ἕνεκα καὶ πνευμάτων, καὶ μεγέθους

καὶ κάλλους τῶν ἐνοικούντων, καὶ τοὺς λόγους ἐν αὐτῇ καὶ δίδοσθαι, καὶ λαμβάνεσθαι, καὶ εἶναι τοὺς τε παιδεύεσθαι βουλομένους, τοὺς τε παιδεύειν δυναμένους. ἐγὼ δὲ οὐκ εἰς εὐδαίμονας αὐτὴν μᾶλλον ἂν θείην, ἢ τοὐναντίον, λογιζόμενος σεισμούς τε καὶ τὰ ἀπ' αὐτῶν πτώματα, καὶ Περσῶν ἐπιστρατείας [καὶ πορθήσεις] καὶ κατασκαφὰς, καὶ πῦρ, καὶ τὰ, ὡς ἐγὼ φαίην ἄν, δυστυχίας ἁπάσης μείζονα, θυμόν τε κατ' ἀρχόντων ἄδικον, καὶ ἐν "ἕλξεσι" ταῖς ἀπὸ τῶν ποδῶν θεμάτους, ἃ παρ' ἄλλων ἐν ὀνείδεσιν ἀκηκόαμεν πολλάκις. "οὐ μὲν γὰρ ἠτύχηκε, καὶ ἐγκέκληται. καίτοι "πῶς δίκαιον τοῦτό γε; τοῦ αὐτοῦ δὴ καὶ τὸ νῦν εἶναι χρὴ νομίζειν δαίμονος, προσλαβόντος καὶ τὴν ὑβρισμένην νέμεσιν· ἡ δ' ὕβρεις μηκέτ' εἶναι τὸ ἔθος. καὶ "τοῦτ' ἀπεδείχθη τοῖς ἐξ ἱερᾶς νεμέσεως ἑτέρου γεγενημένοις. καὶ ὡς μὲν οὐ δεινὰ τὰ περὶ τὰς ὑμετέρας εἰκόνας, τίς ἀντείποι; τίς δ' οὐκ ἂν σχετλίαν ἐκείνην προσείποι τὴν ἡμέραν; ἦν δὲ, ὦ βασιλεῦ, μαινομένης πόλεως. τὸ δ' "ἐκβάλλον τοῦ φρονεῖν ἦν τι ἰσχυρότερον· ὥστε εἰ καὶ συγχωρῆσαι δεῖ τῆς πόλεως ἁπάσης εἶναι τὸ ἀδίκημα, τὴν ἀπολογίαν ἐκ τοῦ κινοῦντος ἔχει. ἃ γὰρ οὐκ ἂν ἔδρασε φρονοῦσα, ταῦτα ἐτόλμα παραφρονοῦσα. τὸν δὲ τοῦτο πεπονθότα ἄνθρωπον οὐ κολάζειν νόμος, ἀλλ' ἐλεεῖν, καὶ πειρᾶσθαι τέχνῃ τῇ τῶν ἰατρῶν ἐπανορθοῦν. οὐδεὶς δὲ τύπτει τὸν μαινόμενον, οὐδὲ ἔγκλημα νόσου ποιούμενος, τὴν νόσον κατηγορεῖ. νοσοῦσι καὶ πόλεις, βασιλεῦ. τὰ δὲ νοσήματα τούτων, ταραχαὶ, θόρυβος, ὀργῆς ἐπιτάσεις, τὸ τῶν ἐπιθυμιῶν ἀμετρεῖν, τὸ νόμῳ κεκωλυμένα πρᾶξαι. τουτὶ γὰρ αἱ στάσεις· ἐν αἷς ἄλλα τε πολλὰ καὶ δεινὰ, καὶ σφαγαὶ οὐ πολιτῶν μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ συγγενῶν, τῆς ἐκ τοῦ θυμοῦ βίας νικώσης τὰ παρὰ τῆς φύσεως. καὶ τουτὶ μὲν τὸ κακὸν ἔλθοι μὲν ἄν ποτε καὶ ἐπὶ σμικρὰν πόλιν· αἷς δὲ ἔστι μέγεθος, πολὺ τοῦτο ἐν ταύταις. κἂν ἐξετάσῃς τῆς Ῥωμαίων βασιλείας τὸν χρόνον, καὶ στάσεις ἐν ταῖς τηλικαύταις εὑρήσεις, ἃς οἱ μὲν ἀμείνους τῶν βασιλέων φρονοῦντες, συγγνώμης ἠξίωσαν· παρ' ἐνίων δὲ οὐκ εὖ βεβουλευμένων ἦλθον ἐπ' αὐτὰς ζημίαι, ζημιοῦσαι καὶ αὐτοὺς τοὺς ζημιοῦντας. πρὸς γάρ τοι τὰ αὐτῶν ἀσθενέστερα ποιεῖν, οὐδ' εἰδέναι θεοῖς ἀκολουθεῖν ὡμολόγουν. ἵνα γὰρ δὴ τὰ τῶν θεῶν; συγγνώμη τοῖς τὰ καθ' ἡμέραν ῥήματα ἐπ' αὐτοὺς ἀφιεῖσιν, ὅταν τι παρὰ τῶν πραγμάτων λυπῶνται· καίτοι πολλάκις αὐτοὶ σφᾶς αὐτοὺς ἀπολλύουσιν. ἀλλ' οἱ μὲν συκοφαντοῦσιν, οἱ δὲ ἀνέχονται. καὶ διὰ τοῦτο πολὺ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. εἰ δ' εἵποιτο πᾶσιν ἁμαρτήμασι δίκη, σφόδρα ἂν ὀλίγον ἦν τὸ σωζόμενον. ὅστις οὖν ἐοικέναι βούλεται θεοῖς, ἀφιεὶς τιμωρίας χαιρέτω μᾶλλον ἢ λαμβάνων· ᾧ μεγίστῳ καὶ τοὺς Ἕλληνας εὑρίσκω τῶν βαρβάρων διαφέροντας. οἱ μέν γε ἐγγὺς εἰσὶ τῶν θηρίων ἀτιμάζοντες τὸν ἔλεον· οἱ δὲ ὀξέως τε ἐλεεῖν, καὶ ὀργῆς περιόντες. οὕτω Λακεδαιμόνιοι μὲν, ἐξὸν Ἀθήνας ἀνελεῖν, ἐφείσαντο· οἱ δὲ πρὸς τοὺς Μήδους πολεμήσαντες, τῶν Ἑλλήνων τῶν μετ' ἐκείνου στάντων· καὶ ταῦτα ἀνάγκην οὐ μικρὰν εἰς τὴν δίκην ἔχοντες, τὰ δεδομένα περὶ αὐτῶν. Ἦν δ' ἂν καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν βελτίων οὐ κατασκάψας Θήβας· οὐ γὰρ "ἅπαντα τοῦτο τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ λόγοις· ἀλλ' ἦν ἂν πρῶτον ἐν τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ λόγοις δεινὰ τὰ λεγόμενα, δεινὰ καὶ τὰ γινόμενα. τὰ δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μέτρια τὰ πολλὰ καὶ πυκνά· οἷς τὸ θέατρον τοῦ πρὸς τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν πολέμου χωρίον. ἐν δ' αὖ "τοῖς πρὸς ἐκείνους πολέμοις καὶ ὑμῖν τοῖς τὰ σκῆπτρα ἔχουσι πολεμοῦσι, ῥῆμα οὐδὲν ὀκνοῦντες, οἱ καὶ τοὺς τῶν βασιλέων τῶν περὶ τὴν ἑσπέραν φονέας, καὶ τὰ ἐκείνων ἔχοντας, πάντων ἀκουόντων, ἐκάλεσαν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον. ἀλλ' ὅμως ἕστηκεν ἡ πόλις καὶ μένει· καὶ δέδοται τῇ φύσει τῶν πόλεων τὰ τοιαῦτα πλημμελεῖν. καὶ οὐ τὸ ἁμαρτάνειν θαυμάζομεν· ἀλλὰ τὸ μὴ οὕτως (εἰ καὶ μὴ ἐν γράμμασιν, ἀλλ' ἔργῳ τοῦτον τεθεικότα τὸν νόμον) συγγνώμην ἔχειν πόλεων ἀνοίᾳ. τοῦτο δὲ ἄρα οἶδε καλῶς καὶ τοῖν ἀδελφοῖν τοῖν Παιονίοιν ὁ νεώτερος. τὴν γὰρ αὖ μεγάλην πόλιν ἡδέως ὑποδεξαμένην τυράννου θράσος, καὶ τὰ μὲν εἰποῦσαν, τὰ δὲ πράξασαν (ἐν οἷς ἀμφοτέροις, ταῖς εἰς ἐκεῖνον ὕβρεσιν ἐνεγαυρίζετο τῷ τυράννῳ) τοῦτον τοίνυν ἐκεῖνος

ἕλκειν
ποῦ
ἃ
πῶς δ.
ταῦτα
ἐκβάλλειν
εἵποιτο τ.
αὐτοῖς π.

καθελών, ἥξειν τι ἐλπιζόμενος ἐπὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ πλήρωμα τῆς πόλεως, τοῦτο μὲν οὐδὲ ἐνενόησεν· ἐκάθητο δὲ δυναμένων, ὅστις αὐτὸν ἐξαιτήσεται, καὶ φανέντος, τὸν μὲν ἐπῄνεσε, τὸν δὲ οὐκ ἐκόλασε. λεγέσθω τοίνυν καὶ περὶ σοῦ τοιοῦτο, ἄλλως θ' ὅτι σοι καὶ δόξα πλείων ἐντεῦθεν, ἢ παρὰ τῶν ἐν ὅπλοις κατορθωμάτων, ἅ σε δεσπότην τῶν Σκυθῶν ἐποίησε δούλων ὄντων. τὸ μὲν γὰρ ἐκείνους οὕτως ἔχειν, ἐκ τῶν σῶν εἰς ἐκείνους. διότι γὰρ τοῦ κακοῦ, "ῥᾴδιον οἶμαι παντὶ τῶν ἀρχομένους, οἷς "ἀδεεῖς ἔσονται, ποιεῖν. ἐντεῦθεν ἐστὶν ἀκούειν ὁριζόντων, τῶν μὲν ὡς πολεμικώτερος εἴης μᾶλλον ἢ φιλανθρωπότερος· τῶν δὲ ὡς φιλανθρωπότερος μᾶλλον ἢ πολεμικώτερος. ὁ δὲ ἔπαινος πολλῷ λαμπρότερος, ὁ τὴν φιλανθρωπίαν ἔχων· αὐτοῦ γὰρ ἴδιός ἐστι καθαρῶς. βασιλέως δὲ πολεμίων κεκρατηκότος, τὸ μέν τι γίγνεται τοῦ στρατηγοῦ, τὸ δὲ τῶν στρατιωτῶν, τὸ δὲ τῶν ὅπλων, τὸ δὲ τῶν ἵππων, * τὸ δὲ τῶν νεῶν, εἰ διὰ τούτων μάχοιντο. μὴ τοίνυν, ὦ βασιλεῦ, δόξαν οὕτω καλὴν ἀφέλῃς· ἀλλ' ἐνθυμοῦ μὲν ὡς ἐοικέναι δεῖ πατρὶ τὸν βασιλέα. πατέρων δ' ἐστὶ τὸ πρᾴως φέρειν "προπετείας υἱέων. πολλὰ μὲν οὖν ἐστιν ἐγκώμια κατὰ σοῦ λέγειν· πλεῖστον δ' ἀληθείας ἐν τῷ τῆς ἡμερότητος ἔνεστιν. ὥστε εἰ καὶ πολῖται ἦσαν ἀπηνεῖς καὶ χαλεποί, σε τοῦτο φυλάττειν ἐχρῆν. νῦν δ' ὁρᾶν ἔξεστι καὶ τὸν Ἰουλιανὸν ἐντεῦθεν εὐδοκιμεῖν ἐσπουδακότα, τόν τ' ἀπειθοῦντα τῇ Ῥωμαίων βουλῇ τὴν νέαν, ὅμως, ἐστὶν οὗ, τοῦτο ἐπιδεδειγμένον. τοῦ Ῥωμαίων γάρ ποτε δήμου βοαῖς αὐτὸν ἀσελγεστέραις βεβληκότος, τί χρὴ ποιεῖν ἐρόμενος τοὺς ἀδελφούς, καὶ τοῦ μὲν εἰπόντος δεῖν πέμπειν ἐπ' αὐτοὺς δύναμιν καὶ κατακόπτειν, ἡγήσεσθαι δὲ αὐτός· τοῦ δέ, ὅτι βασιλικὸν εἴη τὸ μηδὲ εἰδέναι τάγε τοιαῦτα, τὸν μὲν ἃ δεῖ πράττειν, τὸν δὲ πικρὸν ἐκεῖνον ἥκιστα βασιλεῖ συμφέρειν εἰπών, τοῦ δὲ κρατοῦντα πρέπειν ἀνέχεσθαι τῶν τοιούτων σκιρτημάτων· τὸν μὲν ἐποίησε μέγαν τῇ δόξῃ, τὸν δὲ συστείλας ἀπέπεμψεν· εὔνοιαν δὲ αὐτῷ τὴν Ῥώμην ἐποίησε, νομοθετήσας γέλωτος ἀφορμὴν τοὺς βασιλέας τὰ τοιαῦτα ποιεῖσθαι. ἀλλ' ὅμως σοί γε οὐκ ἴσος κἀκείνῳ εἰς φιλανθρωπίαν ὁ λόγος. πρὸς μὲν γὰρ τοιαῦτα πρᾴως ἔχων, χαλεπώτατος ἦν τοῖς ὀρεγομένοις βασιλείας, καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπιβουλεύουσι· καὶ οὐ τοῖσδε μόνοις, ἀλλὰ καὶ ὅσοι μάντεσιν ὑπὲρ τοῦ ποῖ χωρήσει τὰ ἐκείνων διελέγοντο, καὶ οὐδεμία τέχνη τούς γε τοιούτους ἐξείλετ' ἂν τοῦ πυρός. σὺ δὲ ποῖός γέ τις ἐν τούτοις, τίς μὲν Ῥωμαίων, τίς δὲ βαρβάρων οὐκ οἶδε; ἀπὸ μὲν γὰρ ὁμοίων ἐγκλημάτων ἦσάν τινες ἀποθανούμενοι. καὶ ἡ ψῆφος εἶχε θάνατον, ἡ δὲ λύουσα φωνὴ τὴν ψῆφον, λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν ἐκ τῶν βασιλείων, ἐχώρει διὰ τῆς πόλεως, ἀπάγουσα τῶν αὐχένων τὰ ξίφη· καὶ νῦν ζῶσιν ἐν χωρίοις παρέχουσιν ἡδονὰς ἐπ' ἐλέγχοις ἀποδοῦσι θανάτου. ἀπολέλαυκέ σου τῆς φιλανθρωπίας, ὦ βασιλεῦ, καὶ ἡ "πολλαῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν τιμωμένη δαπάναις, δι' ὧν ἀεὶ μείζων τι καὶ καλλίων γίγνεται. τὸν τοίνυν Σκύθην τινὰ στρατιώτην αἰτιαθέντα τι ἐπὶ μὲν δικαστήριον οὐκ ἀγαγόντες, ἐπὶ δὲ τὴν θάλατταν μετὰ τὴν ἐν τῇ γῇ σφαγήν, περισσὰ πόρρω ἐρημοῦντες καὶ ταφῆς, ἐλύπησαν μὲν οἷς ἐτόλμησαν κινοῦντες τὸ Σκυθικόν, ἔδεισαν δὲ τὴν ὀργήν, καὶ οὐδὲ ὅλην ἡμέραν· ἀλλ' ἐλπίσαντες πείσειν, ἦσαν ἐν ἀρχῇ πάλιν παρὰ τῶν διαλλαγῶν. ἡ οὖν ἐπὶ ῥοῇ σε δεῖ χλιαίνεσθαι σήμερον, καὶ δύω ποταμῶν εὑρεθῆναι τὸ πρᾶγμα· ἢ ἕως ἂν ᾖς ὁ αὐτός, μηδὲ νῦν ἐπὶ δίκην ἐλθεῖν. τί γὰρ δὴ καὶ τεθνηκὸν πόλιν ὑπήκοον ποιῆσαι κακῶς; οὐδὲ γὰρ τοῖς ποιμέσι θύειν ὁπόσα βούλοιντο τῶν προβάτων ἐστίν, οὐδὲ τοῖς βουκόλοις τῶν βοῶν, οὐδὲ τοῖς αἰπόλοις τῶν αἰγῶν· ἀλλὰ τὸ μὲν ὑπὲρ αὐτῶν μάχεσθαι τοῖς ἐπιοῦσι τῶν θηρίων καὶ κρατεῖν καὶ ἀπωθεῖν, μέγα καὶ λαμπρόν· τὸ δὲ κατακτείνειν ἅ τις νέμει, θαυμαστὸν οὐδέν. οὕτω μέν, ὦ βασιλεῦ, καὶ χρὴ τῆς πόλεως ἡμαρτηκυίας τῇ γε σῇ φύσει προνοητέον ἂν ἦν· νῦν δὲ ἄκουσον ἕκαστα διηγουμένου. γνοίης γὰρ ἂν οὕτω δικαιότερος κριτής, καὶ διαιτήσοις ἀπ' αὐτῶν τῶν πεπραγμένων τοὺς διοικοῦντας τὴν πόλιν.

Ἧκε τὰ περὶ τοῦ χρυσίου γράμματα, πρᾶγμα πάλαι φοβερόν, τισὶ βουλομένου τοῦ τέως ἀπιστουμένου· καὶ τῆς γῆς οὐ φερούσης τὸ ἄχθος, κατηνέχθησαν οἱ τῆς ἐπιστολῆς ἀκηκοότες

Εἰς

γρ. ῥᾴδιον ... φέρουσι ... πάντας

γρ. ἀδεεῖς

* τὸ δὲ τῶν ἱπ... πέων,

γρ. παροινί...

γρ. πᾶσι

ἴσ. πάλιν

εἰς γῆν, ἐξετάζοντες οἱ πολλοὶ τὴν πολλὴν αὐτῶν ἀδυναμίαν, καὶ ὡς εἰς ἃ μὴ δεῖ δύνανται μέν, οὐδ᾽ εἰ πάνυ βούλοιντο, δυνήσονται· τὰ σώματα δὲ σφίσιν ἐν ταῖς ἐσχάταις ἀνάγκαις ἔσται. καταφεύγουσι τοίνυν ἐπὶ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ συμμαχίαν, αὐτοὶ ἐκεῖνον καλοῦντες, οἰόμενοι ὅτι πεῖσαί σε τοῦ πλήθους ἀφελεῖν, μεστοὺς ὄντας ἀνδρῶν τοῦ δικαστηρίου, ὧν οἱ μὲν ἀρχαῖς ἐγγεγένηνται, οἱ δὲ ἐπολιτεύοντο, οἱ δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ συνδικεῖν εἶχον πρόσοδον, τοῖς δὲ ὁ χρόνος ἐλελύκει στρατιωτικοὺς πόνους. τούτων τοίνυν τῶν ἠριθμημένων, οἱ μέν, ὅπερ ἔφην, ἱκέτευον δάκρυσιν, οἱ δ᾽ ἄνευ φωνῆς ἐδάκρυον, οὓς καὶ αὐτοὺς ἐν τοῖς ἱκετεύουσι θετέον. ὁ δ᾽ ἄρχων οὐκ εἶχεν ἐπιτιμᾶν. τίνα γὰρ ἂν καὶ μέμψιν ἱκετεία δέχοιτο; οὐκοῦν μέχρι μὲν τούτων οὐδὲν ὑπ᾽ οὐδενὸς ἠδίκηνται, βασιλεῦ. ποῖον γὰρ ἀδίκημα, παρ᾽ οὗ τε αὐτὸς αἰτεῖς τὰ ἀγαθὰ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν, τοῦτόν τινα ἀνθρώπων βοηθὸν αὐτοῖς γενέσθαι βουλεῦσαι; ἤδη δὲ αὐτῶν ἔξω τε ληγόντων τῶν τοιούτων ῥημάτων, ἄνθρωποί τινες, σεσιγηκότων ἐκείνων, εἰσῆγον τὴν ταραχήν· καὶ προσελθόντες οὐ φλαυρισμοὶ εὑρήσειν ἔμελλον, οὐχ εὐεργέτας, εἶτα ἀνέστρεφον ὅθεν πρότερον ἐκινήθησαν, ἀπολόμενοι μὲν ῥημάτων οὐ καλῶν, μέλλοντες δὲ καὶ ἔργων. τοῦτο δὲ οὐκ ᾤοντο οἵ γε ἐπιεικέστεροι. τίνες οὖν ἦσαν ἐκεῖνοι; οἱ καὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ στεφάνων αὐτῶν τοὺς ὀρχουμένους προστιθέντες· ὧν ἤδη τις καὶ τῶν ἐν Βηρυτῷ συμφορῶν αἴτιος ἐγεγόνει. ταυτὶ γὰρ ὕστερον ἔγνωσται. τοιούτοις οὖν ὑπηρέταις χρώμενος ὁ κακὸς δαίμων ἔπραξεν ἃ σιωπᾶν μὲν ἐβουλόμην, εἰπεῖν δεῖ. ἃς γὰρ μετ᾽ αἰδοῦς ἑωρῶμεν ὑμετέρας εἰκόνας, ταύτας οὐχ οὕτως εἶδον οἱ τολμηρότατοι. τοῦ δὲ σὺν δαίμονι πονηρῷ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν, τεκμήριον ἐναργές, ὃ ῥᾳδίως ἅπαν τοῦτο πεπέρασται· παιδαρίων πολὺ πρὸ ἥβης ἐπὶ πάντα πετομένων ὀξέως, ἀναβαινόντων, καταβαινόντων, ἀπ᾽ ἄλλων ἐπ᾽ ἄλλα διαπηδώντων μετ᾽ ἰσχύος πλείονος τῆς ἐν ἀκμάζουσιν οὔσης. λέγεται δὲ καὶ γέροντα μείζονα ἢ κατὰ γέροντα δυνηθέντα περὶ τὸν ἵππον, εὖ γε ὦ γέρον, ἀκούσαντα, ἀμεῖψαι πολλῶν ὁρώντων πρότερον μὲν εἰς νεανίσκον ἑαυτόν· ἔπειτα δὲ εἰς παῖδα, καὶ οὕτως ἀφανισθῆναι· καὶ φρίκην οὐ μικρὰν ἐπελθεῖν αὐτοῖς ταύτας ἰδοῦσι τὰς μεταβολάς. ἐγὼ μὲν οὖν ἤκουον καὶ ἐν ταῖς βοαῖς χρυσὸς πολὺς ἦν, ὅτι δρόμος αὐτοῖς. ὑπὸ τούτων φωναί. τοῦ πράγματος δ᾽ ἐπὶ τὰς εἰκόνας προελθόντος, οἱ μὲν ἠδίκουν, οἱ δ᾽ ἐθεώρουν, ὄντες πολλῷ πλείους τῶν τὰ δεινὰ ταῦτα ποιούντων. πῶς οὖν οὐκ ἐκώλυον; τὸν αὐτὸν πάλιν ἐρῶ λόγον· ὅτι τὸ κωλῦον ἦν ἰσχυρότερον. ἦν γάρ, ἦν τι δαιμόνιον ἐνταῦθα, ἦν ἔνδον, ὃ τε καθ᾽ ἕκαστον κατηνάγκαζε βλέπειν, αὐτοὺς δὲ οὐκ εἴα ῥῆξαι φωνήν. ἀρχῆς δὲ μὴ φαινομένης, οὕτως ἠρεμεῖν ἀνάγκη καὶ πλῆθος ὄντας. οἱ πολιτευόμενοι δὲ πόρρω που ἦσαν τοῦ ταῦτα καὶ πράττειν καὶ ὁρᾶν· καὶ καταδύντες ὅπου τύχοιεν, ἑαυτοὺς διέσωζον, δεδιότες μὴ φανέντες ἕλκοιντο. πολὺ δὲ φοβερωτέρων ὄντων τῶν πεπραγμένων, ἐκεῖθεν εἶχον εὐλόγως τὸν ἐπὶ τοῖς ἐλάττοσι φόβον. οὐδὲ γὰρ ἐκείνων οὐκ ἀπηλλαγμένους τινὰς ἐνόμιζεν ἐν τοῖς ἄλλοις ἔσεσθαι, καὶ ταῦτα ἤδη πυρὸς εἴς τινος τῶν λαμπροτέρων οἰκίαν ἐμβεβλημένου; ἦν δὲ αὐτοῖς πολὺ πλείων τῶν ψυχῶν ἢ τῶν οἰκιῶν ὁ λόγος. διεσπαρμένοι τοίνυν κατὰ τὸν ἐμπεπτωκότα φόβον, καὶ οὐκ ἔχοντες ἰδεῖν ἀλλήλους, οὐδὲ εἰπεῖν, οὐδ᾽ ἀκοῦσαι περὶ τῶν πρακτέων· καὶ ἅμα τῶν ἀγγελλομένων πλείους ποιούντων ταῖς εἰκόσι ἐπιθεμένους, ἔκειντο, εὐχόμενοι μὲν λαβεῖν τὰ πεπραγμένα λύσιν, προσβιβάσαι δὲ εἰς ἔργον οὐκ ἔχοντες. ἴδοι δ᾽ ἄν τις κἀκεῖθεν, ὡς οὐκ ἄνευ δαιμονίας ἦν τινος ταῦτα ἀνάγκης. ὃ γὰρ καὶ ἄκλητον ἔδει τὰ τοιαῦτα κωλύειν, τοξόταις ἐνταῦθα ἐφεστηκὼς τρεφομένους ὑπὸ καιρῶν ἀπαιτούντων βέλη, καλούμενος οὐδὲ μυρίαις φωναῖς, ματαίας λόγων προφάσεις ἐκάθητο· καίτοι καὶ μηδενὸς καλοῦντος εἰκότως καὶ ἀναστὰς καὶ δραμών. ὁ δ᾽ ἔμπειρος ὢν πολέμου, καὶ τἆλλα οὐ κακός, καὶ εἰδὼς ὡς οὐδὲ τὴν ἐμὴν οἱ θορυβοῦντες ἀντοίσουσι τῶν τόξων, ἐν μὲν τοῖς ὑπὸ ἡμῶν οὐκ ἐκινεῖτο, ἀλλ᾽ ἦν εὐλαβής, καὶ ἔμενεν· οἰκίᾳ δὲ ἐβοήθει προθύμως· καὶ πολλὴν ἐλπιζομένην τὴν φλόγα δυσὶ βέλεσιν ἐν προοιμίοις ἔσβεσεν, ὡς αὐτοὶ αὐτῶν κατηγόρουν, οὐκ ἐπὶ τῶν σεμνοτέρων ταῦτα πεποιηκότος. ὁ δὲ ἄρχων τοῦ ἔθνους, ὡς ἤκουσε τοξότας ἥκοντας ἐπὶ τοὺς τὸ πῦρ προσάγοντας, ἧκέ τε αὐτὸς, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν λόγων εἰσήνεγκε, δῆλον τοῦτο ποιήσας, ὡς μετὰ τῆς αὐτῆς χειρὸς ὁ αὐτὸς ἂν ἦν κἂν τοῖς προτέροις. τοὺς μὲν οὖν καίοντας παρέδωκε τῷ δικαστηρίῳ τὰ διὰ τῶν κεραμίδων τραύματα· τοὺς δὲ ἠσθενηκότας πολλαὶ πρὸς τὴν θήραν ῥᾳδίους· κατήγοροι δὲ ἀλλήλων οἱ συνασεβήσαντες, ἀλλήλους τε καὶ τὰ ἀλλήλων εἰδότες, καὶ ταχύς τε καὶ σαφὴς καὶ ῥᾷστος ὁ ἔλεγχος. ἔδει δὴ χωρίζειν τοὺς εἰλημμένους κατὰ τὸ τῶν ἀδικημάτων μέγεθος. τοῦτο οὖν ἐγίγνετο. ἔδει χωρεῖν εὐθὺς ἐπὶ τὴν τῶν πονηροτέρων τιμωρίαν· καὶ τοῦτο τοίνυν ἐπεπράττετο, τῶν μὲν ξίφει πεσόντων, τῶν δὲ πυρὶ τὰς ψυχὰς ἀφιέντων, τῶν δὲ σώμασι θηρίων δαπανηθέντων. ἔσωζε δὲ οὐδὲ τοὺς κομιδῇ παῖδας τοῦτ' αὐτό. ἀλλ' ἦν αὖθις ἀνωφελὴς, ὡς ἐν τηλικούτοις, ὁ τῶν ἐτῶν ἀριθμός· ὁ δὲ μὴ δοὺς δίκην, οὐδὲ ἠδικήκει, πανταχοῦ τοῦ δικάζοντος ἰόντος τοῖς λογισμοῖς, καὶ τὴν ἀκρίβειαν ἑκάστῳ προσάγοντος, ὡς μηδαμοῦ τἀληθὲς ἐπιπηθεῦσαι μηδενός. Σκέψαι δὴ, βασιλεῦ, τί ποιῶν ἐπὶ τούτοις τοὺς ἑταίρους ἕξεις. ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖς ἀρκεῖν, ἡγούμενος τὸ μηκέτ' εἶναι μηδένα τῶν ταῦτ' ἠδικηκότων. εἰ μὲν γὰρ ἦν πολλοῖς θανάτοις ἀποθανεῖν ἄνθρωπον, τοῦθ' ἡμᾶς ἔδει ποιεῖν· τούτου δὲ οὐκ ὄντος, ὥρα παύσασθαι τῆς ὀργῆς. μὴ γὰρ δὴ τῶν θρυλλουμένων μηδὲν εἰς ἔργον ἔλθοι. τίνα δὴ ταῦτ' ἐστι; οἱ μὲν εἰς ἁρπαγὴν τῶν ὄντων ἑκάστοις χρημάτων φασὶν ἐπαφήσειν στρατιώτας· οἱ δ' ἐπὶ σφαγὰς τῶν ἐχόντων τὴν πόλιν· οἱ δὲ διὰ μεγέθους καταδίκης ἀμυνέσθαι τὴν ὕβριν· οἱ δὲ αἵματι τῶν ἐν τῇ βουλῇ γνωριμωτάτων. ἐγὼ δὲ πρὸς ταύτας ἐμαχόμην τὰς δόξας, οὐκ εἰδέναι σε λέγων τοὺς τὰ τοιαῦτα οἰομένους. ὅτι μὲν γὰρ οὐχ ἁπάσης τὸ ἔργον τῆς πόλεως, ἤκουσας διηγουμένου. πάντας οὖν ἀποθνήσκειν ποῦ δίκαιον, τούς τε ὅτε ταῦτα ἐτολμᾶτο μηδὲ ἐπιδημοῦντας, τούς τε νόσῳ πεπεδημένους, τούς τε εἴ τις αὐτοὺς ἀποκτείνῃ, τοῖς θεοῖς εἰδότας χάριν; ἀλλὰ μὴν καὶ γυναιξὶν οὐκ ἔστιν ἐπιπλα. γυναῖκας δ' οὐδ' ἂν εἷς φαίη μετεσχηκέναι τοῦ τολμήματος· αἵ γε σιδηρέας ἂν αὐταῖς ηὔξαντο εἶναι τὰς θύρας, οὕτω περὶ αὐταῖς ἔδεισαν. οἰκοῦσι δὲ τὰ τούτων τῶν γυναικῶν, αἷς οὔτε ἀνὴρ, οὔτε παῖδες, οὔτε ἀδελφοὶ, τῶν εἰς ἁρπαγὴν ἐξουσίαν λαβόντων, ἐπί. ἐὰν οὖν εἴπωσι προσελθοῦσαι, ὅτι, ὦ βασιλεῦ, ἀλλ' ἡμεῖς γε ταῦτα οὔτε ἐβουλήθημεν, οὔτε ἐζητήσαμεν, οὐδ' ὅπως ἔσται προϋπωπτεύσαμεν, οὔτε τολμηθέντων ἤσθημεν, οὔτε ἐν δίκῃ νῦν προσαιτεῖν ἠναγκάσμεθα, καὶ ταῦτα οὐκ ὄντος τοῦ διδόντος, τὴν κοινὴν ἐν τῇ πόλει γενέσθαι τὴν πενίαν, τί πρὸς ταῦτα ἐρεῖς, ὦ βασιλεῦ; τί δὲ εἰ πρὸς σὲ μὲν οὐδὲν τοιοῦτον· πρὸς δὲ τὸν ἥλιον λέγοιτο; ἢ καὶ τῆς θρηνῴδου λειψόμεθα παρὰ τῶν ὀδυρομένων τῆς δίκης; οὐ τοίνυν οὐδὲ τῇ καταδίκῃ χώραν [ἐνοῦσαν] ὁρῶ. πῶς γὰρ οἷς οὐκ ἔστιν ἐλέγξαι πεπονηρευμένους, τούτοις ἔνι ζημιῶσαι χρήμασι; καὶ μὴν εἰ μὲν κατὰ πάντων τοῦθ' ἥξει, καὶ οἷς ὡς φίλοις τῷ θεῷ τιμᾶν ἄξιοι, ζημιῶν ὀφθήσῃ. εἰ δὲ ἔσται τὸ χωρὶς κεισόμενοι, καὶ οὐ πεπληξόμενοι τῇ καταδίκῃ, δεινὰ φήσουσι πάσχειν οἱ καθαροὶ μὲν αἰτίας, ὥσπερ ἐκεῖνοι, μὴ τῶν ἴσων δὲ ἐκείνοις τετυχηκότες. καὶ μὴν εἰ μὲν τῶν τὰς εἰκόνας κεκινηκότων εἰσὶν οἱ τοῦτο πεισόμενοι, θάνατον ὀφείλουσι τὴν δίκην, ἀλλ' οὐ τὴν εἰς χρήματα. εἰ δὲ οὐδεὶς ἂν τοῦτο φήσειε, τίνος ἀπαιτοῦνται δίκην; λείπεται δὴ τὸ τῶν πολιτευομένων, καὶ τῶν ἐκείνων κεφαλῶν· οἷς εἴ τις ἀποκτείνει, μηδὲν ἔχων αἰτιάσασθαι ἀδικίας· πολιτείας ἀντ' ἀδικήματος εἰληφὼς ἔσται τιμωρίαν· καὶ τὸ πρᾶγμα φυγεῖν ἄξιον καὶ νῦν εἶναι δοκοῦν, ἔτ' ἔσται φοβερώτερον. τί οὖν ἐξ ἁπάντων δείκνυται τούτων; ὅτι σοι τῆς ὀργῆς παυστέον. ὁ δὲ Διοκλέα λέγων σοι, καὶ τὸν ἠναγκασμένον Εὐγένιον, καὶ τὴν ἐκ Σικελίας δεῦρο μετὰ μέθης εἴσοδον, καὶ τὸν ἐμὸν πάππον καὶ τὸν Βρασίδαν· καὶ ὡς ἀπέθανον οὗτοί τε καὶ τινὲς ἕτεροι, κρίσεως μὲν οὐ τυχόντες, οὐδὲ ἀπολογίας, κατ' αὐτὸ δὲ τὸ πολιτεύεσθαι μόνον· οἱ ταῦτά σοι λέγοντες, οὐχ ἃ μιμεῖσθαι προσῆκε, λέγουσιν. οὐ γὰρ ἴσοι, οὐκ ἴσοι, Θεοδόσιος καὶ Διοκλῆς.

ἐλάττω τέλει δ' ὑβρισθεὶς κἀκεῖνος, μὴ τὸ ξίφος ἀκονᾷν. νῦν δὲ πολλῷ πάντα χρησάμενος, ὃν τὸν ἐν ὀλίγοις θαυμαστὸς, διέβαλε τὰ καλὰ τοῖς χείροσιν· ὥστε καὶ τοὔνομα συνάγει τοῖς ἀκούουσιν ἀνδρῶν, καὶ παισὶ [illegible]. μᾶλλον μὲν οὖν μεμνήσθω τις Κωνσταντίου, τοῦ πρὸς τὰς τῆς πόλεως ἁμαρτίας ἠπίου, ὡς ἐπ' ἀρχῶν ἐνταῦθα πέμψας τὸν Στρατήγιον ἐπὶ τῷ Θεοφίλου θανάτῳ, οἱ δ' οὐκ ἀξίαν ἐκείνοις τὸν τόπον ἔδοξάν τε, χρηστὸς ἄρχων ὑπὸ χαλκέων πέντε καὶ τινες ἄθλοις ἐν ἁμίλλαις ἁρμάτων. τότε οὖν ἤλγησε μὲν τὴν καρδίαν ὁ Κωνστάντιος, τιμωρίας δὲ πρὸς αὐτοῦ μνημονευθείων ὅπως μετρίαν εἶναι χρῆν, τὸ προσῆκον τι, πολλάκις εἶπε, κἀκεῖνος οὐκ ἐπλήρωσε τὰς ἀπειλάς· οὐδὲ πλείους ἢ προσῆκε μητέρες ἐθρήνησαν. ἀλλὰ Θεόφιλος ἐθνήσκει, ἐρεῖ τις ταῦτα· τὸ δὲ νῦν ὕβρεις εἰς βασιλικὰς εἰκόνας. Ἐγὼ δὲ εἰ καὶ ἐκεῖ φημι μὲν ὕβρεις εἰς βασιλέα, προσθήσω νῦν· ἐπιδείξω δὲ ὡς ἐν ὁμοίοις ἄλλος ἐκεῖνος ἐγένετο. Ἔσυρε γὰρ ἡ πόλις μεμψαμένη τι τῶν περὶ αὐτὸν χαλκῆν εἰκόνα αὐτοῦ καθελόντες, εἶτα ἄρας τις σχοινίῳ κατὰ τὸ ἐπὶ τῶν παίδων ἐν τοῖς διδασκαλείοις νόμον, ἔτυπτον ἱμάντι τά τε νῶτα καὶ τὰ μετὰ τοῦτον καί τι προστιθέντες, ὡς ὅτῳ πληγαὶ τοιαῦται προσήκουσι, πολὺ ἀπέχει βασιλείας. Ταῦτα μαθὼν ὁ Κωνστάντιος, οὐκ ἔπεσεν εἰς ὀργήν, οὐκ ἐζήτησε δίκην· οὐδὲ χείρω κατέστησε τὴν πόλιν· ἀλλ' ὥσπερ οὐκ ἂν ἐκόλασε γεωργοὺς διὰ τὴν χάλαζαν, οὕτως οὐδ' ἐκείνους. Ταῦτα δὲ ἐπὶ ποιοῦσιν αὐτοῖς εἶναι ἐδόκει καλά τε καὶ ἐπαίνων ἄξια, ὥστε τοῖς ἐκ τῆς ἐπιεικείας ἣ κατὰ τὸν πόλεμον ἐκέκρυπτο ῥᾳθυμίᾳ ὁ Περσῶν καταφρονητὴς ἀεί τι προσδοκωμένων, καὶ τὰ αὐτῶν μείζω ποιουμένοις τοῖς ἡμετέροις χωρίοις, ὅμως εἶχε τοὺς συμπενθοῦντας αὐτῷ, καὶ ζῆν βουλομένους ὑπὸ τῇ ἐκείνου πρᾳότητι περὶ τὰς πόλεις. ἃ πολλάκις μὲν γὰρ αὐθαδέστερα κοσμεῖ δοκεῖ· φιλανθρωπία δὲ τοὺς ἐν ἐξουσίαις. τὸ γὰρ πολλάκις ποιεῖν ἐπιτρεπόμενον τῆς τύχης, εἶτα τὸ ἐπισχῆσαι καὶ διακωλῦσαι, μέγα φέρει εἰς εὐφημίαν καὶ δόξαν. Εἶτ' αἰσχύνει περὶ ὅτου ταῦτα μᾶλλον ἐθελήσεις, ἢ παρέχει τοῖς ἀνθρώποις περὶ σαυτοῦ λέγειν μηδαμῶς, ὡς ἠγνόει μηδενὶ τῆς ἐνταῦθα παραχορηγίας. ἀλλὰ πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ περὶ ποίας πόλεώς ἐστι σκόπει. μάλιστα μὲν γὰρ μηδεμίαν περιοπτέον, οὐδὲ τὴν σμικροτάτην, οὐδὲ τὴν ἐν ἐσχάτοις κειμένην. ἁπάσης γὰρ μέλει θεοῖς, καὶ εἰσὶν ἐκείνων κτήματα. Εἴποι δή που ἴσως τις, ὡς οὐ μεγάλη γε τοιαύτη ζημία, ὥσπερ ἐν χορῷ, τοῦ φαυλοτάτου χορευτοῦ σιωπῶντος. ἀλλ' οὐ περὶ τῆς ἡμετέρας ἔνι τοῦτο τοιοῦτον εἰπεῖν, οὔτε ἐνθυμηθῆναι· ἣ πρὸς τοῦτο μὲν πέπταται μῆκος, ὡς μὴ εἶναι ῥᾴδιον ἐκ πυλῶν εἰς πύλας ἐλθεῖν· τοιαύτην δὲ καὶ οὕτω πολλὴν περιέχουσα γῆν, ὥστε πολλὰ μὲν φέρειν, αὐτὴ δὲ ἀπόχρην· πηγαὶ δὲ οὐ μικραὶ μὲν αἱ εἴσω τειχῶν, οὐκ ὀλίγαι δὲ· ταῖς δ' ἀπὸ τῆς Δάφνης ἐπὶ τὸ ἄστυ φερούσαις οὐ πολλὰς ἀντιθήσεις. καὶ μὴν χειμῶνί τε πρᾷος, καὶ θέρους ἀνέμοις ἥδιστος· ἀγορά τε ἡ καθ' ἡμέραν αὐτόθι, παρέχουσα τοῖς ἐρῶσιν ὧν ἐπιθυμοῦσιν. πολὺ δὲ τὸ πολυπραγμονεῖν εἰς αὐτὴν μετοικιζόμενον· ἡ δὲ δέχεται ἀσμένως, καὶ θεραπεύει, καὶ οὐκ ἐᾷ μέμψασθαι τὰ βεβουλευμένα. τὴν ἰσχὺν δὲ τὴν ἐξ ἁπάσης τῆς πόλεως, πολλοὶ μὲν πόλεμοι πρὸς τὴν Περσῶν ἀρχὴν πολεμηθέντες ἐπέδειξαν· οὐχ ἥκιστα δὲ ὁ ἐπὶ Πέρσας Ἰουλιανὸς ἐκεῖνος ἐπιτήδεια διδάξας διῴκησεν τὸν φαῦλον μεμαθηκότα διὰ χρόνου Ῥωμαίους, ἔργῳ αὐτῶν ἀπέδειξε. Μὴ οὖν ἄλλο τι νομισάτω τις, ἢ περὶ τῆς ὅλης εἶναι τὴν βουλήν, εἴπερ ὑπὲρ πόλεώς ἐστιν, ἣν ὁ Μῆδος ἢ μόνην εἶναι βούλοιτ' ἄν, ἢ [illegible], ὡς τὸ αὐτῷ βέλτιον περὶ τῶν ἄρχοντα. μὴ τοίνυν συναγωνίσῃ τῆς τῶν βαρβάρων ἐπιθυμίας μηδὲ τὴν ἀρετὴν τὴν Κέλσου περιϋβρισθείσης. Εἰ γὰρ σὺ ζητήσεις τι πλέον, ἐκεῖνος τὸ μὲν ἔσχεν ἠμέλητ' καὶ τιμῆς ἀνὴρ ἄξιος. ἀλλὰ μικρὸν τὸ τεθνηκότας περὶ τὴν στάσιν ἀθυμῆσαι. σὺ δὲ μηδὲ τὴν ἐπὶ τούτῳ τιμωρίαν ἀγνόει, τὴν φυγὴν, ὦ βασιλεῦ, τὴν πολλῶν ἀνδρῶν, γυναικῶν, παίδων, γεγηρακότων, ὧν ἀφ' ἑκάστου πολλὰ δάκρυα κατὰ τῶν ὁδῶν, κατὰ τῶν ὀρέων, κατὰ τῶν καμήλων· ὧν ὁ μισθὸς διπλάσιος τῇ χρείᾳ τῶν μισθουμένων. ὁ δὲ τι-

μεση

ὅτι μὲ
3. δ. 3 τ.

ὅς
ἀξίως

ἥμαρτε

ἠμέλητο

μαρτυρεῖ ἐγκαλῶν τῷ μεμισθωμένῳ, τῷ ταὐτὸ ποιοῦντι ἐπὶ τῆς ἐπιούσης ἐστίν. ἐπείγονται δέ, οἱ μὲν εἰς ἑτέρας πόλεις· οἱ δὲ εἰς ἀγρούς. καὶ κενὴ μέν, ὡς εἰπεῖν, ἡ πόλις· αἱ δὲ πρὸς τὰ ἀπὸ τῶν ἀγρῶν δεῦρο ἄγουσαι καθ' ἑκάστην πύλην ὁδοὶ ἐκ τῆς πόλεως πολλαχῇ μερίζουσι. οἴονται γὰρ μένοντες μὲν ἀπολεῖσθαι ξιφῶν ἐπελθόντων· διασπαρέντες δὲ ἧς δύναιτο ἕκαστος τυχεῖν ἂν ἴσως ἀσφαλείας. καιρὸς δὲ τοῖς λῃσταῖς, οἷος οὐχ ἕτερος· χρημάτων μὲν κομιζομένων, ῥᾳστώνης δὴ οὔσης εἰς σφαγήν. φέρει δὲ ὁ ποταμὸς νεκροὺς εἰς τὴν θάλασσαν, οὓς ἐμβαλόντων τῶν πεφονευκότων δέχεται. καὶ σιτοπωλεία μὲν ἐν ἀγροῖς· ὀλιγανθρωπία δὲ ἐν τῇ πόλει, ὥστ' εἶναι βραχὺ τοῖς σιτοποιοῖς τὸ ἔργον. δακρύουσι δὲ οἱ μὲν οὔπω τὴν πόλιν ἀφέντες, τῷ μένειν· οἱ δὲ ἀπελθόντες τῷ πόθῳ. νοσήματα δὲ ἰατρῶν ἀπουσίᾳ νικᾷ, ὁ δὲ ἀποθανών, πατρῴων ἐστέρηται μνημάτων· λιμὸς δὲ ἐν οὐ λιμῷ, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἑκασταχοῦ καθημένων. ἄρχοντες δὲ ἄχθονται μὲν ταῖς μεταναστάσεσι· κωλῦσαι δὲ οὐκ ἔχουσι τῇ τοῦ μέλλοντος ἀγνοίᾳ. πρὸς γὰρ τοὺς τρέμοντα, τὸ μηδὲν ἔσεσθαι λυπηρόν, οὐκ ἂν ἐγγυήσασθαι δύναιντο. ἔστι δὴ οὕτω οὐδέτερος ἔξω φόβου, οὔτε ὁ μένων, οὔτε ὁ πορευόμενος. καὶ γὰρ οὗτος τὸ μεμενηκέναι δέδοικε. τὸ γοῦν χρόνον τοσοῦτον τοσούτῳ συνεζηκέναι φόβῳ, πόσην ἔχει τὴν δίκην; ἐλπὶς γὰρ θανάτου καὶ τοῦ μὴ θνησομένου, τῆς αὐτῆς προσδοκίας πληγῆς ἀλγεινότερον. πολλοῖς ἀπόλωλε χρήματα, βασιλεῦ· πολλοῖς θεράπαιναι ἐν οὐ φορητοῖς καμάτοις· πολλαῖς μητράσιν ἐκ τῶν γονάτων ἐξέπεσε τὰ παιδία· πολλοὺς ἄνδρας ἥρπασε λῃστῶν κύματα· πολλοὶ ταῖς ψυχαῖς καὶ ταφὴν προσαφῃρέθησαν. ἑτέρα γέγονεν ἡμῖν ἡ πόλις· ἢ τό γε ἀληθέστερον, οὐδὲ πόλις. κέκλεισται μὲν θέατρον ἐκεῖνο· κέκλεισται δὲ ἱππόδρομος· οὐ κόρην ἄγεται νυμφίος, οὐ δᾷδες ἅπτονται γάμοις· οὐχ ὑμέναιος ᾄδεται. ἐξῆλθον αὐλοὶ πόλεως, ἐξῆλθον σύριγγες, ἐξῆλθον ᾄσματα. οὐ σκῶμμα, οὐκ ἀστεῖον, οὐ συμπόσιον, οὐδὲν ἁπλῶς τῶν ἡδονὴν φερόντων καὶ χάριν ἴδοι τις ἐν αὐτῇ. καταλέλυνται μὲν αἱ περὶ λόγους διατριβαί· καταλέλοιπται δὲ αἱ περὶ τὰ γράμματα διδασκαλίαι· διδάσκει δὲ οὐδείς, οὐδὲ μανθάνει. νοσούντων μὲν ἡ χρόα· οὐκ ἐρρωμένων δὲ ἡ φωνή· πεπλανημένων δὲ ἡ γνώμη· καί τις ἐπ' ἄλλον ὁρμήσας λόγον, ἐπ' ἄλλον ἀπηνέχθη. Οἶμαι δὲ καὶ τοὺς Θεοὺς βοηθοῦντάς μου τοῖς λόγοις, ἄγειν ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων γῆν Περσικὴν πρεσβείαν. οὐ γὰρ ἂν ἔχοι καλῶς ἰδεῖν ἐκείνους πόλιν τὴν πρὸς ἕω τὴν μεγίστην, ἐν μίσει τινὶ τῶν παρὰ σοὶ καὶ κολάσεων αἰσχύνην ἐχούσαις τῷ τρόπῳ τῆς πόλεως. νομίσας οὖν μηδὲ ταῦτα ἀθεεὶ γεγενῆσθαι, γίγνου πρᾷος· καὶ μὴ στερήσῃς τὴν ἡμετέραν, ὧν Παφλαγόνων τισὶ μεταδέδωκας, ὀλίγοις ὀλίγην οἰκοῦσι πόλιν· ἣ καὶ φυλῆς μιᾶς τῶν ὀκτωκαίδεκα τῶν παρ' ἡμῖν λείπεται. καλόν, ὦ βασιλεῦ, καὶ σὲ τούτοις συμμνημονεύεσθαι, καὶ παῖδας σούς, καὶ ταῦτα φιλοτιμίαν τινὰ καὶ διδαχὴν αὐτοῖς εἶναι τοῦ πῶς δεῖ καιροῖς ὁμοίοις προσφέρεσθαι. φέρων μὲν γὰρ δυσκολίας ὁ χρόνος οὐ παύσεται. μέγα δὲ ἐκείνοις, οἶμαι, μὴ τὸν συμβουλεύσοντα ζητεῖν, οἴκοθεν καὶ παρὰ τοῦ φύσαντος ἔχουσι τὴν παραίνεσιν. λῦε δὴ τὴν πολλὴν συμφοράν, ὦ βασιλεῦ, καὶ ταῖς φυγαῖς καὶ τοῖς ὀδυρμοῖς ἐξίσωσον τὴν τῆς καθόδου φαιδρότητα. κομισάσθω τις τὸν παρθενῶνα· κομισάσθω δὲ δωμάτιον· φιλησάτω τὰς πρώτας θύρας, τὴν δευτέραν, τὴν ἐπ' ἐκείναις· ἀπολαυσάτω τῆς νυκτὸς εἰς ὕπνον ἐν τοῖς αὑτοῦ κατακείμενος. πολλῶν μὲν ἀκήκοας ἐγκωμίων, τῶν μὲν σθένει ῥητόρων, τῶν δὲ καὶ μανίᾳ ποιητῶν εἰργασμένων, ἐν οἷς πατρῷαί τε ἀρεταὶ καὶ σαί, καὶ ὅπλα, καὶ στρατηγίαι, καὶ μάχαι καὶ νῖκαι, καὶ τὸ πρᾶον δὲ σχῆμα τοῦτο, καθ' ὃ τοῖς ἄλλοις ἐφέστηκας, ἑκόντων ὑπὸ σὲ τῶν βαρβάρων ἰόντων. ποίησον δὴ καλλίους εἶναι μετὰ ταῦτα λόγους, τῷ καλλίω τοῖς παροῦσι δὴ τούτοις ποιῆσαι τὴν ὑπόθεσιν. ὄντων γὰρ ἐκείνων μεγάλων, ἔνι τι πλέον ἐν τούτοις ὑπὲρ ὧν ὁ νυνὶ λόγος. Νεῦσον τοίνυν, ὦ θεία κεφαλή, καὶ ποιήσας μοι τὸ γῆρας εὔδαιμον τῷ περὶ ὧν ἀφῖγμαι κατωρθωκέναι, χρηστὴν ἀγγελίαν φέροντα τοῖς ἐμοῖς πολίταις ἀπόπεμψον.

ΛΙΒΑΝΙΟΥ ΤΟΥ ΣΟΦΙΣΤΟΥ ΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΘΕΟΔΟΣΙΟΝ τὸν βασιλέα ἐπὶ ταῖς διαλλαγαῖς.

ΑΜεν πολλάκις προσέφην ὡς οὔτ' ἔστι τῇ πόλει δίκαιον οὐδὲν ἕτερον ὁποῦ γε καὶ πόλει ὑπῆρξέ μοι προσειπεῖν, ἣν οὐκ ἀξιῶ πάρεργον. ἐπεὶ δὲ δίκαιον τοῖς εὖ πεποιηκόσιν ἀποδιδόναι χάριν, δι' ἐμοῦ τοῦτο ποιεῖ τῶν Ἀντιοχέων ἡ πόλις, τῆς μὲν δι' ἔργων ἀμοιβῆς ἀπολελειμμένη· τῇ δὲ διὰ λόγων αὐτῇ γέρας ἂν εἴη μόνη χρωμένη. δοκεῖ δέ μοι καὶ τοῖς θεοῖς ὕμνος ἅπας εὖ ἔχων ἁπαντὸς ἀναθήματος εἶναι τιμιώτερος, ὡς δηλοῖ Πίνδαρος ὁ Θηβαῖος, μειζόνων παρὰ τοῦ Πυθίου τετυχηκώς, ἢ οἱ πλεῖστοι χρυσοῖ ἐκεῖσε κεκομικότες. αἰσχύνομαι μὲν οὖν οὐδὲν κατὰ τῆς ἐμαυτοῦ ῥηθησομένους λόγους· ἐπεὶ δ' οὐκ ἔνι τοῦτο φυγόντα σῶσαι τὸ προσῆκον τῷ περὶ τῆς χάριτος λόγῳ, φράσω τὰ ἀπὸ τῆς ἀληθείας· βουλόμενος μὲν ἂν ἔχειν εἰπεῖν τι περὶ αὐτῆς ἄμεινον, τῆς ἀνάγκης δὲ ταύτῃ ἀγούσης ἐρῶ. ἐγένετο περὶ βασιλέα χρηστὸν ἡ ἡμετέρα πόλις μετὰ μὲν τῆς ἐπιστολῆς ἀνάγνωσιν ἀποσεισομένη τὴν ἀρχὴν ἐν τῷ δοκεῖν ἐπὶ τὸν θεὸν καταφεύγειν. τὴν γὰρ ἀδικουμένων ἀφαιρεῖν οὐκ ἐνῆν δι' ἃ τοῦ ταυτὶ τὰ ῥήματα· λαβοῦσα δὲ ταύτην τὴν ἀρχὴν ἐν τῷ δικαστηρίῳ πονηρὰ συμμορία, πλείους ἔξω τῶν θυρῶν προσλαβοῦσα, καὶ μετ' ἐκείνους ἔτι πλείους, καὶ πάλιν ἄλλους, συνέχεαν μὲν τὰ ἐν τῷ κοινῷ βουλευτηρίῳ νόμῳ διαπεπραγμένα. κινηθέντες δὲ ὑπ' αὐτῶν ὧν ἔδρασαν ἐπὶ μείζω καὶ παρανομώτερα, προσαπτοῦσι μὲν ὕπο σφοδρῶς τῇ τοῦ ἄρχοντος κιγκλίδι, καὶ ταῖς μετ' ἐκείνην θύραις, ὥστε δεῖσαι οὐδὲν ὑποπρέπειαν μὲν καὶ ῥήξαντες αὐτὰς ἀποκτείνωσιν αὐτόν, οἷα τοιοῦτοι χαιροὶ πεποιήκασι πολλαχοῦ. τοῦτο δ' οὐ δυνηθέντες κατέχεαι μὲν τῶν ἑαυτῶν κεφαλῶν ὕβρεις (οὕτω γὰρ ἄμεινον εἰπεῖν) ἃς οὐδ' ἐν καπηλείῳ τῶν τις ἀγροικίων ἐφ' ἑτέρῳ τῶν ἴσων. τούτῳ δ' ἔτι τοσούτῳ, τὰ δεινὰ τῶν ἔργων ἐπέθηκαν, δραμόντες ἐπί σέ τε καὶ τὴν γυναῖκα τὴν σὴν καὶ τέκνα· χερσί τε καὶ κάλοις ταῦτα διέξαντες χαμαί. καὶ οὐκ ἀπέχρη ταῦτα· ἀλλ' εἷλκον οἱ μὲν ὅλους, οἱ δὲ διεσπασμένους. καὶ οἱ μὲν τοιαῦτα ἠδίκουν· οἱ δὲ τῷ βασιλεῖ ταῦτα ἀγγελοῦντες ᾖσαν, πεφρικότες οἷα σφᾶς δεήσει μηνύειν. ἡ πόλις δ' ἐθρηνεῖτο παρὰ τῶν τὰ τοιαῦτα τεθεαμένων· αἱ δ' ἐλπίδες αἱ μὲν ἕξειν λόγον ἐπὶ τῷ τῶν παραπεπλευκότων φόνῳ· ἡ δ' οὐ κτενεῖν μέν, δι' ἁρπαγῆς δὲ τὰ πάντων ἕξειν· ἑτέρα ψῆφος ἐπῆγε δημίων δεξιαῖς ἀπολέσθαι μὲν τὸ βουλεῦον· ἀπολέσθαι δὲ μοῖραν οὐ μικρὰν τῶν ἐν τῷ δήμῳ. τί οὖν οὗτος; παιδεύει μὲν τιμωρίᾳ τοὶ τὴν ἴασιν ἐχούσῃ, δυνηθεὶς δὲ πεπαυμένον τῇ λύπῃ πάλιν ἐλεύθερον τῶν λυπούντων ποιῆσαι· καὶ μὴ ἁμιλλᾶσθαι ἵπποις· μήτ' εἰς θέατρον ἰέναι, μήτε ὁ τέρπων, μήτε ὁ τερπόμενος· καὶ μικρᾶς ὀνόματι πόλεως ἡ μεγάλη κεκλῆσθαι· καὶ τῆς ἐκ βασιλείων ἀπέχεσθαι τροφῆς· ὧν οὐδὲν ἄλυπον. ἐπὶ δὲ τὴν ἐκείνων κρίσιν, πέμπει μὲν οἷς συνῄδει δικαιοσύνην· ἐλέγχου δὲ ποιήσας κυρίους, ὡς αὐτὸ τὸ λοιπὸν ἐφύλαξεν· ὅπως ὁπόσον ἀφῆσιν ἅπασιν, εἴη καταφανές. καὶ οἱ μὲν ἀποροῦντες ἀφέσεως ἔκειντο ἐν τῷ οἰκήματι· καὶ προσῆσαν οἱ τούτων οἰκεῖοι διὰ τῶν περὶ τοῦ θανάτου φιλημάτων τὴν μετ' ὀδυρμῶν χαριζόμενοι χάριν. ἐπειδὴ δ' ὅπερ ἥλιος ἐργάζεται, νικήσας ἀκτῖσι νέφη, φῶς ἧκεν ἐπιστολῆς, ἀπελαύνει τὸ σκότος· καὶ πάλαι μὲν στυγνοὶ ἀποκεχωρήκασι· πάλιν δ' εἰς εὐφροσύνην ἄγων, εἰσεληλύθει· καὶ προσηγορίαν τε τὴν [illegible] αὖθις ἐδεχόμεθα, καὶ θεαμάτων εἴδη, καὶ λούεσθαι δεῖ· καὶ τὴν αὑτῆς γε νῦν ἡ πόλις, καὶ τὴν αὑτοῦ τροφὴν ὁ πένης. ὁ μὲν γὰρ Ἀσκληπιὸς ἑνί τινι λέγεται λῦσαι θάνατον, καὶ Ἡρακλῆς μιᾷ τινὶ γυναικί· σοὶ δὲ περὶ ὅλην τοῦτο πέπρακται πόλιν· ἣν ὅστις ἀναβεβιωκέναι λέγει, καλῶς ἂν λέγοι. τοσοῦτον εἴργαστο δρασμὸν ὁ φόβος· οὐ τοῦ φεύγειν ἀναγκάσαντος, τῆς δὲ προσηκούσης τιμωρίας τοῦ δέους, ὃ παύσας, ὦ βασιλεῦ, μεστὴν αὖθις σωμάτων ἀπέφηνας τὴν πόλιν. γνοίη δ' ἄν τις ἡλίκα δέδωκεν, εἰ λογίσαιτο, πόσοις ἂν ἦν αὐτῷ λόγοις ἐπιθεῖναι τὴν ὀφειλομένην δίκην· ἣν εἴ τις ᾐτιάσατο λαβόντα, συκοφάντης ἂν ἦν, ἦν δ' ἂν ἡ προσήκουσα δίκη, πολὺ μὲν αἷμα· πολλοὶ δὲ νεκροί, δήμευσις τῶν ὄντων, ἐκβεβλῆσθαι τῆς οἰκίας, καὶ μηδ' ἀποθανόντι μετεῖναι πατρῴων μνημάτων· εἰ δέ τις ἐπελαμβάνετο τούτων, τὸ στόμα ἂν ἐνεφράττετο, τοῦτο μὲν ταῖς βλασφημίαις, τοῦτο δὲ ταῖς εἰκόσιν οὔσαις πολλαῖς. πρὸς δὲ τὸν ἄτοπον ἐκεῖνον, ἦν ἂν τῷ βασιλεῖ λέγειν· ἄνθρωπε, τῶν ῥημάτων οὐκ ἀκήκοας; τοὺς ἑλκομένους οὐκ εἶδες; εἰ γὰρ περὶ μόνον τὸν νεώτερον τῶν παίδων ταῦτα ἦν ἠσελγημένα, φέρειν ἔδει· εἰ δὲ πρόσκειται μὲν ὁ πρεσβύτερος, τούτῳ δὲ ἡ τεκοῦσα, τῇ τεκούσῃ δὲ ἐγώ, καὶ τὸ δὴ τούτων ἀφορητότερον ἐμοί, τὸν ἱππέα τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν αὐτῷ ἵππῳ κατενεγκόντες· ὥσπερ ἐν ἱππομαχίᾳ τρώσαντες ἀμφοτέρους ἐγέλων, ὡς οὐκ ὄντος τοῦ χαλεπαίνοντος ὑπὲρ τοιούτων κακῶν, οὐδὲ καταλελειμμένου τοῦ ληψομένου δίκην. πόσους δὲ οἱ καθ' ἕκαστον τῶν ὑβρισμένων ἀποθανεῖν. οὐκοῦν τὸ μὲν θανάτῳ λαβεῖν ὑπὲρ τοιούτων τιμωρίαν, ἄμεμπτον· δίδωσι γὰρ ὁ νόμος· τὸ δὲ μὴ τοιαύτης δεηθῆναι δίκης, ἥμερον. καὶ τὸ μὲν ὅλως ἴσα λαβεῖν, νουθετοῦντος· τὸ δὲ μηδὲ τηλικαύτην, πρᾴου τε καὶ πειρωμένου τοῖς θεοῖς εἰς ὅσον οἷόν τε ἀφομοιοῦν ἑαυτόν. τί γὰρ δὴ τὸ ἐκείνων; ἄνωθεν μὲν ἅπαντα καθορῶσι καὶ ἀκούουσιν· ἐν δ' αὖ τοῖς ἐπὶ γῆς καὶ λεγομένοις καὶ πραττομένοις ἀδικήματα πολλά γε ἄλλα, καὶ δὴ καὶ ὅταν δι' αὐτοὺς ἄνθρωποι πράττωσι κακῶς, ἀδικεῖσθαί τι λέγουσι παρ' ἐκείνων, ἐκβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν, οὐδενὸς ἀπέχονται ῥήματος. εἶδον ἐγὼ ἴσως καὶ λίθους ἐπ' αὐτὸν ἀφιέντας· οἱ δὴ ἐν τοιαύτῃ δυνάμει τοῦ λαβεῖν δίκην, εἰ βουληθεῖεν, ὄντες, οὐ βούλονται. εἰ δ' ἅπασιν εἵποντο τοῖς τοιούτοις αἱ δίκαι, πάντα ἂν ἦν καθ' ἡμέραν τῶν ἀπολλυμένων πλέα· καὶ οὐδ' ἂν ἐξήρκουν οἱ ζῶντες πρὸς τὰς ταφάς. νῦν δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ τὸ κρείττους εἶναι δεικνύουσι, τῷ μηδὲ δικαίῳ χρῆσθαι θυμῷ πολλάκις. οὕτως οὖν ἡγοῦ θεοῖς ἴσος ὄντως ὁ βασιλεὺς φανεῖσθαι, καὶ διαπρεπὴς ὡς ἀληθῶς, εἰ μὴ τιμωρίαις ἥδοιτο ταῖς κατὰ τὴν ἀξίαν, καὶ τοῦτο εἶναι νομίζει βασιλικώτερον, καὶ ᾧ μᾶλλον ἂν ἀρχὴ διασώζοιτο. οὐ γὰρ οὕτως ἀγαπᾶται τὸ κρατοῦν, οὔτε ἀπὸ τροπαίων, οὔτε ἀπὸ πόλεων ἢ λαμβανομένων ὅπλοις, ἢ ποιουμένων σπονδαῖς, οὔτε ἀπὸ πλήθους στρατιωτῶν, οὔτε ἀπὸ νόμων θέσεως, οὔτε ἀπὸ σοφίας, οὔτε ἀπὸ τῆς ἐν τῷ δικάζειν ἀκριβείας, ὡς ἀπὸ τοῦ συγγνώμην ἐν ἁμαρτίαις νέμειν. ἅ μοι δοκεῖς καλῶς οὕτως ἐπιστάμενος, οἷς εἶχεν ἐγκαλεῖν τὰ μέγιστα περὶ τὸν τῆς ἀρχῆς χρόνον, τούτων, ἐξὸν κτεῖναι, φείσασθαι ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀρετῆς· τοῖς μὲν καὶ πλήξασι καὶ ἑλκύσασι τὸν Σκύθην, καὶ καταποντίσασι τὸν νεκρόν· ὧν καθ' ἕκαστον ἠδίκητο βασιλεύς. τῆς μέμψεως ἐπὶ τὸ τῆς πόλεως κοινὸν εἰκότως ἐρχομένης, τὸ μὲν τῆς ἡμέρας ἥμισυ τὴν ὀργὴν ἐδέξατο, τὴν μάχην τῶν οὐ διδομένων ἄρτων. ἔπειτ' ἦν ὁ πρότερον καὶ ἡ λῆψις καὶ ἡ δόσις, καὶ σὺν ἐκείνοις ἕκαστος οἴκαδε ἤρχετο· οἱ ἀπεκλονότες τε καὶ τὰ ἄλλα προεστηκότες. ἕτερον τοίνυν πολὺ θαυμασιώτερον. τοὺς γὰρ ἐπ' αὐτῇ τῇ βασιλείᾳ πολλάκις συνελθόντας, καὶ δὴ καὶ μαντείοις ἠνωχληκότας, λαβὼν ὁμολογοῦντας, ἀκούσας ψήφῳ πρὸς θάνατον ἀγομένους, ἀφῆκεν, ἕως ἕξουσι βιωσομένους, τιμήσας τὸν ταῦτα εἰς μέσον ἀγαγόντα Θεὸν παρὰ τὸ ξίφος οὕτως ἐγγὺς ὂν ἐπισχεῖν. διὰ τοιαύτης τοίνυν φιλανθρωπίας ἥκων, καὶ πολλῇ τῇ περὶ αὐτὴν μελέτῃ κεχρημένος, καὶ προσηγορίαν ἐντεῦθεν κτησάμενος, οὐκ ἔμελλες οὔτι ἐκείνην καταλύσειν, οὔτε ταύτην ἐξελέγξειν· ἀλλὰ συμφωνοῦντα αὐτῷ παρέξεσθαι τὸν χρόνον, καὶ τῶν προτέρων οὐ χείρω δείξειν τὰ δεύτερα. ἐπαινῶν δήπου σὺ καὶ Λακεδαιμονίων, καὶ Ἀθηναίων τὸ σεσωκέναι πόλεις, ἐμέμψω πολλάκις ἑκατέρων τὸ διεφθαρκέναι πόλεις, καὶ ᾤου δὲ βελτίους ἀμφοτέρους εἶναι, μὴ προσθέντας τὰ σκυθρωπότερα. καίτοι πῶς οὐκ ἐστὶ θεῖος βασιλεὺς τοιαῦτα μὲν θαυμάζων, τοιαῦτα δὲ αἰτιώμενος; ἔδει καὶ τὸν τειχίσαντα στρατιώταις τε καὶ ὅπλοις τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν καὶ τοῦτ' ἔχειν νῦν τῇ ψυχῇ τἀγαθόν, τὸ μὴ ῥᾳδίως ἐπὶ τοὺς τῶν ὑπηκόων χωρεῖν αὐχένας. οὕτω γὰρ οὑμὸς πατὴρ τὸ τοῦ πατρὸς ἑαυτοῦ ποτε σῶμα ὑπεδέξατο; καὶ τῇ ποτε μηνυθείσῃ κεφαλῇ συγκατέσκαψεν, οὐκ ὀφειλούσῃ δίκην. σκόπει δὲ πεντακοσίων τις ἦρχεν ἐν Σελευκείᾳ ταύτῃ στρατιωτῶν, οἷς ἔργον ἦν βαθὺ ποιεῖν τοῖς αὑτῶν πόνοις τὸν λιμένα τὸ στόμα· τούτους ἔδει καὶ περὶ ἄρτων ὧν θρέψοιντο τοὺς μύλους ταλαιπωρεῖν, ὡς μὴ εἴη καθεύδειν. ταῦθ' οἱ πεντακόσιοι μὴ δυνάμενοι φέρειν, ὠθοῦσιν εἰς βασιλέως προσηγορίαν τὸν ἀφεστηκότα, κτείνειν ἀπειλοῦντες οὐκ ἀναδυόμενοι. ὁ δὲ τὸν ἐς ὕστερον ἀνακρουόμενος θάνατον, ἤγετο στένων, πινόντων ἐκ τῶν ἀγρῶν ἄχρι μέθης, τῶν περὶ τὸν λιμένα κεκακωμένων· εἰσπεσόντων δὲ δείλης περὶ ἡλίου δύσιν, τῶν οὐδὲ οὗ γῆς ἦσαν διὰ τὸν οἶνον εἰδότων, μοχλοὺς τοῖς δόρασιν ἀντιπάξαντες οἱ τότε τὴν πόλιν ἔχοντες· ἐκοινώνουν δὲ ἄρα καὶ γυναῖκες τοῦ ἔργου, περὶ πρῶτον ὕπνον τὸ τέλος ἐπέθηκαν. καὶ ἦν οὐδεὶς, ὃς οὐκ ἔχαιρε. τούτους τοίνυν τοὺς τῆς μὲν ἀρχῆς οὐ κεκοινωνηκότας, τοὺς δ' ἀμύναντας, καὶ τὸ προελθεῖν οὐ βουλομένους μὲν [illegible], γενναίως δὲ σβέσαντας, ἀπεστέρησε τῶν ἐν τῇ βουλῇ προσόδου ὥσπερ αὖ καὶ τὴν Σελευκείαν. ἠδίκηκε δ' οὐδετέρους οὔθ' ὅθεν ὡρμήθησαν, οὔθ' οὗ διεφθάρησαν· ἀλλ' ὅμως ἐδόκει δεῖν τοὺς ἐξ ἑκατέρας πόλεως ἀπολωλέναι, καὶ πλείστων δὴ τῶν ἐμῶν πάππων λέγεται δακρύων τετυχηκέναι, κἄλλοις τε καὶ μεγέθους τοῦτο πεποιηκότων. Εἰ δὲ ἀφήσοι καὶ κατὰ μικρόν, ὦ βασιλεῦ, τῇ μὲν οὐκ ἂν ἐγκαλέσει καθαρευούσῃ τῆς αἰτίας· τὴν δ' ἡμετέραν κἂν [illegible] ἐφ' οὕτω ταχεῖα νίκη. ὥσπερ οὖν ἐκείνων μὲν ἔτι μνημονεύεται καὶ μνημονευθήσεται, καὶ λήθην οὐδεὶς ἂν αὐτοῖς ἐμποιήσειε χρόνος· οὕτω καὶ τὰ σὰ διὰ ταῦτα μνήμης ἀθανάτου τεύξεται, καὶ οὔτε τῆς ἡμετέρας ἀνοίας ἀνήκοος οὐδεὶς ἂν ἀνθρώπων ἔσται, οἷός τε ἡμῖν ἐφ' οἷοις γεγένηνται πᾶν τὸ ἐπιγιγνόμενον εἴσεται. νικᾷς δὲ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν τοῦ Διὸς παῖδα δόξαντα εἶναι τὸν Ἀλέξανδρον, εἴς γε ἡμερότητα· ὁ μέν γε Θήβας, ἐπειδήπερ ἐλευθερίας, ἣν ποτ' εἶχεν, ἐπεθύμησεν ἡ πόλις, ἀνέσπασε πόλιν ψευδέσιν ἀγγελίαις ἀπατηθεῖσαν (ὃ καὶ ἀνὴρ πάθοι συγγνώμην ἔχειν δοκεῖ) σὺ δ' οὐδ' ὅσον εἰς οἰκίδιον τοῦτο ἔδρασας ἡμετέραν. ὁ δὲ πλὴν μιᾶς οἰκίας τῆς Πινδάρου, τὴν ἄλλην καθελὼν πόλιν, καὶ τοῦτο τιμήσας τὸν ποιητὴν, κάλλιον ἂν ἦν ὅλῃ τῇ πόλει τιμήσας τὸν ποιητήν. ἐκείνῳ τε γὰρ ἔπρεπε δοῦναι τοσοῦτον, καὶ τῷ Πινδάρῳ λαβεῖν. μιᾶς δὲ οἰκίας ἑστώσης ἐν πόλει κειμένῃ, τί τὸ κέρδος ἢ τῇ πόλει παρ' ἐκείνης, ἢ αὐτῇ γε ἐκείνῃ, ἣν μὲν οὐδ' ἂν οἰκεῖν ὁ δεσπότης ἐν τοιούτοις τοῖς περὶ αὐτὴν ἔχοι; ἀλλὰ μὴ παρείς γε τὴν δοκοῦσαν φιλανθρωπίαν Φιλίππου περὶ τοὺς ἁλόντας Ἀθηναίους, ὅτ' Ἀργαῖον κατῆγον, οὐ χαλεπὸν ἂν εἰπεῖν, ὡς οὐκ εἴη τοῦτο φιλανθρωπία. τῷ θεραπεύειν γὰρ Ἀθηναίους ἐν ἀνάγκῃ ἔχων τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ, οὓς ἡδέως ἂν ἐκόλασεν, ἄκων ἀφῆκε· τὸ μηδὲν παρὰ Ἀθηναίων ὕστερον παθεῖν ὠνούμενος. οὐκοῦν οὐκ ἦν αἰχμαλώτους ἐλεοῦντος τὸ γιγνόμενον, ἀλλὰ τὴν αὑτοῦ χώραν πειρωμένου ῥύσασθαι. πολὺ δὲ οἶμαι τὸ μέσον φιλανθρωπίας καὶ φόβου. σὺ δὲ ποίους μὲν Ἀθηναίους, ποίους δὲ Ἀθηναίων στρατηγοὺς, ποίας δὲ ναῦς, ποίας δὲ ἱππαγωγοὺς τριήρεις δείσειν ἔμελλες; οὕτως εἰλικρινὲς ἐνταῦθα τὸ τῆς φιλανθρωπίας, καὶ οὐδεὶς ἂν οὐδαμόθεν αἰτίαν φαυλοτέραν προσάψειε τῷ πράγματι. λείπεται δὴ κἀκεῖνος τῶν σῶν διὰ τοῦτο, ὁ τῇ Ῥώμῃ μὲν ὁμώνυμον ἐγείρας πόλιν, τὸ σχῆμα δὲ τὸ ἐκείνης ἅπαν εἰς ταύτην εἰσαγαγών· εὐδοκιμεῖ δὲ ἐκ τοῦ τὸν Ῥωμαίων δῆμον ἐνεγκεῖν ἀγριαινομένου τι ῥῆμα. τὰ μὲν γὰρ εὐκόλως ἐνήνεγκεν, ἔργον δὲ οὐδὲν προσῆν, οὐδὲ κατ' εἰκόνος ὕβρεις. καίτοι πολλαί γε ἑστήκεσαν ἐκείνῳ· αἷς οὐχ ὅπως χεῖρα ἐπήνεγκαν, ἀλλ' οὐδ' ὅσον εἰς βλέμμα πονηρίας ἔρχεται, φαίνονται λελυπηκότες. οὐκοῦν ἐνταῦθα μὲν καὶ ῥήματα καὶ ἔργα· ἐκεῖ δὲ τοὔλαττον μόνον, τὰ ῥήματα. οὕτω τοῦ βραχυτέρου μὲν ἐκείνῳ κεκοινώνηκας, κοινωνὸν δὲ ἐκεῖνον τοῦ μείζονος οὐκ ἔχεις. ἐξεταζέσθω δὴ καὶ τοῖν ἀδελφοῖν οἷς πόλις ἡ Κιβαλίς· ὁ νεώτερος ὃς ὑβρισμένος ἐν γράμμασιν ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει καθῃρημένης ἤδη τῆς τυραννίδος, οὐκ ἐμνησικάκησεν. ὁ μὲν οὖν μὴ καλὸν τοῦτο νομίζων, κακὸς ἂν εἴη· ἀλλὰ πρῶτον μὲν γράμματα ἦν, κἀνταῦθα δεύτερον μὲν ἀγράφου ῥήματος, ἧττον δὲ ἔργων πάλιν. καίτοι καὶ εἰκόνες ἑωρῶντο τοῦ ταῦτα ἀκηκοότος· ἀλλ' ὅμως αὐτὰς περιῄεσαν, οὔτε τιμῶντες, οὔτε ἀτιμάζοντες. ὃ δὲ μέγιστον, οἱ μὲν τυραννούμενοι τὰ τοιαῦτα ἔγραφον, καὶ οὐκ ἦν αὐτῶν μᾶλλον, ἢ τῆς ἀνάγκης τῆς παρὰ τοῦ δεσπότου, ἤτοι φανερῶς κελεύοντος, ἢ καὶ παραδηλοῦντος ὅτι βούλοιτ' ἂν αὐτῷ τὰ τοιαῦτα δίδοσθαι. οὐ δὴ δίκαιον ἐνόμιζε λαμβάνειν δίκην, ὧν τινες ἐβιάσθησαν ἡνίκα ἐδούλευον. τὰ δ' εἰς σὲ κρατοῦντά τι αὐτῶν καὶ ἄρχοντα καὶ βασιλεύοντα πεπραγμένα, ἀφορμὴν δὲ σοὶ πρὸς φιλανθρωπίαν πανταχοῦ καθέλκεσθαι. πρὸς τίνα δὴ σοὶ λοιπὸν ἐξεταστέον, ἢ πρὸς τὸν ἐν τοῖς ὁμόροις τῇ Συρίᾳ δι' εἰκόνος καὶ αὐτὸν ὑβρισμένον; ἀλλ' εἴ τις τὴν Ἔμεσαν κατὰ τὰς ἐκείνης ἑορτὰς, καὶ τοὺς περὶ τὰς ἑορτὰς ἐνθυμηθείη νόμους, ὡς παλαιόν τι τοῦτο διὰ πάντων βασιλέων ἥκοι, καὶ δι' ἀρχαιότητα μᾶλλον ἡδονὴν φέρει, ἢ λύπην· πολὺ τὸ οὐκ ἴσον τῶν περὶ τὰς εἰκόνας ἀμφοτέρων εὑρήσει, καὶ τοσοῦτον, ὅσον ὕβρεως καὶ παιδιᾶς τὸ μέσον. λέγεται δὲ καὶ σοφῶν ἀνδρῶν ἐπιστήμη, τὸ καταδεδεῖχθαι χαριζομένην τισὶ τὰ τοιαῦτα δαίμοσι, ταῖς μετὰ παιδιᾶς λοιδορίαις ἑστιώντων ἐκείνους· ὅπως ταύτῃ κεκορεσμένοι, μηδὲν πλέον παρὰ τῶν ἀνθρώπων ζητῶσι. καίτοι ἀπιστεῖν γε οὐκ ἄξιον ὁρῶντα, καὶ σφᾶς αὐτοὺς κωμῳδοῦντας ἐκείνους, καὶ τούς γε ἐν δόξῃ παρ' αὐτοῖς ὄντας ἀφορμὴν γινομένους τοῖς μετὰ δρόμου σκώμμασι. καθ' ἕκαστον τοίνυν ἔτος τοιαῦτα θέοντες ἔχουσι τὴν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ πλήθους αὐτῶν ἀσφάλειαν· οὐ τὴν ἐπὶ ῥήμασι μόνον, ἀλλ' ὅμως ἐφ' ἅπασιν ἃ ποιεῖ ἡδίω δύναται τὴν ἑορτήν· κἂν ἄρχων οὐκ ὀρθῶς ἀνιαθεὶς ἐπὶ τὴν τιμωρίαν ἴῃ, μικρόψυχός τε εὐθὺς, καὶ σκαιὸς ἐνομίσθη, καὶ νόμων ἱερῶν ἀλλότριος. ἀλλ' οὐχ ἡμῖν γε ἦν ἀποστροφή τις οὐδαμόθεν, οὐδ' αὖ τὸ παραιτησόμενοι· ἀλλ' ἐν τῇ σιγῇ τῶν δεδρακότων ἡ κατηγορία τῶν πεπραγμένων ἐστίν. ὥστε σὺ μὲν ἐκείνῃ πράως ἂν συνέγνως τῇ πόλει, τῇδε δ' οὐ πάντως ἂν ἐκεῖνος· οὕτω καὶ τὸν ἥμερον εἶναι δόξαντα τῇ γαλήνῃ παρεληλύθατε. οἱ δὲ δὴ τὸν πατέρα τοῦ Τίτου μηδέν σε ταύτῃ λυπεῖσθαι λέγοντες, τὸν ἐν μὲν ταῖς εἰκόσιν ὅμοια πεπονθότα, κτείναντα δὲ οὐδένα τῇ παρ' ἑαυτοῦ ψήφῳ, τά τε περὶ τὸν σῖτον οὐκ ἐθέλουσιν ὁρᾶν, τά τε περὶ τοὺς ἐκ Παλαιστίνης ἱκέτας, ὧν τὸ μὲν αὐτοῖς ἐποίει λιμὸν, τὸ δὲ ἀσεβείας ἀνάγκην· ὁ δὲ διὰ ταῦθ' ἁμαρτάνων, οὐκ αὐτῶν ἦν μᾶλλον, ἢ τῶν ἐπὶ ταῦτα ἀγόντων. ὡς ἐκεῖνοι δίκην ὡς ἀληθῶς ὤφειλον ὧν Ἀλεξανδρέας ᾤοντο. καὶ γὰρ ὅστις χαλεπὸν ἀποδιδράσαι δεσπότην, ἠδίκηκε μᾶλλον, ἢ τοῦτο πεποίηκεν. ἃ γὰρ οὐκ ἐβούλετο βιασθεὶς, ταῦτ' ἄγειν ἐπ' ἐκεῖνον δύναιτ' ἄν. ἐν αὐτοῖς οὖν, οἷς ἐκόλαζε τοῖς ἐλάττοσιν ἡμάρτομεν· πῶς οὖν τοῦ μὴ καὶ μείζοσιν ἐπαινοῖτ' ἂν εἰκότως; ἐνταῦθα δὲ ποία σιτοδεία; τίς λιμός; τίς ὠμότης ὑπακοῦσαι καιρῷ δεομένῳ χρημάτων, καὶ ποιῆσαι μείζω τὴν Ῥωμαίων δύναμιν, καὶ τὸ μὴ περὶ τοῖς ὅλοις δεδοικέναι, διὰ τούτου κερδᾶναι; ὃ δὲ μέγιστον, οἱ μὲν ἀπεσφάγησαν Ἀλεξανδρεῖς ὑπὸ τῶν ἐγκαθημένων τῇ πόλει στρατιωτῶν· οὔπω δὴ πολλοί τινες ὥστε καμεῖν τοῖς τύπτουσι τὰ ξίφη. τί οὖν ἔδει ζητεῖν ὃ πρὶν ἢ πυθέσθαι περὶ τῆς στάσεως εἶχε; τούτῳ δὲ οὐδὲν τοιοῦτον παρὰ τῶν τῇδε τόξων ἐγεγόνει. δυοῖν γὰρ δὴ σωμάτοιν ἥψατο δύο βέλη βοηθοῦντα τῶν γνωρίμων τινὸς οἰκίᾳ θορυβουμένῃ. οὐκοῦν ὁ μὲν διὰ τῶν στρατιωτῶν ἀπεκτόνει· σὺ δὲ οὐκ ἂν αἰτιαθῇς· οὐδὲ ἐν φόβῳ ζῆν ἐᾷς· τοὺς ἐνίους δὲ οὐδὲ λέγειν ἄξιον. οὔπω δὴ καὶ τοσοῦτον ἥττηται. τῶν τοίνυν εἰρημένων μοι τὰ πολλὰ καὶ μάντιν ἐποίει με, οὐχ ὁ Λητοῦς καὶ Διός, οὐδ' ἄλλος τις θεῶν· ἀλλ' ὡς μετὰ τὴν ἀτυχίαν ἐκείνην ἡ πόλις ἦν ἐν φόβῳ τῷ τῆς δίκης, καὶ πολὺς ἦν τῶν ὀλεθρίων κατάλογος, ἐγὼ δὲ διὰ πάσης ἐρχόμενος, θαρρεῖν τε ἐκέλευον, καὶ τρέμοντας ἔπαυον, καὶ πάνυ ἀκριβῶς ἔλεγον τὸ μέλλον προορῶν, ὥστε τοῖς κακοηθεστέροις ἐπῄει πρὸς ἀλλήλους λέγειν, ὅτι ἀνὴρ ἐξ ὀρνίθων ἡμῖν ἀφῖκται, καὶ ποιεῖ νῦν ὃ πάλαι παρὰ τοῖς Ἀχαιοῖς ὁ Κάλχας ὁ Θέστορος.

τότε οὖν εἶναι μάντις οὐκ ἀπηριθμουμένων· θορυβούντων δέ, παρὰ τοσοῦτο μάντις ἔλεγεν γεγενῆσθαι, καὶ βλέπειν ἐμαυτὸν ὡς αὐτὸν ἵνα σε, καὶ τὸ μὴ φαινόμενον ἐκ τῶν ἤδη γεγενημένων ἐρεῖν· ἐπεὶ καὶ τὸν Ἡρακλέα πορευόμενον ἐπ' ἔργον ἑκόντα, ἢ καὶ πεμπόμενον, ὅστις ἤδει καλῶς τὴν Ἡρακλέους φύσιν, λέγων ὅτι καὶ κατορθώσει, μάντις ἂν ἦν, ἐκ τῶν Ἡρακλεῖ κατειργασμένων, εἰς τὸ προειπεῖν κινούμενος· μαντεύεται δὲ καὶ Ἀγαμέμνων κακὴν ἔσεσθαι Τρωσὶ τὴν Ἀχιλλέως διαλλαγήν, εἰδὼς τὰς περὶ τῆς ὀργῆς τῆς ἐκείνου πεπορθημένας πόλεις. μαντεύεται δὲ καὶ αὐτὸς Ἀχιλλεὺς περί τι τῆς Ἕκτορος ἀριστείας, καὶ ὅπως αὐτὸν ζητήσει τὰ πράγματα· καὶ περὶ Ἀριστείδου δὲ τοῦ Λυσιμάχου μετὰ τοὺς φόρους ἀργυρολόγου πλέοντος, ἦν ἄν μοι τὸ τῶν μάντεων ποιεῖν· προλέγων ὡς μεθ' ὁμοίας ἐπανήξει πενίας. καὶ νῦν τοίνυν ἐβόων, ὅτι ταῦτα βασιλεὺς εἴσεται μὲν οὕτως ἀκριβῶς, ὡς μηδὲ εἶναι πλέον τοῖς αὐτόπταις γεγενημένοις ἡμῖν· αὐχένα δὲ οὐδένα ὑποθήσει σιδήρῳ. καὶ εἵπετο δὴ τούτοις ἐξέτασις πονηρῶν ἔργων (δεῖ γάρ τοι τἀληθὲς ὁμολογεῖν) καὶ δικασταὶ τοῦτ' ὄντες, ὃ δὴ καὶ κέκληνται, καὶ γράμματα λύσιν ἔχοντα τῶν προτέρων· ἐν οἷς ἔνεστιν ὁρᾶν λάμπουσαν τὴν βασιλέως τὴν φύσιν· ὅταν ἀπολογῆται μὲν ἐκ τῆς τῶν ἠδικηκότων κακίας, φάσκῃ δὲ αὐτοῦ τὴν ὀργὴν ἀλλοτρίαν τινὰ εἶναι, καὶ διὰ τοῦ ταχέως μεταπηδᾶν ἐπὶ τὰ πρᾳότερα, καὶ τούτου πλείω λόγον ἔχειν, ἢ τοῦ τιμωρίαν λαμβάνειν. χρηστὸς δὲ ὢν καὶ φιλόδωρος χαρίζεται καὶ τῷ μεγάλῳ συνεδρίῳ καὶ τῷ μεγάλῳ δήμῳ, τὸ καὶ ταῖς ἐκείνων ἱκεσίαις πεπρᾶχθαί τι τῶν ἐπιεικεστέρων· ἐπεὶ ἔγωγε πέπεισμαι ταῦτα ἂν γενέσθαι τἀναντία βουλομένων οὐκ ἐκείνων μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντων ἀνθρώπων. νῦν δὲ πλείω μὲν ἀγαθὰ γένοιτο τῇ καὶ νῦν πολλὰ καρπουμένῃ πόλει, δακρύων τε οὕνεκα καὶ τῶν ἄλλων, ἃ τὴν βοήθειαν εἶχεν. ἔσωζε μέν τοι χάριν ἠτηκότες, ἣν ἔδωκεν ἂν τῇ γῇ, καὶ μηδενὸς μεταστέλλοντος. οἱ δ' αὐτὸν μὲν ἔδειξαν καλῶς, καὶ ὡς εἰσὶν εὐπραγίας ἄξιοι· βασιλέα δὲ παρεκάλουν ἐφ' ἃ καὶ πρὸ ἐκείνων αὐτὸς αὑτόν. δηλοῖ δ' οἷός ἐστιν ἐκεῖνος ἐν τῇ τῶν φιλανθρώπων διαιρέσει. διελὼν γὰρ ἃ δίδωσι χωρὶς ἑκάστοις ἀπηρίθμηκε, τὰς οὐσίας, τὰ θρέμματα, τοὺς ἐξεληλαμένους, οἷς περὶ τὴν ψυχὴν ὁ λόγος, τὴν τῆς αὐτῆς ἀπειληφυῖαν ἀρχήν, ἔχων ἐν δυοῖν, εἴπερ ἐβούλετο, ῥήμασι περιλαβεῖν τὴν δόσιν. ὁ δέ, ὥσπερ οἱ τῶν αὐτῶν ῥᾳδίως ἀπαλλαττόμενοι, μακρηγορεῖ· καὶ μόλις ἐξέρχεται· καὶ δέδοικεν ὑπὲρ τῶν πενομένων, ὡς ἴσον ὂν ἀπορεῖν καὶ τεθνάναι. διὰ τοῦτο τῷ ζῆν προστέθεικε, τὸ καὶ ἐν οἷς ἔχοιεν ζῆν. εἰσὶ δὲ οἱ διὰ ἀδίκων θανάτων ἐπὶ τινὰ ἧκον Ἀσίας· ἡ δὲ ἐντεῦθεν ὠφέλεια νῦν τε καὶ εἰς ἀεί, τῶν ἀεὶ τὸ κράτος ἐχόντων, διδασκομένων μὴ τοὺς ὄντας ἐκβάλλειν τοὺς κεκτημένους, μηδὲ κέρδη τὰ τοιαῦτα νομίζειν. τῶν μὲν οὖν ἴσων ἔτυχεν ἂν καὶ οὐ τοσαύτη πόλις ἐν τοιούτοις ἁμαρτήμασιν· εἰδότες ὅτι καθάπερ ἐν σώματι, κἂν τὸ μικρότατον ἀφέλῃς, τὸ πᾶν ἐζημίωκας· οὕτω καὶ τῇ μορφῇ τῇ διὰ τῶν πόλεων, ποθουμένου τοῦ τέως μένοντος, εἶτα ἀπολωλότος, νῦν δὲ δυοῖν μὲν ἥδε ἐνδεεστέρα, τελεῖ δὲ ἴση· τῶν δ' ἄλλων πρόεισι, καὶ γέγονας οἰκιστὴς διὰ τῆς σωτηρίας· οὐ λίθους ἐπὶ λίθοις διὰ τεκτόνων τιθείς, οὐδ' ἐναρμόττων ξύλα, οὐδ' ἐπάγων κέραμον, οὐδ' εἰς πόνον καὶ τὸ καταθῆσθαι μείζω τὸν ἐνιαυτόν, οὐδὲ πολλῶν ἐτῶν εἰς τὸ πᾶν δεόμενος, ἀλλ' ἀπὸ γνώμης τε ἡμέρου, καὶ γραμμάτων ὀλίγων, καὶ τοῦ κρείττω θυμοῦ γενέσθαι. καὶ νῦν ἀπόλωλε ἐκεῖνα τὰ τῶν περὶ τῆς Ἰοῦς, τὰ τῶν ἐκείνην ζητούντων, τὰ Ἀλεξάνδρου, τὰ Σελεύκου, τὰ τῶν μετ' ἐκεῖνον ἀρξάντων, σὰ δέ· τὸ μῆκος, τὸ πλάτος, τὰ ἱερά, τὰ ἴδια, τὰ δημόσια, τοσοῦτον κάλλος, ἀγορῶν φαιδρότης, βουλευτήρια, θέατρα, λουτρά. τὰ μὲν γὰρ ἐκείνων οἴχεται τῇ στάσει, τὴν δ' οὖσαν σὴν ἡ συγγνώμη πεποίηκε. ὁ γὰρ εἰκότως ἀνελὼν φεισάμενος εἰς τὴν τοῦ κτίσαντος χώραν, ἐξ ὧν οὐκ ἀνῄρηκεν, εἰσάγεται· ἐπεὶ καὶ ὅστις ἂν θερμοῦ ποταμοῦ ῥύμης ἐξήρπασε, πατὴρ ἂν εἰκότως εἶναι τοῦ σεσωσμένου δοκοίη. ὅταν οὖν τις ἐπαινῇ βασιλέας, ἐξ ὧν ἔδοσαν τῇ γῇ πόλεων, ἔξεστιν ἑτέρῳ τὴν δὲ παρὰ σοῦ δεδόσθαι λέγειν. καὶ γὰρ τὸν Ἕκτορα τῇ Τροίᾳ, τὸν ἐν τῇ μονομαχίᾳ πεσόντα παρ' Ἀπόλλωνος, δεδόσθαι τοῦ γε ἀναστήσαντος. ὥστε σοι

. χρήματα

ος. οἰκήτορας

μηδὲ ἂν ὄνομα τῇ πόλει μεταθεῖναι ἐκ τῆς σῆς οἰκίας μηδένα ἂν ἀπαρνήσασθαι. καὶ δὴ τοῦτό γε ἐν οἷς ἡμαρτήκαμεν ὀρθῶς εἴδομεν, τὰ τοιαῦτα περὶ δευτέρας προσηγορίας, οἷά που ἀκήκοας εἰπεῖν. δεῖ τοίνυν σε τοῖς πεπραγμένοις οἰκείως τὴν πεφηνότα, σαυτοῦ τε ἔργον τὴν χρηματισθεῖσαν νομίσαι, καὶ τὴν μὴ διαφθεῖραι προσθεῖναι προσθήκας τῆς σῆς τύχης ἀξίας, οἵας δὴ καὶ τὴν Δάφνην καλλίω κατέστησας, βασίλεια παλαιὰ τοῖς νέοις ἀποκρύψας. δεχέσθω δή τι καὶ τὸ ἄστυ παραπλήσιον, εἴτ᾽ ἐν τῇ νήσῳ βούλει τῇ περὶ τὸν ποταμόν, εἴτ᾽ ἐν τῷ περὶ ταύτης ᾠκισμένῳ χωρίῳ. παρακαλῶ δὲ ἔτι ἐπὶ ταῦτα, ὦ βασιλεῦ, οὐ μόνον ὑπὲρ μεγέθους καὶ κάλλους, ἀλλ᾽ ὅπως καὶ μαθεῖν ἡμῖν ἐγγένοιτο· εἴτε ἔτι ἐρᾷς ἣν ἐκεῖνον ἔχομεν, εἴτε ἤδη πέπαυται. σὺ δὲ κρείττων μὲν γένοιο τῆς προνοίας, φυλάττοις δὲ τὸ γενόμενον, ἀπὸ τοῦ Θεοῦ λαμπάδος, δι᾽ ἣν ὡς ἥδιστα μὲν ἑώρας τὰς ἐνθένδε πρεσβείας, ὁρᾶν ἐν τοῖς παροῦσι τρόπον τινά, τὴν ἀφεστηκυῖαν δοκοῦν. εὐφραίνουσι δὲ τό τε πυνθάνεσθαι, τό τε ἀκούειν τὰ περὶ ἡμῶν. μέγα μὲν δὴ καὶ τὸ λῆξαι τὴν ὀργήν, πολλῷ δὲ ἔτι μεῖζον τὸ μὴ τὸν ἔρωτα λῆξαι. τῷ προτέρῳ τοίνυν τιμήσας, τίμησον, ὦ βασιλεῦ, καὶ τῷ δευτέρῳ. Θεοῦ δ᾽ ἂν εἴη καὶ τὸ τρίτον παρασχεῖν, τὸ τῆσδέ σε ἐπιβῆναι χώρας καὶ πόλεως· πάλιν δ᾽ αὖ τοῦδε μεῖζον τὸ σὺν τῷ νέῳ βασιλεῖ, πότε ἡμῖν, πότε καὶ πρὸς βίαν δώσεις τὴν ἀπὸ τοῦ παιδὸς ἐπωνυμίαν. λέγω δὲ βίαν, ὅσην δὴ γένοιτ᾽ ἂν παρ᾽ ὑπηκόων σωφρονούντων· ὡς καλόν γε τοιοῦτον βασιλέα προσαναγκάζειν. ἡμᾶς μὲν οὖν ἐκ τούτων προσερεῖ τις εὐδαίμονας· εὕδον σοῦ τοῦ καθημένου, καὶ βουλὰς βουλεύοντος σωτηρίας· κἂν τῷ πεδίῳ τὰ πολέμια μεταχειροῦντός τε αὐτοῦ, καὶ τὴν στρατιὰν παιδεύοντος· καὶ γιγνομένου τε καὶ ποιοῦντος βελτίους, Πέρσαις τε σφᾶς αὐτοὺς ἐπαινοῦσι παρέχοντος, ἐπὶ τὴν ἐκ τῆς εἰρήνης ἀσφάλειαν δραμοῦσιν. ἂν δ᾽ οὖν καὶ πολέμου δεήσειεν, ἕξεις καὶ τοὺς ἀόπλους ἡμᾶς συναγωνιστάς, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας, ὅσοι τὴν πόλιν οἰκοῦσι, καὶ ὅσοι τὴν γῆν ἐργάζονται, καὶ ὅσοι δεσπόταις ὑπηρετοῦσι. τίς οὖν ἡ παρὰ τῶνδε τῶν γυμνῶν συντέλεια; τοὺς θεοὺς ἕκαστοι τούτων καλέσουσιν ἀπ᾽ εὐνοίας ἀκριβοῦς, τὸν Ἄρη, τὴν Ἀθηνᾶν, τοὺς ἄλλους, ὧν ταῖς γνώμαις ἐκβαίνει τὰ τῶν πολέμων τέλη, μεμνημένοι τῶν τε λελυμένων κινδύνων, τῆς τε ἀνελπίστου ταύτης σωτηρίας. αἰτοῦντες τοῖς ἐναντίοις, εἴ τινες ἄρα φεύξει εἰς δέος τε πίπτειν καὶ τρόμον, καὶ φυγῆς μᾶλλον ἢ διώξεως ἐρᾶν. ὅσην δὲ ἐν πολέμου πράγμασιν ἔχουσιν εὐχαὶ ῥοπήν, ὁρᾷς μὲν ἐν ταῖς ποιήσεσι. καὶ μή τι νομίσῃς παρὰ τῆσδε μόνης τοῦτο ἕξειν τὸ ἀγαθόν· ἀλλ᾽ ὅσων ἐστὶ τὸ βασιλευόμενον, τοσοῦτο τὸ συνευξόμενον. τὸ γὰρ τῶν ἀδελφῶν δίκαιόν ἐστι δήπου κἀν ταῖς πόλεσι, καὶ συνάχθονταί γε πληττομέναις, καὶ συγχαίρουσιν ἐν τοῖς ἀμείνοσι. καὶ ὥσπερ ὁ μέλει πόλεως λυμηνάμενος, καὶ τὸ μηδὲν πεπονθὸς ἠδίκηκε, οὕτως ὁ μιᾷ πόλει λελύπηκεν ἁπάσας. ἐκ κοινοῦ δὲ ὅταν τι χρηστὸν εἰς μίαν γένηται, πάσας ἐστὶν ἑορτῆσαι. ἀπὸ τοσούτων οὖν στομάτων εὐχὴν πόσον τι χρὴ νομίζειν δυνήσεσθαι. οὕτως οὐ φιλάνθρωπά σοι μόνον, ἀλλὰ καὶ λυσιτελοῦντα πέπρακται. καὶ φύσει γε τὸ πρᾶγμα τοιοῦτόν ἐστιν· ἡ μὲν ἀρετὴ συμφέρει, καίτοι καὶ εἰ μηδὲν κέρδος ἔμελλεν ἐντεῦθεν ἀκολουθήσειν, ἀλλά γε σὺ δήπουθεν τὸ καλὸν τιμήσειν ἔμελλες. τὸ καλὸν δέ, οἶμαι, τὸ μὴ πικρῶς ἔχειν τοῖς ἁμαρτάνουσιν, οὖσιν ἀνθρώποις. εἰς μὲν γὰρ τὸν οὐρανὸν τοῦτο οὐκ εἰσέρχεται, τὴν δὲ ἀπὸ τῆς ἄτης οὐκ ἔνι καθαρεῦσαι τὴν γῆν. θεῖος δέ τις εἶναι δοκεῖ καὶ πολλῶν ἐπαίνων ἄξιος, ὃς ἐν ταῖς παρ᾽ ἐκείνης ἐπηρείαις, τοῖς παραπεσοῦσιν οὐκ ἐπέθετο· καὶ νῦν σου πανταχοῦ πολὺς ὁ λόγος, οἷα μὲν τὰ παρ᾽ ἐμοῦ, οἷα δὲ τὰ παρὰ σοῦ. οἶμαι δὲ καὶ ἐν θεῶν συλλόγοις μνήμην ἀμφοτέρων εἶναι, καὶ παρὰ μὲν τῶν ἐγκώμια λέγεσθαι Μουσῶν τε καὶ Ἑρμοῦ, καὶ Ἀπόλλωνος· τοὺς δ᾽ ὑπὲρ δωρεῶν, ἃς δή σοι παρ᾽ ἐκείνων ἐλθεῖν γνώμην ἀποφαίνεσθαι· Καλλιόπη δὲ τὸ μὲν δράσει μετὰ τῶν ἀδελφῶν· ὑπὲρ δὲ τῆς ἑαυτῆς πόλεως ἀποδώσει καὶ δευτέραν ἀμοιβήν; ἐρωτᾷ τοῖς σοῖς ὑέσι παιδείας ἐνθεῖσα μουσικῆς.

ἴσ. ἡμῖν

ἴσ. παιδ

ἴσ. μέρει

ἴσ. ἠδίκησε

ΕΚ ΤΩΝ ΦΩΤΙΟΥ

Ἀνεγνώσθη ἐκ τῶν τοῦ μακαρίου Θεοδωρήτου λόγων, οὓς εἰς τὸν ἐν ἁγίοις Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον συνετάξατο· ὧν ἡμεῖς πέντε τέως ἴδομεν· ἐξ ὧν καί τινας ἐκλογὰς τὰς ὑποτεταγμένας ἀπεγραψάμεθα. Οἱ μὲν τῶν πέντε λόγων ὁ πρῶτος ἄλλον πρὸ αὐτοῦ δοκεῖ δέχεσθαι, ἢ μέρος αὐτοῦ εἶναι· πλὴν διαλαμβάνει, ὅθεν τε μετάκλητος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἧκε, καὶ ὅπως αὐτῆς ἀρχιερεὺς κατέστη, καὶ ὡς τὴν ἱερωσύνην καὶ ἀρχιερωσύνην εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον ἐπανάγειν ἐπειρᾶτο σπουδῇ πάσῃ· καὶ ὅσα πρὸς Γαΐναν, τοῦτο μὲν ὁ γενναῖος ἐπιστομίζων Ἰωάννης, τοῦτο δὲ ὑπὲρ τῶν κοινῶν τῆς πολιτείας διαπρεσβευόμενος πραγμάτων, διεπράξατο· καὶ ὡς φθόνος αὐτῷ τὴν ὑπερορίαν ἐψηφίσατο. καὶ ἵνα τὴν μέχρι τέλους ἱστορεῖ τῷ θεσπεσίῳ ἀνδρὶ διηνυσμένων, τὰ πολλὰ, μᾶλλον δὲ τὰ πλεῖστα παρατρέχει. ὁ δὲ ἐφεξῆς λόγος ἐπαίνους τινὰς ὀλιγοστίχους, καὶ αὐτὸς ὀλιγόστιχος ὢν, διαπεραίνει, ἀρχόμενος ὧδε· Πάλιν ἡμῖν Ἰωάννου τὸ μνημόσυνον. ὁ δὲ μετὰ τοῦτον, ἐγκωμίων μὲν καὶ αὐτὸς ὑπάρχεται τόμος· διαφέρει δὲ τῶν πρὸ αὐτοῦ τῇ καλλονῇ τῶν τε ῥημάτων καὶ τῶν νοημάτων. προοιμιάζεται δὲ οὕτω· Πολυσόμου τὴν πρόοδον ὑπόθεσιν σάλπιγγος δεομένην ἐν παιδικῇ τινὶ ὁρῶ κινδυνεύουσαν γλώττῃ, καὶ κάλλος ἀθλητοῦ, μυρίαις συγγραφόμενον τέχναις, ἀσθενεῖ τινι, εἰς γραφὴν ἐμοὶ τεχνίτῃ προκείμενον. τὸ μὲν προοίμιον τοιοῦτον. ἄλλος αὐτὸν ἕλκει βοηθὸν, ἁρπαζόμενος· ἄλλος καλεῖ δικαζόμενος σύνδικον· ἄλλος πεινῶν, ὑπὲρ τροφῆς ἱκετεύει· γυμνὸς, ὑπὲρ ἐνδύματος· ἄλλος αὐτὸν ἀποδύει· ἄλλος πενθῶν, εἰς παράκλησιν δεῖται· δεσμῶν ἕτερος ἀπολυθῆναι βοᾷ· ἕλκει τις αὐτὸν ἄλλος πρὸς νόσων ἐπίσκεψιν· ξένος αὐτὸν καταγώγιον· ἕτερος παρασταὶς, χρέος ὀδύρεται· ἄλλος ἐπήρειαν καὶ διαλλακτὴν τῶν κατ' οἶκον μεταπέμπεται στάσιων· οὐδὲ δοῦλος πρὸς ἄλλον καταφεύγει, δεσπότου πικρὰν ὀλοφυρόμενος ἀγανάκτησιν· χήρα βοᾷ τὸ, ἐλέησον· ἄλλη τὴν ὀρφανίαν ὀδύρεται· μυρίαι τῷ πατρὶ καθ' ἑκάστην πρὸς ἑκάστους ὑπὲρ ἑκάστου τροπαί. ἁρπάζεταί τις, καὶ συνήγορος ὁ πατήρ· λιμὸς ἐνοχλεῖ, καὶ τροφὰς ἐκ συνηγόρου γῆς· νοσεῖ τις, καὶ εἰς ἰατρὸν ὁ τροφεὺς μεταβάλλεται· πένης τις προσπέπτωκε, καὶ ὁ νοσοκόμος εὑρίσκεται παραμύθιον· ξένων ἐπέστη φροντίς, καὶ ξενοδόχος ὁ πάντα γεγονὼς ἀναδείκνυται. καὶ τί χρὴ καθ' ἕκαστον λέγειν, ὅσα χρόνου μέρη τὸν ἐκείνου βίον διεμέτρησεν; ἵνα μὴ τὴν ἀρχιερωσύνην μόνην λέγω· τοσαύτη τοῖς ἀνθρώποις ἔργων σωτηρίων ποικιλία περιϊοῦσα οὐ διέλιπεν. ὦ στρατιῶτα καὶ μετὰ τελευτὴν ἀριστέως· ὦ λυπηρὲ τοῖς ἐχθροῖς καὶ μετὰ τάφον ὁπλῖτα· ὦ παναρμονίας λύρας τελευτῇ λελυμένης· ὦ δικαστηρίων τηλικούτων ῥυθμιστὴν ἐζημιωμένων· ὦ σωτηρίου τοῖς ἀνθρώποις εἰς οὐρανὸν ἀναρπαγείσης σαγήνης· ὦ δένδρου πρὸς οὐρανὸν καὶ γῆν μερισθέντος, καὶ τῇ μὲν τὸ σῶμα, τῷ δὲ τὴν ψυχὴν παραδόντος. ἐν τάφῳ τὸ τῆς ἐκκλησίας συγκέκλεισαι σῶμα. οἷος εὐσεβείας ἀνθρώπων ὀφθαλμὸς ἀνηρπάσθη; οὐ τέθνηκας, ὦ μακάριε πάτερ, ἀλλ' ὡς ἥλιος ἔδυς· οὐχ ὡς ἀποθανόντος ἀλγοῦμεν, ἀλλ' ὡς ἡμῖν κεκρυμμένου· οὐχ ὡς τεθνεῶτα ζητοῦμεν, ἀλλ' ὡς εἰς οὐρανοὺς μεταστάντα. ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν καὶ ὁ τρίτος λόγος.

Γαΐνην

ὑπεροψίαν

Ἐγκωμιαστικοῦ δὲ τύπου καὶ ὁ τέταρτος διασώζει, ἐκ τοῦ δεῖν τιμᾶν πατέρας, τὴν ἐπαίνων ἀπαρχόμενος· οὗ εἰσι καὶ ταῦτα. τύπον τῶν ποιμένων εἶς καὶ ὁ Ἰωάννης, ἡ ἄκακος σύνεσις, ὁ πολυόμματος νοῦς, τῆς εὐαγγελικῆς ἐμπειρίας ἡ βίβλος, ὁ κῆρυξ πρὸς διαλλαγὰς εὐπλαστότερος, τὸ πρὸς χαρίσματα πέλαγος, ὁ πρὸς δόλους πολεμούντων ἀκέραιος, τῆς ἐκκλησίας ὁ διάβολος. οὐδεὶς ὑποκρίσεως αὐτὸν διελάνθανεν ὄφις. πόθεν σοι βούλει δείξομεν τὸν Ἰωάννην πολύτιμον; ἐκ φιλοξενίας; καὶ τίς Ἰωάννου φιλοξενώτερος; ἐκ τῆς ἐν προστασίαις στερρότητος; καὶ τίς αὐτὸν δυναστεία κατήδεσεν; ἐκ τῆς περὶ τὴν ἐκκλησίαν σπουδῆς; καὶ τίνος ἡ τῆς ψαλμῳδίας τῶν δημοτικῶν ταγμάτων μέχρι νῦν εὐρυθμία; ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν καὶ οὗτος ὁ λόγος.

Ὁ δ' ἐφεξῆς τούτου αὐτοῦ μὲν τῶν ἐγκωμίων πλέκει στεφάνους, λαμπρότερον δέ πως τὴν τῶν νοημάτων ἰσχὺν ἀπαγγέλλει. ἐοίκασι δὲ οὗτοι πάντες οἱ πέντε λόγοι μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς ὑπερορίας ἀνακομιδὴν συντετάχθαι· τοῦ δὲ νῦν λόγου μέρος εἰσὶν αἱ περικοπαὶ τῶν ὑποκειμένων ῥημάτων.

Χρυσοῦν ἡμῖν, ὦ πάτερ, τὴν λύραν τὴν σὴν, τὸ σὸν εἰς τὴν σὴν εὐφημίαν δάνεισον πλῆκτρον. εἰ γὰρ καὶ αἱ χεῖρες ἐλύθησαν τῷ νόμῳ τῆς φύσεως, ἀλλ' ἡ λύρα διὰ πάσης τῆς οἰκουμένης ἠχεῖ τῷ δώρῳ τῆς χάριτος. ἐκείνης ἡμῖν τῆς ἀθανάτου γλώττης μετάδος· μόνη γὰρ ἡ σὴ γλῶττα τῶν σῶν κατορθωμάτων ἀξία. διὰ ταῦτα Ἰωάννης Ἰωάννην ἀπείληφεν, ὁ παῤῥησιαστὴς τὸν ζηλωτήν· ὁ μετὰ θάνατον ἐλέγχων τὸν κηρύττοντα μετὰ θάνατον, ὁ τῆς ἐρήμου πολίτης τὸν πάσης πόλεως σωφρονιστήν. ἔχεις καὶ ἄλλην πρὸς τοὺς ἀποστόλους συγγένειαν. πρῶτος γὰρ τοῖς ἁμαξοβίοις Σκύθαις θυσιαστήρια ἔπηξας, καὶ μόλις τῶν ἵππων ἀποπηδήσας ὁ βάρβαρος, ἔμαθε γόνυ κάμπτειν, καὶ εἰς ἔδαφος ἐξαπλοῦσθαι· καὶ ὁ τοῖς τῶν αἰχμαλώτων δάκρυσι μὴ καμπτόμενος, ἔμαθεν ὑπὲρ ἁμαρτημάτων δακρύειν. καὶ μὴν καὶ τὸν τοξότην Πέρσην ἀπετόξευσας τῷ κηρύγματι· καὶ σιδηροφοροῦντες προσκυνοῦσιν ἐκεῖνοι τὸν σταυρωθέντα. ἐνίκησεν ἡ σὴ γλῶττα Χαλδαίων καὶ Μάγων μαγγανευτήρια· καὶ ἡ κεχερσωμένη Περσὶς εὐκτηρίους οἴκους ἐβλάστησεν. Ψαλ. ρλθ. ε. οὐκέτι τῆς ἀσεβοῦς θρησκείας τὰ Βαβυλῶνος ἀλλότρια. ταῦτά σε τοῖς ἀποστόλοις συνέζευξεν· ἔτι γὰρ ἡμῖν τὰ σπέρματα τῆς σῆς γλώττης ἀνθεῖ· κἂν Ἰωάννην τις ὀνομάσῃ, πολὺς ὁ ἦχος ἐκκρούεται. ἡ γὰρ ἐκκλησιαστικὴ λύρα τὸ ἀρχαῖον πλῆκτρον ἐπιγινώσκει, καὶ ἀντὶ δακτύλων ἀρκοῦσιν αἱ τοῦ σοῦ ὀνόματος συλλαβαί. ἔβλεπεν ἡ βασιλὶς πόλις τὰ ἐκ Συρῶν ὑφάσματα, καὶ διέπτυεν· ἐθεώρει τοὺς ἐξ Ἰνδῶν λίθους, καὶ κατεφρόνει· οὐδὲ τῆς Τύρου τὸ ἁλουργὲς αὐτὴν ἔτερπεν ἄνθος· πηλίνην ἐπόθει γλῶτταν, ἀθάνατα διδασκαλίας προχέουσαν νάματα. εἶδέ σε καὶ Ἔφεσος ἡ ἀρχαία, Μαρκ. γ. ιζ. καὶ νέον Ἰωάννην προσεῖπεν. εἶδε, καὶ εὐαγγελικῆς ὑπεμνήσθη βροντῆς. ἐντεῦθεν, ἀγαπητοί, τὸ ῥεῦμα τοῦ λόγου τραχύνεται. ἀλλὰ μὴ φύγωμεν τὴν τραχύτητα, τῆς εἰρήνης λοιπὸν ὁδοιπορούσης τῷ ῥεύματι. εἰ γάρ τι πρὸς τοὺς ναύτας, ὦ πάτερ, ἀγανακτεῖς· εἴ τι πρὸς τοὺς συμπεπλευκότας λυπῇ· ἐννόησον, ὅτι χειμὼν καὶ κλύδων καὶ θάλασσα Ιων. α. ιε. βρασσομένη ἠνάγκασεν αὐτοὺς καὶ ἄκοντας τὸν Ἰωνᾶν προσρίψαι τοῖς κύμασιν. οὐκ ἐκείνων μῖσος, ἀλλὰ σὸν γυμνάσιον τὸ συμβάν· οὐκ ἐκείνων πόλεμος, ἀλλὰ σὸς ἀγὼν τὰ γινόμενα· οὐκ ἐκεῖνοι τῆς ἀδελφικῆς ἀπηνέχθησαν ψήφου, ἀλλ' ἔδει καί σε τὸν δίαυλον τῶν μαρτύρων δραμεῖν. ἀπόῤῥητός τις οἰκονομία σκάμματά σοι καὶ διαύλους ηὐτρέπισε. πάντως Ιωβ. α. η. ἐῤῥέθη καὶ περὶ σοῦ πρὸς τὸν κοινὸν ἀντίπαλον τῆς ἀνθρωπότητος· Προσέσχες τῇ διανοίᾳ σου κατὰ τοῦ θεράποντός μου Ἰωάννου, καὶ ἑξῆς. ἐχρεώστει τῷ λαμπρῷ βίῳ καὶ ἡ λαμπρὰ τελευτή. ἐπάλαισε μὲν τῷ Ἰὼβ ὁ διάβολος, ἐδόκουν δὲ προσκρούειν οἱ φίλοι. διὰ τοῦτο ὕστερον ὁ Θεὸς ἐξιᾶται τοὺς φίλους, καὶ τοῖς φίλοις φίλον τὸν Ἰὼβ ἀποδίδωσι. τοῦτο καὶ νῦν ὥσπερ αἰσθανόμεθα γεγονὼς, ὦ πάτερ· καὶ τὰς δεξιὰς τῶν πατέρων ἀλλήλαις συνεφαπτομένας φανταζόμεθα. ἀπέλαβεν Ἰὼβ πολυπλασιασθέντα τὰ κτήματα· ἀπέλαβες καὶ σὺ μετὰ προσθήκης τὴν παρὰ πάντων τιμήν. Τοῦτον τὸν ἔσχατον λόγον ἡ ἐπιγραφὴ ἐν τῷ ἀποστολείῳ εἰρῆσθαι λέγει· τὸ δὲ προοίμιον αἰτιᾶται, ὡς ἄλλων προειπόντων, ὁ συγγραφεὺς μετ' ἐκείνους δημηγορεῖ. ἔχει γὰρ οὕτως· ἐπειδὴ κἀμὲ πρὸς τὸ λέγειν ὁ κύκλος ἀνέστησεν, ἐπειδὴ τὸ

σύνθημα

σπεύθημα πρὸς τὴν κοινὴν χορείαν ἤγειρε, ἐπειδὴ καὶ με πρὸς εὐφημίας πατρικὴν ἀνακρούσασθαι μέλος· καὶ πολλοὶ μὲν οἱ τὸ ὄφλημα τὸ ἀπαραίτητον ἀπαιτοῦντες, παρ' ἡμῖν δὲ οὐδὲν τῆς πατρικῆς ἐφάμιλλον ἀρετῆς χρεῶσι ἡμῖν, ὦ πάτερ Ἰωάννη, τὴν λύραν τὴν σιγῶ.

Ἀνεγνώσθη Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἐκ τοῦ ἐγκωμίου τοῦ εἰς τοὺς ἁγίους πάντας μάρτυρας.

Ἐγκωμιάζονται μάρτυρες, οὐχ ἵνα αὐτοὶ τὸν ἔπαινον λάβωσιν, ἀλλ' ἵνα ἡμεῖς διὰ τῶν ἐπαίνων διαναστῶμεν πρὸς τὴν μίμησιν. ἐθλίβησαν καὶ δίκαιοι καὶ ἄδικοι· ἀλλ' οἱ μὲν εἰς γυμνάσιον δικαιοσύνης, οἱ δὲ εἰς ἔλεγχον ἁμαρτίας. διὰ τοῦτο τὰ μὲν τῶν δικαίων πάθη θλίψεις ἡ γραφὴ καλεῖ, τὰ δὲ τῶν ἁμαρτωλῶν, μάστιγας. Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν, ὅτι βλέπουσιν· ἀντὶ τοῦ, ὅτι καταμανθάνουσιν. Εἰ γὰρ ἀπὸ τοῦ ὁρᾶν ἦν ὁ μακαρισμός, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν σωτῆρα ὀφθαλμοῖς ἰδόντες ἐμακαρίζοντο ἄν. καὶ γὰρ τὸ βλέπειν παρὰ τῇ γραφῇ, τὸ τῷ νοερῷ τῆς ψυχῆς ὄμματι καταλαμβάνεσθαι δηλοῖ, καὶ τὸ τὰ βάθη καθορᾶν τῆς ἀληθείας. διὰ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις τοὺς προφήτας βλέποντας ἐκάλουν. μακαρίζει τοίνυν ὁ σωτὴρ τὰ ὄργανα τῆς ἀρετῆς, κἂν τοῦ σώματος ᾖ, ὀφθαλμοὺς καλῶς βλέποντας, καὶ ὦτα διακριτικῶς ἀκούοντα. δεῖ γὰρ ἀκούσαντα νοῆσαι, καὶ νοήσαντα ὑπακοῦσαι, κατὰ τὸ γεγραμμένον, Ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου· ἀντὶ τοῦ, ὑπάκουσον, νόησον. ὥσπερ δεξαμενὴ σωλῆνι προσκέκλιται ῥέοντι, οὕτως ἡ ἀκοὴ τοῦ δικαίου προσκέκλιται τοῦ θείου νόμου τοῖς νάμασι. Κλινῶ γὰρ εἰς παραβολὴν τὸ οὖς μου. διὰ τί κλινῶ; ἐπειδὴ πᾶσα ὑδρία δεχομένη ὕδωρ, κεκλιμένῳ τῷ σχήματι δέχεται· διὰ τοῦτο καὶ πᾶσα ἀκοὴ δεχομένη τοῦ θείου λόγου τὰ ῥεύματα, προσκεκλίσθαι τούτοις λέγεται. μακαρίζω τὰς τῶν μαρτύρων πλευράς, αἳ τὴν τῆς εὐσεβείας πλευρὰν ἄπληκτον ξεόμεναι ἔδειξαν, τὴν δυσσέβειαν μὴ ἀποσμήξασαι. καὶ γὰρ ἐπλήττοντο ὡς ἐπίπαν τὰς πλευράς, ἐπειδὴ ἀπὸ πλευρᾶς ἡ ἁμαρτία ἐβλάστησεν. ἁμαρτία δὲ οὐχ ἡ γυνή· Θεοῦ γὰρ πλάσμα καὶ αὕτη· ἀλλ' ὅτι δι' ἐκείνης ὁδὸν εὗρεν ἡ παράβασις. ξέονται οὖν οἱ μάρτυρες τὰς πλευράς, ἐξ ὧν ἐπήγασεν ἡ ἁμαρτία. καὶ ὁ σωτὴρ δὲ διὰ τοῦτο κατὰ τὰς πλευρὰς ἐδέξατο λόγχην, καὶ ἐξῆλθεν ὕδωρ καὶ αἷμα, τοῦ κόσμου καθάρσιον, καὶ τῆς παλαιᾶς ἐκείνης πληγῆς ἀλεξιτήριον. ὥσπερ δὲ μέλη δικαίων ἐγκωμιάζονται κατὰ μέρος· οὕτω καὶ μέλη ἀσεβῶν στηλιτεύονται, καὶ ταλανίζονται κατὰ μέρος. Μὴ ἐλθέτω μοι ποὺς ὑπερηφανίας, καὶ χεὶρ ἁμαρτωλοῦ μὴ σαλεύσῃ με. ποὺς ὑπερηφανίας, ἡ ὁδὸς τῆς ὑπερηφανίας· χεὶρ δὲ ἡ πρᾶξις. οἷον, μήτε πρᾶξις ἁμαρτίας, μήτε τέλος προσέλθῃ μοι, μηδὲ προκοπή. διὸ καὶ Μωϋσῆς οὖς δεξιὸν τοῦ ἱερέως αἵματι τοῦ ἀμνοῦ χρίει, καὶ τὸ ἄκρον τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ τοῦ δεξιοῦ ποδός· τὸ μέν, ὡς δοχεῖον τοῦ θείου λόγου μέλλον ἔσεσθαι· τὴν δέ, ὡς πράξεως δηλωτικήν· τὸν πόδα δέ, ὡς προκοπῆς τῆς ἐπ' ἀρετῇ καὶ τελειώσεως σύμβολον. δύο ἐργάζεται ἡ πηγὴ τοῦ εὐαγγελίου, καθαίρει καὶ ποτίζει· ποτίζει μὲν τὰς διψώσας, καθαίρει δὲ τὰς ῥυπώσας ψυχάς. Ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἅπαξ εἴρηται, ὡς ἐνταῦθα. Ἡ, πολύς, φωνή, καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ ἅπαξ πρὸς τὸν Ἀβραάμ, μετὰ τὴν κοπὴν τῶν βασιλέων, καὶ τὴν ἀνάρρυσιν τῶν αἰχμαλώτων, καὶ μετὰ τὸ μὴ καταδέξασθαι μισθὸν λαβεῖν τῶν πόνων καὶ τῆς κατὰ τῶν αἰχμαλωτισάντων νίκης. τότε γάρ φησι πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός· Μὴ φοβοῦ, Ἀβραάμ, ὁ μισθός σου πολὺς ἔσται σφόδρα. κατὰ λέξιν δὲ ἅπαξ καὶ ἅπαξ [ὁ μισθός σου] τό, πολύς, εἴρηται· κατὰ δὲ τὸ σημαινόμενον, καὶ πολλάκις. καὶ γὰρ ὁ Δαβίδ φησιν· Ἀνταπόδοσις πολλή· ἀντὶ τοῦ, μισθὸς πολύς. καὶ ἀλλαχοῦ. ὅταν δὲ Θεὸς εἴπῃ, πολὺς ὁ μισθός, ἐννοήσας τὸν ἀπαγγελλόμενον, ἐννόει καὶ τὸν ἄφατον λόγον τοῦ, πολύς. ἄλλο γάρ ἐστιν εἰπεῖν ἀγρότῃ πολύν, καὶ ἄλλο πολίτῃ· μεῖζον δὲ ἀμφοῖν τοῦ στρατηγοῦ τὸ πολύ. τὸ δὲ παρὰ τῷ βασιλεῖ πολύ, μυριοπλάσιον

Ματθ. ιγ. ιϛ.
α. Βασ. θ.
Ψαλ. μδ. ιϛ.
Ψαλ. μη. δ.
Ἰωαν. ιθ. λδ.
Ψαλ. λε. ιβ.
Λευϊτ. η. κγ.
Ματθ. ε. ιβ.
Γεν. ιε. α.
Ψαλ. ιη. ιβ.

πλάσιον τῶν παρὰ ἄλλοις· τὰ δὲ παρὰ Θεῷ πολὺ πολλαπλάσιον ἂν συμπάντων εἴη, ὡς οὐδ' ἔστι ῥητόν. πολὺς οὖν ὁ μισθὸς τῶν μαρτύρων, τῶν ἀδίκως διωκομένων, τῶν συκοφαντουμένων ἕνεκα Θεοῦ, τῶν θλιβομένων, καὶ τῶν ἀνθρωπίνης δόξης, ὥσπερ ὁ Ἀβραάμ, καταφρονούντων. καὶ γὰρ ἐκεῖνος τὴν ἵππον πᾶσαν διδόντων τῶν τῆς Γομόρρας καὶ τῶν Σοδόμων βασιλέων, καὶ τούτοις τιμώντων αὐτὸν ὧν αὐτοῖς ἀνεσώσατο τῶν γυναικῶν καὶ παίδων τὴν αἰχμαλωσίαν· παρῃτήσατο τὴν παρ' αὐτῶν δόξαν, μὴ θελήσας τῶν ἰδίων καμάτων παρὰ ἀνθρώπων λαβεῖν τὸν μισθόν. διὸ καὶ ἠξιώθη παρὰ Θεοῦ ἀκοῦσαι, ὅτι ὁ μισθός σου πολύς.

Γεν. ιδ. κβ.

Γεν. ιε. γ.

Σφαιρωτήρ, φησί, τὸ παρὰ τοῖς πολλοῖς λεγόμενον λώριον. σφαιρωτῆρα δὲ λέγεσθαι, διὰ τὸ πολλάκις κυκλοειδὲς ἀπεργάζεσθαι τὸ δέρμα τῶν τεχνιτῶν, καὶ οὕτω τέμνειν. τινὲς δέ φασι τὴν κλῆσιν λαβεῖν ἀπὸ τοῦ σφυρὰ τηρεῖν.

γρ. σφαιρω

Ματθ. ιθ κη

α. Κορ. ϛ. β.

Κρίνουσι οἱ δώδεκα τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ· κρινεῖ καὶ Παῦλος τὴν οἰκουμένην, ὁ κῆρυξ τῆς οἰκουμένης· οὐ Παῦλος δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ τὰ ἐκείνου φρονοῦντες. ἄκουε γὰρ αὐτοῦ λέγοντος· Οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινοῦσι; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων.

Ἄλλο ἐθνῶν ἐκδίκησις, καὶ ἄλλο λαῶν ἔλεγξις. ἡ μὲν γὰρ ἐκδίκησις ἐν τοῖς ἀπιστήσασι παντελῶς· λαοὺς δὲ τοὺς μὴ θελήσαντας εἰς ἐπίγνωσιν ἐλθεῖν, ὧν καὶ οἱ ἐλεγμοί· ἀφ' ὧν ἐκδίκησιν οὐκ εἰσπράττει. ἡ γὰρ εἴσπραξις, τῶν ἐχθρῶν· ἀλλ' ἐλέγχει ὡς δεσπότης, τὰ ἁμαρτήματα διακρίνων.

Ὅταν ἐξέλθῃ ψυχὴ δικαίου ἐντεῦθεν, παραπέμπεται διὰ χειρῶν ἀγγέλων, καὶ παριστῶσιν αὐτὴν ἐν τῇ βασιλίδι πόλει, ἥτις ἐστὶν ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ.

Εἰς τὴν ἀποτομὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.

Ἐπιγράφεται μὲν τοῦ Χρυσοστόμου, οὐκ ἐμοὶ δοκεῖ δέ. τοῖς τε γὰρ ἐνθυμήμασι, καὶ τῇ πείρᾳ τῆς γραφῆς, πολὺ τὸ ἐνδεὲς τῶν ἄλλων αὐτοῦ λόγων ἀποφέρεται. πλὴν ὅσα καὶ ἐξ αὐτοῦ παρεξεβλήθη. ἔστι δὲ αὐτοῦ καὶ ἡ λέξις χυδαία, καὶ τῆς ἐκείνου παραλλάττουσα.

Ὢ πράγματος ἀλλοκότου. Ἰωάννης τὴν δεδεμένην αὐτοῦ ψυχὴν τῇ σειρᾷ τῆς ἁμαρτίας διὰ τοῦ ἐλέγχου λύειν ἐβούλετο, κἀκεῖνος τὸν λύοντα ἐδέσμει.

Τοῦ αὐτοῦ ἐπιγράφεται λόγος εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν,
καὶ ἔστι κατὰ πάντα ὁμοίως ἔχων τῷ πρὸ αὐτοῦ.

Δευτ. κε. ε.

Μαρκ. ϛ. κ.

Ἰουδαίοις ἐπιτέτραπται γυναῖκα μετὰ θάνατον καὶ ἄπαιδα τοῦ ἀδελφοῦ ἄγεσθαι, τὴν πρὸς τὰ ἔθνη κωλύων ἐπιγαμίαν, ἔθος ἔχουσαν τοῖς εἰδώλοις προστρέχειν. ὡς κουφότερον οὖν τῆς εἰδωλολατρείας ὁ τοιοῦτος γάμος τοῖς Ἰουδαίοις συγκεχώρηται. Ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος. ἀξία τῆς ἑορτῆς ἡ τιμή, ἡ τέρψις τῆς πανηγύρεως. μεθ' ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ, ὅ, τι ἂν αἰτήσηται. καὶ τοῦτο προσθήκη τῶν αἰσχρῶν βαρυτέρα, ὅρκος ἀσέβειος, καὶ τοσοῦτος δι' ὄρχησιν. τὴν βασιλικὴν αὐθεντίαν τοῖς ποσὶ τῆς κόρης ὁ μάταιος ὑπέταξεν· ἔδωκε τὴν τῆς βασιλίδος ἀξίαν πατηθῆναι· ὑφ' ἧς [γὰρ] ὅρκῳ γέγονε δέσμιος ὁ τῆς ἐπιθυμίας αἰχμάλωτος. ἄκων λοιπὸν τῷ τῆς κόρης δεδούλωται νεύματι, μᾶλλον δὲ τῷ τῆς Εὔας πάλιν ὁ ἄνθρωπος ὑποπίπτει δελεάσματι. δεινὸν τὸ τῆς αἰτήσεως τόλμημα, κεφαλὴν δικαίου λαβεῖν ἐπὶ πίνακι, καὶ τέρψει ἀνταλλάξασθαι πάθος, καὶ τάφον καταστῆσαι τὴν τράπεζαν. ἔκθεσμον, ἄθλιε, δοῦναι φόνον μισθὸν ἐθέλεις τῇ ὀρχήσει, καὶ θάνατον μέθῃ τέρψει χαρίσασθαι; ὅρκος σε κατέχει; ἀλλ' ὁ φόνος κωλύει. ὑπόσχεσιν ἀπαιτεῖ; ἀλλ' ἴσον ὀρχήσει. ψυχῆς ἀντάξιος οὐδ' ὁ κόσμος. ξένον τοῦ Ἡρώδου τὸ δικαστήριον· τράπεζα, καὶ μέθη, καὶ ὄρχησις ἐδίκαζεν. ὢ δικαιοσύνης τολμώσης παράνομα. εὐορκεῖν ὑπεκρίνετο, καὶ φονεύειν οὐκ ᾐσχύνετο. εἴθε καλῶς ἐπιώρκησας, καὶ μὴ παρανόμως εὐώρκησας. ὢ συμπόσιον δικαίου κρινῶν θάνατον· ὢ συμπόσιον, νομοφύλακος οἰνοχοούμενον αἵματι.

γρ. πάθ

γρ. ἰζ

γρ. κρίνω

Τοῦ

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν.

Ἔοικε δ' οὗτος ὁ λόγος συγγενὴς εἶναι τῶν τοῦ Χρυσοστόμου λόγων· οὐκ ἔστι δέ, οὐδὲ συνεχῆ τὸν νοῦν ἐκείνοις ἐνδεικνύμενος· ὥσπερ οἱ δύο ἐκεῖνοι τὴν πρὸς ἀλλήλους σχέσιν καὶ ἀλληλουχίαν διασώζουσιν· ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς ἰδίας προέρχεται.

Ἰωάννην διευφημήσω, καὶ τὴν ἐκείνου σοφίαν πᾶσιν ὑμῖν γνώριμον καταστήσω· Ἰωάννην τὸν μερισάμενον μετὰ τοῦ πατρὸς τὸ τοῦ μονογενοῦς κήρυγμα. καὶ γὰρ ὁ μέν, Οὗτός ἐστιν, ἐμαρτύρει ἄνωθεν, ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός· ὁ δὲ κάτωθεν, Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· καὶ ὁ πατὴρ διὰ τῆς περιστερᾶς τὸν ἀγαπητὸν ὑπεδείκνυεν· ὁ δὲ τῇ χειρὶ τὸν τῆς οἰκουμένης λυτρωτὴν ἐνεφάνιζεν. ἐχρῆν φωνῆς γεννηθείσης, τὸν λόγον λυθῆναι τοῦ πατρός. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἐπίστευσεν ὁ Ζαχαρίας ὅτι λύεται τῆς Ἐλισάβετ ἡ στείρωσις, ἐδέθη τὸ ὄργανον τῆς γλώσσης, ἵνα μὴ προσέλθῃ λόγος ἐξ ἀπίστου στόματος. ἐπεὶ δ' ἐλύετο ἡ στεῖρα, καὶ προῆλθεν ἡ φωνή· ἐλύθη καὶ ἡ τοῦ Ζαχαρίου γλῶσσα, καὶ προήρχετο ὁ λόγος. ὢ φωνῆς ἀενάου καὶ μετὰ θάνατον τὴν οἰκουμένην περιηχούσης.

Ματθ. γ. ιζ.
Ιωαν. α. κθ.

ΕΚ ΤΩΝ ΦΩΤΙΟΥ.

Ἀνεγνώσθη τοῦ Χρυσοστόμου ἐκ τῆς περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος πρώτης ὁμιλίας, ἧς ἡ ἀρχή· Χθὲς ἡμῖν, ὦ φιλόχριστοι, οἱ ψευδόχριστοι ἀφ' ἑαυτῶν ἐλάλουν, οὐκ ἐκ νόμου, οὐκ ἐκ προφητῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ἰδίας γνώμης καὶ ὁρμῆς. ὁ δὲ σωτὴρ οὐκ ἀπέστη νόμου, οὐκ ἐγκαταλέλοιπε προφήτας, ἀλλ' ἔλεγε νῦν μέν, Καλῶς εἶπεν Ἡσαΐας, νῦν δέ, Οὐ γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν; καὶ μυρία τοιαῦτα. ἐπειδὴ οὖν οἱ ἐλθόντες πρὸ Χριστοῦ, καὶ τὸ ἐκείνου περιθέντες ἑαυτοῖς κακούργως ὄνομα, οὐκ ἀπὸ τῶν ἱερῶν γραφῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἰδίας ἀπονοίας τὰ τῆς πλάνης προεβάλλοντο, λέγει ὁ σωτήρ· Ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ, ὥσπερ ἐκεῖνοι. ὃ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλεῖ, ὃ ἔξω τῶν ἱερῶν γραφῶν ἐστι λαλεῖν. ὅτι δὲ τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλεῖν, ψευδοχρίστων ἐστὶ καὶ ψευδοπροφητῶν, λέγει διὰ τοῦ προφήτου Ἰεζεκιὴλ ὁ Θεός· Οὐκ ἀπέστειλα αὐτούς, ἀφ' ἑαυτῶν ἐλάλησαν, ἐκ τῆς καρδίας αὐτῶν φθέγγονται. ἐπειδὴ οὖν οἱ ψευδοπροφῆται ἀφ' ἑαυτῶν ἐκήρυττον, ταύτην ἀποδυόμενος τὴν ὑπόνοιαν (καὶ γὰρ ἐδυσφήμει τὸ ἀχάριστον τῶν Ἰουδαίων ἔθνος πλεῖον, καὶ πλανᾷ τὸν κόσμον) διὰ τοῦτο ἔλεγεν· Ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ, ἀλλ' ἀπὸ νόμου, ἀπὸ τῶν προφητῶν· Ὅσα ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρὸς ἐν νόμῳ, ἐν προφήταις (ἐκ προσώπου δὲ τῆς σαρκὸς ταῦτα λέγει, καὶ εἰς διάλυσιν τῆς δυσσεβούσης ὑπονοίας) ὑμεῖς δέ, ὅσα ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ διαβόλου. τὰ γὰρ τοῦ πατρὸς κλῆρος γίνεται τοῖς παισὶ καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἐκείνου γίνεται τῶν κληρονόμων. ὡς ἴσον ἐνταῦθα καθορᾶται, καὶ εἰς ταὐτὸν συνιέναι τὸ ἐξ ἑαυτῶν λαλεῖν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς αὐτῶν τοῦ διαβόλου λαλεῖν. ὥσπερ ὁ Χριστὸς ἐλθὼν ἐγένετο πλήρωμα νόμου καὶ προφητῶν, οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα πλήρωμα τοῦ εὐαγγελίου. Χριστὸς ἐλθὼν ἐβεβαίωσε τὰ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐν τῷ νόμῳ εἰρημένα, καὶ προφήταις. διὸ καὶ λέγει Παῦλος, Πλήρωμα νόμου Χριστός· τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπελθόν, ἐπλήρωσε τὰ τοῦ εὐαγγελίου· ὅσα ἐστὶν ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίᾳ, τὸ πνεῦμα πληροῖ· ὅσα ἐν τῇ τοῦ νόμου, ὁ Χριστός, οὐχ ὡς ἀτελοῦς ὄντος τοῦ πατρός, ἀλλ' ὡς ἑρμηνευτὴς τῶν τοῦ πατρός, καὶ τελειωτής. οὕτω δὲ τὸ πνεῦμα διασαφεῖ καὶ διατρανοῖ τὰ τοῦ υἱοῦ. καὶ γάρ φησι, Πολλὰ ἔχω ὑμῖν λαλεῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἑξῆς. ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ λαλεῖ· οὐ γὰρ ἀλλότρια φθέγγεται τῷ υἱῷ, ἀλλ' ἀναπληροῖ τὰ τοῦ υἱοῦ, καθ' ὃν εἴρηκεν ὁ υἱὸς τὰ τοῦ πατρός. ὅτι ἐν

Ματθ. ιε. ζ.
Ιωαν. η. ιζ.
Ιωαν. ιδ. ι.
Ιεζεκ. ιγ. ς. ε.
Ιωαν. ιε. ιε.
Ιωαν. η. μδ.
Ρωμ. ι. δ.
Ιωαν. ιϛ. ιβ.

τούτω

τούτῳ τῷ λόγῳ εὑρήσεις πρὸς τῷ τέλει, διακηρύττοντος τοῦ Χρυσοστόμου, ὅτι ἡ ἀποστολὴ οὔτε τὸν
υἱὸν, οὔτε τὸ πνεῦμα ἐλάττω ποιεῖ τοῦ πατρός. ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ ἀποστέλλεται παρὰ τοῦ
πνεύματος, καὶ παρὰ τοῦ υἱοῦ, λέγει αὐταῖς λέξεσιν· ἐὰν σοι δείξω τὸν ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς
ἀποστελλόμενον παρὰ τοῦ πνεύματος, καὶ παρὰ τοῦ υἱοῦ, τί ποιήσεις ἢ ἀρνήσῃ τὸν Χριστὸν, καὶ ἀ-
πάλειψον τὰς γραφὰς, ἢ δοῦλος ὢν τῶν γραφῶν, ὑποτάττου ταῖς γραφαῖς. καὶ ποῦ, φησιν,
εἴρηται τοῦτο; ἄκουε τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος Ἠσαΐου· Ἄκουέ μου, Ἰσραὴλ,
Ησ. μη. ιϛ. ὃν ἐγὼ καλῶ· καὶ ὅλην τὴν περικοπὴν ἐκτιθεὶς τοῦ χωρίου, μέχρι τοῦ, Καὶ νῦν Κύριος ἀπέ-
σταλκέ με, καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ· διϊσχυρίζεται τὸν πατέρα ταῦτα εἰπεῖν, ἐκ τῶν προτεταγμέ-
νων βεβαιοῦν τὸν λόγον, καὶ καθιστῶν δῆλον, ὡς ὁ πατὴρ εἴη νῦν ὁ λέγων, καὶ ἀποστελλόμενος
παρά τε τοῦ πνεύματος, καὶ τοῦ υἱοῦ.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ, ὅτι Χριστὸς ἀνατολὴ, καὶ εἰς τὸ, ἀνέβη καὶ κατέβη· καὶ ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον παντοκράτωρ ἐστίν.

Λουκ. α. οη.
Εφ. δ. θ.
Ιωαν. α.

Ὅτι ὁ Θεὸς λόγος, φησὶν Ἰωάννης, τὸν βραχίονα εἰς τὴν οἰκονομίαν ἐκλαμβάνων τῆς
σωτηρίας καὶ τὴν αὐτοῦ θεότητα. πολλά, φησι, σημεῖα ποιήσαντος τοῦ Ἰησοῦ, οὐκ ἐπίστευσαν
εἰς αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Ἠσαΐου· Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ
Ησ. νγ. α. ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; αὐτὸς τοίνυν καὶ δικαιοσύνη· ἐγγίζει γὰρ ἡ δι-
καιοσύνη μου παραγενέσθαι. αὐτὸς καὶ σωτὴρ, αὐτὸς καὶ βραχίων. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος πε-
α. Κορ. α. λ. ριλαβὼν ἅπαντα, εἰς ἓν ἀναφέρει, λέγων· Ὃς ἐγενήθη ἡμῖν ἀπὸ Θεοῦ σοφία, καὶ ἁγιασμὸς,
καὶ ἀπολύτρωσις. οὗτος ἡμῖν ἀνέτειλεν ἀνατολὴν δικαίαν· Ἰδοὺ γάρ, φησιν, ἀνατελῶ τῷ οἴ-
κῳ Δαβὶδ ἀνατολὴν δικαίαν. καὶ βασιλεὺς δίκαιος. μία μὲν οὖν ἡ ἀνατολὴ, πολλαὶ δὲ αὐ-
τῆς αἱ ἀκτῖνες· φιλανθρωπίας, ἰάσεως, εἰρήνης, δικαιοσύνης· ἀκτῖνες καὶ μυρίων ἄλλων.
Ψαλ. οα. ζ. διὸ καὶ ὁ Δαβὶδ προθεσπίζων ᾖδεν· Ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη, καὶ πλῆθος
εἰρήνης, ἕως οὗ ἀνταναιρεθῇ ἡ σελήνη. αὕτη γοῦν ἡ ἀνατολὴ ἐξ ὕψους ἀνέτειλε, καὶ ἀπὸ
τῆς γῆς· ἐξ ὕψους μὲν κατὰ τὴν θεότητα, ἀπὸ γῆς δὲ κατὰ τὴν οἰκονομίαν.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ ὅτι ἑκάστῳ κλίματι ἐφεστήκασιν ἄγγελοι.

Ἐδούλευσεν ἡ κτίσις τῷ ἀνθρώπῳ [οὐχ ὡς ἀξίῳ], ἥλιος καὶ σελήνη, ἄστρα, καὶ θάλασσα,
καὶ γῆ, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς· οὐχ ὡς ἀξίῳ δὲ (καὶ γὰρ παραβάτης ἦν, καὶ ὑπόδικος) ἀλλὰ τοῦ
Θεοῦ δουλεύειν προστάξαντος, ὡς ἂν μὴ ἐξυβρισθῇ διὰ πάντων ἡ εἰκὼν, εἰ καὶ προέ-
βη. πάσης τοίνυν τῆς κτίσεως στασιαζούσης, ὁ Θεὸς κελεύει τῇ κτίσει μὴ ἀφηνιᾶν· ἀλλὰ
παρέχειν μὲν τὸν ἥλιον τὴν ἑαυτοῦ ἀκτῖνα, τὴν δὲ θάλασσαν ἰχθῦς, καὶ τὰς ἐμπορίας, καὶ ἕκαστον
τῶν κτισμάτων τὴν ἐξ ἑαυτῶν χρείαν καὶ ὠφέλειαν τοῖς ἀνθρώποις. ταύτην ἀπογυμνῶν
Ρωμ. η. κ. ὁ ἀπόστολος τὴν ἔννοιαν, φάσκει· Ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν
τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται. τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα
ἐπ' ἐλπίδι. ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς
δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. οἷόν τι λέγω· ὡς εἶδεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἐκπεσόντα, καὶ τὴν κτίσιν ἀνδμευσύ-
σαν πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ ἡμαρτηκότος, ἐχαλίνωσεν αὐτὴν καὶ μὴ θέλουσαν, καὶ ἐκέλευσεν ὑπηρε-
τεῖν ὡς πρότερον, ἐοίκει τὸ βασιλικὸν ἑαυτῷ καὶ ἀρχικὸν τὴν ἐντολὴν φυλάττων συνδιέσωζεν.
ᾐχμαλώτευτο γὰρ ἡ κτίσις τὸν αἰχμάλωτον τῇ παραβάσει κύριον ἐπιγραφεῖσα, καὶ ἐξυπηρετεῖν
αὐτῷ, τῆς ἁμαρτίας αὐτὸν ὁρῶσα δοῦλον γενόμενον. ἀλλ' ἐκέλευσεν ὁ κτίστης μὴ ἐξαρνεῖσθαι
τὸν παραβάτην, ἀλλ' ἐπιδείκνυσθαι τοῦ κοινοῦ δεσπότου τὴν ἄφθονον χάριν, καὶ τὸ τῆς εὐεργε-
σίας ἀμετάθετον· ἐπαγγειλάμενος καὶ τῇ κτίσει, ὅτιπερ, ἀνακαινιζομένου, καὶ ἐλευθερουμένου
τοῦ φθαρέντος καὶ αἰχμαλωτισθέντος ἀνθρώπου, ἀνακαινισθήσεται καὶ αὐτή. ὡς ἂν εἰ ἔ-
λεγεν· ἔπεσεν ἡ εἰκὼν, καὶ ὠλίσθησε διὰ τὴν παράβασιν, καὶ φθείρεται διὰ τὴν παρακοὴν

ἀνάγκη

ἀνάγκου δουλεῦσαι τῇ τοῦ φθαρέντος φθορᾷ, ἵνα, ὅταν αὐτὸν ἀνακαινίζω, τὴν ἐμὴν εἰκόνα
τὸν φθαρέντα ἄνθρωπον, σὺν αὐτῷ καὶ σὲ τὴν κτίσιν ἀνακαινίσω, καὶ σὺν ἀνθρώπῳ αὐτὴν
τῇ παλιγγενεσίᾳ συναναστήσω τῇ δόξῃ. τί δέ ἐστι τὸ, τὴν κτίσιν φεύγειν τὴν τοῦ ἀνθρώπου
δεσποτείαν; λέγει γάρ, Τῇ ματαιότητι ἡ κτίσις οὐχ ἑκοῦσα ὑπετάγη. ποίᾳ ματαιότητι; Ρωμ. η. κ.
ἀφ' οὗ ἂν ἐκτραπῇ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ματαιότης καλεῖται. ἄκουσον ψάλλοντος τοῦ
Δαβίδ· Πλὴν τὰ σύμπαντα ματαιότης, πᾶς ἄνθρωπος ζῶν, πᾶς ἄνθρωπος μάταιός Ψαλ. λη. ιβ.
ἐστιν, ὁ τὸν Θεὸν καταλιμπάνων, καὶ τὰ μάταια μεταδιώκων. Ἔστησεν ὁ Θεὸς ἀγγέλους κατὰ τὰ Δευτ. λβ. η.
κλίματα τῆς οἰκουμένης, ἕνα ἕκαστον ἐπιτροπεύειν, ὡς καὶ Μωϋσῆς λέγει, εἰς ἑκάστου ἔθνους
ἔστησε δέ, ἵνα τὴν ἄψυχον κτίσιν χαλινώσωσιν, ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ θάλασσαν, καὶ γῆν, καὶ τὰ
ἐν αὐτοῖς ὑπηρετεῖν τῇ τοῦ ἀνθρώπου ἀπολαύσει. πάλιν οἱ ἄγγελοι ἐτρύχοντο, ὑπηρετούμενοι
ἀναξίοις, καὶ δίκης ἐνόχοις ἀνθρώποις· μάλιστα, ὁρῶντες αὐτοὺς τὴν δεσποτικὴν ἀξίαν
τοῖς εἰδώλοις ἀνάπτοντας, καὶ ἀνιεροῦντας. ἔφερεν ἡ γῆ τὸν οἶνον, καὶ οἱ βωμοὶ τὰς σπονδὰς
ἐδέχοντο, τοὺς ἄλλους καρπούς, καὶ τοῖς εἰδώλοις ἀνετίθεντο. διὰ τοῦτο ἐδυσφόρουν
οἱ ἄγγελοι, τὰ μὴ ὄντα ὁρῶντες ἀντὶ τοῦ ὄντος τιμώμενα. ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἕτερον ζήτημα,
τὸ εἰς τὸν προφήτην ἀναφερόμενον. Ἦλθε πρὸς αὐτόν, φησιν, ὁ ἄγγελος Γαβριήλ, καὶ Δαν. ι. ιδ.
λέγει αὐτῷ· Δανιὴλ ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ἀφ' ἧς ἡμέρας προέθου κακῶσαι τὴν ψυχήν σου
ἔναντι Κυρίου, εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἀπεστάλην ἀπαγγεῖλαί σοι τὰ ῥήματα ταῦτα.
ἀλλ' ὁ ἄρχων τῆς βασιλείας Περσῶν ἀντέστη μοι, εἰ μὴ Μιχαὴλ ὁ ἄρχων τοῦ ἔθνους ὑμῶν
ἦλθεν εἰς βοήθειαν. ἀπορήσειε γὰρ ἄν τις, εἰ ὁ τῆς Περσίδος ἐπιτροπεύων ἄγγελος, παρὰ
Θεοῦ ἐπιτροπεύειν τέτακται· ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Γαβριὴλ ἀνακομίσαι τὸν Ἰσραὴλ τῆς αἰχμαλωσίας
παρὰ Θεοῦ ἀπέσταλται. πῶς αὐτῷ τῶν Περσῶν ὁ ἄρχων ἀνθίστατο; λυθείη δ' ἂν τὸ
διαπορούμενον ὧδε· ὁ κόσμος εἰδωλολατρείας ἐπεπλήρωτο· οἱ δὲ ἄγγελοι οἱ ἐφεστῶτες
τῶν ἐθνῶν ἠγανάκτουν καὶ ἐθλίβοντο· αἰχμάλωτος δὲ Δανιήλ, εἰς Βαβυλῶνα μετὰ τῶν ὁμοφύλων
ἀπαχθείς, τὴν θεογνωσίαν ἐκήρυττεν· ὡσαύτως καὶ οἱ τρεῖς παῖδες, οὓς τὸ πῦρ εἰς
ἱλαρὰς αὔρας τὴν καυστικὴν δύναμιν ἀμεῖψαι ἀνέψυχε. διὸ καὶ πολλοὺς τῆς εἰδωλικῆς
μεταστήσαντες πλάνης, θεοσεβεῖν παρεσκεύασαν [ἐπ' αὐτῆς]. ὁ οὖν τῆς ἀρχῆς τῶν Περσῶν
ἐφεστηκὼς ἄγγελος ἔχαιρεν, ὁρῶν ἐν τοῖς αὐτοῦ μέρεσι τὸν Θεὸν ἀντὶ τῶν εἰδώλων λατρευόμενον.
τὸν Ναβουχοδονόσορ ἑώρα ἀντὶ τοῦ καταναγκάζειν θύειν εἰδώλοις, καὶ ἐσχάταις τοὺς
μὴ πειθομένους ὑποβάλλειν τιμωρίαις, λαμπρῶς θεολογοῦντα, καὶ λέγοντα· Σιδράχ, Δαν. γ. κζ.
Μισάχ, καὶ Ἀβδεναγὼ οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, καὶ πολλὰ τοιαῦτα. ἐπεὶ οὖν ὁ μακάριος
Δανιὴλ ἐδεῖτο τοῦ Θεοῦ, πληρωθέντων τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν, τῶν ἐπὶ τῇ αἰχμαλωσίᾳ
διορισθέντων, ἀναγαγεῖν τῆς αἰχμαλωσίας τὸν Ἰσραήλ· ἀπεστάλη δὲ Γαβριὴλ μηνύσαι
αὐτῷ τὴν ἀνάρρησιν· ἀνθίστατο τῷ Γαβριὴλ ὁ τῆς Περσικῆς ἀρχῆς ἐπιστάτης λυπούμενος
ὅτι πάλιν ἡ γῆ, ἧς ἐπιστάτει, τῶν διδασκάλων τῆς εὐσεβείας ἐκεῖθεν ἀνακομισθέντων,
εἰς τὴν προτέραν ἐπαναστρέψει ἀσέβειαν καὶ πλάνην. ἀνθίστατο δὲ οὐ μαχόμενος, ἀλλὰ
δικαιολογούμενος· τίς ἡ σπουδή, λέγων, τῆς ἀνόδου; τὴν οἰκείαν οἰκῶν πατρίδα ὁ Ἰσραήλ,
καὶ εὐπαθῶν, εἰς εἰδωλολατρείαν πολλάκις ἐξώλισθε· νῦν δὲ καθαρῶς εὐσεβεῖ, τὴν ἀλλοτρίαν
παροικῶν· καὶ οὐκ εὐσεβεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπόδειγμα τῆς εὐσεβείας, πολλοὺς τῶν
πεπλανημένων πρὸς τὸν ἀληθινὸν ἐπιστρέφουσι θεόν. ὅτι οὖν καὶ τοῖς τὴν χώραν δεχομένοις
οὐδὲν κατὰ ψυχὴν λυσιτελέστερον ἐπακολουθεῖ, καὶ τοὺς εὐσεβεῖς διὰ αὐτοὺς ἀρξαμένους τὸ ἔσχατον
κακὸν ἡ δυσσέβεια πάλιν ὑποχειρίους ποιεῖ. πόσον οὖν ἄμεινον, καὶ τὸν Ἰσραὴλ τέως τῆς
αἰχμαλωσίας μὴ ἀνάγειν, καὶ τοὺς ἄρτι πρὸς τὸ φῶς ἀναβλέψαντας τῆς θεογνωσίας, ἐν τῇ
αὐτῇ συντηρεῖν εὐσεβείᾳ; Ἀπεστάλην, φησίν, τὸν λαὸν ἀποκαταστῆσαι τῇ πατρίδι. ποίᾳ πατρίδι;
ἣν οἰκοῦντες ἐμιαίνοντο, κνίσαις δαίμοσι θύοντες, καὶ εἰδωλομανίαις. οὐ ταῦτα κατη-

Ἰερ. β. κη. καὶ ια. ιγ.

γορεῖ λέγων Ἱερεμίας· Κατὰ ἀριθμὸν τῶν πόλεών σου ἦσαν οἱ θεοί σου, Ἰούδα· καὶ κατὰ τὰ ἄμφοδα Ἱερουσαλὴμ ἔθυες τῷ Βαάλ; μυρίοις τότε παρὰ Θεοῦ περιεκλύζοντο ἀγαθοῖς, καὶ τῆς κακίας καὶ ἀσεβείας οὐκ ἀνεχώρησαν· μυρία νῦν ἀπαριθμοῦσι κακά, καὶ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀφίστανται. τί ποτ' οὖν ἔσται τὸ τῆς ἐπῳδοῦ κέρδος; νῦν τοίνυν ἡ ἀντίστασις οὐ κακοῦ πρὸς ἀγαθὸν (οὐ γὰρ εἶπεν, ἐμάχετο, ἀλλ', ἀνθίστατο. καὶ γάρ ἐστι πολλάκις ἀντίστασις δικαίου πρὸς ἀγαθόν, ὡς ἀνθίσταται πολλάκις νόμῳ φιλανθρωπία, καὶ φιλανθρωπίᾳ νόμος. ὁ νόμος τὸν ἁμαρτήσαντα κολάζει· φιλανθρωπία πολλάκις βασιλέως τὸν ἁμαρτήσαντα ἐλεεῖ, καὶ ἐξαρπάζει τῆς τιμωρίας) ὥδε οὖν ἡ μάχη οὐκ ἐναντίου πρὸς ἐναντίον, ἀλλὰ συγγενοῦς πρὸς συγγενές. οὔτε γὰρ τὸ δίκαιον ἔξω ἀγαθότητος, οὔτε τὸ ἀγαθὸν ἔξω δικαιοσύνης εὑρίσκεται). ὅτι τῆς κτίσεως, φησίν, ὡς προείρηται διακειμένης, καὶ ἀγανακτούσης ἐφ' οἷς καὶ ἄκουσα τῷ παραβάτῃ παρεῖχε τὴν χεῖρα, καὶ ἐξυπηρέτει, καὶ ἀγγέλων ἀχθομένων ἐπὶ τῇ τοῦ εὐεργετουμένου ἀγνωμοσύνῃ· καὶ ὅλου κακωθέντος τοῦ κόσμου διὰ τῆς παρανομίας (Καὶ γὰρ εἶδε, φησίν, ὁ Θεὸς τὴν γῆν, καὶ ἦν κατεφθαρμένη, ὅτι κατέφθειρε πᾶσα σὰρξ τὴν ὁδὸν αὐτῆς. οὐκ ἦν ἡ κτίσις, οἵαν ὑπέστησεν αὐτὴν ὁ Θεὸς ἀπ' ἀρχῆς· οὐκ ἦν τοῖς ἄστροις ὁ οὐρανός, ὡς τὸ πρίν, ἄνευ τινὸς μιάσματος καταλαμπόμενος· οὐκ ἦν ἡ γῆ τοὺς καρποὺς ἀμολύντους, ὡς τὸ πρίν, ἀναδιδοῦσα· οὐ θάλασσα, οὐκ ἄλλο τι τῶν ἐν τῇ κτίσει. ὁ γὰρ παραβάτης εἰσελθὼν ἐν αὐτῇ, κατεμίανε, καὶ ἀνεθόλωσεν ἅπαντα, ταῖς βλασφημίαις ταῖς θεομάχοις, καὶ αἰσχραῖς φωναῖς, ταῖς μιαιφονίαις, τοῖς πειραταῖς καὶ λῃσταῖς τὴν θάλατταν, τὰς πηγὰς καὶ ποταμοὺς ταῖς εἰδωλολατρείαις, νύμφαις καὶ δαίμοσιν ἀνατιθέντες αὐτά· πᾶσα τοῖς ἀνθρώποις ἡ κτίσις εἰς θεοὺς ἀνεπλάττετο· οὐδὲν δὲ κτίσιν οὕτω μιαίνει, καὶ κιβδηλεύει, ὡς τὸ θεοποιεῖσθαι αὐτήν) διὰ ταῦτα εἰσῆλθεν ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου διὰ σαρκὸς ἐν αὐτῇ, καὶ ταύτην τῶν μυρίων τέως ἀπαλλάξας μιασμάτων, ἀνεκαίνισε, πολὺ χαλεπωτέρων ἢ σωματικῆς διαφθορᾶς ἐλευθερώσας αὐτὴν κακώσεων καὶ παθῶν. ἀνακαινίζει διὰ τῆς προτέρας παρουσίας τὴν κτίσιν, ἵνα μάθῃς, ὅτι αὐτός ἐστιν, ὁ καὶ ἀπ' ἀρχῆς αὐτὴν δημιουργήσας. οὐ γὰρ ἄλλου μὲν κτίζειν, ἄλλου δὲ διαφθαρεῖσαν ἀνακαινίζειν, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς ἑκάτερον σοφίας καὶ τέχνης. ἀνακαινίζει τὴν κτίσιν κατὰ τὴν προτέραν ἐπιδημίαν, ἵνα μηδεμία σοι χώρα καταλειφθῇ ἀπιστίας, ὡς κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν οὐ καινισθήσεται· καὶ σὺ παρ' αὐτῆς εἰς ἀφθαρσίαν, εἰς ἀπάθειαν, εἰς ἄφατον καλλονήν. εἰ γάρ, ὅτε ἦν ἔχων ἐν ἀσθενείᾳ σαρκός, ἐν ἱδρῶσιν, ἐν πάθεσιν ὁ Χριστός, ὅτε πλάνος καὶ Σαμαρείτης ἐσυκοφαντεῖτο, τὴν κτίσιν ἐκάθαρε τῶν τοσούτων, καὶ τηλικούτων, καὶ πολυχρονιωτάτων παθῶν, καὶ μιασμάτων· ὅταν ὡς κριτὴς ζώντων παραγένηται καὶ νεκρῶν, ὅταν μυριάσιν ἀγγέλων δορυφορούμενος τάγμασιν, ὅταν πάντων δεσπόζων καὶ Κύριος, ὅταν πάντα φρίσσῃ καὶ τρέμῃ· πῶς ἡ ἐκ φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν μεταβολὴ οὐ [κατὰ] τὸ ῥᾷστον ἔχουσα καθορᾶται καὶ τὸ ἀκόλουθον καὶ θεοπρεπές;

Γεν. ς. ιβ.

Ὅτι παραγίνεται ὁ σωτὴρ προκηρυττόντων τῶν προφητῶν, ἵνα μή τις νομίσῃ, ὅτι καθ' ὃν τρόπον ἄνθρωπος τοὺς προτέρας διαμαρτὼν ἐπιβουλὰς καὶ βοηθείας ἐπὶ δευτέραν ἔρχεται, οὕτω καὶ ὁ Θεός. ἵνα οὖν μή τις ὑπονοήσῃ τοῦτο, ἄνωθεν προέλεγον οἱ προφῆται τὴν παρουσίαν αὐτοῦ, ἵνα δείξωσιν, ὅτι Θεὸς οὐ σκεπτόμενος εὑρίσκει τὸ συμφέρον, ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς προεῖδεν ἅπαντα. ἡμεῖς μὲν γὰρ οἱ ἄνθρωποι σκεπτόμεθα, καὶ ἐὰν ἀποτύχωμεν τῆς πρώτης πείρας, ἐφ' ἑτέραν μεταβαίνομεν· ὁ δὲ Θεὸς οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἔδωκε νόμον, προφήτας, καὶ μετὰ ταῦτα τὸ εὐαγγέλιον, οὐ χρόνῳ τὸ συμφέρον μεταμαθών, ἀπ' ἀρχῆς δὲ εἰδώς, ὡς οὐχ οἷόν τε ἄλλως ἦν τὴν κτίσιν, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ ἀνθρώπους οὔτε [illegible], οὔτε παιδαγωγηθῆναι, οὔτε τὸ τῆς ἀφθαρσίας ἀξίωμα ἀναλαβεῖν, εἰ μὴ καθ' ὃν τρόπον ἡ ἄφατος πρόνοια καὶ φιλανθρωπία ᾠκονόμησεν.

Ὅτι φασίν, εἰ προῄδει ἁμαρτῆσαι τὸν Ἀδὰμ ὁ Θεός, τί καὶ παρήγαγεν αὐτόν; καὶ πολ-

λοὶ

μὲν εἰσι καὶ πάγκαλοι τῆσδε τοῦ ἀπορήματος ἐπιλύσεις. λέγει δὲ οὕτω καὶ ὁ θεόσοφος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὅτι οὐ τοῦτο μόνον φημί, ὅτι προῄδει, ἀλλ' ὅτι καὶ πεσόντα ἀναστήσει αὐτὸν διὰ τῆς οἰκονομίας. καὶ οὐ πρότερον εἶδε τὴν πλάσιν, εἰ μὴ προεπενόησε τὴν ἀνάστασιν. ἤδει ὅτι πεσεῖται, ἀλλὰ προαπέθετο τῆς ἀναστάσεως φάρμακον, καὶ συνεχώρησεν εἰς πεῖραν ἐλθεῖν θανάτου τὸν ἄνθρωπον, ἵνα μάθοι τίνος μὲν ἀπολαύει δι' ἑαυτόν, τίνος δὲ τῇ τοῦ πλάσαντος χάριτι. ἤδει πεσούμενον τὸν Ἀδάμ· ἀλλ' ἔβλεπεν ἐξ αὐτοῦ προελευσόμενον τὸν Ἄβελ, τὸν Ἐνώς, τὸν Ἐνώχ, τὸν Νῶε, τὸν Ἡλίαν, τοὺς προφήτας, τοὺς θαυμαστοὺς ἀποστόλους, τὴν ἀγλαΐαν τῆς φύσεως, τὰ θεοκίνητα τῶν μαρτύρων καὶ στάζοντα τὴν εὐσέβειαν νέφη. ἔβλεπε ταῦτα· καὶ ποῦ ἂν καλόν; ποῦ δὲ δίκαιον; ποῦ δὲ θεοπρεπές; [ἵνα] διότι ἔμελλεν εἷς ἄνθρωπος ἁμαρτάνειν, τοῦτον μὴ ἀγαγεῖν ἐκ μὴ ὄντων; καὶ τοσούτων ἀνδρῶν, ὧν οὐδὲ καθ' ἕνα ἄξιος ὁ κόσμος, φορὰν ἀνακόψαι, καὶ θεῖναι πρόρριζον τὴν τοσαύτην τοῦ γένους βλάστησιν καὶ καλλονήν, καὶ κατ' αὐτῆς ἐπαφιέναι τὴν ἐκτομὴν καὶ ὀργήν· καὶ τότε τοῦ τὴν ἁμαρτίαν ὕστερον ἐλευσομένου, οὔτε ἁμαρτόντος, οὔτε ἁμαρτεῖν μεμελετηκότος ἔτι μήπω μηδὲ ὑφεστῶτος; εἰ γὰρ σωφρόνων ἐστὶν ἀνδρῶν, τὸ μελετήσαντα μὲν ἁμαρτῆσαι, μὴ ἁμαρτήσαντα δὲ μὴ εἰσπράττειν εὐθύνας ἁμαρτημάτων· ἢ πού γε ἂν εἴη Θεοῦ, τὸν μηδὲ μελετήσαντα ἐξαμαρτῆσαι, τὰς τῶν ἡμαρτηκότων ἀπαιτεῖν δίκας, καὶ τότε χαλεποῦ μὲν ὄντος τοῦ ἁμαρτήματος; πῶς γὰρ οὐ χαλεπόν, ἀθέτησις δεσποτικῆς ἐντολῆς; οὐκ ἀναιτίου δὲ ἐσομένου, τῇ ἀφάτῳ φιλανθρωπίᾳ τοῦ πλάσαντος, καὶ τοῦ πρωτοπλάστου, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανάγεσθαι μέλλοντος εὐγένειαν. ὥστε εἰ μὴ προῆκτο, διότι ἔμελλεν ἁμαρτεῖν ὁ ἀρχέγονος, ἐδείκνυτο ἂν τὸ θεῖον τὸν μήπω ἁμαρτήσαντα κολάζον, καὶ τῆς ὕστερον ἀνακλήσεως καὶ σωτηρίας ἀποστεροῦν, καὶ τοσούτων ἀνδρῶν καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἔρημον τὴν κτίσιν ἀποφαῖνον.

ημεληκό-
τι

Ὅτι, τοῦ θείου Παύλου εἰπόντος, Πρωτότοκος πάσης κτίσεως, οἱ αἱρετικοί, φησί, μὴ νοήσαντες περὶ ποίας κτίσεως λέγει, εἰς κτίσμα τὸν υἱὸν οἱ ἀνόητοι καταβιβάζουσι. διττὴ δὲ ἡ κτίσις· ἡ μὲν γάρ ἐστιν, ἡ γεγενημένη, ἡ δέ, ἡ ἀνακαινιζομένη. αὐτὸς γὰρ πάλιν Παῦλος βοᾷ· Εἴ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις. ἵνα δὲ λαμπρότερον ἐπιδείξῃ, ὅτι τῆς ἀνακαινισθείσης κτίσεως λέγει πρωτότοκον τὸν Χριστόν, ἐπάγει, Πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσι πρωτεύων. πρωτεύων τῶν ἀνακαινιζομένων, τῶν εἰς ἀφθαρσίαν καλουμένων, τῶν ἐκ νεκρῶν ἐγειρομένων, πρωτεύων οὐ κατὰ τὴν θεότητα (ἄπαγε· οὐδεὶς γὰρ Θεῷ, ὃ κεῖσθαι πρῶτον τῶν κτισμάτων, ὃς ἀρρήτῳ λόγῳ, καὶ ἀνεπινοήτῳ ὑπεροχῇ πάσης ὑπερήρτηται καὶ ὑπερίδρυται φύσεως) ἀλλὰ πρωτεύει κατά γε τὴν ἀνθρωπότητα, ἀρχηγὸς ἡμῖν γενόμενος τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς ἐκ φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν μεταστοιχειώσεως. εἰ γὰρ καὶ Ἠλίας τὸν υἱὸν τῆς χήρας ἤγειρε, καὶ Ἐλισσαῖος τὸν τῆς Σωμανίτιδος, καὶ αὐτὸς ὁ σωτὴρ τεταρταῖον τὸν Λάζαρον ἐξανέστησεν, ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν εἰς ἀφθαρσίαν, καὶ ἀθανασίαν ἐξανέστη· πάλιν γὰρ αὐτῶν ὁ θάνατος ἐκυρίευσε· Χριστὸς δὲ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει· ἀλλ' οὐδὲ ἐκείνων, οὓς κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν ἀναστήσει. ὢ κακῆς καὶ ἄφρονος ὑμῶν γνώμης. ἦλθεν ὁ Χριστὸς πρὸς ἡμᾶς, ἔδωκεν ἡμῖν τὸ αὐτοῦ πνεῦμα, καὶ ἀνέλαβε τὸ ἡμέτερον σῶμα, καὶ τὸ συνάλλαγμα προῆλθε, καὶ λαβὼν ἡμῶν τὸ φύραμα ἀνύψωσεν αὐτό, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρός, καὶ ἡ ἀγνωμοσύνη τὴν εὐεργεσίαν ὑβρίζει. ἔλαβε παρ' ἡμῶν τὸ πλάσμα, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρός· ἐλάβομεν ἐξ αὐτοῦ τὸ πνεῦμα, καὶ ὑβρίζομεν, ἐν τοῖς κτίσμασι καὶ δούλοις αὐτὸ καταλέγοντες.

Κολοσ. α. 15.

β. Κορ. ε. ιζ.

αμπρῶς

Κολοσ. α. 18.

ίσματι

Ὅτι, φησί, δέησις μὲν λέγεται, ὅταν τις τὸν Θεὸν ἀξιοῖ εἰς πρᾶγμα· προσευχὴ δέ, ὅταν ὑμνῇ τὸν Θεόν· εὐχαριστία δέ, ὅταν τις ὑπὲρ ὧν ἔπαθε, χάριν ἀνθομολογῇ τῷ Θεῷ· ἐντυχία δέ, ὅταν τις κατὰ τῶν ἀδικούντων ἐντυγχάνῃ τῷ Θεῷ, προσκαλούμενος αὐτὸν εἰς ἐκδέησιν. Ὅτι γὰρ τὸ ἐντυγχάνειν οὐκ ἔστι, φησὶν, ἱκετεύειν, ἀλλ᾽ ἐρωτᾶν καὶ ἀπόκρισιν δέχεσθαι, γ. Βασ. ιθ. ι. λέγει ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἠλίαν· Τί σὺ ἐνταῦθα, Ἠλία; ἀποκρίνεται ἐρωτηθεὶς ὁ προφήτης· Ζηλῶν ἐζήλωκα Κυρίῳ παντοκράτορι, ὅτι ἐγκατέλιπόν σε οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, καὶ ἑξῆς. καὶ οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα δέησις, ἀλλ᾽ ἐρώτησις καὶ ἀπόκρισις· καὶ γέγονε τὸ ἐξ ἀμφοῖν ἔντευξις. καὶ Ρωμ. ια. γ. πόθεν δῆλον; Παύλου λέγοντος ἄκουσον· Οὐκ οἴδατε ἐν Ἠλίᾳ τῷ προφήτῃ τί λέγει ἡ γραφή; ὡς ἐντυγχάνει τῷ Θεῷ κατὰ τοῦ Ἰσραήλ; οὐκοῦν ἡ ἐντυχία οὐκ ἔστι δέησις. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ Χρυσόστομος. δεῖ δὲ οὕτως ἔτι λεπτομερέστερον τὰς διαφορὰς τῶν εἰρημένων ὀνομάτων διασκέψασθαι, καὶ ἐπιθεωρῆσαι· ὥστε μὴ τῷ πλήθει μόνον ἰσχυρὰ εἶναι λέγεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς δεινοτέροις διακωδωνίζειν ταῦτα βουλομένοις ἀνάλωτα καὶ ἀνεπηρέαστα διαμένειν.

ΕΚ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ, ΟΤΙ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΕΙΣ ὁ νομοθέτης· καὶ εἰς τὸ ἔνδυμα τοῦ ἱερέως· καὶ περὶ μετανοίας.

Ρωμ. α. ιϛ. ιζ. ΟΤι φησὶν ὁ Παῦλος· Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον· δικαιοσύνη γὰρ Θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται. πῶς οὖν δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται; πῶς; ἐπειδὴ ὁ πρῶτος νόμος Ἰουδαίοις μόνοις ἐδέδοτο, καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τῆς αὐτῆς ὑπαρχόντων δημιουργίας καὶ φύσεως· τὸ δὲ εὐαγγέλιον πᾶσιν ὁμοτίμως τοῖς ὁμοφυέσιν, εἰκότως ἐν αὐτῷ δικαιοσύνη Θεοῦ ἀποκαλύπτεται, καὶ καλεῖται δικαιοσύνης εὐαγγέλιον. ἐν τοίνυν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ οὐκ ἦν ἡ κλῆσις δικαία. οὐ γὰρ ὁμοίως πάντας ἐκάλει καὶ ἐφώτιζε, τοὺς Ἰουδαίους δὲ μόνους. οὐκ ἦν οὖν δικαία, ἀλλ᾽ οἰκονομική, προπαρασκευάζουσα ὁδὸν τῇ δικαιοσύνῃ· οὐ λέγω ταύτην δικαίαν, κἀκείνην ἄδικον· ἀλλ᾽ ἐκείνην ὁδὸν ταύτης, καὶ προκατασκευὴν ταύτης. ὑπελάμβανον οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι καὶ τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῖς δοθήσεται μόνοις, ὥσπερ καὶ ὁ νόμος· ἐξέβη δὲ παρὰ ἐλπίδας ἡ προσδοκία. διὸ καὶ Ψαλ. μζ. ι. ι. Δαβὶδ λέγει· Ὑπελάβομεν, ὁ Θεός, τὸ ἔλεός σου ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου. εἶτα· Κατὰ τὸ ὄνομά σου, ὁ Θεός, οὕτω καὶ ἡ αἴνεσίς σου· οὐχὶ ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου μόνον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὰ πέρατα τῆς γῆς. καὶ ἵνα δείξῃ, ὅτι τὸ ἐλεῆσαι τὰ πέρατα τῆς γῆς, δικαιοσύνης ἐστὶν, ἐπάγει· Δικαιοσύνης πλήρης ἡ δεξιά σου.

Ψαλ. κθ. α. καὶ ϟϛ. α. Ὁ Κύριος, φησὶν, ἐβασίλευσε. πῶς ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν; ἆρ᾽ ὡς προσφάτως λαβὼν τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα; εἰ μὲν γὰρ εἶπεν· ὁ Κύριος βασιλεύει, τὴν ἀΐδιον αὐτοῦ ἡρμήνευσεν ἐξουσίαν· εἰπὼν δὲ, ἐβασίλευσε, τὴν διὰ σαρκὸς αὐτοῦ οἰκονομίαν λέγει, δι᾽ ἧς ἡ φύσις ἡμῶν τὴν ἐπικράτειαν τοῦ διαβόλου, τῆς ἁμαρτίας, τοῦ θανάτου ἀποσεισαμένη, ἐπέγνω πλάστην, τὸν ὡς ἀληθῶς βασιλέα, τὸν χορηγὸν τῆς ἀφθαρσίας, τῆς ἀναστάσεως. εὐαγγελίζεται τοίνυν ὁ Δαβὶδ τοῖς ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας, ὑπὸ τοῦ θανάτου, ὑπὸ τοῦ διαβόλου πάλαι βασιλευομένοις, ὅτι ὁ ζυγὸς ἐκεῖνος συντέτριπται, τὸ κράτος λέλυται, καὶ βασιλεύει πάντων ὁ Κύριος. ὡς καὶ αὐτὸς μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἔφη· Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ Ματθ. κη. ἐπὶ γῆς· πρὶν δὲ ἐβασίλευεν ἡμῶν ὁ θάνατος καὶ ἡ ἁμαρτία. Ρωμ. ε. ιδ. Ἐβασίλευσε γὰρ ὁ θάνατος ἀπὸ Ματθ. ιϛ. κϛ. Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως, καὶ ἑξῆς. καὶ ὁ σωτὴρ περὶ τοῦ διαβόλου· Καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς τὸν Σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐμερίσθη ἡ βασιλεία αὐτοῦ. ὥστε ἐβασίλευσε πρὸ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Ρωμ. ε. β. Χριστοῦ, τοῦ γένους ἡμῶν ὁ Σατανᾶς. ἀλλὰ καὶ ἡ ἁμαρτία. λέγει γὰρ πάλιν Παῦλος· Ὥσπερ γὰρ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ἡμῶν σώματι, οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσει διὰ Χριστοῦ. Ψαλ. ϟϛ. α. Ὁ Κύριος ἐβασίλευσε (πέπαυται τῆς ἁμαρτίας τὸ κράτος, τοῦ θανάτου, τοῦ διαβόλου) οὐκοῦν ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ· ἡ φύσις ἡ γηγενής, ἡ ποτὲ πλανωμένη, νῦν δὲ δοξαζομένη· ἡ ποτὲ ἐν τάφοις, νῦν δὲ ἐν θρόνοις.

Ὅτι φησὶν οἰκονομίας ἦν τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ, ἀλλ' οὐκ ἀρεσκείας Θεοῦ, καὶ προηγουμένης εὐδοκίας, καὶ τύποι τῶν μελλόντων καὶ σκιαί, ἀλλ' οὐκ αὐτὰ τὰ πράγματα. καὶ ἔστιν ἰδεῖν ἐπ' αὐτῶν ἄλλα μὲν τὰ σχήματα, ἄλλα δὲ τὰ νοήματα. ἐπεὶ οὐ πάντως Θεὸς ἀναπαύεται ὑακίνθῳ καὶ πορφύρᾳ καὶ κόκκῳ καὶ βύσσῳ (Θεὸς γὰρ ψυχῶν ἀπαιτεῖ καθαρότητα, οὐ σωμάτων ἄνθη καὶ λαμπρότητας) ἀλλ' ἐν ταῖς σωματικαῖς φαιδρότησι τὴν εἰκόνα τῶν ἀρετῶν διαγράφει. εἰ γὰρ ταῖς στολαῖς ἐκείναις ὡς ἀληθῶς ἀνεπαύετο, πῶς τὸν Μωϋσῆν πρὸ τοῦ Ἀαρὼν οὐκ ἐνέδυσεν· ἀλλ' ἣν ἐκεῖνος οὐκ ἐνεδύσατο, ταύτην τοὺς ἱερέας ἠμφίασε; καὶ Μωϋσῆς μὲν οὐκ ἐλούσθη ὕδατι, καὶ ἔλουε. διὰ τί; ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἦν ταῦτα προηγούμενα τῷ Θεῷ· ὅτι τῷ τελείῳ πρὸς κόσμον ἀρκεῖ ἡ ἀρετή· καὶ ὅτι ταῦτα τύπος ἦν τῆς ἀρετῆς, [ἀλλ'] οὐκ ἀρετή.

Ὅτι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, φησίν, ἔφερεν ὁ ἀρχιερεὺς τιάραν, δεικνὺς τὸν προχειριζόμενον ἁπάντων κεφαλήν, [καὶ] κατὰ κεφαλῆς ἔχειν τὴν ἐξουσίαν ἔδει, καὶ εἰδέναι ὅτι κεφαλὴν τῶν ἄλλων προβαλλόμενος, καὶ αὐτὸς ὑπὸ κεφαλήν ἐστι τὸν κοινὸν ἁπάντων δεσπότην καὶ ἐξουσίας ἦν· ἀπολελυμένη γὰρ αὐθεντία καὶ αὐτόνομος, ἀφόρητός ἐστι καὶ χαλεπή. διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ χάριτι οἱ ἀρχιερατεύειν τελούμενοι, τὸ εὐαγγέλιον ἐπὶ κεφαλῆς δέχονται· ἵνα μάθῃ ὁ χειροτονούμενος, ὅτι τὴν ἀληθινὴν τοῦ εὐαγγελίου τιάραν λαμβάνει, καὶ ὅτι εἰ καὶ τῶν ἄλλων ἱερουργεῖται κεφαλή, ἀλλ' οὖν καὶ αὐτὸς ὑπὸ τούτους τελεῖ τοὺς νόμους, καὶ τῶν ἄλλων κρατῶν, τῷ νόμῳ κρατεῖται. ἀλλ' ἡ μὲν τιάρα τὴν ἐξουσίαν ἐτύπου, ἥν τε αὐτὸς εἶχε τοῦ λαοῦ, καὶ ὑφ' ἣν αὐτὸς ἀνεφέρετο τοῦ Θεοῦ.

Ἐξοδ. κη. θ.

Τὸ δὲ πέταλον τὸ χρυσοῦν, ἐν ᾧ τὸ ὄνομα ἐκεκόλαπτο τοῦ Θεοῦ, ἐπέκειτο μὲν τῷ στήθει, φυλακῆς δὲ ἐπεῖχε τύπον τῶν ἐν καρδίᾳ κινημάτων· καὶ ὡς δεῖ ταῦτα [καὶ] καταρρυθμίζειν τῇ πρὸς τὸ θεῖον νεύσει καὶ καταφορᾷ. ἐπὶ δὲ τῶν ὤμων σμαράγδου λίθοι δύο, ἔχοντες τὰς ἓξ φυλὰς ἐντεῦθεν, καὶ τὰς ἓξ ἐντεῦθεν· οὗτοι δὲ σύμβολον ἦσαν τῆς ὄψεως τῆς ἀρχιερατικῆς. ἔχει γὰρ ἡ τῆς σμαράγδου ψῆφος καὶ χλωρότητα εὐπρεπῆ, καὶ καθαρότητα διαυγῆ, κατόπτρου δύναμιν ὑποφαίνουσα. καὶ γὰρ δεῖ τὸν ἱερέα καὶ ἀσκήσει νήφειν, καὶ τὸν βίον τοῖς ὑπ' αὐτὸν ὥσπερ κάτοπτρον παρέχειν. ἐπὶ τῶν ὤμων δὲ ἡ σμάραγδος, ἐπειδὴ πράξεώς ἐστι σημεῖον. ἡ γὰρ πρακτικὴ δύναμις τῶν ὤμων ἤρτηται. διὸ καὶ ὁ Θεὸς πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ λέγει· Θὲς τὴν καρδίαν σου ἐπὶ τῶν ὤμων σου, θύγατερ ἠτιμωμένη, ὅτι Κύριος κτίζει σοι εἰς σωτηρίαν. καὶ γὰρ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς ὤμους εἰς πράξεις ἡ γραφὴ λαμβάνει· ὡς ὅταν λέγῃ περὶ τοῦ Δαβίδ· Καὶ ἐν ταῖς συνέσεσι τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὡδήγησεν αὐτούς. ἐνῆσαν δὲ τῷ λογίῳ τῷ ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ οἱ δώδεκα λίθοι ἐνηρμοσμένοι, τὰς δώδεκα φυλὰς ὑποδηλοῦντες. καὶ ὅρα· δύο μὲν καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων μία ἦν φύσις τῶν λίθων ἡ σμάραγδος· κάτω δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους, οἱ δώδεκα. αἰνιττομένου τοῦ λόγου, ὅτι ἄνωθεν μὲν ἐκ μιᾶς ἅπαντες προήλθομεν φύσεως· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, διαφόροις γνώμαις ἐμερίσθημεν· καὶ τὸ μὲν δίδωσι τῇ γνώμῃ, τὸ δὲ τῇ φύσει. ὑπὸ δὲ τὸ κράσπεδον τοῦ ἱερέως, τὸ λεγόμενον λῶμα, ἄνθη, ῥόαι, καὶ ῥοΐσκοι χρυσοῖ, καὶ κώδωνες ἀπῃώρηντο. καὶ πῶς ἂν εἴη Θεῷ ταῦτα κατὰ πρῶτον λόγον ἀρέσκοντα; ἀλλ' ἐν τῷ σχήματι τοῦ ἱερέως ἐφῆκεν ἐξεικονίζεσθαι τὰς ἀρετάς. κάτω ἄνθη καὶ καρποί, τὰ τῶν ἀρετῶν κατορθώματα, ἅτινά ἐστιν ἐλεημοσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ φιλανθρωπία, καὶ τῶν ἄλλων ὁ σύστοιχος αὐταῖς χορός.

Ὅτι, φησί, μὴ μεταβάλλε ῥήματα Θεοῦ ζῶντος· εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα ἐβαπτίσθης· τί ἀναιρεῖς τὰ ὀνόματα τὰ ζῶντα, καὶ εἰσάγεις ὀνόματα λογισμῶν, γέννημα, λέγων, καὶ ἀγέννητον, καὶ γεννητὸν, ὂν ἀεὶ, καὶ μὴ ὂν ἀεί; τούτων ἀνέχεται Θεὸς τῶν ματαίων ῥημάτων; ἓν ῥῆμα ἵνα μεταβάλῃ, προφήτης ποτὲ ἐκινδύνευσεν ἀπολέσθαι. καὶ βλέπε ῥήματος μικροῦ ἀκριβολογίαν. τὰ ῥήματα τῶν προφητῶν τινες ἐκάλουν ὑπὸ ἀπειρίας λῆμμα Κυρίου. λέγει ὁ Θεὸς

Ιερ. κγ. λγ.

διὰ Ἱερεμίου· Ἐὰν ἐρωτήσῃ σε ὁ λαὸς, ἢ ὁ ἱερεὺς, ἢ ὁ προφήτης, καὶ εἴπῃ σοι, τί τὸ λῆμμα; εἰπὲ αὐτοῖς, ὅτι τὸ λῆμμα Κυρίου ὑμεῖς ἐστέ. λήψομαι γὰρ ὑμᾶς λῆμμα, καὶ ῥάξω ὑμᾶς. ἵνα μὴ λέγητε λῆμμα. εἰ ῥῆμα ἵνα μὴ μεταποιηθῇ, ἀπειλεῖ ὁ Θεός· καὶ σὺ ὁλόκληρον δογμάτων ἀκρίβειαν διαστρέφων, νομίζεις διαφυγεῖν τὰς τοῦ Θεοῦ χεῖρας;

β. Κορ. ιβ. θ.

Ἐκ τοῦ, Εἰς τὸ, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς
μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται.

Ὅτι ἦλθε παρὰ τοῦ πατρὸς, φησὶν, ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους πρεσβευτής. [ἐσφάγη ὁ πρεσβευτής·] καὶ τότε γέγονεν ἡ εἰρήνη. ἀλλ' οἱ πρέσβεις ἐρχόμενοι, καὶ δῶρα φέρουσι, καὶ δῶρα λαμβάνουσι. ποῖον οὖν ἧκε φέρων δῶρον, καὶ ποῖον ἀντέλαβε; παράδοξον τὸ δῶρον, ὡς καὶ ὁ πρεσβευτὴς παράδοξος. τὸ αἷμα αὐτοῦ φέρων ἦλθε δῶρον· τὸ σῶμα αὐτοῦ φέρων ἦλθε δῶρον· καὶ τί παρ' ἐμοῦ ἔλαβε δῶρον; πίστιν. καὶ τί ἀντ' αὐτῆς μοι παρέσχε; χάριν. ἐπίστευσα ἐγὼ, ἐχαρίσατο ἐκεῖνος· ἐλύθη ἡ ἔχθρα. ὁ πρεσβευτὴς ὅταν ἔλθῃ πρὸς ἔθνος, οὐκ ἀξιοῖ τινι τῶν ἀγοραίων ἢ πενήτων διαλεχθῆναι· ἀλλ' εὐθὺς τῷ βασιλεῖ προσίασιν· οὗτος δὲ ὁ πρεσβευτὴς ἦλθε, καὶ εὐθέως πόρνῃ, καὶ λῃστῇ, καὶ τελώνῃ, καὶ μάγοις διελέχθη. εἶδες πρεσβευτοῦ φιλανθρωπίαν; οὐ γὰρ πρὸς ἕνα καὶ δεύτερον ἦλθεν, ἀλλὰ πρὸς τὴν κοινὴν φύσιν· καὶ ἦλθε τὸ ἐμὸν περιβεβλημένος ἱμάτιον, ἵνα μὴ γυμνῇ τῇ θεότητι παραγινόμενος φοβήσῃ τὴν φύσιν.

β. Κορ. ε. ιζ.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ ἀποστόλου· Εἴ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις· τὰ
ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα.

Ὅτι φασὶν οἱ ἑλληνίζοντες καὶ τὸ Ἰουδαΐζον· τί κομπάζει Παῦλος λέγων· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα. εἴ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις· ἐγὼ γάρ, φησι, καινὸν οὐδὲν βλέπω. οὐ γὰρ ἔχεις ὀφθαλμοὺς, ἵνα ἴδῃς ταῦτα. δεῦρο, καὶ ποιήσω σοι ὀφθαλμούς. τί ὁρᾷς; καὶ σὺ ποιεῖς ὀφθαλμούς; ναί. καὶ δημιουργὸς εἶ; καὶ πάνυ. οὐκ ἀπονενόησαι; οὐχί. οὐκοῦν ποίησοι ὀφθαλμοὺς τοῦ σώματος; οὐκ· ἀλλὰ τὸ μεῖζον, τῆς διανοίας. καὶ ποιεῖς μοι ὀφθαλμούς; μάλιστα. οὐ γὰρ ἔχω; οὐχί. σὺ δὲ ἔχεις; ναί. πῶς, εἰπέ μοι; ὅταν ἀπέλθῃς εἰς ναὸν, καὶ ἴδῃς ἐκεῖ ξόανον γυμνὸν, λίθον ἄφωνον, καὶ εἴπῃς, οὗτος ὁ Θεός ἐστιν· ἆρα ὀφθαλμοὺς ἔχεις; μὴ γὰρ ὄφελός τι τῶν ἔξωθεν ὀφθαλμῶν, τῶν ἔνδοθεν πεπηρωμένων; ὁρᾷς, ὅτι χρείαν ἔχεις, ἵνα ποιήσω σοι ὀφθαλμοὺς, ὥστε τὸν λίθον σε ἰδεῖν λίθον, καὶ τὸ ξύλον, ξύλον; ὀφθαλμοὺς ἔχεις, ὅταν ἴδῃς ξύλον, καὶ προσκυνήσῃς; ὅταν λαβὼν ἐγὼ αὐτὸ καύσω, ἆρα ἔχεις ὀφθαλμοὺς, τὸ καιόμενον Θεὸν ὀνομάζων; ὅταν τὰ πάθη θεοποιῇς, ὀφθαλμοὺς ἔχεις; μεθύει ὁ ἄνθρωπος, καὶ περιφέρεται, καὶ καταγελᾶται, καὶ γίνεται ἀντὶ ἀνθρώπου ἄλογος. σὺ δὲ λέγεις, ἡ μέθη, Θεὸς ὁ Διόνυσος· ἡ κλοπὴ, Θεὸς ὁ Ἑρμῆς. ὁρᾷς ὅτι χρεία σοι ὀφθαλμῶν; ὁ νόμος τὰ πάθη κολάζει, καὶ σὺ ταῦτα θεοποιῶν οὐκ αἰσθάνῃ; εἰ βούλει δὲ, πρόσχες, ὅπως γέγονε πάντα καινά. κτίσις ἐν τῇ γραφῇ λέγεται οὐ μόνον ἡ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγωγή, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκ τοῦ ὄντος ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολή. ἔκτισεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανόν· τοῦτ' ἔστιν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἐργάσασθαι. κτίζει καὶ ὅταν τὸν πονηρὸν ἄνθρωπον καλὸν ἀπεργάσηται· ἐνταῦθα τὸ κτίζειν πραγμάτων ἐστὶν ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολή. καὶ ἄκουσον τοῦ Δαβὶδ λέγοντος. ἐπειδὴ γὰρ ἦν αὐτὸς καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ ἐκτισμένη, ἐρρυπώθη δὲ τῇ μοιχείᾳ καὶ τῷ φόνῳ, καὶ πρὸς φθορὰν κατεφέρετο· παρακαλεῖ τὸν Θεὸν, καὶ λέγει· Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεός. οὐχ ὅτι πρότερον οὐκ εἶχε καρδίαν, οὐδὲ περὶ τῆς οὐσίας τῆς καρδίας λέγει, ἀλλὰ περὶ τῆς κοσμούσης αὐτῆς ἀρίστης πολιτείας. ἰδοὺ τοίνυν κτίσις λέγεται, οὐ μόνον ἡ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγωγή, ἀλλὰ καὶ ἡ τῆς οὐσίας διαφθαρείσης εἰς τὸ βέλτιον μεταβολή. οὕτω κτίζεται σώφρων ἡ πόρνη· οὕτως ἐλεήμων ὁ ἅρπαξ· οὕτω μεταβάλλεται εἰς πρόβατον ὁ λύκος, καὶ ὁ ἱέραξ εἰς περιστεράν. δύο κτίσεις· διὰ τοῦτο καὶ τὸ λουτρὸν κτίσμα λέγεται, τὸ λουτρὸν λέγω

Ψαλ. ν. ια.

τῆς παλιγγενεσίας. ἀποδυσάμενοι γάρ, φησι, τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ἐνδυσάμενοι δὲ τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν. ὁρᾷς οὖν ὅτι ἐστὶ καινὴ κτίσις; τί γάρ μοι ὄφελος, ἐὰν γένηται οὐρανὸς καινός, καὶ γῆ καινή, ἐγὼ δὲ ταῖς ἁμαρτίαις πεπαλαίωμαι; ὁ οὐρανὸς οἶκός ἐστιν· ἐγὼ δὲ διαιτώμενος ἐν αὐτῷ καὶ νοσῶν. ἐὰν ἰατρὸς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρρωστοῦντος εἰσέλθοι, καὶ τοὺς μὲν [illegible] [illegible] λάβοι, λευκαίνῃ δὲ τοὺς τοίχους, καὶ χρυσογραφῇ τὸν ὄροφον· οὐκ ἂν εἴποις αὐτῷ, ἄνθρωπε, ἀνάστησον τὸν νοσοῦντα, τί τὴν οἰκίαν καλλωπίζεις; βοήθησον τῷ κειμένῳ. καὶ ὁ Χριστὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἐν ᾧ κατακειμένην εὗρε τὴν φύσιν μου καὶ νοσοῦσαν, καὶ πρὸς τὴν θεραπείαν αὐτῆς ἅπαντα δέχεται τὸν ἀγῶνα, καὶ ἀνακαινίζει καὶ διορθοῖ τὴν φύσιν. τί οὖν τὸν ἰατρὸν μέμφῃ, ὅτι μὴ ταῦτα ποιεῖ· τὸν Χριστὸν δὲ πάλιν ὑπὸ μῶμον ποιεῖς, ὅτι ταῦτα ποιεῖ; οὕτω παρῆλθε τὰ ἀρχαῖα, οὕτω γέγονε τὰ πάντα καινά, οὕτω καινὴ κτίσις, καὶ μυρία ἄν τις τοιαῦτα ἐπισυνάψῃ. Κολασ. γ. θ.

Ἐκ τοῦ μετὰ τὰς Καλάνδας, καὶ ἑξῆς· καὶ κατὰ μεθυόντων. Ματθ. ιδ. ι.

Ὁ τοίνυν Χριστὸς τὰ ἄπειρα πλήθη ἑστιάσας ἐπὶ τῆς ἐρήμου, οὐκ ἐπὶ σκηνὴν καὶ ὕπνον αὐτοὺς ἔπεμψεν, ἀλλ' ἐπὶ θείων ἀκρόασιν ἐκάλεσε λογίων. οὕτω καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν, καὶ τοσοῦτον ἐθίσωμεν ἑαυτοὺς ἐσθίειν, ὅσον πρὸς τὸ ζῆν μόνον, οὐχ ὅσον διασπᾶσθαι καὶ βαρύνεσθαι. οὐ γὰρ διὰ τοῦτο ἐγενόμεθα καὶ ζῶμεν, ἵνα φάγωμεν καὶ πίωμεν· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐσθίομεν, ἵνα ζῶμεν. οὐ τὸ ζῆν διὰ τὸ φαγεῖν, ἀλλὰ διὰ τὸ ζῆν τὸ φαγεῖν γέγονεν ἐξ ἀρχῆς. ἡμεῖς δὲ ὡς διὰ τοῦτο ἐλθόντες εἰς τὸν κόσμον, οὕτως ἅπαντα εἰς τοῦτο καταναλίσκομεν.

Ἐκ τοῦ, εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ ἀποστόλου, Περὶ δὲ τῶν κεκοιμημένων οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί· ἵνα μὴ λυπῆσθε ὡς καὶ οἱ λοιποί, καὶ τὰ ἑξῆς. α. Θεσ. δ. ιγ.

Τί δήποτε, ὅταν μὲν περὶ τοῦ Χριστοῦ διαλέγηται ὁ Παῦλος, θάνατον καλεῖ τὸν ἐκείνου θάνατον· ὅταν δὲ περὶ τῆς ἡμετέρας τελευτῆς, κοίμησιν αὐτήν, καὶ οὐ θάνατον ὀνομάζει; Ρωμ. ε. γ. καὶ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ τρίτον μνησθεὶς τῆς τελευτῆς τῶν ἀνθρώπων, οὐδαμοῦ θάνατον λέγει, ἀλλὰ κοίμησιν τὴν ἀναχώρησιν ὀνομάζει. α. Κορ. ια. ιζ. οὐ γὰρ παρέργως ταύτῃ κέχρηται τῇ τῶν λέξεων παρατηρήσει, α. Κορ. ιε. ϛ. ιε. κ. να. ἀλλὰ σοφόν τι καὶ μέγα κατασκευάζει. ἐπὶ μὲν οὖν τοῦ Χριστοῦ θάνατον καλεῖ, ἵνα τὸ πάθος πιστώσηται· ἐπὶ δὲ ἡμῶν, κοίμησιν, ἵνα τὴν ὀδύνην παραμυθήσηται. α. Θεσ. δ. ιε. ιϛ. ἔνθα μὲν γὰρ προεχώρησεν ἡ ἀνάστασις, θαῤῥῶν καλεῖ θάνατον· ἔνθα δὲ ἐν ἐλπίσιν ἔτι μένει, κοίμησιν καλεῖ· καὶ διὰ ταύτης παραμυθούμενος ἡμᾶς τῆς προσηγορίας, καὶ χρηστὰς ἐλπίδας ὑποτείνων ἡμῖν. ὁ γὰρ κοιμώμενος ἀναστήσεται πάντως, ἐπεὶ καὶ θάνατος οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ μακροχρόνιος ὕπνος.

Τοῦ αὐτοῦ Χρυσοστόμου ἐκ τοῦ περὶ μετανοίας.

Μάννα ἤσθιον οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ κρόμμυα ἐπεζήτουν. οὕτως αἰσχρὸν ἡ συνήθεια πρᾶγμα, καὶ κάκιστον. κἂν εἰς δέκα ἡμέρας κατορθώσῃς, κἂν εἰς εἴκοσι, κἂν εἰς τριάκοντα, οὐκ ἀγαπῶ, οὐ χάριν ἔχω, οὐ περιπτύσσομαί σε· μόνον μὴ ἀποκάμῃς, ἀλλ' αἰσχύνου καὶ καταγίνωσκε. πάλιν διειλέχθην περὶ ἀγάπης· ἤκουσας, ἀπῆλθες, καὶ ἥρπασας. οὐκ ἐπεδείξω διὰ τῶν ἔργων τὸν λόγον. μὴ αἰσχυνθῇς πάλιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. αἰσχύνου ἁμαρτάνων, μὴ αἰσχύνου μετανοῶν. δύο ταῦτά ἐστιν, ἁμαρτία καὶ μετάνοια· τραῦμά ἐστιν ἡ ἁμαρτία, φάρμακον δὲ ἡ μετάνοια. ἐν τῷ τραύματι σηπεδών, ἐν τῷ φαρμάκῳ τῆς σηπεδόνος ὁ καθαρισμός. ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὄνειδος, γέλως· ἐν τῇ μετανοίᾳ ἔπαινος, παῤῥησία, ἐλευθερία. ἀλλ' ἀντιστρέφει τὴν τάξιν ὁ Σατανᾶς, καὶ δίδωσι τοῖς πειθομένοις αὐτῷ ἐν μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ τὴν παῤῥησίαν, ἐν δὲ τῇ μετανοίᾳ τὴν αἰσχύνην. σὺ δὲ μὴ πεισθῇς αὐτῷ, ἀλλ' ἑκατέρᾳ πράξει τὸ οἰκεῖον ἀπονέμεσθαι σπούδασον.

Ὅρασις, ἣν εἶδεν Ἠσαΐας κατὰ Ἰουδαίας, καὶ κατὰ Ἱερουσαλήμ.

Εἰπὼν τὴν ὅρασιν, ἣν εἶδεν, ὃ δὲ λέγει· Ἄκουε οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν. Ησ. α. β.

λησεν. ἄλλα ἐπηγγείλω, καὶ ἄλλα λέγεις; ἀρχόμενος εἶπες, ὅρασις κατὰ Ἰουδαίας καὶ κατὰ
Ἱερουσαλήμ· καὶ ἀφιεὶς τὴν διήγησιν, οὐρανῷ καὶ γῇ διαλέγῃ; ἀφῆκας τοὺς ἀνθρώπους,
καὶ τοῖς ἀλόγοις στοιχείοις προσδιαλέγῃ; ναί, φησιν· ἐπειδὴ τῶν ἀλόγων ἀλογώτεροι γεγόνασιν
οἱ λογικοί. καὶ οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ διότι μέλλων ὁ Μωϋσῆς εἰσάγειν αὐτοὺς εἰς
Δευτ. λβ. α. τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, καὶ προορῶν τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι, οὕτω πως φησίν· Ἄκουε οὐρανέ,
καὶ λαλήσω· προσεχέτω ἡ γῆ ῥήματα ἐκ στόματός μου. διαμαρτύρομαι ὑμῖν φησιν, Ἰουδαῖοι,
τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ὁ Μωϋσῆς, ὅτι ἐὰν εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας,
καὶ ἐγκαταλίπητε Κύριον τὸν Θεόν, διασκεδασθήσεσθε εἰς πάντα τὰ ἔθνη. ἦλθε τοίνυν
Ἡσαΐας, ἔμελλεν ἡ ἀπειλὴ περατοῦσθαι. οὐκ ἠδύνατο καλέσαι Μωϋσέα τὸν ἤδη τεθνηκότα,
οὐδὲ τούς ποτε ἀκηκοότας· λοιπὸν τὰ στοιχεῖα καλεῖ, ἅπερ διαμαρτυρόμενος αὐτοῖς
ἐκάλει καὶ ὁ Μωϋσῆς. καίτοιγε ἐκεῖνος ἠδύνατο καὶ τὸν Ἀαρὼν καλεῖν εἰς μαρτυρίαν, καὶ
πολλοὺς ἄλλους· ἀλλὰ διὰ τοῦτο (φαμὲν) οὐκ ἐκάλεσε τούτους, ἐπειδήπερ ἔμελλον ἐκεῖνοι
τελευτᾶν, καὶ μὴ παραμεῖναι μάρτυρες. ἐπεὶ δ' ἂν εἰς παρανομίαν ἐξέκλινεν ὁ Ἰσραήλ, διὰ
τὰ μένοντα στοιχεῖα εἰκότως εἰς μαρτυρίαν καλῶ. οὕτω καὶ Ἡσαΐας ποιεῖ· οὐ διὰ τὰ εἰρημένα
μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ διαλεχθεὶς τοῖς Ἰουδαίοις, εὗρεν αὐτοὺς μὴ ἀκούοντας αὐτοῦ, ἐπὶ
Ἐξοδ. ιϛ. ιγ. ιε. τὰ στοιχεῖα στρέφεται, καὶ μάρτυρας παραλαμβάνει αὐτά. Ἄκουε οὐρανέ· σὺ γὰρ τὸ μάννα ἤνεγκας·
ἐνωτίζου γῆ· σὺ γὰρ τὴν ὀρτυγομήτραν ἔδωκας. ἄκουε οὐρανέ· σὺ γὰρ τὰ ὑπὲρ
φύσιν αὐτοῖς ἐχορήγησας· ἄνω καθ' ὃν τρόπον ἐστερεώθης, ἔμενες, καὶ μίμησιν οὐχ ὑπερεῖδες
ἅλωνος. ἐνωτίζου γῆ· σὺ γὰρ κάτω ἦς, καὶ τράπεζαν αὐτοῖς παρετίθεις αὐτοσχέδιον. διὰ
τοῦτο καὶ ἕτερος προφήτης ὁρῶν τὸν βασιλέα μαινόμενον, τὸ εἴδωλον λατρευόμενον, τὸν Θεὸν
ὑβριζόμενον, τοὺς ἄλλους ἑστηκότας, πρὸς οὐδένα τούτων ποιεῖται τὸν λόγον, ἀλλ' ἀποστραφείς,
γ. Βασ. ιγ. β. Ἄκουσον, φησί, θυσιαστήριον, ἄκουσόν μου. τί λέγεις; λίθῳ προσδιαλέγῃ; ναί, φησιν·
ἐπειδὴ λίθου ἀναισθητότερος ὁ βασιλεύς. Ἄκουσον θυσιαστήριον, τάδε λέγει Κύριος. καὶ εὐθέως
ἐσχίσθη τὸ θυσιαστήριον καὶ ἐρράγη, καὶ ἐξέχεε τὴν θυσίαν. ὁ δὲ ἄνθρωπος οὐκ ἤκουσεν,
ἀλλ' ἐκτείνει τὴν χεῖρα ὁ βασιλεύς, τὸν προφήτην ἁρπάσαι βουλόμενος. ὁ δὲ Θεὸς τί ποιεῖ;
ἐξήρανεν αὐτοῦ τὴν χεῖρα· οὐ ξηραίνει δὲ αὐτοῦ ἐξ ἀρχῆς τὴν χεῖρα, ἵνα παρὰ τοῦ λίθου παθὼν
σωφρονέστερος γένηται. ἐβούλετο γὰρ αὐτὸν ἄνευ τῆς εἰς αὐτὸν κολάσεως σωφρονισθῆναι·
ἀλλ' ἐπειδή, φησιν, ὁ λίθος ἐσχίσθη, καὶ σὺ οὐ διωρθώθης, ἐπὶ σὲ τὴν δικαίαν ὀργὴν ἐπιστρέψω.

Ἐκ τοῦ εἰς τὸν ἄσωτον, καὶ εἰς μετάνοιαν, καὶ εἰς τὸ ξύλον γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ, καὶ εἰς τὸν λῃστήν.

Ὅτι τὸ τάγμα τῶν δικαίων οὐ βούλεται εἰς ἑαυτὸ ἁρπάσαι τὴν ἐξουσίαν τοῦ κτίσματος,
ἀλλ' ὑπὸ τὴν τοῦ πατρὸς πρόνοιαν θέλει κεῖσθαι τὰ τῆς οἰκονομίας. διὸ καὶ ἡ παραβολὴ τὸν
Λουκ. ιε. ιγ. νεώτερον εἰσάγει λαβόντα τὴν πατρικὴν οὐσίαν, εἰς χώραν ἀποδημῆσαι μακράν. τὸ δὲ μῆκος
οὐ σταδίοις διετείνετο, ἀλλὰ τρόποις ἐξετοπίζετο. καὶ γὰρ ὁ ἁμαρτάνων μακρὰν τοῦ Θεοῦ, κ. ἐξεπόριζεν
οὐ τόπῳ, ἀλλὰ τρόπῳ. λαβὼν δὲ τὴν οὐσίαν τὴν πατρικήν, ἀπώλεσεν αὐτὴν ἀσώτως ζῶν.
ἔλαβεν ἥλιον εἰς ἀπόλαυσιν, καὶ τὸ δῶρον ὡς Θεὸν προσεκύνησεν· ἔλαβε πηγὰς εἰς τρυφήν,
καὶ τὸ δῶρον ἐθεοποίησεν. ἠγνόησε τὸν χαρισάμενον, καὶ τὸ χάρισμα ὑπερεδόξασεν. ἡ
αὐτὴ κτίσις, ἀλλ' οὐ πᾶσιν ὁμοίως ὁρωμένη. πατρικὴ ἡ οὐσία, ἀλλ' ὁ μὲν καλῶς αὐτῇ, ὁ δὲ
κακῶς ἀπεχρήσατο. τάγμα τοῦτο, κἀκεῖνο, εἰ καὶ διάφορον· ὁ εὐσεβὴς τὸ κάλλος ὁρᾷ τοῦ οὐρανοῦ,
Ψαλ. η. δ. καὶ ἀπὸ τοῦ κάλλους τὸν δημιουργὸν ἀνυμνεῖ. Ὄψομαι γάρ, φησι, τοὺς οὐρανούς, ἔργα τῶν
δακτύλων σου. εἶδεν ὁ ἀσεβής, καὶ πρὸς μὲν τὸν κτίστην τὴν διάνοιαν οὐ διεβίβασεν, ἐναπομείνας
δὲ τῷ κάλλει τοῦ οὐρανοῦ, Θεὸν ἐφαντάσθη τὸ δημιούργημα· ὁ εὐσεβὴς οὐχ ὑβρίζει
τὴν κτίσιν, ἀλλὰ τῷ δεσπότῃ τὴν προσκύνησιν ταμιεύεται. τιμᾷ τὴν κτίσιν, ἀλλ' ὡς ὁ-

μόδδουλοι· οὐκ ἀφαιρῶν δὲ τὸ σέβας τοῦ κλίσαντος, παρεκάλει τῷ κλίσματι. ἐπαινεῖ τὸ φιλοτέχνημα, ἀλλ᾽ οὐχὶ τὴν τοῦ τεχνίτου δόξαν εἰς ἐκεῖνο περιΐστησιν. ὁ δὲ δυσσεβὴς καλῶς μὲν εἶδε, κακῶς δὲ προσεκύνησε, καὶ πᾶσαν τὴν τάξιν ἀνέτρεψεν.

Οτι δράκοντα πολλάκις ἡ γραφὴ καλεῖ τὸν διάβολον καὶ ὄφιν σκολιόν.

Διὸ καὶ ὁ σωτήρ φησιν, Ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν ἐξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων. καὶ ἵνα μὴ τὰ ἕρποντα ὑπολάβῃς, ἐπήγαγε· Καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. δράκων καὶ ὄφις, ὁ διάβολος· οὐχ ὡς ῥίζα κακίας, ὡς φασὶν οἱ Μανιχαῖοι, ἀλλ᾽ ὡς κατάρχων τῶν δαιμόνων, καὶ ἀρχηγὸς αὐτοῖς τῆς ἐκπτώσεως γεγονώς. Λυκ. ι. ιθ.

Εκ τοῦ παραινετικοῦ λόγου τοῦ περὶ μετανοίας.

Τοῦ εἰπόντος· Καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομήσω· ταύτην τὴν ἐκ Θεοῦ ἐπενεχθεῖσαν ἀπόφασιν εἰς μνήμην ἄνθρωποι λαβόντες ἀνοίξατε τοὺς θησαυροὺς ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε ἑαυτοῖς θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τῷ οὐρανῷ, καθὼς προστάσσει ὁ Κύριος· οἱ τὸν ἐμπαίκτην πλοῦτον ἐκ τόκου καὶ ἐξ ἀδικίας συλλέξαντες ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμμωνᾶ, καθὼς ὁ δεσπότης παρακελεύεται, ἵν᾽, ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. Λυκ. ιϛ. θ.

Εκ τοῦ εἰς τὸν σεισμόν, καὶ εἰς τὸν Λάζαρον, καὶ εἰς τὸν πλούσιον.

Οὐ παύομαι λέγων ἐγώ, κἂν μηδεὶς ἀκούων ᾖ. ἰατρός εἰμι, τὰ φάρμακα ἐπιτίθημι· διδάσκαλός εἰμι, παραινεῖν ἐκελεύσθην. οὐδένα διορθοῦμαι; καὶ τί τοῦτο; ἀλλ᾽ ἐγὼ τὸν μισθὸν ἔχω, καὶ τοῦτο καθ᾽ ὑπερβολὴν εἶπον. ἀδύνατον γὰρ ἐν τοσούτῳ πλήθει μὴ διορθωθῆναί τινα. ἀκούω, φησί, καθ᾽ ἡμέραν, καὶ οὐ ποιῶ. ἄκουε, κἂν μὴ ποιῇς· ἐκ γὰρ τοῦ ἀκούειν καὶ τὸ πράττειν περιγίνεται. κἂν μὴ ποιῇς, αἰσχυνῇ ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ· κἂν μὴ ποιῇς, μεταβάλλῃ τὴν γνώμην· κἂν μὴ ποιῇς, καταδικάζεις σεαυτόν, ὅτι οὐ ποιεῖς. τὸ δὲ κατηγορεῖν ἑαυτοῦ, ἀρχὴ διορθώσεως. ὅταν εἴπῃς, οἴμοι, ἤκουσα, καὶ οὐ ποιῶ· τό, οἴμοι, προοίμιόν ἐστι τῆς ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολῆς.

παύσομαι

ἀμήχανον

Εἰς τό, Πέμψον Λάζαρον, καὶ τὰ ἑξῆς.

Καὶ ποῦ νῦν οἱ οἰνοχόοι σου, οἱ τάπητες, οἱ παράσιτοι, οἱ κόλακες; ποῦ ὁ τῦφος; ποῦ ἡ φαντασία; φύλλα ἦν, καὶ χειμὼν κατέλαβε, καὶ πάντα ἀπώλετο. ὄναρ ἦν, καὶ ἡμέρα γέγονε, καὶ τὸ ὄναρ διαλέλυται. διὰ τοῦτο δὲ οὐ τὸν Νῶε, ἢ τὸν Ἰακώβ, ἢ τὸν Ἰσαάκ, ἀλλὰ τὸν Ἀβραὰμ ὁ πλούσιος ὁρᾷ. διὰ τί; ἐπειδὴ φιλόξενος ἦν ὁ Ἀβραάμ, καὶ τῆς ἀπανθρωπίας τούτου μείζων γέγονε κατηγορία ἡ ἐκείνου φιλοξενία.

Εκ τοῦ, μὴ οὕτω σφοδρῶς θρηνεῖν τοὺς τελευτῶντας.

Θάνατος μεριμνῶν λύσις. εἰ μὴ θάνατος ἦν, ἑαυτοὺς ἂν κατηρασάμεθα· εἰ μὴ κόλασιν ἐξεδεχόμεθα, οὐδαμῶς τῶν κακῶν ἐπαυσάμεθα. εἶδες δεσπότου φιλανθρωπίαν; τὸ ἐκ παραβάσεως ἐπιτίμιον, ἀφορμὴν σωτηρίας ἀπειργάσατο. εἰ μὲν οὖν δίκαιός ἐστιν ὁ ἀποθανών, χαῖρε, διότι θαῤῥῶν πρὸς τὸν δεσπότην πορεύεται· εἰ δὲ ἁμαρτωλός, μὴ λυποῦ· ἐκέρδησεν ἐφ᾽ οἷς τὴν προσθήκην τῶν ἁμαρτημάτων ἀφῄρηται.

Οτι ἐν τῇ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Κυριακὸν ἐπιστολῇ, ἣν ἀπὸ τῆς δευτέρας ἐξέπεμψεν ἐξορίας, καθάπτεται μὲν τοῦ Ἀρσακίου, λῆρον αὐτὸν καὶ μοιχὸν καλῶν· ἐπαινεῖ δὲ τοὺς ἀποστρεφομένους τὴν αὐτοῦ κοινωνίαν, ὡς διὰ Θεόν, καὶ τὸ εἰς τὸν ἀρχιερέα αὐτῶν ἀδίκημα, τὴν ἀποστροφὴν αὐτῶν ποιουμένους. καίτοιγε ἐν ἄλλοις φαίνεται παραινῶν μὴ ἀφίστασθαι ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. Εἰς τοῦτο δὲ ὕστερον, ὡς ἔοικε, μετέστη, ἐπειδὴ καὶ οἱ τοῦτον ἀδίκως ἐκβαλόντες, οὐχ οἷς ἔπραξαν ἔστερξαν, ἀλλὰ καὶ καταδρομὰς καὶ ἐπιβουλὰς κατὰ τῶν αὐτῷ προσανακειμένων καὶ ὑπερορίας ἐπαλαμήσαντο.

αὐτοῖς

EK

ΕΚ ΤΩΝ ΦΩΤΙΟΥ.

Pag. 200. Edit. Augustana.

Ἀνεγνώσθησαν τοῦ Χρυσοστόμου ὁμιλίαι εἰς τὴν γένεσιν ἑξήκοντα καὶ μία ἐν τεύχεσι τρισίν· ὧν τὸ μὲν πρῶτον ὁμιλίας περιέχει εἴκοσι, τὸ δεύτερον δὲ ἑκκαίδεκα, καὶ τὸ τρίτον κε΄. ἐμφαίνεται δὲ ἐν τῷ πρώτῳ, ὡς ἀπ' ἀρχῆς τῆς τεσσαρακοστῆς ἀρξάμενος ὁμιλεῖν, μήπω συναπαρτισθείσης αὐτῆς, τούς τε εἴκοσι λόγους τούτους, καὶ ἄλλους τινὰς πρὸς τοῖς τέσσαρες, μεταξὺ τῶν εἰς τὴν γένεσιν λόγων, χρείας (ὡς εἰκὸς) παρεμπιπτούσης τῷ λαῷ προσωμίλησεν. ἔνεστι δὲ συνιδεῖν, ὡς εἰ καί, ΛΟΓΟΙ, ἔχει τὴν ἐπιγραφὴν τὸ βιβλίον. οὕτω γὰρ εὕρηται ἐν οἷς ἀνέγνων· ἀλλὰ μᾶλλον ἐοίκασιν ὁμιλίαις, τά τε ἄλλα, καὶ ὅτι ἐν πολλοῖς πολλάκις ὡς πρὸς παρόντας ὁρῶν τοὺς ἀκροατάς, οὕτω πρὸς αὐτοὺς ἀποτείνεται, καὶ ἐρωτᾷ, καὶ ἀποκρίνεται καὶ ὑπισχνεῖται· δυναμένου μὲν, καὶ ἄλλως ἔχοντος τοῦ λόγου, καὶ κατὰ ὁμιλίαν, τὰ τοιαῦτα σχηματίζειν καὶ ἐνδείκνυσθαι. οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ συνεχῶς καὶ ἐπιμόνως τοῦτο ποιεῖν, καὶ οὐχὶ σὺν οἰκονομίᾳ τινί, παρίστησιν ὁμιλίας αὐτὰς εἶναι. ὡμίλει δὲ ταύτας τῷ πλήθει, ὡς ἔστι μαθεῖν ἐξ αὐτῶν τούτων, πολλάκις μὲν καθ' ἑκάστην, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ ὑπὲρ ἡμέραν. οὕτω μὲν τὸ πρῶτον βιβλίον, ἐν ᾧ καὶ εἴκοσι ὁμιλίαι· τὸ ἕτερον βιβλίον ἔχον ἑκκαίδεκα λόγους, τοὺς μὲν πρώτους ἑπτὰ ἔτι τῆς τεσσαρακοστῆς ἐνισταμένης ὑπεδήλου καθομιληθῆναι· ὡς εἶναι τοὺς δι' ὅλης αὐτῷ τῆς τεσσαρακοστῆς, μέχρι τῆς μεγάλης τετράδος, τῶν εἰς τὴν γένεσιν, λόγους κζ΄. οἱ δὲ ὑπόλοιποι λόγοι ἐννέα τοῦ δευτέρου βιβλίου, καὶ οἱ λοιποὶ κε΄ τοῦ τρίτου, οὐκ εὐθὺς ὡμιλήθησαν, οὐδὲ συνεχῶς μετὰ τὸ πάσχα. μετὰ γὰρ τὴν ἐν τῇ μεγάλῃ τετράδι ὁμιλίαν, ἥτις ἦν τῶν εἰς τὴν γένεσιν κζ΄, ὡμίληται τῇ ἐφεξῆς εἰς τὸν σταυρόν, εἶτα εἰς τὴν προδοσίαν, καὶ λοιπὸν ἐφεξῆς κατὰ τὰς ἀνακυκλούσας τῶν ἡμερῶν πανηγύρεις τε καὶ ὑποθέσεις ἀναλόγως αἱ ὁμιλίαι ἐγένοντο. καὶ μετὰ τὰς περὶ ἀναστάσεως ὁμιλίας, ὡμίλησεν εἰς τὰς πράξεις συνεχῶς, ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος ἀρχόμενος τοῦ εἰκοστοῦ ὀγδόου λόγου τῶν εἰς τὴν γένεσιν ἐπισημαίνεται· ὃν, ὡς δῆλον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μετὰ πολὺν χρόνον προσωμίλησεν. αἱ γὰρ εἰς τὰς πράξεις ὁμιλίαι πεντήκοντα μέν εἰσι, σχεδὸν δὲ δι' ὅλου αὐτῷ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐρρήθησαν. οὐ γὰρ καθ' ἡμέραν ταύτας, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πέντε καὶ ὑπὲρ ἑπτὰ καὶ πλείω καθωμίλει. ἃς δῆλον αὐτὸς ποιεῖ, ὅτι ἀρχιερατεύων κατὰ τὸ τρίτον ἔτος ὡμίλησε. τὰς δὲ εἰς τὴν γένεσιν οὐκ ἔχομεν γνῶναι, ὁπότε ὁμιλήσειε. πλὴν εἰ ἐκείνων μέμνηται τῶν ὁμιλιῶν ἐν τῷ κη΄ λόγῳ ὁμιλῆσαι, ἃς διὰ τοῦ τρίτου ἔτους τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ ἐξειργάσατο, ἀλλὰ μὴ ἑτέρων τινῶν παρὰ ταύτας (οὔπω γὰρ τοῦτο ἔγνων) δῆλον ὅτι καὶ ταύτας ἀρχιερατεύων κατεσκεύασε, τὰς μὲν κζ΄ τῇ τεσσαρακοστῇ τοῦ δευτέρου ἔτους, τὰς δὲ λοιπὰς λδ΄ ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει. ἡ δὲ φράσις αὐτοῦ μετὰ τῆς συνήθους σαφηνείας καὶ καθαρότητος καὶ τὸ λαμπρὸν καὶ εὔρουν ἐνδείκνυται, τὸ πολύχουν τῶν νοημάτων, καὶ τὴν τῶν παραδειγμάτων προσφυεστάτην εὐπορίαν συνυποφαίνουσα. ἠλάττωται δὲ ὅμως τῆς ἐν ταῖς πράξεσι φράσεως ἐπὶ τὸ ταπεινότερον ἀπενηνεγμένη, ὅσον τῶν εἰς τὸν ἀπόστολον ἑρμηνειῶν, καὶ ἔτι τῶν εἰς τὸν ψαλτῆρα ὑπομνημάτων ἡ ἐν ταῖς πράξεσιν ὑπολείπεται. πανταχοῦ γὰρ τοῖς λόγοις αὐτοῦ τὸ καθαρὸν καὶ λαμπρὸν καὶ εὐκρινὲς μετὰ τοῦ ἡδέος τεχνουργῶν, τούτοις τε ἐνταῦθα μάλιστα διαπρέπει, καὶ τῇ τῶν παραδειγμάτων εὐπορίᾳ, καὶ τῇ τῶν ἐνθυμημάτων ἀφθονίᾳ, καὶ (εἴ που δέοι) δεινότητι· καὶ ἁπλῶς ἔν τε λέξει, καὶ συνθήκῃ, καὶ μεθόδῳ, καὶ νοήμασι, καὶ τῇ ἄλλῃ κατασκευῇ, ἄριστα πάσας τὰς συγγραφὰς ὑπερεστήσατο. ἀλλὰ τὰς μὲν εἰς τὸν ἀπόστολον ἔστιν ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐπιγνῶναι, ποῖαί τε αὐτῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ διατρίβοντι ἐξεποιήθησαν, αἳ καὶ μᾶλλον διηκρίβωνται· καὶ ποῖαι ἀρχιερατεύοντι ἐποιήθησαν· τὰς

γρ. ἐγίνοντο

γρ. προσφυεστάτων

γρ. [illegible]

δὲ εἰς τοὺς ψαλμοὺς οὔπω ἔσχομεν [ὅσοι] καθ' ἱστορίαν γνῶναι· πλὴν εἰς τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν τοῦ λόγου θαυμάζειν, σχολάζοντι αὐτὸν μᾶλλον, ἀλλ' οὐ πράγμασι κοινοῖς ἐνστρεφόμενον, ταύτας φαίη ἐξειργάσθαι. εἰ δὲ ἴσα τὴν ῥητορικὴν, ἢ ἑρμηνείας, ἢ βαθυτέρας θεωρίας δεόμενα, οὐκ ἐπιμελῶς ἐπεξῆλθεν, οὐ δεῖ θαυμάζειν. ὅσον γὰρ ἡ τῶν ἀκροατῶν ἐχώρει δύναμις, καὶ εἰς τὴν ἐκείνων συνέτεινε σωτηρίαν καὶ ὠφέλειαν, οὐδὲν οὐδαμοῦ παρῆκε. διό μοι καὶ ἀεὶ θαυμάζειν ἔπεισι τὸν τρισμακάριστον τοῦτον θεσπέσιον ἐκεῖνον, ὅτι ἀεὶ καὶ ἐν πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς λόγοις τοῦτον σκοπὸν ἐποιεῖτο, τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀκροατῶν· τῶν δ' ἄλλων ἢ οὐδόλως ἐφρόντιζεν, ἢ ὡς ἐλάχιστον. ἀλλὰ καὶ τοῦ δόξαι λαθεῖν αὐτὸν ἔνια τῶν νοημάτων, καὶ τοῦ πρὸς τὰ βαθύτερα μὴ πειρᾶσθαι παρακινδυνεύειν, καὶ εἴ τι τοιοῦτον, ὑπὲρ τῆς τῶν ἀκροωμένων ὠφελείας παντάπασιν ὠλιγώρει.

Ἀνεγνώσθη τοῦ Χρυσοστόμου ἐκ τοῦ εἰς τὸν ἅγιον Παῦλον. Pag. 812

Ἦλθεν εἰς τὴν Ἀντιόχου πόλιν ὁ Παῦλος, καὶ τοσοῦτον πλῆθος πιστῶν ἐγεώργησεν, ὡς προσηγορίας πρὸς τὴν τῶν χριστιανῶν τότε πρῶτον ἐν αὐτῇ ἀνθῆσαι. ταύτην τοίνυν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ βωμοῦ τὴν ἀφορμὴν λαβὼν ὁ πνευματικὸς ἡμῶν ῥήτωρ, τὴν οἰκείαν παρεισάγει διδασκαλίαν, ἐκ τῶν διαβόλου γραμμάτων πιστούμενος τὴν ἀλήθειαν. βωμὸν ἀνεστήσατε διὰ τῆς ἐπιγραφῆς, ὡς ἐστὶ Θεὸς ἕτερος ἀγνοούμενος· τοῦτον ἥκω κηρύττων ἐγώ. ὢ παραδόξων πραγμάτων. τὸν βωμὸν τοῦ διαβόλου συνήγορον πεποίηκε τοῦ Χριστοῦ· τὸ τῆς πλάνης ἐπίγραμμα ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐφθέγγετο· ἡ στήλη τῆς ἀπάτης ἐστηλίτευσε τὴν ἀπάτην. ἐπεὶ τὰ τῶν προφητῶν Ἀθηναίοις ἦν δυσπαράδεκτα, ὁ βωμὸς καὶ τὰ γράμματα τῶν δαιμόνων τῇ σοφίᾳ Παύλου ἐκήρυσσε τὴν εὐσέβειαν· εἱστήκει θρηνῶν ὁ διάβολος, ὁρῶν αὐτοῦ τὰ σοφίσματα ὑπὲρ Χριστοῦ ῥητορεύοντα· ἐπειδὴ βλέπων τὸν ἑαυτοῦ ἀριστέα Παῦλον κατ' αὐτοῦ στρατηγοῦντα, καὶ τοῖς οἰκείοις ὅπλοις αὐτὸν καταβάλλοντα.

Ἀνεγνώσθη τοῦ Χρυσοστόμου ἐπιγραφὴν ἔχον, σχόλιον εἰς τὸν θάνατον, λόγοι μακροὶ εἴκοσι δύο, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ παραπλήσιοι εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου κβ΄· καὶ ἔτι εἰς τὴν πεντηκοστὴν ὡσαύτως λόγοι ιζ΄. Pag. 7.

Ἀνεγνώσθη συνοδὸς τῆς παρανόμως κατὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου συγκροτηθείσης· ἐν ᾗ ὑπῆρχον καὶ κατάρχοντες Θεόφιλός τε Ἀλεξανδρείας, Ἀκάκιος ὁ Βερροίας, Ἀντίοχος ὁ Πτολεμαΐδος, καὶ ὁ Σεβηριανὸς Γαβάλων, καὶ Κύρινος ὁ Χαλκηδόνιος, τό τε μάλιστα δυσμενῶς ἔχοντες πρὸς τὸν ἄνδρα, οἳ ἅμα πάντα καὶ κριταὶ καὶ κατήγοροι καὶ μάρτυρες ἦσαν. ἐν ὑπομνήμασι δὲ αὐτῇ ἐπράχθη δέκα πρὸς τοῖς τρισίν· ἀλλὰ τὰ μὲν δύο καὶ δέκα κατὰ τοῦ ἁγίου· τὸ δὲ τρεῖς καὶ δέκατον περιέχει τὰ κατὰ Ἡρακλείδου, τοῦ εἰς Ἔφεσον ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντος, ὑπὲρ οὗ τὴν καθαίρεσιν ἴσχυσαν τελειῶσαι, ἑτέρων τινῶν κωλυσάντων. ὁ δὲ κατήγορος Ἡρακλείδου, τῆς Μαγνητῶν πόλεως ἐπίσκοπος ἦν, ὄνομα δὲ Μακάριος· ὁ δὲ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου περιφανὴς ἐχθρὸς καὶ πρῶτος κατήγορος, Ἰωάννης ὁ διάκονος αὐτοῦ ἦν. κατηγόρει δὲ τοῦ Χρυσοστόμου, ὅτι τε αὐτὸν ἠδίκησεν ἀφορίσας αὐτόν, διότι τὸν οἰκεῖον παῖδα Εὐλάλιον ἔτυψε. Δεύτερον δέ, ὅτι Ἰωάννης τις μοναχὸς ἐξ ἐπιτροπῆς τοῦ Χρυσοστόμου ἐτυπτήθη, ὥς φησι, καὶ ἐσύρη, καὶ μετὰ τῶν δαιμονώντων ἐσιδηροφόρησε. Τρίτον, ὅτι τῶν κειμηλίων πλῆθος πολὺ διέπρασε. Τέταρτον, ὅτι τὰ μάρμαρα τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, ἃ ὁ Νεκτάριος εἰς μαρμάρωσιν τῆς ἐκκλησίας ἀπετίθετο, οὗτος διέπρασε. Πέμπτον, ὅτι τοὺς κληρικοὺς ἀτίμους καὶ διεφθαρμένους, καὶ αὐτοπαραχρήστους καὶ τριωβολιμαίους ὑβρίζει. Ἕκτον, ὅτι τὸν ἅγιον Ἐπιφάνιον λῆρον ἀπεκάλει καὶ δαιμονιάριον. Ἕβδομον, ὅτι κατὰ Σεβηριανοῦ συσκευὴν ἐποιήσατο, κινήσας κατ' Pag. 15.

αὐτοῦ τοὺς διακόνους. Ὄγδοον, ὅτι καὶ κατὰ τοῦ κλήρου συκοφαντικὸν βιβλίον κατεσκεύασεν. Ἔνατον, ὅτι συγκροτήσας συνέδριον παντὸς τοῦ κλήρου, ἔστησε τρεῖς διακόνους, Ἀκάκιον, Ἐδάφιον, Ἰωάννην, κατηγορήσας ὡς τὸ ὠμοφόριον αὐτοῦ κλέψαντας, λέγων, μὴ καὶ εἰς ἄλλο τι αὐτὸ ἔλαβον; Δέκατον, ὅτι Ἀντώνιον ἐλεγχθέντα τυμβωρύχον ἐχειροτόνησεν ἐπίσκοπον. Ἑνδέκατον, ὅτι Ἰωάννην τὸν κόμητα ἐν τῇ στάσει τῶν στρατιωτῶν αὐτὸς κατεμήνυσε. Δωδέκατον, ὅτι οὔτε προσιὼν εὔξατο εἰς τὴν ἐκκλησίαν, οὔτε εἰσιών. Τρισκαιδέκατον, ὅτι ἄνευ θυσιαστηρίου χειροτονίας διακόνων καὶ πρεσβυτέρων ἐποίησε. Τεσσαρεσκαιδέκατον, ὅτι ἐν μιᾷ χειροτονίᾳ τέσσαρας ἐπισκόπους ἐποίησε. Πεντεκαιδέκατον, ὅτι δέχεται γυναῖκας μόνος πρὸς μόνας, πάντας ἐκβαλὼν ἔξω. Ἑξκαιδέκατον, ὅτι τὴν κληρονομίαν τὴν ἀπὸ Θέκλας καταλειφθεῖσαν πέπρακε διὰ Θεοδούλου. Ἑπτακαιδέκατον, ὅτι τὰ προσόδια τῆς ἐκκλησίας οὐδεὶς οἶδε ποῦ ἀπῆλθεν. Ὀκτωκαιδέκατον, ὅτι Σεραπίωνα ὑπὸ ἔγκλημα ὄντα, πρεσβύτερον ἐχειροτόνησεν. Ἐννεακαιδέκατον, ὅτι τοὺς κοινωνικοὺς τῆς οἰκουμένης κατὰ γνώμην αὐτοῦ ἐγκλεισθέντας, καὶ τελευτήσαντας ἐν τῇ φυλακῇ ὑπερεῖδε, καὶ οὐδὲ τὰ σκηνώματα αὐτῶν προπέμψαι ἠξίωσεν. Εἰκοστόν, ὅτι τὸν ἁγιώτατον Ἀκάκιον ὕβρισε, καὶ οὔτε λόγου μετέδωκεν αὐτῷ. Εἰκοστὸν πρῶτον, ὅτι Πορφύριον τὸν πρεσβύτερον παρέδωκεν Εὐτροπίῳ ἐξορισθῆναι. Εἰκοστὸν δεύτερον, ὅτι καὶ Βενέριον πρεσβύτερον παρέδωκε μεθ' ὕβρεως πολλῆς. Εἰκοστὸν τρίτον, ὅτι αὐτῷ μόνῳ λουτρὸν ὑποκαίεται, καὶ μετὰ τὸ λούσασθαι αὐτὸν Σεραπίων ἀποκλείει τὴν ἔμβασιν, ὥστε ἄλλον τινὰ μὴ λούεσθαι. Εἰκοστὸν τέταρτον, ὅτι πολλοὺς ἀμαρτύρως ἐχειροτόνησεν. Εἰκοστὸν πέμπτον, ὅτι μόνος ἐσθίει, ἀσώτως ζῶν Κυκλώπων βίον. Εἰκοστὸν ἕκτον, ὅτι αὐτὸς κατηγορεῖ, αὐτὸς μαρτυρεῖ, αὐτὸς ἀποφαίνεται. καὶ δῆλον ἐκ τῶν περὶ Μαρτύριον τὸν πρωτοδιάκονον, καὶ ἐκ τοῦ περὶ Προαιρέσιόν φασι, τὸν Λυκίας ἐπίσκοπον. Εἰκοστὸν ἕβδομον, ὅτι γρόνθον ἔδωκε Μέμνονι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, καὶ ῥέοντος τοῦ αἵματος ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, προσήνεγκε τὰ μυστήρια. Εἰκοστὸν ὄγδοον, ὅτι ἐν θρόνῳ ἀποδύεται καὶ ἐνδύεται, καὶ παστίλλον τρώγει. Εἰκοστὸν ἔνατον, ὅτι καὶ χρήματα τοῖς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονουμένοις ἐπισκόποις δίδωσιν, ἵνα δι' αὐτῶν καταπονῇ τοῦ κλήρου. τὰ μὲν οὖν κατὰ τοῦ ἁγίου κεφάλαια ταῦτα. ἐκεῖνος δὲ τέταρτον προσκληθεὶς, οὐ παρεγένετο· δηλοποιήσας τοῖς προσκαλουμένοις, ὅτι εἰ τοὺς προφανεῖς ἐχθροὺς ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν κρινόντων παραστέλλετε, ἕτοιμός εἰμι καὶ παραγενέσθαι, καὶ ἀπολογεῖσθαι, εἴ τις τί μου κατηγορεῖ. εἰ δὲ τοῦτο ποιεῖν οὐ βούλεσθε, ὁσάκις ἂν ἀποστείλητε, οὐδὲν πλέον ἀνυσθήσεται. ἐξήτασαν δὲ, ὡς ἐνόμισαν, ἐκ τῶν κεφαλαίων τούτων τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον. Εἶτα ἤρξαντο περὶ Ἡρακλείδου, καὶ Παλλαδίου τοῦ Ἑλενουπόλεως τῶν ἐπισκόπων ἐξετάζειν· καὶ ἀπέδωκε λίβελλον πάλιν ὁ μοναχὸς Ἰωάννης (οὗ ὁ διάκονος Ἰωάννης ἐν ταῖς κατὰ τοῦ Χρυσοστόμου κατηγορίαις ἐμνήσθη) ἐγκαλῶν κατὰ Ἡρακλείδου, ὅτι Ὠριγενιαστής ἐστι, καὶ ὅτι κλέπτης ἐφωράθη ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης, ἱμάτια τοῦ διακόνου Ἀκυλίνου κλέπτων· καὶ ὅτι αὐτόν, φησιν, ὁ ἐπίσκοπος Ἰωάννης τοιοῦτον ὄντα εἰς Ἔφεσον ἐχειροτόνησεν. ἐνεκάλει δὲ καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Χρυσοστόμου, ὡς πολλὰ κακὰ παθὼν χάριν τῶν Ὠριγενιαστῶν, διὰ Σεραπίωνος, καὶ παρ' αὐτοῦ ἐκείνου [ἀπέστειλεν.] Εἶτα τούτων ἐξετασθέντων, ἐζητήθη πάλιν τὸ ἔνατον κεφάλαιον τῶν ἐγκλημάτων· εἶτα τὸ κζ'· εἶτα πάλιν κατηγόρησεν Ἰσαάκιος ἐπίσκοπος τοῦ Ἡρακλείδου, ὡς Ὠριγενιαστοῦ, καὶ ὡς μὴ παραδεχθέντος Ἐπιφανίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ, μήτε εἰς εὐχήν, μήτε εἰς συνεστίασιν. ἐπέδωκε δὲ ὁ αὐτὸς Ἰσαάκιος καὶ λίβελλον κατὰ τοῦ Χρυσοστόμου περιέχοντα ταῦτα. Πρῶτον, περὶ τοῦ πολλάκις μνημονευθέντος Ἰωάννου τοῦ μοναχοῦ, ὅτι ἐδάρη διὰ τοὺς Ὠριγενιαστάς, καὶ ὅτι ἐσιδηροφόρησε. Δεύτερον, ὅτι ὁ μακάριος Ἐπιφάνιος διὰ τοὺς Ὠριγενιαστάς, Ἀμμώνιον, Εὐθύμιον, Εὐσέβιον, καὶ Ἡρακλείδην, καὶ Παλλάδιον οὐκ ἠθέλησε κοινωνῆσαι. Τρίτον, ὅτι τὴν φιλοξενίαν ἀθετεῖ μονοσιτίαν ἐπιτηδεύων. Τέταρτον, ὅτι ἐπ' ἐκκλησίας λέγει τράπε-

ζα

ζειν ἐριννύων πεπληρωμένῳ. Πέμπτον, ὅτι καυχᾶται ἐπὶ ἐκκλησίᾳ, λέγων, ἐρῶ, μαίνομαι. Ἕκτον, ὅτι ὀφείλει ἑρμηνεῦσαι τίνες εἰσὶν ἐρινύες, καὶ τί ἐστι τὸ λέγειν, ἐρῶ, μαίνομαι. ἡ γὰρ ἐκκλησία οὐκ οἶδε ταῦτα. Ἕβδομον, ὅτι ἄδειαν παρέχει τοῖς ἁμαρτάνουσι, διδάσκων· ἐὰν πάλιν ἁμάρτῃς, πάλιν μετανόησον, καὶ ὁσάκις ἂν ἁμαρτήσῃς, ἐλθὲ πρός με, καὶ ἐγώ σε θεραπεύσω. Ὄγδοον, ὅτι βλασφημεῖ ἐπὶ ἐκκλησίας λέγων, ὅτι ὁ Χριστὸς προσευξάμενος οὐκ εἰσηκούσθη, ἐπεὶ μὴ δεόντως προσηύξατο. Ἔνατον, ὅτι τοῖς λαοῖς ὑποβάλλει στασιάζειν κατὰ τῆς συνόδου. Δέκατον, ὅτι Ἕλληνας πολλὰ κακὰ τοῖς Χριστιανοῖς διαθεμένους ὑπεδέξατο, καὶ ἔχει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ προΐσταται αὐτῶν. Δέκατον, ὅτι ἐπιβαίνει ἀλλοτρίαις ἐπαρχίαις, καὶ χειροτονεῖ ἐπισκόπους. Ἑνδέκατον, ὅτι ὑβρίζει τοὺς ἐπισκόπους, καὶ ἐκπιγγάτους κελεύει ἐκβληθῆναι τῆς οἰκίας αὐτοῦ. Δωδέκατον, ὅτι τοὺς κληρικοὺς ξέναις ὕβρεσιν ὑβρίζει. Τρισκαιδέκατον, ὅτι παραθήκας ἀλλοτρίας ἥρπασε βίᾳ. Τεσσαρεσκαιδέκατον, ὅτι ἄνευ συνεδρίου, καὶ παρὰ γνώμην τοῦ κλήρου ποιεῖ τὰς χειροτονίας. Πεντεκαιδέκατον, ὅτι τοὺς μὲν Ὠριγενειαστὰς ἐδέξατο, τοὺς δὲ κοινωνικοὺς τῆς ἐκκλησίας μετὰ συστατικῶν ἐλθόντας γραμμάτων, καὶ ἐν τῇ φυλακῇ βληθέντας οὐκ ἐξείλετο, ἀλλὰ καὶ ἀποθανόντας ἐν αὐτῇ οὐκ ἐπεσκέψατο. Ἑκκαιδέκατον, ὅτι δούλους ἀλλοτρίους μήπω ἐλευθερωθέντας, ἀλλὰ καὶ διαβεβλημένους ἐχειροτόνησεν ἐπισκόπους. Ἑπτακαιδέκατον, ὅτι αὐτὸν τοῦτον Ἰσαάκιον πολλὰ περὶ αὐτοῦ συνέβη κακωθῆναι. τούτων οὖν τῶν κατηγοριῶν τὸ μὲν πρῶτον, ἅτε δὴ προεξετασθέν, ὡς ἐνόμιζον, οὐκέτι ἐξητάσθη· τὸ δὲ δεύτερον ἐξητάσθη, καὶ τὸ ἕβδομον. Εἶτα ἐξητάσθη πάλιν τὸ τρίτον ἔγκλημα τῶν ὑπὸ τοῦ διακόνου Ἰωάννου ἐπιδοθέντων. ἐν τούτῳ δὲ τῷ κεφαλαίῳ καὶ Ἀρσάκιος ὁ πρωτοπρεσβύτερος, ὁ αὐτὸν τὸν Χρυσόστομον διαδεξάμενος, καὶ Ἀττικὸς ὁ πρεσβύτερος, οὐκ οἶδ' ὅπως μάρτυρες ἔστησαν, καὶ τοῦ ἁγίου κατεμαρτύρησαν· καὶ Ἐλπίδιος [δὲ] ὁ πρεσβύτερος. οἱ αὐτοὶ δὲ κατεμαρτύρησαν, καὶ σὺν αὐτοῖς καὶ ὁ πρεσβύτερος Ἀκάκιος ἐπὶ τῷ τετάρτῳ κεφαλαίῳ. τούτων οὖν ἐξετασθέντων, αὐτοί τε οἱ προειρημένοι πρεσβύτεροι, καὶ Εὐδαίμων ἔτι καὶ Ὀνήσιμος ᾐτοῦντο ἐπιταχῦναι τὴν ἀπόφασιν. καὶ πρῶτος τῆς συνόδου Παῦλος ὁ Ἡρακλείας ἠξίωσεν ἅπαντας ἀποφήνασθαι. καὶ ἀπεφήναντο τὴν τοῦ ἁγίου, ὡς ἔδοξεν ἑαυτοῖς, καθαίρεσιν, ἀρξαμένου Γυμνασίου ἐπισκόπου, καὶ τελευτήσαντος Θεοφίλου τοῦ Ἀλεξανδρείας, οἱ πάντες τὸν ἀριθμὸν πεντήκοντα πέντε. Εἶτα ἐγράφη τῷ κλήρῳ Κωνσταντινουπόλεως, ὡς δῆθεν ἀπὸ συνόδου, περὶ τῆς τοῦ ἁγίου καθαιρέσεως. ἀνηνέχθη καὶ τοῖς βασιλεῦσιν. ἐπεδόθησαν ἔτι καὶ λίβελλοι τρεῖς, παρὰ Γεροντίου, παρὰ Φαυστίνου, παρὰ Εὐγνωμονίου, οἳ ἔλεγον ἑαυτοὺς ἀδίκως ὑπὸ Ἰωάννου καθῃρῆσθαι. ἐγένετο καὶ ἀντιγραφὴ βασιλικὴ πρὸς τὴν σύνοδον, ἐν οἷς καὶ δωδεκάτη πρᾶξις. ἡ δὲ τρισκαιδεκάτη, ὡς ἐρρέθη, ἔχει τὰ περὶ Ἡρακλείδου τὸν Ἐφέσου ἐπίσκοπον.

Ἀνεγνώσθησαν ἐπιστολαὶ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἃς μετὰ τὴν ἄδικον καὶ ἀπάνθρωπον ἐξορίαν, πρὸς διαφόρους ἔγραψεν· ἐν αἷς εἰς τὸ χρειωδὲς μᾶλλον συντείνουσαι, αἵ τε πρὸς τὴν εὐλαβεστάτην Ὀλυμπιάδα τὴν διάκονον αὐτῷ γεγραμμέναι διαπρεπεῖς, καὶ αἱ πρὸς Ἰννοκέντιον τὸν Ῥώμης· ἐν αἷς καὶ ὅσα αὐτῷ συνηνέχθη, ὡς ἐν ἐπιστολῆς εἴδει διεξιστορεῖ. κέχρηται δὲ καὶ ταύταις ταῖς ἐπιστολαῖς τῷ συνήθει τοῦ λόγου χαρακτῆρι. λαμπρός τε γάρ ἐστι καὶ σαφής, καὶ ἀνθῶν μετὰ τοῦ ἡδέος τὴν πιθανότητα. πλὴν ὅσον ἐμμελέστεραί πως δοκοῦσιν αἱ πρὸς Ὀλυμπιάδα αὐτῷ συγκεῖσθαι ἐπιστολαί, εἰ καὶ τοῦ ἐπιστολιμαίου τύπου, τῶν πραγμάτων τότε εἰς τὴν ἑαυτῶν ἰσχὺν τοὺς τῶν ῥημάτων νόμους ἐκβιασαμένων, οὐ λίαν ἐγράφησαν στοχαζόμεναι. Pag. 118.

Ἔοικ

Pag. 196. Ἔοικε δὲ οὗτος [Βασίλειος ὁ τῆς Σελευκείας ἐπίσκοπος] μᾶλλον εἶναι, ἢ ὁ Καισαρείας μέγας Βασίλειος, ὁ τῷ τρισμακαρίῳ Ἰωάννῃ τῷ Χρυσοστόμῳ φίλος γνήσιος καὶ ὁμωρόφιος· περὶ οὗ καὶ ὁ περὶ ἱερωσύνης λόγος συντέτακται. πολλὰ γὰρ ἔχει τῶν ἐκείνου λόγων καὶ νοημάτων, καὶ μάλιστα τὴν κατὰ τὴν θείαν γραφὴν, ἐν τοῖς τοῦ Βασιλείου λόγοις ἐπιφαίνεται· ὡς ἂν ἀπὸ τῆς αὐτῆς πηγῆς τῶν μαθημάτων ἀρυσαμένω ἄμφω τὰ πρόσφορα. καὶ τῆς τροπῆς δὲ ἡ καὶ ἔμφασιν καὶ οἰκείωσιν μεταχείρισις, τῆς Ἰωάννου συνουσίας καὶ συναναγνώσεως οὐκ ἐλάχιστον ὑπάρχει τεκμήριον. κέχρηται γὰρ ταύτῃ καὶ ὁ θεῖος ἐκεῖνος ἀνὴρ εἰ καὶ κεκραμένῃ, καὶ λίαν ἐπιχαίρως, καὶ τῇ ἀφελείᾳ τὸν ἐκεῖθεν ὄγκον μιγνύεται, διαλεαίνων εὐφυῶς καὶ τὸν ὅλον λόγον πολιτικοῦ ποιούμενος λόγου εἰκόνα.

Pag. 420. --- Ἰωάννου δὲ τοῦ Χρυσοστόμου, ἐκ τοῦ ὑπομνήματος τῆς πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῆς. ὅτι, φησὶ, τὸ λέγειν σαρκὶ παθεῖν τὸν Θεὸν λόγον, φρόνημα τῆς ἐκκλησίας ἐστὶν ὥσπερ καὶ βλάσφημον καὶ ἀπόβλητον τὸ, κηρύττειν αὐτὸν παθεῖν τῇ φύσει τῆς θεότητος.

Pag. 99. Ἄρχεται μὲν [ὁ Εὐνάπιος] τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῆς Κλαυδίου βασιλείας, εἰς ἣν Δεξίππου ἡ ἱστορία καταλήγει· ἀποτελευτᾷ δὲ εἰς τὴν Ὁνωρίου καὶ Ἀρκαδίου τῶν Θεοδοσίου παίδων βασιλείαν· ἐκεῖνον τὸν χρόνον τέλος τῆς ἱστορίας ποιησάμενος, ὃν Ἀρσάκιος μὲν, τοῦ χρυσοῦ τῆς ἐκκλησίας στόματος Ἰωάννου ἀπελαθέντος, εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον ἀνηγμένος, ἱεράτευε.

Pag. 158. Φησὶ δὲ οὗτος [ὁ τῶν περὶ τοῦ πάσχα λόγων συγγραφεὺς ἀνώνυμος] ὅτι κατὰ μὲν τοὺς ἄλλους τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἐνιαυτοὺς ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν ὁ Χριστὸς τὸ νομικὸν ἐπετέλει πάσχα, καθ᾽ ὃν δὲ παρεδόθη, οὐκ ἔτι· καὶ σκοπεῖν χρή. ὁ γὰρ Χρυσόστομος καὶ ἡ ἐκκλησία τότε φησὶν αὐτὸν ἐπιτελέσαι τὸ νομικὸν πρὸ τοῦ μυστικοῦ δείπνου.

ΕΚ ΤΩΝ ΙΣΙΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΠΗΛΟΥΣΙΩΤΟΥ
ἐπιστολῶν.

Lib. 2. Ep. 42. ΤΟῦ καταπεπλῆχθαι οὔ φημι τοὺς ἄλλους (μικρὸν γὰρ ἴσως τοῖς πολλοῖς τοῦτο) ἀλλὰ καὶ αὐτὸν Λιβάνιον, τὸν ἐπ᾽ εὐγλωττίᾳ παρὰ πᾶσι βεβοημένον, τὴν τοῦ ἀοιδίμου Ἰωάννου γλῶτταν, καὶ τὸ κάλλος τῶν νοημάτων, καὶ τὴν πυκνότητα τῶν ἐνθυμημάτων, τεκμήριον ἡ ἐπιστολή· ἐν ᾗ οὐ μόνον αὐτὸν μακαρίζει οὕτω δυνάμενον εἰπεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐγκωμιασθέντας, καὶ ταῦτα βασιλεῖς τυγχάνοντας, ὅτι δὴ τοιούτου ἐπαινέτου τετυχήκασιν. ἔστι δὲ αὕτη.

Λιβάνιος Ἰωάννῃ.

ΔΕξάμενός σου τὸν λόγον τὸν πολὺν καὶ καλὸν, ἀνέγνων ἀνδράσι λόγων καὶ αὐτοῖς δημιουργοῖς· ὧν οὐδεὶς ἦν, ὃς οὐκ ἐπήδα τε καὶ ἐβόα, καὶ πάντα ἔδρα τὰ τῶν ἐκπεπληγμένων. ᾔσθην οὖν, ὅτι τῷ δεικνύναι τὴν τέχνην ἐν δικαστηρίοις προστίθης τὰς ἐπιδείξεις. καὶ μακαρίζω σε μὲν οὕτω δυνάμενον ἐπαινεῖν· ἐπαινέτου δὲ τοιούτου τετυχηκότας τόν τε δόντα πατέρα, καὶ τοὺς λαβόντας υἱεῖς τὴν βασιλείαν.

ΕΚ ΤΩΝ ΦΩΤΙΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΗΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ συγγραφῆς.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον, τὰ περὶ τοῦ Χρυσοστόμου ἐπιγραφὴν ἔχον, Γεωργίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας. ὅστις δὲ ἐστιν οὗτος, οὐκ ἔχω σαφές τι διαστῆσαι. ἔστι μέντοι τὴν φράσιν ἁπλοῦς, καὶ εἰς πολλὴν χυδαιότητα καταπεπτωκώς· μηδὲ τοῦτο δὴ, ὃ παρὰ τοῖς γραμματικοῖς κατὰ χεῖρας, τὴν τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων σύνταξιν, ἠκριβωμένος. λέγει δὲ ἔκ τε τοῦ Παλλαδίου (ἐπίσκοπος δὲ ὁ Παλλάδιος, καὶ διαλογικῷ τύπῳ καλῶς τε καὶ ἐσπουδασμένως τὰ περὶ τοῦ Χρυσοστόμου ἀνεγράψατο) ἔκ τε οὖν τούτου φησὶ, καὶ Σωκράτους, καὶ διαφόρων ἄλλων τὴν ἱστορίαν ἀναλεξάμενον, εἰς ἓν συναθροίσασθαι. & in fine capitis, p. 146. ὁ δὲ συγγραφεὺς οὗτος οὐκ ὀλίγα φαίνεται παρειστορῶν. ἀλλ᾽ οὐδὲν κωλύει τοὺς ἀναγινώσκοντας ἐκλεγομένους τὰ χρήσιμα, τὰ λοιπὰ παρορᾶν.

Pag. 138. Edit. Augustanæ.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΕΞΗΓΗΣΙΣ, ΗΤΟΙ ΒΙΟΣ

καὶ πολιτεία καὶ θαύματα τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ οἰκου-
μενικοῦ διδασκάλου καὶ ἀρχιεπισκόπου Κων-
σταντινουπόλεως Ἰωάννου τοῦ
Χρυσοστόμου.

1 Prooemium

Πάντες οἱ παλαιοὶ ἱστοριογράφοι τὰ μὲν ἐκ προγενεστέρων αὐτῶν συγγραφέων ἐκδεδώκασι, τὰ δὲ ἀπὸ ἀκοῆς, τὰ δὲ καὶ αὐτόπται τῶν πραγμάτων γεγονότες. Μωϋσῆς γὰρ ὁ μέγας ἐν προφήταις, τὴν ἐξ ἀρχῆς κόσμου γένεσιν παρὰ τοῦ Θεοῦ δημιουργηθεῖσαν ἐξηγήσατο, μυσταγωγηθεὶς περὶ αὐτοῦ, μηδὲν ἐξ αὐτῶν ἑωρακὼς τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς, ἅτινα πεπλαστούργηνται. Εἶτα μετὰ ταύτην τὴν συγγραφὴν, καὶ ἑτέραν βίβλον συνεγράψατο, τὴν τοῦ ἰδίου ἔθνους ἐξ Αἰγύπτου ἔξοδον, καὶ δουλείας Φαραωνίτιδος ἐλευθερίαν ὧν μέσος μὲν αὐτῶν, ἐκ τῶν παρ᾽ αὐτοῦ γε-

νομένων ἐν Αἰγύπτῳ Ἑβραίων ἀκήκοε, τὰ πλεῖστα δὲ αὐτοῖς ὄψεσι τεθέαται. εἶτα καθεξῆς τὰ ὑπόλοιπα τρία βιβλία τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου μέχρι τῆς αὐτοῦ τελευτῆς. μετ' ἐκεῖνον δὲ πάλιν τὰ κατὰ γενεὰν συμβάντα, οἷς τὰ ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, καὶ τῶν κριτῶν τοῦ Ἰσραηλίτου λαοῦ, καὶ τῶν πολεμικῶν ἀθροισμάτων, Ἰουδαίων τε καὶ ἀλλοφύλων, ἕτεροι ἐκδεδώκασι. μεθ' ἐκείνους ἄλλοι συνεγράψαντο τὰ ἐπὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν συμβεβηκότα, εἶτα προφητείας ἀνδρῶν ἁγίων καὶ ὁσίων, καὶ βιβλίον ψαλμικῆς μελῳδίας, καὶ σοφίας, καὶ παροιμίας· ἐπιμὴν καὶ τὰ ὑπὸ Περσῶν καὶ Μήδων καὶ Ῥωμαίων συμβάντα τοῖς Ἰουδαίοις δεινά. καὶ ἑτέρων πλειόνων ἐν τῇ παλαιᾷ ἱστορίας διαφόρους τινὰς εὑρήσει τις κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐκτεθείσας πρὸς γνῶσιν καὶ εἴδησιν τῶν μετέπειτα γενεῶν. πάλιν δὲ μετ' ἐκείνην τὴν παλαιὰν γραφήν, ἐπήνθησεν ἡ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔνδοξος παρουσία, ὡς ἔαρ, πάσης πνευματικῆς εὐωδίας ἀποπέμπουσα τὴν εὐοσμίαν, ἀποδιώκουσα πᾶσαν ἀχλὺν ἀγνωσίας, καὶ φωτίζουσα τὰς διανοίας τῶν πιστευόντων εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν θείων εὐαγγελιστῶν καὶ ἀποστόλων αὐτοῦ. παρέλαμψαν δὲ καὶ ἁγίων μαρτύρων τῆς ἀληθείας καὶ ἀσκητῶν καὶ θεοφόρων ἀνδρῶν πλήθη ἄπειρα, ὧντινων τὰς ἀρετὰς καὶ βίους καὶ ἄθλους συνεγράψαντο οἱ κατ' ἐκεῖνον καιρὸν εὑρεθέντες φιλοπονέστεροι τῶν ἄλλων ἀνδρῶν, πρὸς δόξαν μὲν Θεοῦ, ὑπόμνησιν δὲ καὶ ζῆλον τῆς ἐκείνων πολιτείας. πάλιν δὲ ἀνεδείχθησαν μεθ' ἐκείνους καθολικοὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἱστοριογράφοι, ἅτε τὰ περὶ αὐτῶν καὶ ἐπ' αὐτῶν γεγονότα συγγραψάμενοι πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἐντευξομένων. ὡσαύτως πάλιν ἀνεφύησαν ποιηταὶ τῶν ἑλλήνων καὶ ἱστοριογράφοι, συγγραψάμενοι καὶ αὐτοί, καθὼς ἑκάστῳ ἤρεσεν· ὧντινων αἱ βίβλοι αἱ μὲν τῷ χρόνῳ ἀπόλωλαν, αἱ δὲ καὶ μέχρι νῦν σώζονται. τούτων δὲ ἁπάντων μνείαν πεποιήμεθα καὶ εἰς μέσον παρηγάγομεν, οὐκ εἰκῆ, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ὡς μέλλοντες καὶ ἡμεῖς ἐκτίθεσθαι τὰ κατὰ τὸν ὅσιον καὶ πανίερον καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης διδάσκαλον καὶ φωστῆρα τὸν μακάριον Ἰωάννην τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἰθύνοντα καὶ κοσμήσαντα θρόνον ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου τῶν βασιλέων, πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἐντευξομένων, οὐδὲν μὲν ἐξ αὐτῶν αὐτοτελήσαντες, ἐκ δὲ τῶν συγγραψαμένων αὐτὰ ἀνθολογήσαντες. τινὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐκ τῆς γενομένης διαλέξεως παρὰ Παλλαδίου τοῦ ἐπισκόπου πρὸς Θεόδωρον τὸν διάκονον τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐξηντλήσαμεν (ἅτε [τοῦ] αὐτοῦ ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις παρόντος ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ παρακολουθήσαντος πᾶσι τοῖς πεπραγμένοις, ὑποχωρήσαντος δὲ ὕστερον καὶ τῆς πόλεως καὶ τῆς αὐτοῦ ἐπισκοπῆς, βδελυξαμένου καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν συσκευασαμένων κατὰ τοῦ * μακαρίου Ἰωάννου καὶ ἀκανονίστως καταψηφισαμένων αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς) τινὰ δὲ αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν συγγραφέντων ὑπὸ Σωκράτους τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἱστοριογράφου· ἄλλα δὲ καὶ ἐξ ἑτέρων ἀντιγράφων· τινὰ δὲ καὶ ἐξ ἀκοῆς πιστῶν ἱερέων καὶ λαϊκῶν πρεσβυτῶν ὅρκοις φοβεροῖς πληροφορησάντων ἡμᾶς ἐγγράφως εὑρόντας, ἅπερ ἐξηγήσαντο ἡμῖν περὶ αὐτοῦ. τοιοῦτος γὰρ ὑπῆρχεν ὁ ἀνήρ, τοῖς πᾶσιν ἡδὺς καὶ ἐράσμιος, ὡς πόθον ἐσχηκέναι πάντας οὐ μόνον ἀκούειν τὰ κατὰ τὸν βίον αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν ὑπομνήμασι καὶ συγγραφαῖς ταῦτα ἐντάξαι. ἡμεῖς δὲ πᾶσι τούτοις ἐντετυχηκότες, οὐ δίκαιον ἡγησάμεθα ἀπορραδίως ἐᾶσαι τὰς τοιαύτας αὐτοῦ ἀρετὰς πλάζεσθαι, ἀλλὰ τὸ μᾶλλον εἰς μίαν τινὰ ἐναρμόνιον διήγησιν συμπλέξαι ὥσπερ ἁλύσει χρυσῇ συνδεδεμένην, οὐδὲν ἐξ ἑαυτῶν προσενεγκότες αὐτῇ. εἰ καὶ τὰ μάλιστα εὐτελῆ εἰσι πρὸς τὴν ἐκείνου ἀρετὴν γεγραμμένα· ὅμως δὲ τοῖς εὐγνωμόνως δεχομένοις ἱκανὰ καὶ ταῦτα ὑπάρχει δεῖξαι τοῦ ἁγίου τούτου τὸν θερμὸν πρὸς τὰ θεῖα ζῆλον καὶ τὴν ἀκηλίδωτον αὐτοῦ καὶ ἐνάρετον διαγωγήν, καὶ ὅπως ὑπῆρχε τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν φροντιστής, μιμητὴς γενόμενος ἐν πᾶσι Παύλου τοῦ ἁγιωτάτου ἀποστόλου, καὶ τῶν θείων γραφῶν ἐξηγητὴς δόκιμος, διερμηνεύων καὶ σαφηνίζων τὰ πολλοῖς δυσνόητα. εἰκὸς δὲ καὶ ἄλλας συγγραφὰς εὑρίσκεσθαι ὑπό τινων φιλοπόνων ἐκτεθείσας,

συντείνουσαι εἰς τὸν τοῦ θαυμασίου ἀνδρὸς ἐκείνου βίον, λαθοῦσαι ἡμᾶς. καὶ μηδεὶς ἀπιστείτω, ἀλλὰ δεχέσθω καὶ ταύτας εὐγνωμόνως. ἀρχὴν δὲ τῆς ἐνθέου ἐξηγήσεως καὶ ἐναρέτου αὐτοῦ πολιτείας καὶ διαγωγῆς ἐντεῦθεν ποιήσομαι, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς νέας αὐτοῦ ἡλικίας, καθὼς παρελάβομεν ἐκ τῶν ταύτην παρ' ἡμῖν ἐκθεμένων.

2 *Chryſoſtomi pueritia & humilitas.*

Οὗτος τοίνυν ὁ γενναιότατος καὶ σοφώτατος καὶ ἀξιάγαστος Ἰωάννης, Ἀντιοχεὺς μὲν ἦν τῆς Κοίλης Συρίας, υἱὸς δὲ ὑπῆρχέ τινος τῶν ἐμφανῶν τῆς πόλεως ἐκείνης, ὀνόματι Σεκούνδου, διαπρέψαντος ἔν τε πλούτῳ πολλῷ καὶ ἀξιώματι στρατηλάτου· μητρὸς δὲ Ἀνθούσης οὕτω καλουμένης, καὶ αὐτῆς τῶν πρωτευόντων τῆς πόλεως θυγατρὸς γενομένης. ἦν δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἰωάννης ἐκ βραχείας ἡλικίας τὸ μὲν ἦθος καλὸν σφόδρα κεκτημένος, τὴν δὲ ἀναστροφὴν κατεσταλμένην ἐν ἐπιστήμῃ, ἀπεχόμενος ἀεὶ τῶν παιδικῶν ἀθυρμάτων. ἀνετρέφετο δὲ πάνυ φιλοφρόνως ὑπὸ τῶν αὐτοῦ γονέων κατὰ τὴν δύναμιν καὶ πρέπουσαν αὐτοῖς εὐγένειαν. πάντες δὲ ἦσαν Ἕλληνες. Μελετίου δὲ τοῦ Ἀρμενίου καὶ ὁμολογητοῦ τὸν θρόνον ἐπέχοντος Ἀντιοχείας, βαπτίζει πρῶτον τὸν μακάριον Ἰωάννην· εἰς ὕστερον δὲ καὶ τοὺς τούτου γονεῖς ἐβάπτισεν. οὐ γὰρ συνεχώρει ὁ Θεὸς τοιούτου φωστῆρος καὶ τῆς ἐκκλησίας διδασκάλου γεννήτορας ἀμοιρῆσαι τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως καὶ γνώσεως διὰ τοῦ βαπτίσματος. ἐπεὶ δὲ προέκοπτεν ὁ Ἰωάννης τῇ ἡλικίᾳ, καὶ ἐπιτήδειος λοιπὸν γέγονε πρὸς τὴν τῶν ἱερῶν καὶ βελτίστων γραμμάτων μάθησιν, παραδίδοται μέν* τινι διδασκάλῳ εἰς διδαχήν· δεξιᾶς δὲ φύσεως πέλων ὁ παῖς, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ταῦτα ἐξέμαθεν. ἦν γὰρ πάνυ φιλομαθής, ἔχων καὶ φόβον Θεοῦ ἐν ἑαυτῷ καὶ ταπεινοφροσύνην μεγάλην, σχολάζων νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν εἰς τὴν μελέτην τῶν μαθημάτων αὐτοῦ. φιλεῖ δέ πως τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις, καὶ μάλιστα τῶν ἐν πλούτῳ κομώντων, τὴν ὑπεροψίαν καὶ φαντασίαν τοῦ αἰῶνος τούτου. προσέταττον οὖν οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἵππῳ ἐπιβαίνειν, καὶ παῖδας ἐπακολουθεῖν σὺν παιδαγωγῷ, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς δορυφορίας τῷ παιδευτηρίῳ προσφοιτᾶν· αὐτὸς δὲ οὐ μόνον οὐ προσεῖχε τούτοις τοῖς παρερχομένοις καὶ ῥευστοῖς, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τὰ ἐναντία τούτων ἔπραττε, καταφρονῶν καὶ μὴ βουλόμενός τι τῶν εἰς ἀπόνοιαν φερόντων πράττειν, καθότι ἐν πολλῇ ταπεινοφροσύνῃ διῆγε, καίτοι πολλῶν τῶν συνηλικιωτῶν αὐτοῦ μετὰ πολλῆς φαντασίας ἐν τῇ σχολῇ παραγινομένων, καὶ* ὀνειδιζόντων αὐτὸν ἐπὶ τῇ εὐτελείᾳ, ᾗ ἐνεδείκνυτο. αὐτὸς δὲ τούτων μὲν οὐδ' ὅλως ἐφρόντιζεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μαθήμασι τὴν διάνοιαν ἐμφιλοχωρεῖν ἠνάγκαζεν, οὐδαμῶς ἐξιστάμενος τῆς ἰδίας καταστάσεως. θεασάμενοι δὲ αὐτὸν ὅ τε παιδαγωγὸς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ παῖδες οὕτω διαγινόμενον, ἠνάγκαζον αὐτὸν πειθαρχῆσαι τοῖς ὑπὸ τῶν γονέων αὐτοῦ κελευσθεῖσιν αὐτοῖς περὶ αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ οὐκ ἠνείχετο αὐτῶν. πάλιν δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τινὲς προσελθόντες λέγουσιν αὐτῷ· Κύριε, οἱ σοὶ δεσπόται ἡμῶν, καὶ γεννήτορές σου προσέταξαν ἡμῖν ποιῆσαί σοι τὴν δουλείαν ταύτην εἰς ἔπαινον καὶ δόξαν τῆς τιμῆς αὐτῶν. σὺ οὖν μὴ ἀνεχόμενος ἡμῶν, οὐ τὸν τυχόντα κίνδυνον καὶ θυμὸν καθ' ἡμῶν ἐπάγεις παρὰ αὐτῶν γενέσθαι. ὀργισθήσονται δὲ ἡμῖν, ὑπονοήσαντες ἡμᾶς ὡς καταφρονήσαντας τῆς προστάξεως αὐτῶν, καὶ μὴ φροντίσαντας τῆς ὑπολήψεως αὐτῶν· καὶ ἀπελάσουσιν ἡμᾶς ἕνεκεν σοῦ. νῦν οὖν ἐπίνευσον τῇ δεήσει ἡμῶν, καὶ σῶσον ἡμᾶς ἀπὸ θλίψεως, συγχωρῶν ἡμῖν διαπράξασθαι εἰς σὲ κατὰ τὴν κέλευσιν αὐτῶν. Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτοῖς ὁ σοφώτατος Ἰωάννης μετὰ πολλῆς ταπεινώσεως καὶ πραότητος εἶπεν· Εἰ καὶ τὰ μάλιστα οὕτως ἔχει τὰ πράγματα, καθὼς εἰρήκατε, ἀλλ' οὖν ἐφ' ὅσον εἰς διδαχὴν γραμμάτων ἐξεδόθην, δέον μοί ἐστιν ἔχειν ταπεινοφροσύνην, καὶ μιμεῖσθαι τοὺς λοιποὺς εὐτελεῖς συμφοιτητάς μου, πρὸς τὸ ῥιζωθῆναι ἐν τῇ καρδίᾳ μου τὰ διδάγματα, καὶ καρποφορῆσαι αὐτὰ ἐν τῷ λογισμῷ μου, καὶ μὴ τῇ ὑπεροψίᾳ καὶ φαντασίᾳ προσπλούμενος συγχύσω τὸν νοῦν εἰς ἀνόητα, καὶ ἃ μὴ θέμις. ὑπερηφανία γὰρ μήτηρ ἀσυνέτων ὑπάρχει, καὶ ὁ προσέχων αὐτῇ ἀπόλλυται· ταπεινοφροσύνῃ δὲ τὰ πάντα κατορθοῖ, ἀνυψοῦσα καὶ κατευοδοῦσα τοὺς κεκτημένους αὐτήν. τί γάρ μοι κέρδος προσγενηθήσεται ἐκ τοῦ ἐφ' ἵππων καὶ ἡμιόνων ἐπιβεβηκέναι, παρ' οἷς οὐκ ἔστι σύνεσις, θλίβουσι δὲ καὶ ὑμᾶς τοὺς ἀκολουθοῦντάς μοι πεζοποροῦντας; τίς δὲ τῶν εὖ φρονούντων οὐ μέμψεται, ὁρῶν με τὰ τοιαῦτα πράττοντα; τὴν μὲν οὖν πρόθεσιν τῆς περὶ ἐμὲ εὐνοίας ἀποδέδεγμαι παρ' ὑμῶν, τὸ δὲ πρέπον μοι ἐξελεξάμην. Τότε θεασάμενοι ἐκεῖνοι τὸ ἀκαμπὲς τοῦ λογισμοῦ αὐτοῦ καὶ ἀμετάθετον τῆς προαιρέσεως, πορευθέντες λάθρα ἀνήγγειλαν τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ περὶ τούτων ἁπάντων, καὶ ὅτι οὐδ' ὅλως φροντίζει παντοίας δόξης ἢ ὑπεροψίας τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλ' ἔστιν ὡς εἷς τῶν εὐτελῶν ἀνθρώπων. Ταῦτα δὲ ἀκούσαντες παρ' αὐτῶν οἱ γονεῖς αὐτοῦ, προσκαλεσάμενοι αὐτὸν εἶπον αὐτῷ· Δι' ἣν αἰτίαν οὕτω καταπεφρόνηκας ἡμῶν τῆς τιμῆς καὶ τοῦ ἀξιώματος, τέκνον, μὴ ἐξακολουθῶν τοῖς πρέπουσιν ἤθεσι τοῖς ἐν πλούτῳ διαπρέπουσιν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἀλλ' εὐτελίζεις ἡμῶν τὴν περιφάνειαν διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης σου; ἢ οὐκ οἶδας ὅτι τοιούτων γονέων ὑπάρχεις υἱός; ἀπόστηθι οὖν τῆς τοιαύτης διαγωγῆς, καὶ πρὸς τὰ πρέποντα ἡμῖν ποίει. Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτοῖς ὁ σοφὸς οὗτος Ἰωάννης ἐπιεικῶς εἶπεν· Οὐδέποτε ἠκούσατε τῆς θείας γραφῆς ἀνακηρυττούσης τοὺς ἐν τῇ ταπεινοφροσύνῃ βιοῦντας, ἐξουδενούσης δὲ τοὺς ἐν ἀλαζονείᾳ καὶ ματαιότητι ζῶντας; μὴ κρείττων εἰμὶ ἐγὼ τοῦ Δανιήλ, ἢ τῶν τριῶν ἐκείνων παίδων τῶν ἐν ταπεινῷ σχήματι βιωσάντων ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ τοῦ Ἰσραὴλ εἰς Βαβυλῶνα; ὧν ὁ μὲν εἰς στόματα λεόντων ἐμβληθεὶς ἐν τῷ λάκκῳ ἔφραξεν, οἱ δὲ τρεῖς κάμινον πυρὸς τοσοῦτον ἐκκαεῖσαν καὶ εἰς ὕψος ἐπαρθεῖσαν ἔσβεσαν. μὴ δι' ὑπεροψίας καὶ ὑπερηφανίας τούτων ἐπέτυχον τῶν μεγάλων καὶ ἐνδόξων βραβείων, καὶ οὐ δι' ἐγκρατείας καὶ ταπεινοφροσύνης ταῦτα πάντα κατώρθωσαν, ὡς καὶ αὐτῶν τῶν βασιλικῶν πραγμάτων οἰκονόμους γενέσθαι ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ; τούτους οὖν κἀγὼ μιμοῦμαι, ἐπιστάμενος ὡς ἀράχνης ἀδρανέστερα ὑπάρχουσι τὰ παρὰ ταῦτα γινόμενα, οὐ μόνον οὐδὲν ὠφελοῦντα τοῖς χρωμένοις αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ ζημίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν προξενοῦντα τοῖς ἐπερειδομένοις αὐτοῖς. ποιήσω δὲ μᾶλλον πάντα τὰ πρέποντα τοῖς ἐπαγγελλομένοις θεοσέβειαν, ἐλπίζων κομίσασθαι παρὰ τοῦ πλουσιοδώρου Θεοῦ πολλαπλάσιον ἵππων καὶ παίδων καὶ τιμῆς καὶ φαντασίας κοσμικῆς, ἣν αὐτὸς δίδωσι τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, καθὼς γέγραπται· Ὅτι πᾶσα δόσις ἀγαθή, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον παρὰ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων. οὔτε γὰρ δύναταί τις ἑαυτῷ δόξαν προσποιῆσαι, ἐὰν μὴ εἴη δεδομένη αὐτῷ ἐκ τοῦ Θεοῦ. Πᾶς γὰρ ὁ ὑψῶν ἑαυτόν, ταπεινωθήσεται· ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτόν, ὑψωθήσεται. ὅθεν ἀδύνατόν ἐστι τὸν ὀρεγόμενον τυχεῖν ἐναρέτου πολιτείας ταύτην κατορθῶσαι μὴ πρότερον ἑαυτὸν ταπεινώσαντα, καθὼς γέγραπται ἐν τῷ ψαλμῳδῷ· Ἀγαθόν μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου. ἀγαθὸν οὖν ἐστι καὶ ἐμοὶ τὸ πρὸς βραχὺ ταπεινῶσαι ἑαυτόν, ἵνα καιρῷ ἐπιτηδείῳ ὑψωθῶ παρὰ τῷ Θεῷ. Τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις λόγοις χρησάμενος πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ γονεῖς ὁ μακάριος Ἰωάννης, ἐξέπληξεν αὐτοὺς ἐπὶ τοῖς ῥήμασιν αὐτοῦ. ἦσαν γὰρ ἠρτυμένοι τῷ θείῳ ἅλατι. διὸ καὶ πεισθέντες αὐτοῦ τοῖς λόγοις, συνεχώρησαν καθὼς ἐβούλετο διαπράττεσθαι, αἰτήσαντες αὐτὸν κἂν ἕνα παῖδα συγχωρῆσαι συνακολουθεῖν αὐτῷ προϊόντι ἐν τῇ σχολῇ, ἵνα μὴ μόνος περιπατῇ ἐν τῇ ὁδῷ. ὁ δὲ πεισθεὶς εἵλετο τοῦτο ποιῆσαι. ἐξάκουστον δὲ τοῦτο γέγονεν εἰς πᾶσαν τὴν πόλιν ἐκείνην, ὡς θαυμάζειν πάντας τοὺς ἀκούοντας, καὶ ἐκπλήττεσθαι ποία σοφία ἐν τοιούτῳ παιδίῳ τεθησαύρισται, καὶ λέγειν· τί ἄρα μέλλει ἐξ αὐτοῦ ἔσεσθαι;

Iac. α. ιζ.

Ματθ. κγ. ιβ.

Ψαλ. ριη. οα.

3
Patris mors. audit Libanium & Andragathium philoſophum.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ χρόνον ἐτελεύτησεν ὁ τούτου πατὴρ καταλείψας αὐτὸν ὀρφανὸν τῇ μητρί. ἡ δὲ τούτου μήτηρ ἐξαίφνης χηρεύσασα, κόρη ἄρτι μὲν τῆς οἰκίας πατρῴας προελθοῦσα, πραγμάτων δὲ ἄπειρος οὖσα, πένθει ἀσχέτῳ ἐβάλλετο, καὶ μυρίαις θλίψεσι συνείχετο, ὧν μόναι τῆς χηρείας πειραθεῖσαι γυναῖκες τὰ κακὰ δύναιντ' ἂν εἰδέναι ἀκριβῶς. λόγος γὰρ ἂν οὐδεὶς

ἐφίκοιτο τοῦ χειμῶνος ἐκείνου, καὶ τοῦ κλύδωνος, οὗπερ ὑφίστανται, καὶ μάλιστα εἰ εὐγνωμόνως τὰς τοῦ γάμου συνθήκας πρὸς τὸν σύνευνον φυλάττοιεν τῇ μονογαμίᾳ. ἠναγκάζετο γὰρ φροντίζειν, καὶ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς φύσεως ἀντέχεσθαι μειζόνως, τὰς μὲν γὰρ τῶν οἰκετῶν ῥαθυμίας ἐπιστρέφουσα, καὶ τὰς κακουργίας αὐτῶν παρατηροῦσα, συνεχῶς δὲ πάλιν ἀποκρουομένη τὰς ἐπιβουλάς, τῶν τὰ δημόσια πράγματα διοικούντων τὰς ἐπηρείας, καὶ τὴν ἀπειλὴν ἐν ταῖς τῶν εἰσφορῶν καταβολαῖς φέρειν γενναίως. οὐ μόνον δὲ τούτων τὴν μέριμναν εἶχεν ἡ μακαρία ἐκείνη, ἀλλὰ σὺν τούτοις καὶ τοῦ υἱοῦ τὴν ἐπιμέλειαν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, μυρίων αὐτὴν φόβων ἐμπιμπλάντων, καὶ πλειόνων φροντίδων, ὅπως ἐλευθέρως αὐτὸν ἀναθρέψῃ. ἐπεθύμει γὰρ αὐτὸν οὕτω θεάσασθαι, ὡς μηδ' εἶναί τινα ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ὑπερβάλλοντα αὐτὸν ἔν τε συνέσει καὶ σοφίᾳ καὶ διαγωγῇ. ὅθεν οὐ διήμαρτε τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ πόθου αὐτῆς εἰς αὐτόν, ὡς τὰ περὶ αὐτοῦ τοῖς πᾶσιν ἐγνωρίσθησαν. ἀνῆγε δὲ αὐτὸν μετὰ πολλῆς τῆς τρυφῆς καὶ θεραπείας καὶ σωματικῆς ἀπολαύσεως κατὰ τὴν συνήθη αὐτοῖς τοῦ βίου εὐγένειαν. πολλοὶ δὲ τῶν συνηλικιωτῶν αὐτοῦ ὑπετίθεντο αὐτῷ ἀναισχυντεῖν, καὶ ἐν θεατρομανίαις καὶ ἱπποδρομίαις συναδιαφορεῖν αὐτοῖς. ἐκεῖνος δὲ ἐν ἡσυχίᾳ τοῖς μαθήμασι τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἐμφιλοχωρεῖν ἠνάγκαζεν, οὐδαμῶς ἐξιστάμενος τῆς ἰδίας καταστάσεως καὶ ὑπολήψεως. πληρώσας δὲ τὴν τῶν γραμμάτων παίδευσιν μαθητεύει Λιβανίῳ τῷ σοφιστῇ, ἀνδρὶ εἰς ἄκρον ἠσκημένῳ τήν τε γραμματικὴν καὶ σοφιστικὴν καὶ ῥητορικὴν παιδείαν· γέγονε δὲ καὶ ἀκροατὴς Ἀνδραγαθίου τοῦ φιλοσόφου, οἵτινες ἐν τοῖς τότε καιροῖς διέπρεπον ὑπὲρ πάντας τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ σοφούς. ἐκδέδωκε δὲ ἑαυτὸν ὁ μακάριος Ἰωάννης τῇ μαθήσει καὶ παιδεύσει πάντων τῶν γραμμάτων, ὥστε δι' εὐαριθμήτου τινὸς χρόνου ἐκμαθῆσαι τὰ πλεῖστα βιβλία τῶν ἀρχαίων, ἅπερ οἱ πολλοὶ μετὰ κόπου καὶ μόχθου πολλοῦ δι' ἱκανοῦ χρόνου οὐ δύνανται ταῦτα κατορθῶσαι, συνιὼν μὲν ἅπερ ἀνεγίνωσκε, κωμῳδῶν δὲ τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας τῆς ἐνοικούσης ἐν αὐτῷ. καὶ τὰ μὲν χρήσιμα αὐτῶν ἐδρέπετο, τὰ δὲ ἄλλα ὡς ἀκανθώδη ἀπεστρέφετο. ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἐν τῇ πόλει ὁρῶντες αὐτὸν οὕτω προκόπτοντα ἐν τοῖς μαθήμασιν.

μειζόνων

ὐτῆς

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ταῦτα εἰς ἄκρον ἐξεπαιδεύθη, ἤκμασε δὲ λοιπὸν καὶ τῇ ἡλικίᾳ, ἐξέρχεται ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ παραγίνεται εἰς Ἀθήνας, πληρῶσαι θέλων τὰ λείποντα τῆς παιδεύσεως, ὅπως ἐν μηδενὶ ἔσται λειπόμενος. ἐπιμελῶς οὖν πάνυ σχολάζων τῇ μελέτῃ τῶν ἀναγνωσμάτων καὶ τῇ πυκνότητι καὶ δεινότητι αὐτῶν, ἐν βραχεῖ καιρῷ ἀνιμᾶται, καθάπερ [illegible] ὕδωρ, καὶ τὴν τῶν Ἀθηναίων διατριβὴν, ὑπερακοντίσας ἅπαντας τοὺς περὶ αὐτοῦ ὄντας ἐν τῇ σχολῇ· ὥστε πάλιν κἀκεῖσε θαυμάζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν οἰκητόρων τῆς πόλεως, καὶ λέγειν αὐτούς τινα τῶν ἀρχαίων ῥητόρων ἐμπνέειν αὐτῷ. ἤρξατο δὲ φθονεῖσθαι ὑπὸ τῶν συμφοιτητῶν αὐτοῦ. οὔτε γὰρ ἤθελον οἱ Ἀθηναῖοι θεωρῆσαί τινα ὑπερβάλλοντα αὐτοὺς ἐν εἰδήσει καὶ σοφίᾳ, μάλιστα ξένον τῆς πόλεως αὐτῶν. ἀνὴρ δέ τις ἦν ἐν Ἀθήναις, ὀνόματι Ἀνθέμιος, πεπαιδευμένος εἰς ἄκρον τὴν πᾶσαν τῶν γραμμάτων σοφίαν, ὥστε διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν καὶ στήλην αὐτῷ ἀνεγεῖραι ἔν τε Ἀθήναις καὶ ἐν Ῥώμῃ. ἠκολούθει δὲ αὐτῷ περιερχομένῳ καὶ τάξις μεγάλη, οὐ μόνον εἰς ὀψίκιον αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ θέλοντες καὶ ἐπιθυμοῦντες ἀκροαταὶ αὐτοῦ γενέσθαι τῆς σοφίας. ὑπῆρχε δὲ ἐν μεγάλῃ ἀλαζονείᾳ, τιμώμενος ὑπὸ πάντων τοῦ λαοῦ καὶ τῶν κτητόρων καὶ ἀρχόντων τῆς πόλεως καὶ τῆς περιοίκου αὐτῆς. ὁ δὲ σοφώτατος Ἰωάννης ἦν πλήρης οὐ μόνον ἀνθρωπίνης σοφίας, ἀλλὰ καὶ θεϊκῆς συνέσεως καὶ χάριτος καὶ καταστάσεως, ἀγαπῶν πάντοτε μετριάζειν, καὶ τὸν λιτὸν καὶ ἡσύχιον βίον ἀεὶ διάγειν. ἠγαπᾶτο δὲ καὶ αὐτὸς ὑπὸ πάντων τῶν πολιτῶν καὶ γνωρίμων αὐτοῦ διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην αὐτοῦ ἣν ἐκέκτητο. ἐν μιᾷ οὖν συνηθροισμένων πάντων, καὶ τοῦ ἐπάρχου τῆς πόλεως, ἔν τινι περιφανεστάτῳ τόπῳ τῆς πόλεως ἐν ἐπισήμῳ ἡμέρᾳ, ἀποστέλλει ὁ ἔπαρχος πρὸς τὸν μακάριον Ἰωάννην ὄχημα,

4
Athenas proficiſcitur.

ὅπως ἐπιβὰς αὐτῷ παραγένηται πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ συνεδρίῳ. ἤκουε γὰρ περὶ τῆς ἐνούσης αὐτῷ σοφίας, καὶ ἐπεθύμει αὐτόπτης αὐτοῦ γενέσθαι. ὁ δὲ μακάριος Ἰωάννης τοῦτο μὲν παρῃτήσατο ποιῆσαι, τοῖς δὲ σταλεῖσι πρὸς αὐτὸν μετὰ τοῦ ὀχήματος ἀπεκρίνατο λέγων· Εἰ τοὺς παῖδάς μου ἀκολουθῆσαί μοι ἐν τῇ ἐμῇ πατρίδι οὐκ ἠνεσχόμην διὰ τὴν τῆς κενοδοξίας ὄψιν, πῶς ἀνέξομαι παραγενέσθαι πρὸς τὸν ἔπαρχον ἐν τοσαύτῃ καὶ τηλικαύτῃ παρατάξει, καὶ μάλιστα ἐν ἀλλοδαπῇ χώρᾳ; τοῦτο οὖν λαβόντες ἄπιτε, κἀγὼ τοῖς ποσί μου βαδίζων ἐλεύσομαι προσκυνῆσαι αὐτῷ. δοῦλος γὰρ πέλων Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ παρ' αὐτοῦ διδαχθεὶς μὴ φρονεῖν τὰ τῆς ἀλαζονείας προσκόμματα, οὐ δύναμαι ἔξω γενέσθαι τῶν θείων αὐτοῦ ἐντολῶν.

Ὑποστρεψάντων δὲ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ ἐπάρχου πρὸς αὐτόν, καὶ διηγησαμένων αὐτῷ πάντα, ἅπερ ἤκουσαν παρὰ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου, ἐθαύμασε σφόδρα καθ' ἑαυτὸν ἀδολεσχῶν τὴν τούτου φρόνησιν· ἐπὶ πλεῖον δὲ ἐπεπόθει αὐτὸν περιβλεπόμενος ἔνθεν κἀκεῖθεν, πότε θεάσηται αὐτὸν ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν. ἦν δὲ ὁ ἔπαρχος ἑλληνίζων, Δημοσθένης ὀνόματι. ὁ δὲ μακάριος Ἰωάννης οὐκ ἀνέμεινεν, ἀλλὰ παραυτὰ παραγίνεται ἐν τῷ συνεδρίῳ. τοῦτον οὖν θεασάμενος ὁ ἔπαρχος, εὐθέως ἐπανέστη αὐτῷ, καὶ πάντες οἱ μεγιστᾶνες αὐτοῦ, καὶ οἱ σοφοὶ τῆς πόλεως Ἀθηναίων οἱ συμπαρόντες αὐτῷ. ὁ δὲ Ἰωάννης ὑποκλίνας τὴν κεφαλὴν ἑαυτοῦ προσεκύνησε, πρότερον μὲν πάντων τὸν ἔπαρχον, εἶθ' οὕτω πάντας. ἰδόντες δὲ αὐτοῦ τὴν τοσαύτην ταπεινοφροσύνην, καὶ ὅτι ὡς εἷς τῶν εὐτελῶν παρεγένετο πρὸς αὐτούς, ἐπὶ πλεῖον ἐθαύμασαν τὴν ἀρετὴν καὶ σοφίαν αὐτοῦ. προτραπεὶς οὖν παρὰ τοῦ ἐπάρχου συγκαθίσαι αὐτοῖς ἐν τῷ συνεδρίῳ, ἀπελθὼν εἰς τὸν κατώτερον πάντων τόπον ἐκάθισεν. οἱ δὲ παρεβιάζοντο ἐν μέσῳ αὐτῶν καθίσαι, καὶ μόλις ποτὲ μετὰ πολλῶν παρακλήσεων ἠδυνήθησαν πεῖσαι αὐτὸν καταδέξασθαι τοῦτο ποιῆσαι. ἦν δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ καὶ Ἀνθέμιος ὁ φιλόσοφος. θεασάμενος οὖν τὴν δοθεῖσαν τιμὴν τῷ Ἰωάννῃ παρά τε τοῦ ἐπάρχου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, καὶ ἀκούων αὐτῶν λαλούντων πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς συνέσεως καὶ φρονήσεως αὐτοῦ, πλησθεὶς ζήλου καὶ θυμοῦ πολλοῦ, ἀποκριθεὶς ἐκ μέσου αὐτῶν εἶπεν· Ὡς ὁρῶ, ἐκαινοτομήθησαν τὰ ἤθη τῆς πόλεως ταύτης, καὶ γεγόνασιν ἐν αὐτῇ νόμοι νέοι, οὕσπερ οὔτε ἀκηκόαμεν παρ' ἡμῖν γινομένους, οὔτε δὲ ἡμεῖς ἐθεασάμεθα. τινὲς γὰρ ξένοι ἐλθόντες ἐνταῦθα τοὺς βαθμοὺς τῶν πρὸ αὐτῶν διαλαμψάντων ἐν τῇ σχολῇ ἡμῶν ἐτόλμησαν ἀφαρπάσαι, καὶ τὰ προνόμια αὐτῶν ἐδαφίσαι. ἀλλ' οὐκ ἀνεξόμεθα τῶν τοιούτων ἀθέσμων πραγμάτων. πάντες γὰρ οἱ ἐν τῇ διατριβῇ ὑπάρχοντες κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν τῶν μαθητῶν τοὺς βαθμοὺς τῆς καθίσεως ἔχουσιν ἐν τῇ σχολῇ, καὶ οὐδεὶς ὑπερβαίνει τὸν ἴδιον βαθμόν, εἰ μή τι ἄρα ὑπερακοντίσῃ τῶν περὶ αὐτὸν ἐν γνώσει μαθημάτων. πῶς οὖν, τοῦ Ἰωάννου εἰσελθόντος, παραυτὰ καὶ παραχρῆμα τὴν προκαθεδρίαν δεδώκατε αὐτῷ, μὴ φυλάξαντες τὴν πρέπουσαν καὶ εἰθισμένην τάξιν; λέλυται ὡς ἀληθῶς ἡ τῶν νόμων ἀκρίβεια, καταπεπάτηται ἡ τῆς σχολῆς τιμή, ἐξουθένωται τῶν βαθμῶν ἡ εὐπρέπεια. Τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις ῥήμασιν ὁ Ἀνθέμιος καταβοῶν, ζημίαν ἑαυτῷ οὐ τὴν τυχοῦσαν προσεπόρισε δι' αὐτῶν. οὐ γὰρ ἔτι ἀπένεμον αὐτῷ τὴν προτέραν αὐτοῦ τιμὴν ὅ τε ἔπαρχος καὶ οἱ πρῶτοι τῆς πόλεως, μαθόντες ὡς οὐ φροντίζων τῆς σχολῆς, ἀλλ' ἀπεχθῶς ἔχων πρὸς τὸν Ἰωάννην ταῦτα εἴρηκε τὰ ῥήματα. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἔπαρχος εἶπε τῷ Ἀνθεμίῳ· Ἔδει σε, ὦ φιλόσοφε, ὡς φιλόσοφον, τὰ φιλοσόφῳ πρέποντα καὶ λαλεῖν καὶ πράττειν, καὶ μὴ τὸ μὲν ὄνομα ἔχειν, τὰ δὲ ἔργα μὴ ποιεῖν, μήτε διαλογίζεσθαι, ὡς οὐ θέμις ἐν μέσῳ τοσούτου συλλόγου τὰ δημοτῶν ἴσα ποιεῖν, καὶ βοᾶν, ὥσπερ τινὲς ἀγροῖκοι ἐν τοῖς πεδίοις θήρας ἀπολαύοντες, ἢ καὶ ὑπὸ λῃστῶν καθαρπαζόμενοι. Εἰ γὰρ καὶ τετίμηται ὁ σοφὸς οὗτος Ἰωάννης παρ' ἡμῶν, ἀλλ' οὐκ ἔξω τοῦ καθήκοντός τι εἰς αὐτὸν διεπραξάμεθα, καθότι πρῶτον μὲν υἱός ἐστι τοῦ γενομένου μεγάλου στρατηλάτου ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ πρέπον ἡμῖν ἐστιν ἀπονέμειν αὐτῷ τὴν δέουσαν τῆς ἀξίας τιμήν· λοιπὸν δὲ καὶ ὅτι ἀνεδείχθη ἐλλόγιμος καὶ

σοφὸς οὐ μόνον ὑπὸ πολλοὺς τῶν συνακμασάντων αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑποβεβηκότων αὐτοῖ τῇ ἡλικίᾳ καὶ χρονοτελεσάντων ἐν τῇδε τῇ σχολῇ. πλὴν ὅμως οὐκ αὐτὸς ἐβουλήθη τοῦτο ποιῆσαι, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτὸν ἐβιασάμεθα, θεωρήσαντες τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ ταπεινοφροσύνην. Ὁ δὲ μακάριος Ἰωάννης τὸ παράπαν μηδὲν ἐπὶ τούτοις σχετλιάσας ἢ ὀργισθεὶς, * ἀποκριθεὶς πραέως καὶ κατεσταλμένῃ τῇ φωνῇ φησι πρὸς αὐτόν· Ἀνθέμιε, εἰς τοῦτο κατέληξέ σου ἡ σοφία, φθάσασα ἕως τοῦ θυμικῶς ἐπιπλῆξαι ἡμῖν, καί τοι μηδέν σε ἠδικηκόσι, μήτε δὲ αὐθαιρέτῳ προαιρέσει παραγενομένοις ἐν τῷ παρόντι συνεδρίῳ· ἀλλὰ κελευσθέντες μὲν παρὰ τοῦ ἐπάρχου ἤκομεν. ποῖον δὲ καὶ βαθμὸν τινος ἡρπάσαμεν, ὡς σὺ εἶπας θρασυνόμενος καθ' ἡμῶν; μὴ γὰρ αὐτομολήσας πρὸς καθέδραν ἐμαυτὸν πεποίηκα; ἢ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ ὁ ἔπαρχος τετίμηκέ με, ἢ στολαῖς ἐνδόξοις ἠμφίασέ με; τὸ λοιπὸν παῦσαι τοῦ φθονεῖν, καὶ μὴ ὀργίζου εἰκῇ. ἐγὼ γὰρ ὡς τοῦ Χριστοῦ μου μαθητὴς ὑπάρχων, ἐβουλόμην καὶ προϊστάμενος λαλεῖν τοῖς ἀκροωμένοις τὰ πρὸς ὠφέλειαν καὶ σωτηρίαν τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, μὴ δεόμενος δίφρων, ἢ καθέδρων πρὸς κόμπον τῶν πρὸς ἡμᾶς κεχηνότων. τὴν γὰρ ταπείνωσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐνδιδύσκεσθαι μεμαθήκαμεν παρ' αὐτοῦ, καὶ πᾶσιν εὐγνωμόνως ὑπακούειν καὶ πειθαρχεῖν, καὶ μάλιστα τοῖς ἐν ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις διαπρέπουσιν, ὅταν μηδὲν ἡμῖν ἐπιτρέπωσι ποιεῖν πρὸς βλάβην ψυχῆς συντεῖνον. Ταῦτα καὶ τὰ παραπλήσια τούτων εἰπόντος τοῦ μακαρίου Ἰωάννου, πάντες ἐπεκρότησαν τὴν σύνεσιν αὐτοῦ καὶ διδασκαλίαν. ἦν γὰρ αὐτοῦ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πρόσωπον κατηγλαϊσμένον τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος χάριτι. μετὰ δὲ τὸ ἡσυχάσαι τὸν Ἰωάννην ἀποκριθεὶς ὁ ἔπαρχος, εἶπεν·

Ρωμ. ιγ. α.

Ἀληθῶς ἀσύμφωνός ἐστιν ἡ τῶν Ἑλλήνων παιδεία πρὸς τὴν τῶν χριστιανῶν διδασκαλίαν. ἑτέρα γάρ ἐστιν ἡ τοῦ Χριστοῦ νομοθεσία, καὶ ἄλλη παρ' ἐκείνην ἡ τῶν θεῶν, καὶ πολὺ τὸ διάμεσον. ὅσον γὰρ οἱ τῶν Ἑλλήνων νομοθέται τὴν φιλαρχίαν καὶ ὑπεροψίαν ἀγαπῶσι, τοσοῦτον οἱ τῶν χριστιανῶν διδάσκαλοι τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὴν ἀκτημοσύνην καὶ τὸν λιτὸν βίον πάντας μετιέναι διδάσκουσι. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ μακάριος Ἰωάννης, εἶπε·

Μενοῦνγε ἀληθῶς μεγίστη ἡ ἀσυμφωνία ἡμῶν τε τῶν Χριστοῦ δούλων, καὶ ὑμῶν τῶν τὰ εἴδωλα προσκυνούντων, καὶ θεοὺς καλούντων ταῦτα. Ποία γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; ἢ τίς μερὶς Κυρίου πρὸς Βελίαλ; ἡ γὰρ τῶν Ἑλλήνων βέβηλος συγγραφὴ, μυθολογίας τινὰς ἀσέμνους καὶ ἀσελγεῖς ἐξιστόρησε, δαιμόνιον ὑφάσματα, γοητείας τε καὶ ἐπαοιδῶν πλεκτὰς καὶ ψυχοφθόρους κακομηχανίας· ὅθεν ματαία ὑπάρχουσι, καὶ ἄξια γέλωτός εἰσι. διὸ οὔτε ἑαυτοῖς συμφωνοῦσιν, ἀλλ' ἕτερος ὑφ' ἑτέρου ἀνατρέπεται διὰ τῶν ἑαυτῶν ἱστοριῶν. πάλιν δὲ εἰς τοσαύτην ἄνοιαν ἐξώκειλαν οἱ τούτων λογάδες, ὥστε ἀσελγείας σεμνῦναι, καὶ μαγείαν καὶ φαρμακείαν τιμῆσαι, καὶ στήλας κινωδάλων παντοίων καὶ θηρίων ἐν ξύλοις καὶ λίθοις καὶ πάσῃ ὑλικῇ τεχνουργίᾳ γενομένων ἀναστῆσαι, καὶ προσκυνεῖν αὐτοῖς ὡς θεοῖς. οὐ μόνον δὲ ἔστησαν ἕως τούτων, ἀλλὰ καὶ τεμένη παμμεγεθέστατα οἰκοδομῆσαι τῷ τε Ἀπόλλωνι καὶ Διῒ καὶ Κρόνῳ καὶ Ἑρμῇ, Ἀφροδίτῃ τε καὶ Ἥρᾳ, καὶ τοῖς λοιποῖς ὑμῶν θεοῖς νεκροῖς οὖσιν, οἵτινες καὶ ἐν τῇ ἑαυτῶν ζωῇ οὔτε τὴν φυσικὴν ἐξήσκησαν ἀρετὴν, ἀλλ' αἱ πράξεις κωμῳδοῦνται καὶ αὐτὸν τὸν ἀέρα μολύνουσι. τιμῶσι δὲ καὶ Ἀθηναῖοι τὴν Ἀθηνᾶν καὶ Ἄρτεμιν, αἷς καὶ στήλας ἀνέθεντο ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ ὡς θεοῖς λατρεύουσιν αὐταῖς, πορνικοῖς γυναικείοις τοὺς σοφοὺς τῶν Ἑλλήνων θυσίας ἐπιτελοῦντες καὶ ἐγκαυχώμενοι ἐν αὐταῖς, μὴ γινώσκοντες, ὡς τούτων ἡ ἀπάτη ἐκ μαγικῆς τέχνης συνέστηκε καὶ δαιμονικῆς ἐνεργείας πεφαύλισται· ἡ δὲ ἡμῶν τῶν χριστιανῶν πίστις ἐκ θεϊκῆς δυνάμεως συνέστηκε, πατρός τε καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, μιᾶς θεότητος, τρισυποστάτου, ἀχρόνου τε καὶ ἀϊδίου, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε μὴν ζωῆς τέλος ἐχούσης. ἀλλὰ περὶ τούτων οὐκ ἁρμόδιον ἐν τῷ παρόντι συνεδρίῳ φιλοσοφῆσαι· καιρῷ δὲ εὐθέτῳ ταῦτα ὑμᾶς μυσταγωγήσω, καὶ πρὸς τὴν ἀληθινὴν πίστιν ὁδηγήσω, εἴπερ θελήσετε συν-

β. Κορ. ϛ. ιδ.

θεῶ αι

θῆναι καὶ ἐλευθερωθῆναι τῶν ματαίων ὑμῶν εἰδώλων. Αὕτη πρώτη τοῦ Ἰωάννου ἡ πεπαρρησιασμένη περὶ Χριστοῦ ἐπὶ συνεδρίου διδασκαλία γέγονε. Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἔπαρχος καὶ οἱ συμπαρόντες αὐτῷ σὺν Ἀνθεμίῳ, οἱ μὲν χριστιανοὶ ὄντες ἐξ αὐτῶν ἐχάρησαν σφόδρα ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ παναγίου πνεύματος· οἱ δὲ εἰδωλολάτραι αὐτῶν ὠργίσθησαν, καὶ ἀηδῶς αὐτοῦ ἤκουον λαλοῦντος περὶ τούτου. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἔπαρχος πρὸς αὐτὸν εἶπεν· Εσω, οὐ διδάσκεις ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῶν θεῶν· ἵνα τί καὶ ποιεῖς αὐτοὺς βδελύγματα, ἀθετῶν τὴν εἰς αὐτοὺς φιλίαν; ἢ οὐ γινώσκεις ὡς οἱ Ἀθηναῖοι λατρεύουσιν αὐτοῖς ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐπὶ γῆς; δεῖ παύσαι κἂν ἀπὸ τοῦ νῦν ἐκ τῶν τοιούτων σου ῥημάτων. Εἰ μὴ γὰρ ἦς τετιμημένος παρ' ἡμῖν, οὐκ ἂν εἶχον ἀναγκασθῆναί σε καθυβρίζοντος αὐτούς. ὅμως οὐ τιμωρήσω σε πλείω αὐτῶν. Ταῦτα τοῦ ἐπάρχου εἰπόντος, ὁ Ἀνθέμιος χάριν ἀνταμοιβῆς χαρῶν εὐφραινόμενος κατὰ τοῦ Ἰωάννου, στὰς ἐν μέσῳ τοῦ συνεδρίου ἔφη πρὸς τὸν ἔπαρχον·

Πολλῶν εὐεργεσιῶν τετυχήκαμεν διὰ τῆς ὑμετέρας ἐπικουρείας, ἀφ' οὗ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐπελάβεσθε. ὅθεν καὶ τὰς εὐχαριστίας ὑμῶν πανταχοῦ διακηρύττοντες οὐ παυόμεθα, αἰτησάμενοι καὶ τὸν ἡμῶν βασιλέα ὥστε σε ἐπὶ μηκίστους χρόνους παραμεῖναι ἡμῖν ἰθύνοντα τῇ ἀρχῇ τὴν πατρίδα ἡμῶν. καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἀγνοεῖ ἡ σὴ ὑπεροχή, ὡς πᾶς ἀνὴρ παιδευόμενος ἐν τῇ σχολῇ τῆς πόλεως ταύτης οὐ τὴν τυχοῦσαν τιμὴν καὶ θεραπείαν παρέχει τοῖς θεοῖς, ἀπιὼν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀθηνᾶς, καὶ προσπίπτων αὐτῇ, καὶ ἐξαιτούμενος αὐτὴν σοφίσαι τὸν λογισμὸν αὐτοῦ πρὸς ὑποδοχὴν τῶν μαθημάτων. ὅθεν τούτου ἐπιτυγχάνοντες διὰ τῆς ἐπικουρείας αὐτῆς, ὑποστρέφουσιν εἰς τὰ ἴδια πλείστας εὐεργεσίας αὐτῇ προσομολογοῦντες. Ἰωάννης δὲ οὗτος μόνος παιδευόμενος ἐνθάδε τὴν μετὰ σοφίας πᾶσαν τῶν γραμμάτων εἰς ἄκρον ἐξεπαιδεύθη τῇ τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς δυνάμει καὶ φροντίδι, τιμηθεὶς ὑπό τε τῶν πολιτῶν καὶ τῆς ὑμετέρας μεγαλειότητος ὑπὲρ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ γενομένους ἐν τῇ σχολῇ· τὴν δὲ πρέπουσαν καὶ ὀφειλομένην ἀμοιβὴν καὶ εὐχαριστίαν τῇ πόλει καὶ τοῖς εὐαρεστήσασιν αὐτὸν οὐ μόνον οὐκ ἀπένειμεν, ἀλλὰ καὶ ὕβρισε τοὺς θεοὺς ἡμῶν, βδελυξάμενος καὶ τὰ ἱερὰ δόγματα, καὶ λογισάμενος αὐτὰ μύθους· καὶ λοιπὸν πάντες καταλείψαντες τὸ ἱερὸν τῆς μεγάλης Ἀθηνᾶς, ἐξελκυσθήσονται ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἑαυτοῦ διδαχήν, καὶ ἔσονται πάντα τὰ ἀρχαῖα ἡμῶν σεβάσματα καταπατούμενα ὑπὸ τῶν χριστιανῶν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἔπαρχος εἶπεν· Οἱ σεβάσμιοι ἡμῶν βασιλεῖς χριστιανοὶ ὑπάρχουσι, καὶ ἐξέθεντο δόγματα τοῦ μὴ λατρεῦσαί τινα Θεῷ ἑτέρῳ, ἀλλ' ἢ μόνῳ Χριστῷ, ᾧ προσκυνοῦσι καὶ πιστεύουσι. καὶ τοῦτο μαθόντες οἱ προσκείμενοι τῇ ἑλληνικῇ λατρείᾳ κρυφίως ταύτην ἐκτελοῦσι· καὶ οἱ ποιοῦντες ταύτην ἐνταῦθα, ἐὰν γνωσθῶσιν ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων, διαφθείρονται ὑπ' αὐτῶν καὶ ἀπόλλυνται, ὡς καταπεφρονηκότες τῆς θείας αὐτῶν καὶ ἀπαραιτήτου κελεύσεως. παῦσον οὖν τὸ λοιπόν, Ἀνθέμιε, μηκέτι τὸν περὶ τούτου λόγον, μήποτε φθάσῃ οὗτος εἰς τὰς θείας αὐτῶν ἀκοάς, καὶ οὐ μόνον ἐκ μέσου γένηται αὕτη ἡ μικρὰ καὶ κρυπτὴ τῶν θεῶν λατρεία, ἀλλὰ καὶ κινδύνοις καὶ ζημίαις ἀνηκέστοις ὑποβληθῶμεν· διότι ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ ἕκαστος ἄνθρωπος καὶ πᾶσα χώρα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν οὖσα αὐτῶν τῷ Χριστῷ λατρεύει, καὶ αὐτὸν σέβονται πάντες. σήμερον γὰρ ὑψώθη ἡ βασιλεία αὐτῶν καὶ ἡ δόξα, καὶ καθυπέταξαν πλεῖστα βάρβαρα ἔθνη, καὶ ὑπέκλιναν αὐτοῖς τὸν αὐχένα, ἀφ' οὗ τῷ Χριστῷ ἐπίστευσαν οἱ βασιλεῖς Ῥωμαίων· κἀγὼ δὲ αὐτὸς ἐκοινώνησα τῇ πίστει αὐτοῖς πρὸ τοῦ με ἐλθεῖν εἰς ταύτην τὴν ἀρχήν. ἀρκεσθεὶς οὖν οἷς εἴρηκας, περὶ τούτου σιώπησον.

Ταῦτα ἀκούσας Ἀνθέμιος, καὶ καταισχυνθεὶς, ἅμα τε καὶ φόβῳ συσχεθεὶς ἐφιμώθη. ὑπολαβὼν δὲ ὁ μακάριος Ἰωάννης εἶπεν· Ἀληθῶς οὐκ ἐψεύσατο ὁ ἔπαρχος. ποῖος γὰρ τόπος ἐστὶ σήμερον, ἔνθα οὐ προσκυνεῖται Χριστὸς ἐν αὐτῷ; ἢ ποῖον ἔθνος οὐχ ὁμολογεῖ αὐτὸν Θεόν; πᾶ-

σα

σαι γὰρ αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν αὐτὸν δεδοξολογήκασι σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ πνεύματι ἀπ᾽ ἄκρου τῆς οἰκουμένης μέχρι τῶν περάτων αὐτῆς. Εἰ δὲ καὶ θέλετε μαθεῖν τί πεπόνθασιν οἱ ἀποσκιρτήσαντες τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, καὶ ἀρνησάμενοι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, ἐρωτήσατε ποίοις κακοῖς περιέπεσον οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἰουδαῖοι πολιορκηθείσης τῆς πόλεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἔνδοξον τριήμερον ἀνάστασιν· ὡς ἐκ τῆς στενώσεως τοῦ λιμοῦ ″τινες αὐτῶν τῶν ἰδίων τέκνων τὰς σάρκας φαγεῖν ἀντὶ ἄρτου. λοιπὸν ἐὰν θέλητε ἐπιστρέψαι ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν πλάνης, ἀπέλθετε πρὸς τὸν ὁσιώτατον ἐπίσκοπον τῆς πόλεως, καὶ προσέλθετε αὐτῷ μετὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ αὐτὸς ὑμᾶς ὁδηγήσει πρὸς τὴν ἀλήθειαν. τί γὰρ ὑμῖν καὶ τῇ Ἀθηνᾷ καὶ τῷ ἱερῷ αὐτῆς, μᾶλλον δὲ ἀνιέρῳ καὶ βεβήλῳ; πλὴν ἰδοὺ μαρτύρομαι ὑμῖν, ὅτι ἐὰν μὴ μετανοήσαντες βαπτισθῆτε καὶ πιστεύσητε τῷ Χριστῷ, ἀναφέρω τοῖς θεοσεβεστάτοις ἡμῶν βασιλεῦσι τὰ περὶ τούτου, καὶ ὅτι οὐκ ἠκούσατε τῶν προσταγμάτων αὐτῶν, ἀλλὰ ταῦτα ἠθετήσατε. καὶ ὄψεσθε τάχος τὸν ἐπελευσόμενον ἄωρον καὶ βίαιον θάνατον ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν ἔσται εἰς διαρπαγήν. κρεῖσσον γὰρ ὑμᾶς μὴ πειθομένους τῷ Χριστῷ, τῇ ὄντως ζωῇ, τῆς προσκαίρου ζωῆς ἀπορραγῆναι, ἢ ζῆν καὶ βλασφημεῖν εἰς αὐτὸν διὰ τῆς εἰδωλολατρείας ὑμῶν, καὶ παραπικραίνειν τὸν τρέφοντα ὑμᾶς, μήτε αὐτοὺς τοὺς κύνας ″μιμούμενοι. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι εὔνοιαν καὶ στοργὴν ἀποσώζουσι πρὸς τοὺς τρέφοντας αὐτοὺς καὶ διασώζοντας αὐτούς. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καί τινα τῶν ἀγρίων θηρίων, καὶ πετεινὰ τιθασσευόμενα ἐκ τῶν εἰς τοῦτο πεπαιδευμένων καὶ σχολαζόντων καὶ ὑπ᾽ αὐτῶν ″τρεφόντων ὑπακούουσι καὶ ἡμεροῦνται, καὶ ἀπολυόμενα δὲ εἰς ἄγρας πάλιν πρὸς τοὺς ἀποστείλαντας ὑποστρέφουσι μετὰ πολλῆς τῆς εὐνοίας καὶ ἡδονῆς. ὑμεῖς δὲ οὐ μόνον ἐκείνων ἀγριώτεροι καὶ ἀνημερώτεροι πεφύκατε, ἀλλὰ καὶ ἀγνωμονέστεροι καὶ ἀναισθητότεροι περὶ τὸν δεσπότην καὶ Θεὸν πάντων *, καὶ δοτῆρα ἄφθονον τῶν ἀγαθῶν. Ταῦτα ἀκούσας Ἀνθέμιος, πάλιν ἀναισχυντήσας ἀπεκρίθη τῷ ὁσίῳ Ἰωάννῃ λέγων· Οὐχ ὁ Χριστὸς τρέφει ἡμᾶς, ἀλλ᾽ ἡ γῆ μὲν τοὺς καρποὺς βλαστάνει καλλιεργουμένη ὑπὸ τῶν γεωργῶν καὶ σπειρομένη, ὁ δὲ ἀὴρ αὔξει καὶ τρέφει καταπιαίνων αὐτοὺς προστάξει καὶ προμηθείᾳ τῶν θεῶν. Τότε ἐξαίφνης ἀθρόως καὶ παραχρῆμα ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου ″ληφθεὶς ὁ Ἀνθέμιος ἔπεσεν ἐπὶ τὸ ἔδαφος, καὶ ἔμεινε σπαραττόμενος ὑπὸ τοῦ δαίμονος ἀνηλεῶς, καὶ ἐκστρέφων τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ στόμα, καὶ ἀφρὸν ἀναβλύζων ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος, ὥστε πάντας τοὺς παρεστῶτας ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ φόβῳ συσχεθῆναι, πολλοὺς δὲ καὶ φυγεῖν. παρεκάλεσαν τὸν μακάριον Ἰωάννην τοῦ τοῦτον ἰάσασθαι. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἐὰν μὴ μετανοήσῃ τῷ ὑπ᾽ αὐτοῦ βλασφημηθέντι Χριστῷ, οὐ μὴ ἰαθῇ. παραυτὰ δὲ ἀνεβόησεν ὁ Ἀνθέμιος, ἔτι ἐνοχλούμενος ὑπὸ τοῦ δαίμονος, λέγων· Ὁμολογῶ μὴ εἶναι Θεὸν μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, μήτε ἐν τῇ γῇ πλὴν τοῦ Θεοῦ τῶν χριστιανῶν, ᾧ πιστεύει ὁ ὅσιος Ἰωάννης. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐξομολογουμένου, ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀποκατεστάθη ὑγιὴς, καὶ γεγονὼς ἐν ἐκστάσει, ἀναστὰς ἔστη ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ, ὥστε πάντας ἐκπλαγῆναι ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ αὐτοῦ ἀθρόᾳ μεταβολῇ. ὁ δὲ μακάριος Ἰωάννης λέγει αὐτῷ· Ἀνθέμιε, ἐθεραπεύθης, ἐξ ὧν ὑπέστης, μὴ καταλάλει Θεοῦ ζῶντος· διατί οὐκ ἐβοήθησέ σοι ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ Ἄρτεμις καὶ ὁ Ζεὺς καὶ οἱ λοιποὶ τῆς πλάνης θεοί; ἀτενίσας δὲ πρὸς τὸν ὅσιον Ἰωάννην, λέγει αὐτῷ· Εὐχαριστῶ σοι, κύριέ μου Ἰωάννη, ὁδηγήσαντί με πρὸς τὴν ἀλήθειαν. ἀλλὰ πάλιν παρακαλῶ σε εἰπεῖν, τί ὀφείλω ποιῆσαι, ὅπως τελείως ῥυσθῶ ἐκ τῆς ἐπελθούσης μοι ταύτης συμφορᾶς, σωθῇ δέ μου καὶ ἡ ψυχή. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Πορεύου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρὸς τὸν ὅσιον πατέρα ἡμῶν τὸν ἐπίσκοπον, καὶ αὐτός σε διδάξει ἃ δεῖ ποιῆσαι πρὸς τὸ συμφέρον σοι. ὁ δὲ ἔπαρχος καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ θεωρήσαντες ἅπαντα τὰ γενόμενα, μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἀνεβόησαν ὁμοθυμαδὸν, ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος λέγοντες· Μέγας ὁ Θεὸς τῶν χριστιανῶν, ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος. ποῖος Θεὸς δύναται θῆναι καὶ ἐλευθερωθῆναι τῶν ματαίων ὑμῶν εἰδώλων. Αὕτη προφέρεται τοῦ Ἰωάννου ἡ πεπαρρησιασμένη περὶ Χριστοῦ ἐπὶ συνεδρίου διδασκαλία γέγονε. Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἔπαρχος καὶ οἱ συμπαρόντες αὐτῷ σὺν Ἀνθεμίῳ, οἱ μὲν χριστιανοὶ ὄντες ἐξ αὐτῶν ἐχάρησαν σφόδρα ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ παναγίου πνεύματος· οἱ δὲ εἰδωλολάτραι αὐτῶν ὠργίσθησαν, καὶ ἀηδῶς αὐτοῦ ἤκουον λαλοῦντος περὶ τούτου. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἔπαρχος πρὸς αὐτὸν εἶπεν· Ἔστω, οὐ διδάσκεις ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῶν θεῶν· ἵνα τί καὶ ποιεῖς αὐτοὺς βδελύγματα, ἀθετῶν τὴν εἰς αὐτοὺς φιλίαν; ἢ οὐ γινώσκεις ὡς οἱ Ἀθηναῖοι λατρεύουσιν αὐτοῖς ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους τοὺς ἐπὶ γῆς; διὸ παῦσαι κἂν ἀπὸ τοῦ νῦν ἐκ τῶν τοιούτων σου ῥημάτων. Εἰ μὴ γὰρ ἦς τετιμημένος παρ' ἡμῖν, οὐκ ἂν εἴχομεν ἀνασχεθῆναί σου καθυβρίζοντος αὐτούς. ὅμως οὐ τιμωρούμέν σε πλείω αὐτῶν. Ταῦτα τοῦ ἐπάρχου εἰπόντος, ὁ Ἀνθέμιος χάριν ἀνταμοιβῆς κακῶν εὐξάμενος κατὰ τοῦ Ἰωάννου, στὰς ἐν μέσῳ τοῦ συνεδρίου ἔφη πρὸς τὸν ἔπαρχον·

Πολλῶν εὐεργεσιῶν τετυχήκαμεν διὰ τῆς ὑμετέρας ἐπικουρείας, ἀφ' οὗ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐπελάβεσθε. ὅθεν καὶ τὰς εὐχαριστίας ὑμῶν πανταχοῦ διακηρύττοντες οὐ παυόμεθα, αἰτησάμενοι καὶ τὸν ἡμῶν βασιλέα ὥστε σε ἐπὶ μηκίστους χρόνους παρεαθῆναι ἡμῖν ἰθύνοντα τῇ ἀρχῇ τὴν πατρίδα ἡμῶν. καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἀγνοεῖ ἡ σὴ ὑπεροχή, ὡς πᾶς ἀνὴρ παραγινόμενος ἐν τῇ σχολῇ τῆς πόλεως ταύτης οὐ τὴν τυχοῦσαν τιμὴν καὶ θεραπείαν παρέχει τοῖς θεοῖς, ἀπιὼν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀθηνᾶς, καὶ προσπίπτων αὐτῇ, καὶ ἐξαιτούμενος αὐτὴν σοφίσαι τὸν λογισμὸν αὐτοῦ πρὸς ὑποδοχὴν τῶν μαθημάτων. ὅθεν τούτου ἐπιτυγχάνοντες διὰ τῆς ἐπικουρείας αὐτῆς, ὑποστρέφουσιν εἰς τὰ ἴδια πλείστας εὐεργεσίας αὐτῇ προσομολογοῦντες. Ἰωάννης δὲ οὗτος μόνος παραγινόμενος ἐνθάδε τὴν μὲν σοφίαν πᾶσαν τῶν γραμμάτων εἰς ἄκρον ἐξεπαιδεύθη τῇ τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς δυνάμει καὶ φροντίδι, τιμηθεὶς ὑπό τε τῶν πολιτῶν καὶ τῆς ὑμετέρας μεγαλειότητος ὑπὲρ πάντας τοὺς παρ' αὐτοῦ γενομένους ἐν τῇ σχολῇ· τὴν δὲ πρέπουσαν καὶ ὀφειλομένην ἀμοιβὴν καὶ εὐχαριστίαν τῇ πόλει καὶ τοῖς εὐαρεστήσασιν αὐτὸν οὐ μόνον οὐκ ἀπένειμεν, ἀλλὰ καὶ ὕβρισε τοὺς θεοὺς ἡμῶν, βδελυξάμενος καὶ τὰ ἱερὰ δόγματα, καὶ λογισάμενος αὐτὰ μύθους· καὶ λοιπὸν πάντες καταλείψαντες τὸ ἱερὸν τῆς μεγάλης Ἀθηνᾶς, ἐξελκυσθήσονται ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἑαυτοῦ διδαχήν, καὶ ἔσονται πάντα τὰ ἀρχαῖα ἡμῶν σεβάσματα καταπατούμενα ὑπὸ τῶν χριστιανῶν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἔπαρχος εἶπεν· Οἱ σεβάσμιοι ἡμῶν βασιλεῖς χριστιανοὶ ὑπάρχουσι, καὶ ἐξέθεντο δόγματα τοῦ μὴ λατρεῦσαί τινα Θεῷ ἑτέρῳ, ἀλλ' ἢ μόνῳ Χριστῷ, ᾧ προσκυνοῦσι καὶ πιστεύουσι. καὶ τοῦτο μαθόντες οἱ προσκείμενοι τῇ ἑλληνικῇ λατρείᾳ κρυφίως ταύτην ἐκτελοῦσι· καὶ οἱ ποιοῦντες ταύτην ἐνταῦθα, ἐὰν γνωσθῶσιν ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων, διαφθείρονται ὑπ' αὐτῶν καὶ ἀπόλλυνται, ὡς καταπεφρονηκότες τῆς θείας αὐτῶν καὶ ἀπαραιτήτου κελεύσεως. παῦσαι οὖν τὸ λοιπόν, Ἀνθέμιε· μὴ κινοῦ τὸν περὶ τούτου λόγον, μήποτε φθάσῃ οὗτος εἰς τὰς τιμίας αὐτῶν ἀκοάς, καὶ οὐ μόνον ἐκ μέσου γένηται αὕτη ἡ μικρὰ καὶ κρυπτὴ τῶν θεῶν λατρεία, ἀλλὰ καὶ κινδύνοις καὶ ζημίαις ἀνηκέστοις ὑποβληθῶμεν· διότι ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ ἕκαστος ἄνθρωπος καὶ πᾶσα χώρα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν οὖσα αὐτῶν τῷ Χριστῷ λατρεύει, καὶ αὐτὸν σέβονται πάντες. σήμερον γὰρ ὑψώθη ἡ βασιλεία αὐτῶν καὶ ἡ δόξα, καὶ καθυπέταξαν πλεῖστα βάρβαρα ἔθνη, καὶ ὑπέκλιναν αὐτοῖς τὸν αὐχένα, ἀφ' οὗ τῷ Χριστῷ ἐπίστευσαν οἱ βασιλεῖς Ῥωμαίων· κἀγὼ δὲ αὐτὸς ἐκοινώνησα τῇ πίστει αὐτοῖς πρὸ τοῦ με ἐλθεῖν εἰς ταύτην τὴν ἀρχήν. ἀρκεσθεὶς οὖν οἷς εἴρηκας, περὶ τούτου σιώπησον.

Ταῦτα ἀκούσας Ἀνθέμιος, καὶ καταισχυνθείς, ἅμα τε καὶ φόβῳ συσχεθεὶς ἐφιμώθη. ὑπολαβὼν δὲ ὁ μακάριος Ἰωάννης εἶπεν· Ἀληθῶς οὐκ ἐψεύσατο ὁ ἔπαρχος. ποῖος γὰρ τόπος ἐστὶ σήμερον, ἔνθα οὐ προσκυνεῖται Χριστὸς ἐν αὐτῷ; ἢ ποῖον ἔθνος οὐχ ὁμολογεῖ αὐτὸν Θεόν; πᾶ-

σα

σαι γὰρ αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν αὐτὸν δοξολογοῦσι σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ πνεύματι ἀπ᾽ ἄκρου τῆς οἰκουμένης μέχρι τῶν περάτων αὐτῆς. Εἰ δὲ καὶ θέλετε μαθεῖν τί πεπόνθασιν οἱ ἀποσκιρτήσαντες τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, καὶ ἀρνησάμενοι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, ἐρωτήσατε ποίοις κακοῖς περιέπεσον οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἰουδαῖοι πολιορκηθείσης τῆς πόλεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἔνδοξον τριήμερον ἀνάστασιν· ὡς ἐκ τῆς στενώσεως τοῦ λιμοῦ τινες αὐτῶν τῶν ἰδίων νηπίων τὰς σάρκας φαγεῖν ἀντὶ ἄρτου. λοιπὸν ἐὰν θέλητε ἐπιστρέψαι ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν πλάνης, ἀπέλθετε πρὸς τὸν ὁσιώτατον ἐπίσκοπον τῆς πόλεως, καὶ προσέλθετε αὐτῷ μετὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ αὐτὸς ὑμᾶς ὁδηγήσει πρὸς τὴν ἀλήθειαν. τί γάρ ὑμῖν καὶ τῇ Ἀθηνᾷ καὶ τῷ ἱερῷ αὐτῆς, μᾶλλον δὲ μιαρῷ καὶ βεβήλῳ; πλὴν ἰδοὺ μαρτύρομαι ὑμῖν, ὅτι ἐὰν μὴ μετανοήσαντες βαπτισθῆτε καὶ πιστεύσητε τῷ Χριστῷ, ἀναφέρω τοῖς θεοσεβεστάτοις ἡμῶν βασιλεῦσι τὰ περὶ τούτου, καὶ ὅτι οὐκ ἠκούσατε τῶν προσταγμάτων αὐτῶν, ἀλλὰ ταῦτα ἠθετήσατε. καὶ ὄψεσθε τάχος τὸν ἐπελευσόμενον ἄωρον καὶ βίαιον θάνατον ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν ἔσται εἰς διαρπαγήν. κρεῖσσον γὰρ ὑμᾶς μὴ πειθομένους τῷ Χριστῷ, τῇ ὄντως ζωῇ, τῆς προσκαίρου ζωῆς ἀπορραγῆναι, ἢ ζῆν καὶ βλασφημεῖν εἰς αὐτὸν διὰ τῆς εἰδωλολατρείας ὑμῶν, καὶ παραπικραίνειν τὸν τρέφοντα ὑμᾶς, μήτε αὐτοὺς τοὺς κύνας μιμούμενοι. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι εὔνοιαν καὶ στοργὴν ἀποσώζουσι πρὸς τοὺς τρέφοντας αὐτοὺς καὶ διασώζοντας αὐτῶν. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καί τινα τῶν ἀγρίων θηρίων, καὶ πετεινὰ τιθασευόμενα ἐκ τῶν εἰς τοῦτο πεπαιδευμένων καὶ σχολαζόντων καὶ ὑπ᾽ αὐτῶν τρεφόντων ὑπακούουσι καὶ ἡμεροῦνται, καὶ ἀπολυόμενα δὲ εἰς ἄγρας πάλιν πρὸς τοὺς ἀποστείλαντας ὑποστρέφουσι μετὰ πολλῆς τῆς εὐνοίας καὶ ἡδονῆς. ὑμεῖς δὲ οὐ μόνον ἐκείνων ἀγριώτεροι καὶ ἀνημερώτεροι πεφύκατε, ἀλλὰ καὶ ἀγνωμονέστεροι καὶ ἀναισθητότεροι περὶ τὸν διασώζοντα καὶ Θεὸν πάντων*, καὶ δοτῆρα ἄφθονον τῶν ἀγαθῶν. Ταῦτα ἀκούσας Ἀνθέμιος, πάλιν ἀναισχυντήσας ἀπεκρίθη τῷ ὁσίῳ Ἰωάννῃ λέγων· Οὐχ ὁ Χριστὸς τρέφει ἡμᾶς, ἀλλ᾽ ἡ γῆ μὲν τοὺς καρποὺς βλαστάνει καλλιεργουμένη ὑπὸ τῶν γεωργῶν καὶ σπειρομένη, ὁ δὲ ἀὴρ αὔξει καὶ τρέφει καταπιαίνων αὐτοὺς προστάζει καὶ προμηθείᾳ τῶν θεῶν.

Τότε ἐξαίφνης ἐκ θεοῦ καὶ παραχρῆμα ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου ληφθεὶς ὁ Ἀνθέμιος ἔπεσεν ἐπὶ τὸ ἔδαφος, καὶ ἔμενε σπαραττόμενος ὑπὸ τοῦ δαίμονος ἀνηλεῶς, καὶ ἐκστρέφων τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ στόμα, καὶ ἀφρὸν ἀναβλύζων ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος, ὥστε πάντας τοὺς παρεστῶτας ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ φόβῳ συσχεθῆναι, πολλοὺς δὲ καὶ φυγεῖν. παρεκάλουν τε τὸν μακάριον Ἰωάννην τοῦτον ἰάσασθαι. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἐὰν μὴ μετανοήσῃ τῷ ὑπ᾽ αὐτοῦ βλασφημηθέντι Χριστῷ, οὐ μὴ ἰαθῇ. παραυτὰ δὲ ἀνεβόησεν ὁ Ἀνθέμιος, ἔτι ἐνοχλούμενος ὑπὸ τοῦ δαίμονος, λέγων· Ὁμολογῶ μὴ εἶναι Θεὸν μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, μήτε ἐν τῇ γῇ πλὴν τοῦ Θεοῦ τῶν χριστιανῶν, ᾧ πιστεύει ὁ ὅσιος Ἰωάννης. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐξομολογουμένου, ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀποκατεστάθη ὑγιής, καὶ γενόμενος ἐν ἐκστάσει, ἀναστὰς ἔστη ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ, ὥστε πάντας ἐκπλαγῆναι ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ αὐτοῦ ἀθρόᾳ μεταβολῇ. ὁ δὲ μακάριος Ἰωάννης λέγει αὐτῷ· Ἀνθέμιε, ἐπειράσθης, ἐξ ὧν ὑπέστης, μὴ καταλαλεῖν Θεοῦ ζῶντος· διὰ τί οὐκ ἐβοήθησέ σοι ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ Ἄρτεμις καὶ ὁ Ζεὺς καὶ οἱ λοιποὶ τῆς πλάνης θεοί; ἀτενίσας δὲ πρὸς τὸν ὅσιον Ἰωάννην, λέγει αὐτῷ· Εὐχαριστῶ σοι, κύριέ μου Ἰωάννη, ὁδηγήσαντί με πρὸς τὴν ἀλήθειαν. ἀλλὰ πάλιν παρακαλῶ σε εἰπεῖν, τί ὀφείλω ποιῆσαι, ὅπως τελείως ῥυσθῶ ἐκ τῆς ἐπελθούσης μοι ταύτης συμφορᾶς, σωθῇ δέ μου καὶ ἡ ψυχή. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Πορεύου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρὸς τὸν ὅσιον πατέρα ἡμῶν τὸν ἐπίσκοπον, καὶ αὐτός σε διδάξει ἃ δεῖ ποιῆσαι πρὸς τὸ συμφέρον σοι. ὁ δὲ ἔπαρχος καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ θεωρήσαντες ἅπαντα τὰ γενόμενα, μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἀνεβόησαν ὁμοθυμαδόν, ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος λέγοντες· Μέγας ὁ Θεὸς τῶν χριστιανῶν, ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος. ποῖος Θεὸς

δυνάται

δύναται τοιαῦτα σημεῖα ποιῆσαι, ὡς ὁ Χριστὸς, ὃν σέβονται οἱ χριστιανοί; μεγάλη ἡ πίστις αὐτῶν. ἀληθῶς πεπλανημένοι ἐσμὲν, σέβοντες θεοὺς μὴ δυναμένους ὠφελῆσαι, ἢ βλέψαι τινά. ὁ δὲ Ἀνθέμιος ὑποστρέψας εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παραλαμβάνει τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας, καὶ ἀπέρχεται πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, καὶ προσπεσὼν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ, παρεκάλει τοῦ λαβεῖν τὴν ἐν Χριστῷ σφραγῖδα, καὶ βαπτίσαι αὐτὸν, καὶ πάντας τοὺς οἴκου αὐτοῦ, καὶ δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ παρασχεῖν αὐτῷ συγχώρησιν ἐπὶ τοῖς πρότερον βλασφημηθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ. θαυμάσας δὲ ὁ ἐπίσκοπος τὴν ἐξαίφνης τοῦ ἀνδρὸς μεταβολὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον, καὶ ὅτι οὕτω προθύμως ἠκολούθησε τῷ Χριστῷ, ἐχάρη χαρὰν μεγάλην δοξάσας τὸν φιλάνθρωπον Θεὸν, τὸν προσκαλεσάμενον αὐτὸν εἰς τὴν ἀλήθειαν, καὶ φωτίσαντα αὐτοῦ τὴν διάνοιαν. παραυτὰ οὖν μηδὲν μελλήσας κατήχησε πάντας αὐτοὺς, καὶ ἠξίωσε τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, διδάξας αὐτοὺς τηρεῖν τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, καὶ μηκέτι προσπελάσαι τοῖς ἀκαθάρτοις εἰδώλοις, ἀλλὰ μᾶλλον σχολάζειν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀναγινώσκειν τὰς θείας γραφὰς, εἰπὼν, καθὼς ὁ Κύριος τῷ παραλυτικῷ, Ἴδε ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. καὶ ταῦτα μὲν περὶ Ἀνθεμίου. ὁ δὲ ἔπαρχος καὶ οἱ οἰκήτορες καὶ οἱ ἐν περιλήψει ὄντες καὶ ὁ πολὺς τῆς πόλεως ὄχλος ἀκούσαντες ὅτι Ἀνθέμιος ἐβαπτίσθη πανοικὶ τῷ Κυρίῳ πιστεύσας, δρομαῖοι παρεγένοντο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ποιῆσαι καὶ αὐτοὺς χριστιανούς. τότε τὸν μὲν ἔπαρχον οὐκ ἐβάπτισε διὰ τὸ ἅπαξ βαπτισθῆναι αὐτὸν, ἀλλὰ κατηχήσας αὐτὸν κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων καὶ ποιήσας αὐτῷ τὴν ὀφειλομένην εὐχὴν, μετέδωκεν αὐτῷ τῶν ἀχράντων μυστηρίων· τοὺς δὲ ἄλλους πάντας κατηχήσας ἐβάπτισε. πολλοὶ δὲ τῆς πόλεως μὴ εὑρεθέντες τότε ἐν αὐτῇ, ἀλλ' ὕστερον παραγινόμενοι καὶ μαθόντες τὰ γενόμενα προσῆλθον τῇ πίστει, καὶ ἐβαπτίσθησαν λέγοντες· ὅτι εἰ μὴ παντὶ τρόπῳ ἐπληροφορήθησαν ὅ τε ἔπαρχος καὶ ὁ Ἀνθέμιος καὶ οἱ ἔγκριτοι τῆς πόλεως ἡμῶν, ὅτι ἡ πίστις τῶν χριστιανῶν ὑπερτέρα πασῶν τῶν θρησκειῶν ὑπάρχει, οὐκ ἂν εἶχον καταλιπεῖν τὴν Ἀθηνᾶν καὶ προσελθεῖν τῷ Χριστῷ. ἦν γὰρ ὁ αὐτὸς Ἀνθέμιος προσκείμενος αὐτῇ μεγάλως καὶ ἀενάως προσφέρων τῷ εἰδώλῳ αὐτῆς θυσίας καὶ τελετάς. γέγονε δὲ ἐν πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ χαρὰ μεγάλη καὶ ἀγαλλίασις, συναγομένων τῶν ὄχλων καὶ ἀθροιζομένων ἐν αὐτῇ καὶ μετανοούντων, ἐφ' οἷς ἥμαρτον τὸ πρότερον προσκυνοῦντες εἰδώλοις ἀψύχοις· ὡς πληρωθῆναι τὸ * ψαλμικὸν λόγιον τὸ φάσκον, Ὡς εὐφραινομένων πάντων ἡ κατοικία ἐν σοί. ὁ δὲ ἐπίσκοπος οὐκ ἔγνω τὸ πρὶν, ὡς τὸ κατόρθωμα τοῦτο γέγονε διὰ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου. μαθὼν δὲ, ἠβουλήθη χειροτονῆσαι αὐτὸν καὶ κατασχεῖν ἐν Ἀθήναις, ὅπως διάδοχον αὐτοῦ καταστήσῃ αὐτὸν ἐν τῷ θρόνῳ τῆς ἐπισκοπῆς Ἀθηνῶν. ἦν γὰρ ἐν γήρει πίονι προβεβηκὼς ὁ αὐτὸς ἐπίσκοπος. μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ μακάριος Ἰωάννης ἀνεχώρησε λάθρα ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα Ἀντιόχειαν.

Ιωαν. ε. ιδ.

Ψαλ. πς. ζ.

Ἐπειδὴ δὲ ἐξάκουστον ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ ἐκείνῃ, περί τε τῆς σοφίας καὶ συνέσεως καὶ ταπεινοφροσύνης αὐτοῦ, καὶ ὅπως εἰς ἄκρον ἐξήσκησε πᾶσαν τὴν τῶν ἑλλήνων παίδευσιν (οὐδὲν γὰρ αὐτὸν ἐλάνθανε) μέλλοντες γοῦν οἱ τῆς πόλεως ἐπὶ γαμικὴν τάξιν ἄγειν αὐτὸν, συνιδὼν τὸν ἐν τοῖς δικαστηρίοις μοχθηρὸν βίον, ἐπὶ τὸν ἡσύχιον μᾶλλον ἐτρέπετο. ἐπιθυμῶν δὲ ἀδιαλείπτως καὶ ἐν νῷ ἔχων τὸν μονήρη βίον, καὶ μακαρίζων ἀεὶ τοὺς δυναμένους τοῦτον κατορθῶσαι, καὶ τοῦτο ἔλεγε· Ζηλώσω Εὐάγριον (καὶ αὐτὸν φοιτητὴν γενόμενον Λιβανίου τοῦ Σοφιστοῦ καὶ Ἀνδραγαθίου τοῦ φιλοσόφου, παρ' οἷς καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης ἐμαθήτευσε) τὸν ἡσύχιον βίον μετελθών. καὶ εὐθὺς μεταθεὶς τὸ σχῆμα καὶ τὸ βάδισμα, τοῖς θείοις ἀναγνώσμασι τῶν ἱερῶν γραμμάτων προσεῖχε τὸν νοῦν, ἐξασκούμενος πρὸς ὑποδοχὴν τῶν θείων λογίων. ὀκτὼ καὶ δέκατον ἔτος ἄγων τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἀφηνίασε τοῦ Σο-

5
Post reditũ, in eremum cupiens (ecedere, prohibetur a matre.

φιστοῦ τῶν ἀλεξυδρίων. ὁ δὲ μακάριος Μελέτιος προσέχων τῇ εὐφυΐᾳ τοῦ νεανίσκου, ἐπιτρέπει αὐτῷ συχνῶς πλησιάζειν αὐτῷ τε καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐρασθεὶς τοῦ κάλλους τῆς τούτου καρδίας, προφητικῷ ὄμματι προκατοπτευόμενος τοῦ μακαρίου τὴν ἔκβασιν. ὡς δὲ συνεχὲς ἐπιδίδοται περὶ τὴν ἐκκλησίαν σπουδάς, πείθει Θεόδωρον καὶ Μάξιμον συμφοιτητὰς αὐτοῦ γενομένους παρὰ τῷ σοφιστῇ Λιβανίῳ καταλιπεῖν τὸν χρηματιστικὸν βίον, μετιέναι δὲ τὸν λιτόν· ὧν ὁ μὲν Θεόδωρος τῆς ἐκκλησίας Μοψουεστίας ἐπίσκοπος γέγονε, Μάξιμος δὲ Σελευκείας τῆς ἐν Ἰσαυρίᾳ. ὁ δὲ μακάριος Ἰωάννης ἅμα Βασιλείῳ τῷ ποτε μὲν διακόνῳ ὑπὸ Μελετίου κατασταθέντι, μετὰ ταῦτα δὲ γενομένῳ ἐπισκόπῳ Καισαρείας τῆς Καππαδοκῶν τὰ πολλὰ συνδιῆγε, φίλου αὐτοῦ γνησίου ὑπάρχοντος. καὶ γὰρ φίλους πολλοὺς εἶχεν ὁ μακάριος Ἰωάννης γνησίους καὶ ἀληθινοὺς καὶ τοὺς τῆς φιλίας νόμους εἰδότας καὶ φυλάττοντας ἀκριβῶς, ἀλλ᾽ οὖν ἅπαντας αὐτοὺς ὑπερέβαλε τῇ πρὸς αὐτὸν φιλίᾳ ὁ αὐτὸς Βασίλειος, παρακολουθῶν αὐτῷ τὸν ἅπαντα χρόνον, τῶν αὐτῶν ἐχόμενοι μαθημάτων. καὶ μία αὐτοῖς ἐπιθυμία καὶ σπουδὴ μία περὶ τοὺς λόγους οὓς ἐπονοῦντο. παρεκάλει δὲ αὐτὸς τὸν μακάριον Ἰωάννην τὸν τῶν μοναχῶν μεταδιώκειν βίον, αὐτοῦ τοῦ Βασιλείου προαποταξαμένου. πεισθέντος δὲ αὐτοῦ, καὶ τοῦ πράγματος ἐν χερσὶν ὄντος, διεκωλύθη ἐκ τῶν συνεχῶν τῆς μητρὸς παρακλήσεων. ὡς μὲν γὰρ ἔγνω ταῦτα αὐτὸν βουλευόμενον ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἐπιλαβομένη τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ χειρὸς, εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν κοιτῶνα αὐτῆς, καὶ καθίσασα πλησίον τῆς εὐνῆς, οὗ ἐγέννησεν αὐτὸν, πηγάς τε δακρύων ἀφεῖσα, κἀκείνοις ἐλεεινότερα προστιθεῖσα ῥήματα, ἀποδυρομένη ἔλεγε πρὸς αὐτόν· Τοῦ σοῦ μὲν πατρὸς τῆς ἀρετῆς οὐκ ἀπήλαυσα ἐπὶ πολὺ, τοῦ Θεοῦ οὕτω κελεύσαντος, σοὶ μὲν ὀρφανίαν, ἐμοὶ δὲ χηρείαν προξενήσαντος τοῦ θανάτου αὐτοῦ. ὅμως οὐδὲν τῶν συμβεβηκότων μοι κακῶν ἔπεισέ με δευτέροις προσομιλῆσαι γάμοις, οὐδὲ ἕτερον προσαγαγεῖν νυμφίον τῇ τοῦ πατρός σου οἰκίᾳ· ἀλλ᾽ ἔμενον ἐν τῇ ζάλῃ καὶ τῷ θορύβῳ καὶ τῇ καμίνῳ τῆς χηρείας προσκαρτεροῦσα τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ, καὶ τῷ συνεχῶς τὴν σὴν ὄψιν ὁρᾷν αὐτὴν τοῦ σοῦ πατρὸς, εἰκόνα μοι ἔμψυχον ἀπηκριβωμένην τοῦ τετελευτηκότος φυλάττουσαν, καὶ πολλὴν παράκλησιν καὶ παραμυθίαν ἐκ τούτου παρεῖχεν. πρὸς ἐπὶ τούτοις δὲ οὔτε τὴν οὐσίαν τοῦ πατρός σου ἠλάττωσα διὰ τὴν τῆς χηρείας ἀνάγκην καὶ τῶν ἀναλωμάτων τὴν χρείαν, ἀλλὰ καὶ ταύτην σοι ἀκέραιον ἐφύλαξα, καὶ τῶν δαπανηθέντων εἰς τὴν σὴν εὐδοκίμησιν ἐνέλιπον οὐδὲν ἐν ἐκείνῃ, ἀλλ᾽ ἐξ ἰδίων μου γονέων ἔχουσα καὶ δαπανῶσα. παρακαλῶ οὖν σε, τέκνον, μὴ δευτέρᾳ χηρείᾳ με περιβαλεῖν, μηδὲ τὸ κοιμηθὲν ἤδη πένθος πάλιν ἀνεγεῖραι ἐν τῷ ἀναχωρῆσαί σε· ἀλλὰ περίμεινον τὴν ἐμὴν ἀποβίωσιν· ἴσως μετ᾽ ὀλίγον ἀπελεύσομαι χρόνον. οἱ γὰρ νέοι καὶ εἰς γῆρας μακρὸν ἥξειν ἐλπίζουσιν· οἱ δὲ γεγηρακότες ἡμεῖς οὐδὲν ἕτερον, ἢ τὸν θάνατον ἐκδεχόμεθα διαπαντός. ὅταν οὖν τῇ γῇ παραδῷς με, καὶ τοῖς ὀστέοις τοῦ πατρός σου ἀναμίξῃς, στέλλου μακρὰς ἀποδημίας, καὶ πλέε πάλιν θάλατταν, ἣν ἂν θέλῃς. τότε γὰρ ὁ κωλύσων οὐδείς. ἕως δὲ ἐμπνέω, ἀνάσχου τὴν μεθ᾽ ἡμῶν οἴκησιν. μὴ οὖν θελήσῃς, τέκνον, Θεῷ προσκρούσαι μάτην καὶ εἰκῇ τοσούτοις ἡμᾶς περιβαλὼν κακοῖς ἠδικηκότας σε οὐδέν. εἰ δ᾽ ὁ δεσμὸς κατέχεταί σε πρὸς ἡμᾶς. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια λέγουσα πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἔπεισεν αὐτὸν ἐν τῷ τέως μὴ χωρισθῆναι, ἀλλὰ μεῖναι ἐν τῇ πόλει σὺν αὐτῇ. ὅμως καὶ τοῦτο ποιήσας οὐκ ἀπέστη τῆς προθυμίας ἧς εἶχεν, ἀλλὰ πάσας τὰς ἐπιθυμίας τοῦ βίου κατεπάτησε, καὶ ἐν τοσούτῳ πλούτῳ ὑπάρχων τὸν πλοῦτον ἐμίσησεν, αὐτὸς αὔξας αὐτὸν τῷ φίλτρῳ τῆς ταπεινοφροσύνης. ἦν γὰρ καθαιρέτης πάσης ὑπερηφανίας, καὶ καταλύτης πάσης ἀλαζονείας, ἐκκόπτων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ τὴν περίεργον ποικιλίαν τῶν ἐδεσμάτων. Ζήνωνος δὲ τοῦ ἐπισκόπου ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ὑποστρέψαντος, ἀναγνώστην τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησίας καθίστησι τὸν μακάριον Ἰωάννην. ἐν ταύτῃ οὖν τῇ τάξει καθεστὼς, καὶ τὴν φρένα ἐπὶ πλεῖον ἀνδρωθεὶς, οὐ κατὰ Ἰουδαίων ἓξ λόγους συνέταξεν. εὐθέως οὖν μετὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ ἀναγνώστου, ἔτι ὢν ἐν τῇ πόλει ἤρξατο τῆς ἀσκήσεως καὶ σκληραγωγίας, δοκιμάζων ἑαυτὸν εἰς τὸν μονήρη βίον, οὗ ἐπόθει ἐκ βραχείας ἡλικίας.

6 *Matris mors. vitam* μονήρη *auspicatur.*

Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διϊππεύσαντος, τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο καὶ ἡ μακαρία αὐτοῦ μήτηρ καταλείψασα αὐτῷ πλοῦτον πολὺν ἔν τε χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ καὶ ἐσθῆτι καὶ κτήμασι καὶ ἀνδραπόδοις καὶ ἀλόγοις καὶ ἄλλοις οἰκιακοῖς πολλοῖς πράγμασι. ταύτην οὖν κοσμίως καὶ εὐσεβῶς κηδεύσας καὶ ἐκκομίσας κατέθετο ἐν τῷ τάφῳ, ἐν ᾧ ἦν ὁ μακάριος πατὴρ αὐτοῦ κατακείμενος, κατὰ τὴν πρόσταξιν τῆς ὁσίας αὐτοῦ μητρός. παραυτὰ οὖν τὸ μὲν χρυσίον διέδωκε πτωχοῖς καὶ τοῖς δεομένοις, τὸ δὲ ἄργυρον διένειμεν εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ πέριξ μοναστήρια τῆς πόλεως πρὸς κατασκευὴν τιμίων κειμηλίων, τοὺς δὲ παῖδας καὶ παιδίσκας ἔλυσε τῶν δεσμῶν τῆς δουλείας, πάντας ἐλευθερώσας, καὶ λεγατεύσας ἐκ τῶν περισσευθέντων πραγμάτων, τὴν δὲ κτῆσιν καὶ τὰ ἄλογα ἀπέδωκε τοῖς τῆς πόλεως, διὰ τὸ ἀνενόχλητον αὐτὸν εἶναι ὑπὸ τῶν τοὺς δημοσίους φόρους ἀπαιτούντων. ταῦτα πάντα οὕτω διοικήσας ὁ τῆς ἀληθείας ἀγωνιστὴς ἐν ἀνέσει πολλῇ διῆγε, σχολάζων τῇ μελέτῃ καὶ ἀναγνώσει τῶν θείων γραφῶν, φύλαξ ἐγρήγορος γινόμενος τοῦ ἑαυτοῦ σώματος, φεύγων σφόδρα καὶ ἀποσοβῶν τοὺς γαργαλισμοὺς καὶ τὰς ἀπρεπεῖς μίξεις τῶν αἰσχρῶν ἐπιθυμιῶν, παρθενίαν δὲ καὶ ἁγνείαν, ὡς ἐν ναῷ ἁγίῳ, ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ κατοικιζόμενος. νυττόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ συνειδότος μὴ ἀρκεῖσθαι τοῖς ἐν τῇ πόλει πόνοις, σφριγώσης αὐτοῦ τῆς ὥρας, ἔτι καὶ σῶον ἦν τὸ φρόνημα, καταλαμβάνει τὰ πλησίον τῆς πόλεως μοναστήρια, ἀναχωρήσας τῆς ἰδίας συνηθείας καὶ πόλεως, καὶ εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ πολιτογραφηθείς, ἐν ᾗ καὶ γνωσθῆναι ἔσπευδε καὶ ἐπεπόθει. ἤρξατο γοῦν κἀκεῖσε ἔχεσθαι τῆς αὐτῆς ἀσκήσεως καὶ ἀγρυπνίας, ἐπεκτείνας ταύτην, καὶ σχολάζων ἀεὶ τῇ προσευχῇ, καὶ μὴ διδοὺς ἑαυτῷ ἄνεσιν, ἀλλ' ἀνενδότως νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν τοῦτο ποιῶν, ὥσπερ τότε ἐναρξάμενος, τοῖς μὲν ἤδη προηγουμένοις ἐπιλήσμων γινόμενος, τοῖς δὲ μέλλουσιν ἐπεκτεινόμενος, μιμητὴς τοῦ σοφωτάτου Παύλου ὑπάρχων. ὁρῶντες δὲ αὐτὸν οἱ ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἐν ᾧ ἦν, τοιαύτης διαγωγῆς ὄντα, παρακαλοῦσιν αὐτὸν προϊσταθῆναι αὐτῶν, καὶ διδάσκειν αὐτοὺς τὰ περὶ ὠφελείας ψυχῆς. ὁ δὲ ἡγεῖσθαι μὲν αὐτῶν οὐκ ἠνέσχετο διὰ τὸν περισπασμὸν τῆς τῶν ἀδελφῶν φροντίδος, παρέδωκε δὲ αὐτοῖς ὅρους ἐγκρατείας καὶ προσευχῆς καὶ ἀσκήσεως, μελέτην τε τῶν θείων γραφῶν, καὶ πολιτείαν ἥσυχον καὶ βίον ἀκτήμονα, τάξιν τε στάσεως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῷ καιρῷ τῆς νυκτερινῆς ψαλμῳδίας καὶ καθημερινῆς προσευχῆς, ἐπέχειν τε τὴν γλῶτταν καὶ χαλιναγωγεῖν αὐτὴν πρὸς τὸ μηδὲν ἀπρεπὲς ἀποφθέγγεσθαι, προτρεπόμενος αὐτοὺς ἀνταγωνίζεσθαι κατὰ τοῦ ὑπεναντίου, καὶ διακρίνειν τὰς αὐτοῦ ἐπιβουλὰς καὶ τοὺς πονηροὺς λογισμούς, οὓς ὑποτίθεται τοῖς ἀνθρώποις· ἐπήλειφέ τε αὐτοὺς τῇ παρακλήσει καὶ τοῦ μιμεῖσθαι τὰς πολιτείας τῶν ἁγίων, κατεξαίρετον Ἠλιοῦ καὶ Ἐλισσαίου τῶν προφητῶν, οἵτινες διὰ πολλὴν ἀκτημοσύνην ἐπέτυχον τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας, γενόμενοι ἐπίγειοι ἄγγελοι· μὴ προσέχειν δὲ τραπέζαις πολυτελῶν ἐδεσμάτων, ἀλλὰ μόνον τὸ ἐπαρκοῦν πρὸς τὴν τοῦ σώματος χρείαν· μεταδιδόναι δὲ καὶ τοῖς δεομένοις ἐκ τῶν ἰδίων πόνων, ἀπεκδεχομένους τὰς ὑπὲρ αὐτῶν ἀμοιβὰς παρὰ τοῦ πλουτοδότου Θεοῦ. ἐπὶ τούτοις δὲ τοὺς μὲν ἑστηκότας ἐπισφραγίζετο, τοὺς δὲ σαλευομένους ἐστήριζεν, ἀεννάως δὲ τοὺς περὶ κρίσεως λόγους καὶ ἀνταποδόσεως καὶ κολάσεως καὶ γεέννης ἐκίνει. πάλιν δὲ καὶ τοὺς περὶ ἀναπαύσεως καὶ βασιλείας οὐρανῶν διηγεῖτο τρόπους, δι' ὧν εἰς πόθον ἠρέθιζε τοὺς ἀμελοῦντας αὐτῶν καὶ εἰς μετάνοιαν ἦγε, τοὺς δὲ πλειοτέρους εἰς πλείονα ἀρετὴν ἀνεκόμιζε, ταῦτα καὶ τὰ τούτων παραπλήσια διδάσκων αὐτοὺς ἀεννάως. οὐ μὴν δέ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἀπαντῶσιν ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἐκείνῳ διήγειρε πρὸς ὠφέλειαν ψυχῆς, γινόμενος στήλη διδασκαλίας πάσῃ τῇ Ἀντιοχέων χώρᾳ· καὶ ἦν αὐτοῖς ποθητός, καὶ μετὰ δέους καὶ πολλῆς αἰδοῦς ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν οἱ

Φιλιπ. γ. ιδ.

μόνο

μόνον ἀσκηταί, ἀλλὰ καὶ λαϊκοὶ καὶ κληρικοὶ καὶ ἀξιωματικοὶ ἀκοῦσαι τῆς σοφίας αὐτοῦ καὶ νουθεσίας πνευματικῆς. εἶχε γὰρ ἐν αὐτῷ οἰκοῦν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ βρύον ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ τὰ θεῖα λόγια. πάντες δὲ εὐφραινόμενοι καὶ ὠφελούμενοι ψυχικῶς, ὑπέστρεφον εἰς τὰ ἴδια εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ. φήμη δὲ διέδραμε πανταχοῦ περὶ αὐτοῦ. ἦν γὰρ ἀξιωθεὶς παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τούτου τοῦ χαρίσματος, ὥστε συνιέναι τὰς θείας γραφάς, καὶ ἑρμηνεύειν αὐτάς, καὶ τὰς ἐν αὐταῖς δυσνοήτους φράσεις τηλαυγῶς τοῖς πᾶσι διηγεῖσθαι καὶ σαφηνίζειν, συγγραψάμενος καὶ βίβλους πρὸς ὠφέλειαν τῶν "ἐρωμένων, ὥστε πολλοὺς μεταγράφειν αὐτάς, καὶ λαμβάνειν εἰς τὰς ἰδίας πατρίδας, καὶ μελετᾶν ἐν αὐταῖς ἀδιαλείπτως, καὶ ἐκστηθίζειν αὐτάς.

Ἦν δέ τις ἀναχωρητὴς ἐν τῷ μοναστηρίῳ, Σύρος τῷ γένει, ὀνόματι Ἡσύχιος, προβεβηκὼς "τῷ γήρᾳ τῆς ἡλικίας, ποιήσας χρόνον ἐν αὐτῷ, ἀσκούμενος ἐν σκληραγωγίᾳ μεγάλῃ. εἶχε δὲ καὶ πρόγνωσιν θείας ἀποκαλύψεως. τοῦτον οὖν ἐμιμεῖτο ὁ μακάριος Ἰωάννης ἐν τοῖς ἤθεσι καὶ τοῖς τρόποις καὶ τῇ ἐγκρατείᾳ. ἐν μιᾷ οὖν νυκτὶ ἀγρυπνοῦντος αὐτοῦ καὶ προσευχομένου, ὁρᾷ δύο ἄνδρας "ἐλθόντας πρὸς τὸν μακάριον Ἰωάννην, ἔνθα ἦν τὰς εὐχὰς αὐτοῦ "ἐπιτελῶν, περιβεβλημένους στολὰς λευκάς, ἱεροπρεπεῖς τι ἅμα, καὶ κατηγλαϊσμένους ἐν δόξῃ ἀνεκφράστῳ, τὸν μὲν ἕνα κρατοῦντα ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τόμον γεγραμμένον, τὸν δὲ ἕτερον κλεῖδας κατέχοντα· οὓς θεασάμενος ὁ Ἰωάννης, καὶ ἔμφοβος γενόμενος, ἀνεύσας προσεκύνησεν "αὐτοῖς ἐπὶ τὴν γῆν. οἱ δὲ κρατήσαντες τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἀνέστησαν αὐτὸν λέγοντες· θάρσει, καὶ μὴ φοβοῦ. ὁ δέ φησι πρὸς αὐτούς· τίνες ἐστέ, κύριοί μου, ὅτι κατηξιώσατε παραγενέσθαι πρὸς τὸν δοῦλον ὑμῶν ἐν τοιαύτῃ λαμπρότητι; οὔτε γάρ ποτε ἐθεασάμην τινὰ ἔχοντα τοιαύτην δόξαν, ἣν ὁρῶ ὑμᾶς ἔχοντας. ἀποκριθέντες δὲ εἶπον αὐτῷ, μὴ φοβοῦ, ἄνερ ἐπιθυμιῶν, νέε Δανιήλ, ἐν ᾧ "εὐδόκησε κατοικῆσαι τὸ ἅγιον πνεῦμα διὰ τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας σου. ἀπεστάλημεν γὰρ πρὸς σὲ παρὰ τοῦ μεγάλου διδασκάλου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀναγγεῖλαί σοι χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ. ἐκτείνας δὲ ὁ πρῶτος τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπιδέδωκεν αὐτῷ τὸν γεγραμμένον τόμον, ὃν κατεῖχεν, εἰπών· δέξαι τοῦτον τὸν χάρτην ἐκ τῶν χειρῶν μου. ἐγὼ γάρ εἰμι Ἰωάννης ὁ ἀναπεσὼν εἰς τὸ στῆθος τοῦ Κυρίου ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ, κἀκεῖθεν ἀρυσάμενος τῆς θεολογίας τὰ νάματα, καὶ φράσας εἶπον· Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. καί σοι οὖν ἐχαρίσατο ὁ Κύριος τῆς ἀληθείας τὴν γνῶσιν εἰς τὸ διαθρέψαι διὰ τοῦ στόματός σου πάντας τοὺς λαοὺς τὴν βρῶσιν, οὐ τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐμφράξαι αἱρετικῶν στόματα, ἑλλήνων τε καὶ Ἰουδαίων, τὰ λαλοῦντα παράνομα κατὰ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. ὁ δὲ ἕτερος ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπιδέδωκεν αὐτῷ, ἅσπερ κατεῖχε κλεῖδας, λέγων· δέξαι καὶ ταύτας. ἐγὼ γάρ εἰμι Πέτρος ὁ θερμὸς τῇ πίστει, ὁ καὶ ὁμολογήσας τὸν Κύριον Χριστὸν καὶ υἱὸν τοῦ ζῶντος Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο πιστευθεὶς παρ' αὐτοῦ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. καί σοι οὖν αὐτὸς ὁ Κύριος τὰς κλεῖς τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἐκκλησιῶν "ἐνεπίστευσεν, ἵνα ὅσα ἂν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὃ ἂν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τῷ οὐρανῷ. πάλιν οὖν κλίνας τὰ γόνατα αὐτοῦ ὁ μακάριος Ἰωάννης προσεκύνησε λέγων· τίς εἰμι ἐγώ, κύριοί μου, ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ πάντων ἀνθρώπων "ἐσχατώτερος, ἵνα ἱκανώσω πρὸς ταῦτα, ἅπερ εἴπατε, αὐταρκέσαι. οὐκ εἰμὶ ἄξιος τοιαύτης μεγίστης καὶ φοβερᾶς κατατολμῆσαι διακονίας· οὐ δύναμαι πρὸς αὐτήν. οἱ δὲ αὖθις ἐπιλαβόμενοι αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς ἤγειραν λέγοντες· στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου, ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου, καὶ ποίησον πάντα ὅσα ἐντεταλμένα σοι. μὴ ἀποκρύψῃς τὴν δοθεῖσάν σοι χάριν παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ λαλῆσαι καὶ φωτίσαι καὶ στηρίξαι τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ σου, ὑπὲρ οὗ καὶ τὸ ἴδιον αὐτοῦ αἷμα ἐξέχεεν, ἵνα σώσῃ αὐτοὺς ἐκ τῆς πλάνης. λάλησον τὸν λόγον τοῦ

7 *Hesychii visio de Iohanne.*

Θεοῦ ἀνενδυάστως. μνήσθητι τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Μὴ φοβοῦ τὸ μικρὸν ποίμνιον, ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατήρ μου δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. καὶ σὺ οὖν μὴ δειλιάσῃς, ὅτι ηὐδόκησεν ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν διὰ σοῦ φωτίσαι πολλὰς ψυχὰς καὶ εἰς ἐπίγνωσιν αὐτοῦ ἀγαγεῖν. μέλλεις δὲ καὶ εἰς θλίψεις καὶ κινδύνους ἐλθεῖν διὰ τὴν ὀρθότητα τῆς ψυχῆς σου· ἀλλ' ὑπομένων ὡς γενναῖος ἀγωνιστής. διὰ γὰρ ταύτας τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν κληρονομήσεις. ταῦτα αὐτῶν εἰπόντων καὶ κατασφραγισάντων τὸ μέτωπον καὶ πάντα τὰ μέλη αὐτοῦ, δεδωκότες αὐτῷ καὶ τὸν ἐν Κυρίῳ ἀσπασμὸν ἀνεχώρησαν. ὁ δὲ ὅσιος Ἡσύχιος ταῦτα θεασάμενος ἔμεινεν ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἐνεός, θαυμάζων τὴν ὀπτασίαν καὶ ἐκπληττόμενος. πρωΐας δὲ γενομένης, ἦλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ εὗρε τοὺς ἀδελφοὺς συνηθροισμένους ἐν αὐτῇ. καὶ καθίσας σὺν αὐτοῖς πάλιν καθ' ἑαυτὸν διελέγετο καὶ ἐξίστατο, ἐνθυμούμενος τὴν ὅρασιν, ἣν εἶδεν. ὡς δὲ εἶδον αὐτὸν οἱ σὺν αὐτῷ οὕτω διακείμενον, προσελθόντες αὐτῷ παρεκάλεσαν ἀναγγεῖλαι αὐτοῖς τὴν αἰτίαν. ὁ δὲ στενάξας μέγα ἐκ βάθους τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ σείσας τὴν κεφαλήν, μετὰ δακρύων εἶπεν· ὦ τέκνα, πόσους κρυπτοὺς δούλους ἔχει ὁ Θεός, ὧν οὐκ ἔστιν ἄξιος ὁ κόσμος; ἀληθῶς θαυμασταὶ αἱ ὁδοί σου, Κύριε, καὶ ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματά σου. τῶν οὖν ἀδελφῶν ἐπιπλεῖον παρακαλούντων αὐτὸν φράσαι αὐτοῖς τὴν αἰτίαν, ἀποκριθεὶς ὁ Ἡσύχιος λέγει· Μυστήρια μὲν βασιλέως κρύπτειν καλόν, θριαμβεύειν δὲ οὐκ ἀσφαλές, ἀλλὰ καὶ βαρυτάτην τὴν τιμωρίαν ἐπάγει· μυστήρια δὲ Θεοῦ καλύπτειν τὸν ἴσον κίνδυνον ἔχει, τάχα δὲ καὶ μείζονα, καθ' ὃ εἰς ψυχὴν τείνει, καὶ διὰ τοῦτο αἰώνιον κόλασιν ἐπάγει. διὸ οὐ χρὴ κρύπτειν ταῦτα, καὶ μάλιστα ἅπερ αὐτὸς θέλει γνωσθῆναι περὶ τῶν δούλων αὐτοῦ * τῶν γνησίως αὐτῷ προσκειμένων, καὶ ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας. ἀλλὰ παρακαλῶ ὑμᾶς πιστῶς καὶ εὐγνωμόνως ἀκοῦσαι τῶν λεγομένων, μαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεώς μου, ὅτι οὐ ψεύδομαι. τότε ἐξηγήσατο αὐτοῖς πάντα τὰ τῆς ὀπτασίας, παραγγείλας αὐτοῖς μὴ γνωσθῆναι ταῦτα τῷ μακαρίῳ Ἰωάννῃ πρὸς τὸ μὴ ἀναχωρῆσαι αὐτὸν ἐκ τοῦ μοναστηρίου, καὶ ζημιωθῆναι αὐτοὺς τοιούτου μεγάλου θησαυροῦ. οἱ δὲ ἀκούσαντες ταῦτα ἐθαύμασαν, δοξάζοντες τὸν Θεόν. ὁ δὲ μακάριος Ἰωάννης ταῦτα οὐκ ἔμαθε παρά τινος· ἀλλ' οὐδὲ ἠμέλει τῆς ἀσκήσεως, καὶ μελέτης τῶν θείων γραφῶν, καὶ τῆς ἀγρυπνίας ἐν ταῖς προσευχαῖς καὶ δεήσεσιν, ἐν νῷ φέρων καὶ ἐκστηθίζων τήν τε παλαιὰν καὶ καινὴν διαθήκην, καὶ ἑρμηνεύων αὐτάς. πολλοὶ δὲ τῶν πέριξ μοναστηρίων ὁρῶντες αὐτοῦ τὸν ἀκηλίδωτον βίον, ἐπόθησαν αὐτοῦ τὴν πολιτείαν καὶ ἀρετήν, καὶ ἐκαρποφόρουν τῷ Θεῷ πολλὰ κατορθώματα. φήμη δὲ διέδραμε περὶ αὐτοῦ εἰς πᾶσαν τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ εἰς τὰς ἀπεχούσας ἐπαρχίας, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν θεάσασθαι αὐτόν, καὶ ἀκοῦσαι τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ. συνεγράψατο δὲ καὶ ἀσκητικοὺς λόγους, καὶ ἀπέστελλεν αὐτοὺς τοῖς ἐπιθυμοῦσι τὴν τῶν ἀγγέλων πολιτείαν μιμήσασθαι πρὸς νουθεσίαν καὶ στηριγμὸν αὐτῶν. ἦν γὰρ τῶν μὲν ἁγίων πάντων οὐδὲ κατὰ τὴν πίστιν, οὐδὲ κατὰ τὰ ἔργα, οὐδὲ κατὰ τὴν πρὸς Θεὸν παρρησίαν οὐκ ἐλάττων· τὸν δὲ ἀκτήμονα βίον καὶ στενὸν καὶ τεθλιμμένον καὶ τῶν ἄλλων τῶν σὺν ἀκριβείᾳ πολλῇ ζώντων οὐκ ὀλίγῳ μείζων. παρεφύλαττε γὰρ τὰ θεῖα λόγια, καὶ φόβος αὐτῷ προσῆν περὶ αὐτῶν, καὶ ἤθελε πάντας τὴν τοιαύτην πολιτείαν μετέρχεσθαι. ἐμέμνητο δὲ καὶ τοῦ λέγοντος ἐν τῷ ἑκατοστῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ ψαλμῷ· Τὰς ἐντολάς σου ἐξεζήτησα, καὶ ἐλάλουν ἐν τοῖς μαρτυρίοις σου ἐναντίον βασιλέων, καὶ οὐκ ἠσχυνόμην· καὶ ἐμελέτων ἐν ταῖς ἐντολαῖς σου, αἷς ἠγάπησα σφόδρα.

Ρωμ. ια. λγ.

Τωβ. ια. ς.

Ψαλ. ριη. μϛ.

8
Miraculum de Antiocheno nobili Hemicranio laborante.

Ἐπειδὴ δὲ ποιεῖ Κύριος θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτόν, καὶ προσετέθη αὐτῷ παρ' αὐτοῦ σὺν τῇ δοθείσῃ αὐτῷ τοῦ λόγου χάριτι καὶ ἡ κατὰ τῶν παθῶν ἐξουσία, λοιπὸν οὐκ ὀκνητέον καὶ περὶ αὐτῶν ὀλίγα εἰπεῖν ἐκ πολλῶν, καὶ δεῖξαι τὴν τοῦ ἀνδρὸς περιφάνειαν. ἀνὴρ γάρ τις τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ, πλούσιος σφόδρα καὶ εὐγενής, ἤλγει τὸ ἡμικράνιον αὐτοῦ, ὥστε ἐκ τοῦ πολλοῦ πόιου πηδῆσαι τὸν δεξιὸν αὐτοῦ ὀφθαλμὸν, καὶ κρέμασθαι ἐν τῇ σιαγόνι αὐτοῦ. πολλὰ δὲ χρήματα ἀναλώσας εἰς τοὺς ἰατροὺς καὶ σοφιστὰς οὐκ ὤνησε πλέον οὐδέν. οὗτος ἀκούσας παρὰ πολλῶν περὶ Ἰωάννου, δοξάσας ἐν πίστει παρεγένετο πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ μοναστηρίῳ, καὶ προσελθὼν ἐκράτησεν αὐτοῦ τὰς ἁγίας χεῖρας, καὶ κατησπάζετο λέγων· εὐλόγησόν με, πάτερ, καὶ δεήθητι τοῦ Κυρίου περὶ ἐμοῦ, ὅπως ἰάσηταί με διὰ σοῦ, καὶ ἀπαλλαγῶ τῆς συνεχούσης με μάστιγος· διότι πάντα ποιήσας οὐκ ἠδυνήθην περιποιήσασθαι ἐμαυτῷ τὴν σωτηρίαν. εἰ γὰρ εὑρίσκω τὸν δυνάμενόν με ἰάσασθαι, εἶχον πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου παρασχεῖν αὐτῷ προθύμως, καὶ αὐτὴν, εἰ ἠδυνήθην, τὴν ψυχήν μου. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ μακάριος Ἰωάννης εἶπεν αὐτῷ· αἱ τοιαῦται συμφοραὶ ἐπέρχονται τοῖς ἀνθρώποις διὰ τὴν σκολιότητα τῆς ψυχῆς αὐτῶν, καὶ τὴν εἰς Χριστὸν ὀλιγοπιστίαν. ἐὰν οὖν ὁλοψύχως πιστεύσῃς, ὅτι δυνατός ἐστιν ὁ Θεὸς ἰάσασθαί σε, καὶ ἀπόσχῃς ἐκ τῶν προτέρων σου κακῶν συνηθειῶν, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄνθρωπος εἶπεν αὐτῷ· πιστεύω, Κύριε, ποιῶν καὶ πάντα τὰ κελευόμενα παρὰ σοῦ· καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπελάβετο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου, οὗ περιεβέβλητο, καὶ ἐπέθηκε τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ καὶ τῷ νοσοῦντι ὀφθαλμῷ. καὶ παραχρῆμα ὁ μὲν πόνος ἔπαυσε τοῦ ἡμικεράνου, ἀποκατεστάθη δὲ καὶ ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ εἰς τὸν ἴδιον τόπον, ὥσπερ ἦν πρότερον, καὶ γέγονεν ὅλος ὑγιὴς, ὡς μηδέποτε ἀλγήσας. καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ δοξάζων τὸν Θεὸν τὸν διὰ τοῦ θεράποντος αὐτοῦ Ἰωάννου χαρισάμενον αὐτῷ τὴν ὑγείαν. διηγήσατο δὲ πᾶσι τοῖς Ἀντιοχεῦσι τὸ γενόμενον εἰς αὐτὸν σημεῖον, καὶ πάντες ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῷ θαύματι τῷ παραδόξῳ.

9
Miraculũ de Archelao leproſo.

Ἀνὴρ δέ τις ἦν ἐν Ἀντιοχείᾳ, ὀνόματι Ἀρχέλαος. οὗτος ἦν ἀξιωματικὸς, καὶ πρῶτος τῶν ἐν τῇ πόλει. ἐξήνθησεν οὖν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ λέπρα, καὶ πολλὰ ποιήσας οὐκ ἠδυνήθη ταύτης καθαρισθῆναι. ἐθλίβετο οὖν μεγάλως οὐ μόνον διὰ τὴν νόσον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν αἰσχύνην, καθότι εἰς ἐπιφανῆ τόπον ἦν, καὶ οὐκ ἠδύνατο κρύψαι αὐτὴν, ὡς καὶ πλειστάκις χρονοτριβῆσαι ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἀπρόσιτον. πάντες γὰρ ἐβδελύσσοντο καὶ ἀπεστρέφοντο αὐτὸν, μυσαττόμενοι καὶ πλησιάσαι αὐτῷ. ὑπῆρχε δὲ αὐτῷ γνήσιος φίλος, καὶ ἐθλίβετο θεωρῶν αὐτὸν οὕτω διακείμενον. ἐν μιᾷ οὖν συνὼν αὐτῷ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐκ θείας τινὸς προνοίας κινηθεὶς λέγει τῷ Ἀρχελάῳ· πολλὰ ἀκούω περί τινος μονάζοντος οἰκοῦντος εἰς ἓν τῶν μοναστηρίων τῶν πέριξ τῆς πόλεως, ἀπερχομένων τινῶν πρὸς αὐτὸν καὶ ὑποστρεφόντων, πλεῖστα εὐχαριστούντων αὐτῷ. ἄκουσόν μου οὖν συμβουλεύοντός σοι, καὶ ἀπέλθωμεν πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ μοναστηρίῳ μετὰ πίστεως καὶ ὀρθοῦ συνειδότος, καὶ παρακαλέσωμεν αὐτὸν εὔξασθαί σε, καὶ ἐλπίζωμεν εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ θεραπευόμενον Θεὸν, ὅτι οὐχ ὑποστρέφωμεν ἐξ αὐτοῦ ἄπρακτοι. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀρχέλαος, ἐπίστευσε τῷ Θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τοῦ φίλου αὐτοῦ. καὶ τῇ ἐπαύριον ἀναστάντες ἀμφότεροι μετὰ σπουδῆς παρεγένοντο ἐν τῷ μοναστηρίῳ, καὶ εἰσελθόντες πρὸς τὸν μακάριον Ἰωάννην, εὗρον αὐτὸν καθήμενον ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ πυλῶνος. καὶ πεσόντες παρὰ τοὺς τιμίους αὐτοῦ πόδας ἐδέοντο αὐτοῦ καὶ ᾔτουν λαβεῖν εὐχήν. ὁ δὲ ἀναστήσας αὐτοὺς ἐπυνθάνετο τὴν αἰτίαν δι' ἣν παραγεγόνασιν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἀρχέλαος εἶπε· τίμιε πάτερ, παρακάλεσον τὸν Θεὸν ἀφελεῖν τὴν νόσον ταύτην ἐξ ἐμοῦ. οἶδα γὰρ ὅτι οὐ παρακούει σου ὁ Θεὸς, εἰς ὃ ἂν αἰτήσῃς αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ἱλαρῷ τῷ προσώπῳ· ἄνθρωπε, τίς εἰμι ἐγὼ, ὁ ἐλαχιστότερος πάντων τῶν ἐνταῦθα ἀδελφῶν, ἵνα προσεύξωμαι περὶ σοῦ, καὶ δυνηθῇ ἡ δέησίς μου ἰάσασθαί σε; ὁ δὲ ἐπὶ πλεῖον παρεκάλει αὐτὸν μετὰ πολλῶν δακρύων σὺν τῷ φίλῳ αὐτοῦ ἐπινεῦσαι τῇ αἰτήσει αὐτῶν, καὶ μὴ ἀμοίρους αὐτοὺς γενέσθαι, μήτε ἐκπεσεῖν τῆς ἐλπίδος αὐτῶν. ὡς οὖν ἐθεάσατο τὴν εἰλικρινῆ αὐτῶν πίστιν, λέγει πρὸς τὸν Ἀρχέλαον· σύνταξαι τῷ Θεῷ ποιῆσαι τὸ ἀρεστὸν αὐτῷ, καὶ πλῆσαι τὰς χεῖρας τῶν πτωχῶν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σου, πιστεύων ὅτι δύναταί σε ἰάσασθαι, καὶ αὐτὸς θεραπεύσει σε ἐκ τῆς περιεχούσης σε νόσου. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἀρχέλαος εἶπεν αὐτῷ· πάντα τὰ κελευόμενά μοι παρὰ τῆς ἁγιωσύνης σου εἰς πέρας ἄξω, καὶ εἴ τινός τι ἀφειλόμην ἀδίκως, ἀποτίσω αὐτὸ κατὰ τὸ διπλάσιον· μόνον ἴασαί με, πάτερ ὅσιε. τότε ὁ μακάριος Ἰωάννης λέγει τοῖς παρεστῶσι· λάβετε αὐτὸν, καὶ λούσατε ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ λάκκου, οὗ πίνουσιν οἱ ἀδελφοὶ, ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἰαθήσεται. λαβόντες οὖν αὐτὸν ἐποίησαν καθὼς ἐνετείλατο αὐτοῖς, καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐκαθαρίσθη ἡ λέπρα ἀπὸ τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ἐπανελθούσης τῆς χροιᾶς αὐτοῦ καὶ γενομένης ὥσπερ ἦν τὸ πρὶν, ὡς μήτε ἴχνος αὐτῆς φαίνεσθαι ἐν αὐτῷ. ὑπέστρεψε δὲ ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν μακάριον Ἰωάννην εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ καὶ αὐτῷ, προσπίπτων τοῖς ποσὶν αὐτοῦ, καὶ ὁμολογῶν τὴν θεραπείαν. αὐτὸς δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· φύλαξαι ἀπὸ τοῦ νῦν τοῦ μὴ ἀδικῆσαι τοὺς πτωχούς. ὁ γὰρ Θεὸς βοηθὸς καὶ μαειμητὴς αὐτῶν ἐστι, καὶ οὐ μή σου ἀνέξηται ἐπηρεάζοντος καὶ θλίβοντος αὐτούς. καὶ ἀρκεῖ σοι εἰς πληροφορίαν τῶν εἰρημένων ἡ τοῦ πλουσίου ἐκείνου καὶ τοῦ Λαζάρου παραβολή, πῶς ὁ μὲν διὰ τὴν ἀπάνθρωπον καὶ ἀνηλεῆ γνώμην ἀνηλεῶς ἐκολάζετο, καὶ μηδὲν καθαρπάσαντος ἐξ αὐτοῦ (οὔτε γὰρ εἶχεν ὃ λάβῃ) ὁ δὲ εἰς κόλπους Ἀβραμιαίους διὰ τὴν ὑπομονὴν ἀνεπαύσατο αὐλιζόμενος. ὁ γὰρ πλούσιος εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς, κατεφρόνει τοῦ πτωχοῦ λιμαγχομένου καὶ ἐπιθυμοῦντος κἂν ἀπὸ τῶν ψιχίων τῆς τραπέζης αὐτοῦ χορτασθῆναι, καὶ μὴ εὑρίσκοντος. εἰ οὖν διὰ τοῦτο ἐκεῖνος ὑπέστη τὰ μυρία κακὰ ἐκεῖνα, τί δὲ πείσεσθε ὑμεῖς οἱ καθαρπάζοντες τοὺς πένητας καὶ κατεσθίοντες καὶ γυμνοῦντες καὶ στεροῦντες αὐτοὺς καὶ αὐτῆς τῆς καθημερινῆς τροφῆς; ποῖος ὑμᾶς ὑποδέξεται τόπος, εἰ μὴ ἐκεῖνος, ἔνθα ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων; εὐχαρίστησον οὖν τῷ Θεῷ τῷ παιδεύσαντί σε ἐνταῦθα διὰ τῆς πρὸς ὀλίγον γενομένης σοι νόσου ταύτης. εἰ μὲν γὰρ αὐτὴ συνέβη σοι συμφορὰ, εἶχες ἂν καταδικασθῆναι καὶ σὺ τῇ αἰωνίᾳ κολάσει, ὃν τρόπον ὁ πλούσιος ἐκεῖνος. λοιπὸν δὸς δόξαν τῷ Θεῷ, ἐξευμενιζόμενος αὐτὸν διὰ ἀγαθῶν πράξεων, καὶ πληρῶν πάντα, ἃ συνέταξα ποιεῖν εἰς τοὺς πτωχούς. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἀρχέλαος εἶπεν αὐτῷ· ἐν ἀληθείᾳ σοι λέγω, πάτερ ὅσιε, ὅτι οἱ λόγοι σου διῆλθον εἰς τὴν καρδίαν μου, ὥσπερ ῥομφαία δίστομος, καὶ ᾐσθόμην αὐτῶν ὡς αὐτοῦ τοῦ Κυρίου διαλεγομένου μοι· καὶ τοῦ λοιποῦ οὐ προσθήσω πράττειν κατὰ τὰς προτέρας μου πλημμελείας, οὔτε μὴν δουλεύσω ἀπὸ τοῦ νῦν ἐπιγείῳ βασιλεῖ, ἀλλὰ μόνῳ τῷ ἐπουρανίῳ ἄνακτι Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν. ἀπέρχομαι τοίνυν ἐν τῇ πόλει, καὶ πιπράσκω τὴν ὕπαρξίν μου πᾶσαν, καὶ ταύτην διανέμω τοῖς ἐνδεέσι. ὑποστρέψας δὲ ἐκεῖθεν ἔσομαι τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς μου ὑπὸ τοὺς τιμίους πόδας τῆς σῆς μακαριότητος. παρακαλῶ οὖν σε, πάτερ, εὔξασθαι ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ μνημονεῦσαί μου πρὸς Κύριον, ὅπως ἐνισχύσῃ με ὁ Θεὸς πληρῶσαι πάντα, ὅσα συνεθέμην αὐτῷ καὶ ὑμῖν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ μακάριος Ἰωάννης εἶπεν αὐτῷ· πορεύου, τέκνον, ἐν εἰρήνῃ, καὶ ὁ Κύριος κατευοδώσει τὰ διαβήματά σου, καὶ πᾶσαν τὴν βουλήν σου πληρώσει εἰς ἀγαθόν. ἀπελθὼν δὲ ὁ Ἀρχέλαος ἐν τῇ πόλει ἐποίησε πάντα τὰ ἐκπορευθέντα ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ὑποστρέψας ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἀπετάξατο τῷ βίῳ, καὶ γέγονεν ἀσκητὴς τέλειος ἐγκρατευσάμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ. ἀνεπαύη δὲ ἐν τῷ αὐτῷ μοναστηρίῳ εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ καὶ τῷ ὁσίῳ Ἰωάννῃ καὶ τῷ φίλῳ αὐτοῦ, ὡς αἰτίῳ γεγονότι τῆς ἀγαθῆς ταύτης συμβουλῆς καὶ διαγωγῆς.

Λουκ. ιϛ. ιθ.

* *

10 *Pleriq; exemplo Iohannis monachizantur.*

Ἀνὴρ δέ τις, ὀνόματι Θεόδωρος, γένει τε καὶ πλούτῳ κομῶν ἀκούσας ὃ ἐποίησεν Ἀρχέλαος, ὅτι ἀπετάξατο τῷ βίῳ, ποθήσας τὸν μονήρη βίον ἑλέσθαι, παραγίνεται καὶ αὐτὸς ἐν τῷ μοναστηρίῳ πρὸς τὸν μακάριον Ἰωάννην, καὶ ἀναλαβόμενος τὴν τῶν ἀγγέλων πολιτείαν γέγονεν ἀσκητὴς δόκιμος. πολλοὶ δὲ τῆς πόλεως Ἀντιοχείας ζηλώσαντες τὸν μονήρη βίον, ἀπετά-

ξαντ

ξαντο πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῖς, καὶ ἐλθόντες τινὲς μὲν ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἔνθα διῆγεν ὁ μακάριος Ἰωάννης, ἕτεροι δὲ ἐν τοῖς πέριξ τῆς πόλεως μοναστηρίοις γεγόνασι μοναχοί, καὶ ἠγωνίζετο ἕκαστος αὐτῶν τὸν καλὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ τοῦ διαβόλου, προκόπτοντες ἐν τελειότητι ἀρετῆς, τῶν μὲν ἐν κοιτῶσι λίαν στενοῖς ἐγκλειομένων καὶ μηδενὶ τὸ σύνολον ἀνεχομένων συντυχεῖν, τῶν δὲ ἀποκλειομένων καὶ μηδενὶ κωλυόντων ἑαυτοὺς τῆς πρὸς αὐτοὺς παραγινομένους συντυχίας· καὶ ἄλλοι ἄλλως τὰς πολιτείας μετήρχοντο τῆς ἀσκήσεως, δρεπόμενοι τῶν ἐξ αὐτῆς στεφάνους ἕκαστος πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἰσχύν. τούτων δὲ ἁπάντων ἡ αἰτία τῶν ἀγαθῶν, μετὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν, Ἰωάννου ἦν. πάντας γὰρ ἐνουθέτει καὶ ἐδίδασκε τὰ ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς, ἐπισκεπτόμενος τοὺς ἐγκλείστους καὶ ἀδυνάτους, καὶ ἐπαλείφων αὐτοὺς λόγοις παρακλητικοῖς πρὸς ὑπομονὴν τῆς τοῦ ἐχθροῦ ἐπηρείας. πάντες δὲ πατέρα ἐκάλουν αὐτόν, ἀνατιθέμενοι αὐτῷ τοὺς ἐπερχομένους αὐτοῖς λογισμούς, καὶ λαμβάνοντες τὴν τούτων διάκρισιν ἀνεχώρουν εἰς τοὺς ἰδίους τόπους, δόξαν ἀναπέμποντες τῷ εὐεργετήσαντι αὐτοὺς διὰ τῆς Ἰωάννου σοφίας Θεῷ. οὐ μόνον δὲ μονάζοντες τοῦτο ἐποίουν, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν ἐν κόσμῳ πολεμούμενοι ὑπὸ λογισμῶν προσήρχοντο πρὸς αὐτόν, καὶ ἀνεκάλυπτον αὐτῷ τὰ τῆς ψυχῆς τραύματα, ὥσπερ οἱ νοσοῦντες σωματικῶς τοῖς ἰατροῖς τὰ πάθη, καὶ κομιζόμενοι τὰς ἁρμοδίους ψυχωφελεῖς ἐμπλάστρους πρὸς θεραπείαν ὑπέστρεφον χαίροντες. ἦν δὲ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς μοναστηρίοις ἐκείνοις ἀγάπη πολλὴ πρὸς ἀλλήλους εἰρηνικῶς βιούντων. οὐκ ἦν ἐν αὐτοῖς ἀλαζονεία, οὐ τάραχος, οὐ βρωμάτων ἀδηφαγία, οὐ πόσεως οἰνοφλυγία, οὐ γέλως ἐκκεχυμένος, οὐ συντυχία ἐπισφαλής, οὐκ ἔρις καὶ ζῆλος, οὐκ ἄλλο τι τῶν κιβδήλων. πάντα γὰρ ταῦτα ἐκποδὼν γεγόνασι διὰ τῆς συνεχοῦς τῶν θείων λογίων μελέτης καὶ τῆς Ἰωάννου φροντίδος καὶ ἐπιεικείας.

Ἄλλος δέ τις ἀνήρ, ὀνόματι Εὔκλεος, ἐκ διαβολικῆς ἐνεργείας ἀπώλεσε τὸν δεξιὸν αὐτοῦ ὀφθαλμόν. οὗτος παραγίνεται πρὸς τὸν ὅσιον Ἰωάννην ἐπὶ τὸ μεταλαβεῖν τὸν μονήρη βίον. τούτου δὲ τὰς τρίχας κείραντος καὶ ἐνδυσαμένου τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἐπηύξατο αὐτῷ ὁ Ἰωάννης εἰπών· ὁ Θεός, ἀδελφέ, φωτίσῃ σου τὴν ψυχήν, καὶ τοῦ σώματος τὰ αἰσθητήρια πρὸς καρποφορίαν τῶν θείων αὐτοῦ ἐντολῶν. ταῦτα δὲ εἰπόντος, παραχρῆμα ἀνεῴχθη αὐτοῦ ὁ ὀφθαλμός, καὶ γέγονεν ὥσπερ καὶ ὁ ἄλλος. ἰδόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ τὸ γενόμενον σημεῖον, ἐθαύμαζον λέγοντες· ὅτι ἐν ἀληθείᾳ οὗτος δοῦλος τοῦ Θεοῦ ἐστι, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα οἰκεῖ ἐν αὐτῷ, παρέχον αὐτῷ τὴν τῶν ἰάσεων χάριν, ὥσπερ καὶ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις. εἶχον δὲ καὶ τὸν πόθον αὐτοῦ οἱ ἀδελφοὶ ἐπιπλεῖον συνεζευγμένοι φόβῳ τῇ πρὸς αὐτὸν ἀγάπῃ, βλέποντες ἃ ἐποίει σημεῖα ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων ὁ Θεὸς δι' αὐτοῦ.

11
Miraculum: de Eucleo monophthalmo.

Γυνὴ δέ τις ἦν, ὀνόματι Χρίστα, αἱμόρροιαν ἐσχηκυῖα ἐπὶ ἑπταετῆ χρόνον. καὶ πολλὰ δαπανήσαντος τοῦ ταύτης συμβίου εἰς ἰατροὺς ἐπιμελουμένου τῆς θεραπείας αὐτῆς, οὐδὲν ἠδυνήθη κατὰ τοῦ πάθους πρὸς ὠφέλειαν καινότερόν τι ποιῆσαι. αὕτη ἀκούσασα τὰ κατὰ τὸν μακάριον Ἰωάννην, παρακαλεῖ τὸν ἄνδρα λαβεῖν αὐτὴν πρὸς αὐτόν. ἐπίστευσε γὰρ λέγουσα, ὅτι εἰ καὶ ἀναξία εἰμὶ θεάσασθαι τὸν ἀγγελικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, ἀλλ' οἶδα ὅτι οὐ μή με ἀποσείσεται, οὐδὲ βδελύξεται τὴν ἁμαρτωλόν, μιμούμενος τὸν κοινὸν ἁπάντων δεσπότην καὶ Κύριον, μὴ ἀπορρίψαντα τὴν ὁμοιοπαθῆ μου αἱμόρροουν γυναῖκα, ἀλλὰ ταύτην ἰασάμενον τῇ ἁφῇ τοῦ κρασπέδου αὐτοῦ. ἐπιβιβάσας οὖν αὐτὴν ὁ ταύτης σύμβιος ὑποζυγίῳ, ἤγαγεν ἐν τῷ μοναστηρίῳ, καὶ καταλιπὼν αὐτὴν ἔξωθεν τῆς θύρας ἅμα τῶν συνελθόντων αὐτῇ, εἰσελήλυθε πρὸς τὸν μέγαν Ἰωάννην, καὶ ῥίψας ἑαυτὸν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἁγίου, παρεκάλει σὺν δάκρυσι λέγων· πάτερ, βοήθησον ἡμῖν μετὰ Θεόν. ἅμα δὲ καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ τὴν αἰτίαν καὶ τὸ πάθος τῆς γυναικός. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ μακάριος Ἰωάννης μετὰ πολλῆς πραότητος λέγει πρὸς αὐτόν· ἐκπλήττομαι εἰς τὴν πώρωσιν τῶν νομιζόντων, ὅτι ἐν τῇ δυνάμει ἡμῶν ἡ ἐξουσία τῶν

12
Miraculum de Christina αἱμοῤῥοίσῃ.

τοιαῦτα κατορθώματα γίνεται τοῖς ἀνθρώποις. τίς ἡ ἰσχύς μου τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἴασιν ποιῆσαι; πλὴν οὐκ οἴδατε, ὅτι παιδεύει ὑμᾶς ὁ Θεὸς πρὸς τὸ συμφέρον ὑμῖν, οὓς μὲν ἀνακόπτων τῶν πολλῶν ἁμαρτημάτων ὧν περαίνουσιν, οὓς δὲ καὶ δοκιμάζων, εἰ εὐχαρίστως δέχονται τὴν παιδείαν αὐτοῦ; αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πατάσσων, καὶ πάλιν ἰώμενος. εἰπὲ οὖν τῇ συνεύνῳ σου παύσασθαι τῆς ἀναισχύντου αὐτῆς γνώμης καὶ αὐθαδείας, ἧς κέκτηται εἰς τοὺς ἄνδρας αὐτῆς, γινώσκουσα ὅτι καὶ αὐτὴ τῆς αὐτῆς ἐκείνων φύσεως πέλει, καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος δεδημιούργηται), κἂν ἐν τῷδε τῷ βίῳ δέσποινα αὐτῶν ἀκούῃ, τοῦ θανάτου πάντα διαλύοντος, τάχα ἴσως ἀμφοτέραις ἐπιπηδῶντος. Εἰπὲ δὲ πάλιν αὐτῇ ἐπιμελήσασθαι τῆς ἰδίας ψυχῆς διὰ τῆς τῶν πενήτων φροντίδος, καὶ τῆς φυλακῆς τῶν ὡρισμένων καὶ τετυπωμένων ἡμερῶν τῶν ἁγίων καὶ σεβασμίων νηστειῶν, καὶ μὴ μολύνειν ἑαυτὴν ἐν αὐταῖς διὰ ἀδηφαγίας, καὶ σχολάζειν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ. καὶ ἐὰν ἀκούσῃ, καὶ φυλάξῃ ταῦτα, ὁ Θεὸς παρέχει αὐτῇ τὴν ῥῶσιν. ἐξελθὼν δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἀπήγγειλεν αὐτῇ ταῦτα πάντα. ἐκείνη δὲ μετὰ φωνῆς μεγάλης εἶπε· πάτερ ἅγιε, φυλάττω πάσας τὰς τιμίας καὶ θεοπρεπεῖς σου παραγγελίας μέχρι τῆς ἐσχάτης μου ἀναπνοῆς. ὑποστρέψας δὲ ὁ ταύτης ἀνὴρ πρὸς τὸν ὅσιον, λέγει αὐτῷ· ἰδού, πάτερ, συνετάξατο ποιῆσαι πάντα τὰ κελευσθέντα αὐτῇ παρὰ τῆς σῆς ἁγιωσύνης. λοιπὸν μὴ ἀποστραφῶμεν τεταπεινωμένοι, ἐκπεσόντες τῆς ἐλπίδος ἡμῶν. τότε ἀποκριθεὶς ὁ μακάριος Ἰωάννης εἶπε τῷ ἀνδρί· πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ· ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἰάσεται αὐτὴν ἀπὸ τῆς βασάνου, ἧς ἔχει. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος, καὶ ᾐσθάνθη τὴν γενομένην ὑγείαν ἐν ἑαυτῇ. καὶ ηὐχαρίστησαν τῷ Κυρίῳ ἅπαντες οἱ συμπαρόντες αὐτῇ· καὶ ὑπέστρεψαν ἐν χαρᾷ μεγάλῃ εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν κηρύττοντες τὰς εὐεργεσίας καὶ τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ τὰ γενόμενα εἰς αὐτοὺς διὰ τοῦ ὁσίου αὐτοῦ δούλου Ἰωάννου.

13 *Miraculum de leone per crucem prostrato.*

Καὶ τοῦτο δὲ τὸ ἐξαίρετον θαῦμα ἐποίησεν ὁ Κύριος διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ μακαρίου Ἰωάννου. λέων γὰρ ἦν ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις πάνυ φοβερὸς καὶ αἱμοβόρος, ἀποκτείνων πολλὰ κτήνη τῶν πέριξ πόλεων καὶ χωρίων, καὶ ἁρπάζων τοὺς παριόντας ἀνθρώπους διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. πολλάκις γοῦν καὶ τῶν τοῦ στρατοπέδου παρερχομένων ὁπλιτῶν, ἐχόντων αὐτῶν τὰς ῥομφαίας ἐσπασμένας καὶ τὰ τόξα τεταμένα, ἐξερχόμενος ὁ θὴρ ἐκ τοῦ δρυμοῦ, τῷ θυμῷ καὶ τῇ δυνάμει αὐτοῦ χρώμενος, ἐπιβαίνων αὐτοῖς διεσκόρπιζε· καὶ οὓς μὲν ἀπέκτεινεν, οὓς δὲ καὶ ἔπληττεν, οὓς δὲ καὶ ἁρπάζων εἰσήρχετο ἐν τῇ μάνδρᾳ αὐτοῦ, κἀκεῖσε κατήσθιεν αὐτούς, μηδενὸς τολμῶντος λυτρώσασθαί τινα ἐξ αὐτοῦ τῶν ἁρπαζομένων. ἐπέπεσε δὲ ὁ φόβος αὐτοῦ ἐπὶ πάντας, ὥστε φεύγειν τοὺς γεωργοὺς καὶ παρεᾶν τὴν σπορὰν αὐτῶν ἀφύλακτον ἐν τοῖς ληΐοις, καὶ κατερχόμενα τὰ ἄλλα ζῶα ἐκ τῆς ἐρήμου κατήσθιον καὶ ἠφάνιζον αὐτόν. πολλοὶ δὲ καὶ ἔφυγον ἐκ τῆς ἰδίας πατρίδος, καὶ εἰσερχόμενοι εἰς τὰς πέριξ κώμας ᾤκουν ἐν αὐταῖς· ἕτεροι δὲ ἐκκλίναντες τὰς εὐθείας ὁδούς, διὰ ἀνοδίας καὶ ἀβάτων τόπων τὴν πορείαν ἐποιοῦντο, ῥιψοκίνδυνοι τῶν ἰδίων ψυχῶν γινόμενοι. ἐν ἀπορίᾳ οὖν καὶ θλίψει μεγάλῃ ὑπῆρχον οἱ τοῦ τόπου ἐκείνου, ἀποροῦντες τί πρᾶξαι περὶ τοῦ τοιούτου ἀγριωτάτου θηρίου. καὶ δὴ συναχθέντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐδέοντο ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες τοῦ Θεοῦ δοῦναι αὐτοῖς τρόπον πρὸς ἀπώλειαν αὐτοῦ. ἀποκριθεὶς δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν εἶπε· πορευθῶμεν πρὸς τὸν ὅσιον πατέρα ἡμῶν Ἰωάννην, καὶ παρακαλέσωμεν αὐτὸν ἐν πίστει εὔξασθαι τῷ Θεῷ, καὶ δυσωπῆσαι αὐτὸν περὶ τούτου· καὶ πάντως εἰσακούει αὐτοῦ, καὶ ποιεῖ τρόπον εἰς ἀπώλειαν τοῦ θηρίου τούτου, καὶ σώζει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ. πάντες δὲ συμφώνως ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος ἀπεκρίθησαν λέγοντες· ἀληθῶς ἄρτι ἠθέλησεν ὁ Θεὸς τὴν ἀπώλειαν τοῦ λέοντος. ἀναστάντες οὖν πάντες ὁμοθυμαδὸν ἦλθον σπουδαίως μετὰ πίστεως ἐν τῷ μοναστηρίῳ πρὸς τὸν μέγαν Ἰωάννην, καὶ προσπίπτουσιν αὐτῷ μετὰ δακρύων βοῶντες καὶ λέγοντες· ἐλέησον ἡμᾶς, πάτερ ἅγιε, καὶ ἐξελοῦ τῆς συνεχούσης θλίψεως. ὁ δὲ ἀναστήσας αὐτούς, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν. οἱ δὲ ἀπήγγειλαν αὐτῷ τὰ περὶ τοῦ λέοντος,

ἐξηγησάμενοι αὐτῷ πάσας τὰς ἀταξίας, ἃς ἐποίησε. τότε ἀποκριθεὶς ὁ πνευματοφόρος πατὴρ Ἰωάννης λέγει αὐτοῖς· τοῦτο συνέβη ὑμῖν, ἐπειδὴ ὀλιγόπιστοί ἐστε. εἰ γὰρ εἴχετε πίστιν βεβαίαν εἰς τὸν Χριστὸν, οὐκ ἠδύνατο ὑμᾶς βλάψαι τὸ θηρίον, τοῦ Κυρίου δεδωκότος ἐξουσίαν τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν εἰλικρινῶς πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ μηδὲν ἀδικεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν· οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐπιτάξαι τῷ ὄρει τούτῳ μεταβῆναι καὶ βληθῆναι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ εἰσακουσθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. ταῦτα δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, φόβος ἐπέπεσεν ἐπὶ πάντας αὐτοὺς καὶ ἔκστασις. λαβὼν οὖν τὸν τίμιον σταυρὸν δέδωκεν αὐτοῖς λέγων· ἀπελθόντες πήξατε αὐτὸν ἐν τῷ τόπῳ, ἔνθα ἐξερχόμενος ὁ λέων ποιεῖ τὰς ἀταξίας, μηδὲν διακρινόμενοι. μηδεὶς δὲ ἐξ ὑμῶν παραμείνῃ ἐκεῖσε. καὶ ἐλπίζω εἰς τὸν Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὅτι αὐτὸς δείκνυσιν ὑμῖν τὰ θαυμάσια αὐτοῦ εἰς αὐτὸν, καὶ τοῦ λοιποῦ οὐ συγχωρεῖ ὑμᾶς θλιβῆναι ὑπ' αὐτοῦ. ἀεναῶς δὲ καὶ ὑμεῖς σὺν τέκνοις καὶ γυναιξὶ σχολάσατε ταῖς ἁγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις, δεήσεις καὶ ἐξομολογήσεις προσάγοντες αὐτῷ, καὶ αἰτοῦντες συγγνώμην τῶν προτέρων ὑμῖν ἡμαρτημένων, παυόμενοι ἀπὸ τοῦ νῦν τοῦ ἁμαρτάνειν, ἵνα μὴ χεῖρόν τι γένηται ὑμῖν. λαβόντες δὲ ἐκεῖνοι τὸ τίμιον καὶ ἀκαταμάχητον ὅπλον, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, μετὰ χαρᾶς μεγάλης καὶ πίστεως, ἅμα τε καὶ ἐκ τῶν νουθεσιῶν αὐτοῦ ὠφεληθέντες ἀπῆλθον, καὶ ἐποίησαν ὡς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ ἀοίδιμος ἡμῶν πατὴρ, καὶ πήξαντες αὐτὸν ἐν τῷ τόπῳ ἀνεχώρησαν. ὀρθρίσαντες δὲ οἱ ἄνδρες παρεγένοντο ἐν τῷ τόπῳ τοῦ λέοντος, καὶ εὗρον τὸν λέοντα χαμαὶ ἐρριμμένον ὑπὸ τοῦ νικηφόρου σταυροῦ νεκρόν. ἀνέκραγον δὲ πάντες λέγοντες· ὁ Χριστὸς ἐπάταξε τὸν λέοντα ὑπὸ τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ ταῖς ἱκεσίαις τοῦ θεράποντος αὐτοῦ Ἰωάννου. συνήχθη δὲ πολὺ πλῆθος ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἐκ τῆς περιχώρου πάσης θεάσασθαι τὸ πτῶμα τοῦ θηρίου, καὶ θεασάμενοι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ζωοποιοῦ κείμενον σταυροῦ, ἐπίστευσαν τῷ Χριστῷ. πολὺ δὲ πλῆθος ἀπίστων ἐβαπτίσθη, καὶ ἐκήρυττον τὴν δόξαν αὐτοῦ, εὐχαριστοῦντες αὐτῷ τῷ δεδωκότι αὐτοῖς ἀφορμὴν τοῦ λυτρωθῆναι ἐκ τῆς ματαίας τῶν εἰδώλων λατρείας, καὶ ποιοῦντι τοιαῦτα θαυμάσια διὰ τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ.

Λουκ. ι. ιθ.

14 *Iohannes, relicto monasterio, in alium locum magis occultum biennio se abstrudit.*

Ἐπειδὴ δὲ ἠγάπα ὁ μακάριος οὗτος ἐν ἡσυχίᾳ πάντοτε διάγειν καὶ ἀπερίσπαστον βίον ἔχειν πρὸς τὸ δύνασθαι προσκαρτερῆσαι τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἀναγνώσει τῶν θείων γραφῶν (ἐδυσχέραινε γὰρ ὁρῶν ἑαυτὸν ὀχλούμενον ὑπὸ τῶν συχνῶς παραβαλόντων αὐτῷ ἀσκητῶν τε καὶ λαϊκῶν καὶ ἀρχόντων πανταχόθεν. πάλιν δὲ ἀηδῶς εἶχεν ἀποσρίψαι τινὰ τῶν παραγινομένων πρὸς αὐτὸν, σαφῶς ἐπιστάμενος ὡς πάντως ὠφεληθήσονται διὰ τῆς νουθεσίας αὐτοῦ. ἀλλ' οὔτε ἔκρυβεν ἑαυτὸν ἐξ αὐτῶν, ἵνα μὴ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, δι' ὃν τοῦτο ποιεῖ, ἀλαζονείαν αὐτῷ ἐπιγράψωσι, καὶ ἀντὶ ὠφελείας βλάβη αὐτοῖς προσγένηται. ὑποψίαν γὰρ κακὴν ἔλεγεν τὸ πρᾶγμα εἶναι) συνεῖδεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ ἀπελθεῖν καὶ ἱδρῦσαι, πρὸς τὸ διαλαθεῖν τοὺς πολλοὺς, καὶ ἀμφότερα οἰκονομῆσαι τὰ πράγματα. ἦν γὰρ ἤδη τετραετῆ χρόνον μείνας ἐν ἐκείνῳ τῷ μοναστηρίῳ, ἀπομαχόμενος ταῖς τῆς ἡδυπαθείας σπιλάσι, καὶ ῥᾷον περιγινόμενος τούτων, οὐ πόνῳ τοσοῦτον, ὅσον λόγῳ. ἐξέρχεται γοῦν ἐκεῖθεν, ἀγνοούντων πάντων, καὶ ἔρχεται ἐν σπηλαίῳ τινὶ μόνος γλιχόμενος ἀδηλίας. κἀκεῖ διατρίψας διετῆ χρόνον, ἄϋπνος διετέλει τὸ πλεῖστον, ἐκμανθάνων τὰς τοῦ Χριστοῦ διαθήκας πρὸς ἐξοστρακισμὸν τῆς ἀγνοίας. μὴ ἀναπεσὼν δὲ τὸν τῆς διετίας χρόνον, μὴ νύκτωρ, μὴ μεθ' ἡμέραν, νεκροῦται τὰ ὑπογάστρια, πληγεὶς ὑπὸ τοῦ κρύους τὰς περὶ τοὺς νεφροὺς δυνάμεις. οὐκ ἐπαρκῶν δὲ ἑαυτῷ χρησιμεύειν διὰ τὴν ἀσθένειαν, πάλιν εἰσέρχεται ἐν τῇ πόλει, καὶ καταλαμβάνει τὸν ἐκκλησιαστικὸν λιμένα, καὶ τοῦτο τῆς τοῦ σωτῆρος προνοίας πρὸς τὸ χρήσιμον τῆς ἐκκλησίας διὰ τῆς ἀσθενείας τῶν τῆς ἀσκήσεως πόνων ἀπεργασαμένης, ἵνα ἐμποδισθεὶς τῇ ἀδυναμίᾳ ἀπόσχηται τῶν σπηλαίων.

15 *Iohannes diaconus factus redit ad monasterium.*

Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τῆς διακόνου ἀξίας ἀπολαύει χειροτονηθεὶς ὑπὸ Μελετίου· ὑπηρετήσας τῷ θυσιαστηρίῳ δύο πρὸς τοῖς τρισὶν ἔτεσιν. ἤδη δὲ τῆς διδασκαλικῆς αὐτοῦ ἀρετῆς πανταχοῦ διαλαμπούσης, καὶ τῶν λαῶν ὅλων ἐκ τῆς τοῦ βίου ἅλμης γλυκαινομένων τῇ αὐτοῦ συντυχίᾳ, τοὺς περὶ ἱερωσύνης λόγους συνέταξε, καὶ τοὺς πρὸς Σταγείριον ἴσα δαιμονῶντα παρακλητικοὺς τρεῖς λόγους ἐξέθετο, ἔτι μὴν καὶ τοὺς περὶ ἀκαταλήπτου καὶ ἀνομοίου, καὶ τοὺς περὶ τῶν συνεισάκτων ἓξ λόγους συνέταξε. μετὰ ταῦτα δὲ Μελετίου ἐν Κωνσταντινουπόλει τελευτήσαντος (ἐκεῖ γὰρ παραγέγονε διὰ τὴν τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ κατάστασιν) ἀναχωρήσας ὁ Ἰωάννης ἐξελθὼν τῆς πόλεως πάλιν παραγίνεται ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἔνθα ἦν πρότερον, κἀκεῖ ἔμεινεν ἡσυχάζων ἐπὶ τρεῖς ὅλους ἐνιαυτούς. θεασάμενοι δὲ αὐτὸν οἱ ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἀσκηταὶ ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα, καὶ ἐξετέλεσαν ἑορτὴν πνευματικὴν ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀπολαύοντες τῆς ἐξ ἔθους αὐτοῦ διδασκαλίας, καὶ ἀρυόμενοι ὡς ἐκ πηγῆς ἀενάου τὰ νάματα ὀρθοδόξων δογμάτων καὶ εὐσεβῶν διδαγμάτων ἀνάπλεα.

16 *Iohannes à Flauiano fit presbyter.*

Μελετίου δὲ τοῦ ἐπισκόπου τελευτήσαντος, καὶ Φλαβιανοῦ διαδεξαμένου τὸν θρόνον τῆς Ἀντιοχέων, χειροτονεῖται ὁ μακάριος Ἰωάννης πρεσβύτερος τοιούτῳ τρόπῳ. τοῦ λεχθέντος μακαρίου Φλαβιανοῦ διάγοντος ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐκτελοῦντος τὸν νυκτερινὸν κανόνα τῆς ψαλμῳδίας, ὤφθη αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου λέγων πρὸς αὐτόν· ἀναστὰς ἕωθεν παραγενοῦ ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἔνθα ἐστὶν ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ Θεοῦ Ἰωάννης, καὶ τοῦτον ἀγαγὼν ἐν τῇ πόλει, χειροτόνησον αὐτὸν πρεσβύτερον. μέλλει γὰρ ὁ Θεὸς δι' αὐτοῦ πολὺν λαὸν φωτίσαι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν αὐτοῦ ἀγαγεῖν, καὶ ἀναδεῖξαι αὐτὸν ἄλλον νέον ἀπόστολον. σκεῦος γὰρ ἐκλογῆς ὑπάρχει. ἰδοὺ δὲ καὶ πρὸς αὐτὸν ἀποστέλλω παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐντείλασθαι αὐτῷ μὴ παρακοῦσαί σου ἔν τινι, ἀλλὰ ποιῆσαι πάντα τὰ λεγόμενα αὐτῷ παρὰ σοῦ. ἦν δὲ καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης ἐν τῷ ἀναχωρητικῷ αὐτοῦ κελλίῳ ἐκτελῶν τὰς εἰθισμένας αὐτῷ εὐχὰς καὶ δεήσεις πρὸς τὸν Θεόν. ἐξαίφνης οὖν παρέστη αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, ὃν θεασάμενος καὶ πτοηθεὶς σφόδρα, ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς ἔντρομος γεγονὼς ὅλος. ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ ἄγγελος, ἤγειρεν αὐτὸν λέγων· ἀνάστηθι, μὴ φοβοῦ. παραυτὰ δὲ μετεσχημάτισεν ἑαυτὸν ὁ ἄγγελος εἰς μορφὴν ἀνθρώπου. ὁ δὲ Ἰωάννης ἐλθὼν εἰς ἑαυτὸν εἶπεν αὐτῷ· τίς εἶ, κύριε, ὅτι ἡ ὅρασίς σου ἐξετάραξέ με, καὶ θάμβος ἐπέπεσεν ἐπ' ἐμέ; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· ἐγὼ ἄγγελος Κυρίου εἰμί, καὶ ἀποστέλλω παρὰ αὐτοῦ εἰπεῖν σοι, καὶ ὑπομνῆσαι τοὺς λόγους αὐτοῦ, οὓς εἴρηκε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. *Λουκ. ε. λα.* τῇ γὰρ δοθείσῃ σοι παρ' αὐτοῦ σοφίᾳ ἐκόσμησας τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ ἐνέπλησας τὰ φροντιστήρια τῶν ἀσκητῶν, δεδωκὼς αὐτοῖς καὶ κανόνας μοναχικούς· καὶ οὐ χρεία σοι λοιπὸν ἐνταῦθα καθίσαι, ἀλλὰ παραγενέσθαι σε καὶ εἰς ἑτέρους τόπους, καὶ κοσμῆσαι τὰς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ διὰ ἐξηγήσεών σου, καὶ συναγαγεῖν πλεῖστον λαὸν εἰς τὸ πιστεῦσαι τῷ Χριστῷ, καὶ σωθῆναι ἐκ τῆς τῶν εἰδώλων πλάνης· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους πολλοὺς διδάξαι μετανοῆσαι καὶ ἐπιστρέψαι ἐκ τῶν προτέρων αὐτῶν ἁμαρτιῶν καὶ κομίσασθαι τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν. μέλλουσι γὰρ τὰ ῥήματα τοῦ στόματός σου καταλαβεῖν τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς, καὶ πολλοὶ ποθήσουσιν ἀκοῦσαι αὐτῶν. ὁ δὲ μακάριος Ἰωάννης προσέπεσε παρὰ τὰ ἴχνη αὐτοῦ λέγων· δέομαί σου, κύριέ μου, μή με ἀπαλλοτριώσῃς, μηδὲ χωρίσῃς τῆς ἰσαγγέλου ταύτης πολιτείας καὶ συνοδίας τῶν ἀδελφῶν τούτων. οὔτε γὰρ εἰμὶ ἱκανὸς ἐκτελέσαι τὴν διακονίαν ταύτην ἀσθενὴς ὤν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ· οὐκ ἀνέγνως ἐν τῇ γραφῇ τί εἴρηκεν ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῇ, ἡνίκα ἔπεμψεν αὐτὸν πρὸς Φαραὼ βασιλέα Αἰγύπτου ἐξαγαγεῖν τὸν Ἰσραήλ, ὅτι Δίδωμί σε Θεὸν τῷ Φαραώ, *Ἐξοδ. ζ. α.* καὶ ἐνισχύσω σε ἐν παντὶ ἔργῳ; καὶ σὲ οὖν αὐτὸς ἐνισχύσει, καὶ δίδωσι τὸ χάεισμα τῆς διακονίας αὐτοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ προσχειρίζεταί σε. ἀλλὰ ἀναστὰς ἔσωθεν ἐπίλεξαι δύο ἐκ τῶν ἀσκητῶν, οὓς ἂν ὑποδείξῃ σοι ὁ Θεὸς εὐαρέστους αὐτῷ, καὶ κατάστησον αὐτοὺς ἡγεῖσθαι τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ. μέλλουσι γὰρ καὶ αὐτοὶ μιμήσασθαί σου τὴν πολιτείαν, καὶ φροντίσαι τῆς σωτηρίας τῶν οἰκούντων ἐν αὐτῷ. σὺ δὲ ἀκολούθησον τῷ ἐπισκόπῳ Φλαβιανῷ εἰς τὴν πόλιν ἀδιστάκτως, καὶ ποίησον πάντα τὰ προσταττόμενά σοι παρ᾽ αὐτοῦ. ἤδη γὰρ ἀπεκαλύφθη καὶ αὐτῷ τὰ περὶ σοῦ, καὶ ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ τοῦ κλήρου τῆς πόλεως λαβεῖν σε ἐν τῇ πόλει. ταῦτα δὲ εἰπόντος τοῦ ἀγγέλου, λέγει αὐτῷ, εἰρήνη σοι· ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου. πρωΐας δὲ γενομένης συνῆξε πάντας τοὺς ἀδελφοὺς ὁ μακάριος Ἰωάννης, καὶ ἐπιλεξάμενος δύο ἐξ αὐτῶν διαπρέψαντας ἐν ἀσκήσει καὶ ἀρετῇ πολλῇ κεκοσμημένους, κατέστησεν αὐτοὺς ἡγουμένους αὐτῶν, παραγγείλας αὐτοῖς ὑπείκειν αὐτοῖς κατὰ πάντα ἐν φόβῳ Κυρίου, καὶ μὴ παρακοῦσαι τῆς νουθεσίας αὐτῶν. ὁ γὰρ παρακούων αὐτῶν, φησιν, ἢ ἐξουθενῶν τὰς παραγγελίας αὐτῶν, ἐξουδενωθήσεται παρὰ τοῦ Θεοῦ. ἐμοὶ γὰρ προστέτακται ἀναχωρῆσαι ἐκ τοῦ μοναστηρίου τούτου, καὶ μεταβῆναι ἐν οἵῳ τόπῳ ὁ Θεὸς ὥρισέ με κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐξηγουμένου τοῖς ἀδελφοῖς, εἰσῆλθον δύο κληρικοὶ τοῦ ἐπισκόπου εἰς τὸ μοναστήριον μηνύοντες τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ. ὁ δὲ μέγας Ἰωάννης καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ ἐξελθόντες ἔξω τοῦ μοναστηρίου ὑπήντησαν αὐτῷ, καὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν εἰσήγαγον ἐν τῷ μοναστηρίῳ. εὐξαμένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ καὶ καθισάντων, ἀτενίσας ὁ ἐπίσκοπος πρὸς τὸν Ἰωάννην, εἶπεν· Ἐκ πλείστου χρόνου ἐπεθύμουν θεάσασθαι τὸν τίμιόν σου χαρακτῆρα, ὅσιε πάτερ Ἰωάννη· ἀλλ᾽ αἱ φροντίδες καὶ μέριμναι τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διεκώλυσάν με μέχρι τῆς δεῦρο. ἀλλὰ νῦν κελευσθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦτο ποιῆσαι, ἀναβάλαι οὐ τετόλμηκα. διὸ χαίροις, πιστὲ ἱερεῦ, τῆς τοῦ Χριστοῦ ἁγίας ἐκκλησίας. εἰρήνη σοι, θεραπευτὰ τῶν νοσημάτων ψυχικῶν καὶ σωματικῶν, μιμητὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, εἰρήνη σοι τῷ καταβαλόντι τὸν πονηρὸν καὶ κοινὸν ἁπάντων ἡμῶν ἐχθρὸν τὸν διάβολον τῇ πίστει τῆς ἁγίας τριάδος, καθὼς καὶ Δαβὶδ πάλαι τὸν ἀλλόφυλον Γολιὰθ ἐν τῷ πολέμῳ διὰ τῆς βολῆς τῆς σφενδόνης τῶν τριῶν λίθων. χαίροις ὁ ἀποκτείνας τὸν βρυερὸν καὶ αἱμοβόρον λέοντα τῇ δυνάμει τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ ἐνούσῃ σοι ἐνεργείᾳ τοῦ παναγίου πνεύματος. μακαρία ἡ πόλις Ἀντιόχεια· ποῖον δένδρον ἀνεβλάστησε παρέχον ὡρίμους καρποὺς τῆς δικαιοσύνης; μακαρία εἶ πάλιν, λέγω· ποῖον θησαυρὸν πνευματικὸν λίθων τιμίων ἀνὰ μέσον ἡμῶν ἀνεκάλυψας; μακάριοι πάντες οἱ ἀπολαύοντες τῆς πνευματικῆς τραπέζης τῶν θείων σου λόγων, καὶ πίνοντες ἐν εὐφροσύνῃ ἐκ τοῦ κεράσματος τοῦ κρατῆρος τῆς σῆς διδαχῆς. Ταῦτα δὲ λέγοντος τοῦ ἐπισκόπου, πάντες οἱ ἀκούοντες κατεπλήττοντο. πάλιν δὲ ὁ ἐπίσκοπος ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἰωάννη, ὃν ὁ Θεὸς ἐτίμησε καὶ ὕψωσε διὰ τὰς πράξεις σου τὰς ἐναρέτους, ἀπόλυσον ἡμᾶς τάχος ἐκτελέσαι τὸ πρόσταγμα τοῦ Κυρίου. προτρέπεται γὰρ ἡμᾶς εἰς τοῦτο τὸ γεγραμμένον· Οὕτω πρέπον ἡμῖν ἐστὶ πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. ἐγείρου, ἄγωμεν ἐντεῦθεν, ὅπως ἐκπληρώσωμεν τὸ πρόσταγμα τοῦ Κυρίου τὸ περὶ σοῦ ὑπ᾽ αὐτοῦ κελευσθὲν ἡμῖν. ὁ δὲ Ἰωάννης ἀπεκρίθη τῷ ἐπισκόπῳ λέγων· Τίμιε πάτερ, παρακαλοῦμέν σου τὴν ἁγιωσύνην ἀναμεῖναι ἐν τῷ μοναστηρίῳ καὶ ἐκτελέσαι ἡμῖν τὴν ἀναίμακτον θυσίαν, καὶ μεταδοῦναι τῶν ἀχράντων * μυστηρίων Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· καὶ εἶθ᾽ οὕτω πάντα τὰ κελευόμενά μοι παρὰ τῆς ὑμῶν ὁσιότητος ἀναντιρρήτως ποιήσω. Ἔμεινε δὲ ὁ ἐπίσκοπος τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν τῷ μοναστηρίῳ, καὶ ἐκτελέσας τὴν θείαν μυσταγωγίαν, μετέδωκε πᾶσι τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ παρεκάλεσεν ὁ * Ἰωάννης τὸν ἐπίσκοπον χάριν τῶν δύο ἡγουμένων, ὧν κατέστησεν εἰς τὸ μοναστήριον, ὅπως τούτοις παραδώσῃ τὸ ποίμνιον τῶν ἀδελφῶν, καὶ ἡγήσωνται τῆς φροντίδος αὐτῶν καὶ τοῦ μοναστηρίου. προσκαλεσάμενος δὲ αὐτοὺς ὁ ἐ-

Ματθ. γ. 15.

πίσκοπος καὶ πᾶσαν τὴν ἀδελφότητα, παρήγγειλεν ἀμφοτέροις τὰ πρέποντα πρὸς σωτηρίαν, καὶ ἐπευξάμενος αὐτοῖς καὶ τὰς χεῖρας ἐπιτεθεικὼς ἐποίησεν αὐτοὺς ἡγουμένους. πάντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ ἐδάκρυον πικρῶς καταῤῥαίνοντες τὴν γῆν δάκρυσι, βοῶντες καὶ λέγοντες· οὐαὶ ἡμῖν, τίνος ἐστερήθημεν σήμερον; ποῦ εὑρήσομεν λοιπὸν τὸν ἐπαλείφοντα καὶ ἰώμενον ἡμῶν τὰ τῆς ψυχῆς τραύματα; τίς ὁ διδάσκων καὶ νουθετῶν τὰ πρὸς σωτηρίαν, καὶ ὁδηγῶν τὰς ψυχὰς ἡμῶν πρὸς τὸ συμφέρον; ὄντως μεγάλου ἀγαθοῦ ἐστερήθημεν, καὶ ἀλλότριοι γεγόναμεν ξενωθέντος τοῦ ποιμένος ἡμῶν ἐξ ἡμῶν. ἔλεγον δὲ καὶ τῷ ὁσίῳ Ἰωάννῃ· καὶ ἡμεῖς σὺν σοὶ ἐξερχόμεθα ἐκ τοῦ μοναστηρίου. οὐκ ἔτι γὰρ καρτεροῦμεν ἐν αὐτῷ, σὲ μὴ ἔχοντες μεθ' ἡμῶν. καὶ αὐτὸς δὲ κλαίων ἔλεγεν· ἀληθῶς πατέρες καὶ ἀδελφοί μου, οὔτε ἐγὼ ἐβουλόμην τῆς ἁγίας καὶ ἐναρέτου ὑμῶν χωρισθῆναι συνοδίας, καὶ πολλὰ περὶ τούτου παρεκάλεσα, καὶ οὐκ ἴσχυσα λῦσαι τὸ καταθύμιον. ἀλλὰ τί δράσω, οὐκ οἶδα. δοῦλος γάρ εἰμι τοῦ Κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐ τολμῶ ἀντιστῆναι τῇ κελεύσει αὐτοῦ· πλὴν ἰδοὺ ἔχετε τούτους ἡγουμένους ὑμῶν, ἄνδρας εὐλαβεῖς καὶ ἐν ἀρετῇ βίου διαπρέποντας· ἀκούσατε αὐτῶν, ὡς πατέρων. ὁ δὲ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν εὐλογήσει αὐτούς, καὶ καταπέμψει ἐπ' αὐτοὺς τὸ ἅγιον αὐτοῦ πνεῦμα εἰς τὸ ποιμᾶναι ὑμᾶς κατὰ τὸ ἅγιον αὐτοῦ θέλημα· ὁδηγήσει δὲ καὶ ὑμᾶς εἰς τὸν φόβον αὐτοῦ, καὶ σώσει ἀπὸ παντὸς διαβολικοῦ πειρασμοῦ.

Τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις παραπλησίοις λόγοις παραμυθούμενος αὐτούς, παρεκάλεσε τὸν ἐπίσκοπον ποιῆσαι αὐτοῖς εὐχήν, πρὶν ἢ ἐξέλθωσι τοῦ μοναστηρίου. εὐξαμένου δὲ αὐτοῦ, καὶ πάντων εἰπόντων τὸ ἀμήν, ἐξῆλθεν ὅ τε ἐπίσκοπος καὶ ὁ μέγας Ἰωάννης. καὶ πάντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ συνεξῆλθον αὐτοῖς καταλείψαντες τὸ μοναστήριον μὴ ἔχον τινὰ ἐν αὐτῷ. ἰδὼν δὲ τοῦτο ὁ Ἰωάννης παρεκάλεσε τὸν ἐπίσκοπον ἀπολῦσαι αὐτούς. οἱ δὲ οὐ κατεδέχοντο. θεασάμενος δὲ τὸ ἐπίμονον αὐτῶν, τῷ ἐπιτιμίῳ τῶν ἁγίων μυστηρίων ἀφόρησεν αὐτούς. τότε ἀναγκασθέντες οἱ ἀδελφοὶ ὑπέστρεφον εἰς τὸ μοναστήριον, τύπτοντες τὰ στήθη καὶ ὀδυρόμενοι ἐπὶ τῇ στερήσει αὐτοῦ. πορευόμενοι δὲ ὅ τε ἐπίσκοπος καὶ Ἰωάννης συνωμίλουν ἀλλήλοις, ὥς ποτε Ἠλίας καὶ Ἐλισσαῖος οἱ προφῆται. καὶ δὴ προσεγγίσαντες τῇ πόλει, ἐκηρύχθη ἡ παρουσία αὐτῶν. ἀκούσαντες δὲ οἱ τῆς πόλεως τὴν ἄφιξιν τοῦ ὁσίου, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, ἐπιποθοῦντες θεάσασθαι αὐτόν. αἱ δὲ πρῶται τῆς πόλεως γυναῖκες αἰσχυνόμεναι τῷ ὄχλῳ συνεξελθεῖν, διὰ τῶν θυρίδων παρέκυπτον ἰδεῖν αὐτόν. ἔλεγον γὰρ ἐν ἑαυταῖς, ὅτι τὸ μόνον θεάσασθαι αὐτὸν εὐλογία αὐταῖς γέγονε. [ἐγένετο δὲ χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.] Εἰσελθόντων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ τῆς πρεπούσης τιμῆς ἐτέλεσαν πᾶσαν τὴν νύκτα ἐν ἀγρυπνίᾳ καὶ προσευχαῖς ἀλήκτοις. πρωΐας δὲ γενομένης, συνήχθη πᾶς ὁ κλῆρος τῆς πόλεως καὶ πᾶσα πληθὺς ἀρχόντων τε καὶ ἰδιωτῶν καὶ τῶν ἐν στρατεύμασι καὶ ἀξιώμασι διαπρεπόντων, οὐ μόνον δὲ τῶν πιστῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἑλληνιζόντων, θεάσασθαι αὐτόν. ἐπλήσθη δὲ πᾶσα ἡ ἐκκλησία ἐκ τοῦ λαοῦ*, ὥστε στενοχωρεῖσθαι αὐτοὺς καὶ μηκέτι εὑρίσκειν ποῦ καθίσαι ἢ στῆναί τινα. γενομένης δὲ τῆς εἰωθυίας ἀκολουθίας, καὶ λοιπὸν τῆς ὥρας καλούσης πρὸς τὸ ζητούμενον, ἄγουσι τὸν ὅσιον Ἰωάννην ἐπὶ τὴν χειροτονίαν τοῦ πρεσβυτερικοῦ βαθμοῦ. γέγονε δὲ θαῦμα ἐξαίσιον ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. αὐτοῦ γὰρ κεκλικότος τὴν κεφαλήν, καὶ τοῦ ἐπισκόπου χειροτονοῦντος αὐτὸν καὶ ἀρξαμένου τῆς εὐχῆς τῆς χειροτονίας, ἄφνω περιστερὰ λευκὴ κατελθοῦσα ἄνωθεν ἔστη ὑπὲρ κεφαλῆς τοῦ μακαρίου. θεασάμενος δὲ τοῦτο ὁ ἐπίσκοπος καὶ πάντες οἱ συμπαρόντες ἐξέστησαν θαυμάζοντες ἐπὶ ὥρας ἱκανάς. διελαλήθη ὁ λόγος οὗτος εἰς πᾶσαν τὴν πόλιν, καὶ τὴν περίχωρον αὐτῆς, καὶ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν, καὶ ἔθεντο ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν πάντες οἱ ἀκούσαντες ταῦτα, λέγοντες· τί ἄρα μέλλει γίνεσθαι αὐτῷ; ἰδοὺ γὰρ ἐκ προοιμίων ἐφανερώθη εἰς αὐτὸν ἡ δόξα Κυρίου. διατρίψας δὲ ἐν τῇ τῶν Ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ δωδεκαετῆ χρόνον, ἀποσεμνύνει τὸ ἐκεῖσε ἱερατεῖον τοῦ βίου τῇ ἀκριβείᾳ.

τοῦτο μὲν ἁγιάζων τῇ σωφροσύνῃ, τοῦτο δὲ φωτίζων τῇ διδασκαλίᾳ, τοῦτο δὲ ποτίζων τὰ τοῦ πνεύματος νάματα. ἦν δὲ ἀνήρ, ὥς φασι, διὰ ζῆλον σωφροσύνης πικρότερος καὶ πλείον, ὡς ἔφη τις τῶν οἰκειοτάτων αὐτῷ, ἐκ νέας ἡλικίας θυμῷ μᾶλλον, ἢ αἰδοῖ ἐχαρίζετο· καὶ διὰ μὲν ὀρθότητα βίου οὐκ ἀσφαλὴς πρὸς τὰ μέλλοντα, δι᾽ ἁπλότητα δὲ εὐχερής· ἐλευθεροστομίᾳ δὲ πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας ἀμέτρως ἐκέχρητο. καὶ ἐν μὲν τῷ διδάσκειν πολὺς ἦν ὠφελῆσαι τὰ τῶν ἀκουόντων ἤθη· ἐν δὲ ταῖς συντυχίαις ἀλαζονικὸς τοῖς ἀγνοοῦσιν αὐτὸν ἐνομίζετο, τοιοῦτος ὢν τὸ ἦθος.

Ὁ δὲ ἐπίσκοπος Φλαβιανὸς ὁρῶν τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος χάριν βλύζουσαν ἐν αὐτῷ, παρεκάλει αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι τῷ λαῷ τὰ πρὸς νουθεσίαν καὶ σωτηρίαν ψυχῆς. αὐτὸς δὲ μᾶλλον οὐκ ἤθελε τοῦτο ποιεῖν διὰ τὸν παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἔπαινον. ὅμως γινώσκων τὸ μὴ παρακούειν, ἔχων δὲ ἐν καρδίᾳ καὶ τὰς τοῦ ἀγγέλου παραγγελίας, ἠνάγκαζεν ἑαυτὸν διὰ συγγραφῶν τοῦτο ποιῆσαι. καὶ πλειστάκις ἐν τῷ σεκρέτῳ τῆς ἐκκλησίας ἀνεγινώσκοντο αἱ ἐξηγήσεις αὐτοῦ, παρόντος τοῦ ἐπισκόπου καὶ τοῦ κλήρου καὶ τινῶν τῆς πόλεως· πολλάκις δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος ἀνεγινώσκοντο, καὶ πάντες εὐφραινόμενοι πνευματικῶς οἴκαδε ἐπορεύοντο. ἐπὶ τραπεζῶν καὶ ἀγορῶν τὰς τοιαύτας αὐτοῦ ἐξηγήσεις οἱ λαοὶ ἀλλήλοις ἐξηγοῦντο, τὰς μὲν ὡς ἐπὶ τοῦ ψαλτηρίου ″ἐκστηθίζοντες, τὰς δὲ ἐν χάρταις μετέγραφον, πρὸς ὑπόμνησιν αὐτὰς ἀσπασίως μετερχόμενοι. πολλὰς μὲν οὖν ἐξηγήσεις ἐποίησεν ἐν Ἀντιοχείᾳ, πρὶν ἢ γενέσθαι αὐτὸν ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, ὧν αἱ πλείονες ἐσώθησαν ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ τῆς ἐκκλησίας, καὶ παρὰ τοῖς σπουδαιοτέροις τοῦ λαοῦ. ἐν μιᾷ οὖν προτρέπεται αὐτὸν ὁ ἐπίσκοπος Φλαβιανὸς αὐτοσχεδίως ἀνελθόντα εἰς τὸν ἄμβωνα ἐξηγήσασθαι τῷ λαῷ, καὶ μὴ διὰ χάρτου. ὁ δὲ πάλιν ″ἐδυσχέραινεν ἐπὶ τοῦτο ἤτει συγγνώμην. ὁ δὲ ″πλεῖον ἠνάγκαζεν αὐτόν. βιασθεὶς οὖν ὑπὸ τοῦ ἰδίου συνειδότος, ἔχων δὲ ἐν ἑαυτῷ καὶ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἰσχὺν διὰ τῆς καθαρᾶς αὐτοῦ καρδίας, ἀνέστη πρῶτος ἐν τῷ ἄμβωνι, καὶ ἄρχεται λέγειν εἰς τὸ πλῆθος τῶν συνελθόντων, τὸ πρῶτον τότε εἰπεῖν, καὶ εἰς τὸν ἐπίσκοπον, οὗ ἡ ἀρχή, ἆρα ἀληθῆ τὰ συμβεβηκότα περὶ ἡμᾶς; πάντες δὲ θεασάμενοι αὐτὸν μήτε σχέδος, μήτε βιβλίον μετὰ χεῖρας ἔχοντα, ἀλλ᾽ αὐτοσχεδίως ὁμιλοῦντα αὐτοῖς, ἐξεπλήττοντο ἐπὶ πλεῖον δοξάζοντες αὐτὸν κρότοις καὶ ἐγκωμίοις πλείοσιν. οὔτε γὰρ ἦσαν πώποτε ἰδόντες ἢ ἀκούσαντες τοιοῦτόν τι γινόμενον ὑπό τινος ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ. ἡνίκα δὲ ἐμάνθανον οἱ ὄχλοι, ὡς μέλλει ἐξηγεῖσθαι ὁ Ἰωάννης, πάντες συνέτρεχον προθύμως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. οἱ μὲν γὰρ χειροτέχναι παρέντες τὰ ἔργα αὐτῶν ἤρχοντο, οἱ δὲ ἐν ἐξουσίαις παραβλέποντες τὰ περικλέα αὐτῶν ἀπαράκλητα δρομαῖοι παρεγίνοντο. καὶ θεάτρων δὲ ἢ ἱπποδρομίων εἰ ἔδοξεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπιτελεσθῆναι, πάντες παρέντες τὰ ἅρματα καὶ τοὺς Σατανικοὺς αὐλοὺς καὶ τὰς πορνικὰς κωμῳδίας καὶ δαιμονιώδη ″ἐκβακχεύματα ῥαγδαίως ἔτρεχον″ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρὸς τὸ μὴ ἀμοιρῆσαι. αὐτοῦ σχεδὸν εἰπεῖν, ἑνὸς ῥήματος ἐκπορευομένου διὰ στόματος αὐτοῦ, ζημίαν μεγάλην ἡγούμενοι· καὶ ἀκούοντες τὴν μελιρρύτων αὐτοῦ λογίων ἀπήρχοντο δόξαν ′ἀναπέμποντες τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ. τοιαύτην γὰρ χάριν ἦν ὁ Κύριος δωρησάμενος αὐτῷ εἰς τὸ λαλεῖν τὰ μεγαλεῖα αὐτοῦ ἀκωλύτως. ἐγνώσθη δὲ τὰ περὶ αὐτοῦ Ἀρκαδίῳ τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐπεθύμει θεάσασθαι αὐτόν, καὶ ἀκροάσασθαι τῆς παναρέτου αὐτοῦ σοφίας. ὁρῶν δὲ αὐτὸν ὁ ἐπίσκοπος οὕτω προκόπτοντα ἐν τῇ θεοσεβείᾳ, ἔχοντα δὲ καὶ τὴν ″[illegible] τοῦ ἁγίου πνεύματος, παρεκάλει αὐτὸν προστῆναι τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἔχειν δὲ καὶ τὴν τοῦ κλήρου ἡγεμονίαν, προσδοκῶν μετὰ θάνατον διάδοχον αὐτὸν καταστῆσαι τοῦ θρόνου Ἀντιοχείας. ὁ δὲ οὐκ εἵλετο, λέγων· συγχώρησόν μοι, πάτερ, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἀντέχεσθαι βιωτικῶν πραγμάτων. θέλων γὰρ τὴν σωτηρίαν τῆς ἐμῆς ψυχῆς κερδῆσαι, πᾶσαν τὴν γονικήν μου ὕπαρξιν κατέλιπον πολλὴν οὖσαν, καὶ ἰδίασα ἐκ τοῦ κόσμου. ἰδὼν δὲ ὁ ἐπίσκοπος τὸ ἀμετάθετον αὐτοῦ, μὴ βουλόμενος εἰς πα-

είασιν

17 Expositiones ſcripturarū Antiochiæ ſcriptæ à Chryſoſtomo ἐπὶ πρεσβυτέρῳ ὄντι.

ρίστασιν πραγμάτων συγχύσαι τὸν λογισμὸν αὐτοῦ, καὶ ἐμποδίσαι αὐτὸν τρέφειν τὸν λαὸν Κυρίου τὴν πνευματικὴν ἑστίασιν διὰ τῶν θεοπνεύστων καὶ ἐξαιρέτων αὐτοῦ ἐξηγήσεων, παρεχώρησεν αὐτῷ, τοῦτο τοῦ Θεοῦ κατεργασαμένου πρὸς ὠφέλειαν ψυχῶν, φυλαττομένου δηλαδὴ ὡς τὸ κρεῖττον ἔργον τῆς ἐπισκοπῆς καὶ διακονίας Κυρίου.

18 *Eucliæ filius sanitati restituitur.*

Γυνὴ δέ τις, ὀνόματι Εὔκλεια, γαμετὴ ὑπάρχουσά τινος τῶν πρώτων Ἀντιοχείας εἶχεν υἱὸν μονογενῆ. οὗτος πυρεκτικῇ νόσῳ περιπεσὼν, καὶ κινδυνεύων ἔμελλε τοῦ βίου ἀπορρήγνυσθαι. ἡ δὲ τούτου μήτηρ θεασαμένη αὐτὸν ἐν ἀπογνώσει ὑπάρχοντα, λαβοῦσα ἤγαγεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ῥίψασα αὐτὸν παρὰ τοὺς πόδας Ἰωάννου παρεκάλει μετὰ δακρύων * λέγουσα· δέσποτά μου, δεήθητι τοῦ Κυρίου χαρίσασθαί μοι τὸν παῖδα μονογενῆ μου καὶ ἐν ταῖς πύλαις τοῦ ᾅδου πρὸ ὀλίγου ἤδη φλιοβατήσαντα. πιστεύω γὰρ τῷ Θεῷ, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃς αὐτὸν, παρέχει σοι. λοιπὸν οὖν παρίδῃς με ἐν ἀθυμίᾳ τοσαύτῃ οὖσαν, πάτερ ἅγιε. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης λέγει αὐτῇ· ὦ γύναι, οὐχ ἡμῶν ἐστι τὸ δύνασθαι οἷς θέλομεν, οὔτε μὴν οἱ θέλοντες λαβεῖν δύνανται· ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ ἐστι τοῦτο τὸ ἔργον, καθὼς διδασκόμεθα ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου. πίστευσον οὖν τῷ Θεῷ ὁλοψύχως, καὶ ἱκέτευσον αὐτὸν ἐν μετανοίᾳ, καὶ αὐτὸς παρέχει τῷ υἱῷ σου τὴν ἴασιν. πλὴν ἀπέχου τοῦ λοιποῦ τῶν προτέρων σου πλασμάτων, καὶ συντάξαι τῷ Χριστῷ ἀπὸ τοῦ νῦν διάγειν ἐν μετανοίᾳ, καὶ πάντως οὐ θλιβήσῃ εἰς τὸν υἱόν σου. περίλοιπος γάρ ἐστιν οὗτος ὁ υἱός σου, καὶ οἱ τέσσαρες ἐτελεύτησαν. ἔμελλες δὲ καὶ τοῦτον θάπτειν διὰ τὰς ἁμαρτίας σου τε καὶ τοῦ ἀνδρός σου. ὁ γὰρ Θεὸς ἐπαίδευσεν ὑμᾶς διὰ τῆς στερήσεως τῶν τέκνων ὑμῶν, ὅπως ἀπόσχητε τῶν πονηρῶν ὑμῶν πράξεων· ὑμεῖς δὲ οὐκ ἀπέστητε αὐτῶν, ἀλλὰ χείρω ποιοῦντες οὐκ ἐπαύσασθε. ἀρτίως οὖν κἂν ὀψέ ποτε ἀνανήψατε, καὶ οὐ μόνον χαρισθήσεται ὑμῖν ὁ παῖς, ἀλλὰ καὶ τῆς οὐρανῶν βασιλείας ἀξιωθήσεσθε. ἀποκριθεῖσα δὲ ἡ γυνὴ σὺν τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς ἐν πολλῇ κατανύξει εἶπον· πιστεύομεν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν δυνάμενον ἰάσασθαι πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν· καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπεχόμεθα τῶν προτέρων ἡμῶν πράξεων, τὸν Θεὸν εἰς τοῦτο ἀντιφωνητὴν σοι παρέχοντες. θεωρήσας δὲ τὴν ταπεινοφροσύνην αὐτῶν ὁ μακάριος καὶ τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβολὴν, λαβὼν ὕδωρ καὶ σφραγίσας αὐτὸ εἶπεν· ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διὰ τῶν εὐπροσδέκτων εὐχῶν τοῦ τιμίου ἡμῶν πατρὸς καὶ ἐπισκόπου γένηται τὸ ὕδωρ τοῦτο εἰς ἀποτροπὴν πάσης νόσου. καὶ ῥαντίσας τῷ ὕδατι τὸν παῖδα ἐπὶ τρὶς, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετὸς, καὶ ἀναστὰς ἔστη ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὑγιὴς, μὴ ἔχων ἐν ἑαυτῷ ἴχνος παντοίας νόσου. λαβόντες οὖν αὐτὸν οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν μετὰ χαρᾶς μεγάλης, δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν Θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι παραδόξῳ θαύματι. ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ παραυτὰ ἐνέγκας χρυσίον πολὺ τέθεικε παρὰ τοὺς πόδας τοῦ μακαρίου, λέγων· δέξαι τοῦτο, πάτερ, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ υἱοῦ μου. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· ὁ δοῦλος τοῦ Χριστοῦ τούτων οὐ χρῄζει, οὐδὲ δέεται. οὔτε γὰρ χρήμασιν ἡ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ πιπράσκεται τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ πίστει διαφαίνεται. λαβὼν οὖν ταῦτα, πορεύου καὶ παράσχε ἐξ αὐτῶν τοῖς ἀδικηθεῖσιν ὑπὸ σοῦ, καὶ τὰ λοιπὰ διάδος τοῖς χρείαν ἔχουσι, τυφλοῖς, χωλοῖς, ἀναπήροις, καὶ φύλαξαι ἀπὸ τοῦ νῦν μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τὰς προτέρας ὑμῶν ἁμαρτίας. ἐπαίδευσε γὰρ ὑμᾶς ὁ Κύριος, οὐχ ὡς μισῶν, ἀλλὰ βουλόμενος τὴν σωτηρίαν τῶν ὑμετέρων ψυχῶν διὰ τῆς καλλίστης πρὸς αὐτὸν ἐπιστροφῆς καὶ μετανοίας. καὶ οὕτως ἀπέλυσεν αὐτόν.

19 *Uxor præfecti Antiochem Marcionista liberata dysenteria.*

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις πάγις διαβολικὴ ἦν ἐξηπλωμένη ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ αὐτῆς, καὶ πολλοὶ συνελαμβάνοντο ὑπ' αὐτῆς. ἡ γὰρ τῶν Μαρκιωνιστῶν αἵρεσις ἐπαρρησιάζετο τότε. ἦσαν δὲ καὶ συνακτήρια ἔχοντες οἱ τῆς τοιαύτης αἱρέσεως, καὶ παρασύροντες πολλοὺς τῶν ἀφελεστέρων εἰς τὴν πλάνην ἑαυτῶν. ἦν δὲ καὶ ὁ ἄρχων τῆς πόλεως τῆς μιαρᾶς αὐτῶν θρησκείας καὶ συμμορίας, καὶ πολλοὶ δι' αὐτὸν ἀρνούμενοι τὴν ὀρθόδοξον

πίσι

πίστιν συνήρχοντο αὐτοῖς. ὁ δὲ Θεὸς ὁ θέλων πάντας εἰς ἐπίγνωσιν αὐτοῦ ἐλθεῖν, ϗ περιφάσαι σώζων τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀεί, ἐποίησε ϗ τοῦτο τὸ σημεῖον γενέσθαι διὰ τοῦ ὁσίου Ἰωάννου, ὅπως ῥυσθῶσι πολλαὶ ψυχαὶ τῆς αἱρέσεως ϗ πλάνης ἐκείνων. ἡ γὰρ γυνὴ τοῦ Εἰρηναίου ἄρχοντος περιέπεσε δυσεντερικῇ νόσῳ, ϗ ἦλθε σφόδρα κατασυρομένη τὴν γαστέρα, ϗ μὴ ἔχουσα παντοίαν ἄνεσιν μήτε νυκτὸς, μήτε ἡμέρας. ταύτην οὖν ἐπεσκέπτοντο πάντες οἱ ἰατροὶ τῆς πόλεως ἐνδεικνύμενοι εἰς αὐτὴν πᾶσαν σπουδὴν ϗ ἐπιμέλειαν τῆς τέχνης αὐτῶν πρὸς τὸ ἰάσασθαι αὐτήν· ἐκείνη δὲ ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐπὶ τὸ χεῖρον προέβαινεν. ἀπορήσαντες οὖν οἱ ἰατροὶ, ϗ μηκέτι ἐπιστάμενοι τί πρᾶξαι πρὸς τὸ περιγενέσθαι τῆς νόσου, ἀπετάξαντο αὐτήν. ὁ δὲ ταύτης σύμβιος θεωρήσας τὴν τῶν ἰατρῶν ἀστοχίαν, προσεκαλέσατο τοὺς τῆς αἱρέσεως αὐτοῦ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρακαλῶν βοηθῆσαι αὐτῇ, ϗ αἰτήσασθαι αὐτῇ τὴν ῥῶσιν. οἱ δὲ μετὰ πολλῆς σπουδῆς τοῦτο ἐποίουν, εὐχόμενοι αὐτῇ ἀδιαλείπτως ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. ὡς δὲ ϗ οὗτοι ἄπρακτοι ὤφθησαν διὰ τῶν ἐπικλήσεων, προσκαλεῖται ἡ γυνὴ τὸν ἴδιον ἄνδρα, καί φησι πρὸς αὐτόν· χάριν σοι ὁμολογῶ, κύριέ μου, ἀγωνισαμένῳ εἰς τὴν σωτηρίαν μου. καὶ γὰρ δαψιλεῖς ἰατρῶν παρήγαγες, ϗ πλῆθος Μαρκιωνιστῶν συνεκάλεσας, ἀμφοτέρων τι μὴ παθοῦσα. νῦν οὖν δυσωπῶ σε, μὴ παραιτήσασθαί με παρακαλοῦσάν σε. πέπεισμαι γὰρ ἀληθῶς, ὅτι ἐὰν ἀκούσῃς τῆς δούλης σου, ἰαθήσομαι πάντως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῇ· ἐὰν αἰτήσῃ με δοῦναι πᾶσαν τὴν ὕπαρξίν μου πρὸς τὸ ἀπαλλαγῆναί σε τῆς νόσου, οὐ μή σου παρακούσω. ἀνακαθίσασα οὖν ἐκ τῆς κλίνης ἔκλινεν αὐτῷ τὴν κεφαλὴν, ϗ προσεκύνησεν αὐτῷ, καί φησιν· ἤκουσα περί τινος Ἰωάννου καλουμένου, ὄντος παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ Φλαβιανῷ, ὅτι μαθητής ἐστι τοῦ Χριστοῦ, ϗ πάντα, ὅσα ἂν αἰτήσηται αὐτὸν, παρέχει αὐτῷ. λάβε με οὖν πρὸς αὐτὸν, ὅπως προσεύξηται ὑπὲρ ἐμοῦ, καθότι πολλὰ σημεῖα ἤκουσα αὐτὸν πεποιηκέναι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ. εἰ γὰρ ἦν παρὰ τοῖς Μαρκιωνισταῖς δύναμις ὠφελείας, ἡ πίστις ὀρθὴ, εἶχον ἂν εἰσακουσθῆναι διὰ τῆς προσευχῆς αὐτῶν. ἵνα δὲ ϗ τὴν ἀλήθειαν εἴπω σοι, ἐγνώσθη μοι, ὡς πολλοὶ τῆς πόλεως ταύτης βδελύττονται αὐτοὺς χάριν τῶν πονηρῶν αὐτῶν πράξεων. ἀλλ᾽ οὔτε ἤκουσα περί τινος ἰαθέντος ὑπ᾽ αὐτῶν πώποτε. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ταύτης ἀνὴρ εἶπεν· οὐ πρέπει ἡμῖν καθυβρίσαι τούτους τοὺς ἀνθρώπους λατρεύοντας τῷ Χριστῷ· ὅμως πορευθῶμεν πρὸς τὸν ἄνδρα, ϗ παρακαλέσωμεν αὐτὸν περὶ σοῦ. ϗ ἐὰν ἰάσηταί σε ὁ Θεὸς δι᾽ αὐτοῦ, οὐ μὴ τοῦ λοιποῦ ὑποστρέψωμεν πρὸς τοὺς Μαρκιωνιστὰς, ἀλλὰ χωριζόμεθα ἐκ τῆς κοινωνίας αὐτῶν. διὰ γὰρ τῆς ὑγείας σου ἐστὶν ἡ δήλωσις τῆς ὀρθῆς ἀμφοτέρων πίστεως. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ βαστάσαντες αὐτοὶ τὴν γυναῖκα εἰς δίφρον, ἤγαγον πρὸς τὸν μακάριον Ἰωάννην. συνηκολούθησε δὲ αὐτῇ ϗ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ϗ οἱ τῆς τάξεως τοῦ πραιτωρίου ἅπαντες. φθάσαντες δὲ τὴν ἐκκλησίαν ἔστησαν πρὸ τῶν θυρῶν αὐτῆς· ϗ ἐμηνύθη τῷ τε ἐπισκόπῳ ϗ τῷ μακαρίῳ Ἰωάννῃ ἡ ἄφιξις αὐτῶν, ϗ ἡ αἰτία δι᾽ ἣν παρεγένοντο. ἀποκριθέντες δὲ ἀμφότεροι ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος εἶπον· ἀνάξιοί εἰσιν εἰσελθεῖν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ μενέτωσαν ἔξω, καὶ ἡμεῖς ἐξερχόμεθα πρὸς αὐτούς. παραγενομένων οὖν αὐτῶν πρὸς αὐτοὺς ἐκάθισαν. παραυτὰ δὲ προσπεσόντες τοῖς ποσὶν αὐτῶν, προσεκύνησαν αὐτοῖς λέγοντες· ἤλθομεν, πατέρες ἅγιοι, πρὸς τὴν ὑμετέραν μακαριότητα, παρακαλέσαι ὑμᾶς, ὅπως διὰ τοῦ κατοικοῦντος ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματος δώσητε ἡμῖν τὴν ὑγείαν τῆς περιεχούσης ἡμᾶς πικροτάτης θλίψεως. ἀνηλώσαμεν γὰρ χρήματα πολλὰ εἰς ἰατροὺς ϗ ἄλλους τινὰς, ϗ πάντα εἰς ἀνόνητα ᾤχοντο. ἀκηκόαμεν δὲ περὶ ὑμῶν ὡς τέλειοι μαθηταὶ τοῦ Κυρίου τελεῖτε, ϗ πᾶν, ὃ ἐὰν αἰτήσησθε αὐτὸν, δίδωσιν ὑμῖν· ϗ ἤλθομεν * πρὸς ὑμᾶς, ὅπως ὁρῶντες τὴν ἐλεεινότητα ἡμῶν, σπλαγχνισθῆτε ϗ ἐλεήσητε ἡμᾶς. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ μέγας Ἰωάννης, εἶπε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς· Ἐλήλυθας ἐν τούτῳ πειράσαι ἡμᾶς, ϗ λέγεις ὅτι τέλειοί ἐσμεν μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ϗ ἐν

ήγαγες,

ύμως

οὐδενὶ παρακούειν ἡμῶν; διὰ τί καὶ αὐτὸς οὐ προσέρχῃ, καὶ γίνῃ αὐτοῦ μαθητὴς διὰ τῆς εἰς αὐτὸν ἀμωμήτου πίστεως, μηδενὸς ὄντος τοῦ κωλύοντός σε, ἐὰν θέλῃς συνθέσθαι· ἀλλ' ἐπιμένεις τῇ ἀκαθάρτῳ αἱρέσει τῶν Μαρκιωνιστῶν, πειθόμενος ταῖς βδελυραῖς αὐτῶν ματαιολογίαις· ὧντινων καὶ ταῖς εὐχαῖς ἐπερειδόμενος, εἰσήγαγες εἰς τὸν οἶκόν σου, νομίζων ἐξ αὐτῶν τὴν ἴασιν προσπορίσασθαι τῇ συμβίῳ σου; λαβὼν οὖν αὐτὴν, αὖθις συνάθροισον εἰς τὸν οἶκόν σου πλείους τῶν πρώην, καὶ δυσώπησον αὐτοὺς προσεύξασθαι ὑπὲρ αὐτῆς ἐκτενῶς· ἴσως προσευχόμενοι εἰσακουσθήσονται. μὴ χώλευε ταῖς ἀμφοτέραις ἰγνύαις. οὔτε γὰρ δύνασαι χριστιανὸς ἀκούειν, Μαρκιωνιστὴς ὑπάρχων τῇ θρησκείᾳ. Ὁ δὲ ἄνθρωπος ἀποκριθεὶς εἶπε· Γονέων τοιούτων υἱὸς γενόμενος, ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ταύτην μετῆλθον τὴν θρησκείαν, εὐσέβειαν τὸ πρᾶγμα νομίζων εἶναι. πλὴν σύγγνωθί μοι τῇ ἀγνοίᾳ ὁδηγῶν με πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἀτενίσας δὲ αὐτῷ ὁ μακάριος εἶπεν· Ἔστιν ὁδὸς ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ἑτέρα ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, ἣν πολλοὶ βαδίζουσι νομίζοντες ἀγαθὴν εἶναι· ἔστι δὲ σκολιὰ κατάγουσα εἰς ᾅδην τοὺς ἑλομένους αὐτήν. ὅμως ἐφ' ὅσον ἐν ἀγνοίᾳ ἡμάρτανες, κἂν ἄρτι γνῶθι τὴν ἀλήθειαν, καὶ συντάξασθε ἀμφότεροι ἐπὶ τοῦ Θεοῦ, ἀναθεματίζοντες Μαρκίωνα καὶ τὰ συγγράμματα αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς ὑπ' αὐτοῦ πλανωμένους· καὶ ὁ Θεὸς, εἰς ὃν ἐπιστρέψασθε, παρέχει αὐτῇ τὴν ῥῶσιν. Ταῦτα ἀκούσασα ἡ γυνὴ διέκραξε προθύμως συντασσομένη κατὰ τὸν λόγον τοῦ ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Θεοῦ, τοῦ μηκέτι κοινωνῆσαι τοῖς Μαρκιωνισταῖς, ἀλλὰ προσελθεῖν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς πεποίηκε, παρακαλέσαντες αὐτὸν ὅ τε ἀνὴρ καὶ ἡ γαμετὴ αὐτοῦ πρεσβεῦσαι Θεῷ ὑπὲρ αὐτῶν, δωρηθῆναι αὐτοῖς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. τότε ὁ ἐπίσκοπος προετρέψατο τὸν μακάριον Ἰωάννην δεηθῆναι τοῦ Κυρίου ὑπὲρ αὐτῶν. ὁ δὲ προσέταξεν ἐνεχθῆναι ὕδωρ, καὶ δοὺς τῷ ἐπισκόπῳ εἶπε· σφράγισον αὐτὸ ταῖς ὁσίαις σου χερσὶ, πάτερ ὅσιε, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γένηται αὐτῇ εἰς ἴασιν διὰ τῶν ἁγίων σου εὐχῶν. ὁ δὲ ἐπίσκοπος εἶπε, τὸ χάρισμα τῆς ἰάσεώς σοι ἁρμόζει. ὁ δὲ Ἰωάννης οὐ συνεχώρησε τὸ ὕδωρ δοθῆναι τῇ γυναικὶ, ἄχρις οὗ αὐτὸ ἐσφράγισεν ὁ ἐπίσκοπος. καὶ δὴ τούτου γενομένου, ἐπέτρεψεν ὁ μακάριος Ἰωάννης τοῦτο περιχυθῆναι αὐτῇ, εἰπών· ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ γένηταί σοι εἰς ἴασιν τὸ ὕδωρ τοῦτο. καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἰάθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς νόσου αὐτῆς, καὶ ἔστη ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῆς ἐρρωμένη καὶ μηδὲν κακὸν ἔχουσα, δοξάζουσα τὸν Θεὸν σὺν πᾶσι τοῖς παρευρεθεῖσιν ἐκεῖ. ὁ δὲ ταύτης ἀνὴρ θεασάμενος τὸ γεγονὸς θαῦμα προσέπεσε τοῖς ἴχνεσι τοῦ μακαρίου, ἐκλιπαρῶν αὐτὸν εὔξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ δοθῆναι αὐτῷ πρόφασιν τοῦ ἰδιάσαι ἐκ τῆς τύρβης τῶν δημοσίων πραγμάτων, καὶ σχολάσαι εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ἰδίας ψυχῆς. ὁ δὲ μέγας Ἰωάννης ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· ὁ Θεὸς ὁδηγήσει ὑμᾶς πρὸς τὸ συμφέρον ὑμῖν. ἀλλ' οὖν πρὸ πάντων ποιήσατε, εἴ τι συντάξασθε τῷ Χριστῷ, καὶ ἀποστῆναι τῆς μιαρᾶς αἱρέσεως τῶν Μαρκιωνιστῶν. ὑποστρέψαντες δὲ αὐτῶν ἐν τῷ οἴκῳ μετὰ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης πολλῆς, διένειμαν χρήματα πολλὰ τοῖς δεομένοις. ἀπέστησαν δὲ καὶ τῆς προτέρας αἱρέσεως, καὶ ἀπήρχοντο ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἡμερουσίως σχολάζοντες ταῖς συνάξεσι καὶ ἀκροάσεσι τῶν θείων γραφῶν. δέδωκε δὲ καὶ τριακοσίας λίτρας χρυσίου ἐν τῷ ξενοδοχείῳ εἰς ἀνάλωμα τῶν ἐπιξενουμένων καὶ χρείαν πενήτων καὶ ἀρρώστων. ἤκουσαν δὲ οἱ τῆς αἱρέσεως ἐκείνης, ὡς ἀπέστη αὐτῶν ὁ ἄρχων καὶ γέγονε συγκοινωνὸς Ἰωάννου καὶ τοῦ ἐπισκόπου, καὶ ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ καὶ θλίψει ἐγένοντο. τῆς δὲ ἁγίας κυριακῆς καταλαβούσης, καὶ μὴ παραγενομένου αὐτοῦ ἐν τῷ συνακτηρίῳ αὐτῶν, ἦλθον πρὸς αὐτὸν παρακαλοῦντες μετὰ δακρύων μὴ ἀποστῆναι τῆς γονικῆς αὐτοῦ θρησκείας, μήτε καταλιπεῖν αὐτοὺς ὀρφανούς. ἀποκριθεὶς δὲ αὐτοῖς ἔφη· μή μοι γένοιτο ἀπὸ τοῦ νῦν ὑποστρέψαι εἰς τὴν αἵρεσιν ὑμῶν. ἀρκεῖ μοι γὰρ, εἴ τι ἐπλανήθην ἐξ αὐτῆς ἕως τῆς δεῦρο. νῦν δὲ εὕρομεν τὸν ὁδηγοῦντα ἡμᾶς εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν διὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως. Ταῦτα ἀ-

καύσαντες

κλύσαντες ἀνεχώρησαν μετ' αἰσχύνης μεγάλης, βρύχοντες τοὺς ὀδόντας αὐτῶν κατὰ τοῦ μακαρίου Ἰουλιανοῦ, καὶ περιεστοιχοῦντες τὴν πόλιν κατεβόων αὐτοῦ μάγον ἀποκαλοῦντες, καὶ λέγοντες, ὡς διὰ τῆς μαγείας αὐτοῦ ἐπλάνησε τὸν ἄρχοντα καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μεταστῆσαι εἰς ἀλλοτρίαν πίστιν. μαθὼν δὲ τούτους τοὺς λόγους ὁ Ἰουλιανὸς, ἐδυσχέραινε μὲν οὐδαμῶς, μᾶλλον δὲ ἐθλίβετο, τὴν πόλιν ἐκείνην ἀποδυρόμενος. ἔλεγε δὲ καὶ τοῖς προσιοῦσι· Οὐχὶ καὶ οἱ παράνομοι Ἰουδαῖοι τὸν Κύριον τῷ ὀνόματι τούτῳ ἐκάλουν λέγοντες, Ὅτι ἐν Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια οὗτος; τί οὖν ξενοφανὲς τοῦτο, εἰ καὶ ἡμᾶς αὐτῷ ἐξισώσουσι, αἰσχρολογοῦντες καθ' ἡμῶν τῶν δούλων αὐτοῦ; πλὴν ἐλπίζω εἰς τὸν Θεόν μου, ᾧ λατρεύω νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν, ὅτι δεῖξαι ἔχει τῷ πιστῷ λαῷ αὐτοῦ τὴν πλάνην ἐκείνων καὶ τὴν βλασφημίαν αὐτῶν ἐν τάχει, ὅπως δι' αὐτῶν καὶ ἕτεροι σωφρονισθῶσι τοῦ μηκέτι καλέσαι τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ γόητας ἢ πλάνους. Ἐν ἐκείνῃ δὲ τῇ νυκτὶ ἐξαίφνης ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις, ὥστε μέλλειν αὐτὴν καταστρέφεσθαι. κατέλαβε δὲ καὶ σκότος ψηλαφητὸν τὸ συνακτήριον τῶν αἱρετικῶν ἐκείνων σὺν τῷ σεισμῷ, καὶ τοῦτο κατέβαλεν ἕως τοῦ ἐδάφους. ἀπέθανον δὲ καὶ πάντες οἱ ἐν αὐτῷ εὑρεθέντες· καὶ πολλαὶ οἰκίαι αὐτῶν συνέπεσον, καὶ ἀπέκτειναν τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐταῖς, Καὶ γεγόνασι τάφοι αὐτῶν αἱ οἰκίαι αὐτῶν κατὰ τὸ προφητικὸν λόγιον, οὐδενὸς τῶν ὀρθοδόξων βλαβέντος, ἢ οἴκου αὐτῶν καταστραφέντος, ἢ οἰκέτου τινὸς ἐκ τῆς τοιαύτης θεηλάτου ὀργῆς. οἱ δὲ πιστοὶ θεασάμενοι τὸ σημεῖον τοῦτο, ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, δοξάζοντες τὸν οἰκτίρμονα Θεὸν τὸν ἐκδικήσαντα τὸν ὅσιον Ἰουλιανὸν, ἐφ' οἷς κατεῖπον αὐτοῦ οἱ αἱρετικοί. οἱ δὲ σωθέντες ἐκ τῆς ὀργῆς ἐκείνης Μαρκιωνισταὶ ἀπέστησαν τῆς θρησκείας αὐτῶν, καὶ προσετέθησαν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει. καὶ γέγονε μεγάλη χαρὰ ἐν πάσῃ τῇ πόλει, τοῦ λαοῦ πληθυνομένου ἡμέραν καθ' ἡμέραν. καὶ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν μακάριον Ἰουλιανὸν ἐν Ἀντιοχείᾳ γεγονότα, ὀλίγα ἐκ πολλῶν συλλεγέντα.

Λουκ. ια. ιε.

Ψαλ. μη. ι.

Μετὰ δὲ χρόνον τινὰ βραχὺν Νεκτάριος ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος ἐτελεύτησεν ἐν ὑπατείᾳ Καισαρείου καὶ Ἀττικοῦ, τῇ εἰκάδι ἑβδόμῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός. εὐθέως οὖν σπουδὴ περὶ χειροτονίας ἐπισκόπου ἐγίνετο, καὶ ἄλλων ἄλλον ἐπιζητούντων, συνέτρεχον τινὲς τῶν μὴ ζητουμένων ἀμφισβητοῦντες τὴν προεδρίαν, ἄνδρες τινὲς οὐκ ἄνδρες, πρεσβύτεροι μὲν τὴν ἀξίαν, ἀνάξιοι δὲ τῆς ἱερωσύνης, οἱ μὲν θεραπείᾳ καταπείθοντες, δωροδοκοῦντες, ἄλλοι δὲ καὶ τοὺς δήμους γονυπετοῦντες. ἐπὶ τούτοις κλονεῖται ὁ λαὸς τῶν ὀρθοδόξων διασκύλλων τὸν βασιλέα, ἐπιζητοῦντος ἐπιστήμονα ἱερωσύνης. πολλάκις δὲ περὶ τούτου βουλῆς προτεθείσης, τέλος ἔδοξεν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας μεταπέμψασθαι Ἰωάννην τὸν τῆς ἐκκλησίας πρεσβύτερον. φήμη γὰρ ἐκράτει περὶ αὐτοῦ, ὡς εἴη διδακτικὸς, ἐν ταυτῷ καὶ ἐλλόγιμος. ὅθεν καὶ Εὐτρόπιος ὁ σπάδων, ἀφηγούμενος τότε τῶν βασιλικῶν κοιτώνων, βουλόμενος ἑαυτὸν παραδεῖξαι τῇ πόλει, ἔχων καὶ πεῖραν τῆς ἀρετῆς Ἰωάννου, βασιλικῆς αὐτῷ αἰτίας εἰς ἀνατολὴν τὴν ἐνδοτέραν ἀπαγούσης, παρασκευάζει τὸν βασιλέα Ἀρκάδιον ψηφίσματι κοινῷ πάντων ὁμοῦ, κληρικῶν τέ φημι καὶ λαϊκῶν, γράμματα γράψαι πρὸς Φλαβιανὸν τὸν ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας, ἀποστεῖλαι πρὸς αὐτὸν τὸν μακάριον Ἰωάννην ἀψοφητὶ, μὴ παραταράξαντα τὴν πόλιν Ἀντιόχου, πέμψας τὰ τοιαῦτα γράμματα διὰ κληρικῶν καί τινων ἀξιωματικῶν τοῦ παλατίου περιέχοντα τὸν τύπον τοῦτον. Ἀρκάδιος καὶ Ὁνώριος νικηταὶ, τροπαιοῦχοι, πιστοὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ βασιλεῖς Ῥωμαίων, τῷ ἀγαπητῷ πατρὶ Φλαβιανῷ ἐπισκόπῳ χαίρειν. Οὐδὲν ἡμῖν οὕτω περισπούδαστον, ὡς ἡ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν φροντὶς, καὶ τῆς ἐν Χριστῷ πίστεως ἡ ἀσφαλεστάτη κρηπὶς, δι' ἧς σωζόμεθα, καὶ ὑποτάσσονται ἡμῖν τὰ βαρβαρόφυλα ἔθνη. οὔτε γὰρ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ δυνάμει τὸ περιττὸν ἡμῶν, οὔτε ἐν δυναστείᾳ ἵππων καὶ ἁρμάτων πολεμικῶν καὶ πλήθους στρατοῦ, ἀλλ' ἐν τῇ πίστει τοῦ Θεοῦ κραταιούμενοι, πάντα ἡμῖν τὰ πρὸς λυσιτέλειαν κατορθοῦται πράγματα.

20
Iohannes Conſtantinopolim vocatur ab Imperatore; epiſcopus conſecratur.

καὶ ταῦτα μὴ περὶ τύπον. πάντως ἀκήκοεν ἡ σὴ ὁσιότης, ὡς τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο Νεκτάριος ὁ γηραιὸς ἐπίσκοπος τῆς τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἁγίας ἐκκλησίας, καὶ οὐ δύναται αὕτη χηρεύειν ἐπισκόπου, μάλιστα ἐν τοιαύτῃ μεγίστῃ πόλει καὶ βασιλευούσῃ. ἐγνώσθη οὖν ἡμῖν ἡ εὔταξις Ἰωάννου τοῦ πρεσβυτέρου τῶν αὐτόθι, καὶ ἐστείλαμεν πρὸς τὴν σὴν ὁσιότητα τοὺς πρέποντας εὐλαβεῖς κληρικούς, ἔτι μὴν καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἐνδοξοτάτους ἄρχοντας, ὅπως τοῦτον ἀποστείλῃς πρὸς ἡμᾶς δι' αὐτῶν, ὀφείλοντα κοσμῆσαι καὶ τὴν ἐνθάδε ἁγίαν ἐκκλησίαν. οὐ γὰρ δίκαιόν ἐστιν ὑμᾶς μὲν ἀπολαύειν τῆς τούτου ἐναρέτου σοφίας, ἡμᾶς δὲ ἀμοιρεῖν αὐτῆς. ἀλλὰ μὴ ἀναβάλλητε τοῦ πάντως εἰς πέρας ἄξαι τὴν κέλευσιν ἡμῶν ἅμα τῷ ἀναγνῶναί σε τὰ παρόντα ἡμῶν γράμματα. ἔρρωσο, εὐχόμενος ὑπὲρ ἡμῶν. Δεξάμενος οὖν ὁ ἐπίσκοπος τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα καὶ ἀναγνοὺς, ἐπιδέδωκεν αὐτὰ τῷ μακαρίῳ Ἰωάννῃ. ὁ δὲ μαθὼν τὴν ἐν αὐτοῖς ἐμφερομένην κέλευσιν, στενάξας ἐκ βάθους καρδίας αὐτοῦ εἶπε τῷ ἐπισκόπῳ· Τίς εἰμι ὁ τάλας ἐγὼ, ἵνα τολμήσω τοιούτου κεφαλαίου ἐπιλαβέσθαι, καὶ μάλιστα ἐν τηλικαύτῃ πόλει πολυάνδρῳ; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἐπίσκοπος εἶπεν αὐτῷ· Ἃ προώρισεν ὁ Θεὸς, ταῦτα πάντως μέλλουσι καὶ πέρας λαβεῖν. κελεύσας δὲ τοὺς προειρημένους ἄνδρας ἀπὸ τοῦ βασιλέως ὁ ἐπίσκοπος ἀναπαυθῆναι ἔν τισι καταγωγίοις φιλοφρόνως ἐδεξιώσατο αὐτοὺς, ἐπιτρέψας ἐκ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας γίνεσθαι τὴν χρείαν τῶν ἀναλωμάτων αὐτῶν δεόντως. Οἱ δὲ τῆς πόλεως Ἀντιοχείας μαθόντες τὴν αἰτίαν τῶν ἐλθόντων ἀπὸ τοῦ βασιλέως, συνήχθησαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, στασιάζοντες καὶ καταβοῶντες τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ ἐπισκόπου, λέγοντες· ὡς οὐ μὴ συγχωρήσομεν τὸ δῶρον, ὃ ἐχαρίσατο ἡμῖν ὁ Θεὸς, ἀπελθεῖν ἐκ τῆς πόλεως ἡμῶν εἰς ἑτέραν πόλιν, ἐὰν ἔχωμεν πάντες ἀποθανεῖν καὶ ἐλθεῖν ἕως ἑνός. οὐ λείπει γὰρ τὸν βασιλέα ἄνθρωπος εἰς ἐπισκοπὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίας. ὁ δὲ ἐπίσκοπος ἠβουλήθη ἀπολογήσασθαι τῷ λαῷ· ἐκεῖνοι δὲ οὐ προσεῖχον αὐτῷ, οὐδὲ ἐδέχοντο παρ' αὐτοῦ ῥῆμα, ἀλλ' ὑπερίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν σφοδρῶς, ὥστε καὶ εἰς ἀταξίαν τινὰς μέλλειν αὐτῶν προχωρεῖν. θεασάμενος οὖν ὁ ἐπίσκοπος τὴν τοιαύτην τύρβην, παρόντων καὶ τῶν ἀποσταλέντων παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ φοβηθεὶς μήπως καὶ αἱματεκχυσίαι γένωνται εἰς τὸν λαὸν, ἀνελθὼν ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ κελεύει ἀσφαλισθῆναι τὰς θύρας αὐτοῦ καὶ τηρηθῆναι ταύτας ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν καὶ φρουρητῶν τῆς ἐκκλησίας. παρ' αὐτὰ γοῦν μεταστειλάμενός τινας τῶν τὰ πρῶτα φερόντων τῆς πόλεως πρὸς ἑαυτὸν, παρεκάλει αὐτοὺς ἀποσοβῆσαι τὸν ὄχλον, καὶ μὴ ἀντιτάσσεσθαι τῇ κελεύσει τοῦ βασιλέως. Οἱ δὲ ἐξελθόντες καὶ διαλαλήσαντες αὐτοῖς ταῦτα, ἐπέμενον ὑπερεκπερισσοῦ κράζοντες, ὡς καὶ ἐπιβῆναι αὐτοὺς τὰς θύρας τοῦ ἐπισκοπείου, πρὸς τὸ καταβαλεῖν αὐτὰς, καὶ ἁρπάσαι τὸν μακάριον Ἰωάννην ἐκ τοῦ ἐπισκοπείου. ὡς οὖν ἐθεάσατο ταῦτα, καὶ ὅτι οὐδὲν ὠφελοῦσιν, ἀλλὰ καὶ πλείων θόρυβος γίνεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἔκ τε τῶν πολιτῶν καὶ τῆς περιχώρου, δέδωκεν αὐτοῖς ὅρκον ὁ ἐπίσκοπος, ὡς οὐ μὴ ἐξαποστείλῃ αὐτὸν ἐκ τῆς πόλεως. καὶ αὐτὸς γὰρ ὁ βασιλεὺς οὐ θέλει ὑμᾶς θλιβῆναι εἰς τοῦτο, ἐφ' ὅσον ἀηδῶς ἔχετε ἀπολῦσαι αὐτόν. τούτοις δὲ καὶ τοῖς τοιούτοις ῥήμασι παρακαλῶν τὸν λαὸν, μόλις ποτὲ ἠδυνήθη πληροφορῆσαι αὐτοὺς ἡσυχάσαι. ὅμως καὶ τούτων γενομένων οὐκ ἀφίσταντο τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ κύκλῳ αὐτῆς παρακαθήμενοι ἐτήρουν τὰς ἐξόδους αὐτῆς, φοβούμενοι μήπως διά τόπου τινὸς κρυφαίως ἐξενέγκωσιν αὐτόν. ἐπεζήτουν δὲ θεωρῆσαι αὐτὸν ἡμέραν ἐξ ἡμέρας. τότε ἀντιγράφοις ἐχρήσατο ὁ ἐπίσκοπος πρὸς τὸν βασιλέα, διδάξας αὐτὸν πάντα τὰ παρακολουθήσαντα ὑπὸ τοῦ λαοῦ χάριν τοῦ Ἰωάννου, καὶ ὅτι φρικτοῖς ὅρκοις ἐπωμόσατο αὐτοῖς μὴ ἐκδοῦναι αὐτὸν, αἰτῶν ἅμα καὶ συγγνώμην λαβεῖν παρ' αὐτοῦ τῆς ἀδυναμίας τοῦ πράγματος, καὶ τοῦ μὴ κατολμῆσαι αὐτὸν φανῆναι ἐπίορκον. Οἱ δὲ λαβόντες τὰ γράμματα τοῦ ἐπισκόπου ἀνῆλθον εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ εἰσελθόντες πρὸς τὸν βασιλέα ἐπέδωκαν αὐτῷ τὴν ἐπιστολὴν, ἀναγχαίροντες ἐν τῷ [illegible] τὴν [illegible] λαλιάν. καὶ δὴ [illegible] ὁ βασιλεὺς [illegible] τελευτήσαντος [illegible] σου [illegible] γράμματα τῷ [illegible] τῶν [illegible] σταλμένοις ὑπὲρ αὐτοῦ [illegible] τοῦ μακαρίου Ἰωάννου [illegible] βασιλεῖ [illegible]. Ἐπειδὴ τοίνυν ἀκούσαντες ἐξεπλήττοντο λέγοντες, ὅτι ἄξιος ἐστὶ τῆς βασιλευούσης πόλεως [illegible] θεῖναι ἱερέα. ἐπὶ πολλοῖς δὲ ἐξεχύθη ὁ πόθος τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτόν, καὶ [illegible] μίζοντο περὶ τούτου [illegible] αὐτοῖς. τότε [illegible] ὁ βασιλεὺς γράφει πρὸς τὸν κόμητα Ἀντιοχείας, τοῦτον ἄνευ θορύβου [illegible] αὐτὸν [illegible] Ἀστερίου μὲν τὸν ἐπαρχον ἐμπολιτεύοντος τῇ πόλει, ὃς δεξάμενος τὰ γράμματα τοῦ βασιλέως προσκαλεῖται τὸν Ἰωάννην ἔξω τῆς πόλεως γενέσθαι μέχρι τῶν μαρτυρίων πλησίον τῆς πύλης τῆς καλουμένης Ῥωμανησίας. ἐπιβιβάσας αὐτὸν δημοσίῳ βερέδῳ παραδίδωσι [illegible] τινὶ εὐνούχῳ σὺν τῷ στρατιώτῃ τῷ μαγιστριανῷ. ἐξίσταντο δὲ αὐτὸν οἱ ἐν τῇ πόλει, ἐμήνυσε δὲ τῷ βασιλεῖ ἡ παρουσία αὐτοῦ. καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ κελεύει ἐξελθεῖν πάντα [illegible] τυγχάνοντας τῆς πόλεως καὶ τὸν κλῆρον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ εἰσάγουσιν αὐτὸν μετὰ πάσης τιμῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. τότε [illegible] ἀπήντησε [illegible] τοσαύτη [illegible] ἐξ μιλίων τῆς πόλεως. ἐπεθύμουν γὰρ πάντες θεάσασθαι αὐτόν, ἀκούοντες τὰ περὶ αὐτοῦ. ἐκέλευσε δὲ ὁ βασιλεὺς εἶναι αὐτὸν ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ, καὶ ἀναδέξασθαι τὴν φροντίδα αὐτοῦ ἄχρι τοῦ χειροτονηθῆναι. ἔδει δὲ ἀξιοπιστίας τῆς χειροτονίας παρεῖναι ἐκ βασιλικοῦ προστάγματος πολλοί τε καὶ ἄλλοι ἐπίσκοποι, καὶ δὴ καὶ ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Θεόφιλος, ὅστις σπουδὴν ἐτίθετο διαφθεῖραι τούτου τὴν δόξαν, προσάγων αὐτοῦ τὰς κατηγορίας καὶ [illegible] ἀνεπίληπτον τῆς παρρησίας. εἶθ' οὕτως, ὅτι ἔθος αὐτῷ παλαιὸν μὴ χειροτονεῖν [illegible] εἰ μὴ [illegible], βουλόμενος αὐτὸν [illegible] ὡς ἀνόητον, [illegible] ἐπιθυμῶν αὐτὸν [illegible], ἢ φθονήσει ἐκώλυεν. πλὴν ὅμως ἐνίσταται ὑπὸ τῆς συνηθείας [illegible] καὶ ἄλλων εἶτα καὶ ὅτι Ἰσίδωρον ἕνα πρεσβύτερον ὑφ' ἑαυτὸν ἔχων, περὶ δὲ τὴν ἐπισκοπὴν προχειρίσασθαι ἐσπούδαζεν. ἠγάπα γὰρ αὐτὸν πάνυ ὁ Θεόφιλος, ὅτι καὶ παρ' αὐτοῦ πρᾶξιν [illegible] πρᾶγμα ἀνεδέξατο. τί δὲ τοῦτο ἐστί, λεκτέον. ἡνίκα ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος πρὸς Μάξιμον τὸν τύραννον ἠγωνίζετο, Θεόφιλος διὰ τοῦ αὐτοῦ Ἰσιδώρου ξένια πέμπει τῷ βασιλεῖ, δύο δὲ αὐτῷ ἐπιστολὰς ἐνεχείρισεν, ἐντειλάμενος πρὸς τὸν νικήσαντα καὶ τὰ δῶρα καὶ τὰ γράμματα. τούτοις διακονούμενος ὁ Ἰσίδωρος καταλαβὼν τὴν Ῥώμην, τὴν νίκην ἐφέδρευεν. ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν δὲ γινόμενος ἔλαθεν, ἀναγνώστου συνόντος αὐτῷ τὰς ἐπιστολὰς ὑποκλέψαντος. οὗ εἵνεκεν ὁ Ἰσίδωρος ἐν φόβῳ γενόμενος, ὡς εἶχεν, ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἔφυγεν. αὕτη πρόφασις ἦν Θεοφίλῳ τῆς ὑπὲρ Ἰσιδώρου σπουδῆς. [illegible] τοι κατὰ τὰ βασίλεια τὸν Ἰωάννην προέκρινεν. ἐπεὶ δὲ κατηγορίας πολλὰς κατὰ Θεοφίλου ἀνεκίνουν, βιβλία τινὰ κατ' αὐτοῦ ἄλλος δι' ἄλλην αἰτίαν τοῖς παροῦσιν ἐπισκόποις ἐπιδιδόασιν, Εὐτρόπιος ἐκεῖνος ὁ πραιπόσιτος τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος λαβὼν τὰς ἐγγράφους κατηγορίας ὑπέδειξε τῷ Θεοφίλῳ, εἰπὼν ἐπιλογὴν ἔχειν, ἢ χειροτονεῖν Ἰωάννην, ἢ τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας εἰς ἔλεγχον ἄγεσθαι. ταῦτα φοβηθεὶς ὁ Θεόφιλος ἐχειροτόνησεν αὐτόν, καὶ εὐθέως μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν ἐπινοεῖ, ὅπως αὐτὸν [illegible]. καὶ [illegible] μετὰ τῶν παρόντων περὶ τούτου κρυφίως διελέγετο, πολλοῖς δὲ καὶ τῶν μακρὰν ἀπόντων τὴν οἰκείαν διήγγειλε βουλήν. ἐλύπει γὰρ αὐτὸν ἡ μετὰ ταῦτα τοῦ μακαρίου Ἰωάννου παρρησία. χειροτονεῖται οὖν πρὸς τὴν τῆς ἐπισκοπῆς ἱερωσύνην, καὶ ἐνθρονίζεται τῇ εἰκάδι ἕκτῃ τοῦ Φεβρουαρίου μηνός, ὑπατείᾳ τῇ ἑξῆς, ἣν ἐπετέλει ἐν μὲν τῇ Ῥώμῃ ὁ βασιλεὺς Ὀνώριος, ἐν δὲ Κωνσταντινουπόλει Εὐτυχιανὸς ὁ τότε τῶν βασιλέων ὕπαρχος.

Baron. 18. d.

Ann. 4. pa.
Zo. c.
Ann. 18. Pa.

21
Colloquium Imperatoris & Iohannis proxima poſt inthronizationem die.

Τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ παραγίνεται ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύγκλητος εἰς τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν τοῦ εὐλογηθῆναι ὑπὸ Ἰωάννου. αὐτὸς δὲ ὑπεκύπτησε τῷ βασιλεῖ, καὶ πᾶς ὁ κλῆρος σὺν αὐτῷ, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. ὁμοίως δὲ καὶ αὐτὸς ὑπέκλινε τὸν αὐχένα τῷ Ἰωάννῃ, καὶ πάντες οἱ συμπαρόντες αὐτῷ, αἰτοῦντες αὐτὸν εὐλογῆσαι αὐτούς. ὁ δὲ ἐπιδεξάμενος τῷ τε βασιλεῖ καὶ τῇ βασιλίδι τὰ χρηστά, καὶ πάντῃ τῷ λαῷ, μετὰ τὸ ἐκ συμπαθείας ἄμφω ἐκάθισαν. καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εἶπε τῷ βασιλεῖ· Φορτικόν μοι τὸ ἀξίωμα τῆς ἐπισκοπῆς πέλει, εὐσεβέστατε βασιλεῦ. ὑπὲρ γὰρ τὰ μέτρα μου καὶ τὰς πράξεις μου καθέστηκε τοῦτο, ἐλάχιστος πάντων ὑπάρχων. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς εἶπεν· Ὁ ἐκλεξάμενος, Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ μαθητὰς καὶ ἀποστόλους, καὶ ἀποστείλας αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον φωτίσαι τοὺς ἐσκοτισμένους καὶ ὁδηγῆσαι τοὺς πεπλανημένους, αὐτὸς καὶ σὲ ἐξελέξατο ἱερέα καὶ ποιμένα ἡμῶν γενέσθαι, ἄξιον ὄντα τῆς τιμῆς ταύτης, μιμούμενον τὸν καλὸν καὶ ἀληθινὸν ποιμένα, τὸν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τεθεικότα ὑπὲρ τῶν λογικῶν προβάτων. τότε ὁ μακάριος Ἰωάννης εἶπε τῷ βασιλεῖ· Ἐπίσταται ἡ ὑμετέρα εὐσέβεια, ὅτι οἱ ἱερέως τάξιν ὑπηρετῶν ἐπέχουσι, διακονοῦντες πᾶσι τὰς τοῦ σωτῆρος θείας ἐντολάς. καὶ ἐὰν μὴ φροντίσωσι τῆς σωτηρίας αὐτῶν, ἀποστρέφοντες τοὺς ὑπ' αὐτῶν ποιμαινομένους ἐκ τῆς τρίβου αὐτῶν τῆς σκολιᾶς διά τε νουθεσίας καὶ ἐλεγμοῦ καὶ ἐπιτιμήσεως, ἀλλὰ συγχωροῦντες ἕκαστον τῇ ὁδῷ αὐτοῦ πορεύεσθαι, αὐτοὶ ὑπὲρ αὐτῶν διδόασι λόγον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῆς ἀνταποδόσεως, κατακρινόμενοι εἰς κόλασιν μετὰ τοῦ κατακρύψαντος τὸ τάλαντον ἐν τῇ γῇ τοῦ κυρίου αὐτοῦ. ἵνα οὖν μὴ τῷ τοιούτῳ ἐγκλήματι ὑπαίτιος γένωμαι, παρακαλῶ ὑμᾶς πάντας ἐν ἔργοις ἀμέμπτοις προκόπτειν, καὶ ἀπέχεσθαι τῶν ἐπιτηδευμάτων τοῦ πονηροῦ, καὶ σχολάζειν ταῖς προσευχαῖς καὶ δεήσεσιν ἐν ταῖς ἁγίαις Χριστοῦ ἐκκλησίαις, καὶ μὴ θλίψαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν τῷ παροργισμῷ ὑμῶν, καὶ τὴν ταπεινήν μου ψυχὴν ἐν ἀθυμίᾳ καταστήσετε. τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὡς οὐ μὴ φείσομαί τινος δεομένου νουθεσίας, ἐλέγχων αὐτὸν πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. καὶ γάρ ποτε τοῦ Δαβὶδ τοῦ βασιλέως καὶ προφήτου ἁμαρτήσαντος καὶ ἐλεγχθέντος ὑπὸ Νάθαν τοῦ προφήτου, καὶ καιρίαν δεξάμενος τὴν πληγήν, εὐγνωμόνως ὡμολόγησεν εἰπών· Ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ μου. ὅθεν καὶ παραχρῆμα τὴν ἴασιν ἐκαρπώσατο, τοὺς καρποὺς τῆς μετανοίας, καὶ τῆς ἀφέσεως τοῦ ἁμαρτήματος τὸ βραβεῖον ἀναδησάμενος. φησὶ γὰρ ὁ Νάθαν πρὸς αὐτόν, Καὶ Κύριος ἀφεῖλε τὸ ἁμάρτημά σου. ἔστω οὖν ὑμῖν τοῦτο εἰς ὑπόδειγμα σωτηρίας, ἵνα ἐλεγχόμενοι περὶ ἁμαρτίας μὴ ἀποσκιρτήσητε, ἀλλ' ἐν φόβῳ Κυρίου μετανοήσητε ἀποστρέφοντες ἀπὸ τῶν πονηρῶν ὑμῶν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ πάντες εἶπον αὐτῷ· ἠκούσαμέν σου τῶν ῥημάτων, τίμιε πάτερ· ποίησον κατὰ πάντα τὰ ἀρεστὰ ἐν ὀφθαλμοῖς σου. οὐδεὶς γὰρ παρακούει σου· ἀλλὰ πάντα τὰ κελευόμενα ἡμῖν παρὰ σοῦ, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ δεχόμενοι προθύμως ἐπιτελοῦμεν. ἐξεπλήττοντο δὲ πάντες ἀκούοντες αὐτοῦ. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπισχὼν ὀλίγον τοῖς λόγοις, πάλιν ἐμπνευσθεὶς τῷ ἁγίῳ πνεύματι, ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς τὰ παρὰ τοῦ δεσπότου τῶν ὅλων Θεοῦ θεσπισθέντα, καί φησιν· Ὧτινι πολὺ παρατεθήσεται, πολὺ καὶ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ· καὶ αὖθις, Δυνατοὶ δυνατῶς ἐτασθήσονται· καὶ τὸν δοῦλον ὁ μὲν δαρήσεται πολλά, ὁ δὲ ὀλίγα. ἡμεῖς δὲ ἐσμὲν ἱερεῖς καὶ κληρικοὶ (ἔτι μὴν καὶ οἱ κοσμικοὶ ἄρχοντες) οἱ πολλὰ δαρῆναι ἔχοντες, ἅτε ἐν γνώσει ἁμαρτάνοντες καὶ συγγνώμην οὐκ ἔχοντες, ἅτε πολλὰς ψυχὰς πεπιστευμένοι, καὶ τῆς ὑγιείας αὐτῶν μὴ φροντίζοντες, ἅτε μὴ λογιζόμενοι, ὡς ὁ καταλιμπάνων ἐκκλησίαν, διὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καταλιμπάνει· καὶ οὐ χρὴ τὰ ἐκείνων ἡμᾶς εἰς ἑαυτούς, ἢ εἰς μὴ δέον πρᾶγμα σκορπίζειν. Δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, ὡς ὁ ὑπερφυέστατος Παῦλος γέγραφε Τιμοθέῳ. Ἔλεγε δὲ αὐτοῖς καὶ ἄλλα, ὁπόσα εἰς τὸν παρόντα βίον συντείνει, καὶ μέντοι ἐκ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς ταῦτα· Τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ

Θεός

β. Βασ. ιβ. ιγ.

Λυκ. ιβ. μη.
Σοφ. ϛ. ϛ.
Λυκ. ιβ. μη.

α. Τιμ. γ. β.

Ἑβρ. ιγ. ιϛ.

Θεός. Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες, καὶ τὰ ἑξῆς. ἑρμηνεύων δὲ ταῦτα ἐδίδασκε χρῆναι τούς τε λαϊκοὺς καὶ πάντας τοὺς ὑπὸ τὴν χεῖρα τοῦ ἱερέως, τῆς ἐλεημοσύνης, καὶ εἰρήνης, τῆς θείας μεταλήψεως, καὶ τοῦ τιμᾶν τοὺς ἱερέας μὴ ἀμελεῖν· τούς τε ἱερέας ἐπαγρυπνεῖν ἀδιαλείπτως ὑπὲρ τοῦ λαοῦ εὐχαῖς καὶ νουθεσίαις καὶ τῇ προνοίᾳ καὶ τῇ εἰς Θεὸν παρρησίᾳ καὶ ἐλπίδι ἀναστάσεως, ἅτε ζητηθησομένους, οὐχ ὅτι τὰ καθ' ἑαυτοὺς μόνον ὅπως διῴκησαν, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τῶν ἀρχομένων. γέγραπται γὰρ καὶ τοῦτό φησιν· Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς ἀπολωλεκόσι τὴν ὑπομονήν. Καὶ τί ποιήσετε, ὅταν ἐπισκέπτηται Κύριος; καὶ τὸ ἀποστολικόν, Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον. προσεπέβαλε δὲ τῇ νουθεσίᾳ, ὅτι οἱ ἱερεῖς ἐπισκόπων ὁμοῦ καὶ ἀρχόντων, καὶ οἱ ἄρχοντες οἱ κοσμικοὶ ἀρχόντων καὶ ἐπισκόπων ἔργον ἐνεπιστεύθησαν. καὶ ἄξιον ταῖς τε φιλίαις καὶ ἔχθραις ἀποθεμένους μηκέτι μεριμνᾶσθαι, τίς οἰκεῖος, ἢ τίς ἀλλότριος, ἀλλὰ τίς ἀγαθὸς ἢ φαῦλος· καὶ πάντων μὲν προνοεῖν μετὰ τοῦ δικαίου, καὶ κήδεσθαι τῆς κατὰ Θεὸν σωτηρίας ἁπάντων, τοὺς δὲ φαύλους εὐχῇ τε παραινέσει (κατὰ τὴν λέγουσαν γραφήν, Ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον) καὶ μετατιθέναι τῆς ἀλογίστου προαιρέσεως, καὶ ἀγαθοὺς ἀποτελεῖν. οὐδὲν γὰρ μέγα τὸ μὴ ἀδικῆσαι, ἀλλὰ μέγα τὸ καλοποιῆσαι, καὶ καταζητεῖν ἑαυτὸν ἐφ' ἑκάστην πρᾶξιν ἀγαθήν, λέγειν τε, ἡνίκα συμβαίνει μηδὲν πρᾶξαι θεοφιλές, ἅπερ Τίτος ὁ Ῥώμης βασιλεύσας ἔφη, Σήμερον οὐκ ἐβασιλεύσαμεν, εἴτι οὖν οὐκ ἐζήσαμεν, οὐδένα εὐεργετήσαντες, οὐδὲν ἄξιον βασιλέως ποιήσαντες. οὐδὲν ἔτι χαλεπὸν ἐπιέναι τοῖς στίχοις τοῖς περὶ τούτου ἀναγεγραμμένοις. ἔτι δὲ αὐτοῦ ὁμιλοῦντος αὐτοῖς, βουλόμενος αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἀποκαλύψαι τὴν ἀρετὴν τοῦ ὁσίου αὐτοῦ, ἰδού τις ἀνὴρ ἐνοχλούμενος ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου εἰσηνέχθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ παρεκάλουν οἱ μακάριοι οἱ κατέχοντες αὐτὸν εὔξασθαι ὅπως ἰαθῇ. οὗτος γὰρ ἦν ἀφρίζων, ἔχων καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἔξωθεν τοῦ στόματος. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν αὐτοῖς· ἐὰν πιστεύητε ὅτι δύναται ὁ Χριστὸς ἰάσασθαι αὐτόν, λήψεσθε αὐτὸν μεθ' ὑμῶν ἐρρωμένον. οἱ δὲ ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος ἀνεβόησαν, πιστεύομεν, δέσποτα. τότε ἐπέτρεψε προσαγαγεῖν αὐτῷ τὸν πάσχοντα, καὶ σφραγίσας αὐτὸν εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, εἶπε· κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. καὶ παραχρῆμα ῥῆξαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον*, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ Ἰωάννης εἶπε· παῦσαι, τέκνον, βλασφημῶν εἰς τὸ θεῖον, καὶ κοινώνησον τῶν θείων μυστηρίων, σχολάζων διαπαντὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. τοῦτο γὰρ συνέβη σοι διὰ τὸ ἀμελῆσαί σε τῆς σεαυτοῦ σωτηρίας. ἐὰν οὖν ἀκούσῃς τῆς παραινέσεώς μου, οὐκ ἔτι πειρασθήσῃ ὑπὸ τοῦ πονηροῦ δαίμονος. τοῦτο τὸ παράδοξον τέρας θεωρήσας ὁ βασιλεύς, καὶ πάντες οἱ συναθροισθέντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀκηκοότες δὲ καὶ ὅσα ἐδίδαξεν αὐτούς, δόξαν ἀνέπεμψαν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ τῷ ἀξιώσαντι αὐτοὺς τοιούτου φωστῆρος, καὶ ψυχικοῦ ἅμα τε καὶ σωματικοῦ ἰατροῦ· καὶ οὕτως ἀνεχώρησαν οἴκαδε πάντες θαυμάζοντες ἐπὶ πᾶσι τούτοις.

Ἐπιλαβόμενος τοιγαροῦν τῶν τῆς ἐκκλησίας οἰάκων, ἄρχεται τῆς τῶν πραγμάτων ἐπιμελείας ἀπὸ τῆς λογικῆς ἀρξάμενος σάλπιγγος, τῆς τῶν πραγμάτων δοκιμασίας, ὀλιγάκις καταχρώμενος καὶ τῇ ἱερατικῇ παρρησίᾳ. κατατείνει οὖν ὁ λόγος κατὰ τῆς ἀδηφοζωΐας ἐπιπλάσεως, τὸ δὲ ἀληθὲς κατὰ τῆς ἀσχήμου κακοζωΐας, περὶ τῶν καλουμένων παρεισάκτων, ἀποδεικνὺς ἐν αἱρέσει κακῶν ἀμείνους εἶναι τοὺς πορνοτρόφους. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ πόρρω τοῦ ἰατρείου οἰκοῦντες καθ' ἑαυτούς, ἔχουσι τοῖς βουλομένοις τὴν νόσον· οὗτοι δὲ ἔνδον τοῦ ἐργαστηρίου οἰκοῦντες τῆς σωτηρίας, καὶ τοὺς ὑγιαίνοντας ἐκκαλοῦνται εἰς νόσον. ἐντεῦθεν θλίβεται τὸ ἀφιλόθεον μέρος τοῦ κλήρου, πυρέττει τὰ πάθη. μετ' ἐκεῖνον ὁ λόγος ἄρχεται κατὰ τῆς ἀδικίας, καταστρέφων τὴν ἀκρόπολιν τῶν κακῶν, τὴν πλεονεξίαν, εἰς οἰκοδομὴν

τῆς

Ἱερ. ιγ. κα.

Ἑβρ. ιβ. ιδ.

β. Τιμ. δ. β.

22 *Iohannis acta Constantinopoli*

τῆς δικαιοσύνης. τοῦτο γὰρ ἴδιον τῶν σοφῶν ἀρχιτεκτόνων, πρότερον καταστρέψαι τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ψεύδους, εἶθ' οὕτως θεῖναι θεμέλιον τῆς ἀληθείας, ὡς λέγεται παρὰ τῷ προφήτῃ· Καθέστηκά σε ἐπ' ἔθνη καὶ βασιλείας ἐκριζοῦν καὶ κατασκάπτειν, καὶ οἰκοδομεῖν· τὸ μὲν ὡς γεωργῶν, τὸ δὲ ὡς οἰκοδόμων. ἐκ τούτου παραιτεῖται πάλιν τοὺς ἱερέας τῶν βδελυκτοπροσώπων μετὰ τοῦτο ἐπιμελεῖσθαι αὐτῶν τῆς διαίτης, παρακαλῶν ἀρκεῖσθαι τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὀψωνίοις, καὶ μὴ διώκειν τὰς κνίσσας τὰς τῶν πλουσίων, ἵνα μὴ καπνὸν ἔχοντες τὴν παροψίδα τῇ φλογὶ τῆς ἀκολασίας παραδοθῶσι, κόλακες καὶ παράσιτοι μεταδιώξαντες βίον. ἔνθεν ἀπορρίπτονται οἱ πλείους τῶν γαστριμάργων, συγκλεισθέντες τοῖς σοφισταῖς τῆς κατηγορίας. παρεκάλει δὲ διὰ τῆς νουθεσίας τοὺς ἐν ἀπορίαις βιολιάθως ἔχουσι ἄλλως κόσμου τοῦ πρότερον αὐτοῖς ἐσφαλμένων, ἐλθεῖν δὲ ἐπὶ τὸν τῆς μετριότητος λιμένα. ἐξήλεγχε δὲ τοὺς πλεονέκτας, ὡς τοὺς πολλοὺς αἰσχύνεσθαι ἀκοῦσαι, ὅτι ὅλως ἠδικήθη τις ὑπ' αὐτῶν, συγχαρισῶντας, σχεδὸν εἰπεῖν, τοῖς δοκοῦσι πλεονεκτῆσαι ὑπ' αὐτῶν καὶ τὰ ἴδια εὔλογα. ἐκόλαζε δὲ καὶ τοὺς φιληδόνους διὰ τῆς ἐπιμόνου αὐτοῦ ἐξηγήσεως καὶ νουθεσίας, ὡς τοὺς πολλοὺς κωλύειν ἑαυτοὺς καὶ τοῦ σεμνοῦ γάμου. αὐτὸς δὲ τοῦτο οὐκ ἐπέτρεψεν, ἀλλ' ἀεὶ ἔλεγε· Τίμιον τὸν γάμον, καὶ τὴν κοίτην ἁγνὴν φυλάττειν. ἐν δὲ ταῖς πλείοσιν αὐτοῦ ἐξηγήσεσι μνείαν ἐποιεῖτο τῆς φροντίδος τῶν πενήτων, ὀνειδίζων τοὺς πλουσίους ὡς ἐπιπολὺ οὕτως ἀσπλάγχνως διακειμένους πρὸς τοὺς πτωχούς, ὑπομιμνήσκων αὐτοὺς ἀεὶ τῆς τοῦ Κυρίου φωνῆς λεγούσης· Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. πολλοὶ οὖν ἐκ τούτου ἐμαλάττοντο τὴν σκληροκαρδίαν, ἴσως κηρὸς ὑπὸ πυρὸς τηκόμενος, καὶ τὰ χρήματα ἀνήλισκον εἰς τοὺς δεομένους, ἀόκνως διασκορπίζοντες αὐτά, ὡς καὶ πολλοὺς πρότερον ὑπάρχοντας πένητας πλουτῆσαι εἰς ὕστερον ἐκ τῆς διδομένης αὐτοῖς εὐποιΐας, καὶ ἀνακλήσασθαι αὐτῶν τὴν δυστυχίαν. ὅθεν ἐκ τούτου ὠνομάσθη παρὰ πολλῶν, Ἰωάννης ὁ τῆς ἐλεημοσύνης. κατέβαλε δὲ καὶ τὴν ἔπαρσιν τῆς ἀλαζονείας, καὶ τὸν τῦφον αὐτῆς ἐκ τῶν πλείστων ἠφάνιζεν, ἐπαινῶν τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τοὺς ταύτῃ συμβιοῦντας σεμνῶς, ὡς ἐκ τούτου πάλιν τοὺς πρότερον μετὰ πλήθους πολλῶν οἰκετῶν ἐν ἐκκλησίαις καὶ ἀγοραῖς καὶ βαλανείοις περιελαύνοντας ἀρκεῖσθαι ἑνὸς ἢ δευτέρου παιδὸς συνακολουθεῖν αὐτοῖς, καὶ τοῦτο διά τινα χρείαν, ὡς εἰκός, κατεπείγουσαν. πρὸς τούτοις ἔλεγε τὴν ἁγνείαν καὶ καθαρότητα τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς ἰσάγγελον οὖσαν· τὰς δὲ κατ' ἀλλήλων συκοφαντίας καὶ καταλαλιὰς τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δαιμόνων ἐπιτηδεύματα εἶναι. κἀκεῖνος γὰρ διὰ τοῦτο ἐκλήθη διάβολος, ὡς καταλαλήσας τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἀδάμ, καὶ πάλιν τοῦ Ἰὼβ πρὸς τὸν Θεόν· καὶ ὅτι ὅμοιος φονέως ἐστὶν ὁ συκοφάντης. παρεκάλει δὲ αὐτοὺς ἀλλήλους ἀγαπᾶν καὶ τιμᾶν εἴ τι τοῖς καθίσμασι καὶ ἀνακλίσεσιν, ἐν ἀρίστοις καὶ δείπνοις, καὶ μὴ ἀγαπᾶν τὰς πρωτοκαθεδρίας. ἐν δὲ ταῖς συντυχίαις αὐτοῦ βίον ἁγίων πατέρων καὶ ἀναχωρητῶν, καὶ τὴν τούτων πολιτείαν καὶ ἀρετὴν ἐξηγεῖτο, ὥστε ἐκ τῶν τοιούτων ῥημάτων πολλοὺς κατανύττεσθαι καὶ πλῆθος δακρύων καταφέρειν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, ποθῆσαι δὲ καὶ τὸν μονήρη βίον μετελθεῖν, καὶ ἀποτάξασθαι τῆς τύρβης καὶ συγχύσεως τοῦ βίου. ἐνουθέτει δὲ αὐτοὺς ἀγαπᾶν τὴν τῶν ξένων ὑποδοχήν, καὶ μάλιστα τοὺς ἐνδημοῦντας ἀσκητάς, καὶ φιλοφρόνως αὐτῶν περιέπεσθαι, καὶ οὕτως ἔχειν παρ' ἑαυτοῖς αὐτὸν τὸν Χριστὸν ὑποδέχεσθαι, καθώς, φησιν, αὐτὸς ὁ Κύριος ἔλεγε· Ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με. ὑπεμίμνησκε δὲ αὐτοὺς πάλιν καὶ τὸ ἐν τῷ ἀποστόλῳ γεγραμμένον ῥητόν, φάσκων πλειστάκις, Λαθόντες τινὲς ἐξένισαν ἀγγέλους. πόθεν γάρ, φησιν, οἴδατε, εἰ αὐτός ἐστιν ὁ Χριστὸς μετασχηματίζων ἑαυτὸν εἰς ἄνθρωπον, καὶ δοκιμάζων ὑμᾶς; ἐδίδασκε δὲ αὐτοὺς ἀντὶ τῶν μουσικῶν καὶ διαλελυμένων ᾀσμάτων μανθάνειν τὸ ψαλτήριον, καὶ ᾄδειν πνευματικὰ λόγια ἐν παντὶ τόπῳ, ἔνθα εὑρίσκονται. καὶ ἕτερα δὲ πολλὰ νουθετῶν καὶ παρακαλῶν τὸν λαὸν οὐκ ἐπαύσατο, οὐ μόνον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐξηγούμενος*, ἀλλὰ

Ἱερ. α. ι.

Ἑβρ. ιγ. δ.

Ματθ. με. μ.

Ματθ. κε. λε.

Ἑβρ. ιγ. β.

καὶ ἐν ᾧ σεκρέτῳ καὶ ἐν ᾧ ἐπισκοπείῳ καθήμενος ἀεννάως τοῦτο ἐποίει, ἔχων ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἄφθονον χάριν βρύουσαν αὐτῷ τὰ θεῖα λόγια.

23 *Iohannes religionem Christianã ſedulò propagare ſtudet.*

Ἐποιεῖτο δὲ καὶ ταύτην τὴν προμήθειαν οὐ μόνον ἐκείνης τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ τῆς Θρᾴκης ἁπάσης (εἰς ἓξ δὲ αὕτη ἡγεμονίας διῄρηται) καὶ τῆς Ἀσίας ὅλης, ὑπὸ ἕνδεκα καὶ αὕτη ἀρχόντων ἰθύνεται. καὶ μέντοι καὶ τὴν Ποντικὴν τούτοις κατεκόσμει τοῖς νόμοις. ἰσαρίθμους δὲ καὶ αὕτη ἔχει τῇ Ἀσίᾳ τοὺς ἡγουμένους. μαθὼν δὲ τὴν Φοινίκην ἔτι περὶ τὰς τῶν δαιμόνων τελετὰς μεμηνυῖαν, ἀσκητὰς μὲν ζήλῳ θείῳ πυρπολουμένους συνέλεξε, νόμοις δὲ αὐτοὺς ὁπλίσας βασιλικοῖς κατὰ τῶν εἰδωλικῶν ἐξέπεμψε τεμενῶν. τὰ δὲ τοῖς καταλύουσι τεχνίταις καὶ ταῖς τούτων ὑπουργίαις χορηγούμενα χρήματα οὐκ ἐκ ταμείων βασιλικῶν, ἀλλὰ τὰς πλούτῳ κομώσας καὶ πίστει λαμπρυνομένας γυναῖκας φιλοτίμως ταῦτα παρέχειν ἀνέπειθε, τὴν ἐκ τῆς χορηγίας φυομένην εὐλογίαν ἐπιδεικνύς. τοὺς μὲν οὖν ὑπολειφθέντας δαιμόνων σηκοὺς τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐκ βάθρων ἀνέσπασεν. ὁρῶν δὲ καὶ τὸν Κελτικὸν ὅμιλον ὑπὸ τῆς Ἀρειανικῆς θηρευθέντα σαγήνης, ἀντεμηχανήσατο καὶ αὐτός, καὶ πόρον ἄγρας ἐξεῦρεν. ὁμογλώττους γὰρ ἐκείνοις πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ τοὺς τὰ θεῖα ὑπαναγινώσκοντας λόγια προβαλλόμενος, μίαν τούτοις ἀπένειμεν ἐκκλησίαν, καὶ διὰ τούτων πολλοὺς τῶν πλανωμένων ἐθήρευσεν. αὐτός τε γὰρ ἐκεῖσε προσφοιτῶν διελέγετο, ἑρμηνευταῖς χρώμενος τῶν ἑκατέρων γλῶτταν ἐπισταμένοις. ταῦτα μὲν οὖν ἔνδον ἐν τῇ πόλει διετέλει ποιῶν, καὶ πολλοὺς τῶν ἐξηπατημένων ἐζώγρει, τῶν ἀποστολικῶν κηρυγμάτων ἐπιδεικνὺς τὴν ἀλήθειαν. μαθὼν δέ τινας τῶν Νομάδων Σκυθῶν παρὰ τὸν Ἴστρον ἐσκηνωμένους διψῆν μὲν τὴν σωτηρίαν, στέρεσθαι δὲ ταύτης δι' ἀγνωσίαν, ἐπεζήτησεν ἄνδρας τὴν ἀποστολικὴν ἐζηλωκότας φιλοσοφίαν, καὶ τούτους ἐκείνοις ἐπέστησε, καὶ γράμμασιν ἐχρήσατο πρὸς Λεόντιον τὸν Ἀγκύρας ἐπίσκοπον, δι' ὧν καὶ τὴν Σκυθῶν ἐδήλωσε μεταβολήν, καὶ πεμφθῆναι ἄνδρας πρὸς τὴν τούτων ποδηγίαν ἐπιτηδείους ἠξίωσεν. ἐν δὲ τοῖς ἀνατολικοῖς μέρεσι τὴν Μαρκίωνος νόσον κώμας τινὰς ἐπισκήψασαν πάλαι μαθών, ἀπέστειλε τῷ τηνικαῦτα τὴν ἐκκλησίαν ποιμαίνοντι, παρεγγυώμενος ἐξελάσαι αὐτήν, τὴν ἀπὸ τῶν βασιλικῶν νόμων ἐπικουρίαν ὀρέγων. ὅπως μὲν οὖν τὴν τῶν ἐκκλησιῶν φροντίδα ἐν τῇ ψυχῇ περιέφερε κατὰ τὸν θεσπέσιον ἀπόστολον, ἱκανὰ καὶ ταῦτα διδάξαι.

24 *Iohannes ordinat* οἰκονομίαν *&c.*

Μετὰ δὲ τὴν τῶν ἐκκλησιῶν φροντίδα διερευνᾷ τὰ βρέβια τῆς οἰκονομίας, καὶ εὑρίσκει ἀναλώματα οὐκ ὠφελοῦντα τὴν ἐκκλησίαν. προστάσσει τούτων ἀργεῖν τὴν ἐπικουρίαν. ἔρχεται δὲ εἰς τὸ μέρος τοῦ ἀναλώματος τοῦ ἐπισκοπείου· εὑρίσκει δαψίλειαν οὐ τὴν τυχοῦσαν. κελεύει μετενεχθῆναι τὴν τούτων πολυτέλειαν εἰς τὸ νοσοκομεῖον. περιττευούσης δὲ τῆς χρείας κτίζει νοσοκομεῖα πλείονα, προσκαταστήσας δύο τῶν εὐλαβῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἰατρούς, ἔτι καὶ χρηστοὺς τῶν ἐργατῶν ἀγάμους τούτους εἰς ὑπηρεσίαν, ὥστε τοὺς ἐπιχωριάζοντας ξένους, καὶ ὑπὸ νόσου ληφθέντας ἐπιμελείας τυγχάνειν, καὶ δι' αὐτὸ τὸ καλόν, καὶ διὰ τὴν τοῦ σωτῆρος δόξαν. μετὰ τοῦτο οὖν προσκαλεῖται τῶν χηρῶν τὸ τάγμα, ἐκπερινοστῶν ἐν αὐταῖς τὰς οὐκ ὀρθῶς ἀναστρεφομένας. καὶ εὑρὼν φιλοσάρκους τινάς, παραινεῖ τὴν νηστείαν ἀναλαβεῖν ἀπεχομένας βαλανείων καὶ περιέργων ἱματίων, ἢ θᾶττον χωρεῖν ἐπὶ δεύτερον γάμον, ἵνα μὴ ὑβρίζηται ὄνομα τοῦ Θεοῦ. μετὰ τοῦτο παρακαλεῖ τοὺς δήμους προσκαρτερεῖν ταῖς νυκτεριναῖς λιτανείαις, τὰς δὲ τούτων γυναῖκας οἴκοι μένειν ἐν ἡμέρᾳ προσευχομένας, διὰ τὸ μὴ σχολάζειν τοὺς ἄνδρας ἐν ἡμέρᾳ. ταῦτα δὲ πάντα ἐλύπει τοὺς ἀμελεστέρους τοῦ κλήρου πολυνύχιον καθεύδειν εἰθισμένους. αὐτὸς δὲ ταῦτα ἐποίει διορθῶν τοὺς βίους τῶν ὑπ' αὐτοῦ κληρικῶν, ὡς ᾤετο, προαιρούμενος. μετὰ τοῦτο ἥπτετο τοῦ ἐλεγκτικοῦ ξίφους κατὰ τῶν πλουσίων, ἐκτέμνων τὰ τῆς ψυχῆς ἀποστήματα, ἀτυφίαν αὐτοὺς ἐκδιδάσκων μετριοφρονοῦντας πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους, ἀποστολικῷ πειθόμενος λόγῳ τῷ πρὸς Τιμόθεον φερομένῳ, Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι

α΄ Τιμ. ϛ. ιζ.

παράγγελλε

παρήγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι. Ἰωάννης μέντοι " ἐπιδιακρίνας ἦν, ὡς εἰπεῖν, τύπος ἀποσταλεὶς τοῖς μετέπειτα ἐπισκόποις, πῶς ὀφείλουσι ζῆν κατὰ Παῦλον, ἐν ἰδίῳ μισθώματι κηρύξαι τὴν μετάνοιαν. μηδενὸς ἀπολαυόμενος τῶν τῆς ἐκκλησίας, τὰ τῆς ἡμέρας μόνης ἐλάμβανε βρώματα, δραπετεύων ἀεὶ τὴν τοιαύτην φροντίδα. εἰ γὰρ καὶ ἐλάμβανεν, οὐδὲν ἀπεικὸς ἐποίει κατὰ τὸν εἰπόντα, Ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ· καί, Τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; τίς δὲ φυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐ μεταλαμβάνει; οὐκ ἐβούλετο δὲ συνεσθίειν τινί, οὔτε καλούμενος ὑπό τινων εἰς ἑστίασιν περιήρχετο πρὸς αὐτοὺς διὰ ταύτας τὰς αἰτίας. πρῶτον μέν, οἶνον οὐκ ἔπινε διὰ τὴν τῆς κεφαλῆς θέρμην, εἰ μή που ἐν τοῖς καύμασι τῷ διὰ ῥόδων ἐχρᾶτο· δεύτερον δέ, ὅτι τάξιν ὁ στόμαχος αὐτοῦ οὐκ εἶχεν ἀπό τινος ἀσθενείας, ὡς πολλάκις τὰ εὐτρεπισθέντα αὐτῷ εἰς βρῶσιν ἀηδῆ φανῆναι, καὶ ἐπιζητεῖν τὰ μὴ παρόντα. εἶτα ἐνίοτε καὶ λήθην ἐλάμβανε τῶν βρωμάτων παρατείνων ἕως ἑσπέρας, τοῦτο μὲν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἐπιμελούμενος φροντίσι, τοῦτο δὲ ταῖς πνευματικαῖς προσηλωμένος θεωρίαις. ἠγωνίζετο δὲ μηδὲν ἀπορεῖν τῶν θείων γραφῶν, περικόπτων ὁμοῦ σὺν τούτοις καὶ τῶν οἰκονόμων τὰς τῆς κλοπῆς ἀφορμάς, ἵνα μηδὲ καταπολυπλασιάσωσι τὰς τιμὰς τῶν ὀψωνίων ἐν τοῖς βρεβίοις, τὰς τῶν πενήτων σφετεριζόμενοι χρείας. πρὸς τούτοις τὸ πλῆθος τῆς πόλεως ἐννοῶν, ἐσκόπει ὅτι ὀφείλει ὁ τὸ ἀξίωμα ταύτης τῆς τιμῆς ἀξιωθῆναι ὡς Χριστοῦ οἰκονόμος, ἢ μηδενὶ παρασχεῖν τὸ πρᾶγμα. εἰ δὲ καὶ ἐδεδώκει ἑαυτὸν ἔκδοτον ταῖς τραπέζαις, πόσοις ἐξήρκει ἀξιώμασι τηλικαύτην πόλιν οἰκεῖν, ἑκάστου ἢ δι' εὐλογίαν, ἢ διὰ πενίαν, ἢ διὰ γαστριμαργίαν ἐπιζητοῦντος τοῦ φαγεῖν; σπουδὴν δὲ καὶ σχολὴν ἦγε τῇ τοῦ Θεοῦ θεωρίᾳ, τῇ τοῦ λόγου θεραπείᾳ, τῇ τῶν γραφῶν ἱστορίᾳ, τῇ τῶν χηρῶν κηδεμονίᾳ, τῇ τῶν ὀρφανῶν παραμυθίᾳ, τῇ τῶν νοσούντων ἐπιμελείᾳ καὶ καταπονουμένων ἐπικουρίᾳ, τῇ τῶν πλανωμένων ἐπιστροφῇ, τῇ τῶν ἐν φυλακαῖς ἐπισκέψει. πῶς δὲ καὶ στόμα ἐξησκημένον ἐν θείοις λόγοις, καὶ οὖς εἰθισμένον ἀκούειν θείων χρησμῶν ἠνείχετο πολυλογίας τραπέζης ἐπακούειν; ἀποβλεψάμενος οὖν εἰς τοὺς ταύτης θορύβους, καὶ εἰς τὸ τῶν πτωχικῶν ἀναλωμάτων πλῆθος, ἐφελκύσας πρὸς τὸ πρᾶγμα, μακρὰν χαίρειν εἰπὼν ταῖς τοιαύταις κακολογίαις, τὸ τῶν ἀποστολικῶν πράξεων ἑαυτῷ κατεπᾴδων· Ἄνδρες ἀδελφοί, οὐκ ἐξὸν ἡμῖν καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ διακονεῖν τραπέζαις. καὶ ταύτῃ μὲν ἡ προφανὴς αἰτία τοῦ μὴ συνδιαιτᾶσθαι, φασί· τὸ δὲ ἀληθές, ἐκ τῆς ὑπερβαλλούσης ἀσκήσεως τοῦτο ἐποίει. ἦν γὰρ ἀφιλάργυρος, καὶ εἰς σωφροσύνην τὴν περὶ πάντα καὶ εἰς ταπεινοφροσύνην (ταῦτα δὲ πάντα στέφανος ἐστὶν ἱερέως) πρὸς τούτοις καὶ εἰς παιδείαν λόγων, καὶ εἰς τὸ παραινέσαι καὶ πεῖσαι, καὶ οὐδὲν ἀφ' ἑαυτοῦ φρονῆσαι, προνοῆσαί τε εὐνομίας καὶ εὐκλείας, καὶ προστῆναι χηρῶν καὶ ὀρφανῶν, ἐλεῆσαι πτωχοὺς καὶ ἀδυνάτους. πολλοῖς δὲ ἐφαίνετο τραχὺς ἐκ τῶν τοῦ κλήρου, καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ, καὶ ἐμισεῖτο ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἐξέκλινον ἀπ' αὐτοῦ διὰ τὸ ἐλέγχεσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰ ἔργα αὐτῶν.

Πραξ. κη. γ.

Λουκ. ι. ζ.
α. Κορ. θ. ζ.

Πραξ. ς. β.

Εἶχε δὲ αὐτὸν πλείω πρὸς τὸ πᾶσι προσκρούειν διὰ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ Σαραπίων διάκονος ὑπ' αὐτοῦ ταττόμενος, ὅς καί ποτε, παρόντων τῶν κληρικῶν, μεγάλῃ τῇ φωνῇ πρὸς αὐτὸν τοιοῦτον λόγον ἐφθέγξατο· οὔποτε, ὦ ἐπίσκοπε, τούτων κρατῆσαι δυνήσῃ, εἰ μὴ μιᾷ ῥάβδῳ πάντας ἐλαύνοις. τοῦτο δὲ λεχθὲν τὸ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου μῖσος ἐξήγειρεν. ὁ δὲ ὅσιος Ἰωάννης οὐκ εἰς μακρὰν πολλοὺς τῆς ἐκκλησίας, ἄλλον δι' ἄλλην αἰτίαν, ἐξέβαλε· Σαραπίωνος δὲ τὴν ὀφρὺν καὶ τὴν ἀλαζονείαν οὐδεὶς ὑποφέρειν ἠδύνατο. ἐπεὶ γὰρ πολλὴν τὴν παρρησίαν παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ ἐκέκτητο, πέρα τοῦ καθήκοντος πᾶσι προσεφέρετο. ποτὲ μὲν Σευηριανοῦ παριόντος, τὴν προσήκουσαν ἐπισκόπῳ τιμὴν οὐκ ἀπένειμεν, ἀλλὰ καθήμενος διετέλει, δεικνὺς μικρὰ φροντίζειν τῆς Σευηριανοῦ παρουσίας. ταύτην οὐκ

25
Sarapion diaconus. inimicitię Iohannis cum Seueriano Gabalorum episcopo.

ἐνεγκὼν

ἐνέγκαι ὁ Σευηριανὸς τὴν τοῦ Σαραπίωνος καταφρόνησιν, καὶ πρὸς τοὺς παρόντας μέγα ἀνέκραγεν εἰπών· Εἰ Σαραπίων χριστιανὸς ἀποθάνοι, Χριστὸς οὐκ ἐνηνθρώπησε. Ταύτης τῆς ἀφορμῆς ὁ Σαραπίων δραξάμενος, φανερῶς ἐχθρὸν τὸν Σευηριανὸν τῷ μακαρίῳ Ἰωάννῃ κατέστησεν, ἀποκρύψας μὲν τὸν προσδιορισμὸν, τὸ, Εἰ Σαραπίων χριστιανὸς ἀποθάνοι, μόνον δὲ εἰρηκέναι εἰπὼν τὸν Σευηριανὸν, ἄρα Χριστὸς οὐκ ἐνηνθρώπησε. καὶ τοὺς σύφοις ἑαυτῷ μάρτυρας, ὡς ἐπὶ εἰρημένῳ τούτῳ παρήγαγε πρὸς τὸν ἐπίσκοπον. μὴ μελλήσας οὖν ὁ μακάριος Ἰωάννης ἐξήλασεν αὐτὸν τῆς πόλεως, ἐκκλίνας τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν, ὡς δῆθεν λόγον βλάσφημον ἀφιέντα. γνοῦσα δὲ ταῦτα ἡ βασίλισσα Εὐδοξία ἐν τῇ ἐπωνύμῳ τῶν ἀποστόλων ἐκκλησίᾳ, τὸν ἑαυτῆς υἱὸν Θεοδόσιον τὸν βασιλεύσαντα μετὰ Ἀρκάδιον τὸν πατέρα αὐτοῦ, κομιδῇ τότε νήπιον ὄντα, εἰς τὰ γόνατα τοῦ ὁσίου Ἰωάννου ἐμβαλοῦσα, καὶ ὅρκους πολλοὺς κατ' αὐτοῦ καθορκίσασα, μόλις τὴν πρὸς Σευηριανὸν ἔπεισε φιλίαν ἀσπάσασθαι· καὶ οὐδὲν ἧττον τὴν γνώμην ὕπουλον ἐφύλαττε Σευηριανὸς πρὸς Ἰωάννην. καὶ μάλα δὲ εἰκότως ἀξίως ἐλυπήθη ὁ Ἰωάννης κατὰ Σευηριανοῦ. ἦν γὰρ σφόδρα ζηλωτὴς περὶ τὴν πίστιν, καὶ μάλιστα εἰς λόγον λεγόμενον κατὰ τοῦ θείου, καὶ εἰ ἀλλοίως ἐρρέθη ὑπὸ Σευηριανοῦ, εἰ ἀλλοίως ἐδιδάχθη ὁ Ἰωάννης, καὶ εἰς τόδε, ὡς εἴρηται, δεικνὺς τὸ θερμὸν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, πληρῶν ἅμα καὶ τὰ ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ εἰρημένα· Ζηλῶν ἐζήλωκα τῷ Κυρίῳ· καὶ πάλιν, Οὐχὶ τοὺς μισοῦντάς σε, Κύριε, ἐμίσησα, καὶ ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου ἐξετηκόμην; τέλειον μῖσος ἐμίσουν αὐτοὺς, εἰς ἐχθροὺς ἐγένοντό μοι. ἡ μὲν ὑπόθεσις τῆς πρὸς Σευηριανὸν λύπης τοῦ Ἰωάννου τοιαύτη τις ὑπῆρχεν.

γ. Βασ. ιθ. ι.
Ψαλ. ρλη.

Οἱ δὲ πρὸς Ἰωάννην ἀπεχθῶς ἔχοντες καὶ τοῦτο παρέπλεισαν, οἷα φιλεῖ γίνεσθαι ἐν ταῖς τοιαύταις τῶν κρατούντων ὁρμαῖς· φρατρίαν συνιστῶσι κατ' αὐτοῦ, καὶ διαβολαῖς πρὸς τὸν δῆμον ἐπεχείρουν. ὁ μέντοι λαὸς διὰ τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ λεγομένους ὑπ' αὐτοῦ λόγους σφόδρα συνεκρότει καὶ ἠγάπα τὸν ἄνθρωπον, μικρὰ δὲ ἐφρόντιζεν αὐτὸς τῶν κατηγορεῖν ἐπιχειρούντων αὐτοῦ. ἐν ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ διέδραμεν ἡ περὶ αὐτοῦ φήμη εἰς τὰς πόῤῥωθεν χώρας καὶ πόλεις καὶ νήσους, ὥστε πολλοὺς ἀφικέσθαι καὶ ἐπιθυμεῖν αὐτοῦ τῆς θεωρίας, καὶ ἀκοῦσαι τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ. πολλάκις δὲ καὶ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἔγραφε πρὸς τὸν μακάριον Ἰννοκέντιον, καὶ ἐδέχετο παρ' αὐτοῦ γράμματα, ἀποδεχόμενος τὴν φρόνησιν καὶ διδασκαλίαν αὐτοῦ. ὁποῖοι δὲ εἰσὶν οἵ τε ἐκδοθέντες παρ' αὐτοῦ λόγοι, καὶ τὸν λέγοντα αὐτοὺς ὑπὸ τῶν συγγραφέων ἐκληφθέντες, ὅπως τε λαμπροὶ καὶ τὸ ἐπαγωγὸν ἔχοντες, τί δεῖ νῦν λέγειν; ἐξὸν τοῖς βουλομένοις αὐτοὺς ἀναλέγεσθαι, καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν καρποῦσθαι διχαρὲς πάνυ. ἱκανὸς δὲ ἦν τὰ διὰ μακρῶν ἐξέτασιν κατακλείειν εἰς βραχεῖς τινας λόγους καὶ ῥᾳδίους συλλαβὰς, καὶ τὴν δι' ὀλίγων εἰς μῆκος ἐπεκτείνειν, καὶ καλῶς φέρειν· ὥστε καὶ πλείονα καὶ ποικιλώτερα πάντων σχεδὸν τῶν ἱερέων μετὰ Ἀθανάσιον τὸν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον, καὶ Βασίλειον τὸν Καισαρείας Καππαδοκίας, καὶ Γρηγόριον τὸν Ναζιανζοῦ, τοὺς ἀναμιλλήτους καὶ μνήμης ἀξίους, διδάξαι καὶ συγγράψαι καὶ δογματίσαι, καὶ μηδαμοῦ λαβήν τινα καθάπτεσθαι τῶν λόγων αὐτοῦ δύνασθαι. πρὸς τούτοις, δυνατὸς ἦν ἀποτελέσαι ἑξῆς, ἀγρύπνους καὶ συνετοὺς, τοὺς παχεῖς τὸν νοῦν καὶ ὑπνηλοὺς καὶ ῥᾳθύμους, καὶ εἰς πόνους καὶ τέχνας καὶ γεωργίας τοὺς ἀργοὺς καὶ ἀτέχνους διεγείρειν, ἀπὸ πάντων μὲν τῶν ἀξιαγάστων αὐτοῦ ἔργων, οὐχ ἥκιστα δὲ ἀπὸ τοῦ ἑαυτὸν μηδέποτε ζημιῶσαι τῶν νυκτερινῶν καὶ ὀρθρινῶν καὶ πολυμελῶν συνάξεων καὶ ἑσπερινῶν ὑμνῳδιῶν, σπουδάζειν δὲ μηδένα περὶ αὐτοῦ ἀφίστασθαι, καὶ τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν ἀνοίγειν. οἵτινες τοῖς θησαυροῖς τοῦ πλούτου τῶν σεμνολογιῶν, καὶ τοῦ σεμνοτέρου τῶν λόγων βίου τυγχάνοντες, οὕτως εὐθὺς ἐπιθυμίᾳ ἡλίσκοντο τοῦ ἀνδρὸς, ὥστε εἰσαεὶ διατηρεῖν τὴν ἐπ' αὐτῷ γνώμην ἀκίνητον, καὶ πολλοὺς τῶν ἐξεχόντων ἐν ἱερωσύνῃ προσφερέστερον ἡγεῖσθαι. καίτοι καὶ τὰ περὶ ἐκεῖνον, καὶ τὰ μετ' αὐτὸν οὐκ ἦν τούτου καταδεέστερα· ἀλλ' ὅμως εἶχ

26
Iohannes concionatur Constantinopoli.

Ψαλ. κγ. α.

καὶ ἔχει τὰ αὐτοῦ καὶ ἰδιάζουσαν χάριν, ὅπου γε καὶ ἐν τῇ ἐξορίᾳ οὐδὲν ἑαυτοῦ ἐφρόντιζεν, ὡς πολλοί τινες, ἀλλ' ἀεὶ ἔψαλλε τὸν τοῦ Κυρίου ψαλμόν· Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, ἡ οἰκουμένη καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ.

27 *De commentarys ab eo scriptis in epistolas Pauli, & Procli visione.*

Ματθ. ε. η.

Ἠγάπα δὲ ὁ μακάριος Ἰωάννης τὰς ἐπιστολὰς τοῦ σοφωτάτου Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἄγαν, καὶ πάντοτε μετὰ χεῖρας εἶχε τὴν βίβλον αὐτῶν, ἐντυγχάνων καὶ θαυμάζων τὴν ἐν αὐταῖς ἐγκειμένην θεόπνευστον σοφίαν, διαλογιζόμενος τῆς ἐκείνου ψυχῆς τὴν καθαρότητα, καὶ τοῦ σώματος τὸ ἄσπιλον, ἔχων ἀνενδοιάστως παρ' ἑαυτῷ, ὡς οὐκ ἂν ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος χάρις ἐχορήγει αὐτῷ φράσαι τοιαῦτα λόγια, εἰ μὴ ἦν τοιοῦτος, κεκαθαρμένος ἐκ παντὸς κοσμικοῦ ῥύπου, ἐν μνήμῃ φέρων πάντοτε περὶ αὐτοῦ τὸ τοῦ σωτῆρος ῥητὸν τὸ φάσκον, Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. ἦν δὲ καὶ τὸ ἐκτύπωμα τοῦ αὐτοῦ ἀποστόλου ἔχων ἐν εἰκόνι, ἔνθα ἀνεπαύετο διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν, βραχύ τι (ἦν γὰρ πολυάγρυπνος ὑπὲρ φύσιν) καὶ ἡνίκα διήρχετο τὰς ἐπιστολὰς αὐτοῦ, ἐνητένιζεν αὐτῇ, καὶ ὡς ἔτι ζῶντος αὐτοῦ, οὕτω προσεῖχεν αὐτῷ, μακαρίζων αὐτόν, καὶ ὅλον τὸν λογισμὸν πρὸς αὐτὸν εἶχε, φανταζόμενος διὰ τῆς θεωρίας αὐτῷ ὁμιλεῖν. ἔρχεται δὲ οὖν εἰς πόθον τοῦ ἑρμηνεῦσαι τὰς τοιαύτας ἐπιστολὰς πρὸς τὸ δηλῶσαι πᾶσι τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἔνθεον ἀρετήν, οὐ πάρεργον ἡγησάμενος τοῦ τῶν πλουσίων δωρεῶν ἀμοιρῆσαι τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ τηλαυγεστέρως αὐτὰς ἐκδοῦναι τοῖς ἐξ αὐτῶν ὠφεληθῆναι ἐρωμένοις· ὃ δὴ καὶ πεποίηκεν. ἀπὸ ἑσπέρας γάρ, ἡνίκα σχολὴν ἦγε τὸ ἐπισκοπεῖον, καὶ οὐδεὶς παρῆν τῶν ἐνοχλούντων, αὐτὸς εἰσήρχετο ἐν τῷ ἀναχωρητικῷ κοιτῶνι αὐτοῦ, καὶ καθήμενος ἐπί τινος θρόνου ἧπτεν ἐνώπιον αὐτοῦ λαμπάδα κηροῦ, καὶ λαμβάνων μετὰ χεῖρας τὰ χάρτη, ἀφ' ἑαυτοῦ ἔγραφεν ἐπ' αὐτοῖς τὰς φράσεις τοῦ ἀποστόλου καὶ τὰς ἑρμηνείας αὐτῶν. οὐδεὶς μὲν οὖν ἐτόλμα εἰσελθεῖν πρὸς αὐτόν, οὔτι μὴν ἔξωθεν τῆς θύρας στῆναι καὶ λαλῆσαι, διὰ τὸ μὴ διασκεδασθῆναι τὸν λογισμὸν αὐτοῦ, ἡνίκα τι τοιοῦτον ἐπεχείρει γράφειν. ἑρμηνεύσας οὖν πλείστας ἐκ τῶν αὐτοῦ ἐπιστολῶν, ἀνθρώπινόν τι συνέβη αὐτῷ, καὶ ἠκηδίασε λέγων ἐν ἑαυτῷ· τίς οἶδεν, εἰ ἀρέσκουσι τῷ Θεῷ ταῦτα, εἰ, ὡς ὤφειλον, διηρμηνεύθησαν ἀκαταγνώστως, εἰ κατέλαβον τὸν σκοπὸν ἐκείνου τοῦ σοφοῦ καὶ τηλικούτου ἀνδρός; ἐδέετο δὲ τοῦ Θεοῦ πληροφορίας τρόπον δεῖξαι αὐτῷ περὶ τούτου. οὐκ εἰς μακρὰν δὲ τοῦτο πέρας ἔσχεν, ὥστε διεγερθῆναι αὐτὸν μὴ μόνον ταύτην αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν ἐκτελέσαι, ἀλλὰ καὶ εἰς ἑτέρας αὐτὸν ἐκδοῦναι ἑρμηνείας. ἀνὴρ γάρ τις τῶν ἀξιωματικῶν τῆς πόλεως διαβληθεὶς ὑπὸ βασκάνων ἀνθρώπων τῷ βασιλεῖ προφάσει τινὸς αἰτίας, ἠγανακτήθη ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐκβάλλεται τοῦ παλατίου, ἐξωσθεὶς καὶ τῆς ἀξίας αὐτοῦ. ὄντος οὖν ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ τοῦ ἄρχοντος, καὶ μὴ εὑρίσκοντος τρόπον διαλλάξαι τὸν βασιλέα πρὸς αὐτόν, διὰ τὸ μὴ δύνασθαί τινα παρακαλέσαι ὑπὲρ αὐτοῦ, κατὰ νοῦν λαβὼν τὴν Ἰωάννου πρὸς τὸν βασιλέα παρρησίαν, καὶ ὅτι πάντως οὐ παρακούει αὐτοῦ αἰτουμένου τὴν πρὸς αὐτὸν εὐμένειαν πάλιν ἐνδείξασθαι, προσκαλεῖται τινα τῶν γνησίων αὐτοῦ, καὶ ἀνατίθεται αὐτῷ τὴν γνώμην αὐτοῦ, καὶ παρακαλεῖ παραγενέσθαι πρὸς τὸν ὅσιον Ἰωάννην, καὶ δυσωπῆσαι αὐτὸν κελεῦσαι αὐτὸν ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν καὶ αὐτοπροσώπως ἀναγγεῖλαι αὐτῷ τὸ κατ' αὐτὸν κεφάλαιον. ἐφοβεῖτο μέν τοι ὁ ἄνθρωπος ἐν ἡμέρᾳ παραγενέσθαι πρὸς τὸν Ἰωάννην, ἵνα μὴ θεαθῇ ὑπό τινος τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ πάλιν ὑποβληθῇ τῷ βασιλεῖ πρεσβείαν ζητῶν πέμψαι αὐτῷ ἀνακλήσεως χάριν. παραυτὰ οὖν παραγίνεται ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν μακάριον Ἰωάννην, καὶ ἀναγγέλλει αὐτῷ ταῦτα, παρακαλέσας αὐτὸν ἐπιτρέψαι τινὶ τῶν παρεδρευόντων αὐτῷ μηνῦσαι αὐτῷ τῇ νυκτὶ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ. ἕτοιμος οὖν ὑπάρχων εἰς τὸ πᾶσι τοῖς θλιβομένοις ὀρέξαι χεῖρα βοηθείας, καλεῖ Πρόκλον τινὰ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀφωρισμένον, ἄνδρα θεοσεβῆ καὶ ἐν πάσῃ ἀρετῇ κεκοσμημένον, καὶ ἐπιτρέπει αὐτῷ περὶ αὐτοῦ. πάλιν δὲ τὸν ὄκνον ἀποθέμενος ὁ Ἰωάννης, μᾶλλον δὲ τοῦ

Θεοῦ εἰς τοῦτον αὐτόν. καὶ οὕτως πρὸς πληροφορίαν τὴν ἤδη ὑπ' αὐτοῦ ἑρμηνευθέντων, αὐτῇ τῇ νυκτὶ τὰ σχεδὸν μετὰ χεῖρας λαβὼν, εἴχετο τῆς ἑρμηνείας τοῦ ἀποστόλου. ἐλθὼν οὖν ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὴν σύνταξιν, ὡς ὀφείλων συντυχεῖν αὐτῷ, ἀνίσταται ὁ Πρόκλος καὶ ἔρχεται πρὸς τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος, καὶ παρακύψας διά τινος ὀπῆς ὁρᾷ τὸν Ἰωάννην καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ καὶ γράφοντα, καὶ τὸν ἅγιον Παῦλον ἀνακεκλιμένον ὄπισθεν πρὸς τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ, καὶ ἔχοντα τὸ στόμα αὐτοῦ κάτω εἰς τὸ οὖς τοῦ Ἰωάννου τὸ δεξιὸν, καὶ ὁμιλοῦντα αὐτῷ. ἦν δὲ Ἐλισσαία ἡ μορφὴ αὐτοῦ, καὶ ὁ πώγων τέλειος καὶ πλατύς. προσακροασάμενος δὲ ἀκοῦσαί τι βουλόμενος τῶν λαλουμένων, οὐδενὸς ἤκουσεν. ὑποχωρήσας οὖν ἐκ τῆς θύρας, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, ἀνεξικάκησον μικρόν· ἄλλος γὰρ πρὸ σοῦ εἰσῆλθε καὶ συντυγχάνει αὐτῷ, καὶ οὐ δύναμαι εἰσαγαγεῖν σε πρὸς αὐτὸν, ἄχρις ἂν ἐκεῖνος ἐξέλθῃ, μήποτε οὗτος ἐκεῖνος γνωσθῆναι θέλει τίς ἐστιν, ὥσπερ οὐδὲ σὺ θέλεις γνωσθῆναι ὑπό τινος. ἦν δὲ ὁ Πρόκλος ἐν ἐκστάσει μεγάλῃ, ἀπορῶν περὶ ἐκείνου, πῶς ἠδυνήθη εἰσελθεῖν εἰς τὸν Ἰωάννην, αὐτοῦ μὴ μαθόντος· καθότι οὐδεὶς ἰδιάζει αὐτῷ εἰς τὸν κοιτῶνα αὐτοῦ, εἰ μὴ πρότερον ἐμηνύθη ὑπὸ τοῦ Πρόκλου. προσεδρεύσαντος οὖν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ ὥρας ἱκανὰς, πάλιν παρακαλεῖ τὸν Πρόκλον ἐγερθέντα μηνῦσαι αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· ἰδοὺ πόσας ὥρας ἔχομεν καθήμενοι, καὶ οὐκ ἐξῆλθεν ὁ συντυγχάνων αὐτῷ· καὶ οὐ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι. ἀλλ' ὅμως πρὸς πληροφορίαν σου ἰδοὺ προσψαύω τῇ θύρᾳ καὶ κατασκοπῶ πάλιν διὰ τῆς ὀπῆς. ἴσως ἐτέλεσαν τὰς συντυχίας αὐτῶν καὶ ἐπαύσαντο. ἀπελθὼν οὖν καὶ παρακύψας ὁρᾷ πάλιν ὁμιλοῦντα αὐτῷ καθ' ὃν τρόπον καὶ τὸ πρότερον. αὖθις οὖν ἀνθυποστρέψας ἐκάθητο βασανίζων τὸν ἑαυτοῦ λογισμὸν περὶ τούτου. μετ' ὀλίγον δὲ πάλιν ἐνοχλούμενος ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἀναστὰς καὶ παρακύψας δι' ἐκείνης τῆς ὀπῆς, εὗρεν αὖθις τὸν αὐτὸν τρόπον ποιοῦντα, καὶ ὁμιλοῦντα τὸν ὀφθέντα εἰς τὸ οὖς τοῦ μακαρίου Ἰωάννου. μετὰ ταῦτα λέγει τῷ ἀνθρώπῳ ὁ Πρόκλος· ἀληθῶς, ἀδελφέ, οὐκ οἶδα τί εἰπεῖν περὶ τούτου τοῦ κατὰ σὲ κεφαλαίου. ὡς γὰρ ὑπολαμβάνω, οὐ βούλεταί σε ὁ Θεὸς τυχεῖν μεταβολῆς ἐκ τῆς συνεχούσης σε θλίψεως. ἰδοὺ γὰρ τρίτον ἀπέρχομαι θέλων μαθεῖν εἰ σχολάζει, καὶ εὑρίσκω αὐτοὺς ὡσαύτως ὁμιλοῦντας ἀλλήλοις, ἐκεῖνον μὲν τὸν παραγινόμενον πρὸς τὸν ἐπίσκοπον λαλοῦντα αὐτῷ εἰς τὸ οὖς αὐτοῦ, αὐτὸν δὲ μήτε ὅλως ἀνανεύοντα, ἀλλὰ κάτω κεκυφότα καὶ γράφοντα. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄνθρωπος εἶπε τῷ Πρόκλῳ· ἐξορκῶ σε, πάτερ, μὴ εἰσαγαγεῖν πρὸς αὐτόν τινα, γινώσκων ὡς ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ εἰμὶ ἐκδεχόμενος καθ' ἡμέραν τὸν θάνατον, καὶ ἐὰν μὴ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ ὁσίου σώσῃ με, ἀπόλλυμαι. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πρόκλος εἶπεν αὐτῷ· πίστευσον, ἀδελφέ, οὐκ εἰσήγαγον αὐτὸν ἐγὼ, οὔτε μὴν ἔγνων πῶς ἐλήλυθε πρὸς αὐτόν. ἀλλ' οὔτε ἑτέρα εἴσοδός ἐστιν ἀπάγουσα ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ, πλὴν ταύτης. ἀλλ' οὖν καρτέρησον. πάντως γὰρ εὐθέως ἐξέρχεται ἐκεῖνος, καὶ εἰσάγω σε πρὸς αὐτόν. ταῦτα αὐτῶν λαλούντων πρὸς ἑαυτοὺς, ἐσήμανε τὸ ξύλον τῆς ἐκκλησίας τὸν ἑωθινὸν ὕμνον. τότε λέγει ὁ Πρόκλος τῷ ἀνθρώπῳ· ἀναστὰς πορεύου ἐν εἰρήνῃ. ἀπὸ γὰρ τοῦ νῦν οὐδενὶ συντυγχάνει, οὔτε προκρίνει τι πρᾶγμα τῆς νυκτερινῆς αὐτοῦ προσευχῆς, διαμένων ἐν αὐτῇ ἕως ἕωθεν. παραγένου δὲ πρὸς ἡμᾶς τῇ ἐπερχομένῃ νυκτὶ, καὶ πάντως ὅτι μηνύομέν σε πρὸς αὐτὸν πρὸ πάντων ἀνθρώπων. ἀναστὰς οὖν ὁ ἄνθρωπος ἀπῆλθε μετὰ μεγάλης θλίψεως καὶ δακρύων πολλῶν. οὐδὲν δὲ ἐκ τούτων ἔμαθεν ὁ Ἰωάννης, ἀλλ' οὐδὲ ὁ Πρόκλος συνῆκε τότε, τίς ἦν ὁ λαλῶν αὐτῷ. τῇ οὖν ἐπελθούσῃ νυκτὶ πάλιν παραγίνεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ ἐπισκοπεῖον, καὶ ἀναστὰς ὁ Πρόκλος ἐποίησε καθὼς καὶ τῇ παρελθούσῃ νυκτί. καὶ ἐθεάσατο πάλιν τὸν αὐτὸν ἀπόστολον λαλοῦντα τῷ μακαρίῳ Ἰωάννῃ τῷ αὐτῷ σχήματι, καθάπερ καὶ πρότερον· καὶ ὑπέστρεψε μὴ τολμήσας μηνῦσαι αὐτόν. προκοψάσης δὲ τῆς ὥρας, καὶ τοῦ ξύλου τῆς ἐκκλησίας σημαίνοντος, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος ὀδυρόμενος. ὁ οὖν Πρόκλος ἐπὶ πολὺ θαυμάσας

σας ὠργίσθη μὲν κατ' οὐδενός (οὔτε γὰρ εἶχε πρός τινα) ὡς ἑαυτὸν δὲ τὸ ἔγκλημα μεταβαλὼν, ὡς ἐξ ἀμελείας αὐτοῦ τούτου γεγονότος, δίδωσι καθ' ἑαυτοῦ ὅρον μήτε φαγεῖν, μήτε πιεῖν, μήτε καθευδῆσαι, μήτε κατηθλιῶσαι τὰς θύρας τοῦ κοιτῶνος τοῦ μακαρίου Ἰωάννου, ἄχρις ἂν εἰσαγάγῃ τὸν ἄνθρωπον πρὸς αὐτόν, ἢ μάθῃ τίς ἐστιν ὁ εἰσφέρων πρὸς αὐτὸν τὸν ὁμιλοῦντα αὐτῷ ἐν ταῖς παρελθούσαις δύο νυξί. τοῦτο οὖν ποιήσας, ἔμεινε προσεδρεύων τῇ θύρᾳ, μὴ ἀφιστάμενος πρὸς ῥοπήν. κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς παραγίνεται πάλιν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ ἐπισκοπεῖον. θαῤῥήσας οὖν ὁ Πρόκλος ὡς μηδενὸς εἰσελθόντος πρὸς αὐτόν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· ἀληθῶς, κύριε ἀδελφέ, ἕνεκεν σου οὐκ ἀπέστην τοῦ τόπου τούτου. εὐθέως οὖν μηνύω σε πρὸς αὐτόν. ἀναστὰς οὖν καὶ ἐγγίσας τῇ θύρᾳ, παρακύψας ὁρᾷ πάλιν τοὺς ἀμφοτέρους καθ' ὃν τρόπον ἐθεάσατο αὐτοὺς τὸ πρότερον συλλαλοῦντας ἀλλήλοις. τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· ἀνάστα, ἀδελφέ, ἄπιθι ἐν τῷ οἴκῳ σου, καὶ ἔσο παρακαλῶν τὸν Θεὸν βοηθῆσαί σοι. ὡς ὁρῶ γὰρ ὁ λαλῶν τῷ ἐπισκόπῳ, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν ἀποστελλόμενος. διὸ καὶ ἀοράτως εἰσέρχεται· ἐπειδὴ διὰ τῆς θύρας ταύτης οὐδεὶς εἰσῆλθε πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ ἀναστὰς ἐπορεύετο κλαίων ἀπελπίσας τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας. πρωΐας δὲ γενομένης ὑπεμνήσθη ὁ μακάριος Ἰωάννης τοῦ ἀνθρώπου, καὶ προσκαλεσάμενος τὸν Πρόκλον λέγει αὐτῷ· οὐκ ἦλθεν ἐνταῦθα ἐκεῖνος ὁ δηλώσας ἡμῖν ἐφ' ᾧ παραγίνεσθαι πρὸς ἡμᾶς; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, ναὶ ἀληθῶς πάτερ, ἰδοὺ σήμερον τρίτην νύκτα ἔχει ἐρχόμενος. ὁ δέ φησι, καὶ δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐμήνυσάς μοι αὐτόν; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πρόκλος εἶπεν, ὅτι ἄλλῳ τινὶ ἰδίαζες, καὶ οὐ σπουδάζον τι προπετῶς πρᾶξαι. ὁ δέ, τίνι, φησίν; οὐδεὶς εἰσῆλθε πρός με ἐν ταῖς νυξὶ ταύταις. τότε ὁ Πρόκλος ἐξηγήσατο αὐτῷ καὶ τὴν μορφὴν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ, καὶ τὸ πῶς εἶχε τὸ στόμα αὐτοῦ κάτω εἰς τὸ οὖς αὐτοῦ, καὶ ἐν μυστηρίῳ ἐλάλει αὐτῷ γράφοντος τοῦ μακαρίου. ἐπὶ πλεῖον δὲ ἐθαύμαζε ταῦτα ἀκούων παρ' αὐτοῦ. ὡς δὲ ἐπαύσατο ὁ Πρόκλος λαλῶν, ἀτενίσας τῇ εἰκόνι τοῦ ἀποστόλου, καὶ θεασάμενος τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ ὅμοιον τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ, βαλὼν μετάνοιαν τῷ Ἰωάννῃ καὶ δακτυλοδεικτῶν τὴν εἰκόνα, εἶπε· συγχώρησόν μοι, πάτερ, ὃν εἶδον λαλοῦντά σοι, ὅμοιός ἐστι τούτου, ὡς δὲ ὑπολαμβάνω, καὶ αὐτός ἐστι. τότε γνοὺς ὁ σοφώτατος Ἰωάννης, ὡς ὁ Θεὸς ἐπήκουσεν αὐτοῦ, καὶ ἐπληροφόρησεν αὐτὸν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν τοιούτων ἐπιστολῶν, ἢ αὐτὸν τὸν ἀπόστολον ἐκέλευσε τὰς ἑαυτοῦ ἑρμηνεῦσαι διὰ τοῦ Ἰωάννου, ἐπιτρέψας δὲ τὸν Πρόκλον ἔξω τῆς θύρας μικρὸν ἀναμεῖναι, κλείσας αὐτὴν ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς τὸ ἔδαφος, εὐχαριστῶν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, καὶ εὐχόμενος σὺν δάκρυσι καὶ στεναγμοῖς ἐπὶ ὥρας ἱκανάς. μετὰ οὖν τὸ παύσασθαι αὐτόν, προσκαλεσάμενος τὸν Πρόκλον λέγει αὐτῷ· δήλωσον τῷ ἀνθρώπῳ ἐλθεῖν τῇ νυκτὶ ταύτῃ πρός με. οὐ μὴν γὰρ ὄψει τοῦ λοιποῦ ἐκεῖνον, ὃν εἶδες λαλοῦντά μοι. τότε δηλοῖ τῷ ἀνθρώπῳ παραγενέσθαι πρὸς αὐτόν. οὗ ἐλθόντος τῇ νυκτί, διοράσας ὁ Πρόκλος εἶδε τὸν Ἰωάννην μόνον καθήμενον καὶ γράφοντα, ἐκεῖνον δὲ οὐκ ἐθεάσατο· ὃ καὶ ἐμήνυσε τὸν ἄνθρωπον. εἰσελθὼν οὖν πρὸς αὐτὸν ἀπήγγειλεν αὐτῷ τὰ καθ' ἑαυτόν. πρωΐας δὲ γενομένης παραγίνεται ὁ Ἰωάννης πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἠξίωσεν αὐτὸν περὶ αὐτοῦ. ὁ δὲ ἐκέλευσε πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου αἰτηθέντα εἰς πέρας ἄξαι, καὶ ἀνεκλήθη ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ τάξιν καὶ τιμήν. μετὰ γοῦν τὴν τοιαύτην πληροφορίαν λαβὼν τὰ πρῴην σχέδη τῆς αὐτῆς ἑρμηνείας, ἤρξατο ταῦτα ἀναξαίνειν, καὶ ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου πνεύματος χειραγωγούμενος, ὅπου μὲν τὸ λεῖπον, ἀνεπλήρωσεν· ὅπου δὲ καὶ εἴ τι ἦν, ὡς εἰκός, περιττολογηθέν, περιεπῆρεν, ἑρμηνεύσας καὶ τὰς ὑπολοίπους ἐπιστολὰς αὐτοῦ ἀνενδοιάστως. οἱ δὲ κατήγοροι τοῦ ἀνακληθέντος ἀνδρὸς ὑπὸ τοῦ βασιλέως μαθόντες ὡς δι' αἰτήσεως τοῦ μακαρίου Ἰωάννου διωρθώθη τὸ κατ' αὐτὸν πρᾶγμα, ὠργίσθησαν σφόδρα κατ' αὐτοῦ, καὶ συνάγονται δὲ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἔχοντες συνεργὸν καὶ συμπράκτορα τὸν τοῦδε τοῦ δράματος κεφαλαιωτὸν διάβολον, καὶ βουλεύονται δὲ ποίῳ τρόπῳ ἀνταμείψονται αὐτόν. ὁ δὲ πολὺς ἐν φρονήσει, καὶ μέγας ἐν ἀρετῇ Ἰωάννης ταῦτα μὲν ἔγνω, ὀλίγα δὲ ἐφρόντιζε περὶ αὐτῶν.

28 *Eudoxia Theodorichum pecuniis ſpoliare conata, à Iohanne prohibetur.*

Ἡ δὲ βασίλισσα Εὐδοξία ἐγεγόνει φιλάργυρος πολύ, καὶ ἤρξατο σωρεύειν πάμπολλα χρήματα ἀπὸ ἀδικιῶν πλείστων. πολλάκις γοῦν ὁ μακάριος ἐν ταῖς διαφόροις ἐξηγήσεσιν αὐτοῦ ἐμνημόνευε τῆς τοιαύτης πονηρᾶς ἐπιθυμίας, ταλανίζων τοὺς ἐραστὰς αὐτῆς, καὶ ἀποκαλῶν εἰδωλολάτρας, βουλόμενος δι' αὐτῶν ἀνατρέψαι τήν τε βασίλισσαν καὶ τοὺς ταύτην κεκτημένους τὴν ἡδονήν. οὐ μέντοι ὠνόμαζεν εἰς πρόσωπόν τινος· ἀλλ' ὁ ἔχων τὴν νόσον καὶ τὴν σηπεδόνα αὐτῆς, ὑπελάμβανεν αὐτὸν αἰνίττεσθαι, καὶ προσκρούειν αὐτῷ διὰ τῶν τοιούτων αὐτοῦ ὁμιλιῶν. ἦν δέ τις ἀνὴρ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατρίκιος, ὀνόματι Θεοδώριχος, πλούσιος καὶ πρῶτος τῶν ἐν τῷ παλατίῳ. οὗτος πλειστάκις ἐπεβουλεύθη ὑπὸ τῆς βασιλίσσης ζητούσης καθαρπάξαι αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα. μὴ ἐξισχυούσης δὲ αὐτῆς τρόπῳ, δι' οὗ δυνήσεται τοῦτο πρᾶξαι, ἐδυσφόρει μεγάλως. ἦν γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἐν πολλῇ σωφροσύνῃ διάγων. ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν προσκαλεῖται αὐτὸν ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ δηλοῖ αὐτῷ διά τινος σιλεντιαρίου λέγουσα· ἐπίσταται ἡ σὴ εὔκλεια ὡς πολλὰ ἀναλώματα ποιεῖ ἡ βασιλεία εἴς τε τὰς ῥόγας τῶν στρατοπέδων καὶ εἰς ἄλλας ἀπαραιτήτους αἰτίας ἀδιαλείπτως· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ φόρους παρέχουσα τοῖς ὑπεναντίοις πρὸς τὸ ἐπισπάσασθαι αὐτῶν τὴν πρὸς ἡμᾶς εἰρήνην, καὶ ἐν στενώσει εἰσὶ σήμερον τὰ πράγματα. δάνεισον οὖν τῇ βασιλείᾳ μέρος τι ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σοι λόγῳ τῆς τοιαύτης ἐξόδου, ὅπως πρῶτον μὲν ἀπολαύσῃς τῆς παρ' ἡμῶν εὐνοίας καὶ μείζονος προκοπῆς, ἔπειτα δὲ αὖθις ἀπολαμβάνων ἀκαινοτομήτως τὰ παρὰ σοῦ ἡμῖν εὐχρησθέντα εὐχαρίστως, λοιπὸν μὴ ὀκνήσῃς τοῦ πάντοτε καὶ πάντως πλουσίως ἡμᾶς ἀποθεραπεῦσαι διὰ τῆς ἐνθέου καὶ ζεούσης σου προθυμίας. ταῦτα ἀκούσας ὁ Θεοδώριχος ἐταράχθη σφόδρα· καὶ ἐξελθὼν ἐκ τοῦ παλατίου μετὰ θλίψεως μεγάλης, καταλαμβάνει τὸν ἀχείμαστον λιμένα τῆς ἐκκλησίας, πρὸς τὸν τοὺς οἴακας αὐτῆς κατέχοντα μακάριον Ἰωάννην, καὶ ἐξηγήσατο αὐτῷ ἅπαντα τὰ παρακολουθήσαντα, ἐκχέων δάκρυα πολλά, καὶ ἐφαπτόμενος τοῖς ποσὶν αὐτοῦ, δεόμενος τυχεῖν τῆς παρ' αὐτοῦ μετὰ Θεὸν ἐπικουρίας καὶ ἀντιλήψεως. ὁ δὲ συμπαθητικὸς πρὸς πάντας, θεασάμενος αὐτὸν οὕτω κατώδυνον καὶ σπλαγχνισθείς, παραυτὰ ἀποστέλλει πρὸς τὴν βασίλισσαν δύο κληρικοὺς μετὰ χάρτας ἔχοντας παραναγνωστικὸν περιέχοντα τάδε. Ὡς ὁρῶ, ἅπερ σπουδῶ οἰκοδομεῖν πρὸς σωτηρίαν τῆς θεοφιλοῦς σου ψυχῆς, σὺ τὸ μᾶλλον καταβάλαι οὐκ ὀκνεῖς. ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον ταύτης τῆς προσκαίρου βασιλείας ἀπολαῦσαί σε εὔχομαι ἐν γήρᾳ πίονι, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐπουρανίου καὶ ἀπεράντου τῶν οὐρανῶν βασιλείας κληρονόμον σε ἀναδειχθῆναι διὰ τῆς ἀγαθοεργίας σου. ποίαν γὰρ καύχησιν ὑπερτέραν ταύτης ἔχομεν τοῦ πᾶσι γνώριμον γενέσθαι τὴν ὑμετέραν καλοκαγαθίαν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ εὐεργεσίᾳ βιοῦν; ἐκπέπληγμαι δὲ ἀληθῶς καὶ ἐξέστην ἀκηκοὼς τῶν παρ' ὑμῶν ῥηθέντων σήμερον Θεοδωρίχῳ τῷ πατρικίῳ, ἀνδρὶ κατὰ Θεὸν ζῶντι, καθότι ὁ Θεὸς κατέστησεν ὑμᾶς δεσπόζειν πάσης γῆς καὶ θαλάσσης, καὶ οὐ δέεται ἡ βασιλεία τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ, καὶ μάλιστα μηδὲν αὐτοῦ πταίσαντος αὐτῇ. παρακαλῶ οὖν τὴν ὑμετέραν θεοφιλίαν μηδὲν ὧν εἴπατε αὐτῷ ζητῆσαι παρ' αὐτοῦ, ἀλλὰ συγχωρῆσαι αὐτῷ πάντα, κελεῦσαι δὲ καὶ ἀδιαστρόφως αὐτὸν πολιτεύεσθαι. ὁ δὲ δεσπότης καὶ Θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκπληρώσαι πάντα τὰ αἰτήματα ὑμῶν εἰς τὸ ἀγαθὸν κατὰ τὸ αὐτοῦ θέλημα, φιλόχριστε. ἔρρωσο, πολλοῖς ἔτεσιν διαμένουσα τῇ πολιτείᾳ Ῥωμαίων. Τούτων ὑπαναγνωσθέντων τῇ βασιλίσσῃ, καὶ γνοῦσα ὡς ἠχρεώστει παρακοῦσαι αὐτοῦ, ἀντιδηλοῖ αὐτῷ διά τινος τοῦ παλατίου λέγουσα· Ὡς ἐκέλευσας ἡμῖν, πάτερ, ποιοῦμεν. οὐ μόνον γὰρ οὐδὲν λαμβανόμεθα ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀφόβως διάξει ἐν τῇ πόλει καὶ τῷ παλατίῳ μηδὲν ὑφορώμενος, ὡς χθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν, καὶ οὐδείς ἐστιν ὁ παρενοχλῶν αὐτῷ περὶ παντοίου πράγματος. ὑποστρέψαντος δὲ τοῦ ἀποσταλέντος παρὰ τῆς βασιλίσσης πρὸς τὸν Ἰωάννην, ἀτενίσας πρὸς Θεοδώριχον λέγει αὐτῷ· εἰ ἐδήμευσέ σε ἡ βασίλισσα, οὐκ ἀπελείπετό σοί τι ποτε. πόθεν οὖν πάλιν εἶχες συνάξαι τὰ ἀντ' αὐτῶν; οὐ μόνον γὰρ οὐκ ἐδιδόου, ἀλλ' οὔτι ἐλογίζοντό σοι εἰς δικαιοσύνην παρὰ τοῦ Θεοῦ. εἰ δὲ δώσεις αὐτὰ τῷ Χριστῷ, ὅπως μυριονταπλάσια ἀποτίσει σοι αὐτὰ ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσεις. Παροιμ. ιθ. ιζ. Λουκ. ιβ. λγ. Ὁ γὰρ ἐλεῶν πτωχὸν, Θεῷ δανείζει. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Θεὸς διδάσκει λέγων, Κτήσασθε ἑαυτοῖς βαλάντια μὴ παλαιούμενα, καὶ θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Θεοδώριχος εἶπεν αὐτῷ· ἰδοὺ πάντα τὰ ὑπάρχοντά μοι δίδωμι εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς ἐκκλησίας, λόγῳ χρείας τῶν ἐπιξενουμένων πενήτων, παρακρατῶν τι ὀλίγον ἐξ αὐτῶν εἰς ἀποτροφὴν ἐμοῦ καὶ τῶν τέκνων μου. ἀφίημι δὲ καὶ τοῖς ὀφειλέταις μου πᾶν τὸ χρέος αὐτῶν συντεῖνον εἰς ποσότητα χρυσίου ἱκανοῦ. ἀπελθὼν ὁ ἄνθρωπος ἐποίησε κατὰ πάντα ὅσα συνέθετο τῷ μακαρίῳ Ἰωάννῃ, πληρώσας τὴν ὑπόσχεσιν ἀνελλιπῶς. προσελθὼν δὲ τῷ μακαρίῳ Ἰωάννῃ παρεκάλει ἱκετηρίαν ὑπὲρ αὐτοῦ ποιῆσαι πρὸς τὸν Θεὸν, ὅπως συγχωρήσῃ αὐτῷ τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ προσδέξηται τὴν ἐλεημοσύνην αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· περὶ μὲν τῶν προτέρων σου πλημμελημάτων θαρρῶν εἰς τὸν εὔσπλαγχνον δεσπότην Θεὸν ἀντιφωνῶ σοι, ὡς ἤδη τετύχηκας παρ' αὐτοῦ τῆς ἀφέσεως αὐτῶν· ἀλλὰ διαφύλαξον σεαυτὸν ἀπὸ τοῦ νῦν, μὴ πταίσῃς αὐτῷ, ὅπως καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἄξιόν σε ποιήσῃ, λυτρούμενος τῆς αἰωνίου κολάσεως. προσεδέχθη σου γὰρ ἡ ἐλεημοσύνη, ὥσπερ ἡ τοῦ Κορνηλίου. Πραξ. ι. μαθοῦσα δὲ ἡ βασίλισσα Εὐδοξία τὰ γενόμενα ὑπὸ Θεοδωρίχου ἐλυπήθη σφόδρα, καὶ μετακαλεσαμένη τινὰ τῶν πρώτων τῆς πόλεως, κελεύει αὐτὸν ἀπελθεῖν πρὸς τὸν μέγαν Ἰωάννην, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ τάδε. Κατὰ τὴν κέλευσίν σου ἀπέλυσα Θεοδώριχον τὸν πατρίκιον ἀδιατρόφως, μὴ λαβοῦσά τί ποτε παρ' αὐτοῦ, καίτοι τῆς βασιλείας δεομένης διὰ τὰ ἀνακύπτοντα διάφορα ἀναλώματα. σὺ δὲ τοῦτον ἥρπασας σὺν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ, εἰς ἴδιον κέρδος νοσφισάμενος αὐτὰ, ἡμῖν τούτων ἁρμοζόντων, ὡς ἐκείνου ἐκ τῆς βασιλικῆς λειτουργίας ταῦτα κτησαμένου. οὐκ ἔδει σε τοῦτο πρᾶξαι, ἀλλὰ τὸ μᾶλλον μιμήσασθαι ἡμᾶς· καὶ ὥσπερ οὐδὲν εἰλήφαμεν ἐξ αὐτοῦ, μήτε σε λαβεῖν. Ὁ δὲ σοφὸς οὗτος λαβὼν χάρτην καὶ κάλαμον ἔγραψε πρὸς αὐτὴν οὕτως. Ὡς οἶμαι, οὐ διαλανθάνει τὴν σὴν θεοφίλειαν ἡ τῶν ἐμῶν γεννητόρων εὐγένεια καὶ εὐπορία, καὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν ἡ περιφάνεια. πάλιν δὲ ὡς οὐδέποτε ἠγάπησα πλοῦτον, οὔτε ἠράσθην χρημάτων, ἢ δόξης ἀνθρωπίνης· ἀλλὰ κἀκείνοις πολλάκις συνεβούλευον ἀποκτήσασθαι τὴν τοιαύτην ματαίαν φροντίδα, καὶ ἐπιμελήσασθαι τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας διὰ τῆς εἰς τοὺς πένητας μεταδόσεως, ὅπως κτήσωνται τὴν ἐπουράνιον βασιλείαν. πῶς δὲ καὶ χρημάτων ἐπιθυμήσω, ἀεὶ νουθετῶν καὶ ἐπιπλήττων ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι τοὺς ταῦτα κεκτημένους, καὶ μὴ ῥαντίζοντας αὐτὰ εἰς τὰς τῶν πενήτων χεῖρας; ἐμοὶ γὰρ ἀρκεῖ πρὸς ἀποτροφὴν ὀλίγος ἄρτος σὺν ἅλατι καὶ λαχάνοις οἰκτροῖς διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν. περὶ δὲ Θεοδωρίχου ἐσήμανας ὡς ἐσφετέρισα τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ εἰς ἴδιόν μου κέρδος. τοῦτ' οὖν γνωστὸν ἔστω σοι, ὡς ἐμοί τί ποτε οὐκ ἔδωκεν· ἀλλ' οὔτε εἰ ἔδωκεν, ἐλάμβανον παρ' αὐτοῦ τὸ εἶπον. ἀλλ' ἐκεῖνος τῷ Χριστῷ ἐδάνεισεν αὐτὰ, ἐνταῦθα παραθέμενος εἰς τὰς τῶν πενήτων * χεῖρας, ὅπως ταῦτα κομίσηται παρ' αὐτοῦ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι πολυπλασίονα. εἴθε δὲ καὶ αὐτὴ τοῦτον ἐζήλωσας, κενώσασα τὰ χρήματά σου εἰς τοὺς αἰωνίους θησαυροὺς, Ματθ. ς. ιθ. ὅπου οὔτε σὴς, οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, οὐ κλέπται καὶ ἐπίβουλοι διορύττειν τολμῶσι. δέδωκε γὰρ αὐτὰ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς ἐκκλησίας, ὅπως δι' αὐτῶν γίνηται ἡ φροντὶς τῶν δεομένων. εἰ οὖν βούλει ταῦτα λαβεῖν καὶ λυπῆσαι τὸν Χριστὸν, σὺ ὄψει. πίστευε γάρ μοι, ὅτι ἐὰν τοῦτο ποιήσῃς, θλίβεται κατὰ σοῦ. Τούτων ὑπαναγνωσθέντων τῇ βασιλίσσῃ, ἐπλήσθη θυμοῦ καὶ ὀργῆς, καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῇ ποίῳ τρόπῳ κακώσει τὸν Ἰωάννην. Θεοδώριχος δὲ ἐσχόλαζε τῇ νηστείᾳ καὶ προσευχῇ, προσκαρτερῶν ἀεννάως τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐξάκουστον γενέσθαι εἰς πολλοὺς τόπους τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ τὴν πολιτείαν.

29 *Homilia eius contra Eutropium.*

Ὁ δὲ μέγας ἐκεῖνος τῆς οἰκουμένης φωστὴρ καὶ διδάσκαλος τάς τε παρά τινων γινομένας ἀδικίας σὺν παρρησίᾳ διελέγχειν οὐκ ὤκνει, καὶ βασιλεῖ καὶ βασιλίδι παρῄνει τὰ πρόσφορα, καὶ τοὺς ἱερέας ἠξίου κατὰ τοὺς κειμένους πολιτεύεσθαι νόμους· τοὺς δὲ τούτους παραβαίνειν τολμῶντας ἐπιβαίνειν τῶν ἀνακτόρων ἐκώλυεν, οὐ χρῆναι λέγων τοὺς μὲν τῶν ἱερέων ἀπολαύειν τιμῆς, τὴν δὲ ἀληθῶς ἱερέων μὴ ζηλοῦν βιοτήν. ἕως μὲν οὖν τῷ κλήρῳ προσέκρουεν, ἀσθενὴς ἦν ἡ συσκευωρουμένη κατ' αὐτοῦ μηχανή· ἐπεὶ δὲ καὶ πολλοὺς τῶν ἐν τέλει πέρα τοῦ προσήκοντος ἐξελέγχειν ἐπειρᾶτο, τηνικαῦτα καὶ ὁ κατ' αὐτοῦ φθόνος πλείων ἐξήπτετο, καὶ ταῖς ἀπονοίαις τῶν μισούντων ποιμένων προσκατελάμβανε. καὶ ἐκ τοῦ παραλλήλου μὴ δυνηθέντες αὐτοῦ περιγενέσθαι, διὰ τὸ μὴ ἐπικαλέσασθαι τὸν καταλύτην τοῦ φθόνου σωτῆρα, πλέκουσι διαβολὰς κατὰ τοῦ ὁσίου, μεταποιήσαντες αὐτοῦ τινὰς ὁμιλίας εἰς ὕθλους κατὰ τῆς βασιλίσσης καὶ ἑτέρων τινῶν τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως. καὶ πολλὰ μὲν ἐλέγετο κατ' αὐτοῦ, τὰ πλεῖστα δὲ λοιπὸν καὶ πίστιν ἐνεποίει τοῖς ἀκούουσι, προσθήκην δὲ τῇ διαβολῇ ἐνεποίει ἡ κατὰ Εὐτροπίου τότε λεχθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ὁμιλία. ἐκεῖνος γὰρ ὁ Εὐτρόπιος, εὐνοῦχος τῆς βασιλίσσης, προεστὼς τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος (περὶ οὗ ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν) καὶ τὴν τοῦ ὑπάτου ἀξίαν πρῶτος εὐνοῦχος παρὰ βασιλέως λαβών, ἀμύνασθαί τινας τῇ ἐκκλησίᾳ προσφεύγοντας βουλόμενος, σπουδὴν πεποίηκε παρὰ τοῦ βασιλέως προτεθῆναι νόμον τὸν κελεύοντα μηδένα προσφεύγειν ταῖς ἐκκλησίαις, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἤδη προσφυγόντας ἀφέλκεσθαι. δίκη δὲ εὐθὺς ἐπηκολούθει. προὔκειτο γὰρ ὁ νόμος, καὶ μετ' οὐ πολὺ προσκρούσας τῷ βασιλεῖ ὁ Εὐτρόπιος ἐν τοῖς πρόσφυξιν ἐγινώσκετο. ὁ οὖν μακάριος Ἰωάννης, τοῦ Εὐτροπίου ὑπὸ τὸ θυσιαστήριον κειμένου καὶ ἐκπεπληγότος ὑπὸ τοῦ φόβου, καθεσθεὶς ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος, ἔνθα εἰώθει καὶ πρότερον ὁμιλεῖν, χάριν τοῦ ἐξακούεσθαι, λόγον ἐλεγκτικὸν ἐξέτεινε κατ' αὐτοῦ, ἐφ' ᾧ πλέον ἔδοξε προσκρούειν τισίν, ὅτι τὸν ἀτυχοῦντα οὐ μόνον οὐκ ἠλέει, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ ἤλεγχεν· ἄλλως τε τῶν κακοποιούντων δι' ἑτέραν αἰτίαν ἐξήλεγχε σὺν παρρησίᾳ πολλῇ, δι' ἣν πολλοῖς δυσφόρητος ἦν· ὅθεν καὶ Θεόφιλος ὁ Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος, τοιοῦτος ἦν πρὸς αὐτόν. αὐτὸς δὲ οὐκ ἐποιεῖτο λόγον περὶ τῶν τοιούτων κεφαλαίων, ἀεὶ κατὰ νοῦν ἔχων τὸ τοῦ ἀποστόλου ῥητὸν φάσκον· Εἰ ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην.

30 *Ariani suasu Iohannis pulsi Constantinopoli.*

Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν εἶχον οἱ Ἀρειανίζοντες τὰ συνακτήρια αὐτῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ μεγάλως ἠδημόνει περὶ τούτου ὁ Ἰωάννης, παρακαλῶν τὸν Θεὸν ἀενάως δοῦναι αὐτῷ δύναμιν τούτους τῆς πόλεως ἐξελάσαι· ὅπερ καὶ πεποίηκε ταῖς δεήσεσι τοῦ δούλου αὐτοῦ δυσωπηθεὶς τοιούτῳ τρόπῳ. τῆς ἑορτῆς τῶν ἁγίων θεοφανείων τῆς ἐπιλεγομένης φώτων καταλαβούσης, παρεγένετο ὁ βασιλεὺς Ἀρκάδιος σὺν τῇ Αὐγούστῃ ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ, ἐφ' ᾧ ἐπιτελέσαι τὴν ἁγίαν σύναξιν, καὶ μεταλαβεῖν τῶν ἀχράντων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. εἰσελθόντες οὖν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, καὶ δεξάμενοι τὰς ἁγίας αὐτοῦ εὐχὰς ἐκάθισαν· καὶ ἀτενίσας εἰς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς λέγει αὐτῷ· Ἀληθῶς, πάτερ, οὐκ ἠξιώθη ἡ πόλις αὕτη, ἀπὸ τῶν χρόνων Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἐπισκόπου καὶ διδασκάλου κατὰ τὴν ἁγιωσύνην σου, καὶ ἐπὶ τούτοις εὐχαριστοῦμεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ τῷ καταπέμψαντί σε ἡμῖν ὁδηγοῦντα πρὸς τὰ συμφέροντα. ἴσχυε οὖν καὶ ἀνδρίζου, δοῦλε Χριστοῦ καὶ ἀπόστολε νέε. Ὁ δὲ μακάριος Ἰωάννης ἐμπνευσθεὶς πνεύματος ἁγίου εἶπε τῷ βασιλεῖ· Λόγος μοι, βασιλεῦ, πρός σε θεοσεβέστατε. ὁ δέ, Λέγε, φησί, τίμιε πάτερ. ἀποκριθεὶς δὲ λέγει αὐτῷ προοιμιαστικῶς· Τὸν καταρτίζοντα διάδημα βασιλικὸν καὶ συλλέγοντα τιμίους λίθους πρὸς τὴν τούτου σύστασιν οὐ δέον συμμίξαι αὐτοῖς σκοτεινὸν καὶ ἀφεγγὲς εἶδος, καὶ συντεθεῖναι αὐτοῖς, καὶ σβέσαι τὰς περιφανεῖς καὶ ἀστραπτούσας ἐκείνων μαρμαρυγάς, ἵνα μὴ πᾶσα ἡ τοῦ διαδήματος εὐπρέπεια ἐξ ἐκείνου μωμηθῇ. ὡσαύτως καὶ οἱ ἐπιβαλλόμενοι πλέξαι ἑαυτοῖς στεφάνους ἐπουρανίους, ἐν οὐδενὶ ὀφείλουσιν ἐάσαι αὐτοὺς λείποντας. πάλιν δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος φησιν, Οὐ-

Mat. 5. v. 15

Matth. ε. μη.

δεὶς ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ. καὶ πάλιν, Ἔσεσθε οὖν τέλειοι, ὡς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς εἶπεν αὐτῷ· Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τηλαυγῶς. τότε λέγει αὐτῷ· Ἰδοὺ ὡς ὁρᾷς, Κύριέ μου βασιλεῦ, πᾶσα ἡ πόλις σήμερον εἰς θεοσέβειαν καὶ ὀρθοδοξίαν ἐστὶν, ἀπεχομένων πάντων ἀπὸ πολλῶν προτέρων ἐπιβλαβῶν πραγμάτων· ἔστι δὲ ἐν αὐτῇ ἡ μιαρὰ τῶν Ἀρειανιζόντων αἵρεσις ἐπισκοτοῦσα τὰς ψυχὰς τῶν ἀφελεστέρων ἀνθρώπων, σκάνδαλόν τε καὶ πρόσκομμα γινομένη αὐτοῖς, παῤῥησίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἄγουσα ἐν αὐτῇ, ὡς καὶ τοὺς πλείστους ἀσυνέτως λέγειν, ὅτι εἰ μὴ ἄρα ἐγίνωσκεν ὁ βασιλεὺς ὀρθῶς αὐτοὺς σέβοντας, εἶχε τούτους κωλῦσαι καὶ ἀναχαιτίσαι τοῦ τοιούτου ἐπιχειρήματος. κελεύσει οὖν τὸ ὑμέτερον κράτος ἢ τούτους μετανοήσαντας ἐπὶ ταῖς βλασφημίαις αὐτῶν προσελθεῖν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει, ἢ ἐκβληθῆναι τῆς πόλεως, καὶ ἔξωθεν αὐτῆς ποιεῖν τὰ συνακτήρια αὐτῶν, ἢ τέλεον ἐξορισθῆναι τῆς πόλεως αὐτοὺς καὶ τῆς ὑμετέρας γαληνότητος, καταστραφῆναι δὲ αὖθις καὶ τὰ τούτων ἐναγῆ συνακτήρια. ναὶ παρακαλῶ καὶ ἀντιβολῶ τὴν σὴν ἡμερότητα τοῦτο κελεῦσαι γενέσθαι, καὶ μὴ συγχωρῆσαι ἐπὶ τῆς πανευσεβοῦς βασιλείας σου τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ βλασφημηθῆναι ὑπ' ἐκείνων, μήποτε καὶ ὀργὴν καθ' ἑαυτῶν κινήσωμεν. οὐ γὰρ ἕως τέλους ἀνέξεται ἡμῶν τοῦτο ποιούντων, καὶ μάλιστα εὐμαρῶς δυναμένου τοῦ κράτους σου τοῦτο πρᾶξαι. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι τοὺς προεστηκότας αὐτῶν. παραχρῆμα δὲ παραγενόμενοι ἠρωτήθησαν φράσαι τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἐπισκόπου. οἱ δὲ εἶπον ῥήματα πλήρη βλασφημίας καὶ κακοδοξίας. τότε πλησθεὶς ὁ βασιλεὺς θυμοῦ ἐκέλευσεν αὐτοὺς παραυτὰ τῆς πόλεως ἐκβληθῆναι, καὶ τὰ συνακτήρια αὐτῶν ἀσφαλισθῆναι, ἄχρις ἂν σκέψηται τί ὀφείλει ποιῆσαι περὶ αὐτῶν. ἐξεδέχετο γὰρ αὐτῶν τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβολήν. ὅθεν καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν θεασάμενοι τὸ γενόμενον εἰς αὐτοὺς, ἀπέστησαν τῆς μιαρᾶς ἐκείνης αἱρέσεως, καὶ προσῆλθον τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ. ἐκέλευσε δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ προστάγματα γενέσθαι κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν τύπον ἔχοντα, τὸν μὴ θέλοντα μετανοῆσαι καὶ ἐπιστρέψαι ἐκ τῆσδε τῆς αἱρέσεως εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ἀλλ' ἐπιμένοντα τῇ πλάνῃ αὐτῆς, ἐκβληθῆναι μὲν τῆς πόλεως, τὰ δὲ ὑπάρχοντα αὐτοῦ εἶναι εἰς διαρπαγήν. χρόνου δέ τινος προελθόντος, καὶ τῶν Ἀρειανῶν ἔξω τῆς πόλεως ἐχόντων τὰ συνακτήρια αὐτῶν, ὕστερον πάλιν διά τινων τῆς αὐλῆς τοῦ βασιλέως προϊσταμένων αὐτῶν ἤρξαντο παῤῥησιάζεσθαι. ἡνίκα γὰρ ἑκάστης ἑβδομάδος ἑορταὶ κατελάμβανον, φημὶ δὲ τὸ σάββατον καὶ κυριακὴν, ἐν αἷς συνάξεις κατὰ τὰς ἐκκλησίας εἰώθασι γίνεσθαι, αὐτοὶ ἐντὸς τῶν τῆς πόλεως πυλῶν ἐπὶ τὰς στοὰς ἀθροιζόμενοι καὶ ᾠδὰς ἀντιφώνους πρὸς τὴν τῶν Ἀρειανῶν δόξαν συντιθέντες ᾖδον. καὶ τοῦτο ἐποίουν κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς νυκτός· ὑπὸ δὲ τὸν ὄρθρον τὰ τοιαῦτα ἀντίφωνα λέγοντες διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐξῄεσαν τῶν πυλῶν, καὶ τοὺς τόπους ἔνθα συνῄεσαν κατελάμβανον. ἐπὶ δὲ ἐρεθισμοῖς κατὰ τοὺς τὸ ὁμοούσιον φρονοῦντας λέγοντες οὐκ ἐπαύοντο (πολλάκις γὰρ καὶ τοιαύτην ᾠδὴν ἔλεγον, ποῦ εἰσιν οἱ λέγοντες τὰ τρία μίαν δύναμιν;) τότε δὴ καὶ Ἰωάννης εὐλαβηθεὶς μή τις τῶν ἁπλουστέρων ὑπὸ τῶν τοιούτων ᾠδῶν ἀπελαθῇ τῆς ἐκκλησίας, ἀντιτίθησιν αὐτοῖς τοὺς τοῦ ἰδίου λαοῦ, ὅπως ἂν καὶ αὐτοὶ ταῖς νυκτεριναῖς ὑμνολογίαις σχολάζοντες ἀμαυρώσωσι μὲν τὴν ἐκείνων περὶ τούτων σπουδὴν, βεβαίους δὲ τοὺς οἰκείους πρὸς τὴν ἑαυτῶν πίστιν ἐργάσωνται. ἀλλ' ὁ μὲν σκοπὸς Ἰωάννου ἐδόκει εἶναι χρηστὸς, σὺν ταραχῇ δὲ καὶ κινδύνοις τὸ τέλος ἐδέξατο. ὡς γὰρ λαμπρότεροι οἱ τοῦ ὁμοουσίου ὕμνοι ἐν ταῖς νυκτεριναῖς ὑμνολογίαις ἐδείκνυντο (ἐπινενόηντο γὰρ σταυροὶ ἀργυροῖ φέροντες φῶτα ἐκ τῶν κηρίνων λαμπάδων, τῆς βασιλίδος Εὐδοξίας χορηγούσης τὴν εἰς αὐτὰ δαπάνην) πλῆθος ὄντες οἱ Ἀρειανίζοντες καὶ ζηλοτυπίας καὶ συμπληγάδας ἐπεχείρουν ποιεῖν. ἔτι γὰρ ἐκ τῆς προλαβούσης δυναστείας ἔνθερμοί τε πρὸς μάχην ἦσαν, καὶ κατεφρόνουν αὐτῶν. μὴ μελλήσαντες οὖν ἐν μιᾷ τῶν νυκτῶν συγκροτοῦσι. καὶ βάλλεται μὲν λίθῳ κατὰ τοῦ μετώπου Βρίσων ὁ τῆς βασιλίδος εὐνοῦχος συγκροτῶν τότε τοὺς ὑμνῳδούς, ἀπόλλυνται δὲ καί τινες τοῦ λαοῦ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. ἐφ' οἷς κινηθεὶς ὁ βασιλεὺς διεκώλυε πάλιν τοὺς Ἀρειανοὺς ὑμνολογίας ἐν τῷ δημοσίῳ ποιεῖν. λεκτέον δὲ καὶ ὅθεν ἀρχὴν ἔλαβεν ἡ κατὰ τοὺς ἀντιφώνους ὕμνους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ συνήθεια. Ἰγνάτιος γὰρ ὁ Ἀντιοχείας τῆς Συρίας τρίτος ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου ἐπίσκοπος, ὃς καὶ τοῖς ἀποστόλοις αὐτοῖς συνδιέτριψεν, ὀπτασίαν εἶδεν ἀγγέλων διὰ τῶν ἀντιφώνων ὑμνούντων τὴν ἁγίαν τριάδα, καὶ τὸν τρόπον τοῦ ὁράματος τῇ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησίᾳ παραδέδωκεν· ὅθεν καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις αὕτη ἡ παράδοσις διεδόθη.

31
Iohannes Gaina silentium imponit.

Γαϊνᾶς δέ τις ὀνόματι ἦν ἐν Κωνσταντινουπόλει, Κελτὸς μὲν τὸ γένος, βαρβαρότερος δὲ τὴν γνώμην. ὑπὸ Ῥωμαίοις δὲ γενόμενος, καὶ στρατιᾷ προσομιλήσας, κατὰ βραχὺ δὲ προκόψας, τέλος στρατηλάτης Ῥωμαίων ἱππικῆς τε καὶ πεζικῆς ἀναδείκνυται. οὗτος τὴν Ἀρείου λώβην μεταλαχὼν μίαν τῶν θείων σηκῶν τῶν ἐντὸς τῆς πόλεως προσνεμηθῆναι τοῖς ὁμοθρήσκοις ἐτόλμησε τὸν βασιλέα Ἀρκάδιον αἰτήσασθαι. ὁ δὲ σκοπήσειν ἔφη, καὶ θεραπεύειν αὐτὸν ἐπηγγείλατο. καὶ τὸν θεῖον μεταπεμψάμενος Ἰωάννην καὶ τὴν αἴτησιν εἶπε, καὶ τῆς δυναστείας ἀνέμνησε, καὶ τὴν μελετωμένην ὑπῃνίξατο τυραννίδα, καὶ παρεκάλει τῇ δόσει χαλινῶσαι τὸν τοῦ βαρβάρου θυμόν. ὁ δὲ γενναῖος ἐκεῖνος ἀνήρ, μὴ τοιαῦτα ἔφη, βασιλεῦ, ὑπισχνοῦ, μηδὲ διδόναι τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ παρακελεύου. οὐ γὰρ ἀνέξομαι τοὺς τὸν Θεὸν Λόγον θεολογοῦντάς τε καὶ ὑμνοῦντας ἐξαγαγεῖν, τοῖς δὲ τοῦτον βλασφημοῦσιν ἐκδοῦναι τὸν θεῖον νεών. καὶ μή τοι δείσῃς τὸν βάρβαρον, βασιλεῦ, ἀλλ' ἄμφω καλέσας, ἐμέ τε κἀκεῖνον, σὺ μὲν ἡσυχῇ τῶν λεγομένων ἐπάκουε, ἐγὼ δὲ ἐκείνου χαλινώσω τὴν γλῶτταν, καὶ πείσω ἥκιστα αἰτῆσαι, ὃ μὴ δοῦναι συμφέρει. τούτων ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἥσθη τε καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἀμφοτέρους ἐκάλεσε. καὶ ὁ μὲν τὴν ἐπαγγελίαν ἐζήτει· ὁ δὲ μέγας Ἰωάννης ἀντέλεγε, φάσκων οὐκ ἐξεῖναι βασιλεῖ τῶν θείων κατατολμᾶν εὐσεβεῖν γε προῃρημένῳ. ἐκείνου δὲ λέγοντος, ὡς χρὴ κατ' αὐτὸν εὐκτήριον ἔχειν οἶκον, ἅπας σοι, ἔφη ὁ θεῖος Ἰωάννης, πιστὸς οἶκος ἀνέῳκται, καὶ οὐδεὶς εἴργει προσεύξασθαι προθυμούμενον. ἀλλ' ἐγώ, ἔφη ὁ Γαϊνᾶς, ἑτέρας ὑπάρχω συμμορίας, καὶ σὺν ἐκείνοις ἕνα θεῖον οἶκον ἔχειν αἰτῶ· καὶ μάλα γε δικαίως αἰτῶ, πολλοὺς ὑπὲρ Ῥωμαίων πολεμικοὺς ὑπομένων ἀγῶνας. ἀλλ' ἔχεις, ἔφη Ἰωάννης, μείζους τῶν πόνων τὰς ἀντιδόσεις. στρατηγός τε γὰρ εἶ, καὶ τῆς ὑπατικῆς ἠξιώθης στολῆς. καὶ χρή σε σκοπῆσαι, τίς μὲν ἦσθα πάλαι, τίς δὲ γεγένησαι νῦν· καὶ τίς μὲν ἡ προτέρα πενία, τίς δὲ ἡ παροῦσα περιουσία· καὶ ποίοις μὲν ἐσθήμασιν ἐκέχρησο πρὶν διαβῆναι τὸν Ἴστρον, ὁποῖα δὲ νῦν περιβέβλησαι. σκόπησον τοίνυν ὡς ὀλίγοι μὲν οἱ πόνοι, μέγιστα δὲ τὰ γέρα, καὶ μὴ γίνου περὶ τοὺς τετιμηκότας ἀχάριστος. τοιούτοις δὲ χρώμενος λόγοις ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, ἐπεστόμισε τὸν Γαϊνᾶν καὶ σιγὴν ἄγειν ἠνάγκασεν, ὥστε τὸν βασιλέα θαυμάσαι τὴν Ἰωάννου σοφίαν, καὶ ὅπως διὰ βραχέων λόγων δεδύνηται τὸν τοιοῦτον ἀπάνθρωπον καὶ ὠμοβάρβαρον καταλαβεῖν καὶ ἐμφράξαι αὐτοῦ τὸ βλάσφημον εἰς Θεὸν στόμα. χρόνου δὲ διελθόντος τὴν πάλαι μελετηθεῖσαν ὁ Γαϊνᾶς ἐγύμνωσε τυραννίδα, καὶ τὴν στρατιὰν ἐν τῇ Θρᾴκῃ συναγαγὼν ἐλῄζετό τε καὶ ἐδῄου τὰ πλεῖστα. ταῦτα μαθόντες, κατεπλήχθησαν ἅπαντες καὶ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, καὶ οὔτε παρατάττεσθαί τις πρὸς ἐκεῖνον ἐβούλετο· οὔτε πρεσβεύεσθαι. τὸ γὰρ τῆς γνώμης βάρβαρον ἕκαστος ὑφορᾶτο. ὅτε τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὡς δεδιότας καταλιπόντες, τὸν μέγαν τοῦτον ἔπεισαν ἀριστέα τὴν πρεσβείαν ποιήσασθαι πρὸς ἐκεῖνον. ὁ δὲ οὐδὲ τὴν γεγενημένην αἰτίασιν λογισάμενος, οὔτε τὴν ἐξ ἐκείνης φυεῖσαν διαφοράν, προθύμως εἰς τὴν Θρᾴκην ἐξώρμησε. γνοὺς δὲ ἐκεῖνος τὴν πρεσβείαν, καὶ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας γεγενημένην ἐνθυμηθεὶς παρρησίαν, ὑπήντησέ τε πόρρωθεν, καὶ τὴν ἐκείνου δεξιὰν τοῖς ὀφθαλμοῖς προσεπέθηκε, καὶ μέντοι καὶ τοὺς παῖδας τοῖς ἱεροῖς αὐτοῦ προσοικόμισε γράσι· διὸ καὶ τὴν αἴτησιν ἐξαιρείσαν, ὑπόσπονδος αὖθις Ῥωμαίοις γενόμενος, διαλύσας τὸν τῆς τυραννίδος ἐν τῷ τέως χειμῶνα, καὶ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα εἰρήνην ἠσπάσατο. οὕτω πέφυκεν ἀρετὴ καταιδεῖν τε καὶ καταπλήττειν τοὺς ἄγαν δυσμενεστάτους. οὐ μετὰ πολὺ δὲ διὰ τῆς Θρᾴκης φυγῇ χρησάμενος ὁ Γαϊνᾶς, περιπίπτει δυνάμει Ῥωμαίων, καὶ ἀναιρεῖται ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ βαρβάροις. τὰ δὲ περὶ τοῦ τοιούτου πολέμου ἐν ἑτέρᾳ συγγραφῇ ἐκδέδοται ὑπό τινων.

32 *Asianorum episcoporum depositio.*

Ἐπὶ δὲ τῆς τρισκαιδεκάτης ἐπινεμήσεως τοῦ τότε διέποντος κύκλου, ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐλθόντες τινὲς ἀπὸ Ἀσίας τινῶν ἕνεκα ἀναγκαίων διέτριβον. ἐν αὐτῇ σὺν Θεοτίμῳ τῷ τῆς Σκυθίας ἐπισκόπῳ, καὶ Ἀμμωνος τοῦ Αἰγυπτίου ἐπισκόπου Θρᾴκης, καὶ Ἀραβινοῦ ἐπισκόπου Γαλατίας, καὶ Παλλαδίου ἐπισκόπου Ἑλενουπόλεως, καὶ ἑτέρων πλειόνων ἐπισκόπων, πάντων μητροπολιτῶν, γεγηρακότων, συντεινόντων εἰς εἴκοσι καὶ δύο ἐπισκόπους, πάντων συναγομένων καὶ κοινωνούντων, ἐπιτηρήσας Εὐσέβιός τις ἀπὸ τῶν Κελβιανῶν λεγομένων τόπων, ἐπίσκοπος Οὐαλεντινίου πόλεως, τὴν συνηγμένην σύνοδον, ἐπιστὰς ἐν μιᾷ τοῦ σαββάτου λιβέλλους ἐπιδέδωκε τῇ συνόδῳ, δηλαδὴ ἀκολούθως προτάξας τὸ ὄνομα Ἰωάννου, κατὰ Ἀντωνίνου τοῦ Ἐφεσίων ἐπισκόπου ἑπτὰ κεφάλαια ἐντάξας, ἅπερ εἰσὶ ταῦτα. Τὸ μὲν πρῶτον, ὅτι κειμήλια χωνεύσας ἀργυρᾶ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ κατεσκεύασε. Δεύτερον δὲ, ὅτι μάρμαρα τῆς εἰσόδου τοῦ βαπτιστηρίου λαβὼν τῷ ἰδίῳ βαλανείῳ προσέθηκε. Τρίτον, ὅτι κίονας ἐκκλησιαστικοὺς ἀπὸ πλειόνων ἐτῶν κειμένους ἔνδον εἰς τὸν ἑαυτοῦ τρίκλινον ἔστησε. Τέταρτον, ὅτι παῖς αὐτοῦ φόνον ἐποίησε, καὶ ἔχει αὐτὸν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ἀνέγκλητον. Πέμπτον, ὅτι χωρία ὑπὸ Βασιλίσσης τῆς μητρὸς Ἰουλιανοῦ τοῦ βασιλέως καταλειφθέντα τῇ ἐκκλησίᾳ πωλήσας ἐσφετερίσατο. Ἕκτον, ὅτι ἀποταξάμενος τῆς ἰδίας γαμετῆς, πάλιν αὐτῇ συνῆλθε, καὶ ἐπαιδοποίησεν ἐξ αὐτῆς. Ἕβδομον, ὅτι ὡς νόμον καὶ δόγμα ἔχει πωλεῖν τὰς τῶν ἐπισκόπων χειροτονίας κατὰ τὴν προσόδων ἀναλογίαν. πάρεισι γὰρ τινὲς δεδωκότες καὶ χειροτονηθέντες, καὶ ὁ λαβών. ἐπὶ τούτοις ἔχω τὰς ἀποδείξεις. ὁ δὲ θαυμάσιος Ἰωάννης κοιμῆσαι τέως τὸν ζῆλον βουλόμενος διὰ τῆς αὐτοῦ ἐπιεικείας, ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀδελφὲ Εὐσέβιε, ἐπειδὴ πολλάκις αἱ κατὰ λύπην κατηγορίαι οὐκ εὐχερῶς ἔχουσι τὰς ἀποδείξεις, παρακέκλησο παύσασθαι τοῦ ἐγγράφως κατειπεῖν τοῦ ἀδελφοῦ Ἀντωνίνου, ἡμῶν τὰς αἰτίας τῆς λύπης διορθουμένων. πρὸς τούτοις διαθερμανθεὶς τραχέσιν ἐχρῆτο λόγοις, σφαδάζων ὅλως κατὰ τοῦ Ἀντωνίνου, καὶ ἐπιμένων τῇ κατηγορίᾳ. τότε παρακαλεῖ ὁ μέγας Ἰωάννης Παῦλον τὸν Ἡρακλείας ἐπίσκοπον (ἐδόκει γὰρ σπουδάζειν τῷ Ἀντωνίνῳ) ἵνα εἰς φιλίαν αὐτοὺς συναγάγῃ. καὶ ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν σὺν τοῖς ἐπισκόποις. ἦν γὰρ καιρὸς τῆς ἱερατείας. δοὺς δὲ τῷ λαῷ τὴν συνήθη τῆς εἰρήνης προσηγορίαν, ἐκάθισε σὺν τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις. ἐπισχεθεὶς δὲ λεληθότως ὁ κατήγορος Εὐσέβιος ἐπὶ πάντος τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐπισκόπων ἐπιδίδωσιν ἕτερον βιβλίον τὰ αὐτὰ περιέχον κεφάλαια, ὁρκίζων τὸν Ἰωάννην ὅρκοις φρικτοῖς, συμπλέξας αὐτοῖς καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν βασιλέων μετὰ πολλῆς ταραχῆς, ὡς νομίσαι τοὺς λαοὺς διαπτοηθέντας ἐπὶ τῷ ἱταμῷ, ὅτι θανάτου συγχώρησιν παρακαλεῖ αἰτῆσαι τὸν βασιλέα. ὁ δὲ Ἰωάννης θεασάμενος τὴν ἔνστασιν τοῦ ἀνδρός, τὸ ἀπαραχώρητί τε καὶ ἀπερίοπτον θέλων τοῦ λαοῦ, ἐδέξατο τὸ βιβλίον, καὶ μετὰ τὰ ἀναγνώσματα τῶν θείων λογίων παρακαλέσας Πανσόφιον τῆς Πισιδίας προσαγαγεῖν τὰ δῶρα, αὐτὸς ἐξῆλθε σὺν τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις (παρῃτεῖτο γὰρ ἐπιθόλως ἱερατεύειν κατὰ τὸ εὐαγγέλιον, τὸ, Ὅταν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου, καὶ τὰ ἑξῆς) καὶ διασκεψάμενος μετὰ τὴν τοῦ λαοῦ ἀπόλυσιν, καθεσθεὶς ἐν τῷ φωτιστηρίῳ σὺν τοῖς ἐπισκόποις τὸν κατήγορον προσκαλεῖται, φήσας ἐπὶ πάντων· καὶ πάλιν σοι λέγω τὰ αὐτά, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ λύπης καὶ λέγουσι καὶ γράφουσι πολλά, ἀπονοοῦντες περὶ τὰς ἀποδείξεις. Εἰ τοίνυν σαφῶς ἐπίστασαι περὶ ὧν βούλει κατηγορεῖν (οὔτε γὰρ δυνάμενοι ἀπωθούμεθα, οὔτε μὴ δυνάμενοι ἕλκομεν) πρὶν οὖν ἀναγνω-

Matth. 5. xγ.

θῆναι τὸ βιβλίον, ἐκλέξαι τὸ συμφέρειν. μετὰ γὰρ τὸ ἀναγνωσθῆναι καὶ εἰς ἀκοὰς πάντων ἐλθεῖν, περιττολογουμένων τῶν ὑπομνημάτων, οὐκέτι σοι ἔξεστιν ἐπισκόπῳ ὄντι αἰτεῖν ἀβουλητίσια. ἐπὶ τούτοις πάλιν ἐπέμψε τῇ ἐνστάσει, πρὸς οἷς κελεύουσιν ἀναγνωσθῆναι τὸ βιβλίον. ἀνεγνώσθησαν δὲ τὰ προειρημένα κεφάλαια. τότε λέγουσιν οἱ γέροντες τῶν ἐπισκόπων πρὸς Ἰωάννην, ἀκούσαντες τὴν δύναμιν τοῦ βιβλίου· εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἓν τοῦ ἑνὸς κεφαλαίου δυσαπόδεικτόν ἐστι καὶ ἀπηγορευμένον πάντη κατὰ τοῖς ἱεροῖς νόμοις, ἵνα μὴ δόξωμεν ἐν τοῖς ὑποβεβληκόσι τὴν ἅπασαν σχολὴν ποιεῖσθαι, ἀπὸ τοῦ φρικωδεστάτου ἡ ἐξέτασις γίνηται. εἰ γὰρ ἐκεῖνο ἀληθῶς εὑρεθείη, οὐκ ἔστι ἀντίρρησις περὶ τῶν λοιπῶν κεφαλαίων, τῆς ῥίζης ἐκείνου τοῦ κεφαλαίου πᾶν εἶδος κακίας καρποφορούσης, κατὰ τὸ εἰπόντα· Ῥίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία. ὁ γὰρ ἐπ' ἀθώοις δῶρα λαμβάνων, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος διανομὴν ἀργυρίῳ ἀπεμπωλήσας, πῶς φείσεται ἔτι κειμηλίων ἢ λίθων ἢ χωρίων τῆς ἐκκλησίας; τότε ὁ μακάριος Ἰωάννης ἄρχεται τῆς ἐξετάσεως, φήσας πρὸς Ἀντωνῖνον· σὺ τί λέγεις πρὸς ταῦτα; ὁ δὲ ἠρνήσατο ἐξ ἀνάγκης. πῶς γὰρ οἷόν τε ἐκ προοιμίων αὐτὸν τὴν ἰδίαν αἰσχύνην ὁμολογῆσαι; ἠρωτήθησαν οἱ δεδωκότες τὸ χρυσίον· ἠρνήσαντο καὶ ἐκεῖνοι ἐπὶ τούτοις. ἐπιμηκοῦς οὖν τῆς ἐξετάσεως γενομένης μέχρις ὥρας ὀγδόης, ἐκ τεκμηρίων μορφοῦται ἡ δίκη. καταλήγει τὰ τελευταῖα, ὡς εἰκός, εἰς μάρτυρας, ἐφ' ὧν καὶ δεδώκασι καὶ εἰλήφασι. οὐ παρῆσαν οὖν οἱ μάρτυρες. χρεία δὲ τῆς τούτων παραστάσεως. ἀποβλέψας οὖν ὁ ὅσιος Ἰωάννης εἰς τὸ ἐργῶδες τῆς τούτων παραστάσεως, προθυμεῖται ἐπὶ καθαρισμῷ τῆς τοῦ Θεοῦ ἁγίας ἐκκλησίας, καὶ ἀφειδῶν τῶν μαρτύρων, δι' ἑαυτοῦ παραγενόμενος εἰς τὴν Ἀσίαν, τὴν ἐξέτασιν τῶν κατὰ Ἀντωνίνου ἐπιδοθέντων κεφαλαίων συμπεραιῶσαι. θεασάμενος οὖν ὁ Ἀντωνῖνος τὸ ἄοκνον αὐτοῦ καὶ τὸ ἀδέκαστον, ὡς ἅτε συνειδὼς ἑαυτῷ, ὑπεισελθὼν εἰς ἕνα τινὰ τῶν τότε κρατούντων (οὗ καὶ τῶν γηδίων ἐφρόντιζεν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὄντων) κατασχεθῆναι τὸν Ἰωάννην, ἵνα μὴ ἀπέλθῃ εἰς τὴν Ἀσίαν, ὑποσχόμενος τὴν τῶν μαρτύρων παράστασιν· ὃς ἐξ αὐτῆς παρασκευάζει δηλωθῆναι ἐκ τοῦ παλατίου τὸν Ἰωάννην τάδε. ἄτοπόν ἐστι πρᾶγμα ἐπίσκοπόν σε ὄντα, καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν προστάτην, ἐν τοσαύτῃ προσδοκίᾳ τοῦ θορύβου καταλείψαντά σε τὴν πόλιν στέλλεσθαι τὴν ἀποδημίαν εἰς τὴν Ἀσίαν, δυσχερῶς τῶν μαρτύρων διαγινομένων. ἦν δὲ ὁ προσδοκώμενος θόρυβος Γαϊνᾶ τοῦ βαρβάρου, περὶ οὗ ἀνωτέρω εἴρηται. πείθεται οὖν ἀπομεῖναι, φροντίζων ὁμοῦ καὶ τῆς δίκης καὶ τῆς συντελείας τῶν μαρτύρων. ἕρμαιον δὲ τῷ κατηγορηθέντι ὑπῆλθεν ἡ εἰς τοὺς μάρτυρας ἀναβολή, οὓς ἠδύνατο φυγαδεῦσαι ἢ ἀργυρίῳ ἢ δυναστείᾳ. ταῦτα προεωρακὼς ὁ Ἰωάννης σκέπτεται μετὰ τῆς παρούσης συνόδου τινὰς τῶν παρόντων ἐπισκόπων ἀποστεῖλαι εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ ἐρωτήσει τῶν μαρτύρων. ἐξ αὐτῆς οὖν ὡρίσθησαν τρεῖς ἐπίσκοποι κατελθεῖν, Συγκλήτιος μητροπολίτης Τραϊανουπόλεως, καὶ Ἡσύχιος ὁ Οπαρίου, καὶ Παλλάδιος ὁ Ἑλενουπόλεως, διαλαλήσας εἰς τὴν σύνοδον ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν, ὡς τὸν ἐντὸς δύο μηνῶν μὴ ἀπαντήσαντα ἐν τοῖς αὐτοῦ δικαίοις ἐν Ὑπέποις τῇ Ἀσιανῶν πόλει (διὰ τὸ ἐκ γειτόνων εἶναι) καὶ τοὺς ἐλεγχομένους καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν ἐπισκόπων τοὺς ὀφείλοντας συνδικάσαι τοῖς περὶ Συγκλήτιον) τοῦτον ἀκοινώνητον γίνεσθαι. πρὸς τούτοις κατῆλθον οἱ τυπωθέντες, Συγκλήτιος καὶ Παλλάδιος ἐν Σμύρνῃ (ὁ γὰρ Ἡσύχιος φίλος ὢν τοῦ Ἀντωνίνου προσεποιήσατο κεκακῶσθαι) ἐξ αὐτῆς δὲ γράψαντες ἐσήμαναν ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι τὴν ἑαυτῶν ἐνδημίαν, ἵνα συνδραμόντες εἰς τὴν ὡρισμένην πόλιν ἐκπληρώσωσι τὰς ὑποσχέσεις. οἱ δὲ πείσαντες ἀλλήλους, ὁ μὲν χρυσίῳ, ὁ δὲ ὅρκῳ φίλοι γεγόνασι περὶ τῆς τῶν δικαζόντων παρουσίας. συνδραμόντες δὲ σχήματι ἐν τῇ Ὑπέπῳ, ἐνόμισαν τοὺς κριτὰς διαστάζειν ἐπὶ ὑπερθέσει πάλιν τῶν μαρτύρων, ὡς ἐκδημούντων εἰς διαφόρους χρείας. πρὸς τούτοις ἐρωτῶσιν οἱ δικασταὶ τὸν κατήγορον, ἐντὸς πασῶν ἡ-

μερῶν

α. Τιμ. ς. ι.

τῇ Ἀσίᾳ

πωνίε

μερῶν ἄλλας αὐτοὺς, καὶ ἐνδιδόμεθα; νομίσας ἐκεῖνος δυσφορεῖν αὐτοὺς πρὸς τὴν τῶν ἀέρων ἐπιτήδειον ἀποχωρεῖν (ἦν γὰρ τὸ ἀκραιφνὲς τῆς θερινῆς ὥρας) ὑπέσχετο ἐντὸς τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἐγγράφως ἢ ἀγαγεῖν τοὺς μάρτυρας, ἢ ὑφίστασθαι τὰ τῶν κανόνων. ἀφεθεὶς οὖν ὡς ἐπὶ ζητήσει τῶν μαρτύρων, καταλιπὼν τὸ πρᾶγμα, καταλαμβάνει τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐκεῖσε διαλανθάνων. ἐξεδέξαντο οὖν οἱ κριταὶ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας, καὶ οὐδαμοῦ ἐφάνη. τότε γοῦν ἐπιστέλλουσι τοῖς πανταχοῦ τῆς Ἀσίας ἐπισκόποις, ποιήσαντες αὐτὸν ἀκοινώνητον, ὡς λειποτάκτην, ἢ συκοφάντην. μετὰ δὲ τοῦτο προσκαρτέρησαν ἄλλας τριάκοντα ἡμέρας. καὶ ὡς οὐδαμοῦ ἐφάνη, ἀναχωρήσαντες ἦλθον ἐν Κωνσταντινουπόλει, κἀκεῖσε περιτυχόντες αὐτῷ ἐνεκάλουν ἐπὶ τῷ τετολμημένῳ. ὁ δὲ πάλιν ἀρρωστίαν σώματος προφασισάμενος ὑπισχνεῖται τοὺς μάρτυρας. τούτων οὕτω χρονοτριβουμένων, ἀποθνήσκει ὁ Ἀντωνῖνος, μεθ' οὗ εἶχεν ὁ Εὐσέβιος τὴν δίκην. αὖθις δὲ ἔρχεται ψήφισμα ἀπὸ Ἀσίας, τοῦτο μὲν τοῦ κλήρου τῆς Ἐφεσίων ἐκκλησίας, τοῦτο δὲ τῶν ἐπισκόπων πρὸς τὸν μακάριον Ἰωάννην, προσέχον ἀξίωσιν μεθ' ὅρκου φρικτοῦ. φησὶ γάρ, Ἐπειδὴ τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις φύρδην οἵ τε θεσμοί, καὶ ἡμεῖς ἐποιμάνθημεν, ἀξιοῦμέν σου τὴν ὁσιότητα κατελθοῦσαν τύπον ἐπιθεῖναι θεόπνευστον τῇ Ἐφεσίων ἐκκλησίᾳ ἐκ μακρῶν τῶν χρόνων καταπονηθείσῃ, τοῦτο μὲν ὑπὸ τῶν τὰ Ἀρείου φρονούντων, τοῦτο δὲ ὑπὸ τῶν τὰ ἡμέτερα μετὰ πλεονεξίας, καὶ φιλαρχίας αὐχούντων· ἐπεὶ μάλιστα πολλοὶ ἐφεδρεύουσιν, ὡς λύκοι βαρεῖς, διὰ χρημάτων ἁρπάσαι τὸν θρόνον τῆς ἐπισκοπῆς ἐπειγόμενοι. Ὁ δὲ Ἰωάννης ἐν τοσαύτῃ σώματος ἀσθενείᾳ καὶ ἀνωμαλίᾳ, καὶ χειμερίας τῆς ὥρας οὔσης, οὐδὲν πρὸ ὀφθαλμῶν λυπηρὸν θεασάμενος, ἐπὶ καταστάσει μάλιστα νενοσηκότων πραγμάτων ὅλης τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως δι' ἀπειρίαν ἢ ἐρημίαν ποιμένων, τονωθεὶς τῇ προθυμίᾳ, ἐμβὰς εἰς πλοῖον ἀπαίρει τῆς πόλεως. ἐπιμείναντες οὖν ἐν τῷ πλοίῳ ῥεμβόμενοι δύο ἡμέρας ἴσως, τῇ τρίτῃ ἐξῆλθον εἰς Ἀπάμειαν, ἐν ᾗ ἐξεδέχοντο Παῦλος καὶ Κυρῖνος καὶ Παλλάδιος ἐπίσκοποι. τούτους γὰρ ἐλάμβανε συνεκδήμους ὁ Ἰωάννης. διανύσαντες δὲ τῇ πεζικῇ πορείᾳ τὴν ὁδὸν, ἐπιβάλλουσιν εἰς τὴν Ἔφεσον, καὶ συναγαγόντες τοὺς τῆς Λυδίας ἐπισκόπους καὶ Καρίας καὶ Ἀσίας, συντείνονται εἰς ἑβδομήκοντα ἄνδρας, ποιοῦνται τὴν χειροτονίαν, τῶν πολλῶν ἐκ προθυμίας ἐκγειτ ἀπαντησάντων, μάλιστα Φρυγῶν, ἐπὶ ἀπολαύσει σοφίας στόματος αὐτοῦ, κατὰ τὸ εἰρημένον· Σοφία ἐν ἐξόδοις ὑμνεῖται, τουτέστιν, ἐν καρδίαις ταῖς διὰ πολυτρόπων θλίψεων πλατυνθείσαις. τούτων οὕτως ἐχόντων, προσῆλθε τοῖς ἐπισκόποις πᾶσιν ὁ τῆς μακρηγορίας ἡμῖν αἴτιος γεγονὼς Εὐσέβιος ὁ κατήγορος Ἀντωνίνου, τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων ἀξιῶν δεχθῆναι εἰς κοινωνίαν. τότε προσαντιλέγουσί τινες τῶν ἐπισκόπων μὴ δεῖν αὐτὸν δεχθῆναι εἰς κοινωνίαν, ὡς συκοφάντην. ὁ δὲ ἱκέτευσε, λέγων· ἐπειδὴ ἡ δίκη τὸ πλεῖστον μέρος ἐπὶ ἔτη δύο ἐβασανίσθη, εἰς μάρτυρας δὲ γεγένηται ἡ ὑπέρθεσις, δέομαι τῆς ὑμετέρας θεοσεβείας σήμερον παραυτὰ δοθῆναί μοι τοὺς μάρτυρας. εἰ γὰρ καὶ Ἀντωνῖνος ἐτελεύτησεν ὁ λαβὼν τὸ χρυσίον καὶ χειροτονήσας, ἀλλ' οὖν ἐμμένουσιν οἱ δεδωκότες καὶ χειροτονηθέντες. ἀποκριθεῖσα ἡ σύνοδος εἶπε, δίκαιον ζητηθῆναι τὸ πρᾶγμα. ἄρχεται οὖν ἡ ὑπόθεσις ἐξ ἀναγνώσματος τῶν προτέρων προελθόντων ὑπομνημάτων· εἰσῆλθον οἱ μάρτυρες· εἰσῆλθον καὶ οἱ ἐξ τῶν δεδωκότων καὶ χειροτονηθέντων. καὶ ἐν μὲν ταῖς ἀρχαῖς ἠρνοῦντο. ἐπιμενόντων δὲ τῶν μαρτύρων, τῶν μὲν λαϊκῶν, τῶν δὲ καὶ πρεσβυτέρων οἷς ἔδοξεν τεθαρρηκέναι, καὶ γυναικῶν τινες, καὶ τὰ εἴδη τῶν ἐνεχύρων λεγόντων, καὶ τοὺς τόπους καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τὴν ποσότητα, οὐ πολὺ διακειμένης αὐτῶν κακῶς τῆς συνειδήσεως, αὐθαίρετοι ὁμολογοῦσι δίχα πολλῆς ἀνάγκης, ὅτι καὶ δεδώκαμεν, ὡμολόγηται, καὶ γεγόναμεν τοιαύτην νομίσαντες εἶναι ἀκολουθίαν, ἵνα δόξωμεν τοῦ βουλευτηρίου ἐλευθεροῦσθαι. καὶ νῦν δεόμεθα, εἰ μὲν ὅσιον ἡμᾶς ἐστιν ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς ἐκκλησίας ἐπεὶ, καὶ τὸ χρυσίον, ὃ δεδώκαμεν, ἵνα λάβωμεν. τινὲς γὰρ ἐξ ἡμῶν τὰ τῶν γυναι-

Παροιμ. α. ι.

χθὲν ἡ μὲν διεδίκει μόνη σκηνή. καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης πρὸς ταῦτα ὑπεδέξατο τῇ συνόδῳ, ἐπεὶ τοῦ μὲν βουλευτηρίου ἐγὼ αὐτοὺς σὺν Θεῷ ἀπαλλάξω, ἀξιώσας τὸν βασιλέα· ὑμεῖς δὲ προστάξατε αὐτοῖς λαβεῖν, ὃ δεδώκασι παρὰ τῶν Ἀντωνίνου κληρονόμων. τότε προσέταξεν ἡ σύνοδος μετὰ χρόνον αὐτοὺς ἀναλαβεῖν παρὰ τῶν κληρονόμων Ἀντωνίνου, κοινωνεῖν δὲ εἴσω τοῦ θυσιαστηρίου, εἶναι δὲ ἀπὸ ἱερέων· ἵνα μὴ τούτων συγχωρηθέντων, ἔθος γένηται Ἰουδαϊκὸν τοῦ πωλεῖν καὶ ἀγοράζειν τὴν ἱερωσύνην. τούτων πάντων εἰσὶ καὶ ὑπομνήματα, καὶ οἱ κρίναντες. καὶ οὐκ εἰς μίαν ἡμέραν γέγονε ταῦτα, ἢ γοῦν ἡ ἐξέτασις, ἀλλ' ἐπὶ δύο ἔτη. καὶ ἔστερξαν οἱ καθαιρεθέντες, τῆς μελλούσης κρίσεως ἐλευθερωθέντες, ὡς τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν ἐκδικεῖν δημοσίων ἅπτεσθαι πραγμάτων. καὶ εἰς τόπους αὐτῶν ἕτεροι ἀεὶ παῖδες ἀντεισήχθησαν, βίῳ καὶ λόγῳ κεκοσμημένοι. εὑρὼν δὲ ὁ Ἰωάννης καὶ ἄλλους ἓξ ἐπισκόπους ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὠνητὰς τῆς ἱερατικῆς ἀξίας, τούτους θείᾳ ψήφῳ καθεῖλεν, ἀξίως. τίς ἐδάκρυσε; τίνος δὲ ῥῖνες ἔσταξαν αἷμα; ποῖος ἀράχνης ἐσχίσθη; τίς δὲ τῆς οἰκίας αὐτοῦ ἐξηλάθη; τίς δὲ ὀβολὸν ἐζημιώθη; ποῖος δὲ τῆς Ἀσίας ἀγύρτης, ἢ δημιουργός, ἢ κηπαῖος, ἢ σκυτοτόμος, ἢ δημότης οὐκ ἠσμένισε τὸ γεγενημένον, ἐπεκδικίᾳ τῶν ἱερωνόμων ἐπιφημιζομένων; τούτων ἁπάντων καθαιρεθέντων, καὶ τῶν προστατῶν διὰ τὴν τῆς ἱερωσύνης καθαρότητα (καὶ ὧν εἰσὶ καὶ τὰ ὑπομνήματα σωζόμενα) μεθ' ὑπογραφῆς τῶν εἴκοσι δύο ἐπισκόπων τὴν ἀρχὴν ἀκουσάντων, καὶ τῶν ἑβδομήκοντα τὸν καθελόντων καὶ τὴν δίκην βραβευσάντων, κρίσει ἐχειροτόνει τῶν μὴ ταῖς πόλεσιν ἐπισκόπους ἐπιλεκτοὺς καὶ ἀκτήμονας, ἀποφεύγοντας μὲν τὸ πρᾶγμα, ἱεροπρεπῆ δὲ ἔχοντας βίον, ἀσυγκρίτους γενομένους περὶ ταῦτα. ἀλλὰ καὶ τοιούτους ὄντας τοὺς χειροτονουμένους ὅμως ἠσφαλίζετο ὅρκῳ, καὶ κατέκρινε, λέγων, προφέρων μὲν τὰ πρὸς Τιμόθεον παρὰ τοῦ ἱερωτάτου Παύλου γραφέντα περὶ ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν, ἐν οἷς ἐστι καὶ τοῦτο· Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις· σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει. ἐπεὶ δὲ ταῦτα κατώρθωσεν ὁ μακάριος Ἰωάννης ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ζήτησις ἐγένετο περὶ χειροτονίας τοῦ ἐπισκόπου Ἐφέσου, Ἀντωνίνου τοῦ ἐπισκόπου τετελευτηκότος· ἄλλου τι ἄλλοι προβάλλεσθαι σπουδαζόντων, αὐτὸς ὁ Ἰωάννης Ἡρακλείδην τινὰ διάκονον ἑαυτοῦ γένει Κύπριον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προεβάλετο. γενομένης δὲ ἐπὶ τούτῳ στάσεως οὐκ ὀλίγης ἐν τῇ Ἐφέσῳ, ὡς οὐκ ἀξίου πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ Ἡρακλείδου ὄντος, ἀνάγκη γέγονε χρονίζειν τὸν Ἰωάννην εἰς τὴν Ἔφεσον.

α. Τιμ. ε. κϐ.

Παρέλκοντος δὲ αὐτοῦ κατ' αὐτὴν ὁ Σευηριανὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐρασμιώτερος τοῖς ἀκροαταῖς ἐγένετο. καὶ ταῦτα οὐκ ἐλάνθανε τὸν Ἰωάννην. ταχέως γὰρ αὐτῷ τὰ γινόμενα διηγγέλλετο. πολλὰς μέντοι ἐκκλησίας Ναυατιανῶν καὶ τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν ἀφελὼν ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔρχεται. καὶ αὐτὸς μὲν πάλιν τὴν προσήκουσαν κηδεμονίαν τῶν ἐκκλησιῶν ἐποιεῖτο, ἐξηγούμενος τὰ πρὸς ὠφέλειαν καὶ σωτηρίαν ψυχῆς τοῦ λαοῦ. λεκτέον δὲ καὶ πῶς τούτῳ Σευηριανὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν κατέλαβεν. ἐν γὰρ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις Ἀντίοχος ὁ ἐπίσκοπος Πτολεμαΐδος τῆς ἐν Φοινίκῃ παραγέγονεν ἐν πόλει, ῥητορικὴν λόγων τὴν πεῖραν παιδευθείς, ὃς κατὰ τὰς ἐκκλησίας ἐπὶ χρόνον τινὰ πεποιημένος διδάξας καὶ πολλὰ ἐκ τούτου χρηματισάμενος, ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ἀνέδραμε. Σευηριανὸς δὲ καὶ αὐτὸς διὰ λόγων ῥητορικῶν ἀρθείς, καὶ δοκῶν πεπαιδεῦσθαι, οὐ πάνυ τῇ φωνῇ τὴν ἑλληνικὴν ἐξετράνου γλῶτταν, ἀλλὰ καὶ ἑλληνιστὶ φθεγγόμενος, Σύρος ἦν τῇ φωνῇ. οὗτος πυθόμενος πολλὰ τὸν Ἀντίοχον ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως συλλέξαντα, ζηλοῦν καὶ αὐτὸς τοῦτον ἐσπούδασεν· ἀσκηθεὶς τε οὖν, καὶ συντάξας λόγους συχνούς, καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔρχεται· καὶ δεχθεὶς ἀσμένως ὑπὸ Ἰωάννου, οὐδὲν ἧττον ἀγαπώμενος καὶ τιμώμενος ὑπ' αὐτοῦ, ἐν ᾗ τε καὶ κατὰ τὰς διδασκαλίας, καὶ πολλοῖς τῶν ἐν τέλει, καὶ αὐτῷ τῷ βασιλεῖ γίνεται γνώριμος.

33
Seuerianus Gabalorum episcopus, & Antiochus Ptolemaïdis. Iohannes redit in urbem.

Γυνὴ δέ τις χήρα, ὀνόματι Καλλιτρόπη, γαμετὴ γεγονυῖα προεστῶτος ναυκλήρου τινὸς Ἀλεξανδρέως

34
Callitrope Alexandrina operâ Iohannis 500 aureos sibi per vim à Paulacio στρατηλάτῃ *ereptos recuperat, etiam inuitâ Eudoxiâ, detento scilicet in carceribus Paulacio.*

δρέως φθόνῳ διαβολικῷ ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν αὐτῆς Παυλακίῳ τῷ στρατηλάτῃ, τῷ τηνικαῦτα ἐγχειρίζοντι τὴν Αὐγουσταλιανὴν ἐξουσίαν τῆς αὐτῆς πόλεως διαβάλλεται, ὡς εὐπόρου αὐτῆς οὔσης. ταύτην οὖν παραγαγὼν, ἠνάγκαζε δοῦναι χρυσίνους πεντακοσίους. μὴ εὐπορούσης δὲ αὐτῆς ἀποδοῦναι τὸ πᾶν, δέδωκεν ἐνέχυρα, πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς, καὶ ἐδανείσατο τὸ λοιπὸν τοῦ χρυσίου ἐπὶ τόκῳ, καὶ δέδωκεν αὐτῷ. λαβὼν οὖν ἐκεῖνος τὰ πεντακόσια νομίσματα, ἀπέλυσεν αὐτήν. οἱ δὲ δανεισταὶ αὐτῆς ἔθλιβον αὐτὴν καὶ ἐκάκουν μεγάλως, συμπνίγοντες αὐτὴν καὶ καθυβρίζοντες. διετοῦς δὲ χρόνου διϊπανύσαντος, διεδέχθη ἐκ τῆς ἀρχῆς ὁ Παυλάκιος, καὶ ἀνηνέχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, λόγον εἰσπραττόμενος τῆς διοικήσεως αὐτοῦ ἕνεκα. ἀναστᾶσα δὲ καὶ ἡ ἐλεεινὴ ἐκείνη χήρα ἀπέπλευσε καὶ αὐτὴ κατόπισθεν αὐτοῦ, ἀπερχομένη εἰς τὸ στρατόπεδον προσέλευσιν ποιήσασθαι κατ' αὐτοῦ. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς, κελεύει τῷ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως ἐκβιβάσαι αὐτὸν, ἄχρις ἂν ἀποδῷ πάντα τὰ ληφθέντα ὑπ' αὐτοῦ τῇ χήρᾳ. ὁ δὲ ἔπαρχος διέβαλε τὸ κεφάλαιον αὐτῆς. ἦν γὰρ καὶ προστατεύων τῷ Παυλακίῳ ὅθεν καὶ τῆς ἀρχῆς τὴν αἰτίαν δι' αὐτοῦ εἶχεν. ἡ δὲ γυνὴ θεωρήσασα ἑαυτὴν οὕτω περιφρονουμένην, προσέρχεταί τινι τῶν ναυκλήρων τῆς βασιλίσσης Κωνσταντινουπολίτῃ, διδάξασα αὐτῷ τὰ κατ' αὐτήν. ὁ δὲ σπλαγχνισθεὶς ἐπ' αὐτὴν, καὶ ὡς ἔχων παῤῥησίαν πρὸς τὴν βασίλισσαν, εἰσήγαγεν αὐτὴν πρὸς αὐτὴν, καὶ ἀναγγέλλει αὐτῇ τὴν ἀδικίαν αὐτῆς. παραυτὰ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀποστέλλει ἡ βασίλισσα δύο ἐξκουβίτορας ἀγαγεῖν τὸν Παυλάκιον πρὸς αὐτήν. παραγενομένου δὲ αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ ἐρημώσας τὴν μητρόπολιν τῆς Αἰγύπτου Ἀλεξάνδρειαν, ἀντὶ τοῦ ἐξαρτίσαι καὶ συστῆσαι καὶ διοικῆσαι αὐτὴν, ὡς οὕτω κελευσθεὶς παρ' ἡμῶν; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε· δέσποινα, οὐκ ἠρήμωσα, οὔτε ἐχεύουσα, οὔτε ἠδίκησά τινα. ἡ δὲ πρὸς αὐτόν· ἰδοὺ μία ἐκ τῶν ἠδικημένων ὑπὸ σοῦ ἀπαιτηθεῖσα νομίσματα πεντακόσια. τί πρὸς τοῦτο εὐπορεῖς ἀπολογήσασθαι; ὁ δέ φησιν, οὐκ ἀγνοεῖ τὸ κράτος σου, ὅτι παρεχόμην τὰ ἀρχοντικὰ ἐν τῷ θείῳ ταμιείῳ πρὸ τοῦ με ἐκλαβεῖν τὴν ἀρχὴν τῆς πόλεως ἐκείνης. ἡ δὲ εἶπεν· οὐδὲν ἐξ ὧν λέγεις, ἐπίσταμαι· ὅμως, μὰ τὴν σωτηρίαν τῶν αὐτοκρατόρων, οὐ μή σε ἀπολύσω, πρὶν ἢ ἀπαιτηθῆναι ἑκατὸν λίτρας χρυσίου. ταῦτα δὲ αὐτῆς εἰπούσης, προσέταξε τοῖς ἐξκουβίτορσι θλίψαι αὐτὸν, ἕως οὗ ἀποδῷ τὸ τοιοῦτον ποσόν. γνοὺς δὲ ὁ Παυλάκιος τὴν κέλευσιν αὐτῆς ἀπαραίτητον οὖσαν, δέδωκε τὸ τοιοῦτον χρυσίον, καὶ ἀπελύθη. ἡ δὲ λαβοῦσα αὐτὸ, δέδωκε τῇ χήρᾳ ἐξ αὐτοῦ τριάκοντα ἓξ νομίσματα, καὶ ἐξέβαλεν αὐτὴν ἐξ αὐτῆς. ἐξῆλθε δὲ ἡ γυνὴ κλαίουσα καὶ ὀδυρομένη ἐπὶ τῷ γεγονότι ἀπροσδοκήτως κακῷ, καὶ τῇ ἐπελθούσῃ αὐτῇ δευτέρᾳ συμφορᾷ. ἀκούσασα δὲ τὰ περὶ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου, ὅτι ἀντιλαμβάνεται τῶν καταπονουμένων, καὶ μάλιστα τῶν μηδένα ἐχόντων βοηθὸν, προσπίπτει αὐτῷ, ἀναθεῖσα πάντα τὰ παρακολουθήσαντα ὑπὸ τῆς βασιλίσσης εἰς Παυλάκιον χάριν αὐτῆς, καὶ ὅτι ἐλπίζουσα ἐλέους τυχεῖν παρ' αὐτῆς καὶ ἐκδικήσεως, μᾶλλον ἠδικήθη. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ἰωάννης καὶ κατοικτειρήσας αὐτὴν, μάλιστα εἰπούσης αὐτῆς ὡς τόκους παρέχει τοῦ χρυσίου τοῖς δανείσασιν αὐτῇ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, μεταστέλλεται τὸν Παυλάκιον ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ, καὶ λέγει αὐτῷ: ὡς ἔοικε, δοκεῖ σοι ἀδικῆσαι τὸν Θεὸν τὸν πατέρα τῶν ὀρφανῶν καὶ κριτὴν τῶν χηρῶν, μὴ ἐπιστάμενος ὅτι σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. ἀρτίως οὖν ἀνάδος τῇ ταπεινῇ ταύτῃ τὰ πεντακόσια νομίσματα, ἅπερ ἀπῄτησας αὐτὴν ἀδίκως, ὅπως πληρώσῃ τοὺς κυρίους τοῦ τοιούτου ποσοῦ, καὶ λυτρωθῇ μὲν αὐτὴ σὺν τοῖς τόκοις αὐτῆς τῆς περιεχούσης αὐτὴν ἀνηκέστου θλίψεως, λυθῇς δὲ καὶ σὺ τοῦ συνδέσμου τῆς ἀδικίας. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Παυλάκιος εἶπεν αὐτῷ· προσῆλθεν αὕτη ἤδη τῇ Αὐγούσῃ κατ' ἐμοῦ, καὶ ἐζημίωσέ με ὑπὲρ τοῦ κεφαλαίου αὐτῆς ἑκατὸν λίτρας χρυσίου. πορευθεῖσα οὖν πρὸς αὐτὴν, κομίσηται ἐξ αὐτῆς εἴ τι μου καταβοᾷ. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν αὐτῷ· καὶ

ἡ Αὐγούσ

ἡ Αὔγουστα ἀπήτησέ σε, ὡς λέγεις, τὸ τοιοῦτον ποσὸν, ἀλλὰ διὰ τὰς ἀδικίας, ἅσπερ ἐπέπραττες ἐν τῇ ἀρχῇ σου, τοῦτο πέπονθας· ἐγὼ δὲ οὐ διὰ τοῦτο παραβλέψω τὸ δίκαιον τῆς πενιχρᾶς ταύτης. λοιπὸν παράσχου αὐτῇ εἴ τι ἔλαβες ἐξ αὐτῆς, καὶ μὴ προφασίσῃ τὴν Αὔγουσταν. λέγω σοι γὰρ, οὐ μὴ ἐξέλθῃς τῶν ἐνταῦθα, ἕως ἂν πληρώσῃς τὸν ἔσχατον ὀβολόν. ἔσονται δὲ αὐτῇ καὶ τὰ δοθέντα αὐτῇ ὑπὸ τῆς βασιλίσσης νομίσματα πεντακόσια ἐξ εἰς ἀναλωμάτων λόγον. γνοῦσα δὲ ταῦτα ἡ βασίλισσα δηλοῖ τῷ Ἰωάννῃ τάδε· Ἀπόλυσον τὸν Παυλάκιον. ἤδη γὰρ ἀπήτησα αὐτὸν τὸ ἱκανὸν περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. ὁ δὲ Ἰωάννης ἀντεδήλωσεν αὐτῇ διὰ τῶν ἀποσταλμένων, ὅτι οὐ μὴ ἀπολυθῇ ἐκ τῶν ἐνταῦθα, λείπων τι ἐξ ὧν ἀπήτησεν ταύτην τὴν ξένην καὶ ἀπεξείσατο τὴν γυναῖκα. πάλιν ἀντεδήλωσεν αὐτῷ ἡ βασίλισσα λέγουσα· ἀπόλυσον τὸν ἄνθρωπον. ὁ δὲ Ἰωάννης πρὸς ταῦτα· εἰ κελεύεις ἀπολυθῆναι αὐτὸν, στεῖλον τῇ χήρᾳ τὰ πεντακόσια νομίσματα. ὅτι γὰρ καὶ τοῦτο ποιήσεις, οὐδὲν μέγα ἐποίησας, τῇ προφάσει αὐτῆς ἀπαιτήσασα τὸν Παυλάκιον κεντινάριν χρυσίου. Ταῦτα ἀκούσασα ἡ βασίλισσα παρὰ τῶν ἀποκρισιαρίων αὐτῆς, θυμοῦ πλησθεῖσα εἶπεν· ὡς ὁρῶ, ἦλθεν οὗτος ἀπὸ Ἀντιοχείας ἀπράκτους ποιῆσαι τὰς κελεύσεις τῶν βασιλέων. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ κελεύει στεῖλαι δύο ἑκατοντάρχας μετὰ διακοσίων στρατιωτῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐντειλαμένη αὐτοῖς εἰσελθεῖν, καὶ χειρὶ ἀποσπάσαι τὸν Παυλάκιον ἐκ τοῦ ἐπισκοπείου, καὶ ἀπολῦσαι αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. παραγενομένων δὲ αὐτῶν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς ἐκκλησίας καὶ θελησάντων εἰσελθεῖν, εἶδον ἄγγελον Κυρίου ἑστῶτα ἔμπροσθεν τοῦ πυλῶνος, ἔχοντα ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ῥομφαίαν ἐσπασμένην, καὶ κωλύοντα αὐτοὺς εἰσελθεῖν. θεασάμενοι οὖν τοῦτο ἐφοβήθησαν σφόδρα, καὶ ὑπέστρεψαν εἰς τὴν βασίλισσαν ἔντρομοι, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῇ τὴν ὀπτασίαν τοῦ ἀγγέλου, καὶ πῶς ἐκράτει τὴν ῥομφαίαν κατ' αὐτῶν. ἀκούσασα δὲ ταῦτα ἡ βασίλισσα ἐφοβήθη ἅμα καὶ ἐταράττετο σὺν ἐκπλήξει· ὅμως οὐκ ἀπέθετο τὴν ἀπέχθειαν ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, ἣν εἶχε πρὸς τὸν Ἰωάννην, ἀλλ' ἐμνησικάκει πρὸς αὐτὸν, καιρὸν τηροῦσα καὶ ζητοῦσα τρόπον ἀμείψασθαι αὐτόν. πάλιν οὖν ἡ βασίλισσα ἀποστέλλει τινὰ Φορμώτιον ὀνόματι ἀξιωματικὸν, ἀξιοῦντα διὰ πιθανολογίας ἀπολῦσαι τὸν Παυλάκιον. ὁ δὲ μέγας Ἰωάννης οὔτε ἐκείνου ταῖς κολακείαις ὑπεῖξεν, ἀλλ' ἐπέμενε τοῖς αὐτοῖς λέγων· οὐ πείσματι πρὸς αὐτὴν φερόμενος τοῦτο ποιῶ, ἀλλὰ πρότερον μὲν θέλων λυτρώσασθαι τὴν ἐλεεινὴν ταύτην χήραν ἐκ τοῦ δεσμοῦ τῆς ἀδικίας, ἧς ἠδίκησεν αὐτὴν οὗτος, λοιπὸν δὲ καὶ πραγματευόμενος τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς τῆς βασιλίσσης. ὁ δὲ Παυλάκιος θεασάμενος τὸ ἀνήνυτον τοῦ πράγματος, ἀποστείλας εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἤγαγε τὰ πεντακόσια νομίσματα, καὶ δέδωκε τῇ χήρᾳ ἐν παρουσίᾳ τοῦ ἐπισκόπου, καὶ οὕτως ἀπελύθη ἀπελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. ὑπέστρεψε δὲ καὶ ἡ γυνὴ εἰς τὴν πόλιν αὐτῆς, δοξάζουσα τὸν Θεὸν τὸν βοηθήσαντα αὐτῇ διὰ τῆς ἐπικουρίας τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου.

Αὐτὸς δὲ πάλιν ταῖς αὐτοῦ νουθεσίαις ἐκόλαζε, κατηχῶν τὸν λαὸν, ἀποστῆσαι θέλων πάντας ἐκ τῆς νόσου τῆς φιλαργυρίας. μετὰ δέ τινας ἡμέρας πάλιν δηλοῖ τῷ μακαρίῳ Ἰωάννῃ ἡ βασίλισσα διὰ τινῶν τοῦ παλατίου, πῇ μὲν ἀπειλοῦσα, πῇ δὲ καὶ κολακεύουσα, προτρεπομένη αὐτὸν ἀποστῆναι τῆς πρὸς αὐτὴν ἐναντιώσεως, εἰποῦσα τάδε· Παύσαι λοιπὸν παρεισδύνων τοῖς μὴ ἀνήκουσί σοι βασιλικοῖς κεφαλαίοις. ἀποχώρει τοιούτων ἐπιχειρημάτων, ὃν τρόπον καὶ ἡ βασίλισσα ἀπέχεται τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, παραχωροῦσά σοι τὴν τούτων διοίκησιν. παῦσαι καὶ τοῦ δημοσίως ἐπ' ἐκκλησίαις ὑβρίζειν με, καὶ παραβολήν με τοῖς πᾶσιν ἀποκαθιστῶν. ἐγὼ γὰρ οὐκ ἐπαυσάμην ὡς πατέρα ἔχουσα καὶ τιμῶσά σε. λοιπὸν κἂν ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὸ ἀμεινότερον τῶν ὁποτέρων ἀφορῶν, ἐπίλεξαι τὸ πρέπον, περιϊστάμενος τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, καὶ μὴ ἐμβάλλων ἑαυτὸν εἰς πολιτικὰ καὶ δημόσια πράγματα. οὔτε γὰρ ἀνέξομαί σου οὕτω πράττοντος. Ὁ δὲ μα-

Eudoxia Iohanni infenſa.

κάριος Ἰωάννης ταῦτα ἀκούσας, περίλυπος γέγονε λίαν, καὶ διελογίζετο καθ' ἑαυτὸν λέγων· τί ἄρα ἴσως ταύτῃ οὕτως ἀπαισχυντησάσῃ καὶ παροργιζούσῃ τὸν Θεὸν διὰ τῶν ἔργων αὐτῆς; καὶ στενάξας μέγα, ἀποκριθεὶς εἶπε τοῖς ἀποσταλεῖσιν· Ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος βοᾷ λέγων· Εἰ ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην. καὶ αὖθις λέγει· Ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον. καὶ πάλιν, Ἐμοὶ μὲν τὸ λέγειν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ τὸ ἀσφαλές· πλὴν ὅμως οὕτω σπεύδω μὴ καταληφθῆναί με ἐν μώμῳ, ἢ ῥυτίδι παντοίᾳ, ἀλλὰ φυλαχθῆναί με ὑπὸ τῆς τοῦ Κυρίου προνοίας ἄσπιλον μέχρι τῆς ἐσχάτης μου ἀναπνοῆς. Εἰ δὲ καὶ ὡς ἐλέγχοντα αὐτὴν ἔχει με ἐν ταῖς ἐξηγήσεσιν, οὐκ ὤφειλε καταγνῶναί μου, ἢ θλιβῆναι. ὁρῶ γὰρ αὐτὴν ἔξω τοῦ προσήκοντος γενομένην καὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ. ὅμως εἰς πρόσωπον οὔτε αὐτὴν, οὔτε ἄλλον ὕβρισα (μή μοι δῴη ὁ Κύριος) ἀλλὰ τοὺς τῇ φιλαργυρίᾳ κεκρατημένους ἐλέγχων οὐκ ἐπαυσάμην, οὔτε παύσομαι. Εἰ δὲ οὖν ἐλευθέρα ἐστὶ τοῦ τοιούτου πάθους, τὸ μᾶλλον ἐχρῆν αὐτὴν εὐφρανθῆναι ἀπηλλαγμένην οὖσαν αὐτοῦ· Εἰ δὲ ὑπόκειται τοῖς λεγομένοις, καὶ ἔνοχος αὐτῶν πέλει, ἔστω ἐπισταμένη, ὡς οὐκ ἐγώ εἰμι ὁ ἐλέγχων αὐτὴν ἢ ὑβρίζων, ἀλλὰ τὰ ἔργα αὐτῆς εἰσιν. Ὁ γὰρ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας, καθὼς διδασκόμεθα ὑπὸ τοῦ Κυρίου. τί γάρ ἐστι τὸ κωλῦον αὐτὴν ποιῆσαι τὸ ἀγαθόν; Ἢ τί ὠφεληθήσεται, εἰ τὸν κόσμον ὅλον κερδήσει, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτῆς ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; Τούτοις τοῖς νουθετικοῖς λόγοις καὶ πλείοσιν ἐκπλήξας τοὺς ἀνθρώπους, ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ ἀναγγεῖλαι αὐτῇ ἅπερ ἤκουσαν. οἱ δὲ ἐγγράφως τούτους λαβόντες, ἀπήγγειλαν αὐτῇ πάντα, εἰπόντες ὅτι ἠκούσαμεν σήμερον λόγους ἀνθρώπου μὴ ὑφορωμένου θάνατον παντοῖον, μὴ διὰ ξίφους, μὴ ὑποβρύχιον θαλάσσης γενέσθαι, ἀλλὰ πάντα εἰς οὐδὲν λογιζομένου, ἑνὸς δὲ μόνου φροντίδα ποιουμένου τοῦ ἐλέγχειν καὶ ἐπιτιμᾶν τοὺς ἔξω που τοῦ καθήκοντος γινομένους· καὶ λοιπὸν ὁ τοιοῦτος ἀκαταγώνιστος ὑπάρχει. Ταῦτα δὲ εἰπόντες αὐτῇ, ἐπιδεδώκασι τὸν χάρτην αὐτῇ, ἐν ᾧ ἦσαν οἱ λόγοι αὐτοῦ ἐγγεγραμμένοι. καὶ προσκαλεσαμένη τινὰ τῶν ἀσηκρητῶν αὐτῆς ὑπαναγνῶναι αὐτόν, καὶ μαθοῦσα τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ἐπιπλεῖον ἐπλήσθη θυμοῦ καὶ ὀργῆς.

Γαλ. α. ι.
β. Τιμ. δ. ϛ.
Φιλιπ. γ. α.
Ιωαν. η. λδ.
Ματθ. ιϛ. κϛ.

Ἀλλὰ τούτων οὕτω διακειμένων τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς ἐκκλησίας ὁσημέραι ἀνθούσης ἐπὶ τὸ κρεῖττον, καὶ ἁπάσης τῆς πόλεως εἰς εὐσέβειαν μεταχρωσθείσης σωφροσύνῃ καὶ ψαλμῳδίᾳ τῶν ψυχῶν γεγανωμένων, οὐκ ἤνεγκεν ὁ μισόκαλος δαίμων, τῶν ὑπ' αὐτοῦ κρατουμένων, οὓς ἀπέσπασεν ὁ λόγος τοῦ Κυρίου διὰ τῆς Ἰωάννου διδασκαλίας, ὡς τοὺς ἱππομανεῖς καὶ θεατροσκόπους καταλιπόντας τὰς αὐλὰς τοῦ διαβόλου σπουδαίως χωρεῖν ἐπὶ τὴν μάνδραν τὴν τοῦ πατρός, ἔρωτι συνεχόμενος τοῦ φιλοπροβάτου ποιμένος. οὐκ ἤνεγκεν ὁ φθόνος τὰς τῆς ἐκείνου σοφίας μαρμαρυγάς, ἀλλὰ ταῖς οἰκείαις χρησάμενος μηχαναῖς, τὴν βασιλεύουσαν πόλιν, μᾶλλον δὲ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν τῆς ἐκείνου γλώττης ἐστέρησε καὶ φρενός. τινὲς γὰρ διαφόρους δυσμενείας ἐσχηκότες προφάσεις τινάς, τὰς μὲν ἀπαστραπτούσας λαμπάδας τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἀρετὰς ἰδεῖν οὐκ ἠθέλησαν, δυστήνους δὲ κατηγορίας εὑρόντες, καὶ τῆς συκοφαντίας τὸ προφανὲς θεασάμενοι, ἀδικεῖν ἐτόλμησαν. οἱ γὰρ τῆς αἰτίας προστάται, ὡς ἅπας ὁ περίγειος ἐπίσταται χῶρος, εἰσὶν Ἀκάκιος καὶ Ἀντίοχος, Θεόφιλος καὶ Σευηριανός, οἱ λεγόμενοι μὲν ὃ μή εἰσιν, ὄντες δὲ ὃ λέγεσθαι οὐκ αἰσχύνονται· τοῦ δὲ τάγματος τῶν κληρικῶν πρεσβύτεροι δύο καὶ διάκονοι πέντε, οἱ μὲν ἐξ ἀκαθάρτου, οἱ δὲ ἐκ κακωτικοῦ ἀριθμοῦ συναγόμενοι. οὐκ οἶδα δὲ εἰ ἀκίνδυνον τοὺς τοιούτους λέγειν πρεσβυτέρους καὶ διακόνους. τῆς δὲ τοῦ βασιλέως αὐλῆς δύο ἢ τρεῖς μόνοι, οἳ καὶ ἐνεθύρωσαν τὸν περὶ Θεόφιλον στρατιωτικῇ βοηθείᾳ συναγωνιζόμενοι. γυναικῶν τε πρὸς ταῖς φημιζομέναις τρισὶ· χῆραι μὲν, ἀνδρόπλουτοι δὲ, ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας τὰ ἐξ ἁρπαγῆς χρήματα κεκτημέναι, περι-

36.
Conſpiratio Theophili, Acacij, Seueriani, Antiochi, epiſcoporum: 2. preſb. 5. diaconorum, & 3. viduarũ, Marſæ, Caſtriciæ, & Eugraphiæ contra Iohannem, cum 3 aulicis.

ξάντεια

ξελύτειαι καὶ δυναστίστριαι, Μάρσα Προμώτου γυνή, καὶ Καστρικία Σατορνίνου, καὶ Εὐγραφία Ἀμφιμανίσης. τὰ δὲ λοιπὰ αἰδὼς λέγειν αὐτά. καὶ οὗτοι νωθροκάρδιοι ὄντες ἐν τῇ πίστει, καθάπερ φάλαγξ οἰνομανής, εἰς μίαν ἐλθόντες μισοδιδασκαλίας γνώμην, χείμαρρον ἀπωλείας κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης εἰργάσαντο. συνέβη γὰρ κατ᾽ ἐκεῖνον καιρῷ Ἀκάκιον ἐπίσκοπον Βεῤῥοίας, οὗ καὶ δευτέρῳ ἐμνημονεύσαμεν, ἐπιστάντα ἀστοχῆσαι, ὡς ἔλεγε, καλοῦ καταγωγίου· καὶ λυπηθεὶς ἐπὶ τούτῳ ὀργῇ ὑπετύφετο, ὡς καταφρονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου. ἀκατασχέτοις δὲ λογισμοῖς πλησθεὶς ἐκφέρει λόγον ἐκ περισσεύματος τῆς καρδίας, ἀλλὰ ἄξιον αὐτοῦ τῆς παρανοίας, ἐπί τινων κληρικῶν Ἰωάννου εἰπών, ἐγὼ ἀρτύω αὐτῷ χύτραν. ἐξ αὐτῆς οὖν συγκλωσθεὶς Σευηριανῷ καὶ Ἀντιόχῳ καὶ Ἰσαακίῳ Συρίσκῳ περιτρίμματι, ἀφηγητῇ ψευδομοναζόντων, τῷ ἐν κακολογίαις κατατριβέντι πολλάκις κατὰ ἐπισκόπων· καὶ σκέπτονται δῆθεν μετὰ τῶν Ἰωάννου, τὸ δὲ ἀληθὲς κατὰ τῆς δόξης τοῦ σωτῆρος. ἀποστείλαντες δὲ πρῶτον εἰς τὴν Ἀντιοχέων, ζητοῦσι νεότητος αὐτοῦ πλημμελείας. ὡς δὲ ἐξέλιπον ἐξερευνῶντες ἐξερευνήσεις, καὶ οὐχ εὗρον οὐδέν, ἀποστέλλουσιν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, Θεοφίλου τὰ τοιαῦτα σοφῶς ἀρχιτεκτονοῦντος. ἐξ αὐτῆς οὖν ἀναπτύξας τὰ τῆς διανοίας αὐτοῦ βιβλία, μετὰ πολλῆς τῆς ληστρικῆς αὐτοῦ ἡσυχίας ἠρεύνα, ζητῶν τρόπον προφάσεως κἂν τῆς τυχούσης.

Κατὰ δὲ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἦν τις ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὀνόματι Ἰσίδωρος, πρεσβύτερος ἀπὸ τῆς τοῦ μακαρίου Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου χειροτονίας, ὀγδοηκοστὸν ἔτος ἄγων τῆς ἡλικίας, ὃν ἴσασι Ῥωμαίων οἱ πλεῖστοι ἐκκλησιαστικῶν ἕνεκα πραγμάτων εἰς αὐτὴν εἰσβαλόντα, ἐκ μακρῶν τῶν χρόνων ξενοδόχον Ἀλεξανδρείας ὄντα. Πέτρος δέ τις πρωτοπρεσβύτερος ἦν τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας. αὐτὸν ἐκβαλεῖν ἐπινόησεν, ὥστε γυναῖκά τινα Μανιχαίαν τὴν θρησκείαν εἰς τὰ ἱερὰ μυστήρια προσδεξάμενον, μὴ πρότερον τῆς Μανιχαϊκῆς αἱρέσεως ἀποστήσας αὐτήν. ἐπεὶ δὲ ὁ Πέτρος ἔλεγε μετατεθεῖσθαι τὴν γυναῖκα τῆς θρησκείας, καὶ μηδὲ παρὰ γνώμην Θεοφίλου δεχθῆναι αὐτήν, ἠγανάκτει ὁ Θεόφιλος, ὡς συκοφαντούμενος. μηδὲ γὰρ εἰδέναι τὸ γεγονὸς ἔλεγεν. ὁ οὖν Πέτρος Ἰσίδωρον ἐκάλει μάρτυρα αὐτῷ, ὡς οὐκ ἠγνόει τὰ περὶ τῆς γυναικὸς ὁ Θεόφιλος. ἔτυχε δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐν τῇ βασιλευούσῃ Ῥώμῃ διάγειν τὸν Ἰσίδωρον. ἐπεπέμπετο γὰρ παρὰ Θεοφίλου πρὸς Δάμασον τὸν Ῥώμης ἐπίσκοπον ἐπὶ τὸ καταλλάξαι αὐτὸν πρὸς Φλαβιανὸν τὸν ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας· οὗ καὶ τὴν κοινωνίαν ἐκόμισεν εἴκοσι ἔτεσιν ἀπεσχοινισμένην Εὐαγρίου ἕνεκεν. διεκρίνοντο γὰρ οἱ Μελετίῳ προσκείμενοι πρὸς Φλαβιανὸν δι᾽ ὅρκον τινά. ἐπανελθὼν τοίνυν ἐκ τῆς Ῥώμης ὁ Ἰσίδωρος, καὶ πρὸς μαρτυρίαν παρὰ τοῦ Πέτρου κληθεὶς ἔλεγεν, ὡς εἴη δεχθεῖσα ἡ Μανιχαία κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, καὶ μεταδεδωκέναι αὐτῇ τὰ μυστήρια καὶ αὐτόν. ἐξάπτεται τοιγαροῦν ὁ Θεόφιλος πρὸς ὀργήν. καὶ τὸν μὲν Πέτρον τοῦ θυσιαστηρίου ἐξήλασε παραυτά· ἐνενόει δὲ ποίῳ τρόπῳ ἐξώσει καὶ τὸν Ἰσίδωρον, ὃ δὴ καὶ πεποίηκεν ὑστέρως. γυνὴ γάρ τις χήρα, ὀνόματι Θεοδότη, ἀδελφὴ Θεοδώρου τοῦ ἐπάρχου τῆς Ἀλεξανδρείας, δίδωσι χιλίους χρυσίνους τῷ Ἰσιδώρῳ ὁρκίσασα αὐτὸν κατὰ τῆς τοῦ σωτῆρος τραπέζης ἀγοράσαντα ἀμφία ἐνδῦσαι τὰς πτωχοτέρας τῶν Ἀλεξανδρέων, μὴ μεταδόντα γνώσεως τῷ Θεοφίλῳ, ἵνα μὴ λαβὼν αὐτὰ τοῖς λίθοις προσαναλώσῃ εἰς οἰκοδομάς. λαβὼν τοιγαροῦν ὁ Ἰσίδωρος τὰ νομίσματα ἀναλίσκει ταῖς πενομέναις καὶ ταῖς χήραις. ἔγνω δέ πόθεν ὁ Θεόφιλος (οὐδὲν γὰρ αὐτὸν ἐλάνθανε τῶν πανταχοῦ πραττομένων, ἢ λαλουμένων) εἶτα προσκαλεῖται τὸν Ἰσίδωρον, μετριοπαθῶς πυνθανόμενος εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει. ὁ δὲ μὴ ἀρνησάμενος ὡμολόγησε τὴν τοῦ πράγματος διακονίαν. ταῦτα ἀκούσας ὁ Θεόφιλος τὴν σκηνὴν ἐναλλάττει, καὶ ὁ πρὸ ῥοπῆς ἐπιεικὴς καὶ χρηστοφανὴς ἐν τῇ ἐρωτήσει, μετὰ τὴν ῥοπὴν ᾤδησεν, ὅλως τὰς μορφὰς ἐναλλάττων, τῆς ἀποκρίσεως εἰσελθούσης τοῦ Ἰσιδώρου. καὶ μικρὸν ἐφησυχάσας χρόνον, μετὰ δύο μῆνας προσφέρει χάρτιον,

37 *Petrus & Iſidorus Eccleſiâ pulſi à Theophilo.*

καὶ συγκροτήσας τὸ ἱερατεῖον, παρόντος τοῦ Ἰσιδώρου, ἔφη· τοῦτο ἐδεξάμην πρὸ δεκαοκτὼ ἐτῶν, Ἰσίδωρε, κατὰ σοῦ· καὶ ἐπειδὴ περιάσχολος ἐγινόμην, λήθῃ παρεδόθη τὸ πρᾶγμα· νῦν δὲ ἑτέρους χάρτας ἐπιζητῶν, εὕρηκα τοῦτο τὸ περὶ σοῦ κεφάλαιον. ἀπολόγησαι πρὸς αὐτό. περιεῖχε δὲ ὁ χάρτης ἔγκλημα τὸ Σοδόμων. πρὸς ταῦτα ὁ Ἰσίδωρος ἀπολογούμενος, ἔλεγε τῷ Θεοφίλῳ· συγχωρήσωμεν ἀληθῶς εἶναι ὅτι καὶ ἐδέξω τὸν χάρτην, καὶ παρέπεσεν· οὐκ ἦν ὁ δοὺς τὸν λίβελλον, ἵνα ἐκ δευτέρου οὗτος ἀπαιτηθῇ; πρὸς ταῦτα ὁ Θεόφιλος· ἀλλ' οὐ παρῆν ὁ παῖς σπλεύσης ὑπάρχων. ἀπεκρίθη ὁ Ἰσίδωρος· οὐ παρῆν παραυτά, ὡς λέγεις, πάπα· μετὰ τὸν πλοῦν οὐ παρῆν; τῷ δευτέρῳ ἔτει οὐ παρῆν, οὐδὲ τῷ τρίτῳ, καὶ νῦν πάρεστι; κέλευσον οὖν στῆναι τὸν ἄνθρωπον. πρὸς ταῦτα ὁ Θεόφιλος ἀναβάλλεται εἰς ἡμέραν ἑτέραν· καὶ λιπαρήσας τινὰ νεανίσκον ὑποσχέσεσι πολυύλοις, ἤλειψεν εἰς τὴν κατηγορίαν κατὰ Ἰσιδώρου, δοὺς αὐτῷ, ὡς φασι, πεντεκαίδεκα χρυσίνους. ὃς ἐξ αὐτῆς ἀνατίθεται τῇ μητρί. ἡ δὲ τοῦτο μὲν ὑπὸ τοῦ ἀκλινοῦς ὀφθαλμοῦ, τοῦτο δὲ ὑπὸ τοῦ δέους τοῦ νόμου ἀνατραπῆναι ἐνθυμουμένη, μήποτε ὁ Ἰσίδωρος συκοφαντηθεὶς ἐγκαλέσηται, ἐπὶ τὸν ἄρχοντα τῶν δημοσίων ἐλθοῦσα ὁμολογεῖ τὴν δραματουργίαν τῷ Ἰσιδώρῳ, δείξασα αὐτῷ τοὺς χρυσίνους, οὓς ἔλεγε παρὰ τῆς ἀδελφῆς Θεοφίλου εἰληφέναι μισθὸν κατὰ τοῦ ἀθῴου. καὶ αὐτὴ μὲν διὰ πολλά, ἐξαιρέτως δὲ διὰ τοῦτο ἀξίαν τίσασα ποινήν, τελευτᾷ τοὺς μαστοὺς χειρουργουμένη. πρὸς ταῦτα ὁ Ἰσίδωρος ἔμενεν οἴκοι τὸν Θεὸν ἱκετεύων. ὁ δὲ νεανίσκος τὸ μὲν τοὺς νόμους φοβούμενος, τὸ δὲ Θεόφιλον, δυνότερον ἐννοῶν τὴν ἀσχολίαν, ἐπὶ λυσιτελέστερον καταφεύγει τεῖχος, τὴν ἐκκλησίαν, προσφυγὼν τῷ θυσιαστηρίῳ. οὕτως ὁ Θεόφιλος κωφῇ τῇ δίκῃ ἀποκηρύττει τὸν Ἰσίδωρον τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀνήκεστα ἐπιφημίσας, καὶ χρηματισάμενος συμπαρετάξατο τῇ ἀδικίᾳ. πρὸς τούτοις ὁ Ἰσίδωρος δείσας μή ποτε χαλεπωτέρῳ θυμῷ πιεσθεὶς ὁ Θεόφιλος, σκέψηται κατ' αὐτοῦ ἔνεδρον τῆς σωτηρίας (φθάνει γὰρ ἤδη μέχρι τούτων) δρομαίως χωρεῖ ἐπὶ τὸ ὄρος τῆς Νιτρίας πρὸς τὸ τάγμα τῶν μοναζόντων, ἔνθα τὰ τῆς νεότητος ἠσκήθη διατελέσας, καὶ καθίσας ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, προσηύχετο μακροθύμως Θεῷ ἐντυγχάνων.

38
Theophilus fratres macros, quos prius in delitijs habuit, monasterijs pellit & Aegypto vniuersa: contra quos scribit ad Syluanum episcopum Hierosol.

Τηλικούτων δὲ τότε κατειληφότων τὰ Ῥωμαίων πράγματα, οἱ τὴν ἱερωσύνην πεπιστευμένοι τοῦ ῥάπτειν καθ' ἑαυτῶν δόλους ἐφ' ὕβρει τοῦ χριστιανισμοῦ οὐδαμῶς ἀπείχοντο. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐπαναστάσεις ἐμελέτων κατ' ἀλλήλων οἱ ἱερεῖς· ἀρχὴν δὲ τὸ κακὸν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐλάμβανεν. ἦν γὰρ μικρὸν ἔμπροσθεν ζήτησις κινηθεῖσα, πότερον ὁ Θεὸς σῶμά ἐστι, καὶ ἀνθρώπου ἔχει σχῆμα, ἢ ἀσώματός ἐστι, καὶ ἀπήλλακται ἀνθρωπίνου τε καὶ παντός, ἁπλῶς εἰπεῖν, σωματικοῦ σχήματος. ἐκ δὲ τούτου τοῦ ζητήματος ἔριδες καὶ φιλονεικίαι παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐγίνοντο, τῶν μὲν τούτῳ προστιθεμένων τῷ λόγῳ, τῶν δὲ ἑτέρῳ συνηγορούντων. καὶ μάλιστα μὲν πολλοὶ τῶν ἁπλουστέρων ἀσκητῶν σωματικὸν καὶ ἀνθρωπόμορφον τὸν Θεὸν εἶναι ἐβούλοντο· πλεῖστοι δὲ τούτων καταγινώσκοντες, ἀσώματον εἶναι τὸν Θεὸν ἔλεγον, καὶ πάσης ἐκτὸς εἶναι σωματικῆς μορφῆς ἀπεφήναντο· οἷς καὶ Θεόφιλος ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοπος συνεφώνει, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ λαοῦ καταδραμεῖν μὲν τῶν ἀνθρωπόμορφον λεγόντων τὸ θεῖον, ἀσώματον δὲ αὐτὸν δογματίσαι τὸν Θεόν. ταῦτα μαθόντες οἱ Αἰγύπτιοι μοναχοί, καταλιπόντες τὰ μοναστήρια, ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἔρχονται, καὶ καταστασιάζουσι τοῦ Θεοφίλου, κρίναντες ὡς ἀσεβοῦντα, καὶ ἀνελεῖν βουλόμενοι. τοῦτο γνοὺς ὁ Θεόφιλος εἰς ἀγῶνα καθίσταται, καὶ ἐπενόει τέχνην, ὅπως ἂν διαφύγῃ τὸν ἀπειλούμενον θάνατον, καὶ ὀφθεὶς αὐτοῖς κολακείᾳ μετῆλθε τοὺς ἄνδρας, οὕτως εἰπὼν πρὸς αὐτούς· οὕτως ὑμᾶς εἶδον, ὡς Θεοῦ πρόσωπον. τοῦτο λεχθὲν ἐχαύνωσε τοὺς μοναχοὺς τῆς ὁρμῆς. ἀλλ' εἰ ἀληθεύεις, ἔφησαν, ὅτι τὸ τοῦ Θεοῦ πρόσωπόν ἐστιν, ὡς καὶ τὸ ἡμέτερον, ἀναθεμάτισον τὰ Ὠριγένους βιβλία (ἐξ αὐτῶν γὰρ διαλεγόμενοί τινες, ἐναντιοῦνται τῇ δόξῃ ἡμῶν) εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσῃς, τὰ τῶν ἀσεβούντων καὶ θεομάχων ἐκδέχου παρ' ἡμῶν. ἀλλ' ἐγώ, ἔφη ὁ Θεόφιλος, ποιήσω τὰ δεδογ-

μένα

ἐχθρὰ ὑμῖν, καὶ μὴ χαλεπαίνετε πρὸς ἐμέ. καὶ γὰρ ἐγὼ ἀπεχθῶς ἔχω πρὸς τὰ Ὠριγένους βιβλία, καὶ μέμφομαι καὶ τοὺς δεχομένους αὐτά. οὕτω μὲν οὖν τότε τοὺς μοναχοὺς ἀποκρουσάμενος ἀπεπέμψατο. καὶ ἴσως δ' ἂν ἡ περὶ τούτου ζήτησις ἄχρι τούτου προελθοῦσα ἐπαύσατο, εἰ μὴ ἐπισυνήφθη τούτῳ ἕτερον πρᾶγμα τοιόνδε. τῶν γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ ἀσκητηρίων προεστήκασιν ἄνδρες εὐλαβεῖς, Διόσκορος καὶ Ἀμμώνιος, Εὐσέβιός τε καὶ Εὐθύμιος. οὗτοι αὐτάδελφοι μὲν ἦσαν, οἱ μακροὶ δὲ ἐκ τοῦ σώματος ὠνομάζοντο. ἦσαν δὲ καὶ λόγῳ καὶ βίῳ ἐμπρέποντες, καὶ διὰ τοῦτο πολὺς ἦν ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ περὶ αὐτῶν λόγος. Θεόφιλος τοίνυν ὁ ταύτης ἐπίσκοπος πάνυ ἠγάπα καὶ ἐτίμα τοὺς μοναχούς. διὸ καὶ ἕνα μὲν αὐτῶν τὸν Διόσκορον ἐπίσκοπον καθίστησι τῆς Ἑρμουπόλεως, βίᾳ ἑλκύσας· δύο δὲ ἐξ αὐτῶν παρεκάλεσε συνεῖναι αὐτῷ, καὶ μόλις μὲν ἔπεισεν· ὡς ἐπίσκοπος δὲ ὅμως καὶ προσηνάγκασε, καὶ τῇ τῶν κληρικῶν ἀξίᾳ τιμήσας τὴν οἰκονομίαν αὐτοῖς τῆς ἐκκλησίας ἐνεχείρισεν. οἱ δὲ τῇ ἀνάγκῃ μὲν εἶξαν, καλῶς τῇ οἰκονομίᾳ προσέχοντες· ἠνιῶντο δὲ ὅμως, ὅτι μὴ ἐφιλοσόφουν, ὡς ἤθελον, τῇ ἀσκήσει προσκείμενοι. ἐπεὶ δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ προσβλάπτεσθαι τὴν ψυχὴν ἐνόμιζον, ὁρῶντες τὸν ἐπίσκοπον τὸν χρηματιστικὸν μεταχειριζόμενον βίον, καὶ πολλὴν σπουδὴν περὶ χρημάτων κτῆσιν τιθέμενον, καὶ διὰ ταῦτα τὸ δὴ λεγόμενον, πάντα λίθον κινοῦντα, παρῃτοῦντό τε συνεῖναι αὐτῷ, τὴν ἐρημίαν ἀγαπᾶν εἰπόντες, καὶ ταύτην προτιμᾶν τῆς ἐν ἄστει διαγωγῆς. ὁ δὲ ἕως μὲν οὐκ ἐγίνωσκε τὴν ἀληθῆ πρόφασιν, παρεκάλει προσμένειν. ἐπεὶ δὲ ἔγνω καταγινωσκόμενος ὑπ' αὐτῶν, ὀργῆς ὑποπίμπλαται, καὶ πᾶν αὐτοῖς κακὸν ἠπείλει ποιεῖν. τῶν δὲ μικρὰ φροντισάντων τῆς ἀπειλῆς, καὶ εἰς τὴν ἔρημον χωρησάντων, θερμός τις, ὡς ἔοικεν, ὁ Θεόφιλος ὤν, οὐ μικρὰν ἐποιεῖτο τὴν κίνησιν κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ σκευωρεῖσθαι πάσαις μηχαναῖς τοὺς ἄνδρας ἐσπούδαζεν. ἐμίσει δὲ εὐθὺς καὶ τὸν αὐτῶν ἀδελφὸν Διόσκορον τὸν τῆς Ἑρμουπόλεως ἐπίσκοπον. ἐλύπει δὲ αὐτὸν ἱκανῶς, τὸ προσκεῖσθαι αὐτῷ τοὺς ἀσκητὰς καὶ περὶ αὐτῶν σέβας ἔχειν πολύ. ἐγίνωσκέ τε ὡς οὐδὲν ἰσχύσει βλάψαι τοὺς ἀσκητάς, εἰ μὴ τοὺς μοναχοὺς ἐκπολεμώσει αὐτοῖς. μεθόδῳ οὖν χρῆται τοιαύτῃ· εὖ ἠπίστατο τοὺς ἄνδρας πολλάκις ἅμα αὐτῷ περὶ Θεοῦ λόγους κεκινηκότας, ὡς εἴη ὁ Θεὸς ἀσώματος, καὶ οὐδαμῶς ἀνθρωπόμορφος. ἀκολουθεῖ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τῷ ἀνθρωπομόρφῳ τὸ ἀνθρωποπαθές· καὶ τοῦτο γεγύμνασται παρά τε τῶν παλαιοτέρων, καὶ μάλιστα παρὰ Ὠριγένους. οὕτως ἔχων καὶ φρονῶν ὁ Θεόφιλος, διὰ τὸ ἀμύνασθαι τοὺς ἐχθρούς, ἀντιστρέφειν τὰ καλῶς αὐτῷ δεδογμένα οὐκ ὤκνησεν· ἀλλὰ συναρπάζει τοὺς πλείστους τῶν μοναχῶν, ἀνθρώπους ἀκεραίους μέν, ἰδιώτας δὲ τῷ λόγῳ, τοὺς πολλοὺς δὲ καὶ ἀγραμμάτους ὄντας, καὶ διαπέμπεται τοῖς ἐν ἐρήμῳ ἀσκητηρίοις, μὴ δεῖν πείθεσθαι Διοσκόρῳ, μηδὲ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ λέγουσιν ἀσώματον τὸν Θεόν. ὁ γὰρ Θεός, φησί, κατὰ τὴν θείαν γραφὴν καὶ ὀφθαλμοὺς ἔχει καὶ ὦτα καὶ χεῖρας καὶ πόδας, καθὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι· οἱ δὲ περὶ Διόσκορον Ὠριγένει ἀκολουθοῦντες βλάσφημον δόγμα εἰσάγουσιν, ὡς ἄρα ὁ Θεὸς οὔτε ὀφθαλμούς, οὔτε ὦτα, οὔτε χεῖρας, οὔτε πόδας ἔχει. τούτῳ τῷ σοφίσματι συναρπάζει τοὺς πλείστους τῶν μοναχῶν, καὶ γίνεται διάπυρος στάσις ἐν αὐτοῖς. ὅσοι μὲν οὖν γεγυμνασμένον εἶχον τὸν νοῦν, οὐ συνηρπάγησαν ἐν τῷ σοφίσματι· ἀλλὰ καὶ τοῖς περὶ Διόσκορον καὶ Ὠριγένην ἐπείθοντο· οἱ δὲ ἁπλούστεροι, πλείους τε ὄντες καὶ ζῆλον ἔχοντες θερμόν, εὐθέως κατὰ τῶν ἀδελφῶν ἐχώρουν. ἦν οὖν διαίρεσις ἐν αὐτοῖς, καὶ ἀλλήλους ὡς ἀσεβοῦντας διέσυρον. καὶ οἱ μὲν Θεοφίλῳ προσέχοντες Ὠριγενιαστὰς καὶ ἀσεβεῖς ἐκάλουν τοὺς ἀδελφούς, οἱ δὲ ἕτεροι ἀνθρωπομορφιανοὺς τοὺς ὑπὸ Θεοφίλου ἀναπεισθέντας ὠνόμαζον. ἐκ τούτου παρατριβαὶ γίνονται οὐ μικραί, καὶ ἦν μεταξὺ τῶν μοναχῶν πόλεμος ἄσπονδος. Θεόφιλος δὲ ὡς ἔγνω προβάντα τὸν σκοπόν, πέμπει γράμματα τοῖς ἐγγὺς ἐπισκόποις, καὶ κελεύει τινὰς τῶν προεστώτων ῥιφῆναι τοῦ ὄρους, καὶ τῆς ἐνδοτέρας ἐρήμου τοὺς ἐπὶ κεφαλῆς μοναχούς, οὐκ ἐπαγαγὼν τὴν αἰτίαν. οἵτινες μοναχοὶ σὺν τοῖς πρεσβυτέροις καταπλεύσαντες εἰς Ἀλεξάνδρειαν παρεκάλουν τὸν Θεόφιλον εἰπεῖν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν κατεδικάσθησαν ῥιφῆναι. ὁ δὲ ὑφαίμοις τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐνατενίσας αὐτοῖς, ὑπεβλέπετο ποτὲ μὲν πελιδνός, ποτὲ δὲ ὠχρός, ἄλλοτε δὲ καὶ σαρκάζων ὑπὸ ἀκράτου ὀργῆς φερόμενος· ἐνειλέων τῷ Ἀμμωνίῳ ἀνδρὶ ἡλικιώτῃ τὸ ὠμοφόριον αὐτοῦ ἐν τῷ τραχήλῳ οἰκείαις χερσί, καὶ πληγὰς ταῖς σιαγόσιν αὐτοῦ ἐμφορήσας συνεσπασμένοις δακτύλοις, ᾕμαξεν αὐτοῦ τὰς χεῖρας, ἐπιψοφῶν τῇ φωνῇ· αἱρετικέ, ἀναθεμάτισον Ὠριγένην, τοῦτο μὲν διὰ τοὺς ἀδελφούς, τοῦτο δὲ καὶ διὰ Ἰσίδωρον τὸν ξενοδόχον ὄντα ἐν τῇ Νιτρίᾳ. οὕτως οὖν αἱματόφυρτοι καὶ ἀναπόκριτοι ἀποστρέφουσιν εἰς τὰς μονὰς ἑαυτῶν. εἴχοντο οὖν τῆς προκειμένης ἀσκήσεως, τῇ μαθήσει τῶν γραφῶν τὴν φύσιν ὀξύνοντες, δι' ὧν ἡ σωτηρία προσγίνεται, ἔλαττον φροντίσαντες τῆς τούτου μανίας, τῷ μηδὲν ἑαυτοῖς συνειδέναι κακόν. πρὸς τούτοις οὐκ ἠρεμήσας ὁ Θεόφιλος, ἀποστέλλει πάλιν πρὸς τοὺς ἐκ γειτόνων ἐπισκόπους, καὶ συγκροτεῖ κατὰ τῶν μοναχῶν συνέδριον. οὔτε καλέσας αὐτοὺς εἰς ἀπολογίαν, οὔτε μεταδοὺς λόγου, ἀποκηρύττει τρεῖς τοὺς ἐπ' ἐξοχῆς ἄνδρας, Ἀμμώνιον, Εὐσέβιον καὶ Εὐθύμιον, φοβηθεὶς ἀθρόως κατὰ τοῦ πλήθους ἐνεγκεῖν τὴν τιμωρίαν, σχηματισάμενος δογμάτων διαφθοράν. καὶ οὓς πολλάκις ὑπὲρ ἐπισκόπους ἐτίμα, ὡς διδασκάλους, διὰ τὸν λόγον, διὰ τὸν βίον, τούτους οὐκ ᾐδέσθη γόητας ὀνομάζων διὰ τὴν πρὸς Ἰσίδωρον ἀπέχθειαν. καὶ μετὰ τὸ ἀποκηρύξαι ἐξ αὐτοῦ τοὺς τοῦ ὄρους, ἀλείφει δὲ θεραπάδια πέντε, ἃ μηδέποτε ἐν συλλόγῳ τῶν τῆς ἐρήμου γερόντων ἔστησαν, ὄκνῳ λέγειν, καὶ θυρωρείου ἀνάξια· καὶ τὸν μὲν χειροτονεῖ ἐπίσκοπον, ἐγκαταπήξας κωμυδρίῳ, πόλιν οὐκ ἔχων, τὸν δὲ πρεσβύτερον, τοὺς δὲ τρεῖς διακόνους, οὐκ ὄντας οὔτε τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλὰ διαφόρων τόπων. ὁ μὲν γὰρ ἦν Λίβυς, ὁ δὲ Ἀλεξανδρεύς, ὁ δὲ Φαρανίτης, ἄλλος Παραλεώτης. διὸ καὶ ὑπήκουσαν αὐτῷ, τὸ ἀνέλπιστον ἔχοντες τῆς πατρίδος ἐνέχυρον. καὶ παρασκευάζει αὐτοὺς δοῦναι λιβέλλους κατὰ τῶν τριῶν ἐκείνων, αὐτὸς ὑφάνας τοὺς λόγους τῆς συκοφαντίας, τοῦτο μόνον συνεισενεγκόντων τὸ ὑπογράψαι. μετὰ τοῦτο λαβὼν τοὺς λιβέλλους παρ' αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, εἰσέρχεται πρὸς τὸν Αὐγουστάλιον, καὶ ἀποτίθεται κατ' αὐτῶν ἐντυχίαν ἐκ προσώπου τοῦ οἰκείου, συμπλέξας καὶ τοὺς τῆς συκοφαντίας λιβέλλους, καὶ ἀξιοῖ στρατιωτικῇ βοηθείᾳ ῥιφῆναι τοὺς ἄνδρας ἀπὸ πάσης Αἰγύπτου. λαβὼν δὲ στρατιώτας ἕως ὀνομάτων πεντακοσίων, ἅμα τῷ προστάγματι συναθροίζει πλῆθος πλημμελῶν εὐκόλως περὶ τὰς ἀξίας, καὶ ἐπισκιρτᾷ τοῖς μοναστηρίοις ἀθρόως ἐν νυκτί, οἰνοφλυγήσας τοὺς παῖδας τοὺς σὺν αὐτῷ. καὶ πρῶτον μὲν τὸν τούτων ἀδελφὸν Διόσκορον τὸν ἐπίσκοπον κελεύει τοῦ θρόνου ῥιφῆναι, συρέντα διὰ οἰκετῶν Αἰθιόπων, καὶ αὐτῶν τάχα ἀκμὴν ἀβαπτίστων, λαβὼν αὐτοῦ τὴν παροικίαν, ἣν ἀπὸ παρουσίας Χριστοῦ εἶχεν ἡ τοῦ Διοσκόρου πόλις. μετὰ τοῦτο λαφυραγωγεῖ τὸ ὄρος, μισθὸν τοῖς νεωτέροις τὰ μικρὰ πράγματα τῶν μοναζόντων διδούς. σκυλεύσας δὲ τὰς κέλλας, ἐπεζήτει τοὺς τρεῖς ἐκείνους, οὓς κεχαλάκεισαν ἐν φρέατι ψίαθον ἐπιθέντες τῷ στομίῳ. μὴ εὑρὼν δὲ αὐτούς, ἐμπίπρησι τὰς κέλλας αὐτῶν φρυγανίοις, συγκαύσας καὶ τὰς βίβλους πάσας ἐνδιαθέτους τε καὶ σπουδαίας οὔσας, καὶ παιδίον ἕν, ὡς ἔφασαν οἱ ἑωρακότες, καὶ τὰ σύμβολα τῶν μυστηρίων. οὕτως οὖν λωφήσας τῆς ἀλόγου ὀργῆς, καταλαμβάνει πάλιν τὴν Ἀλεξάνδρειαν, δοὺς χώραν φυγῆς τοῖς ἁγίοις ἐκείνοις· οἵτινες ἐξ αὐτῆς λαβόντες αὐτῶν τὰς μηλωτάς, εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ γυμνοὶ περιῄεσαν τὴν πόλιν καὶ τὴν πλατεῖαν, ἐζωσμένοι μόνον λεντίῳ, καὶ κλαίοντες. γνόντες δὲ οἱ πολῖται, τίνες εἰσί, συνήχθησαν πάντες ἔχοντες λαμπάδας μετὰ χεῖρας, καὶ ἀπέρχονται ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ, ἔνθα κατῴκει ὁ Θεόφιλος, καὶ ἤρξαντο καίειν αὐτό, διαρπάσαντες πάντα τὰ ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ. μελλόντων δὲ καὶ περὶ τὰ κειμήλια χωρεῖν, ὁ ἄρχων τὸν κίνδυνον φοβηθεὶς κατέδραμεν αὐτῶν, ζητῶν ἀπολογήσασθαι αὐτοῖς. οἱ δὲ οὐκ ἠνείχοντο κράζοντες καὶ θόρυβον ἐγείροντες κατὰ τοῦ Θεοφίλου ἀκαταπαύστως. ὁ δὲ ἄρχων ἐναγώνιος γενόμενος ἐδοκίμαζε παραδοῦναι εἰς χεῖρας

τῶ

τοῦ δήμου τὸν Θεόφιλον. αὐτὸς δὲ φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐπορίσατο. ἐν γὰρ κρυπτῷ τόπῳ τοῦ ἐπισκοπείου κατέχωσεν ἐπ᾽ ὄψιν ῥίψας ἑαυτόν. ὁ δὲ ἄρχων παραλαβὼν τοὺς ἀσκητὰς ἐνέδυσεν αὐτοὺς ἱμάτια, καὶ ἀπήγαγεν εἰς τὸ πραιτώριον, παρακαλῶν αὐτοὺς ἐξελθόντας πρὸς τοὺς δήμους καταπαῦσαι τὸν θόρυβον. ἐξελθόντες δὲ ἐδόκουν πληροφορῆσαι τὸν λαόν. οἱ δὲ πλείω ἐπεβόων, ὠθοῦντες τὰ ἱμάτια εἰς τὸν ἀέρα. ἐξελθὼν οὖν αὐτὸς ἐκ τοῦ πραιτωρίου, καὶ στὰς παρὰ τὴν θύραν, ἐπέσειεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας, σιωπῆσαι καὶ δέξασθαι ἀπολογίαν παρακαλῶν. οἱ δὲ μικρὸν ἡσυχάσαντες, ὤμοσεν αὐτοῖς λέγων· μὰ τὴν νίκην τῶν ἀγαθῶν ἡμῶν δεσποτῶν, οὐκ ἐθάρρησέ μοι τὴν βουλὴν αὐτοῦ ὁ Θεόφιλος, ἀλλὰ προφάσει τινῶν αἱρετικῶν διαστρεφόντων τὴν πίστιν, καὶ θέλων αὐτοὺς καταστῆσαι εἰς ὀρθοδοξίαν, ἔλαβε μεθ᾽ ἑαυτοῦ εἰς συμμαχίαν τοὺς στρατιώτας. εἰ γὰρ ἔμαθον, ὅτι ὑπὸ βούλεται πρᾶξαι, οὔτε στρατιώτας παρέσχον αὐτῷ, οὔτε αὐτὸν συνεχώρουν ἐκ τῆς πόλεως ἐξελθεῖν. καὶ οὕτω πληροφορηθέντες πάντες ἀνεχώρησαν. ὁ δὲ Θεόφιλος διακονήσας τὰ καθ᾽ ἑαυτὸν πρὸς τὸν ἄρχοντα, καὶ πλήσας δώρων πολλῶν τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ἅμα τε καὶ τὰ μέρη θεραπεύσας καὶ πλουσίως φιλοτιμήσας τοὺς περὶ αὐτόν, ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὸν ἴδιον θρόνον ἀφόβως, καίτοι μισούμενος ὑπὸ τῶν δωροδοκηθέντων ὑπ᾽ αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ πολλῶν τῆς πόλεως. οἱ δὲ περὶ Διόσκορον ἐξέρχονται πρὸς Σιλβανὸν τὸν ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων καταλαβόντες, οἷς συνεξῆλθον σὺν πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις τοῦ ὄρους τριακόσιοι τῶν σπουδαίων μοναχοί· οἱ δὲ ἕτεροι διαφόροις ἐσπάρησαν τόποις. τούτων μὴ φέρων τὴν ἰδίαν περιεργίαν ὁ σκολιὸς ὄφις τὸν δρόμον, ἀνασείει κατ᾽ αὐτῶν τὸν Θεόφιλον· ὃς ἀναβρασθεὶς ὑπὸ τῆς ὀργῆς, χαράσσει γράμματα πρὸς Σιλβανὸν τὸν ἐπίσκοπον καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς τῆς Παλαιστίνης ἐπισκόπους περιέχοντα οὕτως· Οὐκ ἔδει μὲν ὑμᾶς παρὰ γνώμην μου ἐν ταῖς πόλεσιν ὑποδέξασθαι τούτους. ἐπεὶ δὲ ἠγνοήσατε, συγγνώμην ὑμῖν νέμω. τοῦ λοιποῦ τοίνυν φροντίσατε, μήτε εἰς ἐκκλησιαστικὸν, μήτε εἰς ἰδιωτικὸν τούτους ὑποδέξασθαι.

Ταῦτα κατὰ τὴν Αἴγυπτον γινόμενα ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος ὁ μακάριος Ἰωάννης ἠγνόει τότε· ὃς ταῖς διδασκαλίαις ἐπληρώθη καὶ διαβόητος ἦν. οἱ δὲ μονάζοντες ὑπὸ πολλῆς ἀνάγκης φερόμενοι, διὰ τὸ τόπους ἐκ τόπων ἀμείβειν, καταλαμβάνουσι τὸ στρατόπεδον, ἔνθα ἐνεθρόνιστο ὁ ἐπίσκοπος Ἰωάννης ὑπὸ τῆς θείας χάριτος εἰς ἐπιμέλειαν τῶν δυναστευόντων, καὶ προσπεσόντες αὐτοῦ τοῖς γόνασιν ἐδέοντο βοηθεῖν ψυχαῖς συκοφαντουμέναις καὶ λελῃστευμέναις ὑπὸ τῶν τοῦτο μᾶλλον ἢ εὐνοεῖν εἰθισμένων. ἔστη οὖν ὁ Ἰωάννης, καὶ εἶδε πεντήκοντα λογάδας ἄνδρας πόνοις ἱεροῖς βαφεῖσαν στολὴν ἠμφιεσμένους. σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ Ἰσίδωρος ὁ πάλαι Θεοφίλου τοῦ ἐπισκόπου φίλτατος, τότε δὲ ἀπηχθέστατος γινόμενος. ὁ δὲ Ἰωάννης δριμυχθεὶς φιλαδελφίας πάθει κατὰ τὸν Ἰωσὴφ δάκρυσι συνεχέθη, πυνθανόμενος παρ᾽ αὐτῶν τὴν αἰτίαν. οἱ δέ φασι· βοήθησαι, πάτερ, μόνον σῶσον ἡμᾶς οὐχ ὡς ἔτυχε τρωθέντας τῇ Θεοφίλου τοῦ πάπα Ἀλεξανδρείας μανίᾳ, εἰ ἄρα δυνηθείης συνουλῶσαι ἡμῶν τὰ τῶν τραυμάτων οἰδήματα. ἐὰν γὰρ καὶ αὐτὸς ἡμᾶς παραλογίσῃ, ἢ αἰδεσθεὶς, ἢ φοβηθεὶς τὸν Θεόφιλον κατὰ τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους, οὐδὲν λοιπὸν παρ᾽ ἡμῶν ὑστερεῖται, ἢ τῷ βασιλεῖ προσελθόντας ἀναδιδάξαι τὰς αὐτοῦ κακοπραγίας ἐφ᾽ ὕβρει τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑπολήψεως. ἐπινεύσας, πεῖσον αὐτὸν συγχωρῆσαι ἡμῖν τὴν οἴκησιν τὴν ἐν Αἰγύπτῳ, μηδὲν ἐπταικόσι μήτε εἰς τὸν τοῦ σωτῆρος νόμον, μήτε εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ἰωάννης, ἐν τιμῇ μὲν εἶχε τοὺς ἄνδρας, καὶ τῶν εὐχῶν μετέχειν οὐκ ἐκώλυσε· κοινωνίαν δὲ τῶν μυστηρίων οὐκ ἔφη πρὸ διαγνώσεως μεταδώσειν αὐτοῖς, προσδοκήσας εὐχερῶς μεταβαλεῖν τὴν Θεοφίλου πρὸς αὐτοὺς μνησικακίαν. παρακαλεῖ οὖν τοὺς ἄνδρας φιλοθέῳ στοργῇ πρὸς πάντα ἡσυχάσαι τὴν αἰτίαν τῆς παρουσίας, μέχρις οὗ ἀποστείλω, φησὶ, πρὸς τὸν ἀδελφὸν Θεόφιλον. καὶ δοὺς αὐτοῖς ἐν τῇ Ἀναστασίᾳ καλουμένῃ ἐκκλησίᾳ μονὰς πρὸς ἀνάπαυσιν,

αὐτὸς

39
Μακροὶ *fratres Constantinop. venientes querũtur apud Iohannem & Imperatorem. Arcadius episcopos conuocat, vt de Theophili causâ sententiam ferant.*

αὐτοὺς μὲν οὐκ ἐπικουρεῖ τὰ πρὸς τὴν χρείαν· γυναῖκες δὲ φιλόθεοι ἐπήρκουν αὐτοῖς τὴν δίαιταν, καὶ αὐτῶν συνεισφερόντων ἐκ μέρους τὴν τῶν χειρῶν ἐργασίαν. συνέβη δὲ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ κληρικοὺς εἶναι τοῦ Θεοφίλου ἐν Κωνσταντινουπόλει, οἵ προσαγγεράζοντες ἐν τῇ Αἰγυπτιακῇ διοικήσει, τὰς εἰς αὐτὸν εὐνοίας οὐ περιποιούμενος ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν αὐτοῦ λυπούντων. προσκαλεσάμενος οὖν αὐτοὺς ὁ Ἰωάννης ἐπυνθάνετο, εἰ ἐπίσταιντο τοὺς παρόντας ἀσκητάς. οἱ δὲ φιλαλήθως ἐμαρτύρησαν τοῖς ἀνδράσι, τῷ μακαρίῳ λέγοντες Ἰωάννῃ, ὅτι καὶ ἴσμεν αὐτούς, καὶ μεγάλην ὑπέστησαν βίαν. καὶ εἰ βούλει, δέσποτα, τῆς μὲν πνευματικῆς κοινωνίας μὴ μεταδῷς, ἵνα μὴ λυπήσῃς τὸν πάπαν· φιλοφρόνησαι δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις. πρέπει γάρ σοι, ὡς ἐπισκόπῳ. ὃ καὶ πεποίηκε. τότε γράφει ὁ Ἰωάννης τῷ Θεοφίλῳ λιπαρῶς· ταύτην μοι παράσχου τὴν χάριν ὡς τέκνῳ σῷ καὶ ἀδελφῷ, ἐναγκαλισάμενος τοὺς ἄνδρας. πρὸς τούτοις ὁ Θεόφιλος οὐ προσέσχε τὴν χάριν τῷ Ἰωάννῃ· ἀποστέλλει δέ τινας παρεισουρμένους εἰς λογικὰς ἀμαθείας, περὶ ὧν ἀνωτέρω εἴρηται, καὶ παρασκευάζει δεήσεις αὐτοὺς ἐπιδοῦναι, ἃς συνήθως αὐτοὺς ὑπηγόρευσε, περιεχούσας ψευδῶς μὲν ὁμολογησάμενον, ἠμφιεσμένον δὲ τὴν πολυειδῆ συκοφαντίαν τὴν ἐν τοῖς ἀρρήτοις, μηδὲν ἔχων αὐτῶν διαβαλεῖν τὸν βίον· καὶ παρασκευάζει αὐτοὺς ἐν τῷ παλατίῳ, ὡς γόητας, δακτυλοδεικτεῖσθαι. ὡς δὲ εἶδον οἱ ἀσκηταί, ὅτι οὐ μόνον αὐτοὶ διαρθοῦνται ἀξιώσας αὐτῷ, προσάγοντες πολλούς, μετὰ δὲ ἀναθεματίσαι πᾶσαν ψευδοδοξίαν, ἐπιδιδόασι λιβέλλους ἐντευκτικοὺς τῷ Ἰωάννῃ, ἀναδιδάξαντες τὰ τῆς τυραννίδος εἴδη μετὰ κεφαλαίων τινῶν, ἃ λέγειν ἐπὶ τῶν νεωτέρων οὐχ ὅσιον, ἵνα μὴ καὶ τῆς πίστεως ἀπελαθῶσιν· ἴσως καὶ παρὰ τοῖς τελειοτέροις οὐ πιστευόμενα. πάλιν καὶ δι' ἑαυτοῦ, καὶ δι' ἑτέρων ἐπισκόπων ὁ Ἰωάννης παρακαλεῖ αὐτοὺς παύσασθαι τῆς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας διὰ τὴν ἐκ τῆς δίκης κακοπάθειαν, γράψας τῷ Θεοφίλῳ, ὅτι εἰς τοσαύτην λύπην ἠλάθησαν οἱ ἄνδρες, ὡς καὶ ἐγγράφως σου κατηγορεῖν. λοιπὸν δὲ δοκοῦν σοι ἀντίγραφον. οὐδὲ γὰρ ἀνέχονταί μου ἀποστῆναι τοῦ στρατοπέδου. ἐπὶ τούτοις διαπυρωθεὶς ὁ Θεόφιλος ὅλος εἴργει καὶ τὸν ἀδελφὸν τῶν μοναχῶν Διόσκορον τὸν ἐπίσκοπον γεγηρακότα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τῷ δὲ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ γράφει· Οἶμαι μέν σε μὴ ἀγνοεῖν τὸ διάταγμα τῶν ἐν Νικαίᾳ κανόνων, ὅπου θεσπίζουσιν ἐπίσκοποι ὑπερόριον μὴ κρίνειν δίκην. εἰ δὲ ἀγνοεῖς, μαθὼν ἀπόσχου τῶν κατ' ἐμοῦ λιβέλλων. εἰ γὰρ καὶ δέομαι κριθῆναι, παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, οὐ παρὰ σοῦ, ἀφεστῶτος σου ἑβδομήκοντα ἡμερῶν ὁδόν. Λαβὼν οὖν ὁ Ἰωάννης τὴν ἐπιστολήν, καὶ ἀναγνούς, ταύτην μὲν εἶχε παρ' ἑαυτῷ· τοῖς δὲ ἀσκηταῖς ἀμφοτέρων τῶν μερῶν διηγέλθη τὰ πρὸς εἰρήνην. ἀκούσαντα δὲ ἀμφότερα τὰ μέρη ἐταράχθη, τὸ μὲν ὡς τετυραννημένοι, τὸ δὲ ὡς οὐκ ἔχον ἄνευ Θεοφίλου τῆς εἰρήνης ἐξουσίαν, διὰ δὲ καὶ κατὰ κέλευσιν αὐτοῦ ἐπιδεδωκέναι αὐτοὺς τὰς τῆς συκοφαντίας δεήσεις. οὕτως Ἰωάννης δοὺς αὐτοῖς ἀπόκρισιν, ἀπέλυσε τῆς ἑαυτοῦ διανοίας. πρὸς τούτοις ἀναχωρήσαντες οἱ μοναχοὶ τοῦ ἠδικημένου μέρους, συντάσσουσι πολυστίχους δεήσεις ἐγγράψαντες, κατὰ μὲν τῶν μοναχῶν ὡς συκοφαντῶν, κατὰ δὲ Θεοφίλου, τὰ Θεοφίλου, ἵνα μὴ ὡς ἄλλως λεχθῶσι, τοσαῦτα ὅσα ἕκαστος οἶδε· καὶ ἐντυξάμενοι τοῖς Αὐγούστοις προσέρχονται ἐν τῷ μαρτυρίῳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῇ βασιλίσσῃ, δεηθέντες τῶν μὲν ἀντιδίκων μοναχῶν τὴν δέησιν παρὰ τοῖς ἐπάρχοις γυμνασθῆναι, τὸν δὲ Θεόφιλον παραστάντα καὶ ἄκοντα ἐπὶ Ἰωάννου κριθῆναι. ἐπράχθη οὖν ἡ δέησις ἔχουσα τὴν ὧδε τὴν ἀπόφασιν· ὥστε τὸν Θεόφιλον παραστάντα διὰ τοῦ μαγίστρου καὶ ἑκόντα καὶ ἄκοντα δοῦναι δίκην ἐπὶ Ἰωάννου· τοὺς δὲ Θεοφίλου μοναχοὺς ἢ συστῆναι ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἐγκλήμασιν οἷς κατηγόρησαν τῶν ἁγίων γερόντων, ἢ τὰ τῶν συκοφαντῶν ὑφίστασθαι. οὕτως οὖν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀπεστάλη Ἐλάφιος μικρὸν ὕστερον ἀπὸ πριγκίπων γεγονὼς μετὰ γραμμάτων τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Αὐγουστάλιον τῆς πόλεως διαγαγεῖν τὸν Θεόφιλον, περιέχοντα τὸν τύπον τοῦτον·

Οὐ λέληθας πάντως, ὅτι τῶν πρὶν ἀρχιερέων ἡ παντολμία καὶ τυραννία τὸ ἔθνος ὤλεσε, καὶ εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διέσπειρεν. οὕτω δή τι κινεῖ ὡς βλέπομεν ἀγρίως γινόμενοι· ὅπερ ἐὰν σιωπήσωμεν, τῷ τοιούτῳ παραβαίνοντι κακῷ, ἢ τῇ βασιλείᾳ, ἢ τοῖς ὑπηκόοις ἐπὶ τὸ χεῖρον κατεργάζεται. ταῦτα δὲ γεγράφαμεν μεμφόμενοί σου τῆς ἀνικανίας, ὅπερ τὴν εἰς πρόσωπον ἡμῶν ἐπέχων ἐξουσίαν καὶ δυναστείαν, οὐδαμῶς ἡμῶν δοκεῖς μιμεῖσθαι τοὺς τρόπους, ἀλλὰ δώροις προσέχων τῶν ἡμῶν προστάξεων καταφρονεῖς, καὶ πᾶσαν ἡμῶν τὴν περιφάνειαν καὶ δόξαν εἰς οὐδὲν ἥγης. ὅθεν οὐκ ἔξω τῆς ἡμετέρας ἀγανακτήσεως ἔσῃ, ὡς καταφρονητὴς τῆς ἡμῶν γαληνότητος. παραυτὰ οὖν καὶ παραχρῆμα μηδεμίαν ἀναμονὴν ὑπερτιθέμενος, Θεόφιλον τὸν ἐπίσκοπον ὡς κατάκριτον ἀπόστειλον πρὸς ἡμᾶς, μηδεμίαν τιμὴν ἢ θεραπείαν προσήκουσαν αὐτῷ ἀποδιδοὺς, εἰδὼς ὡς εἰ μὴ τοῦτο πᾶσι τρόποις ἀποπληρώσῃς, δέει πολλῷ κινδυνεύσεις εἰς αὐτὴν τὴν ζωήν σου, μετὰ τοῦ καὶ ἔξωσόν σε γενέσθαι τῆς ἀξίας σου. τοὺς δὲ κατηγόρους αὐτοῦ, οἵτινες ἐπίσκοποι καὶ κληρικοὶ τυγχάνουσιν, ἅμα Θεοδότῃ τῇ ἀδελφῇ Θεοδώρου τοῦ ἀπὸ ἀρχόντων σὺν αὐτῷ ἀπόστειλον πρὸς ἡμᾶς. Δεξάμενος οὖν ὁ Αὐγουστάλιος τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα καὶ προσκαλεσάμενος τὸν Θεόφιλον μετὰ θυμοῦ καὶ ὀργῆς μεγάλης ἠπείλησεν αὐτῷ ὡς ἔχοντι πολλὰ χρήματα τῶν Ἑλλήνων ἐν τοῖς θησαυροῖς αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὰ θαρρῶν τοιαῦτα πράγματα τολμᾷ πράττειν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν τασσομένους κληρικούς τε καὶ μοναχούς. μετὰ δὲ τὸ εἰπεῖν αὐτὸν τοὺς λόγους τούτους καὶ τοὺς τούτων παραπλησίους, ἐμφανίζει αὐτῷ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως πρόσταξιν, εἰπὼν αὐτῷ διὰ πάσης συντομίας ἀποπλεῦσαι ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. ὁ δὲ Θεόφιλος πάλιν διὰ Γεωργίου τοῦ ἀδελφιδοῦ τοῦ ἄρχοντος πλήσας τὰ βαλάντια ἀμφοτέρων δαψιλείᾳ χρημάτων, ἔτι μὴν καὶ Ἐλαφίου τοῦ ἐλθόντος ἀναγαγεῖν αὐτὸν, εἶχεν ἀσχολίαν, ἄχρις οὗ τὰ καλλιστεύοντα Αἰγύπτου καὶ Ἰνδίας βρώματα καὶ ἀρώματα ἐπισυνάξῃ καὶ συναπενέγκῃ μεθ' ἑαυτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει. καὶ ταῦτα μὲν περὶ Θεοφίλου· περὶ δὲ τῶν μοναχῶν αὐτοῦ τὴν ἀπόφασιν οἱ ὕπαρχοι ἐξεβίβασαν. γυμναζούσης δὲ τῆς δίκης καὶ εἰς ἄπορον καταληγούσης, οἱ μὲν νόμοι ἐπέκειντο ἀποστίλβοντες τὸ ξίφος· οἱ δὲ ἄθλιοι ἐκεῖνοι φοβηθέντες τὴν ἔκβασιν ὑπερτίθενται εἰς Θεόφιλον, ὡς αὐτοῦ αὐτοὺς ὑποβαλόντος καὶ ταῖς δεήσεσιν ὑπαγορεύσαντος. οὕτως ἡ τάξις βάλλει αὐτοὺς εἰς δεσμωτήριον, μέχρι τῆς Θεοφίλου παρουσίας, μὴ ἀναγομένη ἐπὶ ὑποθέσει τοιαύτῃ δέξασθαι ἐγγύας. καὶ τούτων οἱ μὲν τελευτῶσιν ἐν τῇ εἱρκτῇ χρονοτριβήσαντες διὰ τὴν Θεοφίλου βραδυτῆτα· οἱ δὲ μετὰ τὴν Θεοφίλου παρουσίαν χρήμασι τὸ πρᾶγμα ῥώσαντες, ἐν τελευταίᾳ ἐξετάσει τὴν Προκόννησον οἰκεῖν παρὰ τῶν νόμων ὡς συκοφάνται κατεκρίθησαν. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀρκάδιος γράφει Ἰννοκεντίῳ τῷ πάπᾳ Ῥώμης γράμματα περιέχοντα τάδε· Νικητὴς τροπαιοῦχος Ἀρκάδιος τῷ Ἰννοκεντίῳ πάπᾳ Ῥώμης, ἐρρῶσθαι. τινὲς τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἀσκητῶν κατέλαβον τὴν βασιλεύουσαν πόλιν, καὶ προσῆλθον ἡμῖν κατὰ Θεοφίλου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ἐγκληματικοὺς λιβέλλους ἐπιδεδωκότες ἡμῖν κατ' αὐτοῦ. προσετάξαμεν οὖν ἐκπέμπεσθαι αὐτὸν ἐνταῦθα μετὰ καὶ γυναικός τινος ὀνόματι Θεοδότης, ἥτις, ὡς λέγουσιν, ὅλης τῆς ὑποθέσεως ἐπίσταται τὴν ῥίζαν· ἔτι μὴν καὶ ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν δοκούντων κατ' αὐτοῦ ἀπολογεῖσθαι, ὀφείλοντας πάντας ὑπὸ ἐπισκόπων κριθῆναι κατὰ Θεόν. ἡ γὰρ τοιαύτη συναθροιζομένη σύνοδος ἔξω ἀποτίθεται πᾶσαν ὑπόνοιαν πονηρὰν, ἀσυμπαθῶς ὁμοῦ τε καὶ ἀπροσπαθῶς τὰ δίκαια ἑκατέροις τοῖς μέρεσιν ἐκφωνοῦσα. καταξιώσῃ οὖν ἡ σὴ πατρικὴ ἁγιωσύνη γράψαι τοῖς καθ' ἑκάστην πόλιν συνήθως ἀπαντῶσιν ἐν ταῖς ἀνακυκλούσαις συνόδοις, συναχθῆναι ἐν αὐτῇ τῇ βασιλίδι πόλει ἅμα οἷς προστείλου τοποτηρηταῖς τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, ὀφείλοντας σὺν τοῖς παρ' ἡμῖν θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις συγκαθίσαι, καὶ πάντα τὰ κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας καὶ θεσμοὺς κρῖναι. οὐ γὰρ ἄσκεπτον, ἢ ἀζήτητον τὸ τοιοῦτον κεφάλαιον συγχωρήσομεν εἶναι, ἀλλ' ἐναργεστάτας ἀποδείξεις ποιήσομεν. ἔρρωσο, εὐχόμενος ὑ-

πέρ

πὲρ ἡμῶν, τίμιε πάτερ. Γράφει δὲ καὶ πρὸς Οὐενέριον τὸν ἴδιον ἀδελφὸν ταῦτα· Ἐπειδὴ τάχα που γογγυζόντων ἡμῶν περὶ τὰ πράγματα τῆς βασιλείας, λεληθότως Θεόφιλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας στερῆσαι ἡμᾶς τῆς βασιλείας καὶ τῆς τιμῆς κατεπείγεται διὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀκανονίστου πίστεως γινομένης ἐν τῇ ὑπ' αὐτὸν ἐπισκοπῇ (τινὲς γὰρ ἐκ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ μοναστηρίων παραγενόμενοι πρὸς ἡμᾶς οὐ μικρὰς μέμψεις κατέχοντες αὐτοῦ, καὶ ἐγκληματικοὺς λιβέλλους ἐπιδεδώκασιν ἡμῖν, ὧν οὐ συνειδόμεθα ἄκριτον αὐτῶν τὸ κεφάλαιον παραδραμεῖν) φροντισάτω οὖν ἡ σὴ γαληνότης περὶ τούτου, καὶ παρασκευάσῃ τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον στεῖλαι τοὺς Γαλλίας ἐπισκόπους μετὰ τῶν τοποτηρητῶν αὐτοῦ, ὅπως συνεισερχόμενοι καὶ τοῖς τῶν ἡμετέρων ἐπαρχιῶν ἐπισκόποις, τὴν κρίσιν ἐκφωνήσωσιν ἀπροσωπολήπτως. Δεξάμενοι δὲ ἀμφότεροι τὰ τοιαῦτα γράμματα ἀλλήλοις ἀνακοινοῦνται, ὥστε εὐτρεπίσαι μὲν τοὺς ὀφείλοντας κατελθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκδέξασθαι δὲ ἕτερα γράμματα τοῦ βασιλέως Ἀρκαδίου δηλοῦντα αὐτοῖς τὴν τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων ἄφιξιν, ἵνα μὴ ἐκείνων, ὡς εἰκός, ἀμελούντων περὶ τὸν ἀνάπλουν χρονοτριβήσωσιν οἱ ῥωμαῖοι ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ταύτης τῆς βουλῆς γενομένης, παραυτὰ ἀποστέλλει ὁ πάπας Ἰννοκέντιος γράμματα πρὸς τοὺς τῶν Ἰταλῶν ἐπισκόπους καὶ Γάλλων, τουτέστι, Χρωμάτιον τὸν Ἀκυληΐας, καὶ Βενέριον τῶν Μεδιολάνων, καὶ Αἰμίλιον τὸν Βενεβένδου, καὶ Κυθήριον καὶ Γαυδέντιον τοὺς ἐπισκόπους Γαλλίας, εὐτρεπισθῆναι αὐτοὺς πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει πορείαν, μελλήσαντας οὐδαμῶς, ἵνα δεχομένων αὐτῶν ἑτέραν ἀπόκρισιν, περὶ τούτου ἕτοιμοι εὑρεθῶσιν. ἐπιτρέπει δὲ καὶ Οὐαλεντίνῳ καὶ Βονιφατίῳ τοῖς πρεσβυτέροις τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας τὰ αὐτά. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀρκάδιος οὐ προσέθετο τοῦ λοιποῦ γράψαι αὐτοῖς περὶ τούτου, ἀλλ' οὔτε δὲ ἔμαθε τὸν σκοπὸν τῆς βουλῆς αὐτῶν, ἐξεδέχετο δὲ τὴν παρουσίαν αὐτῶν. ὅμως οὔτε αὐτοὶ κατῆλθον ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε.

40 *Theophilus insinuans se in amicitiam Epiphanij, quem prius oderat, Origenem duob. concilijs, altero in Cypro ab Ep. altero Alexandria à se coacto, damnari procurat.*

Ἐν τούτοις καθεστῶτος τοῦ πράγματος, ἧκε εἰς τὰς ἀκοὰς Θεοφίλου λόγος ψευδής, ὡς εἴη Ἰωάννης ὁ εἰς τὰ μυστήρια δεξάμενος τοὺς ἀσκητάς, καὶ ἕτοιμος πρὸς τὸ ἐπικουρῆσαι αὐτοῖς. καὶ παντοῖος ἐγίνετο, ὅπως ἂν μὴ μόνον τοὺς περὶ Διόσκορον καὶ Ἰσίδωρον ἀμύνηται, ἀλλὰ γὰρ καὶ Ἰωάννην κατενέγκῃ τοῦ θρόνου. ἀλλὰ τὴν μὲν κλήρων κατασχηματίζετο ὁ Θεόφιλος αἰτίαν, τὴν οἰκείαν δὲ ὀργὴν ἐκπληροῖ. ἐκεῖνο γὰρ φιλικώτερον εἰπεῖν, ἐγκαλοῦντα ἐπ' εὐλαβῶν ἐπισκόπων, ἀδελφὲ Ἰωάννη, παρῆλθέ σε πεποιηκότα τοῦτο· καὶ τὸν Ἰωάννην ἀπολογησάμενον ἢ ἠγνοηκέναι τὸ πρᾶγμα, ἢ συγγνώμην αἰτῆσαι, εἰ καὶ ὅλως πεποίηκεν, ὁ κατηγκαλεῖτο περὶ αὐτῶν εἰς τοῦτο. διαπέμπεται δὲ οὖν ὁ Θεόφιλος κατὰ πόλιν πρὸς τοὺς ἐπισκόπους ἐπιστολάς, κρύπτων μὲν τὸν ἑαυτοῦ σκοπόν, μόνοις δὲ τοῖς Ὠριγένους βιβλίοις δῆθεν μεμφόμενος, οἷς περὶ αὐτοῦ Ἀθανάσιος μάρτυσι τῆς οἰκείας πίστεως ἐν τοῖς κατὰ Ἀρειανῶν λόγοις ἐχρήσατο πολλάκις. σπένδεται δὴ τὴν πρὸς Ἐπιφάνιον τὸν μακαριώτατον ἐπίσκοπον Κωνσταντίας τῆς Κυπρίων νήσου φιλίαν, ἄνδρα ἅγιον, ἄρξαντα τῆς ἐκκλησίας τριακονταὲξ ἔτη, δυσφημήσας ὡς αἱρετικὸν χρηματίζειν ἐπὶ Δαμάσου καὶ Σιρικίου τοῦ μακαρίτου, καὶ διαφερόμενος πρὸς αὐτὸν τὸ πρίν, διὰ τὸ μὴ προσέχειν Ἐπιφάνιον ταῖς βίβλοις Ὠριγένους, ἀλλ' ἀποβάλλεσθαι αὐτάς. ὁ οὖν Θεόφιλος διὰ τὴν πρὸς ἑτέρους ἀπέχθειαν, ἤρξατο μὲν ἐν τῷ φανερῷ, ἃ ἔδοξε· φιλοποιεῖσθαι δὲ τότε τὸν Ἐπιφάνιον, ὡς ἐκ μεταμελείας ὁμοφρονήσας αὐτῷ, καὶ παρασκευάζει αὐτὸν σύνοδον ποιῆσαι τῶν ἐν Κύπρῳ ἐπισκόπων ἐπὶ τὸ διαβαλεῖν τὰ Ὠριγένους βιβλία. Ἐπιφάνιος δὲ δι' ὑπερβάλλουσαν εὐλάβειαν ταχέως ὑπήχθη ὑπὸ τῶν Θεοφίλου γραμμάτων, καὶ καθίσας συνέδριον τῶν ἐν τῇ νήσῳ ἐπισκόπων, ἀπαγορεύει μὲν τοῦ ἀναγινώσκειν τὰ τοιαῦτα βιβλία, διαπέμπεται δὲ καὶ γράμματα πρὸς Ἰωάννην παραινῶν ἀπέχεσθαι μὲν τῶν Ὠριγενείων ἀναγνωσμάτων, συνάγειν δὲ καὶ αὐτὸν συνέδριον καὶ σύμψηφον κατὰ τοῦτο γενέσθαι. Θεόφιλος οὖν τὸν ἐπ' εὐλαβείᾳ περιβόητον Ἐπιφάνιον συναρπάσας, καὶ γνοὺς προβάντα

αὐτὸν

αὐτοῦ τὸν σκοπόν, καὶ αὐτὸς θαρρῶν συνῆγε πολλοὺς τῶν ἐπισκόπων καὶ παραπλησίᾳ τοῦ Ἐπιφανίου κατὰ τῶν Ὠριγένους βιβλίων τοῦ πρὸ διακοσίων περί που ἐτῶν τελευτήσαντος διαβολὴν ἐποιεῖτο, οὐ τὸν προειρημένον ἔχων τὸν σκοπὸν, ἀλλὰ τὸν περὶ Διόσκορον αὐτοῦ ἀμύνασθαι.

Ἰωάννης δὲ μικρὰ φροντίσας τῶν μηνυθέντων αὐτῷ παρά τε Ἐπιφανίου καὶ αὐτοῦ Θεοφίλου, τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἐκκλησιῶν προσεῖχε τὸν νοῦν, καὶ ἦν ἀεὶ μὲν κατ' αὐτὴν, τῆς δὲ γινομένης κατ' αὐτοῦ σκευωρίας οὐδένα λόγον ἐτίθετο. ἦν δέ τις ἀνὴρ συγκλητικὸς ἐν τῇ πόλει, Θεόγνωστος ὀνόματι. οὗτος φιλόχριστος ὢν, εἶχε τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἀδιαλείπτως, καὶ ἦν διὰ τοῦτο ἀγαπώμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως πάνυ. ἄλλος δέ τις ἦν καὶ αὐτὸς τῆς συγκλήτου, Γάϊος ὀνόματι, Ἀρειανὸς τὴν θρησκείαν. οὗτος φθόνῳ φερόμενος διαβάλλει τὸν Θεόγνωστον τῷ βασιλεῖ, ὡς ὑβρίσαντα αὐτὸν σὺν τῇ Αὐγούστῃ, ἀποκαλέσας αὐτὴν λύμην καὶ ἀκόρεστον περὶ τὴν συλλογὴν τῶν χρημάτων. κελεύει οὖν ὁ βασιλεὺς τὸν μὲν Θεόγνωστον παραυτὰ ἐξορισθῆναι ἐν Θεσσαλονίκῃ, τὰ δὲ ὑπάρχοντα αὐτοῦ πάντα δημευθῆναι πλὴν ἐκτὸς ἑνὸς προαστείου ὄντος ἔξωθεν τοῦ ἄστεως, παρεαθέντος τῇ γυναικὶ αὐτοῦ καὶ τοῖς τέκνοις λόγῳ ἀποτροφῆς αὐτῶν. ἀπερχομένου δὲ τοῦ Θεογνώστου ἐπὶ τὴν ἐξορίαν ἐτελεύτησεν. ἡ δὲ τούτου γυνὴ θεασαμένη τὰ ἐξαίφνης ἐπελθόντα τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς δεινὰ, καὶ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν πολλὴν οὖσαν, δέει ἀφάτῳ συσχεθεῖσα, λαβοῦσα τὰ ἴδια τέκνα αὐτῆς προσφεύγει τῇ ἐκκλησίᾳ πρὸς τὸν μακάριον Ἰωάννην, καὶ ἀναγγέλλει αὐτῷ ἅπαντα τὰ γεγονότα. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ περὶ πάντα συμπαθέστατος ἐπίσκοπος ἐλυπήθη σφόδρα, καὶ ἤρξατο παραμυθεῖσθαι αὐτὴν, λέγων· μὴ λυποῦ, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαρίστως φέρε*. ἔχεις γὰρ τὸν Θεὸν κριτὴν σου μετὰ τῆς χηρείας, πατέρα δὲ τῶν ὀρφανῶν σου. πάντα γὰρ αὐτὸς ἐπίσταται, καὶ τὰ συμφέροντα ἡμῖν πραγματεύεται ὡς ἰδίοις οἰκέταις. ὅμως εἰ καὶ ἄρα ἀδίκως τέθνηκε Θεόγνωστος ἐν ἐξορίᾳ, ἀλλ' εἰς ἀπόλαυσιν ζωῆς αἰωνίου γέγονεν αὐτῷ ὁ θάνατος, εἰς ἀπώλειαν δὲ καὶ κόλασιν ἀπαραίτητον τῶν κατηγόρων αὐτοῦ. τούτοις καὶ τοῖς παραπλησίοις λόγοις παραμυθησάμενος αὐτὴν, ἀπέλυσεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, ἐπιτρέψας ἐκ τοῦ ξενοδοχείου τῆς ἐκκλησίας χορηγηθῆναι αὐτῇ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς τὴν δέουσαν δαπάνην εἰς ἀποτροφὴν, κατὰ νοῦν φέρων, ποίῳ τρόπῳ ἐξαιτήσεται τὸν βασιλέα ἀποδοθῆναι αὐτῇ τὰ πράγματα αὐτῆς καὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. ἀλλ' ὡς ἔτι τοῦτο διενοεῖτο, ἕτερόν τι ὁ πονηρὸς πρᾶγμα κακὸν κατὰ τῆς δυστήνου γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου ἀνερρίπισε. τοῦ γὰρ καιροῦ τῶν τρυγῶν καταλαβόντος, ἐν ᾧ πάντες ἐξέρχονται εἰς τὰ προάστεια τρυγῆσαι τὴν ἄμπελον ἑαυτῶν, ἐξῆλθε καὶ ἡ βασίλισσα Εὐδοξία ἐν τοῖς βασιλικοῖς προαστείοις διακονῆσαι. παριοῦσα δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὸ προάστειον Θεογνώστου, καὶ ἀπέτεμε βότρυν σταφυλῆς ἐκ τῆς ἀμπέλου ἰδίαις χερσὶ, καὶ ἔφαγεν. εἶπον δὲ αὐτῇ οἱ παρεστηκότες· δέσποινα, ἀλλοτρία ἐστὶν ἡ ἄμπελος· νόμος δὲ βασιλικὸς ὑπάρχει παρακελευόμενος, ἵνα ἐὰν βασιλεὺς, ἢ βασίλισσα εἰσέλθῃ εἰς προάστειον καὶ περιπατήσῃ ἐν αὐτῷ, ἢ καὶ ἀπογεύσηται ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ, μηκέτι ἔχειν τὸν κύριον τοῦ τόπου ἐκείνου ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἀλλ' οὗτος μὲν προσκυροῦται τοῖς βασιλείοις· ὁ δὲ κύριος αὐτοῦ ἢ τὸν ἀντ' αὐτοῦ τόπον λαμβάνει, ἢ ἕτερον βασιλικὸν τόπον, ἔνθα οὐδέπω εἰσῆλθε βασιλεὺς, ἢ τὸ τίμημα τοῦ ἰδίου τόπου κατὰ τὴν φαινομένην δικαίαν τιμὴν ἐκ τῶν βασιλικῶν ταμιείων. ἐκέλευσεν οὖν ἡ Αὐγοῦστα τιτλωθῆναι τὸ προάστειον Θεογνώστου τοῖς βασιλικοῖς καὶ ἄμφω τοῖς τρόποις, τῇ μὲν θέλουσα θλῖψαι τὴν χήραν καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς διὰ τὸ ἔχειν κατ' αὐτῆς τὴν μῆνιν, χάριν τοῦ προσελθεῖν αὐτὴν τῷ Ἰωάννῃ· τῇ δὲ καὶ ζητοῦσα ἀφορμῆς πρόφασιν, δι' ἧς δυνήσεται προσκροῦσαι αὐτῷ καὶ εὐχερῶς ἐκδιῶξαι αὐτὸν τῆς ἐκκλησίας. ἠπίστατο γὰρ αὐτοῦ τὸ ἦθος συμπαθητικὸν ὂν περὶ τὰ τοιαῦτα πράγματα, καὶ ὅτι ἐὰν ἀκούσῃ τὸ γεγονός, οὐ μὴ παραβλέ-

ψῃ

41
Orta inter Iohannem & Imperatricē irarū causa propter vineam Theognosti.

μακαρ-
κὴ πῶ
...ωτίφ.

ψῃ τὴν χήραν σὺν τοῖς τέκνοις αὐτῆς ἀδικουμένοις, καὶ πάντως ἐκ τούτου μέλλει τι ἀναφυῆναι συμπεράτιον αὐτῇ εἰς ὃ βούλεται· ὃ δὴ καὶ γέγονε. γνοὺς γὰρ ταῦτα ὁ μακάριος Ἰωάννης δηλοῖ αὐτῇ διʼ Εὐτύχου τοῦ ἀρχιδιακόνου αὐτοῦ ἀνδρὸς λογίου καὶ βίῳ ἐναρέτῳ κεκοσμημένου τάδε·

Ἡ μὲν φιλόχριστος πίστις καὶ διαγωγὴ τῶν ὑμετέρων γονέων πᾶσι κατάδηλος ὑπάρχει. διὸ καὶ ταῖς εὐχαῖς καὶ καλοκαγαθίαις αὐτῶν ὁ Θεὸς δυσωπούμενος ἀπένειμέ σοι τὰ τῆσδε τῆς ἐπιγείου βασιλείας σκῆπτρα, ἐκδεχόμενος διὰ τῶν ἔργων σου καὶ τῆς ἐπουρανίου βασιλείας κληρονόμον ἀναδεῖξαί σε. πλοῦτος γὰρ καὶ δόξα καὶ περιφάνεια κοσμικὴ οὐκ ὠφελήσει ἡμᾶς ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ἀλλʼ ἢ μόνον ἡ διὰ τῶν ἔργων ἡμῶν διαγωγή. μὴ οὖν ἐπιλήσμων γενήσῃ τούτου, μηδὲ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, σαφῶς ἐπισταμένη, ὅτι ἡ πνοὴ πάντων ἡμῶν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ἐστι, καὶ ᾧ μὲν προστιθεῖ, ἐξ οὗ δὲ βούλεται καὶ ἀφαιρεῖ, χοῦς καὶ σποδὸς ὑπάρχοντες, μετʼ ὀλίγον εἰς γῆν καταφερόμενοι ἐν σκοτεινοῖς καὶ ἀφεγγέσι χωρίοις, καθὼς καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν πάντες βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι. ἀπόβλεψον εἰς τοὺς πρὸ ὑμῶν βασιλέας. τί μὲν ἦσαν τότε, τί δὲ νῦν γεγόνασι, σκιώδες· πῶς ἐφʼ ἑκάστης οἱ μὲν ἐν ἀγαθοῖς μνημονευόμενοι, οἱ δὲ τὰ φαῦλα διεξελθόντες, ἐπὶ κακοῖς ἀεὶ καὶ κατάραις οὐ ταῖς τυχούσαις ὑπὸ πάντων μνημονευόμενοι πλειστάκις, οὐδὲ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ὑπὸ τῶν πολλῶν λεγομένων. μιμησάτω οὖν καὶ ἡ ὑμετέρα φιλόχριστος θεοσέβεια τοὺς τὴν πίστιν τηρήσαντας ἀλωβήτως, καὶ τὸν καλὸν δρόμον ἐληλακότας ἐν τῷδε τῷ βίῳ διὰ τῶν ἀγαθῶν πράξεων, καὶ κελεύσει ἀποδοθῆναι τῇ ταπεινῇ Θεογνώστου γυναικὶ σὺν τοῖς τέκνοις αὐτῆς τὸν ἀμπελῶνα αὐτῶν, ὃν εἶχον εἰς παραμυθίαν. ἀρκεῖ γὰρ αὐτοῖς ἡ καταλαβοῦσα αὐτοὺς θλῖψις καὶ συμφορά, ἐκείνου μὲν ἐν ἐξορίᾳ τετελευτηκότος, τῆς δὲ ὑποστάσεως αὐτῶν πάσης ἀφαιρεθείσης. ναί, παρακαλῶ σε λῦσαι πρὸς αὐτὴν τὴν μνησικακίαν σου, μεμνημένη τοῦ σωτῆρος ἐν εὐαγγελίοις παρακελευομένου ἡμῖν, Ἐφ. δ. κϛ. Μὴ ἐπιδύναι τὸν ἥλιον ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ἡμῶν· πάλιν δὲ αὐτοῦ διαρρήδην πρὸς τὸν πλούσιον ἐκεῖνον ἀποτεινομένου καὶ λέγοντος· Λυκ. ιβ. κ. Ἄφρων, τῇ νυκτὶ ταύτῃ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται; μὴ συγκαταβήσεται ἡμῖν ἐν τῷ ᾅδῃ γλυκύτης καρποῦ ἀμπέλου, ἢ ἡδύτης σύκων, ἢ λιπότης ἐλαίου, ἢ χρημάτων καὶ κτημάτων περιουσία, καὶ δόξα ἀρχῆς; οὐχὶ πάντα παρεῶντες ἀπερχόμεθα τὰ ἐνταῦθα γυμνοὶ καὶ ἀπροστάτευτοι; οὐκοῦν τούτων πάντων μνημονεύουσα, ἐπίτρεψον ἀποδοθῆναι τὸν ἀμπελῶνα, ἵνα εὖ σοι γένηται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια δηλώσας αὐτῇ, ἀπέστειλε καὶ τὸν Εὔτυχον. παραγενόμενος δὲ πρὸς τὴν βασίλισσαν, ἀνήγγειλεν αὐτῇ πάντα. ἡ δὲ ἀκούσασα ταῦτα, γράφει πρὸς αὐτὸν τάδε·

Ἐσκλήρυνας τοῦ ἐπερωτῆσαι, κατακρίνας με ὡς ἄδικον καὶ ἀθέσμως διαπραττομένην, μὴ γινώσκων τοὺς βασιλικοὺς νόμους καὶ ὅρους, μήτε ἀπονέμων μοι τὴν ἐποφειλομένην τιμήν. ἀλλʼ οὐκ ἀνέξομαί σου, τελείως καθυβριζομένη ὑπὸ σοῦ. περὶ δὲ τοῦ ἀμπελῶνος Θεογνώστου πάντως οὐκ ἀγνοεῖς τοὺς νόμους τῶν Ῥωμαίων, τί παρακελεύονται περὶ τῶν τοιούτων. εἰ δὲ ἀγνοεῖς, μάνθανε τὸ πῶς ἐνομοθέτησαν ἔκπαλαι. τὸ οὖν ἀρέσκον αὐτῇ ἐξ ὁποτέρων ἐπιλέξηται, ἢ τὸν ἀντʼ αὐτοῦ τόπον, ὅπου δʼ ἂν θέλῃ, ὅμοιον τοῦ ἀμπελῶνος αὐτῆς, ἢ τὰς τούτου τιμάς. ἐγὼ γὰρ παρατρῶσαι νόμους βασιλικοὺς ἀρχαίους οὔτε βούλομαι, οὔτε πρᾶξαι τοιοῦτόν τι ἀνέχομαι. ὡς οὖν ἀνέγνω ταῦτα ὁ μακάριος Ἰωάννης, ἀναστὰς παραγέγονε πρὸς αὐτὴν ἐν τῷ παλατίῳ· καὶ καθίσας ἤρξατο πάλιν νουθετικοῖς λόγοις λαλεῖν πρὸς αὐτὴν πλείονα τῶν προτέρων. καὶ μετὰ ταῦτα λέγει αὐτῇ· Ἀνάδος τῇ χήρᾳ τὸν ἴδιον ἀμπελῶνα, καὶ μὴ θελήσῃς ἀκοῦσαι ἀδικήσασα αὐτήν. ἡ δὲ εἶπεν, ἤδη γέγραφά σοι τί ὥρισται παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν βασιλέων περὶ τῶν τοιούτων τόπων, δέδωκα αὐτῇ τὴν προτίμησιν τῆς ἐπιλογῆς τοῦ ἀντʼ αὐτοῦ, ἢ τῆς τούτου τιμῆς. ὁ δὲ Ἰωάννης πρὸς αὐτήν, Εἶπόν σοι, καὶ πάλιν λέγω, ἀνάδος τῇ χήρᾳ τὸ ἴδιον. οὐδὲν γὰρ ἀλλότριον ζητεῖ παρὰ σοῦ. ἡ δὲ βασίλισσα

σίλισσα λέγει αὐτῷ· μὴ οὕτως ἀντίλεγε βασιλεῦσιν. οὐ γὰρ ὠφελήσει σοι τοῦτο. ἀποκριθεὶς δὲ πάλιν λέγει αὐτῇ· ἀπόδος τὸν ἀμπελῶνα, καὶ μὴ ἀφορμάζου εἰς παλαιοὺς νόμους, καὶ μάλιστα εἰκὸς καὶ ὑπὸ ἀπίστων ἐκτεθέντας. πάντες γὰρ οἱ βασιλεῖς, νόμοι εἰσί· καὶ οὐδὲν σε κωλύει ἀνατρέψαι ἀδίκους νόμους καὶ ὅρους βασιλίδι οὔσῃ καὶ γυναικὶ βασιλέως. λοιπὸν μὴ θελήσῃς ἀκοῦσαι, νέα Ἰεζάβελ, καὶ παραγαγεῖν ἐπὶ σὲ κατάρας ἰσοδυναμούσας ἐκείνῃ τῇ κατάρᾳ. τούτων ῥηθέντων, θυμοῦ πλησθεῖσα ἡ βασίλισσα κελεύει τὸν Ἰωάννην ἐξωθεῖσθαι τοῦ παλατίου βίᾳ, ἐκφλιάσα τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς ἐγκεκρυμμένον ἰὸν κατὰ τοῦ δικαίου, λέγουσα περιφανῶς· ἐγὼ ἐμαυτὴν ἐκδικήσω εἰς τοῦτον· καὶ οὔτε τὸν ἀμπελῶνα ἀναδώσω, οὔτε τὸν ἀντ' αὐτοῦ, οὔτε τὸ τίμημα αὐτοῦ· οὔτε σὺ δυνήσῃ νικῆσαί με, καὶ ἀναγκάσαι ποιῆσαι, ὅπερ οὐ θέλω· ἀλλὰ καὶ σὲ διδάξω μὴ καταφρονεῖν μου.

Ὁ δὲ Ἰωάννης ἐξελθὼν τοῦ παλατίου, προσκαλεσάμενος τὸν Εὐτύχιον, παραγγέλλει αὐτῷ λέγων· εἰπὲ τοῖς θυρωροῖς τῆς ἐκκλησίας, ἵνα ὅταν παραγένηται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ βασίλισσα, κλείσωσι κατ' αὐτῆς τοὺς πυλῶνας, καὶ μὴ συγχωρήσωσιν αὐτὴν εἰσελθεῖν, μήτε τινὰ τῶν συνόντων αὐτῇ, ὅτι Ἰωάννης ἐπέτρεψεν ἡμῖν τοῦτο ποιῆσαι. ὁρᾶτε μὴ παρακούσητε. τῆς δὲ ἑορτῆς τῆς ὑψώσεως τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ καταλαβούσης, συνήγετο πᾶς ὁ λαὸς τῆς πόλεως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος μετ' αὐτοῦ, καὶ ἡ περίχωρος τῆς πόλεως, καὶ οἱ παρεπιδημοῦντες ξένοι, οὐ μόνον διὰ τὴν ἑορτήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀκοῦσαι τῶν τοῦ Ἰωάννου ἐξηγήσεων. αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης τῇ τοῦ παναγίου πνεύματος δυνάμει καταλαμπρυνθεὶς, ἤρξατο ὁμιλεῖν τῷ λαῷ ἐν ἱστορίαις πολλαῖς. πάντες δὲ ἐθαύμαζον εἰς τὴν ἐκ Θεοῦ δοθεῖσαν αὐτῷ σοφίαν, καὶ πῶς διέλυσεν αὐτοῖς τὰ ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς δυσερμήνευτα καὶ δυσνόητα, καὶ ἐκρότουν αὐτὸν, ὑψοῦντες εἰς τὸν ἀέρα οἱ μὲν τὰς χλανίδας ἑαυτῶν, οἱ δὲ τὰ πτερύγια τῶν κουτζούλων, ἕτεροι δὲ ἐγχειρίδια, καὶ ἄλλοι τὰ φακιόλια, βοῶντες, ὡς ἀληθῶς ἄξιος εἶ τῆς ἱερωσύνης ταύτης, τρισκαιδέκατε τῶν ἀποστόλων. ὁ Χριστὸς ἔπεμψέ σε πρὸς ἡμᾶς σῶσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ ποτίσαι ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου, οὗ αὐτὸς ἐδωρήσατό σοι. ἦν δὲ καὶ πλῆθος σχολαστικῶν καὶ ταχυγράφων καὶ φιλοπόνων ἐκλαμβανόντων τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτοῦ. καὶ ἐξεπλήττοντο πῶς οὐκ ἐβαρβάριζεν ἐν ταῖς λέξεσιν, οὐδὲ ἐδιαπολόγει, ὡς ἄλλοι· ἀλλ' ὡς ἐκ συνθέματος ἐλάλει. τούτων δὲ οὕτως ἐπιτηδευμένων, καὶ πάντων εὐφραινομένων ἐπὶ ταῖς διδαχαῖς αὐτοῦ, ὡς πληροῦσθαι τὸ προφητικὸν ῥητὸν ἐπ' αὐτῷ τὸ φάσκον, Ὡς εὐφραινομένων πάντων ἡ κατοικία ἐν σοί, παρέστη καὶ ἡ βασίλισσα πρὸς θυρῶν τῆς ἐκκλησίας μετὰ πάσης αὐτῆς τῆς φαντασίας, καὶ τῶν κουβικουλαρίων καὶ τῆς τάξεως θέλουσα εἰσελθεῖν. οἱ δὲ θυρωροὶ τῆς ἐκκλησίας ἐποίησαν κατὰ πάντα τὰ προσταχθέντα αὐτοῖς παρὰ Ἰωάννου διὰ Εὐτύχου τοῦ ἀρχιδιακόνου αὐτοῦ, καὶ ἀπέκλεισαν τοὺς πυλῶνας τῆς ἐκκλησίας ἔμπροσθεν αὐτῆς, μὴ συγχωρήσαντες αὐτὴν εἰσελθεῖν. ἡ δὲ θυμοῦ καὶ αἰσχύνης πλησθεῖσα ἔκραξε λέγουσα, κατανοήσατε πάντες, οἵαν μῆνιν ἔχει ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἰς ἐμέ· ὅτι πάντες εἰσελαύνουσιν ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ ἀκωλύτως, ἐμὲ δὲ μόνην κωλύει εἰσελθεῖν. μὴ οὐ δύναμαι παραυτὰ καταβαλεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦ θρόνου αὐτοῦ; οἱ δὲ συνόντες αὐτῇ εἶπον τοῖς θυρωροῖς ἔξωθεν τῶν πυλώνων ἑστῶτες, ἀνοίξατε τῇ δεσποίνῃ, καὶ μὴ θέλετε παραφρονεῖν. ἀποκριθέντες δὲ ἐκεῖνοι εἶπον πρὸς αὐτούς· οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν τοῦτο πεποιήκαμεν, ἀλλ' ὡς ἐκελεύσθημεν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου· καὶ οὐ τολμῶμεν δίχα τῆς κελεύσεως αὐτοῦ εἰσαγαγεῖν αὐτὴν ἔσω. τότε εἷς τῶν παρόντων ἔχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ῥομφαίαν, ἐξέτεινεν αὐτὴν, θέλων πατάξαι τὸν πυλῶνα ἐκ τῆς ἐκκλησίας. παραυτὰ οὖν ἐξηράνθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ, καὶ γέγονεν ὡσεὶ νεκρά. ἰδοῦσα δὲ τοῦτο ἡ βασίλισσα καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῇ ἐφοβήθησαν σφόδρα, καὶ ὑπέστρεψαν ἐν τῷ παλατίῳ. ὁ δὲ τὴν χεῖρα ἔχων ξηρὰν εἰσῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἔστη ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ, πάντων ὁρώντων αὐτὸν, καὶ

41
Iohannes Imperatrici ecclesiā arcet.

Ψαλ. πς. ζ.

ἔκραξε λέγων· ἐλέησόν με, Κύριέ μου πάτερ ἅγιε, καὶ ἴασαί μου τὴν χεῖρα ξηρανθεῖσαν, ἀφρόνως καὶ ταῦτα τολμήσασαν τὴν ἱερὰν δόμησιν. ἥμαρτον, συγχώρησόν μοι. γνοὺς δὲ τῷ πνεύματι ὁ μακάριος Ἰωάννης τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τοῦτο ἔπαθε, λέγει αὐτῷ, ἄπελθε, ἀπόνιψόν σου τὴν χεῖρα εἰς τὸν λουτῆρα τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐλπίζω εἰς τὸν Χριστὸν, ὅτι γενήσεταί σοι κατὰ τὴν πίστιν σου. ἀπῆλθεν οὖν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐνίψατο, καὶ γέγονεν ὑγιὴς, καὶ ἦλθεν ἐν τῷ μέσῳ δοξάζων καὶ εὐχαριστῶν τὸν Θεόν. καὶ πάντες δὲ οἱ θεασάμενοι αὐτὸν ἀθρόως ὑγιῆ γεγονότα, αἶνον ἀνέπεμψαν Χριστῷ τῷ Θεῷ τῷ δωρησαμένῳ τῷ Ἰωάννῃ ἰαμάτων χαρίσματα. Ταῦτα δὲ πάντα οὐκ ἠγνόησεν ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ παραθέσει προέβλεπε τὰ γινόμενα εἰς τὴν βασίλισσαν, ἐπιστάμενος τὸ ἦθος αὐτῆς τὸ σκληρὸν καὶ ἀμετάθετον· ἠγάπα τε ἅμα τὸν Ἰωάννην πάνυ, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουεν. ἠγωνίζετο δὲ ἡ βασίλισσα τοῦ πάντως ἐξεῶσαι αὐτὸν τοῦ θρόνου τῆς ἐπισκοπῆς, ὅπερ καὶ πεποίηκε μικρὸν ὕστερον. ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ ἠδυνήθη τοῦτο πρᾶξαι, ἐπειδὴ οὐκ εἶχε τοὺς ἄνδρας ἀκανονίστως συμπνέοντας αὐτῇ εἰς ἃ μὴ θέμις· ἐφοβεῖτο δὲ καὶ τὴν πόλιν, ἐπειδὴ τοῖς πλείοσιν ἡδὺς ἦν, καὶ μάλιστα τῷ πλήθει τοῦ λαοῦ ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι καὶ ὁμιλίαις αὐτοῦ ἐπ' ἐκκλησίας· εἰ καί τινα μοναστήρια καὶ μαρτύρια ἦσαν ἐν αὐτῇ φροντιζόμενα ὑπὸ τῆς βασιλίσσης, ἅτινα δι' αὐτὴν οὐ προσεῖχον τῷ Ἰωάννῃ.

43 *Epiphanius Constantinop. concilio habito damnat Originis libros, Iohanne non assentiente.*

Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐκ τῆς Κύπρου ὁ ἐπίσκοπος Ἐπιφάνιος ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔρχεται ταῖς ὑποθήκαις Θεοφίλου πεισθεὶς, ἐπικομιζόμενος ἐν ταὐτῷ τὰ καθαιρετικὰ βιβλία τοῦ Ὠριγένους, δι' ὧν οὐκ αὐτὸν Ὠριγένην ἀκοινώνητον εἶναι ὑπέφηνεν, ἀλλὰ τὰ βιβλία μόνα διέβαλε. προσορμίσας οὖν τῷ ἐπὶ Ἰωάννην μαρτυρείῳ (ἀπέχει δὲ τοῦτο ἑπτὰ σημεῖα τῆς πόλεως) καὶ ἐξελθὼν τῆς νηὸς, σύναξίν τε ἐπιτελέσας, καὶ διάκονον χειροτονήσας, αὖθις ἐπὶ τὴν πόλιν εἰσέρχεται, καὶ τὴν μὲν τοῦ Ἰωάννου προτροπὴν ἐξέκλινε Θεοφίλῳ χαριζόμενος, ἐν ἰδιαζούσῃ δὲ καταλύει μονῇ. καὶ συγκαλῶν τοὺς ἐπιδημοῦντας τῶν ἐπισκόπων, τὰ καθαιρετικὰ βιβλία τῶν Ὠριγένους ὑπανεγίνωσκεν, οὐκ ἔχων μέν τι λέγειν πρὸς αὐτὰ, δοκεῖν δὲ αὐτῷ καὶ Θεοφίλῳ ἐκβάλλειν αὐτά. καί τινες μὲν αἰδούμενοι τὸν Ἐπιφάνιον προσυπέγραφον, πολλοὶ δὲ καὶ τοῦτο ποιεῖν ἐξετρέποντο, ὧν ἦν καὶ Θεότιμος ὁ ἐπίσκοπος Σκυθίας, ὃς πρὸς τὸν Ἐπιφάνιον τοιάδε ἀπεκρίνατο· ἐγὼ, ἔφη, ὦ Ἐπιφάνιε, οὔτε τὸν καλῶς πάλαι κεκοιμημένον καθυβρίζειν αἱροῦμαι, οὔτε βλάσφημον ἐπιχειρεῖν πρᾶγμα τολμῶ, ἐκβάλλων ἃ οἱ πρὸ ἡμῶν οὐκ ἠθέτησαν· ἄλλως τε μήτε κακὴν διδασκαλίαν ἐν τοῖς Ὠριγένους βιβλίοις εὑρών. προσκομίσας τε βιβλίον αὐτοῦ ὑπανέγνω, καὶ δὴ ἐπῆγε λέγων· οἱ ταῦτα ὑβρίσαντες εἰς τὰ, περὶ ὧν οἱ λόγοι, ἐξυβρίσαντες ἔλαθον ἑαυτούς. Ταῦτα μὲν ὁ ἐπ' εὐλαβείᾳ καὶ βίου ὀρθότητι περιβόντος Θεότιμος πρὸς αὐτὸν τὸν Ἐπιφάνιον ἀπεκρίνατο. Ἀθανάσιος ὁ τῆς ὁμοουσίου πίστεως ὑπερασπιστὴς ἐν τοῖς κατὰ Ἀρειανῶν λόγοις μεγάλῃ τῇ φωνῇ μαρτυρεῖ τῆς οἰκείας πίστεως τὸν ἄνδρα καλῶς, τοὺς ἐκείνου λόγους τοῖς ἰδίοις συνάπτων καὶ λέγων· Ὁ θαυμάσιός, φησι, καὶ φιλοπονώτατος Ὠριγένης τάδε περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τῇ ἡμετέρᾳ δόξῃ μαρτυρεῖ, συναΐδιον αὐτὸν λέγων τῷ πατρί. ἔλαθον οὖν ἑαυτοὺς οἱ λοιδοροῦντες Ὠριγένην βλασφημήσαντες καὶ τὸν ἐπαινέτην αὐτοῦ Ἀθανάσιον. ὁ μὲν οὖν Ἰωάννης οὐκ ἠγανάκτησεν, ἐφ' οἷς παρὰ κανόνα ἐποίει ἐν τῇ ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησίᾳ Ἐπιφάνιος χειροτονίᾳ, ἀλλὰ παρεκάλει σὺν τοῖς ἐπισκόποις συμμένειν αὐτῷ. ὁ δὲ οὐδὲ συνεύξασθαι ἔλεγεν, ἐὰν μὴ τοὺς μὲν περὶ Διόσκορον ἐξελάσῃ τῆς πόλεως, αὐτὸς δὲ καθυπογράψαι τοῖς καθαιρετικοῖς τῶν Ὠριγένους βιβλίοις. Ἰωάννου δὲ ταῦτα ποιεῖν ὑπερτιθεμένου, καὶ λέγοντος, μὴ δεῖν πρὸ καθολικῆς διαγνώσεως προπετές τι ποιεῖν, ἐπὶ ἑτέραν βουλὴν οἱ ἀπεχθῶς πρὸς Ἰωάννην ἔχοντες τὸν μέγαν Ἐπιφάνιον ἄγουσι. κατασκευάζουσι γὰρ, μελλούσης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἐπωνύμῳ τῶν ἀποστόλων συνάξεως γίνεσθαι, προσελθεῖν αὐτὸν, καὶ ἐπὶ τοῦ λαοῦ πάντος διαβαλεῖν μὲν τὰ Ὠριγένους βιβλία, ἀποκηρύξαι δὲ τοὺς περὶ Διόσκορον, καὶ διασῦραι Ἰωάννην, ὡς καὶ αὐτὸν ἐκείνοις πειθόμενον.

ταῦτα ἀπήγγειλε τῷ Ἰωάννῃ. καὶ τῇ ἑξῆς τῷ Ἐπιφανίῳ τὴν ἐκκλησίαν ἤδη κατειληφότι δηλοῖ διὰ Σαραπίωνος τάδε· Παρὰ κανόνας πράττεις πολλά, ὦ Ἐπιφάνιε. πρῶτον μὲν χειροτονίαν ἐν ταῖς ὑπ' ἐμὲ ἐκκλησίαις ποιησάμενος, εἶθ' ὅτι μὴ προτραπεὶς παρ' ἐμοῦ ἐν αὐταῖς ἐλειτούργησας, οἰκείᾳ αὐθεντίᾳ χρησάμενος· πάλιν τε αὐτόθι προτραπεὶς παρῃτήσω, ἐν δὲ τῷ νῦν αὖθις ἐπιτρέπεις σεαυτῷ. φύλαξαι οὖν μὴ ταραχῆς ἐν τῷ λαῷ γενομένης τὸν ἐκ ταύτης κίνδυνον ἀναδέξῃ. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἐπιφάνιος καὶ εὐλαβηθεὶς ἀνεχώρει μετὰ τῆς ἐκκλησίας.

44 *Imperatrix Epiphanium instigat ad depositionem Iohannis, frustrà.*

Γνοῦσα δὲ ἡ βασίλισσα τὴν πρὸς ἀλλήλους Ἰωάννου καὶ Ἐπιφανίου λύπην, μεταστέλλεται τὸν Ἐπιφάνιον πρὸς ἑαυτήν, καὶ λέγει αὐτῷ· πάτερ Ἐπιφάνιε, ὡς οὐκ ἀγνοεῖς, πᾶσα ἡ τῶν Ῥωμαίων βασιλεία ὑπὸ τὴν χεῖρά μου ἐστί· καὶ ἰδοὺ σήμερον πᾶσαν τὴν ἱερωσύνην τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῆς σοὶ δίδωμι, ἐὰν μου ἀκούσῃς εἰς εἴ τι σοι λέγω, καὶ ἰατρεύσῃς μου τὸ ἄλγος τῆς ψυχῆς. ὁ δὲ μέγας Ἐπιφάνιος, λέγε, φησίν, ὦ τέκνον, καὶ κατὰ δύναμιν ποιοῦμεν πρὸς οἰκοδομὴν καὶ σωτηρίαν τῆς σῆς ψυχῆς. τότε νομίσασα παίζειν τὸν πρὸς τὸ ἑαυτῆς θέλημα συγκλωθῶσαι αὐτόν, εἶπεν· ἐπειδὴ Ἰωάννης οὗτος ἀλλότριος τῆς ἀξίας τῆς ἱερωσύνης γεγονὼς ἀτάκτως φέρεται κατὰ τῶν βασιλέων, μὴ ἀπονέμων ἡμῖν τὴν δέουσαν τιμήν, λέγουσι δὲ αὐτὸν καὶ αἵρεσίν τινα ἔχειν παρὰ τὴν ἡμετέραν, ἀπὸ πολλοῦ χρόνου κατασκόπτεταί μου ὁ λογισμὸς ποιῆσαι σύνοδον, καὶ τοῦτον ἐκκήρυκτον ποιῆσαι τῆς ἀξίας τῆς ἱερωσύνης, ἕτερον δὲ ἀντ' αὐτοῦ δυνάμενον ταύτης ἀνθέξασθαι ἐπὶ θρόνου καταστῆσαι· ὅπως ἡ ἐμὴ βασιλεία ἐν πᾶσιν εἰρηνεύσῃ ἀπὸ τοῦ νῦν. ὡς δὲ ταῦτα ἐλάλει ἡ βασίλισσα πρὸς Ἐπιφάνιον, ἀπὸ τοῦ πολλοῦ θυμοῦ ὅλη περιεκινεῖτο. πάλιν δὲ αὐτῷ εἶπε· τῆς σῆς πατρικῆς ἁγιωσύνης οὔσης μετὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπικουρίας ἐνταῦθα, οὐ χρεία λοιπὸν καὶ τοὺς ἄλλους πατέρας εἰς κόπον ἐμβαλεῖν καὶ ἀναγαγεῖν ἐνταῦθα. λοιπὸν εἴ τινά σοι ὁ Θεὸς ἀποκαλύψει, κατάστησον ἐπίσκοπον, καὶ τοῦτον ἔκβαλε τῆς ἐκκλησίας. ἐγὼ γὰρ παρασκευάσω πάντας πεισθῆναί σοι. Εἶπε δὲ αὐτῇ Ἐπιφάνιος· ἀνεξικάκως, τέκνον, ἄκουσον τοῦ σοῦ πατρός. ἡ δὲ εἶπε· λέγε, πάτερ· εἴ τι κελεύεις, κἀγὼ εἰς πάντα θεραπεύσω τὸν ἐμὸν πατέρα. Εἶπεν αὐτῇ λοιπὸν ὁ μέγας Ἐπιφάνιος· εἰ μὲν περὶ ἧς λέγεις αἱρέσεως καταγινώσκεται ὁ Ἰωάννης, καὶ οὐ παραγίνεται ἀπολογούμενος τὴν ἁμαρτίαν ἐπὶ μετανοίᾳ, ἀνάξιός ἐστι τῆς ἱερωσύνης, καὶ εἴ τι κελεύετε, ποιοῦμεν· εἰ δὲ περὶ ὑμετέρας ὕβρεως ζητεῖς τὸν Ἰωάννην τῆς ἐκκλησίας ἀποστῆσαι, Ἐπιφάνιος εἰς τοῦτο οὐ συναινεῖ, καὶ μάλιστα, τέκνον, ὅτι τῶν βασιλέων ἐστὶ τὸ ὑβρίζεσθαι, καὶ συγχωρεῖν· ἐπειδὴ καὶ ὑμεῖς ἔχετε βασιλέα ἐν οὐρανοῖς, ᾧ συνήθως ἁμαρτάνετε, καὶ ἀφίησιν ὑμῖν, ὡς λέγει ἐν τοῖς ἁγίοις εὐαγγελίοις· Γίνεσθε οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστίν. Εἶπε δὲ πάλιν πρὸς Ἐπιφάνιον ἡ βασίλισσα· ἐὰν ἐμπόδιον ποιήσῃς, πάτερ, τοῦτον Ἰωάννην ἐξορισθῆναι, τοὺς ναοὺς τῶν εἰδώλων ἀνοίγω, καὶ ποιήσω προσκυνεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ γενήσονται τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων. καὶ ὡς ταῦτα ἐλάλει, ἀπὸ τῆς πικρίας δάκρυα κατῄει ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς. Εἶπε δὲ Ἐπιφάνιος· ἐγώ, τέκνον, ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τῆς κρίσεως ταύτης· καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ παλατίου. φήμη δὲ διέδραμεν εἰς πᾶσαν τὴν πόλιν λέγοντες, ὅτι ὁ μέγας Ἐπιφάνιος ὁ ἱερὸς καὶ ἐπίσκοπος τῆς Κυπρίων νήσου εἰσῆλθε πρὸς τὴν βασίλισσαν, καὶ ἐποίησε τὴν καθαίρεσιν Ἰωάννου. καὶ λαβὼν ὁ Ἰωάννης δίπτυχον ἔγραψεν Ἐπιφανίῳ· Ἐπιφάνιε σοφέ, σὺ συνῄνεσας ἐπὶ τῇ ἐμῇ ἐξορίᾳ; οὐ μὴ ἔτι καθίσῃς ἐπὶ τοῦ θρόνου σου. ὁμοίως δὲ καὶ Ἐπιφάνιος ἀντιγράφει Ἰωάννῃ· ἀθλητά, δέρου καὶ νίκα. ἐπὶ δὲ τῷ τόπῳ ᾧ ἐξορισθῇς, οὐ μὴ φθάσῃς. μηδεὶς οὖν τῷ Ἐπιφανίῳ ἐπιρρίψῃ τὸν ψόγον τοῦτον. οὐ γὰρ ὁ τοσαῦτα καλὰ κατορθώσας, εἰς τοσοῦτον βάραθρον κακῶν εἶχε κατελθεῖν, καὶ τοιοῦτον φωστῆρα τῆς οἰκουμένης ἀνεπιλήπτως καθᾶραι. ὅμως ἀμφότεροι ταύτην ἔσχον τὴν ἔκβασιν. οὔτε γὰρ Ἐπιφάνιος τῆς Κύπρου ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ ὑπάρχων ἐπέβη ἐν γὰρ τῷ πλοίῳ ἀπιὼν ἐτελεύτησε) καὶ Ἰωάννης μακρὸν ὕστερον τοῦ θρόνου ἀπέβη, μὴ φθάσας τῆς δευτέρας ἐξορίας τὸν τόπον, ὡς προϊὼν ὁ λόγος δηλώσει.

45
Iohannes concionem habet contra Eudoxiam: quæ, accersito ex Ægypto Theophilo, de Iohannis depositione concilium vocat.

Ἀποπλεύσαντος δὲ τοῦ μακαρίου Ἐπιφανίου ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, μαθὼν ὁ Ἰωάννης ὅτι ἡ βασίλισσα ἐξώπλισε μετὰ τὸν Ἐπιφάνιον κατ' αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ οὐ συνέθετο τοῦτο ποιεῖν, θερμὸς ὢν τὸ ἦθος καὶ περὶ τὸν λόγον ἕτοιμος ὁ Ἰωάννης, μὴ μελλήσας διέξεισι ψόγον κοινὸν ἐπὶ τοῦ λαοῦ κατὰ πασῶν τῶν γυναικῶν. ἁρπάζει δὲ τὸ πλῆθος τὸν λόγον ὡς αἴνιγμα κατὰ τῆς βασιλίδος λεχθέντα, καὶ ὁ λόγος ἐκληφθεὶς ὑπὸ τῶν κακουργούντων εἰς γνῶσιν ἄγεται τῶν κρατούντων. γνοῦσα δὲ ἡ Αὔγουστα, πρὸς τὸν βασιλέα εἰσῆλθε τὴν ἰδίαν ὕβριν λέγουσα, καὶ παρασκευάζει αὐτὸν σύνοδον κελεῦσαι συγκροτηθῆναι κατὰ Ἰωάννου, ὅπως αὐτὸν ἐξορίσῃ τῆς ἐκκλησίας. γράφει δὲ καὶ αὐτὴ Θεοφίλῳ τῷ Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπῳ ταχέως ποιήσασθαι τὴν πορείαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀφόβως, συνάξαι δὲ καὶ ἐπισκόπους πλείονας πρὸς τὸ γενέσθαι τὴν κατὰ τοῦ Ἰωάννου σύνοδον. συγκατασκευάζει δὲ ταῦτα καὶ Σευηριανὸς ὁ Γαβαλῶν. ἔτι γὰρ τὴν λύπην ἐφύλαττε πρὸς αὐτόν. οὐ πολὺς οὖν χρόνος ἐν μέσῳ, καὶ παρῆν Θεόφιλος σὺν τῶν ἐξ Αἰγύπτου καλλίστων καὶ τῆς Ἰνδίας πεφορτωμένας τὰς ὁλκάδας ἔχων, πολλοὺς ἐκ διαφόρων πόλεων ἐπισκόπους κινήσας. ὅτι δὲ καὶ τοῦ βασιλέως ἐκέλευε τὸ πρόσταγμα. μάλιστα δὲ συνέρρεον ὅσοι πρὸς Ἰωάννην, ἄλλος δι' ἄλλην αἰτίαν ἐλυπεῖτο. προσῆσαν δὲ καὶ ὅσους τῆς ἐπισκοπῆς" ἀπεκούφισε. πολλοὺς γὰρ ὁ μακάριος Ἰωάννης καθηρήκει τῶν ἐν Ἀσίᾳ ἐπισκόπων διὰ πολλὰς αἰτίας, ὅτε διὰ τὴν Ἡρακλείδου χειροτονίαν ἀπεληλύθει ἐπὶ τὴν Ἔφεσον. πάντες οὖν συμφρονήσαντες, εἰς τὴν Χαλκηδόνα τῆς Βιθυνίας συνέρχονται. τότε δὲ ἦν ἐπίσκοπος Χαλκηδόνος Κυρῖνος μὲν ὀνόματι, γένει δὲ Αἰγύπτιος, ὅστις πολλὰ κατὰ Ἰωάννου πρὸς τοὺς ἐπισκόπους ἔλεγε τοιάδε, τὸν ἀσεβῆ, τὸν ἀλαζόνα, τὸν ἀγένατον. ἥδοντο μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις οἱ ἐπίσκοποι. Μαρουθᾶς δὲ ὁ Μεσοποταμίας ἐπίσκοπος ἄκων τὸν πόδα τοῦ Κυρίνου ἐπάτησεν. ὁ δὲ ὀδυνηρῶς ἐκ τούτου διατεθεὶς, συνδιαβῆναι τοῖς ἐπισκόποις ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν οὐ δεδύνηται, ἀλλὰ μένει μὲν αὐτὸς ἐν τῇ Χαλκηδόνι, οἱ δὲ ἄλλοι διαπεράσαντες σὺν Θεοφίλῳ εἰσίεσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὥρᾳ ἕκτῃ * τοῦ σαββάτου. Θεόφιλον δὲ, οὐδενὸς τῶν τῆς ἐκκλησίας ἀπαντησάντων, οὐδὲ τιμὴν τὴν εἰωθυῖαν παρασχόντων (φανερῶς γὰρ ὁ ἐχθρὸς λοιπὸν ἐγινώσκετο) τῶν Ἀλεξανδρέων τὸ ναυτικὸν (ἔτυχε γὰρ τότε παρεῖναι τὰ σιτηγοῦντα τῶν πλοίων) ἀπαντῆσαν σὺν εὐφημίαις ἐδέξαντο, κατακρουόμενα τοῖς ζέφεσι τῶν ἐπαίνων. ὁ δὲ παραιτεῖται μὲν ἐπὶ τὸν εὐκτήριον οἶκον εἰσελθεῖν, ἐν μιᾷ δὲ τῶν βασιλίδων οἰκίᾳ κατάγεται, ἣ προσωνυμία Πλακιδιαναί. πάντων οὖν συναχθέντων ἐν Κωνσταντινουπόλει, οὐδαμοῦ οἱ τοποτηρηταὶ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας, οὔτε οἱ ἐπίσκοποι αὐτῆς. ὁ οὖν βασιλεὺς Ἀρκάδιος οὐκ ἤθελεν ὅλως συντυχεῖν τῷ Θεοφίλῳ, ἀλλὰ διηπόρει περὶ τῶν Ῥωμαίων, μὴ γνοὺς ὅτι ἐξεδέχοντο αὐτοῦ ἕτερα γράμματα δηλοῦντα αὐτοῖς τὴν τῶν ἑῴας ἐπισκόπων παρουσίαν. ἡ δὲ βασίλισσα Εὐδοξία προσκαλεσαμένη τὸν Θεόφιλον σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ παραγενομένοις ἐπισκόποις, ἀνατίθεται αὐτοῖς τὸν ἴδιον σκοπὸν χάριν τοῦ μακαρίου Ἰωάννου, ὅπως τοῦτον, δι' οἵου τρόπου βούλονται, καθαιρῶσιν ἀπὸ τοῦ θρόνου, συνθεμένη αὐτοῖς πεῖσαι τὸν βασιλέα τὴν κρίσιν αὐτῶν περαιῶσαι. εὑροῦσά τε καὶ αὐτοὺς διψῶντας τὴν τούτου καθαίρεσιν καὶ ἐπιβουλὴν, φιλοτιμησαμένη αὐτοὺς δώροις, καὶ ἀσφαλισαμένη παρ' αὐτῶν τὰ περὶ τούτου, ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ παλατίου, Ἀρκαδίου μέν τι μηδὲν ἐκ τούτων ἐγνωκότος. γνοὺς δὲ ὁ Ἰωάννης τὴν τῶν ἐπισκόπων ἐπιβουλὴν, καὶ ἅπερ συνέθεντο τῇ βασιλίσσῃ, ἐξηγήσατό τινα ἐπ' ἐκκλησίᾳ κατ' αὐτῶν οὕτως ἔχοντα· Συνάγετε πρός με τοὺς ἱερεῖς τῆς αἰσχύνης ἐσθίοντας τράπεζαν Ἰεζάβελ, ἵνα εἴπω" αὐτοῖς,

3. Bas. 18.

Ἕως πότε χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις ὑμῶν; εἰ ἔστι Θεὸς, πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ, εἰ δὲ τράπεζα Ἰεζάβελ αὐτὴ Θεὸς, φαγόντες ἐξεμέσητε." ὅμως δὲ καὶ κατὰ Θεοφίλου ταῦπα εἶπε· τίς ποτε τῶν Αἰγυπτίων ὡς Θεόφιλος γέγονεν, ἐξακολουθήσας πείσματι ἀκολάστων γυναικῶν; τίς δὲ τῶν ἀληθινῶν αὐτῶν θεοφιλῶν τὴν μυσαρὰν ἐκείνην Εὐδοξίαν οὐ βδελύττεται, ὡς Ἰωσὴφ τὴν Πετεφρῆ δόξαν; Ταῦτα μαθόντες Θεόφιλος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐπίσκοποι, προσῆλθον τῷ βασιλεῖ Ἀρκαδίῳ ἐπιδεδωκότες αὐτῷ καὶ τὰ ἴσα τῆς ἐξηγήσεως Ἰωάννου. ἐλυπήθη δὲ ὁ βασιλεὺς σφόδρα, καὶ ἐξαίρετον διὰ τὴν βασίλισσαν Εὐδοξίαν, καὶ μεταπέμπεται ἡ κατὰ Θεοφίλου ἀγανάκτησις εἰς Ἰωάννην, καὶ κελεύει Θεοφίλῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ ποιῆσαι σύνοδον κατ' αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ὅτι πλείω κινηθεὶς ἀπὸ τῆς βασιλίσσης. αὐτὴ δὲ ἡ βασίλισσα Θεοδότην μετὰ τὴν δεδωκυῖαν τὰ χίλια νομίσματα τῷ ξενοδόχῳ Ἰσιδώρῳ εἰς διάδοσιν πενήτων ἐνεγάμισε Κλημεντίνῳ τῷ ὑπάρχῳ τῆς πόλεως, τοὺς δὲ παραγενομένους ἐπισκόπους καὶ κληρικοὺς ἀπ' Αἰγύπτου κατὰ Θεοφίλου συναθροίσασα παρεκάλει ἀποστῆσαι τῆς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας· ὅθεν τοὺς μὲν πεισθέντας καὶ ὑποχωρήσαντας δωρεαῖς πλείοσι κατεπλούτισε· τοὺς δὲ μὴ πεισθέντας εἰς Θεσσαλονίκην ἐξώρισεν. οὕτως οὖν ὁ Θεόφιλος ἀπαλλάξας τῶν κατηγορηθέντων κατ' αὐτοῦ, ἀμερίμνως ἐξώπλισε κατὰ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου. διατρίψας δὲ πρὸς ἑβδομάδας ἡμερῶν ἐν τῇ πόλει, οὔτε τῷ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ συνέτυχε κατὰ τὸ ἔθος τῶν ἐπισκόπων, οὔτε ἐπλησίασεν ὅλως τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ἔμενεν ἐναγωνιζόμενος νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν, νέον ἔθος τῷ παλαιῷ ἐπισυνάψας, ὅπως τὸν ἐπίσκοπον Ἰωάννην οὐ μόνον τῆς ἐκκλησίας ἐξεώσῃ, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ζῆν ἀπαλλάξῃ, τοὺς μὲν ἀφειδίᾳ χρυσίου τοὺς δεισιδαιμονεστέρους τῶν κρατούντων ὠνούμενος κατὰ τῆς ἀληθείας, τοὺς δὲ πολυτελεῖ τραπέζῃ τοὺς γαστριμάργους δουλούμενος, τοὺς δὲ πάλιν κολακείᾳ καὶ ὑποσχέσει τῆς μείζονος ἀξίας καὶ τοὺς συμφέρακας τῶν κληρικῶν ὑπαγόμενος, συνδήσας τοὺς πάντας αὐτοῦ χρυσίου ταῖς ἡδοναῖς. ἐπεὶ δὲ Θεόφιλος καταφανὴς ἐγένετο τοῖς πολλοῖς σπουδάζων καθελεῖν τῆς ἐπισκοπῆς τὸν Ἰωάννην, τότε δὴ καὶ οἱ ἀπεχθῶς πρὸς Ἰωάννην ἔχοντες, τὴν κατ' αὐτοῦ σκευωρίαν ἐποιοῦντο ἀνυποστόλως. καὶ πολλοὶ μὲν τοῦ κλήρου, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἐν τέλει κατὰ τὰ βασίλεια μέγιστον ἰσχύοντες καιρὸν εὑρηκέναι λογιζόμενοι καθ' ὃν αὐτὸν ἀμυνῶνται, παραβιαζόμενοι δὲ καὶ ὑπὸ τῆς βασιλίσσης, καὶ χαριζόμενοι αὐτῇ, πλείω εἰς τοῦτο συνωθοῦντο, καὶ παρεσκεύαζον μεγίστην ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει σύνοδον κατ' αὐτοῦ γενέσθαι, τοὺς μὲν δι' ἐπιστολῶν, τοὺς δὲ καὶ ἀγράφως διαπεμπόμενοι. τότε δὴ ζητεῖ ὁ Θεόφιλος πρόσωπον δαιμονιῶδες εἰς τὴν τοῦ δράματος ὑπηρεσίαν, οὗ δὴ καὶ ἐπέτυχε. δύο γὰρ διακόνων ἐκβληθέντων τῆς ἐκκλησίας παρὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου ἐπὶ πλημμελήμασι παρανόμοις ἀπεχρήσατο τῇ κουφότητι [illegible] πείθει αὐτοὺς ἐπιδοῦναι λιβέλλους κατὰ Ἰωάννου, ὑποσχόμενος αὐτοῖς ἀποκαταστῆσαι εἰς τὸν τῆς λειτουργίας τόπον (ἦν δὲ αὐτῶν τὰ πταίσματα, τοῦ μὲν φόνος, τοῦ δὲ μοιχεία) ὃ δὴ καὶ πεποίηκε. μετὰ γὰρ τὴν ἐξορίαν Ἰωάννου ἀποκατέστησεν αὐτοὺς εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν, δηλαδὴ τοὺς λιβέλλους ἐπιδόντας, οὓς ὑπηγόρευσεν αὐτὸς ἐκεῖνος, ἔχοντας μὲν ἀληθὲς οὐδὲν πλὴν τούτου, ὅτι παρῄνει πᾶσι μετὰ τὴν κοινωνίαν ἀπογεύσασθαι ὕδατος ἢ παστίλλου, ἵνα μὴ ἀκουσίως τῷ σιέλῳ ἢ τῷ φλέγματι συνεκπτύσωσί τι τοῦ συμβόλου, αὐτὸς πρῶτος ποιῶν τὸ πρᾶγμα, εὐλάβειαν ἐκδιδάσκων τοὺς βουλομένους. μετὰ δὲ τὸ δέξασθαι τοὺς λιβέλλους, συστρέφεται παρὰ τῇ Εὐγραφίᾳ ἅμα Σευηριανῷ καὶ Ἀκακίῳ καὶ Ἀντιόχῳ καὶ λοιποῖς ἔχουσι μνησικακίαν κατὰ Ἰωάννου ἐπὶ ταῖς παραινέσεσι ταῖς κοσμικαῖς. εἰώθει γὰρ ὁ μακάριος κατὰ τὸν Παῦλον δημοσίᾳ τε καὶ κατ' οἴκους σεμνοπρέπειαν ἐκδιδάσκειν, μάλιστα ταῖς παύταις συνεχῶς ἐπισκήπτων· ὅτι γὰρ ἀναιδεῖς οὖσαι διὰ τὸν χρόνον, τί ἀνηβᾶν τὸ σῶμα ἐκβιάζεσθε, βοστρύχους ἐπὶ τοῦ μετώπου φέρουσαι καθάπερ αἱ ἑταιρίδες, ὑβρίζουσαι καὶ τὰς λοιπὰς ἐλευθέρας, ἐπὶ ἀπάτῃ τῶν ἐντυγχανόντων, καὶ ταῦτα χῆραι; τότε ἐντεῦθεν ἀνεκινοῦντο κατὰ Ἰωάννου κατηγορίαι πολλαί. καὶ οὐκέτι μὲν τῶν Ὠριγένους βιβλίων μνεία τις ἦν, ἐπὶ ἑτέρας δὲ ἀτόπους κατηγορίας

ἐτρέποντο. Εἷς δέ τις τῶν παρόντων ὑπέθετο, δοὺς τὰς δεήσεις τῷ βασιλεῖ, καὶ ἄκοντα αὐτὸν ἑλκῦσαι εἰς τὸ συνέδριον. τοῦτο δὲ ἦν γέγονε, καθάπερ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων Χριστοῦ τὰ πάντα αὐτοῖς ἐξομαλίζοντος. ἦν δὲ ὁ Ἰωάννης σὺν ἑτέροις τεσσαράκοντα ἐπισκόποις καθεζόμενος ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ ἐπισκοπείου, καὶ διελογίζοντο ἐξιστάμενοι, πῶς ὁ ἀγώγιμος κελευσθεὶς παρεστῶναι εἰς τὸ στρατόπεδον ἐπὶ ἐγκλήμασι, μετὰ τοσούτων παρεγένετο ἐπισκόπων· πῶς δὲ ἄθεσμοι μετεκέρασε τὰς τῶν κρατούντων γνώμας, ἐπὶ τὸ χεῖρον διαστρέψας τοὺς πλείονας τοῦ κλήρου. διαπορουμένων δὲ αὐτῶν, ἐμπνευσθεὶς τῷ πνεύματι ὁ Ἰωάννης λέγει τοῖς παροῦσιν· Εὔξασθε, ἀδελφοί, καὶ εἰ φιλεῖτε τὸν Χριστόν, ἐμοῦ ἕνεκεν μή τις ἀπολείπῃ τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν. Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκε, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, καὶ ὑπὸ πολλὰς τὰς θλίψεις ἀπολείψω τὸ ζῆν, ὡς ὁρῶ. οἶδα γὰρ τὴν σκευωρίαν τοῦ Σατανᾶ, ὅτι οὐκ ἔτι μου φέρει τὴν ἐπάχθειαν τῶν λόγων τῶν κατ' αὐτοῦ γινομένων. καὶ οὕτως ἐλεηθῆτε· ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑμῶν μνημονεύετέ μου.

β. Τιμ. δ. ς.

Συσχεθέντες δὲ ἀφάτῳ ἀθυμίᾳ οἱ μετὰ τῶν ἐπισκόπων ἐδάκρυον, ἕτεροι δὲ ἐξήρχοντο τοῦ συνεδρίου, τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ἱερὰν κεφαλὴν σὺν τῷ ἀχράντῳ μακαρίῳ στόματι ἀσπαζόμενοι * τῷ πνεύματι. Προσκαλέσας δὲ ἐπανελθεῖν ἅπαντας εἰς τὸ συνέδριον ὧδε κἀκεῖσε περιπετομένους καθάπερ μελίσσας περιβομβούσας, λέγει· καθίσατε, ἀδελφοί μου, καὶ μὴ κλαίετε, ἐπὶ πλεῖον με θρύπτοντες. Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστός, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος. ἐθρυλλεῖτο γὰρ καρατομεῖσθαι διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς παρρησίας. ἔλεγε δὲ αὐτοῖς πάλιν, ὅτι εἰ μνημονεύετε, ἀναπτύξατε ὑμῶν τὰς μνήμας, ὅτι πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, ὁδός ἐστιν ὁ παρὼν βίος, καὶ τὰ χρηστὰ αὐτοῦ καὶ τὰ λυπηρὰ παροδεύεται, καὶ πανήγυρις τὰ παρόντα. ἠγοράσαμεν, ἐπωλήσαμεν, καταλυόμεθα. μὴ ἀμείνους ἐσμὲν τῶν πατριαρχῶν, τῶν προφητῶν, τῶν ἀποστόλων, ἵνα ἀθάνατον ἡμῖν παραμείνῃ τὸ ζῆν; ἐπολολύξας δέ τις τῶν παρόντων ἔφη· ἀλλὰ θρηνοῦμεν τὴν ἡμῶν ὀρφανίαν, τὴν τῆς ἐκκλησίας χηρείαν, τὴν τῶν θεσμῶν σύγχυσιν, τὴν φιλαρχίαν τῶν μὴ φοβουμένων τὸν Κύριον καὶ ταῖς προστασίαις ἐπιδιδόντων, τῶν πτωχῶν τὸ ἀπροστάτευτον, τῆς διδασκαλίας τὴν ἐρημίαν. ἐπικρούσας δὲ τῷ λιχανῷ δακτύλῳ τὸν ταρσὸν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς (εἰώθει γὰρ ὁ φιλόχριστος ἐν ταῖς κατὰ νοῦν φροντίσιν αὐτὸ ποιεῖν) τῷ ὁμιλοῦντι εἶπεν· Ἀρκεῖ, ἀδελφέ, μὴ πολλά· ἀλλ' ὃ εἶπον, τὰς ἐκκλησίας ὑμῶν μὴ ἀφῆτε. οὔτε γὰρ ἀπ' ἐμοῦ ἤρξατο τὸ διδασκαλεῖον, οὔτε εἰς ἐμὲ ἐτελεύτησε. μὴ οὐκ ἀπέθανε Μωϋσῆς; οὐχ εὑρέθη Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυή; οὐκ ἐτελεύτησε Σαμουήλ; οὐκ ἐκοιμήθη Δαβίδ; ἀπέλιπεν Ἱερεμίας τὸν βίον· οὐκ ἦν ὁ Βαρούχ; ἀνελήφθη Ἠλίας· οὐ προεφήτευσεν Ἐλισσαῖος; ἐκαρατομήθη Παῦλος· οὐκ ἀπέλιπε Τιμόθεον, Τίτον, Ἀπολλώ, καὶ ἄλλους μυρίους; μετὰ δὲ τοὺς λόγους τούτους λέγει Εὐλύσιος ὁ Ἀπαμείας τῆς Βιθυνίας· Ἐπ' ἀνάγκης ἡμᾶς ἐπεὶ κατέχοντας τὰς ἐκκλησίας ἀναγκασθῆναι καὶ κοινωνῆσαι καὶ ὑπογράψαι. ἔφη ὁ μακάριος Ἰωάννης· Κοινωνήσατε μέν, ἵνα μὴ σχίσητε τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ὑπογράψητε δέ· οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα ἄξιον καθαιρέσεως ἐννοήσας.

Φιλιπ. α. κα.

46 *Concilium ad Quercū, Chalcedonis ſuburbanū: cuius decreto primùm in exilium pulſus Iohannes in Hieron in ore ponti.*

Οἱ δὲ ἐπίσκοποι τῆς συκοφαντίας προφανῶς αἰσθόμενοι, πόρρω τοῦ ἄστεως ἐκάθισαν τὸ συνέδριον ἐν προαστείῳ τινὶ Χαλκηδόνος, ᾧ ἐπώνυμον Δρῦς, πέραν θαλάσσης, Ῥουφίνου λεγόμενον, καὶ καλοῦσιν εὐθὺς τὸν Ἰωάννην ἀπολογήσασθαι περὶ ὧν κατηγορεῖτο. ἐκέλευον δὲ ἅμα αὐτῷ παρεῖναι Σαραπίωνα καὶ Τίγριον εὐνοῦχον πρεσβύτερον, καὶ Παῦλον ἀναγνώστην. παραγενομένων δὲ τῶν ἀπεσταλμένων παρὰ Θεοφίλου, ἐκελεύσθησαν εἰσελθεῖν. εἰσελθόντων δὲ αὐτῶν, ἤρετο ποίου βαθμοῦ εἰσί· λέγουσιν αὐτῷ, ἐπίσκοποι. παρακαλεῖ καθίσαντας εἰπεῖν, ἐφ' ᾧ παρῆσαν. οἱ δὲ λέγουσι· Παραναγνωστικὸν ἔχομεν, μόνον ποιήσατε αὐτὸ ἀναγνωσθῆναι. κελεύει ὁ Ἰωάννης ἀναγνωσθῆναι. προστάσσουσι τῷ παιδαρίῳ Θεοφί-

λου ἀναγνῶναι τὴν κατηγορίαν, καὶ ἀνέγνω. ἦν δὲ τὸ ὕφος τοῦτο· Ἡ σύνοδος ἡ ἁγία ἡ ἐπὶ Δρυῒ συναχθεῖσα Ἰωάννῃ (παραλείψαντες ὃ ἦν, τουτέστι, τῷ ἐπισκόπῳ, γράψαντες δὲ ὃ ἐμελέτουν. φιλεῖ γάρ πως ἡ ἐσκοτισμένη ψυχὴ οὐκ ἀκολούθως βλέπειν, ἀλλὰ φαντάζεσθαι ἃ τὸ πάθος ὑπαγορεύει) λιβέλλους ἐδεξάμεθα κατὰ σοῦ περιέχοντας μυρία κακά. ἀπάντησον τοίνυν, ἐπαγόμενος Σαραπίωνα καὶ Τίγριον τοὺς πρεσβυτέρους, καὶ Παῦλον ἀναγνώστην. ἔστι γὰρ αὐτῶν χρεία. οὗτοι γὰρ συγκατηγοροῦντο τῷ Ἰωάννῃ. ἦσαν δὲ οἱ ἐλθόντες πρὸς αὐτὸν Διόσκορος καὶ Παῦλος, ὑπόγυοι καταστάντες νέοι. μετὰ δὲ τὸ ἀναγνωσθῆναι τὴν δέλτον, ἀντιλέγουσιν οἱ σὺν τῷ μακαρίῳ Ἰωάννῃ ἐπίσκοποι, δηλώσαντες τῷ Θεοφίλῳ διὰ Λουπικίνου καὶ Δημητρίου καὶ Εὐλυσίου τῶν ἐπισκόπων, καὶ Γερμανοῦ καὶ Σευήρου τῶν πρεσβυτέρων, πάντων ἀνδρῶν ἁγίων καὶ εὐλαβῶν καὶ ἀξιολόγων· Μὴ κατάλυε τὰ πράγματα τῆς ἐκκλησίας, καὶ μὴ σχίζε τὴν ἐκκλησίαν, δι' ἣν ὁ Θεὸς σάρκα ἐφόρεσεν. εἰ δὲ ἀτάκτως καταλύεις τοὺς Νικαίας κανόνας τῶν τριακοσίων ὀκτωκαίδεκα ἁγίων πατέρων καὶ ἐπισκόπων, καὶ ὑπερόριον δικάζεις δίκην, σὺ πέρασον πρὸς ἡμᾶς εἰς τὴν εὐνομουμένην πόλιν, μὴ προκαλούμενος τὸν Ἄβελ κατὰ τὸν Καῒν εἰς τὸ πεδίον, ἵνα σου ἡμεῖς πρότεροι ἀκούσωμεν. ἔχομεν γὰρ κατὰ σοῦ ἑβδομήκοντα κεφαλαίων λιβέλλους περιδήλους ἀθεμιτουργίας ἔχοντας, καὶ πλείους ἐσμὲν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι τῆς σῆς συνόδου, συναχθέντες οὐκ ἐπὶ καταλύσει τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐν εἰρήνῃ. σὺ μὲν γὰρ εἶ τριακοστὸς ἕκτος ἐξ ἐπαρχίας μιᾶς, ἡμεῖς δὲ ἐσμὲν τεσσαράκοντα ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν, ἐν οἷς ἐσμεν καὶ ἑπτὰ τῶν μητροπολίται. καὶ ἀκόλουθόν ἐστι τοὺς ἐλάττονα παρὰ τῶν πλειόνων καὶ διαφερόντων κατὰ τοὺς κανόνας κριθῆναι. ἔχομεν γάρ σου καὶ τὴν ἐπιστολήν, δι' ἧς παρῄνεσας τῷ συλλειτουργῷ ἡμῶν Ἰωάννῃ τὸ μὴ δεῖν ὑπερορίους εἰσδέχεσθαι δίκας. ὅθεν πειθόμενος τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὅροις καὶ νόμοις, παρακάλει σου τοὺς κατηγόρους ἢ παύσασθαι τῆς κατηγορίας, ἢ τῆς πρὸς αὐτὸν προσόδου. Πρὸς ταῦτα κινηθεὶς ὁ Ἰωάννης τοῖς μετ' ἐπισκόποις αὐτοῦ ἔλεγεν· ὑμεῖς ὃ δοκεῖ ὑμῖν δηλώσατε· ἐμὲ δὲ ἀκόλουθόν ἐστι πρὸς τὰ δηλωθέντα μοι ἀντιδηλῶσαι. τοῖς δὲ περὶ Θεόφιλον ἀντεπέστελλεν οὕτως· Ἐγώ, εἰ μὲν ἔχει τις κατ' ἐμοῦ τι λέγειν, μέχρι τῆς δεῦρο οὐδέπωποτε ἔγνων· εἰ δέ τις κατηγορεῖ μου, καὶ βούλεσθέ με παραγενέσθαι, τοὺς περιδήλους μου ἐχθρούς, οἵτινες ἐκ τῆς ἀμελείας αὐτῶν ἐκακώθησαν πρὸς ἐμέ, βάλλετε ἔξω τοῦ ὑμετέρου συλλόγου, καὶ οὐκ ἀμφισβητῶ, ὅπου δέῃ κριθῆναι, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἔδει ἐν τῇ πόλει. εἰσὶ δὲ, οὓς παραιτοῦμαι, Θεόφιλος, ὃν ἐλέγχω εἰρηκότα καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Λυκίᾳ, ὅτι ἀπέρχομαι εἰς τὸ κομιτᾶτον, τὸν Ἰωάννην καθελεῖν. ἔστι δὲ δῆλος ἐξ ὧν παραγενόμενος οὔτε συντετύχηκέ μοι, οὐδὲ ἐκοινώνησέ μοι. ὃς οὖν πρὸ τῆς ἀκροάσεως τὰ ἐχθρῶν ἐπετέλεσε, τί ἂν ποιήσῃ μετὰ τὴν δίκην; ὁμοίως δὲ καὶ Ἀκάκιον διελέγχω ἐφ' οἷς εἶπεν, ἐγὼ ἀρτύω αὐτῷ χύτραν. περὶ δὲ Σευηριανοῦ καὶ Ἀντιόχου, οὓς τάχιον μετελεύσεται ἡ θεία δίκη, τί δεῖ καὶ λέγειν; ὧν τὰς νεωτεροποιίας καὶ τὰ κοσμικὰ ᾄδουσι θέατρα. οὐκοῦν παρακέκλησθε, εἰ κατὰ ἀλήθειαν βούλεσθέ με ἐλθεῖν, τούτους τοὺς τέσσαρας, εἰ μὲν ὡς δικαστάς, ἐκβάλλετε τοῦ συνεδρίου· εἰ δὲ ὡς κατηγόρους, στήσατε εἰς τὴν κρίσιν, ἵνα γνῶ ὅπως κονίζωμαι, πότερον ὡς πρὸς ἀντιδίκους, ἢ ὡς δικαστάς· καὶ πάντως ἐλεύσομαι οὐ μόνον πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ πρὸς πᾶσαν τῆς οἰκουμένης σύνοδον. ὥστε οὖν γνῶτε, ἐὰν μυριάκις ἀποστείλητε πρός με, οὐδὲν πλέον ἀκούσεσθε παρ' ἐμοῦ. Τούτων ἐξελθόντων, νοτάριος ἦλθε παρὰ πόδας γράμμα ἔχων βασιλικόν, ἐν ᾧ προσεδεήθησαν ἄκοντα αὐτὸν ἀπαντῆσαι εἰς τὴν δίκην.* μετὰ δὲ τὴν ἀπόκρισιν τὴν πρὸς νοτάριον ἐμηνύθησαν δύο πρεσβύτεροι τῶν Ἰωάννου, Εὐγένιός τις, ὃς μισθὸν τῆς κατ' αὐτοῦ συσκευῆς, τὴν προεδρίαν ἔλαβεν Ἡρακλείας, καὶ ὁ ἡσυχαστὴς Ἰσαάκιος, ἵνα μή, ὡς ἄλλως εἴπω, λέγοντες· ἐδήλωσέ σοι ἡ σύνοδος, πέρασον πρὸς ἡμᾶς ἀπολογησόμενος πρὸς τὰ ἐγκλήματα τὰ κατὰ σοῦ ἐπιδοθέντα ἡμῖν. πρὸς ταῦτα ὁ Ἰωάννης ἀντιδηλω-

ἐτρέποντο. Εἷς δέ τις τῶν παρόντων ὑπέθετο, δεῖν ταῖς δεήσεσι τοῦ βασιλέως, καὶ ἄκοντα αὐτὸν ἑλκῦσαι εἰς τὸ συνέδριον. τοῦτο δὲ ὤν γέγονε, καθάπερ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων Χριστοῦ τὰ πάντα αὐτοῖς ἐξομαλίζοντος. ἦν δὲ ὁ Ἰωάννης σὺν ἑτέροις τεσσαράκοντα ἐπισκόποις καθεζόμενος ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ ἐπισκοπείου, καὶ διελογίζοντο ἐξιστάμενοι, πῶς ὁ ἀγώγιμος κελευσθεὶς παραστῆναι εἰς τὸ στρατόπεδον ἐπὶ ἐγκλήμασι, μετὰ τοσούτων παρεγένετο ἐπισκόπων· πῶς δὲ ἄθεσμοι μετεκέρασαν τὰς τῶν κρατούντων γνώμας, ἐπὶ τὸ χεῖρον διαστρέψαντες τοὺς πλείονας τοῦ κλήρου. διαπορουμένων δὲ αὐτῶν, ἐμπνευσθεὶς τῷ πνεύματι ὁ Ἰωάννης λέγει τοῖς παροῦσιν· Εὔξασθε, ἀδελφοί, καὶ εἰ φιλεῖτε τὸν Χριστόν, ἐμοῦ ἕνεκεν μή τις ἀπολείπῃ τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν. Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκε κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, καὶ ὑπὸ πολλὰς τὰς θλίψεις ἀπολείψω τὸ ζῆν, ὡς ὁρῶ. οἶδα γὰρ τὴν σκευωρίαν τοῦ Σατανᾶ, ὅτι οὐκ ἔτι μου φέρει τὴν ἐπαχθείαν τῶν λόγων τῶν κατ' αὐτοῦ γινομένων. καὶ οὕτως ἐλεηθῆτε· ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑμῶν μνημονεύετέ μου.

β. Τιμ. δ. ς.

Συσχεθέντες δὲ ἀφάτῳ ἀθυμίᾳ οἱ μετὰ τῶν ἐπισκόπων ἐδάκρυον, ἕτεροι δὲ ἐξήρχοντο τοῦ συνεδρίου, τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ἱερὰν κεφαλὴν σὺν τῷ ἀχράντῳ μακαρίῳ στόματι ἀσπαζόμενοι * τῷ πνεύματι. Παρακαλέσας δὲ ἐπανελθεῖν ἅπαντας εἰς τὸ συνέδριον ὧδε κἀκεῖσε περιπετομένους καθάπερ μελίσσας περιβομβούσας, λέγει· καθίσατε, ἀδελφοί μου, καὶ μὴ κλαίετε, ἐπὶ πλεῖόν με θρύπτοντες. Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστός, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος. ἐθρυλλεῖτο γὰρ καρατομεῖσθαι διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς παρρησίας. ἔλεγε δὲ αὐτοῖς πάλιν, ὅτι εἰ μνημονεύετε, ἀνατυλίξατε ὑμῶν τὰς μνήμας, ὅτι πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, ὁδός ἐστιν ὁ παρὼν βίος, καὶ τὰ χρηστὰ αὐτοῦ καὶ τὰ λυπηρὰ παροδεύεται, καὶ πανήγυρις τὰ παρόντα. ἠγοράσαμεν, ἐπωλήσαμεν, καταλύομεν. μὴ ἀμείνους ἐσμὲν τῶν πατριαρχῶν, τῶν προφητῶν, τῶν ἀποστόλων, ἵνα ἀθάνατον ἡμῖν παραμείνῃ τὸ ζῆν; ἐπολολύξας δέ τις τῶν παρόντων ἔφη· ἀλλὰ θρηνοῦμεν τὴν ἡμῶν ὀρφανίαν, τὴν τῆς ἐκκλησίας χηρείαν, τὴν τῶν θεσμῶν σύγχυσιν, τὴν φιλαρχίαν τῶν μὴ φοβουμένων τὸν Κύριον καὶ ταῖς προστασίαις ἐπιδιδόντων, τῶν πτωχῶν τὸ ἀπροστάτευτον, τῆς διδασκαλίας τὴν ἐρημίαν. ἐπικρούσας δὲ τῷ λιχανῷ δακτύλῳ τὸν ταρσὸν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς (εἰώθει γὰρ ὁ φιλόχριστος ἐν ταῖς κατὰ νοῦν φροντίσιν αὐτὸ ποιεῖν) τῷ ὁμιλοῦντι εἶπεν· Ἀρκεῖ, ἀδελφέ, μὴ πολλά· ἀλλ' ὃ εἶπον, τὰς ἐκκλησίας ὑμῶν μὴ ἀφῆτε. οὔτε γὰρ ἀπ' ἐμοῦ ἤρξατο τὸ διδασκάλιον, οὔτε εἰς ἐμὲ ἐτελεύτησεν. μὴ οὐκ ἀπέθανε Μωϋσῆς; οὐχ εὑρέθη Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυή; οὐκ ἐτελεύτησε Σαμουήλ; οὐκ ἐξελήλυθε Δαβίδ; ἀπέλιπεν Ἱερεμίας τὸν βίον· οὐκ ἦν ὁ Βαρούχ; ἀνελήφθη Ἠλίας· οὐ προεφήτευσεν Ἐλισσαῖος; ἐκαρατομήθη Παῦλος· οὐκ ἀπέλιπε Τιμόθεον, Τίτον, Ἀπολλώ, καὶ ἄλλους μυρίους; μετὰ δὲ τοὺς λόγους τούτους λέγει Εὐλύσιος ὁ Ἀπαμείας τῆς Βιθυνίας· Ἐπάναγκες ἡμᾶς ἐστὶ κατέχοντας τὰς ἐκκλησίας ἀναγκασθῆναι καὶ κοινωνῆσαι καὶ ὑπογράψαι. ἔφη ὁ μακάριος Ἰωάννης· Κοινωνήσατε μέν, ἵνα μὴ σχίσητε τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ὑπογράψητε δέ· οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα ἄξιον καθαιρέσεως ἐννοήσας.

Φιλιπ. α. κα.

46 *Concilium ad Quercū, Chalcedonis suburbanū: cuius decreto primùm in exilium pulsus Iohannes in Hieron in ore ponti.*

Οἱ δὲ ἐπίσκοποι τῆς συκοφαντίας προφανῶς αἰσθόμενοι, πόρρω τοῦ ἄστεως ἐκάθισαν τὸ συνέδριον ἐν προαστείῳ τινὶ Χαλκηδόνος, ᾧ ἐπώνυμον Δρῦς, πέραν θαλάσσης, Ῥουφίνου γενόμενοι, καὶ καλοῦσιν εὐθὺς τὸν Ἰωάννην ἀπολογήσασθαι περὶ ὧν κατηγορεῖτο. ἐκέλευον δὲ ἅμα αὐτῷ παρεῖναι Σαραπίωνα καὶ Τίγριον εὐνοῦχον πρεσβύτερον, καὶ Παῦλον ἀναγνώστην. παραγενομένων δὲ τῶν ἀποσταλέντων παρὰ Θεοφίλου, ἐμήνυσαν εἰσελθεῖν. εἰσελθόντων δὲ αὐτῶν, ἤρετο ποίου βαθμοῦ εἰσί· λέγουσιν αὐτῷ, ἐπίσκοποι. παρακαλεῖ καθίσαντας εἰπεῖν, ἐφ' ᾧ παρῆσαν. οἱ δὲ λέγουσι· Παραναγνωστικὸν ἔχομεν, μόνον ποιήσατε αὐτὸ ἀναγνωσθῆναι. κελεύει ὁ Ἰωάννης ἀναγνωσθῆναι. προστάσσουσι τῷ παιδαρίῳ Θεοφίλου

λου ἀναγνῶναι τὴν ὑπαγορίαν, καὶ ἀνέγνω. ἦν δὲ τὸ ὕφος τοῦτο· Ἡ σύνοδος ἡ ἁγία ἡ ἐπὶ Δρυὸς συναχθεῖσα Ἰωάννῃ (περιαλείψαντες ὃ ἦν, τουτέστι, τῷ ἐπισκόπῳ, γράψαντες δὲ ὃ ἐμελέτουν. φιλεῖ γάρ πως ἡ ἐσκοτωμένη ψυχὴ οὐκ ἀκολούθως βλέπειν, ἀλλὰ φαντάζεσθαι ἃ τὸ πάθος ὑπαγορεύει) λιβέλλους ἐδεξάμεθα κατὰ σοῦ περιέχοντας μυρία κακά. ἀπάντησον τοίνυν, ἐπαγόμενος Σαραπίωνα καὶ Τίγριον τοὺς πρεσβυτέρους, καὶ Παῦλον ἀναγνώστην. ἔστι γὰρ αὐτῶν χρεία. οὗτοι γὰρ συγκατηγοροῦντο τῷ Ἰωάννῃ. ἦσαν δὲ οἱ ἐλθόντες πρὸς αὐτὸν Διόσκορος καὶ Παῦλος, ὑπόγυιοι καταστάντες νέοι. μετὰ δὲ τὸ ἀναγνωσθῆναι τὴν δέλτον, ἀντιλέγουσιν οἱ σὺν τῷ μακαρίῳ Ἰωάννῃ ἐπίσκοποι, δηλώσαντες τῷ Θεοφίλῳ διὰ Λουπικίνου καὶ Δημητρίου καὶ Εὐλυσίου τῶν ἐπισκόπων, καὶ Γερμανοῦ καὶ Σευήρου τῶν πρεσβυτέρων, πάντων ἀνδρῶν ἁγίων καὶ εὐλαβῶν καὶ ἀξιολόγων· Μὴ κατάλυε τὰ πράγματα τῆς ἐκκλησίας, καὶ μὴ σχίζε τὴν ἐκκλησίαν, δι' ἣν ὁ Θεὸς σάρκα ἐφόρεσεν. εἰ δὲ ἀτάκτως καταλύεις τοὺς Νικαίας κανόνας τῶν τριακοσίων ὀκτωκαίδεκα ἁγίων πατέρων καὶ ἐπισκόπων, καὶ ὑπερόριον δικάζεις δίκην, σὺ πέρασον πρὸς ἡμᾶς εἰς τὴν εὐνομουμένην πόλιν, μὴ προσκαλούμενος τὸν Ἄβελ κατὰ τὸν Κάϊν εἰς τὸ πεδίον, ἵνα σου ἡμεῖς προσώποι ἀκούσωμεν. ἔχομεν γὰρ κατὰ σοῦ ἑβδομήκοντα κεφαλαίων λιβέλλους προδήλους ἀθεμιτουργίας ἔχοντας, καὶ πλείους ἐσμὲν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι τῆς σῆς συνόδου, συναχθέντες οὐκ ἐπὶ καταλύσει τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐν εἰρήνῃ. σὺ μὲν γὰρ εἶ τριακοστὸς ἕκτος ἐξ ἐπαρχίας μιᾶς, ἡμεῖς δὲ ἐσμὲν τεσσαράκοντα ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν, ἐν οἷς ἐσμεν καὶ ἑπτὰ οἱ μητροπολῖται. καὶ ἀκόλουθόν ἐστι τὸ ἐλάττονα παρὰ τῶν πλειόνων καὶ διαφερόντων κατὰ τοὺς κανόνας κριθῆναι. ἔχομεν γάρ σου καὶ τὴν ἐπιστολὴν, δι' ἧς παρῄνεσας τῷ συλλειτουργῷ ἡμῶν Ἰωάννῃ τὸ μὴ δεῖν ὑπερορίους εἰσδέχεσθαι δίκας. ὅθεν πειθόμενος τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὅροις καὶ νόμοις, παρακάλει σου τοὺς κατηγόρους ἢ παύσασθαι τῆς κατηγορίας, ἢ τῆς πρὸς αὐτοὺς προσόδου. Πρὸς ταῦτα κινηθεὶς ὁ Ἰωάννης τοῖς μὲν ἐπισκόποις αὐτοῦ ἔλεγεν· ὑμεῖς ὃ δοκεῖ ὑμῖν δηλώσατε· ἐμὲ δὲ ἀκόλουθόν ἐστι πρὸς τὰ δηλωθέντα μοι ἀντιδηλῶσαι. τοῖς δὲ περὶ Θεόφιλον ἀντεπέστειλεν οὕτως· Ἐγὼ, εἰ μὲν ἔχει τις κατ' ἐμοῦ τι λέγειν, μέχρι τῆς δεῦρο οὐδέποτε ἔγνων· εἰ δέ τις κατεῖπέ μου, καὶ βούλεσθέ με παραγενέσθαι, τοὺς προδήλους μου ἐχθροὺς, οἵτινες ἐκ τῆς ἀμελείας αὐτῶν ἐκακώθησαν πρὸς ἐμὲ, βάλλετε ἔξω τοῦ ὑμετέρου συλλόγου, καὶ οὐκ ἀμφισβητῶ, ὅπου δεῖ κριθῆναι, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἔδει ἐν τῇ πόλει. εἰσὶ δὲ, οὓς παραιτοῦμαι, Θεόφιλος, ὃν ἐλέγχω εἰρηκότα καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Λυκίᾳ, ὅτι ἀπέρχομαι εἰς τὸ κομητάτον, τὸν Ἰωάννην καθελεῖν. ἔστι δὲ ἀληθὲς ἐξ ὧν παραγενόμενος οὔτε συντετύχηκέ μοι, οὐδὲ ἐκοινώνησέ μοι. ὃς οὖν πρὸ τῆς ἀκροάσεως τὰ ἐχθρῶν ἐπετέλεσε, τί ἂν ποιήσῃ μετὰ τὴν δίκην; ὁμοίως δὲ καὶ Ἀκάκιον διελέγχω ἐφ' οἷς εἶπεν, ἐγὼ ἀρτύω αὐτῷ χύτραν. περὶ δὲ Σευηριανοῦ καὶ Ἀντιόχου, οὓς τάχιον μετελεύσεται ἡ θεία δίκη, τί δεῖ καὶ λέγειν; ὧν τὰς νεωτεροποιίας καὶ τὰ κοσμικὰ ᾄδουσι θέατρα. οὐκοῦν παρακέκλησθε, εἰ κατὰ ἀλήθειαν βούλεσθέ με ἐλθεῖν, τούτους τοὺς τέσσαρας, εἰ μὲν ὡς δικαστὰς, ἐκβάλλετε τοῦ συνεδρίου· εἰ δὲ ὡς κατηγόρους, στήσατε εἰς τὴν κρίσιν, ἵνα γνῶ ὅπως ἀγωνίζωμαι, πότερον ὡς πρὸς ἀντιδίκους, ἢ ὡς δικαστάς· καὶ πάντως ἐλεύσομαι οὐ μόνον πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ πρὸς πᾶσαν τῆς οἰκουμένης σύνοδον. ὥστε οὖν γνῶτε, ἐὰν μυριάκις ἀποστείλητε πρός με, οὐδὲν πλέον ἀκούσεσθε παρ' ἐμοῦ. Τούτων ἐξελθόντων, νοτάριος ἦλθε παρὰ πόδας γράμμα ἔχων βασιλικὸν, ἐν ᾧ προσεδεήθησαν ἄκοντα αὐτὸν ἀπαντῆσαι εἰς τὴν δίκην.* μετὰ δὲ τὴν ἀπόκρισιν τὴν πρὸς νοτάριον ἐμηνύθησαν δύο πρεσβύτεροι τῶν Ἰωάννου, Εὐγένιός τις, ὃς μισθὸν τῆς κατ' αὐτοῦ συσκευῆς, τὴν προεδρίαν ἔλαβεν Ἡρακλείας, καὶ ὁ ἡσυχαστὴς Ἰσαάκιος, ἵνα μὴ, ὡς ἄλλως εἴπω, λέγοντες· ἐδήλωσέ σοι ἡ σύνοδος, πέρασον πρὸς ἡμᾶς ἀπολογησόμενος πρὸς τὰ ἐγκλήματα τὰ κατὰ σοῦ ἐπιδοθέντα ἡμῖν. πρὸς ταῦτα ὁ Ἰωάννης ἀντιδηλω-

ἀλ. ἑνου-
μένην

ᾧ

κριτήριον
(ἀλ. κριτή-
ριον) ἐν
τῇ κρίσει.

σι δι᾽ ἐπιστολῶν ἑτέρων. Ποία ἀκολουθία, μήτε τοὺς ἐχθροὺς μὴ ἐξεώσαντες, κἀμὲ δὲ διὰ τὸ ἐμὸν κληρικὸν μεταστέλλου. Λουπικίνου δὲ καὶ Δημητρίου καὶ Εὐλογίου τῶν ἐπισκόπων, τῶν καὶ ὑπὸ Ἰωάννου σταλέντων πρὸς τοὺς περὶ Θεόφιλον, παραγενομένων πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἀπαγγειλάντων αὐτοῖς, ὅτι Θεόφιλος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐπίσκοποι κρατήσαντες αὐτοὺς, τοὺς μὲν ἔδειραν, τοὺς δὲ περιέσχισαν, τοὺς δὲ σίδηρα τῷ τραχήλῳ περιέθηκαν, ἅπερ ἦσαν εὐτρεπίσαντες τῷ ἁγίῳ Ἰωάννῃ, ἵνα οὕτω βληθεὶς εἰς πλοῖον εἰς ἄδηλον ἀποσταλῇ τόπον, τοῦ δαίμονος ἀγριώσαντος αὐτοὺς, καθάπερ λέοντας. ἐπεὶ δὲ Ἰωάννης τοὺς καλοῦντας ὡς ἐχθροὺς παρεγράφετο· οἰκουμενικὴν δὲ ἐπεκαλεῖτο σύνοδον, ἰδὼν τὴν ἀναιδῆ αὐτῶν γνώμην, ἑαυτὸν ὑπέχει. οἱ δὲ γλιμιάδες περιάξαντες ὑπομνήματα ἀράχνης ἀδρανέστερα πρὸς ἀφοσίωσιν, ἀποφαίνονται κατὰ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου, καὶ καταψηφισάμενοι αὐτοῦ καθεῖλον αὐτὸν, οὗτινος οὐδὲ πρόσωπον εἶδον, οὐδὲ φωνῆς ἤκουσαν, ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τὴν ἐν πολλῷ χρόνῳ ὑφαινομένην κακίαν συμπεραιώσαντες. ἀνεπίσχετον γὰρ τὸ δαιμονιῶδες ὅρμημα. οὐκ ἀνέμενον σκέψιν. καὶ πέμψαντες τῷ βασιλεῖ ἀναφορὰν περιετάξαν. ἐπεὶ οὖν κατηγορηθεὶς ὁ Ἰωάννης ἐπί τισι κακοῖς, καὶ συνειδὼς ἑαυτῷ, ἀπαντῆσαι οὐκ ἠθέλησεν. τοὺς δὲ τοιούτους καθαιροῦσιν οἱ νόμοι, ὃ δὴ καὶ ὑπέστη· περιέχουσι δὲ οἱ λίβελλοι καὶ καθοσιώσεως ἔγκλημα· κελεύουσιν οὖν ἡ ὑμῶν εὐσέβεια καὶ ἄκοντα αὐτὸν ἐξωθῆναι, καὶ δίκας δοῦναι ἐπὶ τῇ καθοσιώσει, ἐπεὶ ἡμῖν οὐκ ἔξεστι ταῦτα ζητεῖν. Ὦ τρισάθλιοι, ἃ φρονεῖτε καὶ ποιεῖτε, αἰσχύνεσθε ταῦτα προστάττοντες, οὐ Θεὸν, ἀλλὰ ἀνθρώπους αἰδούμενοι καὶ φοβούμενοι. ἣν δὲ ἡ καθοσίωσις, ἡ εἰς τὴν βασίλισσαν λοιδορία, ὡς ἐκεῖνοι ἀνήνεγκαν, ὅτι εἶπεν αὐτὴν Ἰεζάβελ. καὶ οἱ μὲν θαυμάσιοι τοὺς διὰ ξίφους αὐτοῦ θάνατον ποθήσαντες ἰδεῖν, οὕτως ἀνήνεγκαν. ὁ δὲ Θεὸς τούτων ἐφημέρωσε τὴν ἐκδημοχοῦσαν κακίαν, καὶ τῶν ἀρχόντων ἐμαλάκυνε τὴν καρδίαν, καθάπερ ἐπὶ τοῦ Δανιὴλ συνέβη ἐν Βαβυλῶνι. ἐκεῖ γὰρ οἱ λέοντες ἡμερώθησαν ἀφειδήσαντες τοῦ προφήτου, καὶ ἐδυσώπησεν ὁ Θεὸς τοὺς παρὰ φύσιν ″ἀγριωθέντας διὰ τῶν κατὰ φύσιν ἀγριωθέντων· ὁ δὲ βασιλεὺς, ὡς ἱερεῦσι πιστεύσας, μήτε τῆς κατηγορίας ἀκούσας, μήτε τὴν ἀπολογίαν προσενεγκὼν, ὡς ἐληλεγμένον ἐφ᾽ οἷς ᾐτιάθη, παραυτὰ κελεύει τὸν Ἰωάννην ἐξωθῆναι τῆς ἐκκλησίας, κόμητος ἀποσταλέντος σὺν στρατιωτικῇ βοηθείᾳ, καθάπερ ἐπὶ βαρβαρικῆς παρατάξεως. τούτου ἀπαγγελθέντος ″περὶ ἑσπέραν, εἰς μεγίστην ἐξῆψε τὸ πλῆθος ὀργὴν καὶ ″διαγρυπνήσαντες οὐ συνεχώρουν ἀφέλκεσθαι αὐτὸν τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ᾽ ἐβόων δεῖν κρίνεσθαι τὰ κατ᾽ αὐτὸν ἐπὶ μείζονος συνεδρίου. τοῦ βασιλέως δὲ τὸ πρόσταγμα ἐκέλευσε τάχος αὐτὸν ἐξωθῆναι, καὶ ἐπ᾽ ἐξορίαν ἀπάγεσθαι. τοῦτο γνοὺς ὁ Ἰωάννης τρίτη μετὰ τὴν καθαίρεσιν ἡμέρᾳ περὶ τὸ μεσημβρινὸν, ἑαυτὸν ἐπιδέδωκε, λαθὼν τὸ πλῆθος. ἐφυλάττετο γὰρ, μή τις ταραχὴ γένηται δι᾽ αὐτόν. καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης ἀπήγετο ἐπὶ τὴν ἐξορίαν ἐν τῷ στόματι τοῦ Πόντου κειμένῳ Ἱερῷ (οὕτω γὰρ ἐκεῖνο τὸ ἐπίνειον ὀνομάζουσιν) ὁ δὲ λαὸς ἀφόρητα ἐστασίαζεν ἐν τῇ πόλει, οἷα ἐν τοῖς τοιούτοις φιλεῖ γίνεσθαι. πολλοὶ γὰρ τῶν ἀπεχθῶς πρὸς αὐτὸν ἐχόντων ἐπ᾽ οἶκτον μετεβάλλοντο καὶ συκοφαντεῖσθαι ἔλεγον, ὃν μικρὸν ἔμπροσθεν καθῃρημένον ἐπεθύμουν θεάσασθαι. πλείους οὖν καὶ διὰ τοῦτο ἐγίνοντο οἱ καταβοῶντες καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συνόδου τῶν ἐπισκόπων, μάλιστα Θεοφίλῳ τὴν αἰτίαν τῆς σκευωρίας ἐπίθουν. οὐ γὰρ ἔτι λανθάνειν ἐπὶ τούτοις ἠδύνατο, ἐκ πολλῶν μὲν οὖν καὶ ἄλλων τεκμηρίων, μάλιστα δὲ ὅτι τοῖς περὶ Διόσκορον τοῖς ἐπιλεγομένοις μακροῖς εὐθὺς μετὰ τὴν Ἰωάννου καθαίρεσιν ἐκοινώνησε. τότε δὴ καὶ Σεβηριανὸς ἐδίδασκεν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, εὐκαίρως δοκῶν διασύρειν τὸν Ἰωάννην, φήσας, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο κατέγνωστο Ἰωάννης, ἀλλ᾽ οὖν γε ἱκανὸν ἔγκλημα πρὸς καθαίρεσιν τὸ ἀλαζονικὸν ἦθος αὐτοῦ. πάντα μὲν γὰρ τὰ ἁμαρτήματα συγχωρεῖται τοῖς ἀνθρώποις, Ὑπερηφάνοις δὲ ὁ Θεὸς ἀντιτάσσεται, ὡς δηλοῦσιν αἱ θεῖαι γραφαί. Ταῦτα λεχθέντα φιλονεικότερον ἐποίει τὸ πλῆθος.

γρ. ἡμερωθέν-τας

γρ. περὶ

γρ. -τηρήσαν-τες

Παρ. γ. λδ.

Μετὰ οὖν τὴν καθαίρεσιν τοῦ μακαρίου Ἰωάννου χαράξας γράμματα ὁ Θεόφιλος πρὸς Ἰννοκέντιον τὸν πάπαν Ῥώμης, ἀποστέλλει αὐτὰ μετά τινος ἀναγνώστου αὐτοῦ Ἀλεξανδρέως, ἐν οἷς προσανέφερε καθῃρηκέναι τὸν Ἰωάννην. οἷς γράμμασιν ἐντυχὼν μακρὸν ἀνετράπη, προπετείας καὶ τύφου καταγνοὺς Θεόφιλον, ὅτι καὶ μόνος γεγράφηκε, καὶ σαφῆ τὴν γνῶσιν οὐκ ἔπεμψε, δι᾽ ὃ καθεῖλεν, ἢ μετὰ τίνων. ἐπὶ τούτοις ἔμενεν, ἀντιγράφειν μὴ θέλων διὰ τὸ κοῦφον τοῦ πράγματος. ἐν οἷς διάκονός τις, ὀνόματι Εὐσέβιος, τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν, ἐκκλησιαστικῶν ἕνεκα πραγμάτων διατρίβων ἐν τῇ Ῥώμῃ, προσελθὼν τῷ πάπᾳ Ἰννοκεντίῳ, ἐντευκτικοὺς λιβέλλους ἐπέδωκεν αὐτῷ ὁρκίζων μακρὸν ἀναμεῖναι χρόνον, ὀψόμενον τῆς συσκευῆς τὴν ἀποκάλυψιν. μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας ἐπέστησαν ἐπίσκοποι τέσσαρες τοῦ μέρους Ἰωάννου, ἄνδρες εὐλαβεῖς, Πανσόφιος Πισιδίας, Πάππος Συρίας, Δημήτριος Γαλατίας δευτέρας, Εὐγένιος Φρυγίας, ἀναδόντες ἐπιστολὰς, μίαν πρὸς ταῖς δυσὶ, τὴν μὲν τοῦ μακαρίου Ἰωάννου, τὴν δὲ τῶν τεσσαράκοντα ἐπισκόπων τῶν κοινωνικῶν Ἰωάννου, τῶν καὶ συνευρεθέντων αὐτῷ ἡνίκα ἐδήλωσαν αὐτῷ τὸ περὶ Θεόφιλον πειράσαι πρὸς αὐτοὺς ἐν Δρυῒ, τὴν δὲ ἄλλην τοῦ κλήρου Ἰωάννου, συμφωνούσας τρεῖς, ἅπαν διήγησιν θόρυβον σημηνύσας. πρὸς τούτοις ἀντεπιστέλλει ὁ πάπας Ἰννοκέντιος ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι τὰ ἴσα τῆς κοινωνίας, ἀθετήσας τὴν δόξασαν κρίσιν γεγενῆσθαι παρὰ Θεοφίλου, εἰπὼν δεῖν ἑτέραν ἀνεπίληπτον συγκροτηθῆναι σύνοδον δυτικῶν τε καὶ ἀνατολικῶν, ὑποχωρούντων τοῦ συνεδρίου φίλων πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ ἐχθρῶν. οὐδὲ γὰρ ὁποτέρων αὐτῶν ὀρθόν ἐστιν, ὡς ἐπὶ πλεῖστον, τὸ κριτήριον. ὀλίγων δὲ ἡμερῶν διαδραμουσῶν, γράφει ἕτερα γράμματα ὁ αὐτὸς Θεόφιλος πρὸς τὸν μακάριον Ἰννοκέντιον, καὶ ἀποστέλλει αὐτὰ διὰ Πέτρου πρεσβυτέρου αὐτοῦ Ἀλεξανδρέως, καὶ Μαρτυρίου διακόνου Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας μετὰ καί τινων ὑπομνημάτων, ἐν οἷς δῆθεν ἐδόκει κατακεκρίσθαι ὁ Ἰωάννης παρὰ τριακονταὲξ ἐπισκόπων, ὧν τῶν μὲν εἴκοσι ἐννέα ἦσαν Αἰγύπτιοι, ἑπτὰ δὲ τῶν ἄλλων κλιμάτων. καὶ ὅτι ὁ Ἰωάννης φιλαρχίας πάθει κινούμενος δεκαὲξ ἐπισκόπους καθῄρηκεν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, καὶ οἰκείους ἀντ᾽ αὐτῶν ἐχειροτόνησεν. οἷς ὑπομνήμασιν ἐντυχὼν ὁ πάπας Ἰννοκέντιος, καὶ εὑρὼν μήτε τὰς αἰτίας οὔσας βαρείας, μήτε τὸν Ἰωάννην παρόντα καὶ ἐλεγχθέντα, ἔμεινε καταμεμφόμενος τῆς Θεοφίλου μανίας, ὅτι καὶ ἀπόντος τοιαύτην [ἀπότομον] ἐξέβρασε ψῆφον. ἀπολύσας οὖν αὐτοὺς μετὰ ἐλεγκτικῶν γραμμάτων, ηὔχετο τὸν Θεὸν ἱκετεύων μετὰ νηστείας καὶ ὅλης τῆς ἐκκλησίας παραλυθῆναι μὲν τὴν διχοστασίαν, συναρμοσθῆναι δὲ τὴν φιλαδελφίαν. ἦν δὲ τῶν γραμμάτων ἡ δύναμις αὕτη.

47 *Theophilus ſcribit Innocentio Papæ.*

ἀνετράπη

Ἀδελφὲ Θεόφιλε, ἡμεῖς καὶ σὲ ἴσμεν κοινωνικὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννην, ὡς καὶ ἐν τοῖς προτέροις γράμμασι φανερὰν ἡμῶν τὴν γνώμην ἐποιησάμεθα. καὶ νῦν δὲ οὐκ ἐκστάντες τῆς αὐτῆς προαιρέσεως, πάλιν σοι τὰ αὐτὰ γράφομεν, καὶ ὁσάκις ἂν ἀποστείλῃς ὅτι ἐὰν μὴ δίουσα κρίσις παρακολουθήσῃ ἐπὶ τοῖς παιγνιωδῶς γεγενημένοις, ἀμήχανόν ἐστιν ἀλόγως ἡμᾶς ἀποστῆναι τῆς Ἰωάννου κοινωνίας. ὡς γοῦν εἰ θαρρεῖς σὺ τῷ κριτηρίῳ, ἀπάντησον τῇ κατὰ Χριστὸν γινομένῃ συνόδῳ, κἀκεῖ τὰς αἰτίας γυμνάσας, ὑπομαρτύρει τοῖς ἐν Νικαίᾳ κανόσιν. ἄλλον γὰρ κανόνα ἡ Ῥωμαίων ἐκκλησία οὐ παραδέχεται. ἀναντίρρητον τὴν ἀσφάλειαν σχήσῃ.

γινομένοις

Ταῦτα δεξάμενος ὁ Θεόφιλος τὰ γράμματα, καὶ ἐντυχὼν αὐτοῖς, οὐ προσέθετο τοῦ γράψαι πρὸς τὸν μακάριον Ἰννοκέντιον, ἀλλ᾽ ἤρξατο ἀναζητεῖν τὰ κατὰ τὴν χειροτονίαν Ἡρακλείδου τοῦ χειροτονηθέντος ὑπὸ Ἰωάννου ἐν Ἐφέσῳ, ὅπως, εἰ δύναιτο, ταύτην ἀφορμὴν λάβοι πρὸς τὴν Ἰωάννου καθαίρεσιν. Ἡρακλείδης μὲν οὖν οὐ παρῆν, ἐκρίνετο δὲ ἀπών, ὡς εἴη τυπτήσας τινὰς ἀδίκως, ἁλύσεις τε δήσας, καὶ πομπεῦσαι ποιήσας διὰ μέσης Ἐφεσίων τῆς πόλεως. τῶν τοίνυν περὶ Ἰωάννην λεγόντων μὴ δεῖν κατὰ ἀπόντων κριτήριον ποιεῖσθαι, οἱ ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐφιλονείκουν δεῖν δέχεσθαι τοὺς κατηγοροῦντας Ἡρακλείδου, εἰ καὶ κατηγοροῦσιν

48 *Theophilus Alexandriam fugiens ſaluti ſuæ proſpexit. Dioſcori unius* τῶν μακρῶν *fratrum mors.*

σι δι' ἐπιστολῶν ἑτέρων. Ποία ἀκολουθία, μήτε τοὺς ἐχθρούς μου ἐξεωσαντας, κἀμὲ δὲ διὰ τῶν ἐμῶν κληρικῶν μεταστέλλου. Λουπικίνου δὲ καὶ Δημητρίου καὶ Εὐλυσίου τῶν ἐπισκόπων, τῶν καὶ ὑπὸ Ἰωάννου σταλέντων πρὸς τὸν περὶ Θεόφιλον, παραγενομένων πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀπαγγειλάντων αὐτοῖς, ὅτι Θεόφιλος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐπίσκοποι κρατήσαντες αὐτοὺς, τὸν μὲν ἔδειραν, τὸν δὲ περιέσχισαν, τὸν δὲ σίδηρα τῷ τραχήλῳ περιέθηκαν, ἅπερ ἦσαν εὐτρεπίσαντες τῷ ἁγίῳ Ἰωάννῃ, ἵνα οὕτω βληθεὶς εἰς πλοῖον εἰς ἄδηλον ἀποσταλῇ τόπον, τοῦ δαίμονος ἀγριώσαντος αὐτοὺς, καθάπερ λέοντας. ἐπεὶ δὲ Ἰωάννης τοὺς καλοῦντας ὡς ἐχθροὺς παρεγράφετο, οἰκουμενικὴν δὲ ἐπεκαλεῖτο σύνοδον, ἰδὼν τὴν ἀναιδῆ αὐτῶν γνώμην, ἑαυτὸν ἀπεῖχεν. οἱ δὲ γελοιώδη παρεξελθόντες ὑπομνήματα, διὰ τῆς ἀδρανείας πρὸς ἀφοσίωσιν, ἀποφαίνονται κατὰ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου, καὶ καταψηφισάμενοι αὐτοῦ καθεῖλον αὐτὸν, οὗτινος οὐδὲ πρόσωπον εἶδον, οὐδὲ φωνῆς ἤκουσαν, ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τὴν ἐν πολλῷ χρόνῳ ὑφαινομένην κακίαν συμπεραιώσαντες. ἀνεπίσχετον γὰρ τὸ δαιμονιῶδες ὅρμημα. οὐκ ἀνεμένοι σκέψιν. καὶ πέμψαντες τῷ βασιλεῖ ἀναφορὰν περιέταξαν. ἐπειδὴ κατηγορηθεὶς ὁ Ἰωάννης ἐπί τισι κακοῖς, καὶ συνειδὼς ἑαυτῷ, ἀπαντῆσαι οὐκ ἠθέλησε. τὸν δὲ τοιοῦτον καθαιροῦσιν οἱ νόμοι, ὃ δὴ καὶ ὑπέστη· περιέχουσι δὲ οἱ λίβελλοι καὶ καθοσιώσεως ἔγκλημα· κελεύσει οὖν ἡ ὑμῶν εὐσέβεια καὶ ἄκοντα αὐτὸν ἐξωθῆναι, καὶ δίκας δοῦναι ἐπὶ τῇ καθοσιώσει, ἐπειδὴ ἡμῖν οὐκ ἔξεστι ταῦτα ζητεῖν. Ὢ τρισάθλιοι, ἃ φρονεῖτε καὶ ποιεῖτε, αἰσχυνέσθε ταῦτα πράττοντες, οὐ Θεὸν, ἀλλὰ ἀνθρώπους αἰδούμενοι καὶ φοβούμενοι. ἦν δὲ ἡ καθοσίωσις, ἡ εἰς τὴν βασίλισσαν λοιδορία, ὡς ἐκεῖνοι ἀνήνεγκαν, ὅτι εἶπεν αὐτὴν Ἰεζάβελ. καὶ οἱ μὲν θαυμάσιοι τὸν διὰ ξίφους αὐτοῦ θάνατον ποθήσαντες ἰδεῖν, οὕτως ἀνήνεγκαν. ὁ δὲ Θεὸς τούτων ἐφημέρωσε τὴν ἐκβρυχοῦσαν κακίαν, καὶ τῶν ἀρχόντων ἐμάλαξε τὴν καρδίαν, καθάπερ ἐπὶ τοῦ Δανιὴλ συνέβη ἐν Βαβυλῶνι. ἐκεῖ γὰρ οἱ λέοντες ἡμερώθησαν ἀφειδήσαντες τοῦ προφήτου, καὶ ἐδυσώπησεν ὁ Θεὸς τοὺς παρὰ φύσιν ἀγριωθέντας διὰ τῶν κατὰ φύσιν ἀγριωθέντων· ὁ δὲ βασιλεὺς, ὡς ἱερεῦσι πιστεύσας, μήτε τῆς κατηγορίας ἀκούσας, μήτε τὴν ἀπολογίαν προσενεγκὼν, ὡς ἐληλεγμένον ἐφ' οἷς ἠτιάθη, παραυτὰ κελεύει τὸν Ἰωάννην ἐξωθῆναι τῆς ἐκκλησίας, κόμητος ἀποσταλέντος σὺν στρατιωτικῇ βοηθείᾳ, καθάπερ ἐπὶ βαρβαρικῆς παρατάξεως. τούτου ἀπαγγελθέντος περὶ ἑσπέραν, εἰς μεγίστην ὀξύνεται τὸ πλῆθος ὀργὴν καὶ διανυκτερεύσαντες οὐ συνεχώρουν ἀφέλκεσθαι αὐτὸν τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐβόων δεῖν κρίνεσθαι τὰ κατ' αὐτὸν ἐπὶ μείζονος συνεδρίου. τοῦ βασιλέως δὲ τὸ πρόσταγμα ἐκέλευσε τάχος αὐτὸν ἐξωθῆναι, καὶ ἐπ' ἐξορίαν ἀπαγαγεῖν. τοῦτο γνοὺς ὁ Ἰωάννης τρίτῃ μετὰ τὴν καθαίρεσιν ἡμέρᾳ περὶ τὸ μεσημβρινὸν, ἑαυτὸν ἐπιδέδωκε, λαθὼν τὸ πλῆθος. ἐφυλάττετο γὰρ, μή τις ταραχὴ γένηται δι' αὐτόν. καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης ἀπήγετο ἐπὶ τὴν ἐξορίαν ἐν τῷ στόματι τοῦ Πόντου κειμένῳ Ἱερῷ (οὕτω γὰρ ἐκεῖνο τὸ ἐπίνειον ὀνομάζουσιν) ὁ δὲ λαὸς ἀφόρητα ἐστασίαζεν ἐν τῇ πόλει, οἷα ἐν τοῖς τοιούτοις φιλεῖ γίνεσθαι. πολλοὶ γὰρ τῶν ἀπεχθῶς πρὸς αὐτὸν ἐχόντων ἐπ' οἶκτον μετεβάλλοντο καὶ συκοφαντεῖσθαι ἔλεγον, ὃν μικρὸν ἔμπροσθεν καθῃρημένον ἐπεθύμουν θεάσασθαι. πλείους οὖν καὶ διὰ τοῦτο ἐγένοντο οἱ καταβοῶντες καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συνόδου τῶν ἐπισκόπων, μάλιστα Θεοφίλῳ τὴν αἰτίαν τῆς σκευωρίας ἐπῆγον. οὐ γὰρ ἔτι λανθάνειν ἐπὶ τούτοις ἠδύνατο, ἐκ πολλῶν μὲν οὖν καὶ ἄλλων τεκμηρίων, μάλιστα δὲ ὅτι τοῖς περὶ Διόσκορον τοῖς ἐπιλεγομένοις μακροῖς εὐθὺς μετὰ τὴν Ἰωάννου καθαίρεσιν ἐκοινώνησε. τότε δὴ καὶ Σευηριανὸς ἐδίδασκεν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, εὐκαίρως δοκῶν διασύρειν τὸν Ἰωάννην, φήσας, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο κατέγνωστο Ἰωάννης, ἀλλ' οὖν γε ἱκανὸν ἔγκλημα πρὸς καθαίρεσιν τὸ ἀλαζονικὸν ἦθος αὐτοῦ. πάντα μὲν γὰρ τὰ ἁμαρτήματα συγχωρεῖσθαι τοῖς ἀνθρώποις, Ὑπερηφάνοις δὲ ὁ Θεὸς ἀντιτάσσεται, ὡς δηλοῦσιν αἱ θεῖαι γραφαί. ταῦτα λεχθέντα φιλονεικότερον ἐποίει τὸ πλῆθος.

Παρ. γ. λδ.

Μετὰ

47
Theophilus ſcribit Innocentio Papa.

Μετὰ οὖν τὴν καθαίρεσιν τοῦ μακαρίου Ἰωάννου χαράξας γράμματα ὁ Θεόφιλος πρὸς Ἰννοκέντιον τὸν πάπαν Ῥώμης, ἀποστέλλει αὐτὰ μετά τινος ἀναγνώστου αὐτοῦ Ἀλεξανδρέως, ἐν οἷς προσανέφερε καθῃρηκέναι τὸν Ἰωάννην. οἷς γράμμασιν ἐντυχὼν μικρὸν ʺ ἀνεστάπη, προπετείας τε καὶ τύφου καταγνοὺς Θεοφίλου, ὅτι καὶ μόνος γεγράφηκε, καὶ σαφῆ τὴν γνῶσιν οὐκ ἔπεμψε, δι' ὃ καθεῖλεν, ἢ μετὰ τίνων. ἐπὶ τούτοις ἔμψιει, ἀντιγράφειν μὴ θέλων διὰ τὸ κοῦφον τοῦ πράγματος. ἐν οἷς διάκονός τις, ὀνόματι Εὐσέβιος, τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν, ἐκκλησιαστικῶν ἕνεκα πραγμάτων διατρίβων ἐν τῇ Ῥώμῃ, προσελθὼν τῷ πάπᾳ Ἰννοκεντίῳ, ἐντευκτικοὺς λιβέλλους ἐπιδέδωκεν αὐτῷ ὁρκίζων μικρὸν ἀναμεῖναι χρόνον, ὀψόμενον τῆς συσκευῆς τὴν ἀποκάλυψιν. μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας ἐπέστησαν ἐπίσκοποι τέσσαρες τοῦ μέρους Ἰωάννου, ἄνδρες εὐλαβεῖς, Πανσόφιος Πισιδίας, Πάππος Συρίας, Δημήτριος Γαλατίας δευτέρας, Εὐγένιος Φρυγίας, ἀναδόντες ἐπιστολάς, μίαν πρὸς τοῖς δυσί, τὴν μὲν τοῦ μακαρίου Ἰωάννου, τὴν δὲ τῶν τεσσαράκοντα ἐπισκόπων τῶν κοινωνικῶν Ἰωάννου, τῶν καὶ συνευρεθέντων αὐτῷ ἡνίκα ἐδήλωσαν αὐτῷ οἱ περὶ Θεόφιλον πιρασίαν πρὸς αὐτοὺς ἐν Δρυΐ, τὴν δὲ ἄλλην τοῦ κλήρου Ἰωάννου, συμφωνοῦντας τρεῖς, ἅπαν δίσπερ θόρυβον σημαινούσας. πρὸς τούτοις ἀντεπιστέλλει ὁ πάπας Ἰννοκέντιος ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι τὰ ἴσα τῆς κοινωνίας, ἀθετήσας τὴν δόξασαν κρίσιν γεγενῆσθαι παρὰ Θεοφίλου, εἰπὼν δεῖν ἑτέραν ἀνεπίληπτον συγκροτηθῆναι σύνοδον δυτικῶν τε καὶ ἀνατολικῶν, ὑποχωρούντων τοῦ συνεδρίου φίλων πρώτων, ἔπειτα δὲ καὶ ἐχθρῶν. οὐδὲ γὰρ ὁποτέρων αὐτῶν ὀρθόν ἐστιν, ὡς ἐπιπλεῖστον, τὸ κριτήριον. ὀλίγων δὲ ἡμερῶν διαδραμουσῶν, γράφει ἕτερα γράμματα ὁ αὐτὸς Θεόφιλος πρὸς τὸν μακάριον Ἰννοκέντιον, καὶ ἀποστέλλει αὐτὰ διὰ Πέτρου πρεσβυτέρου αὐτοῦ Ἀλεξανδρέως, καὶ Μαρτυρίου διακόνου Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας μετὰ καί τινων ὑπομνημάτων, ἐν οἷς δῆθεν ἐδόκει κατακεκρίσθαι ὁ Ἰωάννης παρὰ τριακονταέξ ἐπισκόπων, ὧν οἱ μὲν εἴκοσι ἐννέα ἦσαν Αἰγύπτιοι, ἑπτὰ δὲ τῶν ἄλλων κλιμάτων. καὶ ὅτι ὁ Ἰωάννης φιλαρχίας πάθει κινούμενος δεκαέξ ἐπισκόπους καθῄρηκεν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, καὶ οἰκείους ἀντ' αὐτῶν ἐχειροτόνησεν. οἷς ὑπομνήμασιν ἐντυχὼν ὁ πάπας Ἰννοκέντιος, καὶ εὑρὼν μήτε τὰς αἰτίας οὔσας βαρείας, μήτε τὸν Ἰωάννην παρόντα καὶ ἐλεγχθέντα, ἔμεινε καταμεμφόμενος τῆς Θεοφίλου μανίας, ὅτι καὶ ἀπόντος τοιαύτην [ἀπότομον] ἐξέβρασε ψῆφον. ἀπολύσας οὖν αὐτοὺς μετὰ ἐλεγκτικῶν γραμμάτων, ηὔχετο τὸν Θεὸν ἱκετεύων μετὰ νηστείας τε ὅλης τῆς ἐκκλησίας παραλυθῆναι μὲν τὴν διχοστασίαν, συναρμοσθῆναι δὲ τὴν φιλαδελφίαν. ἦν δὲ τῶν γραμμάτων ἡ δύναμις αὕτη.

Ἀδελφὲ Θεόφιλε, ἡμεῖς καὶ σὲ ἴσμεν κοινωνικὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννην, ὡς καὶ ἐν τοῖς προτέροις γράμμασι φανερὰν ἡμῶν τὴν γνώμην ἐποιησάμεθα. καὶ νῦν δὲ οὐκ ἐκστάντες τῆς αὐτῆς προαιρέσεως, πάλιν σοι τὰ αὐτὰ γράφομεν, καὶ ὁσάκις ἂν ἀποστείλῃς ὅτι ἐὰν μὴ δίουσα κρίσις παρακολουθήσῃ ἐπὶ τοῖς παιγνιωδῶς ʺ γεγενημένοις, ἀμήχανόν ἐστιν ἀλόγως ἡμᾶς ἀποστῆναι τῆς Ἰωάννου κοινωνίας. ὡς γοῦν εἰ θαρρεῖς σὺ τῷ κριτηρίῳ, ἀπάντησον τῇ κατὰ Χριστὸν γινομένῃ συνόδῳ, κἀκεῖ τὰς αἰτίας γυμνάσας, ὑπομάρτυρι τοῖς ἐν Νικαίᾳ κανόσιν. ἄλλον γὰρ κανόνα ἡ Ῥωμαίων ἐκκλησία οὐ παραδέχεται. ἀναντίρρητον τὴν ἀσφάλειαν σχήσῃ.

ἐτράπη

γινομένοις

48
Theophilus Alexandriam fugiens ſaluti ſua proſpexit. Dioſcori unius τῶν μακρῶν fratrum mors.

Ταῦτα δεξάμενος ὁ Θεόφιλος τὰ γράμματα, καὶ ἐντυχὼν αὐτοῖς, οὐ προσέθετο τοῦ γράψαι πρὸς τὸν μακάριον Ἰννοκέντιον, ἀλλ' ἤρξατο ἀναζητεῖν τὰ κατὰ τὴν χειροτονίαν Ἡρακλείδους τοῦ χειροτονηθέντος ὑπὸ Ἰωάννου ἐν Ἐφέσῳ, ὅπως, εἰ δύναιτο, ταύτην ἀφορμὴν λάβοι πρὸς τὴν Ἰωάννου καθαίρεσιν. Ἡρακλείδης μὲν οὖν ὁ πρῴην, ἐκρίνετο δὲ ἀπών, ὡς εὐτυπλήσας τινὰς ἀδίκως, ἀλύσεις τε δήσας, καὶ πομπεῦσαι ποιήσας διὰ μέσης Ἐφεσίων τῆς πόλεως. τῶν τοίνυν περὶ Ἰωάννην λεγόντων μὴ δεῖν κατὰ ἀπόντων κριτήριον ποιεῖσθαι, οἱ ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐφιλονείκουν δεῖν δέχεσθαι τοὺς κατηγοροῦντας Ἡρακλείδου, εἰ καὶ κα-

τηγοροῦσιν

τηγορεῖσθαι αὐτοῦ ἀπόντος. στάσις οὖν ἐντεῦθεν καὶ διαπληκτισμοὶ μεταξὺ τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν λαοῦ καὶ τῶν Ἀλεξανδρείας ἐγένοντο συχνότεροι· καὶ γενομένης συμπληγάδος, πολλοὶ μὲν τραύματα ἔλαβον, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ ἀπώλοντο. ταῦτα ἰδὼν ὁ Θεόφιλος, εὐθέως ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἔφυγεν. ἐζήτει γὰρ αὐτὸν ἡ πόλις θαλασσῶσαι· ὅθεν διὰ τῆς φυγῆς τὴν σωτηρίαν ἐκομίζετο. τοῦτο δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἐποίουν ἐπίσκοποι πλὴν ὀλίγων, οἳ τὰ Ἰωάννου ἠσπάζοντο, καὶ πάντες εἰς τὰ ἑαυτῶν φυγῇ ἀπεχώρησαν. τούτων οὕτω γινομένων ἐν καταγνώσει μὲν τοῖς πᾶσιν ὁ Θεόφιλος ἦν· ηὔξησε δὲ τὸ κατ' αὐτὸν μῖσος, τὸ αὖθις αὐτὸν μηδὲν ὑποστελλόμενον τὰ Ὠριγένους βιβλία ἀσκεῖσθαι. καὶ ταῦτα μὲν περὶ Θεοφίλου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ καθῃρηκότων τὸν μακάριον Ἰωάννην. Διόσκορος δὲ εἷς τῶν λεγομένων μακρῶν, τῆς Ἑρμουπόλεως ἐπίσκοπος, ὀλίγον ὕστερον μετὰ τὴν Θεοφίλου φυγὴν ἐτελεύτησε, καὶ ταφῆς ἠξιώθη λαμπρᾶς, κηδευθεὶς ἐν τῷ μαρτυρείῳ τῷ ἐν τῇ Δρυΐ, ἔνθα διὰ Ἰωάννην γέγονεν ἡ τῆς συκοφαντίας σύνοδος.

49. *Arcadius Honorij literis, populi Constantin. clamoribus, & terramotu ingenti permotus, Johannem reuocat, & populo concionatur.*

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ὁνώριος μαθὼν παρὰ Ἰννοκεντίου τοῦ πάπα Ῥώμης περὶ τῶν γεγονότων εἰς τὸν μακάριον Ἰωάννην, καὶ ὅτι οἱ περὶ Θεόφιλον χαριζόμενοι τῇ βασιλίδι Εὐδοξίᾳ ἀκανονίστως χωρὶς τῆς οἱασοῦν αἰτίας καθεῖλον αὐτόν, ἐλυπήθη σφόδρα. ἤκουε γὰρ καὶ πρὸ τούτου περὶ τῆς ἐναρέτου αὐτοῦ διαγωγῆς καὶ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ διδασκαλίας, καὶ ἐπεθύμει θεάσασθαι αὐτόν. παραυτὰ οὖν γράφει γράμματα πρὸς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ἀρκάδιον τὸν βασιλέα, μεμφόμενος αὐτῷ συγχωρήσαντι τοιοῦτον ἅγιον ἄνδρα μεμαρτυρημένον ὑπὸ πάντων καθαιρεθῆναι. περὶ οὗ παρὰ βραχέος χρόνου ἐδυσφήμει ὁ αὐτὸς Ἀρκάδιος ὡς ἀκανονίστως ποιοῦντι τερατουργίας ἐν τῇ ὑπ' αὐτὸν ἐπισκοπῇ, τοῦτον κατέστησε τηλικούτου ἀμέμπτου ἀνθρώπου καὶ οἰκουμενικοῦ διδασκάλου κριτήν, καὶ μάλιστα ἄνευ τῶν τοποτηρητῶν τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, καὶ τοῦ Ῥώμης ἐπισκόπου. δεξάμενος δὲ τὰ γράμματα ὁ βασιλεὺς Ἀρκάδιος ἐλυπήθη, καὶ ἤθελεν εὑρεῖν τρόπον τῆς ἀνακλήσεως αὐτοῦ. ἐγίνωσκε γὰρ καὐτὸς εἰς ὕστερον συκοφαντηθῆναι τὸν μακάριον Ἰωάννην, καὶ ἀδίκως κατακριθέντα ὑπὸ τῶν περὶ Θεόφιλον. σεισμοῦ δὲ μεγίστου γενομένου νύκτωρ ἐν τῇ πόλει, καὶ δείματος τὴν βασιλείαν κατεσχηκότος, διὰ τὸ καὶ θραῦσιν τινὰ ἐν τῷ βασιλικῷ κοιτῶνι γεγενῆσθαι, ὁ λαὸς τῆς πόλεως θόρυβον μέγαν ἐποιεῖτο, βοῶντες ὡς εἰ μὴ ἔλθῃ Ἰωάννης ὁ ἀδίκως ἐκβληθεὶς τῆς ἐκκλησίας, πᾶσα ἡ πόλις καταποθήσεται. ὅθεν ταχέως ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε γενέσθαι τὴν ἀνάκλησιν. πεμφθεὶς οὖν ὁ τῆς βασιλίδος εὐνοῦχος Βρίσων μετὰ καὶ ἄλλων πλειόνων πρὸς τὸν ἐληλαμένον Ἰωάννην, καταλαμβάνει αὐτὸν ἐν Πραινέτῳ (ἐμπόριον δὲ τοῦτο κατάντικρυς τῆς Νικομηδείας κείμενον) καὶ ἠντιβόλησεν τάχιστα τὸ ἄστυ καταλαβεῖν, καὶ στῆσαι τῇ πόλει τὸν κίνδυνον. καὶ ἕτεροι δὲ μετ' ἐκείνους ἐπέμφθησαν, καὶ ἄλλοι μετὰ τούτους, καὶ πλήρης ὁ Βόσπορος τῶν πεμπομένων ἐγεγόνει. αὐτοῦ δὲ ὑποστρέψαντος μετ' αὐτῶν, ὡς ἔγνω τοῦτο ὁ πιστότατος τῆς πόλεως ὄχλος, ἐκάλυψε πορθμίοις τῆς Προποντίδος τὸ στόμα (πάντες γὰρ ὑπήντησαν τὰς ἐκ κηροῦ λαμπάδας προσάπτοντες) διαλύεται δὲ τὸ τῶν δυσμενῶν στίφος. ὅμως δὲ ἀνακληθεὶς Ἰωάννης οὐ πρότερον εἰς τὴν πόλιν εἰσελθεῖν προῄρητο, ἕως ἂν μείζονι δικαστηρίῳ τὰ κατ' αὐτοῦ τολμηθέντα ἀνακρίσεως τύχωσιν, ἐν προαστείῳ καλουμένῳ Μαριανῇ τέως ἀπέμενε. παρέλκοντος δὲ αὐτοῦ καὶ μὴ βουλομένου εἰς τὴν πόλιν ἐπανελθεῖν, ἠγανάκτει τὸ πλῆθος, καὶ πολλὰς βλασφημίας κατὰ τῶν κρατούντων ἀφίει ῥήματα· διὸ καὶ ἀνάγκην ἐπέθηκαν τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ. ἐξελθὸν γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ σὺν πολλῇ σεβασμίῳ τιμῇ, ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν εὐθὺς ἄγουσι, καὶ παρεκάλουν ἐν τῷ ἐπισκοπικῷ καθέζεσθαι θρόνῳ, καὶ συνήθως τῷ λαῷ τὴν εἰρήνην ἐπεύξασθαι, τοῦτο αὐτοῦ καὶ τοῦ βασιλέως θέλοντος. Τοῦ δὲ μακαρίου Ἰωάννου παραιτουμένου καὶ λέγοντος, ὅτι δεῖ κρίσει τοῦτο γενέσθαι, καὶ δεῖν τοὺς καταψηφισαμένους πάλιν ἐπιψηφίσασθαι, ἐξεκαίετο τὸ πλῆθος ἰδεῖν αὐτὸν καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου, ποθοῦντες καὶ πάλιν αὐτοῦ διδάσκοντος ἀκροάσασθαι. τότε δὴ ἐξίσχυσεν ὁ λαὸς ταῦτα κατεργάσασθαι. καθίσας οὖν ὁ Ἰωάννης εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον, συνήθως μὲν τὴν εἰρήνην ἐπηύξατο τῷ λαῷ, προσαναγκασθεὶς δὲ καὶ ἐδίδαξε. τούτου προελθόντος, τοῖς ἀπεχθῶς ἔχουσι πρὸς αὐτὸν ἑτέρας σκευωρίας παρέσχεν ὑπόθεσιν. Ἰωάννης δὲ ταῖς διδασκαλίαις ἐσχόλαζε, καὶ πᾶσα ἡ πόλις εὐφραίνετο ἐπ' αὐταῖς, ἑορτὴν ἐκτελέσαντες τὴν ἡμέραν τῆς ἀνακλήσεως αὐτοῦ. χειροτονεῖ δὲ καὶ Σαραπίωνα τῆς ἐν Θρᾴκῃ Ἡρακλείας ἐπίσκοπον, δι' ὃν τὸ κατ' αὐτὸν μῖσος ἐγήγερτο παρά τινων ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν Κωνσταντινουπόλεως.

50 *De Olympiade, & monachis Nitriâ pulsis à Theophilo.*

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν γυνή τις ἦν ἐν Κωνσταντίνου πόλει, ὀνόματι Ὀλυμπιάς, γένει καὶ πλούτῳ καὶ παιδείᾳ μαθημάτων πολυτελῶν, καὶ εὐφυΐᾳ φύσεως καὶ ἄνθει ὥρας κεκοσμημένη. αὕτη ὀρφανὴ οὖσα ἀνδρὶ συνήφθη μὲν, οὐ διεφθάρη δὲ τὴν παρθενίαν, ὡς φήμη περὶ αὐτῆς ἐδίδαξε. βιώσασα δὲ μετὰ τοῦ αὐτῆς ἀνδρὸς περί που εἴκοσι μῆνας, συντόμως τὸ τῆς φύσεως χρέος ἀπαιτηθεὶς τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο, τοῦτο τοῦ προγνώστου Θεοῦ τοῦ προορῶντος τὰς τῶν ἀνθρώπων ἐκβάσεις πεποιηκότος. δυναμένη δὲ τῷ ἀποστολικῷ νόμῳ δουλεῦσαι, τῷ βουλομένῳ νεωτέρας χήρας γαμεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλὰ Δορκάδος δίκην τοῦ δευτέρου γάμου τὴν παγίδα ἀνεκτῶς ὑπερπηδήσασα. Δικαίῳ γὰρ νόμος οὐ κεῖται, ἀλλ' ἀνυποτάκτοις, βεβήλοις, ἀκορέστοις περὶ φθορὰν. ἔτυχε δὲ κατά τινα φθόνον διαβολικὸν διαπορθμευθῆναι ταύτην τὴν ἀοίδιμον χήραν εἰς τὰς ἀκοὰς Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως, ὃς ἐσπούδαζεν αὐτὴν Ἐλπιδίῳ τινὶ συγγενεῖ αὐτοῦ Σπανῷ συνάψαι εἰς γάμον. καὶ πολλὰ λιπαρήσας τὴν ἄνθρωπον, ἀποτυχὼν ἐλυπήθη, δηλωσάσης αὐτῆς οὕτως· Εἰ ἐβούλετό με ὁ ἐμὸς βασιλεὺς ἀνδρὶ συζῆν, οὐκ ἄν με τὸν πρότερον ἀφείλατο. ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνεπιτήδειόν με τῷ πεφυρμένῳ βίῳ ἐπέγνω, καὶ μὴ δυναμένην ἀνδρὶ ἀρέσαι, κἀκεῖνον τοῦ δεσμοῦ ἠλευθέρωσε, κἀμὲ τοῦ βαρυτάτου ζυγοῦ ἀπήλλαξε καὶ τῆς ἀνδρικῆς δουλείας, τὸν χρηστὸν αὐτοῦ ζυγὸν τῆς ἐγκρατείας ἐπιθείς μου τῇ διανοίᾳ. Μετὰ τὴν ἀπόκρισιν ταύτην προσετάττει ὁ βασιλεὺς τῷ ὑπάρχῳ τῆς πόλεως φρουρεῖσθαι ταύτης τὰ πράγματα, μέχρις οὗ πληρώσει τριάκοντα ἔτη τῆς τοῦ σώματος ἡλικίας. ὃς ἐξ αὐτῆς λαβὼν τὴν τοῦ βασιλέως ἐπιτροπήν, εἰς τοσοῦτον αὐτὴν ἔθλιψεν, ὑποβαλλόμενος ὑπὸ τοῦ Ἐλπιδίου, ὡς μηδὲ ἔχειν ἐξουσίαν, μηδὲ τοῖς ἐπισήμοις τῶν ἐπισκόπων συντυγχάνειν, μηδὲ ἐκκλησίᾳ προσβάλλειν· ἵνα στενωθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀκηδίας καταπέσῃ εἰς τὴν αἵρεσιν τοῦ γάμου. ἡ δὲ πλέον ἡσθεῖσα καὶ τῷ Θεῷ εὐχαριστήσασα, ἀντεδήλωσε τῷ βασιλεῖ ταῦτα· Πρέπουσαν ἀρετὴν καὶ ἁρμόττουσαν ἐπισκόπῳ εἰς ἐμὲ τὴν ταπεινὴν ἐπεδείξω, δέσποτα, κελεύσας παραφυλαχθῆναί μου τὸ βαρύτατον φορτίον, περὶ οὗ ἐφρόντιζον ὅπως διοικηθῇ· μείζονα δὲ ποιήσεις, εἰ προστάξεις αὐτὸ τοῖς πενομένοις καὶ ταῖς ἐκκλησίαις διασκορπισθῆναι. ἐγὼ γὰρ ἐπηυξάμην πάλαι τὴν ἐκ τῆς διανομῆς κενοδοξίαν ἐκφυγεῖν, ὅπως μὴ ἀμελήσω τοῦ τῆς φύσεως πλούτου ἐλιττομένη περὶ τὴν ὕλην. Οὕτως ἐπιμεληθεὶς ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ πρὸς Μάξιμον πολέμου, προσέταξεν ἐξουσιάσαι αὐτὴν τῶν ἰδίων πραγμάτων, ἀκούσας αὐτῆς τὸν τῆς ἀσκήσεως τόνον. ἀπείχετο μὲν γὰρ ἐμψύχων, ἄλουτος δὲ τὸ πλεῖστον. εἰ δὲ χρεία ἐγένετο βαλανείου δι' ἀρρωστίαν (ἔπασχε γὰρ συχνῶς τὸν στόμαχον) σὺν τῷ χιτωνίσκῳ τοῖς ὕδασι κατέβαινεν, αἰδουμένη καὶ ἑαυτὴν, ὥς φασι, γυμνὴν ἰδεῖν. ταύτῃ τῇ ἀσκήσει προβᾶσα ἠξιώθη καὶ διάκονος γενέσθαι τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας. ταύτην τὴν γυναῖκα, εἴγε ὅλως γυναῖκα δέοι εἰπεῖν διὰ τὸ ἀνδρεῖον τῆς ἀρετῆς, ᾐτιάσατο Θεόφιλος ὁ Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος, ὡς δεξαμένην τοὺς προονομασθέντας ἁγίους πατέρας, καὶ ἀσκητὰς ῥιφέντας ἐκ τοῦ ὄρους τῆς Νιτρίας ὑπ' αὐτοῦ, γράψας πρὸς τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον λοιδορῶν αὐτήν. ὅτι καὶ περὶ τῶν δεκαέξ ἐπισκόπων τῶν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ καθαιρεθέντων ὑπὸ Ἰωάννου

a. Tim. 5. 14.
a. Tim. a. 9.

δήνου ἔγραψεν, ἀντὶ ἓξ ὧν καθῄρει ἐν τῇ Ἀσίᾳ, εὑρὼν αὐτοὺς ὠνητὰς τῆς ἱερατικῆς ἀξίας, περὶ ὧν ἤδη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐμνήσθημεν. ἔγραψε λοιδορῶν τὸν Ἰωάννην ὡς φιλοδοξοῦντα. διαφέρως δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Θεόφιλος παραγινόμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει πολλάκις τὰ γόνατα αὐτῆς τῆς Ὀλυμπιάδος κατεφίλει, ἐκείνης χαμαὶ πιπτούσης ἐπὶ πράγματι, καὶ δάκρυα ῥαινούσης, ἐπισκόπου ταῦτα ποιοῦντος. ἀλλ' ὅμως ὡμολογεῖτο παρὰ πᾶσι κακείνους ὑπὸ ἀκρατοῦς ὀργῆς καὶ φιλαρχίας τοὺς ὅρους ἐρρῖφθαι, καὶ ταύτην ἀπὸ δεισιδαιμονίας καὶ ἔχθρας λελοιδορῆσθαι, προφασισαμένου ἐκείνου τοὺς μονάζοντας. ἀστοχήσας γὰρ ἐπὶ ταῖς δουλοπρεπέσι κολακείαις, τὸ μηδὲν παρ' αὐτῆς εἰληφέναι, πλὴν βρωμάτων ἢ ξενίων, εἰς λοιδορίας ἐτράπη. αὕτη πάντας τοὺς παραγινομένους ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπισκόπους ἢ ἀσκητὰς ἢ μονάζοντας ξενίζουσα φιλοφρόνως ἐδεξιοῦτο, καθὼς ὁ λόγος προϊὼν διδάξει.

Οὐκ ἀπίθανον δὲ ἡγοῦμαι καὶ μέρος τι τῶν ἀρετῶν ἐκείνων τῶν ἁγίων τῶν ὑπὸ Θεοφίλου ῥιφέντων, καὶ ὑπ' αὐτῆς ὑποδεχθέντων μνημονεῦσαι πρὸς ζῆλον πνευματικὸν τῶν ἑλομένων αἱρεῖσθαι τοῦτον τὸν βίον. ἀστεῖοι γὰρ ὑπῆρχον τῷ Θεῷ, καὶ πολλοὺς ἀπὸ κακίας πρὸς ἀρετὴν προσήγαγον. σοφοί τε καὶ τέλειοι ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων, καὶ χριστιανῶν γονέων, Θεῷ ὑποταγέντες οὐκ ἠνέσχοντο οὐδὲ κομιδῇ νέοι τῇ ματαιότητι δουλεῦσαι, οὐδὲ τοῖς ὄχλοις συνδιαστραφῆναι· ἀλλὰ καταλαβόντες τὴν ἐκ μεσημβρίας ἀοίκητον πόρρω που κειμένην τῆς οἰκουμένης, συνεστήσαντο καλύβας, ὅσον διαφυγεῖν τὴν ἐπάχθειαν τῆς ἡλιακῆς λαμπάδος καὶ τὴν δρόσον τὴν ἐκ τοῦ ἀέρος· ἐν αἷς διάγοντες, εὐχαῖς καὶ ἀναγνώσμασι τὸν ἑαυτῶν κατηνάλωσαν βίον, τοσοῦτον θλίβοντες τοὺς καρποὺς τῶν χειρῶν ἐν ἔργοις σωματικοῖς, ὅσον εἰς τροφὴν εὐτελῆ ἐπαρκέσαι, ἄμεινον ἡγησάμενοι συναγελάζεσθαι δορκάσι καὶ στρουθίοις καὶ βουβάλοις, ἢ συνευωχεῖσθαι τοῖς Θεὸν ἀγνοοῦσιν ἀνθρώποις. τούτων ὁ μὲν γεραιότατος ἀμφὶ τὰ ἐνενήκοντα περιπατεύσας ἔτη συνανεστράφη τῷ μακαρίῳ Ἀντωνίῳ, Ἱέραξ καλούμενος τὸ κύριον ὄνομα· ὁ δὲ ἕτερος, Ἀμμώνιος, σὺν δυσὶν ἀσκηταῖς ἀδελφοῖς καὶ ἑνὶ ἐπισκόπῳ, οἳ καὶ κλοιοφορήσαντες ἐπὶ Οὐάλεντος ἐξωρίσθησαν, ὡς πᾶσα ἐπιγινώσκει ἡ Ἀλεξάνδρεια, τοιοῦτοι ὄντες ἐν γνώσει, ὡς μηδὲν αὐτοὺς διαφυγεῖν τῶν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς πολλοῖς ἀπορουμένων· ὧν οἱ μὲν δύο ἐκοιμήθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει τελευτήσαντες, Ἀμμώνιος δὲ καὶ περὶ τὴν ἔξοδον τοῦ βίου προεφήτευσε. λέγεται δὲ τὸ μνῆμα αὐτοῦ νοσοῦντας περὶ ῥῖγος θεραπεύειν. τέθαπται δὲ ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῶν ἀποστόλων πέραν θαλάσσης. ὁ δὲ ἐπίσκοπος Διόσκορος τελευτήσας καὶ αὐτὸς ἐτάφη ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῷ ἐν τῇ Δρυῒ τῷ πρὸ τῆς πόλεως, ὡς προείρηται, ὡς τὰς πλείστας τῶν γυναικῶν ἐχούσας πίστιν εἰς αὐτὸν μεγάλην, καταλειψάσας τοὺς τῶν μαρτύρων ὅρκους, κατὰ τῶν εὐχῶν Διοσκόρου ὀμνύειν. ἔστι τοίνυν καὶ ἕτερος Ἱέραξ ἑλληνικῷ μὲν καλούμενος ὀνόματι, πνευματικοῖς δὲ κεκοσμημένος τρόποις· ὃς τὰ μὲν πρῶτα ἔξω πάσης Αἰγύπτου καὶ Θηβαΐδος ἐν τῷ Πορφυρίτῃ ὄρει μόνος ἀναχωρήσας, ἔνθα πνοῆς ἀνθρωπίνης τέσσαρα ἐκαρτέρησεν ἔτη, μόναις ταῖς ἀρεταῖς ἀρκούμενος εἰς παράκλησιν, ἔπειτα δὲ τῇ τῆς Νιτρίας ἐρήμῳ εἰκοσιπέντε ἔτη ἅμα τοῖς εἰρημένοις πατράσι. τούτῳ δαίμονες ἐπιστάντες, ὡς αὐτὸς διηγήσατο, πολυχρόνιον ζωὴν ὑποβάλλοντες, ἀπὸ τῆς προκειμένης ἐλπίδος σαλεῦσαι ἐσπούδαζον. μετασχηματισθέντες γὰρ εἰς ἄγγελον φωτὸς ἔλεγον· πεντήκοντα ἔτη ἔχεις ζῆσαι· πῶς καρτερήσεις ἐν τῇ ἐρήμῳ; ὁ δὲ τῇ συνέσει διὰ τῆς πίστεως ἀντεπιφέρει λέγων· ἐλυπήσατέ με, φησίν, ἐλάττονα τῆς προθέσεως τὸν χρόνον εἰπόντες. διακοσίων γὰρ ἐτῶν παρασκευὴν ἐποιησάμην ἐν τῇ ἐρήμῳ. οἱ δὲ ἀκούσαντες ᾤχοντο ὀλολύζοντες. τοῦτον τὸν τοιοῦτον, ὃν οἱ δαίμονες οὐκ ἐσάλευσαν πολυμήκει χρόνῳ εἰς ἀκηδίαν σοφισάμενοι, ὁ πάπας Θεόφιλος διὰ προστάγματος αὐτοῦ μετέστησε, καὶ εἰς τοσαύτην αὐτὸν περιέστησεν ἀνάγκην, ὡς καὶ στρατόπεδον καταλαβεῖν· ὃς πάλαι μετὰ τὴν κοίμησιν Ἀμμωνίου τὴν πολυέρημον κατείληφε, τὴν τοῦ ἀρότρου παραβο-

Αυτ. θ. ξβ.

λὴν

λην φοβηθείς. ἄλλος πάλιν πρεσβύτερος, Ἰσαὰκ λεγόμενος, μαθητὴς γενόμενος μακαρίου τοῦ γενομένου μαθητοῦ τοῦ μεγάλου Ἀντωνίου, φιλέρημος ὢν ἄγαν, πεντηκοστὸν ἄγων ἔτος, κατὰ διάνοιαν σώζων τὴν πᾶσαν γραφήν, κεράστας ὄφεις ἐν ταῖς χερσὶν ἀκινδύνως βαστάζων, παρθένος ἐκ μήτρας, πενταέτης καταλαβὼν τὴν ἔρημον, μετὰ πεντήκοντα ἔτη σὺν τοῖς προειρημένοις παρὰ τοῦ πάπα Θεοφίλου ἐσπιάζετο. ἕτερος Ἰσαὰκ πρεσβύτερος καὶ αὐτός, μαθητὴς καὶ διάδοχος Κρονίου τοῦ πρεσβυτέρου μαθητοῦ καὶ αὐτοῦ Ἀντωνίου, γνωστικὸς ἐν γραφαῖς ὑπερβαλλόντως, φιλόξενος εἴ καί τις ἄλλος, ὃς δι' ὑπερβολὴν φιλανθρωπίας ξενοδοχεῖον κατεσκεύασεν ἐν πανερήμῳ εἰς ἀνάψυξιν καὶ τῶν ἀρρώστων μοναχῶν καὶ τῶν ἐπιχωριαζόντων ξένων θέας ἕνεκεν τῶν ἁγίων πατέρων (φασὶ δὲ αὐτὸν ὀργῆς ἀλλότριον) τριακοστὸν ἔτος ἄγων ἐν τῇ ἀναχωρήσει σὺν τούτοις ἐκακουχεῖτο. τούτων ὁ μὲν πρότερος Ἰσαὰκ ἑκατὸν πεντήκοντα εἶχεν ὑφ' ἑαυτὸν ἀσκητάς, οὗ καὶ μαθητὰς ἐπισκόπους κατέστησεν ὁ Θεόφιλος ὡς ἑπτὰ ἢ ὀκτώ· ὁ δὲ ἕτερος διακοσίους δέκα, οὗ καὶ αὐτοῦ πολλοὶ ἐν ἐπισκόποις μαθηταὶ κατηριθμήθησαν. οὗτοί εἰσιν οἱ χάριν Ἰσιδώρου τοῦ πρεσβυτέρου τῆς ἐρήμου ἐλαθέντες παρὰ Θεοφίλου τοῦ πάπα· οὗτοί εἰσιν, οὓς παρώδευσαν ἱερεῖς καὶ Λευῖται, καὶ εἰς αἰσχύνην ἀνδρῶν ἀνδρεία γυνὴ ὑπεδέξατο, καὶ εἰς κρίμα ἐπισκόπων διάκονος γυνὴ ὑπεδέξατο καὶ ἐξένισεν, ἧς ὁ ἔπαινος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐμπολιτεύεται. πολλῷ δ' ἕνεκα τὸν Σαμαρείτην ἐκεῖνον, ὅντινα ἐστὶν αὕτη μιμησαμένη, ὃς τὸν ὑπὸ λῃστῶν συντριβέντα ἡμιθανῆ ἐν τῇ καταβάσει Ἱεριχὼ θεωρῶν, ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος ἐπεβίβασε μέχρι τοῦ πανδοχείου. ὅσην δὲ περιουσίαν χρημάτων τοῖς δεομένοις διένειμεν, οὐκ ἐμὸν τὸ λέγειν, ἀλλὰ τῶν εὖ παθόντων. ἀβαρὴς γὰρ οὖσα, ἀβαρὴς ἐφυλάχθη. ταύτῃ καὶ τὸν μακάριον Νεκτάριον λέγεται πλεῖον τεθεραπευκέναι, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς αὐτῇ πείθεσθαι. Ἀμφιλόχιον δὲ καὶ Ὄπτιμον καὶ Γρηγόριον, καὶ Πέτρον ἀδελφὸν Βασιλείου, καὶ Ἐπιφάνιον τὸν Κύπρου, καὶ τοὺς ἁγίους τί δεῖ καὶ λέγειν, οἷς καὶ κτήματα ἀγρῶν καὶ χρήματα ἐδωρήσατο; Ὀπτίμου δὲ τελευτήσαντος ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκάμμυσεν ἰδίαις χερσί. πρὸς τούτοις καὶ τοὺς ἰλεφιοὺς οὐ μετρίως ἀνέψυχεν ἐν πᾶσιν, Ἀντίοχον καὶ Ἀκάκιον καὶ Σευηριανόν, καὶ ἁπλῶς ἐκ μέρους πάντας τοὺς ἐπιδημοῦντας ἱερατικούς, ἀσκητὰς δὲ ἢ παρθένους ἀναριθμήτους. ἐθεράπευε δὲ καὶ τὸν μακάριον Ἰωάννην, καὶ ἠγαπᾶτο ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐτιμᾶτο. τί γὰρ καὶ ἄξιον τῆς αὐτοῦ ἀρετῆς ἐπεδείξατο εἰς αὐτόν, εἰ μὴ τὸ ἀπερίσπαστον τῆς καθημερινῆς μάζης παρεχομένη· ὅπερ ἐστὶν οὐ μικρὸν τοῖς τοῦ Χριστοῦ ἐργάταις νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν τὰ Χριστοῦ μετὰ Χριστοῦ μεριμνῶσιν· ὡς λέγει Παῦλος ἀσπαζόμενος Περσίδα τὴν ἀγαπητὴν τὸ αὐτὸ τῇ Ὀλυμπιάδι πάχα καμνούσῃ, Ἀσπάσασθε, γράφων, Περσίδα, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν Κυρίῳ; ταύτην τὴν ἀρετὴν ἐπιστάμενος ὁ Ἰωάννης, καὶ ἐπιστολῶν δύο ἠξίωσεν ἀπὸ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ἐξορίας. τούτων δὲ πάντων οὐκ εἰκῇ, οὐδ' ὡς ἔτυχε, μνείαν πεποιήμεθα, ἀλλὰ θέλοντες δεῖξαι τῶν ἁγίων ἐκείνων τὰς πολιτείας καὶ ἐγκρατείας, καὶ τῆς ὁσίας Ὀλυμπιάδος τὸ μεγαλόψυχον πρὸς Θεὸν φρόνημα, καὶ πλούσιον διακόνημα πτωχοῖς τε καὶ ἱερεῦσι καὶ λοιποῖς.

Ῥωμ. ιϛ. ιβ.

51 e Auguſtæ ſtatua argentea, Iohannis oratio, Πάλιν Ἡρωδιὰς μαίνεται. Eudoxia ſecundum concilium cogit contra Iohannem.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ τάδε συνέβη γενέσθαι. τῆς Αὐγούστης Εὐδοξίας ἀνδριὰς ἀνέστη ἀργυροῦς ἐπὶ κίονος πορφυροῦ, χλανίδα ἐνδεδυμένος. ἕστηκε δὲ τοῦτο ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ, οὐδὲ ἐγγύς, οὐδὲ πόρρω τῆς ἐκκλησίας, ἡ ἐπώνυμος Σοφία, ἀλλὰ διείργει ἄμφω μέση πλατεῖα ὁδός. ἐπὶ τούτου συνήθως δημώδεις ἤγοντο παιδιαί. Ἰωάννης δὲ ὕβριν τὰ γινόμενα τῆς ἐκκλησίας νομίζων, τὴν συνήθη τε παρρησίαν κτησάμενος, πάλιν τὴν ἑαυτοῦ γλῶτταν κατὰ τῶν ταῦτα ποιούντων ἐξώπλιζεν, οὐ λόγῳ πείθων παρακλητικῷ τοὺς κρατοῦντας παῦσαι τὰς παιδιάς, καταφορτικῇ δὲ τῇ γλώττῃ χρησάμενος, ἔσκωπτε τοὺς γενέσθαι ταῦτα κελεύσαντας. ἡ δὲ βασίλισσα πάλιν εἰς ἑαυτὴν εἷλκε τὰ λεγόμενα, καὶ ὕβριν ἑαυτῆς τοὺς ἐκείνου λόγους νομίζουσα, πάλιν παρασκευάζει σύνοδον ἐπισκόπων γενέσθαι κατ' αὐτοῦ. αἰσθόμενος δὲ ὁ Ἰωάννης, τὴν προειρημένην ἐκείνην ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας διεξῆλθεν ὁμιλίαν, ἧς ἡ ἀρχή, Πάλιν Ἡρωδιὰς μαίνεται, πάλιν ταράσσεται, πάλιν ὀρχεῖται, πάλιν τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου ἐπὶ πίνακος ζητεῖ λαβεῖν, καὶ τὰ ἑξῆς. τοῦτο πλέον πρὸς ὀργὴν ἐξῆψε τὴν βασίλισσαν. μετὰ οὖν δύο μῆνας συναθροίζονται οἱ ἐπίσκοποι ἐν Κωνσταντινουπόλει, Λεόντιος ὁ Ἀγκύρας τῆς μικρᾶς Γαλατίας, καὶ Ἀμμώνιος ὁ Λαοδικείας τῆς ἐν Πισιδίᾳ, καὶ Βρίσων ὁ Φιλίππων τῶν ἐν τῇ Θρᾴκῃ, Ἀκάκιος Βεῤῥοίας τῆς ἐν Συρίᾳ, καὶ ἄλλοι τινὲς σὺν μητροπολίταις. παρόντων δὲ τούτων ὑπαναπνεύσαντες τῆς πληγῆς οἱ πρότερον κατήγοροι φρυάττονται ἐκ δευτέρου κατὰ Ἰωάννου. αὐτὸς δὲ ἐθάῤῥει ἐπὶ τούτοις, καὶ ἠξίου ἐκζητεῖσθαι τὰ κατηγορούμενα.

52 *Concilium, ſuggerente modum Theophilo, Iohannem inauditum damnat, canone nixū in concilio Antioch. ab Arianis lato contra Athanaſ. & Marcellum.*

Εὐπρόσωπον δὲ ἀρχὴν μὴ εὑρίσκοντες οἱ κατήγοροι, πέμπουσιν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρὸς Θεόφιλον δηλώσαντες· ἢ πάλιν ἀπάντησον στρατηγήσων κατὰ Ἰωάννου, ἢ εἰ τοῦτο δέδοικας διὰ τοὺς λαούς, εἰπὸν ὑπόθεσιν ἡμῖν τινα, δι᾽ οὗ τὴν ἀρχὴν ποιησόμεθα. πρὸς τούτοις, ὁ Θεόφιλος οὐκ ἀπήντησε μὲν αὐτός, εἰδὼς ὅπως διέφυγεν, ἀπέστειλε δὲ πρὸς ἐλεεινοὺς ἐπισκόπους, Παῦλον καὶ Ποιμένα οὕτω καλουμένους, καὶ ἄλλους τινὰς νεοχειροτονήτους, συναποστείλας αὐτοῖς καὶ κανόνας τινάς, οὓς ἐποίησαν οἱ Ἀρειανοὶ κατὰ τοῦ μακαρίου Ἀθανασίου· ἵν᾽ αὐτοῖς τοῖς κανόσι χρησάμενοι, δίκας πλέξωσι τῷ Ἰωάννῃ, ὡς μετὰ καθαίρεσιν ἑαυτῷ ὑπεισελθόντι, ἐπερειδόμενος τῇ ψηφισθείσῃ ἀποφάσει βεβαίως καὶ εὐτόνως ἀντιφιλονεικῶν. οἱ δὲ παραγινόμενοι ἐπίσκοποι καὶ μητροπολῖται κατὰ τὴν τῶν κανόνων ἀκολουθίαν ἐκοινώνησαν τῷ Ἰωάννῃ, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ τοῖς προτέροις ἐργάσωνται. γνόντες δὲ τοῦτο οἱ κρατοῦντες ἠγανάκτησαν ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ αὐτῶν. καὶ Θεόδωρος μὲν ὁ Τυάνων ἐπίσκοπος, ἀνὴρ εὐσχήμων, συνεὶς τὴν σκευωρίαν, ἐξ ὧν ἦλθεν εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀκολουθήσῃ τῇ προπετείᾳ Θεοφίλου, ἀσυντάκτως καταλιπὼν τοὺς πάντας κατέλαβε τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν, ἐμμείνας τῇ τῶν πιστῶν Ῥωμαίων κοινωνίᾳ. Φαρέτριος δὲ ὁ Καισαρείας τῆς πρὸς τῷ Ἀργαίῳ, ὑπερβολῇ δειλίας δείσας, καθάπερ οἱ κομιδῇ παῖδες τὰ μορμολύκεια, μὴ ἐξελθὼν αὐτοῦ τὴν πόλιν, συντίθεται τοῖς ἐναντίοις διὰ γραμμάτων, καίπερ μὴ κληθεὶς εἰς τὸ μέσον, ἀπειροκάλως ἔχων περὶ τὴν προεδρίαν ἀξίᾳ τῶν κρειττόνων. Λεόντιος δὲ ὁ τῆς Ἀγκύρας Γαλατίας συγκλωσθεὶς Ἀμμωνίῳ τῷ Λαοδικείας τῆς κεκαυμένης κεκαυμένην ἐποίησαν τὴν ἐκκλησίαν, οὐ μόνον ἡττηθέντες ταῖς τῶν κρατούντων ἀπειλαῖς, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐλπίδι δώρων βασιλικῶν ἀπατηθέντες, ἐν τῇ δευτέρᾳ συνόδῳ "εἰσφέρουσι γνώμην μοχθηράν", τοῖς περὶ Ἀντίοχον καὶ Ἀκάκιον, κυρῶσαι τὴν Θεοφίλου ἄκριτον κρίσιν, καὶ μηδὲ ὅλως τόπον ἀπολογίας δοῦναι τῷ Ἰωάννῃ, δικαιολογίᾳ τῇ τῶν κανόνων τῶν ὑπὸ Θεοφίλου ἀποσταλέντων, οὓς ἐθέσπισαν οἱ τεσσαράκοντα τῶν Ἀρείου κοινωνικοὶ γράψαντες· Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος δικαίως, ἢ ἀδίκως καθαιρεθεὶς ἑαυτῷ ἐπεισέλθοι δίχα συνόδου εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τὸν τοιοῦτον μηκέτι ἔχειν χώραν ἀπολογίας, ἀλλὰ τέλεον ἐξωθεῖσθαι· ἄλλο μηδὲν ἐρευνῶντες τῶν ψευδωνύμων ἐκείνων γραφῶν οἱ δυσμενεῖς, ἢ τοῦτο, καὶ διὸ οὐ δεῖ εἰς κρίσιν ἄγεσθαι, ὅτι μετὰ τὴν καθαίρεσιν, μὴ ψηφισαμένης τῆς συνόδου, ἑαυτῷ εἰς θρόνον εἰσεπήδησεν. αὐτὸς δὲ ἔλεγε μήτε δικάσασθαι, μήτε τῶν γραφῶν ἐπακοῦσαι, μήτε ἀπολογίαν ποιήσασθαι, μήτε μὴν κατακριθῆναι πρότερον, ἀλλ᾽ ὑπὸ βασιλέως ἐξελαθῆναί τε καὶ πάλιν ὑπ᾽ αὐτοῦ ἀνακληθῆναι, καθὼς καὶ τὸ ἀληθὲς τῶν πραγμάτων ἔδειξε. καὶ οὗτος μὲν ὁ κανὼν ὡς παράνομος ἐξωστρακίσθη ἐν Σαρδικῇ ὑπὸ Ῥωμαίων καὶ Ἰταλῶν καὶ Ἰλλυριῶν καὶ Μακεδόνων καὶ Ἑλλαδικῶν ἐπισκόπων, ὁπηνίκα Λιβέριος καὶ Ἰούλιος ἐπὶ Κωνσταντίου βασιλέως ἐδέξαντο τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον εἰς κοινωνίαν, καὶ Μάρκελλον τὸν Γαλάτην, δι᾽ οὓς καὶ ὁ κανὼν ἐκεῖνος ἐτέθη. ἡ μέντοι δυὰς τῶν θαυμασίων περὶ Ἀμμώνιον καὶ Λεόντιον συμπλακέντες Ἀκακίῳ καὶ Ἀντιόχῳ καὶ Κυρίνῳ τῷ Χαλκηδόνος καὶ Σεβηριανῷ, εἰσῆλθον πρὸς τὸν βασιλέα ἀναδιδάξαντες εἰσκληθῆναι τοὺς μέρους Ἰωάννου δίχα ἐπισκόπους (ἦσαν γὰρ πλείους τῶν τεσσαράκοντα) ἐπὶ συστάσει

τῶν κανόνων, τῶν μὲν διϊσχυριζομένων ὀρθοδόξους αὐτοὺς εἶναι, τῶν δὲ ἀποδεικνυόντων αὐτοὺς Ἀρειανῶν ὑπάρχειν. Εἰσελθόντες δὲ οἱ περὶ τὸν γέροντα ψυχῇ τε καὶ πολιᾷ Ἐλπίδιον τὸν Λαοδικείας Συρίας καὶ Τραγκύλλιον ἔπειθον τὸν βασιλέα μὴ δεῖν ἀλόγως ἐκβάλλεσθαι τὸν Ἰωάννην. οὔτε γὰρ τὸ πρότερον καθῄρηται, ἀλλ' ἐξώσθη ὑπὸ τοῦ κόμητος· οὔτε μὴν ἑαυτῷ ἐπεισῆλθεν, ἀλλὰ τῷ προστάγματι τῆς σῆς βασιλείας. καὶ νῦν δὲ οὓς προσφέρουσι κανόνας, αἱρετικοὺς αὐτοὺς δεικνύομεν ὄντας. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης τὸν κανόνα τοῦτον οὐ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ τῶν Ἀρειανῶν ἔλεγεν εἶναι, ἡνίκα ἐν Ἀντιοχείᾳ συνελθόντες ἐπὶ καθαιρέσει τῆς ὁμοουσίου πίστεως ἀπεχθείᾳ τῇ πρὸς τὸν μέγαν Ἀθανάσιον τὸν κανόνα ἐξέδωκαν. ὡς δὲ ἐπιμένοι ἄτακτα ζυγομαχοῦντες οἱ κατὰ τοῦ Ἰωάννου, οἱ μὲν γεγωνυίᾳ φωνῇ, οἱ δὲ σεσοβημένοι * ἱππασμῷ ἐπὶ τοῦ βασιλέως, πράως ὁ ἐνθερμότατος Ἐλπίδιος, μικρᾶς προσγινομένης γαλήνης, ἔφησε τῷ βασιλεῖ· μὴ σκύλλωμεν ἐπὶ πολὺ τὴν σὴν ἡμερότητα, ἀλλὰ τοῦτο γενέσθω· ὑπογραψάτωσαν οἱ περὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀκάκιον καὶ Ἀντίοχον, οὓς προβάλλονται ὀρθοδόξων κανόνας, ὅτι τῆς πίστεώς ἐσμεν τῶν ἐκθεμένων αὐτούς, καὶ λέλυται ἡ ἀμφιβολία. προσχὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ ἁπλῷ τοῦ προβλήματος, ὑπομειδιάσας εἶπε τῷ Ἀντιόχῳ· οὐδὲν τούτου λυσιτελέστερον. ἦν δὲ ἐπὶ πάντων τῶν γεγενημένων ἀναίτιος ὁ βασιλεύς. ἰλιγγιάσαντες οὖν καὶ εἰς ἀλλήλους ἐλιπόμενοι οἱ περὶ Σευηριανόν, καθάπερ ἄστακτον ὕδωρ, ἐπί τε τῷ φρονίμως ῥηθέντι, καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ βασιλέως κρίσει, κατεσχέθησαν ἀφασίᾳ. ἐπὶ δὲ πελιδνότερον μεταβάλλοντες ἑαυτῶν τὴν μορφήν· ὅμως ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τοῦ τόπου σφιγγόμενοι, ὑπισχνοῦνται καὶ ἄκοντες ὑπογράψαι. οὕτως ἐξελθόντες τὴν μὲν ὑπόσχεσιν οὐ πληροῦσιν ὡς ἀβούλητον οὖσαν, δεδοικότες τὴν ἧτταν, ἐμηχανῶντο δὲ παντὶ τρόπῳ ἐξωσθῆναι τὸν Ἰωάννην.

53
Iohannes à conciliabulo damnatus, Imperatoris iuſſu.

Τούτων οὕτως, ἄλλων τε ἄλλως διαπραττομένων, παρίπτασαν μῆνες ἐννέα, * τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου τοῦ μακαρίου συναγομένου σὺν τοῖς τεσσαράκοντα καὶ δύο ἐπισκόποις, τῶν δὲ λαῶν ἀπολαυόντων μετὰ πολλῆς τῆς εὐθυμίας τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας. φιλεῖ γάρ πως ὁ ἀκενόδοξος νοῦς ἐν ταῖς περιστάσεσι ζαλέστερον καὶ δυνατώτερον ἀπορρεῖν λόγον. τῆς δὲ ἑορτῆς τῶν γενεθλίων τοῦ σωτῆρος ἐπειγούσης, ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνήθως οὐχ ὑπήντα· ἀλλὰ δηλοῖ τῷ Ἰωάννῃ, ὡς οὐ πρότερον αὐτῷ κοινωνήσει, πρὶν ἂν ἀποδύσηται τὰ ἐγκλήματα. ἐπεὶ δὲ τοῦ Ἰωάννου θαρροῦντος οἱ κατήγοροι δειλότεροι ἐδείκνυντο οἱ πολύτες ἐπίσκοποι, ἐν τούτοις ἐπέστη ἡ δεσποτικὴ νηστεία, καθάπερ ἔαρ, δι' ἐνιαυτοῦ παραγενομένη. Εἰσελθόντες οὖν πάλιν κατ' ἰδίαν οἱ περὶ Ἀντίοχον πρὸς τὸν βασιλέα ἀνεδίδαξαν αὐτόν, ὡς ἡττηθέντος τοῦ Ἰωάννου, ἵνα προστάξῃ αὐτὸν ἐξωσθῆναι. ταῦτα πέπρακται, ἐπειγούσης τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα. ἐξ ἀνάγκης οὖν ὁ βασιλεὺς ὀχλούμενος ὑπ' αὐτῶν, καὶ ὡς ἐπισκόποις πιστεύσας, δηλοῖ τῷ Ἰωάννῃ ἐξελθεῖν τῆς ἐκκλησίας, ὅτι δύο αὐτοῦ κατεψηφίσαντο σύνοδοι, καὶ οὐ δύναται ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσελθεῖν, πρὶν ἢ ἐξελθεῖν τὸν Ἰωάννην. ὁ δὲ ἀντιδηλοῖ· ὅτι ἐγὼ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος παραδέδεγμαι τὴν ἐκκλησίαν ταύτην εἰς ἐπιμέλειαν τῆς τοῦ λαοῦ σωτηρίας· καὶ οὐ δύναμαι αὐτὴν καταλεῖψαι. εἰ δὲ τοῦτο βούλει (ἡ γὰρ πόλις σοι διαφέρει) βίᾳ με ἔξωσον, ἵνα ἔχω ἀπολογίαν τῆς λειποταξίας, τὴν σὴν αὐθεντίαν. οἵτινες μετά τινος δέους ἀποστείλαντες ἐκ τοῦ παλατίου ἐξέωσαν αὐτόν, κελεύσαντες τέως ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ διάγειν, τὸ ἐνδεχόμενον τῆς τοῦ Θεοῦ ὀργῆς προσδοκῶντες, ὅτι ἐὰν συμβῇ τι αὐτοῖς λυπηρόν, θᾶττον αὐτὸν εἰσαγαγόντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐξιλεώσονται τὸ θεῖον· εἰ δὲ μή, ἵνα πάλιν ἐπιθῶνται, ὡς ὁ Φαραὼ τῷ Μωϋσῇ.

54
Clerici & populus Iohannis partibus fauentes in balneis Conſtantinianis Paſcha celebrantes, cùm inde in Eccleſiam nollent redire, à Lucio tribuno cō cum 400. militibus Acacianorum ſuaſione miſſo, diſſipantur & carceribus traduntur.

Ἤργει οὖν ὁ Ἰωάννης λοιπόν, μηδαμῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατερχόμενος, ἀλλ' ἰδιάζων καθ' ἑαυτόν. ἐν τούτοις ἐπέστη ἡ τοῦ μεγάλου σαββάτου ἡμέρα, ἐν ᾗ ὁ σωτὴρ σταυρωθεὶς ἐσκύλευσε τὸν ᾅδην· καὶ πάλιν αὐτῷ δηλοῦσιν ἐξελθεῖν ἐκ τῆς ἐκκλησίας· ἀντιδηλοῖ δὲ τὰ εἰκότα. εὐλαβούμενος δὲ ὁ βασιλεὺς τὸ εὐκαθοσίωτον τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν τῆς πόλεως καὶ τοῦ λαοῦ κλόνον, μεταστέλλεται τοὺς περὶ Ἀντίοχον καὶ Ἀκάκιον, φήσας αὐτοῖς τί δεῖ γενέσθαι. βλέπετε μήπως οὐκ ὀρθῶς βουλεύεσθε. τότε οἱ γεννάδες καὶ περιαλγόψυχοι εἶπον τῷ βασιλεῖ· βασιλεῦ, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἡμῶν ἡ Ἰωάννου καθαίρεσις, ἐφ' οἷς ἀκανονίστως πράξας εἰσεπήδησε τῷ θρόνῳ. τότε μὴ προσδεξάμενοι ἀπολογίαν τοῦ Ἰωάννου, κατεψηφίσαντο αὐτοῦ, μὴ νοήσαντες ὅτι τῷ κανόνι τούτῳ χρησάμενοι καὶ Ἀθανάσιον τὸν μέγαν καθεῖλον. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ συνόντες ἐπίσκοποι τῷ Ἰωάννῃ, ἱστάμενοι τῆς ἁγίας νηστείας ὄντες, προσῆλθον τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ βασιλίσσῃ ἐν τοῖς μαρτυρείοις μετὰ δακρύων παρακαλοῦντες φειδοῦς τινος τυχεῖν τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, μάλιστα διὰ τὸ πάσχα καὶ τοὺς μέλλοντας ἀναγεννᾶσθαι ἤδη μυσταγωγηθέντας, ἀπολαβοῦσαν τὸν ἱερέα. οἱ δὲ οὐκ ἠκούσθησαν ἐπὶ τούτῳ. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἅγιος Παῦλος ὁ ἀπὸ Κρατείας, εἶπεν ἀφόβως μετὰ παρρησίας· Εὐδοξία, φοβήθητι τὸν Θεόν, ἐλεήσασά σου τὰ τέκνα· μὴ ὕβριζε τὴν ἑορτὴν τοῦ Θεοῦ τῇ τῶν αἱμάτων ἐκχύσει. ὑποστρέψαντες δὲ οἱ τεσσαράκοντα ἐπίσκοποι, ἠγρύπνησαν ἐν τοῖς καταγωγίοις αὐτῶν, οἱ μὲν μετὰ δακρύων, οἱ δὲ μετὰ λύπης, ἕτεροι δὲ ἀμάχῳ τῇ διανοίᾳ κατεκλίθησαν χαμαί, ὡς ἕκαστον ἐκυβέρνει τὸ πάθος. οἱ μέντοι πρεσβύτεροι καὶ οἱ κληρικοὶ Ἰωάννου, οἱ τὸν τοῦ Χριστοῦ ἔχοντες φόβον, καὶ πάντες οἱ αὐτῷ προσκείμενοι, εὐθὺς τῆς ἐκκλησίας ἀνεχώρησαν, καὶ τὸ μὲν πάσχα ἐν τῷ δημοσίῳ λουτρῷ τῷ ἐπιλεγομένῳ Κωνσταντιαναὶ ἐπετέλεσαν. σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ πολλοὶ ἐπίσκοποι τοὺς λαοὺς συνάγοντες εἴχοντο τῆς ἀγρυπνίας, οἱ μὲν τὰ θεῖα λόγια ἀναγινώσκοντες, οἱ δὲ καὶ βαπτίζοντες τοὺς κατηχηθέντας, ὡς εἰκὸς, διὰ τὸ πάσχα. ταῦτα προσαναφέρουσιν οἱ γνωμοφθόροι καὶ φρεναπάται οἱ περὶ Ἀντίοχον καὶ Ἀκάκιον καὶ Σεβηριανοὶ τοῖς ἑαυτῶν προστάταις, ἀξιοῦντες ἐμποδισθῆναι τοὺς λαοὺς ἀπὸ τῆς ἐκεῖ συνάξεως. ἀντεῖπέ τι ὁ μάγιστρος φήσας, νύξ ἐστι, καὶ ὄχλοι πολλοί, μή τι ἀτόπημα γένηται. ἀνθυποφέρουσιν οἱ περὶ Ἀκάκιον, οὐδεὶς ἔμεινεν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ δεδοίκαμεν μὴ εἰσελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ μηδένα εὑρὼν, αἴσθηται τῆς τοῦ λαοῦ εὐνοίας τῆς πρὸς Ἰωάννην, καὶ καταγνῷ ἡμῶν ὡς βασκάνων· ἐπειδὴ μάλιστα εἴπομεν αὐτῷ, ὅτι οὐδείς ἐστιν ὅλως ὁ ἡδέως αὐτῷ προσέχων, ὡς δυσθεράπῳ ἀσπόνδῳ. οὕτως ὁ μάγιστρος διαμαρτυράμενος αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀποβησομένοις, ἐπιδίδωσι Λούκιόν τινα, ὡς ἔλεγον, ἕλληνα, ἀφηγούμενον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὁπλοφόρων, ἐντειλάμενος ἐπιεικῶς ἀπελθόντα καλέσαι τὸν λαὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. ἀπελθὼν οὖν, καὶ μὴ ἀκουσθεὶς ὑποστρέφει πρὸς τοὺς περὶ Ἀκάκιον, καὶ διηγήσατο τὸν πόνον καὶ τὴν πυκνότητα τοῦ λαοῦ. μετὰ τοῦτο λιπαρῶς αὐτὸν παρακαλοῦσι, χρυσέοις ῥήμασι δυσωποῦντες, καὶ ὑποσχέσεσι μείζονος προκοπῆς, ἵνα ἐμποδίσῃ τῇ δόξῃ τοῦ Χριστοῦ, ἐντειλάμενοι αὐτῷ ἢ λόγῳ πείσαντα τὸν λαὸν ἀγαγεῖν ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν, ἢ ὀργῇ ταράξαντα παῦσαι τὴν ἑορτὴν τοῦ συναγαγεῖν. ὃς δὲ ἐξ αὐτῆς συμπαραλαβὼν κληρικοὺς τοῦ μέρους Ἀκακίου, ἐξῆλθε δευτέρᾳ φυλακῇ τῆς νυκτὸς, ἐφ' ᾧ ἀπεστάλη (παρατείνουσι γὰρ τὸν λαὸν ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις ἕως ἀλεκτοροφωνίας προφήτης) ἔχων Θρᾷκας ξιφήρεις νεοστρατοὺς κατὰ τὸν Ἡσαῦ τετρακοσίους, ἀναιδεῖς περισσῶς. ἐπεπήδησεν οὖν αἰφνίδιον κατὰ τὴν νύκτα σὺν τοῖς ὑποδεικνύουσι κληρικοῖς καὶ τοῖς στρατιώταις ἰταμῶς, ὡς ἄν τις λύκος, σιδήρῳ ἀποστίλβοντι σχίσας τοὺς λαοὺς, χωρήσας δὲ ἔνδον τῶν μακαρίων ὑδάτων ἐπὶ κωλύσει τῶν μυουμένων τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ. καὶ τῶν μὲν διακόνων θρασέως ἐντιναχθεὶς τὰ σύμβολα ἐκχέει, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους ἤδη που καὶ ἡλικιώτας ῥοπάλοις κατὰ κρανίου παίσας, αἵματι κιρνᾷ τὴν κολυμβήθραν. τότε ἦν ἰδεῖν τὴν ἀγγελικὴν ἐκείνην νύκτα, ἐν ᾗ καὶ δαίμονες παρήσουσιν ἐπιληγότες, εἰς λαβύρινθον μεταβληθεῖσαν. γυμναὶ γὰρ γυναῖκες σὺν τοῖς ἀνδράσι δρασμῷ ἐχρῶντο, φόβῳ τοῦ σφαγῆναι, ἢ ἀσχημονῆσαι, τὸν ἀσχήμονα ἀσπαζόμεναι δρόμον. ἕτερος ποῦ τὴν χεῖρα πληγαῖς ὀδυρόμενος ἐβόα· ἄλλος παρθένον ἔσυρε περισχίσας· ἕτερος ἱμάτια ἥρπαζεν,

ὧν ἠδίκουν ἤδη πάντας λαφυραγωγήσαντες, τὰ κειμήλια ἐσφετερίζοντο. οὕτως οἱ μὲν συλληφθέντες τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων εἰς τὴν εἱρκτὴν ἐβάλλοντο· οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ τοῦ λαοῦ τῆς μεγαλοπόλεως ἐξεβάλλοντο· διατάγματα δὲ ἀλλεπάλληλα κατὰ τόπον προετίθεντο διαφόρους ἀπειλὰς ἔχοντα ἐπὶ ἀρνήσει τῆς κοινωνίας Ἰωάννου. πλὴν ὅμως καὶ ταῦτα ἐγίνετο, καὶ πλείονα ἔξωθεν οἱ λεγόμενοι ἐπίσκοποι προσεφιλοτιμοῦντο· καὶ αἱ συνάξεις τῶν φιλοδιδασκάλων, μᾶλλον δὲ τῶν φιλοθέων οὐ κατηργοῦντο, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ἐξόδου περὶ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, ὅτι ὅσον ἀπέκτεινον αὐτούς, τοσοῦτον πλείους ἐγίνοντο. ἐξ ἐκείνου γὰρ κατ᾽ ἰδίαν τὰς συνάξεις διαφόροις τόποις ἐποιοῦντο, ὡς καὶ Ἰωαννίτας προσαγορευθῆναι αὐτούς.

Ἐξοδ. α. ιβ.

Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς τοῦ γυμνασθῆναι ἐν τῷ παρακειμένῳ πεδίῳ, εἶδε τὴν ἄσπορον γῆν τὴν περὶ τὸ πέμπτον λευχειμονοῦσαν. καὶ ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ ἄνθους τῶν νεοφωτίστων (ἦσαν γὰρ ἀμφὶ τοὺς τρισχιλίους) ἤρετο παρὰ τῶν δορυφόρων, τίς ἡ λογὰς τῶν ἐκεῖ συνηγμένων. διαψευσάμενοι δὲ λέγουσι τῶν ἑτεροδόξων Οὐαλεντινιανῶν· ἵνα παραγάγωσι τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ βασιλέως. γνόντες δὲ ἐξ αὐτῆς οἱ τοῦ πράγματος μεσῖται, καὶ προστάται τοῦ φθόνου, πέμπουσιν εἰς τοὐπίσω τοὺς ἀφειδεστέρους τῶν ἑπομένων, ἐπὶ σκορπισμῷ μὲν τῶν ἀκροατῶν, συλλήψει δὲ τῶν διδασκάλων. οἱ δὲ ἐλθόντες κατέχουσι πάλιν ὀλίγους τῶν κληρικῶν, πλείους δὲ τῶν λαϊκῶν. καὶ μηδεὶς ἀπιστῶν λεγέτω, πῶς τοσούτων ὄντων τῶν νεοφωτίστων οἱ βραχεῖς αὐτῶν ἐκυρίευσαν στρατιῶται, σύλλογον διαλύσαντες; θαυμαζέτω δὲ μᾶλλον τῆς εὐλαβείας τὸ πλεονέκτημα καὶ διδασκάλου ἐπιμελείας ἀπόδειξιν ἀδιαλείπτως τὸ ἄμαχον τῆς γνώμης ἐπανορθοῦντος. οὐ γὰρ ἔπρεπε τοὺς φρόνησιν ἐκμανθάνοντας καὶ ἐπιείκειαν παρὰ τοῦ ἱεροῦ Ἰωάννου, ἀφρόνως καὶ τεταραγμένως αὐτοῦ ἀντιποιεῖσθαι. σὺν τοῖς κατασχεθεῖσι δὲ κληρικοῖς καὶ λαϊκοῖς συνελήφθησαν καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν ἐπισήμων. ἔστι δὲ ὧν τὰ μαφόρια ἡρπάγησαν, ἑτέρων δὲ τὰ ἐνώτια σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ὠτὸς συναπέσπασαν· ὡς καὶ ἐλευθέραν τινὰ γυναῖκα καὶ εὐδαιμονεστάτην σφόδρα καταλείψασαν τὸ ἑαυτῆς μαφόριον, μετημφιεσμένην τὸ σχῆμα τῶν ἀνδρῶν, δρόμῳ εἰσβαλεῖν εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς σωφροσύνης. ἦν γάρ, ὡς εἰκός, εὐειδὴς τὴν μορφὴν καὶ εὐφυῆ πάσῃ ἠμφιεσμένη. τούτῳ οὖν τῷ τρόπῳ πληρωθεῖσαι αἱ φυλακαὶ καὶ τῶν διαφόρων ἀρχόντων, μετεποιοῦντο εἰς ἐκκλησίας. καὶ ὕμνοι μὲν καὶ ἀναφοραὶ μυστηρίων ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐπετελοῦντο· μάστιγές τε καὶ ὅρκοι φρικτοὶ καὶ στρεβλώσεις ἐν ἐκκλησίαις ἐπράττοντο ἐπὶ ἀναθεματισμῷ Ἰωάννου τοῦ μέχρι θανάτου ἐκθραύσαντος τῇ κακίᾳ διαβόλου.

55 Νεοφωτίστων 3. millium agmen in campo dissipatur: clerici, laici, mulieres raptantur.

Ὁ οὖν Ἰωάννης ἐπὶ δύο μῆνας οὐδαμοῦ προέβαινεν, ἀλλ᾽ ἦν ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ τῆς ἐκκλησίας ἄπρακτος. τῆς πεντηκοστῆς δὲ πληρωθείσης, μετὰ πέντε ἡμέρας εἰσελθόντες οἱ περὶ Ἀκάκιον καὶ Ἀντίοχον καὶ Σευηριανὸν καὶ Κυρῖνον πρὸς τὸν βασιλέα, λέγουσιν αὐτῷ· σὺ ἡμῖν παρὰ Θεοῦ οὐκ ἐξουσιαζόμενος, ἀλλ᾽ ἐξουσιάζων τῶν πάντων. ἔξεστί σοι ὃ θέλεις ποιῆσαι· μὴ γίνου οὖν πρᾳότερος πρεσβυτέρων, καὶ ἐπισκόπων ὁσιώτερος. εἴπαμεν σοι ἐπὶ πάντων, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἡμῶν ἡ Ἰωάννου καθαίρεσις. μὴ τοίνυν φείσῃ ἑνὸς ἀνθρώπου, ἀφειδήσας πάντων ἡμῶν, Ἰουδαϊκοῖς ῥήμασι, τάχα δὲ καὶ πράγμασι παραπείσαντες τὸν βασιλέα. οὕτως ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς Πατρίκιον τὸν νοτάριον δηλοῖ τῷ Ἰωάννῃ τάδε· Οἱ περὶ Ἀκάκιον καὶ Ἀντίοχον καὶ Σευηριανὸν καὶ Κυρῖνον τὸ κατὰ σοῦ κρῖμα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἑαυτῶν ἔθηκαν· τὰ κατὰ σαυτὸν οὖν ἀναθεὶς τῷ Θεῷ, ἔξελθε τῆς ἐκκλησίας. οὕτω κατελθὼν ὁ μακάριος Ἰωάννης ἐκ τοῦ ἐπισκοπείου σὺν τοῖς ἐπισκόποις μετὰ τὴν τραγικὴν φάσιν ταύτην καὶ ἀνεπισκίαστον, λέγει πᾶσι· δεῦτε προσευξάμενοι συνταξώμεθα τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας, γεγηθὼς μὲν ἐπὶ τῷ πράγματι, λυπούμενος δὲ ἐπὶ τῇ τοῦ λαοῦ κακουχίᾳ. τότε σταθεὶς ὁ Ἰωάννης συνήθως ἐποιήσατο τοῖς εὑρεθεῖσι τὴν εἰωθυῖαν διήγησιν, παραδιδοὺς

56 Iohannes missu Imperatoris urbe excedit.

χὼς αὐτοῖς τὸ σύμβολον τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων πατέρων, παραγγείλας φυλάττεσθαι ἐκ τῶν αἱρέσεων τῶν τε Μαρκιωνιστῶν καὶ Ναυατιανῶν καὶ Ἀρειανῶν, οἵτινες φαίνονται ὡς τάφοι κεκονιαμένοι, ἔσωθεν δὲ εἰσὶ μεστοὶ νεκρᾶς πίστεως καὶ πάσης βλασφημίας καὶ δυσωδίας. ἐξαυτῆς δὲ σημαίνει τις τῶν φιλοθέων δυναστῶν τῷ Ἰωάννῃ· ἐπεὶ Λούκιος ὁ ἰταμὸς ἀνὴρ καὶ ἀναιδὴς προσώπῳ ἕτοιμός ἐστιν ἐν τῷ δημοσίῳ λουτρῷ σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν στρατιώταις, ὅπως, εἰ ἀναβάλλῃ, καὶ ἄκοντά σε ἐκβάλωσι καὶ σύρωσι καὶ ἐξώσωσι, περικυκλοῦνται δὲ καὶ οἱ δῆμοι τῆς πόλεως, σπούδασον ἐξελθεῖν λεληθότως· ἵνα μὴ σοῦ ἀντιποιούμενος ὁ λαὸς πόλεμον συνάψῃ μετὰ τῶν στρατιωτῶν. τότε ὁ Ἰωάννης καταφιλήσας πάντας τῶν ἐπισκόπων μετὰ δακρύων (τοὺς γὰρ λοιποὺς οὔτε καταφιλῆσαι συνεχώρει τὸ πάθος) συνετάξατο, εἰπὼν τοῖς λοιποῖς, ἔνδον τοῦ ἱερατείου μείνατε τέως, ἵνα ἀπελθὼν μικρὸν ἀνεθῶ. εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ βαπτιστηρίῳ καλεῖ τὴν Ὀλυμπιάδα ἀναπάλλακτον οὖσαν τῆς ἐκκλησίας, ἐν προσευχαῖς καὶ νηστείαις τὸ ζῆν ἀναλώσασαν (περὶ ἧς ἀνωτέρω τὰς ἀρετὰς ἐμνημονεύσαμεν) σὺν Πενταδίᾳ καὶ Πρόκλῃ ταῖς διακόνοις, καὶ Σιλβανῇ τῇ τοῦ μακαρίου Νεβριδίου ἁρμοσθείσῃ γυναικί, εὐσχημόνως κοσμησάσαν τὴν ἑαυτῆς χηρείαν, καὶ λέγει αὐταῖς· δεῦτε, ὦ θυγατέρες, ἀκούσατέ μου. τὰ κατ' ἐμὲ γὰρ τέλος ἔχει, ὡς ὁρῶ. τὸν δρόμον τετέλεκα, καὶ ἴσως οὐκ ἔτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου. τοῦτο ἐστὶν ὃ παρακαλῶ· μή τις ὑμῶν ἀνακοπῇ τῆς συνήθους εὐνοίας τῆς περὶ τὴν ἐκκλησίαν ἔσω. καὶ ὃς ἂν ἄκων ἀναχθῇ ἐπὶ τὴν χειροτονίαν, καὶ μὴ ἀμφισβητήσας τὸ πρᾶγμα κατὰ συνέσιν τῶν πάντων, κλίνατε αὐτῷ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν, ὡς Ἰωάννῃ. (οὐ δύναται γὰρ ἡ ἐκκλησία ἄνευ ἐπισκόπου εἶναι). καὶ οὕτως ἐλεηθῆτε, μέμνησθέ μου ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑμῶν. συγχυθεῖσαι δὲ δάκρυσιν ἐκυλινδοῦντο πρὸς τοὺς ἁγίους πόδας αὐτοῦ. τότε νεύσας τινὶ τῶν σεμνῶν πρεσβυτέρων λέγει αὐτῷ· λάβε ταύτας ἐντεῦθεν, ἵνα μὴ ταράξωσι τοὺς ὄχλους. οὕτως οὖν μικρὸν ἐμποδισθεῖσαι, ἔδοξαν αὐτῷ συγχωρῆσαι. καὶ οὕτως ἐξῆλθεν ἐπὶ τὸ ἀνατολικὸν μέρος (οὐδὲν γὰρ παρ' αὐτῷ δυτικόν) τὸ ὑποζύγιον δὲ ἐν ᾧ εἰώθει καθέζεσθαι, τῷ δυτικῷ μέρει ἦν, ἔνθα ὁ τῆς ἐκκλησίας πυλών. ἐκεῖθεν αὐτὸν προσδοκῶντες ἐξελθεῖν, πρὸ τῆς πύλης κελεύσας στῆναι εἰς περισπασμὸν τῶν λαῶν, συνεξελθόντος αὐτῷ καὶ τοῦ ἀγγέλου τῆς ἐκκλησίας, μὴ φέροντος τὴν ἐρημίαν αὐτῆς ἰδεῖν, ἣν ἀρχαὶ πονηραὶ καὶ ἐξουσίαι εἰργάσαντο, καθάπερ ἤδη θεονόμοι ἀποδείξασαι. ὥσπερ γὰρ ἐν θεάτρῳ, κλωσμὸς ἦν, συριττόντων τῶν ἀσεβῶν, κατακωμῳδούντων, ἄμετρα διασυρόντων Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων· ὡς δὲ ἐν εἱρκταῖς, πληγαὶ καὶ κατὰ σπλάγχνων φερόμεναι βάσανοι ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, κατάστασις δὲ τῆς ὅλης δυνάμεως ψυχῆς οὐδεμία διά τε τὴν τοῦ διδασκάλου ἀφαίρεσιν, καὶ διὰ τὴν εἰς τὸ θεῖον βλασφημίαν. ἔνθα γὰρ ἁμαρτημάτων ἄφεσις, ἐκεῖ ἔκχυσις αἱμάτων ἐγένετο.

57 *Conflagratio Ecclesiæ & Curiæ.*

Μετὰ δὲ τὸν ἄφατον καὶ δυσερμήνευτον ἐκεῖνον σκότον, ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ τὸν Ἰωάννην ἐξέβαλον τῆς ἐκκλησίας, φλὸξ ἀπὸ μέσου τοῦ θρόνου, ἐν ᾧ εἰώθει ὁ μακάριος, καθάπερ ἐν μέσῳ κειμένη καρδία σώματι, τοῖς λοιποῖς ἐξηγεῖσθαι μέλλει τὰ τοῦ σωτῆρος λόγια, φλύξασα ἐπεζήτει τὸν ὑποφήτην τοῦ λόγου· ὃν οὐχ εὑροῦσα κατεβόσκετο τὴν σκευωρείαν, ἀνδρωθεῖσα δὲ εἰς ὕψος εἷρπε διὰ τῶν ἁλύσεων ἐπὶ τὴν στέγην, καὶ ἔχεως δίκην τὴν γαστέρα φαγοῦσα, ἐπὶ νώτου ἐφέρετο τῶν δωμάτων τῆς ἐκκλησίας· μισθὸν τῆς ἀδικίας, ὥσπερ τὴν ἐπὶ ταύτῃ ὡρισμένην δίκην, ἀποδιδόντες τῷ Θεῷ εἰς σωφρονισμὸν καὶ νουθεσίαν τῶν οἵων τε νουθετεῖσθαι διὰ τῆς ὄψεως τῶν τοιούτων θεηλάτων κακῶν. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ μηδενὸς ὑπολείψας τῆς ἁγίας συνόδου, καιομένης δὲ τῆς ἐκκλησίας, ἄνεμος ἀπηλιώτης πνεύσας καὶ τὸν οἶκον τῆς συγκλήτου γερουσίας κατέκαυσεν ἀπὸ πολλῶν βημάτων κειμένην ἀντικρὺς τῆς ἐκκλησίας ἐκ μεσημβρίας. φρονίμως δὲ τὸ πῦρ, καθάπερ γέφυρα, τὸν ἀγοραῖον δῆμον τὸν διὰ μέσου διαπεράσαν, ἐλυμαίνετο οὐ πρότερον τὸ πλησιάζον μέρος τῇ ἐκκλησίᾳ (ἵνα

μὴ

γρ. ἡγέτα

γρ. διαδό-
μεν

γρ. ἀπολ-
ποι

γρ. οἰκτ

γρ. πολλ

γρ. γέρο

μὴ τὸ πάθος τῇ ἐγγύτητι ἐπιγράψωσιν) ἀλλὰ τὸ μέρος τὸ ἐπὶ τὴν αὐλὴν τῶν βασιλείων, ἵνα τὸ πρᾶγμα τοῦ θαύματος θειότερον παραστήσῃ τὸ σόφισμα. ἦν δὲ ἰδεῖν μεταξὺ δύο ὀρέων πυρίνων τοὺς δήμους ἀβλαβῶς ἐπὶ τὰς οἰκείας χρείας διαπεραιοῦσθαι. οὕτω δὲ περιπετάμενον τὸ πῦρ καὶ κυμαινόμενον, καθάπερ θάλασσα βιαίῳ νότῳ ῥιπιζομένη, ὥστε ἐν στενώματι βαδίζον, ἀφειδῶς ἁπλούμενον τῶν κύκλῳ δωμάτων, μόνον ἐφρόντιζε τοῦ οἰκίσκου, ἐν ᾧ τῶν ἱερῶν σκευῶν ἀπέκειτο τὸ πλῆθος· οὐ τὸν χρυσὸν αἰδούμενον, ἢ τὴν λοιπὴν τοῦ ἀργύρου ὕλην, ἀλλ' ἵνα μὴ τοῖς συκοφάνταις χώραν τὸ ψεῦδος παράσχῃ κατὰ τοῦ δικαίου, ὡς αὐτοῦ σφετεριζομένου τι τῶν καλλίστων. οὕτω δὲ διακείμενον τὸ πῦρ ἀνεχαίτιζεν εἰς τοὐπίσω, τὸν φθόνον ἐξιχνιάζον τῶν ταῦτα πραξάντων, εἰς ἔλεγχον τῆς Θεοφίλου μανίας, ὅπως κατασκευάζει διὰ τὰ κειμήλια αὐτὸν ἐκβεβληκέναι. καὶ ἀποβολὴ μὲν ψυχῆς ἐν τοσούτοις ὄχλοις ὑπὸ τοῦ πυρὸς οὐδεμία γεγένηται, οὐ λογικοῦ, οὐκ ἀλόγου· ὁ δὲ ῥύπος τῶν ἐναγῶν ἐκεῖσε ἀναστραφέντων τῇ τοῦ πυρὸς ἀπεπλύνετο δυνάμει, ἀπὸ ἕκτης ὥρας μέχρις ἐνάτης, ἐν τρισὶν ὥραις ἡμεριναῖς, πολυχρονίου ἔργου ἀφανισθέντος. τοῦτο δὲ γέγονε τῇ εἰκάδι τοῦ Ἰουνίου μηνὸς ἐν ὑπατείᾳ Ὀνωρίου τὸ ἕκτον. τινὲς δὲ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον μὴ ἔχοντες, μήτε τῆς γεέννης τὴν ἀπειλὴν ἐν νῷ λαβόντες, ἔλεγον, ὡς τινες τῶν ἀγαπώντων τὸν Ἰωάννην ἐνέπρησαν τὴν ἐκκλησίαν. ὅθεν καὶ Ὀπτάτος ὁ ὕπαρχος Κωνσταντινουπόλεως, Ἕλλην ὢν τὴν θρησκείαν, καὶ διὰ τοῦτο χριστιανοὺς μισῶν, εὑρὼν τῆς αἰτίας τὴν ἀφορμήν, πολλοὺς τῶν τοῦ μέρους Ἰωάννου ἐκόλασε. τοὺς μὲν γὰρ λοιποὺς τῶν ἐπισκόπων συνέκλεισεν· ἄλλοι δὲ καὶ ἐσύροντο, βασάνους οὐ τὰς τυχούσας λαμβάνοντες.

Ἰωάννης δὲ σὺν Κυριακῷ καὶ Εὐλυσίῳ παρὰ τῶν στρατιωτῶν τοῦ ὑπάρχου δέσμιοι ἐπὶ τὴν Βιθυνίαν κατείχοντο, κόλασιν ἀπειλούμενοι διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν. ὕστερον δὲ Κυριακὸς καὶ Εὐλύσιος δέσμιοι ἀχθέντες ἅμα τοῖς λοιποῖς κληρικοῖς ἀθῷοι ἀποφανθέντες ἀπελύθησαν. ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης πρὸς ταῖς λοιπαῖς παρρησίαις, καὶ ταύτην τελευταίαν ἀπέστειλεν αὐτοῖς, εἰπών· εἰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις οὐ δεδώκατέ μοι χώραν ἀπολογίας, κἂν γοῦν εἰς τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ἀκουσθῶ. εἰ δὲ αἴτιος, ὥς φασι, γέγονα τῆς καύσεως αὐτῆς, μηδὲ ἐν τούτῳ ἀκουσθῶ. τότε δὴ παραλαβόντες αὐτὸν οἱ στρατιῶται ἀπάγουσιν εἰς ἔρημον πολίχνιον τῆς Ἀρμενίας, ᾗ ὄνομα Κουκουσός, ἐπὶ τὸ σφαγιάσαι αὐτόν. νύκτωρ γὰρ καὶ μεθ' ἡμέραν αὐτὴ ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τῶν Ἰσαύρων. καὶ ὑποδέχεται αὐτὸν ἐν τῷ οἰκίσκῳ αὐτοῦ ἀνήρ τις ὀνόματι Ἀδέλφιος, ἔχων κλῆρον τῆς ἐπισκοπῆς Ἀραβισσοῦ, ὅστις καὶ ἑκατονταπλασίας ἠξιώθη παρὰ τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου, ὡς προϊὼν ὁ λόγος διδάξει περὶ αὐτῆς. οἰκέτης δὲ Ἐλπιδίου τινὸς πρεσβυτέρου μισθωθείς, ὥς φασι, πεντήκοντα νομισμάτων, ἵνα τὸν ἅγιον Ἰωάννην δολοφονήσῃ, φωραθεὶς ἐπὶ τοῦτο τρεῖς ἔχων ῥομφαίας, ἔπαισε τοὺς κατέχοντας αὐτὸν κατὰ μέρος ἑπτά, ὧν οἱ τέσσαρες παραυτίκα ἐτάφησαν, οἱ δὲ τρεῖς ἐπὶ ἱκανοὺς χρόνους ἐπιμεληθέντες ἐσώθησαν.

58
Iohannes in Bithyniam, inde in Armenia Cucusum deducitur. in domo Adelphij cuiusdam suscipitur, ab Elpidij seruulo ireptus.

Ἦν δὲ πλῆθος πολὺ τῆς χώρας ἐκείνης, τῶν μὲν σεβομένων τὰ εἴδωλα, τῶν δὲ δένδρα καὶ ἄλση, τῶν δὲ τὸν ἥλιον, μὴ γινώσκοντες ὅτι δεῖ προσκυνεῖν τὸν Θεόν, ἀλλὰ λατρεύοντες τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. ἀκούσαντες δὲ τὰ κατὰ τὸν μακάριον Ἰωάννην, ὅτι μέγας δοῦλος τοῦ Θεοῦ ἐστι καὶ θαυματουργεῖ ἐξαίσια, ἤγαγόν τινα πρὸς αὐτὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον παραλυτικόν, καὶ παρεκάλουν ἰάσασθαι αὐτόν. ἔλεγον γὰρ ἐν ἑαυτοῖς, ὡς ἐὰν τοῦτον θεραπεύσῃ, πάντες πιστεύομεν εἰς τὸν Θεὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκούομεν αὐτοῦ κατὰ πάντα, ὅσα ἐντέλλεται ἡμῖν. ἀνοίξας δὲ ὁ Ἰωάννης τὸ στόμα αὐτοῦ, λέγει τῷ παραλυτικῷ· πόσον χρόνον ἔχεις ἐξ ὅτε συνέβη σοι τοῦτο; ἀποκριθεὶς δὲ ἐκεῖνος δι' ἑρμηνέως λέγει, ἱκανόν. πάλιν δὲ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· ποίας θρησκείας τυγχάνεις; ὁ δέ φησιν, ἡλιολάτρης. ἀποκριθεὶς ὁ Ἰωάννης εἶπεν αὐτῷ· οὐκοῦν ἰάσεταί σε ὁ ἥλιος ὁ Θεός σου. ἀνθυποφέρει ὁ ἀσθενῶν· οὐ δύναται ἄνευ τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ τοῦτο ποιῆσαι. ἀκούομεν γὰρ ὅτι καὶ αὐτὸς ἔχει Θεόν, ᾧ λατρεύει. αὖθις φησὶν ὁ Ἰωάννης· καὶ εἰ γινώσκεις ὅτι Θεὸν ἔχει καὶ

ὑπόκειται

59
Iohannes in Armeniâ, sanato paralytico, totam gentem ad fidē Christi convertit, nouū testamentum & psalterium in linguam Armeniorū vertendum curavit, 7. Episcopos ordinat.

ὑπόκειται αὐτῷ δουλεύων, δι᾽ ἣν αἰτίαν καὶ ὑμεῖς οὐ παρεᾶτε αὐτόν, καὶ λατρεύετε τῷ Θεῷ, ᾧ ὁ ἥλιος λατρεύει. ἀλλ᾽ ἡμεῖς, φησί, οὐ τολμῶμεν τοῦτο ποιῆσαι φοβούμενοι ἐπεί, ὡς λέγουσιν ἡμῖν τινες, μέγας ὑπάρχει, καὶ ἐὰν μὴ ἔσηται ἄνθρωπος ἄξιος καὶ καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου ἁμαρτίας, οὐ δύναται προσψαῦσαι αὐτοῦ, καὶ παραυτὰ καιόμενος τελευτᾷ. τότε λέγει αὐτῷ ὁ σοφὸς ἐν Κυρίῳ Ἰωάννης· ὦ οὗτος ἄνθρωπε, οὗτοι οἱ λόγοι μῦθοι εἰσὶ καὶ διαβόλου σοφίσματα ὑποβαλλόμενα ὑμῖν παρ᾽ αὐτοῦ πρὸς ἀπώλειαν τῶν ψυχῶν ὑμῶν. ὁ γὰρ Θεὸς τοῦ ἡλίου καὶ ἡμῶν καὶ πάντων ὁρατῶν καὶ ἀοράτων Θεὸς καὶ πλαστουργός ἐστι, καὶ τὸν προσερχόμενον καὶ πιστεύοντα εἰς αὐτὸν ἀσμένως προσδέχεται, καὶ οὐδένα θέλοντα σωθῆναι ἀποβάλλεται ἢ ἀποστρέφεται ἢ βδελύσσεται, εἰ καὶ ἁμαρτωλοὶ ὦσι, ἀλλὰ μένει αὐτῶν τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβολήν· πίστευσον οὖν καὶ σὺ εἰς αὐτόν, καὶ ὄψει τὴν ὑγίειαν παραχρῆμα διδομένην σοι διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε· πιστεύω, δέσποτά μου, κατὰ πάντα, ὅσα μοι ἐλάλησας, καὶ οὐ μὴ λατρεύσω ἀπὸ τοῦ νῦν ἄλλῳ Θεῷ, ἀλλ᾽ ἢ αὐτῷ μόνῳ. τότε ἐσφράγισε πάντα τὰ μέλη αὐτοῦ ὁ μακάριος Ἰωάννης εἰπών· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ ἰασάμενος τὸν παραλυτικὸν ἐκεῖνον, ὃν καθῆκαν πρὸς σὲ διὰ τοῦ δωματίου βεβλημένον ἐν τῷ κλινιδίῳ, αὐτὸς καὶ νῦν ἴασαι τοῦτον, ἵνα πάντες θεώμενοι ἐπιγνώσωνταί σε τὸν σωτῆρα καὶ Θεόν, καὶ πιστεύσωσι τῷ ὀνόματί σου. ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εὐθέως ἰάθη ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς νόσου αὐτοῦ, καὶ ἔστη ὑγιής. θεωρήσαντες οὖν οἱ τοῦ ἔθνους ἐκείνου τὸ γεγονὸς ἐξαίφνης παράδοξον τεράστιον, ἐπίστευσαν πάντες ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ἐβαπτίσθησαν πάντες, πλῆθος ἀναρίθμητον. ἐχειροτόνησε δὲ αὐτοῖς ἑπτὰ ἐπισκόπους, καὶ πλῆθος πρεσβυτέρων καὶ διακόνων πρὸς τὸ ἐπαρκέσαι τοῖς ὄχλοις εἰς λειτουργίαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ θυσίαν ἱερὰν καὶ ἀναίμακτον θέμενος αὐτοῖς, καὶ κανόνας ψαλμῳδίας ἐκδεδωκὼς αὐτοῖς καὶ τὴν θείαν μυσταγωγίαν. εὗρε γὰρ κατὰ χάριν Θεοῦ τινας ἐξ αὐτῶν ἐπισταμένους τὴν ἑλληνίδα γλῶσσαν, καὶ παρεσκεύασεν αὐτοὺς μεταφράσαι τὴν νέαν διαθήκην καὶ τὸ ψαλτήριον τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν διαλέκτῳ, ὅπως γνῶσιν λάβωσι τῆς θείας γραφῆς. παρήγγειλε δὲ αὐτοῖς ἐκμανθάνειν τὸ ψαλτήριον, ἵνα ἐκ τῶν ᾀσμάτων αὐτοῦ ᾄδωσιν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, εἰπὼν ὡς κατὰ μέρος καὶ τὴν παλαιὰν διαθήκην ἑρμηνεῦσαι ἔχουσιν ὑμῖν. ἐν ὀλίγαις δὲ ἡμέραις ἠξιώθησαν εἰς τὴν τοῦ σωτῆρος πίστιν, ὡς πολλοὺς τῶν παρ᾽ αὐτῶν πιστευσάντων ὑπερακοντίσαι. ἔχαιρε δὲ ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁρῶν τὴν προθυμίαν αὐτῶν καὶ σπουδὴν περὶ τὴν πίστιν· καὶ πολλοὺς δὲ συνεχομένους ποικίλαις νόσοις ἔφερον πρὸς αὐτόν, καὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πάντας ἰώμενος ἀπέλυε.

60 *Variæ tribulationes eorum qui Iohanni adhæserant.*

Μετὰ δὲ τὸ ἐξορισθῆναι τὸν μακάριον Ἰωάννην εἰς Κουκουσόν, οἱ τοῦ μέρους αὐτοῦ ἐπίσκοποι καὶ τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχοι, ὡς ἐν ἀρχαῖς ἡ φήμη παρέδραμεν, εἰς θάλασσαν ἐποντίσθησαν· ὡς δὲ ὁ ἀληθὴς λόγος, εἰς ὑπερόριον ἐξορίαν ἀπεστάλησαν ἐν ταῖς βαρβαρικαῖς ζώναις φρουρούμενοι. ἐλθὼν γάρ τις διάκονος συνοδεύσας αὐτοῖς ἀφηγήσατο, Κυριακὸν μὲν τὸν Ἐμέσης ἐνδότερον ὀγδοήκοντα σημείων εἰς Παλμύραν τὸ τῶν Περσῶν φρούριον εἶναι· Εὐλύσιον δὲ Βόστρης τῆς Ἀραβίας ἐνδοτέρων ὁδῶν ἡμερῶν τριῶν ὁμοίως εἰς φρούριον Μῆφας καλούμενον πλησίον τῶν Σαρακηνῶν· Παλλάδιον δὲ Βλεμμύων τῶν Αἰθιόπων ἐκ γειτόνων φρουρεῖσθαι, Συήνης τοῦ Κάστρου καλουμένου τοῦ τόπου· Δημήτριον δὲ ἔσω εἰς Ὄασιν τὴν γείτονα τῶν Μαζίκων· ἔστι γὰρ καὶ ἄλλη Ὄασις· Σαραπίωνα δὲ μετὰ μυρίους ἀναποδείκτους συκοφαντίας, ὠμότητα, δικαστοῦ καθυβρίσαντες αἰκισμοῖς τὸ σῶμα μέχρις ἐκκοπῆς τῶν ὀδόντων, ὡς λόγος, εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα παρεώρισαν. Ἱλάριος δὲ ἀνὴρ ἅγιος γεγηρακὼς εἰς τὸν Πόντον τὸν ἐνδότατον ἀπεστάλη μετὰ πληγὰς τοῦ κλήρου, ὃς ὀκτὼ καὶ δέκατον ἔτος εἶχε μὴ γευσάμενος ἄρτου, ἀλλ᾽ ἢ ψιλῶν λαχάνων, ἢ κολλύβων ἤσθιεν. Ἀντώνιος ἐν σπηλαίοις τῆς Παλαιστίνης ἑαυτὸν ἐξώρισε, μὴ πολιτείαν θεώμενος ἢ χωρίον. Τιμόθεος ὁ Μαρωνείας, καὶ Ἰωάννης τῆς

Λυδίας λέγονται ἐν Μακεδονίᾳ ἀπελθεῖν· Ῥόδων ὁ τῆς Ἀσίας ἐπορθώθη ἐν Μιτυλήνῃ· Γρηγόριος ὁ τῆς Λυδίας λέγεται ἐν Φρυγίᾳ. Βρίσων δὲ ὁ ἀδελφὸς Παλλαδίου, ἀποστὰς ἑκουσίως τῆς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας, ἐν τῷ ἀγρειδίῳ ἑαυτοῦ διάγει, ταῖς ἰδίαις χερσὶ τὴν γῆν ἐργαζόμενος. Λαμπέτιος δέ, ὥς φασιν, ἐν χωρίῳ Λυδίας παρά τινος Ἐλευθέρου ἐπικουρούμενος, τοῖς ἀναγνώσμασι προσέχει. Εὐγένιος ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ ἐστί. Ἐλπίδιος ὁ μέγας Λαοδικείας τῆς Συρίας ἅμα Πάππῳ, τρία ἐπλήρωσαν ἔτη τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας μὴ κατελθόντες, ἀλλ' ἀεὶ ταῖς προσευχαῖς σχολάζοντες ἡσύχαζον. Ἡρακλείδας ὁ Ἐφέσιος ἐν τῇ εἱρκτῇ τῆς Νικομηδείας ἐνεκλείσθη ἐπὶ τετραετῆ καὶ πρὸς χρόνον· Ἀνατόλιον δὲ ἔφασαν εἰς Γάλλους ἀπελθεῖν. τῶν δὲ πρεσβυτέρων, οἱ μὲν εἰς Ἀραβίαν καὶ Παλαιστίνην περιωρίσθησαν· Τίγριος δὲ εἰς τὴν μέσην τῶν ποταμῶν περιορισθεὶς ἀπέμφθη· Φίλιππος ἐτελεύτησε φυγὼν ἐν Πόντῳ· Θεόφιλος δὲ ἐν Παφλαγονίᾳ διάγει· Ἰωάννης, ὃς τοῦ Αἰθρίου μοναστήριον συνεκρότησεν, ἐν Καισαρείᾳ. Στέφανον εἰς Ἀραβίαν ἐξορισθέντα τῶν δημίων ἀπέσπασαν οἱ Ἴσαυροι, ἀπολύσαντες ἄατον σταυρόν. Σαλουστίων, ὥς φασιν, ἐν τῇ Κρήτῃ ἀπελθεῖν· Φίλιππον τὸν ἀσκητὴν καὶ πρεσβύτερον τῶν σχολῶν ἐν ἀρρωστίᾳ ὑπάρχειν ἐν Καμπανίᾳ. Σωφρόνιος ὁ διάκονος ἐν φυλακῇ Θηβαΐδος κατεκλείσθη. Παῦλος ὁ διάκονος καὶ βοηθὸς τοῦ Οἰκονόμου ἐλέγετο ἐν Ἀφρικῇ διάγειν· Παῦλος ἄλλος ὁ τῆς Ἀναστασίας ἐν Ἱεροσολύμοις. Ἑλλάδιος ὁ πρεσβύτερος τοῦ παλατίου διάγων ἐν ἰδίῳ ἀγρειδίῳ τῆς Βιθυνίας ἡσύχαζε. πλεῖστοι δὲ ἐκρύπτοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἄλλοι δὲ ἀπῆλθον εἰς τὰς ἰδίας πατρίδας. Σιλβανὸς δὲ ὁ ἅγιος ἐπίσκοπος ἐν Τρωάδι ἐστὶν ἁλιεύων, καὶ τὴν ζωὴν πορίζόμενος. Στέφανος ὁ ἀσκητὴς ὁ τὰς Ῥωμαίων ἐπιστολὰς διακομίσας, ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ αὐτοῦ ἕνεκεν τυπτηθείς, καὶ εἰς τὴν εἱρκτὴν ἐνεβλήθη· προσταχθείσης δὲ αὐτῷ κοινωνίας, καὶ μὴ πεισθέντος, ξεσθεὶς εἰς ἄκρον τὰς πλευρὰς καὶ τὸ στῆθος, τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐπιμελείᾳ διασωθεὶς ἴσως εἰς δευτέρους ἀγῶνας, μετὰ δέκα μῆνας τῆς θεραπείας ἐξωρίσθη εἰς τὸ Πηλούσιον. Προβιγκάλιός τις στρατιώτης τῶν περὶ τὸν βασιλέα σχολῶν, διαβληθεὶς ὡς φιλητὴς Ἰωάννου, μετὰ πληγὰς πολυτρόπους καὶ ξεσμῶν ἀφειδῶν ἐξωρίσθη εἰς Πάτρας. Εὐτρόπιος ὁ μακάριος, ἄφθορος ἀπὸ γυναικός, ψάλτης τῆς ἐκκλησίας, τυπτηθείς, καὶ ξεσθεὶς ἄχρι τὰς πλευρὰς σὺν τῷ μετώπῳ ὡς καὶ ὀφρύων κατασπασθῆναι, λαμπάδων αὐτῷ τηθυταῖον ταῖς πλευραῖς ἀμφοτέραις γυμνοῖς ὀστέοις προσαπλωθεισῶν, ἡμαίῳ κομουσῶν, προσεκπνεῖ τῷ ξύλῳ, ταφεὶς μεσονυκτίῳ παρὰ τῶν τοῦτο δρασάντων ἱερατικῶν, συνεπιμαρτυρήσαντος τοῦ Θεοῦ τῷ θανάτῳ ὀπτασίᾳ ψαλλόντων διὰ τὸ σύμμορφον τοῦ σωτηρίου πάθους καὶ θανάτου. διηγήσατο δὲ πάλιν ὁ αὐτὸς διάκονος ὑπαντήσας ἀπὸ τῶν ἐπισκόπων, ὅτι οἱ διαγαγόντες αὐτοὺς ἐπαρχικοὶ στρατιῶται ἐπὶ τοσοῦτον αὐτοὺς ἔθλιψαν κατ' ἐντολάς τινων, ὡς εὔχεσθαι αὐτοὺς θάνατον, καὶ τὸ ζῆν παραιτεῖσθαι. τὰ μὲν γὰρ ἐν ἀργυρείοις ἀναλώματα, ἃ κατὰ τὴν ὁδὸν εἰλήφεισαν, ὑφ' ὧν ἀποσυλήσαντες εἰς ἀλλήλους διεμερίσαντο· ξηροῖς δὲ τοῖς ὑποζυγίοις ἐπιρρίψαντες, τὴν δύο ἡμερῶν τὴν ὁδὸν μίαν ἐποίουν, βαθείᾳ ἑσπέρᾳ εἰσάγοντες, καὶ ὄρθρῳ σκοτεινῷ ἐξάγοντες, ὡς μὴ τὰς ἀθλίας τροφὰς κατέχειν τὸν στόμαχον· ῥήμασί τε αἰσχροῖς καὶ ἀσέμνοις βάλλοντες οὐκ ἐφείδοντο. Παλλαδίου δὲ καὶ τὸν παῖδα ἀφείλαντο βιασάμενοι αὐτὸν καὶ γραμματεῖον ἐκθέσθαι. Δημήτριον δὲ εἰς τοσοῦτον ἔθλιψεν εἷς τῶν διαγόντων, ὡς καὶ ζιβύνῃ βαθείᾳ ἑσπέρᾳ ἐπήχθη, ὃς παρὰ πόδας εἰς τὸ σῶμα ἐβασανίσθη ἐπόδυνον τὸ ζῆν ἀπορρήξας, ὡς τοὺς ἐπιθαυμάζοντας γνῶναι τὴν τῆς ὕβρεως ποινήν, παραινοῦντος αὐτῷ καὶ Παλλαδίου, ὡς ὁ ἐλθὼν διηγήσατο συστρατιώτης, ὅτι ἄλλην ὁδὸν οὐκ ὁδεύουσιν οἰκτρῶς τελευτῆσαι. ἐκκλησίᾳ ἐὰν γὰρ πλησιάζειν τὸ σύνολον οὐκ εἴων· καταλύοντες δὲ ἢ ἐν πανδοχείοις, ἔνθα ἑταιρίδων πλῆθος, ἢ ἐν συναγωγαῖς Σαμαρειτῶν, ἢ Ἰουδαίων, μάλιστα ἀπὸ Ταρσοῦ καὶ ἐκεῖ, ὥστε στενοχωρουμένους αὐτοὺς καὶ ἕτερόν τι ἐννοηθῆναι προσῆγον. λέγει δὲ εἷς τῶν ἐπισκόπων· τί λυπούμεθα περὶ τῶν κατηγοριῶν; μὴ

γὰρ

Προβιγ-

Πάτρας

γὰρ ἐν ἡμῖν ἐστι τὸ προσμεῖναι, ἵνα οἰκείᾳ αἱρέσει ἀσχημονοῦντες δίκας ὀφλήσωμεν; ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ταῦτα πάντα καὶ γέγονε καὶ γενήσεται, τοῦ Θεοῦ δι' ἁπάντων δοξαζομένου; πόσαι τούτων τῶν ἐπαγγελιῶν λήθην παρὰ Θεοῦ λαβοῦσαι, ἢ τὴν ἀρχὴν μηδὲ γνοῦσαι, ἡμᾶς διασαλεῦσαι εἰς φόβον Θεοῦ καὶ ἔννοιαν ἦλθον, ἴσως ἐπὶ τὸ κρεῖττον τραπήσονται, ἢ ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταρρεύσασαι; οὐ μακρὰν δὲ ψυχὴ λογικὴ ὑπὸ πάθους κρατουμένη καὶ ῥοπὴν ἀνανεύσασα, ὅπερ ἐστὶν αἴνιγμα σωφροσύνης· ὡς ταῦτα ὑποστάντα εἰπεῖν φησὶ τὸν ἱεροφάντην Παῦλον, Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, διὰ τὸ θέατρον γενέσθαι ἡμᾶς καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. *β. Κορ. β. ιε.* Εἰς τοσοῦτον δὲ κατὰ τόπους ἤκμασαν ἐπίσκοποι τὴν κοινωνικὴν Θεοφίλου κατὰ τὴν ἀνατολὴν πᾶσαν, ὡς ἔλεγεν ὁ ἐλθὼν ἐκεῖθεν ἀσκητής, ὡς τινὰς οὐ μόνον μὴ ἐνδείξασθαι τὴν ὀφειλομένην φιλοσοφουμένην εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ μετὰ δώρων πείθειν τοὺς ἐπάρχους στρατιώτας τάχιον ἐξελαύνειν αὐτοὺς τῶν πόλεων. Εἰσὶ δὲ μάλιστα τὸ τοῦτο πεποιηκότες, ὁ Ταρσοῦ, καὶ ὁ Ἀντιοχείας, καὶ Εὐλόγιος ὁ Καισαρείας Παλαιστίνης, ὅ τε Ἀγκύρας πρὸ πάντων, καὶ Ἀμμώνιος ὁ τοῦ Πηλουσίου, τοῦτο μὲν δώμασι, τοῦτο δὲ ἀπειλαῖς πλεῖον κατ' αὐτῶν τοὺς διάγοντας στρατιώτας ἐξαγριοῦντες, ἵνα μήτε τοὺς τῶν βουλομένων λαϊκῶν ἐπιδέχεσθαι αὐτοὺς συγχωρήσωσι. καὶ ταῦτα μὲν περὶ ὧν ἠδυνήθημεν μαθεῖν συνεγράψαμεν· ὁπόσοι δὲ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων διὰ τὸν μακάριον Ἰωάννην τῶν ἐκκλησιῶν ἐξηλάθησαν, καὶ αὐτὰς ᾤκησαν τὰς τῆς οἰκουμένης ἐσχατιάς, ὁπόσοι δὲ καὶ τῶν τὴν ἀσκητικὴν φιλοσοφίαν ἠγαπηκότων τοῖς ἴσοις παθήμασι περιέπεσαν, τίς δ' ἂν δυνήσηται ἐκφράσαι λόγος μετὰ πάσης τῆς ἀκριβείας; οὐ γὰρ ἐξ ἑνὸς ἢ δευτέρου τόπου ἐξωρίσθησαν, ἵνα τις ἀκριβολογήσηται τὰ περὶ αὐτῶν· ἀλλ' ἐκ πάσης σχεδὸν τῆς οἰκουμένης.

61 Episcopi & clerici ex partibus Iohannis ſcribunt ad Papam Innocentiū, ſcribunt etiam ad Papam alterius partis Epiſcopi.

Οἱ δὲ συνθέντες ἐπίσκοποι τοῦ μέρους Ἰωάννου τὸν ἀριθμὸν εἰκοσιπέντε γράμμασιν ἐχρήσαντο πρὸς Ἰννοκέντιον τὸν πάπαν Ῥώμης· ἅτινα καὶ ἔστειλαν διὰ Θεοτίκνου πρεσβυτέρου Κωνσταντινουπόλεως, ἐν οἷς ἀνεδίδαξαν καὶ στρατιωτικῇ βοηθείᾳ ἐκβεβλῆσθαι αὐτὸν τῆς πόλεως καὶ εἰς ἐξορίαν ἐν Κουκουσῷ πεπέμφθαι, καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐμπεπρῆσθαι· ᾧτινι δέδωκε κοινωνικὰ γράμματα πρὸς τὸν μακάριον Ἰωάννην, καὶ πρὸς τοὺς αὐτῷ κοινωνοῦντας, παρακαλῶν μετὰ δακρύων μακροθυμεῖν, βοηθεῖν τότε ὡς οὐ δυνάμενος, διὰ τὸ αὐτοὺς παρατελεῖν τινὰς τῶν κακῶν δυναμένων ἐν Κωνσταντινουπόλει. συναχθέντες δὲ πάλιν οἱ τοῦ μέρους Ἰωάννου κληρικοὶ Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῷ αὐτῷ, ἐχάραξαν γράμματα πρὸς τὸν αὐτὸν πάπαν Ἰννοκέντιον, καὶ ἀπέστειλαν ἐν Ῥώμῃ διὰ Γερμανοῦ πρεσβυτέρου καὶ Κασιανοῦ διακόνου ἀνδρῶν εὐλαβῶν καὶ φιλοθέων, περιέχοντα βίαν καὶ τυραννίδα ὑπομεμενηκέναι αὐτῶν τὴν ἐκκλησίαν, τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν στρατιωτικῇ βοηθείᾳ ἐκβληθέντος καὶ εἰς ἐξορίαν πεμφθέντος κατασκευῇ Ἀκακίου Βεῤῥοίας καὶ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιόχου Πτολεμαΐδος καὶ Σευηριανοῦ Γαβάλων· ὑποδείξαντες καὶ τὸ βρέβιον οἱ εἰρημένοι Γερμανὸς καὶ Κασιανός, ὅπου τὰ κειμήλια παραδεδώκασιν ὑπὸ μάρτυσι τοῖς δικασταῖς, τοῦ Σταδίου ἐπάρχου καὶ Εὐτυχιανοῦ τῶν πραιτωρίων, καὶ Ἰωάννου κόμητος τῶν θησαυρῶν, Εὐσταθίου κυέστορος, καὶ ταβουλαρίων τινῶν, ἔν τε χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ καὶ ἀμφίοις, ἀποτριψάμενοι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τὴν συκοφαντίαν. Ἀκάκιος δὲ καὶ Παῦλος καὶ Ἀντίοχος καὶ Κυρῖνος καὶ Σευηριανὸς καὶ ἕτεροί τινες ὀλίγοι ἐπίσκοποι ἔστειλαν γράμματα πρὸς Ἰννοκέντιον τὸν πάπαν ἐν Ῥώμῃ δι' ἀνθρωπίσκου τινὸς δυσειδοῦς, ἵνα ὡς δυσμενὴς νοηθῇ, ὅλως διαβόλου σεσοφισμένος, ἐκ τοῦ εἴδους τὴν ἔχθραν ἀποδεικνύων, Πατιριὸς ὀνόματι, ὃς ἔλεγεν ἑαυτὸν πρεσβύτερον ὄντα τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας. ἐν οἷς γράμμασιν ἐσυκοφάντουν Ἰωάννην, ὡς καύσαντα τὴν ἐκκλησίαν· καὶ αὐτὸς ὁ Πατιριὸς πολλὰς κατεῖχε λοιδορίας κατ' αὐτοῦ· καὶ ὡς διὰ τοῦτο μήτε ἀπολογίαν δεδωκέναι τὸν Ἰωάννην ἐν ἐπισήμῳ συνόδῳ. οὕτω δὲ ψευδὴς ἐφάνη τῷ πάπᾳ ὁ λόγος, ὡς καταπτύσας αὐτοῦ, οὔτε ἀντιγράφων ἠξίωσεν.

Ὀλίγων δὲ ἡμερῶν διελθουσῶν χειροτονεῖται ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Ἀρσάκιος, ἰχθύος μὲν ἀφωνότερος, βατράχου δὲ ἀπραγώτερος, γηραιὸς σφόδρα. ὑπὲρ γὰρ ὀγδοήκοντα ἔτη ἐτύγχανεν, ἀδελφὸς γεγονὼς Νεκταρίου τοῦ πρὸ Ἰωάννου τὴν ἐπισκοπὴν καλῶς διοικήσαντος. Τοῦτον ἔφαμεν ἐπίορκον. ἦν γὰρ δεδωκὼς ὅρκον τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ Νεκταρίῳ ἐν τοῖς ἀχράντοις εὐαγγελίοις μηδέποτε καταδέξασθαι ἐπισκοπῆς χειροτονίαν, ἐοίκει ὠνείδισεν αὐτὸν ἀπωσάμενον τὴν ἐπισκοπὴν τὴν ἐν Ταρσῷ, καιροσκοπῶν, ὡς ἔοικε, τὸν θάνατον τοῦ ἑαυτοῦ ἀδελφοῦ, ὅπως τῷ θρόνῳ ἐπιβῇ, ὡς ἡ τῶν πραγμάτων ἔκβασις ἐδήλωσε. Τούτῳ τῷ Ἀρσακίῳ οὐδεὶς τῶν τοῦ μέρους Ἰωάννου ἐκοινώνει, ἀλλὰ πολύ τις ἀπέφευγε τὴν πρὸς αὐτὸν κοινωνίαν. περὶ δὲ Κωνσταντινουπόλεως τί δεῖ καὶ λέγειν, ὅσον πλῆθος ἀπέστη τῆς ἐκκλησίας συναγόμενοι ἐν τῷ ὑπαίθρῳ, ὡς μηδὲ τοὺς κρατοῦντας τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἔχειν τοσούτους ἀκροατὰς τῆς σιγῆς. λόγος γὰρ οὐδαμῶς παρ' αὐτοῖς. θεασάμενοι δὲ οἱ περὶ Ἀκάκιον καὶ Ἀντίοχον τὴν τοῦ λαοῦ ἀποχώρησιν, καὶ φοβηθέντες μή πως ἀγανακτήσας ὁ βασιλεὺς ἀνακαλέσηται τὸν Ἰωάννην ἐκ τῆς ἐξορίας, ἠδυνήθησαν πληροφορῆσαί τινας τῶν τοῦ παλατίου παρασκευάσαι τὸν βασιλέα προσδοῦναι διάταγμα εἰς πᾶσαν τὴν πόλιν κατὰ τῶν ἀποστρεφομένων τὴν κοινωνίαν τὴν πρὸς Ἀρσάκιον καὶ Θεόφιλον, καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς ἐπισκόπων. τούτων οὖν προστεθέντων μεστῶν φόβου καὶ ἀπειλῆς, οἱ μὲν ἀπεχθῶς ἔχοντες πρὸς Ἰωάννην ἔχαιρον προστρέχοντες τῇ ἐκκλησίᾳ· οἱ δὲ ἀληθῶς ἀνταγωνισταὶ τοῦ καλοῦ, παραδιδόμενοι τοῖς ἄρχουσι τὴν τῶν ἁγίων μαρτύρων πίστιν καὶ ὁμολογίαν ἀκλινῶς κατεῖχον, ἴσους ἐκείνοις τοὺς στεφάνους τῆς πίστεως κομισάμενοι. ἄλλοι δὲ πρὸς τὴν τῶν βασάνων δριμύτητα ὀκλάσαντες φυγάδες ᾤχοντο, καὶ ἐν τούτῳ τὰς τοῦ σωτῆρος παραγγελίας τηρήσαντες. Ἐὰν γάρ, φησι, διώξωσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. Ἀρσάκιος δὲ οὐ πολὺν ἐπεβίω τῆς ἐπισκοπῆς χρόνον. δεκατέσσαρας γὰρ μῆνας ποιήσας ἐν τῷ θρόνῳ ἐτελεύτησε τῇ ἑξῆς ὑπατείᾳ, ἥτις ἦν Στελεχίωνος τὸ δεύτερον καὶ Ἀνθεμίου, περὶ τὴν ἑνδεκάτην τοῦ Νοεμβρίου μηνός.

62 *Arſacius conſecratus Epiſcopus Conſtantinop. ſeptēb. Anno. 404. edictum Regium de cōmunicando cū Arſacio. mors Arſacij, Novemb. Anno Chriſti 405.*

Ματθ. ι. κγ.

Περισπουδάστου δὲ τοῦ πράγματος γεγονότος τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τετραμηνιαίου χρόνου παρῳχηκότος τῇ ἑξῆς ὑπατείᾳ, ἥτις ἦν Ἀρκαδίου τὸ ἕκτον καὶ Πρόβου, προεβλήθη πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν ἀνὴρ ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, Ἀττικὸς ὀνόματι, τὸ γένος ἐκ Σεβαστίας τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ. οἱ δὲ ἐν Ἐφέσῳ γυννάδες, λαβόντες ὃ ἔλαβον (οὐ γὰρ ἔχει ὄνομα ἡ κακία, ὥσπερ οὐδὲ οὐσίαν) τοὺς μὲν ταῖς προτέραις αἰτίαις ῥιφέντας πάλιν ἐνεθρόνισαν τῇ ἐκκλησίᾳ· τοὺς δὲ ἐνθέσμως χειροτονηθέντας ἐξέωσαν ἐπὶ σκορπισμῷ τῶν τοῦ Χριστοῦ προβάτων. ἃς γὰρ μετὰ νηστειῶν καὶ δεήσεων καὶ δοκιμασίας κλήρου καὶ φόβου οἱ περὶ Πέτρον καὶ Ἰωάννην τοὺς ἀποστόλους ἐποιοῦντο χειροτονίας, οὗτοι τὸ ἐναντίον μετὰ κραιπάλης καὶ μέθης καὶ δώρων οἰκτρῶν καὶ μιμάδων καὶ Ἰουδαίων, ὡς φίλοι τοῦ σωτῆρος, παρὰ τῶν σοφῶν τὰ ἀπόρρητα τῆς ἱερωσύνης ἐμπιστεύονται, δι' οὓς καὶ τοὺς εὐκτηρίους οἴκους φεύγουσιν οἱ λαοὶ τῶν ὀρθοδόξων. εἰς τὸν θρόνον γὰρ Ἰωάννου τοῦ τὸ εὐαγγέλιον γράψαντος, καὶ εἰς τὸ τῆς σοφίας στῆθος πιστῶς ἐπαναπεσόντος βδέλυγμα ἐρημώσεως ἀντεισάγεται. χειροτονήσαντες οὖν τὸν Βίκτορος τοῦ τελβουκόου εὐνοῦχον ἐνεθρόνισαν, καθελόντες τὸν ὑπὸ ἑβδομήκοντα ἐπισκόπων ἐνθρονισθέντα Ἡρακλείδην, καὶ εἱρκτῇ δαπανήσαντες ἐπὶ τετραετῆ χρόνον, ὡς προειρήκαμεν, ἄνδρα μονάσαντα ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἀπὸ ἐγκυκλίων ἠγμένον μαθημάτων, καὶ τῶν θείων γραφῶν ἐντὸς γενόμενον, διακονήσαντα ἔτη τρία· καὶ εἶθ' ὁ χειροτονηθεὶς εὐνοῦχος διὰ βίου ἦν ἠγμένος σεμνοῦ, καὶ εἰ μὴ κακὸν τὸ κακὸν ἦν. νυνὶ δὲ γνησιώτερον, γαστρίδουλοι, θηλυμανεῖς, ἰταμοί, μέθυσοι, πορνοκόποι, ἀργυρώνητοι, ἀνελεύθεροι, φιλάργυροι, πολλάκις τὰ θεατρικὰ κοράσια ἐπ' ὤμων βαστάσαι ἐν ἑταιρικοῖς συμποσίοις, κισσῷ τὴν κεφαλὴν ἐστεμμένοι, οἰνοχόη, μιμᾶς ἐν προσχήματι τοῦ μυθικοῦ Διονύσου. ταῦτα δὲ πάντα

ἔπραξεν

63 *Atticus ſuccedit Arſacio: Heraclidi Epheſ. Eunuchus: Flauiano, Antioch. Porphyrius. Imperator edicto omnes adigit ad communionem cum Theophilo, Porphyrio & Attico.*

ἐπεράξει οὐ περὶ τῆς εἰς Χριστὸν μυσταγωγίας, ἀλλὰ μετὰ τὸ φώτισμα· ὡς αἰτιῶνται διὰ τούτων μηδὲ τῇ ἀναστάσει πιστεύειν. τῆς γὰρ ἀναστάσεως τὸν θεμέλιον σαλευθέντα ἔχων, πῶς ἔτι τούτοις αὐτῇ πιστεύσῃ; ὁ δὲ μὴ πιστεύων τῇ ἀναστάσει, πῶς κήρυξ αὐτῆς γένοιτ᾽ ἂν; σωφρονεῖ μὲν ἄμισθα διὰ σιδήρου, μαίνεται δὲ ἄκαρπα δι᾽ οἰκείαν αἰσχρότητα. οἱ γὰρ μὴ φρίξαντες εὐαγγέλιον ἐπιθεῖναι ἐναγεῖ κεφαλῇ, εἰς ἣν γυναικῶν αἱ ἀνήμεροι ἐπωρχήσαντο, τίσιν ἄλλοις συναριθμηθήσονται, ἢ τοῖς τὸν ἀκάνθινον στέφανον τῷ υἱῷ τοῦ Θεοῦ περιθήσασι; Πορφύριος δὲ καὶ αὐτὸς ἐν μὲν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀντιοχείας ἐχρόνισε, καὶ διακονήσας, καὶ ἱερατεύσας ἐν τῷ πρεσβυτερικῷ τάγματι. τῶν μέντοι χρειῶν ἀλλότριον τὸ ἦθος φέρων εἰς οὐδὲν πνευματικὸν ἐχρησίμευσέ ποτε τῇ ἐκκλησίᾳ, τοῖς δὲ παραχωρείοις τῶν εὐλαβῶν ἐπισκόπων ἀεὶ ἀντιπαράπλων, ὡς ἅτε μεγίστης ὢν πόλεως, καὶ ἔχων τοὺς ἄρχοντας ἐπ᾽ ἐξουσίας, τὰ πράγματα ἐκαπήλευεν. ἐπιβουλεύων δὲ ταῖς σεμναῖς χειροτονίαις ὑπεισήρχετο, τῇ τῶν τρόπων αὐτοῦ δεινότητι τοὺς κατὰ καιρὸν ἐπισκόπους, ὡς ἂν εἴποι τις, καὶ ἄκοντας κατασπῶν ἐπὶ τὰς αἱμοφθόρους χειροτονίας. σωφροσύνης μὲν γὰρ τῆς κατὰ τὰς σαρκικὰς ἡδονὰς οὐ μόνον ξένος, ἀλλὰ καὶ ἐχθρὸς, καθάπερ ὁ γὺψ τοῦ μύρου, καθίστατο, ὡς κρατεῖν αὐτοῦ. φήμη καὶ τῆς κατὰ Σόδομα κακομανίας αὐτὸν εἶναι αἴτιον· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἕτερα χείρω τούτων αὐτὸν ἔργα διαπεπραττόμενον, ἅτινα οὐ πρέπον ἐστὶ ταύτῃ τῇ συγγραφῇ ἐγκατατάξαι. τελευτήσαντος δὲ Φλαβιανοῦ τοῦ ἐπισκόπου Ἀντιοχείας, θεασάμενος ὁ Πορφύριος τὴν ἀνδρωνῖτιν καὶ τὴν γυναικωνῖτιν πόθῳ ἐκκρεμαμένην τῷ τραχήλῳ Κωνσταντίνου τοῦ πρεσβυτέρου, τοῦ ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων δουλεύσαντος τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀνδρὸς ἀμφοτεροδεξίου· ὃς τὰ μὲν πρῶτα ἐπιστολαῖς ἐξυπηρετήσας ἄμεμπτος ἀπὸ κέρδους αἰσχροῦ καὶ δώρων εὑρέθη, μετέπειτα δὲ ἐπὶ τὸν ἀναγνώστην καὶ διάκονον φθάσας, ἐκράτησεν ἀκόπως τῆς ἐν ἀνθρώποις βασιλευούσης τῶν γυναικῶν ἡδονῆς, ὡς λέγει ὁ παροιμιαστὴς, Χεῖρες ἐκλεκτῶν κρατήσουσιν εὐχερῶς. πραῢς μὲν γὰρ ἦν, εἰ καί τις ἄλλος ἀσκητὴς, διορατικὸς, ὀξὺς συνιδεῖν, βραδὺς εἰς κόλασιν, συνετὸς, τὸ σκεπτικὸν ἀεὶ ἀντεχόμενος, ἐλεήμων, ἀφιλάργυρος, δίκαιος εἰς τὰς κρίσεις, μακρόθυμος εἰς τὰς ὕβρεις, εὔτονος εἰς τὸ πεῖσαι, παρατείνας πολλάκις νῆστις ἕως ἑσπέρας, ἵνα ἐλευθερώσῃ καταπονουμένους, σεμνὸς εἴδει, δριμὺς τὸ βλέμμα, ὀξὺς τὸ βάδισμα, ἄγαμος ὡς εἰκὸς, ἄνθος μειδιασμοῦ ἐπὶ τοῦ προσώπου βαστάζων καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς νόσοις. τοῦτον κατασκευάζει διὰ χρημάτων ὁ Πορφύριος φυγαδευθῆναι τῷ τρόπῳ τούτῳ. ἀποστείλας εἰς τὸ στρατόπεδον πρὸς τοὺς κρατοῦντας τῶν ἐπισκόπων, παρασκευάζει αὐτὸν ἀπὸ γράμματος βασιλικοῦ εἰς Ὄασιν ἐξορισθῆναι, ὡς ἀναστάτην τῶν δήμων· ὃς ἐξ αὐτῆς γνοὺς διασώζεται ὑπὸ τῶν φίλων εἰς τὴν Κύπρον. αὐτὸς δὲ ὁ Πορφύριος τοὺς περὶ Κυριακὸν καὶ Διόφαντον τοὺς πρεσβυτέρους καὶ λοιποὺς κληρικοὺς ὑπὸ τὴν τάξιν ποιήσας ἐπιτηρεῖ καιρὸν, ἐν ᾧ πᾶσα ἡ πόλις μεθωρμίζετο, ἐν τοῖς τῆς πόλεως προαστείοις μιᾶς τῶν παρὰ τοῖς ἔθνεσιν ἐπισήμου ἑορτῆς διὰ τετραετίας ἐπιτελουμένης τῶν Ἡρακλείων ἄθλων, Ὀλυμπίων ἐπικαλουμένων, ἐν ᾗ, ὡς εἰπεῖν, καὶ γυναικῶν αἱ νομάδες σὺν τοῖς δημίοις ἐκριπίζονται ἐπὶ τὴν Δάφνην ἐπὶ θέᾳ τῶν ἀγωνιζομένων. ἔχων δὲ τοὺς περὶ Ἀκάκιον καὶ Σευηριανὸν καὶ Ἀντίοχον παρ᾽ ἑαυτῷ κεκρυμμένους, ἐπιπηδήσας τῇ ἐκκλησίᾳ μετ᾽ αὐτῶν καὶ κληρικῶν ὀλίγων, χειροτονεῖται λάθρα, τῶν θυρῶν κεκλεισμένων μετὰ πολλῆς σπουδῆς, ὡς μήτε τὴν εὐχὴν αὐτοὺς φθάσαι ἐπιτελέσαι φόβῳ τοῦ καταληφθῆναι. τοιαῦτα γὰρ τῆς μοιχείας τὰ ἀσέβεια καὶ γινώσκουσι καὶ δρῶσι. οἱ δὲ περὶ Σευηριανὸν λαβόντες τὸ ἱκανὸν, δι᾽ ὀρέων καὶ ἀνόδων ἔφυγον, τὸν ἀνθρώπινον ἰδιάσαντες φόβον, τῷ δὲ θείῳ, ᾧ ἠγνόησε, περιπαρέντες. λυθέντος δὲ τοῦ θεάτρου, καὶ τῶν δήμων εἰσελθόντων ἐν τῇ πόλει, ἠγγέλθη αὐτοῖς τὸ κατὰ Πορφύριον πάθος, καὶ τὸ περὶ τοὺς περὶ Ἀκάκιον δρᾶμα. ἐρρύησαν οὖν πάντες μετὰ πυρὸς καὶ φρυγάνων συναφανίσαι τὸν Πορφύριον βουληθέντες. ὁ δὲ μὴ ἀγνοῶν τὸ μῖσος αὐτῶν τὸ πρὸς αὐτὸν, καταφεύγει

Παροιμ. ιβ. κδ.

ἐπὶ τὸν στρατοπεδάρχην, καὶ πληρώσας αὐτοῦ τὰς χεῖρας χρυσίου, ἀντιστρατεύει τοῖς ἀκροαταῖς τοῦ σωτῆρος, λεηλατήσας τὴν ἐκκλησίαν τῶν ὀρθοδόξων σὺν Οὐζεντίῳ τῷ κόμητι, πληρώσας αὐτὴν ὁπλιτῶν τὸ φρικωδέστατον τοῦ σταυροῦ σημεῖον τοῖς ἑαυτῶν ποσὶ συμπατησάντων. ἦσαν οὖν οἱ λαοὶ καὶ ἄκοντες, τῷ μὲν δοκεῖν συναγωνιζόμενοι τῇ ἐκκλησίᾳ φόβῳ τῶν αἰκισμῶν, τῇ δὲ ἀληθείᾳ βλασφημοῦντες αὐτὸν, σὺν τῷ ζῆν ἔξεισι, τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀντίληψιν ἀναμένοντες. ὁ μέντοι κλῆρος Ἀντιοχείας ὁ ἐπίσημος κεκρυμμένος συνῆγε, μηδὲ πλησιάζων τοῖς τοίχοις τῆς ἐκκλησίας, καὶ πᾶσα ἡ ἐπίσημος γυναικωνῖτις, δι' ἃς μάλιστα ἔκφρενες γεγόνασιν οἱ ἀργυρολόγοι τῶν ἡγουμένων. τούτῳ τῷ Πορφυρίῳ κατηνάγκαζον τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει εὑρεθέντας ἐπισκόπους, ἔτι μὴν καὶ τοὺς λαοὺς τῆς πόλεως συγκοινωνῆσαι. Ἀττικὸς γὰρ ὁ μετὰ Ἀρσάκιον τῆς ἐπισκοπῆς κρατήσας, πάσης μηχανῆς τεχνίτης ὑπάρχων κατὰ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου, θεασάμενος μηδένα τῶν ἀντιδίκων αὐτοῦ ἐπισκόπων κοινωνοῦντα, μήτε μὴν τοῦ τῆς πόλεως λαοῦ, διὰ τὰ ἀνόμως γενόμενα εἰς τὸν αὐτὸν μακάριον Ἰωάννην, παρασκευάζει ἄπειρος ὢν τῶν θείων γραφῶν ἀντιγραφαῖς κατηναγκάζεσθαι τοὺς μὴ κοινωνοῦντας τοιάδε ἀπειλάς· Εἴ τις τῶν ἐπισκόπων οὐ κοινωνεῖ Θεοφίλῳ καὶ Πορφυρίῳ καὶ Ἀττικῷ, τῆς μὲν ἐκκλησίας ἐκβαλλέσθω· τῆς δὲ οὐσίας αὐτοῦ τῶν πραγμάτων ῥιπτέσθω. Ἐντεῦθεν οἱ καταβαρυνόμενοι τῷ τῶν πραγμάτων φορτίῳ καὶ ἄκοντες κοινωνοῦσιν· οἱ δὲ πενέστεροι καὶ εἰς πίστιν ὑγιῆ ἀσθενέστεροι ὑποσχέσει δώρων τινῶν συνεσύροντο εἰς κοινωνίαν· οἱ δὲ καὶ γένους καὶ πραγμάτων καὶ πατρίδος καὶ δόξης φθαρτῆς καὶ σωματικῆς θλίψεως ὑπεριδόντες, φυγῇ τὴν τῆς ψυχῆς εὐγένειαν διεφυλάττοντο, καὶ αὐτοὶ, ὡς οἱ πρὸ αὐτῶν, τὸ εὐαγγελικὸν ῥητὸν διὰ μνήμης ἔχοντες ἀεὶ, τὸ, Ἐὰν διώκωσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν· καὶ τὸ τῆς παροιμίας ἑαυτοῖς ἐπιλέγοντες, Οὐκ ὠφελήσουσιν ὑπάρχοντα ἐν ἡμέρᾳ θυμοῦ. ἔφθανον μὲν οὖν οἱ μὲν ἐν τῇ Ῥώμῃ, οἱ δὲ ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἕτεροι δὲ ἐν τοῖς τῶν ἀσκητῶν φροντιστηρίοις διασωζόμενοι ἐκ τῆς Ἰουδαϊκῆς πονηρίας. ἡ δὲ περὶ τῶν λαϊκῶν ἀντιγραφὴ περιεῖχε, τοὺς μὲν ἐν ἀξιώμασιν ἐκπίπτειν τῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς ἀξίας, τοὺς δὲ στρατιώτας τὰς ζώνας ἀπολλύειν, καὶ τοὺς λοιποὺς δήμους καὶ χειροτέχνας χρυσίῳ πολλῷ ὁλκῇ προστιμηθέντας ὑποβάλλεσθαι ἐξορίᾳ. πλὴν ὅμως καὶ ταῦτα ἐπράττετο, καὶ αἱ προσευχαὶ τῶν σπουδαίων ἐν τῷ ὑπαίθρῳ ἐπετελοῦντο μετὰ πολλῆς τῆς κακοπαθείας φιλίᾳ τῇ πρὸς τὸν σωτῆρα τὸν εἰρηκότα· Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια· καὶ πάλιν· Θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν κοινωνικῶν ἐπισκόπων, οἱ μὲν ἀνέλπιστα ἐνθυμηθέντες ἐκοινώνησαν Ἀττικῷ, εἰς ἑτέρας μετατιθέντες ἐκκλησίας.

Ματθ. ι. κγ.
Παροιμ. ια.
Ιωαν. ιδ. ϛ.
Ιωαν. ιϛ. λγ.

ἀπειλῶν,
ἐπι-

Τινῶν δὲ Κωνσταντινουπολιτῶν παραγενομένων ἐν Ῥώμῃ, διά τινας χρείας, ἐγνωκὼς τὴν ἄφιξιν αὐτῶν ὁ πάπας Ἰνοκέντιος μεταστέλλεται αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν, πυνθανόμενος περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, καὶ περὶ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου ἐν οἵοις ἐστίν. οὔπω γὰρ ἦν ἀκηκοὼς περὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ἐξορίας, ἀλλ' ἔχαιρε δοκῶν αὐτὸν εἶναι ἐν τῷ θρόνῳ τῆς ἐπισκοπῆς ἐν τῷ ἀνακληθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὸ πρότερον. οἱ δὲ πικρῶς στενάξαντες καὶ δάκρυσι περιχυθέντες ἀνήγγειλαν αὐτῷ πάντα τὰ περὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ἐξορίας συμβεβηκότα. ὁ δὲ ἀκούσας καὶ λυπηθεὶς σφόδρα, ἀναφέρει τῷ βασιλεῖ Ὀνωρίῳ, ἅπερ ἤκουσε παρ' αὐτῶν. λυπηθεὶς δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τούτῳ, ἐχρήσατο ἑτέροις ἐλεγκτικοῖς γράμμασι πρὸς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ἀρκάδιον, φήσας οὕτως· Οὐκ ἠρκέσθης, ἀδελφὲ, τῇ προτέρᾳ ἁμαρτίᾳ, ἣ πεποίηκας ἐν τῷ ἐξορίσαι σε ἀδίκως καὶ ἀκανονίστως Ἰωάννην τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον (διὸ καὶ ἡ θεομηνία κατέλαβε τὴν πόλιν) ἀλλ' ἐπίστευσας πάλιν τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ ἀπεχθῶς ἔχουσι πρὸς αὐτὸν, διὰ τὸ ἐλέγχεσθαι ὑπ' αὐτοῦ ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι ταῖς ἐπ' ἐκκλησίαις ἕνεκεν τῶν ἀσέμνως καὶ ἀκαθηκόντως ὑπ' αὐτῶν διαπραττομέ-

64
Innocentius reſciſcit de ſecundo exilio Iohannis. Honorius literas ſcribit Arcadio fratri pro reſtitutione Iohannis. Eudoxia portus omneis ſervari iubet, ad intercipiendos eos, qui Romà advenerint.

νων. καὶ οὐ μόνον τοῦ θρόνου τῆς ἐπισκοπῆς ἐξέωσαν, ἀλλὰ καὶ τῆς πόλεως ἐξώρισαν, ἐπάξας ἐφ᾽ ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν ἡμῶν ἐκδίκησιν αἵματος ἀθώου ἐκχυθέντος· οὗτινος τὴν ἀπολογίαν ἐκζητήσει Κύριος ὁ Θεὸς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως παρὰ τῶν σε προοδηγησάντων. ἐπεὶ οὖν τοῦτό σοι συνέβη τὸ δεινὸν, καὶ οὕτως ἐξηπάτησαι παρ᾽ αὐτῶν, ὃν τρόπον ὁ Ἀδὰμ ὑπὸ τῆς Εὔας, κἂν νῦν ἀνανήψωμεν μετανοοῦντες ἐπὶ τοῖς ἐπταισμένοις ἡμῖν, ὅπως τὸν Θεὸν ἐξευμενίσωμεν ἀποσμηχόμενοι ῥύπον καὶ κηλῖδα ἁμαρτίας. κελεύσει οὖν ἡ ὑμετέρα γαληνότης ὑποστρέψαι τὸν ἐπίσκοπον Ἰωάννην ἐν τῇ πόλει, κἀγὼ ἀποστελῶ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας Ἑσπερίας ἐπισκόπους καὶ κληρικοὺς ἀδιαβλήτους, ὀφείλοντας εὑρεθῆναι σὺν τοῖς τοῦτον κατακρίνασι καὶ ἐξετάσαι τὰς αἰτίας, δι᾽ ἃς ἐξεώθη τῆς ἐπισκοπῆς. καὶ γὰρ ἐὰν εὑρεθῇ εὐλόγως τοῦτο πεπονθὼς, κἀγὼ συντίθημι τῇ τούτου καθαιρέσει. εἰ δ᾽ ἀλλοίως εὑρεθῇ ἡ τοιαύτη δραματουργία γεγονυῖα, τοὺς τοῦτο δράσαντας, εἴτε ἐπίσκοποι, εἴτε κληρικοὶ ὦσιν, οὐ μόνον τῆς ἐκκλησίας εἰργέσθωσαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ζῆν ἀφαιρείσθωσαν. οὕτω γὰρ καὶ ἡ "ὑμετέρα βασιλεία τῆς εἰρήνης" ἀπολαύσῃ. Ταῦτα γνοῦσα ἡ βασίλισσα Εὐδοξία πείθει μετὰ τὸν βασιλέα μή πως ἀνακαλέσασθαι τὸν Ἰωάννην τῆς ἐξορίας, ἀλλὰ ἀναμεῖναι τὴν τῶν Ῥωμαίων παρουσίαν, ἵνα μὴ αὐτοῦ ὑποστρέφοντος ταραχὴ γένηται ἐν τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ δήμου, καὶ μηκέτι συγχωρήσωσιν αὐτὸν ἐξορισθῆναι, εἰ καὶ εὐλόγως αἰτιαθῇ. παρεσκεύασε δὲ καὶ ἄλλους τοῦ παλατίου, οἷς καὶ μάλιστα συνεβούλευεν ὁ βασιλεὺς, ταῦτα αὐτὰ εἰπεῖν αὐτῷ. μεταστέλλεται δὲ καὶ Μαρῖνον τὸν προεστῶτα τῶν ἰδικῶν αὐτῆς πραγμάτων, καὶ ἐπιτρέπει αὐτῷ φυλάξαι τοὺς λιμένας καὶ τὴν Ἄβυδον καὶ πάντας τοὺς τόπους, δι᾽ ὧν μέλλουσιν οἱ Ῥωμαῖοι παρελθεῖν, καὶ μὴ ἐᾶσαί τινα ἐξ αὐτῶν εἰσελθεῖν εἰς Κωνσταντινούπολιν, μήτε μὴν ἃς ἐπιφέρονται ἐπιστολὰς ἐπιδοθῆναι τῷ βασιλεῖ, ἀλλὰ ταύτας μὲν ἐπαρθῆναι παρ᾽ αὐτῶν, αὐτοὺς δὲ μετὰ πολλὰς κακουχίας ὑποστρέψαι εἰς Ῥώμην. παραυτὰ οὖν ὁ Μαρῖνος ἀποστέλλει στρατιώτας καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ κατὰ τόπον εἰς τοῦτο αὐτό. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀρκάδιος ταῦτα οὐκ ἔγνω, ἀλλ᾽ ἡ βασίλισσα ταύτην τὴν σκευὴν κατειργάζετο ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ, ἐπισταμένη σαφῶς ὅτι τῶν τῆς Ἑσπερίας ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν παραγενομένων, καὶ ἐξεταζομένου τοῦ κατὰ τὸν ὅσιον Ἰωάννην κεφαλαίου, καὶ τῆς ἀληθείας φανερουμένης, πάντως ἀπολήψεται πάλιν τὸν θρόνον αὐτοῦ. τοῦτο δὲ μεγάλως αὐτὴν ἔθλιβε καὶ ἠγωνίζετο μὴ ἀνακληθῆναι αὐτόν. καὶ ταῦτα μὲν περὶ ὧν κατὰ δευτέραν γεγράφηκεν ὁ βασιλεὺς Ὀνώριος πρὸς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ἀρκάδιον, καὶ περὶ ὧν πάλιν συνεσκεύασεν ἡ βασίλισσα κατὰ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου μετὰ δὲ τὸ ἐξορισθῆναι αὐτόν.

65 *Grando. clerici omnium ordinum Romam veniunt conqueſtum apud Innocentium. is iuſſu Imperatoru Synodum cogit Epiſcoporũ Italiæ, qui vnanimi conſenſu ab Honorio depoſcunt, vt fratrem iubeat concilium cogere Theſſalonicæ.*

Ἐπειδὴ δὲ συνέβη χάλαζαν παμμεγεθεστάτην ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ περὶ τὰ αὐτῆς προάστεια κατενεχθῆναι περὶ τὴν τριακάδα τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς, καὶ τοῦτο ἔλεγον κατὰ Θεοῦ μῆνιν γενέσθαι ἐπὶ τῇ ἀκρίτῳ καθαιρέσει Ἰωάννου, ἄλλοι τῶν αἱρετικῶν ἔλεγον δικαίως καθαιρεθῆναι αὐτὸν, ὅτι πολλὰς ἐκκλησίας τῶν Ναυατιανῶν καὶ τῶν Τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν, καὶ ἄλλων τινῶν κακοδόξων κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Λυδίαν γενόμενος ἔλαβε, καὶ ὀρθοδόξων αὐτὰς ἐποίησε. μετὰ δὲ τὸ προστεθῆναι τὰς ἀντιγραφὰς τοῦ βασιλέως κατὰ τῶν μὴ συγκοινωνούντων Ἀττικῷ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν, Κυριακὸς ὁ Συνάδων ἐπίσκοπος παραγίνεται εἰς Ῥώμην, γράμματα μὲν οὐκ ἔχων τῶν ἐπισκόπων, οὔτε τοῦ κλήρου Κωνσταντινουπόλεως· ἱκανὸς δὲ πρὸς διήγησιν ἐναρμόνιον, ὅστις ἔφυγε διὰ τὴν τοῦ βασιλέως διατάγματος ἀπειλήν· ὅστις ἀνήγγειλε τῷ πάπᾳ Ἰννοκεντίῳ τὴν δύναμιν τῶν ἐμφερομένων ἀπειλῶν τοῖς τοιούτοις ἀντιγράφοις· τοὺς μὲν ἐπισκόπους εἴργεσθαι, προσαπόλλυσθαι δὲ καὶ εἴ τινα χρήματα ἢ οὐσίαν κτημάτων δοκεῖ ἔχειν. Εὐλύσιος δὲ ὁ Ἀπαμείας τῆς Βιθυνίας ἐπίσκοπος παραγέγονε καὶ αὐτὸς εἰς Ῥώμην ἐπιδιδοὺς γράμματα δεκαπέντε ἐπισκόπων τῆς συνόδου Ἰωάννου καὶ τοῦ καλογήρω Ἀνυσίου τοῦ Θεσσαλονίκης ἐπισκόπου γραφέντα πρὸς τὸν αὐτὸν πάπαν, ἀναδιδάσκοντα τὴν προειρημένην

καὶ αὖθις γενομένην διαφορὰν ἀπαγγέλλων πάσης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὅτι οὐκ ἐμμένουσι τῇ κρίσει τῶν Ῥωμαίων. διηγήσατο δὲ καὶ αὐτὸς συνῳδὰ τῷ ἐπισκόπῳ Κυριακῷ. μετὰ δὲ μικρὰ ἡμερῶν πάλιν παραγίνεται ἐν Ῥώμῃ Παλλάδιος ὁ ἐπίσκοπος Ἑλενουπόλεως δίχα γραμμάτων, φυγὼν τὴν τῶν ἀρχόντων μανίαν, ἐγκειστέρως ἀφηγησάμενος τῷ πάπᾳ, ἐπιδείξας αὐτῷ ἀντίγραφον διατάγματος περιέχοντος τάδε· Τὸν κρύπτοντα ἐπίσκοπον ἢ κληρικὸν, ἢ ὅλως τὸν δεχόμενον ἐν οἰκίᾳ κοινωνικὸν τοῦ Ἰωάννου, τούτου τὸν οἶκον δημεύεσθαι. Δομετιανὸς δὲ ὁ πρεσβύτερος καὶ οἰκονόμος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίας παραγίνεται ἐν Ῥώμῃ ἐπιδεδωκὼς τῷ πάπᾳ ὑπομνήματα κατὰ τοῦ ἐπάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἕλληνος ὄντος, ὡς κοσμίας γυναῖκας ἐκ γένους ὑπάτων γεγονυίας διακόνους τῆς ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς πόλεως ἄγει πρὸς αὐτὸν ἐν ἑσπέρᾳ βαθείᾳ δημοσίως, καὶ ταύτας ἀναγκάζει ἢ κοινωνῆσαι τῷ Ἀττικῷ, ἢ διδόναι διακοσίας λίτρας χρυσίου τοῖς ταμιακοῖς ψήφοις. συνεληλύθει δὲ τῷ πρεσβυτέρῳ Δομετιανῷ καὶ ἕτερος πρεσβύτερος, Οὐαλάγασος ὀνόματι, Νισίβιος, διηγούμενος καὶ αὐτὸς τῶν μοναστηρίων Μεσοποταμίας τὸν ὀδυρμὸν, καὶ τὴν γενομένην αὐτοῖς βίαν τοῦ συγκοινωνῆσαι Πορφυρίῳ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτόν. περὶ δὲ ἀσκητῶν καὶ παρθένων τί δεῖ καὶ λέγειν; οἵτινες παραγενόμενοι ἐν Ῥώμῃ ὑπεδείκνυον τῷ πάπᾳ ξεσμοὺς πλευρῶν ἐπὶ ξύλου, καὶ αἰκισμοὺς νώτων, καὶ πληγὰς διαφόρων βασάνων· ὡς μηκέτι καρτερήσαντα αὐτὸν ἀποστεῖλαι πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα Ὀνώριον ὑποδείξοντα κατὰ μέρος τῶν πραγμάτων τὴν δύναμιν· ἐν οἷς κινηθεῖσα ἡ αὐτοῦ εὐσέβεια προστάσσει σύνοδον γενέσθαι τῶν δυτικῶν, καὶ κοινῇ μίαν ἐνέγκαντας ψῆφον ἀνενεγκεῖν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ εὐσέβειαν. ὁ δὲ πάπας Ἰννοκέντιος συναγαγὼν τοὺς ἐπισκόπους καὶ κληρικοὺς, ὥσπερ ἦν θεσπίσας ἀνελθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἡνίκα τὸ κατὰ Θεοφίλου κεφάλαιον ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς Ἀρκάδιος ἀνακριθῆναι, οἵτινες ἐπίσκοποι τῆς Ἰταλίας συναχθέντες παρακαλοῦσι τὸν βασιλέα προστάξαι τῷ ἑαυτοῦ ἀδελφῷ καὶ συμβασιλεῖ Ἀρκαδίῳ ἐν Θεσσαλονίκῃ γενέσθαι τὴν σύνοδον, ὥστε δυνηθῆναι εὐκόλως ἀμφότερα συνδραμεῖν τὰ μέρη ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως πρὸς τὸ τελείαν γενομένην σύνοδον, οὐκ ἐν ποσότητι ἀριθμοῦ, ἀλλ' ἐν ἠπιότητι γνώμης, ἀναμφίλεκτον ἐξενεγκεῖν ψῆφον.

Ὅθεν πυρωθεῖσα ἡ αὐτοῦ εὐσέβεια τῷ μὲν ἐπισκόπῳ Ῥώμης ἐπιστέλλει πέμψαι ἐπισκόπους μὲν πέντε, πρεσβυτέρους δὲ δύο, καὶ διάκονον ἕνα τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας, ὥστε διακομίσαι αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐπιστολήν. ἦν γὰρ καὶ ἑτέρας ἐπιστολὰς δύο γράψας πρὸς αὐτὸν περὶ ταύτης, ἅσπερ καὶ παρετάξαμεν ἐν τῇ παρούσῃ συγγραφῇ, ἡνίκα ἤρξατο ἀνακινεῖσθαι ἡ κατὰ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου σκευωρία. περιεῖχε δὲ ἡ νῦν ἐπιστολὴ τάδε· Τρίτον γράφω πρὸς τὴν σὴν ἡμερότητα, ἵνα διορθώσεως τύχῃ τὰ κατὰ τὴν συσκευὴν Ἰωάννου τοῦ τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας ἐπισκόπου, καὶ ὡς ἔοικεν οὐκ ἤνυσα. διὸ ἐν τῇ περὶ ταύτης μου ἐπιστολῇ γεγράφηκα σήμερον ἀποστέλλειν με ἐκ τῶν ἐνταῦθα ἐπισκόπους καὶ κληρικοὺς τοὺς ὀφείλοντας ἀνακρῖναι τὰ κατ' αὐτὸν καὶ ἀναγαγεῖν μοι τὰς κατ' αὐτοῦ ἀφορμάς. ὅθεν τούτων ἐπέστειλά μου τὴν ἐπιστολὴν διὰ τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων, πάνυ φροντίζων τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης, δι' ἧς καὶ ἡ ἡμῶν εἰρηνεύεται βασιλεία, ἵνα καταξιώσῃς προστάξαι ἐν Θεσσαλονίκῃ συνελθεῖν τοὺς τῆς Ἑῴας ἐπισκόπους. καὶ γὰρ καὶ οἱ τῆς ἡμετέρας Ἑσπερίας ἐπίσκοποι ἐκλεξάμενοι ἄνδρας ἀκλινεῖς πρὸς κακίαν καὶ ψεῦδος ἀπεστάλκασι. φροντίσαι τε καὶ παντοίαις τιμαῖς καταξίωσον· ἵνα εἰ μὲν πεισθέντες ὅπερ δικαίως ἐκβέβληται ὁ ἐπίσκοπος Ἰωάννης, διδάξωσί με ἀποστῆναι τῆς αὐτοῦ κοινωνίας, ἢ ἐλέγξαντες ἐθελοκακοῦντας τοὺς τῆς Ἑῴας ἐπισκόπους ἀποστρέψωσί σε τῆς αὐτῶν κοινωνίας. ἵνα γὰρ ἐπιστῇς ἃ φρονοῦσι περὶ τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου οἱ δυτικοί, ἐκ πασῶν τῶν ἐπιστολῶν τῶν πρὸς μὲ γραφεισῶν ὑπέταξα δύο ἰσοδυναμούσας ταῖς πάσαις, τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ῥώμης καὶ τοῦ Ἀκυληίας. τοῦτο δὲ παρακαλῶ τὴν σὴν ἡμερότητα πρὸ πάντων,

ὑπῆρχε

ξήνεγκαν

66
Honorius tertium ſcribit ad Arcadium, unà miſſis etiam Papæ aliorumq́ue literis, quas qui pertulerunt Conſtantinopolin, peſſimè ſunt excepti, ignaro omnium Arcadio.

καὶ ἄκοντα τὸν Ἀλεξανδρείας Θεόφιλον παραστῆναι δικάζουσιν, δι' οὗ μάλιστα λέγεται ἅπαντα τὰ κακὰ γεγενῆσθαι· ἵνα εἰς μηδὲν εἴη ἡ τῶν παραγινομένων ἐπισκόπων″ ἐμποδίσουσα σύνοδος τὴν πρέπουσαν ταῖς χρείαις ἡμῶν εἰρήνην″ βραβεύσῃ. Ἰνοκέντιος δὲ ὁ πάπας Ῥώμης ἀποστέλλει καὶ αὐτὸς γράμματα εἰς πᾶσαν τὴν ἀνατολὴν μετὰ Δημητρίου τοῦ ἐπισκόπου Πισινουσῶν, κηρύττων τὴν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ἰωάννην κοινωνίαν τῶν Ῥωμαίων· ὃς καὶ ὑποστρέψας ἐν Ῥώμῃ, ἤγαγε γράμματα τῶν ἀπὸ Καρίας ἐπισκόπων ἀσπαζομένων τὴν Ἰωάννου κοινωνίαν. ἤγαγε δὲ καὶ τῶν ἀπ' Ἀντιοχείας πρεσβυτέρων γράμματα περὶ τούτου, ἐν οἷς γεγράφηκαν γινώσκειν αὐτοὺς τὴν τῶν Ῥωμαίων εὐταξίαν, ἀποδυρομένων δὲ τὴν Πορφυρίου χειροτονίαν ἀθέσμως καὶ ἀνοσίως γεγενημένην ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων. λαβόντες τοιγαροῦν οἱ περὶ τὸν ἅγιον Αἰμίλιον τὸν ἐπίσκοπον Βενεβέντου, καὶ Κυθήγιον καὶ Γαυδέντιον, σὺν Οὐαλεντινίῳ καὶ Βονιφατίῳ τοῖς πρεσβυτέροις τὰ γράμματα τοῦ βασιλέως Ὀνωρίου τοῦ τε πάπα Ἰνοκεντίου καὶ τῶν Ἰταλῶν ἐπισκόπων, Χρωματίου Ἀκυληΐας καὶ Βενερίου Μεδιολάνων καὶ τῶν λοιπῶν, καὶ ὑπομνηστικὸν τῆς συνόδου πάσης δύσεως δημοσίοις συνθήμασιν ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν σὺν τοῖς περὶ Κυριακὸν καὶ Δημήτριον καὶ Παλλάδιον καὶ Εὐλύσιον τοὺς ἐπισκόπους. εἶχε δὲ τὸ ὑπομνηστικὸν μὴ δεῖν εἰσελθεῖν Ἰωάννην εἰς κρίσιν, ἐὰν μὴ πρότερον ἀποκατασταθῇ αὐτῷ ἡ ἐκκλησία καὶ ἡ κοινωνία, ἵνα ὡς μηδὲν ἔχων ὑπερτίθεσθαι, αὐθαιρέτως εἰσέλθῃ εἰς τὸ συνέδριον. ἐξορμῶντες οὖν ἀπὸ Ῥώμης καὶ παραπλέοντες τὴν Ἑλλάδα, κατεσχέθησαν ὑπό τινος χιλιάρχου δυστήνου, ὃς ἐξ αὐτῆς συζεύξας αὐτοῖς ἑκατοντάρχην ἕνα, οὐ συνεχώρησεν αὐτοῖς παραβαλεῖν τῇ Θεσσαλονίκῃ. ἐκεῖ γὰρ αὐτῶν ἦν ὁ σκοπὸς πρῶτον ἀποδοῦναι γράμματα Ἀνυσίῳ τῷ ἐπισκόπῳ. ἐμβαλὼν δὲ αὐτοὺς εἰς δύο πλοῖα ἐξέπεμψεν. ἐπιγενομένου δὲ βιαίου νότου, ἄσιτοι διὰ τριῶν ἡμερῶν διαπλεύσαντες τὸ κατὰ τὸν Αἰγαῖον πέλαγος, καὶ τὰ στενά, δωδεκάτῃ ὥρᾳ, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ὥρμησαν πρὸ τῆς πόλεως πλησίον τῶν Βίκτορος προαστείων, ἐν ᾧ κατασχεθέντες τόπῳ ὑπὸ τῶν τοὺς λιμένας κρατούντων ἀπήχθησαν εἰς τοὐπίσω, τῆς βασιλίσσης τοῦτο κελευσάσης διὰ Μαρίνου τοῦ ἀνθρώπου αὐτῆς· καὶ συγκλεισθέντες εἰς φρούριον τῆς Θρᾴκης παραθαλάττιον Ἀθύραν καλούμενον, ἐκεῖθέν τε στρεβλωθέντες, οἱ μὲν Ῥωμαῖοι ἐν οἰκίσκῳ ἑνί, καὶ ἐν διαφόροις οἱ περὶ Κυριακόν, ὡς μήτε παῖδα ἔχειν εἰς ὑπηρεσίαν. ἀπαιτούμενοι δὲ τὰ γράμματα, οὐκ ἔδωκαν εἰπόντες· οὐχ οἷόν τε ἐστὶ πρεσβευτὰς ἡμᾶς ὄντας μὴ αὐτῷ τῷ βασιλεῖ ἐπιδοῦναι ἡμῶν τὰ γράμματα τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἐπισκόπων. ὡς οὖν ἔμενον μὴ διδόντες, πρῶτον ἐλθόντος Πατρικίου πρὸς αὐτούς, ἔπειτα καὶ τινῶν ἑτέρων, τελευταῖον δὲ ἦλθέ τις ἀφηγούμενος ἀριθμοῦ, Οὐαλεριανὸς ὀνόματι Καππαδόκης, καὶ κλάσας τὸν ἀντίχειρα τοῦ ἐπισκόπου Μαρίνου, ἀφεῖλεν ἐσφραγισμένην τὴν ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως Ὀνωρίου σὺν ταῖς λοιπαῖς ἐπιστολαῖς, ὡς εἰπεῖν, καὶ τὰ θηκαπυκτία ὑπονοίᾳ τινὸς δεισιδαιμονίας σὺν τοῖς ἐν χρυσῷ ἀναλώμασιν, ἵνα ἐν ταῖς χρείαις θλιβέντες″ πράξωσί τι τῶν ἀβουλήτων. ἐπιγενομένης οὖν δευτέρας ἡμέρας, ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτοὺς εἴτε οἱ τῆς τοῦ βασιλέως αὐλῆς, εἴτε οἱ περὶ τὸν Ἀττικόν, οὐκ ἔμαθον, ἐπιδιδοῦντες αὐτοῖς νομίσματα τρισχίλια, ἀξιοῦντες αὐτοὺς πεισθέντας κοινωνῆσαι τῷ Ἀττικῷ, παρασιωπήσαντας τὴν Ἰωάννου″ δίκην. οἷς μὴ πεισθέντες ἔμενον προσευχόμενοι πρὸς τὸ μηδὲν εἰρηνικὸν ἀκοῦσαι, καὶ ἀκινδύνως καταλαβεῖν αὐτοὺς τὰς ἑαυτῶν ἐκκλησίας, τὴν τοσαύτην ὁρῶντες δυσμενότητα, τοῦτο καὶ τοῦ σωτῆρος Θεοῦ διαφόροις ἀποκαλύψεσιν αὐτοῖς φωτίσαντος, ὡς καὶ τῷ διακόνῳ τοῦ ἁγίου Αἰμιλίου Παύλῳ ἀνδρὶ πραϋτάτῳ καὶ σώφρονι ὀφθῆναι ἐν τῷ πλοίῳ τὸν μακάριον Παῦλον τὸν ἀπόστολον λέγοντα αὐτῷ· Βλέπετε πῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί, εἰδότες ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσιν, αἰνιττομένου τοῦ ὀνείρου τὴν πολύτροπον ἀπάτην αὐτῶν τῇ τε διὰ δώρων καὶ κολακείας ἐπὶ παρα-

Ep. 5.

χαράξει τῆς ἀληθείας. ἐπιστὰς δὲ ὁ αὐτὸς Οὐαλεριανὸς ὁ χιλίαρχος ἐνέβαλεν αὐτοὺς εἰς σαθρότατον πλοῖον, ὡς ἐθρυλλεῖτο, δοὺς τὴν τιμὴν τῷ ναυκλήρῳ ἐπὶ σκόπῳ ἀπωλείας τῶν ἐμπλεόντων ἅμα εἴκοσι στρατιώταις ἐκ τάξεων διαφόρων, παραχρῆμα ἐξεώσαντες τῶν Ἀθύρων. διαπλευσάντων δὲ αὐτῶν ἱκανοὺς σταδίους, καὶ μέλλοντας ἀπόλλυσθαι προσορμῆσαι τῇ Λαμψάκῳ, κἀκεῖθεν ἀμείψαντας τὴν ὁλκάδα, κατήχθησαν τῇ εἰκοστῇ ἡμέρᾳ ἐν Ὑδρεντῷ τῆς Καλαβρείας. μετὰ δὲ τετραμηνιαῖον χρόνον ὑπέστρεψαν εἰς Ῥώμην, ἀναγγέλλοντες τῷ πάπᾳ Ἰννοκεντίῳ τὰ συμβάντα αὐτοῖς, μήτε σύνοδον εὑρεθέντες, μήτε τὰ ἔγγραφα ἀναγνόντες, μήτε μὴν ἐγνωκότες τί γεγόνασιν οἱ περὶ Δημήτριον καὶ Κυριακὸν καὶ Εὐλύσιον καὶ Παλλάδιον τῶν συναποσταλέντων αὐτοῖς ἀπὸ Ῥώμης μετὰ τῶν γραμμάτων τοῦ βασιλέως Ὁνωρίου, καὶ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου. ἀλλ' οὔτε ἠδυνήθησαν μαθεῖν, τί γέγονεν ὁ μακάριος Ἰωάννης. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν σταλέντων ἐπισκόπων ἀπὸ Ῥώμης καὶ τῆς γενομένης κατ' αὐτῶν σκευωρίας, Ἀρκαδίου μηδὲν ἐξ αὐτῶν ἐγνωκότος.

67
Iohannis ſcripta Cucuſi, Περὶ τοὺς σκανδαλισθέντας, *ad Cyriacum, Conſtantinop. preſb. Olympiadē. inde tranſlatus Arabiſſum: inde Pytiuntem: ſed in itinere moritur Comanis.*

Ὁ δὲ μακάριος Ἰωάννης οἰκήσας τὴν Κουκουσὸν ἐν τῷ οἴκῳ Ἀδελφίου ἔτος ἕν, ἐκ πλείστου διαθρέψας πένητας τῆς Ἀρμενίας, οὐ τοσοῦτον σίτῳ, ὅσον λόγῳ (ἔφθασε γὰρ κατ' ἐκεῖνον καιρὸν λιμὸς μέγας τὴν χώραν ἐκείνην πικρῶς καὶ παιδαγωγοῦσα, καθάπερ λόγου τὴν πόλιν Κωνσταντίνου) κἀκεῖσε πάλιν διάγων οὐκ ἐνέλιπε ταῖς αὐτοῦ διδασκαλίαις παραμυθούμενος καὶ νουθετῶν τὸν λαὸν Κωνσταντινουπόλεως, ὡς καὶ ἐπιστολαῖς διαφόροις χρήσασθαι πρὸς αὐτούς. καὶ πρῶτον μὲν ἐκδίδοται λόγον πρὸς τοὺς σκανδαλισθέντας ἐπὶ ταῖς παρανομίαις ταῖς γενομέναις καὶ τῇ τοῦ λαοῦ καὶ πολλῶν ἱερέων διώξει καὶ διαστροφῇ, ἔχοντα κεφάλαια εἰκοσιτέσσαρα, οὗ ἡ ἀρχή· Ἰατρῶν παῖδες, ὅταν πυρέττοντάς τινας, ἢ ἕτερον νόσημα νοσοῦντας μέλλωσι θεραπεύειν, αὐτοὺς πρῶτον ἐπιζητοῦσι τοὺς κάμνοντας ἰδεῖν, καὶ τὰ ἑξῆς· ἅτινα τῷ ποθοῦντι ἔξεστιν ἀναγνῶναι, καὶ τὴν ἐκ τούτων ὠφέλειαν πορίσασθαι. πάλιν δὲ δυσὶν ἐπιστολαῖς κέχρηται πρὸς Κυριακὸν τὸν ἐπίσκοπον, ἧς προτέρας ἡ ἀρχὴ οὕτως ἔχει· Φέρε δὴ πάλιν ἐπαντλήσω σου τῆς ἀθυμίας τὸ ἕλκος, καὶ διασκεδάσω τοὺς λογισμοὺς τοὺς τὸ νέφος τοῦτο συνάγοντας, καὶ τὰ ἑξῆς· τῆς δὲ δευτέρας ἐπιστολῆς πάλιν ἡ ἀρχὴ οὕτως ἐμφέρεται· Καὶ τὰ σώματα σφοδροῖς παλαίσαντα πυρετοῖς, καὶ τὰ μετ' ἔπειτα παραμυθητικὰ λόγια. ὡσαύτως δὲ πάλιν ἑτέροις γράμμασιν ἐχρήσατο πρὸς Κωνσταντῖνον πρεσβύτερον, καὶ πρὸς Ὀλυμπιάδα τὴν ὁσίαν παρθένον καὶ διάκονον. καὶ ταῦτα μὲν ἐκ πολλῶν ἐτάξαμεν, φανεροῦντες τοῦ ἁγίου ἐκείνου ἀνδρὸς τὴν τοῦ λαοῦ φροντίδα ἐν στέρνοις ἀεὶ ἔχοντα, οὐ μόνον ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ ὑπάρχοντα, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐξορίᾳ οὐδὲν περὶ ἑαυτοῦ περιποιούμενος, Παύλου μιμητὴς γενόμενος. βασκαίνοντες δὲ αὐτὸν ἀδελφοκτόνοι μεταφέρουσιν αὐτὸν εἰς Ἀραβισσὸν διαφόροις ὑποβάλλοντες αἰκισμοῖς καὶ κακουχίαις, ἵνα τὸ ζῆν ἀπολείπῃ· κἀκεῖ πάλιν οὐ μικρῶς διαλάμψας ταῖς ἀρεταῖς. Οὐ γὰρ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη, οὐδὲ λύχνος φαιδρῶς καιόμενος ξυλίνῳ σκεπασθῆναι μοδίῳ. ἐξήγειρε γὰρ καθάπερ ἐξ ὕπνου τῆς ἀγνοίας πρὸς τὴν τοῦ λόγου ἀκτῖνα ἐκ πάσης τῆς περιχώρου τοὺς ἄγαν κεκαρωμένους τῇ ἀπιστίᾳ. σφοδρότερον δὲ τῇ φλογὶ τῆς βασκανίας καταφλεγόμενοι οἱ περὶ Σευηριανὸν καὶ Πορφύριον καὶ ἕτεροί τινες τῆς Συρίας ἐπίσκοποι παρασκευάζουσιν αὐτὸν κἀκεῖθεν μετενεχθῆναι. βαρὺς γὰρ αὐτοῖς ἦν, οὐ μόνον ἐν ταῖς νομιζομέναις εὐημερίαις, ἀλλὰ πολὺ πλέον ἐν ταῖς δυσημερίαις, ἀφυῶς διακειμένοις περὶ τὴν φύσιν τῶν πειρασμῶν, οὐ μεμνημένοις τοῦ πρὸς τὸν ἀπόστολον θείου χρησμοῦ ἐπὶ ταῖς θλίψεσι γενομένου, τό, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. θεασάμενοι γὰρ τὴν Ἀντιοχέων ἐπὶ τὴν Ἀρμενίαν, κἀκεῖθεν πάλιν ἐπὶ τὴν Ἀντιοχέων τὴν Ἰωάννου εὔχαριστον φιλοσοφίαν ᾄδοντας, ηὔχοντο καὶ τὸ ζῆν ἀπορρῆξαι, καθάπερ ὑπὸ μαστίγων, τῶν διηγημάτων, βασανιζόμενοι. τοιοῦτος γὰρ ὁ μισόκαλος φθόνος, ὡς τοὺς παρόντας τῶν ἐπομένων αὐτοῖς κληρικῶν θαυμάζοντας λέγει·

Matth. 5. 15.

β. Κορ. ιβ. 9.

ἴδοντο, νεκρὸν φοβερὸν, τοὺς ζῶντας καὶ κεκτημένους διαπτοοῦντα, καθάπερ τοὺς παῖδας τὰ μορμολύκεια. βαβαὶ, οἱ τὰς κοσμικὰς δυναστείας καὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἐμπημμένοι πλοῦτον ἐπ' ἐξουσίας μετὰ καὶ τὰς τῶν πραγμάτων ἀρχὰς, τὸν ἱερέα, τὸν μόνον, τὸν ἄοπλον, τὸν ἀσθενῆ τῇ σαρκὶ, τὸν ἐξόριστον δεδιότες ὠχριῶσι. μηκέτι οὖν καρτερήσαντες τῇ σκηνῇ κρύπτειν τὸν ὄφιν, ἀποστείλαντες εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐκπορίζουσιν ἀντιγραφὴν σφοδροτέραν μετὰ προστίμου ἐντὸς στενῆς προθεσμίας μετενεχθῆναι αὐτὸν εἰς Πιτυοῦντα, τόπον πανέρημον τῶν Τζάνων, ἐπικείμενον τῇ ὄχθῃ τῆς Ποντικῆς θαλάσσης. τέρμα γὰρ τοῦτο καὶ τοῦ Πόντου, καὶ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας τοῖς ὠμοτάτοις γειτνιῶν βαρβάροις. αὐτοῦ δὲ ὁδοιποροῦντος πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν τοῦ φθάσαι αὐτὸν τὸν ὁρισθέντα αὐτῷ τόπον τῆς ἐξορίας, τῇ νυκτὶ ἀγρυπνοῦντος αὐτοῦ, καὶ τὰς εἰωθυίας αὐτῷ ψαλμῳδίας ποιουμένου, καὶ δεήσεις ἀναπέμποντος τῷ Θεῷ, εἰσῆλθον πρὸς αὐτὸν Πέτρος καὶ Ἰωάννης οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, οὓς ἐθεάσατο, ἔτι αὐτοῦ ὄντος ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Χαίροις, ποιμὴν ἀγαθὲ τῶν λογικῶν Χριστοῦ προβάτων, γενναιότατε ἀθλητά. ἀπεστάλημεν παρὰ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν δεσπότου καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ πρὸς σὲ ἐνισχῦσαί σε καὶ παρακαλέσαι σε ἐν τοῖς κόποις σου, οἷς ὑπέμεινας διὰ τὴν καθαριότητα τοῦ συνειδότος σου. ἤλεγξας γὰρ βασιλεῖς ἀθέσμως διαγινομένους, μιμητὴς γενόμενος Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἐλέγξαντος τὸν δυσσεβῆ Ἡρώδην διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. διὸ ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου. ὁ γὰρ μισθός σου πολὺς ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ. ὅθεν εὐαγγελιζόμεθά σοι χαρὰν μεγάλην, ὅτι ἔτι ὀλίγαι ἡμέραι εἰσὶ διὰ μέσου, καὶ ἐκδημήσεις πρὸς Κύριον τὸν Θεόν σου, καὶ ἔσῃ ἀναπαυόμενος σὺν ἡμῖν ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ εἰς ἀτελευτήτους αἰῶνας. θάρσει οὖν, νενίκηκας τοὺς ἐχθρούς σου, καὶ τοὺς μισοῦντάς σε κατήσχυνας· τὸν ἀντίπαλόν σου διάβολον κατεπάτησας, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ δαίμονας ἐθριάμβευσας. μέλλει δὲ καὶ ἡ Εὐδοξία σκώληκας ἐκβράσαι, καὶ ζητῆσαί σε εἰς βοήθειαν, καὶ οὐ μὴ εὕρῃ, καὶ τελευτήσει ἐν τῇ νόσῳ αὐτῆς μετ' ὀδύνης μεγάλης. ἀνίατα γὰρ νοσήσει, διότι παρὰ Κυρίου πληγήσεται.

Ἐπέδωκαν δὲ αὐτῷ καὶ βρῶσίν τινα εἰπόντες· δέξαι, φάγε τοῦτο, καὶ οὐ δεήσῃ ἑτέρας τροφῆς ἐν τῷ παρόντι βίῳ. αὕτη γὰρ ἐπαρκέσει σοι μέχρις οὗ τὸ πνεῦμά σου εἰς χεῖρας τοῦ Κυρίου παραθῇ. ὁ δὲ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν. ἦσαν δὲ σὺν αὐτῷ ἐν τῇ ἐξορίᾳ πρεσβύτεροι δύο καὶ διάκονος εἷς, οἵτινες συνηκολούθησαν αὐτῷ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, σχέσει τῇ πρὸς αὐτὸν κεκρατημένοι. ἤκουσαν δὲ τοὺς λόγους τούτους καὶ αὐτοὶ παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἡνίκα ὡμίλουν τῷ μακαρίῳ Ἰωάννῃ, καὶ ἐχάρησαν πάνυ, εὐφραινόμενοι καὶ ἀγαλλιώμενοι σφόδρα, ὅτι τοιούτῳ ἀνδρὶ μεμνημένῳ παρὰ τοῦ Θεοῦ συνεκακοπάθησαν, καὶ ἠξιώθησαν οὐ μόνον τῶν ῥημάτων ἀκοῦσαι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους ὀφθαλμοφανῶς θεάσασθαι. ἦσαν γὰρ καὶ αὐτοὶ ἀγρυπνοῦντες καὶ ἀνεῳγμένας ἔχοντες τὰς τοῦ σώματος ὄψεις, καὶ πάντα ἀκριβῶς κατεῖχον. οἱ δὲ διάγοντες αὐτὸν στρατιῶται τοῦ ὑπάρχου τῶν πραιτωρίων ἐπὶ τοσοῦτον αὐτὸν κατέπειγον διὰ τῆς ὁδοῦ, λέγοντες τοιαύτας ἔχειν τὰς ἐντολάς, ὡς εἰ ἀποθάνοι κατὰ τὴν ὁδὸν, μειζόνων ἀξιωθήσονται τῶν βαθμῶν. καὶ ὁ μὲν εἷς ἐξ αὐτῶν ἐλάττω φροντίσας τῆς παρούσης στρατείας, φιλανθρωπίαν τινὰ ποσῶς διακλέπτων ἐνεδείκνυτο· ὁ δὲ ἕτερος ἐπὶ τοσοῦτον ἦν ἀπηνὴς καὶ δύσκολος, ὡς τὰς εἰς τὸν ἅγιον γινομένας κολακείας παρὰ τῶν προστυγχανόντων ἐπὶ φειδοῖ τοῦ ἁγίου, ὕβρεις νομίζειν, τούτου μόνου φροντίζων τὸν Ἰωάννην δυσθανατοῦν. τοῦ μὲν γὰρ λάβρου ὄντος ὑετοῦ, ἀφροντίστως ἐξῄει, ὡς διὰ νώτων καὶ στέρνων τοῦ ἁγίου φέρεσθαι τὰς τῶν ὑδάτων λιβάδας. σφοδρότερον δὲ πάλιν καῦμα ἡλίου ἀντὶ τρυφῆς ἡγεῖτο, εἰδὼς ἐν τούτῳ δυσφορεῖν τὸ Ἐλισσαιϊκὸν κρανίον τοῦ μακαρίου· εἰς πόλιν δὲ ἢ εἰς κώμην, ἔνθα λουτροῦ παραμυθία ἦν, οὐδὲ στιγμὴν ὥρας ὁ δύστηνος συνεχώρει ἀναμεῖναι. καὶ ἐπὶ τούτοις πᾶσιν ἐπὶ τρίμηνον τὴν ἀργαλεωτάτην ἐκείνην βαδίζων ὁδὸν, ἔμενεν ὁ ἅγιος διαστίλβον ἔχων τὸ σωμάτιον, καθάπερ μῆλον ἐπ' ἄκρων κλάδων φοινισσόμενον. ὁ δὲ φιλάνθρωπος Θεὸς οὐκ εἴασεν εἰς ἐκεῖνο τὸ πολίδριον ἀπαχθῆναι τὸν καλλίνικον αὐτοῦ ἀθλητήν· ἀλλὰ πλησιάσαντες τῇ Κομάνῃ (τόπος δὲ αὕτη τοῦ Εὐξείνου Πόντου) καθάπερ γέφυραν παρῆλθον τὴν Πιτυοῦντα, ἔξω τοῦ τείχους ἐν τῷ μαρτυρείῳ μείναντες ἀπὸ πέντε, ἢ ἓξ σημείων. κατ' αὐτὴν δὲ τὴν νύκτα παρέστη αὐτῷ ὁ τοῦ τόπου ἐκείνου μάρτυς (Βασιλίσκος ὄνομα αὐτῷ, ὃς μαρτυρεῖ ἐπίσκοπος ὢν Κομανῶν, ἐν Νικομηδίᾳ, ἐπὶ Μαξιμιανοῦ, ἅμα Λουκιανῷ τῷ ἐν Βιθυνίᾳ πρεσβυτέρῳ ὄντι Ἀντιοχείας) φήσας, θάρσει, ἀδελφὲ Ἰωάννη· αὔριον γὰρ ἅμα ἐσόμεθα. φασὶ δὲ προειρηκέναι τὸν μάρτυρα καὶ τῷ παραμένοντι πρεσβυτέρῳ τῷ ναῷ, ἑτοίμασον λέγων τὸν τόπον τῷ ἀδελφῷ Ἰωάννῃ. ἔρχεται γὰρ αὔριον. ἔχων δὲ πιστὸν τὸν χρησμὸν ὁ μακάριος Ἰωάννης ἐπὶ τὴν αὔριον παρακαλεῖ τοὺς στρατιώτας ἕως πέμπτης ὥρας ἐκεῖσε παραμεῖναι. οἱ δὲ μὴ πεισθέντες ἐξήλαυνον. ὁδεύσαντες δὲ ὡς σταδίους τριάκοντα, πάλιν ὑποστρέφουσιν εἰς τὸν τόπον τοῦ μαρτυρείου, ἀφ' οὗ καὶ ἀπῆραν, ἔχοντος αὐτοῦ ὀξέως. οὕτως οὖν ἐλθὼν, ἐπιζητεῖ ὁ Ἰωάννης τὰ ἄξια αὐτοῦ τοῦ βίου λαμπρὰ ἱμάτια, καὶ ἀποδυσάμενος τὰ πρότερα, ἐνεδύσατο νήφων, ἀλλάξας ἕως ὑποδημάτων· τὰ δὲ λοιπὰ διένειμε τοῖς παροῦσι, καὶ κοινωνήσας τῶν δεσποτικῶν συμβόλων, ποιεῖ τὴν τελευταίαν εὐχὴν ἐπὶ τῶν παρόντων, εἰπὼν, τὸ ἐξ ἔθους ῥῆμα· Δόξα τῷ Κυρίῳ πάντων ἕνεκεν· ἐπισφραγισάμενός τε τὸ ὕστερον ἀμὴν, ἐξῆρε τοὺς πόδας τοὺς ὡραίως δραμόντας ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν τὴν μετάνοιαν ἑλομένων, καὶ ἐλέγξαντας τοὺς τὴν ἁμαρτίαν πλουσίως γεωργήσαντας. εἰ δὲ οὐδὲ ὤνησαν οἱ ἔλεγχοι τοὺς φαύλους· τοῦτο οὐκ αἰτία τοῦ παρρησιασαμένου, ἀλλ' ἰταμότης τῶν μὴ ἀνασχομένων. αὐτὸς δὲ εἰς τὴν ἀγήρω μετετέθη ζωὴν προστεθεὶς πρὸς τοὺς ἁγίους πάντας τοὺς τῷ Θεῷ εὐαρεστηκότας πατέρας, πατριάρχας, ἀποστόλους τε καὶ μάρτυρας, τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς, ὅτε καὶ τὸ τίμιον ξύλον τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὑψοῦται εἰς σωτηρίαν μὲν τῶν ὀρθῶς πιστευόντων εἰς τὸν ἐν αὐτῷ τανυσθέντα, ὄλεσιν δὲ τῶν βλασφημούντων αὐτόν, τῇ ἑξῆς ὑπατείᾳ, ἥτις ἦν Ὀνωρίου τὸ ἕβδομον, καὶ Θεοδοσίου τὸ δεύτερον, τὴν κόνιν ἀποτιναξάμενος, καὶ πρὸς Χριστὸν διαπεράσας, καθὼς γέγραπται· Ἥξεις δὲ εἰς τὸν τάφον σου, ὥσπερ σῖτος ὥριμος κατὰ καιρὸν θεριζόμενος· παρανόμων δὲ ψυχαὶ ἄωροι τεθνήξονται. Τοσοῦτος δῆμος παρθένων καὶ ἀσκητῶν καὶ τῶν ἐπὶ σεμνότητι βίου μαρτυρουμένων παρῆν, ἀπό τε Συρίας, καὶ Κιλικίας, καὶ Πόντου, καὶ Ἀρμενίας, ὡς τοὺς πολλοὺς νομίσαι ἀπὸ συνθήματος αὐτοὺς παραγεγενῆσθαι. ἐνταφεὶς δὲ καὶ ἑορτασθεὶς, καθάπερ ἀθλητὴς νικηφόρος, τὸ καλῶς ἀγωνισάμενον σῶμα ἀπετέθη παρὰ τὴν θήκην μετὰ τοῦ εἰρημένου μάρτυρος ἐν τῷ αὐτῷ μαρτυρείῳ. τοιγαροῦν δι' ἐλευθεροστομίαν ἐξωρίσθη, καὶ τοὺς ἴσους καὶ ὁμοίους τοῖς ἐπαινετοῖς καὶ ἀθλοφόροις καὶ μάρτυσιν ἐκομίσατο στεφάνους, καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν κατάστασιν ἤχθη, ὡς τὰ ἔργα καὶ ἡ τῆς ἐντεῦθεν ζωῆς ἀγαθὴ μετάστασις μαρτυρεῖ.

Ιωβ. ε. κϛ.

Ταύτην ἐβδελύξαντο διαφερόντως τὴν ἀδικίαν οἱ τῆς Εὐρώπης ἐπίσκοποι. τῆς γὰρ δεδρακότων σφᾶς αὐτοὺς ἀπέκριναν κοινωνίας, καὶ Ἰλλύριοι δὲ πάντες τῆς μερίδος ἐγένοντο. τῶν δὲ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα πόλεων οἱ πλεῖστοι ἔφυγον μὲν τῆς ἀδικίας τὴν κοινωνίαν, τὸ δὲ τῆς ἐκκλησίας οὐκ ἐμέρισαν σῶμα. ὁ δὲ σκοπὸς τῆς ἐκκλησίας Ῥωμαίων οὗτος ἦν ἕως τέλους μὴ κοινωνῆσαι τοῖς ἀνατολικοῖς ἐπισκόποις, μάλιστα Θεοφίλῳ, ἕως ἂν οἰκουμενικὴ σύνοδος γένηται ἰατρεύουσα σεσηπότα μέλη τῶν ταῦτα ἐργασαμένων. εἰ γὰρ καὶ κεκοίμηται ὁ μακάριος Ἰωάννης, ἀλλ' ἐγρηγόρησεν ἡ ἀλήθεια, δι' ἣν ἡ ζήτησις ἔσται. τελευτήσαντος δὲ τοῦ μεγάλου τῆς οἰκουμένης διδασκάλου, ἀπῆλθον οἱ δύο πρεσβύτεροι καὶ ὁ διάκονος οἱ σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἐν Ῥώμῃ πρὸς Ἰννοκέντιον τὸν πάπαν, καὶ ἀφηγήσαντο αὐτῷ πάντα τὰ συμβάντα τῷ μακαρίῳ Ἰωάννῃ ἐν τῇ ἐξορίᾳ· καὶ ὡς ἐθλίβετο ὑπὸ τῶν μετακομιζόντων αὐτὸν στρατιωτῶν ἐκπίπτων εἰς τόπον, καὶ περὶ τοῦ σωθέντος ἔθνους δι' αὐτοῦ τῇ τοῦ Θεοῦ

ἐπικουρία

68 *Occidẽtales Episcopi iniuriam Iohanni factã deteſtantur. presbyteri 2. et Diaconus vnus (Iohannis in exilio comites perpetui) poſt mortem Iohannis Romam venientes omnia renunciant Innocentio: qui Honorium Imperatorem adit. ſcribit Innocentius ad Arcadium, & Sacramentorum communione priuat: ſcribit item Honorius.*

ἐπικουρία ἐκ τῆς ἡλιακῆς λατρείας καὶ πιστεύσαντος τῷ Θεῷ· ἔτι μὴν καὶ περὶ τῆς ὀπτασίας Πέτρου καὶ Ἰωάννου καὶ περὶ τῶν ῥηθέντων αὐτῷ ὑπ' αὐτῶν, καὶ περὶ τῆς κοιμήσεως αὐτοῦ, καὶ τῆς ὀπτασίας τοῦ μάρτυρος Βασιλίσκου προειπόντος αὐτῷ περὶ αὐτῆς κοιμήσεως αὐτοῦ. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ πάπας ἐθαύμασε μεγάλως, ἅμα τε καὶ περίλυπος γενόμενος λέγει τοῖς παροῦσιν· ἴδετε ποῖον φωστῆρα τῆς ἐκκλησίας καὶ κήρυκα τῆς πίστεως ἐξώρισαν οἱ τῆς Ἑῴας ἐπίσκοποι ἀδίκως. ἆρα τί ἐστιν αὐτοῖς ἐν τῷ νῦν αἰῶνι; καὶ τί μέλλει ἔσεσθαι αὐτοῖς ἐν τῷ μέλλοντι; καὶ ποίαν ἀπολογίαν εὐαπόδεκτον ἔχουσιν εἰπεῖν τῷ κριτῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ, ὅταν μέλλωσι στῆναι τῷ ἀπαραλογίστῳ βήματι τοῦ Χριστοῦ; ταῦτα εἰπὼν παραγίνεται πρὸς τὸν βασιλέα Ὁνώριον, καὶ ἀναγγέλλει αὐτῷ πάντα, ἅπερ ἤκουσε παρὰ τῶν κληρικῶν· ἔτι μὴν καὶ περὶ τῆς βασιλίσσης Εὐδοξίας πῶς οὐκ ἐνέδωκεν ἐκ τῆς μνησικακίας, ἧς εἶχε πρὸς Ἰωάννην, ἄχρις ἂν εἰς πέρας ταύτην ἐξενέγκῃ καθελοῦσα αὐτὸν τῆς ἐπισκοπῆς διὰ τῶν ἀδοκίμων ἐκείνων ἀνθρώπων τῶν εἰς τοῦτο συμπραξάντων αὐτῇ, ἐπείπερ ἠλέγχετο ὑπ' αὐτοῦ· περὶ ὧν ἐπεχείρει ποιεῖν ἀκαθηκόντως ἐν ἁρπαγαῖς χρημάτων καὶ κτημάτων τῶν πέλας καὶ φόνων ἀδίκων πολλῶν. ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς κατενύγη τὴν ψυχὴν σφόδρα. ἦν γὰρ θεοσεβὴς πάνυ, διατελῶν ἅπαντα τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον ἐν εὐχαῖς καὶ νηστείαις καὶ ἀγρυπνίαις καὶ ἀναγνώσεσι, προσέχων ἑαυτῷ μεγάλως εἰς τὰ πρὸς σωτηρίαν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, καὶ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πάπᾳ· Πᾶσα ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα ἐπλήσθη τῶν ἀδικιῶν τῆς γυναικὸς ἐκείνης. πλειστάκις γὰρ ἦλθον αὗται εἰς τὰς ἀκοάς μου, καὶ βύων τὰ ὦτα ἀπεστρεφόμην βδελυττόμενος αὐτάς, μὴ θέλων ὅλως ἀκροάσασθαι τοιούτων πονηρῶν λόγων. καὶ τί πρᾶξαι οὐκ οἶδα. διαφόρως γὰρ καὶ τῷ ἀδελφῷ μου Ἀρκαδίῳ γέγραφα περὶ αὐτῆς, ὅπως ταύτην ἀναστείλῃ ἐκ τῶν τοιούτων πραγμάτων, ὅπως μὴ ἔλθῃ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν τὰ ἁμαρτήματα αὐτῆς· καθάπερ ἐπὶ Ἠλεὶ τὸν ἱερέα καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ χάριν τῶν ἁμαρτιῶν Ὀφνὶ καὶ Φινεὲς τῶν τέκνων αὐτοῦ. καὶ οὐκ εἰσήκουσέ μου, ἀλλ' ὡς ἔοικεν, οὔτε ἐκείνου ἀκούει. ἀλλὰ γράψον αὐτῷ καὶ σύ· εἰκὸς κἂν σοῦ ἀκούει, καὶ διορθοῦται. τότε ὁ πάπας Ἰννοκέντιος ἔγραψεν ἐπιστολὴν Ἀρκαδίῳ τῷ βασιλεῖ περιέχουσαν τάδε· Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἰωάννου βοᾷ πρὸς τὸν Θεὸν κατὰ σοῦ, βασιλεῦ, ὡς ποτε Ἄβελ τοῦ δικαίου κατὰ τοῦ ἀδελφοκτόνου Κάϊν, καὶ παντὶ τρόπῳ ἐκδικηθήσεται. οὐ μόνον δὲ τοῦτο πεπραχας, ἀλλὰ καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης διωγμὸν κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας καὶ τῶν ἱερέων αὐτοῦ συνεστήσω, ἐξώσας τὸν μέγαν τῆς οἰκουμένης διδάσκαλον ἐκ τοῦ θρόνου τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ ἀκρίτως, συνδιώξας αὐτῷ καὶ τὸν Χριστόν. οὔτε γὰρ οὕτως ὀδύρομαι περὶ ἐκείνου (ἐκεῖνος γὰρ τὸν κλῆρον ἔλαχε μετὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ βασιλείᾳ) κἂν ἡ ἀφόρητος ἡ συμφορά· ἀλλὰ θλίβομαι φροντίζων πρότερον μὲν τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ὑμῶν καὶ περὶ τῶν στερηθέντων καὶ λιμωξάντων τῆς ἐκείνου πανσόφου καὶ πνευματικῆς διδαχῆς καὶ νουθεσίας. οὐ μόνον γὰρ ἡ Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησία ἐζημιώθη τῆς ἐκείνου καλλιρρύτου γλώττης, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ ὑφήλιος ἐχήρευσεν ἀπολέσασα τοιοῦτον ἔνθεον ἄνδρα, πειθηνίοις μιᾶς γυναικὸς παραχωρήσαντες τοῦτο γενέσθαι τὸ δραματούργημα. πλὴν ἐκδέξεται τὴν ἐντεῦθεν τιμωρίαν, καὶ τὴν μέλλουσαν κόλασιν οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας ἀπαρχθεῖσαν αὐτῇ. εἰ γὰρ ὁ μακάριος Ἰωάννης τὸν βίον κατέλιπε, τὴν πίστιν τηρήσας, καὶ στηρίξας τοὺς σαλευομένους, ἀλλ' εἰς ἀλήκτους αἰῶνας τὴν ἀδαπάνητον τρυφὴν καὶ ἀθάνατον ζωὴν ἐκληρονόμησεν. ἡ δὲ νέα Δαλιδὰς ἡ κατὰ μικρὸν τῷ ξυρῷ τῆς πλάνης ξυρήσασα, ἐπήγαγεν ἑαυτῇ κατάρας ἐκ πολλῶν στομάτων, δεσμεύσασα φορτίον ἁμαρτημάτων βαρὺ καὶ δυσβάστακτον, προσθεῖσα καὶ τοῦτο τοῖς προτέροις αὐτῆς ἁμαρτήμασι. διὸ ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος καὶ ἁμαρτωλός, ὡς πιστευθεὶς τὸν θρόνον τοῦ μεγάλου ἀποστόλου Πέτρου, ἀφορίζω σὲ καὶ ἐκείνην τῆς μεταλήψεως τῶν ἀχράντων μυστηρίων Χρι-

ἴσ. ἀκούει

γρ. μαινομ

σοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ παντοῖοι ἐπίσκοποι, ἢ κληρικοὶ ὄντες τοῦ τάγματος τῆς ἁγίας ἐκκλησίας τολμῶντα ἐπιχειρῆσαι καὶ μεταδοῦναι ὑμῖν, ἀφ' ἧς ὥρας ἀναγνῶτέ μου τὸν παρόντα συνώδεσμον ὑπὸ καθαίρεσιν εἶναι). Εἰ δὲ καὶ βιάσονται ἵνα ὡς ἐξουσιασταί, καὶ παρεξέλθωσι τοὺς δοθέντας ἡμῖν κανόνας παρὰ τοῦ σωτῆρος διὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἀποστόλων, ἔστωσαν ἐπιστάμενοι, ὡς περὶ τούτων μὲν οὐ μικρὸν τὸ ἁμάρτημα γενήσεται ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτε οὐ δυνήσεται ἀξίωμα βασιλικόν τινα ὠφελῆσαι· ἐκείνων δὲ τὰ ἐντὸς ἐκχυθήσονται ἐπὶ τῆς γῆς πρὸς ὑπόδειγμα πάντων. Ἀρσάκιον δὲ, ὃν εἰσηγάγετε εἰς τὸν θρόνον τῆς ἐπισκοπῆς ἀντὶ τοῦ μεγάλου Ἰωάννου, καὶ μετὰ θάνατον καθαιρούμενον σὺν πᾶσι τοῖς συγκοινωνήσασιν αὐτῷ παραθέσει ἐπισκόποις, οὗτινος οὐδὲ τὸ ὄνομα ἐγγραφήτω τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις. ἀνάξιος γάρ ἐστιν, ὡς μοιχεύσας τὴν ἐπισκοπήν. Πᾶσα γὰρ φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἐκριζωθήσεται. Ματθ. 15. 13. προστιθέμεθα δὲ καὶ τῇ καθαιρέσει Θεοφίλου ἀφορισμὸν καὶ ἀναθεματισμὸν καὶ τελείαν ἀλλοτρίωσιν τοῦ χριστιανισμοῦ. Γεγράφηκε δὲ καὶ Ὀνώριος Ἀρκαδίῳ τάδε· Οὐκ οἶδα ποία ἀντικειμένη ἐνέργεια ἐπλάνησέ σε, γυναικὶ καταπιστεῦσαι ἑαυτόν, καὶ διαπράξασθαι τοιαῦτα τὰ κακά, οἷα οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκε χριστιανῶν εὐσεβὴς βασιλεύς. καὶ γὰρ πάντες οἱ ἐνταῦθα ὅσιοι ἐπίσκοποι τῆς ὑμῶν καταβοῶσι βασιλείας, ὅτι τοὺς τοποτηρητὰς τῆς Ῥωμαίων ἁγίας ἐκκλησίας τοὺς εἰς ὑμετέραν τιμὴν καὶ τῆς συναθροιζομένης συνόδου στηριγμὸν καὶ βεβαίωσιν σταλέντας παρ' αὐτῆς, ἐν φρουρίοις διαφόροις στενοῖς καὶ τεθλιμμένοις θέμενοι λιμοκτονεῖσθαι προστετάχατε. πρὸς οἷς γὰρ ὑμᾶς οὐκ ἔφιλαι θεραπεῦσαι αὐτούς, φιλοφρόνως ξενοδοχήσαντες (ὅπερ οὐ ξένοι τὴν ὑμετέραν βασιλείαν ἡ τούτων θεραπεία· ἀλλὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἐπλήθυνε τοῦ Θεοῦ τὰς πλουσίας δωρεὰς ἐφ' ἡμᾶς, πρὸς τούτοις καὶ λύτρωσιν πλημμελημάτων ἡμῖν πορίζοντος τοῦ κεφαλαίου) τἀναντία δὲ ὑμᾶς πρᾶξαι οὐκ ὠκνηκότες. ἃ γὰρ μεθ' ἑαυτῶν ἔφερον ἀργύρια εἰς χρείαν τῶν σωματικῶν ἀναλωμάτων ἀφαιρεθῆναι προστετάχατε, διδωκότες αὐτοῖς καὶ εἰς τοῦτο ἀφορμὴν τοῦ καταστενάξαι ὑμῶν πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, μὴ ἐνθυμηθέντες τοῦ παρὰ τοῦ σοφωτάτου παροιμιαστοῦ ῥητοῦ τοῦ εἰρηκότος· Μὴ δώσῃς ἀφορμὴν ἀνθρώπῳ καταράσασθαί σε. ἐν γὰρ τῷ στεναγμῷ τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰσακούσεται αὐτοῦ ὁ πλάσας αὐτόν. πρὸς ἐπὶ τούτοις δὲ ἰδίᾳ βουλῇ καὶ ἰδίῳ κρίματι ἐκβαλὼν, ἐπισκόπους ἄλλους ἐνεθρόνισας, παριδὼν τὴν ἀποστολικὴν τιμήν. Ταῦτα δὲ πάντα καὶ παρὰ Θεῷ, καὶ παρὰ ἀνθρώποις οὐ μικρὸν τὸν ψόγον ἐπάγει. σπούδασον οὖν μὴ λόγοις, ἀλλ' ἔργοις τὰ σεσηπότα μέλη θεραπεῦσαι, καὶ πληροφορῆσαι πάντας ἡμᾶς εἰς τὴν τούτων ἐκδίκησιν, ἐπιστάμενος ὡς αἱ τῶν ἱερέων ὑπὲρ ὑμῶν προσευχαὶ τὰς ἡμετέρας βασιλείας διηνεκῶς κρατύνουσι.

69 *Arcadius pœnas expetit de omnibus Iohannis inimicis. datq́; ipse & Eudoxia literas ad Papam, vt recipiantur in communionem.*

Δεξάμενος δὲ τὰ τοιαῦτα γράμματα ὁ βασιλεὺς Ἀρκάδιος, ἐν πάσῃ ἀθυμίᾳ κατέστη ἐναγώνιος γενόμενος, καὶ κελεύει ζητηθῆναι ἐν τῇ πόλει, εἰ εἰσί τινες ἐν αὐτῇ ἐκ τῶν συσκευασαμένων κατὰ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου. ἦσαν δὲ ἐν αὐτῇ κατὰ συγκυρίαν Μηνᾶς καὶ Θεότεκνος καὶ Ἱερακίων οἱ ἀνέψιοι Θεοφίλου τοῦ Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἀκάκιος ὁ Βεῤῥοίας καὶ Σευηριανὸς ὁ Γαβάλων. γνοὺς δὲ ὁ βασιλεὺς περὶ αὐτῶν, ἐκέλευσεν ἐξαχθῆναι αὐτοὺς μετὰ πάσης ἀτιμίας, καὶ ἐν εἱρκτῇ ἀποκλεισθῆναι, ἕως οὗ σκέψηται τί ποιήσει περὶ αὐτῶν. τότε δὴ ἀναζητεῖ καὶ τοὺς δράσαντας εἰς τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοποτηρητὰς Ῥώμης, ἅπερ ἐδηλώθη αὐτῷ διὰ τῶν γραμμάτων Ὀνωρίου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. καὶ μαθὼν ὡς διὰ Μαρίνου τοῦ ἀνθρώπου τῆς βασιλίσσης καὶ τῶν τέκνων " αὐτοῦ ταῦτα γεγόνασι, αὐτῆς κελεύει τούτους μὲν διὰ ξίφους μόρον μετελθεῖν, καὶ τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ξύλοις κρεμασθῆναι, καὶ πάντας δὲ τοὺς ἰδίους, εἴτε συγγενεῖς, εἴτε ἀνθρώπους τῆς βασιλίσσης, τοὺς εὑρεθέντας αἰτίους τῆς τοιαύτης συσκευῆς, ἐκέλευσε τοὺς ἐν ἀξιώμασιν ὄντας ἐκπεσεῖν τῆς ἀξίας, καὶ τὴν τούτων ὕπαρξιν ἀφαιρεθῆναι, τοὺς δὲ ἄλλους πληγαῖς καὶ βασάνοις διαφόροις καὶ φυλακαῖς ἀναλωθῆναι· τὴν δὲ βασι-

λισσαν Εὐδοξίαν ἐπιτρέπει ἔν τινι κοιτῶνι τοῦ παλατίου καθεσθῆναι, καὶ μηδένα εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὴν, εἰ μήτι ταῖς ἄβραις αὐτῆς, μήτε δὲ αὐτὴν πώποτε προσελθεῖν. ἐκείνη δὲ πληγεῖσα τὰ ὑπογάστρια ἐκ τῆς θλίψεως καὶ τῆς αἰσχύνης, ἔπεσεν εἰς ἀρρωστίαν τὴν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν λεγομένην αἱμόρροιαν. Ταῦτα δὲ πάντα ἔγνωσαν οἱ μετακομίσαντες μαγιστριανοὶ τὰ γράμματα τοῦ βασιλέως ἀπὸ Ῥώμης ἐν Κωνσταντινουπόλει. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀρκάδιος μετὰ τὸ ποιῆσαι αὐτὸν τὰς λεχθείσας ἐπεκδικήσεις εἰς τοὺς τὴν σκευωρίαν κατεργασαμένους κατὰ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου, ἀντιγράφει τῷ πάπᾳ Ἰννοκεντίῳ τάδε· Πάντες ἄνθρωποι ἴσασιν οἱ εὖ φρονοῦντες, ὅτιπερ τὰ κατὰ ἄγνοιαν γινόμενα οὔτε Θεὸς, οὔτε νόμοι κολάζουσιν· ἀλλ' οὔτε τις ὑπὲρ ἑτέρου δίκην εἰσπράττεται. ὅθεν ταῦτα γέγραφα πληροφορῶν τὴν ὑμετέραν πατρότητα, ὡς '''ἐπιμαρτυρῶντος φιλανθρώπου Θεοῦ οὐκ ἔγνων τι τῶν συμβάντων τοῖς ὑμετέροις ἐπισκόποις καὶ κληρικοῖς, ἀλλ' ἀθῷός εἰμι τοῦ κρίματος αὐτῶν. ἀρτίως δὲ ταῦτα μαθὼν, πᾶσαν τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἐκδίκησιν πεποίημαι εἰς τοὺς πεπραχότας αὐτοῖς τὰ τῷ Θεῷ μὴ λανθάνοντα. εἰ γὰρ εἰμὶ συμμέτοχος αὐτῶν εἰς τοῦτο, οὐκ εἶχον τούτους κακῶσαι· περὶ δὲ τοῦ ἐν ὁσίᾳ τῇ μνήμῃ μακαρίου Ἰωάννου τοῦ γεγονότος ἐπισκόπου τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, οὐκ ἐκ τῆς ἡμετέρας αἰτίας γέγονεν εἰς αὐτὸν, ὅπερ ἐγένετο, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπισκόπων εἰπόντων καινοτομίαν αὐτὸν πεποιηκέναι τῶν κανόνων τῆς ἐν Νικαίᾳ ἁγίας συνόδου, καὶ ὅτι ἄξιός ἐστι καθαιρέσεως, ἀναδεξάμενοι τὸ κρίμα τῆς τοιαύτης καθαιρέσεως κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν. πεισθεὶς οὖν ἐγὼ τοῖς λόγοις αὐτῶν, ὡς ἐπισκόποις, συνῇδον δι' ἕνα ἄνθρωπον μὴ σχίσαι τὴν ἐκκλησίαν καὶ διασπάσαι τὰ μέλη αὐτῆς. καὶ εἰ ὅλως ὤφειλόν τινες ἀφορισθῆναι τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἐκεῖνοί εἰσιν ἄξιοι τοιούτου ἐπιτιμίου, ὡς διαπραξάμενοι εἰς αὐτὸν ἀκανονίστως, εἴ τι οἱ αὐτοὶ ἐτόλμησαν ποιῆσαι. ἡμεῖς δὲ τί ἐπταίσαμεν, ἱερέων ψευσαμένων, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἀθετησάντων; πλὴν τοὺς εὑρεθέντας ἐξ αὐτῶν ἐνδημοῦντας πρὸς ἡμᾶς ἐνθάδε ἀπέστειλα πρὸς τὴν ὑμετέραν ὁσιότητα, ὀφείλοντας ἀναγγεῖλαι ὑμῖν τὰ παρακολουθήσαντα πάντα, καὶ εἴ τι αἴτιός εἰμι τοῦ τοιούτου πράγματος, ἢ συμμύστης τῆς δραματουργίας αὐτῶν. εἰ δὲ καὶ εἰσὶν ἄξιοι ἀνταμοιβῆς, ὡς συκοφάνται, χρήσηται αὐτοῖς, ὡς κελεύει, τοῦτο καὶ ἡμῶν βουλομένων καὶ θελόντων πρὸς διόρθωσιν ἄλλων. λοιπὸν, παρακληθῇ ἡ σὴ πατρικὴ ἁγιωσύνη, καὶ μὴ ἀμετόχους καὶ ἀσυντάκτους ἡμᾶς κατακρίνῃ τῆς τοῦ Χριστοῦ ποίμνης καὶ τῆς ἀχράντου καὶ θείας κοινωνίας τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος αὐτοῦ, πάντων ἀξιουμένων τῆς τούτων μεταλήψεως. εἰ γὰρ καὶ ἀκάκως τοῦτο συνεχωρήσαμεν γενέσθαι ὑπ' αὐτῶν εἰς τὸν μακάριον Ἰωάννην, ἀλλ' οὖν συγγνώμην αἰτούμεθα παρ' ὑμῶν, ἐφ' οἷς ἡμάρτομεν. εἰ δὲ καὶ πάλιν δέοι τινὰ μάστιγα νόσου ἐπελθεῖν ἡμῖν πρὸς σωφρονισμὸν τῶν ἐπταισμένων, οὐδὲ τοῦτο παραιτούμεθα, ἀλλὰ προθύμως ὑπομένομεν τὴν παιδείαν Κυρίου, μὴ ἐκλυόμενοι ὑπ' αὐτῆς. Ὃν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει, κατὰ τὸν ἀποστολικὸν λόγον. μόνον μὴ στερηθῶμεν τῶν σωτηρίων συμβόλων. περὶ δὲ τῆς σῆς θυγατρὸς Εὐδοξίας γνῶθι, πάτερ, ὡς καὶ αὐτὴ ἀνταπέδωκε κατὰ σφάλμα αὐτῆς, οὐ μετρίως, ὅθεν ἐκ τῆς τοιαύτης θλίψεως καὶ λύπης ἐν ἀρρωστίᾳ βαρυτάτῃ κατακεῖται αὐτήν. καταξίωσον οὖν καὶ αὐτὴν μὴ ἀμοιρῆσαι τῶν ἁγίων μυστηρίων τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, καὶ μὴ ἐκδικήσῃς πολλαχῶς. οὐ γὰρ πατάξει Κύριος δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό. γέγραφε δὲ καὶ ἡ βασίλισσα πρὸς αὐτὸν, ἀπολογουμένη περὶ τῶν ἐπ' ἐκκλησίαις διαφόρως ἐπαγομένων αὐτῇ ὕβρεων παρὰ τοῦ μεγάλου Ἰωάννου τὰ δοκοῦντα αὐτῇ. ἐκεῖνος δὲ ὁ μακάριος τινὰ μὲν ὀνομαστὶ οὐχ ὕβρισε πώποτε, ἀλλὰ τὰς αἰτίας μόνον ἤλεγχε τῶν σφαλλομένων· καὶ οἱ ταύτας πράττοντες, εὐθέως ᾐσθάνοντο τῶν λεγομένων, ὡς δι' αὐτοὺς ταῦτα εἰρῆσθαι, καὶ ἐδόκουν γνωστοὶ αὐτῷ εἶναι, ὅτι καὶ ἐλάνθανον. ὅθεν πολλοὶ μὲν παρ' ἑαυτοῖς συνειδότες τῶν ἁμαρτιῶν ἀπείχοντο, πῆ μὲν διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον, πῆ δὲ καὶ διὰ τὴν τῶν ἀν-

θρώπων

ἴσ. ἐπιμαρ
ροῦντος

θρέψαντα αἰσχύνην καὶ τοὺς ἐπ' ἐκκλησίας ὀνειδισμοὺς αὐτοῦ. οἱ δὲ ἄλλοι ἐκ τῶν τοιούτων ἐλέγχων εἰς τὸ ἀμεινότεροι μὴ προκόπτοντες, ἀλλὰ καὶ ἐχθροὶ αὐτῷ, ὡς πληρωθῆναι εἰς ἑκατέρους τὸ εἰρημένον· Ἔλεγχε, φησί, σοφόν, καὶ ἀγαπήσει σε· μωρόν, καὶ προσθήσει τοῦ μισεῖν σε. ἀντιγράφει δὲ ὁ βασιλεὺς Ἀρκάδιος Ὀνωρίῳ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, τὰ ὅμοια τῶν γραφέντων τῷ πάπᾳ Ἰννοκεντίῳ ἀπολογούμενος περί τε τοῦ μακαρίου Ἰωάννου, καὶ περὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ τοποτηρητῶν Ῥώμης, αἰτήσας αὐτὸν παρακαλέσαι τὸν πάπαν, λύσιν δοῦναι αὐτοῖς τοῦ ἐπιτιμίου, τοῦ τῶν ἁγίων μυστηρίων δεσμοῦ.

Παροιμ. θ. η.

Δεξάμενοι δὲ ἀμφότεροι τὰ γράμματα τοῦ Ἀρκαδίου, καὶ μαθὼν ἐξ αὐτῶν ὁ πάπας Ἰννοκέντιος τὴν τοῦ βασιλέως μετάνοιαν, ἐθαύμασε τὴν ταπεινοφροσύνην αὐτοῦ. ἐγνωκὼς δὲ καὶ παρὰ τῶν μαγιστριανῶν τὴν γεγενημένην ἐκδίκησιν τοῦ μεγάλου Ἰωάννου εἰς τοὺς πταίσαντας εἰς αὐτόν, γράφει Πρόκλῳ τῷ ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ Κυζίκου ἀνελθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ μεταδοῦναι τοῖς βασιλεῦσι τῶν ἀχράντων μυστηρίων, καὶ ποιμᾶναι τὴν ἐκκλησίαν αὐτῆς ἄχρις ἂν ἀνακριθῇ τὸ κατὰ Ἀττικὸν πρᾶγμα, εἴπερ ἄξιός ἐστι τις εὑρεθῆναι τῆς ἐπισκοπῆς τῆς πόλεως ἐκείνης. δεξάμενος δὲ ὁ Πρόκλος τὰ γράμματα τοῦ πάπα, κατέστησεν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας Κυζίκου κληρικοὺς πιστοὺς καὶ ὁσίους τοποποιοῦντας αὐτόν, καὶ ἀνέρχεται ἐν Κωνσταντινουπόλει. ἐκτελέσας δὲ τὴν θείαν μυσταγωγίαν μετέδωκεν αὐτοῖς τῆς ἀναιμάκτου θυσίας. ποιήσας δέ τινας ἡμέρας ἐν τῇ πόλει ἐξηγούμενος ἐπ' ἐκκλησίᾳ τοῖς λαοῖς παρεμυθεῖτο αὐτοὺς μειλίχως. εὗρε γὰρ αὐτοὺς ἀφόρητον θλῖψιν ἔχοντας χάριν τοῦ στερηθῆναι αὐτοὺς τῆς μελιρρύτου γλώττης Ἰωάννου καὶ τῆς θείας καὶ πνευματικῆς αὐτοῦ διδασκαλίας, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ἀδελφοί, οὕτως εἰμὶ ἐγὼ πρὸς τὸν μακάριον Ἰωάννην, ὥσπερ πηγὴ πρὸς θάλασσαν, καὶ ῥύαξ πρὸς ποταμόν. τίς γὰρ δυνήσεται ὁμοιωθῆναι ἐκείνῳ ἐν ἐξηγήσεσι; γράφει δὲ πάλιν ὁ πάπας πρὸς τοὺς βασιλεῖς Ἀρκάδιον καὶ Εὐδοξίαν ταῦτα· Ἀπεδεξάμην ὑμῶν τὴν κατὰ Θεὸν σπουδήν, ἥνπερ διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνεδείξασθε. ὅθεν τῶν ἱερῶν δεσμῶν ἀνεθέντες ἐν τοῖς δεσποτικοῖς συμβόλοις προσέλθετε ἐρρωμένοι. προστάξαι δὲ κελεύσατε καὶ τὸ ὄνομα Ἰωάννου τοῖς ἱεροῖς ἐγγραφῆναι διπτύχοις. δίκαιον γὰρ τοῦτο ὑπάρχει μὴ στερηθῆναι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀξιομνημονεύτου αὐτοῦ ὀνόματος. γράψαι δὲ Θεοφίλῳ καταξιώσατε ἕτοιμον εἶναι εἰς τὴν κελεύσει Θεοῦ καθολικῶς γενομένην σύνοδον ἐν Θεσσαλονίκῃ, μέσην οὖσαν ἡμῶν τε καὶ τῶν Ἑῴας ἐπισκόπων. δι' ἑαυτοῦ γάρ, εἰ τῷ Θεῷ φίλον ἐστί, τῇ τοιαύτῃ συνόδῳ ἐπιβήσομαι, καὶ τὰ φονικῶς καὶ ἀκανονίστως ὑπ' αὐτοῦ προβάντα εἴς τε τὸν ἐπίσκοπον Ἰωάννην καὶ Ἰσίδωρον τὸν ἀξιοπρεπῆ ξενοδόχον καὶ τοὺς ἄλλους ἀσκητὰς ἀνακρίναντες, δείξομεν αὐτῷ, τὴν αὐθεντίαν ἔχοντες Πέτρου τοῦ ἁγίου τῶν ἀποστόλων προκρίτου, γενέσθαι θεοφιλῆ, καὶ μὴ καλεῖσθαι ὃ οὐκ ἔστι. ὁ Θεὸς τέκνα διαφυλάξει ὑμᾶς. ἐρρῶσθαι ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ πάντοτε εὔχομαι, διαμένοντας τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ὑπὸ πάντων εὐχαριστουμένους. Τοὺς δὲ περὶ Ἀκάκιον καὶ Σευηριανὸν εἰσαγαγὼν ὁ πάπας, ἀτενίσας πρὸς αὐτούς, ἔφη, φόβῳ συνεχομένους, καὶ λογισμοῖς πλείοσι κυματουμένους, Τό, τί ἄρα μέλλει ὁ πάπας ἀποφήνασθαι κατ' αὐτῶν· ὑμεῖς ἐστε οἱ καθελόντες τὸν ὅσιον ἐκεῖνον καὶ περιβόητον ἄνδρα καὶ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλον, ἀναδεξάμενοι καὶ τὸ κρίμα τῆς καθαιρέσεως αὐτοῦ εἰς τὰς ἰδίας ὑμῶν κεφαλάς; ὁρᾶτε τί πεποιήκατε. πολλῆς γὰρ τῆς ἀνοίας τοῦτο ἀνάπλεον, οὐ μικρὰν τὴν κόλασιν ἐπιφέρει τοῖς οὕτω θρασυνθεῖσι κατὰ τοῦ δικαίου, καὶ τὴν τῶν ἀνημέρων λύκων γνώμην ἀναλαβοῦσιν. οἱ δὲ ἐσιώπησαν, μηδὲν ἀπολογησάμενοι. πάλιν δὲ λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ πάπας· Ὁ Θεός, τέκνα, ἐὰν εὐάρεστον αὐτῷ ἐστι, συγχωρήσει ὑμῖν τὸ σφάλμα ὑμῶν. εἴπατε δὲ Θεοφίλῳ, τῆς ἀνιέρου ἐπιτιμίας μηδαμῶς ἐλευθερούμενος εὐτρεπίζου εἰς σύνοδον, ὡς κατάδικος εὑρεθῆναι διὰ σὲ καὶ μόνον εὑρισκομένου μου κελεύσει Θεοῦ ἐν αὐτῇ. τοῦτο γὰρ αὐτῷ γέγραφα, καὶ τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ Ἀρκαδίῳ. ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος

70 *Recipiuntur in communionē Arcadius & Eudoxia. Proclo cura demandatur eccleſia Conſtantinop. Seueriano & Acacio acriter increpitis ignoſcit Innocentius. Arcadius Theophilo ſcribit, vt ſe futuro ſiſtet concilio: is verò Innocentio mortuo euadit.*

πόντος, ἀπέλυσεν αὐτὸν ἀσιάντως φιλοτιμησάμενος αὐτούς. δεξάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς τὰ γράμματα τοῦ πάπα Ιννοκεντίου, ἐχάρη λίαν, καὶ ἔσπευσε πᾶσαν ὑπακοὴν καὶ θεραπείαν αὐτοῦ ποιῆσαι. παραυτὰ δὲ καὶ παραχρῆμα γράφει Θεοφίλῳ ταῦτα· Πάντα τὰ κλίματα τῆς οἰκουμένης ἐτάραξας, καὶ τὸν ἱερέα αὐτῆς συσκευασάμενος τὴν τοποκρατορείαν σου κατέλαβες, οὐκ εἰδὼς ὅτι καὶ τῇ θεϊκῇ δίκῃ ὑπόκεισαι καὶ τῇ ἡμετέρᾳ ἀλώσει, ἐξ ἧς οὐκ ἔστι σοι διαφυγεῖν ὁποτέρας ἀλκήν. τὴν οὖν παρὰ σοῦ τολμηθέντων κρίσιν καὶ δίκην μέλλων δέχεσθαι, παρασκευάζου ἐν τάχει ἐν Θεσσαλονίκῃ παρεῖναι πάντων ὑπαυλιῶν, ἵνα ἐκεῖ κρινόμενος σὺν τοῖς συνυπερέξασί σοι, εἴ τι δίκαιον παρὰ τῶν κανόνων εὑρεθείη, ἐγκολπώσασθαι. πειθαρχῶν οὖν ταῖς ἡμετέραις κελεύσεσι, πᾶσαν ἀνάγκην, εἰ καὶ σώματος ᾖ, ἀποβαλόμενος, μήτε μὴν διορίας ἔνδοσιν λαμβάνων, ἀποβὰς γοργῶς τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως, τῇ προειρημένῃ πόλει σπουδαίως ἐπίβηθι· ἵνα πάντα τὰ διὰ σοῦ ἀθέως πραχθέντα ὁ Θεὸς δι' ἡμῶν ἐκδικήσῃ. Δεξάμενος οὖν ὁ Θεόφιλος τὴν κέλευσιν ταύτην, καὶ σκοτωθεὶς, ὡς ἐκ πάντων ἀπορρήξας, πέμπει ἐπισκόπους ἅμα Κυρίλλῳ τῷ συγγενεῖ αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῆς Νιτρίας, παρακαλέσαι Ἰσίδωρον καὶ τοὺς διωχθέντας παρ' αὐτοῦ μοναχοὺς τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ πρεσβείαν ποιήσασθαι. οἱ δὲ εἶπον αὖθις· ἀναγγείλατε αὐτῷ, πατέρες, μὴ ὀλιγωρεῖ. οὐδαμοῦ γὰρ ἐξέρχεται. πεπλήρωται γὰρ ὁ χρόνος τῆς ζωῆς Ιννοκεντίου. διαλύεται τοίνυν ὅλον τὸ κινούμενον· ἀμεριμνείτω οὖν τῆς ἐνταῦθα ἀδημονίας ἡ τοῦ Θεοῦ δίκη σε διαδέξεται. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Θεόφιλος ἀμέριμνος γέγονεν. οὐ μετὰ πολὺ γὰρ ἐτελεύτησεν ὁ πάπας Ιννοκέντιος κατὰ τὴν προφητείαν τῶν ἁγίων γερόντων. μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν τοῦ πάπα Ιννοκεντίου, ἀπεκυρώθη τὸ γράμμα τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ Ἀττικοῦ τοῦ ἐπιλαβομένου τοῦ θρόνου τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως μετὰ Ἀρσάκιον τὸν πρὸ αὐτοῦ γενόμενον· καὶ πολλοὶ μὲν περὶ τούτου ἐδυσχέραινον, ὀλίγοι δὲ καὶ ἔχαιρον. ὅμως οὗτοι ἴσχυσαν ὑπὲρ τοὺς πολλούς. ἦσαν γὰρ ἐξ αὐτῶν τινες τῆς βασιλικῆς αὐλῆς οἳ καὶ ἐνεῖργον τοὺς ὄχλους, καὶ ἔπειθον ἡσυχάζειν.

71 *Iohannis nomen diptychis inſcriptum. inimicorum Iohannis pena* θεήλατοι.

Οἱ δὲ τῆς Ἑσπερίας ἐπίσκοποι οὐ πρότερον τὴν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τῇ Ἑῴᾳ καὶ τὴν ἐν τῷ Βοσπόρῳ καὶ τῇ Θρᾴκῃ τὴν κοινωνίαν ἠσπάσαντο, ἕως ἐκείνου τοῦ θεσπεσίου Ἰωάννου τὸ ὄνομα τοῖς τεθνεῶσιν ἐπισκόποις συνέταξαν, καὶ Ἀρσάκιον μὲν τὸν μετὰ Ἰωάννην γενόμενον τῆς προσρήσεως ἠξίωσαν κατὰ τὴν κέλευσιν Ιννοκεντίου. Ἀττικὸς δὲ συνιδὼν διαιρουμένην τὴν ἐκκλησίαν διὰ τὸ τοὺς κοινωνικοὺς Ἰωάννου ἔξω αὐτῆς συνάγεσθαι, μνείαν αὐτοῦ ἐν ταῖς εὐχαῖς ποιεῖσθαι ἐκέλευσεν, ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων τῶν κεκοιμημένων εἰώθει γίνεσθαι, διὰ τοὺς πολλοὺς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπανελθεῖν ἐλπίσας. τοῦτον κοινωνικὸν ἐδέξαντο οἱ τῆς Ἑσπερίας ἐπίσκοποι, πολλάκις μὲν πρεσβευσάμενον, πολλάκις δὲ τῆς εἰρήνης τυχεῖν ἀξιώσαντα. χρόνῳ ὕστερον ἐδέξαντο τὴν προσηγορίαν ἐγγράψαντα τοῦ Ἰωάννου τοῖς ἱεροῖς δέλτοις. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ μετὰ Πορφύριον τὸν θρόνον τῆς Ἀντιοχέων ποιμνίας, συμβαίνουσαν ἔχων τὴν ἀρχιερωσύνην καὶ τὴν πολιτείαν (ἐν ἀσκητικῇ γὰρ παλαίστρᾳ τὸν πρὸ τῆς ἐπισκοπῆς διατελέσας χρόνον, καὶ γυμνασάμενος ἐπὶ πλεῖστον ὤφθη γενναῖος ἀγωνιστὴς, καὶ λόγῳ παιδεύων, καὶ βεβαιῶν τῷ λόγῳ τὸν βίον) οὗτος πρῶτος τὴν Ἰωάννου προσηγορίαν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς διπτύχοις ἐνέταξεν. οὐκ ἄξιον δὲ ἀποσιωπῆσαι καὶ λήθῃ παραπέμψαι τὰ συμβάντα δεινὰ τοῖς τὴν σκευωρίαν ἐργασαμένοις κατὰ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου· ἵνα μὴ ὡς περιεργόν τι ἐργασάμενοι τοῖς πολλοῖς νομισθῶσιν, ἀλλὰ δεῖξαι τὴν τοῦ Θεοῦ ἀνεξικακίαν καὶ συγχώρησιν τῶν ἀδίκως γενομένων εἰς τὸν ἀθλητὴν αὐτοῦ Ἰωάννην, ὅπως στεφανηφόρον αὐτὸν ἀναδείξῃ κατὰ τὸν καρτερικώτατον Ἰώβ· πάλιν δὲ τὴν πρόσκαιρον εἰς αὐτοὺς ἀνταπόδοσιν γενομένην, ἐκδεχομένους δὲ καὶ τὴν αἰώνιον καὶ ἀπαραίτητον κόλασιν. Ἀμμώνιος γὰρ ὁ ἀσκητὴς, εἷς ὑπάρχων ἀδελφὸς τῶν λεγομένων Μακρῶν τῶν καὶ διωχθέντων ὑπὸ Θεοφίλου ἐκ τοῦ ὄρους τῆς Νιτρείας καὶ ἀπελθόντων εἰς τὸ στρατόπεδον, προεφητεύσας περὶ τὴν τοῦ βίου ἔξοδον ὡς οἱ περὶ Αὐρηλιανὸν καὶ Σισίννιον διηγήσαντο, εἶπεν· ὡς μεγάλου διωγμοῦ γενομένου καὶ σχίσματος ἐν ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις ἔχουσι τὸ τέλος τοὺς αἰτίους ἀπιπάγχαι, καὶ οὕτως εἰρηνεῦσαι τὰς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ· ὃ δὴ καὶ γέγονεν. ἐντεῦθεν γάρ τινων τὰ σώματα ἐπισκόπων τε καὶ κληρικῶν, ὁμοίως δὲ καὶ λαϊκῶν ἡ νόσος παραλαβοῦσα ποικίλοις πάθεσιν ἐμερίζετο, πυρετῷ μὲν μαλακῷ τὰ σπλάγχνα διακαίουσα, κνισμῷ δὲ ἀφορήτῳ τὴν ἐπιφάνειαν ὅλην τοῖς ὄνυξιν διορύττουσα, κώλου τε συνεχεῖς ἀλγηδόνες, τινὲς ὑδρωπιῶντες, περὶ δὲ τοὺς πόδας οἰδήματα πελιδνά· ἑτέρου δὲ ῥεύματα περὶ τὰ ἄρθρα θερμόν, ψυχρόν, τοὺς κακῶς ὑπογράψαντας δακτύλους ἔφθειρεν· ἑτέρου φλεγμονὴ καὶ διὰ μορίων τινὸς σηπεδὼν δυσωδίαν εἰς μακρὰν παρατείνουσα, σκώληκας γεννῶσα· ὀρθόπνοια δὲ πρὸς τούτοις, καὶ δύσπνοια, καὶ πολύτροπος τῶν μελῶν διάτασις. φαντασίαι γὰρ νυκτεριναὶ εἰς κύνας λυττῶντας καὶ ξιφήρεις βαρβάρους καὶ ἀλλόγλωσσον καὶ κυματώδη φωνὴν ἐξηχοῦντες μετεσχηματίζοντο, ἄϋπνοι τὸν ὕπνον ἀποτηροῦσαι. ἕτερος πάλιν ἐξ ἵππου πεσὼν καὶ χαυλιδῶν τὸ δεξιὸν καταάξας σκέλος, παραυτίκα τὸ ζῆν ἀπέρρηξεν ἀποκλασθείς. ἄλλος τῆς φωνῆς ἐταλχεύετο, μήτε τῷ ἰδίῳ στόματι τὰς χεῖρας προσαγαγεῖν δυνάμενος. ἕτερος ζῶν τὰ σκέλη ἕως τῶν γονάτων κατ' ὀλίγον ἐσαρίζετο ἐπὶ τελείαν ἐρυσιπέλου δῆθεν τὰς ἀφορμὰς γεννῶντος. ἄλλος τὴν γλῶσσαν οἰδήσας, ὥς φασι, μετὰ λάβρου πυρετοῦ ὡς διάφραγμα κεῖσθαι τῷ στόματι ἀντερείδων τοῖς ὀδοῦσι, μὴ χωρούσης τῆς γλώττης ἐν τῷ ὡρισμένῳ τῆς φύσεως μέτρῳ, ἐν πυξίῳ γράψας ἐξομολόγησιν ἐποιήσατο. καὶ ἦν ἰδεῖν θεήλατον ὀργὴν διαφόροις τιμωρίαις στρατηγεύουσαν. οἱ γὰρ τὸν τῶν ψυχῶν ἰατρὸν καὶ ἐπαοιδὸν προεξώσαντες, καὶ μεταστήσαντες τοῦ τῆς σωτηρίας ἐργαστηρίου τὸν ὑποφήτην, τοῖς τῶν σωμάτων ἰατροῖς εἰς αἰκισμὸν παρεδίδοντο, ὀδύνην μὲν χορηγούντων τοῖς νομιζομένοις φαρμάκοις, σωτηρίαν δὲ οὐκ ἐμποιούντων. Κυρῖνος δὲ ὁ τῆς Χαλκηδόνος ἐπίσκοπος, οὗ τὸν πόδα ἄκων Μαρουθᾶς, ὁ τῆς Ἀπαμείας ἐπίσκοπος ἐπάτησεν, οὕτω κακῶς διετέθη, ὡς σηπεδόνα ποιῆσαι ἐν ἀνάγκῃ, ὥστε ἀποπρισθῆναι τὸν πόδα. οὐχ ἅπαξ δὲ τοῦτο ἐγένετο, ἀλλὰ πλειστάκις ἀπεπρίζετο. ἐπενέμετο δὲ τὸ πάθος καὶ ὅλον τὸ σῶμα, ὥστε καὶ τὸν ἕτερον τοῖν ποδοῖν μεταλαβόντα τοῦ κακοῦ, τὸ αὐτὸ ὑπομεῖναι. τοῦ χάριν καὶ τούτου γέγονεν ἡ μνήμη τοιαύτη, ὅτι πολλοὶ ἔφασκον διὰ τὴν εἰς Ἰωάννην βλασφημίαν ταῦτα παθεῖν τὸν Κυρῖνον, ὅτι αὐτὸν ἀγριάτον συχνῶς ἀπεκάλει, ὥς μοι καὶ πρότερον εἴρηται. ηὔξησε δὲ τοὺς ὑπὲρ Ἰωάννου λόγους καὶ ἡ τῆς βασιλίδος Εὐδοξίας γενομένη ὀδυνηρὰ τελευτή. μετὰ γὰρ τὸ σχεῖν αὐτὴν τὸ πάθος τῆς αἱμορροίας, καθὼς φθάσαντες ἀνωτέρω εἴπομεν, σύντομα ἐξαγαγοῦσα εἰς τὰ ἀναγκαῖα αὐτῆς, σκωληκόβρωτον ἐγένετο ὅλον τὸ σῶμα αὐτῆς, καθὼς πρότερον οἱ ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Ἰωάννης τῷ ἀοιδίμῳ Ἰωάννῃ ἀπερχομένῳ εἰς τὴν ἐξορίαν. πολλῶν δὲ ἰατρῶν περιποιησαμένων αὐτήν, οὐκ ἠδυνήθησαν ἰάσασθαι τὸ πάθος. ἐπώζεσε γάρ, ὥστε μὴ δύνασθαί τινα φέρειν τὴν δυσωδίαν αὐτῆς. ὑποθυμιώντων δὲ αὐτῇ καὶ ἀφθονίαν ἀρωμάτων, θέλοντες νικῆσαι τὴν ἀποπεμπομένην δυσωδίαν καὶ ἀφανῆ βορβορώδη ὀσμὴν ἐξ αὐτῆς, καὶ οὐκ ἠδύναντο. ἔλεγε δὲ τοῖς ἰατροῖς, διὰ τὴν αἰτίαν οὐ δύνασθέ μου περιγενέσθαι τῆς ἀρρωστίας; οἱ δὲ εὐλαβοῦντο εἰπεῖν αὐτῇ, γινώσκοντες ὡς ἀνίατός ἐστιν. αὐτὴ δὲ ἀποκριθεῖσα λέγει αὐτοῖς· εἰ ὑμεῖς οὐκ οἴδατε τὴν αἰτίαν, ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ. αὕτη ἡ νόσος θεήλατός ἐστι διὰ τὸ πταῖσμα, ὃ πεποίηκα εἰς Ἰωάννην τὸν ἐπίσκοπον. καὶ ἐὰν μὴ ἐκεῖνος ὑπὲρ ἐμοῦ πρεσβεύσῃ τὸν Θεόν, οὐ μὴ ἰαθῶ. ἐπιβαρησάσης δὲ τῆς νόσου, καὶ γνοῦσα τὴν ἀπόγνωσιν τῆς ὑγείας, ἀναδίδωσι τοῖς τέκνοις Θεογνώστου τὸν ἀμπελῶνα αὐτῶν. οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἀδικηθεῖσιν ὑπ' αὐτῆς ἀναδέδωκε τὰ χρήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις αὐτῶν. Ἀρκάδιος δὲ ὁ βασιλεὺς ὀλίγον διαρκέσας μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο· καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ Θεοδόσιος ὁ υἱὸς αὐτοῦ. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ Θεόφιλος λιθουργικῷ πάθει περιπεσὼν ἐτελεύτησε, καὶ ἐκράτησε τοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας Κύριλλος ὁ συγγενὴς αὐτοῦ.

71 *Adelphij Arabiſſi Epiſcopi, qui Iohannem hoſpitio exceperat, viſio de Iohanne Chryſoſtomo.*

Ἀδέλφιος δὲ ὁ ἐπίσκοπος Ἀραβισσοῦ, ὃς ἦν ὑποδεξάμενος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ τὸν μακάριον Ἰωάννην ἐν Κουκουσῷ, ὅτε ἦν ἐξωρίσθη ἐν αὐτῇ, γέγονεν ἀνὴρ θαυμαστὸς ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις. εἶχε δὲ ἀγάπην καὶ παῤῥησίαν πολλὴν πρὸς αὐτόν. οὗτος ἀκούσας τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Ἰωάννου ἐν τῇ ἐξορίᾳ γενομένην, λύπην εἶχεν ἀφόρητον, ἐν ἑαυτῷ λογισμομαχῶν, πῶς ὁ τοιοῦτος ἀνήρ, ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, ὁ τοῖς λόγοις τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ κατακοσμήσας καὶ τοὺς λαοὺς εὐφράνας ἔξω τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἐτελεύτησε, καὶ μάλιστα ἐν ἐξορίᾳ τοῦ Θεοῦ συγχωρήσαντος τοῦτο γενέσθαι. ἐδέετο οὖν τοῦ Κυρίου μετὰ πολλῶν δακρύων ἀποκαλύψαι αὐτῷ, ἐν ποίᾳ καταστάσει ἐστὶ παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ εἰ μετὰ τῶν πατριαρχῶν ἐτάγη. ἐπὶ πολλὴν οὖν χρόνον τοῦτο εὐχόμενος, ἐν μιᾷ τῶν ἐν ἐκστάσει, ὁ θεωρεῖ ἄνδρα εὐειδῆ κρατήσαντα τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ χειρὸς, καὶ ἀπαγαγόντα εἰς τόπον λαμπρὸν καὶ ἔνδοξον, δεικνύοντα αὐτῷ τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν διδασκάλους. αὐτοῦ δὲ περισκοποῦντος, φησὶ θεάσασθαι ὃν καταθυμίως εἶχε, τὸν αὐτοῦ ἀγαπητὸν τὸν μέγαν Ἰωάννην, καὶ μὴ ἑωρακότος αὐτὸν, ἔδειξεν αὐτῷ πάντας γνωρίσας καὶ ἑκάστου τὸ ὄνομα. κρατήσας δὲ αὐτὸν πάλιν τῆς χειρὸς, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω τοῦ τόπου. ἠκολούθει δὲ αὐτῷ λυπούμενος, διὰ τὸ μὴ ἰδεῖν τὸν μακάριον Ἰωάννην μετὰ τῶν ὑπολοίπων πατέρων. αὐτοῦ οὖν ἐξερχομένου, φησὶν, ὁ ἐφεστηκὼς τῇ θύρᾳ κατασχὼν αὐτὸν, λέγει αὐτῷ, τί ἔχεις; διατί λύπησαι; αὐτοῦ οὖν μὴ ἀποκριθέντος αὐτῷ, πάλιν λέγει αὐτῷ· οὐδεὶς εἰσερχόμενος ἐνθάδε λυπούμενος ἐξέρχεται. τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος· ταύτη μοί ἐστι λύπη, ὅτι τὸν ἐμὸν προσφιλέστατον Ἰωάννην τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως οὐχ ὁρῶ μετὰ τῶν διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· Ἰωάννην τὸν τῆς μετανοίας λέγεις; λέγει αὐτῷ, ναί. ὁ δὲ πάλιν ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἄνθρωπος ἐν σώματι ὢν ἐκεῖνον ἰδεῖν οὐ δύναται. ἐκεῖ γὰρ παρίσταται, ὅπου ὁ θρόνος ἐστὶν ὁ δεσποτικός. ἐν τούτῳ οὖν πληροφορηθεὶς ὁ ἐπίσκοπος Ἀδέλφιος, ἐδόξασε τὸν Θεὸν τὸν ἀποκαλύψαντα αὐτῷ τὸ μυστήριον τοῦτο, καὶ τὴν λύπην αὐτοῦ εἰς χαρὰν μεταβαλόντα.

72 *Reliquiæ Chryſoſtomi poſt annos 35. iuſſu Imperatoris Comanis tranſlatæ Conſtantinopolim.*

Χρόνοις ἀθρόοις ὕστερον τὰ λείψανα τοῦ μακαρίου Ἰωάννου εἰς τὴν βασιλεύουσαν μετεκομίσθη πόλιν. Πρόκλου γὰρ τοῦ ἐπισκόπου Κυζίκου παραγενομένου ἐν Κωνσταντινουπόλει διά τινα χρείαν, θεωρήσας τοὺς χωριζομένους τῆς ἐκκλησίας διὰ τὴν καθαίρεσιν Ἰωάννου, πολὺς ὢν τῇ φρονήσει, παραμυθησάμενος τὸ πάθος τῆς λύπης αὐτῶν, τὸν βασιλέα Θεοδόσιον πείθει ἀνακομίσαι αὐτὰ ἐκ Κομάνων τεθαμμένα μετὰ τριακοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς κοιμήσεως αὐτοῦ. πέμψας γὰρ ὁ βασιλεὺς στρατὸν καὶ κληρικοὺς τοὺς μάλιστα ἐν ὀρθῷ βίῳ μεμαρτυρημένους καί τινας τῶν σπουδαιοτάτων μοναχῶν, ἐκέλευσεν αὐτοῖς μετὰ πάσης τιμῆς καὶ εὐλαβείας ἀγαγεῖν αὐτά, δεδωκὼς αὐτοῖς καὶ ἀμφία ἄξια κηδείας τοῦ λειψάνου. παραγενομένων δὲ αὐτῶν ἐν Κομάνοις ἀνήνεγκαν τὸ τίμιον καὶ ἅγιον αὐτοῦ λείψανον ἐκ τοῦ γλωσσοκόμου πρὸς τὸ κηδεῦσαι αὐτό, καθὼς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ βασιλεύς. τούτου οὖν ἀνενεχθέντος, συνέδραμον πάντες οἱ εὑρεθέντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ. ἦν δὲ ἀνήρ τις ἐκεῖσε ὑπὸ ὄφεως δηχθεὶς τὸν πόδα, καὶ γενόμενος χωλὸς προσεκαρτέρει τῇ ἐκκλησίᾳ προσαιτῶν. ἀκούσας οὖν, ἤρχετο καὶ αὐτὸς μετὰ πάντων εἰς προσκύνησιν τοῦ λειψάνου. λαβὼν οὖν μικρόν τι ῥάκος ἐκ τῆς κηδείας αὐτοῦ, ἐνείλησε τῷ ποδὶ αὐτοῦ τῷ κεκυλλωμένῳ. εὐθέως οὖν καὶ παραχρῆμα ἥπλωσε τὸν πόδα αὐτοῦ, καὶ γέγονεν ὑγιὴς, ὡς μηδέποτε ἀλγήσας αὐτόν, καὶ ἐξήλλετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ περιτρέχων ἔνθεν κἀκεῖσε, δοξάζων καὶ αἰνῶν τὸν Θεόν, μιμητὴς καὶ αὐτὸς γενόμενος τοῦ παρακαθημένου ἐν τῇ ὡραίᾳ πύλῃ ποτὲ χωλοῦ καὶ ἰαθέντος ὑπὸ Πέτρου καὶ Ἰωάννου τῶν ἁγίων ἀποστόλων. οἱ δὲ ἄνδρες τοῦ τόπου θεασάμενοι τὸ γεγονὸς παράδοξον θαῦμα, ἥρπαζεν ἕκαστος ἐκ τῶν

Πράξ. γ.

ἱματίων τῆς κηδείας τοῦ τιμίου λειψάνου ἐκείνου, καὶ ἐλάμβανον εὐλογίαν καὶ ἴασιν τῶν νοσούντων. ἤγαγον δὲ καὶ αὐτοὶ πολυτελῆ ἐσθῆτα, καὶ ἐστόλιζον αὐτόν. συνήχθη δὲ ὄχλος πολὺς ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων, καὶ ἐνεπόδιζον τοῖς σταλεῖσι παρὰ τοῦ βασιλέως λαβεῖν αὐτόν, κράζοντες μεγάλῃ τῇ φωνῇ καὶ λέγοντες, ὅτι ὃν ὁ Θεὸς ἔπεμψεν ἡμῖν σωτῆρα καὶ ἰατρὸν, οὐ συγχωροῦμεν ἐπαρθῆναι ἐξ ἡμῶν. στάσεως οὖν πολλῆς γενομένης περὶ τούτου, θεασάμενοι οἱ στρατιῶται καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς τοῦτο, ἐνεφάνισαν αὐτοῖς τοῦ βασιλέως τὴν κέλευσιν περιέχουσαν μὴ τολμῆσαί τινα ἐμποδίσαι αὐτοῖς ἐνέγκαι τοῦ ὁσίου τὸ μακάριον σκῆνος. μόλις οὖν μετὰ πολλοῦ κόπου ἠδυνήθησαν πεῖσαι αὐτοὺς παραχωρῆσαι αὐτοῖς λαβεῖν αὐτὸν, καὶ οὕτως ἤγαγον ἐν τῇ πόλει. περὶ τοῦ δὲ εἰσενεχθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ πόλει ὁ πιστὸς ὅμιλος, ὡς ἡ πείρᾳ, ἐν πελάγει διὰ τῶν πορθμείων χρησάμενοι τῷ Βοσπόρῳ, τὸ παρὰ τῇ Προποντίδι στόμα ταῖς λαμπάσι κατέκρυψε. καὶ δὴ εἰσελθόντος τοῦ ἁγίου αὐτοῦ λειψάνου ἐν τῇ πόλει μετὰ πολλῆς τιμῆς καὶ δορυφορίας δημοσίᾳ πομπευόμενον εἰς τὴν ἐπώνυμον τῶν ἀποστόλων ἐκκλησίαν κατέθεντο ἐν λάρνακι ἐνδόξως. πιστωθέντες οὖν οἱ διὰ τοῦτο χωριζόμενοι, ἡνώθησαν τῇ ἐκκλησίᾳ. τοῦτο δὲ γέγονεν ἐν τῇ ἓξ καὶ δεκάτῃ ὑπατείᾳ τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου περὶ τὴν εἰκάδα ἑβδόμην τοῦ Ἰανουαρίου μηνός. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπιθεὶς τῇ λάρνακι τοῦ ἁγίου τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ μέτωπον, ἱκετείαν ὑπὲρ τῶν γεγεννηκότων προσήνεγκε, συγγνῶναι τοῖς ἐξ ἀγνοίας ἠδικηκόσιν ἀντιβολήσας. τοῦ δὲ ὄχλου ἀναχωρήσαντος εἰσήγαγόν τινα ποδαλγὸν καὶ χειραλγὸν, ὃς ἦν ἐκ πλείστου χρόνου μὴ περιπατήσας ἐπὶ τῆς γῆς, μήτε μὴν καταφαγών τι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, ἀλλὰ βασταζόμενος καὶ τρεφόμενος διετέλεσε τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου τῆς ζωῆς αὐτοῦ. ἦσαν γὰρ οἱ δάκτυλοι τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν αὐτοῦ στρεβλωθέντες, καὶ τὰ σκέλη αὐτοῦ ἀποξηρανθέντα καὶ λεπτωθέντα, ὡς κάλαμος. τοῦτον τέθηκαν παρὰ τῇ σορῷ τοῦ ἁγίου. ὁ δὲ προσφερόμενος ἐδυσώπει αὐτὸν μετὰ δακρύων βοῶν καὶ λέγων· πάτερ ἅγιε, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὴν ταπείνωσίν μου, καὶ ἴδε τὴν θλίψιν μου καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς περιεχούσης με νόσου, καὶ παρακάλεσον ὑπὲρ ἐμοῦ τὸν πάντοτε ὑπὸ σοῦ θεραπευόμενον Θεὸν δωρήσασθαί μοι τὴν ἴασιν. ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, προσέψαυσε τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ τῇ σορῷ τοῦ λειψάνου, καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἰάθησαν οἱ πόδες αὐτοῦ. ἀναστὰς δὲ καὶ στὰς ἐν αὐτοῖς ὀρθῶς ἥπλωσε καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπάνω τῆς σοροῦ, καὶ κατεφίλει αὐτὴν μετὰ δακρύων δωρηθῆναι αὐτῷ τὴν τελείαν θεραπείαν. παραχρῆμα δὲ καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἰάθησαν καὶ οἱ δάκτυλοι ἀπεκατέστησαν εἰς τὴν προτέραν τάξιν, καὶ ὅλος ὑγιὴς γέγονε δοξάζων καὶ εὐλογῶν τὸν Θεὸν καὶ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου αὐτοῦ. καὶ πάντες δὲ οἱ θεωρήσαντες αὐτὸν οὕτως ἀθρόως ἰαθέντα, ἐθαύμαζον αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν Θεόν.

74 *Epilogus totius operis, cui intertexta duae conciones Chrysostomi: prior habita antequam iret in exilium prius, altera post reditum.*

Οὗτος ὁ βίος τοῦ μακαρίου Ἰωάννου, καὶ τοῦτο αὐτοῦ τὸ τέλος, καθὼς προγέγραπται, καὶ αὗται εἰσὶν αἱ κατ' αὐτοῦ γεγονυῖαι ἐπιβουλεῖαι. τίς δὲ ταῦτα διαπραξαμένοις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ δικαίως ἂν ἐρεῖ τις, ποῦ ἡ ἱερωσύνη; ποῦ ἡ ὁσιότης; ποῦ τὸ ἥμερον καὶ κοινωνικὸν τῆς φύσεως; ποῦ ἡ ἐντολὴ τοῦ σωτῆρος, τὸ, Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου, καὶ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄπελθε πρῶτον, καὶ διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ οὕτω πρόσφερε τὸ δῶρόν σου; ποῦ τὸ, Ἐάν τις σε ῥαπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον καὶ τὴν ἄλλην; ποῦ ἡ τῶν γραφῶν μελέτη, τὸ, Ἰδοὺ δὴ τί καλὸν, ἢ τί τερπνὸν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό; ποῦ τὸ, Ἀδελφοὶ ἐν ἀνάγκαις χρήσιμοι ἔστωσαν; διὰ τί δὲ τὸ, Ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθούμενος, ὡς πόλις ὀχυρὰ, ἀντιστρέψαντες πεποιήκατε, ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ συκοφαντούμενος ἢ λαφυραγωγούμενος, ὡς πόλις οἰκτρὰ καὶ ἀτείχιστος; τί ποτε οὖν, ὡς ἄμικτοι τὸ χρῆμα διώκειν ἐπιχειρήσατε τρὶς καὶ οὐχ ἅπαξ ἄθλιοι; ἵνα δὲ λέγω, ὡς περὶ ἐχθρῶν, φόνοι κατ' αὐτοῦ οὐχ ὑπὸ ἐσπεύσατε κινῆσαι; πῶς δὲ καὶ ἐπῆλθεν ὑμῖν οὕτω κατ' ἀλλήλων ἀγριαίνεσθαι; πόθεν δὲ καὶ τὴν τηλικαύτην μεταβολὴν ἐνεδείξασθε, ὡς ἀπὸ τοῦ ἠθισ-

ἐνέγκαι

Ματθ. ε. κγ.
Ματθ. ε. λθ.
Ψαλ. ρλβ. α.
Παροιμ. ιζ. ιη.
Παροιμ. ιη. ιθ.

σιν ἐπὶ τὸ ἀπηνέστερον καὶ ἀνημερώτερον μεταβαλεῖν; θαυμάζω, καὶ τῆς διαστροφῆς ἐκπέπληγμαι, ὁρῶν λίαν διακεκινημένον τὸ πλῆθος ἐπὶ τοῦτο. ἵνα τί δὲ οὕτω πολλῷ τῷ θράσει ἐπαιρόμενοι τὴν εὐθηνουμένην καὶ κεκοσμημένην τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν οἷα πολυγόνου μήτραν ὑβρίσαντι διακείραντες; ὡς ἐν ὑμῖν πληροῦσθαι τὸ προφητικὸν λόγιον· Ἀνθ' ὧν ἐδίωξας ἐν ῥομφαίᾳ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἐλυμήνατο μήτραν ἐπὶ τῆς γῆς. ἡ μήτρα ἡμῶν, ὁ θεῖος λόγος καὶ σωτήριος ἡμᾶς τε, καὶ κλῆρον ἔσπειρε καὶ ἐφύτευσεν ἐπὶ ἀμυθήτοις χρηστοῖς καὶ ἐπ' ὠφελίμοις πράγμασιν. ἀντὶ γὰρ τοῦ συναντιλαμβάνεσθαι ἀλλήλοις ὑμᾶς εἰς ἃ καὶ προσῆκε, καθ' ἑαυτῶν φόνους ἐμελετήσατε. τί μαθόντες, οὔτι ἡσυχάζειν καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἠρεμεῖν ἐκρίνατε, καὶ τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν χρείαν τῆς συναντιλήψεως κτισθέντες; τί ἐρραδιουργήσατε τὴν χάριν, οὐ μόνον μὴ ἐπικουφίζοντες τοὺς πόνους, ἀλλὰ καὶ προσαποθούμενοι, καὶ τῆς οἰκείας εὐγενείας ἀποσχίζοντες, τοῦ προφήτου πρὸς ὑμᾶς βοῶντος, Οὐχὶ πατὴρ εἷς πάντων ὑμῶν; οὐχὶ Θεὸς ἔκτισεν ὑμᾶς; ἀλλ' ἐρεῖτέ μοι· ἥμαρτεν εἰς τὸν νόμον. ποῖον; οἱ ὑμεῖς καταπατήσαντες τῇ πονηρίᾳ διασκεδάσαντες; ποῦ δὴ ὁ τῆς φύσεως νόμος, τὸ μετὰ χρηστότητος διορθώσασθαι; τί δὲ καὶ νόμῳ πολεμίῳ καταχρώμενοι, διώκετε ἐν οἷς βούλεσθε καὶ προαιρεῖτε, ἐναντίοις οὖσι καὶ ἔχθρας ἀξίοις; πόσῳ δὲ ἄμεινον ἦν συνοικοῦντας, καὶ ἐν ταῖς αὐταῖς διαιτωμένους, τὴν κοινωνίαν καὶ ἀγαθῶν βουλευμάτων ἀλλήλοις μεταδιδόναι εἰς χάριν, καὶ ἀρέσκειν τοῦ ἡμετέρου πατρός; τέκνων γὰρ ἀρετή, καὶ συμφωνία εὐχάριστος, καὶ σφόδρα εὐμενὴς τοῖς τεκοῦσι, μηδενὸς ἄλλου χρῄζουσιν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐγγόνων, ἢ τούτου. εὖ ἴστε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι φιλίας καὶ εὐνοίας σύνδεσμος, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ τὸ σπουδάζειν, καὶ πάντα πράττειν ἀρεσκόντως τῷ πατρὶ τῷ τῆς γνώσεως, καὶ διατροφῆς, καὶ διαμονῆς αἰτίῳ. οὐ παραφρονήσαντες, ὡς λέγω, πολέμους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐξήψατε κατὰ τὸν εἰπόντα προφήτην· Μανίαν ἐν οἴκῳ Κυρίου κατέπηξαν, ἀντὶ τοῦ παρορμᾶν καὶ προτρέπειν ἀλλήλους ἐπὶ κατὰ νοῦν καὶ γνώμην τοῦ πατρός, πολέμους ἀσυμβάτους, ἐργαζόμενοι ἐν ἀλλήλοις. προστίθημι δὲ ὅτι καὶ τὸν Θεὸν καὶ πάντας τοὺς προσχωροῦντας αὐτῷ, τοὺς μὲν υἱούς, ὑμῶν δὲ ἀδελφούς, σφόδρα ὀδύνησι, καὶ νῦν, καὶ σιωπᾶν οὐκ ἐπιτρέπει. οὐ γὰρ ὀλίγωρος, οὔτε τῆς τῶν τέκνων ὠφελείας ἄφρων ἐστί τις ἀχθόμενος. τοιγαροῦν ἐπί τε τῇ ὑμετέρᾳ φρενοβλαβείᾳ καὶ ἐπὶ τῇ τῶν διωκομένων καταδυναστείᾳ, διὰ τὸ παρελθεῖν ὑμᾶς οὐ κρινεῖ δίκαιον ἀτιμωρήτους, καθὼς ἐνήρξατο (οὔτε γὰρ αὐτῷ εὐπρεπές, οὔτε ὑμῖν ἀσφαλές) τό τε πάθος ὑμῶν οὐ φορητὸν ἐπιμελείας δεῖται οὐ τῆς τυχούσης διά τε πληγῶν καὶ τῶν ἀπὸ παιδείας μωλώπων οὐκ εὐαριθμήτων. χρὴ δὲ ὑμᾶς ὁρᾶν. πολὺ γὰρ τὸ ἀναίσθητον καὶ ἀκαμπὲς τοῦτο ὑμῖν ἐπιπολάζει. ἀδελφοὺς γνησίους καὶ ὁμοδιαίτους, πρὸς δὲ καὶ ὁμοσπόνδους, ὁμοτραπέζους τε καὶ ὁμολέκτους, μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς συγγενείας τετυχηκότας οὕτως εἰς μῖσος αἴσχιστον περιετρέψατε, ὡς καὶ τῶν ἰδίων ὅρων, καὶ τῆς κοινῆς ἑστίας ἀποδιοπομπεῖσθαι καὶ πόρρω ἀπελαύνειν, ἀπόλεις καὶ ἀοικήτους, πρὸς δὲ καὶ φυγάδας, ὅσον ἐφ' ὑμῖν ἧκε μέρος, κατασκευάσαντες· καὶ ταῦτα οὐ πρὸς πόσον τινὰ χρόνον τὴν φυγάδα ὁρίσαντες, ἀλλ' ὅσον ἐδυνήθητε καὶ ἐπ' ἄπειρον, διὰ τὸ ὁμόθυμον καὶ λίαν παρακεκινημένον ὑμῶν. ὃ ἔτι αὐτοῖς, καὶ τῷ μακαρίῳ Ἰωάννῃ κεκτῆσθαι ἐνεγκόντων, τὸ ἔχθος ἀναζωπυροῦντες, καὶ ὥσπερ ἠκονημένον ξίφος, μέχρι θανάτου κατ' αὐτοῦ χαλῶντες τὴν γλῶτταν· τὴν μνήμην ἀσπάζεσθαι ἀντὶ διδασκαλίας ἐπωφελοῦς, τὴν κατηγορίαν, καὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας εἰς μολυσμὸν τῶν ἀκουόντων, ἐκχέοντες. καὶ ταῦτα μὲν ὑμῖν, οἷς ὁ Κύριος ἐν ἐλέει καὶ φιλανθρωπίᾳ ἀποδώσει κατὰ τὰ ἔργα. ποῖοι δὲ καὶ ἐπίσκοποι, οἵτινες τὸ πλεῖον δῆμος πειρασμοῖς καὶ στρατιαῖς καὶ ἀξιώμασιν ἐγκαθώρμησαν, παραβαίνοντες τὸν εἰπόντα νόμον, Οὐ δώσουσιν οἱ ἱερεῖς τοὺς υἱοὺς αὐτῶν εἰς ἄρχοντας τῶν βασιλέων· τὰ δὲ τοῦ πνεύματος συσκευαῖς καὶ δυσημερίαις καὶ φρουραῖς ἢ περιορισμοῖς ἐνδαπανῶντες, ἀκέραιοι πιόντες τὴν ὁμοίαν, ἐκ τούτου νομίζοντες ἀτιμάζειν τοὺς φίλους τῆς ἀρετῆς, περὶ ὧν προφη-

Αμως. α. 11.

Μαλαχ. β.

Ωσ. θ. ι.

Λευϊτ. ιθ. κα.

πιν

πεν ὁ σωτήρ, Ἐλεύσονται ἡμέραι, ἐν αἷς δόξουσιν οἱ ἀποκτείνοντες ὑμᾶς λατρείαν προσφέρειν τῷ Θεῷ. καὶ οὐδέπου περὶ ἑλλήνων εἶπεν· ἐπεὶ εἰρήκει ἂν, τοῖς θεοῖς, οἱ πλείονες παρὰ τὸν ἕνα σημαίνουσιν· ἐξ ὧν δὲ τὸν ἕνα καὶ μόνον ὠνόμασεν, ἐδήλωσε τοὺς νῦν ἐν προσχήματι τῆς ἐκκλησίας λεηλατοῦντας. τὰς γὰρ ἰδίας κακοπραγίας καὶ φθόνους ἐπικρυψάμενοι ὑπὲρ ταύτης φροντίζειν κατασχηματίζονται λόγῳ, ἣν ἐλυμήναντο ἔργοις. ἀλλὰ καὶ οὕτω σοφίσονται), ἡ ἔκβασις τῶν γενομένων αὐτοὺς διελέγχει ὑπουργήσαντας τῷ καυχησαμένῳ, Οὐ μὴ σαλευθῶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ἄνευ κακοῦ. οὐκ ἔτι γὰρ ἐφευρηκὼς εἶδος εὑρέσεως χειροτέρας ὁ ἐφευρετὴς τῆς ἀνομίας, καὶ γεωργὸς τῆς κακῆς ἐπιθυμίας ὄφις ἐξοίστρησε τοὺς προεστῶτας τῆς ἐκκλησίας εἰς ἀλληλοκτονίαν, φιλοκαθεδρίας καὶ πρωτοκαθεδρίας πάθει, δι' ὧν εἰργάσαντο τὸ σχίσμα. εἰ γὰρ ἦν πνεῦμα Θεοῦ συμφωνίας ἐν τοῖς ἐπισκόποις, καὶ ὡς αἴτιος πλημμελείας, ἢ ἀνάξιος ἱερωσύνης, ἢ, ὡς ὁ Θεόφιλος ἔλεγεν, ὑπερηφανείας ὤφειλεν εἰρχθῆναι Ἰωάννης, ἠδύνατο ἡ παντοδύναμος τοῦ Θεοῦ σοφία ἐνθέσμως αὐτὸν κωλῦσαι τῆς ἱερατείας, ἢ ἐφευρεῖν τρόπον, δι' οὗ ἀταράχως καὶ ἀκλαυστὶ ἐξεβάλλετο, ἢ θανάτῳ, ἢ παραλύσει, ἢ ἀφωνίᾳ· ὡς οἴδαμέν τινας τῶν ἀντιπεσόντων αὐτῷ πεπονθότας, καὶ τινας μέλλοντας πάσχειν. ἐξ ὧν δὲ τοσαῦτα παρηκολούθησεν ἀνάξια τοῦ σωτῆρος ἔργα, καὶ αὐτὸς οὐ καθῃρέθη, ἀλλ' ἐξωρίσθη, εὔδηλον τοῦ διαβόλου εἶναι τὸ πρᾶγμα, οὕτως καταλύειν τὴν διδασκαλίαν Ἰωάννου ἡ βασιλεία. σοὶ δὲ ποίων λόγων ἀμαράντων στέφανον πλέξας οἴσω, ὦ μακάριε Ἰωάννη, μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ σταδίου φοβούμενος τοῦ ἐγκωμιάσαι; ἀπεδύσω γὰρ τὴν περιωμίδα ἢ τῶν Μωσαϊκῶν ἐκείνων λειμώνων, οὓς δέδωκεν εὐλογήσας τὸν πρακτικὸν Ἰωσὴφ καὶ θεωρητικὸν Λευῒ τὸν ἱερέα. ἐν σοὶ γὰρ ὁρῶ ἀμφοτέρους. Ἀπὸ εὐλογίας Κυρίου ἡ γῆ σου, καὶ ἀπὸ ὡρῶν οὐρανοῦ καὶ δρόσου, καὶ ἀπὸ ἀβύσσου πηγῶν κάτωθεν, καὶ καθ' ὥραν γενημάτων ἡλίου τροπῶν, καὶ ἀπὸ συνόδου μηνῶν, καὶ ἀπὸ κορυφῆς ἀενάων βουνῶν ἔσονται ἐπὶ κεφαλὴν Ἰωσὴφ, καὶ κορυφῇ, ὧν ἡγήσατο ἀδελφῶν δοξασθεὶς ἐν ὀφθαλμοῖς. πρωτότοκος ταύρου τὸ κάλλος αὐτοῦ· κέρατα μονοκέρωτος, τὰ κέρατα αὐτοῦ. ἐν αὐτοῖς ἔθνη κερατιεῖ ἅμα ἕως ἀπ' ἄκρου γῆς. Καὶ τῷ Λευῒ εἶπε· δότε Λευῒ δήλους αὐτοῦ καὶ ἀλήθειαν αὐτοῦ τῷ ἀνδρὶ τῷ ὁσίῳ, ὃν ἐπείρασαν αὐτὸν ἐπὶ ὕδατος ἀντιλογίας. ὁ λέγων τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ, οὐχ ἑώρακά σε, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ οὐκ ἔγνω· τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἀπέγνω· ἐφύλαξε τὰ λόγιά σου, καὶ τὴν διαθήκην σου διετήρησεν. ἐδήλωσε τὰ δικαιώματα τῷ Ἰακὼβ, καὶ τὸν νόμον αὐτοῦ τῷ Ἰσραήλ. ἐπιθήσει θυμίαμα διαπαντὸς ἐν ὀργῇ σου ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου. εὐλόγησον, Κύριε, τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ δέξαι· πάταξον ὀσφὺν ἀνθεστηκότων αὐτῷ, καὶ οἱ μισοῦντες μὴ ἀναστήτωσαν. ἐγὼ δὲ προσαπολέξας εἴποιμι· οἱ φιλοῦντες αὐτὸν, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, μὴ καταισχυνθήτωσαν. καὶ τί γὰρ τὸ ὅλοι τελευτᾷ, μετὰ παρρησίας οὐδένα λυπήσας πλὴν τῶν δαιμόνων, καὶ ὅσοι γείτονες τούτων; χρόνος αὐτῷ περιττεύει. οὐκ ἐκαπήλευσε τὰς ἡμέρας ἐν κακουργίαις, ἐδιπλασίασε τὸ δεδομένον χρῆμα, καὶ τόκους ἀγαθῶν ἔργων προέπεμψεν, ἐν ὀλίγῳ καιρῷ πληρώσας πολυχρόνια χρέη. διαθήκην ὕλης οὐ γράφει· ζωὴν δὲ φρενῶν αὐτὴν κατέλειπε. θάνατος ἔκρουσε τὴν τοῦ σαρκίου θύραν, καὶ πρὶν αὐτὸν ἰδεῖν ἔξωθεν ὄντα βοᾷ, ἀπέλθωμεν ἐντεῦθεν, ἐπιψάλλων, Οἴμοι, ὅτι ἡ παροικία μου ἐμακρύνθη. καὶ εἰ μὴ διὰ τὸν πέμψαντα, δι' ὃν αὐτῷ προσέθηκε δίκας εἰσπράττων ὅτι σχολαίτερον ἦλθεν. ἀσμενίζει δὲ τελευταῖον ἀπαλλαγεὶς τοῦ πολυπαθοῦς σαρκίου, ὡς ξενιδίου σαθροῦ καὶ ἀπειλοῦντος πτῶσιν. ὤρθωσε τὸ οὖς πρὸς τὸν λόγον, τὸ, Εὖ δοῦλε ἀγαθὲ, ἀκουσόμενος, καὶ τὰ ἑξῆς. οὐκ ὤμοσεν ἀφ' οὗ ἐβαπτίσθη, ἢ ὥρκισεν, ἢ κατελάλησεν, ἢ ἐψεύσατο, ἢ κατηράσατο, ἢ εὐτραπέλων ἠνέσχετο. τούτῳ τῷ τρόπῳ παρρησιαζόμενος ἐν ἐκκλησίᾳ, μᾶλλον δὲ χρεωκοπῶν τὴν ἀρετὴν τοῖς πταίουσιν, ἐξωθίζε τὴν ἁμαρτίαν τοῖς φανεροῖς ἐλέγχοις, πειθόμενος τῷ εἰρηκότι, Τὸν ἁμαρτάνοντα ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι.

Ἰωάν. ις.
Ψαλμ. θ. κη.
Δευτ. λγ. ιγ.
Δευτ. λγ. η.
Ψαλμ. ριθ. ε.
Ματθ. κε. κα.
α. Τιμ. ε. κ.

χουσι. τίς γὰρ οὕτως γέγονεν, ὡς ὁ μακάριος ἐστί. διδάσκαλος καὶ ἐξηγητὴς καὶ ἡνίοχος τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως, ταύτην ἐκδιδάξας, ἐγκράτειαν κηρύξας, ὑπερηφάνειαν καταβαλὼν, ταπεινοφροσύνην ἐγκωμιάσας, τὰ θέατρα καὶ Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας τοὺς ἀνθρώπους πείσας καταλιπεῖν, ταῖς δὲ ἐκκλησίαις προσδραμεῖν, πορνικὰ καὶ διαλελυμένα ᾄσματα ἐπιλαθέσθαι, ψαλμοὺς δὲ καὶ ὕμνους καὶ θεῖα λόγια ἐκμανθάνειν; τοὺς οἴκους ἐκκλησίας ἀπειργάσω, καὶ τοὺς ὁδοὺς μοναστηρίοις ἴσους πεποίηκας, ταῖς ψαλμῳδίαις τοῦ Χριστοῦ περιεβάλλου, καὶ τὸ στόμα σου ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ λαλεῖν ἐδίδαξας. ἡ ἡδύτης τῶν ῥημάτων σου τὴν οἰκουμένην ἐγλύκανεν· Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος σου, καὶ εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου τὰ λόγιά σου. ἀδικουμένοις ἀντιλήπτωρ γέγονας, καὶ καταπονουμένοις προστάτης ἀνεδείχθης, ὑπέρμαχος ἀληθείας ἐγένου μέχρι θανάτου, δικαιοσύνην ὥσπερ διπλοΐδα περιεβάλου, τὸν διάβολον ἐθορύβησας, ἀφαρπάσας αὐτοῦ σκῦλα πολλὰ καὶ μεγάλα· πορνείαν βακχευομένην ἐχαλίνωσας, καὶ μοιχείαν κατέσβεσας, τὰς αἱρέσεις κατέβαλες, καὶ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν ἐξεπόμπευσας. πλήθη πολλὰ τῷ Χριστῷ προσήγαγες διὰ τῆς πίστεως, καὶ δαίμονας θριαμβεύσας ἐξενεύρησας· διδάσκαλος ἐγένου, καὶ διδασκάλους ἄλλους πεποίηκας ἐκ τῶν σῶν πόνων. τίς τὰς ἀρετάς σου ἐξηγήσηται, ὡς ὀφείλει; ἀτονῶ μὴ δυνάμενος φράσαι ἀξίως ταύτας. ἔλαμψαν σου γὰρ τὰ ἔργα ἐν ἀνθρώποις, ὥσπερ ὁ ἥλιος φαίνων ἐν τῷ κόσμῳ. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀγγέλοις τοὺς ἀποστόλους ἐμιμήσω ἐν τῷ κηρύγματί σου, βασιλεῖς ἤλεγξας ἐν σοφίᾳ, καὶ λαὸς πτωχὸς εὐλόγησέ σε. σημειοφόρος ἀνεδείχθης, καὶ ἀκτημοσύνην ἠγάπησας, τῶν παρόντων μὴ μεριμνήσας, τῶν δὲ μελλόντων φροντίσας. τίς οὕτως ἀπροσωπολήπτης ὡς σὺ, ἐν παρρησίᾳ τοὺς πταίοντας ἐλέγχων πρὸς ἐπιστροφὴν καὶ σωτηρίαν τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς; ἠγωνίσω διὰ τῆς πίστεως, καὶ ἀπέλαβες τὸ βραβεῖον τῆς δικαιοσύνης διὰ τῶν ἔργων σου καὶ τῆς καθαρᾶς καὶ ἀμέμπτου σου πολιτείας. ἔπλεξας ἑαυτῷ ἀμαραντίνους στεφάνους διὰ τῆς καρτερίας τῶν πόνων τῆς σῆς ἀσκήσεως. ἔθρεψας πάντας ἀνθρώπους, τοὺς μὲν διὰ πνευματικῶν ὁμιλιῶν, τοὺς δὲ διὰ σωματικῆς αὐτῶν χρείας. γυμνητεύοντας ἐνέδυσας, καὶ κινδυνεύοντας τῷ κρύει καὶ τῷ παγετῷ διεθέρμανας· κοπιῶντας ἀνέπαυσας, καὶ θλιβομένους παρεκάλεσας. τοὺς μὲν γὰρ ἀποβάλλεσθαι τὸν πόνον, καὶ τὴν πικρίαν τῆς πείνας διὰ τῆς δαψιλεστάτης τῶν ἐδωδίμων χορηγίας ἐποίησας· τοὺς δὲ τὸ φορτίον τῶν ἁμαρτιῶν ἀποθέσθαι διὰ τῆς πνευματικῆς σου διδασκαλίας παρεσκεύασας. χηρῶν ὡς ἀνὴρ περιεποιοῦ ταῖς φροντίσι, καὶ ὀρφανῶν ὡς πατὴρ πνευματικὸς ἀντελαμβάνου. τροφεὺς τῶν πάντων γενόμενος, τοὺς πάντας ἐνέπλησας τῶν εὐλογιῶν σου. τὰ μοναστήρια ἐδίδαξας ἄσκησιν ἀνεπίληπτον. τοὺς λειτουργοὺς τῶν ἐκκλησιῶν ἰσαγγέλους πεποίηκας, στάσιν καὶ τάξιν ἐκκλησιαστικὴν παραθέμενος πᾶσι· τὰς πόλεις ἐδίδαξας εὐσέβειαν, καὶ ἀγραμμάτους φιλοσόφους ἐδίδαξας. ἐκόλασας ἀνομίαν, καὶ ἐξήλασας παρανομίαν. παρεζήλωσάν σε αἱ ἀντικείμεναι δυνάμεις, ἤγειραν κατὰ σοῦ πολλοὺς χειμῶνας, ἵνα καταβάλωσί σε τὸν στῦλον τῆς πίστεως. ἐκείνοις δὲ ταῦτα πτῶσις ἐγένετο, σοῦ ψάλλοντος σὺν τῷ προφήτῃ Δαβὶδ, καὶ λέγοντος· Αὐτοὶ συνεποδίσθησαν καὶ ἔπεσον, ἡμεῖς δὲ ἀνέστημεν καὶ ἀνωρθώθημεν. δεύτερος Μωϋσῆς ἀνεδείχθης καταποντίσας τὸν διάβολον ἐπὶ τῆς γῆς ἐν τῇ διδασκαλίας (ὡς ἐκεῖνος τὸν Φαραὼ πανστρατὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ) ἐξαρπάσας τὰ πλήθη αὐτοῦ, καὶ προσαγαγὼν αὐτὰ τῷ Χριστῷ. πόσους εἰς ἐπιθυμίαν ἐκίνησας κτήσασθαι καὶ ποθῆσαι τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν; καὶ περὶ δὲ τῶν ἀριστέων τοῦ ἁγιωτάτου τὴν μνήμην Βαβύλα, ὧν ἐποίησε ζῶν τε καὶ μετὰ τὸ ἐπαθλῆσαι τὸν μετὰ σώματος βίον, δυνατὸς συνέθηκε καὶ λίαν εὐσεβῶς συνέπλασεν οὗτος ὁ τῆς ὁσίας καὶ θεοφιλοῦς μνήμης Ἰωάννης ὁ ἱερομάρτυς. ἀλλὰ καὶ ἡμῶν μνημόνευε τῶν πόθῳ θείῳ προσκειμένων, ὦ πάτερ ἅγιε, παριστάμενος τῷ φοβερῷ καὶ ἐνδόξῳ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ, αἰτούμενος ἡμῖν παρ' αὐτοῦ τῶν παραπτωμάτων τὴν συγχώρησιν, καὶ τὸ μέγα ἔλεος

Ψαλ. ιη. δ.

Ψαλ. ιθ. θ.

ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν· καὶ ταῦτα συνειδόμενον παραθεῖναι τῇ παρούσῃ ἱστορίᾳ οὐκ ἀπεικότως, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἁρμοδίως, καὶ δεῖξαι αὐτοῦ τῆς πεπαρρησιασμένης ἐνθέου ψυχῆς τὸ ἀκαταγώνιστον. ἡνίκα γὰρ ἐκινεῖτο ἡ κατ' αὐτοῦ σκευωρία, θεωρησάμενος τὴν ἀπάνθρωπον γνώμην καὶ ἀνήμερον καὶ ἠγριωμένον ἦθος τῶν ταύτην κατεργαζομένων, στὰς ἐν ᾧ τόπῳ εἰώθει ἀφηγεῖσθαι τῷ λαῷ, καὶ τὴν τοῦ παναγίου πνεύματος αὔραν ἐμπνευσθείς, τάδε φησὶ δημηγορούμενος τῷ λαῷ·

Concio Chryſoſtomi antequam iret in exilium prius.

Πολλὰ τὰ κύματα καὶ χαλεπὸς ὁ κλύδων· ἀλλ' οὐ δεδοίκαμεν, μὴ καταποντισθῶμεν. ἐπὶ γὰρ τῆς πέτρας ἑστήκαμεν. μαινέσθω ἡ θάλασσα, πέτραν διαλῦσαι οὐ δύναται· ἐγειρέσθω τὰ κύματα, τοῦ Ἰησοῦ τὸ πλοῖον καταποντίσαι οὐκ ἰσχύει. τί δεδοίκαμεν, εἰπέ μοι; Ἐμοὶ τὸ ζῆν Χριστός, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος. ἀλλ' ἐξορίαν, εἰπέ μοι; Τοῦ Χριστοῦ ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. ἀλλὰ χρημάτων δήμευσιν; Οὐδὲν εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲν ἐξενεγκεῖν δυνάμεθα· καὶ τὰ φοβερὰ τοῦ κόσμου ἐμοὶ εὐκαταφρόνητα, καὶ τὰ χρηστὰ καταγέλαστα. οὐ πενίαν δέδοικα, οὐ πλοῦτον ἐπιθυμῶ· οὐ θάνατον φοβοῦμαι, οὐ ζῆσαι εὔχομαι, εἰ μὴ διὰ τὴν ὑμετέραν προκοπήν. διὸ καὶ τὰ νῦν ὑπομιμνήσκω, καὶ παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν θαρρεῖν ἀγάπην. οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς ἀποσπάσαι δυνήσεται. Ὃν γὰρ ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος χωρίσαι οὐ δύναται. Εἰ γὰρ περὶ γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς λέγει, Ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· ὃ οὖν ὁ Θεὸς ἔζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. Εἰ γάμον οὐ δύνασαι διασπάσαι, πόσῳ μᾶλλον ἐκκλησίαν Θεοῦ οὐκ ἰσχύεις καταλῦσαι· ἀλλὰ πολεμεῖς αὐτήν, οὐ δυνάμενος βλάψαι τὸν πολεμούμενον. ἀλλ' ἐμὲ μὲν ἐργάζῃ λαμπρότερον, ἑαυτοῦ δὲ τὴν ἰσχὺν καταλύεις τῆς πρὸς ἐμὲ μάχης. Σκληρὸν γάρ σοι πρὸς κέντρα ὀξέα λακτίζειν. οὐκ ἀμβλύνεις τὰ κέντρα, ἀλλὰ τοὺς πόδας αἱμάσσεις· ἐπεὶ καὶ τὰ κύματα τὴν πέτραν οὐ διαλύει, ἀλλὰ ταῦτα εἰς ἀφρὸν διαλύονται. οὐδὲν ἐκκλησίας δυνατώτερον. ἄνθρωπε, λῦσον τὸν πόλεμον, ἵνα μὴ καταλύσῃ σου τὴν δύναμιν. μὴ εἴσαγε πόλεμον εἰς οὐρανόν. ἄνθρωπον ἐὰν πολεμῇς, ἢ ἐνίκησας, ἢ ἐνικήθης· ἐκκλησίαν δὲ ἐὰν πολεμῇς, νικῆσαί σε ἀμήχανον. ὁ Θεὸς γάρ ἐστιν ὁ πάντων ἰσχυρότερος. Μὴ παραζηλοῦμεν τὸν Κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμεν; ὁ Θεὸς ἔπηξε, τίς ἐπιχειρεῖ σαλεῦσαι; οὐκ οἶσθα αὐτοῦ τὴν δύναμιν. Ἐπιβλέπει ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ποιεῖ αὐτὴν τρέμειν· κελεύει, καὶ τὰ σειόμενα ἡδράζετο. Εἰ τὴν πόλιν σαλευομένην ἔστησε, πολλῷ μᾶλλον τὴν ἐκκλησίαν στῆσαι δύναται. ἡ ἐκκλησία οὐρανοῦ ἰσχυροτέρα. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. ποῖοι λόγοι; Σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ μου τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. Εἰ ἀπιστεῖς τῷ λόγῳ, πίστευε τοῖς πράγμασι. πόσοι τύραννοι ἠθέλησαν περιγενέσθαι τῆς ἐκκλησίας; πόσα τήγανα; πόσοι κάμινοι; θηρίων ὀδόντες; ξίφη ἠκονημένα; καὶ οὐ περιεγένοντο. ποῦ οἱ πολεμήσαντες; σεσίγηνται καὶ λήθῃ παραδέδονται. ποῦ δὲ ἡ ἐκκλησία; ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμπει. τὰ ἐκείνων ἔσβεσται, τὰ ταύτης ἀθάνατα. Εἰ ὅτε ὀλίγοι ἦσαν, οὐκ ἐνικήθησαν, ὅτε ἡ οἰκουμένη ἐπλήσθη εὐσεβείας, πῶς νικῆσαι δύνασαι; Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι· καὶ μάλα εἰκότως. ποθεινοτέρα γὰρ ἡ ἐκκλησία τῷ Θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. οὐρανοῦ σῶμα οὐκ ἀνέλαβεν, ἐκκλησίας δὲ σάρκα ἀνέλαβε· διὰ τὴν ἐκκλησίαν ὁ οὐρανός, οὐ διὰ τὸν οὐρανὸν ἡ ἐκκλησία. μηδὲν ὑμᾶς θορυβείτω τῶν γινομένων. τοῦτό μοι χαρίσασθε, πίστιν ἀπερίτρεπτον. οὐκ εἴδετε τὸν Πέτρον περιπατοῦντα ἐπὶ τῶν ὑδάτων, καὶ ὀλίγον διστάσαντα, καὶ μέλλοντα καταποντίζεσθαι, οὐ διὰ τὴν ἄτακτον τῶν ὑδάτων ὁρμήν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς πίστεως. μὴ γὰρ ἀνθρωπίναις ψήφοις ἐνταῦθα ἤλθομεν; μὴ γὰρ ἄνθρωπος ἤγαγεν, ἵνα ἄνθρωπος καταλύσῃ; Ταῦτα λέγω οὐκ ἀπονοούμενος (μὴ γένοιτο)

Ter. β.
Ep. ι.
Πραξ. θ. ε.
α. Κορ. ι. κβ.
Ψαλ. ργ. λβ.
Ματθ. κδ. λε.
Ματθ. ις. ιη.

γένοιτο) οὐδ' ἀλαζονευόμενος, ἀλλὰ τὸ ὑμᾶς σαλευομένους στηρίξαι βουλόμενος. ἐπειδὴ ἐσείσθη ἡ πόλις, τὴν ἐκκλησίαν ὁ διάβολος ἠθέλησε σαλεῦσαι. μιαρὲ καὶ παμμίαρε διάβολε, τοίχων οὐ περιεγένου, καὶ ἐκκλησίαν προσδοκᾷς σαλεῦσαι; μὴ γὰρ ἐν τοίχοις ἡ ἐκκλησία; ἐν τῷ πλήθει τῶν πιστῶν ἡ ἐκκλησία. ἰδοὺ πόσοι στῦλοι ἑδραῖοι, οὐ σιδήρῳ δεδεμένοι, ἀλλὰ πίστει ἐσφιγμένοι; οὐ λέγω ὅτι τοσοῦτον πλῆθος πυρὸς σφοδρότερον· ἀλλ' οὔτε, εἰ εἷς ἦν, περιεγένου. καὶ οἶδας, οἷά σοι τραύματα παρέσχον οἱ μάρτυρες. εἰσῆλθε πολλάκις κόρη ἁπαλὴ ἀπειρόγαμος· κηροῦ ἦν ἁπαλωτέρα, καὶ πέτρας ἐγένετο στερεωτέρα. τὰς πλευρὰς αὐτῆς ἔξεες, καὶ τὴν πίστιν αὐτῆς οὐκ ἔλαβες. ἡττήθη τῆς σαρκὸς ἡ φύσις, καὶ οὐκ ἀπηγορεύθη τῆς πίστεως ἡ δύναμις. ἐδαπανᾶτο τὸ σῶμα, ἐνεδυναμοῦτο τὸ φρόνημα· ἀνηλίσκετο δὲ ἡ οὐσία, καὶ ἔμενεν ἡ εὐσέβεια. γυναικὸς οὐ περιεγένου μιᾶς, καὶ τοσούτου περιγενέσθαι δήμου προσδοκᾷς; οὐκ ἀκούεις τοῦ Κυρίου λέγοντος, Ὅπου δύο ἢ τρεῖς εἰσι συνηγμένοι εἰς τὸ ὄνομά μου, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν; ὅπου τοσοῦτος δῆμος ἀγάπῃ ἐσφιγμένος, οὐ πάρεστιν; ἔχω αὐτοῦ ἐνέχυρον. μὴ γὰρ οἰκείᾳ δυνάμει θαρρῶ; γραμματεῖον αὐτοῦ κατέχω. ἐκεῖνό μοι βακτηρία, ἐκεῖνό μοι ἀσφάλεια, ἐκεῖνό μοι λιμὴν ἀκύμαντος. κἂν ἡ οἰκουμένη ταράττηται, τὸ γραμματεῖον κατέχω· αὐτοῦ ἀναγινώσκω τὰ γράμματα· ἐκεῖνα τεῖχος ἐμοὶ καὶ ἀσφάλεια. ποῖα ταῦτα; Ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Χριστὸς μετ' ἐμοῦ, καὶ τίνα φοβηθήσομαι; κἂν κύματα κατ' ἐμοῦ διεγείρηται, κἂν πελάγη, κἂν ἀρχόντων θυμοί· ἐμοὶ ταῦτα πάντα ἀράχνης εὐτελέστερα. καὶ εἰ μὴ διὰ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, οὐδὲ σήμερον ἂν παρῃτησάμην ἀπελθεῖν. ἀεὶ γὰρ λέγω, Κύριε, τὸ σὸν θέλημα γενέσθω· μὴ ὅ, τι ὁ δεῖνα, καὶ ὁ δεῖνα, ἀλλ' εἴ τι σὺ βούλει. τοῦτ' ἐμοὶ πύργος, τοῦτ' ἐμοὶ πέτρα ἀκίνητος· τοῦτ' ἐμοὶ βακτηρία ἀπερίτρεπτος. εἰ βούλεται ὁ Θεὸς τοῦτο γενέσθαι, γενέσθω· εἰ βούλεται ἐνταῦθα εἶναί με, χάριν ἔχω. ὅπου βούλεται, εὐχαριστῶ. μηδεὶς ὑμᾶς θορυβείτω. ταῖς εὐχαῖς προσέχετε. ταῦτα ἐποίησεν ὁ διάβολος, ἵνα ἐκκόψῃ τὴν σπουδὴν τὴν περὶ τὰς λιτανείας. ἀλλ' οὐ προχωρεῖ αὐτῷ· ἀλλὰ σπουδαιοτέρους ὑμᾶς καὶ θερμοτέρους εὑρήκαμεν. αὔριον εἰς λιτανείαν ἐξελευσόμεθα μεθ' ὑμῶν. ὅπου ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ἐκεῖ· ὅπου ὑμεῖς, ἐκεῖ κἀγώ. ἓν σῶμά ἐσμεν· οὐ σῶμα κεφαλῆς, οὐ κεφαλὴ σώματος χωρίζεται. διειργόμεθα τῷ τόπῳ, ἀλλ' ἡνώμεθα τῇ ἀγάπῃ. οὐδὲ θάνατος διακόψαι δυνήσεται. κἂν γὰρ ἀποθάνῃ μου τὸ σῶμα, ζῇ ἡ ψυχὴ καὶ μέμνηται τοῦ δήμου. ὑμεῖς ἐμοὶ πατέρες. πῶς ὑμῶν δυνάμενον ἐπιλαθέσθαι; ὑμεῖς ἐμοὶ πατέρες, ὑμεῖς ἐμοὶ ζωή, ὑμεῖς ἐμοὶ εὐδοκίμησις. ἐὰν ὑμεῖς προκόπτητε, ἐγὼ εὐδοκιμῶ. ὥστε ἐμοὶ ζωὴ πλοῦτος ἐν τῷ ὑμετέρῳ κεῖται θησαυρῷ. ἐγὼ μυριάκις ὑπὲρ ὑμῶν σφαγῆναι ἕτοιμος (καὶ οὐδεμίαν χάριν παρέχω, ἀλλὰ τὸ ὀφειλόμενον ἀποδίδωμι. Ὁ γὰρ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων) τὸ σφαγῆναι μυριάκις καὶ μυρίας κεφαλὰς ἀποτμηθῆναι. ἐμοὶ ὁ θάνατος οὗτος ἀθανασίας ὑπόθεσις, ἐμοὶ αἱ ἐπιβουλαὶ αὗται ἀσφαλείας ἀφορμή. μὴ γὰρ διὰ χρήματα ἐπιβουλεύομαι, ἵνα λυπηθῶ; μὴ γὰρ δι' ἁμαρτήματα, ἵνα ἀλγήσω; διὰ τὸν ἔρωτα τὸν πρὸς ὑμᾶς· ἐπειδὴ πάντα ποιῶ, ὥστε ὑμᾶς ἐν ἀσφαλείᾳ μένειν· ὥστε μηδένα παρεισελθεῖν τῇ ποίμνῃ· ὥστε μένειν ἀκέραιον τὸ ποίμνιον. ἡ ὑπόθεσις τῶν ἀγώνων ἀρκεῖ μοι εἰς στέφανον. τί γὰρ οὐ πάθοιμι ὑπὲρ ὑμῶν; ὑμεῖς ἐμοὶ πολιτεία, ὑμεῖς ἐμοὶ πατέρες, ὑμεῖς ἐμοὶ ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐμοὶ τέκνα, ὑμεῖς ἐμοὶ μέλη· ὑμεῖς ἐμοὶ σῶμα, ὑμεῖς ἐμοὶ τοῦ φωτὸς τούτου γλυκύτεροι. τί γὰρ τοιοῦτον παρέχει μοι ἡ ἀκτῖνα, οἷον ἡ ὑμετέρα ἀγάπη; ἡ ἀκτῖνα ἐν τῷ παρόντι με βίῳ ὠφελεῖ, ἡ δὲ ὑμετέρα ἀγάπη στέφανόν μοι πλέκει ἐν τῷ μέλλοντι. ταῦτα δὲ λέγω εἰς ὦτα ἀκουόντων. τί δὲ τῶν ὤτων ὑμῶν ἀκουστικώτερον; τοσαύτας ἡμέρας ἠγρυπνήσατε, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς ἔκαμψεν, οὐ χρόνου μῆκος μαλακωτέρους ὑμᾶς ἐποίησεν, οὐ φόβοι, οὐκ ἀπειλαί· πρὸς πάντα ἐγένεσθε γενναῖοι. καὶ τί λέγω, ἐγένεσθε; τοῦτο ὅπερ ἐπεθύ-

μουν

ἰσ. κζ

Ματθ. κη. κ.

Ιωαν. ι. ια.

μουσιν ἀεὶ, καταφρονήσατε τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, ἀποτάξασθε τῇ γῇ, εἰς τὸν οὐρανὸν μετέστητε· ἀπαλλάγητε τῶν συνδέσμων τοῦ σώματος, πρὸς τὴν μακαρίαν ἐκείνην ἁμιλλᾶσθε φιλοσοφίαν. ταῦτα ἐμοὶ στέφανοι, ταῦτα παράκλησις, ταῦτα παραμυθία, ταῦτα ἐμοὶ ἄλειμμα, ταῦτα ζωὴ, ταῦτα ἀθανασίας ὑπόθεσις. ἀλλ' ὁρῶ τοῖς ἐμαυτοῦ δόγμασί τινας ἐγκαρτεροῦσι με πειθόντων. φέρει γὰρ πολλὰ τῶν εὐτυχημάτων εἰς τὴν αἰτίαν· ὅτι οἷς ἐδόκουν ζηλωτὴς εἶναι, περιπέπτωκα τῇ μοχθηρίᾳ· τὸν μὲν κατὰ τὸν τόπον καθαιροῦντες νικῶσι τὸν ἀγῶνα τῇ διαφορᾷ τῶν πραγμάτων, οὐκ ἠπείλησαν, ἀλλὰ παρείσαντο. ἔστι γὰρ καιρὸς νῦν εἰπεῖν τὰ περὶ τῆς ἐμῆς θλίψεως. νόμος ἐστὶν, ἀλλ' ὁ νομοθέτης ἠκαῖσαι. τέκνα, μάτην ὑμετέραν ἀγάπην, βλέπω συνοδίαν πολεμοῦσαν, καὶ τὸν Θεὸν ὑβριζόμενον· βλέπω τὸν ἀγῶνα πίπτοντα, καὶ τὸν ἀγωνοθέτην λυπούμενον· βλέπω δὲ πιθανοὺς τῆς ἀληθείας μιαινομένους, καὶ τὴν συνοδίαν ἀνθοῦσαν. λέγουσί μοι ὅτι ἔφαγες καὶ ἐβάπτισας. εἰ ἐποίησα τοῦτο, ἀνάθεμα ἔσομαι· μὴ ἀριθμηθείην εἰς ἐπισκόπων ῥίζαν· μὴ γένωμαι μετ' ἀγγέλων· μὴ ἀρέσω Θεῷ. εἰ δὲ καὶ ἔφαγον καὶ ἐβάπτισα, οὐδὲν ἄκαιρον τῶν πραγμάτων ἐποίησα. πρόσεχες μοι μετὰ ἀκριβείας ὃ λέγω, καὶ λέγων οὐ παύσομαι. ἐμοὶ μὲν δὲ λέγειν οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. ἀλλ' ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὸ προκείμενον. λέγουσιν ὅτι ἔφαγον καὶ ἐβάπτισα. καθελέτωσαν οὖν Παῦλον, ὅτι μετὰ τὸ δειπνῆσαι ἐχαρίσατο τῷ δεσμοφύλακι τὸ βάπτισμα. τολμῶ λέγειν, καθελέτωσαν καὶ αὐτὸν τὸν Χριστὸν, ὅτι μετὰ τὸ δεῖπνον τοῖς μαθηταῖς τὴν κοινωνίαν ἐχαρίσατο. ἀλλ' εἰκότα καὶ μεγάλα ἡμῖν ταῦτα; ταῦτα φαιδρὰ τῆς εἰρήνης· ταῦτα τοῦ λαοῦ τὰ ἐγκώμια. ἐμοῦ ὁ στέφανος, ὑμῶν ὁ καρπός. ἀλλ' οἴδατε, ἀγαπητοὶ, διὰ τί με θέλουσι καθελεῖν. ὅτι τάπητας οὐχ ἥπλωσα, οὔτε σηρικὰ ἱμάτια οὐκ ἐνεδυσάμην, καὶ ὅτι τὴν γαστριμαργίαν αὐτῶν οὐ παρεμυθησάμην. ἐκινήθησαν γὰρ τὰ ἔκγονα τῆς ἀσπίδος, ἔτι περιλέλειπται τῆς Ἰεζάβελ ὁ σπόρος, ἔτι δὲ καὶ ἡ χάρις τῷ Ἠλίᾳ συναγωνίζεται. φέρε δέ μοι εἰς μέσον τὸν θαυμαστὸν καὶ πλούσιον τῆς ζωῆς κήρυκα, Ἰωάννην λέγω, τὸν πένητα, καὶ ἕως λύχνου μὴ κτησάμενον (εἶχε γὰρ τὴν λαμπάδα τοῦ Χριστοῦ) οὗ τὴν κεφαλὴν ἐπεθύμησεν ἡ τῆς Εὔας συλλειτουργὸς, ἡ τῶν ἁγίων ἐμπόδιον γινομένη, ἡ τοὺς προφήτας διώξασα, ἡ τὴν ἐν δόλῳ νηστείαν κηρύξασα, ἡ ὁμότιμον τοῦ ὀνόματος τῆς ἐχίδνης ἐπισπασαμένη τὴν ὄρχησιν, ἐν τῷ ἀέρι ὡς τὸ ἀπελθεῖν ὀρχησαμένη. οὐκ ἐπεθύμησε ζωὴν, οὐκ ἐπεθύμησε χρημάτων ὄγκον, οὐ βασιλείας ἀξίωμα, οὐκ ἄλλης τινὸς περιουσίας. ἀλλ' εἰπέ μοι, ἄνθρωπε, τί ἐπεθύμησε. κεφαλὴν ἀνθρώπου; τί δὲ λέγω; οὐ μόνον ἀνθρώπου, ἀλλ' εὐαγγελιστοῦ. ἀλλ' οὐκ ἐνίκησε λαβοῦσα τὴν κεφαλήν. ἔτεμε γὰρ τὴν κεφαλὴν αἰτησαμένη, τὴν ἄνομον ἐπιθυμίαν σπουδαίως διὰ πίνακος δεξαμένη. βλέπε, καὶ θαύμασον τοῦ Θεοῦ τὴν δύναμιν. διήλεγχεν ὁ ἀναίτιος, ἀπετμήθη· ἀλλ' ὁ ἀποτμηθεὶς ἐν δεξιᾷ τοῦ Χριστοῦ, ἡ δὲ ἀπαραίτητον κόλασιν ἐκδέχεται. πάλιν ἐκείνης τὸ σπέρμα ὁ σπόρος ὁ ἀκανθώδης ἐπιζητεῖ καὶ σπεύδει. ἀλλ' Ἡρωδιὰς Ἰωάννου τὴν κεφαλὴν ζητοῦσα πάλιν ὄρχησιν, ἵνα τοῖς ποσὶ παίζωμεν, ἀλλὰ τὴν τῆς Μαρίας ἐπιδεδωμένην. πάλιν βοᾷ καὶ λέγει Ἰωάννης· Οὐκ ἔξεστί σοι τὴν γυναῖκα ἔχειν τοῦ ἀδελφοῦ σου. ἀλλὰ τί εἴπω; δακρύων ὁ παρὼν καιρός· πάντα γὰρ εἰς ἀδοξίαν ἐκτρέχει, καὶ πάντα χρόνος κρίνει, χρυσὸς δὲ ὅλον δοξάζει. ἀλλὰ φέρε μοι τὸν ἅγιον Δαβὶδ τὸν λέγοντα καὶ βοῶντα· Χρυσὸς ἐὰν ῥέῃ, μὴ προστίθεσθαι καρδίαν. ἀλλ', εἰπέ μοι, τίς ἦν οὗτος ὁ ταύτην τὴν φωνὴν ἐπαφείς; οὐχὶ δὲ τῆς βασιλείας ἐπὶ τῆς κορυφῆς συγκείμενον εἶχεν; οὐκ ἐν τῇ βασιλικῇ ἐξουσίᾳ διέταττεν; ἀλλ' οὐ πρὸς ἁρπαγὴν ἔβλεπεν, οὐκ εἰς καθαίρεσιν εὐσεβείας. ἦν αὐτῷ τὸ φρόνημα, οὐδὲ μέλημα θησαυρῶν, ἀλλὰ τῆς στρατοπέδων συλλογῆς· οὐ γυναικὸς συγκατάθεσιν. φεύγετε οὖν γυναῖκες τὰς ἀλλοτρίας συλλογάς· μὴ συμβουλεύετε τοῖς ἀνδράσι συμβουλίαν κακήν· ἀλλ' ἀσφαλίσασθε τοῖς λεχθεῖσιν. ἆρα ἐσβέσαμεν ὑμῶν τὴν φλόγα; ἆρα ἐμαλάχθη ὑμῶν ἡ καρδία; ἀλλ' οἶδα ὅτι ἐ-

φημισθήσεσθε

πεῖ στ
μὲ τὴν

* *

* *

Μαρκ. ϛ. ιη.

Ψαλ. ξα. ι.

φιμωθήσονται μὲν αἱ τῆς Μαρίας θυγατέρες· ἄλλαι δὲ ἀντὶ οἴνου κεκορεσμέναι καὶ μεθύουσαι τῇ φιλαργυρείᾳ, ὡς ὁ μακάριος Παῦλος βοᾷ καὶ κηρύττει λέγων· Ῥίζα πάντων τῶν κακῶν ἡ φιλαργυρεία. οὕτω καὶ αἱ ἀσύνετοι γυναῖκες ἀποφράττουσιν ἑαυτῶν τὰ ὦτα, καὶ ἀντὶ σπόρου ἀγαθοῦ ἀκάνθας τίκτουσι. ἀλλὰ παρακαλῶ μὴ ἡμῶν τὸν σπόρον ὡς ἐπὶ πέτρας καταβάλλωμεν. Χριστοῦ ἐσμὲν γεώργιον, παρ᾽ οὗ ἀκούσωμεν, Εὖ δοῦλε ἀγαθέ, εἴσελθε εἰς τὸν οἶκόν μου· μὴ ἀντὶ τῆς φωνῆς ταύτης λεχθῇ, Ὦ δοῦλε κακέ. ἀλλὰ παρακαλῶ, λαμψάτω ὑμῶν ἡ πολιτεία ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, μὴ μωρανώμεθα ἡμῶν τὸ ἅλας, ἀλλὰ δοξάσωμεν, εὐχαριστήσωμεν, οἱ πλούσιοι τῷ πλουσίῳ, οἱ πένητες τῷ φιλανθρώπῳ καὶ φιλοπτώχῳ Χριστῷ, οἱ δυνατοὶ τῇ κραταιᾷ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ ταῦτα μὲν περὶ ὑμῶν. ἴσως δὲ συγχωρεῖ ὁ Θεὸς ταῦτά με πάσχειν ἅπερ βουλεύονται κατ᾽ ἐμοῦ, ἵνα ἐν συμφοραῖς δοκιμάσῃ τὰ κατ᾽ ἐμὲ· ὅτι ἐν τοῖς πόνοις ἀπόκειται νίκη πάντως, καὶ ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἡτοίμασται στέφανος. καὶ γὰρ ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἔλεγε· Τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος· οὗ στεφάνου καταξιώσει ὑμᾶς ὁ τῶν ὅλων δεσπότης εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν.

α. Τιμ. ϛ. ι.

Ματθ. κε. κα.

β. Τιμ. δ. ζ.

Ταῦτα τὰ ῥήματα τοῦ σοφοῦ τῆς οἰκουμένης διδασκάλου καὶ τῆς ἐκκλησίας φωστῆρος, ἔτι οἱ λόγοι τοῦ φιλοπροβάτου ποιμένος Ἰωάννου πρὸς τὴν ἰδίαν ποίμνην, ὅτι συνέδριον παράνομον συνεστήσαντο κατ᾽ αὐτοῦ οἱ θέλοντες αὐτὸν καθελεῖν τοῦ θρόνου τῆς ἐπισκοπῆς, παραμυθούμενος τὸν λαόν, καὶ χαίρων ἐπὶ τῇ πίστει καὶ προκοπῇ αὐτῶν, καὶ ἴδιον κλέος ὁρῶν αὐτῶν τὴν εἰς αὐτὸν εὐγνωμοσύνην. ἐπεὶ δὲ πάλιν ὁ βασιλεὺς Ἀρκάδιος μετὰ τὸ ἐξορίσαι τὸν μακάριον καὶ ἀοίδιμον τοῦτον, ἀνεκαλέσατο αὐτὸν σπουδαίως τὸ ἑαυτοῦ πλάσμα. καὶ δὴ εἰσελθὼν ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ, καὶ βιασθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐξηγήσασθαι αὐτοῖς τὰς ἐξ ἔθους αὐτοῦ πνευματικὰς διδασκαλίας, ἀναρρωσθεὶς τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἤρξατο ὁμιλεῖν αὐτοῖς, καί φησιν·

Concio Chryſoſtomi poſt reditum à priore exilio.

Ὅτε τὴν Σάρραν ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ ἥρπασεν ὁ Φαραώ, τὴν καλὴν καὶ εὐειδῆ γυναῖκα ὁ πονηρὸς καὶ βάρβαρος καὶ Αἰγύπτιος, ἀδίκοις ὀφθαλμοῖς ἰδὼν αὐτῆς τὸ κάλλος, καὶ μοιχείας ἐργάσασθαι δρᾶμα βουλόμενος, τότε δή, τότε παρὰ μὲν τὴν ἀρχὴν οὐκ ἐκόλασεν ὁ Θεός, ἵνα δειχθῇ καὶ τοῦ δικαίου ἡ ἀνδρεία, καὶ τῆς γυναικὸς ἡ σωφροσύνη, καὶ τοῦ βαρβάρου ἡ ἀκολασία, καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία· τοῦ δικαίου ἡ ἀνδρεία, ὅτι ἔφερεν εὐχαρίστως τὰ γινόμενα· τῆς γυναικὸς ἡ σωφροσύνη, ὅτι ἐνέπεσεν εἰς τὰς βαρβαρικὰς χεῖρας, καὶ τὴν σεμνότητα διετήρησε· τοῦ βαρβάρου ἡ ἀκολασία, ὅτι ἀλλοτρίᾳ ἐπῆλθεν εὐνῇ· τοῦ Θεοῦ ἡ φιλανθρωπία, ὅτι μετὰ τὸ ἀπογνῶσιν οἱ ἄνθρωποι τότε τὸν στέφανον ἐνήνεγκε τῷ δικαίῳ. Ταῦτα ἐγένετο τότε ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ, ἐγένετο δὲ σήμερον ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας. Αἰγύπτιος οὗτος, ὡς ἐκεῖνος Αἰγύπτιος· οὗτος δορυφόρους εἶχε, ἐκεῖνος ὑπασπιστάς· ἐκεῖνος τὴν Σάρραν, οὗτος τὴν ἐκκλησίαν· μίαν νύκτα ἐκεῖνος συνεῖχε, μίαν ἡμέραν οὗτος εἰσῆλθεν. οὐδὲ αὐτὴν μίαν συνεχωρήθη, ἀλλ᾽ ἵνα δειχθῇ τῆς νύμφης ἡ σωφροσύνη, ὅτι εἰσέρχεται, καὶ οὐ διεφθάρη αὐτῆς τὸ κάλλος τῆς σωφροσύνης· καίτοι μοιχοὶ ἡτοίμασαν, καὶ τὰ γραμματεῖα συνεπλέκετο, καὶ πολλοὶ τῶν τῆς οἰκίας ὑπόγραφοι. ἀπηρτίσθη ἡ μηχανή, καὶ τὸ τέλος οὐκ ἐγένετο. ἐφάνη ἐκείνου ἡ πονηρία, καὶ τοῦ Θεοῦ ἡ φιλανθρωπία. ἀλλ᾽ ὁ μὲν βάρβαρος τότε ἐκεῖνος ἐπιγνοὺς τὸ ἁμάρτημα, ὡμολόγησε τὸ παρανόμημα. λέγει γὰρ τῷ Ἀβραάμ· τί ἐποίησας τοῦτο; εἰς Τί εἶπας, ὅτι ἀδελφή μού ἐστι, καὶ μικροῦ δεῖν ἥμαρτον; οὗτος δὲ μετὰ τὴν παρανομίαν ἐπηγωνίσατο. ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, ἥμαρτες, ἡσύχασον, μὴ πρόσθες ἁμαρτίαν ἐφ᾽ ἁμαρτίαν. κἀκείνη μὲν ἐπανῆλθε, πλοῦτον ἔχουσα τὸν Αἰγυπτιακόν· ἡ δὲ ἐκκλησία ἐπανῆλθε, πλοῦτον ἔχουσα τὸν ἀπὸ τῆς γνώμης, καὶ σωφρονεστέρα ἐφάνη. ὅρα δὲ τὴν μανίαν τοῦ βαρβάρου· ἐξέβαλες τὸν ποιμένα· τί τὴν ἀγέλην διεσκέδασας; ἀπέστησας τὸν κυβερνήτην· τί τοὺς οἴακας κατέκλασας; τὸν ἀμπελουργὸν ἐξέβαλες· τί τὰς ἀμπέλους ἀνέσπασας; τί τὰ μοναστήρια διέφθειρας; βαρβάρων ἔφοδον ἐμιμήσω. ἐποίησεν ἀπόλυτα, ἵνα δειχθῇ ὑμῶν ἡ ἀνδρεία· ἐποίησεν ἀπόλυτα, ἵνα μάθῃ ὅτι ποίμνη ἐστὶν ἔνδον ὑπὸ Χριστοῦ ποιμαινομένη. ἔξω ὁ ποιμήν, καὶ ἡ ἀγέλη συνεκροτεῖτο, καὶ τὸ ἀποστολικὸν ἐπληροῦτο ῥῆμα, Οὐκ ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε. καὶ τοιαῦτα ἠπείλουν δεδοικότες ὑμῶν τὴν ἀνδρείαν καὶ τῆς ἀγάπης τὸ φίλτρον καὶ τὸν πόθον τὸν περὶ ἐμέ. οὐδὲν τολμῶμεν, φησίν, ἐν τῇ πόλει· δότε ἡμῖν αὐτὸν ἔξω. λάβετέ με ἔξω, ἵνα μάθητε τὸν πόθον τῆς ἐκκλησίας, μάθητε τῶν ἐμῶν τέκνων τὴν εὐγένειαν, τῶν στρατιωτῶν τὴν ἰσχύν, τῶν ὁπλιτῶν τὴν δύναμιν, τῶν διαδημάτων τὴν περιφάνειαν, τοῦ πλούτου τὴν περιουσίαν, τῆς ἀγάπης τὸ μέγεθος, τῆς καρτερίας τὴν ὑπομονήν, τῆς ἐλευθερίας τὸ ἄνθος, τῆς νίκης τὸ περιφανές, τῆς ἥττης σου τὸν γέλωτα. ὢ καινῶν καὶ παραδόξων πραγμάτων. ὁ ποιμὴν ἔξω, καὶ ἡ ἀγέλη σκιρτᾷ· ὁ στρατηγὸς πόρρω, καὶ οἱ στρατιῶται ὡπλίζοντο. οὐκ ἔτι ἡ ἐκκλησία εἶχε τὸ στρατόπεδον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ πόλις ἐκκλησία ἐγένετο, αἱ ῥῦμαι, αἱ ἀγοραί, ὁ ἀὴρ ἡγιάζετο· αἱρετικοὶ ἐπεστρέφοντο, οἱ Ἰουδαῖοι βελτίους ἐγένοντο· οἱ ἱερεῖς κατεδικάζοντο, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Θεὸν εὐφήμουν, καὶ ἡμῖν προσέτρεχον. οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. Καϊάφας ἐσταύρωσε, καὶ λῃστὴς ὡμολόγησεν. ὢ καινῶν καὶ παραδόξων πραγμάτων. ἱερεῖς ἀπέκτειναν, καὶ μάγοι προσεκύνησαν. μὴ ξενιζέτω ταῦτα τὴν ἐκκλησίαν. Εἰ μὴ ταῦτα ἐγένετο, ὁ πλοῦτος ὑμῶν οὐκ ἂν ἐφάνη. ἦν μέν, οὐκ ἂν δὲ ἐφάνη. ὥσπερ γὰρ ὁ Ἰὼβ δίκαιος μὲν ἦν, οὐκ ἂν δὲ ἐφάνη, εἰ μὴ τὰ τραύματα, καὶ οἱ σκώληκες· οὕτω καὶ ὁ ὑμέτερος πλοῦτος, εἰ μὴ αἱ ἐπιβουλαί, οὐκ ἂν ἐφάνη. ἀπολογούμενος δὲ πρὸς Ἰὼβ ὁ Θεός φησιν, Οἴει με ἄλλως σοι κεχρηματικέναι, ἢ ἵνα δίκαιος ἀναφανῇς; ἐπεβούλευσαν ἐχθροί, ἐπολέμησαν, καὶ ἡττήθησαν. πῶς ἐπολέμησαν; ῥοπάλοις· πῶς ἡττήθησαν; εὐχαῖς. Ἐάν τίς σε ῥαπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. σὺ ῥόπαλα εἰσφέρεις εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ πολεμεῖς· ὅπου εἰρήνη πᾶσι, πολέμους ἄρχῃ; οὐδὲ τὸν τόπον ᾐδέσθης, ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, οὐδὲ τῆς ἱερωσύνης τὸ ἀξίωμα, οὐδὲ τῆς ἀρχῆς τὸ μέγεθος. τὸ φωτιστήριον αἱμάτων ἐμπέπλησται· ὅπου ἁμαρτημάτων ἄφεσις, αἱμάτων ἔκχυσις. ἐν ποίᾳ παρατάξει ταῦτα γέγονε; βασιλεὺς εἰσέρχεται καὶ ῥίπτει ἀσπίδα καὶ διάδημα· σὺ εἰσῆλθες, καὶ ῥόπαλα ἥρπασας· ἐκεῖνος καὶ τὰ συνθήματα τῆς βασιλείας ἔξω ἀφίησι, σὺ τὰ συνθήματα τοῦ πολέμου ἔνδον εἰσενήνοχας. ἀλλὰ τὴν νύμφην μου οὐδὲν ἔβλαψας, ἀλλὰ μένει τὸ κάλλος αὐτῆς ἐπιδεικνυμένη. διὰ τοῦτο χαίρω, οὐχ ὅτι ἐνικήσατε. εἰ παρήμην, ἐμεριζόμην μεθ' ὑμῶν τὴν νίκην· ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρησα, γυμνὸν ὑμῶν τὸ τρόπαιον ἐφάνη. ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐμὸν ἐγκώμιον, καὶ πάλιν μερίζομαι ἐγὼ μεθ' ὑμῶν τὴν νίκην, ὅτι οὕτως ὑμᾶς ἀνέθρεψα, ὡς καὶ ἀπόντος τοῦ πατρὸς τὴν οἰκείαν εὐγένειαν ἐπιδείκνυσθαι. ὥσπερ γὰρ οἱ γενναῖοι τῶν ἀθλητῶν καὶ ἀπόντος τοῦ παιδοτρίβου τὴν ἑαυτῶν ῥώμην ἐπιδείκνυνται· οὕτω καὶ ἡ εὐγένεια τῆς ὑμετέρας πίστεως καὶ ἀπόντος τοῦ διδασκάλου τὴν οἰκείαν εὐμορφίαν ἐπεδείξατο. τίς χρεία λόγων; οἱ λίθοι βοῶσιν, οἱ τοῖχοι φωνὴν ἀφιᾶσιν· ἄπελθε εἰς βασιλικὰς αὐλάς, καὶ ἀκούεις εὐθέως, οἱ λαοὶ Κωνσταντινουπόλεως. ἄπελθε εἰς τὴν θάλατταν, εἰς τὴν ἔρημον, εἰς τὰ ὄρη, εἰς τὰς οἰκίας, τὸ ἐγκώμιον ὑμῶν ἀναγέγραπται. ἐν τίνι ἐνικήσατε; οὐ χρήμασιν, ἀλλὰ πίστει. ὦ λαὸς φιλοδιδάσκαλος, ὦ λαὸς φιλοπάτωρ. μακαρία ἡ πόλις, οὐ διὰ κίονας καὶ χρυσοῦν ὄροφον, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑμετέραν ἀρετήν. τοσαῦται αἱ ἐπιβουλαί, καὶ αἱ εὐχαὶ ὑμῶν ἐνίκησαν, καὶ μάλα εἰκότως. καὶ γὰρ ἐκτενεῖς ἦσαν αἱ εὐχαί, καὶ αἱ πηγαὶ τῶν δακρύων ἐπέῤῥεον. ἐκεῖνοι βέλη, ὑμεῖς δὲ δάκρυα· ἐκεῖνοι θυμόν, ὑμεῖς δὲ πραότητα. ὃ βούλει ποίησον. ὑμεῖς εὔχεσθε· κἀκεῖνοι, οἱ ἀντιλέγοντες, ποῦ νῦν εἰσι; μὴ ὅπλα ἐκινήσαμεν; μὴ τόξα ἐτείναμεν; μὴ βέλη ἀφήκαμεν

Φιλιππ. β. ιβ.

Ἰωβ. μ. γ.

Ματθ. ε. λθ.

α. Τιμ. ϛ. ι.

Ματθ. κε κα.

β. Τιμ. δ. ζ.

φιληθήσεσθε μὲν αἱ τῆς Μαρίας θυγατέρες· ἄλλαι δὲ ἀντὶ οἴνου κεχρεωμέναι καὶ μεθύουσαι τῇ φιλαργυρίᾳ, ὡς ὁ μακάριος Παῦλος βοᾷ καὶ κηρύττει λέγων· Ῥίζα πάντων τῶν κακῶν ἡ φιλαργυρία. οὕτω καὶ αἱ ἀσύνετοι γυναῖκες ἀποφράττουσιν ἑαυτῶν τὰ ὦτα, καὶ ἀντὶ σπόρου ἀγαθοῦ ἀκάνθας τίκτουσιν. ἀλλὰ παρακαλῶ μὴ ἡμῶν τὸν σπόρον ὡς ἐπὶ πέτρας καταβάλλωμεν. Χριστοῦ ἔσωμεν γεώργιοι, παρ' οὗ ἀκούσωμεν, Εὖ δοῦλε ἀγαθέ, εἴσελθε εἰς τὸν οἶκόν μου· μὴ αὕτη τῆς φωνῆς ταύτης λεχθῇ, Ὦ δοῦλε κακέ. ἀλλὰ παρακαλῶ, λαμψάτω ὑμῶν ἡ πολιτεία ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, μὴ μωραίνωμεν ἡμῶν τὸ ἅλας, ἀλλὰ δοξάσωμεν, εὐχαριστήσωμεν, οἱ πλούσιοι τῷ πλουσίῳ, οἱ πένητες τῷ φιλανθρώπῳ καὶ φιλοπτώχῳ Χριστῷ, οἱ δυνατοὶ τῇ κραταιᾷ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ ταῦτα μὲν περὶ ὑμῶν. ἴσως δὲ συγχωρεῖ ὁ Θεὸς ταῦτά με πάσχειν ἅπερ βουλεύονται κατ' ἐμοῦ, ἵνα ἐν συμφοραῖς δοκιμάσῃ τὰ κατ' ἐμέ, ὅτι ἐν τοῖς πόνοις ἐναπόκειται νίκη πάντως, καὶ ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἡτοίμασται στέφανος. καὶ γὰρ ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἔλεγε· Τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος· οὗ στεφάνου καταξιώσει ὑμᾶς ὁ τῶν ὅλων δεσπότης εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν.

Ταῦτα τὰ ῥήματα τοῦ σοφοῦ τῆς οἰκουμένης διδασκάλου καὶ τῆς ἐκκλησίας φωστῆρος, οὗτοι οἱ λόγοι τοῦ φιλοπροβάτου ποιμένος Ἰωάννου πρὸς τὴν ἰδίαν ποίμνην, ὅτι συνέδριον παράνομον συνεστήσαντο κατ' αὐτοῦ οἱ θέλοντες αὐτὸν καθελεῖν τοῦ θρόνου τῆς ἐπισκοπῆς, παραμυθούμενος τὸν λαὸν, καὶ χαίρων ἐπὶ τῇ πίστει καὶ προκοπῇ αὐτῶν, καὶ ἴδιον κλέος ὁρῶν αὐτῶν τὴν εἰς αὐτὸν εὐγνωμοσύνην. ἐπεὶ δὲ πάλιν ὁ βασιλεὺς Ἀρκάδιος μετὰ τὸ ἐξορίσαι τὸν μακάριον καὶ ἀοίδιμον τοῦτον, ἀνεκαλέσατο αὐτὸν συνειδὼς τὸ ἑαυτοῦ πταῖσμα. καὶ δὴ εἰσελθὼν ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ, καὶ βιασθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐξηγήσασθαι αὐτοῖς τὰς ἐξ ἔθους αὐτοῦ πνευματικὰς διδασκαλίας, ἀναῤῥωσθεὶς τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἤρξατο ὁμιλεῖν αὐτοῖς, καί φησιν·

Concio Chryſoſtomi poſt reditum á priore exilio.

Ὅτε τὴν Σάῤῥαν ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ ἥρπασεν ὁ Φαραὼ, τὴν καλὴν καὶ εὐειδῆ γυναῖκα ὁ πονηρὸς καὶ βάρβαρος καὶ Αἰγύπτιος, ἀδίκοις ὀφθαλμοῖς ἰδὼν αὐτῆς τὸ κάλλος, καὶ μοιχείας ἐργάσασθαι δρᾶμα βουλόμενος, τότε δὴ, τότε παρὰ μὲν τὴν ἀρχὴν οὐκ ἐκόλασεν ὁ Θεὸς, ἵνα δειχθῇ καὶ τοῦ δικαίου ἡ ἀνδρεία, καὶ τῆς γυναικὸς ἡ σωφροσύνη, καὶ τοῦ βαρβάρου ἡ ἀκολασία, καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία· τοῦ δικαίου ἡ ἀνδρεία, διέφερεν εὐχαρίστως τὸ γινόμενον· τῆς γυναικὸς ἡ σωφροσύνη, ὅτι ἐνέπεσεν εἰς τὰς βαρβαρικὰς χεῖρας, καὶ τὴν σεμνότητα διετήρησε· τοῦ βαρβάρου ἡ ἀκολασία, ὅτι ἀλλοτρίᾳ ἐπῆλθεν εὐνῇ· τοῦ Θεοῦ ἡ φιλανθρωπία, ὅτι μετὰ ἀπόγνωσιν ἀνθρώπων τότε τὸν στέφανον ἤνεγκε τῷ δικαίῳ. Ταῦτα ἐγένετο τότε ἐπὶ τοῦ Ἀβραὰμ, ἐγένετο δὲ σήμερον ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας. Αἰγύπτιος οὗτος, ὡς ἐκεῖνος Αἰγύπτιος· οὗτος δορυφόρους εἶχεν, ἐκεῖνος ὑπασπιστάς· ἐκεῖνος τὴν Σάῤῥαν, οὗτος τὴν ἐκκλησίαν· μίαν νύκτα ἐκεῖνος συνέσχε, μίαν ἡμέραν οὗτος εἰσῆλθεν. οὐδ' ἂν τὴν μίαν συνεχωρήθη, ἀλλ' ἵνα δειχθῇ τῆς νύμφης ἡ σωφροσύνη, ὅτι εἰσέρχεται, καὶ οὐ διέφθειρεν αὐτῆς τὸ κάλλος τῆς σωφροσύνης. καίτοι μοιχοὶ ἡτοίμαστο, καὶ τὰ γραμματεῖα συνεπλέκετο, καὶ πολλοὶ τῶν τῆς οἰκίας ὑπέγραφον. ἀπηρτίσθη ἡ μηχανὴ, καὶ τὸ τέλος οὐκ ἐγένετο. ἐφάνη ἐκείνου ἡ πονηρία, καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία. ἀλλ' ὁ μὲν βάρβαρος τότε ἐκεῖνος ἐπιγνοὺς τὸ ἁμάρτημα, ὡμολόγησε τὸ παρανόμημα. λέγει γὰρ τῷ Ἀβραάμ· τί ἐποίησας τοῦτο; διὰ τί εἶπας, ὅτι ἀδελφή μου ἐστὶ, καὶ μικροῦ δεῖν ἥμαρτον; οὗτος δὲ μετὰ τὴν παρανομίαν ἐπηγωνίσατο. ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, ἥμαρτες, ἡσύχασον, μὴ προσθῇς ἁμαρτίαν ἐφ' ἁμαρτίαν. κἀκείνη μὲν ἐπανῆλθε, πλοῦτον ἔχουσα τὸν Αἰγυπτιακόν· ἡ δὲ ἐκκλησία ἐπανῆλθε, πλοῦτον ἔχουσα τὸν ἀπὸ τῆς γνώμης, καὶ σωφρονεστέρα ἐφάνη. ὅρα δὲ τὴν μανίαν τοῦ βαρβάρου· ἐξέβαλες τὸν ποιμένα· τί τὴν ἀγέλην διεσκέδασας; ἀπέστησας τὸν κυβερνήτην· τί οὐκ οἴακας κατέκλασας; τὸν ἀμπελουργὸν ἐξέβαλες· τί τὰς ἀμπέλους διεσάλευσας; τί τὰ μοναστήρια διέφθειρας; βαρβάρων ἔφοδον ἐμιμήσω. ἐποίησεν ἀπόλυτα, ἵνα δειχθῇ ὑμῶν ἡ ἀνδρεία· ἐποίησεν ἀπόλυτα, ἵνα μάθῃ ὅτι ποίμνη ἐστὶν ἐν ταῖς ὑπὸ Χριστοῦ ποιμαινομένη. ἔξω ὁ ποιμὴν, καὶ ἡ ἀγέλη συνεκροτεῖτο, καὶ τὸ ἀποστολικὸν ἐπληροῦτο ῥῆμα, Οὐκ ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε. καὶ τοιαῦτα ἠπείλουν δεδοικότες ὑμῶν τὴν ἀνδρείαν καὶ τῆς ἀγάπης τὸ φίλτρον καὶ τὸν πόθον τὸν περὶ ἐμέ. οὐδὲν πολυπραγμονοῦμεν, φησιν, ἐν τῇ πόλει· δότε ἡμῖν αὐτὸν ἔξω. λάβετέ με ἔξω, ἵνα μάθητε τὸν πόθον τῆς ἐκκλησίας, μάθητε τῶν ἐμῶν τέκνων τὴν εὐγένειαν, τῶν στρατιωτῶν τὴν ἰσχὺν, τῶν ὁπλιτῶν τὴν δύναμιν, τῶν διαδημάτων τὴν περιφάνειαν, τοῦ πλούτου τὴν περιουσίαν, τῆς ἀγάπης τὸ μέγεθος, τῆς καρτερίας τὴν ὑπομονὴν, τῆς ἐλευθερίας τὸ ἄνθος, τῆς νίκης τὸ περιφανές, τῆς ἥττης σου τὸν γέλωτα. ὢ καινῶν καὶ παραδόξων πραγμάτων. ὁ ποιμὴν ἔξω, καὶ ἡ ἀγέλη σκιρτᾷ· ὁ στρατηγὸς πόρρω, καὶ οἱ στρατιῶται ὡπλίζοντο. οὐκ ἔτι ἡ ἐκκλησία εἶχε τὸ στρατόπεδον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ πόλις ἐκκλησία ἐγένετο, αἱ ῥῦμαι, αἱ ἀγοραὶ, ὁ ἀὴρ ἡγιάζετο· αἱρετικοὶ ἐπεστρέφοντο, οἱ Ἰουδαῖοι βελτίους ἐγένοντο· οἱ ἱερεῖς κατεδικάζοντο, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Θεὸν εὐφήμουν, καὶ ἡμῖν προσέτρεχον. οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. Καϊάφας ἐσταύρωσε, καὶ λῃστὴς ὡμολόγησεν. ὢ καινῶν καὶ παραδόξων πραγμάτων. ἱερεῖς ἀπέκτειναν, καὶ μάγοι προσεκύνησαν. μὴ ξενιζέτω ταῦτα τὴν ἐκκλησίαν. εἰ μὴ ταῦτα ἐγένετο, ὁ πλοῦτος ὑμῶν οὐκ ἂν ἐφάνη. ἦν μὲν, οὐκ ἂν δὲ ἐφάνη. ὥσπερ γὰρ ὁ Ἰὼβ δίκαιος μὲν ἦν, οὐκ ἂν δὲ ἐφάνη, εἰ μὴ τὰ τραύματα, καὶ οἱ σκώληκες· οὕτω καὶ ὁ ὑμέτερος πλοῦτος, εἰ μὴ αἱ ἐπιβουλαὶ, οὐκ ἂν ἐφάνη. ἀπολογούμενος δὲ τῷ Ἰὼβ ὁ Θεός φησιν, Οἴει με ἄλλως σοι κεχρηματικέναι, ἢ ἵνα δίκαιος ἀναφανῇς; ἐπεβούλευσαν ἐχθροὶ, ἐπολέμησαν, καὶ ἡττήθησαν. πῶς ἐπολέμησαν; ῥοπάλοις· πῶς ἡττήθησαν; εὐχαῖς. Ἐάν τίς σε ῥαπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. σὺ ῥόπαλα εἰσφέρεις εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ πολεμεῖς· ὅπου εἰρήνη πᾶσι, πολέμους ἀρχῇ, οὐδὲ τὸν τόπον ᾐδέσθης, ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, οὐδὲ τῆς ἱερωσύνης τὸ ἀξίωμα, οὐδὲ τῆς ἀρχῆς τὸ μέγεθος. τὸ φωτιστήριον αἱμάτων ἐμπέπλησας· ὅπου ἁμαρτημάτων ἄφεσις, αἱμάτων ἔκχυσις. ἐν ποίᾳ παρατάξει ταῦτα γέγονε; βασιλεὺς εἰσέρχεται καὶ ῥίπτει ἀσπίδα καὶ διάδημα· σὺ εἰσῆλθες, καὶ ῥόπαλα ἥρπασας· ἐκεῖνος καὶ τὰ συνθήματα τῆς βασιλείας ἔξω ἀφίησι, σὺ τὰ συνθήματα τοῦ πολέμου ἐνταῦθα εἰσενήνοχας. ἀλλὰ τὴν νύμφην μου οὐδὲν ἔβλαψας, ἀλλὰ μένει τὸ κάλλος αὐτῆς ἐπιδεικνυμένη. διὰ τοῦτο χαίρω, οὐχ ὅτι ἐνικήσατε. εἰ παρήμην, ἐμεριζόμην μεθ' ὑμῶν τὴν νίκην· ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρησα, γυμνὸν ὑμῶν τὸ τρόπαιον ἐφάνη. ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐμὸν ἐγκώμιον, καὶ πάλιν μερίζομαι ἐγὼ μεθ' ὑμῶν τὴν νίκην, ὅτι οὕτως ὑμᾶς ἀνέθρεψα, ὡς καὶ ἀπόντος τοῦ πατρὸς τὴν οἰκείαν εὐγένειαν ἐπιδείκνυσθαι. ὥσπερ γὰρ οἱ γενναῖοι τῶν ἀθλητῶν καὶ ἀπόντος τοῦ παιδοτρίβου τὴν ἑαυτῶν ῥώμην ἐπιδείκνυνται· οὕτω καὶ ἡ εὐγένεια τῆς ὑμετέρας πίστεως καὶ ἀπόντος τοῦ διδασκάλου τὴν οἰκείαν εὐμορφίαν ἐπεδείξατο. τίς χρεία λόγων; οἱ λίθοι βοῶσιν, οἱ τοῖχοι φωνὴν ἀφιᾶσιν· ἄπελθε εἰς βασιλικὰς αὐλὰς, καὶ ἀκούσεις εὐθέως, οἱ λαοὶ Κωνσταντινουπόλεως. ἄπελθε εἰς τὴν θάλατταν, εἰς τὴν ἔρημον, εἰς τὰ ὄρη, εἰς τὰς οἰκίας, τὸ ἐγκώμιον ὑμῶν ἀναγέγραπται. ἐν τίνι ἐνικήσατε; οὐ χρήμασιν, ἀλλὰ πίστει. ὦ λαὸς φιλοδιδάσκαλος, ὦ λαὸς φιλοπάτωρ. μακαρία ἡ πόλις, οὐ διὰ κίονας καὶ χρυσοῦν ὄροφον, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑμετέραν ἀρετήν. τοσαῦται αἱ ἐπιβουλαὶ, καὶ αἱ εὐχαὶ ὑμῶν ἐνίκησαν, καὶ μάλα εἰκότως. καὶ γὰρ ἐκτενεῖς ἦσαν αἱ εὐχαὶ, καὶ αἱ πηγαὶ τῶν δακρύων ἐπέρρεον. ἐκεῖνοι βέλη, ὑμεῖς δὲ δάκρυα· ἐκεῖνοι θυμὸν, ὑμεῖς δὲ πραότητα. ὃ βούλει ποίησον. ὑμεῖς εὔχεσθε· κἀκεῖνοι, οἱ ἀντέλεγον, ποῦ νῦν εἰσι; μὴ ὅπλα ἐκινήσαμεν; μὴ τόξα ἐτείναμεν; μὴ βέλη ἀφήκαμεν

Φιλιπ. β. ιβ.

Ιωβ. μ. γ.

Ματθ. ε. λθ.

χαλόν; εὐχόμεθα, καὶ κύριοι ἔφυγον. ὡς γὰρ ἄρα ἀρχὴ διεσπάσθησαν, καὶ ὑμεῖς ὡς πόντα ἐστήκατε. μακάριος ἐγὼ δι᾽ ὑμᾶς. ἤδειν μὲν καὶ πρὸ τούτου ἡλίκον ἔχω πλοῦτον, ἐθαύμασα δὲ καὶ νῦν. πόρρω ἤμην, καὶ πόλις μετῳκίζετο. δι᾽ ἕνα ἄνθρωπον τὸ πέλαγος πόλις ἐγίνετο. γυναῖκες, ἄνδρες, παιδία ἄωρα τὴν ἡλικίαν, γυναῖκες βαστάζουσαι παιδία κατετόλμων πελάγους, κατεφρόνησαν κυμάτων. οὐ δοῦλος ἐδεδοίκει δεσπότην, οὐ γυνὴ τῆς φύσεως τῆς ἀσθενείας ἐμέμνητο. γέγονεν ἡ ἀγορὰ ἐκκλησία, τὰ πανταχοῦ δι᾽ ἡμᾶς. τίνα γὰρ οὐκ ἐπαιδεύσατε; βασιλίδα συγχορεύουσαν ἐλάβετε. οὐ γὰρ ἀποκρύψομαι τὸν ζῆλον αὐτῆς. οὐ βασιλίδα κολακεύων, ταῦτα λέγω, ἀλλ᾽ εὐσέβειαν θεραπεύων. οὐ γὰρ ἀποκρύψομαι αὐτῆς τὸν ζῆλον. οὐ γὰρ ὅπλα ἔλαβεν, ἀλλὰ κατορθώματα ἀρετῆς. ἀπηγόμην τότε ἴστε πῶς. δεῖ γὰρ καὶ τὰ λυπηρὰ εἰπεῖν, ἵνα μάθητε τὰ χρηστά. ἀλλὰ μάθετε πῶς ἀπηγόμην, καὶ πῶς ἐπανῆλθον. Οἱ σπείροντες ἐν δάκρυσιν, ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσι. πορευόμενοι ἐπορεύοντο καὶ ἔκλαιον βάλλοντες τὰ σπέρματα αὐτῶν· ἐρχόμενοι δὲ ἥξουσιν ἐν ἀγαλλιάσει, αἴροντες τὰ δράγματα αὐτῶν. ταῦτα τὰ ῥήματα, καὶ ἐγένοντο πράγματα. μετ᾽ εὐχαριστίας ὑπεδέξασθε, οἳ ὀδυνώμενοι παρεπέμψατε. καὶ οὐδὲ ἐν μακρῷ χρόνῳ· μετὰ μίαν ἡμέραν πάντα ἐλύθη. καὶ γὰρ ἡ διαβολὴ ἐγένετο δι᾽ ὑμᾶς, ἐπεὶ ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς ταῦτα ἔλυσε. λέγω ὑμῖν τὸ ἀπόρρητον· ἐφραγώθην τὸ πέλαγος μόνος τὴν ἐκκλησίαν βαστάζων. ἡ γὰρ ἀγάπη οὐ στενοῦται, οὐκ ἐστενοχωρεῖτο τὸ πλοῖον. Οὐ στενοχωρεῖσθε γὰρ ἐν ἡμῖν. ἀπῄειν τὰ ὑμέτερα μεριμνῶν, κεχωρισμένος μὲν τῷ σώματι, συνημμένος δὲ τῇ γνώμῃ· ἀπῄειν τὸν Θεὸν παρακαλῶν, καὶ παρακατατιθέμενος ὑμῖν τὴν ἀγάπην. ἀπῄειν, ἐκαθεζόμην μόνος τὰ ὑμέτερα μεριμνῶν, βουλευόμενος περὶ ἀποδημίας μόνος. ἀθρόον ἀωρίας γινομένης γράμματα ἔπεμψεν ἡ θεοφιλεστάτη αὕτη ἐν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, ταῦτα λέγουσα τὰ ῥήματα (δεῖ γὰρ αὐτῆς καὶ τὰ ῥήματα εἰπεῖν) μὴ νομίσῃ σου ἡ ἁγιωσύνη ὅτι ἔγνων τὰ γεγενημένα. ἀθῷος ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματός σου. ἄνθρωποι πονηροὶ καὶ διεφθαρμένοι ταύτην τὴν μηχανὴν διεσκεύασαν. τῶν δὲ ἐμῶν δακρύων μάρτυς ὁ Θεός, ᾧ ἱερεύω. εἶδε σπονδὴν ἐξέχεε. τὰ γὰρ δάκρυα αὐτῆς σπονδὴ ἐγένετο. ᾧ ἱερεύω. ἡ αὐτοχειροτόνητος θύουσα τῷ Θεῷ καὶ σπένδουσα δάκρυα καὶ ἐξομολόγησιν καὶ μετάνοιαν, οὐχ ὑπὲρ ἱερέως, ἀλλ᾽ ὑπὲρ ἐκκλησίας, ὑπὲρ δήμου διεσπαρμένου. ἐμέμνητο, ἐμέμνητο καὶ τῶν παιδίων καὶ τοῦ βαπτίσματος. μέμνημαι ὅτι διὰ τῶν χειρῶν τῶν σῶν τὰ παιδία τὰ ἐμὰ ἐβαπτίσθη. ταῦτα ἡ βασίλισσα· τὸν δὲ ἱερέα περὶ φθόνου πάντες ἠγνόουν τὸ χωρίον, ἔνθα κατέλυον. καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν εἰπεῖν, ἐκείνη μὲν ὡς ὑπὲρ τέκνου τρέμουσα περιῄει πανταχοῦ, οὐ τῷ σώματι, ἀλλὰ τῇ ἰδίᾳ πομπῇ τῶν στρατιωτῶν. οὐ γὰρ κατείληφε τὸ χωρίον, ἔνθα διῆγον. πανταχοῦ ἔπεμπε μεριμνῶσα μὴ δολοφονηθῇ, μὴ ἀναιρεθῇ, καὶ ἀπολέσωμεν τὸ θήραμα. τοῦτο μόνον, καὶ τὰ παρ᾽ ἐμαυτῆς ἐπιδείκνυμι. ζητοῦσι μόνον, καὶ οὐ περιγίνονται. οἱ ἐχθροὶ πανταχοῦ περιῄεσαν δίκτυα ἁπλοῦντες, ἵνα λάβωσι καὶ ἐπαναγάγωσιν εἰς τὰς ἐκείνων χεῖρας. Εἶτα καὶ παρεκάλει, καὶ τῶν γονάτων ἥπτετο τῶν βασιλικῶν, κοινωνὸν τὸν ἄνδρα ποιοῦσα τοῦ θηράματος· καθάπερ ὁ Ἀβραὰμ τὴν Σάρραν, οὕτως αὕτη τὸν ἄνδρα. ἀπωλέσαμεν, φησί, τὸν ἱερέα, ἀλλ᾽ ἐπαναγάγωμεν. οὐκ ἔστιν ἡμῖν οὐδεμία ἐλπὶς τῆς βασιλείας, ἐὰν μὴ ἐκεῖνον ἐπαναγάγωμεν. ἀμήχανον ἐμὲ κοινωνῆσαί τινι τῶν ταῦτα ἐργασαμένων· δάκρυα ἐξαφιεῖσα, τὸν Θεὸν ἱκετεύουσα, πᾶσαν μηχανὴν ἐπιδεικνυμένη. ἴστε καὶ ὑμεῖς μεθ᾽ ὅσης εὐνοίας ὑμᾶς ὑπεδέξατο, πῶς ἐνηγκαλίσατο ὡς οἰκεῖα μέλη, πῶς μεθ᾽ ὑμῶν ἔλεγε καὶ αὐτὴ σπουδάζειν. οὐδὲ γὰρ ταῦτα τὰ ῥήματα ἔλαθε τὴν εὐγνωμοσύνην ὑμῶν, ὅτι ἀπεδέξασθε τὴν μητέρα τῶν ἐκκλησιῶν, τὴν τροφὸν τῶν μοναζόντων, καὶ προστάτιν τῶν ἁγίων, τῶν πτωχῶν τὴν βακτηρίαν. ὁ ἔπαινος ἐκείνης, δόξα εἰς Θεὸν γίνεται, στέφανος τῶν ἐκκλησιῶν. Εἴπω θερμὸν αὐτῆς πόθον; Εἴπω φιλοτιμίαν τὴν περὶ ἐμέ; ἐν ἑσπέρᾳ βαθείᾳ χθὲς ἀπέστειλε ταῦτα λέγουσα

Ψαλμ. ρκε. 5.

β. Κορ. ς. ιβ.

χ. ὑμῖν.

χ. πάντα ῥήματα ἐγένετο πράγματα.

χ. ταῦτα.
χ. ἱερέα
ἱερῇ
χ. αὐτοχ
ειροτόνη

τὰ ῥήματα· εἰπὲ πρὸς αὐτὸν, ἡ εὐχή μου πεπλήρωται. ἀπήτησα τὸ κατόρθωμα· ἐξεφανώθην μᾶλλον τοῦ διαδήματος· ἀπέλαβον τὸν ἱερέα, ἀπέδωκα τὴν κεφαλὴν τῷ σώματι, τὸν κυβερνήτην τῇ νηΐ, τὸν ποιμένα τῇ ποίμνῃ, τὸν νυμφίον τῇ παστάδι. κατῃσχύνθησαν οἱ μοιχοί. ἐὰν ζήσω, ἐὰν ἀποθάνω, οὐκέτι μοι μέλει. ἴδετε τοῦ πειρασμοῦ τὰ κατορθώματα. τί ποιήσω, ἵνα ὑμῖν ἀξίας ἀποδῶ τῆς ἀγάπης τὴν ἀμοιβήν; ἀξίας μὲν οὐ δυνάμεθα, ἣν δὲ ἔχω δίδωμι. ἀγαπῶ ἑτοίμως τὸ αἷμά μου ἐκχέειν ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας. οὐδεὶς ἔχει τέκνα τοιαῦτα, οὐδεὶς ἀγέλην τοιαύτην, οὐδεὶς ἄρουραν οὕτως εὐθαλῆ. οὐ χρεία μοι γεωργίας· ἐγὼ καθεύδω, καὶ οἱ στάχυες κομῶσιν. οὐ χρεία μοι πόνου· ἐγὼ ἡσυχάζω, καὶ τὰ πρόβατα τῶν λύκων περιγίνονται. τί ὑμᾶς καλέσω; πρόβατα, ἢ ποιμένας, ἢ κυβερνήτας, ἢ στρατιώτας καὶ στρατηγούς; πάντα ὑμῖν ἐπαληθεύω τὰ ῥήματα. ὅταν ἴδω τὴν εὐταξίαν, πρόβατα καλῶ· ὅταν ἴδω τὴν πρόνοιαν, ποιμένας προσαγορεύω· ὅταν ἴδω τὴν σοφίαν, κυβερνήτας ὀνομάζω· ὅταν ἴδω τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν εὐτονίαν, στρατιώτας καὶ στρατηγοὺς [ὑμᾶς ἅπαντας] ″λέγω. ὢ πόνος, ὢ πρόνοια λαοῦ. ἠλάσατε τοὺς λύκους, καὶ οὐκ ἀμεριμνήσετε. οἱ ναῦται οἱ μεθ' ὑμῶν καθ' ὑμῶν γεγόνασιν, οἵτινες τὸν πόλεμον τῷ πλοίῳ κατεσκεύασαν. βοᾶτε ἔξω τὸν κλῆρον, καὶ ἄλλοι κλῆρον τῇ ἐκκλησίᾳ. τίς χρεία βοῆς; ἀπῆλθον καὶ ἀπηλάθησαν, μηδενὸς διώκοντος ἐφυγαδεύθησαν. οὐ κατηγορεῖ αὐτῶν ἄνθρωπος, ἀλλὰ τὸ συνειδός. Εἰ ἐχθρὸς ὠνείδισέ με, ὑπήνεγκα ἄν. οἱ μεθ' ἡμῶν καθ' ἡμῶν γεγόνασιν· οἱ μεθ' ἡμῶν τὸ πλοῖον κυβερνῶντες τὸ πλοῖον καταποντίσαι ἠθέλησαν. ἐθαύμασα ὑμῶν τὴν σύνεσιν. ταῦτα λέγω, οὐκ εἰς στάσιν ὑμᾶς ἀλείφων. στάσις γὰρ τὰ ἐκείνων, τὰ δὲ ὑμέτερα ζῆλος. οὐ γὰρ ἠξιώσατέ τι αὐτοὺς ἀναιρεθῆναι, ἀλλὰ κωλυθῆναι τοῦτο καὶ ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, ἵνα μὴ πάλιν ὑποβρύχιος γένηται. ἡ γὰρ ἀνδρεία ὑμῶν οὐκ ἀφῆκε γενέσθαι τὸν χειμῶνα, ἀλλ' ἡ γνώμη ἐκείνων τὸ κλυδώνιον εἰργάσατο. ἐγὼ δὲ, οὐ τῷ τέλει, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ ἐκείνων λογίζομαι. ἄνθρωπος θυσιαστηρίῳ προεστηκὼς, δήμου τοσούτου ἐγκεχειρισμένος πρόνοιαν, ὀφείλων καταστέλλειν τὰ λυπηρὰ, ηὔξησας τὸν χειμῶνα, κατὰ σαυτοῦ τὸ ξίφος ἤλασας, τὰ τέκνα τὰ σὰ ἀνδηγώσας τῇ γνώμῃ, εἰ καὶ μὴ τῇ πείρᾳ. ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐκώλυσεν. ὥστε θαυμάζω ὑμᾶς καὶ ἐπαινῶ, ὅτι μετὰ τὸν πόλεμον καὶ τῆς εἰρήνης γενομένης σκοπεῖτε, ὅπως ἂν τελεία γένηται εἰρήνη. δεῖ γὰρ τὸν κυβερνήτην μετὰ τῶν ναυτῶν ὁμόνοιαν ἔχειν. ἐὰν γὰρ διαστασιάζωσι, καταποντίζεται τὸ σκάφος. ὑμεῖς κατορθώσατε τὴν εἰρήνην μετὰ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν· ὑμᾶς κοινωνοὺς ποιήσομαι τῆς ἀσφαλείας. χωρὶς ὑμῶν οὐδὲν ἐργάσομαι, εἶτα καὶ τῆς θεοφιλεστάτης Αὐγούστης. καὶ γὰρ κἀκείνη φροντίζει καὶ μεριμνᾷ καὶ πάμπολλα ποιεῖ, ὥστε τὸ φυτευθὲν μεῖναι βέβαιον, ὥστε τὴν ἐκκλησίαν ἀκλυδώνιστον μεῖναι. ἐπήνεσα οὖν καὶ ὑμῶν τὴν σύνεσιν, καὶ τῶν βασιλέων τὴν πρόνοιαν. οὐ γὰρ οὕτως αὐτοῖς μέλει περὶ πολέμου, ὡς περὶ ἐκκλησίας, οὐχ οὕτω περὶ πόλεως, ὡς περὶ ἐκκλησίας. παρακαλέσωμεν τὸν Θεὸν, ἀξιώσωμεν ἐκεῖνον, παραμείνωμεν ταῖς εὐχαῖς· καὶ μὴ, ἐπειδὴ ἐλύθη τὰ δεινὰ, χαυνότεροι γενώμεθα. διὰ τοῦτο ἕως τῆς σήμερον εὐχόμεθα λυθῆναι τὰ δεινὰ, καὶ ἐπειδὴ ἐλύθη τὰ δεινὰ, εὐχαριστήσωμεν τῷ Θεῷ, ὥσπερ τότε ἀνδρεῖοι, οὕτω καὶ σήμερον σπουδαῖοι. ὑπὲρ δὲ τούτων ἁπάντων εὐχαριστήσωμεν τῷ Θεῷ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ἅμα τῷ υἱῷ σὺν τῷ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλ. νδ. ιβ.

ΛΕΟΝΤΟΣ ΕΝ ΤΩ ΘΕΩ ΒΑΣΙΛΕΙ ΑΙΩΝΙΩ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΟΓΟΣ ΕΓ-κωμιαστικὸς εἰς τὸν μέγαν τοῦ Θεοῦ ἀρχιερέα, καὶ κοινὴν τῆς οἰκουμένης λυχνίαν, Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον.

Μηνὶ Νοεμβρίῳ ιγ.

1 Ἀρετὴν ἀνδρὸς ἐπαινεῖν κελευόμενος, ἀνδρὸς, ᾧ τὸ χρυσοῦν ἐπώνυμον στόμα, δοκῶ μοι φλογερῶν ἁρμάτων ἐπίβασιν, ἢ Μωϋσαϊκῶν θαυμάτων ἐπίδειξιν ἀπαιτοῦν προτέθηκε τὸ ἐπίταγμα. Ταὐτὸν γὰρ, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος, τοιούτοις ἵνα τολμᾶν ἐπιβαίνειν, κἀκεῖνον διὰ γλώττης ἐγκωμιάζειν, τὴν χρυσῆν ὄντως γλῶτταν, ἣ κόσμῳ πολυτελεῖ ἑαυτὴν ὑπενδύσασαν. οὕτω δέ μοι τὴν τόλμαν σπουδὴν τοῦ ἐγχειρήματος, δοκοῦντος τοῦ προστάγματος, πάντα τὰ τῆς ὑπακοῆς ἀπηγόρευται ἐνταῦθα, παρακοὴν ἡγουμένῳ προτιμᾶν ἀσφαλέστερον ὑπακοῆς φευκτῆς καὶ κινδυνώδους καὶ ὑπὲρ δύναμιν. τί δέ; ὅτι κινδυνεύων οὐ μόνον οὐδ᾽ εἴπερ ὅσων παράδεινα τὰ τῆς ὑπακοῆς ὁρᾶται, σιωπητέον; ἢ τολμήσαντά τι νεανικὸν, τὸν λόγον ἐκ προοιμίων τῷ διαπύρῳ τῆς πίστεως, ἢ τῷ γε χρησμῷ τῶν ἐκείνου σπλάγχνων ἑαυτὸν ἐπαφεῖναι τὸ πέλαγος τῶν ἐγκωμίων; καὶ τίς ἀγνοῶν ἐπὶ τοσοῦτον ὁρᾶται τὸν ἄνδρα, μὴ ὅτι κωφὸν, ἢ δύσκωφον λαλεῖν ἀπεργάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ λίθους ἐπαφεῖναι κραυγὴν τινὸς οὐκ ἔστι δυνατὸς ὤν; τούτων γὰρ πίστις καὶ πόθου φλόγες ἐλπίσιν αἰρόμεναι πρόξενοι· καθὰ δὴ καὶ ὁ μέγας ἀπόστολος γράφων, Πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη, προεγγυᾷ, τουτέστι, τὸ ἀδιστάκτως τῶν προσιόντων τὴν ἐνέργειαν ἀποκληρουμένην. διὸ δὴ τὰ τῆς κινδυνώδους μὲν ὑπολήψεως ἐατέον· τῆς δὲ πατρῴας κελεύσεως φροντιστέον, αὐτῷ περὶ πάντων τῷ πάντων αἰτίῳ τῶν καλῶν τῷ πατρὶ τῶν φώτων, Ἐξ οὗ πᾶσα δόσις ἀνθρώποις ἀγαθὴ, τὸ ἱερολογούμενον, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον, τὸν νοῦν ἀναθεὶς, καὶ οὕτως ἀρχόμενος.

Ἰακωβ. ε. ις.

Ἰακ. α. ιζ.

2 Εἰ μὲν οὖν ὁ μέγας ἐνδεῶς ἔχων ἑωρᾶτο Χρυσόστομος βίου λαμπρότητος, δογμάτων οὐρανίων βροντῆς, θαυμάτων ἀστραπῆς φοβερῶν, τῶν ἄλλων πάντων, οἷς ὁ θεῖος ἐν γῇ, καὶ πρὶν ἐντεῦθεν μετοικισθῇ, χαρακτηρίζεται ἄνθρωπος· ἔδει τῷ νόμῳ τῶν ἐγκωμίων τῆς ἐκείνης περιφανείας, πλοῦτον λέγω, καὶ δόξαν, καὶ πατρίδος, καὶ τῶν ἄλλων εὐδοκιμήσιν· οἷς οἱ φύντες κατὰ τὴν Ἀντιόχου τῆς Κοίλης Συρίας κομῶντες; πλουσίων σὺν κατ᾽ ἐκεῖνο καιροῦ πάντας δευτέρους ἀποδεῖξαι. ἐπεὶ δὲ τὰ μεγαλεῖα τῶν ἐκείνῳ προσόντων καλῶν καλύπτειν οἶδε τῶν σωματικωτέρων τὸν ὄγκον, οὐχ ἧττον ἢ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἡ προσβολὴ τῶν

ἀστραϊκὴν ὡραιοτήτων τὰς αὐταυγείας, εὐλαβητέοι τῷ ἀδοξοτέρῳ τοῦ προσχήματος, τὰς τοιαύτας τῶν λόγων ἀπασχολεῖν ὑποθήσουσι, καὶ ἴσον ἐφ' οἷς, καθ' ὅσον οἷόν τέ μοι, καὶ προτεθύμημαι. καί μοι τὴν ἀπ' ἀρχῆς ἐν ἁπαλῷ τῆς ἡλικίας τοῦ ἤθους εὐστάθειαν τοῦ μεγάλου φωστῆρος προσεῖχεν ἄξιον λέγοντι, μεῖζον ἁπάσης ἐφετῆς ἐργασίας τὴν περὶ τηλικούτων ἠγερμένοις ἀκρόασιν· ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἐστὶν ὀρεκτὸν, τοῦ γνῶναι τοῦ κοινοῦ λαμπτῆρος τὴν κίνησιν. Ἐν δὲ Ἀντιοχέων ἔτι παιδοτρίβαις φοιτῶν, διδάσκαλος ἀρετῆς, οὐ μόνον ἥλιξιν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς διδασκάλοις, καὶ ἀνδράσι, καὶ πατράσι, καὶ οἰκέταις καθίστατο, τὸ ἦθος ἄμεμπτος, τὴν συνουσίαν κατεσταλμένος, ὑψοποιῷ ταπεινώσει καλλωπιζόμενος, παιδιὰν ὄντως τὰς τῶν ἡλίκων παιδιὰς καὶ τῶν ἄλλων ῥυπασμάτων, καὶ περὶ τῆς τοῦ θείου λουτροῦ καθάρσεως ἀποφαινόμενος. μετὰ δὲ τὸ θεῖον λουτρὸν, ὁ Μελέτιος, ὁ μέγας Ἀντιοχέων ἀρχιερεὺς, πρότερον μὲν τῷ μεγάλῳ δίδωσιν Ἰωάννῃ, ὕστερον δὲ καὶ τοῖς τούτου γεννήτορσιν (οὔπω γὰρ ἦν ἐπιλάμψαι αὐτοῖς τὸ θεῖον ἐκεῖνο φῶς, πατρικῶν ἅτε παραδόσεων, καθὰ τὸν μέγαν Παῦλον ἀκούομεν, Γαλ. α. ιδ. ὑπάρχουσι ζηλωταῖς) πρὸς τὴν στερεωτέραν μετάληψιν τῶν ἐκ τοῦ λόγου τροφῶν ὁ Ἰωάννης προσάγεται), ἐκείνοις ἑαυτὸν στοιχειῶν, τῷ δεξιωτάτῳ τῆς φύσεως, οἷς ὁ θεῖος φόβος ἐπιγενόμενος, ἐντολῶν τήρησιν, σαρκὸς κάθαρσιν, θείαν ἔλλαμψιν, τὸ θεολογούμενοι, τέως οὐ τέλος οἶδε χαρίζεσθαι; περὶ δὲ πάντων τὴν Ἰησοῦ ταπείνωσιν ἐκμιμούμενος, ἧς βραχύ τι διήγημα τῷ λόγῳ διδόσθω γνώρισμα. ἀκούετε τῶν παίδων ὑμεῖς, ὅσοις κομπάζειν ἔνεστι τεκόντων δόξῃ, καὶ πλούτῳ, καὶ γαυριάματι, καὶ μιμήσασθε. ἵππος αὐτῷ, καὶ παῖδες, καὶ πολλὴ δορυφορία παρὰ τῶν τεκόντων ἐπεμελεῖτο, πρὸς τὴν μάθησιν ἀπιόντι. ὁ δὲ καταφρονεῖ πάντων. ἔπειθε πάντας τὴν Ἰησοῦ μιμεῖσθαι ταπείνωσιν, τοὺς ὡραίους πόδας προκαταρτίζων, καὶ κοῦφος δραμούμενος ἐπὶ τὸ εὐαγγέλιον, τὸν Δανιήλ, τοὺς παῖδας, τὸν Δαβὶδ τῷ λόγῳ τιθεὶς εἰς παράδειγμα· τοὺς μὲν, ὡς δι' αὐτῆς κατωρθώθη τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον· Ψαλ. ριη. οα. τὸν δὲ, ὅτι μετά γε τῶν ἄλλων, καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ δικαιωμάτων ἡ μάθησις, ἐν τῷ λέγειν, Ἀγαθόν μοι, ὅτι ἐταπείνωσάς με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου.

3 Ἐν τούτοις αὐτοῦ διαλάμποντος, χρόνος ἔρρει βραχὺς, καὶ φθάνει Σεκούνδῳ (τοῦτο γὰρ ὄνομα τοῦ πατρὸς) τοῦ βίου τὸ τέλος. τί δὲ ἡ μήτηρ; ἀνθοῦσα τὴν ἡλικίαν, Ἀνθοῦσα τὴν κλῆσιν (οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο) συνεπιδιδοῦν καὶ συνανατέλλον εἶχε τῶν ἁπάντων καλῶν τὸ ὡραῖον. αὐτὴ τοῦ υἱοῦ τῆς πρὸς τὰ κρείττω μετὰ τῶν ἄλλων φροντίδων ἐπιδόσεως, αἳ πολλαὶ τῆς χρείας ὅσαι ἡμέραι, διὰ πολλῆς ἀγάπης ἐπεμελεῖτο, μήτηρ ἐκείνου τῷ ὄντι τυγχάνουσα, κἀκείνῳ πάλιν αὐτὴ χαρακτηριζομένη καὶ διαλάμπουσα· ἢ καὶ τῶν καρπῶν τοῖς ὡραίοις τὸ εὐγενὲς τῶν αἰτίων διατεκμαίρεται). ἔρωτι δὲ φιλοσοφίας καὶ κάλλους ῥητορείας ἐχόμενος, τοῖς προφόροις τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ προσφοιτᾷ παιδευταῖς (Λιβάνιος δ' ἦν τότε, καὶ Ἀνδραγάθιος) ἐκεῖνα βραχυτάτῳ χρόνῳ συνειλοχὼς, ἃ μακροῖς ἐτῶν καὶ νυκτῶν περιόδοις μόγις ἕτεροι συλλέγονται, κριτὴς ἄριστος τῶν νοουμένων καθιστάμενος· καὶ τοῖς μὲν, ὅσα χρυσώδη, τὴν ψῆφον ἐπικυρῶν, τοῖς δὲ, ὅσα ληρωδούντων ἢ χασμωμένων, μεμυθολόγηται, μακρὰν ἀποδιαπεμπόμενος.

4 Μετὰ τούτους, ἐπειδὴ κόρον οὐκ οἶδεν ἔχειν φύσις, θεωρίας ἐρῶσα τῶν ἀμεινόνων, ἐπὶ τοὺς ἐν τῇ μητρὶ τῶν λόγων ταῖς Ἀθήναις διδασκάλους μεταμαστεύει· κἀνταῦθα τὰ κάλλιστα, τῷ δεκτικωτάτῳ τῆς φύσεως, θᾶττον ἢ σπόγγος ῥανίδας, ἀνιμησάμενος, διὰ πολλοῦ τοῦ θαύματος ἅπασι γίνεται. ἐντεῦθεν χώραν ὁ φθόνος κατ' αὐτοῦ λαμβάνει, τῷ ὑπερβάλλοντι τῶν καλῶν τοῦ ἀνδρὸς διαρριπιζόμενος. δηλούτω δὲ τὸν τρόπον ὁ λόγος, εἰ καὶ τὸν κόρον φεύγειν διαπεφρόντικεν ὅτι μάλιστα. Ἀνθέμιός τις ἱερεὺς ἦν Ἀθηνᾶς, ὃς Ἀθήνησι τότε τοσοῦτον ἐπὶ σοφίᾳ θαυμάζεται, ὥστε καὶ στήλην αὐτῷ ποιοῦσι, πάντας εἰς θαῦμα συνελκύσα. ἀλλ' οὗτος μὲν ἀλαζονείᾳ λαμβάνει τὸ πρεσβεῖον· Ἰωάννης δὲ τῷ πράῳ καὶ ταπεινῷ τῷ μετρίῳ τοῦ πνεύματος. φθάνει ταῦτα ταῖς ἀκοαῖς Δημοσθένους τοῦ ὑπάρχου τῆς πόλεως·

ως· καὶ, οἷα φιλεῖ ἐν τοῖς τοιούτοις, ἔρως ἀνάπτει τὸν ὕπαρχον πεῖραν γνῶναι τὸν παραβάλλοντα. ἀθροίζει πάντας, προσκαλεῖται τὸν Ἰωάννην, σχήματι κελεύει τινὶ ἀφικέσθαι. ὁ δὲ τοῦτο παραιτεῖται μὲν, παραγίνεται δὲ ποσὶν ἰδίοις. τοῦτο τοι μὲν Ἰωάννῃ τὴν τιμὴν μετὰ ἀξιώματος κατά τε βαθμὸν καὶ τάξιν καθέδρας αὐξήσεσθαι, Ἀνθεμίῳ δὲ τὸν ἐμφωλεύοντα φθόνον γυμνωθῆναι παρασκευάζει. ἰδὼν γὰρ αὐτὸς τὸν Ἰωάννην λαχοῦσαν τιμὴν καὶ τὸ παραβάθμιον τῆς καθέδρας, καὶ μηκέτι στέγειν οἷός τε ὤν, τοιάδε μὲν ἔφη· καινοτομεῖται τὰ ἔθη, ὁρῶ· νέοι νόμοι προστίθενται τὰ τῶν ἀρχαίων, τῶν σοφῶν, τοῖς ἐθάδων προνόμια, ξένοις, ἐπὶ πλεῖστον ἀποδίδονται. λανθάνει δὲ διὰ τούτων προσζημιώσας ἑαυτὸν καὶ τῆς πάλαι τιμῆς, ἀποπτυσθεὶς παρὰ πάντων διὰ φθόνον ταῦτα εἰπών. ταύτην παρὰ τοῦ ἀδικωτάτου δικαίως εἰσπράττεται φθόνου, τῆς οἰκείας γνώμης ἀπολαμβάνων τὸ γηροτρόφιον. ἄθρει δὴ καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. οὐκ ἔδει σέ, φησὶν ὁ ὕπαρχος, ὦ Ἀνθέμιε, φιλοσοφίᾳ μεγαλαυχούμενον, ὥσπερ ἕνα τῶν ἐκ τοῦ δήμου, ἢ τῶν ἐν ἀγορᾷ τοὺς θῆρας ἐλάντα, ἢ τῶν ληστευομένων, οὑτωσὶ βοῇ καὶ θορύβῳ διακυκᾶσθαι. πολλὰ γάρ, οἷς ὁ Ἰωάννης τιμᾶσθαι καθέστηκεν ἄξιος, ὅτι Σεκούνδου τοῦ μεγάλου στρατηλάτου υἱός, ὅτι τοὺς πολιοὺς ὑπερηκόντισε τοῖς μαθήμασιν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡμετέρας ἀνάγκης τὰ τῆς τιμῆς καταδέξατο· καὶ πρός γε πάντων ἡ ταπεινοφροσύνη τούτων αὐτῷ αἰτία καὶ πρόξενος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ ὕπαρχος. τί δὲ ὁ Ἰωάννης; τῷ πράῳ τὸ δίκαιον κερασάμενος, πρότερον μὲν ὑπεραπολογεῖται, οἷς Ἀνθέμιος ἐπετίμησεν· ἔπειτα τῆς Ἰησοῦ μαθητείας, καὶ οἷς ἐκείνη παρρησιάζεται, διὰ βραχέων αὐτὸν ὅλον εἶναι παραδηλῶν, ἐπικροτεῖται παρὰ πάντων. καὶ ἦν ἰδεῖν τῷ ὕψει τῶν λόγων Ἰωάννου, τῇ ἐπιλάμψει τοῦ ἁγίου συνεξαστράπτοντα πνεύματος· ὥστε εἰπεῖν ὁρῶντα τὸν ὕπαρχον, ἀληθῶς τῆς Ἑλλήνων παιδείας ἡ χριστιανῶν διδασκαλία πάντα ἀσύμφωνος, τῶν μὲν δοξομανούντων, τῶν δὲ τὴν ἀσυλίαν ἐκείνων πορθουμένων. συνεπιλαμβάνεται τούτοις ὁ Ἰωάννης, καὶ τῷ ζέοντι τοῦ κινοῦντος πνεύματος, δημοσίᾳ παρρησιάζεται τὴν εὐσέβειαν, στηλιτεύει τὰ Ἑλλήνων, καὶ τοὺς αὐτῶν θεούς τε καὶ δαίμονας, Κρόνῳ καὶ Διΐ, καὶ Ἀθηνᾷ καὶ Ἀπόλλωνι, καὶ τῷ λοιπῷ τῶν Ἑλληνικῶν θεῶν ὁρμαθῷ, ἑρπετῶν τε καὶ θηρῶν, καὶ τῶν ἄλλων κνωδάλων, τὴν στήλην ἀξίαν τῶν σεβομένων παραστησάμενος, ὧν καὶ οἱ λόγοι (λέγων) τὸν αἰθέρα μολύνουσι. τί ἔτι; τὸ ἀληθινὸν φῶς προστίθησι κηρύττων τῆς ἁγίας τριάδος, τῆς ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι, τῇ μιᾷ θεότητι τρισυποστάτως καὶ ἀνάρχως καὶ ἀϊδίως θεωρουμένης τοῖς Χριστιανοῖς, καὶ προσκυνουμένοις. ταῦτα μὲν ὁ Ἰωάννης. ἐχάρησαν οὖν, ὅσος τῆς τῶν χριστιανῶν μοίρας ὅμιλος· ὅσος δὲ ὁ τῶν Ἑλλήνων, ἀηδῶς ἦγον, ὠργίσθησαν. βραχὺς ὁ λόγος. καὶ ὁ ὕπαρχος συναπάγεται, παύεσθαι τῶν θεῶν κωμῳδίας τῷ Ἰωάννῃ ἐγκελευόμενος. χώραν τοῦ λέγειν Ἀνθεμίῳ πάλιν. καὶ πρῶτα μὲν τοὺς θῶπας τῶν λόγων καταχεῖ τῷ ὑπάρχῳ· ἀδολεσχεῖ δέ, μακρά τινα κατά τε Ἰωάννου καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ θρησκείας ἔκφυλα λεσχηνευόμενος, ὅσα τῷ θρησκευτῇ τῶν τοιούτων εἰκός. οὕτως εἰπεῖν· ἀλλ' οἱ βασιλεύοντες, διὰ τί φησιν ὁ ὕπαρχος, ἀφ' οὗ Χριστῷ συνετάξαντο, ὑψώθη τὰ τῆς βασιλείας αὐτῶν, ἁπανταχοῦ τῶν χριστιανῶν ἐπιδιδόντων εἰς πλάτος· οἷς κἀγὼ κεκοινώνηκα καὶ εἰς τὸ δόγμα. πάλιν οὖν Ἀνθεμίῳ τούτων ἀκούσαντι κημὸς καὶ κατήφεια. καὶ δέχεται τὸν λόγον ὁ Ἰωάννης, καὶ ταῦτα προστίθησιν, ἀψευδῶς λέγων, Ὦ ἄνδρες, ὁ ὕπαρχος. οὐ γάρ τις ἐστὶ τόπος ἀπ' ἄκρων ἕως ἄκρου τῆς οἰκουμένης, οὗ Χριστὸς οὐ τιμᾶται καὶ σέβεται. καὶ εἴ τις φιλοπονῶν ἐθέλοι μαθεῖν, ἴστω τὰ περὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀποσκιρτησάντων Ἰουδαίων, ὅπως μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν Χριστοῦ ἀναβίωσιν, ὑπὸ Ῥωμαίων πολιορκούμενοι δόρατι, εἰς τοσοῦτον στενώσεως ἦλθον, ὥστε τὰς τῶν ἰδίων νηπίων σάρκας ἀντὶ ἄρτων φαγεῖν. οἱ τοίνυν ἐμοὶ πειθόμενοι, ἰδοὺ ὁ ἐπίσκοπος, προσέλθετε πρὸς αὐτόν, καὶ βαπτίσθητε. ἐπεὶ δέ τις τῷ θείῳ ζήλῳ καὶ φόβος ἕπεσθαι πέφυκε, φοβεῖ καὶ τύπτει αὖθις ὁ Ἰωάννης. οἷς γὰρ τὸ ῥᾳστωνεῦον τῆς γνώμης τῷ γαύρῳ πολιορκεῖται φρονήματι, καλὸν καὶ ὠφέλιμον ἡ τοῦ φόβου παρέστηκεν ἀνθυποφορά. Φοβεῖ τοίνυν αὐτὸν ὁ ζηλωτὴς ἐκεῖνος Ἡλίας, τί λέγων; Εἰ μὴ πείθεσθέ μοι τὰ ζωτικὰ συμβουλεύοντι, ἰδοὺ ἀναφέρω τοῖς βασιλεῦσι, καὶ παραυτίκα ἀποθανεῖσθε. κρείσσων γὰρ θάνατος ζωῆς βλασφημούσης τὸν ζωοδότην, δι' ἣν ἀναισθητότερόν τι διακαίεσθαι κυνῶν καὶ πετρώδους καὶ θηρίων, ἃ τοῖς ἡμερωθεῖσι ἐπὶ λιθαστεύουσιν ὑπ' εὐχὴν τὰ τέθηκεν. ἐν τούτοις Ἰωάννου παῤῥησιαζομένου, Ἀνθέμιος ἀποτολμήσατο μὲν κατὰ Χριστοῦ χαλεπῶς, πέπονθε δὲ χαλεπώτερον. ἤδη γὰρ τὸ μιαρὸν οὔπω στόμα τῆς κατὰ Χριστοῦ βλασφημίας ἐπαύσατο, καὶ παραυθὺς πνεύματι ἀκαθάρτῳ βληθεὶς ὁ Ἀνθέμιος, τὰ τῶν δαιμονώντων πάσχει, φρίκην καὶ φυγὴν ἐμποιῶν τοῖς ὁρῶσιν. εἶτα τί; δυσωπεῖται ὁ Ἰωάννης, καὶ τὸν Ἀνθέμιον καὶ τῷ πάθει ἐλίοντα, καὶ κραυγαῖς ὑψηλαῖς, μὴ Θεὸν ἄλλον εἶναι πλὴν τοῦ Θεοῦ τῶν Χριστιανῶν, διομιλήσαντα, ἐλεύθερον τοῦ πάθους ἐργάζεται. καὶ γενόμενος ἐν ἐκστάσει, θαμβεῖ μὲν ἅπαντας τῷ ἀθρόῳ τῆς μεταβολῆς· βαπτίζεται δὲ παραχρῆμα πανοικεσίᾳ· καὶ οὕτω στερεωθέντα καὶ τὰ πλήθη βαπτίζεται. οὐ μόνοι δέ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀκουσάντων ἅπαντες, υἱοὶ φωτὸς ἀναγεννῶνται τῷ θείῳ βαπτίσματι. κοινὴ πᾶσιν ἐντεῦθεν εὐφροσύνης καὶ χαρᾶς ἀγαλλίασις· ὡς ἔργοις αὐτοῖς ἐκεῖ καθορᾶν τὸ ᾀδόμενον, Ὡς εὐφραινομένων πάντων ἡ κατοικία ἐν σοί. Ψαλ. πς. Ταύτης τῆς εὐφροσύνης ὁ πρόεδρος Ἀθηνῶν ἠγνόει τὸ αἴτιον· εἶτα μαθών, ἐπὶ τὴν χρηστονίαν τοῦτον γνώμην ποιῆσαι προσαγαγεῖν. καὶ γνοὺς ὁ Ἰωάννης, λάθρα διαφεύγει, καὶ τῇ πατρίδι ἑαυτὸν ἀποδίδωσι.

5 Ὡς ἐξάκουστος ἤδη Ἰωάννης ἁπανταχοῦ γῆς, ἐκεῖνο τοῦ χρόνου φθάσας, ὃ τὴν ὑπήνην ἀνθεῖν ἄρτι προβάλλεται, ὀκτὼ πρὸς τοῖς δέκα τὴν ἡλικίαν ἀγόμενος ἔτεσιν, ἐν οἷς διαπρέποντα τὸν Ἰωάννην Μελέτιος ὁ μέγας προσχών, πείθει τὴν πρὸς αὐτὸν ποιήσασθαι συχνοτέραν ἄφιξιν. ἔνθα δὴ λέγεται τοὺς αὐτοῦ συμφοιτητὰς, Θεόδωρον, τὸν ὕστερον Μοψουεστίας, καὶ Μάξιμον Σελευκείας, πεῖσαι τὸν χρηματικὸν καταλελοιπότας, τὸν λιτὸν καὶ μονότροπον βίον ἑλέσθαι. ἐν τούτῳ τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ, ὃς ὑπ' αὐτοῦ Μελετίου διάκονος κεχειροτόνητο, φιλίως ἄγαν συνάπτεται, καὶ τοσοῦτον, ὥστε τὸ πρὸς ἀλλήλους γνησίῳ τοῦ φίλτρου μὴ ἂν ἄλλῳ τινὶ τῶν ἀρχῆθεν ἠθάδων παρεξισοῦσθαι. ὥσπερ γὰρ τοῖς τεχνίταις αἱ ἁρμονίαι συνάπτονται· ἢ τοῖς ἐν οὐρανῷ φωστῆρσιν ἰσοταχῶς κινουμένοις ἡ συνάπτουσα τάξις τὴν συνοδὸν ἀσύγχυτος· ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ὥσπερ ὄψει τὸ φῶς, καὶ φωτὶ τὸ ὁρᾶσθαι [ὄψις] συνημμένως ἀντιπαρέχεται· ἢ νοῦ πρὸς ψυχήν, καὶ ψυχῆς πρὸς νοῦν ἡ συγγένεια γνώριμος· ἤ, ἵνα οἰκειότερον εἴπω, καθάπερ τὸ πνεῦμα πυρὸς ἐν εἴδει γλωσσῶν τοῖς μαθηταῖς τοῦ λόγου γνωρίζον συνάπτεται· Πράξ. β. οὕτω καὶ τούτοις. ὑπὸ γὰρ τοῦ πνεύματος πνεύματι συναρμολογούμενοι, μίαν ἐν Χριστῷ τῆς ἀγάπης ἀπηκριβώσαντο σύμπνοιαν. ἀλλὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης τὸν συνδεσμὸν, οἷός τις εἰπεῖν, ὁ λόγος ὧδε παρέστησε. Βασίλειος δὲ τὸν μονάδα ἤδη προειληφὼς βίον, συνέλκει τὸν Ἰωάννην· ἀνθέλκει δὲ τοῦτον μητρῴου πόθου πάλιν λόγος πολύδακρυς. ἐπεὶ δὲ τῆς συμπαθοῦς καὶ ἀληθοῦς ψυχῆς καὶ σοφίας ἐκείνης ἦν, τοσοῦτον ἔργοις δακρύων πολλῶν καὶ λόγων μακρῶν τῆς μητρὸς, καὶ χρείας ἀνάγκην ὑπεριδεῖν, πῶς ἀνθέλκεται, καὶ τῇ μητρὶ καὶ ἄκων ἑαυτὸν ἐμπαρέσχε, πεισθεὶς περὶ τῆς ταύτης ἐξόδου μὴ ἀποκείρασθαι. μητρῴαις τοίνυν οἰκονομίαις διαπρέποντος Ἰωάννου, Ζήνων ἐπίσκοπος ἐξ Ἱεροσολύμων ἐπιδημήσας, ἀναγνώστην τῷ κλήρῳ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀντιοχέων τὸν Ἰωάννην καθίστησι. τότε δή φασι τοὺς κατὰ Ἰουδαίων αὐτὸν ἓξ συντάξασθαι λόγους, τὸν τόνον τῆς οἰκείας εὐδρομίας ἀνένδοτον πρὸς τὸν κρείττω βίον καὶ λόγον διαφυλάττοντα. μετὰ ταῦτα, χαροπὴ ἡ μήτηρ Θεοῦ παραθεῖσα τὸ πνεῦμα, τῷ ἱερῷ παιδὶ τὴν ἐλευθερίαν χαρίζεται. ὁ μὲν δὴ μέγας Δαβὶδ τὸν δίκαιον καὶ τούτοις χαρακτηρίζων, Ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησι, φησὶν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Ψαλ. ρια. θ. ὁ δὲ Ἰωάννης τῇ μητρὶ διὰ τάχους ἀποδοὺς τὴν οὐσίαν, οὐ μόνον τὸν ἅπαντα πλοῦτον, ὃν μὴ σκορπίζει καλῶς, ὃν δὲ ἀφοσιοῦται κάλλιστα τῷ Θεῷ· ἀλλὰ καὶ τὸν πρὸς τοὺς γνωστοὺς καὶ

φίλους

ἴσ. πέτρων

ἴσ. ἐπιτηδείων

ἴσ. χειρο-τονηθεὶς

ἴσ. ἄλλο

φίλοις καὶ τῶν ἄλλως συνήθεις πόθων ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ θέμενος, τοῦ ἀληθοῦς ἐξήρτηται, καὶ μόνου μὴ διαῤῥέοντος ἔρωτος· καὶ τὸν μονάδα βίον, ὁ καὶ περὶ τοῦτο μονότροπος. Εἴπερ τις ἄλλος, ἐπενδυσάμενος, ὡς ἀρχὴν ἔτι ἀρξάμενος, φροντιστηρίοις ἑαυτὸν ἐπιδίδωσιν, ὅσαι ἡμέραι, Τοῖς ἔμπροσθεν, κατὰ Παῦλον, ἐπεκτεινόμενος. ὁρώμενος δὲ τοιοῦτος, τὴν προστασίαν τῶν ἀδελφῶν παρακαλεῖται μὲν ἀναδέξασθαι, οὐ μέντοι ἀνέχεται. ὅρους δὲ καὶ τάξεις πάσης ἀγαθοεργίας ὁ θεῖος ζηλωτὴς οὗτος ἀσκητικοὺς συγγραψάμενος, παραδίδωσιν. ἀλλὰ τί ταῦτα, καίπερ μεγάλα τυγχάνοντα, πρὸς τὰ μέλλοντα; ἡ μὲν περὶ αὐτοῦ φήμη συνεισρεῖν ἅπαντας πρὸς αὐτὸν ἀσμένως ἐπαναγκάζει· αὐτὸς δὲ, οἷά τις ἀέναος κρήνη, τῆς διακρίσεως τῶν γραφῶν τὸ ὕδωρ βλύζων ἀνεπιθόλωτον, τοῖς πᾶσιν ἐδαψίλευσε. καὶ ἦν ὁρᾶν ἅπαντας, τῶν ὅσοι διὰ φλογμὸν, τῇ ἐνδείᾳ καὶ δίψῃ τῶν θείων λογίων διεξηραίνοντο, ὥσπερ ἄγγεσι ταῖς βίβλοις τὰ τούτου σαφοῦς καὶ διειδοῦς ἑρμηνείας ἀρυομένους, καὶ πρὸς τὰς ἐνεγκαμένας χαίροντας ὑποστρέφοντας.

Φιλιπ. γ. ιδ.

6

Ἐνταῦθά μοι γενομένῳ σιγᾶν προτεθύμηται. κριτὴς γὰρ τῶν ἐμῶν, ἡ συνείδησις. τίς δὲ ὁ λόγος τῆς σιωπῆς; ὅτι μεγάλων ἐντεῦθεν ἀνακύπτει πραγμάτων διήγησις, ὧν τὰ παράδοξα διηγεῖσθαι ἢ ἐξυμνῆσαι, ὅσον ἄξιον, οὐχ οἷός τε ἐγώ· πλὴν, ὅ μοι κατ' ἀρχὰς ἐν προοιμίοις, καὶ αὖθις ἐπινενόηται. καί μοι συγγινωσκέτω πρῶτον μὲν ὁ θεῖος οὗτος ἀνὴρ, καὶ τῆς θείας εὐσπλαγχνίας μιμητὴς, καὶ ἐραστής· συγγινωσκέτω δὲ καὶ ἡμῶν ὅσοι τῆς αὐτοῦ φιλοσοφίας ἐπαινέται καὶ τρυφηταί. Μακάριος εἶ Σίμων, ἐν εὐαγγελίοις εἰσάγεται, φωνὴ δὲ αὕτη Χριστοῦ πρὸς τὸν μέγαν ἐν ἀποστόλοις Πέτρον· καὶ στήθει ἀναπίπτων Χριστοῦ ὁ ἄλλος μαθητὴς μεμαρτύρηται, καὶ ὅσα τοῦ μακαρισμοῦ μετὰ ταῦτα, καὶ τῶν ἐν ἀμφοτέροις ἀποκαλύψεων, καὶ τέλος, αἱ κλεῖς τῆς οὐρανοῦ βασιλείας. ἆρ' οὖν εἴ γε τῆς ὁμοίας τιμῆς καὶ δόξης ἑωρᾶτο καὶ οὗτος ὁ Ἰωάννης ἠξιωμένος, ἐν δὲ τὸν εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι τῆς μακαρίας ἐκείνης τῶν ἀποστόλων ἀξίας καὶ τάξεως ἰσοστάσιος; οὐδαμῶς. πῶς καὶ τίνα τρόπον, ἤδη ἐρῶ. Συνῆν Ἰωάννῃ Σύρος τις πρέσβυς, Ἡσύχιος τοὔνομα, τοσοῦτος εἰς ἀρετὴν, ὥστε κατηξιῶσθαι αὐτὸν καὶ τοῦ μεγάλου δώρου τῆς θείας προγνώσεως· οὗ τῆς ἀναστροφῆς καὶ τῆς ἄλλης διαίτης ἐμιμεῖτο τὴν σεμνοπρέπειαν. τούτῳ ποτὲ τῷ γέροντι προσευχομένῳ δύο τινὲς ἄνδρες ὁρῶνται λευχείμονες, παραστάντες ἔνθα ὁ Ἰωάννης προσηύχετο, ὧν ὁ μὲν τόμον γεγραμμένον, ὁ δὲ κλεῖς ἐπεφέρετο. ὁρᾶν δὲ ἦν τούτοις ἰδόντα προσκυνῆσαι τὸν Ἰωάννην· τὸν δὲ εἰπεῖν, θάρσει, καὶ μὴ φοβοῦ. τὸν δὲ διερωτῆσαι ῥήματι, ᾧ τοὺς κυρίους καλοῦμεν, τίνες ἂν εἶεν, ὅτι κατηξιώσατε πρὸς τὴν ἐμὴν ταπείνωσιν ἱκέσθαι; καὶ τὸν αὖθις εἰπεῖν· Μὴ φοβοῦ, ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν, νέε Δανιήλ, ἐν ᾧ σκηνοῖ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. βασιλεὺς ὁ μέγας Χριστὸς, ὁ ἡμέτερος διδάσκαλος, ἀπέσταλκέ σοι χαρᾶς ἀγγέλους ἡμᾶς· χαρᾶς, ἧς ἀπολαύσουσι πᾶσαι διὰ σοῦ αἱ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαι. Ταῦτα εἰπεῖν, καὶ ἐπιδοῦναι αὐτῷ τὸν μὲν τὸν τόμον, τὸν δὲ τὰς κλεῖς, ἐπειπόντας, ὡς ἐγὼ μὲν Ἰωάννης, ὁ ἐπιπεσὼν ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ στήθει Χριστοῦ, κἀκεῖθεν τὰ τῆς θεολογίας ἀρυσάμενος νάματα· ἐγὼ δὲ Πέτρος, ὁ τὸν Χριστὸν υἱὸν Θεοῦ ὁμολογήσας. Θεὸς δὲ καὶ σοὶ τὴν ἐμὴν δίδωσιν ἐξουσίαν· ποίησον οὖν πάντα, ὅσα ἐντελλόμεθά σοι. μυσταγωγήσαντες τε αὐτὸν τὰ θεῖα ἐντάλματα, καὶ τῶν ἐπελευσομένων πολέμων αὐτῷ καὶ θλίψεων, αἳ πολλαὶ τοῖς δικαίοις προσγίνονται, τὴν ἔκβασιν προειπόντες, τέλος πᾶν μέλος αὐτοῦ κατασφραγισάμενοι, ἀσπασάμενοί τε, καὶ θαρσεῖν καὶ ἰσχύειν ἐπειπόντες, ἀπίασι. Ταῦτα ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος ὅπως ἰδὼν, καὶ ἀκούσας πρεσβύτης, καθ' ἑαυτὸν ἐξεπλήττετο. τῶν δὲ βλεπόντων οὕτως αὐτὸν, τὴν αἰτίαν πυνθανομένων, ἔφη· Μυστήρια βασιλέως, ἀδελφοὶ, θριαμβεύειν, καὶ Θεοῦ καλύπτειν περισσά, τὸ ἴσον, μᾶλλον δὲ καὶ πλείω κίνδυνον ἐπιφέρει. καὶ ἀρξάμενος, τὸ πᾶν διῆλθε τῆς ὀπτασίας· ἀσφαλισάμενός τε αὐτοὺς μὴ γνωσθῆναι ταῦτα διὰ Ἰωάννην, θάμβους τῶν ἀκουσάντων τὰς διανοίας ἐπλήρωσεν. ὁ δὲ Ἰωάννης τηνικαῦτα τοὺς ἀσκητικοὺς συνεγράψατο λόγους. ἐν-

Ματθ. ις. ιζ.
Ιωαν. ιγ. κε.
Δαν. ι. ια.
Τωβ. ιβ. ια.

τεῦθεν αὐτῷ πρὸς ἀκρώρειαν τῆς βασιλικωτάτης τῶν ἀρετῶν ἀνιόντι περιωπῆς, καὶ τὰ θράση τῶν παθῶν ὑποτάσσοντι, ὅθεν ἡ κατ' αὐτῶν ἐξουσία παραδίδοται, τοῦ αὐτοκράτορος νοῦ τῇ ἄνωθεν συνεπικουρίᾳ φορολογοῦντος, καὶ τὸ ἐκείνων ἀγελαῖον καθυποτάσσοντος. ἄξιον δὲ τῆς περὶ τὸν ἄνδρα παρὰ τοῦ κρείττονος καὶ τούτοις φιλοτιμίας συνελόντα τὸν λόγον, ὅσον ἐνδέχεται, βραχέα διαλαβεῖν.

7 Ματθ. θ. κ. Τοῦ δεσποτικοῦ κρασπέδου, καθάπερ ἠκούσαμεν, ἀνάγκῃ πάθους ἐκεῖ μὲν γύναιον ἐκ πίστεως ἁψάμενον, τῇ ἁφῇ τὴν σωτηρίαν ἀπολαμβάνει· τὸν διδάσκαλον οὗτος καὶ ἐνταῦθα ἀπομιμεῖται. ἐνταῦθα γάρ τις ἀνὴρ τοσαύτῃ περὶ τὸ ἡμικρανον ἀλγηδόνι συνέχεται, ὥστε τῷ σφοδρῷ τῆς ὀδύνης τὸν τούτου ὀφθαλμὸν ἐκπηδήσαντα, τῇ σιαγόνι ὁρᾶσθαι ἀπαιωρούμενον. οὗτος ἰατροῖς προσαναλώσας ὅλον τὸν βίον ἀνίατα, προσεισί ποτε τῷ θείῳ Ἰωάννῃ, ἀντιβολῶν ἰαθῆναι. ὁ δὲ λέγει αὐτῷ, τοῦτό σοι τὸ πάθος, τὸ σκολιὸν τῆς ψυχῆς, καὶ πρὸς τὸν σωτῆρα Χριστὸν ὀλιγόπιστον παρεξέτησεν. ὁ δὲ πάσχων, ἅμα τῷ λόγῳ ὅλον ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν ἀρραγῆ πίστιν Χριστοῦ μεταθείς, ἅπτεται τοῦ χιτωνίσκου τοῦ Ἰωάννου, καὶ τοῖς πεπονθόσι χωρίοις ἐπιθείς, θᾶττον, ἢ λόγος, λαμβάνει τὴν ἴασιν. μετὰ τοῦτον λεπρός τις τὴν ὄψιν, τῶν μεγιστάνων τυγχάνων, Ἀρχέλαος ὄνομα, προσῆλθε τῷ Ἰωάννῃ, καὶ καθὼς Ζακχαῖος ἐκεῖνος πρὸς τὸν δεσπότην, μεγαλοψύχῳ κτήματι πίστεως καὶ οὗτος εἰπὼν καὶ συντιθέμενος, πρότερον τὴν ἀμορφίαν τῆς λεπρωθείσης ψυχῆς τῷ ῥυπτικωτάτῳ τῶν Ἰωάννου λογίων ἀποπλυνάμενος ὕδατι, μετά γε τοῦτο τοῦ φρεατίου ὕδατος, ᾧ ἐχρῶντο οἱ ἀδελφοί, κελεύεται νίψασθαι· καὶ νιψάμενος, εὐθέως καὶ τὸ σῶμα καθαίρεται. εἶτα τῷ περιόντι τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ἧς ἦν αὐτῷ τὸ χρυσοῦν ὄντως ἐκεῖνο στόμα πρόξενον, ἀποκείρεται· καὶ μονάσας ὁσίως, διαπρέπει καὶ τελευτᾷ. τούτου ζηλωταὶ πολλοὶ τῶν τότε καθίσταντο, τὰ μὲν ποικίλα τῶν λογισμῶν τῷ ἰατρῷ [illegible] τραύματα, ἁπλῆν δὲ καὶ ῥᾳστην καὶ ἄφθονον τὴν θεραπείαν ἀποκληρούμενοι. πανταχοῦ τότε λοιπὸν μοναστήρια, ἀγάπης πλεονασμός, διπλόης ἀφανισμός, ταπεινοφροσύνης περιουσιασμός, ἀγρυπνίας κατακλυσμός, βίος ἀσκητικός, λόγος εἰρηνικός, βρωμάτων ὑπεροψία, δογμάτων διδασκαλία. οὐκ ἦν ἰδεῖν τότε πότων οἰνοφλυγίαν, οὐ γέλωτος ἀταξίαν, οὐκ ἔριδας, οὐ ζήλους, οὐκ ἄλλο τι τῶν ἀντιτειχιζόντων νεφῶν ὁρᾶσθαι ταῖς τοῦ νοητοῦ ἡλίου μαρμαρυγαῖς. τῶν ἁπάντων κεφάλαιον ἐν τῆς Ἰωάννου κηδεμονίας ἡ φιλάνθρωπος ἐπιμέλεια. τί τἄλλα τῶν θαυμάτων; νῦν μὲν Εὔκλεος ἐκεῖνος, ὃς φθόνῳ διαβόλου θατέρου τῶν ὀφθαλμῶν τὸ φῶς ἀπολέσαι λέγεται, πιστεύει τῷ Χριστῷ, πρόσεισιν, ἀποκείρεται. τέλος, εὐχαῖς τοῦ Ἰωάννου πάλιν ἀπολαμβάνει τὸ φῶς· νῦν δὲ ἡ αἱμόρροος ἐκείνη χρόνοις ἑπτὰ διατελοῦσα, τὸν σύζυγον πικρόν· καὶ δι' αὐτοῦ δυσωπεῖ μὲν τὸν Ἰωάννην, διδάσκεται δὲ παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν, ὅτι διὰ ἁμαρτίας παρεχωρήθη κολάζεσθαι. ποίας δὴ ταύτας; τὴν πρὸς τὰς ἄβρας ἀπανθρωπίαν, τὴν τῶν πενήτων ἀφροντιστίαν, ἀδηφαγίαν τε καὶ πᾶσαν ἐρεσχελίαν. πρὸς ταῦτα τί δεῖ τὰ πολυειδῆ τοῦ τῶν ψυχῶν ἰατροῦ φάρμακα λέγειν, ὁπόσοις τὴν ἄνθρωπον προσεπινοήσατο; πάντα διὰ τοῦ συζύγου μαθοῦσα, καὶ αὐτὴ τὴν διόρθωσιν πιστῶς ἐπαγγελλομένη, τάχιστα λαμβάνει τὴν αἴσθησιν τῆς ἰάσεως. τί δὲ καὶ περὶ τοῦ ἀνημέρου θηρὸς ἐκείνου, ὃς πολλοὺς μὲν τῶν διοδευόντων ποιεῖται κατάβρωμα, πολλοὺς δὲ τῶν ὁμοεθνῶν τῷ δέει φυγάδας ἐργάζεται; τὸ δεσποτικὸν ὅπλον ὁ θεῖος κατὰ τοῦ θηρὸς ἐκείνου προβάλλεται στρατηγός, καὶ τοῦτο παγῆναι περὶ τοῦ σπηλαίου διακελευσάμενος, τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον καὶ ἀνθρωποκτόνον λέοντα ποιεῖ περὶ τοῦ τιμίου σταυροῦ περὶ τὸ περίορθρον χαμαὶ εὑρεθῆναι νενεκρωμένον. τούτῳ τῷ ὅπλῳ καὶ τῷ τρόπῳ ἀναρρύεται μὲν οὖν ἁλόντας αἰχμαλωσίᾳ τῆς εἰδωλολατρείας· μερίζεται δὲ τὴν ψυχὴν ἑτέροις θεαρέστοις βουλαῖς καὶ ἀποσκοπήσεσιν.

8 Ἐπειδὴ δὲ τὸ τοῦ Δαβὶδ καταμόνας εἶναι λίαν ἠσπάζετο, ὁ δὲ φιλάνθρωπος ἀντιφιλονεικεῖ

παρεικότα

προεικότως τὸ βούλημα, τὴν καλὴν οἰκονομίαν ἀμφοτέροις κάλλιστα διατίθησι. Εἰδὼς γὰρ τὸ ἰδιάζειν ἀσφαλέστερον μὲν καὶ ἀτάραχον, τοῖς δὲ πολλοῖς οὐκ ἄτυφον νομιζόμενον· τὸ δὲ κοινωνικὸν, ταραχῶδες μὲν καὶ σφαλερώτερον, οὐκ ἄμισθον δὲ, οὐδὲ ἀκερδὲς, πολυσόφως ἄγαν ἀμφότερα κίρνησιν· ὅτε μὲν τοῖς πᾶσιν ἀναστρεφόμενος, ἵνα κερδήσῃ πλείονας ὁ Παῦλος οὗτος ὁ νέος, ἢ πλείονας· ὅτε δὲ ἰδιαζόντως ἐν γνόφῳ κρυπτόμενος, καὶ καθαρὸς ἐν καθαρῷ συνεσόμενος ὁ νέος Μωϋσῆς, ὁ ψυχῶν καὶ νόων ἐρώντων Θεὸν νομοθέτης καὶ ὁδηγὸς καὶ δημαγωγός. Ἐντεῦθεν ὁ θεῖος ἔρως ὑπερνικήσας, ἄγει τὸν μέγαν τοῦτον ἀγωνιστὴν εἴς τινος σπηλαίου κατοίκησιν· ἐν ᾧ διετῆ χρόνον ἄυπνος μικροῦ διανύσας, ἠρεύνα τῆς θείας γραφῆς, καινῆς τε καὶ παλαιᾶς τὰ βαθύτατα. τοῦ δὲ σωματικοῦ τόνου ἐν ψυχρῷ προθύμως μὴ ἐπαρκέσαντος, νεκροῦται τὰ ὑπογάστρια, καὶ τοὺς νεφροὺς ἐν κρύει τραυματισθεὶς, καθάπερ λιμένα καταλαμβάνει τὴν Ἀντιοχέων ἐκκλησίαν. Εἶτα χειροτονεῖται διάκονος. ἐν οἷς διαπρέπων ἐπὶ ἔτεσι πέντε, τοὺς περὶ ἱερωσύνης, τοὺς πρὸς Σταγείριον τρεῖς λόγους, τοὺς περὶ ἀκαταλήπτου καὶ πρὸς Ἀνομοίους, ἔτι τε τοὺς περὶ συνεισάκτων ἐξ συνετάξατο λόγους.

ἄυπνοι

9

Ἀλλ' ἤδη καὶ τὴν τοῦ πρεσβυτέρου χειροτονίαν τοῦ μεγάλου Ἰωάννου προσκαλυμμένην, ὁ λόγος τὸν τρόπον ἀπαγγειλάτω. ἐν Κωνσταντινουπόλει τελευτήσαντος Μελετίου, παραγεγονότος ἐν αὐτῇ τότε χάριν τῆς τοῦ μεγάλου λαμπροτέρας καταστάσεως Γρηγορίου, ᾧ ἐπώνυμον ἡ τοῦ λόγου θεότης, Φλαβιανὸς ἐν τῇ Ἀντιοχέων Μελετίῳ διαδέχεται. τούτῳ δὲ συνήθως ἐπαγρυπνοῦντι, ἐν μιᾷ θεῖον ὁρᾷ παραγινόμενον ἄγγελον, ἐγκελευόμενον αὐτῷ χειροτονῆσαι τὸν Ἰωάννην, νέον ἐκλογῆς σκεῦος λέγων ὡς ἔσται Ἰωάννης· καὶ ὅτι ἰδοὺ ἐντέλλομαι καὶ αὐτῷ περὶ τούτου, καὶ ὑπακούσεται. ἐφ' ᾧ δὴ παραγεγονὼς ὁ ἄγγελος ἐνετέλλετο, προσδιηγεῖτο μέλλοντα, καὶ ὅσα εἰκὸς τὸν θεῖον εἰπόντα διακονήσασθαι λειτουργόν. καὶ ἵνα τὰ πλεῖστα παραδραμὼν ὁ λόγος πρὸς τὸ θαυμασιώτερον γένηται· τοῦτο δὴ καὶ ποιείτω. τοῦ μεγάλου καὶ θύματος καὶ ἀρχιερέως Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἐμοὶ καθαιρομένου τοῖς ὕδασιν, ὁ πατὴρ ἄνωθεν φωνῇ μαρτυρῶν τῷ υἱῷ τὸ γνήσιον ἐπεφαίνετο· καὶ περιστερᾶς ἐν εἴδει τὸ πνεῦμα τὸ ἀσφαλὲς βεβαιοῖ τῆς φωνῆς. καὶ εἴ πῃ τολμηρὸς ὁ λόγος, ἐφ' οἷς ἤδη τολμῆσαι νεανιεύεται, ἐκεῖνα προστίθημι εἰς ἀνάμνησιν. ποῖα; τὸ, Ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε· καὶ τὸ, Εἰ θέλετε πάλιν· Καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες· καὶ πρός γε τούτων, τὸ κατ' εἰκόνα λέγω καὶ καθ' ὁμοίωσιν· καὶ ὅσα εἰς τιμὴν τῶν φυλαττόντων τὰ τῆς εἰκόνος ἡ ἄφθονος χάρις ᾠκονομήσατο. σκόπει μοι δὴ κἀνταῦθα. ὅτε τοίνυν ἡ ὥρα παρῆν τῆς χειροτονίας, τῆς ἀναιμάκτου θυσίας τελουμένης, πλήθους ἀπείρου κάτω παρεστηκότος, ἄνωθεν ἀγγέλων ἐπισκοπούντων, τοῦ ἐπισκόπου χειροθέντος, καὶ τὴν συνήθη ποιοῦντος εὐχὴν, τὸ καινότατον ἐκεῖνο γεγένηται θέαμα λέγεται· ἄφνω περιστερὰ λευκὴ καταπτᾶσα, καθάπερ ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ, εἰς τιμὴν τοῦ χειροθετουμένου, ἔστη ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς. τοῦτο θαμβεῖ μὲν τοὺς τότε παρόντας θεασαμένους καὶ καταπλήττει, συνέλκει δὲ τοὺς ἀκούοντας. θαυμάζει πᾶσα οὐ μόνον ἡ περίχωρος, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπερόριος πᾶσα Συρία. ἔθεντο πάντες ἐν τῇ καρδίᾳ ταῦτα, λέγοντες· τί ἄρα ἔσται τῷ Ἰωάννῃ, ὅτι ἐκ προοιμίων ἐφανερώθη ἐν αὐτῷ ἡ δόξα Κυρίου; ἐκ μὲν οὖν τῶν εἰρημένων ἡ, ἐφ' οἷς τὸν οἰκεῖον λειτουργὸν ὁ παρὰ δόξαν ἀνδρῶν, εἰς τιμὴν τῶν αὐτοῦ θεραπόντων καὶ δόξαν, οὐράνιος τιμᾷ βασιλεὺς, εὐφυὴς τῶν πραγμάτων ἀπόδειξις. ἐνταῦθα δὲ τὸν λόγον βραχύ τι διὰ τὸν κόρον προσαναπαύσαντες, τὴν ἑξῆς προθυμοτέραν ποιώμεθα τὴν διεξαίγεσιν. ἐπεὶ τῆς οἰκουμένης ὁ μέγας ἔμελλεν ἤδη τὴν προστασίαν προστάτης καὶ κριτὰς ἀναδέχεσθαι, ἔτι τοῖς καλοῖς προεγυμνάζετο. δωδέκατον γὰρ ἔτος ἀνύσας ἐν τῇ Ἀντιοχέων, ἀποσεμνύνει τὸ ἱερατεῖον, ἐν καθαρῷ τοῦ βίου καθαίρων τὰς τῶν βλεπόντων ψυχὰς, γε μὴν περιττότητι τοῦ λόγου λαμπρύνων, ἀγάζων τὰς διανοίας ἁπλούστερον, πολλοὺς εἰς τὸ διδάξαι

ἴσω

Ματθ. γ.

Ψαλ. πα. ς.
Λουκ. ς. λε.
Γεν. α. κς.

ξαι, μέγας εἰς τὴν τῶν ἀκουόντων ὠφέλειαν, τῷ στύφοντι μᾶλλον τοῦ ἤθους, ἢ αἰδοῖ χαρακτηριζόμενος, τὸ τοῦ λέοντος πεποιθὼς, ἐν τῷ δικαίῳ διαφερόμενος, ὡς τοῖς νωθεστέροις ἀλαζονικὸς ἐνομίζετο. τίς νῦν, ὡς λόγος τὰς ἐκείνῳ πρὸς σωτηρίαν ἁπάντων ἐξευρηθείσας ὁδοὺς παρασιωπήσειεν; ἃ τὰ πλεῖστά φασι καὶ μέχρι τῆς νῦν περισώζεσθαι τῇ Ἀντιοχέων. ἀναγκάζεταί ποτε παρὰ τοῦ προέδρου ἀνελθεῖν ἐπὶ τοῦ ἀμβῶνος, καὶ σχεδίως τῷ λαῷ ἐξηγήσασθαι· καὶ μόλις μὲν, βίᾳ δὲ ὅμως πεισθεὶς, καὶ ἀρξάμενος τοῦ λόγου, ὑπόθεσιν ἔχων, εἰς τὸ, πρῶτον τότε εἰπεῖν, καὶ εἰς τὸν ἐπίσκοπον, οὗ ἡ ἀρχή· Ἆρα ἀληθῆ τὰ συμβάντα περὶ ἡμᾶς, πάντας ἐξέστησεν. ἐκ τούτου πάντας εἷλεν, ἐπὶ τοῦτο πάντες εἰσέρρεον καταλιμπανόμενοι γεωργίας, τέχνας, ἐξουσίας, διοικήσεις ἁπάσας, ἃς οἶδε πολλὰς ἐμποιεῖν τοῖς ἀνθρώποις ἡ περὶ τὸν πολύμοχθον τοῦτον βίον πολυειδὴς περιπέτεια. Φθάνει καὶ τὰς ἀκοὰς Ἀρκαδίου τοῦ βασιλέως ἡ περὶ αὐτοῦ φήμη· καὶ ὁ βασιλεὺς διανίσταται τὴν ψυχὴν, ἔρωτι θείῳ καὶ φίλτρῳ τῆς τούτου θέας περιασπαζόμενος.

10 Ἀλλὰ μεταξὺ τούτων βραχεῖ λόγῳ παρελείφθη τοῦ λόγου, μακρᾶς ἀσφαλείας ἀνακύψασα παίδευσις, κοινὴ μὲν ἅπασι, μάλιστα δὲ ταῖς ψυχαῖς τῶν ὑπὸ ζυγὸν ὄντων· προσέχειν δὲ ἄξιον. Γυνή τις πρώτη τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ τὸν υἱὸν λάβρως πυρέττοντα καὶ ἀπεγνωσμένον ἄγει πρὸς [τοῦτον] τὸν ἰατρὸν, τὴν ἴασιν ἐπισπεύδουσα. ὁ δὲ, τοῦτο, ἔφη, Θεοῦ μέν ἐστι τοῦ ζωοποιοῦντος· σὺ δὲ, ὦ γύναι, ἀπέχου τῶν προτέρων παραπτωμάτων. ἴσθι γὰρ ὅτι καὶ οἱ λοιποί σου τέσσαρες υἱοὶ, διὰ τὰς ἁμαρτίας σου καὶ τοῦ ἀνδρός σου τεθνήκασι πρὸς παιδείαν ὑμῶν. ἔμελλε δὲ καὶ αὐτός· ἀλλὰ διανάστητε, ἀλλὰ διανήψατε· καὶ οὐ μόνον τὸν παῖδα ζῶντα, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν οὐρανῶν ἀπολήψεσθε βασιλείαν. Ταῦτα ὡς ἐκ στόματος Θεοῦ δεδεγμένοι, καὶ λίαν εὐλαβῶς ὑποσχόμενοι τὴν διόρθωσιν, παραυτὰ καὶ τὸν παῖδα ὑγιῆ προσλαμβάνουσιν. ἀλλ' ὡδὶ μὲν ὁ τοῦ λόγου δρόμος ἧκεν ἐπὶ τοσοῦτον· ἐντεῦθεν δὲ περὶ τῶν τὰ Μαρκίωνος νοσούντων ὁ τρόπος λεγέσθω τῆς θείας κρίσεως. Ταύτην οἱ νοσοῦντες τότε τὴν νόσον, ὡς μὲν ὅθεν παρρησιασάμενοι πολλοὺς ἀποσύρουσιν, ἤδη λελέξεται)· τὸ δὴ ὅπως τῆς ἐπὶ θάνατον ἀναρρύονται πᾶσα ἡ πόλις, διδόσθω τῷ λόγῳ πρὸς δόξαν τοῦ λόγου. συνενόσουν τούτοις καὶ οἱ ἄρχοντες τὴν νόσον τῆς πόλεως, καὶ αὕτη ἀφορμὴ τοῦ κακοῦ τῆς προσθήκης. τί οὖν ποιεῖ ὁ τῶν ψυχῶν ἀεὶ Θεὸς τὴν σωτηρίαν οἰκονομῶν;

γ. τῶν

* * λείπει. * *

11 τοῦ πράγματος κώλυσιν· καὶ οὕτω κατευνάζει μόλις τὸ στασιάζον, καὶ γράφει τῷ βασιλεῖ τὰ τῆς στάσεως. βάλλεται τοίνυν τῷ τοῦ θείου κέντρου καὶ θαύματος πόθῳ τὴν καρδίαν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἡ σύγκλητος τούτων ἀκούσαντες, καὶ τροπαίῳ τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον ἐκκλίναντες πόλεμον, καὶ τὸ ἐπιθυμούμενοι χρυσοῦν ὄντως χρῆμα τῆς Ἀντιόχου λαφυραγωγησάμενοι, τῇ Κωνσταντίνου χαρίζονται. πῶς; τῷ κόμητι Ἀντιοχείας ὁ βασιλεὺς ἐγκελεύεται, ἀγνοίᾳ πάντων, τὸν Ἰωάννην παρακαλέσαι καὶ ὑποδέξασθαι. καὶ τοῦτο δράσας ὁ κόμης, καὶ μέχρι τῶν μαρτυρίων ἔξω τῆς πόλεως παρελκύσας, ἄγει συνετῶς καὶ φρονίμως τὸν Ἰωάννην, καὶ τῷ ὀξυδρόμῳ ἐφιππασάμενος, τοῖς ποθοῦσιν ἀποκαθίστησιν. ἐπεὶ δὲ καὶ συνέλευσις ἦν πολλῶν ἐπισκόπων ἐκ βασιλικῆς φροντίδος παρασκευασθεῖσα, σὺν τοῖς ἐπισκόποις καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας ἐκεῖνος Θεόφιλος. ὃς διασύρας τὴν Ἰωάννου δόξαν, φθόνῳ κλαπεὶς, ἠγωνίζετο, τῷ ἀνεπιλήπτῳ τοῦ ἀνδρὸς ἐκτηκόμενος, καὶ πρὸς τὴν χειροτονίαν ἀναδυόμενος· ὅμως καὶ ἄκων ἡττᾶται (νικᾷ γὰρ ἀεὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον) ἡττᾶται δὲ οὕτω. πολλοὶ τῶν πυρπολουμένων τῷ θείῳ ζήλῳ τὴν Ἰλιάδα τῶν Θεοφίλου κακῶν γραφαῖς τε καὶ συγγραφαῖς οὐκ ἀγεννῶς ἐρραψῴδησαν· ἥντινα τότε χρησάμενος ὁ τῆς βασιλικῆς πρωτεύων γυναικωνίτιδος, Εὐτρόπιος δὲ οὗτος ἦν, τῷ Θεοφίλῳ ὑπέδειξεν, εἰπών· δυοῖν θάτερον ἔκλεξαι· ἢ ταῦτα ἐλεγχθῆναι, ἢ Ἰωάννην χειροτονῆσαι. τῷ τοίνυν τολμητῇ τῶν τοιούτων ἡ Εὐτροπίου τῶν λόγων ἀντι-

γ. μαρτυρίαν

στρατευσαμένη

στρατεύεσθαι ἐσπούδαζε παρατάξεις, ἀφ' ἧς δὲ κρείττονες τὸν κακομηχανοῦντα τὸ ἀμφιφερόμενον τοῦ ἐπιτηδεύματος, ὁ Θεόφιλος σφοδρῶς ἤδη λελακτισμένος ἐν τελείῳ λογισμῷ (τὸ προοιμιῶδες) ἀκροβολίζεται· καὶ πρὸς μὲν τὴν χειροτονίαν, τοῦ κλήρου παρεστῶτος, ἐκτείνει τὰς χεῖρας, προσεπικτείνει δὲ ταύτης κατὰ τοῦ χειροθετηθέντος ὕστερον εἰς ἀναίρεσιν. εἶτα μετὰ τὴν χειροτονίαν εὐλογεῖται παρὰ τοῦ ἀρχιερέως ὁ πιστὸς βασιλεύς, ἅμα πᾶσι τοῖς σὺν αὐτῷ, διὰ τιμῆς μεγίστης λόγους καὶ πᾶσι τρόποις τὸν ἀρχιερέα ποιούμενος. ὁ δὲ τῇ σπουδῇ τῆς οἰκείας εὐλαβείας καὶ ἐφρόνει καὶ διελέγετο, ταύτην τελευταίαν εἶναι τὴν παρρησίαν ἐπιδείξεις. Αἱ μὲν ἄλλαι τῶν ἐξηγουμένων, λέγων, ὦ βασιλεῦ, καὶ πράττεις τῶν προεστηκότων, φιλολόγως ἔχουσι καὶ τοὺς κινδύνους καὶ τὰ γέρα· ἱερέων δὲ καὶ ποιμένων ὅσος κίνδυνος, ὅσα τὰ γέρα, ὧν εὖ ἢ κακῶς διαγένοιτο, πλήρης πᾶσα συγγραφή, καινή τε καὶ παλαιά. διορθοῦ τοίνυν τοὺς ὅσοι ἡμάρτοσι τῆς διαστροφῆς, ὦ φιλόσοφε. καὶ προσεστήθη τούτοις τὰ κατὰ Δαβὶδ καὶ Νάθαν, τὸ τῆς γραφῆς, εἰς παράδειγμα. ἀνδρίζει τούτοις ὁ πιστότατος βασιλεύς, συμπαραθυμούμενος καὶ πᾶς ὁ βασίλειος ὅμιλος, ἐφ' ὅτι δή, ποτὲ τὸν διδασκαλικὸν ἐξέτεινε λόγον, ὅπως δέοι πολιτεύεσθαι τοῖς πᾶσιν ἐπιχειρεῖ· ἱστορίαν τι μεγάλου θαύματος, καὶ μνήμης ἄξιον προσβάλλεται, φήσας· Ὡς Τίτος, ὁ Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ, [πολλὰ] πολλάκις τοιοῦτόν τι ἐπέπληττεν ἑαυτῷ, λέγων, Σήμερον οὐκ ἐβασιλεύσαμεν, εἰ τὴν ἡμέραν οὐκ ἐξήσαμεν, μηδὲν ἄξιον βασιλέως ποιήσαντες. ἔτι δὲ τοῦ ἀρχιερέως τὸν λόγον συνείροντος, ἰδού τις ἀνὴρ δαιμονιῶν ἐν μέσῳ ἀταξίαν ἐποίει, καὶ ἔκραζεν, ὅσα τὸ ἐνοχλοῦν δαιμόνιον φῦλον ἐξεβιάζετο. παρακαλεῖται ὁ ἱερὸς θεραπεῦσαι τὸν πάσχοντα. καὶ μόνον τῇ θεραπείᾳ σφραγίδι τοῦ τιμίου σταυροῦ, καὶ τῇ ἐπικλήσει τῆς ἁγίας καὶ ζωοποιοῦ καὶ ὁμοουσίου τριάδος, εἰπὼν πρὸς αὐτόν· ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι βλασφήμει τὸ θεῖον, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. τοῦτο ἡ τελειοτάτη στερρώσεις ἅπασι τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας καὶ πίστεως.

12 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον θαύματος ἄγοντα τὸ ἀκροατικόν· δείξει δὲ προϊὼν ὁ λόγος καὶ τὰ τούτου θαυμασιώτερα. ἄρξει τὴν οἴακα τῆς οἰκουμενικῆς ὁλκάδος ὁ πνευματοκίνητος κυβερνήτης ἐπειλημμένος, καὶ πρὸς τὰς ἀντιπνεούσας, καὶ πολλαὶ κατὰ τοῦ θαυμαστοῦ πληρώματος τῆς ἐκκλησίας, διαγωνισάμενος λαίλαπας, τί μὲν οὐ ποιεῖ; ποίαν δὲ οὐ κινεῖ μηχανὴν σωτηρίας; ἕως οὗ κατευθύνειεν πρὸς τὸν εὔδιον λιμένα, τὸν ὄντως εὔδιον τε καὶ πολυόρεκτον ὁ τὴν κατὰ μυρίων παντοίαις νόσοις ἀνθρώπων θαυμάσιος ἰατρός; φέρε δή, τὴν ἐκείνου σοφὴν ἐπιστήμην ἰῶν ψυχικῶν ἀντιδόντες βραχεῖά τις μοῖρα λεγέσθω. γνῶμαι γὰρ αὐτὴ τοῖς χείροσιν ἔχουσιν ἰατρῶν οὐ φαύλη τις σωτηρίας ὑπόθεσις. ἐκεῖνος τῇ διὰ τῶν ἐλέγχων ἀντιδότῳ (οὕτω γὰρ ἐκεῖνον εἰπεῖν) ἐν πρώτοις χρῆται κατὰ τῶν προεστώτων· οἳ τὴν περιουσίαν, ἐν αἱρέσει κακῶν, ἢ συγκρίσει, πάντα πᾶσι χαλεποὺς εἶναι. ἐκεῖνοις οὐδὲ ἡ νόσος πόρρω τοῦ ἰατροῦ· τούτοις δὲ εἴσω τοῦ ἐργαστηρίου τῆς σωτηρίας, ἐν ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἐγγίζουσι πλέον αὔξεται πολλῷ τὰ τῆς ἀρρωστίας· οἷς ὁ σοφώτατος ἰατρός, τῷ κατὰ τὸν μέγαν καὶ ὁμώνυμον πρόδρομον ἐλεγκτικῷ χαρακτῆρι, ῥωστικωτάτῳ λόγων φαρμάκῳ, τῆς τοιαύτης λύμης ἀπήλλαξεν. εἶτα κατὰ τῆς ἀκροπόλεως τῶν παθῶν, τῆς πλεονεξίας, ἀνδραγαθίζονται. ἔπειτα χωρεῖ κατὰ τῶν βαλαντιοκόπτων, οἷς συμπαρείλκεται ἡ γαστριμαργία καὶ κολακεία ἡ συγγενής. καὶ δείκνυται καὶ τούτων ὁ λόγος ἐπαξίως τοῦ ἰατρεύοντος. ὧν δὲ Θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα, πῶς ἂν καὶ ἰαθεῖεν αὐτοὶ ῥημάτων θεραπείᾳ τῶν ἀνθρωπίνων; οὐ μόνον δέ, ἀλλ' ἀντιδιατίθενται μᾶλλον αὐτοῖς κατηγορίας κατὰ τοῦ ἰατροῦ συσκευασάμενοι. ἐπισυνίστανται αὐτοῦ φιλαύτοις καὶ ἀνεχομένους τοῦ ἰατροῦ ἐπὶ τοσοῦτον ἀπειλούμενοι τοῦ προσφιλοῦς ἑαυτοῦ τῆς ἀκουσίως παραδοῦναι τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως, ὥστε καὶ ὁ αὐτὸς οὐ μόνον οὐδαμῶς ἐπήγγειλεν (τίς γάρ, ὡς εἴη, κατὰ Παῦλον, ἐτήρησεν τὸ τοῦ γάμου σημεῖόν τι καὶ τίμιον;) ἀπέχεσθαι καὶ τούτου διὰ τὸ πρέπον τῆς προσευχῆς αὐτοῦ πολλοῖς καὶ ὑπακοῆς. πρὸ πάντων δὲ ὡς τῆς ψυχοσοφίας διδακτικῷ τὰς ψυχὰς τῶν

προφητῶν

Ἑβρ. ιγ. δ.

γρ. τὸ ἀντί...

γρ. τὸ γέρα καὶ τὸ κινδύνους

Προεφοίτων ὁ νέος Ἰωσὴφ σιτοδότης· ὡς πάντων τῶν ἀγαθῶν τὴν ἐργασίαν τῆς ἐλεημοσύνης, Ματθ. κε. μ. ἢ καὶ τό, Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων, ὥσπερ ἐδίδασκε· ταύτῃ τὰ πλοῦτα περιορίζοντος. Μενοῦν γε τοσοῦτον ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θείου ἀνδρὸς πρὸς φύλαξιν εἵλκοντο πάντες, ὥστε τῷ σκορπισμῷ τοῦ πλούτου, ᾧ τοῦτον κομίζοντες, τῶν πάλαι πενήτων ἀπορώτεροι γεγονέναι· ὃ δή, τέλειοι εἶναι κατὰ Χριστόν, προσυπορηκέναι, καὶ τὸν οὐράνιον ἀποκληρώσασθαι θησαυρόν· ὑφ' ὧν ὁ τούτων εἰσηγητὴς τῶν καλῶν Ἰωάννης, ὃς τῆς ἐλεημοσύνης ἐπωνομάζετο. τί δὲ τοῖς συκοφάνταις, τί δὲ τοῖς ἀλαζονευομένοις ἐπάρσει τύφου, καὶ τῷ διακένῳ τῆς ὑπερηφανίας, τί δὲ τοῖς ἀσώτῳ βίῳ εἰς τὸ ἴδιον σῶμα χαλεπῶς ἁμαρτάνουσιν, ἢ φρενῶν ἐνδείᾳ τὴν αὐτῶν ψυχὴν περιτιθεῖσιν ἀπώλειαν, τί τούτοις ὁ μέγας προσεπινόησεν ἰατρός; τὸ πολυειδὲς τῶν ἀλεξητηρίων φαρμάκων, τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν παθῶν, τὴν διὰ μετανοίας ἐργασίαν τὴν σωτήριον. ἐῶ λέγειν ὅσον περὶ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς φιλοξενίας καρπόν· ᾧ πάντας βαθεῖ πιαινομένους ἀπέδειξε, δρόσῳ γλυκείᾳ τῶν ἑαυτοῦ ῥημάτων· τὴν ἀντὶ τῶν μουσικῶν ἀσμάτων ἐν πᾶσιν ἔργοις, ὅσοις ὁ βίος ὁ ἀνθρώπινος ἐκβιάζεται, θείαν ᾠδὴν διηνεκῶς ἀσματίζειν ἐγκελευόμενος.

13 Ἆρ' οὖν ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ταύτῃ μόνον ἐκκλησίᾳ, καὶ πόλει, καὶ περιχώρῳ, τῶν δὲ μακρὰν οὐ προνενόηται, τῷ πλήθει τῶν πλησίον τὴν σωτηρίαν ἀρκούμενος; διελθέ μοι τὰ νῦν Θρᾴκης ἁπάσης, Ἀσίας, Πόντου, Φοινίκης, Κελτῶν τὰ εὐρύχωρα, καὶ τοὺς πέραν τοῦ Ἴστρου Νομάδας Ψαλ. ιη. ε. Σκύθας. ποῖος ἀποκέκρυπται τόπος τῆς ἐκείνου τῶν λόγων ἀκτῖνος; οὐδείς. ἥλιος μὲν γὰρ τῷ μεγάλῳ Δαβὶδ ἐπαινεῖται, θαυμάζεται, τῷ μεγέθει, τῇ ἐλλάμψει, τῇ ἐξόδῳ, τῷ καταλύματι, τῷ μὴ ἀποκεκρύφθαι τόπον τινὰ τῆς ἐκείνου θέρμης καὶ λαμπηδόνος. τῶν δὲ τούτου καλῶν τὰ ἐξαίρετα, τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος, πολλῷ τῷ περιόντι τῆς ἐνεργείας, τὸ διάφορον ἀπηνέγκατο· καὶ τοσούτῳ πλέον, ὅσῳ διαφέρει τῶν ἄλλως αὐγαζομένων τὰ λογικῶς φωτιζόμενα. ἔτι τοῦτο ἐρῶ, ὁμίχλη δασεῖα τὴν ἑῴαν τῶν Μαρκίωνος ἐκάλυπτεν ἀναθυμιάσεσιν, καὶ ταύτην (σὺν Θεῷ φάναι) τῇ μαρμαρυγῇ τῶν οἰκείων λόγων διασκεδάσας ὁ ἡμέτερος ἥλιος, λευκὴν καὶ καθαρὰν τὴν τῆς ὀρθοδοξίας ἡμέραν ἐφήπλωσε. τί μοι τὰ πόρρω λέγειν; ἐφθιᾷ τῆς ἑαυτοῦ ἀρχιεπισκοπῆς τῆς διαίτης τὸ σιτηρέσιον, καὶ τὰ μὲν περιττὰ τῶν ἀναλωμάτων, τὰ τῶν νοσοκομείων ἀναπληροῦν διωρίσατο ὑστερήματα. ἐθέλων δὲ τύπον α. Τιμ. ε. ιη. ἑαυτὸν παραδοῦναι καὶ τοῖς μετ' αὐτόν, ἰδίῳ μισθῷ, κατὰ Παῦλον, ζῆν ἠγωνίζετο. ἀλλ' ὅμως α. Κορ. θ. ζ. ἀνάγκη τῆς ἐκκλησίας αὐτὸν ἀποτρέφεσθαι, καὶ οὐδὲν ἀπεικός. Ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ οἰκείου μισθοῦ. τίς δὲ ποιμαίνει ποίμνην, τῷ γάλακτι ταύτης μὴ σιτιζόμενος; ἢ τίς ἀμπελῶνα φυτεύσας, οὐ μεταλαμβάνει τοῦ ἐκεῖθεν καρποῦ; εἰ δὲ μὴ συμπαθές τινι, ἢ παρῃτεῖτο παρακαλούμενος, τί τοῦτο; ὅτι προσφέρων αὐτοῦ οἴνου μεταλαβεῖν ἀνεβάλλετο, τῆς κεφαλῆς τὸ θερμὸν προβαλλόμενος. ἐνίοτε γὰρ καὶ τὸ διὰ ῥόδων ἐν θέρει, καὶ μόνῳ ἐχρῆτο. διότιπερ δὲ ὅτι κατατρύχοιτο ἔκ τινος ἀσθενείας ὁ στόμαχος, καὶ τάξιν οἰκείαν οὐκ εἶχεν· ὡς πολλάκις βρωτοῦ μεταλήψει τὸ ἀηδὲς τοῦ στομάχου μηδόλως σιτίζεσθαι. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ταῦτα τὴν καθόλου λήθην ἐνεποίει τῆς βρώσεως. ποῖα δὲ ταῦτα; ἡ τῆς διδασκαλίας φροντίς, ἡ ἐν πνεύματι θεωρία, τῆς τοῦ λόγου θεραπείας, τῆς τῶν γραφῶν ἱστορίας, τῆς τῶν χηροκηδεμονίας, ἡ ἐπιμέλεια τῶν ἄλλων, οἷς ὁ τῶν ἱερέων πλέκεται στέφανος, ἡ διηνεκὴς μελέτη καὶ μέριμνα. χῆραί τινες ἦσαν τὴν ἡλικίαν φιλόσαρκοι, ἃς ἀεὶ παραινῶν, πείθει δυοῖν ἑλέσθαι τὸ ἕτερον, ἢ τῷ πρέποντι βίῳ χήραις βιοῦν, ἢ χωρεῖν ἐπὶ δευτέρους γάμους, οὓς ὁ θεῖος νόμος ἀνύβριστος μένει καὶ ἀδιάπτωτος· τοῖς ἐκ τοῦ δήμου, λιτανείαις ἐπαγρυπνεῖν καὶ δεήσεσι νυκτὸς α. Τιμ. ς. ιζ. καὶ ἡμέρας· γυναιξὶν, αἷς ἡ πρόοδος εἴργηται, κατ' οἴκους προσεύχεσθαι· πλουσίοις ἀποστολικῶς ἠσφαλίζετο μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μήτε ἐπὶ ἀδήλῳ καὶ ἀστάτῳ τοῦ πλούτου καὶ διαρρέοντι ἠλπικέναι.

14 Ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἐκ πολλῶν ἐπιτεμάδην ὁ λόγος ἐν βραχεῖ διηγόρευσεν. ἀρχὴ δέ τις ἐντεῦθεν ἄλλη παρέστηκε, πρὸς ἣν καθιστάμεθα. Τὸν μὲν οὖν ἤδη πρόσω πως χωροῦντα καὶ εἰκόνι Θεοῦ τιμηθέντα μὴ φέρων ὁρᾷν ἐπὶ τοσοῦτον ὁ αὐτοκαίμενος τῆς ἀπόνου τρυφῆς καὶ διαίτης ἐκείνης, παρεσκευάσατο λυμήνασθαι καὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ παραδείσου τε τῆς τιμῆς ὑπερόριον, ὄφει, καὶ βρώσει, καὶ γυναικί, καὶ δόλῳ τὴν ἄτιμον ζωὴν καὶ τὸν θάνατον τούτῳ μηχανησάμενος. ἐκεῖνος καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἀναιδεύεται, τὸν Ἰὼβ ἐξαιτούμενος· ὁ αὐτὸς μηκέτι στέγων, ὁρᾷν τὴν ἐκκλησίαν ὥσπερ παράδεισον ὡραϊζομένην, καὶ τῷ κάλλει τῶν οἰκείων καρπῶν, τῶν τέκνων ἀστράπτουσαν, καὶ τὸν γεωργὸν τὴν τῆς ἐντολῆς ἀξίαν συντηροῦντα καὶ τῆς εἰκόνος, τὰς ἀποστατικὰς ὑπ᾽ αὐτὸν δυνάμεις συμπαραλαμβάνει, μηχαναῖς ὅσαις τε μεθοδείαις τὸν κατὰ τοῦ καλοῦ γεωργοῦ τε ποιμένος πόλεμον ἀναῤῥιπισάμενος. τε ὅπως, ἀναλαβὼν διηγήσομαι. Σαραπίων τις οὕτω καλούμενος, διακόνοις τελῶν, καὶ ὑπὸ τοῦ καλοῦ ποιμένι ταττόμενος, φθόνῳ διαβόλου καὶ γυναικὸς ἐπηρείᾳ (δείξει δὲ καὶ ταύτην ὁ λόγος) δεινὸς ὢν καὶ σοφὸς εἰς κακίαν, οἰκείως δὲ τῷ ποιμένι, πάντα λίθον, ὃ δὴ λέγεται, κινεῖ, μίσους λαβὰς καὶ σκάνδαλον τῷ θείῳ ἀνεγεῖραι ἀρχιερεῖ. καὶ πρόσωπον μὲν τοιοῦτόν τι δρᾷ. Σευηριανῷ τῷ ἐπισκόπῳ προσομιλῶν, ἢ τινι τῶν ἄλλων ὅσαι ἡμέραι διαλεγόμενος, δῆθεν τῇ πρὸς τὸν ἀρχιερέα θαῤῥῶν παῤῥησίᾳ, καθεζόμενος αὐτῷ διελέγετο. οἷα δὴ φιλεῖ ἐν τοῖς τοιούτοις, ἐν μιᾷ ποτε μὴ ἐνεγκὼν τὰ τῆς αὐθαδίας ὁ Σευηριανός, τῇ ἑαυτοῦ ἀξίᾳ προέχων, καὶ τῷ τοῦ διακόνου βαθμῷ, λέγεται ποτέ τι τοιοῦτον εἰπεῖν· Εἰ Σαραπίων χριστιανὸς ἀποθάνῃ, Χριστὸς οὐκ ἐνηνθρώπησε. τοῦτο ἀκούσας ὁ δεινὸς ἐκεῖνος, καὶ πολὺς εἰς κακίαν, διατεμὼν τὸ τοῦ ἔπους, διαβάλλει Σευηριανὸν τῷ ἁγίῳ, ἐχθρόν τι ὄντα αὐτοῦ καὶ Χριστοῦ, ὡς εἰπόντα, Ἄρα Χριστὸς οὐκ ἐνηνθρώπησε, μάρτυρας τοῦ ἔπους τοὺς στίφους ἑαυτοῦ προβαλλόμενος. τί οὖν ἔδει ποιῆσαι τὸν ζηλωτὴν ἐκεῖνον Ἠλίαν, ὦ πρὸς τῆς δικαιοσύνης αὐτῆς; (δεδόσθω γὰρ οὕτως εἰπεῖν μεταξὺ τῶν ἐπαίνων) μεθιῶσαι τῷ ἀπαγγέλματι; διαπιστῆσαι τὰ μαρτυρούμενα; πόῤῥω ἐστὶ δῆθεν ὑπὸ Χριστοῦ λαλοῦντα ἀποδιοπομπήσασθαι; καὶ τίς ἂν οὐκ ἐπισύγνασι, καὶ κατεμέμψατο τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ δεινοῦ σοφιστοῦ τῶν τοιούτων, κἂν πως ἠγνόει τὰ τῆς κακίας τῷ ἀνεπιστρόφῳ τοῦ δράματος, καταβοήσαντος τοῦ κριτοῦ καὶ ποιμένος; πλὴν οὖν, Καθὼς ἀκούω, Ioan. 5. a. κρίνω, φησί, τῷ βίῳ τύπῳ καὶ τῷ ὁρκίῳ ἔτι παρὼν ὁ Χριστός· οὐ ὁ μαθητὴς τὴν κρίσιν ἔνδικον οὕτωσί ποιησάμενος, ἐξελᾷ τῆς πόλεως Σευηριανόν, ὡς δῆθεν βλασφημήσαντα. ὅτι ἡ τηνικαῦτα κρατοῦσα, Εὐδοξία δὲ ἦν, οὐ διαγνοῦσα τοιαῦτα παθόντα, ἀρπαμένη τὸν υἱὸν Θεοδόσιον κομιδῇ νηπιάζοντα, τοῦ ἁγίου τοῖς γόνασι τίθησι, καὶ ὅρκοις ὅτι πλείστοις πείθει τὸν ἀρχιερέα φιλιάσαι πρὸς Σευηριανόν. ὁ δὲ Σευηριανὸς τὴν μὲν φιλίαν ὑποκορίζεται, τὸ δὲ θυρεῖον τῆς ἔχθρας τοῦ ἀμνοῦ τῷ κωδίῳ περικαλύπτει· καὶ φατρίαν συστησάμενος κατὰ τοῦ ποιμένος, οὐ τὰς τυχούσας διαβολὰς τῷ δήμῳ ἐγκατασπείρει, τῆς πρὸς τὸν ἀρχιερέα παρὰ πάντων ἀγάπης τὸ πλέον ὑποτέμνειν ἐκμηχανώμενος. ὁ δὲ πῶν μὲν κατ᾽ αὐτοῦ διαβολῶν μικρὰ οὐδ᾽ ὅλως ἐφρόντιζε· τῇ δὲ περὶ αὐτὸν φήμῃ τῆς τοῦ λόγου δόξης καὶ τῆς ἄλλης ὠφελείας, πόλεις ὅλας καὶ νήσους συνεισρεῖν ἐποίει καὶ συνεισέρχεσθαι. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ὁ Ῥώμης μέγας Ἰννοκέντιος ἄμοιρος ἦν τούτου καλῶν, ἀλλ᾽ ἐν μεγάλῃ μοίρᾳ τὴν αὐτοῦ ἀποδοχὴν ἐποιεῖτο, γράφων αὐτῷ καὶ ἀντιγραφόμενος.

15 Βούλομαι δὲ μικρὸν ἐπιδραμεῖν, τοῦ μύστου καὶ μυστηρίων τῶν ἀῤῥήτων Παύλου τῇ πρὸς τὸν ἀρχιερέα μνήσει τῷ λόγῳ κατατρυφήσων. τούτου τὰς θείας ἐπιστολὰς ὁ τούτων ἑρμηνευτὴς καὶ ἐξηγητὴς διερχόμενος, λογισμοὺς, ὡς εἰκός, ἐταλάντευε, λέγων· Τίς ἄρα οἶδεν, εἰ ἀρέσκει τῷ Θεῷ τὰ τῆς ἐμῆς ἑρμηνείας; καὶ ταῦτα διανοούμενος ἐδεῖτο θείας τινὸς περὶ τούτου πληροφορίας· ἣν δὴ καὶ λαμβάνει ταχέως τόνδε τὸν τρόπον. τῶν οἰκειοτάτων τις τοῦ βασιλέως προσκρούει τῷ βασιλεῖ, καὶ θάνατον ἀπειλεῖται· καὶ διαπέμπεται τῷ θείῳ ἀρχιερεῖ μεσι-

την, τοῦ παρεγγυᾶσθαι νυκτὸς πρὸς αὐτόν, διὰ τὸν φόβον τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπαγγέλλει τὰ κατ' αὐτόν· οἷς ἐνδεδωκὼς ὁ ἅγιος, διὰ Πρόκλου τοῦτον ἐλθεῖν ἐγκελεύεται. ἡ νὺξ παρῆν, συμπαρῆν ὁ ἱκέτης, περὶ τὴν ὑπόμνησιν ὁ Πρόκλος ἀπολογεῖται. Εἶτα παρεισκύπτει παρ' οὗτινος ὀπῆς διά τινος, καὶ ὁρᾷ τὸν ἀρχιερέα κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐνθεαζόμενον γράφοντα, τὰ δὲ ἦν ἡ τῶν θείων ἐπιστολῶν ἑρμηνεία. Τότε οὖν δή, τότε τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου ἀξιοῦται θεάματος. ὁρᾷ γὰρ ὁ Πρόκλος τὸν θεῖον ἀπόστολον Παῦλον ἐπικεκλιμένον ὄπισθεν τοῦ θρόνου, πρὸς τῇ κεφαλῇ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τὸ στόμα θέντα τῷ δεξιῷ τούτου ὠτίῳ, καὶ ὁμιλοῦντα αὐτῷ. ἔκστασις λαμβάνει Πρόκλον καὶ ἀπορία, πόθεν ἄρα εἰσελήλυθεν ὁ ὁρώμενος (ἠγνόει γὰρ ὅστις ἦν) καὶ παρῄνει τοῦτο καρτερήσας μικρόν. πάλιν μετὰ μικρὸν παρεισκύπτει καὶ ἅπαξ καὶ δίς, καὶ ἡ αὐτὴ θεωρία. ἐγκαλεῖται ὁ Πρόκλος παρὰ τοῦ μεγιστᾶνος, εἰπόντος· ὡς οὐκ ἐχρῆν σε εἰδότα τὸν ἐμοὶ προσδοκώμενον θάνατον, ἕτερον προσεισαγαγεῖν τῷ ἁγίῳ. ὁ δὲ πληροφορεῖ τοῦτον, τοῦτο μηδ' ἐννοήσασθαι. ἐπὶ τούτων διαπορούντων, ὁ κήρυξ πρὸς τὰς ὀρθρίους ὑμνῳδίας ἀνίσταται τοῖς κρούμασιν. ἐντεῦθεν ὑποστρέφει ὁ ἄνθρωπος, πρὸς τὴν δευτέραν νύκτα τὰ τῆς ἐλπίδος ἀποσαλεύων. καὶ ἡ δευτέρα παρίσταται νύξ, καὶ ἡ τρίτη· καὶ πάλιν τὰ ὅμοια τοῦ θεάματος. τούτοις καταπληττόμενος, ὀψὲ καὶ μόλις ἠθελήθη ὁ Πρόκλος ἀορασίᾳ πόθεν ἀπεστάλθαι τὸν ὁμιλοῦντα, καὶ φησὶ πρὸς τὸν μεγιστᾶνα ἐκεῖνον· Ὦ βέλτιστε, Θεοῦ ἀντιπαρατάττοντος, σπουδαῖς ἁπάσαις ὁ πόνος ἀνήνυτος. Ἴθι τοίνυν παρακαλέσων τὸν Θεὸν βοηθῆσαί σοι. ἡμέρα παρῆν, καὶ εἰς μνήμην ἐλθὼν τοῦ ἱκέτου ὁ ἀρχιερεύς, ἐπηρώτα εἰ παρεγένετο. μανθάνει τοίνυν τὰ κατ' αὐτὸν παρὰ τοῦ Πρόκλου, εἰπόντος ἔτι καὶ ταῦτα, Ὡς ἰδιάζοντί σοι μεθ' ἑτέρου τὰς παρελθούσας νύκτας σπεῦδον μὴ παρεπιτεύσασθαι. καί, τίς ἐστι, τοῦ ἁγίου ἀντερωτήσαντος; ἀρξάμενος ὁ Πρόκλος, τῷ μὲν λόγῳ τὸ πᾶν διέξεισι τοῦ θαύματος· τῷ δακτύλῳ δὲ διὰ τῆς εἰκόνος ἀριδηλότατα τὴν ἀποστολικὴν παρουσίαν πιστούμενος, τὸ πᾶν διέξεισι τοῦ θεάματος. οἷς ἐπιστήσας τὸν νοῦν ὁ θεῖος ἐκεῖνος ἀνήρ, διέγνω σαφῶς τὰ τοῦ θεάματος· καὶ τὴν πληροφορίαν τοῦ ζητήματος εἰληφώς, πρὸς τὸ θεῖον εὐχαριστίας ἀνεπήδη. καὶ πάλιν τὸν ἱκέτην προσκαλεῖται, καὶ ὁμιλεῖ· μεσιτεύει τι πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πρὸς τὴν προτέραν ἀρχὴν ἀποκαθίστησι, καὶ τὰ λείποντα τῶν θείων ἐπιστολῶν ἀναπληροῖ προθυμότερόν τι καὶ χαριέστερον. τοιαύτη τῆς ἐμῆς διηγήσεως ἡ μερίς. σὺ δέ μοι λέγε τὸν σὸν Λοξίαν, τὸν σοῦ χρυσηλάτου τρίποδος τὸν θεσπιῳδόν, ὁ ἐμὲ διώξας, ὁ τοῖς μύθοις μεγαλαυχούμενος, καὶ τὴν ἐκ τῶν δαφνηφάγων ὄπα λαιμῶν τῆς σῆς Φοιβαστρίας, καὶ τοὺς χρησμούς, τὰς ἐκ δρυῶν λέξεις, τὰ Ὀρφέως μυστήρια, τοὺς Τειρεσίας ἐκείνους, τοὺς αἰγιπλόποδας, τοὺς σοὺς ἱμερτοὺς ὑποφήτας. ἐῶ γὰρ λέγειν τοὺς Φοιβοῦσι τὸ φιλότιμον φιλοτιμοῦντός σου τὸ εὔηθες, καὶ τὴν πρόγνωσιν διὰ τῆς μαντοσύνης τῆς Ἄμμωνος, τὴν ἐξ ἀστραγάλων καὶ κριθῶν καὶ λιβάνων· ἔτι δὲ διὰ πλίνθων, καὶ λύχνων, καὶ φύλλων, καὶ κύσσων. ὀκτὼ τὰς δι' ἐντόμων καὶ δερμάτων εἰπεῖν, καὶ τῶν λοιπῶν παρὰ διαφόρων ζώων, μαγειῶν σοι καὶ ᾠδῶν καὶ νεκύων μνήσεις τε καὶ προγνώσεις· ὧν ἀπομάττων ὡς ἀληθῶς τὸ σεμνότατον, ἀπιστία, καὶ ὕβρεις τὰ πιστευόμενα. ἄλλοι μὲν ληρείτωσαν, ἡμῖν δὲ ὁ λόγος πρὸς τὸ εὐθὺς ἄγοιτο. ἄγοιτο δὲ καὶ ὁ βίος ἅπας ἡμῶν, ταῖς ἐκείνου πρεσβείαις ἄμφοιν. μετὰ ταῦτα διαγινώσκεται τοῖς κατηγόροις ἡ διὰ τοῦ ἀρχιερέως σωτηρία, τῷ προσφυγόντι καὶ πρὸς τὴν προτέραν ἀξίαν ἐπανιόντος· καὶ φθόνου φλόγας αὖθις ἐξαναψάσαι, λυπηρὰ κατὰ τοῦ σώσαντος ποιοῦσι καὶ μεμηχάνηνται, τῆς τοιαύτης λύσσης ἀρχιδιάκονοι τὸν εἰρημένον λαβόντες διάκονον τὸν Σαραπίωνα· ἃ διαγινώσκει μὲν ὁ ποιμὴν ὁ καλός, φροντίδα δὲ τούτων οὐδεμίαν ποιεῖται.

16 Ὁρῶν δὲ τῷ φιλαργύρῳ πάθει πολλούς, αὐτὴν δὲ περὶ τῶν πολλῶν βασιλευομένην τὴν βασιλίδα, τῶν ὁμιλιῶν τὴν χεῖρα ἀντιστρατεύει, προσωπικῶς μὲν οὐδένα δημοσιεύων, κοινῇ δὲ πᾶσι τὴν σωτηρίαν οἰκονομῶν· ὁ τοὺς κρατουμένους τῷ πάθει κατὰ τοὺς ἰατροὺς χαλεπαίνειν ἐποίει

καὶ ἀποτηρεῖσθαι. ἥκει δὲ ὁ λόγος ἤδη πρὸς τὸ κεφάλαιον. Θεοδώριχος ἐκεῖνος, ὁ τηνικαῦτα πατρίκιος, ὁ πλουσιώτατος ὤν, παρὰ τῆς βασιλίσσης ἐπιβουλεύεται. τί δαὶ ποιεῖ ὁ ἀνήρ; ἐπὶ τὸν κοινὸν καταφεύγει λιμένα, καὶ σώζεται μὲν τῆς ἐκεῖθεν ἐπιβουλῆς, σώζεται δὲ τὴν κρείττω σωτηρίαν καὶ μιθρόουσαν, τὸ πρὶν ἐτήρησεν. Ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησι. πῶς; τοῦ διδασκάλου συμβουλίαις καὶ παραινέσεσιν. ἐξ οὗ τί κερδαίνει; τὸν οὐράνιον θησαυρόν, πληροφορηθεὶς τῇ κατὰ τὸν Κορνήλιον ἐλεημοσύνῃ ἀξιωθῆναι καὶ τὴν αὐτοῦ. Ταῦτα μαθοῦσα ἡ βασιλὶς, οὐκ ἔτι γὰρ καθεκτή· τὰ δὲ τῆς ἀναιδείας, καὶ τῆς ἄλλης περιπετείας ἀπηρυθριασμένως δηλοῖ τῷ ἁγίῳ· ἀποκερδῆσαι αὐτὴν τὰ τοῦ πατρικίου διεφιλονείκει καὶ παρεβάλλετο. ἡ γὰρ τοῦ καθαρεύοντος διὰ φιλανθρωπίαν παράκλησις, ῥυπαροῦσα τῆς μολυνομένης ὑπόληψις ἦν. αὔξεται τοίνυν (τί γὰρ δεῖ τοῖς καθ' ἕκαστον τὸν λόγον ἀπασχολεῖν;) ὁ κατὰ τοῦ ἁγίου φθόνος· ἐκ δὲ τούτου τὸ μῖσος, ἐκ τούτου αἱ λοιδορίαι· ταῖς δὲ διαβολαῖς, ταῖς διαβολαῖς τὰ συνέδρια. μεταποιοῦσι, τῷ δοκεῖν οὕτως εἶναι, τὰς ὁμιλίας εἰς ὕβρεις κατὰ τῶν βασιλευόντων δῆθεν ἐξηνεγμένας. ἐπισχύει δὲ ταῦτα πάλιν ἄλλως καὶ τῇ κατ' Εὐτρόπιον ὁμιλίᾳ. ὁ δὲ τρόπος λεγέσθω, παίδευμα τῶν πολλῶν καὶ ὠφέλεια. Εὐτρόπιος οὗτος, δυστροπίᾳ γνώμης ἄνους ὑπάρχων, κακῶσαι κακός, τοιοῦτόν τινα βρόχον (ὢ τῆς καινῆς ἐπινοίας) μισανθρωπίας τεκταίνεται. παραπείθει τὸν βασιλέα (καὶ γὰρ ἦν διὰ πολλῆς παρρησίας τῷ βασιλεῖ) νομοθετῆσαι, τοῦ μηδενὶ ἐξεῖναι προσφεύγειν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ τραπέζῃ. καὶ οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ τοῖς ἰδίοις βρόχοις (ὢ τῆς δικαίας ποινῆς τε καὶ ταχυτῆτος) ὁ τεκταίνων ἁλίσκεται. περιπίπτει γάρ, καὶ πρὸς ἣν αὐτὸς τοῖς ἄλλοις κωλύειν ἐσπούδακεν, ἐκκλησίαν προσφεύγει. ἐπὶ τούτοις τὸν δι' ὁμιλίας ἔλεγχον οἷς Εὐτρόπιος ἔδρασεν, ὁ σοφὸς διέξεισιν ἰατρός. καὶ τοῦτο τοῖς κατηγόροις πρόφασις ἀδικίας ἄλλη, καὶ ἐπανάστασις, μὴ ὅτι τὸν δυστυχοῦντα οὐκ ἐλεοῦντος, ἀλλὰ καὶ δι' ἐλέγχων, λεγόντων, μαστίζοντος. καὶ τῆς μὲν τοιαύτης ἐπαναστάσεως ἀρχηγός τε καὶ κορυφαῖος ὁ Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος ἦν. οὐδεμία δὲ κατηγορουμένῳ περὶ τούτων φροντίς, πλὴν ἡ τοῦ κρείττονος θεραπεία. ταύτης δὲ διὰ πάντων καὶ μόνης τὴν φροντίδα ποιούμενος, διαγνοὺς ποτὲ τοὺς τὰ Ἀρείου νοσοῦντας, χορεύοντας εἰς συνακτήρια, πρῶτον μὲν εὐχαῖς, εἶτα σπουδαῖς ἁπάσαις ἐξελαύνει τῆς πόλεως. ἀλλ' οὐ πολὺς ἤδη παρέβη χρόνος, καὶ πάλιν ἐξαναγαγηθὲν τὸ Ἀρειανίζον ἔκ τινων τῆς συγκλήτου, παρρησιάζεται· καὶ τὰ ἐντεῦθεν ἀναιδῆ σιγητέον. ἀλλ' οἷα διὰ τῶν οὕτω λεγομένων ἀντιφώνων Ἀρειανοῖς συμβαίνει καὶ ὀρθοδόξοις, τῶν μὲν λαμπροτέροις ὕμνοις τὸ ὁμοούσιον ἱερολογούντων, τῶν δὲ Ἀρειανῶν ταπεινουμένων καὶ ἡττωμένων, καὶ δὴ εἰς κινδύνους ἀμφοτέρων ἐκ τῆς ἁμίλλης κατατολμησάντων, ὁ λόγος παραδραμών, τὸν τρόπον λεγέτω τῆς τῶν ἀντιφώνων ἀπ' ἀρχῆς παραδόσεως. ἔστι δὲ οὗτος. Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας, ὁ θεοφόρος, τρίτος χρηματίσας μετά γε τὸν μέγα καὶ κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων καλλώπισμα Πέτρον, ὃς καὶ αὐτοῖς συνδιέτριψε τοῖς μαθηταῖς τοῦ Χριστοῦ, λέγεται θείας ὀπτασίας ἀγγέλων καταξιωθῆναι, δι' ἀντιφώνων ὑμνούντων τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον τριάδα. ἐξ οὗ ἐν Ἀντιοχείᾳ, κἀκεῖθεν ἁπάσαις ἐκκλησίαις ἡ τῶν ἀντιφώνων, ἢ καὶ σταυροὺς ἀργυρέους τοῖς ἀντιφώνοις περιπέμπεσθαι, διεδόθη παράδοσις. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὧδέ πως ὁ λόγος ἀπήγγειλεν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἄλλη τις ἱστορίας ὑπόθεσις ἀπαντᾷ, ἡ κατὰ τὸν Κελτὸν φημὶ Γαϊνᾶν τὸν Ἀρειανόν, ἑκὼν καὶ ταύτην ὁ λόγος παραδραμεῖται, τοὺς φιλοπονωτέρους παραπέμπων, ἢ μᾶλλον τοὺς ἀγνοοῦντας, εἰς τὴν κατὰ Θεοδώρητον ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, ἥτις καὶ τοῦτο προλέγει τοῖς πολλοῖς, ὅπως τῷ κόπῳ καὶ τῇ παρρησίᾳ τοῦ ἁγίου ἐπιστομίζεται καὶ πῶς εἰρηνεύει ὁ βαρβαρώδης ἐκεῖνος ἀνήρ.

Ἐντεῦθεν αἱ κατὰ τοῦ Ἐφεσίων ἐπισκόπου λίβελλοι Ἀντωνίου, καὶ ἡ πρὸς Ἔφεσον τοῦ ἀρχιερέως ἀποδημία, καὶ ἡ πολλῶν καθαίρεσις ἔνδικος, χρυσίῳ φωραθέντων ἐπισκοπῆσαι. ἐν τού- 17 θεν ἡ κατὰ Παυλικίου παρά γέ τινος χρέους πρὸς τὴν βασιλίδα ἔγκλητος. μικρῷ δέ τι τῷ διηγήματι χρησώμεθα. τὸ δὲ τῆς ἐγκλήσεως ἦν, χρέους καταθέσεις ὡσεὶ χρυσίων πεντακοσίων. ἄγχει δὲ τοῦτον ἡ βασιλὶς, καὶ οὐ πρότερον ἀνῆκεν, ἕως οὗ ἀπῄτησε μὲν ἐξ αὐτοῦ ποσότητα χρυσίων λιτρῶν ἑκατόν, ἀποδέδωκε δὲ τῇ ἐγκαλούσῃ χρυσίνους μόνους ἓξ καὶ τριάκοντα. τί οὖν ποιεῖ τὸ ἐγκαλοῦν γύναιον; ἐπὶ τὸν κοινὸν καταφεύγει προστάτην, ὁ δὲ τὸν ἐγκαλούμενον εἶχε, καὶ τὰ λείποντα τοῦ χρέους ἀπῄτει. διέγνω δὲ τοῦτο ἡ βασιλὶς, καὶ δηλοῖ τῷ ἀρχιερεῖ ἀπολῦσαι τὸν ἄνδρα, ὡς ἀπαιτηθέντα παρ᾽ ἑαυτῆς. ἔνστασις περὶ τούτου σφοδρὰ παρ᾽ ἀμφοτέρων, καὶ τέλος εἰς ἀναίδειαν κατὰ τοῦ ἁγίου χωρεῖ. δύο γὰρ ἑκατοντάρχους σὺν τοῖς ἑπομένοις ἐξαποστέλλει τοῦ ἀποσπάσαι τῶν χειρῶν τοῦ ἁγίου τὸν ἐγκαλούμενον. Ταῦτα ἡ πλεονεκτὶς γνώμη τῆς βασιλίσσης. τί δὲ ὁ δοξάζων τοὺς δοξάζοντας αὐτὸν, ἐξουθενῶν δὲ τοὺς καταφρονοῦντας Θεός; ἄγγελον αὐτοῖς φοβερὸν ἐπαφίησιν ἐν ῥομφαίᾳ· ὢ ἡ πληθὺς ἐκείνη θεασαμένη φρικτῶς εἰς τὰ πρόθυρα στάντα, καὶ τούτοις καταπληκτικῶς ἀπαντῶντα, δειλίᾳ μὲν καὶ φόβῳ συνέχεται, ὑποστρέφει δὲ σὺν τρόμῳ καὶ θάμβει πολλῷ καὶ τοῖς ὁμοίοις. ἡ βασιλὶς δὲ ταῦτα μαθοῦσα, συνέχεται μὲν τῷ δέει, φυλάσσει δὲ τὴν ἀπέχθειαν, καὶ πρὸς τὴν ἄμυναν ἀνθοπλίζεται. ψυχὴ γὰρ ἅπαξ ἡττηθεῖσα χρημάτων, καὶ τῷ σφοδρῷ τῆς πλεονεξίας καταγομένη, διανοίας οὐκ οἶδε νηφούσης ἀναχαιτίζεσθαι χαλινῷ. φιλοπονεῖ τοίνυν τινα δὴ ἑτέραν μεθοδείαν ἡ βασιλὶς κατὰ τοῦ ἀρχιερέως, πῇ μὲν τὴν ἀπειλὴν, πῇ δὲ τὴν θωπείαν ἐπιμορφαζομένη τῷ προσωπείῳ. ὁ δὲ ἀήττητος μένει καὶ πάγιος, ἐν μηδενὶ σαλευόμενος, ἑνὸς μόνου τῆς κοινῆς ἁπάντων σωτηρίας ἐξηρτημένος. καί μοι θαυμάζειν σύνεστιν ἀεὶ, καὶ θάμβους ἐμπίπλασθαι, τὸν θεῖον τοῦτον ἐννοοῦντι, καὶ μέγαν θεράποντα, τὸ χρυσοῦν ὄντως στόμα, τῆς θείας φιλανθρωπίας τὸν κήρυκα, ὅτι κατὰ τοσοῦτον τῆς ἁπάντων ἕνεκεν σωτηρίας ἠγωνία καὶ ἀνεχεῖτο· καὶ πᾶν ὁποσοῦν προμηθούμενος τῶν, ὅσα νοῦς, ὁ Θεὸν ἠξιωμένος ὁρᾶν, εὑρίσκειν εἰς σωτηρίαν δύναται τοῦ ὁμογενοῦς, ἐνδεῶς οὐ διελίμπανεν· ὥστε καὶ ἄκοντας, τὸ παραδοξότατον, δι᾽ αὐτοῦ σωθῆναι πολλούς.

18 Ἀλλὰ τούτων οὕτω διακειμένων, καὶ τῆς ἐκκλησίας ταῖς τῆς θείας πίστεως ἀκτινοβολούσης μαρμαρυγαῖς, καὶ τῇ λάμψει τῆς εὐσεβείας τοῦ βίου τῶν πιστῶν ἐξαστράπτοντος, οὐκ ἤνεγκεν ὁ μισάνθρωπος· ἀλλὰ, καθά μοι καὶ ἄνωθεν ἤδη λέλεκται, συγκαλεῖται τὰς ὑπ᾽ αὐτὸν ἀποστατικὰς δυνάμεις, καὶ τὰ πάντα συγχεῖ καὶ συστρέφει, καὶ ἄνω καὶ κάτω ποιεῖ, συνωθεῖ καὶ συνελαύνει πολλοὺς πρὸς τὸν καταχθόνιον τῆς ἑαυτοῦ κακίας ὑποσπασμόν. καὶ προσφόροις μὲν ὀργάνοις, καθάπερ πάλαι τῷ ὄφει, τῆς κακίας χρησάμενος, Θεοφίλῳ καὶ Σευηριανῷ, Ἀκακίῳ καὶ Ἀντιόχῳ, πρεσβυτέροις τέ τισι, καὶ διακόνοις, καὶ οἷς τῶν ἐκ τῆς συγκλήτου, ἔτι δὲ καὶ γυναιξὶ, τῷ ἀρχαίῳ ὅπλῳ, χήραις πλουσιωτάταις τε καὶ μιαρωτάταις, τὸν κατὰ τοῦ ἁγίου διήρτυε θάνατον. λεγέτω τις τοῦ Βεῤῥοίας Ἀκακίου τὴν εἰς τοσοῦτον μανίας χασμολογίαν, εἰπόντος, ἔασον, ἐγὼ ἀρτύω χύτραν τῷ ἁγίῳ, φάσκων ὁ ἐναγέστατος. ἔπειτα καί τινας πέμπει πρὸς Ἀντιόχειαν, καὶ μετ᾽ αὐτὴν εἰς Ἀλεξάνδρειαν. τί διαπραξομένους; τὰς ἐκ νεότητος τοῦ ἁγίου πλημμελείας ἐξερευνήσοντας. τί λέγεις; πόλιν ἐκείνου τοῦ οὐρανοπολίτου, ἣ τῷ εὐώδει τῶν ἐκείνου λόγων καὶ τρόπων ἄχρι τῶν οὐρανίων καὶ τῆς ἄνω μητροπόλεως Ἱερουσαλὴμ τὴν εὐωδίαν ἀνέδωκεν, ὧν καθαροῦνται, καὶ πόρναι καθαγιάζονται; Ἀλλ᾽ ἐξέλιπον ἐξερευνῶντες ἐξερευνήσεις, καὶ ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, κατὰ τὸν ψάλλοντα. Ψαλ. ξγ. ς. Ἐπιστραφήσεται γὰρ ὁ πόνος αὐτῶν εἰς κεφαλὰς αὐτῶν (ὡς ἤδη προβὰς ὁ λόγος ἐκεῖθεν ἐρεῖ) καὶ ἡ ἀδικία αὐτῶν ἐπὶ κεφαλὰς αὐτῶν καταβέβηκε, Θεοφίλου ταῦτα δεινῶς ἀρχιτεκτονοῦντος καὶ διαπλάττοντος. ὁποίας δὴ καὶ τῆς αὐτοῦ τοῦ θεομισοῦς σοφιστικῆς τῆς κακίας τερθρείας κατὰ τοῦ Κυρίου, καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ (περιττὸν γὰρ λέγειν, κατά τε πιστῶν μοναχῶν καὶ ὁσίων, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀρχιερέως) τοῖς φιλοπόνοις ἡ ἀνάγνωσις γνωριεῖ. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ οἷά τινα δρᾷ πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρου γινόμενος,

ἀρχὴν παραιτητέον, ἃ τῷ ἐκεῖθεν δημοσιευθήσονται κριτηρίῳ· ἡμεῖς δὲ πρὸς τὰ οἰκεῖα χωρῶμεν.

19 Διαγινώσκει τοίνυν ὁ βασιλεὺς παρά τινων ἀσκητῶν τοῖς κατηγόροις καὶ Θεοφίλῳ τὰ δρώμενα. καὶ διὰ πολλῆς μετὰ τῆς ταχύτητος καὶ δυνάμεως ἄγει τὸν Θεόφιλον. γράφει δὲ καὶ πρὸς τὸν Ῥώμης Ἰννοκέντιον πρεπόντως καὶ συνετῶς, τά τε ἄλλα, καὶ τὴν ἀποστολὴν ἀπὸ Ῥώμης ταχεῖαν τῶν ὀφειλόντων ἀκροάσασθαι τὰ κατὰ Θεοφίλου· ἔτι δὲ καὶ πρὸς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν καὶ βασιλέα Ὀνώριον, παρασκευάσαι τὸν πάππαν κατὰ τὰ γραφέντα αὐτῷ διαπράξασθαι. οἳ καὶ δεξάμενοι παρασκευάζονται μὲν πρὸς τὴν τούτων ἐκπλήρωσιν· διασκεψάμενοι δὲ, ὡς ἂν μὴ τῷ τάχει τῆς ἐπιστολῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει χρονοτριβήσωσιν, ἄλλως τε καὶ τὴν ἐπισυναγωγὴν τῶν λοιπῶν προσποιήσαντες, δευτέραν γραφὴν προσεκδέχονται. τί δαὶ ὁ δεινὸς ἐκεῖνος καὶ ποικίλος θεομισής; ταῦτα διαμαθὼν, ἐξανίσταται μεζηρότερον κατά τε τοῦ ἀρχιποιμένος καὶ τῆς ποίμνης ἐκείνης, ὃς τῷ βασιλεῖ τὰς αὐτοῦ διεσάφησεν ἀρρητοποιίας. καὶ πλασάμενος τὰ κατὰ τοὺς Ὠριγένους, συναρπάζει καὶ συνδεῖται τὴν πρὸς τὸν μέγαν Ἐπιφάνιον Κύπρου φιλίαν, ὡς δῆθεν τὰ Ὠριγένους διακαταλαβεῖν. συναπάγεται τούτοις ὁ Ἐπιφάνιος, καὶ συναγωνίζεται Θεοφίλῳ, ἐφ' ἣν ὁ σύμπας σκοπὸς τῆς σπουδῆς κατὰ τοῦ ἁγίου καὶ τῶν εἰρημένων ἀσκητῶν ἀποβλέπων. μετὰ ταῦτα τί; πείθει τὸν Ἐπιφάνιον γράψαι τῷ Ἰωάννῃ, τῶν Ὠριγένους βίβλων ἀπέχεσθαι, καὶ μηδαμῶς συμφέρεσθαι αὐτοῖς. ὁ δὲ μέγας ὄντως ἐκεῖνος Χρυσόστομος ταῦτα δεξάμενος, τῷ καθαρῷ τοῦ φρονήματος οὐκ ἐφρόντιζε τῶν ἐπεμβαινόντων, μόνα δὲ τὰ τῆς σωτηρίας διεμερίμνα διαπαντός.

20 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀκολούθως τοῖς πράγμασι διατρέχων ὁ λόγος ἐδήλωσε· μεταξὺ δὲ τῶν τοιούτων ἡ τῆς πολυθρυλλήτου χήρας παρέστηκε τοῦ ἀμπελῶνος διήγησις, πρὸς ἣν καθιστάμεθα. Θεόγνωστος ἐκεῖνος, ὁ εὐσεβὴς καὶ πιστὸς, εἷς καὶ αὐτὸς τῶν οἰκείων τοῦ βασιλέως Ἀρκαδίου· φθόνῳ δὲ διαβόλου, καὶ Γαΐου τοῦ τὰ Ἀρείου φρονοῦντος διαβολῇ συκοφαντεῖται πρὸς βασιλέα Θεόγνωστος, καὶ τὴν ἄδικον δήμευσιν καὶ ὑπερορίαν σὺν γυναικὶ καὶ παισὶ κατακρίνεται. καὶ, ἵνα συντέμω, πρὶν ἢ φθάσαι τὸν τῆς ἐξορίας, καθ' ὁδοῦ τὴν ὁδὸν τοῦ βίου τελέσας, πρὸς τὸν Θεὸν ἐξεδήμησε. τούτου ἡ σύζυγος ὑποστρέψασα περιτρέχει τῷ θείῳ ἀνδρὶ, πάντα τὰ καθ' ἑαυτὴν ἐκδιδάξασα. ὁ δὲ συμπαθὴς ἐκεῖνος, καὶ Χριστοῦ μιμητὴς, ἐπικλᾶται τὴν καρδίαν τοῖς πάθεσι καὶ τῇ χρείᾳ τῆς γυναικός. καὶ παρηγορεῖ μὲν ἱκανῶς, καὶ παρέχει τὰ εἰκότα· διασκέπτεται δὲ πάλιν, ὅπως ἀποδοθῇ τῇ χήρᾳ τὰ ἴδια. καὶ δὴ περὶ τούτου διαμεριμνῶντι αὐτῷ ἕτερον ὁ πονηρὸς κατὰ τῆς χήρας γυναικὸς ἀνερρίπισε τὸ δεινόν. καιρὸς γὰρ ἦν ὁ τῆς τρύγης, δι' ὃν ἡ βασιλὶς ἐξῆλθε τῆς πόλεως. καὶ, οὐκ οἶδ' ὅπως εἰπεῖν, περιεργοτέρως εἰς τὸν ἀμπελῶνα τῆς χήρας εἰσελθοῦσα, καὶ ἰδίᾳ χειρὶ τῆς ἀμπέλου βότρυν ἀποτεμοῦσα, ἐσθίει. εἶτα διδάσκεται ὡς ἀλλοτρία ἡ ἄμπελος. ἐντεῦθεν εἰσάγουσι τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα τοῦ νόμου βοήθειαν, προσκυροῦντος τῇ βασιλίδι τὸν ἀμπελῶνα, ἡνίκα συμβῇ τὸ τοιοῦτο, καὶ ἀντισηκοῦντος τιμήματι, ἢ ἑτέρῳ τρόπῳ τὸν κύριον· καὶ συντάττεται κελεύσει τῆς βασιλίδος ὁ ἀμπελὼν τοῖς αὐτῆς προαστείοις. τοῦτο δὲ οὐχ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε ταύτῃ διεκελεύετο, διὰ δὲ δύο ταῦτα μεθετηθέν· ἓν μὲν, διὰ μείωσιν τῆς χήρας, καὶ τὸ ταύτην θλίψαι περισσοτέρως· τὸ δὲ δεύτερον καὶ μᾶλλον ἐπισπουδαστότερον, τὸ ἀφορμῆς οὕτως ἐχούσης παρακινῆσαι τὸν μέγαν. τὰ δὲ τοῦ ἀρχιερέως ὁποῖα; παραινέσεις, ἱκετηρίαι περὶ τοῦ πράγματος ἱκαναὶ, τῆς ἐκείνου φιλοσοφίας ἐπάξιαι. ταύτῃ δὲ τίνα πρὸς ταῦτα; ἀποκρίσεις ἀκηδίας μεσταὶ, αἱ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ νόμου βοήθειαι, καὶ πᾶσά τις ἄλλη τῆς ἑαυτῆς ἀλαζονείας ἀνατίθεται φαντασιοκοπία. πάλιν ὁ μὲν τὰ τῆς σωτηρίας οἷα τοῖς κεκμηκόσι φάρμακα (καὶ τὸ νοσοῦν ἀθεράπευτον) ἐπέφερεν ἐπὶ θεραπείας εἶδος, λύων τὰς αἰτίας, δι' ὧν τὸ πάσχειν ἐδόκει κρατύνεσθαι, λύων τὰς ἀδίκους προφάσεις· ὅτι τοῦτο νενομοθέτηται μὲν παρὰ βασιλέων, τάχα δὲ τῶν ξένων

ναν τῆς πίστεως· σὺ δὲ καὶ ἄνομος εἶ, καὶ βασιλεύειν κεκλήρωσαι, καὶ ἡ συνείδησις ἀναγκάζουσα, συνειδυῖα τὸ πρᾶγμα, συνιπώσκουσα· καί, Μὴ δι' ἧς σοῦ πολλοὺς ἀδικηθέντας νέαν Ἰεζάβελ εἴπῃ σε, καὶ ὅσα διὰ τῆς πάλαι ἀρᾶς τῷ Ναβουθαὶ διϊστόρηται. Ταῦτα γὰρ καὶ διὰ πολλῶν τοῦ σοφοῦ θεραπευτοῦ τὰ ἀλεξιφάρμακα· καὶ μᾶλλον ἔτι φλεγμαίνει τὸ ἀρρωστοῦν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ τὴν θεραπευτὴν οὐκ εἰσδέξασθαι, μᾶλλον δὲ ἀπώσασθαι, καὶ τὴν ἀθέσμως θαλαμευομένην ὠδῖνα τοῦ χόλου φανερὰν ἀπορρῆξαι καὶ ἀνεπίκρυπτον. οὔπω μὲν ἀπωθεῖται ὁ ἰατρός. τί δὲ τὰ ἑξῆς; παρῆν ἡ ἀθεσίσιμος ἡμέρα τοῦ φανεροῦ τῆς ὑψώσεως, καὶ παραγγελία τοῦ ἀρχιερέως τὰς πύλας τῆς ἐκκλησίας ἀποκλεῖσαι μόνῃ τῇ βασιλίδι. ἰδοὺ τοίνυν περιφανῶς ὁ βασιλεὺς εἴσεισι, καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ πιστοτάτου λαοῦ σὺν αὐτῷ καὶ περὶ αὐτόν. καὶ δὴ ἀρξαμένου κατὰ τὸ εἰωθὸς δημηγορεῖν τοῦ ἁγίου, ἡ τοῦ παναγίου πνεύματος ἐπιλάμψασα δύναμις ὡραιότερον τὸ κάλλος τῶν λόγων σὺν αὐτῷ λαλοιῶπι ἀπέδειξε. καὶ τί δεῖ λέγειν, ὅσοι εἰς θαῦμα τὸ πλῆθος ἐλθόντες ἱερᾶς ἀγάπης ἀγαλλιάσεσιν ἐπεκρότησαν; ἐντὸς δὲ τούτων τοῦ νεὼ τελουμένων, ἰδοὺ καὶ ἡ βασιλὶς σὺν τῷ λοιπῷ τῆς φαντασίας κυκλώματι. καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις τὴν εἴσοδον οἱ φυλάσσοντες παρέσχον ἀκώλυτον, αὐτὴν δὲ διεκώλυον· καὶ ὁ θυμὸς ἔτι τὸ τῆς βασιλίδος ἀλόγιστον κατεβόσκετο. ἐῶ λέγειν, ἴσον εἰς τὸν ἀρχιερέα τὸν θεῖον, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν, καὶ εἰς τὸ θεῖον ἐξύβρισε καὶ ἐφρυάξατο. βουλεύεταί τις τῶν σὺν αὐτῇ, καὶ ὁρμᾷ ῥομφαίᾳ πατάξαι τὴν πύλην, καὶ παραυτίκα ξηραίνεται ἡ τούτου χείρ. φοβεῖται τοίνυν ἡ βασιλίς, καὶ παραυτὰ ὑποστρέφει. ὁ δὲ τὴν χεῖρα ξηρανθείς, πρόσεισι τῷ ἁγίῳ, μεταγινώσκων, ἱκετεύων· καὶ παραυτίκα ἰᾶται, καὶ Θεὸς διὰ τοῦ θεράποντος μεγαλύνεται καὶ δοξάζεται. ἔστιν ἄλλο τι τούτων ἐνδικώτερον ἢ φιλανθρωπότερον, καὶ πρὸς παράκλησιν ἐπιστροφῆς ἑτοιμότερον ψυχῆς πλεονεκτούσης τὸ δίκαιον. ἀλλ' οὐδὲν ὤνησε τὴν ἅπαξ ἑαυτὴν τῷ ῥαθύμῳ τῆς προαιρέσεως *, τὴν ἐπὶ τὰ χείρω βαδίζειν ἐλευθέρως ἑλομένην. ὅρα δέ μοι τοῦ βασιλέως ἐνταῦθα τὸ τῆς ἀρετῆς ἐθελούσιον. μαθὼν γὰρ τὰ κατ' αὐτήν, οἷς τε ἐκείνη διεσάφει τῷ βασιλεῖ, καὶ οἷς τοὺς ἄλλους παρεσκεύαζεν ἀναγγέλλειν, πάντα παραβλέπεται, καὶ οὐδένα λόγον ποιεῖται αὐτῆς, πόθῳ τοῦ πρὸς ἀρχιερέα καὶ δικαίας αἰδοῦς μηδὲν προτιμώμενος· ἄλλως τε, καὶ τὸ σκληρὸν καὶ θρασὺ τοῦ ἤθους ἐκείνης σαφῶς ἐπιστάμενος. τί δέ; ὁ μὲν ἀγὼν τοῦ ἐξῶσαι τὸν καλὸν ἐκεῖνον ποιμένα πολύς· ἡ δὲ προθυμία τῶν κωλυόντων οὐκ ἀγεννής· ἡ δὲ τῶν θείων κανόνων ἀκρίβεια, ἡ δὲ ὑπ' αὐτοῦ φωτιζομένη πόλις, ἡ δὲ τῶν μοναζόντων ἀγέλη, πάντα τὰ τῆς βασιλίδος ἀντιστρατευόμενα τυραννίδι. καὶ τοσούτων ὄντων, τὰ τῆς ἐπιθυμίας, ἢ (τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν) τῆς μιαιφονίας ἡ βασιλὶς ἐξεπλήρωσεν. ὁ μὲν δὴ μέγας ἀπόστολος, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, Οἱ θέλοντες ζῆν εὐσεβῶς ἐν Χριστῷ, φησί, διωχθήσονται. καὶ πρό γε τούτου Δαβὶδ ὁ μέγας πολλὰς εἶναι λέγει τῶν δικαίων τὰς θλίψεις, καὶ πᾶσα γραφὴ πολλαχοῦ συνᾴδει τούτοις θεόπνευστος. τίς δὲ ὁ λόγος τῆς ἐπαχθείας τῶν δυσχερῶν τοῖς δικαίοις ἐνταῦθα (καλὸν γὰρ μικρόν τι φιλοπονῆσαι πολλῶν ὠφελείας ἕνεκεν) τοῦ θεολόγου Γρηγορίου βροντῆς ἐπακούσωμεν λέγοντος· Εἰ γὰρ καὶ χρηστὸς ὁ νέος ζυγός, καὶ τὸ φορτίον τοῦ Χριστοῦ ἐλαφρόν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐλπίδα τοῦτο καὶ τὴν ἀντίδοσιν· δεικνύντος τοῦ λόγου, ὡς αἱ κατὰ τὸν παρόντα βίον ἀκρότητες τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὰς ἐκεῖθεν ἐλπίδας καὶ ἀντιδόσεις εὐφροσύναις καὶ χρηστότησιν ἀπεικάζονται. ἀλλ' ὅτι καὶ αἱ σωματικαὶ αὗται βάσανοι, εὐφροσύναι δή εἰσι τοῖς δούλοις, τοῦ σοφωτάτου μαρτύρων πρὸς τὸν Θεὸν ἤκουσα λέγοντος. οἷς καὶ τὸ νῦν θαυμαζόμενοι δίκαιοι, ὅταν ἀκούσῃς χερσὶν ἀνόμων παραδιδόμενοι, μηδὲν πάθῃς. αὐτοὶ γὰρ οὐδὲν ἀπόλλυνται, τῶν δὲ παραδιδόντων ὑπαλλαγὴ τῆς προαιρέσεως. ὁ δὲ λόγος ἐπαναγέσθω πάλιν, ὅθεν κατῆρε.

21 Μεταξὺ τούτων βραχὺς ἔρρει χρόνος, καὶ ὁ τῆς Κύπρου καταλαμβάνει Ἐπιφάνιος· ὃν συναρπάσας πάλιν Θεόφιλος, τῷ τε ποικίλῳ τῆς γνώμης, καὶ τῇ ἄλλῃ τοῦ ἤθους ἐπαγωγίᾳ,

β. Τιμ. γ. ιβ.

Ταῦτα

αὐτῷ ταῦτα πρέπειν διαπράξασθαι, ἃ καὶ τὸν ἅγιον ἐλύπει, καὶ αὐτὸν ὑπερόριον τῶν κανόνων ἐδίκαζε τὸν Ἐπιφάνιον. ποῖα δὴ ταῦτα; τὰς περὶ τῆς πόλεως πλησίον συναγωγάς, τὰς χειροτονίας, τὰς μονομερεῖς στηλιτεύσεις δῆθεν τῶν Ὠριγένους, τὴν ἄλλην ἅπασαν αὐθεντίαν τε καὶ περιπέτειαν. ποῖα δὲ τοῦ ἀρχιερέως πρὸς ταῦτα; γνωρίζεσθαι γὰρ καὶ αὐτά. τὸ ἀνεξίκακον, τὸ φιλάδελφον, αἱ εἰσηγήσεις τῆς τῶν κανόνων ἀκολουθίας, τά τε ἄλλα, καὶ ὅσα τῆς ἐκείνου κρείττονος ἢ κατὰ ἄνθρωπον γνωρίσματα φρονήσεως καὶ βουλήσεως. οἷς εὐλαβηθέντα τὸν Ἐπιφάνιον, ὑποχωρῆσαι μέν τι μικρὸν καὶ μετοκλαστεῦσαι, μέγα δὲ λυπῆσαι τοὺς συνωθοῦντας αὐτόν. αὐτοὶ δέ, ὡς εἶχον τάχους, τῇ βασιλίδι ταῦτα προσήνεγκον. ἡ δὲ κατὰ τάχος τὸν Ἐπιφάνιον σφετερίζεται, ταῦτα διδάσκουσα, καὶ ὑποτιθεμένη, ἃ καὶ τὴν ἄδικον ἐπιθυμίαν ἐπλήρου, καὶ ἃ καθῄρει τὸν ἅγιον, προσθεῖσα καὶ τὸ ἀπόρρητον (ὢ βροτῶν τολμηρίας, ὢ θείας μακροθυμίας) αἱρεσιώτην εἶναι τὸν ἀρχιερέα Θεοῦ καὶ θεράποντα. τί οὖν ὁ σοφὸς ἀντέλεξεν Ἐπιφάνιος, καταμάθωμεν. εἰ μέν ἐστί σοι, ὦ βασιλίς, ἔφη, λόγος ὑπονοίας αἱρεσιώτιδος, παρέστω καὶ διδότω λόγον ὁ Ἰωάννης ἐν μετανοίᾳ· εἰ δὲ χάριν ὕβρεως
οὕτω ταῦτα προβάλλῃ τὰ ῥήματα, Ἐπιφάνιος τούτων οὐ συναιρέτης. τότε δὴ κινηθεῖσαν τὴν πολεμίαν, τὸ θεοστυγὲς τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως ἀπορρῆξαι μιαρολόγημα· ὡς εἴπερ ἐμποδὼν, Ἐπιφάνιε, γένῃ τῆς Ἰωάννου ἐξορίας, ἰδοὺ ἀνοίγω τοὺς ναοὺς τῶν εἰδώλων, καὶ προσκυνεῖσθαι αὐτὰ διαγωνιοῦμαι. χραίνεσθαι τοίνυν μηκέτι φέρων τὰς ἀκοὰς τῷ περιρραντηρίῳ τοῦ βορβορώδους τῶν λόγων τῆς πολεμίας ὁ Ἐπιφάνιος, ὅλος δι' ὅλου δακρύων ἐγένετο· καὶ ἀθῷον ἑαυτὸν τῶν τοιούτων ἀποφηνάμενος, τέλεον τὴν φυγαδείαν ἠσπάζετο. ταῦτα δ', οὐκ οἶδ' ὅπως, ἀπενδυμυτίας τοῖς ἔξω διεφημίζετό πως, ὅτι κληθεὶς ὁ Ἐπιφάνιος τὴν καθαίρεσιν Ἰωάννου ἐψηφίσατο. καὶ τούτων διακούσας ὁ Ἰωάννης, γράφει αὐτῷ, Ἐπιφάνιε, λέγων, σοφέ, σὺ συνῄνεσας ἐν τῇ ἐμῇ ἐξορίᾳ· οὐχ ὁραθήσῃ ἀπό γε τοῦ νῦν ἐπὶ τοῦ θρόνου συγκαθιούμενος. ὁ δὲ ἀντιγράφει πρὸς ταῦτα, Ἀθλητὰ Ἰωάννη, παίου καὶ νίκα· τὸν δὲ χῶρον, ἐν ᾧ ἐξορίζῃ, οὐκέτι οὐ μὴ φθάσῃς αὐτός. οὕτως ἔγραψαν, καὶ οὕτως ἐγένετο. Ἐπιφάνιος γὰρ κατὰ τὸν πλοῦν τελευτᾷ, καὶ Ἰωάννης μήπω φθάσας τὸν χῶρον κατὰ τὸ δεύτερον τῆς ὑπερορίας, ὡς ἤδη γνωριοῦμεν, τὰ τῇδε καταλιμπάνει.

Μαθὼν οὖν ὁ μέγας Ἰωάννης κατὰ τὸν ἀπόπλουν Ἐπιφανίου, ὅπως διεκρούσατο τὴν βασιλίδα, ἐκδίδωσι ψόγον κοινῇ κατὰ πάσης γυναικὸς πονηρᾶς· ὃν ἁρπάσαντες, ὡς αἴνιγμα παθέντα κατὰ τῆς βασιλίσσης, τὸ κατήγορον σμιλεύσαντες, ταύτῃ, καὶ διὰ ταύτης πρὸς τὸν βασιλέα προσαναφέρουσιν. ὅθεν καὶ ἡ αὐτὴ τὰς κλήσεις, οὐδ' ὅσας εἴποι τις, καὶ ὅπως, προσαγαγοῦσα παροτρύνει τοῦτον, συγκροτῆσαι τὸν κατὰ Ἰωάννου πόλεμον, καὶ συνοδικῶς ἐξορίαν κατακριθῆναι. οὐ μὴν δὲ χωρὶς Θεοφίλου τὸν ἀγῶνα συνίστησιν· ἀλλ' ὅτι τάχιστα γραφαῖς τοῦτον εἰσάγει, σὺν Ἰνδικοῖς ἐπισκόποις καὶ Αἰγυπτίοις, καὶ τοῖς καθαιρεθεῖσιν εὐλόγως ποτὲ διά τινας αἰτίας παρὰ τοῦ ἀρχιερέως. καί, ἵνα συνελὼν εἴπω, πάντες συνεισρέουσιν ἐν Χαλκηδόνι, ἐν ᾗ πρότερον παρασκευασάμενοι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν εἰσελαύνουσι. χρονιζόντων δὲ τῶν ἀπὸ Ῥώμης, ὁ βασιλεὺς Ἀρκάδιος Θεόφιλον μηδόλως θέλων θεάσασθαι, διηπόρει, τοὺς λογισμοὺς συνεχεῖτο, ἀγνοῶν ὅτι διὰ τὸ πέραν ὁ Ῥώμης (καθά μοι προείρηται) γραφὴν ἐξεδέχετο. τί οὖν ἡ Εὐδοξία; λάθρα προσκαλεῖται Θεόφιλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, καὶ δώροις φιλοτιμεῖται, καὶ λόγοις πληροφορεῖ, τὸν βασιλέα πεῖσαι τοῦ πεισθῆναι αὐτοῖς. ταῦτα διαγνοὺς ὁ καθ' ἡμᾶς Ἠλίας, καὶ μεγάλη σάλπιγξ τῆς ἐκκλησίας, Χρυσόστομος, τῇ τοῦ λόγου χρησάμενος σάλπιγγι, καὶ τὴν πᾶσαν συνεπιτιθεμένην οὐχ ὑποστελλόμενος ἀντιστράτευσιν, Μωϋσῆς οἷά τις ἄλλος, ἢ Φινεές, ἢ Ἰησοῦς, ἢ ὁ φοβερὸς ἐκεῖνος καὶ τῆς θείας δυνάμεως ἐνόπλιος ἀρχιστράτηγος, καὶ τὴν ῥομφαίαν σπασάμενος, καταπλήττει τὸ θράσος τῶν ἀντιπάλων, Συναγάγετε πρός με, δημηγορῶν καὶ λέγων, τοὺς ἱερεῖς τῆς αἰσχύνης, ἐσθίον-

22

τας

γ. Βασ. ιη. α. τὰς τραπέζας Ἰεζάβελ, ἵν' εἴπω αὐτοῖς, Ἕως πότε χωλαίνετε ἐπ' ἀμφοτέραις ἰγνύαις ὑμῶν; Εἰ ἔστι Θεὸς ὁ Βάαλ, πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ· εἰ δὲ τράπεζα Ἰεζάβελ αὐτῇ Θεός, φαγόντες ἐμέσατε. ἔτι δημοσιεύσας τρανῶς τὴν ἀμαθῆ Θεοφίλου κακίαν, καὶ τὴν αὐτοῦ σκοτεινὴν μηχανημάτων τὴν ἰταμότητα, πανταπᾶσι περιτίθησιν εἰς διάγνωσιν. τούτοις τοῦ τῆς εὐσεβείας λέοντος βασιλικῶς καὶ γενναίως παρρησιασαμένου, αἱ τῆς πονηρίας ἀλώπεκες δολερῶς τὰς ῥήσεις διαμείζοντ), καὶ ταῖς λέξεσιν ἐπιδόντες τὰ ἴσα τοῦ βασιλέως τῆς δημηγορίας, ἀγανακτῆσαι τοῦτον ἐξεβιάσαντο, καὶ τὴν κατὰ Θεοφίλου βασίλειον ἀγανάκτησιν εἰς τὴν τῶν ἀρχιερέων μετατραπῆναι παρεσκευάσαντο, κελευσθέντες τὴν κατ' αὐτοῦ σύνοδον ἐξεργάσασθαι. οἱ καὶ λαβόντες τὸν καιρὸν τῆς ἀδικίας, καὶ περὶ τὴν πάλην ἀνδρικῶς χρησάμενοι, ἐν διαβουλίοις τῆς βασιλίδος, δώροις, λόγοις, ὑποσχέσεσιν, ἀπειλαῖς, καὶ πᾶσι τρόποις, συναγείρουσι πάντας. καὶ τοὺς μὲν ἀντιπαλαίοντας τῷ πλάνῳ καὶ γόητι τῆς διαβουλίας, ἐξορίᾳ παρέπεμπον· τοὺς δὲ τῷ διακένῳ τῶν ὑποσχέσεων ἀνδραποδιζομένους, ἐλεεινοὺς τοσοῦτον ἐφώπλιζον κατὰ τοῦ ἀρχιποιμένος, ὥστε καὶ θῦσαι καὶ ἀπολέσαι αὐτόν. μέγας ὁ ἀγὼν ἐντεῦθεν τοῖς περὶ Εὐδοξίαν καὶ Θεόφιλον, τραπέζαις, χρυσῷ, κολακείαις, καὶ τρόποις ἅπασι τοὺς οἰκείους συμμάχους πρὸς τὸν πόλεμον ἐπαλείφουσι. εἶτα τί; λιβέλλων συρραφαί, καὶ τούτων ἀποστολὴ πρὸς τὸν βασιλέα, περιεχόντων πάσας ματαιότητας, καὶ μηνύσεις ψευδεῖς, καὶ τέλος ὅτι μετὰ τὴν κοινωνίαν οὕτως ἐναγὴς ὁ Ἰωάννης ἐποίει πάντας ἀπογεύσασθαι ὕδατος, ἢ παστίλλου, διὰ τὸ πλύνειν, καὶ περὶ πάντων αὐτός. λοιπὸν οὐκ ἔτι χωροῦσι δι' ὧν ἦν αὐτοῖς τὰ περὶ τὴν Ὠριγένους βίβλον κατηγορούμενα, ἀλλὰ δι' ἑτέρων ὕβρεων καὶ λοιδοριῶν. τούτων ὧδέ πως σκευωρουμένων (οὐ γὰρ οἶόν τε τὰ τῆς σκευωρίας ἀνὰ μέρος ἐπεξιέναι πρὸς ἓν τέλος ἀφορώσης, τὸν φόνον τοῦ ἀρχιποιμένος καὶ τὸν θάνατον) παραγίνεται πρὸς τὸν ποιμένα τὸ μὴ συναρπασθὲν τοῦ ποιμνίου τοῖς παράκταις ἐκείνοις θηρίοις, εἰς δύο καὶ τεσσαράκοντα ἀριθμούμενοι ἐπίσκοποι, οἳ τὸν ποιμένα περικυκλώσαντες, διὰ θάμβους ὑπῆρχον τῷ τῆς μεταβολῆς ἀθρόῳ τε καὶ παρηλλαγμένῳ· ὅπως Θεόφιλος ἀγώγιμος ὤν, καὶ ὑπόδικος ἐνεχόμενος, ἐξαπίνης τοῦ δικαίου κριτὴς καθῆστο καὶ δικαστής. τί οὖν ὁ ποιμὴν ὁ καλός; ὁ μιμητὴς τοῦ μεγάλου ἀρχιποιμένος Ἰησοῦ; ἀλλ' ὧδε τοῦ λόγου γενόμενος, ἐμνήσθην ἡμέρας ἱερᾶς τὸν δεσπότην, πῶς τοὺς μαθητὰς περὶ τὸ πάθος ἥκοντας, τὴν καινὴν διαθήκην, τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, τὰς ἐντιλευμένους ἔπειτα καθ' ἕκαστον ἐνενόησα, καὶ τὸν ἄρτι μαθητὴν παραπλησίως τῷ διδασκάλῳ καὶ δεσπότῃ μυσταγωγοῦντα τοὺς ὑπ' αὐτόν. πάντων γὰρ συνεχομένων, καὶ λυπουμένων ἐπὶ τῷ κατὰ τὸν διδάσκαλον δράματι, φησὶ πρὸς αὐτοὺς ὁ σοφὸς ἐκεῖνος τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα (ὦ πῶς ὁ λόγος ἀδακρυτὶ τὴν τούτων μνήμην διαβιβάσει;) Εὔξασθε, λέγων, ὦ τέκνα, καὶ φίλοι, καὶ σπλάγχνα τὰ ἐμοὶ πάντων ἀντιποθούμενα, καὶ τῷ Θεῷ τὴν ἐγχειρισθεῖσαν
β. Τιμ. δ. ϛ. ἀπόδοτε· μηδεὶς δὲ ἐξ ὑμῶν τῆς ἐκκλησίας ὀφθείη ἀνακεχωρηκώς. Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς ἐφέστηκέ μου τῆς ἀναλύσεως. ὁ Σατανᾶς οὐ φέρει τοὺς ἐμοὺς κατ' αὐτοῦ λόγους. ἀλλὰ μὴ ἐπιλάθησθέ μου τῆς ἱερᾶς πρὸς ὑμᾶς ἀγαπήσεως. ταῦτα καὶ πολλῷ πλείω τούτων εἰπόντος, τί δεῖ λέγειν τῶν δακρύων, τῆς λύπης ἧς ἐπληρώθησαν; τελευταῖον ἀσπασάμενος ἅπαντας, παρεκάλει πάντας παραγενέσθαι εἰς τὸ συνέδριον. ᾑρεῖτο γὰρ καὶ τὸν διὰ ξίφους θάνατον, κέρδος τοῦτο ἡγούμενος, ὑπέρ γε τῆς ἁπάντων ἀσφαλείας καὶ σωτηρίας. καὶ αὖθις φησι, Μνημονεύετε πάντων ὑμεῖς. ὁ παρ' ἡμῶν βίος, ὁδός ἐστιν, ἔλεγε, καὶ τὰ τούτῳ χρηστὰ καὶ λυπηρὰ παροδεύεται· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ πανήγυρις. τοίνυν ἠγοράσαμεν, ἐπωλήσαμεν, καταλύομεν. μὴ ἀμείνους ἡμεῖς τῶν πατριαρχῶν, τῶν προφητῶν, ἢ τῶν ἀποστόλων; λέγει τις ἐξ αὐτῶν πρὸς αὐτόν, ὀλοφυρμῷ συνεχόμενος· ἀλλὰ θρηνῳδοῦμεν τὴν ἡμῶν ὀρφανίαν, τὴν σύγχυσιν τῶν πραγμάτων, τὴν στάσιν τῆς ἐκκλησίας, τἆλλα οἷς ἐπεισόμεθα, καὶ οἷς ἀπομαθησόμεθα. ἀλλὰ τὰς καθ' ὑμᾶς μὴ καταλείπητε, φησίν, ἐκκλησίας. οὐ γὰρ

ἀπ' ἐμοῦ ἡ ἀρχὴ, οὐδ' ἕως ἐμοῦ τέλος. μὴ γὰρ μετὰ Μωϋσῆν οὐκ ἀνέστη Ἰησοῦς; οὐ διάδοχος Σαμουὴλ ὁ Δαβὶδ, ἢ Ἰερεμίου Βαρούχ; Ἠλιοῦ Ἐλισσαῖος; μετὰ Παῦλον δὲ τίς; οὐ Τιμόθεος, Τίτος, Ἀπολλώς; οὐ μυρίοι; Ἀλλ' εἰ κατέχομεν, ἔφη τις, τὰς ἡμῶν ἐκκλησίας, καὶ κοινωνῆσαι καὶ ὑπογράψαι πᾶσα ἀνάγκη. Κοινωνήσατε διὰ τὸ ἀταράχους, ἔφη, τῆς ἐκκλησίας καὶ ἀδιασπάστους· μὴ ὑπογράψητε δέ. Πῶς, καὶ τίνα κελεύεις τρόπον; Οὐ (ἔφη) τὴν εἰς καθαίρεσιν αἰτιαμάτων οὐδὲν ἐμαυτῷ σύνοιδα. Τοιούτοις τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον ὅμιλον ὁ μέγας ἐν πατριάρχαις κατοχυρώσας Χρυσόστομος.

23 Ἤδη δὲ συνέδριον ἔξω τῆς πόλεως ἐν ταῖς Ῥουφίνου τὰ κατ' αὐτοῦ κοινὰ διαβουλευσάμενον, μετακαλεῖσθαι τοῦτον τὸν ἅγιον, ἀπολογησόμενον οἷς ἐνδιαβάλλεται. ἦν δὲ τὰ δηλωθέντα τοιάδε. Ἡ σύνοδος ἡ ἁγία συναχθεῖσα, τῷ Ἰωάννῃ τάδε· λιβέλλους ἐδεξάμεθα κατὰ σοῦ, πλήρεις μυρίων κακῶν· ἐλθὲ τοίνυν ἀπάντησον πρὸς τὰ τοιαῦτα. τούτων ἀναγνωσθέντων ἀντιγράφουσι μετὰ τῶν περὶ τὸν ἅγιον ταῦτα· τὴν ἐκκλησίαν, δι' ἣν ὁ Θεὸς λόγος ἐγένετο σὰρξ, μὴ σχίζε, μηδὲ κατάλυε, μήτε μὴν παρὰ νόμον κρῖνε καὶ δίκαζε, δέκα καὶ ὀκτὼ καὶ τριακοσίοις πατράσιν ἐναντιούμενος, καὶ μὴ τὸν Ἄβελ προσκαλοῦ δολίως εἰς τὸ πεδίον· ἀλλ' ἐλθὲ μᾶλλον αὐτός. καὶ γὰρ κεφαλαίοις ἑβδομήκοντα τὸν κατὰ σοῦ προδήλως παρεισοικίζονται λίβελλοι, καὶ ἔτι ἐκ διαφόρων ἡμεῖς, καὶ πλείονες σοῦ Θεῷ. καὶ ἵνα τὰ ἐπὶ τούτοις συντέμω, καὶ ὁ σοφὸς ἀρχιερεὺς ἔτι ἀντιγραφήσας, τὸ ἀνακόλουθον τῆς ἐκείνου πραγματείας ἄριστά τε καὶ δικαιότατα παραγράφεται τούτοις, τὴν κατ' αὐτοῦ σύνοδον οἰκουμενικὴν γενέσθαι μᾶλλον ἐγνωσμένος. Ταῦτα δεξάμενοι καὶ ἀναμαθόντες τὸ συνέδριον ἐκεῖνο διὰ τῆς ἀναγνώσεως, ὁρμῶσι καθάπερ λέοντες, καὶ τῶν ἀποσαλευτῶν οὓς μὲν ἔδησαν, ὃν δὲ περιέσχον, ὃν δὲ ἐσιδήρωσαν σιδήροις, οὓς κορυβαντιάσαντες τῷ ποιμένι προεσκευάσαντο. τί οὖν ἔτι πρὸς τούτοις δρῶσιν; ἀραχνείων νημάτων ἀσθενεστέροις συγγράμμασι καταψηφισάμενοι, ὃν οὔτ' εἶδον, καὶ οὗ φωνῆς οὐκ ἤκουσαν, καθαιροῦσι τὸν ἀρχιερέα, καὶ ταῦτα τῷ βασιλεῖ ἀναφέρουσι. τί λέγοντες; ὅτι μὴ τολμήσαντες αὐτὸν παραγενέσθαι, διὰ τὸ συνειδέναι τὰ ἑαυτοῦ, τὸν δὲ τοιοῦτον οἱ νόμοι καθαιροῦσι, τοῦτο δὴ καὶ ὑπέστη, καὶ δὴ κελεύσει τοῦ ὑμετέρου κράτους καὶ ἄκων ἐξοριζέσθω, καὶ δίκας διδότω ἐφ' οἷς λελοιδόρηκε τὴν βασιλίδα, εἰπὼν αὐτὴν Ἰεζάβελ, καὶ τῷ τοῦ θανάτου τοῖς φονευταῖς ἐπισπευδομένου διὰ τὸ δύσφημον. πιστεύει τοίνυν ὁ βασιλεὺς, οἷάπερ ἱερεῦσιν αὐτοῖς· καὶ ἀνεξετάστως στρατιωτικῆς ἀποστολῆς βαρβαρικῶς παραγγελθείσης, ἐξορισθῆναι τὸν ἅγιον κελεύει. ἔγνω οὖν τὸ πιστὸν πλῆθος ταῦτα· καὶ τῷ ζέοντι καὶ θερμότητι τῆς πίστεως, τὸν βασίλειον φόβον νικήσαντες, καὶ κρείττω ὄντες, κατὰ κράτος ἀντέστησαν. τοῦτο οὖν συνιδὼν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, καὶ τὰς ἐκ τοῦ πράγματος βλάβας καὶ τοὺς κινδύνους ἀποσκοπήσας, λανθάνει πολλοὺς· καὶ πρὸς τὴν σφαγὴν (οὕτω γὰρ ἐγὼ καλῶ τὴν ἐκείνου βουλὴν καὶ ὁρμὴν, οἶμαι δὲ καὶ ὑμεῖς) ὥσπερ πρόβατον ἐθελοντὴς παραγίνεται. τοῦτον δὲ συλλαβόντες, μέχρι τῆς Πραινετίδος Εὐξείνου τινὸς ἐξέλκουσι. μετὰ ταῦτα τί; μεταμεληθέντες τινὲς ἐξ αὐτῶν, συκοφαντῆσαι τὸν Ἰωάννην καὶ ἠδικῆσθαι προσέλεγον. καὶ τοῦτο οὐκ ἦν τοῖς πολλοῖς δυσπίστως. ἐκύρου δὲ πλέον τὴν πίστιν τὰ πράγματα πως ἐν τῇ τῶν ἀπηγορευμένων τῆς κατηγορίας τιμῆς τε καὶ προκοπῆς. ἀλλὰ τὸ τῆς αἰσχύνης ἀνεῖρξαι στόμα τοιούτοις ἀπρεπέσι τοῖς φλυαρήμασιν, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, φάσκων πως, τὸ ἀλαζονικὸν Ἰωάννου καθῄρει αὐτόν, παρενείρων τῆς κακίας ὁ σοφιστὴς τὸ τῆς γραφῆς, καθὰ καὶ τοῖς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται Κύριος. Παρ. γ. λδ.

24 Ἔπειτα γράφει τὸ διώκτης πρὸς τὸν μέγαν Ἰννοκέντιον, τὴν, ἣν αὐτὸς ἔδρασεν, εἰς τὸν ποιμένα μεταμορφῶν καὶ ποικίλλων παρανομίαν. ἀλλὰ Θεόφιλος γράφει μέν· καταγινώσκεται δὲ, διαγνόντος τοῦ πάπα σαφῶς τὰ κατὰ τὸν ἅγιον. ὧν δὲ πολυειδῆ τῶν ἐπιτηδευμάτων καταπλαγεὶς ὁ Ῥώμης, ἐπὶ τὸν Θεὸν καταφεύγει, κἀκεῖθεν ἐξαιτεῖ λυθῆναι τὸ σκαν-

δάλον

…εστήρι

…ἱκανοῖς

…προσηγμέν

…κατ' αὐτοῦ

…ἐγκλήματος

διάλων τὰ μηχανήματα. καὶ αὐτίκα ἡ λαμβάνει τὴν λύσιν, καὶ τὸ πάχος ἡλίκον ἐκράτει. ἡ κοινωνικὴ Θεοφίλου ζήτησις καὶ ἀναίδεια κατὰ τοῦ ἀθώου ἔτι προσεπετρίβετο. ἐντεῦθεν πρὸς ὀργὴν τῶν πιστῶν ἐξεμαίνετο τὰ πλήθη· καὶ στάσεις ἐκ τούτου μυρίαι, καὶ πληγαί, καὶ διάφοροι κίνδυνοι, καὶ μετὰ τοῖς ποταμοῖς φόνος. ἀνὴρ δυσσεβής, κατὰ τάχος φεύγων εἰς Ἀλεξάνδρειαν, μόλις διαδρὰς τοὺς θαλασσεύοντας τοῦτον ζητήσαντας, κακῶς τῆς βασιλευούσης ἀποδιαπέμπεται σὺν αὐτοῖς κατηγόροις καὶ ὁμογνώμοσι. μανθάνει ταῦτα παρὰ τῆς Ῥώμης ὁ βασιλεὺς Ὀνώριος, καὶ ὅτι χαριζόμενοι τῇ Εὐδοξίᾳ συσυκοφαντήκασι τὸν Ἰωάννην. καὶ φιλάνθρωπος γενόμενος (ἔρως γὰρ ἐκράτει τὸν βασιλέα θερμός, καὶ ἐπιθυμία θεάσασθαι τὸν ἀρχιερέα) γράφει τῷ ἀδελφῷ καὶ βασιλεῖ Ἀρκαδίῳ, νεμεσῶν καὶ προσονειδίζων, ὅτι Θεοφίλῳ χάριν παρέχει, ὃς οὐ ποῦ αἰτίαν καὶ δίκην εἶχε, καθῃρηκέναι τὸν Ἰωάννην, καὶ ταῦτα δίχα τῆς ἀπὸ Ῥώμης. ταῦτα διαγνοὺς ὁ βασιλεὺς Ἀρκάδιος, πολλά τι μεταγνωκώς, διεσκέπτετο περὶ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ ἀρχιερέως. καὶ ἰδοὺ σεισμὸς καταλαμβάνει νυκτός, καὶ πίπτει μέρος τοῦ κοιτῶνος τῆς βασιλίσσης. καὶ τοῦτο μετὰ (ταῦτα γὰρ ἐν μέσῳ παρέδραμον ἑκών) ἡ αἰτία τῆς ἀνακλήσεως. πάλιν οὖν ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς (δεῖ γὰρ συντόμως εἰπεῖν) ἀπολαμβάνει τὸ ποίμνιον, τοῦ βασιλέως αὐτὸν λαμπροτέραν τὴν ἀπάντησιν πολὺ τῆς προτέρας πεποιηκότος· ἐκείνου μὲν πρότερον τὰ καθ' ἑαυτὸν ἐξετασθῆναι διϊσχυριζομένου, πολιτῶν δὲ βιαίῳ πίστεως οὕτως κινήματι, προσαναγαγόντων, ἐνθρονισάντων, καὶ εἰρηνεῦσαι ποιησάντων αὐτόν. ταῦτα ὁ τῶν ἑαυτοῦ θεραπόντων Θεός, ὁ τοῖς ὑπερηφάνοις ἀντιτασσόμενος, ὁ τοῖς ταπεινοῖς ἀντιμετρῶν τὴν χάριν. ἐντεῦθεν ἡ τῷ φιλοξένῳ καὶ σώφρονι τὴν Σάρραν καὶ Σωσάνναν Ὀλυμπιὰς (εἰδόσι λέγω) χαρακτηρίζουσα, παρίστησι. δηλούτω δὲ διὰ βραχέων καὶ ταύτην ὁ λόγος, ἡδονὴν ἅμα καὶ παράκλησιν εἰς ἀρετὴν τοῖς ἐπαινοῦσι τὰ καλὰ παρεχόμενος. Ὀλυμπιάς, ἣν ὑπερωραιοῦσαν τῆς σωφροσύνης, τῆς φιλοξενίας, καὶ τῆς παιδείας τῶν μαθητῶν οὐχ ἧττον αἱ πολυτέλειαι, ἢ τοῦ γένους καὶ τοῦ πλούτου καὶ τῆς ὥρας, δι' ὧν ἁπάντων τῶν τηνικαῦτα ἐκράτει τὰ διαφέροντα· αὕτη συνεζεύχθη μὲν νομίμως ἀνδρί, οὐ πεπείραται δέ, μακρὸν αὐτῷ συμβιώσασα. ταύτην ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος ἐπί τινι συγγενεῖ μετὰ ταῦτα βεβιασμένως πρὸς γάμον εἷλκεν, οὐκ ἀπαξιοῦσαν, ἀλλ' ἀντιδηλοῦσαν τὰ δέοντα· ὡς εἴπερ ὁ ἐμὸς βασιλεὺς ἐβούλετό με ἀνδρὶ συμβιοῦν, πάντως οὐκ ἂν τὸν πρότερον ἀπελάμβανε. καὶ τί δεῖ πρὸς τὰ ἑξῆς τῶν ἐκείνης σοφῶν ῥημάτων, τοῦ λόγου σπεύδοντος, ἐμπλατύνεσθαι; τῷ γὰρ εὖ φρονοῦντι καταμαθεῖν ἐστιν ἐκ τοῦ κρασπέδου, κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸ ὕφασμα. προστάγματι τοῦ βασιλέως ἀφαιρεῖται τῶν ὑπαρχόντων, φυλακῆς χάριν. ἡ δὲ μᾶλλον ἥδετο τῷ προστάγματι, καὶ δηλοῖ τῷ βασιλεῖ ῥῆσιν θαύματος καὶ μνήμης ἀξίαν.

* * *

Εὐθὺς οὖν ἥσθη τι ὁ βασιλεύς, καὶ ἀποδίδωσι πάλιν τὰ ἑαυτῆς. ἡ δὲ λαβοῦσα, ταῦτα μὲν ψυχοτρόφοις ὅτι μάλιστα, καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν ἀποδύεται, καὶ μετ' ὀλίγον ταῖς διακόνοις τῆς ἐκκλησίας ἐγκαταλέγεται. ἀλλ' οὐδὲ αὕτη τῶν Θεοφίλου δεινῶν ἔμεινεν ἀμέτοχος, τὴν ἐκείνης φιλοξενίαν, ὕλην ἀτιμίας τοῦ θεομισοῦς εἰληφότος. αὕτη μετά γε πολλοὺς θεραπεύει Νεκτάριον χερσὶν οἰκείαις, ἐοικυῖα πρὸς Θεὸν ἐκδημεῖ, τὰ τούτου καλύψασα ὄμματα· αὕτη καὶ τὸν μέγαν ξενίζει Χρυσόστομον, μάζῃ δεξιουμένη διὰ τὸ αὐτὸν ἀπερίσπαστον· καὶ ταύτην ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ ἐξορίᾳ ἐπιστολαῖς δυσὶν ἀντιδεξιώσατο. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον· ὁ δὲ λόγος εἰσίτω πρὸς τὸ προκείμενον.

ἴσ. αὐτῷ

ἴσ. [illegible]

25 Μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον δευτέραν ἀποκατάστασιν τοῦ ἀρχιερέως, μικροῦ διαρρυέντος ἐν μέσῳ χρόνου, συνεισῆλθέ τι τῶν ἀναγκαίως δεομένων τῆς διορθώσεως· καὶ τῶν οἰκείων εἴχετο κατὰ κράτος ὁ τῶν τοιούτων διορθωτής, καὶ αὖθις ἡ βασιλὶς δι' ὀργῆς σφοδρᾶς τῷ ποιμένι καθίστατο. εἴ τις ὑμῶν οἶδε τὸν ἀργυροῦν ἀνδριάντα, καὶ τὰς δημώδεις ἐκεῖ παιδιάς; ἢ τοῦ θείου δόμου τὸν θόρυβον, ἢ τὴν ἀκοσμίαν, οἶδεν ὃ λέγω. πάλιν οὖν ἀγῶνες ἐξ ἀγώ-

ρων, καὶ συνόδοις κατὰ τοῦ ἀρχιερέως. γινώσκει ταῦτα ὁ διωκόμενος, καὶ τὴν προσβᾶσαν ἐκτίθησιν ὁμιλίαν. Πάλιν Ἡρωδιὰς μαίνεται. ἀνάπαλιν τὴν μανίαν τοῦτο τῆς βασιλίδος· καὶ πάλιν προθυμία τοῖς κατηγόροις· καὶ Θεόφιλος ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας παραγγέλλεσθαι δηλοῦται μέν, ἔπειτα δὲ δειλιῶν ὁ δείλαιος ἀναβάλλεται. ὅμως Ἀρειανῷ ἡγεμόνι, καθάπερ τόξῳ, χρησάμενος, βάλλειν κατατολμᾷ τοξεύμασι τοῖς ἐκ μέλανος. τῆς δὲ βουλῆς τὸ ἐκ δ' κεφάλαιον, ὅτι δίχα συνόδου ὁ καθαιρεθεὶς τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσέρρευ. οἷς ἐντυχὼν ὁ θεῖος ἐκεῖνος ἀνήρ, καὶ διερωτώμενος ὑπὸ βασιλέως ἐξηλάθη, ἀντεπεκρίνατο, ὑπ' αὐτοῦ βασιλέως καὶ ἀνεκλήθη· ἃ συνεδόκει μὲν τοῖς, ὅσοι τοῦ ὀρθοῦ καὶ κρίματος καὶ φρονήματος· καὶ ὁ βασιλεὺς συνεπείθετο. ἀνταγωνιζόμενοι δέ, προσενώπιον τοῦ βασιλέως, τὸ τῶν κακούργων κηφήνων ἐκείνων σμῆνος, διεμφαίνει τὴν ἑαυτοῦ ματαιότητα. Εἰσηγεῖταί τις ἐνταῦθα (Ἐλπίδιος δὲ οὗτος, ὁ τῆς ἐν Συρίᾳ Λαοδικείας) θαυμασίαν οὕτως εἰσήγησιν, Μὴ θορυβώμεθα, λέγων, ἐπὶ τοῦ βασιλέως (ἀπαίσιον γάρ) ἀλλ' ὑπογραψάτωσαν οἱ κατήγοροι, ὅτι ὁμόπιστοι τῶν ἐκθεμένων τὸν κανόνα τυγχάνουσι, καὶ λύεται τὸ ἀμφίβολον. συνεὶς οὖν ὁ βασιλεὺς τῷ ῥᾴστῳ τοῦ προβλήματος τὴν λύσιν τοῦ ἐγχειρήματος, μετά τινος περιχαρείας καὶ μειδιάματος, Οὐδέν, ἔφη, τούτου λυσιτελέστερον. τὸ δὲ ἀμφίκρημνον τοῦ προτεθέντος, ἰλίγγου τοῖς κατηγόροις ἐγένετο πρόξενον. καὶ διὰ χείλεσιν ἄκροις ὑπισχνοῦνται μέν, ὀκνίασι δὲ κοινῇ τελειῶσαι ταῦτα καὶ ἄπρακτοι.

ισήρρησεν.

διαμφίβολον

Τούτων ἄλλοτε ἄλλως μηχανωμένων καὶ κατὰ κύβους πεττευομένων τοῖς κατηγόροις, μῆνες παρήνυσαν δέκα. ὁ δὲ ποιμὴν τῶν εἰωθότων οὐδὲ βραχύ τι παρελιμπάνετο, μᾶλλον μὲν οὖν ἐπεδίδου περισσοτέρως ὅσαι ἡμέραι. φιλεῖ γάρ πως ὁ ἀκενόδοξος νοῦς ἐν ταῖς περιστάσεσι γοργότερον διακινεῖσθαι καὶ λογιώτερον. οἱ δὲ οὐκ ἐδίδοσαν ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς, οὐ κατεῖχον τῶν μηχανῶν, πολιορκοῦντες παντοίως, τοῦ ἐκπώσασθαι καὶ λαφυραγωγῆσαι τοῦ βασιλέως τὴν ἔννοιαν. ὁ δὲ βασιλεὺς γενναίως μὲν ἀντεῖχε, καὶ ἀντετίθετο μέχρι τινός. ὅτε δὲ πολύτροπον οἱ κατήγοροι τὸ ἴδιον ἀσφαλὲς περιεποιήσαντο, καὶ οὐκ ἦν οἷός τις ἦν [ὁ] πρὸς τὴν τοσαύτην ἐπιμάσασι καὶ ἀντιπαρείσασιν ἢ κηρύξαι ἢ βοηθῆσαι τῷ βασιλείῳ νοΐ, καταμεμηγάκισαι καὶ αὐτὸς, καὶ πρὸς τὸ πολέμιον, ἀνθρώπινόν τι παθών, ὑποκλέπτεται· καὶ ὅπως, σαφῶς διηγήσομαι. ἡ μεγάλη τῶν ἑορτῶν, ἡ ἡμέρα τοῦ Χριστοῦ γενεθλίων παρῆν, καὶ ὁ βασιλεύς, ὡς ἔθος, οὐ συμπαρῆν. ἐδήλου δὲ τῷ ἀρχιερεῖ μὴ πρότερον κοινωνῆσαι, πρὶν ἢ αὐτὸν τὰ ἐγκλήματα ἀποδύσασθαι. οὕτω διῆλθε καὶ ἡ τεσσαρακοστή. καὶ πρὸ μιᾶς τοῦ πάσχα πάλιν ὁ βασιλεύς, βιαίῳ τῷ κατηγόρων ἐγκλήματι, δηλοῖ τὰ αὐτά, προσθείς, ὅτι δύο σου κατεψηφίσαντο σύνοδοι, καὶ ἀδυνάτως ἔχω [τοῦ] κοινωνῆσαί σοι. τί δὲ ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ὃς τὴν τῶν θηρίων ἔλευσιν θεωρῶν οὐ φεύγει καὶ τὴν ποίμνην ἀφίησιν; ἐγὼ θεόθεν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ, τὴν ἐκκλησίαν πεπίστευμαι, καὶ ταύτης οὐκ ἀπολείψομαι. εἰ δέ σοι τοῦτο διὰ θελήσεως, βίᾳ ἐξελαθήσομαι, ἵν' ἀπῇ κατ' ἐμοῦ λιποταξίου γραφή. τί δὲ ὁ τυραννούμενος βασιλεύς; τῇ βίᾳ τῶν κατηγόρων μετὰ δέους τοῦτον τῆς ἐκκλησίας χωρίσας, ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ διάγειν ἐκέλευεν· ἐκεῖνο διαφροντισάμενος, ὡς εἴ γέ τι πάλιν συμβῇ τῶν ἀδοκήτων, εὑρίσκειν τοῦτον εἰς ἐξιλέωσιν τάχιον. οὕτως ὁ μέγας φωστὴρ τὴν ἐκκλησίαν κωλύεται διαυγεῖν. καὶ δὴ πάλιν παραυτὰ δι' ὄχλου γινόμενος παρὰ τῶν κατηγόρων ὁ βασιλεύς, αὖθις τὴν πᾶσαν βουλὴν ἐπιτρέπει, τὸ φρικτὸν τῆς ἡμέρας τοῦ ἱεροῦ σαββάτου καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀρχιερέως διευλαβούμενος. οἱ δὲ οὖν οἱ ἐπιτεταμμένοι φασίν· ἐπὶ τὴν ἡμῶν κεφαλήν, ὦ βασιλεῦ, ἡ καθαίρεσις Ἰωάννου· μόνον τάχιον ἐξωθείτω. πάλιν οὖν ἐνδημία ἐρώτησις, καὶ πάλιν ψῆφοι καὶ ἀποφάσεις. διαγινώσκεται) πᾶσι τὰ δράματα, συγχεῖται πᾶς ὁ λαός, συγχεῖται τὰ τῆς ἑορτῆς, ὁ φόβος φυγὴν ἐμποιεῖ καὶ φυγόντες ὅ τε κλῆρος καὶ τὸ πιστὸν ἅπαν τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐν ἀξιώμασι, τὸ θεῖον πάσχα ἐν δημοσίῳ τινὶ λουτρῷ, Κωνσταντιαναῖς τοῦτό φασιν, ἐπιτελοῦσι, τῆς τε νυκτὸς

κηρύξαι ἢ
δίαν;

ητῷ

ἐκείνης ταῖς δοξολογίαις ἐπαγρυπνοῦντες, τούς τε κατηχηθέντας βαπτίζοντες, καὶ τὰ εἰωθότα τῷ καιρῷ λειτουργοῦντες. προσαναφέρουσι καὶ ταῦτα τῷ βασιλεῖ οἱ τολμηταὶ τῶν κακῶν, τοῦτο μὲν, δεδιότες μή πως εἰσελθὼν καὶ μόνην ὁρῶν τὴν ἐκκλησίαν ὁ βασιλεὺς τῶν κακοδαιμόνων τὴν ἔννοιαν διαγνῷ, τῆς βασκανίας δὲ αὐτῶν καταγνῷ· τοῦτο δὲ πρὸς ἄμυναν τὴν ἐκ πάντων [illegible] τὸν βασιλέα παρασκευάζοντες. ἐντεῦθεν λαβόντες τὸν Λούκιον, ὃς ἦν ἑλληνόφρων, καὶ τὴν τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ νεολαίαν, Θρᾶκας ξιφήρεις ὡσεὶ τετρακοσίους, δὲ τρίτῃ φυλακῇ τῆς νυκτὸς (ὢ τῶν ἐκεῖ τολμηθέντων, ἃ τίς Ἱερεμίας ἀξίως θρηνήσειεν;) ἀφνίδιον ἰταμῶς εἰσπηδῆσαι. καὶ διασχίσαντες τοὺς ὄχλους χωροῦσιν ἔνδον τῶν ἁγίων ἀδύτων, κωλύουσι τῶν μυουμένων τὴν θείαν μυσταγωγίαν, [illegible] τοῖς διακόνοις, καὶ τὴν ἰδίαν ἐκχεόμενα τὰ τῶν θείων συμβόλων μυστήρια· παίουσι ῥοπάλοις τὰς κάρας τῶν ἱερέων, αἵμασι κιρνῶσι τὴν κολυμβήθραν. εἶτα τί; φεύγουσι πάντες· ἐλεεινὸν θέαμα τοῖς καθαρθεῖσιν· ὁ μὲν τῶν στρατιωτῶν παρθένον εἷλκεν, ὡς λάφυρον· ὁ δὲ χιτῶνας· ὁ δὲ θεῖα μυστήρια καὶ κειμήλια. οἱ ἱερεῖς ἐν εἱρκταῖς, οἱ ἐν ἀξιώμασιν ἀπηλαύνοντο. διαπάγματα συνεχῆ, αἱ ἀπειλαὶ συνεχέστεραι, τὴν Ἰωάννου κοινωνίαν ἀρνήσασθαι προστάσσουσαι. ἀλλὰ καὶ οὕτως οὐ κατηργεῖτο, μᾶλλον μὲν οὖν ἐκραταιοῦτο καὶ ἐπεστηρίζετο τὰ τῆς πίστεως, κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῇ Ἐξόδῳ τοῦ Ἰσραὴλ, Ὅσον ἀπέκτεινον αὐτοὺς, τοσοῦτο πλείους ἐγίνοντο. ἐντεῦθεν Ἰωαννίτας αὐτοὺς ἐξωνομάκασιν οἱ ἀλάστορες. Ἐξοδ. α. ιβ.

27 Ἔξεισιν ὁ βασιλεὺς μετὰ ταῦτα γυμνασίου χάριν τῶν βασιλείων· καὶ βλέπει τὸ πεδίον μακρόθεν λευχειμονοῦν τοῖς νεοφωτίστοις. θαυμάζει τῷ θεάματι, γῆς ἄνθος δοκῶν τὸ ὁρώμενον. ὑπῆρχον γὰρ περὶ τρισχιλίους οἱ νεοφώτιστοι. διερωτᾷ τί ἂν εἴη τοῦτο; καὶ (ὅρα δή μοι τῆς πονηρᾶς γλώσσης τὴν ἐξαπάτην) τῶν ἑτεροδόξων, ἔφησαν, Οὐαλεντινιανῶν ἐστὶν ἡ πληθύς. καὶ, ἅμα τῷ λόγῳ, λάθρα κατ' αὐτῶν ὁρμῶσιν ἄνδρες ξιφήρεις. καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις τίς ἂν λόγος παραδηλώσειε; πάλιν πληγαὶ, πάλιν βάσανοι, πάλιν δεσμὰ, πάλιν φυλακαί. τὰ δεσμωτήρια, ἐκκλησίαι, πλήρη ὕμνων καὶ δοξολογιῶν· αἱ ἐκκλησίαι χείρους δεσμωτηρίων, πόνων, μαστίγων πληρέσταται, καὶ στρεβλώσεων. ἔτι μεινάντων ἐν μέσῳ δύο, καὶ ὁ βασιλεὺς βίᾳ πεισθεὶς, δηλοῖ τῷ ἀρχιερεῖ, τὸ κατὰ σοῦ τῶν σῶν κατηγόρων ἡ πληθὺς ἐφ' ἑαυτοῖς ἐπισπάσαντο κρίμα. τοίνυν αὐτὸς τὰ κατὰ σαυτὸν ἀναθεὶς ἐπὶ τὸν Θεὸν, ἔξελθε τῆς ἐκκλησίας. τοῦτο προθύμως ὁ ἱερὸς ἀθλητὴς δηλωθὲν διαγνοὺς, παραινέσας, στηρίξας, οἰκοδομήσας, τὰ κάλλιστα πᾶσι συμβουλευσάμενος, πάντας κατασπασάμενος τῷ ἁγίῳ καὶ τελευταίῳ φιλήματι, τὸν συντακτήριον ἀποδέδωκεν. ἔπειτα δὲ παραθεὶς τὰς περὶ τὴν θαυμασίαν Ὀλυμπιάδα διακόνους τῷ εὐλαβεστάτῳ τῶν πρεσβυτέρων τινὶ, τῆς ἐκκλησίας ἐξέρχεται, συνεξελθόντος αὐτῷ καὶ τοῦ φυλάσσοντος ἀγγέλου τὴν ἐκκλησίαν, μὴ φέροντος ταύτης ὁρᾶν τὴν ἐρημίαν. ἦν γὰρ ἰδεῖν ἄμφιον τότε θεάτρου διακείμενον, ὠθουμένων, τρεχόντων, ῥοιζούντων, καταμωκωμένων, διασυρόντων τὸν ἅγιον. φρικτὰ ταῦτα, καὶ θρήνων ἐπάξια· ὑφ' ὧν καὶ ὁ λόγος συμπάσχει, κομματικῶς τὴν μνήμην προβαλλόμενος. τὰ ἐντεῦθεν φρικτότερα. ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ τῆς τοῦ φωστῆρος διώξεως ἢ καταδύσεως τοιοῦτόν τι φρικωδέστατον γέγονε. φοβερωτάτη φανεῖσα φλὸξ ἐκ μέσου τοῦ θρόνου, ἐν ᾧ τὴν λόγων ὁ ὑποφήτης τοῦ λόγου τὰς ἐξηγήσεις εἰώθει ποιεῖν, διαχεῖται τῆς ἐκκλησίας ἁπάσης, ἀποδενδροῦται πρὸς ὕψος διὰ τῶν ἀλύσεων ἄχρι τῆς ὀροφῆς τοῦ ναοῦ· καὶ καθάπερ ἔχις γαστέρα φαγοῦσα, τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ νῶτον ἐφέρετο, σωφρονίζουσα, καταπλήττουσα πάντας, τῶν τολμητῶν θεατρίζουσα τὰ τολμήματα. καὶ τί τὸ ἐντεῦθεν; ἀπηλιώτου ἐπεισβάλλει πνοὴ, καὶ θᾶττον ἢ λόγος, τὸν τῆς συγκλήτου βουλῆς καταβόσκεται οἶκον. εἶτα διαπερᾷ λογικῶς, οἷα τὸ πῦρ, ἐπὶ τὰς βασιλείους αὐλάς. θάμβους ἦν κατιδεῖν, ὥσπερεὶ μεταξὺ δύο πυρίνων ὀρέων, τὸν μὲν ἔνδον λαὸν μὴ λωβώμενον· τὰ δὲ ἐκτὸς δώματα καταδαπανώμενα· τῶν δ' ἱερῶν κειμηλίων τὸ πῦρ μὴ ψαῦσαι

κατατολμῆσαν

κατατολμώμενον, καὶ στηλιτεῦον τὴν ἄλλως τῶν συκοφαντῶν ταλαιπωρίαν. ὢ τολμησάντων εἰπεῖν; ὅτι δι' ἀφαίρεσιν τῶν τιμίων ὑλῶν, τῶν ἱερῶν κειμηλίων ὁ ἱερεὺς ἀπελήλαται. καὶ οὐ τοῦτο μόνον (ὢ τόλμης ἀνθρώπων, ὢ τοῦ κρείττονος ἀνοχῆς) ἀλλ' ἔτι πονηρῶς καὶ ἀθέως τοῖς κατηγόροις διαπεφήμισται. τί τοῦτο; τὸν Ἰωάννην ὡς οἱ ἀγαπῶντες, τὴν ἐκκλησίαν ἐνέπρησεν. Τάφος ἀνεῳγμένος ὄντως ὁ λάρυγξ αὐτῶν.

28 Ἀκούεται ταῦτα καὶ τῷ ὑπάρχῳ. ὁ δὲ, φρενῶν τὰ ἐλλιπόσιν, ταύτῃ πολλοὺς μὲν τῶν προσανακειμένων τῷ ἀρχιποιμένι, ποιμένων, ἱερέων, καὶ τῶν ἄλλων μιγάδων, διὰ βασάνων ἄγει. χωρεῖ δὲ καὶ κατὰ τοῦ ἱεράρχου, καὶ τοῦτον δέσμιον παραδοὺς στρατιώταις, ἐπὶ τὴν Βιθυνίδα ὑπερορίζει μονώτατον. ἀλλὰ καὶ μόνος ὢν (ὢ τοῦ θαύματος) ἐπαρρησιάζετο τὴν εὐσέβειαν. τέλος τοῦ λόγου, πρός τι πολίχνιον (Κουκουσὸς τοῦτο λέγεται) ὁ ἀθλητὴς μεταπέμπεται. πάλαι δολίως καὶ τούτου ἐπιτετηδευμένου τοῦ δράματος, τοῦ ἀναιρεθῆναι αὐτὸν ἐκεῖσε παρὰ τῶν ταύτην πολιορκούντων Ἰσαύρων. ἀλλ' οὐ γὰρ ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ φυλάσσων τοὺς ἐλπίζοντας ἐπ' αὐτὸν Θεός. ἐκεῖ γὰρ Ἀδέλφιός τις οὕτω καλούμενος, θείας ὀπτασίας ἀξιωθεὶς, ὑποδέχεται τὸν ἀγωνιστήν. ὁ δὲ χῶρος ἐκεῖνος ἅπας εἰδωλομανίας μὲν ἦν πλήρης καὶ ἀθείας· μεταβάλλονται) δέ. πῶς; εὗρόν τινα παραλυτικὸν οἱ ἐκεῖσε· καὶ τοῦτον ἀγαγόντες (οὐκ ἦν γὰρ ἀποκρυβῆναί πως τὴν ὑπερκειμένην τοῦ ὄρους τῶν ἀρετῶν μεγαλόπολιν) ἀξιοῦσι τοῦ θεραπεῦσαι αὐτόν. ὁ δὲ τὴν ἐπιστροφὴν δεδεγμένος, καὶ τὴν πίστιν τοῦ πάσχοντος, καὶ τοῦτον ταχέως ἐξιασάμενος· διὰ τοῦ ἑνὸς ἅπασαν τὴν χώραν (πολλὴ δέ τις καὶ ἀναρίθμητος ἦν) ἕλκει, βαπτίζει, τὴν εὐσέβειαν ἐκδιδάσκει. καὶ τέλος πᾶσαν τάξιν ἐκεῖ συνετάξει ἱερώσυνον. διὰ τοῦτο καὶ χαίρει χαρὰν ὁ θεῖος ἀνὴρ ἀνεκλάλητον, καὶ πολλοὺς ἐλθόντας, ἢ ἐνεχθέντας ἀπὸ πασῶν θεραπεύει τῶν νόσων αὐτῶν.

Ψαλ. ε. ια.

29 Ἀλλ' ὧδε μὲν τὴν πορείαν διανύσας ὁ λόγος, ἀναμενέτω. μετὰ δὲ τὴν ἐξορίαν τοῦ ἀρχιποιμένος (τοῦτο γὰρ μόνον ἐγὼ διηγήσομαι, οἷα τῷ ποιμνίῳ παρ' ἐκείνων τῶν παρακτῶν καὶ θηριωδῶν ἐπιμεμηχάνηνται, οἷα καὶ διαπέπρακται) πῶς ἄν τις εἴποι τὰς πολυειδεῖς τῶν κολάσεων; τίνας δὴ ταύτας; ἐξορίας, σκληραγωγίας, δημεύσεις, μεταναστεύσεις, φυγὰς, θανάτων πικρῶν μηχανὰς, οὐ κατὰ ταύτην, ἢ ταύτην, ἀλλ' ἀνὰ πᾶσαν μικροῦ τὴν οἰκουμένην. Φθάνει ταῖς ἀκοαῖς τῆς Ῥώμης ἐκεῖθεν τὰ δράματα· ἐντεῦθεν τῶν κατηγόρων κατηγορικὰ γράμματα. ἐκεῖνος μὲν, ἀλλὰ τέως, βραχύ τι μακροθυμεῖ· χειροτονεῖται δέ τις κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν κλῆσιν Ἀρσάκιος, καὶ τῶν ἰχθύων ἀφωνότερος, ἀνοήτων ἀνοητότερος, γεραίτατος, κατεγνωσμένος, ἀσυντελής. ἐξ οὗ τί γίνεται; πάντες τέλεοι τῆς ἐκκλησίας ἀφίστανται). τί οὖν οἱ κακοὶ τῶν τοιούτων κλεῖται; παραπείθουσι τὸν βασιλέα, καὶ πάντας ἄκοντας ἄγουσι συνελθεῖν τῷ Ἀρσακίῳ. καὶ τοῖς μὲν ἦν ὁ φόβος, οἱ δὲ ἀνταγωνιζόμενοι ἐμαρτύρουν, ἐστεφανοῦντο, οἱ δὲ φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύοντο. ἐνιαυτὸς ὅλος ἐν μέσῳ, καὶ μικρόν τι πρὸς, καὶ θνήσκει Ἀρσάκιος, καὶ τοῦτον Ἀττικὸς διαδέχεται. τίνα δὲ τούτῳ τὰ δρώμενα; προσβολαὶ, χειροτονίαι, μητροπολῖται, μνήμης ἀνάξια. ταῦτα μὴ φέροντές τινες τῶν τῆς ἀρετῆς ἀνθρώπων ὁρᾶν, ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἀπίασιν· ἐξ ὧν ὁ πρόεδρος ἀναμαθὼν, τῷ βασιλεῖ Ὀνωρίῳ προσαναφέρει τὰ καθ' ἕκαστον. ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ βασιλεῖ αὐταδέλφῳ γραφαῖς φρονίμως, τῶν ἐλέγχων τε καὶ τῶν ἄλλων δικαίων αἰτιαμάτων παραστησάμενος τὴν ἐνέργειαν, καὶ δὴ κατ' ἔπος ἀναζωγραφήσας τῶν σκευωρημάτων τὰ μηχανήματα, ἐπιτιμᾷ, παραινεῖ, καὶ πέρας συμβουλεύει ἀνακληθῆναι τὸν ἅγιον. οὐκ ἔλαθε δὲ ταῦτα τὴν Εὐδοξίαν· ἢ τῷ πιθανωτέρῳ χρησαμένη τῶν ἐπιτηδευμάτων (δεινὴ γὰρ ἦν τὰ τοιαῦτα) πείθει τὸν βασιλέα τοὺς ἀπὸ Ῥώμης ἀναμείναντα, διὰ τὸ τῶν πραγμάτων ἀτάραχον (ὢ προφάσεως ἀνοσίας) πῶς τὸν πρόεδρον μὴ ἀνακαλέσαιτο· μεταστελλομένη λάθρα δὲ κατέχει τοὺς τότε λιμένας, καὶ Ἄβυδον, καὶ πᾶσαν διάβασιν, τοὺς μὲν ἀνιόντας Ῥωμαίους ἐγκολπωσαμένη κα-

κουχίαις καὶ ὕβρεσιν ἀποπέμψασθαι, τὰς δὲ τούτου ἐπιστολὰς ἁρπάξαι καὶ ἀγαγεῖν. ᾔδει γάρ, ᾔδει ἡ σοφὴ τοῦ κακουργοῦντος, ὡς ἐξεταζομένων τῶν πραγμάτων ἀνακληθήσεται ὁ ἀρχιερεύς. ταῦτα δὲ μεμηχάνηται τῇ βασιλίδι, καὶ πέρας ἐλάμβανε. κατέχονται γὰρ οἱ ἀπὸ Ῥώμης ἐκεῖ παραγεγονότες, φρουροῦνται, καὶ κακουχοῦνται, ἀπαιτοῦνται τὰ γράμματα, αἰθίσαι δὲ δημιαῖον· ἡ ἀντίστασις εἰς κίνδυνον κατολμᾷ. καὶ γάρ τις κλάσας τὸν αὐλίχλεα τοῦ ἐπισκόπου, ἁρπάζει σὺν τοῖς γράμμασι καὶ ἃ ἐπεφέροντο. εἶτα κολακεύειν αὐτὸν οἱ τολμηταὶ ἀναιδεύονται, χρυσῷ διακλέψαι τὸ συμπαθὲς μηχανορραφοῦσι· καὶ πάντα δόλον πλέκουσι μέν, οὐ πείθουσι δέ. πῶς, καὶ τίνα τρόπον; καλὸν καὶ τοῦτο εἰπεῖν. Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος, Ep. 5. 15. τούτοις προεστηκὼς ἔτι καλὰ τὴν ὁδόν, βλέπετε, προὔλεγε, πῶς περιπατεῖτε, ὡς σοφοί, μὴ ὡς ἄσοφοι, εἰδότες ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι, διὰ τὴν τότε καὶ νῦν αἰνιξάμενος· ᾧ στηριζόμενοι, τὸ ἐπικείμενον τῷ χρυσῷ τῷ ἀγκιστρευτῷ τῆς Εὐδοξίας οὐ προσίεντο δέλεαρ. ὑπέστρεψαν οὖν μετὰ ἕκτον που μῆνα πρὸς τὰ οἰκεῖα, δηλώσαντες ἅπαντα.

30

Καὶ ταῦτα μὲν ἕως ὧδε, καὶ οὕτως ἔχοντα· πρὸς τὰ ἑξῆς δὲ χωρῶν ὁ λόγος, τῶν προειρημένων ἐχέσθω. ἄρτι τοῦ φερωνύμου τῆς θείας χάριτος ἐν αὐτῷ πάντι πρὸς τὴν πολίχνην Κυκουσὸν διαστρέψαντος, καὶ ταύτην ἐκ λιμοῦ καὶ δίψης Κυρίου λόγων λιμώξασαν διαθρέψαντος, λιμὸς ἄρτι καὶ τῶν ἀναγκαίων κατέσχε τὴν γῆν καὶ τὴν βασιλεύουσαν. ταύτην ἐκλείπουσαν διεγείρει ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ἐπιστολαῖς παρηγορῶν καὶ λόγων τοῖς βοηθήμασι. καὶ πρώτην μὲν τῶν δι' ἐπιστολῆς λόγων θαυμασίως τρέφοντα τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροωμένων, ὁ τοῦ λόγου σιτοδότης σιτοδοτεῖ, ἐν κεφαλαίοις εἴκοσι καὶ τέτταρσιν ἀριθμούμενον. πρὸς τοὺς σκανδαλιζομένους ἐν τῷ τοῦ βίου παρανομίαις ὁ λόγος ἔχων ὑπόθεσιν. ἀρχὴ δὲ τοῦ λόγου τίς; Ἰατρῶν μὲν παῖδες, καὶ τὰ ἑξῆς. ἔπειτα δὲ πρὸς Κυριακὸν δύο, καὶ πρὸς Κωνσταντῖνον πρεσβύτερον γραφὰς διαφόρους, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν θαυμασίαν Ὀλυμπιάδα. ἀλλ' οὐκ ἀφῆκεν οὕτως ὁ φθόνος αὐτόν. ἤδη γὰρ κακουχίαις, αἰκίαις, οὐκ ἔστιν ὅσαις εἰπεῖν, πρὸς Ἀραβισσὸν μεταπέμπεται. καὶ πάλιν ἐν ταύτῃ τῆς ἄλλης πολίχνης τὰ ὅμοια ὁ θεραπευτὴς διαπραγματεύεται. καὶ πάλιν ὁ φθόνος τοῖς κατηγόροις τῷ φόβῳ μαιούμενος, πρὸς ὠδῖνας φθόνου καὶ τόκους αὐτοὺς συνωθεῖ καὶ διανιστᾷ, καὶ τοσοῦτον, ὥστε εἰπεῖν τινα τοῖς κατηγόροις τοιοῦτον, ἴδετε νεκρὸν φοβερισμοῦντα τοὺς ζῶντας, καὶ κρατοῦντας διαπτοοῦντα, καθάπερ τοὺς παῖδας τὰ μορμολύκεια. Βαβαί, τίς ταῦτα; ὁ ἀσθενής, ὁ ἐξόριστος, ᾧ μὴ ἔστι συνήγορος. οἱ δὲ τὸ ἐπιβουλεύειν ἔτι τοῦ ὄφεως ἐν ἑαυτοῖς θατείζοντες, εἰς χῶρόν τινα μεταρριφῆναι τοῦτον διακελεύονται πάντοθεν ἐρημότατον, εἰδόσι λέγω, τὸν Πιτυοῦντα λεγόμενον, τῶν περιχώρων Τζάνων τὸν ὅμορον. ἔτι δὲ πρὸ τοῦ γε φθάσαι τὴν ἐρημίαν τὸν ἅγιον (τοῦτο γὰρ ἐγὼ διηγήσομαι, μικρὸν ἐπισχών) ὀπτάνονται αὐτῷ πάλιν, καθάπερ ἐν Ἀντιοχείᾳ, οἱ θεῖοι ἀπόστολοι. τί λέγοντες; τὴν θείαν χαρὰν ἐπιφέροντες, ἐνισχύοντες, ἐπαλείφοντες τῇ τοῦ συνειδότος αὐτοῦ καθαρότητι· ἐπὶ πᾶσι εὐαγγελιζόμενοι τὴν πρὸς Θεὸν ἐκδημίαν, τὸ συντετάχθαι τῇ ἑαυτῶν τιμῇ τε καὶ δόξῃ, τὸν δὲ τῆς Εὐδοξίας ὁδεύοντα καὶ ἄτιμον θάνατον, τὴν δὲ πρὸ τοῦ θανάτου πολλὴν πρὸ αὐτῆς ἐπιζήτησιν οὐδὲν ὅτι μὴ παραλιμπάνουσι τῶν ὑστέρων εἰς ἀνάδιδαξιν. τέλος ἀμβροσίᾳ τοῦτον σιτίζουσι, φήσαντες, ὡς ἐπαρκούσης σοι ταύτης, ἑτέρας οὐ δεηθήσῃ τροφῆς. καὶ λαβών, ἔφαγε, τῶν σὺν αὐτῷ δύο πιστῶν ἐπακολουθούντων ἐνώπιον· οἳ καὶ κατηξίωντο τῆς ὁμιλίας τῶν θεοκηρύκων, καὶ θεωρίας, καὶ τῆς ἐκεῖθεν χαρᾶς ἐμφορηθῆναι καὶ τῆς ἀγαλλιάσεως. τρεῖς οὖν μετὰ ταῦτα μῆνες ἐν μέσῳ, καὶ τὰ δεινὰ παρὰ τῶν στρατιωτῶν ἐπετείνετο, πάλαι μὲν καὶ τοῦτο μελετηθὲν καὶ διασκευασθὲν τοῖς διώκταις. Θεῷ δὲ τὰ τῆς μελέτης μὴ συγχωρούμενα διεσπᾶτο θᾶττον καὶ ἀνεκόπτετο. τίς δὲ ὁ τρόπος; διδασκέσθω καὶ τοῦτο κορυφούμενον θαύματι τελευταῖον διήγημα. οὔπω τῇ Κομάνῃ προσεπέλασαν οἱ περὶ τὸν ἅγιον, καὶ ἰδοὺ αὐτῷ νυκτὸς Βασιλίσκος καὶ Λουκιανὸς οἱ μάρτυρες φαίνονται, θάρσει, λέγοντες, χαρᾶς ἀνεκλαλήτῳ ἀγαλλιάματι, ἀδελφὲ Ἰωάννη. αὔ-

ἴσ. τῷ μο-
ρίῳ
γρ. φόβῳ

γρ. καὶ

ειον γὰρ ἅμα ἱστάμεθα. ὃ δὴ αὐτὸ καὶ τῷ πρεσβυτέρῳ προσέταξεν τοῦ ἑαυτῶν περιορίσματος, ἑτοιμασθῆναι ὁμοῦ πρὸς πᾶσαν τὴν λειτουργίαν τῆς προσηκούσης ὁσίας τῷ θείῳ ἀρχιερεῖ. φθάνει τοίνυν εἰς τόπον ὁ θεῖος ἀρχιερεὺς, ἐπιζητεῖ τῷ καιρῷ καὶ τῇ ἀξίᾳ τὴν ἐπαξίαν στολὴν καὶ λαμπρὰν, ἐξαλλάσσει τε τὰ φορούμενα, τὰ δὲ τοῖς παροῦσι διαμερίζει. Εἶτα μυσταγωγεῖται, κοινωνεῖ τοῦ μυστηρίου τῆς χάριτος, ποιεῖται τὴν τελευταίαν εὐχήν. ἔπειτα δὲ ἐξ ἔθους εἰπὼν ὁ θαυμάσιος οὗτος ἐν πατριάρχαις, καὶ μέγας ὄντως Χρυσόστομος, Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν, ἐπισφραγισάμενος ἑαυτῷ τὸ ἀμὴν, καὶ ἀνακλιθεὶς, ἀναπέπαυται τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός. ἦν δὲ ἰδεῖν μετὰ ταῦτα συῤῥέοντας, ὥσπερ ἀπὸ συνθήματος, ἔκ τε Συρίας, Κιλικίας, Πόντου καὶ Ἀρμενίας πλῆθος ἀνθρώπων, πᾶσαν ἡλικίαν, τῆς κοινῆς ἕνεκεν ὠφελείας καὶ σωτηρίας. καὶ οὕτω συναποτίθεται μὲν τὸ καρτερικώτατον ἐκεῖνο καὶ ἅγιον σῶμα τοῖς τῶν μαρτύρων ἐνταῦθα σώμασιν· ἡ δὲ μακαρία
καὶ θεοειδεστάτη ψυχὴ ταῖς ἀχράντοις χερσὶ τοῦ ἀθανάτου πάντων βασιλέως,
τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· μεθ' οὗ τῷ
πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα πρέπει, τι-
μὴ καὶ κράτος, μεγαλωσύνη τε καὶ μεγαλο-
πρέπεια, εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

ΟΣΟΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΣΥΝΕγράψαντο.

α'. ΕΝ πρώτοις, Σωκράτης ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἱστοριογράφος.

β'. Ἔπειτα, Παλλάδιος ἐπίσκοπος Ἑλενουπόλεως.

γ'. Εἶτα, Πρόκλος ὁ ἐν ἁγίοις Κωνσταντινουπόλεως.

δ'. Μετὰ τούτους, ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, μετὰ τὴν ὀπτασίαν ἐκείνην, ἣν περὶ αὐτοῦ ἐθεάσατο. οὗ τὰ ἴχνη μετὰ πολλὰ ἔτη [illegible]

ε'. ὁ Πάπας Ἀλεξανδρείας Γεώργιος, καὶ ἑτέρων συλλεξάμενος Συγγραφέων ποιήματα, ὃ διὰ πλάτους ἀπετέλεσε βιβλίον.

ϛ'. Μετὰ τοῦτο, Σωφρόνιος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων.

ζ'. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός.

η'. Μαρτύριος Πατριάρχης Ἀντιοχείας.

θ'. Κοσμᾶς ὁ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Χρυσοστόμου διάκονος Ἀποστολιτῶν.

ι'. Θεοδώρητος Ἐπίσκοπος Κύρου.

ια'. Νεῖλος ὁ μέγας.

ιβ'. Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης.

ιγ'. Εὐάγγελιος ἀσκητής.

ιδ'. Κοσμᾶς Βεστήτωρ.

ιε'. ΛΕΩΝ Βασιλεύς.

ιϛ'. Νικήτας σκευοφύλαξ.

ιζ'. Νικήτας ὁ Παφλαγών.

ιη'. Εὐστάθιος Πρίμμε.

ιθ'. Βασίλειος ὁ πρωτόθρονος. ἐγκώμιον.

κ'. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ βασιλεὺς ὁ Πορφυρογέννητος. ἐγκώμιον.

Ἐκ πάντων οὖν τούτων τὰ χρησιμώτερα καὶ κάλλιστα συλλεξάμενοι ἡμεῖς, ὧν εἴπερ θατέρου ἐκείνων μὴ ἔχει τὴν εἴδησιν, τὸ παρὸν τοῖς φιλοθέοις συνετάξαμεν σύγγραμμα, εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ μνήμην τοῦ Ἁγίου.

Ex Michaelis Sophianj Codice vetustissimo descriptum Patauij.

ΒΙΟΣ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ
ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΑΙ
οἰκουμενικοῦ διδασκάλου, ΙΩΑΝΝΟΥ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου.

Ἀγαθὸν ὡς ὄντως καὶ δίκαιον τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ἀγαθῶν αἰτίους ὑμνεῖν καὶ θαυμάζειν εἰς δύναμιν· οὐ μόνον ὅτι Θεὸς ἡ αὐτάγαθος φύσις, ὁ τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων παραίτιος πέφυκεν, ἐντεῦθεν δοξάζεσθαι, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡμῖν τοῖς ἐκείνων ἐπαινέταις τὸ ἀγαθὸν δι' αὐτῶν πάλιν διαπορθμεύεται. πολλῶν γὰρ μὲν ὄντων, οἷς ἀρετὴ καὶ λόγος τὸ σπουδαζόμενον, εὐφημητέον ὡς οἷόν τε· πολλῶν δὲ μάλιστα τὸν ὑπὲρ ἅπαντας, βίῳ τε καὶ λόγῳ καὶ θαύμασι καὶ πάσαις ἀγαθῶν ἰδέαις ἐκλάμψαντα Ἰωάννην τὸν χρυσορρήμονα, τὸ σεραφικώτατον ὄντως καὶ θεηγόρον στόμα, καὶ ἀγαθοῦ παντὸς τοῖς πᾶσι παραίτιον. ὅτι μὲν οὖν καὶ λόγου παντὸς κρείττων ὁ εὐφημούμενος, καὶ μᾶλλον ἢ καθ' ἣν ἐν δυνάμει τοῦ λέγειν ὄντες φθάσαντες ἐπαινέσαι, λέληθεν οὐδαμῶς. ἀλλ' εἰ μὲν αὐτόματος ᾑρούμην τηλικοῦτον ἀγῶνα διαγωνίζεσθαι, μέμψιν ἀλαζονείας εἰκότως ἂν οὐ διέφυγον. εἰ δὲ θεοφιλοῦς τινος καὶ ἀγαθοῦ τὰ θεῖα πατρὸς συνεχής τις εἰσήγησις κἀν τούτῳ δικαίῳ ἐπὶ τὸ λέγειν καὶ ἄκοντα διανέστησε, κελεύοντος ὄγκον μὲν τοῦ λόγου καὶ μέγεθος παραιτήσασθαι, τὸ σαφὲς δὲ καὶ ἀνειμένον τοῦ κοινωφελοῦς ἕνεκα μᾶλλον αἱρήσασθαι, καὶ μηκέτι τῶν ῥηθῆναι δεόντων παραλιπεῖν, καὶ τὸ περιττὸν ὁμοῦ καὶ ἀνόνητον ἐκφυγεῖν, πᾶς ἄν τις ἡμᾶς πάσης δικαίως ἀπολύσειε μέμψεως. νόμῳ γοῦν θείῳ πειθόμενοι πείθεσθαι τοῖς ἡγουμένοις καὶ εἴκειν διακελεύοντι κατατολμῶμεν τὸ ὑπὲρ δύναμιν, τόνον μὲν πάντα καὶ διάρμα, καὶ τὸ τῆς λέξεως κομματικὸν τοῦ λόγου χωρίζοντες, ὡς ἂν μὴ τούτοις δοκοῖμεν κλέπτειν τὸν ἔπαινον, τῷ μεγίστῳ λόγῳ καὶ πομπικῷ τὴν ἀκουστικὴν αἴσθησιν καταθέλγοντες· σαφῆ δὲ μᾶλλον καὶ πᾶσιν εὔληπτον καὶ κατὰ φύσιν τὸν λόγον τιθέμενοι, ἵνα καὶ μόνης τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς τυγχάνῃ τὰ θαυμαζόμενα. ἐκείνῳ τε γὰρ οὕτω καὶ ἡμῖν τὰ μάλιστα χαριούμεθα· ἐκείνῳ μέν, ἅτε μηδὲν πλέον τοῦ σαφοῦς, τῆς [illegible] ἅμα καὶ καλλίστης τῶν ἰδεῶν προτιμήσαντι, ὑμῖν δὲ ὡς τὰ ἐκείνου καθαρῶς σὺν εὐκρινείᾳ μανθάνειν παρέχοντες. αὐτὸ τοιγαροῦν τὸ χρυσοῦν στόμα, τῆς κατ' αὐτὸν ὑποθέσεως συλλήπτορα προβαλλόμενοι, καὶ τοῖς τοῦ ἐπιτάξαντος ὁσίως τεθαρρηκότες εὐχαῖς, ἐπ' αὐτὴν καὶ διὰ τῶν πραγμάτων τὴν ἔκθεσιν, τὸ τοσοῦτον ἔργον χωρήσομεν· ἔργον οὐ δέκα μόνον, κατὰ τὸ ἔπος, πλειόνων δέ, καὶ οὐδ' ἂν εἰπεῖν ἔχοιμι, καὶ γλωσσῶν καὶ στομάτων δεόμενον. ἔδει καὶ γάρ, ἔδει πάντως ἢ τῆς χρυσῆς ἐκείνου παρεῖναι γλώττης τὴν ῥώμην καὶ τὸν νοῦν, ἤ, τό γε δεύτερον, πάντας τοὺς τοῖς αὐτοῦ λόγοις εἰς ἄκρον ἐμμελετήσαντας ἐν μέρει περὶ τούτου διαλέξασθαι καλῶς, καὶ τὸν μὲν τὰ τοῦ γένους, τὸν δὲ τὴν ὑπερφυᾶ φύσιν καὶ τὴν ἀγωγήν, ἕτερον καὶ ἄλλον τὴν διάθεσιν ἐκλαλῆσαι· καὶ ὁ μὲν τὰς ὑπὲρ λόγον πράξεις, τὰς ὀπτασίας, τὰ θαύματα, τὴν τῆς ἐκκλησίας πασῶν κατὰ Παῦλον σπουδήν τε καὶ μέριμναν, ὁ περὶ τοὺς κινδύνους ἀνένδοτον· ὁ δὲ ἐν τοῖς χείλεσι χάριν καὶ τοὺς ἡδίστους γράφειν καὶ λεπτοὺς λόγους· λόγους ἐκείνους, τοὺς ἀστραπῆς ἐν ἴσῳ τὸν κόσμον διαδραμόντας, καὶ τοὺς ἐν νυκτὶ τῆς πλάνης καταφωτίσαντας· καὶ συνόλως εἰπεῖν, τοὺς πάντας τὰ πάντα μεμερισμένως διευφημεῖν· μᾶλλον δὲ μήτε τοὺς πάντας, μήτε τοὺς ἐκείνου λόγους ἐξαρκεῖν κατ' ἀξίαν ὑποληπτέον εἰς ἔπαινον. οἱ γὰρ αὐτοῦ λόγοι κατὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων τὸ κράτος ἀναδησάμενοι, τῶν οἰκείων ἔργων καὶ πράξεων τὰ δευτερεῖα καὶ αὐτοὶ ἀποφέρονται. τιμᾶν μὲν οὖν, ὡς εἰκός, τὸν ἄνδρα οὐδεὶς οὐδέπω, οὐ τῶν νῦν, οὐ τῶν πάλαι, οὐ τῶν μεθ' ἡμᾶς ἐξισχύσει· μόνου καὶ γὰρ ἂν εἴη τὸ τοιοῦτον Θεοῦ, τοῦ τοὺς αὐτὸν δοξάζοντας ἀσυγκρίτως ὑπερδοξάζοντος. οὐ μὴν ἀπαιτητέον τούτου γε ἕνεκα, τοὐναντίον δὲ μᾶλλον δι' αὐτὸ τοῦτο ἀποτολμητέον πρὸς τὴν ἐγχείρησιν. οἶδε γάρ πως τὸ κοινῇ μετὰ πάντων ἡττᾶσθαι καὶ πολλοὺς κεκτῆσθαι τῆς ἀποτελέσεως κοινωνούς, κουφοτέραν ποιεῖν τὴν ἀποτυχίαν λογίζεσθαι.

β. Κορ. ια. κη.

α.
Οἱ τοῦ Χρυσοστόμου γονεῖς, καὶ τὸ ταπεινοφρονεῖν.

ΙΩΑΝΝΗΣ τοίνυν, Ἀντιοχεὺς μὲν τὸ γένος τῆς κατὰ Συρίαν Ἀντιοχείας· βαρύπλουτοι δὲ τούτου γονεῖς, καὶ εὐγενεῖς ἐπὶ τὴν κατ' ἄμφω εὐγένειαν. ἐπίσημοι γὰρ ὄντες καὶ περιφανεῖς, καὶ τοῦ κατ' ἀρετὴν βίου πολλὴν ἐποιοῦντο λόγον. εἰ καὶ φωτὸς δίχα, τὰ τοῦ φωτὸς διεπράττοντο, καὶ ἀγνοίᾳ μᾶλλον, οὐ κακίᾳ περὶ τὴν πίστιν πως ἐχώλευον, τοῦ παιδὸς ὕστερον αἰτίου τούτοις τῆς κρείττονος ὀφθέντος ἀναγεννήσεως. τῷ μὲν οὖν πατρὶ Σεκοῦνδος τοὔνομα, ᾧ καὶ διὰ τὸ περιὸν τῆς τε ἀνδρείας καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἡ τοῦ στρατηλάτου ἐπεβραβεύθη τιμή. ἡ μήτηρ δὲ τάχα μὲν καὶ διὰ τὴν ἐπανθοῦσαν τῷ φαινομένῳ χάριν, μάλιστα δὲ διὰ τὸ τῶν τρόπων λαμπρὸν καὶ τὸ σεμνὸν τοῦ εἴδους, Ἀνθοῦσα προσηγόρευτο. ἐκ δὴ τοιούτων οἷά τις εὐθαλέστατος κλάδος ὁ τίμιος οὗτος Ἰωάννης βεβλαστηκώς, τοσοῦτον εὐθὺς ἐκ πρώτης ἡλικίας κατ' ἀρετὴν πᾶσαν καὶ ταπεινοφροσύνην τοὺς αὐτοῦ γεννήτορας ὑπερέβαλεν, ὅσον ἐκεῖνοι κατὰ πᾶσαν ἀρετὴν πάντων ὑπερεῖχον τῶν πολιτῶν. ἔδει καὶ γὰρ τὸν ἀρετῆς περιουσίᾳ πάντας ἀνθρώπους προευδοκιμεῖν μέλλοντα, μηδὲ τῶν οἰκείων καθυστερεῖν. πολλοὶ μὲν οὖν τῶν Ἀντιοχέων τῷ ἑλληνισμῷ κατ' ἐκείνους ἔτι προσέκειντο τοὺς καιρούς. ἀλλ' οὐχ ὁ τίμιος ἐκεῖνος καὶ θεόφυτος παῖς τῆς πρὸς τοὺς ἑλληνίζοντας ἑταιρείας ἢ ὁμιλίας ἠνέσχετο, οὐκ ἐπὶ πολὺ τὸ θεῖον ἀνεβάλετο βάπτισμα. Μελετίου δὲ τοῦ ἁγίου τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον Ἀντιοχείας διέποντος, πρόσεισιν αὐτῷ μάλα θερμῶς, ἐν νεαρῷ κομιδῇ σώματι τὸ τῆς παλιγγενεσίας λουτρὸν ἐξαιτούμενος. πρῶτον μὲν οὖν αὐτός, εὐθὺς δὲ καὶ οἱ γονεῖς μετ' αὐτὸν τῷ ἱερῷ πειθόμενοι παιδί, τοῦ θείου καταξιοῦνται βαπτίσματος. ἀρχὴν δὲ σοφίας πάσης καὶ ἐπιστήμης τὸν φόβον Κυρίου, γραφικῶς εἰπεῖν, ὁ ὅσιος ὑποθέμενος, καὶ ἄκρᾳ φρονήματα ταπεινότητι, τὸν Κύριον Ἰησοῦν διαπαντὸς ἔχων πρὸ ἑαυτοῦ, οὕτως, ὡς ἐπὶ θεμελίῳ ἀρραγεῖ, τούτῳ χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, πάντα τὰ κάλλιστα ἐπῳκοδόμει ἔργα τε καὶ μαθήματα. πάσας μὲν οὖν μειρακιώδεις παιδιὰς καὶ ἀθύρματα, πάσας δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας, θεατρομανίας, πανηγύρεις, συμπόσια, καὶ πᾶν ὅλως εἰπεῖν ἐπιτήδευμα, ἢ σπούδασμα, ὃ μὴ πρὸς Θεὸν φέρει, μηδὲ κατ' ἀρετὴν βελτίους τοὺς περὶ αὐτὸ σπουδάζοντας ἀπεργάζεται, ὡς ξύλα, χόρτον, καλάμην, τῆς αὐτοῦ ψυχῆς ἐξεφύσα καὶ ἀπερρίπτετο· πάντα δὲ τὰ πρὸς τὴν θείαν ἐντολὴν φέροντα μετερχόμενος, ἐπονείδιστα τοῖς κενοδόξοις δοκοῦντα καὶ τοῖς ἀλαζόσιν ἀπόπτυστα, κατησπάζετο· καὶ τούτοις μᾶλλον ἐνεφιλοσόφει καὶ ἐσεμνύνετο, ἢ τοῖς κατὰ κόσμον ἀξιώμασιν οἱ κατὰ κόσμον σοφοί. καὶ μέντοι δι' ἔργου καὶ

Παροιμ. α. ζ.

σπουδῆς ἐποιεῖτο μήτε αὐτὸς ἐν τῷ ὀμωμοκέναι ποτέ, μήτε οὖν ἕτερον ὁρκίσαι, μὴ καταλαλῆσαι, μὴ ψεύσασθαι, μήτε λαλῆσαι, μήτε μὴν κατεύξασθαί τινος, μὴ εὐτράπελα φθέγξασθαι, μήτε οὖν εὐτραπελευομένων ἀνέχεσθαι. καὶ ἁπλῶς τέλειος ἦν τὴν ἡλικίαν, πρὸς τὴν τοῦ κατὰ Θεὸν βίου ἀνέβλεπε τελειότητα, καὶ δόξαν ἡγεῖτο μεγίστην, τὸ καταξιωθῆναι ἐνδιαθῆναι ὀνειδισμῷ ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ· ὅς γε καὶ πρὸς τὰ διδασκαλεῖα μετὰ προπομπῆς οἰκετῶν πλειόνων καὶ δορυφορίας, καὶ τοῦ ἐφ᾽ ἵππων καθέδρας, ὑπό τε τῶν γονέων, ὑπό τε τῶν φίλων εἰς τιμὴν αὐτοῦ τε κἀκείνων προέρχεσθαι προτρεπόμενος, ἱματισμοῖς τε λαμπροῖς, καὶ σώματος ἐπιμελείᾳ, καὶ τῇ λοιπῇ κατ᾽ ἀνθρώπους ἀπειροκαλίᾳ κεχρῆσθαι συμβουλευόμενος, πάντα πάντῃ πᾶσιν ὡς τῷ ὄντι φιλόσοφος ἀπηνήνατο. τί γάρ, ἔλεγεν, ἵππος ἄλογος ὢν συμβάλλεται πρὸς λογιότητα; τί δὲ ἐσθὴς λαμπρὰ καὶ καλλωπισμὸς πρὸς ἀρετὴν συντελέσειε; καὶ μάλιστα καὶ πλείστοις ὑποδείγμασι τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ καινῇ, καὶ λόγοις θείοις, τὴν ταπεινοφροσύνην μὲν ἀρετήν, τὴν δὲ κενοδοξίαν φαυλότητα μᾶλλον ἀποδεικνύς, πεζὸς ἅμα ἑνὶ παιδὶ ἑπομένῳ εἰς τὰ διδασκαλεῖα ἐφοίτα τῶν πολιτῶν. ὁ μὲν οὖν, ἐπεὶ φύσεως ὅτι μάλιστα ἔτυχε δεξιᾶς, μᾶλλον δὲ ὑπὸ τῆς ἐπιλαμπούσης αὐτῷ χάριτος τὴν διάνοιαν φωτιζόμενος ἀνεκαθαίρετο, πάντων (ὡς εἰκὸς) τῶν ἡλικιωτῶν ἐκράτει.

β'.
Ὅτι ἐν ὀλίγαις ἐτῶν περιόδοις πᾶσαν τὴν ἔξω κατώρθωσε σοφίαν.

Ὅθεν ἐν ὀλίγαις ἐτῶν περιόδοις κατορθοῖ μὲν εἰς ἄκρον γραμματικὴν καὶ ποιητικήν, κατορθοῖ δὲ ῥητορικὴν καὶ φιλοσοφίαν· καὶ φιλοσοφίας μέν, ὅσον ὀργανικὸν ἤτοι λογικόν, ἠθικόν τε καὶ φυσικόν· ἄλλοις τε τῶν κατὰ τὴν αὐτοῦ πόλιν ἐπιφανεστάτων ἐπὶ σοφίᾳ προσφοιτῶν, καὶ δὴ καὶ Ἀνδραγαθίῳ τινὶ φιλοσόφῳ πάντων ὑπερφέρειν κατὰ φιλοσοφίαν κατ᾽ ἐκεῖνο μαρτυρουμένῳ καιροῦ·

γ'.
Περὶ Λιβανίου καὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου.

Ῥητορικῆς δὲ ὅσοι ἔν τε βουλαῖς καὶ δικαστηρίοις, καὶ ὅσοι ἐν πανηγύρεσι, Λιβανίῳ τῷ σοφιστῇ παρηκολουθηκώς, μέγα ἐπὶ αὐτῇ κληρωσάμενος τὸ κλέος. ὃν καί ποτε λέγεται, ἐρωτηθέντα τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν, τίς ἄρα μετ᾽ αὐτὸν ὁ τῷ διδασκαλικῷ κατ᾽ αὐτὸν ἐνδιατρέψων θρόνῳ, Ἰωάννης ὁ τοῦ στρατηλάτου υἱός, ἀποκρίνασθαι, εἰ μὴ παρὰ Γαλιλαίοις ἤδη προσήρπαστο· ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν τότε κρατοῦντα Ἰουλιανὸν εἰπεῖν τὸν δυσσεβῆ καὶ μισόχριστον, μηδένα τῶν ἐπὶ σοφίᾳ διαλαμψάντων ἐν Ἕλλησιν Ἰωάννου κρατεῖν, μηδ᾽ ἂν αὐτόν τις φαίη τὸν παρὰ πᾶσιν ἐπὶ φιλοσοφίᾳ θρυλλούμενον Πλάτωνα, ἢ Δημοσθένην τὸν ἐπὶ ῥητορικῇ τὸ κράτος φερόμενον· ὡς τὸν Ἰουλιανὸν ἀκούσαντα καταπλαγῆναι μὲν αὐτοῦ τὸ τῆς φύσεως μέγεθος, καταπλαγῆναι δὲ καὶ τὸ κομιδῇ νέον ὄντα ταῦτα κατορθωκέναι· ὡς κἀντεῦθεν ἔτι μᾶλλον βασκῆναι τῆς παιδείας Χριστιανοῖς, καὶ μὴ ἐξεῖναι τούτοις ἑλληνικὰς ἀναλίττειν βίβλους παρακελεύσασθαι. τὴν γὰρ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀντεχόμενος, καὶ πάλαι τοῖς καθ᾽ ἡμᾶς σοφοῖς τὰ θεῖα αἰτιώμενος· ὁπηνίκα καὶ ὁ τῆς θεολογίας Γρηγόριος ἐπίσκοπος ὢν ἤδη Σασίμων, τὰ λεγόμενα ἔπη λόγοις ἀληθείας διωργανώσας, τοῖς περὶ τὴν παιδείαν ἐσπουδακόσι Χριστιανοῖς παρατέθηκεν. τὴν οὖν καθορᾶν αὐτόν, κατὰ τὴν φιλεργὸν μέλισσαν, ἐπὶ πάντας τοὺς τῆς σοφίας τροφίμους ἐφιπτάμενον, καὶ τὰ ἄνθη καὶ κάλλη τῶν λόγων, ἄλλο ἀπ᾽ ἄλλου ἀπομελιζόμενον, καὶ ὡς σίμβλοις ταῖς ἀποθήκαις τῆς διανοίας ἀποτιθέμενον. οὕτω τοιγαροῦν ἀπ᾽ ἄλλων μὲν τὴν λέξιν καὶ τὴν τῆς λέξεως δύναμιν, ἀπ᾽ ἄλλων δὲ τὴν συνθήκην τοῦ λόγου καὶ εὐρυθμίαν ἐρανιζόμενος, καὶ ἀφ᾽ ὧν μὲν τὰ ὄντα καθὸ λέγεται, ἀφ᾽ ὧν δὲ τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων καθὸ εἰσι, διδασκόμενος, νοερὰν τινα λόγου τέχνην, ἢ ἕξιν ἑαυτῷ θαυμασίαν προσκατεβάλλετο· δι᾽ ἧς ἐμβλύζει ὁ θεόληπτος τὰ θεῖα τοῦ θείου ἐκφαντορίας καὶ θεολογίας, ὡς μέλι γλυκάζον, μᾶλλον δὲ γλυκύτερον ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον, ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις ἡδέως ἐπιστάλαξαι, ἐπιδείξας ὡς οὔτε ῥητορική, οὔτε φιλοσοφία, οὔτε τις ἑτέρα τῶν λογικῶν τεχνῶν καθ᾽ αὑτὴν ἔχει τὸ σφαλερόν, ἀλλὰ τῇ τοῦ χρωμένου διαθέσει τὸ ἐπαινετόν, ἢ τὸ ψεκτὸν λαμβάνει. τὴν γάρ τῆς θείου σοφίας, ἣ καλῶς καὶ ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν αὐτοῖς προσιόντων, μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς ἐχρήσαντο Ἕλληνες, ταύτην ὁ μέγας καὶ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ λόγου τῆς αὐτοσοφίας λατρευτὴς εἰς κοινὴν ὠφέλειαν, οἷά τις οἰκονόμος ψυχῶν, προσεπικτήσατο. ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς ἐν ἑτέραις πόλεσι παιδείας πεῖραν ἔδει λαβεῖν τὸν τέλειον ἐν πᾶσιν ἐσόμενον, ὡς αὐτῷ μὴ τὰ πολλὰ διὰ τὸν πατέρα, οἷα φιλεῖ συμβαίνειν, τῆς κατ' αὐτὸν προθέσεως ὁ θαυμάσιος εἴργηται, τελευτᾷ μὲν Σεκοῦνδος αὐτῷ ὁ πατήρ, καταλέλειπται δὲ τῇ μητρί· μᾶλλον δὲ ἡ μήτηρ τοῦ συζύγου χηρεύσασα, ἐπὶ τῷ ἱερῷ παιδὶ τούτῳ τὴν αὐτῆς ἐσάλευεν ἐλπίδα, συγκροτοῦσα μὲν αὐτόν, ἅτε δὴ μήτηρ, πρὸς ἑαυτοῖς τοῖς σωματικοῖς, συγκροτουμένη δὲ πρὸς αὐτοῦ λόγοις πνευματικοῖς. τοιαύτη γὰρ ἡ ἀληθὴς συμψυχία καὶ ὁμοφροσύνη· τὸ παρ' ἑκατέρου εἰς τὸ ἔργον εἰσφερόμενον, ἀμφοτέρων ποιεῖται σύστασιν καὶ συγκρότησιν. ἐπεὶ οὖν, ὡς εἴρηται, ἔδει μὲν αὐτὸν μηδὲν τῶν καλῶν τῆς σοφίας διαφυγεῖν, πολλοὺς δὲ τρόπους ἱερᾶς παιδεύσεως διελθεῖν, ἀπανίσταται μὲν τῆς Ἀντιοχείας, ταῖς Ἀθήναις δὲ προσφοιτᾷ.

δʹ. Περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις εἰς Ἀνθέμιον θαυματουργίας αὐτοῦ.

Κἀνταῦθα σοφιστῶν μὲν καὶ φιλοσόφων τοῖς ἀρίστοις ὁ μεγαλοφυέστατος οὐ κατὰ πάρεργον συγγινόμενος, οὕτως ἐν βραχεῖ χρόνῳ τὰ κράτιστα συνελέξατο, ὡς ἐπίσημον μὲν αὐτὸν τοῖς πρώτοις τῆς πόλεως καὶ σοφωτάτοις, ἐπίσημον δὲ αὐτὸν καὶ τῷ τῶν Ἀθηναίων δήμῳ, ἤδη δὲ καὶ τῇ Ἑλλάδι, καὶ μάλιστα αὐτῷ τῷ τῶν Ἀθηναίων ὑπάρχῳ ἐπέραστον γενέσθαι καὶ ζηλωτόν. ἐπὶ τοσοῦτο γὰρ πόθος εἰσῄει τὸν ὕπαρχον τοῦ ἀνδρός, ὥστε ἡμέραν εὔθετον ἐπιτηρήσαντα, καὶ τοὺς σοφωτάτους τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐπιδόξους ἐκκλησιασάμενον, τὸν φιλοσοφώτατον Ἰωάννην εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ συνέδριον ἐκκαλέσασθαι, καὶ ταῦτα μετὰ πλείστης ὅσης δορυφορίας τε καὶ τιμῆς. φιλοῦσι γὰρ οἱ τῶν ἀρχόντων ἐπιφανεῖς τε καὶ μεγαλόφρονες τοὺς ἐπὶ σοφίᾳ, ἢ ἀρετῇ περιβοῶντας πρὸς ἑαυτοὺς μετακαλεῖσθαι, καὶ μεγάλαις ἔστιν ὅτε δεξιοῦσθαι τιμαῖς· οἱ μὲν καὶ δι' αὐτὸ τὸ καλόν, ὅσοι τῶν πάντων φιλόσοφοι καὶ φιλάρετοι, οἱ δὲ καὶ δόξαν ἑαυτοῖς τὴν παρὰ ἀνθρώπων διὰ τῆς εἰς ἐκείνους φιλοτιμίας θηρώμενοι. τότε τοίνυν τοῦ ὑπάρχου πρὸς αὐτὸν ἀποστείλαντος τὸ ἑαυτοῦ ὄχημα, τούς τε προπομπεύοντας καὶ τοὺς ἑπομένους, αὐτὸς ὡς οὐδὲν πρὸς τὴν πορείαν συνοίσοντας ἀποπεμψάμενος, βάδην ἀπῄει μόνος πεζοπορῶν, ἀλλοτρίων οὐκ ἀξιῶν ἐπιδεῖσθαι ποδῶν. αὐτοὶ δὲ ἔτι μᾶλλον ἐν τούτῳ τὴν ταπείνωσιν ὑπεραγάμενοι τοῦ ἀνδρός, καὶ τὸ ἐνεργὸν τῆς ἐμφιλοσόφου ψυχῆς κατάστημα ἐκπλαγέντες, αὐτός τε πρῶτον ὁ ὕπαρχος, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πάντες ἐξαναστάντες καὶ προσυπαντήσαντες βίᾳ τοῦτον ἐπὶ τὴν παρ' αὐτοῖς νομιζομένην προεδρίαν, καὶ μὴ βουλόμενον εἵλκυσαν, καὶ δημοσίαις αὐτὸν ἔν τε τοῖς ἐκ λόγων ἐπαίνοις καὶ ταῖς δεξιώσεσιν ἐφιλοτιμοῦντο τιμαῖς. οὐκ ἔμενε δὲ ὁ φθόνος τὸ ἐπὶ αὐτῷ γινόμενον ἀπόνως ὁρᾶν. καὶ γὰρ ἡ τῶν ἀξίων τιμή, ἀτιμία τοῖς ἀναξίοις λογίζεται· καὶ ἡ τῶν ἐνδόξων περιτίμησις, ἐξουδένωσις τοῖς ἀδόξοις, καὶ τοῖς βαναύσοις πληγή· καὶ τοῦτο μάλιστα τοῖς κατωφρυωμένοις, καὶ ἐπὶ σοφίᾳ ἤ τινι ἑτέρῳ μεγαφρονοῦσι παρ' ἑαυτοῖς· οἷον δὴ καὶ τότε τῷ Ἀνθεμίῳ ἐκείνῳ συνέβαινεν, ἀνδρὶ φιλοσόφῳ μὲν λεγομένῳ διὰ τὴν περὶ τοὺς Ἑλληνικοὺς λόγους σπουδήν, οὐκ ὄντι δὲ διὰ τὸ περὶ τὴν τῆς ἀληθείας γνῶσιν αὐτοῦ ὑφαρές· καὶ πρώτῳ μὲν οἰομένῳ καθεστάναι τῶν Ἀθήνησι πεπαιδευμένων, ἐσχάτῳ δὲ ἀποδειχθέντι διὰ φθόνον καὶ προπέτειαν στόματος. ὡς γὰρ τὴν εἰς τὸν ἅγιον τιμὴν ἐθεάσατο, μὴ ἐνεγκών, ὡς ὁρᾷ, ἔφασκε, κεκαινοτόμηται τὰ τῆς πόλεως ταύτης ἔθη, καὶ νόμοι ἐν αὐτῇ γεγένηνται νέοι, οἱ μήτε θεαθέντες, μήτ' οὖν ποτε ἀκουσθέντες ἡμῖν. τῷ γὰρ νεήλυδι καὶ νέῳ τούτῳ ἄρτι παρόντι κατὰ τὴν πόλιν ἐλάσαντι παραχρῆμα τὴν προεδρίαν δεδώκατε, μὴ φυλάξαντες τὴν πρέπουσαν καὶ εἰθισμένην ἔκπαλαι τάξιν. δέον γὰρ ἀπὸ τῶν κατωτέρων βαθμῶν, ὡς θέμις, αὐτὸν ἀναγόμενον, οὕτω πρὸς τὴν ὑπερτάτην ἀναχθῆναι τιμήν, τὰ ὅσια τοῖς ἡμετέροις Θεοῖς καὶ τὰς ὀφειλομένας αὐτοῖς πρότερον ἀπονείμαντα θυσίας καὶ

πολιταί

πολεμεῖ, καὶ μάλιστα δι' ὧν περὶ πάντων τῇ ὑπερμάχῳ τῶν Ἀθηνῶν Ἀθηνᾷ τὴν ἁρμόζουσαν ἀποδόντα προσκύνησιν καὶ τιμήν, δι' ἧς σοφία τε τοῖς σοφοῖς καὶ σύνεσις χορηγεῖται τοῖς συνετοῖς, μηδὲν προεδρίας ἄξιον τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐπιδεδειγμένον ἀχρείως ὑψώσατε, καὶ εἰκῇ τῶν ἄλλων προτετιμήκατε. ἐφ' οἷς ὑπολαβόντα πρῶτον μὲν τὸν ὕπαρχον ἀποκρίνασθαι, ὡς οὐδὲν ἀνάξιον ἢ ἀθέμιτον ἐπὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον διαπεπράγμεθα, τηλικαύταις δεξιωσάμενοι τιμαῖς· πρῶτον μέν, ὅτι στρατηλάτου μεγαλοπρεποῦς καὶ πρώτου τῆς Ἀντιοχέων μεγαλοπόλεως υἱὸς ἐστίν· ἔπειτα, ἡ ἐπανθοῦσα τούτῳ σοφία καὶ χάρις, τό τε μέτριον τοῦ ἤθους καὶ τὸ ταπεινὸν τοῦ φρονήματος, ἄξιον αὐτὸν καὶ κρείττονος ἢ ταυτησὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἀποφαίνει τιμῆς. ἐπιεικῶς δὲ καὶ Ἰωάννης μετὰ τὸν ὕπαρχον ὑπολαβών, ἔδει μέν σε, ἔφη, ὦ Ἀνθέμιε, φιλόσοφον ὄντα μηδὲν περὶ τιμῆς ἀνθρωπίνης ἀμφισβητεῖν, εἰδότα σαφῶς, ὡς πᾶν τὸ πρόσκαιρον, μάταιον καὶ κενὸν καὶ ὅτι τὸ πρὸς χάριν ἀνθρώποις παρ' ἀνθρώπων προσαγόμενον, οὐ πάντως δὲ καὶ τὸν πεποιθότα ὀνίνησιν, ἅπερ ἂν ταξίως ὑποδεξάμενος αὐτὸ τύχῃ. τοίνυν εἰκῇ καὶ μάτην ἐπιφύῃ τοῖς τετιμηκόσιν ἡμᾶς. ἀλλ' οὐδὲ καθ' ἡμῶν ἔχεις τι μέμψεως ἄξιον. τετιμήμεθα γὰρ παρ' ἄλλων, οὐκ αὐτοὶ ἑαυτοῖς μηχανησάμενοι τὴν τιμήν. τοῦτο γὰρ κενοδοξία σαφής· ἄλλως τε καὶ τὸ ταπεινόν, καθὸ θέμις, ἡμῖν φιλοσοφοῦσι, πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν ἐξουσίαν τιμᾶν ἡμᾶς ἐθέλουσαν ἀντιτείνειν καὶ αὐθαδίζεσθαι, ἄσεμνον καὶ ἀνόητον. περὶ δὲ οὗ φῄς, μήτε τοὺς θεούς, μήτε τὰς θεὰς ὑμῶν τετιμῆσθαι παρ' ἐμοί, ὀρθῶς τοῦτο καὶ ἀληθῶς κατέγνως ἡμῶν. οὐδενὶ γὰρ τούτων ἀπένειμα σέβας οὐδέποτε, οὔτ' οὖν ἀποδώσω, εὖ ἴστω πᾶς ὁ τῶν ἡμετέρων ἐπακούων φωνῶν, ἕως ἂν εἰδὼς τυγχάνω, ὡς οὐδεὶς τῶν ὁρατῶν, ἢ νοητῶν ὑπάρχει Θεός, ὃ μὴ πεποίηκε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ἕνα οὖν μόνον ἄκτιστον οἶδα καὶ ἄναρχον καὶ ἀτελεύτητον καὶ αἰώνιον Θεόν· τἄλλα δὲ πάντα ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντα, καὶ ἀρχὴν λαβόντα, καὶ ἀλλοιώσει καὶ χρόνῳ ὑποκείμενα. Θεοὺς οὐκ ἂν εἴποιμι, ἢ τιμήσαιμι, ἵνα μὴ τὸ σέβας τοῦ κτίστου τοῖς κτίσμασι προσαναθείς, καὶ ἀδικήσας τὸν ἐμὸν ποιητήν, ὡς πονηρὸς δοῦλος, τὰς ἐσχάτας παρ' αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ὑφέξω ποινάς. εἷς οὖν ἐμοὶ Θεὸς ἄναρχος, ‟ὡς ἀρχὴ τῶν ὄντων ἁπάντων, ὁ πατὴρ τοῦ ζῶντος Θεοῦ λόγου καὶ μονογενοῦς, καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, αὐτὸς ἐστὶν ὁ πρὸ αἰώνων τῆς πατρικῆς οὐσίας ἐκφύς, καὶ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ἐξ ἀπειρογάμου κόρης διὰ πνεύματος ἁγίου τεχθείς, καὶ ἐπὶ τὸ σωτήριον τοῦ σταυροῦ πάθος ὑπὲρ σωτηρίας ἀνθρώπων ἑκουσίως ἐλθών, καὶ ἐκ τῶν νεκρῶν τριήμερος ἀναστάς, καὶ ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καθήμενος ἐν τοῖς ὑψηλοῖς;‟ ὡς καιροὺς ἡμῖν καρποφόρους ἐπάγει, καὶ πᾶν ζῶον εὐδοκίας ἀναπιμπλᾷ· ὃν δὴ καὶ πάντα ἤδη τὰ ἔθνη, καὶ αὐτοὶ τῶν Ῥωμαίων οἱ βασιλεῖς ἐπιγνόντες καὶ εὐσεβοῦντες προσκυνοῦσιν, εἰδότες ὡς δι' αὐτοῦ πᾶσα ἀρχὴ καὶ ἐξουσία καὶ βασιλεία καὶ τάττεται καὶ ἰθύνεται). διακόψας δὲ τὸν λόγον Ἀνθέμιος, οὐχ ὁ Χριστός, φησι, τοὺς ἐτησίους προάγει καὶ ζωογονεῖ, ἀλλὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου διὰ τῆς τῶν μεγάλων θεῶν προνοίας κατὰ τοὺς ἰδίους τελεσφορεῖ τὰ πάντα καιρούς. ἅμα δὲ ταῦτα εἶπε, καὶ αὐτίκα πνεύματι δαιμονίῳ πληγείς, καὶ τῷ ἐδάφει τῆς γῆς προσαρραχθεὶς καὶ καταρραγεὶς ἔκειτο βρύχων καὶ διαστρέφων τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τρίζων τοὺς ὀδόντας, καὶ ἀφρὸν διὰ τοῦ στόματος ἀπιμένων. ἐπὶ πολὺ δὲ ὅ τε ὕπαρχος καὶ οἱ συμπαρόντες ἅπαντες ἐκπληττόμενοι καὶ θορυβούμενοι ἐπὶ τῷ πράγματι, λιπαρεῖς ἐγένοντο τοῦ ὁσίου, καταιδούμενοι τῷ πεποιθότι ἐπικουρεῖν, καὶ μὴ ἀποδιδόναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ. τῶν δὲ καὶ αὐτὸν ἐπιεικῶς ἐλεήσαντα τὸ γινόμενον, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν Κύριον προσευχαῖς ἀλαλήτοις ἐξιλεωσάμενον, εἰς ἑαυτὸν πάλιν ἐλθεῖν παρασκευάσασθαι τὸν Ἀνθέμιον· καὶ τοῦτον ἑαυτοῦ γενόμενον, τῶν τοῦ Ἰωάννου αὐτίκα ἐπιλαβέσθαι ποδῶν, εὐχαριστεῖν τε μεγάλως τῆς σωματικῆς χάριν ὑγιείας, καὶ ἱκετεύειν ὑποδεῖξαι τρόπον αὐτῷ, δι' οὗ καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν ἰάσεως τεύξεται. τὸν δὲ καὶ ὑποδεῖξαι, καὶ συμβουλεῦσαι προθύμως τὸν τῆς πόλεως ἱεράρχην καταλαβεῖν, καὶ παρ' αὐτοῦ τὰ τῆς σωτηρίας κατηχηθέντα

ἴσ. αἰδέσιμ. ὑποδ. ἢ καὶ ἀνάξιος ὑποδ.

ἴσ. ὑπάρχ.

ἴσ. ὃς

ἴσ. ὃς

μυστήρια, τὸ τῆς παλιγγενεσίας λουτρὸν ἀναδέξασθαι, δι' οὗ καὶ τὴν ἀφθαρσίαν τῆς ψυχῆς ἀσπίλωτον καὶ ἀμώμητον ῥυσθῆναι δυνάμεθα ἄν, ὡς καὶ τῆς φθονερᾶς ταύτης ἀπὸ τοῦ πονηροῦ πνεύματος ἐπιθέσεως· αὐτὸν δὲ καὶ πειθαρχῆσαι σπουδῇ ταῖς τοῦ Ἰωάννου παραινέσεσι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ προσφοιτῆσαι καὶ βαπτισθῆναι, καὶ πολλοῖς ὑπόδειγμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ ἀφορμὴν σωτηρίας γενέσθαι. ἡ γὰρ τῶν ἐν ὑπεροχῇ σοφίας ἢ ἀρετῆς περιβοήτων ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἢ χεῖρον μεταβολὴ, πολλοῖς ἐπὶ τὸ ἴσον τῆς ἀπομιμήσεως ὁδοποίησις. τούτῳ δὴ ὁ πάνσοφος τοῖς τῶν Ἀθηναίων διδασκάλοις ἀξιοπρεπέστατον ἀποδίδου μισθὸν, τὸ πάντας σχεδὸν Ἀθηναίους ἐν Χριστῷ διὰ τοῦ Ἀνθεμίου οἰκοδομῆσαι. ἐντεῦθεν ὁ μὲν τῶν Ἀθηνῶν ἐπίσκοπος (ἦν γὰρ ἤδη πλήρης ἡμερῶν) τὴν διὰ τοῦ Ἰωάννου τῆς κατ' αὐτὸν ἐκκλησίας αὔξησιν καὶ προκοπὴν θεασάμενος, πρεσβιάζεται τοῦτον διάδοχον τοῦ αὐτοῦ θρόνου καταλιπεῖν. ἠγνόει γὰρ τὰ ἐπ' αὐτῷ προωρισμένα, καὶ ἐν τῷ Θεῷ ἀποκείμενα. αὐτὸς δὲ φιλοσοφίας καὶ ῥητορικῆς καὶ πάσης Ἑλληνικῆς παιδείας, ὅσα μὲν χρήσιμα καὶ ὀνησιφόρα συλλέξας, ὅσα δὲ βλαβερὰ καὶ εἰκῆ τὴν ἀκοὴν περιρρέοντα διαπτύσας καὶ ἀποσεισάμενος, σπλάγχνων μητρικῶν καὶ πατρίδος ὑπεμιμνήσκετο. τὸ μὲν δὴ μέχρι τούτων ἡ κατὰ τὴν ἔξω σοφίαν καὶ ἐπιστήμην προκοπὴ καὶ τελείωσις τῆς Ἰωάννου μεγαλοφυΐας θεωρείσθω.

Ὡς δὲ ἀπὸ Ἀθηνῶν εἰς Ἀντιόχειαν ὁ σοφώτατος ἐπανῆλθεν, ἐν συννοίᾳ καὶ ἐπιστάσει τῶν αὐτοῦ γενόμενος λογισμῶν, συνεῖδεν ἱκανῶς μὲν ἔχειν ἤδη τῆς περὶ τοὺς λόγους καὶ τὰ μαθήματα τῆς ἔξω σπουδῆς· χρῆναι δὲ λοιπὸν ἔκρινε τὸν βίον ἐναλλάξαι. καὶ τὸ τῆς πολιτείας ἀμεῖψαι, καὶ τῷ ἐπιδεικτικῷ βίῳ καὶ λόγῳ μακρὰ χαίρειν εἰπόντα, τὸν ἀσκητικὸν καὶ μονήρη βίον, μᾶλλον δὲ εὐαγγελικὸν καὶ τέλειον, πάσης ἀντικαταλλάξαι τέχνης καὶ ἐγχειρήσεως. ἐπειδὴ γὰρ εἰς μέτρον ἡλικίας ἑαυτὸν ἑώρα ἐφθακότα σωματικῆς, καὶ δὴ καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας ψυχικῆς τῆς κατὰ παίδευσιν δηλαδὴ θύραθεν ἀνθρωπίνην καὶ φιλοσοφίαν, ἄτοπον ἡγήσατο κομιδῇ καὶ λίαν ἀτελές τε καὶ μωμητὸν, μὴ οὐκ εἰς ἄνδρα τέλειον εἰς μέτρον ἡλικίας καταντῆσαι πνευματικῆς τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. ὅθεν ξενωθῆναι τῶν οἰκείων, καὶ κοσμικὴν πᾶσαν ἀποσείσασθαι σχέσιν, καὶ μητρικῶν ἀπορραγῆναι δεσμῶν, καὶ μόνῳ Θεῷ προσοικειωθῆναι διὰ μελέτης εὐχῆς πολλῆς. ἀλλὰ τοῦ σκοποῦ τούτου πῶς ἥ τε πόλις αὐτὸν ἀπάγει, καὶ μᾶλλον ἡ μήτηρ, δι' ἃ πρὸς πειθὼ τὰ ἐκ τῶν δακρύων αὐτῷ κεράσασα φάρμακα. ἡ μὲν γὰρ πόλις, ὡς ἰδίου θρέμματος περιείχετο, καὶ διὰ πάντων τοῦτον κατέχειν ἐβούλετο. κατείχετο γὰρ καὶ αὐτὴ τῇ μελισταγεῖ τούτου γλώττῃ καὶ χρυσορρήμονι, καταθελγομένη τοῖς λόγοις, οἷς πολλοὺς τῶν ἀδικουμένων ἐρρύετο τοῖς δικαστηρίοις ἐνδιατρίβων, καὶ τῷ καταδεεστέρῳ μέρει ὑπιστάμενος.

Ἡ μήτηρ δὲ, ἅτε μήτηρ, γνησιαίτερον αὐτῷ προσκειμένη, ὡς ᾔσθετο ὑπαναχωρῆσαι αὐτὸν βουλόμενον, ἐπιλαβομένη τῆς αὐτοῦ χειρὸς, εἰς τὸν ἑαυτῆς κοιτῶνα τοῦτον εἰσήγαγε, καὶ καθίσασα πλησίον τῆς εὐνῆς, ἧς αὐτὸν ὤδινε, πηγὰς ἠφίει δακρύων, καὶ τῶν δακρύων ἐλεεινότερα προσετίθει ῥήματα, τοιαῦτα πρὸς αὐτὸν ἀποδυρομένη. Ἐγὼ, φησὶ, παιδίον, τῆς ἀρετῆς τοῦ πατρὸς τοῦ σοῦ οὐκ ἠφείθην ἀπολαῦσαι ἐπὶ πολὺ· τῷ Θεῷ τοῦτο δοκοῦν. τὰς γὰρ ὠδῖνας τὰς ἐπὶ σοὶ διαδεξάμενος ὁ θάνατος ἐκείνου, σοὶ μὲν ὀρφανίαν, ἐμοὶ δὲ χηρείαν ἐπέστησεν ἄωρον, καὶ τὰ τῆς χηρείας δεινὰ, ἃ μόναι αἱ παθοῦσαι δύναιντ' ἂν εἰδέναι σαφῶς. λόγος γὰρ οὐδεὶς ἂν ἐφίκοιτο τοῦ χειμῶνος ἐκείνου καὶ τοῦ κλύδωνος, ὃν ὑφίσταται κόρη θαλαμευομένη τε καὶ πραγμάτων ἄπειρος, ἄρτι μὲν τῆς οἰκίας τῆς πατρῴας προελθοῦσα, αἰφνιδίως δὲ ἀώρῳ χηρείᾳ περιπεσοῦσα, ἔνθεν μὲν ἀσχέτῳ πένθει τὴν ψυχὴν βαλλομένη, ἐκεῖθεν δὲ πάλιν φροντίσι συνεχομένη μείζοσιν, ἢ κατὰ ἡλικίαν καὶ γυναικείαν φύσιν. δεῖ γὰρ πολλάκις ῥᾳθυμίας οἰκετῶν ἐπιστρέφειν, καὶ κακουργίας αὐτῶν παρατηρεῖν πρὸς διόρθωσιν, πρός τε τὰς ἐπηρείας καὶ τὴν ἀπήνειαν τῶν τὰ δημόσια πραττόντων καρτερῶς ἀπαντᾶν, καὶ τὰς τῶν εἰσφορῶν καταβολὰς γενναίως φέρειν, καὶ πρὸς πᾶν ἁπλῶς κατά τινα περίστασιν ἐπερχόμενον μεγαλοψύχως

εʹ
Εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα ἐπανέρχεται.

Ἐφ. δ. ιγ.

ϛʹ
Πρὸς τὸ μονάσαι τοῦτον ἐπειγόμενον ἡ μήτηρ ἐπέχει.

ψύχως καὶ σοφῶς δύνῃ παραπέμπεσθαι. ἐὰν δὲ καὶ παιδίον καταλίπῃ ὁ τεθνηκὼς ἀπελθών, θῆλυ μὲν ὄν, πολλὴν καὶ οὕτω παρέξει τῇ μητρὶ τὴν φροντίδα, ὅμως δὲ περιττῶν ἀναλωμάτων καὶ δέους ἀπηλλαγμένην· ὁ δὲ υἱὸς μυρίων αὐτὴν φόβων καθ' ἑκάστην ἐμπίπλησι τὴν ἡμέραν, καὶ πλειόνων φροντίδων. τὴν γὰρ τῶν χρημάτων ἐῶ δαπάνην, ὅσην ὑπομένειν ἀναγκάζε(ται), ἐλευθερίως αὐτὸν ἀναθρέψαι ἐπιθυμοῦσα. ἀλλ' ὅμως οὐδέν με τούτων ἔπεισεν δευτέροις ὁμιλῆσαι γάμοις, οὐδ' ἕτερον ἐπεισαγαγεῖν νυμφίον τῇ τοῦ πατρὸς οἰκίᾳ τοῦ σοῦ, ἀλλ' ἔμεινον ἐν τῇ ζάλῃ καὶ τῷ θορύβῳ, καὶ τὴν σιδηρᾶν τῆς χηρείας οὐκ ἔφυγον κάμινον, πρῶτον μὲν ὑπὸ τῆς ἄνωθεν βοηθουμένη ῥοπῆς. ἔφερε δέ μοι παραμυθίαν οὐ μικρὰν τῶν δεινῶν, καὶ τὸ συνεχῶς τὴν σὴν ὄψιν ὁρᾶν, καὶ εἰκόνα μοι τοῦ τετελευτηκότος φυλάττεσθαι ἔμψυχον, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀπηκριβωμένην καλῶς. διά τοι τοῦτο καὶ ἔτι νήπιος ὤν, καὶ μηδὲ φθέγγεσθαί πω μαθών, ὅτε μάλιστα τέρπουσι τοὺς τεκόντας οἱ παῖδες, πολλήν μοι παρέσχες τὴν παράκλησιν. καὶ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο ἂν ἔχοις αἰτιάσασθαι, ὅτι τὴν μὲν χηρείαν γενναίως ἐνήνεγκα, τὴν δὲ οὐσίαν σοι τὴν πατρικὴν ἠλάττωσα διὰ τὴν τῆς χηρείας ἀνάγκην, ὅπερ πολλοὺς τῶν ὀρφανίας δυστυχησάντων οἶδα παθόντας ἐγώ. καὶ γὰρ καὶ ταύτην ἀκεραίαν ἐφύλαξα πᾶσαν, καὶ τῶν ὀφειλόντων εἰς εὐδοκίμησιν δαπανηθῆναι τὴν σὴν ἐνέλιπον οὐδέν, ἐκ τῶν ἐμαυτῆς, καὶ ὧν ἦλθον οἴκοθεν ἔχουσα, δαπανῶσα χρημάτων. καὶ μή τοι νομίσῃς ὀνειδίζουσάν με λέγειν ταῦτά σοι νῦν· ἀλλ' ἀντὶ πάντων σε τούτων μίαν αἰτῶ χάριν, μή με δευτέρᾳ χηρείᾳ περιβαλεῖν, μηδὲ τὸ κοιμηθὲν ἤδη πένθος ἀνάψαι πάλιν, ἀλλὰ περίμεινον τὴν ἐμὴν τελευτήν. ἴσως μετὰ μικρὸν ἀπελεύσομαι χρόνον. τοὺς μὲν γὰρ νέους ἐλπὶς καὶ εἰς γῆρας ἥξειν μακρόν, οἱ δὲ γεγηρακότες ἡμεῖς οὐδὲν ἕτερον ἢ τὸν θάνατον περιμένομεν. ὅταν οὖν με τῇ γῇ παραδῷς, καὶ τοῖς ὀστέοις τοῦ πατρὸς ἀναμίξῃς τοῦ σοῦ, στέλλου μακρὰς ἀποδημίας, καὶ πλέε θάλασσαν, ἣν ἂν ἐθέλῃς. τότε σε ὁ κωλύσων οὐδείς. ἕως δ' ἂν ἐμπνέωμεν, ἀνάσχου τὴν μεθ' ἡμῶν οἴκησιν· μὴ δὴ προσκρούσῃς τῷ Θεῷ, μάτην καὶ εἰκῇ τοῖς τοσούτοις ἡμᾶς περιβάλλων κακοῖς, ἠδικηκότας σε οὐδέν. εἰ μὲν γὰρ ἔχεις ἐγκαλεῖν, ὅτι σε εἰς βιωτικὰς περιέλκω φροντίδας, καὶ τῶν πραγμάτων ἀναγκάζω φροντίζειν τῶν ἐμῶν, μὴ τοὺς τῆς φύσεως νόμους, μὴ τὴν ἀνατροφήν, μὴ τὴν συνήθειαν, μηδ' ἄλλο μηδὲν αἰδεσθείς, ὡς ἐπιβούλους φεῦγε καὶ πολεμίους. εἰ δὲ πάντα πράττομεν, ὥστε πολλήν σοι παρασκευάσαι σχολὴν εἰς τὴν τοῦ κατὰ Θεὸν βίου πορείαν, εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον, οὗτος γοῦν κατεχέτω σε παρ' ἡμῖν ὁ δεσμός. κἂν γὰρ μυρίους σε λέγῃς φιλεῖν, οὐδείς σοι παρέξει τοσαύτης ἀπολαῦσαι ἐλευθερίας. ἐπεὶ μηδέ ἐστί τις, ὅτῳ μέλει τῆς σῆς εὐδοκιμήσεως ἐξ ἴσης ἐμοί.

Ταῦτα παρὰ τῆς μητρὸς οἰκτρῶς οὕτω καὶ περιπαθῶς λεχθέντα ὁ μέγας ἀκηκοώς, ἔμεινε μὲν τέως ἐπὶ τῆς οἰκίας σπλάγχνων ἡττηθεὶς μητρικῶν. τοῦ πόθου δὲ τῆς κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίας, καὶ τῆς κατ' ἀρετὴν τελειότητος, οὐ μόνον οὐ καθυφίει τούτοις, οὐδ' ὑπεχαυνοῦτο, πολλῷ δὲ μᾶλλον θερμότερον ἐξεκαίετο. νηστείαις γὰρ καὶ ἀγρυπνίαις καὶ προσευχαῖς ἀενάοις καὶ δοξολογίαις ἑαυτὸν κατὰ λόγον ὁ θαυμάσιος ἡμέραν ἐξ ἡμέρας γυμνάζων πρὸς τὴν κατὰ Χριστὸν προέκοπτε τελειότητα, οἷά τινι γνώμονι καὶ ἀκριβεῖ τοῦ κατὰ Θεὸν βίου κανόνι, πάσῃ μὲν τῇ ἁγίᾳ κεχρημένος γραφῇ, ἐξαιρέτως δὲ Παύλου τοῦ μεγάλου τῆς ἀληθείας εὐαγγελιστοῦ τὰς θεορρημοσύνας ἐπὶ στόματος ἔχων ἀεί, καὶ ἀποστολικῷ νόμῳ καὶ λόγῳ τυπούμενος, χρώμενός τε καὶ ἁμιλλώμενος φίλοις, ἄλλοις τε οὐκ ὀλίγοις τῶν λογιωτάτων καὶ περὶ τὴν ἄσκησιν θερμοτέρων, καὶ μέντοι καὶ Βασιλείῳ σαφεστάτῳ τινὶ φίλῳ καὶ ὁμογνώμονι, πατρίδα τε τὴν αὐτὴν καὶ τύχην λαχόντι, οὐ τῷ τῆς Καππαδοκῶν ὁρμωμένῳ χώρας, ὡς τινες ὑπειλήφασι τῇ ὁμωνυμίᾳ ἴσως ἠπατημένοι, ἀλλ' ὃν ἐν τοῖς περὶ ἱερωσύνης παρακολουθῆσαι αὐτῷ τὸν ἅπαντα χρόνον φησί, διδασκάλοις τε τοῖς αὐτοῖς χρησάμενοι καὶ μαθήμασι. μεθ' οὗ δὴ καὶ πρὸς τὴν τοῦ διακόνου χειροτονίαν ἐξεκαλεῖτο παρὰ Μελετίου τοῦ ἱεράρχου μάλα θερμῶς αὐτοῖς ἐπικειμέ-

γ. ἱεραί

γ. ἀνα
μέθη

γ. αὐ

γ. προ
τῶν αὐτ

ρου καὶ πρὸς τοῦτο παραβιάζοντος, ἅτε πεῖραν τῆς κατ᾽ αὐτοὺς εἰληφότος παιδεύσεως ἐκ τῶν ὑπ᾽ αὐτῶν ἐκφωνηθέντων ἐκεῖσε θρηνῳδιῶν. ἀλλὰ καὶ Βασίλειος μὲν, ἐπειδὴ τὴν ἡλικίαν τοῦ Ἰωάννου πρεσβύτερος ἦν, οὐχ οἷός τε ἐγεγόνει τὸν ἱερὸν τῆς διακονίας διαδρᾶσαι ζυγὸν, εἰς αὐτὸ τοῦτο καὶ ἄκων ὑπὸ Ἰωάννου προδοθείς· ὁ δὲ τὸ μήπω μηδὲν ἄξιον τοῦ βαθμοῦ προφασισάμενος προσενεγκεῖν, πῶς μὲν ὑπὸ εὐλαβείας ἀπέδρα τὴν χειροτονίαν. ὅθεν καὶ μέμψιν ὑπέχων, ὡς αὐτὸς μὲν ἀποφυγὼν, ἐκεῖνον δὲ προδεδωκώς, τοὺς ἱεροὺς περὶ ἱερωσύνης πρὸς αὐτὸν ἀποτεινόμενος ἀνετάξατο λόγους, ὁμοῦ μὲν τὸ ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς θείας ἱερουργίας, ὁπόσον τί ἐστιν ἐνδεικνύμενος, ὁμοῦ δὲ καὶ ἀπολογίαν εὔλογον ἐνιστάμενος ὑπὲρ τῆς φυγῆς.

ζ. Μηδὲν τι λαπεσούσης μονήρη βίον μεταδιώκει.

Οὐκ ὀλίγον τοιγαροῦν τῇ μητρὶ χρόνον διὰ τὴν ἐντολὴν προσμείνας, ἔπειτα εἰς χεῖρας Κυρίου τὸ πνεῦμα παραθεμένην ὁ ὅσιος κηδεύσας, καὶ πᾶσαν τὴν γονικὴν οὐσίαν τὴν οὐκ ὀλίγην οὖσαν ἐν ἐξουσίᾳ λαβὼν, ἅπαν μὲν τὸ χρύσιον διένειμε πένησιν, ὅλον δὲ τὸν ἄργυρον ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς ὑστερουμέναις δεόντως προσεπιμέρισεν εἰς ἱερῶν κειμηλίων κατασκευήν· πᾶσαν δὲ τὴν ἀκίνητον κτῆσιν τῷ δημοσίῳ ἀνέθετο, ὡς μή τινα ὄχλησιν ὑπὸ τῶν φορολόγων ὑφίστασθαι δι᾽ αὐτήν· πᾶσι δὲ τοῖς οἰκέταις λεγᾶτα παρασχόμενος ἐπ᾽ ἐλευθερίᾳ διέταξε ζῆν. ἡ γὰρ καθαρὰ τῆς κατὰ Χριστὸν ἁγιότητος ἐπιθυμία, οὐ πρὸς ἄλλα μὲν τῶν γηΐνων ἀπαθῶς, πρὸς ἄλλα δὲ κατὰ τὸ μὴ δεῖ ἐμπαθῶς, καθάπαξ δὲ τὰς εὐχροίας ἁπάντων καὶ φιλοπαθεῖς ἡδονὰς τοῦ ἰδίου νοὸς ἀποξέσασα, ὁμοτίμως καὶ ἀπροσπαθῶς βλέπει πρὸς πάντα, καὶ κατὰ χρείαν ἑκάστῳ χρωμένη, πᾶν τὸ περιττὸν ἀποβάλλεται, καὶ ὃ μὴ πρὸς τὴν ἀναγκαίαν οἶδε ζωὴν συντελεῖν. οὕτω τὴν εὐαγγελικὴν ὁ μακάριος πληρῶν ἐντολὴν, παντὸς χρήματος καὶ κτήματος ἔρωτα διὰ τὴν πολύτιμον μαργαρίτην Χριστὸν διεκρούσατο· σχήματι δὲ στεφανίτου κατὰ τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν τὰς τῆς κεφαλῆς τρίχας ἀποκειράμενος, καὶ τὴν τοῦ ἀναγνώστου χειροτονίαν μόλις ποτὲ καταδεξάμενος, οὐ μόνον ἁπλῶς τὰς ἱερὰς βίβλους κατὰ τὸν αὐτοῦ βαθμὸν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ὑπανεγίνωσκεν, ἀλλὰ καὶ πνεύματι σοφίας, καὶ λόγῳ συνέσεως τὴν αὐτῶν ἐξερευνώμενος δύναμιν, οὕτω πάσης ἁγίας γραφῆς τὴν ἔννοιαν διευκρίνει, ὡς πάντας ἐξίστασθαι καὶ θαυμάζειν ἐπὶ τοῖς ἐκπορευομένοις διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ λόγοις τῆς χάριτος. καίπερ δὲ οὕτω μεγαλονοίας καὶ θαρρημοσύνης ἥκων εἰς τὸ ἀκρότατον, ἤσχαλλεν, ἐδυσφόρει, ὠδύνατο τὴν καρδίαν καὶ κατεπτύχετο· καὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει θορύβοις καὶ βράσμασιν ἀηδιζόμενος ἄγαν καὶ ἀπολεγόμενος τὴν ψυχὴν, ὡς μηδέν τι ποιῶν ἄξιον τῆς κατὰ Χριστὸν ἐπιθυμίας, τὸν ἐναποκείμενον αὐτοῦ τῇ ψυχῇ πάλαι τῆς μονήρους βιώσεως ἀνάπτει πυρσόν. καὶ δὴ εὔθετον ἐπιτηρήσας καιρὸν, πᾶσι χαίρειν φθεγξάμενος, οἰκείοις, συγγενέσι, φίλοις, ἐπιδείξεσι, πρὸς δὲ καὶ τῷ τοῖς ἀδικουμένοις συνηγορεῖν, καὶ μηδὲ προστασίας ἀδελφῆς ὑπολογισάμενος νέας ἔτι κομιδῇ τυγχανούσης, καὶ τὸν τῆς παρθενίας ζωῆς ζυγὸν ἀναδεξαμένης, πολλῆς τε (ὡς εἰκὸς) προνοίας ἐπιδεοῦς οὔσης· καὶ δὴ καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν, καὶ τοὺς ἐπ᾽ αὐτῷ ἐπαίνους τῶν πολιτῶν καὶ κρότους καταλιπὼν, πρὸς τὰς ἐρήμους αὐτομολεῖ, καὶ τοῖς ἡσυχαστικωτέροις καὶ ἀκριβεστέροις τῶν μοναστηρίων προσπεφοιτηκὼς τὸν ἄσκευον καὶ λιτὸν καὶ ἀπέριττον καὶ ὄντως ἀποστολικὸν καὶ φιλόσοφον, τὸν ἀληθῶς μονότροπον, οὐχ ὑποκρίσει, ἀλλ᾽ ἐν ἀληθείᾳ, οὐδὲ τῷ φαινομένῳ τοῦ ἔξωθεν σχήματος, ἀλλὰ τῷ νοουμένῳ τοῦ ἔνδοθεν τῆς ψυχῆς καταστήματος, τὴν ταπείνωσιν ἐνδεικνύμενος.

η. Περὶ τοῦ ἁγίου σχήματος τῶν μοναχῶν, καὶ ὅπως τοῦτο ἠμφιάζοντο οἱ παλαιοί.

Οὐ γὰρ τῷ λεγομένῳ κουκουλλίῳ ἢ ἀναλάβῳ πρὸς τὴν κατὰ τῶν παθῶν παράταξιν ἐγκαθώπλιστο. οὔπω γὰρ τότε τῷ κόσμῳ ἐνεπλατύνθη ταῦτα, διὰ Παχωμίου (ὥς φασι) τοῦ ὁσίου τοῖς Αἰγυπτίοις πρῶτον παραδοθέντα, καὶ ὑστέροις νῦν χρόνοις πέρα τοῦ δέοντος καὶ ἐπὶ τοὺς ἀναξίους ἐπικτεινόμενα, καὶ διὰ τοῦτο χυδαιούμενά τε καὶ ἀτιμούμενα. οὐκοῦν ἐν τούτοις ὁ μέγας Ἰωάννης ἐσχηματίζετο, κἂν τινες οὕτως ὑπολαμβάνωσιν, ἀλλὰ τῇ ἀποστολικῇ

δηλαδὴ παραδόσει τῇ περὶ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἑπόμενος καὶ αὐτός, ὥσπερ δὴ καὶ ὁ θεῖος Ἀντώνιος καὶ τὸ Θηβαίων καύχημα Παῦλος ὁ ὁσιώτατος, καὶ δὴ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, καὶ ὅσοι τῶν ὁμοτρόπων πρὸ αὐτοῦ τὴν ἁπλῆν καὶ ἀσχημάτιστον αἱρούμενοι ζωήν, ἐν χρῷ μὲν ἀπεκείροντο εἰς ἔμφασιν τῆς τῶν βιωτικῶν ἀποκάρσεως, καὶ τῶν κοσμικῶν μεριμνῶν καὶ περισπασμῶν. ἤμπεχον δὲ ἱμάτιον εἰς ἔνδειξιν ἐναργῆ τῆς τοῦ βίου μεταλλαγῆς· περιετίθεντο δὲ καὶ πάλλιον, σύμβολον οἶμαι τῆς περισκεπούσης αὐτοὺς ἀπὸ Θεοῦ σκέπης· ἃ καὶ ὁ μέγας Διονύσιος τὴν ἀποστολικὴν διάταξιν θειηγορῶν ὑπαγορεύει σαφῶς. οὕτω δὴ καὶ ὁ μέγας Ἰωάννης τούτῳ τῷ τρόπῳ σχηματισθείς, καὶ τοῖς μονοτρόποις ἐκείνοις συντεταχὼς ἑαυτόν, τὴν μονοειδῆ καὶ ἀποίκιλον προῄρητο ζωήν.

Ἐκκλησ. ἱεραρχ. κεφ. ϛ.

β'. Περὶ τῆς τελειομερείας τῆς ψυχῆς, ὡς τοῦτο κατωρθώσατο.

Τοσοῦτον ἅπαντας ὑπεραίρων τοὺς κατ' αὐτὸν ἐν τῇ διακαθάρσει καὶ ἀπαθείᾳ τοῦ τελειομεροῦς καταστήματος τῆς ψυχῆς, ὅσον καὶ λόγοις θεοσοφίας καὶ γνώσεως τῶν πάντων ὑπερεῖχε. διὸ καὶ ποιμένα ἑαυτῶν καὶ καθηγεμόνα τοῦτον καθιστῶντες, τὴν ὀφειλομένην πατρὶ προσῆγον τιμήν. αὐτὸς δὲ δοῦλον ἑαυτὸν καὶ ἔσχατον πάντων κατὰ τὴν δεσποτικὴν ἐντολήν, καὶ τοῖς λόγοις διατυπούμενος, καὶ τοῖς ἔργοις ἐπιδεικνύμενος, τὰς προτιμήσεις μὲν ἀεὶ παρῃτεῖτο καὶ ἀπεπέμπετο· τῆς ταπεινοφροσύνης δὲ ἐρρωμένως ὅτι μάλιστα ἀντιποιούμενος, οὐδενὶ τῶν πάντων τοῦ κατ' αὐτὸν παρεχώρει πρωτείου· οὐ λόγοις μὲν κομπάζων τὸ ταπεινόν, φρονήματι δὲ εἶναί τι δοκῶν, ἀλλ' ἄλλος μὲν τῷ Θεῷ, ἄλλος δὲ τοῖς ἀνθρώποις ὁρώμενος, ὅλος δὲ μονοειδής, ἢ Χριστοειδὴς ὄντως ὤν, τὴν μὲν ἐν αὐτῷ κεκρυμμένην σοφίαν καὶ ἀρετὴν πᾶσαν Θεῷ τῷ σοφίας καὶ ἀρετῆς ἀρχηγῷ αἰτίῳ προσανετίθετο· ἑαυτὸν δὲ ἐξουθενῶν, καὶ οὐδὲν εἶναι, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, λογιζόμενος, πάσης φιλαυτίας ὑπέρτερος καὶ οἰήσεως ἀπεδείκνυτο. οὕτω μὲν τὸ λογιστικὸν αὐτοῦ διὰ ταπεινώσεως ἀκροτάτης ἀνεκαθαίρετο· πρᾳεῖ τε καὶ ἡσυχίῳ πνεύματι καὶ γαληνιαίᾳ καταστάσει ψυχῆς τὸν ἐριστικὸν καὶ φιλοπόλεμον δαίμονα διακρουσάμενος, καὶ πάντα λογισμὸν ταραχώδη καὶ ἐμπαθῆ ἐν τελείᾳ πραΰτητι ἀπωσάμενος, οὕτω καὶ τὸ θυμικὸν κατηρτίζετο· ἐγκρατείᾳ δὲ ὕπνου ἀμιμήτῳ, καὶ βρωτῶν καὶ ποτῶν ὀλιγοδείᾳ καὶ ὀλιγαρκίᾳ, καὶ καρτερίᾳ τῶν τῆς ἀσκήσεως πόνων μετὰ προσευχῆς ἀνεκλείπτου πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἐκτοπῶν καὶ πάντας ἔρωτας τῶν σωμάτων ἐκ νεότητος ἀποσβέσας καὶ κατανεκρώσας, ἁγνείαν δὲ καὶ καθαρότητα σαρκός τε καὶ πνεύματος κατακτησάμενος, οὕτως εἰς τέλος καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστοῦ τῇ ἀντιπαθείᾳ ὁ ἀπαθὴς κατωρθώσατο. καὶ οὐ τὸ αὐτὸν μὲν οὕτως ὑψηλῶς διαβιοῦν, καὶ σωματικῶν ἅμα καὶ ψυχικῶν παθῶν ὑπερίδρυσθαι, τῶν ἄλλων δὲ τῆς σωτηρίας παραμελεῖν ἢ μικρὰν ποιεῖσθαι φροντίδα, τελείας εἶναι ψυχῆς, ἢ τῆς ἐντολῆς ἄξιον ὑπελάμβανεν. εἰδὼς δὲ ὡς οὐκ ἐν τῷ ποιῆσαι μόνον τὴν ἐντολήν, ἀλλὰ καὶ τῷ διδάξαι, τὸ μέγα καὶ τέλειον ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ ὁ τῶν οὐρανῶν ὡρίσατο βασιλεύς, ὁμοῦ τε πρὸς πάσας Κυρίου κατωρθοῦτο τὰς ἐντολάς, ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ διατιθέμενος, καὶ φῶς προσλαμβάνων φωτὶ κατὰ τὸν Δαβίδ, καὶ πᾶσαν ταῖς θείαις διδασκαλίαις τὴν ὑποκειμένην αὐτῷ κατεφώτιζεν ἀδελφότητα, ὅτε μὲν ἐξ ὑπογύου αὐτοῖς καὶ στόματι πρὸς στόμα τὰ θεῖα διδάσκων καὶ παραινῶν, ὅτε δὲ καὶ τὸν Δαβὶδ αὐτοῖς καὶ ἄλλους τινὰς τῶν παλαιῶν καὶ θείων ἀνδρῶν γραφικῶς ὑφηγούμενος.

γ'. Ἡ τοῦ Ἡσυχίου ὀπτασία περὶ τοῦ αὐτοῦ.

Οὕτω δὲ πολιτευόμενος, λανθάνειν μὲν πολυτρόπῳ ὁ ἀληθινὸς ταπεινόφρων πάντας ἀνθρώπους ἠγωνίζετο. οὐκ ἔμελλε δὲ ἄρα εἰς τέλος λαθεῖν. ὁ γὰρ δοξάζειν τοὺς αὐτὸν δοξάζοντας ὑποσχόμενος, καὶ τούτου τὴν κρυπτὴν πρὸς τὸν Θεὸν προκοπήν τε καὶ ἄνοδον, καὶ τὴν ἀποστολικήν, ἣν εἶχε, γνώμην τε καὶ κατάστασιν εὐλαβεστάτῳ τινὶ τῶν ὑπ' αὐτῷ μοναχῶν, Ἡσυχίῳ τοὔνομα, διὰ νυκτερινῆς θεωρίας, ὡς καθαρῷ τὴν καρδίαν παρέδειξε. καὶ γὰρ δή ποτε κατὰ μέσας νύκτας εἰς τὰς ἐξ ἔθους αὐτῷ καθ' ἡσυχίαν προσευχὰς ὁ τίμιος ἐκεῖνος Ἡσύχιος ἀναστὰς ἔδοξεν, εἰς θεωρίαν ἁρπαγεὶς θαυμασίαν, ὁρᾶν δύο τινὰς ἄνδρας λευχείμονας, ἀν-

δρας οὐρανίους, ὑπέρχονται τῷ Ἰωάννῃ καὶ αὐτοὶ εἰς προσευχὴν ἱσταμένῳ λαμπροφανῶς ἐπιστάντες· τὸν ἕνα μὲν τόμον γεγραμμένον, τὸν ἕτερον δὲ κλεῖδάς τινας κατέχοντα τῇ χειρί· ὧν τὸ θεοπρεπὲς τοῦ εἴδους καὶ ὑπερφυέστατον τὸν Ἰωάννην ἰδόντα καὶ καταπλαγέντα, πεσεῖν αὐτίκα πρὸς γῆν, καὶ σὺν εὐλαβείᾳ πολλῇ προσκυνῆσαι (ᾔδει γὰρ καὶ ὁ καθαρὸς τὴν καρδίαν τίσιν ἀπονεμητέον ἄρα τιμήν) αὐτοὺς δὲ ἀναστήσαντας τοῦτον εὐθὺς, χαῖρε εἰπεῖν, ἀνὲρ ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ πνεύματος, ἐν ᾧ ηὐδόκησε κατοικῆσαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. οἵδε ἡμεῖς ἥκομέν σοι παρὰ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἀποσταλέντες πρὸς σὲ, χαρὰν μεγάλην ταῖς πάσαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις εὐαγγελιζόμενοι, ἥτις αὐταῖς διὰ τοῦ σοῦ στόματος καὶ ἱερουργείας τῆς σῆς ἐπιβραβευθήσεται. ὡς δὲ ταῦτα εἶπον, ὁ μὲν ἐκτείνας τὴν χεῖρα, τὸν τόμον ἐπιδίδου, δέξαι λέγων τοῦτο παρ' ἐμοῦ, δι' οὗ πληρωθήσεται ἡ καρδία σου πνεύματος. ἐγὼ γὰρ εἰμι Ἰωάννης ὁ τῆς βροντῆς υἱὸς, ὁ ἐπὶ τὸ στῆθος τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἀναπεσὼν, καὶ ὡς ἐξ ἀβύσσου, θεολογίας ἐκεῖθεν ἀπαρυσάμενος ποταμούς. καὶ σοὶ οὖν δι' ἐμοῦ τὴν τῶν ἁγίων γραφῶν γνῶσιν ὁ Κύριος δίδωσιν, ὥστε πᾶσαν ψυχὴν εὐθηνίας τῇ ἀγαθῇ καὶ πίονι τοῦ λόγου θρέψαι νομῇ, πάντα δὲ στόματα Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων καὶ αἱρετικῶν, ὅσα κατὰ τοῦ Θεοῦ λαλεῖ ἀδικίαν, ἐμφράξαι. ὁ ἕτερος δὲ καὶ αὐτὸς τὴν χεῖρα προτείνας, δέξαι καὶ ταύτας, ἔφη, τὰς κλεῖς παρ' ἐμοῦ. ἐγὼ δέ εἰμι Πέτρος, ὁ διὰ θερμότητα πίστεως ὑπὸ τοῦ Κυρίου μακαρισθεὶς, καὶ διὰ τοῦτο τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἐγχειρισθείς. καὶ σοὶ τοίνυν ἡ αὐτὴ ἐξουσία ἐγχειρίζεται παρὰ Χριστοῦ δι' ἐμοῦ· καὶ ὅσα ἂν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται ταῦτα δεδεμένα καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὅσα ἂν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, λελυμένα καὶ τοῖς οὐρανοῖς ἔσται. πρὸς ταῦτα τὸν μακάριον εὐλαβούμενον καὶ ὑποπίπτοντα, καὶ ἀνάξιον τῆς τοσαύτης μεγαλοδωρεᾶς ἑαυτὸν εὐγνωμόνως ἀνομολογοῦντα, θαρρύνειν αὐτὸν τοὺς θεοειδεῖς ἄνδρας ἐκείνους· τὸ μὲν ἐπιεικές σου, λέγοντες, τῆς γνώμης καὶ ταπεινὸν λίαν ἐστὶν ἐπαινετόν. πλὴν ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου πρὸς πάντα τὰ παρ' ἡμῶν ἐντελλόμενά σοι, μηδὲ κρύψῃς τὴν δεδομένην σοι χάριν παρὰ Θεοῦ, φωτίσαι καὶ στηρίξαι τὸν αὐτοῦ λαὸν τῇ διδασκαλίᾳ σου, ὑπὲρ οὗ καὶ τὸ ἴδιον αἷμα δι' ὑπερβολὴν ἐξέχεεν ἀγαθότητος. λάλησον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ μετὰ παρρησίας. ηὐδόκησε γὰρ Χριστὸς ὁ μόνος καὶ κοινὸς ἁπάντων διδάσκαλος, πλήθη πολλὰ φωτίσαι διὰ σοῦ, καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ἐπίγνωσιν ἀγαγεῖν. ὑπὲρ οὗ καὶ μέλλεις ὡς τῆς ἀληθείας τε καὶ δικαιοσύνης ὑπέρμαχος κινδύνοις πολλοῖς προσομιλῆσαι καὶ θλίψεσιν. ἀλλ' ὑπόμενε γενναίως μέχρι θανάτου ἀγωνιζόμενος. διὰ γὰρ τούτων μαρτυρίου σοι πλακήσεται στέφανος, καὶ συμβασιλεύσεις τῷ διδασκάλῳ Χριστῷ σὺν ἡμῖν αἰωνίως συνευφραινόμενος. ταῦτα εἰπόντες, καὶ τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ πάντα αὐτοῦ τὰ τοῦ σώματος μέλη σφραγίσαντες ἅμα καὶ εὐλογήσαντες, ἁγίῳ τε τοῦτον κατασπασάμενοι φιλήματι, ὡς εἰς οὐρανὸν εὐθὺς ἀνῄεσαν. ταύτης ὁ εὐλαβὴς ἐκεῖνος Ἡσύχιος τῆς θεωρίας ἀξιωθεὶς, πλήρης θάμβους τε καὶ ἐκπλήξεως ἐπὶ χρόνον ἦν, ὡς δῆλον αὐτὸν εἶναι καὶ τοῖς ὁρῶσιν. ὅθεν καὶ οἱ τῆς μονῆς ἀδελφοὶ πλεῖστα παρακαλέσαντες τὴν αἰτίαν αὐτοῖς γνωρίσαι τῆς οὕτως αὐτὸν κατεχούσης ἐκστάσεως, μόλις μὲν, πείθουσι δὲ ὅμως τὴν θεωρίαν αὐτοῖς ὑφηγήσασθαι· ὃς καὶ πλεῖστα παρήγγειλεν αὐτοῖς τὸ τῆς ὁράσεως κατασιγῆσαι μυστήριον, ὡς μὴ γνόντι τῷ Ἰωάννῃ, ὅτι διέγνωσται τούτοις τὰ κατ' αὐτὸν, ἀναχωρήσεως πρόφασιν παρασχεῖν. οἱ μὲν οὖν μοναχοὶ μετ' εὐλαβείας ἄγαν καὶ πόθου πλείονος ἐκ τότε τῷ ἀοιδίμῳ προσέκειντο· ὁ δέ γε πανόσιος, ὁ τοῦ πρᾳέου καὶ ταπεινοῦ τὴν καρδίαν μαθητὴς δοκιμώτατος, ὡς μήπω πράξας μηδὲν ὧν φιλεῖ Θεός· οὕτως ἀεὶ διακείμενος, τῶν ὄπισθεν μὲν ἐπελανθάνετο, τοῖς ἔμπροσθεν δὲ ἐπὶ μᾶλλον ἐπεκτεινόμενος· κατὰ σκοπὸν ἐδίωκεν, ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως, ὑπωπιάζων ἀνενδότως τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶν κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον. ὅθεν καὶ ἐπὶ πολὺ ἀγρυπνεῖν ἐθέλων, χαμευνίαις τε χαίρειν καὶ τὴν ὑπὲρ κλίνην ὑπερεῖδε, καὶ οὕτω βραχυτάτου μὲν μετελάμβανεν ὕπνου· ὡς ἐκ Φιλιπ. γ. 17.

τούτου, τῇ χρείᾳ περιγραφομένης αὐτῷ τῆς ἀπολαύσεως, τῶν ἀποζημιώσεων φιλωθῆναι τε χαρίν. ἐπεὶ δὲ τούτων τηλικοῦτον εἶπε τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν πρὸς Θεὸν οἰκείωσιν, ἔδει καὶ τὸν κόσμον κατὰ μακρὸν εἰς δόξαν Θεοῦ παραδείκνυσθαι, καὶ τῆς ἀποστολικῆς πίστεως καὶ τῆς κατὰ τὸν βίον ἠξιωμένοι τελειότητος, ἔτι καὶ τῆς τῶν θαυμασίων ἔργων δυνάμεως ὁμοίως αὐτοῖς μετασχεῖν, καὶ ὥσπερ παρὰ τοῖς μοναχοῖς δι' ἀκροτάτης ἀσκήσεως ἐπιδοξότατος ἄγαν καθίστατο, οὕτω καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς ἔθνεσιν ἐχρῆν τοῦτον δοξάζεσθαι, καὶ ἐν αὐτῷ μεγαλύνεσθαι τὸν Χριστόν, ἀναγκαίως αὐτὸν καὶ ἐν δυνάμει σημείων ἐδόξασεν ὁ Θεός. ἄξιον δὲ καὶ ἡμᾶς διὰ βραχέων περὶ τούτων τῷ λόγῳ διαλαβεῖν, καὶ ὑμᾶς πίστει καὶ προσοχῇ τῶν θαυμάτων ἐπακροάσασθαι. ἔργα γὰρ πίστεως ταῦτα τελειοτάτης, καὶ κατὰ τὸν σινάπεως κόκκον θερμοτάτης, ἣ καὶ τὰ ὄρη κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον ἐκριζοῦν, καὶ τὰς συκαμίνους ἐν τῇ θαλάσσῃ καταφυτεύειν μόνῳ τῷ ῥήματι πιστεύεται δύνασθαι. τοιαύτην τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ ὁ μέγας οὗτος κατακτησάμενος, ἐπ' αὐτῶν αὐτὴν τῶν ἔργων ἐδείκνυεν. ἀλλὰ γὰρ ὁποῖα τὰ ἔργα, λεκτέον.

ιαʹ.
Περὶ τοῦ ἐκ τῆς ἄγαν κεφαλαλγίας ἐκριζωθέντα ἔχοντος τὸν ὀφθαλμόν, καὶ ἔξωθεν ἐλεεινῶς ἀποκρεμάμενον.

Ἀνήρ τις ἦν Ἀντιοχεύς, καὶ τῶν πολλῶν, πλούσιος σφόδρα, καὶ τὸ γένος περιφανής. οὗτος ἔκ τινος περιστατικοῦ συμπτώματος τὸ ἡμικράνιον ἤλγησεν. ἐπὶ τοσοῦτον δὲ διαπεπονήκει ταῖς τῶν ἀλγηδόνων ὀξύτησι καὶ δριμύτησιν, ὥστε καὶ τὸν δεξιὸν αὐτοῦ ὀφθαλμὸν τῆς οἰκείας ἕδρας ἐκριζωθέντα ἔξωθεν ἀποκρέμασθαι· θέαμα ἐλεεινόν, καὶ θρήνων ἄξιον καθορώμενον. οὗτος εἰδὼς τὰ περὶ τοῦ Ἰωάννου, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀφικόμενος, πίστει προσπεσών, κραυγαῖς μεγάλαις δι' αὐτοῦ ἀνεκαλεῖτο τοῦ δεσπότου τὸν ἔλεον. αὐτὸς δὲ τῷ πάσχοντι συμπαθῶν, καὶ σπλάγχνοις εὐσπλαγχνίας οὐχ ἧττον ἐκείνου τὴν ψυχὴν ἀλγυνόμενος, τὰς τοιαύτας ἔφασκε συμφορὰς ἀπὸ σκολιότητος τρόπου, καὶ τῆς εἰς τὸν Χριστὸν ἀπιστίας ἀνθρώποις ἐπέρχεσθαι, κρυφαίων τε ἀσεβημάτων εἶναι ταῦτα καρπόν. ἐὰν οὖν, φησιν, ὅλῃ καρδίᾳ καὶ ψυχῇ πιστεύσας ἐπὶ τὸν Κύριον βελτίους ποιήσῃς τὰς ὁδούς σου τὰς πρὸς αὐτόν, ὄψει ὡς τάχιστα τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐπὶ σέ. ὁ δὲ καὶ πιστεύειν ἐντελῶς, καὶ ἀμείνω τὸν βίον αὐτοῦ ποιεῖν διαβεβαιούμενος, ὁμοῦ τε τοὺς τοῦ μεγάλου πόδας ἠσπάζετο, καί γε καὶ τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματίου τῷ πονοῦντι μέλει προσάγων καὶ ἐπιθεὶς (ὢ τοῦ θαύματος) τῆς τε ἀφορήτου κεφαλαλγίας εὐθὺς ἐκείνης ἀπήλλακτο, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν εἰς τὸν οἰκεῖον ἀποκαταστάντα τόπον θεραπευθείς, χαίρων εἰς τὴν αὐτοῦ οἰκίαν ὑπέστρεφε, πλεῖστα ὅσα τὸν δεσπότην Χριστὸν εὐλογῶν, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ μεγαλύνων καὶ ἐξυμνῶν, καὶ τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ μεγάλως εὐχαριστῶν.

ιβʹ.
Περὶ Ἀρχελάου τοῦ λεπρωθέντος.

Ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐφ' ἕτερον ἡμῖν θαῦμα τὸ κατὰ τὸν Ἀρχέλαον ἐκεῖνον ὁ λόγος βαδιζέτω· ὃς ἄρχων μὲν Ἀντιοχείας, καὶ πρῶτος τῆς πόλεως ἦν. τούτου δὲ τῷ σώματι χαλεπή τις ἐπικώθησε λέπρα· σφόδρα δὲ αὐτὸν ἠνία τὸ πάθος καὶ ἐλύπει, καὶ κατέτρυχε τὴν ψυχήν, ἐπαισχυνόμενον, καὶ οὐδὲ ἐμφανισθῆναι τοῖς ἀνθρώποις διὰ τοῦτο δυνάμενον. πολλὰ δὲ τοῖς ἰατροῖς προσαναλώσαντα, καὶ ὠφεληθῆναι μηδὲν ἰσχύσαντα, ἐξαπορεῖσθαι τὸν ἄνδρα καὶ λίαν ἀδημονεῖν. ὀψὲ γοῦν ποτε καὶ μόλις εἰς μνήμην τοῦ μεγάλου ἐλθών, πίστεως αὐτίκα θέρμῃ διαφλέξας, δρομαίως παραγίνεται πρὸς αὐτόν, καὶ τῷ δωματίῳ, ἐν ᾧπερ καθῆστο ὁ μέγας, ἐπιστάς, τῶν αὐτοῦ πιλίων ἰσχυρῶς ἐπελάβετο, τό τε πάθος ἐπιδείξας, καὶ τὴν ἀνάγκην ἀποδυρόμενος, ἐπεβοᾶτο φωναῖς ἱκέτευε θελῆσαι μόνον προσεύξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ. ἔλεγε γὰρ ἀσφαλῶς πεπεῖσθαι, ὡς οὐ παρακούσεται αὐτοῦ δεομένου ὁ Κύριος. κατελεήσας οὖν ὁ μέγας τὸν ἄνθρωπον τῆς συμφορᾶς, καὶ ταῖς τούτου ἐπικαμφθεὶς οἰκτραῖς φωναῖς, πρότερον μὲν ὁμολογίαν αὐτὸν ἀπῄτει τῆς τε ἀπὸ τοῦ κακοῦ τελείας ἐκκλίσεως, καὶ τῆς ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν ἐπιδόσεως. εἶτα, ὡς σὺν προθυμίᾳ πάντα τὰ παρὰ τοῦ δικαίου κεκελευσμένα διεβεβαιοῦτο ποιεῖν, κελεύει τινὰς τῶν πρεσβυτέρων ὁ μέγας τοῦτον παραχρῆμα λαβεῖν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἀπὸ τοῦ ὕδατος αὐτὸν ἀπολοῦσαι, ὅθεν οἱ μοναχοὶ πίνειν εἰώθασιν. οὗ γενομένου, καὶ τοῦ ὕδατος τῷ νοσοῦντι ἐπιχυθέντος, παραυτίκα πᾶσα ἡ ἐπιμένουσα λέπρα τοῦ σώματος ᾤχετο, ὡς μηδὲ τὸ τυχὸν ἴχνος αὐτῆς ἐν αὐτῷ καταφαίνεσθαι. καὶ εἴ τις τὸ τοῦ Ἐλισσαίου ἐν τῷ Νεεμὰν δι' ἀκοῆς ἔχει θαυμάσιον, ὅτι καὶ τοῦτο διὰ Ἰωάννου τότε εἶδεν ἐν Ἀρχελάῳ προμαρτυρούμενοι. ἀπέπεμψεν δὲ αὐτὸν ὁ μέγας, ἄπιθι, λέγων, ἀδελφέ, μεμνημένος σου τῆς ἐπὶ Θεοῦ ὑποσχέσεως. ἐπίσημος δὲ κατὰ τὴν πόλιν ὁ ἄνθρωπος, καὶ πᾶσαν τὴν αὐτοῦ προσοδικὴν κτῆσιν διαπεπρακώς, καὶ τοῖς πένησιν ἐπιμεμελικῶς ἀπετάξατο μὲν τῷ βίῳ παντί, καὶ πᾶσι τοῖς ἐν αὐτῷ· ἐλθὼν δὲ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ μεγάλου, τὴν ἄσκησιν ἀξιολογωτάτην ὑπ' αὐτῷ καθηγεμόνι ἐπιμελούμενος, ἐκεῖσε ἄχρι τελευτῆς εὐηρέστησε τῷ Θεῷ.

ιγʹ.
Περὶ τῆς τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ περιφανῶν καὶ πλουσίων ψυχικῆς σωτηρίας.

Ἐντεῦθεν οὐκ ὀλίγοι τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ περιφανῶν καὶ πλουσίων, τοῖς τοῦ βίου πράγμασιν ἀποταξάμενοι, καὶ διὰ τῶν πενήτων πάσας αὐτῶν τὰς ὑπάρξεις Κυρίῳ προσαναπέμψαντες, οἱ μὲν τῷ τοῦ ὁσίου μοναστηρίῳ προσερχόμενοι ἀπεκείροντο (ὧν εἷς ἦν καὶ Θεόδωρος, καὶ ἐκεῖνος ὁ πάνυ ἐπιφανής) οἱ δὲ ἐν ἄλλοις τοῖς πέριξ φροντιστηρίοις, πάντες δὲ ὡς πνευματικῷ πατρὶ τῷ Ἰωάννῃ καὶ διδασκάλῳ προσέχοντες, παρ' αὐτοῦ τὰ εἰκότα καὶ Θεῷ διάρεστα ἐπαιδεύοντο. καὶ οὐχ οἱ μοναδικῶς βιοῦν ἐθέλοντες μόνον, ἤδη δὲ καὶ τῶν μιγάδων ὅσοι εὐσεβέστεροί τε τὸν τρόπον καὶ ἐπιεικέστεροι, τῆς ἀγαθῆς περὶ αὐτοῦ φήμης εἰς ἅπαντας διατρεχούσης, ἐρχόμενοι καὶ προσπίπτοντες τοὺς οἰκείους αὐτῷ προσανετίθεσαν λογισμούς· οὓς ἅπαντας ὁ θεοφόρος ἀποδεχόμενος, καὶ τῷ ἑκάστου τραύματι κατάλληλον θεραπείαν ἐπιδεχόμενος, πάντας εἰς Χριστὸν ᾠκοδόμει τε καὶ κατηρτίζετο.

ιδʹ.
Περὶ Εὐκλέου μονοφθάλμου.

Μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς ἀνήρ τις, Εὔκλεος τοὔνομα, τὸν δεξιὸν πεπηρωμένος ὀφθαλμόν, τῷ μακαρίῳ προσελθών, τὸν μονήρη βίον ὑπ' αὐτῷ καθηγεμόνι μετελθεῖν καθικέτευεν. ὡς δὲ ἄσμενος ὑπὸ τοῦ ἁγίου ὑπεδέχθη, τῆς ὡρισμένης ἐπικαταλαβούσης, καθ' ἣν αὐτὸν τὸ ἅγιον ἔδει σχῆμα λαβεῖν, πάντων τῶν συνήθων ὑπ' αὐτῷ τελεσθέντων, ἐγγίζει λοιπὸν ἤδη τῷ ἁγίῳ, τὰς τρίχας (ὡς εἰκὸς) ἀποκαρησόμενος. ὁ τοίνυν ἅγιος μετὰ τὸ αὐτὸν ἀποκεῖραι, καὶ πάντα τὰ καθήκοντα ἐκτελέσαι, συμπαθεῖ σχήματι τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς οὐρανὸν ἀνατείνας, τοιάδε αὐτῷ εἰς ἐπήκοον πάντων ἐπηύξατο· ὁ Θεὸς ὁ μόνος δυνάστης ὢν καὶ μακάριος, οὗ τῷ βουλήματι συντρέχει πάντα καὶ συμβαίνει), "ἰάσεταί σου τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. καὶ ἅμα τῷ λόγῳ ἐδείκνυτο πᾶσιν ὁ τοῦ Εὐκλέου ὀφθαλμὸς ὑγιὴς ὅλως καὶ μηδεμίαν τὸ παράπαν λώβην ἐπιφερόμενος. τούτων τοίνυν διὰ πᾶσαν, ὡς εἰκός, τὴν περίχωρον τῇ φήμῃ διαδοθέντων,

ιεʹ.
Περὶ Χρισίνης αἱμορροούσης.

Γυνή τις ὀνόματι Χρισίνα πλούτῳ τε πολλῷ ῥέουσα καὶ οἰκετῶν καὶ θεραπαινίδων πλήθους κατεξουσιάζουσα, αἱμορροίας ὑπενεχθεῖσα νοσήματι, ἑπτὰ ἐπ' αὐτῷ ἔτεσιν ἐταζομένη πικρῶς, πλεῖστα τοῖς ἰατροῖς προσαναλώσασα, καὶ μηδεμιᾶς ὅλως τυχοῦσα θεραπείας, τὰ περὶ τοῦ ὁσίου πολλοῖς φημιζόμενα μαθοῦσα, πείθει τὸν αὐτῆς ἄνδρα τοῦ σὺν αὐτῷ τὸν τόπον, καθ' ὃν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος τυγχάνει, καταλαβεῖν. ὅθεν ἐπιτίθεται μὲν ὑποζυγίῳ, τῷ δὲ πυλῶνι τῆς ἐν ᾗ κατῴκει μονῆς ὁ μέγας, προσενεχθεῖσα, αὐτὴ μὲν ἔξωθεν ἐπ' ἐδάφους προσέρριπτο· ὁ δὲ ταύτης ἀνὴρ πρὸς τὸν μακάριον εἰσεληλυθώς, τά τε περὶ τῆς ἰδίας γυναικὸς προσανέφερε, συμπαθῆσαί τε τῇ κινδυνευούσῃ ἐλεεινῶς λίαν κατεδυσώπει. πρὸς ὃν ὁ μέγας ἀποκριθείς, ἵνα τί, ἔφη, τὸν ἀληθῆ τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων ἰατρὸν καταλιπόντες, παρὰ τοῦ ὁμοιοπαθοῦς ἀνθρώπου τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐξαιτεῖσθε; ὅμως τῇ συνεύνῳ εἰπεῖν σε διακελεύομαι, ὡς εἰ ἄρα τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν ἑαυτῇ βαλοῦσα, τὴν ὑπεροπτικὴν καὶ ἀπάνθρωπον ἀποβάλληται τρόπον, καὶ προσέτι μὲν τοῖς οἰκέταις καὶ ταῖς ἑαυτῆς θεραπαίναις προσηνὴς ἄγαν καὶ πραεῖα διατεθεῖσα, ὡς συνδούλων αὐτῆς τούτων προνοεῖσθαι βούλοιτο, ἐκεῖνο λογισαμένη, ὅτι καὶ αὐτὴ Κύριον ἐν οὐρανοῖς τὸν κοινὸν ἁπάντων ἔχει δεσπότην· εἶθ' οὕτω μετὰ τῆς εἰς τοὺς πένητας συμπαθείας τε καὶ χρηστότητος ἔτι καὶ τῶν νενομισμένων προσευχῶν καὶ νηστειῶν καὶ πάσης τῆς κατ' εὐσέβειαν ἀγωγῆς ἐπιμεληθεὶς, αὐτίκα δὴ μάλα τῆς παρὰ τοῦ Χριστοῦ θεραπείας καὶ ἰάσεως ἐπιτεύξεται. Ταῦτα τῆς γυναικὸς παρὰ τοῦ οἰκείου ἀνδρὸς πρὸς αὐτὴν ἐξιόντος ἀκουσθείσης, ἐκ τούτων τε τὴν ἐν τῷ ἁγίῳ θεραπευτικὴν χάριν καταμαθούσης καὶ καταπλαγείσης, πάντα τε σὺν προθυμίᾳ πολλῇ ἐπαγγειλαμένης ποιεῖν, ὡς ὁ ταύτης πάλιν ἀνὴρ πρὸς τὸν ὅσιον ἀνθυπέστρεφε, τὴν τῆς γυναικὸς οἷα πίστιν ἐξηγησόμενος, προσυπαντήσας ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, ἄπιθι ἐν εἰρήνῃ, ἔφησεν, ἀδελφὲ, ἀβλαβῆ σοι τὴν σύμβιον κατὰ πάντα προσυπαγόμενος. Ἐξιὼν οὖν ὁ ἀνὴρ, καὶ τὸν τοῦ ἁγίου λόγον εἰς ἔργον λοιπὸν χωρήσαντα παρὰ τῆς γυναικὸς ἐκμαθὼν, μετ' εὐφημίας καὶ χαρᾶς ἀρρήτου ἅμα τῇ συμβίῳ εἰς τὰ οἰκεῖα ὑπέστρεφεν. Ἀλλὰ γὰρ ἔτι ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις προσθέντες θαυμάσιον, ἐπὶ τὴν τοῦ βίου λοιπὸν ἀκολουθίαν χωρήσομεν.

ις'. Περὶ τῆς τοῦ ἀνθρωποβόρου λέοντος ἀναιρέσεως.

Λέων τις τῷ μεγέθει μέγιστος, τὴν ἀλκὴν ἀνύποιστος καὶ βαρὺς, δεινὸς καὶ ὠμοβόρος καὶ χαλεπὸς, κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τοῖς περὶ Ἀντιοχείαν τόποις ἐπ' ὀλέθρῳ πολλῶν εἰσεκώμασε· καὶ δὴ πολλάκις τῆς καταδύσεως ἐξιὼν, τοῖς παροδεύουσι κατὰ τὸν τόπον καὶ τοῖς ἐκεῖσε γεωργοῖς ἐξαίφνης ἐπεισπίπτων, διήρει πολλὰ πλήθη καὶ κατεθοινᾶτο. Καὶ τὸ πρᾶγμα φοβερὸν ὄντως ἦν καὶ ἀμήχανον ὁρώμενόν τε καὶ ἀκουόμενον· καί ποτε τῶν πλησιοχώρων ἀνδρῶν σὺν ὅπλοις καὶ δόρασι πολέμου νόμῳ κατ' αὐτοῦ στρατοπεδευσάντων, ἐξαπίνης ὁ θὴρ ἐκδραμὼν, οὓς μὲν μόνῳ τῷ βρυχήματι διεσκόρπισεν, οὓς δὲ διασπαράξας τραυματίας ἐλεεινοὺς κατειργάσατο, ἄλλους ὠμοβόρῳ στόματι καταμασησάμενος τῇ γαστρὶ παρεπέμψατο· ὡς ἐντεῦθεν καταλιμπάνεσθαι μὲν τὰς ἀρούρας ὑπὸ τῶν γεωργῶν ἀκατεργάστους, ἐκλιπεῖν δὲ καὶ τοὺς ὁδοιπόρους ἐπ' ἐρημίας τινὰς καὶ δυσβάτους τόπους διὰ τὴν τοῦ θηρὸς ἀνύποιστον ἐπιδρομήν τε καὶ ἔφοδον. Ἀπορίᾳ οὖν καὶ ἀμηχανίᾳ πολλῇ πάντες οἱ τῆς γῆς ἐκείνης κατείχοντο ἄνθρωποι. Ἐπὶ νοῦν δὲ τὸν μέγαν τοῦ Θεοῦ εἰληφότες ἄνθρωπον, πανδημεὶ παραγενόμενοι, τά τε τοῦ δεινοῦ θηρὸς πανωλεθρίας ἀπήγγελλον, τήν τε λύσιν αὐτοῖς τῶν κακῶν καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν παρασχεῖν διὰ τοῦ Κυρίου καταλιπαρῶς προσαιτοῦντες. Οὓς ὡς ὀλιγοπίστους, καὶ τὴν δεσποτικὴν ἐντολὴν καταφρονήσαντας ὁ ἀοίδιμος ὀνειδίσας, καὶ ταύτην αἰτίαν αὐτοῖς εἶναι τῆς τοῦ θηρὸς καταδυναστείας διαμαρτυράμενος (ἡ γὰρ τῶν φύσει λογικῶν ἀνθρώπων, φησὶ, πρὸς τὸν Θεὸν λόγῳ ῥᾳθυμία καὶ καταφρόνησις τοὺς φύσει ἀλογωτάτους θῆρας πρὸς σωφροσύνην ἐπανίστησιν) ὑμεῖς μὲν, ἔφη, πάντες ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες, ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας συντρέχοντες ἐξομολογεῖσθε θερμῶς, ἐνώπιον Κυρίου προσαιτοῦντες· ὃν δὲ ὑμῖν ἐγὼ σταυρὸν ἐγχαράξω, ἀπαγαγόντες ἐπ' αὐτὰς τοῦ λέοντος τὰς διεξόδους προσπήξατε, μηδένα κίνδυνον ἢ φόβον ὑφορώμενοι· καὶ πιστεύω τῷ ἐμῷ Χριστῷ καὶ Θεῷ, ὅτι τάχιστα τὴν αὐτοῦ θεάσεσθε δύναμιν. Λαβόντες τοίνυν ἐκ τῆς ἁγίας ἐκείνης καὶ σεβασμίας χειρὸς τὸν θεῖον σταυρὸν, καὶ ὡς διετάχθησαν, οὕτω δὴ μετὰ πίστεως ποιήσαντες, τῇ ἑξῆς ἐλθόντες εὗρον παρὰ τῇ τοῦ σταυροῦ βάσει τὸν ἀνθρωποφάγον ἐκεῖνον θῆρα ἀκίνητον καὶ ἄπνουν προκείμενον. Τί τοῦτο τοῦ κατὰ τὸν λάκκον τῶν λεόντων τῷ Δανιὴλ γεγονότος θαύματος ἐνδεέστερον; τίς ἀκούσας οὐκ ἐδόξασε τὸν Κύριον τὸν ποιοῦντα μεγάλα καὶ ἀνεξιχνίαστα, ἔνδοξά τε καὶ ἐξαίσια, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός; τίς δὲ καὶ τὸν μέγαν τοῦ τηλικούτου θαύματος οὐχ ὑπερηγάσθη, καὶ τῆς ἄκρας αὐτοῦ εὐλαβείας καὶ πρὸς Θεὸν οἰκειότητος ἐμακάρισεν; ἐκεῖ καὶ Ἰουδαίων παῖδες ἐν τροπῇ τὸ πρόσωπον ἐκαλύφθησαν, καὶ Ἕλληνες δὲ σὺν αὐτοῖς κατῃσχύνθησαν, καὶ πολλοὶ αὐτῶν τῆς ἰδίας θρησκείας ἀποστάντες ἐπίστευσαν τῷ Χριστῷ, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ προσελθόντες, εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος ἐβαπτίσθησαν. Τοῦτον οὖν τὸν τρόπον ὁ μακαριώτατος τέσσαρσιν ἔτεσιν ἐν τῷ μοναστηρίῳ διαβεβιωκὼς, καὶ πάσης ἀσκητικῆς ἀγωγῆς καὶ πνευματικοῦ βίου λύχνος καὶ νόμος γενόμενος, οἷς τε ὡμίλει διὰ στόματος διδάσκων καὶ νουθετῶν, καὶ οἷς ἐγγράφως τὴν δύναμιν τῶν θείων δογμάτων καὶ τῶν ἐντολῶν συνεπέπλεκεν. Ἐντεῦθεν τῆς δυνάμεως παρὰ πᾶσιν, ὡς θαυματοποιίας ἁπάσης ἐργάτης, καὶ τῶν ἀπορρήτων μύστης τε καὶ διδάσκαλος, διεφημίζετό τε καὶ λαμπρότερος ἀγγέλων ἀνεκηρύττετο· αὐθ᾽ οὖν ὑπὲρ ἄλλο τι καὶ ἐδυσχέραινε καὶ λίαν παρηνωχλεῖτο.

Πρὸς γοῦν τὸν τούτων ἔπαινον λίαν αἰδῶς ἔχων καὶ ἐπαχθῶς, πρός τε τὰς τῶν ὄχλων τῶν ἐπ᾽ αὐτὸν ἐρχομένων ὀχλήσεις σφόδρα δυσπαθῶν καὶ στενοχωρούμενος, διεγνώκει ἀποδρᾶσαι κρυφῇ τῆς μονῆς, καί γε τινι σπηλαίῳ ἀφανεῖ καὶ ἀδήλῳ ἐξ ἀνθρώπων σχεδὸν πάμπαν ἑαυτὸν κατακρύψαι. ὃ δὴ μετὰ μικρὸν καὶ ποιεῖ. ὥραν γὰρ ἐπιτηρήσας, καθ᾽ ἣν οἱ μοναχοὶ πάντες ἄλλος ἀλλαχοῦ ἀπησχόλητο, λάθρα τῆς μονῆς ἀποδρὰς, καὶ εἴς τι αὐτὸς ἐπιτήδειον τόπον καταλαβὼν, ἀσμένως ἑαυτὸν ἐναπέκλεισεν. Οἱ δὲ μοναχοὶ ὡς ᾔσθοντο τὸ πραχθὲν, καὶ ὅτι ὁ τούτων φιλόπαις πατὴρ ἄπεισι, ποίους οὐκ ἐκίνησαν θρήνους, τίνας οὐκ ἐκόψαντο κοπετούς; πᾶσαν γὰρ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς πένθος ἐτρέψαντο καὶ κατήφειαν. ὁ δ᾽ οὖν μακάριος διετίαν ὅλην ἐκεῖσε κατὰ μόνας ἐνδιαιτώμενος, μόνῳ τῷ Θεῷ καὶ ταῖς προσευχαῖς ἐσχόλαζε, καὶ ταῖς ἁγίαις γνησίως ἐνεφιλοπόνει γραφαῖς, οὐ λύχνον ἔχων, οὐ τράπεζαν, οὐκ ἐπὶ κλίνης ἀνακλινόμενος, ἢ ὅλως ἀνθρωπίνοις ἐπιτηδεύμασι λειτουργούμενος, ἀλλ᾽ ἔζη ἑαυτῷ προσέχων, καὶ τῷ Θεῷ λόγῳ μὲν Θεοῦ τὴν ψυχὴν, βοτάναις δὲ τὸ σῶμα τρεφόμενος, καὶ τῷ θείῳ πνεύματι στηριζόμενος. ἐπὶ τοσοῦτον δὲ προσεπάλαιε τῷ τοῦ ἀέρος ψύχει καὶ καύσωνι, πάσαις ταῖς τοῦ ταπεινοῦ σώματος ταλαιπωρίαις ἐγκαρτερῶν, ἕως ἑώρα τὴν αὐτοῦ φύσιν πρὸς τὰς τῶν πόνων ἐκείνων ὑπερβολὰς προσαντέχουσαν. Εἰ δὲ καὶ ὕπνου μεταλαχεῖν ἔδει πρὸς τὴν τῆς φύσεως ἀνάκτησιν, ἑστὼς ὁ ἀδάμας τὴν λειτουργίαν ἐτέλει, ὡς τοῖς δυσὶ λοιπὸν ἐκείνοις ἔτεσιν, οὐδὲ ὅλως αὐτὸν ἀνακλιθῆναι, οὐ νύκτωρ, οὐ μεθ᾽ ἡμέραν. οὕτω καὶ αὐτῆς ἐφιλονείκει περιγενέσθαι τῆς φύσεως. ἐπεὶ δὲ τοῦτον ἄνθρωπον ὄντα ἔδει πάντως τῷ τοσούτῳ ἐξαδυνατῆσαι καμάτῳ, ἔδει δὲ ἄρα καὶ τῷ κοινῷ τῶν Χριστιανῶν πληρώματι ἐπὶ σωτηρίᾳ κοινῇ ὑπὸ τοῦ πνεύματος αὐτὸν τοῦ ἁγίου ἀφορισθῆναι, διὰ τοῦτο πλήττεται μὲν τὰ ὑπογάστρια, καὶ τὰς τῶν νεφρῶν δυνάμεις ἀπονεκροῦται ταῖς τῶν πάγων ὑπερβολαῖς· καὶ μηκέτι λοιπὸν σθένων ἐπαρκεῖν ἑαυτῷ πρὸς τὸ ζῆν, ἅμα δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ἄγοντος αὐτὸν ἁγίου προτρεπόμενος πνεύματος, πρὸς τὴν κοινὴν ἁπάντων μητέρα τὴν ἐκκλησίαν οὐκ ἄκων παραγίνεται.

ιε'. Περὶ τῆς αὐτοῦ ἐν τῷ σπηλαίῳ διαγωγῆς.

Ἀσμενέστατα δὲ λίαν τοῖς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας πᾶσι, μάλιστα δὲ τῷ μεγάλῳ τῆς ἀληθείας ὁμολογητῇ Μελετίῳ καταδεχθεὶς, τὴν τοῦ διακόνου χειροτονίαν δι᾽ αὐτοῦ καταδέχεται. τούτῳ δὴ τῷ βαθμῷ ἐν ἔτεσι πέντε ἐξαιρέτως ἐνευδοκιμήσας, οἷς τε πνευματοκινήτως ὡμίλει καὶ αὐτοσχεδίως, καὶ οἷς φιλοπονώτερον μετὰ βαθυτέρας ἐπιστασίας τῶν λογισμῶν καὶ σκέψεως διέγραφεν, πᾶσαν κατεφώτιζε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πάντας ᾠκοδόμει τοὺς λαοὺς εἰς Χριστόν· ὅτε δὴ τοὺς κατ᾽ Εὐνομίου περὶ ἀκαταλήπτου λόγους θείως ἄγαν καὶ ὑψηλῶς ἀνεπλέξατο.

ιϛ'. Περὶ τῆς εἰς διακόνου βαθμὸν παρὰ τοῦ Μελετίου χειροτονίας αὐτοῦ.

Μελετίου δὲ τοῦ θείου πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει κροτηθεῖσαν οἰκουμενικὴν ἁγίαν δευτέραν σύνοδον ἐκχωρήσαντος, εἰς καθαίρεσιν μὲν τῶν τῷ ἁγίῳ πνεύματι μαχομένων, Γρηγορίου δὲ τοῦ Θεολόγου καθ᾽ ἣν ἤδη ἐκεῖσε καὶ τὴν οὐράνιον τῆς ἐπιγείου ἀμειψαμένου ζωήν· αὐτὸς ἅμα μὲν τὴν τῆς ἐκκλησίας παρεδρίαν ἀποδιδράσκων, ἅμα δὲ καὶ τοῦ καλοῦ τῆς ἡσυχίας ἔρωτος ὑπομιμνησκόμενος, εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ πάλιν ἐπανέστρεφε μονήν. ψυχὴ γὰρ πᾶσα θεία καὶ θεοφιλὴς, ἐν ᾧ ποτε τόπῳ τῷ Θεῷ εὐαρεστήσασα ἐν μεθέξει τοῦ θείου κατέστη φωτὸς, εἴ ποτε τοῦ τοιούτου τόπου μεταμαστεύσασα εἰς μνήμην τῶν δι᾽ ἐκεῖνον ἔλθοι καλῶν, ἀνακαίεται τῷ φίλτρῳ καὶ ἀναστρέφειν πάλιν ἡδέως ἐφίεται πρὸς αὐτόν. ἀλλὰ τίς τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἐκείνῳ μοναχῶν τὴν τῆς ψυχῆς εὐφροσύνην ἐκφράσοι καὶ ἀγαλλίασιν; ἑορτὴν γὰρ ἑορτῶν, καὶ πανήγυριν τῶν (ὡς εἰπεῖν) πανηγύρεων τὴν τοῦ παμμάκαρος ἐπάνοδον ἐποιήσαντο.

ιζ'. Περὶ τῆς εἰς μοναστήριον αὐτοῦ πάλιν ἀφίξεως.

Πα

κ'. Περὶ τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας Φλαβιανοῦ, ὡς τῇ τοῦ ἀγγέλου προστάξει παρεγένετο πρὸς τὸν ἅγιον.

Πῶς δὲ τὴν ἐκεῖθεν πάλιν ἄναρσιν, καὶ τίς ὁ τρόπος τῆς αὐτοῦ αὐτόθεν ἀπολυμασίσεως, ἔνθεν ἐρῶ. Ἄρτι γὰρ Φλαβιανοῦ τοῦ μεγάλου τὸν θεῖον διαδεξαμένου Μελέτιον, καὶ τὸν θρόνον τῆς ἐκκλησίας Ἀντιοχέων διέποντος, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου τοὺς ἑωθινοὺς ὕμνους ἀναπέμποντι αὐτῷ παραστάς, αὐτίκα νεὼ εἰς τὸ μοναστήριον ἀπελθεῖν, ἔνθα ἦν ὁ Ἰωάννης, σαφῶς ἐχρημάτιζε, καὶ τοῦτον ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ἀγαγεῖν, καὶ ἱερέα τελειῶσαι, ὡς σκεῦος ἐσόμενον ἐκλογῆς, καὶ ὡς μέλλοντα κατὰ Παῦλον τὸν μέγαν ταῖς ἱεραῖς τῶν γραφῶν ἐξηγήσεσι τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης διαλαβεῖν. Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ὥραν καὶ τῷ Ἰωάννῃ ὁ αὐτὸς ἱερὸς ἄγγελος ἐν ὑπερφυεστάτῳ φωτὶ καὶ δόξῃ προσεντυχομένῳ ἐμφανισθεὶς ἀδιστάκτως Φλαβιανῷ τῷ ἐπισκόπῳ ἕπεσθαι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν παρεκελεύετο, καὶ τὴν τῆς πρεσβυτέρου χειροτονίας καταδέχεσθαι μηδὲν ὑπερθέμενον. Τοῦ δὲ μεγάλου πρὸς τὴν τοιαύτην εὐλαβουμένου διάταξιν, φησὶ πρὸς αὐτὸν ἐντρεπτικώτερον ὁ φανείς· ὅτι ἃ ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος βεβούλευται, οὐδείς ἐστιν ὁ διασκεδάσαι ἢ τὴν βουλὴν μεταποιῆσαι δυνάμενος, ὥσπερ οὐδὲ Μωϋσῆς τὸ παλαιὸν ἐκεῖνος, ἡνίκα τὴν τοῦ διαπόντου ἐπιταγὴν διεκρούετο. Οὕτω χρηματισθεὶς ὁ μακάριος, τῷ ἀγγελικῷ καὶ θείῳ ὑπείξας κελεύσματι, προσκαλεῖται μὲν αὐτίκα τοὺς ἀδελφούς, καὶ ἀπαγγέλλει τὴν δηλωθεῖσαν αὐτῷ διάστασιν ἀπ' αὐτῶν· καὶ ὡς μετὰ μικρὸν καὶ Φλαβιανὸς αὐτὸς ἥξει τοῦτον ἀναληψόμενος. Λύπης δὲ πολλῆς καὶ ἀθυμίας ἐπὶ τῷ χωρισμῷ πληρουμένους ἑωρακώς, παρακλητικοῖς λόγοις τούτους παραμυθησάμενος, ἐκλέγεται μὲν ἀπ' αὐτῶν δύο τοὺς προφέρτους καὶ εὐλαβεστέρους, οὓς καὶ πάσης ἡγεῖσθαι τῆς ἀδελφότητος ἔν τε βίῳ καὶ λόγῳ καὶ πάσῃ πνευματικῇ παιδεύσει κατέστησεν. Ἐν ὅσῳ δὲ πρὸς τὴν τῶν ἀδελφῶν καθίστη τούτους ἡγεμονίαν, ἰδοὺ καὶ Φλαβιανὸς αὐτὸς παραγίνεται, καὶ μετὰ πολλῆς παρρησίας τῷ μακαρίῳ συντετυχηκώς, ἐκ πολλοῦ μέν, ἔφη, τῆς σῆς ἀπολαῦσαι θέας καὶ ὁμιλίας ἐφρόντιζον, ὦ τιμιώτατε πάντων ἀνδρῶν καὶ σοφώτατε· ἐκωλυόμην δὲ ἄχρι τοῦ νῦν, ἐκκλησιαστικοῖς περιεργόμενος πράγμασι· νῦν οὖν ἄνωθεν θείῳ προστάγματι κελευσθείς, καὶ ἀγγέλου φωνῇ διαναστὰς πρὸς τὴν ἁγιότητα παραγενόμενος τὴν σήν. Ἧκε τοιγαροῦν σὺν ἡμῖν πρὸς τὴν κοινὴν μητέρα πάντων ἡμῶν ἐκκλησίαν, καὶ τὰ τροφεῖα ταύτῃ, καθὸ θέμις, ἀπόδος, καὶ τοῖς καρποῖς τῶν σῶν πόνων δεξιωσάμενος τὰς αὔλακας αὐτῆς μέθυσον, καὶ τὰ γεννήματα αὐτῆς πλήθυνον, ἵνα ταῖς ἡδυτάταις τῶν σῶν λογίων σταγόσιν ἀνατέλλουσα εὐφρανθῇ. Πρὸς ταῦτα τοίνυν ἀντιτείνειν οὐκ ἔχων ὁ πρᾶος καὶ πανόσιος, ἠξίου τὸν ἀρχιερέα, καὶ ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἱερὰν ἐπιτελέσαι λειτουργίαν ἐν τῇ μονῇ, καὶ πᾶσι τῶν μυστηρίων τῶν ζωοποιῶν μεταδοῦναι, τούς τε τὴν ἡγεμονίαν τῶν ἀδελφῶν διαδεξαμένους ὑπ' αὐτοῦ εὐλογηθῆναι· καὶ μετὰ ταῦτα, εἶπε, τῷ Θεῷ φίλον, ἑτοίμως ἔχειν ἕπεσθαι καὶ αὐτόν. Τούτων οὕτω γινομένων, καὶ αὐτοῦ τῇ ἑξῆς ἅμα τῷ ἱεράρχῃ ἐξιέναι μέλλοντος, ἦν ὁρᾶν ὥσπερ ἑνὸς σώματος εἰς δύο τεμνομένου, οὕτω τοῖς μοναχοῖς κατώδυνον τότε τὴν Ἰωάννου ἀπ' αὐτῶν γινομένην διάστασιν. Οἱ μὲν οὖν αὐτῶν δάκρυσι καταρραινόμενοι καὶ θρήνοις κατολοφυρόμενοι καὶ βοαῖς, οὐ σώματος μετάστασιν, ἀλλ' ἰδίαν ψυχῆς νέκρωσιν, τὴν ἐκείνου μετανάστασιν ἐλογίζοντο· οἱ δὲ καὶ ἐνέκειντο τολμηρότερον μὴ ἀφίστασθαι τὸ παράπαν αὐτοῦ, μήτε μὴν ἐᾶν ἀναχωρεῖν τῆς μονῆς. Τίς γὰρ ἡμῖν, ἔλεγον, οἰκοδομὴ ψυχῆς, ἢ παράκλησις τῆς τούτου θεολογίας ἐστερημένοις καὶ διδαχῆς; Μόλις οὖν πλείσταις μὲν τοῦ μεγάλου ὑποθήκαις καὶ παραινέσεσι, σφοδραῖς δὲ τοῦ ἀρχιερέως Φλαβιανοῦ ἐπιτιμήσεσιν εἴξαντες, οἱ μὲν πρὸς τὴν ἰδίαν ἐν λύπῃ μονήν, Φλαβιανὸς δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἅμα τῷ μεγάλῳ πρὸς τὴν τῶν Ἀντιοχέων μεγάλην ἐκκλησίαν χαίροντες ᾔεσαν.

κα'. Περὶ τῆς εἰς πρεσβύτερον χειροτονίας αὐτοῦ. καὶ ὡς τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐν εἴδει περιστερᾶς ἱπτάμενον ἐπὶ τὴν τιμίαν αὐτοῦ ἔστη καρηνῷ.

Πᾶς οὖν ὁ δῆμος καὶ πᾶσα ἡλικία καὶ τύχη τὴν Ἰωάννου παρουσίαν ἀκούοντες, εἰς τὴν αὐτοῦ ὑπάντησιν ἔτρεχον, τῆς παρ' αὐτοῦ εὐλογίας τυχεῖν ἐφιέμενοι, ἢ καὶ μόνης ἀξιωθῆναι τῆς ὄψεως, ὡς τι μέγα πεμπούσης ὄφελος καὶ αὐτῆς. Καὶ οὐδὲν ἧττον ἐπ' αὐτῷ πᾶς ὁ τῶν

Ἀντιοχέων ἐκεῖ ποτὲ συνέρρει λαός, ἢ ἐπὶ τὸν ὁμώνυμον τούτου, μᾶλλον δὲ συνώνυμον Βαπτιστὴν πᾶς ὁ Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην τὸ πρότερον. ἐπεὶ δὲ ἡ τῆς τοῦ πρεσβυτερείου χειροτονίας κυρία παρῆν, καὶ πᾶσα μὲν ἡ ἱερὰ τῶν πιστῶν συνεληλύθει ὁμήγυρις, πᾶσα δὲ τῶν ἱερωμένων ἡ θεόλεκτος περὶ τὸ ἱερατεῖον συνδεδραμήκει πληθύς, ἐστενοχωρεῖτο δὲ ὁ ναὸς ὅλος, οὐκ ὄντος τόπου τῷ συνεισδραμόντι λαῷ καθέδρας ἢ στάσεως. οὕτως ὁ τέλειος τοῦ ὑπερτελείου Θεοῦ θεράπων, τῆς ὑπερφυοῦς ἐπιτερπὴς καὶ ἐπιπόθητος ἦν, κατὰ τὰ μέτρα δοκιμασίας τῆς κατ' αὐτὸν τελειότητος. ἐπεὶ δὲ τῷ θυσιαστηρίῳ προσηγγίκει, καὶ (ὡς θέμις) ὑπέκλινε τῷ ἱεράρχῃ τὴν κεφαλήν, ὢ τῶν θαυμασίων τὸ ξένον τοῦ θαύματος· περιστερὰ λευκὴ ἀγλαομορφίᾳ καὶ περικαλλὴς ἐκ τοῦ ἀφανοῦς, πάντων ὁρώντων, ἐπὶ τὴν τοῦ χειροθετουμένου κατέπτη κεφαλήν, οἷόν τι καὶ περὶ τὸν πάντων δεσπότην ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζόμενον γέγονεν, ἐμφαίνουσα δηλαδὴ τὸ περιττὸν τῆς ἀρετῆς τοῦ τρισμάκαρος. ἅμα δὲ τῷ τέλει τῆς ἐπὶ τὴν ἱερὰν ἐκείνην κεφαλὴν εὐχῆς, ἦν πάλιν τὸ φαινόμενον ἀφανές. τοῦτο δὲ τὸ παράδοξον αὐτός τε ὁ ἱεράρχης καὶ οἱ συμπαρόντες ἅπαντες θεασάμενοι κατεπλάγησαν, καὶ φόβῳ ἐδόξασαν εὐχαρίστως τὸν Κύριον. τοῦτο οὐ κατὰ τὴν πόλιν μόνον, καὶ τὰ ταύτης περίχωρα, ἀλλ' ἤδη καὶ κατὰ τὴν Συρίαν ἐφημίσθη ἅπασαν, ὡς πάντας ἐξίστασθαι καὶ διαπορεῖσθαι, τίς ἄρα ὁ τοιοῦτος ἔσται, ὅτι περ οὕτως ἐναργῶς ἐκ προοιμίων ἡ δόξα Κυρίου ἐν αὐτῷ πεφανέρωται.

κβʹ. Περὶ τῆς ἐπ' ἐκκλησίᾳ συνεχοῦς καὶ ἀμιμήτου διδασκαλίας καὶ αὐτοσχεδίου καὶ μελιρρύτου δημηγορίας αὐτοῦ.

Ἐντεῦθεν ἦν καθορᾶν τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν ἐν ἐξόδοις ὑμνουμένην καὶ παρρησίαν ἄγουσαν ἐν πλατείαις· ἐντεῦθεν ποταμοὶ ὕδατος ζῶντος τῆς αὐτοῦ κοιλίας ἐξαπορρέοντες, πᾶσαν ψυχὴν λόγῳ Κυρίου διψῶσαν ὁσημέραι κατήρδευον. κατά τε γὰρ τὰς ἑωθινὰς καὶ ἑσπερινὰς ὑμνολογίας, καὶ κατὰ πᾶσαν ἱερὰν σύναξιν καὶ ἡμέραν εὔσημον καὶ ἑόρτιον, ποτὲ μὲν τοῖς ἤδη αὐτῷ προπαρατεταγμένοις συντάγμασιν, ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος προεστώς, τὸν συνηγμένον λαὸν κατεφώτιζε, ποτὲ δὲ τοῖς νεωστὶ συντεθεῖσιν αὐτῷ, ὧν εἰσι τά τε πρὸς Ἰουδαίους, καὶ τὰ περὶ τῶν ἀνδριάντων, ἥ τε τοῦ θείου εὐαγγελίου, καὶ δὴ καὶ τοῦ μεγαλοφωνοτάτου τῶν προφητῶν Ἠσαΐου ἐξήγησις, καὶ ὅσα γραφικῶν ἔχει λέξεων δήλωσιν, ὅσα τε περὶ μετανοίας καὶ ἀρετῆς ποικίλης, οὐ κατὰ πάρεργον αὐτῷ διεσπούδασται. ἔστι δὲ ὅτε καὶ αὐτοσχεδίως ἐκ τῶν παρεμπιπτόντων κατὰ καιρὸν πραγμάτων ἀφορμῆς δραττόμενος ὁ θαυμασιώτατος, θεοσοφίας ἐξέχεε τῷ λαῷ ποταμούς. ὅτι δὴ καὶ ὑψηγόρῳ τῇ τοῦ λόγου συντάξει, καὶ περιοδικωτέρᾳ καὶ συνεστραμμένῃ τῇ φράσει τοῦ σοφοῦ διδασκάλου κεχρημένου, γυνή τις ἐκ τοῦ ὄχλου ἀποτολμήσασα, καὶ τὴν φωνὴν ἐπάρασα, ὡς ἀνωφελῆ τὸν λόγον κατὰ τὸ πᾶν, τῷ μὴ δύνασθαι τὴν τῶν πολλῶν ἀκοὴν τὰ ὑπ' αὐτοῦ συνιέναι λεγόμενα. ὅθεν ἔκτοτε τὰς ὁμιλίας ἐπὶ τὸ σαφέστερον αὐτοῖς διετίθετο. οὕτως οὖν τοῦ πανσόφου τοῖς διὰ πνεύματος αὐτῷ ἀναγεννηθεῖσι τέκνοις τὴν κατάλληλον τροφὴν πατρικῶς παρασκευάζοντος, καὶ ῥήμασι ζωῆς συνεχῶς αὐτοὺς διατρέφοντος, ποτίμοις δὲ καὶ θείοις ποτίζοντος νάμασιν, ὅσοι φιλομαθεῖς καὶ φιλόσοφοι γραμματεῖς, τὰς ἐκείνου φωνὰς ἀπὸ τοῦ ἱερολόγου στόματος ἀφαρπάζοντες, καὶ ταύτας εἴ τι ἀγοραῖς, εἴ τι συλλόγοις καὶ εὐαγέσιν οἴκοις, καὶ κοινῇ, καὶ ἰδίᾳ καὶ παντὶ καὶ πᾶσι καιροῖς ὑπαναγινώσκοντες, καὶ τῷ μεγαλείῳ καὶ εὐρύθμῳ τῆς ἐξηγήσεως ἡδυνόντες τε ἅμα καὶ ἡδίους γινόμενοι, καὶ τῷ ἀληθεῖ καὶ πιστῷ τῶν δογμάτων τὸν ἐντὸς ἄνθρωπον βεβαιούμενοι, μεγάλαις μὲν φωναῖς τὸν Κύριον ἐμεγάλυνον· μεγάλαις δὲ εὐφημίαις καὶ κρότοις τὸν Ἰωάννην ἐπαίροντες, οἱ μὲν Θεοῦ, οἱ δὲ Χριστοῦ στόμα ἔφασκον αὐτόν· ἄλλοι δὲ διὰ τὸ τοῦ λόγου ἀξιωματικὸν καὶ λαμπρόν, Χρυσόστομον τοῦτον ὠνόμαζον. Φλαβιανοῦ δὲ μετὰ ταῦτα προέδρου τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας, καὶ ἑαυτοῦ διάδοχον τοῦτον καταλιμπάνειν θελομένου, καὶ τοῦτο τὴν ἐκκλησιαστικὴν τὴν οἰκονομίαν πραγμάτων ἐγχειρίσαι αὐτῷ διὰ σπουδῆς ποιουμένου, αὐτὸς τῶν ἀνθρωπίνων ὀχλήσεων καὶ φροντίδων παντάπασιν ἀπολυόμενος, καὶ τὸν νοῦν ἀθόλωτον τῇ τοῦ Θεοῦ θεωρίᾳ διατηρεῖν ἐθέλων αἰεί, τὴν μὲν τοιαύτην διακονίαν ἀπεσείσατο· μόνῃ δὲ τῇ τοῦ πνεύματος διδασκαλίᾳ, καὶ τῇ ἐνδοξολογίᾳ καὶ τῇ προσευχῇ, καὶ δὴ καὶ τῇ τῶν ἀσθενούντων χρῄζων ἐπισκέψει, τήν τε ψυχὴν ἐλαμπρύνετο, καὶ τοὺς νοσοῦντας δι' ἐπικλήσεως ἐθεράπευε τοῦ Χριστοῦ, καὶ πλεῖστα σημεῖα δι' αὐτοῦ κατειργάζετο· ὧν καὶ αὐτῶν ἐν μέρει ἐπιμνησθῆναι οὐκ ἄκαιρον, οἶμαι, νομισθήσεται, οὐδὲ περιττόν.

κγ'. Περὶ τοῦ τελευτῶντος υἱοῦ τῆς Εὐκλίας.

Γυναικὶ γάρ τινι τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ περιφανῶν (Εὐκλία ταύτῃ τὸ ὄνομα) υἱὸς ἀγαπητὸς ἦν. οὗτος πυρετῷ χαλεπωτάτῳ βληθεὶς, ἐκινδύνευε τελευτᾶν. ἡ οὖν μήτηρ αὐτοῦ τῷ θείῳ διδασκάλῳ προσαπαντῶσα, κατὰ τὴν Χαναναίαν τὴν ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς δαιμονιώσης τὸν Ἰησοῦν δυσωποῦσαν, ἐλεηθῆναι αὐτῆς τὸν υἱὸν καθικέτευεν. ὁ οὖν ἀγαθὸς καὶ πάνσοφος ἰατρὸς, ὁ ψυχὰς μᾶλλον εἰδὼς κατὰ τὸν αὐτοῦ Χριστὸν καὶ Θεὸν θεραπεύειν, ἢ σώματα, τῷ ἐνόντι αὐτῷ διδασκαλικῷ χαρίσματί φησι πρὸς αὐτήν· αἱ τῶν τικόντων ὑμῶν, ὦ γύναι, σοῦ τε καὶ τοῦ σοῦ ἀνδρὸς ἀνομίαι, τῶν τε ἄλλων ὑμῶν τεσσάρων υἱῶν ἤδη τετελευτηκότων αἰτίαι καθεστήκασι, καὶ αὐτοῦ δὲ τούτου πέμπτου ὑμῶν παρεστῶτος γενήσονται, εἰ μὴ μετανοίᾳ μεμεριμνημένῃ τῇ καθαρᾷ τὸ θεῖον ἐξιλεώσοισθε. τούτων ἡ γυνὴ τῶν διδασκαλικῶν λόγων ἐπακούσασα, μετ' ἐκπλήξεώς τε καὶ δακρύων θερμῶν τῶν τοῦ μακαρίου ἐπιλαβομένη ποδῶν, ἐλεηθῆναι μόνον τὸν υἱὸν παρεκάλει, καὶ γνησίως τοῦ λοιποῦ μετανοεῖν ἅμα αὐτῷ ἀνδρὶ ἐπηγγέλλετο. ἐπὶ τούτοις οὖν σπλαγχνισθεὶς ὁ μακάριος, ὕδωρ λαβὼν, καὶ τοῦτο ἐπὶ τῷ τῆς τριάδος σφραγίσας ὀνόματι, καὶ τοῦτο τοῦ πυρέττοντος καταχέας ἀπέδωκεν αὐτὸν τοῖς γεννήτορσιν ὑγιῆ. αὐτοὶ δὲ ἀνθρώπινόν τι παθόντες, ὡς ἔοικεν, ἀμοιβῆς χάριν τῆς ἐπὶ τῷ υἱῷ θεραπείας, πλείστῃ χρυσίου ποσότητι ἐπειρῶντο δεξιοῦσθαι τὸν ὅσιον· ὃς δεινόν τι καὶ ἐμβριθὲς αὐτοῖς ἐνιδὼν, ἵνα τί τοσοῦτον, ἔφη, ἀνοηταίνετε, ὡς νομίζειν τὴν τοῦ Θεοῦ μεγαλοδωρεὰν μικροῖς τισι καὶ εὐτελέσι δώροις πιπράσκεσθαι; ἀναξιοπαθεῖ γὰρ καὶ δυσχεραίνει οἶδε τὸ θεῖον, ἴσα τοῖς χαμαιερχομένοις πράγμασι ἐξωνούμενον. ἀλλ' εἴπερ τῆς θείας μεγαλοδωρεᾶς εἰλήφατε τὴν αἴσθησιν, εἰλικρινῆ μετάνοιαν ἐπιδείξασθε, καὶ πάσῃ προθυμίᾳ δοξάσαι Θεὸν, τοῖς ὑμετέροις ἀγωνίσασθε μέλεσιν. οὕτω γὰρ καὶ σωματικῆς ὑγιείας καὶ ψυχικῆς σωτηρίας ἀξιωθήσεσθε. εἶεν δὴ τοῦτο τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ θαυμάτων, καὶ πρῶτον ἔστω τῷ λόγῳ· ἕτερον δὲ πολλῷ τούτου θαυμασιώτερον, καὶ τῆς ἐν ἐκείνῳ καὶ χάριτος καὶ δυνάμεως ἄξιον.

κδ'. Περὶ τῆς τοῦ ἐπάρχου γυναικὸς, τῆς χρονίῳ τῷ δυσεντερικῷ νοσήματι κατακειμένης.

Κατὰ γὰρ τοὺς καιροὺς ἐκείνους ὁ τῆς Ἀντιοχείας ἄρχων, τὰ τοῦ δυσσεβοῦς Μαρκίωνος νοσῶν, καὶ τοῖς αὐτοῦ ὁμόφροσι συνηγορῶν τε καὶ προϊστάμενος, πλείστην ὅτι τὴν βλάβην τῷ ὀρθοδόξῳ τῶν Ἀντιοχέων ἐνεποίει λαῷ, τῶν πολλῶν τῷ ἐκείνου συμπαραπλεόντων θελήματι. φιλεῖ γὰρ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τῷ ἄρχοντι συνέπεσθαι τὸ ἀρχόμενον, οὗ τε καὶ ὡς ἑτέρως αἱρουμένῳ φρονεῖ. τούτου τὴν σύμβιον δικαίαις τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ κρίσεσι καὶ προνοίαις δυσεντερικῷ νοσήματι περιπεσοῦσαν καὶ ὀδυνωμένην σφοδρῶς πᾶσα μὲν ἰατρικὴ χεὶρ, πᾶσα δὲ ἰατρεία ἐπικουφίσαι τι μικρὸν τῆς ὀδύνης οὐκ ἴσχυσεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν Μαρκιωνιστῶν ἅπασα συμμορία ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος εἰσκαλουμένη, καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἐπὶ πολὺ ταῖς προσευχαῖς διαπονουμένη, οὐδὲν οὐδ' οὕτως οὐδ' αὐτὴ προσωφέλησε. τί γὰρ ἂν καὶ γένοιτό ποτε παρὰ δυσσεβῶν ἀνθρώπων λυσιτελὲς, ἢ ὠφέλιμον; ὡς οὖν εἶδον ἀνιοῦσαν μοχθοῦντες, τῆς ἐκείνων μὲν καταγνόντες ἀσθενείας, τὴν Ἰωάννου δὲ θαυματουργικὴν χάριν καὶ δύναμιν ἐπὶ νοῦν εἰληφότες (οἶδε γὰρ βαρεῖα νόσος καὶ συμφορὰ πολλάκις καὶ διεστραμμένους εὐθύνειν, καὶ δυνάστας ὑψηλόφρονας ταπεινοῦν) εὐθὺς ἀναστάντες, αὐτός τε ὁ τῆς πόλεως ἄρχων, καὶ ἡ τούτου ἐπὶ κλίνης ἀνακειμένη σύμβιος, οὐκ ὀλίγον τε πλῆθος τῆς πόλεως προπέμποντες ἅμα καὶ διαβαστάζοντες, πρὸ τῶν τῆς ἐκκλησίας ἔστησαν θυρῶν, ἀξιοῦντες θεάσασθαι τὸν μακάριον. ἐξίασιν οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅ τε ἱεράρχης Φλαβιανὸς, καὶ ὁ ἱερὸς Ἰωάννης, οὐκ ἀξίους κρίναντες τῆς ἐπὶ τὸν ναὸν εἰσόδου τούτους τυχεῖν, αἱρετικοὺς εἰς ἔτι τυγχάνοντας. γνοὺς δὲ τῷ πνεύματι τὰ κατ' αὐτοὺς ὁ δίκαιος τοῦ Θεοῦ ἱερὸς Ἰωάννης, ἵνα τί, ἔφη, τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ προσηγγίκατε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπειράσοντες, οἱ τὸν Χριστὸν μὲν ἀτιμοῦντες καὶ τὴν αὐτοῦ μυσαττόμενοι διδαχήν, Μαρκίωνα δὲ τιμῶντες τὸν ἀσεβῆ, οἱ καὶ τοὺς ἐκείνου θεραπευτὰς εἰς τὴν ἑαυτῶν οἰκίαν εἰσαγαγόντες, τὴν παρ' αὐτῶν ἐπικαλεῖσθε ἀντίληψιν; ἄπιτε τοίνυν πρὸς αὐτοὺς πάλιν, κἀκεῖνοι ὑμᾶς ἰασάτωσαν. οἱ δὲ ἀποκριθέντες, γυναικῇ ἔφησαν κρατούμενοι πλάνῃ, συνηθείᾳ προσληφθείσῃ πονηρᾷ ἄχρι τῆς δεῦρο κατεδουλούμεθα· νῦν δὲ ἀξιοῦμεν δι' ὑμῶν ἐλεηθῆναι καὶ συγγνώμης τυχεῖν, καὶ ὑπισχνούμεθα ἐνώπιον Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων μηκέτι τῆς κατὰ τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν κοινωνίας ἡμᾶς ἀποστῆναι, ἢ τοῖς ἑτεροδόξοις ποτὲ προσελθεῖν. τούτοις τοῖς ῥήμασιν ὁ μέγας δυσωπηθεὶς ἠξίου τὸν ἱεράρχην Φλαβιανὸν ὑπὲρ τῆς καταπονουμένης προσεύξασθαι. αὐτοῦ δὲ τὸν ἱερέα εἰς τοῦτο μᾶλλον προτρεπομένου (ἤδη καὶ γὰρ ὡς ἑνὶ ἑκάστῳ κατὰ τὸ μέτρον τῆς τοῦ Χριστοῦ δωρεᾶς ἡ χάρις ἐπιβραβεύεται) αὐτὸς λοιπὸν ὕδωρ προσενεχθῆναι προστάξας, καὶ τοῦτο σφραγίσαι τὸν ἱεράρχην ἀξιώσας Φλαβιανόν, ἐν τῷ ὀνόματι, ἔφη, τοῦ Κυρίου κατάχεαι τοῦτο τῆς γυναικός. τούτου δὲ γενομένου, παραχρῆμα ἐπὶ τῶν ἑαυτῆς ἀναστᾶσα πόδας ἡ γυνή, ἔστη ὑγιὴς ὅλη καὶ τὴν ἰσχὺν ἐρρωμένη. ἅμα δὲ τῷ ἀνδρὶ καὶ τῷ συνιόντι πλήθει ἐπάρασα φωνὴν ἐδόξασαν εὐχαρίστως τὸν Κύριον. συμβουλῆς δὲ ἐφ' ἱκανὸν καὶ τῆς προσηκούσης νουθεσίας καὶ παραινέσεως παρὰ τοῦ θεοσόφου ἀξιωθέντες, οὕτω χαίροντες εἰς τὰ οἰκεῖα ὑπέστρεφον, πολλὰ μὲν χρήματα τοῖς ἐν χρείᾳ διανειμάμενοι, καὶ δὴ καὶ τριάκοντα λίτρας χρυσίου τῷ ξενοδοχείῳ εἰς ἀποτροφὴν ξένων καὶ πτωχῶν καὶ ἀρρώστων συμπαρασχόμενοι. ἔκτοτε δὲ τῆς τῶν Μαρκιωνιστῶν φιλίας καὶ κοινωνίας ἀποχωρισθέντες παντάπασι, τῇ τοῦ Θεοῦ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ ἐσχόλαζον· οὓς πλεῖστα ἐκπειράσαντες οἱ δυσώνυμοι ἐπαναγαγέσθαι αὖθις πρὸς ἑαυτούς, ἐπεὶ τέλεον ἀπερραπίσθησαν, καὶ τῆς αὐτῶν προσδοκίας οἱ δείλαιοι ἐξεκρούσθησαν, μάγον λοιπὸν τὸν Ἰωάννην ἀπεκάλουν, ἄλλα τε πλεῖστα κατὰ τὴν πόλιν περιϊόντες ἐδυσφήμουν οἱ ἐναγεῖς, οἷς τοσοῦτον ἐκεῖνος ἐπεῖχε τοῦ δυσχεραίνειν, ὅτι καὶ μᾶλλον αὐτῶν κατὰ Χριστὸν ὑπερηύχετο.

κε'.
Περὶ τῆς κατὰ τῶν Μαρκιωνιστῶν προοπτικῆς προρρήσεως.

Ἐκεῖνο μέντοι τὸ τοῦ Ἰωνᾶ εὐκαίρως καὶ αὐτὸς πρὸς αὐτοὺς ἀνακέκραγεν· ἔτι ὀλίγαι ἡμέραι, καὶ Μαρκιωνισταὶ ἄρδην καταστραφήσονται. οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ σεισμὸς μέγας τὴν Ἀντιόχου καταλαβών, καὶ τὰ τῶν Μαρκιωνιστῶν ἐκ βάθρων ἀνασείσας καὶ ἐπικαταρράξας εὐκτήρια, τὸ προστυχὸν ἅπαν πλῆθος τῶν αἱρετικῶν συγκατέπνιξεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἰκίαι αὐτοῖς πλείους ἐπικατασεισθεῖσαι, ἀμυθήτους πανωλεθρίας ἐπήγαγον, τάφοι μᾶλλον τοῖς ἐνοικοῦσιν, ἢ κατοικίαι γενόμεναι. οὐδεὶς μέντοι τῶν εὐσεβῶν (ὃ καὶ παράδοξον) τοῖς ἀσεβέσι συμπαραπώλετο. τοῦτο καὶ τοὺς εὐσεβοῦντας αὐτοὺς τῇ εὐσεβείᾳ μᾶλλον ἐπησφαλίσατο, καὶ τοὺς ἀσεβοῦντας σωφρονίσαι οὐ μικρῶς διωρθώσατο. τὴν γὰρ ἐν τῷ Ἰωάννῃ προγνωστικὴν χάριν, καὶ τὴν εἰς Θεὸν αὐτοῦ παρρησίαν ὑπερθαυμάζοντες, τὸ ψεῦδος μὲν τῆς ἐναγεστάτης αἱρέσεως ἀπεκήρυττον, τῇ δὲ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ τοῦ ἀληθινοῦ διδασκάλου ὅσαι ἡμέραι προστρέχοντες, προσετίθεντο, ὡς τὸν μακάριον χαίρειν Φλαβιανὸν ὁρῶντα τὴν διὰ τοῦ τρισμάκαρος τοσαύτην τῇ ἐκκλησίᾳ καθ' ἑκάστην γινομένην ἐπίδοσιν.

κϛ'.
Περὶ τῶν κατὰ τὰ περίχωρα θαυμάτων.

Καὶ γὰρ ἦν ἰδεῖν κατὰ τὴν ἅπασαν χώραν τῆς Ἀντιόχου, ναοὺς μὲν καθαιρουμένους εἰδωλικούς, καὶ δαίμονας ἀπελαυνομένους, εὐκτηρίους δὲ οἴκους ἀνεγειρομένους, καὶ ἀπὸ τῆς πλάνης ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν ἐπαναγομένας ψυχάς.

κζ'.
Περὶ τῶν κατὰ τὸ ὄρος Ἀμανοῦ λεγομένων θαυμάτων καὶ κατορθωμάτων.

Τί δ' ἄν τις εἴποι περὶ τῶν κατὰ τὸ Ἀμανὸν ὄρος γεγενημένων θαυμάτων, ὅπου γε καὶ θηρίων αὐτῶν θηριωδεστέρους ὄντας τοὺς ἐκεῖσε κατοικοῦντας Ἕλληνας τῇ τῶν θαυμάτων ἐκπλαγέντας μεγαλειότητι εἰς τοσαύτην ἐλθεῖν ἀθρόαν μεταβολήν, καὶ τοσαύτην ἀναδέξασθαι πίστιν καὶ ἡμερότητα, ὡς καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἄνδρας ὁμοῦ καὶ γυναῖκας, τοὺς μὲν εἰς τὸν τὴν μοναχῶν μετελθεῖν πολιτείαν, τὰς δὲ τὸν τῆς παρθενίας ἀγγελομίμητον βίον αἱρήσασθαι.

κη'. Περὶ τῆς κατὰ τὸ Κάσιον ὄρος εἰδωλικοῦ ναοῦ καθαιρέσεως.

Τί δὲ πάλιν περὶ τῆς κατὰ τὸ Κάσιον ὄρος εἰδωλικοῦ ναοῦ καθαιρέσεως, ἔνθα τοσαύτη πλάνη τῶν Ἑλλήνων ἦν, ὡς μὴ μόνον τῶν κατ' ἐκεῖνο τὸ ὄρος οἰκούντων, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἐκείνοις πλησιοχώρων ἀνθρώπων πολὺ καὶ ἄφατον πλῆθος ἐκεῖσε προσκείμενον τελεῖσθαι τοῖς δαίμοσι· καὶ πρὸς ταῖς συνεχέσι τῶν ἀλόγων ζώων ζωοθυσίαις, ἔτι καὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων, ὡς εἰπεῖν, ψυχὰς ὑπὸ τῶν δαιμόνων συγκατασφάττεσθαι; ἀλλὰ κἀκεῖσε παραγενόμενος, καὶ τὸν ναὸν δι' ἐπικλήσεως τοῦ Χριστοῦ ἄρδην καταστρεψάμενος, πᾶσάν τε νόσον καὶ μαλακίαν τῶν ἐκεῖσε καμνόντων ἐξιασάμενος, καὶ θεοσόφως μὲν ταῖς αὐτῶν ἀκοαῖς τὸ κήρυγμα ἐνηχήσας, εὐκτηρίους δὲ τούτοις ἀντεγείρας οἴκους, καὶ ἱερατικῷ καταλόγῳ κοσμήσας, λαὸν Κυρίῳ περιούσιον κἀκεῖσε περιεποιήσατο.

κθ'. Ἡ τῆς Ἀφροδίτης εἰδωλείου, καὶ τοῦ Ἀκραβήλου ἱεροῦ καθαίρεσις.

Τὰ δέ γε ἐν τῷ τῆς Ἀφροδίτης ἱερῷ τῷ πρὸς τῇ ἀκρωρείᾳ τῆς Ἀντιόχου διακειμένῳ, καὶ δὴ καὶ τὰ ἐν τῷ τῆς Ἀκραβήλου λεγομένῳ εἰδωλείῳ, τούτῳ κατορθωθέντα οὐκ ἐλάττω τυγχάνει τῶν εἰρημένων. αὐτῶν τε γὰρ τῶν ἀνιέρων ἱερῶν διὰ τῆς αὐτοῦ καθαιρεθέντων ἐντεύξεως, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς οἰκούντων ἀπελαθέντων δαιμόνων, ναοί τε ἀντ' αὐτῶν ἀνηγέρθησαν θεῖοι, καὶ πλῆθος ἐν αὐτοῖς εὐλαβῶν ἀνδρῶν εἰς τὴν δόξαν ἀφιέρωτο τοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς οἰκοδομὴν ἀνθρωπίνων ψυχῶν.

λ'. Περὶ τῶν κατὰ Σελευκείαν αὐτοῦ ἀποστολικῶν κατορθωμάτων.

Περὶ Σελευκείας δὲ τί χρὴ καὶ λέγειν, ἣ μυρίων ἀγαθῶν τοῦ ἀγαθοῦ ποιμένος ἀπώνατο, πολλῶν καὶ αὐτὴ δι' αὐτοῦ ῥυσθεῖσα τῶν χαλεπῶν, πλάνης τε δαιμονίων καὶ ἀφιδρυμάτων εἰδωλικῶν, ἱεροῖς δὲ καὶ θείοις οἴκοις ἐγκομιαθεῖσα καὶ ἀνδρῶν ὀρθοδόξων συστήμασι; ἀλλὰ γὰρ ἔλαθον ἀδυνάτοις ἐπιχειρῶν, τὰ τῷ μεγάλῳ ζηλωτῇ καὶ γῆς ἁπάσης προνοητῇ κατορθωθέντα φιλονεικῶν λόγῳ κατ' εἶδος περιλαβεῖν. ὡς ἂν οὖν μὴ ἀμετρίας ἐγκλήματι ὁ λόγος ὑποκλιθῇ, τἄλλα πάντα τὰ κατὰ τὸν τοῦ πρεσβυτερίου χρόνον, ὡς ἀριθμὸν ὑπερβαίνοντα, παραδραμόντες ἐπὶ τὸν τῆς ἐπισκοπῆς χρόνον τῷ λόγῳ χωρήσομεν.

fr. ἐγκωμ θεῖσα

λα'. Τὸν Ἰωάννην ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μεταπέμπεται, στασιασάντων διὰ τοῦτο τῶν Ἀντιοχέων. α. Τιμ. γ. ζ.

Ἐν τούτοις γὰρ αὐτοῦ διαπρέποντος τοῖς προτερήμασι, μικρὸν τὸ ἐν μέσῳ, Νεκτάριος μὲν ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρόεδρος πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν. εὐθὺς δὲ ὁ τοῦ θρόνου ἄξιος μετ' ἐκεῖνον ἐπεζητεῖτο. ἄλλων οὖν ἄλλους (ὡς ἔθος ἐν τοῖς τοιούτοις γίνεσθαι) προχειριζόντων, καὶ ὧν μὲν χρυσίῳ, ὧν δὲ δυναστείᾳ τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐξωνουμένων ἀξίωμα, τινῶν δὲ καὶ τῇ προσούσῃ σοφίᾳ καὶ τῇ τῶν λόγων εὐρροίᾳ καὶ στωμυλίᾳ προκεκρίσθαι διὰ σπουδῆς τιθεμένων, ἐπείπερ ἔδει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκνικῆσαι, καὶ τὸν εἰς αὐτὸ τοῦτο προωρισμένον προχειρίζειν καὶ καθιστᾶν, ἔδει δὲ τὸν τοιοῦτον καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν κατὰ τὸν ἀπόστολον· φήμη τις ἀγαθὴ τὰς ἁπάντων ἀκοὰς καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Ἀρκαδίου περικαταλαβοῦσα, οἷά τις πυρσὸς ἐκ μικροῦ σπινθῆρος τὸ τηνικαῦτα μᾶλλον ἀνήπτετο. οἶδε γὰρ ἡ πρόνοια πόρρωθεν τὰς ἀφορμὰς τῶν μεγάλων πραγμάτων προκαταβάλλεσθαι. ἀλλὰ καὶ Εὐτρόπιος ὁ τοῦ βασιλέως ἀρχιευνοῦχος, πεῖραν ἤδη τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς μάλιστα εἰληφώς, καὶ θεῖά τινα καὶ ὑπερφυῆ τούτῳ προσμαρτυρῶν, ἠρέθιζε μᾶλλον πρὸς φίλτρον ἅπαντας καὶ ζήτησιν. εὐθέως οὖν οἵ τε τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτείας προστατεύοντες ἅμα τῷ αὐτοκράτορι ὁμογνωμονήσαντες, τὸν χρυσοῦν Ἰωάννην ἀρχιερέα τῆς προκαθημένης τῶν πόλεων ἐψηφίζοντο. ἔδοξε τοίνυν κοινῇ τῶν ἁπάντων ψήφῳ γράμματα πρὸς τὸν τῆς Ἀντιοχείας ἱεράρχην Φλαβιανὸν διά τε τῆς ἐκκλησίας προστατευόντων καὶ πιστῶν ἀρχόντων πεμφθῆναι οὕτω διαγορεύοντα. Ἀρκάδιος καὶ Ὀνώριος, νικηταί, τροπαιοῦχοι, πιστοί, βασιλεῖς Ῥωμαίων, τῷ ἀγαπητῷ πατρὶ Φλαβιανῷ ἐπισκόπῳ χαίρειν. Οὐδὲν ἡμῖν οὕτω περισπούδαστον, ὡς ἡ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν φροντίς, καὶ τῆς ἐν Χριστῷ πίστεως ἡ ἀσφαλεστάτη κρηπίς, δι' ἧς αὐτοί τε σωζόμεθα, καὶ δὴ καὶ ὑποτάσσονται ἡμῖν τὰ βαρβάρων ἅπαντα γένη. οὔτε γὰρ ἰδίᾳ χει-

ρῶν

χρῶν ἰσχύι ποιεῖν τι δυνάμεθα, οὔτε δυναστείᾳ ἱππέων καὶ ἁρμάτων πολεμικῶν καὶ στρατοῦ πλήθει διασωζόμεθα, ἀλλ' ἢ τῷ σθένει τοῦ Θεοῦ κραταιούμενοι, τῷ πάντα ἡμῖν τὰ πρὸς λυσιτέλειαν κατορθοῦντι καὶ σοφῶς διεξάγοντι. πάντως δὲ ἀκήκοεν ἡ σὴ πατρικὴ ὁσιότης, ὡς πρὸς ἕτερον βίον μετέστη Νεκτάριος ὁ τῆς ἐνταῦθα Κωνσταντινουπολιτῶν ἁγίας ἐκκλησίας ἐπίσκοπος. καὶ ἐπεὶ μὴ δύναται χηρεύειν ἐπισκόπου, ὡς οἶδε καὶ αὐτὸς, ἅτε μεγίστη οὖσα καὶ βασιλεύουσα, κοινῇ γνώμῃ ἔδοξεν ἡμῖν τε καὶ πᾶσι μεγάλα τινὰ περὶ Ἰωάννου τοῦ αὐτόθι πρεσβυτέρου ἀκούσασιν, ἔντευξιν πρὸς τὴν σὴν ποιήσασθαι ὁσιότητα, ὡς ἂν αὐτὸν ἀποστείλῃς πρὸς ἡμᾶς τάχιστα διὰ τῶν παρ' ἡμῶν ἐκπεμφθέντων σοι εὐλαβεστάτων τε καὶ ἀξιολογωτάτων ἀνδρῶν, καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτην τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν κοσμήσοντα. οὐδὲ γὰρ δίκαιον ὑμᾶς μὲν ἀπολαύειν τῆς τούτου διαπρέποντος θεοπνεύστου σοφίας, ἡμᾶς δὲ ἀμοιρεῖν παντάπασι ταύτης· ἀλλ' ὥσπερ τοῦ ἑνὸς Θεοῦ πάντες ὁμοίως μετέχομεν οἱ τῇ αὐτῇ πίστει τετελειωμένοι, οὕτω καὶ τῆς ἐν τῷ δούλῳ αὐτοῦ δεδομένης διὰ τοῦ Χριστοῦ χάριτος πάντας ἄξιον μεταλαχεῖν, τοὺς ὁμοίᾳ διαθέσει πίστεως ὑποδεχομένους αὐτόν. μὴ οὖν ἀναβάλῃ τοῦ πάντως εἰς πέρας ἄξαι τὴν ἡμετέραν ἀξίωσιν, ἅμα τῷ τὰ παρ' ἡμῶν ἀναγνῶναί σε γράμματα. ἔρρωσο, ἡμῶν τε καὶ τῶν πιστῶν πάντων ὑπερευχόμενος.

Ὡς οὖν ὁ ἀρχιερεὺς τὰ βασιλικὰ ἐδέξατο γράμματα, καὶ τὸν ἐγκείμενον αὐτοῖς διέγνωκε νοῦν, παρ' εὐθὺ τῷ μεγάλῳ ταῦτα ἐπιδείκνυσιν· ὃς ἀναγνοὺς, καὶ τὴν αὐτῶν δύναμιν διαγνοὺς, στενάξας μέγα ἐκ βάθους καρδίας, καὶ ἑαυτὸν ταλανίσας, Τίς εἰμι ὁ τάλας, εἶπεν, ἐγώ; καὶ τίς ἡ ἐμὴ σοφία καὶ ἐπιστήμη καὶ δύναμις, ὥστε πρὸς τοσοῦτον ἔργον διακονίας ἀρκέσαι, καὶ πρὸς ὄγκον βασιλέων καὶ δυναστῶν καὶ λαοῦ τοσούτου καὶ οὕτω ποικίλου μάλιστα καὶ πολυτρόπου προσαντισχεῖν; καὶ ὁ τίμιος ὑπολαβὼν Φλαβιανὸς, Μὴ δυσχέραινε, ἔφη, ἐπὶ τούτοις, ἀδελφέ, μηδὲ τὸ τοῦ πράγματος καταπληττέτω σε μέγεθος. ὅσα γὰρ προέγνω καὶ προώρισεν ἡ βουλὴ τοῦ Θεοῦ, ἀνάγκη ταῦτα τοῖς αὐτῶν πάντως περαιωθῆναι καιροῖς. Οἱ μὲν οὖν ἐπὶ τὸ λαβεῖν τὸν μακάριον ἐκπεμφθέντες, τῆς ἁρμοζούσης ἐτύγχανον δεξιώσεως. ἡ πόλις δὲ, ὡς ᾔσθοντο τῆς κοινῆς ζημίας καὶ συμφορᾶς (ζημίαν γὰρ ἕκαστος καὶ συμφορὰν ἰδίαν τὴν Ἰωάννου ἀφαίρεσιν ἐλογίζοντο) ἐκμαίνεται πᾶσα, καὶ ζήλοις ὑποτύφεται καὶ θυμοῖς, καὶ ἄλλος ἄλλον προτρεπτίζοντες ἄρχοντες, καὶ ἀρχόμενοι, ξένοι τε καὶ αὐτόχθονες, σοφοί τε καὶ ἀμαθεῖς, πλούσιοι ἅμα καὶ πένητες, ὢ τῆς βίας, ἐβόων, ὢ τῆς ἀδικίας καὶ πλεονεξίας κακῆς, ἧς ἡμᾶς ἐπέθετο πλεονεκτήσας ὁ βασιλεύς. ἆρα γὰρ ἐπέλιπεν ἄνθρωπος τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ; ἆρα τοσοῦτον ὑστέρησε ποιμένος ἡ τῶν πόλεων πασῶν βασιλὶς, ὅπου τὸ ἡμέτερον κῦδος ἀπέστειλεν ἀφελεῖν; οὐ τὸν λύχνον ἡμῶν ἁρπάσαι, καὶ τὸ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ἑῷας φῶς ἀποσυλῆσαι, καὶ τὸν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν σοφὸν ἰατρὸν ἀφελέσθαι βεβούλευται; οὐ μὴ γένηται τοῦτο εἰς τὸν αἰῶνα, οὐκ ἀνησόμεθα, οὐ παραχωρήσομεν, ὅ, τι ἂν καὶ ποιεῖν ἐθέλοι βασιλεὺς καθ' ἡμῶν. Οἱ μὲν οὖν ταῦτα, ἄλλοι δὲ ἄλλα τινὰ ἐβόων· πάντες δὲ ὅρκῳ διϊσχυρίζοντο μὴ ἐκδοῦναι τοῖς παραγενομένοις τοῦτον λαβεῖν. βουλομένου δὲ τοῦ ἐπισκόπου πρὸς τοὺς ὄχλους ἀπολογήσασθαι, οὐδὲ πρὸς ὀλίγον αὐτῷ ὑπέσχον τὰ ὦτα. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πολλῷ μᾶλλον κεκινηκότες θάρσει, ὥστε καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ ἐπισκοπείου ἐπιβῦσαι πυλῶν, καὶ βίᾳ τὸν πανόσιον κατασχεῖν, δεδιότες μὴ ἁρπαγεὶς ἐν ἀδήλῳ οἴχοιτο. ὁ τοίνυν ἐπίσκοπος διὰ τῶν ἐν τῇ πόλει προστατευόντων τὸ στασιῶδες τοῦ δήμου καὶ βίαιον καταπραΰνων, ὥστε μηδὲν νεωτερικὸν, μηδὲ ἄτακτον πράττειν ἐπιχειρεῖν, καὶ ἅμα πάντας ὅρκῳ πληροφορῶν, ὡς οὐ προδοθήσεται παρ' αὐτοῦ τοῖς ἀπάγειν αὐτὸν ἀφιγμένοις, μόγις οὕτω μικρὸν κατεσίγασε τοῦ ὄχλου τὴν ταραχήν. πλὴν οὐδ' οὕτω τῆς ἐκκλησίας ἀφίσταντο, ἀλλὰ κυκλοῦντες περιετήρουν αὐτῆς τὰς ἐξόδους, ἐπιζητοῦντες καὶ τὸν μακάριον καθ' ἑκάστην ὁρᾶν. Ταῦτα δὴ πάντα διὰ γραμμάτων καὶ εἶδος ἀνηνέχθη τῷ βασιλεῖ, ὧν εἰς ἐπήκοον πάντων ὑπαναγνωσθέντων, τοῦ Θεοῦ πάντως εἰς τὰς ἁπάντων καρδίας λαλήσαντος ἀγαθά, ἀνάπτεται μὲν ἔτι πολὺ πλέον ὅ τε βασιλεύς, καὶ ἡ σύγκλητος καὶ πᾶσα ἡ πόλις τῷ ἔρωτι τοῦ Ἰωάννου, τὴν τῶν Ἀντιοχέων μάλιστα ὑπὲρ αὐτοῦ ἀκούσαντες ἔνστασιν. ἵνα δὲ μή τις γένηται δι᾽ αὐτὸν ὄλεθρος τῷ τῶν Ἀντιοχέων λαῷ, γράφει τινὰ ἐπιστολὴν περὶ τούτου τῷ τῆς ἐκεῖσε κόμητι μυστικῶς ὁ βασιλεύς· ὃς τὴν βασιλικὴν δεδεγμένος γραφήν, προσκαλεσάμενος ἔξω τῆς πόλεως πλησίον τῆς καλουμένης Ῥωμανησίας τὸν μέγαν Ἰωάννην, ὡς δή τι μέλλων τῶν ἀναγκαίων αὐτῷ προσειπεῖν, εὐθὺς αὐτὸν καὶ μὴ βουλόμενον, πάνυ μὲν οὖν καὶ ἀχθόμενον, ἡμιόνοις ἐπιβιβάσας, τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, ὡς τι θεῖον δώρημα, προσάγει πέμψας.

λβʹ. Περὶ τοῦ τῶν Ἀντιοχέων δι᾽ αὐτὸν ὀδυρμοῦ καὶ ἀπαρακλήτου πένθους.

Οὗ γενομένου, καὶ τῆς φήμης καθ᾽ ὅλης Ἀντιοχέων πόλεως ἐν ὀφθαλμοῦ ῥιπῇ διαφημισθείσης, τίς δ᾽ ἂν λέγοι τὴν ἅπασαν αὐτῶν σύγχυσίν τε καὶ ταραχὴν καὶ τὴν τότε καταδοῦσαν αὐτοὺς βαρυμελῳδίαν τε καὶ θλῖψιν ἀπαρηγόρητον; θυμῷ γὰρ συνάμα καὶ λύπῃ βαρείᾳ βαλλόμενοι τὰς ψυχὰς ἄλλοτε ἄλλοι ἐδείκνυντο, καὶ ἀλλοίας ἄλλοτε ἠφίουν φωνάς. τί γὰρ οὐκ ἔλεγον; τί δὲ οὐκ ἔπραττον, ποτὲ μὲν τῆς ὀργῆς, ποτὲ δὲ τῆς λύπης αὐτῶν καταστρατηγούσης; ταῖς χερσὶ γὰρ πατάσσοντες ἑαυτῶν στήθη τε καὶ πρόσωπα καὶ μηρούς, ὢ τῆς πλάνης, ἔλεγον, ὢ τῆς ἀπάτης, πῶς ἡμεῖς ἀθρόως ἐξηπατήμεθα. πῶς ἄρα καὶ λέληθεν ἡμᾶς ὁ τοῦ βασιλέως καθ᾽ ἡμῶν ἐξαρτυθεὶς δόλος; πῶς δὲ οὐκ εἰς ἡμετέρας ἦλθε τὸ γενόμενον ἀκοάς, ἵν᾽ ὑπὲρ Ἰωάννου μέχρις αἵματος προθύμως ἀντικατέστημεν; θᾶττον γὰρ ἂν τὰς ἡμετέρας προήκαμεν ψυχάς, ἢ τῶν ἡμετέρων ἀπέσπασέ τις τὸν Ἰωάννην χειρῶν. ἀλλ᾽ ὢ τῆς ζημίας, ἀκουέτω καὶ αὐτὸς ἄνωθεν ὁ οὐρανός, ὢ τῆς ἀδικίας, ἧς ἠδικήμεθα ἠδικηκότες οὐδέν. πολλῶν ἄλλων ἐν πείρᾳ κατέστημεν ἀλγεινῶν· ἀλλ᾽ οὐδὲν ἂν τῶν τῇ νῦν παρεικάζεται συμφορᾷ· καὶ ἡγούμεθα τὸ πάλαι τῷ Ἰουδαϊκῷ ἔθνει ἀπειληθὲν δοθῆναι αὐτοῖς λιμόν, οὐ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου, ἐναργῶς τανῦν πεπληρῶσθαι. ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια λέγοντες, ἐπείπερ λοιπὸν ἀνύειν εἶχον οὐδέν, μόλις ποτὲ τῷ πανδαμάτορι χρόνῳ, ὃς πολλάκις οἶδε καὶ τὰ μέγιστα κατευνάζειν τῶν ἀλγεινῶν, καθυφέντες ἡσύχασαν.

λγʹ. Περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς πατριάρχην χειροτονίας αὐτοῦ.

Ἐπεὶ δὲ πλησίον ἤδη τῆς τῶν πόλεων προκαθημένης ὁ τῶν τότε πάντων κατ᾽ ἀρετὴν προκαθήμενος ἔφθασε, περιττὴν μὲν ταύτην εἰσόδῳ τιμᾶται τιμήν. κελεύσει γὰρ βασιλικῇ οἵ τε τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς συγκλήτου προέχοντες, συνάμα πάσῃ τῇ πολιτείᾳ, πρὸ μιλίων ἓξ ἐξεληλυθότες τῆς πόλεως, λαμπραῖς αὐτὸν ἐδεξιοῦντο τιμαῖς τε καὶ ὑπαντήσεσιν. ὡς δὲ οὕτω δορυφορούμενος καὶ φιλοφρόνως ὑπὸ πάσης τῆς πόλεως δεξιούμενος εἰσεδέχθη, φέρων ἑαυτὸν τῇ ἐκκλησίᾳ προσεπιδίδωσιν· ἥτις ἀσμενέστατα ὑποδεξαμένη, καὶ οἷα δὴ μνηστῆρα τότε πρῶτον ἀσπασαμένη, τὸν χρόνον ἔμενε τὸν τῆς ἀναρρήσεως. ὅτε δὴ ἡ κυρία τῆς χειροτονίας παρῆν, καὶ παρῆσαν μὲν οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἐπαρχίας, παρῆν δὲ καὶ Θεόφιλος Ἀλεξανδρείας, εἰς αὐτὸ τοῦτο κἀκεῖνος βασιλικῇ προστάξει παραγενόμενος, ἕκτην δὲ ἄρα καὶ εἰκάδα ἦγεν ὁ Φεβρουάριος, τηνικαῦτα, κρίσει Θεοῦ καὶ κοινῇ ψήφῳ τῶν ἀνθρώπων, συνηδομένων τότε καὶ τοῦ τῶν ἁγίων χοροῦ, καὶ μηδὲ οὐρανίων ἀγγέλων διὰ τὸν ἐπίγειον ἄγγελον τῆς θείας ταύτης ἑορτῆς ἀπολειπομένων, τῷ ἀρχιερατικῷ τελειοῦται ὁ τέλειος χρίσματι, καὶ τῷ τῆς ἐκκλησίας ὕψει στηρίζεται ὁ παμφαὴς φωστὴρ καὶ ὑπέρλαμπρος. τῇ ἑξῆς δὲ αὐτός ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τῆς πόλεως πρὸς αὐτὸν παραγενόμενοι, καὶ τὴν δέουσαν αὐτῷ προσκύνησιν ἀφοσιωσάμενοι, εὐλογεῖσθαι ἠξίουν παρ᾽ αὐτοῦ.

λδʹ. Ἡ τοῦ Ἰωάννου δημηγορία. καὶ τοῦ δαιμονιζομένου θεραπεία.

Ἐπευξάμενος οὖν ὁ ἱεράρχης, καὶ ὡς καθῆκεν αὐτοὺς πάντας ἐπευλογήσας· ὡς φοβερόν μοι, εἶπεν ὑπολαβών, ὦ βασιλεῦ, καὶ μεῖζον ἢ κατὰ δύναμιν τὴν ἐμὴν τὸ τῆς ἱεραρχίας ἀξίωμα· διὸ καὶ αὐτὸς τὸ ἐμαυτοῦ εἰδὼς ταπεινὸν καὶ ἀνάξιον, οὐκ ἐβουλόμην ἐπὶ τοῦτο τὸ παράπαν ἐλθεῖν. ἀλλ᾽, ὡς ἔοικεν, ἡ τοῦ ὑψίστου συνώθησεν ἡμᾶς εἰς τοῦτο βουλή, ὡς ἐκ τούτου ἢ δοκίμους, ἢ ἀδοκίμους παντάπασιν ἐλεγχθῆναι. καὶ γὰρ οὐκ ἀγνοεῖ οἶμαι τὴν μεγαλονοιαν τοῦ κράτους ὑμῶν, ὅτι οἱ ἱερεῖς, διάκονοι κεκλημένοι Χριστοῦ καὶ οἰκονόμοι, τὸ δεσποτικὸν θέλημα καὶ τὴν ἐντολὴν κατὰ χρέος ἑκάστης ἡμέρας ὀφείλουσιν ἐν τοῖς ὑπηκόοις ἱερουργεῖν. καὶ εἴ γέ τις τὸ καθ' ἑαυτὸν μόνον σκοπῶν, τῆς τῶν προβάτων τοῦ Χριστοῦ σωτηρίας παραμελεῖ καὶ οἰκοδομῆς, οὐ ποιμήν ἐστιν, ἀλλὰ μισθωτὸς ὢν ὑπόδικος ἔσται τῷ ἀρχιποίμενι, καὶ εἰς κρίσιν καὶ κόλασιν ἀπαραίτητον κατακριθήσεται. διὰ τοῦτο δέομαι τῆς μεγαλοπρεπείας ὑμῶν καὶ ἀντιβολῶ, εὐσεβέστατοι ὡς καὶ καρδίαν πειθήνιοι τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ ὑποστίλοντες, πρῶτον μὲν πίστιν ὀρθότομον καὶ ὀρθόδοξον, πίστιν ἀποστολικὴν καὶ ἀμώμητον εἰς τὴν ὁμοούσιον καὶ ἁγίαν τριάδα, ὥσπερ θεμέλιον ἑδραῖον καὶ ἀκατάσειστον ἐν ὑμῖν αὐτοῖς καταβάλλεσθε. ἔπειτα οἷα χρυσὸν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, τὰς ἐντολὰς τοῦ δεσπότου Χριστοῦ ἐποικοδομεῖτε, καὶ τὰ δικαιώματα. τοῦτο γὰρ ὄντως χριστιανισμὸς, τὸ πιστεύειν ὀρθῶς καὶ ἀναμαρτήτως ἐμπολιτεύεσθαι· τοῦτο τέλος κατὰ τοὺς θείους ἀποστόλους τῆς κατὰ Χριστὸν παραγγελίας καὶ διδαχῆς, ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, ᾗτινι τῶν ἐντολῶν ἡ τήρησις ἐπακολουθεῖ, καὶ πίστις ἀνυπόκριτος καὶ ἀδίστακτος, ἐν οἷς ἡ σωτηρία. ταῦτα ἐμοὶ μὲν ἔσαι ἡμέραι διαμαρτύρεσθαι χρεὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ χωρὶς ὑποστολῆς ἀναγγέλλειν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ, ὡς ἂν καθαρὸς ἀπὸ τοῦ ὑμῶν παντὸς αἵματος διαφυλαχθῶ· ὑμῖν δὲ μετὰ συνέσεως ἀκούειν καὶ ἐν καρδίᾳ ταῦτα συνέχειν καὶ μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθαι λίαν ἀσφαλὲς καὶ λυσιτελές. εἰ δέ τινες καὶ προελήφθησαν ἔν τισι παραπτώμασιν, ἡ πρέπουσα τούτοις ἐπακολουθείτω μετάνοια· καὶ τὸ τῆς μετανοίας ὑπόδειγμα ὁ μέγας ἔστω Δαβὶδ, ὃς δυομήματι ἁλοὺς οἷα ἄνθρωπος, καὶ ὑπὸ τοῦ προφήτου Νάθαν προφανῶς ἐλεγχθεὶς, οὐκ ἐδυσχέραινε πρὸς τὰ ὀνείδη, οὐχ ὕβρει τὸν κατ' αὐτὸν παρὰ τοῦ πένητος ἔλεγχον ὁ βασιλεὺς ἀπημύνατο· ἀλλ' εὐγνωμόνως ἐξομολογησάμενος τὸ ἁμάρτημα, εὐθὺς ἤκουσεν ὅτι Κύριος παρεβίβασε τὸ ἁμάρτημά σου. ὁρᾶτε τὴν δύναμιν τῆς μετανοίας, ὁρᾶτε τῆς ταπεινοφροσύνης τὸ ὕψος καὶ τὴν ἰσχύν; βραχὺ ῥῆμα ἐκ συντετριμμένης καρδίας καὶ τεταπεινωμένης οἷα θυσία ἀναπεμφθὲν, μοιχείαν αὐτίκα καὶ φόνον ἰάσατο. τοίνυν καὶ ἡμεῖς, οἱ κατὰ τὴν ἄρρητον τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν εἰς τοῦτο ἥκοντες ὑμῖν, ὥστε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ διαμαρτύρεσθαι, τὸ το πρόσφορον ὑμῖν παρά τε Χριστοῦ καὶ τοῦ μεγάλου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ λαβόντες, εὐαγγελιζόμεθα καὶ παραινοῦμεν, Μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν πολλῷ μᾶλλον νῦν ἤγγισεν, ὅτε τοσοῦτοι ἔκτοτε ἐξεκενώθησαν χρόνοι. ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια ἐμοὶ μὲν ἑκάστης ἡμέρας πρὸς ὑμᾶς λέγειν καὶ συνεχῶς ὑπομιμνήσκειν οὐκ ὀκνητέον, ὑμῖν δὲ ἀσφαλὲς εὐλαβεῖσθαι, μὴ καταφρονηταὶ τῶν τοῦ Θεοῦ μαρτυρίων γινόμενοι, ὑπόδικοι αὐτοῦ γένησθε ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς. οὐ γὰρ ἡμέτερον ἀναγγελοῦμεν πρὸς ὑμᾶς ῥῆμα, οὐδὲ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας κοιλίας ἢ διανοίας, ἀλλ' ὅσαπερ ἂν ἀπὸ τῆς θεοπνεύστου καὶ ἁγίας γραφῆς πεπαιδεύμεθα, ταῦτα χρεωστικῶς μὴ ὑποστελλόμενοι πρόσωπον ἀνθρώπου λαλήσομεν ὑμῖν. συνιέντων οὖν ὑμῶν καὶ τῷ λόγῳ πειθομένων τῆς διδαχῆς, χαρὰ ἔσται ἐν οὐρανῷ ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, ἀγαλλίασις δὲ τῷ ἐμῷ πνεύματι καὶ θυμηδία ἐπὶ σωτηρίᾳ ὑμῶν· ῥαθυμούντων δὲ, ὅπερ ἀπεύχομαι, ἢ ἄλλως τὴν σωτήριον ἀποστρεφομένων διδαχὴν, λυπηθήσεται μὲν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀνιαθήσεται δὲ καὶ τὸ ἐμὸν πνεῦμα· καὶ λοιπὸν ἔσομαι μὲν ἐγὼ εἰς φορτίον ὑμῖν, ὑμεῖς δέ μοι εἰς ἄλγημα ἔσεσθε καὶ πένθος ψυχῆς.

Πρὸς ταῦτα ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος ἐκπλαγέντες ἅμα καὶ κατανυγέντες, ηὐλόγουν τὸν Κύριον, καὶ μεγάλαις εὐχαρίστοις φωναῖς, τοιοῦτον αὐτοῖς καθηγητὴν καὶ διδάσκαλον ἀποστείλαντα, οὐδὲν τῆς ἀποστολικῆς θεοσοφίας καὶ ἁγιότητος ἐλαττούμενον. ὅθεν καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς φανερῶς εἶπε, καὶ ὡς ἀληθῶς, τοῖς πᾶσι κατάδηλον.

Ὦ θεοτίμητε καὶ τοῦ Θεοῦ μέγιστε ἄνθρωπε, ὅτι ὁ τοὺς ἰδίους μαθητὰς καὶ ἀποστόλους ἐκλεξάμενος Κύριος, αὐτὸς καὶ σὲ ποιμένα καὶ ἀρχιερέα ἡμῶν ἐξελέξατο,

ἄξιοι ὡς ἀληθῶς τῆς τοιαύτης ἀρχῆς, μιμούμενοι τὸν καλὸν καὶ ἀληθινὸν ποιμένα τὸν τὴν ἰδίαν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν λογικῶν προβάτων προθέμενον. ὡς οὖν ἀπὸ Χριστοῦ στόματος, οὕτως ἀπὸ σοῦ τοῦ χριστομιμήτου πατρὸς τοὺς θεοπνεύστους τούτους λόγους ἐνωτισθέντες, ἕτοιμοι πάντες ἐσμὲν ὑπακούειν ἐν ἅπασι· χάριν μεγίστην εἰδότες σοι τῆς πρὸς τὰ καλὰ συμβουλῆς. Ταῦτα ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων ἀκούσας, καὶ τῷ πνεύματι ἀγαλλιασθεὶς, Εὐχαριστῶ, φησὶ, τῷ Θεῷ, Βασιλεῦ, τῷ ταῖς ὑμετέραις διανοίαις φωτισμῷ φωτίσαντι γνώσεως, καὶ οὐκ ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ ἐπαγγείλασθαι αὐτοῦ τοὺς λόγους ποιήσαντι. πλὴν ὃ μηδὲ ὑμᾶς αὐτοὺς ἀγνοεῖν οἴομαι, Δυνατοὶ δυνατῶς ἐτασθήσονται· καὶ ᾧ φησι πολὺ παρετέθη, πολὺ καὶ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ· καὶ τῶν δούλων οἱ μὲν ὀλίγα, οἱ δὲ πολλὰ δαρήσονται, ὧν ὑμεῖς ἐστε, οἵ τε ἱερεῖς, καὶ ὅσοι τῶν ἐν τέλει καὶ ἀξιώμασιν, οἱ δὲ μείζονα πάντως ὑφέξοντες κόλασιν, εἴγε ἀναξίως τῆς ἐκ Θεοῦ ἡμῖν ἐμπιστευθείσης ἀρχῆς φαυλότερον πολιτευσάμενοι, καὶ μὴ παντὶ τρόπῳ καὶ πάσῃ δυνάμει τε καὶ σπουδῇ τῶν ὑπὸ χεῖρα παιδευομένων ἀγρυπνοῦντες ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν, ὡς λόγον ὑπὲρ αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἀποδώσοντες. καὶ τό γε ἀτοπώτερον καὶ μείζονος ὄντως κολάσεως ἄξιον, ὅταν πρὸς τῷ μὴ ἐκπαιδεύειν, ἔτι κακὸν αὐτοῖς γινώμεθα μᾶλλον παράδειγμα. τούτοις τοῖς λόγοις τοῦ σοφοῦ ποιμένος πάντας μυστικωρίζοντος, καὶ ἤδη τοῖς προλεχθεῖσιν ἐπισυνάπτειν μέλλοντος ἕτερα, ἀνήρ τις ἐξαίφνης ὑπὸ ἀκαθάρτου διοχλούμενος πνεύματος, τοῦ Θεοῦ κἀνταῦθα τὸν αὐτοῦ τιμᾶν βουλομένου θεράποντα, κατὰ μέσον τῆς ἐκκλησίας εἰσέδραμεν· ὃς ἀφρὸν ἀπεμῶν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς δεινῶς διαστρέφων, τὴν γλῶσσαν ἔξω κεχαλασμένην εἶχε τοῦ στόματος. οὗ γὰρ εὔξασθαι τὸν μέγαν πάντων ἱκετευόντων, αὐτὸς προσεγγίσαι τὸν πάσχοντα διακελευσάμενος, καὶ τύπον τῇ χειρὶ σφραγίσας, ἐν τῷ ὀνόματι τῆς ἀρχικῆς, ἔφη, καὶ μακαρίας τριάδος ἔξελθε ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα. ἅμα δὲ τῷ λόγῳ ῥῆξαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον, ὥσπερ καπνὸς ἐξέλιπεν ἀπ' αὐτοῦ. ὃν ὁ πανόσιος ἀναστήσας, ἑαυτῷ τε παραστησάμενος, ἅτε δὴ τὰ κατ' αὐτὸν προειδὼς, παῦσαι, τέκνον, εἶπε, βλασφημῶν εἰς τὸ θεῖον, καὶ μὴ τὸ δοθέν σοι στόμα πρὸς δοξολογίαν τοῦ κτίσαντος, τρέπων κατ' αὐτοῦ τοῦ δεδωκότος [illegible] χρώμενος· μήτε μὴν ἀναξίως τῶν θείων ὅλως θέλε κατατολμᾶν μυστηρίων· εὐχαῖς δὲ μᾶλλον καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ σχολάζων, καὶ τὴν ψυχὴν, ὡς εἰκὸς, προκαθαίρων καὶ προκοσμούμενος, οὕτω σαυτὸν δοκιμάζων, τοῦ θείου σὺν φόβῳ μέτεχε σώματος· ἵνα μὴ κρίμα σεαυτῷ ἐσθίῃς καὶ πίνῃς, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν μέγαν ἀπόστολον. διὰ γὰρ τὸ τῶν θείων παρ' οὐδὲν τίθεσθαι νόμους, καὶ μετὰ ῥυπώσης ψυχῆς τοῖς μυστηρίοις προσέρχεσθαι, εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς τῷ Σατανᾷ παρεδόθης. τοῦτο τὸ παράδοξον ὅτε βασιλεὺς καὶ οἱ συμπαρόντες ἅπαντες ἰδόντες ἐξέστησαν, καὶ τῷ φθάσαντι θαύματι θάμβος ἕτερον προσλαβόμενοι, εὐφημίας ταῖς εὐφημίαις προσετίθεσαν. οὕτως ἔν τε λόγοις ἱεροῖς, ἔν τε σημείοις θαυμαστοῖς τῆς ἀρχιερωσύνης ἐγκαινισθείσης τῷ θεοσόφῳ πατρὶ ὁ σύλλογος διελέλυτο.

Λουκ. ιβ. μη.
Σοφ. ς. ς.
Λουκ. ιβ. μη.
α. Κορ. ια. κθ.

λδ΄
Περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς τε καὶ ποιμαντικῆς, ἀδιαλείπτου τε καὶ ἀμιμήτου καὶ ποικίλης διδασκαλίας αὐτοῦ.

Ἄρχεται δὲ λοιπὸν ἐντεῦθεν ὁ δοκιμώτατος τῶν ψυχῶν κυβερνήτης, τῶν τῆς ἐκκλησίας οἰάκων ἐπιλαβόμενος, τοὺς ἐν πελάγει καὶ κλύδωνι τῆς κοσμικῆς θαλάσσης χειμαζομένους πρὸς τὸν τῆς σωτηρίας ἐπαναγαγεῖν λιμένα, οὐχ ἑνὶ τρόπῳ κατὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν ταύτης δημιουργῶν δαιμόνων ἱστάμενος, ἀλλὰ πολλοῖς τισι καὶ ποικίλοις κατὰ τὸν σοφώτατον τῶν ἰατρῶν, οἷα μὲν δριμυτάτοις φαρμάκοις, τοῖς ἐν κρυφῇ χρώμενος ἐλέγχοις, οἷα δὲ τομαῖς τισι καὶ καυτῆρσι, τοῖς εὐλόγοις ἀφορισμοῖς καὶ ταῖς εὐκαίροις ἐπιτιμήσεσι, τελευταῖον δὲ ὥσπερ τισὶν ἠπιωτάτοις καὶ προσηνέσι φαρμάκοις, τοῖς παρακλητικοῖς τῶν λόγων ἐπιμαλαττόμενος· οὕτω παντοίῳ τρόπῳ καὶ σπουδῇ πάσῃ τὰ κρύφια τῶν παθῶν καὶ ποικίλα ἐξιᾶσθαι ἠγωνίζετο. ὁ γὰρ εἰς ἄνδρα τέλειον καὶ μέτρον ἡλικίας τῆς κατὰ Χριστὸν τελειότητος ἐφθακὼς, οὐ τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖ μόνον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ὥς φησι Παῦλος, ἵνα σωθῶσι· καὶ τὴν οἰκείαν σω-

Ἐφ. δ. ιγ.
α. Κορ. ι. κδ.

τηρίαν

περιέλκειν ἐν τῇ τοῦ πλησίον ὠφελείᾳ τὸ περὶ μαθητείας κέρδος λογίζεται, καὶ ψυχὰς ὡς οἰκεῖον μόνον μέγιστον φροντίζει τῶν πάλαι. ἀλλ' ἤδη καὶ [illegible] εὔχεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ [illegible] ἀπὸ Χριστοῦ. ὅθεν καὶ αὐτὸς τὰς ἐν αὐτῷ χεῖρας ἐν σπουδῇ περιεσπασμένος, καὶ μηδὲν τοῖς ἐν τῷ οἰκοδομεῖν περιπεσεῖν, πολλάκις τὰ κωλύοντα τὴν κατὰ Χριστὸν ὁδὸν [illegible] τῷ φρονίμῳ. καὶ περὶ τούτων μάλιστα κατὰ τῶν [illegible] συνηθείας τοῖς μαρτυρίοις προσανέχοντας ἑαυτοῖς γυναικῶν [illegible], καὶ τὴν οἰκείαν ἐν τούτῳ λυμαινομένων ψυχὴν καὶ διὰ πάσης [illegible] πορνείας χωρεῖν τι καὶ [illegible]. Εἰ γὰρ ὁ ἐμβλέψας, φησί, γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν, ὁ καὶ [illegible] ἀφυλάκτως καὶ [illegible] πολλάκις ἰδὼν ἐν τῇ καρδίᾳ [illegible] περιφερόμενος, πόσων οὐκ ἂν εἴη ἐγκλημάτων ὑπεύθυνος; εἰ δὲ καὶ φλογὸς μέσον [illegible], ἄφλεκτος αὐτὸς διαφυλάξει [illegible], ἀλλὰ τῆς γε τῶν σκανδαλιζομένων [illegible] κατ' αὐτὸν [illegible]), καὶ μή τινες εἶεν, ὅσοι ἀρχόμενοι, τῶν σκανδαλιζομένων. οὕτω μὲν οὖν ὁ τῶν ψυχῶν ἰατρὸς καὶ τοιούτοις διήγει λόγοις, ὥσπερ τινὸς [illegible] νόσους καὶ χρονίας λύμης τὴν πόλιν ἀποκαθάρσας ἐξεκάθηρε. καθ' ὃ διέβαλλε τῶν γαστριμάργων καὶ [illegible] κολάκων τὴν πόλιν, ὡς πορνείας καὶ μοιχείας καὶ πάσης ἀσελγείας οὖσαν πηγήν. ἀρκεῖσθαι δὲ τῇ συμμέτρῳ παρεκάλει διαίτῃ, τοῖς ἰδίοις ἕκαστον ἀρκουμένους στοιχεῖν ἐν φόβῳ τοῦ Θεοῦ καὶ ἁγνότητι, καὶ πάσῃ κοσμιότητι ἀναστρέφεσθαι. ἐπὶ τοσοῦτον γοῦν τὴν κατὰ τῆς φιληδονίας καὶ πορνείας ἐποιεῖτο καταφοράν, ὥστε πολλοὺς καὶ τῶν σεμνῶν ἐπὶ τούτῳ ἐπαισχύνεσθαι γάμον. πολὺς μὲν οὖν αὐτῷ καὶ ἀναρίθμητος καὶ ὁ ὑπὲρ ἐλεημοσύνης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κατατεινόμενος λόγος· κατηγορία δὲ σφοδρὰ καὶ πολλὴ κατὰ τῶν ἀδικίαις καὶ πλεονεξίαις καὶ φιλαργυρίαις ἐσχολακότων. ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἐκπομπεῦσαι τὸ τῆς φιλαργυρίας πάθος ἐφρόντισε, καὶ οὕτω πολλοῖς ἐπὶ μάλιστα καὶ σφοδροῖς ἐλέγχοις κατὰ τῶν ἀδικούντων ἐνέχετο, ὥστε πολλοὺς μετ' αὐτὸν μὴ μόνον τῶν ἀλλοτρίων ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ δὴ καὶ τὰ ἴδια δόξαντα εἰς τὰς τῶν πενήτων προθύμως [illegible] χεῖρας· πολλοὺς δὲ καὶ περὶ τὸ πολὺ τῶν περιόντων πλουσίως τοῖς ἐνδεέσι διανείμαντας, ἤδη καὶ τὸν μονήρη βίον αἱρήσασθαι. οὐ τὰ εἰρημένα δὲ μόνον πάθη τῷ λόγῳ ἐκόλαζεν, ἀλλ' ἐπὶ τούτοις ἀλαζονείαν τε καὶ κενοδοξίαν καὶ ὑπερηφανίαν τῶν μετὰ σοβαρότητος, καὶ ὑβριστικοῦ πλήθους ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τὰς περιόδους ποιουμένων, καὶ τὰς πρωτοκλισίας ἀσπαζομένων ἐξέκοπτε, καὶ πᾶσαν συνόλως εἰπεῖν ἔπαρσιν κατέστελλε, τὴν ταπεινοφροσύνην, ὡς θείας χάριτος πρόξενον καὶ μητέρα σωφροσύνης καὶ πάσης ἀρετῆς, ὑπερεπῄνει καὶ ἐξεθείαζε. πρὸς τούτοις πᾶσαν μὲν λοιδορίαν καὶ κραυγὴν καὶ ἀργολογίαν, πᾶσαν δὲ αἰσχρολογίαν καὶ μωρολογίαν ἀνῄρει, ὅρκον τε πάντα πολλάκις ἄγαν ἀπετρέπετο παραινέσεσιν, ἀλλά τε πλεῖστα περὶ τοῦ μὴ δεῖν ὀμνύναι συγγράμματα συγγραψάμενος, καὶ δὴ καὶ τοὺς περὶ τῶν ἀνδριάντων λόγους ὑπομνηματικώτερον, οὓς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἤδη συνέταξε, πολλήν τινα περὶ τοῦ τοιούτου τὴν εἰσήγησιν ἔχοντας. ὅσα δὲ περὶ ἀγάπης καὶ φιλοξενίας, καὶ πάντων μὲν τῶν ἐπιδεομένων ἐπιμελείας καὶ θεραπείας, μάλιστα δὲ τῶν τὸν ἀσκητικὸν ἐν ὄρεσι διαβιούντων βίον, καὶ διά τινας ἐστὶν ὅτε χρείας ἐπιδημούντων ταῖς πόλεσιν ὁ πάνσοφος καθωμίλει, τίς ἐστι τῶν πάντων ἐξειπεῖν ἱκανός; ἀδύνατον γὰρ καὶ σταγόνας ὑετοῦ ἀριθμῆσαι ῥᾷον, ἢ τὰς αὐτοῦ περί τι τῶν εἰρημένων, καὶ αὖ τοι καὶ περὶ πάσης δεσποτικῆς ἐντολῆς ἠθικὰς παραινέσεις. ἀλλὰ γὰρ ἑνός τινος ἢ δύο τῶν ἐκείνου ἐπιμνησθῆναι, εἰς ἔνδειξιν τοῦ πλούτου τῆς σοφίας αὐτοῦ καὶ γνώσεως καὶ τῆς ἐκπεπληρωμένης τῶν ἐκείνου λόγων ἡδονῆς τε καὶ χάριτος, οὐκ ἄχρηστον οἶμαι δόξειεν, οὐδὲ περιττόν.

Ματθ. ε. κη.

Ἐξιόντι ποτὲ τῷ μακαρίῳ πρὸς τὸν τῶν ἐν Δρυπίαις Θωμᾶ τοῦ ἀποστόλου ἐγκαινίσαι ναόν, πλῆθος εἵπετο πολὺ περὶ αὐτὸν διδασκόμενον, ὥσπερ ὑπό τινος ἀνάγκης, τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως καὶ τοῦ κάλλους ἑλκόμενον. οὕτως οὐδὲ ἐν ὁδῷ τὰ τῆς διδασκαλίας τε παραι-

λε.
Περὶ τῆς πλουσιότητος τε καὶ πολυμαθοῦς σοφίας αὐτοῦ.

νέσεως αὐτοῦ παρῃμελημένα, καὶ οὕτω τῇ ἐκείνου συγκατέπαυσε πάντας ὁμιλίας καὶ χάριτι. πότε δέ, τό τι δίκαια πρὸς τοὺς αὐτοῦ λόγους ἀναγράψασθαι λέγεται, ἀλλὰ μόνος οὐδὲ λειπομένας τὰς ἐν ἐπ' αὐτοῦ τύπων παρακολουθηκότας ὀξυτάτους γραφέας. εἶδον καὶ γὰρ οὐκ ἐν ἐκκλησίαις μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ ἐν ἀγορᾷ, καὶ κατὰ πάσας τὰς τοῦ μεγάλου δημηγορίας περιφέρειν αὐτούς, καὶ τὰ χειλέως αὐτοῦ ἀπεκρινόμενα ἀναγράφεσθαι, ἀνάξιον κρίνοντας, καὶ ὡς ἀληθῶς ἄτοπον, λήθης ἐκείνου συγκαλύπτεσθαι λόγους. καὶ τούτων πλήρεις αἱ βίβλοι συμβουλῶν, πλήρεις δὲ πανηγυρικῶν τε καὶ ἐξηγήσεων· ὧν μία καὶ ἡ τῆς ἑξαημέρου χρηματίζουσα βίβλος αὐτοῦ. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτον, καὶ ἰσχυρὸν γενοῦ μαρτυρίας τὸ ἀξιόπιστον τοῦ μεγάλου λόγου παραδηλοῦσαν· ἕτερον δὲ πολλῷ τοῦ φθάσαντος ὑψηλότερον, ὅπερ καὶ θειότερον τῆς μαρτυρίας παρέστησεν.

λζ.
Περὶ τῆς ἐν αὐτῷ δαψιλεστάτης θεοσοφίας, καὶ ὡς τὰ περὶ αὐτοῦ ἀπεκαλύφθη παρὰ Θεοῦ τῷ Θεολόγῳ Γρηγορίῳ.

Γρηγόριος γὰρ ὁ πάνυ, καὶ τῆς θεολογίας φερώνυμος, ἀρχιεράρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς ἔτι τελῶν, παρὰ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου τὴν αὐτὴν μεγαλόπολιν, τὸ τηνικαῦτα διέποντος, ἐπὶ τὴν εὐαγγελικὴν ἐξήγησιν πολλάκις ὑπὸ τινῶν ἀξιώσεσι προσηγέντετο, ἐπειδὴ οὖν οὐκ ἀπέσπαστο, ἀλλὰ καὶ ψυχωφελῆ πάνυ καὶ Θεῷ δοκοῦσαν ἔβλεπε τὴν ἀξίωσιν, προθύμως καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὸ ἔργον ἐχώρει. τοιγαροῦν συντεθεῖσθαι ἀπαρξάμενος, ἐπειδήπερ εἰς πέρας θεωρήματος ἐληλύθει τινός, ἐσκέπτετο, εἰ καλῶς ἄρα καὶ τῆς τοῦ εὐαγγελίου μεγαλονοίας ἀξίως ἔχον συντέτακται. ἀπιστεῖν δὲ κατὰ πολὺ τῆς ἁρμοζούσης ἐξηγήσεως δόξας, δίς τε καὶ τρὶς τὸ αὐτὸ ἐπεξήει θεώρημα διορθούμενος. ὡς οὖν δυσαρέστως εἶχεν ἔτι καὶ ἀηδῶς, τὸ κατὰ τὴν ἐξήγησιν ἀπεθύμει, εἰς εὐχὴν προστυχεῖν μετέτρεπε, ἐπικουρεῖν τῷ λόγῳ τὸν Θεὸν τὸν λόγον ἐπιβοώμενος, μὴ λόγοις τοῖς ἑαυτοῦ τοὺς θείους λόγους καθυβρίσαι τοῦ πνεύματος. εἰς ὕπνον οὖν μετὰ τὴν εὐχὴν τραπείς, τοιᾶσδέ τινος φωνῆς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνηχημένης ἀκούει· Γρηγόριε, μὴ κάμνε τοῦ λοιποῦ περὶ τὴν τοιαύτην ἐγχείρησιν· οὔτι γάρ σοι, οὔτε τινὶ ἑτέρῳ τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἢ Ἰωάννῃ δέδοται τῷ Ἀντιοχεῖ. καταπλαγεὶς οὖν ἐπὶ τῇ φωνῇ ὁ θεῖος Γρηγόριος, καὶ τῇ ἐκπλήξει διϋπνισθείς, ὡς εἶχε τάχους, τὴν ἐπὶ τὸν βασιλέα φέρουσαν ὥρμησεν· ὃν καταλαβών, τὸ πᾶν αὐτοῦ κατ' ἰδίαν ἐξαρχῆς εἰς τέλος ὑφηγήσατο δρᾶμα. ἐφ' οἷς ἐκπλαγέντα τὸν βασιλέα ἤρετο, εἴ ἐστί τις Ἰωάννης Ἀντιοχεὺς αὐτῷ γινωσκόμενος. ὁ δὲ καὶ εἰδέναι ἀκριβῶς, καὶ εἰδότι καὶ γραφὴν αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τοῖς βασιλικοῖς ἀνδριάσι παρὰ Φλαβιανοῦ συνηγμένην ἔχειν ἀπεκρίνατο. θαρρήσας οὖν καὶ χαρεὶς ὁ τοῦ Θεοῦ ἱεράρχης πλησθείς, ἀχθήτω, ἔφη, βασιλεῦ, ἡ γραφὴ τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἡμῖν δι' ἑαυτῆς χάριν παραδηλώσουσα. ὡς οὖν ἀχθείσης, καὶ τῷ θεοσόφῳ εἰς χεῖρας ἐπιδοθείσης ἀνδρί, μακρόν τι περὶ ἓν ἐπιστήσας θεώρημα, τὴν ἐγκειμένην ἔννοιάν τε καὶ μέθοδον ἀγασθείς, καὶ τὸ τοῦ λόγου μέγεθος συνάμα καὶ κάλλος μετὰ καὶ σαφηνείας ἀνεκφράστου τε πυκνότητος ἐνθυμημάτων καταπλαγείς, ἐπὶ μακρὸν ἔμεινεν ἐνεός. τοῦ δὲ βασιλέως, τίς ἄρα δοκεῖ σοι, πυνθανομένου, καὶ ποταπὸς ὁ ἀνήρ; ἀνὴρ τῷ ὄντι, ἔφη, ὦ βασιλεῦ, ἀνήρ, ὃς οὐκ εὐαγγέλιον μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ πᾶσαν καινήν τε ἅμα καὶ παλαιὰν διαθήκην ἄριστά τε ἅμα διερμηνεύσει καὶ ἐκθέσεται, καὶ καταστράψει κόσμον ὅλον, τὰ πνευματικὰ βροντήσας μετὰ τοῦ πνεύματος. τοιοῦτο μὲν δὴ τὸ τῷ μεγάλῳ κατοφθὲν Γρηγορίῳ, Οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, ὥς φησι Παῦλος, οὔτε δι' ἀνθρώπων, ἀλλὰ διὰ θείας ἀποκαλύψεως, καὶ τοιοῦτον ἀπέχει τῷ μακαρίῳ τὸν ἔπαινον. ὅθεν καὶ οἱ καθ' ἡμᾶς θεόφαντοι πατέρες, οὕτω μεγάλας τὰς κατὰ τὸν μέγαν παρὰ Θεοῦ καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ ἐκ πολλοῦ τῶν ἀπομνημονευμάτων μαρτυρίας ἀνασκοπήσαντες, καὶ προσέτι γε πάντων τὴν ἐν αὐτῷ θεοσοφίαν καὶ χάριν διὰ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων ἀκριβωσάμενοι, τὰ τούτου τῶν ἄλλων ἑρμηνευτῶν προκεκρίκασι, κοινὴν καὶ τὴν αὐτὴν γνώμην ἀποφηνάμενοι, ὡς εἰ τῶν ἑτέρων ἁπάντων περὶ ἵνα ῥητοῦ ἔννοιαν ὁμοφωνησάντων, ἑτέρως εἴη τὸ αὐτὸ ὁ μέγας ἡρμηνευκώς, ἔμπροσθεν τὴν αὐτοῦ ἀναμφιλέκτως ἄγειν ἐξήγησιν. αὕτη τοιγαροῦν ἡ ψῆφος τῇ ἐκκλησίᾳ καθορᾶται κρατοῦσα μέχρι καὶ τήμερον.

λη. Περὶ τῶν ἱπποδρομιῶν.

Ἐπεὶ δὲ ὁ σοφὸς τῶν ψυχῶν ἰατρὸς, καὶ πρὸς τὰς τοῦ ἐχθροῦ μεθοδείας ἀντιμεθόδους ἄγαν καὶ ἄλλος εἰδὼς ἀντιπαρατάττεσθαι, τὴν θεοστυγῆ τῶν ἱπποδρομιῶν καὶ δαιμονιώδη πλάνην ἐν αὐταῖς ταῖς ἁγίαις καὶ ἀναστασίμοις ἡμέραις ἐπιτελουμένην ἑώρα κατ' αὐτὸ τότε καιροῦ, καὶ τὸ πλῆθος ἅπαν τῇ σατανικῇ πομπῇ καὶ μανίᾳ καταδουλιζόμενον, καὶ ὡς ὑπὸ ἀφύκτου δεσμοῦ, οὕτως ὑπὸ τῆς ἐκεῖσε περιστελλομένης δαιμόνων ἀπάτης ἑλκόμενον, πρὸ τούτου μὲν πλειστάκις περὶ τούτου μεμφόμενος τῷ βασιλεῖ, συνεχῶς δὲ καὶ τῷ λαῷ περὶ τῆς τούτου ἀποφυγῆς διηγησάμενος ἦν. ὡς δὲ τῷ λόγῳ ἀνεπιστρέπτους εἶδε, καὶ εἰς ἄπειρα μάτην χεόμενον, μιᾷ τῶν κυριακῶν ἡμέρᾳ ὀλίγους ὄντας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ συναθροισθέντας ἰδὼν, ἐπιγνοὺς δὲ τὴν αἰτίαν, τὸν σταυρὸν αἴρειν τῷ κλήρῳ ἐγκελευσάμενος, πρὸς τὴν μυσαρὰν ἐκείνην συνέλευσιν παραγίνεται, τοιαῦτα ἐναργῶς διὰ τῶν ἔργων βοῶν, ὡς δῆθεν τοῖς θρέμμασι πάντως τοι ὡς ἀληθῶς ποιμένα πανταχόσε συνέπεσθαι, καὶ τοῖς παισὶ τὸν παιδαγωγόν. Τίνος γάρ σοι καὶ εἴη ποιμὴν ὁ ποιμὴν, τῶν προβάτων ἀπόντων; ἢ τίνος παιδαγωγὸς λοιπὸν ὁ παιδαγωγὸς, τῶν παίδων ἀφεστηκότων; εἰ οὖν ὑμῖν λυσιτελὲς καὶ πρέπον δοκεῖ τὴν ἀγαθὴν καταλιποῦσι νομὴν, καὶ τὰ τῆς ἀναπαύσεως ὕδατα, ἐν γῇ ἐρήμῳ καὶ ἀβάτῳ καὶ ἀνύδρῳ ἐνδιατρίβειν, βέλτιον παρ' ἐμοὶ δοκεῖ ἀνάθεμά τε εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ δι' ὑμᾶς, καὶ ἀπολλυμένοις ὑμῖν συναπόλλυσθαι. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πρακτικῶς αἰνιττόμενος, κατὰ μέσον τοῦ ἱππικοῦ θεάτρου σὺν τῷ κλήρῳ ἐχώρει. ὡς δὲ αἰφνίδιον ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε θεαζομένων κατεθεάθη, πάντων τῷ ἀπροσδοκήτῳ τοῦ πράγματος θορυβηθέντων, φυγῇ τε τοῦ πλήθους χρησαμένου παντὸς, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ βασιλέως αἰδοῖ τοῦ ἀνδρὸς τοῦ θρόνου ἐξαναστάντος καὶ πρὸς τὰ βασίλεια ὑπαναχωρήσαντος, τοῦ ἀγῶνος διαλυθέντος, ἔσχε λοιπὸν ἐκεῖθεν ἀρχὴν τὸ μηκέτι κατὰ τὰς ἀναστασίμους τῶν κυριακῶν ἡμέρας, μήτε μὴν κατὰ τὰς δεσποτικὰς ἑορτὴν τὴν τοιαύτην γίνεσθαι δαιμονιώδη συνάθροισιν· ἐν μετανοίᾳ δὲ μᾶλλον εἰλικρινεῖ ταῖς τοῦ Θεοῦ προστρέχειν ἐκκλησίαις, καὶ παρ' αὐτοῦ ἐξαιτεῖσθαι τὴν τῶν βεβιωμένων συγχώρησιν. οὕτως οὖν ὁ τῶν ψυχῶν μέγας καὶ τῷ ὄντι φιλάνθρωπος ὢν ἐν τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων διορθούμενος, οὐδὲ τῶν ἄλλων παρημέλει ἐθνῶν τε καὶ πόλεων· ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ πνεύματος πυρὶ τὴν καρδίαν φλεγόμενος, εἰ καὶ καθ' ἕνα τόπον ἱδρυμένος ἦν, τῶν ἁπανταχοῦ γαιῶν ἐκκλησιῶν, ὡς μιᾶς καὶ αὐτῷ μόνῳ ἀνακειμένης, οὕτω προνοίας ἐποιεῖτο καὶ μέριμναν, εὐλαβεῖς ἄγαν καὶ θεοφιλεῖς ἐπισκόπους ἐν αὐταῖς προβαλλόμενος. καὶ δὴ καὶ συνεχῶς ἐπιστέλλων, νουθετῶν, ἐλέγχων, παρακαλῶν, ἁμαρτάνοντας μὲν διωρθοῦτο, καὶ πρὸς τὸ εὐθὲς ἐπανῆγε, κατορθοῦντας δὲ ὑπήλειφε, καὶ προθυμοτέρους μᾶλλον καὶ βεβαιοτέρους εἰργάζετο· καὶ εἰκότως. φθάσας γὰρ ἤδη γνησίως κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ ἀποτάξασθαι, τὴν σπουδὴν, ἣν ἕτεροι περὶ συμπόσια καὶ δεῖπνα πολυτελῆ καὶ δόξαν καὶ χρήματα καταβάλλονται, ταύτην αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ ἀπαλλάξαι τούτων πάντων ἅπαντας, καὶ Θεῷ οἰκειώσασθαι, κατετίθετο· καὶ οὐδὲν ἕτερον αὐτῷ διὰ βίου παντὸς νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν τὸ φροντιζόμενον ἦν, ἀλλ' ἢ τὸ πολυτρόποις ἔργοις τε καὶ λόγοις τὰς τῶν δαιμόνων κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἀποκρούεσθαι μηχανάς.

λθ. Τὴν Βιθυνῶν ἐπαρχίαν διορθοῦται,

Καὶ πρὸ τούτου μὲν τὰς γειτνιούσας πόλεις τῆς τε τῶν Βιθυνῶν ἐπαρχίας, ἥτις εἰς ἓξ ἡγεμονίας διῄρηται, καὶ τῆς ὅλης Ἀσίας ὑπὸ ἀρχόντων ἕνδεκα διϊθυνομένης, διωρθοῦτό τε καὶ τῷ τῆς ἀληθείας φωτὶ κατεφώτιζεν.

μ. Καὶ Ποντικὴν,

Ὡσαύτως γε μὴν καὶ τὴν Ποντικὴν κατεκόσμει χώραν, ἰσαρίθμους τῆς Ἀσίας καὶ αὐτὴν τὰς ἡγεμονίας ἔχουσαν.

μα. Καὶ Φοινίκην

Ἔπειτα καὶ τὴν Φοινίκην μαθὼν εἰδωλικῇ πλάνῃ καὶ ἀσεβέσιν ἱεροῖς καὶ τελεταῖς ἔτι προσκειμένην δαιμονικαῖς, συναντιλαμβανομένην αὐτῷ τοῦ σπουδάσματος τὴν βασιλικὴν χεῖρα προσειληφὼς, ὅσα μὲν ἐναγεῖς ἐκείνους καὶ αἰσχροὺς ναοὺς μέχρις ἐδάφους κατέ-

στρεψεν

στρέψαι, εὐαγεῖς τε καὶ ἱεροὺς ἀντὶ τούτων ἀνήγειρε. καὶ μέντοι καὶ μοναχοὺς τὴν πολιτείαν ἀμέμπτους, τὴν πίστιν ὀρθούς, τῷ ζήλῳ θερμοὺς ἐκπέμψας, τῶν ἐκεῖσε πολλοὺς τέκνα Θεοῦ δι' αὐτῶν τῷ ἁγίῳ ἀπετέλει βαπτίσματι.

μβ΄. Περὶ τῆς παρ' αὐτοῦ τῷ Κελτικῷ ἔθνει ἀποστολικῆς συγκροτήσεως.

Ἀλλ' οὐδὲ τῶν Κελτικῶν τῇ τοῦ Ἀρείου πλάνῃ παρασυρέντων ὁ φιλόθεος ἠμέλει πατήρ. εὑρὼν δέ τινας ἄνδρας εὐλαβεῖς ὁμογλωσσοῦντας αὐτοῖς, καὶ τούτους δι' ἑρμηνέως ταῖς ὀρθοτόμοις τοῦ πνεύματος καταρτισάμενος διδασκαλίαις, πρεσβυτέρους τε καὶ διακόνους καταστήσας αὐτῶν ἐξαπέστειλε, καὶ δι' αὐτῶν μίαν ὀρθόδοξον ἀνακηρύξας ἐν αὐτοῖς ἐκκλησίαν, πρὸς τὴν εὐσέβειαν πολλοὺς ἐχειραγώγησε.

μγ΄. Περὶ τῶν ἀνημέρων Σκυθῶν.

Πάλιν ἄλλο γένος Νομάδων Σκυθῶν παρὰ τὸν Ἴστρον σκηνοῦν, τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἐστερῆσθαι ἀκηκοώς, ἄνδρας εὐσεβεῖς καὶ τὸν βίον ἀποστολικοὺς ἐξ Ἀγκύρας τῆς πόλεως σπουδῇ μεταστειλάμενος πρὸς ἑαυτόν, καὶ τούτους ἱεροῖς λόγοις ἐπὶ πλέον κατοχυρώσας καὶ ἀποστείλας, πολλοὺς τῶν ἐκεῖσε τῷ τε λόγῳ τῆς πίστεως κατεφώτισε, καὶ τῆς τοῦ θείου βαπτίσματος ἀναγεννήσεως κατηξίωσε.

μδ΄. Περὶ τῶν κατὰ τὴν ἀνατολὴν Μαρκιωνιστῶν.

Πρὸς τούτοις τὴν Μαρκίωνος αἵρεσιν ἔν τισι κώμαις τῆς Ἑῴας καὶ πόλεσιν ἐπιχεοῦσαν μαθών, τῇ τε παρὰ τοῦ βασιλέως, τῇ τε παρ' ἑαυτοῦ ἐξουσίᾳ χρώμενος, καὶ δὴ καὶ τοὺς ἐγχωρίους τῶν ἐπισκόπων διὰ γραφῆς κατ' αὐτῆς ἐρεθίσας, ἐπείπερ ἀνίατα ἐνόσουν τῇ καθολικῇ μὴ κοινωνεῖν ἐκκλησίᾳ πειθόμενοι, ὡς λύμην αὐτοὺς ἀπελαθῆναι τῶν ἐκεῖσε πεποίηκε.

με΄. Περὶ Τύρου καὶ Σιδῶνος.

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ Τύρος τῆς ἑλληνικῆς δι' αὐτοῦ δυσιδαιμονίας ἀπαλλαγεῖσα, καὶ κατὰ πολὺ μέρος ταῖς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομαῖς ἐγκαλλωπισθεῖσα, καὶ εἰς ἄκρον εὐκοσμίας ἐκ τῆς πρὶν ἀκοσμίας ἐλάσασα. μαρτυρεῖ μετ' αὐτὴν καὶ Σιδών, τῆς αὐτῆς καὶ αὐτὴ παρὰ τοῦ μεγάλου ἐπιμελείας καταπολαύσασα.

μϛ΄. μζ΄. μη΄. Περὶ Βηρυτοῦ, καὶ τῶν ἑξ.

μθ΄. Περὶ Ἐμισηνῶν καὶ Κυζίκου.

Τὰ δέ γε κατὰ τὴν Βηρυτόν, καὶ τὰ ἐν Βήλῳ, οὕτω καλουμένῳ τόπῳ, γεγονότα, τά τε κατὰ Ἡλιούπολιν καὶ Δαμασκόν, Τά τε κατὰ τὴν Ἐμεσηνῶν, καὶ τὰ κατὰ Κύζικον λαμπρὰ τοῦ ἀνδρὸς καὶ περιφανῆ κατορθώματα, τίς λόγος ἢ νοῦς ἐξειπεῖν, ὡς εἰκός, ἢ ἐννοῆσαι δυνήσεται; ἔνθα γὰρ δὴ τὸν νοητὸν ἔγνω ἐμφωλεύοντα δράκοντα, διὰ σπουδῆς ὅτι πλείστης ἐπιθέμενος αὐτὸν μὲν ἐκεῖθεν ἀπελαύνει καὶ φυγαδεύει· τοὺς δέ γε ὑπ' αὐτοῦ τῷ θανατηφόρῳ πληγέντας ἀσεβείᾳ καὶ πλάνῃ ἐπανάγει πρὸς τὴν ἀπλανῆ καὶ ζωηφόρον εὐσέβειαν. καὶ ἦν ἰδεῖν μηχανήματα μηχανημάτων καὶ σοφίσματα σοφισμάτων ἡττώμενα, τὰ τοῦ σοφιστοῦ τῆς κακίας καὶ τοῦ ψεύδους παρὰ τῶν τοῦ σοφοῦ ποιμένος καὶ τῆς ἀληθείας μεγαλοκήρυκος· ὡς ἐπ' αὐτῷ πληροῦσθαι κατὰ τὸν ψαλμῳδόν, τό, Ὑπὲρ τοὺς ἐχθρούς με ἐσόφισας.

Ψαλ. ριη. ζη.

ν΄. Περὶ τῶν Περσῶν.

Ἀλλὰ γὰρ οὐ μέχρι τούτων μόνον τὰ τῆς σπουδῆς ἐνεδείξατο· ἀλλὰ δὴ καὶ ἐν Περσίδι ἱερεῖς ἐκπέμψας καί τινας αὐτοῖς τῶν τῆς γλώττης ἐμπείρως ἐχόντων συναποστείλας, τοσαύτην κἀκεῖ τῆς εὐσεβείας τὴν ἐπίδοσιν γενέσθαι πεποίηκεν, ὡς ἀποκρύπτειν τοὐπὶ τὸ θαῦμα τὰ φθάσαντα. τὸ γὰρ παράδοξον, ὅτι ὅσον τὸ ἔθνος ἄθεον ἦν τὸ πρὶν καὶ πολυοῦργον καὶ ἄγριον, τοσοῦτον ὕστερον πρὸς τὸ εὐῆθες ἠμείφθη καὶ ἥμερον. καὶ μέντοι καὶ τὰ τούτοις γειτνιάζοντα ἔθνη κατ' αὐτοὺς ἐκείνους καὶ αὐτὰ τῆς εὐσεβείας τὸν λόγον ἐδέξαντο.

να΄. Περὶ Γότθων καὶ Οὔζων καὶ Οὔννων.

Οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ Γότθων φροντίζων, καὶ μέχρις Οὔννων καὶ Οὔζων τῆς ἀποστολικῆς αὐτοῦ διδασκαλίας τὰς ἀκτῖνας προσεφαπλῶν, πολλοὺς πρὸς τὴν ἀλήθειαν μετεστοιχείου μεταρρυθμίζων.

νβ΄. Περὶ Ἰβήρων καὶ Ἀλανῶν καὶ Ἀβασγῶν.

Πολλοὺς μὲν οὖν τοὺς καὶ τῶν Ἴβηρας, καὶ Ἀλανούς, καὶ τῶν τὴν Ἀβασγίαν οἰκοῦντας, πρὸς τὸ τῆς ἀληθείας χειραγωγῆσαι φῶς ἱστορεῖ· εἰ δὲ ἥ τε πίστις ἐν αὐτοῖς καὶ ὁ ταύτης μὲν μέχρι τῶν δεῦρο λαχόντων ἐπισκόπων ἐστὶν ὁ λόγος, οὐ τοῦ Χρυσοστόμου πατρός. ὁ γὰρ παρὼν λόγος τοῦτον ἔχει καὶ μόνον σκοπόν, ὑπογράψαι πως ἀμυδρῶς, οἷον εἰκόνα καὶ περίγραμμα, τὸν ἐκείνου βίον καὶ τρόπον· καὶ παραδεῖξαι ἴσον ἦν αὐτῷ τὸ τοῦ ζήλου θερμόν, ὥστε τὰ πέρατα οἰκ-

ειώσασθαι

ἀσπάσασθαι· καὶ ὡς τὸν κορυφαῖον ἀπόστολον ἐφάμιλλος χάριτι, ἐν μόνοις ἔτεσι πέντε καὶ μησὶν ἓξ τοσαῦτα κατορθωκώς· ὡς καὶ τοῦτο τὸ προφητικὸν ἐν αὐτῷ πεπληρῶσθαι ῥητόν, Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτοῦ, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τῶν ῥημάτων ἡ δύναμις· ὁ περὶ τοὺς εἰρημένους καὶ τὸ ἑξῆς δηλώσει διήγημα.

Ψαλμ. 18.

Κληρικοὶ γάρ τινες τῶν εἰς αὐτά που τὰ ἄκρα τῆς οἰκουμένης οἰκούντων ἀρχαίαν τινὰ ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, τελείας τε τῆς πνευματικῆς καὶ ἀκριβοῦς καταλήψεως, τὴν βασιλίδα πόλιν καταλαβόντες τῷ ταύτης τὸ τηνικαῦτα πατριάρχῃ προσεληλύθασι. Μεθόδιος ἐστὶν ὁ ἐν πατράσιν ἐπίδοξος· ὑφ' οὗ παθεῖν τι, καὶ τίνος χάριν ἥκειν ἐρωτηθέντες, τὸν Ὠκεανὸν ἔφασαν εἶναι διαπεπλευκέναι, τήν τε αἰτίαν, δι' ἣν ἐπιδεδημήκασι, σαφῶς ἐξέθεντο αὐτῷ. τοῦ δὲ ποίαις τῆς θείας γραφῆς βίβλοις ἐν ἐκείνοις κατὰ τόπον χρηματίζουσιν ἐπιπυθόντος, τῷ εὐαγγελίῳ καὶ τῷ ἀποστόλῳ χρῆσθαι, καὶ μόνοις ἀπελογήσαντο. ποίαις δὲ εἰρηκότος αὖθις πατέρων καὶ διδασκάλων συγχρῶνται ἐκδόσεσιν, ἓν εἶναι μόνον βιβλίον παρ' αὐτοῖς ἀπεκρίναντο, τοῦ Χρυσοστόμου πατρός· δι' οὗ τήν τε πίστιν πεδοῦσθαι, καὶ τὴν τῶν ἐντολῶν ἀκρίβειαν μαθεῖν αὐτοῖς ἐξεγίνετο· πολλῆς τε διεβεβαιοῦντο καθ' ἑκάστην ἐξ αὐτοῦ πληροῦσθαι τῆς ὠφελείας, εἶναί τε παρὰ πᾶσιν ἐπίσημον ἄγαν καὶ ποθεινὸν τουτὶ τὸ βιβλίον, φιλοπόνως αὐτοῖς ἄλλῳ παρ' ἄλλου μεταγραφόμενον. οὕτως οὐ πόλις, ὡς εἰπεῖν, οὐκ ἔθνος, οὐ χώρα τῆς ἐκ τοῦ μεγάλου ὠφελείας ἀμοιροῦς ἔμεινε. καὶ τοσοῦτον ἦν τὸ ὑπερβάλλον αὐτῷ τῆς σπουδῆς, ὡς μηδεμίαν εἶναι μήτε τοῖς περὶ ἕω, μήτε μὴν τοῖς πρὸς δύσιν δημοσίοις ἵπποις ἢ πλοίοις τὴν ἀνακωχήν τι καὶ ἄνεσιν, ἐν τῇ καθ' ἑκάστην καὶ συνεχῶς παρ' αὐτοῦ ἐπιδιορθώσει καὶ συντηρείᾳ κατὰ γῆν τε καὶ θάλατταν ἐκπεμπομένων πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν· ὅς γε καὶ τὴν ἐκ μακροῦ τοῦ χρόνου πανταχοῦ τῆς γῆς οὖσαν τῶν πατέρων τε καὶ διχόστασιν, ἣν πρότερον ἀνῆκε πάντα ποιῶν καὶ πραγματευόμενος, ἕως διέλυσέ τε καὶ φιλικῷ δεσμῷ τῷ τῆς ἀγάπης συνέδησεν.

ϟγ'. Περὶ τῶν ἐκ τοῦ Ὠκεανοῦ διαπεραιωθέντων πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις ἐληλυθότων Μεθόδιον.

Ὡς πέρας λοιπὸν ἐπ' αὐτῷ λαβεῖν τὰ τῆς στάσεως, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ εἰρήνην φοιτῆσαι ἐπὶ τῆς γῆς, ἣν ὁ Χριστὸς ἐπὶ τὸ πάθος ἐπειγόμενος, ἀντὶ πάντων ἄλλου κλήρου τοῖς μαθηταῖς καταλέλοιπεν. οἷον μὲν γάρ τις ἄγγελος βραβευτὴς ὁμονοίας ἐξ οὐρανοῦ εἰς γῆν κατιών, οὕτω δὴ καὶ ὁ ἰσάγγελος οὗτος καὶ θεῖος ἀνὴρ θεόθεν γῆν τῷ τῶν ἀνθρώπων ἐπιγινόμενος, θαυμασίως τὴν οἰκουμένην εἰρηνοποίησεν ἅπασαν, ὡς ἐκκλησίαν μίαν τὰς πάσας εἰς πολλὰς τὸ πρὶν διῃρημένας συναγαγεῖν. ἀλλ' οἷαις μὲν κατὰ Παῦλον ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν ἁπασῶν τὴν ψυχὴν φροντίσιν ἔβαλλεν, ὡς ἐστίν, ὁ λόγος μυστικῶς διεζωγράφηται. ἐπεὶ δὲ Παύλου ἐτύγχανε μιμητής, καὶ πρὸς τὸν ἐκείνου τὸν ἑαυτοῦ ἐπιτηδεύων βίον, οὐδὲ ταύτης αὐτῷ τῆς ἀρετῆς ἀπολέλειπτο· ἀλλ' ὥσπερ ἐκεῖνος τύπος καὶ νόμος τοῖς ἔθνεσιν ἀποσταλείς, τὸ κατ' αὐτὸν εὐαγγέλιον ἀδάπανον διετήρει, τὸ ἄμωμον ἑαυτῷ καὶ ἀπρόσκοπον προσποιούμενος, οὕτω καὶ οὗτος τύπον ἑαυτὸν τῆς ἐν τοῖς ἀναγκαίοις αὐταρκείας, εἴπερ δὲ μᾶλλον ὀλιγοδείας, πᾶσι προτιθέμενος, οὐδενὸς τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀφωρισμένων αὐτῷ καὶ τοῖς ἐπισκόποις κεκληρωμένων, πλὴν τῆς ἡμερησίας καὶ ἀναγκαίας χρείας ἠνέσχετο ὅλως προσάπτεσθαι, ἀλλὰ τὰ παρὰ Ῥωμαίοις βρεύια ὑποκαλούμενα τῆς ἐκκλησίας ἐπισκεψάμενος, εὗρεν τῷ πατριάρχῃ δαψιλῆ, μᾶλλον δὲ περιττὰ καὶ πλείω ἢ προσῆκε τά γε χορηγούμενα.

ϟδ'. Περὶ τῆς τῶν πατέρων εἰρηνοποιΐας.

Εὗρεν δὲ καὶ ἵνα ἕτερα ἀναλώματα πλεῖστα εἰς μάτην ἀναλισκόμενα, νοσοκομεῖα προστάξας οἰκοδομηθῆναι, τὰ περιττὰ ἐκείνας δαπάνας ἐν αὐτοῖς χορηγεῖσθαι εἰς θεραπείαν ἀρρώστων καὶ ξένων ὁ συμπαθὴς καὶ φιλόξενος διετάξατο· πρεσβυτέρους τε δύο τῶν ἄγαν εὐλαβῶν καὶ τιμίων τοῖς νοσοκομείοις ἐπέστησε, καὶ ἰατροὺς οὐκ ἀρίστους καὶ τὴν τέχνην εὐδοκιμωτάτους. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν πάντων πλήθη κατὰ τὰ λευκοφόρους καὶ οὐ γυναιξὶ προεδρεύειν καὶ προσαπτέσθαι ἐφ' ὕβρει τῆς τῶν χριστιανῶν λογιζόμενος πίστεως, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πάντα ἀθροίζεσθαι παρακελευσάμενος ἐκ τοῦ πατριαρχείου καὶ αὐτοῖς τὰ πρὸς τὴν χρείαν παρεῖχε.

ϟε'. Περὶ τῶν νοσοκομείων.

Τοῖς

ιϛʹ. Περὶ τῆς εἰς τοὺς ἐνδεεῖς κηδεμονίας τε καὶ οἰκονομίας. ὡς ἑωρᾶσθαι κατὰ τὰς αὐτοῦ ἡμέρας πένητας ἐν Κωνσταντινουπόλει μηδένα.

Τοῖς δ' ἔτι περὶ τοὺς πένητας ἀσπλάγχνως διακειμένοις συνεχῶς ταῖς ἑαυτοῦ ἐπιστημονικαῖς δημηγορίαις, τουτέστιν εἰς συμπάθειαν τοὺς ἀσυμπαθεῖς μετερρύθμισεν, ὥστε τοὺς μὲν αὐτῶν πολλοὺς τῶν πενήτων προσκαλουμένους παντάπασιν αὐτοὺς τῆς πενίας ἀπαλλάττειν παρασκευῇ βίου διαρκεστέρῳ καὶ πλείονι, τοὺς δὲ ταῖς καθ' ἡμέραν ἀφθόνοις χορηγίαις καὶ διαδόσεσιν ἀνεκτᾶτο πάντας τοὺς ἐν ἀπορίᾳ τυγχάνοντας, ὡς μηδένα λοιπὸν τῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ κατὰ τοὺς τότε χρόνους προσαιτοῦντα ὁρᾶν. ἐῴκει δὴ τὸν μέγαν Ἰωάννην μιμούμενος τὸν τῆς ἐλεημοσύνης ἐπώνυμον.

ιζʹ. Περὶ τῆς ἐγκρατείας καὶ ἀγρυπνίας.

Αὐτὸς δὲ τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδεύειν ἀνενδότως αἱρούμενος, ἐγκρατέστερος, καὶ μᾶλλον ἔτι βιαστικώτερος κατὰ τὸν τῆς ἱεραρχίας χρόνον ἐδείκνυτο· ὡς ἐκ τῆς ἄγαν περὶ τὴν βρῶσιν καὶ πόσιν ἐγκρατείας ἀποστρακωθῆναι καὶ αὐτὴν αὐτοῦ τὴν φύσιν τοῦ σώματος. καὶ ὥσπερ οἱ ἄνυδροι τῶν λόφων χλοηφόρους πόας ἀποθρίζουσιν, οὕτω καὶ ἡ τούτου ἐγκρατὴς καὶ πολύαθλος σὰρξ δι' ἄκραν τοῦ ὑγροῦ καταφρόνησιν, καὶ τὴν λεπτοτάτην τῆς δορᾶς ἀπέβαλεν τρίχωσιν. ἦν δὲ αὐτῷ βρῶμα μὲν τὸ αὐτὸ καὶ πόμα, ὁ ἐκ κριθῆς χυλὸς σταθμιζόμενος (οὐδὲ καθ' ἑαυτὴν ἡ γεῦσις ἀνήδυντος) καὶ τοῦτο δὲ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὕδατι φυρόμενος, καὶ μεταλαμβανόμενος, καθαίρεσιν παντελῆ τῆς περὶ τὴν τροφὴν ὀρέξεως ἐνεποίει, καὶ οἷον εἰπεῖν, δυσκίνητον αὐτὸν περὶ τὴν γευστικὴν αἴσθησιν κατειργάζετο. ἐσθὴς δὲ μὴ τὸ περιβόητον ἔνδυμα κατὰ τοὺς τῶν ἑλλήνων φιλοσόφους, ἀλλὰ τρίχινον ῥάκος, καὶ σκέπην μόνον τοῦ σώματος. ὕπνος δὲ ὁ μὴ πρὸς ἡδυπάθειαν καὶ ἀνάκλισιν, ἀλλ' ἐν ὀρθίῳ τῷ σώματι μικρόν τι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἁρπαζόμενος, τῆς συνήθους δρόμου ταύτης τε χρείας αὐτῷ νύκτωρ καὶ τὴν πάχνην ἀποβασταζούσης. συμποσίων δὲ καὶ τραπεζῶν καὶ τῆς περὶ ταῦτα τῶν πολλῶν θρησκείας καὶ φιλοτησίας παντάπασιν ἀπείχετο· πρῶτον μὲν, ὅτι ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τῇ ὀλιγαρκείᾳ καὶ δουλαγωγίᾳ τοῦ σώματος συνεθισθεὶς, τῷ τῆς κριθῆς, ὡς εἴρηται, διατρεφόμενος χυλῷ, καὶ ταύτῃ τὴν τοῦ στομάχου ὄρεξιν ἠλλοιωκὼς, πρός τε πάσας μαγείρων κομψείας καὶ πρὸς ὀψοφαγίαν ἅπασαν καὶ οἰνοποσίαν ἀσυνήθως εἶχε καὶ ἀηδῶς. δεύτερον δὲ, ὅτι τῇ θεωρίᾳ καὶ ἐξηγήσει τοῦ λόγου, καὶ ταῖς ἀνεκλείπτοις κατὰ νοῦν ἀεὶ τῷ Κυρίῳ προσευχαῖς ἐξεστὼς, οὐδὲ τῆς ἀναγκαίας πολλάκις σχολὴν ἦγε μνημονεύειν τροφῆς, μή ὅτι γε καὶ μετὰ πολλῶν συνέρχεσθαι εἰς τρυφήν. ἔπειτα καὶ τοῦτο ὁ συνετώτατος αὐτοῦ καὶ θεῖος διέκρινε νοῦς, ὡς εἴπερ τοῖς τέλει καὶ ἀξιώμασιν ἢ φιλίᾳ τῶν ἄλλων προέχουσι συνεστιᾶσθαι ἀνάσχοιτο, ἀνάγκην ἔχειν κατά γε τὴν ἐντολὴν τὸ αὐτὸ ποιεῖν καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐπὶ τοῦτο καλοῦντας, ὁποῖοί τινες ἂν καὶ εἶεν, εἴγε μὴ μέλλοι προσωποληψίας ἢ ἀνθρωπαρεσκείας περιπεσεῖν αἰτιάματι. τοῦτο δὲ οὐ δυσχερὲς αὐτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον ποιεῖν προσίστατο κομιδῆ. διὸ καὶ τὸ ἴσον πρὸς πάντας καὶ ἀπρόσκοπον ἐνδεικνύμενος, καὶ ἅμα τὸν νοῦν ὑπερέμβασιν περὶ τὴν τῆς γαστρὸς θεραπείαν διατηρῶν, μακρὰ χαίρειν τοῖς μαγειρικοῖς εἶπε μηχανήμασί τε καὶ κομψεύμασι.

Πράξ. ϛ. β.

τοῖς μέντοι περὶ τούτου πυνθανομένοις, τὸν ἀποστολικὸν ἐκεῖνον ἀνταπεκρίνατο λόγον, Ἄνδρες ἀδελφοὶ, λέγων, οὐκ ἔξον ἡμῖν τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον καταλελοιπόσι τραπέζῃ διακονεῖν, οὐδὲ τῆς ζωτικῆς ὄντως καὶ ἀγγελικῆς ἀφειμένους τροφῆς, περὶ τὴν νεκρὰν ταύτην καὶ ζωώδη διεσπουδάσθαι· τῷ λογικῷ δὲ καὶ οὐρανίῳ ἄρτῳ ἀδιαλείπτως προσκαρτερεῖν, τῇ τε ἐκκλησίᾳ σχολάζειν καὶ ταῖς προσευχαῖς. καὶ τὸ παράδειγμα οὐκ ἄλλοθεν, ἀλλ' ἀφ' ἑαυτοῦ τοῖς πᾶσι προὐτίθετο, πρῶτος ἁπάντων τὴν ἐκκλησίαν ἀνοιγνὺς, καὶ μηδέποτε μήτε κατὰ τὰς ἑωθινὰς, μήτε μὴν κατὰ τὰς ἑσπερίους ἢ ὀρθρινὰς ὑμνῳδίας ἀπολειπόμενος, οὐ μόνον παννύχιον τῷ Θεῷ κατὰ μόνας ἐξομολογούμενος, ἀλλὰ καὶ κοινῇ μετὰ πάντων· ὡς κἀντεῦθεν μᾶλλον πρὸς ἀρετὴν καὶ Θεοῦ φόβον καὶ πόθον, καὶ τὸν λίαν ἀνάλγητον καὶ νωθρὸν διεγείρειν. τοῦτον τοίνυν τὸν τρόπον ὁ μέγας ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ καὶ νόμῳ Κυρίου πορευόμενος, καὶ οὕτω τοὺς τῆς πόλεως οἰκοδομῆς προνοούμενος, τοὺς ἄνδρας μὲν ἐν ταῖς νυκτεριναῖς ἐγρηγορείαις καὶ προσκαρτερεῖν ἐπ-

γρ. ἀπηχ

γρ. ὑψη

ἔσκηπτε

ἐσκηπτε δοξολογίαις, ὡς ἐκ τούτου τὰς ἀΰπνους μέχρι καὶ τοῦ σήμερον ὑμνῳδίας ἐπικρατῆσαι· τὰς δέ γε γυναῖκας ἐν ταῖς ἡμεριναῖς ψαλμῳδίαις σχολάζειν μᾶλλον διέταττε. καὶ τούτων τὰς ἐν χηρείᾳ διατελούσας, νεωτέρας μὲν καὶ οὐ σώφρονας, ἀλλὰ φιληδόνους μᾶλλον, ἢ φιλοθέους, καὶ πρὸς δεύτερον χωρεῖν γάμον διεκελεύετο· τὰς δὲ πρεσβεβηκυίας ἤδη καὶ φιλοσόφως νηστείαις μὲν σχολάζειν ἐνουθέτει καὶ προσευχαῖς, βαλανείων δὲ καὶ θρύψεως πάσης καὶ οἰνοφλυγίας ἀπέχεσθαι. τοὺς μὲν τοίνυν νυκτερινοὺς ὕμνους, καὶ τὰς τῶν ἱερέων μυστηριώδεις δεήσεις καὶ προσευχὰς ὁ πάνσοφος ἐπὶ χεῖρας λαβών, καὶ σοφῶς ἄγαν διακρίνας καὶ διαταξάμενος, δεόντως τῇ τοῦ θείου πνεύματος ἐξέθετο χάριτι, τὰ μὲν παρὰ τὸ εἰκὸς συνεσταλμένα προσεπεκτείνων, ὡς τὸ εἰκός, τὰ δέ γε πάλιν οὐ προσηκόντως ἐκτεταμένα συστέλλων. καὶ γὰρ ἦν, εἰ καί τις ἄλλος, ὁ ἀνὴρ ἱκανώτατος καὶ τὸ βραχύτατον τοῦ λόγου πολλαπλασιάσαι, καὶ τὰ πλατύτερον εἰρημένα βραχεῖ λόγῳ διαλαβεῖν. ὅθεν καὶ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν Ἰακώβου τοῦ θεαδέλφου εἰς μῆκος ἐκτεταμένην πολύ, αὐτὸς τῶν ῥαθυμοτέρων κηδόμενος εἰς θεορρημοσύνην βραχεῖαν τὴν ὅλην αὐτῆς περιωρίσατο δύναμιν. οὕτω δὲ περὶ τούτων οἰκονομῶν, κἀκεῖνο διὰ πολλῆς ἄγαν ἐποιεῖτο φροντίδος. τὸν γὰρ μακάριον Παῦλον ἐν καρδίᾳ φέρων διηνεκῶς, καὶ τοῦτον τῆς τε συνέσεως καὶ τῆς ἀπορρήτου σοφίας ὑπερεκπληττόμενος, λίαν ἐπόθει τὸν ἐγκεκρυμμένον ταῖς τούτου ἐπιστολαῖς θησαυρόν, ταῖς ἐξηγητικαῖς αὐτοῦ θεορρημοσύναις ἀναπτύξαι, καὶ εἰς ὠφέλειαν ″ἅπασαν ἐφαπλῶσαι ταῖς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις.

ἁπάντων

πη'.
Περὶ τῆς τῶν τοῦ ἁγίου Παύλου ἐπιστολῶν ἑρμηνείας, καὶ τῆς διὰ τοῦ Πρόκλου πληροφορίας.

Ἀμέλει τῆς ὑποθέσεως ταύτης ὁ θεσπέσιος ἐφαψάμενος, καὶ τὴν λέξιν μὲν καθεξῆς προθείς, ἐπάγων δὲ παρ' ἑαυτοῦ τὴν λύσιν, πρὸς τὰ τέλη ὁμιλίας ἑκάστης θαυμαστήν τινα καὶ ἠθικὴν ἐπέπλεκε διδαχήν. ἐλθὼν οὖν εἴς τινα λόγου περίοδον, καὶ τὸ τῆς ἀποστολικῆς διανοίας ἰλιγγιάσας βάθος, καὶ οἰκονομίᾳ τινὶ θειοτέρᾳ δισταγμῷ περιπεσών, πληροφορηθῆναι μὲν τὸν αὐτοῦ λογισμόν, εἰ ἀρεστόν ἐστι Θεῷ τὸ τοιοῦτον, κατεδυσώπει, ἐγχείρημα. εἴχετο δ' οὖν ὅμως τοῦ σπουδάσματος, τῶν ἐλπίδων ταῖς κρείττοσι θαρρυνόμενος. αὐτίκα γοῦν θεόθεν καὶ ἡ πληροφορία παρείπετο. ὅπως δὲ καὶ οἵοις τρόποις, ἄξιον δεῖξαι τῇ παρούσῃ γραφῇ. ἀνήρ τις κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῆς συγκλητικῆς μετέχων τιμῆς, Ἀρκαδίῳ τῷ βασιλεῖ ἀδίκως ὑπό τινος διαβληθείς, καὶ τῶν βασιλείων ἀπέρριπτο, καὶ τοῦ ἀξιώματος ἀπεστέρητο. πάντων οὖν ὁ ἄνθρωπος ἀπόγνους, ἱκέτης ἐλεεινὸς σὺν ἐλεεινῇ τῇ φωνῇ καὶ τῷ σχήματι τοῦ τῶν ἀδικουμένων προστάτου καθίσταται. τοῦτον ὁ μέγας νύκτωρ παραγενέσθαι διακελευσάμενος, προστάττει τινὶ τῶν εἰς ὑπόμνησιν τεταγμένων (Πρόκλος δὲ ἐκεῖνος ἦν) ἑσπέρας τὸν ἄνθρωπον ἥκοντα πρὸς αὐτὸν εἰσαγαγεῖν. τοῦ τοίνυν συγκλητικοῦ κατὰ τὸν ὡρισμένον παραγεγονότος καιρόν, πρόσεισι καὶ Πρόκλος ἀνοίσων περὶ αὐτοῦ, καθὰ προστέτακτο. ἐγγίσας δὲ τῷ ἱερῷ κοιτῶνι, ὡς κατὰ μόνας ὁ τὰ θεῖα σοφὸς ἐναποκλειόμενος τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς ἀποστολικῆς ἐσχόλαζε συγγραφῆς, καὶ δι' ὀπῆς τινος ἐνιδών, ὁρᾷ Ἰωάννην μὲν ἀτενῶς ἐπικύπτοντά τε καὶ γράφοντα, ἄνδρα δέ τινα φαλακρόν, πλατεῖαν ἐμφαίνοντα τὴν γενειάδα, οἷον ὁ λόγος τὸν Ἐλισσαῖε γράφει, πρὸς τὸ δεξιὸν οὖς ἐπικεκυφότα μάλα τε προσλαλοῦντα αὐτῷ. οὕτως ὁ Πρόκλος ἰδών, ᾠήθη τινὰ τῶν ἔξωθεν μὴ ἐγνωκότος αὐτοῦ προσελθεῖν, καὶ τῷ μεγάλῳ κατ' ἰδίαν προσομιλεῖν. καὶ δὴ τὴν ἀκοὴν ὑποθεὶς ἀκροάσασθαι, τῶν μὲν ὑπ' αὐτοῦ λαλουμένων συνῆκεν οὐδέν, μὴ τολμῶν δὲ ὅλως εἰσελθεῖν τε τὴν ὁμιλίαν αὐτοῖς ἐπιταράξαι, διετέλεσε μένων ἄχρις οὗ τὸ ξύλον ἐπὶ τὰς ὀρθρινὰς διϋπνίζον δοξολογίας ἐξήγειρε, καὶ οὕτω λοιπὸν κενὸν τὸν ἄνθρωπον ἀπεπέμψατο, κατὰ τὴν αὔριον πάλιν παραγγείλας ἐλθεῖν, μηκέτι λέγων ἐξεῖναι μηδένα ἄχρι τῆς τοῦ ὄρθρου ἀποπληρώσεως τῷ πατριάρχῃ κατατυχεῖν. ἧκεν οὖν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ὁ ἄνθρωπος· καὶ πάλιν ὁ Πρόκλος διὰ τῆς ὀπῆς ἐγκύψας, τὸν μέν, οἷα καὶ πρίν, ἀκλινῶς γράφοντα, τὸν δὲ πρὸς τὸ οὖς αὐτῷ λαλοῦντα ἐν τῷ

προφήτ

περιέργῳ ὡσαύτως ἔβλεπε σχήματι. διηπόρει μὲν οὖν καθ᾽ ἑαυτὸν, ὡς εἰκὸς, τίς ἂν εἴη ὁ λεληθότως εἰσφοιτῶν, καὶ οὕτως ἐχόμενα προσομιλεῖν τῷ μεγάλῳ τολμῶν. οὐδὲν δὲ ὅμως εἶχε προπετές τι λέξαι, ἢ διαπράξασθαι. διέμεινεν οὖν τὸν εἰρημένον τρόπον ἕως ὄρθρου, καὶ τὸν ἄνδρα πάλιν ἀποστέλλει, ἐπαγγειλάμενος οὕτω τῇ τοῦ κοιτῶνος προσκαρτερῆσαι θύρᾳ, ὡς μήτε βρώσεως, μήτε πόσεως ὅλως μεταλαβεῖν, πρὶν ἢ τὸν λάθρα πρὸς τὸν ἅγιον εἰσερχόμενον, ὅστις ἐστὶν, εἰσιδεῖν. τρίτη δὲ ἄρα νὺξ, καὶ ἰδοὺ πάλιν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὁ Πρόκλος αὐτῷ προθύμως προσυπαντήσας, θάρρει, ἔφη· οὐδεὶς γὰρ, οὐδεὶς ταύτην πρὸς τὸν ἱεράρχην εἰσηλύθει· κἀγώ σε κατὰ μόνας ἄρτι προσάξω αὐτῷ. ὡς δὲ προσῆκτο καὶ διὰ τῆς συνήθους ἐνατενίσας ὀπῆς, ὁμοιοτρόπως πάλιν τὸν μὲν ἠρέμα προσομιλοῦντα, τὸν δὲ τοὺς χάρτας κρατοῦντα, καὶ τῇ χειρὶ γράφοντα ἐθεάσατο, συνῆκεν εὐθὺς οὐ γῆθεν, οὐρανόθεν δὲ προσφοιτᾶν τὸν τῷ μεγάλῳ ἐπιφαινόμενον. καὶ δὴ ἐπιστραφεὶς, ἄπιθι, ἔφη, ἄνθρωπε, μηδὲν καθ᾽ ἡμῶν τὸ παράπαν λυπούμενος· ἴσθι γὰρ, ὡς οὐδένα μὲν ἀνθρώπων εἰσιόντα νῦν ἔγνων πρὸς τὸν πανόσιον· εἰ δὲ ἄγγελος, ἢ καί τις τῶν ἁγίων τυγχάνων χοροῦ ἀοράτως ἐπιφοιτῶν ὑπεισέρχεται, οὐκ ἔχω λοιπὸν ὅ, τι καὶ δράσω, ἀπορίᾳ πάντοθεν συνεχόμενος. Θεὸν τοίνυν καὶ μόνον ἐπικαλοῦ, ὅπως ἂν εὐκαίρου ἐπιτύχῃς καιροῦ. καὶ ὁ μὲν ἄνθρωπος οὕτως ἀκούσας, ὑπανεχώρει σφόδρα λυπούμενος. πρωΐας δὲ τὸν Πρόκλον ὁ μέγας προσκαλεσάμενος, εἰπέ μοι, ἔφη, ὁ συγκλητικὸς ἐκεῖνος ἧκεν ἐνταῦθα, ὁ τῇ προτεραίᾳ ἐπιτραπεὶς παρ᾽ ἡμῶν; ὁ δὲ, πέμπτον ἤδη, δέσποτα, διαγέγονεν, ἀπεκρίνατο, κατὰ τὰς ἄρτι προβάσας νύκτας τρεῖς ἐφεξῆς, ἀφ᾽ οὗ τὴν τῆς προσελεύσεως ἐδέξατο προτροπήν· καὶ ἕως ὄρθρου καθ᾽ ἑκάστην προσκαρτερῶν, ἐπειδή τινος ἔνδον συνομιλοῦντός σοι οὐκ εἰκὸς ἦν ἡμῖν ἐπεισελθοῦσι παρενοχλεῖν, ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος ἐπιγνούς. τούτοις ὁ μέγας καταπλαγεὶς, καὶ εὐθὺς ὥσπερ ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις γενόμενος, ἀνεσκόπει. καὶ γάρ πως αὐτῷ ἡ ψυχὴ τὸ χρηματιζόμενον. καὶ τίς, ἔφη τῷ Πρόκλῳ, ὁ πρὸς με εἰσιὼν, καὶ πρὸς τὸ οὓς ὁμιλῶν; καὶ ὁ Πρόκλος τῇ εἰκόνι Παύλου τοῦ ἀποστόλου πρὸ τῶν αὐτοῦ ὀφθαλμῶν ἐπηλωμένῃ προσβλέψας (ἣν δὴ καὶ σεβασμίως ὁ μέγας κατασπαζόμενος, καὶ πρὸς αὐτὴν ὡς πρὸς ζῶντα τὸν Παῦλον συνεχῶς ἀφορῶν, ἐκεῖθεν πρὸς τὴν ἀκροτάτην γνῶσιν ἀνήγετο) τοιοῦτος, ἔφη, τὸ εἶδος ὁ πρὸς τὸ οὓς σοι προσομιλῶν καθεωρᾶτό μοι, δέσποτα. ἐντεῦθεν τοιγαροῦν ἐγνωκὼς ὁ μακάριος αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν Παῦλον ταῖς αὐτοῦ ἐξηγήσεσιν ἐνευδοκιμεῖν τε, καὶ ἅμα συνεργεῖν καὶ ἐμπνεῖν, καὶ μείζονος ἢ πρότερον ἐπὶ τοῖς αὐτῷ σπουδαζομένοις τῆς προθυμίας ἀναπλησθεὶς, τῇ μὲν ἐπιούσῃ νυκτὶ τὸν ἀναίτιον ἐκεῖνον ὑπαίτιον παραλύεσθαι διεκελεύσατο. καὶ τὰ κατ᾽ αὐτὸν ὡς εἶχε δι᾽ ἀκριβείας ἐρευνησάμενος, μάτην τε μαθὼν διαβεβλῆσθαι τὸν ἄνθρωπον, πρὸς ἔλεον ὁ τοῦ ἐλέους κινεῖται πατὴρ, ἡ συμπαθὴς τῷ ὄντι καὶ φιλοικτίρμων ψυχή. καὶ δὴ περὶ αὐτοῦ μηνύσας ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ, ἀθῳοῖ τε τοῦτον, καὶ τῷ αὐτοῦ πάλιν ἀποκαθίστησιν ἀξιώματι. αὐτὸς δὲ τὰς ἀποστολικὰς πάσας ἐπιστολὰς κατὰ τάξιν σὺν ἀκριβεῖ τῇ ἐξηγήσει ἐπεξιὼν, δευτέραις τε αὖθις ἐπιστασίαις καὶ μέντοι καὶ τρίταις ἀνακαθάρας, καὶ εἰς κάλλος ἄκρον πάσης ἁρμοζούσης ἰδέας ἀκριβωσάμενος, καὶ τὸ μὲν συνεπτυγμένον τῆς ἐννοίας καὶ σύντομον ἑρμηνείαις πλουσίαις καὶ δαψιλεστάταις ἀναπλῶν καὶ διατρανῶν, τὸ ἀσαφὲς δὲ καὶ συνεστραμμένον τῆς λέξεως σαφεστάταις καὶ καθωμιλημέναις φράσεσι κατευθύνων, σαφηνίζων, οὕτω τὸ δυσθεώρητον εὐθεώρητον, καὶ τὸ τραχὺ καὶ σκληρὸν προσάντιον ταῖς ἀκοαῖς ἥδιστόν τε ἄγαν ἀποκαθίστη καὶ χαρίεν.

νθ΄. Περὶ τῆς πρὸς αὐτὸν τοῦ ἁγίου Παύλου ἐμφανείας τε καὶ ἡδίστης ὁμιλίας καὶ ἁγίου φιλήματος.

Ἐπεὶ δὲ λοιπὸν πέρας εἶχεν αὐτῷ τὰ τῆς ἐξηγήσεως, χαρᾶς ἀρρήτου καὶ εὐφροσύνης πλησθεὶς, τὰς χεῖρας διάρας εἰς οὐρανὸν, τοιάδε πρὸς Θεὸν ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς ἐξεβόησεν· Εὐχαριστῶ σοι, φησὶ, δέσποτα παντοκράτωρ, καὶ Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, καὶ ἅγιον πνεῦμα, μία θεότης, μία δύναμις, καὶ βουλὴ καὶ ἐνέργεια, ἡ πάντοτε τῶν ὡς εἰκὸς ἐπικαλουμένων

σε τὰς αἰτήσεις περαίνουσα, καὶ πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς τέλος ἐπιτιθεῖσα, ὅτι τε καὶ μου τὴν αἴτησιν ἐκπεπλήρωκας, καὶ ὅτι μοι πέρας ἡ κατὰ Παῦλον ἔσχεν ὑπόθεσις. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ τὸ πυκτίον εἰς χεῖρας λαβὼν, τῇ τοῦ Παύλου εἰκόνι προσατενίσας ἔφη, δέχου, Παῦλε, τὸν παρ' ἐμοῦ πόνον, καὶ ὧν ἔχω τὸ τιμιώτατον δώρημα. εἰ μὲν τῆς σῆς ἄξιον μεγαλονοίας καὶ χάριτος, τῷ Θεῷ καὶ σοὶ χάρις· εἰ δὲ μὴ ἄξιον, σύγγνωθι τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀσθενείᾳ δεδουλωμένοις. οὕτω τοίνυν εἰρηκότος αὐτοῦ, καὶ οὕτως ὡς ζῶντι τῷ Παύλῳ προσεντυχόντος, ὢ τῆς τῶν ἁγίων συμπνοίας καὶ συμψυχίας, ἰδοὺ αὐτὸς ὁ τῶν ἀρρήτων ἀκροατὴς καὶ διδάσκαλος Παῦλος σωματοειδῶς ὤφθη, λέγων αὐτῷ· ἀδελφὲ Ἰωάννη, μηδὲν ὅλως ἀμφίβαλλε περὶ τῆς τῶν ἐμῶν, μᾶλλον δὲ τοῦ πνεύματος ἐπιστολῶν ἐξηγήσεως. ἴσθι γὰρ σαφῶς, ὡς οὕτως ἀκριβῶς διέγνως ταύτας καὶ ἀνεκάλυψας, ὡς αὐτὸς ποτ' ἔγνων ἐγὼ, καὶ ὡς τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἀμφοτέροις ὑπέθετο. Ταῦτα εἰπὼν, ἀσπασμὸν αὐτῷ δοὺς, εὐθὺς ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ γέγονεν. ὁ δ' οὖν Πρόκλος οὕτω περιφανῆ καὶ λαμπρὰν τὴν περὶ τὸν ἅγιον τοῦ Παύλου ἐπιστασίαν ἰδὼν (ἑώρακε γὰρ τὸ τηλικοῦτον μόνος τῶν ἄλλων) τῷ μακαρίῳ θάμβει συσχεθεὶς, πρηνής τε τῇ γῇ προσεμπελασθεὶς, ἄφωνος ἔκειτο, καὶ μικροῦ δεῖν, ἄπνους τις καὶ νεκρός. ὃν οὕτω συμπεσόντα τῷ δέει ὁ μέγας ὡς ἐθεάσατο, ἅμα τε τὸν φόβον ὑφαιρεῖται, καί τινα προσεπᾴδει συμμιγῆ προφητείᾳ παραίνεσιν· ἐνίσχυσον, τέκνον, πρὸς αὐτὸν λέγων, ἐνίσχυσον. οὐ γὰρ οὕτω δεῖ πρὸς τὰς τῶν κρειττόνων ὀπτασίας θορυβεῖσθαι καὶ καταπίπτειν, γαληνιᾶν δὲ μᾶλλον καὶ πολλῆς εὐθυμίας ἐμπίπλασθαι τὴν ψυχήν. οὕτω γὰρ ἂν, κἂν ἐναντία τις ᾖ καὶ ἀντικειμένη δύναμις, φεύξεται τάχιστα ἀνοίκειον ἑαυτῇ εὑροῦσα τὸ καταγώγιον· κἂν θεία τις πάλιν καὶ ἄνωθεν ἐπιφοιτήσασα, προσδραμεῖται μᾶλλον, οἷα φωτὶ φῶς, τῇ τῆς ἀρετῆς οἰκειότητι. καὶ μάλιστα δὴ πρός γε τοὺς τοσούτου λαοῦ προστησομένους, ὅσουπερ μέλλεις καὶ αὐτὸς, εἰκὸς οὕτω σταθηρὰν προκαθῆσθαι καὶ ἀπτόητον τὴν ψυχὴν, ὡς καὶ πολλῶν τύπους προφαινομένων λοιπὸν, οὐκ ἀπὸ Θεοῦ μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ τῆς φθονερᾶς καὶ ἀντικειμένης δυνάμεως.

Εὖ γὰρ οἶδα, τέκνον, ἐγὼ, ὡς μέλλεις ποτὲ καὶ αὐτὸς τουτονὶ τὸν τῆς ἐπισκοπῆς ἐγχειρίζεσθαι θρόνον· ὁπηνίκα δὴ κἀμὲ χρόνιον ἐξ ὑπερορίας ἐπανήκοντα νεκρὸν τῷ ἀποστολικῷ καὶ θείῳ ἐντυμβεύσεις σηκῷ. Ταῦτα μὲν δὴ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικωτάτῳ ἀρχιεράρχῃ, πιστότατα διαρρήδην προειρημένα, καὶ οὕτω τὰ ἔργα τοῖς λόγοις ἔχοντα συνεπόμενα. ἄλλοι δὲ τοὺς τοῦ λοξίου περιβαλλέσθωσαν λήρους, ἢ τοὺς ἀναπεμπομένους ἀπὸ τρίποδος ὕθλους, ἢ τὰς δι' ὀρνέων αὐτοῖς ὁμοίων ὁμοίοις ἀνασκοπουμένας μαντείας· ἡμῖν δὲ ὁ λόγος ἐφιέσθω τοῦ πρόσω ἐντεῦθεν. Καὶ γὰρ ὁ τῆς ἀληθείας κήρυξ, ἡ μεγάλη τοῦ λόγου φωνὴ, ἡ τοῦ πνεύματος εὔηχος σάλπιγξ, τὰς ἀποστολικὰς ὑπαναγινώσκων τῷ λαῷ διδαχὰς, καὶ πάσαις αὐταῖς τὴν ἐγκειμένην γνῶσιν ἀναπτύσσων καὶ διασαφηνίζων, καὶ τὸ μὲν δόγμα πονηρὸν καὶ κακίαν πᾶσαν διελέγχων καὶ καθαιρῶν, πᾶσι δὲ πίστιν εὐσεβῆ καὶ ὀρθότομον καὶ ἀρετὴν παντοίαν ἐγκαθιστῶν, τοὺς μὲν, ὅσοι καρδίαν εὐθεῖαν καὶ πρὸς τὸ καλὸν ἑτοίμην ἐκέκτηντο, οὓς μὲν ἐπέστρεφεν, οὓς δὲ ἐπανῆγε πρὸς τὸ εὐθές· ὅσοι δὲ ἢ αἱρέσει, ἢ τισιν ἄλλοις πάθεσι δυσιάτοις, ἢ καὶ παντάπασιν ἀνιάτοις κατείχοντο, οὗτοι ἐμίσουν τε αὐτὸν καὶ ἀπεδυσπέτουν ἄγαν ἐξελεγχόμενοι. λόγος γὰρ ἀγαθὸς, βάσανός ἐστι τῶν πονηρευομένων ψυχῶν· ὃ πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ οἱ τὰ τοῦ Ἀρείου λυττῶντες, καὶ αὐτοί τε καὶ οἱ τὰ τοῦ Μακεδονίου ἐφαίνοντο πάσχοντες, οἵ γε καὶ ἐκεῖνο καιροῦ τῆς πόλεως ἔνδον τὰ συνακτήρια ἔχοντες, οὐκ ὀλίγους τῶν ἁπλουστέρων πρὸς τὴν ἑαυτῶν ὑπεσύρων καὶ ὑπέκλεπτον αἵρεσιν. καὶ θαυμαζέτω μηδεὶς, εἰ τοῦ λόγου οἰκουμενικὴν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν κατάστασιν διηγγελκότος, ἀναφύονταί τινες αὖθις αἱρέσεις Σατανικῶν παθῶν καὶ ἀλαζονείας ἀποκυήματα. ἐπιφύεσθαι γὰρ καὶ ζιζάνια τῷ σίτῳ, καὶ ἐχθροὺς τοῦ οἰκοδεσπότου τοὺς αὐτοῦ τυγχάνειν οἰκιακοὺς, ὡς ἠκούσαμεν.

Πρῶτον μὲν οὖν κατὰ τῶν Ἀρειανῶν τὸν ζῆλον κινεῖ, καὶ τὸ τοῦ ζήλου διαπυρεῖ, ὁ πυρίπνους ὡς ἀληθῶς, καὶ τῶν ἀληθῶν δογμάτων ὑπέρμαχος. καί ποτε τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν πεποιηκότος τὴν πρόοδον (ἡμέρα δὲ τῶν ἁγίων ἐπιφανείων ἦν) καὶ πρός γε τοῦ λαοῦ περιθυμίαν, καὶ τὸ τοῦ κλήρου εὐσταθές τε καὶ εὔτακτον ἐκπλαγέντος, καὶ μάλιστα τοῦ ἀρχιεράρχου τὸ

ξ'.
Περὶ τῆς εἰς τὸν ἅγιον Πρόκλον προφητικῆς αὐτοῦ παρρησίας.

ξα'.
Περὶ τῆς κατὰ τῶν Ἀρειανῶν εἰς τὸν βασιλέα Ἀρκάδιον εἰσηγήσεως αὐτοῦ.

διαγγελιοειδὲς καὶ ἔνθεον ἐξόχως ὑπερθαυμάσαντος, ἐκ τούτων τε πρὸς ἔπαινον τοῦ ἀοιδίμου παρορμηθέντος, ἴσα δὲ αὐτῶν τῶν πρωταποστόλων εἰς ἐπήκοον τῆς συγκλήτου τοῦτον ἀνακηρύττοντος, ὁ θεῖος ἀνὴρ οἷα δὴ χαριέστερον εὐχαριέστερον εἰρηκώς, λέγεις μοι, ἔφη, Θεοῦ, βασιλεῦ. Εἴ τις βασιλικὸν διάδημα κατασκευαζόμενος, τοῖς τιμίοις καὶ διαυγεστάτοις λίθοις ἀμαυροὺς ὑάλους καὶ ἀτίμους ἐπισυνείρει κάχληκας, ἆρ' οὐχὶ ἀπόβλητον ὅλον τῷ βασιλεῖ τὸν στέφανον ἀπεργάζεται; πῶς οὖν ἡ εὐσεβὴς καὶ φιλόχριστος ὑμῶν βασιλεία, τοὺς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καθυβρίζοντας Ἀρειανούς, τοὺς καὶ συνοδικῶς ἀναθεματισθέντας, καὶ μηδὲ οὕτω μέχρι καὶ τήμερον βλασφημεῖν παυομένους μεταξὺ τῆς ὀρθοδόξου πολιτείας ποιεῖν αὐτοὺς τὰς συνάξεις ἀνέχεται, δέον ἢ ἐπιστρέφοντας καὶ τὴν αὐτῶν αἵρεσιν ἀναθεματίζοντας τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ κοινωνεῖν, καὶ τοῖς εὐσεβοῦσι συγκαταλέγεσθαι, ἢ τῇ δυσσεβείᾳ προσεπιμένοντας, ὡς λύμην τῆς πόλεως καὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, ἐξωθεῖσθαι τούτους καὶ ἀπελαύνεσθαι; τούτοις τοῦ ἀρχιερέως τοῖς λόγοις εἰς ζῆλον ἀναφθέντα τὸν βασιλέα, καὶ ἐπὶ τοὺς τοῦ Θεοῦ ἐχθροὺς διαθετικῶς ἐκκαέντα, αὐτίκα προστάξαι τοὺς τῶν Ἀρειανῶν ἐξάρχους μεταπεμφθέντας ἐξετασθῆναι, εἰ τῆς Ἀρείου πείθονται βδελυρᾶς ἀποστῆναι κακοδόξου αἱρέσεως, ἐξορίαν τοῖς ἀπειθοῦσι καὶ δήμευσιν ἐπαπειλησάμενος. ἐντεῦθεν πολλοὶ μὲν αὐτῶν τὴν πλάνην ἀπαρνησάμενοι τῇ ὀρθοδόξῳ καὶ καθ' ἡμᾶς προσετέθησαν πίστει· ὅσοι δὲ τῆς οἰκείας ἔμμονοι αἱρέσεως ἀντεχόμενοι, τὴν ὑπερορίαν κατακριθέντες, ἔξω που τῆς βασιλίδος διέτριβον πόλεως.

ξβ'.
Περὶ τῆς τῶν Ἀρειανῶν ἀναιδείας καὶ θορυβώδους ταραχῆς.

Οὐ πολὺ δὲ τὸ ἐν μέσῳ, καί τινες τῶν ἐν τῷ παλατίῳ, Ἀρειανόφρονες πάλαι τυγχάνοντες, κρύφα καὶ καθ' ἑαυτοὺς τὴν αἵρεσιν ὑποθάλποντες, εἰσῆγόν τε αὐτοὺς κατά τε σάββατα καὶ κυριακάς, καὶ τὰς τῶν ἑορτῶν ἐπισήμους ἔνδον τῆς πόλεως, καὶ μετ' αὐτῶν τὰς ὑπ' αὐτῶν συνταχθείσας κατὰ τὴν αὐτῶν αἵρεσιν ᾠδὰς ἰαμβικῶς ἐμελῴδουν. καί γε κατὰ μικρὸν εἰς τοσοῦτο πάλιν ἀναιδείας καὶ θράσους οἱ ἀναιδεῖς προεχώρησαν, ὡς καὶ τὸ ὀρθόδοξον ἐν τοῖς ἑαυτῶν ἐπιχλευάζειν ψαλμοῖς, καὶ μάλιστα καὶ εἰς αὐτὸ ἐξυβρίζειν τὸ ὁμοούσιον, τὴν μοναδικὴν φύσιν καὶ δύναμιν εἰς τρεῖς ἐμφύλους οἱ δυσσεβεῖς κατατέμνοντες. ψάλλοντες οὖν οὕτω μετὰ παρρησίας, καὶ οἴκους ἔσωθεν ἀνεχώρουν. ταῦτα τὸν μέγαν ἀκούσαντα ζῆλος κατέφαγεν εὐσεβής. ἐδεδίει καὶ γὰρ μὴ τὸ ὀρθόδοξον ταῖς αὐτῶν μελῳδίαις δελεασθὲν, τῇ πλανήσει, οἷα φιλεῖ, συμβαίνειν συνενεχθῇ. ὅθεν καὶ αὐτὸς τινὰς μὲν τῷ λαῷ ἀντιφώνους ᾠδάς, ἤτοι ἐπαεῖά τε καὶ ὑπακοάς, ἃ δὴ λέγεται, ἀναταξάμενος ἐν τῷ πνεύματι, ᾄδειν ἐμμελῶς παραδέδωκεν, εὐμεθόδως ἄγαν πρός τε Θεοῦ συνεχῆ μνήμην καὶ ἀρετῆς συνωθῶν. φιλεῖ γάρ πως τὸ πλῆθος τῷ τῆς φωνῆς εὐήχῳ καὶ μελιχρῷ προστρέχειν μᾶλλον καὶ συνεφέλκεσθαι. τοῖς δέ γε ἱερεῦσιν εὐχὰς προσαναφέρειν μετὰ γονυκλισιῶν διετάξατο, ἃς αὐτὸς ἐφ' ἑκάστῳ τῶν ἀντιφώνων ἐξέθετο. ὧν ἀντιφώνων τὴν παράδοσιν ὑπὸ Ἰγνατίου τοῦ θεοφόρου καὶ μάρτυρος παραδεδόσθαι τὸ κατ' ἀρχὰς λέγεται· ὃς ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακὼς τὴν ἁγίαν ὑμνούντων τριάδα διὰ τῶν ἀντιφώνων, τὸν τοῦ ὁράματος τρόπον τῇ τῶν Ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ παρέδωκεν.

ξγ'.
Περὶ τῆς κατὰ τῶν Ἀρειανῶν τε καὶ τῶν βεβήλων συνακτηρίων καὶ τῆς προσευχῆς ἀποφάσεως.

Ἐπεὶ δὲ τοῦ μὲν ὀρθοδόξου συστήματος οὕτω τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ὡς θέμις, δογμάτων ἀντεχομένου, τῶν δὲ ἐν τῷ παλατίῳ τῆς ἀθέου τῶν Ἀρειανῶν ἀντιποιουμένων αἱρέσεως, ζῆλος ἀνήπτετο πολὺς καὶ ὀργή, μάχαι τε καὶ πληγαί, καὶ τέλος φόνοι τῶν μερῶν ἑκατέρων, ὅτε καὶ Βείσων ἐκεῖνος ὁ τῆς βασιλίσσης εὐνοῦχος λίθῳ τὸ μέτωπον ἐπλήγη, τῆς εὐσεβοῦς ὑπερμαχῶν καὶ ἀντιποιούμενος πίστεως, τότε δή, τότε ἀνδρικῶς ὁ γεννάδας καὶ τοῦ Θεοῦ ὁπλίτης διαζωσάμενος, τῆς περὶ ταῦτα τοῦ βασιλέως καταγνοὺς ῥαθυμίας, ἅτε τῶν ἐν τῷ παλατίῳ αἱρετιζόντων ἀνεχομένου, τοὺς τῶν αἱρετικῶν αὖθις ἐξάρχους μεταπεμψάμενος· Ἕως πότε, φησί, μωραίνετε καὶ κακοδοξοῦντες ληρεῖτε, τρισάθλιοι; οὐαὶ ὑμῖν τοῖς ἑκουσίως τυφλώττουσι, καὶ μὴ βουλομένοις πρὸς τῆς ἀληθείας διαβλέψαι αὐγάς· οἱ τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς ἐλογίσασθε. διὰ τοῦτο πάγε λέγει τὸ ὁμοούσιον πατὴρ καὶ υἱὸς πνεῦμα ἅγιον· τὰ ἐναγῆ ὑμῶν καὶ ἀσύντακτα συνακτήρια, ἐν οἷς πρὸς τὴν καθ' ὑμᾶς ἀπώλειαν τὰς τῶν ἀφελεστέρων ψυχὰς παγιδεύετε, τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ σεισμῷ καταστραφέντα τῷ ἐδάφει ὑποστρωθήσεται

τοῖς

ταῖς δὲ βλασφημίαις ὑμῶν μηδὲν ἐκ τούτου σωφρονισθεῖσιν, οὐκέτι οὐδ᾽ αὐτὴ ἡ εἰς τήνδε τὴν πόλιν συγχωρηθήσεται εἴσοδος, ἀοράτῳ τῇ θείᾳ εἰργομένοις δυνάμει. εἰκὼν ὑμῖν ἐναργής, εἰ μὴ δι᾽ ἐξομολογήσεως τὸ τοῦ Θεοῦ προσφθάσοιτε πρόσωπον, ὅτι καὶ τὴν τῆς ἐπουρανίου πόλεως εἴσοδον ἀποκλεισθέντες, τῷ ἐξωτέρῳ πυρὶ καὶ τοῖς δαίμοσιν ἡτοιμασμένῳ παραδοθήσεσθε. καὶ ὁ μὲν δίκαιος πεποιθὼς, ὡς λέων, ταῦτα κατὰ τῶν ἀθέων ἐβρόντησεν, αὐτῶν δὲ τῆς πόλεως πρὸς ταῖς ἐν ὑπωρείᾳ. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ οὕτω τὸ τῆς πλάνης νέφος αὐτῶν ἀπεσκέδαστο. ἦν δέ τις τοῖς πάλαι τῶν Ἑλλήνων ἀνεγηγερμένος ναὸς τῷ κατ᾽ αὐτοὺς ἐκείνους μαντικωτάτῳ Ἀπόλλωνι (ὃς νῦν ἐπ᾽ ὀνόματι διατελεῖ Μωκίου τοῦ μάρτυρος) ἔξω τειχῶν τῆς πόλεως κατὰ τὸν τότε καιρὸν διακείμενος, ἐνδότερον τῶν ὅρων συμπεπηγότων τοῖς τείχεσιν. ἐν τοίνυν τῷ τοιούτῳ συνεληλυθότες ναῷ, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἰνδάλματα καταβαλόντες, κακῶς τὸ καλὸν ἐδογμάτιζον, ἀνθ᾽ ἑλληνικῆς δυσσεβείας τὴν τοῦ Ἀρείου πανηγυρίζοντες. ὁμοῦ γὰρ εὐχὴ μία τοῦ θείου ἀνδρὸς καὶ ταύτῃ αὐτοῖς τὴν ἐξαίρησιν διαγέλυκεν, εἰς ἔδαφος τὴν τοῦ ναοῦ ὀροφὴν, ποικίλην τε οὖσαν καὶ ψηφῖσι κεκομψευμένην καταῤῥάξασα. οὐδεὶς μέντοι τῶν αἱρετιζόντων συμπεριελήφθη τῷ πτώματι, οὕτω τῆς εὐχῆς ἐξαιτησάσης παρὰ τοῦ κρείττονος. διατριβὰς μὲν αἰσχύνης ἐγχωρησάντων αἱ τοῦ μεγάλου παρ᾽ εὐθὺ προφητικαὶ ἀποφάσεις διεπεραίνοντο.

Κατὰ γὰρ τὴν εἰρημένην νύκτα, τά τε τούτων μὲν μυσαρὰ καὶ βέβηλα συνακτήρια, σεισμῷ μεγάλῳ καταστραφέντα, μέχρις ἐδάφους ἐξεμοχλεύθησαν· αὐτοὶ δὲ συνήθως εἰσιέναι τῆς πόλεως ἔνδον βουλόμενοι, ἅμα τῷ ταῖς πύλαις πειρᾶσθαι προσπελάζειν, λειποθυμίαις αὐτίκα καὶ ναρκώσεσί τισι κατεχόμενοι, ὑφ᾽ ἑτέρων τε διεβαστάζοντο, καὶ οὕτως ὑπέστρεφον εἰς τοὐπίσω καὶ μὴ βουλόμενοι. ἐπεὶ δὲ πανταχόθεν αὐτοῖς τὰ τῆς ὁρμῆς ἀπεκλείετο, καὶ μία λοιπὸν ἦν ὁδὸς ἡ ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν ἄγουσα, ἦν ὁρᾶν πάντας αὐτοὺς τὴν ἰδίαν μὲν ἀναθεματίζοντας αἵρεσιν, τῇ ὀρθοδόξῳ δὲ πίστει προσερχομένους, τῆς πάλαι κωλυτικῆς ἐκείνης δυνάμεως τηνικαῦτα τούτοις τῆς ἐπὶ τὴν πόλιν εἰσόδου παραχωρούσης. τοιγαροῦν τὴν πρώην θηριωδίαν καὶ γλωσσαλγίαν ἀποσεισάμενοι, δάκρυσι τὴν ἑαυτῶν ἐξομολογούμενοι πλάνην, καὶ δημοσίᾳ ταύτην ἀναθεματίζοντες, ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως τὰ ἱερὰ σωτήρια μυσταγωγούμενοι, εὐσεβεῖς τῇ εὐσεβείᾳ προσετίθεντο. οὕτω δὲ ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ, τὸ τῶν Ἀρειανῶν πλῆθος ἐν ὅλαις τριάκοντα καὶ τρισὶν ἡμέραις τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ προσεῤῥύη. ἠγαλλιᾶτο οὖν ἅπαν καὶ ἐγεγήθει τὸ τῶν ὀρθοδόξων σύστημα ἐπὶ τῇ αὐτῶν ἐπιστροφῇ καὶ ἐπιγνώσει τῆς ἀληθείας, καὶ ἐγκωμίοις ἐπευφήμει τὸν μέγαν τῆς οἰκουμένης διδάσκαλον.

ξδ΄. Περὶ τῆς τούτων τῶν συνακτηρίων καταστροφῆς, καὶ τῆς τῶν Ἀρειανῶν ἐπιτιμήσεως, καὶ τούτων εἰς τὸ ὁμοούσιον κοινωνίας

Τούτων οὕτω γινομένων, Γαϊνᾶς ἐκεῖνος ὁ αἱμοβόρος, ὡς εἰπεῖν, καὶ φιλαίμιος θὴρ, ὁ Κελτὸς μὲν τὸ γένος, βάρβαρος δὲ τοῖς τρόποις, καὶ τὴν γνώμην παγχάλεπος, ὑπὸ Ῥωμαίοις γεγονὼς, καὶ τοῖς στρατευομένοις τελῶν, καὶ προκόπτων κατὰ μικρὸν ἀξιώμασι, καὶ δὴ καὶ στρατηλάτης ἱππικῆς τε καὶ πεζικῆς στρατιᾶς τὸ τελευταῖον ἀναῤῥηθεὶς, ἀπό τινος τότε τοῦ κατὰ τὰ Σκυθικὰ ἔθνη πολέμου ἐπανελθὼν, ἐπινίκια τῷ βασιλεῖ προσεκόμισε. φιλοτιμηθεὶς δὲ ἱκανῶς παρ᾽ αὐτοῦ, καὶ πλείονα τὴν παῤῥησίαν ἢ πρέπειν προσκτησάμενος, προσέθηκε τῇ ἑαυτοῦ θρασύτητι θράσος, καὶ τῇ ἀλαζονείᾳ μᾶλλον ἀλαζονείαν. τοιοῦτο γὰρ ἡ ἀφροσύνη τὴν παρ᾽ ἀξίαν ἐπιμέλειαν, ἀφορμὴν τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον κτᾶται ῥοπῆς. οὗτος τοίνυν ὁ Γαϊνᾶς τῆς Ἀρείου ἀπρὶξ κακοδοξίας ἐχόμενος, τὴν τῶν Ἀρειανικῶν εὐκτηρίων καταστροφὴν ἐκμαθὼν, οὐ δὴ καὶ αὐτὴν τῶν Ἀρειανῶν τὴν ἐπιστροφὴν, καὶ τὴν εἰς τὸ ὁμοούσιον ἀληθεστάτην ἐπίγνωσιν, τοσοῦτο περιαλγὴς ἐγένετο καὶ κατώδυνος, ὡς ἐν πλείοσιν ἡμέραις μὴ βρώσεως ὅλως, μὴ πόσεως μεταλαχεῖν, μήτι μὴν ἐν τῷ παλατίῳ παραγίνεσθαι, πολλάκις παρὰ τοῦ βασιλέως κληθείς. ἐπεὶ δὲ συνεχῶς ὑπὸ τῶν ἔτι κατὰ τὰ βασίλεια ὑπολειφθέντων Ἀρειανῶν ἠναγκάζετο ἐλθεῖν τι πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἕνα τῶν τοῦ ὁμοουσίου ναῶν ἑαυτῷ ἐξαιτήσασθαι, ὡς ἂν ἐν αὐτῷ σὺν τοῖς ὁμοδόξοις ἐκκλησιάζοιτο, ταῖς τούτων μόλις ποτὲ παρακλήσεσιν εἴξας, προσεισί τε τῷ βασιλεῖ, καὶ μίαν τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἱερῶν ἐκκλησιῶν ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς αὐτοῦ

ξε΄. Περὶ τοῦ στρατηλάτου Γαϊνᾶ καὶ τῆς πολυπλήθους αὐταρσίας αὐτοῦ.

ἐξαιτεῖται ὁμόφροσι. ταῦτα δὲ ὁ βασιλεὺς ἀφελὴς ὢν Ἀρκάδιος, τὸν θεῖον μεταπεμψάμενος ἀρχιερέα, πληρωθῆναι ἠξίου τῷ στρατηλάτῃ τὴν αἴτησιν, τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀνδρείαν καὶ τὰς ἀριστείας ἀναδιδάσκων. τὴν τυραννίδα [καὶ] γὰρ ὑφορώμενος, τὸν βαρβαρικὸν ἐβούλετο χαλινῶσαι τῷ δώρῳ θυμόν. ὁ δὲ λαλῶν ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ μαρτυρίοις βασιλέων ἐνώπιον, καὶ μὴ αἰσχυνόμενος, οὔ ποτε ἔφη τοῖς κυσὶ δοῦναι τὰ ἅγια καταδέξασθαι. πῶς γὰρ ἂν καὶ ἀνάσχοιτό τις εὐσεβὴς καὶ νεὼν ἔχειν, τοὺς δοξάζοντας μετὰ τὸν μονογενῆ Θεοῦ λόγον καὶ σωτῆρα ἡμῶν ἔξωθεν, τοὺς αὐτὸν δὲ βλασφημοῦντας εἰς τὸν αὐτοῦ θεῖον οἶκον αὐτοῦ ἔσωθεν; ἀλλ' εἴ τι δέδοικας τὸν ἄνδρα, ὦ βασιλεῦ, κάλει μοι τοῦτον εἰς πρόσωπον, καὶ αὐτὸς μὲν ἀκροατὴς γίνου, ἐγὼ δὲ αὐτῷ διαλεχθήσομαι, καὶ πείσω μηδαμῶς ζητεῖν, ἃ μὴ λυσιτελῇ μήτε σοι παρασχεῖν, μήτε δὲ ἐκείνῳ λαβεῖν. τῇ ἑξῆς τοίνυν ἀμφοτέρων εἰς πρόσωπον τοῦ βασιλέως προελθόντων, Γαϊνᾶς μὲν τὴν ἰδίαν ἀξίωσιν προεβάλλετο, μίαν τινὰ τῶν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἐκκλησιῶν ἐξαιτούμενος. ὁ δὲ ἱεράρχης εὐθὺς, μὴ ἐξεῖναι τῷ βασιλεῖ ἀπεκρίνατο πράγμασι κατατολμᾶν ἐκκλησιαστικῶν, εἴπερ ὅλως εὐσεβεῖν βούλοιτο. καὶ ὁ Γαϊνᾶς πρὸς τὸν μέγαν ἐπιστραφεὶς, εἰ μὴ ἔξεστι, φησι, τῷ βασιλεῖ τῶν τοιούτων κατατολμᾶν, ἀλλ' αὐτὸς τῆς ἡμετέρας ἐκπληρωτὴς ἀξιώσεως φάνηθι. οὐδὲ γὰρ θαυμαστὸν πάντως, οὐδὲ παράδοξον, εἰ πλείους καὶ ἀπείρους πόνους ὑπέρ τι τοῦ κοινοῦ καὶ τῆς βασιλείας ἀναδεξάμενος, ἄξιος εὐκτηρίου κριθείην ἑνός. ἅπας ναὸς ἀνέῳκταί σοι, εἶπεν ὁ ἅγιος, καὶ οὐδεὶς ὁ κωλύων προσεύχεσθαί σε βουλόμενον. εἰ δὲ ἀνθ' ὧν πολλοῖς πόνοις καὶ χαλεποῖς κινδύνοις ὑπὲρ ἡμῶν ἀναθλὰς, ἀμοιβὴν ζητοίης τὴν ἀμφοτέροις ἐπισφαλῆ ἡμῖν τε καὶ σοι, ἀλλ' ἡμῖν οὐ σχολὴ ἀπώλεια ψυχῆς, σωματικῆς ἑαυτοῖς συντέλειαν προξενεῖσθαι, καὶ ἐν σοὶ δῶρον ταύτην ἡμῖν ἀναρτῆσθαι, οὔτε δὲ χρεὼν πάλιν τὸν πεποιηκότα καλῶς, κακῶς ἀνταμείβεσθαι. ἀγαθοποιεῖν γὰρ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοὺς ἐχθροὺς, οὐ μήτοι κακοποιεῖν καὶ τοὺς εὐεργέτας ἐγκελευόμεθα. καὶ ἐξ ἀγνοίας τινὲς ἀσύμφορον ἑαυτοῖς τὴν ἀντίδοσιν ἐξαιτούμενοι φαίνωνται, ἀπείργειν αὐτοὺς πειρᾶσθαι χρὴ μᾶλλον, καὶ πρὸς τὸ ὄντως ἐφέλκειν ἀγαθὸν, ὅση δύναμις. ἄλλως τε δὲ οὐδ' ἐλάττους, ὦ βέλτιστε, τῶν ὑπὲρ ἡμῶν σοι πόνων τὰς ἀντιδόσεις τυγχάνεις δεξάμενος. στρατηλάτης γὰρ εἶ, καὶ τῆς ὑπατικῆς ἠξιωμένος τιμῆς. ἐχρῆν οὖν σε σκοπεῖν, τίς μὲν ἦσθα πάλαι, τίς δὲ εἶ νῦν· καὶ ὁποία μέν σοι ἡ προτέρα πενία, ὁποία δὲ ἡ νῦν τυγχάνει περιουσία. ἐνθυμήθητι οἷα πρὸ τοῦ τὸν Ἴστρον διαπεράσαι περιεβέβλησο, καὶ οἷς ἄρτι καταλαμπρύνῃ ἐσθήμασι· καὶ μὴ γίνου περὶ τοὺς τετιμηκότας ἀχάριστος, μήτε δὲ ἀγνώμων περὶ τὰς βασιλικὰς εὐεργεσίας καὶ δωρεάς. τούτοις ἐπεστόμιστο μὲν Γαϊνᾶς, ἀντειπεῖν ἔχων οὐδὲν, ἐθαύμασε δὲ ὅτι βασιλεὺς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, ὅπως διὰ βραχέων τὸ ἀπύλωτον ἐκεῖνο ἐνέφραξε στόμα καὶ βλάσφημον. χρόνου δέ τινος παρῳχηκότος, καὶ Γαϊνᾶς ἐκεῖνος, ἣν πάλαι ὤδινεν ἀνταρσίαν ἀπέτικτε, καὶ ἣν ἐν βάθει καρδίας ὑπέθαλπε κακίαν, ἐξαπεγύμνωσε. τὴν γὰρ ἐγχειρηθεῖσαν αὐτῷ τῶν Ῥωμαίων ἔχων ὑφ' ἑαυτὸν στρατιὰν, καὶ μέντοι καὶ πλῆθος ἀναρίθμητον τοῦ ὠμοτάτου καὶ Σκυθικοῦ ἔθνους εἰς ἐπικουρίαν τῆς ἑαυτοῦ τυραννίδος προσεπαγόμενος, τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας τε ὁμοῦ καὶ ὀρθοδόξου πίστεως πολέμιος χαλεπὸς ἀνεγήγερτο. οὕτω δὲ τῷ μυριάνδρῳ καὶ σιδηροφόρῳ ἑαυτοῦ στρατεύματι γαυρούμενος καὶ θυμομαχῶν εἰς ὑπερβολὴν ἐλπίζετο καταδηούμενος, οὐ Θρᾴκην μόνον καὶ Μακεδονίαν, ἀλλ' ἤδη καὶ τὰ μέχρις Ἑλλάδος καὶ Ἀχαΐας αὐτῆς, ἅρματά τι δρεπανηφόρα κατασκευασάμενος, μέχρι καὶ τῶν περιβόλων αὐτῶν τῆς βασιλίδος ἔφθασε πόλεως. εἶτα χάρακα ταύτῃ κυκλόθεν περιθέμενος, καὶ ἀνενδότως προσεπιμένων τῇ πολιορκίᾳ, εἰς τοσοῦτο τὰ ἐκτὸς αὐτῆς ἅπαντα καταλυμαίνεσθαι τοῖς στρατοπέδοις παρεκελεύσατο, ὡς καὶ τὸν χοῦν, εἰ δυνατὸν, ἐκλέξαι τῆς γῆς, ὡς ἂν μηδὲ εἴ τινες ἀποκρυβέντες ἔτυχον, διαλάθωσι. πρὸς δέ γε τούτοις εἷλε πόλεις διαφόρους, κατὰ τῶν ἐπάλξεων προσεπιστησάμενος πετροβόλους τε καὶ τὰς λεγομένας χελώνας καὶ ὑψηλὰς κλίμακας, ὀρυγάς τε καὶ κριοὺς καὶ πάντα τὰ πρὸς καθαίρεσιν πόλεως κατασκευασάμενος ὄργανα, πάσῃ ἐπινοίᾳ καὶ μηχανῇ τὴν πόλιν ἔσπευδε παραστήσασθαι.

Ὧν γινομένων, καὶ ἀνυποστάτου κονιορτοῦ ὑπὸ τῆς πολυπλήθους ἐκείνης στρατιᾶς αἰρομένου πρὸς οὐρανόν, βοῆς τε τὸν ἀέρα πληρούσης, καὶ κραυγῆς ἀσήμου καὶ βαρβάρου τὰς ἀκοὰς ἁπάντων καταβροντώσης, ἀγωνίᾳ πολλῇ καὶ φόβῳ μεγάλῳ ὅ τε βασιλεὺς Ἀρκάδιος, καὶ οἱ κατὰ τὴν πόλιν πάντες συνείχοντο. οὕτω δὲ τῆς πολιτείας ἁπάσης λίαν περιδεοῦς οὔσης, καὶ μηδὲ τὴν πρεσβείαν τινὰ στέλλεσθαι πρὸς τὸν ἀποστάτην ἐκεῖνον ἀποτολμώσης, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ ἀλαζονείαν τε καὶ ἀπόνοιαν (οὐδὲ γὰρ ἦν ὁρᾶν ὅλως τοὺς τῆς ἡμέρου φύσεως ἐν αὐτῷ χαρακτῆρας) ὁ γενναῖος οὗτος καὶ φιλόπαις, ὡς ἀληθῶς πατὴρ καὶ φιλόπολις, καὶ τῶν χριστιανῶν ἀήττητος πρόμαχος, τὴν ἰδίαν ψυχὴν κατὰ Χριστὸν ὑπὲρ τῶν φίλων προθέμενος, ἧς ἀγάπης οὐκ ἔχει τις ἑτέραν κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον εἰπεῖν ἰσοστάσιον, οὐδὲν τὴν ὠμότητα τοῦ τυράννου πτοηθείς, οὐ τὸ βάρβαρον τῆς γνώμης ὑποσταλείς, οὐδ', εἰ μή τι ἓν ἄλλο, διά γε τὴν περὶ μικροῦ γεγενημένην πρὸς αὐτὸν ἀτίσασιν ὁπωσοῦν καθυφείς, ἔξεισι προθύμως τῆς πόλεως Δαυιδικῶς τῷ νέῳ τούτῳ μονομαχήσων Γολιάθ, ὑπεραρθέντι πάνυ καὶ κατὰ τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας ὅπλα κινήσαντι. ἐξιόντος δὲ αὐτοῦ, ὡς ὁ τύραννος τὴν αὐτοῦ ἐγνώκει ἐπέλευσιν, ἐπὶ πόρρω τυγχάνοντος διαπορηθείς, τοὺς ἑαυτοῦ υἱοὺς Ἀσπαρά τε καὶ Ἀρδαβούριον ἐκπέμπει, μαθεῖν δὲ αὐτῶν ὅτου χάριν ὁ τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν ἐλήλυθεν ἄνθρωπος. τῶν δὲ μετ' εὐλαβείας καὶ φόβου προσεγγισάντων, τοῖς αὐτοῦ τε προσπεπτωκότων μέχρις ἐδάφους ποσίν, ἀναστῆναι τούτους ὁ μέγας διακελευσάμενος, μηδὲν ἀκοῦσαι τὸ παράπαν παρ' αὐτῶν ἀναμείνας, ἐλευθέρᾳ τῇ φωνῇ καὶ ἀκαταπλήκτῳ τῷ φρονήματι, Πορευθέντες, φησί, παῖδες, εἴπατε τῷ ὑμετέρῳ πατρί· ἵνα τί ὑψώθη, ὦ ἄνθρωπε, ἡ καρδία σου, ἕως τοῦ πολεμῆσαι καὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐστὶν ἄμαχος καὶ ἀήττητος; γνῶθι δὲ ὡς εἰ μὴ τὴν ἀλαζονεστάτην ταύτην τυραννίδα καὶ ὁρμὴν βουληθῇς διαλύσασθαι, καὶ συγγνώμην ὑπὲρ ὧν καὶ τετόλμηκας παρὰ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ ἐξαιτήσασθαι, ζωή τε ἔσται σοι, καὶ ἡ παρὰ τοῦ βασιλέως δωρηθεῖσα τοῦ ὑπάτου τιμή· ἐπιμένοντι δὲ τῇ φονικῇ ταύτῃ καὶ θηριώδει γνώμῃ, ἢ καὶ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα ἀνταρτικὴν ἐπᾶραι χεῖρα καὶ θεομάχον κατὰ τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἐνθυμηθέντι, φρικτόν τε θάνατον ἡ ἡμέρα αὐτίκα δίκη ἐπάξει σοι, καὶ ἀντὶ δόξης ἀδοξία σοι, καὶ αἰσχύνη αἰώνιος συναντήσεται. καὶ ὑμῖν δέ φημι, ὡς εἴπερ τῇ τοῦ πατρὸς ὑμῶν ἀπονοίᾳ τε καὶ ἀλαζονείᾳ συναπαχθείητε, ἐν μαχαίρᾳ τῆς παρούσης ἀπορραγέντες ζωῆς, τῇ αἰωνίῳ καὶ φοβερᾷ κολάσει παραπεμφθήσεσθε. ταῦτα τοῦ μὲν εἰρηκότος, τῶν δὲ εὐθὺς μετὰ τὸ ἀκοῦσαι τάχιόν τε προσπορευθέντων καὶ τῷ ἰδίῳ ἀπαγγειλάντων πατρί, ὡς ταῦτα ἐκεῖνος ἤκουσεν, ἔφριξέ τε τὴν τοῦ ἀνδρὸς πεπαρρησιασμένην ἀπόφασιν, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ τῷ δέει ἐναποτέθνηκε. καὶ δὴ καὶ ὁ μέγας κατόπιν αὐτῶν ἐρχόμενος, τὴν κατ' εὐθὺ τοῦ τυράννου ἀπτοήτως ἐβάδιζεν. ὃν ὡς ἤδη πλησίον πρὸς αὐτὸν ἥκοντα ὁ Γαϊνᾶς ἐθεάσατο, ἐκπλαγεὶς τῆς ἀγγελοειδοῦς ἐκείνης καὶ τιμίας ὄψεως, τὰ περικείμενα αὐτῷ χρύσεα καταθέμενος ὅπλα, ἅμα τε αὐτὸς προσυπήντα, καὶ μετ' εὐλαβείας προσέπιπτε, τούς τε παῖδας αὐτοῦ τοῖς ἱεροῖς καὶ ὡραίοις τοῦ πανιέρου καὶ εἰρήνην εὐαγγελιζομένου προσυποπίπτειν ποσίν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς παρ' αὐτοῦ ἐλέγχους προθύμως μάλα καὶ τὰς ἐπιτιμήσεις δεξάμενος, ταῖς τε χρησταῖς συμβουλίαις καὶ παραινέσεσι τὸ θυμοειδὲς τῆς ψυχῆς καὶ σκληρὸν καταμαλαχθείς, διαλύει μὲν αὐτίκα τὴν διαμάχην καὶ τὴν τυραννίδα, ὑπόσπονδος δὲ τῇ τῶν Ῥωμαίων αὖθις ἀρχῇ διαδείκνυται.

ξϛʹ. Περὶ τῆς κατ' αὐτὸν προστατικῆς τοῦ ἁγίου νίκης τε καὶ παρρησίας καὶ τῆς διὰ τοῦ ἁγίου τῆς πόλεως σωτηρίας.

ξζʹ. Περὶ τῆς τῶν ἐθνῶν τοῦ Γαϊνᾶ συνόντων διὰ τοῦ ἁγίου εἰς εὐσέβειαν μεταβολῆς.

Ὁ μέν τοι θεῖος ἀνὴρ καὶ τὴν ψυχὴν ἐνδημῶν ἐν ὑψηλῷ τόπῳ καὶ μετεώρῳ κατὰ Πέτρον ἐκεῖνον τὸν μέγαν πρέσβυν, καὶ διὰ τῶν μὲν ἐξάρχων τὰ τῷ Γαϊνᾷ προσρυέντα ἀλλόγλωσσα τε καὶ πολύγλωσσα ἔθνη ἀπ' ἀλλήλων διαφερούσας, καὶ τούτους ἑαυτῷ [illegible] [illegible] καλέσας, διὰ δὲ τῶν ἑρμηνέων τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἀναδιδάξας, ἱκανῶς τε παραινέσας καὶ κατηχήσας, εὐσεβεῖς τε τοὺς πρὶν ἀσεβοῦντας ἀνέπεισε, καὶ σκληρὰς ἄγαν καὶ λιθώδεις καρδίας κηροῦ μαλακωτέρας ἀνέδειξε, γόνυ τε κάμπτειν καὶ μετριοφρονεῖν τοὺς ἀκάμπτους ἐκείνους καὶ ἀλαζόνας εἰργάσατο. ἀλλὰ τίς τὴν ἐπὶ τῇ τοῦ μεγάλου ἐπιδημίᾳ ἐπισυμβᾶσαν παρὰ τῶν πολιτῶν διέξεισι τιμήν; τίς τὰς εὐχαριστηρίους φωνάς; τίς τὰ ἐγκώμια; πάντες γὰρ ἅμα λαμπάσι πρὸς τὴν αὐτοῦ συνδεδραμηκότες ἀπάντησιν, σωτῆρα τῆς πόλεως καὶ λυτρωτὴν ἀνηγόρευον. οὕτω δὲ διὰ τιμῆς ἔτι καὶ δορυφορίας πολλῆς παρά τε τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συγκλήτου καὶ παντὸς τοῦ πλήθους ὑποδεχθεὶς, ἡνίκα τὴν ἐκκλησίαν κατέλαβε, τῷ Θεῷ πρότερον εὐχαριστήσας αὐτός· εἶθ' οὕτως ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος, ὡς εἶχε, προσαναβὰς τῷ συνδεδραμηκότι πλήθει παρῄνει τῷ Θεῷ καὶ αὐτοὺς, ἀλλὰ μὴ τῷ δούλῳ τὴν ὑπὲρ ἁπάντων χάριν λογίζεσθαι, καὶ διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας καὶ τῆς τῶν ὀρθῶν δογμάτων ἀκριβοῦς συντηρήσεως τὴν εὐχαριστίαν ἀπονέμειν τῷ πλάστῃ, συμφερόντως πάντα τὰ καθ' ἡμᾶς διεξάγοντι. οὕτω καὶ γὰρ εὐχαριστεῖσθαι καὶ δοξάζεσθαι πέφυκεν. ἀλλὰ τὸ μὲν πλῆθος οὕτω καὶ διὰ τοιαύτης ὑποθήκης καὶ παραινέσεως τῷ ἐπουρανίῳ προσοικειοῦν ἔσπευδε βασιλεῖ· Γαΐναν δὲ τῷ ἐπιγείῳ κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν κατήλλαττε, καὶ τῆς βασιλικῆς εὐνοίας ἀποκαθίστη μέτοχον, ὡς τὸ πρότερον· τὰ δέ γε βαρβαρόφυλα καὶ ἀνήμερα ἔθνη τῷ τῆς εἰρήνης βραβευτῇ καὶ προνοητῇ Θεῷ διὰ τοῦ τῆς παλιγγενεσίας προσάξας λουτροῦ, εἰς τὰς ἰδίας μετ' εὐφροσύνης ἀναζεῦξαι πατρίδας ἀπέπεμψε, τὰς ἑαυτῶν, προφητικῶς εἰπεῖν, μεταβαλόντα μαχαίρας εἰς ἄροτρα, καὶ τὰς ζιβύνας εἰς δρέπανα. συνεξέπεμψε δὲ τούτοις καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας ἐκκρίτων Λευΐτας ἅμα καὶ ἱερεῖς. ὀλίγῳ δὲ ὕστερον καὶ ἐπισκόπους αὐτοῖς διδακτικοὺς τῷ λόγῳ καὶ τῷ βίῳ ἀνεπιλήπτους κεχειροτονηκὼς ἐξαπέστειλεν. οὐδὲν πρὸς ταῦτα τὰ πάντα τῶν ἄλλων ἆθλα καὶ τρόπαια, μικρὰ τῷ γε ἀκριβῶς σκοποῦσι πρὸς τὰ παρόντα παρεμβαλλόμενα καὶ τὰ πάλαι θρυλλούμενα Μωσαϊκὰ στρατηγήματα, ὥσπερ ἐκεῖνα μὲν καὶ μεθ' ὅπλων τὰ πολλὰ κατὰ πολέμου νόμον, καὶ διὰ πλειόνων τελούμενα, οὐ γνώμης, οὐδὲ ψυχῶν ἐκυρίευε, κατὰ δὲ σωμάτων μόνον ὑπῆρχε τὰ νικητήρια· τὰ δὲ τοῦ ἀοιδίμου πατρὸς, αὐτόν τε μόνον καὶ ἄοπλον ὑπερέχ τὸν ἀριστεύσαντα, καὶ πρὸς τοῖς σώμασι καὶ ψυχὰς αὐτὰς καὶ γνώμας καταδουλώσαντα. οὕτως οἶδεν ἀρετὴ μεγάλη καὶ τοὺς δυσμενεστάτους φιλτάτους παρὰ προσδοκίαν ἀποτελεῖν, καὶ τοὺς ὑπερβαλλόντως θρασεῖς ἡ ὑπερβάλλουσα ὁσιότης καταιδεῖν καὶ καταδουλοῦν. οἱ γοῦν ἐν τῷ παλατίῳ ὑπολειφθέντες Ἀρειανοὶ, τὰ κατὰ τὸν Γαΐνου ἀπόλυτα αὐτῆς ὄψεσι θεασάμενοι καὶ συνιδόντες, ὡς εἰ μὴ τοῖς ὁμοουσίοις τὸ θεῖον ἐκδιδάσκουσι δόγμασιν ὁ Θεὸς τεθεράπευτο, οὐκ ἂν οἱ οὕτω δογματίζοντες ἐδοξάζοντο, καὶ κατὰ πάσης αἱρέσεως ὑπερίσχυον, τῆς προνοίας αὐτοὺς ἐπὶ τὴν εὐσέβειαν ἐλαυνούσης, λογισμῷ τὸ τῆς πλάνης σκότος ἀποσεισάμενοι, τῷ τῆς ἀληθείας φωτὶ ἀσμένως προσεληλύθασιν, ἑπτὰ καὶ μόνων τὸν ἀριθμὸν τῇ κακοδοξίᾳ παραμεμενηκότων· οὓς καὶ αὐτοὺς, οὐ πολὺ τὸ μέσον, καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ παμμάκαρος πρὸς ἑαυτὴν ἐπανήγαγε πρόνοια.

Ἡσ. β. δ.

ξϛ'.
Περὶ τῆς κατὰ τοῦ ἁγίου πρεσβ-
είας τῆς Γαΐ-
νᾶ τῶν τε τούτου
υἱῶν Λεοντίου
τε καὶ κεκω-
λυκεῖν δεινῆς
ἀναιρέσεως.

Γαΐνας δὲ ὁ δείλαιος, τὸ τῆς ὑπερηφανίας ὄντως καὶ ἀσεβείας ἀνδράποδον, τὴν μὲν τῶν Ἀρειανῶν ἀπεληλαμένην πάντη θρησκείαν, τὴν δὲ τῆς ἐκκλησίας ἰδὼν προκόπτουσάν τε καὶ τελείαν κατάστασιν, ζήλῳ δαιμονίῳ ληφθεὶς, καὶ μὴ ἐνεγκὼν, πρὸς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα φυγεῖν διὰ τῆς Θρᾴκης βουλόμενος, ὡς τῆς τοῦ Θεοῦ πάλιν ἐπιβουλεύσων ἐκκλησίας, τῷ Ῥωμαϊκῷ περιπίπτει στρατῷ, καὶ ἅμα τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ στρατιώταις ἀνηλεῶς ἀναιρεῖται. τοῦ δὲ χρόνου προϊόντος, καὶ οἱ τούτου υἱοὶ διὰ τιμῆς ὅτι πλείστης παρὰ τὸν βασιλέα ὄντες, Λέοντα τὸν Μέγαν, τὴν τιμὴν ἀφορμὴν κακίας εὑράμενοι, καὶ τὴν αὐτὴν τῷ τεκόντι τῆς ὑπερηφανίας νόσον νοσήσαντες, ὡς καὶ τοῖς βασιλικοῖς πολλάκις ἀντιστῆναι προστάγμασιν, αἴτιο τῆς ἑαυτῶν τε διπλασίονι ἀπωλείας κατέστησε. δι' ἐπηρείας γάρ τινος μαχαίρᾳ τούτους θανατώσας ὁ βασιλεύς, τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν τῶν τηλικούτων ἐκείνων κακῶν ἠλευθέρωσεν, ὡς μηδὲ καὶ τούτοις τὴν προφητικὴν διαπεσεῖν τοῦ [illegible] πρόρρησιν. ἀλλ' ὅπως μὲν ὁ τῆς Τριάδος λατρευτὴς τοὺς προμάχους τὸ κατὰ τῶν Χριστομάχων Ἀρειανῶν ἵστησι τρόπαιον, ἤδη τῷ λόγῳ διείληπται· ὥρα δὲ λοιπὸν καὶ περὶ τῶν τὰ Μακεδονίου νοσούντων πνευματομάχων εἰπεῖν.

Καθ' ἑτέραν τινὰ ἡμέραν ἀπὸ τοῦ τῶν ἀποστόλων ἐπαναστρέφων ὁ θεῖος οὗτος ἀρχιεράρχης ναοῦ, τινὶ τῶν κατὰ τὴν λεωφόρον φερομένων προσεσχηκώς, ὦ δεῖνα, ἔφη, τοὔνομα προσειπών, Ἀλέξανδρος δὲ τὴν κλῆσιν ὁ ἀνήρ, δεῦρο τῷ πατριαρχείῳ μοι συνείσελθε· ἔχω γάρ τι πρὸς σὲ τῶν ἀναγκαιοτάτων λέγειν. ὁ τοίνυν Ἀλέξανδρος, οὕτως ἀφ' οὗπερ οὐδ' ὄναρ ἤλπιζεν, ἐξ ὀνόματος προσκληθείς, περιχαρὴς μέν, ὡς εἰκός, τὴν ψυχὴν διεθορυβεῖτο, ἔπειτα καὶ διηπόρει, τί ἄρα τὸ θέλοι εἶναι, ὅπερ ἂν πρὸς αὐτὸν ὁ πατριάρχης εἰπεῖν βούλοιτο. τούτοις τοῖς λογισμοῖς περιαντλούμενος εἵπετο τῷ καλέσαντι. ἀνιόντων οὖν ἐν τῷ πατριαρχείῳ, λαβὼν αὐτὸν κατ' ἰδίαν ὁ τὰ θεῖα σοφώτατος, Οἶδά σε, ἔφη, ὦ ἄνθρωπε, πλάνῃ τινὶ καὶ ἀπάτῃ συναχθέντα, τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτειν, καθά φησι πρὸς Ἰουδαίους ὁ πρῶτος ἐν μάρτυσι Στέφανος. ἀλλ' ἠγνόηκας, ὡς ὁ τοῦ πνεύματος ἑαυτὸν ἀφιστῶν, καὶ τῆς Τριάδος ἀπέστησεν. εἰ γὰρ οὐδεὶς δύναται Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ, εἰπεῖν, καὶ οὐδεὶς πρὸς τὸν πατέρα δύναται πάλιν ἐλθεῖν, εἰ μὴ δι' υἱοῦ, ὁ μὴ πιστεύων τῷ πνεύματι τὸ πᾶν ἀτυχῶς ἀπολώλεκε, καὶ ἑαυτῷ τὴν θύραν τῆς τε πίστεως καὶ σωτηρίας ἀπέκλεισεν. εἰ μὲν οὖν οὐκ ὀρθῶς περὶ τῶν μεγίστων φρονεῖς, μετάμαθε τὴν ἀλήθειαν· εἰ δ' ἑκουσίως σεαυτὸν ἐθέλεις ἐξαπατᾶν, μανία δεινὴ τὸ μετὰ συνειδήσεως ἀσυνετεῖν, καὶ ἀντὶ φρονήσεως ἀφροσύνην ἑαυτῷ καὶ ἄγνοιαν περιτίθεσθαι. ταύταις καὶ πλείοσι τούτων ταῖς ἀποδείξεσι τὴν ἀληθῆ πίστιν ἀναδιδάξας αὐτόν, κατηχήσας τε καὶ πολλὰ νουθετήσας τῇ ἐκκλησίᾳ συγκατηρίθμησεν. τούτῳ δὲ τῷ Ἀλεξάνδρῳ σύζυγος ἦν, ἀδελφὴ οὖσα Τερεντίου ἐκείνου, τοῦ τῶν τότε πνευματομάχων προεξάρχοντος. ἐπεὶ οὖν τοῦ ἀνδρὸς τὴν ἀληθῆ πίστιν μεταμαθόντος, καὶ ἐκ τοῦ σκότους πρὸς τὸ φῶς ταῖς τοῦ σοφοῦ διδασκάλου παραινέσεσι διαβλέψαντος, ἄτοπον ἦν μὴ καὶ αὐτὴν αὐτοῦ ὁμόφρονα καταστῆναι τὴν σύζυγον, διὰ τοῦτο ὁ μὲν ταύτης ἀνὴρ πᾶσαν ἐπίνοιαν καὶ πᾶσαν (ὡς εἰκὸς) σπουδὴν ἐπεποίητο ἀποστῆσαι μὲν ταύτην τῆς Μακεδονίου αἱρέσεως, πρὸς δὲ τὴν ἀληθῆ ὀρθότομον πίστιν ἐναγαγεῖν. αὕτη δὲ ταῖς τοῦ ἑαυτῆς ἀδελφοῦ φαύλαις ὑποθήκαις καὶ παραινέσεσι τῆς κακίστης καὶ σφαλερᾶς δυστυχοῦς προλήψεως, τὸν σύζυγον μᾶλλον ἐσπούδαζε πρὸς τὸ οἰκεῖον κατασπάσασθαι φρόνημα, ὅπερ αὐτὴ τῆς τῶν πνευματομάχων ἐκ[illegible] κακοδοξίας ποτέ. ἀνιώμενος οὖν ἐπὶ τούτῳ μεγάλως καὶ ἀθυμῶν ὁ Ἀλέξανδρος, δι' ἀπορίας εἶχεν ὅ,τι διαπράξεται. διεγνώκει οὖν πρὸς τὸν σοφὸν ἀπαντῆσαι ποιμένα, καὶ τούτῳ τὰ περὶ τῆς συμβίου κοινώσασθαι· εἶναι γὰρ παρ' αὐτοῦ μέθοδον σωτηρίας, δυναμένην καὶ ταύτην χειραγωγῆσαι πρὸς τὴν εὐσέβειαν. ἐπεὶ δὲ προσέστη, καὶ τὸν σκοπὸν τῷ διορατικῷ ἀνεκάλυψεν ὀφθαλμῷ, θαρρεῖν ἐγκελεύεται· εὐσεβήσειν γὰρ ταύτην καὶ ἄκουσαν, μόνον εἰ μὴ αὐτὸς ἐκκακοίη, νουθετῶν ἅμα καὶ παρακαλῶν, καὶ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ταύτης σὺν ἐκτενείᾳ δεόμενος. ἀλλ' ὁ μὲν ἀνὴρ μετὰ τὴν τοῦ μεγάλου παραίνεσιν, συχναῖς αὐτῇ συμβουλίαις ἐπιτιθέμενος οὐκ ἐπαύετο. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἦν φέρειν αὐτὴν τὸ τῆς ὀχλήσεως ἐπὶ πολὺ συνεχές τε καὶ ἀδιάλειπτον, τὸ ἀνενόχλητον ἑαυτῇ περιποιουμένη, τῇ γλώσσῃ μὲν ἐπαγγέλλεται τὴν εὐσέβειαν, τῇ δὲ γνώμῃ ὅλῃ τῆς δυσσεβείας ἐτύγχανεν. ὡς δὲ τὴν βεβαίωσιν ὁ ταύτης ἀνὴρ ἐκ τοῦ συμμεταλαβεῖν αὐτὴν τοῦ δεσποτικοῦ σώματος προσεπιζητεῖ, μηχανὴν λοιπὸν μηχανᾶται τοιάνδε. λαμβάνει μὲν ἀπό τινος τῶν πνευματομάχων ἄρτου μερίδα κρυφῇ· τῇ δὲ παιδίσκῃ ταύτην ἡ πανοῦργος πιστεύσασα,

προσέπιον

ξη'.
Περὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ πνευματομάχου, καὶ τῆς τούτου συμβίου.

Πράξ. ζ. να.

προέστειλεν ἅμα τῷ ἀνδρὶ τῇ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ, τοῦ θείου σώματος δῆθεν ὡς μεταληψομένη· ἦν ὁ ἀνὴρ ἑνὶ τῶν ἱερέων προσαγαγὼν, ὥστε τὰ εἰωθότα μυσταγωγήσαντα πρότερον, οὕτω τῆς ἀναιμάκτου μεταδοῦναι θυσίας, διέστη λοιπὸν ἀμέριμνος ἤδη τὰ κατὰ τὴν γυναῖκα γινόμενος. ἐκείνη γοῦν ἡνίκα μεταλαβεῖν ἔδει, τὸν θεῖον ἄρτον λαβοῦσα, τοῦτον μὲν τῇ θεραπαινίδι λεληθότως δίδωσιν, ἀντιλαμβάνει δὲ παρ' αὐτῆς, ὃν κρυφίως ἀπὸ τῶν αἱρετικῶν ἐπεφέρετο· καὶ δὴ τῷ οἰκείῳ τοῦτον ἐμβαλοῦσα στόματι (ὢ τοῦ θαύματος) λίθον ἐγνώκει ἀντὶ ἄρτου τῷ στόματι περιστρέφουσα. ὡς δὲ τὸ τοῦ πράγματος παράδοξον ᾔσθετο, θάμβει συνάμα καὶ δειλίᾳ κατασχεθεῖσα, περιδεής τε καὶ ἔκπληκτος ἵστατο. ὁ τοίνυν μέγας ἀρχιεράρχης, ἡ θεραπευτικὴ πηγὴ, τὸ τῆς διακρίσεως πέλαγος, ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ἑστὼς, διέγνω τῷ πνεύματι τὸ συμβὰν, καί τινι διακόνων προσεσχηκὼς, κελεύει ἐν ᾧπερ ἡ γυνὴ τόπῳ ἵστατο ἀφικόμενον, τοιάδε εἰς ἐπήκοον πάντων διαλαλῆσαι. ἡ τῆς τῶν πνευματομάχων λιθώδους καὶ ἀναισθήτου καὶ ψυχρᾶς αἱρέσεως τυγχάνουσα, καταφρονητικῶς δὲ καὶ ἀναιδῶς ἔν τε τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ καὶ τῇ τῶν θείων μυστηρίων τολμήσασα προσελθεῖν μεταλήψει, τῷ τῆς ἰδίας αἱρέσεως συμβόλῳ σήμερον ἐναργῶς διδαχθεῖσα σου τὴν ἀσέβειαν, αὐτὸν δὴ τοῦτον τὸν ἁρπαγῇ φανέρωσον λίθον, τὴν τῶν πνευματομάχων προφανῶς δυσσέβειαν κατελέγχοντα. οὕτω δὲ τοῦ διακόνου πεποιηκότος, ὡς ταῦτα ἤκουσεν ἡ γυνὴ, φόβῳ μείζονι τὴν ψυχὴν ἔτι μᾶλλον βληθεῖσα, καὶ μηδὲ κατασχεῖν ἑαυτὴν λοιπὸν τοῦ ἔνδον θορύβου δεδυνημένη, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὁρῶσιν αὐτοῖς ἐκ τοῦ περὶ τὸ σῶμα κλόνου δήλη τυγχάνουσα, αὐτίκα τε τὸ γεγονὸς ἐκφαίνει τοῦ πράγματος, καὶ δὴ καὶ τὸν λίθον αὐτὸν ἐπ' ὄψεσι πάντων τῷ διακόνῳ προσεπιδίδωσιν. αὐτὴ δὲ φόβῳ συνεργῷ καὶ σπουδῇ χρησαμένη, τῷ ὕστερον πληρώματι κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου προστίθεται παρρησίαν. ὢ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας, καὶ τῆς διὰ τῶν αὐτοῦ θεραπόντων ἐνεργείας τε καὶ δυνάμεως· φύσις ἄρτου εἰς τὴν παρὰ φύσιν τοῦ λίθου φύσιν μεταμειφθεῖσα ἐκ τῆς παρὰ φύσιν κακίας ἐπὶ τὴν κατὰ φύσιν ἀρετὴν, τὴν φύσει μὲν ἀγαθὴν, γνώμῃ δὲ πονηρὰν ἐπανήγαγε. καὶ φύσις ἀναίσθητος τῆς ἀναισθήτου ἀφιστᾷ καὶ ἀλόγου τὴν λόγῳ τιμηθεῖσαν αἱρέσεως· ὃν δὴ λίθον ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ μέχρι καὶ τήμερον, εἰς ἔλεγχον τῶν ἀναισθήτων πνευματομάχων, διαφυλάττεσθαι.

ο'. Περὶ τοῦ πνευματομάχου Τερεντίου, καὶ τῆς τούτου τῶν φοιτητῶν σωτηρίας.

Ταῦτα γινόμενα οὐ μικρῶς Τερέντιον τὸν τῆς γυναικὸς ἀδελφὸν συνεταράξει. ὃς ὥραν ἀποσκοπήσας, καθ' ἣν ὁ ταύτης ἀνὴρ τῆς οἰκίας ἀπῆν, πρὸς αὐτὴν παραγινόμενος σοφίσμασί τισι καὶ πιθανολογίαις παρασύραι ταύτην τῆς ἀληθείας διηγωνίζετο. ἐπεὶ δὲ ὡπλισμένην τῷ θυρεῷ τῆς πίστεως ἔγνωκε, μάτην ἑαυτὸν διαπονοῦντα ἰδὼν, κενὸς ἀπ' αὐτῆς ὑπανεχώρει καὶ ἄπρακτος, πολλαῖς μὲν βλασφημίαις κατὰ τοῦ πνεύματος χρώμενος, πολλοῖς δὲ καὶ τὸν τοῦ πνεύματος μέγαν ὑπέρμαχον καθυπερβάλλων ὀνειδισμοῖς. ἐν μιᾷ δὲ τῶν κυριακῶν ἡμέρᾳ, τοῦ ἀρχιεράρχου τὴν ἱερὰν λειτουργίαν ἐπιτελοῦντος, καὶ αὐτὸς ὁ Τερέντιος, τῆς προνοίας αὐτὸν πάντως συνελαυνούσης, ἐν τῷ ναῷ σὺν παντὶ συνεληλύθει πλήθει, οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τοῖς πᾶσι σκοπὸν, περιέργῳ δέ τινι γνώμῃ καὶ πονηρᾷ, οἷά τις τῶν τελουμένων κατάσκοπος. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἦν ἀγνοεῖν τὸν ποιμένα, τοῦ λύκου μέσον τῶν προβάτων ἐστρεφομένου, ἡνίκα τὸ τῆς πίστεως σύμβολον συμφώνως ἐν ἠρεμίᾳ τῇ φωνῇ ὑπὸ παντὸς τοῦ πλήθους ἐξεφωνεῖτο. καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁμοούσιον τῷ πατρί τε καὶ υἱῷ μὴ κατὰ γνώμην Τερεντίου ἀνεκηρύττετο, ὅτι δὴ καὶ αὐτὸν εἰκὸς ἦν τὸν Τερέντιον ὑπό τινων βλασφήμων χλευάζεσθαι λογισμῶν, τότε δὴ, τότε νεύσας τινὶ τῶν διακόνων ὁ μέγας, σημήνας αὐτῷ τὸν τόπον, τὸ τοῦ ἀνδρὸς ὄνομα, τήν τε ἰδέαν, καὶ τὴν στολὴν, πέμπει πρὸς αὐτὸν τοιάδε εἰπεῖν· Τερέντιε, ἵνα τί ἐπλήρωσεν ὁ Σατανᾶς τὴν καρδίαν σου ἐνυβρίζειν ἀφειδῶς εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; ἢ ἀγνοεῖς οἷόν ἐστι τῷ Θεῷ τὸ ἀντικεῖσθαι καὶ ἀντιμάχεσθαι; ἢ τοίνυν τὴν ἰδίαν ἐπὶ πάντων ἀναθεματίσας σήμερον αἵρεσιν, τῇ τῆς ὁμοουσίου τριάδος ἐκκλησίᾳ κοινώνησον, ἢ τοῖς αὐτοῖς ἐπιτηδεύμασι, τὴν ἐνθένδε ἔκπλουν ὑπαναχώρει, τὴν ἐν τοῖς ἑπτὰ ἡμέραις διαδεξομένην σε θεομηνίαν ἀπεκδεξάμενος. καὶ ὁ μὲν διεγνωκὼς τοῖς σημειωθεῖσιν αὐτοῦ σημείοις τὸν ἄνδρα καταλαβεῖν, τὰ προστεταγμένα εἰπὼν, πάλιν ἀπῴχετο· ὁ δέ γε Τερέντιος ὡς τῆς τοιούτου κατήκοος λόγων ἐγένετο, τὴν ψυχὴν αὐτίκα τε τὸν νοῦν συγχυθεὶς, καὶ τὰς φρένας ἀλλοιωθεὶς, ἐνεὸς εἱστήκει καὶ σύντρομος. ψυχὴ γὰρ ἀπονοίᾳ καὶ τύφῳ καταχεθεῖσα, ὥσπερ δὴ ταῖς κολακείαις ἐπαίρεσθαι, οὕτω καὶ τοῖς ἐλέγχοις καταπτήσσειν οἶδε καὶ ἀμέτρως καταβαπτίζεσθαι. ὀψὲ γοῦν ποτε καὶ μόλις ἑαυτοῦ γεγονὼς, καὶ τὰ παρὰ τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ μεμηνυμένα παρ' ἑαυτῷ ἐπὶ νοῦν εἰληφὼς, ἅμα τι καὶ τὰ τοῖς Ἀρειανοῖς συμβάντα ἀναλογισάμενος, τοῖς τοιούτοις λογισμοῖς εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον συνωθισθεὶς, τὴν ἑαυτοῦ κοινωνίαν τῷ ἀρχιεράρχῃ δηλοῖ. εὐθὺς οὖν ὁ θεομίμητος ἀνὴρ καὶ θεόσοφος, καὶ διὰ μικρᾶς ἀφορμῆς μυρίας εἰδὼς τῷ Θεῷ συναγαγεῖν ψυχὰς, τῶν τοῦ κλήρου τινὰς ταῖς τῆς ἐκκλησίας πύλαις ἐπιστῆναι κελεύσας, ὡς μηδενὶ τῶν συνειλεγμένων συγχωρῆσαι τὴν ἔξοδον, τῆς θείας λοιπὸν μυσταγωγίας ἐκτελεσθείσης, Τερέντιον προσκαλεσάμενος κελεύει τοῦ ἄμβωνος ἐπιβάντα τὴν ἰδίαν αἵρεσιν ἀναθεματίσαι λαμπρᾷ τῇ φωνῇ. οὗ γενομένου, καὶ τῆς φήμης καθ' ὅλην τὴν πόλιν διαδραμούσης, οἱ τοῦ Τερεντίου φοιτηταὶ ταῦτα ἀκηκοότες διακόσιοι καὶ δύο πρὸς τοῖς ἑξήκοντα τελοῦντες τὸν ἀριθμὸν, ἵνα παρὰ τὸ συνιὸν τε καὶ συνοικοῦν πλῆθος αὐτοῖς, τῷ τῆς ἐκκλησίας αὐτίκα συστήματι προσετέθησαν. πόσῳ τοῦτο τῆς δι' Ἀβραὰμ τοῦ Λὼτ ἀναρρύσεως μεγαλοπρεπέστερον; ποίας ἑκατόμβης, ἢ χιλιόμβης εὐαρεστότερον; οὕτω δὴ καὶ τοὺς ἀντικειμένους τῷ πνεύματι καταβαλὼν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μεταβαλὼν ὁ μακάριος, τελείους προσκυνητὰς τῇ τελείᾳ τριάδι ἀπετέλεσε, καὶ μίαν ποίμνην τοὺς διαφόρους πεποιηκὼς, εἰς αὐτὸς ἓν ποίμνιον ἑνῶσθαι παρὰ Θεοῦ ποιμαινόμενος.

Καὶ ἦν ὁρᾶν ἅπαντας τῇ τοῦ καλοῦ ποιμένος ἑπομένους φωνῇ, τῇ ἐκκλησίᾳ προσφοιτῶντας, καὶ διὰ τὴν περιοῦσαν περισσοτέραν χάριν αὐτοῦ, φόβῳ τε καὶ εὐλαβείᾳ τῷ Θεῷ προσανέχοντας, καὶ μάλιστα κατ' αὐτὸν τὸν τῆς θείας ἱερουργίας καιρόν· ὁπότε καὶ τὸν μέγαν πολλὴν ὑπὲρ τούτου ποιούμενοι ἤδεσαν τὴν ἀκρίβειαν. ἐῴκει καὶ γὰρ ὁ θεῖος καὶ πανίερος οὗτος ἀνὴρ τὴν φρικτήν τε καὶ ἀναίμακτον ἐπετέλει θυσίαν, τῷ μὲν ἐκτὸς τοῦ βήματος πλήθει τινὰς τῶν τῆς ἐκκλησίας εὐλαβεστέρων ἐφίστη, ὡς, εἴ τινες εἶεν καταφρονηταὶ τοσοῦτον καὶ βλάκουσι, τὸν τῆς ἱερουργίας καιρὸν εἰς ὁμιλίας ἀργίας ἀναλίσκειν βουλόμενοι, ὑπὸ τούτων διακωλύεσθαι. τοῖς δέ γε περὶ τὴν ἱερὰν ἐγκληρωμένοις τράπεζαν, συνεχῶς αὐτοῖς ἐπισκήπτων τε παραινῶν, χρῆναι ἔλεγεν, ὦ τίμιον ἱεράτευμα, σὺν εὐλαβείᾳ τε φόβῳ τῇ σεβασμίᾳ περιεστάναι καὶ φρικώδει τραπέζῃ, τε μή τινα βιωτικὸν καὶ γήϊνον τὸ καθόλου λογισμὸν παραδέχεσθαι. πληροῦσθαι τε γὰρ τὰ ἄδυτα τῶν ὑπερτάτων καὶ μακαρίων δυνάμεων ἀοράτως συναντιλαμβανομένων ἡμῖν. μηδὲ γὰρ ἂν ἀνθρωπίνην φύσιν τῆς ὑπερφυοῦς τε θείας θυσίας ἐν καταχέσει δύνασθαι γενέσθαι, μὴ ταῖς ἀΰλοις καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς βοηθουμένην δυνάμεσιν, οὔτε τὸ θεῖον καὶ πανάγιον πνεῦμα τοῖς θείοις ἐπιφοιτᾷ θεοειδέσι μυστηρίοις, τε δι' ἀξίους ἑαυτοὺς τῆς τηλικαύτης χάριτος καθιστᾷ· ἵνα μὴ, καθάπερ χόρτος πυρὶ, τῇ φωτιστικῇ σύναμα προσομιλοῦντες, οὐ φωτισμὸν καὶ κάθαρσιν, ἔκκαυσιν δὲ μᾶλλον τε ὄλεθρον ἐπισπώμεθα.

οα'. Περὶ τῆς τοῦ λαοῦ ἐν ἐκκλησίᾳ συνταξίας.

Καὶ τὰ μὲν περὶ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου οὕτω τε καὶ διὰ τοσαύτης φροντίδος ἐτίθετο· αὐτὸς μέντοι ὁ θεοφόρος καὶ τῶν ἀθεάτων θεατὴς, οἷος κατὰ τὸν τοιοῦτον καιρὸν διεδείκνυτο; οὐδὲ γὰρ ἀνθρωπίνης ἐδόκει τοῖς εἰς αὐτὸν ὁρῶσι μετεσχηκέναι φύσεως, ἀλλ' ἄγγελος ὡς ἐν ἀνθρωπίνῳ σχήματι καθορᾶσθαι. ἐπῆλθεν ἄν σοι κἀκεῖνο τὸ ἀποστολικόν, Τοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς ἀναφθέγξασθαι. ἐῴκει γοῦν τὸ θεῖον πνεῦμα τὰ προσκείμενα ἁγιάσον ἀοράτως αὐτόθεν ἐπιφοιτῶν ἑώρα (ἑώρα καὶ γὰρ συνήθως καθ' ἑκάστην αὐτὸς ἱερουργίαν

οβ'. ογ'. Περὶ τῆς καθ' ἕκαστον αὐτοῦ ἱερουργίας καὶ περὶ τῶν ἁγίων δυνάμεων ὀπτασίας.

οδ'.
Περὶ τῆς τοῦ συλλειτουργοῦντος αὐτῷ ἱερέως εἰς τὸ γυναικεῖόν τινα ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἐμπαθοῦς ὁράσεως.

γίας κινεῖν) ὑπερεξίστατό τε αὐτίκα τῆς γῆς, καὶ μετάρσιος ὅλος ἐκρέματο, μέχρις ἂν αὐτῷ τὸ ἀνεκφράστως ὁρώμενον καθωρᾶτο. ὅθεν οὐδ' ἐκεῖνο παραλειπτέον. Ποτὲ γὰρ τῶν συλλειτουργησάντων τις αὐτῷ λειτουργῶν πρός τινα τῶν ἄνωθεν διακυπτουσῶν γυναικῶν περιπαθῶς τὸ ὄμμα διαπλανώμενος, ἐντεῦθεν ἦν τῷ μεγάλῳ τὴν θεωρίαν διακρουόμενος. ὁ δ' εὐθὺς τῷ διορατικῷ διαγνοὺς ὀφθαλμῷ, ἐκεῖθεν αὐτὸν μεταστήσας, οὕτω τῆς θείας ἐκείνης ἐνεφορεῖτο πάλιν ὀπτασίας, καθὰ καὶ τὸ πρότερον. ὅθεν ἔκτοτε παραπετάσμασι τὰ τοῦ ναοῦ ὑπερῷα κατακαλύπτεσθαι διετάξατο, ἀσφαλείας τε ἕνεκα καὶ τῆς τῶν ἀσθενεστέρων τοῦτο σωτηρίας οἰκονομήσας. οὕτω δὲ τῆς ψυχῆς ὀπτικὸν καθαρὸν καὶ τηλαυγὲς ἐναπέδειξε, καὶ οὕτω τῇ τοῦ πνεύματος αὐγῇ τὸ ἐντὸς διὰ θεωρίας κατηυγάζετο, οὐχ ἅπαξ μόνον κατὰ Μωϋσέα τὸ πρόσωπον δοξασθείς, ἀλλ' ἀεὶ δόξῃ τῇ τοῦ πνεύματος δοξαζόμενος. τῷ ἰδίῳ μεγίστῳ τοῦ Θεοῦ ἀρχιερεῖ, ὡς κεκαθαρμένος τὴν καρδίαν, εἰκότως καὶ τὸν Θεὸν ὁρᾶν ἠξιοῦτο. ἡμῖν δὲ λοιπὸν ὁ λόγος πρὸς τὴν ἔνδοσιν αὐτοῦ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων φυλακήν τε καὶ πρόνοιαν ἀφοράτω· ἣν καὶ αὐτὴν πολλήν τε οὖσαν, καὶ πολλοῦ δεομένην τοῦ λόγου, ἔξεστι γνωρίσαι καὶ διὰ μιᾶς ὑποθέσεως.

οε'.
Περὶ τῆς ἀκριβοῦς τῶν ἱερῶν καὶ ἀποστολικῶν κανόνων φυλακῆς, καὶ περὶ τοῦ Ἐφεσίων ἐπισκόπου Ἀντωνίνου.

Συνεδριαζόντων γάρ ποτε τῶν μεγάλων Ἀσιανῶν ἐπισκόπων εἴκοσι καὶ δύο τὸν ἀριθμόν, Εὐσέβιος ἐπίσκοπος Οὐαλεντίνου πόλεως, εἰς μέσον ἐπεισιών, λιβέλλους κατ' Ἀντωνίνου ἑνὸς τῶν συγκαθημένων τὴν Ἐφεσίων διέποντος ἐπιδέδωκεν, ἑπτὰ τούτοις συγκειμένους ἐγκλήμασιν. Ἓν μὲν καὶ πρῶτον, ὅτι περ ἱερὰ σκεύη μετασκευάσας, τῷ ἑαυτοῦ υἱῷ εἰς οἰκείαν χρῆσιν ἀπένειμε. Δεύτερον δέ, ὡς λίθους τοῦ θείου λουτῆρος ἐκβαλών, τῷ ἑαυτοῦ βαλανείῳ ἐνέβαλε. Τρίτον πρὸς τούτοις, ὅτι δὴ τῆς ἐκκλησίας κίονας ἀφελόμενος, τῷ ἰδίῳ κοιτωνίσκῳ ὑπήρεισεν. Ἐπὶ τούτοις τέταρτον, τὸν αὐτοῦ παῖδα φόνον δεδρακότα, ἀθῷον παντάπασι διατηρεῖ καὶ ἀνέγκλητον. Πέμπτον ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, χωρία παρὰ βασιλέων τῇ ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησίᾳ πάλαι δεδωρημένα διαπεπρακώς, τὸ ὑπὲρ αὐτῶν καταβληθὲν ἰδιοποιήσατο τίμημα. Μετὰ ταῦτα ἕκτον, τῇ ἑαυτοῦ συμβίῳ ἀποταξάμενος, ἐγνωκὼς αὐτὴν πάλιν ἐπαιδοποίησεν. Ἐπὶ πᾶσιν ἕβδομον, νόμον ἔχει καὶ δόγμα παρ' ἑαυτῷ κατὰ τὸ τῶν προσόδων ἀνάλογον τὰς τῶν ἐπισκόπων χειροτονίας ἀπεμπολεῖν. ὁ τοίνυν ἀρχιεράρχης πρὶν ἢ τοὺς λιβέλλους ὑπαναγνωσθῆναι, πρὸς τὸν Εὐσέβιον ἀπιδών, ἀδελφέ, ἔφη, Εὐσέβιε· ὅρα μὴ μίσει, ἤ τινι ἑτέρῳ πάθει φερόμενος τὰ τοιαῦτα κατ' Ἀντωνίνου προσφέρῃς ἐγκλήματα. αἱ γὰρ ἀπὸ μίσους ἢ λύπης ἤ τινος πάθους ἐγκλήσεις καὶ κατηγορίαι φιλοῦσιν, ὡς τὰ πολλά, τὴν ἀλήθειαν ἀμαυροῦν, καὶ μήτε τὰς ἀποδείξεις εὐχερεῖς ἔχειν, μήτε μὴν πιθανάς. πρὶν οὖν εἰς πολλῶν ἀκοὰς τὰς κατ' Ἀντωνίνου κατηγορίας ἐλθεῖν, σκέψαι εἰ ἑτοίμως ἔχεις τὰς κατ' αὐτοῦ σαφῶς παραστῆσαι διαβολάς. μὴ γὰρ ὑπολάμβανε, ὡς μετὰ τὴν τῶν λιβέλλων εἰς ἐπήκοον πάντων ἀνάγνωσιν ἐξέσται σοι λοιπὸν ἐναντία τῶν ἐγγεγραμμένων, ὡς ἂν ἐθέλοις, λαλεῖν. ἐκεῖνο μέντοι εἰδέναι σε χρή, ὡς οὔτε δυνάμενοι ἀποδεικνύειν ἐξειργόμεθα, οὔτε μὴ δυνάμενοι πρὸς τοῦτο καταναγκαζόμεθα. καὶ ὁ Εὐσέβιος, ὡς ταῦτα ἤκουσε, τραχυτέραις μᾶλλον ἐχρῆτο φωναῖς, καὶ σφοδρότερον διϊσχυρίζετο, μηδὲν κατὰ πάθος, ἀλλ' ἅπαντα πρὸς τὴν ἀλήθειαν φθέγγεσθαι. οὕτω τοίνυν αὐτοῦ διατεινομένου, πάντων ἐπίπροσθεν τὰ τῶν λιβέλλων ὑπανεγνώσθησαν. πρὸς ἅπερ οἱ τῶν ἐπισκόπων λογάδες, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἐν τῷ εἴδει ἀνομώτερον ἔφασαν, καὶ ἀπηγορευμένα πάντα καὶ βέβηλα, ἀπὸ γοῦν τοῦ ἐσχάτου τῇ τάξει, πρώτου δὲ τῇ κακίᾳ ἤρξαντο δὴ τὰ τῆς ἐξετάσεως. ὁ γὰρ ἐπὶ μισθῷ καὶ δώροις τὴν ἱερωσύνην ἀπεμπολῶν, καὶ τὴν χάριν καπηλεύων τοῦ πνεύματος, πῶς ποτε πρὸς ἄλλο τι κακίας εἶδος εὐλαβηθήσεται; πολλῶν τοιγαροῦν ἐπὶ τούτοις λόγων κεκινημένων, καὶ τοῦ μὲν Εὐσεβίου αὐτόν τε Ἀντωνῖνον καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας ὡς χριστεμπόρους ἐλέγχοντος, αὐτῶν δὲ τοὺς ἐλέγχους πάντη διωθουμένων, ἐπὶ παραγωγῇ μαρτύρων τὰ τῆς δίκης κατέληξεν.

ξεν. ὁ δ' οὖν μέγας πρὸς τὸ δυσχερὲς ἀποβλέψας τοῦ πράγματος, καὶ τὸ ἐργῶδες καὶ χρόνιον τῆς τῶν μαρτύρων ἐκλογισάμενος παραστάσεως, αὐτὸς ἐκεῖνος (ὢ τῆς ἀποστολικῆς καὶ γενναίας ψυχῆς) ἔγνω δεῖν εἰς τὴν Ἀσίαν φοιτῆσαι, κἀκεῖ γενέσθαι τῶν ζητουμένων ἐξεταστής, ἐν οὕτως ἐκτετηκότι σώματι, καὶ πόνοις ὅτι πλείστοις καὶ νόσοις κατειργασμένῳ ταλαιπωρεῖν οὔπω πολλὴν ἐκκλησιαστικῶν χάριν πραγμάτων ὑπενεγκεῖν προελόμενος. ἀλλ' ἐπίσχον τέως αὐτὸν ἐπειγόμενόν τε καὶ μάλα τὴν ἔξοδον ἐπισπεύδοντα, ὅ τε βασιλεὺς αὐτὸς καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος σὺν ὅλῳ τῷ δήμῳ, πολλαῖς ὅτι ταῖς παρακλήσεσι μόλις ἐκβιασάμενοι, τοιαῦτα καὶ λέγοντες ἅμα καὶ πράττοντες, οἷα καὶ παῖδες ἐπὶ ἀποδημοῦντι πατρί. οὐ μὴν αὐτὸς ἐπιλαθεὶς τοῦ πράγματος παρημέλησεν, ἀλλὰ δὴ πρὸς τῇ συνόδῳ τῶν εἴκοσι καὶ δύο ἐκείνων Ἀσιανῶν ἐπισκόπων ἑτέρους πρὸς τὸ αὐτὸ ἐκπληρώσοντας δῆθεν ὑστέρημα εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπεσταλκώς, ἀκριβῶς ἅμα καὶ ἡγεμονικῶς ἐξετάσαι πάντα φόβῳ Θεοῦ καὶ ἀληθείᾳ διεκελεύσατο. ὧν τὴν Ἀσίαν καταλαβόντων, οὔπω τὰ τῆς δίκης ἐπὶ ζήτησιν ἦλθε. καὶ Εὐσέβιος μὲν, ὑπ' Ἀντωνίνου συνειδότος ἑαυτῷ πονηρᾷ χρυσίῳ παρακλαπείς, τῆς Ἀσίας ἀπέδρα· Ἀντωνῖνος δὲ καὶ αὐτὸς οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ τὴν ἐνταῦθα κρίσιν διεκφυγών, πρὸς τὴν ἄφυκτον ἐκείνην καὶ ἀδέκαστον ᾤχετο. ἡ μέντοι σύνοδος ἐφ' ἱκανὸν τὴν Εὐσεβίου ἀπεκδεξάμενοι ἄφιξιν, ἐπείπερ μηδαμοῦ κατεφαίνετο, ἀπατεῶνα τοῦτον καὶ συκοφάντην κρίναντες, πρὸς τὸν μέγαν αὖθις ἀρχιεράρχην ὑπέστρεψαν.

Τί οὖν ὁ τοῦ Θεοῦ μιμητής, ἡ μεγαλόφρων ἐκείνη καὶ ἀδαμαντίνη ψυχή; ἐπεὶ γὰρ μηδὲν εἶδε τοὺς ἀπεσταλμένους ἀνύσαντας, πάντας λοιπὸν φιλίας διαρρήξας δεσμούς, καὶ πάσης ἱκετείας ἀνώτερος καταστάς, οὐ σώματος ἀδυναμίαν, οὐχ ὁδοῦ μῆκος, οὐχ ὥραν δυσχείμερον, ἧς ὑπῆρχεν ὁ τότε καιρός, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τῶν ὅσα εἰκὸς καταναρκῶσαι τὸν μὴ κατ' ἐκεῖνον εἰς ἀνδρείαν, ὑπολογισάμενος, προθυμίᾳ καὶ ζέσει πνεύματος εἰς πλοῖον ἐμβάς, διὰ τεσσάρων μὲν ἡμερῶν κατήντησεν εἰς Ἀπάμειαν· ἐκεῖθεν δὲ Παῦλον καὶ Κυρῖνον καὶ Παλλάδιον τοὺς ἐπισκόπους, οὓς ἐχρῆν συνοδοιπόρους αὐτῷ γενέσθαι, μεθ' ἑαυτοῦ λαβὼν ὁ πανόσιος, σὺν αὐτοῖς πεζῇ τὴν πορείαν ποιούμενος καταλαμβάνει τὴν Ἔφεσον. πάντες δὲ Λυδῶν καὶ Φρυγῶν ἐπίσκοποι καὶ Καρῶν, καὶ πάσης δὲ τῆς Ἀσίας οἱ ἐπίσημοι μάλα χαίροντες, εἰς τὴν αὐτοῦ ἐξέτρεχον ὑπάντησιν, καὶ συνέρρεον, ἐπιποθοῦντες τὴν ἀγγελοειδῆ ἐκείνην ὄψιν θεάσασθαι, καὶ ἐπακοῦσαι τῆς μελισταγοῦς αὐτοῦ θεοσοφίας καὶ διδαχῆς. τοῦ μεγάλου τοίνυν εἰς ἐξέτασιν μετὰ τῶν συνεληλυθότων ἐπισκόπων ἑβδομήκοντα τελούντων τὸν ἀριθμὸν προκαθίσαντος, Εὐσέβιος, ἐπεὶ τοῦ περὶ τὸν Ἀντωνῖνον δέους ἀπήλλακτο, θαρρούντως λοιπὸν τὸν κατ' αὐτοῦ διὰ μαρτύρων ἔλεγχον παρεστήσατο. ἐξελεγχθέντων οὖν προφανῶς τῶν τὴν ἱερωσύνην ἐξωνησαμένων, αὐτοὺς μὲν ὁ τῶν θείων νόμων ἀκριβέστατος φύλαξ (ἑξκαίδεκα δὲ οἱ πάντες ἐτύγχανον) καθαιρέσει ὑπέβαλε, τὰ καταβληθέντα ὑπ' αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἱερωσύνῃ ἐκ τῶν τοῦ Ἀντωνίνου κληρονόμων ἀποδοθῆναι τούτοις προστεταχώς· ἑτέρους δὲ ἀντ' αὐτῶν ἐπ' εὐλαβείᾳ διαβοῶντας ταῖς ἐκείνων ἐπισκοπαῖς ἀντεισήγαγεν. Ἡρακλείδην δέ τινα Κύπριον μὲν τὸ γένος, διάκονον δὲ αὐτοῦ, ἄνδρα πάσαις ἀρεταῖς ἐγκεκοσμημένον ἀντὶ Ἀντωνίνου τῆς Ἐφεσίων ἐκκλησίας πρόεδρον κατεστήσατο. ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἑτέρων ἓξ κατὰ Ἀντωνίνου κεφαλαίων ἡ ἱερὰ ἐκείνη κεφαλὴ παρημέλησε, τὴν προσήκουσαν δὲ καὶ τούτοις λύσιν προσεπήνεγκεν. ἆρ' οὖν τὰ μὲν κατὰ τὸν Ἀντωνῖνον οὕτω τῷ σοφῷ διεγνώσθη, καὶ οὕτω πέρας ἄξιον εἴληφε· τὰ δὲ κατὰ τὸν Εὐσέβιον λέληθεν, ἢ ὀλιγώρως, ἢ μὴ ἡγεμονικῶς ᾠκονόμηται; οὐ μὲν οὖν— καὶ αὐτὸν γὰρ δὴ τοῦτον ἑαυτῷ παραστησάμενος ἤλεγξέ τε κατὰ τὸν ψαλμῳδόν, καὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ παρεστήσατο, τοῦ τῆς ἱερωσύνης ἀποφήνας ἀνάξιον ἀξιώματος. λέγεται μὲν οὖν καὶ Σολομὼν ἐκεῖνος τούτῳ δὴ τῷ κριτικῷ ἐγκοσμηθῆναι πάνυ χαρίσματι· οὐ τοσοῦτον ὁ ἡμέτερος τούτου ὑπάρχει) Σολομῶν, ὅσῳ

τῇ

ος'.
Περὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἀφίξεως αὐτοῦ, καὶ μεγίστης ἐκεῖσε ἐκκλησιαστικῆς διορθώσεως.

τῇ κρίσει καὶ τὸν ἔλεον θεομιμήτως ἐκέρασεν. οὕτω γοῦν περὶ τούτων ἀκριβῶς ἄγων ὁ ἀκριβέστατος τῶν καλῶν ἁπλότητι γνώμης τε καὶ ἠθῶν, καὶ οὕτω θεοπρεπῶς ἅμα καὶ συντόμως οἰκονομήσας, τελευταῖον ἐπὶ πᾶσι τὸ τοῦ λόγου φάρμακον ἐπετίθει, τὸ τοῦ ἀποστόλου παραινῶν, Χεῖρας μηδενὶ ταχέως ἐπιτιθέναι, μήτε ἀλλοτρίαις κοινωνεῖν ἁμαρτίαις. χρῆναι καὶ γὰρ ἐξερευνᾶν τὸν μέλλοντα ἱερᾶσθαι, προηγουμένως μὲν εἰ τὴν πίστιν ὀρθός, καὶ τοῖς δόγμασι πέφυκεν ἀκριβής· εἶθ᾽ οὕτως, εἰ καθαρὸς τὸν νοῦν, καὶ τὸν λόγον διδακτός, τὸ σῶμά τε ἁγνός, καὶ ἀφιλάργυρος τὸν τρόπον, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐν ἅπασιν ἀνεπίληπτος, καὶ τηλικαῦτα τῷ τοιούτῳ τὸ τῆς ἱερωσύνης εἰκότως ἐγχειρίζειν ἀξίωμα. οὕτω πολὺς ἦν εἰς ἀκρίβειαν τὰ περὶ τὴν ἱερωσύνην, ὁ πολὺς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν φρόνησιν ὡς ὄντως ἀνέφικτος. καὶ εἴ τις αὐτοῦ τοῖς περὶ ἱερωσύνης λόγοις ἐνέκυψεν, ἔγνω σαφῶς τὸ λεγόμενον. ἐπεὶ δὲ ἑώρα τὴν Ἀσίαν οἰκονομοῦ πολλῆς ἔτι τῆς παρ᾽ αὐτοῦ προνοίας ἐπιδεομένην, ἐπὶ πλεῖον καὶ αὐτὸς ἐγνώκει δεῖν ἐνδιατρῖψαι αὐτόθι. καὶ τοῦτο μὲν ζώσῃ φωνῇ τὰς τῆς ἀληθείας ἀκτῖνας προσυφαπλῶν, τοῦτο δὲ καὶ ἐπιστέλλων καὶ διὰ βιβλίων, ἔστιν ὅτε καὶ λογίων ἀνδρῶν τὸ δέον ὑποτιθέμενος, πάντας τῇ τῆς εὐσεβείας αἴγλῃ κατηύγαζεν. ὡς δὲ λοιπὸν αἱ τοῦ πάσχα προσήγγιζον ἡμέραι, καὶ ἐπεζήτει μὲν ἡ Κωνσταντινούπολις τὸν σοφὸν αὐτῆς καὶ μέγαν διδάσκαλον, πυκνὰ δὲ γράμματα παρά τε τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίδος πρὸς αὐτὸν διεπέμπετο πρεσβεύοντα τὴν ἐπάνοδον, ὡς μὴ μόνον τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ φαιδροτέραν αὐτοὺς ἄγεσθαι τὴν ἑορτήν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ τούτων θυγάτριον διὰ τῶν ὁσίων ἐκείνου χειρῶν τῆς τοῦ θείου λουτροῦ ἀξιωθήσεσθαι χάριτος, ὁ θεῖος ἀνὴρ καὶ τῷ θείῳ ἀεὶ κινούμενος πνεύματι, οὐ πρὸς τὸ τῆς πόλεως μέγεθος, οὐ πρὸς τὴν βασιλικὴν παράκλησιν ἀπιδών, ἀλλὰ τὴν τῶν ἐκεῖσε σωτηρίαν περὶ πλείονος θέμενος (ἑώρα καὶ γὰρ τὰ τῆς ἐκκλησίας καθ᾽ ἑκάστην ἐπαύξοντα) οὐ τὰς τοῦ θείου πάσχα μόνον ἡμέρας, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ περαιτέρω παραμεῖναι τοῖς καλῶς ἔχουσι καὶ θεραπείας μάλιστα χρῄζουσιν ὁ δοκιμώτατος τῶν ψυχῶν ἰατρὸς ἐδικαίωσεν. ὅθεν τοὺς μὲν πιστοὺς ἔτι καὶ μᾶλλον τῇ τε πίστει καὶ ταῖς ἐντολαῖς ἐχυρώσας,

α. Τιμ. ε. κβ.

οζ΄.
Ἡ αἱρετικῶν τροπὴ εἰς τὸ ὁμοούσιον κοινωνία.
Πράξ. κ. λβ.

Τὰς δὲ τῶν αἱρετικῶν ἐκκλησίας Ἀρειανῶν τε καὶ Ναυατιανῶν, καὶ δὴ καὶ τῶν τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν τῇ τοῦ ὀρθοῦ λόγου σαγηνεύσας πλοκῇ, ἄλλα τε ἀποστολικώτατα πλεῖστα καὶ θαυμαστὰ ἔργα διαπραξάμενος, τὰ Παύλου ῥήματα, Παρατίθεμαι ὑμᾶς τῷ Κυρίῳ, τελευταῖον ἐπειπών, ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν πάλιν ὥρμησεν.

οη΄.
Περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑποστροφῆς αὐτοῦ, καὶ τῆς περὶ τῶν τὴν ἱερὰν νόσον νοσούντων ἐπιμελείας.

Κατὰ δὲ τὴν Βιθυνῶν χώραν γενόμενος, εὑρίσκει τινὰς ἐν αὐτῇ τὴν ἱερὰν καλουμένην περιφερομένους νόσον, ταύτην τὴν προσηγορίαν τοῦ τοιούτου λαχόντος νοσήματος, παρὰ τὸ πάσας δυσθεραπείᾳ συμφοράς τε καὶ ἀλγηδόνας νικᾶν. οὕτω γὰρ καὶ τοῖς ἔξω τὸ ἱερὸν ἀντὶ μεγάλου παρείληπται. ἱερὸν καὶ γὰρ ἰχθὺν τὸν μέγαν φασίν. ἔστι γὰρ ὡς ἀληθῶς νόσημα χαλεπώτατον, νόσημα ἐλεούμενόν τε ὁμοῦ καὶ μισούμενον, συγγενείας τε συνδέσμους διαλῦον, καὶ φιλίας ἀνατρέπον θεσμούς· νόσημα ἀποστεροῦν τὸν ἁλόντα καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ζῆν ἡδονῆς, καὶ τῆς ἀπὸ τῆς τελευτῆς ἀναπαύσεως· τὴν μὲν ἀηδῆ ποιοῦν, τὴν δὲ μακρύνον, καὶ πλείστης μὲν εἰς θεραπείας δεόμενον, ὁμοῦ δὲ πάντων ἀποστερούμενον. πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις κακοῖς καὶ ταύτην ὁ μισάνθρωπος κατέσπειρεν ἅπασι κατὰ τῶν ἀθλίων ἀδελφῶν τὴν ὑπόνοιαν, ὥστε ἑρπυστικόν τι νομίζειν εἶναι καὶ μεταβατικὸν ἐπὶ τοὺς συνδιάγοντας ἐκείνοις τὸ νόσημα. ὅθεν αὐτοὺς ὁμοῦ πάντες ἐπέστυγον τὴν γῆν οἰκοῦντες κατὰ πόλεις τε καὶ κώμας ἄνθρωποι, ὡς μήτε οἰκίας ἐπιβαίνειν αὐτούς, μήτε ἀγορᾶς, μὴ βαλανείων, μὴ πόλεων. κἂν φίλον τις ἔχοι τοιοῦτον, κἂν συγγενῆ, κἂν ἀδελφόν, κἂν παῖδα, ἔξω τῆς ἑαυτοῦ οἰκίας ὡς ἐχθρὸν ἀπελαύνει καὶ μίασμα, τοῦ πάθους ἤδη ἀμυδρά τινα καὶ ἀμφίβολα παρυποφαίνοντος μόνον σημεῖα. ἡ δέ γε τῆς συμπαθείας ὑπόθεσις, καὶ ἣν ἡ φύσις ἀνῆψε φιλοστοργίας φλόγα, ἐπὶ τούτοις μόνοις (ὢ τοῦ πάθους) ἐναποσβέννυται. τούτων οὖν πλείστους εὑρὼν ὁ μακάριος, οἰκ-

τινας

ταῖς ἐξορίστοις ἐν τῇ Βιθυνῶν χώρᾳ κατακειμένους, ἐρριμμένους ἐν ταῖς ὁδοῖς οἷα νεκροὺς ἀτάφους, κινούμενα λείψανα, ἕρποντα σκηνώματα, λογικοὺς δὲ θῆρας φωνὴν ἀφιέντας ἄναρθρον, τοσοῦτον μόνον ἀπὸ τοῦ χαρακτῆρος γνωριζομένους, ὅσον εἰδέναι τοὺς ὁρῶντας, ὅτι ποτὲ ἦσαν ἄνθρωποι, καὶ δακρύων πηγαῖς τὰς παρειὰς καταβρέξας, ἱκανῶς τε τοῖς τούτων ἐμφιλοσοφήσας παθήμασι, διὰ φροντίδος ἔθετο καὶ σπουδῆς περιποιῆσαι ἴασιν καὶ παραμυθίαν τῆς τηλικαύτης αὐτῶν ποιήσασθαι συμφορᾶς. καὶ δὴ τόπον ἰδίᾳ περισκοπούμενος εὑρηκὼς ἐπιτηδειότητι, τὸν ἄγαν ἀέρος τε μετέχοντα λεπτοτάτου, καὶ ποταμοὺς ἔχοντα παρακειμένους, χρήσιμον αὐτοῖς πρὸς τὸ τὸν ἀπὸ τῶν τραυμάτων ἀποκαθαίρειν ῥύπον ἐσομένους, ὃν ἐξωνησάμενος αὐτίκα θεμελίων ἀπήρχετο. τῶν τοίνυν τῷ τόπῳ γειτονιούντων δυσχεραινόντων πολὺ καὶ καταβοώντων τὰ μέγιστα, ὥσπερ ἤδη μεταβαίνοντος εἰς αὐτοὺς τοῦ νοσήματος, δείλαιοι τῆς ὑπονοίας, ἐλεεινοὶ τῆς σμικρολογίας, οἳ ψιλῶς τὰ θεῖα καὶ ὑπερφυσικῶς τῷ φρονήματι, τὰς αὐτῶν καρδίας τῆς περὶ γεέννης τε καὶ βασιλείας οὐρανῶν λήθῃ εὐμηχάνως καταλειπούσας, καὶ πείσας μηδεμίαν ἐντεῦθεν ἐγγίνεσθαι βλάβην, ἀλλ' ὑπονοίας ἄλλως εἶναι καὶ τοῦ μισανθρώπου ὑποβολήν, τούτους τε κατεπράϋνε καὶ πᾶσαν τεκτονικὴν ἐπὶ τὸ ἔργον ἐκίνει χεῖρα. ἀλλὰ τὴν μὲν τοιαύτην ἐγχείρησιν ὁ τῶν καλῶν ἀναιρέτης φθόνος, καὶ ἡ παλαιὰ τῆς εὐσεβείας ἀθλητῇ ἐπενεχθεῖσα, ὡς τῷ Ἰὼβ ἐκείνῳ, δοκιμασία καὶ πύρωσις, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς δηλωθήσεται, διεκώλυσέ τε καὶ οὐκ εἴασεν εἰς πέρας ἐλθεῖν, εἰ καὶ τὴν προαίρεσιν τοῦ θείου ἀνδρὸς τὴν περιουσίαν εἴληφε, καθ' ἣν ἡ στεφανοῖ Θεὸς τὸν κλεινὸν κατὰ προαίρεσιν. ὁ δ' ἔγε τὴν ψυχὴν αἰκιζόμενος καὶ φροντιστὴς τὴν Βυζαντίδα καταλαβὼν, καὶ κατὰ τὸ συνῆθες πάλιν ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος ὁσημέραι παραβαίνων, τὰς πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ πλήθους διηγήσεις ποταμηδὸν ὑπερέβλυζεν. οὕτως οὐδέποτε τῆς τῶν πολλῶν οἰκοδομῆς καὶ παραμυθίας ἐπαύετο. εἰς τοσοῦτον δ' ἄρα κοσμιότητος καὶ ἀρετῆς τὸ τῆς πόλεως ἐπιδεδώκει σύστημα, ὡς μηδὲν τῶν ἐν ἐρήμοις βιούντων κατορθωμάτων ἀπολειπόμενοι. ἀπῆν μὲν πᾶσα κραυγή· ἀπελήλατο θόρυβος, κακία δὲ πᾶσα καὶ ἀσχημοσύνη τοῦ μέσου ἐξῄρετο· γαλήνη δέ τις βαθεῖα καὶ ἠρεμαία κατάστασις, ἀρετή τε πᾶσα καὶ σεμνότης ἐμπεπολίτευτο· καὶ ἀντὶ τῶν μαλθακῶν καὶ ἀσέμνων μελῶν, ψαλμῳδίαι πανταχόσε καὶ πνευματικὰ ἠκούετο ᾄσματα. τὴν τοίνυν τοσαύτην τοῦ ποιμνίου κατὰ Θεὸν ἐπίδοσιν καὶ προκοπὴν ὁ ποιμενάρχης ἑωρακὼς, δεῖν ἡγήσατο καὶ ἀσκητικοὺς κατὰ τὴν πόλιν οἴκους ἀνεγερθῆναι. δύο οὖν τῶν εὐκτηρίων οἴκων εἰς τοῦτο ἀφιερώσας, καὶ πορισμὸν διαίτης ἀρκούντως ἀπονείμας αὐτοῖς, τὸν μὲν ἀνδρῶν, τὸν δὲ γυναικῶν φροντιστήρια ἀπετέλεσεν. ἀρχὴ τοῦτο τοῦ κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν οἴκους μοναστῶν ἀνεγείρεσθαι. ἀλλὰ ποῖος λοιπὸν ἐφίκοιτο λόγος τοῦ πλήθους τῶν ἐπ' εὐγενείᾳ μὲν καὶ πλούτῳ καὶ σώματος ὥρᾳ μέγα φρονεῖν ἐχόντων, τὸν εὐτελῆ δὲ καὶ ἀπέριττον μικρὸν καὶ ἀσώματον μονήρη βίον ἀλλαξαμένων, οὐκ ἀνδρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ γυναικῶν, τῶν μὲν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει, τῶν δὲ καὶ ἐρημίαις ἀποταξαμένων καὶ ὄρεσιν;

Ἐπεὶ δ' ὁ κοινὸς τῆς οἰκουμένης προμηθεὺς καὶ προστάτης δίαυλον, τὸν τοῦ λόγου, διεναθλῶν, εἴθη μὲν ἐν σπουδῇ κατὰ τὸν ἀπόστολον περιϊστάμενος καὶ τὴν ψυχὴν ὑπερεκχυνόμενος, ἐν ἄλλοις δὲ τοῖς ἀγῶσι τοῖς ἀσκητικοῖς ἐνασχολούμενος, ὑδέρῳ μὲν περιέπεσεν, ἤδη δὲ καὶ βρόγχῳ ὑπὸ τῶν συνεχῶν δημηγοριῶν κατείχετο συνεχέστερον, τῶν συγκλητικῶν τις Νεβρίδιος, τοὔνομα, συνιδὼν ὡς ἔτι τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον μονείας τὸ σῶμα ψυχαγωγούμενοι διαρκεῖν μάλιστα περὶ τὴν τῶν πλειόνων ὠφέλειαν, ἠξίου λαβεῖν αὐτὸν, ὃν αὐτὸς ἐκέκτητο ἀγρὸν, κατά τινα τῆς πόλεως τόπον, ἐγγὺς ὄντα μικρὸν τῆς μακρᾶς πόνων διαναπαύεσθαι. Ζεῦγμα τῷ τόπῳ τοὔνομα. ἦν γὰρ ἐκεῖθεν τὸ χαρίεν ἀέρος, καὶ πολὺ πρὸς τὸ ἀναρρῶσαι σώματα ποιοῦν ἐπιτηδειότητα. ὁ οὖν μέγας καὶ τὴν ψυχὴν ὡς ἀληθῶς ἀδάμαντος στερρότερος παρὰ τοῦ νοσήματος παράκλησιν ἔχει οὐδέν, οὕτω τὴν Νεβριδίου ἀξίωσιν διεκρούσατο, πλὴν

οθ´.
Περὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἐν τῷ τῶν καλουμένῳ τόπῳ Ἀνδρέου τε καὶ Στάχυος τῶν ἀποστόλων, καὶ τῆς θεομάρτυρος ἐμφανείας καὶ τῆς παρ' αὐτῶν χρηματίσεως πρὸς αὐτόν.

πλέον· ἐπείπερ αὖθις ἐπιχειρούμενον ἄγαν καὶ δι' ὄχλου αὐτῷ γινόμενον εἶδε τὸν ἄνθρωπον, εἴξας μόλις τῇ συνεχεῖ παρακλήσει, τῆς ἐκείνου λοιπὸν γνώμης καὶ βουλήσεως γέγονε. καὶ δὴ πολλάκις ἀναχωρεῖν ἐκεῖσε, καθ' ἡσυχίαν ἑαυτῷ συνεγίνετο, ἐν ᾧ καὶ θεσπεσίας τινὸς ὀπτασίας ἠξίωται, ἣν οὐδὲ παραλιπεῖν ἄξιον. περὶ γὰρ τὰς εἰωθυίας μέσων νυκτῶν ἱσταμένου εὐχάς, φαίνονταί τινες δύο ἄνδρες ἀθρόον ἱεροπρεπεῖς τὸ εἶδος καὶ λίαν ὑπερλάμποντες. Ἀνδρέας ἦσαν οἱ ὀφθέντες καὶ Στάχυς (τοῦτο γὰρ εἰπεῖν πρὸς τὸν μέγαν ἄμφω) οἱ καὶ πρῶτοι Βυζαντίοις τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον ἐγκατασπείραντες, καὶ χαίροις εἰπόντες, ὁ τῆς ἡμετέρας ἀρούρας γεωργὸς δοκιμώτατος, ἐπὶ τὸ πρὸς τὸν λίβα τοῦ ἀγροῦ μέρος πολυανθὲς τυγχάνον καὶ χάριεν προσάγειν τὸν ὅσιον. οὗ γινομένου, φῶς τὰ ἐκεῖσε καταστράπτον ὡρᾶτο. τοῦ δὲ φωτὸς μέσον, χορὸς ἀνδρῶν ἅμα καὶ γυναικῶν ὡς πολύς, ὡς λαμπρός, ὡς ἰδεῖν θαυμαστός, εὐλαβὲς σχῆμα καὶ δουλικὸν πρός ἕν τι τῶν φαινομένων ἐπιδεικνύμενος. τὸ δὲ ἦν θέαμα καινὸν καὶ ἀνέκφραστον, τοῦτο μόνον, ὅτι γυνή τις ἦν, ὑποφαῖνον, καὶ φωνὴ ἐκεῖθεν λιγυρὰ καὶ χαρίεσσα, Ἰωάννη, λέγουσα· τοῦ ἐμοῦ θεράπον υἱοῦ καὶ Θεοῦ, καλῶς τὸν τῆς ἀσκήσεως ἀγῶνα ἠγώνισαι, καλῶς τὸ λογικὸν ἐποίμανας ποίμνιον. ἀλλ' ἀνδρίζου ἔτι καὶ κραταιοῦ. ἰδοὺ γὰρ καὶ μαρτυρικός ἀναμένει σε δρόμος, καὶ ἀθλητικὸν διὰ ποικίλων πόνων καὶ πειρασμῶν ὑπομένει στάδιον, ἵνα σου τὸ δοκίμιον φανερὸν ἔν τε γῇ καὶ οὐρανῷ καταστῇ, ὃ παρὰ Θεῷ καὶ μόνῳ τέως ἐστὶ γινωσκόμενον. ἀγαλλιάσθω οὖν σοι καὶ χαιρέτω τὸ πνεῦμα, ὅτι σοι καὶ χαρὰ ἐν οὐρανοῖς ἀνάλογος τῶν θλίψεων τεταμίευται. ἡ μὲν οὖν φωνὴ ἠρέμα πως ταῦτα καὶ γλυκύτερον μέλιτος ἀπηχήσασα, τῷ λέγοντι συναπῆλθε θεάματι ἅμα πάσῃ τῇ παρεστώσῃ χορείᾳ. ὁ δέ γε τῶν τοιούτων μύστης καὶ θεατής, αὐτὴν ἐκ τῶν λαληθέντων τὴν θεοτόκον τὴν αὐτῷ χρηματίσασαν ἐγνωκώς, ἔρριπτό τε αὐτίκα πρὸς γῆν, ἀλέκτῳ χαρᾷ καὶ δάκρυσι συσχεθείς, καὶ τὸ τῆς Ἐλισάβετ καὶ αὐτός, Πόθεν μοι, ἵνα πρός με τὸν ἐλάχιστον ἡ τοῦ Κυρίου μου μήτηρ ἔλθῃ, προσανακέκραγεν; ἐφ' ἱκανὸν τοίνυν εὐχαριστήσας, καὶ βοηθὸν αὐτὴν ἐν τοῖς κινδύνοις ἔχειν πολλοῖς καὶ θερμοῖς καθικετεύσας τοῖς δάκρυσιν, ἐκεῖθεν ἐξαναστάς, Νεῖλον ἐκεῖνον τὸν θεῖον καὶ θείων ἀκουσμάτων ἄξιον ἀφυπνίσας, τά τε χρηματισθέντα θαρρεῖ, καὶ σὺν τοῖς λοιποῖς διαναστῆναι πρὸς τοὺς ἑωθινοὺς ὕμνους διακελεύεται. ἕωθεν δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου γενόμενος, καὶ ναοῦ τύπον ἐπὶ τῷ τῆς ὀφθείσης ὀνόματι κατὰ τὴν πάλαι παραδείξας σημείωσιν, ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν οἶκον ἀνέστρεψε. τὸν μέντοι παραδειχθέντα ναόν, οὐδὲν οὐδαμῶς τῶν ἐπισυμβάντων δυσχερῶν πολλῶν ὄντων εἰς πέρας ἐλθεῖν διεκώλυσε· τῷ τύπῳ δὲ τὴν ἀλήθειαν ἐπιτέθεικεν ἡ τῶν ἐκεῖσε τῆς θεομήτορος θαυμάτων ἀέναος χάρις καὶ δύναμις. ὧν πολλῶν καὶ μεγίστων ὄντων, ἓν καὶ τοῦτο τυγχάνει μνήμης ἐπάξιον. τὸν γὰρ δηλωθέντα τόπον Πέτρος ἐκεῖνος παρὰ τοῦ μεγάλου τρόπῳ χάριτος εἰληφώς (ὃς καὶ Παραπίτζης ἐπωνόμαστο, ἀπὸ Πέτρῳ τῷ κορυφαίῳ παραθέων τὸν βίον) ἐπιτηδείως ἔχοντα ὅλον πρὸς κηπείαν διεγνωκώς, παντοίοις αὐτὸν λαχάνων εἴδεσι κατεκόσμησεν· ἀφ' ὧνπερ οἱ ἀξιούμενοι ποικίλων νόσων καὶ χαλεπῶν ἀπηλλάττοντο. γαστέρα γὰρ ἄσχετα φερομένην ἔπασχε, καὶ τοὐναντίον (ὃ καὶ παράδοξον) ἐπισχομένην διέλυσεν, ἄλλων τε πλείστων δυσιάτων, ἢ καὶ ἀνιάτων παθῶν παρ' ἐλπίδα πᾶσαν παρεῖχε τὴν ἴασιν, καὶ εἰς ἔτι καὶ νῦν τοῖς τὸ θερμὸν τῆς πίστεως προσβαλλομένοις παρέχει κατὰ τὸν αὐτὸν δὴ τοῦ Καλοδιμάτη προσαγορευόμενον τόπον· ὃς καὶ τῆς τοιαύτης ἐπωνυμίας τετύχηκε, τῷ μείζονας, ἢ κατὰ τοὺς ἄλλους τῶν ὁμοτέχνων, τὸν εὑρημένον Πέτρον τὰς τῶν λαχάνων διαπιπράσκειν δεσμάς.

Λουκ. α. μγ.

Ιω. ιθ.

π'. Περὶ τῆς τῶν δυσμενῶν ἀπληστίας καὶ πλεονεξίας, καὶ τῆς παρ' αὐτῶν ἀντιθέσεως καὶ αὐτοῦ ἐπιβουλῆς.

Ἀλλὰ καιρὸς λοιπὸν ἐπὶ τὸν ἀθλητικὸν τοῦ γενναίου βίον ἰέναι τῷ λόγῳ, καὶ τοὺς κινδύνους, οὓς πολλοὺς καὶ ποικίλους ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης ἀνδρείως ὑπήνεγκε, διεξελθεῖν ὅσοις τε καὶ οἵοις ταῖς ἐπινοίαις ὁ τῆς κακίας σοφιστὴς ἐκέχρητο κατ' αὐτοῦ· ὅπως τὲ ταύτας παρ' αὐτοῦ κατὰ τὸν ἄριστον τῆς νίκης τρόπον ὁ τὰ θεῖα σοφὸς ἐπισημαντικῶς ἀντεπήγειρεν, ὡς

πληρωθῆναι

Ψαλ. θ.

πληροῦσθαι τὸ τοῦ ψαλμοῦ, Ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ συνελήφθη, λέγοντος, ὁ ἁμαρτωλός. ὁ μὲν γὰρ ἠπάτα τὸν δοκοῦντα ἐκνικᾶν, ὁ δὲ ἠπατᾶσθαι δοκῶν, τοὐναντίον μᾶλλον διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος αὐτὸν ὑπερνικᾷ Χριστοῦ. καὶ ἵνα καθ' εἱρμὸν τὰ τοῦ λόγου προβῇ, δεῖ τὴν ἀρχὴν ἐκεῖθεν ποιήσασθαι, ὅθεν καὶ ὁ ἐχθρὸς τῶν κατὰ τοῦ μεγάλου πολέμων τὰς ἀφορμὰς ἤδη προκατεβάλλετο. ὁ μὲν γὰρ τοῦ Χριστοῦ γνήσιος ὁπλίτης πάντων ῥίζαν τῶν κακῶν τὴν φιλαργυρίαν εἰδώς, καὶ ὡς οὐδὲν εἰδωλολάτρου ὁ τῷ τοιούτῳ πάθει ἐνεχόμενος διενήνοχε, τῇ κτίσει καὶ αὐτὸς, χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ λατρεύων παρὰ τὸν κτίσαντα, τοῖς ἐκ λόγων βέλεσι συνεχῶς τὸ πάθος ἐτόξευεν· ὁ δὲ ἀντίπαλος, ἀντ' ἄλλου τινὸς ὅπλου τὴν βασίλισσαν Εὐδοξίαν τῆς φιλαργυρίας ἀνδράποδον προβαλλόμενος, δι' αὐτῆς τῷ ἀριστεῖ τῆς ἀληθείας ἀντεστρατεύετο· καθάπερ καὶ διὰ Ἡρωδιάδος ἐκείνης τῷ πάντων τῶν ἐν γεννητοῖς γυναικῶν ὑπερέχοντι. καὶ ὅρα μοι τὰ πρῶτα τῆς κακίας ἔνεδρα καὶ τεχνάσματα.

πα'. Περὶ τοῦ πλουσίου Θεοδωρίχου καὶ τῆς βασιλίδος Εὐδοξίας.

Ἦν τις ἀνὴρ βαρύπλουτος καὶ τῷ πάνυ περιφανεῖ τοῦ πατρικίου ἐγκοσμούμενος ἀξιώματι, ὄνομα τούτῳ Θεοδώριχος· οὗ ἡ Εὐδοξία διὰ τὸ περιρρέον τοῦ πλούτου κατ' ἄκρας ἐπιθεμένη, πολυτρόπως εἰσποιήσασθαι τὰ τούτῳ προσόντα διηγωνίζετο. Οὗτος τοίνυν τὰ τοῦ κινδύνου παρὰ πόδας ἰδὼν, ἐπηρτημένα κακὰ, καὶ τὸ τῆς πλεονεξίας αὐτῶν κῦμα φοβερὸν ἤδη ἐπικορυόμενον, τῷ τῆς ἐκκλησίας αὐτίκα λιμένι ἐγκαθορμίζεται, καὶ τῷ ταύτης κυβερνήτῃ τὰς τῆς σωτηρίας ἐλπίδας ἀνηρτηκὼς, πρὸς τὴν ἐπιπνεύσασαν κατ' αὐτοῦ καταιγίδα, πάσῃ δυνάμει αὐτὴν λῦσαι προσλιπαρεῖ. τί οὖν ἡ συμπαθὴς ψυχὴ καὶ ταχινὴ πρὸς ἀντίληψιν; τῷ τοῦ λόγου πρὸς εὐθὺ χρησάμενος οἴακι, πρὸς Εὐδοξίαν τοιάδε γεγράφηκεν· Οὐκ οἶμαί σε, τέκνον πνευματικὸν, ἀγνοεῖν ὡς αἱ ὑπὸ Θεοῦ τεταγμέναι κατὰ τὸν ἀπόστολον ἐξουσίαι, οὐχ ὥστε ἐξεῖναι ἀδικεῖν, ἀλλ' ὥστε διορθοῦν τοὺς ἀδικοῦντας ἐτάχθησαν, καὶ πρὸς τὸν ἔννομον καὶ δίκαιον βίον ἐνάγειν διαπαντὸς καὶ ῥυθμίζειν τὸ ὑποχείριον. ὅπερ τηνικαῦτα κατορθοῦσθαι μάλιστα εἴωθεν, ὁπηνίκα πρῶτοι τῶν ἄλλων οἱ τὰς ἀρχὰς ἐγκεχειρισμένοι, αὐτοὶ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἀντιποιούμενοι φαίνονται. φιλεῖ γὰρ, ὡς τὰ πολλὰ, πρὸς τὸ ἄρχον συνδιατίθεσθαί πως καὶ τὸ ἀρχόμενον. ἐπεὶ οὖν καὶ ὁ Θεοδώριχος ὁ πατρίκιος μηδὲν μηδέποτε τῷ ὑμετέρῳ κράτει προσεπταικὼς κατὰ τοὺς προσκεκρουκότας, καὶ αὐτὸς τῇ τοῦ Θεοῦ ταπεινῇ ἐκκλησίᾳ προσπέφευγε, μηδὲν ἀδίκως παθεῖν ἐξαιτούμενος, πληρωθῆναι τούτῳ παρὰ ὑμῶν τὴν ἐξαίτησιν ἀξιῶ, καὶ μὴ θελῆσαι τὸ τῆς βασιλείας ἀνενδεὲς εἰς ἔνδειαν ἴσως τῶν ὑπὸ χεῖρα κατενεγκεῖν, γῆς ἁπάσης καὶ θαλάσσης διακρατούσης. οὕτω γὰρ ἔμπρακτοι τῆς ἀρετῆς ἀναφανέντες διδάσκαλοι, διὰ τῆς ἐντεῦθεν περὶ τὴν βασίλειον ἀρχὴν εὐπραγίας καὶ τῆς ἐκεῖθεν βασιλείας ἀξιωθήσεσθε. ἔρρωσό μοι καταλύφω ἐνδοξοτάτη βασίλισσα, βασιλικῷ φρονήματι τὴν ἁλουργίδα κατασεμνύνουσα. ἡ μὲν οὖν Εὐδοξία τῶν τοῦ ἀρχιερέως κατήκοος γενομένη γραμμάτων, ἐπεὶ μὴ προδήλως εἶχεν ἐπὶ προδήλῳ οὕτως ἀδικήματι ἀναιδεύεσθαι, ὑφῆκέ τι τῆς ἐπὶ Θεοδωρίχῳ ἐπιθέσεως, καὶ πρὸς τὸν μέγαν εὐπρόσωπόν τινα πλασαμένη ἀπολογίαν, Ἡμεῖς, ἀντιδήλου, πνευματικὲ πάτερ, διὰ τὴν ἄρτι τῷ δημοσίῳ συμβᾶσαν ἔνδειαν, πρὸς δάνειος χρήματα παρὰ Θεοδωρίχου, τοῦ στρατιωτικοῦ χάριν καταλόγου λαβεῖν ἠθελήσαμεν. πλὴν σοῦ κελεύσαντος, οὐδὲν πρὸς αὐτὸν τοῦτο τοῦ λοιποῦ τὸν ἄνδρα καταναγκάσομεν. αὐτίκα τοίνυν ὁ δοκιμώτατος τῶν ψυχῶν οἰκονόμος, τὸν ἄνδρα προσκεκληκὼς σύντομόν τι καὶ σοφὸν πρὸς αὐτὸν ἀποφθέγγεται ῥῆμα· ἰδοὺ, τέκνον Θεοδώριχε, τῆς ἀκουσίου τῶν ὑπαρχόντων εἰσφορᾶς λελύτρωταί σε Θεὸς, ἐπὶ τὴν ἑκούσιον εὐμηχάνως πάντως παρακαλῶν· ὡς ἂν διὰ τῆς ἐπισφαλοῦς ταύτης καὶ ῥεούσης κτήσεως τὴν ἀσφαλῆ καὶ ἄρρευστον δυνηθῇς κατακτήσασθαι. σπούδασον οὖν χρεὼν τῆς τοιαύτης προνοίας εἰς δύναμιν περιπτύξασθαι. τούτοις τοῖς ῥήμασιν, ὡς ἔκ τινος μηχανῆς, ἐπὶ τὴν τῶν προσόντων ἀπόκτησιν ἀνεγερθεὶς ὁ πατρίκιος, πᾶσαν τὴν ὕπαρξιν, πλὴν ὀλίγων, οἷς ἔμελλεν αὐτός τε καὶ οἱ τούτου διατρέφεσθαι παῖδες, τῷ ξενοδοχείῳ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν τῶν ξένων καὶ δεομένων διατροφὴν ἀφωρίσατο. Ταῦτα τοῦτον γενόμενα τὸν τρόπον, οὐχ ὡς εἶχεν, οὕτω καὶ τῇ Εὐδοξίᾳ ἐφαίνετο· ἀλλ' ἐκ τοῦ περὶ αὐτὴν πάθους δὲ δεσποτικόν τι παθοῦσα καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον ὑπολαβοῦσα, ὡς ἔοικεν, ὁ πάμμεγας ἀνήλωκεν αὐτὸς τὰ τοῦ Θεοδωρίχου χρήματα ἐρῶν, τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ δυσωπίαν πρὸς ἡμᾶς ἐνεστήσατο. ἀλλ' ἔδει σε πάντως, ἔφη, ἅπερ φθάσας ἡμῖν πρὸ μικροῦ συμβεβούλευκας, ὡς ἐμπράκτους εἶναι χρὴ διδασκάλους τῆς ἀρετῆς, σαυτῷ ταῦτα πρὸ ἡμῶν συμβουλεῦσαι. ἀλλ' ἀληθὴς ὁ λόγος, ὡς ἅπαντες ἐσμὲν εἰς τὸ νουθετεῖν σοφοί, αὐτοὶ δὲ ἁμαρτάνοντες οὐ γινώσκομεν. πρὸς ἣν πάλιν ὁ μέγας, Οἶμαί σε μὴ ἀγνοεῖν, ὦ τέκνον, γεγράφηκεν, ὡς ἐπιδόξων καὶ πλουσίων υἱὸς γενόμενος ἐγὼ τὰ πάντα ταῖς τῶν πενήτων χερσὶν ἀποδόμενος, μόνῳ Χριστῷ ζῆν εὔχομαι καὶ πλουτεῖν, ὃ καὶ ὑμᾶς ποιεῖν καὶ πάντας τοὺς εὐσεβεῖς ἀδιαλείπτως παρακαλῶ. τοῦτο καὶ Θεοδώριχος διεπράξατο, ἐμοὶ μὲν οὐδὲν δεδωκώς (οὐδὲ γάρ, οὐδ' εἰ ἐδίδου, ἔλαβον ἄν) ἀλλὰ διὰ τῶν πενήτων Χριστῷ τῷ βασιλεῖ τῶν βασιλέων προσενηνοχώς. οὐ μόνον οὖν ὅ τι πεπράχαμεν, καὶ συνεβουλεύσαμεν, ἀλλὰ πλέον τι σὺν Θεῷ κατορθωκότες ἐσμέν, ὃ πολλῷ καταδεέστερον, καὶ τὴν ἐσχάτην ἐπέχον τάξιν τῆς ἀρετῆς ἐδιδάξαμεν. ἡμεῖς μὲν γὰρ πρὸς τῷ τῶν ἀλλοτρίων ἀπέχεσθαι, καὶ τὰ οἰκεῖα τοῖς ἐνδεέσι παρήκαμεν· σοὶ δὲ τῶν οἰκείων ἐχομένῃ τῶν ἀλλοτρίων ἀφίστασθαι, ὡς ἀγαθοὶ νενουθετήκαμεν σύμβουλοι. πρὸς μέντοι τό, πάντες ἐσμὲν εἰς τὸ νουθετεῖν σοφοί, τοὐναντίον ἐγώ γε φαίην ἄν, ὡς οὐδείς ἐστι κυρίως σοφός, εἰ μὴ μόνος ὁ χάριν σοφίας παρὰ Θεοῦ εἰληφώς. πῶς δὲ καὶ ἁμαρτάνοντες οὐ γινώσκομεν, ἀπαραλογίστου πᾶσι τοῦ τῆς συνειδήσεως κριτηρίου τυγχάνοντος; πλὴν Μακάριος, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει.

Ῥωμ. ιδ. κβ.

πβ΄. Περὶ Εὐδοξίας καὶ Εὐτροπίου.

Τοῦτο πρῶτον οἱονεὶ σπέρμα κακίας ἐκείνη καὶ πονηρίας ἐν ἑαυτῇ συλλαβοῦσα, ἀκολούθως καὶ τὴν κυοφορίαν ἐνεκύμαινε τῷ σπέρματι· καὶ δὴ Εὐτρόπιον τὸν τοῦ βασιλικοῦ τηνικαῦτα κοιτῶνος προεστηκότα μεταπεμψαμένη, ὑποτίθησιν αὐτῷ διὰ σπουδῆς ὅτι πλείονος θέσθαι, τοιοῦτόν τινα νόμον ἄλογον πάντη καὶ ἀπάνθρωπον ἐκτιθῆναι, ὡς μὴ ἐξεῖναί τινα τοῖς πολιτικοῖς ὑπευθύνοις γενομένοις νόμοις τῇ ἐκκλησίᾳ προσφεύγειν, βιαίως ἐκεῖθεν τοῦ προσφεύγοντος ἀποσπωμένου, καὶ μή τινος ὅλως συγγνώμης τυγχάνοντος. οὕτω δὲ τοῦ νόμου ταῖς Εὐτροπίου ὑποθήκαις δυστρόπως τε καὶ βλαβερῶς εἰσηγμένου, ὁ τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ αὐτῶν πανουργίᾳ δρασσόμενος, καὶ αὐτὸν Εὐτρόπιον ἐν τοῖς τῶν οἰκείων χειρῶν συνελάβετο ἔργοις. βραχὺς γὰρ ὁ καιρός, καὶ Εὐτρόπιος μὲν τῷ βασιλεῖ προσκεκρουκώς, ἱκέτης οὐκ ἐλεούμενος μᾶλλον, ἢ καταγινωσκόμενος, τῷ ἱερῷ καὶ θείῳ προσπέφευγε βήματι. ὁ δέ γε τῶν θείων νόμων ἀκριβὴς φύλαξ καὶ πρόμαχος, τῷ τῆς ἐκκλησίας ἄμβωνι αὐτίκα προσαναβάς, τήν τε παράνομον ἐκείνην νομοθεσίαν τὴν κατὰ τῶν προσφύγων ἐξήλεγξε, καὶ μὴ λίθοις βάλλειν εἰς οὐρανόν, μηδὲ πρὸς κέντρα λακτίζειν εὐκαίρως ἐδίδαξε. τοῦτο γὰρ εἶναι τὸ θείοις νόμοις καὶ κανόσιν ἐκκλησιαστικοῖς ἀντιμάχεσθαι. οὕτω τοιγαροῦν θείᾳ κρίσει τοῦ τοιούτου τῇ βασιλίσσῃ διαλυθέντος ἐγχειρήματος, ἑτέραν αὖθις ὁ καιρός, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ὁ πονηρὸς ἀφορμὴν αὐτῇ τῆς πρὸς τὸν μέγαν διαμάχης ἐπήνεγκε.

πγ΄. Περὶ Καλλιτρόπης καὶ τοῦ στρατηλάτου Παυλακίου.

Χήρα γάρ τις γυνή, Καλλιτρόπη μὲν τοὔνομα, ναυκλήρου δέ τινος Ἀλεξανδρέως γυνή, Παυλακίῳ τῷ στρατηλάτῃ τὴν Αὐγουσταλιανὴν ἀξίαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τοὺς τότε χρόνους ἐπέχοντι μάτην διαβληθεῖσα πεντακοσίους ἀπῃτήθη χρυσίνους. μετὰ διετῆ δὲ χρόνον Παυλακίου τῆς ἀρχῆς διαπεσόντος, καὶ ταύτης λόγῳ ἐπὶ τῆς βασιλευούσης εἰσπραττομένου, ἡ παρ' αὐτοῦ ἠδικημένη χήρα κατὰ πόδας αὐτοῦ καὶ αὐτὴ ἀνιοῦσα προσέρχεται τῷ βασιλεῖ, Παυλακίου τῆς ἀδίκου ἕνεκεν ζημίας καταβοῶσα. τοῦ τοίνυν τὴν ἐπαρχότητα τότε τηνικαῦτα διέποντος, βασιλικῇ προστάξει τὰ τῆς δίκης ἀνειληφότος, καὶ Παυλάκιον μέν, ἐπεὶ δωρο-

δοκηθεὶς

ἀδικηθεὶς ἦν παρ' αὐτῆς, πάντα πᾶσιν ἀθῳοῦντος, τὴν χήραν δὲ διαβάλλοντος, καὶ ἐν ζυγῷ συνειδότος κατὰ τὸν ψαλμῳδὸν ἀδικοῦντος, ἐξαπορηθεῖσα λοιπὸν ἡ γυνὴ τῇ Εὐδοξίᾳ προσέρχεται, οἷα δὴ γυνὴ συμπαθείας τυχεῖν ὑπὸ γυναικὸς οἰομένη. ἡ οὖν Εὐδοξία τὸν στρατηλάτην Παυλάκιον ὅτι τάχιστα μεταπεμψαμένη, ἐπ' ἐγκλήμασιν ἁρπαγῆς δῆθεν καὶ ἀδικίας, ἑκατὸν αὐτὸν αὐτίκα χρυσίου λίτρας ἀπῄτησεν, ἐξ ὧν χρυσίνους ἓξ καὶ πεντήκοντα μόνους τῇ Καλλιτρόπῃ παρασχομένη ἀπέπεμψεν. ἥτις ὡς ἐπὶ χεῖρας ταῦτα ἐδέξατο, λύπης βυθοῖς ὅλη καταποθεῖσα, ἐπὶ τὸν μέγαν τὴν χηρῶν καταφυγὴν προστάτην, ᾧ τὰ κατ' αὐτὴν, ὡς εἶχε, πάντα μετ' ὀδυρμῶν ἀναγγείλασα, καὶ ὡς ἐκδεδομένα Παυλακίῳ τὰ πεντακόσια παρέσχετο νομίσματα, καὶ ἴδια τὰ τοῦ δήμου δεινὰ προστεθεῖσα ἄλλα ἐκτραγῳδήσασα, εἰς τοσοῦτο συμπαθείας τὸν συμπαθῆ πατέρα κεκίνηκεν, ὡς μεταστειλάμενον αὐτίκα τὸν στρατηλάτην Παυλάκιον, τοιάδε πρὸς αὐτὸν ἐμβριθέστερον διεξελθεῖν· ἵνα τί σύ, ἄνθρωπε, διενοήθης ὅλως παρὰ τὸν τῶν χηρῶν προστάτην δυνάστας εἶναι Θεόν, τὴν ταπεινὴν ἀδικήσας χήραν; ἀλλ' εἴπερ οἶδας, ὡς οὐ λυσιτελές σοι τὸ μετὰ Θεοῦ διαμάχεσθαι, ἀπόδος τῇ ἠδικημένῃ χήρᾳ τὰ αὐτῇ διαφέροντα. καὶ ὁ στρατηλάτης ὅρκῳ διεβεβαίου, ὡς ἑκατὸν ὑπὸ τῆς βασιλίσσης χρυσίου λίτρας προφάσει ταύτης μάλιστα ἐζημίωται. πρὸς ὃν ὁ μέγας· οὐδεὶς λόγος, ἔφη, τῇ χήρᾳ μετὰ τῆς βασιλίσσης. σὺ δὲ καὶ λόγῳ αὐτὸς ἔπραξας, ἠδίκηκας πρόσωπον, ἑτέρῳ δὲ διὰ τῆς ἀδικίας δίκαιον ἀντιμέτρησας· ἴσθι οὖν ὡς οὐκ ἐξελεύσῃ τὸ ἐνθάδε παρ' ἐμοί, ἄχρις οὗ τῇ ἠδικημένῃ ἰσοστάσιον τὸ ἀφαιρεθὲν ἀποδῷς. ταῦτα τὴν Εὐδοξίαν ἀκούσασαν μανίᾳ ληφθῆναι φησί, καὶ εὐθύ τι πρὸς τὸν ἅγιον διαπέμψασθαι, σοβαρῶς ἐγκελευομένην ἀπολῦσαι Παυλάκιον· πρὸς ὃν ὁ ἱεράρχης, εἴπερ θέλεις ἀπολυθῆναι, αὐτὸν δήλου, τοῦτον, σὺ λοιπὸν τῇ ἠδικημένῃ τὰ ἀδίκως ἀφῃρημένα διάλυσον. δέον σε γὰρ τοῦτο πρᾶξαι, προφάσει ταύτης ἑκατὸν λίτρας ἀφελομένην χρυσίου.

Ἐπὶ τούτοις Εὐδοξία ἔτι καὶ μᾶλλον χόλου ἀκράτου πλησθεῖσα, δύο ἑκατοντάρχους ἅμα τοῖς ὑπ' αὐτοὺς στρατιώταις ἐκπέμπει, ἀθρόως εἰσπεσόντας τὸν στρατηλάτην τῶν πατριαρχικῶν ἐξαρπάσαι δωμάτων. ἐξ αὐτῆς οὖν οἱ μὲν ἔνοπλοι κατὰ τὸν ὁρισθέντα τόπον παρέστησαν· ἄγγελος δὲ Κυρίου ἐν τοῖς τῆς ἐκκλησίας προθύροις ἀναφανείς, ῥομφαίᾳ αὐτοῖς φοβερὰν ἐπισείων τὴν εἴσοδον ἀπετείχιζεν. ὃν ἰδόντες ἐκεῖνοι, φόβου πλήρεις καὶ φρίκης γενόμενοι, τάχιστα πρὸς τὴν ἀποστείλασαν ἀνθυπέστρεψαν, τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο ἐκδιηγούμενοι θέαμα. ὁ μὲν οὖν Παυλάκιος εὐλαβηθεὶς τὸ γενόμενον (ἐλάνθανε καὶ γὰρ αὐτὸν τῶν γινομένων οὐδὲν) ἄλλως τε καὶ τὴν προστάτιν αἰδεσθεὶς μηδὲν ἰσχύουσαν ἐκμαθών, τοὺς πεντακοσίους χρυσίνους τῇ χήρᾳ καταβαλών, τῆς ἐνοχῆς ἀπαλλάττεται. ἡ δέ γε Εὐδοξία ὑποσταλεῖσα μὲν πρὸς βραχὺ, καὶ τῷ πράγματι πρόσκαιρόν τι σέβας ἀπονέμουσα· ἐν οὐ πολλῷ δὲ τῷ μέσῳ πάντα φόβον τῆς ψυχῆς ἀπορρίψασα (οὐ γὰρ εὐχερὲς φαύλην καρδίας ἕξιν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀθρόως ἀλλοιωθῆναι) τῆς αὐτῆς αὖθις, μᾶλλον δὲ καὶ μείζονος εἴχετο ἀδίκου γνώμης, καὶ τῆς κατὰ τοῦ δικαίου μανίας. καὶ δῆλον ἐκ τῆς μετέπειτα παρεμπεσούσης τοιαύτης τινὸς ὑποθέσεως.

Ἦν τις ἀνὴρ ἐν τῇ πόλει συγκλητικός, εὐσεβὴς τὰ πρὸς τὸν Θεόν, Θεόγνωστος τοὔνομα. οὗτος ὑπό τινος τῶν κατὰ τὰ βασίλεια φθονηθεὶς, καὶ τῷ βασιλεῖ διαβληθεὶς, ὡς εἴη τὰ βασιλέων διασύρων καὶ κωμῳδῶν, οὐδεμιᾶς τυχὼν ἐρωτήσεως, αὐτίκα δημεύεται καὶ ἐξορίᾳ μακρᾷ παραπέμπεται. ἀλλ' ὁ μὲν πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην ἀγόμενος (ἐκεῖσε γὰρ ὑπερορισθῆναι κατακέκριτο) κατὰ τὴν ὁδὸν κακωθεὶς ἐτελεύτησεν. ἡ γυνὴ δὲ αὐτοῦ τὴν ἄκαιρον χηρείαν καὶ τὴν τῶν προσόντων ἁρπαγὴν, καὶ πάντα τὰ ἐπαχθέντα αὐτῇ δυσχερῆ φέρειν ὅλως μὴ δυναμένη, τῇ ἐκκλησίᾳ προσκατέφυγε, καὶ πάντα τῷ ἀγαθῷ πατρὶ τὰ κατ' αὐτὴν ἀναγγείλασα, ὅλην εἰς συμπάθειαν τὴν χριστομίμητον ἐκείνην ψυχὴν ἐπεσπάσατο,

Ψα. ξα. ι.

πδ'.
Ὡς δι' ἀγγέλου οἱ δύο ἑκατοντάρχοι σὺν τοῖς ὑπ' αὐτοῖς στρατιώταις τῆς ὁρμῆς ἐπεσχέθησαν.

πε'.
Περὶ τῆς χήρας τοῦ ἀμπελῶνος, δι' ἣν καὶ ἐξωρίσθη.

πλείστοις ὅσοις λόγοις αὐτὴν παραμυθησάμενος, καὶ δὴ καὶ ἐκ τοῦ τῆς ἐκκλησίας ξενοδοχείου ἄρτους αὐτὴν λαμβάνειν διαταξάμενος, ἐπεσκόπει καιρὸν εὔκαιρον, καθ' ὃν τὰ κατ' αὐτὴν ἀναγγείλῃ τῇ βασιλεῖ. ἐν ὅσῳ οὖν ταῦτα περὶ αὐτῆς ὁ τῶν χηρῶν προστάτης διελογίζετο, ἑτέρῳ πάλιν συναντήματι περιπέπτωκεν ἡ γυνή. τυχὸν καιρὸς ἦν, καθ' ὃν ἡ Εὐδοξία τῆς πόλεως ἐξιοῦσα ἐν ἀμπελῶσι βασιλικοῖς τοῖς κατὰ τὰ ὅρια διακειμένοις διέτριβεν. ὑπῆρχεν οὖν τῇ χήρᾳ προάστειον αὐτοῦ που καὶ αὐτὸ κατὰ τὸν εἰρημένον διακείμενον τόπον, ὃ μόνον ὑπὸ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ἔχειν αὐτῇ συγκεχώρητο. ἦν δὲ τῷ προαστείῳ ἀμπελὼν τοῖς βασιλικοῖς ἀμπελῶσι συνδιακείμενος. δι' αὐτοῦ τοίνυν ἡ Εὐδοξία παριοῦσα, χερσὶ ταῖς οἰκείαις σταφυλὴν δρεψαμένη κατεδηδόκει. μαθοῦσα δὲ παρὰ τῶν συμπαρεπομένων Θεογνώστου τῆς γυναικὸς τυγχάνειν τὸν ἀμπελῶνα, εὐθέως τοῦτον μὲν τοῖς βασιλικοῖς κελεύει προσκυρωθῆναι, τῇ χήρᾳ δὲ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ καθυπισχνεῖται τιμήν. ἔθος γὰρ τοιοῦτον ἔκ τινος Σατανικῆς ὑποβολῆς ἐπικρατῆσαν ἦν ἀπηχὲς πονηρότατον, πλεονεξίας τοῦτο ἢ καὶ κολακείας, ὡς εἰκός, διατυπωσάσης· οὗ ἂν βασιλὶς ἀγροῦ ἐπιβῇ, καὶ τοῦ ἐκείνου καρποῦ ἀπογεύσηται, τοῖς βασιλικοῖς μὲν αὐτὸν αὐτίκα συγκατατάττεσθαι· τὸν δὲ τοῦ ἀγροῦ κύριον, καὶ μὴ βουλόμενον, ἢ ἑτέρῳ ἀμείβεσθαι ἀγρῷ, ἢ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀντιλαμβάνειν τιμήν. τούτῳ καὶ αὐτὴ τῷ ἔθει ἐπερεισθεῖσα, καὶ οἷα πρόφασιν τῆς ἐνούσης αὐτῇ ἀδικίας εὑροῦσα, εἴχετο ἀπρὶξ τοῦ ἀμπελῶνος, ὁμοῦ μὲν τὴν χήραν θλίβειν ἐθέλουσα, ὅτι δὴ ταύτην τῷ πατριάρχῃ ἔγνω προσπεφευγυῖαν, ὁμοῦ δὲ καὶ τὸν μέγαν εἰς τὸν κατ' αὐτῆς ἔλεγχον ἐρεθίζουσα, ἵνα τὸ δοκεῖν εὐλόγως αὐτοῦ καταψηφίσηται τὴν καθαίρεσιν. γυνὴ γὰρ ἀνδρὸς ἐξ ἀναιδείας κατεπαρθεῖσα, τί τῶν ἀτοπωτάτων οὐκ ἂν ἐπιδείξαιτο; Σαμψὼν μὲν ἐκεῖνον τὸν ἀριστέα παίγνιον τοῖς παισὶ τῶν ἀλλοφύλων προτίθεται· Ἠλίου δὲ τὸν ζηλωτὴν καὶ πυρίπνουν, φυγάδα παραυθήμερον ἀποδείκνυσιν· Ἰωάννου δὲ τὸν ἐν γεννητοῖς γυναικῶν ὑπὲρ ἅπαντας τῆς κεφαλῆς κατορχεῖται· ἣ καὶ τὸν αὐτοῦ ὁμώνυμον ἄρτι ὁμοῦ καὶ ὁμότροπον ὑπερορίᾳ καταδικάσασα, θέατρον τῷ κόσμῳ ἀγγέλοις τε καὶ ἀνθρώποις πεποίηκεν. ἡ μὲν οὖν χήρα τὸν φθάσαντα ἐκλαθομένη, περὶ τοῦ ἀμπελῶνος ἠξίου τὸν ἅγιον, καὶ τὴν ἱκετηρίαν πολλὴν κατετίθετο. αὐτὸς δὲ τῷ συνεχεῖ τῆς ταύτης δεήσεως ἐπικαμφθείς, ἔτι μὴν καὶ τὸ ἐπικρατῆσαν ἔθος λῦσαι βουλόμενος, ὡς καιρὸν εὗρεν εὔκαιρον, καταλλήλως τοιάδε γράφει πρὸς τὴν Εὐδοξίαν. Ὁ μὲν Θεὸς πάσης τῆς φύσεως δημιουργός, πάσης καὶ οὐσίας ὑπερανέστηκεν ἐξουσίας καὶ κυριότητος· ἄνθρωποι δὲ πάντες ἴσοι, κἂν ὁ μὲν ἄλλου, ὁ δὲ ἑτέρου περιέχειν δοκῇ. καὶ σοὶ τοίνυν ὁ Θεὸς τὰ σκῆπτρα τῆσδε τῆς ἐπιγείου βασιλείας ἀπένειμεν, οὐχ ἵνα σεαυτὴν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὑπερέχειν νομίζῃς, ἀλλ' ἰσονομίαν τὴν κοινὴν καὶ δικαιοσύνην ἐπιβραβεύῃς. δόξα γὰρ καὶ πλοῦτος καὶ περιφάνεια κοσμικὴ οὐκ ὠφελήσουσιν ὅλως ἡμᾶς ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως· ἀλλ' ἡ μόνον τῶν ἐντολῶν φυλακή, τήν τε τῶν ὀρθῶν δογμάτων ἐπαγγελμένη συντήρησιν· ὧν αὐτὴ μὴ ἐπιλήσμων φανῇς, μηδὲ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον τῆς σῆς ἀπώσῃ ψυχῆς, ἐπισταμένη σαφῶς, ὡς ἡ πνοὴ πάντων ἡμῶν ἐν ταῖς αὐτοῦ χερσὶν ἐστι, καὶ ᾧ μὲν προστίθησιν ἔτη ζωῆς, ἐξ οὗ δὲ βούλεται, ἀφαιρεῖται. Ἐγὼ γάρ, φησιν, ἀποκτενῶ, καὶ ζῆν ποιήσω, καὶ τίς ὁ τῶν ἐμῶν χειρῶν ἐξαιρούμενος; Φοβερὸν δὲ τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος. χοῦς ὡς σποδὸς τυγχάνομεν πάντες ἄνθρωποι, ἄνθος χόρτου καὶ κόνις, σκιά, καπνός, καὶ ἐνύπνιον, καὶ ζῶμεν οὐ ζῶντες. ἐξ οὗ γὰρ τό, Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ, κατὰ πάσης ἡμῶν ἐξενήνεκται τῆς φύσεως, τὴν θνητότητα πάντες καὶ τὴν φθορὰν ἄρδην ἠμφιάσμεθα, καὶ κοινῇ πάντες ἤδη τετελευτήκαμεν, κἂν ὁ μὲν σήμερον, ὁ δὲ αὔριον τελευτᾷ. ἐκ γῆς γὰρ προελθόντες, εἰς γῆν πάλιν μετ' ὀλίγον καταφερόμεθα, βασιλεῖς τε καὶ ἰδιῶται, ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι. ἀπόβλεψον τοιγαροῦν εἰς τοὺς πρὸ ἡμῶν βασιλεύσαντας, καὶ ἀναλόγισαι τί μὲν ἦσαν τότε, τί δὲ νῦν γεγόνασι. συνιεὶς πῶς οἱ μὲν τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, ζῶντές τε καὶ μετὰ θάνατον μακαρίζονται, καὶ κατὰ τὴν τῆς ἀνταποδόσεως ἡμέραν εἰς ἀνάστασιν

Εϐρ. ι. λα.

Γεν. γ. ιθ.

ζωῆς ἐνταῦθα συνέτη· τῶν δὲ τὰ φαῦλα πεπραχότων, καὶ ζῶσι μὲν παρὰ πάντων ἀράς τινας δυσφημίας ἀεί ποτε βάλλουσι, καὶ εἰς ἀμάραντον τὸν ἔτι ζῶντας, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν κρίσιν ὀξέως αἰωνίας ἐκδέχεται. τί μὲν οὖν τὸ ἡδύ, καὶ ἡ ὑμετέρα ὠφέλεια τῶν τὴν πίστιν εὐσεβῶς τηρούντων, καὶ τὸν τέλειον δρόμον τὴν ἐντολὴν φυλαττόντων. καὶ τῇ ταπεινῇ γυναικὶ Θεογνώστου καὶ τοῖς αὐτῆς τέκνοις τὸν αὐτῆς ἀμπελῶνα ἀπόδοτε. ἀρκεῖ τούτοις τὰ φθάσαντα λυπηρά. μὴ ἐπιτυνέσθω δὲ τὰ δεινά, μηδ' ἐπὶ πλεῖον προσγινέσθω τὰ θλιβερά. καὶ παρακαλῶ, λῦσαι αὐτοῖς ἐν τάχει τὴν ἐπικειμένην ἀδικίαν καὶ συμφοράν, μεμνημένη τῶν τοῦ σωτῆρος ἐν εὐαγγελίοις παραγγελλομένων ἡμῖν. Μὴ ἐπιδυέτω ὁ ἥλιος ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν. πάλιν δὲ πρὸς τὸν πλούσιον ἄφρονα ἀποτεινομένου καὶ λέγοντος, Ἄφρον, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἀπαιτοῦσι τὴν ψυχήν σου ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται; Τί ὠφελεῖται ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; μὴ συγκαταβαίνει ἡμῖν ἐν τῷ ᾅδῃ γλυκύτης καρποῦ ἀμπέλου, ἢ ἡδύτης σύκου, ἢ λιπότης ἐλαίου, ἢ χρημάτων, ἢ κτημάτων περιουσία, καὶ δόξα ἀρχῆς; οὐχὶ πρὸς φθορὰν καταλήγει πᾶσα ἀνθρώπου σπουδή; οὐχὶ πάντα καταλιμπάνοντες γυμνοὶ τὴν ἐντεῦθεν καὶ ἀποστρατεύομεν; τούτων οὖν ἁπάντων, ὡς συνετή, μνημονεύουσα, ἐπίστρεψον, ἀπόδος ἑκοῦσα τὸν ἀμπελῶνα, ἵνα εὖ σοι ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως γένηται. καὶ ὁ μὲν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος τοιαῦτα, ἡ δέ γε ἀδοξία μᾶλλον ἢ Εὐδοξία, ὦ σκληρᾶς γνώμης καὶ πρὸς τὸ καλὸν ἀμεταλήπτου καὶ ἀκαμποῦς, Ἐσκλήρυνας, πάτερ, ἀνέγραψα, τοῦ αἰτήσασθαι. ὡς γὰρ ἔοικε, τοὺς πάλαι νόμους τῶν βασιλέων ἀγνοεῖς ταῦτα πρὸς με γεγραφηκώς. ἴσθι τοίνυν ὡς οὐχ ὑπὸ ἀμπελὼν Θεογνώστου ἀντιστραφήσεται. Ταῦτα ὁ μέγας ἀκούσας, ὁ μέχρις αἵματος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀντικαθιστάμενος, ὁ μὴ πρόσωπον ἀνθρώπου ὑπὲρ ἀληθείας τε καὶ δικαιοσύνης ὑποστελλόμενος, ἀναστὰς εὐθύς, καὶ τῇ ὑπὸ τῶν παθῶν βεβασιλευμένῃ βασιλίδι προσεληλυθώς, Τί σοι, ὦ τέκνον, καὶ τῇ τῆς χήρας ἀμπέλῳ, φησί; μὴ προφασίζου νόμους ἑώλους βασιλέων ἀσεβῶν, μὴ δὲ ὡς ἀνθρώπῳ τόπον καταπεσεῖσθαί σε. ἡ δὲ τῶν τοῦ μεγάλου λόγων ἐγκάψασα μηδέν, Τί βιάζῃ, φησί, καὶ φιλονεικεῖν ἐθέλεις ἄκοντα; ἤδη ἃ εἴρηκα περὶ τοῦ τοιούτου ἀμπελῶνος, εἴρηκα. καὶ ὁ ἅγιος ἐπιεικῶς, Ἐὰν μὴ τὸ ἀλλότριον ἀποδῷς, ἴσθι ὡς ἅμα τῇ ἐκ Θεοῦ κατακρίσει, καὶ πονηρὸν ὄνομα διὰ πάσης ἐπικτήσῃ τῆς μετέπειτα γενεᾶς, τῇ Ἰεζάβελ ἐκείνῃ διὰ τῆς φαύλου τρόπου μιμήσεως ἐξομοιοῦσα σεαυτήν. δεῖ δ' οὖν σε βασιλίδα τυγχάνουσαν, καὶ μηδὲ τὴν τῆς οἰκτρᾶς ἐπιδιομένην χήρας, ἅτε τῆς ἁπάσης γῆς κυριεύουσαν, ἀποδοῦναι τῇ σφόδρα κεκακωμένῃ τε καὶ ἠδικημένῃ τὸ ἴδιον, ὃ μόνον ἀντὶ πολλῶν τῶν ἄλλων, ὥσπερ εἴρηται, εἰς παραμύθιον κέκτηται. τούτων οὕτως ὑπὸ τοῦ δικαίου εἰρημένων, οὐ μόνον οὐ καθυφίει τῆς ἀδικίας ἡ ἄδικος, ἀλλὰ καὶ τῷ θυμῷ ζέουσα, ἐγὼ εἶπεν, ἐκδικήσω ἐμαυτήν· τῇ χήρᾳ δὲ μὴ ὅτι τὸν ἀμπελῶνα, ἀλλ' οὐδὲ τιμὴν ἵνα ὑπὲρ αὐτοῦ ἐμπαρέξω, ἀνθ' ὧν αὐτὸς ὁ ταύτης ὑπερμαχῶν, διδάσκεις με βασιλεῦσι μὴ ἀντιπάττεσθαι.

πϛʹ. Περὶ Εὐδοξίας, καὶ ὡς διὰ τὸ τῆς χήρας ἔγκλημα ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας ἀφορίζεται.

Οὕτω τὴν βασίλειαν ἄπρακτος ὁ μέγας ἐξεληλυθώς, καὶ τῷ πατριαρχείῳ ἐπιστρέψας, τοῖς ἐπὶ τὴν θύραν τεταγμένοις προσκαλεσάμενος παραγγέλλει αὖθις, τῇ Εὐδοξίᾳ παραγενομένῃ μὴ συγχωρῆσαι τὴν εἴσοδον. μικρὸν δὲ ἐν μέσῳ, καὶ ἡ τῆς τοῦ τιμίου σταυροῦ ὑψώσεως ἡμέρα παρῆν· ἐν ᾗ αὐτός τε ὁ βασιλεὺς σὺν πάσῃ τῇ συγκλήτῳ, καὶ πάντες δὲ οἱ λαοί, ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες, ἡλικία πᾶσα καὶ τύχη, κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν συνέρρεον, καὶ διὰ τὴν ἑορτὴν ἔθει, μάλιστα δὲ διὰ τὰς ἐπ' ἐκκλησίας τοῦ ἀρχιερέως δημηγορίας καὶ παραινέσεις. τοσοῦτον γὰρ πᾶσιν ἔρωτα τῶν αὐτοῦ λόγων ἐνέτηξεν, ὡς δημηγοροῦντος αὐτοῦ ἐξηρτῆσθαι δοκεῖν ἅπαντας τῆς ἐκείνου φωνῆς, καὶ αἰωρεῖσθαι μετὰ τὴν ψυχὴν μικροῦ καὶ τὰ σώματα. πάντων οὖν, ὡς εἴρηται, ποταμοῦ δίκην, τῇ ἐκκλησίᾳ συνεισρεόντων, Εὐδοξία

Ἐφ. δ. κϛ.
Λουκ. ιβ. κ.
Ματθ. ιϛ. κϛ.

ξία καὶ αὐτὴ σὺν ἅπασιν ἐπιφοιτᾷ, πολλῆς ἔτι περὶ αὐτὴν βασιλικῆς θεραπείας οὔσης καὶ θρύψεως· ὡς δὲ τὰς πύλας προσιοῦσιν αὐτόθι διὰ τῶν ὑπερῴων εἰσελθεῖν βουλομένη, εὐθὺς κατέναντι ταύτης τὰς θύρας ἀπέκλεισεν. ἡ δὲ καταισχυνθεῖσα, μανίας τε ὅλη καὶ ὀργῆς πληρωθεῖσα, ὡσεὶ πῦρ ἔπνει καὶ δεινὸν ἐξεβόα, ὁρᾶτε, λέγουσα, τὴν δυσμένειαν, ὁρᾶτε δὲ τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἔγκοτον καὶ βαρύμηνιν, ὁπόσον κατ' ἐμοῦ τρέφει κατὰ διάνοιαν, ὅς με τῆς εἰσόδου πᾶσι παραχωρῶν, μόνην εἰκῆ μετὰ τῶν ἁγίων ἀποσοβεῖ. Ταῦτα καὶ ἄλλα ἄττα φλυαροῦσα ἡ ἄφρων ἀπεθρασύνετο. ψυχὴ γὰρ πᾶσα κακῶς ἑαυτὴν ἐξ ἁμαρτιῶν διαθεῖσα, τὰ οἰκεῖα ἁμαρτήματα ἐν τῷ δικαίως αὐτὴν ἐξελέγχοντι καθορᾷ, κἀκείνῳ τὸ οἰκεῖον ἐπιφημίζουσα νόσημα, τὴν θεραπείαν ἐξ ἑαυτῆς διακρούεται. τότε δὴ θαῦμα γίνεται τῶν προγεγενημένων ἁπάντων φοβερώτερον.

πζʹ.
Περὶ τοῦ τὴν ἰδίαν χεῖρα ἐκ θεοπτίας ἔχοντος ἐξηραμμένην.

Ἑνὸς γὰρ τῶν ἑπομένων τῇ βασιλίσσῃ δορυφόρων τὸ ἑαυτοῦ ξίφος ἰταμῶς ἀνασπαμένου, καὶ τοῦτο κατὰ τῆς ἱερᾶς πύλης ἐπανατείναντος, παραυτίκα ξηρανθεῖσα νεκρὰ τῷ ὤμῳ ἡ πολεμικὴ ἐκείνη καὶ θρασεῖα χεὶρ ἀπῃώρητο. τὰ γὰρ ὑπὸ τοῦ μεγάλου διαπραττόμενα καὶ προσταττόμενα οὐκ ἄνευ θείας βουλῆς καὶ κρίσεως ὡρίζοντο· ἀλλ' ἅπερ Θεὸς ἄνωθεν ἔκρινε, ταῦτα αὐτὸς ἐν γῇ βαδίζων τῇ θείᾳ κρίσει καθυπουργῶν προσέταττε. καὶ ὁ μὲν θρασὺς ἐκεῖνος εἰς δειλίαν τὸ θράσος μεταβαλών, ἱκέτης ἐλεεινὸς ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν εἰσέδραμε, καὶ τῷ μεγάλῳ τὴν ἐξηραμμένην χεῖρα καταδεικνύς, τήν τε τοῦ πάθους αἰτίαν πάντων ἐπίπροσθεν ἐξωμολογεῖτο, καὶ μεγάλαις ἐλεηθῆναι καταδυσωπεῖ φωναῖς· οὗ ὁ ταχὺς εἰς συμπάθειαν, φιλανθρώποις ἰδὼν ὀφθαλμοῖς, ἐν τῷ τῆς ἐκκλησίας ἀπονίψασθαι λουτῆρι διακελευσάμενος, ἐνώπιον πάντων ὑγιᾶ καὶ ἄρτιον παρεστήσατο. οὕτω μὲν οὖν ὁ δορυφόρος τῆς τοῦ Θεοῦ παιδείας ἀπώνατο, ὡς ἅμα τῇ χειρὶ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὴν βελτιωθῆναι. ἡ δὲ παιδείας παντάπασιν ἀνεπίδεκτος Εὐδοξία τῶν ἱερῶν εἰσόδων, ὡς εἴρηται, κωλυθεῖσα, θάμβει τε καὶ δειλίᾳ ἐπὶ τῷ γεγονότι βληθεῖσα θαύματι, πολλῷ τῷ τάχει ἐπανῆλθε πρὸς τὰ βασίλεια.

πηʹ.
Περὶ τῆς κατὰ τοῦ ἁγίου τῆς Εὐδοξίας ἀδίκου μανίας καὶ ἐπιβουλῆς.

Καὶ ὅρα γνώμην πλεονεξίᾳ κεκρατημένην, δεινοῖς πάθεσι καταδουλωθεῖσαν ψυχήν. τοῦτο καὶ Ἰουδαίους ἐπάρας πάλαι κατὰ τοῦ σωτῆρος πεποίηκε, τοῦτο καὶ αὐτὴν Εὐδοξίαν κατὰ τοῦ ἰσαποστόλου τούτου τοῦ ἀρχιερέως ἐπανέστησεν. ἐνδὸν γὰρ ὅλως ἐν τῇ ψυχῇ τῶν γεγενημένων βαλοῦσα, οὐ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον, οὐ τὴν ἀκροτάτην τοῦ ἀνδρὸς ἀρετήν, οὐκ ἄλλο οὐδὲν ἐν λόγῳ ποιησαμένη, ὅλην δὲ αὐτῆς μανιώδη καὶ φονικὴν γνώμην κατὰ τοῦ δικαίου κινήσασα, διέγνω λοιπὸν ἐκζητῆσαί τινα τὸν ταύτης ὁμότροπον, ταῖς αὐτῆς βουλαῖς καὶ θελήσεσι συνεργήσοντα. εὗρε δὲ οὖν, εὗρε τὸν ἐπιζητούμενον, ἄνδρα πανοῦργον ὄντα καὶ σκολιόν, συμπλέξαι τε λόγους συκοφαντίας καὶ ταράξαι πράγματα ἡσυχίαν ἄγοντα πάντων δεινότατον. τίνα τοῦτον; Θεόφιλον, ἢ μᾶλλον Ἀθεόφιλον τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας τηνικαῦτα προκαθεζόμενον. πόθεν δὲ καὶ ἐκ ποίας αἰτίας τοῖς κατὰ τοῦ μεγάλου τούτου συνέπραξε πράγμασιν, ἐντεῦθεν ἐρῶ.

πθʹ.
Περὶ τῆς τοῦ Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου πονηρίας, καὶ ὅθεν τὸ κατὰ τοῦ ἁγίου ἔσχε μῖσος.

Εἰ μὴ οὖν περὶ τῆς τούτου προέκειτο πονηρίας εἰπεῖν, πολὺς ἂν καὶ ἄπειρος ὁ περὶ αὐτοῦ κατεχέθη λόγος· ἐπεὶ δὲ ἄλλο τι ἡμῖν φροντιζόμενον, δέον ὡς κατὰ πάρεργον τὸν περὶ τούτου λόγον ἁπλωμένους ἡμᾶς, τῆς προκειμένης ὑποθέσεως ἔχεσθαι. τούτῳ τοίνυν τῷ Θεοφίλῳ διαφορά τις συμβέβηκε πρός τε τὸν Πηλουσιώτην Ἰσίδωρον ἄνδρα ὅσιον, καὶ ὑπὸ Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου τῆς ἱερατικῆς ἠξιωμένον τιμῆς, καὶ μέντοι καὶ πρὸς τὸν Διόσκορον καὶ Ἀμμώνιον, Εὐσέβιον ὁμοῦ καὶ Εὐθύμιον· οἳ κατὰ πᾶσαν βίου τε καὶ λόγου ἀκρίβειαν ἐν τοῖς κατ' Αἴγυπτον μοναστηρίοις τότε διέλαμπον, ἀδελφοὶ τὸ σῶμα, ἀδελφοὶ τὸ πνεῦμα, οὓς δὴ καὶ μακροὺς διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ὕψος προσωνόμαζον· οὓς καὶ Θεόφιλος οὕτω διὰ τιμῆς εἶχεν, ἕως Θεόφιλος ἦν, ὡς τοῦτον Διόσκορον ἐπίσκοπον καταστῆσαι τῆς Ἑρμουπόλεως, τὸν δὲ ἑτέροις πρὸς ἱερωσύνην τιμῆσαι, παρ' ἑαυτῷ τι κατασχεῖν, καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας οἰκονομίαν ἅπασαν ἐγχειρίσασθαι. ἐπεὶ δὲ λοιπὸν πρὸς μισοθεΐαν ἀπέκλινε, μὴ βουλομένων συγκοινωνεῖν αὐτῷ, κατὰ τὴν Παύλου φωνὴν, τοῖς ἀκάρποις ἔργοις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλεγχόντων, ὑπερβαλλόντως αὐτοὺς ἐμίσει τε ἀπηχθάνετο, καὶ διὰ μελέτης ἐποιεῖτο, πῶς ἂν διανυσθείη ἔργῳ τὸν κατ' ἐκείνων ἐκκαυθέντα θυμόν. τί οὖν μηχανᾶται; ἄνδρας τινὰς ἐπιτηρήσας ἀνωνύμους καὶ ἀγύρτας πέντε τὸν ἀριθμὸν, καὶ τούτους ἄλλον ἀλλαχόθεν συναγαγὼν, τὸν ἕνα μὲν αὐτῶν ἐπίσκοπον κωμυδρίου τινὸς, οὗ μηδέποτε ἐπισκοπεῖον ὠνόμαστο, καταστήσας, τοὺς δ' ἄλλους δὲ πρεσβυτέρους τε διακόνους χειροτονήσας, παρασκευάζει τούτους λιβέλλους, οὓς αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἐξύφηνεν, περιεσταλμένους ἵνα ἐμπεριείληπται αἵρεσιν, κατὰ τῶν εἰρημένων ἐπιδοῦναι ἀθώων ἀνδρῶν. ὧν ἐπιδοθέντων, ἅτε αὐτῶν αὐτὸς τῶν δογμάτων παραφθορεὺς ὁ τὸν νοῦν διεφθαρμένος ἀσπασάμενος, πρῶτον μὲν ὡς ἐναγεῖς τοὺς τιμίους, καὶ ὡς ἀσεβεῖς τοὺς εὐσεβεῖς ἀναθεματίσας, τῆς ἐκκλησίας ἀποκηρύττει. ἔπειτα πρὸς Αὐγουστάλιον τὸν ἐκεῖσε ἄρχοντα τῆς Ἀλεξανδρείας εἰσεληλυθὼς, στρατιωτικὴν βοήθειαν ἐξαιτεῖται· ὥστε τοὺς ὁσίους ἀπὸ πάσης Αἰγύπτου, ὡς αἱρετικοὺς καὶ βεβήλους μετὰ καὶ πληγῶν ἀπελάσαι. πλῆθος οὖν ἀπαιδεύτων καὶ μιαρῶν ἐκτάξας στρατιωτῶν, καὶ χυδαῖον ὄχλον μυρίον οἰνοφλυγήσας, τε μετ' αὐτῶν νυκτὸς ἄφνω τοῖς θείοις ἀνδράσιν ἐπεισπεσὼν, Διόσκορον μὲν ἐκρίπτει τοῦ θρόνου, καὶ δι' οἰκετῶν αὐτοῦ Αἰθιόπων κατασύρει, καὶ τὴν περιοικίδα τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας ἅπασαν ἀφαιρεῖται. εἶτα καὶ τοὺς αὐτοῦ ἐπιζητήσας ἀδελφοὺς, καὶ μὴ ἐφευρὼν (ἐν φρέατι γὰρ ἑαυτοὺς διδόντες καθεῖσαν) τὰς αὐτῶν κέλλας σὺν τοῖς εὑρεθεῖσιν σκεύεσι καὶ βιβλίοις ἐμπιπρῆσι· πρὸς οἷς καὶ παιδίον καὶ ἱερά τινα σύμβολα συμπαραληφθέντα πυρὸς παρανάλωμα γέγονεν. ὁμοίως δὲ τε τοὺς λοιποὺς μοναχοὺς, ἄλλον ἀλλαχοῦ καταδιώξας, καὶ τὰ αὐτῶν ἅπαντα προνομεύσας, οὕτω τὸ λοιπὸν τοῦ θυμοῦ καθυφίει. ἐπεὶ δὲ διέγνω ὡς πρὸς Σιλβανὸν καταπεφεύγασι τὸν Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπον, γράφει πρὸς αὐτὸν, ὡς οὐ χρὴ τοὺς ἐπ' ἐγκλήμασι παρ' ἐμοῦ ἀποκηρυχθέντας σε καταδέχεσθαι, τε ἀλλ' οὖν καὶ τραπέζης αὐτοῖς συμμετέχειν. εἰ δὲ κατ' ἄγνοιαν αὐτοὺς ὑποδέξασθαι, διεγνωκὼς ἄρτι τὰ κατ' αὐτοὺς, ὡς ἐναγεῖς τε εἰσὶ τε ἀνόσιοι, παντάπασι τούτους τῶν σῶν ὁρίων ἀπέλασον. τούτοις Σιλβανὸς καταπειθὴς τοῖς γράμμασι γεγονὼς, τὴν ἐν αὐτοῖς ἐξεπλήρου διάταξιν. τόπους οὖν ἐκ τόπων οἱ εὐλαβεῖς ἐκεῖνοι συνδιαμείβοντες ἄνδρες, τὴν Κωνσταντίνου καταλαμβάνουσι πόλιν, ἐξ ὧν ἄρα καὶ ἀφορμὴ ἡ Θεοφίλου πρὸς τὸν μέγαν διαμάχη εὕρηται. οἱ μὲν γὰρ ὡς καλῷ ποιμένι τῷ τοῦ Χριστοῦ προβάτων προσεληλυθότες, τε τοῖς αὐτοῦ γόνασι προσπεπτωκότες, ἐλέους τυχεῖν καὶ ἀπὸ συκοφαντίας ἀθέσμου ῥυσθῆναι κατεδυσώπουν. ὁ δέ γε φιλανθρωπότατος εἰς αὐτοὺς ἐμβλέψας πατὴρ, ὡσεὶ πεντήκοντα ὄντας ἄνδρας, ἱεροπρεπεῖς καὶ κοσμίους τῷ εἴδει καὶ τῷ σχήματι, τήν τε κεκρυμμένην χρηστοειδῆ τούτων κατάστασιν ἐνοπτρισθεὶς, καὶ τὴν συνοχὴν καὶ θλῖψιν τῆς αὐτῶν καρδίας ἐπιγνωκὼς, ἔπαθεν ὡς εἰκὸς τὴν ψυχὴν, καὶ περιαλγὴς ἐπὶ τοῖς ἐκείνων πάθεσι γεγονὼς (ἕτοιμοι γὰρ πρὸς συμπάθειαν αἱ τῶν ἁγίων ψυχαί) παρεκάλει μὲν αὐτοὺς καὶ παρῄνει φέρειν τὰ δυσχερῆ, αὐτὸς δὲ πρὸς Θεόφιλον παρακλητικοὺς συντάττων λόγους, ἐπιστέλλει, ὥστε δυσωπηθέντα τοὺς ἀπωσθέντας μάτην ἐναγκαλίσασθαι. ὁ γοῦν Θεόφιλος οὐδαμῶς τοῖς ὑπὸ τοῦ μεγάλου γεγραμμένοις προσχὼν, ἐπ' αὐτῷ δὲ μᾶλλον χολωθεὶς ἢ ἐκείνοις, οὕτως ἀντιγράφει τῷ ἁγίῳ· Οἶμαί σε μὴ ἀγνοεῖν τῶν ἐν Νικαίᾳ κειμένων τὴν διάταξιν, ἐπίσκοπον ἀποφηναμένων δίκην, ὑπερόριον μὴ δικάζειν. εἰ δὲ ἀγνοεῖς, μαθὼν ἀπέχου τῶν κατ' ἐμοῦ. καὶ γὰρ εἰ καὶ κριθῆναί με δέοι, παρ' Αἰγυπτίοις, οὐ παρά σοί γε κριθήσομαι. τε πρὸς μὲν τὸν μέγαν τοιαῦτα· πρὸς δέ γε τὸν βασιλέα Ἀρκάδιον τοὺς αἱρετικοὺς ἐκείνους ἱερεῖς μετὰ τῶν δηλωθέντων συκοφαντικῶν λιβέλλων κατὰ τῶν ἀθώων ἀποστέλλει ἀνδρῶν, τοῦ ὡς αἱρετικοὺς αὐτοὺς ἀπελαθῆναι καὶ γόητας. λοιπὸν οὖν τῆς ἀπὸ

Ερ 5. 11.

ὑπεδέξω,

τοῦ μεγάλου προστασίας ἀπεγνωκότες οἱ ἄνδρες, κατ' αὐτήν τε τῶν συκοφαντῶν καὶ δὴ καὶ κατὰ Θεοφίλου, τὰ συμβάντα, ὡς εἶχε, συγγράψαντες, αὐτῷ τῷ βασιλεῖ Ἀρκαδίῳ ἐπιδεδώκασιν. ἐντεῦθεν ἀπόφασις ἐξενέχθη, τοὺς μὲν συκοφάντας παρ' αὐτῷ τε τῷ ἐπάρχῳ καὶ τοῖς κριταῖς εὐθυνθῆναι· Θεόφιλον δὲ διὰ κελεύσεως ὅτι τάχιστα πρὸς τὴν βασιλίδα πόλιν ἀπαντῆσαι, καὶ λόγον τὸν κατ' αὐτὸν ἐπὶ τοῦ μεγάλου καθυποσχεῖν. ἀλλ' οἱ μὲν συκοφάνται ὑπὸ τῶν δικαστῶν ἐταζόμενοι, ἐπεὶ μὴ εἶχον ἔξαρνοι γίνεσθαι, εἰς ἄπορα καταλήξαντες, πάντα Θεοφίλου πλαστουργήματα καὶ σκευωρίας εἶναι καθωμολόγησαν. ὅθεν καὶ τὸ δεσμωτήριον ἄχρι τῆς ἐκείνου παρουσίας οἰκεῖν κατεκρίθησαν. ὁ δέ γε Θεόφιλος τά τε τῆς Ἰνδίας τε καὶ Ἀραβίας ἀρώματα καὶ τῶν ἐδωδίμων τὰ κάλλιστα τοῖς τῆς πόλεως προὔχουσιν ἑτοιμάσας, τῆς ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν ὁδοιπορίας ἐφήπτετο.

ζ'.
Ὁ Ἐπιφάνιος, ὑπὸ Θεοφίλου ἀπατηθεὶς, πολλὰ κατὰ τοῦ Ἰωάννου λέγει καὶ πράττει.

Ὡς δὲ τὴν πορείαν ποιούμενος τῇ Κύπρῳ προσώκειλε, τῷ ἱερῷ Ἐπιφανίῳ ἀνδρὶ λογίῳ καὶ ὁσιωτάτῳ μετά τινος προσελθὼν φιλικοῦ διαπλάσματος, ἐνδιαβάλλει τὸν μέγαν ὡς τοῖς Ὠριγένους δόγμασιν ἐνεχόμενον, ὅτι, πάτερ, φησί, τοὺς ὑπ' ἐμοῦ ἐπὶ τοιαύτῃ αἱρέσει καθῃρημένους αὐτὸς ὑποδέδεκται· ἅμα τε γὰρ ἐκείνων τῶν ἀνεπιλήπτων κατηγόρει, καὶ αὐτὸν ὡς αὐτοὺς προσιέμενον, τῆς αὐτῆς ἐκείνοις ἄξιον εἶναι καθαιρέσεως ἔλεγεν. ἀγνοῶν οὖν τὸ βύθιον τῆς Θεοφίλου διανοίας καὶ δύστροπον Ἐπιφάνιος, ἁπλότητι δὲ μᾶλλον αὐτοῦ συμφερόμενος (οἶδε γὰρ ἡ τῶν φαύλων ἀνδρῶν συνουσία καὶ τοὺς σπουδαιοτάτους, ὡς τὰ πολλά, ἐπὶ τὰ μὴ καθήκοντα κατασπᾶν) πρῶτον μὲν γράμματα πρὸς Ἰωάννην τὸν θεῖον διαπέμπεται, τῶν Ὠριγένους ἀπέχεσθαι δογμάτων παρεγγυῶν. ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸς πρὸ τῆς εἰσόδου Θεοφίλου (συσκευαὶ γὰρ ἐκεῖνον καὶ πανουργίαι τινὲς καὶ δόλοι χρονοτριβεῖν ἐπεποίουν) καθαιρετικὰ βιβλία Ὠριγένους ἐπικομιζόμενος ἀπέπλει τὴν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον. ἀποβὰς δὲ τοῦ πλοίου, καὶ τῷ προφητείῳ τοῦ Προδρόμου ἑπτὰ σημείοις πρὸς δυσμὰς ἀπέχοντι τῆς πόλεως προσωρμηκώς, κἀκεῖ σύναξιν ἐπιτελέσας, καὶ διάκονον, ὡς οὐκ ἔδει, χειροτονήσας, οὕτω λοιπὸν εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν εἰσελήλυθε· καὶ τὴν παρὰ τῷ πατριάρχῃ ξενίαν παραιτησάμενος, ἐν ἰδιάζοντι ἐσκήνωσε καταλύματι· ἐν ᾧ τοὺς ἐπιδημοῦντας τῶν ἐπισκόπων συγκαλούμενος, τὰ κατὰ Ὠριγένους τύποις [illegible]. οἷς οἱ μὲν ἀνυπόγραφοι αὐτῷ χωριζόμενοι, οἱ δὲ τοῦτο δρᾶσαι ἄνευ τῆς τοῦ μεγάλου προτροπῆς ὑπεστέλλοντο. πλὴν ὁ μὲν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος Ἰωάννης οὐδὲν προσοχθίσας Ἐπιφανίῳ, ἐφ' οἷς εἴσω τῶν ὅρων τῆς ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησίας ποιεῖ τε συνόδους καὶ χειροτονεῖ παρὰ τὸ εἰκὸς ἀποτολμήσει, ἠξίου αὐτὸν μετὰ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων, ὡς θέμις ἦν, παρ' αὐτῷ καταλῦσαι. ὁ δὲ μηδὲ συνεύξασθαι τούτῳ ἀντεδήλου, εἰ μὴ τοὺς περὶ Διόσκορον πρότερον ἀπελάσας τῆς πόλεως, τοῖς καθαιρετικοῖς Ὠριγένους ὑπογράψαι θελήσειε. πρὸς ἃ τὸν μέγαν εἰπεῖν, ὡς οὐ δέον πρὸ καθολικῆς καὶ ἀκριβοῦς διαγνώσεως προπετῶς τι λέγειν, ἢ διαπράττεσθαι· ἀλλ' ἐν τοῖς ἀδήλοις ἔτι καὶ μήπω ἐξητασμένοις δεῖν οἶμαι. πρὸς τὸ φιλανθρωπότερον ἀποβλέποντας παρασιωπᾶν, ἕως ἂν ἡ κρίσις ἀναμφίλεκτος ἐκφανῇ.

η'.
Περὶ τῆς κατὰ τοῦ ἁγίου παρὰ Εὐδοξίας γενομένης συσκευῆς, καὶ ὡς ἀθῷος ἐκ ταύτης Ἐπιφάνιος.

Οἱ μὲν οὖν ἦσαν ἐν τούτοις· Εὐδοξία δὲ τὴν τῶν ἱερῶν ἐπισκόπων διαφορὰν πρὸς ἀλλήλους, ὡς ᾔσθετο, ἁρπάζει λοιπὸν τὸν καιρὸν καὶ πρὸς ἑαυτὴν μεταστειλαμένη τὸν Ἐπιφάνιον, οἶδας, εἶπεν, ὦ πάτερ, ὡς ἡ βασιλεία Ῥωμαίων καὶ ἐκκλησία πᾶσα ὑπὸ τῇ ἐμῇ ταύτῃ ἐξουσίᾳ τελεῖ. σοὶ οὖν τῶν ἐκκλησιῶν πασῶν τὴν ἀρχὴν ἐγχειρίζομαι τήμερον σύνοδον κατὰ Ἰωάννου κροτήσαντι, ὑβριστικῶς τε κατὰ τοῦ ἡμετέρου κράτους κεκινημένου, καὶ δὴ καὶ αἱρέσει, ὡς λέγεται, κακίστῃ κεκρατημένου. πρὸς ἣν Ἐπιφάνιος σωφρόνως ἀποκριθεὶς, ἀνεξικάκως εἶπεν, ἄκουσον, ὦ βασιλίς. εἰ μὲν ἐπὶ αἱρέσει τινὶ ἀτόπῳ Ἰωάννης καταγινώσκεται, ἀνάξιος πάντως τῆς ἱερωσύνης ἐστί, καὶ κατελεγχόμενος τοῦ θρόνου ἀπορριφήσεται· εἰ δέ τι τῆς εἰς ὑμᾶς ὕβρεως ἕνεκα μεθιστᾶν αὐτὸν τῆς ἐκκλησίας βουλεύεσθε, Ἐπιφάνιος οὐ συνευδοκεῖ τοῦτο γὰρ γνώρισμα βασιλέων εὐσεβῶν, ὑβρίζεσθαι καὶ φέρειν, ἐλέγχεσθαι, καὶ μὴ ἀγανακτεῖν. ἔχετε γὰρ καὶ αὐτοὶ βασιλέα πρώτως ἐν ὕμνοις, ὃν καὶ προσπταίοντα πολλάκις, οἷα δὴ ἄνθρωπον, δέξασθαι λοιπὸν τῆς παρὰ τῶν ἱερέων ἐπιτιμήσεως. ἡ τοίνυν Εὐδοξία οὕτως ἐναντία ὧν ἤλπισε παρὰ τοῦ Ἐπιφανίου ὡς ἤκουσε, μηκέτι τὴν μανίαν κατασχεῖν δυνηθεῖσα, ἐξεμεῖ λοιπὸν τὸν ἔνδον μυχεύοντα ἰόν, καὶ τοιούτους λόγους μανιωδῶς ἐξερεύγεται· Εἰ μὴ Ἰωάννης, φησί, καθαιρεθεὶς ἐξορίᾳ παραπεμφθῇ, τοὺς τῶν εἰδώλων ναοὺς ἀνοιχθῆναι παρακελεύσομαι. Ἐπιφάνιος δὲ τὴν τῶν εἰρημένων ἀτοπίαν, ὅση τυγχάνει, καὶ ποῖ λοιπὸν προβαίνειν μέλλει, καταμαθών, καὶ τελευταῖον, ἀθῷος ἐγὼ τῆς τοιαύτης κρίσεως, τοῦτο εἰπών, ταύτης ὑπανεχώρησεν. ἐντεῦθεν φήμη ψευδὴς ταῖς ἁπάντων περιήχησεν ἀκοαῖς, ὡς τῇ τοῦ μεγάλου καθαιρέσει συνῄνεσεν Ἐπιφάνιος. ὅπερ ὁ μέγας ἀκηκοώς, ἵν' οὕτω μᾶλλον τὰ τῆς ἀληθείας ἀναφανῇ, τοιάδε γράφει πρὸς Ἐπιφάνιον· Πολλὰ παρεκίνησας, ἀδελφέ, ποιήσας, Ἐπιφάνιε, τοῦτο μὲν δίχα τῆς παρ' ἡμῶν προτροπῆς ἐν ταῖς καθ' ἡμῶν ἐκκλησίαις λειτουργήσας τε καὶ χειροτονήσας· τοῦτο δέ, ὅτι καὶ προτραπεὶς παρ' ἡμῶν ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ καταλῦσαι κατὰ τὸ εἰωθός, οὐκ ἠθέλησας· ἔπειτα πρὸ καθολικῆς καὶ ἀκριβοῦς διαγνώσεως κατὰ ἀδήλων ἔτι καὶ μήπω ἐξητασμένων, ἐπισκόπους ὑπογράφειν παρασκευάζεις. Εἰ δέ, ὡς λέγεις, καὶ τῇ καθαιρέσει ἡμῶν ἀκρίτως τε καὶ ἀβασανίστως συνῄνεσας, πάνυ τι θαυμάζω, ὅπως μηδὲν μηδέπω τῶν καθ' ἡμᾶς σαφῶς ἐπιστάμενος, γυναικὸς λόγοις ὑποσυρείς, κρίσιν ἄκριτον καθ' ἡμῶν ἐξενήνοχας. ἀλλ' ἴσθι σαφῶς, ὡς οὐκ ἔτι τοῦ λοιποῦ ἐπιβήσῃ τοῦ θρόνου σου.

λβ´. Περὶ τῆς Ἰωάννου καὶ Ἐπιφανίου προφητικῆς εἰς ἀλλήλους προρρήσεως.

Πρὸς ἅπερ ὁ Ἐπιφάνιος Ἰωάννῃ ἀντέγραψεν· Ἀθλητά, νίκα ἀγωνιζόμενος· ἐλπίζω δὲ καὶ αὐτὸν τὸν τῆς ἐξορίας σου τόπον μὴ καταλήψεσθαι. ἀψευδεῖς τοιγαροῦν τῶν ἀμφοτέρων λόγοι καθεστήκασιν. ὅτι γὰρ Ἐπιφάνιος πρὸς Κύπρον εὐθὺς μέλλων ἀπαίρειν, ἐν τῷ πλοίῳ κατὰ τὴν ὁδὸν τετελεύτηκεν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ μέγας, ὡς προϊὼν ὁ λόγος δηλώσει, τὸν ὡρισμένον τῆς δευτέρας ἐξορίας τόπον οὐκ ἔφθακεν, πρὸς Κύριον ἀθλητικῶς ἐκδεδήμηκεν. ἀλλὰ γὰρ ἐχέσθω τῆς ἀκολουθίας ὁ λόγος.

λγ´. Περὶ τῆς κατὰ τοῦ ἁγίου Εὐδοξίας καὶ Θεοφίλου ἐπιβουλῆς.

Οὕτω τοιγαροῦν Εὐδοξία τῶν περὶ Ἐπιφάνιον ἐλπίδων διαψευσθεῖσα, ἐν Θεοφίλῳ τὸ πᾶν τῆς ἐλπίδος μετήμειψεν· ὃ καὶ πάσῃ σπουδῇ πάντα φόβον ὑπεξελόντι θαρροῦντας εἰσιέναι κατὰ Ἰωάννου δηλοῖ· αὐτὴν καὶ γὰρ ἔχειν συναντιλαμβανομένην ἐν ἅπασιν. οὐ πολὺς τοιγαροῦν ὁ ἐν μέσῳ καιρός, καὶ Θεόφιλος θυμοῦ πολλοῦ γέμων καὶ βρενθυόμενος, σὺν ἐπισκόποις πλείοσι παραγίνεται. τὴν δὲ πρὸς τὸν μέγαν ἐκκλίνας ἄφιξιν, ἅτε προφανῶς ἐχθραίνων αὐτῷ, ἐν οὕτω καλουμένῳ τόπῳ Πλακιδιαναῖς πεποίηται τὴν κατάλυσιν, κἀκεῖθεν ἀπάρας ἅμα τοῖς συνοῦσιν ἐπισκόποις πρὸς Εὐδοξίαν εἰσέρχεται. καὶ τὸ πονηρὸν τοῦ πονηροῦ ζεῦγος ἐπὶ κακῇ ἑνοῦται συμφωνίᾳ, καὶ τοιάνδε πονηρὰν βουλὴν συμβουλεύονται. σὺ μὲν οὖν, ὦ πάτερ, Εὐδοξία φησὶ πρὸς Θεόφιλον, κατὰ τῆς Ἰωάννου καθαιρέσεως ἀμφοτέρων ἐμοῦ τε καὶ σοῦ πολεμίου τυγχάνοντος τὸν ἀγῶνα ἐπάφες, ἵν' ὃ ποιήσειν ἤλπισε, τοῦτο αὐτὸς μάλιστα ὑποστῇ, καὶ εἰς ἣν ἡτοίμαζε παγίδα σου τοῖς ποσίν, εἰς ταύτην ἐνδίκως λάθῃ καταπεσών, καὶ σὲ στῆσαι προσδοκήσας εἰς κρίσιν, πρὸ τοῦ σοῦ προσώπου ὡς κατάκριτος ἐποφθῇ. ἐγὼ δὲ κατὰ τοῦ σε λυποῦντος τὸ τῆς ἐμῆς δυναστείας κράτος ἐπιμαστήσω, καὶ σοὶ τοὺς ἐχθροὺς παραδώσω ὑποχειρίους. συγκατατίθεται χαίρων τῇ βουλῇ Θεόφιλος, καὶ μέγαν ἐνστήσασθαι τὸν ὑπὲρ ταύτης ἀγῶνά φησι. ταῦτα ἡ πονηρὰ ξυνωρὶς βουλευσάμενοι, καὶ φιλοτιμωσυνῃ ὑπ' Εὐδοξίας αὐτός τε Θεόφιλος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δεξιωθέντες ἐπίσκοποι, οὕτως ἐκεῖθεν ἐξίασι, τούτων οὐδὲν Ἀρκαδίου συνεγνωκότος. τὴν δὲ οὖν ὁρᾶν πολλοὺς τότε τῶν ἐπὶ διαφόροις ἐγκλήμασιν ὑπὸ τοῦ μεγάλου καθῃρημένων, ἢ καὶ ἄλλως ἐχθραινόντων αὐτῷ, Θεοφίλῳ συντρέχοντας, καὶ εἰς τὴν τοῦ δικαίου ἀδίκως ἄδικον καθαίρεσιν συνεισβάλλοντας.

τί δῆτα πρὸς ταῦτα ὁ εἰρηνικός τε καὶ πρᾶος τε μιμεῖται καὶ τὸν Χριστὸν, ὃς τῇ πρᾳότητι ἐξεπαίδευσε, καὶ ζῆλον τὸν κατ' ἐπίγνωσιν τῷ καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγματι τρόπον τινὰ εἰσηγήσατο. ὁ γὰρ, Μάθετε, λέγων, ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, οὗτος καιροῦ πάλιν καλοῦντος φραγελλίῳ τοὺς ἐν τῷ ναῷ πωλοῦντάς τε καὶ ὠνουμένους ἀπήλασε, Μὴ ποιεῖτε, λέγων, τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου οἶκον, οἶκον ἐμπορίου. οὐ γὰρ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ δὴ καὶ ἔργῳ τὴν πονηρίαν ἐκόλασεν. οὗ δὴ κατ' ἴχνος καὶ ὁ μέγας οὗτος τῶν ψυχῶν οἰκονόμος ἀκολουθῶν, καὶ εἰδὼς ὅτι ψυχὴ μήπω μὲν εἰς ἕξιν κακίας ἐλθοῦσα εὐχερῶς ἔχει καὶ προσηνέσι λόγοις ἐπὶ τὸ μεταθεῖναι πρὸς ἀρετήν· ἐπειδὰν δὲ φθάσασα παγιωθῇ τῷ κακῷ, δεῖται λοιπὸν ἐλέγχου καὶ σφοδροτέρας ἐπιτιμήσεως, καθάπερ τομῆς ἢ καὶ καυτῆρος τὰ τῶν παθῶν δυσίατα, χρῆται καὶ αὐτὸς τῇ λογικῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος, καὶ τῶν κατ' αὐτὸν κενὰ μελετώντων μετὰ παρρησίας ἐλέγχει τὴν ἄνοιαν, καὶ τοῦτο οὐκ ἀοικονομήτως, οὐδὲ ἀκαίρως, ἀλλὰ συνετῶς ὅτι καὶ λίαν κατὰ καιρόν.

Ματθ. ια. κθ'.
Ἰωαν. β. ιϛ.

ξδ'.
Ὁ ἅγιος ἐπ' ἐκκλησίας τῆς κατ' αὐτὸν τῶν πονηρῶν προφητικῶς ἐστηλίτευσε συνέδριον.
γ. Βασ. ιη.

Ὡς γὰρ εἰώθει ἐπ' ἐκκλησίας τοὺς συνιόντας διδάσκειν, ἄρτι τοῦ ἄμβωνος ἐπιβὰς, τοῦ λαοῦ συνειλεγμένου, καί τινων τῶν ἀνιέρων, ἵν' εἴπω, καὶ ἐπισκόπων ἐκείνων συνεισηγμένων τῷ πλήθει, αὐτός τῷ πνεύματι γνοὺς, καὶ τὸν Ἡλίου ζῆλον ἐκμιμησάμενος, τοὺς ἐκείνου λόγους λίαν τῷ καιρῷ προσήκοντας ἐξεβόησε· Συναγάγετε, λέγων, πρός με τοὺς ἱερεῖς τῆς αἰσχύνης, ἐσθίοντας τραπέζης Ἰεζάβελ· ἵν' εἴπω αὐτοῖς, ὡς Ἡλίου ἔφη· Ἕως πότε χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις ὑμῶν; εἰ ἔστι Θεὸς ὁ Βάαλ, πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ· εἰ δὲ καὶ τράπεζα Ἰεζάβελ αὕτη Θεὶς, φαγόντες ἐξεμέσατε. καὶ αὖθις, τίς ποτε ἄρα τὴν Αἰγυπτίαν, ὡς Θεόφιλος, γένοιτο, ἐξακολουθήσας ἀλόγῳ θελήματι καὶ πονηρᾷ ἐνστάσει γυναικὸς ἀλογίστου. Τὰ μὲν δὴ τοῦ ἱεροῦ ποιμένος τοιαῦτα, καὶ τοιαύτην ἔχοντα τὴν οἰκονομίαν. Δεῖν οὖν τοὺς ἀλιτηρίους ἐκείνους τὴν παρρησίαν καταιδεσθέντας, καὶ τοὺς λόγους εὐλαβηθέντας, ἐπισχεθῆναι τῆς σατανικῆς ἐκείνης ὁρμῆς, καὶ πρὸς τὸ βέλτιον μετατεθῆναι· οὐ μόνον δὲ μετεβλήθησαν, ἀλλ' οὐδὲ εἰς νοῦν ὅλως τι τοιοῦτον βαλλόμενοι, οὔτε μὴν τὸν τοῦ Θεοῦ δεδοικότες φόβον, ὅλοι δὲ τοῦ αἷμα ἀθῷον καταδικάσαι γενόμενοι, ἀφορμὰς ἐκ τῶν εἰρημένων δραξάμενοι (εὐπρόφασιστον γὰρ ἡ πονηρία, καὶ εὔκολον μάλιστα πρὸς κακουργίαν) προσίασιν αὖθις τῷ Θεόφιλος καὶ τῇ σὺν αὐτῷ τῇ βασιλίδι, καὶ ἐπιδόντες τὰ ἴσα τῆς τοῦ μεγάλου ἐξηγήσεως, προσθέμενοί τινα καὶ παρ' ἑαυτῶν, ἀπαγγέλλουσιν, ὡς Ἰεζάβελ μὲν τὴν βασίλισσαν, αὐτοὺς δὲ ἱερεῖς τῆς αἰσχύνης ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας φανερῶς ἀνεκήρυξεν. ὡς γὰρ τοῖς οὕτως ἀγαθοῖς, οὐκ ἐκ τῶν ἀγαθῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων ἀσφαλέστερόν ἐστιν, ὅτι πρὸς ἀρετὴν ἐξεπήθονται· οὕτω τοῖς πονηροῖς οὐκ ἐκ τῶν πονηρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν οὕτως ἀγαθῶν εἰς τὴν ἑαυτῶν κακίαν προσπίπτουσιν).

ξε'.
Περὶ τῆς Ἀρκαδίου κατὰ τοῦ ἁγίου λύπης, καὶ τῆς ἐκ ταύτης τῶν ἐπισυνελθόντων αὐτῷ κατ' αὐτοῦ ἐχθρῶν.

Ἐντεῦθεν προσέκοψε μὲν πρὸς τὸν πανόσιον ὁ Ἀρκάδιος, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως καθυφεὶς διὰ τοὺς εἰς Εὐδοξίαν γενομένους ἐλέγχους, ἐδυσπάθει τε καὶ σφόδρα λελύπητο. τοιοῦτον γὰρ ἡ κουφότης, ἀφορμαῖς ταῖς τυχούσαις ὥσπερ οἰκοδομεῖσθαι, οὕτω ῥᾳδίως εἴωθε καὶ καθαιρεῖσθαι. ἰσχύει δὲ ἐπὶ τούτῳ ἡ πονηρὰ γυνὴ καὶ χαιρέκακος· καὶ ὥσπερ τινὸς ἰχῶρος εἰς κακίαν ἐπειλημμένη, πρῶτον μὲν τοὺς ἐν φρουρᾷ ἱερεῖς ὑπὸ Θεοφίλου κατὰ τοῦ μεγάλου συλλόντας πέμψασα ὑπεξήγαγεν· εἶθ' οὕτως ἐπισκόπους πάντας καὶ ἱερεῖς, ὅσοι Θεοφίλῳ ἀντέκειντο, συναθροίσασα, τοὺς μὲν ἐν δώροις καὶ ὑποσχέσεσι κατήλλαξε πρὸς Θεόφιλον, τοὺς δὲ μὴ πειθομένους, φυλακαῖς μακραῖς τε δειναῖς κακώσεσι καθυπέβαλεν. ὁ δὲ δεινός, εἴπερ τις ἄλλος, ἀνήρ, οὕτω τῶν κατηγορουμένων ἀπαλλαγεὶς, τῆς ἀδίκου χάριτος χάριν ἀδικωτέραν τὴν Ἰωάννου καθαίρεσιν ἀνταποδοῦναι καὶ αὐτὸς τῇ Εὐδοξίᾳ διηγωνίζετο. ὅθεν τῶν ἐν τέλει τε καὶ ἀξιώμασιν, οὓς ᾤετο μάλιστα τῷ αὐτοῦ ἀντιπίπτειν σκοπῷ, τοὺς μὲν διὰ ψιλῆς χρυσοῦ δόσεως, τοὺς δὲ βρώμασι ποικίλοις καὶ ἡδίστοις ἀρώμασιν ἐξωνούμενος, οὕτω πρὸς ἑαυτοῖς ἐκείνοις τι ἐπιτάσσοιτο, καὶ δι' ἐκείνων καὶ τινὰ τῶν κρατούντων διαστρέφειν [illegible] τὴν καρδίαν, ἐκεῖνο διὰ παντὸς θηρώμενος, ἐπὶ ξυροῦ αὐτὸν καὶ ἐξοριστὸν ἐκβαλεῖν, σπουδὴ κατὰ τοῦ τρισμάκαρος Ἰωάννου κροτήσας. δύο τοίνυν εὑρηκὼς διακόνους, τὸν μὲν ἐπὶ μοιχείᾳ, τὸν δὲ ἐπὶ φόνῳ ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἤδη καθῃρημένους, καὶ τούτους ὁ γεννάδας τοῖς ἰδίοις αὖθις ταχέσιν πάλιν βαθμοῖς ἀποδεξάμενος, λιβέλλους, οὓς αὐτὸς κατὰ τοῦ ἀοιδίμου πλαστογραφήσας συντέθεικεν, εἰς μέσον ἐπιδοῦναι κατ' αὐτοῦ παρεσκεύασε, ψευδῆ μὲν πολλὰ καὶ ἀπίθανα ἐμπεριέχοντα αἰτιάματα· τοῦτο δὲ μόνον ἀληθὲς καὶ εὐλαβείας τῆς περὶ τὸ ζωοποιὸν τοῦ Χριστοῦ σῶμα ἀπόδειγμα, κἂν ἀπὸ τῶν δεινῶν ἀλογίστως εἰς κατηγορίαν προσεπιφέρετο, ὅτι δὴ πᾶσι σέβας ὁ θεῖος ἱεράρχης νομοθετῶν, μετὰ τὴν τῶν ζωοποιῶν μυστηρίων μετάληψιν, ὕδατος ἢ οἴνου προσήνει ἢ καὶ μελίτος ἑψητοῦ συμπεπηγμένου ἐναπογεύεσθαι, ὡς ἂν εἴ που τι λείψανον τοῦ θείου συμβόλου ἐναπολειφθῇ τῷ στόματι, τούτοις συμπαραπέμπηται.

Τῶν τοίνυν ἐγκληματικῶν διακόνων ἐκείνων, οὓς λιβέλλους λάθρα παρὰ Θεοφίλου εἰλήφασιν, ἀναφανδὸν εἰς μέσους ἐκδεδωκότων, αὐτοὺς τούτους δεξάμενος ὁ πάλαι τούτων πλαστουργός, εὐθὺς ἅμα πλείοσιν ἐπισκόποις εἰκῇ τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ὄνομα καλουμένοις, ἔξω τῆς πόλεως ἐν προαστείῳ Ῥουφίνου τινός, ὃ καὶ Δρῦν ὀνομάζουσιν, ἀπὸ τῇ Χαλκηδόνι ἀπάραντες, καὶ ἤδη συνέδριον ματαιότητος οἱ πονηρευόμενοι συγκροτήσαντες, οὕτω περὶ τῆς τοῦ ἀκαθαιρέτου καθαιρέσεως διεσκέπτοντο, οἱ αὐτοὶ κριταὶ καὶ κατήγοροι [illegible] καὶ δήμιοι. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς γράμματα χαράξασι πέμψαι πρὸς τὸν μακάριον οὑτωσὶ διαγορεύοντα. Ἡ ἁγία σύνοδος ἡ ἐπὶ Δρυῒ συναχθεῖσα, τῷ Ἰωάννῃ. οὐδὲ γὰρ ἐπίσκοπον ἠξίουν καλεῖν. Λιβέλλους, φησίν, ἐδεξάμεθα κατὰ σοῦ μυρία κακὰ καὶ πολλὰ περιέχοντα. πάρεσο ταῦτα τοίνυν εἴ τις ἐστὶ λόγος, αὐτίκα νῦν ἀπάντησιν ἀπολογησόμενος. Ταῦτα ὁ μέγας δεξάμενος καὶ ἐπεξιών, τάδε καὶ αὐτὸς ἐπιστέλλει [illegible]. Ἐγὼ μέν, εἴ τις ἔχει κατ' ἐμοῦ τι λέγειν, οὐδέπω ἔγνων· εἰ δὲ κατειπόντος τινὸς παραγγελθῆναι μὴ βούλεσθε λόγον ὑφέξοντα, οὐδ' οὕτω μὲν ἐχρῆν οὔτε πρὸς ὑμᾶς ἐξελθεῖν, οὔτε ὑφ' ὑμῶν κριθῆναι ἡμᾶς. οὔτε γὰρ διὰ τὴν αὐτομητρόπολιν πόλιν καταλιπόντος ἐπὶ τὸ πεδίον, ἐν ᾧ περ ὡς ὁ Κάϊν προσεκαλέσασθε, διεξῄειν ὑμᾶς, οὔτε ὑμᾶς διὰ τοῦ πάπα Ῥώμης σύνοδον κροτῆσαι καθ' ἡμῶν. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦ δικαίου τοιοῦτος ὁ λόγος, αὐτοὶ δὲ προφανεῖς ἐχθροὶ καὶ μάτην μισοῦντες ἢ πάντα πᾶσι τοῦ ὑμετέρου ἐκποδὼν συλλόγου ποιήσετε, ἢ ὡς κατήγορες εἰς κρίσιν στήσετε, μὴ ὡς κριταὶ ἐν κριτοῦ τάξει καθίσητε, κἀγὼ ἔξειμι τότε πρὸς ὑμᾶς, ὅποι τε καὶ ὅτε γε βούλεσθε. εἰσὶ δὲ οὗτοι· Θεόφιλος, ὅς γε διὰ τὸ ἐμὲ ἠδικημένους ὑπ' αὐτοῦ καταφυγόντας πρός με προσδέξασθαι, τοσοῦτον ἐμεμήνει, καὶ οὕτω τῷ θυμῷ διεπρίετο, ὡς μηδὲ καταχεῖν δυνηθῆναι τὸ γινόμενον, ἀλλὰ καὶ φανερῶς ἀπειπεῖν ἔν τε Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Παμφυλίᾳ, ὅτι γένοιτό μοι καθελεῖν Ἰωάννην· ἄλλος δὲ σοὶ καὶ ἐντεῦθεν ἐχθρός, ὅτι σοῦ παραγγελλόμενος προσελθεῖν οὐκ ἐβουλήθη μοι. διελέγχω δὲ καὶ τὸν Βερροίας Ἀκάκιον εἰπόντα, ὡς ἐγὼ ἀρτύω χύτραν αὐτῷ. περὶ δὲ Σεβηριανοῦ τοῦ Γαβάλων, καὶ τοῦ Πτολεμαΐδος Ἀντιόχου, τί χρὴ καὶ λέγειν; ἂν τὰς δοξομανίας καὶ νεωτεροποιίας καὶ τὰ κοσμικὰ ἅπαντες ἴσασι πράγματα, οἵ γε τὴν ἀρχιερατικὴν ταύτην ἀξίαν, οὐ χαρισμάτων τοῦ πνεύματος, ἐμπορείαν δέ τινα καὶ πορισμὸν βίου καὶ ἀφορμὴν ἀφρόνως ὑπολαμβάνοντες, διὰ φροντίδος εἶχον ἀεί, πῶς ἂν τοῦ θρόνου καταγαγόντες ἡμᾶς, αὐτοὶ τούτου δράξωνται λοιπὸν ἐγκρατῶς, οὐκ εἰδότες ὡς οὐχ ἑκόντες, ἀλλὰ βίᾳ πολλῇ (μάρτυρες καὶ ὑμεῖς) πρὸς τὸν τοιοῦτον ἀνήχθημεν θρόνον, εἴξαντες τῇ κελεύσει, καὶ μετὰ πλείστης ὅτι τῆς συστολῆς αἰδοῦς καὶ τοῦ δέους καθυπουργοῦμεν τῷ πνεύματι. τούτους οὖν, ὡς ἔφην, ἢ τελέως ἐξώσατε, ἢ ὡς κατηγορήσαντας στήσατε. Εἰ δὲ μηδέτερον τούτων βούλεσθε, τὸ δόξαν ὑμῖν διαπεραίνεσθε. οὐδὲ γὰρ τι πλέον ἀνύσεσθε παρ' ἡμῶν. Ἰωάννης γάρ, ὡς οὐκ ἀδικεῖ τινας, οὕτως οὐδ' ἀδικεῖσθαι πρὸς τούτων οἶδε, [illegible] ὦσι,

μϛʹ. Ἡ ἐπὶ Δρυῒ σύνοδος κατὰ τοῦ ἁγίου.

καὶ δαίμονες τῷ ἀδίκῳ ἐκπυρούμενοι. οὕτως ὁ μέγας ἐπιστείλας, πρὸς τὸν ἑαυτοῦ ἐπίσκοπον προσαναστάμενος, καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἐγχειρίσας, ἀπέστειλεν. ὧν ἐξιόντων, καὶ τὰ γράμματα ἐπιδεδωκότων, οἱ περὶ Θεόφιλον μετὰ τὸ ἀναγνῶναι τούτοις ἐπιπηδήσαντες, οὓς μὲν ἔδειραν, οὓς δὲ κατῄκισαν, οὓς δὲ διεσπάραξαν, περιρρήξαντες αὐτῶν καὶ τὰ περιβόλαια· ἑνὸς δὲ τῷ τραχήλῳ καὶ σιδηρᾶν περιέθηκαν, ἃ δὴ τῷ πατριάρχῃ αὐτῶν ἐτύγχανον ἑτοιμάσαντες. τῶν μὲν οὖν σφοδρότερον ἐπικειμένων κατὰ τοῦ μεγάλου, τοῦ δὲ σύνοδον οἰκουμενικὴν αἰτουμένου, παραιτουμένου τε αὐτοὺς ὡς ἀληθείας ἐχθρούς, ἀπόφασιν ἐκφέρουσι λοιπὸν ἐκ μονομερείας, καὶ καταδίκην ἐρήμην ἐξενέγκαντες κατ' αὐτοῦ· καὶ διὰ βραχέων ῥημάτων σαθρότερα ψηφίσματα καὶ λήρους συρράψαντες, τὴν ἐν πολλῷ τῷ χρόνῳ Θεοφίλῳ τε καὶ τῇ Εὐδοξίᾳ μελετωμένην δυσμένειαν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ συνεπέραναν. δειλὸν γὰρ ἡ ἁμαρτία, καὶ ἀεὶ τὸν ἔλεγχον ὑφορωμένη, τὸ τέλος ἐπισπεύδει τοῦ πράγματος. οὕτως αὐτοὶ κατὰ τάχος τὴν ἀδικίαν ἐξανύσαντες, σύμψηφον αὐτοῖς τὸν βασιλέα λοιπὸν ἔχειν κατεδυσώπουν, τοιάδε πρὸς αὐτὸν ἐπιστείλαντες. Ἐπειδὴ κατηγορηθεὶς Ἰωάννης, καὶ ἑαυτῷ πονηρὰ συνειδώς, ἄλλοις τε πλείστοις, καὶ δὴ καὶ καθοσιώσεως ἐγκλήματι τῷ εἰς τὴν βασίλισσαν ἐνεχόμενος, ἀπαντῆσαι πρὸς τὴν σύνοδον οὐκ ἠθέλησεν, ἀνθ' ὧν καὶ κανονικῶς ἤδη καθῄρηται παρ' ἡμῶν, κελεύσει τοῦ θεοπρεποῦς κράτους ὑμῶν, καὶ ἄκων ὑπερορίζεσθω τῆς πόλεως. Ταῦτα πεπεισμένος εὐχερῶς Ἀρκάδιος, καὶ τῆς αὐτῶν ἐπιθυμίας ὁ εὐέλπιστος ἀξιώσεως, κελεύει τὸν δίκαιον ὑπερόριον γίνεσθαι. ὅπερ οἱ τοῦ μεγάλου παρόντες τεσσαράκοντα τὸν ἀριθμὸν διεγνωκότες ἐπίσκοποι (οὓς Θεόφιλος ὑποσύρας, πολλὰ πονήσας, οὐκ ἴσχυσεν, ἅτε τοῦ ψεύδους ὄντας ἐχθρούς) ἐν τῷ πατριαρχείῳ μετὰ λύπης συνωδυνῶντες, καὶ τῷ μεγάλῳ συγκαθεσθέντες, τήν τε τῆς ἐκκλησίας χηρείαν καὶ τὴν αὐτῶν ὀρφανίαν, καὶ τὴν τοῦ φιλοστόργου καὶ θείου πατρὸς ἀπωδύροντο στέρησιν. πρὸς οὓς ὁ φιλόπαις ἀποκριθεὶς πατήρ, μὴ κλαίετε, ἔλεγε, τεκνία, μήτε τὴν καρδίαν συγχεῖσθε, μηδὲ ταράττεσθε. οἴδατε γὰρ ὡς οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον, οὐδὲ μόνιμον· ἀλλ' ὥσπερ τὰ δοκοῦντα χρηστά, οὕτω καὶ τὰ λυπηρὰ θᾶττον ἢ λόγος ἄπεισί τε καὶ οἴχεται, τῇ ἀστάτῳ φορᾷ τοῦ χρόνου συμπαραρρέοντα. ὥστε οὐδὲ ἐπὶ τοῖς ἡδέσι τε καὶ χρηστοῖς διαχεῖσθαι χρή, οὔτε καταπίπτειν ἐπὶ τοῖς λυπηροῖς· οὐ μόνον δὲ μὴ καταπίπτειν, ἀλλὰ καὶ χαίρειν μᾶλλον ἢ ἥδεσθαι. Εἰ γὰρ Παῦλος ὁ μέγας ἀπόστολος καὶ πάντες οἱ δίκαιοι διὰ τῆς στενῆς ὁδοῦ καὶ τεθλιμμένης βαδίσαντες, οὕτω τῆς ἀϊδίου καὶ μακαρίας ζωῆς ἐπελάβοντο, ἐπάναγκές ἐστι καὶ ἡμᾶς, εἴ γε τῆς ἀληθοῦς καὶ αὐτοὶ τυχεῖν ἐπιποθοῦμεν ζωῆς, τὴν αὐτὴν αὐτοῖς ὁδεῦσαι ὁδόν. πλὴν μηδεὶς ὑμῶν ἐμοῦ ἕνεκα τῆς ἐκκλησίας ἀπόσχηται. οὐδὲ γὰρ περὶ δογμάτων ἐστὶ τὰ καθ' ἡμῶν κινούμενα. ὅθεν κοινωνῆσαι μὲν ὑμᾶς ἐπιτρέπω, ὡς ἂν μὴ δι' ἐμὲ ἡ ἁπλῆ καὶ ἄχραντος ἡ μεγάλη τοῦ μεγάλου Θεοῦ ἐκκλησία καὶ τοῖς μεγάλοις Θεοῦ παθήμασιν ἑνωθεῖσα διασχισθῇ καὶ ἀπευκταίαν διαίρεσιν καὶ κατατομὴν ὑποστῇ· ὑπογράψαι δὲ οὐδαμῶς συναινῶ. οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ ἄξιον σύνοιδα καθαιρέσεως. Ἐν τούτοις τοῦ παμμάκαρος τὴν ἡδίστην εἰσήγησιν περαιώσαντος, οἱ μὲν ἐπίσκοποι τοῦ πατριαρχείου κατῄεσαν. κόμητος δὲ τὸ πρὸς ἑσπέραν μετὰ καὶ στρατιωτικοῦ καταλόγου ὑπερορίσαι καταπεμφθέντος τὸν ἅγιον, ἐπειδὴ τῇ πόλει τὸ πρᾶγμα διεβοήθη, πάντα ἦν αὐτίκα θορύβου τε καὶ συγχύσεως μεστά. ὁρμὴ δὲ πάντων μία, καὶ αἱ τῆς ἐκκλησίας διέξοδοι τῷ πλήθει στενοχωρούμεναι, τῶν μιᾷ φωνῇ πάντων ἀναβοώντων, ἢ πάντας ὑπερορίους γενέσθαι, καὶ κενὴν ἰδέσθαι τὴν πόλιν ἀνθρώπων, ἢ μηδὲ τὸν ἀρχιεράρχην τὴν ἄδικον ταύτην ὑπερορίαν καθυποστῆναι.

μζ΄. Περὶ τῆς πρώτης τοῦ ἁγίου ἐξορίας.

Ἔνθεν μὲν οὖν τοῦ δήμου πάντως ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις ἀνενδότως ἀντεχομένου, ἐκεῖθεν δὲ τῆς βασιλικῆς κραταιότερον ἐπικειμένης χειρός, ὡς μή τι τῶν ἀδοκήτων ἐν τῷ μεταξὺ γένηται δι' αὐτόν, καὶ κίνδυνος ἀπρόοπτος ἐπισυμβῇ, πείθεται μὲν τὴν βασιλικὴν ἀπόφασιν [illegible], καὶ ἑαυτὸν ὁ ὅσιος διαλαθὼν τὸ πλῆθος, τοῖς στρατιώταις ἐπιδίδωσιν. οὕτως ὁ μὲν

ἐπὶ τὴν ὑπερορίαν ἀγόμενος πρὸς τῷ τοῦ Πόντου στόματι, ὃ καὶ Ἱερὸν καλοῦσι, κατείχετο ὁ λαὸς δὲ ἀπαράκλητος μεμηνηκὼς, θυμῷ καὶ λύπῃ, ἃ ταῖς τῶν θελημάτων ἀποτυχίαις ἐπισυμβαίνειν εἴωθε, διαμεριζόμενος ἦν. τότε Θεόφιλος, ἐπείπερ εἶδε τὸν τῶν καλῶν ἐργάτην καὶ φύλακα ἐκποδὼν ἤδη γεγενημένον, ἐρημίαν λοιπὸν εὑρὼν τοῦ κωλύσοντος, πρῶτον μὲν ἐν Βιθυνίᾳ πέμψας, τὸ τῆς συμπαθείας ἔργον, ὅπερ ὁ μέγας ἐκεῖσε τοῖς τὸ σῶμα λελωβημένοις ἀνεγείρων ἦν, φθόνῳ τε τῷ πρὸς αὐτὸν καὶ φιλαργυρίᾳ βαλλόμενος, ἀσυμπαθῶς ἐπέχειν τε καὶ μὴ περαιτέρω προβῆναι διεκελεύσατο· τὸ μέντοι ἀναλωθὲν ἐκεῖσε χρυσίον πρὸς αὐτὸν ἐν τάχει διακομίσασθαι. ὅθεν ἡμίεργος ἔκτοτε ἡ οἰκοδομία καθέστηκε, διηνεκῆ τὰ τῶν ὁρώντων διανοίγουσα στόματα, πρός τε εὐφημίαν τοῦ ἀνεγερθῆναι ταύτην κελεύσαντος, καὶ δυσφημίαν καὶ ἀρὰς τοῦ κωλύσαντος. ἔπειτα πειρᾶταί τι, καὶ δοκιμάζει τοιοῦτον. δεῖν γὰρ συμβούλῳ τῷ πάπᾳ Ῥώμης ἐν τοῖς κατὰ τοῦ μεγάλου χρήσασθαι, τοῦτο μὲν δεδιὼς τὸν ἔλεγχον, οὐκ ἐποίησεν. μετὰ δὲ τὸ πάντα κατὰ γνώμην αὐτοῦ διαπράξασθαι, μηχανᾶται τὸν κοινωνὸν ἀνομίας, ἧς αὐτὸς ἐκτέτοκεν, ἀπεργάσασθαι. καὶ δὴ πρὸς αὐτὸν τὰ τῆς ἀθεμίτου σύλλας καθαιρέσεως ὑπομνήματα, ἀξιοῖ διὰ γραμμάτων ἀνενδοιάστως τοῖς ἐκτεθειμένοις συνυπογράψασθαι.

Ἀλλ' Ἰννοκέντιος (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ πάπᾳ) οὔτε τῆς Ἰωάννου ἀρετῆς, οὔτε τῆς Θεοφίλου κακουργίας ἀμύητος ὢν, οὐ πέποιθέ τι τῶν αἰτούντων, οὐδὲ πρὸ τῆς ἀκριβοῦς διαγνώσεως τῇ ἀξιώσει ἐπένευσεν. ἐζήτει δὲ τρόπον, δι' οὗ τῆς ἀληθείας ἐν ἐπιγνώσει γενήσεται. εἰς τοῦτο δὲ αὐτοῦ φροντίδα πᾶσαν ἀνακινοῦντος, ἰδοὺ τοῦ μέρους Ἰωάννου ἐπίσκοποι τέσσαρες, τρεῖς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὰς διακομίζοντες ἥκασιν, ὡς ἡ τῶν πραγμάτων εἶχεν ἀλήθεια, ὁμοφώνως ἅπαντα κατὰ μέρος δηλούσας· μίαν μὲν παρὰ τοῦ μεγάλου σταλεῖσαν αὐτῷ· ἑτέραν δὲ παρὰ τῶν αὐτῷ συμφρονούντων τεσσαράκοντα ἐπισκόπων· καὶ τρίτην παρὰ τοῦ κλήρου τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. ἃς ὁ πάπας δεξάμενος καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλας τούτων τε καὶ τῶν παρὰ Θεοφίλου σταλέντων παρεξετάσει, τὸ ἀληθὲς εὐμηχάνως ἠκριβωκὼς, καὶ Θεοφίλου κατεγνωκὼς, κοινωνὸς τῷ Ἰωάννου μέρει καθίσταται. ὡσαύτως δὲ καὶ Ὀνώριος ὁ τὰς βασιλικὰς ἡνίας τῆς αὐτῆς ἐγκεχειρισμένος πόλεως, παρ' αὐτοῦ τἀληθῆ διδαχθεὶς, πρὸς Ἀρκάδιον τὸν βασιλέα καὶ ἀδελφὸν διαπέμπεται γράμματα, πικρῶς ἄγαν αὐτὸν ὀνειδίζων τε καὶ καταιτιώμενος, ὅτι μὴ συνιδὼν λογισμῷ, πρότερον τὸ καθῆκον, μηδὲ τὸ δέον σκεψάμενος, ἀλογίστως οὕτω καὶ παρανόμως ἄνδρα δίκαιον, χερσὶν ἀνδρὸς ἀνόμου καὶ ἀσεβοῦς παραδέδωκεν· ὃς ἀναιδεῖ γυναικὶ χαριζόμενος, τοιαῦτα κατὰ τοῦ δικαίου νεανιεύεται, οὐδὲν τῷ ἀποστολικῷ καὶ θείῳ κοινωσάμενος θρόνῳ, ἵνα μὴ εἰς φῶς τὰ παρ' αὐτοῦ ἐν σκότῳ συσκευασθέντα προβῇ. ἐφ' οἷς ἑαυτοῦ καταγνοὺς Ἀρκάδιος ἐγνωσιμάχει τε, καὶ περὶ τῆς τοῦ μεγάλου ἐβουλεύετο ἀνακλήσεως. οὕτως ἰδὼν Θεόφιλος εἰς τοὐναντίον αὐτῷ περιτραπεῖσαν τὴν μηχανὴν, ἐφ' ἑτέραν τρέπεται κακομηχανωτέραν ὁδόν. καὶ Ἡρακλείδην, ὃν ὁ μέγας Ἐφέσου πρόεδρον καταστήσας ἦν, τοῦτον ἱερωσύνης ἐπειρᾶτο διά τινων ψευδοκατηγόρων ἀποδεῖξαι ἀνάξιον, ἵνα ὃν ἐκ τῶν οἰκείων ἔργων ἀπελέγξαι φαῦλον οὐκ ἴσχυσεν, ἐκ τῶν ἑτέροις κατηγορημένων διακωμῳδήσας, μέμψιν αὐτῷ τινα δυνηθῇ προσάψαι. κατηγορεῖται τοίνυν κατὰ Ἡρακλείδου μὴ πρότερον κεκίνηται, ὡς εἴη τινὰς ἀδίκως τυπτήσας καὶ δεσμίους διὰ μέσης ἀγορᾶς περιαγαγών. ἀντιλεγόντων δὲ τῶν τῆς πόλεως, μὴ δεῖν κατὰ ἀπόντος γίνεσθαι κρίσιν, Ἀλεξανδρέων δὲ τούτοις ἀντικαθισταμένων, στάσεις λοιπὸν ἐντεῦθεν ἐξ ἀμφοῖν γίνονται τοῖν μεροῖν, διαπληκτισμοί τε καὶ μάχαι καὶ θάνατοι. δι' ἃ καὶ μάλα Βυζαντίων ἐκμεμηνότων, καὶ βυθοῖς θαλάσσης καταδῦσαι τὸν τούτων αἴτιον ἀπειλούντων Θεόφιλον, αὐτὸς φυγὰς ὅτι τάχιστα τοὺς Αἰγυπτιακοὺς κατείληφε τόπους.

ξηʹ. Περὶ τῆς παρὰ τοῦ Ὀνωρίου, καὶ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου ἐγγράφου κατὰ τοῦ βασιλέως Ἀρκαδίου καταγνώσεως.

Τότε δὴ, τότε ἄνωθεν ἡ τοῦ μεγάλου ἐπεραιοῦτο ἀνάκλησις. σεισμοὶ γὰρ φρικώδεις ἀμφι-

ξθʹ. Περὶ τοῦ σεισμοῦ, καὶ χαλάζης, καὶ τῆς τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος θραύσεως.

διακινηθέντος, πετρίνης τι καταρρεούσης χαλάζης, ἤδη δὲ καὶ θραύσεως τῷ βασιλικῷ κοιτῶνι συμπεσούσης, φόβος καὶ τρόμος ἐμπεπτώκει τῇ πόλει. οἶδε γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ πολυμήχανος σοφία σκληροτέροις ἔστιν ὅτε συμπτώμασι τοὺς σκληροκαρδίους παιδεύειν. ὅθεν παντὸς τοῦ δήμου συγκινηθέντος, καὶ ἀνακαλεῖσθαι τὸν ἀρχιερέα ταχέως διαθρυλοῦντος, κελεύσασα αὐτίκα βασιλικῶς μετεπέμπετο· καὶ μετὰ Βρίσωνος τοῦ τῆς βασιλίσσης εὐνούχου καὶ ἑτέρων πλείστων συγκλητικῶν, ἀπὸ Πραινέτου τὸν μέγαν (ἐκεῖσε γὰρ αὐτὸν ἐκ τοῦ ἱεροῦ μετακομίσαι) διὰ τιμῆς μεγίστης κατὰ τάχος εἰσαγαγεῖν.

ρ'. Περὶ τῆς ἐκ πρώτης ἐξορίας αὐτοῦ ἐπαναλύσεως.

Ἦν οὖν τότε καθορᾶν τὴν πόλιν πᾶσαν χεομένην πρὸς τὴν ἀπάντησιν, καὶ πληρουμένην πορθμείων τὴν θάλασσαν. πλήρη δὲ τὰ πορθμεῖα λαμπάδων τε καὶ ἀρωμάτων καὶ μύρων, καὶ ᾀσμάτων καὶ κρότων, καὶ ὕμνων τὸν ἀέρα πληρουμένων. οὕτω δὴ καὶ μετὰ τοιαύτης λαμπρότητος καὶ δορυφορίας ὁ μέγας ἀνακαλούμενος, τὴν μὲν παντελῆ ἀνεβάλλετο εἴσοδον· ἐν προαστείῳ δέ τινι Μαριανῆς καλουμένῳ μένειν διέγνωκε. διϊσχυρίζετο καὶ γὰρ μὴ πρότερον ἐπιβῆναι τῆς πόλεως, πρὶν ἂν τὰ κατ' αὐτὸν καθολικῇ συνόδῳ ἐξετασθέντα κριθῇ. ἠγανάκτει δὲ τὸ πλῆθος, καὶ κατὰ τῶν κρατούντων ἐθορύβουν καὶ ἐβλασφήμουν, ἕως αὐτός τε ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἅπας καταδυσωπήσαντες μετὰ πλείστης ὅσης τιμῆς καὶ σεβασμιότητος εἰς τὴν πόλιν εἰσήγαγον, καὶ τῷ οἰκείῳ θρόνῳ καὶ μὴ βουλόμενον ἐγκαθίδρυσαν. καὶ μέντοι καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην (τεσσαρεσκαιδεκάτη δὲ ἦν τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς) ἑορτὴν εἰσόδιον ἐξετέλεσαν. ἐκ τότε δὲ μέχρι καὶ τήμερον ἐτησίως ταύτην τὴν κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν ἑορτάζειν φαιδρῶς παρειλήφασιν. οὕτω μὲν οὖν ἡ ἐκκλησία τὸν ἑαυτῆς νυμφίον ἀπολαβοῦσα, καὶ τὸ πρόσωπον τῇ σκυθρωπότητι διαλύσασα, ἤνθει τε καὶ ἔθαλλε, ταῖς ποτίμοις αὐτοῦ τῶν λόγων, καθὰ καὶ πεδίον, ἀρδευομένη πηγαῖς· ὁ φθόνος δὲ (ὡς ἔοικεν) ἐρριζῶτο ἔτι, καὶ λανθάνων οὐ γῆς, ἀλλὰ ψυχῶν ἐνεκέκρυπτο· ὅθεν ἀφορμῆς λαβόμενος ἀνέφυ πάλιν, καὶ εἰς ὕψος μέγα κατὰ τῆς ἱερᾶς καὶ θείας τοῦ μεγάλου κεφαλῆς ἀνεγήγερτο. τίς δὲ ἡ ἀφορμή;

ρα'. Περὶ τῆς ἀναστηλωθείσης τῇ Εὐδοξίᾳ ἀργυρᾶς στήλης· καὶ ὅπως διὰ τὰ ἐν αὐτῇ σκάνδαλα τῆς τῶν μυστηρίων μεταλήψεως ταύτην οὐκ ἠξίωσεν.

Ἀνδριὰς ἀργυροῦς τῇ Εὐδοξίᾳ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῆς ἐκκλησίας ἐγγὺς, παρὰ τοῦ Συμπλικίου ἐπάρχου ἐπὶ κίονος ἀνεστήλωτο. ἐκεῖσε δὲ ὄχλοι δημώδεις καὶ ἄτακτοι, ἐπὶ θεραπείᾳ τῆς βασιλίδος ὅσαι ἡμέραι συναγειρόμενοι, ἐθορύβουν ἀτακτοῦντες, καὶ ἀπαιδεύτοις καθυλακτοῦντες κραυγαῖς. ὕβριν οὖν τῆς ἐκκλησίας διὰ τὸ ταῖς ἱεραῖς δοξολογίαις τὰς μιαρὰς ἀντᾴδειν κραυγάς, τὸ τοιοῦτον ὁ μέγας ἡγησάμενος, συμβουλαῖς ἐκέχρητο πλείοσι, τῆς τοιαύτης ἀποστῆναι μανίας παρακαλῶν. ἐπεὶ δὲ πολλὰ παραινέσας παύειν τὸ δεινὸν οὐκ ἠδύνατο, καταφορᾷ χρῆται λόγων κατά τε τῶν ταῦτα τολμώντων, καὶ δὴ καὶ τολμᾶσθαι διακελευομένων. ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἴσχυέ τι πλέον εἰς [illegible] τοῦ γινομένου. ἀλλὰ καὶ τὸ δεινὸν, καὶ Εὐδοξία ὕβριν τὸν ἔλεγχον λογιζομένη, πρὸς ὀργὴν ἐξῳδαίνετο. ἐν μιᾷ τοίνυν τῶν ἑορτῶν, σπευδούσης αὐτῆς ἐν τῷ ναῷ τῆς τοῦ θείου σώματος ἕνεκα μεταλήψεως, ὡς ἡ ὥρα τῆς κοινωνίας ἐφέστηκε, καὶ τὸ κατὰ τὴν κεφαλὴν ἀπορρίψασα κάλυμμα, προσῄει τὸν θεῖον ἐκ τῶν τοῦ ἀρχιεράρχου χειρῶν ἄρτον λαβεῖν, τοῦ ἀπαιδεύτου ἐκείνου δήμου παρὰ τῇ στήλῃ θρυλλοῦντος, προσελθοῦσαν οὖν αὐτὴν ὁ μέγας, ὦ τέκνον, εἶπεν, ἀγαπητόν, ἐνωτίσθητί μοι τὰς ἐν τῇ στήλῃ σου κραυγάς, τὰς ἀντιβοώσας ταῖς εἰς Θεὸν ἐκτενείαις ἡμῶν. ἆρα ἀρέσκει ἐπὶ τῇ εὐσεβείᾳ σου ἐπὶ συγχύσει τῶν λογισμῶν τῶν τὴν θείαν μυσταγωγίαν ἀναφερόντων Θεῷ τὰς τοιαύτας ἀθέσμους καὶ δαιμονιώδεις κραυγὰς ἀντηχεῖσθαι; οὐδεμία λύπη ἡμῖν, ἐὰν εἰκών σοι ἀνεστηλώθη (τοῦτο γὰρ τῶν βασιλέων ἴδιον) ἀλλὰ τὸ τὰς ἀτάκτους ταύτας καὶ βεβήλους κενοφωνίας κατὰ τῆς θείας (ὡς εἴπομεν) μυσταγωγίας παρὰ τῶν ἀπαιδεύτων ἐκπέμπεσθαι, τοῦτο γὰρ λίαν λυπεῖ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. πῶς οὖν τὰ μὴ Θεῷ φίλα διαπραττομένη, ὡς φίλη τῷ τούτου καταφιλῆσαι σώματι προσεπέλασας; ἢ οὐκ οἶσθα τίνος μιμητὴς ἐντεῦθεν καθίστασαι; Ἰούδας τὰ ἐχθρὰ τῷ διδασκάλῳ καὶ δεσπότῃ κατεργαζόμενος, φιλεῖ ἀναιδῶς τὸ ἱερόσι καθυποκρίνεσθαι, καὶ ἐν τῇ ἐρυθρίᾳ τοῦ θείου μεταλαμβάνειν ἄρτου καὶ πόματος. διὸ καὶ λαβόντος αὐτοῦ τὸ ψωμίον, εὐθέως εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν ὁ Σατανᾶς. φοβήθητι τοιγαροῦν τὸ ὑπόδειγμα, καὶ ἀποδοῦσα σαυτὴν ἀξίαν τοῦ θείου σώματος ἀναπέργασαι, καὶ τότε λοιπὸν ἐν καθαρῷ συνειδότι τῆς τοῦ Θεοῦ δωρεᾶς (ὡς εἰκὸς) ἀπολαύσεις. τοῦτο γὰρ φίλον καὶ Θεῷ καὶ ἡμῖν. ταῦτα εἰπὼν ἀποστραφεὶς ἀπ' αὐτῆς ἐπὶ τὴν θείαν ὥρμησε τράπεζαν. ἡ δὲ ἡσυχῇ τῆς ἐκκλησίας ἐξιοῦσα, καὶ τὰ βασίλεια καταλαβοῦσα, μὴ ἐπὶ πολὺ τοῖς ζῶσιν ἐναριθμηθῆναι πρὸς τὸν σύνευνόν τε καὶ βασιλέα ἔλεγεν, εἰ μὴ τῆς ἐκκλησίας Ἰωάννης παντάπασιν ἐξοστρακισθῇ. ὁ δὲ, γυναικοπειθὴς οὕτως ἐκεῖνος, καὶ τὸν νοῦν ἐλαφρότατος, εἴξας τῇ ἑαυτοῦ γυναικὶ, καὶ τὰ ταύτης τοῦ Θεοῦ ἔμπροσθεν θέμενος κατολμᾶν εὐθὺς πρὸς τὴν ταύτης ἀξίωσιν. καὶ πάλιν ὁ ἅγιος ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας τὴν τοῦ πνεύματος μάχαιραν ἀναλαβὼν, ΠΑΛΙΝ ΗΡΩΔΙΑΣ ΜΑΙΝΕΤΑΙ οἰκονομικῶς τι καὶ μετὰ πολλῆς ἐδημηγόρει τῆς παῤῥησίας. ΠΑΛΙΝ ΤΑΡΑΤΤΕΤΑΙ, ΠΑΛΙΝ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΗΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΖΗΤΕΙ. οὐδὲ γὰρ ἠμελλεν (ὡς εἰκὸς) ὑπολαμβάνειν καὶ πάλιν πλείονα πρόφασιν τοῖς πολλοῖς ἐν ἑαυτῷ σκανδαλίζεσθαι· ἀλλ' ὑπὲρ τῆς τῶν μελλόντων σώζεσθαι σωτηρίας ἀφιέναι τὸν ἀθεράπευτον τὰς ψυχὰς σκανδαλίζεσθαι, θείας τῆς φωνῆς καὶ νομοθεσίας ἠπίστατο. αὐτίκα καὶ τὰ συμβαίνοντα, τῶν εἰρημένων τρόπον ἔχοντα διεδέχετο. τὰ μὲν γὰρ τοῖς δημηγορηθεῖσιν ἀσφαλῶς, ὡς εἶχον, παρὰ τὸν μέγαν διέκειντο· ἡ δὲ ἐμεμήνει, καὶ πολλῷ πλέον πρὸς τὸ θρασύτερον ἐξεφέρετο. ἐντεῦθεν λοιπὸν βασιλικαῖς διατάξεσιν ἄλλοι τε πλείους ἐπίσκοποι, καὶ δὴ καὶ οἱ πάλαι προσῆσαν, διὰ τῆς Θεοφίλου προεδρίας, κατήγοροι.

Ἐπεὶ δὲ πάντα λίθον (ὃ δὴ λέγεται) ἀνασείσαντες, οὐδεμίαν παλινδικίας εὕρισκον ἀφορμὴν, πρὸς τὴν ἀρχιτέκτονα τῶν σκανδάλων ὡς τάχιστα ἀποστέλλουσιν· ἢ ἀπαντῆσαι πάλιν κατὰ τοῦ δικαίου ἀξιοῦντες, ἢ τρόπον αὐτοῖς ὑποθέσθαι τῷ ἀπράκτῳ διανύσονται. ἀλλ' ὁ Θεόφιλος, ὅπως πρότερον ἀπέδρα εἰδὼς, ἀπαντῆσαι μὲν αὐτὸς ἐκεῖνος ἀπείπατο· τρεῖς δὲ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων ἐξαποστέλλει, κανόνι τούτους ἐχυρώσας αἱρετικῷ, ὃν δὴ Ἀρειανοὶ κατὰ τοῦ μακαρίου συνετάξαντο Ἀθανασίου τὸ πρότερον· ὁ δὲ ἦν. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος δικαίως ἢ ἀδίκως καθαιρεθεὶς, ἀφ' ἑαυτοῦ τολμήσει συνόδου δίχα τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπεισελθεῖν, τὸν τοιοῦτον μηδὲ χώραν ἔχειν ἀπολογίας. συνελθόντες οὖν οἵ τε Θεοφίλου, καὶ μέντοι καὶ οἱ προῤῥηθέντες μετὰ τῶν κατηγόρων ἐπίσκοποι, ὁμοθυμαδὸν προσίασι τῷ βασιλεῖ, τὸν ὑπὸ Θεοφίλου σταλέντα κατὰ τοῦ μεγάλου κανόνα ἐπιδεικνῦντές τι ἅμα, καὶ τοῦ καλῶς ἄγειν τὰς μαρτυρίας οἴκοθεν προσσυνάγοντες. ἐπεὶ δὲ τὸν προδήλως κατεγνωσμένον ἐν ἐρήμῃ δίκῃ τοῦ δικαίου καταψηφίσασθαι, μετεκλήθησαν καὶ τοῦ μέρους τοῦ ἀρχιεράρχου τὸν ἀριθμὸν ὄντες δέκα ἐπίσκοποι. λόγων οὖν ἑκατέρου μέρους συγκροτουμένων, καὶ τῶν μὲν τῷ δηλωθέντι κανόνι συνηγορούντων, τῶν δὲ κατηγορούντων τε καὶ ἐναντιώτερον ἀποφαινομένων, μήτε ὑπὸ ὀρθοδόξου, ὃν αὐτοὶ κακούργως κανόνα προφέρουσιν, ἐκτεθεῖναι, ἀλλ' ὑπὸ αἱρετικῶν Ἀρειανοφρόνων κατὰ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου ἀδίκως τε τῆς ἐκκλησίας πολλάκις ἀπελαυνομένου, καὶ ἑαυτῷ πάλιν καιροῦ λαβόντος εὐλόγως αὖθις ἐπιστρέφοντος· μετὰ δὲ τὸν μέγαν καθαιρεθέντα ἢ τὴν ὑποστροφὴν, ἢ τὴν ἐξ ὑπερορίας παλινδρόμον ἀνάκλησιν βασιλικῇ δὲ χρείᾳ καὶ κελεύσει ἐξωσθῆναί τε καὶ αὖθις μεθ' ἱκετείας αὐτῆς ἐπεισελθεῖν. ὁ βασιλεὺς Ἀρκάδιος τὴν νικῶσαν ψῆφον τῷ τοῦ μεγάλου μέρει ἐφάνη κατατίθεσθαι. εἰ καί τινι ἄλλῳ καὶ τῇ περὶ τὸ καλὸν ἀμελείᾳ, οἷος ἐκεῖνος ἦν, τὴν ἀπόφασιν ἀνεβάλλετο. ὅθεν ἐν τοῖς ἐκκρεμέσιν οὕτω τῆς δίκης καταλειφθείσης, οἱ τῆς ἀντικειμένης μοίρας τῶν τοιούτων κατηγορημάτων, ὡς ἀνηνύτων ἀφέμενοι, ἐφ' ἑτέραν τρέπονται τολμηροτέραν ὁδόν.

ρβ'. Περὶ τῆς ἀπορίας τῶν ἐκ προσώπου τῆς βασιλίσσης ἐπισκόπων, βουλομένων καθελεῖν αὐτὸν καὶ ὑπερορίσαι.

ργ'. Περὶ τῶν μισθωθέντων κατ' αὐτοῦ δύο φονέων, τῶν ἐγχειρούντων αὐτὸν καὶ αὐτοπροσώπως ξίφεσιν ἀνελεῖν.

Καὶ δή τινα ἱερομηνίαν αὖθις καιρὸν εὑρηκότες, οὐ τὴν ἑκούσιον ταύτην μόνον μανίαν ἐξάφρενιτιώσης ἐπιφερομένην τοῖς ἀμελέστερον διακειμένοις, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ αὐτὴν τὴν ἀγχίνοιάν τε καὶ δαιμονικῶς ἐπιθέσθαι, οἷς τοῦτο συμφέρει, συγκεχωρημένην ἐπάγεσθαι, ἀνοίγουσιν αὐτῷ τὴν μιαιφόνον δεξιὰν ἐπὶ τῷ τοῦ τρισμάκαρος φόνῳ. ὃς χρόνον ἐπιτηρήσας, καθ᾽ ὃν ὁ ἱεράρχης ἐπὶ τὸν θεῖον κατῄει ναὸν, ἀπελθὼν ἔστη κατά τινα τόπον πρὸς ἐπιφορὰν ἐπιτήδειον, εὐπρεπής τε καὶ φόνου μεστός. τοῦ μεγάλου δὲ τὴν κάθοδον ποιουμένου, ἐπείπερ ἐκ τῆς ἀοράτου βουλῆς παρὰ τῆς ἐπιβούλου χειρὸς πείσεσθαί τι τὸν ἅγιον, εὐθὺς ὁ τολμητίας ἐκεῖνος τῷ θορυβώδει τοῦ σχήματος ἐξηλέγχετο, καὶ πρὸ τοῦ πράγματος ἐκπομπεύεται τὸ δρᾶμα, καὶ διὰ τὸ ξίφος μετὰ χεῖρας κατέχειν, ἕλκεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν ἔπαρχον. καὶ ἐγνώσθη ἂν τηνικαῦτα τὸ πᾶν τῆς ἐπιβουλῆς, εἰ μὴ τὸν μεμηνότα ἐκεῖνον καὶ νοσήματι καὶ γνώμῃ, ἐπισκόπους ἐκπέμψας ὁ μέγας τῶν χειρῶν ἐξήρπασε τῶν δημίων. ἀλλ᾽ οὐ μέχρι τούτου τὸν τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ ἐφησύχασαν· ἐπὶ δὲ τῷ φθόνῳ συνελαυνόμενοι, καὶ ἐπὶ δευτέραν σφαγὴν πολὺ τοῦ προτέρου μιαιφονωτέραν ἔρχονται, δαιμονῶντα μὲν οὐδαμῶς, θρασύτητι δὲ καὶ τόλμῃ τῶν αὐτῶν δαιμόνων ἀπολειπόμενον. οἰκέτης ἦν τοῦ Ἐλπιδίου πρεσβυτέρου, αἰσχύνοντος μὲν ἐπὶ τῷ γήρᾳ μέγα, καὶ τὴν πολιὰν δεικνύντος τὴν τιμὴν ἀπαιτοῦσαν, ἐκθρέψαντος δὲ τὸν οἰκέτην ἐν παιδείᾳ τε καὶ νουθεσίᾳ τοιαύτῃ. οὗτος τοιγαροῦν ὁ οἰκέτης ὑπ᾽ αὐτῶν εἰς τὸν κατὰ τοῦ σεβασμίου φόνον ἐξοπλισθεὶς, ἐπείπερ ἀκριβῶς ἔδοξε καλῶς, εἰστρέχει δρομαίως μετὰ πολλοῦ τοῦ θράσους μαχαίρᾳ θανατῶσαι τὸν ἅγιον· κρείττονι δὲ προνοίᾳ ἐπισχέθη τε τοῦτο, ἐπιτιμητικῶς αὐτῷ τινος ἀντικρούσαντος. ὁ δὲ μελλήσας οὐδὲν, τὸν καταγαγόντα παίει φονίῳ χειρὶ, ἐκείνῳ κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου βουλὴν τελεσάμενος. ἔρριπτο γοῦν εὐθὺς ἐπὶ γῆς ὁ τὴν πληγὴν εἰσδεξάμενος· καὶ μετ᾽ ἐκεῖνον αὖθις ὁ δεύτερος τὸ πρᾶγμα ἰδὼν, καὶ τοῦτο ἐκβοήσας· ἔκειτο δὲ καὶ ὁ τρίτος ἐπ᾽ αὐτοῖς, τὸ τοῦ θανάτου παρ᾽ ἐλπίδα ἐκπεπτωκότος πτῶμα. βοῆς οὖν αὐτίκα μεγίστης διεγερθείσης, καὶ πολυπληθοῦς ὄχλου πλείστου συντρέχοντος, μεταλλάξας τὸ θράσος ἐκεῖνος φυγῇ χρῆται, ὅσον εἶργεν αὐτὸν πειρωμένους δεινῶς διαχειριζόμενος, ὁπότε καὶ ἕτερος τις ἀνὴρ λελυμένος ἐν μεσημβρίας ὥρᾳ, πρὸς τὴν συνήθη ἴασιν πορευόμενος, τοιούτῳ τὸν θάνατον ἀντηλλάξατο, τὴν προσδοκωμένην τοῖς οἰκείοις θέαν εἰς πικρὸν πένθος (φεῦ τοῦ πάθους) διαμειψάμενος. ὡς δὲ μόλις τὸν τολμητίαν καὶ τὴν πονηρὰν ἐκείνην χεῖρα πλῆθος πολὺ συνδεδραμηκότος τῶν φόνων κατέπαυσαν, ἦγον αὐτὸν κατασχόντες εἰς τὰ βασίλεια, τοῦτο τὸ τεκμήριον ἐπιδεικνύμενοι, καὶ τὴν μιαιφόνον χεῖρα πεφοινιγμένην ἔτι τῷ αἵματι. ὁ οὖν βασιλεὺς τὴν τηνικαῦτα κρίσιν παραιτησάμενος, παραπέμπει πρὸς τὸν τῆς πόλεως ἔπαρχον. ἐκεῖνος δὲ (ὢ τῆς τῶν κρατούντων περὶ τὸ καλὸν μαλακότητος) ὀλίγας τῷ φονεῖ πληγὰς ἐπιθεὶς, τὸ πρᾶγμα διέλυσεν. τὸν μὲν οὖν οὕτως ἀπῆλθον τοῦ πάλαι μακαρισθέντος, τῆς ἐλεεινῆς καὶ οὐρανόφρονος προκινδυνευσάσης ψυχῆς· Θεὸς δὲ τὸν μέγαν ἀνέπαφον συνετήρησεν εἰς τὴν μείζονα αὐτοῦ εὐδοκίμησιν, καὶ εἰς πολλῶν ἑτέρων ὠφέλειαν.

ρδ'.
Περὶ τῆς δευτέρας ἐξορίας αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς τοῦ βασιλέως Ἀρκαδίου ἀσεβείας.

Οἱ δὲ πάντα κατὰ τῆς ἱερᾶς τολμῶντες κεφαλῆς, καὶ τούτου αὐτοῖς διαπεσόντος τοῦ ἐγχειρήματος, οὐδ᾽ οὕτω τοῦ πονηρεύεσθαι καθυφίεσαν, ἀλλ᾽ ἔμενον τῇ Εὐδοξίᾳ ἐπιβουλεύοντες καὶ λάκκον τῷ μεγάλῳ καὶ βόθρον ὀρύσσοντες. ἐνιαυτὸν τοίνυν ὅλον μετά γε τὴν ἐξ ὑπερορίας ἀνάκλησιν, τῆς ἐκκλησίας μὲν σοφῶς ὑπ᾽ αὐτοῦ ποιμαινομένης, τῶν ἐπιβούλων δὲ μηδὲν εἰς μηχανὴν ἐλλειπόντων, ἀλλὰ καὶ βασιλεῖ καὶ πᾶσι διενοχλούντων, ὥστε τοῦ θρόνου τοῦτον παραλυθῆναι· ὡς ἡ τοῦ πάσχα ἤγγιζεν ἑορτὴ, τῆς τῶν χαιρεκάκων τε φθονερῶν ἐνοχλήσεως Ἀρκάδιος ἡττηθεὶς, δηλοῖ τῷ μεγάλῳ τῆς ἐκκλησίας ὑπεξελθεῖν, ὡς ὑπὸ συνόδου ἤδη καταψηφισθέντι δυοῖν. πρὸς ὃν ὁ θεῖος ἀνὴρ, Ἐγὼ, Βασιλεῦ, [illegible], παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος τὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν ἐγχειρισθεὶς, αὐθαιρέτως αὐτὴν οὐ δύναμαι ἔχων καταλιπεῖν· εἰ δὲ βούλει, αὐτὸς ἔξωσον ἡμᾶς, ἵν᾽ ἔχωμεν εἰς ἀπολογίαν τῆς λειποταξίας τὴν σὴν τῶν κρατούντων βίαν τε καὶ ἐπήρειαν. ἠλέγχθη πως ὑπὸ λόγους τούτους ὁ βασιλεὺς, καὶ πρὸς τὴν τοῦ μεγάλου τέως ὑπερορίαν ἀπώκνησεν. ἀλλὰ τὴν μισόκαλον πολλῷ βιαιότερον ἐπικινήσασαν, οὐ μακρὸς ὁ χρόνος, καὶ πάλιν δηλοῖ τὸ μὲν ἱερουργίας πάντῃ παύσασθαι καὶ ἀργεῖν, μένειν δὲ ὅμως ἐν τῷ πατριαρχείῳ. ὑφωρᾶτο γὰρ μὴ πάλιν ὑπερορίζοντι αὐτῷ θεήλατός τις, ὡς τὸ πρότερον, ἐπέλθοι ὀργή. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ, μόνῳ κατὰ μόνας προσλαλῶν Θεῷ, τὰ κατ᾽ αὐτὸν πάντα τέλεον ἐπιτρέψας αὐτῷ. τῆς ἑορτῆς δὲ τοῦ ἁγίου καταλαβούσης πάσχα, τοῦ κλήρου παντὸς ἐν τῷ πατριαρχείῳ συναθροισθέντος, ἐπείπερ ὁ τοῦ Θεοῦ μέγας ἀρχιεράρχης τὰ τῆς μυσταγωγίας ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ἐκτελεῖν κατὰ τὸ εἰθισμένον οὐ συγκεχώρητο, ἐπίσκοποι μὲν, λύπης αὐτοὺς κατεχούσης, ἐν τοῖς οἰκείοις ἕκαστος καταγωγίοις ὑπέστρεφον· ἱερεῖς δὲ καὶ πάντες ὅσοι τοῦ βήματος, ἐν εὐκτηρίῳ τινὶ τῶν ἐν Κωνσταντιαναῖς ἀθροιζόμενοι, τάς τε συνήθεις δοξολογίας καὶ τὰς τῶν ἱερῶν γραφῶν ἀναγνώσεις καὶ λειτουργίας, ἔτι μὴν καὶ τὸ θεῖον βάπτισμα κατὰ τῶν ἐπισυνηγμένων ἐξετέλουν ἐκεῖσε διανυκτερεύοντες. τοῦτο οὖν περὶ Σεβηριανὸν καὶ Ἀντίοχον ἐγνωκότες, καὶ ζήλῳ τινὶ δαιμονιώδει ληφθέντες, αὐτίκα τινὰς τῶν ἐν δυναστείᾳ καθυποβάλλουσι, τοὺς τὰ τοιαῦτα δρῶντας ἀπείρξαι αὐτούς. ἀποστέλλεται τοίνυν Λούκιος, ἀνὴρ Ἕλλην, ἀπωλείας καὶ διαβολικῆς ἀπανθρωπίας μεστὸς, παραγγελίαν εἰληφὼς, παραινέσαι μὲν αὐτοῖς παρεῖναι τῆς ἀντιμαχούσης δὲ τῷ πατριάρχῃ μερίδος· εἰ δὲ μὴ πεισθεῖεν, ἀποτομίᾳ σφοδρᾷ χρήσασθαι κατ᾽ αὐτῶν. τοίνυν ἐπεὶ παραγγέλλοντος Λουκίου καὶ παραινοῦντος, οὐδὲ τὰ ὦτα προσέχειν ἠβούλοντο, ἐπεισπίπτει λοιπὸν κατὰ καὶ τετρακοσίων στρατιωτῶν κατὰ οὖν ἦσαν ἐκεῖσε δευτέρα φυλακῇ τῆς νυκτὸς (παρέτεινον γὰρ τότε τὴν τοῦ μεγάλου σαββάτου σύναξιν μέχρι μέσων νυκτῶν) καὶ τοῖς ὑπ᾽ αὐτῶν καλουμένοις Ἰωαννίταις ἀθρόοι ξιφήρεις συνεπιθέμενοι, παρευθὺ μὲν τοὺς ἱερεῖς περὶ τὸ θεῖον ἠσχολημένους βάπτισμα ἀνηλεῶς κατὰ κεφαλῆς παίοντες, τοῦ δὲ αὐτῶν αἵματος τὴν κολυμβήθραν ἐπλήρουν. ἔπειτα καὶ τὸ συναθροισθὲν ἅπαν τοῦ λαοῦ πλῆθος πληγαῖς ἀνιστάμενοι ἐκεῖθεν λῃστρικῶς ἐξεδίωξαν. ἦν ὁρᾶν καὶ γυναῖκας σὺν ὀλολυγῇ φευγούσας τῆς μαχαίρας οὖν κίνδυνον, τά τε τοῦ θείου βαπτίσματος ἄμφια ἐπ᾽ ἐδάφους καταρριπτούμενα, καὶ ὡς ὑπό τινων πολεμίων τὰ ἱερὰ κειμήλια λῃζόμενα. οὕτω μὲν οὖν τὴν ἱερὰν ἐκείνην συναγωγὴν οἱ ἀλάστορες διεσκέδασαν, καὶ τοιαῦτα κατὰ τὸ θεῖον καὶ ζωηφόρον πάσχα οὖν ἐκεῖ τὸ κράτιστον ἐκαρποφόρησαν. τῆς ἱερᾶς δὲ καταλαβούσης πεντηκοστῆς, ἐπείπερ οὐκ ἦν ἐπὶ πλέον φέρειν αὐτοὺς πονηροὺς ἐκείνους τὴν διαβολὴν τοῦ κακοῦ, τῷ βασιλεῖ προσιόντες, Δέδοται μὲν, ἔφασαν, ἐκ Θεοῦ τοῖς βασιλεῦσιν, ὦ Βασιλεῦ, διέπειν καλῶς καὶ οἰκονομεῖν τὰ ἀνθρώπινα οὐ μὴν ἀλλὰ πάντα, οὐδ᾽ ὅσα τῆς ἐκκλησίας. ταῦτα γὰρ τοῖς ἱερεῦσιν ἀποκεκλήρωται. μὴ γίνου τοίνυν τῶν ἱερέων αὐτὸς ἱερώτερος, μηδὲ νόμων τῶν θείων ἐπιμελέστερος, οἳ οὖν Ἰωάννην τῆς ἀρχιερωσύνης ἐξείργουσι. εἰ δέ τι περὶ τούτου ἀμφίβολος εἶ καὶ δέδοικας, Βασιλεῦ, τὸ ἐντεῦθεν ἁμάρτημα ἐπὶ τὴν ἡμετέραν κείσθω κεφαλήν. οὐδὲν ἢ μικρὸν ὁ λόγος τοῦ τῶν Ἰουδαίων, Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ᾽ ἡμᾶς εἰρηκότων, εἰς ἀνομίαν κατωδεέστερος. οὕτως ἀκούσας δηλοῖ παρρησίᾳ τῷ μεγάλῳ ὁ βασιλεύς· Ἐπείπερ ἑαυτοῖς τὸ κατὰ σὲ κρῖμα οὖν τὰ κατὰ σοῦ κινοῦντες θαρρούντως προσεπεσπάσαντο, σὺ τῷ Θεῷ τά τε κατὰ σαυτὸν ἀναθέμενος τῆς ἐκκλησίας ἐκχώρησον. ὢ τῆς κουφότητος, καὶ τῆς εὐμεταβόλου γνώμης, καὶ τοῦ ἀστηρίκτου φρονήματος. πῶς, ὦ ἀνδρῶν ἁπάντων ὡς ἀληθῶς ἀφρονέστατε, πῶς δὲ τοσοῦτον περιεῖργες τὸν ἀρετῇ, ὃν πολλαῖς ὅλως καὶ μεγίσταις ταῖς παρακλήσεσιν ἐκ τῆς παρελαβούσης φθάσας ὑπερορίας ἀνεκαλέσω, ἀλογίστως οὕτω καὶ ἀνεξετάστως εἰς τὴν κατ᾽ αὐτοῦ καὶ νῦν ἀδίκως ἐξενεχθεῖσαν ψῆφον αὖθις ἐπένευσας, καὶ τηλικούτου χρήματος τὴν μεγαλόπολιν ἀπεστέρησας; τοιοῦτον ἡ ἀβελτηρία κακὸν, καὶ τὸ παντὶ ἀνέμῳ συμπεριφέρεσθαι. ὡς οὖν ταῦτα παρὰ τοῦ βασιλέως ὁ θαυμάσιος ἤκουσε, μηδὲν ὑπερθέμενος, ἢ καταπτήξας μετ᾽ ἐγκαρδίας δεξάμενος, μετ᾽

ἐκ

Ματθ. κζ. κε.

φερεσιώης ἐπιφερομένην τοῖς ἀμελέστερον διακειμένοις, ἀλλ' ἤδη καὶ αὐτὴν τὴν ἀκοινώτο καὶ δαιμονικῆς ἐπιθέσεως, οἷς τοῦτο συμφέρει, συγκεχωρημένην ἐπάγεσθαι, ἑνουμένων αὐτοῦ τὴν μιαιφόνον δεξιὰν ἐπὶ τῷ τοῦ τρισμάκαρος φόνῳ. ὃς χρόνον ἐπιτηρήσας, καθ' ὃν ὁ ἱεράρχης ἐπὶ τὸν θεῖον κατῄει ναὸν, ἀπελθὼν ἔστη κατά τινα τόπον πρὸς ἐπιφορὰν ἐπιτήδειον, εὐπρεπὴς τε καὶ φόνου μεστός. τοῦ μεγάλου δὲ τὴν κάθοδον ποιουμένου, ἐπείπερ οὐκ ἦν τῆς ἀνωτάτω βουλῆς παρὰ τῆς ἐπιβούλου χειρὸς παίεσθαί τι τὸν ἅγιον, εὐθὺς ὁ τολμηρίας ἐκεῖνος τῷ θορυβώδει τοῦ σχήματος ἐξηλέγχετο, καὶ περὶ τοῦ πράγματος ἐκπομπεύων τὸ δρᾶμα, καὶ διὰ τὸ ξίφος μετὰ χεῖρας κατέχειν, ἕλκεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν ἔπαρχον. καὶ ἐγνώσθη ἂν τηνικαῦτα τὸ πᾶν τῆς ἐπιβουλῆς, εἰ μὴ τὸν μεμηνότα ἐκεῖνον καὶ νοσήματι καὶ γνώμῃ, ἐπισκόπους ἐκπέμψας ὁ μέγας τῶν χειρῶν ἐξήρπασε τῶν δημίων. ἀλλ' οὐ μέχρι τούτου οἱ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ ἐφησύχασαν· ἔτι δὲ τῷ φθόνῳ συνελαυνόμενοι, καὶ ἐπὶ δευτέραν σφαγὴν πολὺ τοῦ προτέρου μιαιφονωτέραν ἔρχονται, δαιμονῶντα μὲν οὐδαμῶς, θρασύτητι δὲ καὶ τόλμῃ οὐδὲ αὐτῶν δαιμόνων ἀπολειπόμενον. οἰκέτης ἦν τοῦ Ἐλπιδίου πρεσβυτέρου, αἰσχρῶς μὲν ἐπὶ τῷ γήρᾳ μέγα, καὶ τὴν πολιὰν δεικνύντος τὴν ἡμέραν ἀπαιτοῦσαν, ἐκθρέψαντος δὲ τὸν οἰκέτην ἐν παιδείᾳ τε καὶ νουθεσίᾳ τοιαύτῃ. οὗτος τοιγαροῦν ὁ οἰκέτης ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν κατὰ τοῦ σεβασμίου φόνον ἐφοπλισθεὶς, ἐπείπερ καιρὸς ἔδοξε καλεῖν, εἰστρέχει δεινῶς μετὰ πολλοῦ τοῦ θράσους μαχαίρᾳ θανατῶσαι τὸν ἅγιον· κρείττονι δὲ προνοίᾳ ἐπεσχέθη καὶ οὗτος, ἐπιτιμητικῶς αὐτῷ τινος ἀντικρούσαντος. ὁ δὲ μελλήσας οὐδὲν, τὸν κατασχόντα παίει φονίῳ χειρὶ, ἐκείνῳ κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου βουλὴν τελεσάμενος. ἔρριπτο γοῦν εὐθὺς ἐπὶ γῆς ὁ τὴν πληγὴν εἰσδεξάμενος· καὶ μετ' ἐκεῖνον αὖθις ὁ δεύτερος τὸ πρᾶγμα ἰδὼν, καὶ τοῦτο ἐκβοήσας· ἔκειτο δὲ καὶ ὁ τρίτος ἐπ' αὐτοῖς, τὸ τοῦ θανάτου παρ' ἐλπίδα ἐκπεπωκότος ποτήριον. βοῆς οὖν αὐτίκα μεγίστης διεγερθείσης, καὶ πολλοῦ τοῦ ὄχλου πλείστου συντρέχοντος, μεταλλάξας τὸ θράσος ἐκεῖνος φυγῇ χρῆται, τοὺς εἴργειν αὐτὸν πειρωμένους δεινῶς διαχειριζόμενος, ὁπότε καὶ ἕτερός τις ἀνὴρ λελουμένος ἐν μεσημβρίας ὥρᾳ, πρὸς τὴν συνήθη ἑστίασιν πορευόμενος, ταύτης τὸν θάνατον ἀντηλλάξατο, τὴν προσδοκωμένην τοῖς οἰκείοις θοίνην εἰς πικρὸν πένθος (φεῦ τοῦ πάθους) διαμειψάμενος. ὡς δὲ μόλις τὸν τολμητίαν καὶ τὴν πονηρὰν ἐκείνην χεῖρα πλῆθος πολὺ συνδεδραμηκότες τοῦ φόνου κατέπαυσαν, ἦγον αὐτὸν κατασχόντες εἰς τὰ βασίλεια, τά τε τραύματα ἐπιδεικνύμενοι, καὶ τὴν μιαιφόνον χεῖρα πεφοινιγμένην ἔτι τῷ αἵματι. ὁ οὖν βασιλεὺς τὴν τηνικαῦτα κρίσιν παραιτησάμενος, παραπέμπει πρὸς τὸν τῆς πόλεως ἔπαρχον. ἐκεῖνος δὲ (ὢ τῆς τῶν κρατούντων περὶ τὸ καλὸν μαλακότητος) ὀλίγας τῷ φονεῖ πληγὰς ἐπιθεὶς, τὸ πρᾶγμα διέλυσεν. οἱ μὲν οὖν οὕτως ἀπῆλθον τοῦ τέλους μακαρισθέντες, τῆς θείας ἐκείνης καὶ οὐρανόφρονος προκινδυνεύσαντες ψυχῆς· Θεὸς δὲ τὸν μέγαν ἀνέπαφον συνετήρησεν εἴς τε μείζονα αὐτοῦ εὐδοκίμησιν, καὶ εἰς πολλῶν ἑτέρων ὠφέλειαν.

ρδ'. Περὶ τῆς δευτέρας ἐξορίας αὐτοῦ, καὶ περὶ τοῦ βασιλέως Ἀρκαδίου ἀσεβείας.

Οἱ δὲ πάντα κατὰ τῆς ἱερᾶς πολεμοῦντες κεφαλῆς, καὶ τούτου αὖθις διαπεσόντος τοῦ ἐγχειρήματος, οὐδ' οὕτω τοῦ πονηρεύεσθαι καθυφίεσαν, ἀλλ' ἔμενον τῇ Εὐδοξίᾳ ἐπισυμβουλεύοντες, καὶ λάκκον τῷ μεγάλῳ καὶ βόθρον ὀρύσσοντες. ἐνιαυτὸν τοίνυν ὅλον μετά γε τὴν ἐξ ὑπερορίας ἀνάκλησιν, τῆς ἐκκλησίας μὲν σοφῶς ὑπ' αὐτῷ ποιμαινομένης, τῶν ἐπιβούλων δὲ μηδὲν εἰς μηχανὴν ἐλλειπόντων, ἀλλὰ καὶ βασιλεῖ καὶ πᾶσι διενοχλούντων, ὥστε τοῦ θρόνου τοῦτον παραλῦσαι· ὡς ἡ τοῦ πάσχα ἤγγιζεν ἑορτὴ, τῆς τῶν χαιρεκάκων καὶ φθονερῶν ἐνοχλήσεως Ἀρκάδιος ἡττηθεὶς, δηλοῖ τῷ μεγάλῳ τῆς ἐκκλησίας ὑπεξελθεῖν, ὡς ὑπὸ συνόδου ἤδη καταψηφισθέντι δυοῖν. πρὸς ὃν ὁ θεῖος ἀνήρ, Ἐγὼ, Βασιλεῦ, [illegible], παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος τὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν ἐγχειρισθεὶς, αὐθαιρέτως ταύτην οὐ δυνατῶς ἔχω καταλιπεῖν· εἰ δὲ βούλει, αὐτὸς ἔξωσον ἡμᾶς, ἵν' ἔχωμεν εἰς ἀπολογίαν τῆς λειποταξίας τὴν σὴν τοῦ κρατοῦντος βίαν τε καὶ ἐπήρειαν. εὐλαβήθη πως τοὺς λόγους τούτους ὁ βασιλεὺς, καὶ πρὸς τὴν τοῦ μεγάλου τέως ὑπερορίαν ἀπώκνησεν. ἀλλὰ τῶν μισοκάλων πολλῷ βιαιότερον ἐπικειμένων, οὐ μακρὸς ὁ χρόνος, καὶ πάλιν δηλοῖ τῷ μὲν ἱερουργίας πάντη παύσασθαι καὶ ἀργεῖν, μένειν δὲ ὅμως ἐν τῷ πατριαρχείῳ. ὑφεωρᾶτο γὰρ μὴ πάλιν ὑπερορίζομένου αὐτοῦ θεήλατός τις, ὡς τὸ πρότερον, ἐπέλθοι ὀργή. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ, μόνῳ κατὰ μόνας προσλαλῶν Θεῷ, τὰ κατ' αὐτὸν πάντα τέλεον ἐπιτρέψας αὐτῷ. τῆς ἑσπέρας δὲ τοῦ ἁγίου καταλαβούσης πάσχα, τοῦ κλήρου παντὸς ἐν τῷ πατριαρχείῳ συναθροισθέντος, ἐπείπερ ὁ τοῦ Θεοῦ μέγας ἀρχιεράρχης τὰ τῆς μυσταγωγίας ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ἐκτελεῖν κατὰ τὸ εἰθισμένον οὐ συγκεχώρητο, ἐπίσκοποι μὲν, λύπης αὐτοὺς κατεχούσης, ἐν τοῖς οἰκείοις ἕκαστος καταγωγίοις ὑπέστρεφον· ἱερεῖς δὲ καὶ πάντες ὅσοι τοῦ βήματος, ἐν βαλανείῳ τινὶ τῶν ἐν Κωνσταντιαναῖς ἀθροιζόμενοι, τάς τε συνήθεις δοξολογίας καὶ τὰς τῶν ἱερῶν γραφῶν ἀναγνώσεις καὶ λειτουργίας, ἔτι μὴν καὶ τὸ θεῖον βάπτισμα κατὰ τῶν ἐπισυναγομένων ἐξετέλουν ἐκεῖσε διανυκτερεύοντες. τοῦτο δὲ περὶ Σεβηριανὸν καὶ Ἀντίοχον ἐγνωκότες, καὶ ζήλῳ τινὶ δαιμονίῳ ληφθέντες, αὐτίκα τινὰς τῶν ἐν δυναστείᾳ καθυποβάλλουσι, τοῦ τὰ τοιαῦτα δρᾶν ἀπεῖρξαι αὐτούς. ἀποστέλλεται τοίνυν Λούκιος, ἀνὴρ Ἕλλην, ἀπονοίας καὶ διαβολικῆς ἁπάσης θεσπίας μεστός, παραγγελίαν εἰληφώς, παραινέσαι μὲν αὐτοὺς πρότερον τῆς ἀντιμαχούσης ἀφέσθαι τῷ πατριάρχῃ μερίδος· εἰ δὲ μὴ πεισθεῖεν, ἀποτομίᾳ σφοδρᾷ χρήσασθαι κατ' αὐτῶν. τοίνυν ἐπεὶ παρηγγελκότος Λουκίου καὶ παραινοῦντος, οὐδὲ τὰ ὦτα προσέχειν ἠβούλοντο, ἐπεισπίπτει λοιπὸν μετὰ καὶ τετρακοσίων στρατιωτῶν κατὰ τὴν Ἡσαῦ ἐκείνου δευτέραν φυλακὴν τῆς νυκτὸς (περιέτεινον γὰρ τότε τὴν τοῦ μεγάλου σαββάτου σύναξιν μέχρι μέσων νυκτῶν) καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν κολυμβωμένοις Ἰωαννίταις ἀθρόον ξιφήρεις συνεπιτιθέμενοι, πρῶτα μὲν τοὺς ἱερεῖς περὶ τὸ θεῖον ἠσχολημένους βάπτισμα ἀνηλεῶς κατὰ κεφαλῆς παίοντες, τοῦ δὲ αὐτῶν αἵματος τὴν κολυμβήθραν ἐπλήρουν. ἔπειτα καὶ τὸ συναθροισθὲν ἅπαν τοῦ λαοῦ πλῆθος πληγαῖς αἰκιζόμενοι ἐκεῖθεν λῃστρικῶς ἐξεδίωξαν. ἦν ὁρᾶν καὶ γυναῖκας σὺν ὀλολυγῇ φευγούσας τῆς μαχαίρας τὸν κίνδυνον, τά τε τοῦ θείου βαπτίσματος ἄμφια ἐπ' ἐδάφους καταῤῥιπτούμενα, καὶ ὡς ὑπό τινων πολεμίων τὰ ἱερὰ κειμήλια ληϊζόμενα. οὕτω μὲν οὖν τὴν ἱερὰν ἐκείνην συναγωγὴν οἱ ἀλάστορες διεσκέδασαν, καὶ τοιαῦτα κατὰ τὸ θεῖον καὶ ζωηφόρον πάσχα οἱ νεκροὶ τὸ κρεῖττον ἐκαρποφόρουν. τῆς ἱερᾶς δὲ καταλαβούσης πεντηκοστῆς, ἐπείπερ οὐκ ἦν ἐπὶ πλέον φέρειν τοὺς πονηροὺς ἐκείνους τὴν διαβολὴν τοῦ κακοῦ, τῷ βασιλεῖ προσιόντες, Δέδοται μὲν, ἔφασαν, ἐκ Θεοῦ τοῖς βασιλεῦσιν, ὦ βασιλεῦ, διέπειν καλῶς καὶ οἰκονομεῖν τὰ ἀνθρώπινα· οὐ μὴν δὲ πάντα, οὐδ' ὅσα τῆς ἐκκλησίας. ταῦτα γὰρ τοῖς ἱερεῦσιν ἀποκεκλήρωται. μὴ γίνου τοίνυν τῶν ἱερέων αὐτὸς ἱερώτερος, μηδὲ νόμων τῶν θείων ἐννομώτερος, οἳ τὸν Ἰωάννην τῆς ἀρχιερωσύνης ἐξώρισαν. Εἰ δέ τι περὶ τούτου ἀμφίβολος εἶ καὶ δέδοικας, βασιλεῦ, τὸ ἐντεῦθεν ἁμάρτημα ἐπὶ τῆς ἡμετέρας κείσθω κεφαλῆς. οὐδὲν ἢ μικρὸν ὁ λόγος τῶν ποτὲ Ἰουδαίων, Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς εἰρηκότων, εἰς ἀθυμίαν κατωδέστερος. οὕτως ἀκούσας δειλαῖ παρρησίᾳ τῷ μεγάλῳ ὁ βασιλεὺς, Ἐπείπερ ἐκεῖνοι τὸ κατὰ σὲ κρῖμα οἱ τὰ κατὰ σοῦ κινοῦντες θαῤῥοῦντες προσεπικατεσείσαντο, σὺ τῷ Θεῷ τὰ κατὰ σαυτὸν ἀναθέμενος τῆς ἐκκλησίας ἐκχώρησον. ὢ τῆς κουφότητος, καὶ τῆς εὐμεταβόλου γνώμης, καὶ τοῦ ἀστηρίκτου φρονήματος. πῶς, ὦ ἀνδρῶν ἁπάντων ὡς ἀληθῶς ἀφρονέστατε, πῶς οὐ τοσοῦτον πρότερον ἔσχες τὸ ἄρρεν, ὃν πολλαῖς ὀλίγῳ μεγίσταις τῆς παρακλήσεσιν ἐκ τῆς καταλαβούσης φθάσας ὑπερορίας ἀνεκαλέσω, ἀλογίστως οὕτω καὶ ἀνεξετάστως εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ καὶ νῦν ἀδικίας ἐξενεχθεῖσαν ψῆφον αὖθις ἐπένευσας, καὶ τηλικούτου χρήματος τὴν μεγαλόπολιν ἀπεστέρησας; τοιοῦτον ἡ ἀβελτερία κακὸν, καὶ τὸ πάντη αἰτίαν συμπεριφέρεσθαι. ὡς οὖν ταῦτα παρὰ τοῦ βασιλέως ὁ θαυμάσιος ἤκουσε, μηδὲν ἀντειπών, ἢ κατηφὴς μήτ' ἐκταραχθεὶς διακείμενος, μήτ'

Ματθ. κζ. κε.

ἐν ὄψει παρεστηκότας, γνησίοις, τοῦ πατριαρχείου σὺν τοῖς ἐπισκόποις αὐτοῦ κατῆλθεν, δεῦτε, ἔφη, τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας, ὡς εἰκός, συνταξώμεθα. συνήθως οὖν αὐτοῦ μετὰ τὴν κατηχοῦσαν προσομιλίαν, τὴν ἀποστολικὴν καὶ ὀρθότομον πίστιν καὶ τὸν ἑπόμενον καὶ ἀμεμφῆ βίον ἀναδιδάσκοντος, ἀποτρέπεσθαί τε πᾶσαν αἵρεσιν καὶ παρανομίαν παραγγέλλοντος, ἧκε φήσας αὐτῷ, ὅτι δὴ Λούκιος ὁ ἀσεβὴς σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν στρατιώταις, εἴπερ ἀναβάλλῃ τὴν ἔξοδον, ἕτοιμος σύρειν βίᾳ καὶ σὲ μετὰ ὕβρεως ἐξελάσαι· περικλονοῦνται δὲ καὶ οἱ δῆμοι τῆς πόλεως ὑπὲρ σοῦ πάνυ ἀγωνιῶντες. ἐπείχθη τοιγαροῦν πρὸς τὴν ἔξοδον, μή ποτέ σου ἀντιποιούμενος ὁ λαὸς μετὰ τῶν στρατιωτῶν πόλεμον συνάψῃ, καὶ κίνδυνος ἐκ τούτου οὐχ ὁ τυχὼν ἀποβῇ. συνδάκρυς οὖν ὁ πανόσιος τοὺς παρόντας τῶν ἐπισκόπων ἐν τῷ ἱερατείῳ κατασπασάμενός τε, καὶ συνταξάμενος τῷ λοιπῷ πλήθει τῷ ἑπομένῳ αὐτῷ, ἐπὶ τόπου μικρὸν μένειν παρεγγυᾷ.

ρθ'. Περὶ τῆς ὁσίας Ὀλυμπιάδος.

Αὐτὸς δὲ ἐν τῷ ἱερῷ βαπτιστηρίῳ γενόμενος, Ὀλυμπιάδα καλεῖ τὴν ὁσίαν γυναῖκα, πιστὴν καὶ εὐλαβῆ, οὐ γένει μόνον καὶ πλούτῳ περιφανῆ, ἀλλὰ καὶ εὐφυΐᾳ ψυχῆς καὶ ὥρᾳ σώματος, φρονήσει τε καὶ πολυμαθείᾳ καὶ σωφροσύνῃ, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, πάσαις κεκοσμημένην ταῖς ἀρεταῖς· ἀνδρὶ μὲν χρησαμένην τὰ πρῶτα, πεῖραν δὲ ἀνδρὸς ὅλως μὴ γνοῦσαν τῷ παραχρῆμα τοῦτον ἀποβιῶναι, ἀλλ' οὐδὲ ἀναγαγέσθαι ἑαυτὴν ἑτέρῳ καταδεξαμένην, αὐτοῦ τοῦ βασιλέως εἰς συζυγίαν καὶ ταῦτα βιαζομένου, νηστείαις δὲ μᾶλλον καὶ ἀγρυπνίαις διαπονουμένην καὶ προσευχαῖς· ἥτις πατρῴας τε καὶ ἀνδρῴας περιουσίας ἐξουσιάσασα, τούς τε ἄλλους πάντας ἐπισκόπους προθύμως ἐξενάγησε καὶ μοναχούς, καὶ δὴ καὶ Θεόφιλον αὐτόν, ναὶ μὴν καὶ τοὺς περὶ τὸν θεῖον Ἰσίδωρον. ὅθεν καὶ διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἀρετῆς διακόνου τε χειροτονίας ψήφῳ πάσης τῆς ἐκκλησίας ἠξίωτο, καὶ μέντοι καὶ αὐτῷ μεγάλῃ πάνυ εὐλαβῶς τὰ εἰς τὴν ἀναγκαίαν ὑπηρετεῖται τροφήν. Ταύτην οὖν τὴν Ὀλυμπιάδα σὺν Πενταδίᾳ καὶ Πρόκλῃ καὶ Σιλβίνῃ τῇ σὺν διακόνοις προσκαλεσάμενος, φησὶ πρὸς αὐτάς· δεῦτε, ὦ θυγατέρες, ἀκούσατέ μου. ὁρῶ γὰρ ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ τέλος ἔχει, καὶ οὐκ ἔτι λοιπὸν ἐν σώματί με κατόψεσθε. ἐκεῖνο δὲ ὑμᾶς παρακαλῶ, μή τις ὑμῶν τῆς συνήθους περὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ναὸν εὐνοίας καὶ πίστεως καὶ προσεδρείας ἀνακοπτέσθω· ἀλλὰ καὶ ὃς ἂν μετὰ τὴν πάντων συναίρεσιν ἐπὶ τὸν θρόνον ἀναχθῇ, τούτῳ τὴν κεφαλὴν ὑποκλίνατε ὥσπερ ἐμοί· καὶ ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑμῶν μνημονεύετέ μου, καὶ ἔστω ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ μεθ' ὑμῶν. ἐπὶ τούτοις συγχυθεισῶν αὐτῶν καὶ ποτνιωμένων ἐν δάκρυσι, καὶ περὶ τοῖς αὐτοῦ κυλινδουμένων ποσί (φύσει γὰρ εὐκατάνυκτον τὸ γένος τῶν γυναικῶν) ἐκέλευσεν ἵνα μὴ τοῖς αὐτῶν ὀλολυγμοῖς εἰς γνῶσιν τῷ δήμῳ τὸ πρᾶγμα ἐλθὸν θόρυβον ἐμποιήσῃ καὶ ταραχήν, ἑνὶ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ μεταστῆσαι αὐτάς. καὶ τὸ μὲν ὑποζύγιον, ἐν ᾧ εἰώθει ἐποχεῖσθαι, πρὸς τὰς δυτικὰς πύλας ἑστάναι εἰς τὸ περισπάσαι τοὺς λαοὺς καὶ λαθεῖν διετάξατο· αὐτὸς δὲ διὰ τῶν ἀνατολικῶν πυλῶν ἐξελθών, καὶ μετ' ὀλίγων τινῶν πρὸς τὸν αἰγιαλὸν πεζὸς καταχθεὶς ἔπλει, καὶ πρὸς τὴν ὑπερορίαν ἀπήγετο.

ρι'. Περὶ τοῦ ἐκ τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἐξελθόντος θείου πυρός.

Καθ' ἣν δὲ ἡμέραν ὁ τῶν πιστῶν ἥλιος ὑπερορίζόμενος ἀπ' αὐτῶν ἔδυ, πῦρ θεῖον ἀπὸ μέσου τοῦ θρόνου, ἐν ᾧ καθήμενος ταῖς ἱεραῖς διδασκαλίαις τοὺς ἀκούοντας κατεπύρσευεν, ἐξ οὐδεμιᾶς ἀνθρωπίνης αἰτίας αὐτομάτως ἀναφθέν, καὶ εἰς ὕψος διὰ τῶν ἀλύσεων, ὄφεως δίκην, ἕρψαν καὶ τὴν στέγην διαφαγόν, ἐπὶ νῶτον ἐκτετίνακτο τοῦ πατριαρχείου. ἐκεῖθεν ἐπὶ τὸν βασιλικὸν οἶκον τῆς συγκλήτου γερουσίας ἐπὶ μεσημβρίαν κείμενον πολλῷ τῷ μέσῳ διαδραμόν, εἰς τέλος τοῦτον κατελυμήνατο, ὥσπερ τι λογικὸν τοῦ μεταξὺ τόπου φεισάμενον. ἐν τρισὶ τοίνυν ὥραις τῆς ἡμέρας ἔργων πολυχρονίων κατασκευὴ καὶ κάλλος αἰθέριον ἐξηφάνισται, ὡς δηλοῦν τὴν ὀργὴν διὰ πάντων διηχῆσαι. τοιγαροῦν οὕτω τὸ πῦρ τὰ κύκλῳ διαλυμηνάμενον, τοῦ δωματίου φείσεται μόνου, ἐν ᾧ τῶν ἱερῶν σκευῶν τὸ πλῆθος συνείλεκτο.

ἤλεγχον, καὶ δι' ἄλλας μὲν ἴσως αἰτίας, τὸ μέντοι προὔδηλον, ὡς μὴ χρῆναι τοῖς συκοφάνταις παράσχοι διαβολῆς τῇ τῶν σκευῶν ἀπωλείᾳ, ἀπόληψιν ὑφαιρέσεως τῶν μεγάλων περιγράψασθαι. τοῦτο καὶ Ἕλληνας καὶ Ἰουδαίους καὶ αὐτοὺς βαρβάρους ἐξέπληξε· καίτοι δὴ ἅπασι διαδείκνυσιν, ἡλίκον εἰς κακίαν τὸ περὶ τῶν ἁγίων τόλμημα. ἀλλ' οἱ τῆς ἀνομίας ἐργάται, ἐν μηδενὶ μεταμελείᾳ γενόμενοι, τῶν ἐπισκόπων μᾶλλον καὶ ἱερέων καὶ τῶν ἄλλων, οἳ τῆς Ἰωάννου μοίρας ἐτύγχανον, πλείστους κολάζοντες, τούτοις τὴν τοῦ ἐμπρησμοῦ περιέθεντο αἰτίαν, ὡς ἔκ τινος ἐπιβουλῆς διὰ τὴν πρὸς τὸν μέγαν δῆθεν χάριν ὑπ' ἐκείνων γεγενημένου. οὕτω διεστραμμένη καρδία πικραίνεται κακά, καὶ λογισμὸς ἀδόκιμος κακὸν ἐπισυνείρει κακῷ. ἀλλ' ὁ μὲν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος καὶ τῆς ἀληθείας ἀγωνιστὴς ἄμαχος, ἐν τοῖς τοῦ Κόλπου καλουμένου μέρεσι τῆς θαλάσσης ἀποβὰς, τὴν ἐπὶ Κουκουσὸν ἄγουσαν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐφέρετο (ἔρημον τοῦτο τῆς Ἀρμενίας πολίχνιον, ὑπὸ πολλῶν τὸ τηνικαῦτα καὶ συνεχῶς Ἰσαύρων κατατρεχόμενον) κακούργως τοῦτο παρὰ τῶν ἐπισκόπων ἐπινοηθὲν, ὡς μετὰ τῶν ἄλλων κακῶν καὶ χερσὶν ὁ μέγας βαρβαρικαῖς ἐκδοθῇ.

Πολλῶν δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν τῷ θαυμασίῳ πατρὶ θαυμάτων γεγενημένων, ἐκείνου μόνου μνημονευτέον, ὅπερ αὐτῷ κατὰ Νίκαιαν διεπράττετο. διαμείβοντι γὰρ τὴν μητρόπολιν παρέστη τις γέρων ἱκέτης αὐτῷ τοῦ υἱοῦ δεόμενος ὑγιῆ κατιδεῖν, πολλοῖς ἤδη χρόνοις, ὡς ἔφασκεν, ἐστρωμένου, καὶ πολλαῖς ἐντεῦθεν λύπαις συνεχομένου. πρὸς ὃν ὁ μακάριος, οὐκ ἔστιν, ὦ ἄνθρωπε, τῆς ἀνθρωπίνης, ἔλεγε, φύσεως ἐκεῖνα ποιεῖν, ἃ τῇ θείᾳ μόνῃ φύσει καθέστηκεν ἐνεργά. πλὴν ἐρῶ σοι· καὶ γὰρ ὠχυρωμένον τῇ πίστει εἰδέναι δὲ βούλομαι· τίκτει ὁ υἱὸς παρὰ τὰς ἐλπίδας υἱόν, ᾧ τὰς βασιλικὰς ἡνίας τῆς προκαθημένης τῶν πόλεων ὁ τῶν βασιλευόντων ἐγχειρισθήσεται βασιλεύς. καὶ παραπλήσιος μὲν ἐκείνοις, οἷα δὴ ἄνθρωπος, τῷ Θεῷ πλὴν ἡ μετουσία ἐγγύθεν αὐτῷ, δι' ἧς καὶ τῷ τῶν αἰώνων συμβασιλεύσει βασιλεῖ. ταῦτα περὶ Μαυρικίου ἡ ἀποστολικὴ ἐκείνη προηγόρευσε φωνή· καὶ τὰ συμβάντα τοῖς προρρηθεῖσιν ἴσα καὶ ἀπαράλλακτα, καὶ ἱστορίαι καὶ μνῆμαι διαγορεύουσιν.

ρζ'. Περὶ τῆς περὶ τοῦ βασιλέως Μαυρικίου προφητικῆς προρρήσεως.

Ἀλλ' ἤγετο μὲν ἐπὶ Κουκουσὸν ὁ μακάριος. ὅσα τοίνυν κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπέστη δεινά, καὶ ὅσοις δὴ καὶ ἡλίκοις ἐπάλαισε κακοῖς, ὑδέρῳ τι κατεχόμενος νοσήματι, καὶ πυρετῷ λαβροτάτῳ ὑποκαιόμενος, θάλπει τε καὶ ἀηθεστάτῃ πιεζόμενος ὁδοιπορίᾳ, δαπανώμενος, συντριβόμενος, τὴν μακρὰν ἐκείνην καὶ ἀργαλέαν καὶ ἐξ ὑπερβολῆς τῶν ἀρρωστημάτων βεβιασμένην τε καὶ μυρίων θανάτων ἀφορητοτέραν διανύων ὁδόν, τίς ἐρεῖν μέλλων παρισῶσαι δυνηθῇ τῷ λόγῳ τοῖς πράγμασιν, ἐξὸν αὐτῆς ἀκοῦσαι τῆς χρυσῆς ὡς ὄντως γλώττης τε καὶ φωνῆς; ἀνηλώθημεν, φησίν, ἐδαπανήθημεν, μυρίοις ἀποθνήσκομεν θανάτοις· καὶ ταῦτα ἴσασιν ἀκριβέστερον οἱ καὶ βραχεῖαν ἡμῖν ῥοπὴν συνεσόμενοι, πρὸς οὓς οὐδὲ διαλεχθῆναί τι μικρὸν ἠδυνήθην, ὑπὸ τῶν συνεχόντων πυρετῶν καταβεβλημένος· οὓς ἔχων καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἐν ἡμέρᾳ ὁδοιπορεῖν ἠναγκαζόμην, καὶ θάλπει πολιορκούμενος, καὶ ὑπὸ ἀγρυπνίας διαφθειρόμενος, καὶ ὑπὸ τῆς τῶν ἐπιτηδείων ἀπορίας ἀπολλύμενος, καὶ τῆς τῶν προστησομένων ἀπορίας. καὶ γὰρ τῶν τὰ μέταλλα ἐργαζομένων καὶ τὸ δεσμωτήριον οἰκούντων χαλεπώτερα καὶ πεπόνθαμεν καὶ πάσχομεν. ἐνῆν καὶ πλείω τούτων εἰπεῖν· ἀλλ' ἵνα μὴ σφόδρα λυπήσω ὑμᾶς, μέχρι τούτων ἵστημι. ταῦτα μὲν ἡ χρυσῆ γλῶσσα τοῖς ἑαυτῆς ἐπιστέλλουσα, ἐγὼ δὲ κἀκεῖνα πρὸς ὑμᾶς δι' ὀλίγου διέξειμι. ἐπεὶ γὰρ τῆς Γαλατίας ἐπέβη, πόσοις οὐκ ἐντυγχάνει παρὰ τοῦ ταύτης προκαθημένου δεινοῖς, ὥσπερ τις κακοῦργος καὶ ἀλάστωρ ἐκδιωκόμενος; τὸ γὰρ τελευταῖον καὶ θάνατος φοβερὸς ηὐτρέπιστο κατ' αὐτοῦ, εἰ μὴ φθάσας ἐκεῖθεν φυγῇ τῶν διωκόντων ὑπανεχώρησεν.

ρη'. Περὶ ὧν κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν ὑπέστη συμφορῶν.

Ἀλλὰ τῆς Καππαδοκῶν ἐπιβὰς μετριωτέροις ἐνέτυχε; πολλῷ μὲν οὖν σφοδροτέροις ὁμοῦ καὶ χαλεπωτέροις κακοῖς. ὁμοῦ τε γὰρ πρός τι καταγώγιον περὶ αὐτὴν τὴν ἐσχατιὰν τῆς πόλεως

ρθ'. Περὶ ὧν ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας παρὰ Φαρετρίου τοῦ τῶν ἐκεῖσε μητροπολίτου ὑπέστη δεινῶν.

πόλεως διακειμένου κατάγεται, καὶ περὶ αὐτὸν ἔφοδός τις μοναζόντων, εἰ δεῖ τούτους ἐπὶ τῇ κακίᾳ μόνῃ ζῆν ᾑρημένους εἰπεῖν, Φαρετρίου τὴν Καισαρέων διέποντος, ἀποστέλλονται, καὶ τῇ οἰκίᾳ ἐπιστάντες, ἔνθα ἦν ὁ μακάριος, καίειν ἠπείλουν καὶ σὺν αὐτῷ ἐμπιπρᾶν, εἰ μὴ τάχιον καὶ αὐτῆς ἐφ' ἧς κατήχθη ἐπαρχίας ἐκχωρήσοι· καὶ οὔτε τῶν Ἰσαύρων φόβος κακῶς [illegible] τὴν Καισαρέως διαπηθέντων, οὔτε ἡ ἀρρωστία οὕτω σφοδρῶς ἐπικειμένη, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἐποίησεν ἐπιεικεστέρους αὐτούς, ἀλλ' ἐπέκειντο θυμοῦ πνέοντες καὶ χόλου μεστοί, καὶ τολμηρῶν ἔργων ἐπιδραματοποιούμενοι λόγους.

ρι΄.
Περὶ τῆς παρὰ τῶν Ἰσαύρων τὸ [illegible] ἐπιδρομῆς, καὶ τῆς ἐκ τούτων ἐκείνου φόβου.

Ὅθεν καὶ φόβου, ὡς εἴρηται, τοῦ τῶν ἐθνῶν ἐπικειμένου, καὶ πυρετοῦ λαβροτάτου τὰ ἐντὸς διαφλέγοντος, μεσημβρίας μέσης ἑαυτὸν ῥίψας εἰς τὸ λεκτίνιον, οὕτως ἔξεισι τῆς πόλεως, τοῦ δήμου παντὸς ὀλολύζοντος καὶ ἐπαρωμένου τῷ ταῦτα πεποιηκότι. ἐπεὶ δὲ κατήχθη πρός τινι προαστείῳ περὶ μιλίων πέντε διακειμένῳ τῆς πόλεως, κἀκεῖθεν νύκτωρ πέμψας Φαρέτριος (ὢ τῆς ἀπανθρωπίας καὶ τῆς ὠμότητος) τὸν τοῦ Θεοῦ ἐξήλασεν ἄνθρωπον, ἀπειλαῖς μείζοσι καὶ θυμοῖς καὶ ληστρικωτέραις ταῖς ἐπιθέσεσι. νὺξ ἦν ἀσέληνος, νὺξ μέση, ζοφώδης καὶ σκοτεινή, καὶ οὐδὲ λαμπάδας ὑφάψαι τῶν ἀκινδύνων ἐδόκει, μὴ βάρβαροί τινες τῷ φωτὶ προσκαλούμενοι ἐπιτεθῶσιν αὐτοῖς· οὕτως ἦν ἀπορίας τὰ πάντα καὶ φόβου μεστά. τούτων τοίνυν οὕτως ἐχόντων, τὸ ζῶον τὸ τὸ λεκτίνιον φέρον (τραχεῖα γὰρ ἦν ἡ ὁδὸς, σφόδρα λιθώδης τε καὶ δύσβατος) συμποδισθὲν ἐπὶ γόνυ καὶ τῇ γῇ προσαρράξαν αὐτὸν συνέτριψεν, ὡς μαρο μέλλειν αὐτὸν τελευτᾶν· ὑπὸ Εὐηθίου δὲ τοῦ πρεσβυτέρου καταπηδήσαντος εὐθὺς τοῦ ἵππου χειραγωγούμενος ἤγετο. οὔτε γὰρ ἐπιβῆναι τούτῳ τῷ ζώῳ δυνατὸν ἦν, εἰς τοιαύτην δυσχέρειαν καὶ ὄρη χαλεπὰ ἐν νυκτὶ μέσῃ, οὔτε βαδίζειν ἐξωγκωμένον τῷ ὑδέρῳ, καὶ διακαῶς πυρεταίνοντα καὶ ὅλως συντετριμμένον ἔχοντα τὸ σωμάτιον. ἀλλ' ὅμως ἑλκόμενος, βιαζόμενος, κινδυνεύων εἰς θάνατον, γενναίᾳ ψυχῇ, στερρῷ τῷ λογισμῷ τὸν ξένον ἐκεῖνον καὶ πολύμοχθον διετέλει ἀγῶνα. οὕτω μὲν οὖν πάσῃ κακουχίᾳ καταπονούμενος, μόλις ποτὲ τὴν Κυκουσὸν διὰ πολλῶν κατέλαβεν ἡμερῶν.

ἴσ. ὡς

ρια΄.
Περὶ τῆς ἐν τῇ Κυκυσῷ δι' ἀποκαλύψεως τῷ ἐν ἁγίοις Ἀδελφείῳ ὑποδοχῆς αὐτοῦ.

Ἦν δέ τις ἀνὴρ ἐκεῖ Ἀδελφειὸς τοὔνομα, ὃς ἐπίσκοπος γέγονεν Ἀραβισσοῦ. οὗτος δι' ἀγγέλου Θεοῦ χρηματισθεὶς ἐν τῷ αὐτοῦ οἴκῳ τὸν μέγαν καθυπεδέξατο. καὶ ἦν ἄρα θείας προνοίας τὸ κἀκεῖσε τὸν θεῖον ὑποδεχθῆναι πατέρα. τὰ μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων εἴδωλα, τὰ δὲ δένδρα ἐσέβοντο καὶ ἄλση, τὰ δὲ κατ' αὐτοὺς δυσσεβέστεροι ἐθεοποίουν τὸν ἥλιον.

ριβ΄.
Περὶ τῆς ἰάσεως τοῦ παραλύτου θεραπείας.

Οὗτοι γοῦν περὶ τοῦ ὁσίου μεγάλα διὰ φήμης ἀκούσαντες, ἤγαγον πρὸς αὐτὸν ἄνδρα παραλελυμένον ἐπὶ κλίνης βεβλημένον, εὐχῇ τὴν ὑγείαν ἐκλιπαροῦντες χαρίσασθαι. πρὸς ὃν ὁ θεῖος ἀνὴρ, πόσος, ἐπύθετο, χρόνος ἐξ οὗ τοῦτο συνέβη σοι τὸ ἀρρώστημα; τοῦ δὲ, ὄγδοον ἔτος ἐν τῇ ἀσθενείᾳ ἔχειν, ἀποκριθέντος, τί δέ σοι τὸ σέβας, ὁ μέγας αὖθις ἀνήρετο; ὁ δὲ τῷ παντεφόρῳ, εἶπεν, ἡλίῳ λατρεύειν λέγων, ἐξ ἧς ἡμέρας τὴν λαμπηδόνα τεθέαμαι. ἰασάσθω σε τοίνυν, ὑπομειδιάσας ἔφη ὁ ἅγιος, Θεὸς κατὰ σὲ τυγχάνων ὁ ἥλιος. καὶ ὃς, οὐ δύναται, φησι, τοῦ ἑαυτοῦ Θεοῦ πρὸς τοῦτο μὴ κατανεύοντος. καὶ αὐτὸν γὰρ τὸν ἥλιον ὑπὸ Θεὸν τελεῖν, καὶ Θεὸν ἔχειν τὸν καὶ οὐρανῶν κυριεύοντα. καὶ εἰ οἴδατε, εἶπεν ὁ ἅγιος, ὑπὸ Θεὸν τυγχάνειν τὸν παρ' ὑμῶν σεβόμενον ἥλιον, τί μὴ καταλιμπάνοντες τοῦτον ὡς ἀδρανῆ, τῷ τοῦ ἡλίου ὡς παντοδυνάμῳ προσέρχεσθε καὶ προσκυνεῖτε Θεῷ; μὴ τολμᾶν ἐκεῖνος τοῦτο ἔφασκε διαπράττεσθαι, κρείττονος ὄντος καὶ φοβεροῦ τοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἡλίου κατ' ἐξοχὴν ὑπερέχοντος· ᾧ εἰ μή τις ᾖ ἄξιος, ῥύπου τε παντὸς καὶ ἁμαρτίας ἀλλότριος, ὁμοῦ τι προσελθὼν λατρεῦσαι, καὶ κεραυνῷ βληθεὶς ἀποτέθνηκε. καὶ ὁ σοφώτατος, μῦθοι ταῦτα, ἔφη, καὶ τοῦ μισοκάλου τεχνάσματα, πρὸς ἀπώλειαν ὑμᾶς ὑποσύροντος. ὁ γὰρ τοῦ ἡλίου Θεὸς καὶ ἀνθρώπων καὶ ὁρατῶν ἁπάντων καὶ ἀοράτων ὑπάρχει Θεὸς, καὶ τοὺς αὐτῷ πιστεύοντας καὶ λατρεύοντας προσώπου πολὺ καὶ ἀποδέχεται, καὶ πάντας θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν· καὶ μισεῖ οὐδένα, οὔτε μὴν ἀποστρέφεται, ἀλλὰ καὶ ἁμαρτωλοὶ ὦσιν, ἀναδέχεται αὐτὴν, ὡς ἀγαθὸς, τὴν μετάνοιαν. πίστευσον οὖν καὶ σὺ εἰς αὐτὸν, καὶ ἰαθήσῃ εὐθέως τοῦ ἀνιάτου τοῦδε νοσήματος. ὁ δὲ πιστεύω, ἔφη, δοῦλε τοῦ μεγάλου καὶ ὑψίστου Θεοῦ, κατὰ πάντα ὅσα τῷ δούλῳ σου λελάληκας, καὶ οὐκ ἐπὶ ἑτέρῳ λατρεύσω Θεῷ, ἢ μόνῳ τῷ ὑπὸ σοῦ κηρυττομένῳ. τότε τὰ μέλη τοῦ παραλελυμένου σφραγίσας τῇ δεξιᾷ, χερουβικοῖς ὄμμασιν εἰς οὐρανὸν ἀναβλέψας, τὸ τίμιον αὐτοῦ καὶ σεραφικώτατον διανοίξας στόμα, τοιάδε εἰς ἐπήκοον τῶν παρεστώτων ἐπηύξατο. Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ τὸν παρειμένον ἐκεῖνον, ὃν σὺν κλινιδίῳ διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν ἐνώπιόν σου, ῥήματι μόνῳ συσφίγξας, καὶ τὴν ἴασιν παρασχόμενος, ἴασαι καὶ τοῦτον πανσθενεῖ σῇ ῥοπῇ· ἵνα πάντες οὕτω ἐπιγνῶσί σε τὸν σωτῆρα πάντων καὶ Θεὸν, καὶ δοξάσωσί σου τὸ ὑπερένδοξον ὄνομα. οὕτως εἰπόντος αὐτοῦ, ἀνέστη παραχρῆμα ὁ ἄνθρωπος ὑγιὴς, μηδὲν ἀσθενείας ἴχνος ἐπιφερόμενος.

ρμγ'. Τὰ ἐν Ἀρμενί-
ας διορθοῦται
ὁ ἅγιος, καὶ ἐπι-
σκόπους
χειροτονεῖ.

Τοῦτο δὲ θαῦμα τοῖς κατὰ χώραν ἅπασι πρόξενον τῆς ἐν Χριστῷ ἐγένετο πίστεως, οἳ τῆς ἀποστολικῆς θεοσοφίας καὶ τῆς μεγίστης ἐκείνης διδασκαλίας ἐναπολαύσαντες εἰς τὸ τῆς ὑπερουσίου Τριάδος ὄνομα ἐβαπτίσαντο· ἐφ' οἷς ἐπισκόπους ἑπτὰ ἔτι τε καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους ὁ μέγας χειροτονήσας, τὸν τῆς λειτουργίας καὶ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας τύπον αὐτοῖς παρέδωκεν, ἅμα κελεύσει ψαλμῳδιῶν τε καὶ προσευχῶν. καί τινας ἐξ αὐτῶν τὴν ἑλληνικὴν γλῶτταν ἐπισταμένους εὑρὼν διεκελεύετο τό τε ψαλτήριον καὶ τὴν καινὴν ἅπασαν διαθήκην πρὸς τὴν ἐκείνων γλῶτταν μεταποιήσασθαι. ἡμέρας οὖν ἑκάστης ἐν ταῖς τοῦ Θεοῦ ἐντολαῖς καὶ τοῖς δόγμασιν ὁρῶν προκόπτοντας ὁ μακάριος, ἔχαιρε σφόδρα καὶ ἠγαλλιᾶτο τῷ πνεύματι, τοὺς ἀρρωστοῦντας πάντας διὰ τῆς τῶν τιμίων χειρῶν ἐπιθέσεως ἀποστολικῆς ἐξιώμενος. καὶ ἦν πάλιν ποιμὴν ὁ ποιμὴν ἄλλων προβάτων κατὰ τὴν θείαν φωνὴν, μηδὲ τῶν πάλαι, ὅσοι εἰς δύναμιν ἧκε, παραμελῶν πλανωμένων ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ γῆς ὀπαῖς, καὶ θηρείων λογικῶν σπάραγμα γινομένων· καθ' ὧν ἐξορίαι, δημεύσεις, βάσανοι, καὶ δεινὸς ἐπηρτύετο θάνατος. τούτων ὁ καλὸς ποιμὴν μακρᾷ ῥάβδῳ τῇ δι' ἐπιστολῶν ἐπαφώμενος, πρὸς θείους ὡδήγει καὶ οὐρανίους σηκούς. ἡμέραι δὲ οὐ πολλαὶ μετὰ τὴν αὐτοῦ ἐξορίαν, καὶ χειροτονεῖται Ἀρσάκιος ἀδελφὸς ὢν Νεκταρίου Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης· ὃς καὶ βίον καὶ λόγον ἀδόκιμος ὑπάρχων, οὐ διὰ τὸ πρὸς Ἰωάννην μόνον τοῦ λαοῦ διάπυρον φίλτρον, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς γνώμης δύστροπον διὰ πάσης σχεδὸν ἐμισεῖτο τῆς πόλεως. τεσσαρεσκαίδεκα δὲ μῆνας ἐπιβιώσας τῷ θρόνῳ, τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο.

ρμδ'. Περὶ τῆς πονη-
ρίας τῶν κατὰ τὴν
Κωνσταντινούπο-
λιν αἰτιασα-
μένων αὐτόν.

Χειροτονεῖται δ' ἀντ' αὐτοῦ ἐκ πρεσβυτέρων τις Ἀττικὸς ὀνόματι, δεινὸς ὢν καὶ τῶν τρόπων κάκιστος. ἐντεῦθεν διωγμὸς μέγας κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ἀνερριπίζετο· ἐντεῦθεν προγράμματα καὶ βασιλικὰ διατάγματα κατὰ πόλεις, τοιόνδε τὸν τύπον ἔχοντα, περιεπέμπετο. Εἴ τις τῶν ἐπισκόπων μὴ κοινωνεῖν ἐθέλει Ἀττικῷ τε καὶ Θεοφίλῳ καὶ Πορφυρίῳ (τῶν Ἀντιοχέων δὲ θρόνῳ τυραννικῶς προσυνεκαθίζετο· Ἀντίοχος τότε καὶ Σευηριανὸς καὶ Ἀκάκιος τοῦτον χειροτονήσαντες) τῆς ἐκκλησίας ἐκβεβλήσθω, καὶ τῆς τῶν προσόντων ὑπάρξεως. τῶν πολιτικῶν δὲ, οἱ μὲν ἐν ἀξιώμασι τῆς ἀξίας διαπιπτέτωσαν· οἱ στρατευόμενοι δὲ τὰς ζώνας προσαφαιρείσθωσαν· ἰδιῶται δὲ καὶ χειρώνακτες καὶ οἱ τῇ ταπεινοτέρᾳ ψυχῇ κείμενοι, ὁλικῇ χρυσίου ζημιούμενοι, ἐξορίᾳ παραπεμπέσθωσαν. διὰ ταῦτα πολλοὶ μὲν ὑπήκοοι, ὅσοι πλούτῳ καὶ τρυφῇ καὶ δόξῃ δουλεύοντες, τὸν νῦν αἰῶνα τοῦ μέλλοντος προετίθεντο· πολλοὶ δὲ καὶ ἀντέπιπτον, κακουχεῖσθαι μᾶλλον μετὰ τῆς εὐσεβείας αἱρούμενοι, ἢ ταύτης δίχα μετὰ τῶν τρυφώντων γνωρίζεσθαι. διὰ ταῦτα ἀσεβεῖς μὲν καὶ ἀνόσιοι τῆς ἁγίας ἐπιστατοῦντες, ὅσοι δὲ τούτων ἀπελαυνόμενοι καὶ ἐξωθούμενοι· ὅ τε καὶ Ἡρακλείδης ἐκεῖνος ὁ ὑπὸ ἑβδομήκοντα ἐπισκόπων Ἐφέσου προχειρισθεὶς, ἀνοσίως τοῦ θρόνου κατερρίπτετο· οἱ δὲ ὁμοίως ὑπὸ τοῦ μεγάλου τὸ πάλαι καθαιρεθέντες, χρήμασι τοῖς ἑαυτῶν ἐγκαθίσαντο θρόνοις. Τοιαύτη τις ζάλη καὶ σύγχυσις δὲ οἰκουμενικῆς εἰρήνης τὰς ἐκκλησίας κατείληφε. τούτων δὲ οὕτω γενομένων, ἐπίσκοποί τε οἱ μέρους τῆς εὐσεβείας καὶ κληρικοὶ οἷς ὁ ὑπὲρ τοῦ παμμάκαρος ζῆλος ἐνέσκηψεν εὐαγής, τὴν πρεσβυτέραν καταληφότες Ῥώμην, ἅπαντα τὰ γενόμενα βασιλεῖ Ὀνωρίῳ καὶ Ἰννοκεντίῳ τῷ πάπᾳ κατὰ μέρος ὑπαγορεύουσιν· οἳ τοσοῦτον ἐνταῦθα εἰς τὸν κατὰ Θεὸν ζῆλον ἀνήφθησαν, ὡς καὶ συνόδου αὖθις κροτῆσαι, πάντα μὲν τὰ κατὰ τὸν μέγαν ἀσμενιζόμενοι καὶ ἐκθειάζουσι, διαπτύουσι μέντοι τὰ τῶν ἐναντίων καὶ διαβάλλουσι· στέλλεσθαι δὲ καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Ἀρκάδιον αὐτά τε ἐκεῖνα τὰ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης συνόδου ἐκτεθέντα, καὶ δὴ καὶ γράμματα Ὀνωρίου τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ, οὐδέ τι διαγορεύοντα.

ριε'. Ἐπιστολὴ Ὀνωρίου βασιλέως Ῥώμης πρὸς Ἀρκάδιον βασιλέα.

Τί τοῦτο, ὦ ἀδελφὲ καὶ ὁμοπάτριε; ἆρ' οὐκ ἠρκέσθης τοῖς φθάσασιν ἀνομήμασι, παρανόμως τὸν τοῦ Θεοῦ μέγαν ἀρχιεράρχην ὑπερορίσας τῆς πόλεως, δι' ὃν καὶ ὑμᾶς καὶ τὴν ὑμετέραν πόλιν ἡ θεήλατος ἐκείνη κατειλήφει πληγή, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀνομίαν ἑτέραν ἐπὶ τῇ ἀνομίᾳ προστέθεικας, εἴξας σὺ τῇ πονηρᾷ γυναικὶ καὶ τοῖς πονηροτέροις τοῦ ἀγαθοῦ ποιμένος ἐχθροῖς μισοῦσιν αὐτόν, ὡς ἐν πύλαις ἐλέγχοντα, καὶ λέγουσιν αὐτὸν τοὺς ὁσίους διὰ τὸ ἀνόσιον ζῆν αἱρεῖσθαι βδελυσσομένοις; καὶ οὐ τοῦ θρόνου μόνον τῆς ἐπισκοπῆς ἐξέωσας, ἀλλὰ καὶ τῆς πόλεως πορρωτάτω ἀπήλασας, ἐπάξας ἐφ' ἡμᾶς καὶ τὴν βασιλείαν ἡμῶν αἵματος ἀθώου ἐκδίκησιν, ὅπερ ἐκζητήσει Κύριος ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἐκ χειρὸς ἀνόμων, οἵ σε δολίως τῆς ἀληθείας ἐξέκρουσαν. ἐπεὶ οὖν τοῦτο συνέβη σοι τὸ ἄφρον, ἀδελφέ, καὶ οὕτως ἐξηπατήθησαι, ὡς τό ποτε ὑπὸ τῆς Εὔας Ἀδάμ, μετανοίᾳ καὶ θεραπεῦσαι θέλησον τὸ ἀγνόημα, καλέσας τὸν ἰσαπόστολον καὶ μέγαν ὡς ἀληθῶς Ἰωάννην διὰ τιμῆς πάλιν τῆς προσηκούσης τὸν αὐτῷ μάλα προσήκοντα θρόνον ἀπολαβεῖν, εἴ τις σοι μνήμης ἔνεστι περὶ τοῦ καλοῦ, ἢ σέβας περὶ τὸν μέγαν καὶ πανεπίσκοπον ὀφθαλμόν. ἔρρωσο. Τὰ τοιαῦτα τοίνυν τοῦ Ὀνωρίου λαβόντες γράμματα ἅμα τοῖς δηλωθεῖσιν ὑπομνήμασιν οἱ περὶ τὸν θεῖον Αἰμίλιον ἐπίσκοπον Βενεβεντοῦ, Κυθήγιόν τε, καὶ Γαυδέντιον, Οὐαλεντῖνόν τε καὶ Βονιφάτιον τοὺς πρεσβυτέρους, σὺν Κυριακῷ καὶ Δημητρίῳ, Παλλαδίῳ τε Εὐλυσίῳ ἐπισκόποις, καὶ τοῦ μεγάλου κοινωνικοῖς, τοῖς καὶ τὴν ἀγγελίαν διακομίσασιν, ἐξάραντες ἀπὸ Ῥώμης, ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν δεκάτῃ ἡμέρᾳ πλησίον τῆς πόλεως εἰς τὸ τοῦ Βίκτωρος προάστειον προσορμισθέντες, ἐκεῖθεν διά τινος τῆς Εὐδοξίας Μαρίνου τοὔνομα, ὡς αὐτὸ τοῦτο ὑπ' ἐκείνης σταλέντος προεγνωκυίας τὸ πρᾶγμα, εἰς τὰ ὀπίσω ἀπήχθησαν. ἐν δὲ τοῖς Θρᾳκικοῖς μέρεσιν ἐστί τι φρούριον Ἀθύρας ὀνομαζόμενον, ἐν ᾧ βιαίᾳ γνώμῃ τε καὶ χειρί, ἰδίᾳ μὲν τοὺς περὶ Κυριακὸν ἐπισκόπους, ἰδίᾳ δὲ πάλιν τοὺς ἀπὸ Ῥώμης κατέκλεισαν. ὧν φασὶν ὦφθαι καθ' ὕπνον τινὶ Παύλῳ τοὔνομα Αἰμιλίου τοῦ προρρηθέντος διακόνῳ τυγχάνοντι, ἀνδρὶ πρᾴῳ τε ἅμα καὶ σώφρονι καὶ δικαίῳ, Παῦλον τὸν φερώνυμον καὶ μέγαν ἀπόστολον, κἀκεῖνα πρὸς αὐτὸν ἀναφθέγξασθαι· Βλέπετε πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί· ἀντιλαμβανόμενοι τοῦ ὀνείρου τὴν διὰ δώρων καὶ κολακείας ἀπάτην αὐτοῖς κατὰ μικρὸν ἀπολυτήσουσι.

Ἐφ. ε.

Δευτέρας οὖν ἡμέρας ἐπιγενομένης, τῶν ἐκ τοῦ παλατίου τινὲς καὶ Ἀττικοῦ πρὸς αὐτοὺς παραγενόμενοι, ἠξίουν τρισχιλίους χρυσίνους λαβόντας παρ' Ἀττικῷ μὲν κοινωνῆσαι, τὰ δὲ κατὰ τὸν Ἰωάννην σιωπῇ παραδοῦναι. οἱ δὲ οὐ γνώμῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ προσλαβόντι χρισμῷ τὸ ἀμετάθετον ἔχοντες τὸ τοῦ Δαβὶδ ἀπεφθέγγοντο, μὴ δέξασθαι μόσχους ἐξ οἴκου αὐτῶν, μηδὲ ἀπὸ ποιμνίου χιμάρους. τότε στέλλεται πρὸς αὐτοὺς Καππαδόκης τις ἀνὴρ Οὐαλέριος ὄνομα, τοῦ ἀριθμοῦ ἀφηγούμενος, λίαν ἀπηνὴς καὶ ἀπάνθρωπος. Οὗτος ἑνὸς τῶν ἐπισκόπων καταπαγὼς τὸν αὐχένα, τήν τε Ὀνωρίου ἐπιστολὴν καὶ τὰ Ἰννοκεντίου ὑφήρπασεν ὑπομνήματα, καὶ πινάκια δὲ ἱερὰ καὶ σκεύη, καὶ ὅσα πρὸς χρείαν αὐτοῖς ἀργύρια, προσαφείλετο

ρις'. Περὶ τῆς εἰς τοὺς Ῥωμαίους τοποτηρητὰς τῆς βασιλίδος παρανομίας.

Ψαλ. μθ. ι.

αὐτῶν

αὐτοὺς δὲ εἰς πλοῖον σαθρότατον σκεύει ἀπωλείας ὁ ἀνόσιος ἐμβαλὼν παλινορμήτους ἀπέπεμψε. μικροῦ γοῦν ἀπόλλυσθαι μέλλουσι μόλις τῇ Λαμψάκῳ προσσχεῖν ἐξεγένετο. κἀκεῖθεν τὸ πλοῖον ἀμείψαντες, καὶ μησὶ τέσσαρσιν εἰς Ῥώμην διασωθέντες, πάμπολλα δεινὰ, ὅσα τε εἶδον καὶ ἤκουσαν, καὶ ἅπερ αὐτοῖς μὴ ἀσεβοῦσιν ἀπήντησε, τοῖς περί τε Ὀνώριον καὶ Ἰννοκέντιον διηγόρευον. τοὺς μέντοι περὶ Κυριακὸν καὶ Παλλάδιον μηδὲ εἰδέναι ὅλως, ὅ,τι καὶ γεγόνασι, μετὰ τὴν ἀπ' ἀλλήλων διαίρεσιν. ταῦτα μὲν οὖν οὕτω διὰ τῶν τῇ Εὐδοξίᾳ ὑπηρετουμένων τελεσθέντα τε καὶ συγκαλυφθέντα τὸν ἀφελῆ Ἀρκάδιον διελάνθανε. καὶ ἦν τῶν ἀσεβῶν ἔτι τὸ δύνασθαι ἀνεχομένης τῆς δίκης, ἢ χώραν τῇ μετανοίᾳ διδούσης (οἷα τὰ τοῦ μακροθυμοῦντος ἐπιτηδεύματα) ἢ τῇ κακίᾳ πλήρωσιν, κατὰ τὴν, Οὔπω τῶν Ἀμορραίων αἱ ἁμαρτίαι πεπλήρωνται, πρόρρησιν, ἵνα καὶ πᾶσα πρόφασις τοῖς πονηροῖς ἀποκλείηται, ἢ δοκιμαζούσης τοὺς γνησίους τὴν ἀρετὴν, ἵν' ἐπὶ πλέον λαμπρύνωνται, καθάπερ χρυσὸς τῷ πυρὶ χωνευόμενος. ἐνθυμοῦ τὸν Ἰὼβ, ἵνα μὴ τοὺς ἄλλους λέγω, διὰ τῶν τοιούτων εὐδοκιμήσαντα. ἀλλ' ἐπανίτω πάλιν ἐπὶ τὸν ἡμέτερον ὁ λόγος Ἰώβ.

Γεν. ιε. ιϛ.

Ὡς δ' ἂν κακουχίαις μείζοσι καὶ σκληραγωγίαις ὑποβαλλόμενος βιαίως τοῦ ζῆν (ὢ τῆς βίας) ἀπαλλαγῇ (τοιοῦτον ἡ βασκανία κακὸν, ὡς μηδὲ πόρρωθεν φέρειν φθονουμένων τὸν ἔπαινον) τοίνυν ἐν τῇ πρὸς Ἀραβισσὸν ὁδοιπορίᾳ, καὶ δὴ καὶ κατὰ χώραν αὐτὴν σφοδροτέραις αἰκίαις, πρὸς οἷς τοῦτο προσετέτακτο δημίοις, καὶ πάσαις δυσπαθείαις ὁ καρτερικώτατος τοῦ Χριστοῦ ἀθλητὴς, καὶ μείζοσιν ἢ κατ' ἄνθρωπον συμφοραῖς ὑπενεχθεὶς, ὁ αὐτὸς ἦν ἐν πᾶσιν, οὐδ' ὅλως ἀλλοιωθείς. φῶς γὰρ τὸ φῶς κατὰ φύσιν ἁπανταχοῦ. καὶ ὥσπερ τὸν ἥλιον, ἔνθα ἂν ᾖ, μὴ διαλάμπειν ἀμήχανον, οὕτω τὸν γνησίως φιλοσοφοῦντα, ὅποι δ' ἂν γένοιτο καὶ οἷστισι πράγμασι προσομιλήσας τύχῃ, ἀδύνατον μὴ τὴν ἀρετὴν τυγχάνειν κατάδηλον. ὅθεν οὐ μόνον αὐτὸς ἄτρεπτος ἦν καὶ περὶ τὸ καλὸν ἀναλλοίωτος, ἀλλὰ καὶ οἷς προσεπέλασε, τὴν μαγνῆτιν ἐῴκει, πρὸς τὴν οἰκείαν ἀρετὴν τοὺς ἅπαντας ἐφελκόμενος. ἐπιφανεὶς γὰρ μόνον τοῖς ἐν Ἀραβισσῷ εἰδώλοις χαίρουσιν ἔθνεσι καὶ δυσανακλήτοις πρὸς τὸ καλὸν, καὶ ῥεύματι λόγων ποταμοῦ δίκην προσεπικλύσας, οὐ μόνον τὸ τὴν χώραν οἰκοῦν, ἀλλὰ καὶ τὴν περίχωρον ἅπασαν καὶ γνώσει καὶ γνώμῃ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐφειλκύσατο.

ρκζ.
Περὶ τοῦ ἐν Κουκουσῷ λιμοῦ, καὶ τῆς τοῦ ἁγίου θαυματουργίας.

Πάλιν οὖν τῆς φήμης ἐγειρομένης, καὶ τὸ τηλικοῦτον καλὸν τῆς λήθης κρύπτειν ἀδυνατούσης (μηδὲ γὰρ γῆν κρύψαι τὸ οὐρανοῦ πλάτος δύναται) ὁ φθόνος πάλιν οὐκ ἔστεγεν, οὐδὲ σιγᾷ εἶχε πολεμεῖσθαι οἰόμενος. ὡς ἀχείρωτόν τι χρῆμα ἡ ἀρετὴ, καὶ ὡς ἀληθῶς ἀήττητον, τοὺς διώκοντας μᾶλλον βάλλον, οὐ παρ' ἐκείνων καταβαλλόμενον. οἱ μὲν γὰρ πολεμοῦντες καὶ τὰ μυρία ἐκείνῳ κακὰ διατιθέμενοι, πολεμεῖσθαι μᾶλλον καὶ πλήττεσθαι ὑπελάμβανον· ὁ δὲ πολεμούμενός τε καὶ πολλὰ δεινὰ παρ' αὐτῶν ὑφιστάμενος, ἀνώτερος πάσης ἐπιβουλῆς διεδείκνυτο. οἷόν τι λέγω· πάσης ἐπιβουλῆς καὶ συκοφαντίας κατ' αὐτοῦ κινηθείσης, καὶ πάντων ἁπανταχοῦ μόνα τὰ κατ' αὐτὸν, τῶν μὲν λεγόντων, τῶν δὲ ἀκουόντων, καὶ συνελθούσης ἱερατικῆς τε καὶ βασιλικῆς ἐξουσίας εἰς τὸ αὐτὸ κατ' αὐτοῦ, καὶ πάσῃ μηχανῇ χρησαμένης ἑκατέρας πρὸς τὴν τοῦ μεγάλου πύργου καὶ ἀκαθαιρέτου καθαίρεσιν (δι' ἣν οἵ τε σεισμοὶ καὶ οἱ ἐμπρησμοὶ καὶ αἱ χάλαζαι) καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, τῆς οἰκουμένης ἁπάσης σαλευθείσης, καὶ τῶν μισοκάλων ἀνθρώπων καὶ πονηρῶν δι' ἐπινοίας πάσης καὶ μελέτης θελόντων μῶμόν τινα τῷ ἀμώμῳ προσάψαι, καὶ δολοφονίαν ἐκ τούτου αὐτοῦ συσκευάσασθαι, οὐ μόνον οὐδὲν ἐκ τούτων παρεκακίζετο, ἀλλὰ καὶ πάντων ἀνώτερος τῶν συμπτωμάτων ἐδείκνυτο. καὶ ὥσπερ οὐκ ἄν τις τῶν ἐν ὀνείροις φοβήτρων μετὰ τὴν ἔγερσιν λόγον ποιήσαιτο, οὕτως αὐτῷ τῷ νήφοντι τὸν λογισμὸν, καὶ τὸν τῆδε βίον ὀνείροις προσαπεικάζοντι οὐδεμία φροντὶς τῶν κατ' αὐτοῦ συσκευαζομένων ἐγίνετο. τῆς φήμης τοίνυν (ὡς εἴρηται) πανταχοῦ διαθεούσης, καὶ τὸ τοῦ φρονήματος

ρκθ.
Περὶ τῆς εἰς Πιτυοῦντα ὑπὸ Ἀρκαδίου μετορίξεως αὐτοῦ.

ὑπερλυσσητικὸς, καὶ τὸ ἐν τοῖς δεινοῖς ἀταπείνωτον αὐτοῦ καὶ ἀνένδοτον κηρυττούσης (εἴωθε γὰρ ἐν τοῖς πειρασμοῖς ἡ γενναία μᾶλλον ψυχὴ τι δυνατώτερον ἐπιδείκνυσθαι) οἱ περὶ Σεβηριανὸν καὶ Πορφύριον ἐναγεῖς ἀρχιερεῖς οὐκ ἐνεγκόντες ὁρᾶν τὰ τοῦ ἀοιδίμου ἐγκώμια, σπουδῇ πρὸς τὴν βασίλισσαν Εὐδοξίαν διαπρεσβεύονται, ὥστε αὐτὸν εἰς Πιτυοῦντα, οὕτω καλούμενον πολίχνιον, τόπον πανέρημον τῶν Τζανῶν, τῇ ὄχθῃ τῆς Ποντικῆς ἐπικείμενον θαλάσσης, ὅτι τάχιστα μετοικισθῆναι (τέρμα ἐστὶ ὁ τόπος Εὐξείνου πόντου πρὸς ἀνατολὰς, καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ἔσχατα, βαρβάροις ἔθνεσι καὶ ὠμοῖς γειτνιῶν) τοῦτο πάντως οἱ ἀλόγιστοι λογισάμενοι, ὡς τῇ τοιαύτῃ ἀργαλέᾳ καὶ μακροτάτῃ ἀπαγωγῇ, βίᾳ τυχὸν αὐτοῦ καταθνήξαντος, ἢ παρὰ τῶν ἐκεῖσε ὠμοτάτων ἐθνῶν ἀναιρεθέντος, ἀδεεῖς αὐτοῖς παρὰ τοῦτο γενήσεται.

ρκ'. Περὶ τῆς τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Ἰωάννου εἰς αὐτὸν ἐμφανείας.

Τὴν οὖν τοιαύτην παγχάλεπον ὁδοιπορίαν ποιούμενος, ὡς μιᾷ τῶν νυκτῶν κατά τινα τόπον τὰς συνήθεις προσευχὰς καὶ δοξολογίας ἀνέφερεν, ἰδοὺ Πέτρος καὶ Ἰωάννης οἱ τῶν ὑψηλῶν ἀποστόλων κορυφαῖοι καὶ προύχοντες, οἱ καὶ πρότερον ἐν Ἀντιοχείᾳ καταφανέντες αὐτῷ, πρὸς αὐτὸν εἰσιόντες, ἠρέμα πως σὺν ἡδονῇ κατησπάζοντο, Ἀπεστάλημεν, λέγοντες, αὖθις ἡμεῖς παρακαλέσαι καὶ ἐνισχῦσαι ἐπὶ πλέον καὶ ἀνταμείψασθαί σε ἀνταμοιβῇ τῇ καὶ πάλαι καὶ νῦν ποθουμένῃ σοι, ἀντὶ τῶν πολλῶν ἐκείνων κόπων καὶ μόχθων, οὓς γενναίως ὑπὲρ τοῦ εὐαγγελίου ὑπήνεγκας. χαίροις οὖν ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τῶν λογικῶν θρεμμάτων Χριστοῦ, χαίροις δοῦλε τοῦ τῶν ὅλων δεσπότου ἀγαθὲ καὶ πιστέ· ὅτι ἤλεγξας βασιλεῖς ἀνομοῦντας, τὸν ὁμώνυμόν σοι μιμησάμενος Βαπτιστὴν, ὅτι τοὺς μάτην ἐχθραίνοντάς σοι καὶ πολεμοῦντας νενίκηκας, τὸν διάβολον κατεπάτησας, καὶ τὰς αὐτοῦ δυνάμεις ἀσθενεῖς ἀπελέγξας παρεδειγμάτισας. ἀλλ' οὖν χαῖρε σφόδρα καὶ ἀγαλλιῶ, ὅτι σοι πολὺς ὁ μισθὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἰδοὺ εὐαγγελιζόμεθά σοι χαρὰν μεγάλην, ὡς, ὀλίγαι ἡμέραι, καὶ ἐκδημήσας τοῦ σώματος, ἐνδημήσεις πρὸς Κύριον καὶ συναναπαύσῃ μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ. Ταῦτα πρὸς αὐτὸν εἰρηκότες καί τινα θαυμασίαν βρῶσιν ἐπιδεδωκότες, Δέξαι, εἰπόντες, καὶ φάγε καὶ ἀρκεσθήσῃ ἄχρις οὗ τὸ πνεῦμα εἰς χεῖρας Θεοῦ παραθῇς, ἀπῆλθον ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ταῖς παραδόξοις ὀπτασίαις, καὶ τῇ δοθείσῃ ἐκείνῃ θείᾳ βρώσει καὶ οὐρανίῳ τραφεὶς ἅμα καὶ παρακληθεὶς, καὶ τὴν ἰσχὺν ἀλλάξας, ὡς Ἡσαΐας εὐαγγελίζεται, ὅλῃ τῇ καρδίᾳ ἀνθομολογούμενος αἰνῶν τὸν Κύριον.

ρκα'. Περὶ τῆς ἐσχάτης ἀποδημίας καὶ ὠμότητος τῶν τοῦτον ἀπαγόντων δημίων, καὶ ὧν ἐνεδείκνυντο ἑαυτῷ χαλεπῶν, καθ' ἣν εἶχον σπουδὴν κατ' αὐτοῦ καὶ φόνου παραβολίαν.

Οἱ δὲ τοῦτον ἀπάγοντες, θυμῷ τε ζέοντες, καὶ ἡλικίας ἀκμῇ εὐακμάζοντες, ἔρωτί τε λημμάτων καὶ ἀξιωμάτων δουλούμενοι, ἅπερ αὐτοῖς πολλά τε καὶ μεγάλα, ἐπὶ τῷ τὸν δίκαιον ἀνελεῖν καὶ εἰς γῆν ἀδίκως κατακρύψαι ἤλπιζον, οὕτως ὠμῶς κατήπειγον καὶ κατήλαυνον, ὥστε τὸ κατ' αὐτοὺς ἐν αὐτῇ τὸν πανόσιον τῇ ὁδοιπορίᾳ καταθανεῖν. προλέλεκτο γὰρ αὐτοῖς καὶ διεβεβαίωτο παρά τινων κρατούντων, ὡς εἴπερ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐλαυνόμενος ἀποθάνοι, καὶ μὴ διὰ ξίφους, ὅπερ ὑπόληψιν φανερὰν τῆς τυραννικῆς αὐτῶν καὶ μιαιφόνου γνώμης παρέστησι, πλειόνων τε αὐτοὺς τῶν δωρεῶν καὶ μειζόνων τῶν ἀξιωμάτων ἐπιτεύξεσθαι. ἡνίκα τοίνυν ὑετὸς λάβρος ἐπέκλυζεν, ἢ καύσων ἡλίου σφόδρα κατέκαιε, τότε δὴ μάλιστα αὐτὸν οἱ ἀπηνεῖς κατεσπούδαζον· ὅπου πόλις ἢ χωρίον εὔθετον ὑπερφαῖνον ἀναψυχὴν, ἢ βραχεῖά τις ἄλλη τῶν πόνων ἀνακωχὴ, οὐδὲ πρὸς ὀλίγον ἐκεῖσε παραμεῖναι προσανεχόμενοι. ἐπὶ τρεῖς τοίνυν μῆνας τὴν ἀργαλέαν ἐκείνην καὶ σκληρὰν ἀνύων ὁ ὅσιος ὁδὸν, καὶ τὸ μὲν ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ὅσον ἐπὶ τοῖς κινδύνοις ἐν ἑαυτῷ ἐσχηκὼς, ζῶν δὲ ὅσον ἐπὶ τῷ Θεῷ, καὶ οὐ τοῖς ἀλγεινοῖς χαυνούμενος, ἀλλὰ ταῖς ἀγαθαῖς ἐλπίσι μᾶλλον νευρούμενος, προσώπῳ τε θάλλοντι καὶ πνεύματι ζέοντι ὧδε κἀκεῖσε τοῖς ἀπάγουσιν ὡς εἰς σφαγὴν πρόβατον ἡσυχῆ προσαγόμενος, ἐν τῷ τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Βασιλίσκου ναῷ ἔγγιστα Κομάνων ἔξω τοῦ πύργου μείνας κατήχθη, Πιτυοῦντα τὸν ὡρισμένον τῆς ἐξορίας τόπον μὴ καταλαβών.

ρκβʹ. Περὶ τῆς τοῦ ἱερομάρτυρος Βασιλίσκου ὀπτασίας.

Ὁ δὲ Βασιλίσκος οὗτος, ἐπίσκοπος μὲν τῶν αὐτῶν ἐγένετο Κομάνων· ἐν Νικομηδείᾳ δὲ κατὰ τὸν Μαξιμιανοῦ μαρτυρήσας καιρὸν, τὸν τῆς νίκης ἀνεδήσατο στέφανον. οὗτος ὄναρ ἐπιστὰς τῷ ἁγίῳ, Θάρσει, εἶπεν, ἀδελφὲ, καὶ χαῖρε καὶ ἀγαλλιῶ· αὔριον γὰρ ἅμα ἐσόμεθα. λέγεται δὲ καὶ τῷ νεωκόρῳ τῇ προτεραίᾳ ἐπιστάντα, ἑτοίμασον τόπον Ἰωάννῃ, φάναι, τῷ ἀδελφῷ μου. ἐγνωκὼς οὖν σαφῶς τὴν τῆς αὐτοῦ ἀποβιώσεως ἡμέραν ὁ μέγας ἤδη προσοῦσαν, καταδυσωπεῖ τοὺς ἀδυσωπήτους ἐκείνους καὶ θηριώδεις ἐπειγομένους ἤδη καὶ τῆς ὁδοιπορίας πάλιν ἀπάρχεσθαι μέλλοντας, ἐπιμεῖναι μικρὸν καὶ ὡρῶν πέντε καιρὸν αὐτῷ παρασχεῖν. ᾔδει καὶ γὰρ μὴ ἐπὶ πλέον τῷ σκήνει συνέσεσθαι. αὐτῶν δὲ μὴ καθυφέντων, ἀλλὰ καὶ πολλῷ τάχει ὡσεὶ τριάκοντα σταδίους διηνυκότων, ἡ τοῦ μεγάλου τερατουργικῶς ἐξεπληροῦτο παράκλησις. θείᾳ γὰρ παρασφαλέντες, εἰς τὸν αὐτὸν αὖθις τόπον καὶ ἄκοντες ἀνθυπέστρεψαν. βουλὴ γὰρ κρείττων παρατροπῆς ἀνεπίδεκτος.

ρκγʹ. Περὶ τῆς ἐν τῇ τῆς ὑψώσεως σταυροῦ τιμίου τῇ ἡμέρᾳ ἀναλύσεώς τε καὶ πανολβίου κοιμήσεως αὐτοῦ.

Ἐπεὶ δὲ ὁ τῆς ἀναλύσεως ἐφειστήκει καιρὸς, καὶ ὁ τῶν οὐρανίων ἀγγέλων παρειστήκει χορὸς, τὸν ἐπίγειον ἀναληψόμενος ἄγγελον, ἥ τε πρὸς οὐρανὸν φέρουσα ὁδὸς, καὶ τὰ ἐκεῖσε ἀγαθὰ λόγου κρείττονα πάντως τῷ πολυάθλῳ παρεῖστατο, ἀποδυσάμενος τοῖς βουλομένοις ἅπερ ἠμφίεστο, καὶ τὴν αὐτῷ παρακειμένην στολὴν ἄχρις ὑποδημάτων ἐπὶ τὸ λαμπρότερον διαμείψας, ἵνα συνᾴδων ᾖ τοῖς ἀοράτοις καὶ τὰ ὁρώμενα, εἶτα τὸν ἄρτον λαβὼν, καὶ εὐλογήσας, ἁγιάσας καὶ μεταλαβὼν καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ ἱερεῦσι μεταδοὺς, τελευταίαν δὲ τὴν συνήθη εὐχὴν, Δόξα σοι, Κύριε, πάντων ἕνεκεν, ἐπειπὼν, τῷ σημείῳ τε ἐπισφραγισάμενος οὗ συνέζη σταυροῦ, εὐλαβῶς ἄγαν καὶ σεμνοπρεπῶς ἅπαν τὸ σῶμα διαθεὶς, τοῖς ἀπάγειν τε μέλλουσιν ἀγγέλοις μετ' εὐφροσύνης ἑαυτὸν ἐπιδοὺς, τὴν μακαρίαν σὺν αὐτοῖς ἐπῆλθε πορείαν Χριστὸν βλέπειν, Χριστῷ συνεῖναι, Χριστοῦ τῷ κάλλει διηνεκῶς ἐναγάλλεσθαι. μακάριος μὲν ἑαυτῷ τῆς ἐκδημίας καὶ μεταθέσεως, ὀδυνηρὸς δὲ σφόδρα τοῖς ἐγνωκόσι, καὶ ὡς δὴ μετρίως τοῦ οἰκείου μέλιτος ἔγευσε καὶ τῆς ἡδονῆς. ἀξία δὲ καὶ ἡ ἡμέρα τῆς αὐτοῦ ἐγεγόνει τελειώσεως. καθ' ἣν γὰρ τὸ ζωοποιὸν τοῦ σταυροῦ ξύλον ὑψοῦται (τεσσαρεσκαιδεκάτη δὲ αὕτη τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς) κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος οὗτος τὸ πήλινον σκῆνος λιπὼν ἐπὶ γῆς, ὅλον δὲ τὸν νῦν ἀπεκδυσάμενος αἰῶνα, πρὸς τὰς οὐρανίους καὶ ἀφθάρτους ἀνῄχθη μονὰς, καὶ παρ' αὐτὸν ἔστη τὸν θρόνον τὸν βασιλικόν. Εἰκὸς ἦν γὰρ τὸν σταυροῦ πόθῳ τὸν προαιρετικὸν πάλαι θάνατον ἐκθανόντα, καὶ τὸν φυσικὸν κατὰ τὴν ἐκείνου ὕψωσιν ἐκθανεῖν, καὶ πρὸς ὃν ἐπόθει, ἀνυψωθῆναι Χριστόν.

ρκδʹ. Περὶ τῆς θαυμαστῆς ἐκείνης καὶ παμπληθοῦς κηδείας αὐτοῦ, καὶ ἐνδόξου ταφῆς.

Τότε δὴ θαῦμα γέγονε τῶν φθασάντων οὐδενὸς ἧττον ἀξιομνημονευτότατον. πλῆθος γὰρ ἀσκητῶν καὶ ἀσκητριῶν, πλῆθος μυρίων καὶ ἀναρίθμητον ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν εὐσεβῶν ἔκ τε Συρίας καὶ Κιλικίας, ἔκ τε Πόντου καὶ Ἀρμενίας, ὥσπερ ἀπὸ συνθήματος καὶ μιᾶς βουλῆς, ὡς ἐπὶ τῇ τοῦ Κυρίου μητρὶ τὸ πρότερον οἱ ἀπόστολοι, οὕτως ἐπὶ τῇ τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως κηδείᾳ συνέδραμον καὶ συνέρρευσαν. καὶ ἦν τὸ πρᾶγμα τοῖς ἀπείροις τὰ θεῖα καὶ ἄπιστον, ἐν μικρᾷ καιροῦ ῥοπῇ τοσούτου πλήθους συνδρομὴ καὶ συνέλευσις. ὁ γὰρ νεύματι τὸ πᾶν ἄγων καὶ διοικῶν, ὁ πᾶσιν ἀμιγῶς ἐγγίζων καὶ ἀθεωρήτως συνών, ἡνίκα τι τῶν ἀδυνάτων βουληθῇ κατεργάσασθαι, ἑπόμενον ἔχει τὸ ἔργον τῷ ἐννοήματι. οὕτω δὲ λοιπὸν σὺν εὐλαβείᾳ πολλῇ τε καὶ φόβῳ τὸ τίμιον ἐκεῖνο καὶ πολύαθλον τοῦ ἀποστολικωτάτου Χρυσοστόμου σκῆνος μετὰ λαμπρᾶς τῆς δοξολογίας καὶ εὐφημίας ὑπὸ πάντων προσκυνηθὲν καὶ ἑορτασθὲν σεμνοπρεπῶς κατετέθη πλησίον Βασιλίσκου τοῦ μάρτυρος, ἑκάστου τῶν ἀπ' αἰῶνος δικαίων

ρκεʹ. Ῥήματα ἐγκωμιαστικὰ ὀλίγα.

Περὶ τὸν θεαρχικὸν θρόνον τοῦτον ὁρῶντος, ἐμπόθως πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπωμένου αὐτὸν, ὡς ἀξιέραστον θέαμα. τὰ γὰρ τῶν καλῶν ὑπερφέροντα ἰδιοποιεῖσθαί πως πεφύκαμεν ἅπαντες. παρακέκληται μὲν γὰρ Ἄβελ, ὅπερ Ἄβελ ὁρῶν τῇ εὐσεβείᾳ κεκοσμημένον, τε διὰ τὸν τῆς φθόνῳ βαλλόμενοι καὶ καταβαλλόμενοι τῇ τῶν συλλειτουργῶν καὶ οἰκείων ἀδελφικῇ δεξιᾷ. δεξιοῦνται δὲ καὶ Ἀβραὰμ αὐτὸν φιλόξενον, καὶ αὐτὸν ὁμότροπον Ἰσαάκ, καὶ Ἰακὼβ αὐτὸν ἄπλαστον καὶ διὰ πάσης ταλαιπωρίας ἐγυμνασθέντα παρὰ βίον· περιπτύσσονται ταῖς χερσὶ αὐτὸν Ἰωσήφ, τὸν ὑπὸ ἀδελφῶν ἐπιβουλευθέντα, καὶ [illegible] ἄδικον καταχριθέντα, καὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀνώτερον φανέντα μανίας. καὶ οὐ σώματα μόνον, ἀλλὰ δὴ καὶ ψυχάς, οὐ τῶν κατ᾿ Αἴγυπτον μόνον, πάσης δὲ τῆς οἰκουμένης διαψιλέστερον διαθρέψαντά τε καὶ εἰς αἰεὶ διατρέφοντα, καὶ βασιλείαν βασιλεύοντα τὴν εἰς αἰεὶ διαμένουσαν. ἔχει καὶ Μωϋσῆς αὐτὸν ἱερουργὸν καὶ ὁμόζηλον καὶ πάντων (ὡς εἴπερ) ἀνθρώπων πραότατον, Ἀαρὼν δὲ αὐτὸν ἀρχιερέα πείθοντα αὐτὸν λαὸν ἠρεμεῖν, οὐ πειθόμενον αὐτοῖς συνεξαμαρτεῖν. Ἰὼβ ὁ δίκαιος ἐπιγινώσκει αὐτὸν συνάθλον. ὁρᾷ γὰρ ἐκείνῳ τοὺς ἴσους ἄθλους καὶ τὰ παλαίσματα, ἃ πρὸς τὸν διάβολον ἄμφω τε [illegible] καὶ νενικήκασι καὶ τῆς αὐτῆς παρὰ τοῦ διδόντος τετυχήκασιν ἀναρρήσεως. Δαβὶδ δὲ καλῷ συγχορεύει ποιμένι, τῷ τῆς λογικῆς ποίμνης ἀποσοβοῦντι τοὺς θῆρας, καὶ εἰς τόπον χλόης καὶ ἐπὶ ὕδατος ἀναπαύσεως τὰ τοῦ Χριστοῦ ἐκτρέφοντι θρέμματα, τῷ μὴ ἀνταποδιδόντι τοῖς ἀποδιδοῦσι κακά, τῷ καθ᾿ ἑκάστην νύκτα τὴν στρωμνὴν τοῖς δάκρυσι βρέξαντι, καὶ διὰ τοῦτο συμπαρακαλουμένῳ κατὰ τὴν θείαν ὑπόσχεσιν. αὐτὸν διπλοῦν Ἡλίαν Ἐλισσαῖε κατασπάζε(ται), οὐ σώματα νεκρὰ ζωογονοῦντα, ἀλλὰ ψυχὰς νεκρωθείσας τοῖς ἁμαρτήμασι πρὸς τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν ἐπανάγοντα. ὁ Βαπτιστὴς εὑρίσκει αὐτὸν ὁμώνυμον ὄντα καὶ ὁμοδίαιτον, καὶ τοῦ τρόπου μᾶλλον ἢ τοῦ προσρήματος κοινωνήσαντα. ὁ Πέτρος δὲ τῆς ἐκκλησίας καὶ πίστεως ἔρεισμα ἀπείληφε, καὶ Παῦλος τὸν κατὰ πάντα ὁμότροπον, τὸν τοῖς ἀσθενοῦσι συνασθενοῦντα, καὶ ἐπὶ τοῖς τῶν ἀδελφῶν σκανδάλοις πυρούμενον. καὶ χορεύει μὲν σὺν ἐκείνοις ἀποπτᾶσα τοῦ σώματος ἡ ψυχή, τῷ τῆς ἀρχικῆς τριάδος συμπαρεδρεύουσα θρόνῳ. μέμυκε δὲ παρ᾿ ἡμῖν, ὦ ἄνδρες, ἐκεῖνα τὰ πάγχρυσα χείλη, ἡσυχάζει δὲ γλῶττα ἡ μήτε πρὸ θανάτου σιγήσασα, μᾶλλον μηδὲ νῦν ἡσυχάζουσα, ἀλλὰ καὶ σιωπῶσα φθεγγομένη διὰ τῶν τῶν ἐκείνου λαλουμένων. ἀλλ᾿ οἵοις μὲν ἀγῶσι παρὰ πάντα τὸν βίον, ὀλίγου δεῖ ἑξήκοντα τυγχάνοντα ἔτη, οἷά τις ἄσαρκος ἐνησκήσατο, καὶ οἵοις χαρίσμασιν ἀναλόγως τῆς ἀρετῆς ἐνδιέτριψεν, ὁ μέχρι καὶ νῦν ὑπεστείλατο λόγος. ὁ δὲ ἐφεξῆς διδάξει, ὁποῖα αὐτῷ καὶ τὰ μετὰ θάνατον, μᾶλλον δὲ τὰ μὲν κατ᾿ αὐτόν, καὶ οἵοις ἐκεῖνος ἐν οὐρανῷ καλοῖς ἐντρυφᾷ, οὐδεὶς λόγος ὁ παραστῆσαι δυνάμενος· ἀλλ᾿ ὁποῖα αὐτοῦ τὰ κατὰ γῆν καὶ περὶ ἡμᾶς. καὶ οὐδὲ ταῦτα πάντα, ἀλλὰ ὅσα καίρια καὶ μή τινα κόρον ἐμποιήσῃ λεγόμενα. ἐπεὶ γὰρ τέλος εἶχεν ὁ κατ᾿ αὐτὸν τῶν μισοκάλων ἀγών, καὶ τὸ νικᾶν ἐκεῖνον ἐκ τῶν φαινομένων ἐδόκει, τοῦτο τοῖς ἁπλουστέροις, ἔστι δὲ ὧν καὶ τοῖς ἀκριβεστέροις σκάνδαλον ἦν. ἡ γὰρ δοκοῦσα κατὰ τὸν βίον ἀνωμαλία καὶ τοῖς σοφωτέροις, ὡς τὰ πολλὰ κλονεῖσθαί πως καὶ διαπορεῖν ἐμποιεῖ. ἐντεῦθεν καὶ Δαβὶδ ἐκχυθῆναι αὐτοῦ παρ᾿ ὀλίγον φάσκει τὰ διαβήματα, καὶ τῷ Ἰὼβ οἱ φίλοι εἰς πρᾶξιν κακίας, ἀλλ᾿ οὐ δοκιμασίαν τῆς ἀρετῆς τὰς συμφορὰς ὀνειδίζουσιν.

Ψαλ. οβ. β.

ρκϛ'. Περὶ τῆς τῶν ἐν ἁγίοις Ἀδελφιοῦ περὶ αὐτὸν ὀπτασίας.

Ὁ δὴ καὶ Ἀδελφειὸς ἐκεῖνος, ὑφ᾿ οὗ τὸν μέγαν δεξιωθῆναι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται. ὅθεν καὶ δι᾿ εὐχῆς θερμοτέρας μὴ σφαλῆναι τῆς περὶ τὸν μέγαν ὑπολήψεως κατηξίου. ποτὲ τοιγαροῦν ἐκτενέστερον περὶ τούτου καταβαλλόμενος τὴν δέησιν, εἰς ἔκστασίν τινα καταστάς, καθ᾿ ἣν ἄνδρα τινὰ φωτοφανῆ κατιδεῖν, ἐπιδεικνῦντα τοὺς ἐντεῦθεν πρὸς τὴν οὐράνιον μεταθεμένους ζωὴν διδασκάλους, ἱεράρχας, ὁσίους, καὶ πάντα τὸν τῶν δικαίων χορόν· αὐτὸν δὲ γνησιωτέρως τῇδε κἀκεῖσε περισκοποῦντα, τῆς ἱερᾶς τοῦ Ἰωαννίου ἐφίεσθαι ὄψεως· μηδαμοῦ δὲ ὁρῶντα κατηφιᾶν, ὡς καὶ τὸ τῆς χαρᾶς πάθος ἐπὶ τὸ λυπηρὸν μεταβάλλειν. ἐφ᾿ οἷς ἐκεῖνον τὸν φωτοφανῆ πυθόμενον, ἵνα τί σε, φάναι, καταμανθάνω λυπούμενον· καὶ τὸν ἀποκρίνασθαι, ὅτι μὴ τὸν ἐμὸν Ἰωάννην τὸν Κωνσταντίνου καθηγησάμενον ἐν τῷ τῶν ἱεραρχῶν καταλόγῳ τεθέαμαι. τὸν δέ, ὥσπερ τὸ λεχθὲν ἀπαγαθόμενον, τὸν χρυσοῦν, φάναι, λέγεις, τὸν τοῦ Θεοὗ τίμια; ἐκεῖνον τὸν ὑπὲρ ἄνθρωπον; ἐκεῖνον οὐκ ἔστι σοι τῶν ἐνδεχομένων ἐπαινέσασθαι· ἐκεῖ γὰρ ἔστι, κἀκεῖσε περιπολεῖ, ἔνθα ὁ δεσποτικὸς παραπέπηγε θρόνος· καὶ τοῖς εἰρημένοις τὸν ἐν ἁγίοις Ἀδελφειὸν ἐκπλαγέντα, τῆς θεωρίας διαλυθείσης, ἐπὶ πόδας στῆναι, ὅ τε λόγον καὶ πολλὴν τὴν πίστιν περὶ τὸν πολλῶν κατακτήσασθαι·

ρκζ'. περὶ τοῦ Μάρκου περὶ αὐτοῦ ὀπτασίας.

Ταῦτα δὲ καὶ Μάρκον τὸν ἐν ἀσκηταῖς μέγαν καὶ παθεῖν, καὶ ἰδεῖν· καὶ παρὰ τοῦ τῆς Κύπρου Ἐπιφανίου ἑνὸς τῶν φανέντων κατὰ τὴν ἔκστασιν δόξαντος ἐκεῖνα ἀκοῦσαι, ἅπερ Ἀδελφειὸς παρὰ τοῦ αὐτοῦ φανέντος ἀκήκοεν.

ρκη'. Περὶ τοῦ Κυρίλλου περὶ αὐτοῦ ὀπτασίας, καὶ ἑτέρας ὀπτασίας Πρόκλου καὶ τῶν ἀρχιερατευσάντων.

Ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων προεγκαθεσθεὶς Κύριλλος, ὁ τὸν κατὰ Νεστορίου ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς Θεομήτορος ἐνστησάμενος, ἀνθρωπίνῃ καὶ αὐτὸς ἀγνοίᾳ περιπεσών, ἄχρι καιροῦ τινος ματαίαις προλήψεσι τὴν συνείδησιν κατεχρήσατο, Θεόφιλον μὲν ἅτε δὴ κατὰ σάρκα θεῖον καὶ εὐεργέτην ἐπὶ τῇ κατὰ τοῦ ἁγίου ψήφῳ δικαιῶν, Ἰωάννην δὲ δι' αἰτίας τιθείς. τἄλλα τοίνυν ἄμεμπτος ὁ Κύριλλος καὶ δίκαιος ὤν, τοῦτο δὲ μόνον τοῦ καθήκοντος διαπίπτων, εἰκότως καὶ τῆς περὶ αὐτὸ τετύχηκε διορθώσεως. ἔδοξε τοιγαροῦν κατ' ὄναρ ποτὲ Ἰωάννην τὸν μέγαν ἅμα τῇ τοῦ Κυρίου μητρὶ ἐν τόπῳ τινὶ κατὰ τὴν λειμῶνι συνεστῶτας ἀλλήλοις καὶ συνομιλοῦντας ὁρᾶν· ἑαυτὸν δὲ τῷ θεάματι ἐπιδούμενον, ἐγγίζειν πειρᾶσθαι τοῖς ὁρωμένοις ἀκατασχέτῳ τῷ ἔρωτι, διακωλύεσθαι δὲ ὑπὸ Ἰωάννου, καὶ τὴν ἔφεσιν ἐπιτιμητικῶς ἀνακόπτεσθαι. εἶτα φωνῆς ἀκούειν, σύγγνωθι ἐμοῦ γε ἕνεκα. πολλὰ γὰρ διαπεπόνηκεν ὑπὲρ ἐμοῦ, Νεστόριον καταισχύνας τὸν ὑβριστήν, καὶ με θεοτόκον ἀνακηρύξας. ἀγνοίᾳ γὰρ τὴν περὶ σοῦ φαύλην ὑπόληψιν προσεκτήσατο, καὶ δηλώσει ταύτην μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν ἀποκτήσασθαι. διυπνισθεὶς οὖν ὁ Κύριλλος, καὶ σαφὲς ὅπερ αὐτῷ τὸ ὄνειρος ἐσήμαινε διεγνωκώς, ἀμείβει τὰς ὑπολήψεις, τὴν ἐν Ἰωάννῃ μὲν Θεοφίλῳ, Ἰωάννῃ δὲ τὴν ἐν Θεοφίλῳ θέμενος, καὶ πολλῷ γε κρείττονα καὶ νῦν καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τὸν πρὶν δυσφημούμενον μεγαλύνων καὶ ὑπερευφημῶν. τοῖς μὲν οὖν ἁπλότητι μᾶλλον ἢ κακίᾳ τοῦ περὶ τῶν μεγάλων δόγματος σφαλλομένοις, τὸν εἰρημένον τρόπον τὸ ἀληθὲς ἐδίδασκεν.

ρκθ'. Περὶ τῶν τοῦ ἁγίου συνεκδήμων, ὅπως διὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ Ῥώμην διαβαίνουσι πρός τε τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον, καὶ τὸν βασιλέα Ὀνώριον.

Ἴδωμεν δὲ εἰς τί ποτ' ἄρα καὶ τὰ τῶν πονηρῶν κατέληξε. ἄρτι γὰρ τοῦ ἀοιδίμου οὐρανῷ τε καὶ γῇ ἑαυτὸν διὰ τῆς ἀναλύσεως καταμερίσαντος, καὶ ἄνω μὲν τὸ κρεῖττον, τάφῳ δὲ τὸ ἔλαττον ἀπονείμαντος, τοῦ τούτῳ συνεκδήμου γεγονότος, τοῦ καὶ πόθῳ συντακέντος αὐτοῦ, τῶν τε πόνων καὶ καμάτων καὶ τῆς ἄλλης ταλαιπωρίας κοινωνῆσαι προείλοντο, Κομάνων ἀπάραντες διὰ τῆς νέας Ῥώμης ἐπὶ τὴν παλαιὰν διαβαίνουσιν. Ἰννοκεντίῳ δὲ προσιόντες συνάμα καὶ Ὀνωρίῳ, περί τε τοῦ μακαρίου τέλους, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν τοῦ ἀνδρός, οἳ δὴ μᾶλλον ἁπάντων κατὰ βάθος ἐγνώκεισαν, κατ' εἶδος ἐκτίθενται, ὅπως τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν μὴ δυνηθέντων αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν, τὴν καθαίρεσιν εὐλογοφανῶς ἀπεργάσασθαι διὰ ὑποβολῆς αὐτῶν, Εὐδοξίας φημὶ καὶ τῶν αἱρέσεων ἐκείνων ἐπισκόπων, δύο τινὲς ἄνδρες φονεῖς χρυσὸν παρ' αὐτῶν λαβόντες, ξίφεσι τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον ὥρμησαν ἀνελεῖν· εἰ καὶ μὴ εἰς πέρας τοῦτο αὐτοῖς ἐξίκετο, τῆς ἄνωθεν αὐτοὺς κωλυσάσης ῥοπῆς. μετὰ δὲ τὴν ἐξορίαν τὰ τηνικαῦτα συμπεσόντα δείματα, τὸν σεισμόν φημι, καὶ τὴν ἐκ τούτου τῶν βασιλικῶν κοιτώνων τε καὶ τῆς πόλεως θραῦσιν, τὴν παγκόσμιον ζημίαν, καὶ μεγάλην ἀδικίαν παρεισῶντα ἐξαισίως τὴν τετευγμένην χάλαζαν, ἥτις πολλὴν ἐργασαμένη κατὰ τὴν πόλιν πανωλεθρίαν, καὶ τὴν τῆς μυσαρᾶς Εὐδοξίας διὰ ἀργύρου στήλην συνέτριψε· τὸ ἐξελθὸν ἐκ τοῦ θρόνου αὐτοῦ θεῖον πῦρ, λυμηνάμενόν τε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐπὶ τὸ παλάτιον καὶ τῶν τῆς συγκλήτου βουλῆς οἶκον πολλῷ τῷ μέσῳ διεστηκότα δίκην ἀψίδος ἐρχόμενον, καὶ τοῦτο παμμεγέθη τε ὄντα καὶ πάνυ εὐπρεπῆ ἐν τρισὶ τῆς ἡμέρας ὥραις ἐξαφανίσαν· τήν τε ἐπὶ τούτοις τοῦ λαοῦ ἀγανάκτησιν, καὶ ὡς κατεβόων δίκαιον εἶναι λέγοντες καὶ πᾶσαν ἡμῶν τὴν πόλιν ἐκ βάθρων ἀνατραπῆναι καὶ καταποντωθῆναι, ἀπελαθέντος ἄρτι τοῦ τὴν πόλιν συνέχον-

τος καὶ διασώζοντος. διηγήσαντο πρὸς τούτοις καὶ τὰ κατὰ τὴν ὁδὸν τῷ μεγάλῳ ἐπενεχθέντα δεινά, τάς τε κακουχίας καὶ τοὺς παρὰ τῶν δημίων ἐκείνων ἀφορήτους αἰκισμούς, εἰρωνείας τε καὶ ὀνειδισμοὺς καὶ τὰ σκώμματα, καὶ τὴν ἐσχάτην τούτων ἀπανθρωπίαν, ἣν εἰς αὐτὸν φονίως ἐνεδείξαντο οἱ φονεῖς, καὶ δὴ καὶ τὴν τῆς ἀνατολῆς ἁπάσης τῆς ὑποδεξαμένης αὐτὸν ἐξόριστον ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβολήν. ἀπήγγειλαν πρὸς τοῖς πᾶσι καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν θαυμασίαν τῶν ἀποστόλων ἐμφάνειαν, καὶ πάντα, συνόλως φάναι, τῇ ἐξορίᾳ καὶ τῇ πανολβίῳ κοιμήσει συνδραμόντα σαφῶς ὑπηγόρευσαν. Ταῦτα οἱ Ῥωμαῖοι ἀκούσαντες ἐν λύπῃ συμμιγεῖ χαρᾷ διετέθειντο· τοῦτο μέν, ὅτι τοιαῦτα κατ' ἀνδρός, οὗ οὐδὲ ὁ κόσμος ὅλος ὑπῆρχεν ἀντάξιος, οἱ πονηροὶ βουλευσάμενοι κατειργάσαντο· τοῦτο δέ, ὅτι ἀκλινὴς ἐκεῖνος καὶ ἄσειστος καὶ νικητὴς λαμπρὸς ἐν ἅπασι τοῖς δεινοῖς ἀναπέφηνε. πλέον μὲν οὖν αὐτὸς ὁ πάπας καὶ ὁ βασιλεὺς ἐξεκαύθησαν, ὡς δοξάζειν μὲν ἐν οἷς ἐχρῆν τὸν Θεόν, ἀνιᾶσθαι δὲ τοῖς ἐναντίοις· ὡς καὶ γράμμασιν ἀμφοτέρους ἐντρεπτικοῖς καὶ πολλὴν ἔχουσι τὴν τραχύτητα, τῆς τοῦ βασιλέως Ἀρκαδίου ἐλαφρείας καθάψασθαι.

ρλ'.
Ἐπιστολὴ τοῦ Πάπα Ἰννοκεντίου πρὸς τὸν βασιλέα Ἀρκάδιον, ἀφορισμὸν περιέχουσα δημόσιον.

Ὁ πάπας μὲν οὖν οὐ μικρῶς αὐτὸν καταλέγχων ἐπέστελλε· Φωνὴ αἵματος τοῦ δικαίου Ἰωάννου βοᾷ πρὸς τὸν Θεὸν κατὰ σοῦ, βασιλεῦ, ὡς πάλαι τὸ Ἄβελ αἷμα τὸ πρὶν κατὰ τοῦ ἀδελφοκτόνου ἐβόα Καὶν τοῦ πρώτου τὴν χεῖρα αἱμάξαντος· οὐκ ἐν καιρῷ εἰρήνης διωγμοὶ κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἐξήγειρας, ἐξώσας μὲν τὸν ἀληθινὸν ταύτης ποιμένα καὶ ἀρχιερέα, συνεξώσας δὲ τὸν Χριστὸν καὶ Θεόν, μισθωτοῖς, καὶ οὐ ποιμέσι τὸ τούτου ἐγχειρισάμενος ποίμνιον. καὶ οὐ δι' ἐκεῖνον ἐγὼ τῇ λύπῃ συνέχομαι (οἶδα γὰρ ὡς μακάριος, ὡς ἀληθῶς, ἐκεῖνος καὶ τρισμακάριος τῶν δυσεφίκτων τε αὐτοῦ κατορθωμάτων ἕνεκεν καὶ ἀναριθμήτων, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν δυσυπερβλήτων κολάσεων, ὅτι τὸν κλῆρον μετὰ τῶν ὑψηλῶν ἀποστόλων ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἀπείληφε βασιλείᾳ) ἀνιῶμαι δὲ τῶν ὑμετέρων ψυχῶν ἐννοῶν τὴν ἀπώλειαν, ὅτι γυναικὶ πονηρᾷ καὶ ἀλογίστῳ πειθόμενος, τὴν ὑφήλιον ἅπασαν μελισταγοῦς οὕτω καὶ ζωοποιοῦ διδαχῆς ἀπεστέρησας. διὸ δὴ κἀγὼ ὁ ἐλάχιστος καὶ τὸν τοῦ κορυφαίου Πέτρου θεῖον θρόνον ἐμπιστευθείς, σέ τε κἀκείνην τῆς τῶν ἁγίων μυστηρίων ζωοποιοῦ μεταλήψεως ἀπείργω· τὸν δέ γε μεταδοῦναι ὑμῖν τοῦ θείου ἄρτου καὶ ποτηρίου τολμήσαντα, ὑπὸ καθαίρεσιν ἡ ἐμὴ καθυποβάλλει εὐτέλεια. Εἰ δὲ καὶ βίαν, ὅπερ ἀπεύχομαι, τισὶν ἐπενεγκεῖν τολμήσετε, τοῦ τὴν ἀποστολικὴν ταύτην ἀκυρῶσαι διάταξιν, ἔσεσθε λοιπὸν παντὶ ὀρθοδόξῳ συστήματι, ὡς οἱ τελῶναι καὶ ἐθνικοί, καὶ κατὰ πρόσωπον ὑμῶν ἐν τῇ τῆς δικαιοκρισίας ἡμέρᾳ βαρὺ τοῦτο παραστήσεται ὑμῖν τὸ ἁμάρτημα, ὅτι οὐδὲν τῶν ὄντων οὐδέν, οὐ πλοῦτος, οὐ δόξα, οὐ δυναστεία, οὐ βασιλικὸν ἀξίωμα βοηθῆσαι δυνήσεται. Ἀρσάκιον δέ, ὃν ἀντὶ τοῦ μάκαρος Ἰωάννου εἰς τὸν αὐτοῦ θρόνον εἰσηγάγετε, τοῦτον καὶ μετὰ θάνατον καθαιροῦμεν, σὺν πᾶσι τοῖς αὐτῷ κοινωνήσασιν, ὡς μοιχικῷ τρόπῳ τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ εἰσφρήσαντι. προστίθεμεν δὲ τῇ καθαιρέσει Θεοφίλου ἀφορισμὸν καὶ ἀναθεματισμὸν καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ πρὸς τούτοις ἀπαλλοτρίωσιν. Ταῦτα δέδεται μὲν ἐπὶ γῆς, δέδεται δὲ καὶ ἐν οὐρανοῖς, καθ' ἣν ἀκούεις ἐν εὐαγγελίοις ἀπόφασιν. τοιαῦτα μὲν ὁ πάπας· ὁ Ὀνώριος δὲ καὶ αὐτὸς γεγράφηκεν οὕτως.

Ματθ. ιη ιη.

ρλα'.
Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Ὀνωρίου πρὸς Ἀρκάδιον βασιλέα.

Οὐκ οἶδα ποία δυσπαρακτικὴ καὶ δαιμονιώδης ἐνέργεια παρέπεισέ σε, ἀδελφέ, γυναικὶ καταπιστεῦσαι σεαυτόν, καὶ διαπράξασθαι τοιαῦτα, οἷα οὐδεὶς ἄλλος εὐσεβὴς χριστιανὸς διεπράξατο βασιλεύς. καὶ γὰρ καὶ οἱ ἐνταῦθα ὁσιώτατοι τῶν ἐπισκόπων τῆς ὑμῶν καταβοῶσι βασιλείας, ὅτι τε τὸν μέγαν τοῦ Θεοῦ ἀρχιερέα Ἰωάννην ἀκρίτως καὶ ἀκανονίστως τοῦ τῆς ἐπισκοπῆς θρόνου κατενεγκόντες, καὶ πικροτάταις ἐξορίαις καὶ ἀφορήτοις αἰκίαις ὑποβαλόντες, βιαίως τοῦ ζῆν ἐστερήσατε· καὶ ὅτι τοὺς τοποτηρητὰς τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας, τοὺς εἰς ὑμετέραν τιμὴν καὶ τῆς δικαιοκρισίας βεβαίωσιν σταλέντας, καὶ ἐπιστολὰς ἐντεῦθεν ἐπὶ λυσιτελείᾳ τῶν πάντων ἐπιφερομένους, πρὸς οὓς οὐδὲν ἐφιλανθρωπεύσασθε, ἔτι καὶ φρουρίοις

διαφόροις ἐγκατακλείσαντες, καὶ λιμῷ διαφθείροντες, καὶ ἃ μὲν ἑαυτῷ ἐπεφέρετο ἀργύρια εἰς ἐφόδιον χρείας σωματικῆς, καὶ ταῦτα ἀφελεῖν αὐτὸν διετάξατε, καταβοῶντες ὑμῶν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ κατασπουδάζοντες περὶ οὐδὲν ἡγησάμενοι. πρὸς δὲ τούτοις τῶν ἀποστολικῶν ἐνταλμάτων λόγον οὐδένα ποιούμενοι, ἐπισκόπους ὁσίους ἀνοσίως καθαιροῦντες μυρίαις κακώσεσι καὶ ὑπερορίαις ἀδίκως καταδικάζοντες, ἄλλους δὲ ἀντ' αὐτῶν ἀναξίους ἀναξίως ἐγκαθιδρύετε. πρόσεχε οὖν, ἀδελφέ, μὴ λόγοις, ἀλλ' ἔργοις καὶ Θεὸν καὶ ἀνθρώπους τὴν διόρθωσιν τῶν οὐκ ὀρθῶς πραχθέντων ἤδη πληροφορεῖν, πληροφορούμενος καὶ αὐτὸς, ὡς αἱ τῶν ἱερέων προσευχαὶ τὴν ἡμετέραν στερεοῦσι βασιλείαν καὶ κατευθύνουσιν. ἔῤῥωσο.

Δεξάμενος τοίνυν τὰς ἐπιστολὰς ὁ Ἀρκάδιος, καὶ τὴν τούτων δύναμιν διαγνοὺς πλήττεται σφοδρῶς τῷ βέλει τῆς ἐπιτιμήσεως, καὶ τὸν ἐκ ῥᾳθυμίας ἐπικείμενον αὐτῷ βαθὺν ὕπνον ἀποσεισάμενος (εἰώθασι γὰρ αἱ νωθέστεραι τῶν ψυχῶν ταῖς σφοδροτέραις μάλιστα τῶν ἐπιτιμήσεων διεγείρεσθαι) πρῶτον μὲν τοὺς ἐπιβαλόντας τοῖς ἀπὸ Ῥώμης τὰς χεῖρας ἐπιζητεῖ. καὶ τούτοις τὰς αὐτοῦ χεῖρας ἀντεπιβαλὼν, οὓς μὲν μάστιξι χαλεπαῖς, οὓς δὲ τῷ διὰ ξίφους καταδικάζει θανάτῳ, ἀνασκολοπίσας αὐτῶν μετὰ τὴν ἀναίρεσιν καὶ τὰ σώματα· καὶ οὐδὲ τῆς οἰκείας φεισάμενος γυναικὸς, ἀλλὰ καὶ ταύτην ῥάβδῳ ἰδίως μαστίξας οἰκείαις χερσὶ, καὶ ἔν τινι τῶν βασιλικῶν κοιτώνων ἀπρόϊτον πολότη καθῆσθαι διακελευσάμενος, ὡς ἐξ ὑπερβολῆς θλίψεως καὶ αἰσχύνης, καὶ ἀῤῥωστίαις αὐτὴν περιπεσεῖν χαλεπαῖς. Εἶτα Μίωδον καὶ Θεότεκνον καὶ Ἰσχυρίωνα, τοὺς Θεοφίλου ἀνεψιοὺς, Ἀκάκιόν τε Βεῤῥοίας καὶ Σεβηριανὸν τὸν Γαβάλων τηνικαῦτα τῇ πόλει διατρίβοντας συλλαβὼν, τὴν τῆς Σατανικῆς συμμορίας ἀπόμοιραν, πρὸς Ἰννοκέντιον ἠτιμωμένους ἐκπέμπει, τοιοῦτον αὐτῷ ἵνα δι' ἐπιστολῆς καὶ αὐτὸς τὸν ἀπόλογον ἐνστησάμενος.

Ὅλως οὐδὲν, ἀρχιερεῦ τοῦ Θεοῦ, οὔτι τῶν εἰς τοὺς ὁσίους τετολμημένων διέγνωκα (καὶ δῆλον ἐξ ὧν τοὺς αἰτίους οὐ κατὰ πάρεργον ἠμυνάμην) οὔτε τῆς κατὰ τὸν μέγαν Ἰωάννην καθαιρέσεως κατέστην ὑπαίτιος· ἀλλ' ἐπίσκοποι δείλαιοι, οἱ κανόνας δῆθεν ἐκκλησιαστικοὺς προτεινάμενοι, τὸ κρῖμα τῆς ἐκείνου καθαιρέσεως ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν βεβήλους κεφαλὰς ἀνεδέξαντο. ὧν τοῖς λόγοις οὐκ οἶδ' ὅπως ὑποσυρεὶς καὶ αὐτὸς, τῇ αὐτῶν (ὡς οὐκ ὤφελον) ἀθεωτάτῃ ψήφῳ ἐπένευσα, ἀνθ' ὧν ἐκεῖνοι μᾶλλον ἢ ἡμεῖς ὑπεύθυνοι· ὧν καὶ τοὺς ἔτι πρὸς ἡμᾶς ἐνδημοῦντας, Ἀκάκιόν τε καὶ Σεβηριανὸν καὶ τοὺς πρὸς γένους τοῦ πονηροῦ Θεοφίλου τυγχάνοντας πέπομφα σου τῇ ὁσιότητι. γράψω δὲ καὶ Θεοφίλῳ βιαίως τάχει καταλαβεῖν τὰ αὐτόθι, τοῦ δοῦναι δίκην τοῖς τολμηθεῖσιν ἁρμόδιον. ἐφ' ἡμῖν δὲ ἡ σὴ πατρικὴ φιλανθρωπία παρακληθείη, καὶ μὴ ἀμοίρους τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἐάσῃς. ἰδοὺ γὰρ καὶ τὸ τέκνον σου Εὐδοξίαν, ἀνθ' ὧν ἥμαρτεν, ἠμυνάμην, ἣ καὶ βαρυτάταις ἐντεῦθεν ἀῤῥωστίαις περιπεσοῦσα κλινήρης κατάκειται. μὴ οὖν πολλαχῶς ἐκδικήσῃς, ὦ τιμιώτατε πάτερ. Οὐδὲ γὰρ Κύριος δὶς ἐκδικεῖν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καθὰ γέγραπται. ποῦ δὲ καὶ τὸ τῆς μετανοίας καλὸν, εἰ μὴ συγγνώμη τοῖς μεταμελομένοις ἐπιβραβεύεται; εἰ μὲν οὖν τῶν μετανοούντων οὐκ ἦμεν, εἰκότως ἡμῖν καὶ τὰ τῆς συγγνώμης ἐναπεκλείετο· εἰ δὲ φθάσαντες, ἐφ' οἷς κακῶς ἐπράξαμεν, ἑαυτῶν κατεγνώσαμεν, μηδὲ τοῦ τῆς μετανοίας καλοῦ τῆς συγχωρήσεως ἀποτυγχάνωμεν. Ἰσοδύναμα δὲ καὶ τῷ ἀδελφῷ Ὀνωρίῳ γεγράφηκε, καταδεόμενος δεηθῆναι ὑπὲρ αὐτῶν τοῦ πάπα συγγνώμης μεταδοῦναι αὐτοῖς. δεξάμενος οὖν ὁ πάπας τὰ τοῦ Ἀρκαδίου γράμματα, καὶ τῇ τούτου μεγάλως ἡσθεὶς ταπεινότητι, παρὰ τοῦ βασιλέως τε Ὀνωρίου θερμῶς ὑπὲρ αὐτοῦ δυσωπηθεὶς, γράφει Πρόκλῳ τῷ αἰδεσιμωτάτῳ Κυζίκου ἐπισκόπῳ τότε τυγχάνοντι, ἐν Κωνσταντινουπόλει παραγενομένῳ λῦσαι μὲν τοὺς βασιλεῖς τοῦ ἀφορισμοῦ, καὶ τῶν ἱερῶν μυστηρίων καταξιῶσαι αὐτούς· καθηγήσασθαι δὲ καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας, ἕως ἂν ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὸν Ἀττικὸν ἐξετασθῇ. ἰδίως δὲ

γράφει

ρλβ'. Περὶ τῆς ὀργῆς τοῦ βασιλέως Ἀρκαδίου ἀπὸ τῆς ἀδίκου τοῦ δικαίου ἐκδιώξεως.

ρλγ'. Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Ἀρκαδίου ἀπολογητικὴ πρός τε τὸν πάπαν καὶ τὸν βασιλέα Ὀνώριον.

γράφει καὶ πρὸς Ἀρκάδιον ὁ πάπας ἀποδεχόμενος αὐτοῦ τὴν μετάνοιαν, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς ἐπταισμένοις διόρθωσιν, καὶ παρεγγυώμενος τὸ μὲν ὄνομα τοῦ μεγάλου Ἰωάννου τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις ἐντάξαι διακελεύσασθαι· Θεόφιλον δὲ ἐν Θεσσαλονίκῃ πρὸς τὴν μέλλουσαν ἐκεῖ προτιθήσεσθαι σύνοδον ἐπὶ ἐξετάσει τῶν ἀθέσμως ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένων βεβαίως καθυπαντῆσαι. μέλλειν καὶ γὰρ καὶ αὐτὸν ἐκεῖσε ἔφη παραγενέσθαι, εἰ μή τι πόθεν τὸ κωλύσον προσεπιγένηται. τοιαύτας ὁ αὐτοκράτωρ δεξάμενος τὰς ἐντολάς, ἔσπευδεν εἰς μηδὲν ὁπωσοῦν τῶν αὐτῷ γεγραμμένων ὑπὸ τοῦ πάπα ῥᾳθυμῆσαι. ἐξ αὐτῆς δ' οὖν, ὡς λέων, κατὰ Θεοφίλου βρύξας ἀποτόμοις τε καὶ στιβαραῖς διατάξεσι χρῆται πρὸς αὐτὸν γράψας οὕτω·

ρλδʹ. Ἐπιστολὴ Ἀρκαδίου βασιλέως πρὸς τὸν ἄδικον Θεόφιλον.

Πάντα τὰ κλίματα τῆς οἰκουμένης ἐτάραξας, καὶ τοὺς ἀφελεῖς αὐτῶν ἱερεῖς κατ' ἀλλήλων Σατανικῶς ἀναστήσας, τὴν σὴν τοποκρατορείαν κατέλαβες, ὡς μήτε νόμοις ποτέ, μήτε ἡμῶν ἐξουσίαις καθυποκείμενος, οὐκ εἰδὼς ὅτι καὶ τῇ θείκῃ καὶ τῇ ἡμετέρᾳ ὑπόκεισαι ἐξουσίᾳ, ἐξ ἧς οὐκ ἔστι σοι διαφυγεῖν, ἀνοσιώτατε πάντων ἀνθρώπων καὶ εἰς ὑπερβολὴν σκολιώτατε. τοιγαροῦν πᾶσαν ἀνάγκην σώματος καὶ πρόφασιν πᾶσιν ἀποβαλλόμενος, τῆς Ἀλεξανδρέων ἀπάρας τῇ Θεσσαλονικέων πρὸς τὸν τῆς Ῥώμης ἀπαντῆσαι ταχέως ἐπείχθητι, ἐκεῖσε τῶν τολμηθέντων σοι δίκης ἐνδίκως ἐπιτευξόμενος. ὁ μὲν οὖν Θεόφιλος τὰ τοιαῦτα δεξάμενος γράμματα, καὶ πρὸς τὴν ἐγκειμένην τούτοις φρίξας ἀπειλήν, τίνος οὐκ ἀθλιώτερος ὁρᾶται καὶ ταπεινότερος; δειλὸν γὰρ τὸ θράσος πρὸς δειλίαν φόβου περιεμπεσόντος καθίσταται ὡς οἱ εἰς κακίαν τῇ συστολῇ, καὶ τῆς ἀνδρείας ἐν ἴσῳ κεχωρισμένοι τῷ διαστήματι. ἔθει δὴ καὶ πρὸς τὸν Ἰσίδωρον καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ πάλαι κεκακωμένους διαπρεσβεύεται μοναχούς, ὅσον αὐτοῖς ἐφικτόν, ἀμύνειν αὐτῷ καταδεόμενος. πρὸς ὃν ἐκεῖνοι προφητικῶς ἐξεῖπον, μὴ δεδιέναι τὰς παρὰ τοῦ βασιλέως ἀπειλάς, ὧν ὕστερον φθάσει ἀπειλῆς εἰδέναι συγχωρήσοι τὴν ἔκβασιν, αἰτησάμενοι τὸν παρὰ πόδας αὐτῷ περιστάμενον θάνατον.

ρλεʹ. Περὶ τοῦ θανάτου τοῦ παναθλίου Ἀθεοφίλου.

Οὔπω γὰρ τῆς ἐπὶ Θεσσαλονίκην ὁδοιπορίας ἀψάμενος, ληθαργικῷ πάθει περιπεσών, καὶ τὰς εἰς τὸν ἱεροάθλον καὶ μέγαν Ἰωάννην συσκευασθείσας αὐτῷ κακουργίας μεγαλοφώνως ἐν πλείοσιν ἐξαγορεύων ἡμέραις, ὀδυνηρῶς οὕτω καὶ ἐλεεινῶς τῆς παρούσης ἀπερράγη ζωῆς.

ρλϛʹ. Τῶν τοῦ ἁγίου ἐχθρῶν πληγαὶ θεήλατοι.

Καὶ πάντες δὲ οἱ τῇ καθαιρέσει καὶ ἐξορίᾳ τοῦ ἁγίου συναινέσαντες, καὶ Θεοφίλῳ συμπράξαντες, ἄλλοι ἄλλως θεηλάτοις πληγαῖς καὶ ποικίλαις κακώσεσι βασανιζόμενοι, οὕτω τοῦ βίου βιαίως καὶ ὀδυνηρῶς διερρήγνυντο. πρὸς τοῖς πᾶσι καὶ Κυρῖνος ἐπίσκοπος Χαλκηδόνος, ἀλαζόνα καὶ ἀγριάτον τὸν δίκαιον βλασφημῶν, δίκην ἔτισεν ἀχαλινώτου γλώσσης καὶ ἀκρατοῦς, πόδας κατασεσηπώς, καὶ τούτους ἐκ τρίτου πριζόμενος, οὕτω καταθανών.

ρλζʹ. Περὶ τῆς Ἰννοκεντίου τελευτῆς.

Ἔτι δὲ καὶ Ἰνοκέντιος λύεται μετὰ μικρὸν καὶ αὐτὸς τῆς συνεζευγμένης πηλοῦ, καὶ τοῦ ῥευστοῦ αἰῶνος τὸν ἄρρευστον ἀνταλλάττεται.

ρληʹ. Περὶ τοῦ τῆς Εὐδοξίας ἐλεεινοῦ θανάτου.

Ἀλλὰ ἰθυνέτω ἡμῖν ὁ λόγος καὶ πρὸς Εὐδοξίαν αὐτήν, ἢ τὰ συμβάντα ὡς δεινὰ τυγχάν καὶ θρήνους ἐπάξια. αἱμορροίας γὰρ ἡ δύστηνος περιπεσοῦσα συμφορᾷ, καὶ ταύτῃ δεινῶς ἄγαν μαραινομένη, τήν τε λεγομένην σύριγγα ἐν τοῖς ἀποκρύφοις ἐκβράσασα, δυσωδίας τε καὶ σκωλήκων ὅλῳ τῷ σώματι πληρωθεῖσα, ὡς πάσας μὲν ἰατρῶν τέχνας, πάσας δὲ ἀρωμάτων ἐπ' αὐτῇ εὐωδίας ἀργῆσαι, ἐπ' αὐταῖς ἐσχάταις ἀναπνοαῖς, καθ' ἃς μάλιστα τὸ συνειδὸς σφοδρότερον κατὰ τῶν πονηρὰ συνειδότων ἑαυτοῖς ἐπανίσταται, μεγάλως ἑαυτῆς ἐπὶ τοῖς εἰς τὸν μέγαν τετολμημένοις καταγινώσκουσα, ἐλεειναῖς τε αὐτὸν καὶ οἰκτραῖς ἄγαν ἀνακαλουμένη φωναῖς, ἀποδεδωκυῖα τὸν ἀμπελῶνα, τὰ ἁρπαγέντα τοῖς ἠδικημένοις, μετ' οἰμωγῆς ἀφάτου καὶ ὀδύνης ἐξέψυξε, μηδὲ τῆς σοροῦ ταύτην παραδεχομένης μετὰ τὴν τελευτήν.

Τ

Τὸ πάντων φοβερώτατον· καὶ ἴσασι πάντες καὶ τοῖς μετέπειτα παραπέμπουσι τὸν κλεινὸν ἐκεῖνον καὶ τὸν φρικτὸν συναντισμόν, ἐπὶ τεσσαράκοντα καὶ τέσσαρσι τερατουργούμενοι ἔτεσι, μέχρι τῆς ἐξ ὑπερορίας τοῦ ἱεροῦ σώματος ἀνακλήσεως· ὃ δὴ καὶ μέγιστον ἡμῖν ἀφήγημα, τελευταῖον ὁ λόγος ἐταμιεύσατο.

Ῥέοντος γὰρ τοῦ χρόνου καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις ἡσυχῆ τὴν φθορὰν ἐπιφέροντος, ὑφίσταται μὲν τὸ τῆς φύσεως κοινὸν Ἀρκάδιος· ἀντεπιβαίνει δὲ τῆς βασιλείας ὁ τούτου υἱὸς τὴν τοῦ πάππου Θεοδοσίου κλῆσιν ἐπιφερόμενος. ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς ἱερατικῆς ἀξίας ἀρχηγὸς ἐπιλέλοιπεν, ἔδει δὲ τὰ προκεκηρυγμένα τῷ μεγάλῳ ἄνωθεν μὴ διαπεσεῖν, Πρόκλος ὁ τούτου κατὰ πνεῦμα υἱὸς τῆς ἀρχιερωσύνης ἐπιλαμβάνεται· οὗ ἔργον ἡ τοῦ σεβασμίου σκήνους τοῦ μακαρίου μετένεγξις. ἦν γὰρ τούτοις ἑκατέροις πόθος, διάφορος μέν, εἰς αὐτὸ δὲ τοῦτο βλέπων, καὶ δι' ἑτέρου ἕτερος τὸ πέρας ἐπιδεχόμενος. τοῦ μὲν γὰρ ἔφεσις τὴν μητρικὴν ἰδεῖν σορὸν τοῦ δεινοῦ κινήματος ἠρεμήσασαν· ὁ δὲ μὴ ἄλλως τοῦτο συμβήσεσθαί φησιν, ἂν μὴ τὸ νεκρὸν Ἰωάννου (τοῦτο γὰρ ἦν ὁ πόθος αὐτοῦ) τῆς ἐπὶ βασιλεύουσαν ἀνακομιδῆς ἐπιτεύξηται). ἐπεὶ τοῦτο ἐκεῖνος ἤκουσε, μετακαλεῖται μὲν αὐτίκα τῶν εἰς τοῦτο ἐπιτηδείους. πολλὴν δὲ αὐτοῖς τὴν περὶ τοῦ πράγματος ἐνσκήψας σπουδήν, ἔχεσθαι τῆς ὁδοῦ διετάξατο. αὐτοὶ γὰρ οὖν δι' ἡμερῶν οὐκ ὀλίγων ἤδη τοῖς Κομάνοις πελάσαντες, καὶ τῷ τοῦ μάρτυρος Βασιλίσκου ἐπιστάντες ναῷ, τὴν αἰτίαν ἀπαγγέλλουσι τῆς ἀφίξεως. καὶ τὸ πρᾶγμα λυπηρὸν ἐδόκει καὶ ζημιῶδες τὸ ἀκρότατον, ὅμως δυσχερὲς ὂν τὸ πρὸς τὴν βασιλικὴν ἀντιμάχεσθαι κέλευσιν, καὶ παρὰ γνώμην τὸν τῆς ταφῆς τόπον ἐπεσημαίνοντο. ὡς δὲ ἐπέστησαν, καὶ ἀπεσυλᾶτο μὲν ὁ τῇ σορῷ ἐπικείμενος λίθος, ἔνδον δὲ πάντων ἦσαν οἱ ὀφθαλμοί, ὁρᾶται τὸ θέαμα ξένον, εἰς λίθου φύσιν μετεσκευάσθη τὸ σῶμα τοῦ μάκαρος, οὐ δίκαιον κρίναντος τοῖς ἐκπομπευομένοις ἑαυτὸν ἐπιδοῦναι, ὅτι μὴ πολλαῖς ἱκετείαις καὶ θερμαῖς ἄγαν ταῖς παρακλήσεσιν. ἀποτίνουσι γὰρ καὶ τέκνα πατέρων ἁμαρτίας κατά γε τὸν νῦν αἰῶνα λόγοις ἀρρήτοις δικαιοκρισίας Θεοῦ τοῦ ζυγῷ τὰ πάντα καὶ σταθμῷ δοκιμάζοντος. ἀποκρουσθέντες οὖν τῆς ἐλπιζομένης ῥοπῆς, τῆς ἀνάποδα πάλιν ὁδοιπορίας ἀπάρχονται, καὶ καταλαβόντες τὴν βασιλεύουσαν αὐτὸ ὁραθὲν ἀπαγγέλλουσι. καὶ τὸ ἄκουσμα καὶ ἔκπληξις πρὸς τὴν ἐγχείρησιν σπουδαιοτέρους εἰργάζετο. καὶ οὐ μετὰ τῆς αὐτῆς παρρησίας, χρηστῶν δὲ ὅμως τῶν ἐλπίδων, πειρᾶται πάλιν τοῦ πράγματος.

Στέλλονται τοίνυν οἱ καὶ πρότερον ἀπεσταλμένοι, ἐπικομίζοντες ὡς ζῶντι τῷ μεγάλῳ καὶ ἐπιστολὴν συγγνώμην τινὰ περιέχουσαν τὴν δυσώπησιν, τοῦ μὴ τεταπεινωμένους αὐτοὺς μηδὲ κατησχυμμένους ἀποστραφῆναι· ἣν ἐπιθεῖναι τῇ σορῷ κελεύονται· καὶ οὕτω καθυπομνῆσαι, πολλοὺς τοὺς παρακλητικοὺς προτελέσαντας. καταλαβόντες οὖν ἐκεῖνοι τὸν ἤδη γνωρισθέντα τόπον αὐτοῖς, καὶ ὡς ἐκελεύσθησαν, οὕτω δὴ καὶ ποιήσαντες, εἶτα τὸν λίθον ἀποκυλίσαντες, ἕτερον ἐθεάσαντο θέαμα. αἴγλην ἄρρητον ἐκεῖθεν ἀποπηδήσασαν, καὶ αὐτὸν ἐν ἀσυγκρίτῳ κάλλει καὶ ἤθει διακείμενον. οὐδὲ γὰρ νεκρῷ, ἀλλὰ ζῶντι ἐῴκει, καὶ τῇ ἐπανθούσῃ τῷ προσώπῳ καὶ τοῖς χείλεσι χάριτι, καί τι καὶ προΐεσθαι θέλειν τὴν χρυσῆν δοκῶν ἐκείνην ἐπισκόπων, καὶ τό γε παραδοξότερον, ἐπανακουφίζων ἑαυτὸν τοῖς λαβεῖν ἐθέλουσιν. ἐξενέγκαντες οὖν, καὶ πρὸς ἀσπασμὸν τῷ λαῷ προθέμενοι, ἑσμὸν ὁρῶσι θαυμάτων ἐπιγινομένων τοῖς φθάσασι.

Πᾶς γοῦν, ἣν εἶχε νόσον ἐπιφερόμενος τοῦ σώματος, ἢ τῶν ἐπικειμένων ῥακίων προσεφαπτόμενος, παρευθὺ τῆς νόσου παντάπασιν ἀπηλλάττετο. ἐντεῦθεν καὶ στάσις ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν τοῦ τε πολιτικοῦ καὶ τοῦ κατὰ χώραν τυγχάνοντος τῆς τιμίας ἐκείνης τῷ ὅλῳ ἀντιποιουμένων σαρκός. ἀλλ' ἐπείπερ ἔδει τὴν τοῦ Θεοῦ πάντως βουλὴν ἐνικᾶν, ὑφίασι μὲν ἐκστάσεως οἱ τῆς χώρας οἰκήτορες, πολλῆς συμβουλῆς αὐτοῖς παρὰ τῶν ἐκ τοῦ βασιλέως γεγενημένης·

ρλθʹ.
Περὶ τῶν ἐν τεσσαράκοντα καὶ τέσσαρσιν ἔτεσι τῆς λειψάνου αὐτοῦ συναντισμῶν.

ρμʹ.
Ὁ βασιλεὺς καὶ Πρόκλος τὸ ἅγιον λείψανον μετακομίζειν σπουδάζουσιν.

ρμαʹ.
Περὶ τῆς ἐγχειρήσεως τῆς δευτέρας ἱκετείας τοῦ βασιλέως.

ρμβʹ.
Περὶ τῆς εἰς τὴν βασιλεύουσαν τοῦ σώματος ἀνακομιδῆς τοῦ ἁγίου.

νικῶσι δὲ οὗτοι, τὴν τοῦ χειμάῤῥου ῥοπὴν ἰσχηκότες ἐπέχουσιν. καὶ λοιπὸν ἐνθέμενοι τῇ παρ' αὐτῶν ἐπιφερομένῃ χρυσοκολλήτῳ λάρνακι, τῆς ὁδοιπορείας ἀπάρχονται, πολλῶν λαμπάδων προπομπευόντων καὶ ἑπομένων, καὶ ὕμνων καὶ ἴσα ἀγγελικῆς μελῳδίας εὐφωνουμένων. ἡνίκα δὲ πόλει τινὶ ἢ κώμῃ προσεγγίζειν ἔμελλον, ἐξεχεῖτο πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς, καὶ προέπεμπον ἕκαστοι πρὸς τὴν μετ' αὐτὴν διαδιδόντες τὴν πρόοδον, μέχρις ἂν Χαλκηδόνος ἐπεισπέσαιεν.

ρμγʹ. Περὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι τοῦ τε βασιλέως, καὶ τοῦ Πρόκλου ἀπαντήσεως.

Οὗ γινομένου, ὡς εἰς ἀκοὴν τῇ πόλει τὸ πρᾶγμα ἐλήλυθε, παραυτίκα πᾶν τὸ διὰ μέσου πέλαγος ἠπειρωμένον ἐδόκει τῷ πλήθει τῶν περαιουμένων νηῶν, μεθ' ὧν αὐτός τε συνεξῄει ὁ βασιλεὺς ἅμα τῷ ἀρχιερεῖ, συνεφελκομένου τούτοις καὶ πλοίου τινὸς μάλα κεκοσμημένου πρὸς τὸ τὸν μακάριον ὑποδέξασθαι.

ρμδʹ. Περὶ τοῦ κατὰ τὴν θάλασσαν φοβερωτάτου θαύματος.

Τότε γοῦν τις αἰφνίδιον καταιγὶς καὶ ζάλη σφοδρὰ, καὶ πᾶσιν ἀθρόως ἐπιπεσοῦσα, ἄλλοθεν ἄλλο τῶν πλοίων, ὡς εἶχε φορᾶς, κατὰ τὸ ἄστυ διήλαυνεν, ἐκείνου μόνου ταῖς τῶν πνευμάτων βίαις οὐκ εἴξαντος, οὗ ὁ κόσμος ἐῤῥέθη διὰ τὴν τοῦ μεγάλου ὑποδοχήν. ὃ καὶ κύμασι καὶ πνοαῖς ἀντιβαῖνον ὑπὲρ λόγον ἐφέρετο, καὶ τὸ τῆς ὁρμῆς τέλος ἀμπελὼν ὁ τῆς χήρας, καθ' ὃν (ὢ τοῦ θαύματος) προσεστάκη τῇ χέρσῳ, ἔργῳ τῆς πάλαι ἀδικίας καταβοῶν, καὶ τῷ δικαίῳ τὴν ἔνστασιν δικαίαν προσμαρτυρῶν. τὸ δὲ ἐντεῦθεν γαλήνη πάλιν βαθεῖα καὶ θάλασσα πεπηγυῖα καὶ πεδιάδι ὅμοιος καὶ πλοίων μεστή. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸν δηλωθέντα τοῦ ἀμπελῶνος τόπον, οἵ τε τὸν μέγαν προσκομιζόμενοι, καὶ οἱ πρὸς ἐκείνους σπεύδοντες, ὡς ὑπὸ τοῦ πλοίου καλούμενοι παρεγένοντο, ὑποκλιθὲν παραδόξως ἐκεῖτο, τὴν τοῦ μακαρίου προσεκαλεῖτο εἴσοδον. οὐκ ἔστιν οἷς τισι τὰ θαύματα παρεικάσοι τις, ἢ ὅπως ἀξίως ἀνευφημήσειεν. ὅθεν τὰ πράγματα ψιλὰ λέγων ὁ λόγος παρατρεχέτω, ἐξ ἑαυτῶν ταῦτα καταλιμπάνων θαυμάζεσθαι.

ρμε. Περὶ τῆς εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ, καὶ τῆς παρὰ τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου περὶ τῆς ἑαυτοῦ μητρὸς Εὐδοξίας θερμοτάτης δεήσεως.

Ἔκειτο μὲν οὖν ἐπὶ τῆς νηὸς ὁ θαυμάσιος, καὶ ἡ μὲν τοῦ βασιλέως ῥοπὴ τῆς ἐπὶ τὰ ἀνάκτορα κελεύθου ἠφίετο. ἐπεὶ δὲ μὴ ἐδόκει τοῦτο τῷ ἀοιδίμῳ, τοῦ Ἑλλησποντίου ῥεύματος ῥαγδαίως αὐτοῖς ἐπικαταῤῥεύσαντος, παρὰ τῷ τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ ναῷ καὶ ἄκοντες προσοκέλλουσι, τὸν ὅμοιον παρομοίῳ τῆς προνοίας συνεπιλαμβανούσης. Εἶχε τοιγαροῦν αὐτὸν ὁ τοῦ ἀποστόλου νεὼς, καθ' ὃν ὁ βασιλεὺς τῇ τούτου λάρνακι προσπεσὼν, καὶ τοὺς ὡραίους πόδας ἐκείνους καὶ εὐαγγελικοὺς δάκρυσι καταῤῥαίνων θερμοῖς καὶ οἰμωγαῖς ἀνεκαλεῖτο τοῦ ἁγίου τὸν ἔλεον, συμπαθῆ τῇ μητρὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἀτόπως τετολμημένων αὐτῇ ἐξαιτῶν, καὶ τῆς συμπαθείας τεκμήριον, τὴν ἠρεμίαν γενέσθαι τῆς αὐτὴν φερούσης καταδεόμενος λάρνακος.

ρμϛ. Ὡς τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου κλόνου ἔστη ἡ λάρναξ τῆς Εὐδοξίας.

Καὶ ὁ μὲν ηὔχετο, ὁ δὲ εἰσήκουσε, καὶ τὴν συμπάθειαν ἐπαρυτλεύουσιν, οὐχ ὡς πάλαι, τῆς συμπαθείας τυγχάνων ἀλλότριος, ἀλλ' ἡνίκα ἐχρῆν ταύτην διαφυλαττόμενος. καὶ τῷ σοφῷ ἐδόκει κηδεμόνι, καί τινος καὶ μικρᾶς ἐδράττετο ἀφορμῆς· καὶ ἡ λάρναξ τῆς παραφορᾶς ἀπηλλάττετο, αὐτοῦ που διακειμένη, ἐν τῷ περιδόξῳ τῶν δώδεκα ἀποστόλων ναῷ. ὅλην οὖν ἡμέραν καὶ νύκτα παρὰ τὸν τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ ναὸν τὰ εἰκότα συνεορτάσαντες,

ρμζ. Περὶ τῆς εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου ἀφίξεως.

Ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν μεγίστην τῶν ἐκκλησιῶν συνεπορεύοντο, καὶ τῷ οἰκείῳ θρόνῳ τὸ ὅσιον τοῦ μεγάλου σκήνος ἐγκαθιδρύσαντες, τὰ ἴσα κἀκεῖσε τῆς δοξολογίας καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἐτέλεσαν.

ρμη. Περὶ τῆς εἰς τὸν τῶν ἁγίων ἀποστόλων ναὸν τοῦ τιμίου λειψάνου μετακομιδῆς.

Ἐντεῦθεν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ ὀχήματος ἀναθέμενοι, καὶ τοῦ μὲν πατριάρχου συναναβάντος, τοῦ βασιλέως δὲ, καὶ πάσης τῆς ἱερᾶς συνόδου τε καὶ συγκλήτου μετὰ λαμπάδων προηγουμένων, αἵτινες ἐκ βασιλικῆς φιλοτιμίας πᾶσιν ἀπενεμήθησαν, οὕτως ἐπὶ τὸν ἱερὸν τῶν ἀποστόλων ναὸν μετεκόμιζον. ἡ πόλις δὲ πᾶσα ἐπὶ τὴν θέαν συνέδραμον. ἐστενοχωροῦντο στοαὶ, ὕπαιθρα, στενωποὶ, οἰκίαι πᾶσαι, ἅπαν τὸ διὰ μακροῦ τοῦ μέσου διῆκον τῆς ὁδοῦ διάστημα. πλήρης δὲ ἦν ὁ ἀὴρ εὐωδίας ἀρωμάτων τε καὶ μύρων, τῶν μὲν ἐκκαιομένων, τῶν δὲ καπνιζομένων, ἃ τότε παρὰ τῶν φιλευσεβῶν τῷ μεγάλῳ πεφιλοτίμηντο. ἐπεὶ δὲ μετὰ τοιαύτης καὶ τοσαύτης δορυφορίας ἐπὶ τὴν ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν εἰσεκομίσθη, ἐκεῖσε δὴ τὸ μέγιστον τῶν θαυματουργιῶν ἀπεργάζεται. ἅμα γὰρ ἀνατεθεὶς ἐπὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου καθίδρυτο, καὶ τὰ πάγχρυσα διάρας ἐκεῖνα χείλη, εἰρήνην τοῖς λαοῖς ἐπιφώνησε. τίς ἤκουσε τοιοῦτον ἢ ἔγνωκεν ἐξ αἰῶνος; ὄντως δίκαιοι εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσι, καὶ παρὰ Θεῷ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν. ὡς δὲ κατενέγκαντες ἐκπεπληγμένῳ τῷ πλήθει καὶ βεβακχευμένῳ τῷ πόθῳ προσυπήντησαν, ἦν ὁρᾷν συγκλονουμένους καὶ συρρηγνυμένους, καὶ ὑπ' ἀλλήλων συμπατουμένους, καὶ τὸ θαυμάσιον, μηδένα τῇ βιαίᾳ πλήσει ἢ τῷ δεινῷ συνωθισμῷ ἢ τῷ κλόνῳ παραβλαπτόμενοι. πῶς γὰρ ἔδει καὶ βλάπτεσθαι ὑπὸ τῆς εἰς ἐκεῖνον πίστεως ἑκούσιον τὴν βίαν καθυπομένοντας, ὅς γε καὶ τοὺς ἤδη βεβλαμμένους παντοίας βλάβης ἀπήλλαττε;

Ὧι τις τὸ τηνικαῦτα προσιὼν ὁμοῦ τῇ ἐπαφῇ τῆς ἰάσεως ἐπέτυχεν. αὐτὸ γὰρ τῆς θαυματουργίας ὄνομα Γρηγόριος μὲν ὁ Νεοκαισαρείας περιεσπάσατο· οἱ δὲ ταῦτα τότε καὶ ὁρῶντες καὶ πάσχοντες, ἐπὶ τοῦτον εἷλκον, ζηλοτυποῦντες τὸ πρόσρημα.

ρμθʹ.
Περὶ τῆς θαυματουργικῆς τῶν ἐκεῖσε πασχόντων παρ' αὐτοῦ θεραπείας.

Πολλῆς οὖν κἀνταῦθα τῆς ὑμνῳδίας ἐκτελεσθείσης, ἄραντες αὐτοῦ τὸ πολύσεπτον λείψανον, αὐτός ὁ βασιλεὺς καὶ Πρόκλος ὁ ὁσιώτατος, ἄλλος, ὡς εἰπεῖν, Ἰωσὴφ γενόμενοι καὶ Νικόδημος, εἰς τὰ τῶν ἁγίων ἅγια ἐν ἀρχικοῖς δεξιοῖς, κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ τῷ Πρόκλῳ χρηματισθεῖσαν πάλαι προσημαφώνησιν κατατίθενται, ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ Ἰανουαρίου μηνός. Ταῦτα τοῦ μεγάλου καὶ τὰ μετὰ τέλος μεγαλουργήματα· καὶ τοσοῦτος ὁ παρ' ἡμῶν ὁ λόγος αὐτῷ, τῆς μὲν ἀξίας κατὰ πολὺ λειπόμενος, τὸ δὲ τῆς προαιρέσεως ἐπιδεικνύμενος πρόθυμον· πρὸς ὅπερ αὐτὸς ἀπιδὼν τῷ παραστάτῃ τῆς ἑνιαίας τριάδος, τῆς ζωαρχικῆς τε καὶ μακαρίας πάντων ποιητικῆς συνεκτικῆς τε καὶ προνοητικῆς, αἰτοίης ἡμῖν τε καὶ πᾶσι, τὸ διὰ σοῦ τι καὶ λόγον τῶν σῶν καλῶς ἀγομένους, πρὸς αὐτὴν ἐπαναγέσθαι· ἧς τὸ μὲν ἐγγίζειν, ζωή, τὸ δὲ μακρύνεσθαι, θάνατος. ὧν τοῦ μὲν ῥυσθείημεν, τοῦ δὲ τύχοιμεν, ἢ κακίαν φεύγοντες, ἢ ἀρετὴν διώκοντες, καὶ τοῦ πλείονος αὐτῆς ἐφιέμενοι, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἀμήν.

ρνʹ.
Περὶ τῆς ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ ἁγίου λειψάνου καταθέσεως.

ἐν τοῖς μυ-
δεξιοῖς

ΣΥΜΕΩΝΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου.

ΚΑὶ πάντων μὲν τῶν κατὰ Θεὸν πολιτευσαμένων ὁ βίος τοῖς εὐσεβέσιν ὠφελιμώτατος, οὐχ ὑπόδειγμα μόνον καὶ τύπος, ἀλλὰ καὶ παράκλησις ὑπάρχων πρὸς ἀρετήν. ζήλου γάρ τι κέντρον ἐμποιεῖ ἀγαθοῦ καὶ διαθερμαίνει τὴν εὐσεβῆ ψυχὴν πρὸς τὴν μίμησιν· ὁ δέ γε τοῦ Χρυσοστόμου πατρὸς καὶ μᾶλλον ἤπερ τῶν ἄλλων ἡδὺς μὲν ἀκοῦσαι, σωτήριος δὲ μιμήσασθαι καὶ ὠφέλιμος. ἀνὴρ γὰρ ἐκεῖνος οὐ μόνον εἶχε γλῶτταν λυσιτελῆ τοῖς ἀκούουσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν βίον πλέον τοῖς μιμουμένοις ἐπωφελῆ. μᾶλλον δὲ, εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ὥσπερ ἐκείνην εἶχεν ἐν τῷ λέγειν ἀμίμητον, οὕτω δὴ καὶ τοῦτον ἀνέφικτον ἐν τῷ πράττειν. πλὴν ἀλλὰ τὰ ἐκείνου καὶ διηγητέον πάντως, καὶ μιμητέον εἰς δύναμιν. ἐπεὶ καὶ ζωγράφοις τὰ κάλλιστα τῶν ἀρχετύπων οὐ παροπτέα, καθότι μὴ ῥᾳδίαν ἔχει τὴν μίμησιν, ἀλλ' ἐλπίδι τοῦ μόγις ποτὲ κατορθωθέντα περιβλέπτους ἀποδεῖξαι τοὺς μιμουμένους, περὶ τὸν ζῆλον αἰστησιν. ἐμοὶ δὲ μέσην ὁ λόγος ὥρμηται βαδίζειν, ὡς μήτε τὰ κατ' αὐτὸν πάντα διεξελθεῖν, μήτε τὰ καιριώτατα παριδεῖν· ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν εἰπεῖν, ὅσα καὶ λεχθέντα μεγάλα τοὺς ἀκροατὰς ὠφελήσει, καὶ παροφθέντα τὰ μέγιστα ζημιώσει· τὰ δ' ἄλλα τοῖς ἄλλοις καταλιπεῖν.

Οὗτος τοιγαροῦν ὁ ἀληθὴς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος καὶ γνήσιος μετὰ τὸν ὁμώνυμον κήρυξ τῆς μετανοίας, ὁ γλῶτταν ἅμα καὶ φωνὴν καὶ στόμα καὶ πάντα χρυσοῦς, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ τῷ μέσῳ τοῦ χρυσοῦ τιμιώτερος, ἐξ Ἀντιοχείας μὲν εἷλκε τὸ γένος. Ἀντιοχείας, ἥτις κατὰ τὴν Κοίλην κεῖται Συρίαν. οὕτω δὲ πατρίδος ἐπιφανῶς ἔχων, οὐδὲν ἧττον καὶ πατέρων εὐγενῶν ἔτυχεν. ἀπόβλεπτοι γὰρ καὶ αὐτοὶ, καὶ τῇ κατὰ τὸν βίον περιφανείᾳ μὴ πολλῶν δεύτεροι. στρατηγὸς γοῦν αὐτῷ ὁ πατὴρ, καὶ μυρίῳ πλούτῳ καὶ βαθυτάτῳ κομῶν· ὄνομα δὲ τῷ μὲν τῶν γονέων Σεκοῦνδος, τῇ δὲ Ἀνθοῦσα· τὸ πρῶτον Ἕλληνες ὁμοῦ τῇ θρησκείᾳ, καὶ τῷ βαθεῖ σκότῳ τῆς ἀγνοίας κάτοχοι· εἰ καὶ μετὰ τὴν τοῦ παιδὸς γέννησιν, πρὸς δὲ καὶ τὴν τοῦ θείου βαπτίσματος ἀναγέννησιν, τῷ φωτὶ καὶ οὗτοι τῆς ἀληθείας περιελάμφθησαν. ἐκ τούτων ἐκεῖνος προελθὼν, παῖς ὢν ἔτι τὴν ἡλικίαν, οὐ κατὰ παῖδας εἶχε τὸ φρόνημα. οὔτε γὰρ ἔπραττέ τι τῶν ἀκόσμων, οὔτε πρὸς ἀθύρματα εἶχε καὶ παιδιάς· ἀλλὰ τὸ φυτὸν εὐθὺς, ὁποῖον γένοιτο προϊ-

1 Genn.

ΣΥΜΕΩΝΟΣ
ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ
ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου.

ΚΑὶ πάντων μὲν τῶν κατὰ Θεὸν πολιτευσαμένων ὁ βίος τοῖς εὐσεβέσιν ὠφελιμώτατος, οὐχ ὑπόδειγμα μόνον καὶ τύπος, ἀλλὰ καὶ παράκλησις ὑπάρχων πρὸς ἀρετήν. ζήλου γάρ τι κέντρον ἐνίησιν ἀγαθοῦ καὶ διαθερμαίνει τὴν εὐσεβῆ ψυχὴν πρὸς τὴν μίμησιν· ὁ δέ γε τοῦ Χρυσοστόμου πατρὸς καὶ μᾶλλον ἤπερ τῶν ἄλλων ἡδὺς μὲν ἀκοῦσαι, σωτήριος δὲ μιμήσασθαι καὶ ὠφέλιμος. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος οὐ μόνον εἶχε γλῶτταν λυσιτελῆ τοῖς ἀκούουσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν βίον πλέον τοῖς μιμουμένοις ἐπωφελῆ. μᾶλλον δὲ, εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ὥσπερ ἐκείνην ἔσχεν ἐν τῷ λέγειν ἀμίμητον, οὕτω δὴ καὶ τοῦτον ἀνέφικτον ἐν τῷ πράττειν. πλὴν ἀλλὰ τὰ ἐκείνου καὶ διηγητέον πάντως, καὶ μιμητέον εἰς δύναμιν. ἐπεὶ καὶ ζωγράφοις τὰ κάλλιστα τῶν ἀρχετύπων οὐ παροπτέα, καθότι μὴ ῥᾳδίαν ἔχει τὴν μίμησιν, ἀλλ᾽ ἐλπίδι τοῦ μόλις ποτὲ κατορθωθέντα περιβλέπτους ἀποδεῖξαι τοὺς μιμουμένους, ὑπὲρ τὸν ζῆλον ἀνίστησιν. ἐμοὶ δὲ μέσην ὁ λόγος ὥρμηται βαδίζειν, ὡς μήτε τὰ κατ᾽ αὐτὸν πάντα διεξελθεῖν, μήτε τὰ καιριώτατα παραδραμεῖν· ἀλλ᾽ ἐκεῖνα μὲν εἰπεῖν, ὅσα καὶ λεχθέντα μεγάλα τοὺς ἀκροατὰς ὠφελήσει, καὶ παροφθέντα τὰ μέγιστα ζημιώσει· τὰ δ᾽ ἄλλα τοῖς ἄλλοις καταλιπεῖν.

1 Genus.

Οὗτος τοιγαροῦν ὁ ἀληθὴς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος καὶ γνήσιος μετὰ τὸν ὁμώνυμον κήρυξ τῆς μετανοίας, ὁ γλῶτταν ἅμα καὶ φωνὴν καὶ στόμα καὶ πάντα χρυσοῦς, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ τῷ μέσῳ τοῦ χρυσοῦ τιμιώτερος, ἐξ Ἀντιοχείας μὲν εἷλκε τὸ γένος, Ἀντιοχείας, ἥτις κατὰ τὴν Κοίλην κεῖται Συρίαν. οὕτω δὲ πατρίδος ἐπιφανῶς ἔχων, οὐδὲν ἧττον καὶ πατέρων εὐγενῶν ἔτυχεν. ἀπόβλεπτοι γὰρ καὶ αὐτοὶ, καὶ τῇ κατὰ τὸν βίον περιφανείᾳ μὴ πολλῶν δεύτεροι. στρατηγὸς γοῦν αὐτῷ ὁ πατὴρ, καὶ μυρίῳ πλούτῳ καὶ βαθυτάτῳ κομῶν· ὄνομα δὲ τῷ μὲν τῶν γονέων Σεκοῦνδος, τῇ δὲ Ἀνθοῦσα· τὸ πρῶτον Ἕλληνες ὄντες τῇ θρησκείᾳ, καὶ τῷ βαθεῖ σκότῳ τῆς ἀγνοίας κάτοχοι· εἶτα καὶ μετὰ τὴν τοῦ παιδὸς γέννησιν, πρὸς δὲ καὶ τὴν τοῦ θείου βαπτίσματος ἀναγέννησιν, τῷ φωτὶ καὶ οὗτοι τῆς ἀληθείας περιελάμφθησαν. ἐκ τούτων ἐκεῖνος προελθὼν, παῖς ὢν ἔτι τὴν ἡλικίαν, οὐ κατὰ παῖδας εἶχε τὸ φρόνημα. οὔτε γὰρ ἐπεστρέφετό τι τῶν ἀκόσμων, οὔτε πρὸς ἀθύρματα εἶχε καὶ παιδιάς· ἀλλὰ τὸ φυτὸν εὐθὺς, ὁποῖον γένοιτο προϊ-

ὄν, αὐτὸ ἑαυτὸ παρεδήλου. Εἶτα τοῦ θείου καταξιοῦται βαπτίσματος ἐπὶ νέῳ πάνυ καὶ ἁπαλῷ σώματι. ἔδει γὰρ τῷ βίῳ πρὸς Χριστὸν κλίνοντα μὴ ἐπὶ πολὺ τῆς κατὰ πνεῦμα λείπεσθαι τελειότητος. Μελέτιος δὲ ὁ βαπτίσας ἦν· ὃς τὸν θρόνον ἄριστα τῆς Ἀντιοχείας ἐκόσμει, παρὰ πολὺ τῷ θρόνῳ τῆς ἀρετῆς ὑψηλότερος. ὕστερον δὲ καὶ τοὺς αὐτοῦ πατέρας τῷ θείῳ λουτρῷ δίδωσιν. οὐδὲ γὰρ ἦν ἄξιον, τῷ φωτὶ τῆς χάριτος τοῦ παιδὸς προσελθόντος, τοὺς αἰτίους αὐτῷ τῆς εἰς φῶς προσαγωγῆς γενομένους, μὴ τῆς ὁμοίας κοινωνῆσαι λαμπρότητος. ἔπειτα γραμματιστῇ ἦν παραδοθεὶς, ὅλος τῶν μαθημάτων γέγονε. φύσει δὲ δεξιᾷ σπουδὴ συνελθοῦσα, δι' ὀλίγου πλεῖστα ἐκμανθάνειν ἐποίει. Ἐκ παιδὸς μὲν οὖν ἔτι τὸ λιτὸν φιλήσας καὶ ἄτυφον, πάσης ἀπείχετο βλακείας καὶ περιττότητος, οὔτε πλῆθος ἀκολούθων εἰς τὴν διατριβὴν ἐπαγόμενος, οὔτε ἵππῳ τὴν πορείαν ἀνύειν παραδεχόμενος, οὔτε ἄλλην ἁβρότητα καὶ κομψείαν, οἷα εἰκὸς τὸν τοιοῦτον, ἐπιδεικνύμενος, καίτοιγε τῶν γονέων σφοδρῶς ἐπικειμένων καὶ οἰκείαν ὕβριν τοῦτο λογιζομένων, οὐκ αὐτῶν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ παιδαγωγοῦ καὶ συμφοιτητῶν τὰ ὅμοια ποιούντων, καὶ τὴν πολλὴν ὀνειδιζόντων εὐτέλειαν. ἐκεῖνος δὲ πολλοῦ ἔδει τοῖς τούτων λόγοις πεισθῆναι, καὶ τὴν ἡλικιῶτιν αὐτῷ καὶ φίλην ἀπώσασθαι μετριότητα. ὥστε καὶ τῶν γονέων αὐτῷ ποτε κἀπολογουμένων, καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὕτω δι' ὀνείδους αὐτοὺς εἶναι θέλοι πυνθανομένων, λιτῶς ἔχων πάνυ καὶ ἰδιωτικῶς, ὁ σοφὸς τῷ ὄντι καὶ τὴν γλῶτταν ἀήττητος, ὦ τί ποτε, εἶπε, πράγματά μοι βούλεσθε παρέχειν διακενῆς; μὴ κρείττων ἐγώ, φησι, τοῦ Δανιὴλ, ἢ τῶν τριῶν παίδων ἐκείνων, ὧν διὰ τὴν τῆς ψυχῆς συντέλειαν καὶ τὴν τοῦ πνεύματος μετριότητα, ὁ μὲν λεόντων ἐκτεθεὶς στόμασιν ἀπρόσιτος ἦν, οἱ δὲ καμίνῳ πυρὸς ἐκδοθέντες τοσοῦτον ἀπέσχον ὑπ' αὐτοῦ βλαβῆναι, ὥστε μικροῦ δεῖν καὶ ὡς ὑπηρέτῃ φαίνεσθαι τῷ πυρὶ χρωμένους, καὶ κατὰ τῶν παρεστηκότων ἐπαφιέναι τὴν οὐδενὶ τῷ κωλύοντι; οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ τὴν θείαν εὑρίσκω γραφὴν τὸ ταπεινὸν τοῦτο καὶ παρ' ὑμῖν δικασταῖς ἀπόπτυστον περὶ πολλοῦ ποιουμένην, καὶ ὡς οὐδὲν τι ἄλλο τιμῶσαν· τὸ δὲ περιττὸν καὶ φιλότιμον ἐκ παντὸς διαβάλλουσαν, καὶ μικρῶν καὶ ἀθλίων ψυχῶν ἔρωτα μᾶλλον, οὐχὶ μεγάλων, οὐδὲ γενναίων αὐτὸ τιθεμένην. ὥστε οὐκ ἀμαθῶς ἐγὼ πλείονος τίθεμαι λόγου τουτὶ τὸ μέτριον· ἐπεὶ καὶ τοῖς τοιούτοις εὐδοκεῖν μανθάνω τὸ θεῖον, καὶ χάριν μὲν παρέχειν τοῖς ταπεινοῖς, τοῖς δ' ἐναντίως ἔχουσι καὶ μαχόμενον. Ταῦτα ἐκείνου λέγοντος, ἔκπληξις ἐλάμβανε τοὺς πατέρας. ἠκολούθει δὲ πάντως καὶ ἡ ἀπὸ τῶν ῥημάτων ὠφέλεια· ὥστε μηδὲν αὐτοὺς τοιοῦτον διδόναι τῆς εἰς τὸν βίον προόδου, καὶ παρ' ἐκείνων ἁπλῶς τὸ εἶναι λαβόντα, τὸ εὖ εἶναι τούτους φιλοτίμως ἀμείβεσθαι. μόλις δὲ τοῖς γονεῦσι πεισθεὶς ἠνέσχετο σὺν ἑνὶ τῶν παίδων ἀπιέναι πρὸς τὴν διατριβήν. οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ ὁ μὲν πατὴρ ἀπήλλακται τῶν παρόντων· ἡ μήτηρ δὲ, καὶ προώρως ὥσπερ ὑπομείνασα τὴν χηρείαν, καὶ ἐπὶ παιδὶ νέῳ τὸν βίον σαλεύουσα, μυρίαν εἶχε τὴν ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἀνωμαλίαν, καὶ πολλὰ τὰ δυσχερῆ συνέπιπτε καθ' ἑκάστην, οἷα μόναι αἱ τοιαῦτα παθοῦσαι σαφῶς ἐπίστανται. τούτων ἐκείνη βραχὺν ἔχουσα λόγον, δύο τῶν πάντων πλείονος ἠξίου μερίμνης, τὸ μηδενὸς μετὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς τελευτὴν ἑτέρου προσέχειν ἔρωτι (καὶ γὰρ εἶχεν ἔτι τὴν ἡλικίαν ταῖς τοιαύταις πάγαις ἁλώσιμον) καὶ τὸν παῖδα οὕτω προαγαγεῖν, ὡς μηδεμίαν ἑτέραν δείκνυσθαι τοιούτου μητέρα. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος γραμματικήν τε καὶ τὴν ἐγκύκλιον παίδευσιν ἐκμαθὼν ἦν, εἶτα καὶ ῥητορικῆς καὶ φιλοσοφίας εἰς ἄκρον ἤλασε, τὴν μὲν ὡς ἄριστα Λιβανίου παραλαβὼν (οὗ πολὺ τὸ εἰς ῥητορικὴν κλέος ἐστὶ) τὴν δὲ πάλιν Ἀνδραγαθίου φιλοπόνως ἀκροασάμενος, τί γίνεται;

Patris mors.

Rhetorica & philoſophiæ ſtudiũ.

2 *Iohannes Athenas ad capeſſendum ingenij cultum concedit: cum Anthemio congreditur.*

Πόθος αὐτὸν πλείονος παιδείας καὶ εἰς Ἀθήνας ἀφικέσθαι παρασκευάζει· κἀκεῖ σοφιστῶν τε καὶ φιλοσόφων τοῖς ἀρίστοις οὐ κατὰ πάρεργον συγγινόμενος, οὕτω καὶ νοῦν ἐπλούτησε, καὶ γλῶτταν εἰς ἄκρον ἤσκησεν, ὡς μηδενὶ ῥᾳδίως τοῦ ἴσου παραχωρεῖν. ἐντεῦθεν ἐπίσημος ἐν βραχεῖ

χεῖ

χαὶ οὐκ Ἀθήναις μόνοι, ἀλλὰ καὶ Ἑλλάδι τῇ πάσῃ γῆς, καὶ τοσοῦτοι, ὡς καὶ αὐτῷ δὴ τῷ ὑπάρχῳ τῆς τῶν Ἀθηναίων πόλεως, τὸ κατ᾽ ὄψιν μόνον ἐλθεῖν, πρᾶγμα λογισθῆναι σπουδῆς ἄξιον. κατά τινα γοῦν καιρὸν ἐκκλησιάζοντα, καὶ τοὺς ἐπὶ δόξῃ καὶ λόγῳ τὰ πρῶτα φέροντας συγκαλοῦντα τῶν Ἀθηναίων, πόθος αὐτὸν λαμβάνει πλεῖστος μετακαλέσασθαι καὶ τὸν ἅγιον σὺν πολλῇ καὶ φιλοτίμῳ τῇ θεραπείᾳ, ὄχημά τε πέμψαντα, καὶ ἄλλην ὁπόσην τις ἐστὶ πρὸς τὴν δορυφορίαν. ἀλλ᾽ ἐκεῖνος ταῦτα, ὡς περιττὰ καὶ ἀνόητα καὶ κενὰ ὄντα πορείας ἐφόλκια, διωσάμενος, μόνος εἴχετο τῆς ὁδοῦ, ποσὶ τοῖς ἑαυτοῦ χρώμενος. ὑφ᾽ οὗ καὶ μᾶλλον αὐτὸν ἐκπλαγέντες τῆς μετριότητος, καὶ τὴν φαινομένην κατάστασιν εἰκόνα τῆς ἀφανοῦς ψυχῆς ποιησάμενοι, αὐτός τε πρῶτος ὁ ὕπαρχος, καὶ ὅσοι δὴ συμπαρῆσαν, καὶ ὑπανέστησαν προσιόντι, καὶ πρὸς βίαν ἐπισπασάμενοι, τῆς προεδρίας ἠξίουν, δημοσίᾳ τε τοῖς ἐκ λόγων ἐπαίνοις καὶ ταῖς ἄλλαις ἐφιλοτιμοῦντο τιμαῖς. ταῦτα δὲ φασὶ τὸν φθόνον οὐκ ἦν ἐνεγκεῖν, οὐδὲ τοῖς τῶν βασκαίνων ἐμβλέπειν ὀφθαλμοῖς φορητὰ ἐφαίνετο καὶ ἄλυπα. τῆς γὰρ κενῆς δόξης ἐραστῶς ἀντιποιούμενοι, τὴν πρὸς ἐκεῖνον τιμὴν τῆς ἑαυτῶν ὑφέσεως ἐνόμιζον εἶναι· καθάπερ δὴ καὶ Ἀνθεμίῳ τότε συνέβαινεν, ἀνδρὶ τὴν μὲν θρησκείαν Ἕλληνι, καὶ διὰ μὲν τὴν περὶ τοὺς λόγους σπουδὴν ὀνόματος οὐ φαύλου τετυχηκότι, προπετεῖ δὲ ἄλλως ὄντι, καὶ τῇ γλώττῃ σφόδρα χαρίζεσθαι βουλομένῳ. ὃς τοῖς πρὸς τὸν ἅγιον ἐπαίνοις οὐχ ἧττον δηχθείς, ἢ εἴπερ αὐτὸς ἐτύγχανε τὰ ἔσχατα ὑβρισθείς, πολὺς κατ᾽ αὐτοῦ ἔπνει, ἄδικόν τε τὸ γιγνόμενον ἀποκαλῶν, καὶ ὡς οὐ θεμιτὸν εἴη, τὸν ξένον οὕτω καὶ νέον τῶν πρώτων ἀξιοῦσθαι τιμῶν, καὶ μάλιστα περὶ τὸ σέβας ἡμῖν παρὰ πολύ, φησι, διαλλάττοντα. ἐφ᾽ οἷς καὶ πρῶτα τὸν ὕπαρχον, τί δὲ καὶ πέπονθε παρὰ τὸν λόγον, εἰπεῖν, εἰ ἀνὴρ οὕτω μὲν γνώσεως ἔχων καὶ παιδείας, οὕτω δὲ πως μετρίῳ προσέχων, ἄξιος παρ᾽ ἡμῶν ἐκείνης τιμῆς, ὅπου γε καὶ χωρὶς τῶν ἄλλων, αὐτὸ τὸ φεύγειν τιμήν, τιμὴν οἶδε περιποιεῖσθαι τῷ μὴ ζητοῦντι; ἔπειτα δὲ καὶ τὸν Ἰωάννην φασὶ τὸν λόγον ὑπολαβόντα, οὐκ ἐχρῆν, ὦ Ἀνθέμιε, φάναι, φιλοσοφίας ἀντιποιούμενον, τιμῆς οὕτω τῆς παρὰ ἀνθρώπων ἀμφισβητεῖν, καὶ ὡς μέγα τι ταύτην μεταδιώκειν καὶ περιμάχητον, οὐχ ὅπως μέγα καὶ ἀξιόλογον, ἀλλ᾽ οὐδὲ μικρὸν ἡμᾶς εἰς τὸν τῆς ἀρετῆς λόγον ὠφελεῖν δυναμένην. τί γὰρ παρὰ ταύτην ἄνθρωπος ἑαυτοῦ βελτίων τὸ πρὸς ἀλήθειαν; ὅτι δέ με καὶ ἀνομοίως ὑμῖν ἔχειν περὶ τὸ σέβας εἰρήκατε, τοῦτο αὐτὸς οὐκ ἀρνήσομαι, πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἀλλὰ καὶ νῦν, εἴπερ ἄλλοτε, τῇ γλώττῃ χαρίζεσθαι ἔξω, διακηρῦσαι πρὸς ταῦτά μοι δυνατὸν ᾖ. θεοὺς γὰρ οὔτε οἶδα, οὔτε ὁμολογήσαιμι (μὴ οὕτω κακῶς ἐγὼ καὶ φρενῶν σχοίην καὶ γλώττης) ἀλλ᾽ εἷς ἐμοὶ Θεὸς ὁ Χριστὸς ἐν πατρὶ καὶ πνεύματι γνωριζόμενος· ὃς πάντα τε παρήγαγεν ἐκ μὴ ὄντων, καὶ νῦν ἀπορρήτῳ σθένει διακρατεῖ, καρπούς τε τοὺς ἐτησίους ἡμῖν χορηγεῖ, καὶ ἀνοίγων αὐτοῦ τὴν χεῖρα, πᾶν ζῷον εὐδοκίας ἀποπληροῖ. ἀλλ᾽ οὐχ ὁ Χριστός, εἶπεν ἐγκόψας Ἀνθέμιος, τοὺς ἐτησίους τούτους παράγει καρπούς· τὰ στοιχεῖα δὲ τοῦ κόσμου, φησί, καιροῖς ἰδίοις τῇ τῶν θεῶν προνοίᾳ τελεσφορεῖ. ἅμα δὲ τῷ ταῦτα εἰπεῖν, πονηρῷ πνεύματι κατάσχετος γεγονώς, καὶ τῇ γῇ, καθάπερ εἶχε, προσαραχθείς, ἔκειτο βρύχων καὶ διαστρέφων μὲν ὀφθαλμούς, ὀδόντας δὲ τετριγώς, καὶ ἀφρὸν παραπλύων τοῦ στόματος. ταῦτα τὸν ὕπαρχον καὶ τοὺς συμπαρόντας θεασαμένους θαῦμά τε εἰσῄει καὶ ἔκπληξις, καὶ θορύβου ἦσαν μεστοί· εἶτα τῷ μακαρίῳ προσελθόντες ἱκέται γίνονται, καὶ ἀμύνειν ἀξιοῦσι τῷ πάθει. ὁ δὲ (καὶ τίς γὰρ ἐκείνου φιλανθρωπότερος;) ἅτε καὶ τοῦ φιλανθρώπου Χριστοῦ μιμητής, ᾤκτειρέ τε τῆς συμφορᾶς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ δεηθεὶς τοῦ μόνου βοηθεῖν δυναμένου, διπλῆν τῷ κειμένῳ παρέχει τὴν ἴασιν. ἐπεὶ γὰρ οὗτος εἰς αἴσθησιν ἦλθεν, οἷ κακοῦ γέγονεν, οὐκ ἀποχρῶσαν αὐτῷ τὴν θεραπείαν ἡγήσατο, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν εἰς τοῦτο συμφορᾶς ὤλισθεν, ἐδεῖτο θεραπευθῆναι. τὸν δὲ ἐπιδέξασθαί τε προθύμως καὶ συμβουλεῦσαι, τὸν ἱεράρχην τῆς πόλεως ὡς τάχιστα καταλαβεῖν, παρ᾽ αὐτοῦ τε τὰ θεῖα κατηχηθῆναι

θεῖναι μυστήρια, καὶ τοῦ τῆς παλιγγενεσίας ἀξιωθῆναι λουτροῦ, δι' οὗ καὶ τὴν ἀφανῆ αὐτοῦ τῆς ψυχῆς μωλώπων ἴασις ἔσται, καὶ τῆς τοῦ δαίμονος ἐπηρείας ἀποτροπή. οὗπερ ἐκεῖνος τῷ λόγῳ πεισθεὶς, τῇ ἐκκλησίᾳ προσέρχεται, καὶ τῷ Κυρίῳ πιστεύσας βαπτίζεται, καὶ πολλοῖς ὑπόδειγμα γίνεται τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. φιλεῖ γάρ πως ἡ τῶν ἐπιφανῶν καὶ μεγάλων ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἢ καὶ χεῖρον μεταβολὴ, πολλοῖς ἐπὶ τὸ ἴσον γίνεσθαι τῆς μεταθέσεως ἀφορμή. ἐντεῦθεν ὁ μὲν τῶν Ἀθηνῶν ἐπίσκοπος, ἣν Ἰωάννης αὐτοῦ περὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐπίδοσιν εἰργάσατο, θεασάμενος, πολὺς ἦν λόγοις ἅμα καὶ παραινέσεσι τοῦτον ὑποποιούμενος, καὶ διάδοχον ἑαυτοῦ (καὶ γὰρ ἦν ἤδη τὴν ἡλικίαν προήκων) ἑτοιμαζόμενος· ἄλλως δὲ ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια τὰ κατ' αὐτὸν ὑπῆρχε ψηφιζομένη, πρὸς μείζονα πλάτος καὶ ὑψηλοτέραν λυχνίαν τὸ μέγα ἐκεῖνο φῶς θήσειν μέλλουσα.

3 *Redit Antiochiam.*

Ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς τῶν Ἀθηναίων παιδείας ἐπὶ πλεῖστον ἀπώνατο, σπλάγχνων αὖθις μητρικῶν καὶ πατρίδος ὑπεμιμνήσκετο, καὶ εἰς Ἀντιόχειαν πάλιν ἐξ Ἀθηνῶν ἐπανέρχεται. εἶτα μικρὰ ταῦτα, καὶ λόγους καὶ πανηγύρεις, καὶ ὅσα φιλοτιμίας ἤπλαι τοῦ περιττῆς ἡγησάμενος, τὸν ἀγγελικὸν, εἴτ' οὖν ἀσκητικὸν ἔκρινεν ἀλλάξασθαι βίον, συμβούλῳ πρὸς τοῦτο καὶ κοινωνῷ τοῦ σκοποῦ χρώμενος Βασιλείῳ, φίλῳ τινὶ καὶ συνήθει, καὶ τὸ ἐν ὁμοψύχως αὐτῷ καὶ ἀδελφικῶς πνεύσαντι. οὐκ ἐκεῖνος ἐστὶν ὁ καὶ πατρίδα καὶ θρόνον τῆς τῶν Καππαδοκῶν τετιμηκὼς, ὡς οἴονταί τινες ὑπὸ τῆς ὁμωνυμίας ἴσως πεπλανημένοι, εἴπερ ἱκανὸς αὐτὸς ἐστὶν ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν εἰς πίστιν ἀρκούντως ἐν τοῖς περὶ τῆς ἱερωσύνης ταῦτα δηλώσας. τοῦτον μὲν γὰρ καὶ τὸν ἅπαντα χρόνον αὐτῷ παρηκολουθηκέναι λέγει, καὶ μαθημάτων ἅψασθαι τῶν αὐτῶν, καὶ διδασκάλοις τοῖς αὐτοῖς χρήσασθαι. ὃ δὲ μάλιστα πάντων ἀπείργει μὴ τοῦτον εἶναι τὸν μέγαν, ὅτι αὐτὸν μὲν καὶ πατρίδος ὑποφαίνει τῆς αὐτῆς εἶναι, καὶ τὸ γένος ὁμότιμοι καὶ κατὰ τὸ πλοῦτον ἰσοστάσιοι. ποῦ δὲ ταῦτα θήσεις καὶ τῷ μεγάλῳ κοινὰ, μᾶλλον δὲ καὶ τῷ μεγίστῳ διάφορα, εἴπερ δή που καὶ Ἀντιοχεία πόλις καὶ Καππαδοκία διεζεύχασιν; ἔστι δέ γε καὶ ἄλλα πολλὰ, δι' ὧν ἄν τις τεκμήραιτο μὴ τὸν μέγαν εἶναι τοῦτον Βασίλειον, ἀλλά τινα μᾶλλον ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ὁρμώμενον. ἀλλὰ τοῦ σκοποῦ τούτου τέως ἥ τε πόλις αὐτὸν ἀπάγουσι, καὶ μᾶλλον ἡ μήτηρ, δεινὰ πρὸς πειθὼ τὰ ἐκ τῶν δακρύων αὐτῷ κεράσασα φάρμακα. ἡ μὲν γὰρ πόλις ὡς ἰδίου θρέμματος περιείχετο, καὶ διαπαντὸς κατέχειν ἠβούλετο. εἶχον γὰρ αὐτὴν ἰσχυρῶς αἱ τῶν ἐκείνου λόγων σειρῆνες, οἷς τὸ πλεῖστον ἔνεμε τῷ δικαίῳ, τοῖς δικαστηρίοις ἐνδιατρίβων, καὶ τῷ καταδεεστέρῳ μέρει τιθέμενος. ἡ δὲ μήτηρ, οἷα μήτηρ, γνησιώτερον αὐτῷ προσελθοῦσα, καὶ ὠδῖνας ἅμα καὶ θηλῆς ὑπομνήσασα, καὶ τὰ ἐκ τῆς χηρείας κακὰ, καὶ πάντα ὅσα δυνατὸν ἦν υἱὸν ἑλκῦσαι τῇ μητρὶ πρὸς συμπάθειαν, ἀπείργει τοῦ προκειμένου· μᾶλλον δὲ αὐτῷ ἐκείνῳ λέγειν περὶ τούτου παραχωρήσω τοῦ διηγήματος. μανίαν γὰρ ἂν ἀληθῶς, οὐ τόλμαν ἠτιώμην δικαίως, εἰ, ἐν οἷς τὰ ἐκείνου δι' ἐκείνου λέγειν παρὸν, αὐτὸς ταῦτα καταλιπὼν, παρ' ἐμοῦ τὴν διήγησιν ἐποιούμην. φησὶ γὰρ οὕτως ἐν τοῖς περὶ ἱερωσύνης αὐτὸς, τὸν φίλον εἰσενεγκὼν, ἀπάξειν ἐπὶ τὸ σπουδαζόμενον μέλλοντα, εἶτα τὴν μητέρα μαθοῦσαν καὶ τοῦτο διακωλύσασαν· ἔχει δὲ οὕτως. ἐπειδὴ γὰρ ᾔσθετο ταῦτα βουλευόμενον, λαβοῦσά με τῆς δεξιᾶς, εἰσήγαγεν εἰς τὸν ἀποταγμένον οἶκον αὐτῇ, καὶ καθίσασα πλησίον ἐπὶ τῆς εὐνῆς, ἧς ἡμᾶς ὤδινε, πηγὰς ἐφίει δακρύων, καὶ τῶν δακρύων ἐλεεινότερα προσετίθει ῥήματα, τοιαῦτα πρὸς ἡμᾶς ὀδυρομένη· Ἐγὼ, φησι, παιδίον, τῆς ἀρετῆς τοῦ πατρὸς [τοῦ] σοῦ οὐκ ἀφείθην ἀπολαῦσαι ἐπὶ πολὺ τῷ Θεῷ τοῦτο δοκοῦν. τὰς γὰρ ὠδῖνας τὰς ἐπὶ σοὶ διαδεξάμενος ὁ θάνατος ἐκείνου, σοὶ μὲν ὀρφανίαν, ἐμοὶ δὲ χηρείαν ἐπέστησεν ἄωρον, καὶ τὰ τῆς χηρείας δεινὰ, ἃ μόναι αἱ παθοῦσαι δύναιντ' ἂν εἰδέναι σαφῶς. λόγος γὰρ οὐδεὶς ἂν ἐφίκοιτο τοῦ χειμῶνος ἐκείνου καὶ τοῦ κλύδωνος, ὃν ὑφίσταται κόρη ἄρτι μὲν τῆς οἰκίας τῆς πατρῴας προελθοῦσα, καὶ πραγμάτων ἄπειρος οὖσα, ἐξαίφνης τε πένθει ἀσχέτῳ βαλλομένη καὶ ἀναγκαζομένη φροντίδων καὶ

γρ. καὶ τῷ γένει.

γρ. ἱμαν

γρ. ἐσαλ

ταῖς

τῆς ἡλικίας καὶ τῆς φύσεως ἀνέχεσθαι μειζόνων. δεῖ γάρ, οἶμαι, ῥαθυμίας οἰκετῶν ἐπιστρέφειν, καὶ κακουργίας παρατηρεῖν, συγγενῶν ἀποκρούεσθαι ἐπιβουλάς, τῶν τὰ δημόσια εἰσπραττόντων τὰς ἐπηρείας, καὶ τὴν ἀπήνειαν ἐν ταῖς τῶν εἰσφορῶν καταβολαῖς γενναίως φέρειν. ἐὰν δὲ καὶ παιδίον καταλιπὼν ὁ τεθνηκὼς ἀπέλθοι, θῆλυ μὲν ὄν, πολλὴν καὶ οὕτω παρέξει τῇ μητρὶ τὴν φροντίδα, ὅμως δὲ καὶ ἀναλωμάτων καὶ δέους ἀπηλλαγμένην· ὁ δὲ υἱὸς μυρίων αὐτὴν φόβων καθ' ἑκάστην ἐμπίπλησι τὴν ἡμέραν, καὶ πλειόνων φροντίδων. τὴν γὰρ τῶν χρημάτων ἐῶ δαπάνην, ὅσην ὑπομένειν ἀναγκάζεται ἐλευθερίως αὐτὸν ἀναθρέψαι ἐπιθυμοῦσα. ἀλλ' ὅμως οὐδέν με τούτων ἔπεισε δευτέροις ὁμιλῆσαι γάμοις, οὐδ' ἕτερον ἐπεισαγαγεῖν νυμφίον τῇ τοῦ πατρός σου οἰκίᾳ· ἀλλ' ἔμεινον ἐν τῇ ζάλῃ καὶ τῷ θορύβῳ, καὶ τὴν σιδηρᾶν τῆς χηρείας οὐκ ἔφυγον κάμινον, πρῶτον μὲν ὑπὸ τῆς ἄνωθεν βοηθουμένη ῥοπῆς· ἔφερε δέ μοι παραμυθίαν οὐ μικρὰν τῶν δεινῶν, καὶ τὸ συνεχῶς * τὴν σὴν ὄψιν ὁρᾶν, καὶ εἰκόνα μοι τοῦ τετελευτηκότος φυλάττεσθαι ἔμψυχον, πρὸς ἐκεῖνον ἀπηκριβωμένην καλῶς. διὰ τοῦτο καὶ ἔτι νήπιος ὤν, καὶ μηδὲ φθέγγεσθαί πω μαθών, ὅτε μάλιστα τέρπουσι τοὺς τεκόντας οἱ παῖδες, πολλήν μοι παρεῖχες τὴν παράκλησιν. καὶ μὴν οὐδὲ ἐκεῖνο ἂν ἔχοις αἰτιάσασθαι, ὅτι τὴν μὲν χηρείαν γενναίως ὑπηνεγκάμην, τὴν δὲ οὐσίαν σοι τὴν πατρικὴν ἠλαττωσάμην διὰ τὴν τῆς χηρείας ἀνάγκην, ὅπερ πολλοὺς τῶν ὀρφανίαν δυστυχησάντων οἶδα παθόντας ἐγώ. καὶ γὰρ καὶ ταύτην ἀκεραίαν ἐφύλαξα πᾶσαν, καὶ τῶν ὀφειλόντων εἰς εὐδοκίμησιν δαπανηθῆναι τὴν σὴν ἐνέλιπον οὐδέν, ἐκ τῶν ἐμαυτῆς, καὶ ὧν ἦλθον οἴκοθεν ἔχουσα, δαπανῶσα χρημάτων. καὶ μή τοι νομίσῃς ὀνειδίζουσάν με ταῦτα λέγειν νῦν, ἀλλ' ἀντὶ πάντων σε τούτων μίαν αἰτῶ χάριν, μή με δευτέρᾳ χηρείᾳ περιβαλεῖν, μηδὲ τὸ κοιμηθὲν ἤδη πένθος ἀνάψαι πάλιν, ἀλλὰ περίμεινον τὴν ἐμὴν τελευτήν. ἴσως μετὰ μικρὸν ἀπελευσόμεθα χρόνον. τοῖς μὲν γὰρ νέοις ἐλπὶς καὶ εἰς γῆρας ἥξειν μακρόν, οἱ δὲ γεγηρακότες ἡμεῖς οὐδὲν ἕτερον ἢ τὸν θάνατον ἀναμένομεν. ὅταν οὖν με τῇ γῇ παραδῷς, καὶ τοῖς ὀστέοις τοῦ πατρὸς ἀναμίξῃς τοῦ σοῦ, στέλλου μακρὰς ἀποδημίας, καὶ πλέε θάλασσαν, ἣν ἂν ἐθέλῃς· τότε ὁ κωλύσων οὐδείς. ἕως δ' ἂν ἐμπνέωμεν, ἀνάσχου τὴν μεθ' ἡμῶν οἴκησιν, μηδὲ προσκρούσῃς τῷ Θεῷ, μάτην καὶ εἰκῇ τοῖς τοσούτοις ἡμᾶς περιβάλλων κακοῖς ἠδικηκότας οὐδέν. εἰ μὲν γὰρ ἔχεις ἐγκαλεῖν, ὅτι σε εἰς βιωτικὰς περιέλκω φροντίδας, καὶ τῶν πραγμάτων ἀναγκάζω φροντίζειν τῶν ἐμῶν, μὴ τοὺς τῆς φύσεως νόμους, μὴ τὴν ἀνατροφήν, μὴ τὴν συνήθειαν, μηδ' ἄλλο μηδὲν αἰδεσθείς, ὡς ἐπιβούλους φεῦγε καὶ πολεμίους. εἰ δὲ πάντα πράττομεν, ὥστε πολλήν σοι παρασκευάσαι σχολὴν εἰς τὴν τοῦ βίου τούτου πορείαν, εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον, οὗτος γοῦν κατεχέτω σε παρ' ἡμῖν ὁ δεσμός. κἂν γὰρ μυρίους σε λέγῃς φιλεῖν, οὐδεὶς σοι παρέξει τοσαύτης ἀπολαῦσαι ἐλευθερίας· ἐπειδὴ μηδὲ ἔστι τις, ὅτῳ μέλει τῆς σῆς εὐδοκιμήσεως ἐξ ἴσης ἐμοί. Ταῦτα ἡ καλὴ διεξέεισι γλῶττα· καὶ ὅπως Βασίλειος μὲν εἰς τὸν τῆς διακονίας ὑπήχθη ζυγόν, καὶ αὐτὸν κοινωνὸν ἔχειν ἐλπίσας τῆς τάξεως· ὁ δὲ τὸν βαθμὸν ὀκνήσας, καὶ ὑποκρίσει τοῦτον παρακρουσάμενος, ὡς καὶ αὐτὸς μέλλων τοῦ ἴσου μετέχειν, τότε μὲν ἐξίσταται τὴν χειροτονίαν. χαρισάμενος τοιγαροῦν τῇ μητρί, καὶ ἄκων τὴν μέχρι τέλους παρέχων γηροκομίαν, ἐπειδὴ ἐκείνη τὸν βίον ἀπέλιπε, παραυτίκα οὖν τὰ ὅσια ἐπ' αὐτῇ δράσας, τὴν τῶν γονέων ὅλην οὐσίαν περιττὴν οὖσαν, τριχῇ διαιρεῖ· καὶ πρῶτα μὲν πενήτων ἔνδειαν τῷ χρυσῷ θεραπεύει· ὅσαι δὲ τῶν ἐκκλησιῶν ἐτύγχανον σπανίζουσαι κειμηλίων, τὸν ἄργυρον αὐταῖς διανέμει· τῶν δὲ ἀκινήτων ὅλην περιουσίαν, τῷ δημοσίῳ φέρων ἀποκληροῖ, τὴν ἀπραγμοσύνην ἑαυτῷ περιποιούμενος, καὶ ὄχλον παντὸς φορολόγου διαδιδράσκων. εἶτα καὶ τοὺς οἰκέτας τῆς δουλείας ἀνείς, καὶ τὰς πρὸς τὸ ζῆν ἀφορμὰς παρασχόμενος, τὸ κάλλιστον πάντων ἑαυτῷ συνετήρησε, τὸ μηδὲν ἔχειν, καὶ τὸ λυθῆναι παντὸς δεσμοῦ τῷ παρόντι κόσμῳ συνάπτοντος, καὶ Θεὸν ἀντὶ πάντων πλουτῆσαι, τὸ μακάριον ὄντως κτῆμα καὶ ἀναφαίρετον.

Tres libri de Sacerdotio.
Ad viduam iuniorem.

De virginitate.
Ad Stagirium.

Ad Theodorum lapsum.

4

Fit ἀναγνώστης. ſcripturas ἐξηγεῖται. vitam monaſticam init. libri ab eo ſcripti in eremo.

Μετὰ δὲ χρόνον τινὰ τὴν τοῦ ἀναγνώστου καταδεξάμενος, οὐ μόνον ἁπλῶς ὑπῆρχε τὰς ἱερὰς ὑπαναγινώσκων βίβλους, ἀλλὰ καὶ πνεύματι σοφίας διερμηνεύειν αὐτάς, καὶ πολλῷ τῷ φωτὶ τοῦ λόγου περὶ τὴν ἐξήγησιν χρώμενος· καίπερ δὲ οὕτω χάριτας ἔχων, καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα τῆς γλώττης ἀνηρτημένον, ἀλλὰ τοὺς ἐν τῇ πόλει δυσχερεστάτων θορύβους, καὶ τὸ πρὸς ἐπίδειξιν ἅπαν παραιτησάμενος, καὶ ὥσπερ τις ἐξ ἀρχῆς ὠδῖνα ἐπιθυμίας εἰργόμενος, ἥτις ἦν ὑπὸ Θεῷ ζῆν· καὶ τούτῳ μόνῳ καταφανὴς γίνεσθαι, ἤσχαλλεν, ἐδυσφόρει, τὴν ἐρημίαν ἡγεῖτο τοῦ παντὸς ἀξίαν· καὶ ὥσπερ ἐκεῖ κεκρυμμένῳ τινὶ μᾶλλον περιτυχεῖν θησαυρῷ, πρὸς αὐτὴν ἔσπευδεν. οὕτως ἐπὶ νοῦν ἔχων, τὸν ἐπιτήδειον φυλάξας καιρὸν, πᾶσι χαίρειν φθεγξάμενος, οἰκείοις, συγγενέσι, φίλοις, κρότοις πολιτικοῖς, ἐπιδείξεσι, πρὸς δὲ καὶ τῷ τοῖς ἀδικουμένοις συνηγορεῖν, καὶ μήτε μητρὸς χηρείαν εἰς νοῦν λαβὼν, μήτε μὴν προστασίαν ἀδελφῆς ὑπολογισάμενος νέας ἔτι κομιδῇ τυγχανούσης, καὶ τῆς παρθενίας τε ζυγὸν ἀναδεξαμένης, καὶ πολλῆς, ὡς εἰκὸς, προνοίας ἐπιδεοῦς οὔσης, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτοῦ οἴκου τὴν ἐπιμέλειαν εἰς οὐδὲν θέμενος, ἀπολιπὼν τὴν πόλιν πρὸς τὸν ἡσύχιον βίον αὐτομολεῖ. Εἶτα τῆς ἡλικίας ἔτι νεαρᾶς οὔσης, καίτοι φύσει τοῦ σώματος πονήρως τε καὶ νοσερῶς ἔχοντος, τοῖς μοναστηρίοις τοῖς μᾶλλον τῆς ἄλλων ἀκριβείας ἐπειλημμένοις ἑαυτὸν δίδωσι, καὶ τὴν ἐσθῆτα πᾶσαν ἀποδὺς μετά γε τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος, ἢ τἀληθέστερον εἰπεῖν, ἐκεῖνο περιαποδὺς, τὰ ἐκ τριχῶν ὑφάσματα περιβάλλεται, τρύχων ἔτι τὸ σῶμα, καὶ οἷόν τι νέφος ἀπολεπτύνων, καὶ τῷ τοῦ νοῦ φωτὶ παρέχων ἐλευθερίαν. ἔργον δὲ αὐτῷ σπουδαιότατον, τῶν θείων γραφῶν ἐπιέναι τὰς βίβλους οὕτως ἐμμελῶς, ὡς οὐδὲν ἧττον ἐγγράφειν τῇ διανοίᾳ τῶν ἐγκειμένων τὴν δύναμιν, καὶ οἰκείᾳ χειρὶ καὶ γράμματι δακτύλων διερμηνεύειν αὐτὰς, ὥσπερ εἴρηται, καὶ σαφῆ τὰ δυσάλωτα θεῖναι τοῖς φιλολόγοις, ἵν' ὃ αὐτὸς πόνῳ συνέλεξε νοῦν, τοῦτον ἀπόνως θηρᾶσθαι παρέχῃ τοῖς βουλομένοις. εἰ οὖν τὸ, πένησιν οἰκείοις ἄρτον διδόναι, μισθοῦ πρόξενον, τὸ ψυχὰς οὕτω τρέφειν, πόσης ἐστὶ δήπου παραίτιον μισθαποδοσίας; ταύτῃ γοῦν τὰς θείας διερμηνεύων γραφὰς, καὶ τῷ ἠθικῷ πάλιν ἐπικοσμεῖ· ὡς τὸ μὲν εἶναι πρὸς φωτισμὸν διανοίας, τὸ δὲ πρὸς ἠθῶν ἐπιμέλειαν. ἢ μᾶλλον οὕτω ποιεῖ· τῷ μὲν διαφωτίζει μόνον τὸν κεκρυμμένον πλοῦτον τοῦ πνεύματος, τῷ δὲ, ὅπως αὖ καὶ μετάσχωμεν, σαφῶς ἐκδιδάσκει. ἐν ταύτῃ τῇ φιλησύχῳ διαγωγῇ, καὶ οἱ περὶ τῆς ἱερωσύνης αὐτῷ συμπέπλονται λόγοι· ἐν οἷς ὅσον μὲν τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα, ὁποῖον δὲ δεῖ εἶναι τὸν ἱερωμένον, ἀκριβῶς διέξεισι. τότε καὶ πρός τινα τῶν περιφανῶν γυναικῶν λόγον συγγράφει, ἄρτι χηρείας ἰδοῦσαν νύκτα, καὶ πολλῷ τῷ πένθει ταύτης βαρυνομένην, ὁμαλῶς ἀνακτώμενος καὶ διδάσκων, ὅτι μὴ μόνον ἄδοξον καὶ ταπεινὸν ἡ χηρεία, ἀλλὰ καὶ μέγα καὶ σεμνὸν αὐτῆς τὸ ἀξίωμα, καὶ πολλῶν ἀξιοῦται τῶν ἐγκωμίων ἥ γε τὴν συνείδησιν φυλάξασα τῷ κατοιχομένῳ, καὶ μὴ δευτέροις γάμοις ἑαυτὴν τὸ ἄτιμον θεῖσα, καὶ τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα στοργῆς καταψευσαμένη. εἶτα τὸ περὶ παρθενίας ἄλλο συντάττει βιβλίον, θαυμάσιόν τι τὸ κάλλος αὐτῆς καὶ ἄρρητον τὸν κόσμον ἀποδεικνύον. καὶ Σταγειρίῳ δὲ λόγους συγγράφει φίλῳ μὲν ἀνδρὶ καὶ συνήθει, κατόχῳ δὲ γενομένῳ πονηρῷ πνεύματι. τὸ δὲ βιβλίον πρόφασιν μὲν ἐκεῖνον λαμβάνει, χορηγεῖ δὲ διὰ πάσης φιλοσοφίας· καὶ ἔστι κοινὸν εὐσεβείας καὶ ὑπομονῆς διδασκάλιον, τοσαύταις πιθανότησι καὶ ἀνάγκαις ῥητορικαῖς συγκεκροτημένον, ἢ μᾶλλον θείαις εἰπεῖν καὶ πνευματικαῖς χάρισιν, ὡς αὐτὸ τὸ, θαύμασι περιττεύειν, πάθει ἀγαπητὸν ἡγεῖσθαι, καὶ ὠφελείας μεγίστης ὑπόθεσιν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ κατανύξεως δύο τότε αὐτῷ συντίθενται λόγοι· ὧν ὁ μὲν εἰς Δημήτριον, ἕτερος δὲ εἰς Στελέχιον ἐπιγέγραπται, εἰς ἔσχατον ἀκριβείας τὸν φιλάρετον ἐκπονοῦντες, καὶ δεινὸν μάλιστα κατανύξεως ταῖς φιλοθέοις ἐνιέντες ψυχαῖς. ἀλλὰ τούτους μὲν, ὥστε μὴ πίπτειν, μηδὲ ταῖς τοῦ πονηροῦ τέχναις ἁλώσιμον γίνεσθαι τὸν φιλόθεον· ἕτερον δὲ συντάττει πρὸς τὸν ἤδη πεσόντα, εἴτ' οὖν πληγέντα βέλει τῆς ἁμαρτίας (Θεόδωρος ὄνομα τῷ πεσόντι) ὥστε μὴ καταπεσεῖν.

Commentarij in ſcripturas, adiunctis Ethicis.

Sex libri de Sacerdotio.

Ad viduam iuniorem.

De virginitate.

Ad Stagirium.

Περὶ κατανύξεως ad Demetrium & Stelechium

Ad Theodorum lapſũ.

πεσεῖν.

πτωχῶν, μηδ' ἀπαγορεύειν τὴν συντυχίαν, οἷος ἦν φιλανθρωπεῖν αὐτὸς χρείᾳ τοῦ λόγου προστυχόντων, καὶ κείμενον ἀνίστας, καὶ μὴ συγχωρῶν ἐπιμεῖναι τῷ πτώματι. ἀλλ' οὕτω μὲν διὰ τῶν λόγων ἐδίδασκε, πολὺ τὸ ὠφέλιμον μετὰ τοῦ ἡδέος ἐχόντων· πολλῷ δὲ μᾶλλον καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων παρεῖχε διδασκαλίαν, εὐχῇ μὲν προσκείμενος, καὶ ἀρετὴν ἅπασαν μετιών, ὥσπερ ἀρχέτυπον τοῖς ἄλλοις πρὸς αὐτὴν μέλλων ἔσεσθαι, ταπεινοφροσύνης δὲ οὕτως ἐπιμελόμενος, ὥσπερ ἐν τούτῳ τὸ πρωτεῖον ἔχειν ἐθέλων τῶν ἄλλων ἕτερον, ἐν τῷ μηδένα ἑαυτοῦ τιθέναι πρὸς τὸ εὐτελὲς δεύτερον. ἀπέστελλε δὲ καὶ μέρος τι τῆς ἡμέρας ἑαυτῷ πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν νοσούντων, οἰκτείρων μὲν ἐκείνοις πάντα παρέχων, ὅσα δυνάμεως, καὶ οὕτως αὐτοῖς ἀναπαῦσαι σπουδάζων· μάλιστα δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν λόγων προσφέρων παραμυθίαν, καὶ παντὶ τρόπῳ δεικνὺς τὸ φιλάνθρωπον. τί δέ; μετριοφροσύνης μὲν * ἐκείνῳ τὸ πλεῖον ἐδίδου, ἁγνείας δέ, ἢ ἐγκρατείας, ἢ ἄλλης τῶν ἀρετῶν ὁποίας, ἐπεὶ ὧν τῶν ἁπάντων τοῦ πλείονος ἀντεξίστατο; καὶ τίς οὕτως ἔξω δεσμῶν ἢ φρενῶν, ὡς σπουδάσασθαι τὸ λέγειν μέν; πλὴν ἀλλ' οὕτω μὲν ἀρετὴ πᾶσα τῷ ἀνδρὶ κατώρθωτο κρεῖττον ἢ κατὰ μίμησιν· ταῦτα δὲ καὶ ὡς ἐξαίρετα τούτῳ νέμουσι, τὸ μήτε αὐτὸν ὀμωμοκέναι μετὰ τὸ ἀποστῆναι κόσμου, μήθ' ἑτέρῳ τοῦ ὅρκου ἐπαγαγεῖν, τὸ μὴ καταρᾶσθαί τινος, τὸ μὴ ψεύσασθαι, τὸ μὴ ἐπαράσασθαι μηδενί, καὶ ἀστεῖα μήτε αὐτὸν φθέγξασθαι, μήτε ἄλλου λέγοντος ἀνακαγχάσαι. φασὶ δὲ αὐτὸν καὶ τοῦ ὕπνου κατὰ τὸν καιρὸν τῆς χρείας οὕτω τυγχάνειν. ὄρθιος καθεύδειν αὐτὸν τῶν ἄκρων ἐκδεδεμένων, ἐφ' ὧν τάς τε χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπηρείδων αὐτός, βραχείας τινὸς καὶ οὐ βεβαίας, ἀλλ' οἷον παρεψευσμένης τῆς καταφορᾶς μεταλαμβάνειν.

5 Hesychij visio.

Οὕτω μὲν οὖν τὸν βίον λαθεῖν μὲν αὐτῷ διαφερόντως ἦν ἡ σπουδή, καὶ μηδένα ἔχειν κατὰ τὸν συνειδότα. οὐδεὶς γὰρ οὕτω τῶν τὰ πονηρὰ δρώντων, ὡς ἐκείνῳ πάντως ἐμέλησε τὸ λαθεῖν. τοῦτο δὲ κομιδῇ δυσχερές, φύσει τε τῆς ἀρετῆς οὕτως ἐχούσης, καὶ τοῦ Θεοῦ δοξάζειν τὸν θεράποντα τὴν βουλομένου. δῆλον τοῦτο γοῦν ἐκεῖθεν καὶ τοῖς τοιοῖσδε τοῦ τρόπου ποιεῖ. ἀνήρ τις τὸ γένος Σύρος, τὴν κλῆσιν Ἡσύχιος, τὴν ἡλικίαν προβεβηκώς, συγχρόνου ὀλίγου τὴν ἄσκησιν ἔχων, εἷς καὶ αὐτὸς τῶν κατὰ τὴν ἱερὰν ἐκείνην μονὴν ἀσκουμένων, ὃν καὶ κατ' ἴχνος Βασίλειος ὁ μέγας ἠγάπα, ἕως οὔπω τὴν ἀρετὴν ἄκρος ἦν. τούτῳ δή ποτε εἰς προσευχὴν ἱσταμένῳ φαίνεταί τι θεῖον καὶ ὀφθαλμοῖς ὑψηλότερον· καὶ ὥσπερ εἰς μέσον αὐτὸ θεῖναι γλώττης ἀγών. οὕτω δὴ καὶ ἀκοῦσαι καινόν τι καὶ φρικωδέστατον. ἀλλὰ προσέχειν δεῖ τὸν νοῦν. καὶ γὰρ οὐδὲν ἧττον τοῦ φόβου καὶ ἡδονῇ συγκέκραται τὸ διήγημα. δύο τινὲς ἄνδρες λευκὴν τὴν στολήν, φοβεροὶ τὴν ὄψιν, οὐρανόθεν ἔδοξαν αὐτῷ κατιέναι, καὶ τῷ μεγάλῳ τούτῳ καὶ αὐτῷ προσευχομένῳ φαινομένῳ κατὰ πρόσωπον προσελθεῖν· ὧν ὁ μὲν τόμον, ἕτερος δὲ κλεῖς κατεῖχεν ἐν χειρί. τὸν Ἰωάννην δὲ τὸ καινὸν αὐτῶν τοῦ εἴδους καταπλαγέντα, φόβῳ λειποθυμῆσαι, καὶ παραχρῆμα πρηνῆ ἑαυτὸν τῇ γῇ προσκαταβαλεῖν. τὸν δὲ τῆς χειρὸς ἐπιλαβομένους διαναστῆσαι, λύειν τε τὸν φόβον αὐτοῦ, καὶ θαρρεῖν ἐγκελεύειν. τοῦ δὲ πυθομένου, τίνες ἂν εἶεν, οἵγε τηλικαύτης δόξης ἠξιωμένοι πρὸς αὐτὸν ἐληλύθασι, μὴ φοβοῦ, τούτους εἰπεῖν· τὸ δέ, ἡμεῖς ἥκομεν σοὶ πεμφθέντες παρὰ Χριστοῦ. εἶτα τὸν μὲν τὴν χεῖρα ἐκτείναντα τὸν τόμον ἐπιδεδωκέναι, δέξαι τοῦτο, λέγοντα, τὸ βιβλίον. ἐγὼ γὰρ Ἰωάννης, ᾧπερ ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία τὸ στῆθος αὐτῆς, καὶ ἐπιστήθιον αὐτοῦ προέδειξα· ἥτις δὴ σοὶ καὶ δι' ἡμῶν τὰ τῶν γραφῶν δύσλυτα θήσει, καὶ χειραγωγήσει ταύτης πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν· τὸν δ' ἄλλον καὶ αὐτὸν τὴν χεῖρα ὀρέγοντα, δέξαι, φάναι, ταύτας τὰς κλεῖς. ἐμὲ δὲ Πέτρον ἴσθι, τὸν παρὰ Θεοῦ* ταύτας ἐγχειρισθέντα, ὧν καὶ νῦν δι' ἐμοῦ τῆς διὰ τῆς αὐτῆς σε χάριτος ἀξιοῦν· ὥστε ὅσα ἂν δήσῃς, ἢ λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, δεδεμένα ταῦτα εἶναι, ἢ λελυμένα καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. πρὸς ταῦτα δὴ τὸν μακάριον δυσωπούμενον, ὥσπερ καὶ ὑποπεπτωκότα, καὶ ἀνάξιον ἑαυτὸν κρίνοντα χάριτος τηλικαύτης, τοὺς θείους ἐκείνους ἄνδρας ἀναλαμβάνειν, καὶ θάρσους αὐτὸν ἐμπιπλᾶν. εἶ-

τα καὶ ἐπιχαράξαντας αὐτῷ τοῦ σταυροῦ τὸν τύπον, καὶ φιλῆσαι φανέντας, ἀναπτῆναι πάλιν εἰς οὐρανούς. Ταῦτα τὸν πολλοῦ ἐκεῖνον ἑωρακότα, μεστὸν φόβου καὶ καταπλήξεως γρ. αὐτῷ ἐπὶ πλεῖστον διατελεῖν, ὡς καὶ τοὺς μοναχοὺς οὕτως ἔχοντα θεωμένους, καὶ τὴν αἰτίαν ἥτις εἴη διαπυνθανομένους, μόλις αὐτὴν ἐκκαλύψαι, σιωπὴν πολλὴν παρεγγείλαντα, καὶ τοῦ ἀπόρρητα ταῦτα κεῖσθαι τῷ Ἰωάννῃ, μὴ καὶ πρόφασιν αὐτῷ δῶμεν, φήσαντα, τῆς ἐντεῦθεν ἀναχωρήσεως. Οἱ μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς λεχθεῖσιν ἐκπλαγέντες τὴν ἀκοήν, τεκμήριον τοῦτο καὶ περὶ τὸ λοιπὸν ἐχρῶντο τοῦ βίου, ὅτι παράδοξα πάντως ἔσται καὶ μεγάλα διαπραττόμενος. καὶ γέγονε μὲν ἀληθῶς, μυρία τοῦ Θεοῦ τοῦτον ἐπὶ τῶν ἔργων δοξάζοντος. ἡμῖν δὲ ὀλίγα καὶ δι' ὀλίγων, ὁπόση δύναμις, ἐκ τούτων διηγητέον.

6 *De Nobili Antiocheno hemicranio laborante.*

Ἀνήρ τις Ἀντιοχεύς, τὸ γένος περιφανής, τὸν βίον πολυτελής, νόσῳ τινὶ περιαλγὴς τὸ ἡμικράνιον ἐγεγόνει. Τοσαύτη δὲ ἡ τοῦ πάθους ἀκμὴ καὶ οὕτω σύντονος, ὡς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκστάντας τῆς ἕδρας τῇ τοῦ κακοῦ δυνάμει πᾶσιν ὁρᾶσθαι, πρᾶγμα δακρύων ἄξιον. τοῦτον εἰς τὴν μάνδραν ἀφικόμενον, ἐν ᾗ τὸν μέγαν διατελεῖν ἦν, πολλὰ μὲν δεῖσθαι, πολλὰς δὲ πρὸς ἔλεον ἀφιέναι φωνάς, τὴν θεραπείαν αἰτούμενον· τὸν δὲ καὶ συμπαθῆσαι μὲν (πῶς γὰρ οὐ πάντων ὄντα φιλανθρωπότατον;) εἰρηκέναι δέ, μοχθηρῶν ἔργων εἶναι ταῦτα καὶ τῆς εἰς Χριστὸν ἀπιστίας ἐπίχειρα. Εἰ οὖν ὅλῃ τῇ ψυχῇ τούτῳ προσέλθοις, καὶ τῶν προτέρων ἀποσχόμενος ἐπιτηδευμάτων, ἀγαθὴν μετέλθῃς φίλην αὐτῷ καὶ ἀρέσκουσαν, οὐδὲν τὸ κωλῦον ἔσται καὶ τὴν τοῦ λυποῦντος ἕψεσθαι θεραπείαν. τοῦ δὲ καὶ πιστεύειν ὁμολογοῦντος, καὶ ἀμείνω θήσειν τὸν βίον ἐπισχνουμένου, πρὸς δὲ καὶ τὰς ἁγίας ἐκείνας καταφιλοῦντος χεῖρας, καὶ τὸ ἱμάτιον τῷ ἀλγοῦντι μέρει προσάπτοντος, οὐχ ἡ κεφαλὴ μόνη τῆς ὀδύνης ἀπήλλακτο, ἀλλὰ καὶ ὁ τῇ βίᾳ ταύτης ἐκκρουσθεὶς ὀφθαλμός, ὥσπερ πρότερον, κατὰ χώραν ἦν. ἤρκει τοῦτο λεχθέν, καὶ τῆς τοῦ ἁγίου πίστεως σύμβολον γενέσθαι σαφές, καὶ τὴν ἣν ἐπλούτει παρὰ τοῦ Θεοῦ, γνωρίσαι ῥοπήν. ὁ δὲ λόγος καὶ ἕτερον ἐπὶ τούτῳ διελθεῖν βούλεται, οὐδὲν ἧττον τοῦ προλαβόντος τὸ σιωπᾶσθαι μὴ ἀνεχόμενον.

7 *De Archilao leproso.*

Τὸν κατὰ τὸν Ἀρχέλαον πάντως φημί, καὶ ἧς ἔτυχεν ἐκεῖνος θαυματουργίας· ὃς Ἀντιοχείας μὲν ἄρχων ἐτύγχανεν ὤν, καὶ τὰ πρῶτα φέρων τῆς πόλεως· ἔκ τινος δὲ αὐτῷ συμπτώματος ἀπορρήτου λέπρα τῷ μετώπῳ πως ἐπανθήσασα σφόδρα ἐλύπει, δι' αἰσχύνης τὸ πάθος τιθέμενον, καὶ σχεδὸν ἅπασαν ἐκτρεπόμενον ὄψιν. πολλὰ μὲν οὖν ἰατρῶν τέχνῃ βοηθῷ χρησάμενος, οὐδὲν ἀπώνατο πλέον, ἢ τῷ λίχνῳ παίζεσθαι τῆς ἐλπίδος, ἕως ἠλέγχθη· ὀψὲ γοῦν καὶ μόλις τὸν ἅγιον εἰς νοῦν βαλλόμενος, καὶ θερμοτέρῳ πνεύματι πρὸς αὐτὸν ἀφικόμενος, ποδῶν τε ἥπτετο τῶν ἁγίων, καὶ τὸ πάθος ἐδείκνυ, καὶ θεραπείας τοῦ λυποῦντος ἠτεῖτο λαβεῖν. τὸν δὲ καὶ ἐλεῆσαι τὴν συμφοράν, καὶ ταῖς τοῦ δεηθέντος ἐπικαμφθῆναι φωναῖς. Εἶτα ὁμολογίαν αὐτὸν ἀπαιτῆσαι πονηρῶν εἰς τὸ ἑξῆς ἔργων ἀποτροπῆς, καὶ τῆς τῶν προημαρτημένων αὐτῷ διορθώσεως. ὡς δὲ ἐκεῖνος πάντα ποιεῖν ἐπηγγέλλετο, καὶ τὴν θεραπείαν ἐπιμελῶς αἰτῶν παρετείνετο, λαβεῖν αὐτὸν παραχρῆμα κελεύει, καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ λοῦσαι τῷ ὕδατι, ἀφ' οὗπερ ἔθος πίνειν τοῖς ἀδελφοῖς. τούτου δὲ γινομένου, κάθαρσις αὐτῷ τῆς λέπρας ἐπηκολούθει, καὶ οὕτως ὡς μηδὲ σύμβολόν τι τοῦ πάθους τὸ παράπαν ὑπολελεῖφθαι. πόση τὸν Ἀρχέλαον ἐπὶ τούτῳ χαρὰ περιέλαβεν; πόσης εὐχαριστίας αὐτῷ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πρόξενον κατέστη; (τί μὴ λέγω τὸ μεῖζον καὶ τελεώτερον;) πόσης αἰτία τούτῳ πρὸς ψυχὴν θεραπείας ἡ σωματικὴ αὕτη γέγονεν ἴασις; καὶ γὰρ οὕτως ὅλον τὸν τοῦ ἁγίου λόγον καὶ παραίνεσιν, καὶ οὕτως γρ. ἰάσω ἐπίστευσεν ἀψευδεῖς αὐτῷ δεῖξαι τὰς ὑποσχέσεις, ὥστε οὐκ εἰς ἀναβολάς, οὐδὲ χρόνον τινὰ δοῦναι τῷ πράγματι καὶ μελλήσεις, ἀλλὰ παραυτίκα τὰ ὄντα τοῖς δεομένοις καὶ πένησι διελόμενον, ἑτέρων εἶναι λογίσασθαι, τὸ περὶ τὸν βίον διεστράφθαι φιλεῖν, καὶ τοῖς ὀνείροις τούτου προσέχεσθαι, καὶ τῶν φθειρομένων ἀντέχεσθαι· αὐτὸν δὲ τὸ μοναστήριον, ὃ τὸν ἰατρὸν εἶχε, καταλαβόντα δόντα τούτου, μόνος ἑαυτὸν ποιῆσαι, καὶ τῶν ἐκεῖ καλῶς ἀσκουμένων καὶ βίον ἑλόμενοι ἀπὸ παίδων τῇ τούτου καὶ καθηγεμόνι τὸν ἀκριβέστατον, ἐκεῖ μέχρι τέλους εὐαρεστῆσαι τῷ κτίσαντι. τοῦτο πολλοὺς τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ περιφανῶν πρὸς τὸν ὅμοιον ἠρέθισε ζῆλον, καὶ τῷ μέρει τῶν σωζομένων συνέταξε. παραπλησίως γὰρ τῷ Θεῷ τὴν οὐσίαν διὰ τῶν δεομένων ἀφοσιούμενοι, οἱ μὲν, τῷ τοῦ ἁγίου τούτῳ φροντιστηρίῳ συγκατελέγοντο (ὥσπερ δὴ καὶ Θεόδωρον ἐκεῖνόν φασιν, ἕνα τῶν σφόδρα ἐπιφανῶν γενόμενον) οἱ δὲ καὶ ἑτέροις προσεφοίτων μοναστηρίοις τοῖς ἀνὰ τὴν πόλιν κειμένοις· πάντες δὲ ὥσπερ εἰς ἀρχέτυπον ἕν, τὸν Ἰωάννου βίον ἀπέβλεπον. καὶ γὰρ εἰ παρ' ἑκάστοις ἦσαν, οἳ καὶ βίῳ καὶ τάξει διέφερον, ἀλλ' ἁπάντων εἷς ἦν οὗτος ὁ πρῶτος καθηγητὴς καὶ διδάσκαλος.

Ἀλλὰ μέμνηται πάλιν ὁ λόγος καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ βούλεται θαυμασίων, καὶ μὴ λήθῃ παραδιδόναι τὰ μὴ σιωπῆς ὄντως ἄξια. ἀνὴρ γάρ τις Εὔκλεος τοὔνομα, φθόνῳ δαιμονίῳ τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκοπείς, τὸν μονήρη βίον ὅνπερ ὁ μέγας οὗτος ὑπῆρχε σεμνείῳ μετελθεῖν εἵλετο. καὶ προσελθὼν καὶ σχῆμα διαμείψας καὶ βίον, εἰς ἔλεον ἐπισπάσασθαι τὸν ἅγιον. ἀκούει [illegible]αροῦν οὕτως ἐκείνου προσευξαμένου, καὶ πολλῇ τῇ θέρμῃ τῆς συμπαθείας τὴν ψυχὴν ἐκπυρώσαντος. ὁ Θεός, ἀδελφέ, ἰάσηταί σε, καὶ φωτίσῃ σου ὀφθαλμοὺς καὶ τῆς καρδίας σου καὶ τοῦ σώματος. ἅμα δὲ τῷ λόγῳ καὶ ἡ θεραπεία συνέτρεχε, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ἐφωτίζετο, καὶ ἦν ἔχων τῷ ἑτέρῳ παραπλησίως. ἁπλῆ μοι καὶ ἄδολος ἡ τῶν θαυμάτων διήγησις πρὸς τὸ μῆκος ἀφορῶντι τοῦ λόγου, καὶ μηδὲν ἐπεξεργάζεσθαι βουλομένῳ· πλὴν οὐδεμία χρεία τῆς ἔξωθεν εὐπρεπείας, καὶ τῶν ἐπαίρειν αὐτὰ δυναμένων, ἀλλὰ κάλλος αὐτοῖς καὶ μέγεθος τὸ ἴδιον ἀποχρήσει. ὅθεν δὴ καὶ τἄλλα ἑξῆς μοι τὸν ἴσον διηγητέον.

Γυνὴ πολῖτις Ἀντιοχείας, τοὔνομα Χριστίνα. ταύτην αἱμορροίας πάθος καὶ εἰς ἕβδομον ἔτος χαλεπῶς ἐπεῖχεν. ὡς οὖν ἰατροῖς πολλὰ χρησαμένη, κενὴν ἐλπίδα τὰ ἐξ αὐτῶν ἔγνω καὶ ματαίαν τελείαν, φόρτος γὰρ ἦν τοῖς ὁμοζυγίοις, καὶ τοῦ ἀνδρὸς συνόντος πρὸς τὴν ἁγίαν ταύτην μονὴν φέρεται, καὶ τῷ πυλῶνι προσαναπίπτεται. ὁ δὲ καὶ πρὸς τὸν ἅγιον εἰσελθὼν, καὶ τὴν αἰτίαν εἰπὼν τῆς ἀφίξεως, τὸ παρὰ τὸ δέον προσάξειν ἐπιτιμᾶται, καὶ τὴν τοῦ συνοίσοντος ἄγνοιαν. τί γάρ, φησι, τὸν θεραπεύειν ταῦτα δυνάμενον παρελθὼν, ὁμοιοπαθεῖ προσῆλθες ἀνθρώπῳ, τὰ ὑπὲρ τὴν δύναμιν ἀπαιτῶν; πλὴν ἀλλὰ τῇ γυναικὶ λέξον· ὡς εἰ τὸ σκληρὸν τοῦτο καὶ ἀπαραχώρητον τοῦ τρόπου διωσαμένη, μετρίαν ἑαυτὴν καὶ φιλάνθρωπον ταῖς θεραπαίναις παράσχῃ, καὶ χεῖρα μὲν πλουσίαν διανοίξῃ τοῖς πένησι, προσευχῶν δὲ μνησθείη, καὶ ἐγκρατείας ἀντιποιήσαιτο, τάχιστα καὶ ἡ τοῦ σώματος θεραπεία μετὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἕψεται. μανθάνει ταῦτα τὸ γύναιον, καὶ μηδὲν ἀτελὲς ἀφεῖναι τῶν ἐπιτεταγμένων δηλοῖ. ὡς δὲ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἤκουσε τὴν ἐπαγγελίαν ἐκεῖνος, ἄπιθι, φησί, μετ' εἰρήνης· τεθεράπευται γὰρ ἤδη παρὰ Χριστοῦ σοι τὸ γύναιον. τοῦτο αὐτὸς ἀπελθὼν, καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων οὕτως ἰδὼν, εὐθὺς ἅμα γυναικὶ τὴν μὲν γλῶτταν πρὸς εὐχαριστίαν τοῦ κτίσαντος, τοὺς δὲ πόδας πρὸς πορείαν ἐκίνει. ἓν ἔτι τοῖς εἰρημένοις προσθεὶς, τῶν ἑτέρων πάλιν ἐν ἰδίῳ καιρῷ μνησθήσομαι.

Λέων μεγέθει μέγιστος, καὶ τὴν ἀλκὴν ἀνυπόστατος, φοβερώτατός τε ὀφθῆναι καὶ ἐπιθέσθαι δεινότατος, κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τοῖς περὶ Ἀντιοχείαν ἐκώμαζε τόποις. οὗτος γεωργοῖς μὲν πονηρὸς γείτων, ὁδίταις δὲ χαλεπὸν θέαμα καὶ συνάντημα ἦν. καὶ γὰρ ἀνθρώποις τούτοις ἐπιτιθέμενος πλείστους τε ᾕρει καὶ παρέπεμπε τῇ γαστρί. καὶ ἦν τὸ πρᾶγμα φοβερὸν καὶ ἀμήχανον. καί ποτε πρὸς αὐτὸν πολλὴ καὶ ἀκμάζουσα τῶν πλησιοχώρων ἐπιστρατεύσασα χεὶρ ἐπὶ κακῷ τῷ ἰδίῳ ἔγνω τὸ τολμηρὸν ἐπιδείξασα. καὶ γὰρ ἐξαίφνης πάντων καταδραμὼν, οὓς μὲν καὶ μόνῳ τῷ βρυχήματι κατασείσας φυγάδας ἔδειξεν, οὓς δὲ καὶ διαλαφύξας τῷ στόματι δεῖπνον ἔθετο, ἐνίους δὲ καὶ διασπαράξας τοῖς ὄνυξιν ἐλεεινοὺς εἰργάσατο. καὶ τί γὰρ ἄλλο, ἢ λέ-

8 *De Eucleo.*

9 *Christina.*

10 *Leonis sani & truculenti sub cruce prostrati miraculum.*

οντος τραυματίας; ἐντεῦθεν δὲ συνέβαινεν; ἀφίεσθαι μὲν τὰς ἀρούρας ὑπὸ τῶν γεωργῶν ἀνεπιμελήτους, ἐκτρέπεσθαι δὲ τοὺς ὁδοιποροῦντας εἰς τόπους ἀβάτους διὰ τὸ τοῦ θηρὸς ἀνυπόστατον. ὡς δὲ εἰς ἔσχατον ἀπορίας ἐλθόντες, μόλις ποτὲ τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον εἰς νοῦν ἔλαβον, παμπληθεὶ πρὸς αὐτὸν ἀφικόμενοι, τά τε κακὰ τὰ ἐκ τοῦ λέοντος διηγοῦντο, καὶ περὶ αὐτοῦ λύσιν ᾐτοῦντο τῆς συμφορᾶς. ὁ δὲ πρότερον εἰς ὀλιγοπιστίαν αὐτοὺς ὀνειδίσας, καὶ τοῦ ἄμαχον αὐτοῖς ὀφθῆναι τὸ θηρίον, δεσποτικὴν ἐντολὴν ὀλιγωρεῖν αἰτιασάμενος, ὑμεῖς μὲν, ἔφη, πάντες ὁμοῦ ἐν ταὐτῷ συνελθόντες ἐξιλεοῦσθε τὸ θεῖον. *ἴσ. λίτῃ* τοῦτον δὲ, ὅνπερ ὑμῖν δίδωμι (σταυρὸς δὲ τὸ διδόμενον ἦν) ἐπὶ τὰς τοῦ λέοντος στήσατε διεξόδους· καὶ φόβος μὲν πᾶς ἀπέστω, τελεία δὲ πίστις ἔστω, καὶ ταχέως ὑμῖν γνώριμος ἡ τοῦ ἐμοῦ Χριστοῦ δύναμις ἔσται. τοῦτον ἐκεῖνοι τὸν σταυρὸν λαβόντες, καὶ τὰ ἐπιτεταγμένα ποιήσαντες, ὡς τὴν ἐπιοῦσαν ἐκεῖσε γεγόνασιν (ὦ δέσποτα καὶ θεὲ πάντων καὶ παραδόξων ἔργων ἀκατάληπτε ποιητὰ) νεκρὸν ὁρῶσι τὸ θηρίον πρὸς αὐτῇ τῇ βάσει τοῦ σταυροῦ κείμενον. οὕτω τοιγαροῦν ὁ μακάριος εἰς τέταρτον ἔτος τῇ μονῇ ἐκείνῃ διαβιοὺς, καὶ τὰ μὲν οἷς ἔλεγε, τὰ δὲ καὶ μᾶλλον οἷς ἔπραττε πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐπαγόμενος, περιφανὴς κατέστη καὶ περιβόητος, καὶ ἦν ἡδὺ πᾶσιν ἐντρύφημα καὶ γλώτταις καὶ ἀκοαῖς, τῶν μὲν λέγειν, τῶν δὲ προσέχειν τοῖς λεγομένοις ἐπίσης φιλονεικούντων. πρὸς ταῦτα ἐκεῖνος οὐχ ὅπως ἡδέως, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀηδῶς ἔχων καὶ βαρυνόμενος, καὶ τὸ λανθάνειν ἐκ παντὸς τρόπου διανοούμενος, δρασμὸν ἐπενόει πάλιν, καὶ τὸ ἐκ μέσου ἑαυτὸν θεῖναι καὶ ἀφανῆ διεσκέψατο. *γρ. μόνη* καὶ τοίνυν λάθρα διαφυγὼν, καὶ καταμόνας γενόμενος περὶ ὅλους δύο διῆγεν ἐνιαυτοὺς, ζῶν οὕτως ἐρημικῶς, καὶ τῷ Θεῷ μόνῳ φαινόμενος. οὐ λύχνος ἦν αὐτῷ, οὐ κλίνη, οὐ τράπεζα, οὐδέ τι τοιοῦτον τῶν πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ σώματος. ἄρτος δὲ μόνος, καὶ αὐτὸς βραχύτατος πρός τινος τῶν ἐκ γειτόνων πορίζόμενος· ψύχει δὲ, καὶ καύσωνι, καὶ πάσαις ταῖς ἐκ τοῦ ἀέρος ταλαιπωρίαις ἐτέλει διαμιλλώμενος. ἐπεὶ δὲ ἔδει καὶ αὐτὸν ἄνθρωπον ὄντα, καὶ ταῖς ἀσθενείαις τῆς φύσεως ὑποκείμενον ἐλεγχθῆναι, τί γίνεται; καὶ πῶς τὰ κατ' ἐκεῖνον οἰκονομεῖται; καὶ οἵαις ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία πολλάκις ταῖς ἀφορμαῖς κέχρηται, ἕτερα δι' ἑτέρων πλέκειν εὐμηχάνως οἰκονομοῦσα; τὰ ὑπογάστρια πλήττεται, καὶ τὰς δυνάμεις διαλύεται τῶν νεφρῶν, ταῖς τῶν πάγων ὑπερβολαῖς ἡττηθείς. ὑπὸ ταύτης οὖν συνωθούμενος τῆς ἀνάγκης, μᾶλλον δὲ παρὰ τοῦ *γρ. ὑπὸ τοῦ* ἁγίου αὐτὸν πνεύματος ὁδηγούμενος πολλοῖς ὑπόθεσις σωτηρίας γενέσθαι, τὴν ἐκκλησίαν παρ' ἐλπίδα καταλαμβάνει· καὶ πᾶσι μὲν, ἐξαιρέτως δὲ τῷ μεγάλῳ Μελετίῳ, πολλῆς ἡδονῆς καταστὰς αἴτιος, καὶ ὑποδεχθεὶς ὡς ἥδιστα πρὸς αὐτοῦ καὶ παρακληθεὶς, εἶτα καὶ τὴν τοῦ διακόνου χειροτονίαν ὑπ' αὐτοῦ καταδέχεται. *Diaconus fit.* τούτῳ δὲ τῷ βαθμῷ κάλλιστα, καὶ ὡς Θεῷ φίλον, ἐπὶ πέντε τοῖς ὅλοις ἔτεσιν ἐνευδοκιμήσας, καὶ λόγοις οἷς τε ἐσχεδίαζε, καὶ οἷς κατὰ σχολὴν συνετίθει καὶ μελέτης ἠξίου πλείονος ἐκ τῆς χρυσῆς ὑετίζων γλώττης, καλῶς τὸ τῆς ἐκκλησίας ἤρδευε πρόσωπον.

11

Ad monasterium revertitur.

Μελετίου δὲ μετὰ ταῦτα πρὸς τὴν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει τῶν ἐπισκόπων σύνοδον ἐκφοιτήσαντος, ἐφ' ᾧ καταλῦσαι μὲν τοὺς τῷ ἁγίῳ πνεύματι μαχομένους, Γρηγόριον δὲ τὸν θεολόγον ἐγκαθιδρῦσαι θρόνῳ, κἀκεῖ τῶν προσκαίρων ἀλλαξαμένου τὰ μένοντα, ὁ χρυσοῦς οὗτος ἅμα μὲν τὸ ὑπερέχον ἅπαν ὑπεξιστάμενος, ἅμα δὲ καὶ τοῦ καλοῦ τῆς ἡσυχίας ἀντιποιούμενος, εἰς τὴν προσφιλῆ αὖθις ἐπαναστρέφει μονήν. *Antiochiam rursus venit.* ἀλλὰ πάλιν ἐκεῖθεν ἀπαναστὰς εἰς Ἀντιόχειαν ἐπανέρχεται, οὐχ ἁπλῶς οὕτως, οὐδὲ ἀθεεὶ τὴν μετάβασιν ποιησάμενος, ὥσπερ ἄν τις ἕτερος λογισμοῖς ἰδίοις ἀκολουθῶν, ἀλλὰ Θεοῦ κινήσαντος αὐτὸν καὶ καλέσαντος τρόπῳ τινὶ θειοτέρῳ καὶ λόγῳ κρείττονι. *ἴσ. λόγῳ* ἄρτι γὰρ Φλαβιανῷ τῷ μεγάλῳ τὸν Μελετίου διαδεξαμένῳ θρόνον, Θεῷ περὶ τὴν ἕω τοὺς ἱεροὺς προσφέροντι ὕμνους ἄγγελος ἐπιστὰς, ἐπὶ τὸ μοναστήριον, ὃ τὸν Ἰωάννην εἶχεν, ὅτι τάχιστα ἀφικέσθαι διεκελεύετο, καὶ τοῦτον ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τε ἀγαγεῖν, καὶ ἱερέα τελειῶσαι, *Sacerdos fit.* σκεῦος αὐτῷ ἐκλογῆς κατὰ Παῦλον ἐσόμενον, καὶ τῷ λόγῳ μέλλοντα τὴν οἰκουμένην περιλαβεῖν, κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ καιρὸν καὶ ἡ ὁμοία τῷ Ἰωάννῃ παρίσταται ὄψις. ἄγγελος γὰρ κἀκείνῳ προσευχομένῳ σὺν πολλῇ τῇ δόξῃ καὶ τῇ αἴγλῃ παραστάς, ἕπεσθαι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν Φλαβιανῷ, καὶ τὴν τοῦ πρεσβυτέρου καταδέξασθαι χειροτονίαν προσέταττεν. τὸν δὲ τὴν ὀπτασίαν θείαν μὲν εἶναι μὴ ἀγνοήσαντα, διευλαβούμενον δὲ ἄλλως καὶ ὀκνοῦντα πρὸς τὸ ἐπίταγμα, ἀκοῦσαι λέγεται θειοτέρας φωνῆς· Ἃ ὁ Θεὸς βούλεται, τίς ἱκανὸς ἔσται διασκεδάσαι; οὕτω χρηματισθεὶς ὁ μακάριος, καὶ λογισάμενος ἀγνώμονος εἶναι θεράποντος, δεσπότου γνώμῃ μὴ ἀντιλέγειν, προσκαλεῖται τοὺς μοναχούς, καὶ ὅπως αὐτῶν μέλλοι διαχωρίζεσθαι καταγγέλλει. τοὺς δὲ λύπῃ καὶ ἀθυμίᾳ συνεχομένους λόγοις τε παρεκάλει, καὶ τρόποις τισὶ θεραπεύων, μάλιστα δὲ καὶ τοῦ χρησίμου τούτοις ἐπιμελούμενος, δύο τῶν πάντων ἐκλεξάμενος, οἳ βίῳ τε καὶ λόγῳ τῶν ἄλλων προεῖχον, τὴν προστασίαν τῶν ἀδελφῶν ἐπιτρέπει. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίνετο, Φλαβιανὸς ἐπιστάς, καὶ τῷ μακαρίῳ μεθ' ἡδονῆς συγγενόμενος, ἐκ πολλοῦ μέν, ἔφη, τῆς σῆς ἐτύγχανον ἐπιθυμῶν ὁμιλίας, σοφώτατε ἀνθρώπων καὶ τιμιώτατε, εἰργόμην δὲ εἰς τὸ σήμερον ἐκκλησιαστικαῖς προσέχων φροντίσι· νῦν δὲ (δόξαν οὕτω Θεῷ) πρὸς σὲ ἀφίγμεθα. εἶτα καὶ δήλην αὐτῷ τὴν θείαν ὄψιν πεποιηκότος, ἐπείπερ ἔγνωστο τῷ μεγάλῳ, Θεοῦ νεύματι τὸ παράπαν μὴ ἀντιλέγειν, ἄλλως τε τῆς θείας ὄψεως δι' ἀμφοτέρων βεβαιωθείσης, ἀξιοῖ τὸν ἀρχιερέα, τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν αὐτὸν ἐκεῖνον κατ' αὐτὴν ἐκτελέσαι τὴν ἡμέραν, ἐφ' ᾧ τῶν ἁγιασμάτων ἅπαντας μετασχεῖν, καὶ τοὺς τὴν φροντίδα διαδεξαμένους τῶν ἀδελφῶν τῆς παρ' αὐτοῦ εὐλογίας ἐπιτυχεῖν. μετὰ δὲ ταῦτα φησίν, ὅπῃ τῷ Θεῷ φίλον, προθύμως ἔχειν ἀκολουθεῖν. ἐγένετο ταῦτα· καὶ τῇ ἑξῆς τῷ ἱεράρχῃ μέλλοντος συναποδημεῖν, γίνεταί τι πρᾶγμα δακρύων ὡς ἀληθῶς ἄξιον. [μνήμης ἀξιούμενον καὶ ζημία ταῖς φιλανθρωποτέραις ψυχαῖς τὸ συμπάσχειν ἐν τοῖς τοιούτοις ἐπισταμέναις.] περιστάντες γὰρ αὐτὸν ἅπας ὁ τῶν μοναζόντων χορός, ὥσπερ τῷ ἐκείνῳ συνεῖναι ζῶντες, καὶ τῇ διαιρέσει μέλλοντες συναφαιρεῖσθαι καὶ τὰς ψυχάς, τί μὴ πρὸς οἶκτον ἔλεγον; ποίαν θρηνῶν ὑπερβολὴν ἀπελίμπανον; περιεῖπον αὐτόν, περιέβαλλον, ἑαυτοὺς τοῖς τούτου μέλεσι συμπαρέβαλλον. παραφρονεῖν αὐτοὺς ἐποίει τὸ πάθος ἐνίους, ἠγωνιῶντο συνάψαι αὐτῷ καὶ τὰ σώματα, τὴν ὑποστροφὴν ἀπηγόρευον, τὴν μονήν, ὡς μηκέτι δυνατὸν ὄμμασιν ὀφθῆναι τοῖς ἑαυτῶν, ἀπεδίδρασκον. ὡς δὲ μόλις ποτὲ τῇ τομῇ τοῦ λόγου, τὸ τοῦτο μὲν τοῦ μεγάλου, τοῦτο δὲ τοῦ ἀρχιερέως παραινοῦντος καὶ δριμυτέραν που καὶ τὴν ἐπιτίμησιν ἐπιφέροντος, ἀπ' αὐτοῦ διερράγησαν, οἱ μὲν ἄκοντες ἐπανήρχοντο πυκνῶς αὐτοῖς τῶν ὀφθαλμῶν ἐπιστρεφομένων καὶ τὴν πορείαν τοῖς ποσὶν ἐγκοπτόντων, οἱ δὲ περὶ τὸν μέγαν τῆς ὁδοῦ εἴχοντο, εὐθὺ τῆς ἐκκλησίας ἐλαύνοντες. συνέρρεον δὲ πανδημεὶ πάντες, καὶ πρὸς τὴν ὑπάντησιν ἔθεον, οὐχ ἧττον ἐπ' αὐτὸν Ἀντιοχεία, ἢ ἐπὶ τὸν Βαπτιστὴν πρότερον εἰς τὸν Ἰορδάνην ὁ Ἰσραήλ. ἐπεὶ δὲ καὶ χειροτονεῖσθαι αὐτὸν ἔμελλον, ὡς τὸ θεῖον ἐπίταγμα, καὶ ἡ κυρία παρῆν, πᾶσα μὲν τῶν πιστῶν ὁμήγυρις, πᾶς δὲ ὁ τῶν ἀρχιερέων χορὸς συμπαρῆν. ὡς δὲ καὶ τῷ ἱερῷ προσῆλθον θυσιαστηρίῳ, καὶ αὐτὸς μέν, ὡς θέμις, ὑπέκλινε τῷ ἱεράρχῃ τὴν κεφαλήν, τούτου δὲ αἱ χεῖρες αὐτῇ ἐπετίθεντο, θαυματουργεῖ τι κἀνταῦθα Θεός, καὶ δεικνύει τὸν τελειούμενον ἄξιόν τε ὑπάρχοντα, καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ τῆς ἱερωσύνης καταξιούμενον. περιστερὰ γὰρ λευκὴ καὶ τὸ εἶδος σφόδρα καλή, ἄνω τὸν ναὸν περιϊπταμένη κάτεισι παραχρῆμα, καὶ τῇ τοῦ χειροτονουμένου ἐπικάθηται κεφαλῇ. πάντως οὖν χρὴ περιττοὺς εἶναι τὰ δῆλα διερμηνεύοντας. τίνι γὰρ οὐ σαφές, ὅτι τοῦ θείου πνεύματος τοῦτο σύμβολον ἦν;

12 *Presbyter factus sedulò concionatur. Reprehensus à muliere ob rerum quæ docuit sublimitatē.*

Ὅθεν γενομένου καὶ τοῦ τῆς σοφίας πνεύματος δαψιλέστερον αὐτῷ προσρυέντος, πυκνοτέρας μὲν ἦν ὁρᾶν τὰς συνάξεις καὶ τὸν λαὸν συνιόντα πρὸς τὴν ἀκρόασιν, συνεχέστερον δὲ αὐτῷ κινουμένην τὴν γλῶτταν καὶ τῷ τῶν λόγων ῥεύματι πελαγίζουσαν. ὅτε καὶ μείζονι ἢ κατὰ τὴν πολλῶν διάνοιαν τὸν λόγον ἐπαίροντος, γυνὴ προθύμως μὲν συνδραμοῦσα, τοῦ ὕψους δὲ τῶν λεγομένων ἐκπίπτουσα, φανερῶς ἐμέμφετο τῷ λόγῳ, καὶ ἀνωφελῆ τοῦτον ἀπεκάλει καὶ ἄκαρπον. τοῦτο ἐκείνῳ εἰς ὦτα ἐλθόν, πρὸς τὸ μᾶλλον σαφὲς καὶ εὐσυνόπτον τοὺς λόγους συντάττειν παρασκευάζει. ὅτι δὴ καὶ τῶν φιλολόγων τινὲς τῷ μέλιτι τῆς ἐκείνου γλώττης διαφερόντως ἡδόμενοι, καὶ τοὺς λόγους ὡς μὲν ἐπωφελεῖς, ὡς δὲ ἀληθεῖς, ὡς δὲ νοημάτων θείων πλήρεις κατευμνοῦντες, καὶ ὅπως μὲν σαφηνείας, ὅπως δὲ μεθόδου καὶ τέχνης, ὅπως δὲ χάριτος ἔχουσι καὶ εὐφορίας, οἵου δὲ ῥυθμοῦ καὶ συνθήκης, οἱ μὲν, Θεοῦ τι καὶ Χριστοῦ στόμα, οἱ δὲ (ὃ καὶ μᾶλλον κρατεῖν ἴσχυσε) Χρυσόστομον αὐτὸν ἀπεκάλουν. μετὰ δὲ ταῦτα, Φλαβιανὸς μὲν πρόεδρον αὐτὸν τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας καὶ διάδοχον αὐτοῦ καταλιμπάνειν οἰόμενος, ἐνῆγε πρὸς τοῦτο, καὶ τὴν τῶν πραγμάτων αὐτῷ οἰκονομίαν ἐγχειρίζειν ἠβούλετο. τῷ δὲ φροντίδων ὄχλος καὶ τὸ πρὸς τὰ τοιαῦτα περισπᾶσθαι τὸν νοῦν πάνυ πάμπασιν ἄφιλον ἦν, τοῦτο μὲν καὶ ἡδέως ἀπώσατο· μόνῃ δὲ τῇ διδασκαλίᾳ, καὶ τῇ τῶν ἀσθενῶν ἐπισκέψει σχολάζειν ἔκρινεν, ἐξ ὧν καὶ πολλοὺς τῷ πάντα δυναμένῳ Χριστοῦ ὀνόματι, τῆς ἀσθενείας ἀπήλλαττε. καὶ γὰρ ἐπιφανῆ τοῦτον καὶ αὖθις τὸ πνεῦμα καθίστη καὶ δοξάζειν ἠβούλετο. οὐδὲν δὲ οἶμαι καὶ ὀλίγα παραθεῖναι τῷ λόγῳ πρὸς δοξολογίαν τοῦ δυναμώσαντος.

13
Euclię filiũ vitæ reſtituit.

Γυναικί τινι τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ περιφανῶν, Εὐκλία τοὔνομα· ταύτῃ δὲ υἱὸς ἀγαπητὸς ἦν, ὃς πυρετῷ καυσώδει ληφθεὶς τελευτᾶν ἐκινδύνευε. μιμεῖται τοιγαροῦν τὴν Χαναναίαν ἡ μήτηρ, καὶ τῷ μακαρίῳ προσελθοῦσα, καὶ φωνὰς ἐκείνῃ παραπλησίως προσάγουσα ἐλέους τυχεῖν, οὐκ ἐπὶ θυγατρί, ἀλλ᾽ ἐφ᾽ υἱῷ παρεκάλει. πλὴν ἀλλὰ προσέχειν δεῖ τὸν νοῦν, καὶ σκοπεῖν ὅπως εἶχε γνώμης, μετὰ τοῦ σώματος θεραπεύειν καὶ τὰς ψυχάς, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ τούτων ἐκείνας· ἐπεὶ καὶ τοῦ πάσχειν κακῶς τὰ σώματα, ταύτας αἰτίας ηὕρισκε. καὶ τοῦτο μὲν διὰ τῶν φθασάντων δῆλον γέγονε, δηλώσει δὲ καὶ αὖθις ὁ λόγος. ὡς γὰρ ἐκθύμως ἄγαν καὶ περιπαθῶς ἡ γυνὴ πρὸς τὴν ἱκετηρίαν ἐτείνετο (καὶ γὰρ εἶχε πολλὰς πρὸς τὸ θρηνεῖν ἀφορμάς, ἐπὶ τέσσαρσι τοῖς ἤδη τετελευτηκόσιν υἱοῖς, καὶ αὐτὸν θνήσκειν ὁρᾶν μέλλουσα) ἐκεῖνος ὑπὸ τοῦ συνοικοῦντος αὐτῷ πνεύματος τὰ ἐγκρυφῆ κατιδών, καὶ γνοὺς ὡς αἱ τῶν πατέρων ἁμαρτίαι τοῖς παισὶ τὸν θάνατον ἐμνηστεύσαντο, ταύτας εἰς τὸ φανερὸν αἰτιασάμενος, καὶ τοῦτον, εἶπε, τὸν πέμπτον, εἰ μὴ μετάνοια ὑμᾶς εἰσέλθῃ τῶν πεπραγμένων, νεκρὸν παρὰ πόδας ὄψεσθε. ἐπεὶ δὲ οἱ γονεῖς τούτων ἀκούοντες γνησίαν ἐπηγγέλλοντο τὴν μετάνοιαν καὶ αὐτὸν πρὸς συμπάθειαν παρεκάλουν, ἐλεήσας ἐκεῖνος τὴν συμφοράν, ὕδωρ προσαχθῆναι κελεύει· ὃ τρὶς μὲν ἐπ᾽ ὀνόματι τῆς ἁγίας τριάδος σφραγίσας, τρὶς δὲ αὐτῷ τὸν νοσοῦντα διαρραντίσας, ὑγιᾶ τῇ γεγεννηκυίᾳ παρέχει. οὗτοι μὲν οὖν ὥσπερ ἀντιθεραπεύειν βουληθέντες, ἱκανῷ χρυσίῳ τὸν ἅγιον ἐδωροῦντο· τῷ δὲ οὐδὲ μικρόν τι τῶν διδομένων προσιτὸν γέγονεν, εἰρηκότι, μὴ τὴν τοῦ Θεοῦ δωρεὰν χρημάτων ὠνίον ποιεῖσθαι βούλεσθαι· ἀλλ᾽ εἴπερ ὑμῖν, φησί, φίλον φανερὸν ποιῆσαι ὅτι τῷ Θεῷ χάριτας ὁμολογεῖν ἔγνωτε τῆς ἰάσεως, ἀληθῆ δείξατε τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ πάσης μὲν πονηρίας ἀφέμενοι, πάσης δὲ πράξεως ἀγαθῆς ἐπιλαβόμενοι, οὕτως εἰσοίσετε τῷ ἠλεηκότι τὴν ἀμοιβὴν ἀξιόχρεων. καὶ τοῦτο μὲν τοιοῦτον· τὸ δὲ νῦν ῥηθήσεσθαι μέλλον, παρ᾽ οὐδὲν ἧττον καὶ πρὸς ψυχῆς ὠφέλειαν ἐπιτήδειον, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου χάριν, ὁπόση παραστῆσαι δυνάμενον.

14
Vxor præfecti Marcianiſta liberatur dyſenteria.

Κατ᾽ ἐκεῖνο καιροῦ ὁ τῆς πόλεως ἄρχων τὰ Μαρκίωνος δόγματα νοσῶν ἦν, καὶ τοῖς ἐκείνου συνηγορῶν σπουδασταῖς, καὶ μυρίαν ἐντεῦθεν τῷ ὀρθοδόξῳ μέρει παρέχων τὴν βλάβην. τούτου τὴν γαμετὴν ὁ ἀπορρήτως ταῦτα ποικίλλων, καὶ φιλανθρώπως οἰκονομούμενος νόσῳ δυσεντερίας ἀφῆκε περιπεσεῖν. ἡ δὲ ἥττων τοῦ κακοῦ γινομένη, πᾶσαν μὲν ἰατρείας ἀπήλεγχε τέχνην· πάντες δὲ οἱ τὰ ἴσα φρονοῦντες εἰς προσευχὴν συγκαλούμενοι, βελτίω διετίθουν οὐδέν. μόλις γοῦν τῆς Ἰωάννου χάριτος εἰς μνήμην ἐλθόντες, καὶ τοῦτο κατὰ νοῦν θέμενοι, ὡς εἰ δι᾽ αὐτοῦ γένοιτο τοῦ νοσήματος λύσις, συναποσχέσθαι καὶ τῆς κατὰ τὸ δόγμα νόσου χαλεπωτέρας, οὕτως ἑαυτοὺς πείσαντες κλινήρη τὴν γυναῖκα κομισθεῖσαν πρὸ τῶν τοῦ ἱεροῦ παρεισῶσι πυλῶν, αὐτοῦ τε Φλαβιανοῦ καὶ τῆς Ἰουλιανοῦ τυχεῖν ἐπιθυμοῦντες ὄψεως. ἀξιοῦσι τοιγαροῦν πρὸς αὐτοὺς τὸν ἅγιον. οὐδὲ γὰρ ἄξιον ἔκρινον βάσιμον αὐτοῖς γίνεσθαι τὸ ἱερὸν, ἄβατον ἔτι τῇ εὐσεβείᾳ τὴν ψυχὴν ἔχουσι. καὶ προελθὼν πρὸς αὐτοὺς ὁ ἀληθὴς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, ἡ μακαρία γλῶσσα καὶ μελιχρὰ καὶ σωτήριος, τί παθόντες, ἔφη, τῷ τῶν χριστιανῶν ναῷ προσεληλύθατε, τὸν τοῦ Χριστοῦ μὲν ἐκτρεπόμενοι, τὸν Μαρκίωνος δὲ καὶ σφόδρα διὰ τιμῆς ἔχοντες; οἷς μέγα καὶ τὸ τὸν ἐκείνου θεράποντα εἰς ἐπικουρίαν συγκαλέσαι καὶ ἀπαλλαγὴν τοῦ νοσήματος; ἀπόστητε τοίνυν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ. οὐδὲ γὰρ ἐκπειράσαι Χριστὸν ὑμεῖς δυνήσεσθε. μὴ τοῦτο πονηρῶς οἴεσθε. τὸ δὲ γονικῇ φθάσαι, κεχρῆσθαι τῇ πλάνῃ, καὶ συνηθείας πονηρᾶς ἡττᾶσθαι τὸ μέχρι τῆς σήμερον· ἀλλὰ πρὸς τοῦ Χριστοῦ δεόμεθα, οἰκτείρατε μεταμελομένους. οὕτω γὰρ μετὰ τοῦ εὖ σῶμα ποιῆσαι, καὶ τὴν ψυχὴν ὑγιάσατε. καὶ γὰρ οὐκέτι τῆς κατὰ τὴν εὐσέβειαν ὑμῶν κοινωνίας ἀποστήσεσθαι διαβεβαιούμεθα. τούτοις ἐπικαμφθέντα τὸν μέγαν, ὕδωρ προσενεχθῆναι κελεῦσαι, τοῦτο δὲ σφραγίσαι τὸν ἱεράρχην (οὕτω τοῦ Ἰουλιανοῦ πείσαντος) καὶ ἐπὶ τῷ τοῦ Χριστοῦ ὀνόματι καταχεθῆναι τῆς γυναικός. ὅπερ δὴ γινομένου, ἡ κλινοπετὴς εὐθὺς ἀνίστατο ὑγιὴς, καὶ ἅμα σὺν ἀνδρὶ καὶ πολίταις μιᾷ φωνῇ τὸν Χριστὸν ἐμεγάλυνεν. εἶτα καὶ πρὸς γόνυ πίπτοντες τοῖς ἁγίοις συγγνώμην τῆς προτέρας ᾔτουν ἀγνοίας, καὶ οὕτω χαίροντες ἐπεδήμησαν, πολλὰ μὲν τῶν χρημάτων τοῖς ἐν χρείᾳ διανειμάμενοι, τεσσαράκοντα δὲ λιτρῶν χρυσίον ἐπὶ δαπάνῃ, τοῦτο μὲν ξένων, τοῦτο δὲ νοσούντων καὶ πενομένων τῷ ξενοδοχείῳ παρασχόμενοι. ἐξ ἐκείνου δὲ παντάπασι καὶ τῆς τῶν Μαρκιωνιστῶν ἀποσχόμενοι κοινωνίας, τῇ τοῦ Χριστοῦ προσήδρευον ἐκκλησίᾳ. ὡς δὲ πολλὴν ἐκεῖνοι τὴν σπουδὴν εἰσενέγκαντες, καὶ ὥσπερ ὁ λόγος, πάντα κάλων κινήσαντες, τὴν εἰς τὰ πρόσθεν αὐτῶν ὑποστροφὴν ἀπέγνωσαν, μάγον τε ἀπεκάλουν τὸν Ἰουλιανὸν, καὶ ἄλλα πλεῖστα, τὴν πόλιν περιιόντες, εἰς αὐτὸν ὕβριζον. ὁ δὲ τοσοῦτον ἀπεῖχε τοῦ καὶ πρὸς ὀλίγον ἐπιστραφῆναι τῶν ὕβρεων, ὅτι καὶ σεμνύνεσθαι μᾶλλον ἐπ' αὐταῖς εἶχε, τῷ πρὸς τὸν δεσπότην ὁμοίῳ· ἄλλως τε δὲ καὶ θεόπεμπτον αὐτοῖς συμφορὰν, ὅσον οὔπω, καταλαβεῖν μέλλουσαν, ἐκεῖνος προεῖπεν. ὀλίγαις γὰρ ὕστερον ἡμέραις σεισμοῦ μεγάλου τὴν Ἀντιόχου κινήσαντος, αὐτός τε ὁ οἶκος, ὃς τὴν τῶν Μαρκιωνιστῶν συναγωγὴν ἐδέχετο, συμπεσὼν, καὶ οἰκίαι πλεῖσται τοῖς τὰ αὐτὰ φρονοῦσιν ἐπικατασεισθεῖσαι, ἄπιστόν τι πλῆθος αὐτῶν ἀπώλεσαν. καὶ τὸ θαυμασιώτατον, καὶ ὃ φανερῶς δεικνύει θεήλατον εἶναι τὴν συμφορὰν, ὅτι τοσούτου πλήθους τῶν κακοδόξων ἀπολωλότος, οὐδεὶς τῶν ὀρθὰ φρονούντων αὐτοῖς συναπώλετο. τούτου γενομένου καὶ τοὺς εὐσεβοῦντας ἐπέρρωσε, καὶ τῶν κακῶς φρονούντων συχνοὺς διωρθώσατο. καὶ ἦν ἰδεῖν κατὰ τὴν ἅπασαν χώραν τῆς πόλεως εὐκτηρίους μὲν οἴκους Θεῷ ἀνεγειρομένους· εἴ που δὲ ναὸς εἰδωλικὸς καταλέλειπτο, καθῄρετο καὶ εἰς γῆν ἐδαφίζετο· ἄνδρας δὲ φιλοσοφίας καὶ ἀρετῆς ἐπιμελουμένους καὶ πολλῇ τῇ συνέσει κεκοσμημένους, ὑπὸ τῆς τοῦ μεγάλου τούτου προνοίας εἰς τὴν τῶν πολλῶν σωτηρίαν ἐκπεμπομένους. μαρτύριον ἀψευδὲς, τὰ κατὰ τὸ Ἀμμανὸν ὄρος τηνικαῦτα γεγενημένα, ἔνθα τοὺς κατοικοῦντας οὐδὲν πλέον ἔχειν εἰς ἀγριότητα τῶν θηρῶν καταλιπόντας, εἰς τοσαύτην ἐκεῖνος ἤγαγεν ἡμερότητά τε καὶ θεοσέβειαν, ὡς ἀμελῆσαι μὲν τῆς πατροπαραδότου θρησκείας (πράγματος ἰσχυροῦ σφόδρα, καὶ ἀλόγως τοῖς πολλοῖς ὡς οὐκ ἄλλου τινὸς χρησιμεύοντος) σὺν πολλῇ δὲ τῇ προθυμίᾳ πρὸς τὸ τῆς ἀληθείας φέγγος αὐτομολῆσαι· καὶ μὴ μέχρι τούτου στῆναι, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν φιλοτιμότερον τῇ εὐσεβείᾳ χρωμένους ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, τοὺς μὲν τὸν τῶν μοναχῶν, τοὺς δὲ τὸν τῶν παρθένων ζυγὸν ὑπελθεῖν. τὰ δὲ περὶ τὸ Κάσιον ὄρος καὶ τὸν ἐκεῖσε τῶν Ἑλλήνων ναὸν τῷ ἀνδρὶ πραχθέντα, τίς οὕτω βάσκανος ἢ ῥᾴθυμος, ὡς ὑπομεῖναι παραλιπεῖν; ἔνθα τοσαύτης πλάνης τὸ πρότερον οὔσης, καὶ πλήθους μὲν ἀριθμοῦ κρείττονος ὅσαι ὧραι φοιτών-

Marcioniſtarum & Idololatrarum ſubverſio.

τος, μυρίων δὲ ζώων σφαγῆς γινομένης εἰς τὴν τῶν δαιμόνων (φεῦ) θεραπείαν, πάντα ἐκεῖνα ᾤχετο καὶ ἀπέσβη πρὸς ζήλῳ τῆς μεγάλης ταύτης καὶ θεοκινήτου ψυχῆς. οὐδὲ ταῦτα λήθης ἄξια τὰ πρὸς τῇ ἀκρωρείᾳ τῆς πόλεως τοῦ τῆς Ἀφροδίτης γεγυμνωμένα ναοῦ· καὶ ὅτι μὴ μόνον ἐκεῖνον καθαιρεθῆναι διὰ σπουδῆς ἔθετο, ἀλλὰ καὶ ἄνδρας ἁγίους ἐγκατοικισθῆναι τῷ τόπῳ φοβεροὺς τοῖς ἐκεῖσε παραδυομένοις ὑπάρξοντας δαίμοσιν, ὡς μακρὰν μὲν ἐκείνους ἀπελαθῆναι, καθάπερ τινὸς ὅπλου φρικτοῦ τῆς τῶν ἀνδρῶν εὐχῆς αὐτοῖς ἐπισειομένης· ἀνθρώποις δὲ τοῖς περιοικοῦσιν οὐ τῆς αὐτῶν μόνον ἀπαλλαγῆναι λύμης, ἀλλὰ καὶ πλείστης ἀπολαύειν τῆς ὠφελείας τοῖς συνοικοῦσι μοναχοῖς ὁμιλοῦντας. ἔργον τῆς ἐκείνου σπουδῆς, καὶ ἡ ἐν τῇ ἄκρᾳ τοῦ Βήλου λεγομένου βεβήλου ναοῦ καθαίρεσις, καὶ ὁ μέχρις ἐδάφους ἀφανισμός, ἔχει καὶ ἡ τῶν Σελευκέων περιοικὶς τοιούτοις ἐγκαυχήσασθαι τοῦ ἀνδρὸς κατορθώμασιν· ἐπεὶ καὶ εἰδωλικῶν ναῶν καθαιρέσεις, ἱερῶν τε θείων οἰκοδομάς, καὶ οἰκισμοὺς ἀνδρῶν φιλαρέτων, καὶ ταύτῃ γεγυμνωμένας εὑρήσεις. τίς γὰρ τὸν ζῆλον κατὰ μέρος ἐξείποι τῆς ἀποστολικῆς ἐκείνης καὶ μεμεριμνημένης ψυχῆς; ἵνα γοῦν μὴ πρὸς ἀμετρίαν ἡμῖν ὁ λόγος παραταθείη, τἄλλα πάντα τὰ ἐν τῷ πρεσβυτερείῳ τούτῳ κατωρθωμένα παραλιπών, ἐπὶ τὸν τῆς ἐπισκοπῆς βαδιστέον χρόνον.

15 Οὐ πολὺς γὰρ ᾤχετο χρόνος, καὶ Νεκτάριος μὲν ὁ τῆς Κωνσταντίνου πρόεδρος πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν, εὐθὺς δὲ ὁ τοῦ θρόνου ἄξιος ἐπεζητεῖτο. ἄλλων δὲ ἄλλοις, ὥσπερ ἔθος ἐν τοῖς τοιούτοις, τὰ πρωτεῖα νεμόντων, καὶ τῶν μὲν φιλίᾳ, τῶν δὲ δυναστείᾳ τὸ θαρρεῖν ἐχόντων, ἔστι δὲ ὧν καὶ χρυσίῳ τὴν τῆς ἀρχιερωσύνης ψῆφον ὤνιον ποιουμένων, ἐπεὶ ἔδει τὸ ἅγιον πνεῦμα νικᾶν, καὶ τὸν εἰς αὐτὸ τοῦτο προωρισμένον ὑπ' αὐτοῦ προχειρίζεσθαι, τῆς Ἰωάννου τε, φημί, ἀρετῆς καὶ γλώττης ἠπληθεῦσαι πάντας, καὶ τῶν πρεσβείων αὐτῷ τῆς ἐκκλησίας παραχωρῆσαι, ἤδη καὶ τῇ κατ' αὐτὸν φήμῃ πάσης ἀκοῆς ὑποπιμπλαμένης, ὡς μηδὲ αὐτὸν ἀνήκοον μεῖναι τὸν κρατοῦντα τῶν ἐκείνου καλῶν (Ἀρκάδιος οὗτος ἦν) ἐπεὶ ταῦτα οὕτως εἶχε, τέλος τῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτείας ἀρχόντων εἰς μίαν γνώμην τῷ βασιλεῖ συνελθόντων, γράμματα πρὸς τὸν ἱεράρχην Ἀντιοχείας Φλαβιανὸν πέμπουσιν, ὁμοῦ μὲν τὸν Νεκταρίου γνωρίζοντα θάνατον, ὁμοῦ δὲ καὶ τὸν χρυσοῦν Ἰωάννην, τὸ γῆς καὶ θαλάττης περιέχον θαῦμα, καὶ αὐτοῦ δέ, φημι, παραψαῦον τοῦ οὐρανοῦ, πρὸς τοῦτο μετακαλούμενα. εἰς χεῖρας δὲ τὴν ἐπιστολὴν τὸν ἀρχιερέα δεξάμενον καὶ μετελθόντα, ἐγχειρίσαι φασὶ καὶ τῷ ἁγίῳ· τὸν δὲ ἀναγνόντα πολλὰ μὲν ἐπιστενάξαι τοῖς γεγραμμένοις, πολλὰ δὲ καὶ δάκρυα τῇ τοῦ πνεύματος συντριβῇ τῶν ὀφθαλμῶν ἀποστάξαι, ἀνάξιον ἑαυτὸν εἶναι λέγοντα, καὶ ὅτι πολλοῦ δέοι μεγάλης οὕτως ἀρχῆς ὑποστῆναι βάρος· ἐπεὶ καὶ τῷ μικρῷ φόρτον μείζονα πιστεύειν οὐκ ἀσφαλές. τὸν δέ γε Φλαβιανὸν ἀνακτᾶσθαί τε αὐτὸν καὶ ἀνέχειν ἐπιδεξίως, λόγοις οἷόν τι φαρμάκοις τῇ ἀθυμίᾳ τῆς ψυχῆς ἐπιπάττοντα. ἡ μέντοι πόλις ὡς ᾔσθοντο τῆς κοινῆς ζημίας ταύτης καὶ συμφορᾶς (ζημίαν γὰρ ἕκαστος οὐχ ὅπως καὶ φορητὴν τὴν Ἰωάννου στέρησιν ἐλογίζοντο) βαρέως εἶχον καὶ λίαν περιπαθῶς. εἶτα καὶ ὡς βίαιόν τι καὶ τυραννικὸν ὑποστῆναι μέλλοντες, καὶ ὧν προσῆκεν αὐτοῖς ἐκστῆναι, κατεβόων τοῦ πέμψαντος· τί δαί; οὕτω δυστυχὴς ἡ Κωνσταντίνου λέγοντες, οὕτως ἄμοιρος τοῦ φοβουμένου τὸν Κύριον, εἰς τοσαύτην ἥκει τῆς ἀρετῆς σπάνιν ἡ βασιλικωτάτη τῶν πόλεων, οὕτως ἄπορος ἐν τοῖς χρησίμοις, ἣν ἔδει δὴ πάντων κρατεῖν, ὡς παρ' ἡμῶν δεῖσθαι τοῦ τῆς ἐκκλησίας αὐτῇ προστησομένου; ἀλλὰ γὰρ οὐχ οὕτως ἀνοήτως ἡμεῖς ἔχομεν, οὐχ οὕτω ῥαθύμως καὶ προδοτικῶς, ὡς ῥᾷον αὐτοῖς ὑπεῖξαι τοῦ ἡμετέρου καλοῦ. τὴν κεφαλὴν πρότερον ἀφαιρήσονται, ἢ ἐκεῖνον παρ' ἑκόντων ἡμῶν λήψονται. τοιαῦτα δή τινα εἰρηκότες, ἔπειτα καὶ ὅρκοις ἀλλήλων τὰς ψυχὰς ἐμπεδοῦσι, μὴ ἐφεῖναι τοῖς ἀπεσταλμένοις, ἀλλ' ἑτοίμους εἶναι πρὸς τὸ παθεῖν μᾶλλον, εἴ τι ἂν καὶ δρᾶν μέλλωσι. τοῦ τοίνυν ἐπισκόπου ἐκκλησιάσαντος, καὶ τῇ περὶ τούτου δημηγορίᾳ ἑαυτὸν ἐφέντος,

Johannes Episcopus Constantinopolitanus creatur.

ὥστε πεῖσαι τὸ πλῆθος μὴ ἀντιλέγειν ἐκείνοις, ψόφος ἦν ἀργὸς ταῦτα, καὶ ματαία τῶν ὤτων ἔκπληξις. τί γὰρ καὶ λέγων ἠδύνατο πείθειν, ἐπεὶ γλώττης ἀποστερεῖν αὐτὸν ἔμελλε, γλώττης οὕτω μὲν καλὸν ᾀδούσης, οὕτω δὲ ὠφέλιμον καὶ σωτήριον, ἧς τὸ μὴ ἀκούειν, ζημία δεινή, καὶ εἰς αὐτὴν ἥκουσα τὴν ψυχήν; εἶτα τῶν ἀπεσταλμένων καὶ βίαν προσαχθεῖναι, καὶ ταύτῃ τὸν Ἰωάννην ἑλκύσαι προθυμουμένων, αὐτὸς εἴσω γενόμενος, καὶ ὅσοι προέκριτον ἐκπέμψας τῆς πόλεως, ἠξίου τὸ πλῆθος μηδὲν νεώτερον φρονῆσαι, μηδὲ πράγμασιν ὅλως θερμοτέροις ἐπιχειρῆσαι, βεβαιῶν ὡς οὐχ ἑκὼν ἑαυτὸν προήσεται τοῖς ἀπάξειν ἀπεσταλμένοις. μόλις γοῦν οὕτω τὴν πολλὴν αὐτοῖς ὁρμὴν ἔστησεν. οὐδὲ γὰρ εἰς ἅπαν ἀνείθησαν τῶν φροντίδων, ἀλλ' ἐν τῷ μέρει καὶ φυλακὴν ἐποιοῦντο, δεδοικότες μήπως τις καὶ προδοσία περὶ τοῦτον συνενεχθῇ. ταῦτα καὶ τῷ βασιλεῖ δῆλα δι' ἐπιστολῆς γίνονται, καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι τὴν τῶν Ἀντιοχέων ἔνστασιν ὑφειμένον ἔχουσαν οὐδέν, ἐβεβαίουν. πλέον οὖν αὐτῷ τε καὶ τοῖς τῆς πόλεως ὁ πρὸς Ἰωάννην ἔρως ἐξεκαύθη. καὶ γὰρ εἴωθεν ἀμβλύνεσθαι μὲν τὸ ῥᾳδίως χορηγούμενον, τὸ δὲ δυσχερὲς καὶ πόνον ἐφ' ἑαυτὸ παρέχον, ὑποκνίζειν τὸν πόθον. σκεψάμενος τοίνυν πῶς ἂν αὐτῷ γένοιτο τοῦ τι σπουδαζομένου μὴ διαμαρτεῖν, καὶ μηδένα κίνδυνον τῷ πράγματι συμπεσεῖν, τῷ κόμητι Ἀντιοχείας γράφει δι' ἀπορρήτων. καὶ αὐτὸς ἔξω τῆς πόλεως τὸν Ἰωάννην μεταπεμψάμενος, ὡς ἀναγκαίων χάριν αὐτῷ κοινολογησόμενος, ἡμιόνοις εὐθὺς καίτοι σφόδρα διατεινόμενον ἐπιβιβάσας, καὶ οὕτω τὴν πόλιν λαθὼν τοῖς ἀπεσταλμένοις αὐτὸν ἐπιτρέψας ἐκπέμπει. ὅτι γοῦν ὁ ἀληθὴς ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ πλησίον τῆς βασιλευούσης γένοιτο, περὶ τὴν ταύτην εἴσοδον βασιλικῇ γνώμῃ τιμᾶται τιμήν. πλὴν ὅσοι περιφανεῖς οὐ τῆς ἐκκλησίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τέλει ἓξ μιλίοις προεξελθόντες τῆς πόλεως, φιλοφρόνως ἐδεξιοῦντο λαμπραῖς ὑπαντήσεσι καὶ τιμαῖς. οὕτω καὶ τοῖς, ἀφ' ὧν ἀπέστη, θερμὸν ἐνέτηξε πόθον, καὶ ἄρρητον αὐτοῖς ἦν τὸ τῆς ζημίας ἐπίπονον, καὶ τοῖς, πρὸς οὓς ἐπέστη, πολλὴν ἐνέσταξεν ἡδονήν, καὶ ἕρμαιόν τι αὐτοῖς ἔδοξε θεῖον καὶ κέρδος ἀπροσδόκητον. ἀμφότερα δὲ ἦν τῆς πολυτρόπου τοῦ Θεοῦ σοφίας, καὶ τῆς πάντα καὶ νοῦν καὶ λόγον νικώσης χρηστότητος, ἵνα καὶ τὴν αὐτοῦ ἀρετήν, ὅπως ἐστὶ πᾶσιν ἐπέραστός τε καὶ περιμάχητος, δείξῃ, καὶ μισθοῦ προξένους ἑκατέροις αὐτὸν καταστήσῃ. καὶ γὰρ ἀμφότεροι φιλίως πρὸς τὸ καλὸν ἔχοντες ἐγνωρίσθησαν, οἱ μὲν τῷ μετὰ λύπης ἀποβαλεῖν, οἱ δὲ τῷ μεθ' ἡδονῆς ὑποδέξασθαι. ἐπεὶ δὲ καὶ εἰσέλθοι, καὶ μικρόν τι τὸ μεταξὺ διέλθοι, ἡ κυρία τῆς χειροτονίας παρῆν, παρῆσαν μὲν καὶ οἱ τῆς ἐπαρχίας ἐπίσκοποι, παρῆν δὲ καὶ ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος πρῶτος τῶν ἄλλων ἐπιστεύσας τῇ τελεσιουργίᾳ τοῦ μάκαρος. ἕκτην μὲν οὖν ὁ Φεβρουάριος εἶχε πρὸς τῇ εἰκάδι, ὑπῆν δὲ εἰκάζειν ὅτι συνηδομένου τότε καὶ τοῦ τῶν ἁγίων χοροῦ, καὶ μηδὲ ἀγγέλων τῆς θείας ταύτης ἑορτῆς ἀπολειπομένων, ὁ ἐπὶ γῆς ἄγγελος τῷ ἱερατικῷ τελειοῦται χρίσματι, καὶ τῷ τῆς ἐκκλησίας ὕψει στηρίζεται ὁ διαφανὴς ἀστὴρ καὶ ὑπέρλαμπρος, καὶ φωτὶ χρυσέῳ ταῖς τῶν ἀνθρώπων περιλάμπων ψυχάς· ὃς καὶ βίον εἶχε τῷ λόγῳ σύμφωνον, καὶ λόγον τοιούτῳ βίῳ προσήκοντα καθαρότητι. ᾧ δὲ πείθειν οὕτω ῥᾴδιον, ὡς οὐδενὶ ἄλλῳ τὸ λέγειν ἁπλῶς· οὐ τραχεῖα μὲν ἡ φωνή, τραχεῖα δὲ ἡ ἔντευξις, ὁ δὲ λόγος οὕτως ὁμαλῶς, καὶ ἡδέως ῥέων εἰς τὴν ψυχήν, καὶ οὕτως ἠπίως αὐτῆς ἁπτόμενος, ὥστε μηδὲν τοιοῦτον εἶναι φάρμακον σώματος, ὃ τὰ μέγιστα ὠφελοῦν οὐδὲν λυπεῖ τῇ προσψαύσει, ὡς ἐκεῖνος μεγάλην τε καὶ πολλὴν ἀδήκτως ἐμποιεῖ τὴν ὠφέλειαν. εἶτα τὴν ὑστεραίαν βασιλεὺς αὐτός, καὶ τῆς πολιτείας ὅσοι ἔντιμον καὶ τοὺς πολλοὺς ὑπερβεβηκός, προσελθόντες τῷ μακαρίῳ (τοῦτο γὰρ ἐκ παντὸς ἠξίουν) τῶν παρ' αὐτοῦ εὐχῶν ἥδιστα καὶ τῆς εὐλογίας ἀπήλαυον.

Εἶθ' οὕτω λόγου ἐμβαλὼν ἐκεῖνος, ὡς ὑπὸ τῆς αὐτῆς δειλίας ἐχόμενος τοῦ ἐπαινετῆς, ἧς καὶ πρότερον, καὶ μιμητὴς τελῶν τῆς Ἰησοῦ ταπεινώσεως, Φοβερόν μοι, εἶπεν, ὦ Βασιλεῦ, καὶ μεῖζον ἢ κατ' ἐμὴν δύναμιν, τῆς ἱεραρχίας ταύτης τῆς ὑπερφυοῦς τὸ ἀξίωμα, ὅ με καὶ

16
Iohannis ad Imperatorem concio.

ψηλὸν ἐποίει καὶ πρὸς τὴν αἵρεσιν διαμέλλοντα, καὶ πρός τε τὴν ἐμὴν ἐσχατιὰν ἀφορᾶν καὶ τὴν τοῦ πιστευομένου μεγαλειότητα. ὅσῳ γὰρ τὸ ὑψηλὸν, τοσούτῳ καὶ τὴν εἰς δύναμιν ὑψηλῶν δεῖται πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἀναξίους ὄντας καὶ χαμαὶ κειμένους ἡμᾶς, οἷς ἐπίσταται λόγοις, οὗ τὰ κρίματα ἄβυσσος πολλὴ, εἰς ταύτην ἤγαγε περιωπὴν, καὶ ποιμένα τῆς λογικῆς αὐτοῦ κατέστησε ποίμνης, δέομαι, Βασιλεῦ, πρὸς αὐτῶν ἐλπίδων, ὧν πάντες ἐχόμεθα (οὐδὲ γὰρ ἀκίνδυνόν μοι τὸ ἀπὸ τοῦδε σιγᾶν, οὐδὲ τὸ ἐμαυτοῦ μόνον ὁρᾶν ἴσα μισάνθρωπον ἐστί), καὶ οὐ ποιμένα) δέομαι τοιγαροῦν προσηγυμένως μὴ τοῖς τοῦ Θεοῦ λόγοις ὡς ἀσύνετον ὑπέχοντας ὑμᾶς, ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῆς πίστεως χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ λίθους τιμίους, τὰς ἀγαθάς φημι πράξεις οἰκοδομεῖν. Εἰ δή τινες προελήφθησαν, ἢ καὶ προληφθεῖεν (ὅπερ ἀπεύχομαι) παραπτώμασιν ἀνθρωπίνοις, τῇ μετανοίᾳ ταῦτα καθαρτέον. καλὸν ὑπόδειγμα πρὸς αὐτὴν ὁ μέγας ἡμῖν ἔστω Δαβίδ, ὃς ἁμαρτήματι ἁλοὺς, οἷα ἄνθρωπος, ὑπὸ ἀνθρώπου τι τὸν ἔλεγχον ὑποστὰς, οὐ καθ' ἀνθρώπους ἁπλῶς, οὐδὲ τοῖς πολλοῖς ὁμοίως ἡ γενναιοτάτη διετέθη ψυχή. οὔτε γὰρ βαρέως ἤνεγκε πρὸς αὐτὸν, οὐδὲ ὕβρει τὴν μέμψιν ὁ βασιλεὺς τοῦ πένητος διεκρούσατο, ἀλλ' ἐν πολλῷ τῷ μετρίῳ καὶ τῇ τῆς ψυχῆς συντελῆ αὐτόν τι τὸν ἔλεγχον ἤνεγκε, καὶ πλημμελῆσαι μὲν ἐρωτηθεὶς, θᾶττον, ἢ δρᾶσαι, τοῦ ἀφεθῆναι τετύχηκε· καίτοι τὸ μὲν ὀλισθῆσαι ῥᾴδιον, τὸ δὲ ἀναστῆναι, καὶ εἰς τὴν προτέραν στῆναι κατάστασιν, ἐργῶδες καὶ χαλεπόν. οὕτω πρᾶος ἦν, οὕτω μέτριος, οὕτω μεγάλης πάνυ τῆς θείας ἀπώνατο ταπεινώσεως. καὶ ἡμεῖς τοίνυν τὸ κατὰ τοὺς ἀρρήτους τοῦ Θεοῦ λόγους εἰς τοῦτο ὑμῖν ἥκοντες, ὥστε τὸ αὐτοῦ διαμαρτύρεσθαι θέλημα, τοῦτο πρῶτον ῥῆμα παρὰ Χριστοῦ καὶ τοῦ θείου λαβόντες προδρόμου, εὐαγγελιζόμεθά τε καὶ παραδιδόμεθα ὑμῖν, Μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. ταῦτα δὲ συνεχῶς ἡμᾶς μὲν ὑπομιμνήσκειν οὐκ ὀκνητέον, ὑμῖν δὲ ἀσφαλὲς τὸ φοβεῖσθαι, μὴ καταφρονηταὶ τῶν μαρτυριῶν τοῦ Θεοῦ γενόμενοι, ὑπόδικοι αὐτῷ ληφθείητε ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς. οὐ γὰρ ἡμέτερόν τι, οὐδὲ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας κοιλίας, εἴτ' οὖν διανοίας ἀπαγγελλόμεθα, ἀλλ' ὅσα τοῦ θείου στόματος τῆς θεοπνεύστου γραφῆς ἠρυσάμεθα, ταῦτα δὲ οὐδένα ὑποστελλόμενοι, οὐδὲ ἡμέρας, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ ἱερωτάτου Δαβίδ, φοβούμενοι, φθεγξόμεθα πρὸς ὑμᾶς. συνιέντες μὲν οὖν ὑμεῖς καὶ οἷς φιλήκοοι τῷ λόγῳ τῆς διδαχῆς ὑπέχοντες, ἑαυτοῖς μὲν σωτηρίας, χαρᾶς δὲ τοῖς ἐν οὐρανῷ ἀγγέλοις, πολλῆς δὲ καὶ τῷ ἐμῷ πνεύματι εὐφροσύνης αἴτιοι ἔσεσθε. Εἰ δὲ καὶ τῶν ἐμῶν εἴητε καταρραθυμοῦντες λόγων, καὶ ἄβατα τῇ διδαχῇ τὰ τῆς καρδίας ὦτα θέντες (ὅπερ ἀπείη) ἀνιαθήσεται μὲν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀνιαθήσεται δὲ καὶ τὸ ἐμὸν πνεῦμα· τὸ δὲ λειπόμενον, λυπηρὸν μὲν εἰπεῖν, φιλαλήθες δὲ, ἐμὲ μὲν εἰς ὄχλον ὑμῖν ἐστί), ἢ τό γε τελευταιότερον, εἰς κρῖμα ὑμέτερον, ὑμᾶς δέ μοι εἰς ἄλγημα (φεῦ) καὶ πένθος ψυχῆς ἄφατον καὶ ἀνίατον.

Πρὸς ταῦτα τὸν βασιλέα καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἡσθέντας, καὶ τῷ μαρτυρίῳ τῆς συνειδήσεως, ὅτι καλῶς εἶχε τὰ λεχθέντα, πεπεισμένους ὑπάρχοντας, πολλὴν ὁμολογεῖν τῷ Θεῷ χάριν, ὃς ὑπὸ πατρὶ τοιούτῳ καὶ παιδευτῇ τὸ λογικὸν αὐτοῦ ηὐδόκησε ποιμαίνεσθαι ποίμνιον. ἔτι δὲ τοῦ ἁγίου τὴν ἡδίστην συνείροντος διδαχὴν, καὶ τῇ χρυσῇ γλώττῃ καὶ μουσικῇ καλόν τι καὶ ᾠδικὸν τερετίζοντος, τοῦ Θεοῦ δοξάζειν τὸν αὐτοῦ θεράποντα βουλομένου, ἀνήρ τις ἀνθρώπων ἀκαθάρτῳ δαίμονι κάτοχος εἰς μέσον τῆς ἐκκλησίας ἑαυτὸν εἰσωθεῖ, ἀφρόν τε τοῦ στόματος ἀπορρέων, καὶ τὴν γλῶτταν, ὡς ἄκοσμον ἰδεῖν, καθιείς. πάντων οὖν δεομένων τῆς ἁγίας ἐκείνης ψυχῆς ἴασιν τοῦ πάσχοντος ὑπερεύξασθαι, αὐτὸς ἐλεύθερον γενέσθαι τοῦτον εἰπὼν, φιλανθρώπως τε προσχὼν ὁ φιλάνθρωπος, καὶ τῇ χειρὶ σφραγίσας, τὸ ὄνομά τε τῆς ἁγίας ἐπειπὼν Τριάδος, τῷ πονηρῷ δαίμονι ἐξελθεῖν ἐγκελεύεται· καὶ εὐθὺς συνεπόμενον ἦν ἰδεῖν τῷ λόγῳ τὸ ἔργον, καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐν ἀκαρεῖ χρόνου τῆς δυσκέστου ταύτης ἀπαλλαγέντα κακώσεως. εἶτα διαναστήσας αὐτὸν ὁ μέγας, χολάζει

Ματθ. γ. β.

Dæmoniaci sanatio.

τε τῇ ἐκκλησίᾳ παρῄνει καὶ τῇ θείᾳ τῶν ἁγιασμάτων κοινωνίᾳ, νηστείαις τε προσέχειν καὶ προσευχαῖς· καὶ οὕτω, φησὶ, ποιῶν σὺ ἐκείνῳ τῷ ἐχθρῷ ληπτὸς ἔσῃ, οὐδὲ ταῖς αὐτοῦ πάγαις ἁλώσιμος.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται τῆς κατὰ ψυχὴν ἰατρείας ὁ τῇ τέχνῃ ταύτῃ τοὺς ἄλλους πολλῷ τῷ μέσῳ παρενεγκών. τοῖς μὲν λόγοις καιρίως μέλιτι καὶ τοῖς ἠπιωτέροις φαρμάκοις, ὡς ἤδη φθάσαντες ἔφημεν, ἐπεὶ δέ τι καὶ τοῦ πικροῦ καὶ στύφοντος κατὰ χρείαν τοῦ ἀρρωστήματος ἐμβάλλει, ἐνταῦθα τῆς τέχνης αὐτοῦ τὸ περιὸν καὶ σοφώτατον, ὅτι καὶ δάκνων οὕτω πολλάκις καὶ τὸ μέλι ἐμποιῶν ὁ λόγος καὶ διαφθείρων τὰ μὴ φαινόμενα, οὐχ ὅπως λυπηρὸς οὐ γίνεται τῷ νοσοῦντι, καὶ δυσπαράδεκτος, ἀλλὰ καὶ ἡδύς ἐστι μᾶλλον ἀκοῦσαι καὶ μελιχρός, καὶ θέλγει ταῖς ἀκοαῖς ἀμήχανον. πρῶτον τοίνυν, κατὰ τῶν προφάσει συνηθείας τὰς συνεισάκτους παρεισαγόντων, τὴν εὔθηκτόν τε καὶ μουσικὴν γλῶτταν κινεῖ, καὶ δείκνυσιν αὐτοὺς πολλῷ χαλεπώτερον πλημμελοῦντας τῶν αὐτοῖς ἔργοις μιαινόντων τὰ φαῦλα· ὅσοι ἐκεῖνοι μὲν μόνοι τε καθ' ἑαυτοὺς ἀσελγαίνουσι καὶ ψυχὴν λυμαίνονται τὴν ἰδίαν, οἱ δὲ μεταξὺ τοῦ κλήρου τὰς διατριβὰς ἔχοντες, ὅλον ἀποφθείρουσι τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας, τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν, κατὰ τὸν θεῖον εἰπεῖν ἀπόστολον, καὶ κοινὸν ὄντες ἀκολασίας ὑπόμνημα. ἀλλὰ καὶ χωρὶς τούτων, ἴσην αὐτοὶ περιφέρουσι βλάβην, ἐκ τοῦδε τοῦ τῶν συνεισάκτων συνοικισμοῦ, ὁ τὸν λόγον ἐκεῖνον μετιὼν ἀκριβῶς εἴσεται. εἶτα κατὰ τῆς πλεονεξίας, καὶ τῶν χεῖρα βαρεῖαν τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβαλλόντων, καὶ εἰς τοὺς ἀπλήστους (ὃ δὴ λέγεται) πίθους ἀντλούντων, ἐμβριθέστερον ἀγωνίζεται, τῶν ἀδικούντων μᾶλλον κηδόμενος, ἢ τῶν ἀδικουμένων· ὅσοι ἐκείνοις μὲν περὶ ἕν τι τῶν φθειρομένων ἡ βλάβη, αὐτοῖς δὲ τοῖς τὴν ἀδικίαν ἐργαζομένοις περὶ ψυχὴν τὴν ἀθάνατον κολασθησομένην. ἐφεξῆς δὲ τὸν τῶν ἀσώτων διαβάλλει βίον, τοὺς περὶ τὰς τραπέζας φημί, τοὺς περὶ τὰς οἰκοδομάς, τοὺς περὶ τὴν τοιαύτην ὕβριν καὶ μαλακίαν ἐγκαλλωπιζομένους, καὶ τὸ αἰδούμενοι, μέλιτι καταπάττονται ἑαυτούς. τὴν ἀλαζονείαν κατηγορεῖ, τὴν τῆς κενῆς καταπτύει δόξης, ἄρτι διαβολὴν ὡς διαβολῆς ἀξίαν ἀποσοβεῖ, ἀργολογίαν εἰς δύναμιν ἀναιρεῖ, ἐπιορκίαν οὕτως ἀπείργει, ὡς μηδὲ τὸ ἁπλῶς ὀμνύναι καὶ φιλαλήθως ἀνεπιτίμητον ἐᾶσαι· ἀλλὰ πολλοὺς κατ' αὐτοῦ καὶ καλοὺς διακαλαθῆσαι λόγους ἐν μίξει τοῦ ἀληθοῦς τι καὶ πιθανοῦ μεμασσυργημένους, καὶ οὕτως ἀνελεῖν σπουδάσαι, ὡς φανερὰν εἰς Θεὸν ὕβριν, καὶ τοῦ φοβεροῦ πᾶσιν ὀνόματος καὶ φρικτοῦ κοίνωσιν. ὡς γὰρ ἄριστός τις καὶ φιλοπονώτατος γεωργὸς τοὺς περὶ ἀρετῆς βουλόμενος κατασπείρειν λόγους, ἔγνω πρότερον δεῖν τὰς τῆς κακίας ῥίζας καὶ τὰ τοῦ πονηροῦ σπέρματα ἀνελεῖν, εἶθ' οὕτως ὁμαλῶς αὐτῷ καὶ ἡμέρως τῆς γῆς ἐχούσης, ὅπερ ἐστὶ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, τὰ τῆς ἀρετῆς καὶ φιλοσοφίας καταθεῖναι φυτά. μετὰ ταῦτα γοῦν τοὺς περὶ ἐλεημοσύνης λόγους, οἷά τινας ὑετοὺς εὐκαίρους τῶν ἀνθρωπίνων καταχέει ψυχῶν, καὶ γεωργεῖ τὸ φιλόπλουτον εἰς τοσοῦτον, ὡς πολλοῖς μὲν τὴν δεξιὰν ὀργῶσαν θεῖναι, καὶ θερμοτάτην τοῖς πένησι, τὴν περὶ τοῦ μικρολόγου οὖσαν καὶ φειδωλόν (ἵνα μὴ λέγω καὶ λιχνοτέραν πρὸς τὸ λαβεῖν τὰ ἀλλότρια) καὶ τοὺς μὲν μεγαλοψύχους εἶναι παρασκευάσαι καὶ κοινωνικούς, ἐκ τῆς πληρεστάτης, ὅ φασιν, εἰς τὴν κενοτέραν ἀμφοτέραις ἀντλοῦντας· ἐνίους δὲ τὸ μηδὲν ἔχειν περιτιμῆσαι, καὶ τοῦ πλούτου πάντας τοῖς πένησι φιλοτίμως παραχωρῆσαι, τὸν μονήρη βίον ἀνθελέσθαι καὶ ἰδιάζοντα, ἐξ οὗ τὸ πάντα ἔχειν αὐτοῖς περιεγένετο Θεὸν ἀντὶ πλούτων πεπλουτηκόσιν, οὗ τὰς τῆς ζωῆς ἐλπίδας ἀνήρτησαν, καὶ πρὸς ὃν μόνον ἔγνωσαν ἀφορᾶν, ἀφ' οὗ πλούτῳ προσέχειν, καὶ πᾶσι τοῖς ὑλικοῖς ἀπειπόντα. τὴν σωφροσύνην δὲ καὶ τὸ μέτριον οὕτως ᾔρε, καὶ τοσαύτην ἐδίδαξεν αὐτῆς τὴν ὑπεροχήν, ὡς μηδεμίαν ἄλλην τῶν ἀρετῶν αὐτῇ παραβάλλεσθαι, ἀλλὰ καὶ μητέρα καὶ φύλακα τῶν ἄλλων εἶναι πασῶν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ χωρὶς ἐκείνης ἁπάσας ἐπ' οὐδὲν ἐχέγγυοι σώζειν, οὐδὲ ἀσφαλές, ἀλλὰ πόνον (φησὶ) εἶναι μάταιον καὶ κενόν. σωφροσύνην δὲ καὶ παρθενίαν τίς οὕτω τετίμηκεν, ἢ πρὸς ταύτην ἠρέθισεν; ὡς μικροῦ

17 *Ioannes Eccleſia ordinanda negocium ſuſcipit.*

a. Κορ. 8. 12.

καὶ κρείττω καὶ ὑψηλοτέραν αὐτὴν δεῖξαι, ἢ ὥστε καὶ βάσιμον εἶναι φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ, καὶ ὑπὲρ αὐτὸν κεῖσθαι τὸν νόμον, ἐν τάξει τε φιλοτιμίας εἶναι μᾶλλον, ἢ ἐντολῆς. ἀγάπην δὲ τὴν βασιλικωτάτην τῶν ἀρετῶν τίς πλέον ἠγάπησεν, ἢ ἐξύμνησεν; ὡς ἐπ' ἀμφιβόλῳ κεῖσθαι, πότερα τῶν ἐπαίνους πλείους ταύτῃ παρέσχεν, ἢ τῶν πρὸς αὐτὴν ἔρωτας. τίς γὰρ οὕτως ἀντίχρημα λίθος, καὶ τὴν καρδίαν ἀκίνητος, ὡς εἰπεῖν, ἢ ἀπίθανος, ὡς μὴ τῶν ὑπὲρ αὐτῆς λόγους ἀκούσαι ἤπιός τε καὶ ἱλαρὸς τὴν ψυχὴν γενέσθαι, καὶ πρὸς τὴν τοῦ πλησίον διαθερμανθῆναι φιλίαν, τῆς Παύλου τε ψυχῆς ἐκμαγεῖον εἶναι νομίσαι τὴν ἐκείνου ψυχήν; εἰ δὲ καὶ τὴν τῶν ἐκεῖθεν ἀγαθῶν ἔκπτωσιν ὁ Παῦλος κατηύξατο ἑαυτοῦ, καὶ φανερὸς γέγονε τοῦτο μᾶλλον αἱρούμενος, ἢ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ ἀπίστους ἔξω τῆς τοῦ Χριστοῦ κεῖσθαι μερίδος, καὶ τὴν καρδίαν ἐν τοῖς τῶν ἄλλων ἐπυροῦτο σκανδάλοις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὐδὲν ἧττον πέφλεκτο τὰ σπλάγχνα τῇ περὶ τὸν πλησίον στοργῇ, καὶ τῆς τῶν πιστῶν περιεκέκαυτο σωτηρίας, εἰ δὲ πιστεύειν ἄξιος αὐτὸς ἐκεῖνος, οὑτωσὶ λέγων ἐν τῷ ἠθικῷ τῆς ἐν ταῖς πράξεσι τεσσαρακοστῆς τετάρτης ὁμιλίας· “Ἐβουλόμην, εἰ οἷόν τε, ὄψει αὐτῇ τὴν ἀγάπην, ἣν περὶ ὑμᾶς ἔχω, ἐπιδείξασθαι. οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ ποθεινότερον ὑμῶν, οὐδὲ τοῦτο τὸ φῶς. μυριάκις γὰρ ηὐξάμην, καὶ τὰ ἑξῆς.

18 *Iohannis cura etiam verſus exteros.*

Ταῦτα δὲ οὐκ ἐν μόνῃ τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων ὑπῆρχε ποιῶν, οὐδὲ τούτους μόνους ἦγε πρὸς ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ γῆς ἐξετείνετο, καὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἔμελε τούτῳ πασῶν, καὶ ὅρος ἦν αὐτῷ τῆς φροντίδος, τὰ τῆς γῆς πέρατα. οὐδὲν γὰρ ἐκείνῳ μᾶλλον τράπεζαι καὶ φιλοτησίαι, καὶ ἀγρῶν κτήσεις, καὶ βαλαντίων ἁδρότητες, καὶ εἴ τι ἕτερον τῶν τοῖς πολλοῖς ἐνθύμως σπουδαζομένων, ἀλλὰ τοῦτο ἦν αὐτῷ τὸ διὰ πάσης ἀγόμενον τῆς φροντίδος, καὶ ἑστίασις, καὶ μύωψ εἰς καρδίαν παραδυόμενος, καὶ φλογμὸς ἄσβεστος, ὑφ' οὗ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἐπίμπρατο τὴν ψυχὴν, ὁ πρὸς τὸν τοῦ ἐχθροῦ καθ' ἡμῶν πόλεμον ἄπαυστος αὐτοῦ πόλεμος, καὶ ἵνα τοῖς πρὸς ἡμᾶς λόγοις καὶ ταῖς πυκναῖς παραινέσεσιν εἴργῃ αὐτὸν τὰς ἐπιβουλὰς ἔχειν, ἢ διωθῆται τὴν ἔφοδον, καὶ, τό γε εἰς αὐτὸν ἧκον, μηδένα τῶν κλητῶν μὲν τότε, μὴ τῶν εἰς ὕστερον, ἔξω τοῦ τῶν ἐκλεκτῶν κλήρου ἐάσῃ πεσεῖν, καὶ τῆς δεξιωτέρας γενέσθαι μερίδος. Διὰ ταῦτα αἱ συνεχεῖς αὐτοῦ ὁμιλίαι καὶ διδαχαὶ, καὶ τὸ μηδέποτε λήγειν τὴν εὔλαλον ἐκείνην γλῶτταν καὶ ὠδίνειν τὴν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν κατάρδευσιν. Διὰ ταῦτα αἱ πολλαὶ τῶν λόγων Σειρῆνες, ὁ τῶν ἀγαθῶν σωρὸς, ἡ τῶν θησαυρῶν θάλασσα, αἱ τῶν ψυχῶν ἀδάπανοι πανδαισίαι, ὁ τῶν ἀγγέλων ἄρτος, αἱ οἰκουμενικαὶ τράπεζαι. εἰ δὲ καὶ τὰς τροφὰς προνοίας αἰσθητῶν, τῶν ἐπὶ πολὺ τοῦ χρόνου διαρκεῖν δυναμένων ἐσθίουσι καὶ πινομένοις, ἐν σπουδῇ θέμενοι, ἃ δὴ καὶ γηροκομεῖσθαι καλὸν ἔθος, ἀξιέπαινοι ἔργων καὶ ἐλπίδων ἀγαθῶν ἔμπλεων πεποιηκότες εἰσίν· ὁ τὴν τροφὴν ταύτην τὴν διαρκῆ καὶ ἀδάπανον, τοὺς λόγους φημὶ τοὺς ἡδίστους, ἑκάστοτε χορηγῶν, τὴν ἄφθονον ἀμβροσίαν, τὸ ἀληθὲς νέκταρ, οἷς ψυχαὶ πεινῶσαι διηνεκῶς τρέφονται καὶ καταρδεύονται, καὶ γῆ οὖσαι καὶ ξηρὰ καὶ ἄνικμος, καρποφόροι Θεῷ διὰ μετανοίας καθίστανται, ὁ ταύτης τοιγαροῦν τῆς τροφῆς φυτουργὸς, ὁ μὴ τρέφων μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν μετὰ τέλος πολλοὺς τῶν πεφορτισμένων ὀδύναις, καὶ τραύματα ψυχῶν θεραπεύων, καὶ λύων αἰχμαλώτους τῆς τυραννούσης χειρὸς, καὶ πολλὴν παρρησίαν τοῖς σωζομένοις διδοὺς, ἡ ταῦτα διηνεκῶς βλύουσα γλῶττα, τίνος ἂν τύχοι γλώττης ἀξίως αὐτῇ πλεκούσης τὸν ἔπαινον; μᾶλλον δὲ ποίων ἄρα καὶ πόσων γλωσσῶν; ἀλλ' οὕτω μὲν τῆς τοιᾶσδε καὶ ψυχῆς καὶ γλώσσης οὐδ' αὐτὸς ἄξιος ὁ κόσμος, κατὰ τὸν θεῖον εἰπεῖν ἀπόστολον. Ἑβρ. ια λη. Ἦν δὲ οὐχ οἱ τὴν Κωνσταντίνου μόνον οἰκοῦντες ἐκείνῳ φροντὶς, ἀλλὰ σχεδὸν πάντες, οὓς ὁ πλάνος ἐφορᾷ· τὴν Φοινίκην μαθὼν εἰδώλοις ἔτι καὶ δαίμοσι καὶ μιαροῖς ναοῖς προσανέχουσαν, ἐπίκουρον τὴν βασιλικὴν δύναμιν προσλαβὼν, καὶ χεῖρα συχνὴν, ἣν αὐτὸς ἔπεισεν ἀναλίσκειν, εἰς δέον συνεφαπτομένην λαβὼν, τοὺς μὲν μιαροὺς ἐκείνους ναοὺς εἰς ἔδαφος

καταβάλλει, ἱερεῖς δὲ αὐτοῖς ἐμίσησεν, καὶ μοναχοὺς ἐπιστήμονας θερμοὺς τῷ ζήλῳ πνέοντας, καὶ τὴν πίστιν ἄριστα διηκριβωμένους. πρὸς δὲ καὶ Κελτῶν ἀκούσας τῆς Ἀρειανικῆς εἶναι δόξης κάμνοντας, οὕτως ἀντιτεχνᾶται τῇ πονηρίᾳ, πρεσβυτέρους ἅμα καὶ διακόνους καὶ τοὺς τὰς θείας ἀναγινώσκοντας βίβλους, τοὺς τῆς γλώττης ὁμοίως καὶ συγγενεῖς ἔχοντας, ἐγκαίνοντας δὲ τὴν πίστιν λαβεῖν, καὶ αὐτοῖς συμμεμίχθαι τούτοις παρασκευάσας, ἀστείως οὕτω καὶ τεχνικῶς πρὸς τὴν ὑγιᾶ πίστιν αὐτοὺς ὑπάγεται). ὡς δὲ καὶ Σκυθῶν ἄλλο γένος μαθὼν, οἳ παρὰ τὰς τοῦ Ἴστρου ῥοὰς οἰκοῦντές εἰσι, διψῆν μὲν τοῦ τῆς εὐσεβείας νάματος, τοῦ δὲ ποτίσοντος ἀπορεῖν, γνώριμα Λεοντίῳ τούτου τῷ τῆς Ἀγκύρας ἐπισκόπῳ ποιεῖ. καὶ ἐπεὶ ἐκεῖνος ἀνδρῶν εὐπορῶν ἦν τῶν πρὸς ταῦτα ἐπιτηδείων, τοιούτους ἐκεῖθεν λαβὼν, καὶ οἷς ἔφημεν ἐπιπέμψας Σκύθαις, ὁδηγεῖ πρὸς ἀλήθειαν. πρὸς τούτοις τὴν Μαρκίωνος αἵρεσιν εἰς κώμας τινὰς τῆς ἀνατολῆς κωμῶν μαθὼν ὑφέρπουσαν, καὶ συχνοὺς ἀποκλέπτουσαν, οὐκ ἀνεκτὸν ἔγνω, οὐδ' ἀναβολαῖς καὶ χρόνοις ἐπιτρέψαι τὸ γινόμενον, ἀλλ' εὐθὺς βασιλικῇ δυνάμει καὶ τῇ παρ' ἑαυτοῦ χρησάμενος αὐθεντίᾳ, γράμμασί τε πρὸς τοὺς τῶν ἐκ γειτόνων ἐπισκόπους διαπράξας, ὡς ἵνα φθορεῖν καὶ νόσον οὐ τὰ μέτρια λυμήνασθαι δυναμένην, μακρὰν ἐλαθῆναι τῆς ἐκκλησίας παρασκευάζει. ἀλλ' ὅπως μὲν αὐτῷ κατὰ Παῦλον ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν ἦν, μετρίως ἤδη δεδήλωται.

Δεῖ δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμνησθῆναι, οἷς ἐκεῖνος, τῆς γλώττης αὐτοῦ σιωπὴν ἀγούσης, ἠσχόλητο, καὶ ἄλλων ἔργων καὶ οἰκονομιῶν ἥπτετο. τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐπισκεψάμενος ἀναλώματα, καὶ εὑρὼν οὐκ εἰς δέον πάμπολλα δαπανώμενα, ταῦτα μὲν, ὡς τινα φορὰν ἄλογον, ἐπίσχει τὴν δαπάνην· μετοχετεύει δὲ πρὸς θεοφιλῆ τῷ ὄντι καὶ φιλάνθρωπον ἀφορμήν· καὶ νοσοκομεῖα τοῖς ξένοις ὁ τῷ Θεῷ ἐγγίζων οἰκοδομήσας, ἐκεῖ τὰ περιττὰ ῥεῖν παρασκευάζει, πρεσβυτέροις τε ἐπιτάξας, καὶ αὐτοῖς τὴν ἄγαν εὐλάβειαν καὶ ἀζύγων, ἀλλὰ καὶ ἰατροὺς τοὺς δοκιμωτάτους εἰς τὴν τῶν ἀσθενῶν ἐπιμέλειαν. ἕτερον ἔργον αὐτῷ καὶ φροντὶς ἥκιστα μετρία, τὸ τῶν χηρῶν τάγμα. ἅσπερ δὴ κατιδὼν οὐ τεταγμένως, ἀλλ' ἀπλημμελῶς ἐχούσας, διορθοῖ μὲν καλῶς, οἰκονομεῖ δὲ καὶ τὸ περὶ αὐτὰς φιλοθέως. τούτων γὰρ ὅσαι καὶ φρεσὶν ἔτι καὶ ἡλικίᾳ νεάζουσι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ πρὸς ἡδονὰς εὐπερίστρεπτοι, δευτέρῳ χρήσασθαι γάμῳ κελεύει, βέλτιον ἡγησάμενος τὸ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ταπεινότερον ἢ μὴ χωρεῖς φάσκων ὑψηλότερον. ταῖς αὐτοῖς τὸν βίον σπουδαιοτέραις, καὶ ὅσαι τῶν ἄλλων ἀφηλικέστεραι καὶ μὴ ἐλάττονα ἑξήκοντα ἔτη γεγονυῖαι, ταύταις δὴ νηστείαις μὲν σχολάζειν καὶ προσευχαῖς παραινεῖ, λουτρῶν δὲ ἀπέχεσθαι καὶ πότων, καὶ τῆς κατὰ τὴν ἐσθῆτα πολυτελείας. οὐδὲ τοῦτο ἀκόσμητον καὶ τῆς κατὰ λόγον οἰκονομίας ἔρημον καταλείπει, ἀνδράσι λέγω καὶ γυναιξὶ τὰς εἰς τὴν ἱερὰν συνάξεις ἀπαντήσεις, ἀλλὰ διορθοῖ καὶ ταῦτα καλῶς· καὶ τοὺς μὲν νυκτὸς ὅτι πλείστοις κωλύει φοιτᾶν, τὰς δὲ νυκτὸς μὲν οἰκουρεῖν, ἡμέρας δὲ κατὰ πολὺ τὸ πρόθυμον ἀπαντᾶν. οὕτω πᾶσιν καὶ ἔργοις ἑαυτὸν καὶ φροντίσι τοιαύταις ἀνασχολῶν, ἐσπούδαζε κατὰ Παῦλον ἀπρόσκοπος εἶναι πᾶσι. καὶ ὥσπερ ἐκεῖνος ἀδάπανον ἐτίθει τὸ εὐαγγέλιον, οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς οὐδενὶ ἐκέχρητο τῶν τῆς ἐκκλησίας, ὅσα τι προσήκει τοῖς ἐπισκόποις ποθεῖν, ὅς γε καὶ αὐτῆς μόλις φασὶ τῆς τροφῆς ἥπτετο. συμπόσια δὲ καὶ φιλοτησίας οὕτω παρῄτει, καὶ βιωτικωτέρας ἔκρινε ταύτας φιλοτιμίας, ὡς μηδὲ συνεστιᾶσθαι ἀνέχεσθαι μηδενί. διὰ τί; οὐδὲ γὰρ χεῖρον ἀπολογήσασθαι, ἐπειδὴ καὶ πολλοῖς σκληρὸν καὶ ἀφιλόξενον ἔδοξε τοῦτο, καὶ τὸ ψόγου ἄξιον. πρῶτα μὲν ὅτι ἐκ νέου τῷ νηστεύειν συνεθισθεὶς, καὶ συνοῦσαν τροφὴν αὐτῷ καὶ φίλον, εἴπερ τις ἕτερος, ποιησάμενος, οἷον τι καὶ πλέον ἑτέρου τῇ γαστρὶ κεχαρισμένου παμπληθοῦς ἀπεχόμενος εἰς τοσοῦτον, ὡς χυλῷ καὶ μόνῳ κριθῆς καθ' ἑαυτὸν ἀποζῆν, κρείττων τε σαρκὸς ὀφθῆναι καὶ σχεδὸν ἄσιτός τε καὶ ἄτροφος εἶναι, καὶ οὕτως ἐκ τούτου μηδὲ ζῆν τις δύνασθαι, εἴς τι κατακλιθῆναι τῇ σκληρᾷ ταύτῃ καὶ οὐδὲν ἱλαρὸν ἐχούσῃ καὶ φιλάνθρωπον ἀγωγῇ, τὸν στόμαχον διεφθάρκει, χαλεπὸς ἦν προσίεσθαί τι τῶν ἀσυνήθων

κα

9

Sumptus nō necessarios diminuit, viduas in ordinem redigit. &c.

Iohannes cur inediatus.

καὶ στερεῶν· καὶ διὰ τοῦτο ἀηδῶς ἑώρα πρὸς πόμα ὅτι χαρίεν ἐστὶ τῷ λαιμῷ, καὶ τὴν ὄρεξιν ἐκκαλεῖται. αὕτη μὲν οὖν αἰτία μία τοῦ μὴ στέργειν αὐτὸν τὸ ὁμόσιτον. ἔπειτα κρίνας καθ' ἑαυτὸν ἦν, ὡς εἴγε τισὶν ἀνάσχοιτο τῶν ἢ φιλίᾳ διαφερόντων, ἢ ἀξιώμασι, κοινῆς μετέχειν τραπέζης, ἀνάγκην ἕξει καὶ πρὸς ἑτέρους τοῦτο ποιεῖν. ἐπεὶ πῶς ἂν ἐθέλοι καθαρεύειν αὐτῷ τὸ ἀπροσωπόληπτόν τε καὶ ἀσκανδάλιστον; καὶ οὕτως εἰς πολλοὺς τὸ πρᾶγμα διαβαῖνον, οὐ μόνον ἔγκοπον ἐκείνῳ ἔσεσθαι καὶ ὀχληρὸν ἀμελετήτῳ πολλῶν τοιούτων ὄντι περισπασμῶν, ἀλλὰ καὶ περικοπὴν παρέξειν τοῖς ἀναγκαίοις, καὶ οἷς αὐτὸς εἴωθε σχολάζειν, προσευχῇ λέγω καὶ προσοχῇ, καὶ τῇ τῶν καλῶν διδαχῇ· ὧν οὕτως ἐχόντων, ὡς καὶ αὐτῆς πολλάκις τῆς μικρᾶς ἐκείνης τροφῆς καταλιγωρεῖν, οὐχ ὅτι καὶ τραπέζαις ἔχειν διδόναι σχολὴν, καὶ τοιούτοις ἀνονήτοις καὶ περιττοῖς, ἐφ' οἷς οὐδὲν ἦν ἀπᾷδον αὐτὸν λέγειν τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο φημὶ, Ὅτι οὐκ ἀρεστὸν ἡμῖν καταλιπόντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, τραπέζαις διακονεῖν. ἄλλως τε δὲ, κἂν ἔδοξεν αὐτῷ τοῦτο ποιεῖν, ἀνάγκη τῶν δύο πάντως συμβαίνειν θάτερον, ἢ ἀφέμενον τῆς συνήθους τροφῆς, ἀναγκάζεσθαι μετέχειν τῶν παχυτέρων, καὶ ὧν ὁ καιρὸς ἐδίδου τοὺς ὁμοσίτους μεταλαμβάνειν (ὅπερ οὐχ ὅπως αὐτῷ συμφέρον, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἀδύνατον τοῦ στομάχου, καθάπερ ἔφην, διεφθορότος καὶ πονήρως ἤδη διακειμένου) ἢ τοῦτο φυγόντα, καὶ τῆς λεπτῆς ἐχόμενον καὶ μηδὲ πλέον τῆς ἀρκούσης τροφῆς, ἄχαριν τοῖς συνεστιωμένοις ὑπειλῆφθαι καὶ φορτικὸν, καὶ τὸ ὅλον τύφου καὶ κενῆς δόξης πρᾶγμα διαπραττόμενον. ἔργον μὲν οὖν αὐτῷ σπουδαιότατον, καὶ ὥσπερ δή φασι, καὶ ἀσχολίας ὑπέρτερον, τὸ τῇ προσευχῇ προσκεῖσθαι καὶ προσοχῇ, καὶ τοῖς εἰς Θεὸν ἄγουσι. πλὴν οὐδὲ τῶν κοινῶν ἠμέλει συνάξεων, καὶ ὅσα δὴ τὸν καιρὸν ἔχει τεταγμένον, οἷον νυκτερινῆς καὶ ὀρθρίου καὶ τῆς καθ' ἑσπέραν δοξολογίας, ἀλλὰ καὶ τὸ φθάσαι τοὺς ἄλλους τῆς νυκτὸς ἀναστάντα, καὶ τὰς τοῦ ναοῦ πύλας πρῶτον αὐτὸν ἀνοῖξαι, Ἰωάννου φιλοτιμήματα. ἦν δὲ ὁ γενναῖος οὐ συνιέναι μόνον ὀξύτατος τὰ μὴ τοῖς πολλοῖς ἔνδηλα τῶν γραφῶν, εὐστόχως τε καταστοχάσασθαι τῆς τοῦ λέγοντος διανοίας (καὶ τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Σαλομῶντος, Ῥήσεις γνῶναι σοφῶν καὶ αἰνίγματα) ἀλλὰ καὶ ἑρμηνεῦσαι τὸ νοηθὲν εὐληπτότατα καὶ διαφωτίσαι, καὶ τὸ τοῦ λόγου δῆλον αὐτῷ καὶ τυφλῷ θεᾶσθαι, τῶν ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος εὐγλωττότατός τε καὶ ἱκανώτατος. τούτῳ πόθος μὲν ἦν καὶ πρὸς πάντας τοὺς σοφούς τε καὶ μακαρίους ἄνδρας, προφήτας φημὶ καὶ ἀποστόλους, καὶ ὅσοις δὴ διὰ πνεύματος ὁ λόγος προήχθη, ἀμέλει καὶ ὅσαι ὧραι τῶν βιβλίων αὐτῶν εἴχετο, καὶ τοῖς ῥήμασιν ἐνετρύφα (τῷ γὰρ ὁμοίῳ, φασὶ, τὸ ὅμοιον) Παύλῳ δὲ τῷ κήρυκι καὶ προσετετήκει, καὶ ἱμέροις τισὶν ἀπορρήτοις αὐτῷ συνήπτετο, καὶ λόγοις τοῖς ἐκείνου διέζη. καὶ δῆλός ἐστι πολλαχοῦ τῶν λόγων αὐτοῦ μεμνημένος, καὶ τοῦτο τροφὴν ἡδίστην ποιούμενος, καὶ τῆς ἐν αὐτῷ φλογὸς παραμύθιον. ὅθεν καὶ κατὰ τοὺς δριμεῖς ἐραστὰς καὶ πάνυ διαρκῶς ἔχοντας, καὶ ἡττῆσθαι τούτου ὁμολογεῖ καὶ δυσαποσπάστως ἔχει· καὶ ὡς ἀλλαχοῦ μὲν αὐτῷ ἡ ὁρμὴ τοῦ λόγου, τούτου δὲ εἰς μνήμην ἔλθοι τι, καθάπερ ὑπὸ ἰσχυρῶν ἁλῶναι δεσμῶν, καὶ ἐπὶ πολὺ συνεῖναι φιλεῖν, καὶ μὴ ῥᾳδίως ἀπαλλαγῆναι δύνασθαι. οὕτω πολύς αὐτῷ καὶ ἀπόρρητος ὁ πρὸς Παῦλον πόθος, ὥστε ἁρμοζόντως εἰπεῖν, τοῦτο εἶναι Ἰωάννῃ Παῦλον, ὅπερ Παύλῳ Χριστὸς ἐτύγχανε, μᾶλλον δὲ καὶ Ἰωάννῃ κατὰ Παῦλον Χριστός· ἐπεὶ καὶ τοσοῦτοι κἀκείνου διὰ Χριστὸν τοῦ πρὸς Παῦλον ἔρωτος.

Πράξ. ς. β.

Παροιμ. α. ς.

20 *Commentarij in epistolas Pauli, & Procli visio.*

Τούτου ταῖς ἐπιστολαῖς ἐντυγχάνοντα τὸν μέγαν τοῦτον Ἰωάννην φημὶ, καὶ μελέτην αὐτὰς ἐμμελῆ καὶ τροφὴν ἡδίστην ποιούμενον, ἀλλὰ καὶ, ὡς οἷόν τε, δι' αὐτῶν, οἷος τὴν ψυχὴν ὁ Παῦλος, καταμαθεῖν γλιχόμενον ἔρως εἰσῆλθε τοῦ καὶ τὸν νοῦν ἐκφράσαι τὸν ἐν αὐταῖς, καὶ τὸ κάλλος καὶ βάθος, ὅπερ ἔτι τοῖς πολλοῖς ἄδηλον ἦν, ἐκκαλύψαι. ἔργου τοιγαροῦν ἁψάμενος, καὶ πρὸς λέξιν ταύτας διερμηνεύων, ἐπιδιάζων πως καὶ ἀναδυόμενος καθ' ἑαυτὸν ἦν· καὶ τοῦτο δὲ πάντως ὑπὸ τοῦ σφόδρα φιλεῖν καὶ ἀρέσκειν ἀκριβῶς βούλεσθαι. τὸ δὲ ἀμφισβητούμενον '' οὕτως ἦν, εἴπερ Παύλῳ κατὰ γνώμην ὁ πόνος, εἰ καλῶς ἐφικνούμενός ἐστι τῆς αὐτοῦ διανοίας.

Ἰω. ση

νοίας, καὶ μὴ πόρρω τῆς ἀληθείας βάλλων τοῦ σκοποῦ. τοῦτο κατὰ νοῦν στρέφοντι καὶ διαποροῦντι, μάλιστα τοῦ Θεοῦ δεομένῳ διασαφῆσαι αὐτῷ τὸ ἀμφιβαλλόμενον· οὐκ εἰς μακρὰν ἐπιλύεται τὸ ζητούμενον· καὶ ἡ λύσις καθαρά, καὶ μηδὲν ἔχουσα δυσμαθὲς ἢ ἀμφίδοξον, ὁ δὲ τρόπος θαυμαστὸς οἷος. καὶ γὰρ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἐστὶ καὶ τὴν ὁδὸν ἄξιος. ἀνήρ τις τῶν ἐν τέλει καὶ τῇ κατὰ κόσμον περιφανείᾳ διάσημος, ὑπὸ τοῦ βασκάνῳ πληγεὶς ὀφθαλμῷ, καὶ εἰς βασιλέα διαβληθεὶς (φεῦ τοῦ πικροῦ φθόνου καὶ τῆς τοῦ ἐχθροῦ μοχθηρίας) τῶν βασιλείων ἅμα καὶ τῆς τιμῆς ἀπελαύνεται. ὡς δὲ καὶ πολλὴν ἑώρα τοῦ βοηθήσοντος ἐρημίαν, συνεὶς ὅτι δυστυχῶν οὕτω καὶ ἀντίξοον τὸν καιρὸν ἔχων, οὐδενὶ ἑτέρῳ φροντίδος ὀφθείη ἄξιος, ὅτι μὴ τῇ μακαρίᾳ ἐκείνῃ ψυχῇ καὶ συμπαθεῖ τοῖς τοιούτοις προθυμουμένῃ, καὶ ὡς οὐκ ἄλλῳ τὸ πρὸς βασιλέα παρρησιάσασθαι, οὔθ' ὁ τρόπος, οὔτ' αὐτὸ τὸ ἀξίωμα δίδωσιν ὡς ἐκείνῳ, αἰτεῖται διὰ μέσου τινὸς τῷ μακαρίῳ πρὸς ὄψιν ἐλθεῖν. τὸν δὲ μαθόντα νυκτὸς ἐπιτρέψαι τὴν ἄφιξιν, ὡς τῆς ἡμέρας οὐκ ἀσφαλῆ τὴν ὁμιλίαν αὐτῷ θησομένης· ἐπιτρέψαι δὲ καὶ τῷ θεράποντι τῷ Πρόκλῳ εἰς τοῦτο αὐτῷ τεταγμένῳ, ἐπειδὰν ὁ ἀνὴρ ἀφίκοιτο, εὐθέως αὐτῷ διαθέσθαι τὴν πρὸς αὐτὸν εἴσοδον. ἀλλὰ προσεκτέον τοῖς λεγομένοις. ἱκανὸς γὰρ ὁ λόγος ἡδονὴν ἐνθεῖναι ταῖς ἀκοαῖς μετὰ θαύματος. ὡς γὰρ ἐκεῖνος ἀφίκετο καὶ εἴσω θυρῶν ἦν, ὁ Πρόκλος ἄπεισι προσαγγεῖλαι. τῷ κοιτῶνι δὲ προσελθών, ἔνθα σχολάζων ὁ μέγας πόνου εἴχετο, καὶ τῇ ἑρμηνείᾳ προσκεκυφὼς ἦν, ἐν χρῷ θυρῶν τινι τὸν ὀφθαλμὸν προσαπλάσας καὶ δι' ὀπῆς, ὡς ἐγχωροῦν ἦν, διαβλέψας, ὁρᾷ τὸν Ἰωάννην ἐχόμενον μετὰ τοῦ γράφειν, καὶ αὐτῷ προσπονούμενον· ἄνδρα δέ τινα φαλακρόν, οἷον αἱ εἰκόνες τὸν Ἐλισσαῖον ἔχουσι, πλατὺ τὸ γένειον καθειμένον ἐπὶ τὸν ὦμον ἠρέμα τῷ μακαρίῳ προσμίξαντα, καὶ πρὸς οὖς ἐκείνῳ διαλεγόμενον. ταῦτα ἰδόντα τὸν Πρόκλον, ἔξωθέν τινα οἰηθῆναι παρὰ τὴν αὐτοῦ αἴσθησιν προσελθεῖν, καὶ αὐτὸν εἶναι τὸν τῷ ἁγίῳ διομιλούμενον. γνωρίσαι τοιγαροῦν ὃν ὑπείληφε, τῷ ἀνδρὶ προσμένειν κελεύει. ὡς δὲ πολὺ τὸ μεταξὺ ἦν, καὶ ὁ προσδοκώμενος ἐξελθεῖν οὔπω παρῆν, ἄπεισι πάλιν ὁ Πρόκλος, τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τοῦτο διαναγκάσαντος, εἰ τὴν ὁμιλίαν πεπαυμένην ἴδοι, προσαγγεῖλαι τῷ μακαρίῳ. ὡς δὲ καὶ αὖθις διὰ τῆς ὀπῆς εἰσβλέψας ἑώρα προσοικτικὴν εἰσέτι καὶ διεγηγερμένην τὴν ἔντευξιν, ἄκαιρον εἶναι καὶ ἰταμὸν ἡγησάμενος οὕτως ἔχοντα διακόψαι τὸν λόγον, ἐπανιὼν αὖθις διηπορεῖτο τίς τε εἴη λέγων, καὶ πῶς εἰσέλθοι, μὴ αὐτοῦ προτέρου ἀπελθόντος. βραχὺ τοίνυν ἐπισχὼν ἄπεισι πάλιν, καὶ ὁμοίως ἰδὼν αὐτοὺς καὶ ἔτι γινομένην τὴν ὁμιλίαν, ἐπεὶ καὶ τὸ ξύλον ἤδη κρουσθὲν εἰς τὴν σύναξιν προεκάλει, προσελθὼν τῷ ἀνθρώπῳ, ἀνομίλητα τοῦ λοιποῦ τὰ πρὸς αὐτὸν εἶναι λέγει μέχρι τέλους τῆς τοῦ ὄρθρου δοξολογίας, καὶ εὐθὺς ἐκπέμπει διακελευσάμενος εἰς τὴν ὑστεραίαν ἐπανελθεῖν. ἧκε τοιγαροῦν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὁ Πρόκλος μηνύσας οὐδὲν ἄπεισι, καὶ τὰ αὐτὰ πάλιν ὁρᾷ, μηδὲν ὑπενδούσης τῆς ὁμιλίας. διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἔτι τὴν ὑπόμνησιν μὴ θαρρήσας, ἐπάνεισι λυπηρῷ λυπηρὸς τῷ ἀνδρὶ φανείς, καὶ ἐγκαλεῖσθαι νομισθεὶς δίκαιος, ὅτι ἀνθρώπῳ ἀνθρωπίνοις ἐμπεσόντι κακοῖς, καὶ καιροῦ βαρύτητι χρησαμένῳ μὴ χρηστὸς φαίνοιτο, μηδὲ τὰ δυνατὰ συναιρόμενος, ἀλλ' ἑτέροις χαρίζεται μᾶλλον, τὴν εἰς τὸν μέγαν εἴσοδον αὐτὸν ταῖς ἀναβολαῖς κατατρίβων. ἐκείνου δὲ διαβεβαιοῦντος οὐδὲν εἶναι τοιοῦτον, ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν αὐτοῦ αἴσθησίν τε καὶ γνῶσιν τοῦτο συμβαίνειν, ὡς ἤδη πολὺ μέρος τῆς νυκτὸς ἤνυστο, μηδὲν δὲ ἡ ἔντευξις ὑπηλλάττετο, πάλιν τὸ ξύλον κρουσθέν, λύπης (φεῦ) καὶ βαρυθυμίας μεστὸν τὸν ἄνθρωπον ἀποπέμπει, οὐ μὴν ὥστε καὶ ἀπογνῶναι τὴν εἰσαῦθις ἐπάνοδον. τῷ δὲ Πρόκλῳ θαυμάζειν μὲν ἀπεχρῶς ἐπῄει· ἐγκαλεῖν δὲ τὸ πρῶτον οὐδενί, ἑαυτῷ δὲ μέμφεσθαι μᾶλλον, ὡς παρὰ τὴν αὐτοῦ ἀμέλειαν τοῦτο συμβάν. διὰ ταῦτα καὶ συνθήκας ἑαυτῷ τίθησι πάνυ βεβαίας μὴ προσέσθαι τροφήν, μὴ ὕπνῳ εἶξαι, μὴ βραχὺ τὴν θυρίδα ἀποστῆναι, ἕως αὐτῷ γένοιτο ἢ τῷ ἀνθρώπῳ πρώτην θέσθαι τὴν εἴσοδον, ἢ μαθεῖν τίς εἴη ὁ καὶ ταῖς προ-

λαβούσαις

αὐτῇ

λαβούσαις τὴν εἰσαγωγὴν ὑποκλέψας. ὡς δὲ οὕτω παρὰ θύραν ἦν ὄμμασί γε καὶ ὠσὶν ἔσωθεν καὶ ὅλῳ προσέχων τῷ νῷ, τρίτη μὲν αὕτη νὺξ ἦν, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἤδη παρῆν. εὐθὺς οὖν ὁ Πρόκλος ἀπαντήσας, θάρσει, ἔφη· ἀκριβὴς γάρ ἐγώ σοι τὰ νῦν φύλαξ, καὶ οὐδεὶς εἰς δεῦρο πρὸς τὸν μέγαν εἰσέλθοι, ἀλλὰ πρῶτός τε καὶ μόνος αὐτὸς εἰσελεύσῃ, καὶ κατὰ σχολὴν ἐντεύξῃ, καθὼς σοι βούλημα. τοῦτο εἰπὼν ἄπεισι διὰ τάχους, καὶ τῇ ὀπῇ τὸν ὀφθαλμὸν προσβαλὼν, καὶ πάλιν ὅμοια τοῖς προτέροις ἰδὼν, τὸν μὲν τὸ στόμα θατέρᾳ τῶν ἀκοῶν παραβάλλοντα, καὶ ὡς ἀπόρρητά τινα διαψιθυρίζοντα, τὸν δὲ χάρτην μεταχειρίζοντα καὶ ἐοικότα γράφειν τὰ εἰσηγούμενα, συνῆκεν ὁ Πρόκλος οὐκ ἀθεεὶ τήνδε τὴν ὄψιν γίνεσθαι, οὔτε μὴν εἶναι ἀνθρώπειόν τι τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ θεῖόν τι χρῆμα καὶ κρεῖττον ἢ κατ' ἄνθρωπον. ἐπιστραφεὶς τοίνυν, ἄπιθι, τῷ ἀνθρώπῳ φησί, καὶ καθ' ἑαυτὸν μένε τοῦ Θεοῦ δεόμενος. εἰκὸς γάρ σε καὶ ἀβούλητον αὐτῷ τὴν εἴσοδον εἶναι, καὶ παρὰ τοῦτο κωλύεσθαι. ἐπεὶ βέβαιον κείσθω σοι τοῦτο καὶ ἀναμφίλογον, ″μηδένα τῶν περικειμένων σῶμα, ἀλλὰ θειοτέραν τινὰ καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς εἶναι τὴν ὁμιλίαν. ἔσχε γὰρ καὶ αὖθις ὁμοίως, ὡς αἱ παρελθοῦσαι δύο νύκτες μοι ἔδειξαν. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἀπῄει λύπῃ δ' ὁμοῦ κάτοχος καὶ ἀπορίας καταπλέως. ἡμέρας δὲ ἤδη γενομένης, μνήμη τὸν μακάριον ὑπελθοῦσα μετακαλέσασθαι τὸν Πρόκλον ποιεῖ· καὶ ποῦ, φησιν, ὁ περὶ τῆσδε τῆς τρίτης ὡς ἡμᾶς ἐλθεῖν ἀξιώσας, καὶ τοῦτο παρ' ἡμῶν λαβὼν κατὰ θέλησιν; ὁ δὲ τρίτον, ἔφη, τῶν τριῶν ἐφεξῆς νυκτῶν παρεγένετο, καὶ παρέτεινε προσμένων εἰς ὄρθρον. ἀλλ' ἐπεὶ ἔτυχεν ἕτερον ὁμιλοῦν σοι, αὔθαδες ἐνομίσθη προσελθόντα ἐγκοπὴν δοῦναι τῷ λόγῳ. τὸν δὲ θαυμάσαντα, καὶ τίς, φάναι, ὁ προσελθὼν νυκτός μοι καὶ ὁμιλήσας; εἶτα τὸν Πρόκλον, τούτῳ ἐοικὼς, εἰπεῖν, ὁ προσομιλῶν σοι, δείξαντα ἐπὶ τῆς εἰκόνος τὸν Παῦλον, ἥτις τῷ Ἰωάννῃ πρὸ ὀφθαλμῶν ἵστατο, καὶ ἣν συνεχῶς εἰώθει προσβλέπειν· ὃς καὶ διεφαίνετο καθημένῳ σοι, φησί, καὶ τῇ γραφῇ προσκειμένῳ ἠρέμα τοῖς ὤμοις ἐπικλινόμενος, καὶ πρὸς τὸ οὖς ὁμιλῶν (ὡς δ' ἐμὲ οἴεσθαι) καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος ταῖς ἀληθείαις ἐστίν. ἔγνω τοιγαροῦν ὁ μέγας ἐπήκοον αὐτῷ γενέσθαι τὸ θεῖον, ἐφ' οἷς ἐζήτει μαθεῖν, εἰ κατὰ νοῦν τῷ ἀποστόλῳ τῶν ἐπιστολῶν ἡ ἐξήγησις· καὶ διὰ τοῦτο δεῖξαι αὐτὸν ἐκεῖνον συνόντα τὸν Παῦλον, καὶ τοῦ λόγου καθάπερ δὴ καὶ μαθητῇ συναιρόμενον, καὶ τὸ ὅλον τοιαύτην γίνεσθαι τὴν ἐξήγησιν, οἵαν εἶναι τῷ ἀποστόλῳ δοκοῦν, αὐτὸν οὐδὲν συνεισφέροντα πλέον, ὅτι μὴ μόνον ὑπηρετοῦσαν τὴν δεξιὰν παρέχοντα. οὕτω πιστωθέντα τὸν Ἰωάννην κελεῦσαι τὸν Πρόκλον ἀποστῆναι μικρόν· ἐκεῖνον δὲ ἐγκλεισάμενον πρὸς γῆν πεσεῖν, καὶ δακρύων ὑπόπλεων τοὺς ὀφθαλμοὺς θέμενον, πολλὴν τῷ Θεῷ χάριν τῆς τῶν ἀμφιβόλων ἐπιλύσεως καθομολογεῖν. εἶθ' οὕτως ἐπιτρέψαι τῷ Πρόκλῳ, κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα τὸν ἄνθρωπον ἀγαγεῖν. μηδὲν γὰρ ἔτι φησὶ τοιοῦτον ὀφθήσεσθαι, καὶ τὸν κληθέντα προσελθεῖν, καὶ ἀξιῶσαι περὶ τῶν προκειμένων· εἶτα τὸν Ἰωάννην οὐδὲν ὑπερθέμενον (πῶς γὰρ ὃς ἐν τοῖς τοσούτοις πυρὶ τὴν θερμότητα ἐοικὼς ἦν) τῷ βασιλεῖ γνωρίσαι περὶ αὐτοῦ· καὶ τὸν μὲν εὐθὺς εἶξαι, τὸν δὲ ἀνακληθῆναι, καὶ τῆς προτέρας αὖθις ἀξιωθῆναι τιμῆς. ὁ μέντοι χρυσοῦς Ἰωάννης ὁρμῆς τε καὶ προθυμίας ἐκ τοῦ μαθεῖν περὶ τῆς θειοτέρας ἐκείνης ὄψεως ὑποπλησθεὶς, καὶ οἷα δὴ μαθητὴς τῷ διδασκάλῳ ἐπιθαρρήσας, τὰ ἐλλείποντα τῶν ἐπιστολῶν εἰς πέρας ἐνεγκὼν καὶ διασαφήσας, πλοῦτον δωρεῖται τῇ ἐκκλησίᾳ μηδέποτε δαπανώμενον.

21 Iohannis in reprehendendo παῤῥησία. & oratio in Eutropium.

″Οὗτος τοιγαροῦν ὁ περιφανὴς τῆς ἐκκλησίας ἀστὴρ, καὶ τῆς ἀρετῆς διδάσκαλος ἀκριβὴς, ζήλῳ τῷ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας πυρούμενος, ἱερεῖς τε διελέγχων παρανομοῦντας, ἀλλὰ καὶ τὴν διόρθωσιν μὴ προσιεμένους τῶν ἱερῶν ἀπείργων προθύρων, οὐ λόγῳ τε μόνον παιδεύων, ἀλλὰ καὶ κανόσιν ἐκκλησιαστικοῖς ἐν καιρῷ κολάζων τὴν μοχθηρίαν, ἔδοξέ ποτε καὶ βαρὺς ὁ λίαν ἐπιεικὴς τε καὶ ἡμερώτατος. καὶ τί γάρ, εἰ καὶ τὸ μέλι δάκνειν οἶδε τὰ ἕλκος ἔχοντα τραύματα; ἔδοξε δὲ τοῖς ἀνίατα πάντως νοσοῦσι καὶ τὴν θεραπείαν ἀπεγνωσμένοις. ἐ-

ἴσ. μαθη

ἴσ.

ποῖ τίς οὕτως ἢ τὸ ἰατρεύειν ψυχὰς ἐμπειρότατος, ἢ τὰ πρὸς τὴν ἰατρείαν φάρμακα, τῷ λόγῳ δηλονότι καὶ τοὺς τῆς οἰκονομίας τρόπους, ἐμμελέστατός τε καὶ ἠπιώτατος, ὥσπερ ἤδη καὶ προλαβὼν ὁ λόγος ἐδήλωσε; πλὴν ἀλλ' ἕως μὲν περὶ τὸν κλῆρον οἱ ἔλεγχοι, καὶ εἴσω τῆς ἐκκλησίας ἡ δοκοῦσα βαρύτης, οὐ πολὺ τὸ ἄχθος ἦν, οὐδὲ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος ἄγριον ἤδη καὶ μανικόν, ἀλλὰ φορητὸν καὶ ἐνδόσιμον, καὶ οὐ πόρρω χειλέων προβαῖνον τὸ δυσχερές. ἐπεὶ δὲ καὶ κατὰ πολλῶν τῶν ἐν τέλει προηνέγκε τοὺς ἐλέγχους (ἔδει γὰρ διὰ τὸ τῶν προσώπων ἐπιφανὲς, καὶ τὸ μεγάλα βλάπτειν ἑαυτούς τε καὶ ἑτέρους δύνασθαι, ὥστε μὴ ἄδειαν καὶ ἄνετον εἶναι τὴν μοχθηρίαν, οἷα ῥύμην ὕδατος ἀνέτως ῥέοντος καὶ διὰ λείου τοῦ παντὸς φερομένου, ἀλλὰ ἀνακεκόφθαι τοῖς αὐτοῦ λόγοις ὥσπερ ἐρύμασιν, ἵνα μὴ, τῷ ἄπρεστος εἶναι καὶ πεπαρρησιασμένη, χύδην διὰ πάντων χωρῇ, καὶ πολλοὺς ἐπάγηται πρὸς τὸν ζῆλον διὰ τὴν τῶν τολμωμένων ἐλευθερίαν) ἐπεὶ οὖν οὕτως ἐποίει καὶ διορθοῦν αὐτοὺς ἔσπευδε τὸν βίον κακῶς καὶ ἀναγώγως ἔχοντα, τοὺς μὲν ἁρπαγαῖς καὶ πλεονεξίαις, τοὺς δὲ καὶ ἄλλοις πάθεσιν ἀνηκέστοις, οὐκέτι φορητὸς ἦν, ἀλλὰ βαρὺς τὴν γλῶτταν καὶ δηκτικὸς καὶ φανερῶς δύσχρηστος, οὐ παρὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν τῶν ἐλεγχομένων κακότητα· συνήρατο δὲ καί τις αἰτία τοῖς μάτην αὐτῷ δι' ἔχθρας γίνεσθαι βουλομένοις. Εὐτρόπιος γὰρ ὁ τοῦ βασιλικοῦ τότε κοιτῶνος προεστηκὼς, ἐπ' ἐξουσίας χρήσασθαι τῷ θυμῷ κατά τινων προσκεκρουκότων μὲν αὐτῷ, τῇ ἐκκλησίᾳ δὲ προσπεφευγότων βουλόμενος, νόμον τὸ ἑαυτοῦ πάθος ποιεῖ, καὶ πείθει βασιλέα νομοθετῆσαι, μὴ ἐξεῖναί τισι τῶν αἰτίαν ἐχόντων προσφεύγειν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ προσφεύγοντας ἐξεῖναι κατὰ πᾶσαν ἄδειαν αὐτοὺς ἐξωθεῖν. ταῦτα ἐκεῖνος σπουδάζων ἠγνόει, καθ' ἑαυτοῦ τὴν μάχαιραν ἀκονῶν, καὶ ἑαυτῷ νομοθετῶν τὸ ἀσύγγνωστον, πηγήν τε ἀποφράττων καὶ λιμένα κλείων, ὧν μᾶλλον τῶν ἄλλων αὐτὸς δεήσεται. ἡ γὰρ θεία δίκη, καίτοι μέλλειν ὡς τὰ πολλὰ πεφυκυῖα καὶ βραδέως ἐπιέναι τοῖς ἁμαρτάνουσιν, ἀλλὰ τούτῳ γε καλῶς ποιοῦσα κατὰ πόδας ἐπέστη. καὶ γὰρ ἐκεῖνος μετ' οὐ πολὺ τὸ μέσον, προσκρούσας τῷ βασιλεῖ μόνην ἔγνω τὴν ἐκκλησίαν βοήθειαν, καὶ προσφυγὼν ἐκεῖσε καὶ ταύτης ὡς ἱερᾶς ἀγκύρας ἐπιλαβόμενος, παρ' αὐτῆς ὁ ἄφρων ἐζήτει τὴν σωτηρίαν, ἣν ἑτέρους ὁμοίως ἔχοντας ἐκώλυε σώζειν. τίς ἆρα νοῦν ἔχων καὶ καιρὸν χρηστότητος καὶ δικαιοσύνης εἰδὼς, ἐλέους αὐτὸν ἄξιον ἔκρινεν ἄν; οὐκοῦν οὐδὲ ὁ μέγας τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, καὶ εἰδὼς νέμειν τε ἔλεον ἐφ' οἷς δεῖ, καὶ οἶκτον ἐπέχειν ὅτε δεῖ, καὶ ἀναβάλλεσθαι τὴν συμπάθειαν. ᾔδει γὰρ εἰς τοῦτο φέρειν καὶ τὸ τοῦ θείου, φημὶ, Ἠσαΐου, τὸ εἰς σταθμοὺς καὶ μέτρα κεῖσθαι παρὰ Θεῷ τὸν ἔλεον. αὐτὸν τοιγαροῦν πρὸς τῷ θυσιαστηρίῳ κείμενον, καὶ μόνον οὐκ ἐκθανεῖν ὑπὸ τοῦ φόβου μέλλοντος, ἅτε ζηλώσας ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, ἣν ἑώρα πάντως ὑπὸ τῶν ἐκείνου νόμων ἐξυβρισμένην, τοῦ καιροῦ πρὸς τοῦτο καλοῦντος, ἀναβὰς ἐπ' ὀκρίβαντος, ὥστε πᾶσι γίνεσθαι καταφανὴς, ἤλεγχέ τε αὐτὸν ἐπιχαίρως, καὶ λαμβάνειν ἀπόπειραν τοῦ καλῶς ἔχοντος ἐκέλευε νόμου. τί τοῦτο ποιῶν ὁ σοφώτατος; ἅμα μὲν τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην καὶ τοὺς τῆς προνοίας νόμους ἐπαίρων, ἅμα δὲ καὶ τοῖς σφόδρα τολμηροῖς ὑποτιμώμενος τὴν αὐθάδειαν, εἰς καιρόν τε κἀκείνου ὑπομιμνήσκων, ὅσον ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις χρήσιμον τὸ φιλάνθρωπον. ταῦτα τοῖς οὐ καλοῖς λογισταῖς, οὐδὲ τὸ ἐκείνου πνεῦμα γινώσκουσιν ἔξω τοῦ καιροῦ περιττεύειν ἐδόκει, καὶ φορτικὸς ἐνομίζετο, καὶ εἰς ἀσπλαγχνίαν ὁ πάντων φιλανθρωπότατος διεβάλλετο· τὸ δὲ ἦν ὅλως φιλανθρωπία, καὶ ζῆλος ὑπὲρ αὐτῆς καιριώτατος, ἵνα εἰδῶσιν οἱ σκληροὶ παντάπασι καὶ ὠμόθυμοι, ἄνθρωποι ὄντες καὶ ἀνθρωπίνης ἠπλωμένοι ἀσθενείας, καὶ ἐπεὶ τὸ χρηστὸν ἐν τοῖς τῶν ἀδελφῶν ἠγνόησαν παραπτώμασιν, ἐν τοῖς ἑαυτῶν μάθωσι, καὶ ποθήσωσι, καὶ χρηστοὶ γίνωνται διὰ μετανοίας. οὕτως οὖν κατ' ὀλίγον ψυχαῖς τισιν οὐ καλαῖς τὸ πρὸς αὐτὸν ἐστρέφετο μῖσος. ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τούτου καὶ τὴν ἀδικίαν πάσης ὑποβαλλούσης ὑπονοίας, πρὸς ὀλίγον ἀναμεινάτω· νῦν δὲ τὰ φθάσαντα ταύτην, καὶ ὅσα μηδὲ παρελθεῖν ἄξιον, ὁ λόγος νεμέτω ταῖς ἀκοαῖς.

Ησ. κη. ιζ.

Ελύπε

22 *Geſta in Arrianos.*

Ἐλύπει τὸν ἅγιον τὸ πρᾶγμα τοῦ τότε καιροῦ, καὶ πυρὶ ζήλου τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἐνεπίμπρα. καὶ γὰρ εἴσω τῆς πόλεως τότε τὰ συνέδρια τοῖς Ἀρειανοῖς ἦν· ὅπερ πολλοῖς αἴτιον κατέστη τῶν ἁπλουστέρων, τοῦ τὴν αὐτὴν ἐκείνοις νοσῆσαι κακοδοξίαν. καιροῦ τοίνυν ἐπιτηδείου τυχὼν, ἡνίκα ὁ βασιλεὺς τῷ ἱερῷ προσῆλθε, τῆς ἑορτῆς εἰς τοῦτο καλούσης (ἦν δὲ ἡ τῶν ἐπιφανίων ἡμέρα) Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Βασιλεῦ, εἴ τις τῷ καλῷ τούτῳ καὶ πολυτίμῳ, δείξας τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον, λίθους τινὰς ἀζήλους καὶ ἀμαυροὺς ἔτυχε παρενείρας, ἆρά σοι ἀνεκτὸν ἔδοξε, καὶ οὐχ ὡς τοῦ παντὸς δήπου δι' ἐκείνων ὑβριζομένου χαλεπῶς ἂν ἤνεγκας; τοῦ δὲ τῷ ἀληθεῖ τοῦ λόγου συγκατανεύσαντος, τί δέ, φησιν, οὐχὶ καὶ τῷ βασιλεῖ τῶν ὅλων δι' ὀργῆς εἶναι δοκεῖς, εἴπερ ἐν εὐσεβεῖ πόλει, καὶ διὰ πάντων ἐχούσῃ καλῶς, κακοδόξων ὅμιλος ἀφίεται κατοικεῖν, δέον ἢ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν ἀπαιτεῖν, ἢ ἐμμένοντας ὡς τάχιστα ἀπελαύνειν; τούτων ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, τοὺς προέχοντας αὐτῶν μεταπέμπεται, πεῖραν ληψόμενος, εἰ ἀποστῆναι τῆς φαύλης πείθοιντο δόξης, ὑπερορίαν ἀπειλήσας τοῖς ἀπειθοῦσι καὶ τὴν τῶν ὄντων στέρησιν. ὡς δὲ ἑώρα μηδὲν μεταπειθομένους, τῆς πόλεως ἀπελαθῆναι κελεύει. καὶ οὕτω πολλοὶ τὴν πλάνην ἐξομοσάμενοι, τῇ ὀρθῇ προσέθεντο δόξῃ· ὅσοι δὲ μὴ ἦσαν τὴν κακίαν ἰάσιμοι, οὗτοι τὴν ὑπερορίαν κατακριθέντες, ἔξω που τῆς βασιλίδος διέτριβον πόλεως. εἶτα χρόνου τινὸς διαρρεύσαντος, ὑπὸ τῶν εἴσω τῶν βασιλείων αὐλῶν τὰ ἴσα νοσούντων κατὰ τὸ λεληθὸς συγκροτούμενοι, ἀλλά γε καὶ παρρησίας αὖθις κατὰ μικρὸν ὑποδυομένης, ἐθάρσησαν ἔν τισι τῶν ἐπισήμων ἡμερῶν, ἐν αἷς εἰώθασι γίνεσθαι συνάξεις, καὶ αὖθις τὴν πόλιν εἰσιέναι, καὶ περὶ τὰς στοὰς ἀθροίζεσθαι, ᾠδάς τινας ἀντιφώνους ᾄδειν, καθὼς εἶχον δόξης, συντεθειμένας. εἰς τοῦτο δὲ ἀναιδείας προῆλθον, ὡς καὶ τοῖς ὀρθοδόξοις ψάλλοντας ὀνειδίζειν τὸ ὁμοούσιον, καὶ εἰς ᾠδὴν αὐτὸ θέσθαι, ποῦ ποτέ εἰσι, λέγοντας, οἱ τὰ τρία μίαν εἶναι πρεσβεύοντες δύναμιν; ταῦτα τὸν μέγαν ἀκούσαντα πολλῷ πλέον ὁ τῆς εὐσεβείας ἀνέφλεγε ζῆλος. ἐδεδίκει γὰρ μὴ τὸ κακὸν παρρησίας οὕτω κατὰ μικρὸν ἀπολαβόμενον ἐντεῦθέν τινας τῶν ἀφελεστέρων, καὶ τὴν ὀρθὴν πίστιν ἀπώμοτον αὐτοῖς θέμενον ἐπαγάγηται πρὸς τὴν πλάνην. ἀλλ' ἀντισοφίζεται ἡ ἀρετὴ τῇ κακίᾳ, καὶ ἀντιφώνους ᾠδὰς καὶ αὐτὸς συνθεὶς, καὶ τῷ λαῷ διδωκὼς περὶ τὸ ἑωθινὸν ᾄδειν, ὑπὸ ταύτας τὴν αἱρετικῶν ἠμαύρου κενοφωνίας. τί τὸ ἐντεῦθεν; φθόνος αὐτόθεν τοῖς αἱρετικοῖς, καὶ θυμὸς ἄγριος, ἐξ οὗ ἔρις, ἐκ δὲ τῆς μάχη, καὶ περὶ ταύταις πληγαὶ, εἶτα ἐπιβουλαὶ, καὶ τέλος ἐξ ἑκατέρων θάνατοι· ὥστε καὶ ἕνα τῶν τῆς βασιλίδος εὐνούχων, Βρίσων αὐτῷ ὄνομα, τοῖς ὑμνῳδοῖς συναιρόμενον, λίθῳ πληγῆναι τὸ μέτωπον· ὅπερ ὡς βασιλέα διαδραμὸν αἴτιον τοῖς αἱρετικοῖς κατέστη τοῦ παύσασθαι δημοσίᾳ τοὺς ὕμνους ποιεῖν. ἐντεῦθεν δὲ δὴ καὶ περὶ τῶν ἀντιφώνων τῶνδε διαλαβεῖν ᾠδῶν, τίς ἄρα καὶ ἦρξεν αὐταῖς τῆς εὑρέσεως. Ἰγνάτιον γάρ φασι τὸν θεοφόρον καὶ μάρτυρα πρῶτον Ἀντιοχεῦσι τοῦτο παραδοῦναι, ὄψιν ἐκεῖνον θειοτέραν παραλαβόντα, καὶ ἀγγέλους ἀντιψάλλοντας ἀλλήλοις ἑωρακότα καὶ ταύτῃ τὸν ὕμνον τῇ σεπτῇ τριάδι προσφέροντας.

ἢ. πείθοντ

23 *Iohannis frequentes in myſterijs conſecrandis* ὀπτασίαι.

Καὶ τοῦτο δὲ τῶν περὶ Ἰωάννου ἱστορημένων ἥκιστα παριδεῖν ἄξιον. λέγεται γὰρ, καὶ πολλοῖς στόμασιν ᾄδεται, ὁσάκις ἂν τὸν θεῖον ἄρτον ἱερουργῶν ἀναφέροι, εὐθέως ὅλον γινόμενον, συμβόλοις τισὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ἅγιον πνεῦμα ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα καταβαῖνον ὁρᾶν. ἑνὸς γοῦν ποτε τῶν παρεσταμένων αὐτῷ λειτουργῶν γυναικί τινι τῶν διακυπτουσῶν ἄνωθεν προσέχοντος τὸν ὀφθαλμὸν καὶ περιέργως αὐτὴν προσβλέποντος, διακρουσθῆναι μὲν οὕτω τὴν θεωρίαν τοῦ πνεύματος· ἐκεῖνον δὲ μὴ ἀγνοῆσαι, ἀλλὰ τὸν μὲν λειτουργὸν αὐτίκα μετακινῆσαι τῆς τάξεως, αὐτὸν δὲ τῆς συνήθους ὄψεως μὴ διαμαρτεῖν· εἶτα πρόνοιαν καὶ τοῦ μέλλοντος θέμενον, παραπετάσμασιν ἐπιτρέψαι τὰ ὑπερῷα διατειχίζεσθαι.

24 *Mulieris hæretica deprehenſa fraus.*

Ποῦ δὲ καὶ τοῦτο παριδεῖν δίκαιον, ἓν μὲν τῶν περὶ αὐτοῦ λεγομένων ὄν, ἱκανῶς δὲ ἔχον ψυχὴν διασείσασθαι φιλόθεον, καὶ πρὸς ὕμνον αὐτὴν διαθερμῆναι τοῦ κτίσαντος; ἔχει δὲ οὕτως. αἱρετις κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, ἀνήρ τις ὁμόφρων Μακεδονίῳ τῷ αἱρετικῷ ὤν, καὶ τὴν γυναῖκα τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ δοξάζουσαν εἶχε. τοῦτον ὁ μέγας ἐντέχνως παρελθὼν, θρέμμα τῆς αὐτοῦ γλώττης ποιεῖται, καὶ τῇ τῶν πιστῶν προσίστησιν ἐκκλησίᾳ. εἶτα ἐκεῖνος πάλιν πείθειν τὴν σύνοικον ἐπειρᾶτο. ἡ δὲ γυνὴ, ἅτε δὴ γυνὴ, καὶ τοῖς ψεύδεσι μᾶλλον, ἢ τῇ ἀληθείᾳ προσέχουσα, ἔλεγε μὲν τῷ ἀνδρὶ συμφέρεσθαι, καὶ τὰ τῶν ὀρθοδόξων ὑπεκρίνετο πρεσβεύειν, τὴν δὲ καρδίαν οὐκ εἶχε συμφθεγγομένην τοῖς φαινομένοις. λαμβάνει τοίνυν μίαν ἀπό τινος τῶν πνευματομάχων ἄρτου μερίδα, καὶ ταύτην κατὰ τὸ λεληθὸς τῇ παιδίσκῃ πιστεύσασα, τῷ τῶν πιστῶν ἱερῷ σὺν τῷ ἀνδρὶ πρόσεισι, μεταλαχεῖν τῶν ἁγιασμάτων παρασκευαζομένη. ἔπειτα τὸν θεῖον ἄρτον λαβοῦσα, τοῦτον μὲν ἐν τῷ ἀφανεῖ πάλιν τῇ παιδίσκῃ δίδωσιν, ἀντιλαμβάνει δὲ τὸν ἐκ τῶν αἱρετικῶν. ὡς δὲ τοῦτον τῷ στόματι προσῆγεν (ὢ τοῦ φρικτοῦ θαύματος) εἰς λίθου φύσιν εὗρε μεταβαλόντα. αὕτη μὲν οὖν ἐξειποῦσα τὸ γεγονὸς καὶ πιστεύσασα, τῆς μερίδος τῶν πιστῶν σὺν τῷ ἀνδρὶ γίνεται. ὁ δὲ λίθος ἔν τινι τῶν τὰ ἱερὰ τηρούντων ἀποτίθεται οἴκων.

25 *Gaïna Iohannes silentiũ imponit.*

Ὀργᾷ δὲ ὁ λόγος καὶ τὰ κατὰ τὸν Γαϊνᾶν ἤδη παραθεῖναι ταῖς ἀκοαῖς· ὃς Κελτὸς μὲν ἦν τὸ γένος, οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ τὴν γνώμην βάρβαρος. ὑπὸ Ῥωμαίοις δὲ γενόμενος, καὶ τῷ καταλόγῳ τοῦ στρατοῦ συναριθμηθεὶς, εἶτα τοὺς κατὰ μικρὸν προόδοις μειζόνων ἐπιτυγχάνων βαθμῶν, τέλος καὶ στρατηγὸς τῆς ἱππικῆς τε καὶ πεζῆς τῶν Ῥωμαίων χειροτονεῖται δυνάμεως. οὗτος τῆς Ἀρείου δόξης ἐνθύμως ἀντιποιούμενος, ἐθάρρησε παρὰ βασιλέως ἕνα τῶν εἴσω τῆς πόλεως τοῖς ὁμοδόξοις αἰτῆσαι ναῶν. Ἀρκάδιος οὖν αὐτίκα (καὶ γὰρ οὗτος εἶχεν ἔτι τότε τὴν βασιλείαν) τὸν τοῦ Θεοῦ μεταπεμψάμενος ἄνθρωπον ἠξίου πρὸς τὴν αἴτησιν ἐπινεῦσαι, ἀνδρείας τε τῆς ἐκείνου ὑπομιμνήσκων, καὶ ἣν ἑώρα τυραννίδα ὑπὸ τούτου μελετωμένην διανοιξάμενος, ὥστε τῇ θεραπείᾳ ταύτῃ, φησὶ, τοὺς τοῦ βαρβάρου κατευθῦναι θυμούς. ὁ δὲ πάντα ἄριστος ἐκεῖνος ἀνὴρ οὐδὲν τούτῳ τοῦ θείου φόβου καὶ οὗπερ εἶχεν ἐκλαθόμενος ἀξιώματος, οὔ φησιν, εἴ τι δ' ἂν καὶ γένοιτο, τοιούτῳ δὴ παραχωρῆσαι τολμήματι. πῶς γάρ τις ἂν ἀνάσχοιτο φρενῶν καὶ εὐσεβείας μὴ πόρρω κείμενος, τοὺς μὲν τὸν τῆς ἀληθείας λόγον ὀρθοτομοῦντας, καὶ τὸν Χριστὸν ἕνα τῆς σεπτῆς τριάδος εἶναι ὁμολογοῦντας ἔξω βάλλειν, τοὺς δὲ βλάσφημον γλῶτταν καὶ τολμηρὰν κατ' αὐτοῦ κινοῦντας εἰς τὸν οἶκον (φεῦ) τὸν ἐκείνου εἰσαγαγεῖν; ἀλλ' εἴ τι καὶ τὸν ἄνδρα ὑποπτήσσεις, ὦ Βασιλεῦ, ἐμοὶ τοῦτον κατ' ὄψιν παραγαγὼν, αὐτὸς ἀμέλει ἀκροατὴς μόνον τῶν λεγομένων γενόμενος. ἐγὼ γὰρ πείσω διαλεχθεὶς, μὴ τοιαῦτα ἐπιζητεῖν βούλεσθαι, ἃ μηδ' ὅλως θέμις ἐστὶ παρασχεῖν. ἤδη τοῦτον ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἅμα καὶ τοῦ θείου προφθάντος ἀνδρὸς καὶ Γαϊνᾶς πρόσεισιν· αὐτὸς μὲν ὡς χθὲς καὶ πρώην, ἕνα τῶν ἱερῶν οἴκων ἐκ βασιλέως αἰτούμενος· Ἰωάννης δὲ μὴ ἐξεῖναι τῷ βασιλεῖ, ἔφη, ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων κατατολμᾷν, εὐσεβεῖν ὅλως προαιρουμένῳ. τί δὲ οὐχὶ καὶ ἐμοὶ, φάναι τὸν βάρβαρον, τῶν εὐκτηρίων εἷς εἰς προσευχὴν αἱρεθήσεται; ἅπας σοι ναὸς ἀνέῳκται εἶπεν ὁ μέγας, καὶ οὐδεὶς ὁ κωλύσων προσεύχεσθαι βουλομένῳ. ἀλλὰ συμμορίας, εἰπεῖν ἐκεῖνον, ἑτέρας ἐγὼ, καὶ διὰ τοῦτο σὺν ἐκκλησιάζειν αὐτῇ κατὰ μόνας αἰτῶ. αἰτῶ δὲ πάντως αἴτησιν οὐ μεμπτὴν, οὐδεὶς ὑπάρχων ἀπροφάσιστον, πολέμοις ὅσοις καθ' ἑκάστην παραβαλλόμενος, καὶ τῆς ἐμαυτοῦ ψυχῆς καὶ τῶν κινδύνων τὸ τῆς πολιτείας λυσιτελὲς ἀλλαττόμενος. ἀλλ' ἔχεις, ὦ βέλτιστε, φάναι τὸν ἅγιον, οὐδαμῶς ἐλάττους τῶν πόνων τὰς ἀντιδόσεις, εἴπερ δὴ καὶ στρατηγὸς εἶ, καὶ τιμῆς τῆς τῶν ὑπάτων ἠξιωμένος. οὐδὲν δὲ ἄτοπον καὶ τοῦτο σκοπεῖν, οὗ μὲν ἀδοξίας ἦσθα πρότερον, οὗ νῦν δόξης, καὶ οἵα μὲν ἡ πρὸ τοῦ πενία, οἷος δὲ οὗπερ νῦν ἀπολαύεις πλοῦτος. τοῦτό σε χρὴ ἐνθυμούμενον εὖ νοεῖν, καὶ μηδὲν περὶ τὴν οὕτω τιμήσασαν βασιλείαν ἀγνωμονεῖν. πρὸς ταῦτα τὸν Γαϊνᾶν οὐδὲν καίριον ἀντειπεῖν ἔχοντα, προκρῖναι τὴν σιωπήν· θαυμάσαι δὲ καὶ βασιλέα καὶ τοὺς περὶ

αὐτοὶ, ὡς ἐν ὀλίγῳ τὸ πολύρρημον τῆς βαρβαρικῆς πεφίμωτο προπετείας. χρόνου δὲ ἐν τῷ μεταξὺ διελθόντος, ἣν ὁ Γαϊνᾶς ἐκ πολλοῦ ὤδινε τυραννίδα εἰς μέσον ἐξενεγκὼν, τὰ πρὸς Θρᾴκην τε καὶ Μακεδονίαν πεζὴν κατατρέχων χωρία, καὶ ὅλῳ ποδὶ ληϊζόμενος. μηδενὸς δὲ μήτε πόλεμον ἄρασθαι πρὸς αὐτὸν, μήτε πρεσβείαν διακηρυκεύσασθαι θαρροῦντος, ἡ γενναία ἐκείνη ψυχὴ καὶ τῷ θείῳ πεφραγμένη φόβῳ, μηδὲν ὑπολογισαμένη, μήτε τὸ περὶ τοῦ διαφορὰν, μήτ' ἄλλο τῶν, ὅσα θράττειν οἶδε καὶ πλεῖστον ἀνθρώπων ψυχὴν, αἱρεῖται τὴν πρὸς αὐτὸν ἄφιξιν, ἄνθρωπος ἡσυχίᾳ τοσαύτῃ σύντροφος, καὶ μηδὲν τοιοῦτον ἰδὼν καδινῶδες, ἢ ἄγριόν τι καὶ μανικόν. ἔξεισι μὲν οὖν εἰς αὐτὸν μάλα προθύμως τὴν ὑπὲρ πάντων πρεσβείαν ποιησόμενος. ὡς δὲ ἤδη πλησίον ἦν (ἐπορεύετο δὲ κάτω νεύων, ἐν ἤθει μὲν προσεκτικῷ καὶ κοσμίῳ, βαδίσματι δὲ σχολαίῳ καὶ γαληνῷ, σαφῆ τῆς ἀρετῆς ἴχνη τῇ ὄψει διασημαίνων) ὁ βάρβαρος αὐτὸν θεασάμενος εὐθύς τι τοῦ θυμοῦ ὑφῆκε καὶ ἥμερον ἔβλεψε, τοῦ οἰδήματος αὐτῷ τῆς ψυχῆς συσταλέντος. ἱκανὴ γὰρ σώφρων ὄψις καὶ κοσμία κατάστασις ὀφθαλμὸν τὸ ἄγριον ἱλεώσασθαι, καὶ αἰδῶ καὶ σέβας εἰς τὴν ψυχὴν ἐμβαλεῖν. αὐτὸν δὲ καὶ δέος εἰσῆλθεν ὑπομνησθέντα παρρησίας ἐκείνης καὶ γλώττης, ἣν δὴ ἐκεῖνος μᾶλλον ἔστρεφε κατ' αὐτοῦ, ἢ αὐτὸς ἐκίνει τὸ δόρυ πρὸς πολεμίους. διὰ ταῦτα γοῦν καὶ προσιόντα τε καὶ προσέπιπτε, καὶ τῆς αὐτοῦ λαβόμενος δεξιᾶς, τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτὴν ὡς ἁγιάσουσαν ἐπετίθη. πρὸς δὲ καὶ τοὺς παῖδας πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ τῶν ἁγίων πίπτειν ἐποίει. εἶτα λόγων καὶ παραινέσεως ἡδυτάτης ἀκούσας πείθεται ῥᾳδίως, καὶ τὴν ἔχθραν λύσας, ὑπόσπονδος ὥσπερ πρότερον, Ῥωμαίοις καὶ φίλος ἦν. οὕτω πολλάκις αἰδέσιμος ὄψις, καὶ λόγων εὐχάρεια καὶ σύνεσις, ἃ μὴ πολέμων ἔπαυσε βία, ῥᾳδίως λύουσι καὶ κατορθοῦσιν. ἀλλὰ νῦν μὲν οὕτω τῆς Ἰωάννου ἡττηθεὶς ἀρετῆς καὶ γλώττης, τὰ ὅπλα καταθεὶς, εἰρήνην ἔσχε πρὸς βασιλέα. μετ' οὐ πολὺ δὲ κακοηθείας τῆς προτέρας ὑπομνησθεὶς, καὶ φυγὰς διὰ Θρᾴκης γενόμενος, τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατῷ περιπίπτει, καὶ οὕτως ἅμα τοῖς ἄλλοις στασιασταῖς ἀπόλλυται. ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ Γαϊνᾶν οὕτω, καὶ ταῦτα δὲ τῶν πολλῶν ὀλίγα.

26
Negotium cum Episcopis Asianis.

Τίς δὲ τὴν ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κειμένων σπουδὴν, καὶ ὃν ὑπὲρ αὐτῶν εἶχε ζῆλον, κατὰ μέρος φράσει; πλὴν ἀλλὰ καὶ ταύτην δι' ὀλίγων τινῶν ἀποδεῖξαι, ὡς ἰδόντι, πειρασόμεθα, ὥσπερ δὴ διὰ μικρῶν ναμάτων ὅλον ὕδωρ πηγῆς. κατὰ γὰρ τὴν Κωνσταντίνου τὴν μεγάλου πόλιν Ἀσιανῶν ἐπισκόπων δύο καὶ εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν ὄντων, ἀρχιερεῖ τε τούτῳ τῷ μεγάλῳ συνεδρευόντων, ἄφνω μιᾷ τῶν σαββάτων Εὐσέβιός τις Οὐαλεντινουπόλεως ἐπίσκοπος παρελθὼν εἰς μέσους, λιβέλλους ἐπιδίδωσι τῇ συνόδῳ. κατὰ Ἀντωνίνου δὲ ἦσαν οὗτοι τοῦ τῆς Ἐφέσου τὸν θρόνον διέποντος. εἶτα καὶ ὅρκῳ τὸν Χριστοῦ μέγαν ἀρχιερέα μεγίστῳ καταλαμβάνει τὰ δοθέντα ταῦτα μὴ παριδεῖν, ἀλλ' ὅτι τάχιστα πρὸς ἐξέτασιν ἐνεγκεῖν. ἐν ἑπτὰ δὲ κεφαλαίοις τούτοις τὸ πᾶν συνείληπτο τῆς κατηγορίας· εἶχε δὲ οὕτω. κειμήλια ἱερὰ μετασκευασάμενος, τῇ αὐτῶν ὕλῃ σκεύη ποιήσειεν αὐτῷ τε καὶ τῷ υἱῷ κατακοσμημένα. μαρμάρους αὖθις τῆς εἰσόδου τῆς κολυμβήθρας λαβὼν, τολμηρᾷ χειρὶ τῷ ἑαυτοῦ κατέθηκε βαλανείῳ. κίονας εἴσω τοῦ ἱεροῦ, πολὺς ἐξ οὗ χρόνος, ἀποκειμένους, τῷ αὐτοῦ ἔλεγον ὑποστῆσαι τρικλίνῳ. τὸν υἱὸν τὸν ἑαυτοῦ φόνου φεύγοντα, οὐ θεῖα, οὐκ ἀνθρώπινα δείσας, κατὰ πολλὴν ἐσχάτως τὴν τόλμαν ἀκίνητον ἐν τῇ διακονίᾳ εἰσέτι διατηρεῖ. χωρία φησὶν ὑπὸ Βασιλίνης τῆς μητρὸς Ἰουλιανοῦ τοῦ ἀπευκτότατα βασιλεύσαντος καθιερωθέντα τῇ ἐκκλησίᾳ, πωλήσας ἐσχάτως ἐξιδιώσατο τὰς τιμάς. τῇ γαμετῇ κατὰ γνώμην ἀποταξάμενος πρότερον, πάλιν αὐτῇ συνέλθοι, καὶ παίδων πατὴρ ἐξ αὐτῆς γένοιτο. ἡ ἐπὶ τούτοις πᾶσι τοῖς κακοῖς κορωνὶς, ὅτι ὡς νόμῳ χρῆται καὶ δόγματι, χρυσίου τὰς τῶν ἐπισκόπων χειροτονίας πωλεῖν, τῶν μειζόνων (φεῦ) γινομένων τῶν πλείονα παρεχόντων. πρὸς ταῦτα τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον πράως πως ἂν εἴποις καὶ γαληνῶς, ἀδελφέ, φάναι, Εὐσέβιε, τὰς διὰ λύπην κατηγορίας

χρείαις αἱ ἀποδείξεις οὐκ εὐχερεῖς. χρὴ οὖν ἀποστῆναι τοῦ ἐγγράφως κατηγορεῖν Ἀντωνίνου, τὰς τῆς λύπης αἰτίας ῥᾷον ἰᾶσθαι δυναμένων ἡμῶν. τοῦ δὲ λόγοις θερμοτέροις χρωμένου, καὶ ἱταμώτατα διατεινομένου, μηδὲν κατὰ πάθος, ἀλλὰ πρὸς ἀλήθειαν πάντα κατηγορεῖν, δίδωσι τόπον ὁ μακάριος τῇ ὀργῇ, ἀπέχθειαν εἶναι δόξας τῆς κατηγορίας τὴν πρόφασιν, καὶ Παῦλον τὸν Ἡρακλείας ἐπίσκοπον (ἐδόκει γὰρ οὗτος φιλίως ἔχειν πρὸς Ἀντωνῖνον) τὰ περὶ εἰρήνην ἐπ' ἀμφοτέρους διαπρεσβεύσασθαι ἀξιώσας, ἀναστὰς εἰς τὸ ἱερὸν εἴσεισιν. ἐκάλει γὰρ ὁ καιρὸς τῆς μυσταγωγίας. ἀλλ' οὐκ ἦν ταῦτα καὶ Εὐσεβίῳ ἀρέσκοντα, οὐδ' ἔληγεν ἔχθρας, ἀλλὰ πολὺς ἦν κατὰ Ἀντωνίνου φερόμενος, καὶ ὁρμῆς ἀσχέτου καὶ φορᾶς ἔμπλεως· ἄδηλον μέντοι, ὅπως δὴ κατ' αὐτοῦ κεκίνητο, καί τινι πάθει τὴν ψυχὴν ὑπερεθισμένος. παρελθὼν οὖν, καὶ ἕτερον τῷ μεγάλῳ προτείνει βιβλίον, τὰ αὐτὰ δυνάμενον τῷ προτέρῳ, καὶ ὅρκοις πάλιν καταλαμβάνει φρικτοῖς, καὶ αὐτὴν συνείρας τῶν βασιλέων τὴν σωτηρίαν, μὴ παριδεῖν ἀνεξέταστον. ὡς οὖν οὐδ' ὅλως ἐκείνου τὴν ὁρμὴν καθεκτὴν ἑώρα, καὶ ὅτι γε πάντων ἡ ὄψις ἤδη τὸ πρᾶγμα περιείληφε, τὰ μὲν θεῖα δῶρα ἑτέροις ἀνενεγκεῖν ἐπιτρέπει, μὴ κρίνας ὅσιον ἀκοῆς τοιούτων τῇ διανοίᾳ ἐπισκηψάσης παραστῆναι τοῖς ἁγιάσμασιν· αὐτὸς δὲ τὸ βιβλίον μετὰ χεῖρας λαβὼν ἔξεισιν. εἶτα τῷ Εὐσεβίῳ τὴν ῥύμην ὑποτεμεῖν βουλόμενος, μὴ νόμιζε, ἔφη, ὅτι ἐξέσται σοι μετὰ τὸ ἀναγνωσθῆναι ταῖς ἐν χερσὶ καὶ ἀκοαῖς τῆς πάντων παραδοθῆναι, διαφυγεῖν τὴν ἀπόδειξιν. οὔτε γὰρ δυνάμενον δεικνύειν ἀπείργομεν, οὔτε δὲ μὴ δυνάμενον ἕλκομέν σε πρὸς βίαν. ὡς δὲ ἐκείνῳ ἀπαραχώρητος ἡ ὁρμὴ ἦν, καὶ σφόδρα τὴν ἀνάγνωσιν ἐπισπεύδουσα, κελεύει τὸ βιβλίον ἀναγνωσθῆναι. χαλεπῶν δὲ πάντων εἶναι δοξάντων, τοῦ τῶν ἐπισκόπων τὴν ἡλικίαν προήκοντος ἀπὸ τοῦ χείρονος αὐτοὺς εἶναι κριθέντος, ὅπερ ἡ τῶν χειροτονιῶν πρᾶξις ἦν, γυμνάσαι τὴν ἐξέτασιν ἐδοκίμασαν, εἰρηκότος ῥᾳδίαν οὕτω τε ἐπίτομον ἔσεσθαι τὴν διάγνωσιν. εἰ γὰρ τοῦτο ἀληθὲς ἐλεγχθείη, περιττὴ τῶν ἄλλων ἡ ἔρευνα. ὁ γὰρ τοῦ πνεύματος, φησι, τοῦ ἁγίου τὴν δωρεὰν ὤνιον ποιῆσαι μὴ καταπλήξας, σχολῇ γ' ἂν οὗτος κειμηλίων ἢ λίθων ἢ χωρίων τῆς ἐκκλησίας ἐφείσατο. συνέδοξε ταῦτα καὶ τῷ ἁγίῳ. ὡς οὖν ἐρωτηθεὶς ὁ ἐγκαλούμενος ἔξαρνος ἦν, καὶ τοῦ τὸ χρυσίον δὲ παρασχεῖν εἰσαγόμενοι καὶ αὐτοὶ τὴν δόσιν ἀπείπαντο, ἐπέμενε καὶ οὕτως ἡ ἐξέτασις, καὶ παρατείνει ἕως ἤδη κλινούσης ἡμέρας. ἄλλως οὖν τῶν κινηθέντων λυθῆναι μὴ δυναμένων, εἰ μὴ μάρτυρες παραχθεῖεν, ἐφ' ὧν τὸ δοῦναι προσέβη καὶ τὸ λαβεῖν, ἐπεὶ καὶ αὐτοὺς εἶναι μὲν ἔλεγεν ὁ κατήγορος, μὴ παρεῖναι δὲ, μηδὲ ἐνδημεῖν, ὁ μακάριος πρός τι τὸ χαλεπὸν τῆς εὑρέσεως, καὶ πρὸς τὸ ἐργῶδες ἅμα τε χρόνιον τῆς τῶν μαρτύρων παραστάσεως ἀπιδὼν (ὢ τῆς ἀποστολικῆς ἐκείνης καὶ γενναίας ψυχῆς, καὶ μηδὲν ὄκνῳ τῶν ἀναγκαίων παραχωρούσης) αὐτὸς εἰς τὴν Ἀσίαν ἔγνω φοιτῆσαι, καὶ αὐτὸς γενέσθαι τῶν κινουμένων ἐξεταστής, τακερῷ σώματι καὶ πόνοις τοσούτοις κατειργασμένῳ ταλαιπωρίαν οὕτω πολλὴν ἐκκλησιαστικῶν χάριν πραγμάτων ὑπενεγκεῖν προελόμενος. Ἀντωνῖνος δὲ συνειδὼς οὐκ εἰς καλὸν αὐτῷ ἔσεσθαι τὴν Ἰωάννου πρὸς Ἀσίαν ἄφιξιν (ᾔδει γάρ, ὥσπερ αὐτὸν ἑαυτὸν ἀκριβῶς ὄντα, οὕτως ἐκεῖνον ἐλέγξαι τὸ πρᾶγμα δυνάμενον) πείθει τὸν κρατοῦντα διά τινος τῶν μεγάλων, οὗ καὶ τῶν ἀγρῶν αὐτὸς εἶχε τὴν ἐπιμέλειαν, ἐπισχεθῆναι τῷ Ἰωάννῃ τὴν ἔξοδον, πρόφασιν τὴν τοῦ Γαϊνᾶ τότε τυραννίδα θορυβοῦσαν εἰσέτι, δι' ἣν ἀναγκαίαν εἶναι καὶ τούτου τὴν παρουσίαν. οὕτω μὲν οὖν ὁ μακάριος τῆς μὲν περὶ τὴν ἐξέλευσιν ὁρμῆς εἴργεται· τῆς ἐρεύνης δὲ τοῦ πράγματος οὐδ' οὕτως ἀφίσταται, ἀλλ' ἐν τῇ συνόδῳ τῶν δύο πρὸς τοῖς εἴκοσιν Ἀσιανῶν ἐπισκόπων καὶ τρεῖς παρ' ἑαυτοῦ τῶν μητροπολιτῶν παρασχόμενος εἰς τὴν Ἀσίαν ἐκπέμπει, περί τε Εὐσεβίου καὶ ὧνπερ αὐτὸς κατηγορῶν ἦν Ἀντωνίνου ζητήσοντας κατὰ τὸ προφανὲς φθεγξάμενος, καὶ θεὶς ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τὸ, τὸν μὴ τὸν ὡρισμένον τόπον ἐντὸς τῶν δύο καταλαβόντα μηνῶν, μεθ' ὧν ἑκάτερος ἔχει πρὸς σύστασιν, ἀκοινώνητον εἶναι. ὡς οὖν οἱ δικάσοντες ἐπὶ χώρας ἦσαν, οἱ δικαζόμενοι, πρὶν εἰς τὸ δικαστήριον ἀπαντῆσαι, δεδωκότες ἀλλήλοις, ὁ μὲν χρυσίον, ὁ δὲ ὅρκον καὶ τὸ πεῖσαι θαρρεῖν καὶ μηδὲν αὐτῷ μέλειν τῶν προκειμένων. ἐν ὑπερθέσει τοῦ καιροῦ τοὺς δικαστὰς ἐσκέψατο παρακρούσασθαι. δόξαν γὰρ τῷ κατηγόρῳ πρὸς τὸν χρόνον αὐτοὺς ἀπαγορεῦσαι, ἄλλως τε καὶ τῆς ὥρας ἰσχυρῶς λυπεῖν δυναμένης (θέρους γὰρ ἦν τὸ ἀκμαιότατον) μὴ ἐντὸς τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν τοὺς μάρτυρας ἔφη δύνασθαι παραστῆσαι. οὕτως εἰπών, αὐτὸς μὲν τὰ τῶν μαρτύρων παρ' οὐδὲν θέμενος, τὴν Κωνσταντίνου λαθὼν εἰσέρχεται. οἱ δικασταὶ δὲ πρὸς ταῖς τεσσαράκοντα καὶ ἑτέρας δὴ τριάκοντα προσμείναντες, ἐπεὶ μηδεὶς τῶν ἐλπιζομένων παρῆν, ἀλλ' ἀπάτη τὸ πρᾶγμα ἦν, τὸν μὲν Εὐσέβιον ἐπιστείλαντες τοῖς πανταχοῦ τῆς Ἀσίας ἐπισκόποις, ἀκοινώνητον τίθενται· αὐτοὶ δὲ πρὸς τὸν ἅγιον τὸ λοιπὸν ἐπανέρχονται, ἔνθα δὴ καὶ Εὐσεβίῳ περιτυχόντες ἐλέγχειν εἶχον περὶ τῶν γενομένων. ὁ δὲ σώματος ἀρρωστίαν αἰτιασάμενος, καὶ ἔτι τὴν μαρτύρων ἐπηγγέλλετο τὴν παραγωγήν. ἀλλὰ τῷ μεταξὺ (φεῦ) Ἀντωνῖνος ἀπολείπει τὸν βίον, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀποδιδράσκει κριτήριον, οἷσπερ ἴσχυσε· τὸ μέλλον δὲ καὶ ἀδέκαστον ἀναμένει. τί τὸ μετὰ ταῦτα; γράμματα πέμπονται πρὸς τὸν ἅγιον, ἃ καὶ κοινὴ δέησις ὑπῆρχον ἐκ τῆς Ἀσίας, τοῦτο μὲν ἐπισκόπων πάντων, τοῦτο δὲ καὶ πρεσβυτέρων ἀξιούντων αὐτόν, καὶ ὅρκοις, ὥστε πλέον ἐχόντων εἰς πίστιν, κατακυρούντων τὴν αἴτησιν, καὶ πάνυ σφόδρα δεομένων πρὸς αὐτοὺς ἀφικέσθαι, ἅμα μὲν ὑπὸ τῶν τὰ Ἀρείου πρεσβευόντων, ἅμα δὲ καὶ ὑπὸ τῶν πλεονεκτεῖν ἡρημένων ταῖς ἐκκλησίαις αὐτῶν ὅτι μάλιστα πασχούσαις κακῶς θεραπείαν ἐπινοήσοντα. ὁ τοίνυν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος καὶ ποιμὴν ἀληθής, οὐ σώματος ἀσθένειαν, οὐ μῆκος ὁδοιπορίας, οὐ χειμῶνος δυσχέρειαν (τοῦτο γὰρ ἦν ὁ καιρός) οὐκ ἄλλο τι τοιοῦτον οὐδὲν ὑπολογισάμενος, ἡ βιαία διὰ Χριστὸν ψυχὴ καὶ φιλόνεικος, καὶ κρείττων τῆς τοῦ σώματος ἀνάγκης, ἀλλὰ μικρὰ πάντα καὶ περὶ ἐλαχίστου θέμενος τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἐξορθώσεως, πλοίου ἐπιβὰς ἡμερῶν τελῶν εἰς Ἀπάμειαν γῆς. ἔνθα δὴ Παῦλος καὶ Κυρῖνος καὶ Παλλάδιος οἱ ἐπίσκοποι προσμένοντες ἦσαν (τούτους γὰρ καὶ ἔγνω συνεκδήμους λαβεῖν) μεθ' ὧν καὶ πεζῇ τὴν πορείαν ἀνύων καταλαμβάνει τὴν Ἔφεσον. πάντες οὖν Λυδῶν καὶ Φρυγῶν ἐπίσκοποι, πρὸς δὲ καὶ Καρῶν οὐκ ἐλάττους ὄντες τῶν ἑβδομήκοντα, καὶ πᾶν ὅσον τοῦ πλήθους τῆς Ἀσίας ἐπιφανὲς ἡδονῇ πάσῃ συνέρρεον, ὄψιν ἐκείνην ἐπιθυμοῦντες ἰδεῖν, ᾗ πολὺ τὸ ἐξ ἀρετῆς ἦθ χαρίει, γλώττης τε ἀκοῦσαι ποθοῦντες ἡδύ τι καὶ καλὸν νᾶμα ῥεούσης εἰς τὰς ψυχάς. πρὸς τούτοις καὶ Εὐσέβιος πρῴην ἐκεῖνος ὁ Ἀντωνίνου κατήγορος, λυθῆναι δὴ τοῦ ἀφορισμοῦ δεόμενος, καὶ πρὸς κοινωνίαν παραδεχθῆναι. ὄντων δὲ τῶν ἀντιλεγόντων ἐπισκόπων μὴ δεῖν παραδέξασθαι συκοφάντην, αὐτὸς καὶ τοὺς μάρτυρας ἑτοίμως καὶ τοὺς χρυσίου τὴν χειροτονίαν εἰληφότας διετείνετο παραστήσειν. ἔδοξε τοιγαροῦν τῇ συνόδῳ μὴ χρεὼν εἶναι, καὶ ὁ τὸ ἀργύριον εἰληφὼς ἀπεβίω, ἀλλ' οὖν γε διὰ τοὺς δεδωκότας εἰς ἐξέτασιν τὸ πρᾶγμα πεσεῖν. παραχθέντων τοίνυν τῶν ἤδη συντεθέντων ὑπομνημάτων, παρίστανται μὲν οἱ κατηγορούμενοι τῶν ἐπισκόπων, παρίστανται δὲ καὶ οἱ μάρτυρες, οἵπερ δὴ τὸ ἀπόρρητον ἐγνώκεισαν τῆς ἐπὶ χρήμασιν ἀθέσμου χειροτονίας. πρῶτα μὲν οὖν ἀπαγόρευσις ἐφάπαξ τῶν προτεινομένων καὶ ἄρνησις. ὡς δὲ οἱ μάρτυρες ἤλεγχον, τόπων αὐτοὺς ὑπομιμνήσκοντες καὶ καιρῶν, αὐτήν τε τὴν ποσότητα τῶν δεδομένων ἀπαριθμοῦντες, καὶ εἴδη τῶν ἐνεχύρων εἰς τὸ ἀκριβὲς ἀπαγγέλλοντες, δυσωπηθέντες οἱ κατηγορούμενοι τὴν σαφῆ τῶν λεγομένων ἀλήθειαν. εἶτα καὶ τὸν ἄφυκτον δικαστὴν τὸ συνειδὸς παῖον οὐκ ἐνεγκόντες, ὁμολογοῦσι ἐπειπόντες, ὅτι τοιαύτην ἐνομίσαμεν εἶναι συνήθειαν, καὶ ἵνα τοῦ βουλευτηρίου, ᾧπερ ἦμεν ὑποτελεῖς, ἀπαλλαγὴν ἀροίμεθα· νῦν δέ, εἰ μὲν ὅσιον καὶ ἡμᾶς τῶν λειτουργῶν εἶναι τῆς ἐκκλησίας· εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ὅπερ καταβεβλήμεθα χρυσίον ἀναλαβεῖν δικαιώσατε. ἔνια γὰρ καὶ τῆς τῶν γυναικῶν κλήσεως ἔλεγον εἶναι. πρὸς ταῦτα ὁ μέγας, ἐγὼ μέν, φησί, τοῦ βουλευτηρίου είου ὑμᾶς ἀπαλλάξαιμι, αἴτησιν τοῦτο θέμενος εἰς βασιλέα· ὑμῖν δὲ μηνύσει, πρὸς τὴν σύνοδον εἶπεν ἐπιστραφείς, τὸ παρὰ τῶν Ἀντωνίνου κληρονόμων ἀναγκασθῆναι αὖθις ἃ δεδώκασιν. ἐψηφίσθη τοίνυν εὐθὺς ἀναλαβεῖν μὲν αὐτοὺς τὸ χρυσίον, τῆς δὲ ἱερωσύνης ἐκστῆναι, εἴσω δὲ τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ἁγιασμάτων μόνον μετέχειν· ἵνα μὴ τούτου συγχωρηθέντος παράγγελμα πονηρίας ἔσχατον ἐπιλάβοιτο συνηθείας, τὴν ἱερωσύνην, ὅπερ δὴ καὶ Θεοῦ δωρεὰν εἶναι λεγόμενον, χρήμασιν ὤνιον γίνεσθαι, καὶ Ἰουδαϊκῶς καπηλεύεσθαι. Ταῦτα δι' ἡμερῶν πλειόνων κανονικῶς κρίναντες, καὶ ὑπομνήμασιν ἀνάγραπτα παραδόντες αὐτίκα καθιστῶσιν ἐκείνων ταῖς ἐκκλησίαις λόγῳ τε καὶ βίῳ διακεκοσμημένους, καὶ αὐτὸν εὐγνωμόνως τῇ τοῦ μεγάλου κρίσει στοιχήσαντα, καὶ τὸ προοίμιον παρασχόντων τῆς καθαιρέσεως· οὐ τούτους δὲ μόνον, οἱ ἐξ τὸν ἀριθμὸν ἦσαν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους ἰσαρίθμους ὠνῇ χρήμασιν ἐγκρατεῖς τῶν ἐκκλησιῶν γεγενημένους, ἀποστολικῇ κρίσει καθεῖλεν. ἐπιεικῶς δὲ ἦν τὰς χειροτονίας ἐξακριβούμενος, μέχρι τε πολλοῦ τὴν βάσανον παρατείνων, καὶ ὥσπερ τις Λυδία λίθος ἐν τούτῳ τελῶν, ὥστε τοὺς ἐγκρινομένους οὐ καθαροὺς εἶναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον ἀφιλαργύρους, καὶ καθάπαξ ἀνεπιλήπτους. οὕτω δὲ ἀκριβείας ἔχων, καὶ αὐτὸν πάλιν τοὺς χειροτονουμένους διησφαλίζετο, καὶ τὸ τοῦ ἀποστόλου παρῄνει Μηδενὶ ταχέως χεῖρας ἐπιτιθέναι, μηδὲ ἁμαρτίαις κοινωνεῖν ἀλλοτρίαις. Ἀντωνίνου μὲν οὖν ἀπολιπόντος τὸν βίον (ὥσπερ ἤδη φθάσαντες ἐδηλώσαμεν) εἰς τὸν αὐτοῦ θρόνον ὁ μέγας (ἡ Ἔφεσος δὲ τοῦτο ἦν) Ἡρακλείδην χειροτονεῖ, Κύπριον μὲν τὸ γένος, ἐκεῖ δὲ διάκονον. Εἶτα πολλοὺς μὲν βίους τῷ λόγῳ διορθώσας, πολλὰς δὲ καὶ τῶν Ναυατιανῶν ἐκκλησίας, καὶ τούτων ὅσαι τῶν τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν λέγονται, πείσας μεταμαθεῖν τὸ ὀρθόδοξον, ἄλλα τε πλείω καὶ ἀποστολικώτατα, καὶ τῆς αὑτοῦ ἄξια καὶ γνώμης καὶ γλώττης διαπραξάμενος, εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέρχεται, καὶ ἦν ὥσπερ πρότερον τῶν συνήθων ἔργων ἐπιμελούμενος. Ταῦτα δὲ ἦν, χηρῶν προστασίαι, ὀρφανῶν ἀντιλήψεις, ἀδικουμένων ἐπικουρίαι, τὸ πάντων μέγιστον, χειραγωγία βίου πρὸς ἀρετὴν, καὶ ψυχῶν ἐπιμέλεια· πρὸς ὃ καθ' ἑκάστην ἡ γλῶττα, οὐ κατά τινας δὴ ψακάδας ἀφιεῖσα τοὺς λόγους, ἀλλὰ κρουνοὺς ὅλως ἐμμελῶς ὑετίζουσα, παρώρμα τὸ πλῆθος.

a. Τιμ. ε. κβ.

Iohannis reditus in urbem.

27

Πλὴν ἀλλὰ τῆς ἐκκλησίας οὕτω καλῶς ἀγομένης, καὶ γαλήνην οἵαν ἐχούσης βαθεῖαν, λαῖλαψ ἐπεισπεσοῦσα ἄγριος χαλεπῶς αὐτὴν ἐξεκύμηνεν. ἐπεὶ γὰρ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, καὶ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν ἰατρὸς εὐτεχνότατος, τά τε ἄλλα μὲν εἶχε διὰ σπουδῆς θεραπεύειν, μάλιστα δ' οὖν τὸ κακοηθέστατόν τε καὶ ἀνελευθερώτατον, καὶ τῶν ἄλλων παθῶν πάντων σχεδὸν αἰτιώτατον τὴν φιλαργυρίαν, καὶ πολὺς ἦν ἑκάστοτε κατ' αὐτῆς ῥέων, οὐκ ἤνεγκον οἱ τῷ πάθει τούτῳ δουλεύοντες, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ἡ καὶ πρό γε τῶν ἐραστῶν πλούτου Εὐδοξία (ἀκοῇ πάντες ἴσασι τὴν βασιλίδα, καὶ ὅπως οἰκτρότατα πάντων ἐκείνη τῷ τῆς φιλαργυρίας ἐδούλευσεν ἔρωτι) καίτοιγε μὴ πρὸς ὄνομα, μηδὲ ὡρισμένως, ἀλλὰ κοινῶς αὐτοῦ καὶ ἀδήλως τοὺς ἐλέγχους ἐπάγοντος. ἀλλὰ γὰρ δεινὸν πάντως καρδίαν πλῆξαι τὸ συνειδός· ὅπου γε καὶ μηδενὸς τῶν ἄλλων ὑποκινοῦντος, αὐτός τι καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος οὐχ οἷοί τέ ἐσμεν τὰς αὐτοῦ μάστιγας διαφυγεῖν. αὕτη τοίνυν οὕτως ἀθλίως καὶ χαλεπῶς ἔχουσα, τοὺς κοινοὺς ἐλέγχους καὶ ἀπροσώπους, αὐτῆς εἶναι μόνης καὶ οὐκ ἄλλου τινὸς ὑπελάμβανε. συμβαίνει δέ τι τοιοῦτον καὶ ὕλην αὐτῇ παρέχει, ὥστε ἀμύνασθαι τὸν ἐλέγχοντα. ἀνήρ τις ἦν ἐν τῇ Κωνσταντίνου τὴν ἀξίαν πατρίκιος, τοὔνομα Θεοδέριχος, πλούτου περιττότατα ἔχων. τούτου τοιγαροῦν τὸν πλοῦτον οὐκ ἀγαθοῖς ὄμμασιν ἐκείνη θεασαμένη, καὶ ἑαυτῆς ποιῆσαι κομιδῇ γλιχομένη, τρόπον ἐζήτει, δι' οὗπερ αὐτῇ γένοιτο τὸ σπουδαζόμενον διανύσαι. ἐπεὶ δὲ ἠπόρει (καὶ γὰρ ἐκεῖνος οὐδεμίαν ἐδίδου λαβὴν) τί ποιεῖ; καὶ τίνα τρόπον ἐπιτηδεύει, τὴν οὐσίαν τοῦ ἀνδρὸς δημεῦσαι σπουδάζουσα; φανερῶς αὐτῷ μηνύει χρήματα τῷ κοινῷ δανεῖσαι πρὸς χρείαν αὐτῶν ἥκοντι κατὰ πολλὰς ἄρτι, φησί, τὰς κινηθείσας αἰτίας. ὁ δὲ μὴ

Eudoxia Iohanni infenſa.

De Eudoxia & Theoderico.

πρὸς τῶν λόγων, ἀλλὰ πρὸς τὸ συμπιπτόμενον ἀποβλέψας, καὶ συνεὶς ὅτι ψιλῶσαι τῶν ὄντων αὐτὸν βούλεται, πρὸς τῶν τοῦ Θεοῦ αὖ θεραπόντων ἔγνω καταφυγεῖν. ὅπερ δὴ καὶ ποιήσας οὐ κοινωνὸν τῆς φροντίδος αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἰατρὸν λαμβάνει τοῦ πράγματος. ἐκεῖνοι γὰρ οὐδ' ὁπωσοῦν μελλήσαντα γράψαι πρὸς αὐτὴν, ὅσα τε ἥπτετο τοῦ προκειμένου σκοποῦ, καὶ ὅσα κωλύειν αὐτὴν τοῦ βουλεύματος εἶχον· τὴν δὲ δυσωπηθεῖσαν τὰ γεγραμμένα, καὶ ἀποσχέσθαι τοῦ πράττειν, καὶ τῷ ἀνδρὶ μὴ δι' ὄχλου γίνεσθαι. οὕτως οὖν ὁμαλῶς αὐτῷ τοῦ πράγματος προχωρήσαντος εἶπεν τῶν μακαρίων πρὸς αὐτόν· ὡς εἴπερ ἡ βασιλὶς ὃ κατὰ νοῦν εἶχεν εἰς ἔργον ἤγαγεν, αὐτός τε ἂν ἔρημος τῶν ὄντων ἐγένου, καὶ παρὰ Θεοῦ ἐκείνῃ χάρις σοι οὐδεμία. ἐπεὶ δὲ τοῦτο τὰ μελετώμενα εἰς ἔργον οὐκ ἀφῆκεν ἐλθεῖν, τί τὸ ἀκόλουθον ἢ φιλῆσαι πάντως ἡμᾶς οὐκ ἀναισθήτως ἔχοντας τῆς χάριτος, οὐδ' ὅτι πρὸς ψυχὴν ἀγνώμονα ἡ φιλοθεραπία; οὕτως εἰπόντα τῶν ἁγίων οὕτως αὐτὸν ἐλθεῖν, ὡς εὐθὺς πάντα τῶν πλουτῶν, πλὴν ὅσων ἀποζῆν ἔμελλον αὐτός τε καὶ τῶν παίδων, ἀφοσιώσασθαι τῷ πτωχοδοχείῳ τῆς ἐκκλησίας. ἀλλὰ τῇ Εὐδοξίᾳ ταῦτα πρὸς γνῶσιν ἐλθόντα λίαν τι καθίκετο τῆς ψυχῆς καὶ πολλὴν ἐνῆκεν αὐτῇ τὴν ἀνίαν. ἀμέλει καὶ τοῖς πρόσθεν τεκμηραμένη, ὡς καὶ τὰ γραφέντα ἐτρόπωσε, καὶ τὸ Θεοδείχου κήδεσθαι δοκεῖν, οὐ λόγῳ φιλανθρωπίας ἐκεῖνον, ἀλλὰ φιλαργυρείας μᾶλλον, καὶ τὸ εἰς ἑαυτὸν ἐθέλειν ἑλκύσαι τὰ χρήματα. γνωρίζει τῷ ἁγίῳ τὰ τοῦ σκοποῦ, πέμψασά τινα τῶν ἐν τέλει, καὶ τὴν πτωχοδοχίαν ὀνειδίζει τῶν χρημάτων· ἔδει γὰρ, εἰποῦσα, καθάπερ ἡμᾶς, οὕτω δὴ φείσασθαι καὶ σὲ τῶν προσηκόντων Θεοδείχῳ. ἔστρεφε γὰρ αὐτὴν καὶ ἰσχυρῶς ἐθράττεν ἡ τῶν χρημάτων ἐπιθυμία, δόξασαν ἑτέρου ταῦτα μᾶλλον γενέσθαι, καὶ οὐκ αὐτῆς. ἀκούσαντα δὲ τῶν μακαρίων ἐπιστεῖλαι πρὸς αὐτὴν, οἷα προσῆκον ἦν γράψαι τῶν ἀληθείας τε ἅμα καὶ εὐσεβείας φροντίζοντα. εἶχε δὲ τὰ γραφέντα οὕτως· Οἶμαι, τέκνον εὐσεβὲς, εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν σοι, ὅτι χρήματα εἴ τι δὴ καὶ ἐβουλόμην αὐτὸς ἔχειν, οὐδὲν ἦν τὸ κωλύον (πατράσι γὰρ ἐχρησάμην μεγάλα τι δυναμένοις, καὶ πολλὰ κεκτημένοις) ἀλλ' ἑκὼν ἐξέστην τοῦ πλούτου τοῖς δεομένοις, πρᾶγμα μὴ λογισάμενος τῆς ἐμῆς φροντίδος ἄξιον. πῶς οὖν ἂν κατὰ πολλὴν τὴν σπουδὴν ἀπεθέμην, καὶ ὧν κοινῇ πᾶσι καταφρονεῖν συμβουλεύω, τούτων οὐκ εἶχον αἰσχυνθῆναι νῦν ἐπιθυμητὴς φαίνεσθαι; χρήματα οὖν Θεοδείχος ἐμοὶ μὲν οὐ παρέσχεν· ἀλλ' οὐδ' ἂν αὐτοῦ παρέχοντος αὐτὸς ἔλαβον. ἐδάνεισε δὲ ταῦτα Χριστῷ τοῖς πένησι παραδιδόμενος, καλῶς γε ἐκεῖνος ποιῶν καὶ λυσιτελῶς ἑαυτῷ. πολλαπλασίω γὰρ ἐκεῖθεν αὐτὰ λήψεται. εἰ δέ σοι ἀφελέσθαι ταῦτα σκοπὸς ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, ἡμᾶς μὲν ζημιώσεις οὐδὲν, ἀλλ' οὐδὲ λυπήσεις τὸ κατὰ τοῦτο· Χριστὸν δὲ μᾶλλον, οὗ καὶ γεγόνασι, καὶ σαυτὴν τὰ μέγιστα βλάψεις. τοῦτο γέγονε τῇ Εὐδοξίᾳ σπέρμα τῆς πρὸς αὐτὸν ἀπεχθείας. ἐντεῦθεν ὤδινε κατ' ὀλίγον τὴν κατ' ἐκείνου μῆνιν, πολλοὺς ἔχουσα καὶ ἄλλους τοῦ σκοποῦ αὐτῇ συλλαμβανομένους. ὅτι δὲ ἐκείνῳ κινδύνου λόγος οὐδεὶς, καὶ τοῦ σφαλῆναι καθ' ἑαυτὸν ἐρεθίσαι, καὶ κινῆσαι τοὺς ἀμύνασθαι δυναμένους, ἐφ' οἷς τὸ παριδεῖν τι παροργίσαι Θεὸν ἦν καὶ τῆς αὐτοῦ ἐκπεσεῖν εὐνοίας, καιρὸς ἤδη διδάσκειν· μᾶλλον δὲ καὶ ὅπως αἱ κατ' αὐτοῦ ὁρμαὶ πρὸς ἔργον ἐχώρουν παρὰ τῶν μισούντων ἐλέγχοις, καὶ αἴτια νοσεῖν ἐλεγομένων.

28
Iohannes Callitropen viduam Eudoxia eripit.

Χήρα τις γυνὴ, τοὔνομα Καλλιτρόπη, τὴν Ἀλεξάνδρου πόλιν οἰκοῦσα, Παυλακίῳ τῷ στρατηλάτῃ διαβάλλεται τὴν Αὐγουσταλιανὴν τότε ἀρχὴν τῆς Ἀλεξανδρείας διέποντι, καὶ λίαν ἐρωτικῶς ἔχοντι χρημάτων, ὡς περιττὴ τὴν οὐσίαν εἴη καὶ δεινῶς πλουσία, καὶ παρὰ τοῦτο εὐθὺς πεντακοσίους ἡ δυστυχὴς χρυσοῦς ἀπαιτεῖται· οὓς, οὐχ ὡς δυναμένη, ῥᾳδίως παρέχει, ἀλλὰ δέει τὸ πλεῖον τῆς οὐσίας εἰς ἐνέχυρα δοῦσα, καὶ παρὰ τῶν ἐχόντων δοῦναι δανεισαμένη. ὡς δὲ χρόνοι δύο παρέλθοιεν, παραλυθέντος αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς καὶ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐνδεδημηκότος, ὧν τε διῴκησε τῶν λόγων ἀπαιτουμένου, ἡ γυνὴ τὸν καιρὸν ὡς συνεργὸν εὑραμένη ἀνεισί τε κατὰ πόδας, καὶ τῷ βασιλεῖ προσέεισι τοῦ ἠδικηκότος καταβοῶσα, καὶ τὴν πον-

ρὰ

ρὰν εἴσπραξιν ἀπαγγέλλουσα. τῷ ἐπάρχῳ δὲ πιστευθείσης τῆς δίκης, καὶ βασιλέως ἀναδοθῆναι τῇ γυναικὶ, ὃ μὴ καλῶς ἀφῄρητο, ἐπισκήψαντος, ἐκείνου εἴτε τὸ πλέον ἢ γνώμῃ τῷ προσώπῳ νέμουσα, εἴτε δὲ καὶ ἡ χεὶρ ἀνελευθέρως ἔχουσα κακῶς διέθηκε τὴν χήραν, καὶ οὐκ ἐκδικητὴν, ἀλλ᾽ ἀντίδικον αὐτῆς ἐδείκνυ μᾶλλον ἢ δικαστήν. ἀπογνοῦσα γοῦν ἡ γυνὴ τὴν ἐντεῦθεν βοήθειαν, τῇ βασιλίδι προσέρχεται, γυνὴ παρὰ γυναικὸς, ἡ κακῶς πάσχουσα παρὰ τῆς βοηθεῖν δυναμένης ἐλέους μὴ ἀπορῆσαι λογισαμένη. ἡ τοίνυν Εὐδοξία καιρὸν ὥσπερ ἄγρας τοῦτον εὑροῦσα, καὶ τὸ χαρίσασθαι τῷ σφετέρῳ πάθει, τὸν ἀδικήσαντα διὰ ταχέων μετακαλεῖται. εἶτα τὴν χήραν, προφάσει κατειποῦσα αὐτοῦ, καὶ ἄδικον ἀπελέγξασα, ἑκατὸν μὲν χρυσίου λίτρας αὐτὸν ζημιοῖ· ἐξ ὧν δὲ καὶ πεντήκοντα νομίσματα μόνα τῇ Καλλιτρόπῃ δοῦσα προσέταττεν ἀγαπᾶν. ταῦτα ἡ φιλοχρήματος ἐκείνη καὶ ἀνελεύθερος καὶ χρυσῷ ζῶσα, χρυσὸν ὁρῶσα, χρυσὸν πνέουσα, χρυσὸν νυκτὸς καὶ μεθ᾽ ἡμέραν φανταζομένη, ἧς ἐν χερσὶν ἡ ἀνομία, κατὰ τὸν μακάριον φάναι Δαβίδ. τί οὖν ἡ πολύδακρυς χήρα καὶ ἀληθῶς βαρυσυμφορωτάτη, ἡ τοιαῦτα δὴ παθοῦσα παρ᾽ ἧς ἤλπιζε μᾶλλον ἐκδικίας τυχεῖν, καὶ ἃ κακῶς ἀφῄρητο, δικαίως ἀπολαβεῖν; αὕτη γοῦν πάντων ἀπογνοῦσα μίαν χεῖται καταφυγὴν, τῷ κοινῷ προσδραμοῦσα τῶν χηρῶν προστάτῃ· ᾧ καὶ τὰ τοῦ πράγματος ἀπαγγέλλουσα, καὶ οἷα πάθοι παρὰ τῶν δανειστῶν, καὶ ὡς κινδυνεύοι τέλεον τοῖς τόκοις ἐκτεθῆναι, ταῦτα λέγουσα καὶ δάκρυα, τὸ ἀνυσιμώτατον πρὸς τὸ πεῖσαι ψυχὴν, καταχέουσα ἐκκαλεῖται πρὸς οἶκτον τὸν πρὸς αὐτὸ προχειρότατον. ὁ δὲ τὴν ταχίστην μετακαλεῖται μὲν τὸν ἠδικηκότα, ὀνειδίζει δὲ καὶ διελέγχει τὴν ἀδικίαν, καὶ τὸ χρυσίον ἐπιζητεῖ, οὐ τὸν Εὐδοξίας τρόπον, ἀλλ᾽ ἐλευθέρᾳ γνώμῃ καὶ μισοπονήρῳ τῆς γυναικὸς προϊστάμενος. τούτου δὲ τὴν τῶν ἑκατὸν λιτρῶν πρὸς τῆς βασιλίδος προτεινομένου ζημίαν, ὁ μακάριος δημοσίων ἀδικημάτων, εἶπεν, ἐκεῖνα εἴσπραξις· σὺ δὲ ἀλλ᾽ οὐκ ἂν ἐντεῦθεν ἐκφύγοις, εἰ μὴ πρότερον τῇ γυναικὶ τοὺς πεντακοσίους ἀπαριθμήσεις. ἀκουστὸν τοῦτο τῇ Εὐδοξίᾳ γενόμενον, παραχρῆμα πέμπει πρὸς τὸν μέγαν ἐκεῖνον, ἀφεῖναι τὸν κατεχόμενον ἐπιτάττουσα, ὡς ἤδη ἀρκούντως ἀπολελογημένον. ὁ δὲ, οὐκ ἀφήσω, φησὶν, ὅτι μηδὲ δίκαιον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἠδικημένης οὔσης, καὶ ταύτης γυναικὸς, φεῦ, καὶ ξένης καὶ χήρας. τίνων δὲ ἄλλων οὕτως ὡς τούτων μέλει Θεῷ; εἰ δὲ ἀφεῖναί με κελεύεις, ἀλλὰ σὺ τὸ χρέος ἀπόδος τῇ γυναικὶ, δι᾽ ὃν εἰς ἐκείνης πρόφασιν τὸ πλέον ἀφείλου. ταῦτα μὲν ὁ μέγας. ὡς δὲ καὶ ἅπαξ ἐκείνη καὶ δὶς πέμψασα μηδὲν ἤνυε, τὸ δυσθεράπευτον αὐτοῦ μᾶλλον προσκροῦσαι ἢ Θεῷ περὶ ἐλάττονος τιθεμένου, ἔγνω τε πρὸς ἄνδρα ἔχουσα οὐ καιροῖς εἴκοντα, οὐδὲ ἀπειλαῖς ἐγχαυνούμενον, τοῖς τῶν μικροψύχων μορμολυκείοις, ἀλλὰ γενναίῳ τῷ φρονήματι τῆς ψυχῆς ἄχρι καὶ αὐτοῦ θανάτου ἀντικαθιστάμενον πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὸ δρᾶσαι κακῶς μᾶλλον, οὐ τὸ παθεῖν ἀποπλήσσοντα· ἐπεὶ τοιούτῳ προσβαλοῦσα ἔμαθε, πλήρης θυμοῦ γενομένη (ἐδόκει γὰρ ἥκιστα φορητὸν αὐτῇ τὸ πολλῶν κρατῆσαι ἑνὸς ἥττω παρὰ πολὺ φαίνεσθαι. καὶ γὰρ τοιοῦτον γυνὴ, κοῦφόν τι καὶ εὐρίπιστον καὶ τῆς κενῆς δόξης ἀκριβῶς παίγνιον, καὶ μάλιστα τῆς ἐξουσίας αὐτὴν καθάπερ βακχείας τινὸς ἐκφερούσης) κελεύει δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων μετὰ τῆς ὑπ᾽ αὐτοὺς χειρὸς ὅτι τάχος ἀφικομένους εἰς τὸ ἱερὸν εἰσελθεῖν, καὶ πρὸς βίαν τὸν κρατούμενον ἀφελεῖν. οἱ δὲ ἀπελθόντες ὡς ἤδη πρὸς ταῖς θύραις ἦσαν καὶ εἰσωθεῖν ἑαυτοὺς ἔμελλον, ἄγγελον ὁρῶσι Θεοῦ ῥομφαίαν διεσπασμένον καὶ φοβερῶς τὴν εἴσοδον εἴργοντα. τοῦτο ἐκεῖνοι τὸ φρικτὸν ἰδόντες, καὶ πολλῷ τῷ δέει καταπλαγέντες, οὐδὲν πλέον ποιεῖν ἔγνωσαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν πέμψασαν εὐθύς τε ἐπανέρχονται, καὶ τὸ θέαμα τὸ παράδοξον διηγοῦνται· τὴν δὲ φρίξαι μὲν καὶ αὐτὴν ἀκούσασαν, καὶ τῆς ὁρμῆς ὑφεῖναι. οἶδε γὰρ τὸ ταχέως οἰδοῦν καὶ φυσώμενον διὰ φρενῶν εὐκολίαν, ταχέως πάλιν, ὥσπερ οἱ κενοὶ πομφόλυγες, διαπίπτειν. εἶτα μετ᾽ ὀλίγον τοῦ παραλαβόντος σκοποῦ γενομένου· καὶ Φρουμέντιόν τινα τοὔνομα ὡς αὐτὸν πέμψασα παρεγγέλλει

Ψαλ. κε. ι.

ρεγγέλλει

ἐπαγγέλλει πειθοῖ μᾶλλον τὸ προκείμενον διανύσαι. Ὁ δὲ μέγας ἥκιστα ταῖς αὐτοῦ πειθόμενος κολακείαις, οὐ δύσερις ὤν, εἴπερ τις, οὐδ' ἁπλῶς τῇ βασιλίδι ἀντιπίπτειν βουλόμενος, φιλόνεικος ὑμῖν εἶναι καὶ πέρα τοῦ μετρίου δοκῶ. ἔστι δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ' ἅμα μὲν ἀμύνων ἀδικηθείσῃ γυναικὶ χήρᾳ καὶ γυμνῇ προστασίας πάσης, ἅμα δὲ καὶ τῇ βασιλίδι ψυχῆς πραγματευόμενος σωτηρίαν. Τοιαύτην τοῦ ἁγίου τὴν ἀπόκρισιν δεδωκότος, καὶ μηδὲν ὑφεῖναι πρὸς τὴν ἔνστασιν ὑποφθάσαντος, ἐπεὶ ὁ τὴν ἀδικίαν διαπραξάμενος ἔγνω πάντα τὰ ἐν ἐλπίσιν ἄπρακτα καὶ ἀνόνητα, καὶ τὴν ἐκ τῆς βασιλίδος ὠνειροπόλει βοήθειαν, φαύλην οὖσαν ῥοπήν, καί, τὸ τοῦ λόγου, συκίνην ἐπικουρίαν, οἴκαδε πέμψας παρ' ἑαυτοῦ τὸ χρέος τῇ γυναικὶ καταπίθεται, καὶ οὕτω τῆς ἐνοχῆς ἀπαλλάττεται.

29 *Quæ Ioannes Eudoxiæ reſpõderit, illum à rerum civilium cura debortanti.*

Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον ἡ Εὐδοξία στείλασα πρὸς τὸν μέγαν, καὶ τοῦτο μὲν ἀπειλαῖς τισι δοκοῦσιν ἐκφοβοῦσα, τοῦτο δὲ καὶ κολακείαις ὑποσχομένη ἀπέχεσθαι παρῄνει τῆς πρὸς αὐτὴν ἀντιτυπίας· καὶ παύσασθαι, ἔλεγε, τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀρκούμενος, καὶ μὴ καὶ τοῖς πολιτικοῖς παρενδυόμενος πράγμασιν, ἀλλὰ τούτων τοῖς βασιλεῦσι παραχωρεῖν, ὥσπερ καὶ αὐτοὶ σοὶ πάλιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀφίστανται. παύσασθαι δὲ μὲν καὶ τοῦ ἐν ἐκκλησίαις καταδημηγορεῖν. ἐγὼ μὲν γὰρ μέχρι τῆς ἄρτι καὶ ὡς πατέρα προσεῖχον, καὶ πατρικήν σοι ἔνεμον τὴν τιμήν· σὺ δὲ εἰ μὴ βέλτιον τὸ λοιπὸν τὰ πρὸς ἡμᾶς γίνηται, ἴσθι με μὴ ἀνεξομένην. Πρὸς ταῦτα λίαν ἐκεῖνος περιαλγὴς γενόμενος (ἑώρα γὰρ αὐτῆς τὴν καρδίαν ὠδίνουσαν ἀδικίαν) ἐμέ, ἔφη πρὸς τοὺς πεμφθέντας, πολιτικῶν ἀπέχεσθαι κελεύει πραγμάτων. ἐγὼ τοσοῦτον δέω κοσμικῶν ἢ πολιτικῶν φροντίζειν, ὅσον γε καὶ οἱ πάλαι θανόντες βιωτικῶν ἀφεστήκασιν. ἐπίσκοπος δὲ ὢν καὶ ψυχῶν ἐγχειρισθεὶς προστασίαν, οὐ δύναμαι παρανομοῦντας μὴ ἐλέγχειν. τί γὰρ ἄλλο ἡ ἐντολή; Ἔλεγξον, φησιν, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον. καὶ τοὺς ἁμαρτάνοντας πάλιν κελεύει ὁ θεῖος Παῦλος ἐνώπιον πάντων ἐλέγχειν, ἵνα καὶ οἱ λοιποί, φησι, φόβον ἔχωσιν. ἡμεῖς δὲ οὐδὲ ἐκείνην ἐπ' ἐκκλησίας πρὸς ὄνομα οὐδὲ φανερῶς ἠλέγξαμεν, ὥστε τῇ βασιλίδι καθ' ἡμῶν μάτην ἡ ἀγανάκτησις. Εἰ δὲ ὁ λόγος κοινῇ κατὰ τῶν φιλαργυρίᾳ καὶ ἄλλοις πάθεσιν ὑπευθύνων φερόμενος ἐνίων δάκνει τὸ συνειδός, μηδὲν ἡμῖν ἐκεῖνοι, ἀλλ' ἑαυτοῖς ἐγκαλείτωσαν. Ταῦτα καὶ ἄλλα τούτοις παραπλήσια οἱ πεμφθέντες τῆς ἁγίας ἀκηκοότες γλώττης, καὶ γραφῇ τὰ εἰρημένα παραδόντες, ἐπανελθόντες ἀπήγγειλαν, οὐδὲν ἀνύειν εἰπόντες τοξεύειν εἰς οὐρανὸν πειρώμενοι. ἄνθρωπον γὰρ ἰδεῖν κρείττω μὲν φόβου, κρείττω δὲ κολακείας, αὐτοῦ θανάτου καταφρονοῦντα, ἓν δεδοικότα μόνον, τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸ λυπῆσαι διὰ ταύτης Θεόν. τούτων ἡ Εὐδοξία τῶν λόγων ἀκούσασα οὐδὲν ἧττον, ἢ πρότερον, τὸν κατ' αὐτοῦ θυμὸν σιγῇ καὶ καθ' ἑαυτὴν ἔστρεφεν. Εἶτα τῆς ἐκκλησίας καλῶς ἐχούσης καὶ ὅσαι ὧραι πρὸς εὐσέβειαν οἰκοδομουμένης, τῆς πολιτείας τε καθ' ἑκάστην ὑπὸ τῆς αὐτοῦ γλώττης διορθουμένης καὶ τὸν κατὰ Θεὸν βίον καρποφορούσης, ὥστε μετὰ τῶν ἄλλων καλῶν καὶ τῶν συνήθων τούτων κατ' ὀλίγον ἀφίστασθαι, ἱπποδρομίας φημὶ καὶ θεάτρων, τὴν σπουδήν τε ταύτην πρὸς τὸ θέειν εἰς προσευχῆς οἴκους καὶ ναοὺς Κυρίου μετατιθέναι, καὶ κεῖσθαι τοιαύτην πρὸς ἀλλήλους τὴν ἅμιλλαν, τίς πρότερος οἶκον Θεοῦ φθάσας, καὶ τούτῳ μᾶλλον ἐνδιατρίψας πλείονος ὄναιτο καὶ τῆς ὠφελείας; Ταῦτα οὕτω καλῶς τε καὶ θεοφιλῶς ἔχοντα, σφόδρα τὸν φθόνον ἐλύπει. καὶ διὰ τοῦτο πολὺν μὲν καὶ κινδυνώδη τὸν κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἀνεγείρει σάλον, δεινὴν δὲ καὶ βαθεῖαν αὐτῆς καταχέει τὴν νύκτα, τὸν μέγαν (φεῦ) φωστῆρα, τὸν τῶν ψυχῶν ἥλιον, ταύτης μακρὰν ποιήσας καὶ ὑπερόριον θέμενος. ἀλλὰ ζητεῖ τις μαθεῖν, ὅπως καὶ τίνας ἔσχε τοὺς πρὸς τοῦτο καθυπουργήσοντας. κινήσας μὲν καὶ ἄλλους, τῶν ἐπισκόπων φημὶ καὶ τῶν τοῦ κλήρου, τὴν γνώμην ἐπιτηδείους πρὸς τὸ πονηρὰ σπέρματα τοῦ πονηροῦ δέξασθαι, ἔστι δ' οὓς καὶ τῶν τῆς βασιλικῆς αὐλῆς ὑπαρχόντων· οὐδὲ γυναῖκες τῆς ἀνόμου ταύτης ἀπελείφθησαν συμμορίας, ἀλλὰ μερὶς κἀντεῦθεν τῷ πονηρῷ

β. Τιμ. δ. β.
α. Τιμ. ε. κ.

γυγὰρ, φιλόκοσμοί τινες ὄντες καὶ ἐμπαθεῖς, καὶ τῷ πεπλῆχθαι παρὰ τῆς ἐκείνου γλώττης κατ' αὐτοῦ πνεύσαντες. οὓς δὲ θερμοτέρους εἶχε τῶν ἄλλων ἀγωνιστάς, τὸν Ἀλεξανδρείας Θεόφιλον οἶδεν ὁ λόγος, καὶ τὸν Βερροίας Ἀκάκιον, Ἀντίοχόν τε τὸν Πτολεμαΐδος φημί, καὶ Σευηριανὸν τὸν Γαβάλων. πρὸς τούτοις δύο τε τῶν πρεσβυτέρων ἦσαν, καὶ τῶν διακόνων πέντε, τὴν φαύλην ταύτην συμπληροῦντες συνωμοσίαν. οὐ χεῖρον δὲ δηλῶσαι καὶ τὰς αἰτίας ὅθεν ὁ πόλεμος ἦρξε τῇ ἐκκλησίᾳ.

30 *Theophili Alexandrini in Petrũ & Isidorũ iniuria.*

Ἦν τις ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρεσβύτερος, τοὔνομα Πέτρος, τοῦ πρεσβυτερίου τῆς κατ' αὐτὸν ἐκκλησίας τῶν πρωτείων ἐπειλημμένος. τούτῳ δι' ἔχθρας ὁ Θεόφιλος οὐκ οἶδ' ὅθεν γενόμενος (ἐπείπερ ἦν κακουργῆσαι, καὶ διαβολὴν συνθεῖναι τῶν ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος ποικιλώτατός τε καὶ σκολιώτατος) μῶμον ἔσπευδεν ἐπενεγκεῖν, ὡς ἂν γυναῖκά τινα τῆς τῶν Μανιχαίων αἱρέσεως τὸ μῦσος οὔπω τῆς κακοδοξίας ἀπωσαμένην εἰς κοινωνίαν παραδεξάμενος. αὐτοῦ δὲ διαπτυομένου καὶ τῆς δόξης αὐτὴν μεταπεπεῖσθαι, καὶ κατὰ γνώμην τὸν ἴσον κατήγορον ταύτην παραδεδέχθαι, καὶ μάρτυρα τούτων τὸν Πηλουσιώτην Ἰσίδωρον παριστῶντος, ἄνδρα βίῳ τε καὶ λόγῳ ἕνα τῶν πολλοῦ λόγου κατηξιωμένων ὑπάρχοντα, ὑπ' Ἀθανασίου τε μεγάλου τῷ πρεσβυτερίῳ κατειλεγμένον, αὐτὸς ὥσπερ ὑπὸ Ἰσιδώρου τὰ ἔσχατα ὑβρισθεὶς, καὶ ὡς ἂν ὑπ' ἐκείνου ἐληλεγμένος, χαλεπῶς ἐνεγκὼν διὰ τὴν τῆς ἀληθείας δήλωσιν, πρῶτα μὲν τὸν Πέτρον ἀλόγως ἀπείργει τῆς ἱερατείας· ἔπειτα καιρὸν ἐζήτει καὶ ἀφορμὰς δι' ὧν ἔργον τῆς αὐτοῦ κακονοίας καὶ τὸν ἕτερον θείη καὶ αὐτὸν δηλαδὴ τὸν Ἰσίδωρον, ὅπερ δὴ καὶ ποιεῖ μικρὸν ὕστερον παροξυνθεὶς καὶ ἄλλοθεν εἰς ὀργήν. μαθὼν γὰρ ὡς Ἰσίδωρος χιλίους χρυσοῦς παρὰ Θεοδότης λαβὼν (ἀδελφὴ δὲ αὕτη Θεοδώρου φημὶ τοῦ ὑπάρχου) ἐπιτραπείη τὸ παρ' αὐτῆς ταῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πενομέναις δι' αὐτῶν ἀμφιάσαι μηδὲν Θεοφίλῳ κοινωσάμενος περὶ τούτου, ἵνα μὴ λαβών, φησιν, ἀναλώσειεν, ὥσπερ εἴωθεν, εἰς τοὺς λίθους καὶ τὰς οἰκοδομάς· ἐπεὶ τοῦτο ἐρωτηθεὶς ὡμολόγησε, καὶ κατὰ νοῦν ἔφη τελέσαι τὴν διακονίαν, τότε μὲν ὀργισθεὶς οὐκ ᾤετο δεῖν δῆλος γενέσθαι, ἀλλ' ἐν ἀπορρήτῳ τὴν ὀργὴν ἔθαλπε. μετ' ὀλίγον δὲ ταύτην ἐκκαλύπτει καὶ διαβολὴν μελετήσας (οἷος ἐκεῖνος πλάττειν τὰ τοιαῦτα) χαλεπωτάτην, καὶ γράμμασι ταύτην ἐνθείς· εἶτα τὸ ἱερατεῖον ἐκκλησιάσας, καὶ αὐτοῦ παρόντος Ἰσιδώρου, τοῦτο, εἶπεν, Ἰσίδωρε, δείξας μετὰ χεῖρας τὸ γραμματεῖον, δέκα πρότερον καὶ ὀκτὼ χρόνοις κατὰ σοῦ μοι ἐπιδοθέν, ἐπεὶ ἑτέροις ἀσχολούμενος ἔτυχον, πρὸς λήθην ἐλθόν, νῦν πάλιν κατὰ χρείαν ἑτέρων διερευνώμενος εὕρηκα. ἦν δὲ τῷ Ἰσιδώρῳ τότε ὀγδοηκοστὸν ἔτος ὁ βίος, ἀνὴρ τοῖς μακροῖς πόνοις καὶ τῇ ἀσκήσει καταγεγηρακώς, τὴν ὄψιν τε αὐτὴν ἔχων τῆς ἀρετῆς ἄγγελον, καὶ οἵαν αἰδῶ πολλὴν τοῖς ὁρῶσιν ἐνθεῖναι. ἐπεὶ οὖν οὕτως εἰπὼν καὶ ἀπολογίαν ἀπῄτει πρὸς τὸ ἐπίκλημα (τοῦτο δὲ τῆς Σοδομιτῶν ἦν ἀσελγείας) ὁ Ἰσίδωρος πρᾴως εὐθύς, καὶ ὡς ἂν εἴποις, ἑαυτοῦ ἀξίως, ἔστω, φησί, τὸν χάρτην τότε δοθέντα διαπεσεῖν πως· οὐχὶ πάλιν προσῆλθεν ὁ δεδωκώς; εἰ δὲ μὴ τότε φαίης παρεῖναι, ἀλλὰ νῦν παρείτω καὶ ἑαυτὸν, ὅστις εἴη, δείξας λεγέτω τὰ καθ' ἡμῶν. ὡς οὖν οὐδὲν ἦν αὐτῷ τῆς κατηγορίας ἐχέγγυον, τί κακουργεῖ; χρήμασί τινα διαφθείρας τῶν νέων ἀλείφει πρὸς τὴν συκοφαντίαν· εἶτα ἐκεῖνος ἀπελθὼν τῇ μητρὶ κοινοῦται. ἡ δὲ τοῦτο μὲν καὶ Θεὸν δείσασα, τοῦτο δὲ καὶ τὸ παρὸν κριτήριον ὑποπτεύσασα, μήποτε καὶ δῆλον ἀποφανῇ τὸ δρᾶμα, παρελθοῦσα γνωρίζει τὴν σκῆψιν τῷ Ἰσιδώρῳ, καὶ ὡς πέντε πρὸς τοῖς δέκα χρυσοὺς εἴη ὁ υἱὸς αὐτῆς εἰληφώς, οὓς δεδωκέναι αὐτῷ τὴν ἀδελφὴν ἔφη Θεοφίλου μισθὸν ἔχειν τῆς κατ' ἐκείνου συκοφαντίας. ταῦτα Ἰσίδωρος μὲν ἀκούσας σιωπὴν εἵλετο, Θεῷ μόνῳ τὰ κατ' αὐτὸν ἐπιτρέπων. ὁ δὲ νέος οὕτως αὐτῷ κρίνας ἀσφαλέστερον εἶναι, εἰς τὸν θεῖον ναὸν παρελθὼν προσφεύγει τῷ θυσιαστηρίῳ. ἐπεὶ δὲ ταύτῃ μᾶλλον διηπορεῖτο Θεόφιλος ἀποκηρύττει, φεῦ, ἐπὶ κωφῇ τοιαύτῃ διαβολῇ καὶ οὐδὲν ἐχούσῃ σαφὲς τὸν Ἰσίδωρον καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀπείργει. τοῦ δὲ καθάπερ ἔρμαιον τὸ τὴν δόξαν καὶ κατὰ γνώμην γενόμενον, συνθέμενον δὲ χρόνῳ δόντι τελέαν, ὃ τῆς Νιτρίας ἐπῆλθε καταλαβεῖν ὄρος, ἵνα καὶ περὶ τὴν ἐκ νέου τὸν καλὸν τῆς ἀσκήσεως διανύσῃ βίον. ἐκεῖ δὲ ὢν καὶ αὖθις σχολάζων καὶ καταμόνας ἦν τῷ Θεῷ συγγινόμενος. πλὴν οὐδὲ οὕτως ἔμελλε τὰς Θεοφίλου πάγας διαφυγεῖν, μᾶλλον δὲ τοῦ πάντων ἐχθροῦ τε καὶ πολεμίου· ὃς καὶ Ἰσιδώρῳ ἐπῆγε πράγματα βασκαίνων τῆς ἀρετῆς, καὶ Θεόφιλον τῷ Θεῷ προσκρούειν ἐποίει, κατὰ τῶν τῷ Θεῷ προσκειμένων ὁπλίζων. κεκίνητο γὰρ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ζήτησις ἐν τοῖς κατὰ τὴν Αἴγυπτον μοναστηρίοις. βούλεται δὲ ὁ λόγος ἄνωθεν ὑμῖν τὸ πρᾶγμα δηλῶσαι. ἡ δὲ ζήτησις, τῶν μὲν σῶμα εἶναι τὸ θεῖον λεγόντων, σχῆμά τε καὶ πρόσωπον ἀνθρώπου περικείμενον καὶ μορφήν, ὅσοι τῶν παχυτέρων ἢ ἀμαθεστέρων ἐτύγχανον· τῶν δὲ ὅλως ἀσώματον αὐτὸ τιθεμένων καὶ πάσης ἐμφερείας καὶ μορφῆς ἀνθρώπων ἀπηλλαγμένον· τῶν λογιωτέρων δὲ τοῦτο καὶ ὀξυτέρων. ταύτης συνηγορῶν τῆς μερίδος καὶ Θεόφιλος ὤν, τοὺς ἀνθρωπόμορφον εἶναι τὸ θεῖον λέγοντας φανερῶς ἀπεκήρυττεν. ὅπερ οἱ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ μοναχῶν ἀλογώτεροι μαθόντες, τοῦ Θεοφίλου κατεστασίαζον, καὶ ὥς τινα βλάσφημον, καὶ δόξης οὐχ ὑγιῶς ἔχοντα ἔμελλον ἀναιρεῖν· τὸν δὲ δι' ἐπινοίας τὸ παραστὰν μετελθόντα, Οὕτω με τεθεᾶσθαι ὑμᾶς, ἔφη, ὡς πρόσωπον Θεοῦ. τοῦτο ἐκείνους ἀκούσαντας στῆναι μὲν τῆς ἀτάκτου καὶ φονώδους ὁρμῆς· πρὸς αὐτὸν δέ, Εἰ γνησίως, εἰπεῖν, τὰ ἴσα ἡμῖν φρονεῖν ἔχεις, ἕν ἐστί σοι τὸ λειπόμενον, ἀναθέματι τὰ Ὠριγένους παραδοῦναι βιβλία, δι' ὧν ἐκεῖνος τὸ σῶμά τι εἶναι τὸ θεῖον καὶ ἐοικὸς ἀνθρώπῳ πρόσωπον ἔχειν ἀνατρέπειν πειρᾶται. πρὸς ταῦτα τὸν Θεόφιλον, τί δέ, φάναι, τὸ κωλῦον ἐμὲ τοῦτο δρᾶν, καὶ μάλα γε διὰ μίσους Ὠριγένην ἔχοντα; ταῦτα εἰπόντα καὶ ἐπαγγειλάμενον, χαλάσαι τοῖς μοναχοῖς τὴν ὀργήν. οὕτως ἐκεῖνος ἦν ἐπαμφοτερίζων, καὶ πρὸς ἑκάτερα ἰδών, καὶ τοῖς καιροῖς ἁρμοζόμενος· δέον ἐπίσκοπον ὄντα, καὶ λαοῦ ψυχὰς ἐπιτετραμμένον, καλῶς διελεῖν καὶ τὸν λόγον ὀρθοτομῆσαι τῆς ἀληθείας, καὶ λῦσαι τὴν στάσιν, ἀμφοτέροις διδάξαντα πατρικῶς, ἀλλ' οὐχὶ τεχνικῶς παραπείσαντα, αὐτὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ θεῖον εἰπεῖν ἀσώματον εἶναι καὶ ἀσχημάτιστον, σῶμα δὲ καὶ πρόσωπον καὶ μορφὴν ἀνθρωπείαν τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ λόγον λαβόντα, καὶ μετὰ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν θάνατον ἐν ὁμοίῳ σχήματι τῆς ἀνθρωπίνης σαρκὸς ἀναστάντα, οὕτω καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνειλῆφθαι, καὶ ἰδεῖν ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καθήμενον.

31 *Theophili in fratres μακρούς, sic dictos, gesta.*

Οὕτω δῆλον κατέστη τὸ εἰρημένον, ἀλλ' ἔτι δεῖται καὶ ἑτέρων ὁ λόγος πρὸς τὴν σαφῆ τοῦ προκειμένου δήλωσιν. μοναχοὶ τέσσαρες ἦσαν ἀδελφοὶ τὰ σώματα, ἀδελφοὶ τὰς ψυχάς, τῶν κατ' Αἴγυπτον μοναχῶν πάντων λόγῳ τε καὶ βίῳ παρὰ πολὺ διαφέροντες· ὀνόματα τούτοις, Διόσκορος, καὶ Ἀμμώνιος, Εὐσέβιός τε, καὶ ὁ λοιπὸς Εὐθύμιος· οὓς δὴ καὶ μακροὺς διὰ τὸ τῆς ἡλικίας εὐμήκες ἴσως ἐκάλουν. οὗτοι γοῦν οὐκ Ἀλεξανδρεῦσι μόνοις περὶ πλείστου ἦσαν, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ Θεοφίλῳ χρῆμά τι περισπούδαστον ἐλογίζοντο, καὶ ἐφίλει τούτους ἴσα καὶ ὀφθαλμοῖς, καὶ τῆς καρδίας ᾤκουν αὐτῷ τὸ μεσαίτατον. ταῦτα δὲ οὕτως ἦν, ἕως ἐκεῖνος δήπου Θεόφιλος ἦν· ὥστε καὶ Διόσκορον πείσαντα μόλις ἐπίσκοπον Ἑρμουπόλεως καταστῆσαι, Ἀμμώνιον δὲ καὶ Εὐθύμιον ἱερωσύνῃ τε τιμῆσαι καὶ τὴν οἰκονομίαν ἐγχειρίσαι τῆς ἐκκλησίας, ἑλέσθαι τε συνοίκους ἔχειν διὰ παντός, ὡς μήτε τῶν σωματικῶν αὐτὸν ἀφίστασθαι, μήτε τῶν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμῶν. ἀλλὰ ταῦτα, ὥσπερ ἔφημεν, ἕως Θεόφιλος ἦν, ἢ μᾶλλον φιλόθεος εἰπεῖν, ὁ Θεόφιλος. ἐπεὶ δὲ κλίνοντα πρὸς φιλαργυρίαν εἶδον, καὶ φιλοχρύσως μᾶλλον ἢ φιλοθέως ἔχοντα, θερμήν τε τιθέμενον περὶ τὸ χρηματίζεσθαι τὴν σπουδήν, ὡς ἐπιβλαβῆ τὴν ὁμιλίαν παραιτησάμενοι (ῥᾷστη γὰρ καὶ τάχιστα μεταλαβεῖν ἡ κακία) τὴν ἐρημίαν εἵλοντο καὶ τὰς προτέρας διατριβάς. τοῦτο ἐκεῖνος μαθὼν ὅτι καταγνόντες αὐτοῦ διεπράξαντο, σφόδρα τε ἐχαλέπαινε, καὶ χειρὶ αὐτοὺς καὶ ποδί, τὸ τοῦ λόγου, βλάπτειν ἐπειρᾶτο. καὶ πρῶτα μὲν πρὸς τοὺς ἀνθρωπομορφιανοὺς ἐκείνους διαβάλλων, σπουδῇ

πα

τῷ Ὠριγένει καὶ αὐτοὺς φρονεῖν ἔλεγε, καὶ ἀσώματον δογματίζειν τὸ θεῖον. καὶ διὰ ταῦτα δεῖ τούτους, φησὶν, ὡς αἱρετικοὺς ἀπελαύνεσθαι. ἔπειτα καὶ τοῖς ὁμόροις τῶν ἐπισκόπων διεκελεύετο ἐκείνους τῶν τὰ ἴσα φρονούντων μοναχῶν, καὶ τῆς ἐνδοτέρας ἐρήμου οἳ εἰσὶ, ἐπὶ κεφαλὴν τοῦ ὄρους καταβάλλειν, οὐκ ἐπαγαγὼν τὴν αἰτίαν, οὗ χάριν ταῦτα κελεύοι. τοὺς οὖν μοναχοὺς εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀφικομένους ἐντυχεῖν τε τῷ Θεοφίλῳ, καὶ τὴν αἰτίαν ἐρέσθαι δι' ἣν αὐτῶν τὰ τοιαῦτα κατακρίνειν βούλεται. τὸν δὲ ὀργῆς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑποπλήσαντα καὶ αὐτόχρημα πῦρ βλέψαντα, τῷ θυμῷ τε ὅλως ἐφιέντα (καὶ γὰρ ἦν ὁρμητίας φύσει, καὶ χρῆσθαι ὡς μάλιστα ἀκρατής) τὸν Ἀμμωνίου τράχηλον αὐτοχειρίᾳ τῷ ὠμοφόρῳ περιβαλεῖν· εἶτα πυγμαῖς ἐμπλῆσαι τὰς σιαγόνας, ἀναθεματίσαι, ἐπᾴδοντα, Ὠριγένην. ἦν δὲ ὁ μὲν Ὠριγένης, καὶ τὸ τὰ ἐκείνου φρονεῖν, ἐπείσακτος ἀφορμή· ἡ δὲ ἀληθὴς αἰτία ἡ πρὸς ἐκεῖνον ἀντικρὺς καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἀπέχθεια. οὕτω τὰ ἔσχατα ὁ παντότολμος ἐξυβρίσας εἰς τοὺς πολλῆς αἰδοῦς τε καὶ τιμῆς ἀξίους, ἀπέπεμπε μετ' αἰσχύνης. εἶτα τοὺς ἐκ γειτόνων ἐπισκόπους οὐδὲν δέον μετακαλούμενος, μήτε παροῦσι τοῖς ὁσίοις ἐκείνοις, μήτε μὴν ἀπολογουμένοις δογμάτων πρὸς διαφθορὰν αἰτιασάμενος, αὐτούς τε ἅμα καὶ τὸν θεῖον Ἰσίδωρον ἀναθεματίσας ἀποκηρύττει. καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου τῆς ὁρμῆς ἵσταται, ἀλλ' ἀνθρωπάριά τινα φαῦλα κομιδῇ καὶ ψευδώνυμα πέντε τὸν ἀριθμὸν, ἄλλον ἀλλαχόθεν ὅπως ἔτυχε συμφορήσας, καὶ τὸν μὲν πόλεως ἀπορίᾳ ἐν κωμυδρίῳ τινὶ χειροτονήσας ἐπίσκοπον, ἐφ' ᾧ μηδὲ ἐπισκοπῆς ὄνομα τὸ πρὸ τοῦ τέθειτο, τὸν δὲ πρεσβύτερον, τοὺς ἄλλους δὲ διακόνους, λιβέλλους αὖθις ἐγχειρίζει κατὰ τῶν θείων τούτων ἀνδρῶν συγκειμένους, οὓς ἐκεῖνος (ὢ θεία δίκη, καὶ Θεοῦ πάντα βλέποντες ὀφθαλμοί) κατὰ τὸ λανθάνον συνέταξε, καὶ παραγγέλλει δοθῆναι τῷ τούτους ἐκκλησιάζοντι. λαβὼν οὖν τοὺς λιβέλλους, ὧν ἐκεῖνος πατὴρ ἦν, καὶ προσεσταλκὼς καὶ τῷ Αὐγουσταλίῳ περὶ αὐτῶν κοινωσάμενος, στρατιωτικὴν αἰτεῖται παρ' αὐτοῦ χεῖρα, ἐφ' ᾧ τοὺς ὁσίους ἄνδρας ἀπελάσαι τῆς Αἰγύπτου πάσης, ὡς κακοδόξους. καὶ λαμβάνει μὲν ὡς πεντακοσίους, προσθεὶς δὲ καὶ αὐτὸς πλῆθος ἕτερον, ἰταμοὺς ἄνδρας καὶ νεωτερίσαι δεινοὺς, εἶτα καὶ οἴνῳ τὰς ὁρμὰς αὐτῶν ἐπιθήξας νυκτὸς ἐπιστρατεύει τοῖς μοναχοῖς, τρόπαιον στῆσαι φιλονεικῶν, οὐκ οἶδα μὲν εἰ ἑτέρῳ τινὶ προσῆκον, ἀρχιερεῖ μέντοι συμβαῖνον οὐδὲ βραχύ. ἄλλως τε δὲ, καὶ παρ' οὐδὲν ἕτερον, ἀλλὰ τοῦ ἰδίου καλοῦ ἕνεκεν ἀποσχέσθαι ἔδει πράγματος ἐπιμώμου. ἢ γὰρ τὴν προλαβοῦσαν πρὸς τοὺς ἄνδρας φιλίαν εὐκολίαν εἴποις φρενῶν ἐγκρίνουσαν πρὸ βασάνου, ἢ τὸ μετὰ ταῦτα μῖσος ἔκδηλον μοχθηρίας, ᾧ καὶ μᾶλλον ἧττον. φανερὰ γὰρ καὶ ἡ τῶν ἀνδρῶν ἀρετὴ, καὶ ἡ τοῦ μισήσαντος κακοήθεια. περιφέρεται μὲν οὖν Διόσκορος ἀπελαύνων τοῦ θρόνου διά τινων οἰκετῶν αὐτοῦ Αἰθιόπων πρὸς βίαν ἑλκόμενος. ἔπειτα δὲ καὶ τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας ἀφαιρεῖται τὴν παροικίαν, σκυλεύει τε τὸ ὄρος, καὶ τὰς οἰκίας τῶν μοναχῶν ληΐζεται, τοὺς πρὸς ἐκείνους ἐπιμανέστατα ἀνιχνεύων τοὺς περὶ τὸν Ἀμμώνιον, ἀμώμους φημὶ, τοὺς δὲ πάνυ ἀδελφούς. οὐκ ἔχων δὲ ἐφευρεῖν (καὶ γὰρ ἦσαν εἰς φρέαρ αὑτοὺς καθέντες) ἀπορήσας ὁ ἀγνώμων τῶν ἀνδρῶν ἐπὶ τὴν ὕλην ἐτράπετο, καὶ τὴν ὀργὴν αὐτῆς καταχέει, τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ ὅ,τι τῶν σκευῶν ὑπῆρχεν (ἦσαν δὲ καὶ βίβλοι τινὲς τῶν σπουδαίων) ἅπαντα τῷ πυρὶ διαφθειράμενος. συμβαίνει τι καὶ ἄλλο τῷ πονηρῷ στρατηγῷ τούτῳ τετολμημένον δακρύων ὄντως πλειόνων ἄξιον. καὶ παιδίον γὰρ περιτυχὸν, καὶ ἱερά τινα σύμβολα τῶν μυστηρίων καὶ αὐτὰ παρανάλωμα τοῦ πυρὸς γέγονεν. οὕτως αὐτῷ μόλις τῶν θυμῶν ληξάντων, ἐπάνεισι πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρειαν μετά γε τῆς τοιαύτης ὁ ἀρχιερεὺς νίκης καὶ τῶν κατὰ τῶν μοναχῶν, οἴμοι, τροπαίων. αὐτοὶ δὲ τυχόντες ἀδείας ἐξίασι, γυμνοὶ τοῦ φρέατος, μόναις ὀθόναις διαζωσάμενοι τὴν αἰδῶ, καὶ προσῄεσαν οὕτω τὴν Ἀλεξάνδρειαν (ἐλεεινὴ τοῖς ὁρῶσιν ὄψις) εἰ καὶ τὴν ἀρετὴν ἦσαν φιλοτίμως ἠμφιεσμένοι, καὶ ὑπ' ἐκείνης καλῶς κοσμούμενοι. τούτους ἐπιγνόντες Ἀλεξανδρεῖς ζήλου καὶ ὀργῆς ἔμπλεῳ καταστάντες εὐθὺς, οἷοι ἐκεῖνοι θερμοὶ καὶ δυσκάτοχοι

ταὶ

τὰς ὁρμάς, λαμπάδας ἔχοντες μετὰ χεῖρας, καὶ τὸν Θεόφιλον, ἔνθα δὴ καὶ ᾤοντο εἶναι), πανδημεὶ περιστάντες, εἰσὶ μὲν οἳ καὶ ἐμπρησμοῦ ἤρχοντο, οἱ δὲ διαρπαγὴν τῶν ὄντων ἐποίουν. ὡς δὲ καὶ περὶ τὰ ἱερὰ σκεύη χωρεῖν ἔμελλον, ὁ ἄρχων τὸν κίνδυνον ὑποπτήξας προσῄει, λόγων ἐπιεικείᾳ τιθασεῦσαι βουλόμενος καὶ τὴν ὁρμὴν αὐτοῖς ἐπισχεῖν. οἱ δὲ καὶ μᾶλλον ἠγρίαινον καὶ βοῆς καὶ θορύβου τὰ ἅπαντα ἐπλήρουν, τὸν Θεόφιλον οἷα δή τινες κύνες ῥινηλατοῦντες, ἄρξαι τι τιμωροῦ δεξιᾶς ἐπ' αὐτῷ γλιχόμενοι. τῷ μὲν οὖν ἄρχοντι παρῄνει τὸ δέος ἔκδοτον αὐτὸν ἤδη γενέσθαι διὰ τὴν πολλὴν τῶν ζητούντων ἐπιδρομήν. ἀλλ' ἐκεῖνος ποσὶ μόνοις τὸ σωθῆναι πιστεύσας, ἔν τινι τόπῳ τῶν ἀπορρήτων ἑαυτὸν κατορύττει, δειλὸς ἀθρόον ὁ γενναῖος καὶ τολμητίας ἀναφανείς, ἐπιχειρῆσαί τι πράγμασι θερμοτέροις ξυρός, καὶ εἴ τι ἄλλο τῶν ταχίστων καὶ τομῶν, γνωριζόμενος. εἶτα τῶν ἀσκητῶν ὁ ἄρχων λαβὼν τὰ ἱμάτια περιθείς, εἰς τὸ πλῆθος ἐξῄει, παραιτήσει οὕτως αὐτοὺς διαθεῖναι βουλόμενος. ὡς δὲ μηδὲν ἤνυε, δείσας μὴ τὸ ἔπαιον αὐτοὺς τοῦ θυμοῦ γένηται, καὶ τὴν εἰς Θεόφιλον ἐκτίσῃ μανίαν, ὄμνυσι παραστὰς μὴ δήλην αὐτῷ ποιῆσαι τὴν αἰτίαν Θεόφιλον, καθ' ἣν ἐπιζητοίη τοὺς ἄνδρας. φάναι γὰρ πρὸς αὐτόν, ὅτι διεφθαρμένως ἔχοιεν περὶ τὸ σέβας οἱ μοναχοί, καὶ ὡς οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους ἐφέλκονται πρὸς τὸ ὅμοιον. εἰ γὰρ ᾔδειν, ἔφη, τὸ κατὰ τούτων, οὐχ ὅπως ἂν στρατιώτας, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸν ἐκεῖνον παρέσχον ἂν ἐξελθεῖν. οὕτως εἰπὼν ὀψὲ καὶ μόλις ἔπειθεν ἀποστῆναι. ὕστερον μέντοι Θεόφιλος αὐτόν τε ἄρχοντα, καὶ πᾶν ὅ,τι ἐπίσημον ἦν τῆς πόλεως, δώροις θεραπεύσας εἰς κόρον (καὶ γὰρ ἦν αὐτῷ δεξιὰ πλούτῳ βαρυνομένη) εἰς τὸν θρόνον ἀνασῴζεται τὸν οἰκεῖον. ἄλλοι μὲν οὖν τῶν ὁσίων τούτων ἀνδρῶν ἀλλαχοῦ διεσπάρησαν. τοῖς δὲ περὶ Διόσκορον καὶ ἕτεροι πλείους τῶν σπουδαιοτέρων φημὶ μοναχῶν τε καὶ ἱερέων ἀκολουθήσαντες, Σιλβανῷ τῷ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπισκόπῳ προσῆλθον. πλὴν οὐδ' οὕτως ἀνῆκεν αὐτοὺς ἠρεμεῖν ἡ ταραχὴ πάντως πεπληρωμένη ψυχή. ἀλλὰ Σιλβανῷ γράφων, Οὐκ ἔδει, ἔλεγε, παρὰ τὸ ἐμοὶ δοκοῦν ὑποδεχθῆναι τοὺς φυγάδας. συγγνωστὴ δὲ ἡ ἄγνοια. πλὴν ἀλλὰ τὸ μετὰ ταῦτα δεῖ πάντως μήτε ἐκκλησιαστικοῦ αὐτοῖς τόπου, μήτε ἰδιωτικοῦ κοινωνεῖν. οὕτως εἰς πᾶν ἀπορίας ἐλθόντες οἱ μοναχοὶ κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην τόπον ἐκ τόπου συνεχῶς διαλλάττοντες, πρὸς τὴν Κωνσταντίνου φοιτῶσι· καὶ τῷ καλῷ τούτῳ προσελθόντες ποιμένι (τίνι γὰρ ἂν καὶ εἶχον ἑτέρῳ;) τῷ γλυκεῖ μὲν τὴν γλῶτταν, ἐλέῳ δὲ πολλῷ τὴν ψυχὴν ἱλαρυνομένῳ, ἐδέοντο βοηθεῖν αὐτοῖς πονηρῷ ἀνθρώπῳ περιπεσοῦσι, καὶ παρ' αὐτοῦ πλεῖστα ὅσα πεπονθόσι δεινά, καὶ τί γὰρ ἄλλο, φασίν, ἢ καὶ αὐτῆς ἄρτι φθονοῦντι καὶ τῆς ζωῆς; τούτοις προσσχὼν ὁ μακάριος, καὶ ἰδὼν ἄνδρας εἰς πεντήκοντα συνηθροισμένους, τὸ σχῆμα διακεκοσμημένους, τὸ βλέμμα κεκολασμένους, τὴν ἔντευξιν ἀπαιδεύτους, ὑπὸ πολλῇ τῇ τάξει τῶν μεγάλων ἀρετὴν ὅσην ἐμφαίνοντας ἐπικρυπτομένην, ἠλέησέ τε τῆς συμφορᾶς, καὶ παράκλησιν, ἣν εἶχε πρὸς τὸ παρόν, παρέσχεν αὐτοῖς, τὰ δάκρυα, καὶ τὸ δῆλον γενέσθαι συναλγοῦντα τοῖς αὐτῶν πάθεσιν. εἶτα μαθὼν ὡς εἶχε τὰ κατ' αὐτούς, ἐν τιμῇ μὲν ἦγε, καὶ οἰκεῖν ἐπέτρεψέ πως κατὰ τὸν καλούμενον Ἀναστασίας νεών· παρήγγειλε δὲ μηδενὶ τὴν αἰτίαν ἔκδηλον γενέσθαι τῆς αὐτῶν παρουσίας. κοινωνίας γε μὴν οὐ μετέδωκε, μὴ δεῖν εἰρηκώς, ἄχρις ἂν Θεοφίλῳ περὶ αὐτῶν γράψειεν. ἐπεὶ δὲ καὶ συνέβη τότε τῶν Θεοφίλου τινὰς ἐν τῇ Κωνσταντίνου παρεῖναι, μεταπεμψάμενος ἠρώτα, εἰ τοὺς νῦν προσελθόντας τούτους ἴσασι μοναχούς. τοὺς δὲ καὶ γινώσκειν φάναι, καὶ τάχα λεπτότατα αὐτοὺς συνειδέναι παρὰ Θεοφίλου παθεῖν. γράφει τοίνυν ὁ μέγας αὐτῷ, καὶ ἀξιοῖ λῦσαι τὴν ὀργὴν τοῖς ἀνδράσι, παραδοχῆς τε ἀξιῶσαι σκυθρωπὸν ἐχούσης οὐδέν. ὁ δὲ ὑποκρίνεται μὲν ἀκοῦσαι, μετακαλεῖται δὲ τοὺς ἀγύρτας ἐκείνους, οἷς τὰ τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τῆς ἱερωσύνης ἀναξίως ἐπίστευσε, καὶ λιβέλλους, οὓς ἐκεῖνος ἐπλάσατο κατὰ τῶν ἀνδρῶν, ἐγχειρίσας ἐκπέμπει πρὸς βασιλέα, αἵρεσιν αὐτῶν καὶ γοητείαν καταψευσάμενος, ὁ τὴν συνείδησιν διάστροφος κομιδῆ καὶ καπεψευσμένος.

Pulſi monachi Iohannē adeunt.

τε ψευσάμενος. ἐπεὶ οὖν οἱ σπουδαῖοι οὗτοι καὶ θεοφιλεῖς ἄνδρες ἀνίατον ὄντα Θεόφιλον τὰ πρὸς αὐτοὺς ἔγνωσαν, ἐκεῖνο ποιεῖν διεσκέψαντο, ὅπερ ἡ βία συνεβούλευεν αὐτοὺς δρᾷν, καὶ γράμματα προσελθόντες ἐγχειρίζουσι τῷ μεγάλῳ, ἐν οἷς πολλὰ τῶν οὐ καλῶν πράξεων Θεοφίλου ἐγκείμενα ἦν. ὁ δὲ τούτοις μὲν καὶ αὖθις παρῄνει μηδὲν ἐκείνου κατηγορεῖν· αὐτῷ δὲ γράφει πάλιν, καὶ συντίθεται τοῖς ἀνδράσιν ὡς τάχιστα συμβουλεύειν, κωμῳδοῖς ἤδη καὶ ἐγγράφως αὐτοῦ κατειπεῖν ὡρμημένοις. ὅπερ οὖν δηλῶ σοι, φησὶ, διὰ ταχέων γνώρισον. ἀποστῆναι γὰρ ἥκιστα τοῦ σκοποῦ πείθονται. οὕτω μὲν οὖν εἶχε τὰ γεγραμμένα. τὸν δὲ αὖθις εἰσῆλθε μανία, οὐκ ἐπ' ἐκείνοις, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν μᾶλλον τὸν ἀμφοτέρων κηδόμενον. ἀντιγράφει τι παραυτίκα, Δοκῶ μοι, λέγων, μὴ [illegible] σοι ἐν ἀγνοίᾳ τὰ πρὸς τῶν ἐν Νικαίᾳ κανονισθέντα, μὴ δεῖν ἀποφηνάμενον ἐπίσκοπον ὑπερόρια δικάζειν. εἰ δὲ καὶ ἀγνοεῖς, ἀλλὰ μαθὼν ἀπόσχου τῶν κατ' ἐμοῦ. εἰ γὰρ καὶ δέοι κριθῆναί με, παρὰ Αἰγυπτίοις ἔσται τοῦτο, οὐ παρὰ σοὶ παμπληθὲς μῆκος ἀφεστῶτι. οὕτω τοῦ γράμματος πικρῶς ἔχοντος, ἀπογνόντες οἱ ἄνδρες καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ μεγάλου βοήθειαν, κατὰ τοῦ Θεοφίλου καὶ τῶν συκοφαντῶν τόμους συντιθέασι πολυστίχους, καὶ τῷ βασιλεῖ ἐγχειρίζουσιν. ἐξεῖσιν οὖν ἐκεῖθεν ἀπόφασις, τὰ μὲν τῶν συκοφαντῶν τοῖς ὑπάρχοις ἐπιτραπῆναι, καὶ παρ' αὐτῶν γενέσθαι τὴν ἔρευναν· τὸν Θεόφιλον δὲ καὶ ἄκοντα παραστάντα, ὑπὸ δικαστῇ τῷ μεγάλῳ τούτῳ τοὺς λόγους ὑπέχειν. γράμματα τοίνυν βασιλικὰ τὰ μὲν τῷ ἄρχοντι τῆς Ἀλεξανδρείας εὐθὺς ἐπέμπετο, τὸν Θεόφιλον ὅτι τάχιστα πρὸς τὴν βασιλεύουσαν παραπέμψειν· τὰ δὲ καὶ τῷ ἐπισκόπῳ Ῥώμης Ἰννοκεντίῳ, πρὸς δὲ καὶ Ὀνωρείῳ τῷ ἀδελφῷ τοῦ κρατοῦντος, ἐπισκόπους στέλλεσθαι προτρεπόμενα, καὶ οὕσπερ δὴ τοποτηρητὰς ὀνομάζουσιν, ἐφ' ᾧ τὰ Θεοφίλου καὶ τῶν τῆς Νιτρίας μοναχῶν εἰς ζήτησιν καταστῆναι. οἱ μὲν οὖν συκοφάνται παρὰ τῶν ὑπάρχων διερωτώμενοι, ἐπείπερ οὐκ ἦν ἐπὶ πολὺ τὸ ψεῦδος κρατῆσαι τῆς ἀληθείας, Θεοφίλου εἶναι πάντα διωμολόγησαν ἐκείνου τε καὶ τῶν ἄλλων πλάσματα καὶ τεχνάσματα. ταύτῃ τοι καὶ τὴν ἐν δεσμωτηρίῳ καθεῖρξιν ἄξια καὶ τῆς αὐτῶν κατακρίνονται περιουσίας. Θεόφιλος δὲ τὸν ὡς αὐτὸν ἐκπεμφθέντα, καὶ ἄκοντα τοῦτον ἄξειν κεκελευσμένον ἰδὼν, ἐπεὶ οὐδὲν ἕτερον εἶχε πράττειν, πρὸς τοὺς θησαυροὺς ἀπεῖδε καὶ τὰ βαλάντια, μειλίγματα ταῦτα γινώσκων ψυχῶν οὐ καλῶν, καὶ οἷαι δὴ τῶν πολλῶν ὑπάρχουσι, κέρδος ἐλευθερίας περὶ πλείονος ἄγουσαι. χρήμασι τοιγαροῦν ἀρκοῦσιν αὐτοῦ τε καὶ ἄρχοντος τὴν δεξιὰν θεραπεῦσαι, κατὰ πολλὴν ἄδειαν ἐπιμένειν συνεχωρεῖτο. ἔοικε γὰρ τὸ λεγόμενον ἀληθὲς εἶναι, τὸ μηδὲν κακὸν ῥᾳδίως ἀπόλλυσθαι. ὅπως δὲ αὐτῷ καλῶς ἕξει, καὶ τὰ τῶν κρειττόνων πραγματευόμενος, συνεχεῖς τῶν Ἀραβικῶν ἀρωμάτων, καὶ ὅσα ἕτερα ξενίζοντά τε ἦν καὶ σπουδαζόμενα, ἐπιμελὲς ἐγένετο συσκευάσασθαι. οἱ μὲν οὖν ἐπίσκοποι τῆς Ῥώμης, ὅσοις ἀνελθεῖν ἐπετράπη, παράσκευοι γεγονότες περιέμενον γράμμα πεμφθήσεσθαι τὴν σύνοδον αὖθις ἐπισπεῦδον, ὡς μὴ παρὰ τὸν προσήκοντα καιρὸν ἀνελθόντες ἐπὶ πολὺ τῇ ξένῃ ἐνδιατρίβοιεν· ἐπεὶ δὲ μὴ ἐπέμφθη, ἔμενον οὕτως ἐν τῷ ἐλπίζειν. ἐν ὅσῳ δὲ συνέβαινε ταῦτα, φήμη ψευδὴς τὰς ἀκοὰς ὑποκνίσασα Θεοφίλου εὐκόλους οὔσας καὶ πιστεύειν ἑτοιμοτάτας, ὡς εἴη Ἰωάννης τοὺς περὶ Διόσκορον εἰς κοινωνίαν παραδεξάμενος, εἰς λαμπρὰν αὐτὸν ἐξῆψε μανίαν. φαύλῳ γὰρ συνειδότι ῥᾳδίως ἀκοὴ πιστεύεται φαύλη, τῷ οἰκείῳ τρόπῳ καὶ τὰ τῶν ἄλλων εὐθὺς δοκιμάζοντι. δι' ἣν τοιγαροῦν πρὸς τὴν Κωνσταντίνου Θεόφιλος, οὐ μᾶλλον διαλύσασθαι τὰ οἰκεῖα, ἢ ἑτέροις μώμους ἐπενεγκεῖν· τὸ δὲ ἦν ἀμύνασθαι μὲν τοὺς περὶ Διόσκορον, Ἰωάννην δὲ τοῦ θρόνου κατενεγκεῖν· προφάσει μέντοι, ὡς τῶν Ὠριγένους βιβλίων ἀπόρρησιν βούλεται θέσθαι, τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἔγνω συμπαραλαβεῖν ἐπισκόπους. εἶτα ἐν Κύπρῳ γενόμενος, τὸν θεοφιλῆ Ἐπιφάνιον, οὐ βίῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ λόγοις ἐπιφανῶς ἔχοντα, τέχνῃ πρὸς φιλίαν ἐπάγεται, καίτοιγε τὸν πρὸ τοῦ χρόνον ἀπ' ἐναντίας αὐτῷ ἔχων, καὶ διαβάλλων ὡς τοῖς αἱρετικοῖς ὁμο-

Theophilus Iohanni inimicus propter monachos receptos (vt audierat) in cõmunionem.

φρονα. μετ' αὐτὸν τοίνυν καὶ τῶν κατὰ Κύπρον ἐπισκόπων τὰς συνόδους ποιούμενος ἀπηγόρευε τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Ὠριγένους βιβλίων. Ἐπιφάνιος δὲ διὰ πολλὴν ἁπλότητα καὶ πονηρίας ἐλεύθερον ἦθος, τὴν εἴσω τοῦ φαινομένου σχήματος ὑποκαθημένην δεινότητα τῆς Θεοφίλου ψυχῆς οὐ καταμαθὼν, πείθεται πρὸς Ἰωάννην γράψαι τὸν θεῖον, ἀπέχεσθαι τῶν Ὠριγένους βιβλίων. ἐκεῖνος δὲ καὶ τούτων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατ' αὐτὸν ῥᾳδιουργουμένων ὀλίγα φροντίζων, ἑνὸς μόνου τῆς πρὸς Χριστὸν ἐλπίδος εἴχετο, μίαν τε φροντίδα διὰ σπουδῆς ἦγεν, τί ἂν ποιῶν ἢ λέγων ἀρέσκων αὐτῷ φαίνοιτο, ἀλλ' ἵνα καὶ ὁ περὶ τὸ ἀγαθὸν ἐκείνου ζῆλος λαμπρότερος ἀναφανῇ, καὶ τῶν ἐχθραινόντων αὐτῷ ματαίως ἡ μοχθηρία φανερὰ καταστῇ, πρᾶγμά τι συμβαίνει ἀμφότερά τε ἀρκοῦν δηλῶσαι, καὶ ἀκοῆς ὑπάρχον τοῖς μισοπονήροις ἄξιον.

43
Eudoxia in Iohannem ira propter Viduam Theognosti.

Ἦν ἄνθρωπος ἐν τῇ βασιλίδι πόλει τῶν ἐπιφανῶν καὶ γνωρίμων, τὸν βίον θεοφιλὴς, τὴν πίστιν φιλευσεβὴς, τὴν κλῆσιν Θεόγνωστος. οὗτος ἑνὶ τῶν Ἀρειανῶν εἰς φθόνον πεσὼν διαβάλλεται βασιλεῖ, καὶ γὰρ τῆς αὐτοῦ γλώττης ἄθλος οὐκ ἐπαινούμενος. ὁ δὲ λόγος, ὡς εἰς αὐτόν τε καὶ βασιλίδα πικρῶς διαβάλλων. ἐντεῦθεν τήν τε οὐσίαν δημεύεται πᾶσαν καὶ ὑπερορίαν ἐλεεινῶς κατακρίνεται. ὁ μὲν οὖν πόλιν, ἧς κατεκρίθη, στελλόμενος (Θεσσαλονίκη δὲ ἦν) εὐθὺς πρὸς τὴν μακροτάτην ἀπάγεται, τοῦ βίου τὸ πέρας παρὰ τὴν ὁδὸν δεξάμενος. ἡ γυνὴ δὲ (καὶ τί γάρ, εἰ μὴ λίθος ἦν, εἰ μὴ σίδηρος;) πρὸς ἐπίρροιαν μυρίων ἀπειποῦσα κακῶν, στέρησιν ἀνδρὸς, στέρησιν τῶν ὄντων, ὑπερορίαν χαλεπήν τε καὶ ἀθεράπευτον, μίαν καὶ αὐτὴ παραψυχὴν τὴν πρὸς τὸν μέγαν ἔγνω καταφυγήν. προσελθοῦσα οὖν, καὶ ὅπως ἔχοι τὰ κατ' αὐτὴν ἀπαγγείλασα, φάρμακον αὐτίκα εὗρε θεῖον τῶν πικρῶν αὐτῆς ὀδυνῶν, οὐ λόγοις μόνον ἰώμενον τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ ἔργοις τὴν ἔνδειαν θεραπεῦον. καὶ γὰρ ἀποχρῶν αὐτῇ σιτηρέσιον ἐκ τοῦ τῆς ἐκκλησίας ἀποτάττει ξενοδοχείου. εἶτα καὶ καιρὸν ἐπιτήδειον περιέμενε, καθ' ὃν ὑπὲρ αὐτῆς ἐντύχοι τῷ βασιλεῖ. ἀλλ' οἷα ἡ τοῦ φθόνου καταδρομὴ, καὶ αἱ χαλεπαὶ τοῦ βίου καὶ δύσμαχοι περιπέτειαι· οὔπω γὰρ ἐκείνη τῶν προλαβόντων ἀναπνεύσασα σκυθρωπῶν, ἑτέρας συμφορᾶς πάλιν πιέζεται βάρει. ἔχει δὲ οὕτω. τρυγήτου καιρὸς ἦν· Εὐδοξία δὲ καὶ αὐτὴ τῆς πόλεως ἐκβᾶσα πρός τινα τῶν βασιλικῶν ἀγρῶν ἐτύγχανε διοδεύουσα. ἐκ γειτόνων δέ πως καὶ τοῦ τῆς χήρας ἀμπελῶνος κειμένου, βότρυν ἐκεῖθεν ἡ βασιλὶς ἁρπαγῆναι ἐκέλευεν. φαμένου δέ τινος ἀλλότριον εἶναι τὸν ἀμπελῶνα· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς, ἔφη, τοῖς βασιλικοῖς ἤδη συντέτακται. ἔθος γὰρ τοιοῦτον ἐπικρατῆσαν ἦν ἀτεχνῶς πονηρότατον, πλεονεξίας τοῦτο ἢ καὶ κολακείας τῆς μιαρᾶς ὡς εἰκὸς ὑποτυπωσάσης, οὗ ἂν βασιλεὺς ἀγροῦ ἐπιβῇ, καὶ τοῦ καρποῦ γεύσηται, τοῖς βασιλικοῖς καὶ αὐτὸν συντετάχθαι. τὸν δὲ τοῦ ἀγροῦ κύριον ἢ ἑτέρῳ ἀμείβεσθαι, ἢ τῆς ἀξίας τυγχάνειν τιμῆς. τούτῳ καὶ αὐτὴ τῷ ἔθει προσέχουσα, καὶ οἷ ἰσχυρότατον τοῦ ἄρχειν τὸ ἀδικεῖν κρίνουσα, καὶ ὅτι τὸ δύνασθαι αὐτῇ πάρεστιν ἄλλως δηλωθῆναι μὴ δυναμένου, τὸν ἀγρὸν παραιρεῖται τῆς χήρας, ὁμοῦ τε ἐκείνην λυπεῖν ἐθέλουσα (μεμαθήκει γὰρ τῷ μακαρίῳ αὐτὴν προστεθῆναι) αὐτόν τε καθελεῖν τοῦ θρόνου πρόφασιν ἐκζητοῦσα. ᾔδει γὰρ ὡς οὐκ ἀνεκτὸν αὐτῷ γένοιτο πρὸς γνῶσιν ἐλθὸν, ἀλλὰ τὸν πάντα τρόπον ἕλοιτο βοηθεῖν. τί οὖν τὸ ἐπὶ τούτοις, καὶ ποῖον ἄρα τῷ πράγματι πέρας ἀκολουθεῖ; ὁ μὲν ὑπὸ τῆς ἐλεεινῆς ταύτης χήρας οἷα τὸν ἐπικινούσης τὰ σπλάγχνα διακναιόμενος γράφει τῇ βασιλίδι, πρὸς ἔλεον ὅπως ἔχοι παρακαλῶν, πατέρων τε εὐσεβείας ὑπομιμνήσκων καὶ φόβου Θεοῦ, καὶ τὴν ἔννοιαν αὐτῇ τοῦ φοβεροῦ βήματος ἐμβάλλων εἰς τὴν ψυχήν. ἀλλὰ σκαμβὸν ξύλον οὐδέποτ' ὀρθὸν, οὐδὲ λεῖον ἂν θείης τὸν τραχὺν ἐχῖνον, οὐδὲ βαδίζειν ὀρθὰ τὸν καρκῖνον παρασκευάσαις. ἔθος γὰρ πονηρὸν ψυχῆς ἐπιλαβόμενον ῥᾳδίας καὶ θερμοτέρας εἰς μοχθηρίαν, ἐντυποῦται ταύτῃ καὶ οἷον ἐγχαράττεται, καὶ οὐδενὶ λόγῳ κατήκοον γίνεται, ἀλλὰ σχεδὸν ἀνεξάλειπτόν ἐστιν, ἵνα καὶ φύσιν δυ-

νάμενον

γάμενοι τῇ ἀμεταβλήτῳ. αὕτη τοιγαροῦν ἡ σκληρά τε καὶ βαρυκάρδιος (καὶ τί γὰρ ἄλλο, ἢ γυνὴ πονηρά;) οὐ μόνον οὐκ ἐδυσωπήθη τὰ γράμματα, καὶ τοῦ στείλαντος τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ καὶ πολὺ τὸ πικρὸν ἐνδόμυχον κατὰ ψυχὴν ἔχουσα (δῆλον γὰρ τοῦτο κατέστη τοῖς αὐτογράφοις) ὕβρεις ἦν ἀποκαλοῦσα τὸν μέγαν, καὶ τὴν γλῶτταν ἀκόλαστον, καὶ μὴ τῆς προσηκούσης αὐτὴν ἀξιοῦντα τιμῆς, ἄγνοιάν τε τῶν κειμένων ἔχοντα νόμων, ὧν ἵνα καὶ τοῦτον ἔλεγχον εἴπω τὸ θαυμαστόν τε καὶ δικαιότατον· ὃς καὶ περισσῷ τρόπῳ τινὶ τῇ ἐπιβάσει τοῦ ἀγροῦ καὶ μόνῃ ἴδιον τῷ βουλομένῳ ποιεῖ τὸ ἀλλότριον. τούτοις ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἐντυχών, οὐκ ἠμβλυώθη τὴν προθυμίαν, οὕτως ἐκ τῆς πρώτης πείρας ἀποτυχών, οὐδὲ τὸ ἑαυτοῦ πρᾶξαι ἐνόμισεν, ἢ προεφασίσατό τι, χρόνον ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἀναβολὴν θέμενος (ὅπερ ἐν τοῖς τοιούτοις ἡμεῖς πάσχομεν, ἢ ὄκνῳ εἴκοντες, ἢ τοὺς χείρονας δυσωπούμενοι) ἀλλὰ παντὸς ἀμελήσας τοῦ ἀργὴν αὐτοῦ τὴν ὁρμὴν δυναμένου, ὡς ἂν ὅλῳ ποδὶ βοηθεῖν ἐθέλων, καὶ μηδὲν παριέναι μικρὸν ἢ μέγα τῶν ἑλκόντων εἰς ἔλεον, αὖθις ἐκεῖνος τῇ βασιλίδι προσέρχεται, καὶ πολλὰ εἰπὼν καὶ πάντα λίθον κινήσας, ἐπεὶ ταύτην ἑώρα μηδαμῶς εἴκουσαν, ἀλλὰ τὸ πονηρὸν ἦθος, ὡς ἄμαχόν τι, περιβεβλημένην, ἐδεήθη καὶ φαρμάκων δραστικωτέρων. ἄπιθι οὖν, ἔφη, τῇ γυναικὶ τὸ ἴδιον. τί γὰρ καὶ τῇ Ἀχαὰβ γυναικὶ ὁμοιοῦν σεαυτὴν ἐσπούδακας; τούτων ὡς ἤκουσεν Εὐδοξία, θυμῷ πολλῷ τὴν ψυχὴν ἀνεκαύθη, καὶ οἷά τις ἐμμανὴς καὶ παράφορος ἐβόα, ἐγώ, λέγουσα, τιμωρὸς ἐμαυτῇ ἔσομαι, καὶ οὐχ οὕτως ἐπὶ πολὺ ἀνέξομαι κατὰ μίαν τῶν ἀτίμων ὑβριζομένη. τῇ χήρᾳ δ' οὐχ ὅπως ὁ ἀμπελών, ἀλλ' οὐδὲ τιμῆς χάριν ὑπὲρ αὐτοῦ τι καταβληθήσεται). ἀπὸ τῶν βασιλείων ὁ μέγας ἐπανελθών, τοῖς τοῦ ἱεροῦ θυρωροῖς ἐπιτέλλει παραγγελλομένῃ τῇ Εὐδοξίᾳ ἐπιζυγῶσαι τὰς θύρας, καὶ μὴ ἐφεῖναι τὸ παράπαν αὐτῇ τὴν εἴσοδον. βραχὺ δὲ ἐν μέσῳ, καὶ ἑορτὴ παρῆν, καθ' ἣν τὸ τοῦ θείου σταυροῦ ξύλον ὑψοῦται. ὁ τοίνυν ἅπας λαὸς εἰς τὸν ναὸν συνέρρεον γένους παντός, καὶ ἡλικίας πάσης, μηδεμιᾶς ἀπολειπομένης. οὐδὲ γὰρ μόνην εἶχον τὴν ἑορτὴν τῆς παρουσίας ὑπόθεσιν, ἀλλὰ καὶ πολλῷ μᾶλλον τὴν τῆς Ἰωάννου γλώττης ἀκρόασιν. πᾶσι γὰρ ἔρωτα τοιοῦτον ἐνῆκε τῶν αὐτοῦ λόγων, ὡς μακροῦ διηγουμένου πολλάκις ἐνδεεῖς γίνεσθαι τοὺς ἀκροατάς, καὶ ὥσπερ ἐξῆφθαι τῆς αὐτοῦ γλώττης, καὶ αἰωρεῖσθαι τούτοις μετὰ τῆς ψυχῆς καὶ τὰ σώματα, ἀκούειν τε τὰ χείλη κινοῦντος, οὐχ ὥσπερ λέγοντος, ἀλλὰ ῥέοντος πότιμόν τι καὶ νεκταρῶδες καὶ διειδές. ταύτῃ τοι καὶ σπουδὴν ἅπασαν εἰσῆγον μὴ ἀπολειφθῆναι τῆς ἀκροάσεως, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ῥήματα μὴ ἁπλῶς ἀκούειν, ἀλλὰ δι' ὀξυγράφων παραλαμβάνειν, καὶ ὡς θησαυροὺς ἀποτίθεσθαι. ὡς οὖν οὕτω ταῦτα, καὶ ἡ βασιλὶς μετὰ πάντων ἐφοίτα, πολλῆς περὶ αὐτὴν οὔσης τῆς θεραπείας καὶ τῆς βασιλικῆς κολακείας καὶ θρύψεως, ὁ θυρωρὸς θυρῶν εἴχετο, καὶ ὅπερ ἦν αὐτοῖς ἐπιτεταγμένον ἐποίουν. ἐφ' ᾧ τὰ μέγιστα χαλεπήνασα Εὐδοξία πῦρ ἔπνει, καὶ δεινὸν ἐβόα, καὶ τὸν παρόντα δῆμον μάρτυρας ἐκάλει τῆς ὕβρεως. εἶτα καὶ πρὸς βίαν τῶν θυρῶν ὠθουμένων, εἷς τῶν προεστώτων τὸ ξίφος ἐπισπασάμενος κατὰ τῆς ἱερᾶς ἀνέτεινε πύλης. ἀλλ' εἶχε τὴν θείαν δίκην οὐ χαλεπῶς ἑπομένην, ἀλλὰ κατὰ πόδας αὐτοῦ μετιοῦσαν. ἅμα γὰρ ἦν τὸ ξίφος ἠρκώς, καὶ ἡ προπετὴς εὐθὺς δεξιὰ ξηρὰ καὶ ἀργὸς ἐδείκνυτο, ὡς αὐτήν τε Εὐδοξίαν, καὶ ὅσοι περὶ αὐτὴν ἦσαν, θεασαμένους δείματος δεινοῦ πληρωθῆναι. τὸ γὰρ ὑπὸ τοῦ μεγάλου διαταχθὲν οὐχ ἁπλῶς ἦν, οὐδέ τι εἶχε τῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλὰ κατὰ θεῖον ὑπῆρχε ζῆλον, εἰς δόξαν Θεοῦ γινόμενον· ἡ δὲ αἰτία, τοῦ μὴ καταφρονεῖσθαι τὰ ἱερά, μηδὲ βάσιμα οὕτω κεῖσθαι τοῖς ἀναξίοις. πῶς γὰρ ἂν εἴποις ἀξίαν, τὴν χρήμασι καὶ ἁρπαγαῖς ἐπιμαινομένην, καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὕτως ἐρῶσαν, ὡς μὴ λόγοις, μὴ παρακλήσεσι, μὴ ἐπὶ τιμίαις εἴκειν καὶ τοῦ ἀδικεῖν ἀπάγεσθαι· καὶ οὐχ ὅτι μὴ βελτιοῦσθαι, ἀλλὰ καὶ τῶν διορθοῦν βουλομένων κατεξανίστασθαι, ἐοικότα ποιοῦσαν τοῖς μαινομένοις, οἳ τοῖς ἰατροῖς καὶ τοῖς ἐπιμελουμένοις οὐ βαρείας πολλάκις χεῖρας, ἀλλὰ καὶ ὀδύνας ἐπάγουσιν· οὕτω μὲν οὕτω ἡ Εὐδοξία τῶν ἱερῶν κωλυθεῖσα προθύρων, εἶτα καὶ μηδὲν πλέον δρᾶσαι δυνηθεῖσα, τῆς ἐπιμόνου γίνεται. ὁ δὲ τῇ χειρὶ τὴν παιδείαν δεξάμενος, οὐκ ἀμβλεῖ ὤν, ὡς ἔοικε, πολὺν τὸν νοῦν, οὐδ᾽ ὁμοίως ἀνίατα τῇ βασιλίδι νοσῶν, ἀλλ᾽ ἅμα τῇ τῆς χειρὸς πληγῇ φρενωθεὶς, καὶ ψυχῆς ὑγίειαν ἐπιδεξάμενος, πρόσεισι τῷ μακαρίῳ καὶ ὑπὸ μάρτυσι τοῖς πολλῶν ὀφθαλμοῖς ἡμαρτηκέναι τι ὁμολογεῖ, καὶ θεραπείαν ᾔτει, καὶ πολλὴν ἐπεδείκνυτο τὴν μετάνοιαν. ὁ δὲ φιλανθρώποις αὐτὸν ἰδὼν ὀφθαλμοῖς, πρὸς τὸν τοῦ ἱεροῦ κελεύει λουτῆρα τὴν πεπονθυῖαν νίψασθαι δεξιάν. ὅπερ δὴ καὶ γενόμενον, ἐρρωμένην αὐτὴν εἶχε, καὶ εἰς Θεὸν ὑψωμένην ἐπὶ ὁμολογίᾳ τῆς χάριτος.

33
Epiphanij & Iohannis diſſidium.

Μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ καὶ Ἐπιφάνιος ταῖς οὐ καλαῖς Θεοφίλου πεπεισμένος ὑποβολαῖς ἄνεισιν ἐκ Κύπρου, τὰ κατὰ τῶν Ὠριγένους αὐτοῦ ποιηθέντα βίβλων συγκομιζόμενος. τοῦ πλοίου δὲ ἀποβὰς, καὶ τῷ τοῦ Προδρόμου ναῷ, ὃς ἑπτὰ σημείοις πρὸς δυσμὰς ἀπέχει τῆς πόλεως, ἐμφορμίσας, σύναξιν ἐπιτελεῖ, καὶ διακόνου χειροτονίαν, ὡς οὐκ ἔδει, δράσας εἴσεισι πρὸς τὴν πόλιν. ἔπειτα Θεοφίλῳ διδοὺς χάριτας, τὴν μὲν παρὰ τῷ μακαρίῳ ξενίαν, ὥσπερ οὐ θεμιτὸν ὄν, ἐκκλίνει· τινὶ δὲ τῶν ἰδιαζόντων καταγωγίων ἐπιξενωθεὶς, καὶ ἤδη τοὺς ἐπιδημοῦντας τῶν ξένων παρακαλῶν, τὰ κατὰ τῶν Ὠριγένους αὐτοῖς βίβλων ὑπαναγινώσκει. ὧν τοὺς μὲν ἐκείνου χάριν καὶ τὴν διὰ χειρὸς ἐπεῖθον παρέχειν συνήθειαν· τοὺς δὲ τοῦτο ποιεῖν ἀπηγόρευον. ὁ μὲν οὖν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος Ἰωάννης οὐδὲν προσοχθίσας Ἐπιφανίῳ, ἐφ᾽ οἷς εἴσω τῶν ὅρων τῆς ὑπ᾽ αὐτὸν ἐκκλησίας χειροτονεῖν οὐκ ἀπείχετο, ἠξίου τοῦτο μόνον, μετὰ τῶν ἄλλων, ὡς θέμις ἐστὶν ἐπισκόπων παρ᾽ αὐτῷ καταλῦσαι. τὸν δὲ μηδὲ συνεύξασθαι αὐτῷ φησιν, εἰ μὴ προλαβὼν αὐτὸς τοὺς περὶ Διόσκορον ἀπελάσει τῆς πόλεως, καὶ τοῖς κατὰ τῶν Ὠριγένους αὐτοῦ πεποιημένοις βίβλων διὰ γραφῆς συνομολογήσει. πρὸς ταῦτα τὸν πατριάρχην, μὴ δεῖν ὑμᾶς, εἰρηκέναι, πρὸ τῆς ἀκριβοῦς διαγνώσεως δρᾶσαί τι προπετὲς, ἢ καὶ φθέγξασθαι.

Eudoxia Epiphanium in Iohannem fruſtra inſtigat.

Ταύτην τὴν οἱονεὶ πρὸς ἀλλήλους διαφορὰν Εὐδοξία μαθοῦσα, καὶ ὥσπερ ἁρπάσασα τὸν καιρὸν, Ἐπιφάνιον εὐθὺς μεταπέμπεται· καὶ ὁρᾷς, εἶπεν, ὦ πάτερ, ὡς τὰ Ῥωμαίων ἅπαντα τῇ ἐμῇ δεδούλωται ἐξουσίᾳ. ἐπεὶ δὲ Ἰωάννης οὗτος ἐμοί τι μάλιστα δι᾽ ἔχθρας ἐστὶ πολύ μου καταλαζονευόμενος καὶ τὰ ἔσχατα εἰς ἡμᾶς ἐξυβρίζων, λέγεται δὲ ἴσα καὶ δόξαν πρεσβεύειν τῆς ἐκκλησίας ἀπᾴδουσαν, σοὶ τὴν ἐκκλησιῶν πασῶν τὴν ἀρχὴν ἐγὼ δίδωμι, καὶ ἀξιῶ σύνοδον κατ᾽ αὐτοῦ συναγεῖραι, καὶ τοῦ θρόνου, καθάπερ ἐστὶ δίκαιον, αὐτὸν καθελεῖν. ταῦτά τε ἔλεγε πρὸς αὐτὸν, καὶ σαφῆ τοῦ θυμοῦ τὰ ἴχνη κατὰ τῆς ὄψεως ὑπεδείκνυ, δήλη τε ἦν δεινόν τι καὶ ἄπαυστον κατὰ τοῦ σοφοῦ πνέουσα, καὶ οὐκ ἂν πρότερον σβέσασα τοὺς θυμοὺς, εἰ μὴ τὰ ἐπὶ νοῦ αὐτῇ πρὸς πέρας ἀγάγοι. τούτων ἀκούσας ὁ θαυμάσιος Ἐπιφάνιος πρᾴως εἶπεν, ὦ τέκνον, τῶν παρ᾽ ἡμῶν ἄκουε. εἰ μὲν αἱρέσεως Ἰωάννου κατηγορεῖτο, καὶ μὴ παρείη καλούμενος, ἢ καθαρὸν ταύτης ἑαυτὸν ἀποδείξων, ἢ μετανοίᾳ διορθώσων τὴν ἄγνοιαν, ἀνάξιος οὗτος ἐμοὶ τῆς ἱερωσύνης, καὶ τὸ κεκελευσμένον ὡς τάχιστα παρ᾽ ὑμῶν γινέσθω. εἰ δ᾽ ὅτι κακῶς ὑμᾶς ἔλεγξεν, ἀποβλητὸν αὐτὸν θᾶττον τῆς ἐκκλησίας ἐκρίνατε, Ἐπιφάνιον ὑμῖν οὐχ ἕξετε συναινοῦντα. βασιλέων γὰρ μάλιστα, τὸ μὴ ἐν τούτοις μνησικακεῖν, ἀλλὰ χρηστοὺς καὶ ἡμέρους ἑαυτοὺς ἐπιδείκνυσθαι· εἴπερ δὴ καὶ ὑμῖν βασιλεὺς ἐν οὐρανοῖς ἕτερος, οὗ κατὰ ἄνθρωπον ἁμαρτάνοντες, φιλανθρώπου δεῖσθε τυχεῖν διὰ τὴν πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς χρηστότητα. τούτων Εὐδοξία τῶν παρὰ γνώμην ἀκούσασα λόγων ἀνόητόν τι καὶ παρακεκινδυνευμένον διὰ τὴν τῆς λύπης ὑπερβολὴν ἀποφθέγγεται, εἰ μὴ Ἰωάννης, εἰποῦσα, τὴν ὑπερορίαν κατακριθῇ, τοὺς ναοὺς αὐτὴ διανοίγειν τῶν εἰδώλων κελεύσω, καὶ προσκυνητὰ ταῦτα τοῖς νῦν γενέσθαι παρασκευάσω. τί πλέον εἰς κακίαν ἔχει Ἡρωδιὰς ἡ τὸν τοῦ ὁμωνύμου θάνατον ἐπισπεύσασα, πλὴν ὅτι μὲν τὰ πάθη διάφορα ἦν, καθ᾽ ὃ τὴν μὲν ἀκολασίας εἶχε, τὴν δὲ πλεονεξίας ὑπερβολήν; ἀμφότεραι δὲ τῷ βούλεσθαι τοὺς ἐλέγχους ἐκκλῖναι, τὴν ἀμφοτέρων ἀπαλλαγὴν ἐδίψησαν. ὁ μὲν ὄντως θεῖος Ἐπιφάνιος πρὸς τὴν αὐτοπτίαν τῶν εἰρημένων, ἀθῷος, εἰπών, ἐγὼ τῆς τοιαύτης κρίσεως, εὐθὺς ἐξῄει. φήμη δὲ ψευδὴς ἐκ τούτου ταῖς ἁπάντων διέδραμεν ἀκοαῖς, ὡς καὶ αὐτὸς Ἐπιφάνιος ἐπὶ τῇ καθαιρέσει τοῦ πατριάρχου συνείποι τῇ Εὐδοξίᾳ. ταῦτα δὲ καὶ τὸν μέγαν ἀκούσαντα τἀληθὲς ἀγνοῆσαι, ἴσως τοῦ Θεοῦ κρύψαντος οἰκονομίᾳ δὲ θειοτέρᾳ, ἵνα τρόπον ἕτερον ἀμφοτέρους δείξῃ τὰ ἑκατέρων προλέγοντας· ἢ γνῶναι μὲν Ἰωάννην οὐχ ὑγιὲς εἶναι τὸ φημιζόμενον, ἑκόντα δὲ τῇ τῶν πολλῶν ὑπολήψει συνθέσθαι, ἵνα ἐντεῦθεν λαβὼν πρόφασιν Ἐπιφανίῳ τὸ μέλλον προαγορεύσῃ. γράψαι τοιγαροῦν Ἐπιφανίῳ λόγος πρὸς ταῦτα τὸν πατριάρχην. ἡ δὲ γραφὴ ἀφελῶς ἔχουσα καὶ συνήθως· Ἀδελφὲ Ἐπιφάνιε, ἀκήκοά σε ὡς τῇ ἐμῇ συνῄνεσας ἐξορίᾳ. ἴσθι δὲ ὅτι μηδὲ αὐτὸς ἔτι τὸν θρόνον ὄψει τὸν σόν. Πρὸς ταῦτα τὸν ἱερὸν Ἐπιφάνιον πάλιν ἁπλοϊκοῖς ῥήμασιν ἀντιγράψαι, οἷσπερ δὴ καὶ αὐτὸς χρήσομαι· Ἀθλητὰ Ἰωάννη, παίου καὶ νίκα. πλὴν οὐδὲ αὐτὸς φθάσεις τὸν τῆς ὑπερορίας τόπον ἰδεῖν. ἀψευδεῖς οὖν ἀμφοτέρων οἱ λόγοι δείκνυνται. ὅ τε γὰρ Ἐπιφάνιος εἰς Κύπρον ἀποπλεῦσαι γνούς, περὶ τὸν πλοῦν τελευτᾷ· ὅ τε θαυμάσιος Ἰωάννης πρότερον ἢ ἐπιβῆναι τοῦ τόπου τῆς δευτέρας ὑπερορίας ἐκδημεῖ πρὸς Κύριον. δηλώσει δὲ τοῦτο προϊὼν ὁ λόγος σαφέστερον.

Χρόνος ὀλίγος τὸ μεταξύ, καὶ εὐθὺς σὺν πλείοσι τῶν ἐπισκόπων Θεόφιλος εἰς τὴν Κωνσταντίνου φοιτᾷ, ἐπισπευδούσης αὐτὸν Εὐδοξίας, καὶ κατὰ πᾶσαν ἄδειαν παρεχούσης αὐτῷ τὴν εἴσοδον. ἦν δὲ ὁρᾶν τότε σμῆνος κακῶν ἀθροιζόμενον, καὶ Θεοφίλῳ πρὸς τὴν καθαίρεσιν τοῦ σοφοῦ συναιρόμενον. τίνες οὗτοι, καὶ πόθεν ἄρα λαβόντες τὴν κίνησιν; ψυχαὶ ἀλιτηρίαις ἔνοχοι, καὶ ἀνιάτως ἔχουσαι τοῦ κακοῦ· καθάπερ καὶ λόγος ἤδη φθάσας ἐδήλωσεν, οὓς ἡ ἀδέκαστος Ἰωάννου ψῆφος ἐπὶ διαφόροις αἰτίαις ἀναξίους εἶναι τοῦ βήματος δοκιμάσασα, τῆς ἱερωσύνης ἀπέκρινε. σὺν πολλοῖς οὖν, ὡς εἴρηται, τῶν ἐπισκόπων Θεόφιλος προσελθόντες τῇ Εὐδοξίᾳ, κατὰ μόνας τι κοινολογησάμενοι, μυσταγωγοῦνται παρ' αὐτῆς, φιλοφρονοῦνται δώροις, κατὰ τοῦ ἁγίου τὰς γλώσσας μισθοῦνται, πάσαις ψήφοις καταψηφίσασθαι τοῦ δικαίου συντίθενται. τοιαύτην ἄτομον ἐξομολογησάμενοι συμφωνίαν οἱ καλοὶ ποιμένες, καὶ ἐν ἀθῴῳ αἵματι τὰς ψυχὰς μᾶλλον ἐμβάψαντες, οὐ τὰς χεῖρας, ἐξίασιν, οὐδὲν Ἀρκαδίῳ τούτων εἰς γνῶσιν ἐλθόν. πλὴν ἀλλὰ καὶ αὖθις ἀφορμαὶ δίδονται τοῖς ζητοῦσιν ἀφορμάς, οὐδὲν μὲν ἀληθείας ἔχουσαι, οὐκ ὀλίγην δὲ ὕλην τῷ πυρὶ τῆς πονηρᾶς παρέχουσαι, καὶ μεγάλην φλόγα τῶν πειρασμῶν ἀνάψασαι. οὐ πολὺ γὰρ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ μέρος τι τῶν βασιλικῶν ὁ μέγας, οὕτω συμβὰν κατὰ χρείαν τοῦ μετὰ χεῖρας σκοποῦ, τῷ λόγῳ συνείρας ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δημηγορεῖ. τὸ δὲ εἶχεν οὕτω. Συναγάγετε πρός με τοὺς ἱερεῖς τῆς αἰσχύνης, ἐσθίοντας τραπέζης Ἰεζάβελ, ἵν' εἴπω αὐτοῖς, ὡς Ἠλιοὺ ἔφη· Ἕως πότε χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις ὑμῶν; εἰ ἔστι Θεὸς ὁ Βάαλ, πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ. εἰ δὲ καὶ τράπεζα Ἰεζάβελ αὐτῇ Θεός, φαγόντες ἐξεμέσατε. ἐντεῦθεν οἱ σοφοὶ τὴν κακίαν, δραξάμενοι τοῦ ῥήματος, Ἀρκαδίῳ προσίασι τὴν ῥῆσιν ἐπιδεικνύντες, ἡγουμένου τῆς συναγωγῆς Θεοφίλου, καὶ τὰ μὲν προστιθέντες παρ' ἑαυτῶν, τὰ δὲ καὶ παρεξηγούμενοι. ἔλεγον δὲ καὶ ἔπειθον, ὡς αὐτοὶ μὲν ἦσαν, οἵ γε ἱερεῖς αἰσχύνης ἐλέχθησαν, Ἰεζάβελ δὲ ἡ βασιλὶς ἄντικρυς. οὕτως ἀποδίδωσι μὲν ἡ περὶ τὸν μέγαν τοῦ βασιλέως αἰδώς, καὶ ὁ πόθος εἰς λύπην μεταχωρεῖ, καὶ δίδοται τοῖς πονηροῖς ἄδεια μετέρχεσθαι τὰ οἰκεῖα. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἁπλότης (ἵνα μὴ κουφότης λέγων, τῷ δυσφήμῳ φαινώμεθα χρησάμενος) ῥᾴδια μὲν οἰκοδομῆσαι, ῥᾴδια δὲ τὰ οἰκοδομηθέντα κατενεγκεῖν· καὶ συνελόντα εἰπεῖν, ἄπιστος ἀκριβῶς καὶ τῷ τυχόντι εὐπαράγωγος, ἀνέμου πεδίον, ὅ φασι, καὶ πρᾶγμα κατ' εὐχὴν τοῖς μοχθηροτέροις. ἐντεῦθεν Εὐδοξία μὲν τῶν ἐπισκόπων, ὅσοι Θεοφίλου κατ' ἴσον προέτρεπεν, τοὺς μὲν ἀγαθῶν προσδοκίαις, τοὺς δὲ καὶ ἀβουλή-

34 *Eudoxia per Theophilum, eiusq; comites Iohannis exilium molitur.*

πων ἐπιφοραῖς τοῦ λέγειν ἀπείργει. Θεόφιλος δὲ τῶν κατηγορούντων ἀπαλλαγεὶς, τὴν ἀρξασαν αὐτοῖς χάριτος ἀδικίαν τοῖς ἴσοις καὶ αὐτὸς, μᾶλλον δὲ πολλῷ μείζοσιν, ἀντιθεραπεύειν ἠξίου· καὶ τοὺς μὲν δώροις, τοὺς δὲ ἀπειλαῖς, τοὺς δὲ τρόποις ἑτέροις, οὓς εὑρίσκειν οἶδε μοχθηρία δυνάμεως ἐπιλαβομένη, παραπείσας, καὶ ὅλους τῆς ἰδίας γνώμης ἀναρτησάμενος, εἰς ἐπὶ κακίας δὲ πάλιν ἐκίνησε καὶ συνήλασεν, ὡς ἐπιτρέψαι οἱ τοὺς κρατοῦντας σύνοδον κατὰ Ἰωάννου τὴν μεγίστην ἀθροῖσαι. εὑρὼν δὲ δύο τῶν διακόνων, ὧν ὁ μὲν αἰτίαν εἶχε μοιχείας, ὁ δὲ φόνου, καὶ παρὰ τοῦτο δὴ πρὸς τοῦ μεγάλου καθῃρημένους, τούτους ὁ γεννάδας κατὰ πολλὴν αὐθεντίαν τοῦ δεσμοῦ λύσας, λιβέλλους, ὧν ἐκεῖνος αὖθις δημιουργὸς ἦν, κατὰ τοῦ ἁγίου ἐπιδοῦναι παρασκευάζει· λιβέλλους πλήρεις μὲν διαβολῶν οὕτως, ἴχνος δὲ ἀληθείας οὐδ' ὁποιονοῦν ἔχοντας· πλὴν τοῦτο μόνον μετρίως αὐτῆς παραπτόμενον, εἰ καὶ μὴ πρὸς τὴν ἴσην ἔννοιαν, ἐλέγετο παρ' αὐτῶν, ὅτι περ ὕδατος, ἢ οἴνου, ἢ παστίλλου μετὰ τὴν τῶν ἁγίων μετάληψιν ἀπογεύεσθαι παραινεῖ. καὶ τί τοῦτο; εὐλαβείας μὲν γὰρ νομοθετοῦντος ἦν, καὶ τὰ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν ἀκριβοῦντος πίστεως, ὡς μὴ φθάσαι τινὶ τῶν ἐκπτυομένων καὶ μέρος τι τῶν ἁγιασμάτων συνεκπεσεῖν.

35 *Concilium ad Quercũ adverſus Ioannem.*

Ἡνίκα γοῦν τοὺς φλυάρους τούτους λιβέλλους ὁ δεδωκὼς εἴληφε, Σεβηριανὸν εὐθὺς καὶ Ἀκάκιον, πρὸς δὲ καὶ Ἀντίοχον, τοὺς ἀμάχους δὴ τῆς κακίας προμάχους, σὺν ἄλλοις τῶν ἐπισκόπων πλείοσι προσεταιρισάμενος ἔξω που τῆς πόλεως (Ῥουφίνου δὲ ὁ ἀγρὸς ἦν, ὄνομα Δρῦς, ὑπὸ τῇ Χαλκηδόνι κείμενος) ἐν τούτῳ γενόμενοι τὰ περὶ τοῦ καθελεῖν τὸν μέγαν συνέρραπτον. αὐτὸς μέν τοι σὺν ἅμα τεσσαράκοντα ἐπισκόποις διαμιλλώμενος, πολὺ θαυμάζων ἦν πῶς ἐγκλήμασι τοιούτοις ἀγώγιμος ὢν Θεόφιλος, εἶτα παραστῆναι κελευσθεὶς, ὥστε λόγον χρῆναι αὐτὸν ὑπέχειν, ἀδελφοὶ οὔπω τὰς τῶν κρατούντων ἴσχυσε γνώμας ἑλεῖν, ὡς μὴ μόνον μηδὲν ὑπὸ τῶν οἰκείων εὐθύνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἑτέρων σχεδὸν καταστῆναι κριτὴν τῶν τὸ παράπαν εὐθυνομένων. εἶτα παραινεῖ μὴ μακροψυχεῖν, μηδὲ μέγα τὸ πρᾶγμα νομίζειν, ἐνθυμουμένους τὸ, διὰ πολλῶν θλίψεων εἰσιτητὴν τὴν τῶν οὐρανῶν εἶναι βασιλείαν. πρὸς τούτοις ἠξίου μηδένα, λέγων, τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν, ἐμοῦ χάριν, ἀπολιπεῖν· ἀλλ' εἴ τι μοι καὶ χαρίζεσθαι βούλεσθε, τοῦτο ἔστω καὶ τὸ μνημονεύειν ἡμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς. ὡς δὲ ἑώρα συγχεομένους τοῖς δάκρυσι, τὴν ἐκκλησίαν δὲ μᾶλλον εἰπεῖν ἀποδυρομένους, πατρικῶς ἀνελάμβανε, καὶ τῷ λιχανῷ δακτύλῳ τὸν ταρσὸν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐπικόπτων (τοῦτο γὰρ ἐν ταῖς ἐπὶ νοιῶν φροντίσιν εἰώθει ποιεῖν) ἅλις, εἶπε, τῶν θρήνων· τί μου συνθρύπτειν βούλεσθε τὴν καρδίαν; ἀλλ' ὅπως τὰς ἐκκλησίας μὴ ἀπολίπητε. τοῦτο γὰρ ὑμῖν καὶ πρότερον ἔφην. εἰ πάντως δέ τινος, ἀλλ' ἀνάγκη ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιμένοντας ἡμᾶς κοινωνῆσαι τοῖς ἐπιβούλοις τούτοις, καὶ χεῖρα δοῦναι ταῖς ἴσαις ὑπογραφαῖς· τὸν μακάριον εὐθὺς, ἀλλὰ κοινωνῆσαι μὲν, εἰπεῖν, ἐπιτρέπω χάριν τοῦ μὴ σχίσματος ὑμᾶς αἰτίους καταστῆναι τῇ ἐκκλησίᾳ, ὑπογράψαι δὲ οὐδαμῶς. συνοίδα γὰρ οὐδὲν ἐμαυτῷ καθαιρέσεως ἄξιον. τούτων οὔπω διαλεχθέντων προσέρχονταί τινες γράμματα παρὰ Θεοφίλου κομίζοντες, ὧν ἡ ἐπιγραφὴ, Ἡ ἁγία σύνοδος ἡ ἐπὶ Δρυῒ συναθροισθεῖσα τῷ Ἰωάννῃ, ψιλῶς οὕτω καὶ ἀτίμως αὐτὸν ὀνομάζουσα, καὶ μηδὲ ἐπίσκοπον ἀξιοῦσα καλεῖν. ἐῴκεισαν γὰρ καθαίρεσιν αὐτοῦ καταψηφίσασθαι καὶ πρὸ ἐξετάσεως τοῦ ἀληθοῦς καὶ καθαροῦ οἱ ἐπίρρητοι καὶ κατάπτυστοι καὶ μυρίων ἀναπεπλησμένοι κακῶν. τίς δὲ καὶ ἡ τῶν ἐγκειμένων δύναμις; λιβέλλους ἐδεξάμεθα κατὰ σοῦ πολλῶν ὄντας αἰτιαμάτων μεστούς. χρὴ οὖν ἀπαντῆσαί σε τὸν ὑπὲρ αὐτῶν ὑφέξοντα λόγον. Πρὸς ταῦτα ὁ Χριστοῦ μαθητὴς, καὶ τὴν ἐκείνου ζηλῶν ἐπιείκειαν, τρεῖς τῶν ἐπισκόπων ἐξαποστείλας ἅμα δυοῖν πρεσβυτέροιν, ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος ἐν τῇ πρὸς Ἰννοκέντιον ἐπιστολῇ, Ἀπεστάλκαμεν, φησι, πρὸς αὐτὸν ἐπισκόπους τὸν Πισινοῦντος Δημήτριον, τὸν Ἀπαμείας Εὐλύσιον, καὶ τὸν Ἀππιαρείας Λουπικῖνον· πρεσβυτέρους δὲ Γερμανὸν καὶ Σε-

Ex epiſtola 122. ad Innocentium.

ϛῆροι, μετὰ τῆς προσηκούσης ἡμῖν ἐπιεικείας ἀποκρινόμενοι καὶ λέγοντες, μὴ παραιτεῖσθαι κρίσιν, ἀλλ' ἐχθρὸν περίδηλον καὶ πολέμιον φανερόν. ὁ γὰρ μηδέπω λιβέλλους δεξάμενος, καὶ τοιαῦτα ἐκ προοιμίων ποιήσας, καὶ ἀπορρήξας ἑαυτὸν ἐκκλησίας, κοινωνίας, εὐχῆς, καὶ κατηγόρους ἀλείψας, καὶ κλῆρον μερίσας, καὶ ἐκκλησίας ἐρημώσας, πῶς ἂν ἦ δίκαιος ἐπὶ τὸν τοῦ δικαστοῦ θρόνον ἀναβαίνειν οὐδαμόθεν αὐτῷ προσήκοντα; οὐδὲ γὰρ ἀκόλουθον ἦν τὸν ἐξ Αἰγύπτου τοῖς ἐν Θρᾴκῃ δικάζειν, καὶ τὸν ὑπεύθυνον αἰτίαις ὄντα καὶ ἐχθρὸν καὶ πολέμιον. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων αἰδεσθείς, ἀλλ' ἅπερ ἐβεβούλευτο, πληρῶσαι κατεπειγόμενος, ἡμῶν δηλωσάντων ὅτι ἕτοιμοι καὶ ἑκατὸν καὶ χιλίων ἐπισκόπων παρόντων ἀποδύσασθαι τὰ ἐγκλήματα καὶ δεῖξαι καθαροὺς εἶναι ἑαυτούς, ὥσπερ οὖν καὶ ἐσμέν, οὐκ ἐδέξατο, ἀλλ' ἀπόντων ἡμῶν καὶ συνόδου ἐπικαλουμένων, καὶ κρίσιν ἐπιζητούντων, καὶ οὐκ ἀκρόασιν φευγόντων, ἀλλ' ἀπέχθειαν φανεράν, καὶ κατηγόρους ἐδέχετο, καὶ τοὺς παρ' ἐμοῦ γενομένους ἀκοινωνήτους ἔλυσε καὶ παρ' αὐτῶν ἐκείνων τῶν οὔπω τὰ ἐγκλήματα διαλυσαμένων λιβέλλους ἐλάμβανε, καὶ ὑπομνήματα ἔπραττεν, ἅπερ πάντα παρὰ κανόνων ἀκολουθίαν ἦν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ τὰ ἑξῆς ἡ καλὴ διέξεισι γλῶττα, καὶ περὶ τούτου οὐ δεῖ λέγειν ἡμᾶς, παρὸν ἐκείνης ἀκούειν. ἀπαγγελθείσης δὲ τοῖς περὶ Θεόφιλον τῆς ἀπολογίας, αὐτοὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν εἰρημένων οὐκ ἐνεγκόντες, εἶτα κατὰ τῶν ἀπεσταλμένων τὴν ὀργὴν ἐκένουν, καὶ λαβόμενοι τούτων ἔτυψάν τε καὶ χιτῶνας αὐτῶν διέρρηξαν· περὶ δὲ καὶ σιδήρους ἑνὸς τὸν τράχηλον περιέβαλον, ἅπερ ἔτυχον ποτὲ τῷ πατριάρχῃ παρασκευάσαντες. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ πονηροῦ ταύτῃ διαθέντος αὐτῶν τὴν καρδίαν, καὶ φυγάδα τοῦτον ἐν ἀφανεῖ καθιστῶσι τόπῳ, τὰ σίδηρα ταυτὶ περιβεβλημένον. ἐκείνου τοιγαροῦν, ὡς προείρηται, αὐτοὺς μέν, ἅτε ἐχθροὺς σαφεῖς ὄντας παραιτουμένου, συνόδου δὲ κανονικὴν ἐπικαλουμένου, οἱ ταχεῖς αἷμα ἐκχέαι, καὶ μὴ παρόντος μηδὲ τὸ παράπαν τι ἀπολογουμένου καταψηφίζονται, σαθρά τινα λίαν, τοῦ ἀγγελικοῦ κατειπόντες βίου, παίζουσιν ἐοικότες μᾶλλον ἢ σπουδάζουσι, καὶ τὴν ἐν μακρῷ χρόνῳ διαμελετηθεῖσαν κακίαν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ συντελέσαι σπεύσαντες. δηλοῖ γάρ τι τὸ ψευδὸς καὶ δεινῶς εὐπλόητον· ἀμέλει καὶ τὴν πρᾶξιν ἐπιταχύνειν οἶδε, φεῦγον τὸν ἔλεγχον. εἶτα σκεψάμενοι καὶ τὸν βασιλέα συνήγορον τῆς ψήφου λαβεῖν, ὥστε ἰσχυρότερον θεῖναι τὸ σπουδαζόμενον, συλλαβὰς αὐτῷ πέμπουσιν οὕτως ἐχούσας. Ἐπειδὴ κατηγορηθεὶς Ἰωάννης καὶ ἑαυτῷ χαλεπὰ συνειδὼς ἄλλα τε πλεῖστα, καὶ ὅτι καὶ καθοσιώσεως αἰτίᾳ ὑπόκειται (καθοσίωσιν δὲ ἄντικρυς τὴν πρὸς τὴν βασιλίδα διαφορὰν ὠνόμαζον) οὐκ ἠθέλησεν εἰς τὴν σύνοδον ἀπαντῆσαι, διὰ ταῦτα γοῦν καὶ κατὰ κανόνα ἤδη καθῃρέθη· καὶ τὸ λειπόμενον οὐδὲν ἕτερον, ἢ ἐπιτρέψαι τὸ ὑμέτερον κράτος καὶ ἄκοντα τοῦτον εἰς τὴν ὑπερορίαν ἀπελαθῆναι. Ταῦτα τῶν καλῶν ἱερέων, καὶ βραδέων μὲν εἰς ὀργὴν ὀφειλόντων εἶναι, ταχέων δὲ εἰς χρηστότητα, ὧν οἱ ὀδόντες ὅπλα καὶ βέλη, καὶ ἡ γλῶσσα, κατὰ τὸ θεῖον εἰπεῖν λόγιον, μάχαιρα ὀξεῖα. Εἶτα ἐπιτρέψαντος Ἀρκαδίου (πεπιστεύκει γὰρ ὡς ἱερεῦσιν αὐτοῖς, ἀγνοῶν ὅτι τῇ κρυφῇ καὶ κατὰ διάνοιαν οὐχ ἱερεῦσιν, ἀλλὰ ἱεροσύλοις μᾶλλον ἐοικότες εἰσί) τί γίνεται; κινεῖται μὲν ἅπας ὁ δῆμος, καὶ εἰς πολλὴν ἀθρόως στάσιν ἀνάπτεται· καὶ τοῦτο μὲν τοῦ βασιλέως κατεβόα, τοῦ δὲ καὶ Θεοφίλου μᾶλλον τὴν κακίαν ἐλέγχει. πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν τέως ἀπαχθέντων ἐγένοντο μεταβαλόντες, μάτην ἔλεγον διαβεβλῆσθαι τὸν ἅγιον, μάρτυρα ἀψευδῆ τὸ συνειδὸς ἔχοντες, καὶ τὴν ἔκδηλον καὶ φανερὰν δυσωπηθέντες ἀλήθειαν. τέλος ἰσχυροτέρας γενομένης τῆς πονηρίας, μᾶλλον δὲ τοῦ ἁγίου τοῦτο θελήσαντος, ἵνα μή τις καὶ τολμηθῇ κίνδυνος, ὥσπερ φιλεῖ ἐν ταῖς τοιαύταις στάσεσι, πρὸς ἑσπέραν ἤδη βαθεῖαν ἐκβάλλεται, καθάπερ ἐν τῇ αὐτῇ πάλιν πρὸς Ἰννοκέντιον ἐπιστολῇ τῆς χρυσῆς γλώττης ἀκούειν ἔξεστιν οὕτω λεγούσης· Τί γὰρ δεῖ πολλὰ λέγειν; οὐκ ἀπέστη πάντα ποιῶν καὶ πραγματευόμενος, ἕως ἡμᾶς μετὰ δυναστείας καὶ αὐθεντίας πάσης τῆς τε πόλεως καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐξέβαλε· καὶ πρὸς ἑσπέραν βαθεῖαν τοῦ δήμου παντὸς ἐπισυρομένου ἑλκόμενος ὑπὸ τοῦ Κυεμόαπου τῆς πόλεως ἐν μέσῃ τῇ πόλει, καὶ πρὸς βίαν συρόμενος κατηγομένην, καὶ εἰς πλοῖον ἐμβαλλομένην, καὶ διὰ νυκτὸς ἔπλεον, ἐπὶ σύνοδον πρὸς δικαίαν ἀκρόασιν ἐπικαλουμένην. Τίς ταῦτα ἀδακρυτί, κἂν λιθίνην ἔχῃ διάνοιαν, ἀκούσειε; ἀλλ' οὔπω μὲν αὐτὸς ἐκβληθεὶς ἐπὶ τοῦ Πόντου στόματι, ὃ καὶ ἱερὸν καλοῦσι, προσοίχεται. Εἶτα καὶ εἰς Πραίνετον διαβαίνει, ἢ ὑπὸ τῶν ἀγόντων μᾶλλον μεταβιβάζεται. Ὁ δὲ χρηστὸς Θεόφιλος, ἐπεὶ γέγονεν αὐτῷ τελέσαι τὰ κατὰ γνώμην, γράμματα καὶ πρὸς Ἰννοκέντιον τοῦτον τὸν Ῥώμης ἐπίσκοπον πέμπει, δῆλον αὐτῷ καθιστὰς τὴν Ἰωάννου καθαίρεσιν· ὃς καὶ τοῖς γράμμασιν ἐντυχών, οὐδὲ ἀντιγράφων ὅλως ἔκρινεν ἀξιοῦν, πολλὴν αὐτοῦ προσεπιτιμῶν καὶ τῦφον καταγνωκώς, ὅτι τε μόνος γράψοι, καὶ ὅτι μηδὲ δηλώσοι σαφῶς οὗ χάριν καθεῖλε, καὶ μετὰ τίνων. Ἐντεῦθεν τὰ κατὰ Ἡρακλείδην, ὃν ὁ μέγας Ἐφέσου πρόεδρον κατεστήσατο, ἀναψηλαφῶν ὁ Θεόφιλος, καὶ μῶμον ἐκ τούτου περιάψαι τῷ μακαρίῳ πειρώμενος, καὶ αὐτὸν ἔκρινε μὴ παρόντα, ὡς εἴη τινὰς ἀδίκως τυπτήσας, καὶ διὰ μέσης τῆς ἀγορᾶς περιενεγκὼν ἀλύσεσι δεσμίους. ἀντιλεγόντων δὲ οὖν τῶν τῆς πόλεως μὴ δεῖν κατὰ ἀπόντων δικάζειν, Ἀλεξανδρέων δὲ ἀξιούντων τοῖς Ἡρακλείδου κατηγόροις προσέχειν, στάσις ἐκ τούτου φύεται· ἐκ δὲ τῆς, συμπλοκὴ χειρῶν· ἐκ τούτων, τραύματα· τούτοις δὲ καὶ θάνατος ἠκολούθει· ὧν πάντων Θεόφιλος αἴτιος ἐλέγετο, καὶ ἦν. Ταῦτα Βυζαντίους ἠρέθισεν ἄκρως, καὶ διολέσαι αὐτὸν ἐζήτουν, καὶ βυθοῖς ἐκδοῦναι τοῖς θαλαττίοις. ὁ δὲ τῶν διωκόντων ὡς ᾔσθετο, φυγὰς εὐθὺς ᾤχετο, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους εἰσέδυ μυχούς. ὅτι δὲ οὐδὲ πρότερον ὁ ταραχοποιὸς οὑτοσὶ θυμῷ δικαίῳ τοῖς περὶ Διόσκορον χολούμενος ἦν, οὔτε μὴν εὐσεβεῖ λογισμῷ ταῖς Ὠριγένους ἀπήχθετο βίβλοις, ἀλλ' ἀφορμὰς ἐντεῦθεν ἑαυτῷ πορίζων πρὸς τὴν τοῦ ἁγίου καθαίρεσιν, τὸ μετὰ ταῦτα δηλοῖ. ἅμα τε γὰρ τὸ σπουδαζόμενον αὐτῷ ἤνυστο, καὶ παραχρῆμα τοῖς μοναχοῖς μὲν ἐσπένδετο, τὰς βίβλους δὲ προσεδέχετο, ἃς τέως συνοδικῶς ἀπεκήρυττεν. ἀλλ' ὁ λόγος ἐπιέναι καὶ τὰ λοιπὰ βούλεται.

36

Arcadius portentis territus Iohannem revocat.

Ἐν ὅσῳ γὰρ ἐπράττετο ταῦτα, νύκτωρ τὴν πόλιν ἔσεισεν ὁ Θεός, καὶ θραῦσις καὶ δείματά τινα τῷ βασιλικῷ συμπέπτωκε κοιτῶνι, ὡς καὶ θορύβου τὸ πλῆθος ὑποπλησθῆναι, καὶ μέγα βοῶντας ἀνακαλέσασθαι τὸν ἱερέα. καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτίκα κέντρῳ τινὶ λύπης τὴν καρδίαν πληγείς, μεταμελός τε γενόμενος, καὶ γράμμασι βασιλικοῖς τὴν Ἰωάννου ἀνάκλησιν ἐπισπεύδει. πέμπει δὲ μετὰ τῶν γραμμάτων καὶ Βρίσωνα τὸν εὐνοῦχον, τηνικάδε τῇ βασιλίδι Εὐδοξίᾳ ὑπηρετούμενον· ὃς τὸν ἅγιον ἐν Πραινέτῳ καταλαβὼν ὑπὸ τῶν ἐγχειρισθέντων φρουρούμενον, ἐπανελθεῖν ἠξίου καὶ τῇ πόλει στῆσαι τὸν κίνδυνον. μετ' αὐτὸν δὲ ἄλλοι, καὶ μετ' ἐκείνους ἕτεροι, καὶ πλήρης οὕτω τῶν πεμπομένων ὁ Βόσφορος. ἐπεὶ δὲ οὖν ὑποστρέφειν αὐτὸν ἔγνωσαν ἡ πόλις, τρίτη δὲ ἦν ἐπὶ δεκάτῃ τοῦ Νοεμβρίου, πῶς ἄν τις τῶν ἐξιόντων ἀριθμήσοι τὸ πλῆθος, πῶς ἐκφράσοι τὴν ἡδονήν; τῶν ποταμῶν γὰρ ἀτεχνῶς ἐμιμεῖτο τὰ ῥεύματα. καὶ μεστὴ μὲν ἡ θάλαττα πορθμείων, μεστὴ δὲ ἠχῶν, μεστὴ δὲ ᾀσμάτων καὶ ὑμνῳδίας. τοιαῦτα δύναται πόθος ψυχαῖς ἐντακεὶς ἀνδρὸς πολλήν τε ἀρετὴν ἔχοντος, καὶ ὠφελεῖν πλεῖστα δυναμένου, καὶ παντελῶς στέργοντος. τοῦτο τεκμήριον ἀκριβὲς ὑπῆρξεν ἡ ἀπόλαυσιν ἡδονῆς τὸν τῆς χρυσῆς ταύτης γλώττης ἐντρυφῶντες τοῖς ῥεύμασι. τὸ γὰρ οὕτως αὐτοὺς ἀπληφόρητα ἡσθῆναι, σαφῶς ἐδήλου τὴν στέρησιν λύπης αἰτίαν αὐτοῖς καταστῆναι. λύπη δὲ πολλὴ μετὰ στέρησιν, ἴσην τὴν προϋπάρχουσαν ἡδονὴν μαρτυρεῖ. ἐπεὶ τοίνυν ἐπανιὼν ἤγγισε πω τῆς πόλεως [illegible], οὐ πρότερον εἰσελθεῖν ἠξίου, πρὶν ἂν μείζονι κριτηρίῳ τὰ κατ' ἐκεῖνον ἐπιτραπῇ. ἀλλὰ τὸ πλῆθος ἤσχαλλε, καὶ τόλμης ἔπλετο, καὶ τοὺς κρατοῦντας ἐλοιδορεῖτο, ἕως ἅπαντες εἰς ταὐτὸν συνελθόντες, καὶ τὰ μὲν δεήσει χρησάμενοι, τὰ δὲ καὶ προσβιασάμενοι, πείθουσι μόλις ἐπιβῆναι τῆς πόλεως. ὡς δὲ καὶ τῷ θρόνῳ καθίζειν ἔμελλον, ἰσχυρῶς ἀντείχετο, πάλιν δεῖν λέγων, τὰ ψηφισθέντα δοκιμασθῆναι πρότερον καθολικωτέρας τυχόντα

ἐπικρίσεως. ἀλλ' ὁ τοῦ λαοῦ κρείττων ὑπῆρχε πόθος (ἐγλίχοντο γὰρ τῆς μελιχρᾶς ἐπακροάσθαι γλώττης, ἧς συνήθως ἀπέλαυον) καὶ εἰς τὸν πατριαρχικὸν οἶκον αὐτὸν ἀνάγουσι θέοντες. ὁ δὲ πάντας τε ἡδέως εἶδε, καὶ ὥσπερ ἔθος, τὴν εἰρήνην αὐτοῖς ἐπηύξατο. οὕτω μὲν ἡ ἐκκλησία τὸν ἑαυτῆς νυμφίον ἀπολαβοῦσα, καὶ τὸ περιελθὸν αὐτῇ τέως σκυθρωπὸν λύσασα, ἤνθει καὶ ἔθαλλε ταῖς ποτίμοις αὐτοῦ τῶν λόγων ἀρδευομένη πηγαῖς. ἀλλ', ὦ φθόνε, κακὸν ἀμήχανον. σοὶ γὰρ ὅλως οὐκ ἦν ἠρεμεῖν, οὐδὲ ἵνα κόρον ἔχῃς τῆς κατ' αὐτοῦ προσβολῆς, ἕως ἂν ἄγειε καὶ ἀπίθανον τέλεον αὐτὸν ἀπορρῆξαι, καὶ μακρὰν θεῖναι τῆς ποίμνης ἴσχυσας, αἲ αἴ, τὸν καλὸν ποιμένα, καὶ ὀφθαλμοῖς ἀγρύπνοις αὐτῆς περιϊστάμενον. πλὴν ἀλλὰ ἵνα εἴπω πάντα συνελὼν, καὶ πόθεν ἡ ἀφορμὴ τῷ φθόνῳ τοῦ τοσοῦδε κακοῦ;

37 *Argentea Eudoxia statua. Eudoxia iterũ Iohanni infesta, exilium secundũ meditatur.*

Στήλη τις ἀργυρᾶ τῆς βασιλίδος ἑστὼς πού τοῦ ἱεροῦ, ᾧ Σοφία ἐπώνυμον, ἐπὶ κίονος ἦν. ἐν ταύτῃ συνήθως δημώδεις ἐθεατρίζοντο παιδιαί. ὅπερ ὁ μέγας ὕβριν εἶναι τοῦ ναοῦ λογισάμενος, διὰ τὸ τοῖς ἱεροῖς ὕμνοις ᾀδομένοις ἀτάκτους τε καὶ ἀσήμους ἀντηχεῖσθαι φωνάς, ἐπεὶ πολλὰ παραινέσας παύειν οὐκ εἶχε, παραχωρεῖ τῇ γλώττῃ κατὰ τῶν ταῦτα γίνεσθαι κελευόντων. ἡ τοίνυν Εὐδοξία πάλιν εἰς ἑαυτὴν ἕλκουσα τὰ λεγόμενα, καὶ πρὸς αὐτὴν ἀναφέρεσθαι τὸ πᾶν οἰομένη, βαρυτέρῳ τυπεῖσα τοῦ θυμοῦ κέντρῳ ἀφόρητός τε καὶ ἀκάθεκτος ἦν, γῆν θαλάσσῃ μιγνύουσα, καὶ τὸ πᾶν στρέφουσα, οὐδὲν ἄλλο περαίνειν βουλομένη πρότερον, ἢ ἀμύνασθαι τὸν δόξαντα ὑβρικέναι. εὐθὺς οὖν σύνοδος ἐκροτεῖτο πάλιν, καὶ βασιλικὰ πρὸς τοῦτο γράμματα διεπέμποντο, ἄλλοις τε τῶν ἐπισκόπων, καὶ τοῖς προτέροις κατηγόροις μετακαλούμενα. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἦν αὐτοῖς εὐπρόσωπος ἀφορμὴ τοῦ τὰ ἤδη κατηγορηθέντα κινεῖν, ὅμως οὐκ ἄπορον κατέστη τοῖς πονηροῖς, μαθεῖν δὲ ἑτέρως σπουδάσασιν, ὃ γνῶναι περὶ ἑαυτῶν ἄποροι ἦσαν. τί οὖν σκέπτονται, καὶ ποῖ φέρονται; πρὸς τὸν σοφὸν τὰ τοιαῦτα καὶ πολεμιώτατον κακουργεῖν γράφειν ἔγνωσαν, καὶ παρ' αὐτοῦ διδαχθῆναι τὴν τῶν ἀπορουμένων εὕρεσιν. γράφουσιν οὖν Θεοφίλῳ ἢ ἀπαντῆσαι τὸ τάχος πάλιν, ἢ τρόπον αὐτοῖς ὑποθέσθαι, δι' οὗ ἂν δυνηθεῖεν πρὸς τὴν πολλὴν Ἰωάννου διαπαλαῖσαι ἀλήθειαν. αὐτὸς οὖν συνειδὼς, ὅπως ἀπέδρα πρότερον, τὸ μὲν ἀπαντῆσαι, ἅτε μὴ λυσιτελοῦν αὐτῷ, παρῃτήσατο. πρὸς δὲ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων ἐκπέμπει, κανόνα δοὺς εἰς κατηγορίαν, ὃν Ἀρειανοὶ πρότερον κατὰ τοῦ στερροῦ τῆς ἐκκλησίας ἐρείσματος Ἀθανασίου προέγραψαν, Εἴ τις ἐπίσκοπος, λέγοντα, ἢ πρεσβύτερος δικαίως ἢ καὶ ἀδίκως καθαιρεθεὶς, ἑαυτοῦ ἐπιμεληθείη συνόδου δίχα τῇ ἐκκλησίᾳ, τῷ τοιούτῳ μηκέτι δίδοσθαι χώραν ἀπολογίας. οὕτω μὲν οὖν ὁ μηδενὶ τὴν πονηρίαν ἰσούμενος, ὁ τῆς ἐκκλησίας δοίδυξ, τὸ Λυβικὸν θηρίον, ὁ ἐξ Αἰγύπτου Πρωτεύς, οὕτως ἐκφρόνως τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πεμφθεῖσιν ἐπέτρεψε λέγειν, οὐδὲν ἕτερον, ἢ τὴν αὐτοῦ βουλόμενος ψῆφον κρατεῖν, καὶ μηδὲ χώραν δοθῆναι τῷ μακαρίῳ τὰς διαβολὰς ἀποδύσασθαι. αὐτὸς δὲ μήτε δικάσασθαι ἔφη, μήτε γραφῆς ἀκοῦσαι, μήθ' ὅλως καιροῦ τυχεῖν εἰς ἀπολογίαν· ὑπὸ βασιλέως δὲ ἐξωσθῆναι, καὶ παρ' ἐκείνου πάλιν εἰσαχθῆναι, καὶ μὴ βουλόμενος· ἄλλως τε δὲ καὶ τὸν κανόνα τοῦτον ὑπ' Ἀρειανῶν οἶδα συντεθέντα, καὶ ὅτι μὴ καλῶς εἶχεν, ὑπὸ τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου διαγραφέντα· εἶτα τοῖς περὶ Ἀκάκιον καὶ Ἀντίοχον, Σεβηριανόν τε καὶ Κυρῖνον, καὶ τοῦ μέρους Ἰωάννου δέκα συνεισελθόντων εἰς βασιλέα, καὶ τῶν μὲν διατεινομένων τὸν ἤδη λεχθέντα συντηρεῖσθαι κανόνα, ὡς τι καὶ ὑπὸ ὀρθοδόξων συντεθειμένον, τῶν δὲ αἱρετικῆς αὐτὸν φρενὸς εἶναι λεγόντων, καὶ ὑπὸ τούτων κακούργως ἐξευρημένον, δι' οὗ πολλάκις τῆς ἐκκλησίας ἀδίκως ἀπελαθεὶς Ἀθανάσιος, εἶτα καιροῦ τυγχάνων ἑαυτῷ ἐπανέστη· καὶ ὅτι περ Ἰωάννης οὐδὲ καθῄρηται πρότερον, ἀλλ' οὕτως ὑπὸ Κόμητος ἐξελαύνεται, καὶ οὐδὲ ἑαυτῷ ἐπανεισῆλθεν, ἀλλὰ τῷ σῷ κράτει, φησὶν, εἴξας, ὦ βασιλεῦ, μᾶλλον δὲ βιασθείς. τέλος ὑπογραψάτωσαν, οἱ τῆς Ἰωάννου καὶ Θεοῦ μοίρας εἶπον, ὅτι (τοὺς περὶ τὸν Ἀκάκιον καὶ Ἀντίοχον λέγοντες) οἱ ὀρθόδοξοι εἶναι τὸν κανόνα διατεινόμενοι

τὸν

τῆς αὐτῆς εἶναι πίστεως τοῖς ἐκπεπτωκόσι, καὶ διαλύεσθαι τὸ ἀμφίβολον. ἐπῄνεσεν ὁ βασιλεὺς τὸ εἰρημένον, ὡς καλῶς ἔχον, καὶ γίνεσθαι οὕτως ἐπέτρεψεν· οἱ δὲ ὑπέσχοντο μὲν ποιήσειν, ἀπέσχοντο δὲ τὸ μὴ ἀσφαλὲς τοῦ πράγματος ὑποπτεύσαντες.

38 *Iohannes Arcadij iuſſu iterum eccleſia pellitur.*

Ἐν τούτοις τῶν πραγμάτων ὄντων, καὶ τοῦ μὲν ὡς ἄριστα τὴν ἐκκλησίαν διέποντος ἔτος ἐντελὲς μετὰ τὴν ἀνάκλησιν, τῶν δὲ τὰ ἑαυτῶν ποιούντων, καὶ τί μὴ κινούντων, ὥστε τὸν ἅγιον τοῦ θρόνου καταγαγεῖν, ἐπείπερ ἡ τοῦ πάσχα προέβαλλεν ἑορτή, τὴν συχνὴν ὄχλησιν ὁ βασιλεὺς ἐνοχληθεὶς, δηλοῖ τῷ πατριάρχῃ τῆς ἐκκλησίας ὑπεξελθεῖν, ὑπὸ συνόδου ἤδη δὶς καταψηφισθέντα. πρὸς ταῦτα [illegible] ὁ μέγας, εἴπατε τῷ βασιλεῖ, ἔφη· ἐγὼ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος τὴν ἐκκλησίαν ἐπιτραπεὶς, ὑποχωρῆσαι ταύτης ἑκὼν οὐ δύναμαι. εἰ δέ σοι τοῦτο κατὰ γνώμην, ὦ βασιλεῦ, ἀλλὰ βίᾳ με ταύτης ἔξωσον, ἵν' ἔχοις τῆς οἰκείας λιποταξίας ἀπολογίαν, τὴν σὴν ἐξουσίαν, καὶ τὴν ἐμοῦ παρὰ γνώμην αὐτῆς κατάλειψιν. πέμψαντες τοίνυν, τῆς μὲν λειτουργίας αὐτὸν ἀπέχεσθαι παραγγέλλουσι, τῷ ἐπισκοπείῳ δὲ τὸ πρὶν ἐνδιατρίβειν παραχωροῦσι, δείσαντες, οἶμαι, μή τι πάλιν ὁ Θεὸς αὐτόθεν ἐπιδείξηται τῇ τόλμῃ, καὶ ἵν' ἐγγὺς αὐτὸν ἔχοντες διορθώσωνται. οὕτως οὖν ἰδιάζων μεταξὺ διῆγεν ὁ μέγας, διαλέξεών τε καὶ τῶν καλῶν τῆς γλώττης ῥευμάτων εἰργόμενος. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ τοῦ μεγάλου σαββάτου ἡμέρα ἦν, ὁ βασιλεὺς τοὺς περὶ Ἀκάκιον τε καὶ Ἀντίοχον μεταστειλάμενος, τί δέοι πράττειν ἠρώτα. σκοπεῖτε γὰρ, ἔφη, καὶ εἰ καλῶς ἔχει τὰ παρ' ὑμῶν εἰσηγούμενα. οἱ δὲ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἡμῶν, εἶπον, ἡ Ἰωάννου καθαίρεσις, ἐοικότα τυχὸν τοῖς Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς εἰποῦσι, καὶ οὐ πολὺ πόρρω τῆς γνώμης αὐτῶν φθεγξάμενοι. καὶ οὕτως ἐρήμην καταψηφίζονται τοῦ δικαίου, μήτε λόγου μεταδόντες, ἐφ' οἷς κατηγόρουν, μήτ' ἀπολογίαν ἡντιναοῦν παρ' ἐκείνου δεξάμενοι. ταῦτ' οὖν μαθόντες οἱ τῆς Ἰωάννου μερίδος, οἱ μὲν ἐπίσκοποι, λύπῃ καὶ δάκρυσι δόντες ἑαυτοὺς, ταῖς καταγωγαῖς ἡσύχαζον· ἱερεῖς δὲ καὶ ὅσοι τοῦ κλήρου ἦν ἔν τισι τῶν εὐκτηρίων οἴκων περὶ τὸν τόπον, ὃς Κωνσταντιαναὶ λέγεται, συναγόμενοι, μετὰ πολλοῦ τοῦ συνδεδραμηκότος πλήθους τῶν ἱερῶν ὕμνων καὶ τῆς συνήθους εἴχοντο δοξολογίας, βαπτίσματός τε θείου τοὺς προσιόντας ἠξίουν. δείσαντες οὖν οἱ τοῦ πονηροῦ συνεδρίου, μὴ τῷ ἱερῷ προσβαλὼν ὡς ἔθος ὁ βασιλεὺς, καὶ τοῦ λαοῦ κενωθὲν αὐτὸ θεασάμενος, αἴσθησιν μὲν ἐντεῦθεν λάβοι τῆς τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν μέγαν εὐνοίας, αὐτὸν δὲ βασιλείαν εὐθὺς καταγάγῃ, παρασκευάζουσι Λουκιανόν τινα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὁπλοφόρων ἡγούμενον, ὡς ἐλλιπῆ τὴν θρησκείαν ὁ τῶν πολλῶν εἶχε λόγος, ἀπελθόντα, τὸ πλῆθος εἰς τὴν ἐκκλησίαν μετακαλέσασθαι, ἐπιεικείᾳ τὸ πρότερον καὶ πειθοῖ χρώμενον, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶ βίαν ἐπαγαγεῖν. ὁ δ' εὐθὺς πρὸς τετρακοσίοις, οὓς περὶ αὐτὸν εἶχεν, ἑσπέρας ἐπιστάσης, ἐκεῖνα εἰργάσατο, ἃ παθεῖν μὲν τοὺς δεδρακότας μόνους ἦν ἄξιον, εἰπεῖν δὲ καὶ διασαφῆσαι παραχωρεῖν ἡμᾶς προσῆκον τῇ καλλίστῃ γλώττῃ, ὃ παρ' αὐτῆς ἀκούειν διηγουμένης. αὐτὸς γὰρ ὥσπερ ὑπέστη γενναίως, οὕτω δὴ καὶ γνησιώτατα διηγήσατο. καὶ γὰρ ἐπιστέλλων Ἰννοκεντίῳ, καὶ τὰ τολμηθέντα διεξιὼν (Ῥώμης δὲ αὐτὸν ἐπίσκοπον ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε) διέλαβεν οὕτω. Πῶς ἂν τὰ ἐνταῦθα διηγησαίμην λοιπὸν, πᾶσαν ὑπερβαίνοντα τραγῳδίαν; τίς αὐτὰ παραστήσειε λόγος; ποία χωρὶς φρίκης δέξεται ἀκοή; ἡμῶν γὰρ ταῦτα, καθάπερ ἔμπροσθεν εἶπον, προσταινόντων, ἀθρόον στρατιωτῶν πλῆθος, αὐτῷ τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ, πρὸς ἑσπέραν λοιπὸν τῆς ἡμέρας ἐπειγομένης, ταῖς ἐκκλησίαις ἐπεισελθόντες, τὸν κλῆρον ἅπαντα τὸν σὺν ἡμῖν πρὸς βίαν ἐξέβαλον, καὶ ὅπλοις τὸ βῆμα περιεστοίχιστο. καὶ γυναῖκες τῶν εὐκτηρίων οἴκων, πρὸς τὸ βάπτισμα ἀποδυσάμεναι, κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν γυμναὶ ἔφυγον ἀπὸ τοῦ φόβου τῆς χαλεπῆς ταύτης ἐφόδου, οὐδὲ τὴν πρέπουσαν γυναιξὶν εὐσχημοσύνην συγχωρούμεναι περιθέσθαι. πολλαὶ δὲ καὶ τραύματα δεξάμεναι ἐξεβάλλοντο, καὶ αἵματος αἱ κολυμβήθραι ἐπληροῦντο, καὶ τὰ ἱερὰ ἀπὸ τῶν αἱμάτων ἐφοινίσσετο νάματα.

Matth. κζ. κε.

Tumultus ad Baptiſteria.

Ex epiſtola 122. Chryſ. ad Innocentium.

καὶ οὐδὲ ἐν ταύταις εἰσήκει τὸ δεινόν, ἀλλ' ἔνθα τὰ ἅγια ἀπέκειτο, εἰσελθόντες οἱ στρατιῶται, ὧν ἔνιοι, καθὼς ἐπέγνωμεν, καὶ ἀμύητοι ἦσαν, πάντα τε ἑώρων τὰ ἔνδον, καὶ τὸ ἁγιώτατον αἷμα τοῦ Χριστοῦ ὡς ἐν τοσούτῳ θορύβῳ εἰς τὰ τῶν προειρημένων στρατιωτῶν ἱμάτια ἐξεχεῖτο, καὶ ὡς ἐν αἰχμαλωσίᾳ βαρβαρικῇ, πάντα ἐτολμᾶτο· καὶ ὁ δῆμος πρὸς τὴν ἐρημίαν ἠλαύνετο, καὶ ἅπας ὁ λαὸς τῆς πόλεως ἔξω διέτριβε. καὶ κεναὶ ἐν ἑορτῇ τοιαύτῃ τῶν λαῶν αἱ ἐκκλησίαι ἐγένοντο, καὶ πλείους ἢ τεσσαράκοντα ἐπίσκοποι οἱ οἰκονομοῦντες ἡμῖν μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου εἰκῇ καὶ μάτην ἠλαύνοντο. καὶ ὀλολυγαὶ καὶ οἰμωγαὶ τὰς οἰκίας κατὰ τὰς ἐρημίας καὶ κατὰ πᾶν τῆς πόλεως μέρος τῶν συμφορῶν ἐπλήρουν τούτων. Διὰ γὰρ τὴν ὑπερβολὴν τῆς παρανομίας, οὐχ οἱ πάσχοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ μηδὲν τοιοῦτον ὑπομένοντες, συνήλγουν ἡμῖν, οὐχ οἱ ὁμόδοξοι μόνον, ἀλλὰ καὶ αἱρετικοὶ καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες. ὡς τῆς πόλεως κατὰ κράτος ἁλούσης, οὕτως ἐν θορύβοις καὶ ταραχαῖς καὶ ὀλολυγαῖς ἅπαντα ἦν. καὶ ταῦτα ἐτολμᾶτο παρὰ γνώμην τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως, νυκτὸς καταλαβούσης, ἐπισκόπων αὐτὰ κατασκευαζόντων, καὶ πολλαχοῦ στρατηγούντων, οἳ οὐκ ᾐσχύνοντο καμπιδουκτόρους ἀντὶ διακόνων προηγουμένους ἔχοντες. ἡμέρας δὲ γενομένης, πᾶσα ἡ πόλις ἔξω τῶν τειχῶν μετῳκίζετο, ὑπὸ δένδρα καὶ νάπας, καθάπερ πρόβατα διεσπαρμένα, τὴν ἑορτὴν ἐπιτελοῦντες. ἀλλ' οὕτω μὲν ἡ χρυσῆ γλῶσσα· τοιαῦτα δὲ μετὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα οἱ καλοὶ ποιμένες καὶ ψυχῶν προστασίαν πεπιστευμένοι τῷ ἀναστάντι ἐκαρποφόρουν. ἐντεῦθεν καὶ διατάγματα πανταχοῦ προσετίθετο, τῆς Ἰωάννου διείργοντα κοινωνίας· ἃ τοσοῦτον ἐκράτει, ὡς τὴν ἐναντίαν μᾶλλον εἰληφότα παραγγελίαν, καὶ ταύτῃ πλέον τοὺς πολεμουμένους ῥωννύντα, ὥσπερ δὴ τοῦ Θεοῦ τέως ἐν καιροῖς τοιούτοις οἰκονομούμενος. καὶ γὰρ καὶ αἱ ἐκκλησίαι καὶ ὁ ἀριθμὸς ηὔξανε καθ' ἑκάστην τῶν ἐκείνῳ προστιθεμένων. ἐν τούτοις οὖν τῆς πεντηκοστῆς ἤδη καταλαβούσης, ἐπεὶ οὐκ ἦν ὅλως τῷ διαβόλῳ φορητὰ τὰ γινόμενα, προσελθόντες οἷς ἐκεῖνος ἐνέπνει, καὶ θεραπεύσαντες τὰς εὐχὰς γνησίως, σοὶ μέν, τῷ βασιλεῖ ἔφησαν, ἐξουσία τῶν δύο θεσπίζειν παρὰ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἡμῖν ἐπιτέτραπται. Τοιγαροῦν μήτε ἱερέων ἱερώτερος, μήτε κανόνων ἀκριβέστερος εἶναι βουλόμενος, παραχώρει τὸ τοιοῦτον ἡμῖν. ἔφημεν σοι καὶ πρότερον, Βασιλεῦ, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν εἴη τὴν ἡμετέραν ἡ Ἰωάννου καθαίρεσις. μὴ τοίνυν φειδόμενος τοῦ ἑνός, τοὺς πάντας θέλε λυπεῖν. τότε παρρησίᾳ πέμψας ὁ βασιλεύς, Οἱ κατήγοροί σου, γνωρίζει τῷ πατριάρχῃ, τὸ κρίμα τὸ σόν, ὅπως ἂν ἔχοι, καὶ ἣν ἔθεντο ψῆφον τῆς καθαιρέσεως, κατὰ τῆς ἑαυτῶν ἕλκουσι κεφαλῆς. τῷ Θεῷ τοίνυν τὰ κατὰ σαυτὸν ἐπιτρέψας, τῆς ἐκκλησίας ἀπόστηθι. τί τοῦτο, ἄνδρες εὐμεταβολώτατοι, καὶ βασιλέων τῷ κράτει [illegible], πρὸς ὃ τοσαύτην εἰσήνεγκας τὴν σπουδὴν ἐκ τῆς Ἀντιοχέων μετακαλούμενος, καὶ Χριστοῦ τὴν ἐκκλησίαν πιστεύων, καὶ οὗ πρεσβεῖον ὅσον ἔσχες τῆς ἀρετῆς, τοῦτον οὐ τῆς ἐκκλησίας ἁπλῶς ἐκβέβληκας, ἀλλὰ καὶ ὑπερορίαν αὐτοῦ κατεδίκασας, ἄνδρα τὴν Χριστοῦ ζημιώσας ποίμνην, οὗ κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον εἴποι τις, Οὐδ' ὁ πᾶς κόσμος ἄξιος; ἀλλὰ καὶ σὲ πάντως ἠπάτησεν Εὔα, ἡ δολιωτάτη φημὶ γυναικῶν, ἡ γνώμην καὶ γλῶτταν ὀφιώδης καὶ μοχθηρά, ὥσπερ δὴ ἐκείνης ὁ ὄφις, οὕτως αὐτὴ διὰ τῶν οὐ καλῶν ποιμένων εἰς ὦτα τὰ σὰ λαλήσασα. τούτων ὁ μέγας ἀκούσας, μηδὲν σκυθρωπὸν ἢ κατηφὲς μήτ' ἐν καρδίᾳ δεξάμενος, μήτ' ἐν ὄψει παρασημήνας, δεῦτε τοῖς περὶ αὐτὸν ἐπισκόποις, ἔφη, τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας ἤδη καὶ συνταξώμεθα. εἶτα μετὰ τῆς καθηκούσης προσευχῆς, πολλὰ περὶ τῆς ὀρθοδόξου διαμαρτύρεται πίστεως, καὶ ταύτης ἀμεταθέτως ἔχεσθαι παραινεῖ· ἔπειτα καὶ πάσας αὐτοῖς αἱρέσεις ἀπαγορεύει. οὕτως ὁμιλίας ἔχοντι προσέρχεταί τις ἀγγέλλων τὸν θεομισῆ Λούκιον μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματος προσάγειν οὕτω παρεσκευασμένον, ὡς, εἴπερ ἀναβάλῃ τὴν ἔξοδον, καὶ βίαν ἐπενεγκεῖν, καὶ μεθ' ὕβρεως ἐξῶσαι τῆς ἐκκλησίας. κλονεῖται δὲ καὶ τὸ πλῆθος τὴν σὺν οὐχ οἷόν τε ἀνθυπομένειν στέρησιν, ἐπιτυχεῖν τοι-

γαροῦν

Ἑβ. ια. λη.

γνωρίμου λεληθότως τὴν ἐξέλευσιν, μήποτέ σε λίαν ἀποποιούμενος ὁ λαὸς, καὶ εἰς χεῖρας τοῖς στρατιώταις ἔλθῃ, καί τι τῶν παραβόλων ἐργάσασθαι προαχθῇ. τοῦτον ὁ μέγας ἀκούσας δεξιὰν τισὶ τῶν ἐπισκόπων (οὐδὲ γὰρ ἐδίδου πᾶσιν ὁ καιρὸς) ἐμβαλὼν, καὶ τὸ φίλημα μίξας δάκρυσι διὰ τὴν τῶν συνήθων ζημίαν, εἶτα καὶ τοῖς λοιποῖς συνταξάμενος, ἐνταῦθά που παρηγγύα μένειν, ἕως ἀπελθὼν, φησὶ, μικρὸν ἀνεθῶ.

39 *De Olympiade. Iohānes abit in exilium secundum.*

Οὕτως εἰπὼν, ἐπὶ τὸ ἱερὸν εἰσέρχεται βαπτιστήριον, καὶ Ὀλυμπιάδα καλεῖ τὴν ὁσίαν. δήλη δὲ ἡ γυνὴ πάντως πρὸς αὐτῇ τοῦ ὀνόματος. ὅμως οὐ χεῖρον ἐφεῖναι μικρὸν καὶ τῷ λόγῳ, καὶ παρεντρυφῆσαι τῶν ταύτης καλῶν, ἢ ζημίαν ὑπομεῖναι τελείαν ἡδίστης οὕτω καὶ ψυχωφελοῦς διηγήσεως. αὕτη γένει καὶ πλούτῳ καὶ ὥρᾳ σώματος, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ὁμοίοις ἔχουσιν ἀτέχνως διαλάμψασα, ἀνδρὶ συνάπτεται μὲν, τὴν δὲ παρθενίαν οὐκ ἀποβάλλεται. ἀλλ' οὕτως αὐτῷ περὶ που μῆνας εἴκοσι συμβιώσασα, ἐπεὶ ἐκεῖνος ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, καίτοι τὴν ἡλικίαν οὐκ ἔχουσα τῶν δευτέρους γάμους αἰσχυνομένων, αὐτὴ τὴν σωφροσύνην ἀσπασαμένη, στεῤῥὰν αὐτὴν εἵλετο διὰ βίου, καὶ ταῦτα τοῦ βασιλέως αὐτὴν εἰς συγγενεῖς ἕλκοντος γάμους, νηστείαις δὲ μᾶλλον καὶ ἀγρυπνίαις, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐνευφραίνετο τῶν ἐπιπόνων. ὡς ἤδη καὶ τῆς οὐσίας πάσης κατέστη κυρία, ἐπὶ τὴν θεραπείαν αὐτὴν τῶν ἁγίων ἐκκενοῦν ἔγνω, διάκονός τε τῆς ἐκκλησίας ἠξιοῦτο καταστῆναι πάσης. διὰ γὰρ πολλὴν, ἣν εἶχε τῆς εὐλαβείας περιουσίαν, καὶ τὸ τῆς φιλοξενίας ἐπιφανέστατον. καὶ γάρ τοι μάλιστα τοὺς ἀρετὴν μετιόντας ξενίζουσα φιλοτίμως, καὶ θεραπείαν, εἴ τις ἔδει, προσάγουσα, ἡ καὶ Θεοφίλῳ πολλάκις τὸ ἑαυτῆς μεγαλόψυχον ἐπεδείξατο· καὶ τῆς ἐκείνου γλώττης τὸ φιλολοίδορον οὐδὲ αὐτὴ ἔσχατον ἠδυνήθη φυγεῖν, πρόφασιν δοῦσα, τὸ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ διωχθέντας τοὺς περὶ Ἀμμώνιόν φημι καὶ Ἰσίδωρον, ἄνδρας θεοφιλεῖς ὑποδέξασθαι. πάντων μὲν οὖν ὥσπερ ἔφην, τῶν φιλαρέτων ἀνδρῶν θερμῶς ἐκήδετο, καὶ προνοίας αὐτῶν πάσης ἠξίου· τῷ δὲ μακαρίῳ τούτῳ καὶ συνήθης ἐγένετο, καθάπερ Θέκλα τῷ Παύλῳ, τῆς αὐτοῦ γλώττης ὅλῳ βίῳ ἑαυτὴν ἐξαρτήσασα. ἐπεὶ δὲ αὐτῇ καὶ ἕτεραι διάκονοι συνῆσαν, Πρόκλη τε καὶ Πενταδία καὶ Σιλβανὴ, καὶ αὐτὰς τότε συγκαλέσας, Δεῦτε, ἔφη, θυγατέρες, προσέχετέ μοι τὸν νοῦν. τάχα γὰρ καὶ πρὸς τέλος ἤδη κλίνει τὰ κατ' ἐμὲ, καὶ οὐκέτι με κατὰ τὸν νῦν ὄψεσθε κόσμον. ταύτην δὲ ὑμῶν δέομαι δέησιν τὴν ἐσχάτην, μηδὲν τῆς συνήθους περὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ναὸν προσεδρείας καὶ πίστεως καθυφεῖναι. καὶ ὃς ἂν ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦτον (τὸ γὰρ εἰκὸς τὴν ἐκκλησίαν ἔρημον ἐπισκόπου πάντως οὐκ ἐᾶσαι) ἴσως ἀπὸ ὅλων κατὰ τὴν πάντων συναίρεσιν ἐπ' αὐτὸν ἀναχθῇ, τούτῳ καθάπερ δὴ καὶ ἐμοὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν ὑποκλίνατε, καὶ μου τῆς ἀγάπης ἐν ταῖς προσευχαῖς μέμνησθε. ἐπὶ τούτοις ἐπεὶ ἰσχυρῶς αὐτῶν ἡ λύπη καθίκετο, καὶ τοῖς δάκρυσι συνεχύθησαν, ἔλεγόν τε τὴν στέρησιν οὐ φορητὴν αὐταῖς εἶναι, καὶ τοῖς ποσὶ προσέπιπτον τοῖς αὐτοῦ γοερὸν ὀλολύζουσαι, ἐκεῖνος ἵνα μὴ τῷ ὄχλῳ πρὸς αἴσθησιν τὸ πρᾶγμα πεσὸν θόρυβον ἐμβάλῃ, νεύει τῶν πρεσβυτέρων τινὶ μεταστῆσαι ταύτας, καὶ τὸ μὲν ὑποζύγιον, ὃ καὶ ἐπιβαίνειν εἰώθει (λαθεῖν γὰρ ἠβούλετο) πρὸς ταῖς δυτικαῖς πύλαις στῆναι κελεύει· αὐτὸς δὲ διὰ τῆς ἀνατολικῆς ἔξεισι, καὶ μετ' ὀλίγων τινῶν πρὸς τὸν αἰγιαλὸν καταχθεὶς, ἔπλεεν. ἀλλ' οἷον ἄρα καὶ μνήμης ἄξιον εἰς ἔλεγχον τῆς τῶν μοχθηρῶν κακίας ὁ λόγος σπεύδων μικροῦ καὶ παρέδραμε; τὸ γὰρ πονηρὸν ἐκεῖνο συνέδριον, ἐπεὶ ἔδει μετὰ τῶν ἄλλων ὧν ἐπῆγον τῷ ἁγίῳ κακῶν, μηδὲ φόνου αὐτῶν ἀποσχέσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸν διὰ ξίφους ὠδίνησαι κατ' αὐτοῦ θάνατον, οἰκέτης τῶν τινος πρεσβυτέρων (Ἐλπίδιος ὄνομα) πεντήκοντα νομισμάτων ὑπ' ἐκείνων, φεῦ, τὴν δεξιὰν μισθωθεὶς, ἐπιβουλεύσειν ἔμελλε τῷ δικαίῳ, καὶ φωραθεὶς (οὐδὲ γὰρ ἀφῆκεν οἷς οἶδε λόγοις ἡ πάντων ἐπιτροπεύουσα πρόνοια) ἐνίους τῶν κατασχόντων οἷς εἶχε ξίφεσι, τοὺς μὲν ἀνεῖλε, τοὺς δὲ καὶ χαλεπῶς ἔπληξεν· ἀλλ' οὕτω μὲν ὁ μέγας ἔπλει, καὶ πρὸς τὴν ὑπερορίαν ἀπήγετο. ἡδονῇ δὲ τὸ πλῆθος καὶ λύπῃ διεμερίζοντο· λύπῃ μὲν, τὸ εὐσεβὲς

τι

τα καὶ ὀρθοδόξοις καὶ τοὺς χρυσοῦς ἐκείνου λόγους ζημιωθέντας μετὰ τῆς σεμνῆς ὄψεως· ἡδονὴ δὲ Ἰουδαίοις καὶ ἕλλησιν, οἷς καὶ εἰς ἑορτὴν τὸ πρᾶγμα καθίστη, τοὺς ἐλέγχους πάντας τῆς ἐκείνου γλώττης διαφυγοῦσιν, ὡσεὶ βέλη ἐν χειρὶ δυνατοῦ ταῖς αὐτῶν καρδίαις ἀφιεμένους· οἳ καὶ κατεμωκῶντο καὶ κατέπαιζον, καὶ πολὺν γέλωτα τῆς τῶν κρατούντων κατέχεον ἀληθείας, ὡς μικροῦ καὶ δι' οἴκτου τίθεσθαι τὴν τῶν χριστιανῶν συμφοράν.

40 *Conflagratio Ecclesiæ & Curiæ.* Ψαλ. ξε. ζ.

Ἐξαίφνης δὲ γίνεταί τι πρᾶγμα φοβερὸν καὶ μέχρι τῆς ἀκοῆς ἐρχόμενον, τοῦ Θεοῦ πάντως οὕτως οἰκονομοῦντος, ὥσπερ τὸν σεισμὸν πρότερον, εἰς δόξαν μὲν τῶν αὐτοῦ θεραπόντων, φόβον δὲ καὶ συναίσθησιν τῶν σφόδρα τολμηρῶν καὶ θρασέων, μονονουχὶ μετὰ τοῦ Δαβὶδ κηρύττοι, Οἱ παραπικραίνοντες μὴ ὑψούσθωσαν ἐν ἑαυτοῖς. αὐτῆς γὰρ ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ μέγας τῆς ἐκκλησίας ἀστὴρ, οἷα πρὸς τινὰς δυσμὰς τὴν παροικίαν ἐχώρει, πῦρ θεῖον ἐκ μέσου τοῦ θρόνου, ᾧ προσεδρεύων ταῖς ἱεραῖς ἐπήγαζε διδαχαῖς, ὑπ' οὐδεμιᾶς χειρὸς ἀναφθὲν, διὰ τῶν ἱερῶν ἀλύσεων ἀνέρπει εἰς ὕψος. εἶτα τὴν στέγην διαφαγὸν, κατὰ τῶν νώτων τῶν σεπτῶν δωμάτων ἐχώρει. ἐντεῦθεν ἄνεμος τὴν φλόγα παραλαβὼν, ἐπὶ τὸν τῆς συγκλήτου γερουσίας οἶκον διὰ μακροῦ τοῦ μέσου κείμενον ἐκκαλεῖται, καθάπερ τινὰ ἔμψυχον τῶν μεταξὺ φεισαμένην, ὡς μὴ τῇ ἐγγύτητι τινὰ ἔχειν τὸ γεγονὸς ἐπιγράφειν. καὶ τέλος ὡραῖον ἔργον τοιοῦτο μέγα καὶ πολυχρόνιον, ὕλῃ μὲν πολυτελέστατον, κάλλει δὲ ὡραιότατον ἐκκαυθὲν εἰς ἄπαν, πρὸς τὸ μὴ ὂν ᾤχετο. οὕτω δὲ παράδοξον τὸ πῦρ καὶ τὰ κύκλῳ διανεμόμενον, μόνου τοῦ οἰκίσκου φείδεται πάλιν, ἐν ᾧ τῶν ἱερῶν σκευῶν ἐτηρεῖτο τὸ πλῆθος, οὐ τὸν χρυσὸν εὐλαβούμενον, οὐδὲ τὴν ἄλλην ὕλην, ὡς ἂν εἴποι τις, τιμίαν, ἀλλ' ἵνα μὴ τοῖς συκοφάνταις χεῖρα παράσχῃ διαβολῆς, καὶ ὑπόνοιαν ὑφαιρέσεως τῇ τῶν κειμηλίων ἀπωλείᾳ τῷ ἁγίῳ προστρίψωσι. τί οὖν; δέον ἐντεῦθεν τοὺς πονηροὺς, ὡς ἁλιέα πληγέντα, φασὶ, νοῦν οἴσειν, οἱ δὲ καὶ πρόφασιν τοῦτο ποιησάμενοι τοῦ κακῶς δρᾶν, πολλοὺς τῶν ἐπισκόπων, μᾶλλον καὶ ἱερέων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοῦ Ἰωάννου μοίρας ἐκόλαζον, ὑπὸ τούτων λέγοντες ὑποβληθῆναι τὸ πῦρ τῷ πατριάρχῃ χαριζομένων.

41 *Iohannes Cucusum venit.*

Οὕτω μὲν οὖν ὁ μέγας τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος καὶ τῆς ἀληθείας ἀγωνιστὴς ἄμαχος, ὑπὸ στρατιωτῶν ἤγετο εἰς ἐρημόν τι τῆς Ἀρμενίας πολίχνιον (Κουκουσὸς ὄνομα) πολλῶν αὐτό ποτε καὶ συνεχῶς Ἰσαύρων κατατρεχόντων. ἐπίτηδες οἶμαι τοῦτο γινόμενοι, ὡς μετὰ τῶν ἄλλων κακῶν καὶ χερσὶν αὐτὸν ταῖς ἐχθίσταις παραδοθῆναι. ἃ δὴ κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπέστη, καὶ ὅσοις δὴ καὶ ἡλίκοις παλαίων κακοῖς, οὐδ' οὕτως ἠμέλει τοῦ τὰς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καλῶς ἔχειν, τίνος ἑτέρου λέγοντος, ἢ ἐκείνου, ἥδιον ἢ σαφέστερον ἢ ἀληθέστερον ἀκούοιμεν ἄν; καὶ ταῦτα γὰρ ἐν μιᾷ τῶν ἐπιστολῶν ἡ χρυσῆ γλῶττα πρὸς τοὺς τῆς αὐτοῦ μερίδος φησίν. Εἰ γὰρ καὶ δεσμωτήριον οἰκεῖτε, καὶ ἅλυσιν περίκεισθε, καὶ μετὰ τῶν αὐχμώντων καὶ ῥυπώντων ἐστὲ κατακεκλεισμένοι ἕνεκεν τοῦ μὴ συνθέσθαι τῇ τούτων παρανομίᾳ, ἀλλ' οὖν σκιρτᾶτε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, στεφανοῦσθε καὶ χορεύετε, ὅτι πολλῆς ἐμπορείας ὑμῖν ὑπόθεσις ταῦτα· ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ἀνηλώθημεν, ἐδαπανήθημεν, μυρίοις ἀπεθάνομεν θανάτοις· καὶ ταῦτα ἴσασιν ἀκριβέστερον ἀναγγεῖλαι τὴν καὶ βραχεῖαν ῥοπὴν ἡμῖν συγγενόμενοι· πρὸς οὓς οὐδὲ διαλεχθῆναί τι ἠδυνήθην, ὑπὸ τῶν συνεχῶν πυρετῶν καταβεβλημένος· οὓς ἔχων καὶ ἐν νυκτὶ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ ὁδοιπορεῖν ἠναγκαζόμην, καὶ θάλπει πολιορκούμενος, καὶ ὑπὸ ἀγρυπνίας διαφθειρόμενος, καὶ ὑπὸ τῆς τῶν ἐπιτηδείων ἐρημίας ἀπολλύμενος, καὶ τῆς τῶν προστησομένων ἀπορίας. καὶ γὰρ τῶν τὰ μέταλλα ἐργαζομένων, καὶ τὰ δεσμωτήρια οἰκούντων, χαλεπώτερα καὶ πεπόνθαμεν καὶ πάσχομεν. ὀψὲ δέ ποτε καὶ μόλις ἐπέτυχον τῆς Καισαρείας, ὡς ἀπὸ χειμῶνος εἰς λιμένα ἐλθών· ἀλλ' οὐδὲ ὁ λιμὴν οὗτος ἴσχυσεν ἀνακτήσασθαι τὰ ἀπὸ τοῦ κλυδωνίου κακά. οὕτω καθάπαξ ἡμᾶς ὁ ἔμπροσθεν χρόνος κατειργάσατο. ἀλλ' ὅμως ἐλθὼν εἰς τὴν Καισάρειαν, οὐ μικρὸν ἀνέψυξα, ὅτι καὶ ὕδατος ἔπιον καθαροῦ, ὅτι καὶ ἄρτου οὐκ ὀδωδότος, οὐδὲ κατεσκληκότος μετέλαβον, ὅτι οὐκέτι ἐν τοῖς κλάσμασι τῶν πίθων ἐλουόμην, ἀλλ' εὗρον βαλανεῖον οἷον δήποτε, ὅτι συγκεχώρημαι τέως τῇ κλίνῃ προσηλῶσθαι. ἐνῆν καὶ πλείονα τούτων εἰπεῖν.

ἀλλ' ἵνα μὴ σφόδρα λυπήσω, μέχρι τούτων ἵστημι, ἐκεῖνο προσθείς· ὅτι μὴ παύσητε ὀνειδίζοντες τοὺς ἀγαπῶντας ἡμᾶς. τοσούτους γὰρ ἔχοντες ἐραστὰς, καὶ τοσαύτην δύναμιν περιβεβλημένους, οὐδὲ αὐτῶν τυγχάνομεν, ὧν τυγχάνουσιν οἱ κατάδικοι, ὥστε εἰς ἡμερώτερον καὶ ἐγγύτερόν που καταδικασθῆναι τόπον· ἀλλὰ καὶ τοῦ σώματος ἡμῖν ἀπαγορεύσαντος, καὶ τοῦ φόβου τῶν Ἰσαύρων πάντα πολιορκούντων, τῆς μικρᾶς ταύτης καὶ εὐτελοῦς οὐκ ἐπετύχομεν χάριτος. δόξα τῷ Θεῷ καὶ διὰ τοῦτο· οὐ παυόμεθα γὰρ αὐτὸν ἐπὶ πᾶσι δοξάζοντες. εἴη τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας. ἴστε γὰρ σαφῶς ὡς πάντα θορύβων καὶ ταραχῆς πεπλήρωται, καὶ οὐχ ὑπὲρ Κωνσταντίνου πόλεως χρὴ μόνον παρακαλεῖν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. ἐπειδήπερ ἐντεῦθεν ἀρξάμενον τὸ κακὸν, καθάπερ εἴρηται, τὰς ἐκκλησίας πανταχοῦ γῆς λυμαίνεται. ἑβδομήκοντα τοίνυν ἡμέρας ἀναλώσαντες κατὰ τὴν ὁδὸν, ὀψέ ποτε ἀπηντήκαμεν εἰς τὴν Κουκουσὸν, τὸ πάσης τῆς οἰκουμένης ἐρημότατον χωρίον· ὅθεν λογίζεσθαι τῇ θαυμασιότητι ὑμῶν ἔξεστιν, ὅσα καὶ ἡλίκα πεπόνθαμεν κακὰ, πυρετοῖς ἀφορήτοις παλαίοντες, καὶ φόβῳ Ἰσαυρικῷ πολιορκούμενοι. καὶ ταῦτα λέγω οὐκ ἀξιῶν ἐνοχλῆσαί τινα, ὥστε ἡμᾶς μεταστῆσαι ἐντεῦθεν· τὸ γὰρ χαλεπώτατον διηνύσαμεν, τῆς ὁδοῦ τὴν ταλαιπωρίαν· ἀλλ' ὑμᾶς χάριν αἰτῶ, τὸ συνεχῶς ἡμῖν γράφειν, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν φροντίζειν. Καὶ πάλιν δὲ οὕτω φησί· Ἐπεὶ καὶ ὑμᾶς τρίτον ἔτος ἐν ἐξορίᾳ διατρίβοντας λιμῷ, λοιμῷ, πολέμοις, πολιορκίαις συνεχέσιν, ἐρημίᾳ ἀφάτῳ, θανάτῳ καθημερινῷ, μαχαίραις Ἰσαυρικαῖς, οὐχ ὡς ἔτυχε παρακαλεῖ καὶ παραμυθεῖται τὸ διηνεκὲς καὶ μόνιμον ὑμῶν τῆς διαθέσεως, τῆς παρρησίας τὸ ἀκλινές· ὅθεν εἰ καὶ τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν τοίχων τῆς πόλεως ἐκβεβλήμεθα, τῆς δὲ κυρίως πόλεως οὐ μετῳκίσθημεν. εἰ γὰρ ὑμεῖς ἡ πόλις, μεθ' ὑμῶν δὲ ἡμεῖς ἀεὶ καὶ ἐν ὑμῖν, εὔδηλον ὅτι καὶ ἐνταῦθα διάγοντες τὴν πόλιν οἰκοῦμεν ἐκείνην... καὶ γὰρ ἐνδιαιτώμεθα ὑμῶν ταῖς ψυχαῖς, καὶ ὅπουπερ ἂν ὦμεν, πάντας ὑμᾶς τοὺς σφοδροὺς ἡμῶν ἐραστὰς ἐπὶ διανοίας περιφέροντες ἄπιμεν. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ πρὸς Κωνστάντιον αὐτῷ τὸν πρεσβύτερον γραφεῖσα ἐπιστολὴ, τὸν ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν ζῆλον, οὕτως ἔχουσα· Τῇ τετάρτῃ τοῦ Πανέμου μηνὸς, μέλλων ἀπὸ τῆς Νικαίας ἐξορμᾶν, ταῦτα διεπεμψάμην τὰ γράμματα πρὸς τὴν σὴν θεοσέβειαν, παρακαλῶν, ὅπερ ἀεὶ παρακαλῶν οὐκ ἐπαυσάμην, κἂν χαλεπώτερος τοῦ νῦν κατέχοντος γένηται ὁ χειμὼν, κἂν μείζονα τὰ κύματα, μὴ διαλείπειν τὰ σαυτοῦ πληροῦν, τὰ εἰς τὴν οἰκονομίαν ἧς ἐξ ἀρχῆς ἥψω· λέγω δὴ τοῦ ἑλληνισμοῦ τὴν καθαίρεσιν, τῶν ἐκκλησιῶν τὰς οἰκοδομὰς, τῶν ψυχῶν τὴν ἐπιμέλειαν. μὴ δή σε ὕπτιον ποιείτω τῶν πραγμάτων ἡ δυσκολία. οὐδὲ γὰρ κυβερνήτης τὸ πέλαγος ὁρῶν μαινόμενον καὶ διανιστάμενον ἀποστήσεται τῶν οἰάκων· ἀλλ' οὐδὲ ἰατρὸς τὸν κάμνοντα βλέπων τῇ νόσῳ κρατούμενον, ἀναχωρήσει τῆς θεραπείας, ἀλλὰ τότε μάλιστα ἕκαστος τούτων τῇ τέχνῃ χρήσεται. σὺ τοίνυν, δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε, πολλῇ νῦν χρῆσαι τῇ προθυμίᾳ. μὴ δὴ ὕπτιον ποιείτω σε τὰ συμβαίνοντα. οὐ γὰρ ὑπὲρ ὧν ποιοῦσιν ἡμᾶς ἕτεροι κακῶν λόγον δώσομεν, ἀλλὰ καὶ μισθὸν ληψόμεθα. εἰ δὲ αὐτοὶ τὰ παρ' ἑαυτῶν μὴ εἰσενέγκοιμεν, ἀλλὰ ῥαθυμήσομεν, οὐδὲν εἰς τοῦτο ἡμῶν προστήσεται ὁ τῶν πραγμάτων θόρυβος· ἐπεὶ καὶ Παῦλος δεσμωτήριον οἰκῶν, καὶ τῷ ξύλῳ προσδεδεμένος, τὰ αὐτοῦ ἐποίει. καὶ Ἰωνᾶς ἐν τῇ γαστρὶ τοῦ θαλαττίου θηρίου φερόμενος, καὶ οἱ τρεῖς παῖδες οἱ ἐν τῇ καμίνῳ διατρίβοντες· καὶ οὐδένα τούτων τὰ ποικίλα δεσμωτήρια ταῦτα ῥαθυμότερον πεποίηκε. ταῦτα οὖν ἐννοῶν, δέσποτά μου, καὶ Φοινίκης καὶ Ἀραβίας καὶ τῶν κατὰ τὴν ἀνατολὴν, μὴ παύσῃ φροντίζων ἐκκλησιῶν, εἰδὼς ὅτι πλείονα λήψῃ τὸν μισθὸν, ὅσῳ καὶ τοσούτων ὄντων τῶν κωλυμάτων, τὰ παρὰ σαυτοῦ εἰσφέρεις. καὶ γράφειν δὲ ἡμῖν συνεχῶς μὴ κατόκνει, ἀλλὰ καὶ πυκνότατα. ὡς γὰρ ἔγνωμεν νῦν, οὐκέτι εἰς Σεβάστειαν, ἀλλὰ εἰς τὴν Κουκουσὸν ἐκελεύσθημεν ἀπελθεῖν, ὅπου σοι καὶ εὐκολώτερον ἐπιστέλλειν ἡμῖν. γράφε τοίνυν ἡμῖν, πόσαι τε ἐκκλησίαι ἐπ' ἔτος ᾠκοδομήθησαν, τίνες ἄνδρες ἅγιοι μετέστησαν εἰς τὴν Φοινίκην, καὶ εἴ τις πλείων γέγονε προκοπή. καὶ γὰρ ἀπὸ

Epiſt. 145. πρὸς διαφόρους.

Νικαίας

Νισράτες θύραν ἵνα μονάζοντα ἐγκεκλεισμένον, ἔπειτα αὐτὸν ἐλθεῖν πρὸς τὴν ἐν Ἀλαβείδῳ, καὶ ἀπελθεῖν εἰς τὴν Φοινίκην. ἐπεὶ δὲ ἀπαγγέλλει οὕτω, δηλαδή μοι σπουδάζουσι τοῦ Σαλαμίνιος εἶχεν χωρίου, τοῦ κατὰ τὴν Κύπρον κειμένου, τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν Μαρκιωνιστῶν πολιορκουμένου ἤμελεν διειλεγμένος οἷς ἐχρῆν, καὶ καταπαρθενικῶς τὸ πᾶν, ἀλλ᾽ ἔφθη ἐκβληθείς. εἰ τοίνυν μάθοις τὸν κύριόν μου Κυριακὸν τὸν ἐπίσκοπον ἐπὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διατρίβειν, ἐπίστειλον αὐτῷ ταύτης ἕνεκεν τῆς ὑποθέσεως, καὶ τὸ πᾶν ἀνύειν δυνήσεται). πλὴν ταῦτα καὶ μάλιστα σοῦ περιττότερον ἔχοντες πρὸς Θεὸν παρακαλεῖ πολλῇ χρῆσθαι τῇ εὐχῇ, πολλῇ τῇ ἐκτενείᾳ, ὥστε τὸ τῆς οἰκουμένης ὑπὸ ναυάγιον παύσασθαι. ἀφόρητα γὰρ καὶ τὴν Ἀσίαν κατείληφε κακά, καὶ ἑτέρας δὲ πόλεις καὶ ἐκκλησίας. ἅπερ ἵνα μὴ δόξω διενοχλεῖν, ἀφεὶς τὸ καθ᾽ ἕκαστον λέγειν, ἐκεῖνο μόνον ἐρῶ, ὅτι εὐχῶν πολλῶν χρεία, καὶ δεήσεων ἐκτενῶν. ἄξια γὰρ ἐπαπειλεῖ ὅθεν ἐξέβημεν.

42 *Iohannes Cucusi agens paralyticũ ſanat.*

Οὕτω μὲν οὖν, ὡς ἔφημεν, εἰς τὸ τῆς ἐρημίας πολίχνιον τὴν Κουκουσὸν ἀγόμενον, Ἀδελφιὸς αὐτὸν ὑποδέχεται, ὃς ἐπίσκοπος Ἀραβισσοῦ ἦν, οὐκ αἰθεὶ πολύπτης, ἀλλ᾽ ὥσπερ τινὶ θησαυρῷ τὴν ὑποδοχὴν καλλυνθείς. οὐ μὴν ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦτο τῆς θείας ἐκτὸς ἦν προνοίας, τὸν μέγαν ἐκεῖ τὴν ὑποδοχὴν κατακριθῆναι. μεστὴ γὰρ ἐκείνη δυσσεβείας, καὶ ἀνθρώπων ὅλως μὴ εἰδότων τὸν Κύριον, ἀλλ᾽ εἴδωλα καὶ δένδρα καὶ ἄλση (φεῦ τῆς ἀνοίας) προσκυνεῖν ἑλομένων. οἷς δὲ βραχύ τι τοῦ φρονεῖν μετῆν, ὁ ἥλιος αὐτοῖς εἰς προσκύνησιν. οὗτοι τοιγαροῦν (οὐδὲ γὰρ ὁ μέγας ἀνήκοος αὐτοῖς οἷος ἦν, καὶ οἵας τῆς χάριτος ἠξιωμένος) παραλυτόν τινα κλινοπετῆ προσενεγκόντες, θεραπεύειν ἠξίουν. τὸν δὲ καὶ χρόνον ἐρωτήσαντα τῆς νόσου, καὶ σέβας, ἐπειδὴ ἤκουσε τὸν μὲν ὄγδοον ἔτος εἶναι, τὸ δὲ, ἥλιον, σὺ ἄρα οὖν ἰάσασθαί σε χρῇ, φαίη, τὸν ἥλιον, μικρὸν ὑπομειδιάσαντα, εἴγε οὗτος Θεός σοι ἐστίν. ἀλλὰ μηδὲ αὐτὸν δύνασθαι μηδὲν, ἐκεῖνοι εἰπεῖν, αὐτὸν οὕπερ ἔχει Θεοῦ. εἶναι γὰρ καὶ ἡλίου Θεὸν ἀκηκόαμεν, ᾧ λατρεύει. τί οὖν, αὖθις ὑπολαβόντα τὸν ἅγιον, οὐκ ἐκεῖνον μᾶλλον, ᾧ καὶ ἥλιος λατρεύειν οἶδε, τιμᾶτε Θεόν; ἀλλ᾽ ἡμεῖς γε, φαίη, οὐ πολεμοῦμεν· μέγας γὰρ ἐκεῖνος καὶ φοβερώτατος· κἂν μή τις ἄξιος αὐτοῦ ᾖ, καὶ ἀκριβείας ἐλεύθερος, ὅμως τι προσελθὼν λατρεύσαι, καὶ θείῳ πυρὶ καταφλέγεται. ἐπεὶ δὲ ταῦτα μὲν οὖν εἶπεν ὁ ἅγιος, καὶ τέχνην εἶναι τοῦ πονηροῦ πρὸς ἀπώλειαν, καὶ ὡς ὁ τοῦ ἡλίου τούτου Θεὸς, ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων πάντων ἐστὶ Θεὸς, καὶ οὐδένα τῶν προσιόντων μισεῖ, κἂν ἁμαρτωλὸς ᾖ, μετανοοῦντα δὲ αὐτὸν εἰσελθεῖν τῶν προσλαβόντων, καὶ ὅτι πιστεύουσι μόνον, καὶ ἡ θεραπεία εὐθὺς ἕψεταί σοι μετά γε τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ σώματος, πιστεύσαι ὁ νοσῶν εἶπε, καὶ μηδένα μηκέτι, ἀλλ᾽ ἢ τὸν μόνον λατρεύειν Θεόν. τότε τοιγαροῦν τοῖς αὐτοῦ μαθήσεσιν ἐπισφραγισάμενος τὸν μακάριον, Κύριε, ὁ τὸν παρειμένον, εἰπεῖν, ὃν διὰ τῆς στέγης αὐτῇ κλίνῃ σοι κατῆγον, λόγῳ μόνῳ τῷ σῷ ἰασάμενος, καὶ τοῦτον ἐπὶ δόξῃ τῇ σῇ καὶ τῇ ἐπιγνώσει, μόνε Θεὲ, τῷ νεύματί σου θεράπευσον. καὶ ὡς ταῦτα εἶπεν, ἀνίστατο εὐθὺς ὁ νοσῶν τε καὶ ὑγιὰ στῆναι, μαθὼν εἰληφότα τῆς εὐσεβείας, τὴν ῥῶσιν τοῦ σώματος, ἢ μᾶλλον διὰ νόσου σωματικῆς, ἀπὸ τὴν ψυχικὴν ὑγείαν, ἢ καὶ ἀμφοτέρων ὠδηγηθέντα. ἐπὶ δὲ θαύματι πιστεῦσαι τοὺς τῆς χώρας ταύτης πάντας, καὶ τῷ βαπτίσματι προσελθεῖν ἀριθμοῦ κρείττονας.

Epiſcopos inſtituit, & ſacra ordinat.

εἶτα τοίνυν ἐπισκόποις ὁμοῦ ἅμα πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις ἱκανοῖς τῷ πλήθει τῶν πιστευσάντων ἐπὶ τούτοις χειροτονήσας, ἐκεῖ δὲ ὕμνοις αὐτῶν τὴν ἐγχώριον φωνὴν ἐπισταμένοις, τοῖς ὅσα καὶ γλώσσῃ χρησαμένοις, τά τε θεῖα Δαβὶδ καὶ τὴν καινὴν ἅπασαν πρὸς τὴν Ἑλλάδα γλῶτταν δι᾽ αὐτῶν μεταβάλλει. καὶ παραδίδωσι μὲν τὸν τύπον τῆς ἀναιμάκτου θυσίας, ἐκδιδάσκει δὲ καὶ τὰ τῆς καινῆς διαθήκης. εἶτα καὶ κανόνας αὐτοῖς εἰσηγεῖται ψαλμῳδίας καὶ προσευχῶν. ὀλίγων δὲ ἡμερῶν πληθυνομένων ὁρῶν τὴν νεοπαγῆ ταύτην ἐκκλησίαν, ὁρῶν καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ συνηθείας αὐτοῖς τὴν ἐπίδοσιν, ὡμολόγει τε τῷ Θεῷ χάριν, καὶ ἠγαλλιᾶτο τῷ πνεύματι, τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ χάριτας ἰάσιμος ἐπιτηδείως καὶ παρ᾽ αὐτοῦ τὸ πᾶν τούτοις κατορθώσας.

43 *Varia eorũ calamitates qui Iohanni adhaeſerunt.*

Καὶ ὁ μὲν ἐν τούτοις ἦν· ὅσοι δὲ τῶν αὐτοῦ καταστατικῶν ἦσαν ἐπίσκοποί τε καὶ ἱερεῖς ἅμα καὶ λαϊκοί, οἱ διὰ τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ ζῆλον ἐκκλησίαν ἐμίσησαν πονηρευομένων, τούτους δὲ πάντας δημεύσεις, ἐξορίαι, θάνατοι καὶ κολάσεις ποικίλαι διεμερίζοντο. καὶ γὰρ ἔδει καὶ ταῦτα τοῦ καλοῦ ποιμένος κατὰ τὴν τοῦ προβάτου μίμησιν ὑπὸ χερσὶ ταῖς τῶν ἀνόμων γινομένων διασκορπισθῆναι μὲν τὰ πρόβατα, κοινωνῆσαι δὲ αὐτῷ καὶ τῷ διδασκάλῳ τῶν θλίψεων. ἦν οὖν ὁρᾶν τοὺς μὲν τὰ ἐνδότερα τῆς φυλακῆς πληροῦντας, τοὺς δὲ τὰς μακρὰς ἠπείρους καὶ νήσους οἰκεῖν καταπρομένους, πολλαῖς περιστάσεσι καὶ χαλεπαῖς ταῖς βασάνοις κατεργασθέντας. τοὺς δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν, ἄλλη τις τραγῳδία καὶ δακρύων ὑπόθεσις. ὠμῶν γὰρ τυχόντες καὶ πονηρῶν τῶν ἀγόντων, οὐδὲ μιᾶς ἠξιοῦντο προνοίας, ἢ φειδοῦς, ἢ σπλάγχνων τῶν φυσικῶν καὶ χρηστότητος, οὐδὲ ὡς ἂν ἄνθρωποι ἀνθρώποις πιστευθέντες ἦσαν, ἀλλ' ὡς θηρίοις μᾶλλον, ἢ ἀγρίοις δαίμοσι καὶ ἀνθρωποκτόνοις. τὸ διὰ τοῦτο πικρῶς ἤγοντο καὶ ἀσπλάγχνως, οἱ μὲν οὕτω πεζῇ τὴν ὁδοιπορίαν καταπονούμενοι, οἱ δὲ γυμνοῖς καὶ ἀστρώτοις ταῖς ἡμιόνοις, ὡς ἄν τινα τῶν ἀψύχων φορτίων ἐπιρριπτούμενοι. ἀλλὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ὑπεροψίας, ἀλλὰ τὰ ὀνείδη, τὴν χλεύην, τὸν βαρὺν μυκτῆρα, τοὺς γέλωτας, ἃ πληγῶν καὶ μαστίγων πολλῷ δριμύτερον ἅπτονται τῆς ψυχῆς, καὶ τὸν πυρὰ θάνατον εὐκτὸν ποιοῦσι τοῖς πάσχουσιν; ἵνα δὲ καὶ τρυφὴν ἰδίαν ποιῶνται τὴν ἐκείνων αἰκίαν, οὐχ ὡς οἴκοις προσετύγχανον, οὐκ εἰς ἕτερόν τι τῶν οἰκημάτων εἰσῆγον αὐτοὺς ἐν ταῖς καταλύσεσιν, ἀλλὰ χαμαιτυπείοις τισὶ βδελυροῖς τε καὶ ἐμπαθέσιν ἐνέκλειον. ἃ πάντα μικρὰ μᾶλλον ἐνόμιζον τὸ ζημιοῦσθαι, καὶ τοῦ τυχόντος ὑπενεγκεῖν, ἢ τῆς Ἰωάννου μερίδος καὶ κοινωνίας ἔξω πεσεῖν. ὅσοι δὲ τὰς τῶν διωκτῶν χεῖρας διαφυγεῖν ἠδυνήθησαν, καὶ οὗτοι οὐδὲν ἧττον αὐτοὶ ἑαυτοὺς κολασταὶ γεγόνασι, τὴν ἐρημίαν καὶ τὰς ἀοίκους, καὶ τινας ἀβάτους ἐσχατιὰς ἑαυτῶν καταψηφισάμενοι, μετὰ θηρίων οἰκεῖν μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις συζῆν ἑλόμενοι, πολλῷ τῶν θηρίων ἀγριωτέροις.

44 *Arſacius Conſtantinopolis Epiſcopus fit.*

Οὐ πολλαὶ διῆλθον ἡμέραι, καὶ πιστεύεται τὴν ἐκκλησίαν Ἀρσάκιος, καὶ πατριάρχης τῆς Κωνσταντίνου χειροτονεῖται. φεῦ μετὰ τίνα τίς; ποῖον ἄνδρα, οἷον φλύαρον, γεράνδρυον κατὰ πολλὴν τῶν κρατούντων τυφλότητα διαδέχεται; ἄνθρωπος ὑπὲρ τὰ ὀγδοήκοντα βεβιωκὼς ἔτη, σορῷ μᾶλλον ἐπιτήδειος, ἢ θρόνῳ, ὑπόληρός τις καὶ τὸ φρονεῖν διασεσεισμένος, εἰπεῖν μὲν ἀφυέστατος, ἐννοῆσαι δέ τι τῶν δεόντων ἠλιθιώτατος, πρᾶξαι δὲ ῥᾳθυμότατος, βραχὺ τῶν ἀψύχων ἀπεοικώς, κλίνης καὶ γωνίας ἄξιος. οὐκ ἔχων παρ' ἑαυτοῦ τὸ ἀδόκιμον, εἶτα προσλαβὼν καὶ τὸ πρὸς Ἰωάννην τοῦ λαοῦ φίλτρον ἐπιτραφὲν αὐτῷ προσορισάμενον, ἀπόστοργος πάντῃ, καὶ ἐπίρρητος. τοιγαροῦν οὖν πρὸς τοὺς δίκαια περὶ θεοῦ φρονοῦντας ἐπίβουλος ἦν, καὶ τῷ μακρῷ γήρᾳ νωχελεῖ τε καὶ ἐπικώφῳ τῆς φύσεως καὶ οἷα κατεψυγμένῃ μηδὲν ἧττον τοῦ φυσικοῦ πάλιν προσπεπονθηκώς, καὶ ἔργῳ, ὡς ἂν εἴποι τις, ζῶντος οὐδὲ ἐπ' οὐδενὶ ἐνδόξῳ πράγματι διαπραξάμενος, ἀπιὼν ᾤχετο.

45 *Mortuo Arſacio ſuccedit Atticus. Heraclidi Epheſi ſuccedit Eunuchus.*

Μετὰ δὲ τοῦτον ἀνὴρ ἐκ πρεσβυτέρων ἀναχθεὶς Ἀττικὸς ὄνομα, τὸν τῆς ἐκκλησίας οἴακα ἐγχειρίζεται, καθ' ὃν χρόνον ἄδειαν οἱ ἐν Ἐφέσῳ λαβόμενοι, πολύ τι κινεῖν καὶ μεταβάλλειν κατὰ τὸ ἑαυτοῖς δοκοῦν ἐσπούδαζον, τοὺς καλοὺς μὲν, καὶ ὡς Θεῷ φίλους, τῶν θρόνων ἐπιπλήκτους ἐξωθούμενοι, μιαροὺς δέ τινας καὶ βεβήλους ἐπὶ καταστροφῇ ψυχῶν καταλέγοντες, οὐδὲ μιᾶς ἐρεύνης, ἢ βασάνου τὴν χειροτονίαν προλαμβανούσης, ἀλλ' οὕτως, ὡς εἰκαῖον πρᾶγμα καὶ τὸ τυχὸν, τοῦ βουληθέντος, ἢ δεδωκότος, τὸν θρόνον (φεῦ) ἀγοραζόντων· ἐπεὶ καὶ τοὺς δικαίως ὑπὸ τῆς μακαρίας ἐκείνης ψυχῆς καὶ γλώττης τῶν ἐκκλησιῶν ἐκβληθέντας, προσελθόντες τοῖς κατὰ φροντισταῖς τούτοις χρημάτων αὐτὰς ἐξωνοῦνται· οἵ γε καὶ Ἡρακλείδην τὸν ὑπὸ ἑξήκοντα καὶ ἑβδομήκοντα ἐπισκόπων ἀξίως τὸν τῆς Ἐφέσου πιστευθέντα θρόνον, τοῦ παρόντος ἐκβιασάμενοι, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐξώσαντες, τὸν τοῦ Τελβούνη Βίκτορος Εὐνοῦχον τῷ θρόνῳ αὐτοῦ κακῶς (ὢ δίκη, καὶ ἀνοχὴ Θεοῦ) κακῶς καὶ ἀναξίως ἐγκαθιδρύσωσι, οὐχ ἡμιμάχοντες οὐδὲ ἐκτὸς βδελυρὸν, ἀλλὰ περιφανῶς ἐπίκαινον καὶ καταπτύστως. τὴν δὲ Πορφυρίου τόλμαν,

Porphyrius vi Epiſcopatum Antiochenum invadit.

τὴν πολλὴν ἐκείνην τοῦ πράγματος ἰταμότητα τίς ἂν ἀκούσας ἀδακρυτὶ παρέλθοι; ὃς μὲν οὖν, καὶ τὴν μοχθηρίαν ἡλικιῶτιν ἀκριβῶς ἔχων, οὐδὲν δὲ ὑπὸ τοῦ μακροῦ χρόνου πρὸς τὸ ἀνεπίληπτον ὠφεληθεὶς, ἀλλὰ φιλονεικήσας τὸ φύσει ὀφθῆναι κρείττων ἐν τοῖς αἰσχίστοις

ἐπὶ

ἐπεὶ οὖν τὸν μέγαν ἤδη Φλαβιανὸν ὁ τῶν ἐν οὐρανοῖς ἑορταζόντων εἶχε χορὸς, ἔρωτα ἔχων τῆς Ἀντιοχέων τυραννήσειν ἐκκλησίας, ἐπιτηδείου καιροῦ λαβόμενος, ἐν ᾧ πᾶσα ἡ πόλις εἰς τὴν κατὰ Δάφνην ἐξεληλύθασι θέατρα κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος εἰσέτι γινόμενα, Ἀντίοχόν τε καὶ Σεβηριανὸν ἔχων, παρ᾽ οἷς δὲ καὶ Ἀκάκιον τοὺς τῆς ἀληθείας ἐχθροὺς συναιρομένους αὐτῷ τῆς ἐπιθυμίας, ἐπιπηδᾷ τῷ θρόνῳ, καθάπερ κλέπτης καὶ οὐ ποιμὴν ὤν, καὶ ὑπὸ τῶν μιαρῶν τούτων χειροτονεῖται, τοσαύτην εἰσενεγκόντων τῷ πράγματι τὴν σπουδὴν, ὡς μηδὲ τὰ νενομισμένα συντελεσθῆναι διὰ τὸ τάχος. ἀλλ᾽ οὗτοι μὲν οἱ τελεσιουργοὶ τῶν ἐν σκότει πεπραγμένων, ἣ ποδῶν εἶχον, εὐθὺς ἔφευγον, ἄστροις ἐπισημαινόμενοι τὴν ὁδὸν, καὶ ὄρεσιν ἀβάτοις ἑαυτοὺς ἐπιτρέψαντες. ἡ δὲ πόλις ὡς ἤδη τοῦ τολμηθέντος ᾔσθετο, πανδημεὶ πάντες συνελθόντες, φρύγανά τε καὶ πῦρ μετὰ χεῖρας ἔχοντες, ὅσοι ἦσαν καὶ αὐτοὶ ζήλῳ τὴν ψυχὴν ἡμμένοι, τοῦ Πορφυρίου κατέτρεχον. καὶ γὰρ ᾔδεισαν, οἷος τὸν βίον ἐκεῖνος ἀνάγωγος ἦν, αὐτῷ δώματι τῆς ἐπισκοπῆς ἐμπρῆσαι αὐτὸν βουλόμενοι. ὁ δὲ τὸ πρὸς αὐτὸν αἰσθόμενος μῖσος, χρήμασι τὸν στρατοπεδάρχην διαφθείρας, ἀναπείθει τῷ ὑπὲρ εὐσεβείας τῶν πιστῶν ζήλῳ δαιμόνιον ἀνθοπλίσαι θυμόν. καὶ παραχρῆμα στράτευμα συναθροίζεται κατ᾽ αὐτῶν πονηρῶν καὶ ἀπηνῶν. εἶτα καὶ διωγμὸς τις μέγας κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἠρεθίζετο, καὶ βασιλικὰ διατάγματα καὶ θεσπίσματα ὑποβολαῖς Ἀττικοῦ (καὶ γὰρ οὐδὲ αὐτῷ κοινωνεῖν τις τῶν εὐσεβούντων ἠξίου) ἀνὰ τὰς πόλεις ἐπῄεσαν, Εἴ τις τῶν ἐπισκόπων, λέγοντα, Θεοφίλῳ μὴ πείθοιτο κοινωνεῖν, Ἀττικῷ τε καὶ Πορφυρίῳ, ἐκβεβλήσθω τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν ὄντων ἀποστερείσθω. τῶν λαϊκῶν δὲ οἱ μὲν ἐν τέλει, τῆς τιμῆς ἐκπιπτέτωσαν· οἱ στρατευόμενοι δὲ, τὰς αὐτῶν ἀφαιρείσθωσαν ζώνας· τὸ δὲ κοινὸν πλῆθος καὶ περὶ τὰς τέχνας ἠσχολημένον, ἱκανῷ χρυσίῳ προστιμηθέντες, τὴν ὑπερορίαν κατακρινέσθωσαν. ταῦτα πολλοὺς ἐποίει καὶ ἄκοντας κοινωνεῖν, ὅσοις μέγα τι καὶ ἥκιστα φορητὸν τὸ χρημάτων ἐκπεσεῖν καὶ δόξης ἐκρίνετο. πολλοὶ δὲ καὶ τὴν ἑκούσιον φυγὴν ἑλόμενοι, τὴν ἐρημίαν καὶ τὰς τῶν ἀσκητῶν καλύβας εἵλοντο μᾶλλον, ἢ τὴν πόλιν οἰκεῖν. εἰσὶ δὲ, οἳ καὶ μεγέθει ψυχῆς τοὺς πάντας κινδύνους ὑποστῆναι μετριώτερον ἐλογίσαντο, ἢ ἀπᾷδον τι καὶ ἀνάξιον εὐσεβοῦς ἐπιδείξασθαι πολιτείας.

Arcadius omnes edicto cogit ad communionē cum Theophilo, Attico, & Porphyrio.

46

Epiſcopi fauentes Iohāni Romam mittunt, actaq; Honorio et Innocentio nunciant.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, τῶν ἐπισκόπων ἔνιοι καὶ τοῦ κλήρου τοῦ Ἰωάννου μερίδος ὑπάρχοντες, ὑπὲρ Ἰωάννου τε καὶ τῆς ἀθλίως ἐχούσης ἐκκλησίας ζηλώσαντες, τὴν πρεσβυτέραν καταλαμβάνουσι Ῥώμην, αὐτῷ τε βασιλεῖ Ὀνωρίῳ καὶ Ἰννοκεντίῳ τῷ πάπᾳ προσελθόντες, καὶ τὴν χαλεπὴν ἐκείνην διασαφήσαντες τραγῳδίαν, πρὸς δὲ καὶ τρεῖς ἀναδόντες ἐπιστολάς, ὧν ἡ μὲν καὶ ψυχῆς καὶ γλώττης ἐτύγχανε τῆς καλῆς σαφῶς πάντα κατὰ μέρος διεξιούσης, ἡ δὲ κοινὴ τοῦ κατὰ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν κλήρου, ἡ δὲ λοιπὴ τῶν τεσσαράκοντα ἐπισκόπων ἦν, τῶν Ἰωάννῃ κοινωνικῶν. ἃς καὶ κοινῶς ἐγχειρίσαντες οὕτω περιπαθῶς διέθηκαν, καὶ τοσοῦτον ζῆλον τῶν αὐτῶν ἐνῆκαν ψυχαῖς, ὡς ἀμφοτέρους εὐθὺς Ἀρκαδίῳ τῷ βασιλεῖ πληκτικῶς γράψαι, πολὺν αὐτοῦ ὕπνον καταγινώσκοντας ἐν τοῖς πραττομένοις. καὶ ὅτι μὴ καλῶς, μηδὲ δικαίως, ἀλλὰ καὶ λίαν κακῶς καὶ ἀθέσμως ἡ δευτέρα τετόλμηται κατὰ Ἰωάννου ὑπερορία· καὶ δεῖν πάντως, εἴπερ ἄρα λόγος τις αὐτῷ τοῦ καλοῦ καὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης, τὸν πατριάρχην μὲν αὖθις ἀποδοθῆναι τῇ ἐκκλησίᾳ, σύνοδον δὲ τῶν ἐπισκόπων ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὅτι μέσον κειμένῃ, τῶν ἐξ ἀνατολῶν τε καὶ Ῥώμης ἐλευσομένων ἀθροισθῆναι· παρεῖναι δὲ καὶ Θεόφιλον, αἰτιώτατον γεγονότα τῶν ἐν τῇ ὑπερορίᾳ ταύτῃ πεπονηρευμένων, καὶ οὕτως ἀπαθεῖ καὶ δικαίᾳ κρίσει, τὰ κατὰ τὸν Ἰωάννην ὀρθοτομηθῆναι. διὰ ταῦτα γὰρ, ἔφησαν, καὶ τῶν ἐξ Ἰταλίας ἐπισκόπους τινὰς εὐθεῖ συνειδότι στοιχοῦντας, καὶ δικαιοσύνης οὐχ ἥκιστα μεταποιουμένους, ἐπ᾽ αὐτὸ τοῦτο ἐκπέμψαι διέγνωμεν. τὰ γοῦν τοιαῦτα γράμματα μετὰ καὶ ὑπομνημάτων, ἃ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν παρὰ τῆς συνόδου τῶν Ἰταλῶν γεγόνασι ἐπισκόπων, οἱ περὶ τὸν ἅγιον Αἰμίλιον ἐπίσκοπον ὄντα Βενεβένδου, Κυθήγιόν τε καὶ Γαυδέντιον σὺν Οὐαλεντίνῳ καὶ Βονιφατίῳ τοῖς πρεσβυτέροις παραλαβόντες, ὁδοῦ εἴχοντο τῆς ἀπὸ Ῥώμης πρὸς τὸ Βυζάντιον, ἅμα Κυριακῷ καὶ Δημητρίῳ, Παλλαδίῳ τε καὶ Εὐλυσίῳ τοῖς Ἰωάννου κοινωνικοῖς ἐπισκόποις. οὗτοι γὰρ καὶ περὶ τοῦ, ἔτυχε κατελθόντες, καὶ φιλαλήθως ταῖς τῶν Ῥωμαίων ἀκοαῖς ὑπαγορεύσαντες ἅπαντα.

47 *Episcopis reuersis ex Italia Eudoxia aditũ prohibet.*

Ὡς δὲ ἤδη παρέπλεον τὴν Ἑλλάδα, συνηρπάσθησαν ὑπό τε τῶν χιλιάρχων, κομιδῇ τὴν γνώμην διεφθαρμένων. ὅς τινι τῶν ὑπ᾽ αὐτοῖς παραδοὺς, οὐ συνεχώρει Θεσσαλονίκην ἰδεῖν, ἐκεῖ προτέροις προσάγειν βουλομένοις, Ἀνυσίῳ τε τῷ ἐπισκόπῳ παρὰ τοῦ πάπα γράμματα ἐγχειρίσαι. πλὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτο δρᾶμα ἦν καὶ τέχνη τῆς πονηροτάτης γυναικὸς Εὐδοξίας. αὕτη γὰρ μαθοῦσα τὴν τῶν Ἰταλῶν ἐπισκόπων ἀποστολὴν, καὶ οὗ χάριν μέλλουσι τὴν Κωνσταντίνου καταλαβεῖν, ἔφθανέ τε γνωσθέντα ταῦτα, καὶ τῇ γνώμῃ τῶν ἀποστελλόντων αὐτοὺς ἀντικρούουσα. εἰς δύο τοιγαροῦν πλοῖα πρὸς τοῦ παραλαβόντος διαιρεθέντες, δεκάτην ἡμέραν εἴς τι χωρίον βραχὺ τῆς πόλεως ἀπέχον ἐγγὺς τοῦ τῶν Βίκτορος προσορμίζονται προαστείων. εἶτα ἐκεῖθεν Μαρῖνός τις ὄνομα παραλαβὼν αὐτοὺς, εἰς τοῦτο παρὰ τῆς βασιλίδος ἀπεσταλμένος, καὶ ἀνὰ πόδα πάλιν ἀνάγων ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Θρᾴκης, ὃ Ἀθύρας καλεῖται, βιαίᾳ καὶ γνώμῃ καὶ χειρὶ κατακλείει. χωρὶς τοίνυν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ οἱ περὶ τὸν ἐπίσκοπον Κυριακὸν ἐγκλεισθέντες, ἠκίζοντο πικρῶς, ἠτάζοντο στερρῶς, μυρίαις περιεβάλλοντο θλίψεσι τὰς ἐπιστολὰς ἀπαιτούμενοι. ὡς δὲ μὴ δώσειν ἔλεγον, εἰ μὴ βασιλέα θεάσαιντο, πρέσβεις ὄντες, πρῶτα μὲν ἑνὸς τῶν πατρικίων ἀποσταλέντος, ἔπειτα δὲ καί τινων ἄλλων ἐπιφανῶν, καὶ τὰς ἐπιστολὰς εἰσπραττομένων, τέλος Οὐαλέριός τις ὄνομα, Καππαδόκης τὸ γένος, θηριώδης τὸν τρόπον, ἐξ ἰταμωτάτου καὶ βιαίου πράγματος ὄνομα ἑαυτῷ περιθεῖναι βουλόμενος, ἑνὸς τῶν ἐπισκόπων, παρ᾽ ᾧ τὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἄλλων γράμματα ἦν, τὸν ἀντίχειρα διακλάσας, αὐτά τε ἀφαιρεῖται, καὶ πινάκια καὶ ἱερὰ αὐτῶν, καὶ ὅσα πρὸς ὤνησιν αὐτοῖς τῶν ἐπιτηδείων ἀργύρια ἦν· ἐκ πονηρᾶς καὶ τοῦτο τῆς ἐπινοίας γινόμενοι, ἵνα τῶν εἰς τὴν χρείαν ἐξαπορούμενοι, καὶ πρᾶξαί τι τῶν παρὰ γνώμην ἀναγκασθεῖεν. εἰς δὲ τὴν ὑστεραίαν, ἄδηλον εἴτε τῶν τῆς βασιλίδος, εἴτε δὲ καὶ τῶν τοῦ Ἀττικοῦ τινες ἀφικόμενοι ἠξίουν, τρισχιλίους λαβόντας χρυσοῦς, Ἀττικῷ μὲν κοινωνῆσαι, τοῦ Ἰωάννου δὲ ἀμνημονῆσαι δίκης. τοὺς δὲ μὴ αἱρουμένους (ἐπεὶ καὶ ἔτυχε θάτερόν τι συμπεσόν· διακόνῳ γάρ τινι Αἰμιλίου, Παύλῳ τοὔνομα, πρᾴῳ καὶ σώφρονι ὄντι, Παῦλον τὸν θεῖον ὄναρ ὀφθέντα, Βλέπετε, φάναι, πῶς περιπατεῖτε· αἱ ἡμέραι γὰρ πονηραί, τὴν διὰ δώρων καὶ κολακείας σπουδαζομένην ἀπάτην ὑπαινιττόμενοι) μὴ ἀνεχομένους τοίνυν, ἀλλὰ τοῦτο μόνον τὴν πρὸς τοὺς ἀπεσταλκότας ὑποστροφὴν αἰτουμένους, Οὐαλέριος αὐτοὺς (οὗ τὸ ἐκμανὲς καὶ βίαιον ἀνδραγάθημα ὁ ἀντίχειρ) οὐ θρασὺς ἦν τοῦτο μόνον καὶ ἀπηνέστατος, ἀλλὰ καὶ δεινότατος κακουργῆσαι. δῆλοι δέ· πλοίῳ γὰρ σαθροτάτῳ πιστεύσας αὐτοὺς προνοίᾳ τοῦ ἀπολέσαι, ἀνάγεσθαι πάλιν ὁ μιαρὸς ἐκέλευε. παρ᾽ ὀλίγον οὖν ἐλθοῦσι κινδύνῳ περιπεσεῖν, μόλις αὐτοῖς ἐξεγένετο τῇ Λαμψάκῳ προσσχεῖν· κἀκεῖθεν ἀμείψαντες τὸ πλοῖον, μηνῶν τεσσάρων τὴν Ῥώμην καταλαμβάνουσιν· Ἰννοκεντίῳ τε διηγοῦνται τὰ συμπεσόντα, τοῖς περὶ τὸν Κυριακὸν καὶ Παλλάδιον εἴ τι καὶ γένοιτο, ἀγνοοῦντες· ἀλλὰ μηδὲ περὶ Ἰωάννου τί αὐτῷ συμβαίη δυνηθέντες μαθεῖν. ταῦτα δὲ πάντα τὸν εὐηθῆ διελάνθανεν Ἀρκάδιον, ὡς τε ὕστερον ὑπῆρξε μαθεῖν. ἀλλὰ γὰρ ὁ λόγος ἐπανίτω πάλιν ὅθεν ἐξέβη, καὶ τὰ κατὰ τὸν μέγαν ὑπόλοιπα διηγείσθω.

Ep. 5.16.

48 *Quæ Iohannes in exilio egerit scripſeritq;*

Ὁ τοίνυν θαυμαστὸς Ἰωάννης, τῇ Κουκουσῷ προσοδηγῶν, καὶ ἐν τῷ Ἀδελφείου οἴκῳ διάγων (καθάπερ ἔφημεν. ἐκεῖ γὰρ αὐτὸν γενόμενον κατελίπομεν) πολλοὺς μὲν πένητας τῶν ἀπὸ γῆς ἔθρεψεν ἄρτῳ (καὶ γὰρ ἔτυχε τότε λιμὸν ἐπισκῆψαι τῷ τόπῳ βαρύτατον) πολλῷ δὲ πλείους καὶ τῇ ἀπὸ γλώσσης πηγαζομένῃ τροφῇ, ἣ καὶ καρδίαν οἶδε στηρίζειν, καὶ φωτίζειν διάνοιαν· πολλοὺς δὲ καὶ περὶ πολλῶν τῶν ἀναγκαίων ἐκπεφώνηκε λόγους. τί γὰρ τῶν συμβαινόντων ἀνιαρῶν ἐπισχεῖν ἠδύνατο γλῶτταν, ἴσα καὶ ποταμοῖς ῥέουσαν; πλείους δὲ τοὺς περὶ ὑπομονῆς ἧσε, καὶ τοῦ μὴ δεῖν μὴ ὅτι μὴ ῥᾳθυμεῖν μόνον, ἀλλὰ μηδὲ σκάνδαλον ὑπομένειν, ἐφ᾽ οἷς χρῆναι πολλάκις λυπηροῖς συμβαίνει· πολλὰς δὲ καὶ τῶν θείων ἐπιστολῶν πρὸς Ὀλυμπιάδα συνέταξε τὴν ὁσίαν, ἐν αἷς πλεονάζει τὸ λέγειν, ὅτι ἓν φοβερὸν μόνον ἡ ἁμαρτία, καὶ περὶ τῶν συμπεσόντων αὐτῷ περὶ τὴν ὁδὸν ἀνιαρῶν διέξεισιν· ὅπως τε ἀθυμοῦσαν διὰ τὴν στέρησιν ἀνακτᾶσθαι βουλόμενος, ἴσως ἡμᾶς

πάλα

πάλιν γέγραφε, τοῦ Θεοῦ ἐπιτρέποντος ὅπῃ· καὶ ὅπως τῇ τῆς ὁδοῦ ταλαιπωρίᾳ, θέρους ἀκμῇ διαινομένης, καὶ πυρετὸς ἐπέσκηπτε λάβρος, καὶ τὰ ἐκ τοῦ στομάχου κακά, καὶ ὁ πολλῷ τούτων βαρύτερος, ὁ πονηρός φημι Γαλάτης, ἀλλ' αὐτὸν πεπιστευμένος· καὶ ὡς καταγωγῇ τινι προσβάλλουσι πάντα πάλιν συνῄει τὰ λυπηρά, τῶν θεραπευόντων ἡ ἐρημία, τῶν ἐπιτηδείων ἡ ἀπορία (αὐτοῖς γὰρ ἐκείνοις τοῖς χρυσοῖς κέχρημαι λόγοις) τὸ μηδένα ἰατρὸν παρεῖναι, ὁ τῆς ἐφόδου τῶν Ἰσαύρων φόβος, καὶ ἡ ὅσον οὔπω εἰς χεῖρας αὐτῶν ἐμπεσεῖσθαι μέλλειν ἐλπίς, οἱ ἐπιμαινόμενοι αὐτῷ μοναχοί, καὶ παρὰ πᾶσαν ἀγριότητα θηρείων αὐτῇ οἰκίᾳ κατακαύσειν αὐτὸν ἀπειλοῦντες· ὅπως τε πονήρως ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ διακείμενον, καὶ λίαν κεκμηκότα κατὰ τὴν ὁδόν, οἱ ἀπαντῶντες οὐ μόνον αὐτοὶ ἐλεεῖν οὐκ εἶχον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους ἀπείργειν παραμυθίας αὐτὸν ἀξιοῦν ἐθέλοντας, τὰ ἔσχατα αὐτοῖς καὶ φοβερώτατα ἀπειλοῦντες. καὶ πρὸς τούτοις, οἵαν τὴν ὁδὸν ἤνυεν, δυσάντη καὶ λιθώδη καὶ χαλεπήν, καὶ ταῦτα καὶ δυσχερῶς ἄγαν περὶ τὸ ὁδοιπορεῖν ἔχων, ἅτε λίαν αὐτῷ πεπονηκότος τοῦ σώματος· ὥστε εἰδέναι περὶ αὐτοῦ γράφοντος, ὅτι καὶ περὶ οὗ μὴ μακροτέραν αὐτῷ γενέσθαι τὴν ὑπερορίαν ἀξιοῖ μηνῦσαι τῇ μακαρίᾳ, ἐμοὶ λέγων μυρίων ἐξοριῶν τὸ ὁδεύειν ἐστὶ χαλεπώτερον. ταῦτα καὶ ἄλλα πλείω, τὰ μετὰ τὴν ὑπερορίαν φημί, τὰς ἐπιστολὰς αὖ τις εὕροι ταύτας εἰσηγουμένας. ἀλλ' ἐκεῖσε πάλιν ἐπάνειμι. ὡς γὰρ ὁ μέγας ἐν Κουκουσῷ τροφὴν τοῦ σώματος οὐκ ὀλίγους, καὶ πλείους δὲ τῆς ψυχῆς ἔτρεφεν αὐτῷ, φθόνος ἐντεῦθεν ὑποκαυθείς, εἰς Ἀραβισσὸν αὐτὸν πάλιν μεταβαίνειν ἐποίει. ἐβούλοντο γὰρ οἱ λίαν κακοί, μήπω διακορεῖς ὄντες τοῦ κακῶς ἐκεῖνον ποιεῖν, ταῖς συχναῖς ἐνδόντα κακοπαθείαις, οὕτως αὐτοῖς ἀποθέσθαι καὶ τὴν ζωήν. κἀκεῖ μὲν ἀπαχθεὶς ταλαιπωρίαις ἐκδίδοται πλείοσι· δῆλος δέ ἐστι κρείττων ὑπὸ φιλοσοφίας γινόμενος παντὸς τοῦ προσπίπτοντος, ἀφορμήν τε αὐτὰ ποιούμενος μείζονος ἀρετῆς, καὶ δι' αὐτῶν φαιδρότερον ἀναλάμπων, καθάπερ τὸ ἐν πυρὶ φῶς, ὕλης αὐτῷ πλείονος ὑποβαλλομένης. οὕτως ἐκεῖνος ταῖς ἀληθείαις ἀήττητος ὤν, καὶ μήθ' ὑπὸ κακοπαθείας, μήθ' ὑπό τινος ἄλλου τῶν λυπηρῶν ἥττων ἑαυτοῦ γινόμενος, αὐτὸς ἦν λυπηρὸς μᾶλλον τοῖς συκοφάνταις οὕτω διακείμενος, καὶ ὁ περὶ αὐτὸν ἔπαινος καὶ ἡ φήμη σφόδρα τούτων ὑπέκνιζε τὰς ψυχάς. ὡς θαυμάσιόν τι χρῆμα ἡ ἀρετὴ καὶ ζήλου τοῖς νοῦν ἔχουσιν ἄξιον· ὁ μὲν γὰρ τοσούτοις κακοῖς ἔκδοτος, ἄληπτος ἦν καὶ ἀχείρωτος, καὶ τοῦ ἐπαγομένου παντὸς ὑψηλότερος· οἱ δὲ οὖν ταῦτα ποιεῖν ὄντες κύριοι, δείλαιοι καὶ καταδεεῖς, καὶ τίνος οὐκ ἀθλιώτεροι, τὸν πένητα, τὸν ἀλήτην, τὸν ὑπερόριον, καίτοι τοσοῦτον ἀφεστηκότα, δεδιότες, καὶ πλείοσιν ὅροις ἀποστῆναι παρασκευάζοντες, ὡς μηδὲ ἀκοὴν ἐκείνου φθάνουσαν πλήττειν αὐτῶν τὰς βασκάνους ψυχάς. ἐντεῦθεν εἰς Πιτυοῦντα, πάλιν οὕτω κελευσθέν, ὑπὸ τῶν φυλασσόντων μετάγεται. πολίχνιον τοῦτο δεινῶς ἔρημον, ἐν πέρατι μὲν θαλάσσης τῆς Ποντικῆς κατὰ δεξιὰν κείμενον, τέλος δὲ καὶ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς γινόμενον, βαρβάροις καὶ ὠμοῖς ἔθνεσι συνάπτον.

Johannes Arabissum deportatur, atq; inde Pityusam.

Ὡς οὖν ἤδη τῆς ὁδοιπορίας εἴχετο, καὶ πρὸς τὴν ἐσχάτην ταύτην ὑπερορίαν ἠπείγετο, μέλλων ἤδη τὴν πρὸς Θεὸν μᾶλλον ὁδεύειν πορείαν, καὶ τῶν μακρῶν τούτων στῆναι καμάτων, ὀλίγαις πρότερον ἡμέραις νυκτὸς εὐχομένῳ, Πέτρος ὁ μέγας καὶ Ἰωάννης, οὓς καὶ κατ' ἀρχὰς ὤπτατο τοῦ κατὰ Θεὸν βίου, πάλιν αὐτῷ φαίνονται καὶ ἡδέως προσφθέγγονται, τῶν πόνων τε ἀνακτώμενοι, καὶ τὴν κατὰ δαιμόνων εὐαγγελιζόμενοι νίκην. εἶτα περὶ τῆς φίλης ἐκδημίας αὐτῷ προειπόντες, καὶ τῶν ὅσον οὔπω διαδεξομένων αὐτὸν μὲν ἀγαθῶν, Εὐδοξίαν δὲ ἀβουλήτων καὶ πονηρῶν, φάγε, λέγουσι, βρῶσιν αὐτῷ τινα ἐπιδείξαντες, ἣν φαγόντι τοῦτο δεήσει σοι, προσεῖπον, ἑτέρας, ἕως καὶ τὴν ἄφθαρτον μεθ' ἡμῶν προσοίσῃ. ταῦτα ἐκείνους τε εἰπεῖν, καὶ αὐτὸν λαβόντα φαγεῖν. καὶ οὕτως ἐκείνους μὲν ἀπιόντας οἴχεσθαι, αὐτὸν δὲ ἀρκούντως παρακληθῆναι, καὶ φαιδρᾷ γλώττῃ καὶ ἀνθηρᾷ Χριστῷ τῷ δόντι τὴν παράκλησιν ἀνθομολογεῖσθαι. ἀλλὰ τίς ὁ ταῦτα εἰς φῶς ἐνεγκών, ἔροιτο ἄν τις τῶν ὀξυτέρων; δῆλον γὰρ ὡς οὐκ ἂν ἐκεῖνος, κρύπτειν σφόδρα τὰ ἑαυτοῦ ἐπιστάμενος. ἕτοιμος ὁ λόγος εἰπεῖν. τῶν γὰρ πρεσβυτέρων δύο, καί τις τῶν διακόνων, οἱ καὶ πόθῳ προστακέντες αὐτῷ καὶ συνεκδημεῖν εἵλοντο, καὶ μετέχειν τε καὶ πόνων καὶ τῶν ἄλλων θλίψεων εἰς τέλος αὐτῷ κοινωνεῖν, οὗτοι καὶ παρόντες καὶ ὄψεσιν ἰδίαις καὶ ἀκοαῖς ταυτὶ τὰ θεῖα παραλαβόντες, καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως παραδεδώκασιν. ἐπεὶ δὲ ὅσον ἤδη τοῦ τέλους ἥπτετο, καὶ μείζονι αἴρεσθαι καὶ τὰ σκάμματα ἔδει, τὸν τῆς ὑπερορίας ἀγόμενον. οὕτως αὐτὸν οἱ πιστευθέντες ταῖς μακραῖς ἄγειν καὶ κα-

49 Iohanni paulo ante obitum Petrus et Iohannes iterum conspecti.

τε σπουδασμέναις ὁδοιπορίαις κατέτεινον, ὡς θανάτῳ βουλεύεσθαι παραδοῦναι, τῷ σφοδρῷ τάχει καὶ τῇ κακοπαθείᾳ νενικημένον. ταύτῃ καὶ ὑετοῦ λάβρως ἐπικλύζοντος, καὶ ἡλίου πάλιν ἀκμαιότερον διακαίοντος, τότε μᾶλλον καὶ ἡ κατάλυσις παρῃτεῖτο, καὶ ἡ πορεία φέρειν τὸ σύντονον ἀπῃτεῖτο. ὅπου δὲ πόλις ἢ χωρίον ἦν, σώματός τε παράκλησις κεκμηκότος, ἢ λουτροῦ παραμύθιον, ἢ βραχεῖά τις ἄλλη τῶν πόνων ἄνεσις, οὐδὲ μικρὸν προσμένειν ἠξίουν, οὕτω διακεκελευσμένοι· ἐπεὶ καὶ μισθὸς αὐτοῖς τῆς ὠμότητος διωμολογήθη, τιμῶν μειζόνων ἐπαγγελία. τὸ δὲ χαλεπὴν ταύτην ἄσιτος διανύων, πολὺ τὴν ὄψιν εἶχε θαλερωτέραν τῶν τρυφῇ καὶ πότοις ἑκάστοτε προσκειμένων.

50 Πιτυοῦντα μὲν οὖν τὸν ὡρισμένον αὐτῷ τῆς ὑπερορίας τόπον, ὡς Ἐπιφανίου πρόρρησις, οὐ κατέλαβεν. ἀλλ᾽ ἐπὶ Κομάνων ἐλθὼν, ἐν τῷ μαρτυρείῳ Βασιλίσκου κατήχθησαν (ἐπίσκοπον δὲ αὐτόν φασι μὲν γενέσθαι, κατὰ δὲ τοὺς Μαξιμιανοῦ χρόνους ἐν τῇ Νικομηδείᾳ τὸν τῆς μαρτυρίας ἆθλον ὑπελθεῖν καὶ νικῆσαι καὶ τὸν στέφανον ἀναδήσασθαι) ὄναρ αὐτῷ φανέντα, θάρσει, ἀδελφέ, φάναι, καὶ χαῖρε· συνάψει γὰρ ἀμφοτέρους ἡ ἐπιοῦσα. λέγεται δὲ καὶ τῷ νεωκόρῳ τοῦ μαρτυρίου τῇ πρὸ αὐτῆς ἐπιστάντα, ἑτοίμασον τόπον Ἰωάννῃ, φάναι, τῷ ἀδελφῷ· ἔρχεται γὰρ ἅμα. δὲ φωτὶ μελλόντων ὁδοῦ πάλιν ἅπτεσθαι, τὴν ἡμέραν ὡς ἐκ χρησμοῦ γινώσκων ὁ μέγας, ἐδεῖτο τῶν ἀπαγόντων ἐᾶσαι χρόνου προσμεῖναι τῷ τόπῳ. τῶν δὲ μὴ πεισθέντων, ἀλλὰ προϊοῦσι τάχα τριάκοντα σταδίους διηνυκότων, αὐτὸς, ὁ πάντα μετατιθεὶς τῷ βουλήματι, αὐτὸς, ὢ τοῦ θαύματος, εἰς ἐκεῖνον αὖθις ἀναζεῦξαι τὸν τόπον, πλάνην ὑποστήσας παρασκευάζει, καὶ πάλιν αὐτὸν ὁ τοῦ μάρτυρος Βασιλίσκου εἶχε σηκός. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ καιρὸς ἐκάλει, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆν τῆς πρὸς Θεὸν ἐκδημίας, γλῶσσά τε σιγᾶν ἔμελλεν ἡ καλή, καὶ ὀφθαλμοὶ μύειν, ὧν τῆς καθαρᾶς ἐκείνης ψυχῆς ἄγγελοι καθαροὶ καὶ πολλῷ τῷ κάλλει τῆς σωφροσύνης διαπρεπεῖς, πάντα μὲν ὅσα τῶν ἐπίπλων ἐπήγετο, διένειμε τοῖς παροῦσιν. εἶτα καὶ ἅπερ ἦν ἐνδεδυμένος ἀποδυσάμενος, καὶ αὐτὰ δίδωσι. μετακοσμήσας δὲ ἑαυτὸν ἐπὶ τὸ φαιδρότερον ἅτε δὴ καὶ ἀποδημῶν, ἵνα συνεορτάζειν ᾖ τοῖς ἔνδον καὶ τὰ φαινόμενα, τὴν ἐντεῦθεν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ καὶ μετάστασιν πρὸς τὴν ἐκεῖθεν μακαριότητα· καὶ οὕτω δὴ κοσμηθεὶς, καὶ τῶν θείων κοινωνήσας ἁγιασμάτων, εὐχήν τε τὴν συνήθη ἐπιφθεγξάμενος, Δόξα σοι, Κύριε, πάντων ἕνεκεν, τῷ τύπῳ τε ἐπισφραγισάμενος οὗ συνέζη σταυροῦ, καὶ τοὺς πόδας ἐξάρας, πόδας ἐκείνους τοὺς ὡραίους ὄντως καὶ ἀποστολικούς, τὴν μακαρίαν ἀπῆλθε πορείαν, Χριστὸν βλέπειν, Χριστῷ συνεῖναι, Χριστοῦ τῷ κάλλει διαπαντὸς ἐναγάλλεσθαι· μακάριος μὲν ἑαυτῷ τῆς ἐκδημίας καὶ μεταθέσεως, ὀδυνηρὸς δὲ σφόδρα τοῖς ἐγνωκόσι, καὶ οὓς δὴ καὶ μετρίως τοῦ οἰκείου μέλιτος ἐγλύκυνε τῆς ἡδονῆς. ἡμέρα μέντοι τῆς αὐτοῦ μεταθέσεως, ἥτις δὴ καὶ τοῦ ζωηφόρου σταυροῦ, ἣν καὶ ὕψωσιν εἰώθαμεν λέγειν, ἀπὸ τοῦ πράγματος αὐτὴν ὀνομάζοντες, κατὰ τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην (ὡς πάντες ἴσασι) τελουμένην τοῦ Σεπτεμβρίου. ἔδει γὰρ τὸν μηδενὶ προσπαθέντα τῶν παρόντων, ἀλλ᾽ ἑαυτὸν ὅλως τῷ κόσμῳ σταυρώσαντα, ἐν ἄλλῳ τε οὐδενὶ τὸ καύχημα θέμενον, ἀλλ᾽ ἢ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ, κατ᾽ αὐτήν γε ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ σταυροῦ καὶ αὐτὸν, ὃν εἶχεν ἐκ τοῦ κάτω κόσμου χιτῶνα, ἀποθέσθαι, καὶ μηδὲν ἐκ τούτου παράσημον ἐπαγόμενον καθαρὸν γενέσθαι τοῦ ἐν οὐρανοῖς πολιτεύματος. τότε δὴ καὶ τὸ τοῦ πρὸς τὸν ἅγιον πόθου δεῖγμα καὶ τοῦτο σαφέστατον. ὡς γὰρ ἡ τελευτὴ ἤδη πρὸς ἀκοὰς ἔπιπτε, καὶ ἡ κοινὴ ζημία πανταχοῦ διεδίδοτο, πλῆθος ἀριθμοῦ κρεῖττον, πλῆθος ἄπιστον ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν τὸ σέβας αἰσχυνομένων, ἐξ αὐτῆς Συρίας καὶ Κιλικίας, ἐκ Πόντου τέ φημι καὶ τῆς Ἀρμενίας, εἰς προσκύνησιν τοῦ μακαρίου συνέρρεον σώματος.

ὃ καὶ τῶν ἱερῶν ὕμνων, καὶ τῆς νενομισμένης τυχὸν ψαλμῳδίας, χαίρειν τε
διαφυγὸν τῶν ὥσπερ ἔτι ζῶντος λαμβανομένων αὐτοῦ καὶ ἀσπα-
ζομένων, ὅλον τε σὺν ἡδονῇ περιπλεκομένων, καὶ μὴ μεθεῖναι
φιλονεικούντων, ἐχόμενά που Βασιλίσκου τοῦ μάρ-
τυρος κατετέθη εἰς δόξαν Θεοῦ, οὗ
πάντα εἰς δόξαν αὐτοῦ
ἐποίει ἀεί.

Iohannes Pityuſam profecturus Comani in itinere moritur.

INITIA ORATIONVM ET TRACTATVVM

omnium *Chryſoſtomi*, ordine alphabetico eum in finem hic digeſta, vt qui manuſcriptis codicibus abundant, ſtatim videant, quid in hac editione reperiatur, quid deſit: atq; ita tam inedita edant, quàm edita ex ſuis Mss. caſtigent, vel vtraq;, ſi placet, ad nos tranſmittant, ſummâ, quod ſanctè polliceor, à me vnà cum Theſauro, quem in *Chryſoſtomum* paro poſt vnum aut alterum annum, ſi Deus vitam concesſerit, fide edenda. Prior numerus Tomũ indicat, poſterior paginam noſtræ editionis. Seorſim autem ad finem, omnium Epiſtolarum *Chryſoſtomi* initia damus à cæteris ſecreta.

ΑΓαπᾶν τὸν Θεόν. 7.934
Ἀγάπην ζητεῖ παρ' ἡμῶν. 3.818
Ἀγάπην τὴν οὐρανοκλίμακα. 7.299
Ἀγαπητοί, ὅσοι τὰ τοῦ βίου μάταια. 6.968
Ἀγαπητοί, ὥσπερ μήτηρ φιλότεκνος. 7.528
Ἀγγέλους ἐγκωμιάσαι χρή. 5.997
Ἀεὶ μέν, ἀδελφοί, τὴν τοῦ Θεοῦ. 7.539
Ἀεὶ μέν, μάλιστα δὲ νῦν εὔκαιρον εἰπεῖν. 8.67
Ἀεὶ μέν, μάλιστα δέ, ὅταν τῶν ἁγίων. 4.570
Ἀεὶ μὲν μνημονεύειν Θεοῦ. 6.905
Αἱ ἐπιθυμίαι καὶ αἱ φροντίδες. 4.58
Αἱ δυσπραγίαι τῶν οὐ προσεχόντων. 2.917
Αἱ τῶν μαρτύρων ἑορταί. 5.618
Αἱ τῶν νηπίων φιλότεκνοι. 7.478
Αἱ τῶν ὑδάτων πηγαί. 6.935
Ἀκούσατε, ἀδελφοί. *Vide notas in* nouiſſim.
Ἄκουσον, ὦ οὐρανέ, μετ' ἀκριβείας. *Vide notas in* nouiſſim.
Ἀλλὰ νῦν πολλοὶ τῶν δυσχεραινόντων. 1.788
Ἀλλαχοῦ μὲν ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν προγόνων. 1.815
Ἅμα χειροτονηθεὶς ἐξῆλθον. 4.770
Ἀμφοτέρων ἕνεκα προσῆκαι. 6.754
Ἀναγκαῖον ἐν τῷ παρόντι. 7.275
Ἀναγκαῖον καὶ τοῦ παρόντος ἐγκλήματος. 3.416
Ἀναγκαῖον πρὸ τῶν εἰπεῖν ὃ βούλεται. 3.364
Ἀναίσχυντον ἡ κακία. 2.781
Ἀνακαλοῦσι τὰ ταπεινά. 4.506
Ἄνδρες φιλόχριστοι καὶ φιλόξενοι. 7.757
Ἀνέστη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. 7.364
Ἀνέτειλεν ἡμῖν σήμερον. 7.465
Αἱ τῶν προτέρων διαλέξεων μνημονεύειν ἐποίησε μεν. 2.590
Ἀνωτέρω ἐν μὲν τῷ [illegible]. 1.893
Ἄξιον ἐν τούτῳ διαπορῆσαι. 4.790
Ἄξιον ζητῆσαι πρότερον. 3.541
Ἄξιον ζητῆσαι πῶς καλεῖ Τιμόθεον. 4.374
Ἄξιον θαυμάσαι τοὺς μαθητάς. 2.193
Ἃ πάλαι πεπειράρχαι μὲν ὠδίνουσα. 5.511
Ἀπηλαύσαμεν μὲν πρῴην ἐγκωμιάσαι. 5.637
Ἀπηλαύσαμεν μὲν φιλαδέλφως τοῖς ἁγίοις. 5.391
Ἀπηλαύσατε μὲν δυοῖν θερμῶν. 7.293
Ἀπηρτίσαμεν τὴν προτέραν ἐντελεῖ. 2.118
Ἀπηρτίσαμεν τὸν περὶ ἐλεημοσύνης λόγον. 3.657
Ἀπηρτίσαμεν τὸν περὶ τῶν δογμάτων λόγον. 3.529
Ἀπελύσαμεν τὸν περὶ τῶν εἰδωλοθύτων. 3.407
Ἀπελύσαμεν τὸν περὶ τῶν οἰκείων ἐγκωμίων. 3.688
Ἀπηρτίσαμεν τὸν περὶ τῶν πνευματικῶν. 3.494
Ἅπας μὲν καιρός. 7.357
Ἀπεδείχθη τῆς ἁλύσεως. 3.810
Ἀπεθέμεθα τῆς νηστείας τὸ φορτίον. 5.581

Ἀποικίζ

Ἀποικίζει ὁ Θεός. 7.394
Ἀπολογεῖται λοιπὸν ὑπὲρ τῆς ἐπιστολῆς. 3.629
Ἀποστολικῆς ὑμῖν ἐξηγήσεως. 5.375
Ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Ἰακώβ. 1.433
Ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς καὶ τὴν αὐτὴν περι- 6.546
Ἀπὸ τῆς ῥήσεως ἀφ' ἧς ἀεί. 6.595
Ἀπὸ τοῦ πεπορευκότος ἐπὶ τὸ πλέον. 3.352
Ἆρα ἀληθῆ ταῦτα συμβεβηκότα. 6.443
Ἆρα ἐμέμνησθε ἡμῶν. 6.763
Ἆρα ἐμέμνησθε τῆς παραγγελίας. 2.8
Ἆρα ἐπαιδεύθητε μηδὲν εἰπεῖν. 5.321
Ἆρα κόρον ἐλάβετε. 6.346
Ἆρα μέμνησθε τὴν ζητημάτων. 5.6
Ἆρα μὴ εἰς κενὸν τρέχομεν. 2.603
Ἆρα οἴδατε πόθεν. 6.792
Ἆρα οὐ μεγάλα τινὰ καὶ ὑπερφυῆ. 3.133
Ἆρα ταῦτα φορητά; ἆρα ταῦτα ἀνεκτά. 8.60
Ἆρα τί γένοιτ' ἂν ἀνοητότερον. 2.280
Ἀσαφῶς σφόδρα εἴρηται. 3.693
Ἆσμα καινὸν ᾄσωμεν, λαοί. 7.493
Αὗται αἱ παραβολαὶ τῇ προτέρᾳ. 2.487
Ἀχλύς τις παχεῖα. 4.215

Βαβαί, πόση πώρωσις τοῦ προδότου; 2.509
Βαθεῖαν τομὴν τοῖς ἁρπάζουσι. 5.213
Βασιλέως μὲν τοῦ ἐπιγείου. 6.917
Βασιλικῶν. 7.249
Βούλει μαθεῖν ὅσος κόσμος. 7.810
Βούλει μαθεῖν πόσον τὸ ἔργον. 7.814
Βούλεσθε ἴδωμεν τίνα ἠδίκησεν. 7.720
Βούλεσθε καὶ σήμερον τὴν κατὰ τὸν κόσμον. 1.489
Βούλεσθε σήμερον τὰ λείψανα. 1.398
Βούλεσθε σήμερον, ἀγαπητοί, παρέντες μεγάλου Παύλου. 8.53
Βούλομαι σήμερον, ἀγαπητοί, θησαυρὸν ὑμῖν πνευματικὸν ὑπανοῖξαι. 1.97
Βούλομαι τῆς συνήθους ἅψασθαι διδασκαλίας, ἧς ὀκνῶ ἧς ἀναδύομαι. 1.30
Βούλομαι τῆς συνήθους ἅψασθαι πάλιν διδασκαλίας, καὶ τὴν πνευματικὴν ὑμῖν παραθεῖναι τράπεζαν. 5.175
Βουλόμενος ὁ Παῦλος τὸ διάφορον. 4.495
Βουλόμενος ὁ φιλάνθρωπος. 7.66
Βουλόμενος [illegible] πεφεισμένον. 7.68
Βραχὺς ὁ καρπὸς τοῦ κακῶς εἰρηκότος. 5.12

Γλυκὺς ὁ παρὼν βίος. 2.83

Δειλὸν καὶ ἄνανδρον τὴν ψυχήν. 2.87
Δειλὴν καὶ ἄνανδρον τὴν ψυχήν. 7.69
Δεινὸν ἡ ἁμαρτία, δεινόν, καὶ ψυχῆς λύμη. 2.706
Δεινὸν ἡ βασκανία, ἀγαπητοί, δεινόν. 2.616
Δεινὸν ὁ τῆς δόξης ἔρως. 2.673
Δείξας ὅσον ἐστὶ τὸ ἔπαθλον. 3.112
Δείξας ὅτι πολὺ χρήσιμον ἡ συγκατάβασις. 3.387
Δείξας τῆς ἀγάπης τὴν ὑπεροχήν. 3.465
Δείξας τὸ διάφορον. 4.530
Δέομαι καὶ ἀντιβολῶ. 7.82
Δεῦτε πάντες, ἀδελφοί. 7.47
Δεῦτε φίλοι σήμερον. 7.33
Διαγράψωμεν, ἀγαπητοί, τί τῆς μετανοίας. 6.92
Διαλεγόμενος περὶ ἐπισκόπων. 4.28
Διαλεχθεὶς περὶ ἐλπίδος. 4.[illegible]
Διαλεχθεὶς περὶ ἐπισκόπων, περὶ διακόνων. 4.[illegible]
Διαμιστοῦμεν, παρακαλῶ, [illegible] 1.70
Διὰ τί μὴ εἶπεν, ἀλλ' ὁ [illegible] 2.170
Διὰ τί μὲν [illegible] καὶ [illegible] 4.[illegible]
Διὰ τί [illegible] 7.[illegible]
Διὰ τί ταῦτα ἐποίουν, [illegible] 2.505
Διὰ τοῦτο, ποίους 4.96
Διὰ τοῦτο συνεχῶς. 7.796
Διὰ τούτους [illegible] στρατιώτας. 2.549
Διὰ τοῦτο, ὦ πολυπόθητα τέκνα. 2.584
Διὰ χρόνου πρὸς τὸ [illegible] 5.274
Διδάξας αὐτοὺς πῶς πρὸς ἀλλήλους. 3.184
Διδασκαλίαν ἐστὶν [illegible] 3.[illegible]
Διηγησάμενος περὶ τὸν ἑαυτοῦ πειρασμόν. 3.640

Διηγήσατο

Διηγήσατο ἡμῖν τις γέρων πάνυ ἐνάρετος.
Vide notas in νοθευόμενα.
Διηκονήσαμεν τῆς ἱερείας τὸ πλοῖον. 5.540
Διορθώσας τὰ χαλεπώτατα τῶν ἐγκλημάτων. 3
377
Δοκεῖ μὲν ὁ ψαλμὸς ἁπλοῦς. 1.837
Δράκοντα μὲν [illegible] 1.
604
ΕΒουλόμην, ἀγαπητοὶ, τῆς [illegible] πελαγίζειν. 5.547
Ἐβουλόμην εἰς τέλος σεσιγηκέναι. 5.893
Ἐβουλόμην σήμερον πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. 1.631
Ἐβουλόμην ὑμῖν ἀποδοῦναι τὰ λείψανα. 6.
366
Ἐγείρει τὸν ἀθλητὴν εἰς πόλεμον. 7.561
Ἔγνωτε περὶ φίλων. 6.515
Ἐγὼ μὲν ἐβουλόμην σιωπῆσαι. 5.438
Ἐγὼ μὲν ἤλπιζον. 6.680
Ἐγὼ μὲν καὶ σήμερον πρὸς τὰ τῶν αἱρετικῶν
5.505
Ἐγώ σε ὁρῶ [illegible]. 6.138
Ἔδει καὶ τήμερον, [illegible] σαββάτων.
6.560
Ἔδει μὲν ἡμᾶς μηδὲ δεῖσθαι. 2.1
Ἔδει μὲν ἡμᾶς, ὦ φίλτατοι πάντων. 6.84
Ἔδει μὲν οὕτως ἀκριβῶς τὴν γραφήν. 1.554
Ἔδειξεν ἀπὸ τοῦ ἱερέως. 4.511
Ἔδει πολλῆς παρακλήσεως. 4.848
Ἐθαύμασα μὲν ὑμῶν, ὦ φιλοχ. 7.565
Ἐθαύμασα τὴν ἀγάπην ὑμῶν. 5.234
Ἔθος ἀεὶ τῷ Παύλῳ εἰς εὐχάς. 3.212
Ἔθος τοῦτον τοῖς ἁγίοις. 1.900
Εἰ βούλεσθε, προθῶμεν. 7.872
Εἰ βουλοίμεθα νήφειν. 6.893
Εἰ ἦν καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις. *Vide notas in νοθευόμενα.*
Εἶδες καὶ ἐν τῇ προτεραίᾳ καὶ ἐν ταύτῃ. 2.436
Εἶδες ἄπαντα εἰς ἔλεγχον γινόμενα. 2.43
Εἶδες τοῦ Παύλου τὴν σύνεσιν. 4.779
Εἴδετε, ἀγαπητοί, πῶς οὐδὲν ἔργον. 1.316
Εἴδετε ἐκ τῶν χθὲς ἡμῖν εἰρημένων, τοῦ Ἰωσήφ. 1.500
Εἴδετε ἐν τοῖς ἤδη ῥηθεῖσιν. 1.163
Εἴδετε Θεοῦ δύναμιν, εἴδετε φιλ. 6.670
Εἴδετε πολιὰν [illegible]. 5.653. ἀκέφαλος.
Εἴδετε τῇ προτεραίᾳ κυριακῇ. 6.779
Εἴδετε χθὲς, ἀγαπητοί, τοῦ πατριάρχου τὴν ἀνδρείαν. 1.385
Εἴδετε χθὲς δικαίου [illegible]. 1.118
Εἴδετε χθὲς καὶ τῆς κοινῆς τῶν ἁπάντων. 1.458
Εἴδετε χθὲς καὶ τοῦ παλαιοῦ τὴν πολλὴν ἀγ
1.419
Εἴδετε χθὲς λῃστὴν [illegible]. 5.812
Εἴδετε χθὲς τοῦ φιλανθρώπου δεσπότου. 1.204
Εἰ δὲ τῇ γῇ τοιαύτη. 5.621
Εἰ καὶ δάκρυα καὶ στεναγμοὺς ἔχει. 6.55
Εἰ καὶ ἐθόλωσεν ἡμᾶς. 5.771
Εἰ καὶ χθὲς ὑμῶν ἀπελείφθην. 6.784
Εἰκὸς καὶ πολλοὺς τῶν ἀσθενεστέρων. 4.517
Εἰκότως καὶ τήμερον. 5.995
Εἰκότως μετὰ τὴν πολλὴν κατασκευήν. 3.482
Εἰ μὲν ἦν δυνατόν. 5.31
Εἰ καὶ ὁ Ἰωάννης ἡμῖν σήμερον διαλέξ. 2.559
Εἰ καὶ οὔπω τελείωσις. 4.500
Εἰ μὴ ἐδόκουν προσκορὴς εἶναι. 5.66
Εἰπὼν ὅτι λίθιναι αἱ πλάκες. 3.584
Εἰπὼν ὅτι οὐκ ἀπώσατο ὁ Θεός. 3.162
Εἰπὼν ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ εἰς προκοπήν. 4.50
Εἰπὼν ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ. 3.167
Εἰπὼν ἄνω περὶ τῆς εὐεργεσίας. 5.83
Εἰπὼν ἐκεῖνα τὰ φοβερὰ καὶ φρικώδη. 2.233
Εἰπὼν ἐν τῇ προτεραίᾳ ἐπιστολῇ. 4.221
Εἰπὼν μίαν καὶ δευτέραν. 3.548
Εἰπὼν ὅτι ἀδύνατον ποτήριον. 3.401
Εἰπὼν ὅτι ἐφ' ὅσον εἰμὶ ἐθνῶν ἀπόστολος. 3.220
Εἰπὼν ὅτι οὐδὲν λείπει τοῖς ἄλλοις. 3.36
Εἰπὼν ὅτι ὑπόδικος ἐγένετο ὁ κόσμος. 3.54
Εἰπὼν περὶ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς. 2.154
Εἰπὼν περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας. 4.406
Εἰπὼν περὶ τῶν κακῶν τῶν τὴν πόλιν καταληψ.
2.473
Εἰπὼν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον. 3.834
Εἰπὼν ὧν ἐτύχομεν. 4.113
Εἴρηται ἡμῖν τὰ [περὶ] τῶν αἱρετικῶν. 4.38
Εἷς θάνατος ἡ ἁμαρτία. *Vide notas in νοθευόμ.*
Εἰς Ἱεροσόλυμα οὐκ ἀθρόον ἀναβαίνει. 2.411
Εἰσὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων. 4.230

Εἰσὶ

Εἰσί τινες τῶν ἐν ταῦθα. 7.700
Εἰς χαμερὸν ἡ τοῦ πνεύματος ᾤκοι. 5.425
Εἰς χαμερὸν ὑπὸ ψάλλομεν ἅπαντες. 6.574
Εἰς τρεῖς διεῖλε μερίδας. 2.19
Εἴ τις ἐπὶ τοῖς αἱρετικοῖς ἀγάλλει. 4.364
Εἴ τις εὐσεβὴς καὶ φιλόθεος. 5.916
Εἴ τις παρὰ τοῦ πλησίον. 7.806
Εἴ τις χρέαν μεταλλικῶν ἀπορύττει. 2.720
Εἰ τοῖς οἰκέταις ὁ Παῦλος. 7.905
Εἰ τοὺς κοινοὺς βούλεται λύεσθαι. 4.275
Ἑκατοντάρχου τινὸς δοῦλος. 7.405
Ἐκ θαυμάτων ἐπὶ θαύματα. 5.882
Ἐκ πολέμου χθὲς ἐπανεληλυθόμεν. 5.206
Ἐκ τῶν ἀρτίως. 7.256
Ἐλάττων ἡμῖν ὁ σύλλογος σήμερον. 1.56
Ἔλυσε τὸν Λάζαρον τὸ φῶς. 7.530
Ἐμάθομεν ἐκ τῶν χθὲς ἀναγνωσμένων. 1.338
Ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ. 7.307
Ἐμοὶ δοκεῖ ταῦτα ὢν ἐν Σαμαρείᾳ. 4.618
Ἐμοὶ πολλοὶ μὲν ἐγένοντο. 6.1
Ἐνεκάλεσαν ἡμῖν τινες. 5.282
Ἐνεπάγησαν ἔθνη ἐν διαφθορᾷ. 2.830
Ἔνθα κατέλυσεν, ἐντεῦθεν ἄρχεται. 1.890
Ἐν Ἰουδαίοις μὲν τύποι. 5.927
Ἐν μὲν τοῖς ἔμπροσθεν ἔδειξεν. 4.526
Ἐνόμιζον μεγάλα τινὰ καὶ ὑπερφυῆ. 5.782
Ἐνόμισε μέγα τι λέγειν ὁ Πέτρος. 2.388
Ἐν παντὶ καιρῷ. *Vide notas in νοθευόμενα.*
Ἐν ταῖς ἡμέραις αἷς ἐνηστεύομεν ἅπαντες. 8.26
Ἐνταῦθα ἅτε περὶ ὁμοτίμους. 4.5
Ἐνταῦθα κατέλυσε τὸν. 1.820
Ἐνταῦθα λοιπὸν δείκνυσιν. 4.108
Ἐνταῦθά μοι δοκεῖ περὶ τὸν ἐν κινδ. 3.126
Ἐνταῦθα πάλιν καὶ ἕτερον. 3.557
Ἐντεῦθεν λοιπὸν εἰς γαστριμαργίαν. 2.456
Ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ ἔλεγον. 4.359
Ἐν τοῖς ἔξωθεν σταδίοις. 6.971
Ἐν τούτῳ τῷ ψαλμῷ ταῖς ἁμαρτίαις. 1.960
Ἐν τῷ πρὸ τούτου ψαλμῷ. 1.574
Ἐξ οὗ τὴν ἱερὰν πανήγυριν. 5.614
Ἐοίκασιν μὲν ἔργοις κάμνοντες. 7.888
Ἐοίκασιν μὲν τῆς ἐκκλησίας. 7.552

Ἑορτάσαι θέλω, ἀγαπ. 7.398
Ἑορτὴν ἄγομεν. 5.567
Ἐπανιὼν μεθ' ὑμῶν τὸν πόθον. 5.789
Ἐπάλληλοι σήμερον. 5.816
Ἐπάρας τοὺς ἀποστόλους. 3.502
Ἐπειδὴ μισεῖ τις ἐξ ὑμῶν. 7.686
Ἐπειδὰν ἐννοήσω τὸν προελθόντα. 6.532
Ἐπειδὰν μέλλῃ τις μακροτέρας. 6.416
Ἐπειδὰν ξένον τινὰ καταχθέντα. 5.56
Ἐπειδὴ ἀδιαστάτως αὐτῷ εἶχον. 2.516
Ἐπειδὴ γὰρ ἀπεφήνατο. 3.458
Ἐπειδὴ [γὰρ] αὐτὸν ἔπεμψαν, ἵνα ἐξηγαγον. 2.245
Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἀφίεται ὁ οἶκος. 4.467
Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι ὁ Θεὸς παρακαλεῖ [illegible]. 3.613
Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, οὐχὶ μᾶλλον ἐπειθ. 3.340
Ἐπειδὴ γὰρ ἐφθόνησαν αὐτοῖς ἰχθύας. 3.395
Ἐπειδὴ γὰρ μετὰ ἀκριβείας. 3.473
Ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι εὐθέως μετὰ τόν. 2.480
Ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι μεγάλα γέγονε κακά. 3.99
Ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι ὅπου οὐκέτι ἔχω. 3.226
Ἐπειδὴ εἰπὼν ὅτι ἐγὼ βρῶμα. 3.372
Ἐπειδὴ ἐμνήσθημεν. 7.931
Ἐπειδὴ μεγάλα ἐφθέγξατο. 3.593
Ἐπειδὴ μεγάλη τις ἐξ ἀρχῆς. 7.912
Ἐπειδὴ πάντα ἅπερ ἐχρῆν ἐπέταξεν. 3.195
Ἐπειδὴ περὶ τῆς ἀναγκαίας ἐποίησε. 2.225
Ἐπειδὴ πολλὰ περὶ κινδύνων διελέχθη. 2.356
Ἐπειδὴ πολλὴν ἀπήτησεν ἀκρίβειαν. 3.88
Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων. 6.622
Ἐπειδὴ σφοδρὸν κατέτεινε λόγον. 2.384
Ἐπειδὴ ψυχικὸν εἶπε πρότερον. 3.525
Ἐπέστη τῆς δεσποτικῆς ἀναλήψεως. 5.973
Ἐπεφοίτησεν ἡ τοῦ πνεύματος χάρις. 5.980
Ἐπὶ θεραπείαν τήμερον. 6.930
Ἐπὶ μὲν τῶν προγόνων τῶν ἡμετ. 6.214
Ἐπινικίους μὲν ἀνδριάντας. 1.522, & 8.1
Ἐπίπονον μὲν γεωπόνῳ τὸ ζεῦξαι. 5.292
Ἐπίσκοπος ἦν τῆς ἐν Ἱεροσολύμ. 4.795
Ἔργων ἡμῖν δεῖ καὶ πράξεων. 2.865
Ἔστι μὲν νέκρωσις σωματική. 3.780

Ἔτι μὲν παρεσπινχὴν τὸ ἡ ἀρχὴ ῥημάτων. 1.869
Ἔστι ἀεὶ τὸ γῆρας ἐλασπιλώματα. 4.395
Ἔστι εἴδη παρακλήσεως δύο. 4.579
Ἑτέρῳ πάλιν ἐπιχειρεῖ κεφαλαίῳ. 3.513
Ἔτι μὲν δεικνύς. 3.597
Ἔτι μοι κατὰ ψυχὴν ἀριθμοῦντι. 7.466
Ἔτι τὴν τῆς πικρίας ἐκκαθαρίζει. 3.855
Εὔκαιρον σήμερον ἀπολύσας ἡμᾶς ἀναβοῆσαι. 5.587
Εὔκαιρος ἡμέρα ἑορτῆς. 7.389
Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ἥκω τὸ χρέος. 5.837
Εὐλογητὸς ὁ Θεός, καθ' ἑκάστην συνάξει. 5.264
Εὐλογητὸς ὁ Θεός, καὶ γυναῖκες. 5.482
Εὐλογητὸς ὁ Θεός, καὶ τῆς Αἰγύπτου μάρτυρες. 5.519
Εὐλογητὸς ὁ Θεός, καὶ ἐπιθυμίας τῆς ἡμετέρας. 5.138
Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ παρακαλέσας. 6.483
Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ προεστάμενος. 5.876
Εὐφώρατος ἡ πλάνη. 2.841
Ἔχει μὲν τινα πόνον τὸ λέγειν. 2.641
Ἕως μὲν αὐτῶν τῶν φορτικῶν. 3.312

Ζήτημα προέκειτο τήμερον. 4.179
Ζηλώσειεν ἄν τις τοὺς προφήτας εἰκότως. 4.235

Ἠβουλόμην γνῶναι σαφῶς. 4.449
Ἡ γυνὴ αὕτη δοκεῖ μὲν εἶναι μία. 2.498
Ἤδη τῆς πνευματικῆς (ἄλλ. δεσποτικῆς) 7.334
Ἡδὺ μὲν γηπόνῳ τὸ ἄροτρον. 5.113
Ἡδὺ μὲν λειμὼν καὶ παράδεισος. 5.109
Ἡδὺ μὲν ναύταις τὸ ἔαρ. 5.1
Ἡ Ἔφεσος ἐστὶ μὲν τῆς Ἀσίας μητρόπολις. 3.763
Ἡ θεία φωνὴ τοῦ κυρίου. 6.903
Ἤθελον μὲν ἀεὶ τὸ πρότερον. 7.318
Ἡ κατὰ τὴν Σαμαρεῖτιν ὑπόθεσις. 1.358
Ἥκει καιρὸς τῷ πολλῷ πράγματι. 7.469
Ἥκει καὶ σήμερον Ἱερεμίας. 6.940
Ἥκει ἡμῖν ἐνιαύσιος ἡμέρα. 5.877
Ἧκεν ἡμῖν ἐνιαύσιος σήμερον ὁ τῆς οἰκουμένης ἀθλητής. 5.949
Ἤχομεν ὑμῖν ἀγωνιώμενες. 5.703

Ἡ Κόρινθος ἐστὶ μὲν νῦν πόλις. 3.243
Ἤκουες τοῦ δεσπότου. 7.339
Ἠκούσατε μὲν, ἀδελφοί, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. 7.506
Ἠκούσατε ὅσα Ἑβραίοις ἐνεκάλεσεν. 4.480
Ἠκούσατε τῆς ἀποστολικῆς. 6.447
Ἠκούσατε χθές, πῶς μὲν ἐποίησε. 5.11
Ἥκω τὸ περιλειφθὲν ὄφλημα. 7.575
Ἥλιος ἀνίσχων. 7.345
Ἥλιος μὲν ὑπὲρ γῆς παρακύψας. 7.301
Ἡμᾶς μὲν περὶ τῆς χθές. 6.844
Ἡ μὲν παράνομος καὶ ἀκάθαρτος. 6.385
Ἡ μὲν ῥῆσις τοῦ ψαλμοῦ. 1.772
Ἡ μὲν τῶν νεφελῶν συνδρομή. 5.29
Ἡμέρας τέσσαρας ἀνηλώσαμεν. 5.418
Ἥμερος ὢν σφόδρα καὶ ταπεινός. 3.519
Ἡ μετάνοια δεινὴ καὶ φοβερά. 7.802
Ἦν μὲν τὰ κατὰ τὸν ναὸν θαυμαστά. 4.591
Ἡ παρθένος ἄρρενα. 7.409
Ἡ πασῶν τῶν ἑορτῶν. 7.725
Ἡ παρεῖ τοῦ λαοῦ ἐνταῦθα. 1.908
Ἡ πηγὴ τῶν εὐαγγελικῶν. 7.350
Ἡ προτέρα ἀρετή, καὶ ἡ πᾶσα ἀρετή. 4.551
Ἤρκει μὲν δύο προσώπων δείξαντα. 6.409
Ἠθέτει αὐτοῦ σφοδρότερον διαλεχ. 3.704
Ἦσαν, ὡς ἔοικε, τινὲς καὶ ἐπὶ τῶν προγόνων. 3.850
Ἡ τοῦ παναγίου πνεύματος χάρις. 1.943
Ἡ πευγών. 7.264

Θαυμάζω τί δή ποτε. 7.347
Θαυμασία μὲν τῶν ὀρθοδόξων αἱ πανηγύρεις. 5.815
Θαυμαστὴ ἡ μακροθυμία. 2.908
Θέα τοῦ Θεοῦ τὴν οἰκονομίαν. 4.748
Θέλει δεῖξαι λοιπὸν ὁ μακάριος. 4.473
Θησαυρῷ τινι προσέοικεν ἡ τῶν δικαίων ἀρετή. 1.290
Θησαυρῷ τινι προσέοικεν ἡ τῶν θείων γραφῶν ἀνάγνωσις. 1.10

Ἰατρῷ ἔοικεν ὁ τῆς ἐκκ. 7.288
Ἰατρῶν μὲν παῖδες. 7.1
Ἴδιον αὐτοῦ πάλιν ἐνταῦθα. 2.260

Ἰδοὺ πρὸς τὸ τέλος ἐφθάσαμεν λοιπὸν τῆς. 1.235
Ἰδοὺ τρίτη διάλεξις. 2.14
Ἰδοὺ τὸ, Διά, ὃ πατὴρ δέδωκε. 3.764
Ἱεροὶ μὲν ἤδη φωτὸς ὑπεραστράπτουσι. 5.930
Ἱκανὰ μὲν οὖν καὶ τὰ εἰρημένα σβέσαι. 6.120
Ἱκανὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα ἔκστασιν ἐργάζεσθαι. 6.170
Ἱκανῶς ἐνδιατρίψας τῇ πόλει. 4.843
Ἱκανῶς ἐν ταῖς ἔμπροσθεν ἐπανηγυρίσαμεν. 6.714
Ἱκανῶς ἡμᾶς πρῴην ἐψυχαγώγησεν ὁ Χριστός. 7.376
Ἱκανῶς ἡμᾶς πρῴην ἡ κατὰ τὸν Ἰωσήφ. 1.476
Ἱκανῶς ἡμᾶς χθὲς τὰ προοίμια. 1.427
Ἱκανῶς πρῴην ἡμῖν διεθερμάνθη. 5.362
Ἱκανῶς [ὑμῖν] οἶμαι κατὰ δύναμιν τὴν ἡμετέραν. 1.105
Ἱκανῶς ὑμῶν οἶμαι καθηψάμεθα πρῴην. 8.93
Ἱκανῶς χθὲς καθηψάμεθα τῶν Εἰς. 1.38
Ἱλασμῶν ὁ καιρός. 7.470
Ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι, τίνος ἕνεκεν. 2.370
Ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ. 3.448
Ἵνα μὴ δόξῃ αὐτὸς ἀπιστεῖσθαι. 3.27
Ἰωάννης σήμερον ὁ εὐαγγελιστής. *Vide notas in* [illegible].
Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. 7.533

Καθάπερ, ἀδελφοί, νεφῶν συνδρομή. 5.261
Καθάπερ βασιλέα τινὰ δορυφόροι. 4.884
Καθάπερ ἐν τοῖς μετάλλοις τῶν χρυσίων. 2.699
Καθάπερ λειμών τις εὐανθής. 1.348
Καθάπερ μύρον εὐῶδες. 4.166
Καθάπερ οἱ τῶν ἰατρῶν ἄριστοι. 3.71
Καθάπερ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. 4.546
Καθάπερ τὰ δυσίατα τῶν τραυμάτων. 1.128
Καθάπερ τις σῶμα πλάττων. 3.872
Καθάπερ χοροῦ τῶν κορυφαίων. 5.355
Καθαψάμενος [γενναίως] τῶν Ἑβραίων. 4.490
Καθελὼν τὴν φιλοσοφίαν τῶν ἔξωθεν. 3.290
Καθολικὸν ἡμῖν, καὶ οὐ μερικόν. 7.510
Καὶ ἀλλαχοῦ φησιν ὁ αὐτός· ὁ Θεός. 1.678
Καὶ ἀλυπότερον τὸ σημεῖον τοῦτο μέλλων. 2.33
Καὶ ἀρχόμενος τῆς ἐπιστολῆς. 4.15
Καὶ εἰ ἀνάγκη ἐστὶν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα. 2.37
Καὶ ἐνταῦθα ἀπαλλαγὴ πολέμου. 1.658
Καὶ ἤδη τοῦτο κατηγόρησαν. 2.271
Καὶ μὴν ἀκόλουθον ἦν ἀλγεῖν. 2.175
Καὶ μὴν οὐκ ἐχρῆν θυμωθῆναι. 2.55
Καινὸν ὡς ἀληθῶς, καὶ μέγιστον. 5.698
Καὶ ὅτι φανερὸν μνείαν ἐπετελεσάμεθα. 5.595
Καὶ οὗτος τοῦ περὶ αὐτοῦ ἔχεται ὁ ψαλμός. 1.808
Καὶ οὗτος ὡσαύτως ὁ ψαλμός. 1.975
Καὶ πρῴην πρὸς ὑμᾶς. 6.519
Καὶ πῶς ἔνι γενέσθαι τοῦτο ὃ ἐπεί. 6.151
Καιρὸς σε λοιπὸν ἀνανῆψαι. 7.481
Καὶ τὰ μὲν ἐνταῦθα, τοιαῦτα. 6.44
Καὶ τίς οὐκ ἀγαπᾷ ἀκουόμενος. 1.762
Καὶ τοῖς μάρτυσιν. 5.640
Καὶ χθὲς εἶπον, εὐλογητὸς ὁ Θεός. 6.538
Κακὸν μὲν ἡ ἀναρχία. 4.601
Καλεῖ ἡμῖν ἡ τοῦ πνεύματος χάρις. 5.835
Καλὴ ἡ νηστεία. 6.883
Καλοὶ τῆς εὐσεβείας οἱ λειμῶνες. 5.642
Καλοὶ τῆς ὑπομονῆς οἱ πόνοι. 5.648
Καλὸν ἐνταῦθα στενάξαι μέγα καὶ ἀνοιμῶξαι. 2.143
Καλὸν ἡμῖν ὡς ἀληθῶς. 1.916
Καλῶς εἶπεν ὁ κύριος, ὅτι. 7.522
Καλῶς ἡμῖν καὶ σοφῶς ἡ παροιμία. 5.898
Καλῶς τοῦτο καὶ συμφερόντως ποιεῖς. 4.915
Κάμνουσαν ἡμῖν τὴν φωνήν. 7.607
Κατὰ μὲν ἀναγωγήν. 1.906
Καταστείλας τὴν ἐλάττωσιν. 3.443
Κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν. 5.645
Κατέλαβε τοὺς λόγους τὸ ἔργον. 2.216
Καταμάθετε χθὲς, ἀγαπητοὶ, τοῦ πατριάρχου. 1.292
Κατευφρόσατε τῶν ἁγίων μαρτύρων. 6.588
Κατηγόρησεν Ἑλλήνων. 3.44
Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ. 6.1005
Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐξαπόστειλον. 6.983
Κύριε ὁ Θεός μου, ὁ μέγας καὶ φοβερός. 6.1005

ΛΑμπρὰ μὲν γέγονεν ἡμῖν χθές. 5.826
Λαμπρότερον ἡμῖν τήμερον τὸ θέατρον. 5.144
Λαμπρὸς ὁ βίος. 7.435
Λόγος ἁπλῶς προσενεχθείς. 7.864
Λόγος μὲν οὐδείς. 7.295

ΜΑκαρίζω τῆς σπουδῆς ὑμᾶς. 6.695
Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, καὶ οὐαὶ τοῖς γελῶσι. 4.78
Μακρὸς ἐστὶν ὁ ψαλμὸς, καὶ τοῦτο δὲ τῆς. 1.585
Μάλιστα ἄν τις ἐκ τούτου θαυμάσειε. 3.653
Μάτην, ὡς ἔοικε. 8.8
Μέγα ἀγαθὸν, ἀγαπητοὶ, τῶν θείων γραφῶν. 1.280
Μέγα ἀγαθὸν ἡ εὐχή. 7.767
Μέγα ἀγαθὸν παῤῥησία, καὶ τὸ ἐλευθέρως. 2.620
Μέγα ἀγαθὸν φιλοσοφία. 2.820
Μέγα ἀγάπη, καὶ πυρός. 2.858
Μέγα, ἀγαπητοὶ, μέγα, ἐκκλησίας προστασία. 2.803
Μέγα ἐφρόνουν οἱ Ἰουδαῖοι. 4.520
Μέγα θησαύρισμα. 1.978. prima στάσις Pſalm. 118
Μεγάλα, ἀγαπητοὶ, ὑπὲρ πάντα λόγον. 5.610
Μεγάλα τινὰ καὶ ἀπόῤῥητα μέλλει. 1.663
Μεγάλη καὶ ἄφατος ἐν τοῖς πρόσφατον. 1.194
Μεγάλην ἐνδείκνυσθαι τοῦ Θεοῦ πρᾳότητα. 1.754
Μεγάλη ὄντως ἡ πίστις τοῦ Ἀβραάμ. 4.555
Μεγάλης βουλῆς ἄγγελος λέγεται. 2.893
Μεγάλη τῆς ἀθυμίας ἡ τυραννίς. 2.879
Μεγάλη τῆς θείας γραφῆς ἡ δύναμις. 1.298
Μεγάλη τῆς περὶ τοὺς δούλους. 2.853
Μεγάλων ἡμᾶς μυστηρίων κατηξίωσεν. 2.657
Μέγα μὲν ἡ πίστις, καὶ σωτήριον. 4.468
Μέγα τῆς ψυχῆς ἐφόδιον. 5.689
Μέγα τὸ τοῦ ἀποστόλου ἀξίωμα ἦν. 4.250
Μέγα τῶν θείων γραφῶν τὸ κέρδος. 2.702
Μέγιστον ἐστὶ διδασκάλιον. 5.728
Μέλλει διηγεῖσθαι τὸ κατὰ τὸν Ἀνανίαν. 4.676
Μέλλει πάλιν αὐτῶν καθάπτεσθαι. 3.147
Μέλλοντος, ἀγαπητοὶ, τοῦ κοινοῦ συντ. 5.713
Μέλλων ἐμβαίνειν εἰς τοὺς οἰκείους. 3.665
Μέλλων κατιέναι εἰς τόν. 4.285
Μετὰ ἀκριβείας τοῦτο μάλιστα. 1.884
Μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου. 7.412
Μετὰ τὸ ξενίσαι τοὺς ἄνδρας. 4.742
Μετὰ τῶν ἄλλων κακῶν. 3.306
Μετὰ τῶν δούλων ὁ δεσπότης. 2.70
Μετὰ φόβου τῶν λογίων ἀκούσωμεν. 4.485
Μηδεὶς ὁρῶν πονηροὺς εὐπραγοῦντας. 7.907
Μὴ πενθῶμεν πικρῶς. 7.924
Μήτηρ εὐταξίας. 7.458
Μὴ τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς. 7.818
Μίαν ἔχουσα ἡ πηγή. 7.268
Μίαν ὑμᾶς ἀπολύσας αἰτῆσαι βούλομαι. 2.597
Μίαν ὑμῖν διελέχθην ἡμέραν. 6.434
Μίαν ὑμῶν ἀπελείφθην. 5.398
Μιμηταί μου γίνεσθε, φησὶν ὁ ἀπ. 2.846
Μόλις ποτὲ τὸ κατὰ τὸν Ὀζίαν. 5.155
Μυστήριον ξένον καὶ παράδοξον. 5.846
Μωϋσῆς μὲν ἀρχόμενος τῆς ἱστορίας. 2.577
Μωϋσῆς μὲν πέντε βιβλία. 3.5
Μωϋσῆς ὁ μέγας. 5.831

ΟΔὲ Λουκᾶς, φησὶν, ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ. 2.262
Ὁ δὲ Μάρκος, καὶ εὐθέως, φησίν. 2.189
Ὁ δὲ Μάρκος φησὶν, ὅτι καθὼς ἠδύναντο. 2.301
Ὁ δὲ Μάρκος φησὶν, ὅτι οὐκ ἠδυνήθη. 2.331
Ὀδυνηρὸς ὁ λόγος. 7.211
Ὁ ἔχων προσευχήν. 7.509
Ὁ Θεὸς παρὰ τὴν ἀρχὴν ποιήσας. 2.630
Οἱ ἀνθηρότατοι λειμῶνες. 7.531
Οἱ γυναῖκας ἄγεσθαι μέλλοντες. 7.735
Οἶδα μὲν ὅτι τοῖς παχυτέροις. 7.36
Οἶδα ὅτι κατέτεινα ὑμῶν τὸν λογισμόν. 1.64
Οἶδα ὅτι κεκμήκατε χθὲς εἰς πολὺ τὸ μῆκος. 1.452
Οἶδα ὅτι πολλοῖς ἄπορον τὸ εἰρημένον. 3.200
Οἶδα πολλοὺς ἀπεχθανομένους. 4.129

Οἶδα περὶ τῶν εἰρημένων. 6.869
Οἱ διὰ τὴν ἀλήθειαν. 2.798
Οἱ διψῶντες ὁδοιπόροι. 6.949
Οἱ ἐκ πελάγους μεγάλου. 5.656
Οἱ ζωγράφοι μιμοῦνται. 1.692
Οἱ θησαυροὺς διορύττοντες. 5.78
Οἱ ἐκ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου. 6.955
Οἱ λιμένες ἔχουσι. 6.926
Οἶμαι πάντας ὑμᾶς ἐπίστασθαι σαφῶς. 6.
750
Οἱ μὲν ἔξωθεν στεφάνους. 7.581
Οἱ μὲν τοῦ κόσμου. 7.260
Οἴμοι, ψυχή, οἴμοι. 6.230
Οἱ νικῶντες τοῦτο μάλιστα φιλοῦσι. 5.345
Οἱ νεοττοὶ τῶν χελιδόνων. 7.284
Ὁ Ἰούδας, ἀγαπητοί, υἱός. 5.351
Οἱ πλείους τῶν ἀνθρώπων. 4.224
Οἱ ποιμένες τὰ πρόβατα. 6.798
Οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων. 7.763
Οἱ πολυτελεῖς καὶ φιλότιμοι. 5.498
Οἱ πόρρωθεν τῶν λιμένων. 7.233
Οἱ προφῆται μὲν τὸ ἀξιόπιστον. 4.198
Οἱ προφῆται μὲν τὸ ἀξιόπιστον. 6.858
Οἱ σοφοὶ καὶ ἐπιστήμονες. 7.486
Οἱ σοφώτεροι τῶν ἰατρῶν. 5.368
Οἱ τὰ φάρμακα πίνοντες τὰ πικρά. 4.583
Οἱ τῶν ἀγώνων τῶν ἔξωθεν θεαταί. 2.555
Οἱ τῶν ἰατρῶν ἄριστοι. 4.537
Οἱ τῶν καλῶν ἐρῶντες. 7.403
Οἱ Φιλιππήσιοι ἀπὸ πόλεώς εἰσι. 4.1
Οἱ φιλόπονοι τῶν γεωργῶν. 6.402
Οἱ φιλόπονοι τῶν γηπόνων ἐπειδὰν ἴδωσι.
1.51
Ὁ κακολογῶν τὸν πατέρα. 6.866
Ὀκνῶ καὶ ἀναδύομαι σήμερον. 1.329
Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. 5.442
Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς περὶ τὰ μεγάλα [illegible]. 4.31
Ὅλα τὰ πάθη ἐλεεινά. 7.439
Ὀλίγα ἀνάγκη σήμερον. 5.547
Ὀλίγα μὲν τὰ εἰρημένα. 5.160
Ὀλίγοι ἡμῖν σήμερον οἱ παραγινόμενοι. 8.18
Ὀλίγοι ἡμῶν σήμερον. 7.890
Ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος. 7.641
Ὁ μακάριος Βαβύλας. 5.533
Ὁ μακάριος λέγεται [illegible]. 7.713
Ὁ μακάριος Παῦλος ὁ σήμερον ἡμᾶς συναγαγών. 8.42
Ὁ μακάριος Παῦλος τοὺς ἀνθρώπους. 8.40
Ὁ μάλιστα [illegible] Παύλου. 8.
661
Ὁ μὲν Ἰσαὰκ ἐπιθυμήσας. 6.690
Ὁ μὲν Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν παρουσίαν. 4.441
Ὁ μὲν λεπρὸς καταβαίνει ἀπὸ τοῦ ὄρους. 2.
180
Ὁ μὲν οὖν Λουκᾶς ἀπαλλάττων. 2.194
Ὁ μὲν προφήτης ἐλέγχει Ἰουδαίους. 2.862
Ὁ μὲν τοῦ κόσμου τεχνίτης. 7.606
Ὁ μὲν τεσσαρακοστὸς καὶ τρίτος ψαλμός. 1.911
Ὄντως ἐπιφαίνη. 5.851
Ὄντως κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον. 7.387
Ὄντως ὅπου ἐπλεόνασεν. 4.431
Ὅπερ ἀεὶ ἔλεγον. 3.253
Ὅπερ ἔμελλεν αὐτῷ παρ᾽ ἑτέρων αἰτεῖν. 3.579
Ὅπερ ἐπαγγέλλεται ποιεῖν, τοῦτο καὶ συμβ. 4.858
Ὅπερ ἔφθην εἰπών, καὶ περὶ τῆς παρουσίας.
3.301
Ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν ἔφθην εἰπών. 3.79
Ὅπερ ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς μαθητάς. 4.146
Ὅπερ πολλαχοῦ φησι, τὰ γὰρ βλεπόμενα.
4.596
Ὅπερ πρώην ἔλεγον, ὅτι ἀρετῆς ἀπ. 2.287
Ὅπερ χθὲς ἐδεδοίκειν. 5.529
Ὁ ποιήσας καὶ διδάξας, φησίν. 2.889
Ὃ πολλάκις εἶπον, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ. 2.261
Ὃ πολλάκις εἶπον, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ. 2.825
Ὃ πολλάκις εἶπον, τοῦτο καὶ νῦν λέγω. 1.793
Ὁπόταν ἐκ χειμῶνος κρυεροῦ. 7.400
Ὁπόταν δὲ ἔαρ ἐπέλθῃ. *Vide notas in volum.*
Ὅπου δ᾽ ἂν ὁ δεσπότης. 7.372
Ὁ προφήτης Δαβὶδ ἐν πείρᾳ γεγ. 1.995

Secunda στάσις Pſal. 118.

Ὁρᾷς αὐτὸν ἐντεῦθεν ἀρξάμενον. 1.803
Ὁρᾷς αὐτὸν καὶ ἐπειγόμενον παραπλεῦσαι.
4.853
Ὁρᾷς αὐτὸν μείζονας ἔχοντα πειρασμούς. 4.819
Ὁρᾷς αὐτὸν ὅταν πρὸς τοὺς ἔξω διαλ. 4.869

Ὅρα δι' [illegible]. [illegible]57
Ὅρα δὲ συλλέγεται τὸ ἀκροατήριον. 4.896
Ὅρα πάλιν αὐτὸν ἀναδυόμενον. 3.678
Ὅρα πάλιν αὐτῶν τὸ ταπεινόν. 4.800
Ὅρα πάλιν Ἰουδαΐζοντα τὸν Παῦλον. 4.806
Ὅρα πάλιν μετ' ἐγκωμίων. 3.639
Ὅρα πάλιν πῶς ἐπαίρει. 3.635
Ὅρα πολλὴν μετὰ σφοδρότητος. 4.785
Ὅρα πολλαχοῦ αὐτὸν ἀναχωροῦντα. 2.313
Ὅρα πολλαχοῦ ἑαυτὸν εἰσωθοῦντα. 4.836
Ὅρα πολλαχοῦ τῆς εἰς τὰ ἔθνη. 4.791
Ὅρα πόθεν περιῆλθεν εἰς τὸ ἱερόν. 2.418
Ὅρα πόση γὰρ βάσανος. 4.890
Ὅρα [illegible]. 4.699
Ὅρα πῶς ἑαυτὸν εἰσωθεῖ. 4.874
Ὅρα πῶς εὐθέως ἐκ προοιμίων. 3.245
Ὅρα πῶς καὶ ἐν τοῖς ἐπαίνοις ὡς ἀπερίττως. 4.693
Ὅρα πῶς καὶ πάλιν ἐπ' αὐτῷ ψηφίζονται. 4.904
Ὅρα πῶς ὁ νόμος καταλέλυται. 4.831
Ὁρᾷς ὅσον ἐστὶν ἐπιείκεια. 4.646
Ὁρᾷς ὅτι ἡ τοῦ ὀφθαλμοῦ. 2.126
Ὁρᾷς ὅτι πρῶτον ἐξετάζεται ὃ μάλιστα. 2.530
Ὁρᾷς πολλαχοῦ τῆς αἰχμαλωσίας. 1.791
Ὁρᾷς πῶς κατὰ μικρὸν τὸν ἔπαινον ἀφίησ. 2.150
Ὁρᾷς πῶς πολλαχοῦ τοῦτο ποιεῖ. 1.866
Ὅρα τὴν Παύλου σύνεσιν. 3.18
Ὅρα τὸ ἀφιλότιμον καὶ ἀκόμπαστον. 2.92
Ὅρα τὸν Βαρνάβαν παραχωροῦντα. 4.773
Ὅρα ψυχὴν ἀποδυρομένην. 1.785
Ὁρῶ ἐγὼ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων. 7.230
Ὁρῶ τῇ ποιμνῇ τῶν εὐσεβῶν. 5.708
Ὁρῶ ὑμῶν, ἀγαπητοί, τὴν μετὰ προθυμ. 1.17
Ὁρῶ ὑμῶν σήμερον τὴν μετὰ προθυμίας. 1.265
Ὁρῶ ὑμῶν τὸν πόθον τὸν ἀκόρεστον. 1.77
Ὅσης μὲν ἐμπειρίας τῷ διδασκάλῳ δεῖ. 6.40
Ὅσοι τῆς δεσποτικῆς ἀναστάσεως. 7.320
Ὅσοι τοῦ Ἠλία μαθηταί. 7.326
Ὅταν ἀκούσῃς θυμὸν καὶ ὀργήν. 1.547
Ὅταν ἁμαρτία συμβεβλημένη. 7.869
Ὅταν ἄρξωμαι. *Vide notas in* [illegible]
Ὅταν ἀρρωστίᾳ περιπέσῃς. 7.709
Ὅταν εἰς τὴν ὀλιγότητα ἀπίδω. 8.102
Ὅταν εἰς τὸν θρόνον ἀπίδω. 6.472
Ὅταν ἐν ἀρετῇ γυμναζόμενοι διακείμεθα. 2.896
Ὅταν ἐπὶ τί μεῖζον παρακαλῇ. 3.804
Ὅταν ἴδῃς πλουτοῦντα. 7.852
Ὅταν μὲν εἰς τὴν πτωχείαν τῆς διανοίας. 8.111
Ὅταν μὲν τὰ σημεῖα βαστάζοντες. 8.57
Ὅταν περὶ πνευματικῶν διαλεγώμεθα. 7.48
Ὅταν προσεύχησθε, φησὶν ὁ Χριστός. 4.279
Ὅταν [illegible]. 4.189
Ὅταν τί μέλλωσιν ἐρωτᾶν. 4.610
Ὅταν τὸ εὐδαιμόνητον τῆς ζωῆς. 7.654
Ὅταν γεωργία τις καὶ σκληρὰ φλεγμονή. 8.10
Ὅτι μὲν περὶ τοῦ διεσπάσθη. 3.333
Ὅτι τὴν Σάρραν ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ ἥρπασεν ὁ Φαραώ. 8.260
Ὅτι τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναόν. 6.161
Ὅτι τὸν πολυάρμονον. 5.799
Ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος. 7.367
Ὁ τῆς ἐλεημοσύνης λόγος. 7.751
Ὅτι μὲν οὖν ἐστι καὶ λίαν καλόν. 6.9
Ὅτι μὲν πολυτελὲς ἀγαθόν. 6.758
Ὅτι μὲν περιλείπεσθαι ὑμῖν τῇ περὶ. 8.80
Ὅτι μὲν χαλεπὴν ἔλαβες τὴν πληγήν. 6.296
Ὁ τοῖς ἄλλοις παραινεῖ λέγων. 3.249
Ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος. 7.448
Οὐδὲν ἄμεινον, οὐδὲν φιλοστοργότερον. 4.27
Οὐδὲν ἀπεοίκασιν. 7.383
Οὐδὲν ἁπλῶς ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς. 2.761
Οὐδὲν ἄρα ἴσον εὐχῆς. 5.59
Οὐδὲν γαστριμαργίας χεῖρον. 2.738
Οὐδὲν ἐστιν ὄντως δόγμα. 6.876
Οὐδὲν ἦν ἴσον τῶν σπλάγχνων. 3.774
Οὐδὲν ἰταμώτερον κακίας. 4.681
Οὐδὲν κωλύει καὶ τήμερον. 2.587
Οὐδὲν οὕτω κενοὶ κατορθώματα. 4.69
Οὐδὲν οὕτω λυμαίνεται τὸ τῶν ἀνθρ. 4.255
Οὐδὲν οὕτω [illegible]. 7.884
Οὐδὲν οὕτω πρᾶγμα παραινεῖν. 4.421
Οὐδὲν οὕτως ἀνάρμοστον καὶ ἀλλότριον. 4.73

Οὐδὲν

Οὐδὲν οὕτως, ὡς ἔοικε, ἀπείργει. 4.293
Οὐδὲν τῆς ἀληθείας σαφέστερον, οὐδὲν ἁπλούστερον. 2.769
Οὐδὲν τῆς ἀληθείας φανερώτερον. 2.668
Οὐδὲν τῆς ἀληθείας φαιδρότερον. *Vide notas in* [illegible].
Οὐδὲν τῆς Παύλου ψυχῆς μακαριώτερον. 4.21
Οὐδὲν τῆς ψυχῆς ἀγωνιστικώτερον. 3.274
Οὐδὲν τοῖς δεσμωτικοῖς. 7.340
Οὐδὲν τῶν ἐπιτυγχανόντων. 7.900
Οὐδὲν φθόνου καὶ βασκανίας χεῖρον. 2.695
Οὐδὲν φθόνου χεῖρον καὶ βασκανίας, οὕτως ὁ θάνατος. 2.754
Οὐδὲν, ὡς ἔοικεν, ὠφελήσαμεν. 5.304
Οὐ διὰ γραμμάτων μόνον τὰ πρακτέα. 4.339
Οὐ δι' ἑτέρου, φησὶν, ἔπεμψεν. 3.789
Οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι λειμῶνα. 8.33
Οὐκ ἄρα ἀπὸ τῶν γραφῶν τοῦτο. 2.363
Οὐκ ἀρκεῖ κακίας ἀπαλλαγῆναι. 3.843
Οὐκ αὐθεντίας δεῖ τῷ διδασκάλῳ. 4.320
Οὐκ ἔστι κολακεία τὸ ῥῆμα. 6.640
Οὐκ εὐθέως ἐκ προοιμίων. 4.416
Οὐκ οἶδα ποίοις χρήσομαι λόγοις. 5.72
Οὐ μακρὸν ἡμῖν τοῦτο τὸ προκείμενον. 3.296
Οὐ μικρὸν καὶ τοῦτο ἀγαθόν. 1.608
Οὐ μακρὸν ὁ διωγμός. 4.754
Οὐ μόνον φορεῖ σάρκα. 5.872
Οὐ πρὸς Ἐφεσίους ταῦτα εἴρηται μόνον. 3.828
Οὐ πρὸς τὴν πόλιν. 1.895
Οὔπω εἴκοσι ἡμέρας. 5.473
Οὔπω τῶν προτέρων ἀναπνεύσαντες. 4.664
Οὐρανὸς ἡμῖν γέγονε σήμερον. 5.976
Οὐρανοῦ καὶ γῆς ἅμιλλαν. 5.992
Οἷς ξένοις εἶπεν ἀνωτέρω. 4.635
Οὐ τὰ τυχόντα ἡμᾶς ὤνησεν. 5.242
Οὐ τὰ τυχόντα ἡμᾶς ὠφέλησε χθές. 1.172
Οὔτι τὸ πᾶν ταῖς εὐχαῖς. 4.240
Οὗτος ἀδελφὸς ἦν τοῦ Κυρίου. 4.864
Οὗτος ὁ Γαμαλιὴλ Παύλου διδάσκαλος. 4.687
Οὗτος οὐκ ἔστιν Ἰουδαῖος. 4.736
Οὗτος ὁ ψαλμὸς εἰς τὴν κατάβασιν. 1.861
Οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ ζητούμενον. 6.889
Οὕτω μεγάλαι εἰσὶν αἱ εὐεργεσίαι. 4.263
Οὐχ ἑαυτῷ μόνον ἀρκεῖν. 6.886
Οὐχ ἵνα ἁπλῶς μάθωμεν. 1.522
Ὀφθαλμὸς μὴ ὁρῶν. 7.252
Ὁ φιλάνθρωπος Θεός. 7.411
Οὐχὶ παρὼν τοῖς μαθηταῖς ὁ Χριστὸς συμπαθητικῶς. 2.733
Οὐχὶ φιλοτιμίας ἕνεκεν διηγοῦνται. 4.671
Οὐχ ὅτι οἰκοδομοῦσιν, ἀλλ' ὅτι ἐγκαλοῦσιν. 2.461
Οὐχ ὡς ἀπιστούμενος. 4.10
Οὐχ ὡς ἔτυχε τὴν πόλιν ἡμῶν. 6.552

ΠΑλαίστραι μὴ σώμασιν. 5.840
Πάλιν ἀναγκαζόμεθα, ἀγαπητοί. 7.896
Πάλιν ἀνθρωπίνως διαλέγεται. 4.879
Πάλιν ἀναιρεῖ τὴν συγγνώμην αὐτῶν. 3.153
Πάλιν αὐτὸν τῇ οἰκίᾳ προσκαταλαμβάνει. 4.118
Πάλιν, εἰ βούλεσθε, καὶ σήμερον τῆς ἀκολουθίας. 1.83
Πάλιν ἐν σαββάτῳ θεραπεύει. 2.266
Πάλιν ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῶν προειρημένων. 1.401
Πάλιν ἑορτὴ, καὶ πάλιν πανήγυρις. 5.602
Πάλιν ἐπαινεῖ τὸν Τίτον. 3.644
Πάλιν ἐπὶ τὴν θυσίαν ταύτην. 1.822
Πάλιν ἐπὶ τὴν συνήθη τράπεζαν. 1.469
Πάλιν ἑτέρως αὐτὸν καταισχύνει. 2.276
Πάλιν ἡμᾶς ἡ ἁγία νηστεία. 6.932
Πάλιν ἡμῖν, ἀγαπητοὶ, πνευματικῶς [illegible]. 1.925
Πάλιν ἡμῖν ἡ τοῦ μακαρίου Δαβίδ. 5.680
Πάλιν ἡμῖν παρὰ τοῦ Κυρίου. 6.811
Πάλιν Ἡρωδιὰς μαίνεται 7.545
Πάλιν ἱπποδρομίαι, καὶ πάλιν ὁ σύλλογος. 6.425
Πάλιν μαρτύρων μνήμη, καὶ πάλιν πανήγυρις. 5.488
Πάλιν μαρτύρων μνήμη, πάλιν εὐσεβεῖς ἑορταί. 5.984

Πάλιν ἱερείας καιρός. 6.938
Πάλιν ὁ ἡμέτερος Ἰωάννης. 7.344
Πάλιν οἱ διάλαγοι, καὶ πάντων αἱ θεραπεῖαι. 6.312
Πάλιν οἱ κόλποι Χριστοῦ. 7.418
Πάλιν παραίνεσις καὶ εὐχή. 3.238
Πάλιν περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ κηδεμονίας. 3.217
Πάλιν τὰ σήμερον ἀναγνωσθέντα. 1.306
Πάλιν τὰ μὲν μικρὰ παρατρέχουσι. 4.815
Πάλιν τὰ φορτικώτερα τίθησι. 2.238
Πάλιν τὴν αἰτίαν τίθησιν ὁ εὐαγγελιστής. 2.447
Πάλιν τῇ παρρησίᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος. 5.889
Πάλιν τὴν προθυμίαν αὐτῶν διεγ. 3.602
Πάλιν οὖν Θεὸν μαρτύρεται. 4.325
Πάλιν οὖν περὶ ἀγάπης κινεῖ λόγον. 3.625
Πάλιν πῶς αὐτοῦ ὑποδείγματι κέχρηται. 3.178
Πάλιν ὑμᾶς ἐπὶ τὴν φρικώδη τράπεζαν. 1.394
Πάλιν ὑφορᾶται φανερός. 7.661
Πάλιν χαρᾶς εὐαγγέλια. 7.537
Πάλιν χρεία τις ἀναγκαία, καὶ κατεπείγουσα. 6.377
Πάλιν χρὴ μεταχειρίσασθαι. 7.297
Παναγίαι αἱ παραινέσεις. 6.963
Πάντα μὲν οὖν ἄτιμα τὰ πάθη. 3.23
Πάντα μὲν φεύγειν ὁμοίως. 2.843
Πάντα τὰ ἀγαθὰ τότε ἔχει. 2.874
Πανταχοῦ ἡ πλάνη ἑαυτῇ περιπίπτει, ἀλλ. ἑαυτὴν περιτρέπει. 2.545
Πανταχοῦ μὲν εὐλαβοῦς. 4.435
Πανταχοῦ μὲν, καὶ ἐπὶ πάντων. 5.963
Πανταχοῦ πίστεως ἡμῖν δεῖ. 2.687
Πανταχοῦ τὴν ἄφατον τοῦ Θεοῦ. 3.769
Πανταχοῦ τῆς ἱερᾶς ταύτης. 5.537
Πανταχοῦ φαίνονται οὗτοι. 4.651
Πάντες μὲν οἱ τῶν μαρτύρων. 5.871
Πάντες ὑμεῖς ἐν εὐθυμίᾳ σήμερον. 5.523
Πάντῃ που δῆλον, ὅτι προφητεία. 1.772
Πάντῃ τῷ μεριμνῶντι. 2.634
Πάντοτε μὲν ὁ θεῖος ἀπόστολος. 6.769
Πάντοτε μὲν ὁ Θεὸς, ὡς φιλάνθρωπος. 7.490
Παραπέσας εὐχερεῖς ὡς εἶ. 4.136
Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί, μὴ μόνον. 7.917
Παραμυθησάμενος ἐκ τοῦ χρήματα. 3.436
Παρῆλθεν ἡ ἱερεία τῶν Ἰουδαίων. 6.354
Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος. 6.837
Πᾶσα εὐσεβείας ὑπόθεσις. 7.587
Πᾶσαι μὲν ἅγιαι αἱ ἐπιστολαὶ Παύλου. 4.89
Πᾶσαι μὲν ἅγιαι αἱ θεῖαι γραφαί. 5.676
Πᾶσαι μὲν αἱ μαρτυρικαὶ πανηγύρεις. 5.887
Πᾶσα μὲν ἀρετὴ, καλόν. 2.810
Πᾶσα μὲν ἐν Θεῷ διδασκαλία. 7.524
Πᾶσα μὲν ἡ ἀπὸ χρειῶν. 5.823
Πᾶσα μὲν ἡμέρα φαιδρά. 7.582
Πᾶσα πρᾶξις ἀγαθή. 6.742
Πάσης μὲν θεοπνεύστου γραφῆς. 5.183
Πάσχα μὲν γνήσιοι ἑορτάζουσι. 5.917
Πάσχα μὲν ἑορτάζουσιν Ἰουδαῖοι. 5.925
Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. πατέρα λέγεις, ἄνθρωπε. 5.707
Πεπλήρωται ἡμῖν λοιπόν. 5.906
Περὶ γάμου προσφέρω ὑμῖν. 5.937
Περὶ δογμάτων ὑμῖν ἔμπροσθεν. 6.703
Περιζωσάμενοι, φησὶ, τὴν ὀσφύν. 3.887
Περικόψας οὖν θόρυβοι οὖν ἀπὸ τῶν γλωττῶν. 3.489
Περιπαθές πως τὸ γυναικεῖον γένος. 2.918
Περὶ τοῦ Θεοῦ λόγου διαλεχθείς. 2.583
Περὶ τῶν Γαλιλαίων, ὧν ὁ Πιλᾶτος τὸ αἷμα. *Vide Notas in* [illegible]
Πηγὴ φωτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος. 5.761
Πλείονος αὕτη γέμει παρρησίας. 4.656
Πόθεν ἄρα ἡμῖν πλείων ὁ σύλλογος. 6.320
Ποίαις ἡμέραις ἐκείναις; 2.66
Ποῖα πάντα, ὦ μακάριε Πέτρε; 2.404
Ποιήσας τὸ θαῦμα οὐκ ἐπέμψατο, ἵνα. 2.203
Ποῖον ἐκεῖνον λέγει καιρόν; 4.760
Πολλὰ ἀπὸ τῆς παραβολῆς αἰνίττεται. 2.430
Πολλὰ δείκνυσι τοῦ Θεοῦ τὴν εἰς ἡμᾶς φιλανθρωπίαν. 3.785
Πολλὰ ἐνταῦθά ἐστι τὰ ζητούμενα. 4.391
Πολλαὶ καὶ διάφοροι. 5.731
Πολλὰ καὶ θαυμαστά. 7.581

Πολλὰ

Πολλὰ καὶ μεγάλα περὶ τοῦ Ἀβραάμ. 3.65
Πολλάκις ἀπεδείξαμεν, ὅτι σκιά. 1.967
Πολλάκις ἐζήτησα πρὸς ἐμαυτόν. 5.563
Πολλάκις εἶπον, ὅτι ἡ ἐλεημοσύνη. 4.82
Πολλάκις ὑμῖν εἶπον. 7.423
Πολλάκις ὑμῖν περὶ τούτου διελέχθημεν. 1.838
Πολλὰ μὲν ἐπείγεται. 7.775
Πολλὰ μέν ἐστι καὶ ἕτερα τὰ δυνάμενα. 2.927
Πολλὰ μέν ἐστι τὰ χαρακτηρίζοντα τὸν Χριστιανισμόν. 4.587
Πολλὰ μὲν καὶ μεγάλα. 7.618
Πολλὰ μὲν καὶ περὶ πολλῶν. 6.510
Πολλὰ μεταξὺ κατασκευάζειν ὁ Παῦλος. 4.565
Πολλὰ παρεκάλεσα χθές. 5.22
Πολλὰ περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας. 3.173
Πολλὰς διὰ ἀνάγκη τὸν ἄρχοντα. 4.210
Πολλὰς μὲν ἀνηλώσαμεν ἡμέρας. 6.501
Πολλὰς ὑμῖν ἔχω χάριτας, ὅτι μετὰ πολλῆς. 1.90
Πολλὰς ὑμῖν ἔχω χάριτας, ὅτι μετὰ προθυμίας τοσαύτης περὶ τῆς εὐχῆς. 8.75
Πολλὰς ὑμῖν ἔχω χάριτας, ὅτι τι μεθ' ἡδονῆς. 1.244
Πολλὰ τὰ κύματα, καὶ χαλεπὸν τὸ κλυδώνιον. 8.259
Πολλὰ τῶν πραγμάτων ἐξ ἀγνοίας. 4.194
Πολλὰ τῶν πραγμάτων ἐστὶ μὲν καλά. 1.819
Πολλαχόθεν μὲν καὶ ἄλλοθεν. 3.697
Πολλὴν ἀπαιτεῖ τὴν αἰδῶ. 4.282
Πολλὴν ὁρῶ τὴν σπουδήν. 5.127
Πολλὴν παράκλησιν. 4.370
Πολλὴν παρὰ τῶν οἰκετῶν. 4.400
Πολλὴν ποιεῖται τὴν σπουδήν. 3.381
Πολλῆς βαρύτητος τὸν λόγον ἐμπλῆσαι. 3.321
Πολλῆς γέμει ταραχῆς. 6.863
Πολλῆς ἐνταῦθα συνέσεως ἡμῖν χρεία. 1.716
Πολλῆς ἡμῖν, ἀγαπητοί, δεῖ τῆς μερίμνης. 2.637
Πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς ἀγρυπνίας. 2.35
Πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς σπουδῆς ἐν ἅπασιν. 2.702
Πολλῆς ἡμῖν θερμότητος δεῖ. 2.69
Πολλῆς σήμερον πληροῦμεν τῆς ἡδονῆς. 1.5
Πολλῆς ὑπομονῆς δεῖ πρὸς τὰ ἡμέτερα. 2.77
Πολλοὶ διαποροῦσι πῶς. 4.76
Πολλοὶ νομίζουσιν ἀρκεῖν ἑαυτοῖς. 4.30
Πολλοῖς τουτὶ τὸ βιβλίον. 4.60
Πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ὅταν ἴδωσι. 2.815
Πολλοὶ τῶν ἀσθενεστέρων. 4.349
Πολλοὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἀνθρώπων. 7.787
Πολλοὶ τῶν ῥαθυμοτέρων. 2.66
Πολλοί, φησι, προφῆται καὶ δίκαιοι. 4.560
Πολλοὺς εἶδον χαίροντας. 6.581
Πολλοὺς καὶ τῶν σφόδρα δοκούντων. 3.231
Πολλοὺς οἶμαι τῶν πρώην καταλιπ. 5.89 & 5.39
Πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων θορυβεῖ. 4.353
Πολλοὺς ὑμῶν οἶμαι θαυμάζειν. 5.314
Πολλοῦ τὸ προοίμιον γέμει θυμοῦ. 3.709
Principium exp. in Gal.
Πολλῶν ἀκούω λεγόντων, ὅτι παρόντες. 2.30
Πολλὴν ποιώμεθα τῶν πνευματικῶν, ἀγαπητοί, λόγων. 2.725
Πολλὴν τοῦ πράγματος τούτου ποιεῖται. 3.189
Πολλὴν ὑπὲρ τῶν χηρῶν. 4.310
Πολὺς ἐν ταῖς γραφαῖς τῶν ἁγίων τύπων. 1.750
Πολὺς καὶ ἄφατος ὁ θησαυρός. 1.143
Πολὺς ὁ διάβολος ἔγκειται. 2.645
Πολὺς ὁ θησαυρὸς καὶ ἄφατος. 1.258
Πολὺς ὁ πόθος τοῖς ἀνδράσι τῆς πόλεως. 1.836
Πολὺς ὁ χειμών, ἀλλὰ τὴν προθυμίαν. 5.188
Πολὺ τῆς συγκαταβάσεως τὸ κέρδος. 2.676
Πολὺ τῶν σήμερον ἡμῖν ἀναγνωσθέντων. 1.379
Ποῦ νῦν εἰσὶν οἱ λέγοντες. 1.848
Ποῦ νῦν εἰσὶν οἱ τὸν θάνατον. 8.49
Πρέπον τῇ μακαρίᾳ ψυχῇ. 3.10
Πρεσβείαν ἵνα δικαίαν. 6.81
Πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα. 7.718
Πρόκειται ἡμῖν, ἀγαπητοί, πνευματικὴ τράπεζα. 7.937
Προέρρησιν μὲν ὁ ψαλμός. 1.937

Παρ[illegible] μὲν ἕνεκεν τῆς περὶ τὴν ἀκρίβειαν. 2.565
Παρὰ τὰς τοῦ μέλιτος πηγάς. 5.330
Πάρεστι τὸ τέλος ἡμῖν τῆς νηστείας. 6.611
Παρὰ τὸ τέλος λοιπὸν [illegible]. 1.223
Πέρυσιν [illegible]. 3.207
Πρότερον, ἴδωμεν τίς ἡ κληρονομία. 1.538
Πρ[illegible] τῶν Ἰουδαίων. 5.672
[illegible] τοῦ μέλιτος βόθρος. 7.558
Προφητικὴν σήμερον ὁρμήν. 6.649
Πρώην ἐλέγομεν, ὅτι Ἰωάννης. 2.638
Πρώην δὲ ὧν ἀκηκόατε. 6.933
Πρώην ἐπειδὴ διελεγόμεθα τέλος ἐπιθεῖναι. 1.512
Πρώην ἡμῖν ἡ μεγάλη. 5.720
Πρώην [illegible] διελεγόμεθα. 7.743
Πρώην μὲν περὶ ἀκαταλήπτου. 6.439
Πρώτῃ τῶν ἀζύμων περὶ τῶν ἀζύμων. 2.903
Πρώην αἰνιγματωδῶς ἐλέγομεν, βλέπετε. 4.123
Πρώην [illegible]. 4.411
Πολ[illegible] ἐκ τῶν εἰρημένων. 4.611
Πῶς [illegible] φησὶν ὁ Λουκᾶς. 2.50
Πῶς οὖν φησὶν ὁ Χριστός, ὅτι [illegible]. 2.681
Πῶς περιέχει τὴν φιλανθρωπίαν. 4.910

ΡΑθυμούντων ἡ ἀνθρωπίνη φύσις. 2.625
Ροαὶ καὶ μῆλα. 7.369
Ῥωμαίοις γράφων ὁ μακάριος. 4.427

ΣΑλπιγγος ὑψηλότερα. 7.428
Σεμνύνει μὲν τοὺς διδασκάλους. 7.579
Σήμερον, ἀγαπητοί, [illegible]. 6.936
Σήμερον ἐκ νεκρῶν ἐγειρόμενος ὁ Λαζ. 5.271
Σήμερον ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς. 5.565
Σήμερον ὁ [illegible]. 7.329
Σήμερον ὁ Χριστὸς [illegible]. 7.442
Σκέψαι [illegible] (ἄλλ. καὶ τοῦτο) τὴν [illegible]. 3.327
Σοφός τις ἀνὴρ ἐν [illegible]. 3.861
Σοφός τις ἀνὴρ [illegible] εἶδος. 5.628
Σταθέντος ἡμῖν σήμερον [illegible]. 6.974
Σταυροῦ πρόκειται σήμερον ἑορτή. 5.819
Στεφάνων [illegible]. 7.282
Στρατιωτῶν [illegible] ἐγκωμίων. 5.864
Στυγνὴν τὴν ἐκκλησίαν. 7.306
Συνεκάλεσεν ἡμᾶς, ἀγαπητοί, ἐπὶ τὸ αὐτό. 7.342
Συνεκάλεσεν ἡμᾶς εἰς τήν. 5.493
Συνεχῶς ἀκούετε. 3.1
Συνεχῶς τὴν Ἰουδαίων [illegible]. 2.394
Σαφής ἐστιν, ἀδελφοί, ὁ μακαρισμός. 1.1067
3. στάσις psal. 118
Συντάξας τὸ στρατόπεδον τοῦτο. 3.883
Σφόδρα μοι δοκεῖ ὁ [illegible]. 5.742
Σφόδρα μοι καὶ νῦν. 7.500
Σφόδρα τοῦτο [illegible]. 4.705
Σφόδρα φιλάνθρωπός ἐστι, καὶ τῆς ἡμετέρας. 5.784
Σφοδρὸν [illegible], καὶ βαρὺς ὁ αὐχμός. 6.71

ΤΑ ἀνθρωπίνως ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ οἰκονομ. 2.757
Τὰ αὐτὰ λέγειν, ἐμοὶ μέν. 6.872
Τὰ θηρία ἕως μὲν ἂν ([illegible] νέμῃ). 6.336
Τὰ λειπόμενα τῶν πρώην εἰρημένων. 1.441
Τὰ λείψανα τῆς προτέρας τραπέζης ἀποδοῦναι. 1.702
Τὰ λείψανα τῆς προτέρας τραπέζης ὑμῖν παραθεῖναι. 1.153
Τὰ λείψανα τῶν πρώην εἰρημένων ἀναγκαῖον ἀποδοῦναι. 1.406
Τὰ λείψανα τῶν πρώην ἡμῖν εἰρημένων βούλομαι σήμερον ἀποδοῦναι. 1.483
Τὰ μεγάλα τῶν πραγμάτων. 5.953
Τὰ παιδία τὰ μικρά. 2.653
Τὰ προελθόντα τῶν μαθητῶν. 3.846
Τὰς γλώσσας σήμερον. 5.982
Τὰς γραφὰς οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ παρέργως. 2.792
Τὰς [illegible] τῶν ἐγκωμίων. 4.45
Ταῦτα δοκεῖ μὲν ἀνάξια εἶναι Παύλου. 3.573
Ταύτην μὲν πρώην ὑπὲρ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. 6.192

Ταῦτα ὁ βασίλειος ἀκούσας, καὶ μικρὸν ἐπισχών. 6.30
Ταῦτα μὲν εἰδότες, φησί, τὸ δικαστήριον. 3.607
Ταύτης τῆς ῥήσεως καὶ ὁ μακάριος Παῦλ. 1.786
Τάχα πέρα τοῦ δέοντος. 2.599
Τάχα πως ἡγοῦμαι ἀνάξιον. 3.534
Τήμερον ἀποδύσασθαι ἀναγκαῖον. 4.103
Τὴν ἀθυμίαν. 7.784
Τὴν εὐλογίαν εἰς τὸ μέσον προθέντες. 1.215
Τὴν μεγάλην καὶ φιλόσοφον ψυχήν. 4.16
Τὴν μὲν ἀγχιστείαν Χριστοῦ. 5.923
Τὴν ὀδυνωμένην ψυχήν. 2.884
Τὴν πολλὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν. 4.456
Τὴν ταπεινοφροσύνην πολὺ μὲν ἔχουσαν. 4.259
Τὴν χθὲς ἡμέραν, ἑορτὴν οὖσαν διαβ. 5.220
Τῇ προτέρᾳ κυριακῇ. 7.525
Τῇ προτέρᾳ συνάξει. 5.382
Τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως καὶ τοῦ ὁ ψαλμός. 1.651
Τῆς μὲν ἐπιγραφῆς. 7.829
Τῆς μὲν οὖν ὕβρεως ἕνεκεν. 6.14
Τῆς ὁδοῦ ταύτης τῆς αἰσθητῆς. 5.168
Τῆς προλυούσης ἡμέρας καὶ βασιλικῆς. *Vide notas in posthuma.*
Τῆς προκοπῆς ταύτης τῆς ἡδίστης. 2.492
Τῆς τοῦ Λαζάρου παραβολῆς. 5.253
Τῇ συνήθει κέχρηνται φιλοσοφίᾳ. 1.628
Τῆς ὑποθέσεως βούλομαι πάλιν ἅψασθαι. 1.183
Τῆς φιλαργυρίας. 7.462
Τῆς χθὲς ὑποθέσεως. 7.459
Τῆς Χριστοῦ βασιλείας τὸ ἀξ. 6.640
Τί βούλεται ταῦτα τὰ ῥήματα; 3.423
Τί βούλεται τοῦ Σιὼν ἡ παραθήκη; 1.796
Τί δὲ καὶ ὑμῖν, ἄθλιοι καὶ ταλαίπ. 6.976
Τί δήποτε Ἐφεσίοις μὲν ἐπιστέλλων. 4.161
Τί δήποτε [illegible] τῶν κορυφαίων. 4.725
Τί δήποτε προέλκει. 2.216
Τί δήποτε πείσαντος οὕτως αὐτοῦ. 4.826
Τί δήποτε περὶ σωφροσύνης. 4.190
Τί εἴπω, ἢ τί λαλήσω; δακρύων ὁ παρών. 6.461
Τί εἴπω, ἢ τί λαλήσω; ἢ τίνας ὑμᾶς καλέ-
[illegible] 5.502
Τί ἐστιν, ἐκ βαθέων; 1.810
Τί ἐστιν, ἐν ὅλῃ; [illegible]
Τί λέγεις; μετὰ τὸ [illegible]
Τί λέγεις; ὁ Χριστὸς [illegible]
Τί λέγεις; πολέμιοι [illegible]
Τίνα αἰ[illegible]
Τί περὶ μὲν οὖν διαβάλλουσι [illegible]
Τί περὶ τῶν ἀγαπητῶν. *Vide* [illegible]
Τίνος ἕνεκεν αἰσχρὸν [illegible]
Τίνος ἕνεκεν ἀπὸ [illegible]
Τίνος ἕνεκεν εἶπε, [illegible]
Τίνος ἕνεκεν εἰς τὸ ὄρος [illegible]
Τίνος ἕνεκεν οὐ [illegible] ἐξ ἀρχῆς ἀπαλ. 7.859
Τίνος ἕνεκεν τὴν οἰκίαν [illegible]
Τί οὖν; οὐ χρὴ τοῖς [illegible]
[illegible] 160
Τί ποτε [illegible]
Τί ποτε καὶ [illegible] ἐπιστέλλει [illegible]
Τίς γὰρ τοῦτο ὑπώπτευσεν; 2.105
Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων; [illegible] ἔπω. [illegible]
Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων; εὔχομαι καὶ ἡμῖν νῦν εἰπεῖν. 6.60
Τίς ἐστιν αὕτη ἡ πεντηκοστή. 4.629
Τίς ἦν ὁ Εἷς ἐστὶν ὁ ἐν τῷ [illegible]. [illegible]
Τί τὸ μέσον ταύτης καὶ τῆς [illegible]. [illegible]
Τί τοῦτο; ὁ Παῦλος καὶ ἀνάγκης ἡττᾶται. [illegible]
Τί τοῦτο; ὁ ποιμὴν οὐ πάρεστι. 6.389
Τί τοῦτο; ὅσον προοίμιον ἡμῖν αἱ ἑορταί. [illegible]
Τί τοῦτο; ὁ τοσαῦτα εἰπών. 3.682
Τί τούτων ἴσον γένοιτ' ἂν τῶν ψυχῶν. 4.810
Τί φῄς, ὦ μακάριε Παῦλε. 3.566
Τοῖς ἄρτι τῶν παίδων εἰσαγομένοις. 2.372
Τοῖς δεινοῖς ἀνδράσι μὴ ὁμόσε χωρεῖν. 2.728
Τοῖς κάμνουσι καὶ ψυχορραγοῦσι. 3.260
Τοῖς μὲν παλαιοῖς ἀνδράσι. 4.386
Τοῖς [illegible] αἱρετικοῖς ἀγῶσι. 4.63
Τὸ μετὰ Χριστὸν τῶν μαθητῶν Ἰωάννου. 3.250
Τὸ μὲν ταῖς ἀπείροις ὁμιλίαις. 6.304
Τὸν ἄρχοντα μὲν ἐπήνεσα. 6.567

Τὸν διδάσκαλον οὐδὲν ἐπαχθές. 4.172
Τὸν διδάσκαλον οὐ μόνον συμβουλεύοντα. 3.825
Τὸν ψαλμὸν τοῦτον λέγει μὲν ὁ προφήτης. 1.618
Τὸ πνευματικὸν ἡμῖν σήμερον. 7.484
Τὸ προσηνὲς καὶ λεῖον. 2.736
Τοσαῦτα περὶ αὐτῆς εἰπών. 3.648
Τὸ σκότος τοῦ φωτός. 3.279
Τότε, πότε; μετὰ τὴν τοῦ πνεύματος κάθοδον. 2.81
Τότε, πότε; ὅτε μάλιστα [illegible]. 2.442
Τότε, πότε; ὅτε ὁ Πέτρος εἶπεν. 2.349
Τότε, πότε; ὅτε τὰ μυρία σημεῖα. 2.324
Τότε, πότε; ὅτε ταῦτα εἶπεν, ὅτε ἐπιστομ. 2.452
Τότε, φησὶν, ὑπέστρεψαν. τότε, πότε; 4.622
Τὸ τῆς αἰχμαλωσίας ὄνομα. 1.799
Τὸ τῆς ἁμαρτίας κατὰ τῆς ἁμαρτίας. 7.330
Τὸ τῆς διδασκαλίας. 4.268
Τὸ τῆς παρθενίας καλόν. 6.244
Τὸ τῆς πίστεως γενναίας καὶ νεανικῆς. 4.541
Τὸ τυραννικώτερον πολίτευμα λοιπὸν ἐξορίζει. 2.133
Τὸ τῶν νομικῶν τύπων. 5.920
Τοῦ πνεύματος τὴν χάριν. 2.682
Τοῦ προφήτου τοῦτο τὸ ἐξαίρετον. 1.1016 exposit. in Esaiam.
Τοὺς εἰς ἰατρεῖον ἐρχομένους. 3.794
Τοὺς λαμπρῶς ἐνταῦθα ἀριστεύοντας. 3.347
Τοὺς μέλλοντάς τι παρὰ τῶν ἀναγινωσκ. 2.799
Τοὺς προσιόντας τῷ θείῳ κηρύγματι. 2.765
Τοὺς τῶν ἁγίων βίους. 7.839
Τοῦτο ἅπαν τὸ χωρίον. 3.429
Τοῦτο ἔστιν, ἀδελφοί μου, τὸ σημεῖον. 7.864
Τοῦτο ἐστὶ τὸ σημεῖον, ὅπερ ἔμπροσθεν αἰτοῦσι. 2.539
Τοῦτο καὶ Ἰωάννης φησίν· ἀλλ' ἐκεῖνος μέν. 2.424
Τούτου τοῦ ψαλμοῦ τὰ μὲν ῥήματα. 1.854
Τοῦ Φαρισαίου καὶ τοῦ τελώνου. 5.410
Τῷ μὲν νόμῳ τῆς ἐκκλησίας. 5.486
Τῶν ἀνθρώπων, ἀγαπητοί. 7.928
Τῶν μὲν ἀνθρώπων τῶν τότε. 2.649
Τῶν δένδρων ὅσαπερ ἂν φυτευθέντα. 5.807
Τῶν δένδρων ὅσαπερ ἂν φυλαχθέντα. 4.533
Τῶν μὲν ἄλλων ψαλμῶν. 1.781
Τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ῥημάτων. 2.619
Τῶν Παύλου στεφανούντων δόκιμος. 4.381
Τῶν παραδειγμάτων τὶ μὲν διδασκαλίας. 4.298
Τῶν προφητῶν εἰρημένων. 6.604
Τῶν τελείων παίδων, καὶ τῆς κεραίας. 6.490
Τῶν τοῦ ἀποστόλου μαθητῶν εἷς ἦν ὁ Τιμόθ. 4.249

Ὑμεῖς μὲν ἡμᾶς ἐθαυμάζετε πρῴην. 1.609
Ὑμᾶς μὲν ἴσως νομίζετε. 5.15
Ὑμεῖς μὲν πρῴην ἐπῃνέσατε. 5.83
Ὑμνεῖν μὲν ἔστιν ὁ ψαλμός. 1.952
Ὑπὲρ οἰκέτου πρὸς δεσπότην. 4.413

Φάγωμεν καὶ πίωμεν. 6.879
Φαιδρὰ σήμερον ἡμῖν ἡ πανήγυρις. 6.824
Φαιδρὰ μὲν πᾶσα ἑορτή. 5.970
Φαιδρόν μοι τὸ τῆς ἐκκλησίας. 7.426
Φασί τινες ἐκ μύρμηκος καὶ λέοντος. *Vide notas in νοθευόμ.*
Φέρε δὴ καὶ σήμερον, ἐπειδὴ μετὰ πολλῆς προθυμίας. 1.45
Φέρε δὴ καὶ σήμερον τοῦ περὶ κατακλυσμοῦ. *Vide notas in νοθευόμενα.*
Φέρε δὴ καὶ τὴν ἡμετέραν κρότον. 6.804
Φέρε δὴ λοιπὸν καὶ τὸν πιστόν. 6.184
Φέρε δὴ περὶ τῆς τῶν εὐαγγελιστῶν. 5.740
Φέρε δὴ σήμερον, πληρώσωμεν. 1.71
Φέρε δὴ σήμερον πρὸς τοὺς ἀπίστους. 6.395
Φέρει μὲν ἐν θαλάσσῃ πολὺ τὸ θάρσος. 4.343
Φέρε καὶ ἡμεῖς ἀψώμεθα. 5.956
Φέρε δὴ σήμερον, ἀγαπητοί, τὴν ἀκολουθίαν. 1.374
Φέρε καὶ σήμερον, εἰ βούλεσθε, τὴν ἀκολουθίαν. 1.464
Φέρε δὴ σήμερον, εἰ δοκεῖ, τὰ ἑξῆς τῶν χθές. 1.412
Φέρε καὶ σήμερον ἐκ τῶν τοῦ μακαρίου. 1.24
Φέρε καὶ σήμερον τὸ τέλος ἐπιθῶμεν. 1.507

Φέρε πάλιν τῆς ἀκολουθίας. 1.135
Φέρε πάλιν τῆς ἐπαγγελίας. 7.628
Φέρε πάλιν τῶν διαλεχθέντων. 5.752
Φέρε σήμερον μάλιστα τῶν [illegible]. 6.943
Φέρε τὰ λείψανα τῆς χθεσινῆς τραπέζης. 1.323
Φέρε σήμερον τοῖς περὶ τὸν Ὀζίαν. 5.151
Φέρε τοίνυν σήμερον, ἀγαπητοί, καθώς. 7.374
Φησὶν ἡ θεία γραφή. 7.520
Φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος. 7.225
Φιλάνθρωπος ὢν ὁ Θεός. 2.593
Φιλοῦσι μὲν τὴν νηστείαν, ὅτι μήτηρ. 5.19
Φρικτὸν ὁ θάνατος, καὶ φόβου γέμον. 2.901

Χαίρει μὲν βουκόλος. 6.658
Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε. 5.592
Χαίρω καὶ εὐφραίνομαι, ὁρῶν. 1.1
Χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. 6.525
Χαίρω ὁρῶν ὑμᾶς συντρέχοντας. 1.366
Χαίρω συντρέχοντας ὑμᾶς ὁρῶν. 5.134
Χαλεπὸν, ἀγαπητοί, χαλεπόν. 2.850
Χθὲς ἡμῖν ὁ λόγος εἰς τὴν τοῦ μεγάλου ἀετοῦ. 5.747
Χθὲς ἡμῖν ὁ λόγος πρὸς τοὺς αἱρετικούς. 5.659
Χθὲς ἡμῖν, ὦ φιλόχριστοι. 6.729
Χθὲς [illegible], ἀδελφοί, [illegible] τῆς [illegible]. 5.940
[illegible] τοῖς ἀσθενείαις. 6.979
Vide notas in [illegible].

Ψυχῆς πάθος ἐγκαίρως. 7.594

Ὡμοιώθη ἡ ζωὴ ἡμῶν. Vide Notas in [illegible]
Ὧν ὁ Θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα. 2.744
Ὢ πόση δύναμις τῆς ἡμετ. 5.910
Ὡς διὰ μακροῦ τοῦ χρόνου πρὸς ὑμᾶς. 5.299
Ὡς ἐκ μακρᾶς ἀποδημίας. 5.196
Ὥσπερ εἰς σκεῦος ἀκάθαρτον. 3.838
Ὥσπερ ἐκ [illegible] συνθήματος. 2.535
Ὥσπερ οἱ στρατοπεδάρχαι. 6.896
Ὥσπερ ἡ φωσφόρος σελήνη. 7.272
Ὥσπερ ἡ φωσφόρος σελήνη. 7.414
Ὥσπερ κοινός τις ἐστι πατήρ. 4.272
Ὥσπερ ὁ ἡλιακὸς [illegible]. Vide notas in [illegible]
Ὥσπερ ἐπὶ τῆς [illegible]. 4.293
Ὥσπερ ἐπὶ τῶν [illegible] καρπούς. 7.316
Ὥσπερ ὁ πλοῦτος, τὸ σῶμα οὐ περιέχοντας. 2.833
Ὥσπερ ὁ τῇ ποικιλίᾳ. 7.431
Ὥσπερ πατὴρ φιλότεκνος. 7.280
Ὥσπερ τις ἀνὴρ φιλέρημος. 7.549
Ὥσπερ οἱ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν. 2.923
Ὥσπερ τοῖς [illegible] ὀφθαλμοῖς. 6.790
Ὥσπερ τῶν [illegible] ὀφθαλμοῖς [illegible], ἐπὶ μακρὰν τὴν ὁδόν. 5.8
Ὡς ποθεινὸς καὶ ἐπέραστος. 6.851
Ὡς [illegible] ἀνὴρ μόνος, [illegible] γενναῖος. 3.877
Ὡς φρικτὰ τῆς προφητικῆς. 6.830
Ὡς φαιδρὰ καὶ περιχαρής. [illegible]33
Ὡς τῆς ἀνοίας τῆς ἰουδαϊκῆς. 2.793

INITIA EPISTOLARUM CHRYSOSTOMI
ordine Alphabetico.

Ἀλλὰ καὶ τοῦτό σοι λελύσθω. Pag. 89. Tom. 7. Ὀλυμπιάδι.
Ἄλλοι μὲν σοῦ. 113. Ἀρτεμίῳ.
Ἄλλοι μὲν τῇ [illegible]. 125. Γεμέλλῳ.
Ἄλλος μὲν ἄλλο τι. 188. Πολυβίῳ.
Ἀμφότερα τῆς ἀφάτου. 98. Ὀλυμπιάδι.
Ἀνεπαυσάμεθα. 185. Παιανίῳ.
Ἀπηλλάγημεν. 150. Θεοδώρῳ.
Ἀπ' αὐτῶν ἀναβάς. 82. Ὀλυμπιάδι.
Ἀπῳκίσθημεν. 159. Ἰωάννῃ τῷ Ἱεροσολ. ἐπισκ.
Ἀρκοῦσιν. 176. Μαρκιανῷ καὶ Μαρκελλίνῳ.
Αὕτη μὲν. 121. Βασιλείῳ.
Αὐτὸς μὲν ἔδειξας. 108. Ἀλυπίῳ.
Αὐτὸς μὲν [illegible]. 152. Θεοδώρῳ.
Αὐτὸς μὲν ἔφης. 152. Θεοδώρῳ.
Αὐτός με, Κύριέ μου τιμιώτατε. 145. Θεοδότῳ.
Αὐτὸς μὲν συγγνώμης ἄξιος. 142. Ἡσυχίῳ.
Ἀφικόμεθα. 200. Φαυστίνῳ.

Βαβαί, ἡλίκον ἐστὶ γενναία ψυχή. 117. Αὐρηλίῳ Ἐπισκόπῳ Καρθαγένης.
Βοᾷ μὲν τὸ [illegible]. 134. Ἐπισκόποις.

Γλώττῃ μὲν ὀλιγάκις. 129. Ἐλπιδίῳ.
Γεγράφαμεν ὀλιγάκις. 151. Θεοδώρᾳ.

Δεσμωτήριον οἰκεῖτε. 137. Ἐπισκόποις τοῖς ἐν φυλακῇ.

Ἑβδομήκοντα σχεδόν. 122. Βρίσωνι.
Ἐβουλόμεθα μὲν ὑμᾶς. 176. Μαρκιανῷ καὶ Μαρκελλίνῳ.
Ἐβουλόμεθα καὶ αὐτοὶ καὶ σφόδρα. 182. Νικολάῳ.
Ἐβουλόμεθα καὶ αὐτοὶ [illegible]. 118. Ἀφθονίῳ.
Ἐβουλόμην μὲν συνεχέστερον. 192. Ῥουφίνῳ.
Ἔγνων καὶ πρὸ τῶν γραμμάτων. 178. Τοῖς μονάζουσι Γότθοις.
Ἐγὼ μὲν [illegible]. 109. Ἀλυπίῳ.
Ἐγὼ μὲν ἐβουλόμην ὑμᾶς. 195. Ῥωμύλῳ καὶ Βύζῳ.
Ἐγὼ μὲν ἐπεθύμουν καὶ γράμμ. 132. Ἑορτίῳ.
Ἐγὼ μὲν ἐπεθύμουν καὶ μὴ γράψας. 143. Ἡσυχίῳ.
Ἐγὼ μὲν καὶ [illegible]. 112. Ἀνατολίῳ.
Ἐγὼ μέν σε καὶ ἰδεῖν. 142. Ἡσυχίῳ.
Ἐγὼ μέν σου τὴν εὐλάβειαν. 160. [illegible]
Ἐγὼ μὲν σφόδρα ἐπεθύμουν. 202. Χαλκιδίᾳ.
Ἐγώ σου τὴν ἀγάπην. 186. Πενταδίᾳ.
Ἐγώ σου τὴν εὐγένειαν. 196. Σεβήρᾳ.
Ἔδει μὲν τῶν ὑμετέρων εὐλάβειαν. 113. [illegible] Ἀντιοχέα.
Ἐδεξάμην [illegible] (al. [illegible]) 110. [illegible]
Ἐθαυμάσαμεν ὑμῶν. 136. Ἐπισκόποις ἀπὸ δύσεως.
Ἐθαύμασα πῶς οὕτω σφόδρα. 172. Κωνσταντίῳ.
Ἐθαύμασα πῶς περὶ ἑτέρων. 152. Θεοδώρῳ.
Ἐθαύμασα πῶς ἐν. 201. Φιλίππῳ.
Εἰ γὰρ καὶ δεσμωτήριον οἰκεῖτε. Ἐπισκόποις ἐν τῇ φυλακῇ. 10-8. p. 433. l. 31.
Εἰ καὶ αὐτὸς ἦλθεν. 173. Μάγνῳ. al. Μαίῳ.
Εἰ καὶ μὴ συνεχῶς. 200. Ὑμνητίῳ.
Εἰ καὶ πολλῷ διειργόμεθα τῷ τῆς ὁδοῦ διαστήματι. 197. Συμεῶνι.
Εἰ καὶ πολλῷ διειργόμεθα τῷ τῆς ὁδοῦ μήκει. 142. Ἡσυχίῳ.
Εἰ καὶ πολλῷ διῳκίσμεθα τῷ μέσῳ. 191. Πολύβῃ.
Εἰ καὶ πολλῷ τῷ μέσῳ. 173. Λυκίῳ.
Εἰ καὶ πολλῶν [illegible]. 183. Οὐρβικίῳ.
Εἰ καὶ πολὺς μεταξύ. 105. Ἀγαπητῷ.
Εἰ καὶ τῆς κατ' ὄψιν. 120. Βασιλ.
Εἰ καὶ τῷ σώματι κεχωρίσμεθά σου, τῆς εὐνοίας. 140. Εὐηθίῳ.
Εἰ καὶ τῷ σώματι κεχωρίσμεθά σου τῆς κοσμιότητος (al. [illegible]) 196. Σεβαστιανῷ.
Εἰ καὶ χαλεπὸς ὁ χειμών. 150. Θεοδούλῳ.
Εἰ μὲν ἐπίστευον. 149. Θεοδότῳ.
Εἰ μὴ σφόδρα τὴν γνησίαν. 196. Σεβα

Φέρε πάλιν τῆς ἀκολουθίας. 1.135
Φέρε πάλιν τῆς ἐπαγγελίας. 7.628
Φέρε πάλιν τὴν εὐαγγελικήν. 5.752
Φέρε σήμερον μάλιστα τὴν [illegible]. 6.943
Φέρε τὰ λείψανα τῆς χθεσινῆς τραπέζης. 1.323
Φέρε τήμερον τοὺς ἐκ [illegible] Θεζίλων. 5.151
Φέρε τοίνυν σήμερον, ἀγαπητοί, καθώς. 7.374
Φησὶν ἡ θεία γραφή. 7.520
Φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος. 7.225
Φιλάνθρωπος ὢν ὁ Θεός. 2.593
Φιλοῦσι μὲν τὴν νηστείαν, ὅτι μήτηρ. 5.19
Φευκτὸν ὁ θάνατος, καὶ φόβου γέμον. 2.901

Χαίρει μὲν ὁ βουκόλος. 6.658
Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε. 5.592
Χαίρω καὶ εὐφραίνομαι, ὁρῶν. 1.1
Χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. 6.325
Χαίρω ὁρῶν ὑμᾶς συντρέχοντας. 1.366
Χαίρω συντρέχοντας ὑμᾶς ὁρῶν. 5.134
Χαλεπὸν, ἀγαπητοί, χαλεπόν. 2.850
Χθὲς ἡμῖν ὁ λόγος εἰς τὴν τοῦ μεγάλου ἀετοῦ. 5.747
Χθὲς ἡμῖν ὁ λόγος πρὸς τὰ τῶν αἱρετικῶν. 5.699
Χθὲς ἡμῖν, ὦ φιλόχριστοι. 6.729
Χθὲς μὲν, ἀδελφοί, ἐπὶ τῆς [illegible]. 5.940
Χαρακτηρίζει τῆς δουλείας. 6.979
Vide notas in vocabulo.

Ψυχῆς πάθος ἐγχειρεῖ. 7.594

Ὡμοιώθη ἡ ζωὴ ἡ μέθη. Vide Notas in vo
Ὢν ὁ Θεὸς ἡ φιλία, καὶ ἡ δόξα. 2.744
Ὦ πόση δύναμις τῆς ἡμετ. 5.910
Ὡς διὰ μακροῦ τοῦ χρόνου πρὸς ὑμᾶς. 5.299
Ὡς ἐκ μακρᾶς ἀποδημίας. 3.196
Ὦ πάτερ εἰς σκεῦος ἀκηλίδωτον. 3.838
Ὦ πάτερ ἐκ λίθος συνθήματος. 2.535
Ὦ πάτερ εὐστρατόπεδον. 6.896
Ὦ πάτερ ἡ φωσφόρος σελήνη. 7.272
Ὦ πάτερ ἡ φωσφόρος σελήνη. 7.41
Ὦ πάτερ κοινὸς τίς ἐστι πατήρ. 4.272
Ὦ πάτερ ὁ ἡλιακὸς ἐστὶ πόλος. Vide notas in vo
Ὦ πάτερ [illegible] τῆς πάσης [illegible]. 4.293
Ὦ πάτερ [illegible]. 7.316
Ὦ πάτερ ὁ πλοῦτος· ἐστὶν οὐ παρέχοντας. 2.833
Ὦ πάτερ ὁ τῇ ποικιλίᾳ. 7.43
Ὦ πάτερ πατὴρ φιλότεκνος. 7.280
Ὦ πάτερ ὡς ἀνὴρ φιλέρημος. 7.549
Ὦ πάτερ ὁ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε. 2.923
Ὦ πάτερ τοῖς [illegible] ὀφθαλμοῖς. 6.796
Ὦ πάτερ τὴν [illegible] ὀφθαλμοὺς [illegible], ὅτι παρὰ τὴν ὁδόν. 5.8
Ὡς ποθεινὸς καὶ ἐπέραστος. 6.851
Ὥσπερ ἀνὴρ μόνος, ὥσπερ γυνή. 3.877
Ὡς [illegible] τῆς [illegible]. 6.830
Ὡς φαιδρὰ καὶ περιχαρής. 6.633
Ὦ τῆς ἀνοίας τῆς Ἰουδαϊκῆς. 2.77

INITIA EPISTOLARVM CHRYSOSTOMI

ordine Alphabetico.

Ἀλλὰ καὶ τοῦτό σοι λελύσθω. Pag. 89. Tom. 7. Ὀλυμπιάδι.
Ἄλλοι μὲν σοῦ. 113. Ἀνθεμίῳ.
Ἄλλοι μὲν τῇ [illegible]. 125. Γεμέλλῳ.
Ἄλλος μὲν ἄν τις. 188. Πολυβίῳ.
Ἀμφότερα τῆς ἀφάτου. 98. Ὀλυμπιάδι.
Ἀνεπνεύσαμεν. 185. Παιανίῳ.
Ἀπηλάθημεν. 150. Θεοδώρῳ.
Ἀπ' αὐτῶν ἀναβὰς. 82. Ὀλυμπιάδι.
Ἀπῳκίσθημεν. 159. Ἰωάννῃ τῷ Ἱεροσολ. ἐπισκ.
Ἀρκοῦσιν. 176. Μαρκιανῷ καὶ Μαρκελλίνῳ.
Αὕτη μέν. 181. Βασιλείῳ.
Αὐτὸς μὲν ἔδεισας. 108. Ἀλυπίῳ.
Αὐτὸς μὲν εἰς τίνα. 152. Θεοδώρῳ.
Αὐτὸς μὲν ἔφης. 152. Θεοδώρῳ.
Αὐτὸς μὲν, Κύριέ μου τιμιώτατε. 145. Θεοδότῳ.
Αὐτὸς μὲν συγγνώμης ἄξιος. 142. Ἡσυχίῳ.
Ἀφικόμεθα. 200. Φαύστῳ.

Βαβαὶ, [illegible]. 123. Γεμέλλῳ.
Βαβαὶ, ὅλην [illegible] ψυχή. 117. Αὐρηλίῳ Ἐπισκόπῳ Καρθαγένης.
Βοᾷ μὲν τὴν ταχύ. 134. Ἐπισκόποις.

Γλῶττη μὲν ὀλιγάκις. 129. Ἐλπιδίῳ.
Γράφομεν ὀλιγάκις. 151. Θεοδώρῳ.

Δεσμωτήριον οἰκεῖτε. 137. Ἐπισκόποις τοῖς ἐν φυλακῇ.

Ἑβδομήκοντα σχεδόν. 122. Βρύσωνι.
Ἐβουλόμεθα μὲν ὑμᾶς. 176. Μαρκιανῷ καὶ Μαρκελλίνῳ.
Ἐβουλόμεθα καὶ αὐτὸς καὶ σφόδρα. 182. Νικολάῳ.
Ἐβουλόμεθα καὶ αὐτὸς [illegible]. 118. Ἀφθονίῳ.
Ἐβουλόμην μὲν συνεχέστερον. 192. Ῥουφίνῳ.
Ἔγνων καὶ [illegible] γεγραμμένα. 178. Τοῖς μονάζουσι Γότθοις.
Ἐγὼ μὲν [illegible]. 109. Ἀλυπίῳ.
Ἐγὼ μὲν ἐβουλόμην ὑμᾶς. 195. Ῥωμύλῳ καὶ Βύζῳ.
Ἐγὼ μὲν ἐπεθύμουν καὶ γράμματα. 132. Ἑορτίῳ.
Ἐγὼ μὲν ἐπεθύμουν καὶ μὴ γράψας. 143. Ἡσυχίῳ.
Ἐγὼ μὲν καὶ συγγενέσθαι. 112. Ἀνατολίῳ.
Ἐγὼ μὲν σε καὶ ἰδεῖν. 142. Ἡσυχίῳ.
Ἐγὼ μὲν σου τὴν εὐλάβειαν. 160. Καγκηρατίῳ.
Ἐγὼ μὲν σφόδρα ἐπιθυμῶ. 202. Χαλκιδίᾳ.
Ἐγώ σου τὴν ἀγάπην. 186. Πενταδίᾳ.
Ἐγώ σου τὴν εὐγένειαν. 196. Σαβίρᾳ.
Ἐδεῖ μὲν τὴν ὑμετέραν εὐλάβειαν. 113. πρεσβυτέροις ἐν Ἀντιοχείᾳ.
Ἐδεξάμεθα διὰ [illegible] (al. [illegible]) 110. Ἀμπρούκλᾳ.
Ἐθαυμάσαμεν ὑμῶν. 136. Ἐπισκόποις ἀπὸ δύσεως.
Ἐθαυμάσαμεν πῶς οὕτω σφόδρα. 172. Κωνσταντίῳ.
Ἐθαυμάσαμεν πῶς περὶ [illegible]. 152. Θεοδώρῳ.
Ἐθαυμάσαμεν πῶς ἐν. 201. Φιλίππῳ.
Εἰ γὰρ καὶ δεσμωτήριον οἰκεῖτε. Ἐπισκόποις ἐν τῇ φυλακῇ. 10. 8. p. 432. l. 31.
Εἰ καὶ πόρρω ἡμῶν. 173. Μάγνῳ. ἄλλ. Μαΐῳ.
Εἰ καὶ μὴ συνεχῶς. 200. Ὑμνητίῳ.
Εἰ καὶ πολλῷ διειργόμεθα τῷ τῆς ὁδοῦ διαστήματι. 197. Συμεῶνι.
Εἰ καὶ πολλῷ διειργόμεθα τῷ τῆς ὁδοῦ μήκει. 142. Ἡσυχίῳ.
Εἰ καὶ πολλῷ διῳκίσμεθα τῷ μέσῳ. 191. Ἀπρέβῃ.
Εἰ καὶ πολλῷ τῷ μέσῳ. 173. Λυκίῳ.
Εἰ καὶ πόλεων ἡμᾶς. 183. Οὐρβικίῳ.
Εἰ καὶ πολὺς μεταξύ. 105. Ἀγαπητῷ.
Εἰ καὶ τῆς κατ' ὄψιν. 120. Βασιλ.
Εἰ καὶ τῷ σώματι ἀποκεχωρίσμεθά σου, τῆς εὐσεβείας. 140. Εὐηθίῳ.
Εἰ καὶ τῷ σώματι κεχωρίσμεθά σου τῆς κοσμιότητος (al. [illegible]) 196. Σεβαστιανῷ.
Εἰ καὶ χαλεπὸς ὁ χειμών. 150. Θεοδούλῳ.
Εἰ μὲν [illegible]. 149. Θεοδότῳ.
Εἰ μὴ σφόδρα [illegible]. 196. Σεβ

καὶ Ῥωμύλῃ.
Εἰ μὲν τὴν συνουσίαν. 201. Φιρμίῳ. ἄλ. Φιρμίνῳ.
Εἰ σαφῶς ᾔδεις. 161. Καρτερίᾳ.
Εἰ μὲν αὐτό. 175. Μαρκελλίνῳ.
Ἐλύσατε ἡμῖν τὸ αἴνιγμα. 177. Μαρκιανῷ καὶ Μαρκελλίνῳ.
Ἐμοὶ μὲν περισπούδαστον. 117. Ἀσυγκριτίᾳ.
Ἐπετάθη τά. 80. Ὀλυμπιάδι.
Ἐπὶ μὲν τῶν ἔξωθεν. 159. Ἰταλικῇ.
Ἔρημον μὲν ἡ Κουκουσὸς χωρ. 128. Διογένει.
Ἔρημον μὲν οἰκοῦμεν. 124. Γεμέλλῳ.
Ἐρημότατον μὲν χωρίον. 162. Καρτερίᾳ.
Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὁ πολλῷ. 126. Δανιήλ.

Ἦλθεν εἰς ἡμᾶς. 192. Ῥουφίνῳ.
Ἡμεῖς εἰ καὶ πόῤῥω. 110. Ἀλφίῳ.
Ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν. 141. Ἡσυχίῳ.
Ἡμεῖς, κἂν αὐτὴ πολλάκις. 106. Ἀδολίᾳ.
Ἡμεῖς κἂν πρὸς αὐτούς. 141. Εὐλογίῳ.
Ἡμεῖς μὲν ἐβουλόμεθα. 129. Ἐλπιδίῳ.
Ἡμεῖς μὲν ἐποθοῦμεν. 133. Ἐπισκόποις.
Ἡμεῖς μὲν καίτοι. 196. Σευήρῳ.
Ἡμεῖς μὲν σοι καὶ πρότερον. 198. Τιμοθέῳ.
Ἡμεῖς οὔτε ὑπερεωρακότες. 131. Ἐλπιδίῳ.
Ἡμεῖς σου τῆς ἀγάπης οὐδέποτε. 108. Ἀετίῳ.
Ἡμεῖς τῇ μὲν ἀγάπῃ. 194. Ῥωμύλῳ.
Ἡ μὲν συνουσία. 167. Κυθηρίῳ.
Ἡ μὲν ὑπερβολή. 180. Μωϋσῇ.
Ἤρκει μὲν καί. 56. Ὀλυμπιάδι.
Ἤχησε. 204. Χρωματίῳ.

Καὶ ἔμπροσθεν ἐπέσταλκα. 117. Ἀσυγκριτίᾳ.
Καὶ ἔμπροσθεν μὲν ἐξεπληττόμεθα. 134. Ἐπισκόποις ἀπὸ δύσεως.
Καὶ ἐν τούτῳ ἐθαύμασα. 209. Κωνσταντίῳ.
Καὶ ἤδη ἐπεστάλκαμεν. 179. Μουσωνίῳ.
Καὶ ἤδη μὲν ἐπέσταλκα. 125. Γεροντίῳ.
Καὶ ἡ καταλαβοῦσα. 132. Ἐπισκόποις.
Καὶ ἐν οἰκίᾳ. 174. Μαρι. al. Μαρσίῳ.
Καὶ ἰδίᾳ ἑκάστῳ. 132. Ἐπισκόποις.
Κἂν ἐλάττους δεχώμεθα. 140. Εὐθαλίᾳ.
Κἂν πολλάκις. 160. Καρτερίᾳ.
Καὶ περὶ τῶν γραμμάτων. 154. Ἰννοκεντίῳ.
Καὶ τὰ ἔμπροσθεν. 136. Ἐπισκόποις ἀπὸ δύσεως.
Καὶ τὰ σώματα. 67. Ὀλυμπιάδι.
Καὶ ταύτῃ σου τὴν ἀγάπην. 107. Ἀδολίᾳ.
Καὶ τὸ γράψαι. 165. Κάστῳ, καὶ τοῖς ἑξ.
Καὶ τοῦ πέμψαι. 128. Δόμνῳ.
Καὶ τοῦτο σὸν, καὶ τῆς μεγάλης. 195. Ῥωμανῷ.
Καὶ τοῦτο σὸν, τοῦτο νήφοντος. 130. Ἐλπιδίῳ.
Καὶ τοῦτό σου τοῦ θερμοῦ. 145. Θεοδότῳ.
Καὶ τοῦτο τῆς ἀγάπης. 161. Καρτερίᾳ.
Καὶ τοῦτο τῆς γνησίας σου καὶ θερμῆς. 181. Νικολάῳ.
Καὶ τοῦτο τῆς σῆς εὐγενείας. 153. Θεοφίλῳ.

Μακάριοι καὶ τρισμακάριοι, καὶ πολλάκις. 138. Ἐπισκόπ. ἀπὸ δύσεως.
Μακάριοι δὲ τῶν δεσμῶν. 137. Ἐπισκόποις ἐν φυλακῇ.
Μακάριοι τοῦ δεσμωτηρίου. 138. τοῖς αὐτοῖς.
Μακάριος εἶ. 178. Μαρκιανῷ. ἄλλ. Μαρκίῳ.
Μακάριος καὶ τρισμακάριος. 109. Ἀλφίῳ.
Μακρὰν ἐσίγησας. 187. Πενταδίᾳ.
Μακρὰν μὲν ἐσιγήσαμεν. 175. Μαρκελλίνῳ.
Μακρῷ μὲν διῳκίσμεθα. 111. Ἀμπρούκλῃ.
Μάλιστα μὲν δὲ μὴ γράψ. 208. Κωνσταντίῳ.
Μετὰ τὸ γράψαι τὴν προτέραν. 127. Διογένει.
Μηδὲν ὑμᾶς λυπείτω. 141. Εὐθυμίῳ.
Μηδὲν ὑμᾶς ταραττέτω. 204. Χαλκιδίᾳ καὶ Ἀσυγκριτίᾳ.
Μὴ κάμνε ζητῶν ἀπολογίαν τῆς μακ. 139. Ἑρκουλίῳ.
Μὴ κάμνε ζητῶν ἀπολογίαν τοῦ ταχέως. 146. Θεοδώρῳ.
Μήτε ἀθύμει. 174. Μάλχῳ.
Μόλις ποτὲ ἀνέπνευσα. 91. Ὀλυμπιάδι.

Ὁ Δεσπότης μου σώζει. 168. Κυριακῷ.
Ὁ Θεός σοι τὸν μισθὸν καὶ ἐν τοῖς. 203. Χαλκιδίᾳ.
Ὁ Θεός σοι τὸν μισθὸν καὶ ἐν τῷ παρ. 11 (Ἀλφίῳ
Οἶδα δὲ αὐτός. 144. Θεοδότῳ.
Οἶδα μὲν ὅτι σπουδή. 116. Ἀσ

Οἶδα

Οἶδα μὲν ὅτι [illegible]. 119. [illegible].
Οἶδα ὅτι ἐν [illegible].
Οἶδα ὅτι ὀλιγ[illegible]. [illegible]. Ἐλπιδίῳ.
Οἶδα ὅτι σφόδρα [illegible]. [illegible]. Χαλκιδίᾳ καὶ Ἀ-
συγκριτίᾳ.
Οἶδας καὶ [illegible]. 200. Ὑπατίῳ.
Οἶδα [illegible] ἀγαπητὸν [illegible] τῶν φίλων. 124.
Ἀραβίῳ. (Ἀγαπητῷ.
Οἶδα [illegible] ἀγάπην γνησίαν. 104.
Οἶδά σου τῆς ἀγάπης τὸ θερμὸν. ὀλίγα. 193.
Θεοφίλῳ.
Οἶδά σου τὴν [illegible]. [illegible]. Βαλεντίνῳ.
Οἶδά σου τῆς ἀγάπης. 189. Πορφυρίῳ.
Οἶδά σου τὸ ὡραῖον. 186. Πελαγίῳ.
Οἶδα [illegible] ἀγάπης [illegible] ἔχεις. 201. Χαλκιδίᾳ.
Οἶδα [illegible] ἀγάπην ὑμῶν. [illegible]. Ἀσυγκριτίᾳ.
Οἱ κυβερνῆται. 190. Πρεσβυτέροις καὶ μονά-
ζουσιν ἐν Φοινίκῃ.
Οἶμαι καὶ μηδὲ γραμμά[illegible]. 179. Μα[illegible].
Οἶσθα καὶ αὐτός. 194. Ῥωμανῷ.
Οἶσθα τὴν ἀγάπην. 108. Ἀλεξάνδρῳ.
Ὀλίγα μὲν σοι [illegible] αὐτόθι. 192.
Προκοπίῳ. (Ἑλλαδίῳ.
Ὀλίγα μὲν σοι [illegible] ὁμιλίας πολλάς. 128.
Ὁ οὕτω θερμὸς ἡμῶν ἐραστής. 108. Ἀκακίῳ.
Ὃ συμβαίνει. 166. Καστῷ, καὶ τοῖς ἑξ.
Ὅσῳ τὰ τῶν πειρασμῶν. 90. Ὀλυμπιάδι.
Ὅσῳ χαλεπώτερον. 159. Ἰουλιανῷ.
Ὅταν ἐννοήσῃς. 184. Παιανίῳ.
Ὅταν ἐννοήσω τοὺς ἱδρῶτας. 135. Ἐπισκόποις
ἀπὸ δύσεως.
Ὅταν ἐννοήσω τοὺς πόνους. 174. Μαξίμῳ
Ὅταν ἴδω δήμους. 89. Ὀλυμπιάδι.
Ὅτι μὲν ἡμᾶς ἀγαπᾷς. 123. Γελβιανῷ.
Ὅτι μὲν ἡμᾶς ἀπέλιπεν. 164. Καστῷ. &c.
Ὅτι μὲν ἠρρώστησας. 105. Ἀδολίᾳ.
Οὐδὲ αὐτὸς ἀγνοῶ. 148. Θεοδότῳ.
Οὐδὲν ἀνάξιον. 103. Ὀλυμπιάδι.
Οὐδὲν ἡμᾶς ἔλαθε. 123. Γαυδεντίῳ.
Οὐδὲν καινόν. 198. Συμμαχίῳ.
Οὐδὲν ὑμῖν ἀπολογίας. 203. Χαλκιδίᾳ καὶ
Ἀσυγκριτίᾳ.
Οὐ διαλιμπάνομεν. 133. Ἐπισκόποις.
Οὐ θαυμάζω. 163. Καστῷ, καὶ τοῖς ἑξ.
Οὐκ [illegible]. 88. Ὀλυμπιάδι.
Οὐκοῦν ἐπειδή. 153. Θεοφίλῳ.
Οὐ μέχρι τῆς Ἀρμενίας. 194. Ῥωμανῷ.
Οὐ μικρὰν ἔσχομεν [illegible]. 147.
Θεοδότῳ. (ἀπὸ δύσεως.
Οὐ μικρὰν ἐσχήκαμεν ἡδονήν. 135. Ἐπισκόποις
Οὐ [illegible] καὶ ὀργίζ. 134. Ἐπισκόποις ἀπὸ
δύσεως.
Οὐ παύσομαι μακαρίζων. 199. Ὑπατίῳ.
Οὐ παυσόμεθά σε. 200. Ὑπατίῳ.
Οὐχ ὡς ἔτυχεν ἤλγησα ἀκούσας. 195. Σα-
λουστίῳ.
Οὐχ ὡς ἔτυχεν ἠλγήσαμεν. 203. Χαλκιδίᾳ.
Ὀψὲ μὲν ἐπιστέλλομεν [illegible]. 112. Ἀνατολίῳ.
Ὀψὲ μὲν καὶ βραδέως. 114. [illegible].

ΠΟλλάκις μὲν ἐπεστάλ. 170. Ἀδολίᾳ.
Πολλάκις ἔχω χάριτας. 191. Ἐλπιδίῳ.
Πολλά σοι τὰ ἀγαθὰ γένοιτο. 147. Θεοδότῳ.
Πολλὴ μὲν ὑμῖν. 114. [illegible].
Πολλῆς [illegible]. 116. Ἀρτεμιδώρῳ.
Πολλοὶ αἱ ἱστορίαι μέν. 127. Διογένει.
Πολλοῖς καὶ συνετυχ. 104. Ἀγαπητῷ.
Πολλοῦ τοῦ μέλιτος. 143. Θεοδοσίᾳ.
Πολλὴν ὑπομεμενήκατε. 191. Πρεσβυτέροις
Ῥωμαίοις.
Πολὺ τῆς ὁδοῦ τὸ μέσον. 160. Κλαυδιανῷ.
Πόρρω μὲν σύ. 179. Μοντίῳ.
Πότε γὰρ ἐπιλαθ. 113. Ἀντιόχῳ.
Παύσαι κατηγορῶν. 147. Θεοδότῳ.
Πῶς διαλάμπει σαφῶς. 208. Κωνσταντίῳ.

ΡΑγδαῖόν τι. 164. Καστῷ, καὶ τοῖς ἑξ.

ΣΥ δέ μοι προσεστ. 97. Ὀλυμπιάδι.
Συνάγαγε μὲν ἡμᾶς. 206. Κωνσταντίῳ.
Σφόδρα γνησίας καὶ. 140. Εὐθαλίᾳ.
Σφόδρα ἤλγησα ἀκούσας. 154. Θεοφίλῳ.
Σφόδρα ἠλγήσαμεν. 182. Ὀνησικρατίᾳ.
Σφόδρα ἡμᾶς. 181. Νικολάῳ.
Σφόδρα με ἀνεπλήρωσας. 183. Παιανίῳ.

ΤΑ κύματα ταῖς πέτραις. 111. Ἀμ-
προύκλῃ.

Τα

Τὰ μὲν ἄλλα πάντα. 109. Τραγκυλλίνῳ.
ἄλλ. Τραγκυλλίνῳ.
Ταῦτα [illegible]; 171. Κυριακῷ.
Ταχέως ἡμῖν. 144. Θεοδότῳ.
Τῇ γλώττῃ. 165. Κάστῳ, καὶ τοῖς ἑξ.
Τὴν ἀνδρείαν ὑμῶν. 121. Βενερίῳ.
Τὴν ἀρρωστίαν διαφ. 90. Ὀλυμπιάδι.
Τὴν κείμενον τῆς ἀθυμίας. 115. Ἀγαπητῷ.
Τῆς μὲν πόλεως. 173. Λεοντίῳ.
Τῆς σφοδρότητος. 99. Ὀλυμπιάδι.
Τῇ τετάρτῃ τοῦ πολέμου. 171. Κωνσταντίῳ.
Τί θρηνεῖς; τί κόπτῃ. 92. Ὀλυμπιάδι.
Τί λέγεις; πάλιν ἐπιζητεῖς. 106. Ἀδολίᾳ.
Τί [illegible]. 180. Ναμαρίᾳ.
Τί τοῦτο; αὐτόθι μένοντι. 122. Βρύσωνι.
Τί τοῦτο; εἰδώς. 120. Βαλεντίνῳ.
Τί τοῦτο; ἵνα μὲν μετ' ἀδείας. 115. Ἀρματίῳ.
Τί τοῦτο; ὁ θερμός. 167. Κλαυδιανῷ.
Τί τοῦτο; ὅτε ἡ τοσαύτη καὶ τηλ. 124. Γεμέλλῳ.
Τί τοῦτο; ὁ τοσαύτην. 121. Βάσσῳ.
Τί τοῦτο; οὕτως ἡμῶν ἐρασταί. 177. Μαρκιανῷ καὶ Μαρκελλίνῳ.
Τί τοῦτο; οὕτως ἡμῶν σφόδρα. 143. Ἡσυχίῳ.
Τί φῄς; αἱ συνεχεῖς. 161. Καρτερίᾳ.
Τί φῄς; οὐκ ἔστησα. 84. Ὀλυμπιάδι.
Τί φῄς; πλείονα. 149. Θεοδότῳ.
Τὸ γνήσιόν σου. 126. Διογένει.
Τοῖς μὲν ἄλλοις. 175. Μαρκιανῷ.
Τὸ μὲν [illegible]. 105. Ἀδολίᾳ.
Τὸ μὲν σῶμα. 158. [illegible]
Τὸν κύριόν μου τὸν τιμιώτατον. 198. Τραγκυλλίνῳ.
Τοῦ μὲν ἀδελφοῦ. 189. Πολυβίῳ.
Τοῦτο [illegible]. 177. Μαρκιανῷ καὶ Μαρκελλίνῳ.
Τοῦτο μὲν τὴν φιλόστοργον. 205. Κυριακῷ.
Τοῦτο πατήρ. 145. Θεοδότῳ.
Τρίτην ταύτην πέμπω. 119. Βαλεντίνῳ.
Τῷ μὲν τόπῳ. 144. Θεοδοσίῳ.
Τῶν μὲν στεφάνων. 188. Πενταδίᾳ.
ΥΜῦς μὲν τῶν Ἰσαύρων. 148. Θεοδώρ
Υ [illegible]. 185. Παλλαδίῳ.
ΦΕρε δὴ ἀπομυτλήσω. [illegible]. Ὀλυμπιάδι.
Φέρε δὴ ἀπομυτλήσω. 168. Κυριακῷ.
Φέρει μὲν τι πλέον. 118. Ἀφθονίῳ.
ΧΑλεπὰ τὰ γεγενημένα. 184. Π[illegible]
Χαίρειν ἴσμεν πολλήν. 136. Ἐπισκόποις τοῖς ἀπὸ δύσεως.
ΩΣ καλὴ ὑμῶν ἡ συνωρίς. 176. Μαρκιανῷ καὶ Μαρκελλίνῳ.

NOTÆ IN TOMVM
Primum.

Q*Vando* CHRYSOSTOMI *cognomen Iohanni noſtro tribui cœptum, non eſt facile ſtatuere. Symeon Metaphraſtes, & poſt eum alij, id ei, dum Antiochiæ presbyter eſſet, impoſitum adſtruunt, quod tamen neq; ſuo ſeculo, neq; etiam proximè ſequenti obtinuiſſe videtur. Nam vt à ſynchronis ipſius exordiar,* [a] *Hieronymus in catalogo eccleſiaſticorum ſcriptorum* Iohannem *ſimpliciter nominat Antiochenæ eccleſiæ presbyterum, & eum ſecutus* [b] *Gennadius in vita Seueriani Gabalorum epiſcopi,* epiſcopum Iohannem. [c] *Auguſtinus lib.* 2. *contra Iulianum Pelagianum*, Sanctum Iohannem Conſtantinopolitanum epiſcopum. *Nam de Libanio & Zoſimo, quorum alter in epiſtola ad Chryſoſtomum ſcripta apud Iſidorum Peluſiotam* Iohannem *nominat, alter* [d] *libro* 5to Iohannem Chriſtianorum epiſcopum, *cùm alieni fuerint à fide noſtra, minùs mirum videri debet. Sed neq; Theodoretus, neq; Socrates, aut Sozomenus, cum ſexcentis in locis eius mentionem faciant, alio quàm* Iohannis *nomine inſigniunt. Et, quod caput eſt,* [e] *Sozomenus ipſe lib.* 8. *c.* 10. Chryſoſtomi *cognomen Antiocho Ptolemaidis epiſcopo Iohannis noſtri in concionibus æmulo ac riuali, ipſo etiamnum viuente* Iohanne, *tributum aſſerit: de noſtro Iohanne omnino non taciturus tam opportunâ oblatâ occaſione, ſi vel Iohanne viuente, vel ſe ſcribente, cognomen illud obtinuiſſet. quin & Theodoretus in quinq; illis Orationibus à ſe in laudem Chryſoſtomi noſtri ſcriptis, quarum extant non niſi fragmenta quædam apud Photium, Bibliothecæ ſuæ cap.* 273 *pag.* 827. *edit. Auguſt. non aliud agnoſcit nomen; neq; adeò Iohannis noſtri diſcipulus & admirator ſummus Iſidorus Peluſiota: vt non niſi poſt aliquot ab ipſius ætate ſecula* Chryſoſtomi *cognomen, tantopere poſtea celebratum, de noſtro Iohanne eualuiſſe videatur. Atq; hæc de re non magni momenti nimis fortaſſe multa.*

IN GENESIN.

HAnc homiliarum Chryſoſtomi in Geneſin editionem, Lector, ex quinq; manuſcriptis Oxonienſibus concinnauimus: quorum duos nobis ſuppeditauit Bibliotheca collegij Noui, alterum integrum homiliarum 67. alterum 30. tantùm priores complectentem. tertium nobis exhibuit Bibliotheca collegij Magdalenenſis 37 homiliarũ poſteriorum. Quartum & quintum 30. tantùm priores continentes non ita pridem Conſtantinopoli aduectos, vnum ante annos ferè quadraginta ſcriptum, alterum antiquum & omnium emendatiſſimum, cui vni plura ferimus accepta, quàm cæteris omnibus, debemus clariſſimo viro THOMÆ BODLEIO, qui vetuſtate, & temporum an hominum iniuriâ collapſam Vniuerſitatis Bibliothecam

[a] Tom. 1. col. 382. edit. Pariſ. 1579.

[b] Tom. 1. Hier. col. 390.

[c] Tom. 7. p. 381.

[d] Pag. 799. edit. Franc. 1590.

[e] ἀλλ' ὁ μὲν (Ἀντίοχος ὁ Πτολεμαΐδος) εὐκόλως καὶ εὐήχως ἔλεγεν, ὡς καὶ Χρυσόστομον πρός τινων ὀνομάζεσθαι.

Bibliothecam immenſis ſumptibus, conquiſitis vndique præter omnes omnium generum codices excuſos, manuſcriptis, quantum in hoc ſpicilegio licuit, compluribus vetuſtis optimæ notæ, inſtaurauit. Præter hos quinque acceſſit demum, excuſo libro, ſextus doctiſſimi Craſhauij noſtri (quem Cr. ſignamus) triginta priores manu ſatis antiqua ſcriptas complectens: ex quo etiam pauca delibauimus. Aditum eſt etiam in locis difficilioribus ad libros Regios Lutetiæ. Lectiones probabiliores recepimus ferè in contextum, minùs probabiles in marginem, quantum quidem locus capere potuit, coniecimus, falſis & apertè mendoſis repudiatis. Neq; neceſſe putauimus ſigillatim annotare quid quiſq; codex attulerit, quod pleriq; viri docti & diligentes fecerunt: ſatis eſt ex his te ſcire hanc editionem eſſe adornatam, neq; indultum eſſe coniecturis, niſi tantùm in margine, idq; rariſſimè, quod quando fiat, adſcripto in ora libri, ἴσως, indicatur. Symbolas etiam ſi quas amici contulerunt, ſuis quæq; locis referentur. De numero homiliarum in Geneſin ferè conuenit. Omnes enim manuſcripti in Gallia, Germania, & Italia ſexaginta ſeptem nobis exhibent, præter duos Cæſareos Viennæ, Numero 13. & 18. qui omittunt hanc primam, vt quæ nihil ὑπομνηματικὸν contineat, atque ita ſex & ſexaginta non ampliùs erunt. Photius Bibliothecæ cap. 172. non plures agnoſcit vnâ & ſexaginta, & quæ in codicibus noſtris eſt tricelima tertia, ipſe viceſimam octauam numerat, vt neceſſe ſit vel aliam operis diſtributionem eſſe ſecutum, quod mihi non fit veriſimile, vel in libros incidiſſe minùs perfectos. De loco & tempore aſſentior Photij coniecturis, habitas eſſe Conſtantinopoli (quod vel phraſis ipſa indicat, vt ipſe loquitur, διὸ τὸ ταπεινότερον ἀπηνεγμένη, vt ſunt pleraq; omnia eius ſcripta Conſtantinopolitana Antiochenis minùs accurata) & autor ἀνώνυμος vitæ Chryſoſtomi cap. 36. hunc librum in Geneſin ponit inter excepta ὑπὸ ταχυγράφων, & annis epiſcopatus ſui ſecundo & quarto, hoc eſt, annis Chriſti 399. & 401. Porrò & hoc ſciendum eſt, primam hanc εἰς τὴν εἴσοδον τῆς τεσσαρακοστῆς paſſim in Bibliothecis inter ſingulares reperiri: quod ideò monendum duximus, nequis in eam incidens à reliquo ſegregatam corpore, aliquid ſe noui reperiſſe arbitretur. Poſtremò, ὁμιλίαι inſcribantur, vt vult Photius, an λόγοι, nihil intereſt, cùm & λόγος rectè dicatur de concione ad populum habita, & ita eſſe cùm in ſuis codicibus teſtetur ipſe Photius, tùm nos ferè in noſtris deprehenderimus.

Hom. 1.

Pag. 1. 26. Plures libri habent, vt in margine, μηδεὶς φαινέσθω στυγνός. *& ita legit Interpres.*

l. 29. ἐγκαλύπτεσθαι *pro* αἰσχύνεσθαι *huic noſtro familiare, & Heſychio ſynonyma ſunt, quia quos alicuius rei pudet ſolent faciem obnubere. hom. 10. p. 58. 6. apparet maius eſſe aliquid* ἐγκαλύπτεσθαι *quàm* αἰσχύνεσθαι. οὐ μόνον αἰσχύνεσθαι ὀφείλομεν, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλύπτεσθαι.

l. 30. ὑμῶν τὴν ἀγάπην ἀσπαζομένους] ὑποσόλοικον *verbis, non ſenſu, pro* ὑμᾶς ἀσπαζομένους. *ſic pag. 4. 17.* ὑμετέραν ἀγάπην εἰδότες. *item hom. 39. p. 321. 40.* ἐθνῶν εἷς. *ſic & pag. 1030. 33.* στρατόπεδα, τείνοντες.

Pag. 2. 14. παστάδας] ἡ γαμικὴ παστάς. *Euſtath. p. 392. 11.*

l. 17. ἀδδηφαγίᾳ] τῶν διπλογραφουμένων *eſt. magis tamen doctis probari video, vt cum ſimplici* δ. *ſcribatur.*

l. 30. in cod. Cr. deeſt poſterius ὑπό.

l. 34. ante ὅταν *addit* ἢ *vir doctiſſimus* Andreas Dounæus *Græcarum literarum Profeſſor Regius in Vniuerſitate Cantabrigienſi, quod certè plenius eſt. Similis locus hom. 2. in Mat. p. 13. 20. & quidem ellipſis eſt, vt puto, bonis autoribus familiaris.*

l. 34. μεσονυκτίου] *cod. Cr.* μέσων νυκτῶν.

l. 40. prius ἂν *delet cod. Cr.*

Pag. 3. 8. φαγῇ] φάγῃ *magis probat* A. Dounæus: *ſed codices conſentiunt, & editiones Græcæ bibliorum quas vidi.*

l. 24. ἐσπατάλων] ἐτρύφων. *Heſych. & Iacobus in epiſtola. cap. 5. 5. vtrumq; coniungit.*

Pag. 4. 27. ἐπτοῆσθαι] immenſa cupiditate pene ad ſtuporē affici, inſanè deditos eſſe: *in bonam partem, frequens Chryſoſtomo (licèt frequentiùs in malam) ſic hom. in Gen. 23. p. 171. 16.* περὶ τὴν ἀληθῆ δόξαν ἐπτοημένους, *& paſſim alibi.*

l. 28. λογιζομένους] *hoc verbum à pluribus abeſt codicibus.*

Pag. 5. 16. τὰ ἀφιστάμενα τῶν] *in hoc loco reſtituendo ſecuti ſumus authoritatem manuſcript. Conſtantinop. contra cæteros omnes, & interpretem, qui conſtanter legunt* τῶν ἀφισταμένων τὰ διηνεκῶς μένοντα, *peruerſâ omninò & perturbatâ orationis ſtructurâ: cui tamen ſimiles alias apud hunc noſtrum eſſe ſcias. Vide infra p. 252. 19. & hom. 12. in epiſtolam ad Coloſſ. Tom. 4. p. 159. l. 32.*

l. 24. εἰς τὴν κυρίαν ἡμέραν] *ſtatum & ſolennem diem ſancti paſchatis. ſic. hom. 11. p. 66. 22.* τὴν κυρίαν ἡμέραν *interpretatur* τὴν λαμπρὰν τῆς ἁγίας ἑορτῆς.

Hom. 2.

Pag. 5. 39. περιγραφομένην] A. Dounæus *magis probat* περιγραφομένων, *&* ἐχόντων. *ego ſine libris nihil muto.*

Pag. 6. 5. ἐπτερωμένους] *Cr.* ἐπαιρομένους.

l. 10. poſt ἀγάπῃ *pone notam interrogationis.*

Pag. 7. 11. κατ' αὐτὸν] *Aſſentior propè* A. Dounæo *contra libros legenti* κατὰ τὸν αὐτῶν μέλλοντα συμβήσεσθαι καιρόν. *Doctiſſ. Boiſius retinet lectionem editam, ita vt poſt* καιρὸν *ſubintelligatur,* τῆς ἀσφυτείας: *vtrumuis ſtare poteſt.*

l. 21. σώφρονα ἀδελφὴν] *ſic p. 2. 13.* κοσμίαν ἀδελφήν. *ita enim ibi malo, quàm cum* καὶ *ante* ἀδελφήν: *quia* ἀδελφὴ *ex eorum adiectiuorum eſt genere, quæ ſubſtantiuorum nonnunquam formam induunt. Boiſius. Billius aliquoties in epiſtolis Chryſ.* ἀδελφὴν *vertit vxorem, neſcio quid ſecutus.*

ſecutus: non male certè ſenſus ille huic loco conueniret.

l. 24. τῆ αἰσθήσει τῆς ὄψεως legendum cenſet A. Douneus.

l. 42. pro, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς οὐ μόνον, doctiſſimus Boiſius mauult, ἐξ ἀρχῆς γὰρ μόνον, inductis ceteris.

Pag. 8. 20. poſt διδάσκων deleatur comma.

l. 36. Θεὸν] in pleriſque codicibus manuſc. etiam Regijs Lutetiæ [illegible] ὂν pro Θεὸν, errore inde vt opinor orto, quod Θν per compendium ſcriptum eſſet.

l. 41. poſt εἶτα videtur deeſſe τοιοῦτό τι inquit ingenioſiſſ. Boiſius.

Pag. 9. 34. προσκαλέσαντες] Omnes quos inſpeximus libri conſentiunt, etiam Regij Lutetiæ. Grammatice quidem ratio poſtulat προσκαλέσαντας: ſed tot paſſim occurrunt in hoc politiſſimo ſcriptore in hoc quidem genere σολοικοφανῆ, vt nihil contra librorum conſenſum innouandum cenſeam. Sic in hoc ipſo opere hom. 25. p. 194. 12. ποθήσαντες pro ποθήσαντας. & hom. 17. p. 114. 16. βασανίζων pro βασανίζουσι. De hoc loco conſultus Iohann. Raynoldus vir longè doctiſſimus, reſpondit, viros magnos τοῖς νοήμασιν intentos emendatam verborum ſtructuram ſæpe negligere. Sic Paulum locutum Coloſſ. 3. 16. ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτούς. ſic Epheſ. 4. 2. παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀνεχόμενοι.

Hom. 3.

Pag. 11. 8. Boiſius mauult, αὐξήσαντα & ἐπιδόντα.

l. 28. εἰρημένοις] fortè εἰρησομένοις inquit A. Douneus. ſed puto intelligi de ijs quæ conſequenter in geneſi à Moyſe dicta ſunt.

l. 41. ὅ φησι] Cr. τουτὶ τὸ εἰρημένον.

Pag. 12. 13. ἀλλ' οἱ] Cr. ἄλλοι.

l. 20. πορνείας] A. Douneus mauult πονηρίας. ſed libri conſentiunt.

l. 22. [illegible] μετὰ πάντα δημ. Cod. Cr.

Pag. 13. 2. ἀντιβλέπουσιν] ἀντιβλέπειν (vt etiam ἀντοφθαλμεῖν non ſemel apud Polybium) eſt, ἀντιστῆναι, reſiſtere. Sic infra p. 149. 17. ibid. cod. Cr. σκότῳ.

l. 26. ἀγνωμονεῖν βουλομένοις] τοῦ ἀγνωμονεῖν βουλομένους rectè A. Douneus etiam contra libros: licet altera lectio ferri poſſe videatur, vt regatur ab ἰσχύει. Boiſius legendum putat, τοῖς μὴ ἀγνωμονεῖν βουλ. non male, ſi libri addicerent.

l. 32. μίαν ἐμφαίνων ὀνόματι] Vnum (diem) ſignanter dixit. *Interpres. Boiſius pro ἐμφαίνων, legendum putat ἡμέραν.*

l. 42. τοῖς ἐξ ἀνθρωπίνων λογισμῶν κινουμένοις] ſc. συλλήψεσι, ζητήμασιν, ἀποφήμασιν, argumentis deductis ex humanis rationibus. *ſic alibi vtitur τῷ κινῆσαι. hom. 9. p. 52. 6. τῶν κεκινημένων ἡμῖν. i.* argumentorum quibus vſi ſumus. *Cod. Cr. pro λογισμῶν hoc loco habet λογισμοῖς.*

Pag. 15. 7. [illegible]] Cr. ἐνάγ.

l. 25. τετίσαν ἰδεῖ] gloſſema alicuius scioli, ad verbum μεθοδεία.

Pag. 16. 19. ἑκατοστὴν] Alludit ad vſuræ genus vſitatiſſimum priſcis temporibus, quod centeſimam dicebant, quod centum menſibus ſortem æquaret.

l. 21. pro ἡμῖν, & ἡμῶν bis lineâ ſequente Cod. Cr. ὑμῖν & ὑμῶν.

l. 41. ἀντεγκαλεῖν] In pluribus manuſc. eſt ἀντεγκαλεῖν δυνηθῶ, ex quo A. Douneus fecit ἀντεγκαλεῖν δυνηθῶσι, quod ἀντεγκαλεῖν non vſurpetur ferè niſi neutraliter, vt hàc eadem hom. p. 15. 12. ſed nos Conſtantinopolitanum optimum ſecuti expunximus δυνηθῶ, atq́ ita τὸ ἀντεγκαλεῖν actiuum, quod exemplis non caret: vide infrà homilia 43. pag. 354. 11.

Hom. 4.

Pag. 18. 2. [illegible]] fortè [illegible] A. Douneus.

l. 18. cod. Cr. μεταχειριζόμεθα.

l. 20. ἐκεῖ] hoc eſt, in futuro ſeculo, vt ἐνταῦθα Chryſoſtomo præſens ſignificat.

Pag. 19. 28. φησί] inquiet aliquis, vſitatiſſima ſanctis patribus loquendi formula in obiectionibus.

Pag. 20. 1. τὰ ἐπελθόντα] quicquid in mentem ſubitò, temerè venerit, *eadem ſignificatione, qua ἐκ τοῦ προχείρου λέγειν. ſic infra hom. 5. p. 48. 27. eodem ſenſu, quo τὰ ἐπιόντα λέγειν,* quicquid in buccam: *& homil. 13. p. 81. 8.*

l. 11. προστετηκὼς] pertinaciter addictus, *tranſlatione ductâ ab ijs quæ liquefacta & affuſa pertinaciter inhærent, neque diuelli aut elui facile poſſunt.*

l. 13. προστάγματι] doctiſſ. Caſaubonus legit πράγματι. & quidem hæ duæ voces in mſſ. ſæpe permutantur.

l. 16. πληθυντικῶς] ſhamaijm.

l. 22. οὐκ ἂν παρέλειπε μὴ διδάξαι] vel pleonaſmus eſt τοῦ μὴ, vel Atticiſmus.

Pag. 22. 22. γίνηται] Cr. γίνεται.

l. 24. dele τὸ ante ἀσφαλῶς.

l. 35. In omnibus codicibus legitur πείθεσθαι, ſed rectum eſt ſine dubio προσίεσθαι: idem error eſt p. 57.

l. 38. μέχρι τῆς ἑσπέρας] ſic enim quadrageſimam, hodieq́, vt opinor, obſeruant Græci. vide hom. 8. p. 49. 35. & in Matthæum p. 349. 9. Germanicæ editionis: νηστεύοντες μέχρις ἑσπέρας.

l. 43. Boiſius ex auctoritate Græcorum bibliorum delet μοῦ.

Pag. 23. 10. διαχείμεθα] rectiùs & ex grammatica ratione διαχεόμεθα, vti monuit A. Douneus. ſed hic ſiue lapſus, ſiue vſus adeò frequens in χέω & compoſitis, in hoc præſertim autore, vt non librarij tantùm culpa eſſe videatur.

l. 40. Interpres & optimus lib. Conſtantinopol. hunc locum ita legunt. προσαχθῶν, μὴ γενώμεθα ἀπαλγεῖς, ἀλλὰ δαμάσωμεν ἤδη τὸν λογισμὸν, καὶ φόβον. in editione dele comma poſt γενώμεθα.

l. 42. Liber Conſt. ita legit τῇ πρὸς ἀλλήλους [illegible] μὴ ἀνέχεσθαι, omiſſis medijs.

Pag. 24. 5. [illegible]] ſc. [illegible] repetitum ex pag. præcedenti, lin. 41.

l. 26. τῆς γένοιτο] Mira eſt vbiq́ in clauſulis homili-

arum in codicibus manuſcriptis inconſtantia: ideóque non ſemel eas à ſcriba potiùs, quàm ab autoris cerebro enatas putaui: vt non inſcitè mihi feciſſe videantur Veronenſis editionis Chryſoſtomi in epiſtolas Paulinas autores, qui cùm ventum eſt ad illa ſolennia verba, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ, reliqua pro lectoris arbitrio explenda relinquunt.

Hom. 5.

Pag. 25. 3. ἀνάλωτος] i. ἀναφαίρετος. priuatiuum eſt ab ἁλίσκω, non poſitiuum ab ἀναλίσκω. & ſic perpetuò apud Chryſoſtomum.

l. 8. ἄρξειν τοῦ ὑφελκύσαι legendum cenſet A. Douneus.

Pag. 27. 18. ἀπημφιάσαις] ἀπεδύσας, Heſych.

l. 26. Boiſius delet καὶ ante ἡ γῆ.

Pag. 28. 21. τῇ γῇ] aptius τῆς γῆς.

Pag. 29. 31. ἀνόητοι] cod. Cr. ἀνόνητοι.

l. 39. φιλοτιμίας] i. τιμῆς, δωρεᾶς, δόξης.

Hom. 6.

Pag. 31. 26. ἐφ' ἕν] i. ἅμα, ὁμοῦ, ἀθρόως.

l. 32. ante εἰ μὴ pone notam interrogationis.

Pag. 35. 30. τῇ διαφορᾷ] διασπορᾷ mauult A. Douneus.

l. 33. Boiſius ſic legit: ὃ καὶ καθολικῶς, καὶ ἀεὶ τῶν μ. φ. εἴρ. hoc eſt, & generatim de omnibus ſtellis, & ſpeciatim de duobus magnis luminaribus.

Pag. 36. 2. Boiſius ſic: τῶν ἡμερῶν τὸν ἀριθμὸν ἐργάζεται, καὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸν κύκλον.

l. 20. αὐτοῖς] B. αὐτοῦ.

Pag. 37. 11. lege cum B. καὶ καθάπερ εἶμ. ποιεῖ.

l. 18. B. legit, δοξάσωμεν καὶ αὐτὸν, καὶ διὰ τοῦτο (i. τοῦ ἀναπέμπειν δοξολογίαν) μόνον.

Hom. 7.

Pag. 38. 11. οἱ μὲν] ſc. ἰατροὶ, & ante οἱ δὲ pone comma.

l. 16. B. πεισόμεθα, εἰ θεραπεύσομεν.

l. 21. τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ] A. Douneus magis probat τῆς ἡμετέρας ψυχῆς.

l. 42. ἀκονοῦσι] magis in vſu ἀκονῶσι. Heſych. ἀκονᾷ, θήγει, ὀξύνει. ſed nihil muto: vtrumq; probum.

Pag. 39. 10. ὑπόθεσις] lege ex cod. Cr. ὑποθέσεις.

l. 16. ὑμῶν τὰς ὄψεις] αὐτῶν τὰς ὄψεις A. Douneus, & Ioan. Boiſius.

l. 17. πολυπλασιάζεται] Grammaticè conuenientiùs, inquit A. Douneus, πολλαπλασιάζεται. illo tamen modo ſæpiùs Chryſoſtomus.

Pag. 41. 31. εὐγνώμων ᾖς] Cr. εὐγνωμονῇς.

Pag. 42. 23. δι' ἀφέλειαν] Locus eſt, niſi fallor, mendoſus. idem enim eſt διὰ χρείαν, & δι' ἀφέλειαν. interp. hoc poſterius vertit, ſed & propter ſuam magnificentiam, ac ſi dixiſſet Chryſoſtomus διὰ τὴν οἰκείαν μεγαλοπρέπειαν: quam tamen lectionem in libris noſtris non reperio. rectiſſimè ingenioſiſſ. Boiſius pro ἀφέλειαν ſubſtituit φιλοτιμίαν, quo modo locutus eſt pag. præced. l. 42. hæc enim verba ſuperioris alicuius ſermonis reſumptio ſunt: quod planè indicat illud, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, hîc poſitum.

Pag. 43. 9. B. legit, τὸ καθόλου, eſtq; plenius.

l. 12. B. καὶ μετῆλθε.

l. 16. Lege ex Cod. Cr. τῶν πάντων ἡμερῶν τὸν ἀριθμόν.

l. 20. κατεσκεύασεν] Cr. παρεσκεύασεν.

Pag. 44. 4. A. Douneus inter τετιμημένος & εἰς interponit εἶναι, conſueto, vt ipſe ait, librarij lapſu, duabus proximis vocibus ab iiſdem literis incipientibus.

l. 11. μηδέποτε ἀπαγορεύωμεν αὐτῶν τῆς σωτηρίας] hoc eſt ἀπελπίζωμεν. eadem vtitur formula loquendi p. 58. 10. & p. 185. 29. pagina verò 191. 25. iungitur hoc ſenſu cum genitiuo & acc.

l. 19. ἀποστρέφωσι] ex indicatiuis ἀποστρέφουσι, γίνονται, παρέχουσι, βλασφημοῦσι, vti erant in codicibus noſtris, feci ſubiunctiua, autore A. Douneo, propter ὅταν: niſi quis mauult mutare vtrobiq; ὅταν in ὅτι, vel ὅτε.

Hom. 8.

Pag. 45. 33. περιστῆναι] Cr. περιιστῆναι.

Pag. 46. 10. εἰς πολὺ βάθος. A. Douneus.

Pag. 47. 2. A. Douneus delet ἐν poſt ἀπολαύειν.

Pag. 48. 34. ταῦτα τὰ εἰρημένα] vel ταῦτα abundare, vel ταῦτα εἴρηται legendum rectè & ex vſu linguæ notat A. Douneus, & eadem lineâ pro τὸν αὐτὸν lege ex codice Cr. αὐτόν τιν.

Hom. 9.

Pag. 51. 4. παρεχθῆναι αὐτῷ B.

l. 17. ἐπιθολοῦσι] B. mauult, ἐπιθολωθῶσι.

l. 24. πότε] B. πῶς; vel poſt ποιοῦσι ponendam cenſet interrogat. notam.

l. 25. παιδεύομεν καινῶς;] deeſt κατέχει, aut ἐπιπλήττει, aut aliquod ſimile verbum. A. Douneus. I. Boiſ.

Pag. 52. 27. καὶ οὐκ ἀνεδείκνυμεν Cr.

Pag. 53. 1. poſt πρόνοια B. addit, ἀβλαβεῖς ἡμᾶς διατηρεῖ, ex coniectura.

l. 9. τῷ λογισμῷ] B. τῷ λόγῳ, rectæ rationi.

l. 21. δυνατὸν] B. legit δυνάμει.

l. 28. ἱκανὸν τοῦτο δεῖξαι τὸ μὴ φοβεῖσθαι] ſtructura ſacris ſcriptoribus ſatis vſitata, alijs non item.

Pag. 54. 34. lege ex Cr. ὥστε καὶ τὸ δοῦναι (vel ἀποδοῦναι) τὴν τιμ.

Hom. 10.

Pag. 58. 7. οἱ προσκεκρουκότες] ſc. τῷ Θεῷ.

l. 20. ἐργάζεται] Cr. ἀπεργάζεται.

l. 37. ἡμῖν] Cr. ὑμῖν rectiùs.

Pag. 60. 40. ἐν ἐννοίᾳ] Lege ex cod. Cr. εἰς ἔννοιαν.

Pag. 61. 8. poſt ἐπαίνους rectè addit Cr. καὶ [illegible] πάντων. &c.

Pag. 63. 32. διαβεβαιοῦντες] hoc eſt, διαπορθμεύοντες.

l. 42. B. legit, μηδ' ἄλλων χάριτος μέρει.

Hom. 11.

Pag. 64. 40. ἐπαποδύεται] ἐπαποδύεσθαι & ἀποδύεσθαι, accingi certamini, tranſlatione à luctatoribus

bus ducta, qui certaturi veſtimenta deponunt. frequentiſſ. Chryſoſtomo.

l. 43. ἀποδυσαίμην πρωῒ καὶ ἀναπαύσομαι] *ἀποδυσαίμην in ſignificatione neutrali nouè dictum. A. Dounaeus mauult* ἀποδυσαίμεθα *fortaſſe legendum,* ἀποδυσαίμην καὶ πρωῒ ἀναπαύσομαι. *Chryſoſt. hom. 6. in 2. ad Tim.* οὐ μόνον οὐκ ἀποδυσαίμην πρὸς τὴν ἀκρόασιν, ἀλλὰ καὶ χάσκοντας.

Pag. 65. 3. ἃ πρὸς] *noſtri & Regius vnus & cod. Cr.* ἄκρως. *alter Regius,* ἐγκρατῶς· *tertius, vt nos repoſuimus.*

l. 11. *poſt* διαναπαύει *Boiſius addit,* ἡ νὺξ, *propter* ἑαυτῆς, *&* αἰτίαν, *quae ſequuntur: haec enim cum* ὕπνῳ *genere non conueniunt.*

l. 17. ὀνησιμώτερος] *B.* ἀπονησιμώτερος ἐπίπαν.

l. 20. προσαναδίδωσι] *ſc.* ἡ συντεταγμένη ἀνάπαυσις, *vel,* ὁ Θεός.

l. 37. ἀπαρτιστὸς] *Cr.* ἀφίεις.

Pag. 66. 6. *B. delet* κατὰ.

l. 14. τὰς δύο ταύτας ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος] *Sabbatum ſcilicet, diemque dominicam. Dominicâ ieiunare nuſquam permiſſum. In Orientali verò eccleſia, olim tam nefas Sabbato ieiunare, quam die dominicâ. Ignatius (ſeu quiſquis eſt, qui illas ſcripſit epiſtolas, quae eius feruntur nomine)* Si quis dominicam diem aut ſabbatum (vno excepto) ieiunârit, is Chriſti occiſor eſt. *epiſt. 8. ad Philippen.*

Pag. 67. 36. λέλειπται] *Cr.* ἐναπολέλειπται.

Pag. 68. 13. *B. mauult* ὁ τοιοῦτος καὶ πλανόδρομος.

l. 33. *B. pro* ἐμποδίζειν *mauult* ἐμποδίσειν.

Pag. 69. 16. γεγονὸς] *ſc.* τοσοῦτο κατορθωκώς ἐστι, *aut tale aliquid, alioquin ſententia pendet imperfecta.*

l. 22. *Boiſius delet* προσ.

l. 31. *aſſentior doctiſſ. Caſaubono,* αὐτ. ἀνάγκην *gloſſema eſſe appoſitum verbo* ἀπαιτεῖ *& l. ſeq. ita legit & diſtinguit,* ἀπαιτεῖ μόνον, εἰ καὶ τινες ἁ. ἤ. ὁ. ἀ. τ. ἐργαζόμενοι. ἐν ᾧ *&c. rectè vt opinor.*

Pag. 70. 1. προσιστάμενον] *ſic alibi hoc verbo vtitur Chryſoſtomus pro* offendere. *nam* προσιστάμενα *mendoſum eſt, licet eam lectionem plures praeferant codices, vide Actu. 490. 47. & in Matth. 159. 37. Comelin.*

l. 34. εἰς αὐτὴν ἄγον] *mallem* ἄγειν, *aut* ἀγαγεῖν, *ſi libri addicerent. Codex Cr. poſt* αὐτὴν *inſerit* αὐτόν.

Hom. 12.

Pag. 72. 9. *Boiſ. poſt* ἡμετέραν *addit* ἐκείνων.

l. 14. *lege,* ὅτε ἐγένετο ἡ ἡμετέρα ἀπόλυσιν, *vt ſupra.*

Pag. 74. 14. ὅτι οὐκ ἦν ἐνέργεια πυρὸς] *hoc eſt,* quod propter inefficacitatem ignis erat, *locutionis formula ſatis inſolens. Caſaub.* οὐκ ἦν ἐνέργεια *pro* ἦν οὐκ ἐνέργεια *.i. erat inefficacitas. Boiſius aliter: quod non erat verus ignis* τὸ ὁρώμενον, *hoc eſt, id quod ignis ſpecie ſe oculis aſtantium ingerebat, ſubtilius fortaſſe, quam verius.*

Pag. 76. 13. αὐχμὸν] *.i.* ἀνομβρίαν. *ſic Hom.* 23. *p.* 169. 2. ἐν τοσούτῳ ἀρετῆς αὐχμῷ. *Boiſ.*

l. 26. *poſt* χοὸς *pone comma. Boiſius hunc locum ſic legit* ἐκεῖνος ὁ πλασθεὶς ἀπὸ τοῦ χοὸς, δεξάμενος διὰ τὸ ἐμφύσημα τὴν πνοὴν τῆς ζωῆς, *vel* δεξάμενος τὸ ἐμφύσημα, καὶ διὰ τοῦ ἐμφυσήματος τὴν πν. τ. ζ.

l. 35. *Boiſius pro* πολλὴν *vtrobique* ψυχὴν· *rectè.*

Pag. 77. 9. μετὰ τὸ] *hoc* τὸ *veteri Conſtantinopolitano debemus. A. Dounaeus, cùm codicem illum non vidiſſet, ex ingenio,* τῷ.

Hom. 13.

Pag. 77. 40. δαπανῶσι] *i.* ἐσθίουσι.

Pag. 78. 1. ἡ προθυμία] *A. Dounaeus* ἡ ἐπιθυμία.

l. 30. *B. ſic legendum putat:* Μωϋσῆς διάφορον τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας λέγων, ὅτι.

l. 41. ὅτι μὴ πλάσον τι] *A. Dounaeus,* ὅτι πλάσον τι, *deleta negatione: quia ſecundùm naturam caro non fit ex terra, ſed lateres & teſta, vt ſupra dixit: quam opinionē ſequitur doctiſſ. Caſaubonus in notis ſuis, quas vide. interpres tamen cum libris noſtris retinet negationem, & Ioh. Boiſius hoc ſenſu: Moſem tam accuratè deſcripſiſſe, quemadmodum homo fictus & formatus eſſet è terra, ne criſtas ille tolleret, & naturae ſuae ac originis oblitus, magnificentiùs, quàm par eſſet, de ſe ſentiret.*

Pag. 79. 14. φασιν *&* λέγουσιν. *alterum abundat.*

Pag. 80. 2. ζωτικὴν] *Cr.* λογικήν.

Pag. 81. 1. φρονεῖν] *i.* νοεῖν, ἀναλαμβάνειν. *B.*

Pag. 82. 7. αὐτίκα] *i.* ἐξαίφνης. *B.*

l. 10. *B.* τοῦ ξύλου τούτου.

l. 32. *A. Dounaeus delet* δὲ.

l. 35. ἀγνοῦντες] *Cr.* ἀγνοοῦντες.

Hom. 14.

Pag. 84. 18. *Boiſ. pro* ἐπιθυμίαν σφοδροτέραν] *legi poſſe putat:* εὐθυμίαν ἀσφαλεστέραν.

Pag. 85. 4. παρατετηρημένως] *i. cum obſeruatione differentiae inter patrem & filium.*

l. 29. φησὶ] *inquit aliquis, vt ſupra in obiectione.*

l. 32. φυλάσσειν] *B. addit* ἔδωκεν αὐτόν.

Pag. 86. 41. διαγωγῇ] *B. mauult,* ἡδονῇ, *quod alterum duriuſculum eſſet.*

Pag. 87. 8. τυπώσει] *A. Dounaeus mauult* τάξειν· *nam illud duriuſculum eſſe.*

l. 17. ἀλλ' ἵνα] *mauult idem* ἀλλ' ἢ ἵνα· ἀλλὰ, *ſed:* ἀλλ' ἢ, *niſi.*

l. 31. χειραγωγεῖ] *Cr.* χειραγωγεῖν.

Pag. 88. 14. προσαγόμενα] *B. mauult* παραγόμενα. *nam* παράγεσθαι *aliud Chryſoſtomo ſonat, produci in rerum naturam, ſiue creari.*

Pag. 89. 1. αἰδοῦντα] *A. Dounaeus magis probat* αἰδοῦνται, *vt & alibi non rarò.*

l. 5. *rectè vidit acutiſſ. B. particulam,* καὶ, *hîc loco non ſuo poſitam ante* τῆς τιμῆς, *poſt* ἵνα *lin. praecedente collocandam.*

l. 14. ἐπιθεῖναι] *aptius, opinor, ad grammaticae rationem* ἐπιθεὶς, ἀφορίσας, *&c. vel ſupra legendum* συγχέας *pro* συγχέαι. *codices tamen omnes conſentiunt, etiam regij, & optimus Conſtantinopolitanus: Boiſius etiam nihil mutandum cenſet.*

l. 29. *poſt* ἁπλῶς *putat deeſſe* τὸ *A. Dounaeus.*

l. 36. *& hoc loco, & ſupra hom. 4. libri noſtri habebant* ἀναμιθυνόμενος, *niſi ſit dialectus, vt ait doctiſſ. Dounaeus. Nos receptam orthographiam ſecuti ſumus, quamuis libri noſtri perpetuò ferè per* ἄλφα.

Pag. 90. 6. ᾧ δόξα] alij libri, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ μονογενεῖ αὐτοῦ υἱῷ καὶ θεῷ, ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων; vt est vbiq; fere (sicut supra monuimus) in clausulis orationum magna in libris veteribus varietas & inconstantia.

Hom. 15.

Pag. 90. 28. Bois. post ἵνα addit ἰδεῖν. sed ita alibi vtitur hoc vocabulo Iohannes noster.
Pag. 91, 31 B. legit, αὐτὰ ἡ πηγή.
l. 42. pro περιήχθη B. legit προσήχθη, vt supra.
Pag. 92. 2. & 3. forte (inquit Boisius) sic, ὅμοιον αὐτῷ. ὅμοιον δὲ αὐτῷ φησι τῆς αὐτῆς &c.
l. 14. ταύτης] scilicet τῆς γυναικός.
l. 29. διακαίεσθαι] inducendum videtur A. Douneo: Boisius retinet, idq; rectè, vt ἔχῃ διακαίεσθαι sit pro μέλλῃ διακαίεσθαι. sic loquutus est Chrysostomus tom. 2. pag. 64. 4. sic alij Græci, Latiniq; patres. sic Lucas, 12. 50. βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι i. μέλλω βαπτ.
Pag. 93. 23. vel ἀρεῖν abundat, vel ὁ καταλαμβάνων sumitur pro ἀδυνατῶν. B.
Pag. 94. 20. νῦν τοῦτο μόνον] Interpres videtur legisse hoc loco, pro νῦν, ἅπαξ.
Pag. 95. 12. pro παραδιδόμενος legit B. καταδιδόμενος, vt infra l. 40. & p. 110. 20. quid si, παρακαταδιδόμενος;
Pag. 96. 15. ἐπὶ τὴν αἵρεσιν] A. Douneus delet ἐπὶ, rectè, & ex vsu linguæ.

Hom. 16.

Pag. 97. 11. In Cod. Cæsareo numero 4. proximè post 15. hom. collocantur hæ duæ orationes: λόγος ις. εἰς τὸ, προσεῖχε τούτῳ. cuius initium, Ἐχθές τι προσῆλθον πῶς, quæ est octaua ἀνδριάντων. Λόγος ιζ. Ὅτι δειλίας τρεῖς ἔπαις. initium, Ἠκούσατε χθὲς πῶς; quæ itidem suo loco repræsentabitur inter singulares. atq; ita homilia hic proximè sequens in illo libro, est 18. & sic in cæteris.
l. 16. προσεπιθέμενον, i. αἴξαι θέμενοι. B.
l. 22. ἐκλείπει] Cr. ἐπιλείπει.
l. 28. ἄφατον φιλανθρωπίαν. Cr.
l. 39. καὶ γὰρ οὐδὲ ἦσαν γυμνοὶ] desunt in cod. Cr.
Pag. 98. 9. τῷ ἰδίῳ δεσπότῃ] desunt in Cr.
l. 15. καὶ εἶπε, φησιν, ὁ ὄφις. Cr.
l. 20. δέ ἐστι] Cr. λέγει.
l. 27. λεπτοτάτην] i. ἀχρηστάτην, inquit Boisius, ni mendosa sit lectio.
Pag. 99. 19. παιδεύων] B. mauult παιδεύει: & l. 34. pro διαχειρισθεὶς, διαχειρισθείη.
Pag. 100. 23. περὶ μεγάλα] A. Douneus rectè vel περὶ delendum censet, vel mutandum in πως.
l. 29. περὶ τύπων] περὶ τοῦτο, vel ταῦτα, idem.
l. 37. ante πίπτοντα deesse videatur ὡς. sed apud bonos autores pleraq; non dissimilia.
Pag. 101. 14. B. delet καὶ, vel pro ἀπεπήδησεν legit ἠπατήθη.
l. 24. ᾧ] Cr. ὃ.
Pag. 102. 11. post ἀγάπῃ B. addit προσθεῖναι, aut tale aliquid.

l. 24. [illegible]] Cr. [illegible].
l. 37. γυμνὸν καὶ ἔρημον] Cr. melius, γυμνὸς καὶ ἔρημος.
Pag. 104. 17. καὶ [illegible]] Cr. [illegible].
l. 24. ἔφθη γάρ, φησι, φύσει. Cr.
l. 27. Cr. πλὴν αὐτοῦ [illegible].
l. 31. [illegible]] legitur Cr. [illegible].
l. 41. καθοπλισάμενοι] in cod. Cr. cætera omnia vsq; ad finem homiliæ desunt.

Hom. 17.

Cùm hucvsq; scribendo processissem, ingeniosissimi Boisij notas nostris intexendo, consultius visum est doctissimas eius obseruationes in Genesim statim post has nostras & Dounæi separatim excudere, illis ipsis, quibus ab ipso perscriptæ sunt, verbis, ne quid de eorum splendore & acumine meæ [illegible] lima detereretur.

Pag. 105. 14. Cr. inserit ὑμῖν ante ἡμῖν.
Pag. 106. 4. ἐκ τούτου] interpres videtur legisse περὶ τούτου, de eo.
l. 11. κατασκευάζεσθαι αὐτοῖς] A. Douneus mauult αὐτῷ, & producit locum Demosth. περὶ στεφάνου, quem videre est numero 89. edit. Paris. 1570. ἅπαντες δ' ὑποπτεύουσιν ὥσπερ ἰσολογίαν τινὰ μὲν τῆς πονηρίας τῆς ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἀδικημάτων κατασκευάζεις.
l. 22. τὴν ἐπιμέλειαν αὐτοῦ] αὐτῆς A. Douneus.
l. 30. ἐπιμαίνοντα] Cr. ἐπικείμενον.
Pag. 107. 9. τοῦτον χρήσασθαι, cum accus. personæ. sic p. seq. l. 24.
l. 12. αἰχμάλωτον, λοῦ] ἢ A. Douneus. in eadem lin. ἀφθάρτου, Cr. ἀοράτου.
l. 31. τοῦτο] Cr. τύπον, rectè: nisi malumus τούτου.
Pag. 108. 3. ὅτι καὶ δι' ἑαυτοῦ. Cr.
Pag. 109. 20. ἀγαθῶν] Cr. ἀγαθοῖς.
l. 26 ἀπήγγειλέ σοι] Cr. addit ὅτι γυμνὸς εἶ.
Pag. 110. 13. ὀδύρεται] ὀδυρεῖται. A. Douneus.
l. 27. παρ' αὐτοῦ] fortasse παρ' ἑαυτοῦ.
l. 36. post γυνὴ, addit cod. Cr. καὶ εἶπε, φησιν, ἡ γυνή.
Pag. 111. 9. post θηρίου cod. Cr. addit καί.
l. 29. cod. Cr. ante πῶς inserit ἄκουσον: & post μὴ delet καὶ, & linea sequente omninò rectè post ἐπὶ interponit δέ.
Pag. 113. 2. ἐβουλήθης] Cr. ἠδυνήθης.
l. 18. ὁ ἐνεργήσας. Cr.
Pag. 116. 4. ἀλλ' οὖν] Cr. ἀλλὰ νῦν.
l. 18. κακίαν] ἐκάκιζεν.
l. 20. ἔστιν ἡ γῆ. Cr.
l. 22. ἐπὶ πάντων τῶν θηρίων τῆς γῆς. Cr.
Pag. 117. 2. ῥᾳθυμίαις] ἀθυμίαις mauult A. Douneus. & quidem ῥᾳθυμίαις hic locum non habet.
l. 7. σου] Cr. σοι.
l. 10. γίνεται] Cr. ἐστιν.
l. 16. ζήσαντες καὶ μετ. Cr.
l. 28. οἱ καὶ ἐπὶ πολύ. Cr.
Pag. 118. 8. ἀνέβη] reliqua vsq; ad χάριτι καὶ φιλανθρ. desunt in vno manuscripto collegij Noui, & in cod. Cr. & in veteri Constantinopolitano. Interpres agnoscit, & cæteri manuscripti nostri.

Hom. 18.

Pag. 119. 34. περίζωσι] Conſtantinopolitanus hîc explet ſententiam his verbis πρὸς τῷ (rectius τὸ) μὴ γυμνοὺς εἶναι καὶ ἀσχημονεῖν, χιτῶνας αὐτοῖς ἐργάζεται δερματίνους καὶ ἀμφιέννυσι: quod tamen lin. 37. per ἐπανάληψιν rectè reſumitur.

l. 34. ἐπειδὴ] Cr. rectius ἐπειδάν.

l. 36. καταβαλὼν] Cr. καταγαγών.

Pag. 121. 15. ἐκεῖ ἀναδεῖξαι] Cr. ἐκεῖνα δεῖξαι.

l. 21. Cr. καὶ ἵνα τοῦτο μάθωμεν.

l. 40. ἐκ τῆς γῆς] vncinis incluſa deſunt in vno ex regijs Lutetiæ. Conſtantinopolitanus tamen retinet.

Pag. 122. 22. τῆς ῥᾳθυμίας] locus, me indice, δυσδιόρθωτος. ſi coniecturis indulgere placeret plerumq; fallacibus, legerem, τὸ τῆς ῥᾳθυμίας [αὐτοῦ] ἦν, vel ἧς ἤδη περὶ τὴν δοθεῖσαν ἐντολὴν ἐπεδείξατο, αἴτιον γέγονε τοῦ μετὰ τοσ. & ſic ferè interpres. ſed à coniecturis prouoco ad libros. Regij nihil iuuant. codex nuper exaratus Conſtantinop. ὢ τῆς ῥᾳθυμίας, & ἐπεδείξατο. A. Douneus ita reſtituit: τῆς ῥᾳθυμίας αὐτοῖς, ἣν περὶ τὴν δοθεῖσαν ἐντολὴν ἐπεδείξατο, αἴτιον γέγονε τὸ μὴ μετὰ τοσαύτης ἀσφ. minimâ quidem immutatione, ſed huic loco hic ſenſus vereor vt poſſit quadrare. indicent docti.

Pag. 123. 9. μᾶλλον ἢ καὶ πολλῷ. Cr.

l. 10. ἐνδεικνυμένοις] Cr. ἐπιδεικνυμένοις.

l. 41. γενῶν] A. Douneus mauult γεννημάτων. & lineâ ſequente pro ἐργασίας, εὐεργεσίας. ingenioſe vtrumq;. cod. Cr. pro γενῶν habet γηγενῶν.

Pag. 124. 17. Cr. ἐπιλαμβάνοντες.

l. 24. εὐπαθεστέρων] A. Douneus magis probat εὐπαφεστέρων. vide obſeruationes Boiſij.

Pag. 125. 7. τίνων καὶ ἐπ', Cr.

Pag. 126. 23. ἀνενόησας] Cr. ἐννοήσας σύ.

Pag. 127. 15. τῇ φιληκοΐᾳ] Cr. τὴν φιληκοΐαν.

Hom. 19.

Pag. 129. 27. Cr. κατακλώμεθα, συστελλώμεθα, κἄν.

l. 36. Cr. τῆς αὐτοῦ ἀποκρίσεως ἀξ.

Pag. 130. 26. λοιπὸν αὐτοῦ τά. Cr.

Pag. 131. 6. ὡς] A. Douneus ὥς, quia ſequitur infinitiuus.

l. 16. ὑπὸ] ἀπό. Cr.

l. 20. ὅτι ὅσον] poſita ἐκ παραλλήλου: alterum videtur redundare. & cod. Cr. omittit ὅτι.

l. 42. ἐργᾷ] Cr. ἐργάζῃ.

Pag. 133. 22. cod. Cr. delet καί.

l. 34. ἡμᾶς] Cr. ὑμᾶς.

Pag. 134. 5. τῷ ἀδελφῷ] Cr. rectiùs αὐτῷ.

l. 9. θάνατον] Cr. φόνον.

l. 21. ἀγνοήσαντα] Duo ex noſtris Mſſ. ἀγνοῆσαι. ἡ γὰρ πάσης τῆς ζωῆς &c. omiſſis medijs. atq; ita legiſſe videtur in ſuis codicibus Philippus Montanus, vt videre eſt ad marginem Latinæ verſionis Pariſienſis. nam Interpres ipſe lectionem, quam in textu reliquimus, apertè ſecutus eſt. Porrò illud ἁλῶναι ſibi diſplicere ait A. Douneus, ſed emendare non poſſe. vide notas doctiſſimi Caſauboni, qui hunc nobis nodum ſoluit. quod mox ſequitur πάρεσις, Interpres legiſſe videtur παράτοις.

l. 32. εἰς πρᾶξιν] A. Douneus πρᾶξιν. & ſic quidem ſuperiùs de eadem re loquens Chryſoſt. ἐπειδὴ ἡ πρᾶξις ὀλεθρία.

l. 40. βδελυκτὸς καὶ παρὰ τῷ Θεῷ κατάρ. Cr.

l. 43. ἀπολαβεῖν] vel ἀπολαύειν legendum eſſe, vel ſic concipiendam ſententiam pronuntiat doctiſſimus Douneus: καὶ ἃ κατ' ἀξίαν ἕκαστος τῆς ἑαυτοῦ πράξεως ἀπολαβεῖν ὀφείλει παρὰ τοῦ δι. κ. niſi ad verborum conſecutionem non aduertentem politiſſimum ſcriptorem dicamus ſolœciſmum admiſiſſe. Quid verò ſi ſic legamus, καὶ κατ' ἀξίαν ἕκαστον τῇ ἑαυτοῦ πράξει ἀπολαβεῖν, vel ἀπολαύειν.

Pag. 135. 1. οὐκ ἔστιν οὐδεὶς] A. Douneus mauult οὐδένα: vel mutila erit ſententia, & explendum οὐδεὶς δυνάμενος.

l. 19. Cr. τὸν ἐν τῇ ψυχῇ λογισμόν.

Hom. 20.

Pag. 136. 20. καὶ τοῦ μεγέθους] cod. Cr. hunc locum luxatum ita reſtituit, καὶ ὅτι διὰ τὸ μέγεθος τῶν αὐτῷ πεπλημμελημένων τὴν τοσαύτην τιμωρίαν ἐδέξατο, μηδὲ τῇ τοῦ παιδός.

l. 24. ἀνέκλειπτον] A. Douneus mauult ἀνεξάλειπτον.

l. 31. ἀπρόσιτον] lege ex cod. Cr. προσιτόν.

l. 36. συνεχαίρομεν] ſc. parentes. A. Douneus συνεχαιρέτωσαν, quod fortaſſe verius eſt. Latinus interpres videtur legiſſe συνεχαίρετο.

Pag. 138. 35. pro πρὸς δὲ τούτοις A. Douneus ſubſtituit πρόσφατον, quod non placet. rectiùs Boiſius, χρῆμα eſſe ἐκ παραλλήλου.

Pag. 139. 5. Cr. κατέπειξεν.

l. 20. ἔχουσι] Cr. παρέχουσι. & in eodem v. μεταγαγεῖν Cr. μεταβαλεῖν.

Pag. 140. 27. Cr. παρ' αὐτοῦ ἤδη τὴν τούτων.

l. 42. τῆς προσηγορίας] Cr. τῇ τεθείσῃ προσηγορίᾳ, omninò rectè.

Pag. 141. 14. ἀναπέμπει] Cr. ἀναφέρει.

Pag. 142. 8. vel ὅτι hoc loco, vel πῶς l. 10. videtur redundare. ſunt tamen huius pleonaſmi complura in hoc ſcriptore exempla.

Pag. 143. 12. περιοίμεθα] Cr. περιϊέμενοι τὴν παροῦσαν εὐκαιρίαν ὕστερον ἀνόνητα.

Hom. 21.

Pag. 144. 18. πολὺ βάθος] εἰς πολὺ βάθος, A. Douneus vt ſupra.

Pag. 145. 16. Cr. λόγος περὶ τῆς ἀνδ.

Pag. 146. 1. αὐτῶν] rectiùs Cr. αὐτοῦ.

l. 31. ὁμοιότροπον] ὁμοιοτρόπως mauult. A. Douneus.

Pag. 148. 30. ἀναστροφή] A. Douneus ſuſpicatur deeſſe genitiuum τέκνων. libri noſtri & Interpres ἀναστροφὴ ſine adiectione.

l. 39. κατασέλλουσι] A. Douneus κατασέλλει, & mox ἀφιείς: rectè, quia & mox παρασκευάζων in maſc. genere: & quia, vti ipſe rectè notauit, οὐχ ἡ παιδοτροφία (quam proximè nominauit, & ad quam referri poſſe videantur hæc fœminina) κατασέλλει τὴν μαινομένην φύσιν, ἀλλ' ὁ γάμος. optimus tamen codex Conſtantinopol. habet etiam παρασκευάζουσα in fœminino.

Pag. 150. 3. alterum τὸ abundat.

Pag. 151. 2. ἐνηχηθεὶς] Interpres, Diuino ſpiritu afflatus, rectè.

Pag. 153. 6. ἔτοι γὰρ ταῦτα διῃρημένοι. Cr.

Hom. 22.

Pag. 154. 2. ἵνα καὶ τὸ δίκαιον. Cr.

Pag. 155. 13. τότε] Cr. rectiùs τοῦτον.

Pag. 156. 8. σώματι] cod. Cr. σῶμα rectè, prout & nos ex coniectura emendaueramus.

l. 24. ἀλλὰ, ſed. A. Douneus legendum cenſet ἀλλ᾽ ἢ, niſi. ſed hæc differentia non vbiq; obſeruatur.

l. 26. dele καὶ in extrema linea, autore cod. Cr.

Pag. 157. 8. τῷ κάλλει] τοῦ κάλλους inquit A. Douneus magis ex vſu linguæ.

l. 15. κατορθώσαντας. Cr.

l. 31. εἴδοσαν] (ſic enim legendum) pro εἶδον, inflexione 70. interpretibus, Chryſoſtomo, & Græcis patribus non noua.

Pag. 158. 19. ἠπειλησάμην] ἠπείλησα μὲν magis probat A. Douneus.

l. 28. ἐγυμνῶσαν] ἐγύμνωσαν, Cr. & ſic in ſequentibus.

Pag. 159. 36. Cr. ἐν τῇ τῶν.

Pag. 160. 24. cod. Cr. ante μὲν γὰρ interponit εἰκότως, rectè.

Pag. 161. 18. πρὸς ταύτην] μετέρχομαι ἀρετὴν dicitur, non πρὸς ἀρετήν. itaq; πρὸς delendum cenſet doctiſſ. Douneus: illo tamen modo locutus eſt antea Chryſoſtomus. lectio marginis eſt optimi codicis Conſtantinopolitani.

Pag. 162. 16. γυμνωθῆ, ἀλλά γε ὑπὸ τῶν. Cr.

l. 27. αἰσθητὰ] Cr. ἀνόητα.

Pag. 163. 1. ἀπολογίας] Cr. παρανομίας.

l. 20. ἀφωνίου] ἀφωνιῶν emendat A. Douneus ab ἀφωνιάω: cum ἀφωνιέω aut ἀφωνίω nuſquam legantur apud autores.

Hom. 23.

Pag. 164. 18. τὰ πάντα] Cr. addit ex eodem pſalmo οὐδὲ συγκαταβήσεται αὐτῷ ἡ δόξα αὐτοῦ.

Pag. 166. 22. Cr. καθειστήκεσαν.

Pag. 168. 11. ὅλοι τῆς σαρκὸς γεγόνασι] nota vſum genitiui cum verbo ſubſtantiuo, cùm ſignificatur aliquem alicui rei prorſus addictum eſſe. ſic & alibi ſæpius in his in Geneſin homiliis: vt hom. 27. ὅλος γίνῃ τοῦ μιαροῦ τούτου τολμήματος, & aliàs: ὅλοι μόνου γινώμεθα. hom. 18. ὅλος τοῦ δρόμου γίνεται. hom. 29. ὁ δὲ αὐτοῦ γίνεται, τοῦ. hom. 33. τοῦ κατεπείγοντος γενόμενοι. hom. 41. οὐδὲ τῆς οἰκείας ἀναπαύσεως ἦν. hom. 45. καὶ ὅλοι τῆς ὀδύνης ἐκείνης γινόμεθα.

l. 43. Cr. rectiùs ἔχοντι.

Pag. 169. 23. τῆς] lege ex Cr. τε.

l. 33. ἄκρον τῆς κορυφῆς τῶν ἀρετῶν] Cr. ἄκρον τῆς ἀρετῆς, rectè vt opinor. Nam κορυφὴ poſt ἄκρον tautologiæ affine videtur.

Pag. 170. 7. ἵνα εἴπω] duriuſculè. Interpres videtur legiſſ. ἵνα εἰδῇς, vt ſcias.

l. 16. Cr. καὶ βασιλείας.

l. 43. δύνασθαι] vel expungendum δύνασθαι, vel pro eo reponendum δύναται vel καταχεῖν cenſet A. Douneus.

Pag. 171. 2. βουλώμεθα] Cr. βουλόμεθα.

Pag. 172. 13. τὸ τοῦτον] ſuſpecta mihi lectio, & fortaſſis vtrumq; expungendum. Regij codices retinent vtrumq;.

Hom. 24.

Pag. 173. 10. οἱ πάντας προσγυμνασάμενοι] deeſſe videtur aliquid ad fulciendum articulum οἱ, ἰδιῶται, aut tale aliquid, quod reſpondeat τῷ ἐκκειμένῳ ſequenti. Regij codices tamen ita habent.

[illegible]29. ἐκκαυθῆναι, μᾶλλον mauult A. Douneus.

l. 39. αὐτοῦ τὴν ὑπερβολὴν, καὶ τὸ ὑπέρογκον μου. Cr.

Pag. 176. 3. βουλόμενος] ad Grammaticæ rationem accomodatiùs βούλεται. certè ita ſententia meliùs fluit.

Pag. 177. 27. ὤλισθε] Cr. ὠλίσθησε.

Pag. 179. 15. οὐκ ἀπῄτει τότε παρὰ τοῦ δικαίου] Optimus ille vetus Conſtantinop. hæc verba ponit poſt εἰσφέρεσθαι, quod ſequitur.

Pag. 180. 8. μυθολογοῦσι] Cr. θεολογοῦσι.

l. 17. τὸ μὲν πλείονα προστάξαι] poſt ἐπαχθῆναι explendum, τοῦτο ἐγένετο: aut tale aliquid ad fulciendam ſententiam. cod. Cr. pro προστάξαι habet προσέταξεν: atq; ita pro τὸ μὲν πλείονα legendum τὰ μὲν πλείονα, vt opinor.

Pag. 182. 38. τὴν σωτηρίαν] τῆς σωτηρίας A. Douneus.

l. 40. ἀνάσχησθε] οὐ cum ſubiunctiuo, niſi legamus ἀνέξεσθε, ἀπώσεσθε, vel ἀποσείσεσθε vt habet alius codex.

Pag. 183. 15. κατάστασιν] κατάρτισιν mauult A. Douneus, ſicut locutus eſt Paulus, Gal. 6. 1. καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον.

l. 23. ἐντεῦθεν ἐκπηδῶντος πυρὸς] hanc lectionem ſecutus eſt etiam Interpres. Regius codex pro ἐντεῦθεν habet ἔνδοθεν. putaram aliquando collocandam hanc ſententiam immediatè poſt ἐκείνης ἡμέρας vt referatur ad diem Iudicij: ſed ſubeſt, vt opinor, maior labes θυσίας. niſi fortè alluſio eſt ad vſum aliquem illius ætatis, vt ſc. lucerna vel ignis ſacræ menſæ imponeretur. ſic in expoſitione verſ. 7. cap. 6. Eſaiæ p. 1067. 26. ponitur à Chryſoſtomo πῦρ θυσιαστηρίῳ ἐπικείμενον inter ſymbola τῶν μυστηρίων τῶν μελλόντων. & hom. 7. in Matth. pag. 48. de eadem re loquens, ἐνταῦθα δὲ (inquit) πηγὴ πυρὸς πνευματικὴ ἀπὸ ταύτης ἀναβλύζει τῆς τραπέζης.

Pag. 184. 40. εἰς τὴν ἄκραν τῆς κορυφῆς φθάσαντα] A. Douneus emendat, εἰς τὴν ἄκραν κορυφὴν φθάσαντα τῆς ἀρετῆς. Vide ſupra p. 169. 33. & 42.

Pag. 185. 43. μακροθυμίας] φιλανθρωπίας Cr.

Pag. 188. 4. φανερὸν τι μέρος] Interpres aliam, vt videtur, lectionem ſecutus, bonam aliquam partem. certè φανερὸν non placet: ſed libri nihil variant.

l. 20. Cr. delet καὶ αὐτόν.

Pag. 190. 17. ἐκείνου] ἐκεῖνον mauult And. Douneus.

l. 34. οὕτω] Cr. αὐτῷ. & lin. 39. τῇ φύσει abſq; ἐν.

Pag. 191. 23. ἂν] Cr. κἂν.

Pag. 192. 6. κορυφὴν] κορύφωσιν magis placet A. Douneo.

l. 22. ἑρπετῶν καὶ θηρίων καὶ πετεινῶν. *Cr.*

l. 33. καὶ μετὰ τοῦτο πάλιν ἐπειδὰν τὰ καθ' ἑαυτὸν] *locus à librariis fœde corruptus, aut* ἀνακόλουθον *tam polito ſcriptore indignum. Regij etiam non variant, ſublato prorſus* ἐπειδὰν, *aut mutato in* ἔπειτα (*quod tamen cum* μετὰ τοῦτο *planè* πλεονάζει) *conſtaret aliquo modo ſententia, quæ nunc miſerè* χωλεύει.

Pag. 194. 12. *Cod. Cr. habet* ποθήσαντας, *quod nobic prius ex coniectura placuerat.*

Hom. 26.

l. 37. τὰς πλημμελείας] *Cr.* τὰ τῆς πλημμελείας.

Pag. 195. 3. ἐκτίνειν] *Cr.* ἐκτιννύειν.

Pag. 200. 7. δίαιταν] *Cr.* ζωήν.

Pag. 201. 6. αὐτῷ] αὐτοῦ *mauult, vt ſupra, pag.* 106. *lin.* 11. *A. Donneus: cui adſtipulatur cod. Cr.*

l. 38. ὁμόζυγον] ὁμοιόζυγον *magis probat A. Donneus, vt ſupra, pag.* 146. *lin.* 31.

Pag. 202. 12. γινομένων] *Cr.* γεγονότων.

Hom. 27.

Pag. 206. 8. ἡμῖν] *Cr.* ὑμῖν.

l. 41. ἀγάγῃ] *Cr.* ἐναγάγῃ.

Pag. 207. 2. ἑαυτοῖς] *Cr.* ἑαυτούς.

l. 3. ταῦτα] *Cr. rectius* ταύτας.

Pag. 209. 7. ἐπιδείξασθαι *&* ἐργάσασθαι *mauult A. Donneus.*

l. 42. ἀλείψῃ] præparet, *metaphora à luctatoribus ſumpta, vt* ἀποδύεσθαι *pro accingere ſe certamini.*

Pag. 211. 5. ἀποπληρουμένων, *vel* ἀποπληρουμένου *quia reſpondet* τὸ ἕκαστον.

l. 12. ἀμείβεσθαι] *Cr.* ἀμείβειν.

l. 19. τῶν ἐπαγγελιῶν] *poſt* ἐπαγγελιῶν *videtur deeſſe* τὸ μέγεθος, *aut* τὴν ὑπερβολήν : *nam* τὴν εὐκολίαν *ex communi non placet : ſic tamen Regij codices vt noſtri.*

l. 37. ἂν τοίνυν βουληθῶμεν] *vetus liber meus Conſtantinopolitanus* ἐὰν οὖν βουληθῶμεν. *alioqui ſententia erit* ἀνανταπόδοτος.

Pag. 212. 8. ὅπως ἐκεῖνος] *ſententia etiam* ἀνανταπόδοτος.

l. 13. ἱκέτῃ] *Cr.* οἰκέτῃ.

Pag. 213. 2. ἀπόρρητον] *Interpres videtur legiſſe* ἄρρητον, indicibilem.

l. 30. ἡμῶν] *Cr.* ὑμῶν.

Pag. 215. 3. καὶ ὥσπερ] *lege ex cod. Cr.* καὶ ὡς ὅπερ, *mutat à plenâ diſtinctione ante* καὶ *in comma.*

Hom. 28.

Pag. 216. 24. τὴν ἡμετέραν φύσιν] *A. Donneus rectè iudicat deeſſe* νικᾶν, *aut tale aliquid.*

Pag. 217. 5. αὐτούς] αὐτὴν *vel* αὐτοῖς. *A. Donneus.*

l. 11. *Cr.* πυρεσσομάτων ἀθλίαν παρανάλωσιν.

Pag. 222. 16. κατεκλίναντο] *Cr.* ἀνεκλίναντο.

l. 21. ὅταν] εἰ, ὅτι, ἐπειδὴ *cum indicatiuo :* ἐὰν, ὅταν, ἐπειδὰν *rectam grammaticæ regulam ſequendo non niſi cum ſubiunctiuo : quod hoc loco non obſeruatur, & aliis pleriſq́; apud Chryſoſtomum. niſi dicamus omnes codices eſſe vitioſos.*

Hom. 29.

Pag. 224. 35. μὲν] *Cr.* μοι.

l. 42. *Cr.* τὰς ἀκοὰς αὐτοῦ ἀπέφραξεν.

Pag. 225. 21. *Cr.* ἀναγκαῖον τὴν μάθησιν.

Ib. ταῖς πανηγύρεσιν ἐμβάλλεσθαι] *A. Donneus negat rectè dici, ſed* εἰς τὰς πανηγύρεις.

Pag. 226. 10. καὶ ὅπερ ἁπλῶς εὗρε οἰνοποιΐαν] *atqui paulo poſt lin.* 13. αὐτὸς τὴν ἀρχὴν εὗρε τῆς οἰνοποιΐας, *pugnare videtur, niſi vis aliqua latens inſit vocabulo* ἁπλῶς, *quod Chryſoſtomo vſitatiſſimum pro* εἰκῇ. *ſed ne hoc quidem huic loco quadrat. ita tamen habent & Regij codices.*

l. 34. ἐλέσθαι] ἑλομένου *&* ὑπομένου *magis congruunt cum præcedentibus* λέγοντος, *&c.*

Pag. 229. 5. ὀρθῶς] *vel* ὀρθοί, *vt Regius & Conſtantinop. Interpres videtur legiſſe* μὴ ὀρθῶς. *clarius ſic,* ἵνα μὴ ὀρθῶς βαδίζοντες αἰσχυνθῶσι, *ſi libri ſuffragarentur.*

Pag. 231. 39. *Cr.* εἰκὸς ἦν καὶ δι' οἶκ.

Pag. 232. 16. διὰ τοῦτο εἴληφεν] *putâram aliquando legendum* διὰ τοῦτο ἀρχὴν εἴληφεν ἡ δουλεία, *aut tale aliquid : ſed libris non addicentibus nihil muto.*

l. 22. οὕτω] *ex cod. Cr. lege* αὐτοῦ.

Pag. 233. 16. εὐλογίας καὶ ὕμνους *mauult A. Donneus.*

l. 22. πρεσβύτου] *Cr.* πρεσβυτέρου.

l. 24. τὴν ὑπόμνησιν] *A. Donneo videtur deeſſe genitiuus* ἀσεβείας, *aut* ὕβρεως, *vel* προπετείας.

l. 41. κατεσκεύασεν] *A. Donneo magis placet* κατεσκέδασεν, *mutato tamen* ἑαυτοῦ *in* ἑαυτῷ.

Hom. 30.

Pag. 235. 27. εἰς τὴν κυρίαν ἡμέραν] *pro die ſancti paſchatis. vide ſupra.*

Pag. 236. 6. *& 8. in vtroq́; loco* φησὶ *videtur abundare. quem certè commodum poſſit habere ſenſum non diſpicio.*

l. 26. σημεῖον] *vocabulum mihi hoc loco ſuſpectum. neq́; enim propriè loquendo* σημεῖόν *eſt* τὸ μέλλον ἔσεσθαι, *ſed* τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι, *neq́;* πρόγνωσις *eſt ſigni, ſed rei ſignificatæ. ſic tamen habent codices Pariſienſes.*

Pag. 238. 36. γνώσεται] *Cr.* γνώσονται.

Pag. 240. 20. οἱ] *Cr.* εἰ, *& paulò poſt pro* ἔχοντες, ἔχων.

Pag. 241. 24. εὐχῇ] *Cr.* προσευχῇ.

l. 36. ἀγωνιστεῖ. *Cr.*

Pag. 242. 9. *pro* τὸ δὲ τρίτον, *cod. Cr.* τουτέστι, *rectè, vt opinor.*

l. 38. ὀχλούμενος] *A. Donneus magis probat compoſitum* ἐνοχλούμενος.

Hom. 31.

In ſequentibus 37. homiliis & rariores ſunt variæ lectiones, & minùs fortaſſe, quàm in prioribus, omnia accuratè emendata, quod nobis à tribus codicibus hîc deſtitutis contigiſſe nemo mirabitur, qui libros manuſcriptos cum iudicio tractauit, & primus ex manuſcriptis

ptis excudi curauit. Dabitur tamen opera, vt, quoad per libros licet, lector candidus nihil admodum hîc habeat quod deſideret.

Pag. 246. 31. τὴν τοσοῦτον] A. Douneo magis probatur τοιοῦτον, vti ſupra.

Pag. 248. 14 ἀποδύεσθαι] inſolens loquendi genus, inquit A. Douneus, & legendum fortaſſe ἀποξύεσθαι.

l. 25. μετὰ γῆρας] γήρως magis probat A. Douneus.

Pag. 252. 15. περιεζώμεθα] περιεβαλόμεθα magis placet A. Douneo, vt reſpondeat præcedenti ἐπενδυσόμεθα.

l. 19. καὶ τὰ μηδέποτε τέλος λαβεῖν δυνάμενα τῶν πρὶν ἢ φανῆναι ἀφισταμένων] Atqui ſenſus poſtulat neceſſariò planè contrarium. καὶ τῶν μηδέποτε τέλος λαβεῖν δυναμένων τὰ πρὶν ἢ φανῆναι ἀφιστάμενα· locus obſeruatu dignus, vt intelligamus etiam politiſſimis alioqui ſcriptoribus tales in orationis decurſu plerumque excidere anomalias. ſimilia multa memini in Chryſoſtomo, quorum magna pars fortaſſis vt ipſum loquentem, ſic me legentem fugient. ſatis ſit hoc loco ſemel monuiſſe lectorem huiuſmodi dictionis næuis non carere theologorum omnium diſertiſſimum.

l. 43. καὶ ὑδρείαν] hunc locum in noſtris codicibus ferè mutilatum ex Regijs Lutetiæ reſtituimus feliciſſimè.

Hom. 32.

Pag. 255. 1. ἐπὶ] A. Douneo placet ἐπεί.

l. 7. οὐδ' ὅτι] A. Douneus οὐδέπω. aut retinendo ὅτι deſideratur, inquit, aliquod verbum poſt καταχθῆναι· δεῖ, aut tale aliquid. ſunt tamen, vt opinor, huiuſce conſtructionis elliptica exempla apud bonos autores.

Pag. 256. 43. ὡς] ex vſu linguæ magis ἤ. niſi poſt ἕτερον legas οὕτως. nam dicimus οὕτως, ὡς, & ἕτερον, ἤ. A. Douneus.

Pag. 257. 21. ἐκεῖ] atqui μετάβασις poſtulat ἐκεῖσε. ſic tamen loquitur pag. 258. 24. & 277. 4.

Pag. 259. 23. φιλάγαθον] A. Douneo magis placet φίλανδρον.

Pag. 261. 3. τὴν γυναῖκα] A. Douneus τῇ γυναικί, ὡς ξένῃ καὶ ἀπὸ γῆς ἀλλοτρίας ἐπιδημησάσῃ. rectè & ex vſu linguæ.

l. 6. διαδοθῆναι] rectiùs ex Grammaticæ ratione διαδοθῇ, niſi ſubaudiatur ἀπὸ κοινοῦ, γένηται, quod duriuſculum eſt. A. Douneus καὶ ὥστε μὴ εἰς τὸν τυχόντα &c. interpoſito ὥστε ſtructuram reddit emendatiorem.

Pag. 262. 23. ἔλαιον] Interpres Latinus videtur legiſſe οὐκ ἂν ἔλαιον.

l. 35. τῆς συζυγίας] τῇ συζυγίᾳ τῇ ὑμετέρᾳ. A. Douneus. vel poteſt eſſe genitiuus, qui regatur ab οὐδέν. nam alioqui cum λυμαίνεσθαι non conuenit.

Pag. 263. 1. στοιχιζόμενον] A. Douneo magis placet compoſitum περιστοιχιζόμενον.

l. 27. τίς οὐδέ ποτε] Idem Douneus putat hic deeſſe τοιοῦτον.

Hom. 33.

Pag. 266. 12. περίνοιαν] περινοίας magis placet A. Douneo.

Pag. 267. 5. τῇ περὶ τὸν θεῖον] lege τὸ θεῖον. ἀλλὰ τὸ θεῖον. A. Douneus.

Pag. 268 15. ἀλλ' ὁ δίκαιος δεσπότης] explet Interpres, æquabiliter omnia fecit. *alioqui ſententia pendebit interrupta.*

l. 27. αὐτοὶ ἐκοινώνησαν] fortè, αὐτοῖς ἐκοινώνησαν.

Pag. 270. 33. ὥστε πολλὰ κατ' αὐτὸν γίνεσθαι] Regij & noſtri conſentiunt. Interpres Latinus, Vt multa poſthac inciderent, per quæ Lot erudiretur. *Mihi locus non videtur mendo carere, quod tamen eluere non poſſum, niſi pro κατ' αὐτόν, legamus κατὰ ταὐτό. ſed ἐπέχω.*

Hom. 34.

Pag. 272. 35. αὐτήν] αὐτῇ. A. Douneus.

Pag. 273. 17. ὡς] A. Douneus mauult ὥστε, quia ſequitur infinitiuus, & ſic pag. 274. 21. ὥστε τοίνυν. quod tamen toties ſine libris autoribus non muto.

l. 26. τὰ τῆς αἰτήσεως φιλοτιμεῖσθαι] eadem loquendi formula vtitur paulò poſt lin. 30. pro petitionem ſuſcipere, & honorifica munificentia proſequi. *A. Douneus.*

Pag. 274. 5. τοῦ] A. Douneus inducit τοῦ & ſequens τὸ ante μετά. ſtante tamen lectione contextus de quo mihi cum Boiſio conuenit, comma ponendum poſt Ἀβραάμ lin. 5. & aliud poſt αὐτοῦ, lin. 6. vt planior ſit ſententia.

Pag. 275 20. ἐπειδὴ γάρ] ſententia pendet imperfecta, qualia ſunt ſexcenta apud Chryſoſtomum, niſi legamus ſublato γάρ, vt à ſuperioribus pendeat ſententia.

Pag. 277. 34. περὶ τοῦ εἰς τὸ ἴδιον ἡμᾶς παρόδου] A. Douneo magis probatur περὶ τῆς εἰς τὸ ἴδιον ἡμῶν παρόδου, vel retinendo ἡμᾶς, περὶ τοῦ εἰς τὸ ἴδιον ἡμᾶς περιαγαγεῖν. retineri poteſt lectio contextus.

Hom. 35.

Pag. 280. 8. τῆς ταχείας ἀντιλήψεως τοῦ Θεοῦ τὴν προνοίαν] per hypallagen dici putat A. Douneus pro, τὴν ταχεῖαν ἀντίληψιν τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας.

Pag. 282. 1. ἀνδράσι] fortè videbitur alicui deeſſe μόνον.

l. 17. ἐργάζεται] ἐργάζεσθαι aptius reſpondet τῷ χορηγεῖν atque ita prorſus legendum eſt, ſi ad ἔθος referatur: ſi ad μάθετε ὅτι, nihil eſt neceſſe.

Pag. 284. 13. ἵνα ἡμᾶς ἀναμνήσῃ, ὅτι ἀπὸ τῆς Χαλδαίας ἐπανελθόντι] Senſus perſpicuus, ſed conſtructio claudicat.

Hom. 36.

Pag. 290. 21. τῆς περιουσίας ἡ ἀρετή] miſeranda hypallage, pro τῆς ἀρετῆς ἡ περιουσία. Verùm ſic ſolent multa feſtinantibus excidere, autoribus, librarijs.

l. 33. παρεχομένη] legendum παρεχομένας, vel explendum τῆς φιλανθρωπίας Θεοῦ τῆς φιλοτιμίας μετὰ δαψιλείας.

Pag. 291. 30. περὶ τὸ] περὶ delendum. neque enim aliter conſtabit ſententia.

l. 39. κατασκευάζειν] παρασκευάζειν A. Douneus, quia κατασκευάζω inquit, cum accuſatiuo, παρασκευάζω cum infinitiuo, ritè & ex vſu linguæ: non tamen ſemper obſeruatum Chryſoſtomo noſtro.

Pag. 294. 3. τὰ δὲ τοῦ Μελχισεδέκ] fortaſſe legendum, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ Μελ.

Pag. 298. 6. ἐπί τι τῆς διαγωγῆς] *vnus ex codicibus regijs ſic habet. in altero ex regijs, & vtroq; noſtro deeſt* ἐπί τι: *nos tamen recepimus, vt ſenſus conſtaret, qui alioqui claudicat.*

l. 8 ἥμερον τὸν] *pluralia* ἡμέρους, πρᾳεῖς, ἐπιεικεῖς *melius congruunt cum antecedente* ἡμᾶς.

Hom. 37.

l. 35. συνθήκης] *vſitatius in hac quidem ſignificatione* συνθέσεις. *ſed neq; hoc exemplo caret: ſic enim loquitur p.* 357. 32.

Pag. 299. 8. ἀνόνητα ἐπιχειρήσεις] *magis ex vſu linguæ* ἀνονήτοις ἐπιχειρήσεσι.

Pag. 300. 7. εἰ καὶ ὅτι] *ſententia inducto* ὅτι *meliùs fluit. ſimile huic ac planè germanum vide hom.* 40. *p.* 326. 21.

Pag. 301. 4. πολλῆς δεῖ σε πίστεως] *vſitatius* σοι.

l. 25. ἣν δι' αὐτοῦ] ἧς δι' αὐτ. *magis placet And. Donneo.*

Pag. 302. 2. πρὸς αὐτοῖς τοῖς ἐσχάτοις αἰκισμοῖς. *A. Donneus.*

l. 9. πῶς οὐ καὶ αὐτὰ ταῦτα ἰσχυρὰ ἦν αὐτῷ διαπτερῶξαι τὸν λογισμόν; *A. Donneus.*

Pag. 303. 2. περὶ τῶν προειρημένων] *legendum videtur* περὶ τούτων προειρημένων: *aut* ἐκ τῶν προειρημένων, *inductis* περὶ τῶν, *quem ſenſum ſecutus videtur interpres. A. Donneus,* περὶ τῶν ὀλίγον προειρημένων.

Pag. 304. 22. μὴ αὐτῶν ἐρᾶσθαι] *ſc.* τῶν τὴν χεῖρα ὑποβαλόντων, *durè nimis: ſed ita legitur in omnibus libris noſtris, & regijs. A. Donneus,* μὴ περιττῶν ἐρᾶσθαι, *ex ingenio. Interp.* nihil immodice concupiſcere, *neſcio quam lectionem ſecutus.*

l. 30. ἄξιοι] *& mox lin.* 33. αὐτὸς *in ſingulari, & ſtatim lin.* 40. ἔχοντες *&* ὄντες.

Hom. 38.

Pag. 309. 20. οὔτε] *A. Donneus reponit* οὐδὲ· *quia* οὔτε, *vt ipſe ait, ponitur in diuiſionibus, & nunquam per ſe ſolum.*

Pag. 312. 25. σὺ δ' οὐ φείδῃ δώσων] φείδομαι *ſæpius cum genitiuo. A. Donneus.*

Pag. 314. 42. τὴν ἀξιώσασαν *videri poſitum pro* τὸν ἀξιώσαντα. *& tamen Interpres illam lectionem ſequitur.*

Pag. 315. 4. καὶ τὴν μετ' ἐπιεικείας] *ſc.* μαθεῖν οἶδεν ὅσον ἐστὶν ἀγαθόν.

l. 19. ἐπιστροφὴν] *A. Donneus mauult* ἀποστροφήν.

Hom. 39.

Pag. 318. 17. ὑπέρμαχός σοι γενόμενος] σοῦ *magis placet A. Donneo.*

Pag. 321. 12. ἐκκείμενον] *A. Donneo magis probatur* ἐγκείμενον.

l. 15. *vel ſic,* καθάπερ δεσμόν τινα περιβαλεῖν τὸ σημεῖον τῆς.

l. 28. περὶ τὴν ἀλήθειαν τοῦ φωτὸς] *dura hypallage inquit Andr. Donneus, pro* περὶ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας.

Hom. 40.

Pag. 325. 31. δεξάμενος] *fortaſſe* δέχομαι. *vel poſt* ἐπίσκοπος γὰρ *deeſt* φησί.

Pag. 326. 21. εἰ καὶ ὅτι] *vide annotat. in pag.* 300. 7. *hom.* 37.

l. 32. παρατάττεται] *A. Donneo magis probatur* προστάττεται, *vel* διατάττεται *quàm hoc militare vocabulum* παρατάττεται.

Pag. 327. 23. ἄνω αὖ] *A. Donneus inducit* αὖ.

Pag. 328. 13. διὰ τῆς τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας] *dele prius* τῆς, *& expedita erit lectio. Boiſius.*

Hom. 41.

Pag. 329. 10. ἐπὶ τῆς ἱπποδρομίας] ταῖς ἱπποδρομίαις. *A. Donneus.*

Pag. 330. 18. εὔνοια] *A. Donneus mauult* πρόνοια, *vel* ἐπίνοια. *ſic tamen habet Latinus interpres,* debitam curam & beneuolentiam.

l. 19. εὐχαριστίας] *A. Donneus mauult* εὐφημίας, *vel* χάριτος. *Interpres Latinus,* eundem conſequitur honorem, *quaſi ſcriptum eſſet* τιμῆς.

l. 32. τὴν μέθοδον] *hoc eſt,* τὴν ἀπαίτησιν, *inquit A. Donneus & paulo poſt* μεθοδεύοντι *pro* ἀπαιτοῦντι. *ſic dicitur* μετιέναι τὴν ὑπατείαν, *petere conſulatum.*

Pag. 333. 39. ἀφοσιώσει] ἐπ' ἀφοσιώσει. *& ſic vtitur Demoſthenes hac præpoſitione contra* Onetorem, περιστάμενος ἀφεῖσαν ἐπ' ἀποστερήσει τῆς ἐμῆς. *Hac doctiſſimus Donneus, qui Chryſoſtomum noſtrum non patitur niſi Atticè loqui: quem tamen ſine præpoſitione loquentem vide p.* 351. 23. *& hom.* 18. *in Acta. p.* 580. 48. *edit. Germanica.*

Pag. 334. 3. τῶν ἐγχωρούντων] *hoc eſt,* τῶν ἐνδεχομένων. *his enim duabus vocibus promiſcuè vtitur Ariſtoteles. i.* ex eorum numero, quæ more hominum fiunt, quæ natura & conſuetudo patiuntur. *ſic hom.* 53. *p.* 412. 32. κατὰ τὸ ἡμῖν ἐγχωροῦν. *& ſic ferè legunt omnes quos adhibuimus codices. vnus* ἐξ χαριαζόντων *q.d.* ὅτου ἐστὶν ἐπιχάριος *quemuis dominum compellare quamuis humilem. Interpres Latinus,* captantium beneuolentiam.

Pag. 336. 32. ἐγκατέλιπε] ἐνέλιπε *mauult A. Donneus, vt apud Lyſiam,* οὐδὲν ἐνέλιπε προθυμίας.

Hom. 42.

Pag. 347. 39. πλεονάζει μᾶλλον] *actiuè, auget.*

Pag. 348. 1. οὐδὲ χλεύης οὐδὲ] *A. Donneus reponit* οὔτε χλεύης οὔτε.

l. 8 ἀναλίσκεται] *Antitheſis* τοῦ ἀνάλωτος *poſtularet potius* ἁλίσκεται.

Hom. 43.

Pag. 351. 23. οὗ] *A. Donneus,* ὅποι, *vt ſæpe aliàs.*

Pag. 352. 11. προσηκόντων] *A. Donneus magis probat* ἡκόντων.

Pag. 354. 32. 34. *&* 35. *pro* φησί, *legendum videtur* φασί. *vide quæ alibi notauimus de huius verbi vſu, aut ſaltem librariorum licentia.*

Hom. 44.

Pag. 360. 26. ἕτερον] *rectius* τὸν αὐτόν. *utrobique enim Hierem. intelligitur.*

Pag. 361. 16. ὀνήσομεν] *aſſentior A. Douneo reponenti* αἰνέσωμεν, *vel* ὀνησόμεθα, *aut* ὀναίμεθα. *nam* ὀνήσομεν *per ſe ſtare non poteſt, niſi adiicias* ἑαυτούς.

Hom. 45.

Pag. 366. 20. ὅλῃ τοσούτων γνησίων] *ſic habent omnes quos adiuimus codices, præter vnũ è Regiis, qui pro* γνησίων *habet* ἀκροατῶν. *quid ſi utrumque legamus* γνησίων ἀκροατῶν, *quod certè plenius eſſet, niſi obſtaret cacophonia tot genitiuorum in* ων. *A. Douneus retinet* γνησίων, *& ſubaudiendum cenſet* ἀδελφῶν; *ſed* γνησίων *per ſe ſine ſubſtantiuo expreſſo mihi non probatur.*

Pag. 369. 11. τὸν καιρὸν] τὸν τοῦ ὕπνου καιρὸν *legiſſe videtur Latinus interpres.*

l. 25. μετὰ τοῦ δικαίου] *Interp. Lat. ſic legiſſe videtur hunc locum* με τὰ τοῦ δικαίου, φησι, πεποιηκότα ἀπολεῖς. *ſed* μετὰ τοῦ δικαίου *pro* iure, iuſtè, δικαίως, *hîc poſitum videtur.*

Hom. 46.

Pag. 375. 19. τὴν Σάῤῥαν] τῇ Σάῤῥᾳ *rectè A. Douneus.*

Pag. 376. 3. ὁ γὰρ] *mallem* καὶ γάρ. *duplex* ὁ *certè hîc locum non habet ex vſu linguæ.*

l. 21. ὑπερεῖδεν αὐτὴν] αὐτῆς *A. Douneus, rectè.*

Pag. 377. 41. τὴν κάδδον τὴν ποιμ.] 1. *Reg.* 17. 40. κάδιον ποιμενικόν.

Ib. βώλους] πέντε λίθους λείους ἐκ τοῦ χειμάῤῥου. *ibidem, de quibus quo pacto* βῶλος *dici poſſit non aſſequor.*

Pag. 379. 15. τοῦ διαβόλου] τῷ διαβόλῳ *magis placet A. Douneo.*

Hom. 47.

Pag. 385. 16. ὑπακούσωμεν] *A. Douneus* ὑπακούσομεν.

Hom. 48.

Pag. 385. 39. τὸν νεκρὸν] *in maſculino genere de fœmina: & ſic perpetuò de hac re Biblia Græca.*

Pag. 386. 34. ἑτοίμως διαδοῦναι βουλομένους] *hoc loco rectè obſeruauit doctiſſimus Douneus alterutrum* πλεονάζειν, *vel* ἑτοίμως, *vel* βουλομένους: *deinde* διαδοῦναι, *quod eſt propriè per ſucceſſionem tradere, & reſpondet* τῷ διαδέχεσθαι, *poſitum* καταχρηστικῶς *pro* ἀποδοῦναι. *hîc enim liberalis & gratuita donatio ſignificatur: itaque animo ſuo legendum ita hunc locum:* ἐπειδὴ εἶδεν ἑτοίμως ἀποδοῦναι βουλομένους τοὺς αἰτηθέντας· *quod* ἀττικώτερον *eſſe nemo negârit. ſed libri non addicunt.*

Pag. 388. 6. ὁμόζυγον] *ut ſæpe aliâs, pro* ὁμοιόζυγον.

l. 24. μεθ' ἑαυτοῦ] *aſſentior doctiſſ. Douneo legenti* μετ' αὐτοῦ.

Pag. 389. 30. ἐκεῖ] *A. Douneus* ἐκεῖσε. *fortaſſe rectum eſt* ἐκεῖ *pro* ἐκεῖσε, *ut ſæpe aliâs: ut referatur ad Abrahami domicilium.*

Pag. 390. 40. πρὸς τὸν πατέρα] *mallem* πρὸς τὸν πατριάρχην· *& ita Latinus interpres. neque enim pater erat ſerui.*

Pag. 393. 3. αἱρέσεις] αἵρεσις *vocabulum eſt forenſe, & hoc loco, & ſæpenumero apud Chryſoſtomum in Pſalmos, p.* 539. 2. *&* 31. *& ſignificat pactum conditionale, ut loquuntur: ut de ſanitate huius loci neminem dubitare oporteat. vide Theophili inſtitut. lib. 3. tit. de verborum obligationibus. Idem verbum eſt eodem ſenſu infra hom. 56. pag.* 436. 25.

Hom. 49.

Pag. 396. 1. νύμφη] *pro nuru, in ſacris libris vſurpatur. Luc.* 12. *& Matth.* 10. *&c. & apud hunc noſtrum hom. 62. in Gen. p.* 477. 39.

Hom. 50.

Pag. 398. 18. δείξαντες τῆς] *ante* τῆς *deeſſe videtur* γὰρ *ad fulciendam ſententiam.*

l. 33. ἀλλ' ὅτι] ὅτι *etiam hîc, ut ſæpe aliâs, abundat, niſi poſt* ἀλλὰ *intelligatur* φησί.

Pag. 400. 6. ὅπως μετὰ τῶν ἐνταῦθα καλῶν, καὶ ἐκείνων τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν] *putat doctiſſimus Douneus hanc lectionem ſtare poſſe, repetito* μετὰ *ante* τῶν ἐκείνων, ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, *ita ut eadem præpoſitio primo loco ſignificet cum, ſecundo poſt: quod quàm eleganter fiat neſcio, inſolens certè eſt & nouum. ſed libri nihil variant.*

l. 10. τοσαῦτα γὰρ εἴη περιβεβλημένος, χρημάτων καὶ τῆς] *A. Douneus legendum cenſet,* τοσαῦτα γὰρ εἴη περιβεβλημένος χρήματα τῆς.

Hom. 52.

Pag. 406. 16. παρασκευάσας] *legendum videtur* παρεσκεύασε, *vel* παρασκευάσαντος, *ut referatur ad præcedens* Θεοῦ.

l. 17. τῷ μηδενὸς ἐν χρείᾳ γενέσθαι] *ex codicibus regiis vnus habet* καθιστῶν (*alter* καταστῆσαι) εὐπορίᾳ τῷ μηδενὸς ἐν χρείᾳ γενέσθαι· *ex quibus commodius ſenſus elici non poteſt. A. Douneus putat locum eſſe integrum hoc ſenſu,* καθιστὰς ἐν εὐπορίᾳ· *hoc eſt,* ἐν τῷ μηδενὸς ἐν χρείᾳ γενέσθαι. *hæc eſt enim, ait, ſanctorum* εὐπορία, τὸ μηδενὸς ἐν δέει εἶναι. *mihi non liquet. fortaſſe* τῷ *datiuus eſt inſtrumenti vel modi actionis. Latinus interpres,* vt nullius indigeat.

l. 30. διάκειται *pro* διακέηται. *ſic ſæpe peccatur in hoc verbo.*

Pag. 407. 21. ἔχων] *A. Douneus poſterius* ἔχων *mutat in* κατέχων.

Pag. 411. 35. ἐγκειμένου τῷ συνειδότι] *quomodo* ἐγκειμένου *ſufficiat regimini duorum datiuorum,* φύσει *&* συνειδότι, *non ſatis aſſequor. libri nihil iuuant. Hom.* 54. *p.* 425. 24. ἐκ τοῦ ἐγκειμένου τῇ φύσει τῇ ἡμετέρᾳ διδασκάλου· *cum vnico datiuo.*

Hom. 53.

Pag. 414. 11. ἐπέλθοι] ἀπέλθοι. *Andr. Douneus, rectè.*

Pag. 415. 5. τοσοῦτον] *Idem* τοῦτον *legit.*

Pag. 416. 10. ὑπόκριτον] *legendum videtur* ὑπόκρισιν, *aut* ὑποψίαν. *nam* ὑπόκριτον *hic locum non habet: & tamen libri Regij cum nostris consentiunt.*

Pag. 418. 36. *Hic locus sic distinguendus, vt sensus fiat clarior. post* ὅπως *ponatur comma, dein omnia ab* ἡ γὰρ *l. 37. vsque ad* οὕτω. *l. 39. includantur parenthesi.*

l. 39. διαφθείροντες] *A. Donneus mauult* διαφθαρέντες. *recte, vt Paulus alibi loquitur,* ἄνθρωποι διεφθαρμένοι τὸν νοῦν.

Hom. 54.

Pag. 419. 43. προορώμενοι] *simplex* ὁρώμενοι *magis placet.*

Pag. 420. 24. κατατείνειν] *A. Donneo magis placet* κατατείχειν.

l. 31. *A. Donneus mauult* [illegible] *&* [illegible].

Pag. 421. 6. ἐκ τῶν τῆς] *deest* καὶ *ante* ἐκ *ad fulciendam sententiam.*

l. 13. ὁ ἀδελφὸς] *pendere videtur sententia, qualia sunt multa apud bonos autores* ἀνανταπόδοτα. *scio aliter accipi posse: sed non placet excusatio, neque displicet syntaxis.*

l. 31. τολμήσωσι] *sensus planus est, si ea inducantur quæ vncinis inclusa sunt, quæ itidem absunt ab vno ex nostris manuscriptis. A. Donneus ita legendum putat hunc locum:* εἰκὸς γὰρ ἐκεῖνον εἰ τοῦτο τολμήσωσι, σὲ μὲν ἀποθανεῖν ἀναιρεθέντα, τὴν δὲ ἐπὶ φόνῳ δίκην ἀποτῖσαι. *sagaciter vt nihil supra. minus tamen abierimus à verbis, & fortasse minore cum incommodo, si ita legamus,* εἰκὸς γὰρ ἐκεῖνον, εἰ τοῦτο τολμήσωσι τὴν ἐπὶ φόνῳ δίκην ἀποτῖσαι, *deletis sc.* σὲ μέν. *vix enim quisquam ita loquitur*, Verisimile est, si te occiderit, te moriturum &c. *nisi* τολμήσωσι *accipiamus non pro facto, sed pro incepto,* ἐπιχειρήσωσι.

Pag. 422. 26. αὐτοῖς] *Latinus interpres legisse videtur* αὐτῇ, *sed puto ad vtrumque pertinere. nam supra cap. 26. 39.* καὶ ἦσαν ἐρίζουσαι τῷ Ἰσαὰκ καὶ τῇ Ῥεβέκκᾳ.

Pag. 424. 10. ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας] *fortassis* ἐπὶ τὴν ἀλλοτρίαν.

l. 20. προσκειμένοις] *A. Donneus, fortasse non peius, inquit,* καὶ ἐν τοῖς αὐτῷ μάλιστα προσκειμένοις: in ijs quæ maximè premebant eum, tenaciter adhærebant. *Interpres,* in rebus præsentibus.

Hom. 55.

Pag. 429. 33. καὶ πάντα ἀδύνατον] *suspecta lectio, neque tamen libri iuuant. A. Donneus substituit* κατ' ἀδύνατον. *fortè* πάντῃ ἀδύνατον.

Pag. 432. 25. *Interpres videtur legisse,* ἐκείνων, φησὶ, διασκορπισθέντων, *sublato articulo* τῶν.

l. 35. καὶ τῷ κάλλει σφόδρα ἐξαστράπτεσθαι] *fortasse* ἐξαστράπτουσαν, *vel* ἐξαστραπτομένην, *quia præcessit accusatiuus* φαιδράν. *Nam* τὸ δυνάσθαι τῆς ψυχῆς τὴν εὐμορφίαν ἀπεργάσασθαι τῷ κάλλει ἐξαστράπτεσθαι, *vt ferri posse non negem, duriusculum est, præsertim præcedente accusatiuo* φαιδράν. *vt enim* ἐξαστράπτεσθαι *sit actiuum & regat* εὐμορφίαν, *Hellenismi ratio non patitur.*

Hom. 56.

Pag. 437. 37. ἐσεῖται] *Coniecturam A. Donnei probo de hoc verbo: futurum esse medium ab* εἰσίημι, *vel* ἐσίημι *intromitto: cuius verbi etiam alia tempora leguntur apud bonos autores. aliquando putâram legendum* ἔσονται παραμυθησόμενοι *pro* παραμυθήσονται. *sed libri manuscripti constanter retinent* ἐσεῖται, *& huiusmodi periphrasis alioqui Græcis auribus insolens.*

Pag. 438. 5. κατασχεῖν] *cum genitiuo hîc, & hom. sequenti p. 443. 22. vt eius synonymum* κρατεῖν. *A. Donneus.*

Pag. 440. 27. τοῦτον] *sc.* ἄνθρωπον, *vel* ταύτην, *sc.* [illegible], *vel* τὴν τούτων.

Hom. 57.

Pag. 446. 34. περισωζόμενος] *ex codicibus Regijs vnus habet* ἐπιτειχιζόμενος, *alter* περιτειχιζόμενος, *tertius* περιστοιχιζόμενος: *retinentque omnes codices verba illa vncinis inclusa* θείων σωμάτων, *quæ leui immutatione* θείων *in* θηρίων *optime conueniunt.*

l. 40. τὰ τῶν θείων] *vel legendum* αὐτὰ δὲ τῶν θηρίων αὐτὸν χεῖρον διέθηκαν, *vel* τὰ τῶν θηρίων αὐτὸν, καὶ χεῖρον διέθηκαν, *rectè monuit A. Donneus.*

Pag. 447. 13. τῆς πάντων] *A. Donneus* τῆς ἀπ' αὐτοῦ ἀρχῆς.

l. 25. ἀνέκοψε] *Idem* ἀνέκοψεν.

l. 29. ἐπήγαγεν εἰς ἔργον] ἐπῆγε μὴ εἰς ἔργον, *Idem* Ἀττικώτερον. *& sic alibi loquitur Chrysostomus.*

Hom. 58.

Pag. 453. 8. περιεσκεδασμένος] *A. Donneus magis probat* περιεσκευασμένος, *sed alterum censeo retinendum.*

Pag. 454. 6. ἐπὶ τὸ] *A. Donneus* τῷ. *sententia melius flueret, retento* τὸ, *& post* ὁρμῆς *reposito* ἀπιδὼν *vel* ἐπιστρεφόμενος. *sed nihil ausim sine libris.*

l. 40. νοῦς ὁρῶν Θεόν] *A. Donneus pro* νοῦς *legit* ἀνὴρ, *vel* ἄνος, *hoc est,* ἄνθρωπος. *quia Augustinus, inquit, & cæteri Patres, tam Græci quàm Latini, vir* videns Deum: *quamuis & hoc etymon falsum, & ab Hebraica veritate alienum.*

Pag. 456. 34. καὶ τὰ τέκνα] *Hic videri posset quædam desiderari, quæ in Genesi leguntur, cap. 33. 7. sed absunt etiam à Latino interprete.*

Pag. 457. 13. συντομώτερον] *Assentior A. Donneo legenti* συντονώτερον, *& sic Latinus interpres* accelerarius: *item* ἀποδημίαν *improprie dici de eo qui redeat in patriam.*

Pag. 458. 6. ὅσα] *vel legendum* ᾧ σφ, *vt sit datiuus instrumenti, vel supplendum* ποιήσας, *aut tale aliquod participium, à quo regatur accusatiuus* ὅσα.

Hom. 59.

Pag. 459. 14. τῶν παίδων] τοῖς παισίν. *Andr. Donneus.*

Pag. 461. 9. τῆς χάριτος] *deesse putat A. Douneus, τῷ πόθῳ, vel τῷ ἔρωτι, vel τῇ ἐπιθυμίᾳ. sed sic centies loquitur Chrysostomus.*

l. 43. ἠμέλλησε] *vel* ἠμέλλησεν *legendum, vel* ἐμέλλησεν.

Pag. 462. 30. καὶ κολάσεως] *ante* κολάσεως *deest* ποιεῖν *vel* παρασκευάζειν, *aut aliquod certè eiusmodi verbum.*

Pag. 463. 14. τοῦ αὐτοῦ] τοῦ παρ᾽ αὐτοῦ, *A. Douneus, hoc est,* οἰκείως καὶ προσηκόντως.

Pag. 464. 20. κατ᾽ εὐνοίας λόγον μὴ θεραπεύειν] *A. Douneus* κατ᾽ εὔνοιαν, μὴ λόγον θεραπεύειν. *hoc est,* indulgentiâ, non ratione curare.

Hom. 60.

Pag. 466. 38. ἐπιμίγνυσθαι] μίγνυσθαι *reponendū censet A. Douneus, quia* ἐπιμίγνυσθαι *propriè dicitur de commercio gentium mutuo. Rectè. vide pag.* 477. *lin.* 39. & 514. *lin.* 8.

Pag. 467. 10. οὕτως εἶπε;] *Hac interrogatio responsionem non habet. itaq; ex antiquissimo manuscripto in Regia bibliotheca Lutetiæ hic locus ita restituendus:* τίνος δὲ ἕνεκεν οὕτως εἶπεν ἡ γραφή, οἱ ἐγένοντο αὐτῷ ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ; ἴσως ἐπειδὴ περὶ τῆς ἐκεῖθεν ἐξόδου ἡ Ραχὴλ αὐτὸν συλλαβοῦσα ἐτύγχανε.

Hom. 61.

Pag. 470. 16. προσῆκον καλεῖσθαι] προσήκει, *vel* προσῆκον ἦν. *A. Douneus.*

l. 20. λαμπρότερον, ἐνδοξότερον, περιφανέστερον] *sc.* ποιῆσαι. *abest enim aliquid ad explendam sententiam. nam* διατίθησι λαμπρότερον *pro* ποιεῖ λαμπρότερον *durum est.*

l. 22. ἅτε δὴ καθάπερ] *videtur redundare, inquit A. Douneus* ἅτε δὴ, *vel* καθάπερ, *nisi ponantur* ἐκ παραλλήλου, *ut sequitur infra lin.* 40. ἅτε δὴ ὡς.

Pag. 471. 3. κατεξιόντα] *A. Douneus mavult* συνεξιόντα, & ἔργον *potius quàm* πάρεργον.

Ibid. πηρώσεως] *A. Douneus* πωρώσεως. *sed nihil est necesse mutare.*

Pag. 472. 30. ἐκεῖ μὲν] *rectè annotat A. Douneus deesse videri* ἐκεῖθεν. ἐνταῦθα δὲ &c. *quæ tamen nec apud Latinum interpretem extat.*

Hom. 62.

Pag. 476. 19. ἐξελθεῖν] *Assentior A. Douneo aptius esse* ἐπανελθεῖν.

l. 34. καὶ ἐπειδὴ οὐδὲ] *sententia pendet imperfecta, ut sæpè aliâs. omninoq; in homilijs in Genesin, & alijs Chrysostomi operibus multa sunt* ἀνακόλουθα, *multa* ἀνανταπόδοτα, *quæ sustulisse insignem esset iniuriam disertissimo autori attulisse. satis sit hoc præmonuisse, ne quis speret ex libris posse hæc omnia enucleari, & ad grammatica normam dirigi.*

l. 38. βουληθέντα] *quid si legamus* βουληθέντι;

Pag. 477. 9. κατ᾽ αὐτὸν τικτόμενα] *A. Douneus* κατὰ ταὐτὸ, *vel* κατ᾽ αὐτό. *Latinus Interpres* per eum nati.

Pag. 479. 5. συνώθουντο] συνώθουν *magis placet A. Douneo. utrumuis rectum.*

Pag. 480. 10. τοσοῦτον] τοιοῦτον. *A. Douneus.*

Pag. 482. 15. ἀποτυμπανισθῆναι] τὴν κεφαλὴν *addit A. Douneus, quod* ἀποτυμπανισθῆναι *nunquam per se ponatur de ullo supplicio: & interpres Latinus* plecti capite.

l. 27. κατεῖχεν αὐτοῦ ἔλεος] Ὁμηρικῶς, *inquit A. D.* θεσπεσίην δὲ χάριν κατέχευεν Ἀθήνη, *de Vlysse Odyssea A. ut opinor. ex hoc, multisq; alijs eiusmodi locis intelligimus (inquit A. D.) quàm eruditi fuerint septuaginta interpretes.*

Hom. 63.

Pag. 486. 37. συνεχωρήθη] *A. Douneus* συνέζη, *vel* συνεζεύχθη.

Hom. 64.

Pag. 489. 37. ἐπήλθομεν] *alij cod.* ἐπεξήλθομεν.

Pag. 490. 42. τῇ ὄψει [παραβάλλωσι] *Lat. interpr.* Visioni seruirent.

Pag. 499. 3. ἐπιδῶσι] *recognitor editionis Latinæ Parisiensis legisse videtur* ἐπῴδωσι.

Pag. 500. 11. ἐν θλίψεσι] *vel* ἐν *delendum, vel post* ἐν *addendum* τῷ, *vel* θλίβεσθαι *legendum pro* θλίψεσι.

Hom. 65.

Pag. 505. 7. προσεποιήσατο μετὰ] *Interp. Lat. posita plena distinctione post* προσεποιήσατο, *sequentia videtur ita legisse,* μετὰ δὲ καὶ τὸ τοὺς Αἰγυπτίους ἅπαντας καταδουλώσασθαι, σκόπει μοι.

Pag. 506. 8. εἰς ἐκείνους] *vel sine* εἰς, *elegantiùs: & sic aliâs sæpe loquitur.*

l. 28. *ante* ὁ παρασκευασάμενοι, *vel ante* θαρροῦντες *quod sequitur, deest, quod sæpe apud Chrysostomum redundat,* ὅτι, *vel* καὶ ὅτι *ante prius.*

Hom. 66.

Pag. 508. 6. μὴ ἔχῃ] *Hanc lectionem secutus est Latinus interpres. recognitor delet* μή. *utrumuis stare potest.*

Pag. 511. 27. εὐεργεσίας] *Latinus interpres legit* ἐργασίας, *quod rectum est. nam* εὐεργεσίας τῆς ἀρετῆς *nullo modo quadrat.*

l. 31. μηδὲν τοσοῦτον] *fortasse* μηδὲ τοσοῦτον, ne tantillum quidem.

l. 32. κεχρῆσθαι] *A. Douneus hîc & mox bis aut ter* χρῆσθαι *pro* κεχρῆσθαι.

l. 37. περιπλέκουσι] *displicet hoc verbum hoc loco A. Douneo, mavultq;* περιτρέπουσι, *vel* περιβάλλουσι. *puto omni modo retinendum, ut vocabulum hoc sensu familiarissimum Chrysostomo.*

Hom. 67.

Pag. 512. 32. παρέδωκα] *Hunc locum in manuscriptis variè perturbatum ex autoritate duorum codicum restituimus, quibus accedit etiam Latinus interpres.*

Pag. 513. 34. τῆς ἔξω γενέσεως] Exterioris generationis. *quid hoc rei est? fortasse inquit A. Douneus* τῆς ἐξ ἀρχῆς γεν. *Lat. interp. videtur non legisse* τὸ, ἔξω: *certe non vertit. omnes tamen libri nostri*

nostri & Regij habent. Quid si legamus, τῆς ἐξ ἧς γεύσεως.
Pag. 517. 2. c. Regius post συμβησόμενα *addit* ταῦτα.
l. 10. αὐτοῦ *deest in cod. R.*
l. 18. cod. R. ita distinguit, ἀγάπην, καὶ μετὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἀναχώρησιν.
l. 26. cod. R. διαπεπταγμένα.
l. 39. cod. R. λυθέντα.
l. 40. cod. R. post γενόμενος *addit,* διὰ τοῦτο.
Pag. 518. 7. R. γενναῖος.
l. 14. R. ἐπεδείξατο.
l. 15. R. post -θεν, *addit,* φησί.
l. 18. R. ὀρθῶς.
l. 28. R. γραφῇ.
Pag. 519. 3. post παιδία, *adde ex Reg.* ἐφεξῆς.
l. 5. ἀποπηδῶντα τοῦ μετανοεῖν *] fortasse* ἀπὸ τοῦ μετανοεῖν.
l. 8. Reg. ἀνεκδίδονται.
l. 24. ἐν ὀγδοήκοντα ἔτεσι *] Reg.* ὀγδοήκοντα ἐτῶν.
l. 25. R. διεπράξατο.
l. 34. ὁ δίκαιος οὗτος *] desunt in Regio, rectè. & ibid. Reg.* [illegible], *idq; rectè.*

IOHANNIS BOISII

NOTÆ IN HOMILIAS IN GENESIN.

Ad Dominum Henricum Sauilium.

NOn ſolùm notas tuas (quod vnum tamen à me poſtulauiſti) legi & excuſſi, quantâq; potui curâ ac diligentiâ, cum contextu Chryſoſtomi comparaui, ſed etiam ἐξ ἐπιμέτρου adieci multa de meo, &, vt Theologi loquuntur, ſupererogaui, non tamen ita vt ſupererogando me meritum quicquam eſſe putem, præter fiſtulam Ciceronis paſtoritiam, quâ idcircò dignus fortaſse cenſear, quòd ſim auſus veſti quaſi purpureæ ſupplementa iſta craſſiore filo contexta aſſuere. Emendationes enim omnes quas affero, meæ ſunt coniecturæ, & fortaſse multis in locis parùm probabiles nec ſatis ſcitè confictæ. Sed vt non omnes dignas exiſtimo, quæ eruditorum calculis approbentur: ita nonnullas, tametſi pauciſſimæ eæ ſint, meliore ſidere natas credo, quas ne emunctiſſimæ quidem naris critici ſint prorſus aſpernaturi. Potuiſſem, fateor, compendium laboris facere, & minore multò negotio (ſicut in proximis ad te literis facturum me dixi) ea tantùm loca expendere, quæ à te & A. Dounæo notata eſſent: ſed cùm multa prætereà loca inter legendum occurrerent, quæ plurimùm mihi moleſtiæ exhiberent, & (vt ſciolorum mos eſt) mendoſa crederem omnia, quæ non intelligerem: in homilijs ſaltem in Geneſin videndum putaui, an poſt tuam & Andreæ Dounæi meſſem ſpicæ aliquæ ſupereſſent quæ à me aut alio quopiam non ſine fructu legerentur. Quoties itaq; inter legendum hæſitaui, quoties ordo verborum non fuit mihi ſatis obuius, toties ineſſit ſuſpicio latentis mendi, toties expediui calamum, vt emendatorem agerem, quod non adeò mihi feliciter quidem ceſſit, quin multis in locis pro emendatore παραδιορθωτὴς fuerim, idq; me ipſo Ariſtarcho ac iudice, ſicut ex crebris lituris quibus animaduerſiones meæ paginatim, vt ſic loquar, maculatæ ſunt deprehendere licet. Quòd ſi meipſo iudice toties peccaui, quantò plura ſunt quæ reprehendantur ab alijs tantò ad iudicandum aptioribus, quantò minùs ijs rebus quæ iudicium corrumpunt obnoxijs? In notis tuis nihil diſplicet præter breuitatem & paucitatem. Cæterùm cùm cogito & ſumptuum, quos feciſti, immenſitatem, & non ferendos labores, quos per aliquot annos, quâ exemplaria Chryſoſtomi conquirens, quâ legens & relegens, quâ emendans, quâ inuicem comparans ſuſtinuiſti, abſoluo te ab omni culpa, imò miror potiùs quòd reliquis laboribus (qui alium quemuis non inuicti planè animi oppreſſiſſent) hunc etiam & notas tuas ſcribendi & alienas corrigendi addere voluiſti. And. Dounæi notæ in hom. in Geneſin integræ ad me non peruenerunt. Nam in chartis quas accepi deſiderantur omnes ab hom. 5. ad hom. 48. exceptis duntaxat fragmentis quibuſdam.

Quod ad reliquas homilias attinet, non expectabis vt ſimili eas diligentiâ examinem, quâ has in Geneſin. Neq; enim vires neq; otium patientur. Haud benè namq; conuenit paſtorali meæ curæ (cuius onus totum ſolus ſuſtineo) cum criticis iſtis curis. Quocircâ aut in totum abdicare eas oportet, aut ita parcè admittere, vt mihi alia ex neceſſitate agenti non ſint impedimento.

Hom. 1.

Pag. 2. lin. 14. τὰς παστάδας] *Chryſoſt. hom.* 49. *in Matth. pag.* 316. τί οὖν ἐστιν αὐτῆς τὸ τέλος; ὁ οὐρανὸς, καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθά· ἡ δόξα ἡ ἀπόρρητος ἐκείνη· αἱ νυμφικαὶ παστάδες· αἱ φαιδραὶ λαμπάδες· ἡ μετὰ τοῦ νυμφίου διαγωγὴ *&c.* 1. *Maccab.* 1. 28. πᾶς νυμφίος ἀνέλαβε θρῆνον, καὶ καθημένη ἐν παστῷ ἐγίνετο ἐν πένθει.

l. 34. *Ellipſis* τοῦ ἢ, *ante* ὅπως *duriuſcula mihi videtur, nec facilè defendenda exemplo aliquo, quod ipſum item ab omni mendi ſuſpicione immune ſit. Quod autem A. Downeo videbatur de hoc loco, idem & mihi de loco illo Matthæi, ſicut notæ meæ teſtantur.*

Pag. 3. *lin.* 8. φαγῇ] φαγῇ, *an* φάγῃ *ſcribatur, parùm refert. Si tu aut ego ſcriberemus aliquid Græcè,* φάγῃ *potiùs quàm* φαγῇ *diceremus. Sed ſi ſeptuaginta interpretes habent* φαγῇ *(vt certè habent) & libri omnes in eâ lectione conſentiunt, per me obtineat illa licet.*

Hom. 2.

Pag. 6. 10. *&* 11. *lego:* πότε δυνησόμεθα ταῦτα παραστῆναι τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ; ὅτι *&c.*

l. 21. καὶ σώφρονα ἐλευθέραν] *ſic ſuprà pag.* 2. *lin.* 12. *&* 13. καὶ καθάπερ οἱ σώφρονά τινα καὶ κοσμίαν ἐλευθέραν. *Ita enim malo, quàm cum* καὶ *ante* ἐλευθέραν, *quia* ἐλεύθερος *ex eorum adiectiuorum eſt genere, quæ ſubſtantiuorum nonnunquam formam induunt.*

l. 26. *&* 27. *fort.* ἀλλὰ καὶ τῶν βαρβάρων.

l. 42. *Meliùs flueret oratio, meâ ſententiâ, ſi hæ duæ voces,* ἀλλ᾽ ἐπειδὴ, *tollerentur, & deinde legeretur:* Ἐξ ἀρχῆς γὰρ πλάσας, *&c.*

Pag. 7. 11. ἢ τὰ κατ᾽ αὐτὸν μέλλοντα συμβήσεσθαι τὸν καιρὸν] *ſc.* τῆς προφητείας. *i. illo ipſo tempore, quo prophetatur, vel ſtatim poſt. Adrianus iſagoge in S. Scripturam prophetiarum* 3. *genera facit, pro triplici temporis diſcrimine. Quemadmodum enim tria tempora ſunt, præteritum, præſens, futurum: ſic etiam tres prophetiæ, de præteritis nimirum, præſentibus, & futuris. De præteritis, vt Moſis prophetia,* περὶ τῆς τοῦ παντὸς συστάσεως. *(Nam, vt inquit author ſynopſis prophetiarum,* οὐ τὸ τὰ μέλλοντα προγινώσκειν μόνον ἢ προλέγειν, προφήτην ποιεῖ· ἀλλὰ καὶ τῶν προγεγονότων τὴν γνῶσιν ἐκ Θεοῦ τις λαβὼν, προφήτης λέγεται.) *De præſentibus (quibus etiam annumerentur paulò poſt futura) vt Elizæi ad Gehazi,* 4. *Reg.* 5. 26. *De futuris; vt reliquorum ferè prophetarum omnium.*

Pag. 8. 19. *fort.* τοῦ γαλακτοτροφεῖσθαι.

l. 20. *Deleatur ſubdiſtinctio poſt* διδάσκαλοι, *& nihil erit, quantùm ego quidem video, difficultatis. Duo ſunt* διδάσκαλοι: *Primi & Secundi. Primi accipiunt pueros à parentibus: Secundi à primis. Primi tradunt elementa: Secundi fundamentis iactis à primis perfectiora alia ſuperædificant. Primis ſimilis fuit Moſes: Secundis Iohannes & Paulus.*

l. 41. *inter* τίς *&* εἶδε, *deſiderari videtur,* ποῖός τι.

Hom. 3.

Pag. 11. 8. *lego:* ἀλλ᾽ αὔξεται τὰ τῆς ἀπορροίας, καὶ ἐπιδίδωσι τὰ νάματα.

l. 28. τοῖς ἀκολούθως εἰρημένοις] *ſc.* τῷ Μωϋσεῖ, *ſiue* παρὰ τοῦ Μωϋσέως. *Non multùm diuersè pag. ſeq. lin.* 14 οὐ προσέχοντες τῇ ἀκολουθίᾳ τῶν εἰρημένων.

Pag. 13. 2. καὶ μὴ ἀντιβλέπωμεν τῇ ἀληθείᾳ] *i.* καὶ μὴ ἀντιστῶμεν. ἀντοφθαλμεῖν *enim &* ἀντιβλέπειν *idem ſæpè valent, quod* ἀντιστῆναι. *vide infrà pag.* 149. *lin.* 17.

l. 26. τοῖς ἀγνωμονεῖν βουλομένοις] *puto cum A. D.* μὴ *deeſſe ante* βουλομένοις, *vt ſenſus ſit: Perpetuas viciſſitudines dierum ac noctium ſatis ſuperq; docere quod credendum ſit Scripturis, modò non ſit aliquis adeò præfractus & pernicax, vt doceri & perſuaderi recuſet.* ἀγνωμονεῖν *enim dicuntur, qui planè præfracti ſunt, nec vllâ ſe ratione vinci patiuntur, ſed quaſi clauſis oculis tenebras ipſi ſibi faciunt, de quibus pulchrè Theodoretus* περὶ προνοίας 6. *ſub initium:* ἀλλὰ τοὺς ἀγνώμονας ἔτι οὐρανοὶ πείθουσι διηγούμενοι τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἔτι ἥλιος ἐκπορευόμενος *&c.* βουλομένοις *i.* προαιρουμένοις. *Regitur autem ab* ἱκανὸν, *vt non ſit opus datiuum accuſatiuo permutare.* τῷ ἀγνωμονεῖν βουλομένῳ *opponitur,* ὁ εὐγνώμονα ψυχὴν ἔχων, *pag.* 21. *lin.* 10.

l. 27. ἐναγαγεῖν] *ſub.* αὐτοὺς, *ſcilicet* τοὺς μὴ βουλομένους.

Pag. 13. 32. μίαν ἐμφαίνων ὀνόμασιν] *Participium* ἐμφαίνων *negligentiâ librariorum irrepſiſſe mihi videtur in locum ſubſtantiui,* ἡμέραν. *Scribo itaq;* μίαν ἡμέραν ὀνόμασιν.

l. 36. *&* 37. οὐ γὰρ ἠπόρει *&c.*] *Hinc colligo beatum Chryſoſt. adeò diligentèr verſatum fuiſſe in libro Sapientiæ, vt ipſa etiam verba eius in promptu & quaſi in numerato haberet. Sic enim legimus Sap.* 11. 14. οὐ γὰρ ἠπόρει ἡ παντοδύναμός σου χεὶρ, καὶ κτίσασα τὸν κόσμον ἐξ ἀμόρφου ὕλης.

l. 42. κινουμένοις] *ſcilicet,* προβλήματι, ζητήματι, ἀπορήματι.

Pag. 16. 41. ἀνενεγκεῖν] *De actiuo huius verbi vſu tecum iam planè ſentio. Scripſeram quædam in alteram partem, ſed eiuſmodi, vt eorum poſtea me pœniteret. Igitur deleui ea, vt vides. Nā nunc ſcio apud Chryſoſt. multa loca occurrere, in quibus hoc verbum niſi actiuè omninò non poſſit accipi. Inter alia vide infrà pag.* 354. *lin.* 11.

Hom. 4.

Pag. 17. 40. *pro* τῷ πλάτει, *quid ſi* τῷ βάθει; *Eodemque modo alijs locis, nimirum pag.* 36. *l.* 33. *vide infra pag.* 91. *lin.* 10. *Sed tam conſtans eſt hæc* lectio, totiesq́; occurrit, vt nihil mutare auſim.

Pag. 18. 10. &c. ὥσπερ ἂν ὁ ἀδάμαντα πτύων &c. Idem hom. 42. in Matth. pag. 278. lin. 2. καὶ ὁ ἀδάμαντα πτύων ἑαυτῷ ἐπηρεάζει, καὶ ὁ πρὸς κέντρα λακτίζων ἑαυτὸν αἱμάττει, καὶ ὁ πῦρ πατῶν ἑαυτὸν κατακαίει. Chryſoſt. hom. 24. in Matth. pag. 174. Καὶ γὰρ ὁ τὸν ἀδάμαντα πλήττων, αὐτὸς ἐστὶν ὁ πληττόμενος, καὶ ὁ τὰ κέντρα λακτίζων, αὐτὸς ἐστὶν ὁ κεντούμενος, καὶ τὰ χαλεπὰ δεχόμενος τραύματα.

l. 20. ἄπιασι γὰρ μεθ' ἡμῶν] Abeunt enim nobiſcum, ſc. migrantibus ex hâc vitâ.

Ib. ἐκεῖ] i. in patriâ cœleſti.

Pag. 19. 32. inter ἡ γῆ, & ὑπὸ τοῦ σκότους, deeſſe videtur δηλονότι.

Pag. 20. 16. πληθυντικῶς] vel potiùs ἑνικῶς. Theodoretus tamen queſt. 11. in Geneſin: πληθυντικῶς, inquit, ἡ θεία γραφὴ τοὺς οὐρανοὺς ὀνομάζει λέγουσα· οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν, ἐπειδὴ τῶν Ἑβραίων ἡ γλῶττα οὔτε τὸν οὐρανὸν, οὔτε τὸ ὕδωρ οἶδεν ἑνικῶς ὀνομάσαι. Εὕροι δ' ἄν τις τοιαῦτα πολλὰ καὶ παρὰ τῇ Ἑλλάδι φωνῇ. Ἀθῆναν γὰρ τὴν πόλιν οὐδεὶς ἑνικῶς ὀνομάζει, ἀλλ' Ἀθήνας πληθυντικῶς &c.

Pag. 21. 26. deleo καὶ ante διαπορήσεις.

Pag. 22. 22. Marginalem lectionem præfero.

l. 24. deleo τὸ ante ἀσφαλές.

Pag. 23. 1. καὶ κακίαν ἕκαστος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ μὴ μνησικακείτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. Sic Græca Biblia.

l. 42. & 43. τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι] verba ſunt Pauli Rom. 12. 10.

Ib. ὑπερέχοντας ἑαυτῶν τοὺς πέλας ἡγεῖσθαι] verba item ſunt Pauli, Philip. 2. 3. niſi quòd Paulus, pro τοὺς πέλας, habeat, ἀλλήλους. Remittendus eſt igitur lector ad locum vtrumq́;.

Pag. 24. 5. ἔπειτα δὲ ἄγχειν τὸν λογισμὸν] ſub. παιδεύσωμεν ἑαυτοὺς, è lin. 41. pag. præcedentis.

Hom. 5.

Pag. 25. 3. ἀνάλωτος] i. ἀναφαίρετος.

Pag. 27. 26. delendum puto καὶ ante ἡ γῆ.

Pag. 29. 39. φιλοτιμίας] i. τιμῆς, δωρεᾶς, δόξης.

Hom. 6.

Pag. 30. 34. μικρὸν παύσαντος τοῦ διαβόλου] Sic paulò inferiùs pag. ſequentis lin. 23. οὔτε ποταμοὶ περιέρρηξαν, ἀλλ' ἁπλῶς αὔρα τις μικρὰ διαβολικὴ ἐπνεῦσε, καὶ πάντας ὑμᾶς ἀνέρριψε.

Pag. 31. 26. ὑφ' ἓν] i. ἅμα, ὁμοῦ, ἀθρόως.

l. 32. Mihi non diſpliceret, ſi poſt -μενοι, initio lineæ interrogandi nota poneretur. Num enim ideò dicendi laborem ſuſcipimus, vt aures veſtras ſimpliciter oblectemus, aut laudis apud vos neſcio cuius adipiſcendæ deſiderio?

Pag. 33. 3. Neſcio an deſideretur aliquid poſt διαμαρτύρεσθαι. Sed potiùs arbitror non deſiderari. Nam quid velit per διαμαρτύρεσθαι, ſignificatur his verbis, lin. 5. μαθήτευσον τοίνυν ἅπαντας &c.

Pag. 35. 33. Legendum ſuſpicor, ὃ καὶ καθολικῶς καὶ περὶ τῶν μεγάλων φωστήρων εἴρηται. hoc eſt, & generatim de omnibus ſtellis, & ſpeciatim de duobus magnis luminaribus. De duobus enim luminaribus magnis dicitur peculiariter: εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας, καὶ εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτός· de ſtellis autem omnibus in genere: ἄρχειν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός.

Pag. 36. 2. lego, τῶν ἡμερῶν τὸν ἀριθμὸν ἀποτελεῖ, [vel ποιεῖ, κατασκευάζει, ἐργάζεται] καὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸν κύκλον &c. Infrà lin. 10. & 11. ὁ τῶν ἡμερῶν ἀριθμὸς, καὶ ὁ τοῦ ἐνιαυτοῦ κύκλος.

l. 20. & 21. fort. αὐτοῦ τοῖς δημιουργήμασιν.

l. 33. τῷ πλάτει] fort. τῷ βάθει, vide ſuprà, pag. 17. lin. 40.

Pag. 37. 11. lego, ἄνθεσι καλλωπιζομένην, καὶ καθάπερ, &c. herbarum flores vndiq́; tanquam veſtem Phrygianam aut polymitam, ſuper eam expanſos.

l. 18. Malim δοξάσωμεν δὲ αὐτὸν οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ, &c. Ordo: Ἐὰν δὲ μὴ πάλιν τοῖς αὐτοῖς περιπέσωμεν, ἀλλὰ ἐὰν [vel ſine ἐὰν] πολλὰ χαίρειν εἰπόντες τ. δ. α. τ. μ. τ. π. κ. τ. π. συ. κ. τ. σ. ε. τ. α. ε. ε. δοξάσωμεν αὐτὸν οὐ διὰ τοῦτο μόνον &c. διὰ τοῦτο] i. διὰ τὸ ἀναπέμπειν δοξολογίαν.

Hom. 7.

Pag. 38. 11. Scribendum videtur: οἱ μὲν ἰατροὶ, quia ſequitur, πατέρες δὲ, non autem, οἱ δέ.

l. 16. Malim, ποιησόμεθα, & θεραπεύσομεν.

Pag. 39. 16. pro ὑμῶν τὰς ὄψεις malim, αὐτῶν τὰς ὄψεις. Quæ lucent enim, non ſeipſa, ſed alia καταυγάζειν dicuntur. vel, καταυγάζοντα ὑμῶν τὰς ὄψεις i. cùm viderint opera veſtra lucere, & ſplendore ſuo, vt vos ipſi ſpectabiles ſitis, efficere. Hæc ſcripſeram, nondum lectâ mihi A. Dounæi annotatione.

Pag. 42. 23. & 24. lego: ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἄλλην ἐκείνην ὠφέλειαν. ſc. illam, cuius mentio paulò ſuperiùs facta eſt, pag. præcedentis lin. 42. & 43. Al. δι' ἄλλην ἐκείνην τὴν ὠφέλειαν. Interpres proculdubiò legit: διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ φιλοτιμίαν: ex imâ paginâ præcedente. Nam hunc locum cum illo conferendum docent hæc verba, pag. huius lin. 22. ὑπὲρ ἧς ἔφθην εἰπών.

Pag. 43. concinnitati orationis nonnihil conſuletur, ſi primùm lin. 11. & 12. pro ἀναγκάσαντι, ἀναγκάσας legatur, & deinde lin. 15. 16. & 17. vulgata lectio in hunc modum interpoletur: ἐπλήρωσε τῶν πέντε ἡμερῶν τὸν ἀριθμὸν, καὶ (ἐπειδὴ ἔμελλε καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ζῶα δημιουργηθῆναι) προσέταξε καὶ ταῦτα, &c. Porrò (quod fermè omiſeram) deeſſe videtur lin. 9. articulus τὸ, inter στερέωμα & καθάπερ. Aliter: εἶτα ταύτην ἀναγκάσαντι τ. τ. συ. α. κ. τ. λ. ζ. καὶ μετῆλθε &c.

Pag. 44. 12. niſi receptam lectionem exemplo non contemnendo confirmâſſes, ego putâſſem vitij aliquid ſubeſſe. Ad exemplum à te allatum adiungi poteſt & aliud non minùs certè idoneum, quod infrà habetur pag. 185. lin. 29. οὐδὲ οὕτως ἀπηγόρευσαν τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν. Pag. 191. lin. 25. coniungitur ἀπαγορεύω cum genit. & prepoſ. περί. Vide p. 325. 5.

l. 28. pro καὶ τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας, rectiùs fortaſſe, ἀλλὰ τῆς &c.

l. 30. φιλανθρωπίας] i. miſericordiæ.

Hom. 8.

Pag. 46. 42. legendum conjcio : ἀλλὰ τούτῳ τῷ προσχήματι.

Pag. 47. 26. Eodem iure quo ſuprà pag. 44. lin. 19. & ſequentibus aliquot verba ὁριστικὰ in ὑποτακτικὰ mutata fuere, etiam hîc βούλονται & βλάπτονται in βούλωνται & βλάπτωνται mutanda ſunt.

l. 37. deeſſe puto τούτων, poſt ῥημάτων. Eadem prætereà lineâ, pro, τὸ γὰρ εἰπεῖν, lego, τῷ γὰρ εἰπεῖν.

Pag. 48. 1. διὰ τῆς ἐπαγωγῆς] .i. διὰ τῶν ἐπαγομένων.

Ib. κατὰ ποῖον λογισμὸν] .i. quo ſenſu.

Hom. 9.

Pag. 51. 4. Deeſſe videtur αὐτὰ poſt προσαχθῆναι.

l. 17. pro ἐπιθολῶσαι, malim ἐπιθολωθῆναι.

l. 24. vel pro πότε, lego πῶς, vel duplicem ἐρώτησιν facio, vnam poſt ποιῆσαι, alterã poſt κακὰ, lin. 25. Deinde cum doctiſſ. præceptore meo ſentio verbum aliquod poſt κακὰ deſiderari, nimirùm, κατέχει, aut ἐπιπολάζει, aut εἰσκωμάζει, aut tale aliquod.

Pag. 52. 6. τῶν τότε κινηθέντων] ſimilis eſt vſus verbi κινοῦμαι, ſuprà pag. 13. lin. 42. τῶν τότε κινηθέντων .i. τῶν τότε λεχθέντων, εἰρημένων. & κινουμένοις .i. λεγομένοις, προβαλλομένοις.

l. 32. ſuſpecta eſt mihi dictio παχύτητος : pro quâ tamen neſcio quid reponam, ni fortè καινότητος. cogitet verò lector, an non παχύτης hîc, pro pluralitate (vt ſic dicam) poſſit accipi. Non enim locum mihi hîc habere videtur συγκαταβάσεις illa ῥημάτων, de quâ toties fit mentio poſteà, & nominatim, pag. 78. lin. 35. & 79. lin. 29.

Pag. 53. 1. Suſpicor aliquid deeſſe poſt ἡ πρόνοια, veluti, ἀβλαβεῖς ἡμᾶς διατηρεῖ, aut tale quid.

l. 8. ἀλογώτεροι καὶ κτηνώδεις] .i. εὐπειθέστεροι, καὶ εὐμεταχείριστοι : rectu faciliores & cicures, vt iumenta illa, quibus quotidiè vtimur. Sic enim accipienda ſunt vocabula iſta, vt conſtet oppoſitio inter ἀλογώτεροι, & θηριωδέστεροι.

l. 9. pro τῷ λογισμῷ, malim, τῷ λόγῳ, ſc. τῷ ὀρθῷ λόγῳ.

l. 16. lego : καὶ πῶς οὐκ ἂν εἴη τοῦτο καταγνώσεως ἄξιον;

l. 21. pro δυνατὸν, rectiùs, vt mihi videtur, δυνατοί.

Pag. 55. 39. ἔναυλον ἔχειν] in memoriâ recentes habere. homil. 61. in Matth. pag. 391. de ſeruo illo crudeli, qui conſeruum ſuum in carcerem coniecit : Ἐξελθὼν γὰρ αὐτὸς, οὐδὲ μετὰ χρόνον πολὺν, ἀλλ' εὐθέως ἔναυλον ἔχων τὴν εὐεργεσίαν, εἰς κακίαν ἀπεχρήσατο τῇ δωρεᾷ. .i. cùm adhuc recens eſſet beneficij à Domino accepti memoria.

Pag. 56. Marginalis nota lin. 1. & 2. appoſita, malè dirigit lectorem ad Pſal. λϛ. cùm debeat dirigere ad Pſal. λγ.

Hom. 10.

Pag. 57. 8. pro οὐδὲ χρεία ὑμῖν ἦν· rectius fortaſſe, οὐδὲ χρεία ὑμῖν ἐστιν. Est enim melius reſpondet verbis præcedentibus.

l. 16. lego : ἐν πάσῃ μᾶλλον. Sic pag. ſequentis lin. 24. & 25. ἐν τῇ τῶν π. ε. π. τ. σπουδὴν ἐπιδείκνυσθαι.

Pag. 58. 3. deeſſe videtur particula καὶ poſt τάχα.

l. 6. & 7. Quid ſi ſic, particulâ vnâ tranſpoſita? ἀλλὰ καὶ ἐγκαλύπτεσθαι καθάπερ οἱ προσκεκρουκότες, καὶ οὕτως ε. τ.

l. 7. legatur : καὶ καθάπερ οἱ προσκεκρουκότες τῷ Θεῷ. vt hoc non addatur, neceſſariò certè debet intelligi. αἰσχυνόμεθα enim & ἐγκαλυπτόμεθα, quando in conſpectum hominum venire non audemus : ἑαυτοὺς autem ταλανίζομεν, quando Deum nobis iratum ſentimus. Tantò plus eſt ergo ταλανίζειν ἑαυτὸν, quàm αἰσχύνεσθαι & ἐγκαλύπτεσθαι, quantò magis eſt formidandum, Deum quàm homines offendere : Deo quàm hominibus diſplicere.

Pag. 59. 12. τὴν τιμὴν ἐπιδεικνύμενος τὴν περὶ τοῦ μέλλοντος διαπλάττεσθαι] Suprà pag. 52. lin. 32. & 33. ἐνέφηνε τὴν τιμὴν, εἰς τὸν μέλλοντα δημιουργεῖσθαι.

lin. 38. & 39. conijcio legendum : καὶ ἵνα μηδεμίαν καταλίπῃ ἀπολογίας πρόφασιν τοῖς ἀναισχύντοις μάχεσθαι βουλομένοις, &c. τὸ ἀναίσχυντον enim πρόφασιν, radit aures meas.

Pag. 60. 1. Deeſſe arbitror τοῦτο poſt ἢ, καὶ αὐτὸ ἢ τοῦτο.

l. 41. 42. & 43. verba omnia inter δεσπότης lin. 41. & εἰπών. lin. 43. notis parẽtheticis includenda puto, quo nimirum participiorum concurſu & ἐπαλληλίᾳ aures minùs offendantur. Aliter. Multò commodior eſſet lectio, ſi hic conciperetur : παραλαβὼν ὁ ἀγαθὸς δεσπότης παραμυθεῖται αὐτὸν, ὡς εἰπεῖν, καὶ δείκνυσιν ὡς καὶ αὐτοῖς, καὶ τὰ ἄλογα πάντα πολλὴν ἕξει τὴν ἀφθονίαν, τῆς γῆς τῷ προστάγματι τοῦ δεσπότου πρὸς τὴν διατροφὴν τούτων ὑπηρετουμένης. Εἰπὼν γάρ· ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν, εὐθέως &c.

Pag. 61. 15. for. (τὰ πάντα.)

l. 38. lege, ψηφίζηται, καὶ λέγῃ, quia præcedit ὅταν. vide ſuprà pag. 47. lin. 26. & pag. 44. lin. 19. &c.

Pag. 62. 1. veriſimile eſt, τι, aut τινα, deeſſe poſt ψηφιζομένους.

Pag. 63. 5. legendumne ſit, ἅπαντι, an ἁπάσης, ignoro. hoc eſt, ſpatio hebdomadæ totius, vnum diem conſecrare, an hebdomadæ ſpatio (ſiue circuitu) vnum totum diem conſecrare.

l. 29. οἱ ἀπολειφθέντες] .i. abſentes.

l. 32. διαβιβάσαντες] .i. διαπορθμεύσαντες, vt ſuprà aliquoties locutus eſt.

l. 42. Neſcio an deſit, ἀεὶ, ante, ἐν χάριτος μέρει. Cæterùm ne ſemper beneficij loco hæc à vobis docendi ſint.

Pag. 64. 13. Deeſſe videtur, λέγω, ante μετὰ τῆς ἀπὸ τῆς τροφῆς ἀπ.

Hom. 11.

Pag. 64. lin. vltimâ. Non diſplicet A. Dounæi coniectura : tua verò perplacet.

Pag. 65. 4. fort. ἵνα τοῦτο μάθητε.

l. 11. διαναπαύει] Exigere videatur τὸ ἑαυτῆς. lin. 12. & τὸ αἰσθέσθαι, lin. 13. vt hâc lineâ poſt διαναπαύει, addatur ἡ νύξ.

l. 14. παρασκευάζει] *ſc.* ἡ νυκτερινὴ ἀνάπαυσις, *vel* ὁ Θεός.

l. 17. *pro* ἐπιστάντος *legendum proculdubio,* ἀποστάντος. ἀποστάντος τοῦ θέρους; *i. abſcedente æſtate, ſiue, vbi æſtas iam abſceſſit. Non enim æſtati venienti occurrit autumnus, ſed diſcedenti ſuccedit, hocq́ diuinâ prouidentiâ ideò fit, ne ſubitâ migratione ab intenſiſſimis æſtatis caloribus ad intenſiſſima hyemis frigora, corpora humana damnum aliquod patiantur. De hac ipsâ re pulcherrimè, vt omnia, Theodoretus de prouidentia lib.* 1. οὐ δίχα τὸν ἐνιαύσιον κύκλον ἐμέρισεν ὁ ποιητής, οὔτε θέρος ἡμῖν ἁπλῶς δέδωκε καὶ χειμῶνα, οὐδ' ἀπὸ τῶν ἄκρων ἀμέσως ἐπὶ τὰ ἄκρα μεταβαίνομεν, ἀλλὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ μετόπωρον μέσην λαχόντα τὴν κρᾶσιν, τοῦ κρυμοῦ καὶ τοῦ φλογμοῦ μέσα γίνεται, καὶ τὸν ἄκρως ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν χειμῶνα, οὐ τὸ ἄκρως ξηρὸν καὶ θερμὸν διαδέχεται θέρος, ἀλλὰ τὸ ἔαρ *&c. Huc faciunt quæ ſequuntur:* διὰ τοῦτο ἐγγυμνάζεσθαι παρασκευάζει, [*ſc.* ὁ Θεὸς] πρὸ μὲν τοῦ χειμῶνος τῷ μετοπώρῳ, πρὸ δὲ τοῦ θέρους τῷ ἔαρι. *Sunt enim ver, & autumnus, quaſi* μικρὰ μυστήρια *æſtatis & hyemis.*

l. 26. *fort.* ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

Pag. 66. 1. & 2. ἔξεστιν ὑμῖν συνετοῖς οὖσι *&c.*] *Sic Terentius:* dictum ſapienti ſat eſt.

l. 6. *Delendum videtur* κατὰ, *ante* τὸ αὐτό.

l. 21. *pro poſteriore* οὗτοι, *quid ſi,* πλούσιοι?

l. 36. *Nihil muto: ſed tamen primo aſpectu putaret quis pro* ἐπιτεινομένην, ἐπιτείνοντα, *legendum.*

Pag. 67. 28. *minùs impedita eſſet oratio, ſi hæc tollerentur:* ἵνα παρασκευάζῃ αὐτοῦ τὸν λογισμόν.

Pag. 68. 13. *fort.* ὁ τοιοῦτος καὶ τηλικοῦτος. *Nam* τοσοῦτος *&* τηλικοῦτος *parùm aut nihil videntur differre.*

lin. 33. *pro* ἐπιμένειν, ὑπομένειν, *malim. Præterea eiuſdem lineæ initio pro* κἂν, *ſcribendum videtur,* ἐὰν, *vel* ἄν. *Sic enim priora cum poſterioribus meliùs cohærebunt.*

l. 35. *fort.* καὶ οὐκ ἀνεχόμενος. *ordo etiam verborum ſic corrigendus videtur:* ἀλλὰ δυσχεραίνων μετὰ τὸ ἐπιθεῖναι [αὐτὸ] τὸν ἰατρὸν καὶ οὐκ ἀνεχόμενος τῆς ἀλγηδόνος, πολλάκις ἀπορρίπτει τοῦτο. *Eſt enim mutuus reſpectus inter* μυριάκις ἐπιθεῖναι, *&* πολλάκις ἀπορρίπτειν.

Pag. 69. 10. *Deleo* εἰς *poſteriore loco.*

l. 17. *pro* οἱ, *lego,* εἰ. *ab hac autem particulâ, vſq́; ad* ἡμεῖς δὲ, *lin.* 19. *parentheſin eſſe puto. Porrò de ſupplemento planè tecum conſentio.*

l. 22. *Deleo* [illegible] *ante* τοῦ μαγειρείου.

Pag. 70. 34. *Nemo ex eruditioribus tibi ſuccenſeret ſi* ἄγον *in* ἄγειν *mutâſſes, tametſi refragantibus exemplaribus omnibus.*

Hom. 12.

Pag. 71. 33. & 34. καὶ τὴν ἡδονὴν τῆς ἁγίας ἑορτῆς ἡμῖν ἀκρωτηριάζοντας] *intelligit eos, ni fallor, qui feſtum Paſchatis cum Iudæis* 14. *lunâ celebrabant, non autem cum reliquis Chriſtianis, die Dominicâ, ſiue die reſurrectionis Chriſti. Vide Euſeb. eccl. hiſt. l.* 5. *cap.* 26. *&c.*

Pag. 72. 9. *fort.* τὴν εἰς δύναμιν τὴν ἡμετέραν ἡκόντων.

l. 14. *Cur non,* ὅτε ἐγένετο ἡ ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ Θεὸς, *&c. vt ſupra pag. præced. lin.* 23. *& in Græcis Biblijs?*

Pag. 73. 10. ὑπηρετικὸν] *i.* ὑπηρετοῦσα, *vt ſupra pag.* 42. *lin.* 20. *& infra huius pag. lin.* 42. *& alibi.*

l. 20. ὁ χόρτος ὁ ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδόμενος] *i.* ὁ χόρτος δηλονότι ὁ ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδόμενος, καὶ τὰ λοιπά.

l. 41. καὶ ὅτι ἐπειδὰν βουληθῇ *&c. Sic pag.* 75. *l.* 24. & 25. καὶ τῆς οὐσίας δὲ πάσης, ἐπειδὰν βουληθῇ, καθάπερ ἀπεδείξαμεν, ἐναντία τῇ οἰκείᾳ ἐνεργείᾳ παρασκευάζει διαπράττεσθαι.

lin. vltimâ τὸν λόγον γυμνάσωμεν] *vſitatiſſima phraſis Chryſoſtomo, pro, hoc ipſum quod diximus, verum eſſe oſtendamus.*

Pag. 74. 15. ὅτι ἀληθὴς ἐνέργεια πυρὸς τὸ ὁρώμενον] *i. & ne quis exiſtimaret id quod videbatur non fuiſſe verum ignem vrendiq́; potentiam præditum. hoc eſt, ſpeciem, &, vt vulgò loquuntur, apparentiam potius ignis, quàm ignem fuiſſe. Per* τὸ ὁρώμενον *intelligo id quod ignis ſpecie ſe oculis aſtantium ingerebat: quod verum fuiſſe ignem affirmat hic Chryſoſtomus.*

l. 37. τὴν οὐσίαν] *i.* τὴν φύσιν.

Pag. 75. 24. καθάπερ ἀπεδείξαμεν] *ſcilicet pag.* 73. *lin.* 42.

Pag. 76. 26 *lego ſenſu ipſo ſuadente:* ἐκεῖνος ὁ πλασθεὶς ἀπὸ τοῦ χοὸς δεξάμενος διὰ τὸ ἐμφύσημα τὴν πνοὴν τῆς ζωῆς, *&c. vel,* δεξάμενος τὸ ἐμφύσημα καὶ διὰ τοῦ ἐμφυσήματος τὴν πνοὴν τ. ζ.

l. 35. *lego* ὅπερ αὐτῷ γέγονεν εἰς ψυχὴν ζῶσαν (καὶ ἐγένετο εἰς ψυχὴν ζῶσαν) *Non enim dicit Scriptura* τὸ ἐμφύσημα γεγονέναι εἰς πνοὴν, *ſed ſpiritum inſufflatum* γεγονέναι εἰς ψυχὴν ζῶσαν. *Ego igitur vtrobiq́; lego,* εἰς ψυχὴν ζῶσαν. *Et priore quidem loco hæc accipio, vt prolata à Chryſoſtomo, poſteriore, vt citata è Moſe.*

Pag. 77. 9. μετὰ τὸ] *Neutra lectio diſplicet, neq́; A. Dounei, neq́; iſta. Magis tamen iſta placet, quia Græci patres, & in his Chryſoſtomus de animo, tanquã de re per ſe ſubſiſtente, ſolent loqui, & ita quidẽ, ac ſi homo eſſet* ἡ ψυχὴ, *corpus autẽ non homo, ſed hominis. vnde illud:* ἄνθρωπός ἐστιν οὐ τοῦτο τὸ ὁρώμενον. *& Baſil.* πρόσεχε σεαυτῷ. τουτέστι, μήτε τοῖς σοῖς, μήτε τοῖς περὶ σὲ ἀλλὰ σεαυτῷ μόνῳ πρόσεχε. ἄλλο γάρ ἐσμεν ἡμεῖς αὐτοὶ, καὶ ἄλλο τὰ ἡμέτερα, καὶ ἄλλο τὰ περὶ ἡμᾶς. Ἡμεῖς μὲν οὖν ἐσμεν ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς· ἡμέτερον δὲ, τὸ σῶμα· περὶ ἡμᾶς δὲ χρήματα, *&c. vide infra pag.* 79. *lin.* 40. *& pag.* 89. *lin.* 18. & 19. *Ab hac proculdubio opinione (quæ Platonicam philoſophiam redolet) manauit hæc locutio,* μετὰ τὸ συμπλέκεσθαι. *Animus per ſe eſt vegetus & agilis: ſed vbi cum corpore ſe commiſcuit, multum amittit de agilitate ſua, ni acriter ſe intendat.*

l. 13. διὰ τὸν πολὺν τῆς ἀρετῆς αὐχμόν.] *i. propterea quod hominum virtute præditorum magna eſt penuria: quod pauci ſunt boni: quod magna bonorum eſt raritas.* αὐχμὸς *hic eſt* σπάνις. *Infrà pag.* 182. *lin.* 15. διὰ ταῦτα ἀλγῶ καὶ ὀδυνῶμαι, ὁρῶν τῆς μὲν ἀρετῆς τοσαύτην ἐν ἡμῖν τὴν σπάνιν. *Fieri poteſt, vt fallar, ſed falli certè me non puto. vide infra pag.* 169.

169. lin. 2. ἐν τοσούτῳ ἀρετῆς αὐχμῷ. .i. in tanta virtutis penuriâ.

Hom. 13.

Pag. 77. 40. δαπανῶσι] .i. ἐσθίωσι. Iudith. 11. 12. καὶ πάντα ὅσα διεστείλατο αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς νόμοις αὐτοῦ μὴ φαγεῖν διέγνωσαν δαπανῆσαι. 2. Maccab. 11. 31. χρῆσθαι τοὺς Ἰουδαίους τοῖς ἑαυτῶν δαπανήμασι καὶ νόμοις, καθὰ τὸ πρότερον. τοῖς δαπανήμασι .i. ταῖς τροφαῖς. Hesych. δαπάνη, τροφή. Obseruatum hoc idem est & eruditissimo Casaubono nostro (noster enim iam est non vsu solùm, sed nexu, &, vt spero, semper erit) comment. in Theophrasti charact. cap. περὶ ἀγροικίας. vide infra pag. 366. lin. 14.

Pag. 78. 3. ἐπεὶ καὶ γηπόνος] Sic supra initio hom. 9. οἱ φιλόπονοι τῶν γηπόνων, &c.

l. 11. τὰ εἰς δύναμιν ἡμετέραν] sub. ἥκοντα, ni potiùs addendum sit.

l. 30. legendum coniicio: ὁ μακάριος Μωϋσῆς διάφορον τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας λέγων, ὅτι εἶπεν &c. valdè confirmant hanc lectionem quæ sequuntur.

l. 41. Pace doctiss. præceptoris mei dixerim affirmatiuam hic lectionem ferri nullo modo posse. Ratio nostra, fateor, non videt quomodo ex terrâ & puluere fiat caro: at hoc non obstat quô minùs secundum naturam id fiat. Nam si nihil esset secundùm naturã, nisi quod ratio comprehẽdit, perexiguis sanè finibus τὸ κατὰ φύσιν circumscriberentur. Quàm multa enim sunt arcana naturæ, rationi prorsus ἀνέφικτα? Basil. epistolâ quâdam ad Eunomium docet plurima esse in minutuli animalculi formicæ naturâ, ad quæ ratio humana nullo modo possit aspirare. Εἰ δὲ, inquit, τοῦ βραχυτάτου μύρμηκος οὐκ ἔστιν περιλαβεῖν τῇ γνώσει τὴν φύσιν, πῶς τὴν ἀκατάληπτον τοῦ Θεοῦ δύναμιν μεγαλαυχεῖς φαντάζεσθαι; Chrysost. suprà (hoc est pag. 75. lin. 32. 33. & 34.) non negat carnem secundùm naturam fieri è terrâ (Deus enim est author naturæ, siue potiùs natura naturans, vt loquuntur, & ille hominis carni hanc naturam dedit, vt è terra ortum suum & originem haberet. Hanc ob causam à Chrysost. sæpissimè vocatur Deus, τῆς φύσεως δημιουργὸς, & τῆς φύσεως δεσπότης, & τῆς φύσεως Κύριος καὶ δημιουργός. vide illustrissimum locum infrà pag. 325. lin. 14. 15. & 16.) sed monet ne admirabilia Dei opera ad rationis καὶ τῶν οἰκείων λογισμῶν trutinam expendamus. Ratio enim respuet hoc tanquam incredibile, & dicet, non σῶμα, sed πλίνθον, aut ὄστρακον è terra debere fieri. Quod autem ad hunc locum attinet, ne nomen τῆς φύσεως cuiquam scrupulum iniiciat, audiat quæ sequuntur. Isocrates Dionysio: οὐκ ἤμειψας μετὰ τῆς τύχης τὴν φύσιν· ἔπι τὸν θύλακον ἔχεις δερμάτινον. Θνητὴν γὰρ ἔχεις ἐκ προοιμίου τὴν σύστασιν. Theodoret. eccl. hist. lib. 5. cap. 18. χρὴ μέντοι εἰδέναι τὴν φύσιν, καὶ τὸ ταύτης θνητόν τε καὶ διαῤῥέον, καὶ τὸν πρόγονον χοῦν, ἐξ οὗ γεγόναμεν, καὶ εἰς ὃν ἀπορρέομεν, καὶ μὴ τῷ ἄνθει τῆς ἁλουργίδος ἀποσκοτούμενον, ἀγνοεῖν τοῦ καλυπτομένου σώματος τὴν ἀσθένειαν. ὁμοφυῶν ἄρχεις, ὦ βασιλεῦ, καὶ μέντοι καὶ ὁμοδούλων. Chrysost. ipse hom. 9. in Ioh. βασιλεὺς μὲν ὁ ἐκ τοῦ αὐτοῦ διηρτισμένος ἡμῖν πηλοῦ τοὺς ὁμοδούλους, καὶ τῆς αὐτῆς αὐτῷ κοινωνοῦντας φύσεως, οὐκ ἀξιοῖ, &c. Item hac ipsâ hom. pag. sequent. lineâ 2. & 3. καὶ τοῦτον αὐτὸν τὸν χοῦν τὸν ἀπὸ τῆς γῆς τῷ οἰκείῳ προστάγματι εἰς σώματος φύσιν μετέστησεν. vide infra, pag. 117. lin. 3. & 4. Sententia ergo Chrysostomi hoc loco hæc est: Mosem tam accuratè descripsisse, quemadmodum homo fictus & formatus esset è terra, ne cristas ille tolleret, et naturæ suæ ac originis oblitus, magnificentiùs quàm par esset, de se sentiret. Consentiunt hæc planè cum iis quæ supra dixit, imâ pag. 75. τίνος οὐ μικρὰ ἡμῖν ἐντεῦθεν τίκτεται, ἐὰν νήφειν βουλώμεθα, ταπεινοφροσύνης διδασκαλία· Pluribus hæc disputaui, propter summam præceptoris mei autoritatem & singulare in hoc doctrinæ genere iudicium, à quo propterea sine validissimis rationibus non fuit æquum vt dissentirem.

Pag. 79. 14. vel, φασιν abundat, vel, λέγουσι, nisi φασι pro ὡς φασι ponatur: vt aiunt: vt ferunt.

l. 21. καὶ στόμα περιτιθέναι τῷ Θεῷ] vt illi nimirum faciunt, qui dicunt animam è Dei esse substantiâ. vide Theodoreti quæst. 23. in Genes. Aliter ex coniectura, & collatione Chrysostomi cum Theodoreto: Εἰ γὰρ μέλλοιμεν [vel μέλλοιεν] διὰ τὸ λέγειν τὴν γραφὴν, Ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ φάσκειν εἶναι τὰς ψυχὰς, ἀνάγκη καὶ στόμα περιτιθέναι τῷ Θεῷ, ἀνάγκη δὲ καὶ χεῖρας, &c.

Pag. 81. 1. καὶ πολλὰ ἕτερα τῶν εἰρημένων &c.] Ordo, οὐ παρῃτήσαντό τινες εἰπεῖν, μὴ ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι τὸν παράδεισον, παρεγγυῶντες καὶ πολλὰ ἕτερα τῶν εἰρημένων, μὴ, ὡς γέγραπται, φρονεῖν. præcipientes & alia multa ex iis quæ dicta sunt, non, vt scriptum est, (siue literaliter, vt loquuntur) intelligere. φρονεῖν .i. νοεῖν, ἐκλαμβάνειν.

Pag. 82. 7. ἀνῆκε] .i. ἐξανέτειλε.

l. 8. deleo plenam distinctionem post πονηρὸν, & loco eius subdistinctionem pono.

l. 9. φιλοτιμίᾳ] .i. δωρεᾷ.

l. 10. fort. τοῦ ξύλου τούτου.

Hom. 14.

Pag. 84. 3. οὐκ ἐπειδὴ τοσοῦτόν ἐστιν αἰῶνος γλυκύτερον] vel deleo τοσοῦτον, vel pro γλυκύτερον lego, γλυκύ. Sic enim meliùs conueniet cum τοσοῦτον, vt paulò suprà, τοσοῦτον ἐπιθύμητα. Sed potest esse comparatiuum pro positiuo. Igitur nihil muto.

l. 18. pro ἐπιθυμίαν, nescio an legendum sit, εὐθυμίαν, & pro σφοδροτέραν, ἀσφαλεστέραν.

Pag. 85. 4. παρατετηρημένως] .i. cum obseruatione differentiæ inter Patrem et Filium.

l. 32. Nescio an legendum sit: καὶ τὸ εἰπεῖν δὲ, ὅτι φυλάσσειν ἔθετο αὐτόν.

Pag. 86. 40 ἐνδιαιτώμενος τῇ τοῦ παραδείσου διαγωγῇ] Malim, τῇ τοῦ παραδείσου ἡδονῇ, aut tale quid. Nam ἐνδιαιτᾶσθαι διαγωγῇ durum mihi videtur.

Pag. 87. 8. in dictione, τυπώσει, assentior præceptori meo, nisi fortè sit, τυπώσεις, pro διατυπώσεις, et διατυπώσεις pro διατάξεις, διαθέσεις.

Pag. 88. 17. Deest subdistinctio inter ζῶον et κατ' αὐτόν. Præterea aut valdè fallor, aut lin. 14. pro περιαγόμενα, legere oportet περὶ αὐτὸν ἀγόμενα, *vel παραγαγόντα, vel, προσαγαγόμενα, ſimpliciter, πρὸς αὐτόν. Nam τὸ παράγειν alium hic vſum habet, & dici ſolet potiùs de productione in rerum naturam, ſiue creatione, quàm de adductione ad aliquem.*

Pag. 89. 5. μνήμην ἔχωμεν καὶ τῆς τιμῆς] *Coniunctio* καὶ *(quæ hic diſtributioni inſeruit) præcedere debet verbum (vt mea eſt opinio) non ſequi, idq́ue hoc modo:* ὅπως [*vel,* καὶ ὅπως] αὐτοὺς ἐκύρωσεν ὁ Θεὸς, ἵνα καὶ διηνεκῆ ὑπόμνησιν ἔχωμεν τῆς τιμῆς, *&c.* καὶ τῆς ἀφαιρέσεως αὐτῆς τὴν αἰτίαν ἐπιγραφώμεθα. *Duas ob cauſas rata eſſe voluit Deus nomina ab Adamo cæteris animalibus impoſita .i. vt perpetuò admoneremur de honore, quem initio habuit Adamus, & deinde, vt adempti honoris cauſam illi aſcriberemus. Tranſpoſitio particulæ* καὶ *hanc diſtributionem, ac proinde loci iſtius ſententiam, planè corrumpit.*

l. 14. ἐπιθεῖναι] *Nihil mutandum cenſeo.* ὁ νοῦς· *Qui potuit congruas appellationes vnicuiq́ue animalium imponere, & ſine confuſione ordinis nec manſuetorum animalium nomina feris indere, nec ferarum cicuribus, ſed omnibus ea, quæ apta eſſent & congruerent illis, quomodo non omni ſapientiâ & intelligentiâ repletus fuerat? poſterius* ἐπιθεῖναι, *vt &* ἀπαρέμφατα *ſequentia,* ἀφεῖναι *&* δοῦναι, *cohærent omnia cum,* ὁ δυνηθεὶς, ἀπὸ τοῦ κοινοῦ. *Apertiùs aliquantò ſic. Qui potuit feris indere appellationes, quæ manſuetis animalibus non congruerent: & manſuetis rurſus, quæ non conuenirent feris, &c.*

l. 28. καταχώσωμεν] *obruamus. Eàdem lin. notandum* σφάλμα τυπογραφικὸν, αἰαγκαῖον *pro* ἀναγκαῖον.

Hom. 15.

Pag. 90. 19. *Præfero marginalem lect.*

l. 26. *Subdiſtinguo inter* μισθὸν *&* κἀμοί. μισθόν. *Qualem* μισθόν? τὸν κἀμοὶ *&c.*

l. 28. *fort.* ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων οὐκ ἔνι ἰδεῖν. *videre non licet.*

l. 31. πρὸς εὐγνωμοσύνην] *.i. ad præſtandum id quod promiſimus: vel potiùs ad agnoſcendum debitum. vide infra pag.* 153. *lin.* 32.

Pag. 91. 31. *Malim,* αὐτὴ ἡ πεῖρα.

l. 42. περιήχθη] *conijcio legendum,* προσήχθη. *Vide ſuprà pag.* 88. *lin.* 14.

Pag. 92. 2. *et* 3. *fort.* ὅμοιον αὐτῷ. ὅμοιον γὰρ αὐτῷ, φησι, *&c.*

l. 14. ταύτης] *.i.* τῆς γυναικός.

l. 29. ἀπεχθῶς ἔχῃ διακεῖσθαι] *Nihil muto, nec mutandum cenſeo. Notanda autem phraſis,* ἔχω διακεῖσθαι, *pro* μέλλω διακεῖσθαι, *non Chryſoſtomo ſolùm, ſed alijs tum Græcis quàm Latinis, frequentata. Chryſoſt. noſter hom.* 10. *in Matth. pag. nouæ editionis,* 64. *lin.* 4. καὶ μὴ μόνον αὐτὸν λέγειν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον ἐν ᾧ διατρίβειν ἔμελλε, καὶ τὸν τοῦ κηρύγματος τρόπον, ὃν διδάξαι παραγινόμενος εἶχε. εἶχε διδάξαι *.i.* ἔμελλε. *Luc.* 12. *v.* 50. Βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι. *.i.* baptizandus ſum baptiſmate. *futurum eſt, vt baptizer: habeo baptizari, vt rectè vetus Interpres. Sic* 4. *Eſdræ* 4. 45. *habet venire, poni videtur,* ἀντὶ τοῦ, μέλλει ἔρχεσθαι: ἐλθεῖν). *Et in ſymbolo Athanaſij Latinus interpres,* ἀναστήσονται *reddit, reſurgere habent. Lactantius elegantiſſ. ſcriptor, hoc loquendi genere delectatus fuiſſe videtur. Sæpè enim vtitur. Inſtitut. lib.* 4. *cap.* 12. Ecce, inquit, in nubibus Cœli, vt filius hominis veniens: Non dixit, vt filius Dei, ſed filius hominis, vt oſtenderet, quòd carne indui haberet in terra, &c. *.i.* ἔμελλε σαρκωθῆναι, *carne induendus eſſet. Idem, eiuſdem lib. cap.* 30. Ante omnia ſcire nos conuenit, & ipſum & legatos eius prædixiſſe, quòd plurimæ ſectæ & hæreſes haberent exiſtere, quæ concordiam ſancti corporis rumperent. haberent exiſtere: *i. exorituræ eſſent. Idem, eiuſdem cap.* 20. Id autem quod per Chriſtum dari haberet, conſummatum fore. *Dari haberet .i. Dandum eſſet. Ad eundem modum hic Chryſoſtomus:* ἵνα μὴ ἀπεχθῶς ἔχῃ διακεῖσθαι, *.i.* ἵνα μὴ μέλλῃ ἀπεχθῶς διακεῖσθαι, *ne futurum eſſet vt infenſo eſſet animo.* τὸ διακεῖσθαι, *enim ita coniungitur cum aduerbio* ἀπεχθῶς, *vt à verbo* ἔχῃ *futuri temporis vel potentialis modi accipiat ſignificationem. Non eſt ergo* ἔχῃ *cum* ἀπεχθῶς, *ſed cum* διακεῖσθαι *connectendum.*

l. 29. ἔχῃ διακεῖσθαι] *Si Græca lingua ſiuiſſet, vſus fuiſſet Chryſoſt. aoriſto ſubiunctiuo verbi* διάκειμαι, *quemadmodum dixit* ἐργάσηται *et* μισήσῃ: *ſed quia hoc non potuit, coactus eſt periphraſin quærere.*

Pag. 93. 23. τὸ εὑρεῖν, *ante* οὐ καταλαμβανόμεθα, *redundare videtur, niſi,* οὐ καταλαμβανόμενοι, *pro* ἀδυνατοῦμεν, *ſumi poſſit.*

Pag. 95. 1. μέχρις ἐκείνου] *ſub.* χρόνου.

l. 12. *pro,* παρατεθειμένος, *malim,* κατατεθειμένος, *vt infra lin.* 40. ἐὰν συνεχῶς ἀναμιμνησκώμεθα τῆς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, ἣν εἰς τὴν ἡμετέραν φύσιν κατέθετο. *Item pag.* 110. *lin.* 20. τῆς τοιαύτης εὐεργεσίας εἰς σὲ κατατεθειμένης.

Hom. 16.

Pag. 97. 16. προστιθέμενον] *.i.* αὐξανόμενον.

Pag. 98. 27. λεπτοτάτην] *.i.* ἀκροτάτην, *ni mendoſa ſit lectio.*

l. 38. μανίας] *fort.* βασκανίας. *Nihil tamen muto. vide infrà pag.* 107. *lin.* 24.

Pag. 99. 19. *pro* παιδεύων, *malim,* παιδεύει, *nec tamen ignoro participium ferri poſſe. Eodem modo lin.* 34. *pro* διακειμένου, *malim,* διακειμένῳ, *& tamen non nego genitiuum poſſe ſtare.*

Pag. 100. 23. *Rectiſſimè deletur* πρὸς.

Pag. 101. 6. ἐκπίπτει καὶ τῶν ἤδη παραχθέντων] *verè hic locum habet Græcum prou.* ἡ κάμηλος ἐπιθυμήσασα κεράτων, καὶ τὰ ὦτα προσαπώλεσε. *Sed antequàm pergam, monendus eſt aliquid lector de ſerie &* ἀκολουθίᾳ *orationis, vſq́ue à lin.* 42. *pag. præcedentis ad huius pag. l.* 7. *&* 8. *vt ergo omnia bellè inter ſe cohæreant, ſic lego:* ἴδωμεν γάρ, φησιν, ὅπῃ κ. τ. ξ. εἰς. β. κ. ὁ. τ. ο. α. ἰ. κ. ω. τ. κ. τ. τισι. λογισαμένη πρὸς ἑαυτὴν ἴσως. *& ita deinceps, vſq́ue ad* ἕως *pag. ſeq. lin.* 4. *à quo loco ad finem vſq́ue lin.* 6 *parentheſin facio, niſi quis malit* παρενθετικῶς *legere etiam quæ præcedunt omnia, incipiendo à* λογισαμένη, *quod certè valde mihi placet.*

Dixerat Chryſoſt. Euam miſerâ experientiâ didiciſſe, quàm exitioſum eſſet conſilium illud quod dederat ipſi Diabolus. Hoc vt oſtendat profert verba Moſis, tam illa quæ deſcribunt conſenſum Euæ, quàm illa quæ complectuntur actum ipſum comedendi, & pœnam mox ſequentem. Sed quis non videt poſteriora verba Moſis de actu & pœnâ, ad inſtitutum Chryſoſtomi maximè pertinere, ita vt iis omiſſis, rationalis particula γὰρ, poſt ἰδοῦσα, [pag. 100. lin. 42.] planè otioſa futura ſit? Egoitaq; vt connexio iſta verborum meliùs appareret, commodiſſimum putaui, vt poſt κατανοῆσαι lin. vltimâ pag. præced. δηλονότι insereretur. Quæ ſequuntur enim continuò, nihil aliud ſunt, quàm verborum Moſis paraphraſis quædam. Præterea totum illum quaſi Iſthmum, qui verba Moſis dirimit, notis parentheticis, ne interrumperetur reliquæ orationis ſeries, diſtinguendum monui, atq; ſic nihil erit, vt mihi quidem videtur, quod quenquam remoretur aut offendat. Vno verbo, finge, deletis omnibus quæ inter Moſis verba interyciuntur, ſic continuâ nec interruptâ ſerie ſcriptum fuiſſe. Ἰδοῦσα γάρ, φησιν, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν, καὶ ὅτι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀρεστὸν ἰδεῖν, καὶ ὡραῖον τοῦ κατανοῆσαι, ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ καρποῦ &c.

l. 14. vel delendum puto καὶ ante τοσαύτην, vel participium ἀπατηθεῖσα, mutandum in verbum ἠπατήθης. Porrò lin. 12. Grammaticus aliquis expectaret vt pro ἐτόλμησας, τολμήσασα ſcriberetur, quia præcedit, ὡς μὴ ἀρνηθῆναι. Similis eſt prorſus orationis forma infrà pag. 120. lin. 18. 19. & 20. Sed in ſcriptis magnorum virorum non ſunt omnia nimis rigidè ad Grammaticos canones exigenda.

l. 20. ἀπεναντίας ἐστιν τῆς, &c.] Alibi conſtruitur ἀπεναντίας cum datiuo.

Pag. 102. 7. διαλέξεται] .i. fort. ἐκλέξεται.

l. 11. poſt ἀγάπῃ, deeſſe videtur, περιθεῖναι, aut tale quid.

Pag. 105. 4. πρὸς τὴν τυραννίδα] i. ad exequendum aliquid eorum, quæ tyrannis Diabolica nobis facienda obtruſerit.

l. 6. εἰς τοὺς εὐδίνους λιμένας] Pro εὐδίνους, legendum puto, εὐδίους. Εὔδιος enim λιμὴν ſæpè apud Chryſoſt. occurrit. Hom. 31. in Matth. Λιμὴν εὔδιος ὁ θάνατος. Portus tranquillus, Mors. Legitur etiam apud eundem εὔδινος, vt homil. 53. igitur nihil muto.

Hom. 17.

l. 15. διεξήλθομεν] executi ſumus.

Pag. 106. 6. Duplex eſſe mihi videtur interrogatio: vna poſt πληρῶν, altera poſt ἐμπεριέχεται.

l. 11. Quod ad genitiuum αὐτῆς attinet, cum præceptore meo And. Downæo planè ſentio.

l. 23. οὐ παύεται ἐπιπηθεὶς] ſc. ὁ κατήγορος ἐκεῖνος. παύεται enim & ἐπιπηθεὶς ordine ſyntaxeos cùm κατήγορος coniungi debent, non autem cum ἰατρός, ſicut quiuis facile conceſſerit.

l. 26. αὐτῷ] .i. τῷ ἔνδον ἔχοντι τὸν κατήγορον τοῦτον.

l. 29. & 30. lego: σφοδρὸν τοῦτον κατήγορον, τὸ συνειδὸς, ἐπικείμενον, καὶ μαστίζοντα ἡμῶν καὶ καταξαίνοντα τὴν καρδίαν &c. (al. καὶ μαστίζοντα ἡμῶν τὴν διάνοιαν, καὶ κ.τ.λ.) Poteſt etiam τὸ συνειδὸς omitti ſine vllo ſentẽtiæ detrimẽto. vitioſã autẽ eſſe lectionẽ vulgarẽ, vel hinc clariſſimè appareat, quòd τὸ συνειδὸς μαστίζει, non μαστίζεται, ni fortè cui libeat, τὸ συνειδὸς bifariã hìc accipere, nimirùm tùm actiuè, tùm paſſiuè: actiuè, pro tortore, paſſiuè pro eo quod torquetur & cruciatur. Sed cùm in omnibus alys prætereà locis actiuè ſumatur, non puto hoc loco paſſiuè accipiendum. Iuuenalis:

> --cur tamen hos tu
> Euaſiſſe putes, quos diri conſcia facti
> Mens habet attonitos, & ſurdo verbere cædit,
> Occultum quatiente animo tortore flagellum?

Al. σφοδρὸν τοῦτον κατήγορον, τὸ συνειδὸς λέγω ἐπικείμενον &c. Conferatur hæc linea cum lineâ 34. & res erit liquida τὸ συνειδὸς hìc aut expungendum, tanquam inde tranſumptum, aut ſaltem actiuè accipiendum.

l. 35. ἔνδοθεν] fort. ἔνδον, vt ſuprà, lin. 19. Sed ἔνδοθεν non diſplicet.

l. 12. τὴν ἑαυτοῦ περιέβαλον] .i. τὴν ἔβαλον περὶ αὐτούς. Præterea verba veſtiendi, quale hoc eſſe videtur, hoc quidem in loco duplicem regunt accuſatiuum, perſonæ, & rei. Cæterùm non improbatur mihi A. Downæi coniectura, imò eò probatur magis, quia ſequitur paulò poſt, lin. 29. εἰς τοσαύτην αἰσχύνην ἑαυτὸν περιέβαλε.

Pag. 108. 6. in initio: fort. -ωνται. Poſteà, extremâ lineâ, deleo, καὶ, & initio lin. ſequentis, pro, τοῦτο, legendum puto, τούτου.

l. 26. Aut hic σου pro σοι, reponendum, aut ſuprà pag. 106. lin. 11. retinendum αὐτοῖς.

Pag. 109. lin. 12. deleo ſubdiſtinctionem poſt ἀνασχέσθαι.

l. 32. Ἐλεεινὰ τὰ ῥήματα, &c.] De ſenſu huius loci nequeo mihi ſatisfacere, niſi addatur aliquid quo oſtendatur verba hæc non reuera ἐλεεινὰ fuiſſe .i. miſeratione digna, ſed tantùm δοκήσει, & opinione. Nam, vt ſequitur, huius pag. lin. 42. & 43. videbantur quidem ἀπολογίαν τινὰ ἔχειν, ſed reuera indigna erant, quæ veniam aliquam & fauorem obtinerent. Ego igitur ſic lego: Ἐλεεινά, ὡς δοκεῖ, τὰ ῥήματα, &c. vide infrà, pag. 133. lin. 3. Senſus tamen hic poteſt eſſe: ſtolidè reſpondiſſe Adamum, atq; ita ſtolidè, vt propter ſtultitiam miſerandus videretur.

l. 34. Neſcio an legendum ſit, μετὰ pro διά. Igitur enim non veritus eſt Adam μονονουχὶ ἀπολογίαν συντιθέναι, non quia Deus ſimpliciter κατέπαυσεν αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, καὶ ἔδειξε τοῦ ἁμαρτήματος τὸ μέγεθος, ſed quia μετὰ πολλῆς τῆς μακροθυμίας hoc fecit.

l. 38. deeſſe videtur, φησι poſt ἡ γυνή, & tum ſubdiſtinguo poſt γέγονεν hoc modo: αὕτη μοι τοῦ ὀλέθρου αἰτία γέγονεν ἡ γυνή φησι, τὴν, &c. Si ſic legimus, viuidior & erectior erit oratio.

Pag. 110. 25. pro ὁμολογίαν, legendum ſuſpicor, ἀπολογίαν, nec ſuſpicio mea caret ratione, quia proximis verbis ſequitur: ὡς ἐνόμισε, & τὴν αἰτίαν ἐπὶ τὴν γυναῖκα μεταθείς. Aliter retinendo ὁμολογίαν· καὶ τὴν ὁμολογίαν ἐκεῖνος ἐποιήσατο τῶν ἡμαρτημένων, ϗ ἀπολογίαν, ὡς ἐνόμισαν, συνθεῖναι τὴν αἰτίαν &c. Similiter lin. 28. legendum ſuſpicor, ἐρωτήσαντος, pro, ἀποκρίσαντος. Deus enim, vt iudex, interrogabat: Adam autem & Eua, vt rei, reſpondebant. Hæc veniebant mihi in mentem, vt primùm hunc locum legi: poſteà verò, lectâ pag. ſequente, mutaui ſententiam propter ea quæ ibi leguntur. lin. 24. lege item lin. 1. pag. 112. In quibus tamen locis eſt, ἀποκρίσαντος, ſine, παρ' ἑαυτοῦ. Atq; id certè negligendum non eſt. vide prætereà pag. 129. lin. 36.

Pag. 111. 17. οὐχ ἧττον γὰρ ἄξια, &c.] ſc. οἱ ἀγνοοῦντες ταῦτα ἡμαρτάνοντα.

l. 29. & 30. Manuſcriptus Chraſhauij dignus eſt ſua laude. Nam & hic & alibi multùm adiuuat.

l. 5. ϗ τοῦτο τῆς &c. Paulo aliter quæſtioni huic reſpondet Theodoretus quæſt. 34. in Geneſin.

l. 40. τηρήσει] Hebr. Ieſupca, i. τηρήσει σε. Græca tamen exemplaria in priore lectione conſentiunt.

Pag. 115. 20. λυσιτελὲς ἂν γένοιτο] ſub. μᾶλλον.

Pag. 117. 13. lego: ἐπεὶ μὴ εἶναι ἕτερον τὴν αἰτίαν μετάθεις, ἄπαγε, ἀλλὰ &c. vel, ἐπεὶ μ. ε. τ. α. μέταγε, ἀλλὰ, &c. vide infrà huius pag. lin. 39.

l. 14. ἕτερον ζήτημα] vide Theodoreti quæſt. 38. in Geneſin.

Hom. 18.

Pag. 118. 35. fort. οἵων τε ϗ ἡλίκων, niſi ſic dicatur, ὅσων τε ϗ ἡλίκων Græcè, quemadmodum Latinè quot & quantis.

Pag. 119. 23. pro ἐσθὴς λαμπρά, malim, ἐσθῆτι λαμπρᾷ. Loquitur enim de ornamentis puerorum, inter quæ ædes ipſæ locum non habent. Porrò ſequitur, lin. 27. τῆς ἐσθῆτος γυμνώσας.

Pag. 121. 7. hæc verba: ὅπερ, ἐντελλόμενος αὐτῷ, ἀπείλησεν, εἰ παραβαίη: parentheticis notis includenda puto.

l. 12. videtur ϗ, ante τὰ, in fine lineæ redundare.

l. 31. & 32. Quid ſi ſic? ϗ τῆς πονηρίας ἐγκόψαι τὴν ἐπὶ τὸ πρόσω φοράν, τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν μιμούμενος, τοὺς ἁμαρτάνοντας τιμωρεῖται.

l. 38. οὐχ ἁπλῶς] i. non temerè: non ſine cauſa.

l. 41. inter τοῦ, & ἐκείνην, ſubdiſtinguo. ordo: οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, &c. ἀλλά φησιν ἐκείνην ε. τ. γ. ε. ἧς κ. α. σ. ἵνα δεικνύῃ &c.

Pag. 121. 42. poſt τὸν ἄρτον σου, addenda puto quæ continenter ſequuntur in contextu Moſis: ἕως τοῦ ἀποστρέψαι σε εἰς τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθης. Nam niſi hæc addantur, meritò requirat lector quid ſit ἐν τῇ ἀποστάσει, quod cum verbis, ἐξ ἧς ἐλήφθη, congruat (nam horum cauſâ locum illum citari certiſſimum eſt) & deinde, cur proximè dicatur: τὸ αὐτὸ τοίνυν ϗ νῦν λέγει?

Pag. 122. 5. ὑπόθεσις] Alia fortaſſe vox huic loco meliùs conuenerit, vt σημεῖον, τεκμήριον, &c. ſed nihil ſtatuo. Al. φιλανθρωπίας ἦν, vel, φιλανθρωπίας αὐτοῦ ἦν, deleta voce ὑπόθεσις. puto retinendum, ὑπόθεσιν, verbum & Chryſoſtomo familiariſſimum, & πολυσημαντότατον H. S.

l. 18. & 19. ϗ μηδὲ ἐπιθυμίαν ἔχων &c.] i. & ne deſiderio diuturnæ vitæ, etiam foris cùm eſſet, de ligno illo comedere audacter conaretur.

l. 22. Magnam à me inibit gratiam, quicunq; locos hoc genus διορθώσεται, ſimilibus coniecturis peruios & meabiles fecerit. Nihil coniecturâ tuâ certius eſſe poteſt, nihil verius, ſenſu ipſo vel maximè ſuffragante. Quocircà, ne dubites, vbi libri deficiunt, coniecturis, talibus præſertim, hoc eſt, eruditis, probabilibus, non coactis, hæſitantem, & ἰλιγγιῶντα lectorem adiuuare. Fortes, quod dicitur, Fortuna iuuat. Paulo aliter: Τῆς ῥᾳθυμίας αὐτοῦ τὸ μέγεθος, ἦν &c. vt in annotationibus tuis: vel, τὰ τῆς ῥᾳθυμίας, vt paulo infrà, τὰ τῆς συνουσίας· τὰ τῆς παρθενίας· τὰ τῆς ἁμαρτίας.

Pag. 123. 37. τῆς φύσεως ὁ δημιουργός.] τῆς φύσεως regitur à δημιουργὸς, non à γονεῦσιν. τῆς φύσεως ὁ δημιουργὸς, i. ὁ τῆς φύσεως δημιουργός. lineâ autem ſequente, emendationi A. Downei prorſus acquieſco.

Pag. 124. 24. τῶν εὐπαθεστέρων] Baſil. πρὸς τοὺς νέους, pag. 230 ϗ τὸν Πυθαγόραν μεμνῆσθαι, ὃς τῶν συνόντων τινὰ καταμαθὼν γυμνασίοις τε ϗ σιτίοις ἑαυτὸν εὖ μάλα κατασαρκοῦντα, οὗτος, ἔφη, οὐ παύσῃ χαλεπώτερον σεαυτῷ κατασκευάζων τὸ δεσμωτήριον; Διὸ δὴ ϗ Πλάτωνά φασι τὴν ἐκ σώματος βλάβην προειδόμενον, τὸ νοσῶδες χωρίον τῆς Ἀττικῆς τὴν Ἀκαδημίαν καταλαβεῖν ἐξεπίτηδες, ἵνα τὴν ἄγαν εὐπάθειαν τοῦ σώματος, οἷον ἀμπέλου τὴν εἰς τὰ περιττὰ φορὰν περικόπτοι. Εὐπάθεια igitur eſt εὐεξία, & τῶν εὐπαθεστέρων, τῶν μᾶλλον εὐεκτούντων. Sic Heſych. εὐπαθοῦντες, εὐφρόσυνοι. Pſal. 91. ϗ εὐπαθοῦντες ἔσονται. Ad quem locum Græca Scholia (ſicut annotatur in Biblijs Rom.) εὐπαθεῖν, τουτέστι, σφριγᾶν ϗ ἀκμάζειν. Baſil. hom. εἰς τό· πρόσεχε σεαυτῷ, pag. 139. Σώματος μὲν γὰρ εὐπαθοῦντος, ϗ πολυσαρκίᾳ βαρυνομένου.

l. 32. legendum conijcio: ἀλλ' εἰπέ μοι, ἀγαπητέ· ὁ οἴκοθεν ἔχων ἀφορμὰς &c. vox enim οἴκοθεν apprimè conuenit cum ijs quæ ſequuntur, lin. 34. οὔτε γὰρ ἐκεῖνος τινὰ εἶχε τὸν διδάσκοντα, οὔτε εἶδε, &c. Al. ἀλλ' εἰπέ μοι, ἀγαπητὲ, ὁ τοσαῦτα εὐεργετηθεὶς, ϗ ἐντεῦθεν ἔχων ἀφορμὰς, &c.

l. 41. Sine dubio, πρωτοτοκίων.

Pag. 125. 17. & 18. vtrobiq; pro τὸ, lego, τῷ. verba enim ἔδειξε. & διδάσκει reguntur à γραφή.

Pag. 126. 5. Malim, τὸ πλημμέλημα. φησὶ γὰρ πρὸς αὐτόν.

l. 23. Rectiùs, vt mihi videtur, ἐννοήσας, deletâ diſtinctione poſt οὖν.

l. vltimâ, deleo εἰ poſt καί.

Pag. 127. 21. Neſcio an deſit ἄλλο, poſt τί.

Hom. 19.

Pag. 128. 8. Si benè obſeruaui, ἐπειδὴ apud Chryſ. iungitur cum indicatiuis. Igitur hic malim: μὴ δυνήσεται, & μὴ βούλεται.

l. 11. Mutato verborum ordine, lego: ἀλλ' ἔστι πολλάκις ϗ τὸν φαῦλον θελήσαντα μεταβαλέσθαι &c.

l. 14. Deeſſe videtur ϗ ante τὴν οἰκείαν.

l. 15. & 16. Legendum cenſeo, vel, τῆς κακίας ἐπιχειρήσαντος τὸ ὅρμημα: vel, τὴν κακίαν ἐπιχείρησιν, vt ſuprà, & infrà pag. 130. lin. 17.

Pag. 126. 36. & 37. ἤδη καὶ ἐκ προοιμίων τὴν μέλλουσαν ἐπιχείρησιν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ γίνεσθαι, καὶ διὰ

τούτου

τούτων αὐτὴν περιαναστέλλει τῶν ῥημάτων. Non neſcio tamen ἐπιχειρήσεως regi poſſe à περὶ in compoſitione. Alioqui quomodo defendatur ſyntaxis iſta, me non videre planè profiteor. & Ordo erit, ἀναστέλλει, ſub. ἡμᾶς περὶ τῆς κακῆς ἐπιχειρήσεως.

l. 23. *Vide an non rectiùs*, Ἐπὶ τοσοῦτον ἀπειλώδης.

l. 41. ° *Marginalis lectio præferenda mihi videtur.*

Pag. 130. 5. *Probabile eſt hæc aut ſimilia deſiderari ante* καθάπερ : τοῦτο ϗ νῦν ποιεῖ.

l. 9. *videtur deeſſe* οὕτως *ante* ἐρωτᾷ.

Pag. 131. 6. *Non eſt neceſſe vt propter infinitiuum* ὡς *in* ὥστε *mutetur. Nam &* ὡς, *ſicut docent Grammatici, ſyntaxin hanc non aſpernatur. Huius ipſius pag. lin.* 14. ὡς μηδὲ λήθῃ παραδοθῆναι : & *pag. ſeq. lin.* 18. & *paſſim alibi.*

l. 9. *Lego*, ἀποδύρεσθαι.

l. 19. *poſt* ἀγαπητὲ, *interrogandi notam ponendam puto.*

l. 20. *Leuior eſt iactura* τοῦ ὅσον, *quàm* τοῦ ὅτι, *vt mihi quidem videtur. Lego itaq́;*, καὶ ὅτι μεῖζον, *&c.*

l. 31. *lego* : οὕτω ϗ τούτῳ· ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ τῆς γῆς. *Nam ſine ſupplemento iſto hiatus erit.*

Pag. 132. 2. *Pro* τινα αἴσθησιν, *quid ſi*, τινα ἀπόλαυσιν?

Pag. 133. 3. ϗ *priore loco poni videtur pro aduerſatiuâ particulâ* ἀλλά.

l. 17. *Deeſſe videtur* σε *inter* -δάσκαλον & καταλείψω.

l. 38. *Delenda videtur particula*, ϗ, *ante* ἀπηλλαγμένοι.

Pag. 134. 7. *Neſcio an* βασκαίνω, *in inuidendi ſignificatione cum accuſatiuo conſtruatur. vide infrà hom.* 22. *pag.* 156. *lin.* 7.

l. 10. *Malim*, ἀειθρηνούμεθα.

l. 11. ἀξιῶσαι] i. ὑπόδικον καταστῆσαι.

l. 14. τρίτην πάλιν] *ſub.* ἰδὲ, *vel* ὅρα.

l. 21. *fort.* σε ἀγνοήσαντα ἀνελεῖν, ϗ τῇ σῇ τελευτῇ ὑπεύθυνον *&c. hîc duntaxat pro* ἁλῶναι, ἀνελεῖν, *ſubſtituo, & hæc*, τῇ σῇ τελευτῇ, *particulæ copulatiuæ poſtpono. Nam* τὸ ἁλῶναι, *non minùs mihi, quàm præceptori meo diſplicet.*

l. 22. παραίτησις, *pro* πάρεσις, *valde placet.*

l. 25. μηδεὶς ἕτερος τοιαῦτα τολμήσῃ *&c.] Congruit cum illo* : Εἴς ἐμὲ ὁρῶν τις, εὐσεβὴς ἔστω. *vide pag.* 136. *lin.* 7.

l. 34. *Generalior & magis* καθολικὴ *eſſet ſententia, ſi pro* κατεργάζεσθαι, κακὰ ἐργάζεσθαι *ſcriberetur.*

lin. vltimâ, vel lego, ἀποδοθῆναι *pro* ἀπολαβεῖν, *vel*, ἀπολαβεῖν *pro* ἀποδοθῆναι *expono, quia ſunt* τῶν πρός τι. *Hæc ſuperaddidi veſtris coniecturis, tuæ nimirùm & A. Dounæi, non quòd parùm illa mihi ſatisfacerent, ſed quia & ipſe experiri volui, an poſſem aliquid poſt tales artifices non pœnitendum proferre.*

Pag. 135. 2. ὅτι τὰ λυπηρὰ] *ſub.* παραστῆσαι δυνάμενος, *vt rectiſſimè tu in annotationibus tuis.*

l. 8. *Quid ſi* : οἷς ϗ μείζων ἡ τιμωρία παρὰ τοῦ κοινοῦ δεσπότου ἐπιφέρεται; *Al.* καθ' ὧν κ. μ. ἡ. τ. π. τ. κ. δ. ἐπιφέρεται.

Hom. 20.

Pag. 135. 39. ϗ ἐξ ἀγνοίας *&c.] i. vt puto, ex eo quòd*, ἐκ τοῦ ἕκαστον τὰς θυσίας αὐτῶν προσενέγκαι τῷ δεσπότῃ.

Pag. 136. 40. *fort.* σοφίζονται.

Pag. 137. 16. *lege* ἔτεκε ϗ αὐτή.

l. 22. *fort.* ὁ μὲν. *Paulò priùs, lin. nimirùm* 20. & 21. τῷ ὑπ' αὐτοῦ τεχθέντι τὴν ὑπ' αὐτοῦ οἰκοδομουμένην πόλιν ἐπωνόμασεν. i. ἐπὶ τῷ ὑπ' α. τ. τ. ὑ. α. ο. π. ὠνόμασεν· *ſiue*, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ὑπ' αὐτοῦ τεχθέντος *&c.* ὠνόμασεν. *De nomine filij ſui appellauit. Al. legendum fortaſſe* : ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ὑπ' αὐτοῦ τεχθέντος τ. ὑ. α. ο. π. ἐπωνόμασεν.

l. 36. τὸν βιωτικὸν λογισμόν.

l. 38. *Quid ſi*, καθ' ὅσον ἡμῖν οὐδόντε;

Pag. 138. 1. & 2. ὡς τῷ αὐτῷ ἁμαρτήματι ἢ ϗ χείρονι περιπεσών.] *ſc. non expectat, donec ab alio audiat, quòd æquè ac Cain, aut grauiùs etiam peccârit. Planior fuiſſet oratio, ſi dixiſſet* : οὐ περιμένει τὸν παρ' ἑτέρου ἔλεγχον, ὡς τῷ αὐτῷ ἁμαρτήματι, ἢ ϗ χείρονι περιέπεσε.

l. 35. ϗ πρὸς ἐπὶ τύποις] σχῆμα ἐκ παραλλήλου.

Pag. 139. 20. μεταγαγεῖν] *fort.* ἀπαγαγεῖν. *ſc.* τῶν φοβερῶν ἐκείνων λογισμῶν.

l. 25. *Deleo diſtinctionem inter* βωμεδοῖς & ἀφ.

l. 34. *Rectiùs fort.* ἀπολαύετε, *quia præcedit* ὅτι, *non* ὅταν.

Pag. 141. 13. *pro* μικρὸν ἀναπαύσωσι, *legendum puto*, μικρὸν αἰαπαύσωσι.

Pag. 142. 2. *deleo* ϗ *ante* καθ' ἑκάστην. *Hortatur enim vt quotidie ſcrutentur ſeipſos, videantq́; quid ex hac, quid ex illa concione lucri reportârint. Quare, ſiue in quem finem?* Ὥστε καρποῦσθαι πλέον ἐκ τῶν παρ' αὐτοῦ λεγομένων. *Vt hoc modo ex iis, quæ dicat, plus fructus & vtilitatis percipiant. Ex auditoribus enim ij proficiunt maximè, qui quantum profecerint, à ſeipſis accuratè exigunt. Ordo itaq́; eſt* : Βούλομαι ἐκεῖνο τὴν ὑμετέραν ἀγάπην παρακαλέσαι, διερευνᾶσθαι καθ' ἡμέραν ἑαυτοὺς *&c.* ὥστε καρποῦσθαι *&c. Poteſt etiam hic locus ſic ordinari, etiamſi* ϗ *retineatur. Igitur nihil muto.* ϗ διερευνᾶσθαι, καὶ μὴ μόνον δέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐναποτίθεσθαι. *Volo veſtram charitatem, vt maiorem ex dictis noſtris fructum capiatis, & quotidie vos ipſos ſcrutari, ſiue explorare &c. & non ſolùm &c.*

l. 8. *pro* συννόησόν μοι ὅτι, *malim*, συννόησόν μοι τόδε.

l. 27. *delendum videtur* ἐπὶ *ante* τῇ πλάνῃ.

l. 41. ταῦτα ἀναγκαῖα ποίησον] *elegantiſſimè. Quæ non neceſſaria & ſuperflua ſunt, fac neceſſaria. Quomodo? Dando ea indigentibus. Nam quæ tibi non neceſſaria ſunt, indigentibus ſunt neceſſaria. Penè me præterierat loci iſtius ſingularis elegantia. Vide infrà pag.* 432. *lin.* 4.

l. 42. διαπίπτει] *ſub.* ταῦτα. *Deinde linea ſequente, pro* τὴν μετ' οὐ πολὺ λῆψιν, *fortaſsè conuenientiùs legatur* : καὶ μετ' οὐ πολὺ λήψῃ, *vel*, ἀπολήψῃ, *ſcilicet* τὰ δοθέντα, τὰ τιμιώτερα παρὰ σοῦ. *Nam* λαμβάνειν πατεῖδα, *non videtur mihi adeò commodè dici.*

Pag. 143. 11. ἕως ἔπι κακεῖς.

l. 14

l. 24. poſt, ἄπει, interrogandi notam ponendam puto. Sic enim futurum eſt ut efficacior & vehementior ſit oratio, & Chryſoſtomi in reprehendo acrimoniæ accommodatior.

l. 26. ἐμοὶ πείθου, καὶ ἴσως ἔπ. Præterea extremâ lineâ, neſcio an articulus τὴν redundet.

Hom. 21.

Pag. 144. 1. fort. ἐξέδοντο ταῦτα.

l. 4. οὐδὲ γὰρ συλλαβὴ &c.] Sic ſuprà hom. 18. pag. 124. lin. 9. & 10. οὐδὲν ἁπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχε, φθέγγεται ἡ θεία γραφή, ἀλλὰ κἂν συλλαβὴ τυγχάνῃ, κἂν κεραία μία, ἔχει τινὰ ἐγκεκρυμμένον θησαυρόν. τοιαῦτα γὰρ ἅπαντα τὰ πνευματικά.

Pag. 145. 8. fort. ἀρχὴν νέαν τινὰ, ἢ, δευτέραν τινὰ, & lin. 10. οὕτως ἄρχεται πάλιν. Cæterùm ſi minùs iſta placent, finge non ſcripta fuiſſe.

l. 14. Neſcio an pro ὡς, legendum ſit, οἷς. Nam οἷς meliùs reſpondet τοῖς αὐτοῖς, quàm ὡς, & fallere potuit librarium ὡς, proximè ſequens.

l. 37. malim, κατὰ τὸν τῆς ἀρχῆς λόγον, κατὰ τὸν τῆς δευτέρας· ut idem bis dicatur.

Pag. 146. 28. Legendum conjicio: οὐδὲν τοιοῦτον ἐπεσημήνατο, ἀλλ' ἄνωθεν προμηνύων αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τὴν κακίαν ὁρμὴν, τοῦτο παρεσιώπησε. καὶ εἰκότως.

l. 31. optime ὁμοιότροπον.

l. 35. ὅτι ἐπειδὴ οὐκ ἔσται τοιοῦτος] ſc. qualis fuit Cain.

Pag. 147. 17. fort. ταχείας ἀξιοῦται τῆς παραμυθίας, καὶ παραμυθίας ἀξιωθεὶς πλείονα τ. ε. ε. &c. videtur enim aliquid deeſſe. Et tamen non diffiteor me in hoc & ſimilibus locis operæ meæ ſine culpâ potuiſſe parcere.

l. 39. Neſcio an legendum ſit, τῶν προσηκόντων κατὰ γένος καὶ διαφερόντων· vel, καὶ δόξῃ διαφερόντων &c.

Pag. 148. 6. ἐπισπασόμεθα.

l. 30. vel deeſt genitiuus, vel certè ſubaudiendus eſt. Nam quod hìc eſt ἀνατροφῇ, paulò poſt, lineâ 35. dicitur, παιδοτροφία. & pag. 149. lin. 39. παίδων φροντίς.

l. 39. & 40. De καταστέλλειν & ἀφιεὶς planè accedo doctiſſ. præceptori meo. Ib. καὶ οὐκ ἀφιεὶς πλάγιον σαλεύειν] ordo: Καὶ οὐκ ἀφιεὶς τὸ σκάφος πλάγιον σαλεύειν, ἀλλὰ διηνεκῶς ἐν λιμένι ὁρμεῖν παρασκευάζων. Sic infrà pag. 163. & 164. ἀλλ' ἀνώτερος τοῦ χειμῶνος γεγονὼς, καὶ πλόχος σαλεύων, ὡς ἐν λιμένι καθήμενος.

Pag. 149. 1. fort. ἀεὶ θυμὸν ὑπὲρ.

l. 7. poſteriùs τοῦτον redundare videtur.

l. 10. fort. ἐνακμάζειν. prima enim huius verbi ſyllaba abſorpta videtur fuiſſe à poſtremâ verbi præcedentis.

l. 14. deleo καὶ ante ποῦ.

l. 15. τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ] ſub. περιτιθέμενα, vel λεγόμενα.

l. 16. πολυπραγμονεῖν, ἀλλὰ πιστεύειν] Theodor. quæſt. 45. in Geneſin, de tranſlatione item Enochi: οὐ δεῖ ζητεῖν τὰ ἀποσιγώμενα· στέργειν δὲ προσήκει τὰ γεγραμμένα.

Pag. 150. 5. Καὶ ἔζησε Λάμεχ ἔτη ἑκατὸν ὀγδοήκοντα] In hac numeratione diſſentit Chryſoſt. & ab Hebraico contextu, & à Græcis Bibliis Romæ excuſis. Hebraicus enim contextus addit duos annos ad centum & octoginta: Græca verò Biblia, octo.

l. 17. uncis incluſa rectè abeſſe poſſunt.

Pag. 151. 2. vel ſequor marginalem lectionem, vel pro, πανωλεθρίαν, lego, ἀλήθειαν.

l. 30. ἐπερχώμεθα] .i. legamus. Sic infrà, pag. 282. lin. 11. & 12. Καὶ πολλάκις ὅπερ σήμερον εὑρεῖν οὐκ ἰσχύσαμεν ἀναγνόντες, τοῦτο πάλιν αὔριον ἐπελθόντες, ἀθρόον εὕρομεν. Ἐπέρχεσθαι enim & ἀναγινώσκειν, idem hìc ſignificant. Sic alibi idem ſunt διέρχεσθαι & ἀναγινώσκειν. Cato: Libros lege: Planudes: τὰς βίβλους διέρχου.

l. 42. lego, ἀλλὰ κἂν τὸ τυχὸν αὐτὸ ἐνοχλεῖν συμβῇ. .i. Sed ſi vel minima res quæpiam illi moleſta eſſe contigerit.

Pag. 152. 1. τί γὰρ ἴσον ψυχὴ καὶ σῶμα;] Fortaſſe deeſt ἔχει. τί γὰρ ἴσον ἔχει, εἰπέ μοι, &c.

Hom. 22.

Pag. 153. 30. νεαρώτερα καὶ ἀκμαιότερα] ſc. τὰ πνευματικὰ ἐδέσματα.

l. 32. καὶ τὴν συγγνωμοσύνην ἐπιδειξώμεθα] Vide ſuprà pag. 90. lin. 31.

Pag. 154. 15. lego, καὶ ἑτέραν προσθήκην προνοίας π. τ. τ. ἡ. ἐπεδείξατο. Sic enim ſuo quæque loco poſita reperientur.

l. 29. pro ἐλαυνόμενος, neſcio an ſcribendum ſit, ἠγόμενος, & lineâ præcedente, φερομένων retineri poteſt, ſi articulus τῶν, τῇ. πολλῇ τῇ ῥύμῃ, præponatur.

l. 35. Notanda ſyntaxis: ὥστε ἦλθε, pro, ὥστε ἐλθεῖν.

l. 41. παρὰ τούτους ἅπαντας] præ his omnibus.

Pag. 155. 4 & 5. fort. καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, οὐδὲ ὑπὲρ τοῦ ἁμαρτόντος κόλασιν ὑπομεῖναι, οὐδὲ ὑπὲρ τοῦ κατορθοῦντος ἀμοιβῆς τινος ἐπιτυχεῖν.

l. 33. inter -γομένων & καὶ. ſubdiſtinguo tantùm.

l. 39. ἄγγελοι δὲ οὐδαμοῦ] lxx. Interpretes fefellerunt Chryſoſt. Alioquin enim vidiſſet ſic appellatos angelos fuiſſe, Iobi cap. 1. v. 6. Vajehi hajjom vajjabou bené haelohim. .i. οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, pro quo lxx. ad ſenſum, nō ad verbū: οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ.

Pag. 156. 17. πρὸς τὴν συναλλαγὴν τῶν σωμάτων] .i. fortaſſe, συμπλοκὴν, vel, ἐπιθυμίαν συμπλοκῆς τῶν σωμάτων.

l. 23. & 24. fort. οὐκ αὐτὴν τὴν οὐσίαν (πῶς γὰρ οἷόν τε ἀσώματον οὐσίαν ἰδεῖν;) ἀλλὰ μετασχηματισθεῖσαν τὴν ἐνέργειαν, μικροῦ δεῖν, &c. μετασχηματισθεῖσαν τὴν ἐνέργειαν, vocat (aut ſaltem vocare mihi videtur) actum angeli in viſibili ſpecie apparentis. Si hæc vera ſunt, ut certè vera eſſe credo, valdè laborat hic locus ab interpunctione.

l. 27. deleo item ἡ, ante νοερά.

l. 38. μέχρις ἐκείνου] .i. uſque ad illud tempus.

l. 39. lego, τοὺς ἐξ ἐκείνων, ſc. Caini filiys.

l. 42. lego (οἱ ἀπὸ τοῦ Σὴθ καὶ τοῦ Ἐνὼς) additis notis parentheticis. Item hæc lin. 42. & 43. notis parentheticis includo (ἐκείνας τὰς ἀπ' ἐκείνων τ. π. ὧν οἱ. δ. κ. θ. ε. αὐτοῖς)

Pag. 157. 21. Malo coniungere τὰς ἡνίας cum καταστέλλειν, quàm cum ἐνδούς. Al. τὰς ἡνίας ἐνδούς: ex cōiecturâ. Sicut auriga, qui non nouit habenis equos ferocientes compeſcere, cedendo, & equos currum trahentes, & ſeipſum perdit ac præcipitat,

tat. ἐνδύει. *ſc.* τοῖς ἀτάκτοις σκιρτήμασι τῶν ἵππων: *furori & ferociæ equorum, non autem* ταῖς ἡνίαις, *habenis. Sic in* ἀποδόσει: ταῖς ἀτάκτοις ἐπιθυμίαις ἐνδῶσι. ἄτακτοι *enim* ἐπιθυμίαι *ſunt, vt* ἄτακτα σκιρτήματα, *&* ἡ προαίρεσις, *vt* αἱ ἡνίαι.

l. 31. *pro* εἴδεσαν, *debet eſſe* εἴδοσαν. *Apud* LXX. *enim legimus,* ἤλθοσαν, εἴδοσαν, εὕροσαν, *pro,* ἦλθον, εἶδον, εὗρον: *non autem* ἤλθεσαν, εἴδεσαν, εὕρεσαν.

Pag. 158. 18. *Quid ſi,* ζωῆς τοῦ Νῶε τῆς διὰ τῆς προσηγορείας παιδεύοντος αὐτοὺς ἐπεδείκνυτο?

l. 23. *Malim,* ἀπονίψασθαι.

Pag. 159. 2. *deeſſe videtur aliquid poſt* -λημμάτων, *nimirùm,* ἀνενέργητός ἐστι, πεπέδηται, *aut tale quid.*

l. 6. *Deeſſe videtur,* οὕτω, *inter* φωτὸς *&* καί.

Pag. 160. 30. *Malim,* τῆς τοῦ ἀνθρώπου συνημμένης.

l. 38. *Rectius fortaſſe* τούτων.

Pag. 161. 21. *Neſcio an delendum ſit,* περὶ *ante* αὐτῆς.

l. 27. *fort.* ἐπιθυμίᾳ τινὶ καὶ πόθῳ φερόμενοι, πλοῦτον ἐπὶ πλούτῳ πάσῃ τῇ ὁρμῇ ἔχειν σπουδάζουσι.

l. 28. *Deleo notam parentheticam poſt* φιλαργυρία, *& locum ei commodiorem do poſt* κατενεχθῶσιν, *lin.* 33. *Quæ ſequuntur enim eâdem lineâ (nimirùm:* εἰ τοίνυν οὗτοι *&c) connectenda ſunt cum his, lin.* 28. καὶ οὐδέποτε κόρον λαμβάνουσι. *Hoc ita clarum eſt, vt quod clariſſimum. Series enim & conſecutio orationis ſic ſe habet:* Καθάπερ οὖν οἱ περὶ τὴν τῶν χρημάτων συλλογὴν μεμηνότες, ἐπιθυμίᾳ τινὶ καὶ πόθῳ φερόμενοι [ἐλαυνόμενοι] πλοῦτον ἐπὶ πλούτῳ πάσῃ τῇ ὁρμῇ ἔχειν σπουδάζουσι, καὶ οὐδέποτε κόρον λαμβάνουσιν· οὕτω πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς *&c. Hæc eſt recta ſeries. Ceterùm apud Chryſoſt. propter longam parentheſin non eodem tenore procedit oratio, ſed ſeries aliquantum interrumpitur. Cùm enim recto ordine ſeruato poſt finitam parentheſin debuiſſet dici [lin. 33.]* Καθάπερ τοίνυν οὗτοι *&c. Chryſoſt. hoc non facit, ſed quaſi ſui oblitus, nouum initium facit (quod etiam aliàs frequenter facit) & particulam ſimilitudinis in particulam conditionalem mutat, dicens:* Εἰ τοίνυν.

Pag. 162. 3. *fort.* πολλάκις δέ.

l. 16. ὑπὸ τῶν φιλαιωδίων] *Nihil muto. Sed tamen, neſcio quomodo, non ſatis arridet hæc vox. Si liceret igitur, ſcriberem:* ὑπὸ τῶν οἰκείων.

Pag. 163. 10. *fort.* ὡς δι' αὐτὸ τοῦτο γινόμενοι.

Hom. 23.

Pag. 163. 40. *fort.* ἀπολελεῖφθαι, *vel,* καταλελεῖφθαι.

Pag. 164. 1. *legendum ſuſpicor:* καὶ καίπερ πελάγιος σάλων: *i. & quamuis marinis iactatus fluctibus tanquam in portu ſedens, ſic virtutis clauum gubernans &c.*

l. 34. ἐπιφερομένοις] *Nondum ſcio de hac voce quid ſentiendum ſit, rectène ſe habeat, an ſecus. Fortaſſe reponendum,* ἐλομένοις.

Pag. 165. 18. *multò plenior eſſet lectio, ſi ſic conciperetur:* διδάσκει ἡμᾶς καὶ τῆς ἀρετῆς τὴν ἰσχὺν, καὶ τὸν ἐν τοσούτῳ πλήθει δυνηθέντα τὴν ἀρετὴν ἀκέραιον διασῶσαι θαυμάζειν. *Addo* θαυμάζειν, *quia quæ proximè ſequuntur, talem lectionem præſupponunt & ab eâ veluti pendent. Alioquin addi poſſet,* ἀνακηρύττει, *aut verbum aliquod non diſſimile.*

l. 21. *&* 22. *lego:* ἡ θεία γραφή, φησι· Νῶε δὲ εὗρε χάριν ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ. Θαυμαστὸν γὰρ ὅτι μεταξὺ ὢν τοσούτων τῶν διὰ τὴν κακίαν μελλόντων τῆς ἀγανακτήσεως [*vel,* κινδύνου] πειρᾶσθαι, οὗτος μόνος διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ κλυδωνίου ἐκτὸς εἶναι ἠξιώθη. Νῶε δὲ εὗρε *&c.*

l. 38. Ἔστι γὰρ αἰσχύνη ἐπάγουσα ἁμαρτίαν] *Sirach. cap.* 4. *v.* 24.

l. vltimâ, delendum puto, ἡ *poſt* ἴσως δέ.

Pag. 167. 2. *fort.* κατακρινομένῳ.

Pag. 168. 11. ὅλος τῆς σαρκὸς *&c.] Sic Horat. ſatyr.* 9. *lib.* 1. *totus in illis. Heliod. lib.* 1. μὴ γίνου τῆς ὀργῆς ὅλος, *& lib.* 2. οὕτως ἄρα ὅλος τῶν φροντισμάτων ἦν.

l. 35. *legendum videtur,* καὶ πολλὰ εὕροι τις ἂν ὀνόματα τοιαῦτα ἐπιτεθειμένα.

Pag. 169. 2. ἐν τοσούτῳ ἀρετῆς αὐχμῷ] *vide ſuprà pag.* 77. *lin.* 13.

l. 24. *Leui immutatione lectionem ſine dubio vitioſam ſic emendo:* διὰ τοῦτο καὶ ἐξ ἀρχῆς ἰδὼν τὰ ὑπ' αὐτοῦ δημιουργηθέντα: *ſc. quæ priùs creauerat. Hominem enim tunc non vidit, vtpote nondum creatum.*

l. 33. πρὸς αὐτὸ τὸ ἄκρον τῆς κορυφῆς τῶν ἀρετῶν] *quaſi dicat,* πρὸς ἀκροτάτην κορυφὴν τῶν ἀρετῶν. *Nam* ἡ κορυφὴ *habet ſuam latitudinem, &* τὸ ἄκρον τῆς κορυφῆς *eſt ſummi verticis ſupremus apex. Similis* αὐξήσει *dicitur, vt* Ἑλλάδος Ἑλλὰς, *& id genus alia. Lucem accipit hic locus à ſequente iſto: [pag. huius lin.* 42. *&* 43.*]* οὐ μόνον ἀρετὴν ἐπεδείξατο, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἄκραν κορυφὴν τῶν ἀρετῶν ἔφθασε.

Pag. 170. 4. ἀλλὰ δεικνύουσα *&c.] i. ſed vt oſtendat nobis ſummã eius virtutem, & quòd diuino calculo approbatus fuit, poſtquàm dixit:* τέλειος ὢν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ: *ait,* τῷ Θεῷ εὐηρέστησε Νῶε. *Hæc mihi placuit, vel animi cauſâ Latinè vtcunq; interpretari. Quod ad,* ἵνα εἴπῃ *l.* 7. *attinet, etſi loca mihi non ſint in promptu, tamen affirmare non dubitem ſæpiuſculè ſic loqui Chryſoſtomum pro eo quod Latini dicunt, quaſi dicat, ac ſi diceret. vide infrà pag.* 236. *lin.* 32.

l. 9. ἡ τῶν βεβιωμένων πρᾶξις] *vide infrà, pag.* 177. *lin.* 36.

l. 13. *Lego:* ἐπαινέτην ἔχειν τῶν ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένων; τοῦτο μὲν οὖν παντὸς *&c. Tranſpoſitus verborum ordo corrupit hunc locum, & reſtitutus ſanabit.*

l. vltimâ fort. ἱκανὸν εἶναι κωλῦσαι τὸν ἐπὶ τὴν ἀρετὴν φέρουσαν ὁδὸν πορεύεσθαι θέλοντα, *vel,* βουλόμενον.

Pag. 171. 26. *fort.* ὁ Θεὸς πονηρὸν ὄντα καὶ τοιοῦτον ὄντα *&c.*

l. 33. *Corrigenda huius loci interpunctio in hunc modum:* κατασκευάζων; αὐτὴν τὴν γέενναν διὰ τοῦτο *&c.*

Pag. 172. 10. καὶ δι' ὧν αὐτὸς μετῆλθε *&c.] De hoc loco quid ſtatuendum ſit, nondum mihi liquet.*

l. 13. *Legendum conijcio:* διὰ τῆς ῥᾳθυμίας, καὶ τῆς τούτων ἀμελείας προδόντες *&c.*

Hom. 24.

Pag. 173. 1. οὐκ ἀφίησιν ἑτέρῳ τινὸς δεηθῆναι] non ſinit ab alio quopiam petere.

l. 10. οἱ πάντας προηγησαμένης] vel, ut tu dicis, addendum eſt aliquid, quod articulum ſuſtineat, vel delendus articulus. ἐπήγοντο] ſcilicet οἱ ἄνθρωποι.

l. 24. fort. τὸν φωτίζοντα τοὺς τυφλούς.

Ib. et l. 25. καὶ τρανοῦντα τὰς γλώσσας τῶν μογιλάλων] Eſa. 35. 6. καὶ τρανὴ ἔσται γλῶσσα μογιλάλων. Sap. 10. v. ultimo: καὶ γλώσσας νηπίων ἔθηκε τρανάς.

Pag. 174. 1. Pro ἐνίκων, legendum arbitror, ἐφιλονείκουν ὑπερβάλλεσθαι. certabant ſuperare. Sic enim ſuperiùs locutus eſt pag. 159. lin. 36. & falſum eſt νέοι νενικηκέναι τοὺς πρεσβευκότας, quia, ut continenter ſequitur, οἱ γέροντες τῶν νέων οὐκ ἔλαττον ἐμαίνοντο.

l. 2. ἵνα τοίνυν μάθωμεν] Ἐπαναληπτικῶς hæc dicuntur, propter parentheſin præcedentem, quæ tenorem orationis veluti abrupit. Si enim recto tenore oratio proceſſiſſet, deletâ totâ parentheſi, initium 4. lineæ pag. 174. ſubiungendum fuiſſet, τῆς αὐτομελησάσης, lin. 41. pag. præcedentis, hoc modo: καὶ πάσης, ὡς εἰπεῖν, ἡλικίας ἐπὶ τὴν κακίαν αὐτομελησάσης, ὁ δίκαιος οὗτος ἔμεινε μόνος, &c.

l. 5. ſic interpungendum & legendum puto: μέχρις ὅτε εἰς τὸ πεντακοσιοστὸν ἔτος ἔφθασε μετὰ τὸ εἰπεῖν· ἦν Νῶε, &c. Non abſoluitur enim ſenſus, donec perueniatur ad hæc verba lin. 6. εἶδες, ἀγαπητέ.

Pag. 175. 18. Nihil muto. Propono tamen tibi conſiderandum an non pro καταπαυόμενοι, ἐλυπούμενοι, legi poſſit.

l. 21. Delendum puto particulam, ὅτι. Non enim benè ſonat: ἐδίδαξεν, ὅτι ὀνόμασι. rectiùs igitur multò ἐπειδὴ οὖν ἐδίδαξε, &c. καὶ ὀνόμασι &c. ſine ὅτι. Hæc etſi compendioſè propono, nihil tamen deleo, præterquàm ὅτι.

l. 32. καὶ, uncis incluſum, deleo, nec minùs καὶ ante τέλος lin. ſequente, redundare puto, & tamen non ignoro quàm multiplex ſit & creber apud Chryſoſt. & alios bonos authores huius particulæ uſus.

Pag. 176. 37. pro καταπλῆξαι, legendum conijcio, καταπῆξαι.

Pag. 177. 2. Malim, κατασείσης.

l. 6. valdè probabili coniecturâ lectionem huius lineæ ſic emendo: τὸ μέγεθος· καταφθορᾶς, φησί, πᾶσαν σάρκα. Hanc emendationem ſenſus ipſe flagitat, & verba quæ proximâ lin. ſequuntur.

l. 8. videtur deeſſe, οἱ λογικοὶ, inter προεδρίαν & προδεδώκασι, vel poſt προδεδώκασι.

l. 16. ἑαυτοῦ, i. ἐμαυτοῦ, ni potiùs ἐμαυτοῦ ſcribendum ſit.

l. 17. pro ἐπάγει, ſcribo, ἐπάγω primâ perſonâ, quia ſicut liquet ſatis & ex ijs quæ antecedunt, & ex ijs quæ ſequuntur, toto hoc loco Deum ad Noachum loquentem inducit Chryſoſtomus. Igitur, ne nimis ſubitus & indecorus admodum eſſet, ἀπὸ τοῦ μιμητικοῦ εἰς τὸ διηγηματικὸν tranſitus, ego, pro ἐπάγει, ἐπάγω, ſubſtituendum putaui, eademq́; me monuit ratio, τὸ ἑαυτοῦ, vel per ἐμαυτοῦ exponere, vel expungere, ut τῷ ἐμαυτοῦ locum cederet.

l. 18. poſt ἀπαίδευτον, deeſſe videtur τὸν ὄλεθρον, aut tale quid. Hoc ita pono, ut probabile, non ut neceſſarium.

Pag. 178. 27. pro τούτων ὅλων malim, τούτων πάντων, vel ἐννοοῦντι ὅλως τὴν τούτων ἐπιμέλειαν.

l. 29. repono, ὄψει.

Pag. 179. 4. τῆς παῤῥησίας] fort. legendum, τῆς εὐεργεσίας, vel τῆς προνοίας.

l. 21. deeſſe videtur διὰ τοῦτο, poſt καὶ, καὶ διὰ τοῦτο, τούτων ἐπιτυχών.

l. 32. μετὰ δὲ ταύτης καὶ ὁ λογισμὸς ὑπέστη ὀρθός] Ægrè mihi perſuaſerit quiſpiam locum hunc non eſſe mutilum & mendoſum. Ratio enim non dictat aſinum eſſe immundum, & vaccam mundam, cùm iiſdem planè et vacca & aſinus alimentis utantur, ſed contrarium potiùs ſuadet. Vnde eſt ergo, inquit Chryſoſt. quod alia munda videantur, alia immunda? Ex arcano quodam inſtinctu naturæ, quo fit ut alia auerſemur, delectemur alijs. Hanc eſſe puto mentem Chryſoſtomi, tametſi ſententiam eius & opinionem non probo. Quid ergo ſi ſic legamus: πόθεν δὲ ἀπὸ τῆς ἐν τῇ γραφῇ; πάντα γὰρ καθαρὰ ἡ γραφὴ ἐδίδαξε, μετὰ δὲ ταύτης &c. Pro hac lectione faciunt hæc: ἀφ' ἑαυτῆς κινουμένη, lin. 36. & οὐκ ὄντα, ἀλλὰ νομιζόμενα, lin. 40. & ea quæ dicuntur de diuerſorum locorum diuerſo uſu, lin. 37. 38. & 39. & poſtremò, quæſtio quæ proponitur de aſini immunditie, lin. 41.

l. 34. fort. ὑπὸ τῆς καθαρότητος αὐτῆς] Sed hoc timide.

Pag. 180. 20. εἰ τὴν αἰτίαν μάθοιτε] Eandem ſeptenarij numeri rationē reddit Theodoretus quæſt. 50. in Geneſin: τὰς μὲν τρεῖς συζυγίας [φυλαχθῆναι προσέταξεν] εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ γένους· τὸ δὲ ἓν τὸ περιττὸν εἰς θυσίαν.

l. 32. καταστοιχειουμένων] fort. καταστοχαζομένων. i. coniecturis ſuis deprauantium ſcripturam.

Pag. 182. 7. 8. & 9 verba ſic diſponenda cenſeo: ἔχουσι, καὶ μὴ βουλομένοις μήτε τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀποτειχίζειν τὴν ἐπιβλαβῆ θέαν, μήτε καθαρὰν τὴν γλῶτταν διατηρεῖν ἀπὸ ὅρκων, καὶ μὴ ἀνεχομένοις μήτε ὀργὴν ἀφεῖναι τῷ πλησίον. tum addo: μήτε ὅταν ἀδικηθῶσι γενναίως φέρειν· τῷ διανοοῦντι καὶ Θεοῦ ἡ ἀξία &c. Niſi enim aliquid addatur, & verba etiam aliter digerantur, non erit, ut membra orationis aptè inter ſe cohæreant, ſed aliud proponetur, aliud probabitur, & mandatum Chriſti de ferendis patienter iniurijs, aduerſus illos adducetur, qui oculos à mulieribus formoſis laſciuiùs ſpectandis non cohibent. At quàm hæc ἀπροσδιόνυσα?

l. 34. τὰ προσήκοντα τῶν μελλόντων] vel pro προσήκοντα, πρέποντα legendum cenſeo, vel pro μελλόντων μαθόντων.

Pag. 183. 2. malim, ποιησόμεθα.

l. 15. κατέρριπτεν, pro κατέσεισεν, mirificè placet.

l. 19. fort. δίκην ἑαυτὸν ἀπαιτησάτω. & lin. ſeq. μήτε ἀνεχέσθω. Reliqua enim verba ſunt imperatiui modi.

l. 22. lego, ὑμεῖς, ἐννοεῖτε τὴν γέενναν, καὶ τῶν ἐντεῦθεν ἐπιπεσόντος πυρὸς τὴν τραχύτητα, καὶ τὴν καυστικὴν δύναμιν, ἀνθοπλίζεσθε τῆς πολυτελοῦς ταύτης τραπέζης τὴν ἀπόλαυσιν, καὶ οἷαν ἀπαιτεῖ &c. Vides, ut mihi religio nulla ſit, addere, detrahere, mutare quadrata rotundis, dummodo ſenſus commodus & conſentaneus efficiatur. Non quiuis ſic auderet. ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει.

Hom. 25.

Pag. 184. 9. pro ὅτι, ſcribo ἔτι.

l. 20. Deſiderari videtur μέγαν, aut tale quid, ante τινα.

l. 24. ἀλλ' ἐπειδὴ &c.] Longum hyperbatum. Pendet enim oratio ab hoc vſq; loco ad lin. 35. pag. ſequentis, nimirùm ad hæc verba: διὰ τοῦτό φησι Νῶε δὲ ἦν ἐτῶν χ. vel ſaltem ad, διὸ καὶ ὁ δεσπότης, eiuſdem pag. lin. 32.

l. 25. videtur eſſe hiatus inter γεγραφὼς & ἤδη, quem ſic pro tempore explere conor: ἐπὶ πόσον χρόνον διήρκεσεν αὐτοῖς παραινῶν: Tum progredior: ἤδη [illegible], ὅτι Νῶε ἦν ἐτῶν πεντακοσίων, deletâ particulâ δέ. Neq; enim eſt in contextu Moſis, nec aliquid hîc habet quod agat. Aliter & vt breuiùs, minoreq; cum mutatione, ita opinor rectiùs: τὰ ἔτη αὐτοῦ, hîc addo duntaxat, τὰ & αὐτοῦ, & pro ἤδη non magno negotio, ſcribo, ἔτι. Nam neceſſe omninò mihi videtur, vt accuſatiuus aliquis, aut loco accuſatiui aliquid, verbum ἐδίδαξε ſequatur.

l. 28. verba omnia à διό, φησιν, hac lineâ, ad ὑπερβολὴν, lin. 30. parentheticis notis includo, hoc modo (διό φησιν, &c. αὐτοῦ τὴν ὑπερβολὴν)

Pag. 185. 1. πάλιν γὰρ αὐτοὺς &c.] Ab hoc rurſus loco vſq; ad lin. 26. nimirùm ad hæc verba: ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἀκολουθίαν, parentheſin facio, & eſt certè benè longa parentheſis. Adiuuandus ergo videtur lector notis & ſignis quibuſdam, quibus de hyperbato, & ἐπεμβολαῖς, ſiue παρεμβολαῖς iſtis admoneatur.

l. 21. lego, διαπαίζονται τῶν Ἰουδαίων. Porrò, lin. 12. fort. εἰς τοσαύτην ἀμηχανίαν. &c.

l. 32. διὸ καὶ ὁ δεσπότης ὁρῶν &c. Continuanda hæc ſunt cum iis quæ leguntur pag. præced. lin. 24. & deinceps ad φιλάνθρωπον δεσπότην, lin. vltimâ, & ſenſus eſt: Non fruſtrà notari numerum annorum Noachi, quòd nimirùm ſexcentos natus fuit annos veniente diluuio: ſed quoniam Deus non ceſſauit illos qui poſteà diluuio perierunt identidem admonere, & ad meliorem frugem reuocare, idq; per ſexcentorum annorum ſpatium, illi verò nihilo indè meliores facti ſunt, ſed potiùs deteriores [διὰ τοῦτο] propterea, vt & quanta fuerit Dei patientia, & quàm inſanabiles illorum mores perſpiciatur, Scripturam dicere: Νῶε δὲ ἦν ἐτῶν χ. Mea tarditas fecit vt diu huic loco immorarer, & alios non minùs quàm meipſum tardos eſſe crederem. Iam pergo.

l. 37. malim, ὅτι δὲ ἐπέχει.

Pag. 186. 42. πῶς διαφόρως μεθοδεύει] i. quàm vario artificio tractet: quam vario artificio aggrediatur. Sic pag. ſeq. lin. 8. σκόπει πῶς καὶ τούτων τῶν νόσων ἐμεθόδευσεν, vide quali artificio & horum morbum aggreſſus ſit, tractârit. verbum μεθοδεύω, apud Chryſoſt. aliquot habet vſus obſeruatione dignos, veluti hoc loco & infrà pag. 212. lin. 41. & pag. 213. lin. 14. & pag. 330. lin. 32. & 40. & pag. 331. lin. 7. & 8.

Pag. 187. 11. Pleniùs ſic: τοῦ κατακλυσμοῦ ὄντος, προλέγει αὐτὸν ἐπάξειν.

l. 30. Addo ex Moſe Geneſ. 7. 11. Ἐν ἑξακοσιοστῷ ἔτει, ante, Ἐν τῇ ζωῇ. Nam hæc verba omitti non poſſunt, quia Chryſoſt. in expoſitione ſuâ iubet nos conſiderare quàm accuratè Scriptura non ſolùm de anno, quo venit diluuium, ſed etiam de menſe nos admonuerit.

Pag. 189. 6. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν τὴν θάλατταν πλεόντων, &c.] i. Nam quod ad eos ſpectat qui in mari nauigant, etiamſi fluctus in altum ſurgant, poteſt tamen ex iis quiſpiam vel cœlum ſuſpiciendo &c. paululùm aliquid ſolatii percipere.

l. 7. Probabile eſt deſiderari δὲ ante καὶ [illegible].

l. 9. deleo καὶ ante μετὰ.

l. 12. οὐδὲ τὸν ἀέρα ἀναπνεῦσαι] ſcilicet libero cœlo frui, vel nouum & recentem aerem haurire.

Pag. 190. 17. Ego non video cur ἐκεῖνο cedere locum debeat, τῷ ἐκεῖνον.

l. 32. inter ἀέρα & ἀναπνεῖν addo, διαυγῆ, è lin. 12. pag. præcedentis.

Pag. 191. 32. Neſcio an legendum ſit, ἀπαγορευθεῖσαι.

Pag. 192. 12. ἑτέρως, delendum puto.

l. 30. τί γὰρ οὐκ ἂν ἔπαθεν] ſub. εἰ μὴ καθ' ὑπερβολὴν ἀνδρεῖος ἦν.

l. 32. καὶ μετὰ τοῦτο πάλιν] i. & præterea rurſus, & inſuper rurſus. Si rectè enim notaui, Chryſoſt. ſæpè vtitur μετὰ cum genit. pro, præter. καὶ μετὰ τοῦτο πάλιν, ſub. τί οὐκ ἂν ἔπαθεν;

l. 33. ἐπειδὴ δὲ τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀνδριζόμενος] Deeſt ſine dubio τυγχάνῃ, vel, vt tu dicis, tollendum τὸ ἐπειδὴ, quod mollius eſt, efficitq; vt ſequentia cum antecedentibus meliùs conueniant. Nam ſi ἐπειδὴ non tollatur, ἀκατάλληλον erit quod ſequitur lin. 35. ſiue εἰδὼς legimus, ſiue εἰδότα. Deleatur ergo ἐπειδὴ, & tum participia participiis pulchrè ſuccedent: τῷ ὑπογεγραφὼν τὸ ὁρῶν, τῷ ὁρῶν τὸ ἀνδριζόμενος, τῷ ἀνδριζόμενος τὸ εἰδώς.

l. 41. fort. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐδυσχέραινε.

Pag. 193. 4. μηδὲ δυσχεραίνειν τὴν &c. vel, πρὸς τὴν vt ſuprà pag. præced. lin. 41.

l. 13. Καθάπερ γὰρ οἱ ἄγκυραν ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν] Heb. 6. 18. & 19. κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος, ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν.

Pag. 194. 1. Suſpecta mihi eſt dictio στεφανοῦται, pro quâ ſubſtituendam cenſuerim, κατορθοῦται, hoc modo: ἀλλ' εἰ καὶ ἡ γνώμη νικῶσα τὴν φύσιν, διὰ τὴν τοῦ δεσπότου ἀγάπην [marginalem enim lectionem præfero] τοῦτο κατορθοῦται, οὐδὲν &c. Sic ſuprà pag. 68. lin. 17. & 18. καὶ ὅπερ ἡ φύσις οὐκ ἐδέχετο (ἔτι γὰρ θανάτῳ πώποτέ τις ὑπεκλίθη) τοῦτο ἡ φιλονεικία τῆς προαιρέσεως αὐτοῦ κατώρθου.

l. 4. εἰς αὐτὴν τὴν κορυφὴν] ſub. τῆς ἀρετῆς, ni dicendum ſit deeſſe potiùs.

Hom. 26.

Pag. 194. 36. pro κολάζει, legendum ſuſpicor, εὐεργετεῖ, aut non diſſimilis ſignificationis verbum aliquod. Non enim eiuſdem, ſed diuerſæ atq; adeò contrariæ notionis verba hîc ponenda, declarant καὶ ταῦτα, κἀκεῖνα, *quæ proximâ lineâ ſequuntur.*

Pag. 195. 8. *& deinceps ad* οὕτως ποῦ: *lin.* 12. *verborum ordinem ſic corrigendum puto:* διὸ τὰ μέγιστα ἐντεῦθεν ἐκαρπώσατο ἀγαθὰ, ὅτι καὶ τῷ τ. ε. κ. τ. δ. τ. μ. τ α. π. σ. γ. οἱ μ. τ. κ. τῷ α. τ. κ. καὶ π. τ. ζ. α. καὶ μ. κ. δ. α. τ. κ. κ. τ. πυρκαϊᾶς, πόσην .i. ποίαν οὐ μεγάλην. τὸ πόσην *enim vtrumq; in ſe complecti videtur.* οὐκ ὤφειλε, *vel* ὀφείλει. [*ſic enim lego, pro* ὤφειλεν, *quia præcedit,* τις] τῷ Θεῷ χάριν ὑπὲρ τούτων ὁμολογεῖν;

l. 14. ταῦτα ἀπαιδευθήσεσθαι] *Rectiùs fort.* παιδευταὶ ἄν.

Pag. 196. 8. τῶν προαστείων] *fort.* τῶν προφητῶν. *Hoc enim meliùs conuenit cum* ἐξαιρέτων.

l. 17. καὶ οὕτω μὲν] .i. *& ſic quidem. hoc eſt, etiamſi ſeipſo deterior indies fieret. Quid ſi ergo legamus, lin.* 15. εἰ καὶ *pro* ἢ παιδός;

l. 41. *poſt* καταδέχεται δὲ, *deeſſe videtur* ζωοποιεῖν.

Pag. 197. 19. *Deleo* μὴ, *ante* τῇ ἀσθενείᾳ. *Et eorum quæ dicuntur craſſitiem noſtræ naturæ imbecillitati imputemus. Sic ſuprà aliquoties. Infrà pag.* 206. *lin.* 38. τῇ αὐτοῦ ἀσθενείᾳ τῶν ῥημάτων συγκατάβασιν λογιζόμενος.

l. 24. ἐπὶ τῆς ταυτότητος] *Adde* τὸ ὕδωρ *poſt* ταυτότητος. *Sic ſuprà pag.* 192. *lin.* 38. ἐπὶ τῆς ταυτότητος τὰ ὕδατα μένοντα. *Hanc adiectionem requirit participium* ὑψούμενον, *quod mox ſequitur.* Ἐπὶ τῆς ταυτότητος .i. ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μέτρου, *vt loquitur Chryſoſt. huius pag. lin.* 31.

l. 30. *fort.* ἐν αἷς *pro* ἃς, *vel,* καθ' ἃς.

Pag. 198. 41. *deleo* τὴν εἰκαίαν *ante* ὁρμὴν. *Proculdubio enim redundat.*

Pag. 199. 3. ἡ τῶν ὑδάτων φύσις] *lego,* ἡ τῶν ὑδάτων ῥύσις. .i. φορά.

l. 28. παρ' αὐτοῦ ἰδεῖν] lxx. ὀπίσω αὐτοῦ ἰδεῖν.

Pag. 200. 30. *Malo, inuerſo ordine,* φωνὴν αὐτὴν ἀφίησιν ἀπαιτοῦσαν.

l. 37. ὅτι μέχρι μιᾶς ἡμέρας &c.] *hoc eſt, quod ne vna quidem dies ſuperfuit anni illius, in quo iuſti patientia ſpectata fuit &c.*

Pag. 201. 22. Κατὰ τὸ τοῦ δεσπότου, &c.] *Ordo:* Δεξάμενος, φησὶ, τὴν εὐλογίαν τὴν λέγουσαν, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, κατὰ τὸ τοῦ δεσπότου πρόσταγμα ἐξῆλθεν, &c.

l. 31. ὅτι σήμερον] σήμερον *vel coniungendum cum* οὐδέπω καὶ νῦν, *vel latè ſumendum (vt* hodie *nonnunquam apud Latinos) pro ampliore ſpatio temporis, quàm quod vnius diei ambitu contineatur.*

l. 32. *pro* διηγούμενοι, *quid ſi* διηγησάμενοι, *quia loquitur de tempore præterito?*

l. 33. οὐ δυνάμεθα ἐφικέσθαι] *ſub.* τοῦ τέλους.

l. 34. δυνηθῶμεν] *fort.* βουληθῶμεν.

l. 42. ἀντίῤῥοπος] *inſtar.*

Pag. 202. 10. *deeſſe videtur* κατὰ *ante* τὴν πρώτην.

l. 28. *lego,* Μὴ τοίνυν ἀγνώμονες γινώμεθα.

Pag. 203. 8. τὰ καθ' ἡμᾶς προσαναχωροῦντες] *Legendum conijcio,* τὰ καθ' ἡμᾶς ἔχειν (*vel* τυγχάνειν) συγχωροῦντες, *i.* ἐῶντες. ἀφιέντες. *vel eſt,* παραχωροῦντες, *pro* συγχωροῦντες. *Vtcunq; verò ſit, deſidero verbum ante vel poſt participium. Sic igitur, inquit, res omnes noſtras prout acciderint ſe habere ſinentes, nos in hoc vnum omni ſtudio incumbamus, vt Deo aſſiduè pro omnibus agamus gratias.*

Hom. 27.

Pag. 204. 34. ὑπήχθη] .i. ἠπατήθη: *vel,* ὑπήχθη παραβαίνειν, *vt, ni fallor, ſuprà.*

Pag. 205. 2. *deeſſe videtur aliquid, ante vel poſt,* ἀναγαγεῖν, *nimirùm,* εἰς ταύτης ζῆλον: *aut tale quid.*

l. 7 ἵνα ζωτικώτεροι ὦσι] *Theodoretus de prouidentia lib.* 10. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τοῦτον ἐξέβημεν τὸν λόγον, φέρε καὶ περὶ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐνανθρωπήσεως μικρὰ διεξέλθωμεν, ὃ κεφάλαιόν ἐστι μέγιστον τῆς τοῦ Θεοῦ περὶ τοὺς ἀνθρώπους κηδεμονίας. οὐδὲ γὰρ οὕτως &c. *Nemeſius* περὶ φύσεως ἀνθρώπου, *cap.* 42. χριστιανοὺς δὲ καὶ ταῦτα μὲν ἅπαντα διδάσκει πρόνοιαν εἶναι· μάλιστα δὲ τὸ θειότατον, καὶ δι' ὑπερβολὴν φιλανθρωπίας ἀπιστότατον ἔργον τῆς προνοίας, ἡ δι' ἡμᾶς ἐνσωμάτωσις τοῦ Θεοῦ. *ibidem:* καθάπερ γὰρ τῆς θαλάσσης τὰ κύματα &c. *Vide infrà pag.* 305. *lin.* 38. *Sic Virg. de generibus vitium Georg. lib.* 2.

Sed neq; quàm multæ ſpecies, nec nomina quæ ſint,
Eſt numerus. neq; enim numero comprendere refert:
Quem qui ſcire velit, Libyci velit æquoris idem
Diſcere quàm multæ Zephyro turbentur arenæ:
Aut, vbi nauigijs violentior incidit Eurus,
Noſſe quot Ionij veniant ad littora fluctus.

Similitudinem autem iſtam in παραδείγματος *formam redigendam arbitror.*

l. 13. *fort.* καθ' ἑκάστην.

Pag. 206. 23. ὡς ἐνόμισαν] *deeſſe videtur* προσκυνεῖν, *aut verbum non diſſimile.*

l. 24. μετὰ πολλῆς τῆς φιλοσοφίας] .i. *magnâ moderatione.*

l. 27. *lego,* καὶ διὰ τοῦτο ἐγκεχειρισμένον.

Pag. 207. 2. καὶ θεοὺς ἑαυτοῖς ἐπιφημίζειν] .i. *& deos ſibi aſciſcere. Theophylact. in Ioh.* 8. *pag.* 468. καὶ ἐὰν ἐγὼ ἐλευθερώσω, τότε τῇ ἀληθεῖ ἐλευθερίᾳ τιμηθήσεσθε, ὡς νῦν γε ψευδῆ ἐλευθερίαν ἑαυτοῖς ἐπιφημίζετε· *vobis aſſumitis, tribuitis.*

l. 4. καὶ ὅτι] *ſubaudiendum,* ἵνα μάθῃς. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι. *Sic infrà, huius pag. lineâ* 32. *ſubauditur* οὕτω: οὐχ οὕτω τοῖς παρ' ἡμῶν. *Sed quiuis hæc facilè ſupplere poteſt. Igitur nihil muto nec hic, nec illic.*

l. 30. *pro* ἐσφραγισθῆναι, *ſcribendum fortaſſe* ἀφιδρυθῆναι.

Pag. 208. 5. ἀλλ' ἀναγκαῖον γοῦν &c.] *His verbis captare videtur attentionem. Perinde enim valent, ac ſi dixiſſet:* Καὶ μὴ ἀποκάμητε· ἀναγκαῖον γὰρ ταῦτα κινεῖν &c.

l. 14. καὶ πόσους ἡμᾶς οὐ [illegible]] .i. καὶ πῶς οὐ μεγάλως ἡμᾶς ἂν [illegible]; *vide ſuprà, pag.* 195. *lin.* 8.

Pag. 209. 5. τὸ διηνεκὲς] *ſub.* διηνεκῶς. οὕτω διηνεκῶς καὶ τῆς εὐεργεσίας αὐτοῦ τὸ διηνεκές.

l. 17. ἐλλείψει] i. καταλείψει.

l. 36. τὸν ἐπὶ τοῦ προσωποπλάστου] *fort.* τῷ ἐπὶ τοῦ προσωποπλάστου, *ſc.* διασωζομένῳ.

l. 41. Ἐντεῦθεν ἀρχὴ, &c.] *Ab his verbis, ad* ὡς λαχεῖα *lin.* 2. *ſequentis pag. manifeſta eſt parentheſis, quàm diſſimulari nolim.*

Pag. 210. 22. ἐπετείχισεν] *i. quaſi muri loco oppoſuit ad arcendum homicidium.*

l. 24. ὅλος γένη &c.] *vide ſuprà, pag.* 168. *lin.* 11.

l. 29. *pro* τοιοῦτον, *legendum puto* ὁ τοιοῦτος.

l. 35. *Probabile eſt,* βαρὺ καὶ *ante* γελῶδες, πλεονάζειν.

l. *vltimâ, fort. ſcribendum* δωρησάμενος *pro* δωρούμενος, *quia præteriti ſignificatio meliùs huic loco quadrat.*

Pag. 211. 4. *Cum* ἐπάξειν & ἀποδείξασθαι, *meliùs conueniret,* ἐάσειν.

l. 5. ἀποπληρουμένα] *Mihi videtur eſſe prolepſis implicita, qualem ferè reperio apud Athenagoram initio legationis ſuæ pro Chriſtianis:* ἡ ὑμετέρα, μεγάλοι βασιλέων, οἰκουμένη, ἄλλος ἄλλοις ἔθεσι χρῶνται καὶ νόμοις. *Sic Ieremiæ cap.* 5. *v.* 8. ἵπποι θηλυμανεῖς ἐγενήθησαν, ἕκαστος ἐπὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἐχρεμέτιζον.

l. 11. *pro* ποιουμένους *malim* ποιεῖσθαι.

l. 17. μηδὲ ὀκνηρότεροι] i. ὀκνηροὶ, *compar. pro poſitiuo.*

l. 19. *De additione conuenientis alicuius accuſatiui, poſt* ἐπαγγελιῶν, *tibi planè aſſentior.*

l. 24. ὡς ἔτι] i. ἕως ἔτι.

l. 25. οὐδὲ γὰρ ὀλίγος &c.] *Mendoſam eſſe hanc lectionem & ſenſus ipſe euincit, & verba hæc quæ ſequuntur, pag. iſtius lin.* 38. ἐν ταῖς ὀλίγαις ἡμέραις ταύταις. *Non dubito igitur quin tali aliquo modo legere oporteat:* οὐδὲ γὰρ ὅτι ὀλίγος ἐστὶν ὁ τῶν ἡμερῶν ἀριθμὸς ὁ ὑπολειπόμενος, διὰ τοῦτο ἀδύνατον τὰ ἡμαρτημένα ἀπονίψασθαι, εἰ βουληθείημεν μικρὸν ἀνανῆψαι. *Non niſi paucos ieiunij dies fuiſſe reliquos, luce meridianâ clarius eſt, & totus orationis contextus hoc confirmat. Neceſſe eſt ergo Chryſoſtomum aliquid dixiſſe eiuſmodi, quod auditores metuentes, ne non ſatis haberent ad abluenda peccata temporis, erigeret, & à metu inani illo reuocaret.*

l. 26. τοσούτῳ χρόνῳ] *i. tam breui tempore.*

l. 28. καὶ οὐ δεῖται χρόνου πολλοῦ] *Adde,* τὸ ἐκκαλέσασθαι αὐτοῦ τὴν φιλανθρωπίαν. *Vel cæco enim appareat, locum eſſe mutilum, ac propterea additione aliquâ eſſe opus.*

l. 29. τῶν βεβιωμένων ἁπάντων] *Non audeo mutare aliquid, ſed tamen aures meæ requirunt dictionem aliquam aptiorem, fort.* βιωτικῶν.

l. 37. & 38. ἂν τοίνυν βουληθῶμεν &c.] *ſubauditur* δυνησόμεθα τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ φιλοτιμίας καὶ εὐνοίας ἀπολαύειν, *aut tale aliquid. Cùm enim Conſtantinopolitana lectio durior ſit, mihi non eſt dubium quin ſit hic* ἀνανταπόδοτον. *Vſu enim venit Chryſoſtomo, quod alijs multis, vt vi & calore dicendi abreptus, idq; in extemporali (vt probabile eſt) ſermone (nam videntur hæc à notarijs &* ταχυγράφοις *excepta) non ſemper animaduerteret, quid iuſtæ & cum curâ elaboratæ orationis ſtructura requireret, ſed noua ſubinde ſe offerente materiâ, ex alio in aliud incideret. Atq; certè permulta ſunt legentibus & ſcribentibus* ἀνακόλουθα, & ἀνανταπόδοτα *quæ dicentibus & audientibus talia non videantur. Nam legentes & ſcribentes immorantur orationi, & inſiſtunt diutius: at dicentes & audientes non item.*

Pag. 212. 4. τοὺς ὁμογενεῖς] *Hic locus dandus eſt ſupplemento illi quod ſuprà addidimus, pag. præced. lin.* 37. & 38. *Chryſoſtomum autem credibile eſt adeò exarſiſſe ad ipſam mentionem* τῆς μισοξενίας, *vt tenere ſe non potuerit, quin ſtatim etiam nondum abſolutâ ſententiâ fœditatē eius vitij cum deteſtatione quadam proponeret. Feſtinationis & caloris eiuſdem eſt,* ἀνανταπόδοτον, *quod ſequitur lin.* 8. & 9. *huius pag. Plena autem erit oratio & ſine lacunâ, ſi hæc aut ſimilia addantur:* ὅπως ε. ὁ. τ. μ. τ. τ. σ. δ. π. τ. δ. ε. π. καὶ ε. καὶ ἱκέτευον, μετ' ὀλίγον, ὅτι τὸν σύνδουλον αὐτοῦ ἱκετεύοντα ἀπέσειετο, τοῖς βασανισταῖς παρεδόθη.

l. 15. ἐνδοθῆναι] .i. προθεσμίαν δοθῆναι, *niſi ſic potiùs ſcribendum ſit.*

l. 41. ἐμεθόδευεν] *vide pag. ſeq. lin.* 14. & *pag.* 331. *lin.* 7. & 8. & *pag.* 330. *lin.* 32. & 40. *vbi, vt hic,* μεθοδεύω *pro* ἀπατῶ *ponitur.*

Pag. 214. 6. ὅτι δαπάνη τυγχάνει τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων] *vide ſimilem locutionem ſuprà, pag.* 23. *lin.* 8. & 24.

l. 35. προάγεσθαι] *i. proferre. ni legendum ſit,* προφέρειν, *vt paulò inferiùs, lin.* 38.

l. 40. *lego,* ὅτι ἕτοιμοι γίνεσθε, καὶ σπουδάζετε.

l. 41. τὸ ἰατρεῖον] *Rectiùs fortaſſè* ἡ ἰατρεία, *quia* τὸ ἰατρεῖον *loci potiùs habet ſignificationem.*

Pag. 215. 3. καὶ ὅσῳ περ ἂν ἀποδειξώμεθα] *Rectiùs fortaſſe ſic:* καὶ ὅσῳ περ ἂν ἐπιδειξώμεθα σπουδὴν τοῦτο ποιοῦντες. i. ἐννοοῦντες. *vel ſic:* καὶ ὅσῳ περ ἂν. i. σπ. τὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ ἐννοοῦντες, οὐδὲ ἐπὶ τὸ πολλοστὸν φθάσαι &c. *Hoc enim vult Chryſoſt. Tantam eſſe multitudinem Dei erga nos beneficiorum, vt nullâ quantumuis accuratâ cogitatione, vel ad milleſimam eorum partem peruenire valeamus. Tum beneficiorum partitionem facit, in* τὰ ἤδη παρασχεθέντα· τὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς ἡμᾶς γινόμενα, καὶ τὰ τεταμιευμένα ἡμῖν, *ſed hac lege,* εἰ βουληθείημεν, &c.

l. 9. *fort.* ἑνὸς μόνου τούτου μνώμεθα &c.

Hom. 28.

Pag. 216. 24. *poſt* φύσιν, *addit A. Downeus* νικᾶν *& rectè id quidem. Sed addi etiam poteſt* τιμᾶν, *aut* στεφανοῦν.

l. 33. & 34. *Ex* 3. *illis lectionibus præfero,* τὸ ἀδημονεῖν.

l. 36. *fort.* λυπεῖν καὶ θορυβεῖν, *vel,* λυπῆσαι καὶ θορυβῆσαι.

Pag. 217. 4. ὥσπερ γὰρ &c.] *Deſiderantur notæ parentheticæ, vna ante* ὥσπερ, *hâc lineâ, & altera poſt* διανύητε, *lin.* 7.

l. 42. *pro* παρεκτεινόμενον *legendum fortaſſe,* συμπαρεκτεινόμενον. *Dico fortaſſe. nam non eſt neceſſarium.*

Pag. 218. 1. διαιωνίζον] *Hic maiore confidentiâ vtor, & dico planè, pro* διαιωνίζον, *legendum,* συνδιαιωνίζον. *Alioquin enim datiuus,* σώματι, *erit ſi-*

ne rectore. Nam, διὰ, quod ſciam, non regit datiuum.

l. 2. ἐν σημείῳ] lxx. εἰς σημεῖον.

l. 26. ἀνὰ μέσον τοῦ Θεοῦ, &c.] lxx. ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ ἀνὰ μέσον ψυχῆς ζώσης ἐν πάσῃ σαρκί.

Pag. 219. 12. *pro* ἐνάγειν, *legendum fort.* ἐναγωνίως ποιεῖν.

l. 32. καὶ περὶ τῆς νόσου] περὶ, *hîc non eſt ante, ſed præ.*

l. 41. ἀλλὰ τὴν ὀρθὴν τῶν πραγμάτων ἔχουσι κρίσιν] *Chryſoſt. vnâ ex homiliis in Lazarum:* τούτῳ διεστήκαμεν τῶν ἀπίστων, τῷ κρίσεις ἑτέρας περὶ τῶν πραγμάτων ἔχειν.

Pag. 222. 13. οὓς πατριάρχας ἐπιγράφεσθε] *quos patriarcharum titulo inſignitis: quos patriarchas nominatis. Infrà pag.* 313. *lin.* 17. ἀλλ' ὅμως καὶ δεσπότιν ὀφείλει ἐπιγράφεσθαι τὴν Σάραν.

l. 21. τί γὰρ ἂν τούτου μεῖζον σημεῖον &c.] τούτου, *regitur hîc à* μεῖζον, *non à* σημεῖον. *Quod enim maius ſignum deſideret quis accipere, quàm hoc, quando &c.*

l. 28. *poſt* ἐκεῖνα, *deſiderari puto,* τὰ μὴ βλεπόμενα, *vel,* τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ, *vel aliquid tale.*

l. 37. καὶ ὅλως] *lege;* καὶ ὅλος, *vt ſuprà, pag.* 168. 11.

Pag. 223. 14. & 15. *lego, mutato verborum ordine,* καὶ τὰ λοιπὰ πάθη τῆς ψυχῆς ἐξορίσωμεν τῆς ἡμετέρας.

l. 17. *Marginalis lectio multis mihi partibus præferenda videtur.*

Ibid. ἀὴρ γὰρ, &c.] *deſiderantur notæ parentheticæ, quarum prima collocanda ante* ἀὴρ, *hâc lin. & ſecunda poſt* πυρὸς *lin.* 19.

Hom. 29.

Pag. 224. 11. & 12. τῶν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν συνεχόντων] *Sic pag. ſeq. lin.* 8. ἑκάστης συμφορᾶς τῆς συνεχούσης τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν.

l. 19. *poſt* περιβεβλημένους, *interrogandi notam ponendam puto, nec non, lin.* 24. *poſt* δυνάμενος, *& lin.* 32. *poſt* λογισμόν.

Pag. 225. 12. περιεγένεσθε] *Hic etiam negligitur Grammaticorum obſeruatio, de* ἐπειδὰν *cum ſubiunctiuo, ſi vera modò ſit lectio.*

l. 16. *deeſſe videtur,* καὶ, *ante* κατ' αὐτόν.

l. 28. εἰς ὠφέλειαν λόγων] *i. ad vtilitatem ſermonis, hoc eſt, vt ſermones veſtri meliores magiſque frugiferi ſint.*

l. 29. *fort.* πάντα τὰ χρήσιμα.

l. 33. δαπάνην ἐργάσασθαι δεῖ] ſumptus facere oportet.

l. 34. ταῖς βιωτικαῖς πανηγύρεσιν ἐμβαλόντων] *Puto rectiſſimè obſeruatum præceptori meo, quòd non rectè dicatur* ἐμβάλλειν ταῖς *&c. Certè non dicitur vſitatè.*

Pag. 226. 8. οὐ τὸν ὑπὲρ τῆς μέθης λόγον ποιούμενος] *i. vno verbo,* οὐχ ὑπεραπολογούμενος τῆς μέθης.

l. 18. καὶ ὅτι οὐχ ἁπλῶς εὗρε τὴν οἰνοποσίαν] *Lego,* καὶ ὅτι οὐκ ἐξ ἀκρασίας, ἀλλὰ *&c. Vitio Librarii dupliciter peccatum eſt. Primùm,* ἀκρασίας *mutatum in* ἁπλῶς, *& deinde addita quædam è lin.* 13. *Hæc eſt mea coniectura: & ſine coniecturis, quem tandem exitum è Mæandris iſtiuſmodi reperiemus? Aliter: Nam ſemel conieciſſe non eſt ſatis:* καὶ ὅτι οὐκ ἀκρατῶς ἐπετήδευσε τὴν οἰνοποσίαν, ἀλλὰ *&c. cum* ἐπετήδευσε *poteſt etiam coniungi* ἁπλῶς.

l. 20. *Hic etiam audendum eſt aliquid, & legendum ex coniectura:* καὶ περὶ ὀφθαλμῶν ἔχων τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων ἐῤῥιμμένα μετὰ τῶν, *&c.* καὶ, *enim* παρέλκει, *& delendum eſt.*

Pag. 227. 10. τὸν οἶνον ποιήσας] *fort.* πιέσας.

l. 13. & 14. *lego,* ὅρα δή μοι, ἀγαπητὲ, πῶς κατὰ μικρὸν ἡ τοῦ κόσμου, *&c.*

l. 16. *fort.* εἰσηνέχθη τὰ τῶν τεχνῶν.

l. 33. *lacunam ſic expleo:* σωτηρίας ἡμῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων τῶν ἀπορρήτων.

Pag. 229. 5. *pro* ὀρθῶς, *quid ſi* οὕτω? *ſed placet additio negatiua.*

l. 7. ἑνὸς μόνου γίνονται] *Laertius Thalete:* μετὰ δὲ τὰ πολιτικὰ τῆς φυσικῆς ἐγένετο θεωρίας. *i.* περὶ τὴν φυσικὴν θεωρίαν κατεγίνετο. *Nullo enim modo aſſentior eruditiſſ. viro H. Stephano, qui pro,* ἐγένετο, ἐγεύετο, *ſcribendum ibi monet. Cæterùm, vt ſuprà alicubi in ſimili loco monui, deeſſe hîc videtur* τούτου. ἑνὸς μόνου γίνονται τούτου. *vide infrà, pag.* 256. *lin.* 28.

l. 11. *fort.* ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ ἀνέχεσθαι.

l. 12. ζῆλον] *Notandus vſus vocis* ζῆλος *poſitæ hîc, ni fallor, pro* ἐπιχαιρεκακίᾳ, *vel audaciâ &* ἀφειδίᾳ *in detegendis aliorum vitiis,* προπετείᾳ, *vt infrà loquitur, pag.* 231. *lin.* 13. *quæ ſub zeli nomine ſe ſæpè venditat.*

Ibid. Εἰ γὰρ ὁ γύμνωσιν αὐτοῦ τὴν ἐκπομπεύσας.

l. 14. & 15. *hæc verba:* εἰ καὶ μὴ αὐτὸς ἐκεῖνος, ἀλλ' οἱ ἐξ αὐτοῦ πάντες, *notis parentheticis includenda videntur.*

l. 20. ἀλλ' ὅτι] *deleo* ὅτι.

Pag. 230. 9. ἀληθῶς γὰρ ἡ μέθη αὐθαίρετός ἐστι δαίμων] *Baſil.* κατὰ μεθυόντων *pag.* 194. ὁ δαιμονῶν, ἐλεεινός· ὁ δὲ μεθύων τὰ αὐτὰ πάσχων, οὐδὲ τοῦ ἐλεεῖσθαι ἄξιος, αὐθαιρέτῳ δαίμονι προσπαλαίων.

l. 29. ἀσφαλιζώμεθα] *i. caueamus diligenter.*

l. 33. & 34. *fort.* ἀλλ' ὡς ἔργον τι τοῦτο καλὸν, καὶ ἀνδρείας δηλωτικὸν (*vel,* καὶ ἀνδρείαν ἐμφαῖνον) μεταδιώκοντες.

Pag. 231. 3. ὅσον τὸ ἑαυτῷ ἧκον] *malim,* ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, *ſine* ἧκον, *vel,* τὸ ἐφ' ἑαυτὸν ἧκον, *ſine* ὅσον. *Infrà pag.* 385. *lin.* 30. πῶς τὸ ἧκον εἰς αὐτὸν ἱερεὺς τοῦ παιδὸς ἐγένετο. *Pag.* 500. *lin.* 7. περὶ τοὺς ἀνελόντας αὐτὸν, τί γε εἰς αὐτοὺς ἧκον.

l. 6. *vel lego,* ὁ δὲ ἐξελθὼν ἔξω ἐξεῖπε, *vel,* ὁ δὲ ἐξῆλθεν ἔξω καὶ ἐξεῖπε.

l. 11. *lego* ὄντως *pro* οὕτως.

l. 40. *Addenda videntur hæc aut ſimilia poſt* ἵνα καὶ, τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων τίσῃ δίκας καί. *Sed ſi liberum eſſet, mallem ſic legere:* οὐκ ἄρα διὰ τὸ ἁμάρτημα τοῦ παιδὸς μόνον τὴν κατάραν ἐδέξατο, *deletis quæ ſequuntur vſque ad* ὅτι γὰρ, *lin. ſequente. Alioquin enim erit inanis* ταυτολογία, *quanquam opinor ſine piaculo dicere quis poteſt, Chryſoſtomum aliquoties* ταυτολογεῖν.

Pag. 232. 40. *Neſcio an ſic legere liceat:* -σθαι. Βέλτιον γὰρ ἄρχεσθαι καλῶς, ἢ κακῶς ἄρχειν. *videtur certè eſſe locum inter* -σθαι *&* ἤ.

l. 41. *Malim* ἵνα μάθῃ. *i. vt Cham intelligat non vnà cum vitâ ſuâ finitum iri pœnam, ſed ad poſteros*

ros etiam propagandam. Sic ſeipſum interpretatur proximis verbis Chryſ.

Pag. 233. 4. ἐνυβρίζων] ſub. λέγει.

l. 9. malo, διὰ τοὺς ἀνθρώπους, vel, διὰ τῶν ἀνθρώπων τινὰς, quia proximâ lin. ſequitur, δι᾽ ὧν αὐτὸς εὐλογεῖται. & lin. 12. & 13. δι᾽ ἡμᾶς. Nota præterea εὐχαριστεῖται & εὐλογεῖται cum ὅταν.

l. 12. vide an non rectiùs aliquanto: πλείονος ἀμοιβῆς, ἢ εἰ αὐτὸς αὐτὸν δι᾽ ἑαυτοῦ &c.

l. 22. fort. ἀλλ᾽ ὥστε τῆς κακίας τὴν ἐπὶ τὸ πρόσω φορὰν ἐγκόψαι. Baſil. πρὸς νέους· ἵνα τὴν ἄγαν εὐπάθειαν τοῦ σώματος, οἷον ἀμπέλου τὴν εἰς τὰ περιττὰ φορὰν περικόπτοι.

Pag. 234. 19. ἕτερον δουλείας εἶδος ἐστὶ τοῦτο] Dubium eſt vtrùm dicat Chryſoſt. ſeruitutis quoddam genus eſſe regnare, an ſub regno eſſe. Magis tamen puto de ſubditis hæc intelligenda, quàm de rege ipſo, tametſi ab Antigono rege non inſcitè olim dictum fuerit, teſte Æliano, τὴν βασιλείαν ἔνδοξον εἶναι δουλείαν.

Hom. 30.

Pag. 235. 14. pro ἱστίων, neſcio an ſcribendum potiùs ſit, ὁλκάδων, quia continuò ſequitur, καὶ τῶν φορτίων εἰς ὕψος ἐγκειμένων. ἐγκειμένων, ſc. τῇ ὁλκάδι, ſiue, ταῖς ὁλκάσι. Haud tamen alteram lectionem prorſus reiicio, quia, vt docet Euſtathius in Iliad. α. pag. Froben. edit. 98. lin. 6. εἰς μὲν τὸν λιμένα πλησίστιοι καταβαίνουσιν οἱ πλέοντες, εἰς δὲ τὸν ὅρμον ἐρετμοῖς καθιστῶσι τὴν ναῦν. πλησίστιοι, i. πεπληρωμένων τῶν ἱστίων. Receptam igitur lectionem hîc retineo. Cæterùm pro ἐγκειμένων, quid ſi συγκειμένων, i. νενημένων, σωρευομένων, legatur? Hæc ſcribo tentandi tantùm explorandiq́ue cauſâ, non autem quòd coniecturis hiſce magnopere confidam, aut dignas eas putem, quibus quis immoretur.

Pag. 236. 6. & 8. φησι] ſc. ὁ βασιλεὺς, Regum aliquis. Fingit enim regem aliquem ſic loqui. Talia multa ſunt loca apud Chryſoſt. in Matth. & Ioh. quæ mihi primùm videbantur mendoſa, ſed poſtea rem ſecus ſe habere deprehendi. vide pag. ſeq. lin. 13. & 16. & homil. 21. in Matth. pag. 152. lin. 21. & ante φησὶ lin. 6. pone comma.

l. 15. & 16. lego, παραθῶμεν, καὶ ἐκ τῶν ῥηθέντων παρὰ τοῦ μακαρίου Μωϋσέως ἐπιδείξωμεν ὑμῖν τὴν ἀγάπην, αὐτὰ τὰ πρόσφατον ἀνεγνωσμένα, &c. Non rectè enim dicitur, ἀναγνωσθέντων παρὰ Μωϋσέως: et ex collatione ſimilium locorum in præcedentibus homilijs magis patebit, non fruſtrà hæc à me annotata.

l. 33. καὶ ὅτι] ſub. ἵνα μάθῃς. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι. Hæc ellipſis ita eſt frequens apud Chryſoſt. vt notare eam non ſit opus. Porrò, quod ad vocem σημεῖον attinet lin. 26. non videtur mihi ibi ſignum denotare, ſed πρᾶγμα θαυμαστὸν καὶ παράδοξον.

Pag. 237. 33. malim, κατηγοριῶν ἀντάξια (vel γέμοντα) ῥήματα, niſi ſit ἄξια pro ἀντάξια.

l. 39. & 40. Primùm ſuſpecta eſt mihi dictio βάλλεσθαι, quæ potiùs conuenit ταῖς βλασφημίαις & κατηγορίαις, & deinde poſt, μετὰ τὴν τῆς ζωῆς μετάστασιν, probabile eſt aliquid deeſſe, veluti hæc: παρρησίαν ἔχειν. pro, βάλλεσθαι, quid ſi ἐπαίρεσθαι?

Pag. 238. 33. & 34. πῶς πανταχοῦ τῆς ἑαυτῶν γνώμης τὴν διαφθορὰν ἐπιδεικνύουσι] i. πῶς ἐπιδεικνύουσι πανταχοῦ ὅτι ἡ γνώμη ἑαυτῶν ἦν διεφθαρμένη.

l. 36. fort. τί οὖν; πῶς ἐμφυήσεται, [vel γένηται] ἵνα ἀναχαιτισθῶσι &c.

Pag. 239. 6. καὶ τότε ἐκκόψαι] ſub. βουλόμενοι. καὶ τότε βουλόμενον ἐκκόψαι.

l. 30. Senſu ſuadente ſic lego: Εἰ βραχύ τι ὁμονοίας τοιαύτης ἀπολαύοντες. vel, Εἰ ἐπ᾽ ὀλίγον χρόνον ἡμῖν &c.

Pag. 241. 32. & 33. lego, γράφων Ἐφεσίοις ἔλεγε· προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ ἐν πνεύματι. Μὴ γλώσσῃ μόνον, φησὶν, ἀλλὰ καὶ μετ᾽ ἀγρυπνίας διηνεκοῦς, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ, &c. Nam qui μετ᾽ ἀγρυπνίας διηνεκοῦς precatur, non poteſt dici linguâ ſolùm precari.

l. 38. μακάριος γάρ, φησιν, &c.] Prou. 28. 14.

Pag. 242. 17. videtur deeſſe πάλιν, poſt ἄκουσον αὐτοῦ.

l. 30. poſt φοβούμενον addo, μήτ᾽ ἄνθρωπον ἐντρεπόμενον.

l. 33. pro οἰκείαν, legendum ſuſpicor τῶν οἰκείων, vel τῶν οἰκετῶν.

Hom. 31.

Pag. 244. 3. καὶ τὸν Ναχὼρ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ] Hæc non habentur apud LXX. Interpretes, vt nec in contextu Hebræo.

l. 10. poſt πρόχθες deſidero, σήμερον, vel νῦν, quod reſpondeat τῷ χθὲς, lin. 8.

l. 13. deleo καὶ ante τὰ καταβεβλημένα.

l. 18. valdè probabile eſt Chryſoſtomum dixiſſe, καὶ τὸν θεῖον σπόρον τοῖς τῆς διανοίας κόλποις παρακατατιθέμενον οὕτω αὐξανόμενον, vel, οὕτω πολλαπλασιασθέντα.

l. 18. καὶ πολλὴν ἔχω τὸν ἀγῶνα] i. in magno ſum metu. ἀγὼν enim hîc eſt φόβος, vt Coloſſ. 2. 1.

Pag. 245. 34. μέγα γὰρ φρονῶ.

Pag. 246. 15. fort. ἀλλ᾽ ἀεὶ ταῦτα περιφέρει, vel, ἀλλ᾽ ἀεὶ καὶ διηνεκῶς τ. π.

Pag. 247. 32. μετὰ τὸ ἐπιδοῦναι] i. μετὰ τὸ αὐξηθῆναι.

Pag. 248. 3. & 4. malim, πρὸς τὸ τοῦ ἐπιτάττοντος μέγεθος ἀπιδών. Nam fides non rem mandatam, ſed authorem mandati reſpicit. Præterea rei mandatæ magnitudo plus valere potuerat ad deterrendum eum, quàm incitandum. Al. ἀλλὰ πρὸς τὸ τοῦ ἐπιτάττοντος μᾶλλον, ἢ πρὸς τὸ τῶν &c. Puto enim τὸ μᾶλλον è priore lineâ, vbi otioſum eſt, huc transferendum.

l. 14. pro ἀποδιῶξαι, legendum puto, ἀποσβέσαι.

l. 18. μεθ᾽ ἑαυτοῦ] i. ἐμαυτοῦ, niſi ſit mendoſa lectio.

Ibid. Neſcio an legere oporteat, τῶν κατὰ γένος προσηκόντων. vide ſuprà pag. 147. lin. 39.

l. 21. τίς με περιστελεῖ;] i. Quis funus meum curabit? Tobit. 12. 13. ὅπως ἀπελθὼν περιστείλῃς τὸν νεκρὸν, vt mortuum componeres, funusq́ue eius curares. Hoc enim eſt, περιστέλλειν Græcè, vt Latinè apud Horat. componere.

l. 24. & 25. Pleniùs & fort. rectiùs ſic: εἰς ζωὴν ἐνταῦθα καταναλίσκειν, καὶ καθεζόμενον ἐνταῦθα καταλῦσαί με τὸν βίον.

Ibid. μετὰ γῆρας] i. poſtquàm ſenex factus ſum. Sene enim exule nihil miſerius, & τὸ γέρον δένδρον μεταφυτεύειν οὐ χρή.

l. 35. fort. ἔνθα πορεύεσθαι κελεύεις.

Pag. 249. 15. Finge ſic ſcribi, ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν τοῦ περὶ τῆς &c.

l. 26. fort. [κατεπισήσουσιν.

Pag. 252. 15. προσδεησόμεθα] Aliquid dicit, qui προσδεηθώμεθα vult, propter ἐπιδειξώμεθα, quod præcedit: ſed plus, qui προσδεόμεθα, propter ἐφέλκεται & ἐπιδεικνύμεθα, quæ in eâdem mox periodo ſequuntur. Plena enim diſtinctio inter αἰτίας & καὶ lin. 16. delenda eſt, eiuſq; loco ponenda ſubdiſtinctio.

l. 19. καὶ τὰ μηδέποτε τέλος λαβεῖν δυνάμενα &c.] Non nego Chryſoſtomum labi potuiſſe, in extemporali præſertim ſermone, qualem hunc magnâ ex parte fuiſſe puto: ſed magis credo (&, ſi fallor, honeſtè fallor) non Chryſoſtomi lapſum hunc fuiſſe, ſed potiùs librariorum, qui aliquid omiſerint, aut mutârint. Omitti potuit poſt, δυνάμενα, aliquid, quod Latino verbo, poſtponere, reſponderet, nimirùm ὕστερα τίθεσθαι, aut tale quid. Rurſus fieri potuit vt incuriâ librariorum, pro τῶν δυναμένων, τὰ δυνάμενα, & pro τὰ ἀφιπτάμενα, τῶν ἀφιπταμένων, ſcriberetur. Vtcunq; verò ſit, ſcimus quid voluerit Chryſoſt. dicere, atq; hoc non moroſo lectori eſt ſatis.

l. 20. Simplicior erit lectio, ſi ἂν deleatur, & pro μεμήναιμεν (quòd mihi nullo modo placet) μεμήναμεν reponatur. Quouſq; tandem ſic inſanimus &c.

Pag. 253. 5. fort. τοῦ τῆς γεέννης πυρὸς.

Hom. 32.

Pag. 253. 30. fort. καταπτοῦντας.

l. 41. pro τῆς ἡμερινῆς ſcire velim an non rectiùs legatur, τῆς σήμερον.

Pag. 255. 7. καταχθεῖσαι] i. κατελθοῦσαι. Sed mendo hic locus vacare non videtur. Quocirca ſic legendum cenſuerim, οὐδ' ὅτι καταχθέντι, vel, καταχθῆ, ἔχοντι, vel, οὐδὲ καταγόμενον, ὅτι καταχθεῖσαι δυνηθεῖεν ἔχοντι. Nondum immiſeram oculos in annotat. A. Dounei, cùm hæc ſcribebam.

l. 26. fort. μὴ μανθάνετε.

l. 32. Grammatica ἀκολουθία requirit, παραχωρεῖν, quia præcedit νομίζειν. ἀλλ' ἐννοοῦντες τῶν οἱ. τ. θ. τ. δ. [ſub. πεπιστεύκασι] παραχωρεῖν. nihil tamen muto.

Ibid. Εἰ γὰρ καὶ] Εἰ καὶ ſeorſim hic ſumenda ſunt, non autem coniunctim, vt cùm ſignificant, etſi. Εἰ γὰρ καὶ τὸν δίκαιον τοῦτον: Si enim & iuſtum hunc &c. πῶς οὐκ ἂν εἴη, &c.

l. 34 πειραθῆναι] i. πεῖραν λαβεῖν.

Pag. 256. 4. fort. οἱ εἰς γῆρας φθάσαντες. ibidem pro μάλιστα καὶ fort. καὶ μάλιστα οἱ.

l. 28. pro μᾶλλον, malim, μόνον.

Pag. 257. 8. καὶ τὸ πρὸς μηδένα τι ἔχειν κοινὸν] i. & vt ne ſibi cum aliquo litigij aliquid foret aut negotij. Vide infrà pag. 785. lin. 11. Sic enim ſumi hoc loco videtur, τι ἔχειν κοινόν.

l. 25. inter ἁπλῶς & ἀπαραφυλάκτως interpono καί.

l. 39. τὴν φύσιν ἐλεγχθεῖσαν] Perquàm eleganter ἡ φύσις ἐλέγχεσθαι dicitur, quando vincitur & ſuccumbit, nec ſuo more progredi ſinitur. Non abſimilem vſum habet verbum ἐλέγχεσθαι, in his locutionibus, quas ſubijciam. Sap. 1. 5. Ἅγιον γὰρ πνεῦμα παιδείας φεύξεται δόλον, καὶ ἀπαναστήσεται ἀπὸ λογισμῶν ἀσυνέτων, καὶ ἐλεγχθήσεται ἐπελθούσης ἀδικίας. i. & ſuperueniente iniquitate, quaſi victa abibit, vel diſcedet, non morabitur diutius. Sic accipiendum eſſe hoc loco, patet è verbis præcedentibus. Chryſoſt. hom. 1. ad populum Antiochenum, καὶ τὴν φιλοσοφίαν τῆς ψυχῆς οὐκ ἤλεγξεν ἡ τοῦ σώματος ἀρρωστία. i. non vicit, non fugauit. Idem hom. 51. in Matth. τοιοῦτον ἡ ἀνθρωπίνη φύσις· πολλάκις τὰ μεγάλα κατορθοῦσα, ἐν τοῖς ἐλάττοσιν ἐλέγχεται. i. vincitur. Item hom. 59. in Matth. κἂν πόλεμος καταλάβῃ, κἂν λιμὸς, κἂν ὁτιοῦν ἕτερον, πάντα ἐλέγχεται τὰ τῆς εὐγενείας φυσήματα. ἐλέγχεται, i. οἴχεται. Sumptum videtur ex eo, quòd οἱ ἐλεγχθέντες, poſtquàm victi & conuicti ſunt, diſcedere ſolent & ſubducere ſe è conſpectu τῶν ἐλεγξάντων. Infrà pag. 326. lin. 23. ἵνα μὴ ἐλέγχηται ἡ ἀσθένεια. ne vincatur. Chryſoſt. in pſal. μα. pag. 609. lin. 25. & 26. ἀλλ' ἔτι τὸ μῖσος, ἔτι ἡ δυσκολία τὴν ὑμετέραν ἤλεγξε προθυμίαν.

Pag. 258. 11. fort. καὶ ὅτι οὐδαμοῦ. vel, καὶ ὅμως οὐδαμοῦ.

l. 13. malim, κατέλιπε.

l. 22. fort. ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, vel, ἀπὸ τόπων εἰς τόπους.

Pag. 259. 6. lego, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ μοιχῷ: deletâ ſubdiſtinctione lin. ſequente, inter συγκατέσφαξαν, & καί. Tantus eſt zelotypiæ furor, vt, qui eo perciti ſunt, ne vxoribus quidem ſuis parcant, imò vnâ cum mœcho ipſo & ſibiipſis ſæpè manus violentas iniiciant.

l. 19. Delendam puto mediam diſtinctionem inter ἀντερεῖ & ὅτι, vt ſenſus ſit. Nemo negabit te non poſſe effugere, quò minùs prædæ ſis Ægyptiorum libidini: at meæ rationes aliter ſe habent. Nam etſi tu non potes libidinem eorum vitare, tamen excogitari poteſt via aliqua, quâ ego crudelitatem eorum effugiam. Tu non potes ſeruare pudicitiam, ſed ego fortaſſe vitam ſeruauero incolumem. τὸ σὸν πάντως ἐκβήσεται. i. omninò futurum eſt, vt tu prædæ ſis illorum libidini. Hoc certum eſt, an verò vitam mihi erepturi ſint, incertum.

l. 39. ἔργον με ποιήσῃς] i. πάρεργον, παρανάλωμα, vt ſæpè loquitur Theodorus Prodromus tetraſtichis ſuis. Tetraſticho in Nadab, & Abiud: Θεῖε πυρὸς πάρεργον, εἰπέ μοι, βλέπων. i. Dic mihi, videns illos ab igne cœleſti abſumptos. Idem tetraſticho εἰς Ἰαήλ· Ὢ γάλα πικρὸν ᾧ μεθυσθεὶς Σισάρας τῆς Ἰαὴλ πάρεργον οἰκτρὸν ἐφθάρη. i. à Iael miſerandum in modum occiſus fuit. Item tetraſticho εἰς Ὀφνὶ καὶ Φινεές· Τοῦ μιαροῦ παῖδες ἱερωτάτου, Ὀφνὶ πονηρὲ, Φινεὲς κακουργότατε, Ἀνθ' ὧν ἐσυλᾶτε τῶν θυσιῶν τὰ κρέα Ἔργον μιᾶς γέγονε πικρᾶς ἡμέρας, i. vna acerba dies vos ambos interemit, ſiue confecit. Obſerua autem hic, τὸ ἔργον, eodem modo accipi, quo, πάρεργον, priùs. Vide infrà, pag. 471. lin. 3. & 4.

l. 42. fort. τῆς μοιχείας τῆς &c.

Pag. 261. 2. & 3. ἐπιχειρήσει τὴν γυναῖκα] Addendum

dum puto, ὑβρίζειν, μοιχεύειν, διαφθείρειν, aut tale quid.

Pag. 262. 11. poſt λέγεις, interrogandi notam ponendam puto.

l. 12. poſt ὑπεύθυνον, ſubdiſtinguo. Ibid. pro ὅλος, male legitur, ὅλως.

l. 23. & 24. Quid ſi, ὡς ἀδελφῇ σῇ συγγινόμενος τοῦτο, &c?

Pag. 263. 27. τίς οἶδε ποτε;] puto cum præceptore meo, deſiderari hîc τοιοῦτον, aut τοιόνδε τι.

Pag. 264. 19. Neſcio an deſit καὶ ante ἀντὶ σκαμμάτων.

l. 23. pro οὕτως, legendum proculdubio ὄντως.

l. 24. εἰ τὰ ἐπὶ τῶν ἄλλων λυποῦντα] i. εἰ τὰ τοὺς ἄλλους λυπεῖν εἰωθότα.

Hom. 33.

Pag. 265. 21. ὑμᾶς ἑορτάζοντας] pro ὑμῶν ἑορταζόντων.

Pag. 266. l. 2. & 3. quibus additur pars lineæ vltimæ pag. præced. Ὅπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἀγά- Hoc loco res ipſa clamat nonnulla deſiderari, tàm ante ὅπερ imâ pag. præcedente, quàm ante περὶ τὴν ὑποδοχὴν, huius pag. lin. 3. Igitur totum locum ſic interpolandum cenſeo, ab ὑποδεχομένοις vltim. lin. pag. præcedentis, ad τοῦτο γὰρ, huius pag. lin. 3. ὑποδεχομένοις. Ὥστε μήτε ἡμᾶς ὀκνηροὺς εἶναι προσήκει περὶ τὴν ὑπόδοσιν (ὅπερ καὶ παρῄνεσεν ὁ μακάριος Παῦλος, λέγων· Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν· δεικνὺς ἐπὶ τῆς ἀγάπης, ὅτι τοῦτο τὸ χρέος ἀεὶ μὲν καταβάλλεσθαι λέγεται, μηδέποτε δὲ παύεται) μήτε ὑμᾶς ἀμελεῖν δεῖ, ἀλλ᾽ ἔρχεσθαι πρὸς τὴν ὑποδοχὴν προσκαλουμένους. τοῦτο γὰρ, &c. Hac coniecturâ ſi nihil aliud conſecutus ſum, at me ipſum ſaltem è loco ſatis moleſto extricaui.

l. 18. 19. vel delendum puto καταπαύοντες, vel coniungendum cum καταλύοντες extremâ lineâ 17. hoc modo: ἐνταῦθα τὸν λόγον καταλύοντες, καὶ καταπαύοντες.

l. 20. fort. σῶμα ἓν ποιῆσαι καὶ συνάψαι τὰ μ. ρ. &c.

l. 39. malim, περιβαλόμενος.

Pag. 267. 5. περὶ τὸ θεῖον magis placet.

l. 26. οἱ προσήκοντες] i. οἱ οἰκεῖοι τὴν ἀρχὴν ἐργάζονται i. τὴν ἀφορμὴν παρέχουσι.

Pag. 268. 9. poſt δύναι deeſſe videtur τῆς φιλονεικίας, aut tale quid.

l. 17. poſt διαπληκτίζεσθαι, addendum eſt aliquid, quod non minùs cum ſequentibus, quàm cum præcedentibus conueniat. Igitur quod Interpres addidit, mihi non ſatisfacit, quia etſi ſic conſulitur priori parti ſententiæ, tamen poſterior eius pars nihilo inde emendatior aut plenior efficitur. Quòd ſi ſic legamus, vti iam ego præibo, nulla erit lacuna, nulla ἀνακολουθία, ſed priora cum poſterioribus optimè cohærebunt. Sic igitur: διαπληκτίζεσθαι, διὰ τοὺς αὐτοὺς διαφέροντας, οὐ μόνον λέγει· ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ μέσον τῶν ποιμένων μου, καὶ ἀνὰ μέσον τῶν ποιμένων σου. Ἡ γὰρ ἐκείνων, φησί, φιλονεικία &c. v. 10. & 11. generatim propoſuerat verba Abrahami ad Lotũ: Μὴ ἔστω μάχη &c. Cùm autem duobus illa membris conſtent, quorum primũ eſt de dominis ipſis, ſecundum de famulis: ſeorſim deinceps, vt mos eius eſt, vtrumq́ membrum exequitur: primum v. 12. & ſecundum, quia deſideratur (deſiderari autem ipſa conſectatio orationis oſtendit) ego adieci.

l. vlt. καὶ τὸν ἠδικηκότα διορθώσῃ] i. & eum qui culpam commiſit corriges, emendabis.

Pag. 269. 2. μὴ ἔστω, φησί, μάχη, &c.] Concluſio.

l. 5. malim, ἔλαβε & ἐσβέσθη.

l. 31. poſt ἀλύπως, deeſſe videtur, γενέσθαι. Et paulo ſuperius, lin. 26. ἀλλὰ προσεῖδες plenius ſic: ἀλλὰ τούτων πάντων ἀμελήσας προσεῖδες, &c.

Pag. 270. 10. τοὺς μέλλοντας περὶ ἡμᾶς τι διαφθεῖσθαι] Quid hæc verba ſibi velint, & locus ſit mendoſus necne, nondum intelligo. Sed quia ſententia Chryſoſtomi obuia eſt, de verbis minùs laboro. Fortaſſe corruptè, pro τοὺς μέλλοντας πρὸς ἡμᾶς διά τι διαπληκτίζεσθαι.

l. 28. deleo καὶ ante ὅτι.

Ibid. & lin. 29. fort. τὴν ἀλλοτρίαν.

l. 33. & 34. Tolle coniecturas, & tolle omnia. Ego igitur pro ſolitâ meâ audaciâ ſic lego: ὥστε ἐν πολλῇ ἀσφαλείᾳ τὰ κατ᾽ αὐτὸν γενέσθαι.

l. vltimâ, lego, γῆς ἐπιτηδειότητος, καὶ καρπῶν εὐφορίας.

Pag. 271. 10. Deſiderari videtur ἀγαθὸν, poſt ὅσον ἐστὶν, quia præcedit, ὅσον ἐστὶ κακόν. Sic pag. 284. lin. 2. ἵνα μάθῃς ὅσον ἐστὶ κακὸν ἡ διαίρεσις, καὶ ὅσον ἐστὶν ἀγαθὸν ἡ ὁμόνοια.

Hom. 34.

Pag. 273. 18. fort. ἐφ᾽ ἑκάστου.

l. 26. ὕπτιον ἄλλως ſic ſanare conor: καὶ μετὰ πολλῆς τῆς πόθου καὶ ζέσεως τῆς προθυμίας προσιόντι, [accedet] τὰ τῆς αἰτήσεως φιλοτιμεῖται &c. i. largiùs & vberiùs concedit. Nemo enim mihi vnquam perſuadebit hæc verba, τὰ τῆς αἰτήσεως φιλοτιμεῖται, ad precantem referenda eſſe. Quid ſit τὰ τῆς αἰτήσεως φιλοτιμεῖσθαι, Chryſoſt. ipſe paulo poſt explicat, nimirùm: μετὰ πολλῆς τῆς δαψιλείας δωρεῖσθαι. Hoc modo ſibi conſtat Chryſoſt. nec eandem loquendi formulam ad diuerſos, imò contrarios vſus transferre cogitur.

l. 27. καὶ περὶ τῆς αἰτήσεως ἀνακηρύττει] hoc eſt, Non ſolùm dat largiter quæ petimus, ſed etiam antequàm petimus, laudat atq́ prædicat. Hoc ita eſſe liquet ex exemplo quod ſequitur: πρότερον ἀνακηρύξας, τότε ἐφιλοτιμήσατο.

l. 33. & 34. lego, καὶ εἰδὼς ὅτι ὁ τῷ ἐλάττονι τῶν πρωτείων παραχωρήσας, μειζόνων ἐπιτεύξεται. vel, ὁ τῶν πρωτείων τῷ ἐλάττονι &c.

Pag. 274. 5. τῷ & τὸ nullo modò debent deleri, niſi velimus vim afferre Chryſoſtomo. Hoc enim vult: Ne quis dubitaret Abrahamũ à Deo tam magnis ideò præmijs affectum fuiſſe, quòd cum Loto tam comiter & ſubmiſsè egerat, Scripturã his verbis, καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ, addidiſſe etiam hæc μετὰ τὸ διαχωρ.

l. 13. ante δι᾽ αὐτῶν legenda fort. hæc: Σκόπει δὲ πῶς. Obſeruandus prætereà vſus verbi, ἔρχεται. δι᾽ αὐτῶν τῶν ῥημάτων ἔρχεται. i. ipſis illis verbis vtitur.

Pag. 275. 21. μέρους γῆς.

l. 24. γεγενημένην] *Ne ſententia pendeat, hic addi aut ſubaudiri poteſt tale aliquid,* εἰς τὴν τῆς ἐλεημοσύνης παραίνεσιν τὸν λόγον μετηγάγομεν. *vel,* εἰς τ. τ. ἐ. π. τ. λόγον λοιπὸν μετηγάγομεν.

l. 29. τούτου] .i. τοῦ κατέχειν δύνασθαι, καὶ ὑμᾶς ἔχειν.

l. 30. *Neſcio an deſit,* καὶ τῷ σπέρματί σου, *poſt* παρέξω.

Pag. 276. 1. *pro* παραγίνεται, *non dubito quin legendum ſit,* παρατείνεται. *Sic l. 6.* Ἔνθεν δέ μοι ἐκ τῆς παρατάσεως τοῦ ἐν μέσῳ χρόνου.

l. 25. *malim,* μέλλεις.

Ibid. τὴν ἀλόγιστον] *ſub.* μανίαν.

l. 30. τῆς κύριος εἶ] *fort.* ἴσῃ.

Pag. 277. 3. *ſubdiſtinguo poſt* ἐφιλοσόφει. *Item initio lineæ, pro* ὅπου, *lego,* ὅπως.

l. 6. 7. &c. *verba ſic digerenda & emendanda cenſeo:* ᾠκοδόμησε τῷ Κυρίῳ, καὶ καθ' ἕκαστον τόπον ἔνθα κατεσκήνου, εὑρήσεις αὐτὸν τοῦτο πρὸ πάντων ἐπιμελούμενον, καὶ θυσιαστήριον οἰκοδομοῦντα, καὶ τὰς εὐχὰς ἀναφέροντα, καὶ ἀποστολικὸν νόμον πληροῦντα, τὸν κελεύοντα, Ἐν παντὶ τόπῳ εὔχεσθαι, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας. ἐπειδὴ γὰρ τὴν σκηνὴν ἐπήξατο ἐν τῷ ὄρει κατ' ἀνατολὰς Βεθήλ, εὐθέως κἀκεῖ θυσιαστήριον ᾠκοδόμησε τῷ Κυρίῳ. καὶ πάλιν, ἐπειδὴ ὤφθη αὐτῷ ὁ Κύριος, καὶ ἐπηγγείλατο δώσειν τὴν γῆν τῷ σπέρματι αὐτοῦ, εὐθέως ὑπὲρ τῆς γεγενημένης αὐτῷ ἐπαγγελίας τὰς εὐχαριστίας ἀνέφερε τῷ δεσπότῃ. Εἶδες εὐχάριστον γνώμην, εἶδες ψυχὴν ἐπτερωμένην &c. *Laxata verba eſſe nemo, opinor, negabit, & nonnihil præterea hic deſiderari. Ego igitur ſenſum, & ſeriem hiſtoriæ ſecutus, tentaui vtriq; malo remedium adhibere, dediq; quoad potui, operam, vt & tranſpoſita in ſedes ſuas reſtituerentur, & reuocarentur amiſſa. Cur hoc aut illud fecerim, non opus eſt vt ſigillatim rationem reddam. Apud æquum enim & prudentem lectorem res ipſa me facilè defendet, nec difficile eſt, cur alia addita ſint, alia aliter collocata, perſpicere.*

l. 14. *pro,* περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν, *malim,* πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν.

l. 38. πόσῃ] .i. πῶς ἤτοι μεγάλῃ.

Pag. 278. 2. *malim,* ἔχομεν.

l. 24. *fort.* καθάπερ νεκροὶ ἀλλοτριωθῶμεν, *vel,* ἀμελῶμεν.

l. 39. *Rectiùs fortaſſe* ἐκτετμημένην ἔχειν.

Pag. 279. 9. ἐναντιούμενος ἑαυτῷ] .i. ἐμαυτῷ.

Hom. 35.

Pag. 280. 5. ἐκεῖ] .i. ἐν οὐρανοῖς.

l. 7. ἐγχειρεῖν πρὸς τοὺς πόνους, *pro* ἐγχειρεῖν τοῖς πόνοις. *Rectè videtur dici, quia eadem phraſis repetitur, pag. 282. lin. 28.*

l. 24. *poſt* αἰθιόπων, *deeſſe videtur* δυνάστης.

l. 27. *legendum puto,* σπουδὴν περὶ τὰ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν, *i.* περὶ τὴν ἀνάγνωσιν.

l. 32. καὶ στρατείᾳ κατειλῆφθαι] *i. occupatus & detentus ſit. Sed videndum an non ſcribendum potiùs:* ἐν στρατείᾳ κατειλέχθαι, *ſiue* στρατείᾳ ἐγκατειλέχθαι, *ſicut infrà loquitur, pag. ſeq. lin. vlt.*

Pag. 281. *lin.* 16. *videtur deeſſe* ἐκεῖ, *ante* παρεγένετο.

l. 29. παρέδραμε γὰρ] *i. & non ſolùm reſpondit comiter, ſicq; diſceſſit: ſed potiùs &c. vide ſimilem locutionem, infrà pag. 248. lin. 39.*

Pag. 282. 10. ἀπῳκισμένον] .i. ἐκεχωρισμένον, ἀνακεχωρισμένον.

l. 20. *Deeſſe videtur,* ἕνεκεν, *aut tale aliquid, ante* τῆς πολλῆς ἀνοίας.

Pag. 284. 6. *inter* μεταξὺ & ὁμόνοιαν *deeſſe videtur* αὐτῶν.

l. 13. ἵνα ἡμᾶς ἀναμνήσῃ, &c.] *hiatum ſic expleo,* γράφει τῇ πέμπτῃ, φησὶν, ἵνα ἡμᾶς ἀναμνήσῃ, ὅτι ἀπὸ τῆς Χαλδαίας ἐπανῆλθεν. ἐπειδὴ γὰρ, &c. *Al.* ὅτι ἀπὸ τῆς Χαλδαίας ἐπὶ τὴν Παλαιστίνην ἦλθεν, &c.

l. 15. *fort.* Λέγομεν τὸ ὄνομα.

l. 27. καὶ ἕτεροι διασώζουσι] *ſc. Sodomitæ &c. vide pag. ſeq. lin. 23. vbi pro,* δι' αὐτοῦ, *legitur,* δι' αὐτὸν. *fort. rectiùs.*

l. 31. *pro* ἐκεῖθεν, *legendum arbitror,* ἔξωθεν.

Pag. 285. 3. *ante* μαθὼν, *deeſſe videtur* καθάπερ.

Pag. 286. 23. *inter* ὑψίστῳ & ὃς, *deeſſe puto* προσεθήκαν.

l. 25. *pro* πάντων, *lego,* πάντως.

l. 38. ὁ πατριάρχης *rectiùs fortaſſe locaretur, poſt* Ἀβραὰμ, *lin. præced.*

Pag. 287. 26. καὶ νῦν μείζονα πλοῦτον ἑαυτῷ πραγματευόμενος] *Rurſus,* ἑαυτῷ, *pro* ἐμαυτῷ.

Pag. 288. 19. & 20. *lego,* τούτων γὰρ ἐπαγγελιῶν τὸ μέγεθος παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐδέξατο. *Præterea lin. 19. pro* δι' ἧς, *legendum fort.* διὰ ταύτης. *Tum ab* οἴκοθεν, *lin. 20. ad* δωρεῶν, *lin. 22. parentheſin facio.*

Pag. 289. 5. ὁ, *vncis incluſum, planè delendum puto.*

Ibid. pro περὶ, *malim* πρὸς.

l. 9. *Prior parentheſeos nota, poſt* -ρίμα, *initio lineæ deſideratur, ſicut poſterior lin. 11. poſt* αἰσθητῶν.

l. 11. *Deleo* ὄντα, *vt quod nihil aliud, niſi ſententiam obſcuret.*

Hom. 36.

Pag. 290. 14. *Quantum ex ſequentibus colligere licet, rectiùs legeretur* ἐνικῶς· τοῦ δικαίου ἀρετὴ, *nimirùm Abrahami.*

l. 21. τῆς προνοίας ἡ ἀρετὴ] *Si eſt hypallage, miſeranda certè eſt. Sed ego exiſtimo non tam hypallagem eſſe, quàm lapſum exſcriptoris.*

l. 24. *pro,* ἡ φύσις, *fort.* ἡ ῥύσις.

l. 27. *lego,* ὥσπερ γὰρ συνεχῶς τινα χρυσίον.

l. 38. 39. & 40. *Tollo notas parentheticas (niſi cui poſterior nota transferenda potiùs videatur ad lin. ſequentem, & poſt* ἐπεδείκνυτο *collocanda) & deinde ſic lego:* ἐπειδὴ τ. π. ἐ. οἰ. εἰ. ἐκ τῆς ἐ. τ. ἡ. φ. γ. ὑ. ἑ. ἐ. δ. ἀ. καὶ ὑ. ἀ. γ. γεγραμμένος, καὶ ἐπειδὴ μηδὲ κατὰ τὴν πρώτην, &c.

l. 41. *deleo* καὶ, *ante* τῆς ἄνωθεν, *vt ſeries & contextus orationis ſic ſe habeat, à* περιεῖχετο, *lin. 37. ad* Χαλδαίας ὤν, *lin. 42.* περιεῖχετο δὲ παραδόξως, ὅπως ἔτι προσοιμίων (ἐπειδὴ τ. π. ἐ. οἰ. εἰ. ἐκ τῆς ἐ. τ. ἡ. φ. γ. ὑ. ἑ. ἐ. δ. ἀ. καὶ ὑ. ἀ. γ. γεγραμμένος, καὶ ἐπειδὴ μηδὲ κατὰ τὴν πρώτην ἡ. τ. π. τ. π. κ. ἀ. τ. π. π. θ. θ. ἐπεδείκνυτο) τῆς ἄνωθεν ἀπολαύειν τῆς χάριτος ἐπέτυχεν ἔτι ἐπὶ τῆς Χαλδαίας ὤν. *Addo notas parentheticas,* quia, ſi poſterior idoneo loco ponatur, magis mihi retinendæ, quàm tollendæ videntur. Præterea quoniam poſterius ἐπειδὴ redundat, poteſt & id deleri, quò auribus conſulatur.

Pag. 291. 2. poſt -σιν, requiritur aliquid quod ſequentia cum antecedentibus connectat, veluti hoc: καὶ οὐκ αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ.

l. 3. αὐτῷ] i. τῷ πατρί.

l. 20. Deeſſe videtur, εἶτα, aut tale quid, ante καίτοι.

l. 38. Deleo ſubdiſtinctionem poſt τῇ ὑποθέσει, ut quæ rectiùs poſt ἐπειδὴ collocanda ſit.

Pag. 292. 18. ὑπέσχετο] ſub. τὸ πρᾶγμα, vel, τὰ πράγματα, ut ſuprà pag. 261. lin. 21.

Pag. 293. 3. Deleo, καὶ, ante τοῦ δικαίου.

l. 33. pro παιδεύεσθαι, malim αἰδεῖσθαι, aut σέβεσθαι.

Pag. 294. 12. καὶ λαβὼν κἀκεῖνος] i. & poſtquàm accepiſſet ille etiam. ille i. Abrahamus.

l. 25. Deeſſe videtur interrogationis nota poſt ἐποιήσατο.

Pag. 295. 8. οὐ τοσοῦτον ὅσον &c.] i. οὐ τοσοῦτον μόνον, non tantam ſolùm, quantam eras accepturus, ſed ampliorem multò, imò & valde multò ampliorem.

l. 21. μετ' ἐπὶ θύραις ἐστὶ] ſub. ὁ θάνατος.

Pag. 296. 1. poſterius πρὸς videtur παρέλκειν. Vide infrà, lin. 15. pag. 299.

Pag. 297. 18. fort. καὶ τὴν ἐν μέλλοντι αἰῶνι διηνεκῆ ἀνάπαυσιν. vide infrà huius pag. lin. 35.

l. 35. κἂν σωφροσύνην ἐθελώμεθα] i. Quòd ſi libeat nobis caſtitati & ſanctimoniæ ſtudere.

Pag. 298. 5. ἑκατέρωθεν ἡμᾶς ὀρθοῦν παιδεύειν ἑαυτοὺς] Ordo: ἑκατέρωθεν ἡμᾶς παιδεύειν ὀρθοῦν ἑαυτούς.

Hom. 37.

Pag. 299. 6. τὴν ἐπιβουλὴν] Sæpius, τὴν εἴσοδον, cum verbo, ἀποτειχίσωμεν coniungitur.

l. 8. pro ἀνόνητα ἐπιχειρήσει, malim, ἀνήνυτα, vel, ἀνηνύτοις. Nam τὸ ἐπιχειρεῖν, neutrum caſum dedignatur.

Pag. 300. 7. poſt ᾀσόμεθα, addenda puto Moſis hæc: ὅτι κληρονομήσει, φησὶν, αὐτήν. Tum lego, Εἰ καὶ προλαβών, φησιν, &c. deletâ particulâ ὅτι. Deinde lin. 9. pro οὐ νῦν, lego, καὶ νῦν οὐκ &c.

l. ultimâ, legendum proculdubio: τῶν ἀσωμάτων τι ἰδεῖν οὐχ οἷόν τε τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς, διὰ τῶν αἰσθητῶν τύπων τὴν οἰκείαν, &c.

Pag. 301. 4. pro σὺ, neceſſariò legendum eſt σοί.

l. 23. pro ὁμοῦ καὶ προλέγων, neſcio an legendum ſit, ὅρα πῶς προλέγει &c.

l. ultimâ, pro κακίαν, fort. περιουσίαν, vel, ἀφθονίαν.

Pag. 302. 9. Legendum puto πῶς, ſine οὐ, niſi ſit interrogatio. πῶς enim cum οὐ interrogat.

l. 20. pro ἐξ ἐκείνου (quod tranſlatum huc videtur è lin. ſequente) ſcribendum puto, διὰ τοῦτο.

l. 26. pro τοιοῦτον, malim, τοῦτο. Porrò, ut regrediar paululùm, l. 17. plenior eſſet lectio in hunc modum: εἰς τὴν Αἴγυπτον. Σκόπει πάλιν πῶς διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, &c.

Pag. 303. 2. Rectè, ut mihi videtur, ἐκ τῶν περὶ τῶν ἐκγόνων προειρημένων. Deinde extremâ lineâ pro ὥστε, lego ὅτι, ut ſenſus ſit: Deum omnia Abrahamo tàm accuratè pateſeciſſe, ne fides eius ullâ ex parte labaſceret, ſed ex iis, quæ de ipſo (lin. enim 1. lego περὶ αὐτοῦ, pro, πρὸς αὐτὸν) dicta fuere, conſideret, omninò euentura quæ ſpectarent ad poſteros, & ex iis rurſus, quæ de poſteris fuere prædicta, firmiter crederet impletum iri neceſſariò, quæ ad ſeipſum pertinerent.

l. 3. ἐπλήρωσε] ſc. Deus.

l. 4. ἐδέξατο] ſc. Abrahamus.

Ib. τῶν πρὸς αὐτὸν γεγενημένων] Addo, συνθηκῶν.

l. 5. pro Ἐπειδὴ, lego è Græcis Bibliis: Ἐπεὶ δὴ.

Pag. 304. 2. Malim, διάγοντας. Ibid. poſt ἔχεσθαι, deeſſe videtur, καὶ πῶς; vel, καὶ πῶς τοῦτο; aut tale quid.

l. 8. fort. καὶ ἔρημον τῶν τῆς ἀρετῆς ἐνδυμάτων.

Pag. 305. 1. videtur deſiderari καὶ, ante ἀδελφιδοῦν.

l. 5. & 6. pro τὰ μὲν, & τὰ δὲ, legendum conjicio, τὰς μὲν, & τὰς δὲ, quia ſequitur lin. 7. μάλιστα γάρ μοι πρὸς τὰς γυναῖκας, &c. His enim verbis reddere videtur Chryſoſt. rationem, cur dixerit τὰς & τὰς, & non τὰ & τά.

l. 42. & 43. lego: τὸ τῆς χρείας ἔχεσθαι, καὶ τὸ ὑπὲρ τὴν χρείαν δεόντως διατιθέναι.

Hom. 38.

Pag. 307. 19. Hæc verba, καὶ ταύτην λαβοῦσα ἐπανῆλθεν, præcedente lineâ collocanda videntur poſt αὐτὴν, hoc modo: αὐτὴν, καὶ ταύτην λαβοῦσα, [ſc. Sara] ἐπανῆλθεν ὑγιὴς &c. Hunc ordinem ita probo, ut alterum non improbem, ac proinde nihil mutandum cenſeo.

l. 33. Deſidero aliquid ante, ἀλλ' ἐσώθησαν, nimirùm hæc, aut ſimilia: οὐ γὰρ δι' ἀπαιδίαν ἐδυσχέραινον πρὸς ἀλλήλους. vel, διὰ τοὺς παῖδας ἠλαττοῦτο αὐτῶν ὁ πόθος πρὸς ἀλλήλους.

Pag. 308. 1. καὶ τὴν προσήκουσαν &c.] Notandum, quòd non ſine elegantiâ, τὸ καὶ, ſubiungatur τῷ ὅτι.

l. 33. δεικνύουσιν ἡμῖν ἡ γραφὴ] Hîc deleo, ἡ γραφὴ, & pono poſt φησι in fine lin. 31.

Pag. 309. 10. ut priora cum poſterioribus cohæreant, ſic lego: οὐχ ὡς τὸ θαῦμα ἐδείκνυτο μέγα, οὕτως ἡ τῶν δικαίων, &c.

Pag. 310. 22. ἀξίαν σοι ἀποφαίνεις τῆς αἰτήσεως] fort. τῶν τῆς αἰτήσεως ἐπιτυχεῖν.

Pag. 311. 3. pro αὐτὴ malim, αὕτη.

l. 12. συγγνώμην αὐτὴν αὐτῶν, &c.] lego, συγγνώμην αὐτῇ νέμων. Sic enim legendum eſſe & ſenſus ipſe docet & collatio huius loci cum lin. 34. huius pag. vide etiam ſeq. pag. lin. 22.

l. 21. ἐπιμελήθην ἐναντίον αὐτῆς] i. ὑπήκουσέ μοι.

Pag. 312. 2. fort. διὰ τοῦτο.

l. 25. Ego credo Chryſoſt. dixiſſe φειδομένως προσφέρεσθαι. φειδομένως προσφέρεσθαί τινι, eſt clementer & indulgenter cum aliquo agere: clementem & facilem ſe alicui præbere. veriſimile autem eſt feſtinantem librarium è truncatis duabus dictionibus unam effeciſſe. Porrò, pro τοιαύτην, lin. 24. legendum puto, τοσαύτην, & lin. 20. pro καθεστάναι (vel ut alij ſcribunt, καθεστῶσαι) quid ſi καθεστάναι? Non ignoro tamen, καθεστάναι, ἀντὶ τοῦ, ὑπάρχειν, non malè huic loco conuenire: ſed quia Chryſoſt. paulò *infrà dicit Abrahamum hoc vnicè curâsse*, ὥστε τὴν λύπην ἐκποδὼν ποιῆσαι *præferendum puto verbum actiuæ significationis.*

Pag. 313. 12. τὰ περὶ ἀγγέλων] *sub.* ῥηθέντα, *siue* εἰρημένα, *vt lin.* 33.

Pag. 314. 15. *legendum puto*: ἐντεῦθεν μανθάνομεν. *sicut legitur infrà pag. seq. lin.* 3.

l. 17. & 18. *hiatum esse suspicor, quem sic pro tempore expleo*: διάγουσα, μετὰ τὴν τοσαύτην εὐημερίαν καὶ τὸ εἰς τὸ αὐτῇ τῇ διανοίᾳ πρῶτον ἀξίωμα ἀνενεχθῆναι, ἐταπεινώθη λοιπὸν καὶ διὰ τοῦτο. *Nisi hæc aut similia addantur, meritò requirat Lector, quid sit hîc, quod, quæ sit afflictionum vtilitas, doceat & declaret. Al.* διάγουσα, ἐταπεινώθη λοιπὸν μετὰ τ. τ. εὐ. καὶ τὸ εἰς τὸ αὐτῇ τῇ δ. π. α. ἃ μὴ μέγα φρονεῖν, ἀλλὰ συστέλλεσθαι, καὶ ταπεινοῦσθαι, καὶ διὰ τοῦτο, &c. *Al.* διάγουσα, καὶ μετὰ τ. τ. εὐ. κ. τ. εἰς τ. α. τ. δ. π. α. ἀνενεχθῆναι, ἐταπεινώθη, διὰ τοῦτο &c. *Hanc lectionem reliquis antepono.*

l. 42. *fort.* καὶ ὡς εὐθυμεῖν, ἀμειβομένην τὸν τοσαύτης αὐτὴν ἀξιώσαντα.

Pag. 315. 23. *Desidero,* καὶ γὰρ, *aut tale aliquid ante,* ἐὰν ᾖ κοσμία.

l. 31. *Nescio an legendum sit,* μεταξὺ γυναικὸς καὶ ἀνδρός.

l. 32. πάσης ἐπιβουλῆς] *Rectiùs fort.* πάσαις ἐπιβουλαῖς. *Infrà pag.* 348. *lin.* 6. & 7. ὥσπερ γὰρ πάσαις ταῖς ἄλλαις ἐπιβουλαῖς ἀνάλωτός ἐστιν ὁ πλοῦτος &c. *Vide etiam pag.* 475. *lin.* 32. & 33. *Suprà pag.* 25. *lin.* 3. &c. ἀνάλωτος γάρ ἐστιν ὁ πνευματικὸς οὗτος θησαυρός. καὶ ἐπειδὰν εἰς τὰ ταμεῖα τῆς διανοίας τῆς ἡμετέρας ἐναποτεθῇ, ἀχείρωτος γίνεται πάσαις ταῖς ἐπιβουλαῖς.

l. 37. & 38. μεταξὺ τῆς συνοικήσεως] *vt suprà lin.* 31. μεταξὺ *lego, pro* μετὰ, *sic hoc loco, vice versâ, pro* μεταξὺ, μετὰ *legendum censeo.* μετὰ τῆς συνοικήσεως. *i. vt cum cohabitatione sit tranquillitas & pax. hoc est, vt non solùm vnà habitent, sed etiam pacatè & tranquillè & sine discordiâ viuant: vt præter cohabitationem, pax & concordia inter ipsas sit. Suprà annotaui apud Chrysost.* μετὰ, *idem sæpe valere quod præter.*

Pag. 316. 4. καὶ τῶν ἐπαγγελιῶν τῶν ἀγαθῶν] *fort.* καὶ τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, *vel,* καὶ τῶν ἐπαγγελθέντων ἀγαθῶν.

Hom. 39.

Pag. 316. 22. τὸν χρόνον τοῦ πατριάρχου] *Non temerè & sine causâ facta est mentio annorum Abrahami, sed vt disceremus quàm inuictus ei fuisset animus, quàm inconcussum robur, quod tantâ, tamque diuturnâ morâ labefactari non potuerit. Vide infrà, pag.* 399. *lin.* 14.

Pag. 317. 1. -σχιζόμενον τὸν λογισμὸν] *i. vno verbo,* ἀμφιβαλλόμενον.

l. 14. *inter* προσπεσόντων & ὅπως, *deesse puto,* καὶ ἴδωμεν.

Pag. 318. 28. *Lego,* κρείσσων. *Vide suprà, pag.* 155. *l.* 1. & *pag.* 161. *lin.* 2.

l. 36. & 37. τῆς τοσαύτης.

l. 38. *post,* παρασκευάζω, *deesse videtur* φησίν.

Pag. 320. 19. *pro* τὴν ἐπαγγελίαν, *nescio an legendum sit* τὴν μνήμην. *Al. Si, vt coniicio, Chrysostomo sit* ὑπόσχεσις *res promissi, &* ἐπαγγελία *verbum promissi, nihil muto. vel legere fortasse oportet, inuerso ordine,* τῆς ἐπαγγελίας τὴν ὑπόσχεσιν. *Nam infra* [*pag. nimirùm* 372. *lin.* 39.] *legimus,* ἡ τῆς ἐπαγγελίας ὑπόσχεσις. *Deinde, post* φησι, *adijcienda puto hæc*: αὐξήσω σε σφόδρα σφόδρα, καὶ θήσω σε εἰς ἔθνη &c. *Hæc n. meliùs cohærent cum ijs quæ antecedunt, quàm ea quæ sequuntur: quæ per se posita puto nec cum superioribus coniungenda.*

Pag. 321. 28. πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ φωτὸς] *Non puto hypallagen esse, sed erratum exscriptoris, atque eò magis huc inclino, quia sequitur paulò post*: [*lin. nimirùm* 41. & 42.] πρὸς τῆς ἀληθείας φωτὶ προσδραμόντων.

Pag. 322. 23. *Rectè, pro* τοῦ γάλακτος, πρὸς γάλακτι: *nisi legendum potiùs sit,* ἐχόμενοι, *pro,* τρεφόμενοι. *Nam* ἐχόμενοι, *meliùs respondet participijs præcedentibus,* παρακαθήμενοι, & προσηλωμένοι.

Pag. 323. 2. *deesse videtur* καὶ γὰρ, *inter* προσετήρισεν & διά. ἵνα στήσῃ &c. *vt finem statueret legis obseruationi.*

Hom. 40.

Pag. 324. 19. *malim,* θαρσήσῃς, *pro* θάρσησον.

Pag. 325. 10. *Delenda videtur particula* καὶ, *ante* τὸ μὴ, *vt & lin.* 13. *ante* ἵνα.

l. 25. *fort.* καὶ οὐ τύπῳ μόνον.

l. 31. δεξάμενος] *deesse videtur,* ἔσῃ· δεξάμενος ἔσῃ, *vel,* ἔσῃ δεξάμενος. *i.* δέξῃ, *per periphrasin satis vsitatam.* Καὶ μετὰ τούτου &c. *Et insuper etiam, accipies id, quod Israëlis causâ à me es precatus. vel, accipies etiam consolationem de rebus Israëlis.*

l. 41. ὅπως] *sub.* ἐννόησον.

Pag. 326. 1. *post* -χα, *addendum puto* δέ.

l. 21. οὐ καὶ ὅτι] *Nolo temerè pronunciare, sed tamen, quantùm ego assequi possum, tàm hîc, quàm suprà, pag.* 300. 7. ὅτι, περιττεύει.

l. 28. μεθοδεύσῃ] *i.* προξενήσῃ.

l. 31. μηδὲ τῇ ἀσιτίᾳ &c.] *Lectio proculdubio mendosa, quæ tamen nullo negotio corrigi potest, si primùm hæc verba,* μηδὲ τῇ ἀσιτίᾳ ἀεὶ κατατείνων, *deleantur, & deinde è margine addatur,* ἵνα μὴ, *ante* ἀσθενέστερον, *& postremò his verbis,* ἵνα μὴ ἀσθενέστερον ἐργάσηται, *locus detur lin.* 29. *post* τῇ ἀσιτίᾳ· ὥστε ἀεὶ κατατείνειν τῇ ἀσιτίᾳ, ἵνα μὴ ἀσθενέστερον ἐργάσηται, ὥστε ἀεὶ &c.

l. 32. παρατάττεται] *Pulchrè, vt mihi videtur, transfertur hoc verbum à militiâ ad medicinam. Nam vt dux aliquis aut imperator bellum gerit cum hostibus, ita & medicus cum morbis: & vt imperator non semper eodem modo aciem instruit, sed nunc hoc, nunc illo, prout maximè expedire videtur: ita & medicus nunc his medendi rationibus vtitur, nunc illis, nec semper vnam eandemque pugnandi contra morbum rationem obseruat. Vide Chrysost. in Psal.* 6. *pag.* 549. *lin.* 39. 40. & 41.

l. 34. γυμνασίας ἕνεκεν] *Sic Simplicius in Epictetum dicit, res aduersas aut* καμνόντων *esse* ἰατρείας, *aut* ὑγιαινόντων γυμνασίας.

l. 40. *malim,* ἂν γὰρ, *vel,* ἐὰν γάρ.

Pag. 327. 13. *pro* ἐναρίζεται, *legendum fortasse,*

ἐναποτίθεται

ἐναποκειμένην ἀρίστην. *Vide pag. præcedentis lin.* 22.

l. 20. *fort.* οὐ ζητῶν τοῦτον λόγον.

l. 22. εἰς τί τοῦτο *&c. Sirach. cap.* 39. *v.* 22. οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, τί τοῦτο ἔστιν; εἰς τί τοῦτο; *&c.*

Pag. 328. 13. *Deleatur prius* τῆς, *& nihil aliud dicet Chryſoſt. (quantum ego quidem video) quàm quod Paulus ad Tit. cap.* 3. *v.* 5. *Præterea pro* ἀναγεννώμενον *rectiùs legi puto in margine,* ἀνακαινούμενον.

l. 14. *Neſcio an delenda ſit præpoſitio* ἐπὶ, *ante* τὴν τῆς ἀρετῆς.

l. 17. κατὰ τὸν τῆς κοινωνίας λόγον] *ſc.* τὸν τῆς ὄντως κοινωνίας. *Talem enim additionem vel expreſſam, vel intellectam poſtulare videntur, quæ continenter ſequuntur.*

l. 19. *Addo* καὶ, *poſt* ἀλλὰ *ante* ὑμεῖς, *vt plenior & dilucidior ſit lectio.*

l. 27. ἑαυτῶν μετὰ] *Ni fallor, lacuna hîc eſt tali aliquo modo explenda:* ἵνα συνδῶμεν (*vel,* τὰ μέγιστα ἵνα κερδαίνωμεν) τῶν πλησίον, ἵνα οὕτω *&c.*

l. 32. ὑπὲρ ὧν αὖ ταύτην μετίωμεν] *Quemadmodum doctiſſ. præceptor meus particulam* αὖ *induxit, ſuprà pag.* 327. *lin.* 23. *ſic ego eandem hoc loco etiam inducendam puto. Lego itaque* ὑπὲρ ὧν ταύτην *ſine* ἂν, *& deinde pro* μετίωμεν, *lego,* μέτιμεν, *& ſic lineâ ſeq. pro* ἐφελκώμεθα, ἐφελκόμεθα. *Nam bis poſteà* ὑπὲρ ὧν *coniungitur cum verbis indicatiui modi ſine* αὖ.

Hom. 41.

Pag. 329. 25. ἐπιστρέφουσι] *Suſpecta eſt mihi hæc vox, pro quâ quid ſi legatur,* ἐπιπλήττουσι, *aut tale quid? Senſus autem poſtulat vt virgarum & plagarum fiat mentio. Nam & paulò poſt dicit eandem rem repetens:* πολλάκις τὰς πληγὰς ἐπιματτίνεται τοῖς παισίν. *Igitur tametſi licentiùs, & à receptâ lectione longiùs abeundo id fecero: tamen non malè mihi mentem Chryſoſtomi expreſſurus videor, ſi pro* ἐπιστρέφουσι, ῥάβδοις κολάζουσι, *ſubſtituero.* Huic emendationi non aſſentior. eſt enim ἐπιστρέφουσι hoc loco, animaduertunt, caſtigant, & ſic ſæpè vtitur Chryſoſtomus. H. S.

Pag. 330. 10. μετὰ δὲ χρόνον] *Matth. addit* πολύν.

l. 18. εὔνοια] *Non ſine elegantiâ, vt mihi videtur, cura illa, quam adhibuit ſeruus in collocandis domini ſui pecunijs, beneuolentiæ nomine inſignitur, quia curæ illius cauſa fuit vnica, beneuolentia ſumma, quâ dominum ſuum complectebatur. Notatur ergo tacitè hoc nomine fons, vnde ſerui diligentia profluxit. & cùm audimus,* εὔνοια περὶ τὰ δεσποτικὰ χρήματα, *debemus intelligere,* εὔνοιαν περὶ τὸν δεσπότην *ipſum.*

l. 19. εὐχαριστίας] *i.* μισθοῦ, *ni fallor.*

Pag. 333. 2. ἐκαρποῦτο] *i.* καρποῦσθαι ἐφιλοτιμεῖτο.

l. 11. βάναυσον] *i.* ὑπερήφανον.

l. 35. *&* 36. *lego:* οὐ γὰρ ὅτι ὑπεδέξατο θαῦμα τοσοῦτον, ἀλλ' ὅτι μετὰ τοσαύτης τῆς προθυμίας καὶ σπουδῆς.

Pag. 334. 3. τῶν ἐγχωρούντων] *Valdè placent quæ in hunc locum annotâſti: ſed videndum porrò an non legi potiùs debeat:* τῶν παραχωρούντων ἐστί. *hoc eſt, eſt vulgaris cuiuſdam & tralatitiæ humanitatis, quâ fit vt alijs cedamus, aliósque nobiſmetipſis vltrò ac ſponte præferamus.*

l. 9. ὡς ἀνθρώποις προσφερόμενος] *i. tanquam cum hominibus agens.*

Ibid. τὸ δὲ λέγειν *&c.] Suſpicor legendum:* τούτων δὲ ὄντων διὰ τί λέγει, Κύριε; ἴσως *&c.*

l. 11. *inter* καὶ *&* προσιὼν *inſero* γάρ.

l. 19. ὕδωρ ἔχει προσχεῖν] *i.* μέλλει, *& ſic infrà, lin.* 27. *vide ſupra, pag.* 92. *lin.* 29.

l. 26. φράσαι] *vſitatiùs iungitur* τὸ μέλλον *cum verbo fut. temporis.*

l. 36. ἀνεζωπύρησεν] *i. reuixit, recreatus eſt. vide Geneſ.* 45. *v.* 28.

Pag. 335. 4. *pro* ἐστί, *legendum fort.* ἔτι.

l. 31. *pro* ὃν, *lego* καὶ ὃ.

l. vltimâ ante ὥστε δῆλον, *hæc aut ſimilia ponenda puto:* καὶ ποιῆσαι ἐγκρυφίας. *vel ſic:* καὶ ὥστε δῆλον φθάσαι τοὺς ἄρτους ἐκβάλλεσθαι ποιῆσαι ἐγκρυφίας.

Pag. 336. 20. *rectiùs fort.* τὸ καταξιωθῆναι τοῦ ὑπηρετήσασθαι.

l. 24. *pro* κἂν *legendum fortaſſe,* οἱ ἐάν.

l. 38. *deeſſe videtur,* τις ἔτι, *poſt* παρήνεσεν αὐτῷ.

Pag. 337. 12. *pro* δι' ὃ, *malim,* διό.

Pag. 338. 8. *&* 9. *Neſcio an legendum ſit:* καὶ δὴ, παρακαλῶ, ἀγαπητοὶ, τοσοῦτον ἴδωμεν κέρδος ἀπίωμεν, ἀλλά, *&c.*

l. 22. *pro* αὐτοὶ μετὰ, *quid ſi* αὐτοῖς μετὰ?

l. 24. *pro* κομιζόμενοι, *legendum fort.* κομισάμενοι.

l. 25. *pro* τὴν ὑπόθεσιν, *quid ſi* ἡλίκην ὑπόθεσιν?

Hom. 42.

Pag. 339. 1. *fort.* διαρρήσεις αὐτὴν εἰς αὐτῆς τὴν ἄκραν, *&c.*

l. 3. *&* 4. *pro* ἐν τούτῳ, *primo aſpectu legendum quis crederet potiùs,* ἐν ταύτῃ.

l. 28. ἀλλ' ἑκάστην ἀπολαβόντες] *Credibile eſt Chryſoſt. dixiſſe:* ἀλλὰ ῥᾳθυμίαν καθ' ἑκάστην ἀποβάλλοντες.

Pag. 340. 1. *Addo,* ἔτι *poſt* δικαιικῆς.

l. 13. *deeſſe videtur* ἐννοῆσαι *poſt* ἐκείνης ἡμέρας. *Sic lineâ proximè ſequente deſidero,* πρὸς *poſt* ἀλλά. *Præterea, aut valdè fallor, aut lin.* 26. *poſt* ἀναισθησίαν, *inſeri debent hæc omnia è contextu Moſaïco:* Ἐξαναστάντες δὲ, φησὶν, ἐκεῖθεν οἱ ἄνδρες κατέβλεψαν ἐπὶ πρόσωπον Σοδόμων καὶ Γομόῤῥας. Ἀβραὰμ δὲ συνεπορεύετο μετ' αὐτῶν συμπροπέμπων αὐτούς. ὁ δὲ Κύριος εἶπεν· οὐ μὴ κρύψω ἐγὼ ἀπὸ Ἀβραὰμ τοῦ παιδός μου, ἃ ἐγὼ ποιῶ. *Tum addo:* ὅρα δεσπότου φιλανθρωπίαν, ὅσῃ συγκαταβάσει κέχρηται, ὁμοῦ καὶ τὴν εἰς τὸν δίκαιον τιμὴν δεικνὺς, καὶ ἐκκαλύψαι βουλόμενος τὴν ἀρετὴν τὴν ἐναποκειμένην αὐτοῦ τῇ ψυχῇ. μετὰ γὰρ τὴν δ. φ. ε. ὁ. τ. π. ἢ. π. τ. ε. κ. ἀ. τ. π. τὸ διψαλὲς τῆς γνώμης δεξάμενος. παράγγελμα τ. φ. τ. ἀ. ἐχαρίσατο, καὶ μαθὼν τίς τε οἶκ ὁ π. καὶ π. ὁ τ. δ. μ. ὁ. ὁ τ. ε. Σ. κ. ὁ. ἠ. ὁ. π. συμπροπέμπων, φησὶν, αὐτοὺς ἄνδρας δὲ τοὺς ἀγγέλους φησὶν *&c. Si hoc modo legamus, nulla erit* ἀνακολουθία, *nulla ſententiarum confuſio, ſed aliud ex alio aptè & legitimè conſequetur. Primùm enim proponuntur verba Moſis tanquam materia ſubiecta: Deinde ſuo more obſeruari iubet Chryſoſt. quanta ſit Dei* φιλανθρωπία: *Poſteà his verbis:* μετὰ γὰρ, *&c. oſtendit, Abrahami* φιλοξενίαν *cauſam fuiſſe cur Deo tam benigno & propitio vteretur. Quod niſi ordinem* hunc sequatur, & ὅταν, lin. 32. frustrà adhibebitur & particula γὰρ, lin. 26. erit otiosa, & participium δεξάμενος, lin. 28. non habebit substantiuum, nisi extrinsecus petitum, quicum cohæreat.

l. 38. legendum fort. καθάπερ φίλος φίλῳ διαλεγόμενος, καὶ μονονουχὶ &c.

l. vlt. pro διαλεχθέμενος, legendum arbitror, διαλεγόμενος.

Pag. 341. 7. post περιδραμεῖν, desidero hæc: ὅτι λέγει τοῦ παιδός μου· vel, ὅτι λέγει, Ἀβραὰμ τοῦ παιδός μου.

l. 9. & 10. lego, τοῦτο γὰρ μάλιστα δείκνυσι τὸ ἐξαίρετον τῆς εἰς τὸν δίκαιον τιμῆς.

l. 35. malim, ὥστε καὶ τοὺς πόνους ὑπομεῖναι. Vide suprà pag. 339. lin. 32.

l. 39. Arbitror deesse, τουτέστι, post, χρείαν, vel, ἀντὶ τοῦ, aut tale quid.

Pag. 342, 31. fort. ὥστε μηδέποτε &c.

l. 35. lego τὸ πλῆθος, οὐχὶ δὲ τοὺς Γραμματεῖς &c. Nam Γραμματεῖς & Φαρισαῖοι erant in summo honore, & iudicum nonnunquam locum tenebant: Chrysost. autem hæc affert, vt doceat præceptum de non temerè iudicando, non solùm ad magistratus ac iudices, sed etiam ad priuatos quoscunque pertinere, quales fuerunt quos tum Christus alloquebatur.

Pag. 343. 12. ἀγγελικὸν βιωσομένοις] Vide pag. seq. lin. 38. & 39.

l. 18. καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ἀσεβής;] Græca Biblia legunt sine interrogatione.

l. 19. fort. Ὢ τῆς τοῦ δικαίου παῤῥησίας μεγάλης, μᾶλλον δὲ ὡς τῆς ψυχῆς συμπαθείας.

Ibid. deesse videtur ὅρα ante ὅπως, vel, quod magis credo, ὅπως corruptè scribitur, pro ὅρα πῶς.

l. penult. fort. καὶ διὰ τὴν τοσαύτην κεχρῆσθαι τῇ παῤῥησίᾳ.

Pag. 346. 28. & 29. [illegible] γὰρ Θεὸς] Hæc verba, & quæ deinceps sequuntur vsque ad, καί φησι πρὸς αὐτὸν, lin. 29. notis parentheticis includenda videntur. Præterea, καὶ, ante φησι, loco prædicto, delendum censeo.

l. 40. μέγα γὰρ] male, pro μὲν γάρ.

Pag. 347. 12. καίτοι κἀκεῖνος] desideratur hic prior nota parenthetica ante καίτοι, sicut posterior, post χάριτος, lin. 15. Ibid. redundat, ἀλλὰ ante τίνος.

Hom. 43.

Pag. 348. 21. pro δεικνὺς malim δείκνυσι.

l. 31. Deesse videtur participium βαίνων, ante καὶ αὐτός. Præterea inserendam puto particulam γὰρ inter καὶ & κατ᾽ ἴχνος, & plenam distinctionem ponendam post ἀνήγαγε.

Pag. 349. 38. fort. καὶ οἶνος.

Ib. fortasse etiam, καὶ προσῆγεν αὐτῷ.

Pag. 351. 3. lego, τίς γὰρ ἂν κατ᾽ ἀξίαν ἐπαινέσειεν. Al. τί γὰρ ἄν τις κατ᾽ ἀξίαν εἴποι, ἢ πῶς ἱκανῶς ἐπαινέσειεν. vide suprà pag. 334. lin. 1. & infrà pag. 424. lin. 31. &c.

Pag. 352. 11. τῶν προειρημένων] Non displicet coniectura doctiss. præceptoris mei: sed tamen obseruari velim, an non rectiùs αὐτὸν, ad τὸν ἠδικηκότα, quod propius est, quàm ad τὸν Ἰακὼβ, quod remotius est, referatur. Quòd si referendum sit ad τὸν ἠδικηκότα, mutari quicquam nolim, sed addi duntaxat γίνεσθαι post αὐτόν. οὐδὲν τῶν προσηκόντων εἰς αὐτὸν γίνεσθαι παρέλιπεν. i. nihil eorum, quæ debebant erga illum fieri, omisit.

l. 19. ᾐδοῦντο] Nescio an rectè & ex vsu Græcæ linguæ dicatur, αἰδεῖσθαι τόλμαν. Igitur cogitari velim, an non ᾐδοῦντο et ᾐσχύνοντο sedes inuicem permutare debeant, ita vt priore loco ponatur ᾐσχύνοντο, posteriore ᾐδοῦντο, nimirum post τὸν δίκαιον, lin. 20.

l. 21. fort. διὰ τὴν τοῦ δικαίου, &c.

l. 32. Desidero οἱ ante ὄντες.

Pag. 354. 36. Nescio an desit, ὑπὸ, vel ἐκ, post πόλιν ὄντα.

Pag. 355. 15. & 16. pro αὐτῶν, malim, αὐτοῖς.

Pag. 357 8. pro Εἰ εὗρον] lego, Ἐπειδὴ εὗρον, cum Gr. Biblijs.

l. 10. μὴ καταλάβῃ] Gr. Biblia, μήποτε καταλάβῃ.

l. 13. Deesse videtur εἰς, post φθάσαι. Non nescio tamen præpositionem sæpè apud Chrysost. omitti.

Hom. 44.

Pag. 358. lin. vltimâ, fort. καὶ ἂν πανταχοῦ.

Pag. 359. 4. inter φιλανθρωπίας & ὀλιγωρήσας, deesse puto, τῇ τοῦ πνεύματος χάριτι, aut tale aliquid. vel, τῷ πνεύματι. Dicit enim paulò inferiùs, nimirùm lin. 15. & 16. τὰ παρὰ τοῦ πνεύματος δι᾽ ἐμοῦ ὑμῖν παραδοθέντα λόγια.

lin. 7. aliquantò clarior esset sententia, si καὶ ante πρὸς τὸν ἀποστείλαντα abesset.

l. 10. pro τυγχάνει legendum suspicor, τυχὸν [illegible].

l. 24. & 25. Malim, προσεῖναι.

l. vltimâ, post ἀπολαύσει, addendum puto, τὰ προειρημένα, aut tale quid.

Pag. 360. 8. fort. ναὶ, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ διὰ τὴν παράκλησιν. Vtrumque enim coniungendum videtur.

l. 17. Deesse arbitror τοῦτο post προείρηκε.

l. 26. τοῦτο καὶ πρὸς ἕτερον προφήτην] Verissimum est, quod dicis Ieremiam vtrobique intelligi. Vide tamen an non sic possit legi: διὰ τοῦτο καὶ ἕτερον τὸν δὲ πρὸς προφήτην φησὶν &c. aut sic: Ὅρα δὲ διὰ τοῦτο καὶ πῶς ἕτερον τινὰ πρὸς προ. &c. Al. διὰ δὲ τοῦτο, καὶ ὁ δι᾽ ἕτερόν τι πρὸς προφήτην πάλιν φησίν, &c.

l. 37. θελῆσαι, male legitur, pro θελήσει, datiuo τοῦ θέλησις.

Pag. 363. 39. & 40. ἕτερον ἀναμνῆσαι] subd. ἔγκλημα, siue, ἁμάρτημα.

Pag. 364. 15. pro τὸ πᾶν, nescio an legendum sit πάντως, vel τὸ ὀλίγον.

l. 15. & 16. ὥσπερ γὰρ ἐστὶ τῶν προσποιουμένων κ.τ.λ. &c.] Hæc & similia arguunt Chrysostomum in homilijs suis multa ex tempore fudisse, quæ si quis corrigere velit, operam sumet inanem & inutilem, & de Chrysostomo pessimè merebitur. Quis enim non malit natiuam eius faciem intueri, quàm fucis & pigmentis quantumuis speciosis oblitam?

l. 30. ἀλλ᾽ ἵνα μὴ &c.] Ὁμιλία hinc sumere debet initium, si quid ego video. Non est enim consentaneum, vt μὴ & δὲ diuellantur, nec vt Νυνὶ δὲ nouæ rei sit exordium.

l. 31. deleo καὶ ante διὰ, sed ita, vt inter διατρίβειν &

ἐναποδυόμενοι ἀφέντες. Vide pag. præcedentis lin. 22.

l. 20. *fort.* ὁ ζητῶν τοῦτον λόγον.

l. 22. εἰς τί τοῦτο *&c. Sirach. cap.* 39. *v.* 22. οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, τί τοῦτο ἐστιν; εἰς τί τοῦτο; *&c.*

Pag. 328. 13. *Deleatur prius* τῆς, *& nihil aliud dicet Chryſoſt. (quantum ego quidem video) quàm quod Paulus ad Tit. cap.* 3. *v.* 5. *Præterea pro* ἀνανεούμενον *rectiùs legi puto in margine,* ἀνακαινούμενον.

l. 14. *Neſcio an delenda ſit præpoſitio* ἐπὶ, *ante* τὴν τῆς ἀρετῆς.

l. 17. κατὰ τὸν τῆς κοινωνίας λόγον] *ſc.* τὸν τῆς ἐκτὸς κοινωνίας. *Talem enim additionem vel expreſſam, vel intellectam poſtulare videntur, quæ continenter ſequuntur.*

l. 19. *Addo* καὶ, *poſt* ἀλλὰ *ante* ἡμεῖς, *vt plenior & dilucidior ſit lectio.*

l. 27. ἑαυτῶν μετὰ] *Ni fallor, lacuna hîc eſt tali aliquo modo explenda:* ἵνα σπουδάσωμεν *(vel,* τὰ μέγιστα ἵνα κερδάνωμεν) τῶν πλησίον, ἵνα οὕτω *&c.*

l. 32. καθ' ὃν ἂν τρόπον μετίωμεν] *Quemadmodum doctiſſ. præceptor meus particulam* ἂν *induxit, ſuprà pag.* 327. *lin.* 23. *ſic ego eandem hoc loco etiam inducendam puto. Lego itaq;* καθ' ὃν τρόπον *ſine* ἂν, *& deinde pro* μετίωμεν, *lego,* μέτιμεν, *& ſic lineâ ſeq. pro* ἀφελκώμεθα, ἀφελκόμεθα. *Nam bis poſtea* καθ' ὃν *coniungitur cum verbis indicatiui modi ſine* ἂν.

Hom. 41.

Pag. 329. 25. ἐπιστρέφουσι] *Suſpecta eſt mihi hæc vox, pro quâ quid ſi legatur,* ἐπιπλήττουσι, *aut tale quid? Senſus autem poſtulat vt virgarum & plagarum fiat mentio. Nam & paulò poſt dicit eandem rem repetens:* πολλάκις τὰς πληγὰς ἐπιτείνεται τοῖς παισίν. *Igitur tametſi licentiùs, & à receptâ lectione longiùs abeundo id fecero: tamen non malè mihi mentem Chryſoſtomi expreſſurus videor, ſi pro* ἐπιστρέφουσι, ῥάβδοις κολάζουσι, *ſubſtituero.* Huic emendationi non aſſentior. eſt enim ἐπιστρέφουσι hoc loco, animaduertunt, caſtigant, & ſic ſæpè vtitur Chryſoſtomus. H. S.

Pag. 330. 10. μετὰ δὲ χρόνον] *Matth. addit* πολύν.

l. 18. εὔνοια] *Non ſine elegantiâ, vt mihi videtur, cura illa, quam adhibuit ſeruus in collocandis domini ſui pecunijs, beneuolentiæ nomine inſignitur, quia curæ illius cauſa fuit vnica, beneuolentia ſumma, quâ dominum ſuum complectebatur. Notatur ergo tacitè hoc nomine fons, vnde ſerui diligentia profluxit. & cùm audimus,* εὔνοια περὶ τὰ δεσποτικὰ χρήματα, *debemus intelligere,* εὔνοιαν περὶ τὸν δεσπότην *ipſum.*

l. 19. εὐχαριστίας] *i.* μισθοῦ, *ni fallor.*

Pag. 333. 2. ἐκαρποῦτο] *i.* καρποῦσθαι ἐφιλοτιμεῖτο.

l. 11. βάναυσον] *i.* ὑπερήφανον.

l. 35. *&* 36. *lego:* οὐ γὰρ ὅτι ὑπεδέξατο θαῦμα τοσοῦτον, ἀλλ' ὅτι μετὰ τοσαύτης τῆς προθυμίας καὶ σπουδῆς.

Pag. 334. 3. τῶν ἐγχωρούντων] *Valdè placent quæ in hunc locum annotâſti: ſed videndum porrò an non legi potiùs debeat:* τῶν παραχωρούντων ἐστί. *hoc eſt, eſt vulgaris cuiuſdam & tralatitiæ humanitatis, quâ fit vt alijs cedamus, aliόſq; nobiſmetipſis vltrò ac ſponte præferamus.*

l. 9. ὡς ἀνθρώποις προσφερόμενος] *i. tanquam cum hominibus agens.*

Ibid. τὸ δὲ λέγειν *&c.*] *Suſpicor legendum:* τινῶν δὲ ὄντων διὰ τί λέγει, Κύριε; Ἴσως *&c.*

l. 11. *inter* καὶ *&* παρελθεῖν *inſero* γάρ.

l. 19. ὕδωρ ἔχω παρασχεῖν] *i.* μέλλω, *& ſic infrà, lin.* 27. *vide ſuprà, pag.* 92. *lin.* 29.

l. 26. φυλάσσαι] *vſitatiùs iungitur* τὸ μέλλον *cum verbo fut. temporis.*

l. 36. ἀνεζωπύρησεν] *i. reuixit, recreatus eſt. vide Geneſ.* 45. *v.* 28.

Pag. 335. 4. *pro* ἐστὶ, *legendum fort.* ἔστω.

l. 31. *pro* ὃν, *lego* καὶ ὅ.

l. vltimâ ante ὥστε δῆλον, *hæc aut ſimilia ponenda puto:* καὶ ποιηθῆναι ἐγκρυφίας. *vel ſic:* καὶ ὥστε δῆλον φθάσαι τοὺς ἄρτους ἐκέλευσε ποιῆσαι ἐγκρυφίας.

Pag. 336. 20. *rectiùs fort.* τὸ καταξιωθῆναι τοῦ ὑπηρετήσασθαι.

l. 24. *pro* κἂν *legendum fortaſſe,* οἱ ἐάν.

l. 38. *deeſſe videtur,* τίς ἐστι, *poſt* περιῆξεν αὐτῷ.

Pag. 337. 12. *pro* δι' ὅ, *malim,* διό.

Pag. 338. 8. *&* 9. *Neſcio an legendum ſit:* Μὴ δὴ, παρακαλῶ, ἀγαπητοὶ, τοσοῦτον ἐῶμεν κέρδος ἀπιέναι, ἀλλὰ, *&c.*

l. 22. *pro* αὐτοὶ μὲν, *quid ſi* αὐτοῖς μὲν?

l. 24. *pro* κομιζόμενοι, *legendum fort.* κομισάμενοι.

l. 25. *pro* τὴν ὑπόθεσιν, *quid ſi* ἡλίκην ὑπόθεσιν?

Hom. 42.

Pag. 339. 1. *fort.* ἀφήσεις αὐτὸν εἰς αὐτῆς τὴν ἄκραν, *&c.*

l. 3. *&* 4. *pro* ἐν τούτῳ, *primo aſpectu legendum quis crederet potiùs,* ἐν ταύτῃ.

l. 28. ἀλλ' ἑκάστην ἀπολαβόντες] *Credibile eſt Chryſoſt. dixiſſe:* ἀλλὰ ῥᾳθυμίαν καθ' ἑκάστην ἀποβάλλοντες.

Pag. 340. 1. *Addo,* ἐστι *poſt* διηνεκής.

l. 13. *deeſſe videtur* ἐννοῆσαι *poſt* ἐκείνας ἡμέρας. *Sic lineâ proximè ſequente deſidero,* πρὸς *poſt* ἀλλά. *Præterea, aut valdè fallor, aut lin.* 26. *poſt* ἀκολουθίαν, *inſeri debent hæc omnia è contextu Moſaïco:* Ἐξαναστάντες δὲ, φησιν, ἐκεῖθεν οἱ ἄνδρες κατέβλεψαν ἐπὶ πρόσωπον Σοδόμων καὶ Γομόῤῥας. Ἀβραὰμ δὲ συνεπορεύετο μετ' αὐτῶν συμπροπέμπων αὐτούς. ὁ δὲ Κύριος εἶπεν· οὐ μὴ κρύψω ἐγὼ ἀπὸ Ἀβραὰμ τοῦ παιδός μου, ἃ ἐγὼ ποιῶ. *Tum addo:* ὁρᾷς δεσπότου φιλανθρωπίαν, ὅσῃ συγκαταβάσει κέχρηται, ἐμοὶ καὶ τὴν εἰς τὸν δίκαιον τιμὴν δεικνὺς, καὶ ἐκκαλύψαι βουλόμενος τὴν ἀρετὴν τὴν ἐναποκειμένην αὐτοῦ τῇ ψυχῇ. μετὰ γὰρ τὴν δ. φ. ε. ὑ. τ. π. ἤ. π. τ. ε. κ. ἀ. τ. π. τὸ ἀφελὲς τῆς γνώμης δεξάμενος. παρασχήματι φ. τ. ἀ. ἐχαρίσατο, καὶ μαθὼν τίς τε οὗτος ὁ π. καὶ π. ἡ τ. δ. μ. ὁ. ὁ τ.; Σ. κ. ὁ. ἡ. ὁ. π. συμπροπέμπων, φησὶν, αὐτοὺς ἄνδρας δὲ τοὺς ἀγγέλους φησὶν *&c. Si hoc modo legamus, nulla erit* ἀνακολουθία, *nulla ſententiarum confuſio, ſed aliud ex alio aptè & legitimè conſequetur. Primùm enim proponuntur verba Moſis tanquam materia ſubiecta: Deinde ſuo more obſeruari iubet Chryſoſt. quanta ſit Dei* φιλανθρωπία: *Poſteà his verbis:* μετὰ γὰρ, *&c. oſtendit, Abrahami* φιλοξενίαν *cauſam fuiſſe cur Deo tam benigno & propitio vteretur. Quod niſi ordinem* hunc sequantur, & ὥσπερ lin. 32. frustrà adhibebitur & particula γὰρ, lin. 26. erit otiosa, & participium δεξάμενος, lin. 28. non habebit substantiuum, nisi extrinsecus petitum, quicum cohæreat.

l. 38. legendum fort. καὶ διὰ τὸ φίλον φίλῳ διαχθέμενος, καὶ ἀκονιτὶ &c.

l. vlt. pro διαδεξάμενος, legendum arbitror, διαλεγόμενος.

Pag. 341. 7. post ἐπιδραμεῖν, desidero hæc: ὅτι λέγει τοῦ παιδός μου· vel, ὅτι λέγει, Ἀβραὰμ τοῦ παιδός μου.

l. 9. & 10. lego, τοῦτο γὰρ μάλιστα δείκνυσι τὸ ἐξαίρετον τῆς εἰς τὸν δίκαιον τιμῆς.

l. 35. malim, ὥστε καὶ τοὺς πόνους ἐπιχαρίους. Vide suprà pag. 339. lin. 32.

l. 39. Arbitror deesse, τουτέστι, post, κρίσιν, vel, ἀντὶ τοῦ, aut tale quid.

Pag. 342, 31. fort. ὥστε μηδέποτε &c.

l. 35. lego τὸ πλῆθος, οὐχὶ δὲ τοὺς Γραμματέας &c. Nam Γραμματεῖς & Φαρισαῖοι erant in summo honore, & iudicum nonnunquam locum tenebant: Chrysost. autem hæc affert, vt doceat præceptum de non temerè iudicando, non solùm ad magistratus ac iudices, sed etiam ad priuatos quoscunque pertinere, quales fuerunt quos tum Christus alloquebatur.

Pag. 343. 12. ἐγγίζειν βουλομένοις] Vide pag. seq. lin. 38. & 39.

l. 18. καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ἀσεβής;] Græca Biblia legunt sine interrogatione.

l. 19. fort. Ὦ τῆς τοῦ δικαίου παρρησίας μέγεθος, μᾶλλον δὲ, ὢ τῆς ψυχῆς συμπαθείας.

Ibid. deesse videtur ὅρα ante ὅπως, vel, quod magis credo, ὅπως corruptè scribitur, pro ὅρα πῶς.

l. penult. fort. καὶ διὰ τοῦτο τοσαύτῃ κέχρηται τῇ παρρησίᾳ.

Pag. 346. 28. & 29. ὁ δὲ Θεὸς] Hæc verba, & quæ deinceps sequuntur vsque ad, καί φησι πρὸς αὐτὸν, lin. 29. notis parentheticis includenda videntur. Præterea, καὶ, ante φησι, loco prædicto, delendam censeo.

l. 40. μέγα γὰρ] male, pro μετὰ γάρ.

Pag. 347. 12. καίτοι κάλλος] desideratur hîc prior nota parenthetica ante καίτοι, sicut posterior, post χάριτος, lin. 15. Ibid. redundat, ἀλλὰ ante τίνι.

Hom. 43.

Pag. 348. 21. pro δεινοῖς malim δεινόν.

l. 31. Deesse videtur participium βαλὼν, ante καὶ αὐτός. Præterea inserendam puto particulam γὰρ inter καὶ & κατ' ἔλεγχον, & plenam distinctionem ponendam post ἀνήγαγε.

Pag. 349. 38. fort. καὶ οἶνος.

Ib. fortasse etiam, καὶ πρὸ αὐτῆς.

Pag. 351. 3. lego, τίς γὰρ ἂν κατ' ἀξίαν ἐπαινέσειεν. Al. τί γὰρ ἄν τις κατ' ἀξίαν εἴποι, ἢ πῶς ἱκανῶς ἐπαινέσειεν. vide suprà pag. 334. lin. 1. & infrà pag. 424. lin. 31. &c.

Pag. 352. 11. τῶν προσκυνησάντων] Non displicet coniectura doctiss. præceptoris mei: sed tamen obseruari velim, an non rectiùs αὐτὸν, ad τὸν κάμνοντα, quod propius est, quàm ad τὸν Ἰακὼβ, quod remotius est, referatur. Quòd si referendum sit ad τὸν κάμνοντα, mutari quicquam nolim, sed addi duntaxat γίνεσθαι, post αὐτόν. οὐδὲν τῶν προσηκόντων εἰς αὐτὸν γίνεσθαι παρέλειπε. i. nihil eorum, quæ debebant erga illum fieri, omisit.

l. 19. ᾐδοῦντο] Nescio an rectè & ex vsu Græcæ linguæ dicatur, αἰδεῖσθαι τόλμαν. Igitur cogitari velim, an non ᾐδοῦντο et ᾐσχύνοντο sedes inuicem permutare debeant, ita vt priore loco ponatur ᾐσχύνοντο, posteriore ᾐδοῦντο, nimirùm post τὸν δίκαιον, lin. 20.

l. 21. fort. διὰ τὴν τοῦ δικαίου, &c.

l. 32. Desidero οἱ ante ὄντες.

Pag. 354. 36. Nescio an desit, ἐπὶ, vel ἐν, post πλέον ἔτη.

Pag. 355. 15. & 16. pro αὐτῆς, malim, αὐτοῖς.

Pag. 357 8. pro Εἰ εὗρον] lego, Ἐπειδὴ εὗρον, cum Gr. Biblijs.

l. 10. μὴ καταλάβῃ] Gr. Biblia, μήποτε καταλάβῃ.

l. 13. Deesse videtur εἰς, post φθάσαι. Non nescio tamen præpositionem sæpè apud Chrysost. omitti.

Hom. 44.

Pag. 358. lin. vltimâ, fort. καὶ ἐν πανηγύρει.

Pag. 359. 4. inter φιλανθρωπίας & ὁδηγούμενος, deesse puto, τῇ τοῦ πνεύματος χάριτι, aut tale aliquid, vel, τῷ πνεύματι. Dicit enim paulò inferius, nimirùm lin. 15. & 16. τὰ ὑπὸ τοῦ πνεύματος δι' ἡμῶν ὑμῖν παραδοθέντα λόγια.

lin. 7. aliquantò clarior esset sententia, si καὶ ante πρὸς τὸν ἀποστείλαντα abesset.

l. 10. pro τυγχάνει legendum suspicor, τυχὼν διατρέχει.

l. 24. & 25. Malim, προσγίνεται.

l. vltimâ, post ἀποδέχεται, addendum puto, τὰ γεγραμμένα, aut tale quid.

Pag. 360. 8. fort. ναὶ, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ διὰ τὴν παράκλησιν. Vtrunque enim coniungendum videtur.

l. 17. Deesse arbitror τοῦτο post προσέλεγε.

l. 26. τοῦτο καὶ περὶ ἑτέρου προφήτου] Verissimum est, quod dicis Ieremiam vtrobique intelligi. Vide tamen an non sic possit legi: διὰ τοῦτο καὶ ἕτερον τινὰ περὶ προφήτου φησὶν &c. aut sic: Ὅρα δὲ διὰ τοῦτο καὶ πῶς ἕτερον τινὰ περὶ προ. &c. Al. διὰ δὲ τοῦτο, καὶ ὁ δι' ἑτέρου τι περὶ προφήτου πάλιν φησὶν, &c.

l. 37. θελήσαι, male legitur, pro θελήσει, datiuo τοῦ θέλησις.

Pag. 363. 39. & 40. ἕτερον κατάστασιν] sub. ἔγκλημα, siue, ἁμάρτημα.

Pag. 364. 15. pro τὸ νῦν, nescio an legendum sit πάντως, vel τὸ ἐρώμενον.

l. 15. & 16. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν προσωπολόγων, καλλὸς &c.] Hæc & similia arguunt Chrysostomum in homilijs suis multa ex tempore fudisse; quæ si quis corrigere velit, operam sumet inanem & inutilem, & de Chrysostomo pessimè merebitur. Quis enim non malit natiuam eius faciem intueri, quàm fucis & pigmentis quantumuis speciosis oblitam?

l. 30. ἀλλ' ὅτε μὲν &c.] Homilia hinc sumere debet initium, si quid ego video. Non est enim consentaneum, vt μὲν & δὲ diuellantur, nec vt Νυνὶ δὲ nouæ rei sit exordium.

l. 31. deleo καὶ ante διὰ, sed ita, vt inter διατριβῶν &

το- in fine lineæ collocandum illud putem.

Præterea lin. 32. post σαυτὴν, insero, περὶ αὐτὴν, sc. τὴν διὰ τῆς διαδοχῆς μνήμην.

l. 39. post παρῆλθε, deesse arbitror, ὑπὸ τοῦ Ἰωσήφ.

l. 40. plenam distinctionem pono, post -γον, initio lineæ, & tum lego, Καὶ γάρ.

Pag. 365. 8. pro διαρπαγῆναι, rectiùs fort. ἐξαρπαγῆναι.

Hom. 45.

Pag. 366. 2. Rectiùs fort. πρὸς τὴν ἀκρόασιν.

l. 14. καταδημοσιευόντων τὰ πεπλημμελημένα] i. ἐκπομπευόντων, ἐκδιδόντων. vide suprà, pag. 77. lin. 40.

l. 20. Rectissimè, γνησίων ἀκροατῶν: nec me certè vel tantillum offendit genitiuorum in ων concursus.

l. 21. μάλιστα ante δεῖ expungendum videtur, & tamen ἐπέχω.

l. 23. pro πλείονα, quid si, μείζονα?

Pag. 367. 33. 34. & 35. sensu flagitante, sic lego: Ὅρα πῶς ὑπὸ δύο τυραννικωτάτων παθῶν ἐπολιορκεῖτο ἡ τοῦ δικαίου ψυχή· τοῦ φόβου τῆς προδοσίας τῆς γυναικὸς, ϗ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου. ἀλλὰ καίτοι σφόδρα χαλεπὸν ὄντα τὸν πρότερον φόβον, τὸν τῆς προδοσίας τῆς γυναικὸς, ἐξωθεῖται ὁ τοῦ θανάτου φόβος.

l. 37. pro ὅσον, legendum fortasse, ὅπως.

Pag. 368. 16. διὸ] sub. ἵνα τοῦτον διαφύγωσι, vel διαφεύγωσι.

Pag. 369. 25. μετὰ τοῦ δικαίου] i. δικαίως. Isocrates: μηδεὶς ὑμῶν ὀρρωδείτω, μετὰ τοῦ δικαίου ποιούμενος τοὺς κινδύνους.

l. 28. πῶς ἑκάτερον. Non placet ἑκάτερον. Quid si ergo totam sententiam sic legamus? Σκόπει πῶς ἐφ' ἑκάτερον (vel, ἐφ' ἑκάτερον μέρος) [i. ἑκατέρωθεν] τὴν ὁμόνοιαν ϗ τὴν συμφωνίαν ἐπεδείκνυντο.

l. 41. ὑβριστικῶς διατεθῇ] Præfero marginalem lectionem, διαθῇ, sed ita, ut εἰς ante τινα, initio lineæ, expungatur, & pro, ὑβριστικήν τι, ὑβριστικῶς legatur, ut est in contextu.

Pag. 370. 28. Deesse videtur post -ρετὴν, τὸ μέγεθος, vel τὴν ὑπερβολήν.

l. 34. & 35. sic lego: ὁ δίκαιος εἰσάγεται πρὸς τὸν βασιλέα, ὁ πρὸ μικροῦ παρ' αὐτοῖς εὐκαταφρόνητος νομιζόμενος, ϗ καθάπερ ἀλήτης ϗ ξένος ἐξευτελισθεὶς [vel ἐξευτελιζόμενος] (vel, διάγων, quod magis probo) ἀθρόον γὰρ πάντων &c.

Pag. 371. 2. εἶχε εἶναι] i. ἔμελλε εἶναι.

l. 8. τοῦ δικαίου] τοῦ δικαίου hic, ut & posteà, lin. 13. est neutrius generis.

l. 16. τὸν αὐτόν μοι πατέρα ἐπιγράφεται] i. eundem quem ego, patrem habet: eundem quem ego patrem, sibi vendicat.

l. 21. addo, φησι, post πάντα. Καὶ ἵνα πάντα, φησὶ, μετὰ ἀκριβείας, &c.

l. 34. 35. & 36. verba sic disponenda censeo, cum voculæ unius additione: πρὸς αὐτὴν ἐποιησάμην. ὁ γὰρ τοῦ θανάτου φόβος εἰς τοῦτο ἡμᾶς ἐλθεῖν κατηνάγκασε, ϗ ἔδειξα ὅτι ϗ οὕτως &c.

l. 40. lego cum Græcis Biblijs: ϗ παιδίσκας, ϗ ἔδωκε τῷ Ἀβραάμ. Καὶ ἀπέδωκεν αὐτῷ Σάῤῥαν &c.

Pag. 372. 3. lego, ὡς ϗ λήθην αὐτῆς ἡμᾶς ἔχειν, &c.

l. 16. & 17. legendum conijcio, τὴν ἐμὴν ἀγαγεῖν, ϗ διὰ τοῦτο μόνον ὕβρισας ὅτι ἄπειρος γέγονα, τὰ χίλιά σοι δέδωκα &c.

l. 39. ἡ τῆς ἐπαγγελίας ὑπόσχεσις] ὑπόσχεσις hic videtur sumi pro re promissi, ut loquuntur, siue pro impletione promissi. Alioqui, non video, quemadmodum non sit hic ταυτολογία Chrysostomo indigna. Atq; idem dico de simili loco suprà, pag. 320. lin. 19.

Hom. 46.

Pag. 374. 30. & 31. ἐν γήρει μου] vitiosè, ut puto, pro ἐν γήρᾳ μου.

Pag. 376. 13. Deesse videtur articulus ὁ, ante καὶ παῖς.

Pag. 377. 1. post ἐν ἐρήμῳ τυγχάνων, desidero: ἐὰν ὁ Θεὸς βούληται, aut tale quid.

l. 24. fortasse addendum è Gr. Biblijs post φησι, τί ἐποίησας νῦν, οὐχὶ &c.

l. 41. ϗ τοὺς βώλους] Sic καταχρηστικῶς vocare videtur lapides, quia nascuntur è terrâ, & quia nihil aliud quodammodo sunt, quàm glebæ quædam & terræ portiunculæ impenetrabili duritie præditæ. Aristophan. vespis: ὤ μοι δείλαιος, λίθον ποτ' ἐμπέπηκέ μοι τὸ βώλιον; Ad quem locum Scholiastes: τὸ βώλιον] ἡ βῶλος ὑποκοριστικῶς. Ἐν ὅσῳ ἤλλαι, ὅτι τῆς στέγης ἔπεσε κατ' αὐτοῦ μικρὸς λίθος. Si igitur βώλιον est μικρὸς λίθος, certè & βῶλος erit λίθος.

Pag. 378. 24. καὶ ἃ τοῦ δικαίου λόγον αὐτῷ μᾶλλον ἐχαρίσαντο &c.] i. fortasse: si rectè, &, ut par est, inducetur, ipsi magis gratificata sunt. Quare? Quia, ut Chrysost. paulò suprà locutus est, τὰ εἰς τὸν οἰκέτην γινόμενα, εἰς τὸν δεσπότην διαβαίνει· quia quæ in famulum fiunt, ad dominum pertinent. hoc est quia domini ipsi & malè audiunt propter malos seruos, & benè propter bonos.

l. 33. ὁ φθόνος ἐκείνην πρότερον διαφθείρει τὴν τίκτουσαν αὐτὸν ψυχήν] Præclarè cum hoc Chrysostomi concinit vetus ille versiculus: ὁ φθόνος αὐτὸς ἑαυτὸν ἑοῖς βελέεσσι δαμάζει.

Hom. 47.

Pag. 380. 13. & 14. fort. ϗ πᾶσα ἡ ὑπόσχεσις αὐτῷ ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπαγγελθεῖσα [vel, ἐπηγγελμένη] αὕτη ἦν. Al. ϗ πᾶσα ἡ ὑπόσχεσις αὐτῷ γεγενημένη, ϗ ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπαγγελία &c.

l. 25. & 26. lego, οὐχ ὡς αὐτῆς ἀγνοοῦν προσάγει αὐτῷ τὴν πεῖραν, ἀλλ' ἵνα &c. Particulam enim ἀλλὰ, de sede suâ motam esse, vel cæco perspicuum sit.

Pag. 381. 8. Credibile est Chrysost. dixisse: πρὸς ἑαυτὸν τοιοῦτόν τι (vel, τοῦτόν τι) ὁ τοῦτον παρὰ πᾶσιν, &c.

l. 12. Iterum βραχέως pro βραχέος. Genitiuus enim in ως, si benè obseruaui, est Atticismus substantiuis peculiaris.

Pag. 382. 17. deesse videtur οὐ, ante τὸ πῦρ.

Pag. 384. 26. & 27. lego: ὅπως δὲ ἐφυλάχθη ϗ νῦν, ϗ τοῦ δικαίου τὴν γνώμην ἀμειβόμενος φησι, &c.

Pag. 385. 1. Desidero γὰρ post, ϗ. Atq; hæc omissio in Chrysostomi exemplaribus admodum frequens est.

l.6. lego, εὐλογῶν εὐλογήσω.

l.15. malim, δυνησόμεθα.

Hom. 48.

l.39. τὸν νεκρὸν] *pro,* τὴν νεκράν, *Atticè opinor. Attici enim, vt ab Euſtathio, Corintho & alijs annotatum eſt, maſculina pro fœmininis aliquoties vſurpant.*

Pag.386. 14 λαβὼν, *male, pro* λαβεῖν.

l.34. fort. ἐπίμως διακειμένοις καὶ δοῦναι βουλομένους *&c.*

Pag.388. 24. μετ' ἑαυτοῦ] *i.* μετ' ἐμαυτοῦ, μετ' ἐμοῦ.

l.28. pro αὐτοῦ *legendum videtur* ἐμοῦ.

Pag.389. 42. ὥστε παραχεῖν] *fort.* ὥστε βραχὺ ἀναμεῖναι, καὶ παραχεῖν, ἵνα *&c. Alioquin enim ſi deleretur* παραχεῖν, *ſententia maneret incolumis. Sed ego nihil delendum puto, ſed* παραχεῖν *mollius duntaxat collocandum, additâ prætereà copulatiuâ.*

Pag.390. 9. Ἔστωσαν γὰρ *&c.] Ab hoc loco, ad hæc verba, lin. 18.* ὁρῶν τοίνυν λοιπόν· *eſt parentheſis, quam notis ſuis inſigniendam puto.*

l.40. fort. ſic, τοῦ δεσπότου τῶν ὅλων, τοῦ διὰ τὴν πρὸς τὸν πατριάρχην *&c. Vide pag. 393. lin. 9.*

Pag.391. 5. Deeſſe puto, ἀπήγγειλεν *poſt* φησι.

l.17. ἔτι τῆς πλάνης ἐχόμενοι] *i. adhuc erroribus ac ſuperſtitionibus dediti: nondum luce cognitionis veri Dei donati:* οὐδέπω οὐδεμίαν γνῶσιν ἔχοντες τῆς εὐσεβείας.

Pag.392. 6. εἰ μὴ βούλοιτο] *Græca Biblia,* μήποτε οὐ πορεύσεται.

l.31. Deeſſe videtur, εἰς ἔργον, *ante* ἐληλύθεισαν.

l.32. Chryſoſtomo cum Græcis Biblijs meliùs conueniret, ſi καὶ *inter* ἐπιδείκνυσθαι *&* ποιεῖν, *interponeretur. In Græcis enim Biblijs eſt* λόγος ἀλλοιωτικός.

l.40. Quid ſi ſic? ὅλον τῆς τοῦ Θεοῦ οἰκονομίας ἐστὶ τὸ γεγενημένον. *vel,* ὅλως τῆς τοῦ *&c.*

Pag.394. 14. & 15. χιλιάδων πληρῶσαι συγχωρεῖς, *&c.] vel pro* πληρῶσαι, πληρωθῆναι *legendum puto, vel accuſatiuum aliquem adijciendum poſt* συγχωρεῖς, *veluti,* μυριάδας ἀνθρώπων: *vel,* τοὺς ὑπὸ τῆς σελήνης· *vt infrà loquitur, pag. 433. lin. 36. aut tale quid.*

l.20. fort. Καὶ γὰρ διὰ τούτων πάντως τὰ τῆς ἀρετῆς, *&c. Al.* Καὶ γὰρ οὕτω διὰ πάντων.

Hom. 49.

Pag.394. 31. παρὰ, *ante,* τοῦ Μωϋσέως *delendum videtur.*

Pag.395. 40. fort. ἐπὶ βίου τοῦ οὕτω θαυμαστοῦ.

Pag.396. 36. vel deleo τῆς ἡμετέρας *in fine lineæ (Nam è ſuperiore lineâ tranſlatum huc videri poteſt) vel addo,* ἤδη αὐτὴν, *poſt* καί.

l.37. μήτρας] *Quid ſi,* μητρὸς;

l.39. τὸ μὲν ἐν γαστρὶ φέρειν σε] *Aut fallor, aut integra lectio eſt,* φέρειν σεαυτοῦ δεσπότην.

Pag.397. 4. ἔχεις τεκεῖν] *i.* μέλλεις. *Nec poteſt aliter hic accipi.*

l.7. μὴ κατὰ νόμους καὶ γάμον] *videtur eſſe* ἓν διὰ δυοῖν, *pro* κατὰ νόμους γάμου. *Aliter:* μὴ κατὰ νόμου μίξεως καὶ γάμου.

l.31. lego, ὅσος ἦν.

Pag.398. 4. πάντων ἡμᾶς πολεμίους] *i.* τὴν ὄχλην.

Hom. 50.

l.18. fort. καθ' ὃν.

l.24. Lego προσεδέχετο, *v.22.* Ἐν γαστρὶ ἔλαβεν ἡ Ῥεβέκκα, καὶ ἐσκίρτων.

l.38. Malim, διὰ τοῦτο.

l.42. ſubdiſtinguo poſt ἀπαρτίσαι.

Pag.399. 1. Hæc verba, διὰ τοῦ ἱερέως, *vncis includo, quia non extant in contextu Moſis.*

l.10. Deeſt ὅλως, *ante* αὐτὴ δέ. *Deeſt etiam ſubdiſtinctio poſt* δεῖ.

l.25. Lego, τί μοι τούτων ὄφελος.

Pag.400. 7. καὶ τὴν ἔκθεσιν] *Deſideratur fort.* ἐπιθυμοῦμεν, *aut tale aliquod verbum. Nam ægrè quis mihi perſuaſerit repetendum* ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τὸ μετὰ, *cum alio caſu. Potiùs dicerem, pro* τὴν ἔκθεσιν, τὸ ἐκποιεῖν, *ſubſtituendum.*

l.10. & 11. Aſſentior præceptori meo legenti, χρήματα *pro* χρημάτων, *ſed tamen ne ſic quidem arbitror menda omnia ſublata. Quocirca deleo prætereà* ἐν, *tanquam tranſumptum è priore parte lineæ, & pro* καὶ, *lego,* κατεδέησαν τῶν πάντων.

l.15. poſt ἐπιμέλειαν, *deſiderari videtur alterum membrum,* τοῖς δὲ τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον διὰ τὴν πρὸς τοὺς δεομένους καταφρόνησιν.

l.20. Deeſſe videtur participium πίνοντα *poſt* αὐτὴν, *vel poſt* αἶσχος.

l.27. & 28. εἰ τῆς ἡμέρας *&c.] Aliud exemplum parùm mollis hypallage. Sed vt ſuprà aliquoties dixi, nemo mihi perſuadebit non eſſe culpam librarij. Lego igitur,* τὴν ἡμέραν ἡμῶν τῆς τελευτῆς.

Hom. 51.

Pag.402. 7. pro ὁμωνύμως, *malim,* ὁμωνυμῶν.

Pag.403. lin. vltimâ: τοῦ πατριάρχου *&c.] Planior eſſet ſyntaxis, ſi ſic legeretur,* ὁ πατριάρχης τοίνυν διὰ τὴν πατρικὴν φιλοστοργίαν ἤδη χάριν τινὰ καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἔχων, ἀκούσας παρ' αὐτοῦ *&c.*

Pag.404. 4. Probabile eſt ὅτι, *deſiderari poſt* ἀνενεγκεῖν.

Pag.405. 37. pro ἐπαναπαυσώμεθα *&* ἐπιδεξώμεθα, *malim,* ἐπαναπαυσόμεθα *&* ἐπιδεξόμεθα.

Hom. 52.

Pag.406. 16. Magis mihi placet παρασκευάσαι, *quàm* παρασκευάσαντος.

l.17. πρὸς] *i.* εἰς τὸ ὥστε, *niſi ita potiùs legendum ſit. Atque ſic certè legiſſe Latinus videtur interpres.*

l.40. & 41. οὐ μόνον ἑκατονταπλασίονα] *vide Marc. cap. 10. v. 30. ad quem locum ſine dubio reſpexit hic Chryſoſtomus.*

Pag.407. 3. fort. τίνα δὲ ἃ μετὰ τὴν χάριν.

l.9. poſt οἱ παῖδες *addo,* τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, *è Græcis Biblijs.*

Pag.408. 1. παρεσκευασμένος] *i.* μετὰ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν παρεσκευασμένος, *ſub.* εἰς ἡμᾶς.

Pag. 408. 38. *fort.* μέχρι τῶν φρεάτων ἀπελαύνειν.

Pag. 409. 10. ὑπὲρ ἐκείνης] *ſc.* φρέατος.

l. 17. *deleo* τι *principio lineæ.* τῶν ἐν Γεράροις *enim generatim dicitur & indefinitè Geraræenſibus, qui fuerunt aut rex ipſe, aut paſtores, ſicut poſteà explicatur.*

l. 27. *Articulum* ὁ, *repetendum puto ante* μεγάλῳ.

l. 38. 39. 40. & 41. *ſic lego:* ἠξιώσατο τὸν πατριάρχην τοῦ καταξιῶσαι Θεὸν ἑαυτὸν καλεῖν Ἀβραάμ (Καὶ γὰρ ὁ τῆς οἰκουμένης δεσπότης ϗ δημιουργὸς ἀνδρὸς ἀνθρώπου φάσκειν τοῦ Θεὸς, ὁ συγκλείων μέχρι τοῦ πατριάρχου τὴν οἰκείαν δεσποτείαν, ἀλλὰ τὴν πολλὴν περὶ αὐτὸν εὔνοιαν δεικνὺς) νῦν οὕτω, φησίν, αὐτὸν &c. *vel,* ϗ οὕτω, φησίν, &c. *vel,* οὕτω φησὶ *ſine* ϗ *aut* νῦν.

l. 42. *Subdiſtinguo poſt* μηδέποτε.

Pag. 411. 11. *pro,* ϗ εἰ, *malim,* εἰ καί.

l. 25. *nihil dubito, quin hæc verba,* τὸ ζωννύειν, *aliunde negligentiâ librarij huc irrepſerint.*

l. vltimâ, fort. εἰς τὸ αὐτό.

Hom. 53.

Pag. 415. 25. τί τοῦτο ὅτι] *Hic pro* ὅτι, *legendum puto* ὅ, τι, *quia Græca Biblia habent,* τί τοῦτο ὃ, &c.

Pag. 416. 35. *fort.* ὡς αὐτῇ τῶν πραγμάτων τῇ πείρᾳ αἴσθησιν αὐτῆς λαβεῖν, *vel,* ὡς αὐτὴ τῶν πραγμάτων τῇ πείρᾳ αἴσθησιν λαβεῖν.

Pag. 417. 8. *pro* διαπραξάμενον *legendum fort.* διαπραχθέντα.

l. vltimâ, pro δῆλον ἐποίησε, *malim,* δῆλον ποιήσαντος.

Pag. 418. 37. τοῖς ὁρωμένοις] *.i. ijs qui vident, niſi legendum potiùs ſit* σωφρονοῦσι.

Pag. 419. 9. *Neſcio an deſit,* φησὶ, *inter* θυμοῖς & ϗ πᾶσι.

Hom. 54.

l. 35. *Addenda videtur particula,* ϗ, *ante* καθάπερ, & *tamen* ἐπεῖχε.

Pag. 420. 15. *legendum conijcio,* τὴν δὲ γαστέρα πέρα τοῦ δέοντος βαρυνόμενοι, μονονουχὶ αὐτὴν διαρρηγνύντες, ϗ πολλὴν διὰ ταύτης τοῦ ταλαιπώρου τούτου σώματος τὴν λύμην κατασκευάζοντες; τοῦτο μὲν γὰρ διὰ τῆς ἀμετρίας ϗ τῆς πολλῆς ἀδηφαγίας ἄχρηστον ἡμῖν παρασκευάζομεν, μυρία πράγματα κατασκευάζοντες τῇ δὲ ψυχῇ &c. *Deeſſe verbum poſt* γαστέρα *perſpicuum eſt: pro* μόνην, *reponendum* μονονουχὶ αὐτὴν, *pluſquàm eſt veriſimile: poſt* τοῦτο μὲν, *lin.* 16. *vt addatur,* γὰρ, *ipſa orationis conſecutio requirit: ante* ἡμῖν, *lin.* 17. *deſiderari,* ἄχρηστον, *ſenſus euincit: & poſtremò pro his verbis,* μυρία πράγματα κατασκευάζειν (*niſi hæc verba videntur potiùs delenda, tanquam aliunde huc delata*) *legendum eſſe,* μυρία πράγματα κατασκευάζοντες, & *locum illis deberi, poſt,* παρασκευάζομεν, *eſt certè admodum probabile.*

l. 21. *Deleo* ϗ *ante* τὸ μὲν.

l. 24. & 25. κατατείνειν] *i. cruciare, conficere,* κατεργάζεσθαι.

l. 38. τι πεδίον ϗ βαθύγειον] *ſub.* ἄρουραν, *ni deſit potiùs.*

Pag. 421. 13. ὁ ἀδελφὸς] *Eſt hic locus vnus ex ijs, qui cùm correctione videantur vel maximè indigere, minimè tamen indigent. Rectiſſimè ergo à te annotatum eſt,* ἀνανταπόδοτον *hic eſſe, ſed quod ſolicitari, emendariue non debeat.*

l. 38. *Suſpecta eſt mihi librorum lectio, nec, vt opinor, iniuriâ. Quid ſi ergo ſic interpoletur?* ϗ τὸν ἀγριώτατον χειμῶνα ἰσχύσειν τι πλέον, ϗ οὕτω παραμυθήσεσθαι τὸ πάθος, ὡς ϗ τὴν &c. *vel,* ἰσχῦσαι τι πλέον, ϗ οὕτω παραμυθήσασθαι τὸ πάθος &c. *Sed futura magis placent, etiamſi non ignorem aoriſta pro futuris interdum ſumi, & præterea additio particularum* οὕτω & ὡς *ita videtur neceſſaria, vt ſine illis non benè conuenturum ſit verbis neutris,* λωφῆσαι & γενέσθαι, *cum verbo actiuæ ſignificationis* παραμυθήσασθαι. λωφῆσαι, *.i.* παύσασθαι.

Pag. 423. *lin. vltimâ fort.* ἐάσῃ αὐτόν.

Pag. 424. 20. *lego,* ϗ ἐν τοῖς νῦν αὐτῷ μάλιστα περικειμένοις. *vel pleniùs,* ϗ ἐν τοῖς νῦν αὐτῷ μάλιστα περικειμένοις κινδύνοις. *Ne deſperet de futuris, & in præſentibus periculis ſe præſidio illi fore profitetur. Hanc lectionem confirmant ſequentia & Latinus interpres.*

Pag. 425. 20. & 21. *fort.* τὸν δὲ εἰς τροφῆς τὴν χρείαν, *vel,* τὸν δὲ εἰς τροφὴν τῆς χρείας ἀπαιτούσης *.i. hunc verò in alimentum, quoties vſus exigit, vel eſt,* εἰς τροφὴν τῆς χρείας, *in neceſſarium alimentum.*

l. 38. *Deſidero priorem parentheſeos notam ante* οὐδὲ γὰρ, *ſicut poſteriorem poſt* ἀδίκως *lin.* 40.

l. 42. *Deeſſe puto* ζητοῦσιν *inter* ἡμῖν & ἡτοίμασε. *Hoc enim dicere videtur: Cæleſtia bona diuinitùs nobis parari & præberi, ſed quærentibus: terreſtria dari etiam non quærentibus, & veluti appendicis & corollarij loco, ſi modò cæleſtia ſectari non deſiſtamus. Aliter:* ὁρᾷς ὅτι αὐτὸς ἐκεῖνα ἡμῖν ἡτοίμασε, παρ᾽ αὐτοῦ αἰτοῦσι, ϗ ταῦτα &c. *Veriſimile enim eſt* προσάγειν, *pro* παρ᾽ αὐτοῦ αἰτοῦσι, *corruptè ſcribi. Quocircà poſtremam hanc lectionem præfero.*

Pag. 426. 23. *Probabile eſt, poſt* ἐκείνων μᾶλλον, *deeſſe verbum aliquod, à quo genitiuus* ἐκείνων *regatur, veluti,* ἀντέχεσθαι, *aut non diſſimile.*

Hom. 55.

Pag. 427. 4. θαρσήσας πάλιν] *Hoc vult, ni fallor, Chryſoſtomus: Iacobum non ſolùm in triſtiore fortunâ fuiſſe conſtantem ac patientem, ſed etiam in lætiore humilem ac moderatum. Nec in metu, inquit, nec in ſpe nimius fuit ac immodicus. Ante acceptas à Deo promiſſiones non fuit metu nimiùm deiectus: poſt acceptas à Deo promiſſiones non fuit ſpe & audaciâ nimiùm elatus, ſed in vtrâque fortunâ exemplum fuit tum patientiæ, tum moderationis. vt hæc ſententia meliùs eluceſcat, non erit, opinor, abs re, ſi lin.* 3. *poſt* φιλοσοφίας αὐτοῦ *ſubaudiatur,* ἐν τοῖς δεινοῖς, *ſiue* ἐν τοῖς κινδύνοις, & *deinde etiam* εὐγνωμοσύνης, *lin.* 6. *inter* διδασκαλίαν & παρέσχεν.

Pag. 428. 2. *fort.* ὁρῶν τε τοὺς ἐγχωρίους αὐτοὺς οὐ δυναμένους ἀρκέσαι, *vel,* ὁρῶν τε τοὺς ἐγχωρίους οὐ δυναμένους καθ᾽ αὐτοὺς ἀρκέσαι &c.

l. 4. *poſt* δυναμένους, *addo,* ἐποίησε ϗ, *vel,* ποιεῖ ϗ.

l. 7. ἔμεινεν ἐφ' ἑαυτοῦ] i. manebat vbi erat.

Pag. 429. 18. & 19. ἔχοντας] Solœcophanes, pro, ἔχειν.

l. 24 pro ἀποστερῆσαι, rectiùs fort. legeretur, ἀποστῆναι, ſicut legitur paulò infrà, lineâ nimirùm huius pag. 29. Si Chryſoſt. acciperet ἀγάπην hoc loco Pauli, paſſiuè, hoc eſt, pro amore quo à Chriſto diligimur, mallem legere, ἀποστερῆσαι: ſed cùm certum ſit eum cum reliquis ferè patribus, ἀγάπην hic actiuè accipere, hoc eſt, pro amore quo nos Chriſtum diligimus, arbitror, τῆς ἀποστῆναι ſignificationem aptiùs quadrare. Rectè enim dicimur priuari amore quo diligimur, non autem quo diligimus. Priuamur enim ijs rebus quibus frui ſolemus: at nemo fruitur amore quo alium diligit, ſed quo ab alio diligitur. Eſt igitur in ijs, qui ceſſant diligere quos dilexerunt, mutatio mentis quædam, & affectus variatio, ſed non talis, vt propriè loquendo priuatio dici poſſit.

l. 33. pro πάντα, non dubito, quin legendum ſit, vel πάντῃ, vel παντάπασιν, vel κατὰ πάντα. quid ſi coniunctè, παντοδύνατον;

Pag. 430. 10. fort. διεχάνται.

l. 25. poſt -μίας deſiderari videntur hæc, τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην ἀποπαύσονται (vel, τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ διάνοιαν ἐπιπαύσονται) &c. ϗ ὅτι.

Pag. 431. 3. ϗ ὅσην περιουσίας δύναμιν κέκτηται] Nihil muto: ſed tamen cogitari velim, an non rectiùs legatur, ϗ ὅσην περιουσίαν δυνάμεως κέκτηται, vel, ὅσην δύναμιν, ſine περιουσίας. vide infrà, pag. 447. lin. 6. & 7.

l. 23. ἠμείψαντο αὐτὴν] i. ἀμειβόμεθα παρέχον αὐτῇ.

l. 33. poſt ὀφθῶμεν, deſidero participium aliquod, nimirùm δόντα, χορηγοῦντα, aut tale quid.

l. 35. Legendum conijcio, ὄντας. ϗ μετὰ δαψιλοῦς γνώμης χαριζόμεθα, ἐξ ὧν &c. vel, ϗ μετὰ δαψιλοῦς γνώμης, ἐξ ὧν ὁ δεσπότης ἡμῖν κεχάρισται, αὐτῷ χαριζόμεθα, ϗ αὐτὰ &c. vel, ὄντας μετὰ δαψιλοῦς γνώμης, ϗ ἐξ ὧν ὁ δεσπότης ἡμῖν κεχάρισται, αὐτῷ χαριζόμεθα.

l. 41. & 42. fort. οὐκ ἐκεῖνα μόνον τὰ δοθέντα ἀποδίδωσιν, ἀλλὰ ϗ πολυπλασίονα ποιεῖ ἡμῖν αὐτὰ &c. Aliter, οὐκ ἐκεῖνα μόνον ἀποδίδωσιν, ἀλλὰ ϗ πολυπλασιασθέντα ποιεῖ ἡμῖν αὐτὰ &c.

Pag. 432. 4. ἀναγκαῖα ὑμᾶς ποιήσασθαι] Vide ſuprà, pag. 142. lin. 41.

l. 12. & 13. Lego ex coniecturâ, & ne locus ſine dubio mendoſus diutiùs mihi moleſtus ſit: περιστάσεις, ὡς ἀκρίδων, ἢ ἐρυσίβης ἢ ἔφοδος, τῆς προσδοκίας ἀποτυχεῖν ϗ διαμαρτεῖν τοῦ τέλους ἐποίησε: Aliter: περιστάσεις, οἷον ἢ ἀκρίδων ἡ ἔφοδος, ἢ ἐρυσίβης ἡ λύμη, τῆς προσδοκίας ἀποτυχεῖν &c. Tum lin. 14. fort. ἀφόβως παραστατισθήνται. Sumo ἀφόβως ex lin. 13. vbi pro ὁ φόβος, lego ἀφόβως. Scio hæc meras eſſe, & fortaſſe inanes coniecturas. Sed quid faciam? Nequeo animo meo ſatisfacere in locis iſtiuſmodi manifeſtè corruptis niſi aliquid exſculpam, quod ſaltem ſpeciem aliquam emendationis præferat.

l. 25. Neſcio an delendus ſit articulus ante σκορπισθέντων: vel, ἐκείνων τῶν πτωχῶν σκορπισθέντων. Non enim rectè dicetur τῶν σκορπισθέντων ἡ δικαιοσύνη, ita nimirùm vt σκορπισθέντων à δικαιοσύνῃ regatur.

l. 35. ἐξαστράπτουσιν, pro, ἐξαστράπτεσθαι, valde placet. Sed vide obſecro, an non tali aliquâ correctione locus iſte ſanitati ſuæ reſtituatur: τὴν εὐμορφίαν οὕτω φαιδρὰν ἀπεργάσασθαι, ὡς ϗ τῷ κάλλει τῆς σφοδρῶς ἐξαστραπτούσης περιγίνεσθαι. Adde tantùm particulas nonnullas, quæ diuulſa veluti ferruminent: & ex vnâ corruptâ dictione, ἐξαστράπτεσθαι, facio duas integras, ἐξαστραπτούσης περιγίνεσθαι. Sæpe enim obſeruo in euoluendis Græcis exemplaribus vt, ex eliſis fine prioris dictionis, & principio ſequentis, duæ dictiones in vnum corrumpantur. Atq; hoc mihi ſæpenumerò pro Ariadnes filo eſt, ſi quando in Labyrinthos inextricabiles incidero, haud tamen adeò certo & infallibili, quin eius ductu in deuia me deduci interdum poſſe exiſtimem. Quod ad hunc locum attinet, ſententia erit concinnior, vt mea fert opinio, ſi οὕτω φαιδρὰν, quàm ſi φαιδρὰν ſine οὕτω legatur. Tum verò diſtinguo inter χρώματα & τὰ δυνάμενα, quia non dicit Chryſoſt. alios eſſe ſpirituales colores qui poſſint animæ pulchritudinem ſplendidiorem efficere, alios qui non poſſint (Non enim habet articulus, τὰ, vim hic διακριτικήν) ſed de omnibus in genere & promiſcuè pronuntiat, quòd animæ decorem illuſtrent, idq; non vulgariter.

l. 39. pro τῷ τρέμειν, legendum conijcio, τῷ λέγειν τρέμοντα.

Hom. 56.

Pag. 433. 21. μεταστάντες] i. μεταβάντες.

l. 34. τὰ σεμνὰ τοῦ γάμου κατασχημονοῦντες] i. vt ſuprà locutus eſt pag. 394. lin. 16. & 17. τὰ σεμνὰ τοῦ γάμου ἐκπομπεύοντες μυστήρια, vbi, ἐκπομπεύοντες, idem valet quod ἐξορχούμενοι καθυβρίζοντες καταισχύνοντες. i. fœdantes, irreuerenter habentes, infamantes, traducentes, contumeliâ & dedecore afficientes.

Pag. 434. 1. inter ψυχῇ & ἀκολάστοις, deeſſe videtur commodus aliquis accuſatiuus qui participij ἰδὼν tranſitum excipiat, nimirùm, ἑτέραν κόρην.

l. 5. μειζόνως] Inter ordinandum coniunge hoc participium cum πληρώσει, non cum ψυχῇ.

Pag. 435. 3. fort. μὴ τοίνυν μοι &c.

l. 8. ἡ συνήθεια] fort. ἡ συνθήκη. Matrimonium enim conſenſu contrahitur; vt docent Iuriſconſulti.

l. 12. δέχονται.

l. 34. Deeſſe videtur οὕτως ante οὐδαμοῦ.

l. 38. περιεχεῖτο] Non diſplicet certè marginalis annotatio: ſed tamē arbitror potiùs deeſſe aliquid ante περιεχεῖτο, nimirùm πόθῳ ſiue ἔρωτι. Vide hom. 32. in Matth. pag. 223. lin. 1.

Pag. 436. 6. & 7. pro παρ' ἡμῶν, malim, παρ' ἡμῖν.

l. 9. & 10. plenius ſic: Καὶ μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ ἔπεσεν ἑπτὰ ἔτη ἐδούλευσεν, ἔδωκε &c.

l. 14. poſt νυνὶ δὲ, deſiderari videtur, οὐχ οὕτως.

l. 32. Pluſquàm probabile eſt deeſſe, νῦν ἐπεὶ, vel, νῦν ὅτι, ante τυχεῖν.

Pag. 437. 37. ἀσσίτως] Quid hoc ſit vocabuli, nondum intelligo. Magis eſſe puto vocem κίβδηλον & adulterinam, pro quâ quid ſi legamus, ἑκασταῖτο, aut tale quid? Adhuc enim hæreo. Fortaſſe pro vnâ dictione plures ſubſtituendæ in hunc modum:

μηκέτι μισεῖσθαι βούλεται. *Al.* οὐ παύεται περιμυθούμενος. *Al.* ἀπείρατον ἀφηγάζεται παρ. *&c.*

Pag. 438. 5. κατηγορεῖν] *Abſq́ exemplo à te citato foret, ego putâſſem idoneum aliquem accuſatiuum deſiderari, nimirùm,* τὴν βούλην, τὴν ὁρμήν.

Pag. 440. 33. *Deeſſe videtur* γὰρ *poſt* ϗ.

Hom. 57.

Pag. 441. 10. ϗ ὅπως] *ſub.* διὰ ταύτην.

l. 38. διδύλαινα] *Gr. Biblia,* δεδίλαδινα.

Pag. 443. 22. *fort.* κατέχειν τῆς βασκανίας τὸ πάθος. *& tamen præceptori meo tribuenti hîc* τῷ κατέχειν *vt ſignificationem, ita ſyntaxin verbi* κρατεῖν, *quis ſum ego, vt contradicam?* οὐ φέροντες *.i.* οὐ δυνάμενοι, οὐκ ἔχοντες.

l. 27. *Inter* τῇ, *&* ἐπὶ τῆς, *initio lineæ, neſcio an deſit,* μέχρι τοῦδε.

Pag. 444. 37. *Deeſt* δικάτην, *ante* ἀποδικασοῦσιν.

Pag. 445. 4. *Addendum videtur poſt,* Ραχὴλ, ϗ Λείαν. *Græca enim Biblia habent,* ϗ ἀποκριθεῖσαι Ραχὴλ ϗ Λεία.

Pag. 446. 15. *&* 16. αἱ γὰρ παρὰ τῶν ἀπίστων, *&c.*] *Chryſoſt. hom.* 91. *in Matth.* ἡ ἀλήθεια παρὰ τῶν ἐναντίων ἀνακηρυττομένη δείκνυται. *Baſil.* εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν, *pag.* 233. αἱ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρίαι ἀξιοπιστότεραί εἰσιν. *Lactant. de verâ Sapientiâ cap.* 12. Satis firmum teſtimonium eſt ad probandam veritatem, quod ab ipſis perhibetur inimicis.

l. 18. *pro* τὰ αὐτὰ, *legendum puto,* ταύτῃ, *& in eâdem lineâ, pro* ποιεῖ, *lego,* ποιῇ.

l. 32. *Neſcio an deſit articulus* τοῦ *ante* πυρός.

l. 34. προσεστατευμένος] *Ex tribus illis lectionibus, quas Regij cod. habent, ego tertiam præfero, nimirùm,* προσοχθιζόμενος. *Atq́ ſic legendum videtur ſuprà, hom.* 32. *pag.* 263. 1. *ſicut præceptoris mei annotationes in illum locum monent.*

Pag. 447. 5. *Vt,* στοιχεῖον, *deleatur, nihil de ſententia peribit.*

l. 25. *Mihi non diſplicet,* ἐνέκοψεν.

l. 27. *Deeſſe videtur* αἰτία, *ſiue* ὑπόθεσις, *aut tale quid ante* γέγονε.

l. 29. *fort.* αὐτὸν αἰσχαίνει ϗ ἐπέχει τοῦ εἰς ἔργον ἀγαγεῖν. *Sic pag.* 450. 22. ἐπέχει τῆς κατ' ἐμοῦ ἀδικίας.

Pag. 449. 21. *pro* ἐγχειριζομένοις, *malim,* ἐγκεχειρισμένους. *Præteritum enim in his loquendi generibus eſt vſitatius, ne quid dicam amplius.*

Pag. 450. 12. *Plenius ita,* ϗ διὰ τοῦτο μετὰ παῤῥησίας.

l. 15. τὸν μισθὸν] *Rectius fort.* τοῦ μισθοῦ, *vel,* τῶν μισθῶν.

l. 21. *fort.* ϗ ὅτι ἐν ἡμέρᾳ.

Hom. 58.

Pag. 452. 42. *addendum videtur,* ἀγγέλους *poſt* προαποστέλλει.

Pag. 453. 41. δηλῶν *&c.*] *Coniungenda hæc ſunt cum præcedente verbo,* ἀπέστειλε. ἀπέστειλε τῷ ἀδελφῷ. *Quomodo?* δηλῶν *&c.*

Pag. 454. 11. *&* 12. λωφήσας ἦν] *.i. mitior & moderatior factus erat, ceſſabat illi iraſci, quietus erat, queſcebat.*

l. 40. *Etiamſi negari non poſſit, Hebraica verba aliud ſignificare, tamen A. Dounæi coniecturam valdè probabilem puto, eóq́ magis, quia proximis verbis ſequitur,* ὡς ἰδεῖν ἀνθρώπῳ δυνατόν.

Pag. 455. 17. *Deeſt* ϗ *ante* οὕτω.

Pag. 457. 10. *&* 11. ὃ ϗ καρτερεῖν αὐτεῖ] *Quia* καρτερεῖν *huic loco, vt mihi videtur, non bellè admodum conuenit: vide an non legendum ſit potiùs,* κατὰ μικρὸν ὁδοιπορεῖν.

l. 28. *pro* εὐτονίᾳ, *malim,* ὀπισθίᾳ.

Pag. 458. 6. *&* 7. *Primùm mediam diſtinctionem pono, poſt* πᾶν, *initio lin. ſextæ, & deinde poſt* κινούμενος *initio lin. ſeptimæ, addo* ἐποίησε καί. *Verbum enim potiùs quàm participium addendum propter participium* κινούμενος.

Hom. 59.

Pag. 459. 14. πρὸς τὴν διανομὴν τῶν παίδων] *Si, pro* παίδων, παισὶ, *legimus, regi debebit Datiuus ab* ἀρκέσαι, *non à* διανομὴν, *atq́ ita futurum eſt vt* διανομὴ *hîc accipiatur de diſtributione à filijs, non inter filios faciendâ, contrà mentem, credo, authoris. Quocirca legere malim,* πρὸς τὴν διανομὴν τῶν παίδων. *.i. qui poſſent filijs ſuis, ſi inter illos diſtribuerentur, ſatis eſſe. Eſt ſermo compendioſus.*

l. 19. *lego,* ϗ πράγματα παρέχειν, ϗ δίκας συῤῥάπτειν. Συῤῥάπτειν *enim* πράγματα, *nequaquàm, vt opinor, dicere voluit Chryſoſtomus.*

l. 22. *fort.* ὅταν μὲν κἂν παῖδα περιβεβλημένος διατελῇ (*vel,* διηνεκῶς ᾖ περιβεβλημένος) ταῦτα ἀφοσιοῦται εἰκῇ ϗ μάτην. *Atq́ hîc quidem, etiamſi puerum nunquam non in ore habeat, fruſtrà & nequicquam tralatijs hiſce excuſationibus vtitur: ſiue fruſtrà & nequicquàm hæc criminis vtcunq́ à ſe depellendi causâ dicit.*

Pag. 460. 14. πρὸς τὰ κύματα κορυφουμένην] *fort.* προσρησσομένην, ϗ εἰς κύματα κορυφουμένην.

Pag. 461. 9. τῆς χήρας] *Ego planè cum præceptore meo ſentio, & illius calculo adiungo meum. Vide ſuprà, pag.* 435. *lin.* 38. *& infrà pag.* 1016. *lin.* 34. *Poteſt tamen ellipſis eſſe* τοῦ ἕνεκα, *ſed, quod ſciam, non ſolet omitti hæc particula, niſi poſt verba certæ cuiuſdam ſignificationis.*

l. 43. *legendum puto,* ἐμέλλησεν *potiùs, quàm* ἠμέλησεν, *quia in Græcis Biblijs eſt,* ἐχρόνισε.

Pag. 462. 15. *Deeſſe videtur* ϗ *ante* ὡς εἰπεῖν, *& tamen potiùs puto non deeſſe. Nam & infrà ſic loquitur huius pag. lin. vltimâ.*

Pag. 464. 20. *&* 21. *lego,* εἰ μέλλοι, [*.i.* ἀναβάλλοιτο] ὁ ἰατρὸς τοῦτο ποιεῖν, ϗ κατ' εὐνοίας λόγον μὴ θεραπεύειν βούλοιτο τις χάριν *&c. Addo tantùm quædam, quæ, velut ferruminis loco, malè hiantia coniungant & conglutinent.*

Hom. 60.

l. 42. *&* 43. Ἐπειδὴ γὰρ *&c.*] *Pendet ſententia ab hoc loco, vſq́ ad hæc verba, pag. ſeq. lin.* 21. Ἐπειδὴ τοίνυν. *Ibi enim abſoluitur, quod hîc inchoatur & inſtituitur.*

Pag. 465. 11. *Marginalem lectionem præfero, ſed* ita vt copulatiua particula ϗ inter φθόνου & τῆς ἀγωνίας inſeratur.

l. 19. Suſpecta eſt mihi dictio Συμπνέοντες, pro quâ, quid ſi legamus, ὄντες, deletâ particulâ εἰς, ante πλῆθος? Arbitror præterea vocabula nonnulla intercidiſſe, vt plena & integra lectio ſit: ἐκεῖνοι γὰρ ϗ πλῆθος πολὺ ὄντες, ϗ εἰς τὸ καταδιῶξαι ὅπως αὐτὸν ἑαυτοῖς Συμπνέοντες ϗ &c. & omni contentione id agentes, vt ipſos perſequerentur. Triplici de cauſâ formidabiles erant: & quòd ingens eorum eſſet numerus, & quòd toto impetu feſtinarent ad bellum, & quòd eſſent vnanimes. Ex tribus hiſce ſi vnum aliquod dematur, minor erit formidinis cauſa. Nam nec multitudo metuenda, ſi ſit languida & iners, nec paucorum aut inter ſe diſſentientium feruor egregij aliquid præſtare poteſt.

l. 22. poſt τὴν ἐγχωρείων, requiro, τῆς ἔχθρας, aut τῆς διώξεως, aut tale quid.

l. 29. Marginalis lectio digna eſt, quæ in contextum recipiatur.

l. 42. delendum puto ἐν, ante ᾗ.

Pag. 466. 40. pro ὕτω, lego τοῦτο.

Pag. 467. 3. pro δεικνὺς legendum fort. δεικνύουσα, vt conueniat cum γραφὴ infrà lin. 5. Sed vt ſit δεικνύουσα, pro δεικνὺς non ſatis expedita erit lectio. Igitur videndum an non pro δεικνὺς ὅτι, legi potiùs debeat, ἀλλ' ἴδῃς ὅτι.

l. 12. pro πληροφορεῖν, legendum videtur, παρηγορεῖν.

l. 13. Deleo ϗ ante μάλιστα, vt & φησιν, lin. 18.

l. 21. & 22. Rectiùs, & cum Græcis Biblijs conuenientiùs: ϗ πάντα ὅσα ἐκτήσατο, ϗ πάντα ὅσα περιεποιήσατο ἐν τῇ Χαναάν, ἐπορεύθη ἐκ τῆς γῆς Χαναὰν ἀπὸ προσώπου Ἰακὼβ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

Pag. 469. 11. fort. γνωσόμεθα, & ſic deinceps.

Hom. 61.

Pag. 470. 3. & 4. ἐξεχόμενον τοῦ παιδὸς] .i. puero vnicè deditum.

l. 19. lego: Καὶ γὰρ λυμαινόμενον &c. plenâ diſtinctione poſitâ poſt ἀγάγῃ.

Ib. τὴν τηκοῦσαν αὐτὸ ψυχήν. Vide pag. 476. *l.* 8. et 9.

l. 20. & 21. Deeſt aliquid poſt nomina comparatiua, nimirùm, vel ποιοῦσι, vt tu dicis, vel τὸ παραδοξάζον, vel aliquid tale.

l. 22. Proculdubiò deeſt commodum aliquod participiũ poſt ἄρτι δὴ, tã hic, quàm infrà, *l.* 40. quẽadmodũ igitur ſuprà *l.* 13. τῷ ἄρτι δὴ ſubiungitur participium ὤν, ſic hic etiã idẽ, aut tale aliquod ſubiungẽdum cenſeo, veluti ſic: ἄρτι δὴ κομιδῇ νέος τὴν ἡλικίαν ὤν, καθάπερ &c. Similiter. lin. 40. ἄρτι δὴ ἀφελὴς τὸν τρόπον ὤν. Poſſunt, non nego, aptiora participia excogitari, ſed mihi exemplum præbuiſſe ſatis eſt. Porrò plenior eſſet oratio, ſi τῷ προσφέρεται, lin. 23. αὐτοῖς præfigeretur.

l. 37. καθάπερ ἐκπολεμούμενοι] Fort. addendum ὑπὸ τοῦ πάθους.

Pag. 471. 3. & 4. pro κατεξιόντα, ϗ ἐξιόντα legendum cenſeo, & præterea mutandum nihil. Ὁρᾷς ϗ τοῦτον, inquit &c. i. Vides hunc etiam nihil ſuſpicantem, ſed tanquam fratri credentem & egredientem, & à ſceleſtâ illâ manu trucidatum. Si ἔνθα ante ὁρᾷς poneretur, aliquantò rotundior eſſet lectio. .i. vbi vides hunc etiam nihil ſuſpicari, ſed tanquam fratri credere, & exire, & à ſceleſtâ illâ dextrâ trucidari. Quod autem ad πάρεργον, attinet, de eius vſu & ſignificatione ſatis multa annotaui ſuprà in hom. 32. pag. 259. lin. 39. quæ nunc repetere nihil attinet.

l. 16. Male, ηὔξανε, pro ηὔξανον, ſicut legitur paulò inferiùs lin. nimirùm 22.

Ibid. τῆς πηρώσεως] .i. vt mox loquitur, τῆς ἀνοίας. ἡ πήρωσις optimè huic loco conuenit, atq́; idcircò ſequitur, lin. 21. ἀπομαδύντες τὸν λογισμὸν, ϗ ἐζοφῶντες. Dicuntur autem cæci, non quòd non viderent quid de Ioſepho futurum eſſet: ſed quòd ſponte cæci quæ videbant videre nollent, & contra apertam lucem oculos pertinaciter clauderent: quòd ſe fruſtrà & incaſſum fratrem ſuum oppugnaturos non intelligerent: quòd ſe inferiores illo fore, tametſi omnia in contrariam partem machinarẽtur, non perſpicerent, et cum ſuo potiùs, quàm illius incommodo certamen illud certaturos.

Pag. 472. 2. Ni fallor, eſt hîc lacuna ſic fortaſſe explenda: -φιλῶ ἀεὶ τοῖς νοῦν ϗ διάνοιαν ἀναβαίνοντας τὴν φύσιν αὐτῶν αἰδεῖσθαι, ϗ οἰκεῖαν &c.

l. 3. ταύτης] .i. τῆς φύσεως.

l. 30. pro μὲν, lego μόνον. προσγράφη. ſc. τὰ μὲν ταῦτα ἐσόμενα, vel, ἡ ἀλήθεια.

Ibid. pro θαῦμα, neſcio an legendum ſit πρᾶγμα.

Pag. 474. 12. poſt ἀδελφὸς ἦν, addendum videtur, ἐνενόουν, ἐλογίζοντο, εἰς ἔννοιαν ἔλαβον, aut tale quid.

Pag. 475. 28. συμβαίνειν &c.] Συμβαίνειν ἐπὶ πλέον προφανεστέραν γίνεσθαι, mihi durius videtur dici, quàm vt Chryſoſt. elegantiæ conueniat. Malo ergo ſic: ὡς ϗ πολεμουμένην αὐτὴν προβαίνειν ἐπὶ πλέον ϗ προφανεστέραν γίνεσθαι. vel ſic: ὡς ϗ πολεμουμένην αὐτὴν ἀκμάζειν ἐπὶ πλέον &c. vel ſic: ὡς ϗ πολεμουμένην τὴν αὐτὴν διασκεδάζειν ἐπὶ πλέον καὶ &c.

Hom. 62.

Pag. 477. 9. pro κατ' αὐτὸν, Ego puto legendum αὐτῷ, deletâ particulâ κατ.

l. 32. pro τῆς αὐτῆς, malim, mutato ordine, αὐτῆς τῆς.

Pag. 478. 40. ὡς κατ' αὐτὸν] Hic potiùs locus concedendus videtur annotationi illi A. Dounei, quâ ſuprà [pag. 477. lin. 9.] admonuit, κατ' αὐτὸν, in κατὰ ταὐτὸ, vertendum eſſe.

Pag. 479. 10. Subdiſtinguo poſt εἶτα. Ordo enim eſt, Εἶτα (ἐπειδὴ &c. ἀναστραφεὶς) ἵνα μὴ ξενιζώμεθα [ne miremur] &c. ἐπήγαγεν &c. Εἶτα namq́; cum ἐπήγαγεν, ordine Grammatico coniungendum eſt.

l. 37. deleo καὶ ante πᾶσαν.

Pag. 480. 40. Εἰ γὰρ ἐγὼ &c.] Non antè abſoluitur ſententia, quàm perueniatur ad hæc verba: εἰ τοίνυν γυνὴ, lin. 3. pag. ſequentis.

Pag. 481. 1. Deſideratur prior parentheſeos nota ante εἶτα, ſicut poſterior, lin. 3. poſt τὸ. Tum per epanalepſin ſubiungitur, εἰ πίνων &c.

l. 11. pro λέξεως, malim διηγήσεως.

l. 14. pro -μβμα initio lineæ, lego -μβμον.

l. 26. & 27. pro διαφυγεῖν, malum, διαφύγοντα, quia participia & præcedunt & ſequuntur.

Pag. 482. 16. Lego, ἀλλ' ὅτι.

l. 19. & 20. lego ἠγωνίσατο, καὶ μετὰ τὴν τοσαύτην ἀνδρείαν ἀπήγετο εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ σιγῇ πάντα ὑπέμεινε, διὰ τοῦτο καὶ μεγάλων ἀπολαύει τῶν ἀμοιβῶν. ἴστε γὰρ ὅπως &c.

Pag. 483. 3. Deleo, ἀλλ', ante, ὅτι, ſicut lin. 4. εἰδέναι, ante ἀλλά. Ibid. poſt ἡρῆσθαι, ſubdiſtinguo, quia ſententia non abſoluitur, donec perueniatur ad ἕως τις lin. 7. Omnia enim hæc verba, ὦμεν, μεμνώμεθα, ἴδωμεν, ἡγώμεθα, μνημονεύωμεν, pendent ab ἐὰν, lineâ vltimâ pag. præcedentis. à καταγνωσθῆναι autem lin. 3. ad, καὶ μὴ, initio lineæ 5. videtur eſſe parentheſis.

Hom. 63.

Pag. 483. 34. legendum videtur εἰς τὸ δεσμωτήριον, vt ſuprà, lin. 25. & tamen non eſt neceſſe, quia, ἐν pro, εἰς, ſæpè vſurpatur, vt paulo infrà, lin. 41. βληθῆναι ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ.

l. 35. εἷλε] i. cepit virtutibus ſuis, in amorem ſui pertraxit.

Pag. 485. 12. fort. βάλλειν λοιδορίαις.

Ibid. τὴν γλῶσσαν ἀκονᾷν κατὰ τῆς ἑτέρων κατηγορίας] i. linguam acuere aduerſus aliorum accuſationem, hoc eſt, accuſare accuſantes, maledicere maledicentibus, accerbitate orationis aduerſus eos vti, qui falsò & immeritò nos accusârunt, cum acerbitate refellere & refutare accuſationem aliorum.

l. 42. fort. εἴς τις.

Pag. 486. 39. μνήμην αὐτοῦ ποιησάμενος] ſc. ὁ ἀρχιοινοχόος.

Pag. 487. 28. Deeſſe videtur, αὐτοῦ, poſt ὀνειράτων.

Pag. 488. 17. Pro ἑρμηνεύσει, legendum videtur ἑρμηνεύσεται.

Pag. 489. 20. Haud ſcio an deſit χωρεῖν, aut tale quid, poſt πράγματα.

Hom. 64.

Pag. 489. 37. Deeſſe arbitror particulam, εἰ, ante βούλεσθε initio lineæ.

Pag. 490. 14. Poſt χλευασμὸν, addendum ſuſpicor, verbum, αἰνίττεται.

l. 42. ἵνα τῇ ὄψει παραβάλλωσιν ἅπαντα] Nondum aſſequor quid hæc verba ſibi velint, niſi hic fortè ſit ſenſus: Hæc ideò eueniſſe, vt oculati eſſent teſtes dignitatis Ioſephi, & ipſo aſpectu quàm vera eſſent, quæ ſomnijs olim portendebantur, deprehenderent. Sed vereor vt verba talem interpretationem admittant. Fac verò ſcriptum fuiſſe, καταμάθωσι, pro, παραβάλλωσι, & tunc expedita erunt omnia. Nihil ſimilius quam β. & μ. in nonnullis manu exaratis exemplaribus & præpoſitiones in α, κατὰ, μετὰ, παρὰ, facillimè inter ſe permutari, ita vt alia pro alia ſæpenumero accipiatur, notius eſt quàm vt probari debeat. Iam, vt error errorem trahit, poſtquam peccatum eſt in priore & maiore parte dictionis, nulla religio fuit deinceps, pro δ, κ, ſcribere, atque ſic pro καταμάθωσιν, παραβάλλωσιν nobis prodijt. Habes debilem apologiam, pro debili coniecturâ.

Pag. 491. 7. & 8. Legendum conijcio: εἰκὸς γὰρ ἐν ἡλικίᾳ αὐτοῦ γενομένου, τὸν χρόνον ἐνηλλαχέναι τινα &c.

Pag. 492. 3. εἰ πίνων βούλεσθε] Addendum videtur, ὑπὲρ τοῦ πάσης ἀσφαλείας, aut conſimile aliquid.

l. 18. εἰς μέσον ἄγοντος] ſub. τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ, vel, τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγενημένα. Sic paulo infrà, lin. 28. εἰς ἄδηλον ἐρχομένοις, ſub. τῆς ἁμαρτίας.

Pag. 493. 6. ἐλεγχούσης] i. νικώσης. vincente.

l. 18. Καὶ ἀποθέντες] Gr. Biblia addunt, τὸν σῖτον.

l. 32. αὔξανε] pro αὔξανε, probabile eſt legendum, ηὔξανε.

Pag. 494. 9. pro μέχρι γὰρ ὅτι, legendum puto, μέχρι γὰρ ὅτε, id eſt, μέχρις οὗ. Vide infrà, pag. 508. 32.

l. 35. ſtructura orationis legitima, pro, δ' εἰσιόντων, requirit, δ' εἰσίασι.

Pag. 495. 9. deleo εἰ καὶ ὅτι, & tum lego, κἂν γὰρ οὗτοι, φησι, διασωθῶσι &c.

l. 32. Plenius ſic, γεγενῆσθαι οἰκονομίαν, καὶ θησαυρὸν αὐτὸν ὑμῖν δεῖξαι &c.

Pag. 496. 2. Deeſſe puto γὰρ inter καὶ & ἔτι.

l. 15. veriſimile eſt participium aliquod deeſſe poſt ἅτε δὴ, nimirùm, ἀποδειχθέντα, γενόμενα· ἅτε δὴ πρὸς νέον ἀποδειχθέντα.

l. 17. deſideratur, ἐμβάλῃς, inter καὶ & τό.

l. 24. & 25. αὐτὸς γὰρ οἰωνίζεται &c. Græca Biblia habent: αὐτὸς γὰρ οἰωνισμῷ οἰωνίζεται ἐν αὐτῷ. πονηρὰ ſυντετελέκατε ἃ πεποιήκατε.

Pag. 499. 42. deeſſe videtur νῦν inter αὐτὸν & κατεξανίστασθαι. ὁ νοῦς: Si præſente Ioſepho, non potuit Ruben ſibi temperare, quin fratres ſuos increparet, multò magis nunc, abſente Ioſepho, veriſimile erat eum iram non cohibiturum. videndum præterea an non καὶ delendum ſit ante ἐπὶ σοῖς, initio lineæ 41. & ponendum ante ἔλεγον. lin. 39.

Hom. 65.

Pag. 501. 4. Deſidero ἔτους inter ὅτι & ἄπιστον.

l. 5. fort. καὶ νομίζειν.

Pag. 502. 22. αὐτός σε περιστελεῖ] i. ipſe te componet, & funus tuum curabit. Vide ſuprà, pag. 248. lin. 21.

l. 38. Deeſſe videtur μάνθανε, aut tale quid, inter καὶ et ὅτι, fine lineæ.

Pag. 503. 1. κλαυθμῷ πλείονι] Græca Biblia Romæ excuſa, κλαυθμῷ πίονι.

Pag. 505. 7. Legendum conijcio, μετὰ τοῦ καὶ τοὺς Αἰγυπτίους &c. hoc eſt, Non ſolùm effecit, vt tota terra eſſet Pharaonis, ſed etiam vt omnes Ægyptij ſe in ſeruitutem Pharaoni dederent.

l. 34. pro δι' αὐτῶν, legendum fort. εἰς αὐτούς.

Pag. 506. 1. Deſiderari puto ἂν, vel ἐὰν ante ἀνθρώπῳ. Quòd niſi tale aliquid addatur, legere malim lin. ſequente, θεραπευόμενοι, quàm θεραπευόμεθα. τὸ εἰ enim, vt ſenſus ipſe docet, cum σπουδάζομεν, non cum θεραπευόμεθα, coniungendum eſt. Sed planè mihi perſuadeo particulam ἂν, à primâ ſyllabâ in ἀνθρώπῳ per incuriam librarij abſorptam fuiſſe. Si, inquit, quos videmus magnatibus charos omni officiorum genere complectimur, ſperantes nos hoc modo à magnatibus ipsis gratiam inituros: multò certè magis Deus officia seruis suis exhibita non negliget, sed abundè compensabit. Si sequimur priorem lectionem, comparationis membrum posterius planè excludetur, nec habebit πολλῷ μᾶλλον lin. 5. quò referatur. Vt igitur clausulâ sequente πολλῷ μᾶλλον lin. 9. refertur ad εἰ lin. 5. sic hâc clausulâ, necesse est ut πολλῷ μᾶλλον lin. 5. ad εἰ lin. 1. respectum & relationem habeat.

l. 30. οὕτως ἀπαιτεῖ &c.] Si addatur γὰρ post οὕτω, & τελεία στιγμὴ collocetur post δυνάμεις, satis expedita erit lectio. οὕτως, ἡ διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας, ὧν ἐπεδείκνυντο περὶ τὰς τοῦ Θεοῦ ὑποσχέσεις οἱ ἀοίδιμοι &c. Participia enim non videntur separanda à verbo ἐπεδείκνυντο. Haud tamen ita hæc disputo, ac si emendatio tua displiceret. Perplacet enim. Sed tentare libuit, an posset & aliud remedium excogitari.

l. 35. post ἐπ᾽ ἀρετῇ, addo, εὐδοκιμοῦντας.

l. 40. Præfero marg. lectionem.

Hom. 66.

Pag. 507. 40. pro μέμψοιτο, malim, μέμψαιτο.

Pag. 508. 3. Nescio an desideretur ταῦτα post καὶ in fine lineæ. Videntur enim addi quæ sequuntur αὐξήσεως χάριν.

l. 6. μὴ εἶχε] Non nego sensum stare posse utroque modo, siue deleatur μὴ, siue non deleatur. Magis tamen obuium illum fore credo, si deleatur.

l. 10. post αὐ, initio lineæ addo ἀπόδειον, & tum lego, ὡς πάντες ὅσον &c.

l. 13. ἐκάλεσεν] sub. ὁ ψαλμὸς, vel ὁ προφήτης.

l. 41. fort. εἰς ἔργον ἐξῆλθε.

Pag. 509. lin. vltimâ deesse videtur πρῶτον inter -ε-δρίαν & προσκύνησα γε. Vide etiam an non lineâ præced. post Ἰωσὴφ, addenda sint hæc, τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ.

Pag. 510. 26. Deesse suspicor τὰ μέλλοντα post προορῶν.

Pag. 511. 1. post αὐτῷ, deesse videtur πάντα, aut tale quid.

l. 3. vel deleo ὑπὸ, vel lego αὐτοῖς τοῖς ὀφθαλμοῖς, pro ὑπὸ τοῖς &c.

l. 27. Potest etiam εὐεργεσίας retineri, si addatur καὶ. ἀπὸ τῆς εὐεργεσίας, καὶ τῆς ἀρετῆς.

l. 37. περιπείρουσι] περιπείρουσι, non videtur mutandum in aliud verbum: potiùs addendum puto aliquid ad supplendum defectum hoc modo, εἰς προφανῆ κίνδυνον ἑαυτοὺς ἐμβάλλουσι καὶ περιπείρουσιν ὀδύναις πολλαῖς, τὸν φορτὸν &c. Est enim aliquid omissum & ante, & post περιπείρουσι. Ante περιπείρουσι desideratur verbum aliquod idoneum, quod cum præcedentibus aptè conueniat, nimirùm ἐμβάλλουσι, ut lineâ 34. εἰς προῦπτον ἑαυτὸν κίνδυνον ἐμβάλλει: & deinde copulatiua particula, quæ duo verba coniungat: post περιπείρουσι desideratur aliquid quod transitum verbi excipiat, nimirum, ὀδύναις πολλαῖς è 1. Tim. 6. v. 10. καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς.

l. 40. διὰ τοῦτο καὶ σοφός τις ἔλεγεν. ἀγαθὸς ὁ πλοῦτος &c. Verba sunt Sirachidæ, cap. 13. v. 31.

Hom. 67.

Pag. 513. 34. ἔξω γνώσεως] Vel per τὴν ἔξω γνῶσιν; intelligo τὴν σαρκικὴν, cui opponitur ἡ πνευματική; vel pro ἔξω, lego ἔσω.

Pag. 514. 8. τῇ αὐτῇ μίγνυσθαι χρηματικῇ] vide suprà pag. 466, 38. ubi male legitur, ἐπιμίγνυσθαι pro μίγνυσθαι, sicut optimè ab A. Donneo ibi annotatum est, & præsens locus confirmat.

l. 11. οὕτως ἐξύβρισας, ὡς ὕδωρ μὴ ἐκζέσῃς] Græca Biblia Romæ excusa aliter hæc verba distinguunt. Tollunt enim distinctionem inter ἐξύβρισας, & ὡς ὕδωρ, & post ὕδωρ plenam distinctionem ponunt.

l. 40. ἔμελλεν] sub. ὁ δεσπότης.

l. 42. κινούμενος] sub. ὁ Ιακώβ.

Pag. 515. 35. &c. Deesse videtur αὐτοῦ, post παιδίον. Sic lineâ sequente addendum videtur διὰ τοῦ ante λευκοὶ οἱ ὀδόντες. Nihil tamen addo, quia quæ desunt, facilè, ut in oratione compendiosâ, suppleri possunt.

l. 42. ἐναπαυόμενος] Gr. Biblia ἀναπαυόμενος.

Pag. 516. 34. ὑπερίσχυσεν ἐπ᾽ εὐλογίαις &c. Gr. Biblia ὑπερίσχυσεν ὑπὲρ εὐλογίας ὀρέων μονίμων, καὶ ἐπ᾽ εὐλογίαις θινῶν &c.

l. 41. Nescio an desit negandi particula ante μετὰ μικρόν. Nam suprà dixit lin. 8. τὰ μετὰ πολλὴν ἐσόμενα χρόνον ἤδη προαναφωνεῖ.

Ibid. pro ἔτι legendum fort. οὕτως.

Pag. 517. 29. Lego è Græcis Biblijs, πάντες οἱ παῖδες Φαραὼ, καὶ ἡ συγγένεια αὐτοῦ. καὶ τοὺς βόας καὶ τὰ πρόβατα ὑπελίποντο ἐν γῇ Γεσέμ.

Pag. 518. 14. deesse puto, φησὶν post ἰσ. Tum lin. 15. post -θη addo: Εἴπατε τῷ Ἰωσὴφ, ἄφες αὐτοῖς &c.

l. 30. fort. τοὺς τὰ ἀνήκεστα μὲν κακὰ διαθέντας.

Pag. 519. 2. παροικία] Gr. Biblia πανοικία.

l. 17. fort. ἵνα μάθῃς ὅσοις ἔτεσι &c. vel, ὅσα ἔτη. In significatione enim spatij temporis solet datiuus aut accusatiuus adhiberi: & sic lin. 19. ὀγδοήκοντα λοιπὸν ἔτεσι. At dicet aliquis, ἐπεὶ regi ab ἡλικίας. Respondeo, absolutam structuram huic loco aptiùs conuenire. Al. ὅσων ἐτῶν ἀεὶ ἔζη &c.

NOTÆ

NOTAE IN PSALMOS.

C. ſignificat codicem Collegij corporis Chriſti Oxonij : N. librum Collegij Noui ibidem : NN. alium codicem manuſcriptum collegij Noui in Pſalm. 140. R. Regium codicem Lutetiæ : V. Cæſareum Viennæ : Vat. Vaticanum : B. codicem mſ. Illuſtriſſimi Cardinalis Barberini : O. codicem item mſ. Franciſci Oliuarij, & Or. apographum in quoſdam Pſalmos ad me ex Oriente allatum. quibus codicibus hanc te Pſalmorum editionem debere, Lector, ſcito.

DE Chryſoſtomi noſtri in Pſalmos expoſitione quærendum videtur : primo loco, Vtrum in totum Pſalterium ſcripſerit. ſecundo loco, Num hæc Iohannis noſtri germana ſint. tertio, Vbi demum ſcripta, Antiochiæ, an Conſtantinopoli. quarto, Quid ſentiendum ſit de alijs in quoſdam Pſalmos expoſitionibus, quæ in Latinis quidem extant codicibus nomine Chryſoſtomi inſignitæ, cùm tamen earum pars nulla Græcè reperiatur. Et quidem, quod ad primum attinet, author tituli codicis C. quem libro præfiximus, quiſquis ille fuit, aut quo demum ſeculo vixerit (nam recentiorem eſſe pluſquam probabile eſt : quippe cui non viſa ſint nonnulla, eaq; γνήσια. quæ Latinus interpres viderat) putat in Pſalterium integrum ſcripſiſſe Iohannem noſtrum, ſed partem maiorem temporis aut hominum iniuriâ periiſſe ; ea tantùm ſupereſſe, quæ ipſe vndecunq; corraſa nobis propoſuerit. Photius τὰ εἰς τὸν ψαλτῆρα Iohannis ὑπομνήματα commemorat : Suidas, τοὺς εἰς τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ λόγους, ſine vllâ exceptione vterq;. Georgius itidem Alexandrinus ſect. 17. τὰς ἐπὶ τοῦ ψαλτηρίου ἐξηγήσεις, quas cùm ab ipſo, dum presbyter adhuc eſſet, elucubratas aſſerat, nullâ video rationem, cur in otio illo Antiocheno principio & fini Pſalterij lucem interpretationis afferre voluerit, id quod in medio eſt, intactum relinquere. Quale enim fuerit totius antiquitatis de hoc in Pſalmos volumine iudicium, teſtis eſt locuples Suidas, qui hunc noſtri Iohannis in Pſalmos commentarium eiuſdem libris de Sacerdotio (qui reliquis omnibus, inquit ille, τῷ τε ὕψει, καὶ τῇ φράσει, καὶ τῇ λειότητι, καὶ τῷ κάλλει τῶν ὀνομάτων antecellunt) ἰσάμιλλον eſſe diſertis verbis ſcribit. Photius etiam cum alijs optimæ notæ ſcriptis Chryſoſtomi componit hanc ἐξήγησιν, reliquis facilè præponit. Populum autem Antiochenum tanto huius ſcripti deſiderio inflammatum ſcribit Georgius, vt illud memoriter effati ſint. ſic enim verto illud ἐκστηθίζειν, vel ἀποστηθίζειν. Porro germana eſſe cenſeo omnia, quæ ſunt in codice C. & Vat. & B. de reliquis ſuo loco videbimus. Et quidem Antiochiæ ſcripta eſſe, cùm ſtylus ipſe apertè indicat, ſine ſalebris fluens, altior & copioſior, quàm in ſcriptis eiuſdem Conſtantinopolitanis, tum Georgij Alexandrini, qui opus hoc ab eo, dum presbyter eſſet, confectum ſcribit, autoritas, & autoris incerti verba in margine codicis C. ad illa Chryſoſtomi verba in Pſal. 110. p. 356. de crucis ſigno, quod in veſtibus tum temporis apparuerit. De cæteris verò quæ nobis exhibent editiones Latinæ, neq; tamen Græcè a nobis reperiuntur, aſſentior Sixto, pleraq; omnia non eſſe Chryſoſtomi, quamuis inter ea quædam ſint non ſpernenda. Neq; moueor autoritate Danielis Barbari, qui ex eis nonnulla producit in catenâ ſuâ, quam appellat, Græcorum patrum in Pſalmos, cùm pro certiſſimo habeam eum multa afferre editionum Latinarum fidem ſecutum, quæ nec in autoribus ipſis, neq; in catenarum ſcriptoribus Græcis ipſe vnquam Græcè viderit : quod ex germano eiuſdem catenæ in Pſalmos exemplari, quod extat Oxonij in Bibliothecâ Collegij Noui, cuiuis facilè conſtare poteſt.

Pſal. 3.

Fragmētum expoſitionis Chryſoſtomi in hunc Pſalmum Græcè debemus Iohanni Damaſceno, qui oratione 3. de imaginibus p. 785. Baſilienſis editionis hunc locum producit, integram doctiſſimo Frontoni & Codicibus Romanis, quam vide in appendice.

Pſal. 4.

In hoc Pſalmo codicem C. emendauimus ex Cod. B. & Cæſareo.

Pag. 522. 17. τῆς δικαιοσύνης] *in vulgatis editionibus τῶν ἑβδομήκοντα legitur, ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης μου, & ita eſt in Hebræo. Iohannes noſter poſterius μου videtur aut omnino non legiſſe, aut certè neglexiſſe. Sic pag. 530. 3. εἰσήκουσέ μου τῆς δικαιοσύνης. Sic etiam citat p. 558. 12.*

l. 40. B. poſt ἔχοντας *addit* μόνον, *&* ἀνύοντας *legit vt in marg. rectè omnino.*

l. 41. ἐπεὶ] *B.* ἐπειδή.

l. 42. poſt ὥσπερ *B. addit* οὖν.

Pag. 523. 11. poſt [illegible] *B. addit* [illegible] πρός με.

l. 12. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἀδικία] *B.* [illegible] καὶ τοῦτο ἀδικίας μεῖζον τὸ ἀλ-

l. 26. poſt ἑαυτὸν *B. addit* ἐν ἐγκρατείᾳ. *& ita contextus hic D. Pauli ſæpius citatur à Chryſoſtomo, libris conſentientibus: etiam in Commentarijs in illum apoſtoli verſiculum.*

l. 29. ἀξίωμα] *B. rectiùs* ἀξιώτερον.

Pag. 524. 1. poſt θρόνον *B. addit* βασιλικόν.

l. 3. [illegible]] *B.* [illegible].

l. 10. [illegible]] *B* [illegible].

l. 11. εἰπεῖν] *B.* εἰπὼν, *rectè, cum margine.*

l. 18. B. [illegible].

l. 23. Πέτρου καὶ Ἰακώβου] *Atqui in hiſtoria de muliere Chananæa nulla fit mentio* ῥητῶς *de Petro & Iacobo, vt eſt ab Alleno noſtro rectè obſeruatum.*

l. 27. μουσεῖον] *Propriè* Templum Muſarum. *hic fortaſſis quemuis intelligit locum ſtudijs & lucubrationibus deſtinatum.*

l. 37. [illegible]] *vt* [illegible], à tuis partibus ſto. *Boiſius mauult* [illegible].

Pag. 526. 30. καὶ [illegible] *B.*

l. 41. Poſt θαυμάζοντες *B. addit,* [illegible].

l. 42. μὴ νομίσωμεν εἶναι θέατρον τοιοῦτον] *Interp.* id exiſtimemus eſſe theatrum, *ac ſi legiſſet* τοῦτο νομίσωμεν εἶναι θέατρον· *vel retinendo lectionem, quam noſtri cod. ſequuntur, dicendum* τὸ τοιοῦτον, δεικτικὸν *eſſe, & vulgaria hæc theatra quaſi digito notari:* τοιοῦτον, *ſc.* οἷα ἴσμεν ἡμεῖς.

Pag. 527. 3. [illegible] *B.*

l. 6. deeſt [illegible] *in cod. B. & mox poſt* γὰρ *additur* καὶ.

Pag. 528. 10. Cod. B. poſt ἵππον *addit* ταῖς ἡνίαις.

l. 18. πτερῶν φύσις κούφων] *B.* πτερὸν φύσει κοῦφον.

Pag. 529. 3. poſt τοῦτο *adde* τὸ *ex Cod. B.*

l. 13. poſt [illegible], *B. addit* τὴν διδασκαλίαν.

l. 14. Πέρσαι] *Sic & aliàs Chryſoſtomus accolas Abrahæ, cum Geraris habitaret, Perſas appellat. at quâ ratione, ipſe viderit. Nam memini de ijs etiam, qui diluuium præceſſerunt, locutum Chryſoſtomum, illos eodem Perſarum nomine compellaſſe.*

l. 23. Poſt μάρτυς *B. addit* τῆς ἀληθείας.

l. 24. Poſt γὰρ *B. addit* καί.

l. 37. poſt τοῦ κήτους *B. addit* καὶ τὸν Ἰωνᾶν.

l. 38. σώσει, ἀλλ' οὐχ [illegible] *B.*

Pag. 530. 3. Pro τῆς δικαιοσύνης *B.* ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης μου.

l. 5. poſt [illegible] *addit B.* [illegible].

l. 10. ἀσυμφόρων] *B.* ἀσύμφορον.

l. 12. poſt ἐπιμελούμενος *addit B.* [illegible]

l. 20. poſt Ἡσαΐας *addit B.* [illegible] ὁ λαός σου, καί.

l. 23. poſt Χριστὸς *B. addit,* [illegible].

l. 30. poſt [illegible] *B. addit,* [illegible]

l. 32. delet διὰ *Codex B. rectè.*

l. 34. [illegible] *B.*

l. 36. poſt πολλοὶ *B. addit,* [illegible].

l. 37. ὁ ὀργιζόμενος] [illegible] *aut ad ſenſum non verba reſpiciens confundit duo diuerſa membra textus Matth. 5. 22.*

Pag. 531. 9. πανταχοῦ *B.*

l. 16. [illegible] *B.*

Pag. 532. 23. ἀρχὴ σωτηρίας] *Lat. Interp.* non ſatis eſt nobis ad ſalutem, *& legiſſe videtur* ἀρκεῖ ἡμῖν εἰς σωτηρίαν, *& meliùs quadrat.*

Pag. 533. 3. poſt ἀρετὴν *B. addit,* τὸ ἐπ' αὐτῇ προσθεῖναι.

l. 27. poſt [illegible] *B. addit,* καὶ [illegible].

Pag. 534. 5. [illegible]] *Interp.* Illa tunc prouidiſti & præparaſti. *Græca videntur imperfecta.*

l. 11. μόνον *B.*

l. 22. poſt [illegible] *B. rectè addit* [illegible].

Pag. 535. 1. In Cod. B. deeſt καὶ τοῦτο.

l. 9. φαινομένοις] *rectiùs B.* αἰσθητοῖς φαινομένοις.

l. 14. poſt τίθησι *B. addit* τι.

l. 20. ποιητῶν] *Homerus* Odyſſ. ξ. ὗε δ' ἄρα Ζεὺς πάννυχος. *Theocrit. Idyl.* 4. Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει. *Theog.* Ζεὺς πάντας ἀνθρώπους οὐδ' ὕων ἁνδάνει, οὔτ' ἀνέχων. *Iam illud l. 21.* μοιχὸς, *de Alcmena, Leda, &* παίδων φθορεὺς *de Ganymede dictum:* πατραλοίας *de Saturno regno ſpoliato: quod tamen parricidium propriè dici nequeat. quæ omnia Alleno noſtro notata doctiſſimè.*

l. 24. ἀπ' αὐτῶν] *ſc.* τῶν μαρτύρων, *à Prophetis ſc. & Apoſtolis. Senſus erit planior, ſi ante* ἡμεῖς *l. 23. & poſt* δεχώμεθα *l. 24. ponantur notæ parentheſeos.*

l. 25. poſt καταδέξασθαι *B. addit,* καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἀπ' αὐτῶν λαμβάνομεν περὶ αὐτοῦ.

l. 30. διὰ τῆς ἀλληγορίας δράμωσι] *Quod è philoſophis præcipuè Stoïcos feciſſe teſtatur pluriſq; in locis Cicero, ſatis ridiculè.*

l. 32. poſt τις *B. addit* ὄντα.

l. 34. ante ἢ *B. addit* τι.

Pag. 536. 3. βούλει] *B. rectiùs* βούλεσθε.

l. 11. B. poſt ταῦτα *addit* καί.

l. 22. τῇ οἰκουμένῃ *B.*

l. 33. lege νομίζῃ, *altinè.*

l. 34. B. legit ἀποπνίξῃ μὲν [illegible], ἀλλὰ [illegible] καὶ βαθυτέρας ἀπολ.

l. 43. αὐτῷ] *B.* αὐτόν.

Pag. 537. 3. ἀλλ᾽ ὡς ἱε-ρῶς] melius quadrat, ἀλλ᾽ ὡς ἱερῶς, & ita vertit Interpres.

Ib. B. addit καὶ ante φησίν.

l. 12. B. addit μονογενὴς ante δῆλον.

l. 22. B. delet καὶ post φησί.

l. 23. τοῦ δεῖνος καὶ τὸ δεῖνος, rectè.

l. 34. ὁ καὶ] B. καὶ ὁ.

l. 39. ἐάν] lege cum B. ἢ δή.

Pag. 538. 5. B. ante πολλάκις addit φησί.

l. 6. καὶ τί] B. πότε.

l. 13. B. τὴν Ἰουδαίων ἔτι διαφθοράν.

l. 16. ἀρετῆς] Lat. Interpres ψυχῆς, quod aptius est.

Pſal. 5.

In hoc Pſalmo & ſex proximè ſequentibus ſubſidio Codicis B. multa in Codice C. deprauata reſtituimus, mutilata ſuppleuimus: quam gratiam debere ſe lector ſciat doctiſſ. Frontoni Duceo.

Pag. 538. 41. post διαθηκῶν adde πνευματικῶν ex autoritate Cod. B.

l. 43. pro γράμματα lege cum B. γραμματεῖα.

Pag. 539. 2. post ἀλλ᾽ adde ἐπ᾽ ex B.

Ib. ἐπὶ ῥητοῖς] i. pacto conditionali. *Vide notas noſtras in Geneſin.*

l. 6. Θεοῦ] B. οὐρανοῦ.

l. 14. ἄλλοις τισὶ] B. ἀλλοτρίοις. Ib. pro φρονοῦσιν B. habet ἐλάλουν.

l. 16. B. διαλεγομένου] fortaſſis altera lectio tutior, vt referatur ad Παῦλον l. 14. Sed ita vel λέγοντος, vel διαλεγομένου poterit abeſſe.

l. 17. post παρόντι B. addit βίῳ, φησί.

l. 19. ἀνταμείβοντες B.

l. 24. post κηδεμονίαν B. addit τὴν πολλήν.

l. 25. τοῦ μὴ πόνου] Eadem eiſdem pene verbis Pſal. 4.

l. 31. post αἱρέσεως B. addit τῆς ἐκκλησίας, μᾶλλον δὲ τῆς κληρονομίας.

l. 34. pro θέλεις B. βούλει.

l. 36. κακὸν B.

l. 40. ὃ μισεῖς ἄλλῳ μὴ ποιήσῃς] Verba ſunt ſenis Tobit. ad Tobiam filium. Tob. 4. 16.

l. 41. post δὲ B. addit σαφῶς ἐδήλωσεν εἰπών.

l. 42. δὲ] B. δή.

Pag. 540. 7. post πάντων B. addit τῶν.

l. 17. B. κατὰ τὸν τῆς ἀγάπης λόγον, inducto καὶ τῆς ἀγάπης.

l. 20. B. ἀρέσῃ.

l. 21. ἀρετὴν] B. rectiùs ἀρέσκειαν.

l. 26. ὡς καὶ] B. melius καὶ ὡς.

l. 30. ὁ Παῦλός φησι, καὶ κατασείσας αὐτοὺς οὕτως] Pro his verbis B. habet, καὶ τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά. καὶ τὸ δὲ θαυμαστὸν καὶ ἐκπλήξεως γέμον, ὅτι καὶ κοσμήσας τοῦτον τὸν τρόπον αὐτὴν, multò meliùs quàm in Codice C. quem nos expreſſimus.

l. 32. ἐργάσηται B. Ib. post νύμφη, addit B. μετέρχεται γὰρ αἵματος καὶ σαρκὸς ἀναπλησίως αὐτῇ. rectè.

l. 41. ἐστι] B. ἐστιν αὐτῆς.

Pag. 541. 1. post ῥήτορες addit B. οἱ ἐν τοῖς δικαστηρίοις.

l. 5. post Χριστῷ addit B. ἄριστον ἐστιν, rectè,

l. 15. post ῥήματα B. addit μου, rectè.

l. 17. Σύνες τῇ κραυγῇ μου] Editio lxxii. *τῆς κραυγῆς μου.*

l. 23. τὸ αὐτῷ παριστάμενον] i. quod ipſi in mentem venit. fortaſſe mendum aliquod ſubeſt.

Pag. 542. 1. post οὐδ᾽, B. addit προσλαβόντα.

l. 9. post δύναται adde ex B. τοῦ Θεοῦ.

l. 19. post δικαστὰς B. addit αὐτῷ: malim αὐτοῦ.

l. 22. post ἀφροσύνης, addit ex B. τὸ γυμνὸν: neque enim aliter conſtat conſtructio.

l. 24. γλαφυρῶν] B. πονηρῶν, & ibid. post κρίνοντες adde κακῶς ex B.

l. 35. ἀπολεῖ. B. ut in margine.

l. 36. post χεῖρον addit B. τὸ μισηθῆναι παρὰ τοῦ Θεοῦ.

Pag. 543. 3. post χεῖρον B. addit ἐκ.

l. 8. post ἐπειδὴ B. addit γάρ.

l. 12. λέγοι B.

l. 24. B. ἑαυτοῦ cum margine.

l. 30. B. λέγουσιν.

Pag. 544. 5. ἐπεὶ] B. ἐπειδή.

l. 18. post τάφον O. addit ἀνεῳγμένον.

l. 27. B. delet τύπον, & post κάτω addit ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας, καὶ ἀνέπηξεν.

l. 29. τοιοῦτος] B. τοὺς τοιούτους, παρακαλῶ.

l. 32. B. ἕτερος, ut in margine.

l. 36. lege διαβόλων.

Pag. 545. 8. B. ἐννοητικοῦ.

l. 20. post ἀνθρωπίνων B. addit τοιοῦτόν ἐστιν.

l. 22. post διαπίπτει B. addit ταχέως.

l. 27. B. αἱμομανίαις.

l. 36. κἂν ἐν τοῖς ἐσχάτ. B.

l. 41. ἦν πῶς δὲ ἐπειδὴ B.

Pag. 546. 15. post ἀφθαρσίας B. addit στέφανος: & mox legit ἐκεῖνοι μὲν ἵνα.

l. 25. post ὑπερβολῆς B. addit καὶ δόξα καὶ ἀσφάλεια.

l. 26. post πάντων lege cum B. ὅσον ἐστὶν ἀγαθὸν ἀρέσκειν.

l. 33. deeſt ταύτης in B. & pro πάντοθεν legitur πανταχόθεν.

Pſal. 6.

Pag. 547. 8. post ἀπήλλακται B. addit τῶν κακῶν. & ibid. post δὲ addit οὕτως: vtrumque, vt puto, rectè.

l. 14. post καθάψασθαι adde ex B. τῶν παχυτέρων.

l. 15 B. ἐσπούδαζεν.

l. 21. πάντα τι] B. rectè πάντα ἄν.

l. 23. B. ἡ διόρθωσις.

l. 30. post φησιν, addit B. ἕτερος προφήτης, & ib. legit, ὁ αὐτός.

l. 34. τῷ σωτηρίῳ ἔδωκα] post σωτηρίῳ deeſſe videtur doctiſſimo Alleno particula γε, & quidem ita perſpicuitati magis conſultum foret.

l. 37. μέλλοντες] B. rectiùs μελετῶντες.

l. 39. B. ἢ καὶ καίοντες.

Pag. 548. 3. ἀνομίας] B. ἁμαρτίας.

l. 16. ἀπήλαυσαν B.

l. 24. post πόσῳ B. addit δοκεῖτε, χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας.

l. 26. post δηλῶν B. addit ὁ Παῦλος.

l. 27. post ἠμαυρώτερον B. addit λέγεται.

l. 29. post φύσεως B. addit καὶ rectè.

Pag. 549. 6. φιλανθρωπίας] B. σωτηρίας, & pro ζητεῖν ζητήματα.

l. 9 ἀπολέσθαι B. & post καιρὸν addit, ὅπερ καὶ αὐτὸ μέγιστον κέρδος ἐστί.

l. 12. post συλλαβεῖν adde ex autoritate B. τοὺς οἰκείους κατασφάξαντες, ſine quibus nullus ineſt huic ſententiæ ſenſus.

l. 15. ὄρεως *B.*

Ib. Πηλὸς ἐνάλλεσι] *malo,* οὐκ ἐνάλλεσι, *ut* ἐκεῖνο *referatur ad remotius, nempe Adamum.*

l. 32. ἴλεων *B.*

l. 42. *poſt* περιπτύξασθαι *B. addit* ὁ κάμνων: *rectè: & mox poſt* περιπτύξηται πρὸς, *addit* τὸν ἰατρὸν καὶ τὰ φάρμακα, καὶ: *nec illud male. Sed ne ſic quidem ſatis ſanus eſt locus. Interpres pro* ἢ κἂν, *videtur legiſſe* ἢ, κἂν, *neque tamen ſe explicat. Quòd ſi poſt* κἂν *tollas* μὴ (*quam tamen particulam omnes agnoſcunt libri cum interprete*) *&* μετ' ἐκείνης *ad* ἀρρωστίαν *referas, aliquis conſtabit ſenſus. Doctiſſimus Iſaacus Caſaubonus ſententiam ita diſtinguit ac legit:* ἂν δὲ ἀφῇ τὸ μετ' ἐκείνων περιπτύξασθαι ὁ κάμνων πρὸς τὴν ἀρρωστίαν, ἢ καὶ μετ' ἐκείνης. *rectiſſimè, niſi fallor, ita tamen, ut* κἂν *loco mouere non putem neceſſarium. Ex his igitur omnibus tam libris, quàm coniecturis hanc lectionem concinnare licet omni exceptione maiorem.* Ἂν δὲ ἀφῇ τὸ μετ' ἐκείνων περιπτύξασθαι ὁ κάμνων (*ex codice B.*) πρὸς τὴν ἀρρωστίαν ἑαυτὸν ἐξάγει· ἢ κἂν μετ' ἐκείνης (*ſc.* ἀρρωστίας) περιπτύξηται πρὸς τὸν ἰατρὸν, καὶ τὰ φάρμακα, καὶ τὴν τέχνην (*ex Cod. B.*) ἀπήνεγκεν ἑαυτόν: *ut* ἐξάγειν ἑαυτὸν, *&* ἀπενεγκεῖν ἑαυτὸν *idem ſignificent.*

Pag. 550. 1. μετὰ τοῦ νοσήματος] κατὰ τοῦ νοσήματος *aptius, ut eſt a doctiſſimo Alleno obſeruatum. Quomodo enim ſimul ſtare poterit a partibus morbi & medicinæ? Interpres tamen nihil mutat. Ingenioſiſſ. Boiſius ex coniecturâ ſic:* Ἐπεὶ μὲν γὰρ ἡ πεῖρα πολλάκις καὶ μετὰ τῶν ἰατρῶν κατὰ τοῦ νοσήματος, καὶ μετὰ *&c. Inſanè bene, ut in negotio Critico loquar cum Criticis.*

l. 8. *B. delet* ἐκείνην, *& pro* γενομ- *legit* γιγνομ-.

l. 10. *poſt* κινδύνου *addit Cod. B.* (*Qui nihil ferè relinquit ingenio lectoris ſupplendum*) γίνονται.

l. 12. *poſt* πολὺ *addit B.* πάντα κατέχει.

l. 21. χύεται] *B.* ἅπτοι, *& mox* αἴρεται *B.* καίεται.

l. 27. *poſt* φησιν, *addit B.* πρὸς τὸ διαφυγεῖν τὴν φλόγα τῆς ἁμαρτίας.

l. 28. *B. delet utrumque* τὴν, *rectè.*

l. 29. *B. in ſingulari,* ἀσχολίαν ἀναγκαίαν.

l. 36. *B.* αὐτὸν ἐστί.

Pag. 551. 6. *poſt* οὐκ *B. addit* ἂν, *& pro* μετενόει, μετενόησεν.

l. 16. *B.* ἐπιδείκνυται.

l. 34. *poſt* μάλιστα *adde* δὴ *ex B.*

Pag. 553. *B.* ἀναγκαιοτάτην. *rectius, ut puto.*

l. 8. τοῖς ἐπιτηδεύουσιν ἑαυτοῦ] *i.* τοῖς ἐργαζομένοις τὴν ἀνομίαν ἀφίστασθαι ἑαυτοῦ.

l. 27. *poſt* ἐπινεμόμενον *adde ex B.* ἅπαν τὸ σῶμα.

l. 40. *poſt* αἰνιγμάτων *B. addit* εἰρηκώς.

Pag. 554. 2. *B.* ἀναίδην *cum margine.*

Pſal. 7.

l. 26. *poſt* ἀντὶ *B. addit* τοῦ.

l. 37. τροφείων ἀμοιβαὶ] *Doctiſſ. Allenus mauult* τροφῶν *à* τροφή, *vel* τροφῶν *a* τροφὸς, *vel* τροφέων *à* τροφεύς. *nam* τροφεῖον *per ſe ſine* ἀμοιβαὶ *ſufficit ad ſignificandum nutritionis præmium. Doctiſſ. Boiſius excuſam lectionem non eſſe prorſus reyciendam cenſet: ut* τροφείων ἀμοιβαὶ *non ſit* ἀμοιβαὶ ἀντὶ τροφείων (*ſic enim inepta eſſet locutio*) *ſed pro* τροφεῖον ἐκτίσεις, *vel* ἀνταποδόσεις.

l. 39. *poſt* συνεργοῦσαν B. *addit* αἰσχύνεσθαι.

Pag. 555. 21. *poſt* ἀλγεινὰ *adde ex* B. καὶ ὅτι πέπονθεν ὁ Δαβὶδ κατηνιάσθημεν, *ſine quibus minime conſtat ſententia: & ſic Interpres.*

l. 26. B. *ante* ἐστὶ *addit* ἅγιος.

Pag. 556. 8. ἐκτετραχηλισθεὶς] *Interpres,* inimicis apertus, *& annotat in marg. participium* τετραχηλισμένος, *quaſi ita legerit in ſuo Codice: quod epiſtolæ ad Hebr. c. 4. v. 13. iungitur cum* γυμνὰ, *ut idem ſignificans, & quidem aptius eſt huic loco, quàm* ἐκτετραχηλισθεὶς. *Retinenda tamen lectionem textus noſtri,* ab hoſtibus in præcipitium deuolutum, *vertere poſſumus.*

l. 10. *ante* βουλῆς B. *addit* λοιπόν.

l. 12. εἰσιν ἐγγυῶν] B. εἰσινεγγυῶν, *fortè rectè, poſito commate poſt* συμβουλεῦσαι.

l. 18. συμβουλῆς] B. σύμβουλον.

l. 20. B. παῤῥησίαν.

l. 24. τοῦτο] B. τοιοῦτον.

Pag. 557. 2. *poſt* σκολιὸν B. *addit* τῶν συμβαινόντων.

l. 10. B. χίλασον.

l. 28. *poſt* ἐκεῖνος B. *addit* τοῦτο: *& poſt* δὲ *addit* ἡ.

l. 29. ἐξ] B. ἀπ'.

l. 31. *poſt* λέων B. *addit* ὠρυόμενος καί.

l. 36. συμπεσών.] B. πεσών.

l. 38. δίδους B.

l. 41. *poſt* θέλγειν, *addit* B. εἰκότως.

l. 42. *poſt* ἰσχυρόν, *addit* B. τῆς ἀρετῆς.

Pag. 558. 4. ἐκείνων] B. αὐτῶν.

l. 24. *poſt* ἐπέτρεψεν, *addit* B. ὁ Θεός.

l. 39. *poſt* ταῦτα *addit* B. δέ.

Pag. 559. 4. καὶ ὑπὲρ τὰ σκάμματα πηδᾷ B.

l. 37. ταύτῃ] *lege cum B.* αὐτῇ.

l. 42. ἕτοιμος τοῖς ἐχθροῖς] ἕτοιμος *non congruit huic loco. Interp.* expoſitus inimicis, *fortè legit* ἔκδοτος, *aut ſimile aliquid.*

Pag. 560. 1. οὐδὲ] *B.* οὐκ.

l. 16. διὸ καὶ μυρία μηχ] *Interp.* & ideo nihil homo non molitur, ut poſt mortem poſſet eius eſſe memoria. *Verùm mihi de hoc loco non liquet. Nam illud* ποιεῖ, *pro* molitur homo, *meis auribus durum. Ingenioſiſſimus Boiſius totum hunc locum ita legendum cenſet:* τὸ περὶ πλεῖον τοῦτο παθεῖν (ὃ πολὺ τοῦ θανεῖν χεῖρον πέπτωκεν ἐστὶ) δοκεῖ· διὸ καὶ μυρία μηχανήματα ποιεῖ πρὸς τὸ [illegible] τὰς χεῖρας αὐτῶν) τὸ μετὰ τὴν τελευτὴν μὴ μνημονεύεσθαι.

l. 18. *poſt* τελευτὴν *addit B.* τὸ δὲ παθεῖν.

l. 33. *poſt* ἐχθρὸν *addit B.* ἔχει.

l. 36. ἐπηρεάζει] *B.* πολεμεῖ.

Pag. 561. 2. ἀνώτεροι] *B.* κρείττους.

l. 3. φέρωμεν] *B.* φέρε.

l. 11. *poſt* καρδίας *addit B.* διέῤῥηξεν.

l. 32. ἐπήγαγεν] *Hæc totidem verbis & hoc ordine non reperiuntur. Huic tamen affine eſt quod legitur Pſalm.* 91. 8. 9.

l. 34. [illegible]] *B.* [illegible].

l. 42. Βιβρώθ] *Propius ad Hebræa,* Βερβώθ. *Sed Hebræa in noſtris Codd. ubique ſcripta corruptiſſimè, quod ſemel monuiſſe ſat erit. Si quis correctiora vult, adeat ipſum Hebraicum contextum, quem tamen Iohannes noſter non adiyt, ſed Hebraicum*

Græcis perſcriptum literis, qualia paſſim, ut opinor, in octuplis circumferebantur.

Pag. 562. 6. φαίνεται ἂν] dele ἂν cum B.

l. 14. τοῦ αὐτοῦ ἐχθρὸς ἔχῃ τοῦ Θεοῦ] lego τῷ Θεῷ.

l. 17 poſt πονηρὸς B. addit βδελυττόμενος.

Pag. 563. 2. αὐτῷ τινὶ] ſc. Deus.

l. 29. poſt λέγειν, addit B. περὶ Κυρίου.

l. 30. poſt ἀνοήτους addit B. καὶ ἐν ἐννοιῶν τῆς ἀτοπίας τὸ μέγεθος;

l. 34. poſt ποιοῦντα, adde cum B. τὰς ἐντολάς.

Pag. 564. 25. μηδέποτε κόλασιν ὑπομένουσι] hoc eſt, ut opinor, non timore pœnæ.

l. 30. συνεχώρησε] B. συνεκλήρωσε.

l. 31. poſt πεποίηκε, B. addit σφόδρα.

Pag. 565. 3. καιρὸς] Interp. videtur legiſſe καρπός.

l. 5. μετανοῆσαι] Huius lacunæ ſupplementum, ut & reliquarum aſtericis ſignatarum, vide in appendice volum. octa.

l. 14. poſt ταύτῃ B. addit ὄντως.

l. 20. ἐν πενίᾳ ὄντες] Hunc locum abſq; interprete foret putarem integrum: qui ſic videtur legiſſe, ἐν πενίᾳ ὄντες οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ οἱ φρενίτιδι κατεχόμενοι αἰσθάνονται τοῦ καλοῦ· καὶ διὰ τοῦτο &c.

l. 38. καρδίαν. B.

l. 40. οἱ ἑβδομήκοντα] A quibus tamen variat hoc loco Chryſoſtomus: ut veriſimile ſit aliam quandam verſionem, fortaſſis ex omnibus concinnatam, tum fuiſſe Eccleſiæ in uſu.

Pag. 566. 43. διελέχθης] Interp. videtur legiſſe διηλέγχθης.

Pag 567. 8. ὃς οὐ] B. πάλιν οὐ.

l. 21 ἀποβλέψαι] B. ἀποτρέψαι.

Pag. 568. 8. καὶ ἀξίαν ἐκλυθῆναι] interpres videtur legiſſe, καὶ ἐνταῦθα καὶ ἀξίαν.

l. 10. poſt ἀποθήκην B. addit αὐτοῦ.

l. 15. παρεσκεύασε] B. παρέστησε.

Pag. 569. 10. poſt λόγοις B. addit ἀεὶ cum margine.

l. 19. Ἰεβάλ] propius ad Hebræa, Iabel, ſed quorſum ἀδιόρθωτα conamur διορθοῦσθαι, ne ipſi quidem autori intellecta?

31. poſt παρθένους B. addit τὰς μωράς.

35. poſt ἔδειξεν adde ex B. τῆς Ἀνανίου καὶ τῆς Σαπφείρας.

Pag. 570. 16. poſt φόβον addit B. καὶ πόνον διὰ τῆς ὠδῖνος.

l. 27. poſt κριτηρίου B. addit τοῦ συνειδότος, rectè.

l. 41. ἐγκεῖται τῇ φύσει] interp. naturæ adhæret. fort. mendum ſubeſt.

Pag. 571. 1. πρότερον] B. πρῶτον.

l. 2. poſt συνέλαβε B. addit καὶ ἔτεκε.

l. 3. ἐν καιρῷ τοῦ τόκου ἡ ὠδὶς] locus eſt manifeſtè imperfectus. Vide appendicem. Occaſionem errori præbuiſſe videtur idem verbum ὠδῖς bis poſitum, qui mos eſt feſtinantibus librariys ab eodem verbo ad idem tranſilire, omiſſis intermediys.

Ib. poſt τὶς addit B. τι.

l. 4. lege cum B. καὶ ταραχή.

l. 5. poſt διαπλάττεται addit B. πρὸς τὴν σύστασιν τοῦ τικτομένου· rectè.

l. 16. poſt τοιαῦτα B. addit εἰκότως.

l. 21. φάρμακον B.

l. 22. αὖ] B. καί.

l. 23. & 24. pro ἀνέχεται, & αἱρεῖται lege cum B. ἀνέχεσθαι & αἱρεῖσθαι. planior tamen eſſet conſtructio, ſi reliquis ut ſunt ſtantibus pro γυναῖκας ἐχούσας, legeretur, γυνὴ ἔχουσα.

l. 33. καὶ πάλιν deeſt in B. Ib. poſt δουλείαν addit B. οἱ ἀδελφοί.

l. 40. τοῦτο μεγίστης ἰσχύος] abſunt à Cod. B.

Pag. 572. 2. B. κατεβίωσε.

l. 15. poſt ζῶον adde ex B. ἄλογον.

l. 19. B. ἐπεδείκνυντο.

l. 29. B. delet γάρ ἐστι.

l. 37. pro his verbis, οὐδὲν δὲ οὕτω τὴν ἡμετέραν, ὡς αὐτῆς ἀπολαύειν, quæ in C. & Vat. reperiuntur, interpres Latinus & B. legunt, οὐδὲν δὲ οὕτως ἐπιδιδόναι ποιεῖ εἰς ἀρετὴν, ὡς τὸ συνεχῶς ὁμιλεῖν τῷ Θεῷ, καὶ διηνεκῶς εὐχαριστεῖν καὶ ψάλλειν τῷ Θεῷ.

Pag. 573. 36. poſt ἑαυτῆς deleto προσιδόντων (quod apertè mendoſum eſt) lege cum cod. B. διδόντων διὰ τὸν Θεὸν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, προσιεμένων διὰ τὸν Θεόν.

l. 38. ἡλικίαν] B. τὴν ἡλικίαν προβαίνουσαν.

Ibid pro ἀκολασίᾳ B. ἀκολασίαν.

l. 42. B. ſic: τοῖς δὲ ἀρετὴν μετιοῦσιν ἐπίτασις τῆς ἀπολαύσεως τότε γίνεται.

Pag. 574. 2. dele cum B. καὶ τὴν prius, & poſt τὸν adde παρόντα.

Pſal. 8.

l. 9. ὁ δὲ Ἑβραῖος, λαβαναοσί. ἄλλος, ἀγλαθθίθ] pro λαβαναοσὶ reſcribe λαμαναοσὶ (& ſic ſcribitur in cod. B.) qui error non tam ex ignoratione linguæ Hebraicæ, quàm ex ſimilitudine β, & μ, apud librarios Græcos ortum habuit: ut è contra Pſal. 11. λαμμὴ λαβὲμ pro λαβὴν errore ἀντιστρόφῳ. Iam illud ἄλλος, ἀγλαθθὶθ corruptum eſſe animaduertit doctiſſimus Allenus pro ἀλ ἀγλαθθίθ. locus ergo ſic etiam ad mentem Chryſoſtomi reſtituendus. ὁ δὲ Ἑβραῖος λαμαναοσὶ ἀλ ἀγλαθθίθ. Porrò Chryſoſtomum non hæc ex Hebraicis fontibus ſumpſiſſe, ſed ex octuplo, ubi inter cætera Hebraicus textus Græcis perſcribebatur, pro certo habeo. reliqua huius generis emendare non eſt operæpretium, cùm ad Hebræorum fonteis iam omnibus aditus pateat. Illud tamen monendum, ex literis illis in exteriore margine ex codice Ϲ. adſcriptis ὁ ſignificare 70. interpretes: ά, Aquilam: Ϲ. Symmachum: θ, Theodotionem: ε, Quintam: ϛ', Sextam: ipſumq; demum Chryſoſtomum videri (uti & Eccleſiam opinor illis temporibus) uſum eſſe potiùs τῇ κοινῇ, quam puto ex omnibus concinnatam fuiſſe, quàm verſione Septuaginta Interpretum.

l. 30. poſt ὑμνοῦντες addit B. τὸν ἐπὶ γῆς.

l. 35. γογγύζουσαι] B. γογγύζεσθαι.

l. 38 ὄψει καλῶς ὅτι] Interpres videtur non legiſſe ὅτι, & quidem puto παρέλκειν, niſi legatur ὅ,τι, vel τί ſine ὅ.

l. 39. poſt πόσον B. addit δή.

Pag. 575. 4. τύπ] B. τύπον.

l. 6. μετὰ τῆς στρατιᾶς] adde ἀγγελικῆς ex cod. B.

l. 35. ἄλλος, Ϲ. [illegible]] ad marg. eſt Ϲ. Symmachum, ut opinor, ſignificans. Quam tamen verſionem Scholia in editionem Romanam τῷ ϛ'. tribuunt Sextæ.

xta: proximè precedentem, tam Codex noſter, quàm Scholia memorata tribuunt Aquilæ.

l. 41. εἰ καὶ μὴ ἔσχεν] *fort. inquit Boiſius,* εἰ καὶ μὴ τὸν αὐτὸν ἔσχεν γάμον.

Pag. 576. 2. *ante* ἐν *adde ex B.* υἱός.

l. 16. οἱ ὑπόλοιποι *B.*

l. 22. ἕτερος] *ad marginem adſcriptum* θ. *Theodotionem, omnis huius interpretationis autorem, quam tamen Scholia Romana tribuunt Aquilæ.*

l. 40. *ante* ἵστασο *B. addit,* ὑπὸ τῆς χρήσεως.

Pag. 577. 24. ὅπου οὐ ταῦτα λεγόμενα] *B. optimè,* ὅπου, οὐ ταῦτα λέγομεν.

l. 25. *B.* πᾶσα ἁμαρτία *B.*

l. 36. τετρακόσια καὶ πλείω] *A temporibus quidem Pompey, non Veſpaſiani. ſic tamen, ſi bene memini, numerat in orationibus* κατὰ Ἰουδαίων. καὶ πλείω, *deeſt in B. Caſaubonius putat erratum eſſe in numeris tam hic, quàm in orationibus contra Iudeos, ubi* πεντακόσια, *& utrobiq; reſcribendum* τ´. *hoc eſt,* τριακόσια.

l. 41. δελεάζει &c.] *Videtur deeſſe aliquod verbum.* Vos inuaſit, *addit Interpres: quaſi legiſſet,* ὑμᾶς κατέλαβε. *neq; enim* τὸ ἀνήρπασε, *poteſt* ἀπὸ κοινοῦ *repeti.*

Pag. 578. 9. *B.* ἡμάρτανον.

l. 39. ἐπὶ ῥαπίσματι] *Locum innuit Amos c.* 2. 7. *ſed in verbis, ut ſæpe aliàs apud Chryſoſtomum & alios Græcos patres, eſt diſcrepantia: ut in loco mox citato ex Ezechiele c.* 22. 27.

l. 40. *B.* πορνείαν καὶ μοιχείαν.

Pag. 579. 13. *B.* ποιοῦσι.

l. 18. μὴ κλέπτειν] *Boiſius ſubintelligit,* γίνεσθαι.

Pag. 580. 8. ἐξῆλθον *B.*

l. 9. *poſt* ἀναγγελίαις *B. addit* εἰρημένον, *rectè.*

l. 11. τίνα] *B.* παῖδας.

l. 23. τρεῖς ἑβδομάδας καὶ ἥμισυ] *trium hebdomadum & ſemiſſis nuſquam mentio apud Danielem. Interpres,* lxx. hebdomad. & dimidium.

Pag. 581. 30. νοσοῦντας] *lege cum B.* ὑγιαίνοντας.

l. 33. *poſt* ἐπραγματεύσατο *B. addit,* διὰ τὴν συνήθειαν τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους. *rectè omnino.*

Pag. 582. 5. *poſt* φόβος *B. addit* ἔστω.

l. 13. κατεπείγουσα *B. rectè.*

Pag. 583. 14. *poſt* γὰρ *B. addit* ἄνθρωπος, *rectè.*

l. 21. *poſt* ἀποτέμνεσθαι *B. addit* τὴν πολλὴν ἄδειαν.

l. 25. *poſt* γέγονε *B. addit,* τὰ ἀγαθὰ θεῖα, *rectè.*

Pag. 584. 13. *poſt* πρότερον *addit B.* ἂν ἦν.

l. 15. *poſt* εὐκολίας *addit B.* δημιουργοῦντα, *rectè.*

Pag. 585. 8. πίστιν οὐκ ἔχει] *ſc.* ὑπόστασιν· *quod fortaſſe in quibuſdam exemplaribus expreſſum reperietur.*

l. 12. συλλέγεις] *B.* συλλογισμοῖς.

Pſal. 9.

Pag. 585. 37. *poſt* ἀγαθῶν *ex B. adde* εὐχαριστιῶν.

Pag. 586. 1. *poſt* τῆς *addit B.* παρόντων.

l. 6. *poſt* ἀλγεῖν *adde ex B.* τοὺς ἀπεστερημένους.

l. 27. περιφανοῦ] *Interpres videtur legiſſe,* οὐ περιγενοῦ.

l. 36. *poſt* ψυχῆς *addit B.* ἐγγίνεται.

l. 42. *ante* αὐτῆς τῆς γῆς *B. addit* αἱ διοχλιζόμεναι.

Pag. 587. 25. *poſt* φιλοσοφία *B. addit* ἄφατος.

l. 32. *poſt* ἡδονῆς *adde ex B.* πράγματος ἔρημα.

l. 34. *poſt* αὐτοῖ *B. addit* τὸν ἀλόντα.

Pag. 588. 6. *B.* ἀνεχρήματο ὅλην ἑαυτοῦ τὴν οὐσίαν.

l. 15. *poſt* ἐκπέμπει *addit B.* ματαίως καὶ κενῶς.

Ib. ἂν μετὰ γὰρ μαλακίαν εὕρῃ] *ſc. Diabolus. Interp.* tela quæ mittuntur à diabolo, *quaſi ita legerit,* ἀφῇ τὰ τοῦ διαβόλου βέλη. *ſed cùm in ſequenti membro non tela ipſius, ſed* αὐτὸς *dicitur* ἄπεισιν ἄπρακτος, *noſtra (ut opinor) lectio ferri poteſt.*

l. 24. *poſt* ἀσεβῶν *B. addit* αὐτοῦ.

l. 26. ἐσχάτως *B.* πονηρῶς.

l. 38. *poſt* τιμῶν *B. addit* τὸ ἔγκλημα.

Pag. 589. 18. δολίχιον] ἀρχαῖον ἐπὶ πολὺ, μέγα καὶ σφοδρὸν, διατεταμένον. *Heſych. cui aſſentiuntur etiam reliqui Grammatici. Etymologus,* δολίχιον, τὸ δὶς ἔλκον ἰόν. *Interpres aliter, ſecutus nimirùm ſignificationem verbi* δολιχόω.

Pag. 591. 11. γὰρ ἐνταῦθα] δὲ ἐνταῦθα *aptius videtur Alleno. neq; enim hic rationem aliquam reddit eius quod præceſſerat, neq; agnoſcit Interpres.*

l. 16. *poſt* βοηθὸς *B. addit* ἐν εὐκαιρίαις καὶ θλίψεσιν;

Pag. 592. 5. *poſt* ἐκζητούντων *B. addit* αἰτούντων.

l. 13. ἐπιζητήσεως] *B.* ἐπὶ τὸ ζητῆσαι.

Pag. 593. 38. *poſt* οὐδ *B. addit* τοῦτό μοι εἴρηκας.

Pag. 594. 15. οἱ τοὺς τρεῖς παῖδας ἐμβαλόντες] *Hæc pars hiſtoriæ, quæ etiamnum in Chaldæo extat, tempore Chryſoſtomi, ut videtur, in Græcis etiam codicibus extabat, quæ nunc in omnibus, quod ſciam, Græcis vulgatis deſideratur.*

l. 17. *poſt* Δανιὴλ *B. addit* τοῦτο.

l. 27. *poſt* ἀγέλην *addit B* τῶν χοίρων, καὶ καταποντισθῆναι εἰς τὴν θάλασσαν.

Pag. 595. 2. διάψαλμα] *B.* διαψάλματα.

l. 9. ὅτι οὐκ ἀεὶ ἄνεσιν τις ἐπιζητεῖ] *Interp.* non ſemper fore remiſſionem & laxamentum, *meliores fortaſſe nactus codices.*

l. 36. ἁμαρτημάτων] *B.* ἡμαρτημένων, *ut in margine.*

l. 41. νομοθεσίας] *B.* νουθεσίας, *ut in margine.*

Pag. 596. 24. *poſt* ἑαυτοῦ *B. addit* ὁ προφήτης.

Pag. 598. 4. ἤλπιζε] ſperabat, *pro* timebat, *ut etiam Latini.*

l. 16. ἐν ἀποκρύφῳ *B.*

l. 21. *B.* αὐτοῦ, *ut in marg.*

l. 32. *B.* ἐργάσονται.

Pag. 599. 7. *poſt* πάντων *addit B.* οὐδ' εἰς τέλος.

l. 18. *poſt* μὲν *B. addit* γάρ.

l. 21. βοηθὸς] *B.* βοηθῶν.

l. 24. εἴασε καὶ προὔδωκε] *melius quadrat ſententiæ* εἴασας, προὔδωκας *in ſecundâ perſonâ.*

l. 36. μεγαλοφρ] *B.* μέγα φρ.

l. 42. κἂν μὴ νῦν δῷ] *poſt hæc verba interſerit quædam Latinus interpres, quæ doctiſſimus Allenus ex ingenio ita reddit:* κἂν μὴ νῦν δῷ δίκην ὁ τῇ δυναστείᾳ ἐπιχειρήσας, ὁ ἅρπαξ, ὁ πλεονέκτης, δώσει πάντως. *ſed locus ſine iis, ut opinor, integer.*

Pag. 600. 21. *poſt* ἀπαλλαγῆτε *B. addit* τούτων ἁπάντων.

Pſal. 10.

l. 37. *poſt* ἀκαταμάχητος *addit B.* ὅπλον ἄσυλον.

Pag. 601. 9. *poſt* εὐκολίας *B. addit* ἁπάσης;

l. 26. ἐκλελυμένον] defectum viribus. *hallucinatus eſt hic interpres.*

l. 41. τὰ σὰ] *ſc.* προστάγματα, *quod expreſſit interpres.*

Pag. 603. 10. poſt μικεῖς *B. addit* τοῦ ποτηρίου αὐτῶν;

l. 24. βασιλέων *B.*

Pſal. 11.

Pag. 604. 33. γὰρ] *B.* εἶπεν.

Pag. 605. 15. παῖς τις] *lege cum B.* παῖδ' ἔσω.

l. 43. poſt διάκλασις *B. legit* εὐμορφία.

Pag. 606. 26. poſt Θεὸν *B. addit* βοηθὸν.

l. 33. poſt φησι *B. addit*, τὰ λόγια Κυρίου, λόγια ἁγνά.

Pag. 607. 18. poſt ἕτερα *B. addit* στοιχεῖα.

l. 21. ἡμεῖς] *lege ex* B. ἡμᾶς.

l. 39. poſt γίνηται, *adde ex* B. ὡς βοηθούμενοι ἅπαντες, οἵ τε διδάσκοντες ταῦτα, καὶ οἱ μανθάνοντες, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Pſal. 12.

Hunc Pſalmum in codice C. & Vat. fœdè mutilatum (id quod conjecturam meam valdè firmauit, codicem ſcilicet C. ex Vaticano fluxiſſe, quamuis enim non omnia prorſus eadem, par tamen vtrobiq; κολοβότης) integritati ſuæ reſtituimus ex cod. B. Vide appendicem.

Pag. 608. 16. ὑπὲρ τῆς εὐνοίας] τοῦ Θεοῦ *explet Interpres, quod tamen neq; in Vaticano, nec in codice C. reperio.*

l. 20. ἐπιλανθάνεται] *Vaticanus* ἐπιλανθάνεσθαι, *male.*

l. 24. τοῦ Θεοῦ B.

l. 34. κηδεμονίας] *aptius, quàm quod eſt in Vatic.* εὐδαιμονίας.

Pag. 609. 2. μικρὸν] *ita cod. C. & Interpres, Vaticanus,* μακράν.

l. 6. B. *poſt* ὥσπερ *addit* γάρ.

l. 14. ὀλιγωρεῖ] *ita Vat. & Interpes. codex C.* ὀλιγωρέστεροι.

Interpretationes in Pſalm. 38. cuius initium in Cod. Lat. *Nonnulli ſcriptores hunc Pſalmum Idithun attribuerunt*: & in Pſalm. 39. cuius initium, *Nonnulli attribuunt hunc Pſalmum beato Ieremiæ*: & in Pſalm. 40. cuius initium, *Nonnulli quidem hunc Pſalmum attribuerunt Dauidi, alij verò Ezechiæ*: has inquam interpretationes, quæ in nuperis editionibus Latinis Chryſoſtomo tribuuntur, monuit me Fronto Ducæus, vir doctiſſimus, & cui Chryſoſtomus noſter plurimum debet, eſſe, vt ſunt Theodoreti, & in eius operibus reperiri, rectè omninò vereq; quamuis docti illi viri, qui in editionem Rom. τῶν ί. notas ſcripſerunt, vel errorem communem, vel codices parùm fidos ſecuti, hæc eadem Chryſoſtomo inſcribant. Daniel quoq; Barbarus in catenâ Græcorum patrum, Latinorum codicum fidem ſecutus, ea non ſemel attribuit Chryſoſtomo, tum hîc, tum alijs in locis (vt in Pſ. 2. &c.) quæ Chryſoſtomi non ſunt, quæq; ipſe in catenæ ſuæ codice Græco manuſcripto non reperit, ſed ex errore, vt dixi, Latinorũ codicum nata adiecit cæteris in catenâ γνησίοις: id quod confidentiùs aſſeueramus, quòd illius catenæ penes nos exemplar ſit Græcum manuſcriptũ pſeudepigraphis hiſce et adulterinis prorſus carẽs, cùm tamen cætera ferè conſentiant. Quod eius inſtitutum neſcio quemadmodum doctis hominibus, & ab omni fuco fallacijſq; alienis ſit probaturus. Horum autem trium Pſalmorum interpretationis initia in manuſcriptis Theodoreti codicibus, quos nuper admodũ hîc in Angliâ nacti ſumus, ſunt huiuſmodi. Initium expoſitionis in Pſalm. 38. Τινὲς τῶν συγγραφέων τῷ Ἰδιθοὺμ ἀνέθεσαν τὸν ψαλμὸν, καὶ ἔφασαν, καὶ τὰ ἑξῆς. Init. 39. Τινὲς εἰς τὸν μακάριον Ἱερεμίαν τοῦτον ἔλαβον τὸν ψαλμόν. Init. 40. Τινὲς μὲν τῷ Δαβὶδ ἀνέθεσαν, τινὲς δὲ τῷ Ἐζεκίᾳ τὸν παρόντα ψαλμόν. Porrò diſſimulandum non eſt, cùm expoſitionem in hos Pſalmos, tum in cæteros omneis, quæ Latinè extat Theodoreto inſcripta, in noſtris manuſcriptis Euthymio Zigabeno ἐπισκόπῳ Κύρου (quæ etiam Theodoreti ſedes fuit) tribui, minus rectè, vt opinor.

Pſal. 41.

Homilia eſt ad populum dicta, in principium Pſalmi, 41. non perpetua totius Pſalmi expoſitio: nec quicquam habet ὑπομνηματικὸν, aut ſimile cæterarum. adde habitam eſſe hanc poſt aliam de Melchiſedecho. Eam damus ex fide duorum codicum C. & R. in quo reperitur inter διαφόρους & ſingulareis, rectè omninò, non vt in codice C. cæteris in Pſalmos Commentarijs interiecta.

Pag. 609. 24. καίτοιγε] *R.* καὶ τότε.

l. 25. δυσκολία] *R.* δυσχέρεια.

l. 27. ποιησάμενος] *R.* ποιησάμενοι· *rectè, præceſſerat enim* ἀποδυόμεθα.

l. 31. ἀφέντες] *Ex codice R. ita reſtituendus & legendus eſt locus, qui alioqui in codice C. manifeſtum continet ſolœciſmum:* ἔλεγον ὅτι οἱ ποιμένες, τῶν λύκων ἐπιόντων τῇ ποίμνῃ, τὴν σύριγγα ἀφέντες, τὴν σφενδόνην μεταχειρίζονται· οὕτω τοίνυν, καὶ τὰ ἑξῆς.

l. 35. ὑπακοή] *Accipitur in hâc homiliâ non ſemel pro verſiculo, ſeu pericopa quadam Pſalmi, vt opinor. Neq; enim alibi hoc ſenſu in Chryſoſtomo memini me legere: ſemel ſummùm, qui tamen locus iam non occurrit. ingenioſiſſimus Boiſius* ὑπακοὴν *poni putat pro re auditâ, vt apud hunc noſtrum* ἐπαγωγὴ, *pro* τὸ ἐπαγόμενον, *& 53. Iſaiæ,* τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; *i. ſermoni noſtro, quaſi dicat illam partem Pſalmi, quam modò audiueramus.*

Pag. 610. 4 θεῖον *deeſt in R.*

l. 6. κλαυθμυριζόμενα] κλαυθμυρίζοντα *R.*

l. 7. τίτθαι] *R.* μητέρες.

l. 13. ταῦτα] *R.* τὰ αὐτά.

l. 15. καὶ συμφώνως *&c.*] *R.* καὶ κοινῇ μετὰ συμφωνίας ᾄδουσι, μίαν τινὰ μελῳδίαν ἀποτελοῦσι.

l. 17. ὡς καὶ τὸ ψυχῆς R.
l. 20. ἐπιτεύχεσθαι ὧν ὁ Θεὸς. & ibidem ἔχῃ, ἔχει R.
l. 21. τὸ δεῖν R.
l. 23. ποιεῖν] ποιεῖ R.
l. 24. ἀφέλεια] R. ἀσφάλεια rectius.
l. 25. ἐγκαθιζόντων] R. καὶ ταῦτα ἐργαζομένων.
l. 28. pro ἐν πάθημά τι R. πάθηματος.
l. 29. post πληρώσεως repone colon.
l. 30 λαλῇ] R. λέγῃ.
l. 31. γλώττης] R. φύσεως.
l. 34. ταύτῃ δὲ λέγω.
l. 35. ἐπαινοῦντι] θαυμάζοντι.
l. 40. παίδων] παιδίων R.
l. 41. [illegible]] R. [illegible].
Pag. 611. 3. R. sic legit & distinguit, ἀπολαύοντας τοῦ Θεοῦ εὐχαριστηρίοις, deleto αὐτῷ ante καὶ lineâ sequente.
l. 5. ἀποπηδήσῃ] R. λυθῇ.
l. 9. [illegible]] R. ᾠδῆς.
l. 11. ἐκείνης] R. ταύτην.
l. 15. γοῦν] R. γάρ.
l. 18. lege ex R. μᾶλλον δὲ οὐδὲ [illegible].
l. 24. ἐὰν εἰς ταύτην ἑαυτοὺς] R. ταύτην ἑαυτοῖς ἐὰν κατ.
l. 30. ταύτην] R. ταῦτα, vt in margine, rectius, & ἔχοντες ἐπορχούμεθα, & δυνησόμεθα, πληθυντικῶς.
l. 31. οὐδὲ] R. οὔτε.
l. 33. σαρκὸς] R. τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. & ibidem pro ποιήσαις, ποιήσεις.
l. 35. εἰς πέρας ἄγῃ] nisi ἄγῃ sumatur pro secundâ personâ subiunctiui medij, quod tamen rarum est, harebit tota huius loci syntaxis, cùm neque commodius sit nominatiuus, à quo regatur ἄγῃ in tertiâ personâ, neque antecedens, à quo regatur relatiuum ταύτην. R. pro πέρας legit πέρας, sed non placet. Acutiss. Boisius sic ex coniecturâ legit: καὶ εἰς πέρας ἄγῃ (sc. τὰ ἐπιτάγματα τοῦ πνεύματος) ταύτην ἐπιτελῶν τὴν ἀρίστην καὶ θαυμαστὴν ᾠδὴν, οὕτως ἐργάσῃ &c.
l. 37. καὶ πᾶσαν δεξόμεθα R. Bois. ex coniecturâ, καὶ τότε δεξόμεθα.
l. 42. παρεδρεύειν R.
Pag. 612. 4. ἐστέναξεν R.
l. 6. ἀναπέμποντες R.
l. 11. τοιοῦτοι] R. τοῦτο.
l. 14 Κορινθίοις] R. Κορινθίους.
l. 16 pro οὕτω, R. διὰ τοῦτο
l. 24. ἢ παῖδας &c.] R. καὶ παῖδας πατέρες, καὶ οἰκεῖοι συγγενεῖς.
l. 34. ἔξεις] R. ἔχεις.
Pag. 613. 4. τοῦτο] R. αὐτοῦ melius.
l. 7. ἀλλὰ καὶ τὰ θεῖα.
l. 9. ὅτι deest in R. & mox rectè omnino delet R. καὶ ἄμαχον.
l. 16. καταπαύσας αὐτὸ τοῦτο, καὶ τὴν δόξαν ἐκπλαγεὶς τῆς μαντείας.
l. 26. ἐπεδείξατο] R. ἀνεδείξ.
l. 29. pro προφήτου R. Δαβίδ.
l. 30. pro ἔκγονα ἔγγονα.
l. 34. R. rectè ᾠδὴ, οὕτως ψαλ.
l. 38. σωτηρίας] R. φύσεως, sed illud rectius.
Pag. 614. 4. R. θερμὸν ἐργάσῃ τὸν ἔρωτα, καὶ λαμπρὰν ἀνάψεις τὴν φλόγα. & ibidem pro ἐπεὶ οὖν R. ἐπειδὴ γάρ.
l. 5. ἐφ' ἡμῖν] lege cum R. ἐφ' ἡμῶν.
l. 6. [illegible]] R. [illegible].
l. 8. R. post [illegible] addit μισθῷ.
l. 12. αὐτὸς] R. οὕτως.
l. 16. R. delet ἀεί.
l. 20. ante ὅταν R. addit ἀλλ' ἤ.
l. 21. ὄψει τοσούτῳ] R. ἰσχύεις οὕτω.
l. 26. [illegible]] R. [illegible], & ibide ante πάντως addit καί.
l. 32. ἃ οὐ νομίζει; οὐκ ἂν ἀπολαύσαιμεν; οὐκ ἂν δίκαιον. & ibidem pro καὶ τὰ ἁμαρτήματα ἑαυτῶν ὅσα ἑκόντες, ὅσα ἀγνοοῦντες ἐποιησάμεθα, R. legit καὶ ὅσα ἑκόντες, ὅσα ἀγνοοῦντες δὲ πάσχομεν, καὶ τὰ ἁμαρτήματα ἑαυτῆς,
l. 39. καὶ ἐπ' αὐτῷ [illegible] R.
Pag. 615. 6. R. μετὰ πολλῆς τῆς σπουδ.
l. 8. pro ψάλλε, R. ἀπὸ ψάλλειν, mutatâ plenâ distinctione post σφοδρότερον in comma.
l. 10 δι' αὐτῶν τῶν ἔργ. R. & ib. pro αὐτοῦ ἐμμελ. R. αὐτὰ μελετῶμεν.
l. 11. νοήσῃς] R. νομίσῃς.
l. 16 R. ἐρῶντα τὸν ἑαυτῆς κηδεμόνα.
l. 39. ἀλλ'] R. ἀλλ' ἤ.
Pag. 616. 6. τοσαύτην οὖν καὶ ἡμεῖς R.
l. 16. ἀλλὰ καὶ διὰ παντός. R.
l. 19. δεῖ ταύτην μετ' εὐλαβείας, καὶ τιμ.
l. 21. hunc locum ita legit R. θέλων εἰπεῖν, καὶ διὰ τοῦ βουλόμενος δεῖξαι, ὡς ἐάν τις τὸν Θεὸν οὕτω φιλήσειε, δι' ὧν τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ οὐ μὴ παύσοιτο. εἰ ποίῳ γὰρ ἐδίψησεν ἡ ψυχή μου πρὸς τὸν Θεὸν, ἐπήγαγε, τὸν ζῶντα.
l. 26. διαρρεῖ] R. καταρρεῖ. & l. seq. ἀνθεῖν.
l. 30. δηλωτικῶς ἐκεῖνος, οὕτω R.
l. 31. pro τὸ αἰώνιον καὶ διηνεκῆ, R. τὸ διηνεκῆ.
l. 32. ἐκποιεῖν] R. ἐκεῖ ποιεῖν.
l. 38. pro δηλαδή, legendum omnino cum R. ἀδηλία.
l. 39. περιβάλλει] R. καταπυκάζει.
l. 43. R. pro εἶδον, legit πηγῇ: & pro δεῖξαι, ἀποδεῖξαι.
Pag. 617. 7. πηγὴν, καὶ εὐτελὴς καὶ ταπ.
l. 19. καὶ ἀνορῶμεν ὅτι καὶ δάκρυα.
l. 23. [illegible] οἰκεία, ἀγάπη.
l. 35. λήψη τὴν ἐνθυμ.
l. 37. pro ἐν παντὶ καιρῷ τῷ, R. rectius παντὶ τῷ αἰῶνι καί.
l. 41. ὕπνῳ] R. θανάτῳ.
Pag. 618. 1. R. ἐν τῷ βορβόρῳ κεκοσμημένον.
l. 3. ὄντα] R. rectius ζῶντα.
l. 19. τοῖς φιλοπονωτέροις &c, vsque ad ἐνταῦθα, l. 20. desunt in R.

Psal. 43.

In hoc Psalmo, & sex sequentibus codicem Oxoniensem castigauimus ex manuscripto regio Lutetiæ, cum nostro quidem nullâ ex parte componendo: sed nullus est liber tam malus, qui non aliquid in commune conferat.

l. 43. ἐξορχήσασθαι] assentior doctiss. Casaubono & Boisio rectum esse, probum esse τὸ ἐξορχήσασθαι, eoque veteres vsos Andocydem &c. & recentiores, Lucianum, Plutarchum, quinimo Chrysostomum ipsum iterum pag. huius tomi 836. 34. pro καταισχύνειν, ὑβρίζειν, metaphora sumpta, ἀπὸ τῶν ἐκπομπευόντων τὰ μυστήρια· vt idem sit hoc loco ἐξορχήσασθαι τὴν πολιτείαν τὴν πατρῴαν, quod 1. Maccab. 1. βεβηλῶσαι τὰ σάββατα καὶ ἑορτὰς, καὶ μιᾶναι ἁγίασμα.

ἀγίασμα: & 2. Maccab. 4. τὰς πατρῴας τιμὰς ἐν οὐδενὶ τιθέμενοι, τὰς δὲ Ἑλληνικὰς δόξας καλλίστας ἡγούμενοι. Boiſius. Nazianz. eodem ſenſu: μᾶλλον δὲ διὰ τίνος ἐγὼ τὸ μέγα μυστήριον καὶ θεῖον ἐξωρχησάμην;

Pag. 619. 1. pro βαρὺ, fortè βαρύ.

Pag. 620. 2. ἄλλοι δὲ] Quid ſi pro ἄλλοι δὲ legamus ἀλλήλως; Interpres tamen & hîc & in proximè præcedentibus lectionem cod. manuſc. tuetur.

Pag. 622. 39. τοὺς τεχθέντας] fort. in Ægypto. ſed de hoc loco nihil pronuntio. cæterùm eum ſi ſenſum ſequimur, comma ponendum poſt ἐρήμῳ videtur. Boiſ. delet τοὺς τεχθέντας.

Pag. 623. 6. οἱ εἰλημμένοι] ἁμάρτημα, ut videtur, μνημονικόν. Vide locum Iud. cap. 7.

l. 23. πολὺ τὸ αἰσθητὸν ἔχον] Interpres videtur legiſſe, οὐ πολὺ τὸ αἰσθητὸν ἔχον, cui aſſentitur doctiſſimus Allenus, qui etiam illud δεδιώμενον referendum putat non ad στράτευμα, ſed ad ἔχον, ut ab eo regatur, quemadmodum & τὸ αἰσθητόν.

l. 35. ἐπὶ τὴν τοῦ Εζεκίου] Si hiſtoriam reſpiciat, inquit doctiſſ. Allenus 4. Regum 20. planè refragatur contextus ipſe. nam verſ. 7. dicitur, λαβέτωσαν παλάθην σύκων &c. ſin autem hiſtoriam innuat 4. Reg. 19. 7. & 32. de prædictione quidem conſtare videtur, ſed non adeò clarè de Hezechiæ fide.

l. 42. οὐ γὰρ περιηγκωμένας] ſic 12. ἀνδριάντων· αὕτη ἡ ἐντολὴ οὐ τῶν περιηγκωμένων ἦν, οὐδὲ τῶν ἐκ τοῦ ζωγηδίτου ἡμῶν ἀκριβωμένων, ἀλλὰ μετρία τις καὶ πρόσκαιος· διὰ τοῦτο καὶ κατελύθη μετὰ ταῦτα.

Pſal. 44.

Pag. 632. 16. τις τῶν παρ' αὐτοῖς φιλοσόφων] Plato in Apolog. Socratis & in Menone.

Pag. 636. 35. βάρεων ἐλεφ.] Βάρις variè exponitur. Baſil. βάρεις τοὺς μεγίστους τῶν οἴκων λέγει. & ſic Didymus. Athanaſius, Templa magnificè extructa: Cyrillus, Turres. Vide Hieronym. in com. in hunc Pſalm. Daniel cap. 8. 2. ἤμην ἐν Σούσοις τῇ βάρει. Gr. ſcholia, βάρεις ἐπιχωρίως λέγονται παρὰ Σύροις αἱ μεγάλαι οἰκίαι.

Pag. 645. 19. δίκαιος αὐτῆς] Δίκαιος in fœminino genere alibi non memini legere.

Pſal. 45.

Pag. 649. 19. ποταμῶν] rectius Allenus noſter, ποταμός. & ſic legiſſe videtur Interpres.

Pag. 650. 14. ἀλλὰ πατρῴαν περὶ αὐτὴν ἔχομεν φιλανθρωπίαν] Interp. ſed habemus à patribus traditam eius in nos benignitatem. videtur legiſſe περὶ αὐτοῦ, ut puto melius, inquit doctiſſimus Allenus.

l. 32. συγκατίζεται] non placet hoc loco. nihil tamen ſubſtituo melius. Boiſius, τῷ τῶν δαιμόνων πολέμῳ συγκατίζεται (i. συγκατέλυσε) καὶ τὸν αἰσθητὸν πόλεμον. optimè, ſi pro αὐτῶν legas αὐτῷ.

Pſal. 47.

Pag. 659. 41. Περσῶν χώρα] i. Babyloniorum.

Pag. 662. 27. διαπεφωνήκαμεν] hoc eſt, ἀπολώλαμεν. vox propria τῶν ὁ. Boiſius.

l. 40. ἐγγύνειν γίνονται τῶν ἀμφοῖν] Poſt hæc verba adiecta reperiuntur in volumine manuſcripto, quod extat in Bibliothecâ Regis Chriſtianiſſimi, quæ ſequuntur, alijs excuſa characteribus. Quæ tamen, præterquam quòd mendoſa ſunt, γνήσια eſſe non puto, neq; agnoſcit Interpres.

Pſal. 48.

Pag. 663. 6. Antea monuimus, in hoc codice ϛ', in margine ſignificare ſextam editionem: ε', quintam, ὁ, ſeptuaginta, θ', Theodotionis &c.

l. 27. ναί. καλδίοι γὰρ] Manuſc. Regius ſic: ναί, φησί· διὰ τοῦτο ἀρχόμενος εἶπον, πάντα τὰ ἔθνη· [illegible] ἐπέκεινα λέγων &c. omiſſis quibuſdam, & oratione per proſopopœiam in perſona Pſaltæ figuratâ. Vtraq; lectio probabilis, ſed ſuperiorem Interpres videtur ſecutus.

Pag. 666. 30. καταγνώσεως] Codex Regius, καταπύξεως. Allenus legendum putat καταφρονήσεως, aut ſimile quippiam, ut ſenſui magis accommodatum.

Pag. 668. 9. ἵνα μάθῃς ὅτι αὐτά σου τὰ ἔργα φείσεται] ut ſcias quòd ipſa tibi opera parcent. Interpres aliam ſine dubio lectionem ſecutus, ut ſcias quòd hæc dicuntur tua opera, eleemoſyna &c. Boiſius φείσεται putat eſſe corruptum, & pro eo legendum προσοίσεται.

Pag. 670. 7. ἡ γῆ] Interpres videtur legiſſe ἡγῇ, putas.

l. 39. αἱ γὰρ οἰκοδομαί, τοῦ χρόνου] Locus eſt manifeſtè mutilatus. nihil enim eſt à quo regatur accuſatiuus πλεονεξίαν. Interpres vel ex libris, vel ex coniecturâ videtur ita expleuiſſe: αἱ γὰρ οἰκοδομαὶ δυναμένην σου τὴν πλεονεξίαν λήθῃ παραδοθῆναι, οὐκ ἐῶσι τῷ χρόνῳ σβεσθῆναι, ἀλλ' ὥσπερ στῆλαι &c.

Pag. 671. 11. οὐκ ἀνδριάς, οὐ πόλις, οὐ παιδία. Interpres videtur legiſſe, οὐκ οἰκία, οὐκ ἀνδριάς, οὐ παιδία. quam lectionem ſequentia planè confirmant.

Pag. 673. 15. ἐπιλανθάνεσθαι] Interpres vertit corripere, ἐπιλαμβάνεσθαι. Boiſ. ex coniecturâ, τὸ μὴ ἐπιλανθάνεσθαι.

Pag. 677. 25. ἐν παροχῆς] Interpres, timore. Regius codex, ut in margine.

l. 34. διακονίας] Reliqua in hunc Pſalmum deſunt in codice Regio, & apud Interpretem: quæ nos ex optimo noſtro codice Oxonienſi repræſentamus.

Pſal. 49.

Pag. 684. 22. καίτοι τὴν παραβολήν] Locus doctiſſimo Alleno ſuſpectus de mendo. Boiſius ex ingenio ſic legi poſſe putat: καὶ διὰ τοῦτο τὴν παραβολὴν τοῦ δούλου ἔλεγε τοῦ μετ' οὐκ ἐλαχίστην διακονίαν οὐχὶ κατακλιθῆναι κελευομένου.

Pag. 685. 4. τοῦ πρῶτος εὐζωΐαν μεγίστην λαμβάνειν] Locus mendo, ut opinor, non vacat: neq; libri, aut Interpres quicquam adiuuant, niſi quòd pro πρῶτος Interpres videtur legiſſe πρῶ τις. Boiſius pro πρῶτος, ex coniecturâ legit, παρ' αὐτοῦ.

l. 41. οἱ κολαζόμενοι τίνουσι] Interpres vertit, quaſi legiſſet, οἱ ἁμαρτάνοντες κολαζόμενοι τίνουσι. illic enim qui peccant caſtigati luunt pœnas.

Pag. 690. 7. ὅτι οὐ τηρεῖ τὸν νόμον] Senſus flagitare *videtur, inquit doctissimus Allenus, ut legamus ὅτι τηρεῖ τὸν νόμον. Vide Act. 21. 20. &c. Boisius acute, ut semper, hunc locum sic ex ingenio interpolat:* Θεωρεῖς ἀδελφὲ τὸ σκάνδαλον βδελυκτὸν (ἀλλὰ μεῖζον ἦν, μεῖζον ἦν ἡ σωτηρία τοσούτων μυριάδων) καὶ διορθῶσαι τὴν χαλκείαν, τὴν τέως ἀποδείξασθαι, ὅτι οὐ τηρεῖν τὸν νόμον ἐκκλίνουσιν ἀγγέλλων σὺν τοῖς εὐχαῖς ἔχουσιν ἐφ' ἑαυτῶν, ἐσκανδαλίζοντο *&c.*

Psal. 50. Hom. 1.

Hasce duas in Psalmum quinquagesimum orationes, siue homilias non agnoscit, aut non vidisse εὐλαβὴς καὶ φιλόχριστος ἀνήρ, qui nobis Oxoniensem illam longe optimam Chrysostomi Commentariorum in Psalmos συναγωγὴν reliquit. Et certè dissimiles esse cæterarum, præsertim priorem, hoc est, καὶ τῆς τῶν ἄλλων τῶν ὁμολογουμένων γνησίων δεινότητος ἀπολείπειν, luce clarius est. Itaq; ἐπέχω, non abiudico: cum & magnos habeant patronos, Sixt. Senensem, & Iacobum Billium, & passim in Bibliothecis inueniantur Græcè sub Chrysostomi nostri nomine: & (quod mihi non leue γνησιότητος argumentum est) vetus iampridem in ecclesiâ Latinâ recepta sit earum versio. Quin & Græcorum neotericorum longè doctissimum Maximum Margunium Cytherorum episcopum earundem habemus assertorem in epistolâ ad doctiss. Dauidem Hœschelium missâ, quam mihi ab eodē Hœschelio transmissam, quia negotium hoc Chrysostomicum tota ferè attingit, visum est hoc loco subijcere.

ΔΑΥΙΔῌ ΤΩ ΕΣΧΕΛΙΩ, ΣΟΦΩΤΑΤΩ ΑΝΔΡΙ ΜΑξιμος ταπεινὸς Κυθήρων ἐπίσκοπος,

εὖ πράττειν.

Ἐπαινῶ σου τὴν περὶ τὰ κρείττω σπουδήν, σοφώτατέ μοι Ἐσχέλιε, δι' ἣν πολυταχόθεν οἷά τινες νοηταὶ περὶ κέντρον γραμμαί, τὸ τῶν σοφῶν πλῆθος πρὸς σὲ συρρέειν εἰώθασι. σημεῖον δὲ καὶ ὁ τοῦ λαμπροτάτου Ἐρρίκου τοῦ Σαβιλίου τῷ ὄντι πόθος θεάρεστος, ὃν περὶ τὴν ἔκδοσιν τῶν ἄριστα τῷ Χρυσορρήμονι πονηθέντων διηνεκῶς τρέφει παρ' ἑαυτῷ. καὶ γὰρ ὥσπερ τινὶ τῶν καλῶν συναγωνιστῇ τούτων σοὶ τὴν φροντίδα καταπεθάρρηκεν. εἴθε δὲ κατὰ γνώμην αὐτῷ χωρήσαι τὰ τῆς σπουδῆς. καὶ γὰρ αὐτῇ τε τῇ εὐσεβείᾳ ἅμα, καὶ τοῖς αὐτῆς σπουδασταῖς οὐ μικρὰν προξενήσει τὴν λυσιτέλειαν, πρὸς τῇ παρὰ Θεοῦ ἀντὶ τούτου πλουσίᾳ οἱ ἀποκεισομένῃ ἀντιμισθίᾳ ἐν τῷ μέλλοντι. τὴν μὲν οὖν αὐτοῦ πρὸς[a] τὸν τὸν βίον ἤδη μεταλλάξαντα ἐκεῖνον ἄνδρα ἀνέγνων ἐπιστολήν, καὶ ὅ, τι ἦν αὐτῷ κατέμαθον τὸ βουλόμενον. ἐπεὶ δ' ἐκεῖθεν οὐδεμία ἐλπὶς ὑπολέλειπται, δεύτερος, φασι, πλοῦς, ἡ τῆς παρ' ἄλλων ἐπιχορηγίας ἐπίνοια. ἀμέλει τοι τὸν παρ' αὐτοῦ τῶν Χρυσοστομικῶν λόγων πεμφθέντα[b] κατάλογον τῷ παρ' ἐμοὶ συγκρουσάμενος, τοῦτον ἐκείνου τὸν ἀριθμὸν ἐν διακοσίοις καὶ περαιτέρω λόγοις εὗρον ὑπερακοντίζοντα. οὗτοι δ' ἄρα διαφόρους εἰλήφασι τὰς ἐπιγραφάς, τοῖς τε εἰς τὸ πάσχα, ἤτοι τὰ σαλπίγγια ἑπτά, καὶ τοῖς κατὰ Ἰουδαίων ἕξ, τοῖς περὶ ἱερωσύνης τοσούτους, τοῖς περὶ ἀκαταλήπτου ὀκτώ, τοῖς τῶν πτερυγίων ἐπιγραφομένους πέντε, τοῖς τῶν ἀνδριάντων, καὶ μεγαλείων, καὶ τοῖς, οὓς ἤδη[c] συνελεξάμην συναποκλείοντες, πανηγυρικοῖς. τὰ γὰρ εἰς τὸν κατὰ Ματθαῖον, καὶ κατὰ Ἰωάννην, καὶ τὰ εἰς τὴν γένεσιν τοῦ ἁγίου ἐκείνου ἀνδρὸς ὑπομνήματα πρὸ δύο που ἐτῶν εἰς τὸ τοῦ Ἄθωνος ὄρος τὸ ἐπιλεγόμενον ἅγιον, ἄλλοις μοι συνάμα τισὶ διεπέμφθη βιβλίοις. σώζεται δὲ παρ' ἐμοὶ καὶ μόνον τὸ εἰς τὰς τῶν Ἀποστόλων πράξεις ὑπόμνημα, καὶ ἡ εἰς τὸν ψαλτῆρα ἑρμηνεία, πλὴν τοῦ δωδεκάτου καὶ πεντηκοστοῦ ψαλμοῦ, τοῦ Ἀγγλικοῦ καταλόγου οὐδὲν διαλλάττουσα. ταῦτα τῶν Χρυσοστόμου τὰ παρ' ἐμοί. εἰ δέ τινα τῶν ἐκείνου παρὰ ταῦτα καὶ παρὰ τῷ πολυμαθεστάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἐπισκόπῳ τῷ Λολίνῳ ἐναποθησαυρίζεται, ἐμὲ τοῦτο διέλαθε. καὶ εἰ ἐκεῖνος ἐντύχοι ταῖς διατριβαῖς ἐποίησο, τάχα οὐκ ἂν ἡμῖν τοῦ θησαυροῦ ἀνείδυσε τὴν διάνοιξιν. νῦν δὲ τοῦ ἔμπης εὐθέτως οἱ ποιμένες τῇ

[a] *Clarissimū Georgiū Patritiū Venetum. ipseq́; adeò Margunius, incōmodissimo meis rebus tēpore, paucos post dies obijt.*

[b] *Catalogum intelligit operū Chrysostomi in Anglia repertorum hic iussu meo excusū, & ad Clariss. Georg. missum: quē catalogum Bibliothecæ suæ selectæ intexnit de Ioāne Chrysostomo scribens Antonius Possevinus.*

[c] *Sic enim scriptum erat in autographo.*

φυλακῇ περιφραξόμενος, δυσανεύρετον ἡμῖν ποιῆσαι τὴν ἔρευναν. πειράσομαι δὲ ὡς δυνατὸν, εἴ τινά πῃ κἀντεῦθεν πόρον ἐφεύροιμι τοῦ ζητήματος. Τὸν δ᾽, ᾧ πρὸς ἐμὲ τὰ γράμματα ἐπέθηκας, γνῶναι οὐκ ἴσχυσα. ἐφθάκει γὰρ ἄλλῳ τῳ, πρὶν τοῦ περιτυχεῖν μοι, τὰ σὰ δεδωκώς. Οἱ τοῦ Κυρίλλου θησαυροὶ σώζονται παρ᾽ ἐμοὶ, ἀπαιδεύτου δὲ τοῦ γραφέως τυχόντες, πολλὴν ἐν ἑαυτοῖς ἐπιφέρονται τὴν διαφοράν. Εἰ δέ σοι τοῦτο χαριεῖ, μετ᾽ οὐ πολὺ πεμφθήσονται. ἀλλ᾽ ἐπιταχύνας περὶ τούτων τὴν ἔκδοσιν τῶν Φωτίου ἐπιστολῶν. καί μοι διαμηνύσαις, εἰ ἱκανὸν μέχρι τούτου περὶ τῶν ἐμῶν συγγραμμάτων τῶν παρὰ τοῦ σοφοῦ ἐκείνου ἀνδρὸς σοι ἐπεστάλη. καὶ ὁ φέρων δὲ λόγος τῆς παρὰ σοὶ βασάνου τυχὼν, δικαιωθεὶς μὲν, τοῖς λοιποῖς συναριθμηθήτω· εἰ δ᾽ οὖν, βαθεῖ παραδοθήτω σκότῳ. ἐρρωμένον σε διαφυλάττοι ὁ Κύριος ψυχῇ τε καὶ σώματι, ἀνδρῶν σοφώτατέ μοι καὶ λογιώτατε. Ἐνετίηθεν, Μαΐου ὀγδόῃ ἱσταμένου, κατὰ τὸ ͵αχβ. ἔτος τὸ σωτήριον.

His igitur adducti rationibus inter germana Chryſoſtomi hiſce duabus homilijs locum damus: rectè, an ſecus, penes eruditos iudicium eſto. nam eas Fronto, vt video, reiecit, ὡς ὑποβολιμαίους. Porrò eas, cuiuſcunq; ſunt (id enim in medio relinquo) exhibemus ex codice R. deſcriptas, & ex duobus codd. Viennenſibus caſtigatas: quibus acceſſerunt in hiſce notis variæ lectiones in priorem ex apographo Orientali, literis Or. notato.

Pag. 692. 7. μετάνοιαν, καὶ εἰς τὸν βασιλέα Δαβὶδ περὶ τῆς τοῦ Οὐρίου. *Liber Orientalis.*

l. 14. *poſt* ἰδιώτας *Or. addit,* καὶ βάρβαροι.

l. 18. γράφουσι γὰρ οὗτοι περὶ λόγῳ τὸν] *Or.* ποιοῦσι γὰρ κἀκεῖνοι τόν.

l. 24. *Or.* εἰκόνας.

l. 25. τὸ ὄφελος *Or.*

l. 43. φοινικίδας] *vocabulum ob formam vocis meritò ſuſpectum doctiſſ. Caſaubono.*

Pag. 693. 9. *poſt* ἐπιγραφὴ *Or. addit,* ὅτι ἐσπούδασε πρὸς Βηρσαβεὲ τὴν γυναῖκα τοῦ Οὐρίου.

l. 13. *In Or. deeſt* παρ.

l. 19. ἐξηγεῖται] *Or.* ἐξεικόνισεν.

l. 20. τῆς οἰκουμένης] *Or.* τὴν οἰκουμένην.

l. 22. διηγεῖται] *Or.* φαίνεται διηγούμενος.

Ibid. poſt ἐστι *addit idem codex* τὰ αὐτοῦ.

l. 24. ἡμῖν ληθαργῆσαι] *Or.* ἡμᾶς πλανᾶσθαι.

l. 25. *poſt* καὶ *Or. addit* οὐχ, *& poſt* νοήματα, *addit,* ἀλλ᾽.

l. 28. δυσεπίληπτα] graue ac periculoſum, *Billius. atqui* δυσεπίληπτον *alium longè ſenſum habet, & ab hoc loco planè alienum. Cod. Orientalis,* δυσληπτα.

l. 31. γοῦν] *Or.* δή.

l. 39. περιετρήσατο *Or.*

Pag. 694. 3. τρέχεις] *lege cum Or.* τρέχε.

l. 4. μάθῃς] *Or. melius* ἐργάσῃ.

l. 5. *ante* δάκρυα *Or. addit* εἶτα.

l. 7. *poſt* γυνὴ *rectè addit Or.* λέγουσα.

l. 8. ἰάθη] *Or.* ἤρθη.

l. 9. *ante* συνέβη *Or. addit* οὖν.

l. 11. *poſt* ἀπῆλθε *Or. addit* φησί.

l. 18. *pro,* τὸ γὰρ περιέχων καὶ *Or. habet* ὑπόδικος.

l. 19. ἐρήμῳ *Or.*

l. 20. περὶ τῆς] *Or.* νέας τῆς.

l. 23. *poſt* ἦν, *Or. addit,* ὡς ἔφθην εἰπών.

Ib. πεπολεμημένος] *al.* πεπαλαισμένος.

l. 30. ἀρετὴ] *Or.* ὠφελεῖ ἀντὶ ἀρετῆς.

Ib. κακία] *Or.* δίχα συνεργούσης.

l. 32. ἔσβεσαν] *Or.* δρόσον εἰργάσαντο.

l. 38. *poſt* ἀγαθότητος *Or. addit* καὶ κῆρυξ, καὶ ἀπόστολος.

l. 43. *Or. ſic:* Ἰεσσαὶ, διπλοΐδα περιβεβλημένος, τὸ χάρας.

Pag. 695. 5. *poſt* ἄλλον *addit Or.* υἱόν.

l. 7. ὄψεται ὁ Θεὸς *Or.*

l. 11. ἀπορεῖ] *lege cum Or.* ἀποκρύπτει.

l. 12. τὸν ζητούμενον] *Doctiſſ. Allenus reſcribendum putat* αὐτὸν ἐσόμενον, *pro* τὸν ζητούμενον, *quod hic certè locum habere non poteſt.*

l. 18. *Totum hunc locum ita reſtituendum cenſet doctiſſ. Boiſius,* κεκονιαμένος, ἐὰν μὴ συμφέρῃ· ἄλλοις δὲ ἐστι βάραθρον ὀρωρυγμένον, ἑτέροις δὲ δηλητήριον κατεσκευασμένον, ἐὰν μὴ συμφέρῃ· καὶ τὸ μὲν κάλλος τοῦ σώματος ἢ χρόνῳ διαφθείρεται, ἢ νόσῳ μαραίνεται καὶ θανάτῳ διαλύεται.

Ibid ἑτέροις] ſtolidis, *Billius, neſcio quam lectionem ſecutus.*

l. 20. ἀλλὰ] καὶ *Or.*

l. 21. παύσονται *Or. rectius.*

l. 22. καλὴν] *Or.* εὐπρόσωπον.

l. 25. ἐν ὕψει ἑστῶσα] εἰς ὕψος ἀναπεταμένη *Or.*

l. 28. ἐπιχεῖται. *Or. melius.*

l. 32. καὶ, *poſt,* δὴ *abeſt in Or.*

l. 33. *poſt* παράταξιν *Or. addit* καὶ τὸν πόλεμον.

l. 38. αὐτοῦ] *Or.* αὐτῶν. *& ibidem poſt* τις *addit* οὖν.

l. 39. λέγει ὁ ἀλλόφυλος πρὸς αὐτὸν] *Or.* λέγουσιν αὐτῷ. *fort. melius.*

Pag. 696. 3. *ante* ἀλλὰ *Or. addit,* κἂν ἐγώ, φησιν, ἀσθενής.

l. 4. *poſt* διέρρηξεν *Or. addit* καὶ ἐξήγαγεν ὕδατα.

l. 9. *poſt* σοῦ *Or. addit* ὅτι, διὰ τὸ θεάσασθαί σε τὸν πόλεμον, κατῆλθες.

l. 16. τοῦ ἕλκους *Or.*

l. 18. *lib. Or. deleto* καὶ, *ante* εἰσήγαγον, *addit,* ἀκούσαντες οἱ ἀδελφοὶ φθονοῦσιν· οἱ δὲ ἄνδρες.

l. 26. *Or.* ἐπῆλθε.

l. 27. *ante* ἐστι *Or. addit* καί.

l. 33. ὁ στρατιώτης] *lib. Or. melius,* στρατιώτης δείσας, *ſine* ὁ.

l. 37. ὥστε αὐτὸν δὲ ῥεῖν τὸν ὀφθαλμὸν] Δινάμενα *(inquit Euſtath.)* εἰπεῖν καὶ ὀφθαλμὸν καὶ στόμα, ποταμοῦ τὴν ἐκβολήν. *pag.* 160. 18. *Edit. Rom. Vnde hic conſimili locutione, in fonte ipſum os ebullientis venæ* ὀφθαλμὸν πηγῆς *appellare videtur Chryſoſtomus.*

l. 43. ἄλλα δὲ] Codex vnus V. legit ἀλλ' ἐγὼ [illegible] (λούσω τὴν κλίνην μου. addit vetus Interpres) ἀλλ' ἀπὸ δακρύων καθ' ἑκάστην νύκτα βρέξω τὴν στρωμνήν μου.

Pag. 697. 2. lege βρέχειν, al. βρέξαι, & pro αὐτῆς, μου.

l. 7. δωρεὰς καὶ χάριτ@] Or. δωρεάς.

l. 9. τὴν βασιλείαν] Or. τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας.

l. 10. ῥᾳθυμότερ@ ἐγένετο] Or. πρὸς ῥᾳθυμίαν εἰς πλῆμμα μέγιστον ὤκειλεν.

l. 15. ἁμαρτία] Or. ὕβρις.

l. 23. αὐτῷ ἀκούειν] Vetus Interpres hic nonnulla addit, quæ nos in noſtris codicibus non reperimus.

l. 29. poſt αὐτὴν addit Or. ὁ βασιλεύς.

l. 31. λέγω Or.

l. 35. ἡ ἐπιθυμία Or.

l. 37. ὅτι οὐκ] Or. ὅμως.

l. 38. δρομαῖος ἔρχεται] At 2. Regum 11. 5. dicitur: καὶ ἀποστείλασα ἀπήγγειλε τῷ Δαβίδ. vt multa ſunt ab hoc autore conficta circumſtantia præter hiſtoriæ veritatem. Poſt ἔρχεται addit Or. λέγει.

l. 41. poſt καλέσω addit Or. πρὸς αὐτόν.

l. 43. poſt σὺ addit Or. οὐ.

Pag. 698. 3. κληθήσῃ] Or. ἀπολογήσομαι.

l. 5. ἐπὶ ἁμαρτίᾳ Or.

l. 7. ante λέγει. Or. addit, ὁ δέ.

l. 12. ἦν] Or. ὤν.

l. 16. ὁ στρατιώτης ; ἄπαγε, φησι, πῶς.

l. 17. καὶ τί] Or. κἀγὼ μέλλω τί.

l. 24. ἀσελγείας] Or. ἀθλιότης ἁμαρτίας.

l. 26. πολέμῳ ἐστὶ, ὁ στρατηγὸς ἐστιν. ἰδοὺ Or.

l. 29. τοὺς δύο ταύτας, καὶ προφήτας. Or.

l. 33. poſt προφήτης addit Or. διὰ τοῦτο λέγει, ψαλμὸς τῷ Δαβίδ, ὅτε εἰσῆλθε πρὸς αὐτὸν Ναθὰν ὁ προφήτης.

l. 38. λέγει, εἰσῆλθῃ] Or. καλεῖ αὐτὸν εἰσελθεῖν.

l. 41. poſt τοσοῦτο addit Or. διὰ τί ; & ibidem poſt κρύπτει addit αὐτό.

Pag. 699. 4. πεποίηκα] Or. πεποίηκε.

l. 6. poſt ἀναιδεύεσθαι addit Or. τίς ἡ ἀμοιβή ; ἣν οὐκ εἶχεν ὁ στρατιώτης γυναῖκα.

l. 15. poſt τίς addit Or. ἂν ἦν.

l. 25. ὁ δὲ τὸν νόμον καλῶν] Or. παραβαίνει τὸν νόμον.

l. 29. Or. delet hoc loco τὴν αἴσθησιν τῆς ὀδύνης, & poſt ἐλέγχου l. 30. addit τὴν αἴσθησιν τῆς ὀδύνης ποιοῦσι, omnino rectè.

l. 38 poſt σοῦ addit Or. οὐ μὴ ἀποθάνῃς.

l. 43. κατακρίνεις] Or. ὁ κατακρίνων ;

Pag. 700. 2. ante ταῦτα Or. addit καί.

l. 5. ὁμολογοῦσι] Or. ἀπήγγειλε.

l. 23. ἀνεδέξατο Or.

l. 28. ante δέδωκα Or. addit καί.

l. 34. συγκεκρότηται Or.

l. 35. poſt ἦν addit Or [illegible].

l. 39. τῶν βαλλομένων] Or. βαλλόμενοι.

Pag. 701. 2. ἐπιθυμεῖς [illegible] Or.

l. 11. poſt πλοῦτον Or. addit ἐκεῖν@ μὴ ἔχων γυναῖκα οὐ πορνεύει, καὶ σὺ ἔχων γυναῖκα πορνεύεις ;

l. 12. ἄλλως] Or. πάθος, rectius.

l. 13 γυναικός μου ; πάνυ γε. Or.

l. 17. [illegible] Or.

l. 20 πῶς οὐκ ἐδυνάμην τῇ πόρνῃ τοῦτο [illegible], Or.

l. 23. τὰ σώματα. Or.

l. 26. ante ἔχουσι Or. addit οὐκ.

l. 27. poſt δοκοῦσι, adde cum Or. ἐκεῖνα.

l. 29. αἰχμάλωτον [illegible] εἰς τ. σῦ. ν. κ. ἡμέραν, καὶ κατέχων τ. [illegible] γυναῖκα, τῷ θανάτῳ, καὶ κράζων βοᾷ. Or.

l. 31. poſt ἐγκρατεῖς Or. addit γυναῖκας.

l. 40. καὶ [illegible]. Or.

Pag. 702. 12. κατακλίθῃς] Or. κατέλθῃς.

Hom. 2. in Pſal. 50.

l. 31. συνδέετε] Rectè annotat Doctiſſ. Allenus hæc nullam habere cum præcedentibus connexionem. Boiſius acutè coniicit apoſtrophen eſſe ad auditores ſe mutuò impellentes, audiendi deſiderio fortaſſe, aut aliâ quauis de cauſâ: & quidem tales apoſtrophæ alibi apud hunc noſtrum occurrunt. vide orat. 2. Tom. quint. & huius Tomi pag. 714. l. 43.

Pag. 703. 5. καὶ τίς ἡ ἐπιγραφή;] Ab hoc loco vſque ad φάρμακον l. 19. & pag. eadem à καὶ τοῦ δεσπότου l. 22. ad ἀνόμημά μου l. 27. omnia deſunt in cod. V.

l. 23. ἰσομέτρου] magis ad vſum linguæ Græcæ, ἰσομέτρου δεῖ τινος φαρμάκου.

Pag. 709. 16. ἵνα δὴ ποιῇ τοῦ δορυφορήματος] aliunde huc importata cenſet Boiſius.

Pag. 714. 13. παρακινδυνεύσω λέγειν] Locus eſt in noſtris codicibus mutilus. Interpres explet, nemini dubium eſt, [illegible] δῆλον.

l. 43. πολλὴ ἡ ἡδονή] Videtur, inquit doctiſſimus Allenus, hæc apoſtropha eſſe ad populum, qui tum (vt veriſimile eſt) alacriter & maximâ frequentiâ concurreret ad audiendum, adeò vt illius eccleſiæ ſeu baſilicæ anguſtijs vix caperetur. Vide ſuprà 702. 31.

Pſal. 108.

Pag. 718. 27. καλεῖται ὑπὸ Θεοῦ ὁ Ναυῆ] ἐκάλεσεν ὁ Ναυῆ legendum ex cod. R. aut ſi retinemus καλεῖται ὑπὸ Θεοῦ, ita locus intelligendus, vt τὰς μὲν & τὰς δὲ ſint accuſatiui ante verba εὐλογεῖν & ἀρᾶσθαι, non poſtea: hoc ſenſu iuſſus eſt Ioſua à Deo, vt hæ tribus benedicerent, illæ maledicerent, non vt his benediceret, illis malediceret, quo modo vertit Interp. aut ſaltē ambiguè. vide Deut. 27. 12.

Pag. 719. 1. μὴ καλῶς αὐτὸν ἀναγάγοι] hoc eſt, niſi malè eum inſtituat, educet. hoc enim ſenſu vtitur Xenophon hoc vocabulo. Vide Budæum. Interpres neſcio quid ſecutus, niſi ipſum referat.

Pag. 721. 26 τῶν ἑτέρων εὐεργεσιῶν] paſſiuè accipiendum, inquit doctiſſ. Allenus, beneficia in alios à Deo collata.

Pſal. 109.

Pag. 722. 9. προσομιλοῦντες ἀλλήλους] ἀλλήλοις, vel πρὸς ἀλλήλους, magis ex vſu linguæ.

l. 11. Δαβὶδ καλοῦντι] credo ὑπὸ Δαβίδ, vel ἀπόγονος Δαβὶδ legendum. Nam vbi ipſe appellatur ſit David, adhuc quæro, inquit doctiſſ. Allenus.

Pag. 724. 2. ὁμοιούσιον] credo Chryſoſtomo ſcriptum eſſe ὁμότιμον. Notum eſt enim illud Arrianorum quorundam effugium ὁμοιούσιον fatentium, ὁμοούσιον nequaquam, & ſtatim in ſequentibus in noſtris codicibus τὸ ὁμότιμον & τὸ ἰσότιμον habemus.

Pag. 725. 27. τῶ χ' ἐπιμόνοις] deeſſe videtur πολεμί-οις, vt paulo ante locutus eſt, vel ἐχθροῖς.

Pag. 728. 30. ὀπίζωσαι] Bis ponitur in hac ſententia, errore librarij, an incogitantia autoris?

Pag. 730. 12. Δεῖ φθάνειν τὸν ὄρθρον] pro τὸν ὄρθρον legendum, τὸν ἥλιον, vt in cap. 16. 28. Sapientiæ, vnde hic locus ſumptus eſt: idq́ neceſſario ſenſus poſtulat.

l. 33. ἀπὸ τοῦ Κυρίου] Interpres, ex dominio, ἐκ τῆς κυρι-ότητος, vel δεσποτομαθείᾳ. Boiſius ingenioſè, ἀπὸ τοῦ Κυρίου ὀνόματος.

Pag. 732. 40. ἐρριμμένῳ] Si vox hæc mendo non caret, pro deiecto in terram accipe, & oneri ſuccumbente: aut βεβλημένῳ, telis vulnerato.

Pag. 733. 8. εὐδινὸς] lege εὐδεινός.

Pſal. 110.

Pag. 734. 8. κατηγορείαις] fortaſſe κατήγορον.

l. 11. ὅταν δὲ καὶ περὶ τῶν ἔργων] Apodoſis, vt mihi videtur (inquit doctiſſimus Allenus) protaſi diſſimilis.

l. 25. ὅτι πολλάκις] ὅτι hoc loco abundat, vel πῶς l. 28. ante τιμιοῦται. alterum enim per ſe ſuffeciſſet.

Pag. 735. 37. τῇ διανοίᾳ τῶν ἀνθρώπων] Senſus eſt ſine his verbis integer, cum his impeditus, aut figuratus.

Pag. 737. 9. εἰς εὐεργεσίαν ᾖ] pro ᾖ, vel ἦν legendum, vel ἐστί.

Pſal. 111.

Pag. 745. 18. εἰ δὲ ἐν τῇ γῇ] Interpres legiſſe videtur, εἰ δὲ ἐν τῇ γῇ τοιαῦτα ὑπερέξει, ἐννόησον ἐν οὐρανοῖς ὅσης ἀπολαύσονται δόξης.

Pag. 749. 42. εἰς ἐσχάτην ᾖ] deeſſe videtur κατενεχθεῖσα, aut tale aliquid: vel legendum, ἐν ἐσχάτῃ ᾖ πενίᾳ.

Pſal. 112.

Pag. 753. 42. τοῦτο τῆς ἐκκλησίας] i. hanc ſortem eccleſiæ, hanc conditionem. Boiſius, περὶ τῆς ἐκκλησίας.

Pſal. 113.

Pag. 755. 3. ἤγετο] introducta eſt ſanctificatio, vertit Interpres.

Pſal. 114.

Pag. 763. 33. τῶν ἄλλων ἀριθμός] Hæc eſt enim huius temporis vſitata conſtructio.

l. 40. τῷ λέγειν] fortaſſe τὸ λέγειν.

Pſal. 115.

Pag 772. 11 μάλιστα θυσία] Interp. videtur legiſſe, καλλίστη θυσία.

Pſal. 117.

Pag. 774. 7 οἱ καὶ δεῖ] Interpres videtur legiſſe, ὅταν καὶ δέῃ τοῖς ἐναντίοις δυσχεραίνωσι.

Pag. 775. 31. ἐν μέσῳ ἐμβεβηκότι τοῖς χαλεποῖς] forte, τῶν χαλεπῶν.

Pſal. 119.

Huius Pſalmi & vnius, & triginta ſequentium apographum ex C. deſcriptum emendauimus ex N. aditis etiam & inſpectis in locis difficilioribus Codicibus in Regia Bibliotheca Lutetiæ.

Pag. 782. 9. περὶ τὰς ἄνω διατριβάς] Interpres: Si velis autem ad ſuperhas peruenire manſiones, vt videatur legiſſe, ἐπὶ τὰς ἄνω διατρ.

Pag. 784. 29. βούλονται] Interpres videtur legiſſe, οὐ βούλονται. ſed libri conſentiunt, etiam Regij.

Pag. 785. 11. ὅταν ἔχωμεν] Interp. quando res nobis fuerit. & ſic alibi memini Chryſoſtomum loqui: pro ὅταν ἔχωμέν τι κοινόν, inquit Boiſius.

Pſal. 121.

Pag. 789. 2. ἐμβαίνοντα] legendum, fortaſſe εὐφραίνοντα. ſed & ἐμβαίνοντα ſtare poteſt, vt conueniat cum ἐμβολῇ τινί, quod præceſſit.

Pag. 790. 24. οἱ συμπεφυγμένοι σου] Interp. ita videtur legiſſe, οἱ συμπεφευγμένοι σοι, φησίν. Videtur autem Chryſoſtomus, inquit doctiſſ. Allenus, hæc verba ponere, tanquam partem contextus, cum ſtatim ſubiungat interpretationem ſuam, τοῦτο δὲ &c. quæ tamen in Biblijs noſtris non reperiuntur.

Pſal. 123.

Pag. 796. 2. συνεῖναι] Interp. videtur legiſſe, συνεῖσαι.

Pſal. 125.

Pag. 801. 9. ἅπαν] pro ἅπαν, quod videtur mendoſum, Allenus ἅπαξ, vel αὐτῶν fortè ſubſtituendum putat.

Pſal. 126.

Pag. 801. 30. τῆς μετὰ τῶν Περσῶν ἀπαλλαγῆς] ſic libri noſtri omnes, & R. vel renitentibus tamen omnibus codicibus, legendum putat doctiſſimus Allenus, τῆς μετὰ τὴν τῶν Περσῶν ἀπαλλαγήν, vt τῶν Περσῶν ſit pro ἀπὸ τῶν Περσῶν, quemadmodum p. 801. 41. τῇ ταχίστῃ τῶν κακῶν ἀπαλλαγῇ, pro, ἀπὸ τῶν κακῶν.

Pſal. 127.

Pag. 804 20. κατέλυσε] mortua eſt. ſic etiam p. 807. 30. neutraliter. male itaq́ Interpres: interitus cauſa fuit. doctiſſimo Boiſio tamen actiua ſignificatio magis hic placet.

Pag. 806. 36. εἰπὼ, vel, εἰπέ μοι, vt eſt in margine. Interpres videtur legiſſe, εἶπον.

l. 37. καὶ γυναικός] Quid? neq́ enim πλῆθος ſumi poteſt ἀπὸ τοῦ κοινοῦ. Interpres, vxoris fertilitas, quaſi legiſſet, γυναικὸς πολυτοκία, aut tale aliquid: & tamen hoc idem eſſet cum παίδων πλῆθος.

Pſal. 129.

Pag. 812. 28. ὁρᾶν] Interpres, illum obſeruare: fort. εἰς ἐκεῖνον ὁρᾶν, vel, εἰς τὸν Κύριον ὁρᾶν. Boiſius.

Pſal. 131.

Pag. 818. 7. αὐτῷ] *fortaſſe* αὐτοῖς. *Interpres tamen legerat, vt videtur,* αὐτῶ. *poteſt etiam* αὐτὸν *ferri, vt ad* ναὸν *referatur. ſed* πολιτεία *propriè ad perſonas ſpectat.*

Pſal. 134.

Pag. 824. 13. ὄντο] *Boiſ.* τοῦτο μόνον.

l. 14. παχύτερος ὢν ἀήρ] *Hic nomine aëris, inquit doctiſſ. Allenus, ſignificare videtur vapores & fumos ſolis calore extractos, è materia terreſtri & vda, qui & mediæ regionis frigore condenſantur in nubes.*

Pag. 825. 21. ἀνέμων] *delendum hoc loco, vt opinor. & tamen agnoſcit Interpres. Boiſius ex ingenio peringenioſè totum hunc locum ita refingit:* παχύτερος· ὁ μὲν ὑγρότερος, ὁ δὲ ξηρότερος· ὁ μὲν ψυχρότερος, ὁ δὲ θερμότερος. ἀτμὶς δὲ ϗ νέφος ἐλαύνει. ϗ καθάπερ ἐφ' ἵππων, ὁ μὲν ἐλαφρότερον, ὁ δὲ παχύτερον χωρεῖ, οὕτω δὴ ϗ ἐπὶ νεφελῶν ϗ ἀνέμων, ὧν αἱ μὲν ἑ. ὑ. σκ. π μ. ὑ. ἑ. π. δ. κ. φερόμεναι, οἱ δὲ ῥιπίζ.

l. 31. τότε γὰρ] *videri poteſt legendum* τό, τε. *neq; tamen aliquid ſequitur, quod hunc ſenſum fulciat. fortaſſis* τὸ *ſine* τε.

l. 35. ποιεῖ] ἰσ. ποιῶν.

Pag. 827. 20. θυμῷ ἢ κρίσεως] *Vſitata Atticis ellipſi, pro* θυμῷ μᾶλλον ἢ κρίσεως. *Interpres videtur legiſſe,* οὐ κρίσεως.

Pag. 828. 32. πτωχείᾳ] *Interp. egeſtate, aliam vt videtur lectionem ſecutus, fort.* ἐνδείᾳ *vel* σιτοδείᾳ. *Boiſ.*

l. 40. Βαλαὰμ] *Atqui verba ſunt Moab, non Balaam.*

Pag. 829. 4 αὐτοὺς] *ſcilicet Iudæos. & ſtatim* κατ' αὐτῶν, *de Iudæorum hoſtibus, aut Regibus Chanaan.*

Pag. 831. 1. ϗ δι' ὧν ἐν τάξει] ϗ δι' ὧν *non videtur legiſſe Interpres: fortaſſe, quia cum illis imperfecta &* ἀνακόλουθος *videretur ſententia, quod mihi tamen ſecus videtur,* γὰρ *ſcilicet* παρέλκοντος *poſt* πάντων. *Boiſ. pro* γὰρ *l.* 2. *legendum putat* τούτων, *vel* ἄρα τούτων.

Pſal. 135.

Pag. 835. 5. τὴν μηδέποτε φανεῖσαν] *Interpres de lampade, quæ nunquam non apparuit, vt videatur legiſſe,* τὴν ἀεὶ, *vel* διηνεκῶς φανεῖσαν, *aut tale aliquid: & ita ſenſus poſtulare videtur.*

Pag. 836. 5. τοῦτο ποιεῖν λέγειν] *vel legendum,* τοῦτο ποιεῖ λέγων, *vel* τοῦτο ποιεῖν κελεύει λέγων, *quo modo legiſſe videtur Interpres: vel, vt eſt in N.* ὁ ψαλμῳδός, φησιν, ἐξομολογ.

Pſal. 136.

Pag. 838. 16. ἀπαιτεῖν] *Interpres refert ad* δικαιοσύνην, *rectè, vt opinor.*

Pſal. 137.

Pag. 837. 37. δικαίαν συγγένειαν] *Iſaacus Caſaubonus legit* δικαίων συγγενείας. *rectè, vt opinor.*

Pag. 838. 43. κατὰ γνώμην αὐτῷ] *melius,* αὐτοῦ.

Pſal. 138.

Pag. 842. 27. *Boiſ. ex coniectura:* ὅτι ἀπεδεξάμην ποτὲ; ϗ νῦν ἀπέστην.

l. 28. ἄβατος ἀπ' ἐμοῦ] *malo,* ὑπ' ἐμοῦ, *vel* ἐπ' ἐμοί. *Boiſ.* μακρὰν ἀπ' ἐμοῦ.

Pag. 844. 16. μετεβλήθη] *Interpres videtur legiſſe,* οὐ μετεβλήθη. *fort. rectius.*

l. 36. ὡς πρὸ τῆς ἀρχῆς κεκλήρωντο] *lege* οἷς πρὸ τῆς ἀρχῆς συγκεκλήρωντο.

Pag. 846. 7 ἐξηκονίσθην] *Boiſius,* ἐξεικονίσθην, *rectè, vt nihil ſupra.*

l. 11. οἱ ὀφθαλμοί σου] *Hic ſequuntur in apographo noſtro hæc verba:* Ἀντὶ τοῦ, πρὸ τοῦ πλάσαι με, φησίν, ἤ τι ἐν τῷ βίῳ ἐργάσασθαι, ϗ εἰς πρᾶξιν ἐλθεῖν, ἃ μετὰ ταῦτα διαπράττεσθαι ἔμελλον, εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου· ϗ ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ἀγράφως ἐγγραφομένης προγνώσεώς σου πάντες, ὡς ἐπ' ὀνόματι, ϗ οἱ διαλογισμοί μου γραφήσονται. ἡμέρας πλασθήσονται, ϗ οὐδεὶς ἐν αὐτοῖς. οἱ ἐν ἐμοὶ ἐν ἀφανεῖ καρδίας διαπλαττόμενοι λογισμοί, ὡς ἐν ἡμέρᾳ ὁρῶνταί σοι, καὶ οὐδεὶς ὁ εἰδὼς, ἢ ὁ ἐπιγινώσκων αὐτοὺς, εἰ μὴ αὐτὸς σὺ μόνος ὁ τὰ πρὶν γενέσεως ἐπιστάμενος. ϗ ἄλλως: ἐν ἡμεροφαεῖ πλάσει τῶν ἁγίων ἐντολῶν ϗ δικαιωμάτων σου· ἐν ἁγιωσύνῃ τοῦ φωτοποιοῦ βαπτίσματος, φησί, θείως πλασθήσονται, ἢ ϗ κτισθήσονται, ϗ οὐδεμία ἐν αὐτοῖς νυκτερινὴ ϗ ἀντίθετος ἁμαρτίας σκοτίμαινα ἀφαιρεθήσεται. εἰ γὰρ τὰ πρὸ γενέσεως ἐπίσταται Κύριος, πόσῳ μᾶλλον τὰ μετὰ γένεσιν; *Quæ nos expunximus, tum quia in Manuſc. vetere habebantur tantùm in margine, tum quia nec Interpres Latinus ea agnoſcit, & ſenſum impediunt.*

Pſal. 139.

Pag. 848. 29. εἰς πέλαγος ἀφιέναι] *Boiſius,* εἰς πέλαγος ναῦν ἀφιέναι.

Pag. 853. 38. βελτίω] *f.* βελτίους.

Pſal. 140.

Huius Commentarij in Pſalmum 140. aliud præterea nacti exemplar manuſcriptum ex Bibliotheca itidem Collegij Noui Oxonij, eius ope nonnulla reſtituimus in melius.

Pag. 854. 36. ϗ πάλιν τὸ, Ἑσπέρας αὐλισθήσεται κλαυθμὸς, ϗ εἰς τὸ πρωῒ ἀγαλλίασις] *Hæc verba, quæ codices C. & N. agnoſcunt, vt etiam Interpres, codex N N. non habet: ſed pro eis ſubſtituit hæc:* ϗ ἕτερος, Ἐπὶ τὸ αὐτὸ κοιμηθήσομαι ϗ ὑπνώσω, ὅτι σύ, Κύριε, κατὰ μόνας ἐπ' ἐλπίδι κατῴκισάς με. *ex Pſal.* 4.

Pag. 859. 43. ἕτεροι διὰ γογγυσμῶν] *ſc.* ἀπώλοντο, *explendum ex præcedenti,* ἀπολλύμενοι.

Pag. 860. 5. ϗ ἕτεροι τούτων πλείους] *N N.* καὶ ἕτεροι τούτων πλείους εἰσὶν ὁδοὶ ἀπολλύουσι τοὺς μὴ φυλάττοντας λάπτοντας ἑαυτῶν τὰ σώματα.

Pag. 861. 28 ὁ μικρὸν δὲ] *N N.* ὁ μικρὸν δὲ καὶ τὸ πολλὰ φθέγγεσθαι εἰς ἀπώλειαν. *Interpres lectionem cod. C. ſecutus.*

Pag. 863. 33. ἐγκαλύπτοντας τὰ πταίσματα.] Qui peccatum aperiunt, *Interpres. legit, vt opinor,* ἐκκαλύπτοντας, *quod magis conuenit huic loco.*

Pſal. 142.

Pag. 875. 35. καὶ πλήρεις ὄντες] *deeſt* τὸ, τῆς συλλύπης: *quòd fortaſſe nota perſcriptum erat: & ab imperito deinde librario omiſſum.*

Pſal. 143.

Pag. 883. 28. τὴν εὐποιΐαν αὐτῶν] *Interpres videtur non legiſſe* αὐτῶν, *& poteſt abeſſe.*

Pſal. 145.

Pag. 891. 18. *in margine* τὴν ἀρχὴν ἂν ἐδέξατο] *Interp.* quæ accepit ab initio: *ac ſi legiſſet,* ἂν ἐδέξατο τὴν ἀρχήν.

l. 32. τῆς πόλεως] *ſcilicet,* τῆς ὑπερεχούσης, *vt paulò ante.*

Pſal. 147.

Pag. 899. 9. μετὰ ταῦτα οἱ πτωχοί] *nominatiuus eſt abſolutè poſitus. nullum enim eſt verbum quod ab eo regatur.*

Pſal. 148.

Pag. 904. 40. ἂν ἀμετρίᾳ τινὶ τὴν τούτων περιουσίαν ὑπερίδῃς] *Interp.* Si immoderatione aliqua redundantem eorum copiam deſpexeris. *deeſt verbum quod reſpondeat* τῷ *redundantem: fortaſſe* ὑπερβλύζουσαν, *aut tale aliquid. codices tamen omnes noſtri & Regius conſentiunt.*

Pag. 905. 22. ἐπὶ τοῦτο ἄγεσθαι] *Interpres, ad eas* prouehantur: *quaſi legiſſet,* ἐπὶ ταύτας. *ſc.* τὰς ἀρχάς, *vel* ἐπὶ τοῦτο. *ſc.* ἐπὶ τὸ ἄρχειν.

Pſal. 149.

Pag. 907. 37. ἐγγυήσονται] *& ſic Interpres. Lectio marginis* ἔσται *eſt ex Cod. N.*

Pſal. 150.

Pag. 909. 5. αἰνίττεσθαι λέγειν] *rectè doctiſſimus Allenus alterum putat redundare, & ex orâ libri fortaſſe in contextum irrepſiſſe.*

Pſal. 51.

Commentarios in hunc 51. Pſal. atq; in 101. et ſex ſequentes deſcriptos damus ex Bibliotheca Regia Lutetiæ (neq; enim alibi vſquam opinor extare) minimè quidem illos germanos, vt mirum ſit doctiſſ. Billium has nugas ita voluiſſe ἀβασανίστως in lucem edere. Nam quod ad 118. attinet, clarum eſt, fœtum eſſe recentioris alicuius & ineruditi Græculi. de 101. & ſex ſequentibus idem video placere doctiſſ. Ducæo in annotatis ad ἀνδριάντας Chryſoſtomi noſtri.

Pag. 911. 12. Τί ἐγκαυχᾷ] *Romana editio, & Interpres Billius ita diſtinguunt:* τί ἐγκαυχᾷ ἐν κακίᾳ ὁ δυνατός; τὴν ἀνομίαν ὅλην τὴν ἡμέραν ἀδικίαν ἐλογίσατο. *ſed nos huius ſcriptoris, quiſquis is eſt, autoritatem, qui p. 913. 29. ita diſtinguit, ſequimur.*

l. 19. ἐναντίον Ἀβιμέλεχ] 1. *Regum.* 21. *vocatur* Ἀγχοῦς, *Hebraicè, Achiſh. dictus autem hoc loco & in titulo 33. Pſalmi, Abimelech communi regum Philiſtæorum appellatione. Porrò niſi apud hunc noſtrum (quiſquis is eſt) inter Abimelech ſacerdotem (qui tamen rectiùs Achimelech, & Marc. 2. 26. Abiathar dicitur, vt* διώνυμον *vel* τριώνυμον *fuiſſe neceſſe ſit) & Abimelech Regem Geth (qui 1. Reg. 21.* Ἀγχοῦς, *& Hebræis Achiſh) rectè diſtinguas (quod hic noſter aliquoties viſus eſt neglexiſſe) mira erit in hiſtoria apud hunc noſtrum confuſio.*

l. 24. ὅτι καὶ ἦλθεν] *Atqui hoc factum poſtea, non tum cùm eſſet in domo Abimelechi Sacerdotis, & adeſſet Doec. neq; enim interfuit Doec rei geſtæ apud Abimelech Regem.*

l. 24. Ἀβιμέλεχ] *Hic Abimelech Sacerdotem neceſſariò intelligimus, ad quem tamen argumentum 33. Pſalmi non pertinet (nam 33. Pſal. pertinet ad regem Abimelech tantùm, & hic 51. ad ſacerdotem tantùm) ſed mox,* ἀλλοιώσας τὴν γνώμην, *de Rege Abimelech intelligamus oportet.*

Pag. 913. 9. ὀλιγοστοὶ γὰρ εἰς τὸ τέλος] Pauci ſc. Pſalmi ſunt cum hoc titulo. *Vide Pſalm. 74 nam quod ſequitur,* καὶ εἰς τὸ τῶν ψαλμῶν τάξιν παρειλῆφθαι ἔοικε, *Interpres Billius omittit, eſtq; ſine dubio deprauatum.*

Pſal. 95.

Homiliam in Pſalm. 95. ſeu potiùs in duos priores eiuſdem Pſalmi verſus planè κίβδηλον, & ineptis allegorijs & anagogis ſcatentē, quamuis paſſim per Bibliothecas deſcriptam, & ab Eraſmo verſam, in claſſem νοθευομένων reiecimus, iure merito, niſi fallor. eam ex Bibliotheca Noui Collegij Oxon. deſcriptam, & ex alio ibidem ms. emendatam excudi iuſſimus.

poſt editionem abſolutam ad me à librarijs meis miſſum eſt apographum Conſtantinopolitanum, ex quo literis Or. notato varias lectiones inferius poſitas ſciat Lector omnes petitas.

Pag. 916. 29. καινά] *Codex Orientalis*, ῥᾳ.
l 32. *poſt* ῥήματα *addit*, μίαν ἐργάζεται τῶν δογμάτων τὴν συμφωνίαν, *rectè*, *& ſic Interpres*.
l. 37. ἐπήρωσε] *lege cum Or.* ἐπίτρωσε.
l. 39. ἐλέγετο] *Or.* ἐγένετο.
Pag. 917. 2. προστίχου] *ab hoc loco vſq; ad p.* 919. *l.* 22. *omnia in apographo Or. deſiderabantur.*
l. 17 *ante* δωρ. *addit Interpres*, Vide quomodo explicat donum, vide quomodo dilatat Theologiam, *codicem fortaſſe nactus pleniorem.*
Pag. 918. 7. σώματι] *melius* αἷμα.
l. 24. διέρχῃ] *Sept.* ἴδῃς.
Pag. 919. 5. σωτηρίου] *Interpres addit*, Et aliam pro leproſis mundandis.
l 25. γὰρ *delet Or.*
l. 34. ἄλλη καινή] *Or.* ἀπλοϊκὴ συνάπτει.
l. 36. τοῦ Θεοῦ] *Or.* τῶν ἐθνῶν.
l. 41. *Or. ante* εἰ *ponit colon.*
Pag. 920. 18. *lege* ἀπαγγέλλει.
l. 20. ὄντως] *Or.* ὧδε.
l. 22. *Or.* ἀγαθόν; *& mox* καινόν; *& poſt* θησαυρούς *addit*, ἐστί.
l. 26. ἀμπέλῳ] *Or.* ἀμπέλων.
l. 27. αὐτοῖς] *Or.* αὐτῶν.
l. 29. ἐν τοῖς θησαυρ. *Or.*
Pag. 921. 4. τοι] *Or.* μοι, *rectius.*
l 11. ἱερὰ] *Or.* ἱερατικά.
l. 18. ἐξελήλυθε] *Or.* ἐξῆλθε.
l. 25. Ἰωσὴφ ἀνεκάλυψε] *Or. rectè*, ὁ Ἰωσὴφ ἀνέκυψε.
l. 28. ἑρμήνευσε. *Or.*
l. 30. *pro* οὕτω *lege* ὄντος *cum Or.*
l. 34. σίδηρ. *Or. & mox* τὰ ἄχθη.
l. 35. *Or. delet* τό.
l. 40. τὸ] *Or.* τοῦτο, *rectè.*
Pag. 922. 1. Ναβουχοδονόσορ.
l. 2. σοι, ἵνα συντίμαι, καὶ ἔδωκά σοι] *Or.* σοι. καὶ ἵνα συντίμω, ἔδωκά σοι.
l. 6. *poſt* πείθομαί σοι *Or. addit*, φησίν.
l. 7. ἐπλήρωσε. *Or.*
Ib. ἑβραϊκή] *Or.* ἡ ἑβραΐς.
l. 9. ἐδόθη] *Or.* ἔδωκαν αὐτῷ, *et mox* μόνον.
l. 11. ὑδί] *Or.* ὑδίν.
l. 15. Σαμβρείας, *rectè. et ſic in ſequētibus.*
l. 19. *poſt* αἱ πιμετρηθῶσι] *Or. addit* σοι.
l 22 εὐσέβειαν] *legendum* ἀσέβειαν.
l. 38. ἀνῃρεῖτο] *Or.* ἐσφάττοντο.
l. 39. *lege cum Or.* μεμελημένοι.
l. 43. *poſt* ὁσίων *adde* σου.
Pag. 923. 2. *Or.* συγχωρεῖ, *&* οἰκονομεῖν, *&* ἀνασέλλων.
l. 18. προσκυνησάτωσαν αὐτὸν πάντες ἄγγελοι αὐτοῦ] *Or.* ἐνισχυσάτωσαν αὐτῷ πάντες υἱοὶ αὐτοῦ.
l. 26. ὀρμιδίων] *Or.* ἀνορμιδίων, *rectè.*
l. 28. ἐν τῇ θλίψει. *Or.*
l. 36. *poſt* εὐσεβείας *Or. addit rectè*, ἔχει βῆμα, τὸν φόβον. ἔχει μάρτυρας, τὴν συνείδησιν τὸν τῆς δικαιοσύνης αὐτῷ στέφανον πλέκουσαν, καὶ περὶ τῆς συνηθείας τὸν Θεὸν ἄνωθεν βραβεύοντα τοῖς ἐργάταις τῆς εὐσεβείας. *ſolenni librariorum errore ab* εὐσεβείας *ad* εὐσεβείας *deerrantium.*
Pag. 924. 1. διὰ] τῷ, *Or.*
l. 2. ἐπ' ἀνθρώποις τοῖς δοκεῖ.
l. 8. ὁμολογουμένως *Or.*
l. 19. μανθάνομεν ἔβαλεν τὸ σῶμα.
l. 24. *poſt* αὐτὸν *addit Or.* ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν, καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ δόλος εὑρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ κύριος παρέδωκεν αὐτόν: *& hic etiam oculo librarij ab* αὐτὸν *ad* αὐτὸν *tranſiliente.*
l. 38. *poſt* πολλοὶ *addit Or.* ἀδελφοῖς καί.
l. 40. *ante* ἱκανοὶ *addit Or.* οἱ.
Pag. 925. 2. συγχέεται.
l. 3. Χριστοῦ] *Or.* Θεοῦ.
l. 4. ὑποβληθῆναι] *Or.* ὑπολειφθῆ. *ſc.* τιμωρίᾳ. *Interpres*, plecti.
l. 10. *poſt* αὐ *Or. addit* οἱ.
l. 12. παιδευθεὶς] *Or.* παραχθείς.

Pſal. 100.

Hanc expoſitionē ex editione Pariſienſi 1555. & Ms. Regio Lutetiæ expreſſam damus, aliquot locis doctiſſimi Alleni coniecturis emendatam.

Pag. 926. 43. ἀποκρινόμενος.
Pag. 927. 7. κατεργαζόμενος] *fort. pro* κατεργάζεται.
l. 18 οὕτως] *fort.* μᾶλλον. *hoc enim poſtulat ſyntaxeos ratio.*
l. 39. τὴν ἔξωθεν] *puto delenda. quomodo enim vnà poſſunt conſiſtere*, ἔνδοθεν *&* ἔξωθεν*?*
Pag. 928. 1. ἐνθυμήσεως *videtur deeſſe* καιρὸν, *vel* πονηρόν. *neq; enim omnes* ἐνθυμήσεις, οὐδὲ κακαί.
l. 6. καὶ πάλιν ἐπαινουμένη.
l. 13. καταγωνίζηται τὴν πάλην] *inſolens, vt puto, conſtructio: ſenſus planus.*
Pag. 929. 29. *fort. legendum* ὡς οὐκ ἐγίνωσκον.
Pag. 930. 26. χωλάζων] *videtur deeſſe* τις. *aut aliquis alius nominatiuus: niſi placet* ἀπὸ κοινοῦ, ὁ γεωργικός.
Pag. 931. 14. δίαιταν] *i. conuictum.*
l. 22. τὸ καὶ] *fort.* καὶ τό. *& lin. ſequ.* τοῦ κηρύγματος.
l. 37. αὐτοὺς τῇ πίστει συνεχομένους] *neq; cum* ἔθνη *congruere videtur, quoad Grammaticam, neq; cum* φυλὰς *quoad ſenſum.*

Pſal. 101.

Expoſitio in hunc Pſalmum & ſex ſequentes ad verbum penè ex Theodoreto ſumpta, niſi quod aſſutæ ſunt aliunde frigidæ quædam & ineptæ anagogæ & allegoriæ. Ex Theodoreti igitur codicibus manuſcriptis hîc in Angliâ repertis non pauca reſtituimus in melius, vt ex notis ſequentibus patebit. neq; enim Theodoreti codicem, niſi poſt abſolutum Tomum primum, nacti ſumus. Porrò neq; hoc celatum lectorem volumus, non Theodoreti, ſed Euthymij Zigabeni nomen ambobus noſtris manu exaratis præſcriptum, falsè, vt opinor, cùm ipſiſſima ſit expoſitio, quam Latinus Interpres Theodoreti nomine ediderit.

Pag. 932. 30. *Theodoreti codex rectiùs*, ἀφαιρεῖται δὲ καί.

Pag. 933. 33. ἄλλον] ἄλλο, *rectiùs Theod.*

l. 37. ἃ οἱ δεῖνες] *nouum, pro* ὁ δεῖνα, ϗ ὁ δεῖνα. *ſic tamen habet Theodoretus.*

Pag. 934. 11. προσκαλούμενος] *Theod. codex* προσκαλουμένου, *rectiùs.*

l. 39. προσορῶντες τῆς μελλούσης] *locus de mendo ſuſpectus, quem ſanare nequeo. Boiſius poſt* προσορῶντες *addit explendæ ſententiæ*, τὸ κάλλος.

Pag. 937. 12. θεῖος] *Theod.* θεσπέσιος.

l. 19. ἴσμεν τὴν τῆς γρ. *Theodor.*

Pſal. 102.

Pag. 938. 2. μέσην ἔσω ἡ ψυχὴ] *Aſſentior doctiſſimo Alleno aliquid poſt* ψυχὴ *deeſſe ſuſpicanti ad explendam ſententiam, vt* τὸ μὲν σῶμα *ſit nouæ periodi initium. ingenioſiſſimus Boiſius ſic locum reſtituit leui immutatione*, μέσην ἔσω τὴν ψυχὴν τὸ μὲν σῶμα *&c. rectè ſanè.*

l. 32. παραμυθούμενος] *hoc eſt*, παραλυπικός.

Pag. 939. 11. *Rectiùs Theodoreti codex*, βασιλείαν Θεοῦ, ϗ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ. *& l.* 16. μὴ, ἀλλάξωσιν. *& l.* 29. *poſt* ἐποιήσαμεν *addit Theodoretus*, ἔφησεν ὁ θεῖος ἀπόστολος.

l. 21. πεπεισμένος, *diſertè Th. dele ergo illud* πεπεισμένος.

Ib. ὅτι ἀνακαινίζεσθαι αὐτὴν] *ſc.* νεότητα, *è textu, & ſic Interpres.*

l. 26. ἀφορμὴν αὐτῆς] *pro* ἀφορμὴν αὐτοῖς.

Pag. 939. 36. τοῦτο ποιήσαντας ἡμᾶς] *locus, vt puto, deprauatus. Boiſius ſic:* τοῦτο (*ſc.* χειρόγραφον) ἰσχυρὸν ποιήσαντας, *deleto* ἡμᾶς. *noſtris enim impijs factis chirographum, quod aduerſus nos diabolus habet, validum efficimus.*

Pag. 940. 3. τρυφῆς] *Theod.* τροφῆς.

l. 36. βουλόμενος] *Th.* φιλονεικῶν.

Pag. 941. 11. ἡ ἡμέρα] *Theod.* αἱ ἡμέραι, *rectè.*

l. 40. υἱὸ] *in Cod. Theod.* υἱῷ, *malè, quod cauſam errandi dedit Interpreti, qui vertit filio.*

Pag. 942. 32. τὸ μὲν, ὡς] *Th.* ἀγγέλους μὲν, ὡς.

Pſal. 103.

Pag. 943. 18. μάθοιεν] *Th.* μάθοιμεν.

Pag. 944. 16. ἐπὶ μὲν ὢν] *Theod.* ἔτι μὲν ὢν, *rectè.*

l. 36. γὰρ ϗ] *Th.* γάρ, φησι, καί.

l. 38. ἐφίσταται] *Th.* ἐφίπταται.

l. 41. αἰσθητοῖς εἰκόνα] *Th.* αἰσθητοῖς ὀξύτητος εἰκόνα.

Pag. 945. 24. γῆ ἄβρεκτοι] *Th.* γῆ ἦν ἄβρεκτος.

Pag. 946. 21. *Theodoreto deeſt* εἰς, *& notis etiam Romanis.*

l. 35. τὸ δὲ λέγειν τὸν ὑετὸν, διὰ τὴν ἐκ τῆς θαλάσσης τῶν ὑδάτων ἀναγωγήν.] *mutila hæc, vt videtur, omiſit Interpres. Boiſius hunc locum ſic legi poſſe cenſet.* τοῦ παντὸς κόσμου λαλῶν, ἔργον δὲ Θεοῦ λέγει τὸν ὑετὸν, διὰ τ. ἐ. τ. θ. ἀναγ.

l. 43. τῷ τε] *Boiſ.* ἅτε δὲ τῷ.

Pag. 947. 2. τῆς σκληραγωγίας ἀπελαύνων] *fortaſſe* θαλλίον. *alioqui* τὸ σκληραγωγίας *vix habebit, inquit doct. Allen. à quo regatur. Boiſius alio modo emendat, addita voce*, παραμυθητικὸν, *poſt* σκληραγωγίας.

l. 35. τῶν δὲ πατέρων τις] *Vt recentioris ſeculi ſcriptor loqui videtur.*

l. 36. τῶν αὐτῶν προεστώτων] *doctiſſ. Allenus*, αὐτῷ, *legendum putat, eo ſenſu, quo dicitur apud Demoſthenem* προεστάναι Φιλίππῳ *i.* à Philippi partibus ſtare. *Boiſius*, τῶν τὰ αὐτοῦ προεστώτων, *vel* τὰ αὐτοῦ φρονούντων.

Pag. 948. 16. φωστήρων, ἃ] *Solæcophanes.*

l. 28. αὐτοῦ] αὐτὴν *Th.*

l. 29. χρεία, ϗ τῇ] *Th.* χρεία, τῇ.

Pag. 949. 6. περὶ τῆς χθὲς ἡμέρας] *Th.* τῆς προτεραίας, *rectè.*

l. 31. ἑρπετὰ] *Videtur deeſſe* ὧδε, *vel* ἐκεῖ, *aut* ἄλογα. *Allenus.*

l. 40. τὴν πολυειδῆ] *fortaſſe* τῷ πολυειδεῖ ϗ οἱονεὶ πολυπροσώπῳ πλήθει. *doctiſſ. Boiſius huic loco medecinam facit legendo lin.* 39. ἑρπετῶν δὲ γένει τῷ ἀναριθμήτῳ: *vel addendo* περὶ, *ante*, ἑρπετῶν.

Pag. 950. 37. εἰσφορὰν] *Th.* φορὰν.

Pag. 951. 1. ϗ τοῦ] *Th.* ὁ τοῦ. *ibid.* μεθ' ὃ, *Th.* μεθ' ὅ.

l. 5. πνεύματος] *Th.* βαπτίσματος.

l. 39. *pro* φησὶν, *Theod. habet*, τοιοῦτον [illegible] πέπονθεν.

Pſal. 104.

Pag. 952. 11. ἀγαθῶν] *Th.* εὐεργετῶν.

l. 16. αὐτοῦ] *Theod.* αὐτὸν εὐεργέτησε, ϗ ἠλέησεν, ὅπως.

Pag. 953. 2. σοφίᾳ αὐτοῦ] *Theod. hic plura addit ex textu.* 1. *Reg. cap.* 1.

l. 43. οἱ δὲ ϗ διὰ τρόπων] *Locus eſt, vti reor, non ſanus. Interpres*, Hi autem, vt qui ipſius mores imitentur, electi & filij. *fortaſſe legerat, inquit Boiſius*, οἱ δὲ, ἅτε ϗ τρόπων μιμηταὶ τυγχάνοντες, ἐκλεκτοὶ ϗ υἱοὶ εἰσι. *Boiſius delendum putat* τυγχάνοντες: *vel ſic:* οἱ μὲν σπέρμα μόνον εἰσὶν, οἱ δὲ ϗ διὰ τρόπων μιμηταὶ τυγχάνουσιν.

Pag. 954. 15. *dele* μξ, *& reſcribe ex Theodoreto* χξ. *Typographicum* σφάλμα.

l. 18. οἰκείωσιν] *Rectiùs* ἐναντίωσιν, *vel* ἀνοικεῖον, *vt annotauit doctiſſ. Allenus. ſic enim in ſcripturis vnus & mille* ἀντιδιαστέλλονται. *Vide Iob.* 9. 3. *&c.*

l. 22. τοῦτον τὸν ὅρκον] *Th.* τούτων τῶν ὅρκων.

l. 24. οὐρανοῦ] *ex Th. adde* τῷ πλήθει.

Pag. 955. 16. τὴν Παλαιστίνην) *Ex Theodoreto adde* οἰκοῦσιν.

l. 18. δὲ ὁ Θεὸς] *Th.* δὲ ϗ αὐτὸς ὁ Θεός.

l. 31. ἀλλὰ] *lege ex Th.* τἄλλα.

Pag. 956. 8. τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις τὴν ἐκείνου φιλοσοφίαν δείξῃ, ϗ *Theod.*

l. 31. ἐν ἑβδομήκοντα ψυχ.] *Gen.* 46. 28. *& Act.* 7. 14. ἑβδομήκοντα πέντε.

Pag. 957. 26. τιμωρησάμενος] *Boiſ. magis placet*, τιμωρησόμενος.

l. 29. ποτὲ δὲ τὸ καθ' ἕκαστον] *Græca ſunt mutila: Interpres*, Nunc, ne ſingula commemorem, aliud miraculum efficeret. *Boiſius pro* τὸ καθ' ἕκαστον *legendum putat* τὰ καθεξῆς, *ſc.* ἐγίνετο, *vel* ἐποιήθη. *Interp. videtur legiſſe*, ποτὲ δὲ (ἵνα μὴ τὸ καθέκαστον λέγω) τὰ ἄλλα τέρατα, ϗ διά τί *&c.*

l. 37. ϗ οὐκ] *Th.* οὐκ ἀντεῖπον οἱ μακάριοι θεράποντες.

Pag. 958. 3. ἀνὴρ μὲν εἰς αὐτοὺς] *ſc.* μετεβάλετο, *aut tale aliquid deerit explendæ ſententiæ.*

l. 14. ἄπαντα] Th. [illegible].

Pag. 959. 7. [illegible]] Th. [illegible].

l. 21. [illegible]] Th. [illegible].

l. 34. γῆ δὲ καὶ ξηρᾶ] Th. γῆ δὲ γῆ καὶ νοτίδος [illegible].

Pag. 960. 5. lege [illegible] & pro [illegible], in margine, Th. habet [illegible].

Pſal. 105.

Pag. 961. 39. [illegible]] deeſt [illegible], aut ἔτυχεν, aut tale aliquid. ſic Interpres explet, Conſecuti ſunt.

l. 40. ὅπως δὲ ἂν] Legendum ὅπως ἂν, vel cum interprete, ὁπόσα.

Pag. 962. 8. [illegible], ſine καί. Th.

l. 28. [illegible] τε καὶ [illegible]. Th.

l. 32. μὴ Μωϋσῇ μόνῳ] Verba ſunt non Dathanis & Abiron 16. Num. ſed Aaronis et Mariæ 12. Num.

l. 42. [illegible]] Th. [illegible].

Pag. 963. 10. [illegible] αὐτὸ γὰρ τοῦ. Th.

l. 35. εἰ μὴ Μωϋσῆς] Sc. obſtitiſſet. Addit Interpres: ἔστη ἐν τῇ θραύσει, vel [illegible].

Pag. 964. 9. αὐτοῦ δὲ] [illegible] δὲ αὐτοῦ. Th.

l. 10. [illegible] Th.

l. 15. μείζονί τι καὶ [illegible]] Legendũ μείζονά τε καὶ [illegible] putat doctiſſ. Allemus. vtramq́ lectionem ſtare poſſe putat Boiſius.

l. 41. [illegible]] Interpres videtur legiſſe [illegible], aut tale aliquid.

Pag. 965. 9. Pro αὐτῷ lege αὐτὸν, ex Theod.

l. 17. [illegible]] Lege αὐτῷ ex Theod.

l. 18. ἀπολαύοντων] Addit Th. [illegible].

l. 35. [illegible] ex Th. Boiſius mauult, [illegible].

l. 42. [illegible]] Th. [illegible].

Pſal. 106.

Pag. 967. 22. [illegible]] Th. [illegible].

Pag. 968. 15. [illegible]] Hoc participium hoc loco non vertit Interp. agnoſcit tamen Th.

l. 23. ἄρτι] Addit Th. ἔτι [illegible] &c.

Pag. 969. 33. καὶ [illegible]] Th. καὶ [illegible] τοῖς [illegible].

l. 42. [illegible]] Th. [illegible].

Pag. 970. 13. [illegible] τῶν θυρῶν] [illegible] θυρῶν Th.

Pag. 971. 7. φθαρέντας] Th. διαφθαρέντας.

Pag. 972. 2. πλάνης] Th. ἀπάτης.

l. 20. ψυχῆς] Th. φύσεως.

l. 33. poſt θελήματος addit αὐτοῦ Th.

Pag. 973. 26. ἐν ταῖς τῆς μετανοίας βίου ψυχαῖς κατασπείρεται] Locus deprauatus, quem non attingo. Boiſius, ἐν ταῖς τῶν μετανοούντων ψυχαῖς. Caſaubonus, τῇ ἐκ μετανοίας βίου ψυχαῖς.

Pag. 974. 4. καθ' ἡμέραν] Addit Th. τῇ ἐκκλησίᾳ.

l. 7. οὕτοι μὲν οὖν, φησιν] τοῦτο μὲν οὖν φησιν, Th.

l. 24. ἀλλὰ ποῦ μὴ] Th. ἀλλ' ἀπαγορεύει πλάνην· ποῦ δὲ μή. & ibidem ἀκυβέρνητοι, Th. ἀνερμάτιστοι.

l. 25. εὐθηνίαν] Th. [illegible].

l. 33. στόμα αὐτῆς] Th. τὸ στόμα αὐτῶν.

l. 34. οἱ εὐθύτητι] Th. οἱ μὲν εὐθύτητι, rectius.

Pag. 975. 3. ἢ δόξα χεῖρον] Adiecta videtur hec [illegible] ab imperito librario, vt pleraq́ aliæ, qui quàm parum cohæreat cum præcedentib. nõ animaduertit.

Pſal. 107.

Pag. 975. 26. ἐν αὐτῷ] Th. ἑαυτῷ. Boiſius: [illegible] γ. μ. τ. π. [illegible] ἐν αὐτῷ, τὴν &c.

l. 35. [illegible]] Th. [illegible].

Pag. 976. 31. Th. rectius [illegible].

l. 35. [illegible]] Deeſt φησί, aut aliud tale, quod expleuit Interpres.

Pſal. 118.

De Commentario in hunc Pſalmum ſupra diximus ἔκτρωμα recentioris alicuius Græculi, vix dignum lectione. Eum nobis ſuppeditauit Regia Bibliotheca Lutetiæ: vertit vulgauitq; pro vero fœtu ſatis [illegible], vt dixi, Billius. Nam primùm citantur nominatim Aquila, Symmachus, Theodotion, quod Theodoreto quidem ſolenne, Chryſoſtomo inuſitatum eſt, qui non aliter ferè loquitur, quàm ἄλλος, aut ἄλλος ἑρμηνευτής. Dein præter morem omnium veterum citatur nominatim Athanaſius, & Nazianzenus, bis adiecto Theologi cognomine, quod nemo non videt recentioribus ſeculis eſſe introductum. Et, quod caput eſt, contra Paulicianos inuehitur etiam nominatim & Iconoclaſtas, cum illorum nomen circa annum Chriſti 850. mundo cœperit innoteſcere, imperãtibus Michaele & matre Theodora: Zonaras. An. tom. 3. p. 126. Neq; Iconoclaſtarum ſiue Iconomachorum nomen niſi aliquot poſt mortem Chryſoſtomi ſeculis auditum fuerit. Porrò autor hic, quiſquis eſt, in hunc Commentarium totam penè ad verbum Theodoreti expoſitionem effudit, aſſutis quibuſdam quiſquilijs domi ſuæ natis, an aliunde petitis? id quod in proximè præcedentibus itidem factum monui.

Pag. 978. 24. Th. [illegible] πάλιν ἔχει.

l. 25. Th. καὶ ἄπαιον [illegible].

Pag. 979. 14. [illegible]] Th. [illegible], rectè.

l. 16. Th. τὴν κορυφὴν αὐτῆς [illegible].

l. 25. νόμος ἦν] Bis idem, bone vir. crambe bis cocta. ſed prius Theodoreti fuit, hoc propriè tuum.

Pag. 980. 6. [illegible]] Th. [illegible].

l. 24. Th. τότε, φησὶ, δυνήσομαι.

l. 25. κατὰ ταῦτα] Th. κατ' αὐτά.

l. 37. παντελῶς] Th. πάμπαν.

l. 38. διαβολῆ] Th. [illegible].

Pag. 981. 1. πάλιν τοίνυν τῇ αὐτῇ] Iterum crambe bis cocta. id quod Theodoreti verbis paulò antè, mox ſuis enuntiat rhapſodus iſte.

l. 15. ἀγλαΐᾳ] Th. [illegible].

l. 27. ψοίᾳ, ſiue ψόᾳ, quo vocabulo lumbi ſignificantur medicis.

l. 30. ἰατρῶν σοφοί φασι] Aliquid hic deeſſe videtur. porro totus hic locus de capillitio non alendo interpreti Billio deeſt, alium, vt videtur, codicẽ ſecuto.

l. 39. ἀπολαύει] Th. [illegible].

Pag. 983. 16. ὑπέδειξε] Th. ὑπέδειξε.

Pag. 984. 9. συμβόλῳ τῆς πίστεως] Sc. Niceno.

l. 16. ἐσφάλθα] Sc. [illegible] ſed poſt μήποτε requiro ſubiunctiuum.

l. 20. ἀλγυνήθημεν] Th. αἰχμωτήθημεν.

l. 28. πλοῦτος καὶ δόξα] Ratio Grammaticæ accuſatiuos exigit πλοῦτον καὶ δόξαν. vel adde, οὐδὲ οἶον.

Pag. 985. 11. Th. ante μαθεῖν ponit δὲ.

l. 30. ἐπὶ τὴν συμφερούσαν] Lege ex Th. μετελθεῖν.

l. 39. ταύτην τὴν ἔννοιαν ἔχοντα] Locus de mendo ſuſpectus. Th. ſic: τοῦτο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ ἔφη ψαλμῷ φάσκων.

Pag. 986. 30. ὅσα ἂν προσευχόμεθα] Interpres hæc non legit, vel non vertit.

Pag. 987. 9. καὶ ἡλίκων δωρεαῖς] Videtur hic autor, quiſquis eſt, hoc loco male ſeruâſſe leges Grammaticæ.

Pag. 988. 42. φησιν, ἀδελφῶν ὁμιλίας. Th.

Pag. 989. 18. lege ex Th. διά τοι τοῦτο καὶ ὁ θεῖος.

Pag. 990. 6. poſt μὲν adde φησι, ex Th.

l. 42. ὀνειροπολεῖ] ſc. ἡ ψυχή, vel legendum ὀνειροπολῶ.

Pag. 991. 7. deſunt apud Th. τὴν μονήρη ἤ.

l. 32. ἐπαγγ.] Lege cum doctiſſ. Caſaubono ἀπαγγ.

Pag. 992. 30. προσείρηται ἐν] Deſunt apud Interpretem, & videntur abundare.

Pag. 993. 29. ἐν] Lege cum doctiſſ. Caſaub. ὤν.

l. 31. ἀκούω πταιόμενον] Interpres videtur legiſſe ἀκούω ὅτι πταιόμενον.

l. 38. Th. τὴν γνῶσιν ἐργάζεται. οὕτω.

l. 40. καυστῆρα] Th. καυστήρια.

Pag. 994. 2. ἐμαυτὸν εἰς παιδείαν προσεξένησα] Interp. legiſſe videtur ἐμαυτῷ δι' ἀμαρτίας τὴν παιδείαν προσεξένησα. cod. Theod. legit, ἐμαυτὸν τὴν παιδείαν προσεξένησα.

l. 35. ἀναλαβόμενον] Cod. Th. ἀναποιούμενον.

Pag. 995. 32. διαφόρως] Th. διαφερόντως.

Pag. 996. 6. εὔνοιαν] Th. ὁμόνοιαν.

Pag. 997. 40. τὸ εὐαγγέλιον] Manifeſto ſolœciſmo pro τῷ εὐαγγελίῳ.

Pag. 998. 36. συμφορᾷ] Th. συμφορᾶς.

l. 40. δυσμενέσιν Th.

Pag. 999. 43. ἐπαινεῖν καὶ βασανίσαι] Nihil video, à quo hi infinitiui regantur. deeſt, vt videtur, inquit Boiſius, ἐθελήσωμεν, aut κατεδεξάμεθα, aut tale quid.

Pag. 1000. 35. ἐπεὶ] ἔπειτα δὲ legendum putat Allenus, rectè.

Pag. 1001. 18. Th. μὲν. οὐ γὰρ ἐν σκότει βαδ.

l. 28. δίδοται ὑμῖν] Vel vt Interpres videtur legiſſe, δίδοται ἐν ὑμῖν, aut poſito καὶ ante λύχνου; &, mutatâ plenâ diſtinctione poſt δέδωκε in comma, vna fiat ſententia.

Pag. 1002. 24. νόμον] Lege ex Th. γάμον.

l. 25. τοὺ νόμους] Th. τῷ νόμῳ.

l. 28. τασσόμεθα τῷ Θεῷ] Fort. συντασσόμεθα, quanquam & illud ferri poſſe videtur.

Pag. 1003. 19. Αἰγύπτιος] Melius Αἰγυπτία.

Pag. 1004. 10. προαιρετικά] Lege ex Theod. προαιρετία.

l. 31. τὸ πυρ.] Th. ἀντὶ τοῦ πυρ.

Pag. 1005. 35. Th. καὶ διὰ τοῦτο σωτηρίας.

l. 41. γονείας] Th. ἀσωτείας.

Pag. 1007. 16. Boiſius ante τὰ αὐτὰ addit ὁ.

l. 19. ἐξ αὐτῆς ἀποτρέφεσθαι] Aptius ἀπ' αὐτῆς. Sic p. 1008. 2. ἐκ τῆς, pro ἀπὸ τῆς. Boiſ. τοὺς ἐξαγόντας αὐτῆς ἀποτρ.

Pag. 1008. 18. τοιαύτης λύπης] Legendum τοιαύτῃ λύπῃ, vel τοιαύτας λύπας.

Pag. 1009. 13. μεγάλων] Th. δυνάμει.

l. 15. Th. μετεώριον σμικρὸν δ.

l. 18. ἀντιλαβῆ] Lege ex Theod. ἀντιλαβοῦ.

l. 23. ὁ πάντας πάντως. Theod.

l. 28. ἐργάτας] Th. ἐργαστάς.

l. 35. αἰώνιον ἐστιν ἀγαθόν. Th.

Pag. 1010. 13. ὑμεῖς δὲ ποιεῖτε αὐξῶντες] Verba ſunt Theodoreti.

l. 21. Lege ex Th. ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνεπιφανῆ ψυχ.

l. 25. τὸν δίκαιον] Th. τῷ δικαίῳ.

Pag. 1011. 6. Lege ὑψωθήσεται.

l. 17. διὰ τῆς αἰαβάσεως] Interp. per tranſgreſſionem, hoc eſt, παραβάσεως, aut tale aliquid.

l. 38. Th. ἀπόβλεπτος, rectè.

Pag. 1012. 7. προσφιλῆ τὴν ὑμετέραν ζωὴν δεδωκότες] Interpres omiſit. quod ſi retinemus, legendum omninò δεδωκότας. cenſeo inducenda.

l. 9. σύλλαβαι] deeſt χρή, vel lege συλλαβεῖν.

l. 15. Ἰάκωβον] At verba ſunt D. Iohannis, non Iacobi. 1. Io. 3. 18.

l. 35. Lege ἔλεγον ex Theod.

Pag. 1013. 3. ἀγάλλομαι] Th. ἐναγαλλόμενος.

Pag. 1014. 18. ἱκεσίαν] Th. ἱκετείαν.

l. 31. διὰ λοιδορίας] Fort. διαλοιδορίας, vnico verbo.

Pag. 1015. 35. πείξοι] Caſaubonus, πεῖξαι, rectè.

CONIECTVRÆ IN ESAIAM.

HVius libelli quatuor ſunt exemplaria, bina vetera, vnum Romæ in Vaticana, alterum in Bibliotheca Beſſarionis: bina noua, Regium Lutetiæ (ex quo noſtrum deſcriptum) & alterum Bauaricum in Bibliotheca Monachenſi, quæ ex duobus prioribus fluxiſſe conſtat. In hoc libello perquam eleganti in coniecturis fui audacior, ab omni quippe codicum ſubſidio deſtitutus. Quin hoc ſit germanum Chryſoſtomi ſyntagma, equidem, qui legerit, dubitare puto neminem: vel ipſa 1034. pagina ſatis indicat non alia, quam Chryſoſtomi ætate ſcriptum fuiſſe.

Cap. 1.

Pag. 1017. 19. τῶν ἐπισολῶν] *doctiſſ. Boiſius* ἐπὶ τῶν ἀπισολῶν. *Allenus ex coniecturâ* δι' ὅλων. *videndum tamen an regi poſſit à* δι' ὅλου *præcedente, ea conſtructione qua dicimus* πανταχοῦ τῆς πόλεως, πανταχοῦ γῆς: *& Chryſoſtomus ipſe Pſal. 46.* πανταχοῦ τῶν ἐπισολῶν, *de his ipſis loquens.*

l. 43. εἶχον] *videtur aliquid deeſſe,* λέγειν, *aut* πρεσβεύειν, *aut tale aliquid. Boiſius ex coniecturâ* ἧκον.

Pag. 1018. 7. καὶ τὸν βάρβαρον] *lego* καὶ τὸ βάρβαρον προσδεχόμενος, *aut tale aliquid. Boiſius explet* καὶ τὸ βάρβαρον αὐτῶν τρόπον ἐπιθέμενος.

l. 9. εἰ γὰρ εἷς] *Non de Pharaone dictum, vt vult Interpres, ſed de Hebræo, qui alium Hebræũ iniuria affecerat. Exod. 2. 14.*

l. 33. πεπεισμένας] *A* πείθω, *non* πιέζω. *Boiſius, Quid ſi, inquit,* μεταπεπεισμένας?

Pag. 1021. 4. ταῦτα οὐχ ὡς] *Boiſius mauult,* ταῦτα ὡς γεγενημένα ἀπαγγέλλει, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐσόμενα.

Ib. τὰ μέλλοντα ὑπὸ τῶν προφητῶν λέγεσθαι] quæ à Prophetis prædicenda ſunt, *mira, vt videtur, hypallage, pro* quæ à Prophetis fore dicuntur: *quo modo etiam vertit Interpres. Boiſius, leui immutatione,* τὰ μέλλοντα τὰ ὑπὸ τῶν προφητῶν λεγόμενα ἔσεσθαι.

Pag. 1024. 5. ὅτι ὅλως δι' ὅλου τοῦ προοιμίου τούτου προσέοικε] *Boiſ. pro* τούτου *legit* τούτῳ: *ſc.* τοῦ προοιμίου *totus Pſalmus. & fortaſſe* ὅλος *pro* ὅλως *legendum.*

l. 24. εἰς πέρας] *In libro noſtro,* εἰς ἀπέρας, *mendoſiſſimè, nec mendum aduertit Interpres.*

Pag. 1025. 15. καὶ ἐγκωμίων] *Locus mendoſus, qui ex coniectura ſic reſtitui poteſt:* καὶ ἐγκώμιον ἀναμιχθὲν τῇ κατηγορίᾳ τὴν κατηγορίαν χαλεπωτέραν ποιεῖ. *ſaltem hic eſt huius loci ſenſus, in quo, vt in plurimis hallucinatus eſt Interpres. Boiſius ſic:* καὶ ἐγκώμιον ἀναμέμικται τῇ κατηγορίᾳ, τὴν κατηγορίαν χαλεπωτέραν ποιῶν.

Pag. 1026. 10. μεσοπορίας] *Medios inceſſus ſignificat: qui locus eſt inter ambulandum honoratiſſimus. inde illud Imperatoris ad libertum ſuum inter duos Senatores mediũ ambulantẽ, an non te pudet inter eos medium incedere, quorum ſeruus eſſe poteris?*

Pag. 1027. 16. οὐκ ἐπὶ κακῷ] *Hunc locum apertè mendoſum ex coniectura ſic reſtituo:* καὶ οὐ τιμωρία ἐπὶ κακῷ, καὶ οὐ τῶν δούλων δίκην γίνεται μόνον, ἀλλ' ἐπὶ τῷ βελτίους. *Boiſius,* οὐκ ἐπὶ κολάσει καὶ τῶν δούλων δίκην *&c. Allenus,* οὐκ ἐπὶ κακῷ καὶ τῶν δούλων δίκην γίνεται μόνον, ἀλλ' ἐπὶ τῷ.

l. 35. ὅτι] *Plenius ſic:* ἐξ οὗ δῆλον ὅτι.

Pag. 1028. 28. εἰρημένων] *Boiſius addit* ἀλήθειαν.

l. 29. τερπνότερον] *deeſt* τι.

Cap. 2.

Pag. 1029. 22. καὶ ὁ Ἰακὼβ ἢ, λώβης αὐ] *Locus mendoſus, quem tamen quomodo corrigam, non diſpicio.*

l. 25. τὸ προσωπεῖον] *Boiſius,* τῷ προσωπείῳ.

Pag. 1031. 7. τῶν νοημάτων] *Aſſentior interpreti ſubintelligenti* ῥήσεων, *aut tale aliquid.*

Pag. 1032. 16. τὸ **] *deeſt* δένδρον, *vel* τὸν καρπὸν, *aut tale aliquid. Locus enim erat in manuſcripto Regio relictus vacuus, vnius ferè verbi capax.*

l. 19. ἀθυμίας] *vel legendum* ἀθυμίᾳ τοιαύτῃ ἀνάγκῃ, *vel* ὑπὸ ἀθυμίας.

Pag. 1033. 22. νόμου] *Interpres putat legendum* χριστοῦ: *& eſt aptius, ſi libri addicerent: quamuis & hæc lectio non malè ſtare poteſt.*

Pag. 1034. 28. καιόμενον] *deeſt* ἐν εἰρήνῃ διάγει, *aut tale aliquid.*

Pag. 1035. 15. ἴασιν] *hoc monſtrum verbi Interpr. vertit,* ira exacerbatus. *quid ſi* οἴασιν *legamus?*

Pag. 1038. 40. ἐν τοσούτῳ κινδύνῳ τῶν ἤδη πεπλημμελημένων] *locus mendoſus: ſed nihil explico. vide notas Boiſij.*

Cap. 3.

Pag. 1042. 30. τῷ ἐν ἀγῶνι] *Vlcus aliquod ſuſpicor, quod ſanare nequeo. Boiſius acutiſſimè,* τῶν ἐναγῶν.

Pag. 1044. 24. *poſt,* βιαζόμενος, *deeſt* ἦν, *aut tale aliquid fulciendæ ſententiæ.*

l. 34. *Hic locus ita diſtinguendus & legendus:* πονηρὸν ἡ κακία· οὐδὲ ἐλεγχομένη πολλάκις καὶ τὴν παρουσίαν αὐτὴν βαρύνεται τῷ ἐν ἐπιεικείᾳ ζῆν προαιρουμένων.

Pag. 1046. 12. τοῖς τὸν δῆμον ἀλγοῦσι] *Boiſius legit* ἀλγυνοῦσι, *hoc eſt,* λυποῦσι. *malo* ἄγουσι, *hoc eſt,* δημαγωγοῦσι.

Pag. 1047. 3. δευτέρας] *ſc.* ἐντολῆς.

Pag. 1048. 18. παρὰ τοῦ πονηροῦ πνεύματος] *Non placet hoc loco. Boiſius acutè,* παρὰ τῆς πονηροῦ πνεύματος μᾶλλον, τοῦ τ.

l. 29. κωμῳδῶν] *Vide notas Boiſij.*

Pag. 1049. 7. πτερὰ] *lege* ἀναπτύσματα, *inquit Interpres, ſeu quis alius ad oram libri, Lutet. Anno* 1588. *excuſi: quàm verè, neſcio. neq́ enim conuenire videtur. Boiſius* πτερὰ *retinet. eſt enim, inquit ille, elegans alluſio ad pennas pauonis erectas & expanſas.*

Pag. 1051. 1. ῥανίδα] guttam. *Non quadrat huic loco. melius* τυραννίδα: *ita tamen, vt requiram aliud loco aptius.*

Cap. 4.

Pag. 1053. 17. λαμπροῦ] *Aliquid explendæ ſententiæ deeſt. Boiſius* λαμπρῶς.

Cap. 5.

Pag. 1054. 4. μακρὰν ὁδὸν τὰ ἐγκλήματα] *ſc.* καλεῖ, *ex præcedentibus: ſi tamen locus integer eſt.*

Pag. 1055. 3. διὰ τὸ δυσχείρωτον] *Locus videtur imperfectus. Vide notas Boiſij & Alleni.*

Pag. 1059. 17. ἐναγομένην τόλμαν] *Boiſius,* ἐπαγομένην τιμωρίαν, *vel* κόλασιν. *Puto potiùs pro* τόλμαν *reponendum* τομήν: *Sic enim ſæpius loquitur noſter. Sic in his ipſis in Eſaiam Commentarijs, p.* 1075. *l.* 25. μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος ἐπάγει τὴν τομήν. *quem locum ideo produxi, quia, tom.* 7. *apanth.* 11. *p.* 729. *l.* 11. *ille ipſe locus deſcribitur, idemq́ error committitur, & pro* τομήν *genuino habes corruptum* τόλμαν.

Pag. 1062. 39. ζωτικὴν] *Interpres legit* τροφήν. *quare, ipſe viderit: cùm* ζωτικὴ, *hoc eſt,* ζωτικὴ λέξις, *huic loco melius quadret, quàm* τροφή: *idemq́ mox eodem ſenſu,* πάντα κινεῖ ζωτικὸν, *vſurpet.*

Cap. 7.

Pag. 1075. 38. παραδεδομένην] *Verbum mihi hoc loco ſuſpectum. Boiſius ingenioſè,* ἀμφαλλομένην.

Pag. 1076. 14. ἀλογίσαιτο] *Corrigendus hic locus ex apanthiſmate vndecimo, tom.* 7. *p.* 729. *l.* 32. *vbi mutilator ſic habet,* οὐκ ὑπάκουσεν, οὐδὲ παραλογίσαιτο, ἀνακηρύξει τὴν προφητείαν. *Vbi vtraq́ coniectura confirmatur, tum quæ in margine, tum alia doctiſſimi Alleni, qui multò ante allatum ex Oriente apanthiſmatis illius exemplar,* μάλα εὐστόχως *monuerat, pro* (οὐδὲ γὰρ ἀλογίσαιτο) *ſublatis notis parentheticis, legendum,* οὐδὲ παραλογίσαιτο.

l. 20. τὸ συμβαῖνον ἐστιν] *Melius in apanth. citato,* τί ἐν τὸ συμβαῖνον ἐστιν;

Pag. 1077. 12. δικαιοσύνης ἐκλήθη πόλις] *Ibid.* δικαιοσύνη ἐκλήθη ἡ πόλις. *quam lectionem præfero. quod enim editur deſtruit illud, quod verbis proximè præcedentibus aſtruitur.*

l. 20. ἁμαρτωλῶν] *Ib.* εἰς ἁμαρτωλῶν.

l. 43. ἀνωτέρω] *Ib.* ἀνώτερον.

Pag. 1078. 4. διὰ γὰρ τοῦτο] *Ib.* διὰ γάρ τοι τοῦτο.

l. 5. ἐνοίκησιν αὐτῷ] *Ib.* ἐνοίκησιν ἐν αὐτῷ.

l. 15 οὐ γὰρ μετὰ *vſq́ ad* διότι πρὶν ἢ γνῶναι *l.* 22.] *locus hic in apanth. citato legitur aliàs: adeat Lector tom.* 7. *p.* 731. *l.* 30.

Pag. 1080. 24. ῥάβδοι] *Verbum mihi hoc loco ſuſpectum. Interpres, qui tamen præter codicem Regium, quo & nos vſi ſumus, alium non habuit,* ad pugnam expediti. *ſed illud Græcè* εὔζωνοι *dicitur. Boiſius ex coniecturâ,* ῥόδιοι: *nos* ῥαγδαῖοι.

Pag. 1085. 16. λειφθέντων] *Puto legendum* ληφθέντων.

Præter hoſce in libros veteris Teſtamenti commentarios perpetuos extat paſſim in Bibliothecis Græcè manuſcripta ἑρμηνεία εἰς τὸν προφήτην Ἱερεμίαν Chryſoſtomo adſcripta: cuius apographum ex Bibliotheca Bauarica deſcriptum in manibus habemus, ne luce quidem, nedum tanto autore dignum opuſculum, ſed nugas meras & quiſquilias. Ne quis tamen in eas incidens aliquid ſe magnum, aut nobis non viſum reperiſſe putet, ecce tibi huius præclaræ expoſitionis initium.

Τὸν μὲν χρόνον, καθ' ὃν προεφήτευσεν ὁ μακάριος Ἱερεμίας, καὶ ἀπὸ ποίου βασιλέως ἤρξατο, καὶ εἰς ποῖον προεφήτευεν (*fortaſſ.* ἐπαύσατο) ἐντεῦθεν δεῖ μαθεῖν. πόσην δὲ προφητείαν κατὰ τῶν δύο ποιεῖται φυλῶν, ἤδη τῶν δέκα αἰχμαλώτων γενομένων ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου. ποικίλην δέ τινα τὴν προφητείαν ἐστὶν ἰδεῖν. ποτὲ μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν παλαιῶν παραδειγμάτων αὐτοῦ (*fort.* αὐτοὺς) ἐλέγχει, ὡς ὅταν λέγῃ, ἴδε τὰς ὁδούς σου ἐν τῷ πολυανδρίῳ, καὶ τὰ ἑξῆς.

IOHANNIS

IOHANNIS BOISII

CVRÆ POSTERIORES IN CHRYSOST. TRACTATVM

in Eſaiam.

Pag. 1016. 25. Ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ &c.] *vide Rom.* 10.20.

l. 30. *legendum cenſeo*: πραγμάτων περιστάντων, οὐκ ἔλαττον αὐτῶν τ. ε. α. κ. λ. ἀλλὰ καὶ πικρότερον &c.

l. 34. περιεχαίνετο] *vide ſuprà pag.* 435. *lin.* 38. & *pag.* 461. *lin.* 9.

l. 35. ὑπεραπέθνησκον] *Ego ſubdiſtinguo poſt* ἀρχομένων *repetito verbo*, περιεχαίνοντο, ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, & *pro* ὑπεραπέθνησκον, *lego*, ὑπεραποθνήσκειν ἕτοιμοι ὄντες.

Pag. 1021. 4. ταῦτα οὐχ ὡς] *Lego*, ταῦτα ὡς γεγενημένα ἀπαγγέλλει, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐσόμενα. *Hanc lectionem confirmant non modò mos prophetarum*, & *verba continuò ſequentia*, *ſed etiam verba hæc Chryſoſtomi hom.* 10. *in Geneſ. pag.* 59. *lin.* 22. &c. τοιοῦτον γὰρ ἔθος ἅπασι τοῖς προφήταις περὶ τῶν μηδέπω γεγενημένων, ὡς γεγενημένων διαλέγεσθαι. Ἐπειδὴ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς ἑώρων ὀφθαλμοῖς τὰ μετὰ πολλῶν ἐτῶν ἀριθμὸν μέλλοντα γίνεσθαι, διὰ τοῦτο ὡς ἤδη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν κείμενα κατοπτεύοντες τὰ πράγματα, οὕτως ἅπαντα διελέγοντο.

l. 7 *lego*, τὰ μέλλοντα τὰ ὑπὸ τῶν προφητῶν λεγόμενα ἔσεσθαι· *vt* λέγεσθαι *ſit corruptè*, *pro* λεγόμενα ἔσεσθαι.

Pag. 1026. 7 & 8. *legendum videtur*: ὅτε γοῦν ὁ τὰ ὑψηλὰ διδάγματα φέρων, ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ παῖς καὶ τὴν τῶν ἀγγέλων καταφυτεύειν μέλλων πολιτείαν &c. *vel*, ὅτε γοῦν ὡς τὰ ὑψηλὰ διδάγματα φέρων ἦλθεν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ παῖς, & *ſic deinceps vt in libris legitur*.

Pag. 1027. 16. οὐκ ἐπὶ κακῷ] *Nondum coniectura mea mihi diſplicet*, & *tamen quoties eam comparo cum tua* & *Alleni*, *toties non vnam eſſe viam loca corrupta emendandi intelligo. Aſſentirer Alleno, ſi Deus aliquando puniret* ἐπὶ κακῷ. *Nam etſi mala pœnæ immittuntur à Deo, tamen non* ἐπὶ κακῷ *.i. propter malum finem, ſed propter bonum, vt pulchrè docet Baſilius homilia*: ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός. *Tua lectio eò magis mihi placeret, ſi ſic conciperetur*: Ἵνα μάθῃς, ὅτι οἷα ἂν ᾖ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ τιμωρία, ἐπὶ καλῷ γίνεται, καὶ οὐκ ἐπὶ τῷ δοῦναι δίκην μόνον, ἀλλ' ἐπὶ τῷ &c.

Pag. 1029. 22. 23. 24. & 25. καὶ ὁ Ἰακὼβ δὲ, ἑώρακε ταῦτα, ἃ ὁ Ἡσαΐας μέλλει νῦν λέγειν, καὶ πλείονα τούτων προαναφωνεῖ (μετὰ γὰρ τ. τ. ε. κ. κ. ᾗ θ. ἐ. π., καὶ τ. α. κ. τ. κ. καθ' ὃν ἔμελλε παρέσεσθαι) οὐδὲ ἐκεῖνος &c.

l. 28. *addo* ὁ Χριστὸς, *poſt* κατορθοῦν.

Pag. 1033. 22. *fort.* μαχομένοις αὐτῷ· *vel* πρὸς αὐτόν.

Pag. 1038. 40. ἐν τοσούτῳ κινδύνῳ &c.] *Ne quis diutius hæreat, addo præterea nonnulla, quæ ex impedita ſatis lectione lectionem ſatis expeditam efficiant. Sic igitur*: καὶ ἡ παρ' ἐκείνου δύναμις κατεπλήττει τοὺς ἐν τοσούτῳ κινδύνῳ καθεστῶτας, καὶ τῶν ἤδη πεπλημμελημένων αὐτοῖς δώσοντες δίκην.

Pag. 1042. 30. τῶν ἐν ἀγῶνι] *pro* τῶν ἐν ἀγῶνι, *minimè dubito, quin legendum ſit*, τῶν ἐναγῶν, .i. μυσαρῶν, ῥυπαρῶν, ἀκαθάρτων. *Dicit Ioſephum liberatum fuiſſe, ſiue eripuiſſe ſe ab impuris Ægyptiæ illius manibus.*

Pag. 1044. 34 & 35. τοιοῦτον ἡ κακία· οὐδὲ ἐλεγχομένη πολλάκις καὶ τὴν παρουσίαν αὐτὴν βαρύνεται τῶν ἐν ἐπιεικείᾳ ζῆν προῃρημένων] *pulcherrimam hanc lectionem ſic Latinè reddere conor*: Sic eſt improbitas: ſæpenumero, cùm ne reprehenditur quidem, etiam aſpectum ipſum bonorum virorum iniquo animo fert. vel ſic: Tale eſt improbitatis ingenium: etiam cùm nemo ſit qui reprehendat, ſæpenumerò tamen vel ipſo bonorum virorum aſpectu offenditur, vel ipſum bonorum virorum aſpectum grauatè fert, grauiter fert. *Sapientiæ cap.* 2. *l.* 15. Βαρύς ἐστιν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος.

l. 37. *lego*, οὐ προσίενται.

Pag. 1048. 29. κωμῳδῶν] *Ipſe locus nondum occurrit, nec vacat nunc quærere: ſimillima tamen ſunt*, & *eiuſdem planè monetæ, quæ in vnum collegit doctiſſ. Caſaub. noſter Commentario ſuo ad Theophraſti characteres cap.* περὶ μικρολογίας. *vbi ſic ſcribit*: *Quemadmodum veſtis breuitas eſt ſordium argumentum, ſic veſtis ad talos demiſſa* [.i. ἄχρι τῶν σφυρῶν καθειμένη] *vitæ delicatæ* & *diſſolutæ, vt apud Platonem in Alcibiade priore* ἕλξις ἱματίων *indicium* ἀβρότητος. *Inde illa Plutarchi in Alcibiade*: ὑβρίσματά τε καὶ θηλύτητας ἐσθήτων ἁλουργῶν ἑλκομένων δι' ἀγορᾶς. *Horat. Epodῶn Od.* 4. Sacram metiente te viam Cum bis ter vlnarum togâ. *Apud Dionem Calenus obijcit Ciceroni quod* μέχρι σφυρῶν τὴν ἐσθῆτα σύρει &c. *conſule locum.*

Pag. 1051. 1. *pro* ῥανίδα, *vel lego*, ἔρωτα (*quod ſanè non diſplicet*) *vel* τυραννίδα (*vt tu corrigis*) .i. σφοδρὰν ἐπιθυμίαν.

l. 2. γενομένη] pro γενόμενος.

Pag. 1055. 3. διὰ τὸ δυσχείρωτον] lego, διὰ τοῦτο, τὸ δυσχείρωτον, χάριεν εὐάλωσι λέγειν οἱ πολλοί.

Pag. 1074. 13. καὶ δύσκολον ἦ] Senſus eſt: & oſtendit vel proditionem rem eſſe, vel magno eos faſtu ebrios exiſtimare, quòd ne armis quidem indigeant &c. *Al.* vel faſtu eos valde inebriri, ita vt exiſtiment ne armis quidem ſibi opus eſſe *&c. μεθύοντας, ſub. αὐτούς.*

Pag. 1080. 24. ῥᾳδίοις] Interpres fort. legit: ῥᾳδίως ἔχειν πρὸς μάχην, aut neſcio quid aliud. Non abſimili genere loquendi Chryſoſt. dicit de ſeipſo vna ex homiliis in Epiſtolam ad Romanos, ὅτι σφόδρα δυσχερῶς εἶχε πρὸς δακρύων ἐπιρροήν.

ΕΙΣ ΤΟ
ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΗΣΑΙΑΝ, THOMÆ ALLENI
obſeruationes.

Pag. 1019. 2. πάλιν σεσαγηνευμένη] pro πάλιν, lego πάλαι.

l. 12. σφόδρα τις] lego σφοδρά τις.

l. vlt. οὐ τῇ ἐξαιρέτῳ τῆς δωρεᾶς πιστεῖς αὐτοὺς &c.] fort. οὐ μόνον τῇ &c. & pro πιστεῖς αὐτούς, puto rectius legi poſſe, δοθείσης αὐτοῖς, &c. talis locutionis exemplum eſt Act. 11. 17. τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς &c.

Pag. 1021. 2. ἐμφατικῶς] Mallem ἐμφατικώτερον hic legere, vel ἐμφατικόν.

l. 31. ſenſus loci mihi videtur flagitare, vt legatur ἐπιτηδ. εἶπεν [ἦ] ὁ πρ. ſic pag. 1023. 11. 12. ὁ Παῦλος εὐτονώτερον τῷ λόγῳ κεχρημένος.

Pag. 1022. 35. lego ἐπιτείνων τῷ μὴ &c.

Pag. 1023. 17. 18. καὶ οὐδὲ ἀπὸ τοῦ παραδεδῶσθαι αὐτοῖς τὸν νόμον] reſpexiſſe videtur ad Rom. 9. 4. &c.

Pag. 1024. 23. ῥύσωσιν.

l. 31. λόγων τῶν Ἰουδαίων] fortaſſ. ſcripſerat, λόγων ἐκ τοῦ προσώπου τῶν Ἰουδαίων.

l. 42. pro αὐτὸ puto legendum eſſe αὐτάς.

Pag. 1026. 26. & 27. ἐκ διαμέτρου τῆς πρ. ἀ. ἀ. τὴν κακ. μετιόντες] puto legendum eſſe ἐκ διαμέτρου ἐναντίαν (vel ἐναντίως) τῆς &c. vel ſaltem τὴν ἐκ διαμέτρου τῆς πρ. ἀρ. ἀρχ. κακίαν μετ.

l. vlt. τόδε. ſic & p. 1074. l. 3. 20.

Pag. 1027. 8. τῶν γὰρ οὐ παύσεται] pro γὰρ, videtur ſenſus loci poſtulare δέ.

Pag. 1028. 30, πώποτε] rectius (opinor) legemus πάντων τι.

Pag. 1029. 7. οὐκ εἰσῆλθε Νάθαν εἰς &c. Eſ. 20. 1. vbi pro Νάθαν *Hebr. habet* Thartan, *& ſic vulgata.*

l. 17. τοῖς τῶν ὀνομάτων πρ.] videtur legendum eſſe τοῖς τούτων τῶν ὀνομ. πρ.

l. 20. εἶδε] f. ᾖδε, ab ᾄδω.

l. 27. & 28. lego: ἅπερ ἔμελλε κατορθοῦν [ὁ Χριστὸς] προαναφωνῶν.

Pag. 1033. 22. διηγάζειν τοῖς μαχομένοις αὐτόν.] pro μαχομένοις probabile mihi videtur autorem ſcripſiſſe δεχομένοις. lege præcedentia, lin. 19. &c. τινὲς οὖν &c. & infrà lin. 27. περὶ τῆς καινῆς ὁ λόγος, ὅτι αὐτὰ μ. ὁ. &c.

Pag. 1034. 2. βασιλειῶν.

l. 15. καὶ ἅπαξ ἢ δὶς ἐπὶ παρατάξεως ἔστη] Laertius lib. 2. (pag. 72.) in Socrate: ἀποδημίας δὲ οὐκ ἐδεήθη καθάπερ οἱ πλείους, πλὴν εἰ μὴ στρατεύεσθαι ἔδει. & mox, ἐστρατεύσατο γοῦν εἰς Ἀμφίπολιν, καὶ Ξενοφῶντα ἀφ᾽ ἵππου πεσόντα ἐν τῇ κατὰ Δήλιον μάχῃ διέσωσεν ὑπολαβών. & iterum ibidem ſic: ἐστρατεύσατο δὲ εἰς Ποτίδαιαν διὰ θαλάττης. πεζῇ γὰρ οὐκ ἐνῆν, τοῦ πολέμου κωλύοντος.

l. 16. ἀπὸ τοῦ βήματος ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐξῄει πολλάκις] Meminit Plutarchus vt bellatoris non admodum ſtrenui in pugna ad Charoneam (βίων παραλλήλ. tom. 3. p. 1567) ἐν δὲ τῇ μάχῃ καλὸν οὐδέν, οὐδὲ ὁμολογούμενον ἔργον οἷς εἶπεν ἀποδειξάμενος, ᾤχετο τὴν τάξιν ἀποδρὰς αἴσχιστα, καὶ τὰ ὅπλα ῥίψας, &c.

l. 36. πορευθῶμεν τῷ φωτί] lego πορευθῶμεν ἐν τῷ φωτί, vt lin. 43. & Hebr. beor.

l. 40. ἀσφαλείᾳ] puto aptius legi ἀσαφείᾳ.

Pag. 1035. 38. πενίαν;] fortaſſis mendoſè, pro πονείαν;

l. vlt. δύο δὲ τ.] rectius (opinor) legemus δύ. vel ſaltem poſt τετιμημένοι ibid. ponatur plena diſtinctionis nota, & poſt δῶρον (p. 1036. l. 2.) comma: vbi & τοῦτο διὰ &c. τοῦτο &c. vertendum puto ſic: [partim per *&c.* partim *&c.*] *& pro τὸ χαλεπὸν νόσημα (p. 1036. l. 4. videtur ſignificare dogma illud (pag. 1035. l. 42. &c) ὅτι οὐκ ἐπ᾽ αὐτοῖς &c.*

Pag. 1039. 33. τί γὰρ ὄφελος ἐκ πληγῶν ἄπιστα ἐπιτηρεῖν,

τηρεῖν &c.] *Sententiam hic non aſſequor. Si mendum eſt, putauerim ſic poſſe leui immutatione corrigi:* τί γὰρ ὄφελος ἐν πηγῶν ἅπαντα ἐπιρρεῖν, &c. *lege præcedentia, lin.* 31. οὐ γὰρ δὴ &c. *hac phraſi vtitur p.* 1051. *l.* 30.

Pag. 1043. 15. οὐδεὶς ἔλαττον χελιδονιζομένης ἡ τοσαύτη διακείσεται πόλις] *Locum ſuſpicor mendoſum eſſe. ad ſententiam aptiùs forſan legemus:* οὐδὲν ἄμεινον χελιδονιζομένας.

l. 24. *pro* ἐνδεικνύμενος *videtur legendum eſſe* ἐνδεικνύμενοι: *vt conſtructionem habeat cum* πολλοί φασιν, *lin.* 22.

l. 32. ὀνειδίζοντες τοὺς παροξυνάντας &c.] *Locus videtur mendoſus. Malach.* 2. 17. *ſic legitur:* οἱ παροξύναντες τὸν Κύριον ἐν τοῖς λόγοις ὑμῶν, καὶ εἴπατε, ἐν &c. *fortaſſis ergo ſic poterit reſtitui:* οἱ περὶ τοῦ ὀνειδίζοντες, καὶ παροξύνοντες τὸν Θεὸν &c.

l. 1044. 6. ὡς τὴν μητρόπολιν &c.] Ισ. ὡς ὅτι τὴν μητέρα. &c.

Pag. 1051. 19. *lego* ταπεινωθήσονται, *vt pag.* 1048. 6.

Pag. 1054. 14 μεμιασμένοι, διηνεκῶς ἔχ.] *Lego* μεμιασ. καὶ διηνεκ. *vel* μεμι. διηνεκῶς τι ἔχ.

l. 31. *lego è Num.* 25. 3. Βεελφεγὼρ, *ſic & pſalm.* 105. 28.

Pag. 1055. 3. διὰ τὸ δυσχείρωτον] *Hic locus ſic forſan poterit ſuæ integritati reſtitui:* διὰ τοῦτο κάρας τὸ δυσχείρωτον &c.

l. 30. καὶ νῦν οὐ λέγω &c.] καὶ νῦν *puto verba eſſe textûs: ideoq́ poſt* νῦν *ponendam eſſe plenam diſtinctionem, & poſt* διηγήσασθαι (*l.* 31.) *colon.*

Pag. 1057. 41. *poſt* πελάγει *pono plenam diſtinctionem, vel ſaltem colon.*

Pag. 1059. 13. *poſt* αἰσθάνεσθαι *deeſt comma.*

Pag. 1060. 12. ἀπηγορευμένοι] *Rectiùs hîc (niſi fallor) legemus* ἀπατώμενοι &c. *ſic infrà, l.* 17. *ſequitur:* οἱ πολλοὶ τῶν ἠπατημένων &c.

Pag. 1061. 3. *poſt* ἔχουσι *puto deeſſe* προσοῦχον.

l. 25. & 26. *pro* δύσεικτον *mallem legere* δυσίατον.

Pag. 1062. 4. *ſtatim poſt* ἀποδοθῆναι *videtur nonnihil deeſſe:* οὐχ ὡς αἰσθανομένων τῆς ἀτιμίας αὐτῶν τῶν σωμάτων, *vel* οὐχ ἵνα κολάσῃ τὰ νεκρὰ σώματα, *aut aliquid tale.*

l. 37. αὐτῶν ἀγάγῃ] *Pro* ἀγάγῃ *reponerem* ἀγαγεῖν. *&* αὐτὰ *mallem hic quàm* αὐτῶν.

Pag. 1064. 42. *poſt* ἐπηρμένου *deeſſe videtur,* ἢ ταὐτὸν σημαίνει διὰ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, *aut aliquid tale. vel aliter etiam poterit hîc locus non incommodè reſtitui, ſi legatur ad hunc modum:* διὰ τοῦτο &c. ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου. ἢ ταὐτὸν σημαίνει ἀμφότερα ταῦτα, ἢ ἕτερον &c.

Pag. 1065. 9. ἔμπυρα σώματα] *Tanquam vox compoſita ſit è* Saraph *vrere, vel incendere, &* phe *vel* phi *os. ſed compoſitionem hanc non agnoſcit Hieronymus comment. in Eſaiam l.* 3. (*pag.* 35.) Seraphim (*inquit*) *interpretantur* ἐμπρηστάς: *quod nos dicere poſſumus incendentes, ſiue comburentes: iuxta illud quod alibi legimus (pſ.* 103.) Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignem vrentem.

l. 15. τοιαῦτα] *Fort.* τοιαῦται.

l. 17. *poſt* λειτουργίαν *deeſſe videtur* πληρῶσαι, *aut aliquid ſimile.*

l. 29. τὰ νοήματα] *f.* καὶ τὰ νοήμα.

Pag. 1066. 16. οὐδὲ τοῦτον καὶ πεποίθηκεν;] *f.* ἀλλὰ καὶ τοῦτον πεποίθηκεν;

l. 24. χαλεπωτάτην ὑπέστη τιμωρίαν] *Epiphanius, ſeu quicunq́ autor eſt libelli* περὶ τῶν προφητῶν πῶς ἐκοιμήθησαν, καὶ ποῦ κεῖνται, *de eo ſic ſcribit:* Θνήσκει δὲ ὑπὸ Μανασσῆ τοῦ βασιλέως Ἰούδα πρίσθεν (*lego* πρισθεὶς) εἰς δύο. *& huc nonnulli ſpectâſſe Apoſtolum putant, cum dixit Heb.* 11. 37. ἐπρίσθησαν: *Theodoreti interpres ib.* Hoc (inquit) eueniſſe dicunt Prophetæ Eſaiæ. *addunt quidam & ſerram fuiſſe ligneam, quâ diſſectus eſt.*

l. 25. τῶν Ἰουδαίων οὐκ ἐνεγκόντων αὐτοῦ τὴν παρρησίαν] *Hieronymus in Quæſtionibus, ſeu traditionibus Hebraicis in* 2. *lib.* Παραλειπομ. *cap.* 33. 10. *pag.* 267. Tradunt Hebræi (*inquit*) idcirco occiſum Eſaiam, eò quòd eos appellauerit principes Sodomorum & Gomorrhæ *&c. plura huc ſpectantia ib.*

Pag. 1069. 12. δαιμονιῶντα] *Lego* δαιμονῶντα.

Pag. 1073. 4. *pro* αὐτῶν *fortaſſe ſcripſerat* ἀνων *pro* ἀνθρώπων, *quod poſteà per errorem librarij mutatum fuerit in* αὐτῶν.

l. 21. Ἰασοὺβ τῇ Ἑβραίων γλώττῃ ἡ ἀναστροφὴ λέγεται καὶ ἡ διαγωγή.] *Ad veritatem propiùs accedere videtur ſententia Hieronymi in Eſ.* 7. *pag.* 39. Iaſub (*inquit*) [*puto Hieronymum ſcripſiſſe* ſear-Iaſhub *ex Hebr. & interpretatione quam ſubiungit*] filius Eſaiæ, qui interpretatur, Relictus atq; conuertens: in typum populi Iuda, qui erat de duorum regum manibus liberandus: *&c. Hebr.* ſcheár, reſiduum, reliquiæ: *&* ſhúb conuerti.

l. 22. ἀσοὺβ αὐτὸν] *Puto mendum eſſe, & per librariorum errorem factum ex* ἀρουββαθὰμ (*Hebr.* arubbathám 1. *Reg.* 17. 18.) *ex* arubba *pignus, arrha, &c. &* mem *affixo. viz. ſymbolum aliquod a filijs ſuis in militiam profectis mitti ad ſe per Dauidem vult pater, quò certior reddatur de eorum proſperitate. nulla huic voci cum nomine* Ἰασοὺβ *cognatio eſt.*

Pag. 1074. 43. πᾶσιν ἀλ] *Ante hæc verba deeſſe videtur nonnihil: viz.* τοῖς δοῦσιν μόνον, καὶ *aut tale aliquid.*

Pag: 1079. 20. & 21. [illegible] & χαλδοῦντες] *Parùm congruè, ſi voces ſpectemus. præceſſit enim* αἱ δέκα φυλαὶ περὶ ἑαυτῆς &c.

l. 42. *poſt* ἐκάλεσε *deeſſe puto* μυίας.

Pag. 1080. 7. ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος, ὥς φασιν, οὐ λέγουσι μελίσσας, ἀλλὰ σφῆκας] *Hebræa vox eadem eſt hîc, & Iudicum c.* 14 8. *in hiſtoria Sampſonis: viz.* Debora: *illic autem (vt ex melle quod reperit Sampſon in cadauere Leonis conſtat) neceſſariò ſignificat apem: nec vſquam reperio vbi Græci Interpretes aliter reddiderint, quàm per voces* μέλισσα, *vel* μελισσῶν. *Videtur ergo aliorum nixus fide & autoritate in vertendis Hebraïcis dictionibus: quod & verba illa,* ὥς φασιν, *non obſcurè ſignificant.*

ANNOTATIONES

IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI

IN MATTHÆVM.

HArum editionem Homiliarum adornavimus, Lector, ex quinq; libris manuſcriptis. Primum nobis exhibuit bibliotheca Collegij Corporis Christi Oxonij à *Serbopulo* quodam, homine Græco Anno Domini. 1499. ſatis negligenter & imperitè ſcriptum Redingæ in Anglia, quadraginta tantum & quinq; priores homilias continentem. Secundum bibliotheca Illuſtriſſimi *Cecilij Comitis Exonienſis* ab eodem *Serbopulo* ibidem eadem fide & diligentiâ ſcriptum anno ſequente, ſc. 1500, reliquas poſteriores complectentem. Tertium nobis codicem dedit bibliotheca Collegij Noui Oxonij: & quartum bibliotheca Vniuerſitatis Oxonienſis Conſtātinopoli nuper aduectum melioris notæ, & antiquum ſatis, non plures tamen quemq; quàm 44, aut 45, priores repræſentantem. Quintum & vltimum poſteriores homilias, eaſq; non plenè continentem, ſed optimæ cum primis notæ codicem ſuprà commemoratæ Vniuerſitatis bibliothecæ debemus. Hiſce acceſſit editio vulgata Heidelbergenſis, de qua, quamuis innumeris ſcateat erroribus, quorum magnam & certè maximam partem nos expurgauimus: tamen gratia debetur bonis illis viris, quia & prius inedita edere voluerunt, idq; libris non negligentiſſimè inſpectis. Quam fidem & diligentiam ſi iidem in Paulinis epiſtolis edendis præſtitiſſent, non tantâ, quantâ nunc meritiſſimò, apud omneis doctos & æquos rerum æſtimatores infamiâ laborarent. Sed de hac re alius erit dicendi locus. Nunc, vt quod inſtat agamus, ſciat Lector, hanc primam in Matthæum homiliam extare à Rob: Stephano vulgatâ in principio Teſtamenti Noui ab ipſo Græcè excuſi ante annos 60. Lutetiæ; ne quenquam ſuâ laude fraudare videamur. Præter hæc ſi quid eſt aliud, ſcito ſymbolas eſſe parciſſimas ex coniecturis meis & amicorum meorum, in quibus primo loco facilè ſtatuerim doctiſſimos viros, Græcarum literarum non minus quam Theologiæ peritiſſimos, Iohannem Boiſium, & Thomam Allenum, qui mihi, tibiq; (Lector) in toto hoc opere in Euangelia operam nauârunt egregiam. Porrò vbi ſcriptæ vel dictæ fuerint hæ homiliæ, de illis in Iohannem nihil mihi liquet: in Matthæum homilias Antiochiæ habitas ex ipſius Chryſoſtomi verbis conſtat. ſic enim loquitur hom. 7. p. 49. 16. Πρώτη ἡ πόλις ἡμῶν τὸ τῶν Χριστιανῶν ἀνεδήσατο ὄνομα. vide hom. 67. p. 427. 22. videtur tamen nonnunquam loqui vt Epiſcopus, vt hom. 17. p. 124. 42. & hom. 40. p. 269. 38. vide etiam ἰδιωδῶς, homiliæ 85. & apoſtrophen eius ad diaconos. hom. 82. p. 515. l. 4. & 28. Quæ tamen coniecturæ non eam vim habent, vt poſſint illa infirmare, quæ ſunt in hom. 7. niſi fortè non omneis eodem loco habitas, aut eodem tempore dicamus.

Hom. 1.

PAg. 1. l. 42. ὀπτανόμεσθαι] *Fragmentum Orientale*, ἐφέλκεσθαι: *meliùs. nam ſtatim ſequitur in fine ſententia* ὀπτανόμεσθαι.

l. vlt. γεγραμμένοις] *Frag. Ori.* λεγομένοις.

Pag. 2. 13. εἰ καὶ τὸ πνεῦμα ἔλαττον] *Interp.* Quòd ſi eſſet minor, vt etiam blaſphemat impietas. *Quæ poſtrema verba addita ſunt ab Interprete, vt ſignificaret notari hoc loco à Chryſoſtomo* τοὺς πνευματομάχους.

Pag. 3. 31. καὶ διὰ τοῦτο] *Meliùs per relatiuum*; καὶ δι' ὅ.

Pag. 4. 2. διαλέχθωσιν] διαλέχθωσιν *in omnibus ferè, quos inſpexi, libris cum* ν. *Quare videndum, num pro* διαλεγχθῶσιν *poſitum ſit.*

Ibid. ὡς μαθ] *Fortaſſe loco huic malè eſt, cui tamen mederi non eſt meum. ſuſpecta mihi certè hæc conſecutio. Vide poſteriores notas Boiſij.*

l. 7. ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἀνήχθη] τοῦτο, *quidnam; neq; enim video ſatis commodum antecedens. Vide Boiſium.*

l. 18. Frag. Ori. [illegible]

l. 41. καὶ πολλοῖς πολλαχόθεν καλλωπιζόντων] *i.* & multis vndecunq; collectis ornamentis fucantibus ea illis ſcriptoribus.

Pag. 5. 2. οὐδὲ ὄναρ, οὐδὲ ὄνομα] *Fortaſſe meliùs* οὐδὲ ὄναρ.

ὄναρ τὸ ὄνομα ἐφ. vel οὐδὲ ὄναρ, οὐδὲ ὕπαρ τὸ ὄνομα ἐφ.

Pag. 5. 13. μετὰ τῶν εἰρημένων] *Interp.* vt omittam cætera.

l. 31. οὐκ ἀπὸ παίδων κολάζοντες λαμβάνεσθαι] *Pro* κολάζοντες *fortassis leui immutatione legendum* κωλύοντες, *vt perstringat Aristotelem iuuenes à morali philosophiâ remouentem. Nam huc verba sequentia non obscurè spectant. quo sensu l. proximâ marginalem lectionem præfero, legoque* τὸν ἀκροατήν.

Pag. 7. 30. *frag. Ori.* ἐπιτεύξεσθαι.

Pag. 8. 10. *Lege ex frag. Ori.* ἅμα τῷ πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι.

Hom. 2.

Pag. 8. 39. τὸν ἡμιτελῆ χρόνον] *Doctissimus Boisius ex Interprete coniecturam facit, post* χρόνον *deesse* καθῃρημένην, *aut* κατασκαφθεῖσαν: *verisimile enim esse Chrysostomum non minus nomini* ἀκρόπολιν, *quàm reliquis in proximo substantiuis participium aliquod addidisse. Codices tamen nostri nihil tale habent.*

l. 42. οὐδὲ σιτίων, οὐδὲ ποτῶν] *Rectè omnino animaduertit doctiss. Boisius vel post* σιτίων *deesse* τι, *vel* σιτίον & ποτὸν *legendum esse: nam* ἰδοὺ *cum genitiuo stare non posse. sed leuissimâ immutatione meis auribus ex priore* οὐδὲ *feceris* οὐδὲν, *& constabit syntaxis: vel sic,* οὐδὲ σιτίων οὐδὲν, οὐδὲ ποτῶν. *vel retinendo lectionem codicum erit genitiuus partis.*

Pag. 9. 43. τὸ μὲν *&c.* τῷ δὲ] *Malim vtrobique* τὸ, *vel vtrobique* τῷ.

Pag. 10. 8. παραχωρῆσαι τῆς] *Annotat doctiss. Boisius ante* τῆς *videri deesse* περὶ, *rectè: nisi pro* τῆς συμπλοκῆς *reponamus* τὴν συμπλοκήν.

Pag. 11. 15. ἆρ' οὖν] *Fortasse* ἄρ' οὖν, *non interrogatiuè legendum, sed positiuè. nam interrogatiuè sic efferenda fortè sententia:* ἆρ' οὖν τῇ φυλῇ Ἰούδα γένος ἦν μόνον τὸ τοῦ Δαβίδ; οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἕτερα. *& sic propemodum doctiss. Bois. & Interpres.*

l. 44 πόθεν ὅτι] ὅτι, *abundat, nisi ante intelligamus* δῆλον.

Pag. 12. 8. ἡμῖν ἐργάσονται] *Alius codex* ἐργάζεται. *in priore lectione transitus est à prima persona ad secundam non valdè probabilis, & pro* ἡμῖν *legendum, vt opinor,* ὑμῖν, *& pro* ἐργάσονται *legendum* ἐργάσεται. *in posteriori lectione* τὸ ἐργάσεται (efficiet) *carebit commodo nominatiuo a quo regatur. neque enim passiuè posse accipi pro* fiet *ratio linguæ patitur. Vide notas Boisij posteriores.*

Pag. 13. 2. ἐξετάσουσι] *Boisius legendum putat* ἐξαιτήσουσι. *& certè durè, vt opinor,* τὸ ἐξετάσουσι *cum duplici accusatiuo construitur: de* ἐξαιτήσουσι *nihil proclinius. Vide posteriores notas doctiss. & acutiss. Boisij. tamen Interpres, vt videtur, nihil mutat.*

l. 12. ἀναγκαῖον ἐστι] *sc.* χαίρειν αὐτοὺς μὴ ἐλθεῖν, *sine interrogatione, vti reor.*

l. 20. ὅτε] *Videri possit cuipiam deesse* τὸ ἄν. *sed huius defectus infinita sunt apud bonos autores, & hunc nostrū cumprimis exempla. Vide notas in primam in Genesin.*

Hom. 3.

Pag. 14. 23. καταφρονοῦντες τῶν λεγομένων] *Assentior doctiss. Boisio, etiam contra libros, legenti* δεῖ τῶν λεγομένων.

l. 24. ὑπὲρ τῶν ἄλλων] *Hoc est,* διὰ τοὺς ἄλλους, *Bois.*

Pag. 17. 37. τοῦ συλλέγοντος ζημία] *Interpres legisse videtur,* τοῦ συλλέγοντος τὰ σωματικὰ ζημία.

l. 38. καὶ ὁ χρυσὸς] *Videbitur fortè cuipiam neglecta hic à Chrysostomo ratio Grammatica: quod tamen si attenderis, secus est.*

Pag. 18. 8. τῷ Θεῷ, ὁμολογοῦντα *&c.*] *Hunc locum, qui in omnibus codicibus nostris duriusculè sonat, ita ex coniectura legit doctiss. Boisius.* τῷ Θεῷ καὶ ὁμολογῶν, ὅσπερ δίκαιον, μυρίων μὲν αὐτὸν ὄντα ὑπεύθυνον κακῶν, οὐ παραιτούμενος (*vel* παραιτούμενον) δὲ *&c.*

Pag. 19. 9. αὐτοῦ κακῶν] ἐμαυτοῦ *malle videtur doctissimus Boisius.*

l. 14. οἰσώμεθα, καρπωσώμεθα] *Interpres per indicatiuum,* οἰσόμεθα, καρπωσόμεθα.

Hom. 4.

Pag. 20. 9. δυνάμεως, εἴ ποτε] *Codex Constantinopolitanus hunc locum ita legit.* δυνάμεως, ἵνα εἴ ποτε αὐτοὺς οἱ πολέμιοι λάβωσι, μὴ νομίσωσιν, ὡς τῶν παρ' αὐτοῖς θεῶν ἰσχυρῶν ὄντων, κεκρατηκέναι. *plenius certè, & planius.*

l. 33. κατηνέχθησαν] κατήχθησαν *mauult vir quidam doctus.*

Pag. 21. 1. τοῦ σεσηπότος εἶναι] *Acutiss. Boisius ita legit hunc locum:* καίτοιγε τοῦ σεσηπότος εἶναι (*vt sit participium*) ἀλλὰ βούλομαι καὶ τὴν ἔξωθεν τῆς γενέσεως *vt totū hoc dicatur ex persona Euangelistæ.*

Pag. 21. 10. εἰρημένον] *Interp. legisse videtur,* μυστικόν.

Ib. τὴν διήγησιν αὐτοῖς] αὐτῶν *legit doctiss. Boisius.*

l. 32. μὴ τοίνυν] *Boisius ante hæc verba reponenda censet verba hæc Matthæi:* ἐκ πνεύματος ἁγίου. *sed is tamen Ioanni nostro mos ad remotiora aliquando respicere, non semper ad proximè posita.*

Pag. 24. 10. ἐπὶ τίνος ἕνεκεν υἱὸν Δαβὶδ καλοῦσι; καὶ φοβηθῇς. *Vide notas Boisij vbi hæc sententia rectissimè explicatur.*

l. 11. καίτοιγε *expungit doctiss. Boisius.*

Pag. 25. 42. αἰσθητὸν ἔχουσαν τὸ σῶμα] *Glossema est ad verbum sequens,* σεσωρῆμαι (*sic enim potius lego, quàm* σεσωπῆμαι) *omninoque expungendum.*

Pag. 27. 3. κατασφάζειν] *Non placet hoc vocabuli hoc loco.*

l. 33. ἔρωτα, καὶ ἁρπάζομεν] *Doctiss. Boisius interponit* διὰ τοῦτο *hoc modo.* ἔρωτα. διὰ τοῦτο καὶ ἁρπ.

l. 44. ξύλα] *Quidam ex nostris codicibus legunt* χρυσοῦ, *ad historiam verius. sed quia idem in sequentibus iterum, vereor vt potius sit* ἁμάρτημα μνημονικὸν *nostri Iohannis, qui tamen p. 29. l. 9. de eadem, vt opinor, re loquens,* εἰκόνα χρυσῆν *appellat.*

Pag. 28. 15. τὸ δεῖξαι μέγαν] *Boisius,* τὸ δεῖξαι αὐτὸν μέγαν, *rectè.*

l. 31. συμβαίνει] *Bois. legendū putat* συμβαίνοι, *vel* συμβαίη: *& statim* βουληθείημεν, ἢ καὶ συγχ. *interpositū.*

Hom. 5.

Pag. 30. 28. σκοπήσωμεν] *Doctiss. Boisius legendum putat* ἐὰν σκοπήσωμεν: *& sic vertit Interpres.*

l. 42. τὸ ἐνταῦθα ἀφίξεσθαι] *Idē legit,* ἂν δὲ ἐντ. ἀφίξεσθαι.

Pag. 32. 14. νεανιότητος] *Fortè, inquit Bois.* νεανιδ

l. 36. ὅτι διωρισμένον χρόνον] *Boisius mauult* ὅτι διωρισμένου χρόνου.

Hom. 6.

Hom. 6.

Pag. 36. 6. προσφέρων] Doctiſſ. Boiſius ita legendum & diſponendum hunc locum cenſet: προσφέροντες. πῶς δὲ καὶ βασιλέα ᾔδεσαν ὄντα; οὐ γὰρ δὴ τοῦτο ἀστρονομίας &c. ὀψόμενοι τὸν τεχθέντα. εἰ δὲ καὶ βασιλέα ᾔδεσαν ὄντα, τίνος ἕνεκεν παραγίνονται; διὰ καὶ αὐτὸ τοῦ προτέρου. &c. ſi namq; benè animaduerto, inquit, tres gradatim ἀπορίαι proponuntur. quarum prima habetur lin. 1. in qua queritur, Quomodo ex ſtelle conſpectu ſcire potuerint magi Regem Iudeorum natum eſſe. Deinde lin. 6. locus eſſe debuit ſecunde queſtioni, Quomodo nimirùm vel regem omnino natum eſſe inde deprehendere potuerint. Tertio lin. 13. queritur (vt hoc concedatur, ſtellam magis quòd rex natus eſſet monſtrare potuiſſe) Quam tandem idoneam cauſam habuerint tam longi itineris ſuſcipiendi.

l. 10. συνέθηκαν] Boiſius mauult συνῆκαν.

l. 19. οὔτε ἄνδρα ὁρῶντες ἤδη γεγενημένον] Interpres, neq; patrem eius regem eſſe videant, quam lectionem ſecutus, neſcio.

l. 24. οὐχὶ μυρίοις] Doctiſſimus Boiſius delet οὐχὶ, & poſt θανάτοις ſublata interrogatione, τελείαν στιγμὴν collocat. atq; ita quidem ſententia meliùs fluit.

Pag. 37. 28. ἐκκεχυμένοις] Interpres legiſſe videtur, ἐκκεχυμένη.

l. 33. τῆς ἔξω γενέσεως] Hoc eſt, Aſtrologiæ. Interp.

Pag. 38. 28. αὐ μὲν γάρ, φησι] De pluribus loquitur in ſingulari numero: quod tam frequens eſt in hoc verbo, φησι, vt autori tribuã, an librarijs, planè neſciam.

Pag. 42. 4. ἐξηρημένων] Boiſius ex Interprete magis probat ἐξησκημένων, quo ſenſu legitur ἀσκήσεις, huius pag. lin. 9.

l. 12. τούτων, ἢ] Legendum fortaſſe, καὶ τὸ δὲ χαλεπώτερον, ἐκ τούτων ἢ τοῦ γάλακτος ἐστιν ὑπόθεσις.

Hom. 7.

Pag. 45. 10. καλύπτων λόγον] Sic Codices noſtri, & Interpres, καλύπτων, vel ἐγκαλύπτων. Boiſius mauult ἐκκαλύπτων.

Pag. 47. 16. τῆς βαρβάρου συνηθείας ἀπαλλαγῶμεν] Vide notas Boiſij.

Pag. 48. 6. καὶ ἰδεῖν] Pro, καὶ ἰδεῖν, τοῦ ἰδεῖν placet doctiſſ. Boiſio.

Hom. 8.

Pag. 51. 33. τῆς δὲ αὐτῆς] doctiſſ. Boiſius, τῆς δὲ, vt regatur ab ἐπιβῇ.

Pag. 52. 1. οἰκίαν ὑπέβασαν] Placet coniectura Boiſij, qui legit οἰκείας. ſc. χώρας. nam domo egreſſam antea beatam Virginem ſatis conſtat ex ſacris literis.

l. 31. ναὸς πλάττεται] Sic codices noſtri, & Interpres. Boiſius, νέος, ingenioſâ coniecturâ.

Pag. 54. 15. τὴν τοῦ σώματος ἐργασίαν] Boiſius & Interpres, τῇ τοῦ σώματος ἐργασίᾳ, vt regatur à ſequente ὑποχωρούμενοι.

l. 42. μηδένα τῶν ἔξωθεν αἱρέσεων] Grammatica ratio poſtulat μηδένα τῶν ἔξωθεν αἱρετικῶν, vel μηδεμίαν τῶν ἔξωθεν αἱρέσεων.

Hom. 9.

Pag. 56. 7. τῆς τοῦ κάμνοντος ἀταξίας] Boiſius legit, ἢ τοῦ κάμνοντος ἀταξία; Interpres, noſtram ſecutus lectionem, ſic diſtinxiſſe videtur: πρᾶγμα] δυνάμενον τῆς τοῦ κάμνοντος ἀταξίας. ſc. τοῦτο ἦν.

l. 12. οὐκ ᾐδέσθης] Interpres legiſſe videtur, διὰ τί οὐκ ᾐδέσθης;

l. 38. τὸ ζητούμενον] Videtur legendum τὸν ζητούμενον. Vide Boiſ.

Pag. 57. 10. τὸ δεῖ] Doctiſſ. Boiſius legit, διὰ τὸ δεῖ: ſed nihil eſt neceſſe mutare.

l. 44. καὶ ὁ κλῆρος] Doctiſſ. Boiſ. legendũ ſuſpicatur, καὶ ὁ κλῆρος τοῦ παιδίου ταύτης ἐνταῦθα ἦν, τῶν Βενιαμίν.

Pag. 60. 7. ἀξίαν λύσει] à quo igitur regetur τῆς εὐγενείας? neq; enim ἄξιος cum duplici genitiuo ſtare poterit, niſi dicamus τῆς εὐγενείας regi à λόγου; quod & ipſum duriuſculum eſt. Vide notas Boiſij.

l. 42. δείκνυμι] Boiſ. mauult δείξαιμι. ſed huiuſmodi temporum enallaga Chryſoſtomo noſtro frequentes.

Hom. 10.

Pag. 63. 42. ἀρχιερέως] Vnum eſt ex erratis Chryſoſtomi. neq; enim fuit ἀρχιερεύς. Vide quæ annotauimus in orationem eius in Chriſti natiuitatem, Antiochiæ item habitam.

Pag. 64. 5. ἐπ' αὐτῶν ἔρχονται τῶν νοημάτων] Interp. legiſſe videtur, δεῖ τῶν αὐτῶν ἔρχεσθαι νοημάτων.

Pag. 65. 12. καὶ βασιλείας] Vide notas Boiſij.

Hom. 11.

Pag. 68. 20. ὅτι οὐκ ἦν τοῦτο παιδίον] Vel potiùs, immutato verborum ordine, vti etiam obſeruauit doctiſſimus Boiſius, ὅτι τοῦτο ἦν οὐ παιδίον.

Pag. 69. 27. τὰ ἐναντία καὶ συνήθη] Vide notas Boiſij.

Pag. 70. 11. καὶ ἐκαλύφθη] Interpr. videtur legiſſe, καὶ οὐκ ἐκαλύφθη.

Hom. 12.

Pag. 78. 18. ἀλλ' ὅμως οἱ] Doctiſſ. Boiſ. ante οἱ putat deeſſe νῦν, aut ſimile quid. ἀλλ' ὅμως νῦν &c. & quidem ſenſus loci hoc poſtulare videtur.

Hom. 13.

Pag. 83. 15. ὅτι καὶ μείζω ἐπιδείξασθαι] Boiſ. legendum conijcit: ὅτι τὴν δύναμιν ἐπιδείξασθαι. ſic enim loquitur in re conſimili. l. 44.

Hom. 15.

Pag. 93. l. 39. ἔπι τοῦτο] Lege ex Mſ. ἐπὶ τούτῳ.

Pag. 95. 16. οὐ κατὰ τὴν τοῦ πράγματος ἀξίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν] Hæc verba redundare rectè animaduertit doctiſſimus Boiſius. Codex Conſtantinop. pro his verbis ſubſtituit οὐ κατὰ φύσεως ἀκολουθίαν, ἀλλ' ὑπὲρ φύσιν τὸ πρᾶγμα δεικνὺς ὅπερ &c. quibus etiam non magno ſententiæ detrimento carere poſſumus: ſunt tamen illis non paulò tolerabiliora.

l. 23. ψυχαί] Interpres videtur legiſſe, εὐχαί.

l. 35. καὶ ὁ Παῦλος] Lib. Conſtant. ſic verba diſponit. Παῦλος δὲ καὶ ἀπὸ τῶν προόντων περιστάτων πολὺς ἐστιν αἰδοῖ τοῖς ἀπειθέσιν, οὐχ ὡς.

Pag. 96. 16. διὰ τὸ μὴ πλεονεκτεῖν] Boiſius & lat. Interp. delent μή.

l. 41. οὐ τὸ μὴ σπουδάζειν] Doctiſſ. Boiſ. tollendũ cenſet μὴ, aut mutandũ in μὲν: mihi tamen ex vſu linguæ videtur hæc negatio hoc loco πλεονάζειν. nam πλεονάζει ſine dubio.

Pag. 97. 18. πάντως οἷς] Interp. legiſſe videtur πάσας.

l. 31. λεγομένων] Boiſius mauult λεγόντων (quod etiam ſecutus videtur Interpres) & poſt κίνδυνος ad-

dit τεκμήρια, *aut* σημεῖα, *quod non agnoſcit Interpres, nec libri noſtri.*

Pag. 98. 43. κατεσπαραγμένον ϗ συγκεκροτημένον] *Pro utroq; liber Conſtantinop.* συνεσπαραγμένον.

Pag. 100. 12. κατεσταλμένων] *Boiſius mavult* κατασυρόντων.

l. 44. αὐτῷ] *Cum præcedente* βίῳ *non poteſt congruere, neq; aliud video, quo referatur.*

Pag. 101. 12. ἑαυτοῖς] *Interpres videtur legiſſe,* ἀνθρώποις, *vel* αὐτοῖς.

l. 16. αὐτῆς φαιδρότερος] *Doctiſſ. Boiſius* αὐτῆς *delendum cenſet, vel mutandum in* αὐτίς.

l. 25. *Vir quidam doctius addit* μὴ, *ante* ἰδεῖν.

l. 35. τὸ καλῶς – τὸ δικαίως] *Boiſius utrobiq;* διὰ τὸ καλ. διὰ τὸ δικ.

Pag. 102. 8. ἄνθρωποι παραλογίσωνται] *Boiſius legi poſſe putat* ἀνθρώπους παραλογίσηται, *ſcilicet Diabolus.*

Pag. 103. 12. αὐτῷ ἀπαίτει. *& in marg. pro* ἀπαίτει, προΐδης] *Legendum vel* αὐτῷ προΐδης, *vel* αὐτὸν ἀπαίτει.

l. 17. δυνατὸν] *Boiſius mavult* δυνήσῃ.

Pag. 104. 13. εἰ δὲ ἐχθρῶν ὄνον] *Lib. Conſtantinop. ſic legit:* εἰ δὲ ὑποζύγιον ἐχθροῦ καλὸν διαναστᾶν πεπτωκός, πολλῷ μᾶλλον φίλων ψυχὰς κειμένας διαναστῆσαι χρὴ, ἔνθα ϗ τὸ πτῶμα μάλιστα χαλεπώτερον. οὐ γάρ.

Hom. 16.

Pag. 106. 14. *Hæc verba,* ὡς ἀσθενῶν ϗ ἀδυνάτως ἔχων, *tanquam ſuo emota loco doctiſſ. Boiſius ſubijcit illis verbis, quæ proximè ferè præceſſerant,* ὅτι πάντα εὐχόμενος ποιεῖ, ὡς ἀσθενῶν *&c.*

Pag. 107. 8. πλήξῃ] ἐκπλήξῃ *Boiſio magis placet.*

l. 26. τί, χρὴ λέγειν, ἐκεῖνος ϗ σοῦ] *Interpres videtur legiſſe,* τί φησιν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου. *Codex Conſtantinop.* φησὶν ὁ προφήτης. τί γὰρ χρὴ, *omiſſis medijs.*

l. 36. μάθοι] *Boiſius legendum putat* μαθεῖν.

Pag. 115. 1. συνελόντα] *Doctiſſimo Boiſio magis placet* συλλέγοντα.

Pag. 116. 5. πολλὴν ἐνδεικνύμενος τὴν ὀργὴν] *Boiſius addit* κατὰ τῆς ὀργῆς. *Interpres aliam, vt videtur, ſecutus lectionem,* Maximam ſanè per hæc omnia indicans iracundiæ pertinaciam.

l. 36. ἵνα ταύτην ἐξενέγκῃς] *Boiſius pro* ταύτην *ſubſtituit* δικαίαν, *ſecutus interpretem Latinum.*

Pag. 118. 8. πῶς ὁ Παῦλος ἐκεῖνα μὲν ϗ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν αἰσχύνεται] *Senſus perſpicuus, quem etiam vidit Interpres, vertitq;,* Quemadmodum Paulus eas aſſerat de vitijs erubeſcere, qui iam ab eis fuerant liberati. *Sed locutio elliptica nimis,* αἰσχύνεται *pro* αἰσχρὰ εἶναι φησι, *vel* αἰσχύνην φέρειν: *qualia tamen paſſim extant apud optimos autores exempla.*

Hom. 17.

l. 42. ἔχοντα ἀνήγαγε] *Codex Conſtantinop. ſic* διορθοῦν, κατὰ μικρὸν τὸν προσέχοντα ϗ νοῦν ἔχοντα εἰς τὸν τοῦ δόγματος [αὐτὸν] λόγον ἐπήγαγε.

Pag. 119. 42. λύμην] *Interpres videtur legiſſe* λύπην.

Pag. 120. 20. τί οὖν; οὐχὶ] *Locus mutilus. Dele* οὐχὶ, *& ante* ὅτι *ponendum videtur* δῆλον, *aut tale aliquid.*

Pag. 123. 16. ἐὰν ἀφίλω] *Doctiſſimus Boiſius interpretem ſecutus, ſic legit:* τί οὖν, ἐὰν φιλῶ αὐτὴν, καὶ πόθῳ διακαίωμαι;

l. 36. παρ' αὐτῶν] *Vel* παρ' ἡμῶν *legendum cum Boiſio, vel* αὐτῶν *ſumendum pro* ἡμῶν, *quod ex vſu linguæ fit.*

Pag. 125. 42. *loqui videtur vt Epiſcopus.*

Hom. 18.

Pag. 128. 17. πείθοντες] *Grammatica ratio poſtulat neutrum* πείθοντα, *vt conveniat genere cum* ἐπιτάγματι *quod proximè antecedit. hac certè ſtructurâ ſubaudiendum* νόμοι.

Pag. 129. 10. οἱ πόρναις] *Doctiſſimus Boiſius,* καὶ πόρναις. *Nam de vno duntaxat hominum genere (dupliciter tamen peccante) non autem de duobus ſermonem hic haberi manifeſtum eſt ex ſequentibus.*

l. 29. ἀμύνεσθαι] *Boiſio magis probatur* ἀμείβεσθαι.

Pag. 130. 40. γυναικῶν γάρ εἰσι μικροψυχότεροι] *Pro his verbis cod. Conſtantinop. habet,* οὐχ ἁπλῶς τοῦτο λέγω· ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ παρ' ἡμῖν ἄνδρες εἰσὶ μικροψυχότεροι γυναικῶν. ἂν τοίνυν ϗ σὺ διαβαστάζοις τὸν ἀδελφόν σου, ὥσπερ τὰς τικτούσας ἐκεῖναι, τότε *&c.*

Pag. 132. 6. ϗ ἑτέροις δέ ποιν] *Hunc locum ita legit Cod. Conſtan.* ϗ τοῦτο δέ ποιν ὑπεστήσατο· ἐνταῦθα δὲ ϗ ἐντρεπτικώτερον κεχρημένος τῷ λόγῳ.

Hom. 19.

Pag. 133. 30. δυσφορωτάτη] *Probo doctiſſ. Boiſij coniecturam legentis* δυσφορέστατα, *vel* δυσφορεστάτῃ.

Pag. 135. 7. ἀφιέντας] *Vel legendum* ἀφιέντα, *vel paulo poſt,* τοὺς τῆς δόξης ἐπιθυμοῦντας. *neq; enim in eadem ſententia huiuſmodi mutatio numeri ferri poteſt.*

Pag. 136. 34. ἀπειρημένοις] *f.* ἀπερριμμένοις.

Pag. 138. 16. φθάσαι τὴν] πρὸς, *vel* εἰς τὴν, *magis placet.*

Pag. 139. 18. τὸ μηνησικακεῖν] τὸ μὴ μνησικακεῖν *magis placet Boiſio.*

l. 41. λαβόντες] *Cod. Conſt. ſic legit hunc locum,* λαβόντες τέκνα γενέσθαι Θεοῦ, αὐτοὶ φαινώμεθα τὴν ἡμῶν προδιδόντες εὐγένειαν; πῶς *&c.*

Pag. 140. 31. αὐτοῦ τοῦ κατορθώματος] *Boiſius mavult* τούτου τοῦ κατορθώματος, *vel* τοῦ αὐτοῦ τούτου τοῦ κατ.

Pag. 141. 5. [συνάγει] συγκολλῶν] *Doctiſſimus Boiſius Chryſoſtomũ arbitratur vtrumq; ſcripſiſſe* συνάγων καὶ συγκολλῶν.

Hom. 20.

Pag. 144. 41. ϗ οὐδὲ] *Boiſius mavult,* ἀλλ' οὐδέ. *Interpres aliam lectionem ſecutus videtur, ac ſi ſcriptum eſſet,* ἐκείνους, ϗ τοὺς ἐν τοῖς Ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσι παλαίοντας μιμεῖσθαι θέλων, ὅ ποσ.

Pag. 145. 5. πρὸς με] *Interpres videtur legiſſe* παρ' ἐμοῦ.

l. 31. ϗ ἐλαθηρεύουσι] *Quid ſit hoc loco,* τὸν λόγον ἐλαθηρεῦσαι, λευϑερῶσι, non aſſequor. *Doctiſſ. Boiſius poſt* ἐλευϑέρους, *putat deeſſe* ἄνδρας, *aut tale aliquid.*

l. 39. καρποῦσαι] *In ſecunda perſona,* frueris. *Vſitatum* καρπῇ. *ſed illo modo loquitur ſæpe hic noſter, cæteriq́ Patres Græci. Vide* διορθοῦσαι *pag.* 291. 9. *&* στεφανοῦσαι *p.* 309. 16. *&* καυχᾶσαι *Rom.* 6.

Pag. 148. 17. οὗ ἂν εἴ τις] *Vide notas Boiſij.*

Hom. 21.

Pag. 150. 8. τῶν ὄντων] *Boiſius & Interpres* παρόντων.

Pag. 151. 41. ἄλλως] *Doctiſſimo Boiſio placet magis* ἀλλ' ὅμως.

Pag. 152. 21. φησὶ] *Videtur legendum* φασί. *ſic tamen ſæpiſſime apud Chryſoſtomum in omnibus, quos vidi, codicibus, præſertim in obiectionibus proponendis, vbi hoc verbi, vt alibi notaui, ſolenne. error, ſi quis eſt, fortaſſe ex confuſis literarum compendijs* φησι *&* φασι *ortus.*

Pag. 153. 32. ταῦτα] *Boiſius reponendum cenſet* ταύτην.

Hom. 22.

Pag. 154. 16. ϗ τὸ πρόβατον] *Boiſius & Interp.* ϗ ἀπὸ κτηνῶν τὸ πρόβατον.

Pag. 155. 9. πῶς οὐ] *Retinendo lectionem marginis reſcribendum,* πῶς οὐ σοῦ προνοήσεται τοῦ πάντων ἀναγκαιοτάτου ζώου;

Pag. 157. 2. οὐδὲν μετὰ τῶν] *Boiſius & Interpres legendum cenſent,* οὐδὲν μέγα τῶν.

Pag. 158. 13. ἀλλὰ πλεονεξίαν] *Boiſius legendum cenſet,* ἀλλὰ πλεονεξίαν μόνον διὰ τῶν περιττῶν ἐπιδείκνυσθαι πίνων.

Pag. 159. 28. ϗ οὐκ εὔχομαι] *Boiſius & Interpres,* ϗ διὰ τοῦτο οὐκ εὔχομαι.

Hom. 23.

Pag. 161. 25. μὴ κρίνειν ϗ δι'] *Doctiſſimus Boiſius hunc locum ſine dubio luxatum ita reſtituit:* ἀλλὰ τοὺς ὑπὲρ ἑαυτοὺς μὴ κρίνειν· ϗ οὐχ ἁπλῶς ἐκέλευσε δι' ὑπόθεσιν ὡμολογημένην τοὺς ἁμαρτάνοντας μὴ διορθοῦν, ἀλλὰ μὴ κρίνειν περὶ κρυπτῶν ϗ ἀδήλων. *vel ſic:* ἀλλὰ τοὺς ὑπὲρ ἑαυτοὺς μὴ κρίνειν, ϗ οὐ δι' ὑπόθεσιν ὡμολογημένην, ἀλλὰ περὶ τῶν κρυπτῶν ϗ ἀδήλων, ϗ οὐχ ἁπλῶς τοὺς ἁμαρτάνοντας μὴ διορθοῦν ἐκέλευσεν, οὐδὲ ἀδιορίστως *&c. in Cod. Conſtantinop. deeſt* μὴ *ante* διορθοῦν, *& totum illud* περὶ τῶν κρυπτῶν ϗ ἀδήλων.

Pag. 164. 38. εἶναι χρὴ] *Boiſius mauult* προσεῖναι.

Pag. 165. 8. ϗ πατέρας νικῆσαι] *Lib. Conſtantinop. ſic:* ϗ πατέρων φιλοσοφίαν νικᾶν ϗ πρὸς τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα πορνείαν εἶναι τὴν ἐκείνων παραδεχομένην στοργήν. εἰ γάρ.

Ib. οὐδὲ εἰς μέσον προάγει τὴν ἑαυτοῦ παρρησίαν] *Hæc verba loco monet Codex Conſtantinop. locatq́ poſt* χαρίζεται.

Pag. 166. 43. ϗ γὰρ πρὸς τῷ] *Boiſius ſic ordinat:* ϗ γὰρ πρὸς τῷ στενὴν εἶναι τὴν ἐκεῖσε φέρουσαν ὁδὸν, πολλοὶ ϗ ὑποσκελίζοντές εἰσι. *nam* ὑποσκελίζειν ὁδὸν, *vel* εἴσοδον, *durè nimis dicitur.*

Pag. 167. 43. ὥσπερ οὖν ϗ τὸ ἐναντίον] *Boiſio deeſſe videntur* δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ μόνον: *vel ſequendo veſtigia Interpretis (quem tamen perſpicuum eſt nonnunquam addere ex ſuo)* ὥσπερ οὖν ϗ τὸ ἐναντίον, δένδρον ἀγαθὸν μετὰ τὴν ἰδίαν μόνον φύσιν καρποφορεῖν εἴωθε.

Pag. 168. 13. μεταβάλλων] *Boiſius reponit* καταβάλλων.

l. 34. ἐνάρετον] *Boiſio magis placet* ἐπέραστον.

Pag. 169. 3. ταῖς ἐνεργασίαις] *Cod. Conſtant. ſic:* ἐνεργασίαις, οὐδὲ ταῦτα πάντα εἰς μέσον περιφέρει, ἀλλ' ὅτι ἐμὲ, τῶν τοσαῦτα ὠφελήσοντα, τὸν ἐκ τοῦ ὄντος *&c.*

Pag. 170. 6. τοὺς ἐπὶ βρέχον] *Boiſius ex Interprete ſupplet,* διὰ λιμοκτονίαν σπεύδοντας.

Hom. 24.

Pag. 172. 2. οἰκονομίαν] *Interpres videtur legiſſe* οἰκοδομίαν.

Pag. 173. 28. ϗ τὴν κοινὴν δίκην πραγματεύεσθαί σε παρασκευάζων] *Hoc eſt, vt exiſtimo, inquit Boiſius,* efficiens, vt è communi pœna, morte ſc. lucrum tibi compares. *Quid ſi de die Iudicij intelligamus?*

Hom. 25.

Pag. 175. 41. ὁ προφήτης Μωϋσῆς] *Interpres legiſſe videtur,* ὡς ὁ Μωϋσῆς ϗ οἱ προφῆται.

Pag. 176. 13. πῶς ποικίλλει τὴν ὠφέλειαν] *Doctiſſimus Boiſius ex coniecturâ,* πῶς ποικίλλει τὰς οἰκονομίας αὐτοῦ διὰ τὴν ὠφέλειαν.

l. 38. ἐνταῦθα τῶν ἐκπληττομένων] *Boiſius,* ἐνταῦθα τῶν πλείστων ἐκπληττομένων.

Pag. 179. 3. εἰς ἡμᾶς εὐχ.] *Interpres illud* εἰς *videtur non legiſſe.*

l. 7. τοὺς ἐκ τῆς γῆς] *Hoc eſt, angelos producis in exemplum. Boiſius hunc locum ita emendat:* ϗ τί πρὸς ἡμᾶς, φησι, τὸ ἐκ τῆς γῆς, οὐδ' ὑπ' ἀνθρώπων γενόμενον;

Hom. 26.

Pag. 182. 36. τὴν ἀρετὴν] *Videtur deeſſe* ἐκείνου, *ſed & illud ferri poteſt.*

Pag. 183. 32. πρῶτον μὲν τὸ δεῖξαι] *Doctiſſimus Boiſius hunc locum iudicio ſuo mendoſum ita emendat:* πρῶτον μὲν τοῦ δεῖξαι τὴν γνώμην, ἣν εἶχε περὶ αὐτοῦ, ὅπερ μάλιστα ἐκ τοῦ μὴ ἐλθόντα αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν τὸν παῖδα αὐτοῦ θεραπεῦσαι ἐφάνη.

Pag. 184. 30. προσεῖναι] *Legendum omnino* προσστῆναι: *eſt enim aoriſt. ſecundus à* προσίστημι, *non* πρόσειμι. *ſic mox* ὁ προσίστατο γὰρ οὕτω τοῖς ἀκούουσιν.

Pag. 185. 3. ὥσπερ οὖν ϗ τὰ σημεῖα] *Interpres:* ſicut & ſigna verè facta euentu prædictarum rerum creduntur.

Pag. 187. 35. νύκτα τὴν ἡμέραν ὁρῶν] *Interp. pro* ὁρῶν *videtur legiſſe* ποιῶν. *Boiſius* νύκτα ϗ ἡμέραν ὀρρωδῶν.

Hom. 27.

Hom. 27.

Variantes, quas hîc habes, ſine autore Lectiones, Lector, intellige collectas ex huius homiliæ exemplari alio, quod ad nos ex Oriente ſerò eſt allatum.

Pag. 189. 2. οἰκοῖ] ἐκεῖ.
l. 15. ἐξηγήσεως] ἐξετάσεως.
l. 22. ἑαυτῷ] *Boiſius* τῷ ἑαυτοῦ.
l. 39. καὶ τοῦτο ἐμφαίνων] διὰ τοῦτο καὶ ἐμφαίνων αὐτὸ ὁ ὤν.
l. 44. ἀπεστῇ] ἄπεστος ἦ.
Pag. 190. 7. ἐπείχετο. ὐδὲ ἐβδάλ.
l. 25. σώματι] σῶμα.
l. 28. καὶ ὑπὸ τοῦ προσώπου.
Pag. 191 36. εἰς τὴν ἔρημον ἐδεῖν.
l. 37. διακεῖσθαι] *Boiſio magis placet* διανοεῖσθαι. *Codex Conſtant.* λογίζεσθαι.
l. 38. ὑποψίαν] ὑπόνοιαν.
Pag. 192. 16. αὐτὸν] αὐτούς.
l. 19. ἐφέλκοντα] ἐφελκόμενα.
l. 33. αὐτοῖς] αὐτῶν.
l. 40. ἐντεῦθεν] ἐνταῦθα.
Pag. 193. 7. νοσημάτων] *Interp. videtur legiſſe* ἁμαρτημάτων.
l. 12. ἐπισυνάγει] ὀπισυνάγει.
l. 17. τρυφῇ] τρυφῶντας.
l. 27. κακίαις] *Boiſio videtur hoc loco deeſſe* δεσμῶν].
l. 29. οἰχομένων] νηχομένων.
l. 37. ἄλλο τῶν] ἄλλο τι τῶν.
l. 42. εἴσονται] ἴδονται, *meliùs.*
l. 43. καλλίονι *vt in marg.*

Hom. 28.

Pag. 194. 17. ὅτω] *Boiſius reponit* ὅλως.
l. 30. ὁ δὲ Λουκᾶς] *Vel reſcribendum* Μάρκος, *vel eſt* μνημονικὸν ἁμάρτημα, *Boiſius.*
Pag. 195. 24. διδάσκων] διδάσκειν *mauult Boiſius: omnino rectè.*
Pag. 196. 37. εἰ δὲ αἱ τῶν *&c.* 39. οὐκ οἶδεν τι] *Vide notas Boiſij.*

Hom. 29.

Pag. 202. 1. διορθοῦσαι] ἀρχαϊκῶς *pro* διορθοῖ. *ſuprà notatum.*
Pag. 203. 16. ἀλλὰ θεία προαιρέσεως τετίμηται] *ſc.* προαιρέσεις.

Hom. 30.

Pag. 204. 3. ὅτι ἐστὶ] *Poſt* ὅτι *deeſſe videtur* οἶδεν, *vel delendum* ὅτι, *inquit doctiſſimus Boiſius.*
l. 44. οἷα ὀπιπεύειν] *Vide notas Boiſij.*
Pag. 209. 33. ὑπὸ Ἑλλήνων] *Vides vt* Ἕλληνες *dicantur nati in vltimis terræ partibus, in Meſopotamia, propter cultum idolorum vtriq́; genti communem.*

Hom. 31.

Pag. 212. 19. αὐτὸν ὑπερβῆναι) *Legendum* αὐτοῦ, *vt vult Boiſius, aut certè* αὐτῷ.

Hom. 32.

Pag. 216. 13. ὁ δεύτερος] *Doctiſſ. Boiſius* δεύτερον. *i.* deinde, *nulla enim antecedit* ἐρώτησις, *cuius reſpectu hæc* δευτέρα *dicatur.*
l. 29. κατέχει] *Fort.* κατήχησεν, *inquit doctiſſ. Boiſius.*
Pag. 217. 44. τῶν ἀγώνων] *Aſſentior doctiſſ. Boiſio ex ingenio legenti* περὶ τῶν ἀγώνων. *ſic enim locutus eſt Chryſoſt. p.* 230. 31. *&* 41. γυμναζόμενος περὶ τῶν ἀγώνων *&* γυμνάσια *priora, quam* ἀγῶνες.
Pag. 219. 5. εὐγενείας] *Vide notas Boiſij.*
Pag. 221. 2. *poſt* τοσοῦτο, *Boiſio videtur deeſſe,* μόνον. *Verùm & illo modo loquitur ſæpe hic noſter.*
Pag. 223. 1. ὑμῶν ἀνέχομαι] τῇ ἀγάπῃ, *vel* τῷ πόθῳ, *ſupplet Boiſius, ſed non eſt, vt puto, neceſſe. locus enim per ſe integer.*

Hom. 33.

Pag. 225. 7. καὶ ἀπολαύσεσθαι] *Boiſ.* καὶ δι' ὧν ἀπατᾷ.
l. 36. καὶ καταλιμπάνει] *Boiſius ex Interp.* καὶ διὰ τοῦτο λύκοις ἐκδεδομένον καταλιμπάνει σε.
l. 38. *Boiſius ex Interp.* τῇ νίκῃ αὐτοῦ.
Pag. 226. 4. αἰδούμενον] *Boiſio magis placet* αἰδούμεθα: *niſi malumus* ἔμελλον *ex præcedentibus repetere. quod tamen quàm rectè fiat neſcio, cùm hoc ſit rei, illud perſonæ.*
Pag. 230. 14. οἰήμεθα ἄξιοι] *Interpres videtur legiſſe,* οἰήμεθα συγγνώμης ἄξιοι.

Hom. 34.

Pag. 234. 32. θαῤῥοῦντος] *Boiſius legendum arbitratur* θαῤῥῶντος.
l. 40. πάντων] *Deeſt* μάλιστα, *aut pro* φοβεροῦ *legendum* φοβερωτάτου.
Pag. 236. 30. μήποτε] *Vide Boiſij notas.*
l. 41. προσοδοποιοῦσιν] *Boiſius* προσοδοποιῶν. *& quidem meliùs fluit.*
Pag. 237. 23. πεῖσαι] *Boiſius legendum putat* ἐπεῖξε.

Hom. 35.

Pag. 239. 8. διάκεινται] *Boiſio deeſſe videtur* οἱ ἄνθρωποι.
Pag. 240. 5. ἡμᾶς] *Boiſius vnà cum Interprete mauult* ὑμᾶς. *rectè omnino, quia hæc verba ſunt ex perſona Chriſti diſcipulos alloquentis.*
Pag. 241. 27. ἦ] *Doctiſſ. Boiſ. pro* ἦ *priore loco, legit* ἤγουν*: ſed non eſt, vt opinor, neceſſe quicquam mutare.*
Pag. 244. 4. ἵνα χαλεπ.] *Pro* ἵνα *legendum cum doctiſſimo Boiſio,* ἐάν.

Hom. 36.

Pag. 246. 10. δόξαν περιέθηκε] *Boiſio deeſſe videtur* τοῦτο ποιήσας.
Pag. 249. 6. προσέχοντες] *Boiſius ex ingenio explet,* ὅτω κάμνοντες ἂν ἐβίουν; *cum interrogatione. & poſt* πάντως, *ſupplet* εὔλογον *ex præcedentibus.*
l. 10. καὶ τοῦτο] *Boiſius,* καὶ διὰ τοῦτο. *fortaſſe* τούτῳ.

Hom. 37.

Hom. 37.

Pag. 250. 26. μετέπεμπε τῆς] μετέπεμπον ἀπὸ τῆς. *Boiſius.*

l. 29. [illegible] *Boiſius putat redundare.*

Pag. 251. 2. τοῦτο] *Boiſius mauult* τοιοῦτοι.

l. 40. ὁ δὲ μικρότερος] *Chryſoſt. ita videtur hunc locum diſtinguere:* ὁ δὲ μικρότερος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστι.

Pag. 253. 12. ὥσπερ οὖν καὶ [illegible] τῆς ἐρωτήσεως] *Interpres non videtur legiſſe, & omitti poſſe ſine detrimento ſenſus cenſet doctiſſ. Boiſ.*

Hom. 38.

Pag. 258. 29. [illegible]] *Boiſius ſic legendum putat,* [illegible].

Pag. 259. 11. καὶ [illegible]] *B.* καὶ [illegible] τοῦτο ἀπειρ.

Pag. 260. 41. [illegible]] *Boiſ.* διὰ μίαν χάριν.

Pag. 261. 5. ὅπως δὲ] *Doctiſſ. Boiſ. rectè, vt opinor,* ὅτε δὲ οἱ πλεῖστοι. *& ſic Interp. vide eiuſdem Boiſij poſteriores curas.*

Hom. 39.

Pag. 264. 12. τὸ τῶν ἱερέων] *Boiſ. & Interp.* ἀπὸ τῶν ἱερέων.

l. 24. [illegible]] *Interp. legiſſe videtur* [illegible].

Pag. 265. 4. Αἰγύπτου *videtur redundare. Nam Moſes non venit ex deſerto Ægypti, ſed Madianitidis. aut ſaltem legendum,* ὡς Αἰγύπτου.

l. 8. εἰς τὴν ἀπαγγελίαν] *Interp. videtur legiſſe,* εἰς [illegible].

Hom. 40.

Pag. 267. 39. ἀνεργῆ] *B. mauult* ἐνεργῆ.

l. 44. ἐβούλετο διηγεῖσθαι ἐπ᾽ αὐτῶν] *Interpres videtur legiſſe,* ἐβούλετο μετ᾽ αὐτῶν εἶναι, καὶ διηγεῖσθαι αὐτούς.

Pag. 269. 12. μαθηταῖς] *Boiſius legendum conijcit,* [illegible] βλασφημίας ὡς [illegible] ἁμάρτημα χαλεπὸν [illegible], *libris non ſuffragantibus.*

Hom. 41.

Quas hîc habes varias Lectiones pauculas, collectæ ſunt ex alio homiliæ huius exemplari ex Oriente nuper allato, & ex apanth. 46. vbi huius homiliæ fragmentum habetur.

Pag. 271. 29. αὐτοῖς] αὐτοί.

l. 30. μὴ θορυβ.

l. 43. συμβαινόντων] [illegible].

Pag. 272. 14. [illegible]] *Boiſio videtur aliquid deeſſe,* [illegible], *aut aliquid ſimile.*

l. 27. προσώπῳ] προσώποις.

l. 34. ἡμῶν] ὑμῶν.

Pag. 275. 11. τούτῳ] αὐτῷ.

l. 23. συνάγει] συνήγαγε.

l. 34. τοῦτο δὲ] αὐτὸ δέ.

Ib. πλέον ἢ τοῦ πον] *Boiſ.* πλέον ἢ ἐκ τοῦ πον.

l. 37. λίθινον] λίθον.

Pag. 276. 1. τοῖς [illegible]] τῶν [illegible].

Hom. 42.

Pag. 277. 28. μὴ τῶν [illegible]] *Doctiſſimus Boiſius poſt* [illegible] *deeſſe ſuſpicatur accuſatiuum aliquem,* [illegible], *aut non abſimile aliud.*

Hom. 43.

Collata eſt hæc homilia cum eiuſdem exemplari è Bibliotheca Galliarum Regis, vnde petuntur paucæ illæ, quæ ſequuntur varietates.

Pag. 282. 32. ἀποστέλλω] ἀπέστειλα.

Pag. 283. 34. καὶ αὐτὸς [illegible].

l. 39. μᾶλλον ἢ περὶ τίνι.

Pag. 284. 32. τίνος] τίνι, *fortaſſis melius.*

l. 40. ἤμελεν καὶ [illegible].

Pag. 285. 34. [illegible].

Pag. 286. 24. [illegible] τῆς ἐρωτ.] *Vide notas Boiſij.*

Hom. 44.

Pag. 290. 24. [illegible], φησίν] *Hæc omnia vſque ad* οὐκ ἔστι δὲ ἴσον *l. 26. doctiſſimus Boiſius ex hoc loco mouenda cenſet, & ſubiungenda immediatè poſt* [illegible] *lin. 21.*

Pag. 292. 12. αὐτὴν] *Supple* γαστέρα: *vel lege* αὐτό, *ſc.* σῶμα.

l. 15. [illegible]] *Legendum* [illegible], *vel paulò ante,* εἰς ἐκείνους.

l. 35. πολλοὶ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα διέστρεψαν] *B. legit* πολλοῖς δὲ καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα διέστρεψεν. *ſc.* ἡ γαστήρ.

Hom. 45.

Pag. 294. 1. οὐ λόγῳ τοῦτο] *Boiſius explet,* [illegible], *vel* φανερῶς.

l. 10. [illegible]] *Boiſius explet,* τὸ συνῆθες [illegible].

Pag. 295. 29. φησίν] *ſc.* Chriſtus, *Interp.*

Hom. 46.

Pag. 297. 1. ὅτι [illegible], ὅτι οἶδε] *Boiſius ex coniectura,* ὅτι [illegible] οἶδε, *quod* [illegible].

l. 41. λυμαίνεσθαι] *Doctiſſ. Boiſio magis probatur futurum,* λυμανεῖσθαι.

Pag. 298. 28. καὶ μὴ φυγεῖν] Et non confundi, *Interpres, aliam, vt puto lectionem ſecutus.*

Hom. 47.

Pag. 301. 22. καὶ διδούς τις] *Videtur deeſſe* [illegible], *aut participium* διδοὺς *poſitum pro verbo* δίδωσι.

l. 28. οὐδὲ γὰρ ἂν] *Interpres, vt eſt à doctiſſ. Boiſio notatum, videtur hunc locum ita legiſſe:* οὐδὲ γὰρ ἂν ἐκ [illegible] τὴν [illegible] τὴν [illegible] μαθεῖν, ἐπεὶ ἀέρα *&c.*

Pag. 302. 19. ἀκροάσεως, [illegible]] *Ingenioſiſſ. Boiſius ſic legendum cenſet:* ἀκροάσεως, [illegible], [illegible] καὶ [illegible] *bis ſumpto vocabulo* [illegible]. *cæterùm toti huic loco vlcus ſubeſſe ſuſpicatur: neque immeritò.*

Pag. 303. 15. ἀλλ' ἐκεῖ] *Videtur docto cuidam legendum* ἐκεῖνοι, *& lin. ſequenti pro* τούτῳ, τούτων.

Pag. 305. 14. καρδίας] Turbines, *Interp.*

Hom. 48.

l. 27. *Poſt* μεταβαίνει *Ms. addit* ἐκεῖθεν.

Pag. 306. 10. φησι] *Pro* φασί, *vt ſæpè aliâs in hoc loquendi genere, ex vſu autoris, an ex librariorum errore?*

l. 35. δύναμιν] σοφίαν *Ms.*

Pag. 307. 34. ὅτι ἐξέβη] *Boiſius* ὅθι, *quò.*

Pag. 308. 15. ἀπημέστερον] *Interpres videtur legiſſe* ἀδικώτερον.

Pag. 309. 32. αὐτῇ] *Fortaſſe legendum* ἑαυτῇ: *Boiſius* αὐτὴν.

Pag. 311. 35. ἐξηρημένους] *Quid ſi* ἐξησκημένους, *inquit Boiſius? altera ſanè minus apta.*

Pag. 312. 36. τοῖς πᾶσι] *Quid ſi* τοῖς τρέφουσιν, *inquit Boiſius? multò plenius & rectius, ſi libri addicerent.*

Hom. 49.

Pag. 313. 44. σαφῶς] *Interpres videtur legiſſe* σοφῶς.

Pag. 317. 3. συγκροτεῖν] *Boiſius mauult* συγκρατεῖν.

Pag. 319. 1. χημάτων] *Boiſio magis probatur* χρημάτων.

l. 9. αὐτοῖς πρέπον] *Aſſentior ingenioſiſſimo Boiſio Interpretem ſecuto, & legenti* αὐτοῦ πρέπον.

Hom. 50.

Lectiones variantes, quas hîc tanquam ἀδιανύτους vides, ſcias ex huius homiliæ exemplari nuper ex Oriente allato eſſe excerptas.

Pag. 319. 8. ἔπαυσεν· ταῦτα καὶ] *Ms.* ἔπαυσεν. φησὶ γάρ· εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος αὐτοῖς. ὁρᾷς πῶς κατὰ μικρὸν ἐπὶ τὰ μείζονα αὐτοὺς ἀνάγει, καὶ ἐμβιβάζει πρὸς τὸ φέρειν πάντα γενναίως.

Pag. 320. 11. οὐδὲ τὸ σκότος ἔλυσε] *Ms.* οὐδὲ τὸν κλύδωνα κατέπαυσε.

l. 12. ἐν τῇ συνεχείᾳ] ἐν *videtur abundare.*

l. 13. παιδεύων ἐν πᾶσιν ἦν καρτερ.

l. 20. τοῦ ἀγῶνος] *Boiſius rectius dici putat,* τῶν ἀγώνων.

l. 38. βαδίσεως, καὶ τὴν ἄγραν, καὶ ἀπὸ τῆς ἀναβάσεως.

Pag. 321. 13. κατορθοῦσα] κατορθοῦντα.

l. 33. οἱ γὰρ ἐν τῷ] φησὶ γὰρ Μάρκος, καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. ὅρα πῶς κατὰ

l. 36. ἐπιτιμᾷ] *Sequuntur in Ms. hec:* ἀλλὰ τί φησι; καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· ἑτέρως.

l. 37. Θεοῦ υἱὸς εἶ] *Sequuntur in Ms. hec:* ἐνταῦθα καὶ ὁ Μάρκος. φησὶ γάρ· καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο, καὶ ἐθαύμαζον. καὶ εἰκότως. οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις. ἦν γὰρ αὐτῶν πάλιν ἡ καρδία πεπωρωμένη. τί οὖν *&c.*

Pag. 322. 3. τοῖς μέρεσιν] *Deeſſe videtur* ἐκείνοις, *vel* τούτοις.

l. 14. *abeſt ab Ms. prius* αὐτοῦ.

l. 23. οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ποιεῖ. οὐκ αὐτ.

l. 34. ἐνδύσεων] *Doctiſſ. Boiſius pro* ἐνδύσεων *legi poſſe probabiliter putat,* τῶν ἀθλήσεων, *aut* τῶν ἐνομοθετήσεων. *Exemplar Orientale legit* τῶν ἑορτῶν ἐνδύσεων.

Pag. 323. 4. ψυχῶν ἡμῶν δεῖ] καθαρῶν, *addit Interpres.*

l. 32. ἀργυρῶν ἁλύσεις διὰ λαμπάδων] *Interpres rectiùs,* λαμπάδας δι' ἀργυρῶν ἁλύσεων.

Hom. 51.

Pag. 324. 37. ὥστε μὴ κατηγορίαν λοιπὸν τὸ πρᾶγμα εἶναι] *Interpres:* Adeo vt iam iure reprehendi viderentur, qui obſeruationes ſuas negligebãt: *Quam ſecutus lectionem, neſcio. Si locus ſit integer, ſenſus iſte eſt:* Eo iam impudentiæ deuentum fuiſſe, vt vel diuinas ipſas leges infringere, ſuperſtitiones ſuas obſeruandi cauſâ, res non videretur reprehenſione digna.

Pag. 328. 32. ἀναμαρτῶν] *Quid ſi legatur* ἀναμάρτων, *ait doctiſſimus Boiſius? vtrumq́; ſtare poteſt.*

Hom. 52.

Pag. 331. 16. προσοίσεται;] *Boiſius nec* προσοίσεται *probat, nec* προσίεται. *rectè, ſi ab* ἵημι *deducit. puto tamen ab* εἶμι *eſſe, & vtrumuis ſtare poſſe. Boiſius ex coniectura,* πορεύεται.

l. 19. διώκειν] *Aptius huic loco* φεύγειν, *quod contrarium eſt* τῷ διώκειν. *certè* διώκειν *(vt ex proximè ſequentibus apparet) ſtare hoc loco non poteſt. Boiſius ex coniectura,* ἀποδιώκειν.

l. 40. βασιλικὸς] *In loco Matthei,* ἄρχων.

Pag. 333. 9. μετὰ τῆς ταπεινοφροσύνης ὅρα καὶ τὴν πίστιν] *Doctiſſ. Boiſius, inuerſo ordine, legendum putat,* μετὰ τῆς πίστεως ὅρα καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην. *atq; ita Interpres.*

l. 43. ἐπεδείκνυντο] *Boiſio magis placet,* ἐπιδείκνυνται, *ne ſit temporum in eadem clauſula* διαφωνία.

Hom. 53.

Pag. 338. 29. διεγείραν] *Aſſentior Boiſio reponenti* διεγείρει, *vel explendum,* τοῦτο ποιεῖ, *vt habeat* διεγείρων *verbum aliquod quo ſuſtentetur.*

Pag. 339. 1. καλὸν] *Addendum è contextu,* λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ δοῦναι τοῖς κυναρίοις.

Pag. 341. 21. συγκαλῶν] *Interpres hîc bina binis componit, regem plebeio (quam comparationem l. 35. perſequitur) &* νέον ὀρφανὸν πλούσιον μειζον τῷ, *quam comparationem ſtatim perſequitur: quem ſenſum ſi ſequimur, poſt* βασιλεὺς *diſtinguendum.*

Ib. δεσμώτης] *Boiſius Interpretem ſecutus legit* δημότης *tam hîc, quàm l. 36. quibus planè aſſentior. neq́; enim hîc quicquam affertur, quod ad* δεσμώτην *propriè pertineat.*

l. 30. ἐνεγκεῖν] *Boiſio magis placet* μετενεγκεῖν.

Pag. 342. 31. τῶν περιγινομένων] *Boiſius ſuſpicatur legendum,* τότε περιγινομένοις.

Hom. 54.

Acceſſere huic homiliæ correctiones ex eiuſdem fragmento è Bibliothecâ Cæſareâ Viennnæ allato. Varias itaque, quas vides ſine nomine Lectiones, inde petitas intellige.

Pag. 344. 37. ἤδεις ἄν] *Boiſius & Interpres,* ἤδεις ἦν ἄν.

l. 39. ἐπαίρει] *Senſus poſtulat, & Interpres videtur legiſſe* ἀπαίρειν.

Pag. 346. 5. πῶς] *Aut hic, aut proximo commate videtur* πῶς *abundare.*

l. 10. τοσοῦτον] *Boiſius reponit* πλεῖστον.

l. 23. τούτοις ψηφίζῃ] *Boiſius mauult* τοῦτο, *vel* οὕτω.

Pag. 347. 38. τὰ χαμήλων] *Ms. Vienn. non agnoſcit* τὰ. *rectè, vt puto.*

l. 39. τῶν ἐγγὺς] *Interpres videtur legiſſe,* τοῦ ἐγγύς.

Pag. 348. 1 παρεῖλκεν] περιεῖλκεν.

Ib. χρυσὸν τεταμένην] τὸν κίονα τετραμμένην.

l. 3. ἠπόρεις] ἂν ἠπόρεις.

Ib. συντεταμένου] συντεταγμένου.

l. 5. καὶ ὁ Θεὸς πόῤῥω.

l. 6. καὶ αἱ δικαιοσύναι.

l. 7. ἐκγόνοις.

l. 22. πρὸ συμ. ἱδρῶτι κάμνοντες, *& ſtatim* ἑαυτοῦ, *ſed male.*

l. 25. μετὰ δὲ ἐκ τῆς οἰκίας. *fortaſſis melius* τῆς οἰκίας *ſine* ἐκ. *& hanc lectionem impreſſæ præfero.*

l. 27. ῥᾴδια πάντα.

l. 29. συμπαθείασιν] παθείασιν, *melius.*

l. 31. ἄνθρωποι ὄντες] ἀναστάντες, *male.*

l. 32. πολλὰ] ὡς πολλὰ, *Boiſius.*

l. 35. κατεχρυσοῦν] καταχρυσοῦν.

l. 36. σκόπει] περισκόπησον.

l. 43. τῆς αὐτοῦ περιουσίας.

Pag. 349. 2. ταχινὸν] ταχὺ πάλιν ἐμφαίνων ὅτι, ῥαγήσεται πρώϊμον τὸ φῶς σου, ὥσπερ αὐγῶ.

l. 8. ἀλύτων] ὀδυνηρῶν.

l. 15. πολλὰ τὰ ὑπάρχοντα] τὰ πάλαι τὰ ὑπάρχει τοῦ.

l. 17. σωφρόνησον, *omnino, vt in margine.*

l. 18. τί ἦν ἀναβησόμεθα;] *Boiſius* τί ἦν; ἀναβησόμεθα; *Ms.* μὴ ἦν ἀναβησώμεθα καὶ οἰκήσωμεν, *ſine interrogatione.*

l. 21. ἐπιτύχωμεν, καὶ τῆς βασιλ. *melius.*

l. 22. ἐκείνης ἀξιωθῶμεν, ἧς.

Hom. 55.

Pag. 350. 7. ἐπιτρέχειν ἐχόντας] *Boiſius* ἐπιτρέχειν δεῖν ἐχόντας.

l. 13. καὶ ἐφ᾽ ὑμῶν συμβαῖνον] Ac vobis conueniens: *Interpres.*

Pag. 351. 42. ὀξέους] *Interp. videtur legiſſe,* ἀσκνοῦς.

Pag. 353. 33. ἀνεχώρησεν] *Subiungit Interpres,* καὶ ἀλεμάνθη.

Pag. 354. 37. καὶ ταύτην τὴν αὐτὴν] *Refertur ad* αὐτάρκειαν *remotius, non ad propius* ἄρτον.

Hom. 56.

Variæ Lectiones, quibus R. præfixum, ex huius homiliæ fragmento ſumuntur, quod nobis Bibliotheca Galliarum Regis ſuppeditauit.

Pag. 356. 25. πῶς ὀδυνώμενος] *Boiſius,* πῶς ὁ ὀδυνώμενος. *vel cum Interprete omittendum cenſet participium* ὀδυνώμενος.

l. 28. τὴν πρᾶξιν] τὰ ἔργα, *R.*

l. 30. ἦσαν παχύτεροι] *Boiſius,* ἦσαν καὶ παχύτεροι.

l. 33. ἐκεῖνον διάνοια ἀπαιτήσοντος] ἐκείνῳ διάνοια ἀποτίσοντος. *R.*

Pag. 357. 18. καὶ τὴν διαφορὰν] *Inducit Boiſius tanquam gloſſam olentia.*

l. 24. περιέβαλεν ὅτι, τὸ νῦν. *R.*

l. 26. ἐν ἑκατέρῳ] ἐξ ἑκατέρων.

Pag. 538. 3. πολλή] πολλῆς *R.*

l. 10. δημαγωγικὸν] δημιουργικόν.

l. 19. ταύτης] τοσαύτης *R.*

l. 28. οἱ Ἰουδαῖοι] οἱ Ἰουδαῖοι ἐπίστευσαν, *R.*

l. 30. λάμψαντες] διαλάμψ. *R.*

l. 34. πολεμεῖ] ἐπόλεμει.

Pag. 359. 18. ἐγγλυφόμενον, *R.*

l. 25. νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, *R.*

l. 26. φέρεται, καὶ ἐπειδὰν ἔρχεται, καὶ ἡ νεφέλη ἣν ἡ φωτεινή, φησιν.

l. 32. *poſt* ἄστρων *addit R.* ἀπὸ τῆς τηλαυγῆς ἕως ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν νεφέλαις διῆλθον.

l. 40. δῆλον] *R.* φοβοῦ.

Pag. 360. 40. & 43. ἀποκρίνεται] *Et hic, & paulo poſt,* ἀποκρινεῖται *magis probatur Boiſio.*

l. 41. *Poſt* πατρός μου *ſupplet R.* κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν.

Pag. 361. 16. ὅσα ἂν ᾖ] *Interpres videtur legiſſe* ὅσαπερ ἂν ᾖ.

Pag. 362. 42. ἀλλ᾽ ἢ] *Boiſius mauult,* ἄλλο, ἢ.

Hom. 57.

Pag. 364. 30. αὐτοῖς, αὐτὸς] *Boiſius* αὐτοῖς, ὅτι αὐτός.

Pag. 365. 6. ἀνθρώπων] *Ante* ἀνθρώπων *Boiſio deeſſe videtur* τότε.

l. 42. λαβὼν] *Interpres videtur legiſſe,* λαβὼν σημεῖον.

Pag. 366. 40. τελοῦσι δαίμονας] *Senſus eſſet procliuior, inquit Boiſius, ſi pro* δαίμονας *legeretur* δαιμονιαζομένοις.

Pag. 368. 16. καταγέλια ὀχετοῦ] *Interpres ita videtur legiſſe,* καταγέλια τῶν αἰσθήσεων ὀχετοῦ καὶ ἀμάρας ἐργάζεται χείρονα: *vel* ὀχετοὺς καὶ ἀμάρας ἐργάζεται τῶν ἡδονῶν.

Pag. 369. 11. ἢ περὶ τοῦ ὑγ.] *Vide notas Boisij.*

Hom. 58.

Pag. 374. 36. κωλύουσι] *Boisius,* κωλύοιεν.

Hom. 59.

Pag. 376. 40. Μιλησίοις] *Cod. vulg.* Φιλιππησίοις, *male. Boisius rectius legi putat* Ἐφεσίοις. *etsi enim Mileti tum commorabatur Paulus, tamen verba hæc, quæ citantur, non ad Milesios, inquit, sed ad Ephesios dicta fuisse constat.*

Pag. 379. 17. καὶ ῥᾳθυμίαν] *Interpres videtur legisse,* καὶ ῥᾳθυμίας ἀπολογίαν τινὰ ἀνόνητον διδ.

Pag. 380. 6. περιπλῇ ἢ διὰ τῶν] *Sic codices omnes, mendosè, ni fallor. Boisius ingeniosissimè,* περιπλῇ ἢ τῶν εἰρημένων φυλακῇ, *vel* διαφυλακῇ.

l. 35. καταφρονήσῃς] *Boisio placet magis* καταφρονητικὸς, *vel* εὐκαταφρόνητος. *Sed non est necesse mutare.*

l. 43. ὅτι οὐδὲ αὐτῷ δοκεῖ] *Interpres legisse videtur,* ὅτι οὐδὲ αὐτῷ δοκεῖ ἵνα τῶν μικρῶν τούτων ἀπολέσθαι.

Pag. 381. 5. ἐπ᾽ ἐκεῖνο ἦλθε] *Interp.* ἐπ᾽ ἐκεῖνο τὸ πεπλανημένον ἦλθε.

Pag. 382. 1. ἀλλήλοις] *Boisius mavult,* ἀλλήλους.

l. 15. καμεῖν ὀκνῶ] *Vel ut in Cod. vulg.* καμεῖν οὐκ ὀκνῶ, *sine interrogationis nota.*

l. 31. μηδαμοῦ ἑαυτῶν] *Boisius hunc locum sic legendum conijcit, Interpretis & vulgati codicis vestigijs insistens,* καὶ μηδαμοῦ αὐτῶν φροντίζομεν, ἀλλὰ τῶν αὐτοῖς συμβαινόντων; οὔτε γὰρ τῆς γυναικὸς φροντίζομεν, ἢ προνοοῦμεν.

Pag. 383. 7. καταλύουσι τὴν ἀγωνίαν] διὰ τὴν ἀγωνίαν, *Bois.*

l. 33. ὁ τῶν χρημάτων ἔρως] *Bois. verba sic disponenda conijcit:* ὁ τῶν χρημάτων ἔρως ἀνέτρεψε, καὶ ὥσπερ τις τύραννος ἀκρόπολιν, οὕτω τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς καταλαβὼν, τὸν Θεοῦ τὸν ἀκριβῆ φόβον παρώθησε.

Hom. 60.

Pag. 384. 23. ἐξέλθωσι] *Interpres videtur legisse* ἐξολίσθωσι.

l. 37. λελυπηκότα] *Plenior, inquit B. foret oratio, si post* λελυπηκότα *adderetur,* πρὸς τὸν λυπηθέντα.

Pag. 386. 9. κατεδίκασεν] *Interp. legisse videtur* κατέδησεν, *vel* κατεδέσμησε.

l. 29. ἀνάξιοι τῶν ταῦτα ἀκηκοότων] *Vide notas Boisij.*

Hom. 61.

Pag. 389. 7. ἀνέπηδησε, μόνοις] *Interpres videtur ita legisse,* ἀνέπηδησε. καὶ μόνοις τῶν ἐπὶ γῆς τοιαύτην ἐδημιούργησε, παράδεισον ἐφύτευσε. *Boisius, emoto tantum* τοιαύτην, *sic:* ἀνέπηδησε μόνοις τῶν ἐπὶ γῆς, παράδεισον ἐφύτευσεν, ἐβουλήθη τοιαύτην ἔδωκε.

l. 11. ἐργάσασθαι] *Boisius mavult* εἰργάσατο *&* ἀπετέλεσε.

l. 19. τὴν ἀξίαν] *Deest* χάριν, *aut tale quippiam: quod tamen non incommodè subauditur.*

Pag. 390. 7. ἀποσυνάγωγοι] *Doctissimo Boisio placet* ἐπισυνάγωσι.

l. 31. ἀπαιτεῖν] *Bois.* ἀποτίνειν.

Hom. 62.

Pag. 395. 32. οὐδ᾽ ἂν] *Boisius,* οὐκ ἂν, *vel pro* οὐκ ἂν, *in eadem lin. legit* οὐδ᾽ ἂν.

Pag. 396. 25. συνήφθη] *Boisius & Interpres,* συνήφθησαν.

Ib. οἱ δ᾽ ἐκεῖνο] *Boisius ex coniectura, vestigijs aliquatenus insistens Theophylacti, ita locum hunc restituit:* συνήφθησαν, ἵνα ἂν ὦσιν· ἢ καὶ ἐκεῖνο· εἰ αἰτίαν λήψεται ἐπὶ τούτοις ὁ ἀνήρ.

Pag. 397. 36. τῶν ἄλλων] *Boisius,* ἀπὸ τῶν ἄλλων.

Pag. 398. 22. μεσασμοὺς] Incessus medios, *Interp. rectè. Vide Tom.* 1. *p.* 1026. *l.* 10.

Pag. 399. 12. ὁ πόλεμος] *B.* ἢ πόλεμος.

l. 26. οὕτω καὶ οἱ] *Doct. B. ita legit hunc locum:* καὶ ὥσπερ οἱ εἰς τὸ κερδαίνειν διὰ παντὸς μεμηνότες .... ἅπαντες· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα. πολλοὺς γοῦν. *Quin & lectionem codicis excusi tueri possumus minimâ mutatione sic:* καὶ ὥσπερ εἰς τὸ κερδαίνειν βλάπτεσθαι μάλιστα ἀπὸ τοῦ νοσήματος τῆς φιλοκερδείας εἰώθασιν ἄνθρωποι (πολλοὺς γοῦν ἀπάτους ὑφίστανται, καὶ τὰ μικρὰ κέρδη μεγάλας ποιεῖ ζημίας· διὸ καὶ εἰς παροιμίαν ὁ λόγος ἐξενίκησεν) οὕτω καὶ τοῦ λαγῶ *&c.*

εἰς παροιμίαν] *Hesiodeum,* κακὰ κέρδεα ἶσ᾽ ἄτῃσι: *vel si ad* κενοδοξίαν *referatur,* Gloria fugientem ſequitur, ſequentem fugit.

Hom. 63.

Pag. 401. 23. δεικνὺς] *Vel* δείκνυσι *legendum cum doctiss. Boisio: vel post* πλέον *ponendum comma, & continuanda sententia, deleto* καὶ, *post* θησαυρὸν, *quam lectionem secutus videtur Interpres.*

Pag. 404. 13. καὶ θαλάττης καὶ οἰκουμένης] *Boisius sic legendum putat:* καὶ θαλάττης, καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης οἰκοδομήματα εἶχε καὶ πόλεις, καὶ ἔθνη *&c. vestigijs, ut videtur, Interpretis insistens.*

l. 27. εἰπὼν] *Pro* εἶπε. *Vide Boisium.*

Hom. 64.

Pag. 407. 27. πρώτων πρῶτος] *Inter.* πρώτων πρότεροι.

Pag. 408. 2. ἐκ τούτων] *Post* ἐκ τούτων, *inquit doctiss. Bois. hæc aut similia deesse videntur:* ὅτι καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν διαφέρουσιν οἱ ἅγιοι ἐπὶ τοῖς τῶν ἑτέρων ἀγαθοῖς.

l. 40. ἀπονοήσῃ] *Vide notas Boisij.*

Pag. 410. 43. τοῦ κατ᾽ ἀρετὴν] *Deest fortè, inquit Boisius,* ζῶντας.

Pag. 411. 1. κάθηται] *B. mavult* κάθηνται, *vel* καθίστανται.

l. 8. τῶν πλημμελημάτων *inducenda censet Boisius.*

Hom. 65.

Pag. 412. 33. φησι] *Pro* φασιν, *uti aliàs observatum est, inferiùs verò pro* φῄς, *& sic in alijs personis & numeris: ab autore, an à librarijs, nescio.*

l. 40. ἀποδέξασθαι] *B. legit* ἐπιδέξασθαι.

Pag. 413. 30. προσδοκῶντες ἀκούσεσθαι ὑπὲρ ἧττον] *Vide notas Boisij.*

Pag. 415. 23. τὸ εἰρημένον ἐκπεπληρῶσθαι] *Quantò rectiùs doctiss. Boisius,* τὸ εἰρημένον μὴ ἐκπεπληρῶσθαι? *alioqui nulla erat in hoc duorũ fratrum* προθυμία.

Pag. 417. 33. μάλιστα πάντων εἰσὶ] *B. addit,* συγκαταφρονοῦνται.

Hom. 66.

Pag. 420. 13. καλλίων] *Boiſio magis placet* καλλίω.

l. 18. διηγεῖται] *B. magis placet* διηγησάμενος.

l. 33. ἐνδεικνύμενος] *Interp. videtur legiſſe* εἴπας.

Pag. 421. 22. δίδως] *B.* δοῦναι καλῶς δίδως.

l. 34. εἰπών, μηδὲν ἄξιον αἰδοῦς] *Solœcophanes.*

Hom. 67.

Pag. 425. 35. ἄρξῃ] *Interpres explet,* διδάσκων, quum primùm viderunt eum docentem.

Pag. 427. 25. πολλάς μὲν] *Boiſius mauult* πολλῶν, *rectè.*

l. 40. μηδεὶς τοίνυν] *Boiſius hunc totum locum ſic legit:* μηδεὶς πένης ὢν καλῶς ἂν ἀποχειροτονείσθω· μηδεὶς ἐν ἀρετῇ ὢν νυστάζέτω. πολλάκις γὰρ αὐτὸν ὁ πόρνος παρελεύσεται. μήτε οὗτος τοίνυν θαρρείτω, μήτε ἐκεῖνος ἀποχειροτονείσθω. δυνατὸν γάρ.

Pag. 428. 18. ὑγιαίνουσι] *Boiſius & Interpres addūt* σπουδάσαντες, *vt reſpondeat* τῷ ῥαθυμήσαντες *in poſteriori antitheſis parte.*

l. 19. ἐκείνοις] *B. mauult* τούτοις, *vt l.* 20. ἐκείνοις *pro* τούτοις. *tota enim hæc clauſula,* ὥστε, *inquit ille, refertur ad* ὑγιαίνοντας, ἐκεῖνοι *ad* κάμνοντας.

Hom. 68.

Pag. 434. 4. χοιρομανούντων] *Hoc eſt,* ὑλακτούντων. *Interpres, non de canibus, ſed porcis vertit. Vide notas Boiſij.*

l. 12. ἐκεῖθεν] *ſc.* ἀπὸ τῶν ᾀσμάτων τῶν πορνικῶν. *& ſic legiſſe videtur Interpres.*

l. 32. ἀπ' αὐτῆς λοιπὸν] *Interpres, neſcio quam ſecutus lectionem, ita:* vniuerſa in domo ipſius turbantur.

l. 36. ἔπω *videtur* πλεονάζειν.

Pag. 435. 8. κηρίον] *Videtur deeſſe* γλυκύτερα, *ex Pſal.* 18.

l. 13. τοῖς κηρίοις] τὰ κηρία *mauult doctiſſ. Boiſius.*

l. 20. περισσόν] *Vel* περισσότερον *legendum, inquit Boiſius, vel poſt* ὀχετοῖς *addendum* παραπλήσια, *vel* ὅμοια, *vel tale aliquid.*

Hom. 69.

Pag. 437. 14. *Lege* πῶς ἂν οἱ μὲν ἀγεννεῖς, οἱ δὲ γενναῖοι.

l. 15. ταῦτα γοῦν ἀγέλας] *B.* οὐχὶ ταῦτα γοῦν ἀγέλαις; *rectè.*

l. 26. κατακαίει] *Fortaſſe, inquit Boiſius,* κατέκαυσε.

Pag. 439. 5. τὸν μὲν οἶκον] *f.* οἶκόν σου ἐκόσμει.

Pag. 440. 11. ὅλως] *Boiſius* ὁπλίτας *mauult.*

l. 32. αὐτὸ φωτὸς λύχνον, ἢ ἀνημμένου] *Boiſius,* φωτὸς, λύχνου ἢ ἀνημμένου ἐλαίῳ. *rectè, vt ſit appoſitio,* σελήνην, λύχνον *&c.*

Hom. 70.

Pag. 444. 31. εἶτα καὶ τὸ σύμπτωμα (ἀπὸ γὰρ τούτου καὶ τὸ νόσημα γέγονε) *deſunt hæc omnia in noſtris manuſcriptis, & apud Interpretem.*

l. 40. ἐκ περιουσίας τοῦ λόγου] *Boiſius interpretem ſecutus, ſic legi poſſe putat:* ἐκ περιουσίας λογισμὸν πάλιν προσθήσομεν ἐκ τῶν γραφῶν. ὅδε γάρ.

Hom. 71.

Pag. 449. 13. καὶ μὴν ὁ Δαβὶδ] *Boiſius & Interp. ante hæc verba addunt* οὐκ εἶπε, *&c.*

l. 14. περιστῆναι] ἐκ περιίστημι, *non* ἀπὸ περιΐημι, *vt* περιεστάναι *potius legendum videatur.*

l. 24. ὑφαιμένας] *Poſt* ὑφαιμένας, *inquit doctiſſ. Boiſius deeſſe videtur verbum* ἰσχύει.

l. 36. τούτῳ] *B.* τοῦτο. *Sic etiam Interpres. ſed alterum ſtare poteſt.*

Pag. 450. 7. τοῦ μετὰ] *Boiſius* τοῦ δὲ τοῖς μετὰ, *plenius.*

l. 30. διαπτύουσιν αὐτῆς] *B.* διαπτύουσιν αὐτῶν, ἀντὶ τοῦ ἐκείνων.

l. 37. τὰς ἰδίας] *Antitheſis proximi membri poſtulat, vt pro* τὰς ἰδίας, *legamus* καθ' ἰδίαν, *vel* ἰδίᾳ, *inquit doctiſſ. Boiſius: rectè omnino.*

l. 41. παλαιστὰς μανθάνει] παλαίειν, *aut* παλαιστρικήν, *inquit Boiſ. rectè. ſic paulo poſt,* ἂν πυκτεύειν μανθάνῃς.

Hom. 72.

Pag. 452. 8. ὅτι ἐποιοῦ] *B.* ὅτι κατεῖπες.

l. 16. ἐκείνου] *f.* ἐκείνων. *ſc.* διδασκάλων.

Pag. 454. 31. καὶ τὸ μηδὲν εἰδέναι παρ' ἑαυτοῦ. *Interpres legiſſe videtur,* καὶ τὸ μηδὲν οἴεσθαι παρ' ἑαυτοῦ.

Pag. 455. 9. αὐτὸ] *ſc.* τὸ τῆς ἀπονοίας πάθος, *aut tale aliquid intelligendum. nullum enim huic relatiuo* αὐτὸ *commodum antecedens in propinquo.*

l. 12. δόκοντα] *Boiſius mauult* ἔχοντα.

Pag. 456. 7. τινα μεταχειρίζων] *B. poſt* τινα *rectè ſuſpicatur deeſſe* τοιαῦτα.

Hom. 73.

Pag. 457. 5. ποῖα ἔστι] *B. acutè* ποῖα ἐστι· ἔστι μέν.

l. 17. οὐδὲ μετὰ τὸ] *B. inducit* μετὰ, *fitq́; ſenſus proclivior.*

l. 28. ἐπιτρίβοντες] *Vocabulum hoc loco ſuſpectum Boiſio.*

l. 36. ἔνθα δεκάτη] *i. Vbi de decima & eleemoſyna fit ſermo, inquit doctiſſ. Boiſ. & quod mox l.* 38. ἐνταῦθα, *eodem referendum, vbi ſc. decimæ & eleemoſynæ mentio eſt.*

Pag. 458. 9. ἐκεῖνα δὲ ταῦτα] *B. rectius putat* ταῦτα δὲ ἐκεῖνα. *vt* ταῦτα περὶ μικρῶν *dicatur,* ἐκεῖνα περὶ μεγάλων, *vt in proximè præcedentib. et ſubſequentib. fit.*

l. 12. ἐκεῖνα δὲ τούτοις πάντως] *Rectè obſeruauit doctiſſ. Boiſ. legendum* ἐκείνοις δὲ ταῦτα πάντως. *alioqui in eadem clauſula ſibi ipſe contradicet Chryſoſtomus.*

l. 27. ὁ μὲν] *ſc.* φιλανθρωπία, *& l.* 30. ὁ δὲ, *ſc.* ἀλήθεια. *& quidē vtrumq́; expreſſum oportuit, inquit doctiſſ. B.*

l. 41. ἐπισπουδάζετε] *Quid ſi,* ἐπεὶ σπουδάζετε?

Pag. 459. 42. ἴσασι] *B.* ἐνταῦθα εἰσι.

Pag. 461. 5. τὴν φιλοσοφίαν] *Interp. addit* τοῦ ἀνδρός.

Hom. 74.

Pag. 464. 44. αὐτῶν ἐκέλευσε περιφέρεσθαι] *doctiſſ. Boiſius,* ἀλόγων ἐκώλυσε περιφέρεσθαι, *hoc eſt,* vetuit veſci, *rectè ſanè, vt opinor. idem mox pro* διατεθλιμμένον *legit* διατεθλιμμένα. *vtrumuis ſtare poteſt.*

Pag. 465. 24. οὐδὲν ὄν] *Boiſius* οὐδέν' ὄν, *cum apoſtropho, vt referatur ad* λόγον: *niſi legere maluerimus* εἰς ἀπολογίας λόγον.

l. 28. ἀμελουμένων τούτων] *ſc.* τῶν νόμων.

Hom. 75.

Pag. 468 28. ἐπαγαγὼν ἧς. ἀμὴν γὰρ λέγω] *B. verborum ordinem ſic corrigit.* ἐπήγαγεν ἧς· ἐμαρτύρησαν γὰρ ἔλεγχοι τῆς μαρτυρίας αὐτῶν γινόμενοι· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἥξει πάντα ταῦτα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

Pag. 470. 13. καὶ πάντων ἀθρόον] *Iſtuc* ἀθρόον *loco monet Boiſius, & collocat poſt* ἐκπεσεῖν *paulò poſt.*

l. 15. ὄντων] *Interpres videtur legiſſe* ἀφαιρεθέντων.

l. 25. διέθηκε] *B. ſuſpicatur ſic legendum:* καὶ μυρία οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς οἰκοῦντας διέθηκαν κακά. *ex quibus ſanè* διέθηκαν, *meo iudicio neceſſariò retinendum.*

l. 42. κηρυττομένων] *Interpres videtur legiſſe*, κηρυττόντων. *& certè actiuè accipiendum eſſe puto.*

Hom. 76.

Pag. 476. 21. τοῦ μὴ λανθάνειν] *Boiſius & Interp.* τὸ μὴ λανθ.

Pag. 477. 38. τῶν μενόντων] *q. ſc. ab angelis congregati non fuerint*, τῶν ἀπολιμπανομένων, *vt pag. ſeq. lin.* 7.

Pag. 478. 12. ἀλλ' ἐκείνων τῶν μετὰ ταῦτα λεχθέντων] *Nihil video, à quo hi genitiui regantur. Vide notas Boiſij.*

l. 15. ἵνα μὴ μικρὸν σπουδάσωμεν] *Interp.* Quia parum laboris ſufferre volumus. *Vide notas Boiſij.*

l. 30. περιελθεῖν] *Boiſio placet magis* ἐπελθεῖν, *aut* προσελθεῖν.

Pag. 479. 4. τὸν ἐμὸν κληρονομήσατε] *ſc.* κληρονόμιζε. *ſic in ſequentibus ſubintelligendi imperatiui* συγγενικοὶ, *cognatæ ſignificationis: nimirum*, ὁπλίζε, ἔνδυσαι, τρέφοντι, ὁδεύετον, κληρονόμησον, ἐπελθεῖν, οἰκοδόμησον: *quod nota.*

Hom. 77.

Pag. 481. 19. ἐκείνων ἀποτειχίζων τῷ τείχει τὸ εἰρημένον] *.i.* quaſi muro oppoſito diſcludens, & diſſepiens id quod dictum eſt ab illorum interrogatione, *hoc eſt*, omneis illis interrogandi, & quæſtiones de hac re proponendi, aditus præcludens, *inquit doctiſſ. Boiſius.*

Pag. 484. 30. τὴν ἡμέραν] *Legendum fortaſſe*, ἡμέρας.

Pag. 485. 6. ζωοδόλῳ] *Quid ſi* ἐν δόλῳ?

l. 26. τὰ αὐτοῦ αὐτῷ διδοὺς] *Interp. videtur legiſſe:* ἀλλὰ τὰ αὐτοῦ αὐτῷ δίδ.

Pag. 487. 3. ὑπὸ νόμου ἦλθε τῆς ἀνάγκης] *B. mauult*, ὑπὸ νόμου ἦλθε τὴν ἀνάγκην. *& quidem ſic loquitur Chryſoſtomus p.* 487. 44. *de eadem re.*

Hom. 78.

Pag. 488. 8. ὁ μὲν γὰρ σωμάτων] *Fortaſſe legendum*, οἱ μὲν γὰρ σωμάτων ἔρωτι ἐπιθοῦσι.

l. 33. τῶν ἐν τῶν ἔργων προσελθόντων] *.i.* ſi ipſi nobis defuerimus, ſi ipſi bona facere opera neglexerimus, B.

Pag. 490. 28. ἐν πελάγει] *Deeſſe videtur* λαβὼν, *aut* ἐμπεσὼν, *aut tale aliquid.*

Pag. 491. 34. αὐ μὴ ᾖ] *Interpres videtur legiſſe* ᾖς. *poteſt tamen referri ad* ψυχήν.

Hom. 79.

Pag. 492. 39. ὁ λόγος] *Deeſt fortaſſe* τοῦ Χριστοῦ, *inquit B.*

l. 42. *Lege ex Ms.* ὁ δὲ πένης, καὶ πένητι πτωχός.

Pag. 493. 10. τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων. ναί.

l. 29. ἐλεεινῷ τῷ σχήματι] ἐν οἰκέτου σχ.

l. 39. ἀγρῶται] ἀγρώστεις.

Pag. 494. 6. ἐπὶ τῶν πυρ] ἐκ τῶν πυρ.

l. 18. περὶ] ὑπό.

l. 21. τὰ ῥήματα ταῦτα;

l. 23. προσήκοντι] ὑπηρετήσω.

Ib. ἡμᾶς] ὑμᾶς, *rectè.*

l. 28. ἡμῖν] ὑμῖν.

l. 29. πλείονι· ἐκείνοις δὲ] *Hoc loco, inquit B. hiatus eſt proculdubio, quem ſic explendum cenſeo, partim ex loci circumſtantia, partim ex Interprete:* καὶ τούτοις μὲν, δεῦτε, φησιν, οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου· ἐκείνοις δὲ *&c.*

l. 33. περὶ δὲ τοῦ πυρ.] ἐπὶ τοῦ πυρ.

l. 42. τὸν δεσπότην σου ὁρῶν.

Ib. καὶ ποίας ταῦτα ἄν.

Ib. εἰ γὰρ τοῦτο μόνον ἦν] *Hoc eſt, inquit B.* Si nihil aliud eſſet, nonne hoc tibi pro ampliſſimo præmio ſit, quòd aliquid feceris, quod tali amico, & domino acceptum ſit?

Pag. 495. 1. ἀῤῥήτῳ] ἀποῤῥήτῳ.

l. 3. ποιήσῃ] προσποιήσῃ.

l. 5. ἑτέραν τοσοῦτον] *B. delendum cenſet* τοσοῦτον.

l. 34. τοὺς ἀπ' ἀρχιερέων] *Ut exconſules*, ſacerdotio *ſc.* functos.

l. 41. διὰ τί] *Interpres videtur legiſſe*, διὸ δὴ αὐτὸν τότε κατεῖχον, καὶ θυμοῦ ζέοντες. *ſine interrogatione, meliùs.*

Pag. 497. 24. οὐδὲν τοσοῦτον] *Boiſius ex Interprete addit*, ὡς ἐκεῖνος.

Hom. 80.

In hac homilia, & tribus ſequentibus, adhibuimus præter alios codicem Muſſiponti excuſum opera Frontonis Ducæi, mutilatum illum quidem, & valdè mendoſum, qui tamen non ſemper errauit.

Pag. 502. προξενοίης] *.i.* vendices, οἰκειοῖ, *ab* οἰκειοῦμαι. *Interp. male*, fingas.

Hom. 81.

Pag. 505. 10. παθεῖν αὐτὸν] *B.* παθεῖν μέλλειν αὐτόν.

Pag. 506. 23. εἰς αὐλὴν] *Hoc eſt*, εἰς προάστιον, *vti notauit doctiſſ. B.*

l. 36. οὐδὲν μάλιστα ἕτερος διεκώλυσε τοῦ ἑτέρου] *Boiſius, ſenſu ipſo ſuadente, ſic, aut non multò ſecus legendum conijcit:* κατὰ μὲν ἂν τὴν γνώμην οὐδὲν ἕτερος διεκώλυσε τοῦ ἑτέρου. *& ſtatim pro* ἀμφότεροι, *legit* πλεονέκται.

Pag. 507. 2. εἰ δὲ μὴ πάντες] *B.* εἰ δὲ μὴ πάντως εἰς τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ *&c.*

Pag. 508. 5. ἀλλὰ καὶ βασανίζονται, ὅσῳ] *B. ita legendum conjicit:* ἀλλὰ καὶ τοσούτῳ μᾶλλον βασανίζονται, ὅσῳ ἂν πλείονα συλλάβωνται.

l. 26. πολλοὶ καὶ] *B. ex conjectura ita legit:* πολλοὶ τὸ σῶμα ἀλγοῦντες, ἐκ τῆς τούτων ἀκολάστου τῆς σαρκὸς κατασκευῇ λογίζονται, καὶ ἀναπηδῶσιν ἰατρῶν παῖδες.

Pag. 509. 4. τὸ μέγεθος] *Boiſius,* τὸ μέγεθος ὅσον.

l. 11. πηγαῖς] *Aptius huic loco* πληγαῖς *meritò cenſet doctiſſ. Boiſius.*

Hom. 82.

Pag. 510 13. τὴν διαθήκην] *Boiſius legendum cenſet* τὴν ἐπαγγελίαν: *aut ſi* διαθήκην *retinendum, pro* τὴν ἐν τῇ καινῇ, *legendum* καινήν. *neq; enim* τὴν διαθήκην τὴν ἐν τῇ καινῇ (*ſc.* διαθήκῃ) *ſtare poſſe videtur.*

l. 31. ποιεῖν] *Cogitet Lector, inquit B. an non legi debeat* πιεῖν.

Pag. 512. 31. πολλῷ μᾶλλον εἰς τοῦτο] *Hoc eſt,* multò minus ad hanc rem conficiendam non indiguiſſet. *Hæc verba Codex excuſus non habet: quam lectionem ſequendo, omnia à* ἀνηθεὶς, *vſq; ad* πῶς ἂν εὐχῆς, *parentheſi includenda, inductâ etiam particulâ* καὶ, *vt in excuſo.*

Pag. 513. 10. ἤρεμα] *Fortaſſe pro* τάχα, *B.*

l. 12. ἐκώλυσεν] *Fortaſſe* ἐκόλασεν, *aut* ἐκάλυσεν: *quã lectionem ſi ſequimur, pro* αὐτὴν *lege* αὐτὸ, *ſc.* τὸ παῖδος.

l. 41. ἀλλ' αἰσθητοῖς μὲν πράγμασι, πάντα δὲ νοητά] *Doctiſſ. Boiſ. ita legit:* ἀλλ' ἐν αἰσθητοῖς μὲν πράγμασι, πάντα δὲ παραδόντα νοητά.

Pag. 514. 40. καὶ ταύτην αὐτοῖς] *Doctiſſ. B. plenius,* καὶ ταύτην κἀκείνην αὐτοῖς.

Pag. 515. 2. τοῦτο λαβόντες ἐξέλθωμεν] *Ingenioſiſſ. B.* τοῦτο μὴ λαβόντες, *rectè, ſi libri addicant.*

Hom. 83.

Pag. 516. 9. *pro* αἰεὶ, *quod eſt in margine, Boiſius legit,* αἱρεῖται.

l. 24. διὰ τὴν αἰτίαν πάλιν τὴν αὐτὴν] *Interpres cum ſequentib. iungit.*

l. 25 ὡς θρόμβοι αἵματος] *Deeſſe videtur, inquit B.* κατέρρεον, *aut* κατέπιπτον.

l. 36. αἰνιττόμενος] *i.* ἀδήλως ἐλέγχων, *B.*

Pag. 518. 9. ἀπογνῶναι] *i.* ἀμελῆσαι, ὀλιγωρῆσαι, *B.*

l. 22. τούτοις ἂν ἐγένου] *B.* οὕτως ἂν ἐγένου.

l. 34. ταὐτὸν] *B.* τοιοῦτον, *quia ſequitur* οἷον.

l. 43. καὶ ποία ἡδονὴ] *B.* καὶ ποία ἡδονὴ τὸ νομίζεσθαι φθόνου ἄξιον; ἀλλ' ὄνομα μέγιστον ἔχω, φησί· καὶ γὰρ ὄνομα.

Pag. 519. 3. καὶ γὰρ διπλοῦν ἡγεῖται τοῦτο] *Locus eſt mendoſus, quẽ ſic reſtituit Boiſius,* καὶ γὰρ διπλοῦν φοβεῖται φόβον: *vel ſic,* καὶ γὰρ διπλῇ, ἢ οἱ ἄλλοι, ἡγεῖται τοῦτο φοβερόν. *vtrumq; ex coniectura.*

l. 14 τὸ σῶμα κοσμῶν] *B.* τὸ σχῆμα.

l. 17. ἐπιτρίβουσι] *Quid ſi* ἐπιτείνουσι? *inquit B.*

l. 18. κἂν γὰρ] ἐὰν γὰρ *B. & ſic in ſequente membro.*

l. 30. καὶ βίαν, καὶ ὑπὸ] *B* καὶ βίον ὑπὸ πενίας καὶ πάντα.

l. 35 ῥῆμα γὰρ] *B. Addit* σεμνὸν, *aut* λαμπρὸν, *aut tale aliquid. & ſic Interpres.*

Pag. 520. 17 ὥστε φιλοσοφεῖν] *Interpres videtur legiſſe* ὀρθῶς φιλοσοφεῖν.

Hom. 84.

Pag. 521. 20. ἵνα μάθῃ] *Boiſius explet,* τὸ λοιπὸν ἡσυχάσειν.

l. 36 αὐτὴν] *ſc.* [illegible].

Pag. 522. 6. μέσον νυκτὸς] μεσονύκτιον, *mauult B.*

l. 7. ἐπὶ τῆς] ὑπὸ χεῖρα τῆς [illegible].

Pag. 523. 12. κρίνων] *f.* κρινῶν.

l. 16. ἀπαλλάττει] *B. fortè* ἀπαλλάξει.

l. 23. καὶ περιβαλὼν. καὶ] *Hunc locum ſpinis & vepribus obſitum, ita coniecturis ſuis purgat doctiſſ. Boiſius, quas tamen Lector vt coniecturas probabiles accipiat, non tanquam ex Tripode, aut libris:* καὶ διὰ τοῦτο περιβαλὼν ἱμάτιον ὁ ἀρχιερεύς. καὶ τὴν ψῆφον παρ' ἀκροατῶν ἐνεγκὼν, καὶ πάντας ἐπισπασάμενος διὰ τοῦ ῥῆξαι τὸν χιτωνίσκον, ὡς κατάδικον λοιπὸν ἀπάγει πρὸς τὸν Πιλάτον. οὕτως ἄδηλος καὶ κακοήθως ἅπαντα ἔπραττον. ἐπ' ἐκείνου γνώμῃ.

Pag. 524. 27. καὶ αὐτὸς ἐξέβαινε] *Hæc verba Interpres videtur non legiſſe: neq; ſanè commodum ex iis ſenſum elicio.*

Hom. 85.

Pag. 526. 21. τοῦ μαθητοῦ τὴν ἀσθένειαν] *Hoc eſt, Petri: quem tamen hac eadem clauſulâ* διδάσκαλον *vocat, nempe Marci.*

l. 42. τότε] *i.* τὸ τέλος.

Pag. 527. 2. καὶ αὐτὸν] *Interpres videtur legiſſe,* γὰρ αὐτόν: *eſtq; aptius.*

Pag. 529. 5. τοὺς πατέρας ὑμῶν] ἡμῶν *legit Interpres, rectè.*

l. 6. σκορπίζειν] *Deeſt, inquit B.* ὑμᾶς. *Vide notas eius poſteriores.*

Hom. 86.

Pag. 530. 32. καὶ βραχέα ἀποκεισόμενος] *B. ſic legendum putat,* εἰ γὰρ καὶ βραχέα ἀποκεισόμενος εὐλαβεῖται ἄστε.

l. 39. διὰ τί] *ſc.* εἰ μὴ διὰ βασκανίας, *B.*

l. 40. ὁ κατενύγησαν] *B. hæc verba collocanda cenſet poſt* ἀπονιψάμενον.

l. 41 αὐθῆψαι] *Boiſius mauult* ἀναλῆψαι, *vel* ἀνακτήσασθαι.

Pag. 531. 4. *alterum* μείζονος παρέλκει.

l. 18. κατέλειψεν] *Interp. addit, ex ſuo, an ex libris?* ſi pecuniam ingentem conflabat.

Pag. 532. 1. Ἰουδαίους] ἀρχιερέας, *Interpres. & ſic omnino legendum.*

l. 17. ἀπερείδοντι] *B. mauult* ἀπερείδεσθαι, *vel* ἀπερεῖσθαι. *& quidem actiuum non puto legi, vt ſaltem corrigendum ſit* ἀπερείσασθαι.

l. 22. *in margine* ἐκ τούτων ἥσων] *Interp. videtur legiſſe,* καὶ πάντες ἐκ τούτων ἥσων.

Pag. 533. 6 παρορμῶν] *ſc. Diabolus.*

l. 15. τῆς ἀμαρτίας] *Verba hæc videntur abeſſe debere.* A maioribus peccatis natura ipſa abhorret.

l. 42. ἑαυτοῖς] τοὺς ἄνδρας ἑαυτῶν. *Interp. ſequitur enim in proxima ſententia,* τοὺς συνοικοῦντας αὐτοῖς.

Hom. 87

Hom.87.

Pag.535.4. ἐγχέουσι] ἐνδεδυκόσιν, inquit B. quod verbum mox sequitur.

l.20. μὴ δόξωσιν] B. ex coniectura hunc locum procul dubio mendosum ita restitui posse censet: καθάπερ γὰρ δεδοικότες μὴ δόξωσιν ἀλλὰ μεταλαβεῖν τι τοῦ χαλεποῦ τολμήματος τῶν πατέρων αὐτῶν (ἐπειδὴ τοὺς μὲν προφήτας οἰκείαις ἀνεῖλον χερσὶν ἐκεῖνοι, τοῦτον δὲ οὗτοι ψήφῳ δικαστοῦ) οὕτως ἅπαντα περιΐασι. & quidem meliùs flueret sententia.

l.37. προσποιούμενον] Suspecta mihi vox, inquit B. pro qua quid si legatur κωμῳδούμενον? Interp. tamen προσποιούμενον agnoscit.

l.42. οὐδένα ἐχόντων] Vel lego οὐδὲν ἐχόντων, vel οὐδένα φίλον ἐχόντων, inquit Boiſius.

Pag.536.3. τῇ δόξῃ] Vſitatius τῆς δόξης, quod etiam Boiſio probatur.

l.6. τετέλεσται] Interp. addit, quid eſt autem, conſummatum eſt? *τί δέ ἐστι τό, τετέλεσται;*

l.40. ἀναμνήσοντι τῶν] B. ἀναμνήσθητι τῶν: elegantiùs.

Pag.537.11. χλευάζῃ] Vide notas Boiſij.

Pag.539.3. ὑποπτεύεται] Boiſio vox ſuſpecta, eique magis placet ὑπονοεῖται, aut tale aliquid.

l.10. ἐπέτειζον] s. ἐπέτεινον. B. tom. 7. p. 37. vtrumque coniungitur, τὸν χειμῶνα ἐπιτείνουσι, καὶ τὴν νόσον ἐπιτείνουσι: quæ genuina & naturalis eſt huius verbi conſtructio apud hunc noſtrum cum accuſatiuo rei, quæ ἐπιτείνεται. Tom. 6 p. 136.25. ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπέτεινε τὸ νόσημα. & p. 221.39. eiuſdem tomi, ἡ πενία ἐπιτείνει αὐτοῖς τὰ νοσήματα. & ibid. p. 236.44. ἐπιτείνειν τραύματα: contrà hoc loco cum accuſatiuo rei cum præpoſitione contra morem ſuum: vt fortaſſe particula εἰς hoc loco delenda potiùs videatur, aut in τὴν mutanda.

Hom.88.

l.40. γίνεται] Fortaſſe ἐγίνετο, B.

Pag.541.13. πάντας] Interp. πολλούς. Sic etiam Euangeliſta.

l.21. μυστήριον] Theophyl. καὶ ἀμφιβάλλουσι δὲ ὁ ἀπιστῶν-ταρχος ἀπὸ τῶν Χριστοῦ ὑστερεῖ.

l.36. καὶ οὐκ ἁπλῶς σημεῖα] Rectè Boiſius, οὐχ ἁπλῶς λογῆς σημεῖα.

Pag.542.5. περιχυθῆναι] Fortè περιχέαι, B.

Pag.543.6. κατατείνουσα] Ingenioſiſſimus Boiſius animaduertit legendum καταιονοῦσα, hoc eſt, oleo perfundens. *quod verbum cùm eſſet minùs familiare, imperitus librarius mutauit in κατατείνουσα. idem pro περιοδεύοντες, quod mox ſequitur, legendum ſuſpicatur, περιαιονοῦντες,* irrigantes.

Hom.89.

Pag.544.41. σαφῶς εἰρηκότων] Boiſius ex Interprete putat addendum τοῖς Ἰουδαίοις. Nam alioqui diſcipulos hac de re ſæpius admonuerat.

Pag.545.3. ὑπὸ ἀπαγγελίας αὐτῶν] Hoc eſt, vt conijcio, inquit doctiſſ. B. ὑπὸ τοῦ ἀπαγγεῖλαι αὐτῶν.

Pag.546.41. ἐκπληκτήριον] Boiſio magis placet ἐκπληκτικόν.

Pag.547.42. μετὰ τοῦτον] ſc. ἑτέραν βλάβην.

Pag.549.1. βαστάζουσι] Boiſius mauult cum excuſo βαστάζεις.

Hom. 90.

Pag.550.14. μὴ γὰρ θύραν] Doctiſſ. Boiſius locum ſuſpicatur eſſe mendoſum, quem ex coniectura ſic emaculat: μὴ γὰρ θύραν ἔδει τὴν ἀναπετάσαι ἵνα μόνον; μὴ γὰρ πλείους λαθεῖν; κ.λ.θ. egregiè, ſi libri addicerent.

Pag.552.10. ἰόντα] Fortaſſe inquit Boiſius ἐπιόντα. Interpres legiſſe videtur, ἐμπεσόντα.

l.14. δοῦλοι χρημάτων] Boiſius addit ἀγαπῶσι ἔτι τις, aut tale aliquid. requiritur enim, inquit ille, vt aliquid amplius dicatur in hac clauſula, quàm in præcedente propter illud, μᾶλλον δέ.

l.15. τὰς ὠνὰς] Boiſius legendum ſuſpicatur στραγγαλιὰς ex Eſaiæ 58. 6.

l.37. τοσοῦτον] τοσοῦτον μόνον, Boiſius & Interpres.

Pag.553.19. περιβάλλει] Cod. excuſus περιέβαλε. Boiſio placet magis, vt legatur οὐδεὶς ποῖα περιέβαλε τῇ πενίᾳ ἐγκώμια, vel, οὐδεὶς εἰς οἷα περιβαίνει τῆς πενίας τὰ ἐγκώμια.

IOHANNIS

IOHANNIS BOISII

CVRÆ POSTERIORES

IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI
IN MATTHÆVM.

Hom. 1.

PAg. 3. lin. 44. οἱ δὲ μάχῃ] *i. διαφωνία. Si non esset consensus inter Euangelistas: si quæ dicta sunt ab Euangelistis pugnarent inter se.*

Pag. 4. 2. διελέχθησαν] i. in disputationibus suis parte Scripturæ se armâssent, instruxissent. vel διηλέγχθησαν, refutati, conuicti fuissent. *Insequentibus autem est hiatus, quem sic conor explere:* ἀπὸ τοῦ μέρους. καὶ γὰρ ἐπὶ πασῶν τῶν γραφῶν οὕτω διημάρτανε τοῦ πνεύματος ἡ χάρις, ὡς καὶ δὴ &c.

l. 7. οὔτ' ἂν τοῦτο ἐδέχθη] *Addo,* οὔτ' ἐκεῖνο. Neq; hæc pars, neq; illa recepta fuisset. ἔτι τοῦτο, *sub.* μέρος. τὸ δόγμα, *sc. Christianorum. Et ipsa iamdudum Christianorum religi o abolita fuisset.*

l. 42. καλλωπιζόντων] *Fort.* καὶ ἀληθείας ἁπάσης γεγραφότων αὐτῶν, καὶ πολλοῖς πολλαχόθεν καλλωπίσμασι τὰ αὐτῶν καλλωπιζόντων: *vel,* τὰ αὐτῶν συγγράμματα.

Pag. 5. 13. μετὰ τῶν εἰρημένων] *Nescio an hæc verba delenda sint, vt superflua. Alioqui* μετὰ *apud Chrysost. cum genit. sæpissime valet,* præter. *Sic lineâ proximè seq.* μετὰ τῆς μακρηγορίας : præter prolixitatem orationis, etiam valdè obscurus est. *Vulgò ex breuitate nascitur obscuritas: sed apud Platonem duplex tædium enecat lectorem, & prolixitatis, & obscuritatis.*

Hom. 2.

Pag. 8. 42. οὐδὲ σπίλον, οὐδὲ ποτῶν] *Vel particulam* τι *addendum puto, vel nomen,* ἀπόλαυσιν.

Pag. 9. 12. τὴν μετὰ ταῦτα] *i. vt infrà loquitur,* τὴν κάτω γέννησιν. *Nam ne hanc quidem satis perspicuè se describere posse ait, multò minus æternam illam planeq; ineffabilem. Sic lin. 18. & 19.* οὐδὲ γὰρ ταύτην μετὰ ἀκριβείας πάσης παραστῆσαι ἔνι.

Pag. 10. 14. ἀμφοτέρων τῶν ὀνομάτων] *sc. Iesu & Christi. Sic enim legitur in contextu:* Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαβὶδ *&c.*

Pag. 11. 15. ἆρ' οὖν] *Si non vis interrogatiuè hæc legi, pro* ἆρ' οὖν, *scribendum,* ἄρ' οὖν, *vt est in notis tuis.* ἄρα *enim colligit & concludit,* ἆρα *verò interrogat. Sed quia tam apta percontandi occasio mihi præbetur, dicas mihi velim quid sentias de Mureti ista obseruatione, quæ habetur notis ipsius in Ethicorum Aristot. lib. 1. cap. 2. pag. 19.* ἆρ' οὖν. Mos hic est Aristoteli, vt sæpè quæ affirmare instituit, ea interrogando efferat. Itaq; hoc loco cùm planè confirmare vellet cognitionem finis ad instituendam vitam maximum habere momentum, ita locutus est: Ecquid igitur &c. Atq; hoc loco falli videntur, quicunq; ἄρα non vt in melioribus libris legitur, ἆρα legunt. Etenim illud ἄρα, quod tenore acuto notatum, non interrogandi, sed colligendi ac concludendi vim habet, nunquam apud Græcos aut coniunctum cum particulâ οὖν, aut principio comprehensionis, positum reperietur. Neq; me fugit Budæo aliter videri in commentarijs linguæ Græcæ, sed exemplum requiro. Nam quod ille vnum ex Platone affert, in eo, ἆρα, non ἄρα, legendum est ex optimis & vetustissimis libris. Hæc Muretus. *Non probo. H.S.*

Pag. 12. 8. ἡμῖν ἐργάσωνται] *Lego,* ἣ καὶ διαγινώσκειν ἡμῖν ἐργάσεται τὸ ὄμμα. ἥ, *sc.* χάρις. *Expungo autem posterius,* μᾶλλον, *tanquam redundans: & per incogitantiam librarij repetitum. Porrò, quod sciam,* ἐργάζω, *non legitur.*

Pag. 13. 2. ἐξετάσαι] *Annotationem meam in hunc locum expunctum cupio. Prorsus enim displicet. Vel igitur retineo* ἐξετάσαι *(quod tamen quomodo hic reddendum sit, nescio) vel pro* ἐξετάσαι, *lego,* ᾄδειν, *aut* ἀπαιτῆσαι.

l. 20. ὅπου] *Vide notas meas in hom. 1. Chrysost. in Genes. pag. 2. lin. 34.*

Hom. 4.

Pag. 24. 10. ἐπεὶ τίνος ἕνεκεν *&c.] i.* Alioqui nisi hoc ita sit, quid est quod filium Dauidis illum vocauit? *Dicit se non videre cur addita sint hæc,* υἱὸς Δαβίδ, *nisi propter causam superiùs allatam.*

Pag. 27. 3. pro κατασύρειν, *malim,* καταβιβάζειν, *vel* καταφέρειν. *Sic alibi:* τὸν πρόσωπον κατενεγκεῖν, *deijcere, prosternere.*

Hom. 6.

Pag. 36. 19. ὅτι ἄνδρα ὁρῶντες ἤδη γεγενημένον] *Legiſſe videtur Interpres :* ὅτι πατέρα αὐτοῦ ὁρῶντες ἤδη βασιλέα γεγενημένον *: quæ lectio optimè conuenit cum diuiſione præcedente de rege & regis filio.*

Pag. 37. 27. & 28. ἣ τοσοῦτον ὑπερφερής ἐστι τῶν ἄστρων] *i. quæ cum magnitudine aſtra tantùm ſuperet. Nam ſi oculis noſtris credimus, multò corpulentior eſt luna, quàm reliqua aſtra, Sole vno excepto.*

Hom. 7.

Pag. 47. 16. τῆς βαρβάρου συνηθείας ἀπαλλαγῶμεν] *Deſiderari videntur nonnulla, ſed quæ illa ſint, ne diuinare quidem queo. Ibid. pro* ποιήσωμεν, *quid ſi* ὁδοποιήσωμεν?

Hom. 8.

Pag. 54. 42. μηδένα τῶν ἔξωθεν αἱρέσεων] *Eſt abſtractum pro concreto. Dicitur enim* αἵρεσις, ἀντὶ τοῦ αἱρετικοῦ, *vt cum dicunt Latini,* ſcelus, *pro* ſceleſto, *&* opera, *pro* operarius, *&c.*

Hom. 9.

Pag. 56. 38. *pro,* ἵνα καὶ πρὸς τὸ ἐγγύτερον τὸ ζητούμενον ἀγάγω τὸν λόγον, *legendum videtur :* ἵνα πρὸς τὸ ζητούμενον καὶ ἐγγύτερον ἀγάγω τὸν λόγον. *Verba enim perperam & non ſuo ordine locata puto.*

Pag. 60. 7. ἀξίαν λόγου] *Quæris vnde regatur genitiuus* εὐγενείας. *Reſpondeo, regi ab* ἀρετὴν, *hoc modo :* Niſi nobilitatis huius virtutem [*i. a nobilitate hac proficiſcentem ſiue emanantem virtutem*] ediderit non contemnendã. ἀξίαν λόγου. *i. vno verbo,* ἀξιόλογον.

Hom. 10.

Pag. 62. 7. ὅπω γοῦν] *Legendum conijcio ,* ὅπω γοῦν καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησεν, λέγων.

Pag. 46. 5. ἐπ' αὐτῶν ἀρχόντων τῶν νοημάτων] *Nihil mutandum puto.*

Pag 65. 12. καὶ βασιλείας] *i. vt ſuſpicor, regalis illius & beatæ conditionis, quâ fruebatur Adamus ſtatim à creatione.*

Hom. 11.

Pag. 69. 27. τὰ ἐναντία καὶ συνήθη] *Lucem accipiat hic locus ab initio homiliæ 5. in Matth. pag. 30. lin. 25. vbi ait ſe audire multos dicentes, quòd dum in Templo ſunt & concionibus interſunt , peccatorum ſuorum ſenſu valdè afficiantur : mox verò vt è Templo egreſſi ſunt, ad ingenium ſuũm redeant, & ad priſtinam vitam relabantur.* τὰ ἐναντία καὶ συνήθη, *ſub.* λέγετε. *Quid autem dicebãt ?* ὅτι πρὸς ὀλίγον *&c. Porrò dicta hæc* συνήθη *vocat, quia crebrò illis erãt in ore.* ἐναντία *autẽ, quia* συστέλλεσθαι *peccatorumq́ ſenſu tangi et peccato delectari, ſunt contraria. Dicitis, inquit Chryſoſt. vos* συστέλλεσθαι *& mœrore contrahi propter peccata. At quomodo hoc conuenit cum vitâ veſtrâ diſſolutâ peccatiſque deditâ ? Contraria hæc ſunt, nec bene conueniunt inter ſe. Nam ſi verus ille dolor eſſet, proculdubiò peccati in vobis perpetuum odium gigneret.*

Hom. 15.

Pag. 97. 28. *verba ſic diſponenda videntur :* Ἔμελλε γὰρ τὸ τῆς βασιλείας ἐκεῖνο ἤμελλε, καὶ ἐν ἐλπίσιν ἦν.

Pag. 100. 44. αὐτὴν] *Reſcribo,* ἐκεῖ.

Hom. 16.

Pag. 112. 2. *Lego* αἱρεῖσθαι. τί τὸ κωλῦον αἱρεῖσθαι κακίαν; *i.* Quid impedit, quò minùs homines eligant mali eſſe potiùs quàm boni ? quò minùs homines mali potiùs quàm boni velint eſſe ?

Pag. 118. 8. αἰσχύνεται] *Factum, pro dicto : Enallage.*

Hom. 17.

l. 42. ἔχοντα αὖ ἤγαγε] *Quid ſi ſic ?* διορθοῦν, τὸν προσέχοντα καὶ νοῦν ἔχοντα, κατὰ μικρὸν καὶ εἰς τὸν τοῦ δόγματος λόγον ἀνήγαγε: *vel,* αὖ ἤγαγε.

Pag. 123. 36. παρ' αὐτῶν] *Malo, vt dixi,* παρ' ἡμῶν. *Nam vt annotatum mihi eſt in hom. in Geneſ.* αὐτῶν, *quantùm equidem meminerim, nunquam ponitur pro* ἡμῶν, *ſed vel* αὐτῶν *vel* ἑαυτῶν.

Pag. 125. 11. ἀπόστησον] *Neſcio an legendum ſit ,* τῆς συνηθείας ταύτης ἀπόστησον. *Nam* τὸ, ἀποκατέστησον, *iam non arridet. Vide Chryſoſt. hom. 7. ad populum Antiochenum, ſub finem.*

Hom. 19.

Pag. 136. 34. *pro* ἀπειρημένοις *legendum eſſe,* ἐμπεφυρμένοις, *valde probabilis eſt coniectura.*

Pag. 141. 40. κείμενος] *Certè, ſi quid ego video, non eſt hæc lectio ſollicitanda. Hoc enim dicit Chryſoſtomus :* Si miſericordiæ petendæ causâ aliquis ad nos, qui non niſi homines ſumus , ſupplex veniret, & intereà dum proſtratus humi iacet, inimicum forté conſpicaretur , tum verò miſsâ ſupplicatione, inimicum cæderet, nos id non laturos, ſed magis aduerſus illum vel hanc ipſam ob cauſam acerbatum iri. *Sic lin.* 42. μεταξὺ τὸν Θεὸν ἱκετεύων, *intereà dum Deo ſupplex es, interea dum Deo ſupplicas. Hunc enim ordinem ſenſus exigit.*

Hom. 20.

Pag. 148. 17. οὐδ' ἂν εἴ τις *&c.*] *Deleo,* εἰ.

Hom. 23.

Pag. 167. *l. vlt. & penult. velim iterum tecum perpendas, an lectio hæc repudianda ſit :* τί οὖν; οὐκ ἔστιν ἄνδρα ἀγαθὸν γενόμενον πονηρὸν, καὶ τοὐναντίον πάλιν; Ἔστι *&c. Niſi enim in hunc modum clauſulæ diſtinguantur, quæſtioni apta & directa reſponſio deerit.*

Hom. 24.

Hom. 24.

Pag. 173. 28. καὶ τὴν κοινὴν δίκην πραγματεύεσθαι' σὺ παραπολαύων] *Coniecturam meam de loci illius interpretatione cõfirmāt hæc quæ ſequuntur p.* 132. 30. ἐπραγματεύσω τὸν τῦφον ἐκεῖνον, i. ex illius faſtu lucrum tibi comparâſti, feciſti quæſtum. *Sequitur enim proximis verbis,* καὶ δαψιλῆ τινα ἐκ τῆς ἀπονοίας αὐτοῦ τὸν καρπὸν ἐτρύγησας. *Pag.* 236. 32. οἱ δὲ ἕτεροι καὶ ἐνταῦθα, καὶ ἐκεῖ κερδαίνουσι, καὶ τὸν θάνατον ἐνταῦθα πραγματευόμενοι, καὶ τῶν ζώντων ταύτῃ λαμπρότεροι γινόμενοι, καὶ ἐκεῖ τῶν ἀπορρήτων ἀπολαύοντες ἀγαθῶν. i. & è morte quæſtum facientes, cùm eo modo viuis clariores ac ſplendidiores fiant. *Eſt enim martyrum mors glorioſa & beata ac proinde quæſtuoſa. Pag.* 361. 39. πραγματεύεσθαι τὰς ἀλλοτρίας συμφορὰς, καὶ καπηλεύειν τὴν φιλανθρωπίαν, *non ſine ſummâ elegantiâ, dicuntur fœneratores, i. ex aliorum miſerijs lucrum quærere [ſiue alienas miſerias negotiari, quæſtui habere] & cauponari, ſiue vendere liberalitatem. Sic pag. ſequente l.* 9. διὰ τοῦτο χρήματα ἔχεις, ἵνα λύσῃς πενίαν, οὐχ ἵνα πραγματεύσῃ πενίαν. *Item pag. 389. 29. de militibus:* τί τοίνυν οὐχ ἁμαρτάνουσιν οὗτοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὑβρίζοντες, λοιδορούμενοι, μαινόμενοι, τὰς ἀλλοτρίας πραγματευόμενοι συμφορὰς *&c. Prorſus autem ſic dixit Chryſoſt.* πραγματεύεσθαι συμφορὰς, *vt Plinius nat. hiſt. lib. 29. cap.* 1. Negotiari animas. Nec dubium eſt, *inquit*, omnes iſtos, famam nouitate aliqua aucupantes, animas ſtatim noſtras negotiari: i. πραγματεύεσθαι. *Loquitur de malis & temerarijs medicis, quibus opus eſſe nouo cœmeterio, Anglicum noſtrum prouerbium monet. Pro* πραγματεύεσθαι, *Theodoretus lib. 6. de prouidentiâ, vtitur verbo,* ἐμπορεύεσθαι· τὰς τῶν πενήτων, *inquiens,* ἐμπορεύονται συμφορὰς.

Hom. 25.

Pag. 179. 7. τοὺς ἐκ τῆς γῆς] *Vel lego, vt prius, vel* καὶ τί πρὸς ἡμᾶς φησιν, ὅτι τοὺς ἐκ τῆς γῆς, οὐδὲ ἀνθρώπους εἰς μέσον παράγεις; *Addere etiam licet,* τοῦτο πεποιηκέναι, *poſt* ἀνθρώπους, *reliquis verbis retentis.*

Hom. 26.

Pag. 185. 3. ὥσπερ οὖν καὶ τὰ σημεῖα &c.] *Quid ſibi velint hæc verba, ſequentia declarant:* τῆς μετὰ ταῦτα γενομένης, i. τῆς μετὰ ταῦτα ἐξελθούσης, *ſicut proximâ lineâ loquitur.*

Hom. 27.

Pag. 192. 10. αὐτοῦ νεκρὸς] αὐτοῦ, i. χεῖρος, *hoc eſt, quemadmodum Chryſoſt. mox ſeipſum interpretatur,* vnus erat ex infidelibus.

Hom. 28.

Pag. 196. 39. lego καὶ διὰ τοῦτο οὐχ εἴδοντο *&c. Sic enim non malè cohærebunt omnia.*

Hom. 30.

Pag. 204. 44. οἷα ἐπισκήπτειν] *Fortaſſe ſic,* ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο χρήσιμον, ὅτι αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι ἐπισκήπτειν ἐπιχειροῦσι, *&c. vel ſic,* ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο χρήσιμον· ἀλλὰ διηγοῦνται οἷα ἐπισκήπτειν ἐπεχείρησαν. [*ſub.* οἱ φαρισαῖοι] τοῖς παρ' αὐτοῦ γενομένοις.

Hom. 32.

Pag. 219. 5. συνηθείας] *Præfero marginalem lectionem,* συγγενείας. *Nam verba illa,* ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, *ſignificant Petrum et Andream non ſolùm naturâ, ſed moribus etiam fratres ac germanos fuiſſe.*

Pag. 223. 1. ὑμῶν ἐγκαλοῦμαι] *Vide annotationes in homil. 56. in Geneſ. pag. 435. lin. 38. & in hom. 59. pag. 461. lin. 9. & in Eſai. pag. 1016. lin.* 34.

Hom. 34.

Pag. 236. 30. κἂν μήποτε &c.] *Pro* μήποτε, *iam ante monui legendum,* μήπω, *vel* μηδέπω.

Hom. 35.

Pag. 242. 11. οἱ χελιδόνας] *Eſt deſcriptio agyrtarum, qui hirundines ſecum circumferebant ita inſtitutas, vt emiſſæ è manu, irent ſæpius & redirent, capitiq́; eorum qui emiſerant, inſiderent, & ex ore eorum cibum caperent, cum ſummâ admiratione ſpectantium. Hæc eſt coniectura mea: cæterùm lectio mea non ſuppeditat exemplum è bono authore, quo aut locus iſte illuſtretur, aut confirmetur coniectura.*

Hom. 38.

Pag. 261. 5. ὅτι δὲ &c.] *Lego ex Interprete:* ὅτι δὲ οἱ πλούσιοι ἐδέξαντο αὖ *&c. & lego ſine interrogatione. Excipit enim aliquis non ſtandum eſſe iudicio eorum qui contemnunt diuitias. Nam vt hi nolunt diuites eſſe, ſic diuites nolle eſſe pauperes, atq́; ita iudicium iudicio opponi, pauperum iudicio iudicium diuitum. Prætereà lineâ præcedente delendam puto plenam diſtinctionem poſt* -δονται: *& inter* καὶ *&* οὐδεὶς *interſerendum* πῶς, *hoc modo:* -δονται, καὶ πῶς οὐδεὶς, *&c.*

Hom. 40.

Pag. 267. 39. ἐνεργῇ] *De* ἐναργῇ, ἐπέχω.

Hom. 43.

Pag. 282. 6. ἐπισφαλὲς] *Quid ſi,* ἀλλήλοις, *aut tale quid?*

Pag. 286. 24. προσέχειν τῆς ἀρετῆς] *Fort.* προσέχειν διὰ τῆς ἀρετῆς, *vel* προσέχειν πάντων τῶν τῆς ἀρετῆς κωλυμάτων.

Hom. 44.

Pag. 290. 24. πάντως φησιν] *De verborum ſitu ac collocatione eadem mihi nunc ſententia eſt, quæ prius. Velim tamen addi,* ὡς, *poſt* πάντως. καὶ βάρβαροι καὶ ὀλίγωροι. πάντως γὰρ, φησιν, *&c.*

Pag. 292.19. *ἄνω σιτοπότος*] *Σιτοπότα vocat οἶνον, quia vinum immodicè ſumptum non nutrit, ſed & corrumpit & corrumpitur.*

Hom. 46.

Pag. 297.1. *Addo τι, poſt ἐπιχειρεῖν: ὥστε ἐπιχειρεῖν τι οἶδε, vel, vt priùs: ὥστε ἐπιχειρεῖν οὐδὲν οἶδε.*

l. 44. *τὰς σπονδὰς*] Fœdera, conſpirationes, amicitias, pacta: *unde σπένδεσθαι φιλίαν, apud Theodoretum & alios ſæpiſſimè, pro* pacem & amicitiam colere, fœdus amicitiæ inire, *&c.*

Hom. 47.

Pag. 301.22. *καὶ δεδοικότες*] *Poſt δεδοικότες ἐρωτῆσαι, deſiderari arbitror, οὐδὲν αὐτὸν ἠρώτησαν, aut aliquid non diſſimile.*

Pag. 305.14. *κεφαλὰς*] *Probabile eſt Interpretem legiſſe: βέμβικας. Velim autem à magni nominis criticis diſcere, an αἱ κεφαλαὶ inter παιδικὰ ἀθύρματα poſſint, aut debeant numerari.*

Hom. 48.

Pag. 312.33. *Legendum auguror: -νος καταισχυνόμενοι πολλάκις, καὶ πονηρῶν σοι ἀπειθήσαι δεῖξαι &c.*

Hom. 49.

Pag. 319.9. *αὐτοῖς πρέπον*] *Malim πρέπον, ſine αὐτοῖς, & tamen ne ſic quidem quicquam mutandum cenſeo.*

Hom. 50.

Pag. 322.35. *poſt τὸ μνημεῖον addenda puto hæc verba: ὑπόμνημα τοῦ σταυροῦ γένηται, aut alia non diſſimilia.*

Pag. 323.32. *ἀργυρᾶς ἁλύσεις*] *Magis mihi probatur Interpretis lectio, & tamen ne ea quidem omni ex parte ſatisfacit.*

Hom. 51.

Pag. 324.37. *ὥστε μὴ κατηγορίαν λοιπὸν τὸ πρᾶγμα εἶναι*] *ſc. παραβαίνειν τὰς τοῦ Θεοῦ ἐντολάς.*

Hom. 52.

Pag. 331.16. *προσίεται*] *Malim, vt dixi, προΐεται. Nam τὸ προσίεμαι ab εἶμι neſcio an λογογράφοις conueniat, nedum Chryſoſtomo.*

l. 18. *ὥσπερ γὰρ τὸ μὴ δραμεῖν &c.*] *Rectum eſt, opinor, τοῦτον ὥσπερ τὸ μὴ δραμεῖν ἐπ' αὐτοὺς πρῶτον &c.*

Hom. 55.

Pag. 350.13. *ἐφ' ὑμῶν συμβαῖνον*] *Quid ſi, ἐφ' ὑμῶν συμβαίνειν δυνατὸν, vel ἐφ' ὑμῖν, vel ὑμῖν?*

Pag. 351.39. *καὶ τοὺς ἔνδον αὐτοῖς*] *αὐτοῖς regitur vel à πρὸς in verbo compoſito, vel à particulâ σὺν, Attico more ſubauditâ. Senſus eſt:* Milites intra mœnia concluſos, nec ſibi, nec ciuibus ſaluti ac præſidio eſſe: *vel,* imperatorem nimis indulgenter habendo milites, & milites, & ciues perdere: & militibus & ciuibus peſſimè conſulere.

Pag. 354.37. *ζητοῦντες*] *Subaudi, ἐγώ.*

Hom. 57.

Pag. 369.11. & 12. *οὐ παρὰ τοῖς ὑγιαίνουσι &c.*] *i.* non ſolùm apud ſobrios, ſed etiam apud vos ipſos: non ſolùm eorum qui ſani & ſobrij ſunt iudicio, ſed etiam veſtro ipſorum. *Sequitur itaq; : κυνῶν καὶ ὄνων ἀτιμοτέρους ἑαυτοὺς κατεκρίνετε.*

Hom. 60.

Pag. 386.29. *ἀνάξιοι τῶν ταῦτα ἀκουόντων*] *i. indigni quibus locus detur inter eos qui hæc audiuerunt, hoc eſt, μὴ ἐνάρετοι &c.*

Hom. 61.

Pag. 390.31. *ἀπιστεῖν*] *Vel lego, ἀπειθεῖν βιάζονται, vel ἀπιστεῖν βούλονται.*

Hom. 63.

Pag. 404.27. *Addatur ἔφη, vel ἐλάλησε, poſt ἐμφανέστερον, & nihil erit cur participium aut in verbum mutetur, aut pro verbo capiatur.*

Hom. 64.

Pag. 408.40. *ἀπονοήσῃ*] *i. fortaſſe ἀπονοηθῆναι ποιήσῃ, ſuperbire faceret.*

Hom. 65.

Pag. 413.30. *προσδοκῶντες ἀκούσεσθαι ὅσα ἤτησαν*] *Quid ſi, προσδοκῶντες λήψεσθαι ὅσα ἤτησαν? vel, vt priùs, ἀποδέξεσθαι ὅσα ἤτησαν?*

Pag. 414.39. *προφῆτος*] *Fort. pro προφήτορος.*

Hom. 68.

Pag. 434.4. *κατορυομένων*] *Lego, καὶ κυνῶν ὠρυομένων, ἢ καὶ χοίρων ἀπὸ τῆς κοπρίας γρυλλιζόντων, vel γρυζόντων. Comparari enim videtur cœleſtis angelorum cantus cum canum vlulatu, & grunnitu porcorum, hoc eſt, res vna omnium ſuauiſſima cum rebus duabus inſuauiſſimis, & auditu maximè iniucundis. τὸ κατορωρυχότων igitur deleo, quia ad comparationem hanc non pertinet.*

l. 9. *διὰ τοῦ τῷ πηλῷ &c.*] *Fort. διὰ τὸ πρὸς τοῦ τῷ πηλῷ καὶ τῇ πλινθείᾳ προσηλωμένους διάγεσθαι.*

l. 33. *pro δεῖ, lego, δοκεῖ, & præced. lineâ, poſt τὰ τῆς οἰκίας, ſubintelligo, στρέφεται.*

Hom. 73.

Pag. 457. 28. ἐπιτειχίζοντες] *Quid ſi ſic:* περιτειχίζοντες αὐτοῖς τὴν ἑαυτῶν ψόγον, καὶ ἐπὶ πολλῷ μείζονα φαυλότητα ἧς ἔχουσιν ἐπάγοντες?

Hom. 74.

Pag. 463. 44. pro, τὸ αἷμα αὐτῶν ἐκώλυσε προσφέρεσθαι, *lego,* τὸ αἷμα ἀλόγων ἐκώλυσε προσφέρεσθαι. *Sequitur enim* εἰ δὲ ἀλόγων οὕτω τίμιον.

Hom. 76.

Pag. 478. 12. &c. ἀλλὰ ἐκείνων τῶν μετὰ ταῦτα λεχθέντων *&c.] Sub.* μοι μέτεισι. *Eſt* λόγος ἐλλειπτικὸς *& conciſus. Sic lin. 14. poſt* χρόνῳ, *addendum videtur,* ἐννοῶν *aut* λογιζόμενος.

l. 15. ἵνα μὴ μικρὸν σπουδάζωμεν] *.i.* exigui laboris fugâ: ne ad exiguum tempus ſtudij ac laboris aliquid impendamus. *Rectè ſenſum expreſſiſſe videtur Interpres. Caeterùm non poſſum mihi perſuadere Chryſoſtomum aliter ſe in numero* τῶν ἀπολιμπανομένων *poſuiſſe, quàm* κατὰ λόγον ἀνακοινώσεως, *& vt mollior reprehenſio fieret.*

Hom. 77.

Pag. 485. 26. τὰ ἑαυτοῦ αὐτῷ διδοὺς] *Fort.* ἀλλὰ τὰ ἑαυτοῦ αὐτῷ δίδως.

Hom. 84.

Pag. 524. 27. καὶ αὐτὸς ἐξοίσεις] *Verba ſunt nihili, & digna quæ deleantur.*

Hom. 85.

Pag. 529. 6. σκορπίζειν] *ſc.* ὑμᾶς. Non vt patres ſecundum carnem filijs ſuis à luxu & profuſione inprimis metuunt: ita οἱ ἱερεῖς .i. ſpirituales patres, ne id vobis accidat timent. Quin potiùs metuunt, ne propter parſimoniam & tenacitatem veſtram inediâ pereant viduæ, & pupilli, &c. *Paulò aliter:* Sed nunc timor inceſſit patres veſtros, quandoquidem rebus huius vitæ tantopere eſtis dediti, & propterea quòd colligitis, non autem diſpergitis, ne fame pereant viduarum & orphanorum & virginum chori, propter hoc, inquam, hæc parare coacti ſunt.

l. 7. διὰ τοῦτο] *ſc.* διὰ τὸ συλλέγειν *&c.* Nam niſi aliunde illis conſuleretur, quod ad vos attinet, *inquit*, fame perirent. *Ordo:* διὰ τοῦτο ταῦτα κατασκευάσαι ἠναγκάσθησαν, ἵνα μὴ λιμῷ διαφθαρῶσιν *&c.*

Hom. 87.

Pag. 537. 11. χλευάζῃ] *Deſiderari videntur nonnulla, veluti hæc:* ἀλλ᾽ οὐχ οὕτω πικρῶς. ἠλίθιος;

Hom. 89.

Pag. 544. 41. σαφῶς εἰρημένον] *Fort. ſic:* οὐ γὰρ δ᾽ εἶχε τις ἂν τοῦτο σαφῶς εἰρημένον τοῖς Ἰουδαίοις. ἀλλ᾽ εἶχον τὸ τοῦ Ἰωνᾶ παράδειγμα, ὅτι οἱ ἀγνώμονες *&c.*

NOTÆ IN IOHANNEM.

Commentarios hoſce in Iohannem, tanquam melioris notæ, Suidas cum libris de Sacerdotio componit. quàm rectè, res ipſa docebit, & diligens vtriuſq; ſcripti lectio. Porrò harum in Iohannem homiliarum ſex & quadraginta priores edimus ex fide Codicis manuſcripti in Collegio Magdalenenſi Oxonij, collati tamen & emendati ex editione vulgata Heidelbergenſi: poſteriores ex fide vulgatæ editionis, caſtigatæ & emendatæ ex manuſcripto in Regia Bibliotheca Lutetiæ: adhibitis etiam, prout res tulit, paſſim noſtris & amicorum noſtrorum coniecturis.

Hom. 1.

Pag. 556. 7. ἠλειμμένην χρυσῷ] ἀχύροις, me iudice. aptius certè, vt ego opinor, εἰλημμένην χρυσῷ. neq́ enim auro, propriè loquendo, vngitur zona, ſed deuincitur.

Pag. 557. 43. ἀλλ' ὅμως] Poſt ὅμως deeſſe ſuſpicatur, ὁ λῃστὴς ἐκεῖνος, doctiſſ. Boiſius. ſed tales ſunt paſſim apud Græcos Patres in rebus notis βραχυλογίαι.

Pag. 558. 21. ἑαυτοῖς] Quid ſi ἑαυτοὺς; ſic enim ſuprà, μηδεὶς οὐδὲ ἔσω.

l. 23. εἰ γὰρ] Interpres, vti rectè eſt doctiſſimo Boiſio animaduerſum, talem aliquam lectionem hic ſecutus videtur: δεῖ γὰρ τὸ σπείρειν ἀφέντας, τὰς ἀκάνθας ἐκκόπτειν πάλιν. ἐσχάτης γὰρ ἀνοίας &c.

l. 40. γνώμης ἐκείνης] Fortaſſe ἐκείνου, nimirum βασιλέως, & ita vertit Interpres. ἐκείνης non placet.

Hom. 2.

Pag. 559. 19. πατρίδος μετ' οὐδεμιᾶς] ſc. τῶν ἐπισήμων. nemo enim ſine patria eſt, vt rectè notat Boiſius.

l. 39. παῖδας ἁλιέως] B. ſequendo lectionem marginis ſic totam refingit ſententiam: ὁ παῖδας ἁλιέως πένης πένητος πενίαν τὴν ἐσχάτην, ἰδιώτης ἰδιώτου ἰδιωτίαν τὴν ἐσχάτην: acutè & pereleganter, ſi libri addicerent.

Pag. 560. 5. μετ' ἐκείνην] Interpres legiſſe videtur μετ' ἐκείνους.

Pag. 561. 2. μεγίστην] Pro μεγάλην: dicitur enim magna Græcia, non maxima.

l. 3. κινήσεις εἶδεν μυρία] Imperfecta pendet ſententia.

l. 24. παρακεχαράχθαι] Boiſius, παρακεχαραγμένος, ſed illud ferri poteſt.

Pag. 564. 12. θρόνον] Malo χρόνον, vt aptius huic loco.

Pag. 565. 11. οὐδὲν ἧττον] Alterutrum παρέλκει, & delendum: ambo mihi ſtare non poſſe videntur. nam οὐδὲν ἧττον ſimul iuncta, affirmantis ſunt: quod hîc non quadrat.

Hom. 3.

l. 39. ἀγελαίαν] Interpres videtur legiſſe κοινὴν ἀγελαίαν, vel ἄγριον ἀγελαίαν.

l. 43. σφραγῖδος, τῆς ἀκροάσεως] Series verborum, vt videtur, perturbata eſt. itaq́ lege σφραγῖδος ἐν κηρῷ, τῆς ἀκροάσεως τῇ διανοίᾳ.

Pag. 566. 44. ἀκούων ἐπειδὴ] Fortaſſe breuius ſic: ἀκούων ἐπειδὴ καὶ ὁ ἄνθρωπος υἱὸς Θεοῦ λέγεται καὶ Θεὸς (ἐγὼ γὰρ εἶπα, θεοί ἐστε, φησι, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες) φιλονεικήσεις (hoc eſt, ἀμφισβητήσεις) &c. cui lectioni aſtipulatur doctiſſ. Boiſius.

Pag. 567. 31. εὐτελές ἐστι καὶ] Boiſius, εὐτελὲς ἐπεί. Καί.

Pag. 568. 3. τοῦτο τὸ ἦν] i. hoc primum ἦν. hic enim ſenſus eſt Chryſoſtomi, vt ab eruditiſſimo Boiſio annotatur. ἦν ter poſitum in hoc primo verſu Iohannis tria diuerſa ſignificare: vt primum ἦν æternitatem ſignificet: ſecundum, relationem: tertium, eſſentiam.

l. 4. τοῦ πρός τινα] ſc. δηλωτικὸν ὄν.

l. 21. κτισθεὶς ἦν] B. mauult κτιστὸς ἦν, vt ſuprà.

Pag. 570. 7. καὶ τὴν αὐτῶν περιέτεινας συνήθειαν ὑπέρεισι] Puto locum eſſe corruptum: neq́ enim ex his verbis commodum ſenſum elicio. Boiſius longiuſculè à verbis recedens, καὶ οὕτω τὴν αὐτῶν περιΐστησι συνήθειαν. ὑπέρεισι διαλλάττοντες. fort. περίτομον.

Pag. 571. 4. ψῆφον] Boiſius poſt ψῆφον, addit ex coniectura, περὶ τῆς ἀρετῆς.

Hom. 4.

Pag. 572. 42. καὶ αἰῶνος, ἐκεῖ τὴν] Boiſius, καὶ αἰῶνος ἐκεῖ, τήν. ἐκεῖ, hoc eſt, ἐν τῇ διηγήσει.

Pag. 573. 1. εἰπεῖν] Interp. non vertit: & poteſt abeſſe.

l. 14. πλείονι] *Pro πλείονι, Boiſius legendum conjicit* πλεονεκτοῦσιν.

l. 28. ἱερώμεθα] *Boiſius addit* τι.

l. 33. φύσεως; τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο] *Boiſius,* φύσεως, ὅτι τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο.

Pag. 574. 33. οὐδὲ ἐκεῖνο] *Boiſius deeſſe ſuſpicatur* ἀρχὴν.

l. 37. καὶ τὸ ἦν] *Delet Boiſius.*

Hom. 5.

Pag. 578. 20. ἐστὶ καὶ ἡ ζωὴ σὰρξ ἐγένετο] *Doctiſſimus Boiſius interpretem ſecutus auctorem, hæc verba,* καὶ ἡ ζωὴ, *hoc loco delet.*

Pag. 579. 3. ἁρμόζοντα] *Boiſius mavult* ἁρμόττον.

Pag. 581. 11. οὐ τοιοῦτον αἰσθητὸν] *Vel* τοιοῦτον *delendum putat Boiſius, vel legendum,* οὐ τοιοῦτον, οἷον τὸ αἰσθητόν.

l. 24. ἀλλ' ἐκείνου χωρὶς] *Interpres*, ſed omni luce penitus tenebræ carent. *quaſi legeret,* ἀλλ' ἐκείνου (*ſc.* φωτὸς) χωρὶς ἡ σκοτία. *Locus eſt, me iudice, non ſanus. neq; enim, vt demus* ἐκείνου *pro* ἐκείνης σολοικοφανῶς *dictũ ad* σκοτίαν *referri, ſatis conſtat ſenſus.*

Hom. 6.

Pag. 583. 23. οὐχ ὅτι παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν οὐ λαμβάνω] *Vide notas Boiſij.*

Hom. 8.

Pag. 588. 17. *Lege* ἐκ τῶν οὐρανῶν εἰς ἀνθρώπους. *Puto vtramq; coniungendam lectionem, & textus quæ eſt mſ. Codicis, & marginis, quæ eſt vulgatæ editionis.*

Pag. 589. 36. καὶ ἐκτείνει] *Boiſius,* ἀλλὰ καὶ ἐκτείνει.

Pag. 590. 7. ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν] *Hæc verba hoc loco tanquam ſuperflua delenda puto.*

Hom. 9.

l. 31. ταῦτα αὐτὸν ἐ-] *Boiſius inducendum cenſet* αὐτόν.

Pag. 592. 12. ἑλληνικῶν] *Boiſio magis placet,* ἑλλήνων.

l. 26. κατὰ] *Si retinemus* περὶ, *editionis vulgatæ, adiungendus genitiuus, non accuſatiuus,* περὶ τοῦ μεμαθηκότος φιλοσοφεῖν, *vt eſt à doctiſſ. Boiſio rectè notatum. & paulo poſt, cum* εἰπὼν *in margine legendum* ἔφθην, *non* ἔφην.

Hom. 10.

Pag. 593. 21. καὶ τοῦτο] *Poſt* τοῦτο *deeſſe aliquid ſuſpicatur doctiſſ. Boiſius, nimirum* ἑκουσίως κατορθοῦμεν, *aut tale aliquid, poſitâ poſt* τοῦ *ſubdiſtinctione. Ego nihil muto.*

Pag. 594. 31. αὐτοῖς] *Hoc eſt,* τοῖς ἰδίοις. *Hæc enim omnia à* φίλοις ἐξισωθῆναι *l.* 8. *vſq; ad* καὶ γὰρ ἦν ἀπίστους αὐτοῖς *acutiſſimo Boiſio per hyperbaton dicta videntur.*

Pag. 595. 13. αὐτὰ τὰ ῥήματα] *Boiſius,* αὐτὰ, ταῦτα τὰ ῥήματα.

Pag. 596. 39. τοὺς κεκλημένους, ἀπελαύνει] *Quid ſi ſic legatur, inquit Boiſius:* τοὺς κεκλημένους φαίνεται, ἀπελαύνων *&c?*

Hom. 11.

Pag. 598. 41. οὐδὲ μικρὸν ἐγγὺς] *Boiſius delet* μικρὸν.

Hom. 12.

Pag. 600. 31. ἔθος] *ſc.* τοῦτο ποιεῖν. *præciſè dictum.*

Pag. 601. 30. ἐπιδεικνύοντα] *Boiſius mavult* ἐπιδεικνύμενον, *paſſiuè, quia reliqua omnia participia hac periodo comprehenſa paſſiua ſunt.*

l. 34. οἰκίαν] *Ante* οἰκίαν *videtur deeſſe* ὥσπερ. *eſt enim duplex comparatio, Dei cum architecto, & naturæ noſtræ cum ædibus ruinam minantibus.*

Pag. 602. 11. καὶ τούτων] *Vide notas Boiſij.*

l. 18. τὰ προστάγματα] *Interpres legiſſe videtur,* τὰ προστάγματα τὰ ἀπόρρητα ἐκεῖνα, καὶ τὰ δῶρα τῶν οὐρανῶν ὑψηλότερα. *& paulo poſt:* τὰς τῶν μελλόντων ὑποσχέσεις: *ſed nos contra libros nihil mutamus.*

Pag. 603. 11. *Boiſius mavult vel* περὶ ἡμῶν εἰπεῖν, *vel* παρ' ἡμῶν ῥηθῆναι.

Hom. 13.

Pag. 606. 22. εἰ γὰρ περὶ] *Doctiſſ. Boiſius duas hic alias proponit ex coniectura lectiones, probabiles quidem illas, ſed librorum teſtimonio deſtitutas:* εἰ γὰρ περὶ ὑπάρξεως τῆς προαιωνίου (*ſc.* εἴρηται) οὐδὲ οὕτως εὐνοητότερον ἐστὶ τὸ λεγόμενον· ἀλλὰ καὶ ἀπερινόητον τὸ τοιοῦτον· ἄλλως γὰρ καὶ ἡ αἰτία εἰκῆ προσέρριπται. *vel ſic:* εἰ γὰρ περὶ ὑπάρξεως τῆς προαιωνίου, οὐδὲν εὔπορον ἐστὶ τὸ λεγόμενον, ἀλλ' ἢ ὅτι ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν· εἰ γὰρ περὶ τῆς ἐν σαρκὶ γεννήσεως, ἀλλὰ καὶ ἀπερινόητον τὸ τοιοῦτον, καὶ ἡ αἰτία *&c.*

Pag. 607. 18. λέγων *videtur abundare.*

Hom. 14.

Pag. 608. 34. συναίρει] *i.* συνάπτει. *Quid ſi* συνείρει?

l. 37. χάριν] *i.* πρὸς χάριν.

Pag. 609. 8. ἐν τοῖς τύποις, καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν] ἐν τοῖς τύποις *ſc.* τῶν εἰκόνων. *i.* in primis lineamentis, καὶ ταῖς εἰκόσι, *i.* pictura omnibus ſuis coloribus diſtincta. *eſt ſc.* ὁμωνυμία τις, οὐχὶ συνωνυμία. *Sic interpretatur hunc locum Boiſius, meo iudicio, rectè: & quæ ſequuntur ita legit:* καὶ ὁ διὰ τῶν λευκῶν, ἢ διὰ τοῦ μέλανος: *hoc eſt,* qui vnico colore delineatur *&c.*

Pag. 610. 5. ἀλλὰ διὰ τοὺς πατέρας] *Vt concluſio melius ſequatur, ſc.* Iudæos etiam gratiâ ſaluari, *vel ſupplenda, vel ſubaudienda quædam ex Deuteron.* 7. 7. οὐ γὰρ διὰ τὸ πολυπληθεῖν ὑμᾶς, φησιν, ἀλλὰ παρὰ τὸ ἀγαπᾶν ὑμᾶς, καὶ διὰ τὸν ὅρκον, ὃν ὤμοσε τοῖς πατράσιν ὑμῶν, ὑμᾶς ἐξελεξάμην.

Hom. 15.

Pag. 614. 34. τὸ, μὴ σῶμα εἶναι] *Boiſius rectè, vt opinor, delet* μή.

l. 36. ὑπολάβωμεν] *Hoc eſt,* μάθωμεν.

Pag. 615. 28. οὐκ ἂν δύναιτο λέγειν, πόθεν] *Probabile eſt, inquit acutiſſimus Boiſius, legendum eſſe,* οὐκ ἂν δύναιτο λέγειν μέλος περὶ μέλος, πόθεν. *& quidem valdè probabile. Vnde enim illud* καταγέλαστον, *niſi ex ridicula hypotheſi?*

Hom. 16.

Pag. 616. 22. ἐρωτῶντες] *Interpres legiſſe videtur* ἐρωτῶντας.

l. 25. ἐξίητε] *Vide Boiſium.*

Pag. 620. 17. ἀληθεῖς διαθῆκαι] *Quas ſc. mors teſtatoris obſignet.*

Hom. 17.

Pag. 622. 19. βαπτίσασθαι] *Hoc eſt,* βαπτισθῆναι, *& ſic aliàs in hoc verbo.*

l. 20. τὸ μέσον] αὐτοῦ *ſc.* καὶ τοῦ Ἰωάννου.

Pag. 625. 7. ἵνα, *bis cum indicatiuo contra Grammaticæ rationem.*

l. 9. τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ παρήχθημεν] *Hæc verba videtur Interpres non legiſſe.*

Hom. 18.

Pag. 626. 3. ἀπώλεσε] *ſc.* τὸ πῦρ *prius* ἐργασθέν.

Pag. 627. 35. φαντάζει] *Quid ſi* φορτίζει, *inquit Boiſius? ſequitur enim proximis verbis,* τὸ πλοῖον ἐβάρυνεν.

Pag. 629. 7. ἀποσπασθῆναι] *Poſt hoc verbum Interpres, ait doctiſſ. Boiſius, hæc aut huiuſmodi legiſſe videtur:* θέα δέ μοι τὴν προθυμίαν. ὢ τῆς σοφίας, ὢ τῆς σπουδῆς, ὢ τῆς εἰς τὸν διδάσκαλον πίστεως αὐτῶν. *quæ tamen neque in vulgato, neque in Manuſcripto Magdalenenſi reperiuntur.*

l. 34. ζωγραφοῦμεν] *Boiſius,* καὶ ζωγραφούμενοι. *vtrumuis ſtare poteſt.*

Hom. 19.

Pag. 632. 2. ἐκεῖνοι μετεῖχον] *Interpres videtur legiſſe,* ἐκεῖνος μετεῖχεν. *& ſic omnino legendum, vel reclamantibus libris.*

l. 23. Ἰδὼν τὸν] *Deeſt* καὶ Ἰωάννην, *quod rectè expleuit Interpres.*

l. 38. οἱ τοῦ Χριστοῦ] *Boiſio magis placet,* ὅτι τοῦ Χριστοῦ.

l. 42. τῷ, ᾧ] *Boiſius* τούτῳ, οὗ.

Hom. 20.

Pag. 634. 6. ἢ τοῦτο] *Boiſius,* ἀλλ' ἢ τοῦτο.

Pag. 635. 20. ἀποκνηθεὶς] *.i.* ἀπονηθείς.

l. 44. μάθῃ] *f.* μάθῃς.

Pag. 636. 5. οὐ τὴν προρρῆσιν] *Boiſius ſic legi poſſe putat:* οὐ τῇ προρρήσει δὲ μόνον τις εἴη ἀδήλωσιν, ἀλλ' *&c. & ſanè commodior eſt lectio, ſi libri addicerent.*

l. 29. εἰ δὲ κληθείς τις μὴ ὑπακούοι] *Vide Boiſium.*

Hom. 21.

Pag. 638. 7. ἀπόδειξιν] ἀπόβασιν *legi poſſe putat Boiſius, ita tamen, vt nihil mutet.*

Pag. 640. 44. τὴν οἰκίαν] *Boiſius, quid ſi,* τοῦ οἴκου?

Hom. 22.

Pag. 641. 41. παρατηρήσει] *In libello quæſtionum in Iohannem, de quo infrà dicendi locus erit, legitur,* παρατηρούμενος.

Pag. 644. 25. καὶ διαπνεόμενος] *Boiſius ex coniectura,* καὶ περὶ εὐωχίας καὶ πότους διαπονούμενος.

l. 27. διαπνευσθείσης] *Boiſius,* διαπονηθείσης, *aut* διαπονηθείσαις. *eſculenta enim & poculenta craſſiora ſunt, quàm vt per* διαπνοὴν *euaporentur.*

Pag. 645. 3. εἴπω] *Boiſius,* βούλει, εἴπω.

Hom. 23.

l. 41. περὶ ἐν τῶν] *Interpres legiſſe videtur,* περὶ ἐν τῶν παθῶν ἡμῶν ἀσχολουμένων: *vel ſic fortaſſe:* περὶ ἐν τῶν λεγομένων ἡμῖν παθῶν ἀσχολούμενος.

l. 43. ὁ συλλεγόμενος, *Interpres omiſit. Boiſius, quia* τὸ συλλέγεσθαι, *non niſi de multitudine dici ſoleat, ſubſtituit* παραγινόμενος.

Pag. 646. 5. ἐκκαθάραντες] *Doctiſſ. Boiſio magis placet futurum,* ἐκκαθαροῦντες.

l. 7. εἶπον καὶ προεῖπον] *Boiſius, ex vulgata editione, & lectione codicis Regij, & libelli Ms. Græcè quæſtionum in Iohannem, quem penes me habeo, hanc concinnat lectionem, ad ſenſum autoris peraccommodatam:* εἶπον καὶ προεῖπον, ὅτι τινὲς οὐκ ἀρχὴν ταύτην εἶναί φασι, διὰ τὸ προσκεῖσθαι ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας· τινὲς δὲ καὶ ἀρχὴν ταύτην εἶναί φασιν, εἰ καὶ πρόσκειται τὸ ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας.

l. 23. ἂν ἐγένετο] *Boiſius delet* ἂν, *vel eius loco ſubſtituit,* αὐτοῖς.

l. 38. ἐβαπτίσατο] *Hoc eſt,* ἐβάπτιζεν, *vt ſæpe aliàs.*

Pag. 647. 26. καταστῆσαι] *Boiſius ſic:* καταστῆσαι ἑαυτὸν (οὐδὲ γὰρ τὸ τυχὸν ἦν πρᾶγμα, ἀλλὰ πάνυ πολεμικὸν) καὶ τῷ θυμῷ *&c.*

Pag. 649. 15. ἐπιπλῆσαι] *Boiſius cum interprete mauult* ἐπιχυθῆναι.

Hom. 24.

Pag. 650. 2. τῶν ἀπὸ σημείων] *ſc.* καταχθέντων.

l. 3. ἡ ἐπαγωγή] *Hoc eſt,* τὸ ἐπαγόμενον, *vt aliquoties ſuprà.*

l. 7. ταῖς καρδίαις] *In libello Quæſtionum in Iohannē legitur,* ὡς γὰρ ταῖς καρδίαις.

l. 24. ἔλαβον, ἐπειδή] *Elliptica locutio bonis autoribus familiaris. Intelligitur enim,* Hoc ideò factum eſt.

l. 33. ἐδέχετο μετ'] *Boiſius ex coniectura addit* εὐνοίας, *vel* εὐμενείας.

Pag. 651. 9. οὐδεὶς δύναται ταῦτα τὰ σημεῖα ποιεῖν, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ] *Hæc verba loco ſuo emota* motu doctiſſ. Boiſius collocat poſt λέγων lin. 11.

l. 29. ἐπεσκίασεν, actiuè.

Ib. ὃ] Lego cum Interprete δι' ὅ.

Pag. 652. 36 ἐν τῷ Χριστῷ] εἰς τὸν Χριστὸν, Boiſ.

Pag. 653. 5. σκοτοδινῶν] Boiſius mauult σκοτοδινιῶν.

l. 16. χλιαροποσίαν] Poſt hoc verbum deeſſe ſuſpicatur Boiſius, πιεῖν γὰρ δῆλον. & quidem ita plenior eſſet ſententia: ſed neq; altera elliptica locutio caret exemplis. ibidem poſt ἑαυτοῦ addit, νόσου ὄντος χλιαρᾶς, & pro φῶς legit φωτί. cui ultimæ lectioni aſſentior. φωτίσωμεν (ſc. ἑαυτοῦ) φωτί.

Hom. 25.

l. 41. ταύτης τῆς κτίσεως] Doctiſſ. Boiſius ex coniectura, ὑπὲρ ταύτης τῆς κτίσεως κακοπαθοῦντα. κτίσεως huic loco non quadrat.

Pag. 654. 3. διαξαίνομεν] Sumpta metaphora à penſorum diſtributione.

l. 4. ποιεῖσθαι] Quid ſi φέρειν, vel τηρῆσαι, inquit Boiſius?

Pag. 655. 12. εἰ καὶ] Boiſius legendum cenſet, ἐπεὶ, vel ὅτι.

l. 22. πρὸς ταῦτα in margine] Boiſius πῶς ταῦτα, vel, πῶς ταῦτα ἐγένετο;

l. 39. ἐργάζεται] Nota ἑνικῶς dictum ad tria ſuppoſita.

Pag. 656. 1. περιήγετο] Boiſio magis placet περιείληπτο.

l. 4. μέχρι τούτου] μέχρις ἐκείνου, Boiſius, propter ſequens τούτου, ut duobus diſtinctis antecedentibus (ſc. πνεύματι & ὕδατι) duo diſtincta relatiua inſeruiant.

l. 31. τούτῳ] Hæc relatiua τούτῳ & ἐκείνῳ promiſcuè nunc ad πιστὸν, nunc ad κατηχούμενον referuntur, contra rigidam legem linguæ, ſed non contra morem ſuum, qui aliàs in hoc genere non ſemel peccat, ut ſuis in locis oſtenditur.

Pag. 657. 12. ὡς ἔτι] Boiſius, ἕως ἔτι.

Hom. 26.

Pag. 658. 1. τόκος] Boiſ. τύπος, vel ὥσπερ τόπος. Interpres retinet τόκος.

l. 39. καὶ δεῖ] Boiſ. καὶ διὰ τοῦτο δεῖ: & pro λεπτότερον, legit, λεπτότατον.

Pag. 659. 11. ἑρμηνεύσωσι] Fort. ἑρμηνεῦσαι, Boiſius.

Pag. 660. 21. αἰδοῦμαι τὸν] Rectè Boiſius, αἰδοῦμαί τι τὸν. Nam quod ἐργάσηται mauult, puto ἐργάσεται non minus eleganter dici.

Hom. 27.

Pag. 661. 17. κατιέναι τὰ ὑψηλὰ] Interpres videtur legiſſe, ἀνιέναι εἰς τὰ ὑψηλά.

l. 18. ταπεινότερα] Boiſ. ταπεινά.

l. 22. pro καθεῖναι & καθίασι Boiſius legit ἀνεῖναι & ἄνεισι. conſtructionem tamen verbi καθεῖναι abſolutam, pro deſcendere, non puto carere exemplis:

Pag. 662. 42. ὅτι πολλοῦ δεῖ ἀνιᾶσθαι] Vel delendum ὅτι, vel legendum, ἄρα καὶ καταῤῥάξῃ.

Hom. 28.

Pag. 665. 36. ἀμεταμελήτῳ] Boiſius, ἀμετανοήτῳ.

Pag. 667. 32. ἐλάττων ἐστὶν ἢ οὐ] Boiſius, ἐλάττων ἐστὶν ἁμαρτανόντων μᾶλλον ἢ οὐ.

Pag. 668. 7. ὑπὸ πάσης] πονηρᾶς ſc. ζωοποιήσεως, Boiſius.

l. 18. ταύτην μετὰ τῆς κεφαλῆς] Hoc eſt, πλεονεξίαν μετὰ κενοδοξίας, Boiſius.

Hom. 29.

Pag. 669. 10. καίτοι] In libello Quæſtionum in Iohannem ita legitur hic locus, pluribus verbis: εἰ δὲ καὶ λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς ἐνταῦθα περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἐβάπτιζεν, οὐχ ὡς αὐτοῦ βαπτίζοντος, τοῦτό φησιν, ἀλλὰ τὸ τῶν μαθητῶν ἔργον εἰς τὸν διδάσκαλον ἀνήνεγκε. καὶ γὰρ προϊών φησιν.

Pag. 671. 23. διέκειντο] Boiſius addit αὐτόν· rectè, ut ex ſequentibus apparet.

l. 41. τοῦ πάθους] ſc. inuidiæ.

Pag. 672. 1. λαμπρότερον] Boiſius mauult λαμπρῶς.

l. 7. ἔχειν] Vel ἔχουσι legendum, vel ἔχειν δυνάμενοι: nam ut ἔχουσιν ἀπὸ κοινοῦ repetatur, non placet bis idem verbum: ἔχειν ἔχουσι.

l. 8. οὐδὲ γὰρ οὕτως] Hanc ſententiam luxatam & mendoſam ita reſtituit ex coniectura ingenioſa doctiſſ. Boiſius, οὐδὲ γὰρ οὕτως αὐτοκατάκριτον τὴν ψῆφον εἶχον, εἰ ἀφ' ἑαυτοῦ λέγοντι οὐκ ἐπείθοντο ὡς μετὰ τὴν ἐρώτησιν ἀκούοντες ἀποκρινομένου, καὶ μὴ πειθόμενοι· ὥσπερ ἦν καὶ Ἰουδαῖοι.

l. 32. μάθῃς] Boiſius mauult καταμάθῃς: & paulo poſt l. 33. pro γινόμενα, παραγινόμενα.

Hom. 30.

Pag. 673. 10. ἐπαντλεῖ] Hoc eſt, καταιονᾷ, id eſt, lenit, fouet, perfundit, B.

l. 12. πιότη] Quid ſi πιότητι? B.

l. 39. παραλάβωμεν, δεξόμεθα] Boiſius παρελάβομεν, & ἐδεξάμεθα.

Pag. 674. 1. ἃ λέγει] Deeſt, ὅπου φησί, ad explendam ſententiam.

Pag. 675. 9. ἀπεδίδου] Boiſius legendum conijcit, ἀποδιδόναι ἀμφοῖν.

Hom. 31.

Pag. 676. 27. νῦν, ὡς] Boiſius explet, νῦν περὶ Χριστοῦ, ὡς.

Pag. 677. 5. δείκνυσι] Boiſius explet τοῦτο.

l. 17. ὅμοιον] B. explet ἀνεπαίσθητον: vel certè legendum ὅμοιον.

l. 21. λοιπὸν] B. addit, τοῦτο πεποίηκε. puto tamen ellipſin eſſe bonis auctoribus uſitatam, præſertim ſi legamus ἦν, ὅτι, ut nos excudi curauimus, ex manuſc. & vulgat. nimirum una conflata lectione.

Pag. 678. 22. καὶ ἐπείθοντο τῷ Ἠλίᾳ] Diſceditur ab hiſtoria, inquit doctiſſ. Boiſius, ſi vera ſunt exemplaria, quæ ſic ad hiſtoriæ veritatem emendanda censet. ϗ ἐπέθετο αὐτῷ (ſc. Φακεὲ) Ωσηὲ υἱὸς Ηλᾶ, ϗ ἀνελὼν αὐτὸν τὴν βασιλείαν ἔλαβεν. ἐπὶ τοῦτον &c. Vide poſteriores eiuſdem Boiſij curas.

*l.*35. ἅτε πρὸς] *Boiſius legit*, ἅτε ἀλλοφύλους ϗ πολεμίους ὄντας. *& ſic locutum notat Theophylactum*, ἅτε Ἀσσυρίους ὄντας τὸ γένος, *vel* ἅτε ὡς πρὸς ἀλλοφύλους ϗ πολεμίους.

Pag. 679. 6. ἐκεῖνοι] Samaritani.

l. 7. οὗτοι] Iudæi.

l. 8. ἵνα λεόντων] *Legendum omnino*, βαρβάρων λεόντων πεῖραν λαβόντες μόνον.

l. 11. παρεγένετο] *Neſcio, inquit Boiſius, an deſideretur adiectiuum*, πεζός.

Pag. 680. 16. αὐτὸ γὰρ ἦν] *Legendum*, ἦν γὰρ, *deleto* αὐτὸ, *ex præcedentibus fruſtra repetito: autore libello Quæſtionum in Iohannem.*

l. 24. φησι, πάλιν] *In margine. abundare fortaſſe videatur vel* φησι, *vel* ὁ Χριστὸς ἔλεγε πρὸς αὐτὴν: *cum tamen neutrum abundet. nam* φησι *ad Euangeliſtam refertur.*

Hom. 32.

Pag. 683. 5. οὕτω τὴν πρόθυμον &c. *Boiſius, mutata articuli ſede*, οὕτω πρόθυμον κατασκευάζει τὴν ψυχήν.

l. 6. συγχωρεῖσθαι] *Atqui proximè ſuprà* αἴτιο *in neutro genere, vt relatiuum* τοῦ πράγματος. *Vide notas Boiſij.*

l. 9. ἤγαγον] *Boiſius* ἀγαγεῖν, *& ſic Interpres: rectè, ne in eadem periodo toties mutare nominatiuum neceſſe habeamus.*

l. 16. ὑπεροχὴν] *Deeſſe videtur* αὐτοῦ.

Pag. 685. 40. περὶ πάντων] *Boiſ. mauult* πάντα.

Pag. 686. 11. περιφέρεσθαι] *Quid ſi*, μεταφέρεσθαι? *Boiſ.*

l. 21. ἐνεργείας λέγειν τόπους] *Interpres videtur legiſſe*, ἐνεργείας λέγειν ϗ τόπους.

Hom. 33.

Pag. 687. 10. οὐδὲν τῶν] *Boiſius ex coniectura*, οὐδενὶ τῶν μ. δ. ἔνι τι καταφεύγειν, *ex* οὐδὲν *facto tantum* οὐδενί: *nam* τι *eſt in noſtro Ms. & quidem ſequentia fient* εὐκαταφρονητότερα: *cum alioqui quærendus ſit nominatiuus, qui congruat cum verbo* ἐοίκασι.

l. 27. ἀπὸ τῆς διανοίας] *Interpres*, cognitione.

l. 29. τοῦ τόπου τῆς προσκυνήσεως, *addit Boiſius.*

l. 33. τῶν εἰδώλων] *Boiſ.* ἢ περὶ τῶν εἰδώλων.

Pag. 688. 24. τὸν τόπον] *B.* τὸν κρείττονα τόπον. *vel ſic ex coniecturâ totum hunc locum legit*: οὐ βουλόμενος οὕτω θεραπεύεσθαι, ἐκείνοις συνεχώρησε τοῦτον τὸν τόπον τῆς προσκυνήσεως, ἀλλὰ συγκαταβαίνων διὰ τοῦτο (*vel*, καὶ διὰ τοῦτο) ἵνα ϗ τοιούτους (*ſc.* ἀληθινοὺς προσκυνητὰς) εἰσαγάγῃ.

Hom. 34.

Pag. 691. 44. ἔτι *delet Boiſius tanquam ſumptum ex verbis proximè ſequentibus.*

Pag. 692. 7. προνοίας] *Boiſius* μετανοίας, *vel* συνεχείας *mauult.*

l. 37. ὡς ἡ διὰ τῶν πραγμάτων διήγησις, ϗ ἡ ὑπογραφὴ πείρας] *Locus mihi ſuſpectus de mendo, inquit Boiſius. quem an ſic corrigere liceat, neſcio*: ὡς ἡ διὰ τῶν εἰκόνων διήγησις, ϗ ἡ ὑπογραφὴ τῶν πραγμάτων πείρᾳ ἡμῖν καταφανῶν γινομένων. *Ceterùm audacior eſt hæc coniectura, ait ille, quam vt apud ſanioris iudicij viros quicquam eam valituram putem.*

Pag. 693. 8. ἐμοὶ] *Interpres*, Chriſto, *aptiùs in tertia perſona ob præcedens* βούλεται.

l. 17. τοῦτο ϗ Δανιὴλ] *Hæc verba vſque ad*, διὰ τοῦτο, *olent gloſſema: quòd ſi retinenda ſunt (vt ea retinet vterque codex noſter) pro* Δανιὴλ, *legendum eſt*, Δαβὶδ, *& pro* Δαβὶδ, *fortè legendum, vel* Δανιὴλ, *vel* Ἱερεμίας. *ſed neſcio.*

l. 35. ἀναμφιβόλων] *Boiſio magis placet*, ἀναμφίβολον ᾖ, *vel* ἀναμφίβολοι ὦσι.

l. 42. οὐκ ἂν ἐθαύμασε πρὸς χάριν ἡ γυνή] *Interpres legiſſe videtur*, οὐκ ἂν ἐλάλησε πρὸς χάριν ἡ γυνή, οὐδὲ ἐθαύμασε τὸν &c.

Hom. 35.

Pag. 695. 38. ἐδέξατο ϗ ἔμεινε] *Boiſius ingenioſè*, ἐδέξατο καταμεῖναι.

Pag. 696. 30. *Boiſius poſt* διελέχθη *putat deeſſe* αὐτοῖς.

Pag. 697. 23. ἤτοι τοῦ γένους] *Ante hæc verba, inquit Boiſius, deſiderari videntur*, Βασιλικὸν δὲ αὐτὸν καλεῖ. *Nam Theophylactus habet*, Βασιλικὸν δὲ τοῦτον καλεῖ: *nec multò aliter Quæſtiones in Iohannem.*

l. 43. ἐλέγχει] *Lege cum Ms.* ἐλέγχων.

Pag. 698. 3. προσῆλθεν] *Deſiderari videtur*, δῆλον ἐντεῦθεν, ἐπεί, *vſitata huic noſtro ellipſi, ne quis locum putet eſſe mutilum, qui integer eſt.*

l. 14. παχύτερα] *ſc. inſtituta ſunt.*

l. 15. ἢ μόνοις] *Præciſè, pro* ἀλλ' ἢ μόνοις.

l. 23. περὶ προφήτου] *Boiſ. rectè*, περὶ προφήτην.

Hom. 36.

Pag. 700. 2. κηδείας] *Hoc eſt*, ταφῆς.

l. 8. ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος] *Hoc eſt, typi ſacramenti Baptiſmatis, & typi paſſionis Chriſti, quò erant tempore propiores rei & veritati quam adumbrabant, eò erant & ſignificatione clariores. hanc puto eſſe mentem Chryſoſtomi, inquit ingenioſiſſimus Boiſius.*

l. 38. τὸν τόπον] *Interpres hic addit*: Quoniam incredibile erat reliquos ægrotos priorem illum ingredi permiſſuros. *ac ſi legiſſet in exemplari ſuo*, ἐπεὶ ἄπιστον ἦν τοὺς λοιποὺς τῶν ἀρρωστούντων ἐάσειν αὐτὸν ποτὲ πρὸ αὐτῶν καταβαίνειν, *aut tale aliquid. Boiſ.*

Pag. 701. 42. ἠνάγκασε] *Interpres videtur legiſſe*, ἠναγκάσθη.

Pag. 702. 3. τότε] *ſc. In paradiſo in primâ creatione.*

Hom. 38.

Pag. 706. 37. ἔνια δὲ] *id eſt, Morbi nonnulli manifeſtam habent præcedentem cauſam: veluti cum quis otio, aut intemperantiâ ſibi morbos accerſit: ali* alij verò ſine vlla cauſa præcedente diuinitus propter peccata noſtra immittuntur. Boiſ.

l. 40. βασιλείαις] h.e. libris Regum. Græcè enim inſcribuntur βασιλειῶν, non βασιλέων, ſecus quàm oportuit, teſte Hieronymo.

Ib. τινα] H.e. Aſam.

Pag. 708. 27. ἐνταῦθα] Boiſius ἔνθα, & delet ἀλλά: atq; ita rotundior fit oratio: & ſic vertit Interpres.

l. 30. ἄρξαι, ἵνα &c] Interpres videtur ita legiſſe: ἄρξαι, ἵνα αὐτὸν μέγα δεικνύῃ παρὰ τοῦ σαββάτου τὴν λύσιν, &c. multò compendioſius.

Hom. 39.

Pag. 713. 4. ἔχει, οἰκονομίας] Boiſ. ſic. ἔχει, ἀσοίκ.

l. 43. ἀσεβείας] Interpres vtrunq; coniungit, ἐγκαίτης περὶ ἀγνοίας καὶ ἀσεβείας ἐστί

Pag. 714. 6. φθεγγομένου] B. putat deeſſe ῥήματα, aut tale aliquid, ſed puto non eſſe neceſſe aliquid explere.

l. 12. οἰκειοῦται τὴν ἑαυτοῦ] Quid ſi οἰκειοῦται ἑαυτῷ?

Pag. 715. 40. κατασκευάζων] B. mauult κατασκευάσων.

Pag. 717. 9. Poſt Μωϋσῆς deeſſe videtur ὁσιώτατος.

l. 15. καὶ πρότερον εἰπὼν] Ad hunc locum obſcurum & impeditum illuſtrandum doctiſſimus Boiſius alias adducit duas lectiones: Καὶ ὡς πρότερον εἶπεν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί, διότι ἐκεῖνοι ἄνθρωπον αὐτὸν τέως ὑπώπτευον, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ταῦτα προσέθηκε. vel ſic, καὶ ὡς πρότερον εἰπὼν ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί, κατέδειξεν ὅτι ἄνθρωπον αὐτὸν τέως ὑπώπτευον, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ταῦτα προσέθηκε.

l. 18 εἴρηται] Grammatica ratio poſtulat omnino εἴρηκε, vel εἰρήκασι.

Pag. 718. 18. καὶ πόθεν] B. καὶ πῶς ἐκεῖθεν.

l. 22. παρασκευάζειν μᾶλλον] B. παρασκευάζειν ἑαυτοὺς μᾶλλον.

Pag. 719. 37. ὄντες] Boiſius, ἄκοντες, rectè omnino.

Hom. 40.

Pag. 721. 24. χάριτι] i. σοὶ χαριζόμενος, vt legitur in Quæſtionibus in Iohannem.

Pag. 723. 9. καὶ πῶς] B. διὸ καὶ πῶς.

l. 26. ὅτι κομπάζεις] Boiſio magis placet, εἰκῇ κομπάζοντες.

l. 30. πεπληροφορημένοι] Boiſius ex coniectura, τύφου πεπληρωμένοι.

Pag. 724. 3. ἰσχυριζόμεθα] ἰσχυροὶ ἐσόμεθα.

l. 9. ὁρώντων] ſc. τοῦτο ποιῇ;

Hom. 41.

Pag. 725. 12. καταγινωσκομένην] i. ἀσκεμμένην.

Pag. 727. 20. αὐτὸ] Fortaſſis αὐτοῦ.

Hom. 42.

Pag. 730. 4. τοῦτο ἔλεγε] Hæc verba ſuo emota loco reſtitue ex textu Euangelij, & repone poſt ἵνα φάγωσιν οὗτοι.

l. 20. ἐκεῖ] delet B. vt opinor, propter ſequens κἀκεῖ.

l. 23. ὀψάριον] Boiſius addit, τὸ ἑφθόν.

Pag. 731. 3. διὰ πάντων] Aſſentior Boiſio & Interpreti διάνοιαν πάντων legentibus.

Pag. 732. 10. φαίνεσθαι] B. ἀνάξιος φαίνεσθαι.

l. 36. ὅτι κλάσει] B. addit δυνάμει.

Pag. 733. 20. τὴν τῆς] Boiſius delet vbiq; τὴν.

Hom. 43.

Pag. 734. 33. τότε εὐχαρ.] i. cùm panibus quinq; & duobus piſciculis quinq; millia hominum paſceret.

l. 39. ἀκριβολογοῦνται] Boiſius addit ταῦτα.

Pag. 735. 7. ἐμβαλόντες] ſc. τῆς διανοίας.

l. 44. ἁρπάζοντες, πλεονεκτοῦντες] Delet Boiſius, tanquam ex linea ſequente temerè tranſumpta.

Hom. 45.

Pag. 739. 26. τὸ μέσον αὐτὸ] B. τὸ μέσον αὐτῶν, vel τὸ μέσον τούτων.

Pag. 740. 8. ἀλλὰ ζωήν] Doctiſſimus Boiſius hanc ſententiam ita diſponit: ἀλλὰ ζωήν, ζωὴν δὲ λέγει, ὥστε δηλοῦσαι ἀτελεύτητόν τινα καὶ ἐξηλλαγμένην, ἐπειδὴ ἅπαντες ἦσαν νενεκρωμένοι. Libellus Quæſtionum in Iohann. poſt νενεκρ. addit τῇ ἁμαρτίᾳ.

l. 24. οὗτος ὁ ἄρτος] ſc. panis myſticus in cœna. B.

l. 27. καὶ τίνος] B. rectè, καὶ παρὰ τίνος.

l. 29. ἕως ὅτι] B. ἕως ὅτε.

Pag. 742. 27. ἀπολαύουσι] τῶν τῆς ἀρετῆς μισθῶν, addit Theophylactus.

l. 36. ὅτι πάντα ἐνταῦθα μένει] Boiſius legendum coniicit, ὅτι πάντα ἐνταῦθα λήγουσι καὶ οὐ μένει.

Hom. 46.

Pag. 744. 33. ὀρχούμενον] B. mauult ἑλκόμενον.

Pag. 745. 23. πεῖθον] B. πείθειν δυνάμενον.

Pag. 747. 26. καὶ τὴν ῥίζαν ἐκεῖθεν] B. ſuppoſititia eſſe cenſet.

l. 27. καὶ μετὰ τοῦ ὁ υἱὸς γίνεται] Vel delenda cenſet Boiſius, vel à reliqua oratione parentheſi diſcludenda, vt ἔχων conueniat cum παρακαλοῦντος.

Hom. 47.

Pag. 749. 19. τῆς κοινῆς] ſc. ὁ λόγος ἐστί, ex præcedentibus, aut tale aliquid ad explendam deeſt ſententiam.

Pag. 750. 36. ἐξηλλαγμένον] ſc. ἡ σάρξ.

l. 39. αὐτὸ] Interpres, αὐτοί.

Pag. 751. 32. καὶ ὁ βουλομένου αἰδοῖ τινι] ſc. αὐτοῦ, ex libello Quæſtionum in Iohannem. Theophylactus aliquanto clariùs, καὶ δηλοῦντος ὅτι οὐ βούλεται αὐτοῦ αἰδοῖ τῇ πρὸς αὐτὸν ἀκολουθεῖν αὐτῷ, ἀλλὰ μετὰ τοῦ χάριν εἰδέναι ὑπὲρ τοῦ ἀκολουθεῖν.

Pag. 752. 15. ἔρχεται] B. ἔχεται. ſc. τοῦ διδασκάλου, hoc eſt, vt ipſis verbis magiſtro adhæreat.

Pag. 753. 4. ἐλέγχω] B. mauult, ἐλέγξω.

l. 7. αἰδοῖ] B. addit. αὐτοῦ. ſc. τοῦ διδασκάλου.

l. 8. ἀλλὰ τοῦτο] hoc eſt, metus infamiæ, metus ne ſtultitiæ reprehenſionem incurram.

l. 17. ὗχαι] ὕπαι, B.

Hom. 48.

Pag. 754. 43. ὄντος ὀψίας] Hoc est, de nocte. Matt. 14. 26. Mar. 6 49. Io. 6. 19.

l. 44. ἐκεῖνο] Rectiùs ἐκεῖνα, Boiſ. ſequitur enim mox ἐκείνοις in plurali.

Pag. 755. 20. φιλοδοξίας] B. φιλοδοξίαν. ſc. ἐγκαλοῦντων δεῖ.

Pag. 756. 32. μὴ ἀμυνόμενοι] Boiſ. planiùs, ἵνα μὴ ἀμύνω.

Pag. 757. 5. ὕβριζες] ſc. σεαυτὸν, B.

l. 8. μὴ συνειδέναι τοῖς λεγομένοις] B. μὴ συνειδέναι τι τοιοῦτον ἡμῖν, vel μὴ συνειδέναι ἡμῖν τι προσεμφερὲς τοῖς λεγομένοις, vel μὴ συνειδέναι ἑαυτοῖς τῶν λεγομένων τὴν ἀλήθειαν.

l. 12. μᾶλλον δὲ &c.] Boiſius locum, vt putat, mutilum, ſic explet: μᾶλλον δὲ ὁ ὀργιζόμενος καὶ δαιμονῶντος χαλεπώτερον μαίνεται.

Hom. 49.

l. 31. ἐν τούτῳ τι] τι, cui vſui?

l. 35. οἱ μὴ δυνάμενοι] Probabile eſt, inquit doctiſſimus Boiſius, aliquid hic deſiderari: vt ſit integra lectio, οἱ μὴ δυνάμενοι παρελθόντες εἰς μέσον καταστεῖλαι τὴν ὁρμὴν, τί δεῖ ποιεῖν.

l. 41. ἔδοξας] Pro ἔδοξας vel ἐχρῆν in margine legendum ἐβούλετο, aut aliud perſonale, quia ſequitur παιδεύειν: vel erit σολοικοφανές.

Pag. 758. 37. λάμπουσιν] Boiſius ſcribit, λάμπειν ἐκ ἑαυτά.

Pag. 759. 30. ἐξαιρέτως] Quid ſi αὐθαιρέτως? Boiſ.

Pag. 760. 6. παραβαίνοντες] Vel παραβαίνετε legendum, vel λύετε παραβαίνοντες, vel claudicabit conſtructio, Boiſ.

l. 8. παντὸς] Interpres videtur legiſſe, πάντως.

l. 17. καὶ προκαταπληττομένης αὐτῆς] Ex ſtructuræ ratione videtur legendum προκαταπλήττον αὐτὸν, vt referatur ad ῥῆμα. Libellus Quæſtionum in Iohannem: νομίζοντες διὰ τοῦτο προκαταπλήττειν αὐτόν. Theophylact. διὰ τοῦτο γὰρ ὑβρίζουσι, προκαταπλήττειν αὐτὸν καὶ ἐκφοβεῖν οἰόμενοι. Boiſius.

l. 18. καθάπερ γὰρ λῃσταί τινες ᾄδοντες] Hoc loco rectè Boiſius ſibi non lucere fatetur. ſed libri nihil iuuant.

l. 26. Boiſius hæc verba ſic corrigit ex ingenio, non ex libris: σκόπει, πῶς ἔνθα ἂν ἀπολογήσασθαι ἁπλῶς ἐδύνατο, καὶ μάταιον τὸ ἔγκλημα δεῖξαι, συλλογίζεται. τὸ γὰρ γεγονὸς, οὐ τῆς παιδὸς ἔργον εἶναί φησιν, ἀλλὰ τὸ αὐτοῦ πρόσωπον εἰσάγει λέγων· ἓν ἔργον ἐποίησα.

Hom. 50.

Pag. 763. 26. κατὰ συνδρομὴν] f. κατὰ συγχώρησιν, & ſic vertit Interpres.

l. 34. ἐκδότους] Liber Quæſtionum in Iohannem, cuius ſuprà aliquoties meminimus, ὡς ἐκδότους, vt dedititios. *Theoph. latiùs, διὰ τοὺς ὑπηρέτας στέλλουσιν, ἑαυτοὺς μὲν ὑπεξάγοντες τοῦ ἴσως συμβησομένου κινδύνου, ἐκείνους δὲ τῷ θυμῷ τοῦ ὄχλου ἐκδιδόντες.*

l. 36. ἁπλῶς τὸν θυμὸν αὐτῶν διαναπαύοντες] Iram ſuam vtcunque ſedantes, mulcentes.

l. 43. ἐνήργει] B. ἐνεργεῖ (quam lectionem confirmat libellus Quæſtionum in Iohannem) vel ἐνεργήσων.

Pag. 764. 23. αἰνίττεσθαι] i. αἰνιγματωδῶς λέγειν. ſc. αὐτόν.

l. 33. περὶ δὴ τοῦτο] B. διὰ δὴ τοῦτο. ſed & illud ferri poſſe videtur, Hoc reſpectu, hoc reſpicientes.

Pag. 765. 20. πόθεν δὲ ταύτην] B. ſic: πόθεν (vel πῶς) ταύτην οὐκ ἔστιν ἀκοῦσαι φωνὴν, ὅπως &c. ſed etiam illud ferri poteſt.

Hom. 51.

Pag. 766. 3. ἐκλυθῆναι] Liber Quæſtionum in Iohannem, εἰς λήθην ἀπελθεῖν. Boiſ. ex coniecturâ, λήθῃ παραδοθῆναι.

l. 13. πείθεσθαι] B. mauult πείθειν, vel πείθεσθαι αὐτόν.

l. 14. ἔμελλον δὲ λέγειν] Imò dicturi erant, *B.*

l. 27. οὐδὲν αὐτοὺς ἔφερεν, οὐδὲν ὑφίστατο] Nihil vim eorum ferebat, nihil ſuſtinebat.

Pag. 767. 32. ἠναντιώθησαν] Lego, ἠναντιώθησαν αὐ.

Pag. 768. 11. ἔχομεν, κἂν] Boiſ. ἔχοντες, ἐὰν, procliuiore ſtructurâ.

l. 23. τὸ διάφορον] Hoc eſt, τὸ συμφέρον, τὸ λυσιτελὲς, B.

l. 23. ἐκείνων] Rectè B. emendat ἐκεῖνο.

l. 26. παρ' Ἕλλησι] Herodotus Thalia, *& alij.*

Hom. 52.

Pag. 769. 31. δέον γὰρ] Boiſius mauult, δέον δὲ.

l. 37. αὕτη γὰρ] B. ex ingenio, ταύτης γὰρ ὑμῶν μεῖζον ἡ κατηγορία.

Pag. 770, 14. ἀκριβῶς] Textus Euangelij habet ἀληθινόν.

l. 17. οὔτε σφοδρῶς, οὔτε] Boiſius ita potiùs legendum cenſet: οὔτε σωφρόνως, οὔτε μετὰ φόβου αὐτῷ προσήχθησαν, ἀλλὰ σφόδρα ἀνοήτως. ποίαν γὰρ &c.

l. 21. καλέσοντες] Lege κωλύσοντες, ex libello Quæſtionum in Iohannem.

l. 28. ἐγὼ φῶς εἰμι] Nota hiſtoriam totam de muliere adultera Chryſoſtomo noſtro vel non viſam, vel non receptam: id quod habet cum pleriſque veterum commune.

l. 34. ἐβούλοντο μὲν] Totum hunc locum corruptum ſine dubio & deprauatum, ita ex libello Quæſt. in Iohann. ex Theophylacto, & ex ingenioſa coniectura, reſectis quibuſdam ſuperfluis, reſtitui poſſe retur ingenioſiſſimus Boiſius: ἐβούλοντο μὲν οὖν ἀνατρέψαι καὶ τοῦτο. καὶ γὰρ πολὺ τοῦτο μεῖζον τοῦ εἰπεῖν, ὅτι ἐν ἐμοὶ δεῖ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. εἰπὼν δὲ, ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, φῶς καὶ σκοτίαν νοητῶς λέγει. τουτέστιν, οὐ μενεῖ ἐν τῇ πλάνῃ. ἐνταῦθα καὶ τὸν Νικόδημον ἐφέλκεται καὶ ἐνάγει εἰς σφόδρα παῤῥησιάσασθαι, καὶ τοὺς ὑπηρέτας ἐπαινεῖ τοὺς πεποιηκότας· ἅμα δὲ καὶ αἰνίττεται τοὺς φαρισαίους κρυφῇ τοὺς δόλους πλέκοντας, καὶ ἐν τῷ σκότῳ καὶ τῇ πλάνῃ ὄντας, ἀλλὰ τοῦ φωτὸς οὐ μεθεξομένους· καὶ τὸν Νικόδημον ὑπομιμνήσκει &c. vbi notandum verba illa, l. 37. τὸ γὰρ κράξαι, τοῦτο ἐστι βουλομένου κατασεῖσαι, ὥστε πάντας ἀκοῦσαι, ab eo vnâ liturâ induci, tanquam ſuppoſititia, & alij loco magis debita.

Pag. 771. 3. εἶπον] Boiſ. εἶπεν, prorſus rectè, hoc ſenſu: quod Chriſtus ſuperiùs dixit (ſc. cap. 5. 31. ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής) hoc Iudæi obyciebant, ὡς ἀπηρτημένως λεχθὲν, hoc eſt, vt ſimpliciter dictum, & planè ex ſententia eius, cùm tamen ille ſic loqueretur, πρὸς ὑπόνοιαν τὴν ἐκείνων.

Ib. ἀνατρέπων αὐτό] Deſtruens ſc. id quod ſuprà dixerat, ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής.

l. 18. χρόνοις ἠνίξατο εἰπὼν] Boiſius ex Theophylacto, & Quæſt. in Iohann. ſic legendum putat hunc locum: χρόνοις ἐνταῦθά τι ἠνίξατο. εἰπὼν δὲ, ὅτι μόνος οὐκ εἰμὶ, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατὴρ, ἔδειξεν ὅτι οὐκ αὐτὸς μόνος &c.

l. 36. αὐτὰ δὲ ταῦτα] B. ἐκείνοις δὲ (ſc. τοῖς ταπεινοῖς) ταῦτα (ſc. τὰ ὑψηλὰ) ἐπιστέλλει.

Pag. 772. 20. καὶ τοῦτο αἴτιον] B. καὶ τούτου αἴτιον.

l. 39. ἔσονται πάντως] Vide notas Boiſij. fortaſſe poſt ἔσονται ſubaudiendum, κατορθώσαντες, ex proximè præcedente verbo.

Hom. 53.

Pag. 773. 20. ἐπείθοντο] Boiſius poſt ἐπείθοντο, inſerit ἔτι, vel ἀεὶ.

Ibid. ἐπιχειρεῖν αὐτοὶ] Boiſius addit καταχεῖν, οὐκ ἴσχυον δὲ.

l. 31. poſt ἀπαλλαγῶσι libellus Quæſt. in Iohan. addit αὐτοῦ.

l. 44. φιλοσοφίαν] σωματικῶν παθῶν ἀπαλλαγὴν interpretatur Theophylactus.

Pag. 774. 3. λυθῇ] ὁ βασιλευόμενος addit libell. Quæſt. in Iohann.

l. 29. ἁλώσεσθε] Lib. Quæſt. in Iohann. addit ταῖς ὑμετέραις.

l. 30. καὶ οὐκ εἶπε, τότε γνώσεσθε τίς εἰμι] Hæc verba non agnoſcit Interp.

Pag. 775. 11. πρὸς τοῦτο] B. καὶ διὰ τοῦτο, vel πρὸς τοῦτο γοῦν.

l. 29. poſt διδασκαλίαν libell. Quæſt. addit, ὡς ἴδιον ἦν.

l. 32. poſt λοιπὸν adyciendum putat B. καὶ ἀκοῦσαι.

l. 44. ὅτι ἀκούων] B. οἱ ἀκούων.

Pag. 776. 6. κεῖται] ſc. τὸ λαβεῖν βιβλίον.

Hom. 54.

Pag. 777. 2. σύναψον] B. ex ingenio addit, τὴν ψυχήν σου τῷ τοῦ Θεοῦ φόβῳ.

Ib. ὥσπερεὶ ἥλῳ προσπαγεῖσα] Tanquam clauo altiùs in lignum impacto, B.

l. 12. κατέπεσεν εὐθ.] i. Mens eorum delapſa eſt ſtatim ad humiles de terreſtri ſeruitute cogitationes.

l. 17. καὶ ἀνεχώρησεν] Hoc eſt, καὶ οὐδὲν ἧττον ἀνεχώρησε.

l. 26. ἀλγοῦσι καὶ ταῦτα] Theophyl. ἀλγοῦσι, τοιαύτην ὀνειδισθεῖσαι δουλείαν ὑπομείναντες.

l. 28 τῆς δουλείας] Lege potiùs, τῇ δουλείᾳ.

Pag. 778. 1. καὶ διὰ τοῦ] B. καὶ τὰ τοῦ.

l. 3. διὰ τοῦτο ταύτην ἐπήγαγε] Boiſius ex Theophyl. ſic legit: διὰ τοῦτο ταύτην ἐπήγαγε (ἐπεὶ μίαν ἀκολουθίαν εἶχε τὰ εἰρημένα,) καί φησιν, ὅτι καὶ οἱ ἱερεῖς δοῦλοί εἰσι πάντες.

l. 13. ἀνθρωπίνων, ἵνα] B. ſic legendum putat hunc locum: ἀνθρωπίνων. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι, σύ τίς εἶ, ζημία ἐστὶ πάντα, φησίν. υἱὸς γάρ εἰμι.

l. 19. τὴν αὐτὴν ἔχοντα αὐτῷ ἐξουσίαν] B. τὴν αὐτὴν ἔχοντα αὐτὸν ἐξουσίαν ἐκείνῳ.

l. 23. Aſſentior Boiſio pro βουλόμενος legenti βουλομένους & ἐκείνην, quod mox ſequitur, interpretanti oblatam illam à Chriſto libertatem, & mox δὲ poſt μᾶλλον mutanti in δὴ, niſi fortè ſatius ſit deleuiſſe penitùs.

Pag. 779. 44. ἀπάντων] B. ἀμφοτέρων.

Pag. 780. 6. ταπεινοὺς] Hoc eſt, χαμαιζήλους, rebus terreſtribus mancipatos.

l. 23. αὐτῷ] Interp. αὐτόν.

Hom. 55.

Pag. 782. 9. τοῦτο] ſc. τὸ μὴ ἀποθανεῖν, Boiſ. Vide notas eius poſteriores.

Pag. 783. 16. τεσσαράκοντα] In contextu, πεντήκοντα, in omnibus, quod ſciam, exemplaribus.

l. 20. ὅτι τὴν δεῖ] B. ὅτι ὡς δεῖ.

l. 41. Inter οἰόμενος & νεκρουμένοις inſerit ex coniectura doctiſſ. Boiſius, ὅσοις δηλονότι διαμαρανθέντες, vel κατακλασθέντες. & quidem aliquid huiuſmodi deſiderari clarum eſt.

Pag. 784. 2. τῷ πνεύματι] ſc. αἵματι.

l. 3. πειρῶνται λοιπὸν] B. explet οὐδὲν.

Hom. 56.

l. 40. Hæc verba τοῦτο γοῦν &c. vſque ad διὰ δὴ τοῦτο collocanda putat ingenioſiſſ. Boiſius, pag. ſeq. vt ibi monebimus.

Pag. 785. 18. ἀπήγγειλε, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ] Atqui hæc verba (quæ etiam agnoſcit Theophylactus) in nullis, quod ſciam, exemplaribus noui Teſtamenti reperiuntur.

l. 27. περί τινος βασιλέως. ſc. de Amaſia, φησὶν, ſc. ἡ γραφή.

l. 38 ἐβάλετο] addit B. οὐκ ἂν ἠδύνατο.

l. 39. ποῦ γὰρ] B. πῶς, & ὀφθαλμοῖς, omninò rectè.

l. 44. ὅτι τοῦτο τί] Boiſius hunc locum ita legit: ὅτι τὸ, ἵνα οὐδὲ αἰτιολογικόν ἐστιν ἐπίρρημα. vulgata tamen lectio ferri poſſe videtur hoc ſenſu: ὅτι τοῦτο τὸ ἐπίρρημα (ſc. ἵνα) οὐδὲ αἰτιολ. ἐστι, &c. Interpres tamen exprimit τὸ, ἵνα.

Pag. 786. 7. ἐκβαίνουσιν;] Poſt hæc verba doctiſſ. Boiſius collocanda putat illa, quæ p. 784. l. 40. extant, τοῦτο γοῦν καὶ ὁ προφήτης εἰδὼς vſque ad ἐν τῷ κρίνεσθαί σε, tum auctoritate Theophylacti adductus, tum quia ad rem ſibi propoſitam parùm aut nihil pertinent.

Pag. 787. 41. νύκτα οὖσαν;] Addit Boiſius τὸν διαφθαρμένον βίον: vel pro ὅτι, legendum putat, ἔτι.

Pag. 788. 32. αὐτὴν παρεῖναι] B. αὐτῇ.

Ib. παρεῖναι] Vide Boiſij notas.

Hom. 57.

Pag. 789. 41. προσαίτης] *In Codicibus Græcis Euangelij* τυφλός. *ſed vulg.* mendicus : *vt hic apud Chryſoſtomum.*

Pag. 790. 33. ὡς πολλῆς] *Interpres ſic legiſſe videtur,* ὡς πολλῆς ἤδη γεγενημένης διαβολῆς, οὕτω κινοῦνται, ὥσπερεὶ εἰρηκότες· ἰδέ.

Pag. 791. 11. ἀδυνατεῖ] *Deſiderari arbitror* ἀπολογοῦνται, *aut tale aliquid, B.*

l. 38. ἀναχρωννυμένους] *Boiſius,* ἀναχρωννυμένους τοῖς τῷ νοσήματι κατεχομένοις. *Metaphora à pictoribus ſumpta, qui in picturâ colores multos miſcent & temperant inter ſe. etenim* ἀναχρωννυμένους, ἀναμιγνυμένους. *Sic Plutarchus :* ἀεὶ παίδων ἀγωγῆς ἵνα μὴ συναναχρωννύμενοι τοῖς βαρβάροις, καὶ τὸ ἦθος μοχθηρευθῶσιν, ἀποφέρωνταί τι τῆς αὐτῶν πονηρίας.

Hom. 58.

Collata eſt hæc homilia cum alio eiuſdem exemplari Ms. ex Oriente ſerò allato : è quo quæ ſequuntur ſine nomine varietates deſumptæ ſunt.

Pag. 792. 33. οἳ καὶ εἶπον] οἱ εἰπόντες.

l. 34. αὐτούς] i. τοὺς διεσπαρμένους τῶν Ἰουδαίων.

Ibid. αὐτοί] i. οἱ σχισθέντες ἀπ' αὐτῶν.

l. 36. φθέγγεται] ἀποκρίνεται.

Pag. 793. 4. Βεελζεβοὺλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.

l. 5. φρονοῦντας] φθονοῦντας.

l. 9. Ἀβραὰμ ἐστι] Ἀβραὰμ ἐγώ εἰμι.

Ib. καὶ εἰπόντες] καὶ εἰπόντες πάλιν ἐπὶ τοῦ τυφλοῦ, ὅτι.

l. 11. -σιν, οὐκ ἔστι] -σιν ἐν σαββάτῳ διὰ τὸ μὴ τηρεῖν τὸ σάββατον λέγοντες ἁμαρτωλὸν, εἰ σχιάν.

l. 15. λοιπὸν] λόγον.

l. 19. ἐμφαίνει] ὑποφαίνει.

l. 20. τὸ γεγενημένον ἀληθῶς δεικνύντες] συνιστῶντες τὸ γεγενημένον.

l. 31. σκαιόρημα] σκαιώρημα, *rectè.*

Ib. ἄγειν] τρέπειν.

Ib. φησὶν] *Pro* φασὶν, *paſſim in iſtis homilijs, quod ſæpius mihi notatum memini.*

l. 36. καὶ ἀξιόπιστον ὄντα μάρτυρα.

Pag. 794. 1. ἀλλὰ μὴ τῆς] ἀλλὰ τὸ τῆς κρίσεως τοῦ Χριστοῦ προειδότα, καὶ εἰπεῖν ὅτι γνώμη τῶν Ἰουδαίων ἀποσυναγώγους ποιεῖν τοὺς ὁμολογοῦντας αὐτὸν Χριστόν. ἐπειδὴ οὖν οἱ γονεῖς παρέπεμψαν αὐτοὺς πάλιν πρὸς τὸν θεραπ.

l. 6. αὐτῷ] αὐτό.

l. 7. μεθοδεύουσι] μηχανῶνται λέγοντες· δὸς

l. 26. τί ἦν οὐκ ἂν εἶπεν.

l. 27. οὐδὲ] οὐδέν.

l. 29. ὡς οὐκ ἄν τι χαριζόμενος.

l. 33. αὐτούς] *Quos? de vno enim cæco loqui videtur: nam vt ad* λόγους *referatur, durum eſt. Vide notas Boiſij.*

l. 42. ἀσθενοῦς] ἀσθενεστέρους.

l. 44. ἐρωτῶσιν] ἐνοχλοῦσιν.

Pag. 795. 2. ἐγκατέταξε] ἐγκατέλεξε.

l. 18. οἴδατε] εἴδετε, *melius.*

l. 22. οὐδὲν ἀνθρωπίνως ἐπιδεόμενος βοηθ.

l. 27. ἑλεῖν] ἀνελεῖν.

l. 31. αὐτοῦ ποιῇ] αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει. ὅτι.

l. 32. ὁμοῖοι θεοσ.] ὁμοῖον θεοσεβῆ ἔλεγε, προσεῖδηκα.

l. 36. εἰ τοίνυν] Εἶτα καὶ συλλογίζεται. εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ Θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν. εἰ τοίνυν ὡμολόγηται ὅτι ἁμαρτ.

l. 37. οὐδεὶς ἀνθρώπων ἐποίησέ ποτε.

l. 41. ἐνομίζοντο ἄξιον.] ἐνόμιζον ἄξιον. τ. ἔ. πάλιν καὶ δεύτερον ἠρώτων.

l. 43. 44. ἀφειδῶς] σαφῶς.

Pag. 796. 10. τοῦ Χριστοῦ] παρὰ τοῦ Χριστοῦ.

l. 15. *Boiſius,* τοῖς ἔνδοθεν ὀφθαλμοῖς.

l. 21. καὶ ἐνιαυτὸς] καὶ οὕτως εἰς ἐμπειρίαν ἑαυτόν.

l. 31. πολλῶν] καὶ σφοδρῶν.

l. 33. οὔτε ἐκεῖ κωλύει διαβιῶναι] οὔτε κωλύει καταβιῶναι.

l. 37. ὥστε σε τὸ ὄνειδος] *Abeſt* σε.

l. 38. σε ἑλκύσῃ] ἑλκύσῃ.

l. 39. ὀφείλεις] ἐπιθυμεῖς.

Pag. 797. 1. ἀναχεῖσθαι] αἰδεῖσθαι.

l. 3. λεγομένοις] γινομένοις ἐν τοῖς θεάτροις, ἀλλὰ μακρὸν ἐγείρουσιν ὕδωρ.

l. 4. ὁ Ἀμμὼς] ὁ Μωϋσῆς.

Ib. ποῖος] πόσος.

l. 6. ἀπολογίας.

l. 9. ἐν ὕδασι] ἐπ' ὕδασι.

l. 12. λιτὰς] ἐλεημοσύνας.

l. 15. παντὸς μᾶλλον ἀφειδεῖν χρὴ, ἢ χρόνου] παντὸς μᾶλλον τοῦ χρόνου τὴν ἐργασίαν ἀπαιτηθήσῃ.

l. 17. τεταμιεύονται χρόνος κατὰ τὸν καιρ.

l. 21. μαθητικὴν] τεχνίτην αὐτόν.

l. 35. τὴν χάριν καὶ ἡμῖν καὶ ἑαυτοῖς] ταύτην ἡμῖν τὴν χάριν, μᾶλλον δὲ καὶ ἡμῖν καὶ ἑαυτοῖς.

l. 43. ἐπιτύχοιμεν ἀγαθῶν.

Hom. 59.

Pag. 798. 8. τιμώμενοι] *Interpres,* ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τιμώμενος.

l. 33. ἀγνοεῖ] ἀγνοεῖν φησι, *B.*

l. 42. ἐμφαίνων] *Auctor libelli Quæſt. in Iohan. videtur legiſſe* ἐμφαίνοντες, *vt ad leproſos referatur, non ad nuper ſanatum cæcum : & quidem durum eſt, vt in eadem ſententia bis idem verbum ponatur.*

Pag. 799. 15. τὴν συμφορὰν] *Rectè Boiſius hoc expungendum cenſet, vt gloſſema.*

l. 29. ὑπὸ γραφῶν αὐτὸν οὕτω καλεῖν καὶ λέγειν] *Hæc verba Interpres videtur non legiſſe.*

l. 38. ἀποκαλεῖ] *ſc.* ἡ γραφή. *tranſitus eſt enim à plurali ad ſingulare.*

Pag. 801. 32. *Interpres videtur legiſſe :* καὶ οὐ δίδωσι λαβὴν φανερὰν τοῦ συκοφαντῆσαι αὐτόν.

Pag. 802. 8. ἀλλὰ καὶ τοῦ χαλεπωτέρου] *Fort.* ἀλλὰ καὶ τῶν χαλεπωτάτων παθῶν καὶ νοσημάτων, *B.*

l. 26. κατασκεδάζεις, ἀποτειχίζων] *Ingenioſiſſ. Boiſius* ἀποτειχίζων (*hoc eſt,* ἀποικοδομῶν, ἀποφράττων) κατασκεδάζεις, *inuerſo verborum ordine.*

l. 27. ἀνάλωτα] *Priuatiuum ab* ἁλίσκω (*quo modo mox & ſemper vtitur Chryſoſtomus*) *non poſitiuum ab* ἀναλίσκω, *vt putauit Interpres.*

l. 35. καὶ ἀπόκειται] *B.* καὶ ἀσφαλῶς ἀπόκειται.

l. 43. βεβλημένον] Vulneratum, *Interp.*

l. 3. τῶν ἑστηκότων] Hîc aſtantium, *Interp.*

l. 5. μᾶλλον] *Hoc vocabulum ſuo emotum loco colloca cum Interprete poſt* ἔξεστι, *aut* χρῆσθαι.

Hom. 60.

Pag. 804. 1. μετίδετο] *B.* μετίσι, *vel* ἀπίδετο φεύ-πιδα.

l. 14. μὴ πιστεύσητε ;] *ſc.* ἐμοῖς ; *Theophylactus quædam explendo haud paulo clarius reſpondet :* θέλων δεῖξαι, ὅτι οἱ ἀπιστήσαντες ἀνάξιοί εἰσι τῦ γινώσκεσθαι ὑπὸ τῦ Θεοῦ, καὶ οὐδὲ πρόβατά εἰσιν, εἶπε καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ, καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν.

l. 26. αὐτὴ παρεξήγαγε] .i. Velut orationis ſuæ copias aduerſus pſeudoprophetas eduxit, *B.*

Pag. 805. 5. ἤκουν αὐτὸν] αὐτῶν, *B.*

l. 31. τὸ ἀποθανεῖν] *Interp.* τὸ οὕτω ἀποθανεῖν.

l. 37. αὐτὸ] *B.* αὐτῷ.

Pag. 806. 13. τέταρτον] *Atqui tria tantùm loca adducuntur, vt fortè legendum ſit* τρίτον, *hoc loco & mox, B.*

Ib. τούτῳ προσυπόντες] *B.* οὕτω προσυπόντες.

l. 16. ἀπηχοῦναι] *ſc.* τοῦτο οἴομαι, *aut tale aliquid explendæ deeſt ſententiæ.*

l. 44. τῷ ῥοθίῳ τῦ πυρὸς] *Fortaſſe, inquit Boiſius,* θείῳ καὶ πυρί. *Vide Apocal.* 21. 8.

Pag. 807. 33. κἂν τῶν] *Vel legendum* τὸν, *vel mox pro* ζῶν, ζώντων. *& lin.* 36. *pro* πάντως, *malo* πάντις *& hic & lin. præced.*

Pag. 808. 7. διομαντῶν] *Interpres legiſſe videtur,* τοῦ διομαντείου.

l. 15. ἐμβαλοῦσι] *Fort.* ἐμβληθεῖσιν, *inquit B. vtrumuis ſtare poteſt : magis eſt, vt prius.*

Pag. 809. 6. ἀποδόσθαι] *Hoc eſt,* Vendere, *non, vt vult Interpres,* reddere, ἀποδοῦναι, *B.*

Hom. 61.

Pag. 810. 35. πρὸς με ;] *Interpres videtur legiſſe* πρὸς μοῦ, *vel* παρ' ἐμοῦ, *B.*

Pag. 811. 18. περὶ ἀφέσεως γυναικὸς] *Interpres de lapidanda adultera: male. neque enim hanc hiſtoriam agnoſcit Chryſoſtomus. potiùs eſt, vt de dimittenda vxore intelligatur.*

l. 24. αὐτοῦ] παρέλκειν *videtur, B.*

Pag. 812. 35. οὐκ εἶπεν] *ſc.* φανερῶς, διαῤῥήδην.

Pag. 813. 15. ἐπὶς δόσιν] *Lege* ἐπιδώσωμεν *ex libell. Quæſt. in Iohan.*

l. 17. ἀνάξιον τῆς μαρτυρίας] ἀνάξιον τὴν μαρτυρίαν, *ex libell. Quæſt. in Iohann.*

l. 23. τὴν ἀπὸ τῶν θαυμάτων ἀπόδειξιν] *Structura ratio requirit genitiuum,* τῆς ἀποδείξεως. *refertur enim ad* ἐμέμφοντο *ſuperiùs poſitum.*

Pag. 814. 1. περικεῖσθαι αὐτοῦ τὰ πέταλα &c.] *Ordo eſt, inquit B.* περικεῖσθαι αὐτοῦ τῶν λογισμῶν τὰ πέταλα καὶ ἄγεια.

l. 10. διδομένη] *Lege cum doctiſſimo Boiſio,* δεδυμένη.

l. 27. *Interpres videtur legiſſe,* ψυχὴν δεῖ κοσμεῖν, οὐ σῶμα διαφθείρειν.

l. 43. περικεῖνται δὲ αὐτὰ ἡ ὄψις] .i. facies, *aut* vultus *his (ſc. aureis ornamentis) obſideatur.*

l. 44. πόσης] *ſc.* ὄψεως, *&* ἐκείνης, *ſc.* καρδίας.

Pag. 815. 1. αὐτὴν] *B. mauult* τὴν.

Hom. 62.

Homilias tres proximè ſequentes edidere nuper Pariſienſes tomo ſecundo Bibliothecæ Ss. Patrum, editione ſecundâ, ſub nomine Baſilij Seleuciæ Epiſcopi, Latinè verſas per Theodorum Peltanum Societatis Ieſu Theologum.

Pag. 815. 35. ἐχώμεθα] *Doctiſſimus Boiſius aſperitatem vulgatæ lectionis ſic emolliendam cenſet :* ἐχώμεθα. Ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. Καὶ τὰς ἀδελφὰς δὲ αὐτοῦ ἡμᾶς διδάσκει χρησίμους τινὰς εἶναι, καὶ ὅτι ὅτι πλέον εἶχε Μαρία (*ſc.* διδάσκει ἡμᾶς) ἐπάγων καὶ λέγων, *vt cætera omnia, peringenioſè.*

Pag. 816. 24. καταγωγὴ] *Pro* καταγωγὴ, *Boiſius legendum putat,* κατοχὴ, *vel* καταφορὰ, *quæ apoplexiæ ſpecies ſunt.*

Pag. 817. 27. διηγεῖται. οὐχ ἁπλῶς τοῦτο] *Interpres & Manuſcriptus Regius ita legunt hunc locum :* διηγεῖται. ἐντεῦθεν δηλῶν, ὅτι πολλοὺς ἀπὸ Ἱεροσολύμων εἰκὸς παρεῖναι. εὐθέως γοῦν ἐπήγαγεν ὅτι Ἰουδαῖοι ἦσαν πολλοὶ παραμυθούμενοι. καὶ πῶς &c.

l. 39. πῶς οὖν, φησι,] *Codex Ms. Regius ſic :* πῶς οὖν ; αὕτη θερμοτέρα ἐφαίνετο, φησιν ; οὐ θερμοτέρα αὕτη (οὐ γὰρ ἤκουσεν ἐκείνη) ἐπεὶ αὕτη ἀσθενεστέρα ἦν. ἡ γὰρ ἀκούσασα τοσαῦτα, αὕτη φησὶ πάλιν, ἤδη ὄζει.

Pag. 818. 1. τῷ πένθει] *B. addit* κατεχόμενοι.

l. 10. αἰτῶ] *Interpres videtur legiſſe,* αἰτήσω.

l. 30. ἤκουσεν] *B.* ἦκεν.

l. 35. δηλοῖ] *Deeſt fortaſſe* αἰώνιον, *aut tale aliquid. Theophylactus addit* ψυχικόν. *puto tamen ſententiam plenam eſſe, etiamſi ſuprà deleatur* τὸν κοινὸν, *neque hic quicquam addatur.*

Pag. 819. 1. τοῦ παρόντος] *B. addit* καλοῦ.

l. 19. ἕλλην γυνὴ] *Rectè* ἕλλην γυνὴ, *& ex conſuetudine Atticorum, qui ſic ſæpè loquuntur : vt cùm dicunt,* γυνὴ αἰθίοψ, κύλιξ χάιρεα, τύχη σωτήρ. *Boiſius.*

l. 20. προσπεσόντος] *B. rectè ſubſtituit* πεσόντος.

l. 21. φιλόσοφος] *Xenophon in morte Grylli filij ſui ad Mantineam cæſi.*

l. 22. καὶ ἐστεμμένος] *Vt Chryſoſtomo noſtro conueniat cum Plutarcho, Laertio, & Latino Interprete, legendum monet Boiſius,* καὶ ἐστεμμένος τινὰ [illegible], ἐπειδὴ ἔμαθε γενναίως αὐτὸν πεσόντα *&c.*

l. 26. οἱ περὶ] *B. ante* οἱ *putat deeſſe* ὅτι, *& lin. ſeq.* δὲ *poſt* πολλοί.

Pag. 820. 3. μόνον] *B. mauult* ὅλον *pro* μόνον.

Hom. 63.

l. 40. καὶ οὐδὲ αὐτοὶ οἱ μῦθοι φιλόσοφόν τι ἔχοντες] *Interpres breuiùs :* οἱ φιλόσοφόν τι ἔχουσι. *Boiſius addit,* παρ' αὐτοῖς εὐδοκιμοῦσιν, *hoc ſenſu :* Et ne fabulæ quidem ipſæ, quæ ſeueriores modò ſint, apud illos in pretio aliquo ſunt ac honore.

l. 42. ἐντεῦθεν] *Pro* ἐνταῦθα, *frequens Chryſoſtomo.*

l. 44. ἀνονήτων] *Interpres,* ἀνοήτων.

Pag. 821. 10. ἀξιοῦσθαι] *Theoph. & libellus Quæſt.*

in Iohannem: ἀλλ' ὡς ἀξιούμενος παρ' ἐκείνων τοῦτο πεποιηκέναι.

l. 28. πάθος ἀναῤῥιπίζειν πένθος] B. πένθος ἀναρ. πένθος, aut πάθος ἀναρ. πάθος.

Pag. 822. 10. προσετίθεσαν] Reliqui ſcilicet Euangeliſtæ.

l. 11. πένθους τοῦτο πεποίηκε, B.

l. 16. παρέστησεν αὐτόν] B. ἀνέστησεν αὐτόν, vel παρέστησεν αὐτὸν ζῶντα.

l. 32. Nota ἐκείνη ad propinquius referri, αὕτη ad remotius.

l. 42. μέγα, καὶ μεγάλων] Ms. Regius, & Latinus Interpres: μέγα καὶ πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιον, ὥστε τὰ τοῦ Θεοῦ δύνασθαι τοὺς ἀνθρώπους ποιεῖν ἐν τῷ ὀνόματι ἐκείνου.

Ib. μετὰ βίου] B. μετὰ βίου καθαροῦ.

l. 43. ποιεῖν] Rectè Boiſius deeſſe cenſet δύνανται poſt ποιεῖν.

Pag. 824. 13. ἡ κοσμία] Scilicet γυνὴ, modeſta & pudica vxor.

Hom. 64.

Pag. 825. 13. βλασφημεῖ] Vt Chryſoſtomo noſtro conueniat cum verbis Euangeliſtarum, ita totum hunc locum refingit ingenioſiſſimus Boiſius: τί οὕτω, λέγουσιν, οὗτος βλασφημεῖ; (Marc. 2. 7. τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας;) ὥσπερ καὶ ὅταν εἴπῃ, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. ὅταν δὲ λέγῃ θανάτου κρείττονα εἶναι τὸ ἀκούοντα αὐτοῦ τῶν ῥημάτων, ἔτι καὶ δαιμονῶντα καλοῦσι. καὶ ὅταν λέγῃ, ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοὶ, ἐγκαταλιμπάνουσιν αὐτὸν, &c.

l. 27. ὅταν οὖν τις] Cod. Regius ſic: ὅταν γὰρ ἀπὸ τῶν πραγμάτων πεισθῶμεν ὅτι σκανδαλίζονται ἐπὶ τοῖς ὑψηλοῖς, καὶ αὐτὸς λέγῃ, ὅτι διὰ τοῦτο ταπεινὰ φθέγγομαι, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσι, τίς ἔτι τῆς φύσεως ἐστι τὰ εὐτελῆ &c.

l. 28. πείθεσθαι] B. addit διὰ τοῦτο αὐτὸν μετριάζειν.

l. 34. μᾶλλον δὲ τὸ ἐνάγειν εἰς ταπεινοφροσύνην, καὶ τὸ σάρκα περικεῖσθαι] B. μᾶλλον δὲ τὸ ἐνάγειν ἡμᾶς εἰς ταπεινοφροσύνην αὐτοῦ ὁρῶντας, εἰς τὸ καὶ σάρκα αὐτὸν ἀληθῶς περικεῖσθαι πιστεύειν.

l. 36. καὶ τὸ ἀσθενεῖν] Regius ſic: καὶ τὴν τῶν ἀκροατῶν ἀσθένειαν, καὶ τὸ λέγεσθαι συνεχῶς ἐν τῇ παλαιᾷ, Κύριος ὁ Θεός σου Κύριος εἷς ἐστι· τὸ δὲ ταπεινὸν &c.

Pag. 827. 2. ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις] Pro his verbis hoc loco, Codex Regius ſubſtituit, πάντα γὰρ ποιεῖς ὅσα ἐγὼ θέλω, φησί· ſic etiam Interp. fortaſſe & illa retineri poſſunt hiſce poſtpoſita.

Pag. 828. 6. φησί] Pro φασὶ, de pluribus ſexcenties apud Chryſoſtomum reperias ſcriptum.

l. 9. κατὰ σύνθρονον] Θεῷ, addit Interpres.

l. 38. τῆς μετὰ ταῦτα] Puto delenda. neq; enim ſecuta eſt captiuitas ſub Antiocho captiuitatem ſub Veſpaſiano: neq; legiſſe videtur Interpres.

Hom. 65.

Pag. 830. 31. ἐνιαυτὸν] ἐνιαυτὸν κατ' ἐνιαυτὸν, Theoph. & Quæſt. in Iohannem.

l. 38. καὶ καθάπερ] Boiſius plenius, καὶ τότε τὴν χάριν, καθάπερ &c.

l. 42. τί ἐστιν, ἵνα συναγ.] Boiſius ex Theophyl. & Quæſt. in Iohannem (quibus etiam aſtipulatur Interpres) hunc locum ita explet, omnino rectè: τί ἐστιν, ἵνα συναγάγῃ εἰς ἕν; ἢ ὅτι τοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς μακρὰν ἓν σῶμα ἐποίησε, καὶ ὁ ἐν Ῥώμῃ.

Pag. 831. 13. τὴν εὔνοιαν ἐπιδεικνύμενοι] Rectè Boiſius, pro ἐπιδεικνύμενοι reſcribit ἐπιδείξωνται, vel διετέλουν ἐπιδεικνύμενοι.

l. 19. pro τουτέστι, Boiſius ex lib. Quæſt. in Iohann. legendum cenſet, ὃ δὲ λέγουσι, τοιοῦτόν ἐστι.

l. 26. συλλαβεῖν] Boiſius addit, εἰ μὴ ἐδεήθησαν τοῦ Ἰούδα.

l. 32. πραγματικώτερον] B. addit ἐδύνατο.

Ibid. ὡς κεκλημένη] Vt inuitata ſcilicet, non inuitans.

Pag. 832. 2. πᾶσαν ἐκκόψῃ] Theophyl. & Quæſt. in Iohann. πᾶσαν αὐτοῦ ἐκκόψῃ.

l. 4. ἦν ἐβούλετο] Florilegus apanthiſmate nono, locum hunc plenius meliuſq; vt puto, legit: ἦν εἰ ἐβούλετο κατέχειν, τὸν εὐεργέτην οὐκ ἂν παρέδωκεν. ὁ δὲ Χριστὸς πολλῇ συγκαταβάσει πρὸς αὐτὸν κεχρημένος, ἠνείχετο αὐτοῦ μακροθυμῶν. διὸ οὐδὲ ἐν

l. 6. ἀπολογίαν. ἄφεστε] Floril. ἀπολογίαν. διὸ καὶ ἔλεγεν, ἄφες.

l. 16. ἐστι] Interpres vertit, quaſi legiſſet, ἐστιν ἀκίνητος.

l. 20. τυραννίς] Eadem anlogia, quâ βασιλίς, hoc eſt, tyranna.

Ib. χάριν αὐτῆς] ſc. τῆς δουλείας ἕνεκεν: vel legendum αὐτῇ, quo modo legiſſe videtur Interp.

Pag. 833. 9. τελευτῆσαι] Boiſius addit τὸ πρᾶγμα.

l. 19. ἐκείνου τὴν ἐσχάτην] Boiſius, ἐκείνου ταύτην τὴν ἐσχάτην.

Hom. 66.

Pag. 834. 2. ἐπιχειροῦσιν] Sequuntur iſta apud Florileg. apanth. 9. p. 719. ἐβουλεύσαντο γὰρ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν, ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν. ἴσως.

Ib. τοῖς οἰκείοις κακοῖς] Hoc eſt, inquit Boiſius, Chriſti: non contenti erant Chriſtum ſolùm malis quamplurimis afficere.

l. 3. τὸν Χριστὸν] Supplet Floril. apanthiſmate nono ἀνελεῖν ἐβούλοντο.

l. 4. ὥς φασι] Fl. ὥς φασιν, ἵνα ἄρωσιν αὐτῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος· τὸ Λαζ.

Ib. ἀναιρεῖν] Floril. ἀνελεῖν, εἰ μὴ ἄρα

l. 8. καλά γε τῆς ἑορτῆς τὰ κατορθώματα, φόνοις ἀναμιγνύναι τὴν πανήγυριν] Locum hunc perſpicuè corruptum ſic reſtitue è Florilego: ὢ τῆς ἀνοίας τῶν δῆθεν ἀρχιερέων. καὶ γὰρ τῆς ἑορτῆς αὐτῶν ἦν κατόρθωμα, φόνοις ἀναμ.

l. 10. μέμψασθαι] Fl. ψέγεσθαι.

l. 16. καὶ πάντων] B. καὶ ὅτι πάντων.

l. 17. ἑστώσης] B. ἐνεστώσης: ſic & Floril. Theoph. ἐπιγινομένης.

Ib. ἀφέντες] B. addit αὐτήν.

l. 18. τολμᾶν] B. addit ἀνόσιον. Floril. οὐδὲ φαῦλον ἐδόκουν. Boiſius inſuper lin. 19. delet ἀρχόμενος *quorſum enim tautologia hæc,* ἀρχόμενος ἄρχεται;

l. 25. Εποίει δὲ τοῦτο] *Apud Florilegum locus hic plenius meliúſque habetur: exprimendo è contextu verſum decimumquartum hoc modo:* οὕτω φησὶ ποιεῖ.

14. Εὑρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον, ἐκάθισεν ἐπ᾽ αὐτῷ, καθώς ἐστι γεγραμμένον· μὴ φοβοῦ, θύγατερ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου. ἐποίει δὲ τοῦτο.

l. 28. 29. ἄλλοι] *Fl.* εὐαγγελισταί. *utramque coniunge lectionem, & lege,* ἄλλοι εὐαγγελισταί.

l. 35. αὐτοῦ] *Floril.* τοῦ ἀρχιερέως καὶ γραμματέως.

Ib. αὐτίθεος; καὶ τοῦτο μάλιστα δάκνει τὸν δῆμον] *Boiſius, reſectis quibuſdam, ex coniectura,* αὐτίθεος, καὶ τὸ τὸν δῆμον λέγειν. *vel ſic:* αὐτίθεος; καὶ ὅτι τοῦτο μάλιστα δυσχεραίνει, τὸ τὸν δῆμον *&c. Lectionem tamen impreſſam omnino retinet Floril.*

l. 43. τὰ πλείονα ἠγνόουν] *Floril.* τὸ πλεῖον ἀγνοοῦντες ἐποίουν. ἀλλ᾽ ὅτι ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ᾽ αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ, καὶ αὐτοὺς οὐκ ἀπεκάλυψε. καὶ γὰρ ὅτε εἶπε, Λύσατε.

Pag. 835. 4. μετ᾽ εἰκότως] *B.* μετ᾽, ὡς ἔφην, εἰκότως, *quo euidentior fiat* ἐπανάληψις.

Ib. μεῖζον] *B.* μεῖζον ὄν.

Pag. 835. 11. ὅτι ἀνέστησε τὸν Λάζαρον. οὐ γὰρ] *Fl. largius:* ὅτι τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. διὰ τοῦτο ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσε τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. οὐ γὰρ ἄν.

l. 19. περὶ τὴν σημασίαν] *Interpres legiſſe videtur,* περὶ τὴν ἀμφίβολον σημασίαν.

l. 29. καὶ κατεῖχεν αὐτούς] *Pro his verbis Boiſius mauult,* καὶ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν κατεῖχον αὐτούς. *& ſic ferè Interpres.*

l. 33. ὁρᾷς δὲ αὐτοὺς προσπηδῶντας] *Hæc verba vel non legit, vel non vertit Interpres.*

l. 40. ἀφῆκεν] *Deeſſe videtur* αὐτόν.

Pag. 836. 25. εἰ δὲ ἀνάστασις] *Interp.* ſed dicent, ſi reſurrectio.

l. 41. μεθ᾽ ἑκάστην] *Lege* καθ᾽ ἑκάστην.

Pag. 837. 9. καὶ εἰς] *Lege ex Ms.* καὶ πάντες εἰς.

l. 15. ὁ γοῦν καθ᾽ ἡμῶν γράψας] *Fortaſſis intelligit Porphyrium, pertinaciſſimum Chriſtianorum hoſtem.*

Hom. 67.

Pag. 838. 9. πεπεισμένος] i. πεπληροφορημένος.

l. 18. καὶ ἀκούσῃ] *B.* καὶ μὴ ἀκούσῃ.

l. 30. οὐκ ἔστι προσηγετ.] *B.* οὐκ ἔστι, φησί, προσηγετ.

l. 40. ὥρας ταύτης] *Vide notas Boiſij.*

Pag 839. 40. ἐστι] *Vel legendum* οὕτως, *vel paulò poſt, pro* δώσει, *legendum* ὁ πατήρ.

Pag. 840. 5. ὅτι καὶ ἀναστήσεται] *B. legendum ſuſpicatur,* ὅτι καὶ πιστεύουσι, καὶ ἀναστήσονται.

Hom. 68.

Pag. 841. 4. ἐνδείκνυται] *Fortaſſis* ἐνδεικνύς.

l. 9. ἐπειδὴ γὰρ] *Boiſius ſic:* ἐπειδὴ γὰρ ἤδη χρησάμενος τῷ ὑψωθῆναι, περὶ θανάτου διελέχθη *&c.*

l. 35. δῆλον] *Hic addit B. ex Theophylacto:* εἰ δὲ καὶ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν προειρήκασιν, ἀλλ᾽ ὅμως τὰ παρ᾽ ἑαυτοῦ πάντα ποιεῖ. *Deinde ſequentia ſic emendanda cenſet:* καὶ γὰρ ἀποχωρεῖ κρύψας αὐτοὺς τῷ ἐντεῦθεν δὲ, καὶ ἐπανελθὼν πάλιν ὑψηλὰς *&c.*

l. 43. περὶ αὐτοῦ] *B.* περὶ ἑαυτοῦ.

Pag. 842. 7. ὅτι, καὶ εἶπεν] *Interpres videtur legiſſe,* ὅτι εἶπεν.

l. 12. διὰ πολλῶν *delet B.*

l. 34. ἐνταῦθα δὲ] *i. e. Actorum* 28. 25. *locum enim illum Paulinum reſpiciunt hæc verba, non autem contextum Iohannis.*

l. 43. μὴ προσεχόντων *&c.*] *Ex libello Quæſtionum in Iohannem doctiſſimus Boiſius ita hunc locum reſtituit:* μὴ προσεχόντων τοῖς τοῦ Θεοῦ λόγοις, ἀλλὰ φιλονεικούντων γίνεται, *reſectis* 843. 1. οὕτω καὶ διὰ τῶν φιλονεικούντων τι τοῖς τοῦ Θεοῦ λόγοις γίνεται, *vt ſuperfluis.*

Hom. 69.

Pag. 844. 28. κολάζεται] *Aſſentior eruditiſſimo Boiſio legenti,* οὐ κολάζεται.

Pag. 845. 3. καὶ αὐτὸς εἰδέναι καὶ ποῦ] *B.* καὶ αὐτοὺς εἰδέναι τοὺς μα- *& ſic Interpres.*

l. 4. διὰ γοῦν τοῦτο ἀνθρώπινα] *B. mauult* διὰ γοῦν τοῦτο οὐκ ἀεὶ ἀνθρώπινα.

l. 24. καὶ μὴ παραχαράξῃ.] *Interpres legiſſe videtur,* ἵνα μὴ παραχ.

Pag. 846. 1. ἀγαπητοὶ] *Vel retine* ἀγαπητὸν *marginis, & dele* ὄν: *quam lectionem non minùs probo.*

l. 8. τοῦτο] δεικτικῶς, tantillum : ne huius quidem facio.

Hom. 70.

Pag. 847. 11. οὐ τότε εἰδὼς] *Boiſius ex libello Quæſtionum in Iohannem ita:* οὐ τότε εἰδώς· ἀλλ᾽ ὅτι τότε ἐποίησεν ὅπερ ἦν εἰδὼς πάλαι, τοῦτό φησιν.

l. 15. νίψωσι] *B. addenda putat,* διὸ καὶ ἔνιψε τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν.

l. 22. *poſt* λέγει *B. addenda hæc, aut huiuſmodi aliqua arbitratur,* τὸ τοὺς πόδας αὐτῶν νίψαι.

l. 24. ἦν] *Videtur deeſſe* τότε *poſt vel ante* ἦν.

l. 26. τούτων] *B.* τούτου.

l. 31. αὐτοῦ διαβ. *Lege vel* αὐτὸν (*ſc.* Iudam) διαβαλ. *vel* αὐτοῦ αὐτόν, *quod magis probo.*

l. 43. ἀνθρωπινώτερον *&c.*] *B. hunc locum ſic reſingit,* ἀνθρωπινώτερον (*hoc eſt,* Aliquantò magis ad hominum ſcritum accommodans) δὲ αὐτὸς ἐνταῦθα προσεῖπε τὴν πολλὴν περὶ αὐτοὺς ὁμιλίαν ἐνδεικνύμενος καὶ τὴν ἄφατον περὶ αὐτοὺς ἐμφαίνων ἀγάπην, ὅτι ὡς οἰκείων ἐπεμελεῖτο, καὶ λοιπὸν διδάσκων αὐτοὺς *&c.*

Pag. 848. 2. εἴρηκεν ἐκεῖ] *Fortaſſis,* εἴρηκέ πῃ ἐκεῖ. *ubi enim hoc Chriſtus dixit, B.*

l. 4. ἀπόντος, ἄπιστα] *B. ita locum hunc legit & diſtinguit:* ἀπόντος ἄπιστα. Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ δείπνου, καὶ θεὶς τὰ ἱμάτια. ὅρα πῶς οὐ τῷ νίψαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρως ἄπιστα καταπαύσων τῦφον, τὸ ταπεινὸν ἐνδείκνυται.

l. 11. προσεῖπε] *B. ex libello Quæſt.* πρῶτον.

l. 34. πολὺ] *Interpres* μέγα. *Theophylact.* μέγα καὶ πολύ.

Pag. 849. 7. παῖδας] *Interpres* ἐνδύματος.

l. 16. τῆς ἁμαρτίας *&c.*] *Interpres legiſſe videtur,* τῆς ἁμαρτίας, καὶ τῆς κατάρας ὅτι κρατήσασι, τοῦ χειρογράφου λυθέντος.

Hom. 71.

Pag. 850. 34. νίψωμαι] *B.* νίψομαι, φησιν; οὐκοῦν καὶ τῶν οἰκετῶν;

Pag. 851. 4. ἐπὶ τοῦ] κατὰ τοῦ, *mauult Boiſius.*

l. 24. ἐντρέπων] *B. addit* αὐτούς.

l. 27. τοῦτο αὐτὸ, οὐχ] *Boiſius ſic:* τοῦτο αὐτό· εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά· τουτέστιν, οὐχ ὡς ἀγνοοῦσι *&c.*

Pag. 852. 10. ἠδύνασο πρᾶξαι τὸ δυσχ.] *B.* ἠδύνασο δυσχερᾶναι, ἠδύνασο ἀποδυσπετῆσαι. ταῦτα γὰρ ἐν ἐξουσίᾳ ἡμῶν πρᾶξαι τὸ κατεύξασθαι *&c.*

l. 14. ὅπλα, ὅταν] *Interpres, vt puto, rectius* ὅπλα. ὅταν μικρόψυχος ᾖ, κατάρας. *vel retinendo hanc lectionem pro* ἀμύνεται *legendum* ἀμυνέσθω.

l. 15. μὴ ποιήσῃς μόνον] *Pro* μὴ μόνον μὴ ποιήσῃς: *cuius generis & alia alibi apud Chryſoſt. obſeruata memini.*

l. 23. βελτίων] *ſc.* Iudas. αὐτὸς *ſc.* Chriſtus. *quod non aduertit Interpres.*

l. 24. καὶ ἐκ περιουσίας] Et quod maius eſt.

Pag. 853. 7. οὐ μνησικακῶν] *ſc.* ἐποίησε.

Hom. 72.

l. 25. ἐντεῦθεν] *Niſi fallor, pro* ἐνταῦθα, *B.*

l. 33. προσφέροντες] *B.* ἐν τῷ προσφέροντες.

l. 34. ἀπολαύειν] *Fort.* ἀπολαύσειν, *B.*

Pag. 854. 12. περὶ αὐτοῦ] *B. addit,* ἀλλ᾽ αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ μόνον.

l. 15. καίτοιγε οὐ μικρὸν] *Legendum omnino cum Boiſio, ſenſu etiam ſuadente:* καίτοιγε οὐ μικρὸν αὐτῷ ἀπῆλθεν ἐγκώμια ἕτερον.

l. 24. αὐτὸς ταύτην] *Boiſius* αὐτὸς τὴν ἀπορίαν ταύτην.

l. 33. καὶ τῷ λόγῳ *&c.*] *B.* καὶ τῷ λόγῳ, καὶ τῷ ἔργῳ, τῇ ἐρωτήσει προοδοποιεῖ, καὶ. *Hoc eſt,* quaſi aditum illis ad ſe patefacit, vt non dubitent audacter illum interrogare.

l. 35. αὐτὸν] *ſcilicet Iudam.*

l. 42. ἐποίησε] *ſc.* Chriſtus.

Pag. 855. 32. ἐσταυρωμένον] τῷ κόσμῳ *addit Theophylactus.*

Pag. 856. 20. ἀποστήσονται] *Libell. Quæſt. in Iohan.* τὰ λυπηρὰ ἀποστήσονται. *Theophyl.* τὰ λυπηρὰ ὑποστήσονται. *ſc.* οἱ μαθηταί.

l. 30. ἰσομοίως] *ſc.* εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν.

l. 35. ἀπροσδόκητα] *B. mauult* ἀπροσδοκήτως. *Sed ita etiam loquitur p.* 857. *l.* 3.

Pag. 857. 35. ποιεῖ] *B. addit* ἐπίτασιν, *vel* [illegible].

Pag. 858. 6. προδεδομένοι] οὐ ἀνάδοτοι. *Boiſius magis probat* προσδεδεμένοι: *& quidem ego, ſi libri addicerent.*

l. 8. περιόντων] *Boiſ. mauult* τῶν τὰ ἀλλότρια ἁρπαζόντων.

l. 9. οὕτω] *B. mauult* διὰ τοῦτο.

Hom. 73.

Pag. 859. 7. ἀπὸ ψύξεως] *Addit Boiſ.* τοῦτο τῆς ἀγάπης: *& poſt* γυμνωθῆναι, αὐτόν.

l. 12. τοῦτο] *ſc.* ἡ ἄρνησις. ἀπεστέρησεν, *ſc.* τοῦ μὴ δύνασθαι ἀκολουθῆσαι.

l. 24. τούτῳ προσώπῳ] *B. & Interpres,* καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ.

l. 43. καὶ ὃ τέως ἀδύνατον] *Doctiſſimus Boiſius ſic legendum putat:* καὶ ὃ τέως δυνατὸν ἐδόκει εἶναι (*ſc. Petro, vt Chriſtum impræſentiarum ſequeretur*) ἀδύνατον αὐτὸς (*ſc.* Chriſtus) ἀπέφηνεν.

Pag. 860. 1. αὐτὸ] *i.* cauſam, *cur non poſſet.*

l. 42. πᾶσιν ἐν αὐτοῖς] *Theoph. & Quæſt. in Iohan.* πᾶσιν αὐτοῖς ἐνέθηκε τὴν γνῶσιν.

Pag. 861. 44. αὖ δὲ τοῖς αὐτοῖς *B. hunc locum ita reſtituendum cenſet:* αὖ δὲ τοῖς αὐτοῖς ἄλλως ὑποδύομεθα καὶ ἄλλως, οἱ καὶ μὴ τοῖς ἐξ ὁμοίων ἀμφιέσμασιν ἐνδυόμεθα. *Interp. & Ms. Reg. pro* τοῖς αὐτοῖς ἄλλως, *legunt,* πολλαχῶς.

Pag. 862. 2. τῷ Κάϊν *&c*] *Ms. Reg.* ὁ Κάϊν βελτίων ἦν, μηδὲ ὅλως προσενεγκών.

Hom. 74.

l. 33. αὐτὸς, δεῖξον] *B.* αὐτὸς καὶ λέγων, δεῖξον.

l. 34. ἡμῖν· ὑμῖν] *B.* ἡμῖν· τουτέστιν, ὑμῖν.

l. 37. Χριστὸς, ἀλλ᾽] *B.* Χριστὸς πλανώμενος, ἀλλ᾽.

l. 44. μὴ γάρ σε] *B.* καὶ τί τοῦτο, φησί; μὴ γάρ σε βούλομαι μαθεῖν;

Pag. 863. 13. εἰδὼς, οἶδε] *B. & Interpres,* ἰδὼν, οἶδε.

Ib. καὶ τί τοῦτο, φησί; *ſc.* Chriſtus, *B.*

l. 14. ἴσασι πάντες] *B. immediatè ſubiungit ea, quæ ſuis emota ſedibus, vt ipſe indicat, leguntur paulo poſt, lin.* 17. ὁ δὲ τὴν κτίσιν ἰδὼν, οὐχὶ καὶ Θεοῦ τὴν οὐσίαν εἶδεν. ἄλλως *&c. & præcedentia verba* καίτοι πάντες ἴσασι, *vſque ad* ἴσασι πάντες, *parentheti*κῶς *legit.*

l. 21. μετ᾽ αὐθεντίας] *B. addit* γινόμενα.

l. 35. ἀλλαχοῦ καὶ αὐτὸς] *B.* ἀλλαχοῦ δείκνυσιν ὅτι καὶ αὐτὸς *& quidem deeſt verbum quod ſuſtineat participium* λέγων.

Pag. 864. 29. νοσήματα] *ſc.* τῆς ψυχῆς.

Hom. 75.

Pag. 865. 40. ἐπειδὴ δ᾽] *B.* ἐπειδὴ, εἰ μὴ τοῦτ᾽ ἦν, πῶς Ἰωάννης: *& lin. ſequ.* ὁ δὲ, *legit* ὁ γάρ.

l. 43. ἑτέροις] *ſc.* τὸ πνεῦμα.

Pag. 866. 5. πατέρα; δεικνὺς] *B.* πατέρα; τοῦτο λέγων, δεικνύς.

l. 37. τὸ αὐτὴν] *B. ex lib. Quæſt. in Iohan.* τελειώσειν.

l. 43. τὸ πνεῦμα τοιοῦτον δεῖ] *ſc.* ὥστε μὴ γυμνωθῆναι τῷ κόσμῳ, ὥστε μᾶλλον ὑμῖν ἐνοικῆσαι.

Pag. 867. 3. ὅσιον δεῖ] διδακτικὸν, *addit Boiſius.*

l. 31. ποιεῖν] τὰ παραγγελθέντα *addit B.*

Pag. 868. 19. ἐστὶ] *f.* ἔσται.

l. 29. ἀσύνετος] *B.* ἀσυνέτως.

l. 44. τοῦτο γοῦν] *Boiſius duas huius loci lectiones proponit:* τοῦτο γοῦν καὶ τὰ μετὰ ταῦτα εἶπεν: *vel* τοῦτο γοῦν καὶ μετὰ ταῦτα εἶπε, λέγων· καὶ νῦν εἴρηκα ὑμῖν πρὶν γενέσθαι.

Pag. 869. 6. αὐτοῦ] *Interp. & Theophyl.* τοῦ Ἰουδαίου.

l. 11. θαῤῥῶ ϗ οὐ φροντίζω] *Rectius fort. inquit B.* ἐθάῤῥει ϗ οὐκ ἐφρόντιζε.

l. 13. ὀνομάζετε] νομίζετε, *B. omnino rectè.*

l. 17. ϗ τοῦ πονηροῦ *&c.*] *Ex libello Quaeſt. in Iohan. lege,* διὰ τὸ τῶν πονηρῶν ἄρχειν ἀνθρώπων οὕτω καλῶν.

l. 25. ἤρκει τὸ εἰπεῖν] *Fort.* ἠρκεῖτο τῷ εἰπεῖν, *B.*

Pag. 870. 16. λαϐέσθαι] *Fort.* ἀπολαϐέσθαι, *vel* ἀντέχεσθαι, *vel lege vt in margine,* οὐ δυνάμεθα [illegible] τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς ἱδρώτων.

l. 23. οὐδὲν ἔϐλαψε] *Interp.* nihil horum vllum adfert virtuti impedimentum.

Hom. 76.

Pag. 871. 4. ἐχρήσατο] *ſc.* ὕςερον. *quod certè omitti non debuerat.*

l. 9. πληρώσωσι] *Interp.* πληρώσωσι τὸν λόγον.

l. 26. ἰᾶσθαι δεῖ] *Deeſt* αὐτῷ.

Pag. 872. 2. ἀφίεσθαι] *Vide notas Boiſij.*

l. 36. δείκνυται] *B.* δείκνυται πάθους, *vt* δείκνυται *paſſiuè accipiatur.*

l. 37. ἐν ἀσφαλείᾳ ὄντας] *Boiſius,* ἀσφαλείᾳ αὐτοὺς ὄντας.

Pag. 873. 35. ἀρετῆς δὲ ϗ κακίας] *Subintelligitur* ἀεὶ, *vel* ἕνεκεν. *B. ſupplet* διαφορὰν.

Hom. 77.

Pag. 874. 44. ἀλλ᾽ οὐδαμοῦ *&c.*] *B. legendum ſuſpicatur:* ἀλλ᾽ οὐδαμοῦ οὕτω φησὶν αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸ ποιεῖς. ἀλλ᾽ ἀμφοτέρων μόνον.

Pag. 875. 2. ὅστις δεῖ] *B.* ὅστις δεῖ δύναται.

l. 15. ἀνάγεται. ὅτι τῇ μεταφορᾷ] *Quo modo* ἀνάγεται *ad* φυτουργίαν *pertineat, non video. & tamen Theophylactus hunc ſenſum ſequitur.*

l. 23. δῶ ὑμῖν] *Luce clarius eſt, Chryſoſt. & poſt eum Theophylactum legiſſe* δῶ ὑμῖν, *in prima perſona: quod rectè obſeruauit doctiſſ. Boiſius.*

l. 31. οὐ μᾶλλον] *Rectè Interp.* οὐ μόνον.

l. 42. αὐτοὺς] *B.* αὐτοῦ Χριστοῦ τοῦτο μάλιστα γενομένους αὐτούς.

Pag. 876. 42. ϗ ὑμεῖς] *Ante hac verba Boiſius ex lib. Quaeſt. in Iohan. ponit hæc verba contextus,* ϗ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε ὅτι ἀπ᾽ ἀρχῆς μετ᾽ ἐμοῦ ἐστε: *rectè ſanè.*

l. 44. ὅτι δὲ] *B.* ὅτι δὲ οὐ πρὸς χάριν εἴρηταί τι αὐτοῖς (*ſc.* Apoſtolis) ἐπιφέρει.

Pag. 878. 32. παρέθηκα] τὸ ἑαυτοῦ, *addit Boiſius.*

l. 35. φειδωλὸς] *Rectius,* φειδωλόν.

l. 44. εἴασι] *B.* εἴασέ τινας πείθεσθαι, ϗ αὐτὸ τῆς τ. π. ἐ. παραμυθίας ἐποίησε.

Pag. 879. 1. ἀποδύεσθαι] *Boiſio magis placet,* ἀπολύεσθαι.

lin. 6. *Boiſius ſic.* οὕτω γὰρ βραχὺς ὁ βίος, ὡς θάνατον ἐπὶ θύραις ἑστηκέναι λοιπὸν, καὶ ὅμως βραχεῖαν *&c.*

l. 10. ἀναϐήσεται] *B. mauult* ἀναϐοήσεται, *propter ſuperiùs* ἀφίησι φωνήν.

Hom. 78.

l. 40. καὶ τί δήποτε] καὶ ἵνα μή τις λέγῃ, τί δήποτε *&c. pertinent enim ad præcedentem reſponſionem.*

Pag. 880. 10. αὐτοῦ] *B.* αὐτῶν. *ſc.* τῶν μαθητῶν. *ſed* ἐρημίαν *fort.* καταχρηστικῶς *pro* ἀπουσίαν *vſurpauit.*

l. 16. βασιλεύοντος] *Deeſt* αὐτοῦ, *vel legendum* βασιλεύοντα.

l. 27. μείζονα] θαυμάσονται *addit B. ex lib. Quaeſt. Iohan.*

l. 32. κεκαλυμμένον] *B.* ἀποκεκαλυμμένον.

l. 37. τοῦτο τεκμήριον] *Fort.* τούτου τεκμ. *& ſic vertit Interpres.*

Pag. 881. 24. τοῦτο] *B.* διὰ τοῦτο.

l. 33. αὐτῶν. *ſc.* τῶν Ἰουδαίων. *Ibid.* ἔξω λοιπὸν] τοῦ φόβου *addit B.*

l. 35. αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ] *ſc.* τὸν λόγον.

Pag. 882. 7. ϗ ἀμφοτέρων] *B.* ϗ διὰ τούτου ἀμφ.

l. 14. μυσταγωγίᾳ] ϗ ὁ υἱὸς, καὶ τὸ πνεῦμα, *addit Boiſius.*

l. 16. δύναται, καὶ τὸ πνεῦμα *&c.*] *B.* δύναται, ἀκούων αὐτοῦ ταῦτα σαφῶς λέγοντος τοῖς Ἰουδαίοις.

l. 29. θαυματουργεῖ] ϗ αὐτὸ, *addit B.*

l. 36. τί γὰρ πραότερον] *B.* τί γὰρ, εἰ καὶ πραότερον *&c.*

l. 39. πρὸς τὸν Θεὸν γεν.] *B.* πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ γνῶσιν.

l. 42. ὡς μιᾶς οὔσης ϗ τῆς αὐτῆς] *ſc.* τῆς ἐμῆς γνώσεως ϗ τῆς ἐκείνου.

l. 43. μόνον] *B.* τοῦτο μόνον.

Pag. 883. 9. σωμάτων] *Suſpecta vox Boiſio. quid ſi* [illegible], *inquit?*

l. 29. πλείονα. ϗ] *B.* πλείονα. ταύτην οὖν κτώμεθα δύναμιν, ϗ πάσης ἡμῖν ἔστι *&c.*

l. 32. οὐκ ἀκριϐεῖς ὡς] *B.* οὐχ οὕτως ἀκριϐεῖς, ὡς οὗτοι.

Pag. 884. 3. ἐγὼ μὲν γὰρ] *Hoc eſt*, vellem equidem, ſi fieri poſſet, vt amicorum ſe ſocietati non penitus ſubtraherent monachi: ſed ſi id fieri non poteſt, firma ſaltem & inuiolata inter eos maneat amicitia.

Hom. 79.

Pag. 885. 11. ἀλλ᾽ οὐδὲ μέμνηται αὐτῆς] *Quodnam erit ſuppoſitum huius verbi* μέμνηται; θλῖψις *non conuenit. Interp. rectè quoad ſenſum,* ne memoriam eius remanſuram. *ſed de ſtructurâ quære. fort.* μνησθήσεται αὐτῆς, *ſc.* ὁ θλιϐόμενος. *Vide notas Boiſij.*

l. 16. εἰς τὸ μετὰ.] *B.* εἰς τὸ τὸν θάνατον αὐτοῦ μετάστασιν. *plenius.*

l. 31. ἐντεῦθεν δῆλον] *His verbis præpoſuimus verba contextûs, quæ tamen codices noſtri non exhibebant. hoc autem in Chryſoſtomi exemplaribus ſæpè fieri, ex eoq;* ἀσάφειαν *magnam naſci, quæ textu appoſito facilè tolletur, præmonitum volo eruditum lectorem. erit enim hoc documentum ad plurima Chryſoſtomi noſtri loca corrigenda & illuſtranda diligenti lectori perutile.*

Pag. 886. 3. πιστεύουσι] B. πιστεύσουσι, *quia* ἡ ἐγγύη *est de rebus futuris.*
Ibid. τὸ μὲν, τὸ δὲ] *Fort.* τῷ μὲν, τῷ δέ.
l. 8. ὑφορμοῦν] *i.* ἐμφωλεῦον, *B.*
l. 14. προσδοκῶντι] *i.* ἐγκαταλιπεῖν μέλλοντι, *ut Theoph. interpretatur.*
l. 18. οὔπω πιστεύουσιν] *B. addit,* ὡς δεῖ.
l. 33. ὅτι οὐ προσίεται] *ſc.* ἡμῶν ὁ θάνατος.
l. 39. τοῦτο οὖν *&c.*] *B.* τοῦτον διλωξικῶς ἐρυθρὸν εἶναι φήσομεν;
Pag. 887. 4. μηδενί] *B.* ἐπὶ μηδενί.
l. 6. αὖ, ὡς] *B.* αὖ οὕτως, ὡς.
Pag. 888. 2. τούτοις] *B.* τοιοῦτον.
Pag. 889. 8. μετ' ἐκείνων πολεμουμένους] *B. mauult* ὑπ' ἐκείνων πολεμουμένους.

Hom. 80.

Pag. 891. 7. εἰ δὲ οὐκ] *Quæſt. in Iohannem,* εἰ δὲ οἱ αἱρετικοὶ οὐκ.
l. 10 καὶ μόνου] *B. legendum ſuſpicatur,* καίπερ μόνου *bis in eadem linea.*
l. 13. ἐπὶ πολύ] *B.* οὐκ ἐπὶ πολύ.
l. 28. περιέμενον] *Interp.* περιμένομεν. *Vide notas Boiſij.*
Pag. 892. 28. μάτην] *B. addit* ὑπὸ τούτων.

Hom. 81.

Pag. 893. 30. διδάξαι] *deeſt* βούλεται, *aut tale aliquid, quod expleuit Interpres.*
l. 33. ὡς εἴρηται] *ſc.* αὐτό. *hoc eſt.* ad verbum, verbatim.
Pag. 894. 1. τὸ γὰρ ἰδιονῶς ἐπ' ἄλλοτ.] *Vide Boiſium.*
Pag. 894. 2. διδάξω] *B.* ἐδίδαξα.
l. 20. κατ' ἄνθρωπον *&c.*] *Hunc locum, qui ſine dubio deprauatus eſt, ita reſtitui poſſe putat doctiſſ. Boiſius.* τοῦτο δὲ οὐδὲ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ κατ' ἀνθρωπότητα δύναται λέγεσθαι, ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ θεότητα ἔλαχεν ἰσοτιμίαν: *deletis* μείζων εἰσίν, *ut ſumptis ex linea ſequente.*
Pag. 895. 14. ἐγκαταλιμπάνοντες] *ſc.* ἀπολώλασι.
l. 17. τὸ μὲν, τὸ δὲ] *B.* τὰ μὲν, τὰ δέ.
Pag. 896. 11. ὑπὲρ αὐτῶν] *Vide notas Boiſij.*
l. 15. καταβάλῃ] *B.* μεταλάβῃ. *ſc.* τροφῆς.
l. 30. συνεισέλθωμεν] *Hoc eſt, inquit B.* ſi ſubinde pauperum ædes & ptochodochia, ac noſocomia cum alijs ingrediamur ad ſubleuandas indigentium neceſſitates.

Hom. 82.

Pag. 897. 22. πρὸς ἕτερον] *Boiſius ſic legendum putat:* ὅτι πρὸς ἕτερον ὁρῶσιν οὐδὲν, οὐδὲ κοινόν τι πρὸς τὴν γῆν ἐστιν αὐτοῖς, ἀλλ'. *Vide ſecundas eius curas.*
l. 27. ἐν τῇ ἀληθείᾳ *&c.*] *Hunc locum, ut ſibi videtur, luxatum (neq; id immeritò) ita in ordinem redigit doctiſſ. Boiſius:* ἐν τῇ ἀληθείᾳ, τουτέστιν, ἁγίους ποίησον δ. τ. τ. π. δ. κ. τῶν ὀ. δογμάτων· παίδευσον αὐτοὺς, δίδαξον τὴν ἀλήθειαν. τὰ γὰρ ὀρθὰ δόγματα περὶ Θεοῦ λεγόμενα ἁγιάζει τὴν ψυχήν. καὶ μὴν τοῦτο λέγει τὸ πνεῦμα ποιεῖν. πῶς οὖν αὐτὸ παρὰ τοῦ πατρὸς αἰτεῖ νῦν; ἵνα μάθῃς πάλιν τὴν ἰσοτιμίαν. εἰ δὲ λόγῳ φησὶν ἁγιάσομαι, μὴ θαυμάσῃς. ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγῃ, καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον, ὃν λελάληκα ὑμῖν· οὕτω καὶ νῦν τὸ αὐτό φησι. καὶ ὅτι περὶ δογμάτων φησὶ *&c. iam & illa verba* καθὼς καὶ Παῦλος *&c. uſq; ad* καθαίρειν *collocanda putat continuò poſt illa ſuperius poſita,* οὕτω καὶ νῦν τὸ αὐτό φησι.
l. 40. τὸ δὲ, καθὼς,] *Ex libello Quæſt in Iohan, ita lege.* τὸ δὲ, καθὼς, πάλιν ἐνταῦθα, οὐχ ὁμοίως ἐπὶ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων κεῖται. πῶς γάρ; ἀλλ' ὡς ἦν ἐγχωροῦν.
l. 42. λέγειν] *Addit Boiſius,* καὶ διὰ τοῦτο εἶπον, ἀπέστειλα αὐτούς.
Pag. 898. 2. ἐν τῷ προβάτῳ] *Boiſius,* οἷα δὲ ἐν τῷ προβάτῳ.
l. 3. προστροφεὰν] *B. addit* προσφορεὰν δὲ ἤτοι διὰ τό.
l. 26. *pro* ὧν *B. legit* ἐμοῦ.
Pag. 899. 5. αὐτοῖς] *His continuò hæc ſubiungit B. quorum pars ex ſequentibus huc tranſlata,* ἐπεὶ γὰρ οὖν ἐζήτουν ἀεὶ λέγοντες, ποῦ ὑπάγεις; ὡς μέλλοντες ἀπὸ τελέως αὐτοῦ χωρισθῆναι, τοῦτο νῦν διασαφεῖ. πάτερ γὰρ *&c.*
l. 18. ἀκτῖνας] *ſc.* ἡλιακάς.
l. 33. καὶ πρὸς τοῦτον τὸν λόγον ἀνακεφαλαιοῦται πάντα] *Hæc verba collocanda putat B. poſt* ἀπαρτίσας τὸν λόγον *lin.* 41.
Pag. 900. 12. τὰ ἀνθρώπινα] *B.* τὰ ἐνταῦθα γινόμενα.
Ibid. κατηγορήσονται] *B. addit* ἡμῶν. *& ibidem pro* οἴσει *mauult* ἀφήσει.
l. 19. ἐπινοοῦσι] *Boiſius,* ἐπινεύουσιν. *hoc eſt,* ἐπευφημοῦσιν.
l. 21. ἀναλῶσι] *addit B.* τὰ χρήματα.
l. 35. φορυτὸν] *Interpres,* φόρτον.
l. 43. καλὰ, ἐᾶσθαι] *deeſſe videtur,* ἄξιος ἐστί.
Pag. 901. 1. ἐπὶ δοῦναι δίκην] *B.* δίκαιοί εἰσι δοῦναι δίκην.

Hom. 83.

l. 25. μέσων νυκτῶν] *Libell. Quæſt in Iohan. per interrogationem,* διὰ τί μέσων νυκτῶν.
l. 28. καθίστησι] *Quæſt. in Iohan.* καθείργνυσι.
l. 34. διενυκτέρευεν] *ſc.* Chriſtus.
Ibid. ἐπὶ τὴν ἔρημον] *Interp.* ἐπὶ τὸν κῆπον.
l. 40. τῆς ἀκροάσεως] *Quæſt. in Iohan.* τῶν ἀκροατῶν. *Interpres pro* ἐκκρίνεσθαι *videtur legiſſe* ἐκκλίνεσθαι.
Pag. 902. 34. ἀμυνέσθαι ἑαυτοὺς, ἀμύνειν ἑτέρῳ.
l. 43. τὸν ἐπ' αὐτῷ ἐλθόντα] *Omiſit Interpres. Vide notas Boiſij.*
Pag. 905. 13. παρέδωκε] *Fort.* προσέδωκε. *neq; enim conuenit huic loco* παρέδωκε.
l. 15. ἐξάγουσι πρὸς ἑαυτοὺς Πιλάτον] *Aptius fort. huic loco* ἐξάγουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν Πιλάτον.
l. 30. ἐδίδου] *Vide notas Boiſij.*
l. 35. ἀφίησι] *Pro* ἐπαφίησιν ἑαυτὸν, *ut videtur.*
l. 39. ἐκεῖνοι] ἀκριβὲς *addit B.*
Pag. 906. 9. ἀνάγει] *Addit Boiſius* εἰς τὰ ὑψηλότερα.
l. 21. ἦλθε;] *B. hunc locum ita ex Theophyl. & coniecturâ propriâ ſanat.* ἦλθε; πῶς αὖ νουθετεῖ τοῦτο, εἰ μὴ ἦν ὁ κόσμος ἴδιος αὐτοῦ; ὥσπερ οὖν ὅταν λέγῃ, οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, οὐ περὶ τῆς φύσεως λέγει, ἀλλὰ περὶ τῆς γνώμης καὶ τῆς προαιρέσεως· οὕτω καὶ τὴν βασιλείαν φησὶν οὐκ ἐντεῦθεν.

ἐν πόλεσιν &c.

Pag. 907. 8. ἐποίουν] *Interp. videtur legiſſe* ἐπαίουν.

Hom. 84

Pag. 908. 21. ταῦτα ποιεῖ] *Lib. Quæſt. in Iohan.* τὸ ποιεῖ.

l. 24. θέλει] *B.* ἐθέλει. *Quæſt. in Iohan,* ἤθελε.

l. 909. 2. σχῆμα αὐτῷ] *Plenius B.* καὶ σχῆμα αὐτῷ βασιλέως χλευασίας λοιπὸν ἐνέχον τῷ.

l. 13. φησι, *pro* φασι, *ſexcenties apud Chryſoſtomum, librariorum an auctoris negligentiâ?*

Pag. 910. 13. παρέδωκαν] Ῥωμαίοις *addit Theoph.*

l. 21. αἴρεται] *i.* λαμπροτέρα γίνεται.

l. 31. *Totam ſententiam* διὰ γὰρ τοῦτο, *uſque ad* ἐξίςαντο *lin. ſeq. Boiſius poſt* ζηλώσαντα *lin.* 36. *ponit. atque ita erunt omnia magis perſpicua.*

l. 32. τῶν λοιδορούντων] *B.* τὸν λοιδορούμενον.

l. 42. διακεχυμένος] *B. fort.* διαχεόμενος. *i.* χαίρων, ἡδόμενος, γελῶν.

Pag. 911. 2. ἔχει] *i.* μέλλει.

l. 5. ἀπαλλαττόντων] *B.* πάσης ἀπαλλαττόντων τῆς αἰτίας, καί.

l. 16. καὶ βασιλεύς] *ſc.* ἀρνούμενος.

Hom. 85.

Pag. 912. 4. τὸν νόμον] *B. ſic:* μετὰ ταῦτα τὸν νόμον *&c.*

l. 13. αὐτὸν] *B. addit* αὐτοῖς.

l. 26. καίτοι] *B.* ὅρα γάρ· καίτοι.

l. 28. ἀπέστρεψε] *B.* ἀνέθηκεν. *quid ſi* ἀπέπεμψεν?

l. 34. ἐξέδωκαν] *ſc.* τῷ Πιλάτῳ.

l. 39. οὐ καὶ μᾶλλον ἐλάμβανεν] *Neque enim ad Iudæos tantum, ſed etiam apud gentes regnum eius extendebatur.*

l. 42. καὶ γὰρ καὶ] *B.* καὶ γὰρ διὰ τοῦτο καί.

Pag. 913. 18. ὅτι τοιοῦτος] *Quæſt. in Iohann.* ὅτι οὐ τοιοῦτος, *quod fortaſſe verum eſt.*

l. 40. ταῖς παιδοποιΐαις] *B.* ἐπὶ ταῖς παιδοποιΐαις.

l. 44. ἔχῃ δυνᾷ] *B.* ἔχῃ ἢ ζῶν δυνᾷ, *Vel* ἔχῃ τις δυνᾷ.

Pag. 914. 10. ἀπέραν εἰσῆκαι] *fort.* ἀπέραν εἰσήκασιν.

l. 11. ἐπιτιμωμένοις] *vide notas Boiſy.*

l. 29. τὸ εἰωθὸς] *ſc. ſolet contingere.*

Pag. 915. 7. ἀσφαλιζόμενος] *B.* προσασφαλιζόμενος.

l. 29. οὐκ ἄλλος τις] *Sequentia (expunctâ voce* ἐπισήμων, *quia hæc peculiarem habet ſignificationem paulò poſt, & tranſlatis in alium locum,* καὶ ἔτι τοῦτο κρύπτει ὁ μαθητὴς *) ſic legit doctiſſ. Boiſius, partim ex Theophylacto & Quæſtionibus in Iohannem, partim ex coniectura.* εἰ γὰρ διὰ τὸν φόβον λέγοι τις τῶν Ἰουδαίων, καὶ οὗτος τὸν αὐτὸν κατεῖχετο φόβον. καὶ γάρ καὶ οὗτος ἦν, φησι, κεκρυμμένος διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἔτι τοῦτο κρύπτει ὁ μαθητής. οὐκ ἂν δὲ ἔχοι τις εἰπεῖν, ὅτι τῷ σφόδρα αὐτῶν καταφρονεῖν τοῦτο ἐποίησεν. ἦν γάρ καὶ αὐτὸς αὐτοῖς ὑπόδικος· ἀλλ' ὅμως προσῆλθεν.

l. 34. ἐκεῖνος] *ſc.* Ioſeph, *quod expreſſit Interpres.*

Pag. 916. 20. διανυκτερεύσεις] *Boiſius mavult* διαγρηγορεύσεις, *vel* διὰ νυκτὸς ἐρευνήσεις, *vel potius,* ἐρευνήσεις.

Pag. 917. 10. λεπτὰ] *Quid ſi* ἄσκεπα, *inquit B.*

l. 14. *B. hunc locum ſic legit:* πρῶτον μὲν ὧν εἰς εἰδότων τὸν περὶ ἀναστάσεως λόγον ταῦτα ἐγίνετο.

l. 15. *B.* τὸν Χριστὸν οὕτω τιμήσαντος.

l. 25. πεισθῆναι] *B.* συμπεισθῆναι.

l. 31. ποιεῖν] *ſc.* κελεύων. *ellipſis, qualis eſt.* 1. Tim. 4. 3. *B.*

Pag. 918. 19. *B. ſic* ἱματίων, ἅτε μετὰ τῶν παίδων καὶ κληρονομουμένων κ. τ. λ.

l. 20. ἀσφαλείας] *B.* ἀσφαλείας χάριν.

Hom. 86

l. 39. τῷ τάφῳ] *addit B.* προσμένουσα.

l. 41. *B.* ἡ φύσις αὐτῆς εὐκατάφορος εἰς οἶκτον, καὶ τὰ ἑξ.

Pag. 919. 10. προβιβάζεται] *B.* προσβιβάζεται.

l. 19. θεῖον] *B.* μετιόντα.

l. 23. φανεὶς ὁ Χριστὸς] *Quæſt. in Iohan:* φανέντα τὸν Χριστόν.

l. 26. ὥστε αὐτὴν μὴ ἐκ προσόψεως ἐκπλῆξαι τῆς ὄψεως] *Hæc verba collocanda putat B. poſt* τῷ σχήματι *in eadem linea. & ita quidem melius fluet ſententia.*

l. 36. προσῆλθεν αὐτῷ τοῦτο] *Theophyl.* ἀπῆλθεν αὐτῷ τὴν γνῶσιν ἑαυτοῦ.

Pag. 920. 1. λέγοντες] *Videtur deeſſe* τινές.

l. 2 ἐνταῦθα ἐρεῖσιν] Etiam hîc ſimiliter poſſent dicere.

l. 11. καὶ τὰ μετὰ πολλῆς αὐτῷ δειλίας] *Mendoſum ſine dubio, & ſententiæ huius loci ex diametro repugnans. quid ſi pro* δειλίας *legamus* παρρησίας, *aut tale aliquid? Interpres, pro* καὶ τὰ, *legiſſe videtur* καὶ νυκτός, *B.* καὶ θέλων.

l. 26. δείκνυσι τὸ ἐναλλαγμένον] *ſc addendo,* ἀναβαίνω.

l. 39. μετὰ πολλοῦ τοῦ θαύματος] *Poſt hæc verba B. ſequentia diſtorta ſic dirigit, ingenioſe, ut omnia, & fortaſſis verè.* πολλὴ γὰρ ἡ ἔκπληξις. οὐδὲ γὰρ τὴν θύραν ἀνέπτυξεν, ἀλλ' ἀθρόον ἔστη μέσος· καὶ τί δήποτε ἑσπέρας ἐφάνη; ὅτι τότε εἰκὸς ἦν αὐτοὺς μάλιστα δεδοικέναι. ἐθαύμαζον δὲ οὐκ ἀπίστουν· αἰτούμενοι γὰρ αὐτὸν πολλάκις τούτους ὁμοῦ. ἀλλὰ τὸ θαυμαστὸν τοῦτο, πῶς φάντασμα αὐτὸν οὐκ ἐνόμισαν. καὶ γὰρ κεκλεισμένων εἰσῆλθε τῶν θυρῶν, καὶ ἀθρόον. μάλιστα μὲν καὶ ἡ γυνὴ προλαβοῦσα πολλὴν τὴν πίστιν εἰργάσατο· ἄλλως δὲ, καὶ σαφῆ καὶ ἥμερον τὴν ὄψιν αὐτοῖς ἐπεδείξατο. καὶ γὰρ δείκνυσι τὴν πλευρὰν καὶ τὰς χεῖρας. ἅμα δὲ καί.

Pag 921. 17. *Sic hunc locum in ordinem redigit B.* καὶ κατορθοῦνται πάντα, οὐδεμίαν λοιπὸν ἔχοντα δυσκολίαν. αὐτό φησι καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. ἐνταῦθα ἐπαίρει αὐτῶν τὴν ψυχὴν ἀπό τε τῶν ἤδη γεγενημένων, ἀπό τε τῆς ἀξίας αὐτοῦ τοῦ πέμποντος, καὶ δείκνυσι πολύ.

l 26. καὶ δὴ] *fort.* καὶ ἤδη. *vel, ut Boiſio placet,* εἰ ἤδη.

l. 29 αὐτοὺς] τοῦ πνεύματος *addit B. Interpres videtur legiſſe,* εἰ μὴ αὐτοὺς πρότερον προκατεσκεύασεν. niſi prius eos preparâſſet.

l. 34 ἐνέργειαν] *B. addit* ταύτην.

Hom. 87.

Pag. 924. 31. τῶν μαθητῶν] *i. ut opinor,* fidelium: *non* τῶν δώδεκα.

l. 34 *pro* χαριζόμενος *B. ex libel. Quæſt. in Iohan. rectè legit* πιστεύοντες χαρίζεται· *vel* χαρίζεται *ſine* πιστεύοντες.

l. 38. μετὰ πολλοῦ τοῦ φόβου] *Hoc eſt, quando aſcendebat in cœlos.*

Pag. 927. 13. ἔχει] *ſc.* ἡ εἰς οὐρανὸν φέρουσα ὁδός.

Hom. 88.

l. 44. ἐξειληλαμένης] *Quæſt. in Iohan. fortaſſe rectiùs,* ἐξηλειμμένης.

Pag. 928. 10. ἐταράχθη] *Addit Boiſ.* καὶ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ.

l. 43. οὐ τοῦ θρόνου, ἀλλὰ] *Vel omnino non legenda, vt fecit Interp. vel poſt* θρόνου *addendum* μόνου.

Pag. 930. 28. τοῖς ἠδικηκόσι λοιπόν· μᾶλλον δὲ καὶ τοῖς μὴ ἠδικηκόσιν] *Pro his omnibus legit Boiſius,* μνησικακοῦσι.

l. 40. τὴν χεῖρα] τὴν ῥύμην *mauult Boiſius, aut* τὴν φορὰν, *Interpres* ἔρωτα.

Pag. 931. 2. ἐβιάζετο] *Addit Interpres* (διὰ τῆς πλεονεξίας)

l. 5. ἀναπετάσωμεν] *B. deeſſe putat* τὰ πτερὰ, *vel pro* ἀναπετάσωμεν *legendum* ἀναπτερούμενοι, *quam lectionem ſecutus videtur Interpres.*

IOHANNIS BOISII

IN POSTERIORES CHRYSOSTOMI IN IOHANNEM HOMILIAS

tetraſtichon.

Ἔνθα ἀλώβητος θεῖος Χρυσόστομός ἐστιν,
Ὡς χρυσὸς στίλβει, ἔστι τις ὅς λέγεται.
Ἔνθα δέ μιν λωβήσατο ἢ χρόνος, ἤ τι ἄλλο,
Οὐ λοιπὸν χρυσόν γ', ἀλλὰ μόλιβδον ὁρῶ.

PRæter hos Iohannis noſtri Cõmentarios in Matth. & Iohan. feruntur & alia ſub eius nomine, partim Latinè tantùm, partim Græcè. Et Latinè quidem opus imperfectum in Matthæum, cuius nullum vſquam in Græcis codicibus veſtigium, etiamſi omneis omnium Bibliothecas diligentiſſimè ſcruteris: opus ſine dubio ab aliquo ex Latinis Patribus confectum, nec minùs erudito, nec minùs fortaſſe antiquo noſtro Iohanne. Nam de ſuſpectis dogmatibus toti paſſim operi inſperſis aſſentior doctiſſimo & ſagaciſſimo veterum ſcriptorum cenſori Sixto Senenſi, aſſumenta eſſe ex hæreticorum, non ab eodem fonte, quo cætera illa præclara & lectu digniſſima profecta. Idem ſentio de cæteris omnibus in Matthæum, Marcum, Lucam & Iohannem homilijs, quæ in editionibus extant Latinis, neq; Græcè reperiuntur, niſi quòd earum magnam partem dormientium eſſe putem Monachorum ſomnia, non ſobriorum & doctorum (vt opus illud imperfectum) vigilias. Atq; hactenus de ijs, quæ non niſi Latinè reperiuntur. Præter hæc autem in Bibliothecis paſſim reperiri ſcio, & quidem in manibus habeo in Euangelia tria opuſcula Græcè Chryſoſtomo inſcripta. Primus eſt libellus Quæſtionum in Matthæum, cuius initium, Διὰ τί λέγεται εὐαγγέλιον; εὐαγγέλιον ἡ παροῦσα βίβλος λέγεται, ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν, καὶ ἁμαρτημάτων λύσιν, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἁγιασμόν, καὶ ἀπολύτρωσιν, καὶ υἱοθεσίαν, καὶ κληρονομίαν τῶν οὐρανῶν πᾶσιν εὐαγγελίζεται, &c. Quem vertit Latinè vulgauitq; Venetijs Anno 1554. Chriſtophorus Serrarigus. Secundus eſt libellus, breuem continens enarrationem in Lucam, cuius initium, Ἰστέον ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστὰς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένους ἐστὶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων· τὸν δὲ μακάριον Λουκᾶν καὶ προοιμίοις ἐπιβάλλοντα &c. Tertius eſt libellus Quæſtionum in Iohannem, in Notis mihi ſæpe citatus, cuius initium, Τίνος ἕνεκα πάντα τἆλλα παραδραμὼν ὁ εὐαγγελιστὴς, περὶ τῆς ἀϊδίου γεννήσεως εὐθέως διηγεῖται; ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταὶ &c. Horum ſecundum, qui in Lucam eſt, tribuunt Codices Florentini & Pariſienſes D. Tito Boſtrorum Epiſcopo: Primum, qui eſt in Matthæum, coniectura Serrarigi eidem Tito: Tertium, in Iohannem ex eadem officina prodijſſe non eſt dubium. Cuiuscuius ſunt, Chryſoſtomi certè non ſunt, quanquam ex eius operibus magnam partem pæne ad verbum collecti, cum & Iſidorum Peluſiotam citent, & Cyrillum Alexandrinum, atq; adeò Chryſoſtomum ipſum. Atq; hæc quidem, cùm & ex Bibliotheca Collegij Corporis Chriſti Oxonij, & ab amicis quibuſdam Auguſtæ & Ingolſtadij Græcè ad manum ſuppeterent exemplaria, vt apertè νόθα βιβλία, edenda non putaui. In Marcum quoq; quædam ſe habuiſſe, mihi non viſa, in ſuis ad me literis perſcripſit doctiſſ. Fronto Ducæus, nihilo, vti credo, iſtis meliora. Quin & nos nuper adeo ex Oriente operâ Samuelis Sladi τοῦ μακαρίτου, tractatum accepimus bene longum in Marcum, in quo nominatim citatur Origenes, & Ἰωάννης τῆς βασιλίδος πόλεως ἐπίσκοπος, hoc eſt Chryſoſtomus ipſe, eiuſdem,

dem, vt apparet, cum ſuperioribus monetæ. Quare non eſt, opinor, cur quicquam hiſce, quæ nos aſſerimus, in Euangelia eruditus lector ſperet amplius.

IOHANNIS BOISII

ΔΕΥΤΕΡΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΕΣ

IN HOMILIAS CHRYſoſtomi in Iohannem.

Hom. 1.

PAg. 556. lin. 7. ἠλειμμένην χρυσῷ] i. fortè laminâ aureâ obductam. χρίω enim & ἀλείφω, ſumi poſſe videntur, ἀντὶ τοῦ περικαλύπτω ἐλάσμασι, laminis obduco. Videndum porrò, an non legi debeat, ἠλατωμένην, ab ἐλατόω.

Pag. 558. 21. ἑαυτοῖς] Rectiùs, ἑαυτούς.

Hom. 2.

Pag. 561. 3. κινήσας εἶδε μυρία] Certè imperfecta eſt ſententia, atq; ideò hæc, aut ſimilia addenda crediderim: οὕτως ἐθαυμάζετο. Poteſt etiam participium in verbum mutari, κινήσας nimirùm, vel ἐπιδείξας in ἐκίνησεν, vel ἐπέδειξεν.

Pag. 565. 11. οὐδὲν ἧττον] Ita capio hæc verba, acſi ſcriberetur: τοσούτῳ μᾶλλον τῶν περιφυλακτικῶν οὐκ ἀποστησόμεθα λόγων. τὸ, οὐδὲν ἧττον, enim ſic affirmat, vt ſimul includat etiam negationem.

Hom. 3.

l. 43. & 44. De verborum ordine tibi aſſentior. Ceterùm ſententiæ initio, vide an non rectiùs dicatur, ἁπαλῇ γὰρ οὔσῃ, pro ἁπαλὴ γὰρ οὖσα. Præterea quod ad verborum ordinem attinet, non eſt opus vt mutetur quicquam, ſi modo faciamus poſteriora prioribus adiungi per appoſitionem: καθάπερ τινὸς σφραγῖδος, τῆς ἀκροάσεως, ἐν κηρῷ, τῇ διανοίᾳ τῶν τύπων ἐντυπουμένων. Vide ſimilem appoſitionem infra, pag. 883. lin. 10.

Hom. 5.

Pag. 581. 24. ἀλλ' ἐκείνη χωρὶς] Totum locum ſic legendum cenſeo: Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει. τὸ φῶς λέγει, τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ σκοτίαν καὶ τὸν θάνατον καὶ τὴν πλάνην φησί. τὸ μὲν γὰρ φῶς τοῦτο τὸ αἰσθητὸν οὐκ ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, ἀλλ' ἐκείνη χωρὶς ἡ σκοτία· τὸ δὲ κήρυγμα, &c. Hic nonnihil mihi adiumenti attulit Theophylactus, apud quem ſic legitur: τὸ φῶς, ἤγουν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἐν τῇ σκοτίᾳ, τουτέστιν, ἐν τῷ θανάτῳ καὶ τῇ πλάνῃ φαίνει.

Hom. 6.

Pag. 583. 23. οὐχ ὅτι &c.] Perſpicuum eſt delendam eſſe particulam οὐκ ante ὅτι. Vide Iohan. 5. v. 34. Ordo: πάλιν ἐρεῖ καὶ πρὸς αὐτὸν, ἃ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἔφη· ὅτι ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν οὐ λαμβάνω. ſic lin. 27. εἰπὼν ὅτι παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν οὐ λαμβάνω· & lin. 30. νῦν δὲ λέγων, παρὰ ἀνθρώπου, &c.

Hom. 10.

Pag. 593. 21. Vt locus ſit meæ additioni, ſubdiſtingui debet poſt ἐνδόξους εἶναι, non autem τελείως interpungi. Deus neminem trahit inuitum. Quare? Quia vult nos claros eſſe, & ſponte noſtrâ bene agere.

Pag. 595. 13. lego, ταῦτα τὰ ῥήματα λέγων· ὅσοι δὲ ἔλαβον &c. ſine οὕτως.

Hom. 12.

Pag. 602. 11. καὶ τούτων] Poſt τούτων deeſſe arbitror, μετέχων, aut conſimile verbum aliquod.

Hom. 14.

Pag. 608. 39. Hæc verba: ἐπειδὴ πάντα λαβὼν, redundare videntur.

Hom. 16.

Pag. 616. 25. ἐξίητι] Fortaſſe ab ἐξίημι. Malim tamen, ἔξεστι ab ἔξειμι.

Hom. 17.

Pag. 624. 29. συνείρουσιν] i. concinnant: Μακρὰς συνείρειν ἐπαίνους, eſt continuâ & perpetuâ oratione laudare: multis laudare: prolixè laudare.

Pag. 625. 7. ἵνα διανύσωσι] Non deſunt exempla huius ſyntaxeos apud Chryſoſt. & alios, idq; facilè poſſem oſtendere, ſi per otium liceret.

Hom. 20.

Pag. 636. 29. Εἰ δὲ κλαίων τις μὴ ὑπακούοι] Lego: Εἰ δὲ χαίρων τις μὴ ὑπακούοι. hoc eſt, Si verò quis gaudens (.i. gaudentis faciem habens) non ſit paratus qui hoſpiti morem gerat. &c. Aliter: Εἰ δὲ αὐτῷ τις [i. τῷ παραγενομένῳ] μὴ ὑπακούοι. Poſteriorem emendationem priori præfero.

Hom. 31.

Pag. 678. 22. πόλεις τε εἷλε πολλάς, καὶ ἐπέθετο τῷ Ηλᾶ] Comparanda ſunt hæc verba cum 4. Reg. 15. v. 29. & 30. vt illa quæ mox ſequuntur lin. 23. cum 4. Reg. 17. v. 3. &c. Porrò aptiùs conueniret huic loco cum hiſtoriæ veritate, ſi particula τε poſt πόλεις lin. 22. deleretur. Vel igitur, τὸ, τε, delendum, vel addendum ex hiſtoriâ, καὶ ἀπῴκισεν αὐτοὺς εἰς Ἀσσυρίους. Poſt τε enim ſequi debet καὶ, ad ſenſum perficiendum: alioqui claudicabit oratio. Tum addo: καὶ ἐπέθετο τῷ Φακεὲ Ωσηὲ υἱὸς Ηλᾶ &c. Dico autem, τῷ Φακεὲ, potiùs quàm αὐτῷ, ambiguitatis vitandæ causâ, & vt certò conſtet, etiam ex huius loci lectione, Oſeam non conſpirâſſe aduerſus Tiglath-Pileſerum, ſed aduerſus Pekahum regem Iſraëlis. Integra lectio ſic eſt: Καὶ βασιλεύσαντος Φακεὲ, ἀνέβη Θεγλὰθ Φαλασσάρ, πόλεις τε εἷλε πολλάς, καὶ ἀπῴκισεν αὐτοὺς [ſc. ciuitatum incolas] εἰς Ἀσσυρίους. Καὶ ἐπέθετο τῷ Φακεὲ Ωσηὲ υἱὸς Ηλᾶ, καὶ ἀνελὼν αὐτὸν, τὴν βασιλείαν ἔλαβεν. Ἐπὶ τούτου, &c. Hoc modo nulla, vel minima erit inter Chryſoſtomi narrationem & hiſtoriæ ipſius veritatem diſcrepantia.

Hom. 32.

Pag. 683. 3. poſt διανοίας deeſſe videtur, γινομένην. l. 6. συγχεῖσθαι] ſc. ἡ χάρις, vel ἡ τοῦ πνεύματος χάρις.

Hom. 33.

Pag. 687. 27. ἀπὸ τῆς διανοίας] De interpretatione huius vocabuli non multum refert, dummodo de ſenſu conſtet, quem ſatis perſpicuum eſſe puto.

Hom. 36.

Pag. 700. 38. νήφειν] Suſpectum eſt mihi hoc verbum, nec abſimile veri eſt è proxima pag. per incogitantiam librarij huc immigrâſſe. Sæpe enim accidit, vt qui ex codicibus aliquid deſcribunt, quæ vni paginæ debentur, in alteram conferant, maximè vbi lineæ vtriuſq; paginæ vicinæ ſunt aut conterminæ, mutuóq; ſe reſpiciunt. Locus autem proximæ pag. quem intelligo, habetur lin. 33. Non eſt autem magna diſtantia inter lin. 38. huius pag. & lin. 33. ſequentis. Quid ergo reponis? inquis: certè καρτερεῖν, aut tale quid.

Hom. 44.

Pag. 736. 31. καταστοχαζόμενος] In malam partem ſumitur hæc vox aliquoties apud Chryſoſtomum, ac proptereà nihil muto.

Hom. 49.

Pag. 760. 17. καὶ περισσὰ παραπληττομένης αὐτῆς] Fort. καὶ περισσότερα παραπλήττειν μᾶλλον αὐτήν.

Hom. 52.

Pag. 769. 30. lego, ἀλλὰ τὸν θυμὸν ἐμφαίνουσι μόνον καὶ μετὰ φειδοῦς, &c. Nam niſi addatur aliquid, verbum contrariæ ſignificationis meliùs huic loco conueniret.

l. 32. ἀλγῆσαι εἶχεν] i. ἔμελλον. Locus notandus propter hanc verbi ἔχω ſignificationem, vt quæ non paſſim, nec vbique occurrat.

Pag. 772. 39. & 40. ἔσονται πάντως] Fort. ὠφελήσονται πάντως, &c. vel, βελτίους ἔσονται πάντως.

Hom. 55.

Pag. 782. 9. τοῦτο] ſc. ὅτι αἰνίττεται ὅτι οὐδὲν δύναται αὐτῷ ποιῆσαι. Sic enim rectiùs mihi conſtitui videtur antecedens, quàm per τὸ μὴ ἀποδεῖν, quod etſi priùs poſuerim, nunc tamen tollo.

Pag. 783. 19. & 20. Lego: ὁ γὰρ χαρεὶς ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν αὐτοῦ, καὶ περισπούδαστον τοῦτο θέμενος, εὔδηλον ὅτι αὐτὴν ὡς ἐπὶ εὐεργεσίᾳ γινομένην, καὶ ὡς μείζονος οὔσης ἰδεῖν ἐπεθύμησεν. vel, εὔδηλον ὅτι αὐτὴν ἐπὶ εὐεργεσίᾳ γινομένην καὶ ὡς μείζονος ἰδεῖν ἐσπουδάσατο. Prior illa huius loci emendatio, quam notis tuis inſeruiſti, mihi non ſatisfacit, & fortaſſe poſterior iſta non ſatisfaciet tibi, vt quæ audacior aliquantò ſit, & à vulgatâ lectione nimiùm recedat. Cæterùm niſi addatur aliquid, ὁ χαρεὶς verbo idoneo, quicum cohæreat, deſtituetur.

Hom. 56.

Pag. 787. 41. ὅ, τι, pro ὅτι, nunc non placet. Igitur malim addi, τὸν διεφθαρμένον βίον, τῷ, ὅτι, retento. Poſſumus etiam legere τί pro ὅτι, ſine additione.

Pag. 788. 32. παρορίσαι] Id eſt, falſis limitibus circumſcribere. hoc eſt, falsò & perperam negare ædes tantum ſpatij occupare debuiſſe: limites ædium perperam litigandi ſtudio deſignare, &c. Legendum fort. ἀφορίσαι, i. ſtatuere illi fines & limites. Vbi enim ædificia contigua ſunt, vt in oppidis frequentioribus & vrbibus, ſæpè naſcuntur lites inter vicinos de finibus & limitibus ædium, quos ſi qui exceſſerint vel ædes nimium *ùm laxas faciendo, vel nimiùm altas, à vicinis in ius vocari ſolet, atq; ita ſæpenumerò acriter oppugnari, vt iudicijs damnati ſententiâ, quæ paulo antè magnis ſumptibus ædificârunt, diruere ac demoliri cogantur.*

Hom. 57.

Pag. 794. 33. αὐτοὺ] *Lego*, ἵνα σαθροὺς αὐτοὺς ὄντας ποιήσωσιν ἰσχυρούς, πρὸ *&c.* σαθρὸς *in hoc ſenſu* τῶν λόγων *frequens eſt epithetũ, atq; igitur non alio quam ad* λόγους *hoc loco* τὸ σαθροὺς *retulerim. Præterea quid ſi tota periodus ſic legatur?* περιεργαζόμενοι, καὶ καθάπερ τινὲς κύνες θηρεῦσαι ἀσφαλῶς συγκεκλεισμένην *[Marginalem enim lectionem præferendam puto, niſi quis malit in contextu legere:* ἀσφαλῶς κειμένην] πανταχόθεν διερευνώμενοι, νῦν μὲν ἄνω, νῦν δὲ κάτω περιστρέφουσιν· οὕτω καὶ οὗτοι ἐπὶ τοὺς σαθροὺς ἔρχονται λόγους πάλιν, ἵνα σαθροὺς αὐτοὺς ὄντας ποιήσωσιν ἰσχυροὺς πρὸ συνεχῶς ἐρωτᾷν *&c.* σαθροὺς, *i.* ἀσθενεῖς.

Hom. 59.

Pag. 803. 1. ἐπὶ τὰς τῶν ἄλλων] *Nihil muto. Eſt enim ſenſus obuius & perſpicuus.* ſi quis pauper ſit, & veniat &c. *hoc eſt*, ſi quis ita ſit pauper, vt etiam ſit mendicus, & ad aliorum fores petendæ eleemoſynæ causâ ventitet, ab hoc ne obolum quidem vnum accipere Dominus noſter Ieſus Chriſtus dedignatur.

l. 3. τῶν νῦν ἑστηκότων] *Interpres legiſſe videtur:* τῶν ἄνω, *vel* τῶν νῦν ἄνω ἑστηκότων.

Hom. 60.

Pag. 808. 7. τῶν δεσμωτῶν] *Vel legit Interpres,* τοῦ δεσμωτηρίου, *vt dixi, vel per metonymiam, contentum pro continente accepit,* δεσμώτας ἀντὶ τοῦ δεσμωτηρίου.

Hom. 61.

Pag. 813. 23. τὴν ἀπὸ τῶν θαυμάτων ἀπόδειξιν] *Verba memoriæ vſitatiſſimè conſtruuntur cum genit. ſed nonnunquam etiam cum accuſatiuo, vt docent Grammatici, ac proinde defendi poteſt hæc ſyntaxis, tametſi probabile ſit Chryſoſtomum in eadem clauſulâ ſyntaxin non variâſſe.*

Pag. 814. 17. τὴν Περσίδα] ἡ Περσὶς *eſt nomen piæ cuiuſdam, & Apoſtolo Paulo perdilectæ fœminæ, cuius mentio fit, Rom. cap.* 16. *v.* 12. ἀσπάσασθε Περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν Κυρίῳ. *Ibidem etiam fit mentio Priſcillæ, v.* 3. *& Mariæ, v.* 6.

Hom. 64.

Pag. 825. 34. καὶ τὸ σάρκα περικεῖσθαι] *Obſcura erit emendatio mea huius loci, niſi addantur & hæc è præcedentibus:* μᾶλλον δὲ τὸ ἐνάγειν ἡμᾶς εἰς ταπεινοφροσύνην αὐτοῦ ὁρῶντας, εἰς τὸ καὶ σάρκα αὐτὸν ἀληθῶς περικεῖσθαι πιστεύειν, *&c.*

Hom. 65.

Pag. 830. 35. καὶ ἰάσοντος δὲ, *&c. Fortaſſis referenda hæc ad locum illum Ioſephi* ἁλώσ. *lib.* 6. *c.* 31. *vbi inter oſtenta Hieroſolymitanum excidium præcedentia narrat Sacerdotes ſerò in templo verſantes ſtrepitum audiuiſſe, vocemq;,* μεταβαίνωμεν ἐντεῦθεν. *Nam huc, quod ſequitur,* καταλείπει αὐτοὺς, *non obſcurè ſpectat.*

l. 38. καὶ καθάπερ] *Vel lego:* καὶ τότε τὴν χάριν καθάπερ, *vel,* καὶ τότε τὸ πήδημα καθάπερ. *Præcedit enim lin.* 32. πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτω παρῆν ἐπὶ τὸ πήδημα.

Hom. 67.

Pag. 838. 40. *Lego paulò aliter in hunc modum:* οὐ λέγω γοῦν· ἀπάλλαξόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης· ἀλλὰ, τί εἴπω; Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ τί; Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. καίτοι τῆς ταραχῆς, φησι, τοῦτο ἀναγκαζούσης λέγειν (ὃ πολὺ τὸ ἀνθρώπινον ἐπιδείκνυται καὶ τὴν φύσιν μὴ βουλομένην ἀποθανεῖν, ἀλλὰ τῆς παρούσης ἀντεχομένην ζωῆς) ὅμως τὸ ἐναντίον λέγω· δόξασόν σου τὸ ὄνομα· τουτέστιν, ἄγε γε λοιπὸν ἐπὶ τὸν σταυρόν. Λέγει τοίνυν· τὸ εἴπω; πάτερ, σῶσόν με, δηλαδὴ ὅτι, εἰ καὶ χωρὶς ἁμαρτίας, ὅμως οὐκ ἔξω, *&c. vel,* ὅτι οὐκ ἔξω, *ſiue* εἰ καὶ χωρὶς ἁμαρτίας.

Hom. 76.

Pag. 872. 2. ἀφίεσθαι] *i.* relinqui, deſeri. τὸ δὲ αἴρεσθαι καὶ ἀφίεσθαι, τῶν κλημάτων ἐστί. *i.* tolli, & deſeri, ſiue relinqui ſine auxilio eſt palmitum. *Hoc eſt, ſi palmites ſteriles ſint, fructumq; non ferant, ſi tollantur & auellantur à radice, nec cum radice quicquam commune habeant, ipſorum eſt culpa, non radicis. Nam radix manet.*

Hom. 77.

Pag. 875. 15. ὑπάγωσι] *Fortaſſe* ὑπάγω *talem habet vſum apud Græcos, qualem ſubijcio apud Latinos. Nondum tamen ſuppetunt mihi huius vſus & ſignificationis exempla aliqua.*

Hom. 78.

Pag. 882. 39. πρὸς τὸν Θεὸν γνῶσιν] *Quid ſi ſic?* ἀπηκριβωμένην καὶ προσήκουσαν τοῦ Θεοῦ γνῶσιν, *&c.*

Pag. 883. 9. ςομάτων] *Fort.* σωμάτων, *vel* λυομένων.

l. 10. τὸ ἀπορρεῦν συσκιάζεται μύρον, τὸ ἔλαιον, *&c.] Similis planè eſt appoſitio ſuprà, p.* 565. *l.* 43. *et* 44.

Hom. 79.

Pag. 885. 11. *pro* ἀπογεννηθῶμεν *malim,* ἀπογενηθῆναι. ἀπογίνεσθαι *enim eſt denaſci, mori, deſinere eſſe.* 1. *Pet.* 2. 24. ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι, τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν: *vt peccatis mortui iuſtitiæ viueremus. Theophylact. in Luc.* 15. *pag.* 309. οὐ μένει ἡ ἡδονὴ, ἀλλ᾽ ἅμα γίνεται, καὶ ἀπογίνεται.

Pag. 885. 11. *poſt* ἀλλὰ *in fine lineæ, addo,* ὅτι. *Suppoſitum verbi* μέμφονται, *eſt* ἡ μήτηρ, *lin.* 9. *Reſumit enim priorem ſimilitudinem. Nam* παρένθετα *ſunt omnia, ab* αἰνίττεται, *lin.* 10. *ad* πεποίηκε, *lin.* 11. *Præterea, poſt* χαρὰ, *lin.* 12. *ponenda eſt vel plena, vel media diſtinctio.*

Hom. 80.

Pag. 891. 28. προειρήκαμεν] *Hiatus eſt, quem ſic explere conor:* ὥσπερ γὰρ ἀνωτέρω εἶπεν [*ſc. Ioh.* 8. *v.* 26.] ἃ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον, οὐχ ὡς χρείαν ἔχων τοῦ ἀκοῦσαι καὶ μαθεῖν, ἀλλὰ τὴν ὁμόνοιαν αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸν πατέρα ἐμφαίνων (Εἰ γὰρ δεῖ προειρήκαμεν ἀκοῦσαι καὶ μαθεῖν, πολὺ ταῦτα τῆς δόξης αὐτοῦ ἀποδέοντα ἂν εἴη) οὕτω κἀνταῦθα φησιν· ὃ δέδωκέ μοι, δεικνὺς ὅτι οὐκ αὐτόθεν ἐστιν, ἀλλὰ τὸ πατρικὸν θέλημα πληροῖ. ὅτι γὰρ ἐξ οἰκείας *&c. Puto me non longè à ſcopo aberrare.*

Hom. 81.

Pag. 894. 1. τὸ γὰρ ἴδιον, ὡς ἐπ' ἀλλοτρίῳ τὰ πολλὰ τίθησιν] *Hæc verba olent gloſſam. Videtur enim aliquis annotâſſe ad orã libri,* τὸ ἴδιον, *apud Chryſoſt. idem ſæpè valere quod* ἀλλότριον. τὸ ἴδιον *enim, &* τὸ ἀλλότριον, *mutato reſpectu, de eadem re dici poſſunt. Nam quod mihi eſt* ἴδιον, *alteri eſt* ἀλλότριον, *& vice verſâ.*

lin. 20. *lego:* τοῦτο δὲ οὐδὲ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ κατ' ἀνθρωπότητα δύναται λέγεσθαι, ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ θεότητα ἔλαχεν ἰσοτιμίας, διὰ τοῦτο λέγεται. *Aliter:* τοῦτο δὲ οὐδὲ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ κατ' ἄνθρωπον δύναται λέγεσθαι, ἐπεὶ σημεῖόν ἐστιν ἰσοτιμίας. *hoc eſt, Ne de filio quidem dici hoc poteſt humano more & ſecundum hominem, quandoquidem ſignum eſt æqualitatis, ſiue paritatis (Hic filius non eſt Chriſtus, ſed filius in genere) Inter homines enim pater eſt filio maior, nec eſt inter patrem & filium* ἰσοτιμία. *Deleo* ἀλλὰ, *ante* ἐπειδὴ, *& pro* μεῖζον εἶναι, *reſcribo,* σημεῖόν ἐστιν, *& pro* ἐπειδὴ, ἐπεί.

Pag. 896. 11. ὑπὲρ αὐτῶν] *Deſiderari videtur participium,* εὐχόμενοι, *& coniunctio* καὶ.

Hom. 82.

Pag. 897. 22. πρὸς ἕτερον] *Iam malo ſic legere:* ὅτι πρὸς ἕτερον αἰῶνα ὁρῶσιν· ὅτι οὐδὲν κοινὸν πρὸς τὴν γῆν ἐστιν αὐτοῖς, ἀλλά. *Aliter:* πρὸς ἕτερον αἰῶνα, φησιν, ὁρῶσιν, οὐδὲν κοινὸν, *&c. Hæc emendatio maximè placet, quia à receptâ lectione non multùm diſcedit. Theophylactus:* οὐ γάρ εἰσιν ἐκ τοῦ κόσμου, τουτέστιν, οὐκ ἔχουσι γνώμην τῷ κόσμῳ προσκειμένην, *&c.*

l. 27. ἐν τῇ ἀληθείᾳ] *Prior emendatio placet, ſed ita tamen vt nonnullas in eâ voces paulo aliter diſponendas putem in hunc modum:* ἐν τῇ ἀληθείᾳ, τουτέστι· παίδευσον αὐτοὺς, δίδαξον τὴν ἀλήθειαν, ἁγίους ποίησον διὰ τῆς τοῦ πνεύματος δόσεως καὶ τῶν ὀρθῶν δογμάτων. τὰ γὰρ ὀρθὰ δόγματα τὰ περὶ Θεοῦ λεγόμενα ἁγιάζει τὴν ψυχήν. *Hic addo* τὰ, *ante* λεγόμενα. *Nam non omnia* ὀρθὰ δόγματα ἁγιάζει τὴν ψυχὴν, *ſed* τὰ περὶ Θεοῦ λεγόμενα. *Præterea* τὸ, παίδευσον *&* δίδαξον, *ſubiungo,* ἁγίους ποίησον διὰ τῶν ὀρθῶν δογμάτων, *quia ſequitur:* τὰ γὰρ ὀρθὰ δόγματα. *Sic enim præcedentia cum ſequentibus aptiùs connectuntur.*

Hom. 83.

Pag. 902. 43. *pro* τὸ ἐπ' αὐτῷ, *legendum fort.* τὸ ἐπ' αὐτὸν, *i. aduerſus illum. Non eſt tamen reijcienda altera ſyntaxis.*

Pag. 905. 30. ἐδήλου] *Fort.* ἐπλήρου. καὶ πῶς τοῦτο [*ſc.* λόγον] ἐπλήρου; *Al.* καὶ πῶς τοῦτον ἐπλήρουν λέγοντες· οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν ἀποκτεῖναι οὐδένα;

Hom. 85.

Pag. 914. 11. ἐναντιουμένοις] *Legendum videtur,* ὥσπερ γὰρ ἐναντιουμένους τοὺς γονεῖς περὶ τὰ πνευματικὰ, *&c.* ἐναντιουμένους, *ſc.* ἡμῖν. πειθαρχεῖν γὰρ τῷ Θεῷ χρὴ μᾶλλον, ἢ τοῖς ἀνθρώποις.

Pag. 916. 20. διανυκτερευούσαις] *Totus locus non malè fortaſſe ſic legatur:* οὐδὲ αἰσχύνην ἐνόμισαν τὸ παρ' αὐτῆς αὐτοὺς μαθεῖν διανυκτερευούσης, καὶ πρωΐας ταῦτα εἰδυίας: *vel* μαθεῖν διανυκτερευούσης, καὶ πρωΐας ἐπὶ τὸν τάφον ἐλθούσης.

Hom. 88.

Pag. 930. 29. ἐπ' αὐτῶν καρπούμεθα] *Fort.* ἀπ' αὐτῶν καρπούμεθα.

NOTÆ IN TOMVM

Tertium.

Sermones CHRYSOSTOMI *in Epiſtolas* Pauli *ante annos ferè nonaginta ediderunt Veronenſes, atque iterum nuper admodum Heidelbergenſes. Illi, quod potuerunt, præſtiterunt, præter interpunctionum vitia: quod non potuerunt ex vnico, eoq́ ἡμιβρώτῳ codice, quod viros bonos decuit, ingenuè confeſſi ſunt. Heidelbergenſes, cùm ſcriptos codices tam Auguſtanæ, quàm Palatinæ bibliothecæ magnificis titulis præ ſe ferrent, & quidem haberent ad manum, caſtigatis ex Manuſcriptis leui manu Homilijs tredecim prioribus ad Romanos, quò fucum lectori facerent, vſque ad illa verba,* ἵνα οἱ ζῶντες, μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσι, *quæ reperiuntur* Hom. 14. p. 113. l. 7. *editionis noſtræ, in cætero opere vſque ad finem epiſtolarum, nullo (vt videtur) adito libro, nullo inſpecto, Veronenſium errores nouis de ſuo erroribus auctos & accumulatos, pro noua ſcilicet & emendata editione nobis obtruſerunt. Nos hac tertia editione quantum præſtiterimus, lectori liberum permittimus iudicium. Codices certè manuſcriptos in bibliothecis illuſtrioribus Galliæ, Germaniæq́ adiuimus, & omnibus hinc inde decerptis, expenſis, allectis lectionum varietatibus editionem concinnauimus, quantum potuimus, emendatiſſimam. Ac ne longè abeamus, hanc in Epiſtolam ad Romanos ex Regio Codice caſtigatam damus. Porrò notas omneis proximè ſequentes, paucis exceptis, quas diuerſis characteribus excudi iuſſimus, debere ſe ſciat lector eruditiſſimo Andreæ Dounæo Græcarum literarum in Vniuerſitate Cantabrigienſi Profeſſori Regio, qui in his* Chryſoſtomi *in Epiſtolas Pauli Homilijs recenſendis, mihi, tibique, Lector, egregiam operam nauauit.*

CÆterùm de loco, vbi ſcriptæ vel dictæ ſint hæ in Beatum Apoſtolum à Iohanne noſtro elaboratæ expoſitiones & Homiliæ, à doctis video in varias itum eſſe ſententias. Andreas Dounæus in notis ſuis doctiſſimis ad eum locum Chryſoſtomi, qui reperitur Tom. 4. pag. 126. 13. φερσίχρυσον τῷ ποτε κρατοῦντι ἡ πόλις ἡ ἡμετέρα, &c. omnia hæc in B. Paulum Antiochiæ ſcripta videtur aſſerere: cùm tamen de illis ipſis in epiſtolam ad Coloſſ. certiſſimum ſit ſcriptas fuiſſe vel habitas Conſtantinopoli, vt ex ſequentibus liquebit. Contrà βιογράφοι, qui bellam nobis excogitârunt fabulam illam de Paulo in aurem dictante noſtro Iohanni, quæ ſcriberet, eamq; rem Proclo (qui tum miniſtrabat Chryſoſtomo; & poſtea in Epiſcopatu ſucceſſit) per rimas viſâ, cuncta videntur vindicare Conſtantinopoli. Neutri, vt opinor, verè: rectiſſimè Photius, qui pag. 201. edit. Auguſt. mediam ſecat viam, his verbis: ἀλλὰ τὰς μὲν εἰς τὸν ἀπόστολον (συγγραφάς) δεῖν ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐπιγνῶναι, ποῖαί τε αὐτῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ διατρίβοντι ἐξεπονήθησαν (αἳ καὶ μᾶλλον διηκρίβωνται) καὶ ποῖαι ἀρχιερατεύοντι ἐπονήθησαν. ex quibus verbis, quamuis nec ibi, nec vſquam, quòd ſciam, ab ipſo diſertè exprimatur, quo quæq; loco ſcripta fuerint, hoc tamen habemus Antiochenorum & Conſtantinopolitanorum κριτήριον, nimirum τὴν ἀκρίβειαν. Quo tamen κριτηρίῳ certius habemus aliud & minus fallax in nonnullis, auctoris ipſius verba. vbi autem hoc deſtituemur ſubſidio (neq; enim in omnibus illud ex verbis Chryſoſtomi apparet) confugiendum erit ad prius illud τῆς ἀκριβείας κριτήριον, hoc eſt, res probabilibus coniecturis expendenda. Ac ne longè abeamus, de priore ad Corinthios expreſſum habemus ex ipſius Chryſoſtomi verbis teſtimonium, ſcriptas fuiſſe homilias illas Antiochiæ. locus eſt, Hom. 21. p. 379. 7. Καὶ ταῦτα ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν ᾗ πρῶτον ἐχρημάτισαν χριστιανοί. Et quidem Photij κριτήριον huic ſcripto perbellè conuenit, cùm nihil ſit vſpiam ab Iohanne noſtro illis ſermonibus ſcriptum accuratiùs, nihil limatiùs. De ſermonibus in Epiſtolam ad Titum, pluſquam probabile eſt, habitos itidem fuiſſe Antiochiæ. ſic enim loquitur Hom. 3. p. 392. 43. τί ἂν εἴποι τις περὶ τῶν εἰς τόπους ἀφωρισμένους ἐκείνοις (ſc. Ιουδαίοις) ἀφιερωμένους; τὴν ἐν Δάφνῃ λέγω, τὸ τῆς Ματρώνης λεγόμενον σπήλαιον; eſt autem Daphne notiſſimum illud ſuburbanum Antiochenum. Iam de ſermonibus in Epiſtolam ad Coloſſenſes, quicquid dicat doctiſſ. Downæus, certum eſt Conſtãtinopoli ſcriptos fuiſſe ab eodem iam Epiſcopo: id quod ex multis locis ad finem ethici 3. luce clarius apparet. pag. 107. l. 14. μὴ γὰρ ἐγὼ δίδωμι τὴν εἰρήνην; atqui ſuprà l. 2. hoc dixerat proprium eſſe τοῦ ἐφεστῶτος τῆς ἐκκλησίας. aut ſi presbyter dici poteſt προεστὼς τῆς ἐκκλησίας, quod non puto, in vrbe Epiſcopalem ſedem habente, certè quod ſequitur l. 41. ἐὰν δ᾽ αὖ ἐπὶ τοῦ θρόνου τούτου καθήμεθα &c. de presbytero dici non poteſt. & illud p. 108. 5. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίωμα, manifeſtiſſimè conuincit verum eſſe quod dicimus de his in Ep. ad Col. Homilijs. In vtramq; etiam ad Theſſalonicẽſes Chryſoſtomi Homilias aio ſcriptas dictaſue Conſtantinopoli. de priore, Homil. 11. p. 217 17. εἰ γὰρ ὑπεύθυνος ἐγενόμην τῆς πάντων ὑμῶν σωτηρίας &c. de poſteriore, hom. 4 p. 238. lin. 22. οὐ δὲ ἀξιοῖς τὸν λαὸν ὑπὲρ τοῦ ἡγουμένου παρακαλεῖν; & mox lin. 25. τοῦ κρατοῦντος, quæ non niſi Epiſcopo conuenire poſſunt. Sermone 4. in Epiſt. ad Hebræos, p. 454. loquitur vt Epiſcopus, de iis agens qui præficas ad planctum ciendum conducunt, πολὺν αὐτοὺς χρόνον (inquit l. 30.) τῆς ἐκκλησίας ἀπείρξω, ὡς τὸν εἰδωλολάτρην. & l. 38. εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, ἡμεῖς οὐκ ἀνεξόμεθα ἤδη τοιαῦτα ὀλέθρια τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπεισαγαγεῖν. quin & in ipſo titulo editi dicuntur Serm. illi in ep. ad Heb. μετὰ τὴν κοίμησιν αὐτοῦ, vt veriſimile ſit extremis temporibus dictos fuiſſe. De poſteriore ad Corinthios ſubdubitare me cogit dictio, quàm in proximè memoratis, paulò ἀκριβεστέρα. ſi tamen γνήσιον eſt Ethicon illud 26. quod inter doctos diſceptari video, verba certè illa pag. 687. 28. καὶ γὰρ καὶ ΕΝΤΑΥΘΑ Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν &c. Conſtantinopoli clarè indicant. Atq; hæc ſunt quæ ex ipſis Chryſoſtomi verbis, vtcunq; pro tempore, elicere potuimus. Ad reliqua adhibito Photij κριτηρίῳ, quod alterum nos, ſi rectè obſeruaui, dehinc deſtituerit, homiliæ in Epiſt. ad Romanos, et expoſitio in Galatas Antiochenis διὰ τὴν ἀκρίβειαν accenſendæ: Homiliæ in Epiſtolas ad Epheſios, Philip. vtramq; ad Timotheum & Philemonem διὰ τὸ αὐτὸ αὐτοσχέδιον τῆς λέξεως Conſtãtinopolitanis. Atq; hæc quidem nos αὐτοσχεδιάζοντες, meliora monentem haud illibenter ſecuturi.

NOTÆ ANDREÆ DOUNÆI

IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI IN EPISTOLAM AD Romanos.

Hom. 1.

PAg. 4. lin. 1. οὐδὲ εἴκοσιν ἀρκοῦντες ὀνόμασιν] .i. ne cœtui quidem exiguo ſatis ſumus: ne viginti quidem inſtituendis ſufficimus. ὄνομα, ψυχὴ, πρόσωπον, idem ſæpe valent. Act. 1. 15. ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴκοσιν. .i. erat perſonarum, ſeu capitum multitudo, &c. Chryſoſt. ὁμιλ. in Act. 54. p. 912. l. 5. vbi in contextu legitur, διακοσίας ἑβδομήκοντα ψυχάς, habetur in margine, διακόσια ἑβδομήκοντα ὀνόματα, quod idem eſt.

Pag. 5. 19. Μωϋσῆς μὲν πέντε βιβλία γράψας, οὐδαμοῦ τὸ ὄνομα τὸ ἑαυτοῦ τέθεικε] *Quod Homerum quoq; feciſſe miratur Plutarchus,* καὶ τοῦτο ἐν μεγαλοφροσύνης μέρει τίθεται. *At non Herodotus, neq; Thucydides. Hic quidem non ſuum modò nomen, ſed etiam patris à principio poſuit, annoſq; belli, quod ſcripſit, enumerans, ſemper inculcat, vt,* καὶ ἐτελεύτησεν ὁ ἕβδομος χειμὼν τῷδε τῷ πολέμῳ, ὃν συνέγραψε Θουκυδίδης. *Quod (eſt enim leuiculum) mirum eſt in virum tam grauem potuiſſe incidere. Quod ſequitur lin.* 20. οὐδὲ οἱ μετ' ἐκεῖνον, τὰ μεθ' ἐκεῖνον συνθέντες, *vt Ioſua, Samuel, & qui libros Regum &* Παραλειπομένων *compoſuerunt. Samuel enim (ſi Iudæis credimus) volumen Iudicum ſcripſit: & Moſes librum Iob* ἀνώνυμον. *Nam Prophetæ ſinguli ſuas prophetias nominibus ſuis prænotauerunt, quod omnino neceſſe erat.* Philoſophi, *inquit Cicero,* Libris, quos de contemnenda gloria ſcribunt, ſua nomina inſcribunt. *Sed quid ſi legamus* τὰ κατ' ἐκεῖνον συνθέντες? *Conſtat enim Eſdram poſt reditum Babylone libros Moſis totamq; Scripturam veterem concinnâſſe, neq; ſic Moſen ſcripſiſſe Pentateuchon, vt nunc habemus, quod vel locorum nomina declarant. Multa enim memorantur, quæ multis ſeculis poſt Moſem indita ſunt. ſed nihil affirmo, quanquam & facilem mutationem habeant* κατὰ καὶ μετὰ, *& eandem præpoſitionem in propinquo repeti abſonum ſit.* Huic poſtremæ doctiſſimi viri obſeruationi non aſſentior. *H. S.*

Pag. 6. 41. Εἰ γὰρ μὴ ἐξ ἀρχῆς ἔδωκα, πολλῷ μᾶλλον τοὺς μὴ βουλομένους δέξασθαι] Ellipſis Chryſoſtomo noſtro familiaris: vt ſubintelligatur, τοῦτο γέγονε, aut ſimile aliquid.

Pag. 7. 5. *Omnino ponendum in textu,* τῆς Ἰουδαίας ἀνάγειν] *Eſt quidem* ἄγειν, ducere ad mortem: *ſed hic de oblatione agitur. Abraham enim erat oblaturus filium in typum Chriſti:* ἀνάγειν *autem* καὶ ἀναφέρειν θυσίας, *frequens in his literis.*

l. 24. *ſic legendum:* ἀλλὰ τοῦτο δῆλον, ὅτι καὶ υἱὸς Θεοῦ ὢν ἦν ὁ σαρκωθείς. πόθεν δῆ; *non* δὲ. πρότερον μὲν ἀπὸ τῶν προφητῶν. *&c. nihil manifeſtius, illud* πόθεν δῆ, *loco motum eſt. Vide obſeruationes Boiſij.*

l. 35. τί ἦν ὢν ὁρισθέντος; τοῦ δειχθέντος, ἀποφανθέντος] *Mallem* ἀποδειχθέντος. *Poſteaquàm tot miraculis editis reſurrexiſſet à mortuis, & ſpiritum ſanctificationis ſuis contuliſſet, iam Chriſtum eſſe Dei filium nemo dubitabat. alioqui Paulus illo teſtimonio malè probaret Chriſtum à mortuis reſurrexiſſe. Act.* 13. filius meus es tu, ego genui te hodie. *hoc eſt,* per reſurrectionem ego te palam oſtendi ex me genitum. *Argumentum Apoſtoli demonſtratio eſt, ſed à poſterioribus atq; ab effectis.* ὁρίζειν *autem eſt rem certam notare, determinare, omnem ambiguitatem tollere, vt* τὰ τοῖς νόμοις ὡρισμένα. *Quidam hic* ἀνάστασιν νεκρῶν *interpretantur, reſuſcitationem mortuorum, per quam Chriſtus maximè claruit, & diuinitatem ſuam exeruit, vt* ἀνάστασις πόλεων *apud auctores, cum incolæ pelluntur ſedibus & migrant. Hæc enim* ἀπὸ τοῦ ἀνίστασθαι, *vt* μετάστασις, translatio, ἀπὸ τοῦ μεθίστασθαι: μετάστασις, ceſſio ἀπὸ τοῦ μεταστῆναι. *Sed neq; hunc ſenſum Chryſoſtomus agnoſcit, & multò potentius eſt ſuâ vi reſurgere, quàm alios excitare.*

Pag. 10. 2. Ἐν λιμῷ] Sequendo lectionem marginis, delendum erat τὸ, ἐν. dicitur enim [illegible] λιμῷ, *non* [illegible] ἐν λιμῷ.

Hom. 2.

l. 37. ἐξ ἐκείνου] *ſc.* τοῦ χρόνου.

Pag. 11. 2. τὸ κήρυγμα ἁλιέως ἐδέξαντο] *Confirmat Petrum Romæ fuiſſe (piſcator enim fuerat) quod mox etiam affirmat.*

l. 23. *Haud dubiè legendum,* καὶ σημεῖον ἐποιεῖτο τὸ διδασκάλοις εὔχεσθαι. *ſic dicimus* τεκμήριον ποιοῦμαι, *non* ποιῶ. hoc qui Græcè mediocriter ſciunt, fatebuntur. ſic quod paulò antè dixit, ἀλλὰ ϗ τὸ [illegible] αὐτῷ ἡγεῖται. potuit dicere ἑαυτῷ ποιεῖται. ſic & Apoſtolus att. μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι.

Pag. 12. 31. Sic lego, ἀλλ' οὐχ ὁ μακάριος ἐκεῖνος τοιοῦτος ἦν, ἀλλ' ᾔδει ϗ φιλεῖν, ϗ ὡς χρὴ φιλεῖν, ϗ πάντας νικᾶν τῷ φιλεῖν, οὐχ ὑπερέβαινε τῆς ἀγάπης τὰ μέτρα. Eiuſdem iteratio verbi toties magnam habet gratiam. Chryſoſtomus nunquam poſuit illam ταυτολογίαν, ὡς χρὴ, ϗ ὡς προσῆκον ἦν, præterquam quòd eſt ἀκατάλληλος. aut enim dicendum fuit ὡς χρὴ, ἢ ὡς προσήκει, aut ὡς ἐχρῆν, ϗ ὡς προσῆκον ἦν. Notanda eſt etiam forma orationis frequens oratoribus, ἐν τῇ ἀνταποδόσει τοῦ ἐναντίου, quâ ſæpe vtitur Demoſthenes, vt, ἀλλ' οὐκ Αἰσχίνης. Cicero nonnunquam. Virgilius,

At non ille, ſatum quo te mentiris, Achilles
Talis in hoſte fuit Priamo : ſed iura fidemque
Supplicis erubuit.

Et 4. Georg.

At non Cyrene.

Pag. 13. 9. ἀλλὰ τῆς ἐξ ἀπονοίας ὑποτυφόμενος τῦφον] De peculiari nominis huius vſu Chryſoſtomi diximus ad Heb. Superbiam hoc nomine Chryſoſtomus notat. vt hic vides ei τῦφον, faſtum, adhærere.

l. 24. ὑπὸ τῶν κινδύνων περιαντλούμενοι] Nautæ ſiue vectores dicuntur ὑπεραντλούμενοι, cúm ſic ſentina exuperat, vt exhaurire non poſſint. & ſic fortaſſe hic legendum. Nec tamen quod inuenimus, improbandum. nam περὶ declarat περιουσίαν τινὰ τοῦ [illegible]. Sic merſi calamitatibus dicuntur βαπτισθέντες.

Pag. 14. 8. μᾶλλον δὲ πολλῷ τῶν ἐν ἀλλοτρίᾳ διατριβόντων χαλεπώτερον] Deeſt τὸ διάγοντες, faciliore lapſu, cum ſequatur διά τοι. ſæpe enim hoc accidit, quoties verba ab iyſdem literis incipientia concurrunt, vt alterum omittatur. nam, vt τὸ, οἰκοῦντες, ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ſubaudiatur, durius eſt.

l. 14. Vel ſic legendum τὴν τῆς πίστεως αὐτῶν ἐπίδοσιν, vel τὴν ἐπὶ τῇ τῆς πίστεως αὐτῶν ἐπιδόσει, quod melius puto.

l. 39. ϗ τό τι ἔγκλημα ἀπολυσάμενος τῆς ῥαθυμίας] Quid hoc? lege, τό τι ἔγκλημα ἀπολυσάμενος. crimen diluere, notum : ſed exuere crimen, ne fando quidem auditum. Aeſchines ἐν τῷ περὶ τῆς παραπρεσβείας. οὐ γὰρ πρότερον ἡ κατηγορία ἰσχύει παρὰ τοῖς ἀκούουσι, πρὶν ἂν ὁ φεύγων ἀπολογίας τυχὼν, ἀδυνατήσῃ τὰς προσηρτημένας αἰτίας ἀπολύσασθαι. Demoſthenes ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν Ῥοδίων ἐλευθερίας. Ἄξιον δ' ἡσθῆναι τῷ παρόντι καιρῷ. συμβήσεται γὰρ ὑμῖν, ἐὰν ἃ χρὴ βουλεύσησθε ὑπὲρ αὐτῶν, τὰς παρὰ τῶν διαβαλλόντων τὴν πόλιν ὑμῶν βλασφημίας, ἔργῳ μετὰ δόξης καλῆς ἀπολύσασθαι. Thucydides lib. 8. βουλόμενος, ὡς ἐδόκει δὴ, ἀπολύεσθαι πρὸς αὐτοὺς τὰς διαβολάς. In ore duorum aut trium teſtium ſtabit omne verbum. Reus ἀπολύεται τὰ ἐγκλήματα, Iudex ἀπολύει τῶν ἐγκλημάτων, abſoluit. Crimen diluere, ni fallor, non eſt ex eo quòd vinum dilutum dicimus, οἶνον ὑδαρῆ : hoc enim dicendum eſſet ἀποκλύσασθαι τὴν αἰτίαν. vt Plato in Phædro, ἐπιθυμῶ ποτίμῳ λόγῳ οἷον ἁλμυρὰν ἀκοὴν ἀποκλύσασθαι, amaram auditionem cupio ſermone potabili diluere. ἀκοὴ eſt λόγος, vt τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; contrà quod dicimus λόγου τυχεῖν, audientiam conſequi, λόγος ἀντὶ τῆς ἀκοῆς ponitur. Crimen igitur diluere non eſt à Lauo, ſed ἀπὸ τοῦ λύω, vt luere pœnam, eſt perſoluere. Eruditè, vt omnia. ſed Iohannes noſter ἀπολύσασθαι hoc ſenſu ſæpius vtitur, quam vt ſcribarum lapſui poſſit imputari : & quidem ea mens iam eſt Doctiſſ. Dounæi, vt cenſeat ἀπολύσασθαι retinendum. ſic enim loqui etiam Ioſephum. 2. ἁλώσ. c. 8. ἀπολύσασθαι τὰς πρὸς τὸν βασιλέα αἰτίας &c.

Pag. 15. 19 οἱ τοὺς βαθεῖς πώγωνας ἕλκοντες, ϗ τὰς ἐξωμίδας ἀναβεβλημένοι] Deſcriptio veterum Philoſophorum. Notandus hic locus. Oſtendit enim noſtrum habitum Scholaſticum perantiquum eſſe, à veteribus Philoſophis geri ſolitum. ἐξωμὶς enim profectò Caputium, vel cucullus. quod nuſquam alibi me legiſſe memini.

l. 21. ὁ δὲ παρ' αὐτοῖς ἀγόμενος ϗ περιφερόμενος Πλάτων] Dicunt διὰ τιμῆς ἄγειν. eſt igitur hic ἀγόμενος in magno honore & pretio. Hebr. chaſchub. porrò dicimur geſtare & circumferre in ſinu, quibus nihil eſt nobis charius.

Pag. 16. 2. παρὰ τοῦ τότε τυραννοῦντος ἀποτμηθεὶς] Puto legendum τὴν κεφαλὴν ἀποτ. nam verbum per ſe non ſignificat id necis genus, quo Paulus affectus fuit.

l. 14. ἔτω χρυσῶ αὐτοῦ ϗ ἐκάλουν] Strabo pro Diuo Iulio ſemper Καίσαρα τὸν Θεόν. hinc illa ἀποθέωσις, quam Hiſtorici memorant. ϗ ναοῖς αὐτοῦ ἱδρυμένον]

Virg. de Auguſto. Georg. 3.

Et viridi in campo templum de marmore ponam :
In medio mihi Cæſar erit, templumq; tenebit.

ϗ τοῖς βωμοῖς] Horatius,

Iurandaſq; tuum per numen ponimus aras.

Pag. 17. 25. τὸν Σοφονίαν εἰς μέσον παράγων] Habbacuc, non Sophonias habet, Iuſtus ex fide viuet. ſic apud Matth. eſt cap. 27. Hieremias pro Zacharia. apud Mar. Abiathar pro Abimelec. Act. 7. & poſuerunt ἐν τῷ μνήματι, ὃ ὠνήσατο Ἀβραὰμ παρὰ τῶν υἱῶν Ἐμμὼρ τοῦ Συχέμ· at Abraham à filijs Emmor nullum mercatus eſt agrum, ſed ab Ephrone quodam Hethæo. Gen. 23. hæc & huiuſmodi μνημονικὰ ſunt ἁμαρτήματα, qualia permulta apud Hiſtoricos reperiuntur.

Pag. 17. 33. εἰς κονιορτὸν ἑαυτοὺς μυρίων λογισμῶν ἐμβάλλουσιν] Eſt apud Demoſt. contra Midiam, Εὐτίμων ὁ κονιορτὸς, pro eo quod eſt, Homo nihili, viliſſimus. huc alludere videtur, & ſignificare, non ſolùm humilitatem ratiocinationum, ſed ſummam etiam leuitatem. Ioh. 3. Qui de terra eſt, de terra ſapit & loquitur; qui de cælo venit, ſuper omnes eſt. Et vt puluis obcæcat, ſic ratiocinationes menti caliginem offundunt.

Hom. 3.

Pag. 20. 14. τῆς θαλάττης εὐχρημοσύνην] γλυκύτητα. *γλυκεῖς γὰρ λόγους δεῖν, ὁ τὰ τῶν ἡμιψύχων τοῖς ἀψύχοις περιτιθείς, Herm.*

Hom. 4.

Pag. 24. 5. ὥσπερ τὸ ἀγαπητικώτατον ταύτῃ χρησάμενος εἰς τὸ σημεῖον τῆς διηγήσεως] *Sic poeta non minus* σεμνολογεῖ τὸ πρᾶγμα, *quod Euſtathius quoque obſeruat.*

--μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι,
μήποτε τῆς εὐνῆς ἐπιβήμεναι, ἠδὲ μιγῆναι.
ἣ θέμις ἀνθρώπων πέλει ἀνδρῶν ἠδὲ γυναικῶν.

θέμις *eſt* φύσις.

l. 16. πρὸς τὸν ἀπηγορευμένον τοῦτον ἐξεβράσθησαν ἔρωτα] *i.* ἐξώκειλαν. *hoc verbum enim de æſtu maris dicitur: &* ἐκβεβρασμένα, *ſunt naufraga corpora in littus eiecta: item quæ eiciuntur ex ollis æſtuantibus.*

Pag. 25. 8. *melius forſan legas,* ἀποχρήσαντες.

l. 37. οὐ κύνα ἐξ ἀνθρώπων σαυτὸν ἐποίησας] *Benè, propter illud Deut.* 23. Non offeres mercedem proſtibuli, nec pretium canis in domo Dei Domini tui. *nam canem hic interpretantur cinædum. priore enim verſiculo præceſſit :* Ne eſto meretrix è filiabus, aut meritorius ex filijs Iſraelis, *vt Iunius vertit.*

l. 40. χαλεπώτερα ἑαυτοὺς κατειργάσαντο οἱ τὰ τοιαῦτα λυττῶντες] *Confirmat illam interpretationem canis, de qua diximus: rabies enim canum eſt. Phocylides*

πολλοὶ γὰρ λυσσῶσι πρὸς ἄρσενα κύπριν ἔρωτος.

Pag. 26. 1. ἐγένοντο γὰρ οἱ ἀκρατευσάμενοι, καὶ μετὰ τὴν ἀκρατευσάμενον πολλαχοῦ χρήσιμοι] *Quod Xenophon docet* 7. παιδ. *elegantius eſſet,* πολλὰ χρήσιμοι.

l. 13. τῇ ζωώδει φορᾷ, *quod eſt in margine, puto rectius.* ἀπεναντίας *eſt aduerbium. quod ſequitur,* οὐ γὰρ μόνον οὐ διήγειρε τὴν γαστέρα τῆς γῆς (ὁ ὑετὸς) πρὸς τὴν τῶν καρπῶν φύσιν] *Mallem* φύτευσιν. *fruges enim & fructus* φυτήματα *dicuntur. ſed nihil hoc eruditius dici potuit. pluuia enim cæleſtis inſtar eſt ſeminis, & cælum terræ quaſi maritus eſt. hinc cæli exſecti a Saturno fabula. Saturnus enim malignum ſidus eſt, maximeque impedit hanc dulciſſimam commiſtionem, ſemperque vbi dominatur, ſterilitatem facit. vir autem* διεγείρει τὴν γαστέρα γυναικός, *cum implet fecundo ſemine. hinc Virg. Georg.* 3.

Tum pater omnipotens fœcundis imbribus Aether
Coniugis in gremium lætus deſcendit.

Hinc Ζεὺς καταιβάτης. *Euripides in eandem ſententiam* ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖαν ξηρανθεῖσαν, ἐρᾷ δὲ σεμνὸς οὐρανὸς πληρούμενος ὄμβρου, πεσεῖν εἰς γαῖαν. *Ethi.* 9. *contrariâ tranſlatione noſter poeta alio loco dixit de Vulcano,*

--- placidumq; petiuit
Coniugis infuſus gremio per membra ſoporem.

ſæpe enim fit, vt tranſlationes inuicem hinc inde ſumantur. terræ enim imber infunditur : noſter autem à femina ad terram tranſtulit.

l. 17. τὰ τῶν πολεμίων διαπαθοῦσι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν] *Hoc omnino rectum. ſic enim ſuprà Hom.* 3. *pag.* 22. 11. ἀνθ᾽ ὧν αὐτοῖς οἱ ἐχθροὶ διέθηκαν, ταῦτα ἑαυτοῖς κατειργάσαντο. *vbi mallem* ἑαυτούς. *hic enim* διατιθέναι *eſt* ποιεῖν, ἢ ἐργάζεσθαι. *Ptolemæus* 3. τετραβίβλου. *coniunctio Martis & Veneris facit* ἀσελγεῖς πρὸς τὰς συνελεύσεις διατιθέντας, καὶ διατιθεμένους. *i.* agentes & patientes, *de eadem re loquens. vera lectio eſt* περὶ τὰς ζωὰς *i.* συνουσίας, coitus. *Idem,* ἐν ἀποφορηταῖς τι τῶν κακοποιῶν, ἱκανοὺς δεῖ διατιθέναι τι τῶν ἐγκειμένων.

l. 21. τὸ ὑμέτερον] Interpres Brixianus, qui ex codicibus ſcriptis vertit Latinè, lectionem marginis hoc loco ſequutus eſt.

l. 30. πανταχοῦ λοιπὸν ἡμᾶς ἀποβουκολῆσαι δυνάμενοι] Decipere, à Dei timore abducere. *Xenophon* 1. παιδ. ἔνδοθεν γὰρ ἀπαγορεύσει σοι μὴ κυνηγεῖν. χαλεπὸν γὰρ, εἰ ἕνεκα κρεαδίων τῇ θυγατρὶ τὸν παῖδα ἀποβουκολήσωμαι. *Cyrus puer ab Aſtyage auo veniam eundi venatum petierat, quod auus non conceſſit. Lucian.* ἡ στοὰ κατὰ τῆς ἡδονῆς ἀδικίας, ὅτι τὸν ἐραστὴν αὐτῆς Διονύσιον ἀπεβουκόλησεν. *Porticus cum voluptate agit iniuriarum,* quod diſcipulum ſiue amatorem ſuum abduxit Dionyſium, *hic eſt ille Dionyſius Heracleotes,* qui podagrâ laborans, cum dolorem ferre non poſſet, repentè ex Stoico factus eſt Epicureus, *dictus ob id cognomento* μεταθέμενος. *Cicero Tuſc.* 2. *idem ſecundo de Oratore.* Tum Antonius, Heri enim, inquit, hoc mihi propoſueram, vt ſi te refelliſſem, hos à te diſcipulos abducerem.

Hom. 5.

Pag. 28. 4. *Scribendum* φυτώμενος. *ſic enim vſus habet.*

l. 26. καὶ ἀσύγγνωστον ἵνα ᾖ, *ſic diſtinguendum. ſed aut deprauatus eſt hic locus, aut ſic exponendus.* Et vt nulla venia dignum conuinceret. *ſic dicimus* αἱρεῖ ὁ λόγος, vincit ratio.

Pag. 29. 41. *Lege* μετανοήσαι, *vt in margine.*

l. 42. τὴν κρίσιν συνάγει πάντως] συνεισάγει, *ſicubi legitur, mendoſum eſt. Senſus eſt,* docere enim reos eſſe multos, ſi non pœnitentiam egerint, hîc autem pœnas non dediſſe, futurum illud iudicium omnino cogit, vel euincit, aut Deus iniuſtus eſt. *Athenagoras enim hoc argumento probat reſurrectionem, quia oportet omnino fieri iudicium & iuſtitiam: hîc autem non fit. malis enim ſæpenumero benè eſt, bonis malè. reſtat ergo aliud tribunal. & hoc eſt* ὀργὴν θησαυρίζειν, iram grauiorem in aliud tempus recondere aut reponere. *Diximus ad Heb. ex præmiſſis concluſionem* συνάγεσθαι. *quam ideo dicunt* συναγωγήν, *vt mox hoc ipſo ſermone,* ἐν τῇ συναγωγῇ, καὶ ἐν τῷ συμπεράσματι τῶν λογισμῶν. *Cicero concluſionem inferens ait,* hinc cogitur, vel efficitur, ἐντεῦθεν συνάγεται. *Philoſophus Metaph.* 8. *cap.* 1. ἐκ τῶν εἰρημένων συλλογίσασθαι δεῖ, καὶ συναγαγόντας τὸ κεφάλαιον, τέλος ἐπιθεῖναι. *Syllogiſmum Tullius interpretatur* rationis concluſionem, & ratiocinationem. *Eſt enim in argumentationibus*

tationibus conclusio, quod in rationibus putandis summa totalis ,i. τὸ κεφάλαιον. *sumptumque est Syllogismi nomen* ἀπὸ τῶν λογιστῶν, *à ratiocinatoribus.*

Pag. 31. 17. *videtur legendum* ϗ ἐξ ἑτέρας ἀνάγκης εἰς τοῦτο ἐμβαίνειν: *etiam cùm ex alia necessitate in hoc incidat.*

Pag. 33. 6. *lego,* ὡς ἐπαίρων ϗ μέγαν δεικνύς.

Pag. 35. 7. *Fortè sic rectius:* ϗ εἰς τὸν λόγον ἀξιοῦν ἑαυτὸν καθεῖναι, ſeipſum demittere. *omnino deest accuſatiuus.*

Hom. 6.

Pag. 37. 38. ἵνα μὴ δόξῃ κατηγορεῖν οἴκοθεν] *i. à ſe,* παρ' αὑτοῦ. *ſic aliquis dicitur* οἴκοθεν, ἢ παρ' ἑαυτοῦ τὰ χρήματ' ἐκτίνειν, *à ſe pecuniam ſoluere, qui verſuram non facit. mox hoc eodem ſermone habes:* τὴν γὰρ κατηγορίαν αὐτῶν ὁ παρ' ἑαυτοῦ πάλιν εἰσάγει. *Libanius in argumento* περὶ στεφάνου: τὸ μὲν ἔργον ἀμέμπτως ἀπετέλεσε· τὰ δὲ χρήματα ἔδωκεν οἴκοθεν τῇ πόλει, *de ſuo. Sic Chriſtus negat ſe velle Iudæos accuſare* οἴκοθεν: eſt, inquit, qui vos accuſet, Moſes, cui fiditis.

Pag. 38. 7. ἐπειδὴ πολλὴ ἦν αὐτῆς ἡ ὑπόληψις] *Tum omnes de circumciſione habebant reuerentem opinionem. Cæſar l. 7. de bello Gal.* Namq; altera ex parte Bellouaci, quæ ciuitas in Gallia maximam habet opinionem virtutis, inſtabant .i. omnes de ea ciuitate habent magnam opinionem, ſiue exiſtimationem virtutis.

Hom. 7.

Pag. 45. 14. *Legendum,* ἀλλὰ παρὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων ῥᾳθυμίαν. *Confirmat tum quod anteceſſit:* οὐ γὰρ τοῦ νόμου κατηγορία τὸ εἰρημένον, ἀλλὰ τῆς τῶν Ἰουδαίων ῥᾳθυμίας, *tum quod ſubſequitur,* ὁ μὲν γὰρ νόμος ἤνυε τὸ φανερὰν σοι ποιῆσαι τὴν ἁμαρτίαν· σὸν δὲ ἦν λοιπὸν τὸ φυγεῖν. *ſic autem ſæpe noſter loquitur, vt homilia 3. in hanc Epiſt.* πολλοὶ περιεστράφησαν ὑπὸ τῶν δεινῶν, ἀλλ' οὐ παρὰ τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἑαυτῶν ῥᾳθυμίαν. *Ad Popul. Antioch.* εὔκολον ἡμῖν ἡ ἀρετὴ, ῥᾴδιόν τε, ϗ εὐκατόρθωτον, ϗ παρὰ τὴν ἡμετέραν ὀλιγωρίαν δύσκολος εἶναι δοκεῖ. *in his,* τὸ, παρὰ, *ponitur,* ἀντὶ τοῦ, διά. *Dem.* κατ' Ἀνδροτίωνος· Ὡς οὐ διὰ τὴν βουλὴν οὐκ εἰσὶν αἱ τριήρεις. *i.* οὐ παρὰ τὴν τῆς βουλῆς ἀμέλειαν. *antea dixerat,* ὡς οὐχ ἡ βουλὴ γέγονεν αἰτία τοῦ μὴ πεποιῆσθαι τὰς ναῦς. *Sic Ariſt. ait falli ſolere homines inter diſputandum,* παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, ἢ ἀμφιβολίαν, ἢ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς, *cum cauſam fallacia ſignificare vellet.*

Pag. 46. 38. *Fortè* διὰ τοῦ εἰπεῖν.

Pag. 50. 36. ἀναβλύζειν *verius, vt tribus antè verſibus,* ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος, ϗ λέγοντος, Πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτοῦ, καὶ σὺ ἄρξεις αὐτοῦ, μηδὲ οὕτως ἐκδύναι. *i.* Ille te obſeruabit vt fratrem natu maiorem, te expectabit. *quod iam de muliere dicitur:* ϗ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου. *Dionyſius Halicar. lib. 2.* οὗτος ὁ νόμος τάς τε γυναῖκας ἠνάγκασε τὰς γαμετὰς, οἷα μηδεμίαν ἐχούσας ἑτέραν ἀποστροφὴν, πρὸς ἕνα τοῦ γεγαμηκότος ζῆν τρόπον, καὶ τοὺς ἄνδρας, ὡς ἀναγκαίου τε ϗ ἀναφαιρέτου χρήματος τῆς γυναικὸς κρατεῖν. *mallem,* κτήματος. *Hæc lex nuptas coegit, vt nullum habentes aliud perfugium, quò ſe vertant, vni marito morem gerere. hinc cælebs dicitur* μονότροπος, *qui ſuo more viuit. Vnde adoleſcenti uxorem ducturo dicitur,* Hic dies aliam vitam affert, alios mores poſtulat. *Pſal.* 47. κατοικίζει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ. *Sym.* δίδωσι μοναχοῖς οἰκεῖν οἰκίαν, monachus eſt, cælebs. *V. editio,* κατοικίζει μονοζώνους ἐν οἴκῳ. *Quidam legunt* μονοζώνους. *Herodotus de Homeri natalibus & vitâ:* ἦν δέ τις ἐν Σμύρνῃ τὸν τὸν χρόνον, Φήμιος τοὔνομα, παῖδας τὰ γράμματα, ϗ τὴν ἄλλην μουσικὴν διδάσκων πᾶσαν. οὗτος μισθοῦται τὴν Κρηθηΐδα, ἂν μονότροπος, ἐρουργῆσαι αὐτῷ ἔριά τε, ἃ παρὰ τῶν παίδων εἰς μισθοὺς ἐλάμβανεν. *Hæc Critheis eſt mater Homeri. Eſt igitur* μονότροπος, ὁ ἄγαμος. Ὁ γὰρ γαμήσας, *inquit Apoſtolus,* μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί. *Latinus Interpres habet,* Ad virum tuum erit appetitus tuus, *vt etiam hic:* Ad te erit appetitus illius, & tu dominaberis ei : *quod multi de peccato, liberum arbitrium hinc aſtruentes, intelligunt. Sed Chryſ. quod certiſſimum eſt, de fratre accipit,* καίτοι ϗ τοῦ ἐγκλήματος αὐτὸν ἀφῆκε, ϗ τὸν ἀδελφὸν ὑπέταξεν, *non* ἁμαρτίαν. *Videtur quidem Hebræa vox ſignificare* appetitum *: ſed Græca verſio multò eſt luculentior.*

Pag. 52. 5. ἐκεῖ σε τέρψω] *i. in altera vita. hoc enim declarat* τὸ, ἐκεῖ. *Iob.* 1. Nudus egreſſus ſum de ventre matris meæ, & nudus illuc reuertar, *non vtiq; in ventrem matris. Legendum* ἐκεῖ σε, διηγκαλισμένως.

l. 14. οὐχὶ ἑκατοστὴν] *Soluebant enim vſuram ſingulis menſibus centeſimam partem ſortis.*

l. 39. *Non dubito veram lectionem eſſe* ἐκ τῆς μετοικίας μεταχωρῆσαι, *i.* ex eo loco, vbi tu es μέτοικος, inquilinus. *nam* εἰς τὴν μετοικίαν, *planè contrarium eſt loci ſententia.*

Pag. 53. 29. ἀλῶνας ϗ λινοὺς ὑπὸ τοῦ δείματος τῆς χειρὸς ἔδειξεν] *Eleganter,* ἀντὶ τοῦ ἐποίησε. *Theocritus Idyl. 7. de fonte,*

—ταὶ δὲ παρ' αὐτὰν
Αἴγειροι πτελέαι τε εὔσκιον ἄλσος ἔφαινον.

φαίνειν *hic, vt Scholiaſtes etiã explicat, eſt* ποιεῖν, facere, reddere. *Quomodo ſæpe accipi notum eſt,* τὸ ἀποδεικνύειν ϗ ἀποφαίνειν: *vt cum ſic dicimus,* ὁ διδάσκαλος ἀπέδειξεν, ἢ ἀπέφηνε τὸν μαθητὴν ἑαυτοῦ πάσῃ παιδείᾳ πεπαιδευμένον. *Latini quoq; recentiores ſcriptores,* Oſtendere, *nonnunquam ſic vſurpant. Eutropius de Tacito,* Vir reip. gerendæ idoneus, nihil tamen clarum potuit oſtendere. *apud poetam, Iliados, 3. legitur,*

Ἀλλ' ὅτε δὴ μύθους ϗ μήδεα πᾶσιν ὕφαινον.

Sic etiam Euſtathius legit, ſed perperam, pro ἔφαινον: *quod Scholiaſtes agnoſcit, exponens* φανερὸν ἐποίουν. *Apollonius:*

ἡ δέ μιν ἄσσον ἰοῖο παρεῖσ' ὅτι φαῖνέ τε μῦθον.

Theocritus Id. 9.

Βουκολικαὶ Μοῖσαι μάλα χαίρετε· φαίνετε δ' ᾠδάν.

Herodotus Κλειοῖ· οὕτω δὲ ἔφαινε τὸν ἐόντα λόγον.

l. 53. 30. ἐντεῦθεν ὁ τοῦ Ἠλία δεσπότης πόθεν ἐπεδείξατῆς φιλοφροσύνης] *Veriùs & meliùs* φιλοτιμίαν. *vt paulò ante:* ὅταν ἴδῃ τοσαύτην ἐπιδεικνύμενον φιλοτιμίαν. *quæ enim eſt in Deo comitas? Et ſuprà,* εἶδες φιλοτιμίας ὑπερβολήν; *i.* ſummam liberalitatem vel munificentiam, δαψίλειαν. *Quid ſit* ἡ φιλοτιμία, *Pauli locus optimè docet:* Quæ eſt igitur merces mea? vt Euangelium prædicans ſine ſumptu ponam Euangelium. *Quam enim Paulus* καύχησιν, *Demoſthenes vocat* φιλοτιμίαν. *& hæc fuit gloria Pauli, quod gratis prædicauit:* καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ, *i.* τὸ φιλοτίμημα.

Hom. 8.

Pag. 57. 9. ἢ καὶ τούτους]Budæus vertit, *Vel ipſos præputiatos illis adiectos adiunctoſq́ue fuiſſe?* ἢ καὶ τούτους. Brixianus, *Quatenus & iſtos præputiatis illis adductos fuiſſe oſtendit.* Locus eſt, niſi fallor, deprauatus.

Pag. 59. 11. videtur legendum οὐ δυνατὸν μέγα φρονεῖν ἐπὶ τῷ Ἀβραάμ.

l. 28. τὸ γὰρ κατέναντι, ὁμοίως ἐστί] *Nihil verius. eſt enim Rabbinorum phraſis, vt multa apud Paulum,* Ceneged, *Gen.* 2. Non eſt bonum vt homo ſit ſolus: ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ᾽ αὐτὸν cenegdo, *i.* parem, *vel* ſimilem ei. *Hinc philoſophus ait ciuile imperium eſſe inter maritum & vxorem: Barbaros autem non multò ſecus vxores habere ac ſeruulos. Itaq́ue diuina eſt hæc explanatio Chryſoſtomi:* ὥσπερ ὁ Θεὸς πατήρ ἐστιν οὐ κατὰ τὴν φυσικὴν συγγένειαν, ἀλλὰ κατὰ οἰκείωσιν πίστεως, οὕτω καὶ Ἀβραάμ. *Eſt igitur* κατέναντι τοῦ Θεοῦ, *non aliud quàm* κατὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ Θεοῦ. Quaſi diceret, Abraham ſic pater eſt omnium, vt Deus. *non* ἐναντίον τοῦ Θεοῦ.

Pag. 60. 40. legendum ἐπιτειχίζουσιν αὐτῷ τὴν ἀκοὴν τοῖς λυμαινομένοις αὐτὴν λόγοις. *dicendum enim fuit,* ἀπετείχισαν αὐτοῦ τῆς ἀκοῆς τοὺς λυμαινομένους αὐτὴν λόγους. *Xenoph. 5.* παιδ. τοῦτο τὸ φρούριον τὸ τῆς χώρας, ὅ φασι Ὑρκανίοις τε καὶ Σάκαις ἐπιτετειχίσθαι, τῇ δὲ τῇ χώρᾳ πρόβολον εἶναι τοῦ πολέμου, *hoc eſt,* ὥστε εἶναι πρόβολον. Quod dicitis contra Hyrcanos munitum eſſe, vt ſit huic agro propugnaculum. *Dem. pro Corona,* ἐπιτείχισμα τὴν Εὔβοιαν προβαλλόμενος τῆς Ἀττικῆς. *Dici potuit* ἐπιτειχίσας τὴν Εὔβοιαν τῇ Ἀττικῇ. *Sophocles Aiacem vocat,* πρόβολον τῶν νεῶν, *vt Hom.* ἕρκος Ἀχαιῶν. *Xen.* ὅπως ἑαυτοῖς μὲν πρόβολος εἴη, τοῖς Ἀσσυρίοις ἐπιτετειχισμένον *i.* κατὰ τῶν Ἀσσυρίων. *nam* μετὰ τῆς δοτικῆς, ἐπὶ *eſt* κατά. *Hom.*

Οἱ δ᾽ ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ᾽ ἀλλήλοισιν ἰόντες.

Pag. 61. 34. κἂν μὴ λάβῃ γυμνὸν καὶ ἔρημον εἰς τὰς αὐτοῦ καταδύσεις] *Hic profectò deeſt verbum* ἐρχόμενον, ἢ κάμπτοντα. *Non enim Diabolus rapit mundum in ſuas latebras, vt Cacus boues in ſpeluncã: nec* λαβεῖν *eſt rapere, ſed deprehendere. Lyſias,* ἐάν τις μοιχὸν λάβῃ. *Plato 2. de Rep.* ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ οὖν λάβοιμεν ἂν τὸν δίκαιον τῷ ἀδίκῳ ἐπὶ ταὐτὸν ἰόντα. *Soph. Trach.* τοιαῦτα μῆτερ πατρὶ βουλεύουσα ἐμῷ καὶ δρῶσα ἐλήφθης. καταδύσεις, ſpecus ſerpentis, ſerpens, Diabolus.

Pag. 62. 32. οἱ γὰρ ὑπὲρ μελλόντων ἐπιτεύχει] *Locus obſcurus. fortè delendum* ὑπὲρ, *vel pro* ὑπὲρ *ponendum* ἐπί.

Pag. 63. 17. omnino retinendum καὶ πυρᾷ καιομένῃ τοσαύτῃ. *nam* ἡ πυρὰ *rogus eſt, non ignis nocturnus, qualem milites ſolent accendere. Vide notas Boiſij.*

Pag. 64. 37. τοσοῦτον ἐμοὶ παρ᾽ αὐτοῦ τὸ φίλτρον] *Fortè* περὶ αὐτόν. *non enim quantum Deus fuit dilectus, ſed quantum dilexit Abel.*

Hom. 9.

Pag. 67. 6. Lego, καὶ μὴ ἀπογινώσκειν τῶν μελλόντων. *ſic magis vſus loquendi fert.*

l. 36. Lege ἔχων μεγάλην συνήγορον, τοῦ δικάζοντος τὴν ἀγάπην, *non* μεγάλων.

Pag. 68. 17. πᾶσαν ὑπερβολὴν ἀποκρύπτει τὰ γεγενημένα. *Non dubitandum de hac lectione. hoc enim vult,* Omnia quæ ſumma ſunt exuperant, *quæ iam accepimus. Eſt enim apud Rhetores* ὑπερβολὴ τῆς ὑπερβολῆς, *vt cum dicimus,* Iro pauperior, Liberide nudior. *Et modus amplificationis eſt Quintiliano, quæ vocatur* ſupra ſummam adiectio. *Quicquid eminens & præfulgidum eſt, obſcurat abſconditq́ue inferiora omnia, vt ſol reliqua ſydera.*

Pag. 70. 24. Lege καὶ μυρία πάσχοντες κακὰ ἔχαιρον.

Hom. 10.

Pag. 71. 28. Legendum omninò, φασὶ, καὶ λέγοντα *(aliter oratio non cohæret) quam etiam lectionem ſequutus eſt Interpres.*

l. 41. Dele τὸ πῶς ἐβασίλευσε; *nulla enim eſt reſponſio ad hanc quæſtionem.*

Pag. 72 35. Probo magis εἰσενήνεκται.

Pag. 73. 8. Fortè eſt melius, τοσοῦτον ἀπελάβομεν μόνον τῆς χάριτος, *deleto* ἐπί.

Pag. 75. 34. Fortè ἐπ᾽ αὐτοῖς. *dixit enim* ἀπεθάνομεν.

Hom. 11.

Pag. 79. 37. ἀεὶ ἐκεῖνος]Sententia pendet imperfecta: cui malo medetur Interpres, addendo ex ſe, aut ex libris, σκόπει, ſic: ἀλλὰ ἀεὶ ἐκεῖνος, σκόπει: poteſt tamen, vt nihil ſubintelligatur, ſententia conſiſtere, mutata plena diſtinctione in ſemiplenam. nam γὰρ ſæpe apud hunc noſtrum παρέλκει, neq́ue ſemper inchoat ſententiam.

Pag. 80. 9. οὕτω καὶ] Doctiſſimo adoleſcenti Haleſio videntur hæc luxata, & in ijs aliqua loca ſua deſeruiſſe, & aliena occupâſſe. Fortaſſe magis perſpicuè ſit, inquit, legemus: οὕτω καὶ τὴν κακίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου τὴν ἀπὸ τῶν διαφόρων μερῶν πονηρίας συγκειμένην, πάλιν σῶμα, ſubaudi, καλεῖ. vbi eleganter comparat totum in nobis τῆς πονηρίας φύραμα ex heterogenijs quaſi conflatum partibus, humano corpori è varijs organis conſtructo. Dounæus ſolummodo mutat πάλιν in πᾶσαν, reliqua ſtante ſententia, vti eſt in excuſo.

Pag. 81. 20. *cenſeo legendum,* ἐπειδὴ βαρὺ ἔδειξε τὸ περιγενέσθαι ἁμαρτίας, ὅρα πῶς καὶ εὔκολον ἔδειξε. *nam ſi reuera graue eſt ſuperare peccatum, quomodo leue & facile eſſe demonſtrat?*

Hom. 12.

Pag. 88. 9. τὸ γὰρ σύμμετρον τῇ περιουσίᾳ τοῦ ἀνθρωπίνου δηλοῖ] *Dem. contra Midiam,* ποία γὰρ πρόφασις; τίς ἀνθρωπίνη καὶ μετρία σκῆψις; *Horatius epiſt.* 2. *lib.* 2.

Interualla vides humanè commoda *i.* non valdè commoda, vt ſunt res humanæ.

Pag. 89. 7. *lego,* καὶ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς τιμωρίας] *Vt paulo antè,* ὅπου γε καὶ τῆς τιμωρίας ἀπαλλαγέντες, τῆς αἰσχύνης ἀπαλλαγῆναι οὐκ εἶχον. *Hic aliquid profectò deeſt.*

Pag. 90. 13. ἐν δὲ τῇ ἐπαγωγῇ, *pro* συναγωγῇ. *concluſionem Ariſtotelis Interpretes ſic appellant, de quo diximus. ſic lin.* 23. ἀλλ' οὐκ ἐν τῇ ἐπαγωγῇ τοῦτο ποιεῖ: *pro* συναγωγῇ. Vide notas Boilij, cui magis hoc loco aſſentior.

Pag. 93. 43. *Sic legendum:* ἡ γὰρ ἁμαρτία αὐτὸ κατειργάσατο, ἀλλὰ διὰ τοῦ νόμου· ἀλλ' οὐ τοῦτο τοῦ νόμου σπουδάζοντος, ἀλλὰ τοὐναντίον. *figura eſt* τὸ καθ' ὑποφορὰν καὶ ἀνθυποφοράν.

Pag. 94. 9. *Sic legendum,* ὅτι γὰρ χωρὶς νόμου ἔζων, φησί, τοῦτό φησιν, οὐχ οὕτω κατεδικαζόμην. *Verba enim Pauli interpretatur.*

Pag. 96. 18. *veriſſima lectio:* οὐδὲ οἱ τῶν κακῶν εἰσιν, ἴσασι: *pro* οὐ τῶν. *Soph. Tyranno,*

σὺ καὶ δέδορκας κοὐ βλέπεις, ἵν' εἶ κακοῦ.

ποῖ *ſæpe* ἀντὶ τοῦ ποῦ *ponitur.*

Pag. 98. 39. *Sic indubitanter legendum,* πρότερον μὲν ἀπαλλάττεις σεαυτὸν θορύβου καὶ ταραχῆς, εἶτα (μᾶλλον δὲ τοῦτο καλῶς πρότερον)

Hom. 13.

Pag. 102. 40. *Pone in textu,* ἐν ἐρημίᾳ τῶν βοηθησόντων. *Agnoſco hanc locutionem:* ἐν ἐρημίᾳ τῶν, *alienum eſt, quod eſt* ceſſantibus auxiliatoribus. *ſed illud multò melius (declarat enim nullos eſſe opitulatores) hoc autem preſtò quidem eſſe, ſed nullam opem. ſic dicunt* ἔρημον καταδικάζεσθαι, *ſubaudi,* δίκην, *cum vadimonium deſeritur, & reus non ſe ſiſtit iudicio.*

Pag. 103. 20. *lege,* κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἔχειν.

Pag. 104. 25. μηκέτι ὄντα αὐτὰ] *Quid hoc? lego* μηκέτι πράττοντα αὐτά.

Pag. 105. 21. *lego* οὐκοῦν ἁμαρτησόμεθα λοιπόν; οὐχ ἁμαρτησόμεθα, αὖ.

Pag. 108. 35. τὸ μὴ δύνασθαι ἀρέσαι τοῖς ἐκείνου νόμοις] *Hic locus mendi manifeſtus: legendum* ἀρέσκεσθαι τοῖς ἐκ. νόμοις.

l. 36. *lego,* τὸ μὴ εἶναι ὡς Χριστοῦ τὸν Χριστοῦ. ὡς, *eſt* ἀληθῶς, ὄντως, *vt docet Interpres Thucydidis.*

l. 38. *fortè,* τὸ ἐνταῦθα ἤδη τῆς ἀναστάσεως ἔχειν τὰ ἐνέχυρα, *vt opponatur,* τὸ ἐκεῖ, *quo ſignificant vitam futuram.* ἐντεῦθεν *pro* ἐνταῦθα *frequens Chryſoſtomo.*

Pag. 109. 2. *Lego, vel* πρὸς τὴν τῆς ἁμαρτίας ἐργασίαν, *vel* πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἐνέργειαν.

Pag. 110 5. δύο ἢ τρεῖς.

l. 29. *lege* κατορωρυγμένην. vtrumuis rectum.

l. 33. κἂν ἡμέρας γινομένης, ἐκ τῆς κωμῳδίας ἐκείνης ἀναστὰς δέξῃ νήφειν] *Non concoquo. Cenſeo legendum* ἐκ τοῦ κώμου, καὶ τῆς παροινίας ἐκεί- *ſic ſeruabitur antitheſis* τοῦ νήφειν. *ſæpe coniuncta hæc reperies: vel* ἐκ τοῦ κώμου, καὶ τῆς ἄλυος ἐκείνης. *Nam & hæc Clemens in Pædagogo copulauit: vel* ἐκ τοῦ κώματος τῆς παροινίας ἐκείνης, *propter illud quod ſequitur,* ὅτι τῆς νεφέλης ἐκείνης ἀπὸ τοῦ χειμῶνος τῆς μέθης περὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἱσταμένης. *& verbum* ἀναστὰς *ſoporem indicat. nulla hic Comœdiæ ſimilitudo. præterea quòd de barbara dixit ancilla,* ἐναλλομένης καὶ ἐνυβριζούσης *ingenuæ, plane eſt* παροινία, *quæ ſæpe* τῇ ὕβρει *coniungitur.*

l. 37. πῶς κατηγόρους ἰδεῖν] *Fortè* καταγελῶντας, *propter ea quæ ſequuntur.*

l. 40. καὶ δείλης] *Hic aliquid deeſt, niſi ſic placet,* καὶ δείλης πάλιν τὰ αὐτὰ ἀσχημονεῖν. *tempeſtiua enim conuiuia de die celebrari ſolita, in vitio veteres ponebant.* 1. *Theſſ. cap.* 5. Qui dormiunt, nocte dormiunt, quiq; ebrij ſunt, nocte ebrij ſunt. *Si quis igitur de luce inebriatur, magnũ eſt dedecus.* δείλης *hic eſt, quod Græci dicunt* ἐν ὥρᾳ. *Athen. lib.* 4. *de Cleomene rege Spartæ,* πολλῶν δὲ πρεσβειῶν παραγινομένων πρὸς αὐτὸν, οὐδέποτε ἐνωρίτερον τοῦ εἰθισμένου καιροῦ συνῆγε. *hinc* τὴν εὐχαριστίαν, σύναξιν *Græci veteres Theologi dicunt.* ἐνωρίτερον, *vel* ἐνωρέστερον, *vel* ἐνωρότερον *eſt,* μᾶλλον ἐν ὥρᾳ. *Ariſtoph. veſpis:* ὁ κηδεμὼν ἡμῖν ἐφεῖτ' ἐν ὥρᾳ ἥκειν. *Theoc. Idyl.* 22.

——ἐπεὶ δειπνεῦντες ἐν ὥρᾳ

Εἰ μέμνη τῆς γαστρὸς ἐρειδόμενοι---

Latini variè reddunt. M. Tullius, Maturè, *de conuiuio Verris apud Rubrium:* Maturè veniunt, diſcumbitur. *quidam de tempore, Hirtius, ſiue Oppius de bello Hiſpan:* Ipſe de tempore cœnauit. *Plautus,* Tempori, *Captiuei.* Nunquid vis Hegio? *Heg.* venias tempori. *Inde eſt* Temporius, *Gloſſæ veteres,* Temporius ἐνωρίτερον. *Quod Cicero* tempeſtiuum conuiuium *appellat, ſolitum de die inchoari, contra maiorum diſciplinam, Græcis eſt* δεῖπνον ἔνωρον: *quod vitio datum eſt, &* τῶν ἀσώτων *habebatur. Pro Murena,* amæni loci, tempeſtiui conuiuij (*quidam codices male, intẽpeſtiui*) multarum deliciarũ comes eſt extrema ſaltatio. *Alcæus notauit hanc nequitiam,* πίνωμεν· δάκτυλος ἁμέρα, *ac ſi diceret,* tempus eſt iam bibendi. parum enim diei ſupereſt. ἐν ὥρᾳ, de die. *in legibus* 12. *tabularum,* Sol occaſus ſuprema tempeſtas eſto. *de die cœnare, magnum erat dedecus. hinc Chryſoſtomus,* interdiu deridentur propter ebrietatem, & ante noctem eadem repetunt. ἡ δείλη, *totum pomeridianum tempus. Euſt.* πρωΐα μὲν δείλη λέγεται, τὸ εὐθὺς μετὰ τὴν μεσημβρίαν μέρος ἡμέρας· ὀψία δὲ δείλη τὸ τελευταῖον μέρος τῆς δείλης, περὶ ἡλίου δυσμάς. *quod tempus hic indicari videtur,* καὶ δείλης πάλιν τὰ αὐτὰ ἀσχημονεῖν. *de tempore enim, hoc eſt, die potare, vitioſum fuit. hinc Paulus,* Qui inebriantur, nocte inebriari ſolent. *legendum igitur haud dubiè,* καὶ δείλης πάλιν *ſine* καί.

Pag. 111. 3. *Omnino legendum* καὶ πλεονεκτούντων, καὶ μεθυόντων ποιήσωμεν σήμερον σύγκρισιν. *Sequentia hoc poscunt.*

l. 38. *melius est* καὶ ἀκοὰς ἀποφράττειν. *nam sic dicunt* ἀποτειχίζειν. *Liuius lib.* 1. Quiritium quoque fossa haud paruum munimentum à planioribus aditu locis, Anci Regis opus est. *Expressit, vt sæpe, Græcum vocabulum,* ἀποτείχισμα.

Hom. 14.

Pag 113. 7. ἵνα οἱ ζῶντες] Ab hoc loco Heidelbergenses codicibus suis manuscriptis valere iussis, nudam nobis exhibuerunt editionem Veronensem, eamq; plurimis in locis, vt fit, deprauatam.

l. 24. *lego* καὶ τοῦτο περιθέμενος.

Pag. 115. 4. οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐπιστρεφόμεθα] *Sic & nos plectimur: passiuè* ἐπιστρέφεσθαι, καὶ ἐπιστροφὴν ποιεῖσθαι, animaduertere, punire, *actiuè,* ἐπιστρέφειν conuerti. hæc obseruatio cautè legenda: nam & ἐπιστρέφειν actiuum apud hunc nostrum est animaduertere, punire: quod aliâs à me obseruatum memini, & ἐπιστρεφόμεθα hoc loco non est necesse passiuè accipi. *H.S.*

Pag. 117. 16. *lego* ὥσπερ ἀράχνια τινα] ἀράχνης araneus, ἀράχνιον, tela aranearum. *vt Anacharsis dixit leges similes esse* τοῖς ἀραχνίοις. *pluralem numerum esse oportet, quia dicit* φιλοσόφων δόγματα καὶ παίδων ἀθύρματα. At qui in Chrysostomo versabitur, reperiet ἀράχνη vocabulum, ἀντὶ τοῦ ἀράχνιον frequentiùs vsurpari, quàm vt librarij lapsui possit imputari. *Hal.*

Pag. 121. 33. ἀλλ' ἐντρέψαι] *Fortè* περιτρέψαι. ἐντρέψαι *est* pudore afficere. Vide notas Boisij.

Pag. 124. 1. *Verum est,* καὶ τὰ τέκνα ὑποθεῖναι οἱ κατοκεῖς. ὑποθέσθαι pignus accipere, ὑποθεῖναι pignus dare. *Si igitur* ὑποθέσθαι *retineamus, est* ἀκυρολογία.

Pag. 125. 11. *Lego,* τὴν σπουδὴν ἅπασαν κενοῦμεν, .i. ἀναλίσκομεν, *sic sæpe noster loquitur, & multò melior est lectio.*

l. 27. *Omnino legendum* οὐκ ἂν τιμὴν σφόδρα σοι ὑπερβαίνουσι.

Hom. 15.

Pag. 127. 44. *Lego* τοσοῦτον ἀπέχουσι τοῦ ἐπηρεάζειν.

Pag. 128. 16. *Mallem* στῆναι *simplex. nam* ἀντιστῆναι *regit datiuum sine præpositione.*

Pag. 129. 15. *Sic lego,* πρότερον εἰπὼν ὅτι ἐστὶν ἐν δεξιᾷ, ὅπερ τὴν ὁμοτιμίαν ἔδειξε καὶ τὴν ἰσότητα, τότε ἐπήγαγεν, ὅτι ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λοιπὸν τὸ ἐντυγχάνειν οὐκ ἐλαττώσεως. *sic turbatum hunc locum restituimus, & legendum* οὐκ ἐλαττώσεως, ἀλλ' ἀγαπήσεως, *vt sint* πάρισα.

Pag. 130. 14. *Lego,* κἂν γὰρ τῇ φύσει συγκεκληρωμένον ᾖ. *Mors enim hominibus obuenit non sortito, sed necessitate naturæ. nec erit, nisi ita legas, vnde* τῇ φύσει *regatur. & sæpe vtitur hoc composito verbo.*

l. 30. *Lego, vel* μετὰ τοσοῦτο τὸ πλῆθος τῶν π. *vel* μετὰ τοσοῦτο τὸ πλῆθος οὐδὲ τῶν πειρασμῶν. Interpres, post tot tantaq; aduersa tentationum multitudinem exhorruisset. *Vide notas Boisij.*

Hom. 16.

Pag. 134. 31. *Malo* καὶ περὶ Ἰουδαίων, *quia præcessit* ὑπέρ. *ad Ephes. Orate* ὑπὲρ πάντων ἁγίων, καὶ περὶ ἐμοῦ. *sic solent variare. Arist. lib.* 1. *Magnorum moralium.* δεῖ ἄρα πρῶτον ὑπὲρ ἀρετῆς εἰπεῖν. *paulo post,* πρῶτος μὲν οὖν ἐνεχείρησε Πρωταγόρας περὶ ἀρετῆς εἰπεῖν. *sic etiam Latini loquuntur,* de imperio, de principatu contendere. *Virg. lib.* 12.

---Neq; enim leuia aut ludicra petuntur
Præmia, sed Turni de vita & corpore certant.

Hom. Ἀλλὰ περὶ ψυχῆς θέον Ἕκτορος ἱπποδάμοιο.

Pag. 135. 41. καὶ νιφάδας κινδύνων θεὶς] *Fortè* ὑποθεὶς, *melius.*

l. 44. καὶ πάντα τὰ ἄλλα περιδραμών] *Lego* παραδραμών.

Pag. 139. 34. *Lego* οὕτω σφόδρα.

Pag. 141. 9. *Legendum, vel* ἄρχοντας ἀτιμάσει, *vel* ἠτίμωσε. ἄχρηστον *enim* τὸ ἀτιμάω, *si verus est Eustath.*

l. 18. ὁ ταύτῃ διεφθαρμένος *legendum, vt vel ad* καρδίαν *referatur, quod proximum est, vel ad* προαίρεσιν.

Pag. 146. 2. *Lego,* οὐδὲν δέδοικα χαλεπωτέραν πεσεῖν.

l. 26. *Legendum,* τὸ δὲ θαυμαστὸν τοῦ προφήτου, οὐχ ὅτι τοῖς π. *deleto priore* ὅτι: *vel* οὐχ ὅτι μόνον *dicitur* ἐκ παραλλήλου. *dicunt enim* οὐχ ὅτι, καὶ οὐχ ὅπως, *pro eo quod est,* οὐ μόνον. Vide notas Boisij, qui rectiùs hunc locum explicat.

l. 41. *Legendum,* ὥστε μὴ πάλιν ἐπισκοτῆσαι τῇ μνήμῃ. ἐπισκοτεῖν, tenebras offundere.

l. 42. *Sic legendum, & distinguendum:* ἄρα δεῖ καταλῦσαι τὸν λόγον, εἰς τὸ πρέπον τέλος κατακλείσαντας, τὴν δοξολογίαν τοῦ. καταλῦσαι τὸν λόγον *sic dicitur; vt* καταλύειν τὸν πόλεμον, bellandi finem facere, *&* καταλύειν τὴν διδασκαλίαν, *Herod.* desinere artem, *Suet.*

Hom. 17.

Pag. 147. 18. εἰ μὴ γὰρ δι' ἀνθρωπόν εἰσιν ἀπηχθημένοι] *Ego scio deprauatum esse hunc locum, sed corrigere non possum (vide interpretem) nisi fortè sic sit legendum,* εἰ γὰρ δι' ἄγνοιαν εἰσὶν ἀπηχθημένοι. *aut,* εἰ μὴ γὰρ ἀλλ' ἢ δι' ἀνθρώπινόν εἰσιν ἀπηχθημένοι. *humanum est enim errare, nescire.* δι' ἀνθρώπινον *verum, ni fallor. vel sic,* εἰ μὴ γὰρ εἰ μὴ δι' ἀνθρώπινόν εἰσιν ἀπηχθ. Interpres. propter hominem Christum. Vide Boisium, qui hunc locum acutissimè explicat, retenta lectione codicis.

Pag. 149. 10. *legendum,* ἀλλ' αὐτὸς ἐφ' ἕτερον αὐτὸν ἄγει.

Pag. 150. 11. *lego,* ἔχειν συνεχῶς δεῖ, *vel prorsus delendum* δεῖ.

l. 34. παραποτίθεσθαι, *suspectum, fortè* παρεντίθεσθαι: *vel* παρενδείκνυσθαι: *omnino* παρά. *Vide notas B.*

Pag. 151. 23. ἄξιοι] *Subaudi* ἐσμεν. *præceſſit enim* ἠξιώμεθα.

Pag. 152. 15. τότε μὲν μυρίοις ὑποσκελίζουσι] *Mendi manifeſtum. Interpres,* & mille opprobrijs exponens, *ſed dubitans. apponit enim ad marginem,* Quamplurimos ſubuertens. *quid ſi legas* μυρίως, *ut* διχῶς, τριχῶς, τετραχῶς, πολλαχῶς. *non poſſum aliquid melius.*

Hom. 18.

Pag. 154. 4. *lege,* πάντως γὰρ ἔχει τι.

Pag. 155. 2. *Pro certo legendum* πῶς αὐτὸ ἀνάγει. ἐνάγειν, *eſt* inducere, perſuadere. ἀνάγειν, educere, altiùs erigere. *Eſt enim apud Theologos &* ἀλληγορικὸς *ſenſus, &* ἀναγωγικὸς *i.* ſuperior.

Pag. 156. 1. *lego* τὴν οἰκείαν προορώμενος σωτηρίαν] *Sua proſpiciens ſaluti: idem,* προνοούμενος σωτηρίας.

Pag. 157. 22. *Lege* ἐν τοῖς ἔμπροσθεν.

Pag. 158. 37. *Lego* ἀλλ' ἐλύπουν ὑμᾶς; ἀλλὰ καὶ χρηστὰ ἔλεγον. ὑποφορὰ, καὶ ἀνθυποφορά.

Pag. 161. 2. ὅπου τῆς λογοθεσίου ἐφέστηκεν ἡ ἡμέρα, dies redditionis rationum. *Clemens Alex.* στρωμ. 1. τοῖς δούλοις τὰ ὑπάρχοντα διανείμας, αὖθις ἐπανελθὼν, συνθεῖναι λόγον μετ' αὐτῶν.

l. 14. ἂν νέμῃς *Mihi videtur melius. Demoſthenes ſuadet, apud quem pater dicitur* νέμειν τὴν οὐσίαν, *vel* μοίρας *filijs, filij* νέμεσθαι. *Unde eſt* κληρονόμος.

Pag. 162. 13. *Fortè,* ὡς μὴ ἀνέχεσθαι τούτου.

Hom. 19.

Pag. 163. 6. *Mihi videtur legendum,* οὐδὲ γὰρ ἵνα ἀνέλῃ τὸ αὐτεξούσιον, φησὶν, ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν. *nam conſequi quod petebant, non tollit liberum arbitrium, ſed electio videtur tollere.*

Pag. 165. 13. *Lego* Συροφοινίσσῃ. *Sic in Euangel. Thrax, Thraſſa,* Φοῖνιξ, Φοίνισσα: *quod Euripid. Phœniſſæ docent.*

Pag. 166. 36. *Lego* παραμυθούμενον, *ſine* μόνον.

l. 41. *Lego* ἀλλ' ἐξεβλήθησαν μὲν διὰ τὴν ἄνοιαν, *vel* ἀπόνοιαν αὐτῶν, *vel* αὐτοί: *propter ſequens membrum.*

Pag. 167. 40. *Legendum vel* καυχῶ, *vel* αὐχεῖ, *quod melius & certè verum. inde enim* καυχῶμαι: *ut* αὐλὴ, *caula, cacumen, acumen.* καρπαλίμως, ἁρπαλίμως, raptim. ἰὼν, κιών· κέλευθος, ἐλεύθω.

Pag. 172. 44. *Fortè,* τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ κειμένων μισθῶν] *Syneſius,* τοῦτο γὰρ καλῶς μοι παρὰ τοῦ Θεοῦ κείσεται, τὸ πλεονεκτεῖν μὲν πόνων, μειονεκτεῖν δὲ τιμῶν.

Hom. 20.

Pag. 173. 40. *lego,* νεκρὸν ἀπέφηνε. *Nihil enim hic opus præpoſitione; quod verbum ſynonymum continuò poſitum euincit.* ἀποφαίνειν *enim,* ἀποδεικνύειν, ἀπεργάζεσθαι, ῥήματα τῆς αὐτῆς χρήσεως.

Pag. 174. 18. διὸ χρὴ πανταχόθεν μωμοσκοπεῖσθαι τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον] *Hoc quid verbi ſit, puto me poſſe oſtendere. tranſlatum à victimis, quas antè explorant, quàm immolant, ne quid vitij ſit in toto corpore. ſic enim iubentur in lege agnum immolare* aſher en bo mum. *hinc* μῶμος, *& Homericum* ἀμύμων, *quod ab Hebræo vocabulo duci nemo dubitat. Sed quid ſit* μωμοσκοπεῖσθαι, *M. Tullius nos docebit in libro de claris oratoribus ad Brutum.* Nunc quoniam totum me non næuo aliquo aut crepundijs, ſed corpore toto videris velle cognoſcere, complectar nonnulla, quæ videantur fortaſse minus neceſſaria. *In fabulis agnitiones, i.* ἀναγνωρισμοὶ, *ferè ſiunt per næuos corporis, vel crepundia, quæ cum infantibus exponi ſolebant. Gloſſarium,* Crepundia, γνωρίσματα. *Perſius,*

> Ad populum phaleras: ego te intus & in cute noui,

Quaſi diceret, ſiquam habes latentem maculam in cute & in corpore, non me fallit. *Sed hic Allegoricè dictum eſt de animi vitijs. Clemens Alex. Protreptico,* ἐθέλω δὲ ὑμῖν ἐν χρῷ τοὺς Θεοὺς αὐτῶν ἐπιδεῖξαι, ὁποῖοί τινες, καὶ οἵτινες, ἵν' ἤδη ποτὲ τῆς πλάνης λήξητε: Volo vobis in cute deos eorum oſtendere, qui ſint, & quales. *Quod Cicero dicit,* toto corpore, *eſt* ἐν τῷ χρῷ παντὶ, *Perſius,* in cute, *Lucretius* ſummum corpus *appellat lib.* 4.

> Dico etiam rerum effigies tenueſq; figuras
> Mittier ab rebus ſummo de corpore earũ.

l. 32. καὶ τὴν προσφορὰν ἀνύσῃ πᾶσαν] *Mallem* ἀνοίσει, *ut ſuprà ſæpe* ἀναφέρειν *dixit.* ἀνύειν *enim non eſt* abſoluere, ſed expedire rem, & agendo proficere: *ut* ἀνύειν τὴν ὁδὸν, *non eſt* τελεῖν. *Quod docet elegantiſſimum Epigramma Leonidæ* εἰς Τίμωνα τὸν μισάνθρωπον,

> Τὴν ἐπ' ἐμεῦ στήλην παραμείβεο, μήτ' ἐμὲ χαίρειν
> εἰπὼν, μήθ' ὅστις, μὴ τίνος ἐξετάσας.
> Ἢ μὴ τὴν ἀνύεις, τελέσαις ὁδόν, ἣν δὲ παρέλθῃς
> σιγῇ, μηδ' οὕτως, ἣν ἀνύσῃς, τελέσαις.

Ariſtophanes in Veſpis:

> Ταῦτα μὲν πρὸς ἀνδρός ἐστ' ἀνύοντος πρὸς σωτηρίαν,

id eſt, ἀνύοντος. Hæc viri ſunt nitentis vel proficientis ad ſalutem. *eſt enim* ἄνω, ἀνύω, ἀνύτω. *Iliados* κ.

> ἀλλ' ἴομεν· μάλα γὰρ νὺξ ἄνεται, ἐγγύθι δ' ἠώς·

Non igitur nox abſoluta erat. Virg.

> Et iam nox humida cœlo
> Præcipitat, ſuadentq; cadentia ſydera ſomnum.

Sed rectius utriſq; ἀναλώσει πᾶσαν προσφοράν. *Error ex eo, quòd ſic ſcriptum erat per compendium* ἀνώσει, *ut ſuprà,* λαμπὰς ἄνωθεν κατενεχθεῖσα πάντα ἀνάλωσε. *Sed maximè confirmat prius membrum. Hæc enim bene cohærent,* καὶ τὸ βιωτικὸν ἐκεῖνο δαπανήσει, καὶ τὴν προσφορὰν ἀναλώσει πᾶσαν. *Hoc profectò veriſſimum.*

l. 34. *lego,* διακονούμενος καὶ ἱερώμενος. *& quod in margine,* οἷος ἂν εἴη στέλλεται, *non ita improbandum, ſi referatur ad veſtitum ſacerdotis, qui dignitatem addit: itaq; ſubiungit,* καὶ σεμνότερος γίγνεται. Fort. rectum eſt ἱερώμενος, ſine καὶ, i. ὅταν ἱερατεύῃ.

Pag. 175. 38. *Haud dubiè legendum,* καὶ τὴν πόρνην, ἀντὶ τῆς σώφρονος γυναικὸς, ἑαυτοῖς συγκατακλίνοντες.

τες. *Hic ſermo vſitatiſſimus, alter inſolens.*

l. 40. χρῖσιν διηρθρωμένην. *multò melius. Nam* τὸ διηρθρωμένον *vel de compage corporis, vel de oratione articulis diſtinctâ dicitur.*

Pag. 176. 30. οὐδὲ σωφρονεῖν ἔνι, τουτέστι, καθεστηκυῖαν, bene compoſitum habere animum. τὸ κατάστημα τῆς ψυχῆς: *Perſius,*

Compoſitum ius faſq; animi--

Apud Ciceronem Tuſc. ſunt quædam ſedationes animorum contrariæ perturbationibus. *i.* καταστάσεις τῆς ψυχῆς ἐναντίαι ταῖς ταραχαῖς. *Ariſtoph. Equitibus.*

Ὥσπερ γὰρ οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρώμενοι, πέπονθας.
Ὅταν μὲν ἡ λίμνη καταστῇ, λαμβάνουσιν οὐδέν·
Ἐὰν δ᾽ ἄνω τε καὶ κάτω τὸν βόρβορον κυκῶσιν,
Αἱροῦσι. καὶ σὺ λαμβάνεις, ἢν τὴν πόλιν ταράττῃς.

Vides τῷ καταστῆναι *contrarium* τὸ κυκᾶν καὶ ταράττειν. *Sed hic philoſophi locus inſignior 7. Phyſ. cap.* 3. Τῷ γὰρ καθίστασθαι τὴν ψυχὴν, ἐκ τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς φρόνιμόν τι γίνεται, καὶ ἐπιστῆμον. διὸ καὶ τὰ παιδία οὔτε μανθάνειν δύναται, οὔτε κατὰ τὰς αἰσθήσεις ὁμοίως κρίνειν τοῖς πρεσβυτέροις. πολλὴ γὰρ ἡ ταραχὴ καὶ ἡ κίνησις καθίσταται καὶ ἠρεμίζει τῇ ἡλικίᾳ. *Hinc in Ethicis dicit adoleſcentem non eſſe idoneum auditorem moralis ſcientiæ.*

Pag. 177. 6. τὸ δὲ διὰ φρονήσεως γίνεσθαι μωρὸν] *Videtur eſſe* ἀπαρέμφατον. *Qui poteſt enim quenquam ſtultum facere prudentia? Sed hic* φρόνησις *non prudentiam, ſed elationem animi declarat,* ἀπὸ τοῦ μέγα φρονεῖν, *vnde &* φρόνημα, *non* δὲ φρονεῖν. *Gemellus penè huic locus eſt apud Thucyd. lib.* 1. *in concione Corinthiorum.* οὐ γὰρ δὴ πεφευγότες ταῦτα, ἐπὶ τὴν πλείστοις δὴ βλάψασαν καταφρόνησιν κεχωρήκατε, ἣ ἐκ τοῦ πολλοὺς σφάλλειν, τὸ ἐναντίον ὄνομα ἀφροσύνη μετωνόμασται. Non enim cum hæc vitia fugeritis, *viz. inſcitiam, mollitiem, negligentiam &c. Scholiaſtes* οὐ δύνασθε, φησιν, εἰπεῖν ὅτι οὐ διὰ τὸ ἔχειν τὰ τρία ταῦτα, οὐ πολεμοῦμεν, ἀλλὰ διὰ καταφρόνησιν, ὅ ἐστι διὰ τὸ ἄγαν φρονεῖν, καὶ οἷον ὑπερφρονεῖν. ἡ γὰρ κατὰ φρόνησις ἐπίτασιν ἐνταῦθα σημαίνει. *Sic quando contemptionem ſignificat, non caret ſuperbia.* καταφρονεῖν *enim eſt* ex alto deſpicere. *eſt igitur hîc* φρόνησις *apud Chryſoſtomum, quod Thucydidi* καταφρόνησις, *id eſt,* ſuperbia, *quam ille* ἀπόνοιαν *vocat, Thucydides* ἀφροσύνην. *Hæc conſentiunt verbis Pauli, quæ tractat hoc loco,* μὴ ὑπερφρονεῖν παρ᾽ ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν. σωφροσύνην, *inquit,* ἐκάλεσε τὴν ταπεινοφροσύνην. φρονεῖν *enim hîc non eſt* ſapere, *ſed* de ſe mgana quædam ſentire. *Dem.* φρονεῖν δ᾽ ἐφ᾽ ἑαυτῷ τηλικοῦτον, οἷον εἰκός. *Sic illud accipiendum* 1. *Cor.* 4. ἵνα ἐν ὑμῖν μάθητε, μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν: *ſequitur* ἐξήγησις, ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου. *Eſt igitur nunc* τὸ φρονεῖν, φυσιοῦσθαι. *ac ſi diceret,* Nolite de quoquam nimis magnificè ſentire (vt fecerunt, cùm dicerent, Ego ſum Pauli, ego Apollo) aut ſupra quod ſcriptum eſt, *nempe illud,* οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας τοῦ Θεοῦ, & neq; pluris faciat, neq; minoris. *Qui ſecus accipiunt, nihil vident. quanquam noſter in ambiguitate nominis ludere videtur, cùm dicit,* τὸ δὲ διὰ φρονήσεως γίνεσθαι μωρὸν, καὶ συγγνώμης ἐστέρηται.

Pag. 178. 10. *Quamuis* πέπτωχε *dicatur* ἀπὸ τοῦ πτώσσειν, ἢ πτήσσειν, *tamen magis probo receptam lectionem,* καὶ πεπτωκότος δειλότερον ὄψει γινόμενον: Iacente & proſtrato timidiorem. *Strabo lib.* 13. ἐντεῦθεν δὲ μετήνεγκεν Ἀγρίππας τὸν πεπτωκότα λέοντα (Lion Couchant) Λυσίππου ἔργον. *Euripides in Oreſte,* πόσον χρόνον δὲ δεμνίοις πέπτωχ᾽ ὅδε, quàm diu decumbit in lecto.

Hom. 21.

l. 34. *lego,* τί τῆς ὁμονοίας χωρίζεις σαυτὸν τῇ ἀπονοίᾳ.

Pag. 179. 27. ἁπλότητα γὰρ τοῦτο οἶδε πανταχοῦ εἶναι] Interpres, ſimplicitatem enim iſtud eſſe nouit, vbicunq; fiat: quandoquidem &c. puto deeſſe καλεῖν, aut ſimile quippiam: & legantur παρενθετικῶς. Vide notas Boiſij.

l. 41. *lego,* καὶ δείξῃς, ὅτι λαμβάνεις μᾶλλον, ἢ δίδως, κατίσχυσας μᾶλλον, ἢ ἀνέστησας τὸν λαμβάνοντα, *deleto* καί.

Pag. 179. 44. *rectum,* καίτοι ἐπ᾽ ἀδήλοις ὠνείρων. *Dem. Philippica* 1. ἐπ᾽ ἀδήλοις οὖσι τοῖς ἀπὸ τούτων ἐμαυτῷ γενησομένοις λέγειν αἱροῦμαι.

Pag. 180. 2. *Fortè* δύστης *melius.* δεινῶς *antè poſitũ eſt.*

l. 36. διακείμενοι] Interpres, animo erga bonum appoſiti. Vide Boiſium.

Pag. 181. 14. *Sic cenſeo legendum:* καὶ γὰρ τοῦτο ἀγάπην τίκτει, ὅταν μετὰ τῆς τιμῆς, καὶ σπουδὴν προθυμίας ἐπιδειξώμεθα. *Deeſt aliquid profectò, & certè* σπουδῆς *nihil conuenientius, tum quia in quibuſdam codicibus extat, tum propter illud, vel quod ſuprà dictum eſt,* ὁ προϊστάμενος ἐν σπουδῇ, *vel quod* προσεχῶς *poſitum* τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί. *niſi malimus,* μετὰ τῆς τιμῆς καὶ προθυμίαν ἐπιδειξώμεθα.

Pag. 182. 18. *Retineo* τοῖς ἱκέταις. καλῶ *regit Datiuum.*

l. 28. *Sic reſtituo locum mendi manifeſti compertum.* ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Ἀβραὰμ τότε, ὧν μετὰ δαψιλείας καὶ προθυμίας ἐποίησε, *vel* εἰργάσατο, *vel* ἐπεδείξατο: *ſupplendum ex priore membro,* ἐτρύγα τὸν καρπόν. *nam quod editum eſt, nullum habet ſenſum.*

Pag. 183. 7. *Omnino retinendum,* αὐτὸν ἔφερε. *nam* ἐθεράπευε *non ita conuenit. Nam neq; curauit Iudam vnquam, nec coluit vt potentem.*

Hom. 22.

Pag. 184. 31. ὁ καταφρονούμενος] Fort. ὁ μὴ καταφρονούμενος. lectionē tamen excuſā ſequitur Interp.

Pag. 187. 4. *Lego,* ὁ γὰρ ἠδικημένος, ὅταν εὐθηνήσῃ, οὐχ οὕτω κατέχεται τοῖς οἰκείοις ἀγαθοῖς, ὡς τῇ. Qui iniuriâ affectus eſt, in rebus proſperis non ſic tenetur vel afficitur proprijs bonis: *vt Hor.*

Tàm teneor dono, quàm ſi demittor onuſtus.

Si legas ὅταν ἀσθενήσῃ, *nullus eſt locus* τοῖς οἰκείοις ἀγαθοῖς, *& tamen ſic Interp.* ſi quãdo debilitatus fuerit.

l. 17. *Legendum,* ἀλλ᾽ ὅταν ἐξαιρῶν αὐτόν. *ſic dicunt* ὑπεξαιρῶν, excipiens, *&* ὑπεξαίρεσις, exceptio. ἐξαίρων, *non eſt* eximens, *ſed* extollens: *vt elevationem poli, dicunt* ἔξαρμα, *Rhetores,* ſublimitatem orationis.

l. 20. *legendum,* ὑπὸ πάθους ἀναλλ. θέρμου τοῦ θυμοῦ νικηθείς. *præceſſit enim* ἡττηθεὶς.

l. 30. τοῦτο μᾶλλον ὄντες, ἢ τοῦ φυλάξασθαί τι παθεῖν] *D'moſt.* περὶ παραπρ. οὕτως ὅλος ἦν τοῦ λύμματος. *Egregiè vereq́; deſcripſit naturam apri.* σῦς *enim*, παρὰ τὸ σεύεσθαι, *quod eſt* ὁρμᾶν: ὁρμητικὸς *enim eſt*, καὶ θυμικώτερος τοῦ λέοντος, ἀπερινοήτως φερόμενος κατὰ τῶν θηρώντων, *inquit Euſtath.*

l. 32. ἀπεστέρησας, *verbum ſuſpectum. cur enim bis idem verbum poneret? Quid ſi legas* ἀπέστρεψας? *Eſt quidem apud Dem.* περὶ παραπ. ταῦτ' ἀποστρέψεις τὴν γλῶσσαν, ἄγχει, σιωπᾶν ποιεῖ. *ſed melius forſitan inducetur.* Puto ita diſtinguendum & legendum, mutato tantùm verborum ordine: ἀποστερήσης αὐτὸν, τοῦ παντὸς ἀπεστέρησας, ἐξευτέλισας, εὐκαταφρόνητον ἔδειξας καὶ

Pag. 188. 23. *Legendum perſpicuè ex præcedentibus,* καὶ τί λέγω κακηγορίαν καὶ ἀδικίαν. *de duobus enim agit generibus iniuriæ, dictis & factis.*

Hom. 23.

Pag. 190. 11. *Lego* οὕτω γὰρ οὖν.

l. 14. *Lego* τοῖς παρ' αὐτοῦ πᾶσι: *hoc* Ἑλληνικώτερον. *mox eodem v.* καὶ τῶν διαβαλλόντων ὡς νεωτεροποιοὺς *legendum*, qui ſcilicet accuſant Chriſtianos, vt rerum nouarum auctores. ἀπορράψεις τὰ στόματα. *Aeſchines* περὶ παραπρεσ. τοιαῦτα ἔφη ἐρεῖν, ὥστε ἀπορράψειν τὸ Φιλίππου στόμα.

l. 15. *Protinus legendum,* καὶ μετὰ πλείονος τῆς παρρησίας περὶ τῆς ἀληθείας διαλέξῃ δογμάτων. *nam præterquam quòd abſonum eſt, bis eandem præpoſitionem è propinquo ponere, poſteriori loco non quadrat.*

l. 40. *Fortè,* πῶς αὐτὸν ἐπιστόμωσι, *vel* ἐστόμωσιν. *acies enim authoritatis, gladius.* στόμωμα, acies: *quia dixit, non enim fruſtra gladium geſtat. mox* καὶ φοβερόν. Philippus Montanus, vir doctus & diligens, ita legi aſſerit in codicibus emendatis, vt nos edidimus. ſed & coniectura A. Dounæi peringenioſa eſt, & fortaſſe vera: & omninò addendum καὶ ante φοβερὸν, quocunq; modo legas.

Pag. 193. 24. *Lego* μὴ προσάπτεσθαι μαχαίρας. καθάπτεσθαι *enim eſt* perſtringere *aut* demulcere, *& ſic noſter perſæpe vtitur.*

l. 40. *an* τῶν πρωτοτοκίων, *vt ad Heb.* 11. πρωτοτόκιον *eſt* ius primogeniti.

Pag. 194. 12. ἀνακαλοῦντας μυρόμενος] Interpres, imitatus eos, qui ſuorum caſus & calamitates deplorant. aliquid certè in Græco codice deeſſe videtur.

l. 40. καὶ ἐξαιρεθήσεται ὁ ζῆλός μου ἐκ σοῦ] *Apud Ezechielem eſt cap.* 16. ἐξαρθήσεται. *Vide in Romana editione.*

l. 42. *Puto rectum eſſe,* καὶ πάλιν περικαιόμενος αὐτῆς, deperiens eam. *pro eo quod eſt,* ἐρασθεὶς αὐτῆς, *vt* Formoſum paſtor Corydon ardebat Alexin.

Hom. 24.

Pag. 195. 31. *An melius,* τῆς τῶν παρόντων αὐτοὺς ἀπολύων προσπαθείας; (συμπέπλεκται γὰρ τοῖς ἀνθρώποις, οὐ τοῖς πράγμασι) *Cic. ad Att.* λίαν προσπέπονθας τῷ καλῷ. *i.* προσέτηκας.

Pag. 196. 1. διατείνεσθαι *eſt quod Ariſtoph.* σκορδινᾶσθαι, pandiculari, *i.* ſe diſtendere.

l. 24. τὰ γὰρ καίρια τῶν παθῶν σβέννυσι] *Cupiditatem & iram, quæ & vehementiſſima ſunt, & ijs celerrimè capiuntur homines, vocat* τὰ καίρια τῶν παθῶν, *vt Xenophon* 8. παιδείας, *optimates & diuites,* ἐπικαιρίους.

Pag. 198. 9. παρακύψαι] *Verius & melius, & dele commà poſt* ἀφείς.

l. 20. ἐπειδὴ πένητές ἐσμεν] *Fort.* πένητες οὐκ ἐσμέν.

l. 28. *Legendum,* οὕτω καὶ ἐκκλησίαν ἐργάσῃ τὸν πότον. ſic eccleſiam efficies conuiuium, *i.* in conuiuio quaſi in Eccleſia verſaberis. τὸ ποτὸν, potus: ὁ πότος, ſympoſium: *Euſt.*

l. 35. τρέχετε] *An* τρέπεσθε.

l. 43. ἄπειμι] *Lego,* σεαυτὸν κατ.

Pag. 199. 7. καὶ πλέον ἀργύριον ἕλκῃ] *Si legas* ἕλῃ, *non deterius.*

l. 9. ἐπιχαρεῖς] Neſcio quàm rectè in plurali.

l. 12. ἔνθα καὶ πλείων ὁ φορυτὸς τῶν κακῶν] *Colluuio malorum. Nicander Theriacis de Ichneumone ſe parante ad pugnam cum aſpide:*

--ἄφαρ δ' ἐφορύξατο γυῖα,
Πηλῷ αἰλινδηθεὶς ὀλίγον δέμας.--

l. 27. *Lego* καὶ ἐπὶ προσκεφαλαίου ἔκειτο τῆς προέδρας. *Vide Boiſium.*

Hom. 25.

Pag. 200. 31. *Fortè* εἰς τὸν περὶ τούτων ἐμβάλλει λόγον. *ſic aliâs loquitur.*

Pag. 203. 7. & 8. πλείονα ἀνθρώπων καὶ δικαιώματα ἑαυτῷ κατασκευάζων &c.] Locus eſt fortaſſe deprauatus, obſcurus certè: qui tamen, deleto καὶ, fluet meliùs, & inductis fortè καὶ χωρὶς τῶν ἄλλων ἁπάντων, hoc modo: πλείονα ἀνθρώπων (i. quàm homines habent) δικαιώματα ἑαυτῷ κατασκευάζων εἰς τὸ προνοεῖν ἡμῶν. Sed nihil affirmo. Interpres. Maiorem ſibi ipſe iuriſdictionẽ, quã quod in homines tantùm ſit, comparans, in hoc vt ſeorſim à reliquis omnibus noſtri curam habeat. Rectè omnino, vt cùm ipſe nihil intellexerit in Græco, nos nihil intelligeremus in ipſius verſione.

l. 29. *Omnino legendum* δοκῶν ἐπιπλήττειν θατέρῳ: ἐκπλήττειν, *eſt* admiratione percellere, *quod hîc non conuenit, & dicendum fuiſſet* ἐκπλήττειν θάτερον.

Pag. 205. 4. *Lego,* τοὺς δὲ μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς. *Sic eſt apud Lucam.*

l. 41. *Haud dubiè legendum,* καὶ οὐδ' ἀνανεῦσαι δυνήσῃ. *poſuit enim interrogationem,* ἆρ' οὖν ἐξέβη.

Pag. 206. 15. *Sic puto legendum,* ὅταν γὰρ λέγῃς, ὅτι φιλάνθρωπός ἐστι, καὶ οὐ κολάζει, ἐὰν κολάσῃ, αἱρεθήσῃ καθ' ὑμᾶς οὐ φιλάνθρωπος ὤν; οὐδαμῶς. ὁρᾷς. *vt enim legitur, eſt* ἀδιανόητον.

Pag. 207. 13. τοῦτο οὖν φιλανθρωπίας, εἰπέ μοι, τὸ τὴν πονηρίαν ἐπιτρίβειν;] *Quid hoc eſt? certè, vt legitur,* improbitatem conterere, *vel* improbitati ceruices frangere, *ſenſu planè contrario, ac locus poſcit. Lego* τὸ τῆς πονηρίας παιδοτρίβειν, *vel* ἐπαύξειν. improbitatem alere, augere, corroborare.

Plut. in Cicerone. ἔγραψε δὲ καὶ Βροῦτος ἐγκαλῶν, ὡς μείζονα καὶ βαρυτέραν πεπαιδοτριβηκότι τυραννίδα τῆς ὑπ' αὐτοῦ καταλυθείσης, *id est*, educanti & promouenti, *inquit Bud.* πεπαιδαγωγηκότι. *Synesius de matre Laidos meretrice iam emeritâ:* Επεὶ δὲ τὴν ἐργασίαν ὑπὸ χαλαρᾷ τῇ ῥυτίδι κατέλυσε, τὰς ἐν ἡλικίᾳ παιδοτριβεῖ, καὶ τοῖς ξένοις αὐτηκαδίσωσιν. *Æschines* περὶ παραπρ. Καὶ τῇ μὲν βούλεσθαι δύναμιν ἀνθρώπων ἀπίστων ἐπασκῆσαι. *Quid si legas vtrumque,* τὸ τὴν πονηρίαν ἐπασκεῖν καὶ παιδοτριβεῖν, ἀντὶ, τοὺς πονηροὺς *vsitatissimâ permutatione, vt,* vicit timorem audacia? *Iam* τὴν πονηρίαν παιδοτριβεῖν *sic dicitur, vt* νέκταρ ἐῳνοχόει: δῆμον πολιορκεῖν, *& similia, quale & illud Poetæ, Iliad.* κ.

Ἀμφὶ δὲ οἱ κυνέην κεφαλῆφιν ἔθηκε
Ταυρείην. --

nam κυνῆ *propriè est* tegmen capitis e pelle canina, *non bubula. ponitur tamen* γενικῶς, ἀντὶ τῆς περικεφαλαίας *pro quauis galea. Habes Ser. 30. ad Heb.* ὁ γὰρ μετὰ χωλείας τρέχων, ἐπιτρίβει τὸ κακόν. *quod quid sit, quære. nam Schol. Soph. Aiace* τοὐπίτριπτον κίναδος *exponit,* ἐξώλης θηρίον καὶ πανοῦργον, *Vlysses.* Ἐπιτρίβειν rectū est, *h.e.* ἐπιτείνειν: quod miror doctiſſimum Dounæum non vidiſſe, cùm toties hoc ſenſu apud hunc noſtrum occurrat, nunquam alio. Vide annotat. noſtras in 2. Tomum.

Hom. 26.

l. 28. legendum, οὐδὲ γὰρ ἀξιόπιστος εἶ ἀντικαταστῆναι νόμῳ τοσούτῳ. *nullo modo sinendum* ἀντικαταστῆσαι.

l. 34. legendum potiùs, ἵνα μὴ ποιῆται κοινόν, *inducto* αὐτό. vt ne ducat, *siue* habeat pro communi. *sic dicimus,* οὐδένα σου λόγον ποιοῦμαι, nullam tui duco rationem. *& apud Herodotum,* συμφορὰν ποιούμενος τὸ πρᾶγμα. *Vide lin.* 36. *&* 40.

l. 40. λύπῃ περιβαλεῖν, *verum. Antipho,* καὶ μὴ ἀθλιωτάτω δύο, καὶ πατέρα καὶ παῖδα, ἀφορήτοις συμφοραῖς περιβάλητε. *Simile est illud Æschinis,* ἐτόλμησε δ' εἰπεῖν, ὡς ἐγὼ τοῖς ἐμαυτοῦ λόγοις περιπίπτω.

Pag. 208. 8. Fortè, ταῦτα δὲ καὶ ἐκεῖνον ἱκανὰ ἐπιστρέψαι τὰ ῥήματα, *in se conuertere.* ἐπιστύψαι *est astringere. nibil affirmo. Vide Boisium.*

l. 30. τὰ δὲ ἀναπρέποντα αὐτὰ εἰσάγει] *Obscurissimè dictum. sed sic mihi videtur explanandum: figura est* κατ' ἀναίρεσιν καὶ θέσιν. οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρά. *hæc tria, quæ* κατὰ θέσιν, *ponuntur, sunt* τὰ ἀναπρέποντα, *& est vox artis. Vel sic legendum,* τὰ δὲ ἀναπρέποντα, αὐτὰ εἰσάγει. *hæc, nequis mutandum censeret.*

Pag. 209. 17. καταλύεται] Interp. quaſi definito bello aduerſabitur tibi, neſcio quam lectionem ſecutus.

Pag. 209. 30. Non probo τὸ καταστρέφει. καταστρέφειν *enim est* finire vitam.

Pag. 211. 26. Lego εὐθύνας ἀπαιτεῖς ὧν οὐ μέλλεις παρέξειν εὐθύνας, παρατρέχων ὧν μέλλεις δοῦναι δίκην, *vt seruetur antithesis.*

Hom. 27

Pag. 212. 18. Omnes, quos vidi codices, hos tres verſiculos ponunt ad finem totius epiſtolæ. cap. 16. ſed Chryſoſtomus alia, vt videtur, exemplaria ſecutus, hoc loco ad finem cap. 14. Et quidem ita illum legiſſe apparet ex p. 213. l. 27. & 28.

Pag. 215. 32. Omnino legendum τραπέζης ἠξίου τῆς αὐτοῦ τελ. καὶ ἁμαρτ. *nam eadem dignari publicanos & peccatores quid habet eximij, nisi intelligas* τῆς αὐτῆς αὐτῷ. *mox profectò legendum* καὶ ὅσην αὐτοὺς ἠτίμαζεν ἀτιμίαν ὁ τῶν Ἰουδ. δ. *Iudeis enim infames erant Publicani.*

Pag. 216. 25. melius sic. μηδὲ σεμνυνώμεθα ἐφ' οἷς ἐγκαλύπτεσθαι δεῖ, *vt illud,* τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; *melius dicitur* σεμνύνεσθαι ἐπί τινι καὶ ἐγκαλύπτεσθαι, *vt* μέγα φρονεῖν. *Vide lin. 27.*

l. 26. καὶ σεσυρμένων ἀνθρώπων] *Hoc verbum non est apud Suidam, neque Hesychium, neque vllum credo lexicographum.* ἀνασεσυρμένος, *est* impudens, obſcænus: *&* ἀνασεσυρμένη, mulier quæ pudenda detegit veſte collectâ. *hinc apud Lucianum* ἀνασεσυρμένη κωμῳδία, *quam alij* φορτικήν. *Theophrastus Ethicis Char.* ὁ δὲ βδελυρὸς τοιοῦτος οἷος ἀπαντήσας γυναιξὶν ἐλευθέραις, ἀνασυράμενος δεῖξαι τὸ αἰδοῖον. *videtur hoc verbum simile quiddam significare.*

Hom. 28.

Pag. 219. 13. Lego, καὶ μέχρι τοῦ τῷ οἴνῳ κεχρῆσθαι δεῖ. .ἰ. μέχρι τίνος.

Hom. 29.

Pag. 222. 22. τὰ πρὸς τὸν Θεόν] *Lego,* τοῦτο γάρ ἐστι τὰ, πνεύματος Θεοῦ. *Probat enim gloriari* ὑπὲρ τῶν πνευματικῶν *ex eo quod dixit,* ἐν δυνάμει πνεύματος Θεοῦ.

l. 37. pro μὴ γὰρ, *lego* καὶ μή.

Pag. 224. 5. Vera lectio est, μὴ πρότερον ἀπανίσταται, ἕως ἂν ἐμπλησθῇ· ἀφίστασθαι, deficere, deſiſtere, ἀπανίστασθαι, diſcedere.

l. 30. Apud Ezechielem est. 34. οὐχὶ τὰ πρόβατα βόσκουσιν οἱ ποιμένες.

Pag. 225. 1. Lego, τοιοῦτον ἡ κηδεμονία.

l. 42. lego, λύκοι ἐκείνων πολλῷ τι. *sic poscit* τὸ ἀνάλογον.

l. 20. Lego πάντως ἐπιτ. τ. α.

Hom. 30.

l. 40. Sic puto legendum, οὕτω γὰρ μᾶλλον ἠνείχοντο, ἢ εἰ ἐν τάξει παραινέσεως εἶπε.

l. 41. Legendum διὰ δὴ τοῦτο, ἐκείνους μετ' οὕτω προτρέπει λέγων. *quid enim opus est* τῷ, ἐκεῖ?

Pag. 227. 37. Lege ὡς ἂν εἰ εἶπεν.

Pag. 228. 6. Proculdubiò legendum, καὶ οὐκ εἶπεν, ἵνα μὴ συμπλακῶ, ἀλλ', ἵνα ῥυσθῶ. *Non enim optauit aut sperauit nullum habere conflictum cum Iudeis, sed vt ab eis liberaretur.*

l. 9. Pro certo legas, καὶ ἕτερον κατασκευάσαι, τὸ δεῖξαι. *mox pro* δικαίως*, alij dicerent* εἰκότως. *ſed nihil mutandum. Bene enim ſic etiam dicitur, pro eo quod eſt,* iure ac meritò.

l. 10. Legendum, ὡς καὶ ἐξ αὐτῶν εὐχερῶς ῥυσθῆναι.

l. 11. Aut ἐνομίζετο *eſt imperſonale, aut aliquid deeſt.*

Pag. 229. 22. Lego κολακεύειν. *Vide Boiſium.*

l. 31. Lego καὶ ὑπὲρ τὸν ἥλιον αὐτοὺς ἔδειξε λαμπρούς. *Mallem etiam* συνέκρυψε. ἀποκρύπτειν γὰρ τὸ λαμπρότερον *quod obſcurius eſt, ut ſol ſtellas. & ſic ſemper vtitur hoc verbo.* συγκρύπτειν *eſt* occultare aliquod dedecus. *Xenophon 8.* παιδ. πολλώ τε γοῦν εἵλετο τὴν Μηδικὴν αὐτός τε φορεῖν, καὶ τοὺς κοινῶνας ταύτην ἔπεισεν ἐνδύεσθαι. αὕτη γὰρ αὐτῷ συγκρύπτειν ἐδόκει, εἴ τίς τι ἐν τῷ σώματι ἐνδεὲς ἔχοι, καὶ καλλίστους καὶ μεγίστους ἀποδεικνύναι τοὺς φοροῦντας. *Demoſt.* Δεινὸν γὰρ ἡ εὐτυχία συγκρύπτειν καὶ συσκιάζειν τὰ κακά. *bene igitur hæc cohærent:* σκηνοποιοὶ γὰρ ἦσαν, ἀλλ' ὅμως ταῦτα συνέκρυψεν ἡ ἀρετή. *nam* ἀποκρύπτειν, *ut diximus, eſt* quum ſplendidius obſcurat minùs ſplendidum. *in quo autem eſt nihil ſplendoris,* οὐκ ἀποκρύπτεται κυρίως λέγειν. *ſed hæ proprietates non uſque quaque ſeruantur. ſed propius eſt* ἐπέκρυψε, *& ſic pone.*

Pag. 230. 41. περὶ τὴν μνήμην τῆς ἡμέρας ἐκείνης.

Hom. 31.

Pag. 232. 3. περιεργασώμεθα σήμερον τὸ αὐτὸ πάλιν τοῦτο μεταλλεῦσαι τὸ χωρίον] *hoc eſt* ἐρευνῆσαι. *Hom.*

-- ἐρεείνειν ἠδὲ μεταλλᾶν. *Cuius verbi vim docet Ouidius 1. Metam.*

Nec tantùm ſegetes, alimentaq; debita diues
Poſcebatur humus, ſed itum eſt in viſcera terræ.
Effodiuntur opes irritamenta malorum.

Ire in viſcera terræ, *eſt* ἐρευνᾶν. ἔρα terra. *durior autem fuiſſet hæc tranſlatio, niſi illud præceſſiſſet,* οἱ μὲν τῶν χρυσοχόων παῖδες καὶ τὰ μικρὰ ψήγματα συνεργάζονται· οὗτος δὲ καὶ μάζας χρυσοῦ τοσαύτας περιέχουσι. περιεργάζεσθαι *eſt* πολυπραγμονεῖν, ἐρευνᾶν, μεταλλεύειν, ſcrutari. *Demoſt. Olynthiaca 2.* ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα εἰς μὲν ἅπαξ καὶ βραχὺν χρόνον ἀντέχει, καὶ σφόδρα γε ἤνθησεν ἐπὶ ταῖς ἐλπίσιν, ἂν τύχῃ· τῷ χρόνῳ δὲ φωρᾶται, καὶ περὶ αὐτὰ καταρρεῖ. *Hermog.* ἐν τῷ περὶ δριμύτητος· λοιπὸν εἶδος τρίτον δριμύτητός ἐστιν, ᾧ καὶ αὐτῷ ὁ ῥήτωρ κέχρηται. γίνεται δὲ ὅταν τροπῇ τινι χρησάμενοι μὴ σφόδρα αὐστηρᾷ, μηδὲ σκληρᾷ, κατ' ἀκολουθίαν ἐκείνης ἑτέραν ἐπενέγκωμεν τροπὴν σκληροτέραν μὲν, οὐ μὴν δοκοῦσαν εἶναι τοιαύτην, διὰ τὸ ἀκόλουθον τοῦ προειρημένου. τὸ γὰρ ἤνθησε (loco citato) τροπικὸν μὲν, οὐ μὴν αὐστηρὸν, οὐδὲ σκληρόν· τὸ δὲ, καταρρεῖ, σκληρὸν ἰσχυρῶς.

l. 43. Legendum αἰσχυνώμεθα, σεμνυνώμεθα, *per totum.*

Pag. 233. 20. Lego καὶ τῷ Χριστῷ δὲ ἠκολούθουν. *niſi ſic accipias,* ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, *ut,* ἐπὶ Κύρου, ἐπὶ Καμβύσου, ἐπὶ Κρόνου, tempore Chriſti. *ſed durius.*

Pag. 235. 13. διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης] *Vera lectio. ſic ſuprà Hom. 22. ad finem,* πῶς δίδως εἰρήνην πολέμου γέμοντι στόματι, *hoc eſt, oſculum pacis.*

Hom. 32.

Pag. 239. 5. Lege στέλλεσθε γάρ, φησιν, ἀπὸ παντὸς ἀδ. *ſic eſt 2. Theſſ. 3. non* συστέλλεσθε.

Pag. 241. 39. Legendum εἰς ἅπαντας ἐχορηγεῖτο.

Pag. 242. 24. τῶν οὐ πασχόντων τὰ τῶν ὀφθαλμιώντων] *Egregia verò laus, ſi Paulus lippitudinem non paſſus eſt. ſed verbum hoc aliud ſignificat. Polybius lib. 1.* Μεσσήνην γὰρ ἐν πολλοῖς ἀνώτερον χρόνοις τῶν νῦν λεγομένων καιρῶν, Καμπανοὶ παρ' Ἀγαθοκλεῖ μισθοφοροῦντες, καὶ πάλαι περὶ τὸ κάλλος καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῆς πόλεως ὀφθαλμιῶντες, ἅμα τῷ λαβεῖν καιρὸν ἐπεχείρησαν.

l. 32. Lego τοῦτο τὸ σῶμα τειχίζει τὴν πόλιν ἐκείνην παντὸς πύργου, καὶ μυρίων περιβόλων ἀσφαλέστερον, *deleto,* ὁ, *ſententiâ preſſiore. Quod enim editur, nimis ſolutum. Inde autem error, quod putârunt* ἀσφαλέστερον *non eſſe aduerbium.*

NOTÆ ANDREÆ DOVNÆI

IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI

IN PRIMAM EPISTOLAM AD Corinthios.

IN priore ad Corinthios, editionem Veronenſem, vt Germanicâ minus deprauatam, emendauimus ex manuſcripto optimæ notæ in bibliotheca Collegij Noui Oxonij. Cæterùm habitæ ſunt, ſiue ſcriptæ orationes hæ Antiochiæ, vt apparet ex ipſius Chryſoſtomi verbis p. 379. 7.

In Argumentum.

PAg. 244. 2. *Fort.* τὸν πλοῦτον ϗ τὴν σοφίαν τῶν οἰκούντων.

l. 17. & 18. Fortè, μετὰ τούτων δὲ.

l. 32. Lege, προκαλλύμματα τοῦ πάθους ἐπινοήσαν, τὸ τὰ πλεώτερα δῆθεν διδάσκειν, ϗ τὸ σοφώτεροι τῶν ἄλλων εἶναι. *alioquin legendum eſſet* προκάλυμμα.

Hom. 1.

Pag. 245. 41. Fortè, τίς δὲ ἐστιν ὁ ἁγιασμός.

l. 42. Lege, ἧς ἀπηλλάχθησαν, *vel* ἧς ἀπήλλαξεν ὁ Χριστός.

Pag. 246. 31. προσνέμοις] Doctiſſimus iuuenis Io. Haleſius legendum cenſet προσνέμεις per indicatiuum, vt φρονεῖς, & φυσᾷς ſuprà.

Hom. 2.

Pag. 249. 40. Lege ὥστε μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ, *è textu.*

Pag. 250. 8. legendum, ἢ οὖν, ὅπερ ἔφην, ϗ τῶν ἑαυτοῦ ἀναμιμνήσκει, ἢ ϗ πρὸς *&c. eſt enim illatiua disiunctio complectens duas propoſitæ quæſtionis ſolutiones.*

Pag. 251. 27. Rectius ἐπισυναγαγεῖν. *neq; mutandum.*

l. 40. legendum potius, ὥστε πολλοὺς οὐ.

Pag. 252. 33. οὐκ ἐπειδὴ ὁ φόβος ἠπείγνυσεν] *Vide notas Boiſij.*

Pag. 253. 6. Rectum eſſe, τὸ προσφερόμενον, *docuimus pluribus exemplis ad Epheſios.*

Hom. 3.

Pag. 254. 1. Vide num legendum ſit, οὐ μόνον πολλὰ γίνεται. Lectionem excuſam præferendam puto.

l. 7. ἔν τινι δὲ διαχέων] *Hoc quid ſit, neſcio. Forſan* διαιρῶν, *ſed* διαφερόμενος *dicendum fuit. quid ſi* διαχαίνων *legas,* dehiſcens. *conuenit* τῷ κατηρτισμένοι, coaptati, *vel* coagmentati.

l. 39. Lego, μεθ' ὑπερβολῆς τοίνυν ἀπαγαγεῖν (*vel* ἀπάγειν) αὐτοὺς τοῦ νοσήματος σπεύδων, ταῦτα τίθησι τὰ ὀνόματα.

l. 40. Fortè, τῶν διατεμόντων τὴν ἐκ. *de re peracta loquitur.*

l. 44. Puto rectum ἀφαιρεῖσθαι ἐκείνους τὴν τιμὴν, *nempe Apollo & Petrum. verbum regit geminum accuſ.*

Pag. 255. 20. fortè προάγει.

l. 37. Videtur legendum ὑπὸ τούτου, *nempe* τοῦ σταυρωθῆναι.

Pag. 256. 10. Quis non legendum videt, περὶ γὰρ ἐκείνου τοῦτο ἔλεγον; οὐδαμῶς. de Paulóne hoc dicebant, eum baptizâſſe in nomen ſuum? minimè. *proximè ſequentia hoc probant.*

Pag. 257. 10. legendum, τί τοίνυν μέγα φρονεῖς ἐφ' ᾧ ἐγκαλύπτεσθαι ἔδει? *Sic apud Æſchinem ſemper: ut de falſa legatione:* ϗ τά γε δὴ καταγέλαστα παντελῶς προσέθηκαν, ἐφ' οἷς οἱ συμπρέσβεις ἐνεκαλύψαντο, ὡς ἐξένισε τοὺς πρέσβεις τοῦ Φιλίππου, ob quæ legati collegæ pudore affecti ſunt. *quos enim pudet, ij faciem velant. ſic ad Rom. 6.* τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; *ſimile eſt quod mox ſequitur, l. 11.* οὐκ αὐχεῖν ἐπ' αὐτῇ, ἀλλὰ καταδύεσθαι ἔδει. *Hac tranſlatione utitur Demoſthenes, ut ſuperiore Æſchines, contra Midiam,* τίς γάρ ἐστιν, ὅστις καταχειροτονηθέντος αὐτοῦ, ϗ ταῦτα ἀσεβεῖν περὶ τὴν ἑορτὴν, εἰ ϗ μηδεὶς ἄλλος ἐπῆν κίνδυνος, μηδ' ἀγὼν, οὐκ ἂν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατέδυ, ϗ μέτριον παρέσχεν ἑαυτὸν, τόν γε δὴ μέχρις τῆς κρίσεως χρόνον, εἰ ϗ μὴ πάντα; οὐδεὶς, ὅστις οὐκ ἄν. ἀλλ' ὁ Μειδίας. καταδῦναι ἢ καταδύεσθαι, eſt caput occulere præ pudore, & ſe quaſi in ſpecum condere. *Eſt & in Phædro Platonis,* ἐγκαλυψάμενος ἐρῶ, ἵνα ὅτι τάχιστα διαδράμω τὸν λόγον, ϗ μὴ βλέπων πρὸς σὲ, ὑπ' αἰσχύνης διαπορῶμαι. *Noſter, ſermon. 15. huius epiſtolæ,* ϗ οὐ καταδύεται τῇ πυρίᾳ. ὅπερ ἀπάγχουσιν οἱ αὐθένται, οὐδὲ ἐγκαλύπτεται. *Eant nunc, & Chryſoſtomum, Græcoſq́; elegantiores Theologos intelligant, ſi poſſunt, ſine Demoſthene & Græcis oratoribus.*

Pag. 258. 3. Legendum ἐπειδὰν ἡμῖν περὶ αὐτοῦ ἀγὼν ᾖ. ἐπειδὰν *enim, compoſitum ex* ἐπεὶ *&* ἄν, *non niſi ſubiunctiuo cohæret. præterea non loquitur de re præterita, ſed futura.*

l. 23, Supplendum videtur ex 3. Petri, atq́; ita legendum, ἀλλ' ὦμεν παρεσκευασμένοι πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ἡμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος. *nam imperfectum eſt, quod editur.*

Pag. 259. 5. Mallem κατεπλήξαντο τὴν διάνοιαν.

Hom. 4.

Pag. 260. 9. Legendum ὥσπερ ὑπ' ἐκείνων οἱ ὑβριζόμενοι. puto rectius ἐπ' ἐκείνων, in illis. H. S.

l. 25. οὐ δὲ μωρίαν καλεῖς.] *Maneat* δὲ, *ſic enim ponitur,* πλεοναστικῶς *poſt* τὸ δίον. *mihi crede infinita ſunt exempla.* Tu verò ſtultitiam vocas.

Pag. 264. 12. Legendum vel τὴν τῆς κεφαλῆς, *vel hæc vox melius tolletur.*

l. 17. Rectè emendatur τυραννίδι ἐπιθέμενοι. *ſed priore verſu proculdubiò legendum. 16.* οἱ μὲν τὰ ἀπόρρητα μὴ ἐξειπόντες. *cauſa enim non erat, cur, qui commiſſa non proderent, necarentur. Et mihi videtur ſignificare amicam Harmodij, vel Ariſtogitonis, in cuius honorem effigies leænæ linguâ reſectâ poſita eſt in arce propter taciturnitatem, ad ſummam mulieris conſtantiam & fortitudinem, quum tormentis in eam quàm acerrimis quæreretur, demonſtrandam. mallem etiam, ſi mea coniecturæ ſit locus,* οἱ δὲ, ὡς τυράννοις ἐπιθέμενοι, *ipſumq́; Harmodium atq́; Ariſtogitonem intelligere, qui, Piſiſtrati filios tum tyrannos Athenienſium occidere parabant, quos deinde tanquam Heroas propter cogitatum facinus neq́; perfectum Athenienſes honorabant. Illa enim facta commemorat, quæ tum illis egregia viſa ſunt, vt Socratis, qui mortem libens oppetebat. Regnum autem affectare, aut tyrannidem appetere, nullius eſt meriti, ſed potiùs nefarium ſcelus. neq́; impedit quod noſter ait:* ὑπὲρ τῶν αἰσχρῶν αἰτίας ἀπώλοντο. *Thucydides enim Piſiſtratidarum imperium moderatum fuiſſe teſtatur. ornâſſe enim eos ciuitatem, nec plus à ciuibus exegiſſe, quàm* τὴν εἰκοστὴν τῶν γιγνομένων, *permiſiſſe etiam vt ſuis legibus magiſtratibuſq́; vterentur. deniq́; eos quodam modo defendere videtur, vt cauſa non eſſet, cur quiſquam illis necem afferret.* Atqui τὰ ἀπόρρητα μὴ ἐξειπεῖν, non erat αἰσχρὰ αἰτία. per me vtiq; ſtabit lectio codicis excuſi. atq; eam confirmant verba quæ Dounæus ipſe adijcit, cauſa enim non erat &c.

Pag. 264. 18. ἑαυτοὺς ἀπήνεγκαν] *Non capio. frequens eſt apud oratores* ἀποφέρειν δίκην ἢ γραφὴν κατά τινος, *ſed hoc quid ad hunc locum? quid ſi legamus* ἑαυτοὺς κατήνεγκαν, *ſeipſos detulerunt? Sic quidem recentiores Græci loquuntur, more Latinorum, vt Plutarchus in Cimone:* ἐμισθώσαντο Ῥωμαϊκὸν συκοφάντην. ὁ δὲ ὥσπερ ἑνὸς ἀνθρώπου, τῆς πόλεως ὄνομα κατενεγκὼν, ἐδίωκε φόνου τῶν ὑπὸ Δάμωνος ἀνῃρημένων, cum velut vnius hominis, *totius ciuitatis nomen detuliſſet: Sycophanta eſt delator.* Accederem coniecturæ doctiſſ. Haleſij, cui magis placet ἑαυτοὺς ἀπῆγξαν, niſi vſitatius eſſet eo ſenſu ἀπήγξαντο, ſine ἑαυτούς: & ſic fortaſſe legendum.

l. 23. εἰς ἀγορὰν ἐμβεβληκόσι, *rectum eſt.*

Pag. 265. 5. καὶ οἱ φύλακες τοῦτον τὸν τρόπον ἔσονται φύλακες] *Id eſt,* αὐτοὶ μὲν μηδὲν ἰδίᾳ κεκτημένοι, τῶν δ' ἄλλων ἐπιμελούμενοι, ὅπως μηδενὸς δέωνται. *Hanc enim conditionem Plato principum ſuæ ciuitatis voluit eſſe, quos appellat* Cuſtodes. *4. de Republica.*

l. 9. ἀνῆψεν & mox ἀνεῤῥίπτουν] Præponendum vtriq; ἂν (hoc enim poſtulat Helleniſmi ratio, vt ante ἐποίησε) niſi fortè adhæſit vtriq; verbo particula, vt legatur ἂν ἧψε, & ἂν ἐῤῥίπτον. priorem coniecturam magis probo, quia in hoc ſenſu vſitatiora ſunt compoſita quàm ſimplicia.

l. 10. Πρωταγόρας παρ' αὐτοῖς, ἐπειδὴ ἐτόλμησεν εἰπεῖν ὅτι οὐκ οἶδε θεοὺς, περὶ τῶν ἐσχάτων ἐκινδύνευσε] *Cicero 1. de Natura Deorum.* Nam Abderites quidem Protagoras, cuius a te modo mentio facta eſt, ſophiſtes temporibus illis vel maximus, quum in principio libri ſui ſic poſuiſſet, de dijs neq; vt ſint, neq; vt non ſint, habeo dicere, Athenienſium iuſſu vrbe atq; agro eſt exterminatus, libriq; eius in concione combuſti. Ex quo equidem exiſtimo tardiores ad hanc ſententiam profitendam multos eſſe factos, quippe cùm pœnam ne dubitatio quidem effugere potuiſſet. *Ex loco Ciceronis videtur hic legendum,* οὐκ οἶδε θεοὺς, οὐδ' ὡς εἰσὶν, οὐδ' ὡς οὐκ εἰσί. *quæ media ſunt inter hæc,* οὐχ ὅτι τὴν οἰκουμένην περιιὼν καὶ κηρύττων, ἀλλ' ἐν μιᾷ πόλει, *rectiſſima ſunt:* quòd auſus eſt dicere, non dico orbē terrarum peragrans, & prædicans, ſed in vna ciuitate, *nempe Athenis.* οὐχ ὅτι, *eſt* οὐχ ὅπως. *Demoſthenes* περὶ Καλλικλέα. Ταῦτα τοίνυν ἐγὼ πάσχων ὑπὸ τούτων, καὶ πολλὰ ἕτερα καὶ δεινὰ, μὴ ὅτι δίκην λαβεῖν, ἀλλὰ μὴ προσοφείλειν ἀγαπήσαιμ' ἄν. *Idem pro Phormione,* ἃ δ' ὕστερον, οὐκ ἔστιν ἄξια, μὴ ὅτι δυοῖν ταλάντοιν προσόδου, ἀλλ' οὐδ' εἴκοσι μνῶν. *Plato commutauit in Phædro,* ἃ καὶ λόγῳ δεῖν ἀκούειν οὐκ εὐπρεπὲς, μὴ ὅτι δὴ ἔργῳ: ne dum. *ſic etiam Sophocles in Electra:* πεπαύμεθ' ἡμεῖς, οὐχ ὅπως σε παύσομεν. *Triclinius,* οὕτως ἦν τὸ σαφὲς, οὐ μόνον οὐ παύσομέν σε, ἀλλὰ πεπαύμεθ' ἡμεῖς. *fateor, abeſſe poteſt,* τὸ ὅτι. *ſed quia hæc elegantior eſt locutio, videtur retinenda.*

l. 12. καὶ Διαγόρας ὁ Μιλήσιος] *Legendum* Μήλιος. *Cic. 1. de Natura Deorum.* Nullos eſſe omnino Deos Diagoras Melius, & Theodorus Cyrenaicus putauerunt. *Stephanus,* Μῆλος, νῆσος μία τῶν Κυκλάδων, ὁμώνυμον ἔχουσα πόλιν· ὁ πολίτης, Διαγόρας ὁ Μήλιος. *Alter eſt Olympionices Rhodius Diagoras.*

Pag. 265. 44. καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ὧδε παρεχόμεθα δὲ τῶν ἔργων τὰ τοῦ βίου κατορθώματα] *Hic nullum elicio commodum ſenſum, qui verbis conueniat. Boiſius corrigenda putat ex p. 266. l. 12. & 13. & p. 270. l. 4. &c.*

Pag. 266. 9. γένεσιν] *i.* Genethliacorum impoſturam

ram. ſic ſæpe aliàs hoc verbo vtitur.

Pag. 266. 35. Lege συγκλειόμενοι, *pro quo dicunt etiam* συναναφύρεσθαι ταῖς πόρναις.

l. 36. ἐπιστρέφοντα] *i. ad mentem redeunt, reſipiſcunt.*

Hom. 5.

Pag. 267. 32. Vera lectio videtur, εἰ μὴ ὀλίγα εἰδότες καλῶς, καὶ πάσῃ τῇ τέχνῃ κατέχειν φιλονεικοῦντες. *hæc rotunda ſunt.* κατέχειν, *eſt,* κρατεῖν, obtinere, vincere, *Ariſt. lib. 7. Eth.* Vide notas Boiſij.

l. 44. ἐμφράττουσι τὰ ὦτα τῷ πλήθει τῶν φροντίδων] *id eſt,* multitudine curarum aureis obturant, ne poſſint ex quicquam περὶ ἀκριβείας θεογνωσίας admittere.

Pag. 268. 18. καὶ τὰ ἔχυρα, *non eſt inſerendum. turbat enim ſententiam, quæ perſpicua eſt.*

l. 23. lege οὐδὲ γὰρ τοῦτο.

l. 37. Puto legendum; καὶ τὸ νόημα ἀνακόλουθον.

Pag. 269. 22. Videtur legendum σοφίαν δὲ αὐτόν.

l. 27. ὥστε αὐτοῦ εἶναι, καὶ τῆς ὑποστάσεως τούτου καὶ πίστεως] *Deprauata ſunt, nec poſſum emendare:* Vide Boiſium.

Pag. 270. 21. Haud dubiè περὶ λιμένας *legendum. Petrus piſcator fuit, Paulus* σκηνοποιός, *Matthæus Publicanus.* portubus *hic nullus locus.* περὶ, μετὰ τῆς δοτικῆς, *eſt* apud, *vt* περὶ τῇ θαλάσσῃ, περὶ τῷ τέλει. *Plato,* λώϊκα αὖ περὶ ἄκρῳ γήραντι.

l. 25. Cenſeo legendum οὐχὶ τῶν παρ᾽ Ἕλλησι λόγων (ἐκεῖνα γὰρ οὐδὲν ἦσαν) ἀλλὰ περὶ τοῖς Ἰουδαίοις αὐτοῖς ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ, οὐχὶ μετὰ ιϛ´ ἀνθρώπων, ἀλλὰ μετὰ πλήθους πολλοῦ τοῖς πράγμασιν ἐπιθέμενοι καὶ Θευδᾶς καὶ Ἰούδας, συστήματα ἔχοντες μεγάλα ἀνθρώπων, μετὰ τῶν μαθητῶν ἀπώλοντο.

Pag. 271. 44. Lego ἤλπισε; τοῦτο καὶ πολὺς ὁ ἔλεγχος ἦν τῆς ἀνανδρίας, *de timiditate enim ignauiaque Apoſtoli, non impudentia ſermo eſt.* Vide notas Boiſij.

Pag. 272. 10. Lego καὶ περὶ τίνος μᾶλλον ἀλγοῦντες ἂν δεῖσθαι δέον;

l. 18. Haud dubiè legendum, κατὰ τῶν δουλωσαμένων αὐτοὺς Αἰγυπτίων. *dicunt* τρόπαιον στῆσαι κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

l. 40. ἀπαγόντων *rectum opinor.* ἀπάγειν εἰς δικαστήριον, eſt adducere in iudicium.

Pag. 273. 29. legendum βρυχωμένων, *vel* βρυκομένων. *nam* βρυγμὸς ὀδόντων, *ab horum eſt alterutro:* βρυχᾶσθαι *rugire, eſt proprium leonis, vt* ὠρύεσθαι *luporum. Heſychius,* βρυγμὸς ἀπὸ τοῦ βρύχειν, ὃ δεῖ τοὺς ὀδόντας πιέζοντα, ψόφον ἀποτελεῖν, ὡς ἐν ῥίγει συμβαίνει, ἢ τρισμὸς ὀδόντων. *apud Heſychium mendoſum,* τοῖς ὀδοῦσι πιέζοντα. *Idem* βρύκειν λαύρως (*i.* λάβρως) ἐσθίειν, ἀπὸ τοῦ πιέζειν τοὺς ὀδόντας.

l. 34. Lego σχολὴν ἄγουσιν. *non* ἀσχολίαν. οἱ γὰρ ἀσχολούμενοι περί τι, *non poſſunt vacare alijs rebus. & Cicero dicit,* otium conſumere: ἀσχολίαν καταναλῶσαι. *quod hic habes, nuſquam opinor legitur.*

Hom. 6.

Pag. 275. 22. Indubitanter legendum, οὐκ ἀπὸ τῆς διὰ τοῦ πνεύματος παρασχεῖν πίστιν δυναμένης ἀποδείξεως. *confirmant ſequentia,* οὐ γὰρ ἁπλῶς δυνάμεως εἶπεν, ἀλλὰ πρότερον πνεύματος, καὶ τότε δυνάμεως.

l. 35. ἀπέπεσεν] *Lego,* ἂν ἔπεσε. *& mox,* αὐτὴ γὰρ ἀρχή.

Pag. 276. 22. καὶ ἀναχθέντα πιστεῦσαι ὁ ἄπιστος καὶ κατὰ συνδρομὴν τοῖς λεγομένοις] κατὰ συνδρομὴν *figura eſt apud Hermogenem, quum Orator* πρὸς τὴν ἀντίθεσιν τοῦ ἀντιδίκου *dicit,* ὁμολογῶ, *aut* φαίην ἂν ἔγωγε. *Latini* conceſſionem *vocant, cum aduerſarij conſentiunt, & quaſi concurrunt. Vlpianus ad Demoſthenem,* κατὰ συγχώρησιν συνδραμὼν συγκρούει τοῖς δικασταῖς Λεπτίνην. committit, ſiue collidit iudicibus Leptinem. *hæc autem* παρενθέσει *ſunt includenda ſic,* ἀποδώμεθα τοίνυν τῷ λόγῳ (καὶ ἀναχθέντα πιστεῦσαι ὁ ἄπιστος καὶ κατὰ συνδρομὴν τοῖς λεγομένοις) οἶδ᾽ ὅτι ὁ Χριστὸς ἥξει.

l. 37. Videtur legendum τὸ πρᾶγμα οὐ λογισθήσεται διὰ τὸ ἀφανὲς εἰς πίστιν, *vt ſupra v. 17.* ἀφ᾽ ὧν λογισθήσεται τῷ ἔθνει εἰς πίστιν ἡ προσκύνησις ἐκείνη.

Pag. 277. 28. Propius eſt editioni, ſi pro σβεσθήσεσθαι *aperte mendoſo, legas* σκεδασθήσεσθαι. Puto σβεσθήσεσθαι ferri poſſe.

Pag. 278. 17. Lego, καὶ πίσω βέλτιον ἦν.

Hom. 7.

Pag. 279. 12. οἱ πνεύματι ἐλέγχοντο] *Hic multa deſunt. Interpretes, qui alium codicem præter Veronenſem non viderunt, nihil iuuant.*

l. 25. Mallem καὶ ὑπεριδόντες αὐτῶν, μηδὲν αὐτοῖς συμβάλλεσθαι πεπεισμένοι. *& certè multo melius.*

l. 42. Totam complexionem ſic ordino. οἱ τὸ κήρυγμα ἐκπομπεύοντες, καὶ πᾶσιν ἁπλῶς ἐκφαίνοντες, καὶ τοὺς μαργαρίτας καὶ τὰ ἅγια κυσί, καὶ χοίροις ῥιπτοῦντες, καὶ τὸ δόγμα λογισμοῖς σαθροῖς καταπαιδάζοντες. *probant quæ ſequuntur vltimam hanc vocem abeſſe:* τὸ δόγμα *autem non ſuo loco poſitum eſſe, verba Chriſti probant, Matth. 7.* μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. *Eſt autem* τὸ, πᾶσιν ἁπλῶς ἐκφαίνοντες, ἑρμηνευτικὸν τοῦ, ἐκπομπεύοντες. ſic enim ſolent boni authores, quum verbum aliquod obſcurum aut ambiguum poſuerint, addere explanationem, *ait Seruius.*

Pag. 280. 1. ὅτι οὐχ ἅπερ ὁρῶμεν, *non* ὅτι.

l. 3. ἑλληνικώτερον *eſt* περὶ ταῦτα διακείμεθα.

l. 24. Videtur legendum, ἄλλως δὲ καὶ τὸ παράδοξον ἐμφαίνει τοῦ κηρύγματος τὸ μυστήριον. *confirmat quod ſequitur l. 26.* μυστήριον μὴ ἐμοί. *multis enim explicat quid vocetur* myſterium.

l. 41. Legendum, αὐτὸς πλούσιος ὢν ἀγαθῶν, καὶ οὐδενὸς δεόμενος εἰς τὸ γίνεσθαι πλούσιος. *nam* ὢν *&* ἦν *malè cohærent.*

Pag. 281. 17. ὁ μυρίοις βαλὼν χερμαδίοις τὸν ϛ. *vnus enim homo non poteſt* μυρίαις βαλεῖν χερσί. χερμάδιον *eſt* χειροπληθὴς λίθος: *Euſtathius apud Hom.* Nihil eſt neceſſe quicquam immutare, nam de lapidantium multitudine loquitur.

l. 38. ὃ εἰκὸς καὶ γεγράφθαι ἐν βιβλίοις, καὶ ἠφάνισται τὰ βιβλία] *Nihil opus fuit ad hoc confugere, hoc enim quod Paulus citat, ſcriptum extat Eſaiæ 64. non quidem totidem verbis, ſed eâdem prorſus ſententiâ.* ἀπὸ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσαμεν, οὐδὲ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν εἶδον Θεὸν, πλὴν σοῦ, καὶ τὰ ἔργα σου, ἃ ποιήσεις τοῖς ὑπομένουσιν ἔλεον. *Quid igitur? ignarus Chry-*

ſoſtomus ſcripturæ? nemo diligentiùs in ſcripturis verſatus. ſed hoc virum doctiſſimum decepit, quod hæc apud Græcos corrupta ſunt; ſic reſtituenda ex Hebræa veritate, οὐδὲ ὁ ὀφθαλμὸς εἶδε, Θεὸς, πλὴν σοῦ, ἃ ποιήσεις τοῖς ὑπομένουσιν ἔλεον. Illud etiam cap. 1. ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεύς; ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; Eſt apud eundem Prophetam, non quidem iiſdem verbis, ſed omnino ſimile. 33. cap. vel potius, vt aliis placet, ad propheta locum alluſum eſt ab Apoſtolo.

l. 40. Forte ἐν τοῖς παραλειπομένοις.

Pag. 282. 25. Rectius, τὸ μαθεῖν μόνον.

Pag. 283. 1. Rectius ὅτι ὅταν λέγῃ, ὅτι αὔξει ὁ Χριστὸς, ὅτι ἀπὸ παρθένου γέγονε, [illegible]

l. 11. Forte οὐδὲ κατασκευῶν.

l. 38. Forte τὴν αὐτοῦ ἀνέλαβεν.

Pag. 284. 1. ἤλασεν αὐτοὺς ὁ διάβολος] Vera hæc lectio videtur, impulit illos diabolus, aut, ictum dedit. Theocritus Dioſc.

Μέσσης ῥινὸς ὕπερθε κατ᾽ ὀφρύος ἤλασε πυγμῇ.

Sed haud dubie legendum pro τῷ ἤλασε συνήλασεν. Act. 7. 27. τῇ δ᾽ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ συνήλασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην. Reconciliauit eos, vel, vt alij, Compulit eos in pacem. Philoſophi, inquit, in abſurdiſſimis inſtinctu Diaboli conſenſerunt: ἐν γὰρ τοῖς χρησίμοις ἑαυτοὺς ἐπολέμησαν. ſic enim lego, non ἑαυτοῖς. verbum vtrumq́ caſum recipit: & abſonum eſt, ἐν τούτοις ἑαυτοῖς. coniecturam noſtram de συνήλασεν probant antecedentia & conſequentia. præceſſit enim p. 283. 42. ἐν μὲν τοῖς σφόδρα ἀτόποις συνηνέχθησαν. συμφέρεσθαι contrarium eſt τῷ διαφέρεσθαι mox autem ſubſequitur, l. 5. ὁμονοῆσαι πώποτε ἐπείσθησαν, quod eſt συνελάσαι. ſic illud Act. 7. Moſes viſus eſt illis διαφερομένοις, καὶ συνήλασεν αὐτούς.

l. 13. ἀπὸ τούτου τοῦ νοσήματος τοὺς ὑποθήσοντας] Vide Boiſium.

l. 14. κάμψειν αὐτὴν] ſc. ψυχήν.

l. 35. quod Paulus ait, ὁ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ᾽ οὐδενὸς ἀνακρίνεται, ſimile eſt illud Philoſophi 3. Ethic. cap. 4. ὁ σπουδαῖος γὰρ ἕκαστα κρίνει ὀρθῶς, καὶ ἐν ἑκάστοις τἀληθὲς αὐτῷ φαίνεται. καθ᾽ ἑκάστην γὰρ ἕξιν, ἴδιά ἐστι καλὰ καὶ ἡδέα, καὶ διαφέρει πλεῖστον ἴσως ὁ σπουδαῖος, τῷ τἀληθὲς ἐν ἑκάστοις ὁρᾶν, ὥσπερ κανὼν καὶ μέτρον αὐτῶν ὤν. Eſt igitur ſecundum Ariſtotelem, vir bonus menſura omnium rerum, non quiuis homo, quod Protagoras cenſuit, cuius hæc theſis erat: πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος. Quale enim quidq́, cuiq́, viſum eſt, tale eſſe aſſeuerauit. itaq́, nullam eſſe contradictionem, quia nihil falſum eſt. Sed ſtudioſus ille Ariſtotelis rectus eſt æſtimator rerum duntaxat humanarum. in rebus enim ad Deum pertinentibus nihil cernit: & hoc eſt illi πνευματικὸς, quod ille hominibus cæteris. iudicat enim, non iudicatur.

Pag. 285. 6. Lego περὶ τούτων πάντων.

l. 26. ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός, ἀπήγγειλα ὑμῖν, τουτέστιν, ἐθάῤῥησα ὑμῖν] Quid opus fuit interpretari verbum ſatis notum, præſertim per obſcurius? ſed θαῤῥεῖν, eſt narrare aliquod arcanum amico fidenter, in quo magnam habes taciturnitatis fiduciam. ſic verſ. proximo. Suidas ἐν τῷ Ἰουδα. ἵνα δὲ τοὺς λόγους μὴ ἀληθεῖς τῇ σῇ ἀγάπῃ παραστήσω, θαῤῥῶ σοι μυστήριον. Deinde ad finem narrationis ſubiungitur, ταῦτα ὡς γνησίῳ φίλῳ φανερὰ πεποίηκα τῇ σῇ ἀγάπῃ, quæ docent quid ſit τὸ θαῤῥεῖν. Idemq́ hoc interpretatur, εἰπεῖν παῤῥησίᾳ.

l. 35. πολλοὺς καταγέλωτα ὑπὸ τῆς σῆς β. dicunt etiam καταγέλων, quod hic aptius.

l. 40. Lege οὐκ ἂν κατώρθωσαν.

Pag. 286. 29. καὶ τί λέγω περὶ πραγμάτων, αὐτῶν μὲν εὐεργεσιῶν] Sanè legendum, αὐτῶν μὲν οὖν ἐνίκησε. Imo vero ipſorum beneficiorum: poniturq́ ἐπ᾽ αὐξήσει, τὸ μὲν οὖν. μὲν autem per ſe, de re quapiam minori, quaſi dicas, beneficia quidem vicit, cætera non.

Pag. 287. 2. Lege, οὐ γὰρ ἁπλῶς ἀπὸ συνηθείας εἰς ἀσυνήθειαν εἷλκον, ἀλλ᾽ ἀπὸ συνηθείας ἄδειαν ἐχούσης ἦγον εἰς πράγματα κινδύνοις ἀπειλοῦντα. vt ἕλκειν καὶ ἄγειν Synonyma ſunt, ſic ἄδεια, καὶ πράγματα κινδύνους ἀπειλοῦντα, contraria. Hoc euincit legendum eſſe, εἰς ἀσυνήθειαν. Nam in priore etiam membro ſeruanda eſt ἐναντίωσις. v. 17. confirmat primam ἀντίθεσιν.

l. 8. προσέκειτο retinendum. nam προσκεῖσθαί τινι, non eſt niſi addici, vel deditum eſſe alicui rei, vel homini.

l. proxima, dele ταῦτα.

lin. 29. ἆρα ἂν εὔκολον ἦν ἔχειν καὶ ἀλλάξαι τοὺς ἐναντιουμένους;] ἔχειν hic eſt ἄγειν, vt ſupra coniunxit, τὸ εἷλκον καὶ ἦγον. Ariſtoteles Metaph. lib. 4. cap. 23. τὸ ἔχειν λέγεται πολλαχῶς· ἕνα μὲν τρόπον, τὸ ἄγειν κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν, ἢ κατὰ τὴν αὐτοῦ ὁρμήν. διὸ λέγεται πυρετός τε ἔχειν τὸν ἄνθρωπον, καὶ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις, καὶ τὴν ἐσθῆτα οἱ ἀμπεχόμενοι. Æſchylus in Agamemnone. Τροίαν Ἀχαιοὶ τῇδ᾽ ἔχουσ᾽ ἐν ἡμέρᾳ. Ariſtophanes in Veſpis. ὕπνος μ᾽ ἔχει ἐκ σαβαζίου. Iliados 2.

--ἀλλ᾽ οὐκ Ἀγαμέμνονα δῖον
Ὕπνος ἔχε γλυκερός.

Ouidius Metamorph. lib. 1.

Et cum fulminibus facientes frigora ventos,
His quoque non paſſim mundi fabricator habendum
Aera permiſit: vix nunc obſiſtitur illis.

Hinc habenæ, quibus equi flectuntur & aguntur, quò volumus. Hom. Odyſ. 3.

--αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Ἂψ ἀπὸ Βουπρασίοιο Πυλόνδ᾽ ἔχον ὠκέας ἵππους.

id eſt, ἤλαυνον. Quod de veſtitu atq́ habitu dicit Philoſophus, eò pertinet, quod eſt apud Ciceronem 1. de Oratore. Sed, vt ſi mihi, inquit, calceos Sicyonios attuliſſes, non vterer, quamuis eſſent habiles atq; apti ad pedem, quia non eſſent viriles. Habiles, qui facilè habentur, vnde eſt habitus pro cultu corporis. nam ſi laxiores ſunt, non facilè habentur, neq́ in his pes eſt expeditus. Ouidius,

Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet.

Habilis eſt agilis. Idem 1. Metamorph.

---Habili Saturnia curru
Ingreditu

Ingreditur liquidum pauonibus aera pictis. *De armis etiam dicitur. Tacitus Annalium 2.* Nec enim immenſa Barbarorum ſcuta, enormeis haſtas, inter truncos arborum, & enata humo virgulta, perinde haberi, vt pila, & gladios, & hærentia corpori tegmina. *hic* haberi, *vt vides, eſt* verſari & agitari. Hærentia corpori tegmina, *ſunt* habilia.

l. 36. Puto legendum, ἀλλ᾽ ἐπαγγελίαις ἐπῆρεν αὐτὲς, φησι, ϗ τ. β. ἠπάτησεν, *quaſi Chriſtus diſcipulos ſuos vanis promiſſionibus inflâſſet.*

l. 44. ἀλλὰ ϗ τὰς ψυχὰς ἐπίδωκαν ὑπὲρ τῆ ς. *legendum.* ἐπίδοσις *eſt non* εἰσφορὰ, tributum quod exigebatur, *ſed* beneuola contributio ciuium ex mera voluntate. *Plutarchus in Phocione:* πρὸς δὲ θυσίαν τινὰ τῶν Ἀθηναίων αἰτέντων ἐπιδόσεις, ϗ τῶν ἄλλων ἐπιδιδόντων, κληθεὶς πολλάκις ἔφη, Αἰτεῖτε τοὺς πλουσίους. ἐγὼ γὰρ αἰσχυνοίμην ἄν, εἰ τούτῳ μὴ ἀποδιδοὺς, ὑμῖν ἐπιδοίην, δείξας Καλλικλέα τὸν δανειστήν. *Eſt igitur* τὸ ἀποδιδόναι, *non* ſponte aliquid largiri, *ſed* debitum reddere. *quod Demoſthenes docuit* ἐν τῷ περὶ ἀλοννήσου: *idemq; contra Midiã:* ἐγὼ ὑμῖν τετάρτη ἐπίδωκα. *Nec obſtat quod nos noſtraq; omnia, ipſas quoq; animas Deo debemus. Paulus enim 2. Cor. 8. de ſimili re loquẽs ait,* Ἀλλ᾽ αὑτὰς ἔδωκαν πρῶτον τῷ Κυρίῳ, *non* ἀπέδωκαν. *Luc.* 11. εἰ δὲ ϗ ἰχθὺν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ ἐὰν αἰτήσῃ ᾠὸν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον;

Pag. 288. 1. Lego, ϗ τὸ μηδέποτε μηδὲν τοιοῦτον ἀκύσαντας ἀθρόον πεῖσαι περὶ μεγάλων οὕτω πραγμάτων.

l. 15. πύσθαι *vox poetarum non eſt ferenda.*

l. 36. Lego, ϗ τὴν ἀλήθειαν τῶν περὶ τέτων ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα, *vel,* ϗ τῶν μετὰ ταῦτα.

Pag. 289. 24. lego, πολλῦ θαύματος ἄξιον.

Hom. 8.

Pag. 291. 8. Dele ϗ, *ante* τὸν τύφον αὐτῶν.

l. 37. ὁ δὲ Παῦλος τὸν ἐργαζόμενον δημιοσιεύων &c.] Haleſius, inductis verbis illis, τὸν ἐργαζόμ. δημι. ita legit: ὁ δὲ Παῦλος ἑαυτὸν ἐν πᾶσιν ἀληθῶν φησι κατὰ δ. τ. ε. τ. γ. γινόμενον. ϗ γὰρ χάριν ἔχω, φησὶ, τῷ Θεῷ. Vide notas Boiſij.

Pag. 292. 16. legendum διηκόνησαν ὑμῖν. *probant verba Pauli,* διάκονοι δι᾽ ὧν ἐπιστεύσατε.

Pag. 293. 28. ἃ δὲ πηθῦ, *quia Paulus ait,* θεμέλιον γὰρ ἄλλον ὐδεὶς δύναται θεῖναι.

l. 33. Lego, ϗ ὡς θεμελίου ἐχόμεθα *(nam verbum hoc regit genitiuum)* ὡς κλήματ᾽ ἀμπέλου.

l. 35. ἕλκει *verum eſt. ſic v. 36.* μὴ τοίνυν ἁπλῶς ἐχώμεθα τοῦ Χριςοῦ.

Pag. 294. 1. ἥνωσεν *rectum, arctiorem enim coniunctionem quàm* κόλλησις *declarat.*

l. 32. cenſeo legendum, ἂν ϛυγνάσῃ μόνον. Illo tamen modo loquitur ſæpè Chryſoſtomus. *H. S.*

Pag. 295. 15. ἐγκόπτουσι *legendum.* παροξύνουσι *non eſt* irritantes, *ſed* acuentes & inſtigantes viros ad auaritiam & rapinam.

Hom. 9.

Pag. 297. 2. πεντακισχίλια ἔτη, ϗ πλείω παρῆλθεν] *At Iudæi numerant hodiè non niſi quinq; millia annorum & circiter ſexcentos ab origine mundi: ex quo autem Chryſoſtomus hæc ſcripſit ferè tredecim* ἑκατοντάδες *fluxerunt, nec tamen ſubeſſe mendum ſuſpicor. ſed Noſter non erat* ἀκριβὴς περὶ τὰ τοιαῦτα. Imo ſi ſequimur Græcorum ἐπιλογισμὸν ex Septuag. ratio conſtabit. *H. S.*

Pag. 298. 11. Legendum ἐπιτιμῶν αὐτοῖς περὶ τῆ μὴ ἀναμένειν ἑαυτὰς ἐν τοῖς ἀρίςοις, in prandijs, *cap.* 11.

Pag. 299. 27. Ad marginem totum hoc diſplicet, τὴν τῶν ῥηθησομένων ς. ἐ. *priora non improbo.*

l. 44. Vide an non legendum ſit, ἄνω νεύει πρὸς τὸν δ.

Pag. 300. 8. Legendum μᾶλλον δὲ ἐδέποτε ἐμπίπλανται: *cohæret enim* τῷ λαμβάνουσιν, *non* τῷ καταθῦνται. Vtrumq; in vſu, πίμπλαμαι & πιμπλάομαι.

l. 9. Sic diſtinguo, ἐπειδὴ λάβωσι κόρον τῆς τοιαύτης τρυφῆς, ἀφίςανται.

l. 12. lego vel χρῆσθαι, *vel* χρήσασθαι. μέλλω *nunquam hæret præterito.* μέλλομεν *autem rectum eſt. præſens optatiui* ἀντὶ τῦ προςακτικῦ *indicatiui. & hæc inquit Euſtathius,* μυελοπλήθης χρῆσις.

l. 19. Lego ῥήματα φθέγγονται μᾶλλον ἐκείνων τῶν ὀδόντων ἰὸν ἀφιέντων φόνον ἐργαζόμενα. *dicimus enim* φωνὴν ἀφιέναι. *Verba enim non dicuntur* ἀφιέναι τι, *ipſa enim* ἀφίενται: *denteſq; ſerpentium* ἰὸν ἀφιέναι *dicimus.*

l. 31. τὸ πλέον τῶν ἐπιβυλῶν τῶν καθ᾽ ἡμῶν αὐτοῖς ἀνήρητο] *Rectum eſt, ſed obſcurum.* ὐδὲν πλέον ποιεῖν, eſt nihil agendo proficere. *Hoc igitur vult dicere,* niſi homines cum Dæmonibus facerent ad ſuam perniciem, nihil illi ſuis inſidijs contra nos proficerent. ἐπιβυλῶν *eſt à ſingulari* ἐπιβυλή.

Hom. 10.

Pag. 301. 34. Fortè τῷ μέλλοντι διδάσκειν. *quippe de anima, non de charta loquitur.*

Pag. 302. 28. ϗ ἐνταῦθα δέ φησι] *Dele* ϗ.

l. 35. τὸ ἑαυτῦ ὄνομα ϗ τὸ Πέτρυ ὑποθεὶς] Lege cum Haleſio, τῷ ἑαυτῦ ὀνόματι τὸ τῦ Πέτρυ ὑποθεὶς, vel vt erat annotatum in orâ Ms. Oxonienſis, ſed recentiori manu, τὸ ἑαυτῦ ὄνομα προςγράψας, ϗ τὸ Πέτρυ ὑποθείς.

l. 37. Quis non videt legendum πῶς τῶν μὲν διδασκάλων καθεῖλε τὸ φρόνημα, τῶν δὲ μαθητῶν ἐπῆρεν? *hoc euincunt ſequentia. & qui vel mediocriter locum attenderit, aſſentietur: vel* τῶν μὲν μαθητῶν ἐπῆρε τὸ φρόνημα· τῶν δὲ διδασκάλων καθεῖλε.

Pag. 303. 6. Lego, δεικνὺς ὡς οὐχ ἅπασι τὰ αὐτὰ χρὴ διδόναι, *&* οἷς. Vide Boiſium.

l. 13. *Fortè* ἀπεψηφιζέσθω.

l. 44. καὶ σὺ δὲ αὐτὸς ὁ κατασκευάσας αὐτήν] Ἑλληνικώτερον *est* κατασκευασάμενος. *vt architectus* οἰκοδομεῖ, *dominus* οἰκοδομεῖται τὴν οἰκίαν. *pater* διδάσκεται *filium, preceptor* διδάσκει, *Bud.*

Pag. 304. 2. περὶ αὐτοῖς γεγραφότες] *Mallem* λογιζόμενοι, *aut aliquid tale.*

l. 8. *Sic distingue,* ἀλλὰ τί ἐζύλη; διὰ παντὸς ἔχειν;

l. 41. *Lego,* καὶ σύμμαχον εὐώδη διαπτῆσαι.

Pag. 305. 12. *Legendum,* ἐστὶ μαθημάτων.

l. 18. *Legendum* ὅτι ὁ δεῖνα τὸν δεῖνα ἀπήλλαξε πενίας. Si quid in hac ſententia mutandum, libentiùs pro ἀπήλλαξε legerem ἀπήλλαξας, vt mox in ſecunda perſona.

l. 21. *Lege* τὰ ῥήματα ταῦτα. ταῦτα ἐπιστρέφει.

Hom. 11.

Pag. 306. 10. ἐνέκρινον διὰ τὴν εὐγλωττίαν] *Rectum eſt. Bud.* ἐγκρῖναι, τὸ ἐντάττω, ἐγκαταλέγω: allegere, admittere, adoptare. *Ariſtides,* ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπήλυδας θεοὺς μετὰ τῶν ἄλλων ἐνέκριναν. *Demoſthenes,* ἐπειδάν τις εἰς τὴν καλουμένην γερουσίαν ἐγκριθῇ, δεσπότης ἐστὶ τῶν πολλῶν: *de Lacedæmonijs. apud Ciceronem* in collegium augurum adoptare, *eſt* ἐγκρίνειν. *& abſolutè,* probare, *vt hic* 2. *ad Cor.* 10. *v.* 12. οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι, ἢ συγκρῖναι ἑαυτούς τισι τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων. Non enim audemus inſerere aut comparare nos quibuſdam eorum, qui ſeipſos commendant. *Horat.*

Quod ſi me Lyricis vatibus inſeres.

Εἰ δὲ με τοῖς μελοποιοῖς ἐγκρίνεις. *cui contrarium,* ἀποκρίνειν, ἐκκρίνειν. *Plato legum* 12. ἀφελεῖν τὸ πλέον, ἀποκρίναντας νεότητι, τοὺς δὲ ἄλλους ἐγκρίναντας, *abſolutè poſuit, vt Noſter. Cicero pro Cluentio:* Deinde Prætores vrbani, qui iurati debent optimum quemque in ſelectos iudices referre, nunquam ſibi ad eam rem cenſoriam notam impedimento eſſe oportere duxerunt. *In ſelectos iudices referre, eſt* εἰς τοὺς ἐκκρίτους δικαστὰς ἐγκρίνειν. *Seneca lib.* 3. *de Beneficijs.* Non poteſt ad hæc ſumi iudex è turba ſelectorum, quem cenſus in album & equeſtris hæreditas miſit. *In album mittere, eſt* ἐγκρίνειν. *Heſych.* ἔγκριτος, ἐκλελεγμένος, ἐξειλεγμένος.

l. 30. *Lego,* περὶ αὐτοῦ φέρων.

Pag. 307. 18. *Videtur legendum* ἐν τούτῳ δὲ οὐ φησι διηκριβῶσθαι.

l. 36. ἡμεῖς δὲ κατὰ τὸ παρεστὼς τοῦτο ποιοῦμεν] Secundum id quod temerè in mentem venit. *Demoſthenes Olynth.* 3. οὐχὶ ταὐτὰ παρίσταταί μοι γιγνώσκειν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅταν τε εἰς τὰ πράγματα ἀποβλέψω καὶ ὅταν εἰς τοὺς λόγους, οὓς ἀκούω. οὐ παρίσταταί μοι ταὐτὰ γινώσκειν. *Plato Phedone:* ὥστε μοι παρίστασθαι ἐκεῖνον μηδ' εἰς ᾅδου ἰόντα, ἄνευ θείας μοίρας ἰέναι. *ſubaudi* δόξαν, *quam vocem expreſſit Sophocles in Tyranno,*

χώρας ἄνακτες, δόξα μοι παρεστάθη.

Pag. 309. 27. *Profectò legendum* πανταχόθεν αὐτὴν ἀποτειχιζόντων, *nam* ἐπιτειχίζειν *adhæret datiuo. de hoc aliàs diximus, ad pag.* 60. *lin.* 40. *ſic autem hoc loco dicitur* τὸ ἀποτειχίζειν τὴν διάνοιαν, *vt l.* 32. ἀποφράττουσι τὴν ἀκοήν.

l. 41. πολὺς ὁ σκότος καταχεῖται τῆς διανοίας] *Sic legendum videtur. verbum enim ſemper cohæret* γενικῇ. *Ariſtop. Veſpis,* πολλή νάρκη μου τῆς χειρὸς καταχεῖται.

Pag. 311. 32. ἤκουσαν, *præteritum rectiùs.*

l. 42. *Lege,* περὶ τοῦ ζῆν διό. *vel* περὶ τοῦ ζῆν.

Pag. 312. 23. *Lego* παρὰ ἀνθρώπων. *mox enim ſequitur* ὁ δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ.

Hom. 12.

Pag. 314. 21. ἀκόρεστον γὰρ ἡ εὐλάζεια] *Hoc quidem mendoſum eſſe, non eſt dubium. Si reponas* ἀλαζονεία *planè contrarium efficies Chryſoſtomi Pauliq; ſententia. Erant enim Corinthij, quos notat, ſimul* ἀλαζόνες καὶ κεκορεσμένοι. *& Noſter ait,* τὸ δὲ ἀπὸ ὀλίγων κορεσθῆναι, ψυχῆς ἐστὶν ἀσθενοῦς. *Item* καὶ παιδικῆς διανοίας ἐστὶν, ἀπὸ τῶν πρώτων νομίζειν τὸ πᾶν εἰληφέναι. *Cuiuſmodi quidem ſunt* ἀλαζόνες, *ſed non* ἀκόρεστοι. *ſtatim enim habere ſe putant, quod nondum adepti ſunt. Vel igitur legendum* εὐκόρεστον γὰρ ἡ ἀλαζονεία *(quod equidem probo) vel* ἀκόρεστον γὰρ ἡ εὐμάθεια. παιδικῆς δὲ διανοίας, *propter illud v.* 16. οὐδένα ἐν χρείᾳ καθεστηκέναι νομίζετε, οὔτε ἀποστόλων, οὔτε διδασκάλων. *dociles enim inexplebiles ſunt, & auidiſſimi multa diſcendi.*

l. 34. τὸ ἀσυνείδητον, *ne corruptum putes, non eſt* ἀπὸ τοῦ συνειδότος, *vel* συνειδήσεως, conſcientia. *ſed ab eo quod dicimus,* ῥᾴδιον ἦν συνειδεῖν, facile eſt videre. *hoc probat quod ſequitur,* καὶ τὸ σφόδρα ἀνόητον. 315. 10. ἵνα καὶ ὁ σφόδρα ἀνόητος συνειδῇ τῶν εἰρημένων τὸ ἀπίθανον. *vbi forſan* συνίδῃ *rectiùs.*

Pag. 315. 25. *Legendum vel* περὶ. τὴν θεωρίαν ἐπέστρεψαν τῶν ἑαυτῶν, *de omnibus Apoſtolis (dixit enim* ἐγενήθημεν θέατρον *) vel* ἐπέστρεψε τὴν ἑαυτοῦ.

Pag. 316. 32. *Lege,* οὐκ αὐτοὶ καταγινώσκοντες.

Pag. 317. 13. *Lego,* τὸν ἁπλῶς ἐπαινοῦντα.

Pag. 318. 4. *Lege,* οὐ δεινὸν τοῦ τῆς φύσεως ἀν. ν.

l. 15. *Lege* ἀνηλεῆ τινα εἶναι, *vel* ἀνηλεῆ τινα ἔχειν ψυχήν.

Pag. 319. 25. *Lego,* κἂν μὲν εἷς τις ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, *vel,* ἐκ τῆς ἀγορᾶς. *quod probo.*

l. 44. καὶ τῆς ἑαυτῶν περιγίνεσθαι εὐτελείας, *non intelligo. ſine vllo detrimento poſſunt abeſſe.* Legendum fortaſſe, τὴν ἑαυτῶν περιγίνεσθαι εὐτέλειαν.

Pag. 320. 11. ἀκούοντες] *Refertur ad remotius,* ποίμνια, *non ad propinquius,* ἀρνία.

Hom. 13.

Pag. 322. 16. τοῦ κηρύγματος μὴ ἀπαιτοῦντος θάτερα] *Rectè abeſt* τὸ μή. θάτερα *perquàm eruditè Chryſ. dixit* τὰ χείρονα, μωρίαν, ἀσθένειαν, ἀτιμίαν, καὶ δυσφημισμόν. *Demoſthenes* κατ' Ἀνδροτίωνος, ὅσα τῇ πόλει γέγονεν, ἢ νῦν ἐστὶν ἀγαθὰ, ἢ θάτερα, ἵνα μηδὲν εἴπω φλαυρότερον. *Non dixit* ἀγαθὰ, ἢ κακὰ, *quod ſenſit. Sophocles in Philocteta.*

Ὡς πάντα δεινὰ κἀπικινδύνως βροτοῖς
κεῖται, παθεῖν μὲν εὖ, παθεῖν δὲ θάτερα.

Gregorius Nazianzenus, εὖ τι καὶ ὡς ἑτέρως ἔχοντα. *Feſtus,* Alter & pro non bono ponitur, vt in augurijs, altera cùm appellatur auis, quæ eſt vtiq; non proſpera. *ſic* Alter *nonnunquam dicitur pro* Aduerſo & Malo. *Quod Latini ita dixerunt, vt apparet, imitatione Græcorum. Nam quod Ioſephus Scaliger in annot. ad Feſtum ait,* In augurijs puto Alterum ſignificare non bonum, cum altera auis priori auſpicio vitium faceret, vt cùm fulmen ſecundum priùs perimeret, quod propterea dicebatur peremptale: *eſt illud quidem acutè excogitatum, ſed hoc loco probare non poſſum: rationem enim ſignificationis ille oratoris & poetæ locus ſatis oſtendit. Melius idem Ioſephus, quando addit,* Augures verò ſedentes in Templo, abſtinebant vocibus malè nominatis: ideoq; alterā auem potiùs, quàm auerſam dicebant. *Horat. Od.* 10. *lib.* II.

Sperat infeſtis, metuit ſecundis
Alteram ſortem bene præparatum
Pectus.

Abſtinere autem vocibus malè nominatis, *eſt, quod ait Orator:* μηδὲν εἰπεῖν φλαῦρον, *hoc eſt,* μὴ βλασφημεῖν. *Sic enim idem contra Leptinem,* τότε μὲν ἡ πόλις ἡμῶν ϗ γῆς εὐπόρει, ϗ χρημάτων· νῦν δὲ εὐπορήσει. δεῖ γὰρ οὕτω λέγειν, ϗ μὴ βλασφημεῖν. *non dixit,* nunc autem egentiſſima eſt, *hoc enim fuiſſet* δυσφημεῖν, *ſed tamen hoc ſignificauit, cum diceret,* Nunc autem abundabit. *ſic dicimus* Vixit, *pro* Mortuus eſt: & fuimus Troes, fuit Ilium. *Audacter itaq; pone, vt in margine,* τοῦ κηρύγματος ἀπαιτοῦντος θάτερα, *hoc eſt,* deteriora τῆς διπλῆς συστοιχίας. *Vide quæ ſequuntur.*

Pag. 323. 1. χάριν ἔχω πολλὴν αὐτοῖς] Videtur Chryſoſtomus hanc particulam, tanquam Paulini clauſulam contextus poſuiſſe, quæ tamen in noſtris codicibus non reperitur.

Pag. 324. 43. fortè ϗ τὴν χερουβίμ.

Pag. 325. 43. ὑπωπιάζω τὸ σῶμα] *Hoc quidem benè quadrat. ſed eſt apud Paulum 9. cap. ad finem* ὑπωπιάζω.

Pag. 327. 3. ὁ διδοὺς ἐλεημοσύνην, οὐ μετειδάσει ποτὲ] *Corruptum. lego,* οὐ πεινάσει ποτὲ, *vel* οὐ μὴ πεινάσῃ ποτέ.

l. 6. Legendum ϗ τὸν φόβον ἐξαιρεῖ σοι τῆς μελ. πενίας. *hoc confirmat priorem emendationem.*

l. 10. ϗ κενῶν ὄγκον ἀφόρητον ἐπιφερομῶντες] *Puto rectum eſt: niſi manis* χρημάτων ὄγκον ἀφόρητον ἐπιφέροντες. ὄγκος *enim tumor eſt.*

l. 13. ἢ γὰρ κίνδυνον ἀφόρητον] *Quid ſi legas* ἀφόβητον*? ſed mallem* ἀδόκητον. ἀφόρητον *non proprium* ἐπίθετον κινδύνου. *periculum enim non premit, ſed impendet. &* ἀνυπόστατον *quidem dici poteſt, non* ἀφόρητον.

Hom. 14.

l. 41. ἐπιστολὴ] *Fortè* ἀποστολή.

Pag. 328. 10. τοὺς κινδύνους] *Videtur hoc loco* ἐπεισγλῶς*, nec cum reliquis conuenire.*

l. 42. Puto veram lectionem eſſe, ὡς ἂν ἀποκλεισθέντος, *quaſi interclusus eſſet, hoc eſt prohibitus & detentus, quo minùs ad Corinthios accederet. hanc enim ſolam habuiſſet iuſtam defenſionem. Plato Phædone,* ἐπειδὴ οὖν ἄρξωνται τῆς θεωρίας, νόμος ἐστὶν αὐτοῖς ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ καθαρεύειν τὴν πόλιν, ϗ δημοσίᾳ μηδένα ἀποκτιννύναι, πρὶν ἂν εἰς Δῆλον ἀφίκηται τὸ πλοῖον, ϗ πάλιν δεῦρο. τοῦτο δὲ ἐνίοτε ἐν πολλῷ χρόνῳ γίνεται, ὅταν τύχωσιν οἱ ἄνεμοι ἀπολαβόντες αὐτούς. *aliter dicendum eſſet,* ὡς οὐκ ἀπολειφθησομένου: *ſed ad hoc dici poteſt,* τὸ ἂν *(quod additum eſt ad oram in Ms manu recenti) mutare aoriſtum in futurum, vt* οὐκ ἂν ἀπολειφθέντος *ſit idem atq; illud participium futurum paſſiuum: in quam ſententiam nunc magis inclino. ſed eſt quod huic quoq; ſententiæ repugnare videatur. Nam qui dicit ſe venturum, non defenſionem parat, ſed pollicetur aduentum ſuum: at qui dicit ſe detentum fuiſſe,* ἀπολογίαν ποιεῖται. *videndum igitur an non legendum ſit,* ἡ ἐπαγγελία μᾶλλον ἐγένετο ἄν, ὡς οὐκ ἂν ἀπολειφθέντος, ϗ οὐκ ἀπειλή. *nam pollicitatio magis opponitur minationi, quam defenſio. Tu, Lector, controuerſiam hanc diſceptabis. Ego quid mihi in mentem veniret, oſtendi.*

Ibid. [illegible]] Quid ſi, οὕτως?

Pag. 329. 32. Legendum, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ σφόδρα ἀγαπῶν αἰσθάνεται περὶ τιμωρίαν. *ſit enim oportet generalis ſententia.*

Pag. 330. 18. Legendum, εἰ ϗ τὸν οὐρανὸν σοι προσέθηκαν ἔπαθλον. *præmia enim proponuntur in medio certantibus, non huic, illinc adduntur.*

Pag. 331. 27. ἄπειρα δὲ τὰ τέλη] *ſc. duratione.*

l. 30. Lego οὐκοῦν τοῦτο εὔκολον. οὐκ εὔκολον. καθ' ὑπερφορὰν ϗ αὐθυποφορὰν.

Pag. 332. 36. Lego τὴν ξένην ταύτην, ϗ καινὴν νόσον. οὐδεὶς γὰρ οὐκ ἔστι καινὴ νόσος.

Hom. 15.

Pag. 336. 13. Lego ϗ ἐπιβολῇ, propter mulctam irrogatam. *Ariſtophanes Veſpis,* ταύτης ἐπιβολὴν ψηφιεῖ, μίαν μόνην, *ſcilicet drachmam. Schol.* ἐπιτίμιον, ζημίαν. *vidi ego ſæpe* ἐπιβουλὴν *&* ἐπιβολὴν *permutata.*

Pag. 337. 41. Legendum, ὅπως ἂν ἐμπέσῃ, ϗ εἰς τὴν ἂν οἰκίαν εἰσέλθῃ.

Pag. 338. 3. κἂν μὴ παρ' αὐτὰ πάθωσιν] *Hæc imperfecta eſt oratio. quid ſi legas,* κἂν μὴ παραυτίκα πάθ. *hoc quidem ſentit. ſed puto legendum,* κἂν μὴ παρ' αὐτὰ τἀδικήματα πάθωσιν, *ex Dem. contra Midiam,* ὡς εἴ γε τὴν τι τούτων ἀληθῶς περιβάλλεσθαί με ἔδει, ϗ παρ' αὐτὰ τἀδικήματα τὴν τιμωρίαν ποιεῖσθαι. *Idem contra Leptinem,* πάντες μὲν γάρ εἰσιν ἴσως ἄξιοι χάριν ἀντιλαμβάνειν οἱ προϋπάρχοντες, τοῦ ποιεῖν ὑμᾶς εὖ· μάλιστα δ' οἱ παρὰ τὰς χρείας, ὧν εἷς οὗτος αὐτὸς ἂν φαίνεται. παρ' αὐτά, vel παραυτὰ pro παραυτίκα, familiare Chryſoſtomo.

l. 16. Lege, ϗ ἐγγόνους. ἔκγονος *enim eſt* παῖς, *Euſtath.*

Hom. 16.

Pag. 341. 3. Legendum, ἴσασι δὲ ὅτε κατεφρόνουν.

l. 25. Legendum, τὰς τιμωρίας, ϗ μετὰ πολὺν χρόνον ἐν ὑστέρῳ πολλάκις ποιούμενον.

Pag. 342. 41. Fortè ὑφάμεθα.

Pag. 344. 31. Haud dubiè legendum, ϗ οὐδὲ μέχρι τῆς ἀπαλλαγῆς τὴν ἀντίδοτον ἔδωκε. *quis enim non videt tranſlatum eſſe a medicis, qui dicuntur* ἀπαλλάττειν τὴν ἧττον; ἀντίδοσις *non est aliud quam* remuneratio, *vel* permutatio. *Antidotum Latinis etiam vſurpatur pro remedio contra venenum.* Puto ἀντίδοσιν ſtare poſſe. Haleſius poſt ἀπαλλαγῆς addit μόνον.

Pag. 345. 13. *Lege,* εἰ γὰρ ἐθέλοις, *non,* ἐθέλοις εἰ. εἰ, *non iungitur optatiuo, niſi cum alteri verbo ſubiungitur.*

Pag. 347. 6. εἰς τὴν αὐτῆς χεῖρα τελεῖν ἐν π. *legendum.*

Hom. 17.

Pag. 348. 10. *Videtur legendum,* ἀεὶ τρυφῶν ἐπιθυμοῦσι.

l. 14. αἰ ἐλίπουσι] *Fortaſſe,* αἰ ἐλίποντα.

l. 21. 1. *ad Timoth.* 6. *eſt,* ἔχοντες διατροφὰς, καὶ σκεπ.

Pag. 350. 44. *Lege,* καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐπικήρων. *Cauſa enim hic non erat, cur diceret* λύπας, φροντίδας, πόνους ἐπικήρους. *rectè autem* ἐπίκηρα *dicuntur. ſunt enim* κῆρες, *.i.* peſtes, *& hic de immortalitate agitur. Deinde* ἐπικήρους *eſt* opportunus, *non* περισταῖρος.

Pag. 351. 9. Gloſſema manifeſtum, quod in editionem Veronenſem irrepſerat, retentum etiam in Germanica, autore optimo codice noſtro Ms. ſuſtulimus. nam inter νοῦ δὲ, & ἀθάνατος ὤν, interiecta erant hæc verba: ἐπίστευον ὡς τοῦτο τὸ ῥητὸν, ὅτι εἰ καὶ μὴ θνητὸν σῶμα εἶχεν ὁ Ἀδὰμ ἡμάρτησεν, ὅμοιον τοῦ ἁγίου τοῦ Θεολόγου εἰρημένῳ, μέσον μεγέθους καὶ ταπεινότητος. ὁ τῷ ὄντι γὰρ ἀθάνατος ἐγεγόνει. quod adnotatum fuiſſe ab aliquo ſtudioſo in orâ libri, & poſtea in contextum veniſſe, qui non videt, nihil videt. dein quam illud inſolens huic noſtro, vt Nazianzenum citet, qui neminem vnquam veterum patrum citat nominatim, idq; adiecto Theologi epitheto, quod non niſi poſterioribus ſeculis obtinuit.

l. 40. *Legendum & diſtinguendum,* καὶ γὰρ ἐφ' ἡμῖν ἡνίοχός ἐστιν ὁ λογισμός.

Hom. 18.

Pag. 353. 41. *Lege,* δοξάσατε δὴ ἄρα τὸν Θεόν.

Pag. 354. 5. *legendum,* ὅρα πῶς εἰς τὸν Χριστὸν τὸ πᾶν ἀπήρτησεν, *vel potiùs,* ἀνήρτησεν. *Euripides in Phœniſſis,*

ἀλλ' εἰς θεοὺς χρὴ ταῦτ' ἀναρτήσαντ' ἔχειν.

nam ἀπαρτᾷν *eſt* disiungere, *& membra luxata dicuntur* ἀπηρτημένα.

l. 30. *Legendum,* καὶ ταῦτα μισθώματος ὀλίγου.

l. 32. ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τούτου τ. γ. *Attici dicunt* περὶ τοῦ.

l. 34. *Proculdubiò legendum,* ἢ οἴει. *negatio corrumpit non ſolùm totius loci venuſtatem, ſed etiam ſenſum. vel ſic concinna totam complexionem,* ἢ οἴει τοῖς μὲν πλεονέκταις, καὶ πᾶσιν, οἷς ἔμπροσθεν ἀπηρίθμησεν, αὐτὸν τὸν διάβολον συγκατακλίνεσθαι· τὰς δὲ καλλωπιζομένας πρὸς ἀσέλγειαν γυναῖκας οὐχ ἡγῇ μετ' ἐκείνου μίγνυσθαι; *hoc Oratorium eſt à comparatione minorum.* hoc putas? illud non exiſtimas. *vel ſic legendum,* ἢ ἄρα οἴει καὶ τοῖς πλ. *&c.* τί δαί; τὰς καλ. γυν. οὐχ ἡγῇ; *nam vt nunc eſt,* τὰς δὲ, *nullius eſt* ἀποδόσεως. *ſed illud multò melius.*

l. 44. *Lege* ὅταν δὲ ἡ ἀρχή.

Pag. 356. 5. *Lego fidenter,* ἀλλ' ὥσπερ τύπων εἰσὶν, οὕτω καὶ τῶν παίδων ἐν. ζ. εἰσὶ καὶ νῦν.

Hom. 19.

Pag. 358. 7. *Fortè,* κἂν πρὸς βραχὺ, *vt ſubaudiatur* χρόνον.

l. 28. *Lego,* μείζονα τῆς σωφροσύνης ἁμαρτίαν ἐργάζεται. Mulier, *inquit,* quæ virum non patitur ſuo frui corpore, maius peccatum facit, quam quantum eſt in continentia boni. illum enim impellit ad ſcortationem. δικαιοσύνη *quidem opponitur propriè* τῇ ἁμαρτίᾳ: *ſed hic non eſt tam aptum. quid ſi legas* διχοφροσύνης, *vt ſit ſenſus,* Mulier, quæ viru͂ repellit, non ſolùm in eo peccat, quòd a viro diſſidet, ſed maius admittit flagitium: *hoc quidem egregiè confirmat, quod ſequitur, v.* 30. δεῖ δὲ πάντων προτιμᾶν τὴν ὁμόνοιαν, *& v.* 35. ὅταν γὰρ ἐν οἰκίᾳ ἀνὴρ καὶ γυνὴ διεστηκότες ὦσιν.

Pag. 360. 13. *Lege,* φιλαίνεται γὰρ αὐτῇ. *lin.* 15. πρὸς δὲ τούτοις.

l. 24. *Lege* καὶ μὴ διαρρήγνυσθαι. Puto melius quod editur.

l. 29. *Legendum,* εἰ γὰρ ἀκάθαρτος μᾶλλον γυνή. *omnis enim ſuperior ſermo fuit de viro.*

l. 44. *Lego,* ἵνα δὲ μὴ πάλιν φορτικώτερον ἐργάσηται, ἐπάγει.

Pag. 361. 21. *Mihi videtur legendum,* πολὺ γὰρ ἀπ' ἐναντίου τοῦ ἔθνους.

Pag. 362. 25. *Si quid affirmare poſſum, lege,* πολλὴν τῆς εὐσεβείας ἀσθένειαν κατηγορήσουσιν Ἕλληνες, *vt reſpondeat proximo v.* θαυμάσονται τὸ κήρυγμα.

l. 39. *Verius eſt & vſitatius,* μή τι τῶν ἀναγκαίων ἐπιλείπῃ σε. *ſic enim dicimus,* me deficit pecunia. *Iſocrates ad Demonicum,* ἐπιλίποι δ' ἂν ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος, εἰ πάσας τὰς ἐκείνου πράξεις καταριθμησαίμεθα. *ad Heb.* 11. ἐπιλείψει γάρ με διηγούμενον ὁ πᾶς χρόνος.

Pag. 363. 32. *Lego,* ὁ περὶ τῆς παρθενίας ἑλομένης λόγω.

Hom. 20.

Pag. 364. 33. *Legendum,* καὶ γὰρ εἰς εἰδωλεῖα εἰσῄει: *niſi Atticorum more dictum eſt,* εἰς εἴδωλα, *qui pro foro piſcatorio, quod eſt* ἰχθυοπωλεῖον, *dicunt* ἐν τοῖς ἰχθύσιν, ἐν λαχάνοις. εἰδωλεῖον *autem ſic dicitur, vt* θησεῖον, ἡρακλεῖον, διοσκούρειον, fanu͂ Herculis, ædes Caſtoris. πορνεῖον Lupanar.

Pag. 367. 32. *Lege,* ὅτι αὐτοῦ μόνου ἦν γνωριστικὸν, τοῦτο δηλῶσαι.

Pag. 370. 15. *Lego,* καὶ εἰς τὰ μέλη τελ.

l. 40. *Lege,* ὡς τὸν ἐπ' ὀχήματος φερ. *vel,* οὐχ ἧττον ἢ τόν.

l. 42. *Lego,* καὶ γὰρ ἀδελφοὺς εἰκότως ἂν λέγοιτο μᾶλλον, ὁ μᾶλλον ἐοικὼς ἐκείνοις.

l. 44. *Lego,* ἀλλὰ πάντοθεν ἐστενωμένος.

Hom. 21

Hom. 21.

Pag. 372. 15. οὐκ ἐπειδὴ σκανδαλίζεσθαι] *Vide num legendum*, οὐκ ἐπειδὴ ὁ σκανδαλ.

l. 26. σφραγίζοντι] *i.* cruce ſignanti.

l. 35. *Videtur legendum*, -τὸ, ὁρῶν αἱ ἀγέλαι ὅσαι ἑαυτὸν ἐγκωμιάσαι. οὕτω γὰρ καὶ Κορίνθιοι διορθοῦντο, καὶ μ.ϐ.

l. 43. *Legendum*, ἀλλ' ἔχουσί τι πλέον ἐκεῖνοι, τὸ μὴ Χριστοῦ γεύσασθαι. ἀλλ' οὐδὲ τούτου ἐστέρημαι, *ſine interrogatione. ſic enim bis ponitur* τὸ, ἀλλά, ἐν τῇ ὑποφορᾷ καὶ τῇ ἀνθυποφορᾷ.

Pag. 378. 18. *Legerim pro* οὐδὲν ἄνησαν, *potius* οὐδὲν ὤνησαν.

l. 26. τοῦτον δεῖ ζῆν; ἀναπνεῖν δὲ ὅλως; ἢ τὸν ἥλιον τοῦτον ὁρᾶν;] *Hæc* μίμησις *ſumpta eſt à Demoſthene contra Midiam, cuius ſunt hæc*, τὸν δὲ βδελυρόν, τὸν δὲ ὄλεθρον; τοῦτον δὲ ὑβρίζειν; ἀναπνεῖν δέ; ὃν εἴ τις ἐᾷ ζῆν, ἀγαπᾶν δεῖ. *Verba ſunt inſolentium diuitum contumelioſè pauperes appellantium. hîc planè cernimus, an Chryſoſtomus à teneris hac diſciplina non imbutus fuerit.*

l. 44. καὶ ἀποστῶμεν, φησίν, ἐλεοῦντες αὐτούς] *Hoc quid ſit verbi, non intelligo, nec quicquam habeo præter tenuem coniecturam, ſi fortè legendum ſit*, καὶ περιστῶμεν, φησίν, ἐλεοῦντες αὐτούς, circumſiſtamus, *inquit*, dum miſereamur: *quia proximè dixerat*, καὶ πολλοὺς περιεστῶν τοὺς θαυμάζοντας. *vel legendum*, περιστησόμεθα, φ.

Pag. 380. 16. *Fortè*, κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς πάντα ὁ περιττομένου νόμους.

l. 17. καὶ ἀνάλωτος θησαυρός] *Quid eſt*, ἀνάλωτον? *certe* τὸ μὴ ἁλωτόν, *quod capi non poteſt (nam ab* ἀναλίσκω *eſſet* ἀνάλωτος) *ſic* τεῖχος ἀνάλωτον. *Soph.* πόνῳ δὲ πᾶν ἁλωτόν, ἐκφεύγει δὲ τἀμελούμενον. *Semper quidem ſic apud hunc autorem occurrit.*

l. 21. καὶ τί δεῖ ποιεῖν; ἀποστρέφεσθαι τούτους ἅπαντας, καὶ τοσούτους περιχῶσαι λιμένας;] *Puto legendum* περιχῶσαι. *noui* τὴν περίχωσιν *fluuiorum, &, quod Herodotus prodidit, Ægyptum eſſe* τοῦ ποταμοῦ δῶρον, διὰ τὴν τοῦ Νείλου περίχωσιν. *Sed alterius lectionis mihi author eſt Demoſthenes contra Ariſtogitonem. ad quem oratoris locum hîc alluſiſſe Noſtrum non dubito.* εἶτα σοὶ συγγνώμη; πόθεν; ἢ παρὰ τοῦ; ἢ τοῖς σοῖς παιδίοις ἔλεος; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. σὺ γὰρ εἰς ταῦτα ἔλεον προδέδωκας Ἀριστόγειτον· μᾶλλον δὲ ἀνῄρηκας ὅλως. μὴ δὴ πρὸς οὓς ἔχωσας λιμένας, καὶ προβόλων ἐνέπλησας, πρὸς τούτους προσορμίζου. *quid eſt* χῶσαι λιμένας? *ipſe interpretatur*, προβόλων ἐμπλῆσαι: *hoc eſt*, προχῶσαι, *non* περιχῶσαι: *tametſi hæc duo verbaratione tantùm, non re differunt.* πρόβολοι *autem ſunt* pilæ, *ſiue* obices, quæ nauibus in portum appellentibus obijciuntur. *Itaq́, Aiacem, quem Homerus ſemper* ἕρκος Ἀχαιῶν, *Sophocles* πρόβολον *appellat in Lorario. Liuius. lib.* 37. Se in animo habuiſſe totâ claſſe Epheſum petere, & onerarias ducere multâ ſaburrâ grauatas, atq; eas in faucibus portus ſupprimere: & eò minoris molimenti ea clauſtra eſſe, quod in fluminis modum longum & anguſtum & vadoſum oſtium portus ſit. *Hæc pulchrè docent, quid ſit* χῶσαι λιμένας, *nempè*, onerarias ſaburrâ grauatas in faucibus portus deprimere, eiúſq; oſtium opplere. *nonne hoc eſt* προχῶσαι? *deniq́, noſter hoc idem proximis verbis probat*, καὶ τίς ἂν τοῖς κεχωσμένοις ναυαγίοις ἀρκέσειε; *naufragia ſiunt, cùm moles ante portum iaciuntur, quod eſt* προχῶσαι, *non cùm totus oppletur portus, quæ eſt* περίχωσις. *& hinc alluſum eſſe ad Demoſthenis locum apparet.* ἀλληγορικῶς *enim* τὸ προχῶσαι λιμένας, *eſt* viſcera miſericordiæ præcludere, quæ pauperibus erant aperienda, qui confugiunt ad diuites in ſuis miſerijs; neque poſſunt habere aliud vllum perfugium: *quæ eſt eadem apud Demoſthenem allegoria.*

Hom. 22.

Pag. 381. 29. ἀλλὰ καὶ τὰ ἑαυτοῦ συστέλλει] Locum opinor eſſe minùs ſanum. quam enim è duabus lectionem admittemus? ſi ἐπαίρει, quod in margine eſt, non cohæret cum præcedentibus, vbi inquit nolle ipſum τὰ ἑαυτοῦ ἐπᾶραι. ſi συστέλλει, quod in textu, repugnant ſequentia, ἀπὸ τοῦ μεγέθους τῆς δωρεᾶς δείκνυσι τὴν ὑπεροχήν. qui enim ὁ ὑπεροχὴν δεικνύς, dici poteſt συστέλλειν? Vide notas Boiſij.

Pag. 382. 17. *Legendum videtur* ὅτι πιστοῖς μὲν αὐτό.

Pag. 384. 35. οὐδὲ γὰρ καταποντίζειν τοῦτο, ἀλλὰ καταβῆναι] Hoc non eſt præcipitare, ſed deſcendere. *Tull. de finibus.*

Pag. 385. 42. κατεχέτω δὲ τοῦ ἔρωτος] *Rectum eſt hoc.* κατέχειν *enim &* κρατεῖν *ſunt idem. Ariſt. Ethicorum 7.* κρατεῖν *autem regit genitiuum, ergo &* κατέχειν *per* μετάληψιν.

Pag. 387. 2. *Ariſtoph. dixit* οὐδ' ἐν ἑαυτοῦ ὤν, *vt* ἐν ᾅδου, *quod elegantius, vt ſubaudiendum ſit* ἐξουσίᾳ, in ſui poteſtate. *Quemadmodum Cicero dicit* 3. *Tuſc.* τοὺς μαινομένους exijſſe de ſua poteſtate.

Hom. 23.

Pag. 388. 17. *Lego* ἐστέρηται, *præteritum.*

Pag. 392. 37. *An legendum*, οὐδὲ γὰρ οὐλὴν τῶν τραυμάτων ἀφίησιν ἐπεῖναί τινι; neq; enim cicatricem vulnerum patitur obduci cuiquam. *mallem* φυῆναι *quàm* φανῆναι. Mihi certè magis probatur φανῆναι. *H. S.*

Pag. 393. 11. *Legendum*, αὐτοὺς δὲ τὰ ἀδικήματα, ἑαυτοὺς διατεθέντας, *i.* ποιοῦντας, ἐργαζομένους. *Vt ſit præſens quod τῷ,* ἐντυγχάνοντας, *reſpondeat.* διατεθέντας *eſt aoriſt. 1. paſſiu. de hoc verbo aliàs diximus.*

Pag. 394. 32. περιέχωσι τὸν λιμένα] *Lego rurſus* προέχωσι.

Rag. 395. 16. οὐ γὰρ τῷ μέτρῳ τῆς οὐσίας, ἀλλὰ τῇ διαθέσει τῆς γνώμης ὁ πλοῦτος καὶ ἡ πενία κρίνονται] *Simile eſt illud Platonis Legum 7.* τὸ πλουτεῖν *eſt, inquit*, οὐ τὴν οὐσίαν πλείω ποιεῖν, ἀλλὰ τὴν ἀπληστίαν ἐλάττω.

Hom. 24.

Hom. 24.

l. 38. τὸ γὰρ ἀνθρώπινον, ἀλλὰ τοῦ μικροῦ λέγει] *Horatius lib.* 2.

Interualla vides humanè commoda --

i. parum commoda, vt ſunt res humanæ. *Demoſthenes contra Midiam*, ποία γὰρ πρόφασις; τίς ἀνθρωπίνη καὶ μετρία σκέψις; *vt hic Noſter*, πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν, εἰ μὴ ἀνθρώπινος, τουτέστι, μικρὸς, βραχὺς, σύμμετρος.

Pag. 397. 9. *Legendum*, ἐνταῦθα δὲ ἐπεὶ τὸ π. φ. καὶ μ. i. κατεσπούδασε.

Pag. 400. 13. *Lege*, καὶ τὸ σῶμα αἰτιάσεται τούτου, *vel* τούτων. i. αἰτίαν εἶναι φήσει τούτων ἁπάντων. *Philoſophus*, οὐδεὶς τὴν τύχην αἰτιᾶται τῶν ὡς ἐπὶ πολὺ γινομένων.

Hom. 25.

Pag. 402. 31. οἰκοδομηθῇ: *ex Paulo cap.* 8. οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν;

l. 44. *Legendum*, εἰ οὐ περιεργάζῃ. Mutatâ plenâ diſtinctione poſt καθαρῶν in comma. malo tamen, εἰ δὲ οὐ περιεργάζῃ ſcilicet τοῦτο ποιεῖς, familiari huic noſtro ellipſi.

Pag. 404. 9. *Legendum* ποθεῖς ἑαυτὸν εἰς μέσον.

Pag. 405. 14. τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ. *eſt ad Heb.* 11.

l. 20. *Legendum*, συγκακουχεῖσθαι. *ſic enim eſt ad Heb.* 11. *membrumq́ oppoſitum euidenter oſtendit*, καὶ αὐτὸν μόνον κακουχούμενον: *& quod mox ſequitur*, *l.* 22. φέρει τινὰ παραμυθίαν τὸ κοινωνοὺς ἔχειν τῆς δυσημερίας.

Pag. 406. 31. *Melius* συγκατακεῖσθαι.

Hom. 26.

Pag. 409. 23. καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἐμφύτου] *Hebræa vox declarat cupidinem, quam Græci interpretantur* ἀποστροφὴν, *Gen.* 2.

Pag. 411. 33. εἶτα τὴν αἰτίαν τίθησιν, ὅπερ ἔφην πολλαχοῦ, καθάπερ ἐλευθέροις διαλεγόμενος] *Quaſi cum liberis agens hominibus. Liberis enim non omnia imperanda ſunt, vt ſeruis: ſed ratio reddenda eſt, cur quidq́ faciendum: deniq́ perſuadendum illis, quid optimum factu.* παραμυθίας γὰρ καὶ πειθοῦς δέονται μᾶλλον, ἢ ἀνάγκης, *inquit Plato: Noſterq́ his verbis ſpectâſſe illum locum Platonis videtur Legum* 4. θεῖς αὖ ταῦτα δύο γένη τῶν καλουμένων ἰατρῶν; πῶς γὰρ οὔ; Ἆρ' οὖν, καὶ ξυννοεῖς ὅτι δούλων καὶ ἐλευθέρων ὄντων τῶν καμνόντων ἐν ταῖς πόλεσι, τοὺς μὲν δούλους οἱ δοῦλοι τὰ πολλὰ ἰατρεύουσι περιτρέχοντες, καὶ ἐν τοῖς ἰατρείοις περιμένοντες; καὶ οὔτε τινὰ λόγον ἑκάστου περὶ νοσήματος ἑκάστου τῶν οἰκετῶν οὐδεὶς τῶν τοιούτων ἰατρῶν δίδωσιν, οὐδ' ἀποδέχεται; προστάξας δὲ αὐτῷ τὰ δόξαντα ἐξ ἐμπειρίας, ὡς ἀκριβῶς εἰδὼς, καθάπερ τύραννος αὐθαδῶς οἴχεται, ἀποπηδήσας πρὸς ἄλλον κάμνοντα οἰκέτην. ὁ δ' ἐλεύθερος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὰ τῶν ἐλευθέρων νοσήματα θεραπεύει τε καὶ ἐπισκοπεῖ, καὶ ταῦτα ἐξετάζων ἀπ' ἀρχῆς καὶ κατὰ φύσιν, τῷ κάμνοντι κοινούμενος αὐτῷ τε καὶ τοῖς φίλοις, ἅμα μὲν αὐτὸς μανθάνει τι παρὰ τῶν νοσούντων, ἅμα δὲ, καθ' ὅσον οἷός τέ ἐστι, διδάσκει τὸν ἀσθενοῦντα αὐτὸν, καὶ οὐ πρότερον ἐπέταξε, πρὶν ἄν πῃ συμπείσῃ. *quæ cauſa eſt, cur Plato ſingulis legibus ſuis præfationem adhibendam cenſuerit? ad perſuadendã legis, quam infert, vtilitatem, quo libentiùs quamq́ legem ciues accipiant, eiq́ ex animo, non metu pœnæ pareant. neq́ uſquam tyrannorum more pro imperio dicit:*

Hoc volo, ſic iubeo, ſtat pro ratione voluntas,

tales enim leges omnes ingenui reſpuunt. Quod apoſtolus quoq́ hîc facit, rationem exponens cur mulieres velatis, viri apertis capitibus debeant eſſe in eccleſia. Quod in lege etiam Moſis fit interdum: vt, ſeptimo die quieſces, neq; vllum opus facies: quia ſex diebus mundi fabrica perfecta eſt. die autem ſeptimo requieuit Dominus à cunctis operibus ſuis. Carnem cum ſanguine non comedes, quia ſanguis vita animalis eſt. *Sed, vt Rabbini quoq́ obſeruant, hoc non ſæpe fit. Cuius rei rationem illi quidem reddere conantur, ſed veram explicare non poſſunt. Noſter autem hoc ſermone perquàm eruditè poſuit. Cum illis enim perinde vt ſeruis egit Deus.* Acceperant enim ſpiritum ſeruitutis. Seruus autem non nouit Domini voluntatem. duo ſunt enim Teſtamenta, vnum quidem in Monte Sina, in ſeruitutem generans, quæ eſt Agar, & ſeruit cum filijs ſuis. Illa autem quæ ſurſum eſt, Ieruſalem, libera eſt, quæ eſt mater noſtra. *Itaq́ Euangelium* perfecta lex libertatis *dicitur à Iacobo. cap.* 3.

Pag. 413. 3. *Mallem* περιβόλαιον ἕτερον περιθεῖναι.

l. 12. *Legendum videtur*, τὰ δὲ καινοτομίας ἅπαντα παρὰ φύσιν, *ſublato* δὲ *antè* παρά.

l. 19. οὐδ' ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, *ſic apud Paulum.*

l. 39 *Legas*, ἐπὶ τὴν γυναῖκα τὴν αἰτίαν ἀναφέρει: *de quo verbo iam diximus. repetitio literarum, quæ ſunt in fine præpoſitæ dictionis fefellit librarium.*

Pag. 415. 4. *Videtur legendum*, κἂν α. π. τ. συγκληρωθῇς, ὦ γύναι, συνοίκῳ τοιούτῳ. *Æſchines* περὶ τῆς παραπρεσβείας. τοιούτῳ γὰρ ἐγὼ θνείῳ συνεκληρώθην ἐν τῇ πολιτείᾳ. *vel igitur ſic, vel legendum*, ἀποκληρωθῇς.

l. 15. μητραλοίαν *rectum eſt* ἀπὸ τοῦ ἀλοᾶν.

l. 17. *Legas* οὕτω ποθεινὸν τοῦτο, ὥστε.

l. 37. *vel legendum* λυπρόγεως, *quod Strabonis verbum eſt, vel* λεπτόγεως, *vt Thucydides.*

l. 39. καὶ γὰρ λιμὴν ἐστὶν ἡ γυνή] *Sumptum hoc ex Oedipo Tyranno Sophoclis.* ὦ κλεινὸν Οἰδίπου κάρα, ᾧ μέγας λιμὴν αὐτὸς ἤρκεσεν παιδὶ καὶ πατρὶ θαλαμηπόλῳ πεσεῖν. *Camerarius*, Honeſtè dicit patrem & filium cum vnâ cõcubuiſſe. nam λιμὴν, locus accipiendus. *Pſalmo* 107. Et deduxit eos in portum voluntatis eorum. *at Prouerb.* 31. *vxor nauis dicitur: quia multa ſecum adportat commoda.* Facta eſt quaſi nauis inſtitoris, de longè portans panem ſuum. Portum in duodecim, *ait Feſtus*, pro domo poſitum omnes conſentiunt. *Vxor autem & domus ſimul habenda. Vnde Heſiodus*,

Οἶκον μὲν πρώτιστα γυναῖκά τε -- *Maior autē vates,*
Οἶκόν τε κτήσω τε γυναῖκά τε --

Non ſolùm enim paranda eſt domus, ſed etiam inſtruenda ei qui vult vxorem ducere. Hinc Poſtliminium *dicitur cum domū redeunt qui periiſſe peregrè credebantur: quos Athenienſes* δευτεροπότμους, *vel* ὑστεροπότμους *vocant. Nam Poſtliminij ius & religio ex Athenienſium fontibus deriuatur, vt pleraq́; Romanorum alia iura, quod Plutarchus docet in libello* περὶ τῶν κεφαλαίων Ῥωμαϊκῶν. *Nam quod veteres Iuriſconſulti prodidere,* in hoc nomine ſpectari tantùm præpoſitionem, reliquum productionis eſſe caudam, nec magis ineſſe in Poſtliminio limē, quā in meditullio Tulliū, *falſum eſt. Vt enim* eliminiū *eſt* ἡ ἔξοδος, *ſic* ἡ ἐπάνοδος postliminium. Limen *enim Græcè,* portus *eſt:* Portus autem, *auctore Feſto,* Latinorum vſu, domus: *inde qui domū reuertebātur ab hoſtibus,* poſtliminio rediiſſe *dicebantur.*

Ib. καὶ φάρμακον εὐθυμίας] *Videtur potiùs,* φάρμακον ἀθυμίας. *morbis enim adhibentur pharmaca: quod eſt ægritudo. ſi legas* εὐθυμίας, *erit, quale illud, quod Helena conuiuis, cùm triſtiores videret, parauit, quod Poeta* νηπενθὲς *appellat.*

εὐθυμίας] Fortè legendum ἀθυμίας, aut pro μύχιον legendum μέσον. Vide notas Boiſij.

Pag. 416. 1. Rectius, οὐδὲν οὕτως ὀδυνηρὸν ἔρως.

l. 7. Melius legeris, αὖ δὲ πάλιν, ἐπιτρίβεται τὸ νόσημα, οὐ διορθοῦται.

l. 24. Lege, καὶ μηδὲν τούτῳ προσεῖναι. Vide Boiſium.

Hom. 27.

Pag. 418. 4. ἀνάγκη ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα] *Hoc apud Matthæum c. 18. apud Lucam eſt cap. 17.* ἀνένδεκτόν ἐστι μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα. *quod valet* οὐκ ἐνδεχόμενόν ἐστι μὴ ἐλθεῖν. *hoc autem æquipollet* τῷ, ἀνάγκη ἐλθεῖν. ἀνάγκη γὰρ εἶναι, καὶ ἐνδέχεται μὴ εἶναι, *ſunt* ἀντιφάσεις, *vt docet Philoſophus* ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας. *negatio modificationi præpoſita æquipollentiam efficit.* τὸ γὰρ ἐνδέχεσθαι, τῷ εἶναι, ὁμοίως τάττεται, *Priorum Analyt. lib. 1. cap 10. modus enim in modificatis eſt vt copula in Categoricis, negatione addita ad efficiendam contradictionem vel æquipollentiam. Itaq́; hæ propoſitiones,* ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν, *item* παντὶ ἐνδέχεται, καὶ ἐνδέχεται μηδενί, *cum habeant* καταφατικὸν τὸ σχῆμα κατὰ τὴν ἀντίθεσιν, *ſunt* κατηγορικαί, καὶ οὐ στερητικαί, *id eſt, affirmatiuæ, non negatiuæ. Sed quod idem Ariſtot. eodem capite ait,* τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ὁμωνύμως ἐνδέχεσθαι λέγομεν, *ſic accipiendum eſt, vt quod neceſſarium eſt, id etiam fieri poſſe dicamus, ſed non contrà. alius eſt enim* ἑκατέρου λόγος. *Nam hoc quod dicimus* οὐκ ἐνδέχεται, *Latinè eſt* κατὰ τὴν ἐτυμολογίαν, Rei natura non patitur, neq; admittit, non in ſe recipit. *ſic enim Noſter, ſer. 31* οὐκ ἐνδέχεται, οὐδὲ ἔχει τὸ πρᾶγμα τὴν φύσιν, *quod* τῷ ἀναγκαίῳ *minimè conuenit.* δέχεσθαι καὶ χωρεῖν *idem valent. Idem igitur* ἐνδέχεται καὶ ἐγχωρεῖ, *quibus vtitur Philoſophus promiſcuè. ſic enim illo capite,* ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐνδεχόμενον οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον, τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον ἐγχωρεῖ καὶ μὴ ὑπάρχειν, φανερὸν ὅτι εἰ ἐνδέχεται τὸ Α τῷ Β ὑπάρχειν, ἐνδέχεται καὶ μὴ ὑπάρχειν. *Tertullianus* ἐλλιμβάζων, *vtrumq́; dicit,* non capit, *pro eo quod eſt,* fieri non poteſt. *ſed Diodorus abſurdus, qui quicquid poſſibile eſt, id etiam neceſſarium dixit. nullum enim eſſe futurum contingens, vt eſt apud Ciceronem fam. lib. 9. epiſt. 4.* Περὶ δυνατῶν me ſcito κατὰ Διόδωρον κρίνειν. Quapropter ſi venturus es, ſcito neceſſe eſſe te venire: ſin autem non es, τῶν ἀδυνάτων eſt te venire. *Sed ille hæc iocans, Verùm Ariſtot. meliùs diſtinguit* τὸ μέλλον, καὶ τὸ ἐσόμενον. *Hæc igitur omnia non fruſtra traduntur ab Ariſtotele & Dialecticis. Sed illud hîc quoq́; notandum,* δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, *quod ait Paulus: hoc Noſter perinde atq́; illud Chriſti, dictum affirmat,* ἀνάγκη ἐλθεῖν σκάνδαλα, *vel* ἀνένδεκτον μὴ ἐλθεῖν. *Id quoq́; verum eſſe ex Ariſtotele probamus lib. 1. cap. 3.* σοφιστ. ἐλέγχων. καὶ πάλιν ὅτι τὰ κακὰ, ἀγαθά· τὰ γὰρ δέοντα ἀγαθά· τὰ δὲ κακὰ δέοντα. *Hæc, inquit Philoſophus, male connexa ſunt.* διττὸν γὰρ τὸ δέον, τό τ' ἀναγκαῖον, ὃ συμβαίνει πολλάκις καὶ ἐπὶ τῶν κακῶν. ἔστι γὰρ κακόν τι ἀναγκαῖον (*vt ſunt hæreſes & multa alia, quæ vel vitijs hominum in mundo, vel naturæ neceſſitate contingunt*) καὶ τὰ ἀγαθὰ δὲ δέοντά φαμεν εἶναι. *vnde orator:* χρημάτων δεῖ, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν γίνεται τῶν δεόντων. *hîc* τὸ, δέον, *eſt* τὸ, καθῆκον, officium. *At apud Herodotum eſt fati neceſſitas,* χρῆν γὰρ Κανδαύλῃ γενέσθαι κακῶς. *hoc eſt enim* ἔδει. *ſic à Pauſania* τὸ χρεὼν *de ſorte ſuprema dicitur,* τὸ χρεὼν, *inquit,* ἐπέλαβε τὸν δεῖνα. *ſic Chriſtus Matth. 24.* δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι· ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος. Oportet, inquit, nec aliter fieri potuit, hæc tot incommoda venire. *Sed vnum ſolatium eſt, quod hæc mala, quæ vel prauā voluntate hominum fiunt, vel naturæ neceſſitate eueniunt, Electis conuertuntur in bonum.* Deus enim, *inquit Auguſtinus,* qui ſummè bonus eſt, nunquam tot mala pateretur eſſe, niſi tam potens etiam eſſet, vt poſſet de malis bonum facere. *quod hic locus oſtēdit in primis:* Oportet hæreſes eſſe. *quorſum?* vt qui probi ſunt, manifeſti fiant in vobis. Hæc autem dicit (*ait Noſter* πάνυ θεολογικῶς) οὐ τῆς ἐλευθερίας τῆς προαιρέσεως λυμαινόμενος, οὐδ' ἀνάγκην τινὰ, καὶ βίαν ἐπιστὰς τῷ βίῳ, ἀλλὰ τὸ πάντως ἐσόμενον ἐκ τῆς πονηρᾶς τῶν ἀνθρώπων γνώμης προλέγων. *Hic aliam neceſſitatem, quàm antè, intelligit, eam ſcilicet cui vis adiuncta eſt. de qua Philoſophus, ſicut & de ſuperiore illa Metaph. 11. cap. 7* τὸ γὰρ ἀναγκαῖον, τοσαυταχῶς. τὸ μὲν βίᾳ, ὅτι παρὰ τὴν ὁρμήν· τὸ δὲ, οὗ οὐκ ἄνευ τὸ εὖ· τὸ δὲ, μὴ ἐνδεχόμενον ἄλλως, ἀλλ' ἁπλῶς. ἐκ τοιαύτης ἄρα ἀρχῆς ἤρτηται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ φύσις. *primus & tertius modus conueniunt duobus illis locis ſuperioribus, prior poſteriori, priori poſterior.* τὸ γὰρ παρὰ τὴν ὁρμὴν, *eſt,* παρὰ τὴν προαίρεσιν: *&* τὸ μὴ ἐνδεχόμενον ἄλλως, *eſt quod dicimus fieri non poſſe, quin ſcandala atq́; hæreſes veniant. hoc enim eſt, quod dicit Chryſoſtomus* τὸ πάντως ἐσόμενον, *quod diſtinguit aduerſus alterū modū neceſſarij, quod violentū eſt, & tollit liberum arbitrium. Quale illud eſt apud Plutarch.* ὡς ἅπασι κορυδαλλοῖς φύει λόφον, κατὰ Σιμωνίδην, *Sic omnis reſpub. gignit luxuriā atq́; auaritiā, duas rerūpublicarū peſteis teterrimas. hoc eſt enim* τὸ πάντως ἐσόμενον ἐκ τῆς πονηρᾶς τῶν ἀνθρώπων γνώμης. *non enim aliter fieri poteſt, quin hæc vitia vbiq́;*

vbiq; naſcantur, vt mala gramina inter ſegetes: nec tamen vitia non ſunt voluntaria. Eſt enim quædam neceſſitas ſine coactione, vt Scholæ docent, & nos ex Ariſtotele iam docuimus. Auguſt. lib. 2. de ciuitate 3. Cladibus quibuſdam per certa interualla locorum & temporum genus humanum oportet affligi.

l. 10. χωρίῳ] ſc. in Commentarijs in Matth.

Pag. 418. 26. τὸ γὰρ, ἵνα, τοῦτο οὐ πανταχοῦ αἰτιολογίας ἐστὶν, ἀλλὰ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως] Quod aut, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται, alia ſubtilis eſt, alia popularis oratio: cuiuſmodi ſunt omnes Chryſoſtomi ſermones, quos habuit ad populum. Hac tamen diſtinctione nulla vnquam ab vllo Scholaſtico ſubtilior inuenta eſt, aut vtilior, qua Scholæ nunc quoq; vtuntur. Et quemadmodum τὸ, ἵνα, non hic finalem cauſam, ſed rei declarat euentum, ſic Iſaiæ 6. quod ſcribitur, Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, non Propheta aut Dei verbum ex ore eius cauſa erat efficiens excæcationis, aut aggrauationis, ſed hæc illius euentus. Quod Græci Interpretes vt oſtenderent, reddiderunt, ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶν αὐτῶν βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκάμμυσαν: quod euidentius eſt in antecedentibus, ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. Quod Hieronymus ex Hebræa veritate vertit, Audite audientes, & nolite intelligere: & videte viſionem, & nolite cognoſcere. Hæc ſi vidiſſet Hieronymus, facile ei fuiſſet ſoluere hanc quæſtionem, in qua tantopere deſudat in Commentarijs ad hunc locum.

Pag. 419. 2. melius καὶ ἑτέρους, καὶ τούτους ſine δέ.

l. 27. pro ἀφεὶς Legendum potius ἀφιεὶς, vt reſpondeat τῷ ἀφίης.

Pag. 423. 8. εἰρημένος retineatur. hoc enim præteritum augmento caret εὐφωνίας χάριν.

Hom. 28.

Pag. 426. 23. Lege, τὸ μετὰ τοσαύτην ζημίαν μηδὲν ἑαυτῷ συνειδότα πονηρὸν, μηδὲ ἐκείνοις ταῦτα παθεῖν.

l. 36. τὸ μνημόσυνον eſt nomen. nomine enim ſuo quiſq; memoratur. vt in Exodo, τοῦτό μου τὸ ὄνομα, καὶ τοῦτό μοι μνημόσυνον ἐκ γενεᾶς εἰς γενεάν. Prou. 10. μνήμη δικαίου μετ' ἐγκωμίων, ὄνομα δὲ ἀσεβοῦς σβέννυται. nomen autem continuatur in poſteris. οἱ υἱοί σου καὶ αἱ θυγατέρες σου, verba ſunt vxoris Iobi paullum mutata, quæ cohærent cum ſuperioribus. ſic enim eſt contextus: ἰδοὺ γὰρ ἠφάνισταί σου τὸ μνημόσυνον ἀπὸ τῆς γῆς, υἱοὶ καὶ θυγατέρες, ἐμῆς κοιλίας ὠδῖνες καὶ πόνοι: ἐξηγητικῶς. Vide illud cap. v. 11.

Pag. 427. 39. καὶ γὰρ ἐκεῖ] Id eſt, ſub veteri Teſtamento, μήπω φανείσης ἀναστάσεως.

Pag. 428. 44. περὶ quidem & ὑπὲρ, alterum pro altero ponitur, ſed hic melius ſonat, καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς εὐφημίας ταύτης ἀπολ. μισθ.

Hom. 29.

Pag. 429. 7. Lege indubitanter, ἡ τῶν πραγμάτων ἄγνοιά τε, καὶ ἔκλειψις πᾶσι, non ἔλλειψις. Hoc enim quod parum aut minus eſt, ſignificat: illud, quod omnino defecit, neq; omnino eſt amplius. probant quæ ſequuntur: τῶν τότε μὲν συμβαινόντων, νῦν δὲ οὐ γινομένων: & Plutarchi libellus inſcribitur, περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων.

Pag. 430. 16. Legendum ἐν τοῖς εἰδωλείοις, in fanis, niſi ſit Atticiſmus, vt ſuprà diximus. illi enim ἀντὶ τοῦ, ἐν ὀρνεοπωλείῳ, καὶ λαχανοπωλείῳ, dicunt, ἐν ὀρνέοις, ἐν λαχάνοις. Sed in fanis Dæmonum arripiebantur impuro ſpiritu. Hinc fanatici dicuntur δαιμονιακοὶ, Ceriti. Quare haud dubia eſt illa lectio, quam emendamus. dicit enim ἐν τοῖς εἰδωλείοις εἴ ποτε κατεσχέθη τις ὑπὸ πνεύματος ἀκ. Huic κάτοχοι, & κατακώχιμοι. Sed quia nomen hoc inſolens, inde error.

l. 18. τοῦτο γὰρ μάντεως ἴδιον, τὸ ἐξεστηκέναι, τὸ ἀνάγκην ὑπομένειν, τὸ ὠθεῖσθαι, τὸ ἕλκεσθαι, τὸ σύρεσθαι ὥσπερ μαινόμενον] Egregia deſcriptio vaticinantium, quam Poeta confirmat non minùs luculenter, lib. 6. de Sibylla.

At Phœbi nondū patiens immanis in antro
Bacchatur vates, magnum ſi pectore poſſit
Excuſſiſſe deum. tanto magis ille fatigat
Os rabidum, fera corda domans, fingitque premendo.

ſic lin. 32. λύσατε λοιπὸν ἄνακτα, βροτὸς θεὸν οὐκέτι χωρεῖ hæc dicit arreptitius, ἐνεγκεῖν τὴν τοῦ δαίμονος ὁρμὴν οὐ δυνάμενος.

l. 19. ὁ δὲ προφήτης οὐχ οὕτως, ἀλλὰ μετὰ διανοίας νηφούσης, καὶ σωφρονούσης καταστάσεως] Hoc ingens diſcrimen, quod appellat, τὸ μέσον τῆς μαντείας, καὶ προφητείας, vel per ſe valet πᾶσι τοῖς ἀθέοις reuincendis. quis enim conſiderans vim & poteſtatem Dæmonum, quæ quondam mirabilis extitit, nunc nulla eſt, non Chriſtianam amplectetur religionem, inæſtimabile Chriſti beneficium agnoſcet & prædicabit, qui genus humanum his furoribus & Diaboli tyrannide liberauit? Itaq; ſi nullus alius fructus perciperetur ex ſecularibus literis, vnus hic maximus eſt, quod ex comparatione intelligimus, quantum interſit inter ἐξουσίαν τοῦ σκότους, & Regnum filij Dei. De quo literarum genere ſic Gregorius Nazianzenus Sermone in Magnum Baſilium, καὶ τούτων τὸ μὲν ἐξεταστικόν τε καὶ θεωρητικὸν ἐδεξάμεθα. ὅσον δὲ εἰς δαίμονας φέρει, καὶ πλάνην, καὶ ἀπωλείας βυθὸν, διεπτύσαμεν, ὅτι μὴ κἀκ τούτων πρὸς θεοσέβειαν ὠφελήμεθα, ἐκ τοῦ χείρονος τὸ κρεῖττον καταμαθόντες, καὶ τὴν ἀσθένειαν ἐκείνων ἰσχὺν τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου ποιούμενοι. ὅτι μὴ, eſt εἰ μὴ apud Herodotum & Pauſaniam. nulla igitur via eſt εἰς τὴν ἀθεότητα proclinior, quàm, quod nonnulli moliuntur, delere illius ſeculi memoriam, & miſeriam, quum homines captiui à Satana tenebantur. ἡ γὰρ τῶν ἐναντίων παράθεσις illuſtriorem vtriuſq; naturam facit. Itaq; vtiliſſima ſunt, & Dei prouidentiâ nobis reſeruata, quæ Tertullianus, Lactantius, Arnobius, Clemens Alexandrinus, Theodoretus, atq; alij de Dijs Gentium, & ſuperſtitionibus eorum prodiderunt. Quid in ijs dico prouidentiam? Mihi videtur Deus optimos Gentilium auctores ob hanc quoq; cauſam extare voluiſſe, præter innumerabiles alios fructus, quos *inde capimus.* ἡ συντεταγμένη κατάστασις, *opponitur* τῇ τῶν μαινομένων ἐκστάσει, *quam Dæmones concitant, ſignificatq́ tranquillum animi ſtatum, nullis turbidum motibus. Ariſt. Phyſ. 7. cap. 3.* τῷ γὰρ καθίστασθαι τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς φρόνιμόν τι γίνεται καὶ ἐπιστῆμον. διὸ καὶ τὰ παιδία οὔτε μανθάνειν δύναται, οὔτε κατὰ τὰς αἰσθήσεις ὁμοίως κρίνειν τοῖς πρεσβυτέροις. πολλὴ γὰρ ἡ ταραχή τε καὶ κίνησις. καθίσταται δὲ καὶ ἠρεμίζει, *addendum* ἡλικίᾳ, *vel* τῆς ἡλικίας προβεβηκυίας, ætatis progreſſu. *Hoc enim deeſt apud Philoſophum. Hic vides opponi* ταραχὴν καὶ κατάστασιν. *Ariſtophanes Equitibus,*

Ὅπερ γὰρ οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρώμενοι, πέπονθας.
Ὅταν μὲν ἡ λίμνη καταστῇ, λαμβάνουσιν οὐδέν·
Ἐὰν δ' ἄνω τε καὶ κάτω τὸν βόρβορον κυκῶσιν,
Αἱροῦσι. καὶ σὺ λαμβάνεις, ἢν τὴν πόλιν ταράττῃς.

Hîc propriè duo contraria verba ponuntur de ſedatis turbatiſq́ aquis. Itaq́ ſedationes animorum Cicero perturbationibus opponit. Tuſc. 4. τὰς καταστάσεις τῆς ψυχῆς ταῖς ταραχαῖς. *Idem in Oratore de Herodoto loquens,* Alter ſine vllis ſalebris, quaſi ſedatus amnis fluit. *ſedare à ſedendo dicitur, cum aquâ turbatâ limus in imo ſidit. ſed quod ait Philoſophus,* ἐν τῷ καθίστασθαι τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς τὸ φρόνιμον γίνεται, *duo nos docet, & virtutem ſedare omnes animi perturbationes, & hinc mores* ἤθη *dici, quòd iam fixi ſint & conſtituti. Plutarchus de diſcernendis amicis ab adulatoribus:* ὁ δὲ κόλαξ, ἅτε δὴ μίαν ἑστίαν ἤθους οὐκ ἔχων μόνιμον, οὐδ' ἑαυτῷ βίον ζῶν αἱρετόν, ἀλλ' ἄλλῳ, καὶ πρὸς ἕτερον πλάττων καὶ προσαρμόζων ἑαυτόν, καὶ τὰ ἑξῆς. *nam* ἤθη *propriè* ſedes, domicilia, *vel* loca, queis aſſueuimus. *Hom.*

--ἀνά τ' ἤθεα
καὶ νομὸν ἵππων.

Herodotus, ἐπὶ τούτου τυραννεύοντος Σαρδίων, Κιμμέριοι ἐξ ἠθέων ὑπὸ Σκυθέων τῶν νομάδων ἐξαναστάντες, ἀπικέατο εἰς τὴν Ἀσίην. *Hinc nos vno vocabulo* mores villaſq; *appellamus* à manendo, mannors. *bene igitur Plutarchus,* μίαν ἑστίαν οὐκ ἔχων ἤθους μόνιμον. *bonos autem habitus animi ſignificare* τὰ ἤθη, *declarat* ὁ ἠθικὸς λόγος *rhetorum. vitia enim vaga ſunt: vna virtus ſtabilis. nam aſſentator, inquit Plutarchus,* παντοδαπός *eſt, & Ariſt.* παντοδαπῶς δὲ κακοί. *Eth. 2.*

Pag. 430. 32. λύσατέ λοιπὸν ἄνακτα] Verſus iſtos apud poetarum aliquem fruſtra quæſieris, quamobrem cum Chryſoſtomum audias tâquam è poeta proferentem, intellige Phœbadem ſeu Pythiam. Sunt enim delphicorum Oraculorum concluſiones quædam, voceſq; Dæmonis ſibi abeundi gratiam fieri poſtulantis. Primum horum habes apud Theodoretum cap. de oracul. & apud Euſebium l. 5. Εὐαγγ. προπαρ. variante parum lectione, Λύσατε λοιπὸν ἄνακτα &c. Apud eundem etiam Euſebium habes poſterius diſtichon, quod quoniam eſt obſcurius, viſum paucis interpretari. Vſurpabant olim ſuperſtitiones quaſdam ridiculaſq; cæremonias, quibus credebant dæmonas euocari, & vel ad priuata Colloquia, vel ad oracula edenda pellici. Cæremonijs iſtis tantam ineſſe vim, ſeu potiùs, vt mollius loquitur Porphyrius, πιθαναῖς ἀγωγαῖς, opinabantur, vt non euocarent tantùm, ſed & euocata Dæmonia detinerent, quamdiu vati magóue eſſet libitum. Sic enim apud Porphyrium Pythagoras Rhodius: οὐχ ἥδονται οἱ καλιζόμενοι ἐπὶ ταῖς θυσίαις θεοί, ἀνάγκῃ δέ τινι ἀκολουθίας συρόμενοι παραγίνονται. Apollo ipſe apud Theodoret.

Κλῦθί μευ οὐκ ἐθέλοντος· ἐπεί μ' ἐπέδησας ἀνάγκῃ.

Euocatus itaq; dæmon ſolui petit, amoveriq; poſtulat, quæ ipſum detinebant. Λύσατέ μοι στεφάνους Scholiaſtes Ariſtophanis ad verſ. illum in Pluto,

Τί δῆθ' ὁ Φοῖβος ἔλακεν ἐκ τῶν στεμμάτων?

inquit, ἐστεφανηφόρει γὰρ ἡ Πυθία. ἐπὶ τρίποδος Δάφνῃ ἦσαν ἐστεμμένοι. Nec Pythia tantùm, ſed & qui Pythiam conſulebant, eorumq; ſerui, coronas itidem geſtabant. ſic enim ſeruus apud Ariſtoph. reuerſus ab Oraculo,

Οὐ μὴ τυπτήσεις στέφανον ἔχοντά γε.

Quanquam quod ſequitur apud Scholiaſten; ſolitos qui Oracula petebât vatem στεφάνῳ circumſtare, indeq; dici poſſe Apollinem è corona reſponſa dare, præterquam quòd ſatis durum eſt, etiam falſum puto. Plutarchus enim περὶ ἐκλελοιπ. χρης. eſſe meminit in Templo Delphico, οἶκον, cellam quandam, huic demum deſtinatam negotio, vt in eâ ſederent ij, qui Oraculum conſulebant, & Pythiam expectarent: de qua inſuper obſeruat, aduentante Dæmone, ſuauiſſimis repleri ſolitam odoribus. Iam verò quales hæ coronæ, aut cuius demum ſubſtantiæ, exponit, ni fallat augurium, Clem. Alexan. l. 1. προτρεπτ. vbi inquit eos, qui verum inquirunt Deum, non indigere Δάφνης πετάλων καὶ ταινιῶν τινων ἐρίῳ καὶ πορφύρᾳ πεποικιλμένων. Καί μοι πόδας ὕδατι λευκῷ ῥάνατε. De frequenti aquarum in ſacrificijs & luſtrationibus vſu, quippe res ſatis eſt nota, monere fruſtra eſſet. Quod verò in more fuerit poſitum Pythiæ pedes lauare, nuſquam aliàs obſeruatum memini. καὶ γραμμὰς ἀπαλείψατε. Diuinabam olim morem hic exprimi, cuius meminit interpres Ariſtophanis: οἱ μαντευόμενοι, inquit, ἐγγράφῳ ἀνακοινώσει πρὸς τὸν θεὸν τὰς πεύσεις ἐποιοῦντο, γράφοντες ἐν πινακίῳ τὸ κατὰ προαίρεσιν αὐτοῖς καλούμενον. Obſignatas autem tabulas vati dedere, quæ reſponſum dabat tabulis nunquam reſignatis. Putabam itaque voces eſſe Phœbadis tabulas reddentis. Sed ſuboffendebat hæc τοῦ ἀπαλείφεσθαι interpretatio duriuſcula. Tandem verò hoc negotium expediebat Euſebius, apud quem Porphyrius in hoc ipſum hemiſtichion ſic inquit: τὰς γραμμὰς τοίνυν παρακαλεῖ ἀπαλείφειν, ἵνα ἀπέλθῃ. ταύτας γὰρ κρατεῖν, καὶ μόνον τι καὶ τὰ ἄλλα τῆς ἐνδύσεως, διὰ τὸ φέρειν εἰκονίσματα τῶν καλουμένων θεῶν. per γραμμὰς ergo, quas hic deprecatur dæmon, intellige characteres magicos, & deorum imagunculas, quas ſacerdotalibus inſcribi veſtimentis moris erat. De vſu autem characterum in rebus magicis, & vocum abſonarum,

ſonarum, ſic poſtea Euſebius: Πῶς ἂν εἶεν θεοὶ, τοῖς μαγγανείαις ταῖς τοιῶνδε ῥημάτων, καὶ γραμμῶν, καὶ τύπων, στεφαίοις τε καὶ τοῖς ἀπὸ γῆς ἄνθεσι, καί πᾶσιν ἄλλοις ἀσήμοις καὶ βαρβάροις ἤχοις κηλούμενοι. Verba verò illa, quæ verſu 36. habentur, κατεχόμενοι φυλάττουσιν οἱ δαίμονες, καὶ τὴν βίαν, eruditus vir abeſſe oportere putat, à quo diſſentire nullum eſto piaculum. Vtcunq; enim ab aliquibus abſint exemplaribus, genuina tamen eſſe non dubitârim aſſerere. duo enim ſunt, quæ hinc colligit Chryſoſtomus: 1. Magicas illas ſuperſtitiones dæmonibus ipſis vim quandam inferre; 2. Dæmonoleptas ipſos incredibilem ſubijſſe neceſſitatem, adeò vt prorſus inſanire viderentur, cùm impuri ſpiritûs afflatu vrgerentur. Viſum fortaſſis ineptum magno viro dæmonas vim aliquam ſubire: quod tamen ſi allatis teſtimonijs non ſit ſatis confirmatum, accedat ſuccedanea Theodoreti authoritas, qui Sermone de Orac. idem aſſerit, ſiue ex ſua, ſiue ex aliorum opinione, fretus ipſo hoc teſtimonio, quod apud Noſtrum habetur, λύσατε λοιπὸν &c. Voces enim iſtæ dæmonis ſunt, ſi non vim patientis, at certè ſe vim quandam ſubire fingentis, qua ratione magis & præſtigiatoribus apertè illudit, atq; etiam, licèt occultiùs, illis, qui ſecretioris Muſæ, & magis myſticæ diſciplinæ candidati vſurpantur, dum characteribus neſcio quibus, & inauditis nominum portentis vtuntur, imponit. *Haleſius.*

Pag. 430. 35. ἀμφότερα ταῦτα ἡμῖν ἐνδείκνυται] *Hunc locum ſic legi poſſe arbitror,* καὶ τὴν ἀνάγκην, ἣν ἐπιφέρουσι τοῖς κατεχομένοις καὶ φυλάττουσιν οἱ δαίμονες, καὶ τὴν βίαν, ἣν ὑπομένοντες οἱ κ. *ſi non verba, ſenſum profectò teneo.*

l. 41. λέγεται πρῶτον αὐτὴ ἡ Πυθία γυνή τις οὖσα ὑπερκαθῆσθαι τῷ τρίποδί ποτε τοῦ Ἀπόλλωνος, διαιροῦσα τὰ σκέλη] *Eadem ferè Strabo ſcribit de Pythia, ſed honeſtioribus verbis,* οὐχ οὕτως ἐκπομπεύων τὴν ἀσχημοσύνην, *lib.* 9. Φασὶ δ' εἶναι τὸ μαντεῖον, ἄντρον κοῖλον κατὰ βάθους, οὐ μάλα εὐρύστομον· ἀναφέρεσθαι δ' ἐξ αὐτοῦ πνεῦμα ἐνθουσιαστικόν· ὑπερκεῖσθαι δὲ τοῦ στομίου τρίποδα ὑψηλὸν, ἐφ' ὃν τὴν Πυθίαν ἀναβαίνουσαν, δεχομένην τὸ πνεῦμα ἀποθεσπίζειν ἔμμετρά τε καὶ ἄμετρα· ἐντείνειν δὲ καὶ ταῦτα εἰς μέτρον ποιητάς τινας ὑπουργοῦντας τῷ ἱερῷ. Πρώτην δὲ Φημονόην φασὶ γενέσθαι Πυθίαν. κεκλῆσθαι δὲ καὶ τὴν προφῆτιν οὕτω, καὶ τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ πυθέσθαι, *quod eſt,* ſciſcitari oracula, *Vrbem autem non* Πυθίαν, *ſed* Πυθὼ *dicunt. Hoc probabilius, quàm quod Ouidius tradidit:*

> Inſtituit ſacros celebri certamine ludos
> Pythia, perdomitæ ſerpentis nomine dictos.

Sed poſſunt τὰ Πύθια *ludi à ſerpente Pythone dici, quem Apollo multis ſagittis confecit.* Πυθία, καὶ Πύθιος Ἀπόλλων, παρὰ τὸ πυθέσθαι. *Hæc Geographus narrauit* σεμνότερον: *quod puduit rem, vt erat, pandere.*

Pag. 431. 9. *Lege* τοῖς ἐκείνοις ἐκέχρηντο. *Qui conſulunt oraculū, dicuntur* χρῆσθαι τῷ Θεῷ. *nam apud Poetam Vlyſſes deſcendit ad Inferos, Odyſ.* λ.

Ψυχῇ χρησόμενος Θηβαίου Τειρεσίαο.

Deus, cum reſponſum dat, χρᾷν, ἢ ἀναιρεῖν: *unde* χρησμός.

l. 30. ἀλλὰ μαστιζόμενοι, ἀλλ' ἀναγκαζόμενοι] *Cyprianus aduerſus Demetrianum.* O ſi audire eos velletis, & videre, quando à nobis adiurantur & torquentur ſpiritualibus flagris, & verborum tormentis de obſeſſis corporibus eijciuntur, quando eiulantes & gementes, voce humanâ, & poteſtate diuinâ flagella & verbera ſentientes, venturum iudicium confitentur. *Similia Tertullianus in Apologetico:* Omnis hæc noſtra in illos dominatio & poteſtas de nomine Chriſti valet, & de commemoratione eorum quæ ſibi à Deo per arbitrum Chriſtum imminentia expectant. Chriſtum timentes in Deo, & Deum in Chriſto, ſubijciuntur ſeruis Dei & Chriſti. Ita de contactu deq; afflatu noſtro contemplatione & repræſentatione ignis illius correpti, etiam de corporibus noſtro imperio excedunt inuiti, & dolentes, & vobis præſentibus erubeſcentes. *Hæc poteſtas in dæmones tum fuit omnibus Chriſtianis.*

l. 34. *Vel aliquid deeſt, vel legendum* ὅτι καὶ ὁ δαίμων, *aliter non eſt redditio cauſæ.*

Pag. 432. 5. *Videtur legendum* μὴ μόνον οὐκ ἀλγεῖν. Negatio apud hunc Noſtrum ſæpe omittitur poſt μὴ μόνον, & οὐ μόνον. *H.S.*

Pag. 435. 24. *Lego* τὴν ἐσχάτην τινόμενοι δίκην κολαζόμενοι, καὶ οὐδὲ οὕτως ἀπαλλαττόμενοι τῆς τιμωρίας.

l. 29. *Legendum,* τὸ πῦρ ἐν τοῖς ἱματίοις τιθέμενος.

l. 36. *Legendum,* κρεῖττον. παρ' ἡμῖν δ' ἔνιοι οὐδὲ τ. *vt ſit* ἀπόδοσις τοῦ παρ' Ἕλλησι μὲν, τῆς τοῦ μακαρισμοῦ προτάσεως.

Pag. 436. 17. *Puto legendum,* τὰ γὰρ διαφέροντα ἡμῖν ἐνταῦθα, τὰ τῆς ἀρετῆς.

l. 19. ἀδιάφορα *ſunt res neq; vtiles neq; inutiles: non quæ Theologi in medijs numerant, quæ neq; peccata ſunt, nec rectè facta.*

Hom. 30.

Pag. 437. 14. τὸ αὐτὸ καὶ ἓν, καὶ πολλὰ δείκνυσι] *Hoc apud Platonem habes in Philebo,* ἓν καὶ πολλὰ *dici,* totum & partes, ſpeciem & indiuidua, *vnde omnis diuidendi & definiendi methodus fluxit in diſputando. primiq; generis ſunt hæc,* ὅταν τις ἑκάστου τὰ μέλη τε καὶ ἅμα μέρη διελὼν τῷ λόγῳ, πάντα ταῦτα τὸ ἓν ἐκεῖνο εἶναι διομολογησάμενος, ἐλέγχῃ καταγελῶν, ὅτι τέρατα διηνάγκασται φάναι, τό τε ἓν ὡς πολλά ἐστι καὶ ἄπειρα, καὶ τὰ πολλὰ ὡς ἓν μόνον. *Secundi, illa. Oportere nos ſemper* μίαν ἰδέαν περὶ παντὸς ἑκάστοτε θεμένους, ταύτην διελεῖν μέχρις ὧν ἂν τὸ κατ' ἀρχὰς ἓν, μὴ μόνον ὅτι ἓν καὶ πολλὰ καὶ ἄπειρά ἐστι μόνον ἴδῃ τις, ἀλλὰ καὶ ὁπόσα, πάντα τὸν ἀριθμὸν συλλαβόντας τὸν μεταξὺ τοῦ ἀπείρου τε καὶ τοῦ ἑνός. τὸ δ' ἄπειρον χαίρειν ἐᾶν. *i.* indiuidua. *Hæc dicit exercuiſſe multos* ἁπάσης ἀπορίας αἴτια, μὴ καλῶς ὁμολογηθέντα, καὶ εὐπορίας αὖ, καλῶς. *quæ Paulus ſimpliciter vulgo propoſuit.*

Pag. 438. 34. & 37. τὸν μὲν, τὸν δὲ] Malim τὸ μὲν, τὸ δέ. vtrobiq;.

Pag. 439. 6. οὐ τοῖς σφόδρα ὑπερέχουσιν, ἀλλὰ τοῖς ὀλίγον ἀναβεβηκόσι φθονεῖν εἰώθαμεν] *Cicero 2. de Oratore.* Inuident autem homines maximè paribus, aut inferioribus, cum ſe relictos ſentiunt, illos autem dolent euolâſſe. Sed etiam ſuperioribus inuidetur ſæpe vehementer, & eò magis ſi intolerantiùs ſe iactant, & æquabilitatem iuris præſtantiâ dignitatis aut fortunæ ſuæ tranſeunt.

l. 11. τὸ πολλοὺς εἶναι, καὶ διαφόρους, τοῦτο μάλιστα ποιεῖ σῶμα εἶναι] *Simile eſt illud Philoſophi Polit. 2. cap. 1.* οὐ μόνον δὲ ἐκ πλειόνων ἀνθρώπων ἐστὶν ἡ πόλις, ἀλλὰ καὶ ἐξ εἴδει διαφερόντων. οὐ γὰρ γίνεται πόλις ἐξ ὁμοίων. ἕτερον γὰρ συμμαχία καὶ πόλις. τὸ μὲν γὰρ τῷ ποσῷ χρήσιμον, κἂν ᾖ τὸ αὐτὸ τῷ εἴδει. βοηθείας γὰρ χάριν ἡ συμμαχία πέφυκεν, ὥσπερ ἂν εἰ σταθμὸς πλεῖον ἑλκύσῃ. *alibi dicit ciuitatem non conſtare ex agricolis ſolùm: ſed agricolas & ſutores, alioſq́ opifices eſſe* τὸ πλήρωμα τῆς πόλεως.

l. 28. *lege,* καὶ κλαίων εἶπεν ἀνέκραγον.

Pag. 440. 30. *lege* ἵν' οὖν τοῦτο μὴ γένηται: *vt ſit futurum ſubiunct.*

l. 34. *Eſt & φανεία & φραγνεία: vt* δρύφακτος, *cancellus,* ἀπὸ τοῦ φράττειν.

Pag. 242. 34. οὐκ ἔχει ποῦ πλῆξαι, *legendum, vel potius* ποῦ πλήξῃ. πλῆξαι *eſt infinit.* Puto ſyntaxim cum infinitiuo rectam eſſe. nam & alibi apud Chryſoſtomum videor mihi legiſſe, οὐκ ἔχω, vel οὐκ ἔχεις ποῦ πλῆξαι, vbi hæc emendatio Dounæi locum habere non poteſt.

Hom. 31.

Pag. 444. 10. διὰ τοῦτο καὶ οἱ νομοθέται Ῥωμαίων, τοὺς ταῦτα ἀκρωτηριάζοντας τὰ μέλη, καὶ ποιοῦντας εὐνούχους κολάζουσιν] *Athenæus lib. 6.* οὐδένα δ' ὑμῶν ἀγνοεῖν οἴομαι, οὐδ' ὃ ὁ καλὸς Ἡρόδοτος ἱστόρησε περὶ Πανιωνίου τοῦ Χίου, καὶ ὧν ἐκεῖνος ἔπαθε δικαίως, ἐλευθέρων παίδων ἐκτομὰς ποιησάμενος, καὶ τούτους ἀποδόμενος. *Vide locum Herodoti, ſi placet, in Thalia.*

Pag. 446. 18. *lego,* καὶ ὑπέρτε προσιόντες.

Pag. 447. 20. εἰ δὲ ζηλοῦν ἐθέλεις, οὐ κωλύω. ζήλωσον, ἵνα κατ' ἐκεῖνον γένῃ τὸν εὐδοκιμοῦντα, μὴ ἵνα αὐτὸν καταβιβάσῃς, ἀλλ' ἵνα πρὸς τὴν αὐτὴν φθάσῃς κορυφήν, ἵνα τὴν αὐτὴν ἀρετὴν ἐπιδείξῃς. τοῦτο γάρ ἐστι ζῆλος τὸ μιμεῖσθαι, μὴ πολεμεῖν] *Egregia deſcriptio, quam Ariſtoteles confirmat Rhetorices 2. cap. 10.* ἔστι γὰρ ζῆλος, λύπη τις ἐπὶ φαινομένῃ παρουσίᾳ ἀγαθῶν ἐντίμων καὶ ἐνδεχομένων αὐτῷ λαβεῖν περὶ τοὺς ὁμοίους τῇ φύσει, οὐχ ὅτι ἄλλῳ, ἀλλ' ὅτι οὐχὶ καὶ αὐτῷ. διὸ καὶ ἐπιεικές ἐστιν ὁ ζῆλος, καὶ ἐπιεικῶν. ὁ δὲ φθόνος φαῦλον καὶ φαύλων. ὁ μὲν αὐτὸν παρασκευάζει διὰ τὸν ζῆλον τυγχάνειν τῶν ἀγαθῶν· ὁ δὲ τὸν πλησίον μὴ ἔχειν διὰ τὸν φθόνον. ἀνάγκη δὴ ζηλωτικοὺς εἶναι τοὺς ἀξιοῦντας ἑαυτοὺς ἀγαθῶν, ὧν μὴ ἔχουσιν. *Hæc Philoſophus.* ζηλωτοὺς *autem dicunt,* οἷς ὑπάρχει τὰ ἔντιμα τῶν ἀγαθῶν: *id eſt,* τοὺς μακαρίους. *mox enim addit,* εἰ δ' ἐστὶ ζηλωτὰ τὰ ἔντιμα ἀγαθά, ἀνάγκη καὶ τὰς ἀρετὰς εἶναι τοιαύτας. *His Heſiodus conſentit,*

> ---ζηλοῖ δέ τε γείτονα γείτων
> Εἰς ἄφενον σπεύδοντ'· ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε βροτοῖσι

(nam æmulatio eſt, ſic enim Latini vocant ζῆλον*)*

> Ἥτε καὶ ἀπάλαμόν περ ὅμως ἐπὶ ἔργον ἐγείρει.

Aliud eſt ζηλοτυπία. *M. Tul. Tuſc. 3.* Aemulatio eſt ægritudo, ſi eo, quod concupierit, alius potiatur, ipſe careat. *Hoc eſt, quod Philoſophus dicit,* οὐχ ὅτι ἄλλῳ, ἀλλ' ὅτι οὐχὶ καὶ αὐτῷ. *Obtrectatio autem eſt, quàm* ζηλοτυπίαν *intelligi volo, ægritudo ex eo, quod alter quoq́ potiatur eo, quod ille ipſe concupierit: vt cui ſuſpectus alter eſt in vxore. Æſchines contra Cteſiphontem:* τοιαύτης δ' ἐμπεπλῆσθαι ταραχῆς μετὰ τῶν συμφύτων νοσημάτων αὐτῷ ἤδη τὰ μετὰ ταῦτα ἐβουλεύετο μετὰ δειλίας, καὶ τῆς πρὸς Φιλοκράτην ὑπὲρ τῆς δωροδοκίας ζηλοτυπίας. *Vtrumq́ enim vult Philocratem & Demoſthenem à Philippo fuiſſe corruptos, alterumq́ alterius in accipiendo æmulum. Notandum quod vocat timiditatem & obtrectationem* νοσήματα, *id eſt, morbos, & quidem inſitos, vt Cicero definit ægritudines. hanc inuidiam Heſiodus intelligit,*

> Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ φθονέει, καὶ τέκτονι τέκτων.

Liuius lib. 30. Non ergo Annibalē vicit p. R. toties ab eo victus fugatuſq;, ſed Senatus Carthaginienſis obtrectatione atq; inuidiâ. *Hæc de ſe veterator ille. Quod Noſter ait,* ζήλωσον, ἵνα κατ' ἐκεῖνον γένῃ τὸν εὐδοκιμοῦντα, *illud Comici ſimile eſt in Veſpis,* μὴ κατὰ τὸν νεανίαν τίνα δὴ λέγειν. *Deinceps apud Noſtrum ſequitur,* μὴ ἀλγεῖν ἐπὶ τοῖς ἑτέρων ἀγαθοῖς, ἀλλὰ δάκνεσθαι ἐπὶ τοῖς οἰκείοις κακοῖς, οὐ τὸ ἐναντίον ὁ φθόνος ποιεῖ. τῶν γὰρ οἰκείων κακῶν ἀμελῶν, ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις τήκεται καλοῖς. *Sapientiæ 7.* οὔτε μὴν φθόνῳ τετηκότι συνοδεύσω. *Vet.* Neq; cum inuidia tabeſcente iter habebo. *poteſt &* tabeſaciente *verti. Hoc* ἐτυμολογικῶς. φθόνος *enim* παρὰ τὸ φθίνειν, *&* φθόη, φθίσις τῶν τηκομένων *medicis. Epigramma.*

> Ὁ φθόνος ἐστὶ κάκιστον, ἔχει δέ τι καλὸν ἐν αὑτῷ.
> Τήκει γὰρ φθονερῶν ὄμματα καὶ κραδίην.

Iſocrates in Euagora, ᾧ τοῦτο μόνον προσέστιν ἀγαθόν, ὅτι μέγιστον κακὸν τοῖς ἔχουσίν ἐστιν.

Ouidius Metam. 2.

> Sed videt ingratos, intabeſcitq; videndo
> Succeſſus hominum, carpitq; & carpitur vnà.

p. 448. 16. ἄβατος ὁ οὐρανὸς τῷ τοιαύτην ἔχοντι τὴν τηκεδόνα. ζῆλος *tamen nonnunquam in vitio ponitur* ἀντὶ τοῦ φθόνου, *vt,* Μὴ παραζήλου ἐν πονηρευομένοις. *& Cyprianus de Zelo & liuore tractatum fecit. Itaq́ noſter addit* πρὸς τὴν διαστολὴν *p.* 447. 29. μεταβαλόντας εἰς ζῆλον τὸν καλὸν (καὶ γάρ ἐστι σφοδρόν, καὶ πυρὸς παντὸς θερμότερον ὁ ζῆλος ὁ τοιοῦτος) *Hoc quoq́* ἐτύμως. ζῆλος *enim* παρὰ τὸ ζεῖν. *Vnde Euſebius* ζήλῳ πυρπολούμενος. *& ad Hebræ.* 10. πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους.

Hom. 32.

Pag. 448. 31. *Legendum*, ὅλην ἀπὸ φύσεως ἐκείνου·

l. 41. τοῦ σώματος τοῦ διὰ πασῶν συνισταμένου τῶν ἐκκλησιῶν] *i.* In omnibus ecclesijs. 2. *Petri.* 3. 5. καὶ ἡ γῆ ἐξ ὕδατος, καὶ δι' ὕδατος συνεστῶσα. *his enim significat partem terræ latere in aquâ, partem extare.*

Pag. 450. 1. τί ἐστιν, ἀντιλήψεις; ὥστε ἀντέχεσθαι τῶν ἀσθενῶν] *Firmat hoc Paulus in illa ad Presbyteros Ephesiorum concione Act.* 20. ὑπέδειξα ὑμῖν ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε, μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον, ἢ λαμβάνειν. *& in Psalmis* ὁ ἀντιλήπτωρ μου, adiutorium meum, ὁ προστάτης.

l. 30. ἐνταῦθα δὲ καταφορικῶς καὶ ἐπιτιμητικῶς κέχρηται τῷ λόγῳ] *Multum vtitur hoc verbo Chrysost. hic autem interpretatur. Translatum ab impetu gladij, qui deorsum tum pondere suo, tum vi percutientis incumbit, vt* τὰς τῶν μαχαιρῶν καταφορὰς ἐκδέχεσθαι, gladiorum impetus excipere, *Plutarchus Camillo.* καταφορεῖν *Virg. significat,*

-- Incute vim ventis.

καταφέρεσθαι κατά τινος, *est* inuehi in aliquem. *Secunda Philippica tota est* καταφορική. καταφορικὸς λόγος *significat illam ideam orationis, quam Hermogenes appellat* σφοδρότητα, *quod Noster probat. paulò post enim l.* 32. σφοδρῶς λοιπὸν ἐπιτίθεται, λέγων. *exemplum huiusce orationis luculentum est illud Isaiæ,* Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui: Israel autem me non cognouit, & populus meus non intellexit. *Quid dici potuit* ἐπιτιμητικώτερον?

Pag. 451. 1. *Legendum*, καὶ τὴν ἀγάπην οἰκονομῶν: *non,* οἰκοδομῶν. *Nam mox sequitur l.* 2. τοῦτο καὶ ἐν τοῖς τείχεσιν ᾠκονόμησε.

l. 7. *Lege,* αἰτίους αὐτοὺς ὄντας.

l. 40. *Ne dubita germanam lectionem esse,* οὐδεὶς τοῦ τὸ χάρισμα ἐπάρας, τοῦ καθεῖλεν αὐτὸ καὶ κατέρραξε; *Sic enim Psalm.* 101. ὅτι ἐπάρας, *&c.* κατέρραξάς με.

Pag. 452. 39. βαβαὶ τῆς ὑπερβολῆς] *Hoc Græcis peruulgatum, vt* ὢ τῆς ἀνοίας, ô singularem amentiam. *Lucanus* ἑλληνίζων *lib.* 2,

O miseræ ſortis, quod non in Punica nati
Tempora Cannarum fuimus.

Pag. 453. 7. ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ τοῦτο πάντων μέγιστόν ἐστι. coram Deo: *vt,* ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου. *Act.* 24. μέλλων ἀπολογεῖσθαι ἐπὶ σοῦ σήμερον. *Lucianus,* γράψομαί σε γραφὴν ἐπὶ τοῦ Ῥαδαμάνθυος. *Vel,* ἐπὶ τοῦ Θεοῦ, in Deo, *quia Christus hoc fecit, animam posuit pro nobis.*

l. 9. ἵνα καυθήσωμαι] *Vide ne* καυθήσομαι *sit verius, quia toties sic in libris ponitur. Nam* καυθήσωμαι *solœcismus est, vt omnes animaduertunt. nullum est enim in subiunctiuo passiuo futurum, sed aoristi supplent eius locum. dicendum igitur esset* ἐὰν καυθῶ. ἵνα *autem, vt docet Budæus, sæpe cum indicatiuo iungitur. Xenophon* 1. παιδείας *circa finem,* ἵνα ἐν τῷ σφόδρα φλέγειν αὐτὸς ἑαυτὸν ἐμπίπτων ἄρκυσι, vt ſeſe in retia indueret. *sic igitur semper putaui legendum hoc verbum, & sic apparet Chrysostomum legisse.*

l. 42. καὶ μὴ ἁπλῶς διδόναι ἀσυμπαθῶς, ἀλλ' ἐλεοῦντας καὶ κατακαμπτομένους] *Hic videmus quantum intersit inter Stoicorum disciplinam & Christianorum. Stoici iubent dare egentibus, sed vetant misericordiâ cõmoueri, quia sc. misericordia est* πάθος *quo sapiens vacare debet. atqui plus est in affectu, quam in ipso munere. Apage istam sapientiam, quæ tollit omnem humanitatem, id est* φιλανθρωπίαν, *quo nomine Græci misericordiam vocant, vt Hermogenes docet* ἐν τῷ περὶ δεινότητος. *sed quod pauperibus erogatur, significantiùs* ἐλεημοσύνην *vocant, quia ex misericordia visceribus manare debet. quod vocabulum Callimachus nouit* ἐν τῷ εἰς Δῆλον ὕμνῳ. *sic enim Latona parturiens Insulam se offerentem alloquitur:*

Σώζεο, μὴ σύγ' ἐμεῖο πάθῃς κακὸν εἵνεκα, τῆσδε
Ἀντ' ἐλεημοσύνης.

Interminata enim Iuno fuerat omnibus insulis terrisq́ue, quæ Latonam reciperent. Ne me fingere hæc putes, audi Cic. Tus. 4. Cur miſereare potiùs, quam feras opem, ſi id facere poſſis? an ſine miſericordia liberales eſſe non poſſumus? non enim ſuſcipere ipſi ægritudines propter alios debemus, ſed alios, ſi poſſumus, leuare ægritudine. *at Stoicorum est* ἡ ἀκριβεστάτη φιλοσοφία.

Pag. 455. 6. εἰ παῖδά τις εἶχεν ἀγαπητὸν] *Vnicum,* μονογενῆ. *Ieremia* 6. πένθος ἀγαπητοῦ ποίησαι σεαυτῇ. *Sic apud Arist. in Rhetoricis:* ὀφθαλμὸς ἀγαπητός. *Dem. contra Timocratem de lege Zaleuci,* ἀπειλῆσαί τις λέγεται ἐχθρὸς ἐχθρῷ ἕνα ἔχοντι ὀφθαλμόν, ὅτι αὐτοῦ ἐκκόψει τοῦτον τὸν ἕνα. *Vlpianus,* πάνυ εὔλογος καὶ δίκαιος ἦν ὁ νόμος. ὄντος γὰρ τοῦ ἀγαπητοῦ ὀφθαλμοῦ τῷ ἔχοντι ἀντὶ δυοῖν, ὁ αὐτὸν ἀποβάλλων, δύο ἀποβάλλειν φαίνεται. *Hoc ex eo quod vnici plus amantur. Hom.*

Μοῦνος τηλύγετος πολλοῖσιν ἐπὶ κτεάτεσσιν.

Eust. τηλύγετος παῖς, ὁ πόρρω τῆς ἡλικίας γεννηθεὶς τοῖς τοκεῦσιν, *vt Isaac Abrahamo, Beniamin Iacobo, qui propterea dicuntur ab Hebræis,* filij ſenectutis. ἢ ὁ τῆλε ὄντι τῷ πατρὶ γεννηθείς: qui patre procul agenti natus eſt. Proculum *vtrumq́ue dicunt Latini. Festus,* Proculum inter cognomina eũ dicũt, qui natus eſt patre peregrinante à patria procul. *Proculos sunt qui credunt ideò dictos, qui patribus senibus, quasi procul progressis ætate nati sunt.*

l. 37. πάλιν ὁ θυμὸς ἔχει τινὰ ἡδονήν] *Arist.* 2. *Rhetorices cap.* 2. πάσῃ ὀργῇ ἕπεσθαί τινα ἡδονὴν [ἀνάγκη] τὴν ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ τιμωρήσασθαι. ἡδὺ γὰρ τὸ οἴεσθαι τεύξεσθαι, ὧν ἐφίεται· ὁ δὲ ὀργιζόμενος ἐφίεται τιμωρίας. διὸ καλῶς εἴρηται περὶ θυμοῦ,

Ὅς τε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο
Ἀνδρῶν ἐν στήθεσσιν ἀέξεται.

ἀκολουθεῖ γὰρ καὶ ἡδονή τις διά τε τοῦτο, καὶ διότι διατρίβουσιν ἐν τῷ τιμωρεῖσθαι τῇ διανοίᾳ. ἡ οὖν τότε γιγνομένη φαντασία ἡδονὴν ποιεῖ, ὥσπερ ἡ τῶν ἐνυπνίων. *At M. Tullius:* faciunt quod boni viri ſolent, irati dolent, laceſſiti pugnant, læſi efferuntur: *&,* dolore elatus, longiùs progreſſus eſt, quàm conſtantis viri ratio poſtulabat. *Vtrumq́*

trumq; ira comes eſt, ſcilicet & voluptas & dolor. Omneſq; adeò perturbationes adiunctum habent dolorem & voluptatem. & mox Noſter, καὶ ἡ ὀδύνη αὐτῇ ἡδονὴν φέρει.

Pag. 457. 11. *Puto delendum* τὸ μετὸν.

l. 36. *Fortè repetendum eſt verbum,* ἐν τῷ σφόδρα συναλγεῖν τοῖς ἐπηρεαζομένοις καυχᾶται.

Pag. 458. 5. τὸν δὲ περὶ τούτου κατηγοροῦντα λῃστὴν, καὶ εἰς παράδεισον εἰσήγαγε] *Chryſoſtomus eorum ſententiam ſequitur, qui putant vtrumq; latronem primò conuitia feciſſe Chriſto, quia vnus Euangeliſta hoc dicere videtur: quòd ego non exiſtimo.*

Hom. 33.

l. 25. μακρόθυμος ἀνὴρ πολὺς ἐν φρονήσει, ὁ δ' ὀλιγόψυχος ἰσχυρῶς ἄφρων] *Notandum* τὸν μακρόθυμον καὶ τὸν ὀλιγόψυχον *opponi. Itaq; eleganter Cyprianus de Patientia, pro,* ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται *habet:* Charitas magnanima eſt, benigna eſt: *quæ vetuſtior eſt verſio quàm nunc habemus. Noſter enim Interpres,* Longanima eſt, *ſed illa amplior. Nihil eſt enim tam excelſi animi, quàm ferre aut contemnere iniuriam.* τίς μεγαλοψυχότερος *Iulio Cæſare? quis patientior? Vnde Ouidius de Achille,*

Vince animos iramq; tuam, qui cætera
vincis.

At contrà impatientes & iracundi, fragiles & imbecilli ſunt: quod Plutarchus docet περὶ ἀοργησίας. Facta, *inquit,* & motus, geſtuſq; iratorum hominum, μικρότητα πολλὴν καὶ ἀσθένειαν κατηγορεῖ, puſillum animum, multamq; imbecillitatem arguunt. *Itaq;, inquit,* περὶ τὰς τυραννικὰς μιαιφονίας τῷ πικρῷ τὸ μικρόψυχον, καὶ τῷ δρῶντι τὸ πεπονθὸς ἐνορῶμεν. *Quare & mulieres viris ſunt iracundiores, & ægri valentibus, & ſenes vigentibus ætate, & aduerſa fortuna conflictantes beatis. Item Seneca,* Iraſcuntnr boni viri pro ſuorum iniurijs: ſed idem faciunt, ſi calida non bene præbeatur, ſi vitrum fractum eſt, ſi calceus luto ſparſus. Non pietas illam iram, ſed infirmitas mouet: ſicut pueri, qui tam parentibus amiſſis flebunt, quàm nucibus. *Iraſci pro ſuis, non eſt pij animi, ſed infirmi.*

l. 36. καὶ γὰρ μακρόθυμος διὰ τοῦτο λέγεται, ἐπειδὴ μακράν τινα καὶ μεγάλην ἔχει ψυχὴν] *Ad ſuam ſententiam interpretatur, non ad rei veritatem. & hoc Cypriani Interpres ſequutus videtur.* τὸ γὰρ μακρὸν, καὶ μέγα λέγεται. *Sic Euſtathius exponit* μακρὸν Ὄλυμπον, & καλὸν οὐρανόμηκες, & μεγαλόθυμον, μεγαλόψυχον. *ſed propriè tamen neq;* μακρὸν magnum, *neq;* θυμὸς animum, *ſed iram ſignificat: niſi ſic animum accipias, vt Horatius,*

-- Animum rege, qui niſi paret,
Imperat: hunc frænis, hunc tu compeſce
catenis.

Id Hebræum vocabulum oſtendit, quod μακρόθυμος *exprimit. Auguſtinus* θυμὸν *in fructibus carnis ad Gal.* 5. *vel, quem eſt ſequutus, Interpres* animoſitatem *interpretatur: Cicero,* excandeſcentiam.

l. 39. καὶ τοῖς ἀπολαύουσι πολλὴν παρέχων ὠφέλειαν] *Hic quoq; editũ erat, vt ſæpe,* ἀπεκλάβετο. *ſed accentus indicat vitioſam eſſe ſcripturam. contrà Xenophõ in Sympoſio.* ἐγὼ πλεῖω ἥδιστ' ἂν ἀπολαύοιμι τῆς Καλλίου τὴν ὑπόσχεσιν, ἀντὶ τοῦ, ἀπολάβοιμι. *Nam* ἀπολαύειν *genitiuum poſtulat, non accuſatiuum. Rectè autem quis dicitur* ἀπολαμβάνειν τὴν ὑπόσχεσιν, *vt debitum, qui proprius eſt vſus, vt docet Demoſthenes, huiuſce verbi. ſic ſæpe inuenies apud Pauſaniam* καλαυρείαν *pro* καλαβρίαν; *apud Strabonem* λαυρὸς, *pro* λάβρος. *Error ex vna vtriuſq; antiqua pronuntiatione.*

Pag. 459. 8. οὐ περπερεύεται, τουτέστιν, οὐ προπετεύεται] *Id eſt,* non præceps & effera eſt, ſed in bono propoſito conſtans & ſtabilis. *ſic enim proximè exponunt, vt opponatur charitas impuris amoribus, qui leues ſunt, & effrænati ad potiundum deſiderio feruntur. Vel,* non agit perperam, *quaſi verbum eſſet Latinum: quod Beza etiam probat. ſed magnus author olim verã huius verbi vim, ni fallor, nos docuit. Clem. Alex. Pædag.* 3. *c.* 1. οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται. περπερία, ὁ καλλωπισμὸς, περιττότητος καὶ ἀχρειότητος ἔχων ἔμφασιν. *Ex quibus verbis diſcimus hoc verbo ſignificari ſuperfluum atq; inutilem corporis cultum. perinde enim eſt, ac ſi diceret,* ἔστιν ἡ περπερία ὁ καλλωπισμὸς περιττὸς καὶ ἀχρεῖος. *vt perſpicuum ſit ex præpoſitione* περὶ, *quæ ſuperabundantiam, vt in* περιουσίᾳ *ſignificat, vnde &* περιττὸς, *factum eſſe & nomen & verbum. Geminatur autem ad vim ſignificationis augendum,* περιπερία, περπερία: περιπερεύεται, περπερεύεται. *Eſt enim nomen ex* περὶ περὶ *duplicato, vt Græci ſolent, vt* περιπροκυλινδόμενος, *Apollonius: Xenophon,* ὄχλος μᾶλλον μᾶλλον ἐπιρρέων. *Hæc confirmant ampliùs quæ ſequuntur,* ἀλλὰ καὶ ἐπιφέρει, οὐκ ἀσχημονεῖ. ἄσχημον γὰρ τὸ ἀλλότριον, καὶ οὐ κατὰ φύσιν σχῆμα. σχῆμα habitus *eſt, ſiue* veſtitus. *vt ad Philip.* 2. καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, & compertus habitu, vt homo. *Addit etiam Clem.* τὸ δ' ἐπίπλαστον, ἀλλότριον. *hoc eſt,* quod affingitur ad decus naturæ. *Itaq; quidam à Clemente interpretãtur,* Charitas non eſt fucata. *ſed potiùs ſimplicem cultum declarat hoc verbum, quem qui adulterant,* ἀσχημονοῦσιν. *vnde Propertius, quid iuuat hoc, & hos, ad commendationem formæ facere:*

Naturæq; decus mercato perdere cultu,
Nec ſinere in proprijs membra nitere
bonis?

Iam videamus an hæc aptari poſſint Ciceronis loco, qui ſic habet ad Atticum lib. 1. *epiſt.* 13. Ego autem ipſe, Dij boni, quomodo ἐνεπερπερευσάμην nouo auditori Pompeio? *id eſt,* πῶς ἐνεκαλλωπισάμην τῷ Πομπηΐῳ; quomodo me Pompeio in dicendo venditaui, orationis ornatu captans admirationem? *vt Propertius dixit,*

— Teq; peregrinis vendere muneribus.

Hoc probant quæ ſequuntur apud Ciceronem, Si vnquam mihi ἐπιχειρήματα ſuppeditauerunt, illo tempore. quid multa? Clamores (etenim hæc erat ὑπόθεσις de grauitate ordinis, de equeſtri concordia, de conſenſione Italiæ, de intermortuis reliquijs coniurationis, de vtilitate, de otio. noſti iam in hac materia ſonitus noſtros) tanti fuerunt, vt ego eò breuior ſim, quòd eos vſq; iſtic exauditos putem. *Quis iam non videt aptiſſimè conuenire cultum corporis, & ornatum orationis, omni varietate, & copia: atq́; hæc Ciceronis confirmare Clementis ſententiam? quid quod ſuprà dixerat,* Noſti illas *λακύθους? vnde eſt apud Strabonem, λακυθίζειν τὴν θέσιν. ſic autem dixit Cicero, ἐνεπερπερευσάμην* nouo auditori, *vt Plato Phædro, ἵνα ποσὶ διανοοῦ περὶ ἐμοῦ, ὡς ἐγώ σε πάνυ μὲν φιλῶ, παρόντος δὲ Λυσίου, ἐμαυτόν σοι παρέχειν ἐμμελετᾶν οὐ πάνυ δέδοκται. Hæc Socrates, cui Phædrus, ἐκκέκρουκάς με τῆς ἐλπίδος, ὦ Σώκρατες, ἣν εἶχον ἐν σοὶ ὡς ἐγγυμνασόμενος. Nam ἐμπερπερεύεσθαι: ſic dicitur, vt ἐμμελετᾶν, ἐγγυμνάζεσθαι: quod eſt, cum quis nactus aures alicuius, illis abutitur κατακόρως, atq́; in illo ſuam eloquentiam oſtentat, vt ἐμφιλοπονεῖσθαι, ἐγκαλλωπίζεσθαι, ἐναβρύνεσθαι, ἐναγάλλεσθαι, ἐνεργολαβεῖν, ἐνευδοκιμεῖν,* quæ verba, *inquit Budæus,* implicitam habent certi loci reiq́; ſignificationem cum actione vel paſſione. *ſed melius dixiſſet,* certæ perſonæ vel rei ſignif. *Dem. pro Corona, καίτοι ὅτῳ τὰ τῶν Ἑλλήνων ἐνευδοκιμεῖν ἀπέκειτο, ἀπολωλέναι μᾶλλον οὗτος ἐστὶ δίκαιος, ἢ κατηγορεῖν ἑτέρου. id eſt, ὥστε ἐνευδοκιμεῖν ἐν τοῖς ἀτυχήμασι. Grego. Naz. ταῖς τοιαύταις ἐνευδοκιμεῖν ὑποθέσεσιν, vt nunc Cic. Etenim hæc erat ὑπόθεσις. ἐνευδοκιμεῖν fere eſt idem quod ἐμπερπερεύεσθαι, quod Heſychius interpretatur κατεπαίρεσθαι, neq́; id prorſus alienum eſt ab ijs quæ iam diximus. qui enim oſtentat, ſe extollit: nec κατὰ multum abeſt à ſignificatione τοῦ ἐν, in illis compoſitionibus. & πέρπερος, inquit, μετὰ βλακείας ἐπαιρόμενος. βλακεία eſt τρυφή, μαλακία, vt ἐμπερπερεύεσθαι ſit ἐντρυφᾶν.* ſed quod addit ille Gloſſarum egregius auctor, *περὶ πολλοῦ ποιεῖται, τιμᾷ, θεραπεύεται, nos in diuerſum trahit, vt aliam iam comminiſcamur huius verbi interpretationem apud Paulum. Nam quod dicit, περὶ πολλοῦ ποιεῖται, non eſt* magni facere, *ni fallor. ſed* nimis amare & colere, *quod ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς vocant* deperire. *Hoc eſt enim περὶ περὶ, ex quo compoſitum illud verbum diximus, quod Paulus dicit ὑπερεκπερισσοῦ: quæ vox nihil aliud eſt, quàm trium compoſitio præpoſitionum, vt ſignificet* intemperantiam, atq; immoderationem amoris, *quæ multùm diſtat à charitate. M. Tullius in Lælio:* Rectè etiam præcipi poteſt in amicitijs, ne intemperata quædam beneuolentia (quod perſæpe fit) impediat magnas vtilitates amicorum. Nec enim (vt ad fabulas redeam) Troiam Neoptolemus capere potuiſſet, ſi Lycomedem, apud quem erat educatus, multis cum lachrymis iter ſuum impedientem audire voluiſſet. *Itaq́; ſuſtinendum monet impetum beneuolentiæ, nec amandum prius, quàm iudicandum. Eſt enim ἔρως, non ἐπίτασις, ſed ὑπερβολὴ τῆς ἀγάπης. Itaq́; aiunt, δεῖ τὴν γυναῖκα στέργειν μὲν, ἐρᾶν δὲ οὔ. quod in vitio eſt. Atq́; hunc ſenſum videtur Noſter ſequutus, nec non Syrus Interpres. vult enim hoc verbum ſignificare petulantiam. Itaq́; Eraſmus vertit,* Non procax eſt: *alij,* Non agit improbè. *Cic. 1. Offic.* Sed beneuolentiam non adoleſcentulorum more ardore quodam amoris, ſed ſtabilitate & conſtantia iudicemus. *ſic Noſter, καὶ γὰρ συνετὸν ἐργάζεται τὸν ἀγαπῶντα, καὶ βαρὺν καὶ βεβηκότα. Amore autem nihil leuius, nihil ἀσυνετώτερον. Videtur itaq́; hoc verbo (nam hic etiam vitia quædam Corinthiorum perſtringi non eſt dubium) ſtudia partium tollere, & grauiter reprehendere eos, qui nimis erant addicti iurare in verba quorundam, & plus æquo, contemptis cæteris, quibuſdam ſtudere: quos initio monuit, cap. 4. ne vellent in eccleſia facere ſchiſmata eiuſmodi, ἵνα μὴ εἷς, inquit, ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου. Itaq́; hæc duo coniunxit, οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται. Hic autem mos, & hoc vitium nimis vulgare eſt, extollendi aliquos ſine ratione, alios deprimendi. quod addit, οὐκ ἀσχημονεῖ, eodem pertinet. πολλὰ γὰρ ἀσχημονοῦσιν οἱ ἐρῶντες, non dico flagitium illud, quod appellant ἰδίως ἀσχημοσύνην, ſed alias omnes ineptias. quod ſequitur, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, Clemens legit τὰ μὴ ἑαυτῆς.* Nihilne eſt vſquam pulchrum & excellens, quod non continuò tuum oportet fieri propriumq; dicari? *Itaq́; amor eſt & habetur tyrannus, non ſolùm quod indomitæ ſunt amantium cupiditates, ſed etiam quia volunt habere quicquid illis placet. Hæc igitur fœminarum eſt impotentia, & virorum fœminis ſimilium.* Aut amat, aut odit mulier, nihil eſt tertium. *Imò eſt μέσον τι τοῦ ἐρᾶν καὶ μισεῖν, τὸ στέργειν καὶ ἀγαπᾶν. Sed quanquam Chryſoſtomus atq́; alij nonnulli videantur hoc verbum ſic accipere, ego tamen Heſychij fretus auctoritate, illos eo notari magis exiſtimo, qui plus æquo doctoribus ſuis, quos admirabantur præ cæteris, deferebant, pluriſq́; eos abundantiâ quadam amoris vel ſtudij, quàm oportuit, faciebant. Itaq́; apud Heſychium pro τιμᾷ legerim ὑπερτιμᾷ. Prior autem, quæ Clementis eſt, prout Cicero poſuit, ad Doctores ipſos interpretatio magis pertinet, qui ſe populo venditabant. πρὸς μὲν τοὺς Λακωνικοὺς ἔστω τὰ βραχύτερα ἀεὶ προτιμᾶν. At ſicubi res poſtulat longiora, nec paucis explicari poteſt, τὰ μακρότερ' αὖ ἑλοίμην, inquit Plato Legum. 4. Vnum his adde, Colophonem. Heſychius περπερεύεται poſtremo interpretatur, θεραπεύεται paſſiuè. quid? illi doctores Corinthij nonne coli volebant à ſuis ſectatoribus καὶ θαυμάζεσθαι? Hæc tam multa de verbo quod Camerarius, vir cùm omnibus, tùm in his maximè literis doctiſſimus, ignotæ ſignificationis eſſe ait.* Monuit me doctiſſ. iuuenis Ioh. Haleſius illa apud Heſychium *περὶ πολλοῦ ποιεῖται, προτιμᾷ, θεραπεύεται, non videri interpretamenta τοῦ περπερεύεσθαι:* ſed *περὶ πολλοῦ ποιεῖται* nouum eſſe vocabulum, quod *τοῖς προτιμᾶν* & *θεραπεύεσθαι* explanetur. & quidem ordo alphabeticus aſtipulatur. Iudicent Docti.

Pag. 459. 19. πάλιν ὁ χρηστὸς, πολλάκις εὔκολος γίνεται] Suidas, ὁ δὲ ἁπλοῦς ἦν καὶ μάλα εὔκολος, συμπειθόμενος καὶ συμπεριελκόμενος (ſic enim lego, non συμπεριελκύμενος) qualem deſcribit Horatius:

Nec cum venari volet ille, poemata panges.

nam qui facit hoc, δύσκολός eſt, neſciens συμπεριφέρεσθαι ſodalibus. εὔκολος eſt igitur, quem exponens τὸ περπερεύεται, προπετῆ dixit, qui non à præuolando dicitur, vt ἀετὸς ὑψιπέτης, ſed qui præceps ruit, & proclinis ad lapſum eſt, à quo libido dicta eſt, teſte Varrone. ἐτυμολογικῶς igitur Cic. Parad. 2. Lapſa eſt libido in muliere ignota. dolor ad pauciores pertinet, quàm ſi petulans fuiſſet in aliqua generoſa ac nobili virgine: peccauit tamen nihilominus. *Sic εὐχερὴς γυνὴ dicitur, quæ facile perducitur, & εὐχέρειαν vocant* hanc facilitatem. *προπετὴς enim, χαμαιπετὴς, ὀξυπετὴς, διοπετὴς à cadendo. Hoc vitium, inquit, emẽdat charitas. οὐ γὰρ περπερεύεται. ergo περπερεύεσθαι eſt εὔκολον εἶναι καὶ εὐχερῆ, ſecundum Chryſoſtomum.*

l. 21. *Legendum, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἀναιρεῖ τὴν κακίαν. οὐ γὰρ ἀσχημονεῖ: vel ἀσχημονοῦσι. οἱ γὰρ ἀλαζονεύοντες ἀσχημονοῦσι vel maximè. Nihil enim tam indecens, quam militem glorioſum imitari. deeſſe hoc verbum intelliges, ſi conferas cum ſuperioribus. ſingulis enim vitijs ſingula apponit remedia.*

l. 35. *Legendum, οὐδ᾽ ὁπουοῦν. οὐδὲν ὁπουοῦν non memini legiſſe.*

Pag. 460. 6. *Regum* 1. *cap.* 20. *eſt κορασίων αὐτομολούντων.*

l. 16. διὰ τοῦτο καὶ φιλοτιμεῖται, ἐφ᾽ οἷς ἕτερος ἐγκαλύπτεται] *Id eſt, σεμνύνεται, gloriatur. Dem. πρὸς Εὐβουλίδην, καὶ ἅ μοι φιλοτιμίαν ἔφερε, ταῦτα ἀφανίζειν.* quæ mihi honori fuerunt. *ſic αἰσχύνην φέρει, Sophocles Trachinijs.*

l. 31. μὴ προλαβὼν ὁ Παῦλος ματαίαν αὐτῆς ποιήσῃ τὴν σοφίαν] *Id eſt, πανουργίαν, calliditatem. Herodotus, σοφίῃ περιῆλθεν αὐτόν.*

l. 37. καὶ γέλωτα ὦφλεν ὑπὸ ἁπάντων] *Deriſui fuit. ſic dicunt μωρίαν, ἢ ἀμαθίαν ὀφλισκάνειν. Sophocles Antigona,*

> σχεδόν τι μώρῳ μωρίαν ὀφλισκάνω.

ſtulto ſtultitiam debeo. *id eſt,* tu me ſtultitiæ condemnas, ego & te. *damnatos enim ὀφλόντας vocant. debent enim pœnam tantiſper dum exoluerint. vnde ancilla in Eunucho:* debeam ei, credo, aliquid, ſi id fecero. *derideri pœna quædam eſt, quam ſtultus ob ſtultitiam fert.*

Pag. 461. 9. *Legendũ, εἴ τις χρυσίον ἴδιον ἐν. τ. ο. τ. τ. π. κατορωρυγμένον παραιτήσαιτο ἐλθὼν ἐκεῖ ζητεῖν. quid enim opus bis poni τὸ, εἰ.*

l. 14. ὅπως οἴκοθεν μὴ βούλοιτο] A ſe, vel per ſe. *παρ᾽ αὐτοῦ. οἴκοθεν τίνειν dicuntur, qui verſuram non faciunt. Nec mirum eſt ὅπως optatiuo cohærere, quod valet ὅτι ἄν. ἂν autem tam opt. iungitur quã ſub. v.* 19. *ἵνα παρ᾽ ἐμοῦ σὺ τοῦτο λάβῃς. id eſt, μὴ οἴκοθεν.*

l. 34. ὑπὲρ οὐ μόνον ὅπλα τίθενται] *Non* arma deponunt, *ſed* induunt. *Scholiaſtes Thucid. exponit περιτίθενται.* Et ſic ſemper boni auctores Helleniſmi loquuntur.

l. 42. λογίζεται κακὸν] *Vertunt,* non cogitat malum, *parum expreſſè. eſt enim οὐδένα λόγον ποιεῖται κακοῦ,* nihili facit iniuriam illatam. *quod Oratores dicunt οὐχ ὑπολογίζεται, vel ὑπόλογον ποιεῖται:* non omnia ad calculos reuocat, *οὐκ ἀκριβολογεῖται.*

Pag. 462. 10. *Forte καθορμίσαιτο: ſic dicunt καταπλεῖν, καταίρειν, κατάγεσθαι,* in portum peruenire. *Thucydides: εἰς τὴν Ἔφεσον καθορμισαμένου αὐτοῦ. Heſychius: μεθορμίσασθαι, μετάγεσθαι ἀπὸ ὅρμου εἰς ὅρμον, i.* mutatâ velificatione alium portum petere: *& hoc magis conuenit. Hæc enim vita portus quidam eſt, ſed neq; amœnus, neq; trãquillus. eleganter autẽ τὴν ἀπάθειαν portum vocat, propter animi tranquillitatẽ, qui vacat omni perturbatione.*

l. 28. στέργει γὰρ πάντα. ὁ γὰρ φιλῶν οὐδέποτε μισῆσαι δύναται] *Quidam apud Paulum legunt, πάντα στέργει, vt Cyprianus:* omnia diligit. *Quod Beza & hic magis probat; quia additur, πάντα ὑπομένει. & cap.* 9. *Iſocrates ad Demonicum, στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ βελτίω.* acquieſce præſentibus. *ſed noſter ex ijs quæ commentatus eſt, legiſſe ſuprà videtur στέγει. ſic enim, καὶ τοῦτο ἔστεγεν ὁ μακάριος ἐκεῖνος, καὶ οὐδὲ οὕτως ἠνείχετο μικρὸν ῥῆμα ἐκβαλεῖν κατὰ τοῦ πατραλοίου. tranſlatum ἀπὸ τῶν ἀγγείων στεγανῶν, à vaſis quæ liquorem continent, nec perfluunt. par eſt ambiguitas apud Sop. in Tyranno. τίνα τρόπον καθέστατε, δείσαντες, ἢ στέξαντες; Triclinius melior Interpres legit, στέρξαντες.*

Pag. 464. 18. καὶ γὰρ διαβέβληνται πῶς πρὸς τὸ δόγμα τὸ ἡμέτερον, καὶ πρὸς τὸν σταυρὸν ἀπεχθῶς ἔχουσι] *Nempe οἱ Ἕλληνες. Strabo lib.* 17. *οἱ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεῖς, διαβεβλημένοι πρὸς ἅπαντας τοὺς πλέοντας, καὶ μάλιστα τοὺς Ἕλληνας. Caſaubonus, interdum διαβάλλεσθαι, eſt ἀπεχθάνεσθαι, odio habere. Philoſtratus epiſtolâ Apollonij ad Veſpaſianum, διαβεβλημένος οὕτω πρὸς Ἕλληνας, ὥστε δουλοῦσθαι αὐτοὺς ἐλευθέρους ὄντας, τί ἐμοῦ ξυνόντος δέῃ; Plato Phædone, οἱ φιλόσοφοι διαβέβληνται πρὸς τὰς αἰσθήσεις,* alieni ſunt à ſenſibus. *οἱ πολλοὶ διαβέβληνται πρὸς τὴν φιλοσοφίαν. Siquis vniuerſam Philoſophiam vituperare vellet, ſecundò id populo facere poſſet.*

Hom. 34.

Pag. 466. 9. εἰς τὸ σῶμα τελοῦσι] *Alibi dixit τελοῦμεν εἰς τὴν σάρκα τοῦ Χριστοῦ,* ſumus caro de carne eius. *Sophocles Oedypo Tyranno:*

> Ὕστερος γὰρ ἀστὸς εἰς ἀστοὺς τελῶ.

ab ijs, qui tributa pendunt vel conferunt, quod eſt συντελεῖν: Plutarchus in Vita Themiſtoclis, τῶν νόθων εἰς Κυνόσαργες συντελούντων, quod eſt gymnaſium Herculis extra portas, vbi exercebantur nothi. ſic τελεῖν εἰς ἄνδρας, è pueris excedere.

l. 19. οὐ περπερεύεται πρὸς τοὺς διασπωμένους] *Hoc valde confirmat quod ſuprà diximus, hoc verbo ſignificari ſtudia partium, cum alij alijs nimium fauerent, quod alieniſſimum eſt à charitate.*

l. 21. πρὸς τοὺς οὐκ ὀφείλοντας συγκαταβαίνειν] *Qui ſunt qui non debent ad aliorum infirmitates condeſcendere? certè nulli. itaq; legendum eſt, πρὸς τοὺς ὀφείλοντας, vel τοὺς οὐ θέλοντας.*

Pag. 467. 9. ἐν αἰνίγματι] *Quia pauci vim huius nominis intelligunt, dicam eius originem. αἶνος producit verbum αἰνίττομαι, vnde αἴνιγμα dicitur. αἶνος autem eſt, inquit Euſtathius, λόγος συμβουλευτικὸς ἢ μυθικὸς, ἀναφερόμενος ἀπὸ ἀλόγων ζώων ἢ φυτῶν πρὸς ἀνθρωπίνην παραίνεσιν. Nam & Heſiodus fabulam ſuam de luſcinia atq; accipitre αἶνον vocat.*

> Νῦν δ᾽ αἶνον βασιλεῦσιν ἐρέω φρονέουσι καὶ αὐτοῖς.

Et Archilochus, αἶνός τις ἀνθρώπων ὅδε, ὡς ἄρ' ἀλώπηξ καὶ αἰετὸς ξυνωνίην ἔμιξαν. *i.* κοινωνίαν. ξυνὸς *enim eſt* κοινός. Vulpes atq; aquila fœdus inierunt. *Item illud,* Πίθηκος ᾔει θηρίων ἀποκριθεὶς, μοῦνος ἀν' ἐσχατιήν· τῷ δ' ἄρ' ἀλώπηξ κερδαλέη συνήντετο πυκνὸν ἔχουσα νόον. Simia ibat à feris ſegregata ſola per ſolitudinem: cui vulpes aſtuta occurrebat, mentem habens callidam. *Plato 2. de Repub.* πρόθυρα μὲν καὶ σχῆμα κύκλῳ περὶ ἐμαυτὸν, σκιαγραφίαν ἀρετῆς περιγραπτέον· τὴν δὲ τοῦ σοφωτάτου Ἀρχιλόχου ἀλώπεκα ἑλκτέον ἐξόπισθεν κερδαλέαν καὶ ποικίλην. *Vult faciem modo virtutis induendam & præferendam eſſe, omnia autem intus agenda ſimulanter. cui ſimile eſt illud Sophoclis*

Τοῦ μὲν δικαίου τὴν δόκησιν ἄρνυσο,
Τὰ δ' ἔργα τοῦ πᾶν δρῶντος, ἔνθα κερδανεῖς.

i. τοῦ πανούργου. κερδαίνειν *&* κέρδος *eſt* ἀπὸ τῆς ἀλώπεκος, *quæ eſt alio vocabulo* κερδώ. Ἀπὸ τῶν φυτῶν *habes Iudicum* 9. Ierunt ligna vt vngerent ſuper ſe regem, dixeruntq; oliuæ, Impera nobis. *& Regum* 4. *cap.* 14. Carduus Libani miſit ad Cedrum, quæ eſt in Libano, dicens, da filiam tuam filio meo vxorem: tranſieruntq; beſtiæ ſaltûs, quæ ſunt in Libano, & conculcârunt carduum. *Eſt igitur* αἰνίττεσθαι, *obſcurè aliquid & per inuolucra ſignificare, tantumq;* ἔμφασιν *dare, vt ſpeculum oſtendit* τὴν ἔμφασιν τοῦ προσώπου. *Itaq; Paulus hæc duo coniunxit. Cic. ad Lentulum Epiſt.* 7. Illud vnum audeo, quod antea tibi ſæpe ſignificaui, nunc quoq; re perſpectâ & cognitâ, ſcribere. ὅπερ πρότερόν σοι πολλάκις ἠνιξάμην. ſignificare per literas, *eſt* aliquid non apertè ſcribere, *ſed* quod is ad quem ſcribitur, facilè poſſit intelligere, non poſſit alius, qui non eſt illius arcani conſcius. *Ænigmata dicuntur etiam problemata. Pſal.* 77. Ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου, φθέγξομαι προβλήματα ἀπ' ἀρχῆς. *Atqui in illo Pſalmo nihil aliud quàm perpetua hiſtoria contexitur, vſq; ad Samuelis tempora, quum arcâ captâ Sacerdotiſq; filijs interfectis, aliò tranſlatus eſt Dei cultus.* Repulit tabernaculum Silo, & tribum Ephraim non elegit, ſed elegit tribum Iudæ, montem Sion quem dilexit. *Sed hæc iam tum prænuntiabant, vt docet Auguſtinus,* τὴν μετάθεσιν τῆς ἱερωσύνης, *& conſtitutionem Eccleſiæ Chriſti, cuius figura erat mons Sion: nec Sacerdotij ſolum tranſlationem, ſed etiam Regni, quum Saule reiecto Dauid electus eſt.* Et elegit Dauid ſeruum ſuum, qui paſceret Iſrael hæreditatem ſuam. *Itaq; Pſalmus ille* αἰνιγματώδης *eſt,* ἄλλα μὲν προτείνων, ἄλλα δὲ κατασκιάζων. *Aug. de Ciuitate lib.* 17. *cap.* 4. Procurſus igitur Ciuitatis Dei, vbi peruenit ad Regum tempora, quando Dauid, Saule reprobato, ita regnum primus obtinuit, vt eius deinde poſteri in terrena Ieruſalem diuturnâ ſucceſſione regnarent, dedit figuram re geſtâ ſignificans atq; prænuntians, quod non eſt prætereundum ſilentio, rerum mutationem futurarum: quod attinet ad duo Teſtamenta, Vetus & Nouum, vbi ſacerdotium regnumq; mutatum eſt per ſacerdotem, eundẽq; regem nouum ac ſempiternum, qui eſt Chriſtus Ieſus. Nam & Heli ſacerdote reprobato, ſubſtitutus in Dei miniſterium Samuel, ſimulque officio functus ſacerdotis & Iudicis, & Saule abiecto Rex Dauid fundatus in regno, hoc quod dico figurauerunt. *Mendoſè legitur,* dedit figuram rei geſtæ. *Hæc certè probabiliora ſunt, quàm quod noui doctores parabolas,* exempla *interpretantur, quorum alia, inquiunt, ſunt hiſtorica, & vera, vt in hoc Pſalmo, alia ficta. Ficta quidem exempla Hebræi parabolas & ænigmata appellant. ſed quomodo poſſunt parabolæ vel ænigmata eſſe in hiſtoricis narrationibus, niſi per figuram aliud ſignificent, quàm quod eſt in litera, non video. Si igitur Veteris Teſtamenti omnia erant* αἰνιγματώδη, *Noui clariora: cur dicit,* etiamnum à nobis cognoſci res ſpirituales non niſi per ſpeculum, & in ænigmate? *Reſponſio in promptu eſt. Illuſtrior nunc quidem quàm olim notitia nobis contigit: ſed perobſcura ad eam, quæ futura eſt in Regno Cœlorum. nam modo rerum imagines & ſimulacra tantùm videmus: tum, vt inquit Plato,* τὰ ὄντως ὄντα *cernemus. ſed ad propoſitum reuertamur. Propriè quæ ſoluenda proponuntur in conuiuijs vel alibi,* γρῖφοι καὶ προβλήματα *vocantur, vt Sampſon ſuum propoſuit in nuptijs,* πρόβλημα ὑμῖν προβάλλομαι *inquit Heb.* hida, *quod ænigma vertunt. Clearchus ſic apud Athenæum definit:* γρῖφος, πρόβλημά ἐστι παιστικὸν, προστακτικὸν τοῦ διὰ ζητήσεως εὑρεῖν τῇ διανοίᾳ τὸ προβληθὲν, τιμῆς ἢ ἐπιζημίου χάριν εἰρημένον. *Clemens Alex. ait 2.* Στρωματέων, *Barbaram antiquiorem eſſe Græcorum philoſophiâ, & magna ex parte inde deriuatam, quæ ferè omnis erat ænigmatis inuoluta, ſic ſcribens:* ὡς τὰ μάλιστα τὸ ἐπικεκρυμμένον τῆς βαρβάρου φιλοσοφίας, τὸ συμβολικὸν τοῦτο καὶ αἰνιγματῶδες εἶδος ἐζήλωσαν, οἱ πραγματικῶς τῶν ἀρχαίων φιλοσοφήσαντες, χρησιμώτατον, μᾶλλον δὲ ἀναγκαιότατον τῇ γνώσει τῆς ἀληθείας ὑπάρχον. *Hinc Æſopi fabulæ, & ſymbola Pythagoræ,* Τὴν λεωφόρον βαδίζειν: Μὴ ἐπὶ χοίνικος καθῆσθαι, ignem gladio ne fodias, *& ſimilia. Pythagoras quidem inter Barbaros diſcendi causâ peregrinatus eſt, atque vt nonnulli tradiderunt, prophetam Ezechielem vidit. Hæc Chryſoſtomus ad populum diſſerere non potuit, nobis hoc loco viſum eſt explicare, vt rudioribus innoteſcerent.*

Pag. 469. 2. ἡ ἐξ οὗ γέγονε] ſc. mulier, & ſtatim ὁ πρῶτος, de Cain, vt opinor, dictum. *Vide notas Boiſ.*

l. 4. καὶ τοσαύτην μάχην ὁ διάβολος καὶ βασκανίαν ἐνέσπειρεν] *Hinc enim dicitur,* ἀπὸ τοῦ διαβάλλειν, *quod eſt,* μάχην καὶ ὑποψίαν τοῖς φίλοις ἐμποιεῖν, ex eo quod inter amicos ſerit ſuſpiciones & ſimultates. οὕτω γὰρ Ἰὼβ τὸν εὐδοκιμοῦντα καὶ ἀγαπώμενον τῷ Θεῷ, πρὸς τὸν Θεὸν διέβαλεν. *Ariſt.* 4. *top. c.* 3. ὁρᾷν δὲ καὶ εἴ τι τῶν ψεκτῶν ἢ φευκτῶν εἰς δύναμιν ἢ τὸ δυνατὸν ἔθηκεν· οἷον τὸν σοφιστὴν, τὸν δυνάμενον ἀπὸ φαινομένης σοφίας χρηματίζεσθαι· ἢ διάβολον, τὸν δυνάμενον διαβάλλειν, καὶ ἐχθροὺς ποιεῖν τοὺς φίλους· ἢ κλέπτην, τὸν δυνάμενον τὰ ἀλλότρια λάθρα λαμβάνειν. οὐδεὶς γὰρ τούτων κατὰ τὴν δύναμιν, ἀλλὰ κατὰ προαίρεσιν λέγεται. *Plato de Rep.* 6. μὴ διάβαλλε, ἦν δ' ἐγώ, ἐμὲ καὶ Θρασύμαχον ἀρξαμένους ἄρτι φίλους γεγονέναι, οὐδὲ πρὸ τοῦ ἐχθροὺς ὄντας.

l. 7. ἔστι γοῦν ἐν τάξει μὲν βασιλέως ὁ ἀνήρ, ἐν τάξει δὲ ὑπάρχου γυνὴ καὶ στρατηγοῦ] *At Ariſtoteles vult inter maritum & vxorem eſſe* ἀρχὴν πολιτικὴν, *in qua viciſſitudo eſt parendi & imperandi, non* βασιλικὴν. *ait enim*, ἄρχειν δεῖ, γυναικὸς μὲν πολιτικῶς, τέκνων δὲ βασιλικῶς. *cui ſuffragatur Poeta. Sic enim ſoror & coniux Ioui, Iliados* 4.

--- ὑποείξομεν ἀλλήλοισι,

Σοὶ μὲν ἐγὼ, σὺ δ' ἐμοὶ, ἐπὶ δ' ἕψονται θεοὶ ἄλλοι.

Hoc vbi non ſit, ibi non verè viuitur : v. 8. καὶ οἱ παῖδες δὲ ἀρχὴν κεκλήρωνται τρίτην] *Eſt quidem filiis familias & liberorum omnium quoddam imperium in domo: ſed* ἀρχὴν, *quâ pater imperat liberis, philoſophus appellat* βασιλικὴν καὶ πατρικὴν, *quæ ſpecie non differunt. Vnde idem poeta de rege optimo*, πατὴρ δ' ὣς ἤπιος ἦεν. *In familia eſt* ἀρχὴ δεσποτικὴ, *quam opponit* τῇ πολιτικῇ. *ſed Noſter alium ordinem ponit : vt viro ſubeſt vxor, ſic viriſque liberi : qui tamen ſeruis imperant.* εἶτα ἀρχὴ τετάρτη τῶν οἰκετῶν. *bubulci enim bubus, paſtores ouibus imperant.*

l. 10. καὶ εἷς τις πολλάκις [τῶν οἰκετῶν] τοῖς πᾶσιν ἐφέστηκε, τὴν τοῦ δεσπότου τάξιν διατηρῶν] *Hic eſt villicus, quem illi vocant* ἐπίτροπον. *Ariſtoteles Politicorum.* 1. *cap.* 4. δεσποτικὴ δ' ἐπιστήμη ἐστὶν, ἡ χρηστικὴ τῶν δούλων. ὁ γὰρ δεσπότης οὐκ ἐν τῷ κτᾶσθαι τοὺς δούλους, ἀλλ' ἐν τῷ χρῆσθαι δούλοις. ἔστι δ' αὕτη ἡ ἐπιστήμη οὐδὲν μέγα ἔχουσα, οὐδὲ σεμνόν. ἃ γὰρ τὸν δοῦλον ἐπίστασθαι δεῖ ποιεῖν, ἐκεῖνον δεῖ ταῦτα ἐπίστασθαι ἐπιτάττειν. διὸ ὅσοις ἐξουσία μὴ αὐτοὺς κακοπαθεῖν, ἐπίτροπος λαμβάνει ταύτην τὴν τιμὴν, αὐτοὶ δὲ πολιτεύονται ἢ φιλοσοφοῦσιν. *Huic gemellus eſt alter locus eiuſdem* 1. *Magnorum Moralium ad finem, vbi quærit, vtrum* φρόνησις *an* σοφία *ſit præſtantior : primaſque defert ſapientiæ, cuius prudentia eſt tanquam villica. ſic enim* περὶ τῆς φρονήσεως. ἐπεὶ τί ποτ' αὕτη πάντων ἄρχει τῶν ἐν τῇ ψυχῇ, ὥσπερ δοκεῖ καὶ ἀπορεῖται, ἢ οὔ. τῶν γὰρ βελτιόνων οὐκ ἂν δόξειεν, οὐδὲ τῆς σοφίας οὐκ ἄρχει. ἀλλὰ, φησὶν, αὕτη ἐπιμελεῖται πάντων, καὶ κυρία ἐστὶ προστάττουσα. ἀλλ' ἴσως ἄρχει, ὥσπερ ἐν οἰκίᾳ ὁ ἐπίτροπος. οὗτος γὰρ πάντων κύριος, καὶ πάντα διοικεῖ. ἀλλ' οὔπω οὗτος ἄρχει πάντων, ἀλλὰ παρασκευάζει τῷ δεσπότῃ σχολὴν, ὅπως ἂν ἐκεῖνος μὴ κωλυόμενος ὑπὸ τῶν ἀναγκαίων, ἐκκλείηται τοῦ τῶν καλῶν τι καὶ προσηκόντων πράττειν. *id eſt, vt in Politicis dicit*, τοῦ πολιτεύεσθαι, ἢ φιλοσοφεῖν. *M. Tullius in frumentaria contra Verrem.* Vt ſi quis villicus ex eo fundo, qui LLS. dena meritâſſet, exciſis arboribus ac venditis, demptis tegulis, inſtrumento, pecore abalienato, domo 20. millia nummûm pro 10. miſerit, ſibi alia præterea centum confecerit, primò dominus ignarus incommodi ſui gaudeat, villicóque delectetur, quòd tantum ſibi plus mercedis ex fundo refectum ſit: Deinde cùm audierit, eas res, quibus fundi fructus & cultura continetur, amotas & venditas, ſummo ſupplicio villicum afficiat, ſecum malè actum putet.

Pag. 470. 5. *Legas*, ἵνα δὲ καὶ τοῖς π.

l. 25. ἱστὸς γὰρ καὶ ἠλακάτη τῆς γυναικὸς] *Hoc ex Homero. Sic enim Telemachus ad matrem Odyſſ.* 1.

Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα, τὰ σ' αὐτῆς ἔργα κόμιζε,
Ἱστόν τ' ἠλακάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε
Ἔργον ἐποίχεσθαι· μῦθος δ' ἄνδρεσσι μελήσει.

Hoc eſt quod Noſter ait, καὶ ταῦτα διεῖλεν ἑκατέρῳ, τῇ μὲν τὴν οἰκίαν, τῷ δὲ τὴν ἀγορὰν ἐγχειρίσας.

Pag. 471. 3. *Lege*, μέμψονται γὰρ ὅτι ἐλέγξομεν.

l. 4. ὅθεν δῆλον, ὅτι ἀδύνατον χωρὶς πενήτων συστῆναι πόλιν] *Hunc locum tractat ex Ariſtophanis Pluto, quem propter ſermonis elegantiam amâſſe noſtrum Sozomenus ait nimis. Cum enim Chremylus conaretur omnes bonos facere diuites*, Πενία *docet, ſi id faceret, rempub. euerſurum.*

Εἰ γὰρ ὁ Πλοῦτος βλέψειε πάλιν, διανείμειέ τ' ἴσον ἑαυτὸν,
Οὔτε τέχνην ἂν τῶν ἀνθρώπων, οὔτε σοφίαν μελετῴη
Οὐδείς. *& Theocritus :*
Ἁ πενία, Διόφαντε, μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει,
Αὕτα τῶ μόχθοιο διδάσκαλος --

l. 39. *Legendum*, καὶ γὰρ ἐν ἀλουργίδι εἴ τις ἀλλοίαν κρόκην παράσημον ἐμπλέκοι, ſubtemen adulterinum, *vt apud Dem. pro Corona*, παράσημος ῥήτωρ. *Nam* παράσημον ἀργύριον, τὸ κίβδηλον καὶ παρακεχαραγμένον, *quod veram quidem effigiem expreſſam habet, ſed eſt* ὑπόχαλκον, *vt Hermogenes* ὑποξύλους ῥήτορας *appellat, quos Demoſtenes* παρασείους, *qualis eſt Dinarchus, quem idem Hermogenes vocat* κρίθινον Δημοσθένην. *Cic.* 2. *Legum*, Inſignis ad deformitatem puer ex lege 12. tabularum exponendus eſt. *i.* παράσημος παῖς, *aliquo membro mutilato inſignitus. Plautus apud Feſtum*, Sin ea mihi inſigniros pueros pariat poſtea, aut varum, aut valgum, aut compernem, aut pætum. *At apud Plutarchum* τὰ τῆς ἡγεμονίας παράσημα *ſunt* inſignia imperij, *nempe* faſces, ſecures, purpura. Multi, *inquit Cicero*, inſignia virtutis ſine virtute adepti ſunt. *i.* honores. *Act.* 28. μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ, παρασήμῳ Διοσκούροις, cuius inſigne erat Caſtor & Pollux. *tutelam nauis appellant. Caſtor autem & Pollux nauigantes tuentur.*

l. 40. *Haud dubiè legendum*, οὐδὲ γὰρ τὸ τυχὸν ἐντεῦθεν ἁμάρτημα γίνεται παρὰ προσθήκην καὶ ἀφαίρεσιν. καὶ τί λέγω παρὰ προσθήκην καὶ ἀφ. *Sæpe errorem ſimilem emendant Mſſ, ſed non hic. Hoc autem dicit locum Aggæi notans, quem ſuprà poſuit, v.* 25. ἐμὸν τὸ ἀργύριον, ἐμὸν τὸ χρυσίον, καὶ ᾧ ἐὰν βούλωμαι, δώσω αὐτό. *ſic enim legitur, non* βούλομαι. *Hoc autem extremum, inquit*, οὐκ οἶδα προσκείμενον παρὰ τῷ προφήτῃ *v.* 30. Non leue peccatum eſt, inquit, quicquam addere Scripturæ, quod iſti faciunt.

l. 41. παρὰ στιγμὴν μόνην, καὶ παρὰ ὑπόκρισιν μόνην ἀναγνώσεως] *Multum enim eſt in pronunciatione. Ariſt. in Rhet. actionem vltimum & maximum Oratoris officium, cuius eſt præcipua pars pronunciatio, vocat* ὑπόκρισιν : *tranſlatum ab hiſtrionibus, qui propriè ſunt* ὑποκριταὶ, *docentque oratores actionem. Martialis*

Quem recitas, meus eſt, ô Fidentine, libellus,
Sed malè dum recitas, incipit eſſe tuus.

ſic autem dixit περὶ στιγμὴν, καὶ περὶ τὴν ὑπόκρισιν, *cauſam notans, vt Ariſt. captionem fieri* περὶ προσῳδίαν, περὶ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως, περὶ τὴν ἄγνοιαν τοῦ ἐλέγχου, *vbi propoſitio cauſam fallaciæ notat.*

l. 43. ἐρρώμεθα ἂν τοὺς ταῦτα ἡμῖν ἀνθυποφέροντας] *Id eſt*, obijcientes, *vt ſuprà* 23. *&* 24. καὶ εἰ μὴ χρήσιμος ὁ πλοῦτος, φησὶ, τίνος ἕνεκα δίδοται παρὰ τοῦ Θεοῦ; *Sed hanc propriè Rhetores vocant* ἀντίθεσιν, *non* ἀνθυποφοράν. *Vlpianus enim ad Dem. hæc diſtinguit.*

Pag. 472. 40. εἰ γὰρ μηδὲν ἡμῖν χρήσιμοι οἱ πλουτοῦντες, διὰ τί γεγένηνται] *Hic apud Liuium audiamus Menenium Agrippam, qui plebem concitatam contra patres ſedauit, hanc narrans fabulam:* Tempore, quo in homine non vt nunc omnia in vnum conſentiebant, ſed ſingulis membris ſuum cuiq; conſilium, ſuus ſermo fuerat, indignatas reliquas partes ſua cura, ſuo labore & miniſterio ventri omnia quæri: ventrem in medio quietum, nihil aliud, quam datis voluptatibus frui. Conſpirâſſe inde, ne manus ad os cibum ferrent, ne os acciperet datum, nec dentes conficerent: hac ira dum ventrem fame domare vellent, ipſa vnà membra, totumq; corpus ad extremam tabem veniſſe. Inde apparuiſſe ventris quoque haud ſegne miniſterium eſſe: nec magis ali quàm alere, reddentem in omnes corporis partes hunc, quo viuimus, vigemuſque, diuiſum pariter in venas maturũ confecto cibo ſanguinẽ. *Hinc apparet peruetuſtam eſſe illam, de qua diximus, ſymbolicam philoſophiam: & hæc facere cum ijs quæ Paulus ſuprà diſſeruit de conſenſione membrorum in corpore. Atq; hic ventrem non magis ali, quam alere dixit, quod noſter probat hoſpitalitate Abraham & Iob. Sed ille priſco illo atq; horrido dicendi modo ſeditionem compeſcuit. Demoſthenes Philippica quarta diſertius hanc cauſam egit, æquumq; ſe præbuit inter locupletes & inopes* διαιτητὴν, *vt & tenuioribus ſatisfaceret, nec diuitum gratiam amitteret:* δεῖ γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δικαίως ἀλλήλοις τῆς πολιτείας κοινωνεῖν· τοὺς μὲν εὐπόρους, εἰς μὲν τὸν βίον τὸν ἑαυτῶν ἀσφαλῶς ἔχειν νομίζοντας, καὶ περὶ τούτου μὴ δεδοικότας· εἰς δὲ τοὺς κινδύνους κοινὰ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τὰ ὄντα τῇ πατρίδι παρέχοντας· τοὺς δὲ λοιποὺς, τὰ μὲν κοινὰ, κοινὰ νομίζοντας, καὶ μετέχοντας τὸ μέρος· τὰ δὲ ἑκάστου, ἴδια τοῦ κεκτημένου. οὕτω καὶ μικρὰ πόλις μεγάλη γίνεται, καὶ μεγάλη σώζεται. *Oportet enim liberam eſſe & non ſolicitam ſuæ rei cuiuſq; cuſtodiam. Hæc autem dixit orator contra largitiones publicæ & creditæ pecuniæ condonationes.*

Pag. 473. 28. *Legendum* ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ ἀποκαλύψεως τῆς δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ: *quanquam Complutenſis ſic habet, vt editum eſt.*

Hom. 35.

l. 42. *Lege* ὅπως αὐτοὶ μὴ φθάνωμεν εἰς τὴν ἀγάπην, *vel*, πρὸς, *vt linea ſequente.*

Pag. 475. 22. *Lege* καὶ μὴ ῥυθμῷ, μηδὲ ἁρμονίᾳ τῇ περὶ σου.

l. 44. *Fortè* ἀρκεῖν αὐτὸς ἑαυτῷ. Vide Boiſium.

Pag. 476. 10. ἐὰν γὰρ μὴ ἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος] *Suidas optimus eſt huius Interpres loci*, Βαρβάρους, ἀντὶ τοῦ ἀφώνους. ἢ ἀνηκόους ἀνθρώπων. ἀκούειν *eſt intelligere, tam Græcorum quàm Hebræorum ſermone. Itaq; addit*, καὶ μὴ εἰδότας αὐτῆς τὴν φωνήν. *Ouid.*

Barbarus hic ego ſum, quia non intelligor vlli.

Pſal. 80. Cum exiret Iſrael de terra Ægypti, linguam, quam non nouerat, audiuit. *Igitur tantiſper erant Ægyptijs* Barbari. *eſt apud Rabbinos*, Iſrael in Ægypto nec linguam mutârunt nec nomina. *Pſal.* 113. In exitu Iſrael ex Ægypto, domus Iacob de populo barbaro. *Iam intelligimus è Suida, cur Iſraelitis Ægyptij fuerint barbari, quia videlicet linguam eorum non nouerant:* λαὸν βάρβαρον, *Heb.* am loez, *quod verbum irriſionem declarat. irridemus enim loquentes quæ non intelligimus. Hac credo de cauſà Cares Poeta* βαρβαροφώνους *vocat, quòd Græcis permiſti in* 12. *illis Ioniæ ciuitatibus, atq; inſulis vnde expulſi ſunt, illis erant, vt Ezechiel loquitur*, profundi ſermonis, *id eſt, barbari. Thucydides autem in præfatione ait, Homeri temporibus* μήπω λέγεσθαι βαρβάρους, διὰ τὸ μηδὲ πω Ἕλληνας ἀντίπαλον εἰς ἓν ὄνομα ἀποκεκρίσθαι. *quod Strabo miratur, cùm Cares Poeta nominatim appellet barbaros. Itaq; quærit*, πῶς τοσαῦτα εἰδὼς ἔθνη βάρβαρα, μόνους εἴρηκε βαρβαροφώνους τοὺς Κᾶρας, βαρβάρους δὲ οὐδένας. *Sed poteſt hoc non obſtante verũ eſſe, quod magnus ille author tradidit, vt neq; hanc diſtinctionem Græcorum & Barbarorum Homerus nouerit, & tamen ſolos Cares hoc nomine inſigniat propter illam* ἐπιμιξίαν, *quam diximus, & quia illorum voces erant abſonæ*, καὶ ἀνόητοι, *quod cum ſententia Pauli congruit, & Suidæ confirmat interpretationem. Quare Lycophron & Æſchylus Barbaros appellant* Βαρχαίοις. *Vnde noſtrum verbum, quo latrare ſignificamus, vt Cicero dicit quoſdã inſulſos oratores* latrare ad clepſydram, *qui dicunt, quod vix quiſquam intelligat. Lucianus*, βάρβαρος ἡ φωνὴ ἔσται, καὶ ἀπηχὲς τὸ φθέγμα, καὶ ἀτεχνῶς ὅμοιον κυνί.

l. 14. καὶ ἐκεῖνος ἐμοὶ βάρβαρος (*ſic enim legendum*) *id eſt*, ἄφωνος, *vt Suidas exponit, vt Cares Græcis, quos ita contemnebant, vt inde Prouerbium exierit*, ἐν Καρὶ ὁ κίνδυνος. *Cicero pro Flacco*, Nonne hoc veſtrâ voce vulgatum eſt, ſiquid cum periculo experiri velis, in Care id potiſſimum eſſe faciendum? *Malè in quibuſdam, in Caria. Hoc autem ab Homero manauit prouerbium. ſic enim Achilles Agamemnoni,*

--- τίω δέ σε ἐν Καρὸς αἴσῃ.

tanti te facio quanti Carem. *Iliados* 9. *iam enim Græci Cares inſulis expulerant, quæ erant, Poeta teſte, in ditione Agamemnonis. Ariſtoph. Auibus.*

Ἐγὼ γὰρ αὐτοὺς βαρβάρους ὄντας πρὸ τοῦ
Ἐδίδαξα τὴν φωνὴν, ξυνὼν πολὺν χρόνον.

nempe τοὺς ὄρνιθας. *Hæc autem loquitur* Τηρεὺς ὁ ἔποψ, *qui cùm Thrax eſſet, in Græcia tamen habitabat, vt Thucydides docet, lib.* 2. ἀλλ' ὁ μὲν ἐν Δαυλίᾳ τῆς Φωκίδος νῦν καλουμένης γῆς ὁ Τηρεὺς ᾤκει, τότε ὑπὸ Θρᾳκῶν οἰκισθείσης· καὶ τὸ ἔργον τὸ περὶ τὸν Ἴτυν αἱ γυναῖκες ἐν τῇ γῇ ταύτῃ ἔπραξαν. *Vnde Catullus:*

Daulias abſumpti fata gemens Ityli.

Similiter Herodotus Euterpe prodidit duas è Thebis Ægyptijs fatidicas mulieres, alteram in Libyam delatam eſſe, alteram in Theſprotiam: illam condidiſſe Oraculum Ammonis, hanc Dodoneum. Sed cum eſſent Barbaræ, neq; ab incolis regionum intelligeretur quid dicerent, πελειάδας *appellatas eſſe, id eſt columbas: quarum etiamſi cætera laudentur, vox abſurdiſſima eſt. de quibus ſic autor:* τὰ δὲ Δωδωναίων φασὶν αἱ προμάντιες, δύο πελειάδας μελαίνας ἐκ Θηβέων τῶν Αἰγυπτίων ἀναπταμένας, τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην, τὴν δὲ παρὰ σφέας ἀπικέσθαι. Πελειάδες δέ μοι δοκέουσι κληθῆναι πρὸς Δωδωναίων ἐπὶ τοῦδε αἱ γυναῖκες, διότι βάρβαροι ἦσαν. ἐδόκεε δέ σφι ὁμοίως ὄρνισι φθέγγεσθαι. μετὰ δὲ χρόνον τὴν πελειάδα ἀνθρωπίνῃ φωνῇ αὐδάξασθαι λέγουσιν, ἐπεί τε τὰ συνετά σφι ηὔδα ἡ γυνή. ἕως δὲ ἐβαρβάριζε, ἐδόκεέ σφι ὄρνιθος τρόπον φθέγγεσθαι. ἐπεὶ τέῳ τρόπῳ πελειὰς ἀνθρωπίνῃ φωνῇ φθέγξαιτο. μέλαιναν δὲ λέγοντες εἶναι τὴν πελειάδα, σημαίνουσιν ὅτι Αἰγυπτίη ἡ γυνή. *Hæc valde explicant Pauli locum, que Chryſoſtomus non attigit, quia ex interioribus literis deprompta auribus populi non conueniebant.*

Pag. 477. 16. σκόπει πῶς πάλιν ἐνταῦθα πρὸς τὴν σπάρτην τὸν λίθον ἄγει] *Eſt quidem* σπάρτη, filum, linea, carpentarij rubrica. *ſed hic magis conueniret quod eſt apud Plutarchum:*

--πρὸς στάθμην
Πέτρον τίθεσθαι, μή τι πρὸς πέτρῳ στάθμην.

σπάρτη γὰρ οὐκ ἔστι τῶν οἰκοδόμων, ἀλλὰ τεκτόνων. *nec rectè quis dicitur* πρὸς τὴν σπάρτην τὸν λίθον ἄγειν, *ſed* τὸ ξύλον. *At Philoponus in præfatione ad* 1. *Analyticorum. Poſt.* ὥσπερ γὰρ ὁ τέκτων διακρίνει τὸ εὐθὺ ξύλον ἀπὸ τοῦ καμπύλου, τῇ στάθμῃ κεχρημένος· καὶ ὁ οἰκοδόμος τὸν ἴσον τοῖχον ἀπὸ τοῦ κεκλικότος τῷ καθέτῳ· οὕτω καὶ ὁ φιλόσοφος τῷ ἀποδεικτικῷ κανόνι διακρίνει, κατὰ μὲν τὴν θεωρίαν τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τοῦ ψεύδους, κατὰ δὲ τὴν πρᾶξιν τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ κακοῦ. *Sed tamen, ſi hæc vera ſunt, neq; hæc conueniunt,* πρὸς τὴν στάθμην τὸν λίθον ἄγει. *Quod ad me quidem attinet, illud puto Plutarchi verius.* ἡ κάθετος, *eſt perpendiculum. Legendum igitur mea quidem ſententia,* πρὸς τὴν στάθμην. τ. λ. α. Vide Boiſium.

Pag. 478. 8. τῷ διαβόλῳ τὴν οἰκείαν προΐεται σωτηρίαν] *Hoc etiam a Demoſthene. Eſt enim* ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου, Ἄνθρωποι μιαροὶ, καὶ κόλακες, καὶ ἀλάστορες, ἠκρωτηριασμένοι τὰς ἑαυτῶν ἕκαστοι πατρίδας, τὴν ἐλευθερίαν προπεπωκότες, πρότερον μὲν Φιλίππῳ, νῦν δὲ Ἀλεξάνδρῳ, τῇ γαστρὶ μετροῦντες καὶ τοῖς αἰσχίστοις τὴν εὐδαιμονίαν. *In illa autem* περὶ τῆς παραπρεσβείας, Συνεστεφανοῦτο, καὶ συνεπαιώνιζε Φιλίππῳ, καὶ φιλοτησίας προὔπινεν. *Ad quem locum Vlpianus, Hoc amat fieri in conuiuijs,* τὸ δεξιοῦσθαι ἀλλήλους τοῖς ποτηρίοις· πολλάκις δὲ καὶ αὐτὰ τὰ ποτήρια χαρίζεσθαι τὸν βασιλέα χρυσᾶ ὄντα. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ προπίνειν· *quod etiam nunc more regum fit. eſt igitur* τὸ προπίνειν *per tranſlationem generaliter* χαρίζεσθαι, donare & tradere alteri pro nihilo, quod ſuũ eſt magni pretij, *vt qui gratis ſalutem ſuam tradunt diabolo. Quod etiam Pindari Scholiaſtes docet ad illud Olymp.* 7.

Φιάλαν ὡς εἴ τις ἀ-
-φνειᾶς ἀπὸ χειρὸς ἑλὼν,
ἔνδον ἀμπέλου καχλάζοι-
σαν δρόσῳ, δωρήσεται
νεανίᾳ γαμβρῷ προπίνων,
οἴκοθεν οἴκαδε.

Schol. προπίνειν ἐστὶ κυρίως, τὸ ἅμα τῷ κράματι τὸ ἀγγεῖον χαρίζεσθαι. Ἀνακρέων· Ἀλλὰ πρόπινε ῥαδινοὺς, ὦ φίλε, μηρούς, ἀντὶ τοῦ χαρίζου. καὶ Δημοσθένης τοὺς προδιδόντας τὰς πατρίδας τοῖς ἐχθροῖς, προπίνειν ἔφη. χαρίζεσθαι *verbum improbum eſt apud Ariſtophanem & Platonem in Phædro.*

l. 9. *Mallem* καὶ οἱ τῶν ἔξωθεν φιλόσοφοι εἰς τὰ πονηρὰ δόγματα ἐκ ταύτης παροξυνθέντες ἐξώκειλαν τῆς μανίας. *Nam &* ἐξοκέλλειν *ſæpius eſt abſolutum, & nemo ſtimulat alterum vanâ gloriâ, ſed ipſe ſtimulatur. præterea ſi legas* παροξύναντες, *deeſt accuſatiuus. Hoc igitur conſiderandum. cum quarto caſu verbum hoc habes Prouerb.* 7. ἀπεπλάνησεν αὐτὸν πολλῇ ὁμιλίᾳ, βρόχοις τε τοῖς χειλέων αὐτῆς ἐξώκειλεν αὐτόν· *de muliere extranea.*

l. 18. *Fortè* καὶ ἔτι τὸν χωλὸν διώρθωσεν] *Huic enim verbo propiora ſunt verba Lucæ* 3. *Act.* παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυρά. *præterea dicendum potius eſſet* ἀνώρθωσεν, *non* διώρθωσεν. *erigebat enim Petrus, non corrigebat. non enim erat diſtortus, aut prauis fultus malè talis, ſed claudus.*

l. 24. ὁ μὲν γὰρ εἰς θάλατταν κατεπόντιζεν αὐτοῦ τὰ πάντα] *Crates, opinor, aut Diogenes, cuius hæc eſt apud Lucianum,* ἐν πράσει βίων, *ſuaſio:* τὰ δὲ χρήματα, ἃ ἔχῃς, ἐμοὶ πειθόμενος, εἰς τὴν θάλατταν φέρων ἐμβαλεῖς.

l. 25. ὁ δὲ μηλόβοτον τὴν αὐτοῦ χώραν πᾶσαν ἀφῆκε] *Democritum, ni fallor, notat. Horatius Epiſt. lib. epiſt.* 12.

Miramur ſi Democriti pecus edit agellos
Cultaq;, dum peregre eſt animus ſine corpore velox?

Quod ab Ariſtophane ſumpſit, cuius eſt, ὁ νοῦς ἀποδημεῖ. *Æſchines Epiſt. ad Senatum P. Q. A.* Ἀλλὰ καὶ τούτων φθονοῦσι πράττειν ἃ δεῖ βουλομένοις, ἕως ἂν τὸ Θηβαίων πολιτευόμενοι πολίτευμα, μηλόβοτον ὑμῶν ἴδωσι τὴν χώραν, καὶ κατασκαφῆναι τὴν πόλιν ἐξαναγκάσωσι. *quorum vtrumq; Thebanis acciderat ab Alexandro. Ibid.* οὗτοι πάντα πρὸς φιλοτιμίαν ἐποίουν] *Vides hic* φιλοτιμίαν *eſſe* φιλοδοξίαν. *apud Æſchinem legendum* τὴν πόλιν παρασκευάσωσι.

Pag. 478. 27. καὶ δεύτεροι τοῖς δούλοις μετὰ τοσαύτης ἐλευθερίας] *Sine controuerſia legendum* ἐλευθεριότητος. ἐλεύθερος, liber, ἐλευθέριος, liberalis. *vt* καθαρός, καθάριος: purus, mundus: *illud ad animum, hoc ad corpus refertur.*

l. 33. καθάπερ ὁ Σινωπεὺς ἐκεῖνος] *Diogenes. lin.* 37. ζῶν ἀσελγῶς, καὶ δημοσίᾳ ἀσχημονῶν] *Luc.* ἐν βίων πράσει. δίωκε δὲ τὰ πολυανθρωπότατα τῶν χωρίων, καὶ ἐν ὄψει πάντων ἃ μηδ᾽ ἂν ἰδίᾳ ποιήσειεν ἄν τις, θαρρῶν παίειν, καὶ τῶν ἀφροδισίων αἱρεῖ τὰ γελοιότατα. *Hec Diogenes. Precipit autem alijs* διδόναι, *quod fecit ipſe: quo magis ſuperiorem locum de Diogene intelligendum arbitror.*

l. 43. *Sine vlla dubitatione ponendum,* διαῤῥήγνυσι τοῖς ὀδοῦσι. *Serpens enim non habet vngues, ſi nec manus, nec pedes.*

Pag. 479. 24. *Legendum,* ἐπειμι μνηστευσάμενον, οὐδὲν ἐμέλλοντο μέγα εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ; καὶ λαμπρὸν τῇ παιδὶ, *ſcilicet Rebecca, vt ſit, ad perducendum.*

l. 40. ἀλλὰ πάντα νῦν ἅπαντα βαπτίζει] Mergunt omnia, καταδύει. *Pindarus Pyth.* 2. ἀβάπτιστός εἰμι, φελλὸς ὥς. Ego ſum immerſabilis, vt ſuber. *Plutarchus in Theſeo, Sibylla, inquit, hoc carmen cecinit de ciuitate Athenienſium,*

Ἀσκὸς βαπτίζῃ, δῦναι δέ τοι οὐ θέμις ἐστί:

quod de Roma verius diceretur. dicitur hoc verbum etiam de madidis, hoc eſt, ebrijs.

Pag. 480. 14. *Cum* κἂν *ſit* etiamſi, *vel* ſi, *ponendum eſt* συμβαίνῃ, *ſub.* ἂν *cum optat. non eſt* ſi, *ſed modum facit potentialem, quem primus Linacer prodidit.*

l. 19. *Non dubito veram lectionem eſſe, vtraq; extritâ negatione,* κἂν εἰς πενίαν καταπέσῃ, δύναται αὐτὸν ἀπέχειν ἐστί. *probat hoc ver. proximus.* ἀλλ᾽ οὐχ ἡ ἀρετὴ, ἀλλ᾽ ἡδονὴν μόνον καὶ ἀσφάλειαν.

l. 26. τίνα γὰρ οὐ διδάσκει ὁ πλοῦτος] *Euripides:* δειλὸν ὁ πλοῦτος καὶ φιλόψυχον κακόν.

l. 30. οὕτω πρᾶγμα δυσφύλακτος ὁ πλοῦτος] *Strabo lib.* 9. ἐπίφθονον ὢν ὁ πλοῦτος, δυσφύλακτός ἐστι, κἂν ἱερὸς ᾖ. νυνὶ γά τοι πενέστατόν ἐστι τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν, *poſt Philomeli ſcilicet & Phocenſium compilationem, vnde conflatum eſt bellum ſacrum annos decem geſtum. Et cum Eccleſia peperiſſet diuitias, matrem filia exedit. vſq; adeo nihil tam ſanctum eſt atq; munitum, quod non ſcelus violet, auaritia expugnet.*

l. 36. *Legendum,* οὐδὲ τοῦτο ἦν.

Pag. 481. 11. ὅταν τις ἴδῃ νεκρὸν, κἂν ἐχθρὸν ἴδῃ, κἂν πολέμιον, μετὰ τῶν φιλτάτων δακρύει] *Vt Vlyſſes interitum Aiacis apud Sophoclem in Lorario commiſeratur ad hunc modum, qui fuit illi inimiciſſimus.*

> Καὶ νῦν γε Τεύκρῳ τἀπὸ τοῦδ᾽ ἀγγέλλομαι,
> i. ἐπαγγέλλομαι
> ὅσον τότ᾽ ἐχθρὸς ἦν, τοσόνδ᾽ εἶναι φίλος.
> καὶ τὸν θανόντα τόνδε συνθάπτειν θέλω,
> καὶ ξυμπονεῖν, καὶ μηδὲν ἐλλείπειν, ὅσον
> χρὴ τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσι πονεῖν βροτούς.

Hoc natura fert, humanitas poſtulat.

Hom. 36.

Pag. 482. 11. ἀλλ᾽ ἐκεῖ νήπιοι καὶ ἀφελεῖς, ἔνθα ἀδικία] *Vnde hec acceperit, ſcimus. eſt quedam forma dicendi, quam Hermogenes appellat* ἀφέλειαν, ἐν ᾗ τὰ περὶ τῆς ἀφελείας *ſunt hec,* ἰδίως δ᾽ ἂν λέγοιντο ἀφελεῖς ἔννοιαι, αἱ τῶν ἀπλάστων ἠθῶν, καὶ ὑπό τι νηπίων, ἵνα μὴ ἀβελτέρων λέγῃ τις: *vt de rebus quibuſdam diſſerere ac dicere, cùm nihil neceſſe eſt, nemine interrogante, cuiuſmodi pleraq; ſunt Anacreontis, & Theocriti in Bucolicis, vt illud,*

> Κωμάσδω ποτὶ τὰν Ἀμαρυλλίδα. ταὶ δέ μοι αἶγες
> βόσκονται κατ᾽ ὄρος, καὶ ὁ Τίτυρος αὐτὰς ἐλαύνει.

& paulo poſt, λέγω δὲ ἐννοίας, αἳ καὶ παίδων γένοιντο ἂν νηπίων ὡς ἔλεγον, καὶ ἀνδρῶν ἐγγὺς ἡκόντων φρενῶν γε ἕνεκα τοῦ νηπίου, καὶ γυναικῶν ὡσαύτως, καὶ γεωργῶν ἀγροίκων, καὶ ὡς ἀληθῶς εἰπεῖν, ἀφελῶν τε καὶ ἀκάκων ἀνθρώπων. *Nonne hec proxima ſunt Pauli verbis:* μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσὶν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε? *Exempla ſunt apud Xenophontem plurima, vt primo* παιδ. *Cyrus puer,* ὡς καλός μοι ὁ πάππος, ὦ μῆτερ; *Item illud eiuſdem,* ἀλλ᾽ ἦν πονηροί γε φαινόμενοι, καὶ ἐπὶ πονηρῶν ἵππων ὀχούμενοι. *hec Cyrus de Aſſyrijs. facile enim pueri de quoq; quod ſentiunt loquuntur.*

l. 13. φρόνησις μετὰ πανουργίας οὐκ ἂν εἴη φρόνησις] *Plato Menexeno,* φρόνησις χωριζομένη δικαιοσύνης, πανουργία μᾶλλον, ἢ σοφία. Prudentia, remotâ iuſtitiâ, calliditas appellanda eſt. *Cic.* 1. *Offic.*

l. 17. *Leg.* ὥσπερ οἱ ὄρεις, *vt in Euang.*

Pag. 483. 2. *Melius eſt,* ἐντεῦθεν φαίνεται, *propter* ἐπιφορὰν, φανεῖται: exſtat, *vel* exiſtit: *vel* ἐντεῦθεν ἀναχύσει.

Pag. 484. 23. τοῦτο δὲ αὐτοῦ τὸ θαύμασιον ζωῆσις] *Precepta artis Hermogenes* θεωρήματα *appellat: quorum hoc vnum eſt precipuum, quo multi vtitur Demoſthenes, vt Vlpianus docet,* ὅτι εὐπαράδεκτον τὸν λόγον ἐποίησε, τότε τὸ σφόδρα παράδοξον εἰπεῖν, *vt Noſter ait. Non enim quiduis quolibet loco poſitum, eandem vim habet: nec diſpoſitio, quã* οἰκονομίαν *vocant, minimũ eſt in officijs Oratoris. velut in ea* περὶ τῆς παραπρεσβείας, *cum hoc ſibi obiectum iri videret,* Si tibi prima legatio diſplicebat, cur iterum ad Philippum cum ijſdem legatis ire voluiſti? *hanc* ἀντίθεσιν *in locum idoneum differt, & tum ponit, cum ſolutio facilis eſt* καὶ εὐπαράδεκτος. *nam vbi dixiſſet,* ſe pro ſua liberalitate captiuos à Philippo ciues redemiſſe, & in prima legatione illis pecuniam pollicitus eſſet, *ſimulatq; tractaſſet illum de captiuis locum, continuò ſubiungit illam obiectionem & diluit.* Ego verò, *inquit,* εἰ μὴ διὰ τὸ τούτους βούλεσθαι σῶσαι, ἐξώλης ἀπολοίμην, καὶ προώλης, εἰ καὶ προσλαβών γ᾽ ἂν ἀργύριον πάνυ πολὺ μετὰ τούτων ὑπερέβαλον. *Hec eſt illa, quam Hermogenes vocat* μέθοδον δεινότητος, *& totus hic Noſtri locus eſt ex Hermogenis* τεχνολογίᾳ. *Sed hic queſtio quedam ſubdifficilis exiſtit: ſi tantò Paulus vſus eſt artificio* καὶ δεινότητι, *quantũ vult Chryſoſtomus, cur dicit* οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις? *reſpondeo,* τὸ πιθανὸν *eſſe non tã docendi, quã delectandi cauſâ comparatũ. Quod euidenter oſtendit illud Themiſtij,* καὶ ἐκ μορφῆς ἀνθρωπίνης τι καὶ ἀποπίπτουσας μετεμορφοῦντο εἰς χελιδόνας καὶ γλαῦκας πειθοῦς, *cultum non virilem ſignificans, ſed effaeminatum, qualis eſt in oratione ἡ κομψότης, quam non nouit Apoſtolus. Et Iſocrates quidem ſuauitatem habuit, vim Demoſthenes: vis autem vel maximè cernitur* ἐν τῷ εἰς τοὐναντίον περιτρέπειν τὸν λόγον, *quod hic dicitur, quo nihil Paulo frequentius, nihil vſitatius Demoſtheni. & neſcio quomodo Chryſoſtomus inſigniora Demoſthenis*

Paulo vindicat, qui se fatetur ἰδιώτην *fuisse, in dicendo duntaxat, non etiam scribendo.* αἱ μὲν γὰρ ἐπιστολαὶ βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ὁ δὲ λόγος ἐξουθενημένος. *2. Cor. 10.*

Pag. 484. 40. καὶ εἶπε] Puto καὶ delendum. Vide Boisium.

Pag. 485. 42. καὶ γὰρ ὁ προφήτης, ἑρμηνευτής ἐστιν, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ] *Recte. Propheta enim, non vt vulgò existimatur, à prædictione futurorum dicitur, sed quod Dei interpres est, & vice Dei fungitur, vt proconsul, proprætor.* πρὸ *valet* ὑπὲρ: *vt* πρόμαχος *est* ὑπέρμαχος, πρόδικος, ὑπέρδικος. *Virgilius:*

Quæ Phœbo Pater omnipotens, mihi Phœbus Apollo.

Nam vt Helenus Phœbi, sic ipse Phœbus Iouis interpres est. sic Pythia προμάντις *&* προφῆτις *dicitur. Pindarus citante Eustathio,* μαντεύεο Μοῖσα, προφατεύσω δ' ἐγώ. *Theocritus:*

Μουσάων δὲ μάλιστα τίειν ἱεροὺς ὑποφήτας,

Poetæ sunt Musarum prophetæ. Permutantur enim hæ præpos. vt docet Bud. nam ὑπόθεσις *nonnunquam* πρόθεσις.

Pag. 486. 35. οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ Θεός, ἀλλ' εἰρήνης] *Suprà* ἀκαταστασίαν *interpretatus est* σύγχυσιν, ταραχήν, θόρυβον. *Plutarchus in Pyrrho.* Τῶν Ἀλεξάνδρου τῶν πραγμάτων ἤδη κατάστασιν ἐχόντων. *Dem. pro Ctesiphonte,* αὕτη τῶν περὶ Θήβας ἐγένετο πραγμάτων ἀρχή, καὶ κατάστασις πρώτη, sedatio prima turbarum. *Idem ad Leptinem,* ἐπειδὴ δὲ ἡ πόλις εἰς ἓν ἦλθε, καὶ τὰ πράγματα ταῦτα κατέστη, postquam ciuitas in vnum conuenit ex ciuili dissentione, & sedati sunt illi tumultus. *apud eundem est* κῦμα ἀκατάστατον. *Iacobi cap. 2.* ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ.

Pag. 489. 5. Vide annon potius legendum, κἂν πάντες ἐπηχῶσιν. ἐπηχεῖν, *vt* ἐπιφωνεῖν, ἐπευφημεῖν. ἐπιρροθεῖν *Tragicum.* Vide Boisium.

Hom. 37.

l. 40. οὕτως αὐτῶν ἀπορράπτει τὰ στόματα] *Æschinis verbum hoc* ἐν τῷ περὶ τῆς παραπρεσβείας. πρὸς δὲ δὴ λόγων ἀφθόνως ἔχειν ἐπηγγέλλετο, καὶ περὶ τῶν δικαίων τῶν ὑπὲρ Ἀμφιπόλεως, καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου τοιαῦτα ἐρεῖν ἔφη, ὥστε ἀπορράψειν τὸ Φιλίππου στόμα ὁλοσχοίνῳ ἀβρόχῳ. *hæc obseruare non est inutile, vt saltem illos authores magis amemus.*

Pag. 492. 12. τί γὰρ ἥδιον, εἰπέ μοι, τῷ ἐρῶντι, τοῦ καταφρονεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἐρωμένης, ἢ τὸ τιμᾶσθαι καὶ ὑπερορᾶν, *&c. Thucydides lib. 3.* πέφυκε γὰρ καὶ ἄλλως ἄνθρωπος, τὸ μὲν θεραπεῦον ὑπερφρονεῖν, τὸ δὲ μὴ ὑπεῖκον θαυμάζειν.

l. 25. καὶ θηρευτὴς τὸ μὲν θηρευθὲν ζῷον ἐν σκότῳ κατακλείσας ἔχει, τὸ δὲ φεῦγον διώκει] *Horatius Serm. lib. 1. Sat. 2.*

--Leporem venatur vt alta
In niue sectetur, positum sic tangere nolit.

l. 32. πλείους ἔχοντα ἀνακωχὰς τῆς ἀθλίας τούτων ζωῆς] Plures inducias, vel respirationes. *Scholiastes Thucyd.* ἀνακωχὴν *definit,* εἰρήνην πόλεμον ὠδίνουσαν, pacem bellum parturientem. *quæ &* ἐκεχειρία *dicitur.*

l. 34. ἐνθεῖσι ταύτην πόλεμος ἐπιλαμβάνει, καὶ κύματα] *Horatius eâdem Satyrâ:*

Audire est operæ pretium procedere rectè
Qui mœchis non vultis, vt omni parte laborent:
Vtq; illis multo corrupta dolore voluptas,
Atq; hæc rara cadat, dura inter sæpe pericla.

l. 40. ὁ δυνατὸς] sc. ἔχειν τινὰ ἰσχύν.

Pag. 493. 6. Legendum, ἀλλ' ἐκεῖνος: *deleto* καί, *quod sententiam deprauat.* Temperans, inquit, si vim aliquam patiatur coercens cupiditatem: at incontinens ille vim patitur, συνεχῶς βιαζόμενος καὶ κεντούμενος. ¶ Καί, meo iudicio rectè stare potest. H. S.

Hom. 38.

Pag. 494. 23. Leg. κατὰ μικρὸν ἂν αὐτοῦ ἐπιδῷ. *& l. 24.* εἰσήγεν ἄν.

Pag. 495. 15. καὶ τὸ παρὸν ἐπίστησι χρόνον, εἰπών, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε] *At verbum est præteriti temporis. at* τὸν παρακείμενον *Stoici vocant* τὸν τέλειον ἐνεστῶτα, *perfectum præsens, multò quàm nos rectius, vt docet Caninius Grammaticorum eruditissimus. est enim reuera præsenti quàm præterito propius. tempus enim significat finitum & certum:* ἀόριστος, *infinitum & incertum. Latini vtrumq; suo præterito perfecto reddunt. At linguæ vulgares meliùs* τὸν παρακείμενον, *describunt verbo Habeo vel Sum & participio passiuo, Aoristum, Latino præterito perfecto.* πεποίηκα, io ho fatto, i'ay faict, ἐποίησα io feci, ie fis. ἐλήλυθα, io son venuto, ie suis venu. *Sic in perfectis passiuis omnibus. Quamobrem Græci subtiliùs præteritum perfectum vocant* παρακείμενον, *hoc est, iuxta positum: vt* γέγραφα, quas expediui literas, mecum adhuc habeo, necdum misi: ἔγραψα, scripsi fortassis ante annum vel biennium. *hoc, tempus indefinitum, illud minus significat quam modò. sic ad Rom. 5. v. 1.* δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν ἐν τῇ πίστει, εἰς τὴν χάριν ταύτην, ἐν ᾗ ἑστήκαμεν. *Rectè vetus Interpres,* Per quem habemus accessum in gratiam hanc, in qua nunc stamus. *At Beza,* Per quem adducti fuimus in hanc gratiam, per quam stamus: *tolerabilius esset, si vertisset:* Per quem adducti sumus in hanc gratiam. *sed nec illud quidem rectum fuisset. sic 1. ad Cor. 10.* ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ, Qui stat, videat ne cadat. *Sic enim contrahunt per Syncopen* ἑστηκέναι. *& sic Noster v. 18.* πῶς τοὺς σκανδαλιζομένους ἑστάναι. *Hoc Athenæus docet lib. 10. Grammatici nostri non vident, ne Caninius quidem ille, quem modo laudauimus.*

l. 20. ἑτέρως μεθοδεύει τὸν λόγον λέγων] *Methodus vnum est inter illa septem apud Hermogenem, quæ constituunt* τὰς ἰδέας τοῦ λόγου: *quæ sunt hæc,* ἔννοια, λέξις, μέθοδος, σχήματα, συνθήκη, ῥυθμός, ἀνάπαυσις,

ἀνάπαυσις. *hæc ſæpe vtitur Demoſthenes, vt pro Corona,* Non erráſtis, cùm libertatem patriæ defendiſtis, quicunq; euentus fuit, οὐ μὰ τοὺς ἐν Μαραθῶνι προκινδυνεύσαντας τῶν προγόνων, καὶ τοὺς ἐν Σαλαμῖνι καὶ Πλαταιαῖς πεπολεμηκότας. *rectum fuiſſet addere, niſi vellet* μεθοδεύειν τὸν λόγον, idem enim quod maiores veſtri, feciſtis. *Sed hoc non mouiſſet animos audientium: nunc* ἐμεθόδευσε τὸν λόγον, *deierans & obteſtans animas eorum, qui Marathone, Salamine, & apud Artemiſium pro libertate occubuêrunt. quod mirum quantum valuit ad permouendum erigendumq́; audientes ad imitationem maiorum.*

l. 22. ἀλλὰ τὸ μέλλον ἐγγυᾶται] *Quia non dixit,* ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἐφρονήσατε, *ſed,* Confido de vobis; ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε, *bene ſperans de reliquo, & quaſi ſpondens futurum. Et hæc illa eſt* μέθοδος, *de qua Chryſoſtomus, quæ eſt* ἐξηλλαγμένη μεταχείρισις τοῦ αὐτοῦ λόγου. *nam qui dicit* φρονήσετε, *implicat* ὅτι οὔπω ἐφρονήσατε. *Sic Demoſthenes contra Leptinem:* τότε μὲν ἡ πόλις ἡμῶν καὶ γῆς εὐπορεῖ καὶ χρημάτων, νῦν δ' εὐπορήσει. δεῖ γὰρ οὕτω λέγειν, καὶ μὴ βλασφημεῖν, ἀντὶ τοῦ, νῦν δ' ἀπορεῖ: *quod directè veréq; dixiſſet,* εὐφήμως *dixit,* νῦν δ' εὐπορήσει. *quod tamen idem valet. nam qui dicit, Tu diues eris, ſi Deus voluerit, ait te nunc inopem eſſe. Laertius in vita Ariſtotelis, qui cùm valetudine affectâ teſtamentum faceret, ſic exorſus eſt,* ἔσται μὲν εὖ· ἐὰν δέ τι συμβαίνῃ, τάδε διέθετο Ἀριστοτέλης. *vt cornix ante interitũ Domitiani in Capitolio cecinit,* ἔσται πάντα καλῶς· *nec defuit qui oſtentum ſic interpretaretur, inquit Suetonius:*

Nuper Tarpeio quæ ſedit culmine cornix,
Eſt benè non potuit dicere: dixit, erit.

l. 29. *Meâ fide legendum,* τοῦτο καὶ δὴ ποιήσω. *Plato in Phedro,* σχεδὸν γὰρ ἔχω, ὃ εἰπὼν ἀναγκάσω σε λέγειν. Σω. Μηδαμῶς τοίνυν εἴπῃς. Φαι. Οὐκ ἀλλὰ καὶ δὴ λέγω. imò verò iamiam dicam: ecce iam dico. *Ariſtides in Panathen.* ἀλλ' ἵνα μὴ πολλὰ τοιαῦτα λέγων, πόῤῥω τοῦ καιροῦ γένωμαι, παρεὶς ἅπαν τὸ μέσον, καὶ δὴ πρὸς αὐτὰ τὰ κύρια τοῦ λόγου τρέψομαι. *Gregorius in Baſilium,* ἓν δὴ ἢ δύο τῶν ἐξαρχῆς ὑπαρχόντων αὐτῷ, καὶ ταῦτα οἰκεῖα τοῦ ἐκείνου βίου εἰπὼν, ἐπ' αὐτὸν καὶ δὴ τρέψομαι. continuò ad eum me conuertam. *ſic,* Atq; *particulam, Virgilius poſuit pro* Statim *illis verſibus, vt rectè cenſet Gellius lib. 10. cap. 29.*

Non aliter quam qui aduerſo vix flumine lembum
Remigijs ſubigit, ſi brachia fortè remiſit,
Atq; illum in præceps prono rapit alueus amni.

l. 32. δεικνὺς ὅτι περὶ τὸ κεφάλαιον ἡ πληγή] *Putaret aliquis legendum,* περὶ τὴν καρδίαν: *ſed rectum illud, & retinendum.* accepta eſt plaga circa ſummã rei Chriſtianæ. *hoc eſt enim* τὸ κεφάλαιον. *Nam caput Chriſtianiſmi, reſurrectio mortuorũ, vt caput cœnæ dicitur præcipuum ferculũ. Sic Tacitus dixit,* ſummæ rei periculum facere. *Idem,* ad maturandum ſummæ rei diſcrimen. *Terent.* Ad te ſumma ſolùm, Phormio, rerum redit. *nam &* Summa res, *&* Summa rerum *dicitur. Hoc ita eſſe, quæ ſequuntur, docent.* οὐ γὰρ ὑπὲρ τῶν τυχόντων ὁ ἀγὼν, ἀλλ' ὑπὲρ ὁλοκλήρου τῆς πίστεως.

Pag. 496. 12. καὶ πῶς τοῖς οἰκείοις ἁλίσκεται πτεροῖς] *Prouerbium. Ariſtophanes Auibus.* τάδ' οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὑτῶν πτεροῖς· *quod ille ab Æſchylo ſumpſit, cuius* ἐκ Προμηθέως λυομένου, *quæ nunc tragœdia non extat, profert hos verſus Scholiaſtes Ariſtoph.*

Πληγεῖσ' ἀτράκτῳ τοξικῷ τὸν αἰετὸν
Εἶπεν ἰδόντα μηχανὴν πτερώματος,
Τάδ', οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὑτῶν πτεροῖς
Ἁλισκόμεσθα--

Hæc aquila, quæ Promethei iecur rodebat, quam ſagittis Hercules confixit.

l. 14. *Omnino legendum,* εἰ γὰρ τοῦτο θάνατος, σῶμα δὲ οὐκ ἔλαβε καθ' ὑμᾶς ὁ Χριστὸς, οὐκ ἐν ἁμαρτίᾳ ἐγένετο καθ' ὑμᾶς. *Niſi ita legas, Manichæi non* τοῖς ἑαυτῶν πτεροῖς ἁλίσκονται, *quod ſuprà dixit. Nam ſi mors Chriſti ſecundum Manichæos eſt,* τὸ ἐν ἁμαρτίᾳ γενέσθαι, *corpus autem non verum habuit, quod eſt alterum dogma eorum, quomodo potuit vel peccare, vel mori? non enim in peccato fuit, & corpus non habuit, ſic* ἑαυτοῖς περιπίπτουσιν, *quod probare conatur.* Vide lin. 12.

l. 21. ἁμαρτιῶν ἄλλων] Vel legendum ἁμαρτωλῶν ἄλ. vel ἁμαρτιῶν τῶν ἄλλων, vel ἁμαρτιῶν ἀλλοτρίων.

Pag. 498. 9. ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι] Sicuti cuiquam abortiuo. *Si vera hæc eſt lectio, mendoſi ſunt omnes Græci codices, quos vidi. Et ego ſanè probarem, niſi propter duas haſce rationes: primum, non memini Paulum alibi vſum* τῳ *vel* τυ *ſine accentu pro* τινὸς *&* τινί: *quod frequens eſt omnibus Græcis ſcriptoribus. deinde, poſtponi ſolent, non anteponi.* ἄλλῳ τῳ, ἢ ἄλλου του. *Si ita ſcripſit & poſuit Paulus, facile erat mutare in articulum præpoſitiuum, ſed nihil hic opus articulo. conſiderandum. Chryſ. ſic conſtanter legit.*

l. 19. παρ' αὑτῶν βλέποντες] A ſe videntes, *id eſt,* ipſi. *quod dicunt etiam* οἴκοθεν. *Legendum haud dubiè,* μικρόν.

l. 24. διὰ τοῦτο δὲ φαίνεται πρώτῳ μόνον. *ſic legendum.*

Pag. 499. 12. κἂν προσίστῃ τοῖς ἀκούουσι τὸ λεγόμενον, *Adhæſiſſet audientibus, tanquam ad ſcopulum. Dionyſius Halicarn. in præfatione ait, nolle ſe ſcribere* χρονικὰς ἱστορίας. μονοειδεῖς γὰρ ἐκεῖναί γε, καὶ ταχὺ προσισταμέναι τοῖς ἀκούουσι. *quæ nullam habeant varietatem, ſed ſunt vniuſmodi, faſtidio ſtatim adhæreſcunt.*

Pag. 500. 4. *Legendum videtur* τῷ εἰς ἔθνη ἀπεστάλθαι.

l. 32. *Omnino ponendum,* καὶ τὴν τούτου πήρωσιν, *quod docent ſequentia,* ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα λώβην τινὰ ὑπομένει; *nam* πεπηρωμένον σῶμα καὶ λελωβημένον, *ferè ſunt idem.*

l. 34. πολλοὶ γὰρ μετὰ πενίας καὶ λώβης] *Epigramma,*

Δοῦλος Ἐπίκτητος γενόμην, καὶ σώματι πηρὸς,
καὶ πενίην Ἶρος, καὶ φίλος ἀθανάτοις.

Pag. 502. 6. *Legendum,* ἐκείνοις ἦν ἀναγκαῖον ἐνδιατρῖψαι λόγοις.

Hom. 39.

l. 90. Ponendum, ἐᾶν διαφέρομαι. Per me licet. Æſchines, ὑπὲρ τῶν συλλαβῶν διαφερόμενος. διαφέρω, differo, διαφέρομαι, diſcordo. ab vtriſq; διαφορὰ, differentia, diſcordia.

Pag. 504. 4 Legendum, τὸ πᾶν ἀπολωλέκαμεν. aoriſtus hîc non conuenit.

Pag. 505. 2. Ex Paulo legendum videtur, πάντες γὰρ φανερωθήσονται 2. Cor. 5. niſi peccata & benefacta intelligit, quæ manifeſtanda ſunt in iudicio.

l. 9. ἵνα καὶ εἰς τὸ παρὸν νομίζωσι τὰ ἡμέτερα καταλύειν πάντα] Verbum neutrum, vt καταστρέφειν, finire vitam: à quo κατάλυμα diuerſorium. ἀναλύειν, domum redire. vnde ἡ ἀνάλυσις, quæ reuocat res ad principia & cauſas, vnde exierunt. καταλύειν propriè de curribus dicitur, inquit Scholiaſtes Thucyd. quòd tum ſoluunt equos: κατάγεσθαι de nauibus.

Pag. 508. 8. Lege, λέγων δὲ τῶν π.

Pag. 509. 2. Legendum, οὐ γὰρ εἶπεν ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος ἁπλῶς, ἀλλὰ δηλονότι· οἱ γὰρ καὶ ὦ. Vide Textum, qui ſic: δηλονότι ἐκτὸς τοῦ ὑποτ. α.

Pag. 510. 2. ἐπινεμόμενον τὰ σώματα] ἐπινέμεσθαι depaſci, de igni, pecore, gangrena.

l. 34. ἀλλ᾽ ὕστερον δόξαν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ] Cùm viſum eſt Deo: participium abſolutè poſitum. Plato Protagorâ: δόξαν δὲ ἡμῖν ταῦτα, ἐπορευόμεθα. Xenophon 4. τῆς ἀναβάσεως. δόξαν δὲ ταῦτα, ἐκήρυξαν οὕτω ποιῆσαι. Vtrumq; ſic dictum, quo modo neutrum plurale verbo ſingulari iungunt.

l. 37. Pone Ζαπλούτων. τὸ ἐπιτακτικὸν verbo non iungitur.

Pag. 511. 19. Hæc duo verba inducenda ſunt, τοσοῦτο ἡ τιμὴ, quæ videntur Gloſſema falſum, & ſic legendum, εἰ δὲ μὴ [illegible] τὴν ἀρχὴν μὴ θαυμάσῃς, repetendum ex ſuperiore verſu κατὰ καιρὸν, διεκόπτετο ὑπὸ ἀθυμίας. Probant quæ ſequuntur. Quod cùm imperitus non vidit, hîc inſeruit τοσοῦτο ἡ τιμὴ, ex margine, quod erat gloſſema illorum verborum τοσοῦτον.

l. 27. πραθέντος αὐτῷ τοῦ καρποῦ] Vinum acidum eſt οἶνος ὀξίνης. multi igitur citiùs vinum vendunt, ne fortè aceſcat. quid ſi legas, σαπέντος? hoc meliùs frumento conuenit: ſed non nimis audendum. Vide l. 30. & 34. ὀξίνην δὲ γινόμενον, quem etiam vocant ὀξίνην.

Pag. 513. 16. ἐὰν δὲ πρὶν διαφθ. Melius eſt, quàm ἂν δὲ πρὶν ἤ. nam & πρὶν regit infinit. vt ὥστε.

Hom. 40.

l. 35. ἐξ ὧν αὐτοὶ παρέλυσαν, vt reſpondeat alteri membro, ἐξ ὧν ὁ Θεὸς παρέλυσε.

Pag. 514. 1. Legendum videtur, τοσοῦτον ἰσχύει ἐν ταῖς τῶν ῥᾳθύμων ψυχαῖς ὁ δ.

l. 24. καὶ ἐπὶ τῇ πίστει ταύτῃ βαπτιζόμεθα] Præpoſitio finem vel conditionem ſignificat. Baptizandi, inquit Chryſoſtomus, ad extremum interrogabantur, ſi crederent reſurrectionem mortuorum: deinde tingebantur. Baptizari igitur ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, eſt, ἐπὶ τῇ τῶν νεκρῶν ἀναστάσει, vel ἐπὶ τῇ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναστάσεως ὁμολογίᾳ baptizari. τὸ ἐπὶ γὰρ, valet ὑπέρ. Dionyſius Hal. l. 2. de Romulo, ἐπὶ κοινωνίᾳ πυρὸς καὶ ὕδατος ἐγγυῶν τοὺς γάμους, deſpondens nuptias. ἐπὶ κοινωνίᾳ πυρὸς καὶ ὕδατος valet ὑπὲρ τοῦ κοινωνεῖν, vel ἐφ᾽ ᾧ κοινωνεῖν πυρὸς καὶ ὕδατος: vt βαπτίζεσθαι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν nihil aliud eſt, quàm ἐπὶ τῇ τῶν νεκρῶν ἀναστάσει, vel ἐπὶ τῇ πίστει ταύτῃ βαπτίζεσθαι. Iſocrates Trapezitico. Ni id non fecerit, dixit ſe, διαιτητὴν ἐπὶ ῥητοῖς ἐπιτρέψειν Σατύρῳ, ἐφ᾽ ᾧ καταγιγνώσκειν ἡμιόλια αὐτοῦ τὰ χρήματα, arbitrium dictis conditionibus compromiſſurum Satyro, vt condemnaret eum tantâ pecuniâ, atq; ſemiſſi. ἐφ᾽ ᾧ, eſt ὑπὲρ τοῦ. Xenophon Hellen. 7. πολλῶν δὲ Ἀθηναίων λεγόντων, ὡς εἶεν ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις τὴν ξυμμαχίαν εἶναι. Thucyd. lib. 1. ἀποικίαν ἐκήρυσσον ἐς τὴν Ἐπίδαμνον, ἐπὶ τῇ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ τὸν βουλόμενον ἰέναι. ſupple μοίρᾳ. Iulianus, κατάγειν σφᾶς ἐπ᾽ ἀκεραίοις τοῖς πρόσθεν ἠξίου. Reducere exules poſtulabat hac lege, vt omnia, quæ priùs acta erant, integra eſſent & infecta. Plautus Aulularia,

Sed his legibus, ſi quam dare vis, ducam,
Quæ cras veniat, perendiè foras feratur.

His legibus quam dare vis, cedo, nuptias adorna. i. ἐπὶ τούτοις. vt ſuprà Dionyſius de nuptijs, ἐπὶ κοινωνίᾳ πυρὸς καὶ ὕδατος. Sed omnium euidentiſſimè τὸ ἐπὶ, ἀντὶ τοῦ ὑπὲρ ponitur, cum finalem declarat cauſam. Plato Apologia: οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ κάθηται ὁ δικαστὴς, ἐπὶ τῷ καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ κρίνειν ταῦτα. Non in hoc ſedet iudex, vt iura condonet, ſed vt dijudicet. Seneca ad Lucilium, Qui in ſolem venit, licet non in hoc venerit, colorabitur. i. ἐπὶ τούτῳ. ſic Noſter lin. 27. & 28. καὶ γὰρ ἐπὶ τούτῳ βαπτίζῃ, mortui corporis credens reſurrectionem, ὅτι οὐκέτι μένει νεκρόν. i. in hoc, vel hac lege, eâ conditione. Thucyd. lib. 4. αὐτός τ᾽ οὐκ ἐπὶ τῷ κακῷ, ἐπ᾽ ἐλευθερώσει δὲ τῶν Ἑλλήνων παρελήλυθα. Hæc Braſidas dux Lacedæmonius. & mox: μάρτυρας μὲν θεοὺς καὶ ἥρωας ἐγχωρίους ποιήσομαι, ὡς ἐπ᾽ ἀγαθῷ ἥκων, οὐ πείθω. Mirum eſt igitur hunc locum tam diu torſiſſe tot viros egregios, cum Chryſoſtomi expoſitionem ante oculos haberent. Sed neſciebatur nimirum communis vſus harum præpoſitionum, nec Chryſoſtomus ſatis ſuam ſententiam explicat. Nos autem, vt ſpero, mentem eius indicauimus. Summa eſt, Baptiſmum ſponſionem eſſe, vel pignus pro mortuis, reſurrecturos. ſi non reſurgunt, τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, quid fiet illis, qui baptizantur in hanc fidem, certamq; ſpem reſurrectionis mortuorum? id enim iam agitur, quod tum futurum eſt, quod Noſter oſtendit.

l. 32. τὸ γὰρ βαπτίζεσθαι καὶ καταδύεσθαι, εἶτα ἀνανεύειν, τῆς εἰς ᾅδου καταβάσεώς ἐστι σύμβολον, καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἀνόδου. διὸ καὶ τάφον τὸ βάπτισμα ὁ Παῦλος καλεῖ λέγων, συνετάφημεν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον. Vides teſſeram eſſe baptiſmum reſurrectionis.

Pag. 515. 1. κἂν εἰς ἀρχὰς ἀνάγωσι] Neſcio an ſit hoc rectum. mallem tamen παράγωσι. παράγεσθαι dicuntur, qui promouentur ad honores, vt nos loquimur. Extat Epigramma lib. 3. τῆς ἀνθολογίας, εἰς ἄρχοντα ἀνάξιον τῆς τοιαύτης παραγωγῆς.

Οὐκ ἐθέλουσα τύχη σε παρήγαγεν, ἀλλ᾽ ἵνα δείξῃ
ὡς ὅτι καὶ μέχρι σοῦ πάντα ποιεῖν δύναται.

Non fortuna volens te prouexit, ſed vt ad te
Omnia mõſtraret, quod facere ipſa poteſt.

Sic dicimus eos procedere, *qui ad altiorem gradum aſcendunt. Seneca de tranquillitate animi:* Alit liuorem infelix inertia, & omnes deſtrui cupiunt, quia ſe non potuerunt prouehere. Eſt ex hac deinde auerſatione alienorum proceſſuum, & ſuorum deſperatione obiraſcens fortunæ animus, & de ſeculo querens. *Diodorus Siculus,* ἐκ ταπεινῆς τύχης εἰς τηλικαύτην προήχθη. *M. Tullius 3. de finibus:* Vt enim, inquit, nemo dicit in regia regem ipſum quaſi productum eſſe ad dignitatem (id eſt enim προηγμένον) ſed eos, qui in aliquo ſunt honore, quorum ordo proximè accedit, vt ſecundus ſit ad regium principatum: ſic in vita non ea quæ primario loco ſunt, ſed ea, quæ ſecundum locum obtinent, προηγμένα, id eſt, producta nominentur. quæ vel ita appellemus (*id enim erit verbum è verbo*) vel promota, velut illa remota: vel, vt dudum diximus, præpoſita, vel præcipua, & illa, reiecta. re enim intellectâ, in verborum vſu faciles eſſe debemus. *Reiecta & remota Zeno dixit* ἀποπροηγμένα, *his duobus nominibus omnia externa bona & mala complectens, vt in Epiſtolis Cic.* Itaq; nullum eſt ἀποπροηγμένον, quod non verear: *hoc eſt,* nullum incommodum. *Idem pro domo ſua,* Quem tu non pro illius dignitate produxeras, ſed pro tuo ſcelere ſubduxeras. *De Catone, quem Clodius in Cyprum per ſpeciem honoris ſummouerat, & Regis Cyprij pecuniæ deportandæ præfecerat. Chryſoſtomus quoq́, vt Cicero, de Regibus loquitur. Reges autem ſolent* προάγειν εἰς ἀρχὰς, *non* ἄγειν: *niſi fortè omnes, vt in Platonis Repub. magiſtratum inuiti capeſſunt. hoc enim* τὸ ἄγειν *propriè ſignificat, ducere inuitum. Quod Donatus docet ad illud in Eunucho Comici,* Abduc, duc, quantum potes. Abducimur, *inquit,* vndè volumus, ducimur quò nolumus. fures enim ducuntur ad ſupplicium, abducuntur diſcipuli à magiſtris. *Euripides in Heraclidis,*

ἄξω γε μέντοι τοὺς ἐμοὺς ἐγὼ λαβών.

Euryſtheus enim Heraclidas ad ſe duci iuſſerat. & Demophon,

πῶς δή γ' οὐκ ἄξεις ποτέ.

ἄγειν εἰς ἀρχὰς *igitur non aliud ſonat, quàm* ducere ad magiſtratus, *vt nocentem ſolemus.*

Pag. 516. 22. Legendum δοκοῦν τῷ Θεῷ, ὡς καὶ ὅταν λέγῃ. Vide Boiſium.

l. 24. κατασείσωσι αὐτῶν τὴν ἀπιστίαν] Labefactare eorum infidelitatem. *Terent.* Ita me video ab ea aſtutè labefactarier.

Pag. 517. 38. Legẽdũ, ἐπὶ τοῦτον κληθῶμεν, *vel* ἐπὶ τούτῳ.

Pag. 518. 31. σὺ δὲ, εἰ μὴ πολλὰς περιφέρεις ἀνδραπόδων ἀγέλας αἰσχρὸν εἶναι νομίζεις] *Athen. lib. 6.* παραπλησίως δὲ καὶ Μνάσωνα τὸν τοῦ Ἀριστοτέλους ἑταῖρον χιλίους οἰκέτας κτησάμενον διαβληθῆναι παρὰ τοῖς Φωκεῦσι, τοσούτους τῶν πολιτῶν τὴν ἀναγκαίαν τροφὴν ἀφῃρημένον: *Timæus auctor eſt: tot ciuibus neceſſarium victum abſtulit, quia ſerui non ſunt ciues, nec capite cenſi.*

l. 33. οὐδὲ γὰρ χρείας ἕνεκεν τὸ τῶν δούλων ἐπεισήχθη γένος] *Idem eodem libro verum hoc eſſe confirmat.* εἴθιστο γὰρ ἐν τοῖς οἰκιακοῖς διακονεῖν τοὺς νεωτέρους τοῖς πρεσβυτέροις. *Hinc eſt quod ſeruos tam Latini quàm Græci* pueros καὶ παῖδας *appellant, quòd olim puerorum & iuuenum hæc erant miniſteria. ſic etiam Hebræi. Idemq́ Timæus ait,* οὐκ ἦν πάτριον τοῖς Ἕλλησιν ὑπ' ἀργυρωνήτων τὸ παλαιὸν διακονεῖσθαι. *quod vel ex Homero diſci potuit, qui ipſos quoq́ Heroas inducit* αὐτουργοὺς. *Ibidem eſt apud Athenæum, Philomeli Phocenſis vxorem, qui templum compilauit Delphicum, duas habuiſſe primam pediſſequas, cum antè Phocenſes nec ancillis vterentur, nec famulis.*

Pag. 519. 12. Fortè, ὑψηλότερος καθιδῇ.

Hom. 41.

Pag. 521. 8. Puto legendum, εἰ μὴ λαμπρότερον ἔμελλεν ἀνοικοδομεῖν.

Ibid. Prorſus legendum, niſi me fallit animus, τοῦτο τοίνυν πρὸς τοὺς νομίζοντας μὴ τὴν αὐτὴν εἶναι ἔγερσιν, εἴπω. *potuit enim aliquis excipere, at ſemen iactum non corrumpitur, neq́ prorſus interit, ſicuti corpus humanum: ſed viuiſcens adhuc radices agit in terram. Imo verò, inquit Paulus, priùs interit: non enim id naſcitur, quod ſeritur, ſed aliud. ſed hoc conſiderandum ampliùs.* Vide Boiſium.

Pag. 522. 25. Fortè τῷ τῶν σωμάτων ἐχρήσατο ῥήματι. *Nam verbum non eſt nomen.*

l. 32. οὔπω γὰρ ἡμέραι τεσσαράκοντα, καὶ τὸ πᾶν ἀπώλετο] *Virg. 2. Georg.*

-- nec longum tempus, & ingens
Exijt ad cœlum ramis felicibus arbos.

Præteritum tempus, *inquit Seruius,* ſignificat actionis celeritatem.

l. 42. νῦν μὲν γὰρ ἀφίσταται τοῦ πνεύματος ἁγίου πολλάκις ἡ πολλὴ χάρις ἁμαρτανόντων μεγάλα πταιῶν] *Itaq́ Dauid non ſine cauſa poſt tam graue peccatum orat:* Et ſpiritum ſanctum tuum ne auferas à me. *Quod Cimchi quidem interpretatur ſpiritum Prophetiæ. Sed Sanctus Spiritus non eſt niſi in ſanctis: multi autem impij prophetârunt, vt Balaam Num. 22. & ſummus Sacerdos Iohan. 11. Nec non Virg. Ecloga 4. de Regno Chriſti, quod pacifico Salomonis regno figuratum eſt.*

Te duce, ſi qua manẽt ſceleris veſtigia noſtri,
Irrita perpetuâ ſoluent formidine terra.

Quid enim? nonne hoc illud eſt, quod Spiritus Sanctus per os Pauli de Chriſto teſtatur ad Heb. 2. vt liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant ſeruituti? *Itaq́ Auguſtinus de illo poemate confidenter ait,* Spiritus Sanctus per os inimicorum locutus eſt. *Euſebius autem lib. 1. de præparatione Euang. & Conſtantinus Magnus in Oratione illa, quæ extat inter Euſebij opera, ſic admiratus eſt, vt ferè totam illam Eclogam Græcis verſibus redderet.*

Pag. 523. 2. ἢ ὅτι κουφότερον ἔσται, καὶ λεπτότερον, καὶ ὥστε καὶ ἐπ' ἀέρος ὀχεῖσθαι] *Non idem ſentit quod Origenes* ἐν τῷ περὶ ἀρχῶν, *qui carnis quidem reſurrectionem negauit, corpus autem neſcio quod ſpirituale atq́ aërium commentus eſt, ſine compagibus & lineamentis, cuiuſmodi corpora Dæmonibus quibuſdam affingit Apuleius, teſte Aug. de Ciuitate lib. 8. Sed hunc Origenis fanaticum* *errorem refellit Hieronymus ad Pammachium, & ſæpe aliâs abunde.*

l. 15. ἵνα μάθῃς ὅτι καὶ τῆς παρούσης ζωῆς καὶ τῆς μελλούσης τὰ σύμβολα ἤδη, καὶ τὰ ἐνέχυρα ἔφθασεν] *Hæc mirificè explicant ſuperiorem illum locum,* Quid facient, qui baptizantur pro mortuis, ſi mortui non reſurgunt? *& confirmant ea quæ ſuper eo tractauimus. Eſt enim Baptiſmus teſſera & pignus reſurrectionis.*

l. 21. *Lege* τὰ ψυχικὰ, καὶ οὐ μέχρι τῆς

l. 32. ἀρχὴ γὰρ τῆς μελλούσης σπορᾶς, ἡ διάλυσις] *Nonne iuraueris legendum* φορᾶς; σπορὰ *ſementis eſt, non meſſis.*

l. 44. *Lege* πρὸς σαυτήν.

Pag. 524. 1. καὶ τοῦτο τὸ κῦμα δυνήσῃ διαδραμεῖν] *Prouerbium. Plato 5. de Repub.* τοῦτο μὲν τοίνυν ἓν ὥσπερ κῦμα φῶμεν διαφεύγειν, ὥστε μὴ παντάπασι κατακλυσθῆναι. *Cic. ad Quintum fratrem:* Neue te obrui tanquam fluctu, ſic magnitudine negotij ſinas.

Hom. 42.

Pag. 526. 10. φορέσωμεν. *ſic habet Complutenſis, & tres præterea codices, vt Beza teſtatur: cæteri* φορέσομεν, *quod verius: vetus,* portemus. *ſic Noſter Rom. 5.* δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχωμεν πρὸς τὸν Θεὸν, *quod non ita probandum.*

Pag. 527. 42. οὐ δυνάμενοι δὲ οὕτω καταδικάσαι] *perinde condemnare. Dem.* πρὸς Βοιωτὸν *de nomine, poſtquam pater inducere hos coactus eſt in Curias,* ἐμοῦ προσποιουμένου μαρτυρεῖν, οὕτω τοῦτον εἰσάγει Βοιωτόν.

Hor. --Leporem venator vt alta
In niue ſectetur, poſitum ſic tollere nolit.

Pag. 528. 4. *Deſunt quædam ſic integranda:* ὅτι γὰρ οὐκ αὐτὸς τὴν ἁμαρτίαν ἐδυνάμωσε, δῆλον, διότι ὁ Χριστὸς αὐτὸν ἐπλήρωσεν ἅπαντα: *ſic enim legendum,* Quod non ipſa lex peccatum roborauit, manifeſtum eſt, quia Chriſtus eam impleuit vniuerſam, & ſine peccato fuit. *ſic enim ad Iohannem cùm baptizatus eſt Matth. 3.* οὕτω πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην.

l. 7. *Legendum,* καὶ ἡμᾶς αὐτῆς.

l. 19. τί λέγεις; πάλιν κόπος; ἀλλὰ στεφάνους ἔχων, καὶ ὑπὲρ τῶν οὐρανῶν] *i.* ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, *vt* οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, *eſt* ἐπὶ τῇ τῶν νεκρῶν ἀναστάσει, *conditionem vel finem ſignificans: Donatus,* Conditio eſt pactio certam legem in ſe continens. *Hoc etiam luculenter confirmat ea, quæ ſuprà in illum locum diximus. illud autem* ὑπὲρ τῶν οὐρανῶν, *ſic exponit v.* 22. ἵνα τῶν μελλόντων τύχωμεν ἀγαθῶν. *Itaq;* ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, *eſt tam pro morituris, quàm mortuis. Athen. lib.* 4. ἐν δὲ τῇ πόλει κοπίδας ἄγουσι καὶ τοῖς τιθηνιδίοις καλουμένοις ὑπὲρ τῶν παίδων *i.* vt pueri ſint ſuperſtites, ἐπὶ τῇ τῶν παίδων σωτηρίᾳ. κόπις, *cœna nomen Laconica:* τιθηνίδια, *feſta nutricum.*

Pag. 529. 4. τὴν ἑαυτῶν πολιτείαν ὑφαίνωμεν] *Puto legendum,* ὑποφαίνωμεν, *vel potius* ἀποφαίνωμεν, *quod proprium & vſitatum eſt.*

Hom. 43.

l. 30. *Lego* τίνος οὖν ἕνεκεν ἐνταῦθα τοῦ ἠθικοῦ τοῦτο μόνον γυμνάζει τὸ μ. *deleto* περ.

Pag. 531. 9. *Leg.* ἀλλ' ὅ,τι ἂν εὐοδωθῇ, δεικνὺς ὅτι παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡ χορηγία] *Rectè explicat vim verbi, quod frequens eſt in Veteri Teſtamento. verbum autem Hebræum (pro quo ponitur) illius linguæ peritis notius eſt, quo proſperitas ſignificatur, lætusq; rerum omnium ſucceſſus. vt Pſal:* 1. πάντα, ὅσα ἂν ποιῇ, κατευοδωθήσεται. *&* 44. ἔντεινον, καὶ κατευοδοῦ, καὶ βασίλευε, Intende & proſperè procede, & regna. *alij vertũt,* προκόπτε, profice. *Seruius, ſæpe interpretans Virgilium, cùm aliorum ſententiam profert, quæ minùs congrua videtur,* Sed hoc non procedit, *inquit. pro quo dicit Euſtathius,* τοῦτο δ' οὐκ εὐοδοῦται. *verbum ſignificat per tranſlationem expeditum vitæ curſum ſine offenſiunculis. proprio loco poſuit Dem.* πρὸς Καλλικλέα, *ſed in alia coniugatione de aqua:* καὶ δὴ τοῦτο εἰσέπιπτεν πολλάκις εἰς τὴν ὁδὸν, ᾗ μὲν ἂν εὐοδῇ, φέρεται κάτω κατὰ τὴν ὁδὸν ᾗ δ' ἂν ἐνστῇ τι, τηνικαῦτα τοῦτ' εἰς χωρία ὑπεραίρειν ἀναγκαῖον ἤδη. quà viam expeditam inuenit, prona fertur: ſicubi autem aliquid obſtiterit, in agros effunditur alienos. *Hunc Dem. locum poſuimus, quia Paralip. 1. cap. 28. eſt* εὐδοκήθη *pro* εὐοδώθη, *quod verbum Heb. declarat. ſed* εὐοδοῦν *eſt* proſperum iter facere. εὐοδοῦσθαι *metaphoricè,* proſperum vitæ curſum habere. *Itaq;, inquit,* vſus eſt hoc verbo, δεικνὺς ὅτι παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡ χορηγία. *ac ſi diceret:* quicquid egenis erogaueritis, totum à Deo proficiſcitur, à quo felicitas omnis. Non eſt enim hominis via eius. quapropter Dauid petit dirigi greſſus ſuos. *vel* παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡ χορηγία, quod Deus vobis omnia ſuppeditat, vnde in alios benefici eſſe poſſitis, *vt Ædilis ludis ſcenicis, à quo transfertur hoc verbum, quem Athenæ* Choragum vocant.

l. 11. *Legendam indubitanter,* ῥᾳδίαν ποιεῖ τὴν συμβολὴν] παρὰ τὸ συμβάλλεσθαι, *quod eſt* εἰσφέρειν, *vnde conuiuiorũ ſymbolæ, quas modo* coniectiones *vocant. Dem. falſi teſtimonij contra Stephanum,* τοσούτων γὰρ ὄντων τὸ πλῆθος τῶν Ἀθηναίων, πράττων πολὺ βέλτιον ἢ σὺ προσῆκον ἦν, τίνι πώποτε εἰσήνεγκας, ἢ τίνι συμβεβλήκας πω; ἢ τίνα δὲ πεποίηκας; οὐδὲν ἂν εἰπεῖν ἔχοις. *nempe* ἔρανον *intelligit, quam noſter hic* συμβολὴν, *aliâs* συλλογὴν, *Paulus vocat* λογίαν. *Hanc lectionem probant quæ ſequuntur,* τῇ γὰρ κατὰ μικρὸν συλλέγεσθαι ἀνεπαίσθητος ἡ λειτουργία καὶ ἡ δαπάνη. *Et notandum quòd hanc* συμβολὴν *ſiue* εἰσφορὰν *vocat* λειτουργίαν, *id eſt* miniſterium *vel* munus publicum. *nam* εἰσφορὰ, χορηγία, τριηραρχία *ſpecies ſunt* τῆς λειτουργίας *apud Demoſt. contra Leptinem de immunitatibus. Paulus alibi vocat* διακονίαν. *vnde qui præficiebantur ſubſidijs pauperum,* Diaconi.

l. 36. ὡς δυσωπῆσαι, καὶ αὐτὸν ἀναστῆσαι *Legendum.* & ipſum excitare, vt ſine pudore non poſſet legationem illam ſubterfugere. *Quomodo Plutarchus ait Periclem non ſæpe interfuiſſe rebus publicis agendis, ac tum demum excitatum, cùm magna res aliqua in concione agebatur. quapropter Paralum & Salaminiam vocatum fuiſſe, quæ naues non niſi ad magna quædam negotia &*

perneceſſaria expediri ſolebant. Ait enim Apoſtolus, ἐὰν δὲ ᾖ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι. δυσωπεῖν, *eſt* verecundiam vrgere, *vt Cyprianus loquitur, vt quod non libenter concedit, negare vereatur: velut qui* δυσωπούμενος *mutuò dat pecuniam inuitus.*

Pag. 532. 32. οὐ γὰρ ἔστι μικρὰ καὶ φαῦλα πράξαντας παρεξῶσαι τὸ πονηρὸν θηρίον ἐκεῖνο] *Nempe Diabolum. Dem. Olynthiaca* 3. ἔστι δ' οὐδέποτ' οἶμαι μέγα καὶ νεανικὸν φρόνημα λαβεῖν μικρὰ καὶ φαῦλα πράττοντας.

Pag. 533. 15. *Rectius eſt,* ἐπὶ τοῦ πλάτου μένοντα.

l. 29. *Cenſeo legendum,* ἀλλ' ὅταν αὖ ἐπέλθῃ τῶν ἀδοκήτων πραγμάτων, *vel fortaſſis,* ἐπιπραγμάτων.

l. 39. βούλει καὶ τὰς ἀφορμάς, ὅθεν δεῖ καταβάλλειν, εἴπω] *Artificia ſunt* ἀφορμαὶ τοῦ βίου, *quæ mox enumerat verſu proximo, ſutor, faber ferrarius, atque eiuſmodi. Nazianzenus in Apologetico:* θλίβονταί τε καὶ ὠθοῦνται περὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν, ὥσπερ οὐκ ἀρετῆς τύπον, ἀλλ' ἀφορμὴν βίου τὴν τάξιν ταύτην εἶναι νομίζοντες, οὐδὲ λειτουργίαν ὑπεύθυνον, ἀλλ' ἀρχὴν ἀνεξέταστον, *de ſacerdotibus. Xenophon Oeconomico:* ὁπόταν ὁρῶμεν τινὰς ἐπιστήμας μὲν ἔχοντας καὶ ἀφορμάς, ἀφ' ὧν δύνανται ἐργαζόμενοι αὔξειν τοὺς οἴκους. ἀφορμὴ *eſt* ſubſidium, & ratio vitæ tolerandæ, *quod* viuendi medium *vulgo dicitur. Apud Dem. pro Phormione, eſt pecunia, quæ datur ad menſam, vel à menſa accipitur: vt quæ pro orphanis apud Trapezitas deponi ſolet, cuius non ſolùm fœnore interim ſuſtententur, ſed etiam adulti ſortem integram, vnde poſſint deinceps negotiari, recipiunt. Cicero pro C. Rabirio Poſthumo,* Nec interea locupletare amicos vnquam ſuos deſtitit, mittere in negotium, dare partes, re augere, fide ſuſtentare. *hoc erat* ἀφορμὰς διδόναι. *Prouerbiorum* 9. δίδου σοφῷ ἀφορμήν, καὶ σοφώτερος ἔσται. *Hier.* Da ſapienti occaſionem, & addetur ei ſapientia. ἀφορμή, *eſt id,* vnde impetus capitur, *vt Seneca dicit,* quo notationem exprimit. *Xenophon* 1. παιδ. Πάντων δὲ χαλεπώτατον στρατιὰν ἀργὸν τρέφειν. πλεῖστα γὰρ τὰ ἐσθίοντα ἐν στρατιᾷ, καὶ ἀπ' ἐλαχίστων ὁρμώμενα. *hinc dicimus,* a paruis initijs profectus ad magna peruenit.

Hom. 44.

Pag. 534. 20. *Ponendum* παραβεβλημένος. *Iliados,* 9. *Achilles.*

Ἀλλὰ τί μοι περίκειται ἐπεὶ πάθον ἄλγεα θυμῷ,
αἰὲν ἐμὴν ψυχὴν παραβαλλόμενος πολεμίζειν.

Euſtathius quidem exponit, εἰς κινδύνους ἑαυτὸν παραρρίπτειν: periculis ſe obijcere, *quod vno verbo dicunt,* ῥιψοκινδυνεῖν. *At Thucydides lib.* 2. οὐ γὰρ οἷόν τε ἴσον τι καὶ δίκαιον βουλεύεσθαι, οἳ ἂν μὴ καὶ παῖδας ἐκ τοῦ ὁμοίου παραβαλλόμενοι κινδυνεύωσιν. *Alibi.* πολῖται ὄντες καὶ πλείω παραβαλλόμενοι, qui maioris diſpendij aleam ſubibant. *Item,* vxor & liberi pignora ſunt, quæ tenet pro noſtra fide reſpub. *Gell. Ex his liquet eſſe hoc verbum ex illo Virgilij,*

–Tu dic mecum quo pignore certes.
De grege non auſim quicquam deponere tecum.

quod clarius oſtendit illud Poetæ, Odyſ. 3.

Οἷά τε ληϊστῆρες ὑπεὶρ ἅλα, τοί τ' ἀλόωνται
Ψυχὰς παρθέμενοι, κακὸν ἀλλοδαποῖσι φέροντες.

Ex comparatione horum poetæ locorum non dubium eſt, quin τὸ παρατίθεσθαι, deponere, *&* παραβάλλεσθαι *ſint idem, quibus ſi loca addas Thucydidis, luce clarius eſt, ſumptum eſſe hoc verbum ab iis, qui pignus aliquod deponunt, aut præmium, de quo certetur. neque his repugnat, quod Noſter ait,* ἀεὶ πρὸς κινδύνοις ἦν παραβεβλημένος, ad pericula excipienda expoſitus. Hinc παράβολος, audax, confidens, temerarius. *Plutarchus in Cæſare:* τῶν τολμημάτων τὰ παράβολα καὶ μεγάλα πράττειν ἔφη δεῖν, ἀλλὰ μὴ βουλεύεσθαι. pro quibus deponenda eſt anima & offerenda in diſcrimen: *vt ipſe apud Suetonium quum tranſiret amnem,* ἀνερρίφθω κύβος, iacta eſt alea, *inquit, vt ab aleatoribus hoc verbum videatur eſſe tranſlatum. ſic Hebræi dicunt pereleganter,* Poſui animam meam in manu mea, *quia eiuſmodi diſcrimina nulla eſt via euadendi, niſi per virtutem & audaciam. Tum enim res manu gerenda eſt, & omnis in manu ſpes ſalutis, quum nullus iam conſilio locus relinquitur. Polybius,* τῶν γὰρ παραβόλων καὶ καλῶν ἔργων ἐφίενται μὲν πολλοί, τολμῶσι δ' ὀλίγοι ψαύειν. *His adde quod Euſtathius ait, eſſe ab hoc verbo nomen idioticum* παράβλημα, *quo non poteſt aliud declarari, quàm præmium illud, quod ponitur, certaminis.*

Pag. 535. 38. καὶ νῦν ἀπαρχὴν αὐτὸν οὐχὶ τῆς Κορίνθου μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος φησὶν] *At Paulus dixerat,* ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας. *an igitur Achaia comprehendit totam Græciam? at ego Peloponneſum modò ſic appellatam noui, poſtquam omnes illius peninſulæ ciuitatis conſenſiſſent* εἰς τὴν τῶν Ἀχαιῶν συμπολιτείαν, *cuius auctor & princeps conſtituendæ fuit Aratus Sicyonius, vt Polybius docet lib. 2. Et Dionyſius Hal. diſertiſſimè ſcribit lib.* 1. ὥσπερ τῆς Ἑλλάδος ἄλλη τε πολλαχῇ, καὶ περὶ τὴν καλουμένην Πελοπόννησον ἐγένετο. ἀπὸ γὰρ ἑνὸς τῶν ἐνοικούντων ἐν αὐτῇ ἐθνῶν τοῦ Ἀχαϊκοῦ, καὶ ἡ σύμπασα χερρόνησος, ἐν ᾗ καὶ τὸ Ἀρκαδικόν, καὶ τὸ Ἰωνικόν, καὶ ἄλλα συχνὰ ἔθνη ἔνεστιν, Ἀχαΐα ὠνομάσθη. *Corinthus autem in Iſthmo ſita, tum caput erat illius* συστήματος Ἀχαϊκοῦ. *Quid igitur? Chryſoſtomus neſciuit hiſtoriam tam celebrem, & rem omnibus notiſſimam? non eſt veriſimile. Sed Suidas hîc nos adiuuat, & nodum hunc ſoluit. ſic enim ille:* Ἀχαΐα, ἡ Ἑλλάς. *L. Mummius enim conſul aduerſus Corinthios miſſus, Metello victoriam è manibus eripuit. Quum ſuperueniſſet autem afflictis Achæis, apud Iſthmum eos debellauit, Corinthumque eodem impetu cepit. Tum Romani in gentem domitam, quæ Græciæ præfuiſſet, mutato regionis nomine, venerũt. Sed hæc ætate Pauli longè ſunt antiquiora. Cur igitur Achaiam Græciam nominauit? Nam Polybius & Dionyſius ante excidium Corinthi fuerunt, quæ reſtituta eſt à Iulio Cæſare. Hic nos rurſus Pauſanias in Achaïcis extricabit, cuius hæc verba ſunt:* ἡγεμὼν ἔτι καὶ εἰς ἐμὲ ἀποστέλλετο. καλοῦσι δ' οὐχ Ἑλλάδος, ἀλλ' Ἀχαΐας ἡγεμόνα οἱ Ῥωμαῖοι, διότι ἐχειρώσαντο Ἕλληνας δι' Ἀχαιῶν τότε τοῦ Ἑλληνικοῦ προεστηκότων. *Hæc nonnihil* *à Suida diſcrepant: ſed in ipſa re non multum eſt diſcrepantiæ. Græcia omnis vna erat prouincia. appellabant autem quem mittebant, non Græciæ, ſed Achaiæ proconſulem, quia per Achæos, qui tum Græcorum principatum tenebant, Græcos ſubegerant. Eſt igitur nominis ſolùm diuerſitas. Paulus autem vel Romana conſuetudine locutus eſt, ſi totam hoc nomine Græciam comprehendit, vel ſi ſolam, quod magis credo, Peloponneſum ſignificat, Græciæ morem eſt & omnium gentium appellationem ſequutus. Sic enim tum omnes Peloponneſum appellabant. At noſter Chryſoſtomus de his quidem, vtcunq; erant, minimè laborabat. id autem in honorem Stephanæ dixit, quod ampliſſimum eſſet.*

Pag. 536. 4. ὅτι δὲ καὶ ἔργοις ἐχόμενον ἀγαθοῖς] *Ariſtophanes in Pluto:*

Μέγας δὲ βασιλεὺς οὐχὶ διὰ τοῦτον κομᾷ·

Scholiaſtes, τουτέστι, σεμνύνεται τῇ περιουσίᾳ τῆς ἀρχῆς. ἀπὸ τῶν μέγα φρονούντων ἐπὶ τῇ κόμῃ.

l. 5. οὐ γὰρ εἶπε, διακονοῦσιν, ἀλλ', ἔταξαν ἑαυτοὺς εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις, τοῦτον τὸν βίον εἵλοντο διὰ παντὸς, ταύτην μελετῶσι τὴν μελέτην] *Rectè explicat. Simile quiddam eſt apud Demoſthenem pro Corona*, ἐνταῦθα γὰρ τῆς πολιτείας ἔταξα ἐμαυτὸν ἐγὼ, ἐπὶ τῷ λέγειν, καὶ γράφειν, καὶ πρεσβεύειν ἀεὶ τὰ συμφέροντα τῇ πόλει. *Perſius, Sat.* 3.

--Quem te Deus eſſe
Iuſſit, & humana qua parte locatus es in re.

Πῇ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐτάχθης.

l. 19. ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα αὐτοὶ ἀνεπλήρωσαν] *Multùm vtitur hoc nomine Paulus, verbo Æſchines, Epiſt.* 2. ὥστε ἔγωγε καὶ ἐπέσκηψα ἐνίοις τῶν προσηκόντων ἡμῖν, εἴ τι δέοιντο, προσιέναι σοι, καὶ μηδενὸς ὑστερήσειν ὑπεσχόμην αὐτοῖς, Mandaui meorum quibuſdam neceſſariorum, ſi quid vellent, adire te, & nihil eis defuturum confirmaui: *id eſt*, μηδενὸς ἀτυχήσειν.

Pag. 537. 4. *Proculdubiò legendum*, δεήσει μετὰ πολλῆς σπουδῆς τὴν ἐπιστολὴν συντελεσθεῖσαν, *non* συντεθεῖσαν. *de fine enim epiſtolæ, non de compoſitione agitur (hoc enim oratorium verbum eſt) de qua Paulus non erat ſolicitus. nunquam enim diceret ſe compoſuiſſe epiſtolam.*

l. 43. *Legendum*, ἀλλ' ἔλεγξον αὐτὸν μεταξύ σου καὶ αὐτοῦ μόνου. *verbum ſuppleuimus ex Matth.* 18.

Pag. 538. 6. εἰκῇ φίλει, καὶ μὴ μίσει εἰκῇ] *Hoc eſt*, Amicitias compara quas potueris: inimicitias ſine cauſa noli ſuſcipere. *cui non diſſimile eſt illud Æſchinis conſilium in fine epiſtolæ, quam dedit ad Philocratem, cum pœnituiſſet eum laceſſiſſe Demoſthenem*, ἐντύχει, καὶ μὴ προσκρούσῃς μήτε τοῖς πλέον σοῦ, μήτε τοῖς ἔλαττον δυναμένοις, *i.* nemini omnino. Collige, quam poteris, beneuolentiam: caue cuiuſquam offenſionem incurras.

l. 19. οὐ τοίνυν ἔχει νῦν ὁ ἁμαρτάνων· μεθύει γὰρ καὶ ἐσκότωται] *Conſentit Philoſophus Ethic.* 7. πῶς δὲ λύεται ἡ ἄγνοια, καὶ πάλιν γίνεται ἐπιστήμων ὁ ἀκρατὴς, ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ οἰνωμένου καὶ καθεύδοντος, καὶ οὐκ ἴδιος τούτου τοῦ πάθους, ὃν δεῖ παρὰ τῶν φυσιολόγων ἀκούειν.

l. 21. ὅτι πεπλανημένον ἰδὼν οὐκ ἀνέστησας] *Hæc duo verba non cohærent, legendum*, ἀνέσωσας, *vel* ἀνέστρεψας.

l. 32. οὐκ ἀλύω] Melius puto, οὐδὲν ἀλύω. Sic enim pagina ſequente καὶ τὸ οὐδὲν ἀλύω &c. vbi præ textus, qui hîc habentur, eiſdem verbis enumerat.

l. 37. καὶ γὰρ πολλάκις ἐπιχειρήσαντες ἤνυσαν πολλοί] *Prouerbium. Theocrytus:* Τροίαν πειρώμενοι ἦνθον Ἀχαιοί. *ſic enim legendum, non* ἦλθον *Idyl.* 15.

Pag. 539. 2. πῶς οὐ φρίκης ἄξιον σηπομένην αὐτοῦ σάρκα ὁρᾶν καὶ περιορᾶν] *Quid hoc ſit, Catullus docet,*

Quis hæc poteſt videre? quis poteſt pati?

l. 8. καὶ ὥσπερ ὕδατι θερμῷ περικλύζων τοῖς ἐπαίνοις] *Hoc à Pindaro ſumptum. Nem.* 4.

οὐ θερμὸν ὕδωρ τόσον
γε μαλθακὰ τεύχει
γυῖα, τόσον εὐλογία
φόρμιγγι ξυνάορος.

Nec abſimile eſt quod dicit Plato, ποτίμῳ ὕδατι ἁλμυρὰς κλύζειν ἀκοάς: *quod eſt* ἀλληγορικῶς, laudibus vituperationes diluere.

Pag. 540. 7. *Lege*, καὶ οὐ σφόδρα σοι τούτου μέλει] τοῦτο *non eſt* ἑλληνικόν. *verbum enim imperſonale eſt.*

l. 16. αἱμοβόρος γενομένη] *Virg.*

---Lauit improba teter
Ora cruor,-- *De Leone,*

Hom. ὁ δ' ἔγκατα πάντα λαφύσσει.

l. 31. *Mihi videtur Legendum*, οὐκ ἐκείνῳ τῷ ἀκούοντι οὕτω κατηγορημένον. *Nam* ὁ κακῶς ἀκούων, *&*, ὁ κατηγορούμενος *ſunt idem.*

l. 37. πᾶν δυσῶδες ἐκβαλλόμενον ῥῆμα] *Pro quo Paulus ad Epheſios cap.* 4. *v.* 29. πάντα σαπρὸν λόγον. *ſequitur enim*, ἀλλ' εἴ τι ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν. *apud Paulum eſt* πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας. σαπρὸς *autem* λόγος, *tranſlatum eſt à ſalſis & putidis piſcibus, qui redolent.*

Pag. 541. 2. ὅτι ἑαυτὸν, teipſum, *nam ſequitur*, ὠφελεῖς. *eſt enim omnium perſonarum, ſed* καταχρηστικῶς, *ut docet Scholiaſtes Apollonij.*

NOTÆ

NOTÆ ANDREÆ DOVNÆI

IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI

IN SECVNDAM AD Corinthios.

IN ſecunda ad Corinthios Veronenſem Editionem, quæ hîc ſolito incorruptior, caſtigauimus ex Ms. in Bibliotheca Medicea Lutetiæ. Notæ ſunt pleræq; doctiſſimi Dounæi, præter pauculas, quas alijs characteribus excudi iuſſimus.

Hom. 1.

PAg. 542. lin. 26. Vel legendum & diſtinguendum, τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου δύναμιν ἔχοντες αὐτόθι, quidam ibi dicendi facultatem habentes: *vel, quod magis probo,* τοῦ λ. δ. ἔχοντες, αὐτόθεν σφόδρα ἐπήροντο: inde, vel, indidem vehementer elati ſunt. *Sic ſæpe Auguſtinus loquitur,* Vnde tam multa diximus, *pro eo quod eſt,* de quibus, vel de quo. &, Illinc verò quis non intelligat, quis non videat? *(de ciuitate 2.) exeo, vel ex illo. aduerbium loci transfertur ad res.* ¶ Puto ex vſu autoris noſtri ferri poſſe eo ſenſu quem ſequitur Dounæus, αὐτόθι. ſic enim ſolet Chryſoſtomus aduerbijs à loco, & in loco vti promiſcuè: ἐντεῦθεν pro ἐνταῦθα ſæpiſſimè, & aliquando fortè contra.

l. 42. Ἀπέλαβε τὸν διδάσκαλον] Rectè doctiſſimus meus Haleſius hîc mendum deprehendit. De quo enim hæc dicerentur? Paulus enim dici nequit ἀπολαβεῖν τὸν διδάσκαλον. de Timotheo dici nequeunt: prohibet enim ſententiæ ἀκολουθία, quæ tota de Paulo dicitur. Lege igitur, ἀπέλαβεν αὐτὸν ὁ διδάσκαλος, Paulus ſcilicet: poſtquam ipſum magiſter recepiſſet reuerſum. ἀπολαμβάνειν reuerſum recipere, recuperare. Chryſoſtomus in oratione de debitore decem millium talentorum, ἐπειδὴ τὴν ἡμετέραν ἀπέλαβον ἀγάπην. & alibi: ἐπειδὴ διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν ἀλλήλους ἀπελάβομεν, Orat. 45. Tom. 5. Idem Oratione tertia in Lazarum veriſſimè verbi huius vſum docet, cum dicat, ἀπολαμβάνει γάρ τις τὰ ὀφειλόμενα. Quo ſenſu apud alios autores vſurpatur. Libanius de Demoſthene, qui pecunias, aliaque ſibi à patre relicta recuperare nequit, οὐ μὴ ἠδυνήθη ταῦτα ἀπολαβεῖν.

Pag. 543. 8. Σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι, τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ] *Græciam ne intelligit totam, an ſolùm Peloponneſum Achaiæ nomine? De hoc ſatis diximus ad primam Epiſt. cap. 16. Et videtur ex eo quod ſcriptum eſt Act. 19. vniuerſam ſignificari Græciam, quod illîc etiam ex Suida & Pauſania Chryſoſtomi confirmantes ſententiam docuimus. Sic enim Lucas:* ἔθετο ὁ Παῦλος ἐν τῷ πνεύματι, διελθὼν τὴν Μακεδονίαν, καὶ Ἀχαΐαν, πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ. *At è Macedonia proficiſcens Hieroſolyma, non neceſſe habebat Peloponneſum peragrare. E Cenchreis, qui portus eſt Corinthiorum, ſoluendum fuit*

l. 28. τὸν ἅπαντα] Haleſius mauult τὸ ἅπαντα, vt reſpondeat clauſulæ ſuperiori, τὸ μὴ ἀπεγνῶσθαι. puto nihil ſolicitandum.

l. 36. εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, οἵων με κινδύνων ἀπήλλαξεν. *Legendum abſq; interrogatione. Sophocles,* ὦ δύσμορ᾽ Αἶαν, οἷος ὢν οἵως ἔχεις. *Virg.*

Hei mihi, qualis erat, quantum mutatus ab illo Hectore:

οἷος ἦν, ὅσον ἠλλαγμένος. *Terentius Andriâ:* miſeram me, quod verbum audio. *Sophocles Tyranno:* ὦ δαῖμον, ἵν᾽ ἐξήλου: O fortuna, quo exiluiſti. ἵνα *non eſt* ποῦ, *ſed* οὗ. *&* ποῖος *&* πόσος *ſunt interrog.* οἷος *&* ὅσος *relatiua, vel indefinita, vt Linacer docet.*

l. 40. Legendum omninò ἐπαγωγήν. *Syracides ſæpe* ἐπαγωγὰς *vocat pericula, tentationes & calamitates: vt* ἐν καιρῷ τῆς ἐπαγωγῆς. *Hæc enim omnia non temere accidunt, ſed pijs inferuntur à Deo, vel propter quædam peccata, vel ad experiundum quid in illis ſit animi, quidue virtutis. Eccleſ. 23.* εἰ διακενῆς ὤμοσεν, οὐ δικαιωθήσεται. πλησθήσεται γὰρ ἐπαγωγῶν ὁ οἶκος αὐτοῦ. *Noſter Hom. 29.* οἱ διωγμοὶ, αἱ ἐπιβουλαὶ, αἱ ἐπήρειαι, οἱ πειρασμοὶ, αἱ ἐπαγωγαί. *Deut. 32.* εἶδε γὰρ παραλελυμένους αὐτοὺς, καὶ ἐκλελοιπότας ἐν ἐπαγωγῇ, καὶ παρειμένους, *præterea non ſic copularet* ἀπαγωγήν τε καὶ ἀπαλλαγήν, *cum ſint ſynonyma. ſed quæ ſic copulantur* κατὰ συμπλοκήν, *diuerſa ſunt ſemper. Lege igitur incunctanter* ἐπαγωγήν. *Eodem verſu legendum* ἐπεὶ καὶ ὁ Δαβὶδ οὐχ. Nam & Dauid non ſimiliter illum vbiq; vocat. *quid intereſt, inquis?* τὸ ἐπειδὴ, *facit* τὸ ἐπίτροχον καλούμενον σχῆμα ἐκ τῶν παρασυναπτικῶν, *& eſt* τῶν ἐφελκομένων ἀντίθεσιν ἐννοιῶν, *vt docet Hermogenes* ἐν τῷ περὶ μεγέθους ἢ περιβολῆς, *ponitq; hoc exemplum ex Demoſthene:* ἐπειδὴ γὰρ ἐκκλησία μὲν οὐκ ἔτ' ἦν ὑπόλοιπος ὑμῖν, διὰ τὸ προκατακεχρῆσθαι. Quoniam nulla erat reliqua concio, quia antè omnes abuſæ ſunt, id eſt conſumptæ. *vides adhuc pendere ſententiam, & expectari* δεύτερον νόημα. τὸ ἐπεὶ *cum ſubiungitur, Latinis eſt* Nam, *vt* γὰρ, enim. *ſi manet* ἐπειδὴ, *lata culpa eſt. nihil tam mihi vſu cognitum eſt, quàm* ἐπεὶ *ſic poni, non* ἐπειδή. περὶ δὲ τῆς ἐπαγωγῆς *vide pag.* 544. 33. *& pag.* 550. 7. Hæc quidem ingenioſiſſimè, & ex vſu linguæ Atticæ doctiſſimus Dounæus. ſed huic regulæ nego ſubijcere ſe noſtrum χρυσορρήμονα, apud quem ἐπειδὴ ſæpe vſurpatur pro ἐπεὶ finali, vt mox. p. 648 16. & 32. & ſæpè aliâs.

Pag. 545. 34. καὶ μετανάστην ἐποίησεν] *i.* μέτοικον, *vt Philoſophus interpretatur Polit.* 3. *cap.* 3. *Eſt autem Homericum nomen.* λέγεται μάλιστα πολίτης ὁ μετέχων τῶν τιμῶν, ὥσπερ καὶ Ὅμηρος ἐποίησεν, ὡσεί τιν' ἀτίμητον μετανάστην. ὥσπερ μέτοικος γάρ ἐστιν ὁ τιμῶν μὴ μετέχων. *à verbo* ναίειν *poetico, quod eſt* οἰκεῖν. μέτοικος *autem eſt* inquilinus. *ſic enim Latini vocant habitantem in alieno, vt Appianus docet* 2. τῶν ἐμφυλίων. *Itaq; Noſter* καταλλήλως *ait de Patriarcha,* καὶ ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας ἐλθὼν, οὐδὲ βῆμα εἶχε ποδός.

Pag. 546. 2. ὅπλα παντὸς ἰσχυρότερον ἡ κατὰ Θεὸν ἡδονὴ] *Videt hoc Seneca de vita beata*, Nec magis turpes dedecus ſuum, quam honeſtos egregia delectant. Itaq; præceperunt veteres optimam ſequi vitam, non iucundiſſimam: vt rectæ ac bonæ voluntatis non dux, ſed comes voluptas ſit. *Sed certè legendum* ὅπλον *propter illud maximè, quod præceſſit v.* 1. ἀλλ' οὐχ ὁ καλῶς πάντοθεν περιπεφραγμένος, ἀλλ' ἀκόντιον ἅπαν διακρούεται. *Si legas* ὅπλα, ἀκόντιον *eſt* ὅπλον: *ſed* ἀκόντιον *eſt* βέλος, telum: ὅπλον *autem* σκεπαστικὸν *intelligitur, non* ἀμυντικόν: *quod oſtendit pag.* 545. *lin.* 44 καὶ πάσχει ταυτὸν, ὥσπερ εἴ τις ὅπλα ἔχων σαθρὰ ὑπὸ τῆς τυχούσης περιπέσοιτο πληγῆς. *Virg. lib.* 10.

Ex acie Lauſum exanimem ſuper arma tulerunt.

Seruius clypeum interpretatur, quem Græci vocant ὅπλον. *Inquit Pſal.* 45. τόξον συντρίψει, καὶ συνθλάσει ὅπλον, καὶ θυρεοὺς κατακαύσει ἐν πυρί. *Lat.* Arcum conteret, & confringet arma, & ſcuta confringet igni. *Liuius lib.* 1. *de Tarpeia, quæ Sabinis Capitolium prodidit*, Sunt qui eam ex pacto tradendi quod in ſiniſtris manibus eſſet decreto, arma petiſſe dicant, & fraude viſam agere, ſuâ ipſam peremptam mercede. *Proximè dixerat*, Eò ſcuta illi pro aureis donis congeſta: videbatur enim aureas armillas in brachio læuo, gemmatoſq; annulos popoſciſſe. *Hinc nos nobilium inſignia, quæ geruntur in ſcuta, vocamus* arma. *ſic enim Liuius*, accepti (*in arcem*) obrutam armis necauere. *pone igitur fidenter*, καὶ γὰρ ὅπλον παντὸς ἰσχυρότερον, ἡ κατὰ Θεὸν ἡδονή. ¶ Cauſam nullus video, cur non ὅπλα legi poſſit, vt demus ὅπλον περὶ σκεπαστικὸν tantùm dici. q. d. παντὸς ὅπλου σκεπαστικοῦ ἰσχυρότερον ad repellendos ictus ἡ κατὰ Θεὸν ἡδονή.

l. 9. καιροβόλων] Fort. ἐγχειροβόλων.

Pag. 547. 9. τῶν νόμων] Fort. inducenda.

l. 16. ἔνδον ἑστῶτος] Doctiſſ. Haleſio placet magis ὀρθῶς ἑστῶτος: vel pro σφαιριστοῦ, ἀθλητοῦ, qui ſc. in ſcammate perpetuò verſatur.

l. 30. ἀλλὰ] Si ἀλλὰ vtrobiq; tollatur, & ante ὥστε, & ante καλλιεύοντες, poſt ἐπειδὴ ponenda ex vſu linguæ particula δὲ. alterutro ſtante non item.

Hom. 2.

Pag. 548. 35. *Proculdubio legendum,* οὐ τὸ ποιεῖν καλῶς, ἀλλὰ τὸ πάσχειν κακῶς. *hæc autem per comparationem accipienda ſunt. Salus noſtra tum magis operatur, cum patimur mala, quàm cum facimus bona. nullum enim maius meritum, quàm patienter ferre afflictiones. nunquam autem diceret ſalutis operationem non eſſe in malefactis: quod nemo dubitat.*

l. 39. *Imperfectam orationem ſic integra,* εἴτε ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις διωγμοῖς, εἴτε ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις. *Hanc lectionem confirmo primùm, quòd* εἴτε *nunquam vnum ponitur, ſed vel alteri, vel* τῷ καὶ συμπλέκεται. *deinde proxima euidenter hoc confirmant.*

Pag. 550. 34. *Fortè,* ἀπὸ μυριάδος ἀνθρώπων.

Pag. 551. 1. *apud Paulum eſt* ἐκ τηλικούτου θανάτου.

l. 7. ἀνάστασιν νεκρῶν ἐνεργεῖσθαι ἐπὶ τούτου] prouerbialis locutio.

l. 9. *Pro* ἐν πολλῷ προσώπῳ, *legendum ex Paulo,* ἐκ πολλῶν προσώπων.

l. 28 ἐχαρίσατο *non poteſt eſſe rectum. Haud dubiè legendum,* ἕνεκα τούτους Παῦλον Θεὸς ἐχαρίσατο: *vel certè ſubaudiendum* Θεός. *Act.* 27. *v.* 24. καὶ ἰδοὺ κεχάρισταί σοι ὁ Θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετὰ σοῦ. *v.* 29. *vel legendum rurſus* ἐκ πολλῶν προσώπων, *vt eſt apud Paulum. vel* ἐν πολλῷ προσώπῳ. *ſed illud confirmat auctor ipſe. v.* 34.

Pag. 552. 21. αὐτοῦ καταμαλάξαι] Vide Boiſium.

Pag. 553. 15. *Videtur legendum,* περὶ τὴν ὑπὲρ τῶν ἀμυνόντων ἱκετείαν.

l. 30. δυσωπῆσαι τὸν Θεὸν] i. vrgere Dei verecundiam. formula orationis eccleſiaſticis, vt opinor, ſcriptoribus peculiaris. Baſilius, οἱ Νινευῖται τῇ μεταμελείᾳ τὸν Θεὸν δυσωπήσαντες. Noſter hic Homil. εἰς τὴν δήλωσιν τῆς χάριτος. Θεὸν ὑμνοῦντες ἐδυσώπησαν. & ſæpè aliâs.

l. 36 ὦτα δὲ οὐ ταῦτά φησι τὰ ἔξωθεν, ἀλλὰ τὰ τῆς διανοίας] *Nam & animi ſunt aures, quia auditu doctrinæ percipiuntur. hic eſt enim diſciplinarum ſenſus, inquit Philoſophus. & Perſius Satyr.* 5.

Cultor enim iuuenum purgatas inſeris aures
— Fruge Cleanthea - - &
Stoicus hîc aurem mordaci lotus aceto.

Vnde & Chriſtus, Qui habet aurem.

l. 43. *Apud Iſaiam eſt cap.* 50. ἔδωκέ μοι ὠτίον.

Pag. 554. 3. *Ponendum omni modo* κατηγόρου. *ſunt* *enim verba Liturgiæ, & cohærent cum illo p. 553. l. 36. ἵνα διανοίξῃ, & cum ἵνα καταπέμψῃ. ſic pone l. 9. καὶ βεβαιώσῃ.*

l. 20. ταῦτα δὲ ἀμφότερα &c.] Hanc ſententiam immediatè ſubijciendam putat Haleſius poſt εὐαγγέλιον. l. 18.

Pag. 555. 1. ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ κατηχηθῶσι] Legendum, inquit Doctiſſ. Haleſius, ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ κατηχεῖσθαι. ſunt enim hæc pars ſuperioris precationis. probabitq; correctionẽ, qui ſuperiores particulas cũ hac comparârit. verbi gr. ἵνα αὐτοῖς δώῃ νοῦν ἔνθεον, σώφρονα λογισμὸν καὶ ὀρθὴν πολιτείαν· διὰ παντὸς τὰ αὐτοῦ νοεῖν, τὰ αὐτοῦ φρονεῖν, τὰ αὐτοῦ μελετᾶν, ἐν νόμῳ αὐτοῦ κατηχεῖσθαι ἡμέρας καὶ νυκτός. & eadem forma paulò poſt, τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ μνημονεύειν, τὰ δικαιώματα αὐτοῦ φυλάσσειν.

l. 8. Pro certo legendum συγκαμφθεῖσαν, vt referatur ad σειρὰν, non ad ἕκαστον v. eodẽ. pars enim non componitur, ſed totum.

l. 21. εὐπερίστατον] Quod facilè obſideat.

l. 39. ἀπὸ παντὸς ξύλου φαγῇ] Quamuis ſic quoq; legatur Gen. 2. tamen ſecundum grammaticam ſcribendum eſt φάγῃ. ſecunda enim futura ſunt φάγομαι, πίομαι, vt docet Athen. lib. 10. non φαγοῦμαι, quæ falſa opinio, ni fallor, hunc errorem peperit.

Pag. 556. 26. καὶ ἀποστολὴν δι' ἀγγέλων πονηρῶν] Sic habetur in Pſal. 77. at Symmachus ſecundum Hebræam veritatem, ἀποστολὴν ἀγγέλων κακούντων. credo ſeptuaginta ſcripſiſſe, ἐξαπέστειλεν εἰς αὐτοὺς ὀργὴν θυμοῦ, θυμὸν καὶ ὀργὴν καὶ θλῖψιν, ἀποστολὴν δι' ἀγγέλων π. vel potius καὶ ἀποστολὴν δ'. deinde ineptum librarium ἐκ τοῦ δ' feciſſe δι. mendum igitur peruetuſtum eſt, & ante Chryſoſtomi tempus inoleuit. Eò magis autem in hanc ſententiam adducor, quòd nunc editum eſt, θυμὸν καὶ ὀργὴν καὶ θλῖψιν. ἀποστολὴν δι' ἀγγέλων πονηρῶν ſine coniunctione aliqua; quod planè videtur abſurdum.

l. 28. εἰρήνη] Hanc vocem delet Haleſius.

l. 43. αὐτῷ προσάγομεν τῷ βασιλεῖ τὰς καρδίας τῶν προεστώτων] Sic legendum. Eſt enim traiectio, προσάγωμεν τῷ βασιλεῖ τῶν προεστώτων τὰς καρδίας. οἱ προεστῶτες, ſunt Epiſcopi & Preſbyteri.

Hom. 3.

Pag. 558. 39. ὥστε μὴ ἀποκνῆσαι τοὺς ἀκούοντας ὡς ἐγκαλησομένους] Verbum iuris, vt quod aiunt, Tutius eſt in rem, quàm in perſonam incumbere, *ἀσφαλέστερόν ἐστιν εἰς τὸ πρᾶγμα, ἢ εἰς τὸ πρόσωπον ἐπισκήπτειν. hinc apud Oratores ἐπισκήπτεσθαι ψευδομαρτυριῶν, genus actionis.*

Pag. 559. 5. ἐν ᾧ πάντα ἀνακεκαλυμμένα] Deeſt verbum φανερωθήσεται, vel eiuſmodi.

l. 34. περὶ τοῦ non eſt articulus, ſed ponitur pro περὶ τούτου, vt ſæpe. volebam antequam irem in Macedoniam, venire ad vos. *quod plus erat, quàm in primâ promiſerat.*

Pag. 560. 15. ἀλλὰ τὸ τοῦ πνεύματος] Dele τό.

l. 26. περὶ αὐτόν] Fortè περὶ αὐτοῦ.

Pag. 561. 30. Legendum προσθεῖναι, καὶ περὶ τούτου. duas enim cauſas reddit, cur Deus, quæ promiſerit, omnia ſit præſtiturus, καὶ διὰ τὴν φιλανθρωπίαν, & propter ſuam gloriam.

Pag. 562. 42. κέντρα κάτωθεν] Rectè omnino Haleſius, κέντρα, ἃ κάτωθεν.

Pag. 563. 7. ἀποδείξεις] Fort. ἀποδείξεως, vel ἂν ἀποδείξῃς.

l. 28. ὁ μὲν Σύρος φησὶν] Σύρου & Ἑβραίου vocabulis intellige bibliorum codices Syra & Hebræa lingua conſcriptos.

Pag. 563. 34. Pone in textu διά τι. τὸ γὰρ αὐτοῦ cum ſit relatiuum, non habet antecedens.

Pag. 564. 9. αὐτὸ] Vocabulum ſc. hoc, δι' ἐμέ.

Pag. 564. 23. Pro τὸ εὐθέως, lege καὶ εὐθέως.

l. 27. ἀπὸ τῆς ὁπλοδιδαξίας] Verbum inſolens, ſed puto ſignificare armorum tractationem. Cic. Certabatur ijs armis, quæ ego tractare non didici.

l. 43. προεῖδε λοιπὸν ἦν ἡ σφαγή] ſi Abraham ſc. hoc prænouiſſet, non interfectum iri filium, *vt opinor. nihil enim certi de hoc loco affirmauerim.*

Pag. 565. 4. Leg. καὶ τὰ ξύλα ἐπέθηκεν. Videtur enim verbum aliquod deſiderari.

l. 8. Lege, καὶ ἐδάκρυσεν ἄν.

l. 34. Legendum, ἢ εἰ ἐσίγησεν.

Hom. 4.

Pag. 569. 23. ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη] Noſter hoc nomen ἐπιτίμησιν interpretatur, id eſt, increpationem, *vt Beza vertit. Item ἐπίπληξιν,* obiurgationem, *vt vetus Int. ſed potius ſignificat pœnam, vt ex hoc Hermogenis loco probamus ἐν τῷ περὶ στάσεων cap. vlt. ἀλλ', εἰ καὶ ἑταίρα, ἀλλ' ἰδίαν ἔχουσά γε τῆς προαιρέσεως ταύτης ἐπιτιμίαν, μὴ ὁμοίαν εἶναι ταῖς ἐλευθέραις, μηδὲ τῶν αὐτῶν ἀξιοῦσθαι. Etiamſi meretrix ſit, at propriam & voluntariam habet huius propoſiti pœnam, quòd ſe palàm in quæſtu meretricio collocauit, ab honeſtis mulieribus ſegregata. nam & pœnitentia a pœna dicitur. Sapientiæ 3. οἱ δὲ ἀσεβεῖς καθὰ ἐλογίσαντο, ἕξουσιν ἐπιτιμίαν, non* increpationem, *aut* obiurgationem, *ſed* pœnam. *Dem. pro Cteſiphonte τὴν ἐπιτιμίαν poſuit pro* ſtatu dignitatis incolumi, *ab eo, quem Græci vocant ἐπίτιμον: cui contrarius eſt ἄτιμος,* ignominiâ notatus, *pœnam autem τὰ ἐπιτίμια. primùm enim hæc habet, εἰσὶ νόμοι περὶ πάντων, καὶ ἀγῶνες, καὶ κρίσεις, πικρὰ καὶ μεγάλα ἔχουσαι τὰ ἐπιτίμια. deinde paulò poſt, καὶ τοῦ μὲν ἀγῶνος ὅλως τὴν πρὸς ἐμὲ τὴν ἔχθραν προΐσταται, οὐδαμοῦ δ' ἐπὶ ταύτην ἀπαντῶν ἐμοὶ, τὴν ἑτέρου ζητῶν ἐπιτιμίαν ἀφελέσθαι φαίνεται.* cum meus ſit inimicus meum congreſſum fugiens, dignitate alterum ſpoliare conatur. *Hoc ex eo, quòd ἡ τιμὴ tam honorem, quàm pœnam notat, & ποινὴν Pindarus præmium dixit.*

Pag. 570. 35. Videtur legendum, κἂν μὴ ἀφῶσιν αὐτόν.

Pag. 571. 13. μέχρι τῆς ψήφου] Haleſius mauult τῆς ἑαυτοῦ ψήφου.

Pag. 572. 28. ὅτι γοῦν αὐτὸ ὁ Σεμεεὶ μνείας ἐκάλουν ὀνειδίζων] Sic Demoſthenes vtitur hoc verbo πρὸς Βοιωτὸν περὶ τοῦ ὀνόματος. Καὶ τοῦ μὲν κοινοῦ, καὶ ἴσου ἴσον τοῦ τὸν λαχόντ' ἄρχειν ἀποστερησόμεθα· ἀλλήλους δὲ πλυνοῦμεν, καὶ ὁ τῷ λόγῳ κρατήσας ἄρξει. *Dio Cassius lib.* 46. *de Cicerone*, ἐν οἷς αὐτὸς τραφεὶς ἀναισχύντως τοὺς κρείσσονας αὐτοῦ καὶ πατεῖ καὶ πλύνει λοιδορίαις ποιῶν ἐξ ἐργασίας καὶ παίδων ἐπιτηδευμάτων χρώμενος: *quia, si Dioni credimus, Ciceronis pater fullo fuit, cuius est* πατεῖν καὶ πλύνειν τὰ ἱμάτια. *Hæc Calenius vice Antonij respondens* 2. *Philippicæ. Aristophanes* ἐν Δαιταλεῦσιν, *vt refert Athenæus lib.* 3.

Οὐκ αἰσχυνοῦμαι τὸν τάριχον τουτονὶ
Πλύνων ἅπασιν, ὅσα σύνοιδ' αὐτῷ κακά.

In his versiculis maior est elegantia, quàm quis putaret. Nam & τάριχος *salsamentum est, & homo vilissimus, quia nihil salsamento vilius. Vnde Prouerbium,* Οὐκ ἂν πλύνοι τάριχος, ὅτῳ ἄξιος: *quod vel de homine digno contumelijs omnibus accipi potest: vel simpliciter de salsamento, quod plagis contunditur, vt duritiem remittat. quo in genere principatum obtinet nostrum* Stockfish, ſalpa, qui piſcis, *ait Plinius*, nuſquam percoqui poteſt, niſi ferulâ verberatus. *&* πλύνειν *tam est* abluere, *quod salsamentis conuenit, quam* conuitijs lacerare.

Pag. 573. 18. τὸ περιΐστασθαι τῶν ἀδικουμένων] *Dem.* ἐν τῷ κατ' Ονήτορος ἐξούλης α. Περιϊστάμενον δ' ἐπ' ἀποστερήσει τῶν ἐμῶν Ἀφόβῳ. *hic* περιΐστασθαι *est* defendere, *nos dicimus*, maintenance: εἰσὶ γὰρ οἱ περιϊστάμενοι καὶ τῶν ἀδικούντων. *Prouerb.* 26. ὥσπερ ὁ κρατῶν κέρκου κυνός, οὕτως ὁ προεστὼς ἀλλοτρίας κρίσεως.

Hom. 5.

Pag. 574. 15. *Videtur legendum,* οὐχ εὗρον, ἀπειπόντος τυχόν.

Pag. 575. 18 *Videtur legendum ex* 2. *Luc. v.* 34. εἰς πτῶσιν πολλῶν, καὶ ἀνάστασιν κεῖται, *vel,* κείμενός ἐστι.

Pag. 576. 13. ἄκρατον κεραννῦντες τὸν λόγον] *Si* merum, *quomodo dicit,* miſcentes? κεραννῦν καὶ κεράσαι *non solùm* miſcere *est, sed &* fundere, ἀπὸ τοῦ κέρως, *vt docet Athenæus.*

l. 15. *Legendum,* ὅτι οἱ χασκάζοντες, *vel,* ὡς οἱ χ. *vel* ὅτι ὡς *dici potest* ἐκ παραλλήλου.

l. 41. *pone* ἀκαίρως.

Pag. 577. 35. Pro τοῦτον vel τοῦτο legendum, vel potiùs cum Florilego inducendum.

Pag. 578. 11. ὅτι χρήματα] Rectiùs Haleſius, ὁ τὰ χρήματα.

l. 16. *dele* καὶ *ante* σφάττεσθαι.

l. 19. *Pone* ἐντυχεῖν. *proprium enim verbum est precationum apud Heb.*

l. 38. Pro θυόμενος Apanthiſmatum auctor habet φθεγγομένης, quod eſt clarius.

Hom. 6.

Pag. 580. 17. *Ne permutetur* τὸ, συστατικῆς. *Literas enim commendatitias sæpissimè scribimus,* ὥστε προστασίας τυχεῖν τὸν διδόμενον.

l. 31. οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις] *Hanc Legis & Euangelij differentiam ab Ezechiele sumpsit Apostolus, cap.* 11. *&* 36. Et dabo eis cor vnum, & ſpiritum nouum in viſceribus eorum: & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum: *quod quia Chrysostomus omisit, nos notauimus.*

Chryſoſt. tom. 8.

Pag. 581. 25. *Pro* κατασκευάζει *haud dubiè legendum* παρασκευάζει τὸν διδόμενον. *nam modò dixit* ἐργάζεται τὸν ἀληθῆ. ἐργάζεσθαι, ποιεῖν, παρασκευάζειν *sunt idem. Strabo lib.* 9. *Achæus Xuthi filius cæde per imprudentiam perpetratâ, Lacedæmona se contulit,* καὶ Ἀχαιοὺς τοὺς ἐκεῖ καλεῖσθαι παρεσκεύασε.

Pag. 582. 12. τίνι δὲ διαφέρουσιν ἀμαθεῖς] Vide notas Boiſij.

l. 16. μνησίκακοι, ὡς αἱ κάμηλοι] Non memineram camelum eſſe animal μνησίκακον. Cum tamen apud Iſidorum Peluſiotam Iohannis noſtri γνώριμον lib. 2. epiſt. 135. locum hunc totidem penè verbis deprehenderim, quemadmodum & multa alia, quæ ille à magiſtro mutuatus eſt: quinetiam apud Noſtrum hunc, vel ſaltē apud aliquē, qui Iohan. noſtrum eſt imitatus in oratione εἰς τὸ, Πάτερ ἡμῶν, Tom. 5. orat. 109. (neq; enim ὁ γεννήτωρ illius orationis ſatis liquet) non eſt cur de lectione dubitemus. Nam camelos memoriâ valere narrat Vegetius lib. 3. cap. 23. vbi Africanis hominibus eſſe auxilio narrat. cum enim, ventis agitantibus, arenâ viarum indicia obruantur, vt eorum nulla extent veſtigia, cameli tamen ſemitas ſine errore tenent nihiloſecius. Chryſoſtomus tamen, hom. 3. in ſecundam ad Theſſal. meminit inter phyſiologos eſſe aliquos, qui camelum omnium animalium maximè eſſe μνησίκακον prodidere. Illi verò autores mihi nondū conſpecti. *Hal.*

Hom. 7.

Pag. 584. 1. Lege & diſtingue, καὶ ὅτι σάρκιναί εἰσι, καὶ πνεύματι θεοῦ ἐγγεγραμμέναι, deleto gloſſemate, αἱ καρδίαι δὲ τῶν ἀποστόλων. paulò antè, ὡς ὅτι, vt ſæpe aliàs, ἐκ παραλλήλου.

l. 6. τὸ τῆς Μωϋσέως δόξης] Quid eſt quod hic aſſerit? An Moſis gloriam à nobis ſub gratia corporeis oculis non conſpici? illa certè nec animi, nec corporis obtutu conſpicitur. Eſt enim, vt inquit Apoſtolus, κατηργημένη. Conferre videtur Moſis & ſpiritûs gloriam; illam corporis oculis conſpici, hanc nequaquam. legendum itaque cenſeo, τὸ τῆς δόξης Μωϋσέως, καὶ τὸ τοῦ πνεύματος, ὅπερ ἐνταῦθα οὐδὲ ὁρᾶν τοῖς τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐκείνη (ſcilicet Moſis gloria) μέγα ἐδόκει εἶναι &c. Haleſius.

l. 9. *Fortè,* ἀλλ' ἐκείνη μᾶλλον αὐτοὺς ἦρε, *magis eos cepit.*

l. 13. πλέκων αὐτοῦ] *Scilicet,* λεγόμενος.

l. 32. οὐ βοηθεῖταί τις ἀπὸ τῶν γραμμάτων] *Et Plato tantum interesse vult inter* λόγους γεγραμμένους καὶ ἐμψύχους, *quantum Paulus inter Legem & Euangelium, qui sic in Phædro:* Δεινὸν γάρ που, ὦ Φαῖδρε, τοῦτ' ἔχει γραφή, καὶ ὡς ἀληθῶς ζωγραφίᾳ· καὶ γὰρ τὰ ἐκείνης ἔκγονα ἕστηκε μὲν ὡς ζῶντα· ἐὰν δ' ἀνέρῃ τι, σεμνῶς πάνυ σιγᾷ. ταὐτὸν δὲ καὶ οἱ λόγοι. δόξαις μὲν ἂν ὥς τι φρονοῦντας αὐτοὺς λέγειν· ἐὰν δέ τι ἔρῃ τῶν λεγομένων βουλόμενος μαθεῖν, ἕν τι σημαίνει ταὐτὸν μόνον ἀεί· ὅταν δὲ ἅπαξ γραφῇ, κυλινδεῖται μὲν πανταχοῦ πᾶς λόγος ὁμοίως μὲν παρὰ τοῖς ἐπαΐουσιν, ὡς δ' αὔτως παρ' οἷς οὐδὲν προσήκει· καὶ οὐκ ἐπίσταται λέγειν οἷς δεῖ γε καὶ μή. πλημμελούμενος δὲ, καὶ οὐκ ἐν δίκῃ λοιδορηθεὶς, τοῦ πατρὸς ἀεὶ δεῖται βοηθοῦ. αὐτὸς γὰρ οὔτε ἀμύνασθαι, οὔτε βοηθῆσαι δυνατὸς αὑτῷ. *Eſt igitur lex, mortua litera: Euangelium, viua vox,* καὶ λόγος ἐν ψυχαῖς, οὐ μέλανι γεγραμμένος, ἀλλὰ τῷ πνεύματι. *Hinc eſt quod Iudæi tot peruerſas commenti ſunt legis interpretationes.*

Pag. 586. 40. ὅ,τι τέλος] Mauult Haleſ. ὅτι, vel ὅστις.

Pag. 587. 43. *Legendum fortè,* τοῦτο δὲ ἤρξατο λέγων, ὅτι *&c.*

Pag. 589. 23. ἐπεὶ ἡ εἰκὼν οὐ μένει] *Hæc verba hic nullum habēt ſenſum: alieno enim loco poſita ſunt, reſtituenda in ſuum locum l. 24. ſic:* τοῦτο μεταμορφοῖ, τοῦτο οὐκ ἐᾷ συσχηματίζεσθαι τῷ αἰῶνι τούτῳ. ἐπεὶ ἡ εἰκὼν τοῦ αἰῶνος τούτου οὐ μένει: *aut ſi quis poteſt integrare alio modo. Huc certè pertinent illa verba quæ loco mota ſunt. Cum autem dixiſſet 1. ad Cor. cap. 7. v. 31.* τὸ σχῆμα τοῦ αἰῶνος τούτου παράγει, *hic dicit,* ἡ εἰκὼν τοῦ αἰῶνος οὐ μένει, *quia Paulus dixerat,* τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα. 12. *ad Romanos habes v. 2.* καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ.

l. 36. *Legendum,* ἐπὶ τὰ πλησίον, καὶ ἐκείνοις. *alioquin dicendum eſſet* ἐκείνῳ.

Pag. 590. 1. γίνονται συνίστησι] *Metaphora à concretis nubibus. tum enim cœlum* συνίσταται. *Ouid. lib. 1. Metamorph.*

Illic & nebulas, illic conſiſtere nubes
Iuſſit, & humanas motura tonitrua mentes.

Sic Plautus in Amphitryone, Ex ſpiritu atq; anhelitu nebula conſtat. *Sed illud apud Cic. hic maximè conuenit ex poeta quodam, Tuſc.* 1. vbi rigida conſtat, craſſa caligo inferûm. *i.* συνίσταται. *Hanc enim verbi vim eſſe, manifeſtum eſt eo, quod hyemis, pluuiæ, frigoris meminit. hinc Gehenna à Græcis* Tartarus *dicitur. Eſt enim, inquit Euſtathius,* ταρταρίζειν, τὸ ἐπιτεταμένως ῥιγοῦν. Illic eſt fletus & ſtridor dentium.

l. 9. *Legendum,* ὡς ἐπὶ πραγμάτων γὰρ ὁρμεῖ σαθρῶν καὶ εὐμεταπτώτων. *Dem. pro Cteſiphonte, Æſchines* οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τῇ πατρίδι, *ſc.* τῆς ἀγκύρας. non in eadem eſt naui. *prouerbium eſt de eo, cui cum alijs communia non ſunt ſalus & periculum. Thucyd.* λαβόντες τὸ τῶν Ἀθηναίων ναυτικὸν, οἳ ὥρμουν ἐν τῇ Μαλέᾳ. ὁρμεῖν ſtationem habere. *Virg.*

---ſtatio malefida carinis.

ὕφορμος οὐκ ἀσφαλής. *Heſiodus* λιμὴν εὔορμος. *Liuius,* τὸ ὁρμεῖν *ſimpliciter* ſtare *interpretatur lib.* 37. Ibi ex agreſtibus cognito, hoſtium naues ad Athaliam ſtare, conſilium habitum, vtrum extemplò decernerent, an Rhodiam expectarent claſſem *Virg. 6.*

Stant ſale Tyrrheno claſſes.

Eſt igitur τὸ ὁρμεῖν ἀπὸ τοῦ ὅρμος, *quod verbū quietē ſignificat.* ὁρμᾶν, *quo motus ſignificatur, vel conatus & impetus ad motum,* ἀπὸ τῆς ὁρμῆς.

l. 14. καθάπερ δεσποίνῃ χαλεπῇ τῇ φιλαργυρίᾳ δουλεύων] *Sic Xenophon voluptates appellat* ἀπατηλὰς δεσποίνας, *blandiſſimas dominas, quæ meliores animi parteis à virtute detorquent. Cic. Offic. 3.*

l. 26. *Legendū,* ὅτ' ἂν εἴπῃς π. κ. ψ. ε. ν. λόγοι, *propter* ἄν.

l. 33. *ex inſequentibus videtur legendum,* καὶ γὰρ κἀκεῖνος ἔρως ἄτοπος, καὶ οὗτος.

Pag. 591. 28. *Vel legendū,* εἰ δὲ συνηθείας τὸ τίκτειν αὐτὴν, *vel potiùs,* εἰ δὲ συνήθεια τὸ τίκτον αὐτήν. *ſed* τὸ αὐτὴν *quò refertur? eò videlicet,* οὐδαμόθεν γὰρ ἑτέρωθεν οὕτω τίκτεται τὸ πονηρὸν νόσημα. *ſed quia vtrumq; dicitur* νόσος καὶ νόσημα, *ad vtrumq; fieri poteſt* ἡ ἀναφορά. *multa ſunt apud poetam eiuſmodi, vt*

ἐννῆμαρ μὲν πρῶτον ἐπῴχετο κῆλα θεοῖο·
Deinde ſubiungit, τῇ δεκάτῃ δὲ,--
quia eſt & τὸ ἦμαρ, *&* ἡ ἡμέρα.

Pag. 591. 32. *Pone* ἡ τρυφή.

l. 33. πλανήτης. πλάνος *enim impoſtor, non vagus. Hor. lib. 1. Epiſt. 18.*

Nec ſemel irriſus triuijs atttollere curat
Fracto crure planum. ---

Cic. Iſte improbiſſimus planus.

Pag. 592. 12. ὅτι οὐδὲν ἕτερόν ἐστι τὸ ὁρώμενον, ἢ φλέγμα καὶ αἷμα, καὶ τροφῆς διασεσηπυίας χυμός] *Melius Epictetus* ἐξαπαλίζει τὸ κάλλος. *Formoſum corpus, inquit, quid eſt aliud, quàm* πηλὸς κομψῶς πεφυραμένος; *Eſt autem pulchritudo, mixtus rubore candor. ideo dicit* φλέγμα καὶ αἷμα.

l. 18. κυαναὶ αἱ βλεφαρίδες] *Color iſte in forma laudatiſſimus. Phidias interrogatus ad quod exēplar effingere vellet Iouis Olympij ſimulachrum, ad hoc Homeri, inquit,*

Ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων.

l. 22. ἀπὸ τούτων μετάγαγε τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὸ κάλλος τὸ ἀληθινόν] *Vnicum hunc eſſe fructum pij caſtiq; amoris in Phædro vult Plato, quum mens ab hiſce formis, quas conſpicimus, quotidianis transfertur ad contemplationem illius veræ ſummeq; pulchritudinis, quod appellat* τὸ ὄντως ὄν. *ſic enim philoſophus:* ἔστι δὴ οὖν δεῦρο ὁ πᾶς ἥκων λόγος περὶ τῆς τετάρτης μανίας, ὅταν τὸ τῇδέ τις ὁρῶν κάλλος, τοῦ ἀληθοῦς ἀναμιμνησκόμενος ἀναπτερῶταί τε, καὶ ἀναπτερούμενος πρὸς ἐκεῖνο προθυμούμενος ἢ ἀνάπτεσθαι, ὡς ἄρα αὕτη πασῶν τῶν ἐνθουσιάσεων ἀρίστη τε καὶ ἐξ ἀρίστων τῷ τε ἔχοντι καὶ τῷ κοινωνοῦντι αὐτῆς γίγνεται.

Hom. 8.

Pag. 593. 29. ταῦτα γὰρ καὶ κρυπτὰ] Haleſ. mauult ταῦτα γὰρ τὰ κρυπτά.

l. 30. *Puto legendum,* καὶ οὐκ ἐν τῷ βίῳ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κηρύγματι. *& hoc non in vita ſolùm, ſed etiam in doctrina. in hac vita non dicitur, niſi comparatione alterius.*

Pag. 594. 10. *Legendum videtur,* ἀλλ' ἢ ἐκείνων τῶν ὑποκατακλινόντων ἑαυτούς, non eſt venter, neque Mammon Deus, niſi eorum qui &c. *hic enim aliquid profectò deſideratur.*

l. 25. *Profectò legendum,* οὐ πρὸς τὴν ἀπιστίαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὸ διὰ τὴν ἀπιστίαν μὴ ἰδεῖν τινα ἐστὶ τὰ ἔνδον. *Nam* infidelitatem non videre quæ ſunt intus, *durum eſt dicere.*

l. 29. ὥστε μὴ μᾶλλον ἐπιτρίψαι τὸ νόσημα, *Ne* magis augeant morbum, *quod prior verſus docet,* ἐπιτείνειν μᾶλλον αὐτὴν τὴν ἀθυμίαν. *Eſt igitur* τὸ ἐπιτρίβειν, ἐπιτείνειν, *vt conijciebam, verbum opinor Chryſoſtomo proprium.* ¶ Metaphora, niſi fallor, ſumpta à vulneribus, quæ attrita fiunt deteriora. ſemper enim nociuã quadam ſignificatione vſurpatur ab hoc Noſtro (quo etiam differt ab ἐπιτείνειν, quod tam in bonam, quàm in malam partem ſumitur) vt ἐπιτρίβειν νόσημα, πονηρίαν, πενίαν &c. qua etiam ſignificatione προσεπιτρίβειν à Noſtro vſurpatur Tom. 5. εἰς τὴν ἐπιγρ. τῶν πράξ. προσεπιτρίβομεν αὐτῶν τὰ τραύματα ταῖς τῶν ἐγκλημάτων ἀπαγωγαῖς.

l. 40. οὐχ ὅτι ὁ σταυρὸς] *Aliquid videtur in hac ſententia deſiderari.*

l. 43. ἡ δεδομένη] Interpres Billius, ea cognitio, quam diuinitus accepimus: ac ſi legiſſet, ἡ ἄνωθεν δεδομένη γνῶσις. vel minori mutatione pro ἡ δεδομένη legeris τὰ δεδομένα, hoc ſenſu; ea quæ nobis adhuc largitus eſt Deus, omnia ſunt tanquam radius ſpiritus.

Pag. 595. 11. *Videtur legendum,* τῷ δὲ δι' ὑμῶν κηρυττομένῳ, *ſine interrogatione, vt* τὸ μάχεσθε, καὶ πολεμεῖτε *ſint imperatiua.* Non nobiſcum vobis certamen eſt, ſed cum illo, quẽ nos prædicamus. *Firmat hæc v.* 13. ὥστε ἐμοὶ πολεμῶν, τὸν ἀποστείλαντα καταβάλλεις. *præterea v.* 9. ἢ ὅτι περ ὄν τι βαρύτατον. τὸ γὰρ οὕτω προσταχτικῶς λεγόμενον, οὐκ ἀπήλλακται βαρύτητος, *quamuis id Hermogenes non tradidit, quod equidem miror. Nam niſi hæc verba imperatiua ſint, quæ ſit* βαρύτης *hic non video. Eſt autem* βαρύτης *forma dicendi, quam ideam vocant, & pars quædam* τοῦ ἠθικοῦ λόγου. *ſed huius generis exemplo ſit illud Theocriti (nam neq; exemplum, neq; præceptum eſt apud Hermogenem) Idyllio* 1.

Οὐ λέγεται τὴν Κύπριν ὁ βουκόλος, ἕρπε ποτ' Ἴδαν,
Ἕρπε ποτ' Ἀγχίσαν.

Obijcit Veneri probrum & ſtuprum, quod illi Anchiſes obtulit: βαρεῖαι δ' οὖν πᾶσαι ὀνειδιστικαὶ ἔννοιαι *Hermogenes affirmat. ſed modus imperatiuus facit hoc quod obijcitur* πολλῷ βαρύτερον. *Reticet autem verbum turpitudinis,* Abi, inquit, in mõtem Idam, *vbi fertur Venerem bubulcus, ſubaudi,* ſtuprâſſe. *Præterea* μὴ *cum ſit Ne, non poteſt Indicatiuo cohærere, niſi cum interrogatione legas. quod ſi placet, ſic concinnabis hunc locum,* μὴ γὰρ ἡμῖν μάχεσθε, φησι, καὶ πολεμεῖτε, οὐ τῷ δὲ δι' ἡμῶν κηρυττομένῳ. *Sed quod prius diximus multò prægnantius. vel igitur ſic legendum, vel* ἀλλὰ τῷ δι' ἡμῶν. *Sed interrogatio parum habet* βαρύτητος: *per imperatiuum autem* ἡ ἔννοια μέθοδον δεινοῦσα, *multũ.*

l. 12. *Legendum haud dubiè,* ἐγὼ διάκονός εἰμι καὶ τοῦ κηρυττομένου, καὶ τῶν δεχομένων τὸ κήρυγμα. *deeſſe enim alterum* καὶ *vel* τε *manifeſtum eſt.*

l. 20. τὴν ὑπερβάλλουσαν, τὴν τοῦ Μωϋσέως λέγω, δόξαν] Hal. ita legendum & diſtinguendum cenſet, τὴν ὑπερβάλλουσαν τὴν τῆς Μωϋσέως δόξαν, hoc eſt, gloriam, quæ illam Moſis excedit.

l. 27. Hunc locum ita explicat & ſupplet doctiſſ. Hal. ὁ γὰρ εἰπὼν (Apoſtolus) ὅτι καὶ νῦν εἶπε (Deus) γενηθήτω φῶς, ἀλλ' αὐτὸς ἔλαμψε.

l. 36. ὅτι καὶ τῆς ἐκείνου δόξης ἀπεστερήθησαν] *Supplendum* οἱ μὲν μὴ δεξάμενοι τὸν Χριστόν, *vel* οἱ μὴ Χριστὸν εἰδότες. *Nam hic aliquid eiuſmodi deſiderari, docet alterum, quod ſequitur, membrum. & pag.* 595. *l.* 2. δεικνὺς ὅτι οὐχὶ τὴν Χριστοῦ δόξαν ἀγνοοῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ πατρός, οἱ ταύτην οὐκ εἰδότες. *Nam qui filium ignorant, & patrem neſciunt. eſt enim patris imago filius, in qua paterna maieſtas relucet. quamob cauſam ad Hebræos* 1. *dicitur* ἀπαύγασμα τῆς δόξης αὐτοῦ. *Sequitur l.* 37. ἐν προσώπῳ Χριστοῦ. *Sic in facie Chriſti relucet ſplendor patris, quemadmodum cum lex daretur Moſi, facies reſplenduit. quod miror noſtrum omiſiſſe, qui tam diligenter hunc locum explicat.*

l. 40. ἀρρήτῳ *melius. Nam* ἄρρητον *eſt, quod dici non poteſt:* ἀπόρρητον, *quod dici non debet.*

Pag. 596. 28. *omnino legendum* πρότερον αὐτὴ ἡ καινοτομία προσίστατο. primum ipſa innouatio offenſa erat. *& qualis innouatio, quarumue rerum, mox additur.*

l. 37. *Poſt* τὰ ἡμέτερα, *ſupplendum* ηὐξήθη, *aut ſimile, & legendum* τῆς τοῦ Θεοῦ ψήφου. *Sed iam dicendum eſt aliquid amplius de verbo* προσίστασθαι, *quoniam hic quoq; recurrit. l.* 28. *eſt apud Ciceronem* 3. *Offic. hoc prouerbium,* ſed aqua hæret, vt aiuntt, *i.* τὸ ὕδωρ προσίσταται. *Nam quomodo dicas aliter, non habes, niſi velis dicere,* ἐνίσταται. *vt Dem.* πρὸς Καλλικλέα: *translatum à clepſydra, vel ijs omnibus, qui placidè fluunt nullis obicibus interrupti: cui contrarium* εὐοδεῖσθαι, *ſiue* εὐοδεῖν, *inoffenſum vitæ conficere curſum. Sed hoc poſterius verbum apud Demoſthenem in eadem, de lapſu dicitur aquarum. nauis, quæ curſum non tenet, ad ſcopulum ſiue arenam adhæreſcens, dicatur* προσίστασθαι. *Pſal.* 95. τεσσαράκοντα ἔτη προσώχθισα τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ, quadraginta annis offenſus fui generationi illi. προσοχθίζειν *eſt, quum iter quis faciens ad tumulum vel ſalebram offenſus hæret:* ὄχθος *enim tumulus. idem eſt igitur, quod* προσίστασθαι. *Maximè autem huiuſmodi impedimenta in via ſenibus moleſta ſunt, de quibus dicitur Eccleſiaſte* 12. *v.* 5. Excelſa quoq; timebunt, & formidabunt in via. *hom.* 11. οὐδὲν γὰρ οὕτω προσίσταται τοῖς ἀκούουσιν, ὡς τὸ περὶ ἑαυτοῦ τινα λέγειν μεγάλα καὶ θαυμαστά. ¶ Sæpe occurrit vocabulum hoc in aoriſto 2. in quo vulgò ſcribitur προστῆναι, quod a nobis ſæpe in margine per coniecturã, aliquoties in ipſo contextu corrigitur προσστῆναι, quo diſtinguatur à προστῆναι, quod deſcendit à προΐσταμαι vocabulo contrariæ planè ſignificationis. Atq; huic correctioni fauet Etymologus, qui ad vocabulum προσχὼν monet diſertè & προσσχὼν à προσέχω, & προσστῆναι à προσίσταμαι geminato σ ſcribenda.

Hom. 9.

Pag. 599. 29. καὶ ἐννεότητι ληρῶν] Et infantiã delirãs. *Vnum verbum eſt:* ἐννεότης *eſt* νηπιότης ἐννεὸς mutus, infans. *Act.* 9. *v.* 7. οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ, εἱστήκεισαν ἐννεοί, *conſtiterunt muti. apud Ariſt. litera non geminatur Problẽ. Sect.* 10. *c.* 33. Διὰ τί μόνον τῶν ἄλλων ζώων ἄνθρωπος γίνεται ἰσχνόφωνος; πρότερον ὅτι καὶ ἐνεόν. ἡ δὲ ἰσχνοφωνία, ἐνεότης ἐστίν. *Idem Prob. Sect.* 11. μετὰ τὸ γίνεσθαι πολὺν χρόνον ἐνεοὶ ἐσμέν. εἶτα ὀψέ ποτε ψελλίζομεν. In lucẽ editi primũ muti ſumus: deinde ſerò tãdẽ balbutimus.

l. 40. *Legendum,* οὐδὲ γὰρ ἄνθρωπος ἂν τοῦτο πάθοι.

Pag. 600. 4. καὶ γὰρ προμνηστρίας ἐπεσείσαντο πολλάκις] προμνήστορες *&* προμνήστριαι ſunt qui vel quæ cōciliant nuptias, ſequeſtres & interpretes nuptiarum. *Latini vocant* Auſpices. *Cic. de Diuinat. lib.* 1. Nihil ferè quondam maioris rei niſi auſpicatò, ne priuatim quidem gerebatur; quod etiam nunc nuptiarum auſpices declarant, qui re omiſſa, nomen tantùm tenent. *Eſt igitur,* προμνώμενος, *qui mulierem ambit pro alio, non pro ſe.*

l. 5. αἱ παστάδες, *ſunt* thalami. *Pſalm.* 18. καὶ αὐτὸς ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ. *Ioelis* 2. Ἐξελθέτω ὁ νυμφίος ἐκ τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ, καὶ ἡ νύμφη ἐκ τοῦ παστοῦ αὐτῆς. *Iam* ὑφάνθησαν αἱ παστάδες, *eſt,* conſtructi ſunt thalami. *Nam quomodo dicunt* ὑφαίνειν οἰκοδόμημα, *ſic,* πλέκειν: *&* οἰκίας πλινθυφεῖς.

l. 6. *Lego,* καὶ παρὸν αὐτοῖς γαμεῖν.

l. 43. *Vel delendum* πότε, *vel legendum ſic,* καὶ μὴ τότε ποῦ ἦμος α. ε. τύσ τε.

Pag. 601. 34. *Legendum,* χάος μέγα μεταξὺ ὑμῶν, καὶ ἡμῶν. *Omiſſa eſt altera vox propter ſimilitudinem initij, quod ſæpe accidit. atq; hanc veram eſſe lectionem arbitror, quamuis in Euangelio legatur* χάσμα *Lucæ* 16. *Sic enim ſæpenumero Noſter illum locum citat, & vocis vtriuſq; eadem vis atq; natura eſt: quod ex hoc Ariſtotelis loco probamus Phyſicorum* 4. *cap.* 1. δόξειε δ' ἂν καὶ Ἡσίοδος ὀρθῶς λέγειν, ποιήσας πρῶτον τὸ χάος. λέγει γοῦν,

Πάντων μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
Γαῖ' εὐρύστερνος. ---

ὡς δέον πρῶτον ὑπάρξαι χώραν τοῖς οὖσι διὰ τὸ νομίζειν, ὥσπερ οἱ πολλοί, πάντα εἶναί που καὶ ἐν τόπῳ. *Vides* τὸ χάος *philoſophum interpretari* χώραν. *i.* locum *&* ſpatium. *Quo nomine appellauit Plato materiam, teſte eodem Ariſt.* 2 *cap.* διὸ καὶ ὁ Πλάτων τὴν ὕλην καὶ τὴν χώραν τὸ αὐτό φησιν εἶναι ἐν τῷ Τιμαίῳ. *Refellit autem hic Philoſophus illorum opinionem, qui locū materiam eſſe voluerunt, quòd eſſet omnium formarū capax: quam idcirco Plato dixit in Timæo* τὸ πανδεχές. *ſecundum enim* ἐτυμολογίαν, *hæc omnia ſunt eiuſdem originis* χάω, χῶ, χάζω, χάος, χάσμα, χώρα, χῶρος, χωρῶ, *capio. ſignificant ergo* χάος *&* χάσμα, *ſpatium* καὶ διάστημα, *quod nonnulli Phyſici locum putârunt. non igitur benè Ouidius, ſi voluit dicere,* ἐτυμολογικῶς,

---rudis indigeſtaq; moles,
Quam dixere Chaos.

quaſi eſſet ἀπὸ τοῦ χεῖν, *quod vulgò, ſed falſò, ſentiunt ferè omnes. ſic quoq; Ouidium ſenſiſſe, manifeſtum eſt præter hunc locum ex eo quod dixit lib.* 2. κατὰ τὸν τρόπον ἐτυμολογικόν.

In Chaos antiquum confundimur.

Apud Heſiodum habemus in Θεογονίᾳ *primum* χάσμα μέγα *de inferis, quod Lucas habet* 16. *deinde non ita multò poſt* χάος *pro eodem.*

l. 42. τοῦ σώματος ἐκ ἀρκοῦντος καὶ εἰς σφοδρότητα, καὶ εἰς μῆκος κολάσεως] *Cic.* 2. *de finibus:* Dolor in longinquitate leuis, in grauitate breuis eſt, vt eius magnitudinem celeritas, diuturnitatem alleuatio conſoletur, *quæ eſt Epicuri conſolatio.*

l. 43. ἀλλ' ἀμφότερα ϲυνέρχεται, καὶ παράτασις καὶ ὑπερβολή] ὑπερβολὴν *vocat, quam ſuperiore verſu* σφοδρότητα. παράτασις *eſt* μῆκος, extenſio, *ſeu* longitudo temporis. *Poterat hoc nomen ſignificare* torturam, *ſi non additum eſſet* καὶ ἐν τοῖς χρηστοῖς, καὶ ἐν τοῖς λυπηροῖς, *& ego ſic accepiſſem. nam* παρατείνειν *eſt etiam* torquere in equuleo, fidiculis diſtendere. *Sed propriè, vt diximus, extenſionem id verbum ſignificat. quia autem tormentis corpora extenduntur, ſolet accipi ſimpliciter pro torquere, aut quoquo modo cruciare. Sic accipiendum monet Caſaubonus in ſuis ad Athenæum annotationibus, lib.* 4. *apud Xenophontem primo* παιδ. qui locus, *inquit,* multos cruciauit viros doctos, εἰ δὲ καὶ πάνυ σπουδάζει φεύγειν, εἴποιμι ἂν ὅτι παρὰ ταῖς γυναιξὶν ἐστιν, ἕως παρατείναιμι τοῦτον, ὥσπερ οὗτος ἐμὲ παρατείνει ἀπὸ σοῦ κωλύων, donec hunc ego ſic cruciem, vt ille me cruciat ab omni aditu ad te prohibens. *Sed huic etiam illa altera ineſt ſignificatio. Sacas enim Cyrum cruciabat puerum differendo ſemper, & tempus producendo, ne ſtatim ad auum accederet. Huc addendum illud Platonis in Lyſide,* ἐὰν δὲ σου καὶ σμικρὸν χρόνον ϲυνδιατρίψῃ σοι, παρατεταθήσεται ὑπὸ σοῦ ἀκούων θαμὰ λέγοντος. *Seneca de Beneficijs,* Qui aut diutiùs torqueri patitur, quem protinus poteſt liberare, aut gaudere tardius, *i.* ὁ πολὺν χρόνον παρατείνεσθαι περιορῶν.

Pag. 602. 1. ἵνα τὰς ἀπειληφόρους ἐκείνας δυνάμεις διαφύγωμεν] Terrificas illas poteſtates, *quas nos Dæmones, Poetæ furias vocant, & armatas facibus inducunt. Virg. lib.* 6.

Continuò ſontes vltrix accincta flagello
Tiſiphone quatit inſultans, tortoſque ſiniſtra
Intentans angues, vocat agmina ſæua ſororum.

l. 4. τὰς λαμπάδας τὰς βασάνοις προηγούμενα] Vide Boiſium.

l. 11. οὔτ' ἰατροὶ τοῦ κάμνοντος ἀπελθόντες. ἀλλ' ἐρῶσι μὲν πολλάκις, ὅτι τὸ, καὶ τὸ ποιῆσαι ἐχρῆν] *Dem. pro Cteſiphonte,* ὥσπερ ἂν εἴ τις ἰατρὸς ἀσθενοῦσι μὲν τοῖς κάμνουσι μὴ λέγοι, μηδὲ δεικνύοι, δι' ὧν ἀποφεύξονται τὴν νόσον, ἐπειδὴ δὲ τελευτήσειέ τις αὐτῶν, καὶ τὰ νομιζόμενα αὐτῷ φέροιτο, ἀκολουθῶν ἐπὶ τὸ μνῆμα διεξίοι, εἰ τὸ, καὶ τὸ ἐποίησεν ἄνθρωπος οὑτοσί, οὐκ ἂν ἀπέθανεν. ἐμβρόντητε, εἶτα νῦν λέγεις; *Hæc obſeruare viſum eſt quoties occurrunt, vt quanti Noſter hunc oratorem fecerit, omnes videant.*

Hom. 10.

Pag. 603. 25. ἐνδυσάμενοι] Doctiſſimè obſeruauit Haleſius reponendum hoc loco, ἐκδυσάμενοι. nam illa lectio adducitur demum l. 27. quem locum ſic diſtingue: τινὲς δέ φασιν (ὃ καὶ μάλιστα ἐγκριτέον) εἴσω καὶ ἔνδον.

Pag. 604. 29. Doctiſſimus Haleſius hunc locum ita reſtituit: διὸ δεῖ εἰπεῖν, ὄντες ἐν τῷ σώματι, ἀλλ' ἐνδημοῦντες, ὡς ἐν ἀλλοτρίᾳ &c.

Pag. 605. 17. τὸν ἀγελαῖον τὸν πολὺν] *Sic dicimus* ὁ πολὺς λεώς, vulgus, ὁ πολὺς ὅμιλος populus. *Quod nomen Lat. factum eſt,* ἀπὸ τοῦ

πολὺ

πολλοὺς κατ' ἀναδέχωνται.

Hom. 11.

Pag. 607. 40. *Vel legendum,* τὸ λόγον ἐμβάλλειν, *vel, quod magis probo,* πάλιν ἐμπίπτειν, *deleto* τὸν λόγον.

Pag. 608. 10. πρὸς φιλοτιμίαν πάντα ποιοῦντες] i. πρὸς ἐπίδειξιν, ad oſtentationem & gloriam, *vt l. 9. eſt enim illud huius interpretamentum. Horat.*

Conſtrictumq; tenet ventoſo gloria curru.

hanc gloriam veteres dixere adoream. *Plinius priſcis ita vocitatã gloriã inquit,* quòd qui farre, quod ador appellatur, ſuperfluebant, ij honorati erant, & glorioſi, *lib.* 18. *Imò quod plurimũ huius generis ſerere contendebant. hoc eſt enim,* φιλοτιμεῖσθαι: *vt ſuprà,* διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα εἴτε ἐνδημοῦντες, εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι. contendimus Deo placere, & hoc nobis glorioſũ ducimus. *Claudianus,*

Hæc omnes veterum ſuperauit adorea laudes.

τὸ δὲ φιλοτιμίαν *gloriam eſſe, vel hic vnus oſtendit Demoſthenis locus contra Leptinem,* χρήματα μὲν γὰρ πλεῖστά ποτε κτησάμενοι, πάντα ὑπὲρ φιλοτιμίας ἀνήλωσαν· ὑπὲρ δὲ δόξης οὐδένα πώποτε κίνδυνον ἐξέστησαν, *maiores noſtri, inquit. Auſonius,*

Mox ador, atq; adoris cum polline pultificum far.

Pag. 609. 40. In margine, lege cum Oecumenio, ἀπὸ γῆς ἐπαγγ.

Pag. 611. 30 οὐ γὰρ τὴν ἕξιν ἔθηκαν, ἀλλ' αὐτὴν τὴν ποιότητα] *Quid igitur?* ἕξις *non eſt* ποιότης? *conſule Ariſtotelem in Categorijs. Sed* ἕξιν *dicit* τὸ δίκαιον καὶ ἁμαρτωλόν, *ipſam qualitatem, iuſtitiam atq; peccatum. In ſcholis* concretum *&* abſtractum *vocant. Ariſt. concretum* τὸ σύνολον. *i. e. formam cum materia complexam. vt Metaph. 2. cap. 1.* μάλιστα δὲ ζητητέον καὶ πραγματευτέον, πότερόν ἐστί τι παρὰ τὴν ὕλην αἴτιον καθ' αὐτὸ, ἢ οὔ· καὶ τοῦτο χωριστὸν, ἢ οὔ· καὶ πότερόν ἐστί τι παρὰ τὸ σύνολον. λέγω δὲ τὸ σύνολον ὅταν κατηγορηθῇ τι τῆς ὕλης, οἷον τὸ ἀδικεῖν. *hoc videtur Chryſoſtomus* ἕξιν *dicere, eò quod habitus omnis alicuius ſubiecti eſt habitus. ſed Plato melius* μέθεξιν. *vt 1 Metaphyſ. cap. 6.* οἱ μὲν γὰρ Πυθαγόρειοι μιμήσει τὰ ὄντα φασὶν εἶναι τῶν ἀριθμῶν· Πλάτων δὲ μεθέξει, τοὔνομα μεταβαλών. τὴν μέντοι γε μέθεξιν ἢ τὴν μίμησιν, ἥτις ἂν εἴη τῶν εἰδῶν καὶ τῶν ἀριθμῶν, ἀφῆκαν ἐν κοινῷ ζητεῖν. *pro numeris enim Pythagoreis, ideas Plato ſeparatas ab omni concretione materiæ poſuit. Quid ſi igitur hic legas* μέθεξιν? *melius conueniret. ſed fortaſſè ſubtilius eſt, quàm vt aures populi ferre poſſunt. Nam* αὐτὴν τὴν ποιότητα *Noſter ſeparatam intelligit qualitatem. vt Chriſtum dicit eſſe* αὐτοδικαιοσύνην *v. 12. ſic enim Plato ſuas ſignificauit ideas. illi enim* αὐτὸ τὸ κάλλος *eſt, cuius participatione,* τὰ τῇδε λέγεται καλὰ πάντα. *Ego fidenter* μέθεξιν *ponerem. nam* ἕξις *vocabulum eſt non minus philoſophicum.*

l. 33. *Lego* ἐν οἷς ἂν καὶ κηλῖδα ἀνάγκη τινὰ εὑρεθῆναι. *nam quod editur, vitioſum eſt.*

Pag. 612. 2. ὁ γὰρ εἰς τὸ φίλτατον ὑβρικὼς, τότε μάλιστα ἀναπαύεται, ὅταν ἑαυτὸν ἀπαιτήσῃ δίκην, καὶ πάθῃ κακῶς] *Veriſſimum, quod expreſſit egregiè in Menedemo Comicus:*

Decreui tantiſper me minus iniuriæ,
Chreme, meo gnato facere, dum fiam miſer,
Nec fas eſſe vllâ me voluptate hìc frui:
Niſi vbi ille huc ſaluus redierit meus particeps.

ſic igitur concludit v. 17. ἐὰν τοίνυν φιλῶμεν τὸν Χριστὸν, ὡς φιλεῖν δεῖ, ἑαυτοὺς τιμωρησόμεθα. *Nonne Menandrum videtur (nam Terentium non credo vidiſſe) in manibus vel ante oculos habuiſſe, cum hæc ſcriberet?*

l. 13. *Haud dubiè legendum,* καὶ τὸ μὴ κολάζεσθαι, κόλασις. *vide quæ ſequuntur, v. 15. & mihi aſſenties.*

l. 33. *Legendum,* καὶ ὅταν λοιδορηθεὶς, μὴ μόνον οὐκ ἀντιλοιδορήσῃ, ἀλλὰ καὶ εὐλογήσῃ. ¶ Omittitur ſæpe in hac conſtructione particula negatiua: & οὐ μόνον, *pro* οὐ μόνον οὐ, non eſt huic Noſtro nouum, credo, nec alijs bonis autoribus.

Hom. 12.

Pag. 614. 39. ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις] *Male interpretatur hoc poſterius Noſter: hoc eſt, inquit* ἐπιτάσεις θλίψεως, ὅταν ἄφυκτα ᾖ τὰ κακὰ καὶ ὥσπερ ἀνάγκη τις ἐπικέηται. *At Pſal. 24. v. 17.* ἐκ τῶν ἀναγκῶν μου ἐξάγαγέ με, de neceſſitatibus meis erue me. i. anguſtijs. *hoc enim ſignificat vocabulum Hebræum. Lucæ 21. v. 23.* ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ, *cum obſidenda eſſet Ieruſalem. & 1. ad Cor. cap. 7. v. 26.* νομίζω δὲ τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, propter hoc præſens tempus anguſtum. τὸ ἔτυμον *hoc probat,* ἀπὸ ἄγχειν, angere, *vnde* anguſtia.

Pag. 615. 1. ἐν ἀκαταστασίαις] *Vetus,* in ſeditionibus. *& ſic accipitur 1. ad Cor. 14.* οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ Θεὸς, ἀλλὰ εἰρήνης. *& Iacobi 3. v. 16.* ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐριθεία, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα. *Prou. 26.* στόμα δὲ ἄστεγον ποιεῖ ἀκαταστασίας. *Hic tamen non audeo reprehendere Noſtri interpretationem, quam magnos viros amplecti video. Sed quid eſſet* κατάστασις, *diximus ad primam.*

l. 33. *Legendum,* ἡλίκης εἶναι ψυχῆς εἰκός ἐστι. *deeſt enim verbum.*

l. 43. *Vnum verbum abſurdè diuiditur: ſic lego,* ὅτι δ. α. μέγα τοῦτο τιθεὶς εἶναι; ναί, φησι. τί δήποτε; *vel,* τίθησι. θεὶς οὖν *pro* ἔθηκας, *per quam eſt inſolens. nemo, ni fallor, ſic loquutus eſt.*

Pag. 616. 19. πολλοὶ γοῦν ἀπὸ τούτου μόνου ἔπαθον] *Nēpe probris. Cn. Pompeius cætera inuictus,* τὸ δυσφημίας ἡττήθη, *teſte Cicerone ad Atticum lib. 2. epiſt. 21.* Itaq; amicus ille noſter, inſolens infamiæ, ſemper in laude verſatus, circumfluens gloriâ, deformatus corpore, fractus animo, quò ſe conferat, neſcit, progreſſum præcipitem, inconſtantem reditum videt. Ac vide mollitiem animi: non tenui lachrymas, vt illum vidi de edictis Bibuli concionantem. vt ille tum humilis, vt demiſſus erat? *Et paulo poſt*, Timeo, tam vehemens vir, tamq; acer in ferro, & tam inſuetus contumeliæ, ne omni animi impetu, dolori & iracundiæ pareat. *ex hoc intelligimus quantum in Paulo fuerit roboris & conſtantiæ.*

l. 39. ὡς ἐν ἀθυμίᾳ ὄντες, *eſt* ἀλλ᾽ ὡς εἰκότερον.

Pag. 617. 8. κἂν ἀγνοῶσι] Malim, κἂν καταγνῶσι.

l. 13. ἠγήσαιτο αὐτὸν] Lego, ἠγήσαιτ᾽ ἂν αὐτόν.

l. 22. *Videtur legendum*, ἢ οὐκ ἂν οὕτως, *vt ſit aliqua connexio.*

l. 37. *Cenſeo legendum*, ἀλλ᾽ ὅτι τοσούτου τὰ χρήματα τιμᾷ *2. perſon. med.* τιμῶμαι, τιμᾷ, τιμᾶται. *Thucyd.* πολλῶν, οἶμαι, χρημάτων ὑμεῖς ἂν ἐτιμήσασθε. *ſuperius* τοσούτου τιμᾶται τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος: Tanti æſtimat genus humanum. τιμᾶν, *eſt, honore vel pœna afficere. Æſchines*, θανάτου τιμῶμαι, quouis ſupplicio me dignum deputo.

Pag. 618. 2. *Manifeſtò legendum*, καὶ οὐχ οὕτω σε λυπεῖ παιδία πεινῶντα.

Pag. 619. 1. *Vel maneat* ἢ, *vel legatur*, εἰ γὰρ ἢ π.

l. 3. *Lego*, πλείονας συνάγων τὰς πηγὰς τ. α. *ſine* καὶ. *Eſt enim cauſæ redditio. Quod ſequitur*, τὰ μὲν γὰρ τοῦ πίνοντος κατὰ φύσιν οἰκονομεῖται πάντα. οἰκονομίαν *medici vocant, digeſtionem ciborum*, καὶ ἀνάδοσιν, καὶ διαφόρησιν: *oratores* diſpoſitionem, *ſecundum dicendi officium.*

l. 9. *Sic diſtinguendum*, καὶ ἔλαττον. τί δή; *& quæ ſequuntur vſq; ad* εἰ δὲ μὴ *parentheſi includenda.*

Hom. 13.

Pag. 620. 11. καὶ ὅπλα αὐτὰ εἰπὼν] Quia hæc verba ſequenti ſcripturæ particulæ non videntur congruere, Haleſius hunc locum ita reſtituendum putat: καὶ ὅπλα αὐτὰ εἰπὼν (διὰ γὰρ ὅπλων, φησὶ, τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ τῶν ἀριστερῶν) καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν πολλὴν κηδεμονίαν διὰ τούτων ἐμφήνας (ὡς παιδευόμενοι γάρ, φησι, καὶ μὴ θανατούμενοι) καὶ τὴν δύναμιν (ἵνα γὰρ ἡ ὑπερβολὴ &c.

l. 31. *Lego*, ὡς ἀγαπητοῖς, οὐδὲν ἧττον.

l. 34. καὶ γὰρ εἰώθαμεν τῶν ἀγαπωμένων συνεχῶς γυμνᾷ τὰ ὀνόματα περιφέρειν] *Maximè inter pocula & in conuiuiis. Theocritus 7.*

καὶ πίομαι μαλακῶς μεμνημένος Ἀγεάνακτος.

Ouidius:

Et bene Meſſallam ſua quiſque ad pocula dicet.

Non poſſumus taciti præterire haſce ἐμφάσεις πολυμαθείας.

Pag. 621. 9. φιλιππησ.] Locus eſt Theſſ. 2. 19. Similis etiam eſt locus Philipp. 4. 1. Boiſ.

l. 36. *Locus eſt perturbatus & corruptus, quem ſic facile reſtituo:* οὐ τέθνηκεν ἐνταῦθα τοὺς κινδύνους τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ τοὺς πόνους, καὶ τοὺς θανάτους (ὃ μάλιστα προσίσταται τοῖς φιλανθρώποις πολλάκις, ὅταν τις αὐτῷ τὰς εὐεργεσίας προφέρῃ. δοκεῖ γὰρ ὀνειδίζειν) καίτοι πολλὰ ἔχων εἰπεῖν (οὕτω ἄτυφος ἦν) ἀλλὰ τὸ φιλεῖν. καὶ διὰ τοῦτο ἀξιοῖ φιλεῖσθαι, ὅτι πατὴρ ὑμῶν ἐγενόμην, φησὶν, ὅτι σφόδρα ὑμῶν ἀντέχομαι. διὸ οὐ ποιεῖ ἐκεῖνο Παῦλος, ἀλλ᾽ ὡς ἄ. *Hæc ſic ordinanda eſſe nemo inficias ibit.* προσίσταται *legendum, non* προΐσταται: *de quo verbo ſatis diximus ſuprà. Hic nodus dignus erat vindice.*

l. 44. μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες τοῖς ἀπίστοις] *Quia verbum hoc non explanat Chryſoſtomus, nos explicabimus. Legem Moſis cæremonialem ad ſpiritualem, vt ſæpe, ſenſum reuocat. Leuitici* 19. Iumentum tuum non facies coire cum alterius generis animantibus: Agrum tuum non ſeres diuerſo ſemine: veſte, quæ ex duobus texta eſt, non induêris. *Græci*, τὰ κτήνη σου οὐ κατοχεύσεις ἑτεροζύγῳ. *ſic alibi boue atq; aſino iunctis vetat arare. Iugum eſt* par: ἑτερόζυγον, par impar. *vt Cicero Dolabellam & Antonium appellat*, Iugum & nobile par gladiatorum. *Phil. 12. Neq; hic imparia ſolùm coniugia Paulus fidelium cum infidelibus prohibet (non enim agitur hoc loco de Matrimoniis) ſed ſpiritualem potiùs coniunctionem, vt Noſter exponit. eſt autem* ἑτεροζυγία, *quam nos dicimus*, diſparagement: *vt apud Liuium lib. 4. plebeiorum & patriciorum, quæ tentabantur connubia.*

Pag. 622. 15. *Proculdubiò legendum*, ὅταν γὰρ μὴ μόνον περιττὰ φαίνηται τὰ ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ περιττὰ τούτου. *Expende totum hunc locum, & non dubitabis. Nam quod editum eſt, nullo modo conuenit, & vnde irrepſit illud* λυπεῖν, *ſanè neſcio.*

l. 20. *Pone* προσαγαγὼν, *quia l. 19. præceſſit* προσήγαγε.

Pag. 623. 31. *Legendum*, ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς θεάτροις διδόασιν, *ad oſtentationem ſcilicet & palàm.*

l. 41. καὶ τὸν μέλλοντα παρέχειν ἀνεχαίτισας] *Id eſt*, ἐκώλυσας. *vt lin. 41.* τοὺς βουλομένους δοῦναι κωλύεις. *quanquam* κωλύειν *eſt propriè* prohibere, ἀναχαιτίζειν, inhibere. *Dem. Olynth. 2.* ὅταν δὲ ἐκ πλεονεξίας, καὶ πονηρίας, ὥσπερ οὗτος, ἰσχύσῃ, ἡ πρώτη πρόφασις, καὶ μικρὸν πταῖσμα, ἅπαντα ἀνεχαίτισε καὶ διέλυσεν: *Vlpianus exponit*, ἀνέστρεψε καὶ ἀνέκοψε. *Sic alicubi Lucianus dixit*, ἀναχαιτίζειν τὴν ναῦν τοῦ δρόμου, nauim inhibere curſu: *quod Thucydides* δεῖ πρύμναν κρούσασθαι. *In proxima Homilia Noſter*, καὶ γὰρ ἵππον ἂν ἴδῃς κατὰ κρημνῶν φερόμενον, χαλινὸν ἐμβάλλεις, καὶ ἀναχαιτίζεις μετὰ σφοδρότητος, frænum iniicis, & refrænas.

Pag. 624. 39. *Lege*, μὴ τείνων τὰς πολλῶν δόξας προφέρωμεν, proferamus.

Hom. 14.

Pag. 625. 6. *Verba Apoſtoli ſunt*, οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν] *Similiter Heraclitus in quadam ad Hermodorum epiſtola de ſuis ciuibus Epheſiis.* τίνι συμμοιχεύω; τίνι συμμιαιφονῶ; τίνι συμμεθύω; τίνι συμφθείρομαι; οὐ φθείρω, οὐκ ἀδικῶ οὐδένα τῶν ἁπάντων. *Credo Paulum legiſſe illam Epiſtolam, tanto magis, quòd ex eadem ſumptum videtur, vt diximus, quod in prima, ca. 15. commemorauit* περὶ τῆς θηριομαχίας, *quam Epheſi ſibi contigiſſe ait. Noſter* ἐφθείραμεν *interpretatur* ἠπατήσαμεν. *rectè quidem. Erant enim, qui dictitabant impoſtorem eſſe Apoſtolum, peſtemq; populorum: vt Athenienſes Socratem condemnabant*, ὡς ἀπατῶντα καὶ λυμαίνοντα καὶ φθείροντα τῶν νέων. *Hoc enim fuit præcipuum caput accuſationis:* ἀδικεῖ Σωκράτης διαφθείρων τοὺς νέους. *in Apologia. Dem. contra Midiam.* ἀλλὰ δεινοί τινές εἰσιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι φθείρεσθαι περὶ τοὺς πλουσίους, καὶ παρεῖναι καὶ μαρτυρεῖν, cum pernicie ſe applicare ad diuites. *hi ſunt enim pernicioſi aſſentatores. dicitur etiam* προσφθείρεσθαι πλουσίοις, *vt Heraclitus* συμφθείρεσθαι.

l. 25. οὐκ ἐπινοήσαμεν] Quid ſi intelligas ἀρτύειν; ſed non placet. Billius Interpres, non inſidias ſtruximus.

Pag. 626. 39. *Verba ſunt Pauli,* ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι. *Dem.* ἐν τῷ περὶ παραπρεσβείας. ἔξωθεν οἱ ἐπιβουλεύοντες, ἔνδοθεν οἱ συμπράττοντες. *Legit hæc Paulus, an ingenij ſimilitudine in eadem veſtigia incurrit?*

l. 43. *Legendum,* ἐπειδὴ γὰρ μεγάλα ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς εἰπών, *non bis* αὐτοῖς. *Sed quid de Corinthijs teſtificatus eſt Paulus? quidue dixit? Hic quidem non exprimitur, ſed ex verbis Pauli ſuperioribus petendum eſt, & ſic legendum,* ἐπειδὴ γὰρ μεγάλα ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς εἰπών, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν· ἵνα μὴ δόξῃ κολακεύειν, μ. π. τ. *Hic enim aliquid deeſſe manifeſtum eſt.*

Pag. 628. 2. αὐτῷ δὲ τοσούτους ὀφθαλμοὺς περιστέλλεται *legendum, vt reſpondeat* τῷ φοβηθῇ. *nam & metū declarat hoc verbum, vt ſimplex cap.* 8. *v.* 20. στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς μωμήσηται. *i.* εὐλαβούμενοι. 2. *ad Theſſ.* 3. στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος.

l. 6. *Legendum videtur,* ὁ περὶ τοῦ καιροῦ παρακαλῶν αὐτόν. ¶ Fortè legendum, ὁ κολακεύων, aut tale aliquid.

l. 7. τίς γὰρ, εἰπέ μοι, τὸν πυρεταίνοντα καὶ φρενίτιδι κατεχόμενον ἐλεεῖ; *Galenus ponit hanc differentiam inter* τὴν φρενίτιδα καὶ τὴν μανίαν, *quòd* ἡ φρενῖτις *ſemper eſt cum febre:* μανία *non ſemper. non igitur hæc* ἁπλῶς. *ſed peritè coniunxit.*

Pag. 629. 13. *Lege,* καὶ ἐπαινεῖν με.

Hom. 15.

Pag. 631. 13. μὴ ἐπὶ πλέον νεμηθῇ τὸ κακὸν], Ne malum longiùs ſerperet. *Virg.*

--tres littore ceruos
Proſpicit errantes--

Seruius paſcentes, νεμομένους. *Idem in Bucolicis,*

Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ.

quod eſt apud Theocritum,

--βοτὰ χίλια βόσκω.

Paulus ad Titum: ὧν ὁ λόγος ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει. *Sic Saluſtius Numidas, quos Græci* νομάδας, *interpretatur vagos & incertis ſedibus errantes. ſic Seneca Tragœdus Scythas & Getas* vagos, *id eſt* νομάδας, *vocat.*

l. 19. ἀνάπτυξον αὐτοῦ τὴν ἔννοιαν] *Quod eſt Ciceroni* complicatam animi notionem euoluere.

l. 23. εἶχον τὴν ἀγάπην ἐν ἑαυτῷ] *Rectū: eſt enim pronocabulum trium perſonarum.*

l. 43. ὅτι καὶ τοῦτον ἡ ἐπιστήμη τοιοῦτον ἐποίησεν. *i.* ἄρχοντα καὶ δικαστήν. *Ex Platonis Politico, vult* τὴν οἰκονομικὴν, καὶ πολιτικὴν, καὶ βασιλικὴν, *nomina eſſe diuerſa eiuſdem ſcientiæ. Rex habendus eſt ſecundum Platonem & Stoicos, qui tenet* τὴν βασιλικὴν, *etiamſi quibus imperet, non habeat. Videmus ergo Chryſoſtomum ex his literis* ὠφελημένον, *tametſi id minimè omnium oſtentet. Nam quæ ſequuntur, nonne hoc euidenter oſtendunt?* καὶ γὰρ τέχνη τὸ ἄρχειν ἐστὶν, οὐκ ἀξίωμα μόνον, *quæ planè Platonis doctrina eſt. Quid illud, quod adiungitur,* καὶ τέχνη τεχνῶν ἁπασῶν ἀνωτέρα? *non Ariſtotelis eſt, qui vult* τὴν πολιτικὴν *eſſe* ἀρχιτεκτονικήν? *& quæ deinceps de ordine artium philoſophatur, ſunt è primo capite Ethicorum.*

Pag. 632. 28. καθ' ἣν ἕκαστόν τινα ἑαυτοῦ κρατεῖν καὶ ἄρχειν δεῖ, τὰ μὲν ἀνελεύθερα κολάζοντα πάθη] Perturbationes *perquàm eleganter Plato* plebem animi *vocat* 3. *Legum.* ταύτην τὴν διαφωνίαν λύπης τε καὶ ἡδονῆς πρὸς τὴν κατὰ λόγον δόξαν, ἀμαθίαν φημὶ εἶναι τὴν ἐσχάτην. μεγίστην δὲ ὅτι τοῦ πλήθους ἐστὶ τῆς ψυχῆς. τὸ γὰρ λυπούμενόν τε καὶ ἡδόμενον αὐτῆς, ὅπερ δῆμός τε καὶ πλῆθος πόλεώς ἐστι. *Quis igitur hæc cognouiſſe & legiſſe noſtrum negabit? paulò poſt addit de eccleſiaſtico imperio p.* 632. *l.* 41. οὐχ ὅπως γενόμενα κολάσωσιν ἁμαρτήματα σκοποῦ περιγεγυμνωμένας, ἀλλ' ὅπως μὴ γένοιτο τὴν ἀρχήν. *Quæ planè ſunt ex Xenophontis primo* παιδ. *ſic enim ille de Perſarum veteri diſciplina. Alia imperia, inquit,* ἐπιτάττουσι μὴ κλέπτειν, μὴ ἁρπάζειν, μὴ βίᾳ εἰς οἰκίαν παριέναι, μὴ παίειν ὃν μὴ δίκαιον, μὴ μοιχεύειν, μὴ ἀπειθεῖν ἄρχοντι, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα ὡσαύτως. ἢν δέ τις τούτων τι παραβαίνῃ, ζημίας αὐτοῖς ἐπέθεσαν. οἱ δὲ Περσικοὶ νόμοι, προλαβόντες ἐπιμέλονται, ὅπως τὴν ἀρχὴν μὴ τοιοῦτοι ἔσονται οἱ πολῖται, ὥστε πονηροῦ τινος ἢ αἰσχροῦ ἔργου ἐφίεσθαι· *quod nullis vnquam legibus contigit. Eſt enim duntaxat, vt docet Ariſtoteles* 3. *Polit. cap.* 6. ὁ νόμος συνθήκη, καὶ καθάπερ ἔφη Λυκόφρων ὁ σοφιστὴς, ἐγγυητὴς ἀλλήλοις τῶν δικαίων, ἀλλ' οὐχ οἷος ποιεῖν ἀγαθοὺς καὶ δικαίους τοὺς πολίτας. *Hoc enim ne Dei quidem lex data per Moſem præſtare valuit. fuit enim, teſte Apoſtolo,* litera occidens. τοῦτο δὲ τὸ γέρας, *inquit Simonides,* τοῦ ποιεῖν ἀγαθοὺς καὶ δικαίους *ſpiritui & gratiæ per Euangelium datæ reſeruatum eſt. Xenophon igitur* τοὺς Περσικοὺς νόμους, *non ſcriptas leges, ſed inſtituta Perſarum, & diſciplinā reip. voluit intelligi. Quod quæ ſequuntur apud Xenophontem euidentiſſimè declarant. ait enim,* ἐπιμέλονται δὲ ὧδε. ἔστιν αὐτοῖς ἐλευθέρα ἀγορὰ καλουμένη· ἐντεῦθεν τὰ μὲν ὤνια, καὶ οἱ ἀγοραῖοι, καὶ αἱ τούτων φωναὶ, καὶ ἀπειροκαλίαι ἀπελήλανται εἰς ἄλλον τόπον, ὡς μὴ μιγνύηται ἡ τούτων τύρβη τῇ τῶν πεπαιδευμένων εὐκοσμίᾳ. ὁ κόσμος τῆς πολιτείας, eſt reip. diſciplina.

l. 35. ἔπειτα δὲ, καθ' ὃ ἑαυτοῦ τις ἕκαστος ὁ νῦν ἔχων ἄρχει] *Hoc etiam Platonis eſt,* τὸν κοινῶς μέλλοντα τῶν ἄλλων ἄρξειν, αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ δεῖν ἀρχὴν πρότερον κατασκευάσαντ' ἔχειν. ὁ γὰρ ἰδίᾳ πονηρὸς, *inquit Æſchines,* οὐκ ἄν ποτ' ἂν γένοιτο δημοσίᾳ χρηστός. *Et* 3. *Legum:* ὅταν δὲ ἐπιστήμαις, ἢ δόξαις, ἢ λόγοις ἐναντιῶται, τοῖς φύσει ἀρχικοῖς, ἡ ψυχὴ, τοῦτο ἄνοιαν προσαγορεύω, πόλεώς τε, ὅταν ἄρχουσι καὶ νόμοις μὴ πείθηται τὸ πλῆθος· ταὐτὸν δὲ καὶ ἑνὸς ἀνδρὸς, ὁπόταν καλοὶ ἐν ψυχῇ λόγοι ἐνόντες μηδὲν ποιῶσι πλέον. *Hic* *quoq; imperia hæc vtraq; priuatum & publicum Noſter poſuit.*

Pag. 633. 11. ἄρχων τις ὥσπερ τῶν φυτῶν ὁ γεωργὸς, τὰ μὲν ἐπικόπτων καὶ κωλύων, τὰ δὲ αὔξων] *Haud dubitanter legendum* καὶ κολούων. *Idem fuit error in veteribus libris, Politicorum* 3. *cap.* 9. *de eâdem pene re, qui nunc in emendatis ſublatus eſt. ſic enim legebatur in editione Morelij Pariſijs* 1506. ὁ γὰρ ὀστρακισμὸς τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν τρόπον τινὰ τῷ κωλύειν τοὺς ὑπερέχοντας καὶ φυγαδεύειν. *Nunc habent caſtigati codices* τῷ κολούειν, *vt eſt apud Herodotum in primo, referentem illud Periandri per ambages datum Thraſybulo conſilium, cuius etiam Ariſtoteles ibidem meminit,* ὅτι δεῖ τοὺς ὑπερέχοντας ἄνδρας ἀναιρεῖν, *vt ipſe aruum æquans,* τοὺς ὑπερέχοντας τῶν σταχύων *decuſſerat, quod eſt* κολούειν. *ſic enim apud Liuium, lib.* 1. Inambulans tacitus ſumma paupauerum capita dicitur baculo decuſſiſſe.

l. 22. ὅταν ἔπειτα δένδρα ἄκαρπα καὶ ἀνήμερα εἰς ὕψος ἀναδραμόντα τὴν αὔξησιν τῶν ὑποκειμένων κωλύῃ] *Hic nonnihil videtur oſtentâſſe multiplicem ſuam lectionem* καὶ τὴν πολυμάθειαν. *Sic enim Maro Georg.* 2.

Nec non eſt ſterilis quæ ſtirpibus exit ab imis,
Hoc faciet, vacuos cum ſit digeſta per agros.
Nunc altæ frondes & rami matris opacant,
Creſcentique adimunt fœtus, vruntque ferentem.

Hæc nimirum plantaria ſunt Plinio, quæ matris vmbrâ enecantur. Paucarum in hoc genere rami parcunt ſoboli, vt vlmorum palmarumq;: nullis verò tales pulli proueniunt, niſi quarum radices amore ſolis atq; imbris in ſumma tellure ſpatiantur. *lib.* 17. *cap.* 10. *quanquam Chryſoſtomus loquitur de omnibus præcelſis arboribus, quæ humilioribus inumbrant.*

l. 28. καὶ δεῖ μὲν τῆς ἄνωθεν ἰσχύος, δεῖ δὲ τῆς ὡρῶν κράσεως, καὶ πρὸ πάντων τῆς αὐτοῦ προνοίας] *Hæc ſumpta ſunt ex Theophraſti de plantis* 8. *cuius hæc ſunt:* πρὸς αὔξησιν δὲ καὶ τροφὴν μέγιστα μὲν ἡ τοῦ ἀέρος κρᾶσις συμβάλλεται, καὶ ὅλως ἡ τοῦ ἔτους κατάστασις (εὐκαίρων γὰρ ὑδάτων καὶ εὐδιῶν, καὶ χειμώνων γινομένων, ἅπαντα εὔφορα καὶ πολύκαρπα, κἂν ἐν ἁλμώδεσι καὶ λεπτογείοις ᾖ. διὸ καὶ παροιμιαζόμενοι λέγουσιν οὐκ ἀλόγως, ὅτι ἔτος φέρει, οὐχὶ ἄρουρα) μέγα δὲ καὶ αἱ χῶραι διαφέρουσι. *id eſt,* Ad incrementum autem alimentumque plurimum quidem cœli temperies, & in totum anni ratio confert (etenim ſi imbres, ſerenitates, & hyemes accidant tempeſtiuæ, cuncta feliciùs atque vberiùs proueniunt, etiam in ſalſuginoſis ac parum pinguibus agris. vnde non ab re eſt, quod prouerbio dicitur, Annum producere fructum, non agrum) verumtamen refert non parui, quæ ſit natura regionum. *Deus autem eſt, qui temperat annum ad vſum agricolarum, atq; etiam quid opus facto ſit in re ruſtica, docet eos, vt eſt apud Iſaiam* 28. Erudiet illum in iudicio, Deus ſuus docebit illum. *iudicium dicit agri colendi rationem.*

l. 32. ὅταν ἡ ῥίζα ἀνάγκῃ καρπὸν, ὅταν τὸ σπέρμα φυῇ] *Hic etiam præ ſe fert non minorem rerum ruſticarum peritiam. Sic enim Plinius lib.* 16. *capite triceſimo,* Arbores, quas naturæ debeamus, tribus modis naſcuntur, ſponte, aut ſemine, aut radice. *Quod etiam Virgilius tradidit:*

Principio arboribus varia eſt natura creandis.
Namque aliæ nullis hominum cogentibus, ipſæ
Sponte ſuâ veniunt.
Pars etiam poſito ſurgunt de ſemine, vt altæ
Caſtaneæ, nemorumque Ioui quæ maxima frondet
Æſculus, atq; habitæ Graijs oracula quercus.
Pullulat ab radice alijs denſiſſima ſylua;
Vt ceraſis vlmiſque, etiam Parnaſſia laurus
Parua ſub ingenti matris ſe ſubijcit vmbra.

Pag. 634. 10. *Legendum,* ἀποδειξάμενος.

l. 13. μέχρι τοῦ διαγορεύουσι τὰ πρακτέα μόνον, ἕστηκεν ἡ ἀρχή] Hæc & hæc facies, illa ne feceris (*hoc eſt,* διαγορεύειν) *quæ magiſtratûs eſt præſcribere, & Legum. Dem. contra Leptinem,* μηδένα τῶν τριηραρχιῶν ἀτελῆ διείρηκεν ὁ νόμος. *Item,* ἐν τῷ νόμῳ διείρηται. *Vlpianus,* διείρηκε, διαῤῥήδην εἴρηκε, diſertè dixit. *Paulo poſt in eadem Oratione,* διὰ τὸ γεγράφθαι ἐν τῷ νόμῳ διαῤῥήδην αὐτοῦ, quia diſertis in lege verbis ſcriptum eſt. *Idem eſt* τὸ διαστέλλεσθαι: *vt apud Lucam Chriſtus* διεστείλατο *cuidam, quem curauerat, ne cui diceret, mandauit,* διέταξεν. *Eſt autem* accuratè & ſolicitè præcipere. *Athenæus lib.* 6. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ Μαριανδυνοὶ μὲν Ἡρακλεώταις ὑπετάγησαν, διὰ τέλους ὑποσχόμενοι θητεύσειν παρέχουσιν αὐτοῖς τὰ δέοντα, προσδιαστειλάμενοι μηδένα αὐτῶν ἔσεσθαι πρατὸν ἔξω τῆς Ἡρακλεωτῶν χώρας. hâc priùs cautione adhibitâ, ne quenquam eorum extra ſuam regionem venderent. *Hinc dicimus, lege cautum eſt. Vides* τὸ διαστείλασθαι pactionem *ſignificare. Et lex, eſt pactio ciuium inter ſe,* συνθήκη τῆς πόλεως, *vt apud Platonem in Minoe, & Ariſtotelem, loco quem paulò antè memorauimus. Vnde Comicus:* Ea lege atque omine. *Lex eſt enim pactio; pactio, condicio.*

l. 41. *Legendum* φυγὼν, ἐρημίας τὴν μὲν, *ſine* καὶ.

Hom. 16.

Pag. 635. 32. καὶ οὐκ εἶπεν ἡ ἀγάπη αὐτοῦ] *Deeſt hic,* ἀλλὰ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ. *cur enim illud diceret, ſi hoc non adderet? Erroreſq; huius generis frequentes ſunt. quod autem habetur* 635. 19. τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἀναπέπαυται ἀπὸ πάντων ὑμῶν. *eſt quidem hoc apud Paulum alio loco: ſed hic eſt* τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. *ſed aut hic quoq; ita legit Chryſoſt. aut illum locum ante oculos habuit.*

Pag. 636. 7. εἴ τι αὐτῷ] Vide Boiſium.

l. 40. ἵνα μὴ δόξῃ ὀνειδίζων τοῦτο ποιεῖν, ἀλλ' ἀπὸ κωμῳδίας ἑτέρας ἐπ' αὐτὸ ἔρχεσθαι] *Et hoc Demoſthenicum*

nicum eſt. Cum enim in illa πρὸς *Leptinem Orator de immunitatibus diſſerens, de Chabriæ filio dicturus eſſet, & multis tum ſuſpicionem moueret in gratiam illius dicere, quæ diceret, ſic incipit.* εἶεν. ἀλλὰ νὴ Δία, τὸν παῖδα τὸν Χαβρίου περιίδωμεν ἀφαιρεθέντα τὴν ἀτέλειαν. *Ad quem locum Vlpianus,* ἀντὶ τοῦ, ἄγε δὴ, λείπεται τῷ λόγῳ, ἵνα ἐξ ἀνάγκης δόξῃ ἐπὶ Χαβρίαν ἔρχεσθαι, καὶ οὐκ ἐκ προνοίας καὶ παρεσκευασμένως, ἀλλ' ἑπόμενος τῷ λόγῳ. Debemus enim honeſtos aditus ad quamque partem orationis facere, *inquit Cicero. Qua de cauſa non cupidè præripuit illum locum, ſed ita induxit, vt eò rerum ſerie ductus videretur ad vitandam illam ſuſpicionem gratiæ. Quid hoc ad rem, inquis? multum, ſi Chryſoſtomus obſeruatione dignum putauit. & certè vtilius eſt vel ad cognitionem, vel ad imitationem, quàm multa eorum, quæ Scholaſtici tradunt. At illa ſubtiliora ſunt. Ego verò id pernegò. Nam illa cum docentur, nemo tam obtuſus eſt, qui non intelligat: hæc acutiſſimus quiſque vix percipit.*

Pag. 637. 13. ἐν τῷ μέτρῳ τῶν διδομένων, ἀλλ' ἐν τῇ γνώμῃ τῶν παρεχόντων ἡ φιλοτιμία κρίνεται] *Sic interpretatur* ἁπλότητα *.i. liberalitatem. vt Iacobi* 1. εἴ τις λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος Θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς.

Pag. 639. 11. *Legendum,* οὐ μᾶλλον ἐντεῦθεν δικάζεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖ τὰς εὐθύνας ὑφέξειν] *Hic* δικάζεσθαι *non eſt* iudicari, *ſed* τὰ δίκαια λαμβάνειν, ius ſuum perſequi, pecuniam debitam petere. *Hic enim agitur de fœneratoribus. Solent enim* οἱ δανείζοντες δικάζεσθαι πρὸς τοὺς δανειζομένους: *&* εὐθύνας ὑπέχειν, *eſt* δίκας διδόναι, iudicium pati. *Cic. pro Quinctio. Demoſth.* περὶ λόγων μετὰ τῶν νόμων τὰ δίκαια λαμβάνοντες παρ' ἀλλήλων, *id eſt,* δικαζόμενοι.

l. 27. *Lege* αἰωνίας αὐτοῦ σκηνάς.

Hom. 17.

l. 35. *ponendum* ὥσπερ περισσεύετε. *ſic eſt apud Paulum. &* ὡς *non regit indicatiuum.*

l. 39. πίστει τῇ τῶν χαρισμάτων] *Sic diſtinguit* πρὸς τὴν τῶν δογμάτων.

Pag. 640. 11. *Vel legendum* πάντα κινεῖ καὶ μ. τὸν λόγον, *vel* πάντα κινεῖ καὶ μεταχειρίζει λόγον.

l. 15. *Legendum,* ἐπὶ τὸ κεφάλαιον, καὶ τὴν κορωνίδα τῆς σ. ἵεται] παρὰ τὸ Ὁμηρικόν, κεφαλὴν ἐπέθηκα κορώνην. *Iliados* 3.

l. 23. *Videtur legendum,* ὅτι πτωχεία ἐπλούτισε· πλοῦτον δὲ ἐστὶ φησί. *nam* ἐπλούτισε πλοῦτον, *vel* ἐπλούτησε, *abſonum eſt.*

l. 29. καὶ γνώμην ὑμῖν ἐν τούτῳ δίδωμι] *Conſilium do. Dio Caſſius,* κἀν τούτου καὶ γνώμην αὐτοῖς ἔδωκεν. 1. *ad Cor. cap.* 7. γνώμην δὲ δίδωμι, ὡς ἠλεημένος ὑπὸ Κυρίου πιστὸς εἶναι.

l. 40. *Legendum,* νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπ.

l. 44. *Videtur legendum,* εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόσκειται, *ex v.* 6. *& ſic Beza,* Si promptus animus adſit.

Pag. 642. 15. ὁ δῆλος ἐλεύθερος] *Subaudi* χρήζει. *Illuſtre exemplum habes apud Athenæum huius rei lib.* 6. Ποσειδώνιός φησιν ὁ ἀπὸ τῆς στοᾶς, πολλούς τινας ἑαυτῶν οὐ δυναμένους προΐστασθαι, διὰ τὸ τῆς διανοίας ἀσθενές, ἐκδιδόναι ἑαυτοὺς εἰς τὴν τῶν συνετωτέρων ὑπηρεσίαν, ὅπως παρ' ἐκείνων τυγχάνοντες τῆς εἰς τὰ ἀναγκαῖα ἐπιμελείας, αὐτοὶ πάλιν ἀποδιδῶσιν ἐκείνοις δι' αὐτῶν, ἅπερ ἂν ὦσιν ὑπηρετεῖν δυνάμενοι. *Hoc exemplum docet verum eſſe illud Ariſtotelis lib.* 1. *Polit. cap.* 2. ἄρχον δὲ φύσει καὶ ἀρχόμενον διὰ τὴν σωτηρίαν. τὸ μὲν γὰρ δυνάμενον τῇ διανοίᾳ προορᾷν, ἄρχον φύσει καὶ δεσπόζον φύσει· τὸ δὲ δυνάμενον τῷ σώματι ταῦτα ποιεῖν, ἀρχόμενον καὶ φύσει δοῦλον. διὸ δεσπότῃ καὶ δούλῳ τὸ αὐτὸ συμφέρει.

l. 16. ὁ πλούσιος τοῦ πένητος] *Egere opibus pauperum diuites, Ariſtophanes in Pluto docet. ſic enim paupertas ad diuites.*

> Καὶ τοί τι πλέον πλουτεῖν ἐστι, πάντων τούτων ἀπορουμένοις;
> Παρ' ἐμοῦ γὰρ ἔστι ταῦτ' εὔπορα πάνθ' ὧν δεῖσθον. ἐγὼ γὰρ
> Τὸν χειροτέχνην ὥσπερ δέσποιν' ἐπαναγκάζουσα κάθημαι
> Διὰ τὴν χρείαν καὶ τὴν πενίαν ζητεῖν ὁπόθεν βίον ἕξει.

l. 23. φύσημα, *obſcœnum eſt vocabulum, maneat* νόσημα.

Pag. 643. 13. *Legendum,* ὅταν σὺ μὲν ἐν τειχορόφοις μένῃς, *vel* τειχορρόφοις. *ſic dicimus,* ὁμώροφος, *vel* ὁμόρροφος. *Breuis enim vocalis in compoſitione producitur, vt* ὁμαλός, ἀνώμαλος, κατηρεφής, ζωηρεφής ἀπὸ τοῦ ἐρέφω.

l. 29. ἃ μὴ θέλετε πάσχειν, μηδὲ ποιεῖτε] *Demoſthenes contra Midiam,* σὺ δὲ ἀπειλεῖς πᾶσιν, ἐλαύνεις πάντας· τοὺς ἄλλους ἀξιοῖς, ὅ,τι σὺ βούλει σκοπεῖν· οὐκ αὐτὸς σκοπεῖς ὅ,τι μὴ τοὺς ἄλλους λυπήσεις ποιῶν. *l.* 32. ἐλεεῖσθαι βούλει; ἐκεῖνον ἐλέει. ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος *Iacobi* 2. *v.* 13. *Hoc verò mirificè noſter Demoſthenes illuſtrauit in eadem, & quidem eadem orationis figura.* ἐγὼ νομίζω πάντας ἀνθρώπους ἐράνους φέρειν παρὰ τὸν βίον αὐτοῖς, οὐχὶ τούσδε μόνους, οὓς συλλέγουσί τινες, καὶ ὧν πληρωταὶ γίγνονται, ἀλλὰ καὶ ἄλλους. οἷον, ἐστί τις μέτριος καὶ φιλάνθρωπος ἡμῶν, καὶ ἐλεῶν τοὺς πολλούς; τούτῳ ταὐτὸ δίκαιον ὑπάρχειν παρὰ πάντων, ἄν ποτε εἰς χρείαν καὶ ἀγῶνα ἀφίκηται. ἄλλος οὐ τοιοῦτός τις ἀναιδὴς καὶ πολλοὺς ὑβρίζων, καὶ τοὺς μὲν καθάρματα, τοὺς δὲ πτωχούς, τοὺς δὲ μηδὲν ὑπολαμβάνων εἶναι; τούτῳ τὰς αὐτὰς δίκαιον ὑπάρχειν φορὰς, ἅσπερ αὐτὸς εἰσενήνοχε τοῖς ἄλλοις. ἂν τοίνυν ὑμεῖς ὀρθῶς ἐθέλητε σκοπεῖν, τούτου πληρωτὴν εὑρήσετε Μειδίαν ὄντα τοῦ ἐράνου, οὐκ ἐκείνου. ἔρανος *eſt* ἐλεημοσύνη, *quam in hac Epiſtola vocat Apoſtolus* εὐλογίαν, *in altera* λογίαν, collectam. *Erat enim hic maximè laudabilis & verè pius Græcorum mos pauperes amicos ſubleuandi, vt cum aduerſam fortunam paſſus eſſet aliquis, ſodalium atque amicorum facultatibus ſubleuaretur. Hoc illi vocabant* ἐρανίζειν, καὶ ἔρανον φέρειν, *quod hic etiam Paulus* διακονεῖν τοῖς ἁγίοις, καὶ διακονίαν. *Idcircò autem retulimus hic illum oratoris locum, non ſolùm quia Chryſoſtomum illuſtrat, & facit ad rem, quæ nunc agitur: ſed etiam vt pudeat Chriſtianos non facere id, quod Ethnici tam libenter & tantâ cum humanitate, ne dicam charitate, fecerunt. Huic conſimilis eſt locus in prima contra Ariſtogitonem.* εἰπέ μοι συγγνώμης πόθεν, ἢ παρὰ τοῦ; ἢ τοῖς σοῖς παιδίοις ἔλεος; παλλοῦ γε καὶ δεῖ. σὺ τὸν εἰς πάντα ἔλεον προδέδωκας ἀειπόνητον· μᾶλλον δὲ αὐτὸς ᾔρηκας ὅλως. μὴ δὴ πρὸς οὓς αὐτὸς ἔχωσας λιμένας, καὶ περιβόλων ἐνέπλησας, πρὸς τούτους προσορμίζου. *Nonne hunc locum Noſter intuebatur cum diceret*, ἐλεεῖσθαι θέλεις; οὐκοῦν ἐλέει. συγγνώμης θέλεις τυχεῖν; οὐκοῦν μεταδίδου. Vis miſericordiam conſequi? fac aliorum miſereâris. veniam impetrare vis? tu igitur imperti veniam.

Hom. 18.

Pag. 645. 28. Legendum, ὑπὸ τοῦ δοκίμους εἶναι.

l. 36. καὶ αἴτιοι ἡ ἁδρότης, τοῦτ᾽ ἔστι τὸ πλῆθος χρημάτων] *Theophraſtus* ἁδρὸν σῖτον *vocat* lætas ſegetes, *quas propriè dicimus* vberes, *&* ἁδρότης τοῦ λόγου, vbertas & copia dicendi. *Iſocrates in Panathenaico:* περὶ δὲ Λακεδαιμονίων οὐ δυναμένους σιωπᾶν, ἀλλὰ προσδοκῶντας, ἣν ὑπερβάλλοντας τοὺς ἐπαίνους περὶ ἐκείνων ποιῶνται, τὴν αὐτὴν λήψεσθαι δόξαν τοῖς ἁδροτέροις αὐτῶν, καὶ πολὺ βελτίοσιν εἶναι δοκοῦσι, ijs, qui ſe copioſiores ſunt: *ſeipſum innuit.*

Pag. 647. 17. Legendũ, ταῦτα δέ μοι πάντα εἴρηται.

l. 21. Legendum videtur, τοῦτο γὰρ καὶ ἡμῖν ἀσφάλειαν πλείονα, καὶ ὑμῖν ἐπίδοσιν μείζονα κατασκευάζει πρὸς ἀρετὴν, incrementum, *vel* profectum maiorẽ. *Pro* ταῦτα *Interpres Billius videtur legiſſe* ταύτῃ, *vel* διὰ ταῦτα.

l. 28. ὡς μίαν οἰκίαν δεῖ τὴν ἐκκλησίαν οἰκεῖν] ἀντὶ τοῦ, διοικεῖν, καὶ οἰκονομεῖν. *Iſocrates*, οἱ βέλτιον οἰκοῦντες τὰς ἑαυτῶν πόλεις. *Item* τῶν πόλεων τὰς ἄμεινον οἰκεῖσθαι δοκούσας.

l. 36 Legendum, ὅτι ἄνθρωπος ὤν.

l. 40. ὅσον ὁ κηδεστὴς τοῦ μ.] *Hic quidem* ſocer, *propriè* gener, *vel* affinis. *ſic* γαμβρὸς, gener *propriè, ſed Exodi* 18. ſocer.

l. 43. ὡς ἐν στήλῃ τῷ βίῳ ταῦτα γράψας κατέλιπεν] *Non per appoſitionem*: ſed hæc tanquam in columnâ deſcripta vitæ reliquit, *id eſt*, cunctis hominibus. βίος *eſt, quem nos mundum dicimus. Cicero:* Solem è mundo tollere videntur qui amicitiam è vitâ. *Plinius:* Sed nos pergamus vitam excolere. *Sapient. Sal. cap.* 10. *de Sodomitis.* σοφίαν γὰρ παροδεύσαντες οὐ μόνον ἐβλάβησαν τοῦ μὴ γνῶναι τὰ καλὰ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀφροσύνης αὐτῶν ἀπέλιπον τῷ βίῳ μνημόσυνον. *nempe omnibus poſteris.*

Pag. 648. 1 *Legendum*, ἅπερ ἂν ἡμεῖς ἐννοησώμεθα, *propter* ἂν, *vt altero membro*, ἅπερ ἂν συμφέροντα φανῇ.

l. 11. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος ὁ τὰ συμφέροντα εἰπὼν, σοφὸς· οὕτως ἡμεῖς οἱ καταδεξάμενοι, καὶ αὐτοὶ συνέσεως καὶ εὐγνωμοσύνης καρπωσόμεθα ἔπαινον] *Nota differentiam ſimilium nominum.* σοφὸς *enim eſt qui per ſe prudenter intelligit:* συνετὸς, *qui nihil quidem ipſe excogitat, ſed alterum benè monentem audit. atq; hæc Heſiodi ſententia eſt nota omnibus*, οὗτος μὲν πανάριστος *&c.* ἐσθλὸς δ᾽ αὖ κἀκεῖνος *&c. Quam Baſilius Magnus ad Iuuenes eleganter expreſſit:* μέμνησθε τοῦ Ἡσιόδου, ὅς φησιν ἄριστον μὲν εἶναι, τὸν παρ᾽ ἑαυτοῦ τὰ δέοντα συνορῶντα, ἐσθλὸν δ᾽ αὖ κἀκεῖνον, τὸν τοῖς παρ᾽ ἑτέρων ὑποδειχθεῖσιν ἑπόμενον. τὸν δὲ πρὸς οὐδέτερον ἐπιτήδειον, ἀχρεῖον εἶναι πρὸς ἅπαντα. *Sophocles in Antigona*,

Φημ᾽ ἔγωγε πρεσβεύειν πολὺ
Φῦναι τὸν ἄνδρα πάντ᾽ ἐπιστήμης πλέων·
Εἰ δ᾽ οὖν (φιλεῖ γὰρ τοῦτο μὴ ταύτῃ ῥέπειν)
Καὶ τῶν λεγόντων εὖ καλὸν τὸ μανθάνειν.

Liuius in Orat. Minutij lib. 22. Sæpe ego audiui milites, eum primum eſſe virum, qui ipſe conſultat, quid in rem ſit. ſecundum eum, qui bene monenti obediat. qui nec ipſe conſulere, nec alteri parere ſcit, eum extremi eſſe ingenij.

Hom. 19.

l. 32. Περὶ τῆς παραλείψεως] *Nullus dicendi magiſter meliùs vnquam rhetoricatus eſt. & hoc quidem primum* θεώρημα· ὁ γὰρ δικαστὴς ὁρῶν τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ κατηγόρου, οὐδὲν ὑποπτεύει λοιπόν. λογίζεται γὰρ ὅτι ὁ, πολλὰ ἔχων εἰπεῖν, οὐκ εἰπὼν, πῶς ἂν οὐκ ὄντα πλάσειεν; *apud nullum memini Rhetorem me legiſſe: ſed tamen veriſſimum eſt, & Chryſoſtomus nobis horum diligentior. Exemplum autem hoc ſæpe apud Demoſthenem occurrit*, καὶ τὰ μὲν ἄλλα σιωπῶ, πολλὰ ἂν ἔχων εἰπεῖν. *Nam conſectari minima quæq; atq; excutere omnia, eſt* μικροψυχίας, *& ſuſpicionem affert accuſatoris nimis intenti. Secundum illud*, καὶ δίδωσι μεῖζον ὑποπτεύειν, ἃ εἶπεν: *eſt apud Hermogenem* ἐν τῷ μεθόδῳ δεινότητος. *ſic ille, vtimur, inquit, hoc Schemate*, ὅταν βουλώμεθα τὴν ὑπόνοιαν μείζονα καταστῆσαι τοῦ πράγματος ἐν τῇ γνώμῃ τῶν ἀκουόντων. *Sic Cornificius, ad Heren. lib.* 4. Vtilius eſt occultè feciſſe ſuſpicionem, quam huiuſmodi intendiſſe accuſationem, quæ redarguatur. *Tertium eſt* τῆς τοῦ Χρυσοστόμου θεωρίας· καὶ ἦθος χρηστοῦ ὑπόνοιαν περιτίθησιν ἑαυτῷ. *Habet enim boni viri ſignificationem, aliquid remittere, non acriùs, quàm neceſſe eſt, agere, non eſſe pugnacem. hæc Noſter obſeruauit & didicit videlicet ad vſum aliquem ſuum concionandi. Cur nobis itidem non licet? Exemplum eſt* τῆς παραλείψεως *apud Paulum*, περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους περισσόν μοί ἐστι τὸ γράφειν ὑμῖν. *apud Dem. contra Leptinem*, ἐγὼ δ᾽ ὅτι μὲν τινων κατηγοροῦντα, πάντας ἀφαιρεῖσθαι τὴν δωρεὰν τῶν ἀδίκων ἐστὶν ἐάσω.

l. 34. Legendum videtur, δίδωσι μεῖζον ὑποπτεύειν, ἃ εἶπεν.

l. 39. An legendum, εἰδὼς σύνεσιν *non* προαιρέσεως, *ſed* παραινέσεως? *propter illud quod ſequitur*, ὑπὸ ἄλλου τ μ προτραπείς. *certè* προαίρεσις *eſt* προηγούμενος λόγος.

Pag. 649. 10. & 42. κολάζει reprimit, & κακολογούμενος μεθοδεύει orationem arte quadam temperat, Billius.

l. 12. τὴν φιλοτιμίαν, *mox vocat* εἰσφοράν. *At Paulo*, φιλοτιμίαν ἔφερε τὸ μηδὲν λαβεῖν. *hæc eſt enim, quam vocat* καύχησιν. 1. *ad Cor.* 9. *v.* 15. Emori mallem, inquit, quàm vt gloriam meam quis euacuet. *Sic vetus. Quam gloriam?* ἵνα εὐαγγελιζόμενος, φησιν, ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον. *hoc eſt*, vt gratis prædicem. *liberalitas autem verſatur circa* λῆψιν καὶ δόσιν *Eth.* 4 *cap.* 1. *nec minùs interdum liberale ac ſplendidum non accipere, quàm magnificum dare.* φιλοτιμίαν *autem gloriam interpretati ſumus.*

l. 39. μαθεῖν τὸ πᾶν πεπληρωκότας] *Sic apud Dem.* πληρωτὴν τοῦ ἐράνου, καὶ πληρῶσαι τὸν ἔρανον: *quod eſt* εἰσενεγκεῖν, *v.* 40. *Theophraſtus,* φίλῳ δ' ἔρανον κελεύσαντι εἰσενεγκεῖν.

l. 42. καὶ κολάζει πάλιν λέγων] *Pro quo dici ſolet* παραμυθεῖται, θεραπεύει, mitigat, mollit. *ſic pag.* 649. 10. κεκολασμένοις μύθοις εἶναι λέγων. *Hermogeni* κεκολασμένον κάλλος *eſt venuſtas orationis non admodum ornata, ſed compreſſa, ne nimis niteat: cui opponitur* ἀπαραμύθητον, *vel* ἀμύθητον. *& hoc igitur artis verbum.*

Pag. 650. 1. περιτρέψαι τοὺς ἀδήλους] *Noſtri Codices habent* παρακλῆσαι τ. α.

l. 7. περὶ αὐτοῦ] Lege περὶ αὐτῆς, fortè διακονίας.

l. 11. *Legendum,* οὐ μόνον τὸ δοῦναι πολὺ οὐκ ἐλύπησεν.

l. 21. καὶ εὐλογίας πεπληρωμένους τοὺς παρέχοντας] εὐλογίαν *Hebræi vocant quoduis munus, vel beneficium, quod Noſter neſcivit. Sic enim Iacob ad fratrē ſuum Eſau Gen.* 33. *cum illi de Meſopotamia rediens occurreret,* λάβε τὰς εὐλογίας μου, ἃς ἐνήνοχά σοι: *paulo ante dixit* δέξαι τὰ δῶρα διὰ τῶν ἐμῶν χειρῶν. *& ſic fortaſſe legendum,* 1. *Cor. c.* 16. 1. περὶ δὲ τῆς εὐλογίας. *nam &* λογία *vix eſt Græcum* ἀντὶ τῆς συλλογῆς. *& cur eandem rem hic* εὐλογίαν *diceret, illic,* λογίαν?

l. 30. καὶ σπείρειν τὸ πρᾶγμα ἐκάλεσεν] *Sic apud Iſaïam cap.* 32. *v.* 20. Beati, qui ſeminatis ſecus omnes aquas. *& Eccleſiaſtæ cap.* 11. *v.* 1. Mittè panem tuum ſuper aquas, quia poſt multa tempora inuenies illum. Da partem ſeptem, nec non & octo. *panem enim dixit pro ſemine: vt Pſalmo* 104. Qui panem educit è terra: *ſic interpretatur Iunius.* ſeminare *autem* ſecus aquas, *eſt in locis irriguis, & proinde feracibus ſemen ſpargere. Sed &* 6. *cap. ad Gal. Eleemoſynam ſementi comparat, quoniam qui largiuntur pauperibus, videntur id perdere, vt qui ſeminant: ſed multò plus recepturi ſunt, quàm dederunt. Quâ ratione hoc bonum opus fæneratio dicitur.*

l. 38. ἀλλὰ καὶ ἀπὸ γραφῆς μαρτυρίαν ἐπάγει λέγων, Ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ Κύριος] *Citant Eccleſiaſt.* 35. *vbi ſunt hæc,* ἐν πάσῃ δόσει ἱλάρωσον τὸ πρόσωπόν σου. *ſed* 22. *Prouerb. hæc eadem verba ſunt,* ἄνδρα ἱλαρὸν δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός. *Seneca in ſecundo de Beneficijs,* Qui tam paratè facit, non eſt dubium, quin libenter faciat. Itaque lætus facit, & induit ſibi animi ſui vultum.

Pag. 651. 25. δικαιοσύνην ἐνταῦθα τὴν φιλανθρωπίαν ἐκάλεσεν] *Quod in Pſal. dicitur,* Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in æternum. *Eſt autem* φιλανθρωπία miſericordia, *auctore Hermogene,* ἐν τῷ περὶ τῆς δριμύτητος, *his verbis:* Κυρίως μὲν τὴν εὔνοιαν σημαίνει λέξις, οὐ κυρίως ἐπ' ἐκείνης ἐστι, ἡ τοιαύτη. ὅτε ὁ Ξενοφῶν λέγων τὰς αἰτίας, δι' ἃς αἱ κύνες περὶ τοῦ δεῖνος ἀναχωροῦσιν ἐκ τῶν διωγμῶν, φησιν, ὅτι αἱ μὲν διὰ μαλακίαν, αἱ δὲ δι' ἀήθειαν, αἱ δὲ διὰ τὸ καὶ τό, αἱ δὲ διὰ φιλανθρωπίαν ἀναχωροῦσι, φησι. τὴν γὰρ περὶ τοὺς ἀνθρώπους συνήθειαν, καὶ τὸ συνεῖναι ἀνθρώποις ἀσπάζεσθαι, φιλανθρωπίαν ὠνόμασεν, οὐ κυρίως μὲν ἐπὶ τοῦ δὲ πράγματος οὔσης τῆς λέξεως (ἐπ' ἄλλου γὰρ τάττειν εἰώθαμεν τὴν φιλανθρωπίαν) κυρίως μὲν τοιοῦτος σημαίνων τὸ πρᾶγμα; καὶ τάχα τούτου μᾶλλον ἂν εἴη κυριωτέρα ἡ λέξις, ἡ ἐπὶ τοῦ ἐλεεῖν καὶ οἰκτείρειν ὅταν τιθοῖτο, ἐφ' ὅπερ καὶ φύσει τάττεται τὸ τῆς φιλανθρωπίας ὄνομα. *Sic Apoſtolus poſuit ad Titum* 2. *v.* 4. ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος ἔσωσεν ἡμᾶς. *Sic Noſter accipit, concludens omnes ferè conciones* χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ. *Hic igitur* δικαιοσύνην *intelligere debemus,* ἐλεημοσύνην, *quæ eſt eadem* φιλανθρωπίᾳ. *Mat.* 6. προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν ἀνθρώπων, *vetus Interpres reddidit,* Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, *& nemo reprehendit. Timon autem ille, qui congreſſus hominum omnemq́ conſuetudinem refugiebat, dictus eſt* μισάνθρωπος, *vt canes illi Xenophontis* φιλάνθρωποι. *Sed* φιλανθρωπία καὶ φιλοτιμία *ſic differunt (nam &* φιλοτιμίαν *diximus eſſe liberalitatis genus) vt apud Ariſt. liberalitas & magnificentia, quod Noſter docet in hoc ipſo ſermone ſuprà:* ἐναντία δὲ φιλοτιμίᾳ καὶ προθυμίᾳ· καὶ ὁ πολλὰ δοὺς, πολλάκις ἀθυμεῖ. φιλότιμος *eſt igitur qui multa & magna largitur.*

l. 28. μὴ πάνυ ἀκριβολογώμεθα, ἀλλὰ ἀθρόᾳ τῇ χειρὶ σπείρωμεν. *Cic. in Lælio,* Hoc quidem eſt nimis exiguè & exiliter ad calculos vocare amicitiam, vt par ſit ratio acceptorum & datorum. *hoc eſt* ἀκριβολογεῖσθαι. *Quanquam &* μικρολογίαν, *quid ſit, oſtendit.*

l. 44. πρὸς τῷ μὴ λαβεῖν] *Omittit Interpres.*

Pag. 652. 8. τίνα αὖ εἴποιμεν τρυφᾶν μᾶλλον, τὸν λαχάνοις τρεφόμενον, καὶ ὑγιαίνοντα, καὶ οὐδὲν πάσχοντα ἀηδές, ἢ τὸν Συβαρίτην;] *Heſiodus,*

Νήπιοι οὐδ' ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός,
Οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ.
i. ἐν λεπτῇ διαίτῃ, *tenui victu.*

Plato Legū 3. ἆρ' οὐκ ἀγνοήσαντες τὸν Ἡσίοδον ὀρθότατα λέγοντα ὡς τὸ ἥμισυ τοῦ παντὸς πολλάκις ἐστὶ πλέον; ὁπόταν ᾖ τὸ μὲν ὅλον λαμβάνειν ζημιῶδες, τὸ δὲ ἥμισυ, μέτριον, τότε τὸ μέτριον τοῦ ἀμέτρου πλέον ἡγήσατο, ἄμεινον ὂν τοῦ χείρονος.

l. 9. ἢ τὸν Συβαριτικὴν ἔχοντα τράπεζαν] εἰς τρυφὴν καὶ μαλακίαν οἱ Συβαρῖται διαβάλλονται: *De quibus multa Athenæus lib.* 12. *velut quod in luxum & voluptates penitus immerſi legem tulerunt,* τοὺς εἰς τὰς θυσίας καλοῦντας πρὸ ἐνιαυτοῦ τὴν παράκλησιν ποιεῖσθαι. εἰ δέ τις τῶν ὀψοποιῶν ἢ μαγείρων ἴδιον εὕροι βρῶμα καὶ περιττόν, τὴν ἐξουσίαν μὴ ἄλλῳ χρήσασθαι τούτῳ ἕτερον πρὸ ἐνιαυτοῦ. *Herodotus autem in* 6. Σμινδυρίδης ὁ Ἱπποκράτεος Συβαρίτης, ὃς ἐπὶ πλεῖστον δὴ χλιδῆς εἷς ἀνὴρ ἀφίκατο. εἵποντο γοῦν αὐτῷ χίλιοι μάγειροι καὶ ὀρνιθευταί. *Hic ille eſt, qui Solem in vitâ non vidit nec occidentem nec orientem. Hoc vitæ genus eodem lib. Legum Philoſophus idem vocat Ionicum, vt* motus Ionicos *Horatius.*

l. 14. *Legendum,* ἀπήρξατο.

l. 19. ἄλυπον, ὅταν δὲ τὴν ἀ.

Hom. 20.

Pag. 653. 27. ὁ δ' ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν] *Ex Iſaia 55.* ὡς γὰρ ἂν καταβῇ ὑετὸς ἢ χιὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οὐ μὴ ἀποστραφῇ ἕως ἂν μεθύσῃ τὴν γῆν, καὶ δῷ σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν.

Pag. 654. 10. καθάπερ γὰρ ὁ σῖτος καταβαλλόμενος κομῶντα τὰ λήϊα δείκνυσιν] *Hoc eſt* ποιεῖ*: quod alterum membrum oſtendit,* οὕτω καὶ ἡ ἐλεημοσύνη πολλὰ τὰ δράγματα τῆς δικαιοσύνης ἐργάζεται. τὸ γὰρ ἀποδεικνύναι, καὶ ἀποφαίνειν, *idem valent quod* ἀπεργάζεσθαι. *l. 18.* καὶ γὰρ ἡμεῖς κύριοι τὰ λήϊα ἡμῶν δεῖξαι κομῶντα. *Theocritus Idyllio 7.*

Αἴγειροι πτελέαι τε εὔσκιον ἄλσος ὕφαινον.

quod verbum Scholiaſtes quoq; explicat, ἐποίουν.

Pag. 655. 8. εἴγε αὐτοὶ μὲν ἐλειτούργουν, αὐτὸς δὲ διηκονεῖτο] *Notanda differentia,* τοῦ λειτουργεῖν καὶ τοῦ διακονεῖν. *Illi conferebant pecuniam, Paulus ad Sanctos perferebat. Eſt enim* ἡ εἰσφορὰ *ſpecies* τῆς λειτουργίας, *vt* τριηραρχία *&* χορηγία*: quarum immunitas eſt* ἀτέλεια. τελεῖν *enim* pendere, *Dem. contra Leptinem. hoc autem quod Corinthij faciebant pro Sanctis ſæpe Noſter vocat,* εἰσφέρειν, *& rem,* εἰσφοράν.

l. 30. ἵνα λειτουργήσῃς τῇ πονηρᾷ τῆς γαστριμαργίας τυραννίδι] Vt ſeruias improbo ventris imperio: *quomodo Saluſtius dixit*, veluti pecora, quæ natura prona atq; ventri obedientia finxit. *M. Tullius in Diuinatione*. Etenim ſi probabilis eſt eorum cauſa, qui iniurias ſuas perſequi volunt, qua in re dolori ſuo, non reip. commodis ſeruiunt. *Reip. commodis ſeruire eſt propriè* λειτουργεῖν, *&* λειτουργία, *publicum munus vel miniſterium. Vlpianus ad Dem.* λεῖτον δὲ ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ τὸ δημόσιον· ὅθεν λειτουργεῖν, τὸ εἰς τὸ δημόσιον ἐργάζεσθαι ἔλεγον. *Heſych.* λήϊτον *Tul. de Senectute,* At illa quanta ſunt, animum tanquam emeritis ſtipendijs libidinis, ambitionis, contentionis, inimicitiarum, cupiditatum omnium, ſecum eſſe, ſecumq; (vt dicitur) viuere? *ſtipendia mereri, eſt militare. cuius muneris vacationem, qui propter ætatem habet, is emeritus dicitur. Gloſſarium, Emeritus,* ἀπολειτουργήσας, ἀπεστρατευμένος. *Seneca in Thyeſte Solem occidentem, emeritum vocat.*

l. 36. διὰ τί τοῦτο εἰς τοῦτο ἀναλίσκεται;] Vide Boiſium.

Ibid. δέον τοῖς ἑαυτῶν κρίνειν πλημμελήμασι] Cum ſuorum delictorum acres animaduerſores eſſe deberent, ſi quod fieri oporteret, facere vellent illi verò cum crapulam edormierint, rei familiaris & expenſorum rationes repetunt. *hoc eſt enim* διὰ τί τοῦτο εἰς τοῦτο ἀνηλώθη; τὸ κρίνειν μετὰ τῆς δοτικῆς *eſt* ius dicere, *ſeu* reddere. *vt Iſaie 1.* κρίνατε ὀρφανῷ, καὶ δικαιώσατε χήραν: iudicate pupillo, iuſtificate viduam. *Eſt igitur iudicare cum hoc caſu, iuſtificare, vel condemnare. ſed quæ ſequuntur hæc explicant melius.*

Pag. 656 4. Mallem ἀντὶ δὲ τοῦ πέτασον φορεῖν. *Heſichyus* πέτασος τὸ τῶν ἐφήβων φόρημα. *eadem verba habet Iulius Pollux.*

Hom. 21.

Pag. 657. 41. Legendum καὶ διὰ τὸ ἄφρονος εἶναι.

Pag. 658. 3. ἢ τοίνυν κατ' εἰρωνείαν φησὶ, πολλὴν ἐμφαίνων βαρύτητα λέγων, ἐγὼ ὁ ταπεινὸς] *Hermog.* αἱ γὰρ εἰρωνεῖαι μέθοδοί τινές εἰσι ποιοῦσαι τὴν βαρύτητα: *vt Dem. pro Corona,* εἶτα τοίνυν Παιανιεὺς ἐγὼ Βάταλος, Οἰνομάου τοῦ Κοθωκίδου σου πλείονος ἄξιος ὢν ἐφάνην τῇ πόλει. διὰ ἀμφοτέρων γὰρ τῶν ὀνομάτων τοῦ τε Βατάλου, καὶ τοῦ Οἰνομάου τὰ ἐναντία τοῖς ὀνόμασιν αὐτοῖς δηλοῦται. *Oenomaus, eſt Heros, Batalus, mollis.* mea mollities, inquit, qui ſum Batalus, vt tu vis, plus tum patriæ profuit, quàm tua fortitudo, qui Oenomaum aliquando in tragœdia egiſti.

Pag. 658. 29. Leg. οὐδὲ διὰ τοῦδε αὐτό.

Pag. 659. 1. διὰ μὲν τῆς τροπῆς] *Et hoc Hermogenis eſt, quòd metaphoram appellat* τροπήν. *ſic enim ille,* καὶ τετραμμένην λέξιν, *modificatam dictionem.*

l. 5. Legendum videtur, ἰσάζοντα κατ' αὐτῶν.

l. 23. τρόπον] Quod aliàs dixit, τροπὴν, tropum.

l. 40. καὶ εἰς μηδένα ἀφῇ τὴν ὀργὴν] *Tranſlatum à Veſpis ſiue apibus, quæ, quos pupugerunt, in ijs relinquunt aculeos. Dem. hac locutione vſus eſt* κατ' Ἀνδροτίωνος. *Ariſtophães propriè dixit de ſuis ſenibus, iracundis iudicibus, quos aculeatos induxit, veſpis ſimiles,* εἰς ὃν ἂν τύχωσι, τὸ κέντρον ἀφιέντες. *Cic. pro Cælio,* Sed veſtræ ſapientiæ eſt Iudices, non abduci ab reo, nec quos aculeos habeat ſeueritas grauitaſq; veſtra, cum eos accuſator erexerit in rem, in vitia, in mores, in tempora, emittere in hominem & in reum, cum is non ſuo crimine, ſed multorum vitio ſit in quoddam odium iniuſtum vocatus. *erigere aculeos eſt* ἐγείρειν, *emittere,* ἀφιέναι.

Pag. 660. 1. Iniqua eſt permutatio. captiui enim homines non dicuntur λεία, *ſed pecudes. nam apud Liuium, ſi quid memini, legimus:* In caſtra rediêrunt, magno pecorum atq; hominum numero, non prædâ captâ. *certe* ληλατεῖν, *eſt pecora & iumenta abigere, non homines. vnde* abactionem *dicimus* ληλασίαν, *&* abactores. *Vlpianus addit loco ſuprà citato,* καὶ λεία λέγεται, ἡ ἀπὸ τῶν πολεμίων εἰς τὸ κοινὸν τῶν ἁρπαζόντων ὠφέλεια, ἀπὸ τοῦ λεΐτου, *quod eſt* δημόσιος. εἰς τὸ κοινὸν *non eſt in fiſcum: ſed quod Cicero dicit 3. Offic,* Ille autem qui archipirata dicitur, niſi æquabiliter prædam diſpertiat, aut occidetur à ſocijs, aut relinquetur.

l. 22. κατὰ μέλος ὢν] Interpretatur Billius, diuulſus atq in membra diſtractus. Vide Boiſium.

l. 35. ὡς αὐτὸν νομίζεται Θεὸν] *Balbus apud Ciceronem 2. de Nat. Deorum, oſtendit mundum ſentientem eſſe, intelligentem, ſapientem, Deum deniq; ſi dijs placeat. Velleius Epicureus hunc rotundum & volubilem Deum irridet. illa autem Stoicorum ſententia eſt. Cic.* Quocirca ſapientem eſſe mundum neceſſe eſt, naturamq; eam, quæ res omnes complexa teneat, perfectione rationis excellere, eóq; Deum eſſe mundum, omnemq; vim mundi diuinâ naturâ contineri.

l. 36. ὕλῃ τινὶ πονηρᾷ τὸ πλέον αὐτοῦ ἀναθεῖναι] *Thales Mileſius aquam, alij aerem, Heraclitus ignem, Democritus & Epicurus atomos principia eſſe dixerunt rerum omnium. hi omnes nullam aliam cauſam niſi materiam nouerunt. Anaxagoras mentem diuinam primus admonuit mundi fabricæ,* καὶ μηχανῇ χρῆται τῷ νῷ πρὸς τὴν κοσμοποιΐαν, *trahitq́ illam machinam, cum, quam ob rem mundus de neceſſitate extiterit, quæritur, Ariſt. 1. Metaphyſic. cap. 4. Iam duas habemus cauſas. ſed efficiente hic Philoſophus non vtitur, & plus materiæ defert. Tertia, quam Socrates in Phædone maximè requirebat, & cæteris omnibus prætulit, eſt finis, idcirco rẽ quamq́ ſic fieri, quia ſic melius fuit. Cum enim incidiſſet in librum Anaxagoræ, quo docuit* ὡς ἄρα νοῦς ἐστιν ὁ διακοσμῶν τε πάντα καὶ πάντων αἴτιος, *valdè lætatus eſt, & ſpẽ magnã cepit, ſe cauſam hanc, quam impensè ſcire cupiebat, inuenturum:* τόν γε νοῦν γὰρ κοσμοῦντα, πάντα κοσμεῖν καὶ ἕκαστον τιθέναι ταύτῃ, ὅπῃ βέλτιστα ἔχει: *ſed cum perlegiſſet, de ſua ſpe decidiſſe, & deſpondiſſe animum. vidit enim virum* τῷ μὲν νῷ οὐδὲν χρώμενον, οὐδέ τινας αἰτίας ἐπαιτιώμενον εἰς τὸ διακοσμεῖν τὰ πράγματα, ἀέρας δὲ καὶ αἰθέρας καὶ ὕδατα αἰτιώμενον, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἄτοπα. *hoc idem Ariſtoteles Anaxagoræ vitio dedit. ait enim,* ἐν δὲ ἄλλοις πάντα μᾶλλον αἰτιᾶται τῶν γιγνομένων, ἢ τὸν νοῦν, *eundemq́ cauſã: quã Socrates admiratus eſt, celebrat, cùm in 2. Phyſicorum, docens* τὴν φύσιν πάντα ποιεῖν ἕνεκά τινος, καὶ ὅτι ἄμεινον οὕτω, *tum primo Metaph. cap. 3. poſt hæc enim* principia, inquit, quaſi non ſufficerent ad gignendam rerum naturã, rurſus ab ipſa veritate compulſi conſequentem cauſam quærebant. τοῦ γὰρ δ' εὖ καὶ καλῶς τὰ μὲν ἔχειν, τὰ δὲ γίγνεσθαι τῶν ὄντων, ἴσως οὔτε γῆν, οὔτε ἄλλο τῶν τοιούτων οὐθὲν, οὔτ' εἰκὸς αἴτιον εἶναι, οὔτ' ἐκείνους οἰηθῆναι· οὐδ' αὖ τῷ αὐτομάτῳ καὶ τύχῃ τοσοῦτον ἐπιτρέψαι πρᾶγμα καλῶς ἔχει. νοῦν δή τις εἰπὼν εἶναι καθάπερ ἐν τοῖς ζώοις, καὶ ἐν τῇ φύσει τὸν αἴτιον καὶ τοῦ κόσμου, καὶ τῆς τάξεως πάσης, οἷον νήφων ἐφάνη παρ' εἰκῇ λέγοντας τοὺς πρότερον. *Sed quod Noſter ait,* ὕλῃ τινὶ πονηρᾷ τὸ πλέον αὐτοῦ νείμαντες, *erant qui dicerent in creatione mundi, materiæ quàm conditoris partes eſſe potiores. in quibus eſt Hermogenes hæreticus, qui materiam æqualem Deo finxit, id eſt coæternam: Deum autem huic appropinquando Mundum condidiſſe. contra quem Tertullianus ſubtiliſſimè diſputat, libello quodam refellens illius rationes, quibus in hanc ſententiã inductus videbatur, ac oſtendens hoc eſſe præponere materiam Deo, Deum verò ſubycere, qui de materia cuncta produxerit.* Quis enim alius, inquit, Dei cenſus, quam æternitas? quis alius æternitatis ſtatus, quàm ſemper fuiſſe, & futurum eſſe, ex prærogatiua nullius initij, & nullius finis? aut quid erit vnicum & ſingulare, niſi cui nihil adæquabitur? adæquabitur autem Deo materia, cum æterna cenſetur. *Ita Hermogenes duos Deos infert, materiam parem Deo faciens. Quæ Manichæorum inſania eſt. Sed cur dixit* πονηρὰν ὕλην; *an ex illorum ſententia, qui materiam mali cauſam deputant? hæc enim quorundam opinio fuit non philoſophorum ſolùm, ſed etiam hæreticorum. Quippe Manichæi duo principia æterna ponebant, & quidem contraria. Unde Tertullianus in Libro, quem memorauimus, eſſe* hæreticorum patriarchas ait Philoſophos. *Sed illam opinionem refutat Plutarchus, & Platonis non eſſe confirmat illo libro, cuius inſcriptio eſt,* περὶ τῆς ἐν τῷ Τιμαίῳ ψυχογονίας. *Non enim Deum ex Platonis ſententia creâſſe animam mundi, multò minus materiam: ſed tantùm compoſuiſſe vtrumq́, & cùm huius* ἀταξίαν, *tùm illius* ἀναρμοστίαν *ad numeros quoſdam redegiſſe. Accepiſſe enim omne quod eſt viſibile,* οὐχ ἡσυχίαν ἄγον, ἀλλὰ κινούμενον πλημμελῶς καὶ ἀτάκτως, *vt in Timæo legitur. Nam materia, inquit, cum ſit iners, & mera potentia æquè diſpoſita ad bonum & malum, cauſa malorum eſſe non poteſt. Unde igitur tot mala emergunt, ſi neq́ ex materia ſunt, neq́ à Deo? eſt quiddam, inquit, ſecundum Platonem, medium inter materiam & Deum,* ἕξις καὶ διάθεσις κακὴ τῆς ὕλης. *quam in 10. Legum* ψυχὴν ἄτακτον καὶ κακοποιὸν *appellat, in Philebo verò* ἀπειρίαν. *Hanc ſemper Deo repugnâſſe,* ἐναντίαν οὖσαν καὶ ἀντίπαλον τῷ ἀγαθουργῷ. *nam & æternam vnà cum materia fuiſſe, & ab æterno motus incompoſitos habuiſſe, quos Deus ad ordinem modumq́ reuocauit,* ὥσπερ ἁρμονικὸν ἄνδρα καὶ ῥυθμικὸν οὐ φωνὴν ποιεῖν οὐ κίνησιν, ἐμμελῆ δὲ φωνὴν καὶ κίνησιν εὔρυθμον ἀξιοῦμεν. *Hæc Plutarchus. Mala autem omnia ex hoc fonte deriuat Philoſophus, ſic de Mundo loquens in Politico,* Παρὰ μὲν γὰρ τοῦ ξυνθέντος πάντα τὰ καλὰ κέκτηται, παρὰ δὲ τῆς ἔξωθεν ἕξεως ὅσα χαλεπὰ καὶ ἄδικα ἐν οὐρανῷ γίνεται, ταῦτα ἐξ ἐκείνης αὐτός τε ἔχει, καὶ τοῖς ζώοις ἐναπεργάζεται. *Sed de loco Platonis in Timæo, qui multos fatigauit, quàm vera Plutarchi diuinatio ſit, neſcio. Certè Xenocrates, qui magiſtro ſucceſſit in Academia, non ſic Platonem audit, vt ipſe etiam fatetur, nec verò Ariſt. 1. Meta. cap. 6. ſic ſcribens:* ἔτι δὲ τὴν τοῦ εὖ καὶ τοῦ κακῶς αἰτίαν τοῖς στοιχείοις ἀπέδωκεν ἑκατέροις ἑκατέραν. *quibus elementis? aut quæ Plato nouit elementa & principia rerum? ipſe nos docet eodem cap. exponens, in quibus differat à Pythagoreis Plato,* τὸ δὲ ἀντὶ τοῦ ἀπείρου ὡς ἑνὸς, δυάδα ποιῆσαι, τὸ δ' ἄπειρον ἐκ μεγάλου καὶ μικροῦ, τοῦτ' ἴδιον. *Pythagoras duo poſuit principia,* ἄπειρον καὶ πέρας, *ſiue* ἄρτιον καὶ περιττόν: *Plato* ἀντὶ τοῦ πέρατος *formam. forma enim determinat materiam:* ἀντὶ τοῦ ἀπείρου, *magnum & paruum, quia materia interminata eſt, & quæ contraria ſuſcipiat, quæ duo ſunt: idcirco etiam* δυάδα *nominat, à Pythagora verbis, non re diſſentiens, niſi quod ideas poſuit ſeparatas. Illa igitur in Philebo* ἀπειρία *certè materia eſt, non illa anima in 10. Legum, quæcunq́ eſt, malefica, vt Plutarchus cenſuit. Huic ſententiæ doctiſſimus Hebræorum Aben Eſra congruit, cuius hæc verba ſunt in præfatione ad Eccleſiaſten:* ſhores hara heſron hamecabbel. Radix mali defectus ſubiecti. *ſubiectum materiam vocat, vt Ariſtoteles* ὑποκείμενον. *Itaq́ non abs re eſt, quod Auguſtinus ait cauſam mali deficientem potiùs, quàm efficientem eſſe quærendam:* cui tum eſt aditus, inquit, cum à Deo deſerimur, gratiâ deſtituti. Malum enim priuationem eſſe. *priuatio autem & materia ratione tantùm, non re differunt : vt docet Philoſophus in primo Phyſicorum.*

Hom. 22.

Pag. 661. 24. καὶ μετριάζει, καὶ περὶ ἑαυτοῦ μέγα τι λέγει] *Difficillimum hoc temperamentum, vt Noſter ait, quod tamen Paulus arte quadam eſt aſſequutus, vt Demoſthenes pro Corona, cùm neceſſitate compulſum & inuitum hoc ſe facere teſtatur,* κἂν μὲν εὐλαβούμενος τοῦτο μὴ λέγω τὰ πεπραγμένα ἐμαυτῷ, οὐκ ἔχειν ἀπολύσασθαι τὰ κατηγορημένα δόξω, οὐδ' ἐφ' οἷς ἀξιῶ τιμᾶσθαι, δεικνύναι. εἰ δ' ἐφ' ἃ καὶ πεποίηκα καὶ πεπολίτευμαι, βαδίζω, πολλάκις λέγειν ἀναγκασθήσομαι περὶ ἐμαυτοῦ. πειράσομαι μὲν οὖν ὡς ἂν μετριώτατα τοῦτο ποιεῖν, ὅ,τι δ' ἂν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἀναγκάζῃ, τούτου τὴν αἰτίαν οὗτος δίκαιος ἔχειν, ὁ τοσοῦτον ἀγῶνα ἐνστησάμενος. *Eſt enim hoc tempus* περιαυτολογίας *ab omnibus conceſſum, cum reſpondemus malignis aliorum obtrectationibus, quod Paulo nunc vſui venit. Sic enim Plutarchus in libro, quo docet, quomodo quis poſſit ſeipſum laudare* ἀνεπιφθόνως : αὐτὸν δὲ ἐπαινεῖν ἀμέμπτως ἐστὶ, πρῶτον μὲν ἂν ἀπολογούμενος τοῦτο ποιῇς πρὸς διαβολὴν καὶ κατηγορίαν, *vt Pericles apud Thucydidem lib. 2.* καίτοι ἐμοὶ τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε, ὃς οὐδενὸς ἥσσων οἴομαι εἶναι γνῶναί τε τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα, φιλόπολίς τε καὶ χρημάτων κρείσσων. *Et hæc de ſe Paulus, ſed non tam magnificè prædicat,* εἰ καὶ ἰδιώτης λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει, *cap. 11. v. 6. hic enim* μετριάζων, *alterum ſibi ſuo iudicio detrahit, vt alterum iure ſuo videatur aſſumere, ſicut Achilles apud Poetam:*

Τοῖος ἐὼν, οἷος οὔ τις Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Ἐν πολέμῳ, ἀγορῇ τ' ἀμείνονές εἰσι καὶ ἄλλοι.

In bello duntaxat, *inquit :* nam in foro fateor multò multos eſſe meliores. *Et in hoc gloriatur Paulus, ſe nihil accepiſſe à Corinthijs,* καὶ χρημάτων κρείσσονα φαίνεσθαι. *Nam quid animum eius erga Corinthios cum Periclis erga ſuos ciues comparem ? eiuſdem magnanimitatis eſt illud Iphicratis, quem cum Ariſtophon accuſaret nauium proditionis, interrogauit ipſum Ariſtophontem :* Tu verò, inquit, ſi naues illas habuiſſes in tua poteſtate, quid feciſſes ? hoſtibuſne prodidiſſes ? *cum ille ſe proditurum negaret, tum Iphicrates:* εἶτα σὺ μὲν οὐκ ἂν προύδωκας ὢν Ἀριστοφῶν, Ἰφικράτης δὲ προύδωκεν ; *hæc multorumq́; aliorum exempla Ariſtides colligit* ἐν τῷ περὶ τοῦ παραφθέγματος. τὸ δὲ καυχᾶσθαι διακενῆς καὶ παρὰ καιρὸν μανίαις ὑποκρέκειν *ait Pindarus. & feſtiuè Xenophon,* αὐτῷ μὲν ὁ παρ' ἄλλων ἔπαινος ἥδιστον ἀκουσμάτων ἐστίν : ἑτέροις δὲ ὁ περὶ αὑτοῦ λυπηρότατον. *Itaq́; Olympionicæ non ipſi proclamant ſuas coronas, ſed præconem adhibent.*

l. 25. Legendum, τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε.

l. 29. ὡς οὐκ ὄντες ἐγκλήμασιν ὑπεύθυνοι.

Pag. 663. 10. Legendum ex Euangelio, καθάπερ γεωργοῖς ἀμπελῶνα διαιροῦμεν. *Ridiculum eſt enim vitem vnam diuidere multis agricolis putandam, hoc enim quæ ſequuntur, oſtendunt.* ὅπως ἡμῖν ἀφορίσων. ἀφορίζειν *enim eſt aſſignare ſuam cuiq; partem vineæ vel agri colendam. Hom. 26. pag. 687. 32.* οἱ δὲ, ὡς πάροικοι καὶ γείτονες, ἠξίουν τὴν αὐλείαν αὐτοῖς ἀφορισθῆναι θύραν.

Pag. 663. 43. οὐκ ἐπειδὴ Παῦλος ἐζήτει τὴν παρ' ἀνθρώπων δόξαν] *Suam quiſq; exiſtimationem, quamdiu priuatus eſt, & ſua res agitur, negligere debet: ſed ſi, ſuâ perſonâ periclitante, publicum munus gerenti minuatur auctoritas, hoc quoties euenit, conſulendum eſt exiſtimationi, neq; vllâ ratione patiendum, vt à quoquam facilè contemnatur.* ὥσπερ γὰρ τῆς Κασσάνδρας ἀδοξούσης ἀνόνητος ἦν ἡ μαντικὴ τοῖς πολίταις, *inquit Plutarchus in Politicis,*

Ἄκραντα γάρ μ' ἔθηκε θεσπίζειν θεός,
καὶ πρὸς παθόντων κἀν κακοῖσι κειμένων
σοφὴ κέκλημαι, πρὶν παθεῖν δὲ μαίνομαι.

Sic niſi fides habeatur perſuadentibus, & opinio probitatis valeat, non admodum proficiunt. Itaq́; laudatur illud Menandri, Τρόπος ἐσθ' ὁ πείθων τοῦ λέγοντος, οὐ λόγος. *Quamobrem etſi propter ſe non eſt expetenda* ἡ παρ' ἀνθρώπων δόξα, *quâ nihil leuius, tamen propter hoc* ἐπακολούθημα *non eſt negligenda, imò aſſerenda ab omni ſiniſtrâ famâ. Quæ cauſa Paulum nunc impulit ad gloriandum liberiùs de rebus ſuis in eccleſiâ geſtis.*

l. 27. οὐ γὰρ ἀποφαίνεται ἁπλῶς, τὸ οἰκεῖον ἦθος μιμούμενος] *Herm.* τὸ μὴ ἀποφαντικῶς λέγειν, ἀλλ' ἐνδοιαστῶς, ἠθικὸν ποιεῖ τὸν λόγον : Non aſſeueranter dicere, ſed dubitanter, moratam facit Orationem.

Pag. 664. 15. καὶ τὸν πρότερον αὐτοῦ στηλιτεύει βίον] *Solebant, quos infames ad omnem poſteritatis memoriam facere volebant, in columnâ proſcribere. Demoſth. Philippica 3.* τί οὖν λέγει τὰ γράμματα, *quæ maiores noſtri* κατέθεντο, εἰς στήλην χαλκῆν γράψαντες, εἰς ἀκρόπολιν ; Ἄρθμιος, φησίν, ὁ Πυθώνακτος ὁ Ζελείτης, ἄτιμος ἔστω καὶ πολέμιος τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, καὶ τῶν συμμάχων, αὐτὸς καὶ γένος. εἶθ' ἡ αἰτία προσγέγραπται, δι' ἣν ταῦτ' ἐγένετο, ὅτι καὶ χρυσὸν τὸν ἐκ τῶν Μήδων εἰς Πελοπόννησον ἤγαγε. *Poſtremò in eâdem columnâ ſcriptum eſt, vt cuiuis liceret impunè illum occidere. Hinc duo Gregorij Nazianzeni contra Iulianum* λόγοι στηλιτευτικοὶ, *quibus illius impia facta infamauit. Sciendum autem eſt, & bonorum ciuium merita ad laudem eorum ſempiternam non minùs ſæpe inſcribi columnis ſolita. Dem. contra Leptinem,* καὶ γάρ τοι μόνῳ τῶν πάντων αὐτῷ τοῦτ' ἐν τῇ στήλῃ γέγραπται, ἐπειδὴ Κόνων, φασὶν, ἠλευθέρωσε τοὺς Ἀθηναίων συμμάχους. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ γράμμα, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐκείνῳ μὲν φιλοτιμία πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς, ὑμῖν δὲ πρὸς ἅπαντας Ἕλληνας. *Eſt autem hic titulus. hoc enim vocabulum Latinum* ἀπὸ τοῦ τίειν, *quod eſt* τιμᾶν, *deducitur, &* Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum, *quod Cruci inſcriptum fuit, Lucas appellat* τίτλον. *ſic enim Pilato placuit* στηλιτεῦσαι τὸν Κύριον.

l. 17. ἀναμιμνήσκοντος &c.] Cum priorem vitam ſuam ei, non minùs quàm ſequentem exponeret. Billius.

Pag. 665. 2. Legendum, τί δήποτε ; *& reliqua ſine interrogatione vſq; ad* οὐχ οἱ αὐτοί.

Hom. 23.

Pag. 666. 3. Legendum, ὥστε δὲ μὴ βλάψαι.

l. 12. καὶ οὐκ ἂν ἄλλως τεχθείη ζηλοτυπία, ἢ ἀπὸ σφοδρᾶς φιλίας] *Cant. 8.* quia fortis est, vt mors, dilectio, dura, sicut infernus, æmulatio, *Prouerb. 6.* Zelus & furor viri non parcet in die vindictæ.

l. 18. Legendum opinor, διὰ τὸ πλῆθος. τ. φ.

l. 28. ἀλλ' ἴδωμεν τί φέρων ἡμᾶς ἡρμόσατο, ποῖα ἕδνα] *Eustathius,* ἕδνα κυρίως τὰ ἐκ τοῦ ἀνδρὸς διδόμενα τῇ γυναικί: *qualia erant quæ famulus Abrahami Rebeccæ attulit,* παρὰ τὸ ἥδω ἥδνα, ἕδνα. ἁρμοστὰς *Lacedæmonij vocabant, quos in singulis ciuitatibus constituebant ad componendam remp.* ἐκαλοῦντο δὲ αὐτοὶ οὕτως, *inquit Vlpianus ad Dem.* διὰ τὸ ἁρμόζειν τὰ ἤθη τῶν πόλεων τοῖς Λακεδαιμονίων. *Sunt enim, vt hominum, sic ciuitatum sui cuiusque mores, vt Plutarchus docet in Politicis. Sic & Apostoli dicuntur* ἁρμοσταί, *quod mores Ecclesiæ studebant Christi moribus congruentes reddere, vnde hic Paulus* παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ. *In carnalibus coniugijs sponsa non præparatur, sed eligitur, quæ sponso maximè congruat, & ij plerumque, quorum natura & mores sunt simillimi, copulantur. Plato contra sentit vtilissima reip. matrimonia inter eos contrahi, quorum ingenia non solùm dissimilia sunt, sed planè contraria.* τὸ γὰρ ὁμαλὸν καὶ ξύμμετρον ἀκράτου μυρίῳ διαφέρειν πρὸς ἀρετήν· κοσμίων τε πατέρων χρὴ προθυμεῖσθαι γίγνεσθαι κηδεστὴν τὸν ἑαυτὸν ξυνειδότα ἰταμώτερον ἅμα καὶ θᾶττον τοῦ δέοντος πρὸς πάσας τὰς πράξεις φερόμενον· τὸν δὲ ἐναντίως πεφυκότα, ἐπὶ τἀναντία χρὴ κηδεύματα πορεύεσθαι. πόλιν γὰρ εἶναι δεῖν δίκην κρατῆρος κεκραμένην. *6. Legum. Sic illi semper libitum est à vulgatis hominum moribus opinionibusque discedere.*

Pag. 667. 18. ἐκ τοῦ μὴ πιστεύειν ὑμῶν] *Hoc est* ἐκ τῆς ἀπιστίας ὑμῶν. *magis ex vsu,* ἐκ τοῦ μὴ πιστεύειν ὑμᾶς.

Pag. 668. 1. Legendum, οὐδὲ πλέον τι.

l. 28. Lege, τοῦτο γὰρ ἂν ἔδειξε.

l. 32. ὅτι τῇ γνώσει ἰδιῶται ἦσαν] *Hic aliquid deesse videtur.*

Pag. 669. 4. Planè legendum, ὃ καὶ σφόδρα θαῤῥοῦντός ἐστιν.

l. 7. βαρέως τὸ ἑξῆς ἐπάγει λέγων. ἢ ἁμαρτίαν ἐποίησα ἐμαυτὸν ταπεινῶν, ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε] *Hermogenes,* ἡ βαρύτης ἐννοίας μὲν ἔχει τὰς ὀνειδιστικὰς ἁπάσας, ὅταν εὐεργεσίας τις ἑαυτοῦ λέγων, τὸ μηδενὸς ἢ ἐλαττόνων ἠξιῶσθαι, ἢ καὶ τοὐναντίον, ὅτι καὶ τιμωρίας ἀντὶ τιμῆς ἠξίωται, ὀνειδίζῃ.

l. 23. Lege & distingue καὶ ἐν τούτῳ κἀκεῖνοι, οἱ δὲ ἐναντίας μέγα ἐφρόνουν] οἱ δὲ ἐναντίας. *i.* οἱ ἐξ ἐναντίας, aduersarij.

l. 30. καὶ τὸ χαλεπώτερον &c.] Videtur Billius sic legisse & distinxisse. καὶ τὸ χαλεπώτερον εἰς τὴν ὑμῶν διάνοιαν ὑμῖν, φησιν, ἐκήρυττον καὶ παρ' ὑμῶν ο. τ. π. ἐ τούτου ἀπήλαυον.

l 40. πάλιν αὐτοῦ μετρίως πλήττει, ὡς ὀκνηρῶς τῇ τοιαύτῃ πτοηθέντας φορᾷ, καὶ βαρυνομένους] *Bene de hac Nazianzenus,* αἰσχρὸν ταῦτα καὶ ἡμᾶς ἀπαιτεῖν, καὶ μὴ παρέχειν ὑμᾶς. *Sed ijs Noster illud verbum explicat,* οὐ κατενάρκησα οὐδενός, *quod Hieronymus* 10. *quæstione ad Algasiam verbum esse ait Cilicum, apud quos Paulus est educatus. quod fieri potest: nam vix apud alios inuenitur hoc sensu. significat autem torporem, quem omnes sentiunt, à quibus petitur: &* καταναρκᾶν τινος, *est* torporem inferre alicui, *quod fit rogando pecuniam. quod igitur Paulus negat,* καὶ ὑστερηθεὶς οὐ κατενάρκησα οὐδενός, *idem valet ac si diceret,* cùm egerē, nihil à quoquam petij vel accepi, ἐκ τοῦ [illegible]. *Nam qui petunt, quasi torpore & frigore eum feriunt, vt inquit Horatius, quem petunt: vt piscis torporem transmittit per calamum & funiculum in manum piscatoris, quem ex eo Latini vocant* torpedinem. *Ælianus,* ὁ ἰχθὺς ἡ νάρκη ὅτῳ ἂν προσάψηται, τὸ ἐξ αὐτοῦ ὄνομα ἔδωκέ τι καὶ ναρκᾶν ἐποίησεν. *bene igitur vetus Interpres,* Nemini onerosus fui i. grauis. *quod Noster significauit, cum dixit* ὀκνηρῶς πτοηθέντας, καὶ ὡς βαρυνομένους. *Seneca de beneficijs,* molestum verbum est & onerosum, Rogo. *i.* ἐπαχθὲς καὶ φορτικόν. *Theocritus Idyllio 7.*

> μηκέτι τοι φρουρῶμες ἐπὶ προθύροισιν, Ἄρατε,
> μηδὲ πόδας τρίβωμες, ὁ δ' ὄρθριος ἄλλον ἀλέκτωρ
> κοκκύσδων νάρκαισιν ἀνιηρῇσι διδοίη.

Quidam amator vsque ad diluculum pernox amicam expectauit, quæ cùm nulla venisset, vt gallus sub lucem cecinit, frigore illum percussit. hoc est καταναρκᾶν, νάρκαισιν ἀνιηρῇσι διδόναι. *Hesiodus.*

> ὃς μὲν γάρ κεν ἀνὴρ ἐθέλων, ὅγε κεν μέγα δῴη,
> χαίρει τῷ δώρῳ, καὶ τέρπεται ὃν κατὰ θυμόν.
> ὃς δέ κεν αὐτὸς ἕληται ἀναιδείηφι πιθήσας,
> καί τε σμικρὸν ἐόν, τό γ' ἐπάχνωσεν φίλον ἦτορ.

nonne hic τὸ παχνῶσαι φίλον κῆρ, *est* καταναρκῆσαι? *nam qui ab inuito munus extorquet, videtur ipse non datum sumere* τῷ δωρητεῖν.

Pag. 670. 15. καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῆ ἐμαυτὸν ἐτήρησα καὶ τηρήσω] *Hoc est* οὐ κατενάρκησα οὐδενός. *ipse enim illud verbum explicat. Et Noster infrà 18.* δείκνυσι δὲ ὅτι καὶ βάρος ἐνόμιζον εἶναι τοῦτο. *benè igitur Vetus,* Nemini onerosus fui.

l. 24. ὅτι ἡ καύχησίς μου αὕτη οὐ φραγήσεται] Os meum non obstruetur, quò minus glorier. *sic Beza legit & interpretatur, opinor rectè. nam in omnibus modo codicibus est* οὐ σφραγίσεται. *sed* τὸ οὐ φραγήσεται *Noster interpretatur* ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ποταμῶν, αὐτοῦ φησι πανταχοῦ ῥέοντος.

l. 44. Leg. καὶ εἰς ἀπόνοιαν ἂν ἐξέβη.

Pag. 671. 1. μίαν δὲ ταύτην.

l. 32. Ponatur οὐδεὶς ἀθῷωτος, *vt 33.*

Pag. 672. 13. Rectum est λογίζεται γὰρ ἡμῖν εἰς ἁμαρτήματα. imputat nobis in summa peccatorum. *id est,* quantò plures contumelias æquo animo patimur, tantò magis diminuitur nobis summa delictorum. *suprà v. 3.* λογίζεται γὰρ εἰς τὸ ὄφλημα ἡμῶν τὴν ἀπόρησιν ὁ Θεός. *peccata enim ex vsu loquendi Chaldæorum sunt* ὀφλήματα, *siue* ὀφειλήματα. *i.* debita. *quod pœna peccati tantisper debetur, donec exoluitur.*

l. 18. Poscit consequentia membrorum, vt legatur τὰ μέγιστα ἐβλάβη.

Pag. 673. 4. *Sine ulla dubitatione ponendum,* καὶ τοῦτο, *vel potiùs,* καὶ ταῦτα συμφώνως. *Nam* τούτῳ *vitioſum. Legendum autem* ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχεσθαι. 1. *Cor.* 7. *v.* 5.

l. 5. τοῦτο γὰρ ὀργῆς ἐντονώτερον] *Contrà videtur ſenſiſſe Ariſtoteles, Ethic.* 7. *cap.* 6. ταῖς φυσικαῖς συγγνώμη μᾶλλον ἀκολουθεῖν ὀρέξεσιν. ὁ δὲ θυμὸς φυσικώτερον, καὶ ἡ χαλεπότης τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν τῆς ὑπερβολῆς, καὶ τῶν μὴ ἀναγκαίων. *ſed illud addidit* ἀφροδισίων, τῶν τῆς ὑπερβολῆς.

Hom. 24.

Pag. 674. 32. ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως] In hac præfidentia gloriandi, vel firmitate. *Plautus Menechmis:*

Ingreſſum fluuium rapidum ab vrbe haud longulè
Rapidè raptorem pueri ſubduxit fides.

Id eſt, ſolum ſtabile, quod nullum inuenit. *Pſalm.* 68. ἐνεπάγην εἰς ἰλὺν βυθοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὑπόστασις. *vetus Interpres:* Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia, *id eſt,* conſiſtendi locus, ſtabilitas. *Iam ex comparatione horum locorum intelligimus cur Paulus definiuerit fidem eſſe* ὑπόστασιν. *Rabbini fidem & veritatem interpretantur* kijjum. *apud Plautum* fides *eſt inſtabilitas* κατ' ἀντίφρασιν: *vt apud Cic.* vti ne propter te & fidem tuam. *i.* perfidiam. *ſic Homer.* ἀδδηκότες ὕπνῳ *pro* inſomnia. *huic ſimile illud Archimedis,* da mihi extra terram, vbi conſiſtam: δός μοι ἔξω τῆς γῆς ὑπόστασιν, καὶ τὴν γῆν κινήσω. *Dicit igitur Paulus* ὑπόστασιν καυχήσεως, *eò quòd ſolidas laudes habebat, vnde gloriaretur, vt ad Heb.* ἀρχὴν ὑποστάσεως ſolidum fundamentum. *Hæc Lambinus cum non intelligeret, fecit apud Plautum,* Subduxit pedes, *mutatis caſibus.*

Pag. 675. 10. ἄφρ' οὐδένα δείκνυσι] Quæ nihili eſſe oſtendit.

l. 12. *Mallem* οὐδὲν γὰρ ὄφελος.

l. 24. ἡδέως ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων φρόνιμοι ὄντες] *Poteſt & ſeipſum comprehendere, non ſolùm pſeudapoſtolos, ſecus ac noſter exponit, quod magis credo. tum erit* εἰρωνεία πολλῆς βαρύτητος: *vt illud in prima cap.* 4. ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστὸν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ. *Hermog.* γίνονται βαρύτητες κἀκ τῶν ἐπιεικῶν πως καὶ δοκούντων ἐννοιῶν μεθοδευθεῖσαί πως· ὅταν οὐδὲν μειονεκτῇ τις ἑκὼν, ἢ συγχωρῇ πλεονεκτεῖν τῷ ἐχθρῷ, ἢ καὶ τῶν ἐναντίων ἀπὸ τοῦ λόγου φαίνηται ἢ ἑαυτὸν, ἢ τὸν ἐχθρὸν ἀξιῶν καὶ ὀνομάτων καὶ πραγμάτων.

l. 29. *Lege,* καὶ τὴν σύγκρισιν τὴν πολλὴν κ. δ. ο.

Pag. 676. 14. *Legendum,* ὡς ἐξ ὧν παῤῥησ.

l. 21. *Legendum,* ὅσον τινὸς ὑμῶν, cuius veſtrum, *non,* alicuius, *quod eſt* τινός.

l. 25. *Legendum,* ὅτι μὲν γὰρ ἀποστρέψαι αὐτοὺς ἠβούλετο.

l. 32. *Melius,* ἔστω ὑμῖν ἀγαθά. & *l.* 35. *mallem,* ὡς οὐ προφήτην.

l. 38. *Lege,* οἰκονομῶν τι μέγα καὶ θαυμαστὸν, *i.* præſtruens fidem, *vt Tertullianus loquitur.*

Pag. 677. 11. τοῦτο εἰπών] Hunc locum ſic legunt Mſs. noſtri, εἰπὼν μᾶλλον δὲ καὶ διάβολον οὐδὲν ἄλλο ἐποίησεν, ἢ κενοδοξία. κενοδοξίας ἐκεῖνος καρπὸς καὶ ῥίζα, τοῦτο δὲ διαβόλου. ὥσπερ οὖν τὸν Ἀδὰμ ἐφθόνησεν ὁ διάβολος, ἐπειδὴ εἶδεν ὑπὸ Θεοῦ τιμηθέντα αὐτὸν, καὶ Ἄβελ Κάϊν, διότι πλέον αὐτοῦ ἔχοντα τοῦτον τιμώμενον, οὕτω δὴ καὶ τότε ἐβάσκαινε τῷ Δαβὶδ ὁ Σαοὺλ, ἐπειδὴ εἶπον αἱ χορεύουσαι, ἐπάταξε Δαβὶδ ἐν μυριάσι, καὶ Σαοὺλ ἐν χιλιάσιν· οὗ τί γένοιτ' ἂν ἀλογώτερον;

l. 20. διὰ τοῦτο οὖν βασκαίνεις, ὅτι οὐκ ἀχθοφορεῖς;] *Rectè gloriam onus appellat. Sic enim apud Heb.* cabod, *id eſt,* ὄγκον. *Euripides in Pheniſſis,*

Ἔχει τιν' ὄγκον Ἄργος Ἑλλήνων πέρι. *hoc eſt* δόξαν.

l. 24. *Puto legendum,* μείζονα ἔχει τὸν φθόνον τῆς εὐφημίας, *ex v.* 26.

l. 41. *Legendum,* καὶ ποῦ ὅ,τι ἄν τις εἴποι φορ. ἐποιοῦ *non conuenit.*

Hom. 25.

Pag. 678. *Legendum,* ὡς δὲ, ἐξετάσεως οὖν οὔσης, quatenus duntaxat exanimatio eſt, *pro* γοῦν. *ſic Noſter ſæpe vtitur hac particula. poſtea ſic diſtinguendum,* ἀλλὰ πρῶτον κατὰ σύγκρισιν θεὶς (*ſcilicet* τὴν ἐξέτασιν) τὴν διὰ τῶν πραγμάτων ἀναίρεσιν ἐπιδείκνυται τὴν καί. *confirmat hæc v.* 38.

Pag. 679. 23. οἶδε, ὅτι τοσοῦ δὲ.

Pag. 680. 3. ὁ δὲ πάντων μ.

l. 6. ὑπὲρ τῶν μειζόνων μὲν ἤλγει *legendum, quod Paulus dixit* πυροῦμαι. *Error ex eo, quod proximâ l. ſequitur,* διὸ καὶ ἔλεγχον. *Hinc enim mutatum eſt illud verbum propter ſimilitudinem. Hæc lectio confirmatur l.* 9. καθ' ἕκαστον ὠδυνᾶτο μέλος.

l. 15. ὁ τοῦ ἀποστολικοῦ χαρακτὴρ] *Sic vocat, quam Dialectici* propriam notam & ſpecificam differentiam: *quos Rhetores proprios dicendi* χαρακτῆρας, *nos* figuras *dicimus.*

l. 32. *Profectò legendum,* καὶ καθάπερ εἴ τις ἄν. *verba enim,* βαπτίζοιτο, καὶ πάλιν ἀνέχοιτο, *non poſſunt aliter conſtare.*

Pag. 681. 13. *Legendum,* καὶ καθάπερ λέων βρυχώμενος. *Hæc enim propria vox leonum. nam* ὠρύεσθαι *luporum eſt. improprium eſt igitur illud Petri cap.* 5. ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ, ζητῶν τινα καταπίῃ.

l. 31. ἡ ἐπίστασις ὄχλου] *Quam ſuprà dixit* ἐπισύστασιν. *Hic enim breuiter percurrit omnes illos Pauli labores & pericula. ex præpoſitionibus autem eligunt* τὴν κυριωτέραν, *vt* παραθήκην *dicunt* τὴν παρακαταθήκην. *Legendum igitur l.* 32. ἵνα τῆς ἐπιστάσεως τῶν δαιμόνων ἀπαλλάξῃ, ἀντὶ τοῦ ἐπισυστάσεως, *vel* ἐπαναστάσεως. *ſic dicimus,* inſtat, vrget, reſpirare non ſinit. *Et Paulus ad Tim.* ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως. *Sed vulgarius* ἡ ἐπιστασία præfectura *eſt,* magiſterium: ὁ ἐπιστάτης præfectus, magiſter. *Quid ſit autem* ἐπισυνίστασθαι, *pulchrè Virgilius docuit Æn.* 8.

Aſpice qui coeant populi, quæ mœnia clauſis
Ferrum acuant portis, in me excidiumq; meorum.

Sæpe has præpoſitiones ἐπὶ καὶ περὶ *mutuatas inuenies. Quid eſt enim* τῆς περιστάσεως δαιμόνων; *quæ me aſſuita* *finitas inter* ἀπεσταλκέναι καὶ ἀδελφισμόν? *Illa autem in cæteris collusio vocum, hic etiam requirenda.*

l. 42. μᾶλλον δὲ καὶ ἐπέτεινε τὸν διωγμὸν ἐγγὺς τοῦ βραβείου γενόμενος] διωγμὸν *hic accipe non persequutionem, sed* celerem cursum, *vt fugam Latini. Virg.*

--Volucremq; fuga præuertitur Hebrum:

Sic Paulus dixit, διώκετε τὰ πνευματικά. *Sciendum autem est Apostolum hoc toto capite vndecimo, quo de periculis, laboribus, ærumnis, tentationibus suis gloriatur, nec non sequente, vbi de reuelationibus agit, vti illâ ideâ, quam Hermogenes vocat* λαμπρότητα. *Sic enim Noster 682. 15.* μέλλει μεταβαίνειν εἰς ἕτερον εἶδος καυχήσεως, ὃ μισθὸν μὲν οὐκ ἔχει τοσοῦτον, λαμπρότερον δὲ δοκεῖ δεικνύναι τοῖς πολλοῖς. *Herm.* γίνεται τοίνυν λόγος λαμπρὸς, ὅταν πεποίθησιν ἔχῃ τινὰ ὁ λέγων ἐφ᾽ οἷς ἂν λέγῃ, ἢ διὰ τὸ ἔνδοξα εἶναι, ἢ διὰ τὸ καλῶς πεπρᾶχθαι αὐτῷ (*sic dixit* ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει καυχήσεως. ὑπόστασις *enim est* πεποίθησις, *vt diximus*) ὅλως τε ἐπὶ τοῖς διαπρεπέσι τῶν ἔργων, καὶ ἐφ᾽ οἷς δεῖ λαμπρύνεσθαι ὡς ἀληθῶς, ὅπερ φησὶν Ἡρόδοτος ἐλλαμπρύνεσθαι, ἐπὶ τούτοις ἐστὶν ἡ λαμπρότης, οἷον οὐ λίθοις ἐτείχισα τὴν πόλιν, οὐδὲ πλίνθοις ἐγὼ, οὐδ᾽ ἐπὶ τούτοις μέγιστον τῶν ἐμαυτοῦ φρονῶ· ἀλλ᾽ ἐὰν βούλῃ τὸν ἐμὸν τειχισμὸν, καὶ τὰ ἑξῆς. *Dem. pro Corona. In illis autem est* τραχύτης· αἰσχρὸν γὰρ εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις εἰς πρόσωπον δέρει. *Quid enim asperius dici potuit? est enim* τραχὺς λόγος, πᾶς ὁ ἐντρεπτικὸς, *qui pudorem affert, quo multum vtitur Paulus.* λαμπρότης *autem &* τραχύτης *faciunt* ἀξιωματικὸν λόγον, *id est, grandem orationem & dignitatis plenam, vt etiam* σεμνότης, *quæ etiam multa est in 15. cap. ad Corinth. 1. Est enim* σεμνὸς λόγος, ὅταν τις περὶ τῶν θείων καὶ φυσικῶν πραγμάτων διαλέγηται, *vt de resurrectione, & in Timæo Plato de rerum natura.*

Hom. 26.

Pag. 682. 17. λαμπρότερον δὲ δοκεῖ δεικνύναι] Deesse videtur αὐτὸν ante δεικνύναι. Billius illustriorem eum plerisque ostendere videtur.

l. 41. εἰ κρύψαι ἤθελε, παντελῶς ἔδει μὴ δοῦναι αἴνιγμα] Non obscuram significationem dare: *Hoc est enim* αἰνίττεσθαι, *vt diximus ad primam,* significare rem tantùm, *non* ἐπιδείξασθαι. *Deniq; vt noster Interpretatur v. 43.* ὅτι σαφῶς εἰπεῖν, ὅτι σιγᾶν.

Pag. 684. 4. ἀφιστῶντος *non est* absistente, *sed* abducente: *diceret* ἀφισταμένου.

l. 18. *Legendum,* ἐπιτάγματι μόνον εἶξεν αὐτοῦ τοῦ Παύλου. *Nam si ipsi Paulo cessit Diabolus, non eius iussu cessit. aut si legas* αὐτῷ τῷ Παύλῳ, *duplex erit* αὔξησις. *ipsi Paulo cessit, non Deo, & verbo solùm, non viribus. geminum datiuum sæpe apud Auctores reperies. Cic. 2. Agrar.* cui errato venia nulla. *Terentius in Socru,* Iam eâ ætate sum, vt non sit peccato mihi ignosci æquum.

l. 32. *Legendum,* οὐδὲ κολάζοντος, ἀλλὰ τιμωρουμένου. *Discrimen horum verborum, quæ videntur idem significare, tradidit Philosophus primo Rhetorices cap. 40.* διαφέρει δὲ τιμωρία καὶ κόλασις. ἡ μὲν γὰρ κόλασις τοῦ πάσχοντος ἕνεκά ἐστιν· ἡ δὲ τιμωρία τοῦ ποιοῦντος, ἵνα ἀποπληρωθῇ. *Itaq; alterum verbum actiuum est, alterum medium, quod, vt inquit Nazianzeni Scholiastes* ὡς τὸ ἐνεργητικὸν, ἀναφορὰν δηλοῖ πρὸς τὸν ἐνεργοῦντα. *Quare* κόλασιν castigationem, τιμωρίαν vltionem *interpretamur.*

Pag. 685. 25. ἡ ὑπόθεσις] Halesius, αὕτη ἡ ὑπόθεσις.

l. 41. δυναστεία χρημάτων] Rectius Billius δυναστεία, χρημάτων ὥρας καὶ σωμάτων, ex libris, an ex coniectura?

Pag. 688. 4. *Legendum,* ἐνταῦθα μὲν ἐπέταξε, *subaudi,* ὁ βασιλεύς.

l. 12. πολλοὶ πολλάκις ἀποδεδημήκασι ταύτης ἕνεκεν τῆς θεωρίας] *Qui Delphos mittebantur ad visendum Deum, & consulendum, appellabant* θεωρούς. *Sophocles in Oedipo Tyran.*

Θεωρὸς (ὡς ἔφασκεν) ἐκδημῶν, πάλιν
Πρὸς οἶκον οὐκέτ᾽ ἵκετ᾽ ὡς ἀπεστάλη.

Et illas igitur itiones ad Sanctorum memorias dicere possumus θεωρίας.

Hom. 27.

Pag. 689. 1. *Legendum,* οὐ μὴν οὐδὲ οὕτως ἀφίσταται τοῦ μέτρου, οὐδὲ τοῦ οἰκείου ἤθους. *Quid hoc est? Quamuis* ἀποφαντικῶς *dixerat illud,* οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων. τὸ γὰρ ἀποφαίνεσθαι σεμνὸν ποιεῖ τὸν λόγον, ἥκιστα δὲ ἠθικόν. *Itaq; ait* 688. *v.* 43. ὅρα πῶς πάλιν ἐνταῦθα ἀξιωματικώτερον φθέγγεται, maiore cum auctoritate pronuntiat. *Quod Herm. dicit* ἀξιωματικώτερον. *est enim ὁ* σεμνὸς λόγος *in primis* ἀξιωματικός. *Sed quomodo nec sic quidem recedit à mediocritate,* οὐδὲ τοῦ οἰκείου ἤθους? *illud subiungendo,* εἰ καὶ οὐδέν εἰμι. *Fac me nullo esse in numero: at signa ea inter vos edidi, quæ quiuis alius Apostolus.* αἱ γὰρ μετ᾽ ἐνδοιάσεως ἀποκρίσεις, ἠθικαὶ, *inquit Herm. concessiones autem eiusmodi sunt,* ἐνδοιάσεις. *Et hoc est* ἐπιεικείας, *modicè loqui, nihil sibi arrogare, ac potiùs omnia detrahere, & quod Noster ait,* οὐκ ἀφίσταται τοῦ μέτρου. *sic quod suprà dixit,* λογίζομαι μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων. *Herm.* τὸ γὰρ ἐνδιδόναι καὶ μὴ ἀποτείνεσθαι, ὑφιέντος ἐστὶ τὸ ἐπιφορικὸν καὶ σφοδρὸν, ἠθικὸν δὲ καὶ ἐπιεικῆ λόγον παρεχομένου. τὸ ἐπιφορικὸν *est, quod Noster sæpe dicit* καταφορικόν. *Hoc autem Herm. scribit ad illud Dem. pro Megalopolitanis,* δοκοῦσί μοι Λακεδαιμόνιοι δεινῶν ἔργον ἀνθρώπων ποιεῖν. *si dixisset asseueranter,* ὅτι δεινοὶ Λακεδαιμόνιοι, *nimis aspera fuisset oratio* καὶ καταφορική. *nunc duas adhibuit* παραμυθίας, τό τε δοκοῦσί μοι, καὶ τὸ δεινῶν ἔργον ἀνθρώπων ποιεῖν. *Non est enim idem, quod est improbi facere, & improbum esse. Sed cur ante sic, nunc autem* ἀποφαντικῶς? *quia licet,*

licet, ut Noſter πάνυ ῥητορικῶς *docet,* μετὰ τὰς ἀποδείξεις ἀποφαίνεσθαι. *Ipſis autem ideis formare orationẽ non tam operoſum eſt, quàm* αἱ μίξεις τῶν ἰδεῶν, *inquit Herm. hic enim labor, hoc opus: in quo Demoſthenes excellit. miſcet enim & temperat mirifice contrarias, ut* σεμνότητα καὶ ἐπιείκειαν, εὐκρίνειαν, γοργότητα, καὶ περιβολήν. *Paulus autem ſic eandem orationem moderatur, ut ſimul & morata ſit, & auctoritatem retineat. Eius autem ambitus productiores, dilucidi ſunt admodum (quod difficile ad aſſequendum videtur, ut eadem complexio ſit & longa & perſpicua) ſed illam concitationem non habent, nec habere debuerunt, quam appellant* γοργότητα, *quæ quouis torrente violentior & rapidior.*

Pag. 689. 34. εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν] *Noſter,* μετὰ πολλῆς βαρύτητος ἔθηκε τὴν ἐπιτίμησιν. *Cur? Hermogenes huius generis nullum præceptum habet, neq; exemplum, ſed genus vniuerſum ſic notari poteſt. Cum quis ſibi in eo, quod ſumma laudis eſt, veniam dari poſcit, vel ſibi ignoſci poſtulat id, quod maxima virtus eſt, in quo ſubeſt ironia.* ὅταν δὲ ἐφ᾽ ἑαυτοῦ τις χρῷτο τῇ εἰρωνείᾳ, καθαρὰν ποιεῖ τὴν βαρύτητα, *ait Hermogenes. Itaq; addit Apoſtolus,* χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην. *Dem. contra Midiam:* ἐμοὶ δὲ ὡς, εἴ τις βούλεται νομίσαι μανίαν. μανία γὰρ ἴσως ἐστὶ τὸ ὑπὲρ δύναμίν τι ποιεῖν. *Herm.* πάνυ βαρέως ἐνταῦθα τὴν φιλοτιμίαν ἑαυτοῦ, μανίαν ὠνόμασεν, *& nos dicimus,* πάνυ βαρέως ἐνταῦθα Παῦλος τὴν φιλοτιμίαν ἑαυτοῦ, ἀδικίαν λέγει. *Valde enim gloriatur ſe nihil à quoquàm accepiſſe: quod eſt* καταναρκῆσαι μηδενός. καύχησις *autem eſt* φιλοτιμία. *Sed tamen hæc ironia non eſt pura & liquida, ſiquidem, ut ait Noſter,* illorum eſt maxima laus, ſummique amoris indicium, ſi ſuam iniuriam exiſtimant, τὸ μὴ καταδέξασθαι τὸν ἀπόστολον λαβεῖν τι παρ᾽ αὐτῶν. *Non enim ait Paulus,* falsò me inſimulatis, *ſed* μετὰ πολλῆς γλυκύτητος, peccaui, fateor, erraui, veniam date.

Pag. 690. 2. *Legendum,* πανταχοῦ γὰρ φεύγει τὸ δόξαι, *ut ſemel antè, non* δεῖξαι. *Sed iis quæ ſunt addita ad marginem hìc nullum locum reperio.*

l. 4. ταῦτα δὲ ἔλεγε, καὶ πλήττων, καὶ θεραπεύων] *Ergo eſt* εἰρωνεία, *ſed* θεραπευομένη, *ut diximus.*

l. 14. ἐπειδὴ πλήττεσθαι] *Hoc verbum quid ſit* καταναρκεῖν *optime explicat.* καταναρκᾶν *enim eſt* παχοῦν. παχοῦν, frigore ferire, *ut inquit Horatius. Terent. in Phorm.* Porrò autem Geta ferietur alio munere, cum hera pepererit. *Donatus:* Significanter, non fungetur munere, ſed ferietur, dixit ex conſuetudine. Nam & damnum, plaga, & res, ſanguis dicitur: vena autem feritur, cùm ſanguis mittitur. ferietur igitur munere ſic dicitur, vt frigore ferire. & ferietur eſt πληγήσεται.

l. 19. οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ᾽ οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις] *Hoc idem Plutarchus affirmat, ut communem notionem omnibus inſitam:* οἱ παῖδες χάριν οὐδεμίαν ἔχουσιν, οὐδ᾽ ἕνεκα τούτου θεραπεύουσιν, οὐδὲ τιμῶσιν, ὡς ὀφείλοντες τὸν κλῆρον ἐκδέχεσθαι. *Euenus,* ἴδε ὅσον λύπη παῖς πατρὶ πάντα χρόνον· ἀλλ᾽ ὅμως οὐ παύονται παῖδας τρέφοντες.

l. 31. εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἧττον ἀγαπῶμαι] *Hoc quoq; naturale eſt omnibus ingenitum, teſte Ariſtotele Ethic. lib. 9. cap. 7. Quærit enim cur benefici magis diligant beneficiis obligatos, quàm contrà. Non, ut creditores, inquit, quo pecuniam recipiant, ſed altius à natura cauſam repetit.* οἱ γὰρ εὖ πεποιηκότες φιλοῦσι καὶ ἀγαπῶσι τοὺς εὖ πεπονθότας, κἂν μηδὲν ὦσι χρήσιμοι, μηδ᾽ εἰς ὕστερον γένοιντ᾽ ἄν· ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνιτῶν συμβέβηκε. πᾶς γὰρ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀγαπᾷ μᾶλλον, ἢ ἀγαπηθείη ἂν ὑπὸ τοῦ ἔργου ἐμψύχου γενομένου. μάλιστα δ᾽ ἴσως τοῦτο περὶ τοὺς ποιητὰς συμβαίνει. ὑπεραγαπῶσι γὰρ οὗτοι τὰ οἰκεῖα ποιήματα στέργοντες ὥσπερ τέκνα. τοιούτῳ δὴ ἔοικε καὶ τὸ τῶν εὐεργετῶν. τὸ γὰρ εὖ πεπονθὸς ἔργον ἐστὶν αὐτῶν. τοῦτο δὴ ἀγαπῶσι μᾶλλον, ἢ τὸ ἔργον τὸν ποιήσαντα. τούτου δ᾽ αἴτιον, ὅτι τὸ εἶναι πᾶσιν αἱρετὸν καὶ φιλητόν. ἐσμὲν δ᾽ ἐνεργείᾳ· τῷ ζῆν γὰρ καὶ πράττειν. ἐνεργείᾳ δ᾽ ὁ ποιήσας τὸ ἔργον ἐστί πως. στέργει δὴ τὸ ἔργον, διότι καὶ τὸ εἶναι. τοῦτο δὲ φυσικόν. ὃ γάρ ἐστι δυνάμει, τοῦτο δ᾽ ἐνεργείᾳ τὸ ἔργον μηνύει. *hæc præclare Philoſophus. has autem* κοινὰς ἐννοίας *apud Apoſtolum, viſum eſt, quoties incidunt, obſeruare.*

l. 44. *Videtur legendum,* συμμεταβάλλοντες. *neq; hæc mutatio leuis eſt.* Oſtende, *inquit Seneca,* quàm ſacra res ſit menſa hoſpitalis: cuius religionem qui violant, ſcelus inexpiabile ſuſcepiſſe videntur. *Hecuba enim apud Euripidem Polymneſtoris exaggerans facinus, hoſpitalis etiã menſæ facit mentionem.* κοινῆς τραπέζης πολλάκις τυχὼν ἐμοί. *Lycophron eo rapinam Helenæ deteſtabiliorem facit, quod Paris hoſpes erat Menelai. Qui non reueritus, inquit,* τὸν ξένοις σύνδορπον ἁγνίτην πάγον. *id eſt,* hoſpitum conuiuam purum ſalem, auſus es diuinum, ſceleſte, ius excedere,

Λάξας τράπεζαν, κἀνακυπώσας θέμιν,
Ἄρκτου τιθήνης ἐκμεμαγμένος τρόπους.

Calcata menſa, fas omne abrumpens, vrſæ nutricis mores exprimens. *Æſchines de ementita Legatione:* τοὺς γὰρ τῆς πόλεως ἅλας, καὶ τὴν δημοσίαν τράπεζαν περὶ πλείστου δὴ φησι ποιεῖσθαι. *Cum enim Demoſthenes profectus eſſet Legatus cum aliis nouem ad Philippum, & domum reuerſus collegas ſuos accuſâſſet, illiq; hoc Æſchines, ut maximum crimen obiecisſet, reſpondit ſe pluris facere ciuitatis ſales, & menſam publicam, id eſt, ſalutem reip. quàm vllius hoſpitii priuati neceſſitudinem. Euſtathius in primum Iliados auctor eſt,* ὅτι φιλίας οἱ ἅλες σύμβολον· διὸ καὶ τοῖς ἐπιξενουμένοις παρετίθεντο πρὸ τῶν ἄλλων βρωμάτων. ἢ διὰ τὸ τῆς φιλίας νόστιμον καὶ διαμένον, *aut quia amicitia dulcis eſt & permanens* (παραμονῆς γὰρ αἴτιος πολλοῖς τῶν βρωμάτων ὁ ἅλς) ἢ καὶ εἰς σύμβολον τῆς κατὰ φιλίαν ἑνώσεως. ὡς γὰρ ἅλς ἐξ ὑδάτων πολλῶν ῥυτῶν καὶ χυτῶν πηγαῖς, ἕν τι

στερεὸν

σπερίδα γίγνεται σῶμα, οὕτω καὶ οἱ συνελθόντες εἰς φιλίαν ἐνδεδεσμένων εἰς ἓν τῷ τε πίστῳ καὶ τῇ φιλικῇ διαθέσει συνήχθησαν. *Quod in Eucharistia magis significatur* συμβολικῶς: *ex multis enim granis vnus panis, ex vuis vinum conficitur. hinc Paulus,* εἷς ἄρτος ἐσμὲν οἱ πολλοί. *hæc origo prouerbij.*

Pag. 691. 10 ἀλλὰ καὶ συγκροτεῖν, καὶ αὔξειν] *Translatum est ab Architectis, vt verbum contrarium ostendit, quod mox sequitur,* ὥστε καὶ καθελεῖν τὸ πλεῖον. *Psal.* 28. destrues illos, & non ædificabis eos. συγκροτεῖν *est* συμβιβάζειν, compingere, *quod certè fabrorum est.*

l. 35. εἰ γὰρ πάντων οἰκοδομούντων ἀγαπητὸν στῆναι τοὺς διδασκομένους, ὅταν ἅπαντες καθαιρῶμεν. τί δεῖ τὸ πέρας] *Hic, vt vides,* οἰκοδομεῖν *est* docere, *vt semper apud Paulum* μεταφορικῶς. *sic etiam* συμβιβάζειν καὶ συγκροτεῖν. Συγκροτεῖν *est* συμβιβάζειν, συμβιβάζειν *est* docere, *ergo per metalepsim* συγκροτεῖν *est* docere. 1. *Cor.* 2 τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου, ὃς συμβιβάσει αὐτόν. quis cognouit sensum Domini, qui instruat eum. *Dem. contra Midiam,* καὶ εἰ μὲν Τηλεφάνης ὁ αὐλητὴς ἀνδρῶν βέλτιστος περὶ ἐμὲ τότε ἐγένετο, καὶ τὸ πρᾶγμα αἰσθόμενος, τὸν ἄνθρωπον ἀπελάσας, αὐτὸς συγκροτεῖν καὶ διδάσκειν ᾤετο δεῖν τὸν χορόν, οὐδ' ἂν ἠγωνισάμεθα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἀδίδακτος ἂν εἰσῆλθεν ὁ χορός, καὶ πράγματα αἴσχιστ' ἂν ἐπάθομεν. *Idem Olynthiaca* 2. οἱ δὲ περὶ αὐτὸν ξένοι καὶ πεζέταιροι δόξαν μὲν ἔχουσιν, ὡς εἰσὶ θαυμαστοί, καὶ συγκεκροτημένοι τὰ τοῦ πολέμου, condocefacti, *vel* exercitati in rebus bellicis.

Pag. 692. 17. *Videtur legendum,* ὁ δεῖνα εἰσῆλθεν εἰς οἰκίαν βασιλικήν.

Hom. 28.

Pag. 693. 9. αὐτὸς μὲν οὐκ ἔλαβον] *Sic exponit* τὸ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν, *quod Paulus subindicat addens,* δόλῳ δ' ὑμᾶς ἔλαβον. *ac si diceret,* οὐκ ἔλαβον παρ' ὑμῶν χρήματα, δόλῳ δ' ὑμᾶς ἔλαβον. *& vers.* 10. αἰτῆσαί τι παρ' ὑμῶν, *est* καταναρκῆσαι.

l. 15. τοῦ μὴ μόνον ἑαυτὸν καθαρὸν τηρεῖν τοῦ λήμματος] *Dem.* περὶ τῆς παραπρεσβείας, οὕτω δ' ὅλος ἦν πρὸς τῷ λήμματι. *& liberalitas versatur* περὶ δόσιν καὶ λῆψιν. *vtrumque nomē est ex illo verbo Pauli,* ἐν τῷ λαμβάνειν. *Isocrates in Panathenaico,* ἔδει γὰρ τοὺς ἄρχειν αἱρεθέντας, τῶν τε κτημάτων τῶν ἰδίων ἀμελεῖν, καὶ τῶν λημμάτων τῶν εἰθισμένων δίδοσθαι ταῖς ἀρχαῖς ἀπέχεσθαι μηδὲν ἧττον ἢ τῶν ἱερῶν. *hæc enim vera lectio, non vt habetur,* καὶ τῶν πλημμελημάτων.

l. 18. *Legendum, ex* 14. *Gen.* πλὴν ὧν ἔφαγον οἱ νεανίσκοι. *ad finem cap.*

Pag. 694. 16. νυνὶ δὲ καὶ ἔπληξε μειζόνως, καὶ ἡμερώτερον ἑαυτὸν ἔδειξεν] *Est igitur* τὸ πληκτικῶς λέγειν, *vt* τῇ τραχύτητι. *quod diligenter notandū, quia sæpe inueniuntur apud Chrysostomum* πληκτικῶς καὶ ἐντρεπτικῶς.

l. 20. κατ' αὐτοῦ γὰρ ἀπονοοῦνται] *Est igitur* ἡ ἀπόνοια *Nostro* φυσίωσις: *sed alijs aliud significat, vt diximus, nempe* proiectam & desperatam audaciam, *siue* amentiam.

l. 24 *Legendum,* καὶ παρ' αὐτὴν ηὔξετο μειζόνως, *& per eam omnia increuerunt, nempe* βασκανίαν, *id est,* maleuolentiam, *præpositio causam notat, vt sæpe demonstrauimus: quâ eloquentiâ multum vtitur Noster.*

l. 34. *Rectū & verū est* οὐκ ἂν ἐπεστράφην, οὐκ ἂν ἐφρόντισα. ἐπιστραφῆναι *est* ἐπιστροφὴν ποιεῖσθαι, ἐπιστροφὴ, ἐπιμέλεια. *Xenophon* 5. τῶν ἑλληνικῶν. ἀκούσασι δὲ ταῦτα τοῖς ἐφόροις ἄξιον ἔδοξεν ἐπιστροφῆς εἶναι. *paulò post in oratione Acanthiorum ad Lacedemonios,* ὑμεῖς μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοί τε καὶ ξύμμαχοι, ἐξαγγέλλομεν ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει. ὑμεῖς δὲ βουλεύεσθε, εἰ δοκεῖ ἄξια ἐπιμελείας εἶναι. *Sophocles in Tyranno,*

Ἐπαξίως μὲν φοῖβος, ἀξίως δὲ σὺ
Πρὸς τοῦ θανόντος τήνδ' ἔθεσθ' ἐπιστροφήν.

θέσθαι ἐπιστροφὴν, *est* ποιεῖσθαι δεῖν: *vt* θέσθαι σπουδὴν, *est* ποιεῖσθαι σπουδήν.

Pag. 695. 29. *Legendum haud dubiè,* διὰ τί Ἰωάννης τὸ δεσμωτήριον οἰκεῖ. *hinc carcer,* οἴκημα κατ' εὐφημισμόν. *Plutar. in Solone, vt v.* 27. εἰς τὸ οἴκημα τέθεικεν.

l. 33. *Legendum,* τοιοῦτόν ἐστιν ἡ ἀρετή.

l. 35. *Legendum,* μὴ γὰρ εἰς δεσμωτήριον ἔμελλεν ἐλθεῖν, *sine* αὐτόν. *quia in* 34. *est,* ἐνέβαλεν αὐτόν. *melius est vt subaudiatur, quamuis non ad eandem personam referatur.*

Pag. 696. 1. ὦ μιαρὲ καὶ παμμίαρε καὶ μιαρώτατε, *Aristophanis est.*

l. 6. ἐχθρὸν τοῦ κλέπτειν τὸ φῶς] *Plut. in vita Demosthenis. Sic enim orator excepit furem quendam, in lucubrationes eius nescio quid dicere conantem,* οἶδα μὲν ὅτι σε λυπῶ λύχνον καίων.

Ibid. ἐπαχθὴς ὁ δίκαιος τοῖς ἁμαρτάνουσιν] *Vt* 2. *Sapientiæ. sic enim peccatores:* ἐνεδρεύσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστι.

l. 7. βαρὺς γὰρ ἡμῖν καὶ βλεπόμενος] *Hoc quoque est eodem capite Sapientiæ. hic* βαρὺς *est grauis, iniucundus,* ἀφόρητος. *Isocrates inter* χαρακτῆρας τῶν πεπαιδευμένων *hæc habet in Panathenaico.* ἔπειτα τοὺς πρεπόντως καὶ δικαίως ὁμιλοῦντας τοῖς ἀεὶ πλησιάζουσι, καὶ τὰς μὲν τῶν ἄλλων ἀηδίας καὶ βαρύτητας εὐκόλως καὶ ῥᾳδίως φέροντας: σφᾶς δ' αὐτοὺς ὡς δυνατὸν, ἐλαφροτάτους, καὶ μετριωτάτους τοῖς συνοῦσι παρέχοντας. ἐλαφροτάτους *dixit, inquit Harpocration,* κατὰ τοὐναντίον τοῦ βαρυτάτους καὶ φορτικωτάτους.

l. 10. ἡ προαγωγὸς τῆς θυγατρὸς] *Sic matrem saltatricis appellat, quia filiam de industria quæ placeret Herodæ produxerat: & quia Rex* ἔπαθέ τι πρὸς τὴν κόρην, *vt maximâ & subitâ munificentiâ declaratum est. Æschines contra Timarchum, Solonis legem explicans,* καὶ τοὺς προαγωγοὺς γράφεσθαι κελεύει, κἂν ἁλῶσι, θανάτῳ ζημιοῦν, ὅτι τῶν ἁμαρτάνειν ἐπιθυμούντων ὀκνούντων καὶ αἰσχυνομένων ἀλλήλοις ἐντυγχάνειν, αὐτοὶ τὴν αὑτῶν ἀναίδειαν παρασχόντες, ἐπὶ μισθῷ τὸ πρᾶγμα εἰς διάπειραν καὶ λόγον κατέστησαν. προαγωγὸς *est* interpres, conciliator. *Virg.* 4.

Tuq; harum interpres curarum & conscia Iuno.

Iuno enim nuptias illas conciliauerat. Cic. de Natura Deorum. Natura est blanda quædam conciliatrix, & lena quodammodo sui.

l. 35. τὸ μιαρώτερον, τὸ δὲ ἐναγέστερον] ἄγος *est* μίασμα, ſcelus, piaculum. *Sophocles Oedipo Tyr.* ἐναγής, ſceleratus. *vt* vicus ſceleratus *apud Liuium, quo Tullia per patris corpus carpentum egiſſe fertur, partemq́ue ſanguinis ac cædis paternæ, vehiculo cruento, contaminata ipſa reſperſaq́ue, tuliſſe ad penates ſuos, viriq́ue ſui.*

l. 42. οὐδὲ τῆς ὀρχήσεως τὰ ἐπίχειρα] *Cicero contra Piſonem,* Cum prouincia tibi iſta manupretium fuerit euerſæ per te & perditæ ciuitatis. *Æſchylus in Prometheo,*

Τοιαῦτα μέν τοι τῆς ἄγαν ὑψηγόρου
Γλώσσης, Προμηθεῦ, τἀπίχειρα γίγνεται.

l. 44. Legendum, κατὰ τοῦ βασιλέως ἐστὶ τὸ ἐπίπονον· *non* ἔσται, *quod abſurdum.*

Pag. 697. 4. οὕτως ἀκμάζοντα εἶχε τὸν φθόνον, καὶ διηνεκῆ τὴν ἀγωνίαν] *Dem. pro Corona:* οὔπω γὰρ ἦν ὁ διάλειπτος ἐν φόβῳ καὶ πολλῇ ἀγωνίᾳ.

l. 5. ἀλλ' ἐμοὶ νῦν ὁ δικαστὴς ἐκεῖνος ὁ ἀδέκαστος ἄγχων αὐτὸν] *Iuuenalis Satyra* 13.

-- prima eſt hæc vltio, quòd ſe
Iudice nemo nocens abſoluitur.

Harpocration, Δεκάζων· Ἰσοκράτης περὶ τῆς εἰρήνης. ὅ,τι ποτὲ δὲ τοῦτ' ἔστιν, ἅπασι δῆλον (*ſic enim legendum, non ſine negatione vt editum eſt*) Ἐρατοσθένης δὲ ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας, πόθεν τὸ πρᾶγμα εἴρηται, δηλοῖ, οὕτω λέγων· Λύκος ἐστὶν ἥρως πρὸς τοῖς ἐν Ἀθήναις δικαστηρίοις, τὸ θηρίου μορφὴν ἔχων· πρὸς ὃν οἱ δωροδοκοῦντες κατὰ δέκα γινόμενοι συνεφέροντο, ὅθεν εἴρηται Λύκου δεκάς. *Videtur autem Eratoſthenes hæc ſcripſiſſe ad hunc Ariſtophanis locum in Veſpis. Hic enim eſt veteris Comœdiæ princeps.*

Ἓν ἔτι ποθῶ τὰ δ' ἄλλ' ἀρέσκει μοι. τὸ τί;
Θἠρῷον εἴ πως ἐκκομίσαιμεν τὸ τοῦ Λύκου.

Senex domi forum inſtruens requirit Heroum Lyci, quod erat πρὸς τοῖς δικαστηρίοις.

Hom. 29.

l. 43. Lege, περιεσπασμένην δὲ δεύτερον.

Pag. 698. 2. Lege οὐδεὶς διδασκάλῳ πρεπόντως προσνοεῖν.

Pag. 699. 9. λέγεται πάλιν ἀσθένεια. *Deinde videtur legendum,* τὸ πεπῆχθαι ἐν τῇ πίστει ἁπλῶς, καὶ μὴ τέλειον εἶναι καὶ ἁπ. *id eſt,* Vacillare in fide leuiter fixum. *Nam* τὸ μὴ πεπῆχθαι ἐν τῇ πίστει ἁπλῶς, *ſignificat robur, non infirmitatem. Sæpe enim dicit* ἁπλῶς καὶ εἰκῇ, *pro eo quod eſt leuiter & temerè. Vel igitur ſic legendum, ſi poſitum eſt* ἁπλῶς, *vt ſolet,* ἀντὶ τοῦ μὴ ἀκριβῶς: *vel,* τὸ μὴ πεπηγέναι ἐν τῇ πίστει ἅπαξ. *Sed illud verius.*

l. 13. Dele ἐν *ante* ἀσθενείας.

Pag. 700. 9. Θεὸν ἐσταυρωμένον] *Apud Paulum eſt* Χριστὸν ἐσταυρ.

Pag. 702. 15. Relinquendum τὸ πεισθὲν *ſuo loco, vt cohæreat* τῷ χαρίζεσθαι, *non* τῷ ἵνα μὴ δόξῃ. *Hoc enim abſurdum.*

l. 36. Legendum, ἀλλὰ καὶ συγχεῖται.

Pag. 703. 20. Videtur legendum, ὅτι διαβάλλεται, *& deinceps* ὅτι φθονητικὸν εἶναι δοκεῖ, ὅτι αἰσχύνεται: *ni ita legas, oratio eſt* ἀναπόδοτος.

l. 31. Legendum, καὶ τὸ μὲν τῆς φρενίτιδος ἐστι σωματικὸν πάθος· ὄργανον *autem inducendum. Vel legendum* ὀργάνου σωματικοῦ πάθος, *vel* ὀργανικοῦ σώματος. φρενῖτις ἀπὸ τῶν φρενῶν. αἱ φρένες *autem,* τὸ διάφραγμα, *vel* διάζωμα. *Quamuis enim* φρένες *ſæpius ſignificant animum, tamen propriè* σωματικαὶ *ſunt, inquit Euſtathius.*

l. 33. Melius eſt meo iudicio, τοῖς πυρέσσουσιν ἔνδον σμύχονται. *Nam* τὸ ἔνδον *poteſt eſſe* μετὰ τῆς ἀπάτης, *vt Lucilius,*

Quàm lepidè lexeis compoſtæ, vt teſſerulæ omnes
Endo pauimento, atque emblemate vermiculato.

Delectatur enim Lucilius Græcis dictionibus. τὸ σμύχειν *autem conuenit febribus, quod Euſtathius exponit* τύφειν τῷ καπνῷ. *& hoc ipſum* τύφειν *eſt* ardere ſine flamma. *Virg. de apibus,*

-- fumos prætende ſequaces.

Hoc eſt τύφειν καὶ σμύχειν, *cum flamma intus ſupprimitur.*

Hom. 30.

Pag. 705. 6. ἔστι γὰρ καὶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν, καὶ μὴ εἰρηνεύειν, ὅταν ἐν τοῖς δόγμασι συμβαίνωσί τινες, ἐν δὲ τοῖς πρὸς ἀλλήλους διαστασιάζωσιν] *Nemo meliùs quàm Ariſtoteles hanc diſtinctionem explicat. Ethic. 9. cap. 6.* φιλικὸν δὲ καὶ ἡ ὁμόνοια φαίνεται. διόπερ οὐκ ἔστιν ὁμοδοξία. τοῦτο μὲν γὰρ καὶ ἀγνοοῦσιν ἀλλήλους ὑπάρξειεν ἄν. οὐδὲ τοὺς περὶ ὁτουοῦν ὁμογνωμονοῦντας ὁμονοεῖν φασιν, οἷον τοὺς περὶ τῶν οὐρανίων. οὐ γὰρ φιλικὸν τὸ περὶ τούτων ὁμονοεῖν. ἀλλὰ τὰς πόλεις ὁμονοεῖν φασιν, ὅταν περὶ τῶν συμφερόντων ὁμογνωμονῶσι, καὶ ταὐτὰ προαιρῶνται, καὶ πράττωσι τὰ κοινῇ δόξαντα. *Bene igitur Cicero definiens,* Amicitia eſt, *inquit,* ſtudiorum ac ſententiarum omnium voluntatumque conſenſus: *Et Saluſtius,* Nam idem velle, atque idem nolle, ea demum firma amicitia eſt. *Addit Philoſophus,* ὅταν δ' ἀμφότεροι ἑαυτοὺς βούλωνται (*ſcilicet imperare, aut aliud commodum adipiſci*) στασιάζουσιν. *Hoc eſt quod Noſter ait,* ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους διαστασιάζωσιν, *id eſt,* in ijs, quæ ſecum agunt inuicem, *vt in Eccleſiaſticis hiſtorijs maximas ſæpe contentiones legimus fuiſſe in conſecratione Epiſcoporum. Sed hoc Philoſophi præclariſſimum eſt.* ἔστι δ' ἡ τοιαύτη ὁμόνοια ἐν τοῖς ἐπιεικέσιν. οὗτοι γὰρ καὶ ἑαυτοῖς ὁμονοοῦσι καὶ ἀλλήλοις, ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὄντες, ὡς εἰπεῖν. τῶν τοιούτων γὰρ μένει τὰ βουλήματα, καὶ οὐ μεταρρεῖ ὥσπερ εὔριπος. τοὺς δὲ φαύλους οὐχ οἷόν τε ὁμονοεῖν, πλὴν ἐπὶ μικρόν. *Saluſtius in Bello Iugurthino,* Quos eadem cupere, eadem odiſſe, eadem metuere in vnum coegit. *Sed hæc inter bonos amicitia, inter malos factio eſt. Eſt enim factio αἵρεσις, contrarium τῇ ὁμονοίᾳ. Cæterùm non rectè ſentit Chryſoſtomus, qui vult τὸ αὐτὸ φρονεῖν, idem eſſe τῷ ἐν τοῖς δόγμασι συμβαίνειν, id eſt, τὸ ὁμοδοξεῖν, ἢ ὁμογνωμονεῖν. Id verò ſi ita eſſet, parum erat, quod Paulus exegit à Corinthijs in prima, ſtatim à principio, τὸ αὐτὸ φρονεῖν καὶ λέγειν, quod planè eſt ὁμονοεῖν, καὶ εἰρηνεύειν. Hæc eſt enim apud Ciceronem concordia ordinum, cum omnes ordines idem de rep. ſentiunt, καὶ τὸ αὐτὸ φρονοῦσι.*

l. 15. ταύτην τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἀγαπήσωμεν] *Nempe τὴν ἀγάπην. Sic Cicero (ne mutuandum cenſeat) in quadam epiſtola locutus eſt,* amaui amorem tuum.

l. 19. τὸ φίλημα δίδοται, ἵνα ὑπέκκαυμα τῆς ἀγάπης γίνηται] *Id eſt,* fomes. *Heſychius,* ὑπεκκαύματα, ἀρχαὶ ἐμπυρεύματα. *deprauatum enim eſt quod legitur* ὑποφήματα. *verbum nihili. Quid ſi legas* δίδοται; ἔναυσμα *autem eſt* ὑπέκκαυμα *quo concipitur ignis.*

l. 23. συγγινομένων] Fortaſſe, ἐπιγενομένων: Billius, animis ad mutuum congreſſum accedentibus,

NOTÆ ANDREÆ DOVNÆI

IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI IN EPISTOLAM AD Galatas.

IN hoc Commentario in Epiſtolam ad Galatas editionem Veronenſem emendauimus ex Ms. in Bibliothecâ Regiâ Lutetiæ, adhibitis etiam ab Interprete (qui & ipſe alium habuit codicem Ms.) coniecturis noſtriſque, & amicorum noſtrorum, in quibus præcipua laus, vt in cæteris epiſtolis, doctiſſimi Dounæi eruditiſſimis notis debetur.

PAg. 710. *lin.* 16. ἐστὶ γὰρ χθὲς καὶ σήμερον ἐφάνη] *Hoc dici poteſt de nouis hominibus, qui nullâ commendatione maiorum in notitiam veniunt. Noſter autem illud in Antigona Sophoclis videtur imitari,*

Οὐ γάρ τι νῦν γε κἀχθὲς, ἀλλ' ἀεί ποτε
Ζῇ ταῦτα, κοὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη.

Iura naturæ de mortuis ſepeliendis nemo nouit vnde extiterint, vel ex quo tempore. ſunt enim æterna. Idem ἀντὶ τοῦ ἐλθεῖν, *in* Electra τὸ φανῆναι *poſuit. Sic enim ſoror de Oreſte, quem diu multumq́; expectauerat,* αἰεὶ μὲν γὰρ ποθεῖ, ποθῶν δ' οὐκ ἀξιοῖ φανῆναι. *Item illud, ſic enim ipſam Electram Chorus conſolatur*: Οὔτοι σοὶ μούνα, τέκνον, ἄχος ἐφάνη βροτῶν. Haudquaquam tibi ſoli dolor venit mortalium. *Theocritus,* τί ὅσον ἐμ' εὔφρανας τὺ φανείς. *Apud Homerum ſic Penelope filium excipit reducem,* ἦλθες Τηλέμαχε, γλυκερὸν φάος; veniſti tandem mea lux? *hoc eſt,* ἐφάνης. *Maccab. 2. cap. 7. Egregia mater ſeptem filiorum his verbis proſequitur natos ad mortem proficiſcentes,* γενναίῳ πεπληρωμένη φρονήματι, καὶ θῆλυν λογισμὸν ἄρσενι θυμῷ διεγείρουσα *ſic hortatur,* οὐκ οἶδ' ὅπως εἰς τὴν ἐμὴν ἐφάνητε κοιλίαν, οὐδὲ ἐγὼ τὸ πνεῦμα καὶ ζωὴν ὑμῖν ἐχαρισάμην, καὶ τὴν ἑκάστου στοιχείωσιν οὐκ ἐγὼ διερρύθμισα. Neſcio quomodo veniſtis in vterum meum, neq; ego vobis ſpiritum ac vitam dedi, neque cuiuſq; veſtrum elementa formaui. Vnum hoc ſcio, mundi conditorem, qui finxit generationem hominis, vitam ac ſpiritum in reſurrectione vobis redditurum.

l. 21. *Lego,* καὶ πυρὰν χέασαν κατὰ τῆς Γαλατῶν ἀφθόνου ἐκκλησίας. *ſic dicimus,* ſegeti flammam immittere, *aut ita legendum, aut* κατὰ τὴν Γαλατῶν ἀφθόνου ἐκκλησίαν. *Sed hîc duplex accuſatiuus non bene concurrit.*

Pag. 711. 12. τοῖς μὲν γὰρ Μιλησίων διαλεγόμενος πρεσβυτέροις] *Act.* 20. *v.* 17. ἀπὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἔφεσον, μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν, εἶπεν αὐτοῖς. *Videtur vtriuſq; eccleſiæ presbyteris illum habuiſſe ſermonem.*

l. 18. τὴν λέξιν ταύτην] Nempe particulam διά. & linea proxima, μέσον υἱοῦ, vel μέσον poſitum eſt pro μεταξὺ, vel legendum ἀνὰ μέσον.

Pag. 712. 5. *haud dubiè legendum,* ἰδὼν δὲ τούτων εἰς τὸ παρὸν συμβάλλεται. *Sic videtur legiſſe Eraſmus. Hanc lectionem, ſi locum attenderis diligenter, agnoſces. Quam confirmat v.* 7. ὅπερ οὐ μικρὸν εἰς τὸ προκείμενον αὐτῷ συντελεῖ. τὸ γὰρ συντελεῖν καὶ συμβάλλεσθαι *ſunt idem.* ἡ ἀναλογία τοῦ δικαιώματος *errorem peperit, ſed illa conſequentia nullum habet ſenſum.*

l. 17. εἶτα οἱ μὲν εἰς αὐτὸν πιστεύοντες ἄνθρωποι ἤδη καὶ νεκροὺς ἤγειραν· αὐτὸς δὲ ἑαυτὸν ἀναστῆσαι οὐκ ἴσχυσε;] *Videtur argumentum eſſe* ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος: *ſed eſt enthymema Rhetoricum. Hermog. autem* ἐν τῷ περὶ εὑρέσεως 3. ἐνθύμημα *vult eſſe, non* ἐπιχείρημα, *ſed* ἐπεξεργασίαν τοῦ ἐπιχειρήματος, *i.* exornationem argumenti. *Demoſthen.* πρὸς Λεπτίνην, εἶτ' ἀποκτεῖναι μὲν δικαίως ἔνι τοῖς παρ' ὑμῖν νόμοις ἐξέσται· χάριν δ' ἀποτίνειν ὅτι δικαίως, οὐδ' ὁπωσοῦν, διὰ τὸν τούτου νόμον; *Pro Milone*: Eius igitur mortis ſedetis vltores, cuius vitam ſi putetis per vos reſtitui poſſe, nolletis? *Item illa in eadem,* Quem igitur cum omnium gratiâ noluit, hunc voluit cum aliquorum querela? Quem iure, quem loco, quem tempore, quem impunè non eſt auſus, hunc iniuriâ, iniquo loco, alieno tempore, periculo capitis non dubitauit occidere? *Quin & Ariſtoteles* 2. *Polit. cap.* 9. *de ijs, qui pecuniâ magiſtratus emunt,* ἐθίζεσθαι δ' εὔλογον κερδαίνειν τοὺς ὠνουμένους, ὅταν δαπανήσαντες ἄρχωσιν. ἄτοπον γὰρ εἰ πένης μὲν ὢν, ἐπιεικὴς δὲ, βουλήσεται κερδαίνειν· φαυλότερος δ' ὢν οὐ βουλήσεται δαπανήσας. *Cic. in Topicis,* Ex hoc illa Rhetorum ſunt ex contrarijs concluſa, quæ ipſi enthymemata appellant, non quòd non omnis ſententia proprio nomine enthymema dicatur, ſed vt Homerus propter excellentiam commune poetarum nomen efficit apud Græcos ſuum: ſic cum omnis ſententia enthymema dicatur, quia videtur ea, quæ ex contrarijs conficiatur, acutiſſima, ſola propriè nomen commune poſſidet. *Cuius generis hæc ſunt, 2. cap. huius epiſt.* εἰ σὺ Ἰουδαῖος ὑπάρχων ἐθνικῶς ζῇς, ϗ οὐκ Ἰουδαϊκῶς, τί τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις Ἰουδαΐζειν; *Idem Paulus Act. 23.* σὺ κάθῃ κρίνων με κατὰ τὸν νόμον, ϗ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι; *non enim ait Hermog. enthymemata ſemper eſſe exornationes argumentorum. ex his videmus Paulum Rhetoricari potuiſſe, cum vellet. hæc illa ſunt fulmina Demoſthenis: nemo plus vtitur.*

l. 23. Legendum, ϗ εἰς τὸν πατέρα ἡμῶν ἕνεκεν ἤρτηται τοῦτο, *nempe excitare Chriſtum a mortuis. quamuis enim rectum ſit* εἰς τὸν πατέρα εἴρηται, *vt Epheſ. 5.* ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν ϗ τὴν ἐκκλησίαν, *tamen illud videtur rectius, quia, vt ſuprà dixit, quicquid agit filius,* ἀναφορὰν ἔχει πρὸς τὸν πατέρα. *Quod etiam Auguſtinus affirmat exponens illud Ioh. 5.* non poſſum à meipſo facere quicquam. *Euripides in Phœniſſis.*

Ἀλλ᾽ εἰς Θεὸν χρὴ ταῦτ᾽ ἀναρτήσαντ᾽ ἔχειν.

At Philoſophus Metaph. lib. 11. cap. 7. ἐκ τοιαύτης ἄρα ἀρχῆς ἤρτηται ὁ οὐρανὸς ϗ ἡ φύσις. *nempe ex Deo. ſed vtraq; loquendi ratio recta eſt.*

l. 30. ὀλόκληρον τῶν Γαλατῶν ἔθνος τοιαύτης τῆς πλάνης ἐπενέμετο ἡ πυρά] *Verbum hoc de flamma, gangrena, pecore dicitur, quod vltra fines paſcendo progreditur. ignis enim paſcitur & vorax eſt.* νομὴ paſtio, paſcuum. *verb. Heb. huic reſpondens de pecore & igni dicitur Exodi. 22.*

l. 40. Leg. ἐπέστελλον νῦν.

Pag. 713. 41. Leg. ϗ ἄρσεσιν δὲ προσθείς.

l. 44. τί χρήσαιτο] *Fortè,* τίς χρήσαιτο.

Pag. 714. 15. ἑαυτοῖς περιέπιπτον] *Quod ipſe exponit v. 17.* ἑαυτοῖς μαχόμενοι λέγουσιν. *Æſchines* περὶ παραπρ. *auſus eſt dicere,* ὡς ἐγὼ τοῖς ἐμαυτοῦ λόγοις περιπέπτωκα: *quod de iis dici ſolet, qui ſuo gladio confodiuntur.*

l. 20. τοσαύτην ἐπάγουσι λειτουργίαν οὗτοι οἱ καθ᾽ ὑμᾶς θεοί] *Sol & luna. ſolem Hebræi vocant* ſhemeſh, *id eſt miniſtrum* ϗ λειτουργόν: *Et ſolem occidentem Seneca emeritum vocat.*

Pag. 715. 1. ἐπειδὴ γὰρ ἐνόμιζον] Oecumenius ſic: ἐπειδὴ γὰρ ἔλεγον μὴ δεῖν ἐᾶν τὸν νόμον, ὡς ὑπὸ Θεοῦ δοθέντα.

l. 33. ἀλλ᾽ ἐκ πρώτης προσαγωγῆς] *Hoc rectum, vt ver. 31.* ἐκ πρώτης προσβολῆς. *nominatiuus autem* τῷ ἀρχαῖ *eſt* τοῦτο *repetitum: quod cum Interpres non vidit, temerè mutauit caſum. rectè autem additum eſt* τὸ πρώτης. *nam apud Ariſtotelem quinto Politicorum* ἐκ προσαγωγῆς, *non celeritatem, vt hic, ſignificat, ſed potiùs tarditatem.* ὅτε μὲν ἐκ προσαγωγῆς ϗ κατὰ μικρὸν γινομένης τῆς μεταβολῆς ϗ λανθανούσης, ὅτε δὲ θᾶττον. aliquando ſenſim pedetentimq; mutatione factâ, nonnunquam citiùs. *Hic vides* τὸ ἐκ προσαγωγῆς *planè contrariũ ſignificare* τῷ ἐκ πρώτης προσαγωγῆς. *illud enim* ϗ κατὰ μικρὸν *additũ eſt* ἐξηγητικῶς. *Idẽ in ſeptimo,* πάντα γὰρ ὅσα δυνατὸν ἐθίζειν εὐθὺς ἀρχομένοις βέλτιον μὲν ἐθίζειν, ἐκ προσαγωγῆς δὲ ἐθίζειν. *Dem. contra Ariſtocratem.* εἶθ᾽ ὃν ὁρᾶτε ἐκ προσαγωγῆς ὑμῖν φίλον, ϗ ὅπως ἂν δύνασθαι ὑμᾶς νομίσῃ, οὕτω πρὸς ὑμᾶς εὔνοιαν ἔχοντα, τοῦτον οἴεσθε δεῖν ἰσχυρόν ποτε γενέσθαι; Itáne verò, quem videtis vobis amicum cunctantèr & ſenſim fieri, & prout increſcere opes veſtras arbitratur, ita vos beneuolentiâ complectentem, hiccine tutandus eſt? *tulit enim Ariſtocrates vt Athenienſes Charidemum lege quadam protegerẽt. Sed propiùs accedit ad Chryſoſtomi ſignificationem illud Plutarchi,* ἱδρυμένος ἐπὶ χωρίων ἀδυνάτων προσαγωγὴν ἐχόντων, cum loca caſtris cepiſſet vndiq; inacceſſa. *ſic Paulus,* ὅτι δι᾽ αὐτοῦ προσαγωγὴν ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, per quem acceſſum habemus ad patrem. *Xenophon* παιδ. *7.* ἐγὼ δὲ ἠξίουν τούτους, εἴ τις τί ἐμοῦ δέοιτο, διαπράττειν ὑμᾶς τοὺς ἐμοὺς φίλους, δυνάμενος προσαγωγῆς. *Cyrus hæc amicus. Eſt igitur* ἐκ πρώτης προσαγωγῆς primo aditu, ſiue congreſſu: *vt* ἐκ πρώτης προσβολῆς, primo impetu, vel aſſultu.

l. 43. ϗ οὐκ εἶπε, μετέθεσθε, ἀλλὰ, μετατίθεσθε] *Nullum aptius verbum ad hanc rem potuit vſurpare. Cic. primâ Tuſculanâ,* Homo ſanè leuis Heracleotes Dionyſius, cum à Zenone fortis eſſe didiciſſet, à dolore deuictus eſt. Nam cum ex renibus laboraret, ipſo in eiulatu clamitabat, falſa eſſe illa, quæ anteà de dolore ipſe ſenſiſſet. *Itaq; ex Stoico factus repentè Epicureus* μεταθέμενος *dictus eſt, inquit Plutarchus, vt Galatæ ſubito facti fuerunt ex Chriſtianis penè Iudei. in hoc autem verſu ſic diſtinguendum.* εἶχε ϗ εἰκῇ. *deinde ponit verbum contextûs, quod exponat. ſingula enim verba ordine exequitur: hactenus autem expoſuit* τὸ θαυμάζω. *vel ſic forſitan,* εἰκῇ. ὅτι οὕτω ταχέως μετατίθεσθε. οὐκ εἶπε, μετέθεσθε, ἀλλὰ μ. *ſic 716. 2. poſt* φρονήσετε *plena diſtinctio. nam ponit verba textûs* ἀπὸ τοῦ κ. υ. ε χάριτι.

Pag. 716. 7. οἱ γὰρ ἀπατῶν αὐτοὺς βουλόμενοι, οὐκ ἀθρόως τοῦτο ἐποίουν, ἀλλ᾽ ἠρέμα αὐτοὺς τῶν πραγμάτων μεθιστῶντες, τῶν ὀνομάτων οὐ μεθίστων] *Hoc eſt* ἐκ προσαγωγῆς, *quod Ariſtoteles habet & Demoſthenes.*

l. 17. τοῦτο ϗ Μαρκίωνες ἐνταῦθα ἔπαθον] *Quid igitur? pluresne erant hoc nomine eiuſdem* αἱρέσεως? *legendũ* Μαρκίων ἐνταῦθα ἔπαθεν, *ex eo quod ſequitur,* ἐπλάσατο γάρ. *vel figuratè Marciones dicuntur Marcionis ſimiles.*

l. 21. Fortè legendum, πολλοῦ γέλωτος ἄξια τὰ εἰρ. Non eſt neceſſe aliquid addere. H. S.

l. 39. Quid eſt ἐν τοῖς ὀρθοδόξοις τῆς διανοίας τὴν καταστροφὴν κατασκευάζουσι? *Profectò legendum,* τὴν διαστροφὴν κατασκ. *quod illud euincit. v. 34.* ἵνα ἂν ὀρθὰ ᾖ ἅπαντα, ϗ μὴ διεστραμμένα.

l. 40. ϗ θέλοντες ἀναστρέψαι τὸ εὐαγγέλ. *Apud Paulum eſt* μεταστρέψαι. *vel igitur ſic legendum, vel* ἀναστρέψαι *hîc & 717. 1. & fortaſſe eodem verſu* μεταστροφήν.

l. 44. Legendum, ὁ μικρὸν τῆς χαράξεως παραλλάξας *(vt* παράσημος ῥήτωρ *apud Demoſthenem)* ὅλον τὸ νόμισμα κίβδηλον εἰργάσατο] *Etymolog.* κίβδηλον ἀπὸ ἱστορίας. οἱ Ἀθηναῖοι τὸν πρὸς Χίους μάχην φοβούμενοι, ὡς τοῖς ἀδοκίμοις ἑαυτῶν νομίσμασι τὸν τῶν Χίτύπον ἐγχαράττοντες, ἀπόῤῥητον βδελυσσόμενοι. Athenienſes odio Chiorum adulterinis ſuis nummis χ. figuram inſculpentes, in deteſtationem eorum obijciebant, quod perfidi fuiſſent ſocij. *Hinc forſitan Theognis,*

Χρυσοῦ κιβδήλοιο καὶ ἀργύρου ἄσχετος ἄτη,
Κύρνε, καὶ ἐξευρεῖν ῥᾴδιον ἀνδρὶ σοφῷ.
Εἰ δὲ φίλου νόος ἀνδρὸς ἐνὶ στήθεσσι λέληθε
Ψευδὸς ἐὼν, δόλιον δ' ἐν φρεσὶν ἦτορ ἔχει,
Τοῦτο θεὸς κιβδηλότατον ποίησε βροτοῖσι.
Καὶ γνῶναι πάντων τοῦτ' ἀνιηρότατον.

Dem. contra Leptinem, θαυμάζω δ' ἔγωγε, εἰ τοῖς μὲν τὸ νόμισμα διαφθείρουσι θάνατος παρ' ὑμῖν ἐστιν ἡ ζημία, τοῖς δ' ὅλην τὴν πόλιν κίβδηλον καὶ ἄπιστον ποιοῦσι λόγον δώσετε. *Etymolog.* κυρίως δὲ λέγεται κίβδηλον, τὸ ὑπόχαλκον χρυσίον. *Apud Etymol. perperam legitur* ἐν τοῖς ἀδοκίμοις ἑαυτῶν ὀνόμασι, *pro* νομίσμασι.

Pag. 717. 15. πραγμάτων] Haleſius, χαυμάτων, vel πραγμάτων μικρῶν legi vult.

l. 30. καὶ τὰ πάσης ἀσεβείας γέμοντα γραμματεῖα] *Videtur in his libellis fuiſſe deſcriptum, quæ fuiſſet aſtrorum poſitio, cùm pueri naſcerentur, vt hos codices haberent fati ſui quaſi commentarios.*

Pag. 719. 29. Videtur legendum, προάγει τὴν συγκρ.

Pag. 720. 5. Legendum, οὐκ ἂν ἐστὶ τοσοῦτον δεῖξιν ἡ φήμη.

l. 36. παρακαλῶ καὶ ἐγὼ *&c.*] *Hæc clauſula videtur potiùs concioni apud populum habitæ, quàm ſcripto domi commentario congruere.*

Pag. 722. 11. τῆς ἀτοπίας ἐσχάτης τὸν παρὰ Θεοῦ μαθόντα, ἀνθρώποις ἀνατίθεσθαι λοιπὸν] *Huius verbi vim explicant quæ mox ſequuntur verſu proximo. eſt enim* τὸ ἀνθρώποις ἀνατίθεσθαι, ἀνθρώπους λαμβάνειν κοινωνοὺς πάλιν. *hoc eſt vno verbo,* τοῖς ἀνθρώποις ἀνακοινοῦσθαι, communicare cum hominibus, aut homines in conſilium adhibere. *vt ex Chryſoſtomi ſententia* ἡ ἀνὰ πρόθεσις *ſignificet* re *Latinum, vt in* Redeo, Redintegro. *ſic enim videtur exponere* τὸ πάλιν. *Et ſic apud Platonem poſitum reperitur hoc verbum in Protagora.* ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν ἀναθέσθαι ἔξεστιν, εἴ τι ἔχετε ἄλλο τι φάναι εἶναι τὸ ἀγαθὸν, ἢ τὴν ἡδονὴν, ἢ κακὸν ἄλλο τι, ἢ τὴν λύπην. *quærebatur de bono & malo. ſtatuerat Protagoras voluptatẽ eſſe ſummũ bonũ, dolorem ſummum malũ. Qua de re cum aliquandiu diſputatum eſſet, & Sophiſtes egrè parteis ſuas tueretur, ait Socrates,* Si quid diſplicet eorum quæ dicta ſunt, & te ſententiæ tuæ pœnitet, res in integro per me ſit: ſi quid temerè dixiſti, licet retractare. *hoc eſt enim* ἀναθέσθαι. *Sic Lucianus in Piſcatore,* ἀνατίθεμαι τὰ κατηγορημένα, retracto quæ obieci crimina. *ſed verior videtur Hieronymi ſententia, qui interpretatur hic* ἀνατίθεσθαι, in amici ſinu ponere. *Act. 25. v. 14.* ὁ Φῆστος ἀνέθετο τῷ βασιλεῖ τὰ κατὰ τὸν Παῦλον, *vertunt,* expoſuit, *ſed eſt potiùs quod vulgo dicimus,* Retulit. *Herodotus hoc dixit* ὑπερτίθεσθαι *lib. 1.* τούτῳ τῷ Γύγῃ τὰ σπουδαιότερα τῶν πραγμάτων ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης. *nam* ἀνὰ *ſecundum alteram ſignificationẽ &* ὑπὲρ *ſunt finitimæ poteſtatis, vt in* τῷ ἀναβαίνειν καὶ ὑπερβαίνειν. *Sed alijs* ὑπερτίθεσθαι *eſt* differre, *quo ſenſu Syneſius hoc verbum poſuit,* εἰ μάτην ἔδραμε, τοῦτο μὲν εἰσαῦθις ἀναθώμεθα. *Illud autem Apoſtoli ſupra,* οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι. *ſic dictum, vt Prouerb. 8. Sapientia ait* ἐγὼ ἤμην, ᾗ προσέχαιρεν, *&* προσαναπαύομαι, προσδιαλέγομαι. *l. 18. Noſter exponit* ἀναθέσθαι, κοινώσασθαι, *& ſemel atq; iterum 2. cap.*

l. 34. Fortè καὶ παρὰ ἐκείνων, *nempe* τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις.

Pag. 723. 18. Legendum οὐδ' ἂν ἐκεῖ αὐτὰ τότε ἴδεκαν. *nunquam enim* ἂν *cum præterito perf. indicatiui ponitur. locus eſt autem, quem innuit, 2. Cor. cap. 11. v. 33.* καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους. σαργάνη *eſt vas magnum viminibus contextum. at Lucas eandem hiſtoriam referens, Act. 9.* λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτὸς, καθῆκαν διὰ τοῦ τείχους χαλάσαντες ἐν σπυρίδι. *Lycophron de nece Agamemnonis,*

ὁ μὲν γὰρ ἀμφὶ χύτλα τὰς δυσεξόδους
ζητῶν κελεύθους αὐχενιστῆρος βρόχου,
ἐν ἀμφιβλήστρῳ συντεταργανωμένος.

Agamẽnon enim in balneis occiſus eſt. Tzetzes, ἡ παρ' ἡμῖν σαργάνη, ἤτοι σπυρίδιον, παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ταργάνη λέγεται. *Sed niſi me vehementer fallit animus, legendum apud poetam* συντεσαγηνωμένος. ἀμφίβληστρον *enim,* .i. euerriculum, *quod Agamẽnoni fuit iniectum, eſt* σαγήνη, *quæ* κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν *dicetur* ταγήνη. *vnde* σαγηνεύω. *vt Noſter v. 2.* πᾶσαν τὴν πόλιν ὁ ἐθνάρχης ἐφύλαττε, τὸ μακέλλιον σαγηνεῦσαι βουλόμενος. *quod non refertur ad* σαργάνην, *in qua Paulus demiſſus eſt. in eodem poemate hoc verbum dicitur de textura ratis, quam Vlyſſes confecit Odyſ. 5.*

Σχῖαι τελέσσῃ καὶ κυβερνήσῃ πάλας
αὐτεργέτευκτον βᾶριν εἰς μέσην τρόπιν
εἰκαῖα γόμφοις προσεσαργανωμένην.

l. 24. καὶ τῆς ἀποδημίας αὐτῷ τῆς ἐκεῖ γίνεται αἰτία, ἡ ἱστορία Πέτρου μόνη] *Sic dicunt* ἀποδημεῖν τὸν μὲν κατ' ἐμπορίαν, τὸν δὲ καθ' ἱστορίαν τῶν τόπων: ad viſenda loca, & cognoſcendos homines. *vt*

πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω.
Qui mores hominum multorum vidit & vrbes.

Sed hoc κατὰ σύλληψιν. *mores enim non videntur, ſed cognoſcuntur. Hieremia 55.* Diſcurrite per vicos Ieruſalem, & videte quæſo ac cognoſcite. *l. 32.* καὶ οὐκ εἶπεν· ἰδεῖν Πέτρον, ἀλλ', ἱστορῆσαι Πέτρον, ὅπερ οἱ τὰς μεγάλας πόλεις καὶ λαμπρὰς καταμανθάνοντες λέγουσιν. *Hinc auguſtum illud exordium librorum de Anima,* τῶν μὲν καλῶν καὶ τιμίων τὴν εἴδησιν ὑπολαμβάνοντες, μᾶλλον δ' ἑτέραν ἑτέρας ἢ κατ' ἀκρίβειαν, ἢ τῷ βελτιόνων τε καὶ θαυμασιωτέρων εἶναι· δι' ἀμφότερα ταῦτα τὴν τῆς ψυχῆς ἱστορίαν εὐλόγως ἂν ἐν πρώτοις τιθείημεν. *Sic in principio Metaph.* ἅπαντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται φύσει. *non dixit,* γιγνώσκειν, ἢ ἐπίστασθαι, *ſed illud verbum, quod à viſu tractum eſt. deinde ſubiungit* σημεῖον δ' ἡ τῶν αἰσθήσεων ἀγάπησις, καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων ἡ διὰ τῶν ὀμμάτων. αἴτιον δ' ὅτι μάλιστα ποιεῖ γνωρίζειν τι ἡμᾶς αὕτη τῶν αἰσθήσεων, καὶ πολλὰς δηλοῖ διαφοράς. *Itaq; eam* mentem corpoream *quidam Philoſophi nuncupant, quia videtur maximã habere cum intellectu ſimilitudinem. mox ſubdit Paulus,* ἕτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον. *quaſi idem*

ſint

ſunt εἰδῆσαι καὶ ἱστορῆσαι. *Nam & inde hoc verbum ducitur,* εἴδημαι, εἰδὸς, ἴστωρ, ἱστορία (*vt* πέπισται, πίστις, πιστὸς) *non* ἀπὸ τοῦ ἵστημι. *Hom.* ᾤχετ' ἄπυστος, ἄϊστος: *duorum ſenſuum hæc ſunt vocabula. Vnde apud poetas* τὸ ἀϊστῶσαι, τὸ ἀφανῆ ποιῆσαι, delere, extinguere.

Pag. 724. 13. *Legendum ex Euangelio* τὸν τοῦ Κλεόπα.

l. 15. ὡς ἑαυτὸν ἐπαίρων.

l. 26. *Cenſeo legendum,* διὰ τὸ μὴ ἂν ἐλθεῖν.

Cap. 2.

Pag. 725. 21. οὐχ ὡς ἄνδρα δείρων, *vel* δέρων. *Vtrumq; rectum. Nam* ἀντὶ τοῦ τί δὲ *ſæpe Nazianzenus* τί δαί. *contra Sophocles in Tyrann.*

Οὐ δὴ κρεμαστὴν τὴν γυναῖκ' εἰσείδομεν
Πλεκταῖς ἐώραις ἐμπεπλεγμένην.

Niſi metri rationem habuiſſet, dixiſſet αἰώραις. *Hoc enim vulgare, vt Euſtathius quoq; obſeruat.*

Pag. 726. 5. ὅταν δὲ λόγῳ τοῖς δοκοῦσιν] *Paulus non contulit cum ijs, qui doctrinæ, pietatiſq; inter Apoſtolos maximam opinionem habebant, vt Cæſar ſæpe in Commentarijs more Græcorum loquitur. ſic enim illi* δόξαν ἔχει μεγάλην σοφίας. *Et Noſter ſic explicat* 725. 31. ἐπειδὴ μείζονα περὶ Ἰωάννου καὶ Πέτρου δόξαν εἶχον. *eam enim quis dicitur opinionem habere, quam alij de eo habent. Vnde &* δόξα gloria *eſt, quæ nihil eſt aliud, quàm opinio de nobis hominum. Vera autem gloria, opinio rectè iudicantium de virtute. Euripides in Hecuba ſic abſolutè vſurpauit hoc participium, vt Paulus,*

Τὸ δ' ἀξίωμα, κἂν κακῶς λέγῃ, τὸ σὸν
Πείσει. λόγος γὰρ ἔκ τ' ἀδοξούντων ἰὼν,
Καὶ τῶν δοκούντων, αὐτὸς οὐ ταὐτὸν σθένει.

Paulò poſt dicit οἱ δοκοῦντες εἶναι στῦλοι, *plenius.*

l. 40. τὸν πόλεμον ἐκεῖνον] Haleſius mauult, πολεμίους ἐκείνους.

Pag. 727. 1. *Videtur etiam legendum,* ἔπι δὲ παρεισάζον.

Pag. 728. 4. ἀπὸ τούτου παρεσκευάσθη *legendum quoq; videtur.*

l. 7. καὶ συμφαίνουσι. τὸ γὰρ δεξιὰς ἔδωκαν, τοῦτό ἐστι δηλοῦντος] *Xenoph.* 4. τῶν Ἑλληνικῶν, Ἐκ τούτου δεξιὰς δόντες καὶ λαβόντες ἐπὶ τούτοις ἀπέπεμπον τὸν Ὄτυν. τὸ, ἐπὶ τούτοις, *conditionem declarat. Agebatur enim de vxore ducenda.*

l. 10. *Locus, qui mutilus eſt, ſic reſtituendus videtur,* καὶ ταῦτα εἰδότες, ὅτι διὰ τοῦτο παρεγενόμην, ὥστε αὐτοῖς κοινώσασθαι, καὶ κατ' ἀποκάλυψιν παρεγενόμην· καὶ ὅτι Τίτον - *odioſa eſt enim illa repetitio.*

Pag. 730. 3. πολλοὶ νομίζουσι τοῦ Πέτρου τὸν Παῦλον κατηγορεῖν ὑπόκρισιν. ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν, ἄπαγε] *Poſt Chryſoſtomum hæc Hieronymi ſententia eſt, Petrum hic nihil egiſſe, ſed ex compoſito ſic inter Apoſtolos actum eſſe, vt Petrus ſe reprehendi facilè pateretur; quod cum Iudæi vidiſſent, ſuâ ſententiâ de Legis obſeruatione deſiſterent. Quæ de re grauis eſt inter Auguſtinum & Hieronymum non ſine acerbitate contentio, cùm Auguſtinus reuera Petrum veritatem Euangelij diſſimulaſſe exiſtimet metu, ne Iudæos offenderet, & minoris Apoſtoli ceſſiſſe iuſtæ reprehenſioni. non eſt igitur tam abſurda Hieronymi, quàm quibuſdam videtur, ſententia, cùm hoc ante eum Chryſoſtomus ſenſerit: plures tamen ierunt in Auguſtini ſententiam, cui nos quoq; accedimus. Vide Orat.* 59. *Tom.* 5.

l. 21. ἵλεώς σοι] *Hoc apud Matthæum eſt,* 16. *cap. v.* 22. ἵλεώς σοι, Κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο: *quod Beza vertit,* Propitius tibi eſto, Domine. *Sed vetus Interp. verius,* abſit à te. *Sic enim Septuaginta interpretantur Heb.* halila 2. *Regum* 23. ἵλεώς μοι, Κύριε, τοῦ ποιῆσαι τοῦτο, εἰ αἷμα τῶν ἀνδρῶν τῶν πορευθέντων ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν πίομαι. *Dixit hoc Dauid, cùm viri fortes aquam fontis Bethlehem, quam ſitiebat, attuliſſent ei capitis periculo. Sic* 1. *Paralip. cap.* 11. ἵλεώς μοι ὁ Θεὸς τοῦ ποιῆσαι τὸ ῥῆμα τοῦτο. *Cum igitur Petrus dixit,* ἵλεώς σοι, Κύριε, *plenum eſt,* ἵλεώς σοι Θεὸς, Κύριε. *non,* tu tibi propitius ſis. *Maccab.* 1. *cap.* 2. ἀλλ' ἐγὼ καὶ οἱ υἱοί μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου πορευσόμεθα ἐν διαθήκῃ πατέρων ἡμῶν. ἵλεως ἡμῖν καταλιπεῖν νόμον καὶ δικαιώματα, propitius ſit nobis Deus, i. abſit à nobis, vt tale quid perpetremus. *Aliàs verbum illud Hebræum Septuaginta vertunt,* μηδαμῶς. *Sed* ἵλεως ἡμῖν *illud eſt propriè, quod eſt apud Eliam in Thiſbe:* Parce, *&* pax, *pro eo quod vulgo dicere ſolemus,* Dij prohibete nefas, Quod Deus omen auertat.

Pag. 731. 2. *Legendum ex Paulo,* κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην. *ſic* 729. 43.

l. 2. ὅτι κατεγνωσμένος ἦν] *i.* καταγνωστός, condemnandus, *& hoc Hebræorum eſt idiomatis, vt in Pſalm.* 47. 1. gadol Iehoua umehullal meod. Magnus eſt Dominus, & valdè laudabilis. *Sed & Græcorum. ſic enim illud Homeri Priſcianus interpretatur Iliados* 1.

Οὔ τις ἐμεῦ ζῶντος καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο,

Nullus me viuo & ſuper terram videndo: *quo probat verbis quoq; paſſiuis apud Latinos participia eſſe præſentis. Quod Donatus etiam confirmat ſuper illo Terentij,* Vix ſum apud me, ita animus commotus eſt metu, ſpe, gaudio, mirando hoc tam ſubito & repentino bono. *vbi ait,* mirando *participium eſſe, & pro,* Dum miror, *accipi. Cic. ad fratrem:* Sed res multis querelis de rep. interponendis nulla tranſacta eſt. *Lucas Act.* 2. *v. vltimo.* ὁ δὲ Κύριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ. Dominus adiecit eccleſiæ ſeruandos, i. prædeſtinatos & electos. *Vbi præſens particip. paſſiuũ videtur habere futuri ſignificationem. Ita Priſciani exemplum Homeri nihil probat.*

l. 4. καὶ τὸ κατὰ πρόσωπον δὲ ἀντέστην, σχῆμα ἦν] σχηματίζεσθαι *eſt* aliud præ ſe ferre, aliud clàm agere. *Vnde apud Rhetores* ἐσχηματισμένος λόγος, ὅταν τι ἄλλο προτείνων ἄλλο κατασκευάζῃ. *Sunt, inquit Dionyſius,* τῶν ἐσχηματισμένων σχημάτων εἴδη τρία. τὸ μὲν διὰ σχῆμα, λέγον μὲν ἃ βούλεται, δεόμενον δὲ εὐπρεπείας, ἢ δι' ἀξίωσιν τῶν προσώπων, πρὸς οὓς ὁ λόγος, ἢ δι' ἀσφάλειαν πρὸς τοὺς ἀκούοντας: *quod etiam vocant* σχῆμα. *Quintilianus lib.* ix. Iam ad id genus quod & frequentiſſimum eſt, & expectari minimè credo, veniendum eſt, in quo per quandam ſuſpicionem, quod dicimus accipi volumus: non vtique contrarium, vt in εἰρωνείᾳ, ſed aliud latens & auditori quaſi inueniendum. Quod iam ferè ſolum ſchema à noſtris vocatur, & vnde controuerſiæ figuratæ dicuntur. Eius triplex vſus eſt: Vnus, ſi dicere palam parum tutum eſt: alter, ſi non decet &c. *Exemplum orationis figuratæ Dionyſius ponit illud Demoſthenis pro Corona, vbi, inquit,* ἐπὶ τῷ λόγῳ τὸ ὄνομα ἐπάγει τῆς τέχνης· ἐπειδὰν ἔλθωσιν οἱ πρέσβεις εἰς Θήβας, πῶς χρήσασθαι τῷ πράγματι παραινῶ, τούτῳ πάνυ μοι προσέχετε τὸν νοῦν· μὴ δεῖσθαι Θηβαίων μηδὲν (αἰσχρὸς γὰρ ὁ καιρός) ἀλλ' ἐπαγγέλλεσθαι βοηθήσειν, ὡς ἐκείνων μὲν ὄντων ἐν ἐσχάτοις, ἡμῶν δ' ἄμεινον ἢ ἐκεῖνοι τὸ μέλλον προορωμένων· ἵνα ἐὰν μὲν δέξωνται ταῦτα, καὶ πεισθῶσιν ἡμῖν, καὶ ἃ βουλόμεθα, ὦμεν διῳκημένοι, καὶ μετὰ σχήματος ἀξίου τῆς πόλεως ταῦτα πράξωμεν. *Hæc orator. Ad quæ Dionyſius, vides, inquit,* καὶ τὸ ἔργον τῆς διοικήσεως, καὶ τὸ ὄνομα ἐπιπρεπόμενον τῷ ἔργῳ, τὸ σχῆμα. *Sic nunc Apoſtoli,* καὶ ἃ ἐβούλοντο ἦσαν διῳκημένοι, καὶ μετὰ τοῦ πρέποντος σχήματος, *vt cùm Petrus maior Apoſtolus æquo animo ſe reprehendi ſineret, per hanc ſpeciem & ſimulationem Iudæos à cæremonijs abducerent. Quemadmodum Athenienſes conſequuti ſunt Thebanorum ſocietatem conſilio Demoſthenis honeſtâ ſpecie, non opem humiliter implorando, ſed vltrò eis pollicendo ſuum auxilium, quaſi ipſi eſſent propiores periculo. Hoc enim vult Chryſoſtomus. Sed an Petro dignum fuerit, ſic* ὑποκρίνεσθαι, *ipſe viderit. Schema Demoſthenis pertinet ad ſecundum Quintiliani locum,* ſi non decet *(Vix enim decorum fuit Athenienſibus tali tempore implorare opem Thebanorum, quibus ſemper inimici fuiſſent) Et hoc Dionyſij, quam ipſe etiam ſecundam ſpeciem facit diuiſionis ſuæ,* τὸ δέ τι σχῆμά ἐστιν, ὅπερ μὲν λέγομεν, ὅπερ δὲ ἐργαζόμενον ἐν λόγοις. *ſic etiam non minus* ἐν ἔργοις. *tam enim dictis quàm factis poſſumus* σχηματίζεσθαι. *Itaq; hanc totam actionem Chryſoſtomus appellat* οἰκονομίαν, *vt Demoſthenes ſuam,* διοίκησιν. *Sed Apoſtoli quod egerunt, refertur ad primum Dionyſij & Fabij locum. Parum enim tutum fuit cum Iudæis citra ſimulationem & palam de libertate agere Chriſtiana.*

l. 15. μὴ θαυμάσῃς, εἰ τὸ πρᾶγμα ὑπόκρισιν καλεῖ] *Hic Noſter laborat, neq; expedire ſe commodè poteſt, aut nodum hunc ſoluere. Vide orationem ſuprà citatam, Tom.* 5.

l. 42. προσχήματι γὰρ ἐπιτιμήσεως τῆς τῶν ἐθνῶν, ἐγκαλύπτει τὴν τοῦ Πέτρου γνώμην] *Planius nunc explicat, quod ſuprà de figura tractauimus. Videtur enim Paulus hac increpatione gentium cauſam agere: eâdem operâ autem obliquè & Petri ſententiam exprimit, & Iudæos corrigit. Sic enim v.* 44. νῦν δὲ οὐχ ὡς τῶν Ἰουδαίων μαθητῶν ἀντεχόμενος, ἀλλὰ τῶν ἐξ ἐθνῶν, οὕτως διορθοῦται Ἰουδαίους. *vtitur hic Noſter iiſdem artificij verbis, quibus nos ex ipſis auctoribus vſi ſumus, ne quis ea à nobis conficta exiſtimet,* 732. 10. δοκῶν γὰρ ἕτερον λέγειν, ἄλλο κατασκευάζει. *& l.* 18. τὰ τῶν Ἰουδαίων καταστέλλει φρονήματα, ἄλλο δι' ἄλλου κατασκευάζων.

Ille autem Demoſthenis locus in omnibus, qui nunc extant, libris legitur μετὰ σχήματος.

Pag. 732. 4. καὶ καταδοξαζόμενος ὑποκρίσεως δόξαν ὁ Πέτρος] *Quintilianus lib.* 9. *cap.* 11. Quod non inſeruiſſem, veritus opinionem iactantiæ, niſi probare voluiſſem in foro quoq; eſſe his figuris locum. δεδιὼς τὴν δόξαν ἀλαζονείας. *ſic v.* 2. οὐ γὰρ πολλὴν περὶ αὐτοῦ δόξαν εἶχον: *quam alias dicit* ὑπόληψιν.

l. 29. ἆρα Χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος] *Sic Noſter legit, vt eius explanatio declarat. Sed omnes nunc codices habent,* ἆρα Χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος; *quod verius, propter id quod ſequitur,* μὴ γένοιτο. *hoc enim apud Paulum non niſi interrogationibus ſubditur. vt Rom.* 3. *v.* 6. *&* 6. *v.* 2. *ſed nihil eſt hic mutandum, quia Chryſ. fretus hac lectione, aliter hunc locum exponit quàm cæteri.*

l. 36. *Vel legendum,* οὐ δεῖ κρίνειν ἄνθρωπον ἀκρόβυστον τὸν ἐν περιτομῇ. ἀντὶ τοῦ περιτετμημένον: *vel,* ἐν ἀκρ. ἀντὶ τοῦ ἐπὶ περιτομῇ. *vt Col.* 2. *v.* 16. μή τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει, ἢ ἐν πόσει.

Pag. 733. 16. ἄλλως] Vide Boiſium.

Pag. 734. 40. *Legendum* ἐπεὶ δὲ, *vel* ἐπειδὴ δέ. Hal. ἐπειδὴ τοίνυν καί.

Pag. 735. 12. οὐ γὰρ ἂν παρῃτήσατο καὶ ὑπὲρ ἑνὸς τοιαύτην οἰκονομίαν ἐνδείξασθαι] *Græci patres Chriſti incarnationem & paſſionem* οἰκονομίαν, *Latini,* diſpenſationem *vocant, propter occultum Dei conſilium, quo Satanam fallendo noſtram ſalutem operatus eſt. Satanas enim Iudæos perpulit, vt Chriſtum Pilato traderent, Pilatum vt occideret. Quo perempto, quem liberatorem ſperabant omnes, qui in eum crediderunt, actum eſſe de ſalute noſtrâ videbatur. At hæc vna erat ratio, nec vlla alia, quâ ſalui eſſe poſſemus. Hoc myſterium Iudæi neſciebant, Diabolus minimè ſuſpicabatur, ne ſancti quidem Angeli ſatis intelligebant. Ea enim reuelata ſunt per Chriſtum,* in quæ deſiderant Angeli proſpicere, *inquit Petrus: & Paulus ait,* innotuiſſe nunc principibus poteſtatibuſque in cœleſtibus, per eccleſiam, mortiformem ſapientiã Dei. *Sic igitur Deus noſtram redemptionem operatus eſt inſcio Satanâ. Non enim ſciens id commiſiſſet quo regnum ſuum euerteretur. Aliud exemplum habemus huic ſimile, & quod huius præfiguratio quædam fuit. Fratres enim inuidiâ atq; odio concitati id ſolùm egerunt, vt Ioſephum perderent. Vendiderunt alienigenis, ablegârunt ab ſe quàm longiſſimè. At niſi feciſſent hoc, ipſi fame perijſſent. Imprudentes igitur Dei prouidentiæ ſeruiebant. Quod Ioſephus ipſe eos* ὕστερον αὐτοῖς ὑπομιμνήσκων *docet,* Nolite pauere: neque vobis durum eſſe videatur, quòd vendidiſtis me. Pro ſalute enim veſtrâ miſit me Deus ante vos in Ægyptum. *Hæc illa eſt* οἰκονομία τοῦ Θεοῦ, qua Deus ſæpe ex malis producit bona, *vt Auguſtinus ait, & Ioſephus alio loco confirmat, Gen.* 50. Vos cogitâſtis in me malum, ſed Deus vertit illud in bonum. *Deus eſt* ὁ πάντα τὰ ἡμέτερα διοικῶν, καὶ πολλάκις ἐξ ἐναντίου τὸ ἐναντίον οἰκονομῶν, *inquit Nazianzenus. Hinc Paulus,* omnia cooperantur in bonum diligentibus Deum. *Chryſoſtomus* τὸ σχῆμα *de*

qu

quo tam multa diximus, οἰκονομεῖν τινὰ vult eſſe, & eſt quidem. Sed hoc differunt, quòd in Schemate ſemper vnus eſt agens aut loquens. Tunc enim figura dicitur, cum aliud ſimulatum eſt, aliud actum: ἐν οἰκονομίᾳ ſæpe plures. Deus enim dirigit noſtras actiones prout vult ad ſuum finem: vnde illud euenire ſolet, quod Theognis ait,

Οὐδέ τις ἀνθρώπων ἐργάζεται, ἐν φρεσὶν εἰδὼς
Ἐς τέλος, εἴτ' ἀγαθὸν γίγνεται, εἴτε κακόν.
Πολλάκι γὰρ δοκέων θήσειν κακὸν, ἐσθλὸν ἔθηκε,
καί τε δοκῶν θήσειν ἐσθλὸν, ἔθηκε κακόν.

Non eſt enim hominis via eius, nec viri eſt vt incedat & dirigat greſſus ſuos. Hierm. 10.

l. 16. Legendum, ἀλλὰ τὸ ἄριστον τὸ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. Nam ἀλλ' ὅμως eſt ex priore verſu. abſurdum eſt enim in duobus proximis verſibus bis ponere ἀλλ' ὅμως, præterquam quòd ſenſum corrumpit.

l. 17. ὁ συνεῖλε τὰ προκείμενα] Συναιρεῖν hîc eſt auferre & componere quæ poſita ſunt in menſa. Homer.

οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.

l. 33. προφῆται μὲν ἄδηλον, πεπειράγχαι δὲ προύλεγον] Aptius quod eſt in initio Orationis 72. tom. 5. πεπειράγχαι μὲν ἄδηλον, προφῆται δὲ προύλεγον.

Cap. 3.

Pag. 736. 16. σκόπει πῶς οὐκ ἀπὸ προοιμίων ταύτῃ κέχρηται τῇ σφοδρότητι, ἀλλὰ μετὰ τοὺς ἐλέγχους καὶ τὰς ἀποδείξεις] Nempe vt diceret, ὦ ἀνόητοι Γαλάται. Poſt demonſtrationes enim & probationes, quas Ariſtoteles πίστεις vocat, licet obiurgare acriùs: antè ſi feceris, ridiculum eſt, vt nunc Paulus cùm ſuam vocationem probâſſet: & ſe Apoſtolum eſſe docuiſſet, non ab hominibus conſtitutum, ſed ὁμοίως à Deo deſignatum, vt reliqui duodecim, illorum lenitatem liberiùs & maiore cum auctoritate perſtringit. Hermog. ἐν τῷ περὶ μεθόδου· τὸ γὰρ κλητικὸν σχῆμα πολλάκις ἐστι μέρος, ἀποστροφὴν ἐργαζόμενον, καὶ κατηφορεῖν. Quale eſt illud Demoſthenis pro Cteſiphonte, εἶτα ὦ τί ἄν εἰπών σέ τις ὀρθῶς προσείποι; quaſi diceret, ſi ſceleratum, impium, nefarium dixero, leuius eſt tuis facinoribus & flagitijs. Et hoc igitur Orator tanta cum vehementia dixit, μετὰ τοὺς ἐλέγχους καὶ τὰς ἀποδείξεις, vt τὸ εἶτα declarat, quod probationibus finitis adhiberi ſolet. Eſt autem ἀποστροφὴ (quæ figura eſt, cùm appellamus aliquem κλητικῶς) σχῆμα σφοδρότητος, vt Herm. docet, quam hîc appellat κατηφορεῖν: Vnde ſæpe eſt apud Chryſoſtomum κατηφορικῶς λέγειν, hoc eſt πληκτικῶς, ἐπιτιμητικῶς, καὶ μετὰ σφοδρότητος.

l. 25. μὴ τοῦτο νομίσῃς, ὅτι ἡ τῶν ὀφθαλμῶν βολὴ τοὺς ὁρῶντας βλάπτειν πέφυκεν] An non legendum, τοὺς ὁρωμένους? mihi quidem videtur. Sed quod hîc Noſter negat, Phyſici fieri ſolere aiunt. Quàm multa apud Plinium de noxio viſu? Quàm multa de faſcinationum remedijs legas? Apud Plutarchum autem problematum quinto, pluribus hæc quæſtio diſſeritur. γεγονέναι μὲν, φησιν, ἀνθρώπους τῶν καταβλέπειν τὰ παιδία μάλιστα βλάπτοντας, ὑγρότητι τῆς ἕξεως, καὶ ἀσθενείᾳ πεπονθότες ὑπ' αὐτῶν, καὶ κινηθέντες ἐπὶ τὸ χεῖρον· ἧττον δὲ τῶν στερεῶν καὶ πεπηγότων ἤδη τοῦτο πασχόντων. Vnde doctiſſimus Poeta,

Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat agnos.

Quo in genere quædam veneficæ mulieres vetulæ plurimum infantibus nocere creduntur. Apud Plinium legimus, Extranei interuentu, aut ſi dormiens ſpectetur infans, à nutrice terna adſpui: Theocritus Idyllio 6.

ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον.

Sed vt hæc vana ſint, illud non eſt incredibile, οἷ πάσχουσα ἡ ψυχὴ τὸ σῶμα διατίθησιν: vt Plutarchus, Phyſicique affirmant, quoſdam veneficos homines, quorum animus maleuolentiæ liuore ſuffuſus eſt, venenum ſuum intus incluſum foras effundere, & quidem maximè per oculos, quo tenerior atque agilior eſt viſus cæteris ſenſibus. ferri enim ab oculis ἀπορροίας τινὰς καὶ ἀποφορὰς, declarat τὸ τῶν ὀφθαλμιώντων πάθος, quos qui contuentur, ſtatim ἀναπίμπλανται. His etymologia congruit. ſic enim τῶν ἐτυμολογικῶν auctor, βάσκανος, ὁ φθονερὸς καὶ βλαβερός. εἴρηται δὲ ὡς φάεσι καίνων τις ὤν, ὁ τοῖς φάεσι καίνων ἤγουν διαφθείρων διὰ τοῦ βλέμματος. Quod verbum ſæpe apud Xenophontem legitur. Inde ἀπὸ τοῦ βασκαίνω, Latinum, faſcino, faſcinum, & faſcinus, qui Romanis Deus quidam habetur. Plinius cap. 4. lib. 28. Quanquam religione mutatur & Faſcinus, imperatorum quoque non ſolùm infantium cuſtos, qui Deus inter ſacra Romana à Veſtalibus colitur, & currus triumphantium ſub his pendens defendit medicus inuidiæ, iubetque eoſdem reſpicere, ſcilicet rerum humanarum imbecillitatem, varietatemque fortunæ. vt Paulus Æmilius, cum inter triumphandum duos amiſiſſet filios, deos precatus eſt, ſic defungeretur. Et Philippus Rex Macedonum, πολλῶν κατορθωμάτων αὐτῷ καὶ καλῶν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ προσαγγελθέντων, ὦ τύχη (εἶπε) μικρόν τι μοι κακὸν ἀντὶ τοσούτων καὶ τηλικούτων ἀγαθῶν ποίησον. Sapientes enim ſemper in rebus ad voluntatem affluentibus metuebant φθόνον καὶ νέμεσιν. Vnde Hor.

Fortis aduerſis, metuens ſecundis
Alteram ſortem--

Vt autem βασκαίνω, faſcino, ſic Φίλιππον Macedones dicunt Βίλιππον, auctore Euſtathio, & φάζω, βάζω. Quædam igitur maleficæ poſſunt ſine Dæmone nocere, tanta vis mali illis inſita eſt. Veneficam fuiſſe Medeam quis ignorat? Quæ cum interficere vellet Talaum, cui propter eximiam roboris firmitatem cognomento fuit Æneus, peſtes illa quidem infernas inuocat, ſed quaſi nulla eſſet ipſâ capitalior peſtis, incendit iram, odium intendit, omne acerbitatis ſuæ virus in illum euomit, ſic enim Apollonius Argon. 4.

--θεμένη δὲ κακὸν νόον, ἐχθοδοποῖσιν
Ὄμμασι χαλκείοιο Τάλω ἐμέγηρεν ὀπωπάς.
Λευγαλέον δ' ἐπὶ οἱ πρίεν χόλον, ἐκ δ' ἀΐδηλα
Δείκηλα προΐαλλεν ἐπιζάφελον κοτέουσα.

Hic habes inuidiam, iram, odium, malam mentem, malum animum. μεγαίρειν *enim eſt* φθονεῖν. *& eſt egregia deſcriptio faſcinationis.* τὸ γὰρ ἐχθροποιοῖς ὄμμασι μεγαίρειν ὀπωπάς, *eſt* βασκαίνειν, *infeſtis vel infenſis oculis afficere alterius viſum. per aſpectum enim, vt amor, hoc venenum diffunditur.* πρίειν χόλον *eſt ob iram frendere.* κότος, *odium inueteratum.* αἴδηλα δείκηλα *ſunt imagines, quæ fluunt, inquit Lucretius,* ſummo de corpore rerum, *quas Epicurei vocant* ἀοράτους ἀποῤῥοίας, ἀπὸ τοῦ δείκνυσθαι. αἴδηλος *eſt* ἀόρατος. *Hæc omnia ex eo quod Paulus ait,* τίς ὑμᾶς ἐβάσκανεν; *Bene igitur Diabolica inuidia dicitur, quæ per ſe id efficit quod Diabolus. Quanquam Noſter ait* 736. 35. οὐχ ὡς τοῦ φθόνου καθ' ἑαυτὸν ἰσχὺν ἔχοντος, ἀλλ' ὡς τῶν ταῦτα διδασκόντων διὰ βασκανίαν ἐπὶ τοῦτο ἐλθόντων. *Idem l.* 27. *ſignificat vitium omne eſſe in animo,* ὀφθαλμῶν μὲν γὰρ τὸ ἁπλῶς ὁρᾶν μόνον· τὸ δὲ πονηρῶς ὁρᾶν, τῆς ἔνδον διεφθαρμένης γίνεται γνώμης: *à quo non videtur alienum illud Apollonij,* δειμαίνω δὲ κακὸν νόον.

Pag. 737. 2. διὰ γὰρ τοῦ εἰπεῖν, προεγράφη ἐν ὑμῖν ἐσταυρωμένος, ταῦτα πάντα ἐδήλωσε] *Quintilianus lib. 9. cap.* 2. Illa verò (vt ait Cicero) ſub oculos ſubiectio tum fieri ſolet, cum res non geſta indicatur, ſed vt ſit geſta oſtenditur, nec vniuerſa, ſed per partes, quem locum proximo libro ſubiecimus euidentiæ, & Celſus hoc nomen iſti figuræ dedit. *Ab alijs* ὑποτύπωσις *dicitur, propoſita quædam forma rerum ita expreſſa verbis, vt cerni potiùs videatur, quàm audiri. Hoc enim ſignificat Apoſtolus, cùm ait,* οἷς κατ' ὀφθαλμοὺς Ἰησοῦς Χριστὸς προεγράφη ἐσταυρωμένος, *nempe euidentem & illuſtrem prædicationem, quâ paſſio Dominica luculentè deſcripta, ante oculos poni videbatur. ſic enim Noſter,* ὃν εἶδον ὑπὲρ αὐτῶν γυμνωθέντα, ἀνασκολοπιζόμενον, προσηλούμενον, ἐμπτυόμενον, κωμῳδούμενον, ποτιζόμενον ὄξος, κατηγορούμενον ὑπὸ λῃστῶν, λόγχῃ νυττόμενον. *ſic enim res geſta deſcribitur non vniuerſa, ſed per partes, vt Fabius ait. Hermogenes eiuſmodi deſcriptionem* διασκευὴν *vocat, quod genus quoddã narrationis eſt. ſic ille lib.* 3. περὶ εὑρέσ. Διασκευή ἐστιν ἐν περιβλήματι ἡ διατύπωσις τοῦ πράγματος καὶ καθάπερ ἐν ποιητικῇ ἡ καθ' ἕκαστον τῶν γινομένων ἀφήγησις. *frequens enim eſt apud Homer. Multa enim narrat* διασκευαστικῶς, *vt dicit Euſt. vel quum arma induuntur, vel paratur conuiuium. Ariſtoteles hoc dicit in 3. Rhetorices,* τὸ πρὸ ὀμμάτων ποιεῖν. *& Paulus potiùs diceret:* οἷς πρὸ ὀφθαλμῶν προεγράφη, κατὰ πλεονασμόν: *vt Cicero:* Fortitudo eſt virtus propugnans pro æquitate.

l. 21. οὕτως ἀνόητοί ἐστε, ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε] *Herm.* περὶ εὑρέσεων 4. ἡ δ' ἀληθινὴ περίοδος οὐ τῷ σχήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ νῷ συνάγει τὸ ἐπιχείρημα, ὃ τινες καὶ ἐνθύμημα καλοῦσιν. *Eſt enim, vt diximus,* ἐνθύμημα τοῦ ἐπιχειρήματος ἐπεξεργασία. *Primùm enim proponit argumentum:* τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; *Deinde hæc concluſionis loco ſubdit. Eſt enim, inquit,* περίοδος κυρίως, ἡ τοῦ ὅλου ἐπιχειρήματος ἀναγκαστικὴ συνοδὸς, καὶ κλεὶς ὥσπερ τινὰ (*vnde concluſionem dicimus*) τετάσιν, ἡ ἀπαρτίζουσα τὸ ἐπιχείρημα, καὶ συνάγουσα. *Concluſio quoq; apud Ariſtotelis interpretes* συναγωγὴ *dicitur. Hoc autem* τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν, *eſt quod Oratores aiunt,* ἡδέως ἂν πυθοίμην σοῦ, *cum confidunt ſuis viribus. ſic & Dem.* ἐν τῷ περὶ παραπ. ἀπόκριναι γάρ δεῦρο ἀναστάς μοι: *quod magna cum vehementia dictum eſt* κατ' ἀποστροφήν. 738. 1. *quum percontatur,* ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; *verſat idem argumentum* κατ' ἐπιμονήν.

l. 30. τελεῖσθε, ἀλλὰ *&c.*] *Theophyl. legit,* τελεῖτε.

l. 38. οὕτω] Melius, οὕτοι, Hal.

Pag. 738. 8. ἀπὸ τῶν ἤδη κατεσκευασμένων τὴν ἀφορμὴν λαμβάνων] *Audaciores enim poſſumus eſſe* μετὰ τὰς ἀποδείξεις, *vt ſuprà ſæpe iam dixit. Huius autem Græci ſermonis vim egregiè Seneca expreſſit de beata vita cap.* 8. Erit vera ratio ſenſibus inſita, & capiens inde principia. Nec enim habet aliud, vnde conetur, aut vnde ad verum impetum capiat, & in ſe reuertatur. *Omnis enim cognitio noſtra à ſenſibus proficiſcitur, vt præclarè Philoſophus docet, 2. Poſteriorum cap. vltimo. Et Cic. 3. de Finibus:* Cum verò illa, quæ officia eſſe dixi, proficiſcantur ab initijs naturæ, ad ea hæc referri neceſſe eſt. *Subiungit Chryſoſtomus.* Τέως δὲ ἀπὸ τῶν παρελθόντων τὴν ἀφορμὴν κατασκευάζει. *Quid hoc eſt?* ἀφορμὴν *id vocat, vnde illa concluſio profecta eſt ad extremum poſita,* ὅσοι γὰρ τῷ νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσετε, *quam in initio ponere non eſt auſus: probato, quod voluit, non dubitauit inferre.* ἐτυμολογικῶς *igitur* ἀφορμὴ *dicitur,* id vnde conamur, *&* vnde impetum capimus: *&* principia è quibus concluſio ducitur *ſunt* ἀφορμαί, *omnia deniq; principia, vnde quid proficiſcitur. Hoc eſt enim* ὁρμᾶσθαι. *Sed & argumentum orationis* ἀφορμὴ *dicitur. Eurip. in Bacchis,*

Ὅταν λάβῃ τις τῶν λόγων ἀνὴρ σοφὸς
Καλὰς ἀφορμάς, οὐ μέγ' ἔργον εὖ λέγειν.

Eſt itaq; Chryſoſtomo τὴν ἀφορμὴν κατασκευάζειν, *vno verbo* προσυλλογίζεσθαι.

l. 32. διὰ δὲ τούτων *legend.*

Ibid. εἰσάγεται] *Fortaſſe* τὰ ἔθνη.

Pag. 739. 33. *Legendum, vel* παρέστησε, *vel* κατεσκεύασε.

l. 37. *Legendum,* ἀλλ' ὅτι μὲν ὁ ἐμμένων τῷ νόμῳ ἐπικατάρατος. *loci ſententia hoc poſcit.*

l. 43. ξένης] Interpres videtur legiſſe καινῆς: niſi quia τὰ καινὰ etiam ξένα ſunt.

Pag. 740. 9. *Videtur legendum,* ταύτην ἐδέξατο.

l. 22. πρόσεισι] Interpres, denunciat, neſcio quam lectionem ſequutus. Vide Boiſium.

l. 24. *Non dubito veram lectionem eſſe,* εἰς ἀχάριστον καὶ προσκεκρουκότα. ἀχάριστος *eſt, qui beneficio accepto, gratiam non retulit:* ἀχάριτος, *in quo nihil eſt leporis, elegantiæ, gratiæ: cui opponitur* κεχαριτωμένος.

Pag. 741. 22. *Vel legendum,* εἰ γὰρ ἃ ἐπηγγείλατο μετὰ ἐκεῖνα: *vel* οὐκ ἐκεῖνα δίδωσι, *inducto* δὲ.

l. 30. κἂν ἐκ μιᾶς] *Interpres,* certè aliquot præcepta. Vide Boiſium.

l. 38. Sententiam, quæ videtur imperfecta, ſic ſupplet Haleſ. εἰ γὰρ, τὸ, μόνος ἀληθινὸς, περὶ πατρὸς λεχθὲν, οὐκ ἀφίησι.

Pag. 742. 6. *Legendum*, εἰ δ' ἀπὸ πίστεως σώζῃ *propter antecedens* ἔλεγες *& conſequens*, οὐδὲν ἐβλάβης.

l. 7. ποιεῖ] Scilicet, ὁ νόμος.

l. 19. ἐξώκειλαν] Magis ex vſu legimus, ἐξώκειλαν ἄν. verùm ſic aliâs ſæpè ſolet hanc particulam omittere.

l. 34. ἔξει γένηται] .i. εἰς τοὺς ἄνδρας τελῇ.

Pag. 743. 11. *Legendum videtur*, ὅτι πολὺ φειδωλέστερον αὐτοῦ πείθει.

Cap. 4.

l. 35. νήπιον ἐνταῦθα οὐ τὴν ἡλικίαν φησὶν, ἀλλὰ τὴν γνώμην] *Heſiodus*,

Νήπιοι οὐδ' ἴσασιν, ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός.

Hom. de Agamemnone Iliados 2.

Νήπιος, οὐδὲ τὰ ᾔδη, ἅ ῥα Ζεὺς μήδετο ἔργα.

Euſtathius, Νήπιος ἐπιφώνημα παρ' Ὁμήρῳ κατὰ τῶν κακῶς νοούντων, ἢ βουλομένων, καὶ ἁπλῶς ἀστοχούντων τοῦ δέοντος.

Pag. 744. 1. In codicibus eſt, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, non -σηται ſic v. 12.

l. 25. *Legendum*, ἐπαιδεύθη.

l. 27. ἀσθενῆ δὲ στοιχεῖα καλεῖ καὶ πτωχά] *Ebionitæ dicti ſunt hæretici, qui cæremonias legis obſeruabant, Chriſti diuinitatem negabant, ab Hebræo nomine* Ebijón, *quod eſt* πτωχὸς: *& ex hoc, credo, Pauli loco nomen iſtud illis inditum eſt. Euſeb. Hiſt. lib.* 3. *cap.* 27. Ἐβιωναίους τούτους οἰκείως ἐπεφήμιζον οἱ πρῶτοι, πτωχῶς καὶ ταπεινῶς τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ δογματίζοντας καὶ δοξάζοντας. λιτὸν μὲν γὰρ αὐτὸν καὶ κοινὸν ἡγοῦντο, κατὰ προκοπὴν ἤθους αὐτὸ μόνον ἄνθρωπον δεδικαιωμένον, ἐξ ἀνδρὸς τε κοινωνίας καὶ τῆς Μαρίας γεγενημένον. δεῖν δὲ πάντως αὐτοῖς τῆς νομικῆς θρησκείας, ὡς μὴ ἂν διὰ μόνης τῆς εἰς τὸν Χριστὸν πίστεως, καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν βίου σωθησομένοις. *Quod ad circumciſionem igitur, nouilunia, ſabbata, & reliquas legis cæremonias in eâdem erant hæreſi, quâ Galatæ. Paulò poſt addit,* ὅθεν παρὰ τὴν τοιαύτην ἐγχείρησιν, τῆς τοιᾶσδε λελόγχασι προσηγορίας, τοῦ Ἐβιων ὀνόματος τὴν τῆς διανοίας πτωχείαν αὐτῶν ὑποφαίνοντος. ταύτῃ γὰρ ἐπίκλην ὁ πτωχὸς παρ' Ἑβραίοις ὀνομάζεται. *vide Epiphanium & Auguſtinum ad Quodvultdeum. Sed cur ritus legales Paulus appellat* στοιχεῖα τοῦ κόσμου? *rationem reddit Noſter* 743. 37 τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, τουτέστι, νουμηνίας καὶ σάββατα. αὗται γὰρ ἡμῖν αἱ ἡμέραι ἀπὸ δρόμου σελήνης καὶ ἡλίου γίνονται. *At ſabbatum Iudæorum non eſt ſolis dies, ſed Saturni. Sic enim Dio Caſſius lib.* 38. *de Iudæis quum Pompeius templum obſideret,* οὕτως ἑάλωσαν τῇ τοῦ Κρόνου ἡμέρᾳ μηδ' ἀμυνόμενοι. *Deinde paulò poſt,* καὶ τὴν ἡμέραν τὴν τοῦ Κρόνου καλουμένην ἀνέθεσαν, καὶ ἄλλα τε ἐν αὐτῇ ἰδιαίτατα οὐ ποιοῦσι, καὶ ἔργου οὐδενὸς προσάπτονται. *Quid igitur dicemus? certè Chryſoſtomus hic aut inſcitiâ, aut incogitantiâ lapſus eſt. Illud tamen rectè, quod illorum dierum religionem aſtris alligat. hinc enim facilis eſt in Idololatriā prolapſio, quam dierum obſeruationē conſequi Noſter docet ex his Pauli, quæ ſequuntur,* Nunc autem cum cognoueritis Deum, imò cogniti ſitis à Deo, quomodo conuertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuo ſeruire vultis? *At Galatæ non conuerſi ſunt à Iudaiſmo: dixit enim proximo verſu,* Sed tunc quidem ignorantes Deū, ijs, qui naturâ non ſunt Dij, ſeruiebatis. Nunc autē &c. *Quum igitur eodem relapſi ſint, neceſſe eſt accipiamus infirma & egena elementa mundi, ſolem, Lunam, & ſydera, atq; illa initia, quibus hic mundus conſtat, quomodo & Græca Scholia accipiunt, & Clem. Alex.* στρωμ. 3. *Græcorum enim fuit* θεοποιεῖν τὰ στοιχεῖα, *vt Theodoretus docet* περὶ τῶν ἑλληνικῶν παθημάτων. *Nam quod plerique elementa hæc, legis rudimenta intelligunt, quæ poſita ſunt in externis ritibus, id quidem bene Pædagogo conuenit, cui legem comparauit. ſed cur obſeruationes illas elementa mundi diceret? præterea quomodo Galatæ in priſtinam non ſuperſtitionē, ſed idololatriam hæc retinendo reuoluti ſunt, niſi quod anni, menſes, dies, & omnia eiuſmodi tempora ſyderibus apta ſunt, quæ pro Dijs colebantur?* ἱερομηνίας *Græci vocant, omnes ſuas feſtiuitates, non ſolùm* νουμηνίας, *in quibus quicquid erat religionis ducebatur à luna. Sabbata autem Chryſoſtomus ſoli tribuit, quod de noſtris quidem Sabbatis verum eſt. diem enim Dominicam* ſolis *dicimus. Sed hic rurſus Dionem audiamus de dierum attributione ſtellis errantibus, quem morem ab Ægyptijs acceptū, non adeo fuiſſe inueteratum ſuis tēporibus ait,* τὸ δὲ εἰς τοὺς ἀστέρας τοὺς ἑπτὰ τοὺς πλανήτας ὠνομασμένους, τὰς ἡμέρας ἀνακεῖσθαι κατέστη μὲν ὑπ' Αἰγυπτίων, πάρεστι δὲ καὶ ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους, οὐ πάλαι ποτὲ, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, ἀρξάμενον. οἱ γοῦν ἀρχαῖοι Ἕλληνες οὐδαμῇ αὐτὸ, ὅσον γε ἐμὲ εἰδέναι, ἠπίσταντο. *Cuius inſtituti rationem Mathematicam reddit duplicem, alteram ſubtiliorem è Muſicis, aſtronomicam alteram. Sed & in ornatu ſummi Sacerdotis atq; illo gemmarum ſplendore mundi ſimulacrum inerat, vt Rabbini docent: & 18. Sap. leguntur hæc,* ἐπὶ γὰρ ποδήρους ἐνδύματος ἦν ὅλος ὁ κόσμος, καὶ πατέρων δόξαι ἐπὶ τετραστίχου λίθου γλυφῆς, καὶ μεγαλωσύνη σου ἐπὶ διαδήματος κεφαλῆς αὐτοῦ. *quod Clemens* στρωμ. 5. *Ioſephus, & Philo planiùs explicant. Bene igitur hæc Paulus addidit, eorum veritus relapſum, neue eodem illi reciderent, vnde emerſerant.* Dies obſeruatis, & menſes, & tempora, & annos. Timeo vos, ne fortè fruſtra laborauerim in vobis. *Hæc enim omnia à cælo rationem habent,* τῷ πρώτῳ στοιχείῳ τῆς φύσεως.

Pag. 745. 10. ὥστε τὸ συνεστραμμένως ἀεὶ διαλέγεσθαι, τραχύτερον ποιεῖ] *Vox artis.* Συνεστραμμένως λέγειν, *eſt* conuolutè & conglobatè dicere, argumenta vibrare, torquere enthymemata. *Hermog.* ἐν τῷ περὶ δεινότητος, μάλιστα δὲ τῆς ἰδέας ταύτης, τὸ κατὰ συστροφὴν σχῆμα οἰκεῖον. δυνάμει γὰρ μεγάλῃ, φύσει τε κέχρηται, καὶ φαίνεται χρώμενον. *Exempla hæc ponit, primum ex Dem. Phil.* 2. ὁ γὰρ Μεσσήνην Λακεδαιμονίοις ἀφεῖναι κελεύων, πῶς ἂν Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν τότε Θηβαίοις παραδοὺς, τῷ δίκαια νομίζειν ταῦτ' εἶναι, πεποιηκέναι σκήψαιτο; *argumentum*

gumentum eſt à repugnantibus. vtraq́ enim hæc facere non erat eiuſdem hominis. ſecundum ex Philip. 3. ὁ γὰρ οἷς ἂν ἐγὼ ληφθείην, ταῦτα πράττων καὶ κατασκευαζόμενος, οὗτος ἐμοὶ πολεμεῖ, κἂν μήπω βάλλοι, μηδὲ τοξεύοι. *Tertium ex Olynthiaca. 1.* εἰ γὰρ ὅθ᾽ ἥκομεν Εὐβοεῦσι βεβοηθηκότες, καὶ τὰ ἑξῆς. *Sed quid apud Paulum ſimile? illud nimirum paulò ante poſitum,* ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες Θεὸν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὖσι θεοῖς· νῦν δὲ γνόντες Θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε; *hæc enim admodum rotũde,* καὶ ἐνθυμηματικῶς *dicta ſunt. Hic habes etiam ambitum ſiue complexionem. Herm.* ἐν τῷ περὶ περιβολῆς. Καὶ μὲν καὶ τὸ κατὰ συστροφὴν κλεμμένον σχῆμα, σφόδρα ἐμπερίβολον.

l. 33. καὶ γὰρ ἐν τάξει ἀπολογίας πάλιν αὐτοὺς ἐντρέπει] *Hoc vocant* σχῆμα καὶ ἐσχηματισμένον λόγον, *vt diximus: videtur ſe defendere, ſed hoc agendo reuerentiam quoq́ illis incutit, pro quibus tanta perpeſſus eſt.*

Pag. 746. 10. ὃ δὴ καὶ αὐτοὶ νῦν ἐπιχειροῦσιν] *Aliquis putaret legendum* ᾧ. *hoc enim verbum* τῇ δοτικῇ συντάσσεται. *ſed nihil mutandum. nam & Iſocrates ita loquutus eſt.*

l. 17. καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε] *Refertur ad illud ſupra,* τίς οὖν ἦν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; *Thucydides lib.* 5. μακαρίσαντες ὑμῶν τὸ ἀπειρόκακον, οὐ ζηλοῦμεν τὸ ἄφρον. *hoc dicit, quia ſtultorum vſus magiſter.* μακάριος καὶ ζηλωτὸς *valent idem. Beza verbum hoc ſic interpretatur, vt ſit actiuum, poſſitq́ pro exhortatione accipi hoc ſenſu,* At vos decet veſtrum honeſtum in me amorem non tantùm præſentem, ſed abſentem etiam conſeruare. *quod ſi ſequamur,* τίς οὖν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; *ad Paulum referemus hoc modo.* Quid eſt igitur quod vos tum quidem ſic approbâſtis meam prædicationem atq; doctrinam, vt beatum me diceretis ante alios omneis, cui Deus tantam & tam ſingularem dediſſet gratiam? Vobis enim teſtimonium perhibeo, quòd ſi fieri poſſet, & opus eſſet, oculos veſtros mihi effoſſos dediſſetis, quod ſummæ beneuolentiæ, & eximij de me iudicij ſignum erat euidens. vnde igitur hæc tam ſubita mutatio? An factus ſum veſter inimicus, vera vobis annuntians *(in quo magna ineſt* βαρύτης, *etſi id Chryſoſtomus non notauit)* veritaſne odium parit, vt obſequium amicos? μακαρισμὸς *quidem meliùs Paulo conuenit, ſed tamen meo iudicio prior ſenſus vero propior eſt.*

l. 14. μητέρα μιμεῖται περιτρεμούσης τοῖς παιδίοις] ἀντὶ τοῦ, τρεμούσης περὶ τῶν παιδίων, ἢ ὑπὲρ τ. π. *& eſt Homerica figura. vt* Ὀδυσ. ρ.

ὁππότ᾽ ἀνὴρ περὶ οἷσι μαχειόμενος κτεάτεσσι
βλήεται, ἢ περὶ βουσὶν, ἢ ἀργεννῇς ὀΐεσσιν.

& hoc fit διὰ τὴν συγγένειαν γενικῆς καὶ δοτικῆς, *inquit Euſt.*

l. 26. διαφθείρετε τὴν εἰκόνα] *Græci Theologi vocãt* τὴν εἰκόνα, mentem regeneratam, *quæ renouata eſt ſecundum imaginem ac ſimilitudinem Dei: Ex illo Pauli videlicet, Epheſ. 4. v. 23.* renouamini autem ſpiritu mentis veſtræ, & induite nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in iuſtitiâ & ſanctitate veritatis. *Sæpenumero Nazianzenus opponit* τὴν εἰκόνα καὶ τὸν χοῦν, *id eſt corpoream ſubſtantiam, cuius fabrica eſt ex limo terræ. hoc Noſter confirmat v. proximo,* ἀναγεννήσεως ἑτέρας ὑμῖν δεῖ, καὶ ἀναπλάσεως, *& Paulus,* ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν.

l. 38. *Deprauatus ac corruptus eſt locus, ſic meo iudicio reſtituendus.* τουτέστιν ὀλοφυρμὸν ποιῆσαι *(ſubaudi* τὴν φωνὴν) καὶ δάκρυα, καὶ πάντας εἰς θρῆνον ἐπᾶραι. *inducto* τῷ ἀλλάξαι *poſteriore. quid eſt enim* ἀλλάξαι τὸν ὀλοφυρμόν; *ſic oratores ſolent vocem inflectere in commiſerationibus, & flere etiam eſt vbi.*

Pag. 747. 9. *Ne dubita ponere vt in margine,* ὁ δὲ ὀλοφυρμὸς, οὐκ ἐκπλήξεως μόνον, ἀλλὰ καὶ κολακείας ἐστί: *quod probant quæ ſequuntur, in quibus* θεραπεία *ponitur* ἀντὶ τῆς κολακείας.

l. 11. πάλιν εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐμβαίνει] εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐμβαίνειν *eſt, cùm orator non* περὶ τὰ πάθη *verſatur, neq́ in affectibus concitandis, ſed argumentis agit cum aduerſario. aliud eſt enim* ἠθικῶς ἢ παθητικῶς τι λέγειν, *aliud* ἀγωνιστικῶς. *ſæpe apud Vlpianum in Demoſthenis orationes legas,* πάλιν ἀγῶνες, *cùm à rerum geſtarũ narratione, aut permotione animorum ad argumentandum reuertititur. ſed & ipſæ cauſarum actiones,* ἀγῶνες *vocantur: vt orator, Deos deaſq́ omneis precor,* ὅσην εὔνοιαν ἔχων ἐγὼ τῇ τε πόλει καὶ πᾶσιν ὑμῖν διατελῶ, τοσαύτην ὑπάρχειν μοι παρ᾽ ὑμῶν εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα.

Cap. 5.

Pag. 749. 36. *Mendis manifeſtus eſt, vel ſic, opinor, legendus,* ἀλλ᾽ αὐτός ἐστιν ὁ ὑμᾶς ἐξηγορακώς, οὐκ ἄλλος δὲ ὁ τὴν τιμὴν δοὺς ὑπὲρ ὑμῶν, *vt ſit* ὑποφορὰ τῆς προτέρας ἀνθυποφορᾶς. *vel,* ἄλλος αὐτός ἐστιν ὁ ὑμᾶς ἐξηγορακώς· ἄλλος ὁ τὴν τιμὴν δοὺς ὑπὲρ ὑμῶν; *vt ſit noua* ἀνθυποφορά· *quod ſi ſequamur, deerit hæc* ὑποφορά, *vel tale aliquid,* ἀλλ᾽ οὐδέτερόν ἐστι τούτων. *ſed illud mihi probabilius. Dem. ad Nicoſtratum,* οἱ νόμοι κελεύουσι τοῦ λυσαμένου ἐκ τῶν πολεμίων εἶναι τὸν λυθέντα, ἐὰν μὴ ἀποδιδῷ τὰ λύτρα. *quò pertinet illud Apoſtoli 1. Cor. cap. 6.* οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν· ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς. *& nunc id agit, quoniam redempti ſunt, ne ſe coniiciant in priſtinam ſeruitutem. hoc enim eſſet tantum Chriſti beneficium contemnere, aut non perinde, vt valet, æſtimare.*

l. 36. ἄλλος] Fortaſſe αὐτός. Interpres retinet ἄλλος.

Pag. 750. 22. καθάπερ ὁ ἀπογραψάμενος εἶναι δοῦλος ἐξ ἐλευθέρων *(ſic legendũ)* qui ſe profitetur ſeruũ liberis prognatus. *Terentius:* In his poeta nomẽ profitetur ſuum, *.i.* ἐν τούτοις ἀπογράφεται. *eſt &* ἀπογράφεσθαι nomen dare, *vt qui milites conſcribũtur. M. Varro. 2. de Re ruſtica cap. 1.* Itaq; greges ouium longè abiguntur ex Appulia in Samnium æſtiuatum, atq; ad publicanum profitentur, ne, ſi inſcriptum pecus pauerint, lege Cenſoriâ committant. καὶ πρὸς τοῖς τελώναις ἀπογράφονται. *Inſcriptum autem pecus eſt, vt ita dicam,* ἀναπόγραφον. *Hinc* ſcriptura, vectiga *gal pecuariæ. Cic. pro lege Manilia*, Nam cùm hoſtium copiæ non longè abſunt, etiamſi irruptio facta nulla ſit, tamen pecora relinquuntur, agricultura deſeritur, nauigatio conquieſcit. ita neq; ex portu, neq; ex decumis, neq; ex ſcriptura vectigal conſeruari poteſt. *Scripturam vocat* τὴν τῶν βοσκημάτων ἀπογραφὴν, *illam pecudum profeſſionem, cuius meminit Varro. Martialis,*

Tu ſeruum ſcis te genitum, blandèq; fateris,
Cum dicis dominum, Soſibiane, patrem.

hoc eſt, σὺ μὲν ἀπογέγραψαι δοῦλος εἶναι, τὸν πατέρα δεσπότην προσαγορεύων. *quod Latini in gladiatoribus* auctorare *dicunt. Gloſſæ veteres*, auctoratus, αὐθαιρέτως εἰς δοῦλον ἑαυτὸν βάλλων, καὶ μονομάχος. *Quintilianus*, Quidam vt patrem ſepeliret, auctorauit ſe. *Aſinius Pollio ad Ciceronem*, Fadium quendam, quia cùm depreſſus in ludum, bis gratis depugnâſſet, auctorari nolebat, viuum combuſſit. *Seneca*, nullum ſine auctoramento malum. *Cic.* merces ipſa in mercenarijs auctoramentum eſt ſeruitutis. *Hæc & multa alia de gladiatoribus collegit Lipſius lib. 2. Saturnalium cap. 5. Noſter proxima pag. 181. v. 8.* ὥστε καὶ τὸν μέλλοντα ἀπογράφεσθαι εἰς τὴν καινὴν διαθήκην οὐδὲν βλάπτει τὰ σωματικὰ, qui nomen daturus in nouum Teſtamentum. Ἐν τῷ περὶ παρθενίας· ἀλλ᾽ οὐκ ἐγώ, ἀλλὰ θαυμάζω μὲν τοὺς εἰς τοῦτον ἀπογραψαμένους τὸν ἀγῶνα, οὐ κατηγορῶ δὲ τῶν ἔξω τῆς ἀθλήσεως μενόντων. Admiror equidem eos qui in hoc certamen nomina dederunt. nec tamen accuſo, ſicut hæretici, ſi quis in hanc arenam non deſcenderit. *Nazianzenus contra Iulianum* 1. καὶ οὐδὲ μεγαλοψύχως τοῖς ἄλλοις διώκταις ὁμοίως ἀπογράφεται τὴν ἀσέβειαν, impietatem profitetur.

l. 27. Legendum, κἂν μὴ πάντα λάβῃ.

l. 34. Legendum, μὴ ἐν τῷ ὡρισμένῳ δὲ τόπῳ. *nam* τὰ νενομισμένα *quod ſequitur pertinet* εἰς τοὺς τρόπους. *vide ſuperiorem gradationem v. 5. Templum autem locus erat circumciſioni definitus.*

l. 35. Ante, μὴ τὰ νενομ. *repone*, ἢ ἐν τῷ ὡρισμένῳ μὲν τόπῳ, μὴ τὰ *&c. quæ etiam in ſuo codice legerat Interpres. cauſam errori dederat, quòd eadem fermè verba proximè præceſſerant.*

l. 37. Verum eſt quod Interpres ſupplet. deeſt enim εἰ μὲν κύριος ὁ νόμος, *quod redditio declarat.*

l. 39. Apud Paulum eſt ἐξεπέσατε.

l. 40. Vera lectio videtur, τὸν περὶ τῶν ἐσχάτων ἐπικρεμαμένων κινδύνων. *dicimus enim* impendere periculum aut metum. ἐπικρέμαται, impendet, ἐπικρημνάω, *eſt* ἐπικρεμαίνομαι, *vel* ἐπικρεμάω, *quamuis apud Lexicographos non reperiatur. nam quid eſt* περὶ τῶν ἐσχάτων κρημνῶν? *hoc etiam confirmat v. 43.* αὔξοντες πάλιν αὐτῶν τὸν φόβον, καὶ κατασείοντες τὴν διάνοιαν. *Sic enim hic quoq; legendum. Nam quid opus eſt* τὸ αὐτῶν *repeti?*

l. 44. τοῦ inducit Haleſius.

Pag. 751. 23. ἐτρέχετε καλῶς, τίς ὑμᾶς ἐνέκοψεν;] *Hæc vera lectio videtur, quam vetus Interpres agnoſcit, & Complutenſis habet, non ea quam Beza ſecutus eſt*, ἀνέκοψεν. *Vetus enim*, impediuit. *vt Bion*, ἡ οἴησις ἐγκοπὴ προκοπῆς. οἴησιν, *Seneca vertit*, nimiam æſtimationem ſui. *quam etiam ſignificat, cum ait*, Multi potuiſſent ad ſapientiam peruenire, ſi non putarent ſe perueniſſe. ἀνακόπτειν *eſt* inhibere, *vt Beza vertit, quod verbum propriè de nauibus dicitur, cum conuertuntur ad puppim. vt Cicero docet ad Atticum lib. 13. epiſt. 21. quod Thucydides dicit*, τὴν πρύμναν ἀνακρούεσθαι, *& Ariſtoph. in Veſpis. Niſi hic igitur curſum maritimum intelligas, non conueniet* τὸ ἀνακόψαι, *ſicut Alcæus*, ἐκ γῆς χρὴ κατιδεῖν πλόον. εἴ τις δύναιτο καὶ παλάμην ἔχοι· ἐπεὶ δ᾽ ἂν πόντῳ γένηται, τῷ παρεόντι τρέχειν ἀνάγκη. *ſubaudi*, ἀνέμῳ. *Cæſar de bello Gallico lib. 5. cap. 2.* Cæſar ad portum Iccium cum legionibus peruenit. ibi cognoſcit 40 naues tempeſtate reiectas, tenere curſum non potuiſſe, atq; eodem, vnde erant profectæ, relatas. *hoc eſt* ἀνακρούεσθαι, *cui plane par eſt Latinum*, Inhiberi, *verbum nauticum, in quo Cicero ſuum fatetur errorem.* Arbitrabar, inquit, ſuſtineri remos, cum eſſent inhibere remiges iuſſi. id non eſſe eiuſmodi didici heri, cum ad villam noſtram nauis appelleretur. Non enim ſuſtinent, ſed alio modo remigant. *id ab* ἐγκοπῇ *remotiſſimum eſt. Suſtinere autem recentiores Latini*, Sufflaminare *dicunt, vt Auguſtus*, Haterius noſter ſufflaminandus eſt. *vnde Iuuenalis Satyra 16.*

Nec res atteritur longo ſufflamine litis.

l. 23. οὐκ ἐρωτῶντός ἐστι τοῦτο, ἀλλ᾽ ἀπορῶντος καὶ ὀλοφυρομένου, πῶς ὁ τοιοῦτος ἀνεκόπη δρόμος. *Quintilianus lib. 9. cap. 2.* Interrogamus aut inuidiæ gratiâ, vt Medea apud Senecam,

Quas peti terras iubes?

Aut commiſerationis, vt Sinon apud Virgilium,

Heu quæ me tellus inquit, quæ me æquora poſſunt
Accipere?

Sic illud ſuprà, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανεν; *vt Noſter obſeruat.*

Pag. 752. 11. Non dubium eſt veram lectionem fuiſſe, τοὺς καθαροὺς ἀπολύοντα.

l. 15. [illegible]] Ferri poteſt hæc lectio, rotundius [illegible].

l. 30. ὑπὲρ τοῦ μηδενὸς θλίβεσθαι] *Quod v. 28. dixit*, εἰκῇ καὶ μάτην. *pſal.* Ἰσραὴλ ἐν ταῖς ὁδοῖς μου εἰ ἐπορεύθη, ἐν τῷ μηδενὶ ἂν τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν ἐταπείνωσα. *id eſt*, ὑπὲρ τοῦ μηδενός, leuiſſimâ quaq; de cauſâ.

l. 41. καὶ καλῶς εἶπεν, ἀναστατοῦντες· τὴν γὰρ οἰκείαν πατρίδα, καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν συγγένειαν ἀφέντες τὴν ἄνω, τὴν ἀλλοτρίαν καὶ ξένην μεταδιώκειν ἠνάγκαζον] *Sic quidem Beza interpretatur hoc verbū non malè*, Qui vos quaſi ſedibus veſtris pellunt. *dicuntur enim* ἀνάστατοι, *qui ſuis ſedibus expulſi nouas quærere coguntur, vnde illud,*

Nos patriæ fines & dulcia linquimus arua.

& ἀνάστασις expulſio, migratio. *Nam quam ſacræ literæ* μετοικεσίαν, *Græci diſertiores vocant* ἀνάστασιν, *vt tranſmigrationem Babyloniam. Heb.* golah. *Sed ego hic magis probo, quod Vetus*

reddit, Qui vos conturbant. *Cur autem id potiùs probem, altiùs repetendum. Poeta Iliados 1. de Achille ab Agamemnone commoto hæc dixit,*

Διάνδιχα μερμήριξεν,
ἢ ὅγε φάσγανον ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ
τοὺς μὲν ἀναστήσειεν, ὁ δ' Ἀτρείδην ἐναρίζοι,
ἦε χόλον παύσειεν, ἐρητύσειέ τε θυμόν.

Euſtathius τὸ ἀναστήσειεν, οἱ μὲν κοινότερον ἐνόησαν ἀντὶ τοῦ, ταράξαι ἐξεγερεῖ· οἱ δὲ ἀντὶ τοῦ, ἄνω κάτω ποιήσοι, ἀναστατώσοι, ἀναστάτους ποιήσοι, *et ſæpe, inquit, veteres* τὸ πόλιν ἀναστήσειν, ἀναστατώσειν φασίν. *Ego huic loco priorem interpretationem aptiorem arbitror, veteri conſentientem Interpreti. Nam vt* καταστῆσαι, *eſt* motos componere fluctus, *vt noſter poeta ait, ſic* ἀναστῆσαι *contrà* ταράξαι καὶ ἐξεγεῖραι, *vt Euſt. exponit. Itaq; illud Act. 17. v. 5.* οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες, οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρεισιν: *Vetus,* Qui orbem concitant: *Beza,* Qui orbis terrarum ſtatum ſubuerterunt, *vterq; diuerſas Euſtathij duas interpretationes ſequuti. Hic autem meliùs vertere Interpretem antiquum, hi loci declarant: primùm, hoc capite,* ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρίμα, ὅστις ἂν ᾖ. *Deinde capite primo,* ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μή τινές εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς. *Deniq; Act. 15. v. 24. vbi de eadem re agitur,* ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξελθόντες ἐξ ἡμῶν ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις. *Et hoc primitiuum verbum apud Homerum indicat. Achilles enim in dubio fuit, regem ne occideret, ex quo magnum in exercitu tumultum concitari neceſſe erat, an iram compeſceret. Hæc autem ex contrario verbo ſignificatio conſtat, vt dixi. ſic enim Iſocrates in Panegyrico,* εἰ γὰρ ἡμῶν ὁμονοησάντων ἁπάντων αὐτὸς *(Rex Perſarum)* ἐν ταραχαῖς ὢν, χαλεπὸς ἔσται πρὸς τὸ πολεμεῖν, ἦ που σφόδρα χρὴ δεδιέναι τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ὅταν τὰ μὲν τῶν βαρβάρων καταστῇ, καὶ διὰ μιᾶς γένηται γνώμης, ἡμεῖς δὲ πρὸς ἀλλήλους, ὥσπερ νῦν, πολεμικῶς ἔχωμεν. *Vides hic* ταραχὴν καὶ κατάστασιν *opponi. Dem. pro Cteſiphonte,* Αὕτη τῶν περὶ Θήβας ἐγένετο πραγμάτων ἀρχὴ, καὶ κατάστασις πρὸ τοῦ, τὰ πρὸ τούτων, εἰς ἔχθραν καὶ μῖσος καὶ ἀπιστίαν τῶν πόλεων ὑπηγμένων ὑπὸ τούτων. *Cæſar de bello Gallico 7. lib.* Hic nihilominus clandeſtinis nuntijs, legationibuſque Allobroges ſollicitat: quorum mentes nondum à ſuperiore bello reſediſſe ſperabat. ſollicitare *eſt* ταράττειν: reſediſſe *autem* καταστῆναι, *tranſlatum ab aquis turbidis, quarum limus nondum reſedit.*

Pag. 753. 2. εἰ βούλονται, μὴ περιτεμνέσθωσαν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀποκοπτέσθωσαν] *Illud,* vtinam abſcinderetur, *Auguſtinus quoq; exponit,* vtinam caſtrarentur, *quod mirum eſt tanto viro potuiſſe in mentem venire. Sed nimirum alienum Apoſtolo putauit, cuiquam exitium optare. Rectè tamen Beza alluſum putat ad præputium, quod in circumciſione præciditur. Quòd ſi ſic intelligamus, qui volunt circumcidi vos, vtinam ipſi exciderentur, id eſt, genitalia amitterent,* ἀστεϊσμὸς *erit minimè conueniens Apoſtolicæ grauitati, præſertim cùm ipſe ad Epheſ. 4. prohibet omnem* εὐτραπελίαν. *Nam Originis factum nemo pius vnquam probauit, nec imitatus eſt quiſquam. Sed Manichæi probant, atq; adeò facere hortantur, quos Noſter hic damnat, & diabolicum eſſe pronuntiat. ait enim,* Τί νῦν εἰσιν οἱ τολμῶντες ἀποκόπτειν ἑαυτοὺς, τὴν ἀρὰν ἐπισπώμενοι, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ δημιουργίαν διαβάλλοντες; *Senſit igitur cum Auguſtino de ſenſu verborum.*

l. 14. Cenſeo legendum, ἀλλ' ἐσχάτης ταῦτα παρανοίας, *propter illud quod ſequitur,* καὶ Σατανικῆς παραξίας, *& ſic ne dubita ponere. improprium hic verbum* παρανομίας.

l. 37. καὶ γὰρ αὐτὸ ἐκεῖνο πάλιν ἔχεται ἐν τῇ περὶ Μανιχαίους μάχῃ] *Videtur alienum ab hoc loco: agnoſcit tamen Interpres, & vertit. Nam hic ſermo adhæret illi, illi inquam, quæ pugnat aduerſum Manichæos.*

l. 42. καὶ κατάρας ἀπαλλαγὴν] *Omnino adijciendum eſt* τὴν χάριν, *id poſcit* ἀντίθεσις. *Nam Lex non eſt* κατάρας ἀπαλλαγὴ, *ſed* ἐπαγωγή.

Pag. 755. 27. Mallem, εἰ μὲν ἔχεις δεῖξαι.

l. 29. Mallem ὥσπερ σοί.

l. 33. αὐτῶν] Fortaſſe σαρκός. Vide Boiſium.

l. 42. κωλύει] Vide Boiſium.

Pag. 756. 13. Videtur ſic diſtinguendum & legendum, δόγμασιν, εἰ δὲ ἐν τάξει π. *& v. ſequenti* περὶ τῆς τοῦ πνεύματος ἐπιφοιτήσεως. ὁ μὲν δ. *nam aliter non dicit quod ſit illud legis Encomium, cuius mentio fit v. 13.*

l. 15. Legendum, τότε μὲν γὰρ εἰκότως.

l. 16. ἵνα τοῦ δέῃ κολάζωμεν τὰς ἐπιθυμίας] *Hinc* ἀκόλαστος *intemperans dicitur,* ὁ μὴ κεκολασμένας ἔχων τὰς ἐπιθυμίας. *Ariſt. Ethicorum 3. cap. vlt.* περὶ τῆς ἀκολασίας *differens,* οὐ κακῶς δὲ ἔοικε μετενηνέχθαι. κεκολάσθαι γὰρ δεῖ τὸ τῶν αἰσχρῶν ὀρεγόμενον, καὶ πολλὴν αὔξησιν ἔχον. τοιοῦτον δὲ μάλιστα ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ παῖς. *Cum autem dicit* πολλὴν αὔξησιν ἔχον, *videtur ſignificare eiuſdem deriuationis eſſe,* τὸ κολάζειν καὶ κολούειν, *quod eſt propriè* ἀφαιρεῖν τὰ αὐξανόμενα. *ſic autem augetur cupiditas, vt incendium.*

l. 29. ἔστω γὰρ ἡ μοιχεία καὶ ἡ πορνεία τῆς σαρκὸς καθ' ὑμᾶς· αἱ ἔχθραι, καὶ αἱ ἔρεις, καὶ οἱ ζῆλοι, καὶ αἱ αἱρέσεις πῶς ἂν εἶεν σαρκός;] *Digna eſt hæc obſeruatio, quæ non latuit Auguſtinum etiam 14. de Ciuitate, 2. cap. Cum enim quæreret, quid in Scriptura carnis nomine intelligatur, & quot modis accipiatur hoc nomen, quid deniq; ſit ſecundum carnem viuere, ad diſſoluendam hanc quæſtionem profert hunc locum ad Galatas, quem nunc tractamus:* Manifeſta autem ſunt opera carnis, quæ ſunt adulteria, fornicationes, &c. *Deinde hæc ſubiungit,* In operibus carnis, quæ manifeſta eſſe dixit, eaq; commemorata damnauit, non illa tantùm inuenimus, quæ ad voluptatem pertinent carnis, ſicuti ſunt fornicationes, immunditiæ, luxuriæ, ebrietates, comeſſationes: verum etiam ea, quibus animi vitia demonſtratur à voluptate carnis aliena. Quis enim ſeruitutem, quæ idolis exhibetur, veneficia, inimicitias, contentiones, æmulationes, animoſitates, diſſenſiones, hæreſes, inuidias, non potiùs intelligat animi vitia eſſe quàm carnis? Quandoquidem fieri poteſt vt propter idololatriam, vel hæreſis alicuius errorem à voluptatibus carnis temperetur: & tamen etiam tunc homo, quamuis carnis libidines continere atque cohibere videatur, ſecundum carnem viuere hâc Apoſtolicâ auctoritate conuincitur: & in eo quod abſtinet à voluptatibus carnis, damnabilia opera carnis agere demonſtratur. Quis inimicitias non in animo habet, aut quis ita loquitur, vt inimico ſuo, vel quem putat inimicum, dicat, malam carnem, ac non potiùs malum animum habes aduerſum me? Poſtremò ſicut carnalitates, vt ita dicam, ſi quis audîſſet, non dubitaret carni tribuere, ſic nemo dubitat animoſitates (*ſic interpretatur* θυμοὺς) ad animum pertinere. Cur igitur hæc omnia, & his ſimilia, doctor gentium in fide & veritate, opera carnis appellat, niſi quia eo locutionis modo, quo totum ſignificatur à parte, ipſum hominem vult nomine carnis intelligi, vt cum dicit ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro? *Vides duos ſummos doctores & Theologos in quæſtione ad cognoſcendas ſcripturas valde neceſſariâ mirificè conſentire. Eſt igitur* ſecundum carnem, *interprete Auguſtino*, ſecundum hominem viuere. *Sic Noſter*, ὁρᾷς ὅτι οὐ φησι τὴν σάρκα ἐνταῦθα, ἀλλὰ τὸν γεώδη λογισμὸν, καὶ χαμαὶ συρόμενον.

l. 41. *Videtur legendum*, καθάπερ αὐτῆς ἐν μέσῳ κειμένης κακίας καὶ ἀρετῆς. αὐ μὲν εἰς ἣν ἂν χρήσηται. *vel*, καὶ πρὸς αὐτῆς διαδέχεται, ὡς ἐν μέσῳ κ.

l. 42. ἑαυτῷ δὲ αὐτὴν] Vel pro ἑαυτὴν, vel legendum αὐτὸ vt ad σῶμα referatur. Nam pro γεωδεστέραν αὐτὴν l. proximè ſequente, ſine dubio legendum, γεωδέστερον αὐτό.

Pag. 757. *l.* ὅτι τὰ μὲν πονηρὰ ἔργα ἐξ ἡμῶν γίνεται μόνον, διὸ καὶ ἔργα καλεῖ.] *At Poeta* ἔργα *abſolutè, bona ſunt ſemper, vt docet Euſtathius. Malum enim facinus ſignificans, aliquid addit, vt* οὐκ ἀρετῷ κακὰ ἔργα, *&* ῥέξεν δὲ μέγα ἔργον, *de Oedipo. ſic Heſiodus* οὐδὲν ἔργον, ὄνειδος, *non fodere, non arare, non quiduis eiuſmodi facere: quod homines flagitioſi prauè interpretati ſunt, quaſi diceret, non ſcortari, non adulterare, non furtum facere. Notandum hîc quod inter fructus ſpiritûs ponit* χαρὰν gaudium, *quæ non eſt perturbatio mentis, vt Cicero docet. & Auguſtinus eodem lib. cap.* 8. Non eſt gaudere impijs, dicit Dominus, *Eſaiæ* 57. *tanquam impij lætari poſſint potiùs quàm gaudere de malis, quia gaudium proprium bonorum & piorum. At apud Prophetam legitur*, Non eſt pax impijs. *Pacem autem Hebræi* ſalutem *intelligunt. Itaq; hanc vocem epiſtolis præponunt, vt Latini ſalutem, Græci* χαίρειν καὶ εὖ πράττειν. *vnde Horatius,*

Celſo gaudere, & bene rem gerere Albino-
vano.

Hinc 70. *apud Iſaiam*, οὐκ ἔστι χαίρειν τοῖς ἀσεβέσιν εἶπεν ὁ Θεός. *Auguſtinus autem & veteres non aliam, quam ex Græco, tranſlationem habuerunt, nondum Hieronymi verſione in auctoritatem receptâ. Qui ſic ibidem de* Stoicis: Sic ergo illi loquuntur, vt velle, gaudere, cauere, negent niſi ſapientem: ſtultum enim non niſi cupere, lætari, metuere, contriſtari. Et illas tres, eſſe conſtantias: has autem quatuor, perturbationes ſecundum Ciceronem: ſecundum plurimos autem paſſiones. *Conſtantias Cicero vertit* εὐπαθείας *(nam id vocabulum eſt apud Stoicos de quo diximus) alicubi* ſedationes. *Non igitur propriè locuti ſunt, ſed abuſiuè, nec Liuius, cùm de ſtupro ſuo ſic dicentem Lucretia inducit*, Sex. eſt Tarquinius, qui hoſtis pro hoſpite priore nocte vi armatus, mihi ſibique, ſi vos viri eſtis, peſtiferum hinc abſtulit gaudium. *Nec Ouidius cum diceret,*

--nec iam ſua gaudia differt
Barbarus.

Nam ſi gaudium vitium eſſet aut perturbatio, non potuit numerari inter fructus ſpiritûs. Nec idem ad Rom. ſcribens diceret, Regnum Dei non eſt eſca aut potus, ſed iuſtitia & pax & gaudium Spiritûs Sancti. *Bene igitur Syneſius*, ἱλαρὸν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ἱλαρωθείη τοὺς μετόχους αὐτοῦ. *Plato tranquillum & quietum animi ſtatum vocat* vacantem omni perturbatione, τῆς ψυχῆς ἱλαρὰν κατάστασιν.

l. 19. *apud Paulum legitur*, εἰ ζῶμεν ἐν πνεύματι, πνεύματι στοιχῶμεν, *& ſic ponendum. Vbi*, Si, quandoquidem, *declarat. vt*, Si Deus eſt animus. στοιχεῖν *autem eſt* ordine incedere, *vt militare agmen, quod iter faciens ab ordine non diſcedit. Nam & Heſychius* στοιχοῦσιν *exponit*, κατὰ τάξιν. *ſic illud cap.* 4. συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν Ἱερουσαλήμ. *Agar enim mons Sina, Lex, terrena Ieruſalem quæ pariunt filios ad ſeruitutem, ſunt* τῆς αὐτῆς συστοιχίας. *Ariſt.* 3. *Phyſic. cap.* 2. αἴτιον δὲ τοῦ εἰς ταῦτα τιθέναι αὐτοὺς, ὅτι ἀόριστόν τι δοκεῖ εἶναι ἡ κίνησις. τῆς δὲ ἑτέρας συστοιχίας αἱ ἀρχαὶ, διὰ τὸ στερητικαὶ εἶναι, ἀόριστοι. *Et* ἑτέραν συστοιχίαν *vocat*, ἑτερότητα καὶ ἀνισότητα, καὶ τὸ μὴ ὄν, *quem in ordinem motum Pythagorici contulerunt, quaſi ſiniſtram dicas. Ut in Augurijs altera cùm appellatur auis, quæ vtiq; proſpera non eſt. Cic. ad Attic. lib.* 1. Quinctus frater affirmat nihil à ſe cuiquam de te ſecus eſſe dictũ: *id eſt*, εἰς ἑτέρως, *in malam partem. ſic eſt* ἑτέρα συστοιχία *quam Paulus nominat. Nam meliorem relinquit ex ea colligendam, Sara, mons Sion, Euangelium, Cæleſtis Ieruſalem. Et coniugata Ariſtoteles vocat* σύστοιχα καὶ πτώσεις, *vt Sapiens, ſapienter, ſapientia.*

Cap. 6.

Pag. 758. l. Λοιπὸν τὸ *&c.*] Locum hunc Interpres Eraſmus multò aliter legerat in ſuis codicibus. ſic enim vertit: Deinde vox illa multam declarat infirmitatem. Tum vſurpat pronomen, Tu, ita loquens: ne & tu tenteris. Quod igitur dicit, tale eſt: Corrige fratrem, ſi præuentus fuerit, ſed cum manſuetudine, dæmonis &c. Adeundi igitur alij Codices Mſs.

l. 2. *Legendum*, τὸ τῆς ἀσθενείας ὄνομα ἄνθρωπος. *Eſt enim apud Paulum*, ἐὰν καὶ προληφθῇ ἄνθρωπος. *Hoc nomen ſupplevimus, quia nuſquam hîc apud*

Chryſoſt. exprimitur, homine autē nihil infirmius. Hom.

οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο.

& hominis eſt errare, peccare, labi, decipi: *& cùm peccat,* ἀνθρώπινόν τι πέπονθεν. *quod ſequitur, legendum* εἶτα, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς, *vt eſt apud Paulum. nam* ἵνα μὴ σὺ πειρασθῇς, *non eſt* φοβοῦντος, *ſed* παραινοῦντος, *& hoc finem ſignificat, illud euentum.*

l. 10. διέπεσεν] Scilicet μέλος, quod fortaſsè vitio librarij exciderat.

l. 11. ὁ γὰρ ἐκ τοῦ κοινοῦ γινόμενος ἔρανος καὶ σῶμα καὶ οἰκοδομεῖ συνίστησι] *Hoc nomen non ſic intelligendum, vt pagina priore 757. 42.* ὥσπερ γὰρ οἱ πλουτοῦντες ἐράνους τοῖς δεομένοις εἰσφέρουσιν. *Athenæus lib. 8.* ἔρανοι δέ εἰσιν αἱ ἀπὸ τῶν συμβαλλομένων συναγωγαί, ἀπὸ τοῦ συνερᾶν καὶ συμφέρειν ἕκαστον. καλεῖται δὲ ὁ αὐτὸς καὶ ἔρανος καὶ θίασος, καὶ οἱ συνιόντες ἐρανισταὶ καὶ συνθιασῶται. *fortaſsè legendum* συνόντες καὶ συναγαγαί. Συνάγειν *enim ad hoc conducere: vnde communicatio myſteriorum* σύναξις. *& Iuuenalis,* Vnâ ſimus ait. *ſic & Terentius,* Heri aliquot adoleſcentuli coijmus in Pyræo, in hunc diem vt vnâ eſſemus: *de ſymbolis. ſed hic Coire eſt conſtituere, condicere, non* συνιέναι. περὶ δὲ τῆς τοιαύτης συνουσίας *Heſiodus,* πλείστη δὲ χάρις, δαπάνη δ' ὀλιγίστη. *Eſt igitur hic* ἔρανος, *collatitia cœna, cùm ſuam quiſq; ſymbolā confert: ille* τῶν πλουτούντων, *cum locupletiores amicum inopem ſuis opibus ſuſtentant. hæc viſum eſt annotare, cum hæ diuerſæ ſignificationes eiuſdem nominis ex proximo concurrerent.*

l. 24. Quid ſi legas τὴν ἀπόνοιαν κατασκεδάσει; *nam* κατασκοπεῖ *certè vitioſum eſt. Heidelberg. legunt* κατακόπτει.

l. 25. ἐμβρόντησιν *videtur rectum* διὰ τὴν ψιλόδοξον περιήχησιν τῆς εὐτελείας, *& poſitum eſſe* ἀντὶ τοῦ φιλαυτίας. *prauus enim ille amor ſui cauſa eſt* ταύτης τῆς ἀπονοίας.

l. 25. ἐμβρόντησιν] Interpres, animi leuitatem; aliam fortaſſe lectionem ſequutus.

l. 35. ὡς ὁ φαρισαῖος] Hal. ex coniecturâ addit, καὶ εἰς ἑαυτὸν μόνον καυχᾶσθαι.

l. 44. Legendum ὥστε μηδ' ἐφ' ἑαυτῷ μέγα φρονεῖν. *Dem. contra Midiam,* φρονῶν δ' ἐφ' ἑαυτῷ πλεῖον τοσοῦτον, ὅσον εἰκός.

Pag. 759. 11. Videtur legendum potiùs περὶ εὐποιΐαν. *& v. 12.* εὐποιΐα. *Non enim beneuolentiam modò poſtulauit erga magiſtros, ſed beneficentiam, cum dixit* κοινωνείτω ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς. *Hoc arguit id etiam quod ſequitur, v. 12.* καὶ περὶ τοὺς ἄλλους ἡμέρους εἶναι. *ſunt enim* ἀνήμεροι, *qui nihil cuiquam inopi largiuntur:* ἥμεροι, *qui non tantùm beneuoli ſunt, ſed etiam benigni. præterea de charitate agit. exilis autem eſt charitas tantùm bene velle alteri, nihil iuuare. quid eſt enim* κοινωνείτω ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς? *v. 20.* τυτέστι, πᾶσαν ἐπιδεικνύσθω περὶ αὐτὸν δαψίλειαν.

l. 29. Videtur melius τῷ ἀμείνον.

l. 31. τὸ μέσον τῆς τοιαύτης, καὶ τῆς ἐν τοῖς βιωτικοῖς φιλοτιμίας] *Recta hæc omnia videntur: eſt enim hic* φιλοτιμία liberalitas copioſa. *Gregor. Nazianz. 1. contra Iulianum,* Χίμαιραι, Κέρβεροι, Γοργόνες, φιλοτιμία πάντως κακοῦ. *Scholiaſtes,* ἀντὶ τοῦ ἀφθονία, δαψίλεια, πολυτέλεια. ὡς δὲ πολλάκις εἴπον, τρία δεῖ τὰ σημαινόμενα τοῦ ὀνόματος· φιλονεικία, κενοδοξία ἤτοι ὑπερηφανία, καὶ τρίτον τὸ δαψιλὲς, ἢ φιλόδωρον. *hæc Noſter cōfirmat l. 4.* ἵνα γὰρ μή τις νομίσῃ, ὅτι διδασκάλων μὲν ἐπιμελεῖσθαι δεῖ, καὶ τρέφειν αὐτοὺς, τῶν δὲ ἄλλων ἀμελεῖν, εἰς κοινὸν ἐξάγει τὸν λόγον, καὶ τὴν θύραν ἀνοίγει τῆς τοιαύτης φιλοτιμίας.

Pag. 760. 1. τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν] *Addit huius verbi interpretationem* μὴ ἐκλυόμενοι. Solent enim Auctores, *inquit Seruius,* cùm aliquid obſcurè vel ambiguè dixerint, explanationem addere. *eſt igitur* τὸ ἐκκακεῖν defitiſci, deficere. *vt militare verbum apud Polybium* ἐθελοκακεῖν: *cui forenſe reſpondet* καθυφεῖναι, præuaricari.

l. 2. ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθόν. *Eloquar, an ſileam? nam mihi videntur omnes, quos vidi, Interpretes ignoraſſe hunc locum: & cur ita videantur, occaſionem nactus exponam. omnes enim interpretantur, Dum tempus habemus, i. dum viuitur. at non dixit* ἕως καιρὸν ἔχομεν. *Igitur* ὡς καιρὸν ἔχομεν, *ego interpretor* κατὰ τὴν δύναμιν, pro facultate. *Et ſic video Nazianzenum accepiſſe* ἐν τῷ περὶ φιλοπτωχίας. τί γὰρ μὴ βοηθοῦμεν τῇ φύσει καιρὸν ἔχοντες; *ſi dicas,* tempus habentes, *facile eſt reſpondere,* occaſionem habemus, ſed non habemus facultatem. *at cui non deeſt facultas, nulla eſt excuſatio* τοῦ μὴ βοηθεῖν. *hunc eſſe ſenſum docent, quæ ſequuntur apud Gregorium,* τί μὴ περιστέλλομεν σάρκας ὄντες, τῆς σαρκὸς τὴν ταπείνωσιν; μή μοι γένοιτο μήτε πλουτεῖν, τούτων ἀπορουμένων, μήτε ὑγιαίνειν, εἰ μὴ βοηθοίην τοῖς τούτων τραύμασιν. *Eſt igitur* καιρὸν ἔχειν, τὸ πλουτεῖν. *& paulò poſt habet* εἰς δύναμιν. *Quapropter ad hunc locum Apoſtoli vice explanationis poteſt eſſe illud Tobith. cap. 4.* ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σοι ποίει ἐλεημοσύνην, καὶ μὴ φθονησάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ ποιεῖν σε ἐλεημοσύνην. *Thucydides lib. 2.* πλούτῳ τε ἔργου μᾶλλον καιρῷ, ἢ λόγου κόμπῳ χρώμεθα, *ait Pericles in Funebri de ſuis ciuibus. Hoc & Pauli locum illuſtrat, & Gregorij confirmat. Nec his diſcrepat illud Pindari, Olym. 2.* ὁ μὰν πλοῦτος ἀρεταῖς δεδαιδαλμένος φέρει τῶν τε καὶ τῶν καιρόν. rerum enim copia magnas opportunitates habet multa benè agendi. *Cic. de Amicitia,* Tales igitur inter viros amicitia tantas opportunitates habet, quãtas vix queo dicere. *Idem 1. de Nat. Deor.* Ne hoc quidem vos mouet conſiderantes quæ ſit vtilitas, quæq; opportunitas in homine membrorū, vt iudicetis membris humanis Deos non egere. Quid enim pedibus opus eſt ſine ingreſſu? quid manibus, ſi nihil comprehendatur? καιρὸς *eſt opportunitas. Plutarchus in Regum Apophth. de Philippo patre Alexandri.* μᾶλλον δὲ καταστρατοπεδεύειν ἐν χωρίῳ καλῷ, καὶ πυθόμενος ὅτι χόρτος οὐκ ἔστι τοῖς ὑποζυγίοις, οἷος (εἶπεν) ἡμῶν ὁ βίος ἐστὶν, εἰ πρὸς τὸν τῶν ὄνων καιρὸν ὀφείλομεν ζῆν. ſi viuendum ad id quod commodum eſt aſinis, ſiue iumentis, *vel* ſi parendum vtilitatibus eorum. *Sic in epiſtolis dicimus,* Quod tuo commodo

modo fieri poſſit, ὃ ἐν καιρῷ ἂν οὐ γένοιτο. *Quid quod Xenophon eos, qui* in lauta & bene aucta parte ſunt, *vt inquit Cœ̈icus, ἐπιχαρείους nominat? μάλιστα δὲ τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως. οἰκεῖοι eiuſdem familiæ vel generis. Iſaia 58. καὶ τοὺς οἰκείους τοῦ σπέρματός σου οὐχ ὑπερόψει. 1. ad Timotheum 5. εἰ δέ τις τῶν ἰδίων οὐ προνοεῖ, καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων, τὴν πίστιν ἤρνηται.*

l. 18. ἡμῶν] Hal. ὑμῶν.

l. 30. Haleſ. καὶ poſterius mutat in ἤ.

Pag. 762. 6. σφαλλόμενον] Vide Boiſium.

l. 29. ἀγχονιάζεται] *Lege ἀγκαλίζεται, vel potius ἀγάλλεται, quo verbo ſæpe vtitur, & ſunt idem quod ἀσχημονεῖται, hic precedents ver. poſitum;*

l. 39. ἵνα μὴ] Fortaſſè ἵνα δὲ μή.

Pag. 763. 10. τὸ γὰρ αὐτὸ καὶ αὐτῆς] Locus deprauatus. Interpres ſic. Siquidem hæc ipſa precatio, conſummata doctrina eſt eorum quæ dicta ſunt, duplicis muri vicem illis exhibens. recognitor, vt puto, Philippus Montanus, in margine: quandoquidem iſtud, nempe precatio, & conſummata doctrina, duplicis muri vicem exhibet, adi codices ſcriptos. Vide coniecturam Boiſij.

NOTÆ ANDREÆ DOVNÆI

IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI

IN EPISTOLAM AD Ephesios.

HArum Homiliarum in Epiſtolam ad Epheſios editio adornata eſt ex Veronenſi excuſo, & Ms. Auguſtano. de Notis ſupra monuimus aliquoties, eſſe maximam partem ab And. Dounæo, additis ad finem obſeruationibus ingenioſiſſimi Boiſij: nequetamen potuit omnium noſtrum induſtria in libro tam mendoſo præſtare quod voluimus.

PAg. 763. 36. ἐτελεῖτο δὲ τῇ Ἀρτέμιδι] Initiata, vel conſecrata erat Dianæ. τέλη καὶ τελεταί, *ſunt ſacra & ceremoniæ deorum*, ἀπὸ τοῦ τελεῖν, *quod eſt* δαπανᾶν, *inquit Athenæus, vnde* εὐτελὴς καὶ πολυτελής. *Magnis enim impenſis res diuinas faciebant. Vnde illud Ciceronis 2. Legum*, Ad diuos adeunto caſtè, pietatem adhibento; opes amouento. *Euripides Hippolyto*,

Σεμνῶν εἰς ὄψιν καὶ τέλη μυςηρίων.

Latini contrario prorſus nomine initia *dicunt. Hinc* τετελεσμένοι καὶ μεμυημένοι, *quos* initiatos alicui religioni *dicimus. Pſal.* 105. καὶ ἐτελέσθησαν τῷ Βεελφεγώρ. *Deut.* 23. οὐκ ἔσαι τελεσφόρος ἀπὸ τῶν θυγατέρων Ἰσραήλ, καὶ οὐκ ἔσαι τελισκόμενος ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. *Dem. pro Cteſiphonte*, ἐδίδασκες γράμματα, ἐγὼ δ' ἐφοίτων· ἐτέλεις, ἐγὼ δ' ἐτελούμην. ὁ τελεσφόρος *eſt* μυςαγωγός, ὁ τετελεσμένος, μύςης.

Pag. 763. 40. ποιῆσαι φανερόν. ἐνεσπούδασε γὰρ] Multò melius fluit oratio, ſi ſic legamus, ἐσπουδήσαντος (ἐνεσπούδασε γὰρ) ποιῆσαι φανερόν. Hal

l. 42. καὶ γὰρ καὶ ἐξωρίσθη ἐκεῖ, καὶ ἐτελεύτησε] Iohannem Epheſi exulâſſe, non conſentit loco illi Apocal. primo, vbi legimus ipſum ad Pathmon inſulam relegatum. Cæterum cuius fuerit liber ille apud Iohannem noſtrum auctoritatis, non temerè dixerim. Si ab illo pro Canonico habitus fuerit, quî potuit illum tam celebre teſtimonium latere? Huc accedit ſuſpicioni huic fulciendæ non contemnendum columen, quòd in tanta rerum & orationum varietate nec mentionem libri fecerit, nec in γνησίοις operibus vnicam inde voculam mutuatus ſit: quod mihi per videtur mirum. Sed enim iſta obſeruationis ſunto, non cenſuræ. Hal.

Pag. 764. 3. καὶ Δημόκριτον] μνημονικὸν ἁμάρτημα. *Heraclitum voluit dicere, qui reuera fuit Epheſius. Nam Democritus eſt Abderites. niſi illum intelligat Democritum, de quo Athenæus lib.* 12. καὶ περὶ αὐτῶν δὲ τῶν Ἐφεσίων Δημόκριτος Ἐφέσιος, ἐν τῷ προτέρῳ περὶ τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ, διηγούμενος περὶ τῆς χλιδῆς αὐτῶν, καὶ ὧν ἐφόρουν βαπτῶν ἱματίων, γράφει τάδε.

Hom. 1.

Pag. 765. 7. Εἰ δὲ μὴ βούλει, ἀλλὰ] *Clauſulæ illius*, εἰ δὲ μὴ βούλει, *vſum ego non video. oſtendit enim quomodo Deus Chriſti ſit Deus & pater: Deus ſcilicet* τοῦ σαρκωθέντος, *Chriſti ſcilicet incarnati: ſic enim creatura eſt: at* Θεοῦ λόγου, *ſecundæ videlicet perſonæ in Triade, cuius eſt proprium* λόγος *appellari, pater eſt. Legendum itaq́ue, omiſſâ illâ clauſulâ*, ἰδοὺ Θεὸς τοῦ σαρκωθέντος, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ λόγου πατήρ. *ſic Oecumenius ad cap.* 2. *huius epiſtolæ*, τὸ γὰρ αὐτὸν, τοῦ αὐτοῦ καὶ Θεὸν ἐκάλεσε καὶ πατέρα· Θεὸν μὲν ὡς ἀνθρώπου, πατέρα δὲ ὡς Θεοῦ. Hal.

Pag. 766. 17. *Lego*, οἱ τάφοις ἐοικότες κεκονιαμένοις. *ſic eſt apud Matth.* 23. *ſed Act.* 23. *Complutenſis*, τοῖχε κεκονιαμένε, ἀπὸ τοῦ κονιάζω.

Pag. 767. 1. τὸ πεῖσμα] τὰ πείσματα *ſunt apud Homerum* retinacula *ſeu* funes, quibus naues religantur. *hinc forſitan vehemens appetitus* πεῖσμα *dictus, quod nos alligat iis rebus, quas concupiſcimus. Vnde illud* 1. *Sam.* 18. Anima Ionathæ conglutinata eſt animæ Dauid. *Hebræum verbum eſt*, illigata eſt in anima Dauid, & dilexit eum Ionathas quaſi animam ſuam. *hoc eſt* τὸ σφοδρὸν θέλημα, καὶ τὸ μετ' ἐπιθυμίας θέλημα, *quod ait Noſter. Item illud Iſaiæ* 5. Væ qui trahitis iniquitatem funiculis vanitatis. *quid eſt enim* funiculus vanitatis, *quo trahitur iniquitas, niſi concupiſcentia? mox forſan legas meliùs* κυριωτέρᾳ λέξει.

l. 19. *Lego*, καὶ λιμῷ καὶ νόσῳ διεφθ. *Nam alioqui diceret* λοιμώδει νόσῳ: *& cùm ſpeciem dixeris, non ſolet addi genus. ſed mox ſequitur*, καὶ πείνῃ καὶ λιμῷ. *vel igitur delendum* καὶ λιμῷ, *vel legendum* καὶ λύμῃ καὶ νόσῳ, *vel* καὶ λοιμῷ.

Pag. 768. 17. *Lego*, σαυτῷ. μακρὸς ἐνταῦθα δεῖξαι λόγος, πόσης σοφίας ἦν τοῦτο, καὶ πῶς.

l. 35. ἀλλ' ὅτι ἐπειδὴ ὁ πατὴρ] *Sententiam hanc sic lege.* ἀλλ' ὅτι, ἐπειδὴ ὁ πατὴρ ἠθέλησε, τῆς ἐνεργείας ἐκτός ἐστιν· ὅτι ἐπειδὴ ὁ υἱὸς ἐνήργησε, τοῦ θελήματος ἀπεστέρηται. *Vel si vocabula illa retineri placeat,* ὁ υἱὸς, ὁ πατὴρ, *sic lege :* ὅτι ἐπειδὴ ὁ πατὴρ ἠθέλησε, τοῦ θελήματος ἐκτός ἐστιν ὁ υἱός· ὅτι ἐπειδὴ ὁ υἱὸς ἐνήργησε, τῆς ἐνεργείας ἀπεστέρηται ὁ πατήρ. *Aliàs enim non ſequetur quod ſubinde concludit,* κοινὰ γὰρ πάντα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ. Hal.

l. 44. *ante illud,* πλὴν ἀλλὰ σπουδ. *ponendum* ἠθικόν.

Hom. 2.

Pag. 770. 26. *Puto legendum*, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς, ὡς ἀφώρισεν εἰς τὸ πιστεῦσαι, ἐσφράγισεν εἰς τὸ κληρονομῆσαι.

l. 28. ἐπειδὴ δὲ ἐσφραγίσθησαν, δῆλοι γεγόνασιν, ἀλλ' οὐχ ὡς ἡμεῖς &c.] *Aut me ſenſus huius loci fugit, aut luxatus eſt & corruptus : transpoſitis igitur, paulatimque immutatis verbis, quid ſi ſic legamus* --γεγόνασιν, ἢ ἔσονται μετ' ὀλίγον δῆλοι· ἐσφραγίσθησαν καὶ οἱ Ἰσραηλῖται, ἀλλ' οὐχ ὡς ἡμεῖς, ἀλλὰ τῇ περιτομῇ. Hal.

l. 42. *lego*, ἠγόρασεν παρ' ἢ τῶν τὴν σωτηρίαν ἡμ.

Pag. 771. 1. ὅταν δὲ τὴν πίστιν.

l. 27. *Lego*, πάντα εἰκῇ καὶ μάτην γέγονεν.

Pag. 772. 3. *Legerem potiùs*, τί δέ; οὐκ ἔστι τὸ μοιχεύειν ποία ἀνάγκη ἄγει;

l. 26. οὐδὲ βίαν, *Inducendum puto. Hal.*

Pag. 773. 2. *Lego*, καὶ τὸ ἐνδεὲς τῶν ἀναγκαίων. *Aliter ſic expones*, τὸ δέος μὴ οὐχ ἕξομεν τἀναγκαῖα.

l. 10. *Sic lego & diſtinguo*, ἐπεὶ οὕτω γε ἂν καὶ οἱ τὰ σκεύη πωλοῦντες ἱμάτια, σύμβολον παρ' ἑτέρων λαμβάνοντες. *Docent quæ ſequuntur, pag.* 773. 14. εἰ δὲ τὰ συμβόλαια διδόαμεν οὐ ποιεῖ πλουσίους, διὰ τὸ ταχέως ἡμᾶς αὐτῶν ἀφίστασθαι. *Lego* σύμβολα διδόαμεν. *Negotiatores enim habebant teſſeras quaſdam, quas emptoribus dabant ad amicos in longinquis regionibus conſtitutos ferendas, vt res ſuas venderent, quas fortè apud eos reliquiſſent. Itaq; ſic diuites erant vt rapaces, qui duntaxat ad tempus alienam habebant pecuniam, quam continuò redderent. De hiſce teſſeris dicitur,* διὰ τὸ ταχέως ἡμᾶς αὐτῶν ἀφίστασθαι. τῶν δὲ συμβολαίων οὐδεὶς ἀφίσταται. *Quæ enim legitimè contracta ſunt, ſemper rata habentur: &* τὸ σύμβολα διδόαμεν *confirmat veram lectionem.* σύμβολον παρ' ἑτέρων λαμβάνοντες. *Multa in Athenæum Caſaubonus* περὶ τῶν συμβόλων*: ſed hoc genus non attigit. Neq; hoc ſignificat teſſerarum genus in Ciſtellaria,*

Hic iam apud nos iam Alceſimarche confregiſti teſſeram :

Sed illud potiùs quod Euripides in Medea,

ὡς ἕτοιμος ἀφθόνῳ δοῦναι χερὶ
ξένοις τε πέμπειν σύμβολ' οἳ δράσουσί σ' εὖ.

Inuenitur tamen aliquando, συμβόλαιον *pro* σύμβολον.

l. 18. *Legendum*, ἀλλὰ μικροῦ καὶ τὴν γέενναν ἀπελθεῖν λαβόντες. μικροῦ καὶ ὀλίγου *ſunt aduerbia pro* μικροῦ δεῖν, *ferè. Vel ſic igitur legendum, vel* καὶ τὸ τῶν κτημάτων μὴ ἀπολαῦσαι, ἀλλ' ἢ μικρὸν, καὶ εἰς τὴν γέενναν ἀπελθεῖν λαβόντας. Haleſ. pro μικρὸν legit, μετὰ μικρόν.

l. 20. *Legendum, vel* ὑπὸ τῶν φροντίδων νόσους ποιοῦσιν, *vel* νόσοις περιπεσόντες, *quod melius. Æſchines* περὶ παραπρ. φησὶ δὲ καὶ ὡς ἐγὼ τοῖς ἐμαυτοῦ περιπέπτω λόγοις.

l. 28. Dele καὶ in fine lineæ.

l. 30. *Cenſeo legendum*, ἡ γὰρ ἐρημία οὐκ ἀφίησιν αὐτοὺς κατελθεῖν, domum redire: *ſcilicet*, τοὺς κίονας καὶ λίθους, *quos in longinquis regionibus parauerant, vaſtæ ſolitudines interiectæ non ſinunt ad ſe peruenire. ſic* κάθοδος reditus exulis in patriam, & κατάγειν reducere exulem. Vide notas Boiſij.

Hom. 3.

Pag. 774. 20. πῶς ἂν ἔχοι τοῖα; ὑπὲρ τῶν μελλόντων] *Locus proculdubiò corruptus : ſed ſanari nequit ſine ope codicis,* Hal.

l. 23. *lego*, τὸ πῶς δεῖ πόσον τὸν χειροτονάλλοτε.

l. 27. *Legendum è textu.* καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐ μόνον ἐν αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

l. 37. αὐτὰ περισσεῦσαι] *Lego* αὐτὸν περισσεῦσαι, ἀλλὰ πανταχοῦ -- Hal.

l. 42. *Lego*, αὐτὰ γὰρ τὰ πάντα ἀποκαλύπτεσθαι, μυστήρια μέλλει ἐξηγεῖσθαι Θεοῦ. τῶν γὰρ μυστηρίων.

Pag. 775. 39. καὶ τρίτον βαβαὶ] *Opinor deeſſe textus particulam : Lege ergo* καὶ τρίτον, ἀλλ' ὑπεραίρων φησὶ, βαβαί. *Hernetus pro* βαβαὶ *videtur legiſſe,* ἀλλ' ὑπεραίρω. Hal.

Pag. 778. 7. τῆς εὐεργεσίας τῆς ἐμῆς] *Lego* τῆς τοῦ Χριστοῦ. *Non enim hæc ſunt Chriſti, ſed Pauli verba.* Hal.

l. 37. *Lego* πῶς γὰρ ὁ μὴ μετέχων τῶν μυστηρίων αἰδέσιμος καὶ ἔντιμος, ἄτιμος. *non* ἔντιμος.

Pag. 779. 19. ἀπεχέτω τῆς ὑμῶν] *Legendum puto,* μετεχέτω. *Aliàs enim non quadrat ſimilitudo.* Hal.

l. 25. λαβεῖν ἐν χερσὶ] *In Veronenſi legebatur,* λαβεῖν ἐν χερσὶ πνεῦμα σωτηρίας, καὶ τυχεῖν πνεῦμα σωτηρίας. *Illud vero* τυχεῖν πνεῦμα σωτηρίας, *Hernetus non tranſtulit, codiceſne ſuos ſequutus, an iudicium ?* Hal.

Hom. 4.

Pag. 780. 31. *Lege* αὐτοῦ τοῦ ἐνεργοῦντος.

l. 42. *Fortè* ὅτι ἐξῄρηταί τι. ἐξαιρῶ excipio, eximo, ἐξαίρω extollo. *Sæpe hæc verba commutantur.*

Pag. 781. 1. *Lego*, μηδὲ μὴ μέγα νομίσῃ τις τὸ τὸ πλ.

l. 12. *Lege* συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ. *Sic eſt apud Paulum: aliàs vacat præpoſitio.*

l. 43. *Lego*, κἂν μυρίας ψυχὰς ἔχῃ.

Pag. 782. 9. πῶς ἐδυνάμεθα] *Lego*, πῶς ἂν ἐδυνάμεθα. Hal.

Pag. 783. 18. *Lego*, κἂν μοιχεύσῃ, καὶ κλοπῆς ἁλῷ. *Deeſt profectò nomen aliquod ante verbum* ἁλῷ, *quod ſonat*, Si damnatus fuerit. *Reliqua autem facinora præter furtum commemorat.*

l. 35. *Hic contrà legendum* ἐξαίρει ἀνομίας. *ſic* 37. ἐξαίρει ἐξαίρου ἀνομίας. *Deut.* 17. καὶ ἐξαρεῖς κακὸν ἐκ μέσου ὑμῶν.

Pag. 784. 14. ἡ μέθη πάλιν---] *Hæc ſententia non eſt huius loci. fortaſſe aliunde è ſuperioribus excidit.* Hal.

Hom. 5.

Pag. 785. 11. τὴν ἐπίδειξιν] *Ne muta.*

l. 32. τοῦτο δὲ ἐν πολιτείαις] Vide Boiſium.

Pag. 786. 1. *Lego,* ἀλλ᾽ οὐκ ἦσαν θεοί.

Pag. 787. 8. ἡ τὴν ἐπαγγελίαν, καθὼς ἔλεγ-- &c.] *Hæc non mihi ſana videntur. nec enim aut inter ſe, aut cum contextu reliquo connexionē habēt.* Hal.

l. 15. ἀλλ᾽ ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ.] *Lege,* τοὺς δύο εἰς ἕνα κτίσῃ. Hal.

l. 17. *Puto legendum* ὅτι εἰ καὶ οὐχ ὁρατὴ ἡ κτίσις, ἀλλ᾽ ἐκείνης οὐκ ἐλάττων: *ſcilicet mundi creatione.* ὅτι ὡς ἐκ παραλλήλου *ponuntur, vt* πάλιν αὖ, τάχα ἴσως. *Dem. contra Midiam,* οὐδ᾽ ὡς ἵνα Μειδίας ἀδεῶς τὸ λοιπὸν ὑβρίζῃ: neq; vt Midias impunè de reliquo contumelias afficiat.

Pag. 788. 5. *Fortè* αὐτὸ τῆς ψυχῆς ἐργάσαιτο ἄν, *fecerit.* εἰργάσατο ἄν, *feciſſet.*

l. 11. εἰ δὲ φυσικὰ ἦν τὰ κακὰ] Fort. εἰ δὲ τὰ φυσικὰ (res naturales) ἦν κακά.

l. 30. *Legendum,* ἐὰν γὰρ ἐθελήσῃ σφόδρα κατατεῖναι τὸν χαλινὸν, ἀπεστόμωσε τὸν ἵππον. *Eurip. Hippolyto,*

εὔλυτα δ᾽ εἶναι στέργηθρα φρενῶν,
ἀπό τ᾽ ὤσασθαι, καὶ ξυντεῖναι.

Cicero, quàm laxiſſimas habere oportet habenas amicitiæ, quas vel adducas cum velis, vel remittas.

l. 33. *Lege,* ὅταν ἀφέλῃ τις τὸν νῦν τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς, *ſine* καί. *Dem. contra Leptinem,* ἐὰν ἀφέλησθε τὰς ἀτελείας τοὺς εὑρημένους. *dicunt enim* ἀφαιροῦμαί σε χρήματα, σοῦ χρήματα, σὲ χρημάτων.

l. 34. *Lege,* ἐπεὶ καθ᾽ ἑαυτὴν, οὔτε καλὴ, οὔτε κακὴ ἡ σάρξ. Hale(. ἐπεὶ καθ᾽ ἑαυτὸ οὔτε καλὸν, οὔτε κακόν.

l. 39. *an leg.* ὅταν τὰ ὅρια κινήσῃς τὰ τοῦ σ. *certè dicimur* terminos mouere, nō vincere: *ſed* ὑπερβῆναι *&* νικῆσαι *benè conueniunt.*

l. 41. ὥσπερ οὖν ἥττων ὁ μόλυβδος τοῦ χρυσοῦ &c.] *Senſum hæc non habent, niſi legas,* ὥσπερ οὖν κρείττων τοῦ μολύβδου ὁ χρυσός: *hoc enim certè vult author. vel immutatis eis quæ proximè ſequuntur,* ἀλλ᾽ ὅμως δεῖ τῷ χρυσῷ τοῦ μολύβδου--- Hal.

Hom. 6.

Pag. 790. 33. *Lego,* Καὶ σχεδὸν οὐδὲν περὶ ἐκείνην.

Pag. 791. 27. ἔλεγον μὲν οὖν] *Puto melius* ἤδεισαν μὲν οὖν. Hal.

l. 35. ὁ γὰρ ἁπλῶς] *Malim,* ὁ μὲν ἁπλῶς. *ſed quid ſi præcedentem clauſulam ſic legamus,* τῷ τιμωρηθῆναι περὶ αὐτοῦ τὸ εὐαγγέλιον, καὶ τῷ ---*ita fortaſſe maior erit perſpicuitas.* Hal.

Pag. 792. 6. ὁ βίος ἀληθὴς] *Lege* καὶ ὁ βίος ἀλ. Hal.

l. 18. τούτων γὰρ οὐδὲ ἓν δυνατὸν] *Quorſum hæc? fortaſſe elapſum eſt fragmentum alicuius integræ ſententiæ. fort. verbis his lin.* 21. τύποις τὸ πλέον κατώρθου, *ſubiungi debent hæc.* Hal.

l. 36. ὑφ᾽ ἡμῶν] *Magis probarim* ἐφ᾽ ἡμῶν. Hal.

Pag. 793. 20. λουόμενοι] *Solebant enim ante preces lauari: ad quem vſum ſua in templis habebant baptiſteria. huius autem maris meminit aliquoties Chryſoſt. Vide homiliam 6. in 2. ad Timoth. p. 357. l. 9. vol. quarti.* Hal.

l. 31. Χαρμὶ λέγω] *Lege* Ἀχάρ. *Erat enim* Χαρμὶ *pater Achan: Noſter tamen vbicunq; hiſtoriæ illius mentionem facit,* τῷ Χαρμὶ *factum aſſignat, nec* τοῦ Ἀχὰρ *meminit.* Hal.

l. 35. *Lege,* οὔπω μὲν γὰρ καὶ αὐτοί.

l. 42. *Legendum,* οὐ γὰρ ἔχει νῦν καιρὸν τὸ περὶ χαρᾶς ὁμιλεῖν. *confirmat quod ſequitur* μᾶλλον, [illegible] *Cur enim hoc diceret?* ἔχει καιρὸν *ſic dicitur, vt* ἔχει λόγον, opportunum eſt, rationi conſentaneū. *& paulò antè multa dixit de triſtitiâ temporum.*

Hom. 7.

Pag. 794. 32. οὐκ ἤδεισαν αὖ] τὸ αὖ *delendum.* Hal.

Pag. 795. 12. *Lego* προσδέεταί τι τούτου.

l. 13. κατὰ προβλέψωσιν τῶν αἰώνων] *Hæc omninò corrupta ſunt. l. verò* 15. ὅτι δὲ διὰ -- *omninò expungendum* διά. Hal. *Vide Boiſium.*

l. 22. *Lego,* καὶ τοὺς δούλους κακοῦν.

l. 34. ὑπὲρ κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ] *Ex loco Deut.* 32. ἔστησεν ὅρια ἐθνῶν, κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ. *Hebræa neſcio an veritas habet, Secundum numerum filiorum Iſrael. Noſter ad Col. hom.* 3. τὸ πρότερον κατὰ ἀριθμὸν ἐθνῶν, ἦσαν οἱ ἄγγελοι· νῦν δὲ οὐ κατὰ ἀριθμὸν ἐθνῶν, ἀλλὰ κατὰ ἀριθμὸν πιστῶν. *Sed quod ſequitur v. 35. plus habet difficultatis.* ἀνὰ καὶ τὰς ἄνω, καὶ τὰς κάτω φυλὰς ἐπιλέγειν. *Hoc quid ſit, Rabbini docent, à quibus multa Paulus mutuatur, quum ipſe educatus eſſet ad pedes Gamalielis: velut hunc ipſum locum,* ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται. *Elias in Thiſbi, In commentariis, inquit, Rabbinorum legitur* familia Shel maala, familia ſuperior, qui ſunt Angeli ſancti. *Chaldæus Paraphraſtes ad illud Cant.* 3. Vt malus inter arbores ſyluæ, ita eſt dilectus meus inter filios *.i. in familiâ Angelorum ſanctorum. Baal Aruc. exponit* chaialoth, *copias, ſiue exercitus: Vt Cinchi, Dominus exercituum,* Shel maala ſhel matta, ſuperiorum, *inquit,* atq; inferiorum. *Itaq; Beza hic* πατριὰν *benè interpretatur* familiam. *Sed quod Elias ait,* familiam *(eſt enim Latina vox qua vtitur)* appellare Romanos domeſticos hominis, *hoc eſt,* ſeruulos. *eſt quidem verum (ſic enim dicunt,* In familia Cæſaris, quæ fuit gladiatorum. *vnde prouerbium,* familiam ducere, *pro eo quod eſt,* principem eſſe in aliqua re, *tranſlatum à Laniſtis: & Cic. quærit 3. Offic.* an boni viri ſit in caritate annonæ familiam alere, *id eſt,* famulos) *licèt, inquam, hoc verum ſit, quod Elias memorat, tamen certum eſt Rabbinos non hac notione vſurpâſſe hoc nomen Latinum, ſed potiùs pro cognatione eorum, qui ſunt ex eodem genere, patremq; habent communem authorem generis. Vnde Patriarcha dictus* ὁ ἀρχηγὸς τῆς πατριᾶς. *ſic enim Græci vertunt nomen Hebræum,* miſtipachioth *.i.* cognationes. *ſed* πατριὰς *vocant Athenienſes immutatione literæ* φατρίας, *id eſt* Curias, *in quas tribus ſuas diuidebant*

bant, & Curiales, φράτορας. Nam plena vox eſt φρατρεία, & ſic interdum reperitur. Similiter Romulus cum initio tres tribus inſtituiſſet (vnde nomen & Tribunus, qui propriè φύλαρχος, ſed tribunum plebis δήμαρχον vocant) ſingulas deinde in triginta Curias diſtribuebat, quas Dionyſius Halic. lib. 2. interpretatur φατρίας. Sed antiquiſſima vox & veriſſima eſt πατριά, quâ Paulus à Septuagint. ſumptâ vtitur. Sic apud Poetam ὁμὸν γένος ἠδ' ἴα πάτρη: Coniunctum genus atque vna cognatio. Sed πάτρην, alibi φρήτρην vocat. Sic enim Neſtor ad Agamemnonem, Iliad. 2.

Κεῖν' ἄνδρας κατὰ φῦλα, κατὰ φρήτρας, Ἀγάμεμνον,
ὡς φρήτρη φρήτρηφιν ἀρήγῃ, φῦλα δὲ φύλοις.

Scholiaſtes κατὰ φατρίας. Sed Pauli loco, πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται, ſimile eſt illud eiuſdem Poetæ,

πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

φυλὰς Noſter vocat τὰς πατριάς, & ſic lxxij. interdum vertunt Heb. vocabulum, quod poſuimus. nonnunquam δήμους, vt Num. 4.

l. 39. ὥστε μὴ περιφέρεσθαι] Heſychius περιφέρεσθαι πλανᾶσθαι. ſic cap. 4. mox lege l. 40. εἰς τὸν ἔσω ὑμῶν ἄνθρωπον κραταιωθῆναι καὶ κατοικῆσαι. Unum horum verborum omiſſum fuit propter ſimilitudinem.

Pag. 796. 10. τὰ κάτω, καὶ τὰ ἐκ πλαγίων.

l. 12. καὶ τὸ μὴ περιφέρεσθαι] Ex hoc loco videtur legendum ſuprà quoq; 795. 39. ὥστε μὴ περιφέρεσθαι.

Pag. 797. 9. καίτοι τί περιεσσόν ἐστι] Hæc fœdè ſunt deprauata, quibus reſtituendis par non ſum. Hal.

l. 27. καὶ τὴν οὐσίαν διασπαθῶσι] Rem diſſipant, profundunt. Vtitur hac ſignificatione Ariſtophanes in Nebulis, quanquam ludens ambiguitate verbi, de muliere quadam prodigâ rei familiaris:

Οὐ μὴν ἐρῶ γ' ὡς ἀργὸς ἦν, ἀλλ' ἐσπάθα.
ἐγὼ δ' ἂν αὐτῇ θοἰμάτιον δεικνὺς τοδὶ
πρόφασιν, ἔφασκον, ὦ γύναι, λίαν σπαθᾷς.

Scholiaſtes annotat τὸ σπαθᾷν poſſe ἐπ' ἀμφοτέρων νοεῖσθαι: nimirum ἀντὶ τοῦ ἀφειδῶς καταναλίσκειν, κατεσθίειν· καὶ ἀντὶ τοῦ ἄγαν κρούειν τὴν κρόκην. lycium inculco τῇ σπάθῃ, quod fit dum veſtimenta texuntur. Vtitur Demoſthenes ἐν τῷ περὶ παραπ. per tranſlationem pro ſtruere: nam propriè eſt telam texere. σπάθη γὰρ ὑφαντικὸν ἐργαλεῖον, textorium inſtrumentum, vti diximus. Dem. διὰ ταῦτ' ἐσπαθᾶτο ταῦτα, διὰ ταῦτ' ἐδημηγορεῖτο. Vlpianus vtramq; ſignificationem notans, ὑφαίνετο, κατεσκευάζετο, ἐπεδαψιλεύετο. ſic Poeta dixit,

μῆτιν ὑφαίνειν.

Ser. 12. ὅταν αὐταὶ τῇ κτενὶ σπαθῶσι, cùm ipſæ pectine telam percuſſerint.

Hom. 8.

Pag. 799. 23. μαίνεται καὶ περικαίεται τοῦ δεσπότου] Id eſt ἐρᾷ: vt, ardebat Alexim. Iam hoc obſeruauimus ad Rom.

l. 34. ἀλλ' ἀφεὶς] Locus deprauatus, aut ſententia ἀνακόλουθος (vt paſſim in his homilijs ad Epheſios multa) niſi poſt ἐκείνην addas τοῦτό φημι, aut ſimile aliquid.

Pag. 800. 4. τοὺς ἄνδρας ἐκείνους τοῦ πόθου] Id eſt, τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τὸν πόθον. Sic enim ἀνάπαλιν loquitur, θαυμάζω σου τὴν ἀρετὴν, & θαυμάζω σε τῆς ἀρετῆς. ἄνδρας verò intellige Petrum & Paulum. Hal.

l. 16. ἐπὶ σταυρὸν ἄγῃ. Veriſſima eſt lectio. ſic enim dicunt τὴν ἐπὶ θανάτῳ duci ſontes ad vltimum iudicium damnatos: & Thucydides ſæpe, ἀναχώρησιν ἐπ' οἴκου.

l. 19. ὁ τὸ ἐν] Lege, καὶ ὁ τὸ ἕν. Hal.

l. 29. Εἰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν] Videntur hæc ſcripta Conſtantinopoli, cum eſſet Epiſcopus.

Pag. 801. 39. ἀδάμαντος καὶ] Lege, καὶ ἀδάμαντος. Hal.

Pag. 802. 32. ἀπὸ τούτων ψέγοντες καὶ οὐδὲν] Ms. totum hunc locum aliter legit, ſed eodem planè ſenſu.

Pag. 803. 34. Lege, καὶ πάντας ἀπολύουσι τοὺς δεσμώτας.

Pag. 804. 18. Abſq; interrogatione ponendum οἷα ἀπέτεκε παιδία. οἷος enim eſt indefinitum, non interrogatiuum: eſt admiratio, non interrogatio.

Pag. 805. 34. καὶ γὰρ ἑτέρου δεσμωτηρίου] Locus corruptus errore vel librarij, vel ipſius Chryſoſtomi, vel, quod veriùs puto, vtrinſq;. Sed priùs librarij errorem caſtigemus. Quærit Noſter cur Iudæi illud non præſtiterint in ſecunda Petri incarceratione, quod Herodes in prima, ſubditq; ſtatim, καὶ γὰρ ἑτέρου δεσμωτηρίου μέμνηται. At verò quæ hic ſenſuum conſequutio? Si quidem vlla ſit, tamen hæc profectò multò melior, vt promittat ſe alterius carceris mentionem facturum, quod reuera facit. Lego itaq;, καὶ γὰρ ἑτέρου δεσμωτηρίου μνήσομαι. ἐμνήσθην ἐκείνου μετὰ τοῦ προτέρου τοῦ ἐν Ῥώμῃ, &c. At in deſignandis carcerum locis vereor vt ſe ab errore liberet Noſter. Ait ſe meminiſſe prioris carceris, qui Romæ. Hic Petri carcer eſſe nequit. Petri enim Romæ incarcerati, in ſacris ſaltem, nulla mentio. Nec verò eius meminit, quod tamen ſe feciſſe videtur aſſerere. Erat ergo Pauli & Sylæ carcer. Hunc enim prolixâ commemoratione eſt proſequutus. Atqui ille non Romæ erat, ſed Philippis. Vide Act. 17. An dicemus memoriâ lapſum Chryſoſtomum, an potiùs illud τοῦ προτέρου τοῦ ἐν Ῥώμῃ ſic reddemus, prioris illo qui Romæ fuit, vt intelligat, cùm duæ fuerint incarcerationes Pauli, prior Philippis, poſterior Romæ, ſe prioris meminiſſe? At hoc impendiò eſt obſcurum. In ſecundo carcere non ſatis fidelis noſtro memoria: illa enim Petri incarceratio, quam proximè celebrârat, Ieroſolymis erat, non Cæſareæ. Hiſtoriam Petri incarcerati excipit alia de profectione Herodis Cæſaream. An hoc Iohanni noſtro fraudi fuit? Hal. Vide notas Boiſij.

l. 41. διὰ τοῦτο μετῆλθεν αὐτὸν ἡ δίκη ταχέως] Reſtituantur hæc loco ſuo, vnde priùs exciderunt. ſuperiùs enim lineâ 34. hæc habentur, ὥστε τῆς ἀδικίας τοῦ δεσμοῦ γέγονεν ἡ κόλασις τῶν φυλάκων, quibus hæc annecte. Cum illis enim optimè cohærent: hîc nihil faciunt. Hal.

Pag. 806. 28: 28. *Act. eſt* ἕνεκεν τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τ. α. τ. π.

Pag. 807. 17. *Lege*, καὶ ἐν πρώτοις ὢν κατὰ τὸ μ.

Pag. 808. 3. λυόντων] *Lege*, λυομένων. Hal.

l. 16. *Haud dubiè legendum*, ᾔδει τοῦτο μάλιστα κολακεῦον αὐτούς. *vel*, ᾔδει τούτῳ μάλιστα κολακεύειν αὐτούς.

l. 23. καί πως τούτῳ πείσομεν αὐτοὺς] *Interpres videtur legiſſe* τοῦτο. *ſic enim vertit: hoc omnino iis perſuadebimus: cenſeo verbum* ἐξελθεῖν *deeſſe, legendumq́*, πάντως τούτῳ (*hac videlicet compellatione*) πείσομεν αὐτοὺς ἐξελθεῖν. *ſic ſtatim*, οὐδὲ ἀντεῖπον, ἀλλ' ἐξῆλθον. Hal.

l. 41. *Lego*, καὶ τί φησιν αὐτοῖς.

l. 43. ὅρα δὲ τὸ πῦρ αὐτοῖς ἐπιτρέπει, οὐδὲν περιεργάζεται] *Videtur mihi verba hæc hîc importunius ſeſe ingerere. Nec enim præcedentibus connecti poſſunt, nec ſubſequentibus. Superiùs lineâ* 35. ἐξέλθετε καὶ δεῦτε *&c. ſignificat regem tribus pueris poteſtatem è camino exeundi dare, at ipſum nihil agere quò poſſint egredi faciliùs. illuc reuocentur & iſta, locuſq́ ille ſic legatur* -- ὑψίστου. ἐξέλθετε καὶ δεῦτε. ὅρα δὲ τὸ πῦρ αὐτοῖς ἐπιτρέπειν, οὐδὲν περιεργάζεται. οὐκ ἀνάλωσε σβέσαι *&c.* Hal.

Pag. 809. 19. ἀπώναντο γὰρ ἀμφότεροι] Vide Boiſium.

Hom. 9.

Pag. 811. 1. *Legendum*, πέμπει παρασύροντας τὸν προφήτην, *vel* παραστῆσαι.

l. 24. *Legendum*, ἀλλ' ἦν ἰδεῖν μετὰ τῶν δεσμῶν αὐτὸν διδάσκοντα. *Quod* οἱ ἁπλοϊκώτεροι *dicerent*, αὐτοῖς δεσμοῖς.

l. 25. *Legendum*, εἶπέ τι μεταξὺ ὑμῶν ἐπελθόν μοι νόημα; *cum interrogatione. & hoc Atticum. Hom.* τίπτε δέ σε χρεώ; *dicunt etiam* μοι.

l. 37. *Fortè*, ἀπ' ἐκείνου μόνου.

l. 41. *Lego*, καὶ ὅτι τοῖς δεσμοῖς ἐπαίρει.

Pag. 812. 1. ἀλλὰ καὶ ἐν σχήματι. *Eſt enim quædam ſuperbia in geſtu. Plato Gorgia* περὶ τῆς κυβερνητικῆς *loquens*, καὶ αὕτη μὲν προσεσταλμένη ἐστὶ καὶ κοσμία, καὶ οὐ σεμνύνεται ἐσχηματισμένη. *De gubernatore paulò poſt*, καὶ αὐτὸς ὁ ἔχων τὴν τέχνην, ἐκβὰς παρὰ τὴν θάλατταν καὶ τὴν ναῦν περιπατεῖ ἐν μετρίῳ σχήματι. i. μὴ βρενθυόμενος, *vt Ariſtophanes de Socrate.*

l. 36. ὁ ἰσχυρὸς καὶ δεδεμένος] *Omninò deleatur* καί. Hal.

Pag. 813. 28. ἢ σφόδρα φιλικὸν καὶ ἐρώμενον] *Suſpecta vox vltima.* τὸ γὰρ ἐρώμενος, *quod ſciam, nunquam dicitur, niſi de delicijs & amoribus, ſiue de eo qui amatur. Forſitan* φιλικὸν καὶ ἐρωτικὸν *verius.*

l. 39. *Legendum*, δεῖ· οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔχομεν μυς.

l. 44. *ſic puto diſtinguendum*, εἰ δὲ καὶ γένοιτο τοῦτο ὄντι κέρδει.

Pag. 814. 5. καὶ πληγῆς, φησι, δολίας] Locus parum ſyncerus. Particula hæc excerpitur ex cap. 23. verſ. 24. Eccleſiaſtici: quid huc conferat, ego non video. *Hal.*

Hom. 10.

l. 42. τὸ σῶμα λαμβανόμενον μιᾷ κεφαλῇ] Vide Boiſium.

Pag. 815. 9. πολλῶν μέν τοι ὑγιεινῶν] *Non probo* τὸ ὑγιεινῶν. Vide Boiſium.

Pag. 816. 31. οὕτως ὁ φθόνος εἰς αὐτὸν κατήνεγκε τῆς ἐκκλησίας τὸν ὄροφον. *Inde enim fluxit hæc imago:* ἀλλ' ὁρῶ ἡμᾶς ἀπολαύοντα, καὶ εἰς ζηλοτυπίας ἄγομαι. 816. 2. *& aliquid eſſe oportet quod in* ἀποδόσει *reſpondeat* τῷ ἐμπρησμῷ καὶ σκηνῇ.

Pag. 817. 5. *Magis probauerim*, καὶ ὅσα τοῖς προτέροις κατείργασθε. *Sed neq́ hoc admodum arridet.*

l. 7. διέφυγεν ὑμᾶς] *Non probo illud* διέφυγεν: *etiam quæ proximè ſequuntur ſuſpecta. commodior erit ſenſus, ſi ſic legas & diſtinguas*, ὑμῶν δὲ τὸν ὄροφον ἀνεχόντων, καὶ προτέρων πάντων συγκρατούντων τὴν οἰκοδομίαν ἐπελάβετο πῦρ. *Illud verò* προτέρων *quid? Corruptum certè, nec tamen auſim immutare.* Hal.

Hom. 11.

Pag. 818. 33. οὐ γὰρ τοσοῦτον] *Neſcio an iſta meliùs ſic legas*, οὐ γὰρ τοσοῦτον τὸ μέσον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, εἰ καὶ κάτω διεστήκαμεν. Hal.

Pag. 819. 11. χάρισμα, ἀλλὰ διὰ τοῦτο] *Non videntur hæc eſſe ſana. Non enim ideo væ illi dicitur, quòd apoſtolatum acceperit, ſed quòd munus non impleuerit. potiùs ergo legendum* χάρισμα, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο αὐτῷ οὐαί, ἐπειδὴ ἔλαβε: *deinde ſupplendum*, ἀλλὰ διὰ τὸ τῷ χαρίσματι μὴ κεχρῆσθαι, *vel tale quid.* Hal. Vide Boiſium.

Pag. 820. 22. ἀλλ' ὑπὸ ἑτέρας ἐπιστολῆς. *Aut obſcurum admodum, aut corruptum.* Hal.

l. 23. ἢ εὐαγγελιστὰς φησι, τοὺς τὸ εὐαγγέλιον γεγραφότας] *Imperfectum eſt alterius ſententiæ comma: ſpectatq́, vt puto, ad locum illum lineâ* 18. *vbi poſt* Ἀκύλας *ſubde*, ἢ εὐαγγελιστὰς φησι τοὺς τὸ εὐαγγέλιον γεγραφότας. Hal.

l. 34. καὶ ὁ ἀπόστολος πρὸς τούτῳ ἦν] *Hoc rectum. Dem.* οὕτως ὅλος ἦν πρὸς τῷ λήμματι.

Pag. 821. 33. τῇ ἀγάπῃ συνδεδεμένοι] *Mſſ. noſtri paucula ſupplent, idq́ commodè, ni fallor. ſic enim legunt*, συνδεδεμένοι, τὸ πνεῦμα ὁ κάτεισι. ποιοῦτ. Hal.

l. 37. ὡς ἐὰν τὸν τόπον ἐκβῇ *&c.*] *Perſpicuum magis puto fore, ſi legamus*, ὡς ἐὰν τὰ μέλη τὸν τόπον ἐκβῇ, οὐκέτι κεῖται. *Qualiter ſi membra ſua liquerint loca, non diſponitur, ſcilicet, corpus.* Hal.

Pag. 822. 6. οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον] *Sic lego & diſtinguo*, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησε, τοὺς ἀνθρώπους σφόδρα τιμῶν. Hal.

l. 18. εἰ δὲ ἄλλως εἰς τὸ οἰκοδ.] *Lego*, εἰ γὰρ καὶ εἰς τὸ ἄλλως οἰκοδομεῖν τετάγμεθα, ο. μ. οἰκ. α. κ. προτέρους χρίζοντες. Hal.

l. 35. *Pro certo legendum*, τὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτὴν διαπτῆναι, *quod eſt* πεσεῖν: *vt docuimus ad Rom. in illum locum Hom.* 3. ἀλλ' ἅπερ ἂν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ διέθηκαν, ταῦτα ἑαυτοῖς κατειργάσαντο. *Hoſea tamen* 11 *legitur*, τί σε διαθῶμαι, Ἐφραΐμ; *ſed mox ſequitur*, τί σε διαθῶ, *pro eo quod eſt*, quid faciã tibi?

Pag. 823.20. Rectum eſt καὶ διαπρίομαι τὰ σπλάγχνα. *Huius verbi vim pulcherrimè expreſſit Perſius Sat. 3.*

—turgeſcit vitrea bilis,
Findor, vt Arcadiæ pecuaria rudere dicas.

Act. 7. ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν, *i.* findebantur. *ſic frendebant, ac ſi viſcera eorum ſerrâ diſſecarentur.*

Hom. 12.

Pag. 827.17. τὴν διάνοιαν. ἀλλὰ ἀεὶ] *Mſſ. aliter legunt* --νοιαν μόνον. τούτοις ὧν ἀεὶ ἀναγκαῖον ἢ βίον διενεχθῶμεν καὶ πῶς; ὅτι γε ὑπὸ τοῦ ἀσκοτοῦσθαι οὐδὲ τοῦ ἀκούειν τοιαῦτα ἐν δυνάμει εἰσί. διὰ τοῦτο προσδιόριζεν. ---

l. 36. Lege, ὄντες ἀεὶ παιδία.

l. 39. Pone, ὥστε λόγον ἔχωσι.

Pag. 828. 9. Lego, καὶ ὅταν ἴδω.

l. 19. Profectò legendum, μὴ ἀναξίως ἀναφανῶμεν τῆς παρασχεθείσης δωρεᾶς. *hoc & verbo edito propius eſt, & ſententiæ Chryſoſtomi congruentius, qui quicquid ad vitam & mores pertinet, noſtrum eſſe vult aliqua ex parte, non totum Dei. debemus enim inquit* τὰ παρ᾽ ἡμῶν εἰσφέρειν. *Hoc tollitur, ſi legas* ἀποφανῶμεν. *ſed &* ἀποφανῶμεν *non eſt improbandum, quamuis ſit verbum inſolentius.*

Hom. 13.

Pag. 829.26. γαστρίζεσθαι, καὶ τῶν ὄπισθεν.] Lego γαστρίζεσθαι, ἐξὸν καὶ τῶν --- ἀπολαύειν, ἐξὸν καὶ -- Hal.

l. 31. φθόνος] *Vel hoc delendum. quid enim habet inuidia impuritatis? vel ſcribendum* φόνος. οἱ γὰρ ἀνδροφόνοι καθαρὰς οὐκ ἔχουσι χεῖρας. *Dem.*

Pag. 831. 18. διὰ τοῦτο τὴν ὁσίαν ὑπὲρ τῶν ἀπελθόντων φασὶ] *Sic ſummus vates,*

Οὐχ ὁσίη φθιμένοισιν ἐπ᾽ ἀνδράσιν εὐχετάασθαι.

Gregorius Naz. in fratris epitaphio, φέρε δὲ καὶ προσθῶμεν ἤδη τοῖς ἐγκωμίοις, τὴν ὀφειλομένην ὁσίαν, ὥσπερ ἄλλο τι χρέος τῶν ἀναγκαιοτάτων, ἀποπληροῦντες. *Rectè igitur Noſter interpretatur* ὅσιον, τὸ καθαρὸν, τὸ ὀφειλόμενον. *Dicit autem* τὴν ὁσίαν τῶν ἀπελθόντων. *quia mortuis iuſta exequiarum & parentalia debentur, quæ fortaſſe ideo* iuſta *dicta ſunt. Cic. 2. Legum.* Plato iuſtà funerum reijcit, τὰ νομιζόμενα. *Liuius,* Vt iuſta funebria, placandoſq; manes doceret. *Tertullianus de reſurrectione carnis,* Sed vulgus irridet, nihil exiſtimans ſupereſſe poſt mortem. Et tamen defunctis parentant pro moribus eorum, pro temporibus eſculentorum: vt quos negant ſentire quicquam, etiam deſiderare præſumant.

l. 35. Legendum puto, καὶ πηδῶσι καὶ ἐπιφράζει μεγάλα: *vel* καὶ ἀναγκάζει μεγάλα ἀσχημονεῖν.

l. 9. ὁ τῶν σωμάτων ἔρως] *Fortaſſis leg.* ὡσαύτως καὶ ὁ τῶν σωμάτων ἔρως. Hal.

Pag. 832. 30. Lego καὶ ἐλαίας καὶ σῦκα. ἐλαία *arbor,* ἐλάα *fructus. ſic apud Athenæum legimus,* ἐλάας ἁλμάδας, oleas muria conditas, *quales nos edimus.*

l. 34. Lege, ἐπειδὴ βούλεσθε μὴ παρελαύνεσθαι ὑπὸ τῶν γυναικῶν *i.* non depelli de conſortio mulierum. *vel potiùs,* ἐξελαύνεσθαι. *vel hoc exponendum ex his quæ ſequuntur,* ἔνθα κόραι ἁπαλαὶ ἐκ πολλοῦ διαστήματος ἡμᾶς παρελαύνουσι. molles puellæ nos longo interuallo prætereunt. *& p. 833. 15.* ἀλλ᾽ οὐδεμιᾶς ἄνδρας παρήλασαν. *vt ſit* μὴ παρελαύνεσθαι ὑπὸ γυναικῶν, non ſuperari à mulieribus.

l. 24. ὤνησαν] *Legendum* ἐκόσμει, *videlicet* κόσμῳ. *aſſerit enim virum, non de vxore, ſed de vxoris mundo, vt de ornamento ſuo ſuperbire.* Hal.

Hom. 14.

Pag. 835. 4. ἕως μὲν γὰρ ἂν πολλὰ δακρύῃ, donec multa expellant iram, & vlciſcendi occaſionem auferant. *Dem. pro Phormione,* οὐχ ἵνα δακρύσαντες χεῖρον ἐμποιῶμεν.

l. 7. Pone κἂν τὸ πλέον ὑποτίμῃς, ἀπὸ τοῦ ὑποτιμῶμαι.

l. 34. Haud dubiè legendum, ὅτι τὸν ἐχθρὸν τὸν ἡμέτερον, τὸν ὄντως ἐχθρὸν, δι᾽ ὃν τὸ μέλος τὸ ἡμέτερον ἀδικοῦμεν, αἴξομεν, per quæ, *vel* in quibus. *non enim propter Diabolum, vel vt Diabolo gratum faciamus, membrum noſtrum lædimus, quamuis id inde ſequatur.*

Pag. 836. 2. χαλεπαίνω, μᾶλλον δὲ ---] *Deeſt aliquid: nam vbi tandem reſpondet quæſtioni factæ?* Hal. Vide Boiſium.

l. 9. ὥστε κομᾷν] *Lege,* ἀλλὰ κομᾷν. *nam quid eſt* ἐργάζεσθαι ὥστε κομᾷν? Hal.

l. 15. Lego, καὶ τὸ μηκέτι τὰ αὐτὰ παθεῖν ἄν. Paſſuros eſſe. *nam* τὸ παθεῖν *per ſe, cùm ſit præteriti temporis, non poteſt conſtare, propter* τὸ μηκέτι. *vt* γενέσθαι, factum eſſe: *at* ἂν γενέσθαι factum iri.

l. 28. ἐπεὶ πολὺ τὸ χῦμα τῶν λόγων] *Explicat illud Heſiodi,*

ἐπέων δὲ πολὺς νόμος ἔνθα καὶ ἔνθα,

liberi ſunt ſermones, vagantur quà volunt, effuſi ſunt, coerceri non poſſunt, νέμεσθαι, vagari.

l. 32. ἧλον αὐτῷ δὺς] *Latinè dicimus* ſcrupulum inijcere. ἧλος *hic* clauus pedis, *quo nihil magis vrit.*

Pag. 837. 10. στόμα πολυμαστίγων] *Sententias iſtas ſic diſpono.* σιώπησον, μὴ εἴπῃς, οὐδὲ ἔδει ἂν αἰσχρὸν εἰπεῖν, ἂν τὸν δεῖνα ὑβρίζῃ. στόμα πολυμαστίγων οὐδὲν τοιοῦτον φθέγγεται. διὰ γὰρ τοῦτο -- Hal.

l. 36. Lege, τοιοῦτόν τι ἐστὶν ἡ εὐτραπελία, *non* εὐτραπεία.

Pag. 838. 18. Legendũ, φυλάξαι, τειχίσαι, *optatiua.*

Hom. 15.

l. 41. Mihi videtur legendum, καθάπερ πυρὸς σφοδρᾶς φλογὸς διαβράσθειν.

Pag. 839. 11. καὶ οὕτω πάντα εἰς τὴν οἰκείαν ἐνθεῖσα πονηρίαν] *Non concoquo. Fortè* μεταθεῖσα *ponendum. hoc quidem non paulò melius. ſed ſic profectò legendum,* καὶ οὕτως εἰς πάντα τὴν οἰκείαν ἐνιεῖσα πονηρίαν ſuum immitteris venenum. *meliùs certè dicitur,* ſuum in omnia membra immittere venenum, *quàm,* omnia membra in *ſuum venenum imponere.*

l.18. Omnino ponendum, καθαιρῆσθαι, *non* καθαιρεῖσθαι.

l.33. Sic veram ordino, ni fallor, lectionem. εἰ μὲν γὰρ ὡς δαιμονῶντας καὶ μαινομένους, χρὴ καὶ τοὺς πικροὺς φοβεῖσθαι, καὶ ὡς τοὺς μωρούς. δαίμονας *non probo. colligit enim, qui ſimiles ſunt* τῶν πικρῶν *in hominibus. de his enim tantùm agit.*

Pag. 840. 16. Haud dubiè legendum, ἔχουσι γὰρ κοινοὺς ἐχθροὺς πανταχοῦ περιϊόντας.

l.29. Pone, ἀλλ' οὐδ' ἐν εὐχῇ. *Ac ne in oratione quidem.* οὔτε *vel alterum* οὔτε *ſequitur, vel* καί.

l.35. Legendum, οὕτως οὐκ ἔνι μὴ κράζοντα ὀργίζεσθαι. *Probat enim illud* τὰ πτερὰ περικόπτεις τῆς ὀργῆς, τὴν κραυγὴν περιαιρῶν. *Quid hic facit* τὸ συμποδίζεσθαι?

Pag. 841. 3. Lege, me auctore, fidenter: ἂν δ' ὑπὸ τῶν σῶν, ὠμότητά σου πάντες καταγνώσονται. *Cic.* Iam meipſum inertiæ nequitiæq; condemno: πολλὴν ἐμαυτοῦ καταγινώσκω ῥᾳθυμίαν. *Præpoſitio regit genitiuum. ſic l. 8.* καὶ οὐκ αἰσχύνῃ, μὴ σοῦ καταγνῷ.

l. 9. Θεσσαλίδα, *veneficam. Tales enim olim Theſſalæ lunam ſuis carminibus deducere valentes. Ariſtoph. Nebulis* προεστῶσαν proſtibulum. *Proſtant enim meretrices, vt copiam ſui faciant omnibus.*

l. 10. Legendum, οὐδὲ τῆς οἰκίας ἀφίησι σώματος φείδεσθαι. *ſerui & ancillæ dicuntur* σώματα.

l. 18. Lege, τῆς σῆς ὠμότητος.

l. 28. μὴ συγχώρει ὑπερμαζᾷν] *Heſychius*, ὑπερτρυφᾷν. *Athenæus lib. 14.* τὸ τρυφᾷν καθ' ὑπερβολὴν ὑπερμαζᾷν λέγεται. κατ' ἀρχὰς μὲν γὰρ τὴν δημοτικὴν καὶ κοινὴν ταύτην τροφὴν τὴν ἐξ ἀλφίτων, μᾶζαν ὠνόμαζον, καὶ μάττειν τὸ παρασκευάζειν αὐτήν. ὕστερον δὲ ποικίλλοντες τὴν ἀναγκαίαν τροφὴν ἀκολάστως καὶ περιέργως, μικρὸν παραγαγόντες τοὔνομα τῆς μάζης, ματτύην ὠνόμαζον πᾶν τὸ πολυτελὲς ἔδεσμα.

Hom. 16.

Pag. 843. 20. Fortè τῆς τοιαύτης φιλανθρωπίας.

l.41. τὸν μὲν ἑτερότειχον· ἀλλὰ μηδὲ τὸν ὁμότειχον βλάπτῃ μηδέν] *Hæc non cohærent. Ratio ſic legi poſſit*, μὴ μόνον τὸν ἑτερότειχον, ἀλλὰ μηδὲ - *vel* οὐχ ὅπως τὸν ἑτ. *vel* μὴ ὅτι τόν. ¶ Puto nihil mutandum. H.S.

Pag. 844. 43. Lege, καταγνώσεται γὰρ αὐτοῦ.

Pag. 845. 17. Fortè τοσούτους τοὺς ἀμυνομένους ἔχειν: *vt v. priore*, πάντες ἀμυνοῦνται αὐτόν. ἀμύνειν *eſt* opitulari, *cum datino, vt* τιμωρεῖν, *ſed tamen vtrumq; cum accuſatino valent idem, quod* ἀμύνεσθαι, τιμωρεῖσθαι. *Quamuis hic rarior ſit vſus. vt* 845. 14. κἂν μὴ τότε ἀμύνωσι.

l. 19. Legendum videtur, αὐτὸν βαλεῖς, καὶ μᾶλλον ἀμυνῇ: *quia futurum præceſſit*, ἐκεῖνοι στήσονται.

l. 34. Indubitanter legendum, τὸν παθεῖν παρ' αὐτῆς κακῶς ἕτοιμον δυσωποῦντα.

Hom. 17.

Pag. 846. 23. Legendum, ἐκεῖνα μὲν τοῦ Χριστοῦ μείζονα ἔχει τὴν ἰσχύν. *Aut enim delendum*, τὸ ἕνεκεν, *aut aliquid deeſt.*

Pag. 847. 27. ἔτι γὰρ ἧττον κακὸν ἡ ἐπιθυμία τοῦ θυμοῦ] *Planè contrarium docet Ariſt. compluribus argumentis Ethicorum 7. cap. 6. cuius hæc ſunt:* ἀδικώτεροι οἱ ἐπιβουλότεροι. ὁ μὲν οὖν θυμώδης οὐκ ἐπίβουλος, οὐδ' ὁ θυμὸς, ἀλλὰ φανερός· ἡ δ' ἐπιθυμία καθάπερ τὴν Ἀφροδίτην φασί, Δολοπλόκου γὰρ κυπρογενοῦς. *& naturales appetitus ſequi, veniâ dignius eſt, inquit.* ὁ δὲ θυμὸς φυσικώτερον, καὶ ἡ χαλεπότης τῶν ἐπιθυμιῶν. *At idem Philoſophus Ethicorum 2. cap. 3. de voluptate.* ἔτι δὲ ἐκ νηπίου πᾶσιν ἡμῖν συντέθραπται. διὸ καὶ χαλεπὸν ἀποτρίψασθαι τοῦτο τὸ πάθος ἐγκεχρωσμένον τῷ βίῳ. *Videtur tantus philoſophus* τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις περιπίπτειν. *Quid enim hoc aliud*, εἰ μὴ, ὅτι σύμφυτον ἡμῖν ἡ ἡδονή?

l. 37. τυπτέσι πάντες καθαροὶ γίνεσθε] Neſcio vnde exciderit hæc clauſula, certè non eſt huius loci. *Hal.*

l. 38. οἱ γὰρ λόγοι τῶν πραγμάτων εἰσὶν ὁδοί] i. Turpiloquium eſt aditus ad turpiter agendum. *Præclarè Philoſophus 7. Politicorum, cap. vltimo.* ὅλως μὲν οὖν αἰσχρολογίαν ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ ἄλλο τι, δεῖ τὸν νομοθέτην ἐξορίζειν. ἐκ τοῦ γὰρ εὐχερῶς λέγειν ὁτιοῦν τῶν αἰσχρῶν, γίνεται καὶ τὸ ποιεῖν σύνεγγυς.

l. 44. Legendum, μηδεὶς ἔστω λόγος ἀργός. ἀπὸ γὰρ τοῦ ἀργοῦ λόγου καὶ εἰς ἀτόπους καταπίπτομεν ἐπιθυμίας. *Non dubium, quin ita legendum.*

Pag. 848. 16. ὀρθὸς φοβερὸς, *per ſe, ſine* γὰρ παρ' αὐτοῖς, *meliùs.*

l. 19. Legendum, εἰ δὲ πρὸς αἰσθητούς. *Non eſt enim* αἰτιολογία, *ſed* ἐπεξεργασία τοῦ ἐπιχειρήματος. *Deinceps legendum*, ἔχοντες πολεμίους τὸν ἀγῶνα. *Deeſt enim aliquid.*

Pag. 849. 12. κόρδακας] κόρδαξ, rei propriè, non perſonæ nomen. Notiſſimum enim cordacem eſſe ſaltationis genus quoddam αἰσχρῶς κινοῦν τὴν ὀσφῦν, vt docet Interpres Ariſtoph. At hîc ſaltantes ipſi vocari videntur Cordaces. *Hal.*

l. 37. Puto legendum, καὶ τὸ ἀκραιφνὲς τῆς διανοίας, *non* ἀκριβές.

Hom. 18.

Pag. 850. 11. δρακὸς κριθῶν] *Legendum è contextu*, ἕνεκεν δρακὸς κριθῶν. Hal.

Pag. 852. 40. τί δὲ νέκρωσις ψυχῆς; ὥσπερ γὰρ &c.] Malè reſponſum ab ὥσπερ γὰρ auſpicatur. nam cuius rei reddit rationem? Legendum puto, τί δὲ νέκρωσις τῆς ψυχῆς; τὸ τῆς ἐνεργείας τοῦ πνεύματος ἁγίου ἀπεῤῥαγῆναι (vel tale quid ſupplendum) ὥσπερ γὰρ -- vel ſi hæc non placeant, omitte illud, τί δὲ νέκρωσις τῆς ψυχῆς. Poteſt enim abeſſe. *Hal.*

l. 43. οὐ χορέννυνται, οὐδὲ ἵστανται] Lege, οὐ κορέννυνται, οὐδὲ ἵστανται, *referq; non ad* σφαγὰς *ſuperioris clauſulæ, ſed ad ſubſequent.* βωμούς. Hal.

Pag. 853. 2. καὶ οὕτω θύει, καὶ ὁ νεκρὸς θύει] Potiùs legendum, καὶ οὕτως ὁ νεκρὸς θύει τὸν -- *Hal.*

Ibid. ὅπου γὰρ εἴπῃ βλάσφημα] Non ſatis ſeſe explicat Noſter. Oſtenderat duabus animabus ad aram auaritiæ litari de anima ſacrificantis modò dò: at de ſacrificati animâ, vbi? Aut ergo deeſt ſententia aliqua, aut legendum ὅταν δὲ θυόμενος εἴπῃ βλάσφημα &c. vbi per θυόμενον intellige πλεονεκτούμενον, auaro diras, quas animi morbos infrà appellat, imprecantem. *Hal.*

Pag. 854. 12. καίτοι οὐκ ἔστιν εἰκῇ μισεῖσθαι τοῦτο] Lege, καίτοι οὐκ ἔστιν εἰκῇ ἐλέγχειν τοῦτο, ἀλλὰ δικαίως. δικαίως ἐλέγχειν καὶ ἀδίκως -- ſic vtroque in loco lego ἐλέγχειν, vt in poſteriori legit exemplar Veronenſe. *Hal.*

l. 18. τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα] Aut expungendum γὰρ (non enim hæc ſunt ratio eorum quæ præceſſerunt) aut aliquid deeſt, quod potiùs exiſtimo. In ſequenti enim clauſulâ inquit, ἐκεῖ δὲ οὐχ οὕτως. Quo enim illud ἐκεῖ ſpectabit? dixerat, vt puto, de iudicio extremo, futuráque ibi omnium manifeſtatione, & quæ ſequuntur illud ſpectant, ſed hoc excidit. *Hal.*

l. 33. ἀλλὰ περὶ βίου καὶ ἁμαρτημάτων] Quid tandem? An non εἰδωλολατρεία eſt ἁμάρτημα; Sed in his certè multa ſunt, quæ ſenſuum ἀκολουθίαν non habent. *Hal.*

l. 43. χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ. *Eſt hæc quidem vſitata clauſula ſermonum Chryſoſtomi. Sed hic ita dici non poteſt, vt legitur. Puto legendum,* ἵνα διὰ πάντων δόξαν ἀναπέμψωμεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, ἐπὶ τῇ χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ.

Hom. 19.

Pag. 855. 1. βλέπετε οὖν ἀκριβῶς, πῶς περιπατεῖτε] *Videtur hæc melior lectio, neq́; mutanda.* Videte igitur diligenter quemadmodum ambuletis. *ſi legas,* πῶς ἀκριβῶς περιπ. *vt eſt in omnibus, quos vidi, codicibus, erit,* τὸ πῶς ἀντὶ τοῦ ὅπως. *ſed non ita legiſſe Chryſoſt. apparet ex eo, quod ſubiungitur,* τί γάρ φησι; βλέπετε ἀκριβῶς, πῶς περιπατεῖτε. *Huic autem gemellus eſt locus ad Col. 4.* ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. *quid ſit* tempus redimere, *docemur in 2. Danielis,* ἐπ' ἀληθείας οἶδα ἐγὼ, ὅτι καιρὸν ὑμεῖς ἐξαγοράζετε, *loquendi formula Chaldæorum. Omnes enim tum Chriſtiani in ſe habebant* ἀπόκριμα τοῦ θανάτου, *quod de ſe teſtatur Paulus. omne autem, quod viuebat intereà temporis, in lucro deputabant. Similiter ferè Plutarchus loquutus eſt in Apoth. de Scipione,* ὁρῶν δὲ τὴν ἀπόνοιαν τῶν πολεμίων, ἔλεγεν ὠνεῖσθαι τοῦ χρόνου τὴν ἀσφάλειαν. *Vide infrà l. 21.*

Pag. 856. 11. *Legendum,* πολλῷ δὲ ἔτι μᾶλλον τὸν στρατηγὸν, *propter ea quæ ſequuntur,* ὅπου καὶ ἐπῆρθεν ὁ θυμὸς θήγεται ἀπὸ τῆς ἐξουσίας, ἀπὸ τῆς δυναστείας. *Quæ poteſtas in milite? Et priore v. legitur,* πολλῷ δὲ πλέον τὸν στρατιώτην. *Cùm autem hæc duo nomina è regione ponerentur, facilis error librarÿ fuit alterum pro altero capere. tres igitur facit quaſi gradus,* ἰδιώτην i. paganum, στρατιώτην, στρατηγόν.

l. 14. τὸ γὰρ τραχὺ καὶ σκυθρωπὸν οἶδε μαλάττειν, καὶ τὸ συννεφὲς] *Plato 2. Legum, Deus, inquit,* τῆς τοῦ γήρως αὐστηρότητος ἐδωρήσατο τὸν οἶνον, φάρμακον, ὥστ' ἀνηβᾷν ἡμᾶς, καὶ δυσθυμίας λήθην γίγνεσθαι, μαλακώτερον ἐκ σκληροῦ τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος, καθάπερ εἰς πῦρ σίδηρον ἐντεθέντα, γιγνόμενον.

Pag. 857. 43. Lego, τοῦτο, φασὶν, ἦν ἀγαθόν ποτε.

Pag. 858. 15. Lego τίς ὁ τὴν καμάραν ταύτην περιδινοῦσι; ἐπὶ τῆς γῆς ἕστηκεν, ἢ καὶ ἐπὶ ὑδάτων. *Abſurdum enim eſt dicere, Deum ſtatuiſſe cœlum vel ſuper terram, vel ſuper aquam, at qui cœlum torquet, ſuper terram, an ſuper aquam pedibus nixus ſtet, rectè quæri poteſt.* ἔστησε *ſtatuit,* ἕστηκε *ſtetit.*

l. 29. οὐ κυρτοῦσθαι, ἀλλὰ κοιλαίνεσθαι] Legendum videtur, οὐ κοιλαίν. ἀλλὰ κυρτοῦσθαι.

Pag. 860. 5. καὶ ὑπὸ τῶν πορρωτέρω κατέχεται. *Quid ſit, non intelligo. Quid ſi legas,* καὶ τῶν πορρωτέρω ἀντέχεται; ἀντέχεσθαι *eſt* ἀντιλαμβάνεσθαι. *Senſus autem dicuntur* ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ὑποκειμένων: *vel* καὶ τῶν πορρωτέρω ἐφικνεῖται: *vel etiam* καὶ τὰ πορρωτέρω κατέχει, *ex eo quod ſequitur, v. 7.* ὅσον δυνήσεται ὁ ὀφθαλμὸς κατασχεῖν. ¶ Fortè, οὐ κατέχεται.

l. 22. Puto legendum, αὐτὸς γὰρ οὐ φησὶν ἰδοὺ τινα πρόνοιαν; *per interrogationem. Sed v. proximo,* ἀλλ' οὐ φησιν ἰδοὺ πρόνοιαν, *ſine interrogatione.*

l. 36. Legendum, ἀλλὰ δὲ φόβος καὶ δειλία. *& fortè* δουλεία.

Hom. 20.

Pag. 861. 33. γαμήσουσι αὐτὸν τὸν ἑαυτοῦ] *Lege,* γαμήσει Ἀδὰμ τὴν ἑαυτοῦ. *De eo enim ſermo eſt, qui tamen nuſquam exprimitur.* Hal.

l. 41. Sic interpungendum, τοῦ μὴ διασπᾶσθαι. καὶ χαρίζεσθαι, κατασκήσας εἰς ἀνάγκην μεγάλην. καὶ μᾶλλον συστέλλων ὑμᾶς ἐποίησεν ἀλλήλοις γαμεῖσθαι.

Pag. 862. 6. Fortè, καὶ γείτονες ἀπολαύουσι τῆς εὐζωΐας. *Mihi non placet,* εὐνοίας, *neq́;* ἀδείας.

l. 36. Lege, μὴ παραιτήσῃ. *Si legas* παραιτήσει, *futurum eſt, pro imperatiuo, vt* οὐ φονεύσεις.

l. 39. περὶ πόδας αὐτοῦ τῇ πολλῇ ἥρμοσε κηδεμονίᾳ] *Hoc quid ſit, pauci, credo, norunt. Heſychius,* περὶ πόδα, ὅπως ἔχειν τὸ ἁρμόζον, μεταφέροντες ἀπὸ τῶν συμμέτρων τοῖς ποσὶν ὑποδημάτων. *Hoc vult igitur,* Chriſtus eccleſiam auerſam à ſe & alienam ſibi aptauit, & arctiſſimo vinculo copulauit. *Lucianus de conſcribenda hiſtoria,* ὁρᾷς ὡς ἐμμελὴς ἡ ἀρχὴ, καὶ περὶ πόδα τῇ ἱστορίᾳ. καὶ τῷ τοιούτῳ εἴδει τῶν λόγων πρέπουσα: vides quàm concinnum ſit exordium, & conueniens hiſtoriæ. *Sic enim legendum, monet eruditiſſimus Caſaubonus, non* παρὰ πόδα. *Idem in Apologia* περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συν. περὶ πόδα τοίνυν καὶ σὲ τὸν Σάλαιθον ἐκεῖνον φαίη τις ἄν. meritò te aliquis & conuenienter factis tuis Salæthum dixerit. *Eſt enim aduerbium. Apud Dipnoſophiſtas Plat. Comicus,* ὡς ἔστι μοι τὸ χρῆμα τοῦτο περὶ πόδα. *dixerunt &* περίποδα *pro eodem. Heſychius,* περίποδας ἀντὶ τοῦ ἁρμόζοντος. *& Pollux lib. 7.* περίποδα δὲ ὑποδήματα, ἁρμόζοντα. *Dicunt &* ὑπὲρ πόδα, *quod modulum noſtrum excedit. Unde Hor.*

Metiri ſe quemque ſuo modulo ac pede verum eſt.

Ariſtophanes in Equitibus. ἄνδρ' ἐν τοῖς ἐμβάσιν. *Ouidius, 1. de Arte,*

Nec vagus in laxâ pes tibi pelle natet.

Cic. 1. de Oratore, Quinetiam cùm ei ſcriptam orationem diſertiſſimus orator Lyſias attuliſſet, quam, ſi ei videretur, ediſceret, vt ea pro ſe in iudicio vteretur, non inuitus legit, & commodè ſcriptam eſſe dixit: ſed vt ſi mihi, inquit, calceos Sicyonios attuliſſes, non vterer, quamuis eſſent habiles atq; ad pedem apti, quia non eſſent viriles: ſic illam orationem diſertam ſibi & oratoriam videri, fortem & virilem non videri. Eſt tua, *inquit Socrates*, oratio ſatis commodè ſcripta, ſed non eſt mihi περὶ πόδα. *ſic enim* παροιμιακῶς *dicebant omnia, quæ apta erant & conueniebant. Et fortaſſe apud Chryſoſtomum legatur meliùs,* περὶ πόδα αὐτῷ ἐςὶ πολλῇ ἤγαγε κηδεμονίᾳ. *ſequitur in redditione,* δυνήσῃ αὐτὴν ὑπὸ τοὺς πόδας ἀγαγεῖν. *Huc pertinet illud 2. Cor. cap. 11.* ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς παρθένον ἁγνὴν ἑνὶ ἀνδρί. *ſed hæc ſubtiliora forſan. magis probo* ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. *& ſic vel me iudice ponatur.*

Pag. 863. 11. τὸ σκῦτος μελανώτερον] μελάντερον *verius.*

l. 23. *Meliùs legetur,* ϗ δυνησόμεθα αὐτοῦ γενέσθαι δημιουργία, *vel* δημιούργημα. *ſed ne hoc quidem perplacet. quod legitur certè vitioſum eſt. tale eſt illud,* αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα.

Pag. 864. 33. τοῦ μαρτυρίου τούτου λέγοντος] *Videtur deeſſe teſtimonium illud, quodcunq; tandem ſit.* Hal.

l. 40. γέννημα ἀληθινὸν ὁμολογοῦσιν] *Veronenſe exemplar aliter legit.* ἀληθινὸν ϗ σῶμα. πῶς οὖν ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ϗ ἐκ τῶν ὀστῶν αὐτοῦ; τουτέστιν, ἐξ ὁλοκλήρου οὐσίας αὐτοῦ ἐπλάσθη ὁ Ἀδάμ. ἐτέχθη ὁ Χριστός. πῶς δ᾿ ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ἔλαβεν. ἐν τῷ Χριστῷ ἀναίρεσις ἐγένετο, ϗ ἡμεῖς τῆς οὐσίας αὐτοῦ. ἔχει Θεὸν λόγον ἐν ἑαυτῷ, ϗ ἡμεῖς. *In his lector vix ſyntaxin, ſenſum ne vix quidem reperiet. ne tamen quicquam deſideraretur, notanda putauimus. nam ne noſtra quidem ſatis ſana, quanquã his multò tolerabiliora.* Hal.

Pag. 865. 24. ὡς ἂν εἰ ἔλεγε, πλὴν ἀλλ᾿] *Ante* τὸ, πλὴν ἀλλ᾿, *facile crediderim deeſſe quippiam: Oecumenius tamen hunc eundem ſenſum habet. quanquam putârim paucula immutanda: hoc modo,* --μυστήριόν ἐστι. 33. Πλὴν ϗ ὑμεῖς &c. ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, οὐχ ἡ ἀλληγορία. *ſic enim videtur legiſſe Oecumenius.* Hal.

l. 31. ϗ οἱ γονεῖς --*vſq; ad* ὄντως μέγα] *Quid iſta huc conferunt, ego non video. quinetiam illud* τούτων, *deeſſe aliquid arguit.* Hal.

Pag. 866. 5. τοῦτο δεῖγμα συνέσεως, ϗ φόβου Θεοῦ] *Hoc vel penitus tollendum, vel alio loco ponendum. hic enim ſuperuacaneum eſt.*

l. 12. τῇ τῆς τυραννίδος ἀγάπῃ] *Legendum perſpicuè* τῇ τῆς ἀγάπης τυραννίδι. Hal.

l. 13. *Lego,* διὰ τοῦτο ἐνδιατρίβει τούτῳ πλέον, ὅπερ ἐστὶν ἰσχυρόν. τοῦτο δεῖγμα συνέσεως. *vel potiùs inſerendũ v.* 18. οὐ πείθει τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ. τοῦτο δεῖγμα συνέσεως, ϗ φόβου Θεοῦ.

l. 19. *Cenſeo legendum,* ἵνα μηδὲν ᾖ παρ᾿ αὐτῇ γεγονὸς ἐλλιπές. *ſic enim oppoſito membro,* ἵνα μηδὲν αὐτὸς ὑστερῇ.

l. 23. *Legendum,* ϗ ὁ γάμος οὐκ ἀπὸ πάθους, οὐδὲ σωμάτων συμπλοκῆς ἢ μίξεως. *profectò deeſt aliquod verbum eiuſmodi. declarant ſequentia,* ἀλλὰ πνευματικὸς ὅλος, ψυχῆς συναπτομένης πρὸς Θεὸν συνάφειαν ἄρρητον.

Pag. 867. 4. *Lege* ἐργάσηταί τι.

Pag. 868. 1. *Legendum,* ὅτι ὁ ἂν ποιήσῃ ἕκαστος ἀγαθὸν, ἢ κακὸν, τοῦτο κομιεῖται π.

l. 2. *Lege,* μὴ δὴ ἐκείνην τείνων δεῖ τοσοῦτον, ὅσον διὰ τὸν Χριστὸν αὐτὴν ἀγαπᾶν.

l. 6. *Lege,* μηδὲ ἡ γυνὴ περιεργαζέσθω τὰς τοῦ ἀνδρὸς εἰσόδους ϗ ἐξόδους ἁπλῶς, μηδὲ μὴν ὁ ἀνήρ.

l. 8. *Legendum,* τί γὰρ, εἰπέ μοι, πᾶσαν τὴν ἡμέραν τοῖς φίλοις διδοὺς τῇ δὲ γυναικὶ τὴν ἑσπέραν, *deleto* αὐτόν. *hoc mihi videtur melius.*

l. 17. *Legendum,* οὐδὲ ἐπῆλθεν αὐτῷ τῷ ἀνδρὶ, *nunquam venit in mentem viro.* Haleſius, *pro* οὐδὲ ἐπῆλθεν ὁ ἀνὴρ *legendum putat,* οὐδὲ ἐπεξῆλθεν ὁ ἀνήρ. [illegible] *videlicet* τῇ γυναικὶ, ἀπαιδίας ἕνεκα.

l. 20. *Fortè,* οὐκ ἂν χεῖρας ἐνέτεινεν. *ſic Dem. contra Midiam: & Cic. pro Seſtio:* Digitum intendit. *ſic* 869. 2. χεῖρας μηδέποτε ἐντεινέτω. *Dem.* ἐνέτεινε πληγάς. ἐκτείνειν χεῖρα λέγεται, *qui liberalis eſt, non qui pugnat.*

Pag. 869 7. καθάπερ ἄγαλμα δεξάμενος, tanquam ſimulachrum expoliendum & ornandum ſuſceperis, ſic vxorem tuam cunctis virtutibus excolere debes. *alluſit, vt mihi videtur, ad hunc locum Demoſthenis pro Corona,* ἔπειτα τοιαῦτα ποιῶν λέγεις ἃ δεῖ προσεῖναι τῷ δημοτικῷ, ὥσπερ ἀνδριάντα ἐκδεδωκὼς κατὰ συγγραφὴν, εἶτα οὐκ ἔχοντα ἃ προσῆκεν ἐκ τῆς συγγραφῆς κομιζόμενος. *Æſchines enim enumerauit quæ populari ineſſe homini debent. Ser. 21. ad finem.* εἰ γὰρ ἄνθρωποι ἀγάλματα ποιοῦντες βασιλέων ϗ εἰκόνας γράφοντες, τοσαύτης ἀπολαύουσι τιμῆς, ἡμεῖς τὴν βασιλικὴν εἰκόνα καλλωπίζοντες (εἰκὼν γὰρ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος) οὐ μυρίων ἀπολαύσομεν τῶν ἀγαθῶν;

Pag. 870. 29. οὔπω τὸν βίον μεταστῆναι τοῦτον] *Ne reponatur* μετελθεῖν, *ſed* διελθεῖν, *vel potiùs* μεταστῆσαι, ἢ μεταλλάξαι. μετερχόμεθα γὰρ τὸν μέλλοντα βίον. *ſic dicimus* μετιέναι τὴν ἀρετήν.

l. 34. δείξεις δὲ ϗ σὺ ταῦτα ποιῶν] *Videntur aliena hoc loco.*

Pag. 871. 10. *Lego,* πῶς ϗ ἐν λιμῷ ϗ ἐν δίψει διήγαγον. *perlege totum complexum orationis, verum hoc reperies.*

Hom. 21.

Pag. 872. 40. *Lego,* τὸ γὰρ χαλεπώτερον, τὸ δὲ θεμέλιον θέσθαι, ϗ τὴν κρηπῖδα ὑποβαλεῖν, λέλυται. *deeſt enim verbum aliquod.*

Pag. 873. 6. *Haud dubiè legendum,* ἀπαγαγὼν γὰρ τῶν πονηρῶν πράξεων, ϗ μᾶλλον εἰς τὰ ἀγαθὰ ἐμβιβάζειν, *vt reſpondeat* τῷ ἀπαγαγών. ἐμβαίνειν nauem conſcendere, ἐμβιβάζειν imponere in nauim.

l. 8. *In margine multò melius legetur* τῶν ἡμετέρων ἀπολαύουσι κακῶν. *quod verbum eſt in editione.*

l. 30. *Lege,* ὅτε ὁ Ἀχιλλεὺς ὅταν μετανοῇ, ὅτι ἀπέθανεν, ὅταν ὑπὲρ κτλ. *deeſt enim aliquod. Achillem enim pœnituit mortem oppetiiſſe tam fortiter. ſic enim Heros ipſe* ἐν τῇ νεκυίᾳ,

μὴ δή μοι θάνατόν γε παραύδα φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ,
βουλοίμην κ' ἐπάρουρος ἐὼν θητευέμεν ἄλλῳ
ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρῳ ᾧ μὴ βίοτος πολὺς εἴη,
ἢ πᾶσι νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν.

Hanc mollitiem vere reprehendit Plato 2. de Rep. & cùm alijs de cauſis poetas prohibet ſua ciuitate, tum quia mortis timorem inijciunt maximè.

Pag. 874. 32. *Puto legendum*, τοῦτον δεῖ πάλιν τοῖς μέλλουσιν εἰς τὸν βίον τοῦτον ἥκειν. *eodem v. lege* τὸ δεῖ τοῦ πλοίου κατασκευῆς.

Pag. 875. 14. πάλιν πόνους] *Inutilis clauſula, ni fallor.* Hal. Vide Boilium.

l. 33. *Mox lege*, ἔνθα ἐμπόλεις εἰσὶ, πόσης ἀπολαύσουσι δόξης; *Heſychius*, ἔμπολις, ὁ πατρίδα ἔχων, *cui contrarium* ἄπολις, extorris. *opponuntur ergo* πάροικος καὶ ἔμπολις. πόλις *ſæpe* ἀντὶ τῆς χώρας *legitur, Eurip. Ione,*

Εὔβοι' Ἀθήναις ἐστί τις γείτων πόλις.

Sophocles ἐν Μυσοῖς,

Πόλις δὲ Μυσῶν Μυσία προσήγορος.

Pag. 876. 41. *Omnino legendum* τὸ τάλαντον ἂν μὴ καταβεβλημένον ᾖ. i. μὴ ἔνεργον ποιῶν. *vt Dem. loquitur pro Phorm. hoc eſt enim quod Mat. dicit cap.* 25. ἔδει σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις. *Dem. pro Phormione* ἀφορμὴν *vocat, quod ſit initium ad maiora creſcendi. aliud eſt igitur* καταβάλλειν χρήματα, καὶ καταβάλλεσθαι. *illud,* numerare pecuniam *vel* perſoluere, *hoc, collocare.*

Hom. 22.

Pag. 877. 41. *Puto legendum*, ἀλλ' ὡς ἂν ἐξῇ, κακουργεῖν. *deeſſe enim videtur aliquid, & ſequentia hoc probant.* ſed quâ datur facultas aliqua, improbè facere. *Hæc eruditi viri coniectura confirmatur ex Oecumenio, qui cũ hunc locum verbatim deſcribat, inquit,* ἀλλ' οὐκ ἐξ εὐνοίας, ἀλλὰ κακούργως. Hal.

Pag. 879. 42. *Videtur vera hæc lectio, neq; mouenda,* καὶ διὰ συντόμου ἐλθεῖν. *methodus eſt enim via compendiaria ad inueniendum aliquid. & fortaſſe vtrumq; coniungendum* διὰ συντόμου μηχανῆς. *Thucyd. lib.* 3. *Mitylenæi dicunt,* αὐτόνομοί τε ἐλείφθημεν, οὐ δι' ἄλλο τι, ἢ ὅσον αὐτοῖς εἰς τὴν ἀρχὴν εὐπρεπείᾳ τε λόγου καὶ γνώμης μᾶλλον ἐφόδῳ ἢ ἰσχύϊ, τὰ πράγματα ἐφαίνετο καταληπτά. *Scholiaſtes* ἐφόδῳ, μεθόδῳ. *nam* ἐπὶ καὶ μετὰ *ſunt eiuſdẽ valentiæ. Pindarus,* μετὰ στέφανον ἰὼν, coronam petens, *vt* ὁ τὴν ὑπατείαν μετιὼν, petens conſulatum. *ſic dicitur* μετιέναι τὴν φιλοσοφίαν, *qui philoſophiæ ſtudet, non* ἁπλῶς, *ſed* τεχνικῶς. *hinc Philoſophus* πᾶσα τέχνη καὶ μέθοδος. *ars interdũ eſt fraus & dolus. rectè igitur Noſter* μεθοδεῦσαί ἐστι τὸ ἀπατῆσαι. *ſic cap.* 4. ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης. *ſic Polybius dixit* ἐφοδείαν. *& notandum quod opponit aſtutijs diaboli vim atq; virtutem Chriſtianorum. munit enim eos, & armis tegit, non inſtruit fallacijs.*

pag. 880. 2. *Planè legendum*, ἤδη μὲν οὖν καὶ τοῦτο διήγειρε τοὺς στρατιώτας, καὶ νήφειν ἐποίησε, τὸ πεῖσαι καὶ διδάξαι. *non enim videtur de Paulo loqui, ſed boni imperatoris exemplum proponere, excitantis milites hoſtium intuitu virium, & oſtendere ductores ſolere hoc facere, & multos ſæpe feciſſe.*

l. 5. *Cenſeo legendum*, καὶ τοῦ πλήθους τῆς δυνάμεως. *nam neceſſe eſt explicare quorum multitudo ſit, & hæc vox* τοῦ πλήθους *oſtendit,* τὸν ἡμέτερον πολεμικῶν *ſuprà non intelligi diabolũ, quod totus hic tractus docet. delendum igitur* τοὺς μαθητὰς, *& reponendum quod diximus.*

Pag. 881. 10. *Puto legendum*, ὅπως τὸν ὑγιῆ τοῦτον βίον καὶ εἰκαῖον ἐπ' αὐτῇ. i. μάταιον.

Pag. 883. 1. *Legendum*, εἰ δὲ περὶ τοῦτον γινόμεθα κακοί; *Probant & oſtendunt quæ mox ſequuntur, vel legendum* ἐκλυόμεθα. *vt v.* 4. εἰ τοῦ ὑποτεταγμένου οὐ περιεγινόμεθα.

Hom. 23.

Pag. 885. 14. *Legas meliùs*, τὸν λόγον ποιοῦμαι; *vel* τὴν διάλεξιν.

Pag. 886. 14. *Lego*, πῶς οὖν μὴ τὰ αὐτὰ πάθωμεν; μὴ τὰ αὐτὰ δρ.

Hom. 24.

Pag. 887. 30. *Lego*, δικαιοσύνην δὲ ἐνταῦθα, τὴν καθόλου φησὶ, καὶ τὸν ἐνάρετον βίον. *Theognis,*

ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή ἐστι.

Vide Philoſophum Ethicorum 5. *cap.* 1. *vult enim* καθολικήν τινα καὶ μερικήν. *Quid autem ab ipſa virtute hæc vniuerſalis iuſtitia, quæ perfecta virtus eſt, differat, manifeſtum eſt, inquit, ex ijs quæ diximus.* ἔστι μὲν γὰρ ἡ αὐτή· τὸ δὲ εἶναι οὐ τὸ αὐτό. ἀλλ' ᾗ μὲν γὰρ πρὸς ἕτερον, δικαιοσύνη· ᾗ δὲ τοιάδε ἕξις ἁπλῶς ἀρετή. *quam ob cauſam* ἀλλότριον ἀγαθὸν *dicitur. Thraſymachus addit* 2. *de Rep. Platonis,* οἰκεῖον κακόν: *quod ſentire impium eſt. hinc Iuſtinianus* ἀδίκημα, culpam *interpretatur:* ἀδικοῦσι γὰρ καὶ οἱ ἀκολασταίνοντες. *&* οἱ ἀδικοῦντες, nocentes *ſunt. abſurdum eſt dicere, iuſtitiam eſſe* τὸν καθόλου βίον. *vel ſic igitur legendum, vt diximus, vel* τὸν καθόλου ἐνάρετον βίον.

Pag. 889. 11. ὑπὲρ τοῦ ἀεὶ προσιέναι] i. τοῦ προσεύχεσθαι. προσευχὴ γὰρ, πρόσοδος καὶ προσφορὰ *dicitur. Cic.* caſtè diuos adeunto.

l. 27. *Legendum*, ἑτοίμην ὁδὸν, *cum adiectiuum neq; ſit compoſitum, neq; deriuatum. Boiſius retinet* ἕτοιμον. *Atticè enim, inquit,* ἕτοιμος *eſt communis generis. ſic Budæus* περὶ τῆς τῶν φωνῶν ἐναλλαγῆς *diſſerens, poſt multa recitata exempla adiectiuorum in* ος, *quæ cum aliàs ſint maſculini generis, apud Atticos pro femininis ponuntur, tandem hæc addit:* ἕτοιμος *etiam vtroq; genere enunciatur, vt apud Lucianum,* δύο κύλικας ἑτοίμους ἔχων.

l. 39. *Lego*, πεπυρωμένα φησί. πολλοὶ γάρ.

Pag. 890. 44. *Lege*, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο, φησιν, ἀλλ.

Pag. 892. 14. *Meliùs leges*, ἢ ἄλλως περιέρχονται. *Inuenies* περὶ *&* ὑπὲρ *ſæpe commutari propter ſimilitudinem abreuiationum. & hoc verbo ſæpe vſus eſt antè, non illo, de eadem re.*

l. 25. *Legendum* καθαρῶς ὄντι μετὰ πίστεως. βούλεται γὰρ μὴ ἀπ. *docent hoc ſequentia.*

NOTÆ
IOHANNIS BOISII IN
TOMVM TERTIVM.

Ad D. Henricum Sauilium.

ITA tardè abſolui Notarum, quæ in tertium Tomum Chryſoſtomi ab amicis quibuſdam tuis conſcriptæ ſunt, recenſionem, vt non tam percurriſſe eas, quàm perreptâſſe videri queam. Cauſa tarditatis fuit, non ſegnities aliqua (Nam in nullâ re vnquam labori meo minùs peperci) nec infirmitas valetudinis (Deo ſit laus) aut otij etiam inopia (Quæ duo tamen conatibus hominum, vt ſæpiſſime, ita vehementiſſimè obſtare ſolent) ſed rei ipſius improuiſa & inexpectata difficultas. Cùm enim primùm notas illas in manus ſumebam meas, haud multò plus laboris mihi ſuſtinendum credebam, quàm quantum legendis illis impertiri oporteret. Aliorum ſcilicet curam fuiſſe ac ſollicitudinem, mihi nihil propemodum reſtare, niſi vt laboribus alienis fruerer, & viam ab alijs non ſine moleſtiâ ſtratam, ipſe ſine moleſtiâ, imò ſummâ cum voluptate pertranſirem. Hâc fiduciâ dedi me in viam. Cæterùm vbi tres, quatuorue paſſus confeceram, rem eſſe deprehendi ſpe meâ & opinione multò difficiliorem. Neque verò hoc dico, vt quicquam ijs derogem, qui maximâ ſuâ cum laude ſtadium iſtud ante me confecerunt (abſit vt tali animo ſim, tam minuto, tam maleuolo) ſed vt quæ vera cauſa fuerit, cur ad metam tam ſerò peruenerim, bonâ fide, liquidóque tibi, nobiliſſime pariter ac doctiſſime Sauili, aperiam. Inter labores Herculis non minimus fuit, quòd Augeæ ſtabulum repurgauit, item, quòd excetram inſuperabile penè monſtrum cum rediuiuis ſuis capitibus debellauit. At, ſi quod res eſt dicatur, labores iſti Herculei, à poetis & alijs non ſine cauſâ tantopere decantati, leues fuerunt, valdeque tolerabiles, prout qui veterum ſcriptis nitori ſuo ſanitatique reſtituendis conſecrantur. Nihil enim facere aggrediebatur Hercules, niſi quod, tametſi difficulter, fieri tamen potuit, ſicut euentus ipſe oſtendit, idque ab vno, qui licet inter cæteros omnes facilè eminuit, tamen, vel prouerbio teſtante, cum multis non fuit comparandus. At id quod illi agunt, qui libros veteres à mendis & erroribus repurgare ſtudent, ne à multis quidem, ijſque doctrinâ, ingenio & iudicio præſtantibus, diuerſis temporibus, vllo quantumuis improbo labore, ita perfici poteſt, quin aliquid ſaltem maneat, quod aut ſugerit eos, aut fefellerit. Imò ſæpiſſime accidit, vt, vno errore ſublato, duo aut tres loco eius ſuccreſcant, vt vel hanc vnam ob cauſam non prorſus inepta ſit mendoſorum codicum cum Hydræ capitibus comparatio. Quòd ſi exemplum eius quod dixi modò, requiras, ſume in manus libellulum illum, mole quidem exiguum, ſed multis præclaris ſententijs refertum, qui Catonis nomine vulgò nuncupatur. In eo emendando atque expoliendo laboratum eſt à multis, ab Eraſmo inprimis. At liber iſte tam paruus, toties excuſus, toties emendatus, Latinè etiam primùm compoſitus, & in Græcam poſtea linguam à Planude verſus, pueris prætereà ipſis notus ac familiaris, mirum ni alicubi correctoris operâ indigeat. Quid igitur de maiorum gentium ſcriptoribus ſentiemus? De Plinio, Senecâ, Cicerone, inter Ethnicos: inter Eccleſiaſticos de Hieronymo, Auguſtino, Tertulliano? Et, vt Latinos mittam, quid de Græcis authoribus, mole prægrandibus, vſu perraris, qui, malo ſuo fato, dicam, an ſuperiorum temporum inſcitiâ, non tam in correctores, quàm corruptores inciderunt, quorum exemplaria in Bibliothecis diu iacuerunt ſepulta, necdum integra in lucem prodierunt, quos hinc blattæ & tineæ, illinc exſcriptorum tum negligentia tum temeritas miſerum in modum deformârunt? Quid de aureo tuo Iohanne? (Tuum enim quid ni appellem, cùm & vitam tibi magnâ ex parte, & omni pene ex parte ſanitatem debeat) Nonne poſt tuam & amicorum tuorum haud defunctoriam operam, multa ſuperfutura credis, quæ aut ſanentur ab alijs, aut pro non ſanis, tametſi ſecus ſit, habeantur? Eſt enim mira in hoc genere iudiciorum diuerſitas, & quæ tibi recta videantur, alius fortaſſe corrigenda putet, quæ tu corrigas, alius rurſus defendat. Imò, quod multò maius eſt magiſque mirandum, à nobiſmetipſis ſæpenumerò, breui momento diſſidemus, & quod modò placuit nobis, mox reijcimus, quod modò cretâ, mox carbone notandum iudicamus. Id adeò verum eſſe ſi in quoquam alio, in meipſo animaduerti poteſt, vt in cuius, vt ſcis, annotationibus, lituræ & maculæ cum lineis & literis paria propemodum faciant. Cùm igitur hæc ita ſint (atque ita eſſe te opinor non iturum inficias) minimè certè mirum videri tibi debet, ſi poſt eruditiſſimos Andreæ Dounæi & Haleſij tui labores, non omnia mihi ita prona & expedita fuerint, quin alicubi ad ſcopulos hæſerim, & curſum minus aliquantò, quàm principio expectaui, ſecundum atque inoffenſum tenuerim. Potuiſſem, ſi ita libitum eſſet, leui & tumultuariâ operâ omnia perſtringere, & intra paucos dies concredito mihi munere defungi: ſed, ſi ita feciſſẽ, plus feſtinationis, quàm in re tantâ oporteret, adhibuiſſem, & otij quàm fidei maiorem habuiſſem rationem. Nunc verò ita à me res acta eſt, vt moroſitate, ſiue curioſitate, ſiue quo alio appellem nomine neſcio, potiùs quàm nimia & præpropera feſtinatione peccâſſe exiſtimandus ſim. Nihil enim non modò intactum, aut non lectum, ſed etiam non excuſſum & examinatum præterij: nihil ἁπλῶς καὶ ἀβασανίστως & ex fide aliorum recepi: αὐτὸς ἔφα, nullum apud me locum habuit: ne præceptoris quidem mei authoritas & eximia doctrina cohibere me potuit, quò minùs in illius eruditiſſimis annotationibus recenſendis ſolitâ παῤῥησίᾳ vterer. Non nego interim errâſſe me alicubi & perperam notâſſe multa, ſed ſimul hoc affirmo, me nihil aſtutè celâſſe, nihil diſſimulâſſe ſubdolè, nihil improbâſſe contradicendi ſtudio, nihil gratiæ cuiuſquam tribuiſſe, nihil denique non apertè & ſimpliciter, & bonâ fide egiſſe. Si quid probatur mihi, partim ſilentio, nonnunquam teſtimonio & elogio meo id ſignifico: ſi quid improbatur rurſus, breuiter adijcio rationem, niſi res ita clara ſit, vt ſatis per ſe ipſa liqueat. Atque hæc excuſationis loco dicta ſunto, quòd non maiore celeritate notas in tertium Tomum Chryſoſt. recognouerim. Iam orandus es, vt operam hanc meam qualemcunque boni conſulas, cuius quidem tantùm abeſt, vt me pœniteat, vt gratias me tibi debere potiùs exiſtimem, quòd cùm tam parùm vtilis eſſet tibi futura, in tam illuſtri tamen & ad omnem credo poſteritatem duraturo negotio, vti eâ non ſis dedignatus. Magno æſtimâſſem iudicium tuum, ſi in alio quouis authore edendo me in ſocietatem tuam aſciuiſſes, & conſilij tui feciſſes participem: at verò quòd Chryſoſtomum editurus, ſcriptorem Græcum & Eccleſiaſticum, ſcriptorem non minùs vtilem, quàm vberem, non minùs vberem, quàm dulcem & mellitum, quo nemo ex antiquis aut maiore dexteritate ſcripturas tractâuit, aut populum docuit ſalubriùs, aut hæreticos oppugnauit acriùs, quo nemo aut ad virtutis ſtudia inflammauit vehementiùs, aut vitia ſui temporis inſectatus eſt liberiùs: quòd, inquam, tam aureum, tam politum, tam omni omnium amore dignum authorem luce donaturus, me inter alios, veluti optionem tibi ſumpſiſti, hoc ſi non pro ſummo & planè ſingulari beneficio haberem, inſulſus certè eſſem, nulliuſque iudicij, &, vt Chryſoſtomus ſæpiuſcule loquitur, homo ἀγνώμων καὶ ἀχάριστος. Summo igitur me beneficio affectum à te eſſe agnoſco, nec agnoſco ſolùm, ſed profiteor & præ me fero, & vt meo nomine gratias tibi ex animo ago maximas, ſic tuo, noſtroque omnium, Deo optimo maximo, θυσίαν αἰνέσεως offero, qui & nos voti damnârit, & tibi ſingulari ſuâ benignitate conceſſerit, vt opus longè omnium difficillimum, & vt impenſæ, ita laboris maximi, ad vmbilicum tandem perduceres. Admirentur alij ædium magnificentiam ac nitorem, trophæa illuſtriſſimorum ducum, coloſſorum maieſtatem, pyramidum, quæ cœlum ipſum minentur, altitudinem: at mihi vnius Chryſoſtomi integra & accurata editio (qualem à te, aut à nemine habituri ſumus) omnibus coloſſis, omnibus trophæis, omnibus denique quantumuis magnificis palatijs, aut præaltis pyramidibus, longè multùmque præferenda videtur. Dicent & ſentient hoc idem mecum quibuſcunque Græcæ literæ curæ ac cordi ſunt, maximè verò Theologi, & in his præcipuè Eccleſiaſtæ, & Euangelij Chriſti præcones atque Interpretes, quibus peculiari quadam ratione ita vtilis & neceſſarius eſt Chryſoſtomus, vt ſemper illum oculis ferre, ſemper ſinu geſtare, nunquam de manibus deponere debeant. Poſt ſacra enim Biblia, & Paulinas inprimis epiſtolas, nullum noui ſcriptum, in quo, qui concionatores ſunt & Græcè non neſciunt, maiore cum fructu verſentur, quàm in beati Chryſoſtomi homilijs, quas ita numeroſas quidem reliquit, vt nemo plures, ita bonas, vt nemo meliores, ita diſertas & dilucidas, vt nihil ne excogitari quidem poſſit diſertum aut dilucidum magis. Ac ne quis temerè aut animi à me causâ dictum hoc putet, intelligat velim me bonam Chryſoſtomi partem legiſſe, nec indiligenter, quas dotes habeat, quas virtutes dicendi, obſeruâſſe. At næuos habet? Scio, nec poſſum diffiteri. Sed hi næui adeò ſunt conſpicui, adeò repertu faciles, vt nullum periculum ſit, ne lector paulò cordatior (quales concionatores omnes eſſe par eſt) aliquid inde detrimenti accipiat: illis verò detractis aut detectis (audacter loquor) non eſt in tantâ ſcriptorum Eccleſiaſticorum multitudine, quem potiùs effingere & exprimere debeant concionatores, quàm aureum noſtrum Iohannem. Quocircâ, ſi alicuius eſſem apud homines mei loci ac ordinis authoritatis, hortarer eos omnes, & quantum vox & latera permitterent, clamando inſtigarem, vt Chryſoſtomum tanquam concionatorum ducem ac Coryphæum, vel potiùs vt Chriſtianum Ciceronem, aut Demoſthenem intuerentur, vt veſtigijs eius inſiſterent, vt pro abſolutiſſimo Chriſtianæ eloquentiæ exemplari, ad imitandum ſibi proponerent: prætereà vt quotidiana eum lectione familiarem ſibi facerent, & opera eius omnia, quantumuis iniquo pretio, primo quoque tempore ſibi compararent. Nullam enim in re tam eximij vſus impenſam formidandam. Cæterùm hîc mirari ſubit hominum noſtrorum præpoſteram parſimoniam, qui, ſi parandus ſit equus, aut toga paulò elegantior, aut amici vocandi ad cœnam, non adeo magnam ſumptuum habent rationem: at ſi liber ſit emendus, præ quo cœnam vel lautiſſimam etiam Ethnicus philoſophus contemneret, præ quo togam conculcaret, & aſpernaretur equum, hîc certè dici non poteſt quàm ſint tenaces, quàm ſordidi, quàm planè Euclione! Si pro iugo baum dependendæ ſunt octo minæ, aut etiam decem, non metuis ſumptum: at ſi pro Iohanne Chryſoſtomo ſoluendæ ſunt minæ totidem, aut fortaſſe pauciores, pretij magnitudine deterreris? ô cor, ô cerebrum! Si tanti vitrum, quanti margaritum? Sed reprimo me. Neque enim eſt hîc declamandi locus. Statim à Feſto Paſchatis, hoc eſt, proximâ poſt feſtum ſeptimanâ, ſi Deus volet, cogito te iſthîc videre, & Chryſoſtomo tuo, è parentis complexu in loca ignota diſceſſuro, & varios caſus quâ in Angliâ, quâ extra Angliam experturo fauſta omnia ac felicia precari, & cum Poeta acclamare: I bone, quô tua te virtus vocat, I pede fauſto.

NOTÆ

IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI IN EPISTOLAM AD Romanos.

Hom. 1.

PAg. 7. lin. 5. ἄγων] *Vel lego,* αἰ ἄγων *cum doctiſſ. Præceptore meo, vel* εἰς θυσίαν ἄγων: εἰς σφαγὴν ἄγων.

l. 24. τοῦτο δῆλον, *&c.] Cur recepta lectio cuiquam diſpliceat, nondum aſſequor. Hoc enim videtur dicere Chryſoſtomus:* Etiam ſine probatione manifeſtum eſſe, quòd Chriſtus ex ſemine Dauidis ortum habuerit: quòd autem Dei filius ſit perſpicuum quidem eſſe, non tamen per ſe, ſed propter rationum, quibus id euincitur & demonſtratur, certitudinem. *Quinq́ igitur rationes afferuntur, quibus demonſtretur, Chriſtũ eſſe filium Dei. Prima ſumitur à teſtimonio prophetarum: ſecunda, à modo generationis: tertia, à miraculis quæ fecit: quarta, à ſpiritu quẽ dedit credentibus in ipſum: & quinta à Chriſti reſurrectione. Atq; his omnibus exponit quid ſit,* τὸ ὁρισθέντος. *Expendamus autem verba ipſa:* ἀλλὰ τοῦτο δῆλον, *ſc. per ſe, ſine probatione,* ἄνευ ἀποδείξεως. τοῦτο δὲ, *ſub.* δῆλόν ἐστι, *&c. Eſt enim & hoc perſpicuum, ſed propter* ἀποδείξεις *quaſdam firmiſſimas, quæ id ita eſſe, pleniſſimè fidem faciunt. Hæc eſt mea de hoc loco ſententia. Iam altera illa lectio non videtur diſtinguere, quæ Chryſoſt. diſtingui voluit. Dixit enim lin.* 22. Διὸ ἔφη αὐτὸ δεῖξιν ἀνάγκη.

l. 36. δειχθέντος] *A.D.* ἀποδειχθέντος. *Sic Oecumenius:* τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀποδειχθέντος καὶ ἀποφανθέντος.

Hom. 2.

Pag. 11. 2. καὶ τὸ κήρυγμα ἁλιεῖς ἐνόμιζον] *Ergo Petrus fuit Romæ. Nego argumentum. Vox enim* ἁλιεῖς *non aliter ſumi hic videtur, quàm vox* τελῶναι, *paulò ſuprà pag. præced. lin.* 39. *hoc eſt,* ἀντὶ τοῦ ἀγράμματοι καὶ ἰδιῶται, *vt loquitur Lucas, Act.* 4. 13. *Quemadmodum igitur ex voce* τελῶναι, *non poteſt probari Matthæum fuiſſe Romæ, ita nec ex voce* ἁλιεῖς, *Petrum ibi fuiſſe aut Andream. ſcio alia eſſe loca apud Chryſoſt. quæ id* ἀναντιῤῥήτως *oſtendant: at hinc probari id poſſe haud concedo. Vide Chryſoſt. hom.* 1. *in Matth. pag.* 4. *lin.* 24. *&* 25. *& hom.* 2. *in Iohan. pag.* 560. *l.* 22. *&* 29.

Pag. 13. 24. περιαντλούμενοι] *Fort. ſic:* ὑπὸ τῶν διωκόντων ἀδικούμενοι, καὶ περιαντλούμενοι ταῖς συμφοραῖς. *Nam* περιαντλεῖσθαι ὑπό τινος, *neſcio an rectè dicatur & è conſuetudine Græci ſermonis.*

Pag. 16. 2. ἀποτμηθείς] *A.D.* τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθείς. *Rectiſſimè. Sic Hieronymus in Catalogo:* Hic [*i. Paulus*] 14. Neronis anno, eodem die quo Petrus, Romæ pro Chriſto capite truncatus eſt. *i.* τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη, *& vno verbo* ἀπεκεφαλίσθη.

Hom. 3.

Pag. 20. 14. θαλάττης εὐγνωμοσύνην] *Per* εὐγνωμοσύνην *maris intelligit, opinor, obedientiam & ſubiectionem maris, quòd nimirum Deo ſit dicto audiens, quòd imperium eius agnoſcat, quòd ad nutum eius quieſcat & fluctus cohibeat, quòd limites ab eo præſtitutos non egrediatur, &c.*

Hom. 4.

Pag. 26. 21. *Marginalem lectionem præferendam puto.*

Hom. 5.

Pag. 28. 26. τὴν χαλεπωτέραν *&c.] Totam periodum ſic lego ex coniecturâ:* τὴν μὲν χαλεπωτέραν νόσον περιέτρεψεν θεὶς, καὶ ἀσύγγνωστον αὐτὸν ὄντα δείξας καὶ αἴτια τὰ ἄλλα ἔχοντα (καὶ γὰρ τοῦ πλημμελήσαντος, ὁ τὴν ἁμαρτίαν ἐπαινῶν χαλεπώτερος πολὺ) τοῦτο ἦν, *&c. Poſt* χαλεπωτέραν, *deſiderari videtur ſubſtantiuum aliquod, nimirum* νόσον, *aut aliquid tale. Item poſt* ἀσύγγνωστον, *valdè probabile eſt deeſſe,* αὐτὸν, *quia ſequitur:* τοῦ πλημμελήσαντος, ὁ τὴν ἁμαρτίαν ἐπαινῶν, *&c. & lin.* 28. ἐν τοῖς ἑξῆς αὐτὸν χειροῦται. *Quod ſi* αὐτὸν *deeſt, ſupplenda ſunt & alia, vt cohæreat ſecum oratio. Iam quia,* ἵνα ἄλλη, *parùm huic loco conuenire videbatur, non dubitaui eius loco ſubſtituere* αἴτια τὰ ἄλλα, *& nonnulla præterea ſententiæ explendæ causâ addere. Al.* τὴν μὲν χαλεπωτέραν νοσοῦντα νόσον περιέτρεψεν θεὶς, καὶ ἀσύγγνωστον ὄντα δείξας, *&c. Oecum.* Ἐπεὶ τοίνυν διεφθαρμένης ἦν γνώμης, καὶ ψυχῆς αἴτια νοσούσης αὕτη ἡ ψῆφος, εἰκότως τοῦ πλημμελήσαντος ὁ τὴν ἁμαρτίαν ἐπαινῶν πολλῷ παρανομώτερος κέκριται.

Pag. 31. 17. *Non tam mutandum aliquid cenſeo,* quàm post ἐμβαδεῖν addendum aliquid, videlicet, δόξαι. videri. καὶ ὥστε δόξαι ἐμβαδεῖν, & ut videatur ingredi.

Hom. 7.

Pag. 52. 5. Prorsus legendum, ἐκεῖ σε διαλελυμένως, *sicut Præceptor meus optimè monuit. præcedit enim proximâ lineâ:* ἀλλὰ τίς πως σε αὐτῶν ἡ ὄψις;

l. 39. Mihi non improbatur marginalis lectio: εἰς τὴν οἰκίαν μετακομίσαι.

Hom. 8.

Pag. 57. 8. Pro παρελθόντων, *legendum suspicor,* παρεισάκτων. *i.* ἐπεισάκτων. *sequitur enim lin. 10.* ἐπεισῆλθον. *Tum addo:* τοὺς Ἰουδαίους ὄντας; καὶ τούτους μᾶλλον ἢ τοὺς ἐν ἀκροβυστίᾳ καὶ τούτους ἐκείνοις προσερριμμένους; *Hoc modo petito è marginali lectione subsidio, aliquid efficitur, cùm è vulgatâ lectione nihil effici possit, me saltem iudice. Ceterùm dubito nonnihil de participio* προσερριμμένους, *pro quo quid si legatur,* προσειλημμένους?

Pag. 59. 10. συνάπτων.] *Fort.* συνάγων, *vel,* συνεισάγων. *ut paulò priùs. lin. 7.*

Pag. 60. 40. Nescio an τὸ ἀπετείχισε, *sumi possit* ἀντὶ τοῦ ἀπέφραξεν, ἐνέφραξε. *vide infra pag. 309. l. 27. & A. D. in illum locum annotationes.*

Pag. 61. 34. εἰς τὰς αὐτοῦ καταδύσεις] *i. fort.* ἐν ταῖς αὐτοῦ καταδύσεσι. *Arbitror enim huius enallages exempla nec apud Græcos, nec Latinos deesse.*

Pag. 62. 32. εἰ γὰρ ὑπὲρ μελλόντων ἐπιτρέχει,] *Fort. sic:* εἰ γὰρ ὑπὲρ μελλόντων τοιούτους γίνεσθαι, πάντα ποιεῖ, καὶ τούτοις ἐπιτρέχει.

l. 33. τὸ ἐγκώμιον ὕφαινεν] *Sc. quando dicebat:* ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος *Act. 8. 15.*

Pag. 63. 17. καὶ πυρὰ *&c.] Negat A. D.* τὴν πυρὰν *aliud significare, quàm id quod* rogus *Latinis. Quod si ita sit, quomodo interpretabimur,* αὐτομάτην πυρὰν, *Sapientiæ cap. 17. v. 6. &* πυρὰν χαλεπὴν, *commentario Chrysost. in Galatas, p. 710. l. 21. Vide etiam commentarij ad Galatas pag. 712. l. 30. & 31.*

Hom. 9.

Pag. 67. 6. καὶ μὴ ἀπογινώσκειν τὰ μέλλοντα] *Verbum* ἀπογινώσκω *neutrum casum respuit, nec genitiuum, nec accusatiuum.*

Hom. 10.

Pag. 71. 41. πῶς ἐβασίλευσεν;] *Sciendum est hic, Chrysostomum aliter hunc locum distinguere, quàm vulgò distingui soleat. Vulgò enim adscribitur distinctionis nota post* Μωϋσέως, *sublatâ distinctione post* ἁμαρτήσαντας, *atque ita* τὸ ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι, *siue* ἐν τῷ ὁμοιώματι *&c. non cum verbo* ἐβασίλευσε, *sed cum participio* ἁμαρτήσαντας *coniungitur. At aliter Chrysost. sicut liquet ex hâc quæstione, quam non tam delendam censeo, quàm commodâ & Chrysostomi menti consentaneâ interpunctione adiuuandam. Quomodo ergo interpungit Chrysost? In hunc modum:* ἐβασίλευσε γὰρ ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας, ἐν τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως Ἀδάμ. *Ex Chrysostomi mente est hic hyperbatum, cuius mentionem etiam faciunt Græca Scholia his verbis:* ἢ οὕτω ῥητέον, ἢ ἐν ὑπερβατῷ νοήσαντας, τὸ ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι, καὶ συμπεράναντας τὸ ῥητὸν τὸν τρόπον τοῦτον· ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας. *Si communem distinctionem sequimur,* τὸ, πῶς ἐβασίλευσεν; *otiosa est quæstio, & sine responsione: at si, cum Chrysostomo,* τὸ ἐν τῷ ὁμοιώματι, *cum* ἐβασίλευσε *connectimus, non est profectò otiosa, saltem secundùm sensum & mentem Chrysostomi. Malim igitur emendari distinctionem, quàm tolli quæstionem, non certè quod distinctionem Chrys. probem, sed, ut quæ fuerit Chrysostomi sententia, tametsi minùs fortasse probanda, clarè liquidòque appareat.*

Pag. 75. 34. ἐπ' αὐτὴν *i.* ἐπὶ τὴν ἀκροατὴν. *Nam non est opus, ut mutato numero* τὸ αὐτὴν *ad aliud antecedens referatur.*

Hom. 11.

Pag. 79. 37. περὶ ἐκείνης] *Addo,* ὅρα τί λέγει. *vel:* αὐτὰ τὰ ῥήματά μοι ἐννόησον.

Pag. 80. 9. οὕτω καὶ *&c. Halesij doctiss. adolescent. coniectura non displicet. Vide tamen, annon ordo ille verborum qui in excusis libris est, ideò retineri debeat, quia, eo mutato, futurum est ut membra collationis non satis aptè inter se respondeant. collationis enim analogia hoc, ut mihi videtur, requirit, ut quem locum habet* παλαιὸς ἄνθρωπος ἐν προτάσει, *eundem etiam habeat* σῶμα ἐν ἀποδόσει. *At in priore parte collationis,* παλαιὸς ἄνθρωπος *locum habet prædicati: Ergo in posteriore parte* σῶμα *similiter collocari debet. Lego igitur sic:* ὥσπερ γὰρ παλαιὸν ἄνθρωπον λέγει τὴν ὁλόκληρον κακίαν· οὕτω καὶ σῶμα *(Deleo articulum)* τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, τὴν ἀπὸ τῶν διαφόρων μερῶν πονηρίας συγκειμένην πᾶσαν κακίαν. *Lego enim cum Præceptore,* πᾶσαν κακίαν, *quia præcedit lin. 8.* τὴν πονηρίαν ἅπασαν. *Hic collatio est inter* σῶμα *&* παλαιὸν ἄνθρωπον, *inter* κακίαν συγκειμένην ἀπὸ πολλῶν μερῶν *&* κακίαν ὁλόκληρον. συγκειμένην πᾶσαν κακίαν, *sub.* λέγει.

Hom. 12.

Pag. 90. 13. ἐν δὲ τῇ ἐπαγωγῇ] *i. in eo quod sequitur: in sequentibus. Sic enim* τὴν ἐπαγωγὴν *à Chrysostomo usurpari semel ac iterum docui annotationibus meis in Tomum 2.*

Pag. 96. 18. οἷ τῶν κακῶν εἰσιν] *Sic de sacerdotio lib. 2. pag. 41. Hæsch. edit.* συνίημι καλῶς οἷ τῶν κακῶν με ἤγαγες. *& lib. 6. pag. 213.* νῦν γὰρ μόλις ἠδυνήθην συνιδεῖν, οἷ τῶν κακῶν με ἤγαγες.

Hom. 13.

Pag. 108. 35. τὸ μὴ δύνασθαι ἀρέσαι τοῖς ἐκείνου νόμοις] *Arbitror Chrysostomum dixisse,* τὸ μὴ δύνασθαι ἀρέσαι αὐτῷ, καὶ τοῖς ἐκείνου νόμοις ὑποτάσσεσθαι.

l. 38. ἐντεῦθεν *pro* ἐνταῦθα.

Hom. 14

Hom. 14.

Pag. 121. 33. ἀλλ᾽ ἐντρέψαι.] *Lego,* ἀλλ᾽ ἐντρέψαι ἐκείνους. *ſic paulo ſuperius:* οὐχὶ παῦσαι αὐτὴν θέλων ἀξιοῦντα, ἀλλ᾽ ἐκείνους φοβῆσαι. *ſignificatio* τοῦ ἐντρέψαι, *ſi ad populum accommodetur, optimè conuenit.*

Hom. 15.

Pag. 130. 14. κεκληρωμένον] *A. D.* συγκεκληρωμένον. *Rectè, ut mihi videtur. ſic enim paſſim loquitur Chryſoſt. & nominatim pag. ſequentis. l.* 14. *l.* 30. *Non dubito quin* τὸ πλῆθος *regatur à verbo* ἐνδέδεικται *prox. lineâ, ac proinde addendum aliquid puto, poſt* τοσαῦτα: *non autem* τὰ δεινὰ *cum Latino Interprete, ſed aliud aliquid quod cum propoſito Apoſtoli aptiùs conueniat, nimirū:* τὰ παρακληθῆναι δυνάμενα, *aut tale quid. ſecundum A. D. emendationem, verbum* ἐνδέδεικται *ponetur abſolutè ſine caſu, quod fieri, opinor, non debet.*

Hom. 16.

Pag. 135. 41. καὶ νιφάδας κινδύνων θεὶς] *Ita placet* ὑποθεὶς *pro* θεὶς, *ut tamen aptius aliquid deſiderem. fort.* ὑποδύς.

Pag. 141. 9. ἠτίμησε] *Legendum procul dubio,* ἠτίμασε, *ab* ἀτιμάζω. *ſic lin.* 4. πολλάκις ἠτίμασε, τὸ δὲ δοκιμασθὲν ἐνίκησεν.

l. 18. ὥσπερ ὁ ταύτῃ διεφθαρμένος] *Fort.* ὥσπερ ὁ ταύτην (*i.* τὴν προαίρεσιν) διεφθαρμένος.

Pag. 146. 1. Ἐπειδὴ γὰρ ἔχει ἰσχυρὰν λύσιν ἐπαγαγεῖν,] ἔχει *i.* μέλλει. *Alius locus notandus propter hanc* τοῦ ἔχω *ſignificationem.*

l. 27. ὅτι οὐχ ὅτι, *&c.*] *Ordo:* τὸ δὲ θαυμαστὸν τοῦ προφήτου, ὅτι εἶπεν οὐ μόνον ὅτι πιστεύουσιν, ἀλλ᾽ ὅτι, *&c. prius* ὅτι *pertinet ad* εἶπεν, *& poſterius ad* πιστεύουσι. *Porrò vide annon deſit* τοῦτο, *poſt* προφήτου.

l. 42. *Vel lego cum Andreâ Donnaeo:* ὥρα δὴ λοιπὸν καταλῦσαι τὸν λόγον, εἰς τὸ προσῆκον τέλος κατακλείσαντας, τὴν δοξολογίαν *&c. ut* τὴν δοξολογίαν *addatur per appoſitionem: vel potiùs ſic,* ὥρα δὴ λοιπὸν καταλῦσαι εἰς τὸ προσῆκον τέλος, κατακλείσαντας τὸν λόγον εἰς τὴν δοξολογίαν τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ. *Hæc lectio eò magis mihi placet, quia confirmatur ſimili loco infrà pag. 715 lin. 12. & 16. ubi eſt &* καταλύω *cum* εἰς, *ſine* λόγος, *&* κατακλείω εἰς δοξολογίαν. *Oecum. in Galat. cap. 1. v. 5.* ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἐνθυμηθεὶς διὰ τῶν εἰρημένων τὰς ἀφάτους εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, εἰς δοξολογίαν κατέπαυσε τὸν λόγον. *Hom. 7. in epiſtolam ad Epheſios. pag. 796. lin. 34.* Καλῶς εἰς εὐχὴν καὶ δοξολογίαν τὸν λόγον κατέκλεισεν. *Hic* καταλύω, κατακλείω, *&* καταπαύω *ſunt finitimæ ſignificationis.*

Hom. 17.

Pag. 147. 18. εἰ μὴ γὰρ διὰ ἄνθρωπον *&c.*] *Eſt hic locus unus ex iis qui emendatione indigere videntur, nec tamen indigent.* διὰ ἄνθρωπον *aliquid facere &* διὰ ζῆλον *opponuntur, ſicut* πείθειν ἀνθρώπους, *&* πείθειν Θεὸν, *Galat. 1. 10. Separantur à Chriſto,* διὰ ἄνθρωπον, *qui hominum ſtudio, & ut hominibus placeant id faciunt,* διὰ τὸ κολακεῦσαι καὶ ἀρέσαι τοῖς ἀνθρώποις: διὰ ζῆλον *autem ſeparantur, qui Dei, non hominum cauſa ſeparantur. ſic Iudæi peccaturos ſe putabant, ſi Chriſto tanquā Seruatori adhærerent, ac propterea ab eo tanquam* ἀντιθέῳ *& Dei hoſte ſe ſubducebant. Hoc ita eſſe clariſſimè liquet è Græcis Scholiis, ubi hæc eadem aliquantò uberiùs magiſq́; perſpicuè in hunc modum proponuntur:* Μαρτυρῶ, φησὶν, αὐτοῖς, ὅτι οὐ διὰ ἄνθρωπόν εἰσιν ἀποσχοινισμένοι Χριστοῦ, ἀλλὰ διὰ ζῆλον δῆθεν Θεοῦ.

Pag. 150. 34. προαποτίθεσθαι] *Nihil mutandum cenſeo.* προαποτίθεσθαι, *i.* ante recondere. *Quid?* ἀσωτίαν πολλὴν, *i.* χρήματα πολλὰ, ingentem vim pecuniæ, *quam non ineleganter* ἀσωτίαν *vocat, propterea quòd per* ἀσωτίαν *temerè & inaniter effunditur. Ubi?* Ἐν ταφῇ, *ac ſi nimirùm eorum opinione ſepulchrum non eſſet ſepulchrum, ſed gazophylacium aut* ταμιεῖον. *Salsè his verbis deridet Chryſoſt. ſtultitiam ſeu inſaniam potiùs eorum, qui poſt mortem mauſoleis & monumentis ſumptuoſis nomini & gloriæ ſuæ conſultum cupiunt. Sed cur dicit* προαποτίθεσθαι? *Quia mandato antè reconditur pecunia, quàm actu & reuerâ: aut quia ſepulchra etiamnum viuentibus conſtrui ſolent.*

Pag. 152. 15. τότε μὲν μυρίους ὑποσκελίζουσι] *Lego,* τότε μὲν [*i. ante mortem*] μυρίους ὑποσκελίζειν ποιοῦσι. *Inanis enim gloriæ cupiditas eò homines impellit, ut ſupplantent alios, & per obſtantia viam ſibi faciant.*

Hom. 18.

Pag. 156. 1. ὑφορώμενος] *Neſcio an dici hoc poſſit, pro* δεδοικὼς ὑπὲρ οἰκείας σωτηρίας, *i.* propriæ ſaluti metuens. *Alioqui malim,* περὶ πολλοῦ ποιούμενος. *nam* τὸ προορώμενος *pro* προνοούμενος, *ut non reiicio, ita cur amplectar, nondum intelligo.*

Pag. 157. 22. *Nihil muto.*

Hom. 19.

Pag. 166. 35. & 36. *lego,* ὅρα δὲ αὐτὸν καὶ ἐν οἷς χαρίζεται, διὰ ῥημάτων αὐτοὺς παραμυθούμενον μόνον. Εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν, φησὶ, καταλλαγὴ κόσμου. Καὶ τί τοῦτο πρὸς Ἰουδαίους; *&c. Pono interrogationis notam poſt* Ἰουδαίους, *quia interrogatio hic vim habet negationis. Verum enim oſtendit eſſe, quod proximè dixerat, Paulum Iudæos* διὰ ῥημάτων παραμυθεῖσθαι μόνον. Μόνον *autem legendum docent Græca Scholia his verbis:* ἃ γὰρ ἄπιστα δοκεῖ λέγειν ὑπὲρ αὐτῶν, ψυχρὰν χάριν χαριζόμενος λέγει, ὡς καὶ ἰατροὶ πολλάκις ποιοῦσι τοῖς κάμνουσι. ψυχρὰν χάριν χαρίζεσθαι, *eſt,* διὰ ῥημάτων παραμυθεῖσθαι μόνον, verbis tenus conſolari, *id quod à medicis fieri ſolet, cùm aliter iuuare nequeunt.*

Hom. 20.

Pag. 174. 34. συστέλλεται] *i.* ad ſobrietatem & grauitatem ſe componit, nihil præ ſe fert leuitatis, aut laſciuiæ.

Pag. 178. 10. καὶ πεπλωκότος] *Quid ſi,* καὶ πλοκάδες &

lepore timidiorem videbis. *Prouerbiale enim quiddam verba hæc reſipiunt.*

Hom. 21.

Pag. 179. 27 ἀπλόδητα γὰρ τοῦτο οἶδε πανταχοῦ] *Oratio eſt integra, nec opus eſt additione. Sic enim loqui ſolent Græci, præſertim Grammatici. Author Etymologici magni, in dictione,* ἄσχος· ἰστέον ὅτι ἔγχος καὶ ξίφος καὶ δόρυ τὸ αὐτὸ οἶδεν Ὅμηρος *i. vt Sylburgius rectè interpretatur* : pro eodem habet: pro eodem vſurpat.

Pag. 180. 36. διακείμενοι] *Addendum videtur aduerbium aliquod, nimirùm,* οἰκείως, φιλικῶς *&c. Quid ſi ſic?* ἀλλὰ καὶ οἰκείως πρὸς αὐτὸ διακείμενοι. *i.* ἀγαπῶντες. *Tum lego eâdem lineâ :* τοῦτο γὰρ (*ſc.* ἀγαπᾶν τὸ ἀγαθὸν) πρὸ καλέσαι *&c.*

Pag. 181. 14. *&* 15. *Legendum arbitror,* ὅταν μετὰ τῆς τιμῆς καὶ προστασίαν ἐπιδειξώμεθα. προστασίαν, *i.* σπουδὴν, *ſiue* πρόνοιαν, *vt proximis verbis loquitur. Videtur enim hîc Chryſoſt.* προστασίαν, πρόνοιαν *&* σπουδὴν *pro eodẽ accipere.* τιμὴ *&* προστασία *ſiue* πρόνοια *&* σπουδὴ, *ſi ſeparentur, non perinde ſunt grata: nec tanti ſunt momenti ad conciliandum amorem, at ſi coniungantur ſimul, nihil illis gratius, nihil ad conciliandum amorem potentius.*

Pag. 182. 28. *Perplacet A. D. emendatio; ſed ita tamẽ, vt pleniorem & clariorem eam fore putẽ, ſi addatur vox* μόνος *cum alijs nonnullis in hunc modum:* ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Ἀβραὰμ τότε ὢν μετὰ τῆς δαψιλείας καὶ τῆς προθυμίας ἐποίησε, μόνος τὸν καρπὸν ἐδρέπετο.

Hom. 22.

Pag. 184. 31. *Affirmatiuam lectionem retinendam puto.*

Pag. 187. 5. ὅταν ἀσθενήσῃ] *Hoc eſt,* quando inualidior eſt, quàm vt iniuriam illatam poſſit propulſare, & ſeipſum defendere. οὕτω κατέχεται *i.* οὕτως ἥδεται, *ni ſic potiùs legendum ſit,* τοῖς οἰκείοις ἀγαθοῖς. *Non poteſt hinc colligi, pro* ἀσθενήσῃ, *legi debere* εὐθηνήσῃ. *Qui enim iniuriâ afficitur, non neceſſariò omnibus ſtatim bonis ſpoliatur, ita vt nihil reliquum ſit.* οὐχ οὕτω κατέχεται, *ſiue,* ἥδεται τοῖς οἰκείοις ἀγαθοῖς, non ſic delectatur proprijs bonis. *ſc. ijs, quibus etiam poſt acceptam iniuriam fruitur.*

l. 21. τὸ, κινηθεὶς, *deleri poteſt.*

Hom. 23.

Pag. 190. 40. παρέστησεν] *Fort.* ἐν παρατάξει κατέστησεν· *vel,* ὡς (*aut* ὥσπερ) ἐν παρατάξει.

Pag. 194. 12. καὶ τοὺς ἀνακληθέντας μιμούμενος] *Fort.* καὶ τοὺς μονῳδοῦντας μιμούμενος. *Sequitur enim l.* 15. ὥσπερ τινὰ μονῳδίαν ἄγων (*Malim,* ᾄδων) *vel ſic :* καὶ οὕτω τοὺς μονῳδοῦντας, καὶ τοὺς τοῖς ἀναιτίοις ἐγκαλοῦντας μιμούμενος. *Al.* καὶ ταύτῃ τοὺς μονῳδοῦντας μιμούμενος. μονῳδοῦντας *i.* μονοθρηνοῦντας, *qui ſoli & per ſe omnia planctibus & lamentis implent. Talis fuit illa quæ dixit :*

Vtinam ne in nemore Pelio, *&c.*
vide Theocr. Idyll. 13. de Hercule & Hyla.

l. 42. περικεχυμένος] *Iam penè pedibus eo in tuam ſententiam de vſu huius participij in ſignificatione amoris ſine adiunctione nominis.*

Hom. 24.

Pag. 199. 27. *Lego,* καὶ ὡς ἐπὶ προσκεφαλαίῳ ἔκειτο ἐπὶ τῆς παρειᾶς.

Hom. 25.

Pag. 203. 7. *&* 8. πλείονα ἀνθρώπων καὶ διαιώματα *&c.*] χεῖρον ἀσαφὲς καὶ δυσίατον, *nec aliter credo ſanandum, quàm ſi manuſcriptus aliquis codex nondum tibi viſus ſuppetias tulerit. Interim non diſplicent, quæ illuſtrando huic loco attuliſti.*

Pag. 205. 41. *Magis placet,* ἀναπνεῦσαι. *Hoc verbo enim innuitur, tantam fuiſſe calamitatum quas Iudæi reverâ* καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων *paſſi ſunt magnitudinem, vt animo quieto & ſedato, ne legere quidem illas, ſicut à Ioſepho narrantur, liceat.* τὸ ἀναγνῶναι *hoc loco multò minus eſt quàm* ἀναπνεῦσαι, *nec poteſt ſine ſententiæ detrimento, vt mea quidem fert opinio, admitti.*

Pag. 206. 15. *Mihi vulgata lectio non diſplicet.*

Pag. 207. 13. ἐμπείζειν] *Rectè in margine* ἐπιτείνειν. *De verbo* ἐμπείζω, *in hoc ſenſu annotatum eſt mihi aliquid in prioribus notis. Vide infrà pag. 306. lin. 16. & pag. 594. lin. 29.*

Hom. 26.

Pag. 208. 8. *&* 9. ἐπιστῦψαι] *i.* ad maiorem moderationem, & ad ſenſum aliquem ſuæ culpæ redigere.

Pag. 209. 25. *&* 26. *ſic lego :* Ἐνταῦθά μοι δοκεῖ ἠρέμα καὶ κενοδοξίαν αἰνίττεσθαι τῶν τελειοτέρων : *deletâ præpoſitione,* εἰς, *ante* κενοδοξίαν.

Hom. 27.

Pag. 216. 26. σεσυρμένων] *Fort.* ἀσυρῶν, *i.* ἀκαθάρτων. *Quid ſit* ἀσυρὴς *notum eſt è Sirach. cap. 23. v. 18. Sic igitur lego, vel cum doctiſſ. præceptore meo* ἀνασεσυρμένων, *quam lectionem mea multum antepono, quia cùm* ἀσυρὴς *&* ἀνασεσυρμένος *idem ſint, hoc quàm illud ad excuſam lectionem propius accedat. Porrò de differentiâ inter* ἀνασεσυρμένος *&* ἀνασυρόμενος, *conſulantur, ſi placet, eruditiſſima Iſ. Caſauboni nota in Theophraſti charact. cap.* περὶ ἀπονοίας *&* περὶ βδελυρίας.

Hom. 29.

Pag. 225. 1. τοσοῦτον] *A. D.* τοιοῦτον, *quod non improbo. Cæterùm, ſi hîc* τοιοῦτον *legendum, eodem etiam modo & vltimâ lineâ pag. præced. legere oportebit.*

Pag. 226. 9. μυρίοις ἁμιλλᾶται μάρτυσιν] *i.* cum innumeris martyribus comparandus eſt : vel, innumeris martyribus æquiparandus.

Ibid. δι' αὐτὸν] *i.* διὰ τὸν Χριστόν.

Hom. 30.

Hom. 30.

Pag. 228. 10. ὡς καὶ αὐτῆς] *A. D.* ἐξ αὐτῆς. *Ego malim,* ἀπ' αὐτῆς.

l. 11. ἐκομίζετο] *Ante* ἐκομίζετο *addendum puto,* τὰ ἐπιτήδεια, *aut ſimile aliquid, ſiue verbum paſſiuè accipiatur, ſiue non.*

Pag. 229. 22. Fort. ἵνα μὴ δόξῃ κολακεύων λέγειν ταῦτα.

Hom. 31.

Pag. 232. 43. αἰσχυνόμεθα] *Rectè, vt mihi videtur,* αἰσχυνώμεθα, *& ſic deinceps.* Rurſus nos viros pudeat. *Quare?* Quia tanto interuallo à mulieribus ſuperamur.

Hom. 32.

Pag. 242. 24. τῶν ὀφθαλμιώντων] *i.* φθονούντων, *teſte Heſychio.*

* * *

NOTÆ

IOHANNIS BOISII IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI IN priorem ad Corinthios.

P*Ag. 243. lin. 34. Lego,* ἀλλ' ὅτι πρὸς τὴν *&c.*
Pag. 244. 17. & 18. Licet etiam legere: μετὰ δὲ τοῦτο.

Hom. 2.

Pag. 251. 40. ὡς πολλοὺς] *A. D.* ὥστε. *Sed, ni fallor,* ὡς *retineri poteſt, & eſt rectius.*

Pag. 252. 27. ſic lego: αἱ ἀπειλοῦσαι καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀρθῶσι σῶμα ἔχοντα βαρὺ, παρὰ φύσιν πάντως καὶ ἀδύνατον.

l. 33. Lego, ἀλλ' οὐκ ἐπειδὴ ἡ φύσις ἠσθένησεν, *&c. Suſpicatus quis fortè fuerat ſcribendum eſſe,* ὁ φόβος ἠσθένησεν, *quia ſequitur paulo poſt,* ἴσχυσεν ἂν ὁ φόβος. *Sed veram eſſe lectionem,* ἡ φύσις, *ipſius loci ſcopus oſtendit. Docet enim hîc Chryſoſt.* Non infirmitatem & imbecillitatem naturæ, ſed ſpem impunitatis cauſam eſſe, cur multi legibus bonis non obtemperent. *Addo autem* ἀλλὰ *in principio clauſulæ, vt perſpicuum fiat non ab eodem hæc dici, à quo proximè antecedentia. Quæ antecedunt enim veluti ab obyciente dicuntur: at hæc tanquam à reſpondente.*

Pag. 253. 6. προφέρομεν] *i. obycimus: probri loco obycimus.*

Hom. 3.

Pag. 254. 7. pro διαχέων, *quid ſi* διαχυθείς?

Pag. 259. 5. Rectè, vt mihi videtur, κατέπληξαν, *i.* ἐξέπληξαν: ſtupore & admiratione affecerunt. οὕτω, *i.* διὰ τῆς ζωῆς. *Nam non imperiti & rudes philoſophos admirabantur propter ſcientiam quâ præditi erant, ſed è contrario philoſophi imperitos in ſummâ admiratione habebant, quòd vitâ tam ſanctâ & inculpatâ eſſent.* φιλοσόφων κατέπληξαν τὴν διάνοιαν. *i.* etiam in Philoſophorum animis incredibilem ſui admirationem excitârunt. fecerunt inſigni ſuâ virtute, vt etiam Philoſophis ipſis ſtupori maximæque admirationi eſſent.

Hom. 4.

Pag. 260. 9. Bene, ἐπ' ἐκείνων, *quia ſequitur* ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων.

Pag. 264. 18. pro ἀπήλεγχον, *valde probabile eſt legendum eſſe,* ἀπέκτειναν.

Pag. 265. 9. Malim, inuerſo ordine, Θεὸς ὁ ἐσταυρωμένος. *Ibidem: de addendâ particulâ* ἂν, *ante reliqua in hâc clauſulâ verba, tecum ſentio.*

l. 40. λέγομεν] *Lego,* λέγοιμεν ἄν.

l. 41. κἂν γὰρ [illegible].] *Lego,* ὕστερον γοῦν ὅπως [illegible].

Hom. 5.

Pag. 266. 36. ἐπιστρέφονται] *i.* φροντίζουσι, *curant.*

Pag. 267. 32. Legendum cenſeo: οἱ μὲν ὀλίγα εἰδότες, καὶ κακῶς καὶ ἐναντίως χρώμενοι τῇ τέχνῃ, *&c. Idem dicit hîc Chryſoſtomus, quod Bion, aut neſcio quis philoſophorum olim, breui iſtâ ſententiâ enuntiauit:* ἐγκοπὴ προκοπῆς, ἡ οἴησις. *Nulli enim inepti-*

ores ſunt ad diſcendum, quàm qui, cùm nihil rectè ſciant, nihil tamen ſe neſcire putant.

Pag. 269. 22. *Lego*, -ωστε, σοφίαν αὐτὸν λέγων ἡμῖν γεγενῆσθαι καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἁγιασμὸν, καὶ ἀπολύτρωσιν, οὐ τὸ πῶς ἐνέθηκε τῷ υἱῷ, ἀλλὰ διὰ τοῦ υἱοῦ πάλιν *&c. vel deletis his verbis*: διὰ τοῦ υἱοῦ πάλιν: ἀλλὰ τὸ πῶς ἀναπηθεὶς, *&c.*

l. 27. & 28. καὶ τῆς ἑνώσεως τούτου, *&c.*] *Fortaſſe ſic*: διὰ τῆς οἰκειώσεως, καὶ τῆς πίστεως. *Oſtendit quomodo ſimus illius, videlicet non creatione*, καὶ διὰ τῆς εἰς τὸ εἶναι παραγωγῆς, *vt ſuprà locutus eſt lin.* 12. *ſed ſpirituali cognatione & fide. Aliter*: ὥστε αὐτοῦ εἶναι οὐχὶ δὲ διὰ τῆς ἑνώσεως [*i.* διὰ τῆς εἰς τὸ εἶναι παραγωγῆς,] ἀλλὰ διὰ τῆς πίστεως. *Aliter*: ὥστε αὐτοῦ εἶναι διὰ τῆς υἱοθεσίας, καὶ τῆς οἰκειώσεως, καὶ τῆς πίστεως.

Pag. 270. 25. *Rectè in margine*, παρὰ τοῖς Ελλησι.

Pag. 271. 43. & 44. *fort. ſic*: καὶ ἀνεδύετο διὰ τοῦτο, χωρὶς αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν μαθητῶν ὤν, τί οὐκ ἂν ἤλπισε; [*i.* προσεδόκησε] Καὶ γὰρ τότε πολὺς ὁ ἔλεγχος ἦν, καὶ τῆς ἀναισχυντίας ἀνάπλεως. *Aliter*: τί οὐκ ἂν ἤλπισεν, ὅτε καὶ πολὺς ὁ ἔλεγχος ἦν, καὶ τῆς ἀναισχυντίας ἀνάπλεως; *per* ἔλεγχον, *intelligo vim & iniurias ac contumelias eorum qui ſe opponebant veritati, atque ſic ſumi videtur hoc vocabulum, Sap.* 17. *eo loco, vbi de Magicis Ægyptiorum artibus ſermo habetur*: Μαγικῆς δὲ ἐμπαίγματα κατέκειτο τέχνης, καὶ τῆς ἐπὶ φρονήσει ἀλαζονείας ἔλεγχος ἐφύβριστος. *Heſych. etiam* ἔλεγξιν *per* ὕβριν *exponit. Aliter*: τῆς ἀναισχυντίας, *i.* τῶν ἀναισχύντων, *abſtractum pro concreto, vt in loco citato e lib. Sap.* τῆς ἀλαζονείας, *pro* τῶν ἀλαζόνων. ὅτε πολὺς ὁ ἔλεγχος ἦν τῆς ἀναισχυντίας, *i.* ὅτε τῶν ἀναισχύντων πολλὴ ἦν ἡ ὕβρις.

Hom. 6.

Pag. 276. 36. *Deeſſe videtur* ἂν, *poſt* ὡς *in fine lineæ.*

Hom. 7.

Pag. 279. 12. οὕτω καὶ ἡ ἔξωθεν σοφία] *Deeſſe videntur nonnulla, ſed non multa. Quid ſi ergo hiatus ſic expleatur?* οὕτω καὶ ἡ ἔξωθεν σοφία εἰ πνεύματι μὴ ἀνείχετο· οὐκ ἂν οὕτως ἐμωράνθη· ἐπειδὴ δὲ, *&c.*

l. 25. *Lego*, καὶ ὑπεριδόντες αὐτῶν, καὶ ὅτι μηδὲν *&c.*

l. 42. πομπεύοντες, καὶ πᾶσιν, *&c.*] *Vel hic vnus locus documẽto ſit (vt alios complures taceam) quãtâ facultate polleat doctiſſimus præceptor meus codices vitijs atque vlceribus fœdatos emaculandi. Emendatione enim, quâ locum iſtum ſanauit, nihil poteſt eſſe doctius, nihil acutius, nihil verius, nihil ipſo denique contextu dignius, ſi modò fas eſſet cuiuſquam omninò gratiâ coniecturales lectiones in contextum recipere.*

Pag. 281. 40. *Lego*, καὶ τοῦτο δῆλον ἐν ταῖς πράξεσι, *ni fortè Acta à Chryſoſt.* παραλειπόμενα *appellentur.*

Pag. 283. 44. *fort.* καὶ τοῦτο μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς.

Pag. 284. 1. *Legendum ſuſpicor*: εἰς ἓν συνήλασεν.

l. 13. ἀπὸ τούτου τοῦ νοσήματος τῆς ὑποθέσεως] *Fort.* ἀπὸ τούτου τοῦ νοσήματος, καὶ τοιαύτης ὑποθέσεως: *vel*, τὸ, τῆς ὑποθέσεως *deleatur.*

Pag. 287. 3. συνήθειαν] *Veriſimile eſt Chryſoſtomum dixiſſe*, καινοτομίαν, *quia hoc loco vbique* τῇ συνηθείᾳ ἡ καινοτομία *opponitur.*

l. 37. ἐπῆραν] *ſc.* οἱ ἀπόστολοι.

Hom. 8.

Pag. 291. 37. ὁ δὲ Παῦλος τὴν ἐργαζομένην, *&c.*] *Haleſio tametſi non omni ex parte, aliquatenus tamen accedo. Delenda eſſe verba hæc*: τὴν ἐργαζομένην δικαιοσύνην: *cum illo planè ſentio. Arbitror etiã mendoſa eſſe quæ mox ſequũtur & correctione aliquâ indigere. Cæterùm de modo corrigendi non mihi prorſus cum illo conuenit. Ego igitur, ſenſu ſuadente, ſic locum iſtum emendandum cenſeo*: Ο δὲ Παῦλος τούτων πάντων ἐκαθάρευεν. οὐ γὰρ μόνον ἑαυτὸν ἐν πᾶσιν ἄληπτόν φησι κατὰ τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γεγονέναι (γεγονέναι *dico, non* γενόμενον, *quia*, τῷ φησιν, ἀπαρέμφατον *rectiùs quàm participium ſubijcitur*) ἀλλὰ καὶ ἐν καθαρᾷ συνειδήσει τῷ Θεῷ λελατρευκέναι. Χάριν γὰρ ἔχω, φησὶ, τῷ Θεῷ, *&c.* *Al.* οὐ γὰρ μόνον ἑαυτὸν ἐν πᾶσιν ἄληπτον ἔδειξε κατὰ τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐν τῷ νόμῳ γενομένην, ἀλλὰ καὶ ἐν καθαρᾷ συνειδήσει τῷ Θεῷ λελατρευκότα. Χάριν γὰρ *&c.*

Pag. 295. 15. *Malim*, ἐγκόπτουσι, *&* παροξύνουσι, *quia præcedit* τρέχουσι.

Hom. 9.

Pag. 300. 31. τὸ πλέον] *i. maior pars.*

Hom. 10.

Pag. 303. 6. *Si hac lin.* τὰ αὐτὰ, *legere oportet, tum lineâ ſequente*, ἀλλ' οἷα δεῖ, *pro*, ἀλλ' οἷς δεῖ. *Sed mihi recepta lectio ſolicitanda non videtur.*

Pag. 305. 18. *Rectè*, ἀπήλλαξας. *Sequitur enim lin.* 19. εἰ μὴ τῆς σῆς ἀπήλαυσε προστασίας.

Hom. 11.

Pag. 306. 16 ἐπίτευξιν] *Vide ſuprà pag.* 207. *l.* 13. *& infrà pag.* 394. 44.

Pag. 307. 36. κατὰ τὸ παρεστὼς] *i.* ἐξ ὑπογυίου, ἐκ τοῦ παρεσταμένου.

Hom. 12.

Pag. 314. 20. & 21. *Hæc omnia verba inducenda cenſeo*, τὸ ἀπὸ ὀλίγων νομίζειν πλουτεῖν, ναυτιώσης καὶ ταλαιπώρου. ἀκόρεστον γὰρ ἡ εὐλάβεια. *Manca enim videntur eſſe, & è margine tranſcripta. Aliter*: τὸ δὲ ἀπὸ ὀλίγων κορεσθῆναι, ψυχῆς ἐστιν ἀσθενοῦς καὶ ταλαιπώρου, μᾶλλον δὲ ναυτιώσης (*vel*, ψυχῆς ἐστιν ἀσθενοῦς, μᾶλλον δὲ ναυτιώσης καὶ ταλαιπώρου) ἀκόρεστον γὰρ ἡ ἐπιθυμία. καὶ παιδικῆς *&c.*

l. 34. τὸ ἀσυνείδητον] *i.* τὸ ἀσύνετον. *Græca Scholia*, καὶ πρῶτον μὲν τὸ ἀσυνείδητον αὐτῶν ἐνδείκνυται, καὶ τὸ ἀνόητον. *Nota*, ἐνδείκνυται, *atque ſic etiam hic legendum arbitror.*

Pag. 318. 15. & 16. *Lego*, ἀνηλεῆ τε εἶναι καὶ ὠμὸν *&c.*

Pag. 319. 43. & 44. *Fort.* συμπαραγίνονται τούτοις, πᾶσαν ἀποδυσάμεναι αἰδῶ, καὶ τὴν τῆς συμφυομένης τιμήν, τιμῶν, μᾶλλον δὲ ὕβειν, τῆς ἑαυτῶν προτιμῶσι σωτηρίας.

Pag. 320. 1. & 2. *Lego*, ἀσχημονοῦσι, καὶ τοῖς ἀτάκτοις ᾄσμασι, τοῖς αἰσχροῖς ῥήμασι, τῇ Σατανικῇ συμφωνίᾳ προσέχουσι.

Hom. 13.

Pag. 322. 13. οὐ μεθοδεύει] *i.* οὐ μεταχειρίζει.

l. 16. τοῦ κηρύγματος μὴ ἀπαιτοῦντος, &c.] *Negatiua lectio mihi non diſplicet.. Conuenit enim cum ijs quæ antecedũt lin* 5. οὐ γὰρ ἐκεῖνα, ἀλλὰ ταῦτα ἀπαιτεῖ τὸ κήρυγμα.

l. 20. *Deeſſe puto* ἡμῶν, *poſt*, μαθηταί.

Pag. 323. 1. χάριν ἔχω πολλὴν αὐτοῖς] *Non puto Chryſoſt. hæc addidiſſe tanquam verba Pauli, ſed potiùs voluiſſe ijs illuſtrare, quæ proximè præcedunt, nimirùm,* πάντων περίψημα. *Sic Græca ſcholia,* πάντων περίψημα, ὡς εἰ εἶπε, χάριν ἔχω πᾶσι. Βαρυθυμοῦντος δὲ λέγει ῥήματα, *&c. Hoc eſt,* Pro omnibus factus ſum peripſema, atq; eo nomine multæ à me illis debentur ſcilicet gratiæ. Nam abſq; ijs fuiſſet non tam malè mecum ageretur. *Neſcio an Chryſoſtomi mentem rectè expreſſerim. Nam in loco tam caliginoſo facile eſt labi. Sed vt rectè exprimerem, dedi certè operam, & iam erit prudentiæ tuæ conſiderare, annon deſiderētur poſt* πάσχομεν, *verba illa,* ὡς εἰ εἶπε, *quæ ſunt in ſcholio Græco.*

Pag. 327. 10. *Lego*, δυνασμάτων. καὶ εἰσὶν οἱ γραμματεῖα πλάττοντες, καὶ χρεῶν ὄγκον ἀφόρητον σκευωροῦντες ὡς ἐκ &c. πλάττειν, & σκευωρεῖν *idem valent. Pulchrè autem dicũtur,* χρεῶν ὄγκον ἀφόρητον σκευωρεῖν, *qui prætextu æris alieni aliorum ad ſe bona rapiunt. Libenter ſine prætextu omnia ad ſe traherent, ſed quia hoc nimis inuidioſum eſſet; ad velandam rapacitatem colores quoſdam & prætextus excogitant. Epithetum* ἀφόρητον *optimè huic loco conuenire videtur, ſed non item l. 13. vbi dicitur,* κίνδυνον ἀφόρητον. *Ibi igitur pro,* ἀφόρητον, *reſcribo,* ἄφυκτον. *Error autem natus videtur à vicinitate locorum, quia paulò ſuperiùs eſt* ἀφόρητον.

Hom. 14.

Pag. 328. 10. τοὺς κινδύνους] *Sic Græca ſcholia.* οὐδεὶς φησι τῆς οἰκονομίας, τὸ κήρυγμα, τοὺς κινδύνους, τὰ ἔθνη τὰ ἀποστολικά, *&c.*

l. 42. *Lego ſine negatione, vel* ὡς ἀπολειφθέντος, *vel,* ὡς ἀπολειφθέντος. *Sed prius malo,* ὡς ἀπολειφθέντος, *quòd ſcilicet non vnà cum Timotheo venerit. promiſſio autem & excuſatio, non re interdum, ſed reſpectu tantùm differunt, vt verbi causâ, promitto me venturum Ætonam circiter Calendas Iunij,* ἐὰν ὁ Κύριος θελήσῃ. *Hoc, ſi aduentum meum reſpicias, eſt promiſſio, ſi abſentiæ diuturnitatem, eſt excuſatio. Nam amicum ab amico, quem plurimi facit & videre inprimis cupit, tamdiu ſine grauiore aliquâ causâ abeſſe poſſe non eſt veriſimile.*

Hom. 16.

Pag. 344. 32. *Rectè mihi videtur Haleſius,* μόνον *addere, poſt* ἀπαλλαγῆς. *Sic enim clariùs aliquantò liquebit, quid ſibi velit hoc loco Chryſoſtom. Vult igitur Chryſoſt. non ſolùm tanquam bonum medicum liberâſſe eos à malis, quibus infeſtati fuerant, ſed etiam vlteriùs benignitatem ſuam extendiſſe: puros namq; effeciſſe, hoc eſt, nouâ puritate donâſſe, ſanctificâſſe, & iuſtificâſſe.*

Hom. 18.

Pag. 354. 30. καὶ μισθώματος] μίσθωμα, *Act.* 28. & 30. *eſt* μισθωτὴ οἰκία, domus conductitia. *Vide igitur annon rectiùs legatur,* μισθοῦ *pro* μισθώματος. *Sic l.* 32. τοῦτον ἐκαρποῦτο μόνον τὸν μισθόν. *Porrò deeſſe* ταῦτα, *poſt* καὶ, *cum doctiſſ. Præceptore meo ſentio.*

l. 34. οὐκ οἴει] *Vel tollo negationem, Præceptorem meum in eo præeuntem ſequens, vel lin.* 36. *ſic lego,* κλίνεσθαι δὲ τίνας ἂν ἡγῇ μετ' ἐκείνου μιγνύς, τὰς δὲ καλλωπιζομένας πρὸς ἀσέλγειαν γυναῖκας οὐχ ἡγῇ;

l. 44. *& deinceps, ſic legendum conijcio,* μηδὲ γήινον περὶ αὐτὸν ᾖ, ἀλλὰ ἡ πᾶσα ἀρχὴ τῆς ψυχῆς ᾖ καὶ τοῦ πνεύματος, ἁπλῶς τὸ σῶμα περίκειται, καὶ ὅπως δοξάζεται ὁ Θεός. ἁπλῶς τὸ σῶμα περίκειται, *i. perinde eſt, ac ſi corpus non haberet.*

Hom. 19.

Pag. 358. 25. *Lego*, ἀποστέρησιν ἐνταῦθα κλοπῶν, ἣν καὶ ὀφειλὴν ἀνωτέρω.

l. 28. *Fort. ſic,* μείζονα διὰ τῆς ἀχρείου σωφροσύνης ἁμαρτίαν ἐργάζομαι. *Hic ex,* δι *facio* διὰ, *ex* καὶ, ἀχρείου, *ex* δικαιοσύνης, σωφροσύνης, *&* τῆς τὸ διὰ *poſtpono.*

Pag. 360. 44. *Nihil mutandum cenſeo.* φορτικώτερον ἐργάσηται] *ſc.* τὸ πρᾶγμα, *i. ne rem moleſtiorem efficeret. ſc. & ei quæ monet, & ei qui monetur.*

Hom. 21.

Pag. 372. 35. *Nihil muto.*

Pag. 378. 44. καὶ ἀποστῶμεν, φησὶν, ἐλεοῦντες αὐτούς] *Legendum ſuſpicor,* καὶ γὰρ μὴ ἀποστῶμεν, φησιν ἐλεοῦντες αὐτούς. *i.* Etenim ne tœdeat nos, inquis, illorum miſereri. φησιν, *pro* φῄς. Μὴ ἀποστῶμεν, *i.* ne deficiamus, ne tædeat nos. *Alexis:* ἅπαντα τὰ ζητούμεν' ἐξευρίσκεται, ἂν μὴ προαποστῇς, μηδὲ τὸν πόνον φύγῃς, *i.* niſi priùs defeceris, animumque deſponderis. *Duo reprehendit Chryſoſt. in Antiochenſibus ſuis. Primùm, quòd tam faſtidioſi eſſent erga egentes, nec precibus eorum vel tantillum commonerentur: & deinde, quòd præſtigiatoribus & id genus impoſtoribus vſq; adeò delectarentur, vt & plurimum illis argenti donarent ipſi, & alijs vt idem facerent, hortatores eſſent ac inſtigatores, dicentes:* Μὴ ἀποστῶμεν, *&c. Addit etiam eos hoc profuſionis genus perperam miſericordiæ nomine inſignire. Quod hæc verba,* μὴ ἀποστῶμεν, *&c. verba ſint hortantis & iubentis, apparet* ex proximè ſequentibus: καὶ οὐ τοῦτο κελεύει; Idem etiam colligi poteſt ex participio ἀθροίζων, cogens, congregans, faciens κελεύειν. Quomodo enim congregauit, & coegit in vnum, niſi voce, hortatione, iuſſione, celeuſmate?

Pag. 380. 16. pro ὑπερέπλεον, legendum conijcio, ὑπερέπλετο.

l. 22. προσχῶσαι] Valde me iuuat legere quæ in hunc locum A. D. annotauit: cæterùm nondum aliquid cauſæ video, cur pro προσχῶσαι, προχῶσαι ſcribi debeat. Nam quod ad Chryſoſtomi inſtitutum attinet, parùm herclè refert, vtrùm πρὸς, an πρὸ legatur. hoc eſt, vtrùm intelligamus portus obſtructos terrâ ingeſtâ, an molibus oppoſitis. προσχῶσαι λιμένας, quid ſit propriè, ſatis notum eſt. Hic autem perquam eleganti allegoriâ portus obſtruerè dicuntur, qui benignitatem ſuam claudunt, & opem ferre recuſant pauperibus. Hoc notauit A. D. in fine ſcholij huic loco appoſiti. Cum igitur idem futurus ſit allegoriæ ſenſus, ſiue hoc, ſiue illo modo legatur, de modo obſtruendi portum lites moueri nolim. Vide infrà pag. 394. lin. 32.

Hom. 22.

Pag. 381. 30. Sine dubio vera lectio eſt, συστέλλει, nec obſtant ſequentia, ſi rectè intelligantur. Cum enim dicit Chryſoſt. ἀλλ' ἀπὸ τοῦ μεγέθους τῆς δωρεᾶς δίδως τὴν ὑπεροχήν: hoc vult: Paulum ea fuiſſe modeſtiâ, vt ſibi ipſi, laboribuſq́ ſuis parùm aut nihil tribueret, nec aliter ſe Leuitis & ſacerdotibus præferri poſtularet, quàm propter rerum quas afferebat & prædicabat magnitudinem. Quòd niſi ita eſſet, dicturum ſe fuiſſe: εἰ ἐκινδυνεύσαμεν, ἢ ἐπεβουλεύθημεν [ſic enim legendum puto, pro παρεβουλευσάμεθα] non autem, εἰ ἐκοπιάσαμεν. Contra autem, de Sacerdotibus cùm loquitur, multum illis tribuit, & τὰ αὐτῶν ἐπαίρει, dicens, ἐργαζόμενοι, προσεδρεύοντες, quibus vtiq́ vocabulis aſſiduitas eorum & ſedulitas commendatur. Si officium & res adminiſtrandas ſpectes, ſuperiorem ſe facit Paulus Sacerdotibus: at ſi laborem & ſedulitatem in officio exequendo, inferiorem. Omnino, ἐπαίρει, lin. 32. requirit, vt lin. 30. συστέλλει, non ἐπαίρει, legatur. Συστέλλει, ſe ipſum. Quomodo? Suo labori parum (Quid eſt enim ἐκοπιάσαμεν?) rebus ipſis multum tribuendo. Ἐπαίρει τὰ τῶν ἱερέων. Quomodo? Dicendo, ἐργαζόμενοι, & προσεδρεύοντες.

Hom. 23.

Pag. 392. 37. Rectè, φανῶσι.

Hom. 24.

Pag. 400. 11. Deeſſe puto, πόθεν, ante καὶ κό- in fine lineæ.

l. 13. τὸ σῶμα] ſc. τὸ σταυρωθὲν, ſi legamus, τούτων. Alioqui, τοῦτο, quod corpus intelligat, demonſtrat.

Hom. 25.

Pag. 402. 44. Fortaſſe hæc verba: ἵνα δείξῃς ὅτι οὐ δεδοικὼς τὰ προκείμενα, rectiùs legantur, pag. 403. lin. 2. poſt οὐκ ἀφίημί σε ἐρωτᾶν.

Hom. 26.

Pag. 411. 33. εἶτα καὶ αἰτίαν πύθηται, &c.] Ad ea, quæ eruditiſſimè in hunc locum ſcripſit A. D. adiungi poteſt & dictum illud Ariſtotelis, cuius meminit Ælianus lib. 9. Ἀριστοτέλει, inquit, νοσοῦντί ποτε προσέταξε καὶ αὐτῷ ὁ ἰατρὸς πρόσταγμά τι· καὶ ἐκεῖνος, μήτε ὡς βοηλάτην με, ἔφη, θεράπευε, μήτε ὡς σκαπανέα, ἀλλὰ διδάξας πρότερον τὴν αἰτίαν, οὕτως ἕξεις ἕτοιμον πρὸς τὸ πείθεσθαι.

Pag. 415. 5. κληρωθῇς] A. D. συγκληρωθῇς. Rectè, vt mihi videtur. Lucianus Gallo: ἀλλ' οὐχ ἥδιστα, ὦ Μίκυλλε, καὶ μάλιστα, ἐπεὶ συνεκληρώθης τῷ λήρῳ ἐκείνῳ γέροντι, i. vt ex Gellio interpretemur: quoniam fors ita tulit, vt cùm deliro illo ſene iunctim locareris.

l. 39. φάρμακον εὐθυμίας] Rectè εὐθυμίας, i. cauſa procreans, non expellens. Laertius Anacharſi, τὸ ἔλαιον μανίας φάρμακον ἔλεγε, i. μανίας ἐμποιητικὸν, ſicut verba ſequentia declarant. Sic apud Philonem, οἶνος ἀφροσύνης φάρμακον, non quòd expellat, ſed efficiat.

Pag. 416. 23. & 24. καὶ μηδὲν τούτων προωθεῖν] Fort. καὶ μηδὲν τούτων τῶν εἰωθότων γίνεσθαι προωθεῖν, i. non cædere, non eijcere ex ædibus, non protrudere forâs, &c.

Hom. 29.

Pag. 430. 36. & 37. Nihil muto, niſi quòd lin. 37. deſiderari putem aliquid poſt ἐνδόντες αὐτοῖς, nimirùm, σέβονται ὥσπερ μαινόμενοι. Vel igitur ſic lego, vel deleo καὶ ante τὴν κατὰ φύσιν.

Hom. 32.

Pag. 448. 30. προσάγων] Fort. προσιόντων.

Pag. 457. 11. & 12. μετὰ θυμοῦ &c.] Non μετὰ delendum puto, ſed hæc, aut ſimilia adijcienda poſt πολλοῦ φόνου (fort. φθόνου) lin. 12. εἰρημένα ἀφρόνως. Præterea lin. 10. lego, αὐτὸς μὲν αὐτῆς ἐκήδετο: vel, αὐτὸς μὲν ἐκείνης ἐκήδετο.

Hom. 34.

Pag. 469. 2. τὸν ἐξ οὗ γέγονε] Quid velit hoc loco Chryſoſt. non eſt difficile intelligere. Cæterùm quia verba imperfecta videntur, non erit abs re, ſi Lector tali aliqua additione adiuuetur: ἐπειδὴ γὰρ καὶ γάμον ἔδει εἰσαχθῆναι, οὐχ ἕτερόν τινα, ἀλλὰ τὸν ἐξ οὗ γέγονε, τοῦτον ἄνδρα ἐποίησε τῇ γυναικὶ, καὶ ταύτῃ τοὺς παῖδας αὐτῶν συνδῆσαι πρὸς ἀλλήλους βουλόμενος. πάντα γὰρ ἀγάπης τῷ Θεῷ δεύτερα. Εἰ γὰρ οὕτω γινομένων αὐτοῖς παίδων ὁ πρῶτος &c.

Pag. 471. 39. εἰ γὰρ] A. D. καὶ γάρ. Mihi magis arridet εἰ γὰρ. Ordo, εἰ γάρ τις τὴν ἐσχάτην δώσει δίκην, εἰ ἁλοίη, &c. εἰ ἁλοίη, i. ἁλούς. Poſterius enim εἰ, cum verbo adiunctò circumloquitur participium.

Hom. 35

Hom. 35.

Pag. 475. 44. ἀρκεῖν αὐτὸ ἑαυτῷ] αὐτὸ, *i.* χάρισμα, *& ſic in ſequentibus. Non debet igitur mutari.*

Pag. 477. 16. πρὸς τὴν σπάρτην τὸν λίθον ἄγει] *Doricum eſt prouerbium, ſicut docet Baſil. magnus oratione* πρὸς τοὺς νέους *&c. pag.* 227. *his verbis:* Εὐθὺς οὖν ἐξ ἀρχῆς ἀποσκοπεῖν ἕκαστον τῶν μαθημάτων καὶ συναρμόζειν τῷ τέλει προσήκει, κατὰ τὴν Δωριέων παροιμίαν, τὸν λίθον ποτὶ τὴν σπάρτον [*fortaſſe* τὴν σπάρτην, *vel potiùs,* τὰν σπάρταν, *Doricò modo,*] ἄγοντας. *i.* Statim igitur à principio vnamquamq; diſciplinam diſpicere, & ad finem accommodare conuenit, & ſecundùm Doricum prouerbium, lapidem ad amuſſim reuocare. *Heſych.* Σπάρτη πόλις, καὶ σταθμὴ τεκτονική. *Si Heſychio igitur credimus,* σπάρτη *&* σταθμὴ *idem ſunt, nec opus eſt vt alterum altero commutemus.*

Pag. 478. 24. ὁ μὲν γὰρ εἰς θάλατταν *&c.*] *Valdè hunc locum illuſtrant quæ leguntur apud Lactantium, lib. de falsâ ſapientiâ, cap.* 23. Cum igitur, *inquit*, in tantâ vanitate ipſi philoſophorum principes deprehendantur: quid illos minores putabimus, qui nunquam ſibi tam ſapientes videri ſolent, quàm cum pecuniæ contemptu gloriantur? Fortis animus. Sed expecto quid faciant, & quô ille contemptus euadat. Tradita ſibi à parentibus patrimonia, tanquã malum fugiunt ac deſerunt. Et ne in tempeſtate naufragium faciant, in tranquillo ſe vltrò præcipitãt: non virtute, ſed peruerſo metu fortes, ſicut illi, qui cùm timent ne ab hoſte iugulentur, ipſi ſe iugulant, vt mortem morte deuitent. Sic iſti, vnde poſſent gloriam liberalitatis acquirere, ſine honore, ſine gratiâ perdunt. Laudatur Democritus quòd agros ſuos reliquerit, eoſque paſci publicè paſſus ſit. Probarem ſi donâſſet. *Item paulò poſt:* Quid ille, qui patrimonium in nummos redactum effudit in mare? Ego dubito vtrumne ſanus, an demens fuerit. Abite, inquit, in profundum malæ cupiditates: ego vos mergam, ne mergar à vobis. *De Democrito idem propemodum ſcribit Cic. de Finibus, 5. pag. Lamb.* 113. Cur hæc eadem Democritus, qui, verè falſóne quæreremus, dicitur oculis ſe priuâſſe? certè vt quàm minimè animus à cogitationibus abduceretur. Patrimonium neglexit, agros deſeruit incultos, quid quærens aliud, niſi beatam vitam? *Idem rurſus Tuſculanarum 5. pag. Lamb.* 194. Quid ergo aut Homero ad delectationem animi ac voluptatem, aut cuiquam docto defuiſſe vnquam arbitramur? aut, ni ita ſe res haberet, Anaxagoras, aut hic ipſe Democritus agros & patrimonia ſua reliquiſſent: huic diſcendi quærendique diuinæ delectationi toto ſe animo dediſſent? *Vides hic Anaxagoram coniungi cum Democrito, acſi ambo philoſophiæ amore agros ſuos deſeruiſſent. Quòd autem Crates is fuerit, qui poſſeſſionum ſuarum precium in pelagus proiecit, teſtis eſt locupletiſſimus, beatus Hieronymus aduerſus Iouinianum lib. 2. vbi ſic ſcribit:* Vnde & Crates ille Thebanus, proiecto in mare non paruo auri pondere: Abite, inquit, peſſum malæ cupiditates: ego vos mergam, ne ipſe mergar à vobis.

l. 25. χώραν πᾶσαν ἀφῆκεν] *Rectè in marg.* πᾶσιν. *Lactant.* agros paſci publicè paſſus eſt.

l. 26. πάντα πρὸς φιλοτιμίαν ἐποίουν] *Hieronymus conſolatione ad Iulianum:* Philoſophus gloriæ animal, & popularis auræ vile mancipium, totam ſimul ſarcinam depoſuit, & tu te putas in virtutum culmine conſtitutum, ſi partem ex toto offeras?

Pag. 479. 25. τῷ παιδὶ] *Regitur fort. ab* ἐνέλαδον *præcedente lineâ, vt ordo ſit:* οὐδὲν ἐνέλαδον τῷ παιδὶ, [*i. ſeruo*] μέγα περὶ αὐτοῦ *&c. Geneſ.* 24. *in initio:* καὶ εἶπεν Ἀβραὰμ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, *& poſteà,* εἶπεν ὁ παῖς, *& ſic deinceps. Sic autem poni videtur,* τῷ παιδὶ, *hoc loco, vt ſuprà pag. 469. lin.* 3. τῇ γυναικί: *nomen nimirùm pro relatiuo. Quemadmodum enim ibi ordinariâ ſtructurâ debebat dici:* τὸν ἐξ οὗ γέγονεν ἡ γυνὴ, τοῦτον ἄνδρα ἐποίησεν αὐτῇ: *ſic hoc loco:* καὶ ἐκεῖνο δὲ ἔπεμπε τὸν παῖδα μηδὲ δυνάμενον, οὐδὲν ἐνέλαδον αὐτῷ μέγα περὶ αὐτοῦ καὶ λαμπρὸν εἰπεῖν, ἀλλὰ *&c.*

Hom. 36.

Pag. 484. 40. καὶ ἔστι] *Deleantur modò notæ parentheticæ, nec erit opus, quantùm ego quidem video, vt* τὸ, καὶ, *deleatur. Supplendum potiùs aliquid puto in hunc modum:* καὶ ἔστι π. καὶ μ. π. γ. ἔστι ὑγιῶς εἰσελήλυθε, *ſub.* τοῦτο ἀκοῦσαι.

Pag. 489. 5. κἂν πάντες ὑπηχῶσιν] *Nondum intelligo cur cuiquam hoc verbum diſpliceat. Videtur enim huic loco aptiſſimum.* ὑπηχεῖν, *eſt quod Iudith.* 15. ὑποφωνεῖν, *& opponitur* τῷ ἐξάρχειν. Ἐξάρχειν *eſt coryphæi, &* ὑπηχεῖν, *eorum, qui coryphæum ſequuntur. Igitur dicit hic Chryſoſt.* ὡς ἐξ ἑνὸς ſτόματος ἡ φωνὴ φέρεται.

Hom. 38.

Pag. 495. 16. ἑστήκασι] *Quod hic de præterito perfecto A. D. annotauit, omnibus verbis præteriti perfecti temporis ex æquo congruit. Ego autem Grammaticos complures tum Græcos, tum Latinos ſecutus, exiſtimo nonnullorum præteritorum peculiarem eſſe rationem ac à reliquis ſeparatam. Docent igitur Grammatici non niſi verba quædam in voce præteriti, præſentis habere ſignificationem, qualia ſunt apud Latinos, Memini, odi, cœpi, &c. apud Græcos,* ἀπόλωλα, ἕστηκα *& ſimilia. Hæc autem non notâſſent Grammatici, & quaſi digito demonſtrâſſent, ſi in omnibus præteritis eſſet præſentis ſignificatio. Erudita ergo ſunt, & lectu digniſſima quæ præceptor meus è Caninio ſumpſit, atq; obſeruationibus ſuis in hunc locum inſeruit: ſed tamen, vt dicam quod ſentio, aliquantò magis generalia, quàm vt ad hunc locum peculiariter accommodari queant. De* ἑστάναι, *ſic ſcribit Caninius: Perfectum & pluſquamperfectum,* ἑστηκέναι, *Ion.* ἑστάναι. *Sic item Sylburgius, ſed aliquantò fuſius:*

ſius: quæ Ionicè extrito κ, η vertunt in α. ἀέναι Atticè contrahunt in ἆναι [Caninius dicit Ionicè, & ἑάναι,] vt ἑςαέναι Ionica ecthlipſi & tropè factum è communi ἑςηκέναι, Atticâ craſi facit ἑςᾶναι. Cùm igitur hæc in illorum libris legantur, miror quid præceptori meo in mentem venerit, vt diceret Grammaticos hoc non vidiſſe, ne Caninium quidem.

Pag. 496. 14 & 15. ἀπέθανε δὲ, ἐν ἁμαρτίᾳ ἐγένετο καθ' ὑμᾶς] vel lego cum præceptore meo, vel ſic: ὁ Χριστὸς ὑπὲρ ἀπέθανε καὶ ἐν ἁμαρτίᾳ ἐγένετο καθ' ὑμᾶς. *Al.* Εἰ γὰρ τοῦτο θάνατος, σῶμα δὲ οὐκ ἔλαβε καθ' ὑμᾶς ὁ Χριστὸς, ἀπέθανε δὲ φαντασίᾳ μόνον· καὶ φαντασίᾳ μόνον ἐν ἁμαρτίᾳ ἐγένετο καθ' ὑμᾶς. *Locus eſt apertè mendoſus, ſed non facilè meâ ſententiâ ſanabilis. A. D. emendatio ita placet, vt meliorem tamen deſiderem. Nam quod ait, qui corpus non habent, nec peccare poſſe nec mori, vereor vt defendi poſſit. Etſi enim* αἱ ἀσώματοι οὐσίαι *non moriuntur, peccare tamen poſſunt, vt angelorum illorum exempla oſtendunt, qui in primâ integritate non ſteterunt. Græca Scholia aliquantò aliter de Manichæorum errore loquuntur, quàm Chryſoſtomus. Dicunt enim Manichæos aſſeruiſſe, per Chriſti mortem intelligendam,* τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν. *At Chryſoſtomus ait eos intellexiſſe per mortem,* τὸ ἐν ἁμαρτίᾳ γενέσθαι, *& per reſurrectionem,* τὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἀπαλλαγῆναι. *Eſt ergo pugna inter Chryſoſt. & Græca Scholia, ni mendoſa ſint exemplaria.*

Pag. 499. 12. κἂν προσςίσῃ,] i. offendiſſet.

Pag. 500. 4. *Fort.* διὰ τί εἰς ἔθνη ἀπεστάλθαι, καὶ τὸ πλεῖον τῆς οἰκουμένης μέρος ἐπιδραμεῖν, τοῦτο εἰρηκέναι αὐτόν.

Hom. 39.

Pag. 509. 3. δῆλον ὅτι,] *A. D.* δηλονότι, *& iubet textum conſulere. Sed mei libri omnes (habeo autem tres minimùm, aut quatuor, idq́; è diuerſis officinis) habent,* δῆλον ὅτι, *diuiſim.*

Pag. 513. 16. πρὶν ἢ διαρραγῆναι,] *Nihil muto.*

Hom. 40.

Pag. 516. 20. *&c. legendum videtur:* καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πάσχειν, οὐδ' ἐπειδὴ αὐτοὺς ἐπὶ μισθῷ ὑπέσχεν (ἀρκοῦσα γὰρ ἦν αὐτοῖς ἀντίδοσις, τὸ ποιῆσαι τὸ δοκοῦν τῷ Θεῷ) ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν πολλῶν ἀσθένειαν, καὶ ὥστε αὐτοὺς εἰς τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως στηρίξαι λόγον. Ὡσαύτως καὶ ὅταν λέγῃ, εἰ ἐν τῇ ζωῇ, &c.

Hom. 41.

Pag. 521. 9. τὴν αὐτὴν τῇ φθορᾷ] *Hanc puto veram eſſe lectionem. Per* τὴν αὐτὴν φθορᾷ, *intelligo idem corpus quod ad corruptionem attinet. De corporibus enim piorum poſt reſurrectionem duplex erat hominum error. Quidam putabant eadem reſurrectura tam qualitatibus, quàm ſubſtantiâ. Alij rurſus negabant eadem fore, ſiue qualitates, ſiue ſubſtantiam ipſam ſpectes. Inter has duas tam falſas tamq́; inter ſe contrarias opiniones orthodoxa ſententia media incedit, vt quæ neq́; diuerſa ea fore ſecundùm ſubſtantiam concedat, neq́; eadem ſecundùm qualitates. Dixit ergo hic Chryſoſt. priori errori opponi hæc verba Pauli:* οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις· [*Legendum enim* ἀποφαντικῶς,] i. non corpus quod futurum eſt ſeminas. *Quomodo?* ſc. corruptionis, τῆς φθορᾶς, *reſpectu. Eſt enim idem, & non idem. Idem* τῇ οὐσίᾳ, *non idem* τῇ φθορᾷ. *Atque hoc eſt, quod Græcorum Theologorum nonnulli haud inſcitè dicunt:* Corpus quod reſurgit, τοῦτο erit, ſed non τοιοῦτο. *Hunc puto verborũ propoſitorum ſenſum eſſe, quæ interpretari & illuſtrare, quàm interpolare multò ſatius eſſe duxi. Confer hæc cum proximè ſequentibus, & affirmatiuam lectionem veram eſſe concedes.*

Pag. 522. 25. ὀνόματι] *Liquet ex ijs quæ continuò ſequuntur nomen* ὀνόματος, *hic ſumi aliquantò latiùs,* ἀντὶ τῆς λέξεως καὶ προσηγορίας *in genere.*

l. 32. οὔπω γὰρ ἡμέραι τριάκοντα] *Græca Scholia,* οὔπω γὰρ ἡμέραι πέντε, καὶ οὐκ ἰσχύει ἡ σὰρξ ἀντισχεῖν πρὸς τὴν φθοράν. *Diuerſitas numerorum ſic conciliari poteſt. Græca Scholia loquuntur de corporum putredine, vt Martha, Ioh. 11. 39. vbi dicit de Lazaro paulò antè defuncto,* ἤδη ὄζει. τεταρταῖος γάρ ἐστι: *Chryſoſtomus verò de corporum plenariâ abolitione & conſumptione, vt cùm poſt aliquod temporis ſpatium conuertuntur in terram. Ne autem quis miretur à Chryſoſtomo tam breue ſpatium corporum abolitioni præfiniri, cùm apud nos vix hoc contingat poſt decem aut duodecim annos aut eo ampliùs, audiat, quid proditum memoriæ ſit de cœmiterio quodam in agro Piſano in Italiâ, vbi ſoli ea eſt vis & voracitas, vt corpora iniecta 24. horarum ſpatio, penitùs abſumat. Munſterus lib. 2. de Italiâ, pag. 196:* Eſt & baptiſterium inſigne, [*ſc. in vrbe Piſa*] ſed illud inſignius, cœmiterium ſc. amplum, mœnibus & porticibus clauſum, cuius terra intra 24. horas corpus humanum conſumere, & in ſeipſam conuertere poteſt.

l. 33. οὐδὲ πρὸς μίαν ἀρκέσαι ἡμέραν] *Sc. poſt expletum 30. dierum ſpatium.*

Pag. 523. *l.* 21. τὰ ψυχικὰ] *Hæc verba delenda puto, tanquam marginalem gloſſam,* τοῦ, τὰ μὲν, *ante,* ὅλα ἐξέβη.

Hom. 44.

Pag. 540. 7. τοῦτο μέλλει] *Græca ſyntaxis requirit,* τούτου.

NOTÆ

NOTÆ
IOHANNIS BOISII IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI IN poſteriorem ad Corinthios.

Hom. 1.

Pag. 546. 2. ὅταν πάντας ἰσχυρότερον, &c.] *Nihil muto.*

Pag. 547. 16. ἔνδον ἑστῶτας] *i. in cœlis: in conſpectu Dei. Nam qui carent viſione Dei, dicuntur eſſe in tenebris exterioribus, Matth.* 8. 12. Οἱ ἔνδον, *ſunt Eccleſia, inprimis triumphans.* οἱ ἔξω, *ſunt reprobi, inprimis damnati.*

l. 29. ἀλλά, *hac line à pono, & ſequente deleo.*

Hom. 2.

Pag. 551. 7. & 8. ἀνάστασιν νεκρῶν ἑωρακέναι ἐπὶ τοῦδε] *Proverbium de inſpirato gaudio, ſiue de liberatione à malis opinione hominũ immedicabilibus. Nonnihil cum hoc affinitatis habere videtur prouerbium illud Paulinum, Rom.* 11. 15: ζωὴ ἐκ νεκρῶν, ἀντὶ τοῦ, ἄπιστα ἀγαθά.

Pag. 552. 20. πόθεν τοίνυν αὐτοὺς καταμαλάξαι βούλεται] *Suſpectum eſt mihi verbum,* καταμαλάξαι, *nec tamen ſuppetit aliud quod loco eius ſubſtituatur. Fort. verò nihil mutandum, ſed addenda hæc poſt* βούλεται: καὶ εἰς ὁμόνοιαν καὶ ἀρετὴν προτρέψαι. *Sequitur enim,* ὅταν καὶ ἀρετὴ ᾖ.

Pag. 553. 30. δυσωπῆσαι] *i. flectere, perſuadere.* πεῖσαι, *quod mox ſequitur, &* δυσωπῆσαι, ἰσοδυναμοῦσι.

Pag. 555. 1. *Nihil muto: addo tantùm lineâ ſeq.* ἡμέρας καὶ νυκτὸς *poſt* κατηγορεῖσθαι. *Haleſij correctionem probarem, ſi aut alia eſſet reſponſio ad quæſtionem:* πῶς ἂν τοῦτο ἂν γένοιτο; *aut non continuò ſubijceretur:* ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ κατηγορεῖσθαι.

l. 8. συγκείμενον] *Sic dixiſſe credo Chryſoſtomum, quia* πλαγιάζεται ὁ λόγος, *nec eundem tenorem ſeruat. Recto enim tenore ſeruato, ſic proceſſiſſet oratio:* ὥσπερ σειρὰν ἀεὶ στάσιν, καὶ πόσους χρυσοῦς ἁλύσεως ἀσφαλέστερόν τι καὶ συμπεπηγὸς συγκείμενον.

l. 39. ταγὴ] *De hac voce quid ſentirem, breuiter indicaui initio notarum mearum in homil. in Geneſ.*

Pag. 556. 43. παρεστώτων] *Mihi magis probatur,* παρεστώτων, *quàm* προεστώτων. *Non enim qui benedicunt* κεφαλὰς κλίνουσι, *ſed ij quibus benedicitur.*

Hom. 3.

Pag. 560. 15. ἀλλὰ τὸ τοῦ πνεύματος &c.] *Fort. ſic:* ἀλλὰ τοῖς τῇ δεσποτείᾳ τοῦ πνεύματος ὑποκείμενον ἐμὲ ἐκείνῳ πείθεσθαι. *Aliter:* ἀλλὰ τῆς τοῦ πνεύματος δεσποτείας, καὶ ὅτι ἔχρην ἐμὲ ὑποκείμενον ἐκείνῳ πείθεσθαι. *Hæc ita placent, vt requiram meliora. Al.* ἀλλὰ τῆς τοῦ πνεύματος δεσποτείας. Καὶ γὰρ ἔχρην ἐμὲ ἐκείνῳ πείθεσθαι· *deleto,* ὑποκείμενον.

Pag. 564. 27. ἀπὸ τῆς ὅπλων δεξιᾶς] *Quid ſi,* ἀπὸ τῆς τῶν ὅπλων δεξιᾶς μεταχειρίσεως?

Hom. 4.

Pag. 570. 35. & 36. *Nihil muto, niſi quòd lin. 36. pro* ἄγχει *legendum putem,* ἄγει. Deinde ne ſupinos faceret, tanquam penes quos eſſet dimittere, vel non dimittere, ac proptereà non dimitterent, rurſus eos ad hoc adducit. Ad hoc, *i. ad dimittendum.*

Hom. 5.

Pag. 576. 13. κιρνῶντες] *i.* οἰνοχοοῦντες.

Pag. 577. 35. τοῦτον] *ſc.* τὴν δίκην.

Pag. 578. 11. ὅτι χρήματα] *Nihil erit in his verbis incommodi, ſi præponantur illis duntaxat extrema verba quæſtionis præcedentis, in hunc modum:* ἢ τὸν ποιήσαντα κακῶς; τὸν ποιήσαντα κακῶς, ὅτι χρήματα κερδαίνει, &c.

Hom. 6.

Pag. 579. 19. τοιαύτην] *Ordo:* ὡς τοιαύτην τὴν ἀντίδοσιν ἀναλῦσαι αὐτῷ ἐκ τῶν εἰρημένων. ἀντίδοσιν *intelligit, quam paulò ſuperiùs dixit,* ἀντιπροσφέρειν, *lin.* 12. ὅσα ἔμελλεν αὐτῷ παρ' ἑτέρων ἀντιπροσφέρεσθαι, ὅτι ἐπαίρεις σεαυτόν.

Pag. 582. 12. τὴν τῆς διαναστάσεως ψυχήν] *Fort.* διανάστασις *hic ſignificat excelſum & erectum illum animi ſtatum, quo maximè homo ab animalibus rationis expertibus diſcernitur, vel pro,* διανάστασιν, *legendum,* διανοίας κατάστασιν, *quod magis probo. Nam in examinandis vitioſis lectionibus, ſæpè re-*

perio duas aut tres dictiones in vnam corruptas.

Hom. 7.

Pag. 589. 23. Videndum an non verba hæc: ἐπεὶ ἡ εἰκὼν οὐ μένει: *rectius collocentur poſt,* οἵαν εἰκὸς ἀπὸ Κυρίου πνεύματος, *lin. 17. Dicit ibi* In talem nos gloriæ imaginem transformari, qualē à Domino ſpiritu inſculpi par ſit. *hoc eſt,* non in euanidam imaginem, ſed in permanentem. *Tum addit:* Ἐπεὶ ἡ εἰκὼν οὐ μένει: Alioquin imago non manet. Neque enim habet firmam ὑπόστασιν.

Pag. 591. 28. Vel legendum, συνηθείας *(quod maximè mihi placet) vel non ſolùm* τὸ πίπτον, *ſed etiam* τὸ σβεννύω.

Hom. 8.

Pag. 594. 10. Lego, ἀλλ᾽ οὕτω λέγονται ἀπ᾽ ἐκείνων τῶν ὑποκ. *&c. Chryſoſt. hom. 22. in Matthæum:* Κύριον δὲ ἐνταῦθα τὸν μαμωνᾶν ἐκάλεσεν, οὐ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑποκλινομένων αὐτῷ ταλαιπωρίαν. οὕτω καὶ τὴν κοιλίαν Θεὸν καλεῖ, οὐκ ἀπὸ τοῦ τῆς δεσποίνης ἀξιώματος, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς τῶν δουλευόντων ἀθλιότητος.

l. 40. Ego in hac ſententia ſiue clauſulā nihil deſidero. Explicatur enim his verbis, quid ſit φωτισμὸς *ille* τοῦ Εὐαγγελίου. δηλ. *ſub.* εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς, ὅτι *&c.*

Pag. 595. 11. Quid ſi ſic? Μὴ γὰρ ἡμῖν μάχεσθε, φησί, καὶ πολεμεῖτε, καὶ οὐ τῷ *&c.*

l. 20. Hæc verba: τὴν Μωϋσέως λέγω: *delenda eſſe ſuſpicor, tanquam marginale gloſſema. Quòd ſi cum eruditiſſ. Haleſio,* τὴν τοῦ Μωϋσέως *legamus, deleto verbo* λέγω, *dubium erit vtrum* τὴν *addatur per appoſitionem, an regatur ab* ὑπερβάλλουσαν. *Ego igitur tollendæ ambiguitatis gratiâ inducenda ea cenſeo. Nam è margine huc irrepſiſſe probabile eſt. Aliter: Deleatur ſubdiſtinctio poſt,* ὑπερβάλλουσαν, *& eò lubentiùs quidem lectionem Haleſij amplectar. Aliter:* Εἶδες πῶς πάλιν τοῖς ζητοῦσι τὴν δόξαν ἐκείνην ἰδεῖν τὴν ὑπερβάλλουσαν δείκνυσιν αὐτὴν μετὰ περιουσίας ἀστράπτουσαν; οὐ γὰρ καθάπερ εἰς τὸ πρόσωπον Μωϋσέως, οὕτως εἰς τὰ πρόσωπα ὑμέτερα, ἀλλ᾽ εἰς τὰς ὑμετέρας καρδίας ἔλαμψε *&c. Qui audit* τὴν ὑπερβάλλουσαν, *ſatis intelligit de quâ gloriâ loquatur, etiamſi non addatur,* τὴν τοῦ Μωϋσέως. *Porrò lin. 21. & 22. addenda mihi quædam videbantur ſenſus perficiendi causâ.*

l. 40. τῆς ἀπορρήτου] *Diſtinctio illa inter* ἄρρητον *&* ἀπόρρητον *maiori ex parte tenet, ſed non ſemper. Nam & Heſych. interpretatur,* ἀπόρρητα, τὰ ῥηθῆναι μὴ δυνάμενα.

Hom. 9.

Pag. 599. 29. ἐννεότητι ληρῶν] *Malo legere:* ἐν νεότητι *diuiſim, quàm* ἐννεότητι *coniunctim.* Ἐννεότης *enim eſt* ἀφωνία *vel* ἰσχνοφωνία, *non autem* νεότης, *& dicitur de voce tantùm, non autem de moribus.* Ἐν νεότητι ληρῶν, *eſt, qui in iuuenili ætate ſenes delirantes imitatur.*

Pag. 602. 4. τοὺς λαμπάδας ταῖς βασάνοις προσάγουσι] *Fort.* τοῖς βασανιζομένοις. Faces admouent. *Cic de Officijs lib. 2.* Et dolorum cùm admouentu faces, præter modum plerique exterrent *Idem Tuſculanarum 3.* Lacerant, vexant, ſtimulos admouent, ignes adhibent, reſpire non ſinunt.

Hom. 10.

Pag. 603. 25. Rectè omnino vidit Haleſius, legendum eſſe priore loco, ἐκδυσάμενοι. *Nam eſt duplex lectio,* ἐκδυσάμενοι, *&* ἐνδυσάμενοι: *& poſteriorem lectionem præfert Chryſoſtomus. Quod autem lin. 25. legendum ſit,* ἐκδυσάμενοι, *indicat interpretatio, quæ continuò ſubnectitur:* τουτέστι, κἂν ἀποδυθῶμεν. ἀποδύεσθαι *enim &* ἐκδύεσθαι, *idem propemodum ſonant. Græca Scholia, pro* ἐνδυσάμενοι *poſteriore loco, habent,* ἀπεκδυσάμενοι.

Hom. 11.

Pag. 611. 30. ἕξιν ἔθηκεν] *Credibile eſt Chryſoſt. dixiſſe:* τὴν καθ᾽ ἕξιν ἔθηκεν. *Ariſtot. Ethicorum 4.* Διαφέρει δ᾽ οὐδὲν τὴν ἕξιν, ἢ τὸν κατὰ τὴν ἕξιν σκοπεῖν.

Hom. 12.

Pag. 615. 43. μέγα τοῦτο θεῖς εἶ; ναί, φησι] *Præceptori meo aſſentior ſic legenti:* μέγα τοῦτο τίθης εἶ; ναί, φησι. *Aliter,* μέγα τοῦτο θέλεις εἶ; ναί, φησι. τὸ θέλεις *magis mihi probatur. Nam* θέλεις *compendiosè aut negligenter ſcriptum parùm differt à* θεῖς.

l. 44. Deeſt interrogandi nota poſt ψυχῆς· οὐ νεανικῆς δεῖται ψυχῆς;

Pag. 617. 8. κἂν ἀγνοῶσι] *i.* κἂν οὐδὲ εἰδέναι με ἀξιῶσι *(vide pag. 616. lin. 30.) Retinendum enim hoc verbum cenſeo, quia apud Paulum, poſt* πλάνοι *ſequitur,* ἀγνοούμενοι.

l. 37. τιμᾶς] *Haud temerè reijciendum hoc verbum puto. Nam vt Budæus docet, in ſignificatione æſtimationis tam actiuâ, quàm paſſiuâ, aut mediâ voce huius verbi vtuntur Græci.*

Pag. 619. 9. ἀλλὰ καὶ ἔλαττόν τι δὲ] *Hunc locum A. Dounæus ita perpurgauit, vt nihil poſſit eſſe ſuprà.*

Hom. 13.

Pag. 620. 11. καὶ ὅπλα αὐτὰ εἰπών] *Vidit hîc Haleſius, quod res eſt, verba nonnulla ſuo loco emota eſſe, ac nonnulla præterea deſiderari. Vtrique igitur malo perquàm ingenioſè remedium adhibuit, nec habeo quod in eius emendatione requiram, niſi quòd deeſſe fortaſſe cuipiam videatur,* δικαιοσύνης, *poſt* εἰπών, *vt integra oratio ſit:* καὶ ὅπλα αὐτὰ εἰπὼν δικαιοσύνης.

Pag. 622. 1. μὴ ἐκκλίνητε ἑαυτοὺς] *Fort. ſic:* μὴ ἀπὸ τῶν πιστῶν ἐκκλίνατε πρὸς αὐτούς. *Hoc enim eſt* ἀδικεῖν τὸ δίκαιον, *non ſimpliciter conſuetudinem habere cum infidelibus, ſed ita vt fideles vnà relinquas. Poſſumus etiam legere:* μὴ ἐκκλίνατε πρὸς αὐτούς, *ſine additione* τοῦ, ἀπὸ τῶν πιστῶν. *Gra-*

ca Scholia: φησὶ γὰρ, τοῦτό ἐστι τὸ ἀγαπῶν ἀεὶ τὸ μὴ ἐκκλίνειν περὶ τοῦ ἀπιστοῦ &c. *Notanda etiam verba quæ ſequuntur, lin. 5. & 6.* ὡς ἂν εἴ τις παιδὶ τῶν γεγεννηκότων ὑπερορῶντι, καὶ μιαροῖς ἑαυτὸν ἐκδιδόντι λέγοι, &c. *Faciunt enim ad intelligentiam* τοῦ ἐκκλίνειν.

l. 28. οὐδὲ γὰρ εἶπε, &c. *Legendum videtur,* οὐ γὰρ εἶπε, δικαιοσύνη καὶ ἀνομία (παράνομος) ἀλλ᾽ (ὃ πλέον ἦν) δικαιοσύνη καὶ ἀνομία &c. *Sic legendum eſſe liquet ex ſequentibus:* οὐδὲ εἶπε τοῖς τοῦ φωτὸς καὶ τοῖς τοῦ σκότους, ἀλλ᾽ αὐτὰ τὰ ἐναντία εἴρηκε, τὰ ἀναιρετικὰ τῶν ἐναντίων, φῶς καὶ σκότος. τὸ ἀναιρετικὸν τῶν ἐναντίων, *eſt abſtractum:* τὸ δεκτικὸν τῶν ἐναντίων, *eſt ſubiectum, ſiue concretum. Vide And. D. annotationes in hom.* 11. *pag.* 611. *lin.* 30.

Hom. 14.

Pag. 625. 25. οὐκ ἐπινοοῦμεν] *Deeſſe aliquid videtur. Quid ſi ergo ſic legamus?* οὐ τούτου ἕνεκά τι ἐπινοοῦμεν. *Non hanc ob cauſam aſtutè aliquid excogitauimus.*

Pag. 626. 39. ἔξωθεν μάχαι &c.] *Certè hæc & alia eiuſdem generis dixiſſe Paulum cenſuerim,* οὐ κατὰ μίμησιν, ἀλλὰ κατὰ συνομιλίαν.

Pag. 628. 2. αὖ δὲ τοσούτους ὀφθαλμοὺς περιστέλλει] *Fort.* αὖ δὲ τοσούτους ὀφθαλμοὺς περιβλέποντας ὑποστείλαντα, &c.

l. 6. χαλῶν] *Propiùs accedit ad verum,* κολακεύων, *quàm* παραχαλῶν, *ut mea eſt ſententia.*

Hom. 16.

Pag. 636. 7. εἴ τι αὐτῷ] *Verba ſunt Pauli, v.* 14. *huius cap. Sententiam autem huius loci hanc arbitror eſſe: Dixerat Paulus v.* 13. περισσοτέρως μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τίτου. *Iam ne ſuſpicarentur Corinthij Paulum Tito, quàm ipſis, meliùs cupere, & de Titi, quàm illorum rebus, magis gaudere, quæ nam gaudij ſui cauſa eſſet, hoc loco exponit. Quemadmodum igitur paulo ſuperiùs cauſam ſui gaudij indicauit, dicendo:* ὅτι εἴ τι αὐτῷ *&c. ſic hoc loco, dicendo:* ὅτι ἐν παντὶ θαῤῥῶ ἐν ὑμῖν.

Hom. 17.

Pag. 639. 39. πίστει τῇ τῶν χαρισμάτων] *Gr. Scholia,* πίστει τῇ εἰς Θεόν.

Pag. 640. 16. ἵεται] *Malo* ἔρχεται. *Scio* ἵεται *eſſe* πορεύεται, *&c. ſed an* λογογράφοις *conueniat, nondum intelligo.*

l. 44. προσήκεται] *Beza legit* πρόσκειται, *etiamſi interpretetur,* adſit.

Hom. 19.

Pag. 649. 10. κεκολασμένως μᾶλλον δεῖ] κεκολασμένως *i.* λιτῶς, *ut* κεκολασμένη δίαιτα, *eſt* λιτή, *hoc eſt,* tenuis & moderata diæta. *Nonnulli dicunt,* caſtigata.

Pag. 652. 14. ἀπηρξόμεθα] *Nihil muto, ut nec lin.* 19. *niſi quod cum præceptore meo addendum putem* δὲ *poſt* ὅπως.

Hom. 20.

Pag. 655. 36. διὰ τί τοῦτο &c.] *Videntur hæc verba eſſe hominum non tam expenſorum rationes ſubducentium, quàm otioſè & impiè ac irreuerenter de prouidentiâ Dei & mundi huius adminiſtratione garrientium. Huiuſmodi enim ineptijs oblectare ſe ſolent ebrij, poſtquam aliquantùm reſipuerint & redierint ad ſe. Priora verba poſſunt etiam accipi de ijs, qui irrident aliorum beneficentiam erga pauperes. Vide huius pag. lin.* 40.

Hom. 21.

Pag. 659. 23. ὕπνον] *i.* ἐνύπνιον, *niſi malis ſic legere.*

Pag. 660. 1. οἷον ἀλόγων] *Non ineleganter hoc vocabulum tranſtulit ad homines, quia homines extra Chriſtum non multùm à pecudibus differunt, imo deteriore, quàm pecudes, ſunt conditione.*

l. 22. κατὰ μέλλοντος ὤν] *Neſcio an vitioſa ſit lectio. Malit fortaſſe quiſpiam:* κατὰ μέλλοντος περιχαρῶς ὤν, καὶ μετὰ πολλοῦ ὤν. *Al.* ἀλλὰ μὴν κατὰ μέλλοντος ἀπὸ πολλοῖς ὤν.

Hom. 22.

Pag. 664. 17. ἐκπομπεύοντος &c.] *Secundum Billij verſionem rectiùs legeretur:* ἐκπομπεύοντος αὐτοῦ τὸν πρότερον βίον, οὐχ ἕτερον, ἢ τὸν μετὰ ταῦτα. *vel,* ἐκπομπεύοντος αὐτοῦ τὸν πρότερον, *ut datiuus ſubaudiatur. Vix autem reperiemus locum, ubi* τὸ αὐτὸς *ad idem relatum ſæpiùs repetatur. Porrò, poſt* πολλὰ, *lin.* 16. *deſidero,* τοιαῦτα.

Hom. 23.

Pag. 667. 17. & 18. ὅτι ἐκ κακουργίας &c.] *Legendum ſuſpicor:* ὅτι γὰρ ἐκ κακουργίας, ὅτι ἐκ τοῦ μὴ πιστεύειν, ὑμῶν ἡ ἀπώλεια, ἀλλ᾽ ἐξ ἀφελείας. *Docet unde eſſet, quòd deciperentur: non utique ex malitiâ, aut contumaciâ, ſed ex merâ ſimplicitate. Beza notis ſuis in hunc locum negat in Græcis verbis ullam eſſe amphiboliam: ſed in eo errauit, ut opinor. Quemadmodum enim* à & ab *apud Latinos, nunc motum alicunde, nunc cauſam efficientem denotant: ſic etiam,* ἀπὸ *apud Græcos, quod ita perſpicuum eſt, ut exemplis minimè ſit opus. Arbitror igitur Chryſoſtomum ita Paulum hic intellexiſſe, ac ſi* ἀπὸ, *cauſam, non terminum à quo deſignaret. Id ita eſſe apparet ex v.* 18. & 19. *ubi veniam illis omnem adimit, tametſi propter meram ſimplicitatem, nec aliam aliquam ob cauſam decepti fuerint. v.* 19. & 20. εἰ δὲ τοῦτο συγγνώμης οὐκ ἄξιον, πολλῷ μᾶλλον, ὅταν διὰ κενοδοξίαν τις τοῦτο πάθῃ. *Obſerua:* διὰ κενοδοξίαν *quod reſpondet,* τῷ ἀπὸ *prius. Addunt Græca ſcholia:* Sicut calliditas ſerpentis non excuſauit Euam, ſic calliditatem pſeudapoſtolorum non exemiſſe culpæ Corinthios. *Amplius de hoc loco cogitandum cenſeo. Præterea lin.* 16. *omnino legendū cenſeo,* οὐκέτι, *pro* ὅτι. *Non enim inſiſtit metaphore, ſed ab eâ diſcedit. ſicut legenti locum patet.*

Pag. 668. 32. *Hiatum sic expleri posse suspicor, ne lector subsistere cogatur:* πολλὰ τοιαῦτα. ὅθεν δῆλον, ὅτι καίτοι φάσκοντες εἶναι σοφοὶ, τῇ γνώσει ἰδιῶται ἦσαν, ἤπερ, &c.

Pag. 672. 14. εἰς ἁμαρτήματι] *Fort.* εἰς εὐοργητήματι, *vel* κατορθώματι, *aut tale quid.*

Hom. 24.

Pag. 675. 10. & 11. ἀλλ' ὠδῖνα δύνανται] *Fort.* ἐκεῖνα πρὸ τοῦ τίκτειν, ἀλλ' ὠδῖν ὄντα δύνανται.

Pag. 676. 14. *Lego,* ὁρᾷς πανταχοῦ τοὺς ἐξ ὧν &c.

Hom. 25.

Pag. 678. 34. & 35. *fort. sic:* οὐδεὶς γὰρ, ἐξετάσεως ὅτι ὄντος, ἁπλῶς ἀποφαίνεται. ἀλλὰ πρῶτον κατὰ σύγκρισιν τὴν ὑπεροχὴν θεὶς, τότε τὴν διὰ τῶν πραγμάτων ἀναίρεσιν ἐπιδείκνυται &c. *Plena hæc sunt & perspicua. Adhæc non erit abs re, si omnia verba ab* ὄντος, *lin.* 33. *ad* ἀλλὰ *lin.* 34. *notis parentheticis includantur.*

Pag. 681. 42. ἐπέτεινε τὸν διωγμὸν] *i. cursum, ut rectissimè A. D. videtur autem Chrysost. respexisse ad Philipp.* 3. *v.* 14. κατὰ σκοπὸν διώκω ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ.

Hom. 26.

Pag. 682. 17. *Malim, mutato ordine,* τοῖς πολλοῖς τοῖς οὐκ ἀκριβῶς &c.

Pag. 684. 2. ἠλέγχθη] Victus fuit: fugatus fuit. *Locus notandus propter hanc* τοῦ ἐλέγχεσθαι *significationem. Sic lin.* 4. ἐλεγχθῆναι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, *i. ut victa succumberet. ibid.* ἀφιστῶντος] *sub.* βοήθειαν. *auxilium subducente, subtrahente.*

Pag. 685. 41. δυναστεία χρημάτων] *Quid si sic?* ἐπιθυμία δυναστείας, χρημάτων ἕξις καὶ σωμάτων. δυναστεία *enim per se posita non est* πάθος, *nec commune aliquid habet cum reliquis omnibus, quæ hîc enumerantur.*

Hom. 27.

Pag. 691. 10. συγκροτεῖν] *Fort.* συγκρατεῖν.

Hom. 28.

Pag. 695. 38. καὶ ὥσπερ ἀκτῖνος ἀφεθείσης] *Ut sol mittens radios, dicitur* ἀκτῖνα ἀφιέναι: *sic, ni fallor, radius missus dici potest* ἀκτὶς ἀφεθεῖσα.

Pag. 696. 44. ἔστω] *A. D.* ἔστη. *Ego malim,* ἔστησε, *activè.*

Hom. 29.

Pag. 699. 9. & 10. τὸ μὴ πιστεύειν ἐν τῇ πίστει ἁπλῶς] *Recepta lectio non videtur sollicitanda.* ἁπλῶς *hic non est* εἰκῇ, *sed simpliciter, penitus, & opponitur* τῷ κατά τι. *Optimè autem convenit fidei, quia fides simplicem assensum requirit.*

Pag. 703. 20. ὅταν διαβάλληται &c.] *Nullâ opus erit mutatione, si addantur modò hæc, aut similia, ante* ὅταν: πῶς γὰρ οὐχὶ σκαιὰ &c. *Tum ponenda est interrogandi nota post,* αὐτῆς, *lin.* 22.

l. 33. *Mihi magis probatur lectio illa, quæ est in contextu, nimirùm,* τοῖς νόθοις ἐνδεμυχοῦντες. *Marginalis multis fulcris & adminiculis indiget.*

Hom. 30.

Pag. 705. 23. ἐπιγινομένων] *Non displicet,* ἐπιγενομένων, *sed propiùs tamen accedit ad vulgatam lectionem,* ἐπαγωνιζομένων. ἐπαγωνιζομένων εἰς τὴν &c. *vel,* ἐπὶ τῇ, &c.

NOTÆ

IOHANNIS BOISII IN CHRYSOSTOMI ΕΡΜΗΝΕΙΑΝ IN Epiſtolam ad Galatas.

Cap. 1.

PAg. 710. lin. 16. ὃς γὰρ χθὲς καὶ σήμερον ἐφάνη] *Theodoretus argumento huius epiſtolæ:* Ἐπῆδον δὲ, λέγοντες [*ſc. Iudæi*] μὴ δεῖν τῷ Παύλῳ πείθεσθαι, τῷ χθὲς καὶ σήμερον φανέντι, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς ἀμφὶ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην.

Pag. 711. 20. μέσον υἱοῦ καὶ πατρὸς] *Plenior eſſet lectio, ſi ſic conciperetur:* μηδὲ μέχρι θεότητος ὁρίζειν ταῖς λέξεσι, μηδὲ ἐκ τούτων δεικνύειν τὸ μέσον υἱοῦ καὶ πατρός.

Pag. 720. 36. παρακαλῶ καὶ ἐγὼ] *Non dubito quin pro concione hæc primùm recitata fuerint: ſed quia non habent adiuncta Ethica, nec quicquam in ſe continent præter nudam verborum Pauli enarrationem, non* ὁμιλίαι, *ſed* ἑρμηνεῖαι, *ſiue Commentarij dicuntur.*

Cap. 2.

Pag. 726. 40. τὸν πόλεμον ἐκεῖνον] *Fort. rectiùs,* τὸ πολέμιον ἐκεῖνον.

Pag. 728. 10. *Si liceret mihi refingere quæ ab alio ſcripta ſunt, ego ſic legerem:* καὶ ταῦτα εἰδότες ὅτι κατ' ἀποκάλυψιν διὰ τοῦτο παρεγενόμην, ὥστε αὐτοῖς κοινώσασθαι, καὶ ὅτι Τίτον ἀκρόβυστον εἶχον μεθ' ἑαυτοῦ· ἀλλ' ὅμως οὔτε &c. *Aliter:* καὶ τ. εἰ. ὅτι διὰ τοῦτο π. ὥστε αὐ. κ. καὶ κατ' ἀποκάλυψιν παρεγενόμην, καὶ Τίτον α. εἰ. μ. ἑ. ἀλλ' ὅμως, οὔτε ἐμοί τι, &c.

Pag. 733. 16. *pro* ἄλλως, *reponendum puto:* πολλῷ μᾶλλον.

Pag. 735. 17. οὐ συνεῖλε] *Fort.* οὐκ ἀφεῖλε.

Cap. 3.

Pag. 736. 25. & 26. ὅτι ἡ τῶν ὀφθαλμῶν βολὴ τοὺς ὁρῶντας βλάπτειν πέφυκε] *Fort.* βλαπτικῶς ποιεῖν πέφυκε: *vel,* βλαπτικῶς διατιθέναι πέφυκε: *vel,* βλάπτειν ἐποίησε, *deleto* τῷ πέφυκε. *Hoc modo ſubaudiēdus eſt accuſatiuus in quem verbi actio feratur. Sed hæc tentandi duntaxat gratiâ. Nam A. D. coniecturam rectè ſe habere puto.*

Pag. 739. 37. ὁ μὴ ἐμμένων] *Arbitror negationem nullo modo tollendam. vbi enim dicit Scriptura* τὸν ἐμμένοντα τῷ νόμῳ, ἐπικατάρατον *eſſe? nuſquam. contrarium dicit diſertis verbis Deut. 27. 26. & huius cap. v. 10. Hoc ergo vult Chryſoſtomus: Nullum à Lege expectandum præſidium, quia nemo illam implere poteſt,* καὶ ἐμμένειν αὐτῷ. Ἐμμένειν *hic non eſt* προσέχειν, *Iudaicè adhærere,* τῷ νόμῳ ἔχεσθαι, *& in eâ ſalutem quærere, quod Iudæi faciebant: ſed conſtanter ſequi & obſeruare. Vide huius pag. lin. 31.*

Pag. 740. 9. *Lego:* τῆς, ἣν ἔδει δὲ δέξασθαι κατάραν, ἀντ' ἐκείνης ταύτην ἐδέξατο, καὶ διὰ ταύτης ἐκείνην ἔλυσε. *Sic legendum eſſe patet ex his verbis, lin. 12.* ἀνεδέξατο ὁ Χριστὸς ἀντ' ἐκείνης ταύτην: *& ex totius præterea orationis ſcopo.*

l. 12. & 13. ἵνα λύσῃ τὴν ἐκείνων] *Malim:* ἵνα λύσῃ ἐκείνην, *niſi* τὴν ἐκείνων, *ſit* τὴν κατάραν τῶν παραβαινόντων, καὶ ὑπευθύνων.

l. 22. περιούσιον] *Corruptè, vt puto, pro,* περιέλαβον. καὶ οὕτω περιέλαβον τὴν τοῦ πνεύματος ἐπαγγελίαν. *Sic enim legendum ſuſpicor, mutato recto in accuſatiuum.*

l. 24. ἀχάριστον] *ſub.* λαόν. ἀχάριστον, *i.* ἀγνώμονα. *Nec eſt quod vereamur, ne non conueniat hoc epithetum Ethnicis. Etſi enim neq́ tam multa, neq́ tam magna beneficia acceperunt à Deo, atq́ Iudæi, tamen non fuit, nec eſt tam parca erga eos Dei liberalitas, quin propter impietatem ſuam meritò inter ingratos cenſeantur.*

Pag. 741. 30. κἂν ἐκ μιᾶς] *Lege:* κἂν ὀλίγας. *& ſic legiſſe Interpretem non eſt abſimile veri. Græca Scholia:* οὐκ εἰκῇ ἐδόθη, ἀλλ' ἵνα κἂν ὀλίγας πλημμελείας κωλύῃ.

l. 38. *Haleſij emendatio multum lucis addit huic loco, tametſi non ſit neceſſaria.*

Cap. 4.

Pag. 746. 38. ἀλλάξαι τὸν ὀλοφυρμὸν, &c.] *Solitâ meâ audaciâ vſus, ſic tento remedium adhibere loco inſigniter corrupto:* ὥστε ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, φησί, τουτέστιν, ἀντὶ τοῦ δεῖξαι τὸν ὀλοφυρμὸν ἀκουσθῆναι ποιῆσαι, καὶ δάκρυα δεῖξαι, καὶ πάντα εἰς θρῆνον ἐπισπάσασθαι. πάντα, *retineo, quia videtur* ἐμφαντικώτερον *quàm* πάντως.

Cap. 5.

Cap. 5.

Pag. 749. 36. -ἄλλος ὃ τὴν τιμὴν] *Rem acu tetigit, qui pro,* ἄλλος, *legendum notauit,* αὐτός. *Fruſtrà fit per plura, quod fieri poteſt per pauciora.*

Pag. 750. 40. -καὶ τὸν περὶ τῶν ἐσχάτων κρημνῶν κίνδυνον] *Rectè in margine:* ἐπικρημνῶν, *niſi quis malit verbum,* ἐπικρημνᾷ. *Chryſoſt. hom.* 46. *in Matth. pag* 296. *lin.* 40. οὐ μικρὸν τοῖς ἄρχουσιν ἐντεῦθεν ἐπικρημνᾷ τὸν κίνδυνον. *i.* facit impendere, *vel* impendere dicit. *Eſt enim factum pro dicto, vt apud Virg.* Paſiphaen niuei ſolatur amore iuuenci, *i. amoris iuuenci ſolatio ſe oblectantem canit: & apud Ariſt.* οἱ γεννῶντες τὸν οὐρανόν, *i.* qui dicunt cœlum eſſe genitum. *Cùm ſcribebam notas in homilias Chryſoſtomi in Matthæum, de mendo ſuſpectum fuiſſe mihi verbum illud memini, ſed iam calculum reduco, & me tum in errore fuiſſe agnoſco. Poſterior dies priorem docet.*

Pag. 752. 11. -ὅρα πῶς, *&c.*] *Quid ſi ſic?* ὅρα πῶς καθαρὸν ἑαυτὸν ἀπὸ τούτου τοῦ ἐγκλήματος ἀνεδείξατο.

l. 42. ἀφέντες] *Malim* ἀφέντας, *vt conueniat cum* μεταδιώκειν.

Pag. 753. 38. *Delenda puto hæc verba:* ἐν τῇ πρὸς Μανιχαίους μάχῃ. *videntur enim primùm in margine ad illum locum appoſita fuiſſe, vbi ſermo habetur de Manicheis, ac deinde, neſcio quomodo, hûc tranſlata.*

Pag. 755. 33. *pro,* καλεῖν, *legendum arbitror,* κατιδεῖν. *Nam* τὸ, καλεῖν, *prorſus huic loco non conuenit:* τὸ κατιδεῖν *verò, optimè, ſicut cuiuis locum expendenti facile liquere poteſt. Porro recurre ad lin.* 31. *vbi deeſſe aliquid ſuſpicor. Sic itaq; lego:* τῷ γὰρ τῆς σαρκὸς ὀνόματι πάλιν καὶ τὰ μυστήρια καλεῖν εἴωθεν ἡ γραφή, καὶ τὴν Χριστοῦ σάρκα, καὶ τὴν ἐκκλησίαν, *&c. Al.* καὶ τὸν ἄρτον, ὃν κλῶμεν, κοινωνίαν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν ἐκκλησίαν. *Alluſum videtur ad 2. loca, videl.* 1. *Cor.* 10. 16. *& Epheſ.* 5. *v.* 30. *&* 31.

l. 42. *pro,* κωλύει, *lego,* ὀλολύζει. *aut tale quid.*

Pag. 756. 41. ταύτης, *&c.*] *Totum locum ſic lego:* ἀπὸ ταύτης, καὶ διὰ τοῦτο περὶ αὐτῆς διαλέγεται ὡς ἐν μέσῳ κειμένης τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ σώματος, ὅτι ἂν μὲν εἰς δέον χρήσηται τῷ σώματι, πνευματικὸν αὐτὸ κατειργάσατο· ἂν δὲ ἀποστῇ μὲν τοῦ πνεύματος, ἐκδῷ δὲ ἑαυτὴν ταῖς πονηραῖς ἐπιθυμίαις, γεωδεστέραν ἑαυτὴν κατεσκεύασεν. Si anima corporis miniſterio rectè vtitur, corpus ipſum efficit ſpirituale: quòd ſi ſpiritus abnuerit imperium, & malis cupiditatibus ſe dediderit, etiam quam habuit priùs amittit dignitatem, & ex purâ ac æthereâ, terreſtris & fæculenta fit. De mediâ conditione animæ inter corpus & ſpiritum, memini me alibi legiſſe aliquid apud Chryſoſtomum, ſed vbi id quærere oporteat, planè neſcio. *vide Hom.* 5. *in Epiſtolam ad Epheſios, pag.* 788. *lin.* 13. *& deinceps.*

Cap. 6.

Pag. 758. *lin.* 1. *&* 2. -δεύτερον τὸ, *&c.*] *Fort. ſic:* δεύτερον προθεὶς τὸ τῆς πολλῆς ἀληθείας ὄνομα, ἄνθρωπος, εἶτα, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς, λέγων, καὶ δαίμονος, *&c.*

l. 10. -τοῦτο αὐτὸ ἴδοι τις ἄν] *Hic inſerenda videntur quædam* πρὸς ἀπαρτισμὸν τοῦ λόγου, *nimirùm hæc aut ſimilia:* οὐ γὰρ πάντα τὰ μέλη τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν, ἀλλ' ὅμως, *&c. Secundùm hanc lectionem ponenda eſt plena diſtinctio poſt* ἴδοι τις ἄν.

l. 24. *Pro* κατασκοπεῖ, *neſcio quid ſit legendum:* κατασκάπτει *ne, an* κατασκώπτει, *an* κατακόπτει, *an nihil horum, ſed* ἐξευτελίζει; *aut tale quid, quia ſequitur,* τῆς εὐτελείας αὐτοῦ δεῖγμα. *Poteſt etiam orationis forma mutari in hunc modum:* πάλιν ἐντεῦθεν τὴν ἀπόνοιαν κατασκόπτει, πῶς εὐτελές τι πρᾶγμά ἐστι. *Sed mera hæc ſunt ſomnia, nec quicquam illis tribuendum puto.*

l. 25. *Pro* εὐμάθειαν, *neſcio an legendum ſit,* βλακείαν, *ſiue* βλακίαν, *aut* εὐήθειαν, *aut aliquid eiuſmodi.*

l. 35. -ὡς ὁ φαρισαῖος] *Haleſij additio neceſſaria eſt, nec poteſt ſine ſententiæ detrimento omitti. Non eſt tamen opus vt verbũ exprimatur: aut ſi exprimitur, velim in ſecundâ perſonâ exprimi, quia præcedit* βούλει. Εἰ δ' ἄρα βούλει, μὴ κατὰ τοῦ πλησίον, ὡς ὁ φαρισαῖος, ἀλλ' εἰς σεαυτὸν μόνον. *ſub.* καυχῶ, *ſiue* καύχημα ἔχε.

Pag. 759. 11. -πρὸς εὔνοιαν] ἡ εὔνοια *eſt tanquam fons, &* ἡ εὐποιΐα *tanquam riuulus: ſublato verò fonte, riuulus citò areſcat neceſſe eſt. Oecumenius hæc tria diſtinctè ponit:* τροφὰς, εὔνοιαν, τιμήν: *& his tribus nominibus comprehendit quæcunq; debentur ab ijs qui inſtituuntur, doctoribus & catechiſtis ſuis.*

Pag. 762. *l.* 6. -σφαλλόμενον] *Fort.* μονονουχὶ, *ſiue* σχεδὸν σφαλλόμενον, *tum nimirùm cùm in itinere Damaſcum verſus, luce cælitùs delapsâ repentè circumfuſus, in terram propè exanimis cecidit, Act.* 9. *Ad quam enim aptiùs hiſtoriam hæc referam, non habeo.*

Pag. 763. 10. -τὸ γὰρ αὐτὸ καὶ εὐχῇ, *&c.*] *Fortaſſe ſic:* τὸ γὰρ αὐτοὺς ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι καὶ εὐχὴ καὶ διδασκαλία παρεσκεύασε, καὶ ἡ ἐξ ἀμφοῖν ἰσχὺς ὁλόκληρον τὴν ἀσφάλειαν αὐτὴ τεῖχος αὐτοῖς διπλοῦν γινομένη. *Feci hic quod ij ſolent, qui res aliòqui non coituras, glutine aut ferrumine, aut chryſocollâ coniungunt: ſic ego verba diuulſa malèque cohærentia quaſi glutine quodam copulaui, quò locus iſte non ſine causâ à te obeliſco notatus, & non inter deprauatos modò, ſed deprauatiſſimos numerandus, vel ſpeciem ſaltem aliquam integritatis reciperet. Cæterùm an gluten, quod adhibui, probum ſit & luce dignum, tuæ erit prudentiæ iudicare.*

NOTÆ

NOTÆ IOHANNIS BOISII

IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI

IN EPISTOLAM AD

Epheſios.

PAg. 763. *lin.* 42. καὶ γὰρ καὶ ἐξωρίσθη ἐκεῖ, καὶ ἐτελεύτησε] *Iohannem Apoſtolum non fuiſſe Epheſum relegatum, tum ex Apocalypſi liquet, tum ratio ipſa euincit. Nam quæ pœna fuiſſet in vrbe tam celebri viuere? & Iohannem poſt finitum exilium, eò ſponte ſuâ ventitaſſe, ibiq; extremum diē ſuum obiiſſe, hiſtoriæ teſtantur, nec id Chryſoſtomum neſciuiſſe probabile eſt. Quid ergo? Sine dubio mendoſa eſt lectio, ſic fortaſſe corrigenda:* καὶ γὰρ ἐκ φυγῆς ἐπανελθὼν ἐπεχωριάσθη ἐκεῖ καὶ ἐτελεύτησε. *Euſebius lib.* 3. *cap.* 33. Ἐπὶ τούτοις κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔτι τῷ βίῳ περιλειπόμενος αὐτὸς ἐκεῖνος, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἀπόστολος ὁμοῦ καὶ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, τὰς αὐτόθι διεῖπεν ἐκκλησίας, ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν νῆσον μετὰ τὴν Δομετιανοῦ τελευτὴν ἐπανελθὼν φυγῆς. *Sic Hieronymus in Catalogo:* Interfecto Domitiano, & actis eius [*inter quæ fuit exilium Iohannis*] ob nimiam crudelitatem à ſenatu reſciſſis, ſub Neruâ principe redit Epheſum, ibique vſque ad Traianum Principem perſeuerans, totas Aſiæ fundauit rexitque eccleſias, & confectus ſenio, ſexageſimo octauo poſt paſſionem Domini anno mortuus, iuxta eandem vrbem ſepultus eſt. *Theodoretus, fateor, in argumento huius epiſtolæ, lectionem quam habemus, confirmare videtur his verbis:* Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Ἐφέσῳ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἐξορισθεὶς διέτριψε πολλά, ἐν ᾗ καὶ τελευτᾷ. *Sed & hæc, ſi commodè exponantur, lectionem illam nihil adiuuant.* Ἐξορισθεὶς *enim eſt,* μετὰ τὸ ἐξορισθῆναι, *hoc eſt, poſtquam ab exilio rediit. Quid ſi ergo ſic legamus?* καὶ γὰρ καὶ ἐξορισθεὶς [.ι. μετὰ τὸν ἐξορισμὸν] ἐπεχωριάσθη ἐκεῖ, καὶ ἐτελεύτησε.

Pag. 764. 3. καὶ Δημόκριτον] *Laërtius vitâ Democriti:* Γεγόνασι δὲ Δημόκριτοι ἕξ. πρῶτος, αὐτὸς οὗτος. δεύτερος, Χῖος μουσικὸς κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον. τρίτος, ἀνδριαντοποιός. τέταρτος, περὶ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Ἐφέσῳ γεγραφὼς, καὶ τῆς πόλεως Σαμοθρᾴκης. πέμπτος, ποιητὴς ἐπιγραμμάτων, σαφὴς καὶ ἀνθηρός. ἕκτος, Περγαμηνὸς, ἀπὸ ῥητορικῶν λόγων.

Hom. 1.

Pag. 765. 7. εἰ δὲ μὴ βούλει] *Lego,* Ἰδοὺ, Θεὸς τοῦ σαρκωθέντος πατήρ. εἰ δὲ μὴ βούλει, ἀλλὰ &c. *Eſt* ἀποστροφὴ *ad hæreticos, qui Chriſti diuinitatem negabant.* Si nonuis, inquit, incarnati patrem eſſe, at hoc ingratiis, ac velis nolis, concedas oportet, patrem eſſe verbi.

Pag. 767. 1. κοινοτέρα] *Rectè. ſequitur enim* συμβουλίας ἕνεκεν τῶν ἀφελεστέρων. *Trita enim & peruagata notiora ſunt, quam noua & inaudita. Sed ne quid diſſimulem, ne ſic quidem mihi ſatisfit. Sic itaq; lego:* συμβουλίας ἕνεκεν, καὶ ἐπ᾽ ὠφελείᾳ τῶν ἀφελεστέρων.

Pag. 768. 44. *Quia ſequentia cum antecedentibus pulchrè cohærent, non puto opus eſſe, vt* ἠθικὸν *ponatur in margine. Nihil enim erit abſurdi, ſi aliquæ homiliæ Ethicis adiunctis careant.*

Hom. 2.

Pag. 770. 26. τοῦ λαχόντος αὐτῷ] *Neſcio an legendum ſit* λαθόντος, *pro* λαχόντος. *Cæterùm neutra mihi lectio placet, tametſi pro* λαθόντος *faciat* δῆλος, *quod ſtatim ſequitur, & pro* λαχόντος κληρωθῆναι, *quod paulò antè præcedit. Quid eſt, quæſo,* λαχόντος αὐτῷ? *Quid item* λαθόντος αὐτῷ? *Certè nihil, niſi addatur aliquid. Ego verò quid addendum ſit, nondum inuenio, niſi ſic velis legere:* τοῦ λαθόντος ἐν τῷ νοῒ αὐτοῦ κληρωθῶμεν, δῆλος ποιήσειεν. *vel,* τοῦ λαθόντος αὐτοῦ κληρωθῶμεν. *Coniecturæ de locis duobus proximè ſequentibus eiuſmodi ſunt, vt meliores non deſiderem.*

l. 42. ἠγόρασε τὰ παρ᾽ ἡμῶν, &c.] *Fort.* ἠγόρασε παρὰ Θεοῦ τὴν, &c.

Pag. 771. 2. *Delenda ſubdiſtinctio poſt* οὖν, *& ponenda poſt* ἤδη *lineâ ſequente.*

Pag: 772. 3. τί δὲ τὸ μοιχεύειν;] *Nihil mutandum puto, duas ob cauſas: Primùm, quia hæc pendent ab his verbis præcedentis pag. lin.* 41. ὁ φονεύσας: *& deinde, quia eâdem pene loquendi formâ vtitur poſteà, huius nimirùm pag. lin.* 17. *&* 25.

Pag. 773. 2. καὶ τὸ δέος τῶν ἀναγκαίων] *Fort.* καὶ τὸ δέος τοῦ ἀπορῆσαι τῶν ἀναγκαίων, *vel,* καὶ τὸ δέος μὴ ἐν ἀπορίᾳ ποτὲ γένωμαι τῶν ἀναγκαίων. *Genitiuum enim caſum retinendum arbitror.*

l. 10. ἐπεὶ οὕτω γε ἂν καὶ οἱ τὰ σπειρὰ πωλοῦντες &c.]

Quoties de ſenſu conſtat, de verbis non multum laboro, niſi ſpontè, & vt primùm requiſita ſunt, venerint. A. D. coniectura admodum eſt probabilis, nimirùm, σύμβολον *deeſſe ante,* παρ' ἑτέρων. *Sed quia lin.* 14. *eſt* συμβόλαια, *& ille incertus videtur, vtra ſit dictio præferenda,* σύμβολον, *an* συμβόλαιον, *ego vtrobiq; idem vocabulum ponendum ſentio, hoc eſt, vel legendum lin.* 10. συμβόλαιον παρ' ἑτέρων, *vel lin.* 14. εἰ δὲ τὰ σύμβολα διδῶμεν.

l. 13. & 14. ἀλλ' ὁ σὸς πλοῦτος οὐκ ἔστιν] *Addo:* οὐκ ἔστι μόνιμος, *vel* πολυχρόνιος, *quia mox ſequitur:* διὰ τὸ ταχέως ἀφίστασθαι.

l. 18. & 19. ἀλλὰ μικρὸν &c.] *Fort. ſic:* καὶ τὸ τῶν κτημάτων μὴ μόνον οὐκ ἀπολαῦσαι, ἀλλὰ μετὰ μικρὸν καὶ εἰς τὴν γέενναν ἀπελθεῖν, μηδὲν μεθ' ἑαυτῶν λαβόντας. *vel,* τὸ τῶν κτημάτων μὴ ἀπολαῦσαι μόνον &c. *alterâ negatione omiſsâ per ellipſin non inuſitatam.*

l. 28. &c. πολλοὶ πολλάκις εἰς τόπους, οὓς οὐδὲ εἶδον] *Legendum ſuſpicor:* πολλοὶ πολλάκις εἰς τόπους, οὓς οὐδὲ ἰδεῖν ἐπιθυμοῦσι, κίοσι καὶ λίθοις &c. εἰς τόπους, *i.* ἐν τόποις. *Pingit nobis inſignem eorum ſtultitiam qui neſcio cuius gloriolæ causâ ſplendidas ac magnificas ædes etiam in locis iis, quæ ne aſpicere quidem aliquando propter ſolitudinem & inamœnam rerum faciem dignentur, ædificandas curant. Atq; hoc eſt quod dicit lin.* 30. ἡ ἐρημία οὐκ ἀφίησιν αὐτοὺς ἀπελθεῖν. *i.* ſolitudo & infrequentia loci non ſinit eos migrare illuc habitandi causâ. *Ædificant, ſed fruſtrà, nec alium ob finem, niſi vt nidulentur ibi corui & graculi. Huius amentiæ non deſunt exempla noſtris temporibus & apud nos. Confirmatur autem ſenſus, quem attuli, his verbis, lin.* 31. ὁρᾷς ὅτι οὐδὲ χρηματισμοῦ ἕνεκεν ταῦτα γίνεται; ἀλλὰ πάντων τούτων ἄνοια καὶ ἀλογία, καὶ κενοδοξία αἰτία; *Nihil enim ſtultius, quàm ingentes in rem talem facere ſumptus, quæ nec tibi, nec tuis, nec alij cuipiam futura ſit vſui. Porrò coniungenda videntur hæc cum antecedentibus addendo cauſalem particulam* γὰρ: πολλοὶ γὰρ πολλάκις &c. *Rationem reddit cur dixerit:* ἵνα γῦπες καὶ κολοιοὶ κατοικῶσι.

Hom. 3.

Pag. 774. 20. πῶς ἐνδεῖ τεία] *Haleſij de hoc loco cenſuræ acquieſco. Rectè enim iudicat, vt mihi videtur, non eſſe ſanabilem ſine ope Ms. alicuius codicis. Sed vt ſit alijs, mihi certè non eſt.*

l. 37. *Vel vt Haleſius, vel ſic:* οὐκ ἔχων ἐπ' ὀνόματος αὐτὸν παραστῆσαι πανταχοῦ δόξαν καλεῖ.

l. 43. *Fort.* αὕτη μυστήρια μέλλει διηγεῖσθαι, *relatiuo bis poſito. vel* αὕτη, *vtrobiq;.*

Pag. 778. 8. τῆς ἐμῆς] *Fort.* τῆς κυριακῆς.

l. 37. *Malim,* ἀναισχύντως καὶ ἰταμῶς ἕστηκε, *quia præcedit,* τοὺς ἀναισχύντως καὶ ἰταμῶς ἑστῶτας.

Hom. 4.

Pag. 780. 31. αὐτοῦ ἐνεργοῦντος] *Suſpectus eſt mihi de mendo non iſte locus ſolùm, ſed alij nonnulli in proximo poſiti, quibus omnibus vnâ operâ mederi conabor. Primùm ergo poſt* δυνάμεις *lin.* 31. *lege,* ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν εἰσὶν αὐτοῦ. Ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ ἐρρωμένως ἄρχων τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν μὴ μεταπεπτωκέναι τῆς ἀρχῆς μετὰ τὴν παράβασιν. *Hæc è lin.* 37. & 38. *in locum multò commodiorem tranſtuli. Tum ſubiungo:* τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος, φησι: *quibus explicandis arceſſenda ſunt verba quædam è lin.* 28. *ſed aliquantò pleniora facta in hunc modum:* καὶ γὰρ ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ. *Poſteà progredior, vt eſt in extremâ lineâ* 31. ὅτι γὰρ αἰώνιος αὐτοῦ ἡ ἀρχὴ, &c. *Verba, quæ è lin.* 28. *ſumpſi, ibi, vbi leguntur, planè otioſa ſunt: at hîc explicant particulam* νῦν, *& viam faciunt ad ſequentia, videlicet, ad* ὅτι γὰρ αἰώνιος. Ἐνεργοῦντος *etiam, vt ponitur in libris, nihil aliud quàm lectorem turbat: at ſi additio talis adhibeatur, qualem ego adhibui, nihil erit, quod quenquam malè habeat. Non eſt autem quòd diſpliceat nobis,* τὸ ἐνεργοῦντος *bis poſitum, primùm hîc, & poſteà lin.* 38. *Nam poſteriore loco, in alium finem ponitur, & prætereà repetitionibus huiuſmodi Chryſoſt. homiliæ abundant.*

l. 35. *Addo* τούτου *poſt* αἰῶνος.

Pag. 781. 1. μηδὲ μέγα] *A. D. addit* μὴ, *poſt* μηδέ: *ſed, vt opinor, non eſt neceſſe.*

Pag. 783. 35. ἐξαιρεῖ] *A. D.* ἐξαίρει. *Ego malo,* αἴρει *tam hîc, quàm lin.* 37. *quia, ni fallor,* ἐξαίρειν πονηρὸν, *ſiue* κακὸν, *non eſt tollere peccatum condonando, ſed tollere è medio peccantem, & vltimo ſupplicio afficere.*

Pag. 784. 26. ἐν σαυτῷ γὰρ ἔσῃ λοιπὸν] *Eſt interrogatio, ac proinde non opus eſt, negatione addita. Interrogatio enim negationi æquipollet.*

Hom. 5.

Pag. 785. 32. πολιτείαν] *Fort. legendum,* πολιτεία, ἑνικῶς, *quia eſt apud Paulum,* τῆς πολιτείας. τοῦτο δὲ οὐ πολιτεία, *i.* τὸ ἐν ἀκροβυστίᾳ εἶναι, non eſt politia, non eſt ſumma & caput rei.

Pag. 787. 8. ἢ τὴν παραγγελίαν] *Aut valdè fallor, aut nihil ſubeſt huic loco vitij, niſi quòd lineâ ſequente paucula quædam inter* ὅλως *&* τετίσιν *deſiderentur. Hoc dicit Chryſoſtomus: per dogmata hîc intelligi, vel fidem, ſiue doctrinam fidei, vel præcepta illa* ἐξαίρετα, *quæ vltra legis mandata, Chriſtus diſcipulis ſuis dedit obſeruanda. Quòd hoc voluerit Chryſoſt. non ſinunt nos dubitare Græca ſcholia, in quibus idem dicitur, tametſi alijs verbis, in hunc modum:* ἐν δόγμασιν· ἢ τῇ πίστει, ἢ οἷς αὐτὸς εἶπεν· Ἐγὼ δὲ, φησι, λέγω ὑμῖν. *Hîc,* οἷς αὐτὸς εἶπεν, *idem eſt quod apud Chryſoſtomũ,* τῇ παραγγελίᾳ. *Iam quia nihil eſt, quod hæc, quæ ſine dubio ſunt Chryſoſtomi, cum ſequentibus connectat: ego iſta, aut ſimilia addenda cenſuerim:* ἀλλὰ μᾶλλον τὴν πίστιν. καὶ γὰρ τὸ δόγμα, τοῦτ' ἔστιν. ἐὰν &c.

l. 17. καὶ ὅτι ὡς] *Coniungi poſſunt hæ duæ particulæ, etiamſi non coniungantur* ἐν παραλλήλῳ.

Pag. 788. 11. εἰ δὲ φυσικὰ &c.] *Perquàm acutè ex ſubiecto fecit Haleſius prædicatum. Hoc namq; pacto fit vt tutiùs aliquantò* καὶ ἀσφαλέστερον *loquatur Chryſoſtomus.*

l. 30. & 31. Ἐὰν γὰρ θελήσω &c.] *Fort.* σφοδρὸν καθεῖναι τὸν χαλινὸν, *eſt durum lupatum, ſiue frenum.*

num, quod equum vehementer compeſcat, in os eius demittere.

l. 39. νικήσῃς] *Nihil muto, aut ſi quid mutandum, malim,* ὑπερπηδήσῃς.

Hom. 7.

Pag. 795. 13. τουτέστι, κατὰ πρόγνωσιν *&c.*] *Veſtigia quædam veræ huius loci lectionis in Græcis ſcholijs apparent. Sic enim illa:* κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων, τουτέστι, κατὰ πρόγνωσιν καὶ προείδησιν καὶ προοικονομίαν. τοὺς γὰρ προορισμοὺς προθέσεις εἶπεν. *Quid ergo, ſi tali aliquo modo vulgata lectio interpoletur?* τουτέστι κατὰ πρόγνωσιν ἤτοι προείδησιν τῶν αἰώνων τῶν μελλόντων. αἰῶνας γὰρ λέγων, τοὺς μέλλοντας αἰῶνάς φησι, καὶ πρόθεσιν λέγων, τὴν πρόγνωσιν. ᾔδει γὰρ τὰ ἐσόμενα, καὶ οὕτως ὥρισε. *Tum expunctis his verbis,* κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων, *quæ è ſuperioribus ſine cauſâ repetita ſunt, ſic progredior:* ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ἴσως τούτων ὧν ἐποίησεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ὅτι διὰ, *&c. Græca Scholia:* ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Δι' αὐτοῦ γὰρ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε.

Pag. 795. 22. καινὸν] *Græca ſcholia poſt* καινὸν *addunt,* ὑπὲρ τοῦ ὑμᾶς σωθῆναι, *quod eſt* ἐξηγητικὸν τοῦ, ὑπὲρ αὐτῶν, *apud Chryſoſt.*

l. 25. ἄλλου θλιβομένου] *i.* Paulo. ὁ νοῦς: Quomodo verò, ſiue quâ ratione deficiebant illi, cùm alius eſſet, qui pateretur?

Pag. 797. 9. καίτοι τί γελοιόν ἐστι *&c.*] *Hæc verba vſq; ad* μεγάλα, *lin.* 10. *videntur ad alium locum pertinere, nimirum ad illum, vbi verſus decimus ſextus huius cap. exponitur.*

Hom. 8.

Pag. 805. 34. καὶ γὰρ ἑτέρῳ *&c.*] *Hæc verba & quæ ſequuntur ad* ἀκούοντες γὰρ, *lin.* 36. *marginem olent, nec eſt operæpretium, vt mea eſt ſententia, in iis emendandis temporis aliquid conſumere. Aliter* (Καὶ γὰρ ἑτέρῳ διομαρτυρίου μεμνῆσθαι βούλομαι) ἀκούοντες γὰρ *&c.*

Pag. 808. 3. λυόντων] *Vel cum Haleſio actiuum in paſſiu. muto, vel addo,* τῶν ἐμβληθέντων.

Pag. 809. 19. ἀπώναντο γὰρ ἀμφότεροι] *ſub.* τῶν διδομένων. *Tum addo:* ἀλλ' ὅρα μοι, ὅπερ ἔφην *&c.*

Hom. 10.

Pag. 814. 42. τὸ σῶμα λαμβανόμενον μιᾷ κεφαλῇ] *Legendum videtur:* τὴν κεφαλὴν λαμβανόμενον, ὡς ὅταν λέγωμεν· μία κεφαλή. *Aliter:* οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἑνώσεως τοῦ σώματος λαμβανόμενον μίαν κεφαλήν. *Al.* οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἑνώσεως, τὸ σῶμα λαμβανόμενον μιᾷ κεφαλῇ ἡνωμένον.

Pag. 815. 9. ποδῶν μέντοι ὑγιεινῶν] *Mihi non diſplicet* ὑγιεινῶν. *Comparat enim eos qui in Eccleſiâ infimum locum tenent, non cum pede morbido, ſed cum ſano pede & valente. Quod enim corpori eſt ſanitas, hoc animo eſt virtus.*

Pag. 817. 5. καὶ ὅσα τοῖς πρότερον κατειργάσατο] *Deeſſe videtur* καὶ *principio ſententiæ, nimirùm lin.* 4. *ante* ὥσπερ, *nec id ſolùm, ſed etiam verbum aliquod poſt* ἡμέρας, *videlicet,* ἀνάπτεται, *aut tale quid.*

Sit ergo integra lectio in hunc modum: ἀλλὰ πάλιν μετὰ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας ἀνάπτεται, καὶ ὥσπερ ἀπό τινος σποδιᾶς, σπινθὴρ ἐγκρυπτόμενος ἀνερρίπισεν ἅπαντα, καὶ ὅσα τὸ πρότερον οὐκ ἀνηλώθη, κατειργάσατο· οὕτω, *&c.*

Pag. 817. 6. ἐπὶ τῆς πυρκαϊᾶς] *Addendum videtur,* ταύτης. *In allegorico iſto incendio.*

l. 7. διέφυγεν ἡμᾶς] *Totum ſententiam ſic interpolari poſſe arbitror:* τὸ δὲ αἴτιον οὐκ ἔλαθεν ἡμᾶς. τοὺς γὰρ ξύλους αὐτοὺς τοὺς τὸν ὄροφον ἀνέχοντας καὶ πᾶσαν πρότερον συγκρατοῦντας τὴν οἰκοδομίαν κατέβαλε. διὰ τοῦτο καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς τοίχους εὔκολος τῷ πυρὶ γέγονεν ἡ διαδρομή. καὶ γὰρ *&c. pro* διέφυγεν ἡμᾶς, *lego,* οὐκ ἔλαθεν ἡμᾶς, *& ne deſit verbo ſuppoſitum, coniungo illud cum* αἴτιον *lin. præcedente.* τῆς ἐκκλησίας τὰ ἐρείσματα, *deleo, tanquam gloſſema,* τοῦ, ξύλους. *pro* προσέβαλε, *ſubſtituo,* κατέβαλε, *& poſtremo,* τῷ πυρὶ, *aptiorem locum do poſt* εὔκολος. κατέβαλε, *ſc.* ἡ πυρκαϊά. *Al.* τὸ δὲ αἴτιον, τῶν ξύλων αὐτῶν τῆς ἐκκλησίας τὰ ἐρείσματα διέφυγεν ἡμᾶς καὶ τοὺς τὸν ὄροφον, *&c.*

Hom. 11.

Pag. 818. 30. λαβὼν ὀνόματα δέκα] *i.* ἀνθρώπους δέκα. *Vide Act.* 1. 15. *& Num.* 26. *v.* 53.

Pag. 819. 9. πρὸς κατηχούμενον *&c.*] *Non opus eſt, vt extra ordinem hic legantur, quæ poſteà lin.* 43. *ſuo ordine poſita habemus. Quocircâ reciſis quæ in medio ſunt, lectionem ſic continuandam puto:* παραμυθοῦνται τὸν ἀκούοντα. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἔλεγεν *&c. Iam quod ad ſequentia attinet, ſenſus exigere mihi videtur, vt intacta & incorrecta relinquantur. Nam in* οὐαί μοι, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι, *emphaſis eſt in* μοι. Væ mihi, niſi euangelizem: *mihi ſc. qui ſum Apoſtolus. Non enim idem ab omnibus, aut ab inferioris loci hominibus, quod ab Apoſtolis requiritur. Atq; huc ſpectat parabola de talentis paulò ſuperiùs memorata. Quô enim quis plura accepit, eô maiorẽ ſummã debet reddere. qui decẽ talenta accepit, totidẽ debet rationem reddere: qui quinq;, non niſi quinq;, & ab eo qui duo duntaxat accepit, duo ſolùm repoſcuntur. verba ipſa excutiamus:* οἷον ἀποστολῆς ἔλαβέ τις χάρισμα. ἀλλὰ διὰ τοῦτο αὐτῷ οὐαί, ἐπειδὴ ἔλαβε. σὺ δὲ, *&c. i. vt verbi cauſâ:* Apoſtolatus donum accepit aliquis. At propterea illi væ, quia accepit *(ſc. niſi euangelizet)* Tu verò *(qui ſc. donum hoc non accepiſti)* extra es periculum. *Vno verbo: Paulo periculoſum eſt non euangelizare. Quare? Quia eſt Apoſtolus: quia euangelizandi donum accepit. Priuato alicui periculoſum idem non eſt. Quare? Quia non eſt Apoſtolus: quia* χάρισμα *non habet.*

Hom. 13.

Pag. 829. 31. φθόνος] *A. D.* φόνος, *quod meliùs huic loco conuenit quàm* φθόνος. *Sed tamen, quia reliqua omnia nomina ad ſeptimum mandatum pertinent, ego vocabulum aliquod requiro, quod eiuſdem ſit cum illis* συστοιχίας. *Quid ſi ergo pro* φθόνος *legamus,* κῶμος? *Vide Rom.* 13. 13.

Pag. 832. 30. ἐλαΐαι] *Rectiùs fort.* ἔλαια.

Hom. 14.

Pag. 836. 2. ἀλλὰ μηκέτι κλεπτέτω;] *Fortaſſe hæc aut ſimilia reſponſionis loco addenda ſunt:* ἵνα δείξῃ, ὅτι ὁ Θεὸς οὐχ οὕτω τῇ τιμωρίᾳ τῶν ἁμαρτημάτων, ὡς τῇ μετανοίᾳ ἥδεται.

Hom. 15.

Pag. 838. 41. *fort.* ὑπὸ πυρὸς σφοδροῦ διαβρωθέν.

Pag. 839. 11. ἐνδεῖσαι *&c.*] *Hypallage.*

Pag. 841. 10. ςόματος] *Sic rectiùs quàm* σώματος, *vt mihi videtur. Sequitur enim* κἂν ἑαυτὴν καταισχύνῃ. *Nam dedecori eſt dominæ, ſi talem ancillam alat. Cùm igitur ancilla maledicit, maledicit & ſibi, nec, dum expleat animum modò, quicquam penſi habet quid loquatur.*

Hom. 16.

Pag. 843. 41. - τὸν μὲν ἑτερότειχον, *&c.*] *Si locus detur A. Dounæi emendationi, rectiùs legetur fortaſſe inuerſo ordine:* μὴ μόνον τὸν ὁμότειχον, ἀλλὰ μηδὲ τὸν ἑτερότειχον, *quia plus eſt parcere extraneo quàm domeſtico, inimico quàm fratri, nullâ neceſſitudine mecum coniuncto, quàm cognato & neceſſario. Nam quò plures mihi ſuppetunt amandi aliquem cauſæ, eò, ſi amem illum, minùs eſt mirandum: ſicut diligere eum, quem nullæ aut quàm pauciſſimæ amoris cauſæ mihi conciliant, maius eſt quiddam & excellentius. Vnde in Euangelio dicuntur nihil magni aut eximij facere, qui fratres complectuntur, aut diligentes diligunt, ſed qui diligunt inimicos, ijs demum merces promittitur. Sed obijci poteſt,* ὁμοτείχοις *plerumq́ eſſe* ἀντιτείχους, *ſecundùm illud Heſiodi,* - καὶ τέκτονι τέκτων. *Dicta ergo hæc ſint diſputationis duntaxat gratiâ. Veruntamen vide an non ſic commodiùs ſententia enuntietur:* αὐτῶν δημιουργῶν ἕκαστος καὶ χειροτεχνῶν, μήτε τὸν ἑτερότειχον, μήτε τὸν ὁμότειχον βλαπτέτω μηδὲν, *&c.*

Hom. 17.

Pag. 847. 37. - πάντες καθαροὶ, *&c.*] *His verbis locus dari poteſt, lin. 36. poſt,* φαινέσθω, *hoc modo:* τουτέστι μηδαμοῦ μηδὲ φαινέσθω, ἀλλὰ πάντες (*vel,* πάντως) καθαροὶ γίνεσθε. τοῦτο καὶ Κορινθίοις γράφων, *&c. poſterius,* τουτέστι, *delea.*

Pag. 848. 16. *Nihil muto.*

Pag. 851. 6. - λύχνου κειμένου] *Fort.* καιομένου.

Hom. 18.

Pag. 854. 28. τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα, *&c.*] *Nec otij mei eſt, nec ingenij hunc locum emendare. Fragmenta ſanè videntur & fruſtula ſententiarum, non autem iuſtæ ſententiæ, quæ ab hoc loco, ad lin. 34. leguntur, & quòd ſimul connectantur, quaſi in vnâ veſte, hoc imperitis librarijs, tanquam malis ſarcinatoribus, debemus.*

Hom. 19.

Pag. 858. 29. - οὐ κυρτεῦσθαι, *&c.*] *Si* κυρτεῦσθαι, *ſit fornicari, &* κολαίνεσθαι, *pandari, loca certè mutare inuicem debent hæc duo verba.*

Pag. 860. 5. - καὶ ὑπὸ τῶν πορρωτέρω κατέχεται;] *Totam clauſulam ſic emendandam ſuſpicor:* Διὰ τί μείζονα ὀφθαλμὸς ἔχει τὴν ἰσχὺν τῆς διὰ γλώττης ἀποτελουμένης φωνῆς; Καὶ γὰρ τῶν πορρωτέρω ἡ φωνὴ οὐκ ἐφικνεῖται. *Aliter* (Καὶ γὰρ ὑπὸ τῶν πορρωτέρω τῆς φωνῆς ἡ ἰσχὺς κατέχεται, *&c.*) Καὶ ἐπὶ τῆς ἀκοῆς ὁμοίως ἴδοι τις ἂν γινόμενον. οὐ γὰρ ἄν τις οὕτω βοῆσαι δυνήσεται τοσοῦτον, ὥστε ἐμπλῆσαι τὸν ἀέρα, ὥστε ἀκοῦσαι ἐκ διαστήματος τοσούτου, ὅσον δυνήσεται ὁ ὀφθαλμὸς κατασχεῖν. *Puto me ſenſum rectè aſſecutum, tametſi à verbis nimiùm quantum receſſerim.*

Hom. 20.

Pag. 861. 33. - γαμῆσαι αὐτὸν τὴν αὐτοῦ] αὐτὸν, i. τὸν ἄνδρα, i. τὸν Ἀδάμ. *Adamum enim intelligi nemo non videt. Sed pronomen plus habet elegantiæ & maieſtatis, vt in,* αὐτὸς ἔφα, *& ſimilibus locutionibus.*

Pag. 862. 6. - τῆς εὐωδίας] *Alluſum videtur hoc vocabulo ad locum illum Pſalmi 133, vbi pax & concordia cum oleo fragrantiſſimo, opobalſamo putà, comparatur. Quemadmodum autem qui oleo fragrante inunguntur, ſuauem odorem etiam ad proximè aſtantes tranſmittunt: ſic ex concordiâ, quæ inter maritum & vxorem eſt, etiam vicini, & amici, ac cognati fructum aliquem atq́ voluptatem percipiunt. Elegantiſſima eſt ſimilitudo, nec vocabulum, quod tacitè eam innuit, videtur expungendum.*

Pag. 862. 36. μὴ παραιτήσῃ] i. ne recuſaueris. *Eſt aoriſtum prius ſubiunctiui medij.*

l. 39. - περὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ] *Plena ſunt elegantiſſimæ eruditionis, quæ in hunc locum A. D. annotauit, ſed tamen (vt dicam liberè quod ſentio)* ἀπροσδιόνυσα, *nec huic loco* περὶ πόδα. *Legendum puto:* ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, *ſicut paulò poſt legitur, lin. 41.* ἀγαγεῖν ὑπὸ τοὺς πόδας, *eſt,* ſubijcere, *ad ſubiectionem & obedientiam redigere, vt locus ipſe oſtendit.*

Pag. 863. l. 23. - καὶ δυνησόμεθα αὐτοῦ γενέσθαι δημιουργοί] αὐτοῦ, i. τοῦ κάλλους, *vt rectè annotatum eſt ab Haleſio ad oram ſchedarum A. Dounæi.* καὶ δυνησόμεθα αὐτοῦ γενέσθαι δημιουργοί, *i. & poterimus illius pulchritudinis eſſe opifices, nimirùm vt gratiæ diuinæ* συνεργοί, *& cooperarij. Nam non eſt opus vt ad* τὸ αὐτεξούσιον, *hæc referantur. Græca ſcholia:* ὥσπερ τοίνυν ὁ Χριστὸς πάντων αἴτιος τῶν ἀγαθῶν τῇ ἐκκλησίᾳ· οὕτω καὶ σὺ κατὰ δύναμιν ἔσο τῇ σῇ γυναικί. καὶ ὥσπερ αὐτὸς σώματος οὐκ ἐπιζητεῖ κάλλος, ἀλλὰ ψυχῆς, οὕτω καὶ σύ. ἂν γὰρ ψυχῆς κάλλος ἐπιζητῇς, καὶ εἰς τοῦτο αὐτὴν ῥυθμίσῃς, καὶ τῷ Θεῷ καὶ σοὶ τὸ κάλλος ἐργάσῃ.

l. 28. - τί πάθῃ ἡ γυνή;] *Lego:* τί, καλὴ ἡ γυνή;

Pag. 864. 33. - τοῦ μακαρίου τούτου λέγοντος,] *i. Paulo. vbi? Heb. 2. v. 14. Inde enim ſumpta ſunt verba iſta:* ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία, *&c. Primùm citat teſtimonium*

monium, & deinde examinat, ac poſtremò quàm aptum ſit oſtendit. Nam vt Chriſtus particeps fuit naturæ noſtræ ſiue carnis noſtræ & ſanguinis, αὐτῷ συνουσιαζόμενον πνεύματος ἁγίου: *ſic etiam nos in baptiſmo, per eundem ſpiritum regeneramur.*

l. 39. τὸ ἤδη τεχθὲν ἐξ ὕδατος.] *Incertus ſum, quò referendum ſit,* τὸ τεχθὲν: *vtrùm ad corpus Chriſti, an ad corpus regenerati. Si ad corpus Chriſti, malim legere:* τὸ ἤδη τεχθὲν, ἐκ πνεύματος δὲ, πεπίστευται, *&c. Si ad corpus regenerati, per* ὕδατος *intelligo,* σώματος, *quod eſt aqueæ ſubſtantiæ. Sed hoc eſt palpare in tenebris.*

Pag. 865. 31. καὶ οἱ γονεῖς, &c.] ὁ υἱὸς: *cùm iuuenis aliquis vxorem ducit, tantùm abeſt vt parentes eius rem iniquo animo ferant, vt potiùs latentur, nec ſumptibus vllis parcant, quò coniugium cum lætitiâ & hilaritate omni peragatur. Nulla dant doloris ad eam rem indicia, ſed contrà dolent & anguntur, ſi non rectè procedat, ſi aliquid ſit quod diſturbet, &c.* τούτων γινομένων,] *i. iis omnibus quorum mentio modò facta eſt. Optimè enim cohærebunt hæc cum præcedentibus, ſi verba parentheticis notis incluſa deleantur, & pro plenâ diſtinctione poſt,* προτιμᾷ, *ſubdiſtinctio ſubſtituatur. ordo:* ὄντως μυστήριόν ἐστι καὶ μέγα μυστήριον, ὅτι τὸν φύντα, *&c.* ἀφεὶς, τῇ μηδὲ ὀφθείσῃ, *&c.* προσκολλᾶται, καὶ πάντων αὐτὴν προτιμᾷ, καὶ (*ſub.* ὅτι) οἱ γονεῖς, *&c. Aliter, non deletis, quæ parentheſi includuntur,* προτιμᾷ, καὶ μυστήριον ὄντως ἐστὶν, ὅτι οἱ γονεῖς, *&c.*

Pag. 866. 19. *Fort.* ἵνα μηδὲν τῶν μὴ δεόντων ᾖ παρ' αὐτῆς, *&c.*

Pag. 870. 29. *pro,* μετελθεῖν, *ſcribendum puto,* μεταλλάττειν.

l. 34. & 35. *Addenda videntur hæc ante,* δύνασαι, ταῦτα μὲν, ἢ τούτοις παραπλήσια, δύνασαι σὺ λέγειν· δύνασαι δὲ καὶ ταῦτα ποιεῖν.

Pag. 871. *l.* 10. *Fort.* καὶ δεῖξον πῶς καὶ ἐν λιμῷ, *&c.*

Hom. 21.

Pag. 872. 40. τὸ γὰρ χαλεπώτερον] *Sub.* τοῦτο ἐστι.

Pag. 875. 14. πάλιν πένης] *Dixiſſe hæc videtur Chryſoſtomus aliquantò commotior.* Quid, *inquit,* iterum mihi pauperem commemoras? ſemperne hoc ſubterfugio vteris? *Lego igitur interrogatiuè,* πάλιν πένης; *Eſt oratio conciſa, qualis eſſe ſolet eorum, qui vehementiùs concitantur. Hoc autem voluit dicere,* πάλιν ὅτι πένης τίς ἐστι μοι λέγεις; *Sæpiùs enim vbi nolumus aliquid facere, paupertas prætenditur.*

l. 33. ἔνθα αἱ πόλεις εἰσί.] *Rectè, vt mihi videtur. A. D.* ἔνθα ἔμπολεις εἰσί. *Sed* ἔμπολις *quis poteſt eſſe, vt abſit à patriâ, & in alio loco ſit inquilinus. Verbi causâ. Dum hic in terrâ degimus,* ἔμπολεις *ſumus, hoc eſt, patriam habemus, in cœlis ſc. at nondum in cœlis ſumus. Aliud eſt patriam habere, aliud in patriâ eſſe. Qui peregrè degit, patriã habet, ſed non eſt in patriâ, aut, vt Chryſoſtomus loquitur, non eſt ibi vbi ciuitas & patria eſt. Quantum igitur ego video, ſi* ἔμπολεις *dicimus, pro* αἱ πόλεις, *non id dicemus quod Chryſoſtomus voluit.* Ἔμπολις & ἄπολις *opponuntur, ſed non item* ἔμπολις & πάροικος.

Hom. 22.

Pag. 880. 25. *Ægrè quis mihi perſuaſerit ad alium aliquem hæc accommodanda, quàm ad Paulum, tanquam imperatorem, & ad Chriſtianos, tanquam milites, & ad diabolum, tanquam Chriſtianorum omnium hoſtem. Primùm enim quod ad Paulum attinet, quod aliud erit ſuppoſitum verbi* διήγειρε, *ſi Paulus non ſit? Nonne idem oportet huius verbi ſuppoſitum eſſe, quod ſuprà fuit pag. 879. l. 34. verbi* καθοπλίζει & ἐξάγει, & *l. 37. verbi* ἐπέταξε, & *l. 40. verbi* εἶπε? *Deinde quo referemus* ἡμῖν *pag. 880. 3. niſi ad Chriſtianos? Poſtremò, quæ dicuntur de hoſtis aſtutiâ, & naturâ (Nonne enim omnes homines eiuſdem ſunt naturæ?) de nullo alio commodè mihi videntur intelligi poſſe, præterquàm de Diabolo. Quid igitur inquis, nihil mutas? Imò verò nonnulla muto, & nonnulla adijcio. poſt* κεχειρωμένος, *l. 2. vt mollior ſit ad ſequentia aditus, hæc aut non diſſimilia inferenda puto,* καὶ θαῦμα μοι ἐνταῦθα τοῦ ἐπιτάξαντος ταῦτα τὴν σύνεσιν. Ἤδη *&c. Deinde l. 5. pro,* τοὺς μαθητὰς ἐπαίρει, *legendum exiſtimo,* φοβερὸν ποιεῖ.

Pag. 880. 5. τοῦ πλήθους] *Sc.* τοῦ συμμαχοῦντος αὐτῷ, *vel* τῶν συμμαχούντων αὐτῷ. *Intelligit* κοσμοκράτορας.

l. 7. εἶπε τὰ σοφίσματα καὶ παρεσκεύασε νήφειν] *Hæc videntur in margine annotata primùm fuiſſe ad illum locum l. 2.* καὶ νήφειν ἐποίησε, *ac deinde per imperitiam librarij huc tranſlata.*

Pag. 881. 11. *Fort.* ὑγρὸν τοῦτον βίον μάτην καὶ εἰκῇ ἐπιζητῇ.

Pag. 883. 1. εἰ δὲ περὶ τοῦτο &c.] *Non improbatur mihi hæc lectio, nec quare improbanda ſit, video.*

NOTÆ

NOTÆ IN TOMVM

Quartum.

IN hiſce ſermonibus in Epiſtolam ad Philippenſes, editionem Veronenſem primùm ex manuſcripto Cæſareo emendauimus: neque eo contenti, cùm videremus Flaminium Nobilium doctiſſimum interpretē alijs melioribus Romæ codicibus vſum, illuſtrium amicorum operâ apographum ex optimæ notæ Vaticano deſcribendum curauimus, ex quo & multas expleuimus lacunas, & integras non ſemel pagellas adiecimus. Notæ ſunt pleræque omnes (vt in cæteras Paulinas Epiſtolas) doctiſſimi Dounæi, præter paucas noſtras & Haleſij noſtri, quas diuerſis characteribus excudi iuſſimus. Neque tamen quod voluimus, plenè aſſecuti ſumus. Nam vt Ethica hìc demus eſſe bona, & tanto auctore digna, commentarij certè mediocres ſunt, & vt plurimum, quales illi in Epiſtolam ad Epheſios, conciſi, & αὐτοσχεδιασθέντες (vt puto) vt, licet plurimum ex Vaticano codice & ingenioſis Dounæi coniecturis acceſſerit auxilij, multa tamen paſſim librariorum vitio luxata, multa deprauata ſuperſint emendanda. Porrò neque hoc neſciendum, argumentum epiſtolæ, & ſermonem proximè ſequentem, olim antè multos annos edita eſſe Baſileæ Græcè ab Eraſmo, & à nobis eorum in hâc noſtrâ editione habitam eſſe rationem.

NOTÆ ANDREÆ DOVNÆI

IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI IN EPISTOLAM AD Philippenſes.

IN HYPOTHESIN.

PAg. 1. lin. 24. ἐπίστρεψεν, conuerſa eſt, *abſolutè. Quod inſolentius.*

l. 25. Legendum, ἀρχιδεσμοφύλαξ. Flaminius putat μνημονικὸν eſſe ἁμάρτημα.

Pag. 2. 12. Legendum, neq; mutandum, ὑπὲρ πολλῆς πληροφορίας. *Mittebant enim vt res Pauli cognoſcerent, atq; ab ipſo, quid ageret, certiores fierent: non quòd iam eſſent certi: hoc enim abſurdum. Quid enim mitterent, ſi iam certò ſciebant? Quanquam meliùs legeretur*, ὑπὲρ πάσης.

l. 23. Legendum videtur, καὶ ἀποτεινάμενος πρὸς τοῦτο. ἀποτείνεσθαι *eſt* arcum intendere ad ſcopum. In multis enim τὸ ἀπὸ valet ad. διατείνεσθαι eſt contendere, pertendere. *Dem. pro Cor.* διὰ τί ταῦτα λέγω, διατεινόμενος οὑτωσὶ σφόδρα; cur hæc tantâ contentione dico? *aſpere quidem Iudaizantes increpans, canes nominat, & conciſionem, ſed non magna contentione vtitur, quæ nulla eſt* ἀπὸ τῆς ἐπιμονῆς. *dicimur autem in illum* ἀποτείνεσθαι, *in quem dirigimus ſermonem, & quem apertè petimus, nihilq; hoc verbo vſitatius.*

l. 32. Si quid mutandum, legerim (ἔστι δὲ τὸ πρᾶγμα πάσης κακίας μεστὸν) *ni ſic legeris, melius eſt vt* πάσης *ſuo loco maneat, poſt* πρᾶγμα.

l. 35. ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ] Ante hæc in Baſilienſi editione & Codice Cæſareo interſerebantur iſta, οἱ δὲ χρὴ εἰπεῖν Εὐωδίαν καὶ Συντύχην τὴν μετὰ γυναῖκα εἶναι τοῦ δεσμοφύλακος, τάχα καὶ αὐτὸν τὸν ἄνδρα. Sed huc omnino non ſpectant, nec habet interpres Flaminius, neque liber Vaticanus.

l. 38. Non malè legeris, οὐκ ἐπὶ πίστει μόνον, καὶ κινδύνοις, ἀλλὰ καὶ εὐποιΐᾳ. *ſed meliùs*, μαρτυρεῖ δὲ αὐτοῖς οὐ πίστιν μόνον, καὶ κινδύνους, ἀλλὰ καὶ εὐποιΐαν. *Vtrum horum poſueris, rectum eſt. nam quod editur, vitioſum.*

Pag. 3. 1. Lege, ἐν τοῖς δεσμοῖς.

l. 8. Omnino legendum, ἐὰν ἐνδεκάκις δόλιχον δραμὼν τὸν ὕστερον ἀφῇ. *Duodecies enim metam flectebant. Pindarus Olymp. 3.*

— τῶδε δένδρεα θαύμαινε σταθείς,
τῶν νιν γλυκὺς ἵμερος ἔσχε
δωδεκάγναμπτον περὶ τέρμα δρόμου

ἵππων φυτεῦσαι.

Et Olymp. 6.

-- οἷς ποτε προφάτων αἰεὶ δωδέκατον
δρόμον γ' ἐλαυνόντεσσιν αἰδοῖα ποτι-
στάζει χάρις εὐκλέα μορφάν.

l. 15. ὥσπερ τὰ τῶν εὐπόρων παιδία κόσμον ἔχει χρυσοῦν περὶ τὸν τράχηλον] *Bullam. Iuuen. Sat.* 5.

-- quis enim tam nudus, vt illum
Bis ferat Hetruſcum puero ſi contigit aurum?

l. 31. Baſil. edit. ὥστε ἐὰν ποιῶμεν, &c. Atque ita legendum, ποιήσομεν.

l. 32. *Legendum,* μέγα ἐλεημοσύνη καλὸν, καὶ τίμιον δῶρον, μᾶλλον δὲ μέγα ἀγαθόν. *Non dubium eſt liberalitatem eſſe honeſtum obſeruatis obſeruandis. Sed an ſit etiam bonum, hoc eſt, vtile, quæritur. Vt iuſtitia, quo nomine interdum eleemoſyna vocatur, eſt haud dubiè* καλὸν: *ſed* ἀγαθὸν ἀλλότριον, οἰκεῖον δὲ κακὸν, *vt Thraſymachus apud Platonem probare conatur. de Rep.* 2. *Hanc lectionem veram eſſe confirmant quæ ſequuntur. Docet enim quid vtilitatum habeat largitio, continuóque addit,* ὅρα γὰρ ἐντεῦθεν πόσα τίκτεται ἀγαθά.

l. 40. *Legendum* ὅτι πάντα ταῦτα διὰ τ. χ. *quæ ſcilicet enumerauit verſu proximo.*

Pag. 4. 8. *Lege* αἰτίω.

Hom. 1.

Pag. 5. 10. *Lege,* σὺν ἐπισκόποις. *ſic pag.* 6. *v.* 7.

Pag. 6. 11. *Forte* ἐπέστειλαν.

Pag. 8. 40. *Legendum,* ἐγὼ κοινωνῆσαι καὶ ἑτέρῳ, *vel* ἑτέροις χάριτας. *vt l.* 34. *ſuprà,* καὶ αὐτὸς ἐγώ, φησιν, ἑτέρῳ κοινωνῶ.

Pag. 9. 4 ἀναδεξαμένῳ] Admittatur in textum, quod in margine eſt, & locus erit magis perſpicuus. Baſilienſis editio legit, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀναδεξάμενος τὸ κήρυγμα Παῦλος. Hal.

l. 19. ὅπως οὐ τὸν] *Fort.* ὅπως ἂν τόν.

Hom. 2.

Pag. 10. 36. ἐκείνων] Ipſorum *ſc. Philippenſium.*

Pag. 11. 24. διαφέροντα, τουτέστι, συμφέροντα] *Vera eſt hac interpretatio, ſic Rom.* 2. *ſed ex his quæ ſequuntur videtur ponendum* διαφέροντα *tantùm. optat enim eis ſenſum atque prudentiam, vt ſciant, quid inter ipſum atque alios doctores interſit. ſic l.* 11. τί ἐστιν ἐν ἐπιγνώσει; τουτέστι μετὰ κρίσεως καὶ λογισμοῦ. *non ſatis eſt diligere, ſed cum ratione & iudicio diligendum. hoc eſt* δοκιμάζειν τὰ διαφέροντα. *l. tamen* 30. *probat Flaminij lectionem.*

l. 35. *Videtur legendum,* ἀδύνατον γάρ.

Pag. 12. 41. τὰς εὐθύνας μὲν παρασκευάζοντες τὰς πρὸς Θεὸν, καὶ συναντιλαμβανόμενοι] *Hoc quid ſit, qui minus intelligit (eſt enim obſcurum) diſcat ex Demoſthene,* πρὸς Λεωχάρην. Ἡμεῖς μὲν ταῖς ἀληθείαις πιστεύοντες εἰσεληλύθαμεν· οὗτοι δὲ τῇ παρασκευῇ καὶ τοῖς ἀδικήμασιν ἰσχυριζόμενοι διαπεπλέχασι. Nos quidem iure & cauſæ fiduciâ ad iudicia affuimus, iſti autem coitione & opulentà factione, non vllâ æquitate nitentes. *Item Æſchine, principio accuſationis ſuæ,* Τὴν μὲν παρασκευὴν ὁρᾶτε, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ τὴν παράταξιν, καὶ τὰς κατὰ τὴν ἀγορὰν δεήσεις. *Tam enim Dem.* εὐθύνας ἔδωκε τῶν πεπραγμένων αὐτῷ καὶ βεβιωμένων: *multique aderant ei, plures fauebant. multos enim amicos habuit, multos ſui cupidos. Eſt igitur* τὰς εὐθύνας παρασκευάζειν καὶ συναντιλαμβάνεσθαι, adiuuãdo ſubleuare rationes Pauli *Deo reddẽdas. quod faciebant qui euangeliũ ex animo prædicabant. Nec tamẽ interpretationem Chryſ. noſtri probo. Non enim Paulus dicit, ni fallor, ſe poſitũ eſſe ad defenſionẽ Euangelij apud Deum, ſed coram Nerone & cunctis hominibus.* Expoſitio hæc, præterquam quod non eſt neceſſaria (admiſſâ ſcilicet in textum lectiõe meliori) mihi inſuper eſt ſuſpecta. vt vt enim παρασκευὴ ſignificet apparatum, factionem, conatum, ambitum, quo ſæpe vtuntur multi cùm periclitantium amicorum cauſis fauent: tamen παρασκευάζειν εὐθύνας, opinor, nequit ſignificare rationes reddendas ſubleuare & leuiores reddere, nec exemplum puto proferri poſſe: ſed ſignificabit potiùs per factionem & coitionem intendere rationes & augere. Hal.

Pag. 14. 36. *Mallem* τὸ ταλαίπωρον ἡμῶν γένος.

l. 33. ὥσπερ ποῦ καταγωγίῳ &c.] Deeſt fortaſſe aliquid, quod, ſi exprimeretur, ſententiæ perſpicuitatem conciliaret. primo ſi poſt παραμυθεῖν exprimatur παραδέδομαι. deinde ante ὥσπερ ποῦ exprimatur locus aliquis, vt πεδίῳ, aut tale aliquid, quod coniungatur cum ποῦ, πολλὰς ἔχοντι πηγάς Hal

l. 43. καὶ δέδοικα] Dele, τὸ καὶ Hal.

Pag. 15. 38. ὁ τούτων ἀπορήσας] ἀπορεῖν τινος, alicuius rei indigere. quo ſenſu autem dicetur quiſpiam τοῦ δίψους καὶ λιμοῦ ἀπορεῖν? *Flaminius:* qui his de cauſis deſperauit. Ego ſyntaxin hanc ignoro. Hal.

Pag 16. 5. *Legendum,* ἀλλ' ἔστιν ὦ φοβηθῆναι.

l. 15. κατορθώσεις] Per ironiam dictum.

Hom. 3.

Pag. 18. 18. *Fort.* εἰ δὲ ἐν ζωῇ ταύτῃ τοῦτό ἐστιν. & 19. τοῦτο κἀκεῖ λέγειν (*ſed nec ſic loco ſatisfit*) Locus eſt, vt puto, corruptiſſimus. Flaminius: quòd ſi dum hîc viuo, hoc mihi videtur, quid in altero ſeculo futurum eſt?

Pag. 19. 11. ὁρᾶτε διασπαθίζοντας τὰ ὑπάρχοντα τοὺς παῖδας] *Tametſi alterum ſit vſitatius verbũ, tamen hoc non eſt repudiandum.* διασπαθίζειν τὰ ὑπάρχοντα, *eſt* profundere, perdere rem familiarem: *à verbo* σπαθᾶν *apud Ariſtophanem in Nebulis, quod Scholiaſtes interpretatur* ἀναλίσκειν. Ω γύναι, λίαν σπαθᾷς. *Pollux* σπαθῶν τὴν οὐσίαν. *hinc* σπατάλη, *luxus,* καὶ σπαταλᾶν.

l. 43. τὸ γὰρ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον] *Verbum hoc Noſter* προσεχῶς *interpretatur,* ἀπελθεῖν, *ex hâc vitâ diſcedere: vt 2. Timoth. cap.* 4. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. *propriè autem vt* καταλύειν *eſt, ad diuerſorium, vel quò tendimus, peruenire (tum enim equos ſoluimus) tranſlatum à curribus, vt docet Scholiaſtes Thucydidis. Ve-*

teres

Veteres enim vehiculis iter faciebant. ſic ἀναλύειν domũ redire, vt Lucæ 12. v. 6. καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν Κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων. *2. Macchab. cap. 9. v. 1.* περὶ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐτύγχανεν Ἀντίοχος ἀναλελυκὼς ἀκόσμως ἐκ τῶν κατὰ τὴν Περσίδα τόπων. *Aptiſſimè autem hoc verbo vſus eſt Apoſtolus.* Cœlum enim æternum eſt domicilium fidelibus. *Et videtur alludere ad illud Eccleſiaſtæ, 12. v. 7.* Antequam reuertatur puluis in terram, vnde erat, & ſpiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. *Cùm enim homo diſſoluitur, omnia ad initia ſua redeunt. Hinc Ariſtotelis* poſteriora analytica, *quæ docent methodum concluſiones ad ſua principia primaſq́; cauſas reducendi, quæ ſunt* αἱ ἀποδεικτικαί. *Quod pulchrè Iohannes Philoponus oſtendit in principium 2. Poſteriorum,* ἔστιν ἀνάλυσις, ἡ ἐκ γνωστοῦ τινος εἰς τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰ αἴτια ἐπάνοδος, ἐξ ὧν τὸ τοῦτο ἔχει καὶ τὸ γνωρίζεσθαι, *quâ ſignificatione, inquit,* ἀπόδειξις *eſt* ἀνάλυσις. *Ut quum in Theologiâ quæritur, quod ſit fidei fundamentum, quo nititur, ſolùmne in Scripturam, an etiam in Eccleſiam ſit reſoluenda, quodq́; eius medium, quo non fallimur. Idem,* ἀνάλυσίς ἐστι, καὶ ἡ ἐκ τῶν αἰτιατῶν *(ſic enim legendum, non* αὐτῶν *)* καὶ ὑστέρων ἀναδρομὴ ἐπὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ αἴτια, ἐξ ὧν τὰ αἰτιατὰ τὴν σύστασιν ἔχει. εἴληπται δὲ ἡ λέξις μεταφορικῶς ἀπὸ τῶν ἀποδημούντων καὶ ἀναστραφέντων εἰς τὰ οἰκεῖα· καὶ ἡ εἰς τὰ οἰκεῖα ἀπὸ τῶν ξένων ἐπάνοδος, ἀνάλυσις λέγεται. *Atq́; hæc ratio nominis eſt* ἐν τοῖς ὑστέροις ἀναλυτικοῖς. *Nam alia* ἐν τοῖς προτέροις. *In his enim medium cauſa tantummodo eſt concluſionis: in illis etiam rei. Quod Iohannes item eleganter docet his verbis:* ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις συλλογισμοῖς, ὁ μέσος, αἴτιος ἦν τοῦ συμπεράσματος, οὐ μὴν δὲ καὶ τοῦ πράγματος· ἐν δὲ τῷ ἀποδεικτικῷ καὶ τοῦ συμπεράσματος καὶ τοῦ πράγματος. *Quæ eſt igitur* τῶν προτέρων ἀνάλυσις? *videlicet,* εἰς ὅρους καὶ σχήματα. *Tota enim argumentatio reſoluitur, primùm in propoſitiones, deinde in terminos. Ex diſpoſitione autem medij figura intelligitur. Hinc de veritate argumenti iudicatur. Nam* ἀνάλυσις *eſt Ariſtoteli, quod* iudicium *Stoicis, ſecunda pars dialectices.*

Pag. 20. 13. Niſi me fallit animus, legendum, οὐ δι' ἐσόπτρου, οὐ διὰ πίστεως, ἀλλὰ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, *ex duobus Pauli locis, quorum prior habetur, 1. ad Cor. cap. 13. v. 12.* βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου καὶ ἐν αἰνίγματι· τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. *Alter 2. ad Cor. cap. 5. v. 7.* διὰ πίστεως περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους. *In vtroq́; autem alluſum ad 12. Num.*

l. 24. Legendum fortaſſis, πολλαὶ γὰρ διὰ τέχνης τοῦτο ποιοῦσι. *Mulieres enim conducebantur ad luctum ciendum &* funera plangenda. *Feſtus,* Præficæ dicuntur mulieres ad lamentandum mortuum conductæ, quæ dant cæteris modum plangendi, quaſi ad hoc ipſum præfectæ. *Nænius:* Hæc quidem, mehercule, opinor, præfica eſt, quæ ſic mortuum collaudat. *Ieremiæ 9.* Docete filias veſtras lamentum, & vnaquæque proximam ſuam planctum. *Vel igitur ſic legendum, vel potiùs,* πολλαὶ γὰρ τέχνην τοῦτο ποιοῦσι. *Dicendum enim fuiſſet,* διὰ τέχνης τοῦτο ποιοῦσι. *Lucianus,* ὥσπερ οἱ τέχνην τὸ πρᾶγμα ποιούμενοι. *Dem.* πρὸς Πανταίνετον, Ἐγὼ δ' ἀδικεῖν μὲν οὐδένα τῶν δανειζόντων οἴομαι· μισεῖσθαι μέντοι τινὰς εἰκότως ἂν ὑφ' ὑμῶν, οἳ τέχνην τὸ πρᾶγμα πεποιημένοι, μήτε συγγνώμης, μήτ' ἄλλου μηδενὸς εἰσίν, ἀλλ' ἢ τοῦ πλείονος.

l. 42. Legendum, ὅταν καὶ ἔργα γίνηται ὑπ' αὐτῶν. *Vide l. 40. bis, & pag. 21. l. 2.*

Pag. 21. 13. Fortè προνοείτω, *vel* προνοείσθω. *Ibidem lego* καταλείπω αὐτοῖς, *videlicet, fut. 2. ſub. verſu enim proximo* δῶ αὐτοῖς: *& mox duo futura indicatiui.*

l. 20. Fortè ἴσον τῷ φοβουμένῳ.

Hom. 4.

Pag. 22. 32. ᾔνεσάν σε πάντες ἄγγελοι ὁμοθυμαδὸν, ὅτε καὶ ἄστρα εἰργάσω] *Iob. cap. 38. v. 5.* ὅτε ἐγενήθησαν ἄστρα, ᾔνεσάν με φωνῇ μεγάλῃ πάντες ἄγγελοί μου.

l. 40. Mallem, ἐφ' ὕψοις.

Pag. 23. 7. Lego, πρὸς τὸν Χριστὸν οὐκ ἤθελεν ἀπελθεῖν ὁ Παῦλος, καὶ οὐκ ἠθέλησε τὸν Χριστὸν, ὃν οὕτως ἐπόθει, *ſine parentheſi, vt ſit* ἐπανάληψις. *Noluit ire ad Chriſtum Paulus. Ad quem Chriſtum? Quem ita deſiderauit &c.*

l. 8. Legendum potiùs, ἀλλ' ἔμεινεν, *vel* ἔμενεν.

l. 9. ὅλως δὲ μεμνῆσθαι χρὴ Παύλου, οὐχ ἁπλῶς. Non oſcitanter. *Sic enim Noſter vti ſolet hoc aduerbio.*

l. 11. ἵνα τοίνυν ἀξιοπίστους αὐτοὺς ἐργάσηται] *Quid audio? ipſoſne vt fide dignos faceret? Imò ſic lego,* ἀξιόπιστον αὐτὸν, *vel* αὐτοῖς. *Niſi* ἀξιοπίστους, *poſitum ſit,* ἀντὶ τοῦ ἀξιόχρεως.

l. 12. πάντως ὅτι μένω] In Græcis quandoque ὅτι cum elegantiâ quadam παρέλκει, vt hîc. Sed hæc elegantia obſcuritatem parit. Quamobrem, ſi abeſſet, non requirerem. *Hal.*

l. 27. ὅπερ καὶ καύχημα ἦν τὸ ἐστηρίχθαι ἐν τῇ πίστει] Obſcura, vt & id quod proximè ſequitur, τὸ ἡμῶν καύχημα ἂν ἐμοὶ &c. *Hal.*

l. 32. τοῦτο ζητεῖτε] Sic enim alibi profitetur ſe quædam non explicare, ſed auditoribus inueſtiganda relinquere. *Hal.*

l. 44. ἀλλήλους, τουτέστι] Quid? an expoſitio quæ ſequitur, ad Chriſti verba ſpectat? nihil minus. repetenda iterum textûs particula, ἐὰν ἀκούω, τουτέστι. Sic clara eſt rerum connexio. *Hal.*

Pag. 24. 8. συναθλοῦντες] *Oſtendere vult præpoſitionem* σὺν, *non hærere* τῇ πίστει, *ſed ipſorum ſignificare inter ſe in certamine conſpirationem, vt docent ſequentia.*

l. 13. Lego, μόνον πτύρει. *Heſychius.* πτύρεται, χαραδρύνεται, σείεται, φοβεῖται, φρίττει. πτυρμὸς, φρίκη *ſignificat repentinum equi pauorem. Ni ſic legas, nullus eſt ſenſus. ſic l. 14.* ἐκεῖνοι γὰρ οὐδὲν δεδίασι, ἀλλὰ πτύρει μόνον.

l. 14. Legendum, ἐπειδὴ γάρ.

l. 21. Legendum eſt vel ὅτι τὰ αὐτῶν οὐ ψευδῆ, *vel* ὅτι τὰ ἐκείνων ἀληθῆ. *Subeſt enim antitheſis.*

Pag. 25. 15. ὁ φόβος αὐτοῦ. *Timorem enim legum atq́; hominum mox ſubiungit. ſi igitur generalem metum intelligas, non procedit.*

l.27. Falſum eſt quod Flaminius legit, οὐδεὶς φύσει ἐστὶν ἀνδρεῖος. *Si enim vlla virtus naturalis, hæc. Timidi ſumus enim vel impauidi naturâ magis quàm voluntate. De virtutibus autem loquitur, quæ nobis inſitæ ſunt. Itaq; hic* τὸ ἀργὸς *reiiciendum. Fortè* ἄοργος *legendum, ſi ſit eiuſmodi verbum, aut* ἀόργητος. *Sunt enim quibus vix vlla inſit bilis.*

l.32. Deeſt aliquid, ſic opinor implendum. ὡς ἐλεημοσύνη ἐπώνυμος οὖσα ἐλαίῳ. *Cur enim mox oleum ſubiungeret? & nomen* ἔλαιον *anteà poſitum fuiſſe, arguit relatiuum* τούτῳ, *quod mox ſequitur.* ἔλεον *autem &* ἔλαιον *pronuntiatione non differunt, alioqui quomodo deriuaret* ἐλεημοσύνην ἀπὸ τοῦ ἐλαίου? *aut cur diceret,* τῆς γὰρ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας εἶχον σύμβολον, τὸ ἔλαιον, *nempe reges? Atq; hic locus vel maximè tuetur Wintonienſem contra Iohannem Checum.* Sed quis tuebitur Iohannem Noſtrum frigidè ludentem in ambiguitate nominis?

l.35. Mallem, δι' ἐλέου μαλ. *& mox* ἐπειδὴ γάρ.

Pag.26.25. οὐδὲν ἐλέου κρεῖττον· φωτός ἐστιν αἴτιον, καὶ ἐκεῖ φωτὸς αἴτιον] *Hîc rurſus luſit ambiguitate nominis ex eâdem pronuntiatione. Oleum lumen accendit, vnde eſt Hebræum nomen* jitſhar, *vt Aben Eſra docuit, &* ὁ ἔλεος τοῦ ἐκεῖ φωτὸς αἴτιον. πρόξενος γάρ ἐστιν αἰωνίου ζωῆς. *Hinc eſt quòd oleum illud, quod Virgines quinq; ſapientes ſibi parauerant, toties Noſter interpretatur eleemoſynam, & bona opera.* τὸ ἐκεῖ *ſignificat* alteram vitam. *Vide l.20.*

l.34. ſuppleuerim μέγα ἄνθρωπος ἐλεήμων. *non enim conſentaneum eſt, vt homo procedat nudus.*

l.41. Retinendum eſt τὸν ἔλεον τοῦτον *propter verſum ſequentem.* τὸ γὰρ ἔλαιον *non extinguit flammam. Prouerbium eſt,* τὸ ἔλαιον πρίασθαι, καὶ τοὺς ἅλας. *Sed apud Ariſtotelem 2. Rhetorices, editione Andreæ Wecheli pag.106. neſcio quomodo legitur,* τοῦτο δ' ἐστὶ ταὐτὸ τῷ λεγομένῳ τὸ ἔλεος πρίασθαι καὶ τοὺς ἅλας. *In cuius expoſitione prouerbij falſus eſt Eraſmus, niſi me fallit animus. Quem vide, ſi placet, pag.739. Edit. Henrici Stephani.*

Hom. 5.

Pag.28.11. Legerim, ἓν ἔσω τὸ φρόνημα, ὥσπερ μία ψυχή, *vel,* ἐκ μιᾶς ψυχῆς.

l.29. Cenſeo legendum, ὅταν γὰρ σὺ τίνος ἄξιον ἐκεῖνον τιμῆς ἔχῃς, καὶ ἐκεῖνός σε, οὕτως.

l.40. ὅταν ὁρῶμεν παιδία ἀνατεινόμενα] Cum videmus puerulos minitantes. ἀνάτασις comminatio. *Athenæus lib.4. prout vir doctiſſimus emendauit,* διὸ πάντας εὐλαβουμένους τὴν τῶν κυρίων ἀνάτασιν, φοβεῖσθαι τοῦ ζῆν ἑκόντας ἐκβῆναι, propterea omnes, qui Deorum, in quorum poteſtate ſunt, minas verentur, timere vitâ exire ſuâ ſponte. vt non licitum eſt, *inquit Cicero*, de ſtatione diſcedere imperatoris iniuſſu. *Polybius lib.5.p.274. A.* νομίζεις γὰρ ἡμῖν, ἔφη, σοῦ μέλειν, ἢ τῆς σῆς ἀνατάσεως; *Caſaub.* Tune, inquit reris Babyrta, aut te aut tuas minas nos curare? *Sic quidam Dorimachum per contumeliam appellat, quod Babyrtæ cuidam homini impuro vultu ſic erat ſimilis, vix vt quiſquam internoſceret: vt Lentulus Spintheri gladiatori, vnde Lentulus Spinther dictus eſt. Quod Plato pluribus in Phædone declarat. Philo Iudæus, vbi docet, ſolum liberum eſſe ſapientem:* ἐπανατάσεων γὰρ καὶ ἀπειλῶν, ἃς σοφοῖς ἀνδράσιν ἐπανατείνονταί καὶ ἀπειλοῦσί τινες, ἥκιστα φροντιστέον. *Hîc quoq; in optima editione eſt* ἐπανατάσεων. *Virg.*

Præſentemque viris intentant omnia mortem.

ἀνατείνεσθαι *propriè eſt* baculum attollere, quo cædas canem: ἐπανατείνεσθαι intentare, *itaq; Noſter addit,* ἢ καὶ λίθον αἴροντα.

Pag.29.28. Dan.2. ad finem eſt, καὶ μαναὰ, καὶ εὐωδίας εἶπε σπεῖσαι αὐτῷ, *Heb.* minchah, *quod aliàs transferunt* δῶρον.

l.37. Fortè ὡς ἔπεσον.

Pag.30.27. Μεμφιβοσθὲ] Lapſus memoriæ. erat enim Isboſeth.

l.28. Lege καὶ ἐν κεφαλῇ.

Hom. 6.

Pag.32.1. καὶ σάρκα] Lege, καὶ ὅτι σάρκα.

l.22. Legendum, ἀλλὰ καὶ τὸ ἴσον εἶναι αὐτῷ Θεῷ.

Pag.33.17. Incunctanter ponendum τὸ μ. δ. ὑψηλὰ φρονῆσαι. *l.16. Vera humilitas eſt, inquit,* ὅταν τις δυνάμενος ὑψηλὰ φρονῆσαι, ταπεινοφρονῇ. *Memorabile eſt illud Propertij:*

Mæcenas eques Hetruſco de ſanguine regum,
Intra fortunam qui cupis eſſe tuam.

Mæcenas enim priuatum egit, neq; equeſtrem ordinem exceſſit, cui licuit vrbem & prouincias regere, ſummos magiſtratus capeſſere.

Pag.35.6. οὐκ *non eſt tollendum. Aufert enim interrogatio vim negationis: & hoc Atticum. Exempla innumerabilia ſuppetunt. Ponitur autem* πόσῳ μᾶλλον οὐκ, ἐκ περιουσίας. *Satis enim eſſet dixiſſe alterutrum.*

Pag.37.12. Senſus non deſiderat τὸ ἢ, *vndecunque ſit.* κἂν ὀλίγον καθαρεύουσα τοῦ πάθους ψυχή. Vel paulum modò vacuus perturbatione animus.

l.14. οὐκ ἔχει τὸ δικαστήριον ἀδέκαστον] δεκάζειν *eſt* corrumpere iudices. *Sed vnde, pauci norunt. Harpocration docet ex Eratoſthene,* Λύκος ἐστί τις ἥρως πρὸς τοῖς ἐν Ἀθήναις δικαστηρίοις, τοῦ θηρίου μορφὴν ἔχων, πρὸς ὃν οἱ δωροδοκοῦντες κατὰ δέκα γενόμενοι συνεστρέφοντο, ὅθεν εἴρηται, Λύκου δεκάς. Ἀριστοτέλης δὲ ἐν Ἀθηναίων πολιτείᾳ Ἄνυτόν φησι καταδεῖξαι τὸ δεκάζειν τὰ δικαστήρια. *Ariſtophanes in Veſpis, agens de conſtituendo iudicio,*

Ἡρῷον εἴ πως ἐκκομίσαιμεν τὸ τοῦ Λύκου.

Quo ſignificat iudicia exerceri ſolita Athenis apud fanum huius herois. Apud Ciceronem & alios habemus Decurias iudicum. Vide Eraſmum in Prouerbio, Lupi decas.

l.26. Mallem ἔνθεν ἀπέδρα ὀδύνη.

Hom. 7.

Pag. 38. 18. τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ] *Similem habes locutionem Iobi 11. 10.* βροτὸς δὲ γεννητὸς γυναικὸς, ἴσα ὄνῳ ἐρημίτῃ.

Pag. 39. 12. *Videtur legendum*, οὐχ ὡς ἁρπάσας ὢν ἀπεπίδοτο.

l. 15. *Mallem* ὅτι ἐπετάγη, quòd iuſſus eſt. *v. quidem. 18. manifeſtò ſic legendum*, ἐπεὶ εἰ ἐπετάγη. *arguit v. 19.* εἰ μὴ οἴκοθεν τοῦτο εἵλετο, εἰ μὴ παρ' ἑαυτοῦ. *Potuit enim* ὑποταγῆναι, *& nihilominus ſuâ ſponte hoc facere. Sed qui iuſſus eſt, à ſe non facit. ſic v. 21, legendum*, τίνος ἕνεκεν ἐπιταγὴν ὑπέμεινεν. *Habes v. 20.* π. τ. κ. τοῦ προστάγματος.

l. 37. *Quis non videt legendum*, ἄρα καὶ τὸ μορφὴν δούλου λαβεῖν οὐκ ἔστι φύσιν δ. λ. *nam* μορφὴν *bis eſt* ταυτολογία. *Vide priora & p. 40. 3.*

Pag. 42. 2. εἰ περὶ τοῦ Θεοῦ λόγου] Fort. εἰ μὴ περὶ Θεοῦ λόγου. *Hal.*

l. 13. οὐκοῦν τοῦτο τὰ ὄντα ἐποίησε, καὶ διὰ τοῦτο] Fort. οὐκοῦν τὰ ὄντα ἐποίησε διὰ τοῦτο. *Hal.*

l. 15. ὁ Θεοῦ λόγος] Lege, ὁ Θεὸς λόγος. *Hal.*

l. 34. κατὰ τὴν οὐσίαν] *ſc.* ἐγέννησεν, *vt puto.*

Pag. 43. 17. ποῖος ὢν] Malo, τίς ὤν. *Hal.*

l. 40. *Secundùm Hebræam veritatem legendum*, οὐδεὶς ἄνθρωπον *cum interrogatione.*

Pag. 45. 7. Lege, καὶ βάλλομεν αὐτά.

Hom. 8.

Pag. 46. 10. Leg. ῥαθυμίαν ἀποστρέψαι φιλοῦμεν. *vel potiùs* ἀποτρέψαι. *Ariſt. Rhet. 2.* οὐδὲ τοῖς ἀναστρέψασι τὰς ἀλλοτρίας ναῦς. *ſic quidem habet editio Morellij. ſed quis non videt legendum* ἀνατρέψασι? *frequens error.*

Pag. 48. 3. πιλῶν] Lege, πηλῶν, vt ſuprà.

l. 14. Legendum, καὶ τὸν ἰχῶρα ξύων. *Iob* 2. καὶ ἔλαβεν ὄστρακον, ἵνα τὸν ἰχῶρα ξύῃ, καὶ ἐκάθητο ἐπὶ τῆς κοπρίας ἔξω τῆς πόλεως. *l. 16. in eodem capite eſt* ἰδοὺ ἀναμένω χ. ε. μ. Sic Septuag. at Noſter vbique ξέων. mutare itaq; conſtantem lectionem nolui. Hal.

l. 29. Lego, τῶν συνεχουσῶν με ὀδυνῶν] *Hoc verbum eſt eodem capite.*

l. 34. Leg. εἰς οἰκίαν εἰσίασι.

l. 40. Poſcit conſequentia, ἀλλ' ἐπὶ χρόνον πολύν.

l. 42. Sic quidem Iob. 6. βρόμον γὰρ ὁρῶ τὰ σῖτά μου ὥσπερ ὀσμὴν λέοντος. *ſic Athen. lib. 3.* τάριχος τίλειος καὶ μὴ βρομώδης. *Sed Caſaubonus docet veram lectionem eſſe*, καὶ μὴ βρωμώδης. *&* ἄβρωμος, *non* ἄβρομος. *ponendum igitur* βρῶμον, *quod eſt* virus: βρωμώδης, viroſus.

Pag. 49. 26. Legendum videtur, ὅτι πολλοὶ τῶν πλησίον ἀναγ.

l. 28 τοῦτό ἐστι τὸ θαυμαστὸν, τὸ καὶ παρακνιζόμενον μηδὲν παθεῖν τοιοῦτον] παρακνίζειν *eſt* pungere, perſtringere. *Cic. 2. de Oratore.* Præco Granius multorum nobilium impunè perſtringebat voluntates. *Amos* 7. 14. οὐκ ἤμην προφήτης ἐγὼ, οὐδὲ υἱὸς προφήτου, ἀλλ' ἢ αἰπόλος ἤμην, καὶ κνίζων συκάμινα, ſed caprarius ſum ſtringens aut vellicans ſycamoros. *nam &* vellicare *hoc ſenſu dicitur per tranſlationem.*

l. 29. Legendum, ἐν οἷς φαίνεσθε, ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ. καὶ γὰρ οἱ ἀστέρες ἐν νυκτὶ λάμπουσι. *Gen. 1. 14.* γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ εἰς φαῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς. *Sol & luna dicuntur* κατ' ἐξοχὴν οἱ μεγάλοι φωστῆρες, magna luminaria: *Ptolemaeo* τὰ φῶτα: *vt* ἡ σύνοδος τῶν φώτων.

Pag. 50. 18. Lego, μετὰ τὴν πρώτην ἢ δευτέραν ἡμέραν. Sed in iſtiuſmodi locutionibus vocabulum ἡμέρα frequenter intelligitur. Hal.

Hom. 9.

Pag. 51. 16. νῦν δὲ προσδοκῶντες λανθάνειν, κἂν ἐπανορθώσαιντο] Aliquid eſt quod in hac ſententia diſplicet. ſenſus hic eſſe videtur. Si Philippenſes ſibi perſuaſiſſent Paulo omnia per ſpiritum innotuiſſe, fortaſſe impudentiores euaſiſſent, hoc ipſo videlicet, quòd aperta eſſent eorum peccata, ipſis omnem peccandi pudorem excutiente. nunc cùm ſe latere ſperarent, non difficulter corrigi poſſent. Hal.

l. 25. οὐδένα ἰσόψυχον, τουτέστιν, ὅμοιον ἐμοὶ κηδόμενον ὑμῶν καὶ φροντίζοντα] *Sic noſtri quoq; interpretantur. Sed apparet ex Pſal. 54. 14. aliam ſubeſſe vim huic verbo.* σὺ δὲ, ἄνθρωπε ἰσόψυχε, ἡγεμών μου καὶ γνωστέ μου. *Vet.* Tu verò homo vnanimis. *Hoc iam cum Chryſoſtomi interpretatione non conuenit. Sed veriùs Iunius*, par mihi. *Heb.* ſecundùm exiſtimationem mei. *i.* quem ego tanti ſemper feceram, ac meipſum. *is erat Achitophel. igitur* τὸ ἰσόψυχον *valet*, ἶσον ἐμῇ ψυχῇ. *vt Achilles de Patroclo*, quem ego amabam, *inquit*, ἶσον ἐμῇ κεφαλῇ. *Non hoc igitur Paulus oſtendit hoc verbo, quanti Timotheus fecerat Philippenſes, quâue eos curâ complexus eſt, ſed quanti ipſe eum fecit, & quàm charus ipſi fuit.* Scitote, *inquit*, cùm hic ad vos venerit, alterum me venire. *Nomen hoc non eſt apud Heſychium, nec aliter accipiendum atq; in Pſalmo. Non enim ſignificat pariter animatum, aut eodem, quo fuit ipſe erga Philippenſes, animo. Nec mirum erráſſe Chryſoſtomum, cùm vnde ſumptum eſſet, & vim Hebræi vocabuli neſciret. Sym.* ὁμότροπος, *quod idem eſt*, eiuſdem ingenij, *non* ſimilis. *Hom.* ὅμοιον γῆρος, οὐδ' ἶσα νοστῇ. *ſic Anacreon Bacchum vocat* τὸν ὁμότροπον Ἔρωτι. *vide ne l. 24. legendum ſit* τὸν ὁμοίως μοι μεριμνῶντα. *ſed* οὐδένα ἰσόψυχον *eſt*, neminem alium habeo tam charum mihi.

Pag. 52. 1. ὦ ἐν ἀγνοίᾳ] *Fort.* ἐν ἀγωνίᾳ.

l. 16. Omnes noſtri codices habent παραπλήσιον θανάτῳ. *ſic emendandum l. 25. & 29. ſed tamen apud Polybium eſt de nauali prælio*, παραπλήσιον γὰρ πεζομαχίας συνέβαινε τὸν κίνδυνον ἀποτελεῖσθαι. *vide codices Pauli, & ſtatue quod placet.*

l. 34. Leg. εἰ τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι.

l. 35. Apud Paulum eſt, ἐπιμένειν δι' ὑμᾶς *cap. 1. 24.*

l. 37. Leg. κἂν εἰ μὴ νῦν ἐγένετο. ἂν *enim ſignificat* Si, *per ſe indicatiuo non iungitur.*

Pag. 53. 1. Leg. ἐπεὶ (οὐκ ἂν ἀγαθὸν ἦν)

l. 13. ὥσπερ ἔλεγον] Puto aliquid intercidiſſe, ſeu textûs particulam, κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ, ſeu aliquid aliud. Hal.

l. 16. τουτέστι μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς] Et hîc repetendam puto illam textûs particulam, μετὰ χαρᾶς, deinde ſubiungendum, μετὰ πολλῆς τῆς σπουδ. Hal.

l. 17. Legendum, ὥσπερ τοῦ ἁγίοις προσήκει, *ſupple* προσδέχεσθαι. *ſed fortè etiam meliùs*, τοῖς ἁγίοις προσήκει.

l. 30. Fort. τότε ϗ τοῖς οἰκείοις. *ſed Euſtathius ait*, οἰκέτην *interdum ſignificare, non famulum, ſed quemuis domeſticum & familiarem.*

l. 35. Leg. ὡς ἂν εἰ ἡ πόλις, ἐκ παραλλήλων.

Pag. 56. 23. ἔνεστι γὰρ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ϗ ἀνυπόδητον] *Hoc obſeruationem eccleſiæ confirmat. Petrus enim vinculis ſolutus & carcere emiſſus eſt Cal. Auguſti. cuius rei memoriam iam tum Eccleſia celebrauit, & hic feſtus dies dictus eſt S. Petri ad vincula : qui dies ante honori Cæſaris Auguſti dicatus fuit. hoc igitur dicit,* tum Petrus ſine ſandalijs eſſe potuiſſet, cùm vinculis liberatus eſt : hyems ſi fuiſſet, commodè non potuit. *hæc cùm ſcriberem, fortè erant Calendæ Sextilis.*

Pag. 57. 6. ἢ ϗ ἐπάγωσε] *Congelauit*, ἀπὸ τοῦ, πάγος, gelu. *verbum inſolens.*

Hom. 10.

Pag. 58. 38. Videtur legendum, τὸ τῆς περιτομῆς ὄνομα.

l. 41. Videtur legendum μὴ παραληφθεῖσα, *vel* παραληφθεῖσα *ſine negatione. Intermiſſa eſt enim circumciſio in Moſi filijs, & quamdiu fuerunt in deſerto. dele ibidem comma poſt* δέδεικται, *& pone aliud poſt* αἰδεσιμωτέρα.

Pag. 59. 4. Legendum, ἀλλὰ κἀκείνης.

l. 22. ὁ λέγεται βασιλεὺς] ὁ expungendum puto: hocq; ipſa comparationis ratio poſtulat. dixerat typum ante veritatis acceſſionem ipſius rei nomine vocari. hoc comparatione illuſtratur. Regis ſciagraphia, rudis & prima picturæ obumbratio, etiam regis nomine inſignitur. accedentibus verò floribus, viuiſq; coloribus abſconditur ſciagraphia, & tum potiùs (ſcilicet quàm antea) regis nomine compellamus. & ſic legiſſe videtur Flaminius, vtcunq; Vaticãus liber habeat, vt edidimus. Vel pro ὁ λέγομεν βασιλεὺς, legerem vt in Veronenſi priùs erat, λέγομεν, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς. Hal.

l. 39. In margine ἐπεὶ ἐσιώπων] *Flam. Alioqui tacuiſſem.*

Pag. 60. 3. ὅτι ἐκ γένους Ἰσραὴλ, ἐκ τῶν δέκα φυλῶν, φησι] Id eſt : ne putes, cùm dicat ſe è genere Iſrael, fuiſſe ipſum ex aliquâ decem tribuum, inquit, E TRIBV BENIAMIN. Hal.

l. 12. μάλιστα μὲν ϗ ἐν τούτῳ] Puto legendum μάλιστα μὲν οὐκ ἐν τούτῳ. aliâs videtur deſtruere quod probare vult, non ſcilicet hæc eſſe præcipua, ſed alia potiùs. niſi μάλιστα μὲν ϗ ἐν τούτῳ exponamus cum Flaminio, Maximè quidem in hoc excellebat. *Hal.*

l. 31. ἐκτετριμμένον φορῶν] Exprimendum puto, ἱμάτιον. *Hal.*

Pag. 61. 2. Legendum, ϗ ἀπὸ τῶν αὐτῶν αἱ γυναῖκες βούλονται.

l. 19. *Fortè*, ϗ δαίμονας καλοῦσι. Imò fortaſſis, εὐδαίμονες καλοῦνται. *Hal.*

l. 28. ἀλλ' οὐκ ἀφίησι τοῦτο ὁρᾶν ἡ κενοδοξία κωλύουσα] *Tolle* τὸ κωλύουσα. *Quid eſt enim*, οὐκ ἀφιέναι, *quàm* κωλύειν;

l. 30. Potiùs περιστελλώμεθα, *vt mox* ἀναβλέπωμεν.

l. 35. ἀποξῦσαι *ponendum.* ἀποξέσαι *non eſt* abradere *ſimpliciter, ſed* radendo polire.

Pag. 62. 31. ἔδωκά σοι νοῦν] *Ex his quæ ſequuntur planè legendum*, ἔδωκά σοι γλῶσσαν. *Deinde hîc enumerat partes corporis, non animi : & cùm ſingula ferè membra docuiſſet, quemadmodum moderanda ſint, abſurdum fuiſſet linguam præterire, cui ſummâ moderatione opus eſt : niſi malis* ἔδωκά σοι ῥεῦν λόγων : flumen verborum.

Pag. 63. 1. τὸ συμβάλλουσιν *ad oram, vndecunq; ſumptum eſt, ne ſe oſtendat. hîc enim nihili eſt, & non dignum vel ad marginem poni.*

l. 11. ὅπως αὐτὸ βούληται ὑποπτεύσασθαι ϗ ὑπαγαγέσθαι] *Verbum hoc poſterius fraudem & fallaciam declarat. Dem. in Philippicis :* οὕτω τελέως ὑπήχθητε. *Terentius Andria:* Etiam ne me ſubducere iſtis dictis poſtulas?

l. 19. Fortè, ὑπὸ τούτων.

Hom. 11.

l. 37. Omnino ponendum, ἐν τοῖς περὶ τ. ἀ. ἀγ.

Pag. 65. 4. ϗ τὸ ἰσχυρὸν τοῦ σίτου σκύβαλον εἶναι, τὸ ἄχυρον λέγω] Ἄχυρον, *eſt acus & palea, quæ de frugibus exteritur. Eſtne hoc igitur* τὸ ἰσχυρὸν τοῦ σίτου? *ſi locus hic mendo caret, eſt alluſio vocum* ἐτυμολογικῶς, *vt* ἄχυρον *dicatur, tanquam* ἐχυρὸν, *quod eſt idem* τῷ ἰσχυρὸν, *vt* ἔχω, ἴσχω. ἰσχυρὸν *autem atq;* ἐχυρὸν, *ſiue* ὀχυρὸν, *eſt* munimentum, firmamentum. *Sic enim dicuntur firmamenta oratorum, quibus cauſa, quam dicunt, nititur. Aiunt enim* τούτῳ γὰρ ἰσχυρίζεται. *Quare* τὸ ἄχυρον *dicitur* τὸ ἰσχυρὸν τοῦ σίτου? *Quòd eo quaſi inuolucro tegitur. Cic.* Fundit frugem ſpicæ ordine ſtructam, quæ contra morſus minorum auium munitur vallo ariſtarum. *Et hîc Noſter negat* τὸ σκύβαλον, *rem eſſe viliſſimam, ſed vſum habere atq; vtilitatem maximam. Demus, inquit,* κατ' ἀντιπαράστασιν *contra Marcionem, Paulum æſtimare legem in comparatione Euangelij, tanquam* σκύβαλον. *at* σκύβαλον *eſt res vtilis & perneceſſaria. eſt enim* τὸ ἰσχυρὸν τοῦ σίτου, *ſiue* ἐχυρόν. *Hoc igitur dictum eſt per conceſſionem. Præmiſit enim* κατ' ἔνστασιν, σκύβαλα ὅπω δῆλον εἰ περὶ νόμου φησίν. οὐδὲ γὰρ αὐτὸν περὶ κοσμικῶν πραγμάτων λέγειν : *in eo quod ait*, ἀλλὰ μὲν οὖν ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι, ϗ σκύβαλα. Τὸ, κατ' ἔνστασιν, ϗ ἀντιπαράστασιν, *modus eſt apud Hermogenem inducendi* τὰ κεφάλαια. *Et multa ſic apud oratores tractantur, vt tota Milonis cauſa. Non inſidiatus eſt vitæ Clodij Milo :* ἔνστασις: *etiamſi inſidiatus eſſet, iure feciſſet. & hæc quidem*

Noſter. Alij etiam huius nominis notationem afferunt. σκύβαλον, *quaſi* κυσίβαλον, *quod proijcitur canibus: quale eſt apud Ariſtophanem* ἡ ἀπομαγδαλιά, *quâ tergebant manus unctas, deinde obijciebant canibus. Sed vt mihi videtur, quemadmodum dicimus* ἐς κόρακας, *atq; inde* σκορακίζω, καὶ ἀποσκορακίζω: *ſic* ἀπὸ τοῦ ἐς κύνας *factum eſt* σκύβαλον καὶ σκυβαλίζειν. *Quam rationem Phocylides confirmat.*

Μηδ' ἄλλου παρὰ δαιτὸς ἔδοις σκυβάλισμα τραπέζης.

Monet enim non eſſe alienâ quadrâ viuendum. ſic in Epigram. μηδ' ἀπὸ δειπνιδίου γευσόμενος σκύβαλον, ἄλλους εἰς οἴκους ἴθι. *Heſychius tamen Chryſoſtomo ſuffragatur.* σκυβαλισμὸς ἐκφαύλισμα, καὶ τὸ ἀδόκιμον, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν σκυβάλων, τῶν ἀχύρων. *Cuius nominis Euſtathius aliam deriuationem habet.* ἄχυρον, *inquit,* παρὰ τὸ μὴ ἔχεσθαι διὰ λεπτότητα. *Sed nec ille multùm abit a nobis. Erat enim primùm* ἄεχυρον, *deinde* ἄχυρον.

l. 18. Ad vitandam ἀμφιβολίαν *melius eſt vt legamus,* ἡ ἀπὸ πίστεως τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνη.

l. 19. Verius, αὐτὴ ὁλόκληρος.

l. 28. Legendum, πίστει δεῖ καταλαμβάνειν, *vt mox l. 29.* καταλαμβάνεται.

l. 31. Lege, καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ. *Tum interpretatio* ἀπὸ γὰρ. *deſunt enim hic verba Apoſtoli, vt ſæpe, ante verba Chryſoſt. niſi autem illa ponas, nulla eſt verborum Chryſ. conſequentia,* ἀπὸ γὰρ πίστεως καὶ ἡ κοινωνία τῶν παθ. *hæc ſunt* ἀνακόλουθα.

Pag. 66. 7. Forte αὐτοῦ.

l. 25. Legendum, εἰ γὰρ μὴ ἀπέθανες, οὐκ ἀνίστασο; *cum interrogatione.*

l. 34. Forte, ὑπὲρ πρότερον ἔλεγον.

Pag. 67. 4. εἶτα δεικνὺς ὅτι ὀφειλῆς τὸ πρᾶγμά ἐστι, φησὶν, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ Χριστοῦ] *Secundum hanc expoſitionem Chryſoſtomi, quam puto veriſſimam,* ἐφ' ᾧ *ſignificat antecedentem cauſam, non ſubſequentem, ſiue finalem: & vertendum eſt,* eò quòd, *vel,* pro eo quòd comprehenſus ſum à Chriſto: *Non vt Beza reddidit,* cuius rei causâ. *Sic quidam interpretantur illud ad Rom. 5. v. 12.* ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον, ideò quòd omnes peccârant.

Pag. 68. 5. An ἐκεῖνος προσφθέγγεσθαι *dicendum potiùs ſit, dubito. Dicimus* προσδιαλέγεσθαί τινι, *ſed* προσαγορεύειν τινά. τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη.

l. 26. Legendum vt in margine, κεῖται.

l. 29. Legendum videtur μόνον μὴ ἀποστῶμεν. *vt mox l. 31.* μέχρι τινὸς ἀφιστάμεθα. *Hic* ἀποστῆναι *contrarium eſt* τοῦ ἐπανελθεῖν, deficere *&* refugere *à Deo.*

Hom. 12.

Pag. 70. 3. αὐτὴν τῷ ποδὶ] Suſpectum mihi τὸ, αὐτήν. Nam quid eſt τὴν ἰσχὺν εὐσκελῆ τῷ ποδὶ ποιεῖν, aut quid ἰσχὺν κούφην ἐργάζεσθαι; Flaminius cùm reddit, bonum crus fac tuo pedi, videtur legiſſe, εὐσκελῆ ποίησον τὴν κνήμην τῷ ποδί. Quanquam mihi ſignificare videtur velle potiùs aliquod calcei genus. *Hal.*

l. 4. βαρύτητι] In margine ταχύτητι, vtrumque ineptum. Legendum proculdubiò ταχύτητι, & ſic Flaminius: celeritati pedum. *Hal.*

l. 7. Lege, vel καὶ οὐ καταπιστῷ, *vel,* καὶ οὐ μὴ καταπιστεύσῃ. πιστοῦμαι, πιστῶ.

l. 16. Forſan, πρὸς τὸ κάλλος ἐκεῖνο τοῦ βραβείου.

l. 24. εἰς τὸν οὐρανὸν λαμβάνῃς] *Forſitan melius,* ἐν τῷ οὐρανῷ, *niſi ſit enallage, qualem A. Gellius obſeruat in Ciceronis oratione, quæ eſt de imperio Cn. Pompeij (quæ nunc inſcribitur pro lege Manilia)* Cùm veſtros portus, atq; eos portus, quibus vitam ac ſpiritum ducitis, in prædonum fuiſſe poteſtatem ſciatis. Neque eſt ſolœciſmus, inquit, vt vulgus ſemidoctum putat, ſed certâ ratione dictum, διὰ τὸν ῥυθμόν, vt finis ſuauiùs caderet. *Plautus in Amphytrione:* Numero id mihi in mentem fuit. *Ambroſius:* Si poſuerit omnia pater in poteſtatem filij.

l. 32. Prorſus videtur legendum, οὐ τοῦτό φησιν, ὁ. θ. ὑ. δ. οὐχὶ διδάξει (ἐδίδαξε γὰρ ὁ Παῦλος) ἀλλ' ἐνάξει ὁ Θεὸς, τουτέστιν, ὁ Θεὸς ὑμᾶς πείσει. *Hoc enim verbum magis hâc interpretatione eget, quàm* τὸ διδάξει. *Aliud eſt enim docere, aliud perſuadere. Docemus enim aliquem, vt intelligat modo, non vt aſſentiat:* τὸ ἐνάγειν *autem eſt* πείθειν.

l. 39. τὸ τῆς εἰρήνης. τοῦτο ἡμῖν κατώρθωται. εἰς ὃ ἐφθ. τ. α. σ. κ. τὸ α. φρ. ε. ὃ. εφ. τουτ. τ. η. η. κατ. ὁρᾷς ὅτι καὶ] Hæc omnia confuſa puto. Nam quorſum ingeminatur, τοῦτο ἡμῖν κατώρθωται? & quomodo ὁρᾷς ὅτι κανόνα (nam ſic ſcribendum, non vt in editione per errorem κανόνι) à reliquis pendet? ſic puto reſtituenda. Cùm illam textûs particulam, πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, expoſuerat, reliquas aggreditur parteis, hoc modo: τὸ τῆς εἰρήνης· τοῦτο ἡμῖν κατώρθωται. τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι. ὁρᾷς ὅτι κανόνα, omiſſis rerum aliarum otioſis repetitionibus. *Hal.*

l. 41. ὁρᾷς ὅτι κανόνα *(ſic enim corrigendum)* βούλεται εἶναι τὰ παραγγέλματα. *At ſuprà dixit, l. 35. & 39.* τὸ πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, *accipiendum eſſe,* οὐ περὶ δογμάτων, ἀλλὰ περὶ βίου τελειότητος. *Hic videtur aliud dicere, atq; in Auguſtini ſententiam ire, qui quodam in loco, ſi memini, illud de doctrinâ atq; ſcientiâ exponit, vt quantum in doctrina profecimus, tantum oſtendamus in vita. Suus enim cuiuſq; eſt modulus. Et huc facit Iulius Pollux,* κανών, *inquit, eſt in ſaltu* τὸ μεταξὺ τοῦ βατῆρος καὶ τῶν σκαμμάτων. *Pollucis verba ſunt libro 3.* ὅθεν ἅλλεται βατήρ, τὸ δὲ μέσον τοῦ πηδήματος, κανών· ὁ δὲ ὅρος, τὰ ἐσκαμμένα. *Eſt enim vbi ſtant, & vnde ſurgunt ſalientes, & eſt in quo decidunt calcemq; figunt, quod quia humo ſubactâ, leniterq; ſuſpensâ, mollius foſſum erat, vocatur* σκάμμα, *vt ſtatus,* βατὴρ, *medium illud ſpatium eſt,* κανών. *Hinc eſt quòd toties Noſter ait, nos qui ſub gratiâ ſumus, non ſub lege, ad maiora ſcammata vocatos, vt aliquantò plus efficiamus, quàm quod lege imperatum eſt. Non eſt enim idem canon legis atq; Euangelij, quod ad vitam attinet atq;* πολιτείαν. *Suus autem cuiq; eſt canon, vt docet Apoſtolus 2. Cor. cap. 10. v. 13.* κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος, οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ Θεός. *& v. 17.* οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι, εἰς τὰ ἕτοιμα καυχήσασθαι. *Totus autem hic locus tractatur à curſoribus atq; athletis metaphoricῶs.*

taphoricῶς. Inde enim ſunt hæ tranſlationes, διώκω, καταλάβω, ἐπεκτείνομαι. *Sed & Chryſoſtomus exponens* τῷ αὐτῷ κανόνι, τουτέστι, τῇ αὐτῇ πίστει, *videtur in Auguſtini ſententiam concedere.* πίστις *enim eſt* δογμάτων.

Pag. 71. 5. Legendum, διευθῦναι τὴν τάξιν.

l. 24. Legendum, τὸν διδάσκαλον εἰς τοὺς μαθητάς, *vel ea eſt* ἐναλλαγὴ, *quam diximus.*

Hom. 13.

Pag. 74. 8. Legendum, τῆς δὲ μελλούσης εὐθύνας διδόναι ψυχῆς, *quia priore lin. dixit* τουτέστι, τὸ σῶμα.

l. 26. οὐδὲν ἐντρεπτικώτερον τῆς λέξεως, οὐδὲν πληκτικώτερον, ὧν ὁ Θεὸς ἡ κοιλία] *Hoc enim multò acrius & vehementius eſt, quàm quod Demoſthenes dixit,* τῇ γαστρὶ, καὶ τοῖς αἰσχίστοις μετροῦντες τὴν εὐδαιμονίαν. *Eupolidis fabula eſt* Κόλακες, *quæ memoratur paſſim ab antiquis. In eâ poeta eleganter appellat paraſitos* κοιλιοδαίμονας. *Athen. libro 2. Clem. Alexand. 2. Pædag.* τῶν ἀμφὶ τὰς φλεγμαινούσας κνισσαζόντων τραπέζας, τὰ σφέτερα τιθηνουμένων πάθη, δαίμων καθηγεῖται λιχνότατος, ὃν ἔγωγε οὐκ ἂν αἰσχυνθείην κοιλιοδαίμονα προσειπεῖν, καὶ δαιμόνων κάκιστον. *Eſt etiam in eiuſdem Athenæi libris* ὀλβιογάστωρ.

Pag. 76. 32. Cenſeo τῶν ἀπαιτούντων ἀφικομένων, τῶν ἐκλεκτῶν ἀγομένων εἰς μέσον. *Nullum alium huius loci video ſenſum commodum. Nam vt duo participia iungantur,* τῶν ἀπαιτούντων, ἀφικομένων, *abſurdum eſt.*

Pag. 77. 24. Fortè, ἀλλὰ ἄπειρος.

l. 27. Fortè, ἀνύσομεν.

Hom. 14.

Pag. 79. 18. μήτε ὑπὸ ἀπάτης περιφερέσθω] *Heſychius,* περιφέρεται, πλανᾶται. *Homines enim dicuntur fraude non ſolùm ſeduci, ſed etiam* circumduci. *Plautus in Pſeudolo.* Quaſi tu dicas me te velle argento circumducere, *hoc eſt,* fraudare, ἀποστερεῖν. *ad Epheſ. 4.* μὴ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ διδασκαλίας.

l. 25. Poſt εἰρήνη, *legendum,* πάντα νοῦν ὑπερέχει. *Verbum hoc ſemel poſitum eſt, quod bis debuit.*

Pag. 80. 3. Poſt ἀνήγαγον ſequebatur in præcedentibus editionibus, οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐχθρὸν τῆς ἡμετέρας φύσεως, ὡς κακία. Rectè autem Flaminius, Verba hæc non eſſe huius loci, ſed ad initium Ethici ſpectare. Quod cum eſſet maximè perſpicuum, libris licet reclamantibus, loco mouere & ſedibus ſuis reſtituere non dubitaui. *Hal.*

l. 19. Legendum potiùs, οὐδὲν γὰρ πόρνων ἀσυνετώτερον. *cur enim magis fœminas quàm viros notaret? Euripides,* περὶ τῆς Ἀφροδίτης, καὶ τοὔνομ' ὀρθῶς ἀφροσύνης ἄρχει θεᾶς. *Ariſt. Rhet. 2.*

l. 36. ὅσα σεμνὰ] Addenda etiam alia textûs particula, ὅσα ἁγνὰ, vt ex interpretatione patet. Hal.

Pag. 81. 12. Prorſus videtur legendum, ἀλλ' ὅπως ἂν ἴδῃ τις γενομένην ἢ μάχην, ἢ φθόνον. *error ex eo, quod mox ſubſequitur* τὸ ὅταν.

l. 13. Cenſeo legendum, ἢ γὰρ πλεονεξίαν, ἢ φθόνον, ἢ κενοδοξίαν ἔχει ἀρχὴν ἡ μάχη. *Non rixa & pugna initium eſt horum vitiorum, ſed hæc vitia initia ſunt pugnæ.*

l. 29. Videtur legendum ἐν τούτῳ, φησὶν, αὐτὴν διάγαγε τὴν καρδίαν. διάγειν, *eſt* ψυχαγωγεῖν, *& illis* διαγωγὴ ψυχαγωγία. *Theocritus Idyllio. 9.*

οὕτω γοῦν ῥᾷστα διᾶγ' ὁ κύκλωψ ὁ παρ' ἡμῖν.

Sic Philoſtratus dixit, διάγειν τὴν μελαγχολίαν. *Hoc igitur vult: ſi non poſſis animum inducere, vt ſuâ causâ benefacias inimico, ſaltem hoc tibi perſuade, ſi feceris, hoc ei futurum vltioni. candentes enim carbones in caput eius coaceruabis. Hic certè huius verbi ſenſus eſt. quem ſi verbũ* ἀνάγειν *ferre poteſt, non eſt mutandum. Theocritus eodem,*

οὕτω τοι Πολύφημος ἐποίμαινεν τὸν ἔρωτα
μουσίσδων, ῥᾷον δὲ διᾶγ', ἢ χρυσὸν ἔδωκε.

Hoc illi multò facilius fuit, carminibus oblectare animum, & ducere ac fallere amorem, quàm aurum amicæ dare, quod non habuit. ποιμαίνειν τὸν ἔρωτα καὶ διάγειν, *ſunt idem: pro quo diceret Lucianus,* βουκολεῖν, *quod eſt* inani ſpe paſcere.

Hom. 15.

Pag. 82. 42. τοῦτο γάρ ἐστιν, ἠκαιρεῖσθε δέ. ἀπὸ τῆς κοινῆς αὐτὸ συνηθείας ἔλαβεν. οὕτω γὰρ οἱ πλείους λέγουσιν, ὅταν αὐτοῖς μὴ μετὰ ἀφθονίας ἐπιρρέῃ τὰ βιωτικὰ, ἀλλ' ἐν στενοχωρίᾳ ᾖ] *Rectè atq; ordine interpretatur hoc verbum Polybius, libro 10. de regis Perſarum Ecbatanis regia,* τήν γε μὴν τὰ βασίλεια, τὸ μὲν μέγεθος σχεδὸν ἑπτὰ σταδίων ἔχοντα τὴν περιγραφήν· τῇ δὲ τῶν κατὰ μέρος κατασκευασμάτων πολυτελείᾳ, μεγάλην ἐμφαίνοντα τὴν τῶν ἐξ ἀρχῆς καταβαλομένων εὐκαιρίαν. *Caſaubonus.* verumenimverò Regia hæc eius amplitudinis eſt, vt ſtadia in circuitu habeat ſeptem: operum & ornamentorum tantam in ſingulis partibus magnificentiam præ ſe fert, vt quanta rerum omnium copia abundarẽt, qui ab initio fundârunt, facile ſit æſtimatu. *ſi* εὐκαιρία *ſit copia rerum omnium,* ἀκαιρία *profectò eſt inopia. Idem libro 1.* κατὰ γάρ τινα τῶν βίων εὐκαιρίας, καθ' ἕνα καὶ δύο καὶ τρεῖς ὑφίσταντο παρέξειν πεντήρη κατηρτισμένην. *Caſ.* pro modo facultatũ ſinguli. *hoc eſt, quod Demoſthenes dicit,* σὺν δύο τριηραρχεῖν: *quod ille ſuâ lege effecerat. Pindarus Olymp.*

–πλοῦτος ἀρεταῖς δεδαιδαλμένος φέρει τῶν τε,
καὶ τῶν καιρόν.

Cui conſentit Callimachus, hymno Iouis.

χαῖρε πάτερ, χαῖρ' αὖθι. δίδου δ' ἀρετήν τ' ἄφενός τε.
Οὔτ' ἀρετῆς ἄτερ ὄλβος ἐπίσταται ἄνδρας ἀέξειν,
Οὔτ' ἀρετὴ ἀφένοιο. δίδου δ' ἀρετήν τε καὶ ὄλβον.

Nec non Eccleſiaſtes, Bonum eſt cum hæreditate ſapientia. Altera enim ſine altera debilis. *Vide quæ annotauimus, Gal. 6. ad illud.* ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα.

Pag. 83. 2. Legendum videtur, πόθεν τοῦτο, ὅτι κοι-

νίζεις

πάζεις, ὦ Παῦλε. *ante autem hæc verba, vt ſæpe, omiſſa ſunt Pauli verba hactenus ſupplenda,* ἐγὼ γὰρ ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι. οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι καὶ περισσεύειν. *Deinde* πόθεν τοῦτο, ὅτι κομπάζεις; *ſic legendum eſſe confirmatur* 83. 21. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ μεγαληγορία τὸ πρᾶγμα ἦν, ὅρα πῶς ἐπιλαμβάνεται ταχέως.

*l.*8. ἐν πᾶσι μεμύημαι] *Deſunt ſequentia,* καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾷν. *niſi enim hæc interponantur, nulla eſt expoſitio, quæ ſequitur,* τουτέστι, καὶ ὀλίγοις κεχρῆσθαι.

Pag. 84. 18. πῶς ἐκοινώνησαν; εἰς λόγον δόσεως τῶν σαρκικῶν καὶ λήψεως τῶν πνευματικῶν] *Xenocrates in Axiocho (non enim liber ille exiſtimatur Platonis)* δός τι, καὶ λάβε τι. χεὶρ χεῖρα νίζει. *datum & acceptum, Hebræi vocant quoduis commercium. vt l.*19.

Pag. 85. 8. *Videtur ex Flaminio legendum,* καὶ τοῦ χρήζειν, *quod eſt* δεῖσθαι.

l. 14. ὅρα πῶς ἐπισφραγίζεται] *Dem. in epiſtola quadam contra Theramenis conuicia,* καὶ ταῦτα οἶδα τὸν Δία τὸν Δωδωναῖον, καὶ τὴν Διώνην, καὶ τὸν Ἀπόλλω τὸν Πύθιον ἀεὶ λέγοντας ἐν ταῖς μαντείαις, καὶ προσεπισφραγιζομένους ἀγαθὴν τύχην ἐν τῇ πόλει εἶναι τῇ παρ᾽ ἡμῖν, aſſenſu ſuo comprobantes veſtram ciuitatem eſſe felicem. *Pſal.* 104. *cùm multa Dei mirabilia Pſaltes enumerâſſet, ad extremum addit hoc epiphonema:* Quàm magnifica ſunt opera tua, Domine? omnia in ſapientia feciſti: plena eſt terra diuitijs tuis. *quod Cimchi ait eum addere* ἐπισφραγιζόμενον. *vtitur enim Heb. verbo, quod ſignificat ſigillum apponere.*

l. 17. ἀπέχω πάντα, καὶ περισσεύω, πεπλήρωμαι] *Hoc illud eſt* ἐπισφράγισμα. *hæc autem tria prorſus idem declarant. Nam* ἀπέχω πάντα, non eſt accepi omnia, quæ miſiſtis: *eſſet enim* ταυτολογία *quod ſubiungitur,* δεξάμενος παρ᾽ Ἐπαφροδίτου τὰ παρ᾽ ὑμῶν: *ſed his verbis ſignificat Paulus ſibi abundè ſatisfactum eſſe.* habeo, *inquit,* iam omnia quæ velim, nihil amplius deſidero, ſatis ſuperq; eſt: quod eſt ſatiatus, expletus ſum. *Pindarus Iſthmiorum.* 5. *in his inquit duobus eſt ſumma felicitatis,* εἴ τις εὖ πάσχων, λόγον ἐσθλὸν ἀκούει. *hæc ſi habes,* μὴ μάτευε Ζεὺς γενέσθαι, πάντ᾽ ἔχεις. *hoc planè idem eſt quod Paulus ait. ſed &* ἔχει καὶ ἀπέχει *ponuntur imperſonaliter pro eo quod eſt ſufficit, vt Num.* 16. ἐχέτω ὑμῖν, ſufficiat vobis. *nam mox addit,* ἱκανούσθω ὑμῖν. *Hebræa vox vtrobiq; eadem eſt valens,* πολὺ ὑμῖν, *vt Symmachus & Theodotion reddiderunt. Marci* 14. 41. καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε. ἀπέχει, ἦλθεν ἡ ὥρα. *Beza & vetus,* ſufficit. *Anacreon in Cantilena, cuius initium,* Ἄγε ζωγράφων ἄριστε. *cùm multa pictori præcepiſſet, quæ fieri vellet, tandem imagine perfectâ ſubijcit,* ἀπέχει. βλέπω γὰρ αὐτήν. *Nec illud Matth.* 6. ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν, *verti debuit,* receperunt *mercedem ſuam,* ſed habent.

l. 29. *Legendum videtur, vel* τέπις, *vel* ταύτῃ ἰθαρ- *Ad illud ſubaudiendum,* δώρεις, *vt lin.*35.

l. 41. *Supplendum,* ἐπειδὴ εἶπεν ἠχαρεῖσθε, ἐπάγει ἐνταῦθα, ὁ δὲ Θεός μου πληρώσει πᾶσαν τὴν χρείαν ὑμῶν. *Niſi enim hæc addantur, mutila eſt ſententia. Et hoc rurſus approbat, quod ſuprà notauimus de ſignificatione huius verbi.*

Pag. 86. 10. *Legendum,* κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ, τουτέστι, κατὰ τὴν μεγαλοδωρεὰν αὐτοῦ. *Nam ſi* κατὰ τὴν δωρεὰν *legas, expoſitio non procedit: nam qui non ſunt diuites, dare dona poſſunt: munifici eſſe non poſſunt, niſi diuites. Non ſolùm autem legitur* μεγαλοδωρεία, *ſed etiam apud Herodianum & Lucianum* μεγαλοδωρεά. *&* ἡ δωρεὰ *donum eſt, vel quoddam genus gratuiti muneris, non ipſa liberalitas & munificentia.*

Pag. 87. 21. *Sic diſtinguendum,* τὰ παρὰ τῶν οἰκείων ὅσα, τῶν ἀρχομένων λέγω.

Ibid. ἀμέλει συγγενικῶν αἱμάτων ἀεὶ γέμει τὸ ἔδαφος τὸ βασιλικὸν] Τοῦτο γὰρ τὸ χαλεπώτατόν ἐστι βασιλείας, *inquit Iſocrates, quod reges ſæpe coguntur* ἐξαμαρτάνειν εἰς τοὺς οἰκειοτάτους. Dubia pro certis ſolent reges timere, *ait Seneca.*

l. 31. καὶ τὴν γυναῖκα εἶδεν ὑπὸ πεσσῶν διαφθαρεῖσαν] *Veriſſima hæc lectio eſt. hæc enim in Hippocratis continentur iure iurando:* οὐ δώσω δὲ οὐδὲ φάρμακον οὐδενὶ αἰτηθεὶς θανάσιμον, οὐδὲ ὑφηγήσομαι ξυμβουλίην τοιήνδε. ὁμοίως δὲ οὐδὲ γυναικὶ πεσσὸν φθόριον δώσω. ἁγνῶς δὲ καὶ ὁσίως διατηρήσω βίον τὸν ἐμὸν, καὶ τέχνην τὴν ἐμήν. *Sed hic Hippocratis* πεσσὸς φθόριος *fœminis, vti videtur, dari ſolitus eſt ad fœtum extinguendum, vel abigendum: apud Noſtrum contrà, vt faceret ſteriles concipere. Continuò enim ſubijcit,* ὡς γὰρ οὐκ ἔτικτε, γυνή τις ἀθλία καὶ ταλαίπωρος, πεσσοῖς δοῦσα διέφθειρε τὴν βασιλίδα. *Sic igitur Paulus Ægineta lib.* 3. *cap.* 6. πεσσὸς δέ ἐστιν ἔριον δεξάμενον καὶ σφαιρωθὲν, δακτύλου σχῆμα εἰληφὸς, ἐν ᾧ ἐγκατέχεται τὰ φάρμακα. αὕτη μὲν οὖν ἡ θεραπεία πλείστης ἤρκεσε πρὸς κάθαρσιν.

Pag. 88. 1. τὰ γὰρ πλείονα τῶν ἐν τοῖς μύθοις ἀπὸ τῶν γινομένων πλάττεται] Nulla eſt enim ferè μυθοποιΐα, quæ non conficta ſit ex aliqua veritate, *inquit Strabo. Quem vide ſi placet lib.* 1. *pluribus de hac re diſputantem: hæc igitur lectio veriſſima eſt.*

NOTÆ

IOHANNIS BOISII IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI IN

Epiſtolam ad Philippenſes.

IN HYPOTHESIN.

PAg. 1. lin. 24. ἐπίστευσεν] *Theodoretus argumento epiſtolæ ad Philippenſes:* ἐνταῦθα δὲ ἡ πορφυρόπωλις· ἐνταῦθα ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσεν· ἐνταῦθα ἐπλήγη μετὰ τοῦ Σίλα ὁ Παῦλος ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, οἱ ἐκ συναρπαγῆς εἰς αὐτὸν πλημμελήσαντες, τέλος ἀπελογήσαντο· ἐνταῦθα ὁ δεσμοφύλαξ πανοικεὶ σὺν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐβαπτίσθη. *Ergo, ſi Theodoreto credimus, non ſolùm* ὁ δεσμοφύλαξ *(cuius mẽtio fit Act. 16. 27. &c.) ſed etiam* ἀρχισυνάγωγος *quidã Philippenſis, audito Paulo, à Gentiliſmo ad Chriſtum tranſijt. Sed de præfecto iſto, quod ſciam, nulla aut in hiſtoriâ, aut in ſcriptis Apoſtolicis mentio. Verbum* ἐπίστευσεν, *aliquantulum mihi ſuſpectum eſt, nec tamen inuenio aliud, quod eius loco auſim lectori commendare.*

Pag. 2. 38. οὐκ ἐν πίστει μόνον &c.] *Sentio cum præceptore meo vitioſam eſſe lectionem: ſed tamen de emendatione eius non prorſus mihi cum illo conuenit. Neq; enim arbitror, aut* ἐν *in* ἐπὶ *mutandum, aut pro datiuis ſubſtituendos accuſatiuos, ſed potiùs poſt* αὐτοῖς, *fine lin. 37. addendum* μεγάλα, *in hunc modum:* μαρτυρεῖ γὰρ αὐτοῖς μεγάλα, οὐκ ἐν πίστει μόνον *&c. Sic pag. 24. lin. 44.* καὶ ἐν χρήμασι γὰρ μεγάλα αὐτοῖς μαρτυρεῖ.

Pag. 3. 1. ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου] τὸ, τε *delendum non puto, quia extat apud Paulum, & ſententia nondum abſoluitur. Quæ ſequuntur enim apud Paulum intelligenda ſunt hîc etiam, tametſi non exprimantur, perinde ac ſi nota illa clauſula adhibita fuiſſet:* καὶ τὰ ἐφεξῆς; *&c.*

l. 40. ὅτι πάντα τὰ κακὰ] *Edita lectio non diſplicet. Nam non ſolùm mala modò memorata, ſed alia penè omnia ex pecuniæ cupiditate naſcuntur. Dicit igitur alibi Paulus,* τὴν φιλαργυρίαν *non huius modò, aut illius, ſed* πάντων τῶν κακῶν μητέρα εἶναι.

Hom. 1.

Pag. 6. 11. ἀπέστειλαν] *ſc.* ἀποστολὰς ἢ δῶρα. *Vide 3. Eſdræ cap. 9. v. 51.*

Pag. 9. 18. πολλῷ μεγάλα ἐστὶ, καὶ μείζονα] *Rectius fort.* μεγάλα ἐστὶ καὶ πολλῷ μείζονα.

l. 19. & 20. οὕτως οὐ τὸν ὑπὲρ ἐκείνων ποιοῦμαι λόγον] *Addo:* ἀλλὰ τὸν ὑπὲρ ὑμῶν. *Hoc eſt, Non illorum cauſam ago, qui accipiunt, ſed veſtram, qui datis.*

Hom. 2.

Pag. 10. 36. ἐκείνων] *Pleniùs eſſet,* αὐτῶν ἐκείνων.

Pag. 12. 41. τὰς ὀδύνας μοι ὑποτέμνοντες] *Præfero marginalem lectionem* παρασκευάζοντες, *ſed ita vt* τὸ, παρασκευάζοντες *dictio* εὐκολωτέρας *præfigatur. Idem etiam ſignificare poteſt,* ὑποτέμνοντες, *i.* minuentes, mitigantes, *atq; ideò nihil muto.*

Pag. 14. 32. ἀντιβλέψαι] *i.* reſiſtere.

l. 33. 34. & 35. ἀκτῖνι καταψυχόμενον, &c.] *Rectè Haleſius vidit aliquid deeſſe. Sic igitur totum locum legendum cenſeo:* καὶ θερμοτέρᾳ περιλαμπόμενον ἀκτῖνι, καὶ τῷ χειμῶνι καταψυχόμενον [*vel,* ψυχόμενον,] ὥσπερ τινὶ καταγωγίῳ, τῷ κήπῳ [*vel,* παραδείσῳ,] πολλὰς ἔχοντι πηγὰς καὶ τὴν ἀπὸ τῆς λοιπῆς αὔρας παραμυθίαν παρεχόμενον· οὕτως ἡ νὺξ τῷ ὕπνῳ παραδίδωσιν ἡμῶν τὴν ψυχὴν, καὶ ὁ ὕπνος αὐτὴν παραμυθεῖται, *aut tale quid. Nam non minùs quid ſomnus agat, quàm quid nox, exprimendum eſſe declarant quæ ſequuntur:* οὐχ ἡ νὺξ, οὐδὲ ὁ ὕπνος τοῦτο ἐργάζεται.

l. 36. τὸ ταλαίπωρον τοῦτο γῆρας] τὸ τοῦτο *hîc* δεικτικῶς *videtur poni, vt huic, apud Terentium Heautontimorumeno;*

> Tibi erunt parata verba, huic homini verbera.

Huic homini, *i.* mihi, *ſic hoc loco:* τοῦτο γῆρας, *i.* ἐμοῦ.

Pag. 15. 38. ὁ τούτων ἀπορήσας] *Vel legendum arbitror:* ὁ τούτων ἕνεκεν ἀπολωλώς ποτε. *Sequitur enim lin.* 41. *&* 42. οὐδ᾽ ἂν ἔχοι τις ἡμῖν δεῖξαι ταχέως διὰ λιμὸν καὶ ψῦχος ἀπολωλότα. *vel,* ὁ τῶν ἀναγκαίων ἀπορήσας ποτὲ, *quia paulo poſt legitur,* [*lin.* 43.] εἰ γὰρ εὐπορεῖς τῶν ἀναγκαίων. *At dicet aliquis, multos omnibus temporibus & fame & frigore periiſſe. Non nego, nec negaret, opinor, Chryſoſtomus, ſi viueret. Quid ergo? Ni fallor, hoc vult: Grauiſſimè errare eos, qui aut paupertatem ita horrent, ac ſi mortem acceleraret, aut diuitias ita venerantur, ac ſi plurimum in illis eſſet aduerſus mortem præſidij. Neq; enim ex rerum abundantia pendere vitam cuiquam, ſed ex Dei arbitrio & voluntate, qui vnicus eſt tam vitæ quã mortis dominus, quiq; ſolus & quos vult ſeruat, & quos vult rurſus è medio tollit. Hoc modo non aliud dicit Chryſoſt. quàm quod Chriſtus ipſe, Luc.* 12. 15. οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστι.

Pag. 16. 15. μεγάλα τι κατορθώσεις] *Depruata lectio ſic videtur corrigenda:* τὸ πένητα εἶναι, τὸ μὴ δύνασθαί τι, τὸ μὴ ἔχειν ἰσχύν. πολλοὶ γὰρ οἱ λέγοντες πρὸς τὸν χαλεπαίνοντα πρὸς αὐτόν· μεγάλα τι καὶ λαμπρὰ κατορθώσεις, ἐὰν τὸν δεῖνα ἀνέλῃς, ἐὰν ἀποκτείνῃς ἕνα πένητα, πόσων οὐκ ἀπολαύσῃ μισθῶν; καὶ οὕτως αὐτοῦ τὸν θυμὸν χαλῶσιν. *Imitatur voces eorum, qui authores ſunt alicui, vt tenuem nulliuſq; pretij aduerſarium contemnat potiùs quàm vlciſcatur. Quid, inquiunt, ſæuis in miſellum iſtum? Quid vltum is tam humilem, tam obſcurum, tam ignobilem aduerſarium? Facinus certè magnum & memorabile efficies, ſi miſerum illum ſuſtuleris: ſi vnum pauperem interfeceris, quibus non laureis, quibus non trophæis dignus eris? Atq; iſtiuſmodi ironicis locutionibus ſolent homines potentiorum in pauperes iram mollire atq; mitigare.*

Hom. 3.

Pag. 18. 18. *&* 19. εἰ τοίνυν οὐδὲ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ τοῦτό ἐστιν *&c.*] *Senſus talem aliquam lectionem requirere videtur:* εἰ τοίνυν οὐδὲ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ τοῦτο ἐστί μου τὸ ζῆν, ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ, πόσῳ μᾶλλον τοῦτο κἀκεῖ [*i. in vitâ futurâ*] λέξω· Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός; Si ne in hâc quidem vitâ, vita mihi ſine Chriſto eſt vitalis, quantò magis in vitâ illâ futurâ hoc dicã: Viuo haud ampliùs ego, viuit verò in me Chriſtus? *Apud Chryſoſtomum ſæpiſſimè,* τὸ ἐκεῖ *de futurâ vitâ dicitur, vt* ἐνταῦθα *de præſenti.*

Hom. 4.

Pag. 23. 27. *&c.* ὑπὲρ καὶ τὸ καύχημα ἦν *&c.*] *Legendum videtur:* τί δέ ἐστιν, ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ; τουτέστιν, ἵνα ἔχω καυχᾶσθαι ἐν ὑμῖν μειζόνως. Μειζόνως γὰρ ἔχω καυχᾶσθαι ὑμῶν ἐπιδόντων τῇ τε πίστει καὶ τῇ πολιτείᾳ. ὥσπερ γὰρ καύχημα ἦν τὸ ἐστηρίχθαι ἐν τῇ πίστει, οὕτω καὶ τὸ ὀρθῶς βιοῦν. τοῦτο γάρ ἐστι καύχημα ἐν Χριστῷ, τὸ ὀρθῶς βιοῦν. *Tum ſequuntur verba Pauli:* τὸ ὑμῶν καύχημα ἐν ἐμοὶ διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς. *Quibus ſubiungo hæc:* οὕτω καὶ ἀλλαχοῦ φησι. τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπίς, ἢ στέφανος καυχήσεως; ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς; καὶ πάλιν· ὅτι καύχημα ὑμῶν ὑμεῖς ἐστε, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ὑμῶν. *Poſtea repetuntur quædam planius explicanda.* Διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας *&c. Quod maximè hunc locum corrumpit, hoc eſt, quod verba fœdiſſimè luxantur, & locis non ſuis poſita legãtur. Græca Scholia:* ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν. πῶς δ᾽ ἂν αὐτῶν περισσεύσοι τὸ καύχημα; Διὰ τοῦ ἐστηρίχθαι ἐν τῇ πίστει, καὶ ὀρθῶς βιοῦν δηλονότι.

Hom. 7.

Pag. 39. 12. οὐχ ὡς ἁρπάσας ἦν οὐκ ἀπετίθετο] *Rectè,* οὐκ ἀπετίθετο. *Nam qui metuunt ne amittant aliquid, nolunt id deponere. Tyranni itaq; & qui iniuſtè opes aut honores poſſident, mordicus quæ habent, tenent, ne, ſi vel tantillum remiſerint, elabantur ea è manibus, & ad alios dominos perueniant. Sic dixit ſuprà:* καὶ ὅλως οἱ ἐξ ἁρπαγῆς ἔχοντές τι, δεδοίκασιν ἀποθέσθαι καὶ κρύψαι *&c. &* ὁ τύραννος δέδοικεν ἀποθέσθαι τὴν ἀλουργίδα. *Nota verò priore loco* ἀποθέσθαι *&* κρύψαι *coniungi vt* ἰσοδυναμοῦντα*: vnde colligo legendum hic negatiuè,* οὐκ ἀπετίθετο. *Alioquin enim poſterior pars ſententiæ non aduerſabitur priori, ſi modò* ἀπετίθετο *&* ἔκρυψε *idem ſunt.*

l. 15. ὑπεστάγη] *Fort.* ὅτι βίᾳ ὑπεστάγη.

Pag. 42. 2. εἰ περὶ τοῦ Θεοῦ λόγου] *Fort.* εἰ περὶ τοῦ Θεοῦ λόγου μὴ σαρκωθέντος ταῦτα λέγει, πῶς αὐτὸν ὑπεκρύψασιν *&c.*

Pag. 45. 20. κρεῖττον ἦν] *Nihil muto, præſertim ſi,* ἧς *&* ἐγγύς, *vt eſt in contextu, legatur.*

Hom. 8.

Pag. 48. 42. Βρόμον γὰρ ὁρῶ *&c.*] *Indifferenter ſcribi videtur hæc vox, & per* ο, *& per* ω. *Heſychius:* Βρόμος, ἦχος καὶ ὀσμή. *Sap. cap.* 11. *v.* 15. ἢ βρόμους λικμωμένους καπνοῦ. *i. ni fallor:* βρώμους. *Caſaub. ſi rectè illum intelligo, non damnat* βρόμος, *ſed tantùm diuerſitatem ſcripturæ oſtendit. Sic enim ait:* Βρομώδης ſcriptum in membranis pro βρωμώδης. *Sic alibi* ἄβρομος *pro* ἄβρωμος. *quam ſcripturam etiam in lib. Dioſc. inuenias ſæpe.*

Hom. 9.

Pag. 51. 17. ἐπίστρεψε] *Pro* ἐπίστρεψε, *neſcio an rectiùs legatur:* ἐνέτρεψε. *Porrò, lin.* 16. *vide annõ legi poſſit:* νῦν δὲ, κἂν προσδοκῶντες λανθάνειν, ἐπηνωρθώσαντο. *i.* Etſi latere ſe poſſe ſperabant, tamen ſuâ ſponte (quod laudabilius multò fuit, quàm ſi metu coacti id feciſſent) bonos & faciles ſe præbebant.

Pag. 52. 1. ὦ ἐν ἀγνοίᾳ] *Rectè,* ἐν ἀγνοίᾳ, *quia præcedit* γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν.

Pag. 53. 13. ὥστε ἔλεγε] *Ad ſententiam perficiendam addenda videntur hæc aut ſimilia:* ἐκτὸς ἦν; οὕτω γοῦν τὸ ἀλυπότερος ὦ ἐκλαβεῖν ἐνταῦθα χρή, ὥστε ἔλεγεν, οὐδέποτε ταύτην ἀποτίθεμαι τὴν ἀθυμίαν. *vel ſic breuiùs:* ἐκτὸς ἦν; κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ. ὥστε ἔλεγεν, οὐδέποτε ταύτην *&c. ſimile eſt compendium orationis infrà pag.* 66. *lin.* 3. *&* 4.

l. 17. ὥσπερ τοὺς ἁγίους ὑποδέχεσθαι προσήκει] *Cur velit A. D.* προσδέχεσθαι *hic ſuppleri, nihil cauſæ video.*

Hom. 10.

Hom. 10.

Pag. 58. 38. τὸ τῆς περιτομῆς] *i.* ἡ περιτομή, *ſicut ſequentia declarant.*

Pag. 61. 14. προθῆκαι χρυσοχόων] *i. fort. pergulæ, ſiue tabernæ aurificum, vt ſenſus ſit, non ideò dicta* χρήματα, *quòd ſic vti iis oporteat quemadmodum tabernæ aurificum vtuntur, hoc eſt, ad ſpeciem tantùm & oſtentationem, ſed quòd inſtrumenta eſſe debeant rei alicuius vtilis boneq́ efficiendæ.* προθήκην *hic accipio pro loco vbi vaſa aurea ſpectanda proponuntur, cui ſimiles ſunt admodum fœminæ illæ, quæ auro vndiq́ radiant & collucent, de quibus idcircò non ineptè dicatur, quòd ſint aurificum pergulæ quædam animatæ & ambulantes. Nec diſſimiliter nos vulgò dicimus de ſupra modum annulatis, quòd aurificis officinam circumferant ſecum.* καθάπερ αἱ προθῆκαι τῶν χρυσοχόων *i.* καθάπερ οἱ χρυσοχόοι ἐν ταῖς προθήκαις.

l. 28. & 29. ἀλλ' οὐκ ἀφίησι τοῦτο ὁρᾷν ἡ κενοδοξία κωλύουσα] *Vel tollo,* κωλύουσα, *vel addo:* ὀρθῶς περὶ τῶν πραγμάτων κρίνειν.

Pag. 63. 1. Pro, συμβάλλονται, *malim,* συμβάλλωνται.

Hom. 11.

Pag. 66. 7. γινώμεθα αὐτῷ] *Deeſſe videtur,* σύμμορφοι.

Hom. 13.

Pag. 76. 32. ἀπαντώντων τῶν ἀφικνουμένων καὶ ἐκλεκτοὺς ἄγειν εἰς μέσον] *Fort.* ἀπαντώντων καὶ ἀφικνουμένων *&c. ſc.* τῶν χερουβὶμ καὶ τῶν στρατιῶν. *Nam, vt narratur Matth. 24. 31. nouiſſimo illo die Angeli apparitorum munere fungentur, & electos ex omnibus partibus congregabunt. Vide ergo annon eò reſpexiſſe hic videatur Chryſoſtomus. Ego enim nihil affirmo.*

Hom. 14.

Pag. 81. 13. ἢ γὰρ πλεονεξίας, *&c.] Deeſſe videtur* ἐκ, *ante* πλεονεξίας.

l. 29. ἐνάγαγε] *i. aliquantulum moue, incita: vide ſuprà, pag. 70. lin. 34.* Ἐνάγειν *eſt hic idem propemodum quòd* πείθειν.

Hom. 15.

Pag. 85. 8. καὶ τὸ χρήζειν] *Poſt* χρήζειν *deſiderari puto nonnulla.*

NOTÆ ANDREÆ DOVNÆI

IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI

IN EPISTOLAM AD

Coloſſenſes.

IOhannis noſtri tractatus in Epiſtolam ad Coloſſenſes, vtramque ad Theſſalonicenſes, ad Timotheum vtramque, ad Titum, & Philemonem, recenſuimus, & caſtigauimus ex Manuſcripto Auguſtano.

Hom. 1.

Pag. 89. 39. Haud dubiè vera eſt lectio, σφραγὶς μεταξὺ καὶ ἑστῶσας, ſtans, ἱστὰς *ſtatuens.*

Pag. 90. 19. πρὸς τὸ πνεῦμα διαβάλλοντας, *legendum.*

l. 30. οὐχ οἱ δοῦλοι Ἰησοῦ Χριστοῦ (καὶ ταῦτα σύμβολα τῆς εὐεργεσίας) Corrupta puto: ſenſum enim habere non videntur. *Hal.*

l. 39. Ponendum, vel τὰ μεγάλα ἑαυτοῖς προξενεῖ, *vel* μεγάλα ἑαυτοῖς προξενεῖ τὰ ἐν τοῖς ο. *ſcilicet* ἡ ἀγάπη. ἑαυτοῖς *autem omnium perſonarum eſt.*

Pag. 92. 15. τοῦ λιθάσαντος] Lege, ὑπὸ λιθάσαντος. *Hal.*

l. 29. Recta hæc omnia videntur, & nihil vulneris, διὰ τῶν καταβαλλομένων ταχύτερον, ἢ τῶν χρόνων δαπανᾶται φιλία, iis quæ impenduntur citiùs, aut ipſis temporibus conſumitur amicitia. *Proximè enim dixerat,* μέχρι γὰρ ἐπιρρεῖ ἡ χάρις. *Quod Ariſtotelis eſt apud Laertium* ἀπόφθεγμα, Ἐρωτηθεὶς τί γηράσκει ταχὺ, χάρις ἔφη. καταβάλλειν eſt pendere, ſiue expendere. τοὺς καιροὺς intelligit ſolennitates, in quibus conuiuia celebrantur, niſi fortè legemus, ἢ τούτων δαπανᾶται φιλία.

l. 33. *Lege,* καὶ ῥυπαροὺς; λῦσον αὐτόν.

l. 35. καὶ σὺ ὑπὲρ τούτου μικρολογῇ] *Hic* τὸ μικρολογεῖσθαι *eſt* ἀκριβολογεῖσθαι, καὶ τῶν μικρῶν λόγον ποιεῖσθαι. *Nam* μικρολογίαν *Ariſtoteles ad diſputationes Philoſophorum aliquando transfert,* καὶ ἀντὶ τῆς ἀκριβολογίας, *vel* λεπτολογίας *vſurpat, vt ſub finem primi Metaphyſicorum. Locum autem, quia pulcherrimus eſt, apponam:* οἱ μὲν οὖν, ἐὰν μὴ μαθηματικῶς λέγῃ τις, οὐκ ἀποδέχονται τῶν λεγόντων· οἱ δὲ, ἂν μὴ παραδειγματικῶς, οἱ δὲ μάρτυρα ἀξιοῦσιν ἐπάγεσθαι ποιητήν· καὶ οἱ μὲν πάντα ἀκριβῶς, τοὺς δὲ λυπεῖ τὸ ἀκριβὲς, ἢ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι συνείρειν, ἢ διὰ τὴν μικρολογίαν. ἔχει γάρ τι τὸ ἀκριβὲς τοιοῦτον, ὥστε καθάπερ ἐπὶ τῶν συμβολαίων, καὶ ἐπὶ τῶν λόγων, ἀνελεύθερον εἶναί τισι δοκεῖ. *Vt hic perquam illiberale eſt pauperes à menſa ſua repudiare, nullam aliam ob cauſam niſi quòd veſtimenta eorum ſordida ſint, aut ipſi non bene olent. Hoc eſt enim* μικρολογεῖσθαι. *ſubiungit Philoſophus,* τὴν δ' ἀκριβολογίαν τὴν μαθηματικὴν οὐκ ἐν ἅπασιν ἀπαιτητέον· ἀλλ' ἐν τοῖς μὴ ἔχουσιν ὕλην.

l. 42. In margine, ἡμικύκλιον] Menſa, ſic vocata à forma antiqua literæ ſigma C. *Hal.*

Pag. 93. 32. βούλομαι γὰρ ἂν ἔγωγε ἄρτου μεταλαβεῖν μετ' ἐλευθερίας, ἢ μυρίων ἐδεσμάτων μετὰ δουλείας] *Videtur deeſſe* τὸ μᾶλλον. *Sed ſuppleri non eſt opus, quod facilè intelligitur. Iliados* 1.

Βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι.

& Lucæ 18. κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἢ ἐκεῖνος. *Polybius lib.* 1. οὐ μὴν ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν προεστώτων ἀνδρῶν εἰς τὰ κοινὰ φιλοτιμίαν καὶ γενναιότητα προσευρέθη, ἢ πρὸς τὴν συντέλειαν. *Caſaubonus:* Sed ea tum erat generoſitas, & in remp. munificentia eorum à quibus adminiſtrabatur, vt amplius etiam, quàm opus eſſet, pecuniæ adinueniretur.

Pag. 94. 8. *Legendum,* βελτίων αὕτη ἐκείνης. *Nam ſi legas* ἄρα, *oratio eſt* ἀναπόδοτος. *Hæc enim pendent ab* εἰ γὰρ ἡ τιμή.

l. 42. ἡ γὰρ ὄψις οὐχ ἡδονή] Malo, οὐχ ἡδεῖα, vel τῆς ὄψεως οὐχ ἡδονή. *Hal.*

Pag. 95. 38. *Lege,* οὐδὲν ἀνθρώπων ψυχρότερον τῶν ἀπὸ τούτων φίλων γινομένων ἀπὸ τραπέζης καὶ πλησμονῆς τῶν παρασίτων. *Sic diſtinguendum. facit enim duo genera eorum qui parantur conuiuijs. Nam vel frigidi ſunt amici, vel paraſiti, quorum cibis acquiritur beneuolentia. Cic. de haruſpicum reſponſis,* Quid enim hunc perſequar pecudem ac belluam, pabulo inimicorum meorum ac glande corruptum?

Hom. 2.

Pag. 96. 30. *Legendum,* ἀλλὰ λείπειν αὐτοῖς πανταχοῦ. *De re enim hoc verbum, non de perſona dicitur. Polybius de victoria nauali, qua primum bellum Punicum finitum eſt,* οὐ γὰρ πολὺ τῶν μυρίων ἔλειπε σωμάτων τὰ ληφθέντα ζωγρείᾳ κατὰ τὸν κίνδυνον. *Et fortè:* ἀλλά τι λείπειν αὐτοῖς. *Sed hoc etiamſi non exprimatur, ſubauditur. Sic l.* 34. ἀλλὰ τὸ λεῖπον ἵνα πληρωθῆτε: *ſubaudi* ὑμῖν, *non* ὑμᾶς. *vt l.* 37. λείπει δὲ ὑμῖν.

Pag. 97. 11. *Vt ſæpe, deſunt verba Pauli, quæ explicat. Sic igitur lego:* καὶ ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν. τοῦτο γὰρ δείκνυσιν, ὅτι ἔγνωτε μὲν, ἀλλὰ δεῖ τι καὶ ἐπιγνῶναι. τὸ ἔγνωτε *nullo modo conuenit. Hoc enim verbum non eſt in textu.*

l. 17. τότε καθίησιν εἰς κατηγορίαν] *Non probo hanc lectionem, quamuis ſæpe recurrat. Meliùs dixeris,* τότε καθίησι τὴν κατηγορίαν. *vt Plut.* Ἀλκιβιάδης καθῆκεν εἰς Ὀλυμπιάδα ζεῦγος ἵππων: *& Poetæ dicuntur* καθιέναι τὸ δρᾶμα, fabulam committere in theatrum. *Hoc non ſemel iam obſeruauimus. Iudica quid ſit verius. Sic enim habetur l.* 19. τότε καθίησιν εἰς τὰ ἐγκλήματα, *Sed credo præpoſitionem additam ab imperito, qui putauit* τὸ καθίησι *ſignificare* deſcendit, *non* demittit. *ſic l.* 23. *tertiò.* ¶ καθιέναι infinitis in locis apud hunc Noſtrum accipitur neutraliter. *H. S.*

l. 31. *Quid ſi* ὡς δυνατὸς, *vt mox* δυνατοί;

l. 43. ἀλλ' οὐχ ὁ κοσμικὸς, *deleto* τοιοῦτος.

l. 44. *Dele* φησὶ, *deinde ſuo loco pone,* καὶ ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, φησίν.

Pag. 98. 5. ἤδη παραμυθήσατο τοὺς ἐν ὀνείδει ὄντας, *nullo modo ferendum. Si legas* τὸν ἐν ὀνείδει ὄντα, *quiſnam ille erat? ſi* τοὺς ἐν ὀνείδει ὄντας, *quando aut vbi conſolatus eſt eos? aut in quo Coloſſenſes erant probro? hæreo. quid ſi legamus* τοὺς ἐν ἐνδείᾳ ὄντας? *hoc certè congruit* τῷ ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ. *& multum iam cognoſcebant, ſed non minus illis defuit. Vel potiùs lege* τοὺς ἐνδεεῖς ὄντας. *Nam* οἱ ἐν ἐνδείᾳ *propriè ſunt egeni, non ignari. Vel ſic totum concipe,* ἤδη παραμυθήσατο τῷ ἵνα πληρωθῆτε τ. ε. τ. θ. α. ε. π. σ. τοὺς ἐν ὀνείδει ὄντας *propter perſecutiones. Tum enim probro fuit Chriſti religio.* ¶ Locum hunc deſperatum videtur Heruetus ſic legiſſe: ἤδη αὐτοὺς παραμυθήσατο, τοὺς ἐν ὀνείδει ὄντας πάλιν περιπατῆσαι ἀξίως τοῦ Κυρίου. quòd cùm in dedecore eſſent, rurſus ambularent dignè Domino.

Ib. Legendum, καὶ πάλιν τῷ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως Κυρίου. *deinde l.* 6. καὶ τῷ κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ. περὶ δὲ τοῦ υἱοῦ τοῦτό φησι, τῷ πανταχοῦ κρατεῖν αὐτὸν, καὶ ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐν γῇ, ὅτι ἡ δόξα αὐτοῦ πανταχοῦ βασιλεύει. *nam hic quoq; deeſſe manifeſtum verba Apoſtoli. ſunt autem omnia hæc* παραμυθήματα τῶν πειρασμῶν καὶ ὀνειδισμῶν. *Sed fortaſſe hæc meliùs inducentur,* ἤδη παραμυθήσατο τοὺς ἐν ὀνείδει ὄντας κ. π. π. υ. α. τ. κ. *tum enim omnia conſtabunt: & cur tanto poſt interuallo inculcaret* τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ Κυρίου? *cohæret autem manifeſtò* περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦτό φησι, *cum illo l.* 4. πανταχοῦ ἡ δόξα αὐτοῦ κρατεῖ.

l. 17. *Melius eſt, vt mihi videtur,* καὶ μᾶλλον αἴρει ἀ. *i.* μετεωρίζει, erigit. *Seruius;* Sed Meduſa erecta fauore Neptunj, auſa eſt crines ſuos Mineruæ capillis præferre. *i.* ἐπαρθεῖσα, μετεωρισθεῖσα. αἱρεῖ, capit, *quod, vt puto, melius eſt.*

l. 25. *Noſtri codices habent omnes* τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς.

l. 26. τοιαῦτά ἐστι τὰ δεδομένα, φησὶν, ὡς μὴ μόνον δοθῆναι

ναι] Corrupta ſine dubio. Nam quo ſenſu διδυμία dici poſſunt δοῦναι; Legendum τοῦτό ἐστιν ὁ διδυμὸς, φησιν. de perſona dante. hoc ſequens illuſtrat comparatio: hoc ipſe inferius, cùm inquit, οὐ μόνον ἡμῖν ἔδωκε τὴν τιμὴν, ἀλλὰ καὶ ἰσχυροὺς πρὸς τὸ λαβεῖν ἐποίησε. Hal

l. 28. εὐτελὴς καὶ] Interpres non habet, & expungenda puto, niſi cui placuerit ſic legere. ἐάν τις βασιλεὺς γένηται δυνατὸν αὐτῷ ἐπαρχότητα δοῦναι, κἂν εὐτελεῖ. & quod ſtatim ſequitur, καὶ τοσοῦτον δύναται μόνον το, - - Sic lego & diſtinguo, καὶ τοῦτο δύναται μόνον, τὸ ἀξίωμα δοῦναι. Hal.

Pag. 100. 29. *Legendum*, τῶν εἰς γῆν κατορωρυγμένων.

l. 42. ἃ γὰρ βούλεταί τις, ταῦτα καὶ οἴεται] *Demoſthenes Olynth.* 3.

Pag. 101. 1. *Fortè*, ὅτι ἔσται κρίσις.

l. 38. *Leg.* ἵνα γὰρ μὴ μόνον ὑπὲρ τῶν.

l. 39. Fort. τῶν ἑτέροις καταφέρειν. Vtrumlibet rectum.

Pag. 102. 8. *Legendum cenſeo, vel* ἐπὶ τοὺς συγγενέας μοῦ, *vel* τοῖς συγγενέσι μοῦ *ſine præpoſitione.*

l. 12. μόνη τῇ ψυχῇ διαλεγόμενος περὶ τούτων οὐ πείθεις] *Fortaſſis*, μόνη τῇ σῇ ψυχῇ δῆλα -- *poſitâ poſt* μάρτυρας *in fine ſententiæ interrogationis notâ: vt ſenſus ſit, ſi hæc intus & apud te tuamq; animam recolens, vix tibi perſuades, vix tibi ſatisfacis: an alios quæris huius veritatis teſtes efficere? ſtudes hæc alijs perſuadere?*

l. 15. *Verba Demoſthẽis ſunt in Olynthiacis*, πρὶν δὲ τὴν ἀρχὴν καλῶς ὑποθέσθαι, μάταιον περὶ τῆς τελευτῆς ὁντιναοῦν ποιεῖσθαι λόγον. *legendum igitur* τὴν ἀρχὴν ὑποθέσθαι.

l. 17. *Vel legendum* παρὰ τὸ τέλος, *vel* περὶ τὸ τέλος ἄρχεσθαι. *f.* πρὸς τὸ τέλος ἔρχεσθαι.

l. 40. *Fortè* καλινδούμενοι.

Hom. 3.

Pag. 103. 28. τὸ τῆς φύσεως ἀνῃρμένον, *eſt naturæ ſublimitas.*

l. 33. *Leg.* οὐδὲ ἐπὶ τῶν χαρακτήρων καὶ τῆς ὁ. *Non enim rectè diceret* εἰκόνα τῶν χαρακτήρων. *ipſa enim* εἰκὼν *eſt* χαρακτήρ. *itaq; pro eo quod hic dicitur* εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, *ad Heb. c.* 1. *dicit* χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως.

l. 38. *Mallem*, καὶ ἀγγέλους εἰκόνας εἶναι. *nulli ſunt enim angelorum ordines.*

l. 39. *Legendum*, καὶ ἡ ψυχὴ ἀόρατος. ἀλλ' οὐκ ἐπειδὴ ἀόρατος, ἁπλῶς διὰ τοῦτο εἰκών. εἰ δὲ μὴ οὐχ οὕτως ὥσπερ αὐτός. *hanc autem* ἐπιδιόρθωσιν *addit, propter illud Gen.* 1. Homo creatus eſt ad imaginem & ſimilitudinem Dei. εἰ δὲ μὴ *autem addatur poſt alteram negationem.*

Pag. 104. 14. *In margine nihil video non ſanum, aut quod merito diſpliceat, niſi quod ita legendũ.*

l. 19. *in margine*, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα] ἀόρατα, οἷον ψυχὴ ἐν οὐρανῷ γέγονεν· ὁρατὰ, οἷον οἱ ἄνθρωποι, ὁ Ἡλίας, ὁ Παῦλος. *ſed nunquid anima in cœlo creata eſt, antequam in corpus humanum deſcenderet? Hoc quidem Platonis dogma erat, certum ab initio creatum eſſe animorum numerum, quæ peccando delabuntur in corpora. ſed abſit, vt quicquam eiuſmodi Chryſoſtomum ſenſiſſe credamus. profectò legendum eſt*, οἷον ψυχὴ ἐν ἀνθρώπῳ γέγονεν. *rectè enim Auguſtinus tractans hanc quæſtionem*, Vnde anima, *inquit*, aut infundendo creatur, aut creando infunditur. nam neque *Ariſtoteles ex traduce vult eſſe animam, cuius hæc verba ſunt* 2. *de generatione animalium cap.* 3. λείπεται δὲ τὸν νοῦν μόνον θύραθεν ἐπεισιέναι, καὶ θεῖον εἶναι μόνον. *Error ortus ex abbreuiationibus*, οὐρανῷ ἀνθρώπῳ.

l. 19. τὸ δὲ πνεῦμα δικαιωτής ἐστιν] Ego iſta non intelligo, neq; videntur huius loci.

l. 25. *Legendum*, ὅτι εἰς αὐτὸν ἔκτισται. *nam* τὸ χρήματι *gloſſema Chryſoſtomi eſt.*

l. 22. τουτέστιν, εἰς αὐτὸν χρήματι ἡ πάντων ὑπόστασις. *quod ſic dictum, vt illud Euripidis in Phœniſſis,*

ἀλλ' εἰς Θεὸν χρὴ πάντ' ἀναρτήσαντ' ἔχειν.

l. 33. *Libentiùs legerim* εἰς αὐτὸν χρήματι.

l. 41. *Legendum cenſeo*, ἐν τῇ ἀναστάσει πρῶτος. πρωτότοκος γὰρ ἐκ νεκρῶν. *prorſus enim hic quoq;* αἰτιολογία *ſubiungenda eſt, vt ſuprà*, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτος. κεφαλὴ γάρ.

l. 42. *Legendum*, ἵνα γένηται αὐτὸς ἐν πᾶσι πρωτεύων, *vt eſt apud Paulum.* quanquam Chryſoſt. vbi hunc textum profert, non habet ἐν πᾶσι.

Pag. 106. 6. ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ κλαυθμῶνος] *Hæc quidem verba habentur in Pſalmo* 83. *ſed nulla ibi mentio vindictæ quam angeli ſumerent.* 2. *Reg. cap.* 5. *legimus*, ἀπὸ τοῦ ἄλσους τοῦ κλαυθμῶνος, *vbi diuinitus cæſi ſunt hoſtes Dauidis. & hunc locum fortaſſe innuit Chryſoſtomus: ſed per* μνημονικὸν ἁμάρτημα *confundit cum altero Pſalm. tantò magis, quod in eodem capite Regum eſt*, καὶ συνάπτουσιν εἰς τὴν κοιλάδα τῶν τιτάνων.

Ibid. Videtur legendum καὶ ἐπὶ γῆς ᾖδον εἰρήνην, *ex* 2. *Lucæ, propter illud verbum Pauli* εἰρηνοποιήσας.

l. 12. κατ' ἀριθμὸν ἐθνῶν ἦσαν οἱ ἄγγελοι] *Locus eſt Deut.* 32. ἔστησεν ὅρια ἐθνῶν κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀγγέλων Θεοῦ. *Nunc in Heb: legitur*, Secundùm numerum filiorum Iſrael. *quod quomodo ſit intelligendum, capere non poſſum.*

Pag. 107. 8. *Multò melius* διὰ τὴν παρωνομασίαν *legitur*, σχήματι γέγονε καὶ ῥήματι μόνον, ἀλλ' οὐκ ἀληθείαις. σχηματίζεσθαι *eſt* ſimulare & fingere. *Vnde apud Rhetoras* ἐσχηματισμένος λόγος, *cum aliud ſimulatum eſt, aliud actum:* ὅταν τις ἄλλο προτείνων, ἄλλο κατασκευάζῃ. *Dionyſius inquit: cuius inſigne eſt exemplum Iliados* 2. *vbi Agamẽnon videtur quidem ſuadere diſceſſionem, cùm reuera maximè diſſuadeat. quod genus Quintilianus appellat* figuram. *Sic illud accipiendũ eſt*, παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου: *quam Iohannes*, ἀλαζονείαν τοῦ βίου. *nam* βίον *elegantiores autores, quem nos* mundum, *vt Cicero*, Solem è mundo tollere videntur, qui amicitiam è vitâ tollunt. *hinc Satyricus,*

-hîc viuimus ambitioſa paupertate omnes.

l. 15. *Legerim*, οὐκ ἀλλ' ὁ Χριστός.

l. 29. *Legendum*, ἐπεὶ πάντα ἂν ἀπώλωλε. *ſubaudiendum* ἐὰν μὴ ἐνεργῇ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις. *vel* *ponendum quod in margine.*

l. 41. ἔστι τοῦ θρόνου τούτου] Scripta, vt videtur, Conſtantinopoli. Sic pag. 108. 5. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίωμα.

Pag. 108 6. ἐπί τισιν] Interp. quibuſdam conditionibus.

l. 14. περάσαντες] Heidelbergenſes legunt, ποιήσαντες: ſic & interpres Heruetus. Corruptus locus.

Pag. 109 22. ἐνταῦθα μὲν γὰρ δυνατὸν -- τοῦ εὐαγγελίου. horum ego ſenſum & ἀκολουθίαν perſpecta non habeo, puto corrupta.

Hom. 4.

Pag. 110. 1. *Videtur legendum* ὅτι διὰ τί δὲ ταῦτα πάσχω, *aliter ſimilitudo non conuenit. Vide* 109. 42. *ſed* 110. 8. ὅτι καὶ δι᾽ αὐτὸν ταῦτα ποιεῖ. *ambigo.*

l. 15. *Lego* εἶπεν. ἵνα δὲ δείξῃ.

l. 16. καὶ μ. τ. θ. πάσχειν.

l. 35. *Cenſeo legendum,* καὶ δείκνυσιν ἐνταῦθα φανερῶς, ὅτι τοῦτο οἰκονομίας τὸ νῦν λεχθῆναι, ὅτε δύνασθε ἀκούειν, ἀλλ᾽ οὐκ ἀμελείας, ἀλλ᾽ ω. δ. γ. *Hoc enim dicit fuiſſe* τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ, *differre euangelij prædicationem vſq; eò dum poſſent audire & credere & ſuſcipere Euangelium. Vide* 110. 44. *& totum deinceps ſermonem.*

Pag. 111. 23. *Non eſt improbandum,* ὅταν ἀκμάζων γένηται, *ſubaudi* τις. *vſitatumq; eſt ſatis à plurali numero deſcendere ad ſingularem, & contrà. Vide pag.* 112. 27.

Pag. 112. 3. *Legendum,* ἀλλὰ ταῦτα τὰ γράμματα τὰς πληγὰς ἐδήλου. καὶ ὅτι τοὺς ἐχθροὺς κολάζει, διδασκαλεῖον αὐτοῖς ἦν ἀκριβές. *vt ſit* ἀνθυποφορὰ, καὶ ὑποφορά.

l. 27. *Mihi videtur vtriſq;* ἀνατρέπειν *melius.*

l. 42. *Fortè* ἀκούσατε.

Hom. 5.

Pag. 114. 2. σεμνῶς εἶπε, καὶ ὄγκον ἐπέθηκε] σεμνότης *apud Hermogenem, prima eſt ex illis dicendi formulis, quæ faciunt* ὄγκον καὶ μέγεθος καὶ λόγον ἀξιωματικὸν, *vt ille ait, qua plurimum vtitur Plato. Quod addit,* ἀπὸ πολλῆς διαθέσεως: *eiuſmodi orationem vocat idem Rhetor,* ἔμψυχον καὶ ἐνδιάθετον.

l. 3. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐπιτάσεως τὸ ἀορίστως εἰπεῖν] *Nempe* τίς ὁ πλοῦτος. *Non enim dicit quis ſit & quantus. Cic. Phil.* 2. Quæ ibi literis mandabantur? *Ille etiam plus relinquit ad cogitandum, quàm dicendo potuit exprimi. Sophocles Lorario,* ὦ δύσμορ᾽ Αἴαν, οἷος ὢν οἵως ἔχεις. ἐπίτασιν *vocat* αὔξησιν. *nam & hæc figura amplificationis eſt apud Fabium.*

l. 7 χωρὶς ἐργωδίας πάσης] ἐργῶδες operoſum, difficile factu: ἐργωδία, operoſitas: *quod aliquando dicitur* ἔργον, *vt* ἔργον ἐστὶ τοῦτο ποιεῖν. *Contrà Latini,* nullo negotio, *dicunt, pro eo quod facile.*

l. 37. *Legendum,* φέροντες ἡμᾶς οὐκ ἀγ. *nos, inquam, non angelis, delendum* ὄν.

Pag. 115. 8. κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει] *Hoc verbum apud Paulum, vt Beza obſeruat, nunquam niſi actiuè ponitur. Confirmat Polybius lib.* 1. καθ᾽ ὃν καιρὸν ὁ Κλεομενικὸς ἐνηργεῖτο πόλεμος, qua tempeſtate bellum illud maximè ardebat. *Iacob.* 5. πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη, deprecatio iuſti non frigida.

l. 25. διὰ τοῦτο, φησιν, ἀγωνιῶ] *Rectè igitur Vetus,* ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν, quantam habeo ſolicitudinem de vobis: *minus rectè Beza,* certamen. *Dem. contra Midiam,* ὅπου γὰρ ἐπόντος τοῦ φόβου τούτου φαίνονταί τινες οὐδὲν ἧττον ὑβρισταὶ, τί χρὴ προσδοκᾶν τοὺς τοιούτους ἂν ποιεῖν, εἰ μηδ᾽ εἷς ἐπείη ἀγὼν, μηδὲ κίνδυνος; *Sic pro corona, connectit* φόβον καὶ ἀγωνίαν. *ne dubites, audi Noſtrum, ſermone in hanc epiſtolam* 12. *ad illa verba* ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς] οὐχ ἁπλῶς εἶπεν εὐχόμενος, ἀλλ᾽ ἀγωνιζόμενος, τρέμων, δεδοικώς.

l. 29. πληροφορίαν δὲ εἶπε τὴν διὰ πίστεως] *Terentius in Hecyra act.* 5. *ſcen.* 1.

> Eas ad mulieres huc intrò, atque iſtuc iuſiurandum idem
> Polliceare illis: exple animum his, teq; hoc crimine expedi.

Exple animum his, πληροφόρησον αὐτάς: *& ſic fortaſſe erat aqud Menandrum:* Plenam fac illis fidem: perſuade hoc eis, quod mihi perſuades. *Quanquam planè contrario modo Donatus interpretatur,* Explere *pro* exinanire, *ac ſi diceret,* Exime hanc illis ſolicitudinem: Animos earum curâ omni libera: *Quod mihi non tam veriſimile eſt. Vult enim ſenex vxori quoq; idem perſuaderi iureiurando, quod ſibi perſuaſum erat à Bacchide.*

l. 38. *Puto legendum,* ἄρα σαφῶς.

Pag. 116. 11. ἀπὸ τοῦ στερεώματος τὸ πεπυκνωμένον] Videtur eſſe gloſſema, vel legendum, τοῦ πεπυκνωμένου.

l. 35. ἀλλὰ καὶ ἑκὼν ἐστιν ἀγαθὸς] Puto hîc quædam intercidiſſe, à quibus hæc pendere debebant.

l. 42. ἐπ᾽ αὐτοῦ] Si verba retineantur, mutetur ſaltem genus, legaturque ἐπ᾽ αὐτῆς, ſcilicet, οὐσίας.

l. 43. ἐξ ἀκινησίας γὰρ κινεῖται, ἀλλ᾽ ὅμως κινεῖται καὶ οὐδέποτε ἵσταται] Perſpicuitas illa, quæ Chryſoſtomum noſtrum perorantem vbique comitatur, eundem diſputantem frequentiſſimè deficit. Non hoc primum nunc ſenſi, ſed in multis alijs, quibus vix quicquā legi inuolutius, obſcurius. Factum hoc Iohanni noſtro eſſe imputandum, breues conciſoſque ſenſus affectanti, anguſtiſque gyris argumenta abſoluenti, an vitio librariorum, ea quæ non ſatis caperent fideliter reponere non curantium, non temerè auſim ſtatuere. Certè inuideo illi felicis nimium cerebri plebeculæ, apud quam iſta Noſter diſſerit, cui hæc audita pertantum erant perſpicua, quæ mihi lecta, perpenſa, examinata licet, tamen non ſunt peruia. *Hal.*

Ibid. ποίαν δὲ κίνησιν, εἰπέ μοι] Lege, ποίαν δὲ κίνησιν κινεῖται, εἰπέ μοι.

Pag. 117. l. 1. ἀλλ' οὐδεμίαν τούτων κινεῖται. ἀλλ' οἵαν ὁ νοῦς κινεῖται κίνησιν; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο] Expungendum cenſeo prius illud κινεῖται, quod è Ms. reponebatur, legendumque ſic puto, & diſtinguendum, ἀλλ' οὐδεμίαν τούτων, ἀλλ' οἵαν ὁ νοῦς κίνησιν κινεῖται. vt ſit alicuius reſponſio aſſerentis Deum quidem nullo horum motuum moueri, ſed eo quo mens mouetur. Contra quam ſtatim inſurgit Noſter, ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο. *Hal.*

l. 22. Ἐφεξῆς ἀπολαύει οἵας καὶ ἡμεῖς; καὶ τί τὸ κωλῦον ἐνταῦθα εἶναι; ἀλλ' οὐκ ἀπολαύει. καὶ διὰ τί μετ-] Luxata hæc puto. Quorſum enim illud, ἀλλ' οὐκ ἀπολαύει; Sic reſtituo: Ἐφεξῆς ἀπολαύει οἵας καὶ ἡμεῖς, ἢ οὐκ ἀπολαύει; καὶ τί τὸ κωλῦον ἐνταῦθα εἶναι; καὶ διὰ τί μετ- *Hal.*

l. 41. ἔστι καὶ ἄλλη γέννησις τῆς ἀληθείας τύπος, ἡ ἡμετέρα ἐκ πνεύματος, &c. vſque ad ἄνω γεννήσεως] Et in iſtis hæreo: nec enim ego aut ſenſum elicio, aut ἀκολουθίαν video. Fortaſſis pro τῆς ἀληθείας, legendum τῆς θείας τύπος, vt regenerationem noſtram per ſpiritum, quæ eſt impaſſibilis, diuinæ generationis typum eſſe doceat, qua filius à patre generatur. Et hoc fortaſſis vult illâ particulâ αὕτη τῆς ἄνω γεννήσεως, hæc noſtra ſcilicet ſpiritualis, figura eſt illius ſupernæ generationis filij à Patre. Sed hæc aut perſpicuè magis doceri debebant, aut omnino ſilori. *Hal.*

Pag. 118. 2. τὸ ἀνακεχωρηκὸς] Quòd videlicet humana natura, vt reliquis præſtantior, à reliquis loco ſepararetur.

l. 11. κολυμβήθρᾳ] An intelligit vas æneum in templo, in quo lauabantur ſacerdotes?

l. 12. τὸν μὴ ὑγιαίνοντα καθαίρεσθαι] Ad leproſos opinor reſpicit. Atqui verò illi cum leproſi eſſent, non purgabantur, ſed leprâ depoſitâ & ſanitate recuperatâ. Legendum itaque puto, τὸν ὑγιαίνοντα, expunctâ negatione. Qui ſanus à leprâ factus eſt, purgatur. *Hal.*

Hom. 6.

Pag. 119. 7. Legendum, ἀλλὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου. *Nihil eſt enim præter elementa mundi, quod* τὸ εὐτελὲς *ſignificat. Vide v. ſequentem.*

l. 31. ὡς ἐν κεφαλῇ τὸ σῶμα] Obſcurum per obſcurius. Quomodo enim corpus eſt in capite?

l. 36. ἔπειτα τὸ σωματικῶς τί βούλεται λέγειν; ὡς ἐν κεφαλῇ] *Hoc mihi obſcuriſſimum eſt, quid ſibi velit.* σωματικῶς *eſt* perſonaliter. *Nec Beza aliter exponit. Vult enim ſignificare non virtutis communicationem, ſiue* ἐνεργείας *(quomodo Deitas habitauit in prophetis & ſanctis hominibus) nec ſacramentalem vnionē, quâ ratione dicitur petra Chriſtus, ſed ſubſtantialem, ſiue ipſarum naturarū hypoſtaticam vnionem. Nam vt Hebræis anima, ſic Græcis* σῶμα, *perſona eſt.* vt lxx. animæ deſcenderunt in Ægyptum. *vt Polybius lib. 1.* οὐ γὰρ πολὺ τῶν μυρίων ἔλειπε σωμάτων τὰ ληφθέντα ζωγρείᾳ κατὰ τὸν κίνδυνον. *Donatus ad illud in Adelphis,* Ipſa ſi cupiat ſalus, ſeruare prorſus non poteſt hanc familiam. σωματοποιΐα. *Plautus:* Lubentiorem te faciam, quàm ipſa lubentia eſt. *Idem in Pſeudolo:* Nam ipſa mihi opportunitas non potuit opportuniùs aduenire. *Nomen illud, quo corpus Hebræi vocant, ſignificat* ipſum, *vt hoc ipſo die.* σωματοποιΐαν *Grammatici vocant,* τὴν προσωποποιΐαν, *vt quum Ouidius Inuidiam famemq́ deſcribit, Virgilius famam. Sic Hom. Martis comites facit* Δεῖμόν τε φόβον τε. Ἄτην καὶ Ἔριν σωματοποιήσας, *inquit Euſtathius, diuas facit. Sed quid eſt quod Noſter* τὸ σωματικῶς *explicat,* ὡς ἐν κεφαλῇ? *Ego certè diuinare non poſſum, niſi hoc ſit, quod iam diximus. Nempe etiam Caput perſonam ſignificat, vt Liuius:* Tot ciuium capita cenſa ſunt: *&,* Quot capita, tot ſententiæ. *Sed an ita Græcè, neſcio. Vel hanc igitur accipe interpretationem, vel aliquid hic deſideratur. Nam de re tanta nimis abruptè deſinere videtur. ſic l. 31.* τὸ δὲ σωματικῶς ἐνταῦθα ὡς ἐν κεφαλῇ σῶμα. *Profectò hic Delio natatore opus eſt. Sed meliùs, certè planiùs, 1. cap. explicans illud,* ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, ἐκεῖ φησιν, *inquit,* οὐκ ἐνέργειά τις, ἀλλ' οὐσία, *prorſus cum Beza conſentiens, licet non tam explicatè. Nam per hoc, quod Noſter ait, vera eſſe poſſet Eutychetis ſententia, qui ſic vnam perſonam amplectitur, vt naturam vtramq́ confundat.*

l. 41. Sic concipio. καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας] εἶτα οὐχ ὁμοούσιος, ὁ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας ἀνώτερος. *Hæc dicit breuiter, vt ſæpe,* εἰς τοὺς Ἀρειανοὺς ἀποτεινόμενος. *Nec impedit alterum* εἶτα, *quod ſequitur.* τὸ αἴτια *corruptum eſt,* ἐκ τοῦ εἶτα. *Nam hic locum non habet.*

Pag. 120. 29. τοῖς δόγμασι, φησί. ποίοις δόγμασι; τῇ πίστει] *Hic vir diuinus miſerè fallitur. Putat enim hic dogmata eſſe illa decreta, & fidei capita, quæ credenda ſunt omnibus Chriſtianis. ſic enim vbiq́ ait:* τὴν πίστιν εἶναι δογμάτων. *Sunt enim hîc dogmata, vt etiam ad Eph. 2. 15. ritus ceremoniæq́ legales, quæ ſimul cum chirographo, quod erat contra nos, abolitæ ſunt. Sed quod Beza & recentiores chirographum quoq́ ad eoſdem illos ritus, & ceremonias pertinere arbitrantur, non illis, ſed Noſtro potiùs aſſentior, qui chirographum hoc ad legem refert moralem, cuius tranſgreſſione obnoxij magis tenebamur: & illam vult eſſe ſponſionem Exodi 19. quâ populus in ſe recepit omnia facturum, quæ Deus mandaret, aut illam interminationē Gen. 2.* Quacunque die manducaueris de hoc ligno, morte morieris: *quod cur Beza & alij repudiarent, non video. Certè reatus & debitum contrahitur magis violatione moralium. Sed Bezam & cæteros huc impulit, quod chirographum coniungitur* τοῖς δόγμασιν. *At nodum hunc optimè doctiſſimus Camerarius ſoluit. ait enim vſitatiſſimam eſſe* ἔλλειψιν *præpoſitionis* σὺν, *nec ſupplendam eſſe, vt Beza vult* ἐν *2. ad Epheſios: quod verum eſt. Dicunt enim* αὐτοῖς ἀνδράσιν ἀπώλετο, *quod vno verbo dicitur,* αὔτανδρος. *Arrianus lib. 3. de rebus Alex.* τοὺς δὲ ζῶντας αὐτοῖς ἵπποις ἔλαβον. *Sic hoc Pauli accipiendum,* ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν. *Hic æquum* [illegible] *egimus inter veteres nouoſ-*

que

uoſque ſcriptores. Neq́ enim temerè reyciendæ veterum autoritates.

l. 44. τί ἐστιν ἐδειγμάτισεν; *Hæc vera eſt lectio. ſed deeſt interpretamentum huius verbi, quod apud Paulum eſt* παῤῥησίᾳ θριαμβεύσας. *Itaq́ fortaſſe erat apud Chryſoſt.* τ. ε. ἐ; μετὰ παῤῥησίας ἐθριάμβευσε, *vel* ἐπόμπευσεν. *Illa quidem optima interpretatio, quæ mox ſequitur,* οὐδέποτε γὰρ οὕτως ὁ διάβολος ἠσχημόνησε. *Sed aliud hîc verbum poſitum erat. ſic l. 31. huius pag. legendum* ἐπίτασις τοῦ ἀφιέναι τὸ ἐξαλεῖψαι. πάλιν τοῦ ἐξαλεῖψαι, τὸ καὶ αὐτὸ ἦρκεν ἐκ μέσου. *Nouum non eſt, verba deſiderari. Hîc habemus veſtigia veræ lectionis.*

Pag. 121. 29. ἀποτάσσομαι *&* συντάσσομαι *magna cum fiducia ponenda ſunt.* ἀποτάσσειν, *non eſt* valedicere, *vt ex Euangelio conſtat.*

l. 31. χειρόγραφον γάρ ἐστιν ὅταν τις ὀφλημάτων ὑπεύθυνος κατέχηται] *Confirmat hoc quæ ſuprà diximus. Hoc autem nomen, vt multa, apud Paulum ex Rabbinorum commentariys ſumptum eſt, quod quid ſit, Elias Thiſbites egregiè docet. Vocant* Schetar chob, *i.* χειρόγραφον ὀφλήματος, cautionem debiti. Et verbum, *inquit*, Hebræum ſcripturam vel literas ſignificat, *quibus continetur poteſtas, quam alius aly in ſe tradit. Declarat enim propriè poteſtatem.*

l. 39. Totus eſt transferendus ad v. 2. pag. 122. Credo commodiùs annecti verbis immediatè ferè præcedentibus, ὥσπερ τὰ ἱμάτια. ἅμα γὰρ τίκτεται.

Pag. 122. 2. Legendum, καθάπερ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς παρθένου. ἅμα γὰρ τίκτεται καθάπερ ἐκεῖνος ὁ πρῶτος οὐ κατὰ μικρὸν, ἀλλ' εὐθέως. *Hæc enim vera eſt lectio. Nouum partum in baptiſmo, qualis ſit, oſtendit: ſcilicet qui non per tempora trahatur, ſed in momento fiat, & ſunt ex veteribus qui talem generationem Chriſto tribuant in vtero virginis, qui non per tempora & gradus procederet, ſed ſimul integra exiſteret: quibus non aſſentior. Anſam enim præbet hæreticis contra veram humanitatem. Hæc vides, vt benè congruunt hîc: & his remotis aptè omnia cohærent ad finem ſuperioris pag. quæ diuulſa ſunt his interpoſitis. Quæ ſequuntur* οὐκ εἶπεν, ὢν τῷ παραδείσῳ, *ſunt verba baptiſmi.*

Hom. 7.

Pag. 123. 10. Perturbata ſunt omnia, ſic, vt mihi videtur, reſtituenda, οὐκ εἶπε, μὴ τοίνυν φυλάττετε, ἀλλὰ μή τις ὑμᾶς κρινέτω. *l.* 12. ἀλλὰ μὴ ἀνέχεσθε τῶν κρινόντων, φησίν; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο. ἀλλ' ἐκείνοις [*indicantibus*] διαλέγεται λοιπὸν, ἐπιστομίζων αὐτοὺς, ὅτι οὐκ ὀφείλετε ἀνακρίνειν; ἀλλ' οὐκ αὖ τούτων καθήψατο. *Duæ ſunt enim* ἀνθυποφοραὶ, *totidemq́* ὑποφοραί. *Magna eſt autem elegantia ponere in omnibus* τὸ ἀλλὰ *in principio: vt innumerabilibus exēplis doceri poteſt ex Demoſthene, & Noſtro. Sed hæc tam minuta pleriſq́ incognita magnos errores vbiq́ pariunt.* τὸ οὐχὶ *l. 13. tollendum eſt: turbat enim omnia, vt Dauus in Comœdia.*

l. 18. Χριστοῦ· ἡ δὲ ἀλήθεια] *Deeſt vocabulum* τυτίσι*: ſcilicet,* Χριστοῦ τυτίσιν, ἡ δὲ ἀλήθ.

l. 21. Valdè probo coniecturam τοῦ ἐπηρεασθῇ, *nec aliter legi poteſt. Nam ſi victor eſt* ἐπηρεασθεὶς, *non penes alium eſt victoria, penes alterum victoriæ præmium. Sed ſæpe fit, vt quis victori præmium interuertat, non vt ipſe habeat, ſed vt ille ne habeat. Hoc eſt enim* ἐπηρεάζειν, *vt docet Ariſtoteles lib. 2. Rhet. c. 2.* ἔστι γὰρ ὁ ἐπηρεασμὸς ἐμποδισμὸς ταῖς βουλήσεσιν, οὐχ ἵνα τι αὐτῷ, ἀλλ' ἵνα μὴ ἐκείνῳ.

l. 27. ἦσαν τινὲς οἱ λέγοντες, οὐ δεῖ ἡμᾶς διὰ τοῦ Χριστοῦ προσάγεσθαι, ἀλλὰ διὰ τῶν ἀγγέλων] *De mediatione Angelorum Platonica doctrina eſt. De qua parte doctrinæ Platonis illud videtur intelligendum, quod ſuprà monet Apoſtolus,* βλέπετε μή τις ὑμᾶς συλαγωγῇ διὰ φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης. *ſic eſt autem apud Platonem in ſympoſio.* πᾶν τὸ δαιμόνιον *(notum eſt autem dæmonas illis eſſe, quod nobis Angeli)* μεταξύ ἐστι Θεοῦ τε καὶ θνητοῦ. τίνα, ἦν δ' ἐγὼ, δύναμιν ἔχον; ἑρμηνεῦον καὶ διαπορθμεῦον θεοῖς τὰ παρ' ἀνθρώπων, καὶ ἀνθρώποις τὰ παρὰ θεῶν· τῶν μὲν τὰς δεήσεις καὶ θυσίας· τῶν δὲ τὰς ἐπιτάξεις τε καὶ ἀμοιβὰς τῶν θυσιῶν. ἐν μέσῳ δὲ ὂν ἀμφοτέρων συμπληροῖ, ὥστε τὸ πᾶν αὐτὸ αὑτῷ συνδεδέσθαι. *& mox:* Θεὸς δὲ ἀνθρώπῳ οὐ μίγνυται, ἀλλὰ διὰ τούτου πᾶσά ἐστιν ἡ ὁμιλία καὶ ἡ διάλεκτος θεοῖς πρὸς ἀνθρώπους καὶ ἐγρηγορότας καὶ καθεύδοντας.

l. 39. Videtur legendum οὐκ ἀνθρωπίνης ἐννοίας τὸ εὕρημα] Non eſt humanæ mentis inuentum, *vt Chriſtus ſit caput eccleſiæ, mediator Dei atq́ hominum: quemadmodum illud de interceſſione angelorum, quod non ſolùm humanitùs inuentum eſt, vtpote à philoſophia profectum, ſed eſt etiam* κενοδοξίας πάθος, *eiuſmodi figmentum excogitare. Hanc exiſtimo ſententiam eſſe huius loci.*

Pag. 124. 6. ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει] *Donatus in prologum Andriæ,* vtimur fructibus rei, qui ab amantibus ſaluâ re nobis ſubminiſtrantur (*ſic enim legendum,* non ſaluo vſu) abutimur quando deperdimus & rem & fructum: *Hoc* εἰς φθορὰν, *Cicero in Topicis:* Non debet, *inquit*, ea mulier, cui vir bonorum ſuorum vſum fructum legauit, cellis vinarijs & olearijs plenis relictis putare id ad ſe pertinere. Vſus enim, non abuſus legatus eſt. *Ea ſunt inter ſe contraria. Quomodo contraria? vſus conſeruat rem, abuſus (hæc eſt* ἀπόχρησις*) corrumpit. Plautus Aſinaria,* Vbi eſt illa pecunia, *inquit?* abuſa eſt, *i. conſumpta.*

l. 15. Legendum, οὕτως ὅταν δόγμα ᾖ, οὐδὲν αὐτὸ τιμὴν καλεῖν, *non* δόγμα] *Approbat verſus antecedens proximus,* ὁ Θεὸς γὰρ τιμὴν ἔδωκεν, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἐν τιμῇ κέχρηνται. Deus enim honorem indulſit corpori, illi nullo cum honore vſi ſunt. *Ariſtoteles 1. Rhetoricorum cap. 5. inter* μέρη τιμῆς *recenſet* δῶρα τὰ παρ' ἑκάστοις τίμια. καὶ γὰρ τὸ δῶρόν ἐστι κτήματος δόσις, καὶ τιμῆς σημεῖον. διὸ καὶ οἱ φιλοχρήματοι καὶ οἱ φιλότιμοι ἐφίενται αὐτῶν. ἀμφοτέροις γὰρ ἔχει ὧν δέονται. καὶ γὰρ κτῆμά ἐστιν, οὗ ἐφίενται οἱ φιλοχρήματοι, καὶ τιμὴν ἔχει, οὗ οἱ φιλότιμοι. *Sic illud intelligunt. 1. Tim. 5.* Honora viduas, quæ verè ſunt viduæ. *&*, Honora Patrem & Matrem, *&*, Honora medicum. *Hos enim omnes iubemur liberalitate noſtrâ proſequi.*

l. 17. Τὸ, οὐχ ἥκοντες κρατεῖν *quid ſit, non capio. Sed pene affirmauerim legendum,* ἀτιμάζει τὴν σάρκα, φησὶν, ἀποστεροῦντες αὐτὴν, καὶ τὴν ἐξουσίαν ἀφαιρούμενοι, τοῦ προσήκοντος κρατεῖν οὐ συγχωροῦντες. κρατεῖν *hic eſt* ἀπολαύειν, potiri, frui. *quibus ſi propter valitudinem id facerent, ignoſcendum erat (qualis fuit Herodicus) quos, vt ait idem philoſophus, eodem libro & cap.* οὐδεὶς ἂν εὐδαιμονίσειε τῆς ὑγιείας, διὰ τὸ πάντων ἀπέχεσθαι τῶν ἀνθρωπίνων, ἢ τῶν πλείστων. *ſed quum praua ſuperſtitione faciant, nullâ ſunt veniâ digni. Nec tamen, cùm definit* σώματος ἀρετὴν, ὑγίειαν, *eam autem virtutem eſſe,* ὥστε ἀνόσους εἶναι χρωμένους τοῖς σώμασιν, *idē eſt* χρῆσθαι τῷ σώματι, καὶ τὸ σῶμα τιμᾶν. *Vide notas ad* 126. 29.

l. 31. *Puto legendum,* οὐ φαίνεται δὲ ὁ Χριστός. οὐκοῦν οὐδὲ ἡ ζωὴ ὑμῶν. αὐθυποφορὰ καὶ ὑποφορά. μὴ *cum indicatiuo eſt interrogatiuum.*

l. 35. *Videtur legendum ex* 1. *Cor. cap.* 11. *ver.* 21. παρὰ τῶν προλαμβανόντων τὰ δεῖπνα, *ſine prepoſitione. Sic enim ibi,* ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν.

Pag. 125. 29. *Sic videtur legendum,* τίνι γὰρ οὐχ ὑπόκεινται οἱ ἐρῶντες αὐτῶν; τοῖς ἐν— *Ni ſic legas, nullus erit nominatiuus huic verbo. neceſſe eſt enim hic aliquam intelligi perſonam.* ἀρχαὶ, δὲ καὶ δυναστεῖαι *non ſunt perſonæ, ſed res.*

Pag. 126. 3. καὶ ἀσθενείας μᾶλλον ἢ δυναστείας τεκμήριον. *Quanquam hic ſubaudiri poteſt* τὸ μᾶλλον. *ſed tum* ἢ *erit ambiguum.*

l. 9. *Videtur legendum,* πολλῷ μᾶλλον διὰ ταῦτα, εἰ *vt ſup. i.* δι' οἰκέτας.

l. 13. προσοίχρυσον τῷ ποτὲ κρατοῦντι ἡ πόλις ἡ ἡμετέρα] *Ego ne quærendum quidem cenſeo, quæ fuerit hæc ciuitas. nā de Antiochia manifeſtū eſt: Conſtantinopolim regiam ciuitatem & imperialem, non eſt veriſimile vllam contraxiſſe offenſionem Imperatoris. præterea iam ante obſeruauimus has conciones habuiſſe in epiſtolas Pauli Chryſoſtomum cùm Antiochenus eſſet presbyter.* De loco vbi habitæ fuerint iſtæ in epiſtolas cōciones, vide quæ diſſeruimus in præfatione ad notas in Tomum tertium. H. S.

l. 16. ἡ γείτων πόλις αὕτη ἡ ἐπιθαλάσσιος, ἐλθοῦσα παρεκάλεσε τὸν βασιλέα ὑπὲρ ἡμῶν. *Quænam eſt hæc finitima ciuitas maritima? an Chalcedon? quæ item, vt Conſtantinopolis, maritima vrbs eſt, & diſtat ab ea* 12. *millia. quam vicinitatem oraculum oſtendit, quo Byzantij conditores iuſſi ſunt* è regione cæcorum vrbi locum capere, *Apolline notante Megarenſes, qui Chalcedonem condidêrunt,* ὅτι πρότερον πλέοντες εἰς τοὺς τόπους, ἀφέντες τὴν πέραν κατασχεῖν, τοσοῦτον πλοῦν ἔχουσαν, εἵλοντο τὴν λυπροτέραν, *inquit Geographus lib.* 7. τοσοῦτον πλοῦν ἔχουσαν, eſt tantillâ nauigatione diſtantem, *quo vicinitas ciuitatum indicatur. Audi nunc contrà Strabonem lib* 16. πρὸς μὲν οὖν δύσιν θάλαττα ὑπόκειται τῇ Ἀντιοχείᾳ κατὰ Σελεύκειαν, πρὸς ἣν καὶ τὰς ἐκβολὰς ὁ Ὀρόντης ποιεῖται διεχούσης τῶν μὲν ἐκβολῶν σταδίους τετταράκοντα, τῆς δ' Ἀντιοχείας ἑκατὸν εἴκοσιν. Ἀνάπλους δ' ἐκ θαλάττης ἐστὶν εἰς Ἀντιόχειαν αὐθήμερον. *Ex his conſtat Antiochiam abfuiſſe à mari viginti millia paſſuum, & veriſimile eſt vicinam hanc ciuitatem Seleuceam fuiſſe. Hæc enim pars Syriæ dicebatur* τετράπολις, *inquit Geographus,* κατὰ τὰς ἐξεχούσας ἐν αὐτῇ πόλεις. ἐπεὶ πλείους γε ἦσαν. μέγισται δὲ τέτταρες, Ἀντιόχεια ἡ ἐπὶ Δάφνῃ, καὶ Σελεύκεια ἡ ἐν Πιερίᾳ, καὶ Ἀπάμεια, καὶ Λαοδίκεια, αἵπερ καὶ ἐλέγοντο ἀλλήλων ἀδελφαὶ διὰ τὴν ὁμόνοιαν, Σελεύκου τοῦ Νικάτορος κτίσματα. *Si igitur hæc concordia permanſit & perpetua erat, probabile eſt ſororem pro ſorore interceſſiſſe. Sed quòd Antiochia ſpreuit interceſſionem, apparet tum fuiſſe aliquam inter eas ſimultatem. Illa autem* Σελεύκεια ἡ ἐν Πιερίᾳ *diſtabat à mari quidem millia quinq́; ab Antiochia quindecim millia, vt liquet ex ſuperioribus Geographi verbis. dicebatur autem* ἡ ἐν Πιερίᾳ πρὸς διαστολὴν Σελευκείας τῆς ἐπὶ τῷ Τίγρει: *& hæc ſunt apud Geographum,* εἶτα ἡ Λαοδίκεια ἐπὶ τῇ θαλάττῃ, κάλλιστα ἐκτισμένη καὶ εὐλίμενος πόλις. *Vide ne hæc ſit* ἡ γείτων πόλις ἡ ἐπιθαλάσσιος. *Sed quod Noſter ait,* προσοίχρυσον τῷ ποτὲ κρατοῦντι ἡ πόλις: *ille imperator Theodoſius eſſe non poteſt, qui aut tum in viuis erat, aut paulò antè defunctus. Credo igitur fuiſſe aliquem ex veteribus illis principibus Ethnicis, quod oſtendit* τὸ ποτὲ olim, aliquando. *Nam ſi fuiſſet Theodoſius, diceret* τῷ νεωστὶ *vel* τῷ ἔναγχος κρατοῦντι. *præterea tum Antiocheni oratorem ſibi parabant, quem ad Theodoſium mitterent, Libanium.*

l. 21. καὶ ἔριθοι] *Iliados* 6.

> Ἐν δ' ἐτίθει τέμενος βασιλήϊον, ἔνθα δ' ἔριθοι
> ἤμων ὀξείας δρεπάνας ἐν χερσὶν ἔχοντες.

Erant ergo meſſores. Sed Scholiaſtes, ἔριθοι, κυρίως μὲν ἐριουργοί, καταχρηστικῶς δὲ καὶ οἱ μισθῷ ἐργαζόμενοι. *hic pro lanificis poni videtur, quod dicit* ὑφάνται καὶ ἔριθοι. *ſed & agricolas* ἀπὸ τῆς ἔρας *intelligere poſſumus.*

l. 29. τοῦτο γάρ ἐστιν ἐξουσία] 124. 17. καὶ τὴν ἐξουσίαν ἀφαιρούμενοι, τοῦ προσήκοντος κρατεῖν οὐ συγχωροῦντες. *Sic nos quidem emendauimus. ſed videndum an minore immutatione verior lectio ſit,* οὐχ ἥκοντες κρατεῖν συγχωροῦντες. τὸ ἧκον *eſt* iuſtum & debitum: *vt* τὸ ἱκνούμενον μέγεθος iuſta ſtatura & magnitudo. *Ariſt. Polit.* 4. *cap.* 1. ἐάν τις μὴ τῆς ἱκνουμένης ἐπιθυμῇ, μηδ' ἕξεως, μήτ' ἐπιστήμης περὶ τὴν ἀγωνίαν. τὸ ἧκον γὰρ καὶ ἱκνοῦν *ſunt eiuſdem ſignificationis & originis, vt docet Euſt. vnde* ἱκανός. *vel ſic igitur ibi legendum, vel potius,* τοῦ εὖ ἥκοντος κρατεῖν οὐ συγχωροῦντες. τὸ εὖ ἧκον, quod ſatis eſt: *in victu* bene lautum: *vt* accepimus orationem tuam bene longam, ἀκηκόαμεν τὸν σὸν λόγον εὖ ἥκοντα τοῦ μήκους. *Virg.* 8.

> --quæ te cum læta veniret,
> Inuidit fortuna mihi.

εὖ ἥκουσι. *ſic enim Græci* εὖ ἥκει φρενῶν, bene prudens eſt, εὖ ἥκει παιδείας, bene doctus. *Lucian:* Πολλὰς ἂν σοι δείξαιμι μορφῆς μὲν εὖ ἡκούσας, τὰ δ' ἄλλα αἰσχυνούσας τὸ κάλλος. *vult igitur illos ſic ſuum defraudare genium, vt ne quod ſatis eſt quidem ciborum, aut modicum ſumant.* σῶμα δὲ ἢ γαστὴρ μετρίας μὲν τροφῆς κρατεῖ, ὑπερβαλλούσης δὲ οὔ. *ſed redeamus ad id quod nunc agitur:* ἐξουσία *licētia eſt idemq́;* συγχώρησις, *interdū indulgentia.*

l. 38.

l. 30. *Legendum,* ἄν τις προσῄ ἀπάγων. *Si retines illud, quod diximus eſſe gloſſam, quod nunc cenſeo, l.* 29. *legendum* τοιοῦτο γὰρ ἡ ἐξουσία.

Pag. 127. 10. ἕτερος πάλιν εἰς βοῦν ξύλινον ἐνέβαλε τοὺς ἀνθρώπους] *Dædaluſne hic, an Phalaris? ſi Dædalus, legendum,* εἰς βοῦν ξυλίνην ἐνέβαλε τὰς γυναῖκας: *ſed Dædalus, vtpote exul, non admodum erat diues, ſicuti Plato quoq́; teſtatur in Euthyphrone,* οὐδ' ἂν δοίης μοι πρὸς τῇ Δαιδάλου σοφίᾳ τὰ Ταντάλου χρήματα. *Hic igitur ingenio nobilitatus eſt, non diuitijs. Hæc autem omnis in diuites oratio eſt & de regibus. ſi Phalaris, legendum,* βοῦν χαλκοῦν.

Ibid. τέως δὲ τὸν πρότερον ἐξ ἀνδρὸς γυναῖκα ἐποίησε τὸν βασιλέα] *Sardanapalum, videlicet* ὁ πλοῦτος ἐποίησε: priorem *autem vocat, quia regnauit multis ſeculis ante Xerxem. Quod ſequitur,* τὸν στρατιώτην ἀπὸ γυναικὸς τί εἴπω; θηρίον ἄλογον; *Xerxem indicat: quem ideò* τὸν στρατιώτην, *i.* illum militem *appellat irridens, quòd immanem illum exercitum duxit in Græciam.* Hunc quem diuitiæ primùm effœminârunt, deinde qui factus eſt ex fœmina miles. quid dicam? feram immanem? imò quauis ferâ peiorem. *Nam feræ libenter ſub arboribus requieſcunt, vt à natura procreatæ ſunt. Hic, ſi Dijs placet, niſi ſub aureâ platano, non potuit refrigerari, quaſi aurea arbor opacior eſſet, aut vmbram meliorem faceret. Sic exiſtimo recta eſſe omnia. Obſcura autem ideò ſunt quòd breuia: breuia idcirco, quia non amat Chryſ. eiuſmodi ineptijs immorari, notiſſimaq́; ſunt hiſtoriæ, & ſanè ſimilis ænigmatum eſt hic locus.*

l. 11. τὸν βασιλέα τὸν στρατιώτην ἀπὸ γυναικὸς] Heruetus transfert, quaſi legiſſet, ἐκ βασιλέως στρατιώτην, ἐκ γυναικὸς &c. ineptè. Deterius enim fieri è viro fœminam, quàm è Rege militem. At creſcere debuit oratio. Sic itaque diſtinguo, τὸν βασιλέα τὸν στρατιώτην. ἀπὸ γυναικός. vt στρατιώτην referatur ad βασιλέα per appoſitionem. Regem idque militem è viro mutauit in fœminam: è fœmina verò, quid dicam -- nec per τὸν πρότερον intelligendum puto Sardanapalum, ſed Xerxem, quem priorem nominauit. *Hal.*

l. 12. *Legendum, opinor,* ὑπὸ δένδρον. *Propter platanum. Vide ſuperiora.*

l. 15. *Videtur legendum,* τοῦ γέλωτος κοινωνοῦσιν ἐπ' αὐτῷ. *Non enim ipſe ſe Xerxes deridebat.* ¶ Rectè, vt puto, vertit Interpres, fiunt itaque, ſicut ipſe, ridiculi.

l. 22. οἱ κεράμια ποιοῦντες χρυσᾶ] *Si fictilia, quomodo aurea? Nempe* ἀπὸ τῆς παλαιᾶς χρήσεως, *vt compluribus in locis docet Euſtathius. Athenæus lib.* 6. μέχρι τῶν Μακεδονικῶν χρόνων κεραμέοις σκεύεσιν οἱ διακονοῦντες διηκονοῦντο, ὥς φησιν ὁ ἐμὸς Ἰόβας· μεταβαλόντων δὲ ἐπὶ τὸ πολυτελέστερον τῶν Ῥωμαίων τὴν δίαιταν, κατὰ μίμησιν ἐκδιαιτηθεῖσα Κλεοπάτρα ἡ τὴν Αἰγύπτου καταλύσασα βασιλείαν, τοὔνομα οὐ δυναμένη ἀλλάξαι, ἀργυροῦν καὶ χρυσοῦν ἀπεκάλει κέραμον αὐτό, κέραμά τ' ἀπεδίδοτο τὰ ἀποφόρητα τοῖς δειπνοῦσιν. *Unde quis ſuſpicari poteſt legendum hic* κέραμα. *Nam* κεράμιον *fictile erat, quo vinum aſſeruabatur, vel oleum. vt Dem.* πρὸς Καλλικλέα: ἐλαίου δ' ἀποκεκλεῖσθαι μὲν κεράμιον φάσκειν· οὐ μήν τοι παθεῖν γε οὐδέν. *Hinc Horatius:*

Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem
Teſta diu.

Pyxis ἀπὸ τοῦ πύξου *dicitur, quæ eſt* buxus. *Sed ita vocatur, quacunq́; ex materia ſit. Sic apud Hom.* χαλκοχίτωνες, *ex vetere vſu. Heſiodus,* 2.

χαλκῷ δ' εἰργάζοντο· μέλας δ' οὐκ ἔσκε σίδηρος.

Addit Noſter καὶ χύτρας καὶ ἀλάβαστρα. *At alabaſtrum lapis eſt: at vas eſt vitreum. Mar.* 14. καὶ συντρίψασα τὸ ἀλάβαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς. *Sanè vitreum fuit, vt nunc aurea. Nam ſi lapis fuiſſet, quî potuit mulier tam facile frangere? Hunc locum Chryſoſtomi doctiſſimus Caſaubonus ad illum Athenæi memorat: ſi non feciſſet, ego nunc præteriſſem.*

l. 33. *Legendum,* ὁ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγενημένος.

l. 39. *Profectò legendum,* ὅταν ἀνθρώπων ἀντέχηταί τις ἄλλων. ἀντέχεσθαι *eſt* imitari.

Pag. 127. 43. οὐδαμοῦ τῆς χρείας ἐσμέν, ἀλλὰ πανταχοῦ τῶν περιττῶν *legendum, ex ſermone* 10. *ad Philip. vbi ſic habes,* πανταχοῦ τῶν ἀναγκαίων ἐσμὲν χωρίς· καὶ τῶν ἐν χρείᾳ, οὐ τῶν περιττῶν. τὸ εἶναι *ponitur hic* ἀντὶ τοῦ ἔχεσθαι. *More Græcorum aliquis dicitur eſſe earum rerum queis totus eſt deditus. Dem. de fœneratoribus,* μήτε συγγνώμης, μήτ' ἄλλου μηδενὸς εἶναι, ἀλλ' ἢ τοῦ πλείονος. *Syneſius:* ὅλος ὢν τοῦ πάθους, *de eo qui in amore erat. Idem,* ἤδη τοῦ λογισμοῦ γενόμενος, *iam ad ſe rediens. Pollux,* ὅλος τῆς ἐφημέρου ἡμέρας, *qui in diem viuit. at Ariſt.* 3. *top. contrà videtur,* καὶ τὰ ἐκ περιουσίας τῶν ἀναγκαίων βελτίω, ἐνίοτε δὲ καὶ αἱρετώτερα. βέλτιον γὰρ τοῦ ζῆν τὸ εὖ ζῆν. τὸ δὲ εὖ ζῆν τῶν ἐκ περιουσίας. *Sed multùm differunt* τὰ περιττὰ τῶν ἐκ περιουσίας. *Illa enim ſunt quæ pertinent ad ſuperfluum victum cultumque corporis: hæc ſic definit philoſophus:* τὸ δ' ἐκ περιουσίας ἐστίν, ὅταν ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων, ἄλλα τινὰ προσκατασκευάζηται τῶν καλῶν τινι. τὰ δὲ περιττὰ *Chryſoſtomi non ſunt* καλά.

Pag. 128. 6. ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς χρυσοῦν ἔχει τὸ γένειον] *Sic Pythagoras, ſi Luciano credimus, ad vanam oſtentationem,* παρεγύμνωσε τὸν μηρὸν κεχρυσωμένον ἐν τῇ Ὀλυμπιακῇ πανηγύρει. *Voluit enim videri* τῶν κρειττόνων τις. *Sed bene & facetè Dionyſius* 3. *de Natura Deorum, Æſculapij Epidaurij barbam auream demi iuſſit:* Neq; enim conuenire barbatum eſſe filium, cùm in omnibus fanis pater imberbis eſſet.

l. 7. *Legendum,* καθάπερ τῇ κρόκῃ, οὕτω καὶ ταῖς ἐκείνου θριξὶν ἐνυφαινόντων τὰ πέταλα τοῦ χρυσοῦ. auri bracteas, *propriè* folia. ἡ κρόκη trama, ſubtemen, cui aurum illinitur. *Virgilius*: Auro intertextæ veſtes. *Scitum eſt illud Euripidis* ἐν Αὐτολύκῳ Σατυρικῷ *de ſenibus,* ὅταν δὲ προσπέσῃ γῆρας πικρόν, τρίβωνες ἐκβαλόντες οἴχονται κρόκας. *Venuſtiſſima tranſlatio. Veſtimenta enim habendo amittunt* κρόκας, *& contrahunt ſordeis. Perſius, Satyra* 6.

-- Mihi trama figuræ
Sit reliqua, aſt illi tremat omēto popa venter?

Per indignationem videtur tramam pro ſtamine accipere, cui quicquid villoſum ex ſubtemine detritum eſt: quod Terentius depexum *vocat.*

l. 13. Legendum, τί γάρ μοι δεῖ πλήθους νοσούντων. δεῖ *enim eſt imperſonale cum datino.*

Ibid. Legendum videtur, τί δὲ, εἰ παιδοτριβῶν ὑμᾶς κωλύω τὰ περιττά; Quid iniuriæ vobis facio, ſi vos tanquam athletas exercens detraho ſuperuacanea? *Deinceps* καίτοι γε οὐ Παῦλος ἀπώλυσε. *vel* καίτοι γε ὅτι.

l. 20. Lege, κρείσσων εἷς ποιῶν τὸ θέλημα Κυρίου. *ſic eſt apud Eccleſiaſticum.*

l. 24. Rurſus legendum, οὐκ ἀντέχομαι οὐδενός. *Confirmat v. antecedens proximus: dicit enim* ὁ βουλόμενος ἀποπηδάτω, qui vult reſiliat: neminem retineo. *Quia minabantur,* ἀλλ' εἰσί, φησιν, αἱρέσεις ἕτεραι, καὶ μεταπηδῶσι. *Hoc etiam approbat ſuperiorem coniecturam pag. 127. 39. vbi legebatur,* ὅταν ἀνθέχηταί τις ἀλλήλων, *pro* ἀντέχηται, *vt Matth. 6.* ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται.

l. 25. Fortè, ἀπῄξατε.

l. 26. Sine dubio legendum, ἵνα μὴ ἀπέλθῃ, φησί, *Subaudi, cauendum. Sic dicunt,* ὅπως *cum fut. & ſubaudiunt* ὅρα.

l. 36. Profectò legendum, τοῦ ταῦτα μὴ ἀποτρέψαι.

Hom. 8.

Pag. 130. 3. Puto τότε δὲ ἐξόν. ¶ Interpres legit ἔξων.

l. 23. ἀλλὰ καὶ τοῦ εἴδους πρὸς ὃ δεῖν] Ad quod tendit. *Lyſias,* ἐπειδὴ πρὸς ἑσπέραν, cùm aduesperaſceret. *Thucyd.* ἐπειδὴ πρὸς ἔαρ, cùm ver appeteret.

Pag. 131. 2. παραπεμπόμενοι *verum eſt,* prætermittentes, diſſimulantes alij aliorum iniurias. *Sed ex his quæ ſequuntur videtur legendum,* παραπεμπόμενοι, εἴ τις ἠδίκησε. *Nam ſequitur,* Vide enim vt ipſum rem nihili vocat, *nempe* τὸ ἀδικεῖσθαι. *Vide 137. 5. l. 8. confirmat hanc lectionem. Ait enim,* κἂν μὴ προσηδικηκότες τύχωμεν.

l. 8. κἂν ὅτι μεγάλα] In hac ſententia videtur mihi aliquid deeſſe.

Pag. 132. 12. Legendum, τὸν τὰ ἑκατὸν δηνάρια ἀπαιτοῦντα. *Non enim is, cui donata erant decem millia talenta, conſeruo quicquam debuit, ſed illi conſeruus decē denarios, quos inclementer admodum ſummâ vi repetebat.*

l. 20. Legendum videtur, καὶ τὸ νεκρὸν οὐ μόνον. δείκνυσιν αὐτό, τοῦτο ἐργαζόμενος ὅπερ ὁ χ. αὐτό, *nempe* τὸ νεκρῶσαι τὰ μέλη. *Vide l. 18.*

l. 24. Legendum, ἐκείνη δὲ οὐδέποτε, *niſi manis* τὸ ἐκεῖνα *referre ad* τὰ μέλη.

l. 27. Lege, ταῦτα ἀπὸ γῆς.

l. 39. Fortè, τὸν πονηρόν.

Pag. 133. 6. Quamuis illa ad marginem ſint apud Paulum, tamen videtur non incommodè legi poſſe, καὶ ἠπειθήσατε, *vel* καὶ οὐκ ἐπείθετε. *Vide lin. proximam.*

l. 36. Lege χαλινά, *lingua martyrum.*

Pag. 134. 20. Lege, καὶ ἐν μέλλει, *vel* ζῶν μ. τ. δ. δ. *mox,* ἐπεὶ γὰρ οἶδε.

l. 34. Melius, ἀθυμίας κατέχειν. Puto me legiſſe non ſemel apud Chryſoſtomum κατέχειν cum genitiuo, vt κρατεῖν. Vide 138. 16. vbi doctiſſimo Dounæo alia mens, alius animus.

Pag. 135. 5. τ Ἰουδὰ; μονογενὴς ἦν κἀκεῖνος] Lego, τ Ἰουδὰ; ἀλλὰ μονογενὴς ἦν; μονογενὴς ἦν κἀκεῖ.

l. 27. Melius videtur, ὅσον ἂν φιλεῖ τὸ π.

l. 29. καὶ τοσοῦτος ὁ ἔρως ἦν, ὡς καὶ κατήγορον αὐτὸ ὄν, βούλεσθαι ζῆν] *Quid hoc ſibi vult? ſatis enim obſcurè.* Dauid, *inquit,* tanto flagrabat amore coniugis, vt puerum ex ea natum ſaluum vellet, quamuis ſuperſtes, iudex, teſtiſque adulterij futurus eſſet. *puer enim ille ſi vixiſſet, non accuſaturus erat patrem aliquando, ſed indicio futurus flagitij.* κατηγορεῖν *eſt* μηνύειν, arguere, indicium facere: *vt Sophocles in Lorario:*

Αὐτὸς πρὸς αὐτοῦ δῆλον. ἐν γὰρ οἱ χθονὶ
Πηκτὸν τόδ' ἔγχος περιπτυχὲς κατηγορεῖ.

Æſchylus in Agamemnone, εὖ γὰρ φρονοῦντος ὄμμα σου κατηγορεῖ. *Plato Alcibiade primo,* ἀναμφίλογα γὰρ ξυνοικεῖς, ὦ βέλτιστε, τῇ αἰσχίστῃ, ὡς ὁ λόγος σου κατηγορεῖ, καὶ σὺ σαυτοῦ. *Xenophon 1.* παιδ. ὥσπερ γὰρ ἐν σώμασιν, ὅσοι νέοι ὄντες μέγεθος ἔλαβον, ὅμως ἐμφαίνεταί τι αὐτοῖς, ὃ κατηγορεῖ τὴν ὀλιγοετίαν· οὕτω καὶ Κύρου ἐκ τῆς πολυλογίας οὐ θράσος διεφαίνετο, ἀλλ' ἁπλότης καὶ φιλοστοργία. *Sed fortaſſe hic legendum,* ὡς καὶ κατήγορον αὐτοῦ ὄν, *ſubaudi* τὸ παιδίον.

Hom. 9.

Pag. 137. 31. Vera lectio, audeo dicere, αἴρουσιν οἱ πόδες. *Sophocles in Tyranno:* ὅσον δ' ἀρεῖσθαι πόδες. *Schol.* ἀντὶ τοῦ λήψεσθαι. *illius futuri præſens eſt* αἴρομαι. *Ezechiel cap. 19. verſ. 1.* καὶ σὺ λάβε θρῆνον ἐπὶ τὸν ἄρχοντα τοῦ Ἰσραήλ. *Et cantionibus hoc verbum conuenit, & ſaltationibus: tollunt enim vocem, & leuant pedes.*

Pag. 138. 8. Planè legendum, ἀσφαλίζεσθαι *poſt inf.* ἀναμιγνύναι.

l. 16. Rectè dicitur κατέχειν γαστρὸς, *vt* κρατεῖν. *Hæc enim verba ſunt* συνώνυμα.

l. 18. δώρων κρατεῖν, *non eſt munera tenere, ſed abſtinere à muneribus accipiendis.*

Hom. 10.

Pag. 141. 4. Legendum, τὴν γὰρ ἐνδυναστείαν ἄρρεν ἔχουσιν] *Hoc infert ex eo quod proximè dixerat,* ἔχει καὶ τὸν δεσμὸν τὸν ἀπὸ τῆς ἀγάπης. *Vir enim naturaliter amat atq; appetit mulierem: mulier ſoluta eſt. Ille amoris vinculo faciliùs aſtringitur: hæc liberior eſt. Vt pater filium naturali quodam inſtinctu plus diligit, quàm diligitur à filio: ſic maritus vxorem. Quod Baſilius,* ἐν τῷ περὶ παρθενίας *egregiè docet. Fœmina, inquit, quamdiu ſola eſt, &* καθ' ἑαυτὴν, *imperium habet in virum, illiq; dominatur. Vir enim eam ambit, aſſectatur, colit, obſequijs muneribusq; allicit: maritata autē ſubijcitur, atq; ad virum eſt conuerſio eius. Vim autem amoris ardentiorem eſſe in viris ſic oſtendit,* τῇ μὲν δυναστείᾳ τοῦ ἄρρενος ὑποτέτακται τὸ θῆλυ, τῇ τοῦ θήλεος ἡδονῇ πεδοῦται τὸ ἄρρεν· τὸ μὲν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἄρρενος εἰλημμένον, ὡς ἂν μέρος ὅλου πρὸς ὃ ἀφ' οὗ ἐλήφθη, κατεπείγεται πρὸς τὴν ἀρχὴν διηνεκῶς, τὸ δὲ ἄρρεν ποθεῖν τὸ ἀπ' αὐτοῦ ληφθὲν, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸ δίωκον συμπλοκὴν διὰ τῆς μίξεως, τὸ οἰκεῖον μέλος ἀντιλαμβάνειν, ταῖς τῆς φύσεως ἀνάγκαις μηχανησάμενος. *Deinde paulo post apertius*, ὡς γὰρ ἡ μαγνῆτις λίθος ἄρρητόν τινα δύναμιν κατὰ τοῦ σιδήρου ἐν τῇ φύσει λαβοῦσα, οὐκ αὐτὴ ἄγει πρὸς τὸν σίδηρον, ἀλλὰ πόρρωθεν πρὸς ἑαυτὴν τὸν σίδηρον ἕλκει· οὕτω τὸ τοῦ θήλεως σῶμα, ἄφραστον κατὰ τοῦ ἄρρενος δύναμιν εἰληφὸς, καὶ μὴ εἰδυίας, ὡς ἂν εἴποι τις, τῆς ἐν αὐτῷ ψυχῆς, τὸ τοῦ ἄρρενος σῶμα πρὸς μίξιν αἰχμάλωτον καὶ αὐτόματον ἕλκει. *Hoc est igitur quod Noster ait*, τῶν γὰρ ἀδυνατωτέρων ἄριστον εἶπεν. οὗτος *est* ἐλεύθερος.

l. 6. Fortè, καὶ μισθὸν καταβάλλων. *Sequitur enim* ἵνα καὶ μισθὸν ἔχωμεν.

l. 37. Puto legendum, ἕτερον ἐν νῷ ἔχειν, ἕτερον ποιεῖν. *hoc enim non est simplicitas, sed hypocrysis.*

Pag. 142. 14. Legendum, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς] τουτέστιν, ὃν ᾧ μέτρῳ. *Desiderantur enim, vt sæpe, Pauli verba. Nam* τουτέστιν *est expositio, & nusquam expositum est id quod reposuimus.* Potiùs illa repetit verba, ὁ δὲ ἀδικῶν κομιεῖται ὃ ἠδίκησε; eorum enim certè est sequens interpretatio.

l. 16. κεῖται δὲ ἐπ' ἐκείνων, ἵνα οὗτοι δέξωνται] *Dixit enim, cùm de seruis ageret*, Et non est personarum acceptio, *quæ magis ad dominos pertinet. Et hoc genus est apud Quintilianum orationis figuratæ. Nam hoc est, inquit Dionysius*, ἄλλα προτείνειν, ἄλλο κατασκευάζειν.

l. 23. διὸ βαρὺς ἔγκειται] *Demost. pro Cor.* ἐπεὶ δὲ πολὺς ἔγκειται τοῖς συμβεβηκόσι.

l. 38. καὶ τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐξαποστείλας εἰς ἄφεσιν τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν] *Hæc prisca credidit Ecclesia per Spiritum Sanctum peccata dimitti. Hinc Basilius contra Eunomium probat diuinitatem spiritus, lib. 5.* εἰ τοίνυν οὐδενὸς ἐστὶν ἀφιέναι ἁμαρτίας, ὥσπερ οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ μόνου Θεοῦ, ἀφίησι δὲ τὸ πνεῦμα ἅγιον διὰ τῶν ἀποστόλων, Θεὸς ἄρα τὸ πνεῦμα ἅγιον. *Minorem probat ex eo, quod Christus dixit Apostolis, cum eis insufflaret*, accipite spiritum sanctum, quorum dimiseritis peccata, dimissa sunt eis. *Et quorundam opinio fuit, vt scribit Augustinus*, hoc peccatum esse in spiritum sanctum, si quis putaret tam grauia esse peccata sua, vt non possent remitti: *in quo genere sunt omnes Nouatiani.*

l. 41. ὡς κορωνίδα τινα] *Prouerbium sumptum ex eo, quod est apud Hom. teste Eust. de fabrica arcûs Pandari*, καλὴν δ' ἐπέθηκε κορώνην.

Pag. 143. 16. Videtur legendum, διὰ τί ποτε οὐκ ἦλθεν ὁ Χριστὸς πρότερον, *vel* περὶ τούτου, *vel* περὶ τοῦ. *videtur enim aliquid deesse.*

l. 31. Fort. τοῦ παρ' ὑμῖν.

l. 44. ποῦ τὴν ἅλυσιν περικειμένους τινάς] *Hic egregiam nobis operam nauauit Lipsius, vt morem Romanorum vinctos habendi doceret, in Commentario ad 3. Annalium, in hæc verba Taciti, pag. 60.* Seruos Lepidæ cùm militari custodia haberentur, transtulit ad consules. In vrbe, *inquit*, ipsa triplex ratio adseruandi captiuos. Aut enim in carcere habebantur locoq; concluso, sine ullo milite, vt ferè seruitia, & capita viliora: aut in custodiâ militari, aut in ædibus magistratuum. Custodia militaris frequentissima & Romæ, & in prouincijs, eiusq; modus, vt qui in noxâ esset, catenam manui dextræ alligatam haberet, quæ eadem militis sinistram vinciret custodiæ eius præfecti. *deinde hoc compluribus confirmat exemplis. Iosephus l. 18. cap. 13. de captiuo Rege Agrippa narrat, Centurionem illi benignum appositum, & militem, cum quo vniiretur, humanũ. Seneca de Tranquillitate animi lib. 1. cap. 10.* Sed quid refert? Eadem custodia vniuersos circumdedit, alligatiq; sunt etiam qui alligauerunt: nisi tu fortè leuiorem in sinistra catenam putas. *Idem epist. 5.* Quemadmodum eadem catena & custodia (*sic emendat pro* custodem: custodia *custoditum significat, vt Virg.* tua cura Lycoris: *sic nos rem curæ commissam*, curam *dicimus*) & militem copulat: sic ista quæ dissimillima sunt pariter incedunt. *sed omnium euidentissimè lib. 5. Athenæus ad finem, vbi Athenio res Mithridatis extollit*, Ῥωμαίων δὲ στρατηγὸς μετὰ παραφυλακῆς εἵπετο Ὄππιος παραδοθεὶς ἀκολουθεῖ δέσμιος. Μάνιος δὲ Ἀκύλλιος ὁ ὑπατικὸς, ὁ τὸν ἀπὸ Σικελίας καταγαγὼν θρίαμβον, συνδέτην ἔχων ἁλύσει μακρᾷ Βαστάρνην πεντάπηχυν, πεζὸς ὑπὸ ἱππέως ἕλκεται. *Hic Lipsius vertit* παραδοθεὶς, deditione acceptus, *quod non fecisset, si tam fuisset Græci sermonis, quàm Latini peritus.* παραδοθεὶς *enim est* custodiæ traditus, *siue* commissus. *vt Psal. 87.* παρεδόθην, καὶ οὐκ ἐξεπορευόμην. *Heb. verbum est*, incarceratus fui. *neq; illud vidit legendum esse* ἀντὶ τοῦ συνδέτην, συνδέτον. συνδέτης *enim* colligator, *non* colligatus. *Hæc cum ijs conueniunt, quæ sunt apud Lucam Actorum 28. v. 16.* τῷ δὲ Παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ. *v. 20.* ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι.

Pag. 144. 8. Legendum profectò, οὐκοῦν ἔδει καὶ ταῦτα φοβῆσαι αὐτούς] *Nempe* ἡ ἰδιωτεία καὶ δεσμοί. *hæc enim vtraq; affirmant fecisse* εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου, *quæ videbantur multum impeditura: vel hæc igitur illis metum iniecisse oportuit, & tardiores ad prædicandum fecisse. approbant sequentia.*

l. 10. Profectò legendũ, εἰ ἡ ἰδιωτεία οὐκ εἴασεν ἐπαισχυνθῆναι, οἱ κίνδυνοι εἰς δειλίαν ἐμβαλεῖν ὤφειλον. Si hoc, quòd erant illiterati, non sinebat eos pudore suffundi, certè pericula debuêrunt nonnullum timorem afferre.

l. 11. ἀλλ' οὐκ ἐποίουν] *Hic locus habet dilemma.* Si fecêrunt miracula, hoc testimonium est veritatis: si non fecerunt, maius miraculum est, quî potuerunt sine miraculis orbem terrarum ad se perducere. *hoc est enim* [illegible], *verbum medium.*

l. 23. Nullo modo probo, κοσμεῖ τὴν κεφαλὴν (*non enim procederet quod agit de vinculis*) sed δεσμεῖ, vt erat in prioribus editionibus. *Corona vincit caput, sed probro non afficit, illustrat potiùs: sic vincula non decorârunt Apostolum, sed honestiorẽ fecerunt. Ms. Augustanus*, κοσμεῖ.

Pag. 145. 28. οὐ λέγω] *Post hoc verbum deest aliquid. sic restitue*, οὐ λέγω τοῦτο, ὅτι ὁμοῦ ἦσαν ἅμα, ἀλλ' ὅτι ἐν τοῖς β. *vel aliquid simile.*

l. 32. ἀπαιτοῦσι γὰρ τὴν εὐκοσμίαν] *Non ornatum, ſed modeſtiam. Æſchines contra Cteſiphontem,* καὶ τοὺς νόμους, οὓς ἐνομοθέτησεν ὁ Σόλων περὶ τῆς τῶν ῥητόρων εὐκοσμίας.

l. 36. Haud dubiè legendum, σκευὴν ἐνδύντων. *Dicunt enim* σκευὴν θυμελικὴν καὶ πολεμικὴν, ornatum hiſtrionicum & bellicum.

Pag. 146. 2. Profectò legendum, ὑπεροψίας φανερᾶς. *Poteſt enim eſſe quædam ſuperbia occulta, quæ lateat in corde, neque ſe palam oſtendat. Sed in cultu corporis eſt manifeſta. Nulla autem eſt ſuſpicio manifeſta, vt nomen ipſum declarat. Præterea cætera, quæ hic enumerat, vitia ſunt in ipſo.* ὑποψίαν, *ſi legas, erit in altero.*

Hom. 11.

l. 42. Poſt ὄντα deeſt εἰδώς.

Pag. 148. 10. δηλῶν ὅτι οὕτω διαπιπρασκόμενοι] *Hoc participium nunquam eſt paſſiuum, ſed ſic dicitur,* διαπιπράσκειν τὸν καιρὸν, *vt* διαπιπράσκειν τὸν λόγον. *& quod dicimus,* bonas horas malè collocare, *eſt* καλὰς ὥρας κακῶς διαπιπράσκειν. *Paſſiuum eſt* διακεχειμένος. *Eſt &* διαπιπράσκειν, *diuendere, diſtrahere merces, contrarium* τῷ ἀγοράζειν, *quo feſtiuius hic ponitur (Cum cæteris delendum quoque* τὸ ἑτέρως) ἐξαγοράζειν δὲ τὸν καιρὸν *phraſis Chaldæorum. Daniel 2.* ἐπ᾽ ἀληθείας οἶδα ἐγὼ, ὅτι καιρὸν ἐξαγοράζετε. *Quod interpretantur,* ὑπέρθεσιν θηρᾶσθε. *Sed illud Pauli nemo meliùs potuit explicare quàm Plutarchus, minoris hoc referens Scipionis apophthegma,* ὁρῶν δὲ τὴν ἀπόνοιαν τῶν πολεμίων, ἔλεγε ὠνεῖσθαι τοῦ χρόνου τὴν ἀσφάλειαν. τὸν γὰρ ἀγαθὸν στρατηγὸν, ὥσπερ ἰατρὸν, ἐσχάτης δεῖσθαι τῆς διὰ τοῦ σιδήρου θεραπείας. *Hic etiam* ἐξαγοράζειν τὸν καιρὸν, *nihil aliud eſt, quàm* ὠνεῖσθαι τοῦ καιροῦ τὴν ἀσφάλειαν: *& ſic melius apud Plutarchum legeretur. Neque aliter Noſter explicat, quæ vera eſt expoſitio, ſed noſtros omnes, quos vidi, fefellit. Ex hoc enim fuit explicandus ille ad Eph. cap. 5. v. 15.* βλέπετε πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ᾽ ὡς σοφοὶ, ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι. *Quod Noſtri ſic explicant, quaſi dixiſſet,* ἐξαγοραζόμενοι τὸν χρόνον. *Sed* ἡμέραι πονηραὶ *continent interpretationem* τοῦ καιροῦ. *Eſt autem* ἐξαγοράζειν τὸν καιρὸν, *Interprete Chryſoſtomo,* κινδύνους περιττοὺς καὶ κέρδος οὐκ ἔχοντας μὴ ὑπομένειν: *quæ Scipionis fuit ſententia.*

l. 31. Legendum, ὅτι αἱ τῶν πλουτούντων καὶ ἀρχόντων ψυχαὶ ἀσθενέστεραι τυγχάνουσιν οὖσαι μᾶλλον, φλεγμαίνουσι μᾶλλον, καὶ διαῤῥέουσι] *Quaſi diceret,* molliores, mollius tractandi ſunt. *Hæc quoque oratoris prudentia eſt, non cum omnibus eodem modo agere, ſed diligenter conſiderare naturas moreſque hominum, quod Plato præcepit in Phædro, & Ariſtoteles præclarè docuit* τὰ τῶν πλουσίων ἤθη, *2. Rhet. cap. 15.* ὥσπερ γὰρ ἔχοντες ἅπαντα τἀγαθὰ, οὕτω διάκεινται. καὶ ὡς ἐν κεφαλαίῳ, ἀνοήτου εὐδαίμονος ἦθος ὁ πλοῦτός ἐστι. *Quare oportet, vt inquit Chryſoſtomus, eorum* ἀσθενείᾳ συγκαταβαίνειν.

l. 39. Lege, ἔπειτα σίγα.

l. 40. Legendum, τὸ χαῦνον, *vt lin. 41.* τὸ σαλεύειν, *vel* τὴν χαύνην *eſt ſubſtantiuum, vt* τὴν κάκην, ignauiam, τὴν θέρμην, calorem.

Pag. 149. 11. πάντα ὑμῖν, φησι] Probabile mihi videtur multa hîc intercidiſſe. Primò, quia tam abruptè deſinit: ſecundò, quia horum quæ ſequuntur ἀκολουθίας ratio nulla reddi poteſt. Quæ priùs interpretatus eſt, nunc iterum aggreditur, quod & in his commentarijs antea feciſſe memini, & poſtea facit, & facit hom 12. in 1. ad Corinth. & hom. 33. ad Hebr. & in commentarijs in actus frequentiſſimè facit. Iam verò, cur tandem à verſûs ſexti interpretatione, ad finem verſûs noni ſubitò abruptèque tranſit? Non dubito, quin & intermedia abſoluerit, ſed omnino puto periiſſe. *Hal.*

l. 14. καὶ μὴν ποτὲ οὐκ ἦν ἐγκαλούντων, καὶ μὴν σφόδρα ἐγκαλούντων] Aut corrupta, aut obſcura.

l. 32. Videtur legendum, οὐ καθῆκας σεαυτὸν εἰς τὸν] ¶ Hoc eſt Chryſoſtomum cogere ἀττικώτερον loqui quàm velit; nam ipſe vtitur hoc verbo neutraliter.

Pag. 150. 13. αὐτῶν, ἐξέπλευσά σοι, καὶ κατέβαλόν σοι] Notat Interpres Latinus deeſſe hîc aliquid in exemplari Veronenſi. Ego verò nihil deeſſe puto: ſed eſſe hæc verba eorum qui amicorum ſuorum victorijs exultant, eaque ſibi attribuunt quæ vincentis ſunt. *Hal.*

l. 21. Magis probo, τὸ ἐνδεικνύμενος. *Debet enim eſſe verbum, quod ſignificet actionem.*

Pag. 151. 6. Legendum, καὶ δυνηθῶσι καλλωπίζεσθαι. Rectum puto quod editur. Vellet quis eum, qui ipſam adornat, non poſſe eum adornare. *Hal.*

Hom. 12.

Pag. 152. 17. Legendum ex comparatione membrorum, ἐάν τις μέγας μὴ ὄχῃ, ἐσίῃ δὲ ἐκβάλλοι *(ſic enim ponendum, vt reſpondeat* τῷ ὄχῃ) *vel potius* ἐσίῃ δὲ ἂν β. ὃ ἂν *eſt* γε ἄν. ¶ Puto melius τὸ ἂν omnino expungi. Alias enim ſibi contradicet. *Hal.*

l. 26. καὶ Δημᾶς] Omitti debet, quantum video, hæc particula, & interpretatio ſequens priori annectenda. *Hal.*

l. 43. ἴσως οὐκ ἐδεῖτο ἀλλ᾽ ἢ ψιλῆς μ. ο. ἀλλὰ *ſed,* ἀλλ᾽ ἢ *niſi.*

Pag. 153. 17. τῷ μήτε παρὰ πολλῶν ἀσπάζεσθαι αὐτοὺς, ἀγαπῶνται αὐτοῖς. τὸ γὰρ ἀσπάζεσθαι *non eſt paſſ. & Paulus ipſe eos ſalutabat à multis: Paulus iterumque magis ſibi deuinctos reddidit.*

l. 20. Puto legendum, ἐπιμελεῖτε αὐτοῖς. Vtrumque legitur.

l. 28. Profectò legendum, δηλωτικῶς κεχρημένος ἀνωδῇ εἰς τὴν διακονίαν, ἣν παρέλαβες: *vel* εἰς ἣν παρέλ. διακονίαν.

Pag. 154. 14. Mallem, τῶν δεόντων.

l. 20. καὶ τὸ συνάγειν ἀπαιτεῖ] *Non eſt dubitandum de hoc verbo.* Συνάγειν *eſt conuocare cœtus Eccleſiaſticos, verbum prædicare, ſacramentum miniſtrare. nam &* τὴν εὐχαριστίαν, σύναξιν *vocabant: ductum opinor ab eâ verbi ſignificatione, quam notat Athenæus lib. 8.* ἔλεγον δὲ συνάγειν, τὸ μετ' ἀλλήλων πίνειν, *vnà eſſe, & epulari*: καὶ συναγώγιον, τὸ συμπόσιον. *Menander*: καὶ νῦν ἀπὸ τούτων συνάγουσι κατὰ μόνας. *Idem*, ἐπλήρωσαν τὸ συναγώγιον. *Act. 20. v. 7.* συνηγμένων τῶν ἀδελφῶν τοῦ κλάσαι ἄρτον. ¶ Corruptum puto, tum συνάγειν, tum κινδυνεύειν. Nam quid? τὸ κινδυνεύειν minus quid eſt τοῦ συνάγειν? Mihi perſuaſiſſimum eſt Chryſoſtomum ſic ſcripſiſſe, ὥστε ἐκείνους μὲν καὶ τὸ συνάγειν ἀπαιτεῖν, τούτους δὲ τὸ μνημονεύειν μόνον. Hal.

l. 27. Legendum, ἐγκαθήμενον ἠρέμα, *neque delendum. oculis enim nimis reconditis & ſidentibus inſignis eſt deformitas. Quod idem aduerbium ſequenti quoque adiungitur verbo, figura eſt elegans.*

l. 33. Retinendum quoque τὸ ἐξίπτασθαι, *neque ſinendum vt euolet de contextu in marginem. cur enim per ambages & circumlocutionem potiùs diceret,* ποιεῖ ἐξίπτασθαι, *quàm per vnum verbum* ἐξίπτησι? ποιεῖν ἐξίπτασθαι τὴν ψυχὴν, *eſt* ἀναπτεροῦν τὴν ψυχὴν, *leuare animum, quaſi quibuſdam alis, vt Plato in Phædro loquitur: & Baſilius* ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς. τοῦ γὰρ ὄντως καλοῦ ἡ ψυχὴ φαντασίαν λαβοῦσα, καθάπερ τινὶ πτερῷ πρὸς αὐτὸ τῇ ἀφθαρσίᾳ πτερωθεῖσα, τὰς ἐνοχλούσας αὐτῇ τοῦ σώματος ἡδονὰς ὡς πορρωτάτω ἐλαύνει.

l. 37. Legendum videtur, vel καὶ ἀναίσθητον καὶ σωματικὸν, ἢ ἀόρατον, *vel* καὶ αἰσθητὸν καὶ ἀσώματον. *ignis enim gehennæ eſt incorporeus, vt perhibent.*

Pag. 155. 15. Fortè, εἰς γέενναν εἶναι.

l. 41. ὑπεραχεώμενα *non memini paſſiuum. Fortè* ὄται ὑπεραχρώμεθα.

Pag. 156. 2. Legas καὶ τῆς ψυχῆς κατήγορον *forſitan. Oculi ſunt enim indices animi, vt illud Æſchyli,* οὗ γὰρ φρονήσεις ὄμμα σου κατηγορεῖ. *Certè aliquid deeſt. illa enim comparatiua ſunt pro ſuperlatiuis. quid enim? eſt ne oculus nobilius membrum, & ſpecioſius ipsâ animâ? aut quis vnquam membrum animam dixit? noſtram coniecturam approbat quod ſequitur.*

l. 9. Legendum arbitror, καὶ μὴν ταῦτα οὐκ εὐφροσύνης, ἀλλ' ἀφροσύνης. *aliter non tollitur quod oppoſitum eſt.*

l. 18 Quid eſt τὰ ἐπιχάρματα? *certè non qui lætitiã afferunt alijs, ſed de quorum malis alij lætantur. dubito. quid ſi legas* καθάρματα;

l. 24. οὐκ ἔχεις, *legendum.*

l. 36. Legendum, ἐξ ἀγκάλης γὰρ, οὐκ ἐκ παλαίστρας ἐξῆλθεν. *alludere videtur ad morem tradendi virgines in nuptijs, quæ quaſi quædam eſt emancipatio: niſi quòd mulier nunquam ſui iuris eſt iure ciuili. Si legas* ἐξ ἀγκάλης γε, *de meretricibus complexuque amatorũ accipiendum videtur* κατ' εἰρωνείαν. *Sed quid eſt quod ſequitur? in palæſtrâne exercebantur virgines, vt olim Lacenæ? hæreo. fort.* ἐξ ἀγκάλης γε, καὶ οὐκ ἐκ παλαίστρας ἐξῆλ. *ſed vide pag. 156. 27. Forte ita legendum* εἰρωνικῶς: ἐξ ἀγκάλης γε, οὐκ ἐκ παστοῦ ἐξῆλθε, *quaſi verò ex amatoris amplexu, non de cubiculo ſuo ſit egreſſa.* παστὸς *eſt* ὁ νυμφών. *Pſal. 18.* καὶ αὐτὸς ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ. *Ioel 2.* ἐξελθέτω νυμφίος ἐκ τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ, καὶ νύμφη ἐκ τοῦ παστοῦ αὐτῆς.

l. 31. καὶ μέχρι ῥήματος –] Quæ ad marginẽ, quantum video, ſenſum non habent. nunc verò, niſi fallor, intelligit plurimos, cùm aliquid agerent, mali ominis putâre, ſi vel verbum aliquod, quod rei agendæ contrarium quid ſonaret, emitterent, vt inter vina curanda vappam nominari, erat religio. legendum itaq; puto, ὅταν μὲν βιωτικόν τι (exprimendum enim puto aliquod nomen) μέχρι ῥήματος οἰωνίζωνται· τὸ οἰωνίζεσθαι enim non ominari ſolùm, ſed & abominari ſignificat. Hal.

l. 42. εἰ σὺ ἐρᾶσθαι θέλεις, πλακουντοπώλιδος] Obſeruat Interpres locum hunc eſſe corruptum. ego poſt θέλεις deeſſe aliquid puto. nam quod ſequitur, nullatenus à præcedentibus pendet, ſed tantùm ſignificat, iſtiuſmodi nuptias non eſſe virginis honeſtæ, ſed infimæ plebis, quam πλακουντοπώλιδος, & λαχανοπώλιδος nominibus ſignificat. Hal.

l. 42. πλακουντοπώλιδος καὶ λαχανοπώλιδος καὶ δημιουργοῦ πάντα] *Caſaubonus noſter ex Menandro docet, mulieres fuiſſe, quæ placentas & liba conficerent in ſacris ſolennibus nuptijs, atque conuiuijs.*

– – πάντα γὰρ τἀναντία
Νῦν ἐστιν. ὁ μάγειρος γὰρ ἐγχύτους ποιεῖ,
Πλακοῦντας, ὀπτᾷ, χόνδρον ἕψει, καὶ φέρει
Μετὰ τὸ τάριχος. εἶτα θρῖον καὶ βότρυς.
Ἡ δημιουργὸς δ' ἀντιπαρατεταγμένη
Κρεάδι' ὀπτᾷ, καὶ κίχλας, καὶ τραγήματα.

Oſtendit omnia peruersè agi (*inquit Caſaubonus*) cùm coquus opera dulciaria effingat, cuius erat munus carnes coquere aut piſces, & condimenta condire. è contrariò coqui æmula ἡ δημιουργὸς illius officio fungatur, carnes curet aſſatas, turdos paret, quæ liba & placentas effingere debuit. *Heſychius* ζάκαια καὶ γυνὴ δημιουργὸς, ἡ ἐν τοῖς γάμοις πέμματα ποιοῦσα. *Sed & in ſacris eâdem operâ mulierum vtebantur. Inter opera enim muliebria quinto de Rep. Platonis recenſetur,* ἡ τῶν ποπάνων σκευασία. πόπανον *ante Dijs offerebatur. Proclus enim Interpres doctiſſimus refert ad morem Athenienſium, qui ſoliti ſunt in libis Deorum effingendis mulierũ vti induſtriâ, cuius hæc ſunt verba,* ἔνθα καὶ ἔθος ἐδίδαξε τὸ Ἀττικὸν, ὡς ἄρα γυναῖκας ᾔδειν, οὐχ αἱ ἀλετρίδες μόνον, ἀλλὰ καὶ αἱ ποπανοποιοὶ μιμούμεναι τὰς φύσεις τοὺς πλαττούσας, ὅσα τοῖς θεοῖς ἀνάπτει ζῶα καὶ φυτά. *Theocritus Idyll. 15. deſcribens reginæ Berenices* φιλοτιμίαν *in Adonidis pompæ ferculis.*

Εἴδατα δ' ὅσσα γυναῖκες ἐπὶ πλαθάνῳ πονέονται,
Ἄνθεα μίσγοισαι λευκῷ παντοῖ' ἅμ' ἀλεύρῳ.

In illis autem operibus, vt poëta ſubiungit, exprimebant effigies cuiuſque generis animalium. πλάθανον *vas eſt* ἀπὸ πλάττειν. *Hic autem Theocriti locus cum illo Procli vice commentarij potuit eſſe ad illud Ieremiæ cap. 7.* καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν τρίβουσι στέαρ, τοῦ ποιῆσαι χαυῶνας τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ. *retinent Græci, quod tutiſſimum fuit, nomen Hebræum. Chryſoſtomus* χαυῶνας, πόπανα φησὶν ἄρτους. *Olympiodorus,* πέμματά τινα. *Lat.* vt faciant placentas reginæ cœli, *ſic etiam Græci cap. 44* τῇ βασιλίσσῃ τοῦ οὐρανοῦ. *idem vtrobique eſt vocabulũ Heb. Iunius,* ad faciendum lucunculos rebus cœleſtibus, *& vox Hebræa, inquit, ſignificat liba, quæ quaſdam*

quaſdam formas expreſſas habebant pro ratione idolorum, quibus erant offerenda, quod genus liborum Romani appellabant lucuntes, *ſiue per diminutionem* lucunculos, *à Lucumonibus Hetruſcis harum ſuperſtitionum maximis artificibus. Quas igitur Noſter hic recenſet* δημιουργοὺς *in nuptijs adhiberi ſolitas, mulieres fuiſſe certum eſt, vt ex Heſychio conſtat, & adiunctis nominibus. Sed videndum, an non meliùs ex Platone & Chryſoſtomo legatur,* πεμματοπώλιδος, *vel* ἀρτοπώλιδος. *Nam* πεσσοπώλιδες *mihi ſuſpectum eſt.*

l. 44. Legendum, κἂν αὐλῇ τις ἢ παρθένος.

Pag. 157. 10. Videtur legendum, καὶ παρέπλεις τοὺς σωθέντας.

l. 12. -λῆς ἕως αὖ δύο-] Douuæus in margine ſuppleuerat ἕνα hoc modo, οὐκ ἐργάζονται πολλοὺς ἕνα. ἕως αὖ δύο- Ego verò in textum admittere non ſum auſus.

l. 15. οὐκ ἀφῆκαν ἕνα ἀρχαῖον πρὸς τὴν γέννησιν] *Ariſt. de generatione animalium lib. 2. cap. 5.* Καίτοι τις ἀπορήσειε διὰ τὴν αἰτίαν, εἴπερ ἔχει τὸ θῆλυ τὴν αὐτὴν ψυχὴν, καὶ ἡ ὕλη τὸ περίττωμα τοῦ θήλεός ἐστι, τί προσδεῖται τοῦ ἄρρενος. ἀλλ' οὐκ αὐτὸ ἐξ αὑτοῦ γεννᾷ τὸ θῆλυ. *Cui quæſtioni reſpondit philoſophus,* αἰτίαν δὲ, ὅτι διαφέρει τὸ ζῶον τοῦ φυτοῦ αἰσθήσει. τὸ δὲ ἄρρεν ἐστὶ τῆς αἰσθητικῆς ποιητικὸν ψυχῆς.

l. 16. οὐ γάρ ἐστιν εἰς ὃ οὐ λύπη] ὃ in Ms. abeſt: at quomodocunque legas, locus hic ſenſum non habet, vtpote corruptus.

l. 17. ἐποίησεν ἐξ ἑνὸς ἕνα] Puto legendum, ἐποίησεν ἐξ ἑνὸς δύο.

l. 23. ὥσπερ τὰ ἡμίτομα δύο] *Plato vocat in Sympoſio* τεμάχια, καὶ ξύμβολα. *Et videtur feſtiua illa Ariſtophanis fabula hinc orta, quæ narrat marem & fœminam à principio fuiſſe vnum, deinde à Ioue reſectam eſſe à mare fœminam. Hanc enim fabulam videtur hoc verbo ſpectâſſe Chryſoſtomus. Sic eſt apud Platonem* ἔστι δὴ οὖν ἐκ τότε (*ſic legendum non* ἐκ τόσου) ὁ ἔρως ἔμφυτος ἀλλήλων τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τῆς ἀρχαίας φύσεως συναγωγεὺς, καὶ ἐπιχειρῶν ποιῆσαι ἓν ἐκ δυοῖν, καὶ ἰάσασθαι τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην. ἕκαστος οὖν ἡμῶν ἐστιν ἀνθρώπου ξύμβολον, ἅτε τετμημένος ὥσπερ αἱ ψῆτται ἐξ ἑνὸς δύο. ζητεῖ δὴ ἀεὶ τὸ ἑαυτοῦ ἕκαστος ξύμβολον. ξύμβολα *ſunt duæ partes vnius rei diuiſæ, quæ denuò componantur. Vnde eſt apud Ariſt. 3. polit. cap. 1. ciuitatibus quibuſdam* ἡ ἀπὸ τῶν ξυμβόλων κοινωνία.

l. 28. ἀτελὴς ἐστι πρὸς βίου σύστασιν τοῦ μαχέντος ἀχέτευσεν] *Hom. in Catalogo nauium de Proteſilao.*

—φυλάκῃ δ' ἐλέλειπτο,
Καὶ δόμος ἡμιτελής.

Euſtathius, ὡς τῆς μὲν ἡμίσεως, τῆς ἀλόχου δηλαδὴ συνεστῶτος τοῦ δόμου, τοῦ δὲ λοιποῦ μὴ ὄντος, ἤτοι τοῦ Πρωτεσιλάου τοῦ μηκέτ' ὄντι. *Coniux erat Laodamia Acaſti filia. Itaq; cùm Geographus, inquit,* ἀξίως *apud Homerum dixiſſet* τοὺς χωρὶς γυναικῶν, ἀπέχει, ἡμιτελὴς γὰρ χῆρος οἶκος, ὡς καὶ ὁ οἶκος ὁ Πρωτεσιλάου, διότι χῆρος, ἢ ἡμίγαμος, ὡς ἐπὶ ἑτέρου τῶν οἰκούντων ἐστερημένος. τέλος γὰρ ὁ γάμος. ὅθεν τελείους τοὺς γεγαμηκότας ἔλεγον. *Hinc Noſter priori pag. 157. 2.* μὴ γὰρ θέατρον ἐστιν ὁ γάμος; μυστήριον ἐστι, καὶ τύπος μεγάλου πράγματος. *myſteria dicebant* τέλη καὶ τελετάς. *Euripides Hippolyto,*

Ἐλθόντα γάρ νιν Πιτθέως ποτ' ἐκ δόμων
Σεμνῶν ἐς ὄψιν καὶ τέλη μυστηρίων.

Sophocles Antigonâ,

Κεῖται δὲ νεκρὸς περὶ νεκρῷ, τὰ νυμφικὰ
Τέλη λαχὼν δείλαιος εἰν ᾅδου δόμοις.

Sed & ſacra quædam, quæ fiebant ante nuptias, vocabant προτέλεια.

l. 31. πότιστον τῆς ἡδονῆς χαυνούσης ἡ γυνὴ δεχομένη τρέφει καὶ θάλπει] τὸ σπέρμα *dicit:* λιπαρὰ γὰρ καὶ πίων ἡ τοῦ σπέρματος φύσις *inſtar olei: quo fit vt neutrum congeleſcat:* ἔστι γὰρ οὔτε γῆς, οὐδ' ὕδατος, ἀλλὰ τοῦ πνεύματος τὸ λιπαρόν. ὁ δὲ ἀὴρ θερμὸν καὶ ἄμικτον. *hunc enim ſpiritum appellat. elegans tranſlatio. Sed philoſophus ait,* τὸ σπέρμα ὑπὸ τοῦ θερμοῦ παχύνεσθαι, ψυχόμενον δ' ὑγραίνεσθαι. ἐξέρχεται γὰρ ἐκ τοῦ ζώου παχὺ καὶ λευκόν. ψυχθὲν δὲ γίνεται ὑγρόν. *At* τήκεσθαι *non negat* ὑπὸ τοῦ θερμοῦ. *2. de generat. animalium cap. 2. Simili tranſlatione vſus eſt Cicero Tuſcul. 4.* Liqueſcimus voluptate, *inquit,* fluimuſq; mollitiâ. *& 5.* Quos nullæ futiles lætitiæ exultantes languidis liquefaciant voluptatibus.

l. 40. καὶ ἀκριβῶς εἶπεν] *Hoc Euſtathio eſt* ἀσφαλῶς, *cùm ita circumſpectè quid dicimus, vt nemo poſſit reprehendere.*

Pag. 158. 7. Ex priore verſu legendum videtur, ἐπεὶ ὁ βόρβορον καθαίρων, *vel* καταχωννύων, *vel,* ὁ βορβόρῳ καταχώννυται. *Nam* τὸ κατέχειν *quid ſit, non intelligo.*

l. 9. εἰπὼ πῶς καὶ μυστήριον τῆς ἐκκλησίας ἐστίν; *cum interrogatione. Nam* τὰ ἐπιρρήματα τῶν ῥημάτων *ſunt* ὑποτακτικά. *vt* οὔ μοι, ἐγὼ τί πάθω; *nonam concluſionem proponit docendam.*

l. 11. Lego, καὶ αὐτῇ συνῆλθε σὺν τ. τ. *vt Matth. 1.* πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς. συνελθεῖν *Hebraica dictio eſt de hac re: ſed hoc non animaduertit Chryſoſtomus.*

l. 21. πραγμάτων *Meliùs retinebitur propter ea quæ ſequuntur. Ebrietas enim, intemperantia, turpiloquium, negotia ſunt Diaboli.*

l. 44 ζητοῦσι] Forte, ζητεῖ.

Pag. 159. 13. Puto legendum, καὶ ἱμάτια κεχρημένη. κιχρᾶν *eſt commodare. 1. Sam. cap. 1.* κἀγὼ κιχρῶ αὐτὸν τῷ Κυρίῳ πάσας τὰς ἡμέρας, ἃς ἂν ζῇ αὐτός, χρῆσιν τῷ Κυρίῳ. *Vide v. 15. & 16.*

l. 22. ἐκεῖ δυνάμιν] Mutat ordinem commatum. Vide notas in Geneſ.

NOTÆ ANDREÆ DOVNÆI

IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI

IN EPISTOLAM AD Theſſal. prim.

Hom. 1.

PAg. 161. 27. Τί δήποτε Ἐφεσίοις] Egregiè hîc ſe fallit Chryſoſtomus. Eius enim quod de Epheſijs quærit, rationes ad Philippenſes ſpectant. Ijs enim notum eſſe Timotheum, eorum res curâſſe, Paulumque ipſum ad Philippenſes miſſurum ſequētibus teſtimonijs confirmatur. De Epheſijs verò nihil: & in epiſtola ad ipſos de Timotheo planè ſiletur. Nec verò pro Ἐφεσίοις reponere poſſumus Φιλιππησίοις. Nam in Epiſtola ad Philippenſes Paulus & Timotheus ſimul coniunguntur. *Hal.*

l. 34. ἐπέστελλε] Quis ἐπέστελλε? Non Timotheus, ſed Paulus. Aut itaque admodum impropriè ἐπιστέλλειν ſumitur, vt ſignificet, nomen alicuius epiſtolæ adſcribere, vel corruptè legitur pro συνέταξε, de Paulo intelligendo. *Hal.*

Pag. 162. 4. Θεός] Quod in margine eſt, magis probârim. ſæpè de particulis εἰς & διά, &c. obſeruat Noſter, de Patre & Filio æqualiter dici. *Hal.*

l. 8. εἶδες εὐθὺς ἀπὸ ἐγκωμίων τὸ προοίμιον τῆς ἐπιστολῆς] Quid hæc ad præcedentem particulam? Hæc enim χάριν & εἰρήνην non explicant. Puto ſic ſententias iſtas diſponendas (& ſic eſt apud Oecumenium) εἰρήνη. εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ π. τ. π. υ. μ. υ. τ. ε. τ. π. η. Εἶδες εὐθὺς ἀπὸ ἐγκωμίων τὸ προοίμιον τῆς ἐπιστολῆς· τοῦτο γὰρ εὐχαριστεῖν. Fortaſſis illius commatis, χάρις ὑμῖν ϗ εἰρήνη, interpretatio perijt. *Hal.*

l. 25. Legendum diuiſim ἂν ἑλέσθαι, *electurum fuiſſe.*

Pag. 163. 42. Pro ἐκφύει, *vel* ἐξάγει, *videtur legendum* ἀντεισάγει τὴν ἀηδίαν. *Sic ſæpe loquitur.*

Pag. 164. 29. ἐν ὀργῆς ὢ] Florilegus habet ἐναρεστῶ-

l. 35. Puto legendum, ϗ αὐτοὶ αἰνούμεθα.

Hom. 2.

Pag. 167. 6. Legendum, ἀκούω δηλούμεθα.

l. 42. ἀπὸ κινδύνων ὄντες] ὄντες, id eſt, διαφυγόντες: fortaſſis abeſt vocabulum aliquod, quod cum ipſo coniungatur.

l. 39. ἀλλὰ *retinendum.*

Pag. 168. 18. Quid ſit ἐν ἀποστάσει, *neſcio: fortè legendum* ἐν ὑποστάσει τινί, in præfidentiâ, vel præſumptione aliqua, *vel* ἐπὶ στάσει, *vel* ἐν ἐπιστασίᾳ, *in* magiſterio, *i.* ἐξουσίᾳ.

Pag. 169. 27. Sic legendum & diſtinguendum, τὸ ϗ τὴν ψυχὴν αὐτῷ δοῦναι, μετὰ τὴν διδασκαλίαν, μεῖζον ἐκείνου.

Pag. 170. 1. αὐτὴν] Interpres legit αὐτόν. Melius, vt puto. Sic enim in ſequentibus: quanquam ſententiæ exordium abruptius eſt paulò. Vt verò perfecta fiat ἀκολουθία, ſic erat exordiendum, ὁ φιλῶν γάννυται ὁρῶν τὸν φιλούμενον, ϗ διαχεῖται. *Hal.*

Pag. 171. 8. Rectum eſt, ἐπιστῆσαι, *ſubaudi* νοῦν; conſiderare, animaduertere, *& ponendum pro* ἐπιστῆναι.

l. 9. Legendum videtur, μετὰ γάρ τοι.

l. 10. Lege, ἢ τὴν τιμωρίαν.

l. 20. αἰτεῖ *ponendum. Sed illic aliquid mendi latet, niſi fortè ſic,* αἰτεῖ, τὸ αἰτεῖν, ἀγαθόν. ὑπὲρ οὗ. *Vult enim hoc ipſum orare vel petere, eſſe ſatis magnum præmium: ut diligere, ieiunare.*

l. 21. ὀφείλομεν ὅτι αἰτοῦμεν τὰ ἀγαθά] Interpres aliâs diſtinguit: pro quo mercedem debemus, quòd bona petimus. Pro eo quod petis, inquit, accipe mercedem.

Hom. 3.

Pag. 172. 39. παρακαλοῦντες οὐκ ἀρκεῖ] Licet interpretatio hæc æquè τῷ, παρακαλοῦντες, quadret, quàm τῷ, παραμυθούμενοι, malim tamen poni παραμυθούμενοι, tum quia παρακαλοῦντες priùs expoſuerat, & παραμυθούμενοι non attigerat, tum quia non eſt particula textûs vltimò repetiti. *Hal.*

Pag. 173. 17. Videtur legendum, ὅτι γε ϗ εἰς τοὺς συμφυλέτας αὐτῶν ἐκεῖνοι, *nempe Iudæi.*

l. 20. τοῦ εἰπεῖν] Malo τί. quin & κἀκεῖνος ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ſuſpectum. *Hal.*

l. 31. διὰ τοῦτο δορυφ.] Malo, διὰ τοῦτο μὴ δορ.

Pag. 174. 14. εἰπεῖν] Fortaſſis melius, προειπεῖν.

l. 16. Fortè, πρὸς ὁρατὰ ἀπολ.

Pag. 175. 14. ἐπειδὴ τῶν διδασκάλων] Sic in Ms. ſententiæ huic lucem, quam potuimus, dedimus, cùm priùs in Veronenſi eſſet perturbatiſſima. Nunc fortaſſis ſana ſunt omnia, excepto illo, lin. 18. εἰκὸς δὲ τοῦτο δορυφ. pro quo fortaſſis melius leges, ἐπειδὴ δὲ εἰκὸς ἦν τοῦτο δορυφ. ſed enim prior ſententiæ pars huc non videtur valdè ſpectare. Fatendum aliquando, quod diu apud me reputaui: Chryſoſtomo commentanti opus eſt lectore æquo: multa enim paſſim occurrunt, quæ ſcrupuloſi lectoris iudicio non ſatisfacient, & hinc fortaſſis eſt quod Eraſmus, aliique, æquo proniores in cenſuras, ſcripta in Acta, in ſecundam ad Corinth. &c. quæ tam ſunt Chryſoſtomi, quàm quicquid ipſius eſt, Chryſoſtomo noſtro abiudicârint: quia fortaſſis inibi ſunt plurima, quæ faſtidioſo lectori, & neſcio cuius eruditionis expectatione erecto, non placebunt. *Hal.*

l. 39. ἀλλ' ὑγεία, ἀλλ' ἀσθένεια] ἀντὶ τοῦ, ἄλλο, non ἀλλά. Aliud ſanitas, aliud infirmitas. *vt eadem l. ἄλλοι ἐσμὲν χαίροντες, ἄλλοι ἀλγοῦντες.*

Pag. 177. 15. Meliùs, συνάξαι, vel συνάξον, vt quod ſequitur εὐχαρίστησον.

l. 21. Lege, καὶ μὴ ἀμφιβάλῃς. πῶς καὶ τίνι, deleto καί.

Pag. 178. 33. Legendum, ζει τούτους, οἶδε καὶ τί καὶ πῶς κατεπίθοντο, οὐκ ἀγνοεῖ.

Pag. 179. 22. Lege, μὴ κτήσασθε χρυσὸν καὶ ἄργυρον. Sed & alterum rectum.

Hom. 4.

Pag. 180. 23. Legendum videtur, εἰ γὰρ ἦσαν ἐν καὶ ἔξω.

Pag. 181. 19. τουτέστι, μετ' ἐπαίνων. Significat hæc in laudem ipſorum à Paulo porferri, quaſi dicat, τοῦτό ἐστι τῶν ἐπαινούντων. Nam ſic Oecum. καὶ αὐτοὶ ἡμᾶς. μετ' ἐγκωμίων. Hæc de Theſſalonicenſibus prædicare, non alterius erat, quàm ipſorum laudes decantantis. *Hal.*

Pag. 183. 25. Vide ne melius legatur, πλεονεξίαν μὲν οὖν, καὶ μοιχείαν, καὶ φθόνον, καὶ ἐπιβουλάς, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἀπὸ α. τῆς τὸν πλησίον ἀνακόψαι τις δυνήσεται. Hoc confirmant ſequentia. Quanquam ἀνακόπτειν poteſt eſſe verbum medium, vt προκόπτειν.

l. 41. Planè videtur legendum, οὐκ ἀπὸ τῆς ἀγάπης, τῆς περὶ τὸν ἀδελφιδοῦν, καὶ τῆς περὶ τὴν ἱκετείαν τῶν υ. τ. σ. Vtrumq; enim verbum διαπραξάμενος, καὶ κατεπράξατο, vitioſum eſt. Non enim cum orabat pro Sodomitis, voti compos factus eſt: & in ſubiectione repetendum, τὸ εὐδοκιμῆσαι κατὰ κοινοῦ.

Pag. 184. 29. εἰσελθὼν ἐνεκρατεύσατο] Ioſephus ingreſſus fleuit, egreſſus verò ad fratres continuit ſe. Reponendus itaque contextus è loco citato, Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὸ ταμιεῖον ἔκλαυσεν ἐκεῖ· καὶ νιψάμενος τὸ πρόσωπον ἐξελθὼν ἐνεκρατεύσατο. Lapſus feſtinantis librarij oculus ob vocum ſimilitudinem ab εἰσελθὼν tranſit ad ἐξελθών. *Hal.*

l. 39. τῆς ἑαυτοῦ τιμωρίας καὶ καταδίκης ὑπὲρ ἀδελφῶν κηδεστῶσι] Ego huius ſyntaxeos rationem non video. Quid ſi legamus οἷα γὰρ ἑαυτοῦ -- κηδεστῶν? *Hal.*

l. 41. Legendum ἕως οὗ ζεῖ τ. μ. τ. α. ἢ κ. dum feruet animus. Euſtathius, ζεῖ χύτρα, ζεῖ φιλία. Vide 185. 1.

Pag 185. 7. Fortè ἐχθρῷ legendum.

l. 9. Legendum, ὑπὸ τοσαύτης φιλοφ.

Hom. 5.

l. 40. Videtur legendum εἰκότως εἶπε περισσεύειν. Hoc enim verbum eſt apud Paulum, non illud: aut lege, εἰκότως εἶπεν ὑπερβαίνειν.

Pag. 186. 4. εἰκὸς ἦν, vſq; ad τῆς εὐλαβείας] Si hanc ſequamur lectionem, quorſum illud ἐκείνους αὐτοὺς τῆς εὐλαβείας? ἀναμιμνήσκειν enim, ſi referatur ad priora (vt certè ſententiâ ſic ſtante debet) huc ſpectare non poteſt. aut igitur expungenda illa, aut ſequendus Codex Veronenſis, qui ſic habet, εἰκὸς ἦν αὐτῷ (malim αὐτὸν) μετὰ πολλοῦ φόβου καὶ τρόμου παρηγγελκέναι αὐτοῖς, καὶ ἀναμιμν. *Hal.*

l. 29. ταῦτα] Lege τοιαῦτα. Hal.

Pag. 188. 14. καὶ ἀλλήλοις εἴξουσιν ὅ τε νυμφίος καὶ ἡ νύμφη] Lex matrimonij ſeruanda ante omnia: quod Homerus etiam docuit Iliados 4. ſic Iuno Ioui:

--ὑποείξομεν ἀλλήλοισι,
Σοὶ μὲν ἐγώ, σὺ δ' ἐμοί, ἐπὶ δ' ἕψονται θεοὶ ἄλλοι.

Non enim ſemper maritus imperitare debet vxori, ſed interdum cedere. Sic Noſter ἀλλήλοις ὑποταγήσονται. Vide lin. prox.

l. 23. Videtur legendum, τὰ τῆς πόρνης ῥήματα, quod locus prouerb. probat lin. proximâ, mel diſtillant labra meretricis.

l. 39. Legendum, οὐδὲ ἐκ τοῦ ἡμετέρου στόματος. Probat l. 37.

Pag 189. 20. ὥσπερ σώματος τύπῳ] Corrupta puto.

l. 22. καὶ εἰς μητέρας τοὺς ἀτόπους ἔρωτας ἐκκυλισθέντας] Fortaſſis melius, καὶ μητρυιὰς εἰς τοὺς ἀτόπους ἔρωτας ἐκκυλισθείσας. Eſt enim illud in theatricis non infrequens. Quin etiam locanda potiùs verba ſic correcta poſt γυναῖκας φαινομένας lin. 20. *Hal.*

l. 43. Lege, οὐ γελοῖον φησιν.

Pag. 190. 18. καὶ εἰ μὴ κατορθώσωσιν, ἐνήργησαν μᾶλλον] *Scilicet, πρὸς τὸ ἀγαπᾷν ἀλλήλους. Hal.*

l. 37. πρὸς ταύτῃ] Puto melius, ὅπως ταύτῃ. Nam vt πρὸς ταύτῃ ſit idem quod διὰ ταύτην, opinor ferri non poſſe. *Hal,*

Hom. 6.

Pag. 191. 15. *Lege*, καὶ διὰ τί δὲ οὐκ ἦν.

l. 26. *Fortè* κόπτεσθαι, *quod eſt plangere*, κατακόπτεσθαι, *occidi: ſed iterum habetur hoc verbum, l.* 31. *ſed vide lin.* 28. *&* 37.

l. 42. ἐνεργηθῆναι, *melius.*

Pag. 192. 2. οὐ τούτων ἐστὶν ὁ θρῆνος τῶν ῥημάτων] Aut mira eſt hypallage, aut legendum, οὐ ταῦτά ἐστι τοῦ θρήνου τὰ ῥήματα: ſic enim loqui debuit. *Hal.*

l. 4. *Fortè* τὴν ἀπεργασίαν.

Hom. 7.

Pag. 194. 41. τίνος δὲ μετ' ἐκείνου vſque ad τοῦτο γὰρ ὑμῖν 195. lin. 31. In his multa ſunt quæ vehementer diſplicent: interpretationes ipſo cōtextu obſcuriores, quale illud p. 19.5. l. 29. vbi quærens cur fideles dicuntur in Chriſto dormire, reſpondet, δηλονότι Χριστὸν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς. At quomodo tandem mortui Chriſtū habent in ſeipſis? Deinde p. 195. l. 6. ſententiæ prorſus ἀνακόλουθοι. Illud enim διὰ δὲ τί, φησίν, ὥσπερ οἱ λοιποὶ &c. quomodo à reliquis dependet? Illud etiam 195. 8. περὶ τόκους εἶπεν, &c quomodo præcedentibus annectitur? Sed quod queſtus ſum, aliquid eſt in Comment. Chryſoſtomi, quod frequenter offendit, ſiue fuerit Chryſoſtomi, ſiue Codicum. *Hal.*

Pag. 195. 12. *Fortè* κυριώτερον μὲν γάρ. *Diſputat enim quid cuique perſonæ fideli vel infideli ſit aptius.*

l. 19. καθολικὴν ἀνάστασιν illam omnium ad iudicium intelligit, μερικὴν verò illam fidelium ad gloriam. *Hal.*

l. 22. τοὺς κοιμηθέντας] Repeti etiam debebant reliquæ textûs particulæ vſque ad finem capitis. Nam clauſulæ illæ, οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ, &, σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα, &, ἐν νεφέλαις ἁρπαγησόμεθα, in ſequentibus habentur. Quod verò ſpectat ad illud in margine quod variæ lectionis vicem ſubit, admittendum puto in contextum hoc modo, καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ, καὶ πάλιν, οἱ νεκροὶ (addendum etiam è contextu ἐν Χριστῷ) ἀναστήσονται. ἔπειτα - lineâ vero 23. pro λέγων, malim λέγει.

l. 35. *Legendum videtur*, ἐνταῦθα δὲ τὸ ἀξιόπιστον τῆς ἀναστάσεως καὶ τοῦ τρόπου παρέστησεν. *Errorem peperit coniunctio, quæ videbatur copulatina, ſed non eſt.*

l. 36. Αὐτὸς, *ſuperuacuum eſt.*

Ib. Videtur legendum, ὥσπερ ἐστὶν εὔκολον τοὺς ζῶντας ἀχθῆναι, οὕτω καὶ τοὺς ἀπελθόντας. *Hoc enim verbum vtrique participio conuenit*, ἀρθῆναι *non item: pertinetque ad illud*, καὶ τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ. *quaſi diceret*, tam facile eſt Deo mortuos, quàm viuos adducere cum Chriſto. *Hoc probat apertè l.* 41. *huius pag.*

Pag. 196. 1. ἐδέξαντο] *Malo*, ἐδείξαντο, *modo ſit in vſu.* Hal.

l. 12. εἰσὶ γὰρ παρ' αὐτοῖς, οἱ τὰς ψυχὰς καὶ εἰς φυτὰ καὶ εἰς θάμνους ἄγοντες] *Empedocles apud Laertium:*

Ἤδη γάρ ποτ' ἐγὼ γενόμην κούρη τε κόρος τε,
Θάμνος τ' οἰωνός τε καὶ ἰχθὺς εἰν ἁλί.

l. 14. *Legendum*, ἄλλοι πάλιν φασὶν ὑπὸ πυρὸς ἀναλίσκεσθαι τὸ σῶμα, καὶ ἱματίων ἀνάστασιν γίνεσθαι, καὶ ὑποδημάτων. *Videtur enim hic aliquid deſiderari. Hoc autem, ni fallor, intelligendum de Hercule, quem Philoctetes illatis tædis in Oeta cremauit. Qui deinde tot laboribus exantlatis Heben duxit, & in cœlo viſus eſt eodem habitu, quo vtebatur in terris.*

l. 17. ὅτι πᾶσα ἡ ζωὴ ἀπὸ φθορᾶς γίνεται] *Hoc eodem argumento Socrates in Phædone vtitur*, Omnem generationem eſſe ex contrarijs: Et quemadmodum ex viuis mortui fiunt, ſic rurſus ex mortuis, verſâ vice, rediuiuos creari.

l. 22. *Quid ſi legamus* ὑπὸ τοῦ εἰδεχθοῦς γίνεται μάλιστα. *Sed acinum* ῥᾶγα *dicunt. Vide Cicer. de Senectute, & Heſychium.*

l. 28. *Fortè* ὀξὺ στρυφνὸν, *vt cæteræ qualitatum proprietates, quas enumerat.*

l. 36. πῶς τὸ ὑγρὸν καὶ μαλακὸν εἰς σκληρὸν καὶ ψυχρὸν πήγνυται, τὸ ὀστοῦν] *Galenus*, ἐν τῷ περὶ σπέρματος *refellens Ariſtotelem, ait*, τὴν γλισχρότητα τοῦ σπέρματος *tranſire in oſſa, neruos, cartilagines, venas, & arterias:* τὰ καταμήνια *autem ſanguinem & carnes gignere.*

Pag. 197. 5. *videtur legendum*, οὐχὶ ἀχανὲς γέγονεν, *quod ſpacium ſignificat vaſtum, & immenſum, quod intuentes* ἰλιγγιῶμεν. *Hebræi vocant abyſſum.* ἀχανὴς *antè* διάνοια, *quomodo dicatur, non intelligo.*

l. 11. *&* 12. *Fortè* τοῦ μὲν, τοῦ δὲ.

l. 28. μαραίνεται] *Puto corruptum: quorſum enim quæreret vnde marceſcat? meliùs fortaſſis* ῥαίνεται. Hal.

Pag. 198. 24. κατὰ τὸ σιωπώμενον ἤκουσε] *Secreto audiuit, & per reuelationem.* Hal.

Hom. 8.

Pag. 199. 34. οὕτω ποιοῦσι τὰς ἡμετέρας ψυχάς] Sic afficiunt animas noſtras. *Vera enim hæc lectio. Sic contrà* τὸ διαπηδᾶν *ſæpe inuenitur* ἀντὶ τοῦ ποιεῖν.

l. 40. *Apud autores legitur* τὴν ἐπὶ θανάτῳ. *vt Thucyd.* ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου.

Pag. 200. 11. ἐκεῖνο γὰρ αὐτοῦ] Sic correximus, libris omnibus in errore conſentientibus, pro ἐκείνῳ. nam in oratione περὶ τελείας ἀγάπης, cuius magna pars hinc ſumitur, locus hic ſic concipitur, τοῦτο γὰρ πρέπον αὐτοῦ. *Hal.*

l. 21. ὑφαινομένων] In oratione prædictâ legitur, κατασχεδιαζομένων.

Pag. 201. 5. *Vel legendum*, ἀλλ' οὐδὲν ἀέρος, οὐδὲ ὕδατος ἔχοντα, *vel* οὐδεμίαν καὶ ὕδατος ἐνέργειαν ἔχοντα.

l. 43. ἀλλ' ἔρημον ἤρχοντο] *Deſertum peragrabant. poteſt vera eſſe lectio. Hom.* χαμαὶ ἐρχομένων ἀνθρώπων. *vel lege* διήρχοντο.

Pag. 202. 25. ἑτέρους] Malo cum Florilego ὑστέρους. Ibi enim citantur quædam ex hâc homil. tituluſque eſt in margine, ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὸ ῥητὸν, φιτόν, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι. Vnde videre eſt vagari per bibliothecas partes aliorum integrorum Chryſoſtomi operum, haberiq; pro orationibus diſtinctis, idq; dudum, non tantùm χθὲς ϗ πρώην. *Hal.*

l. 31. *eſt in 7. Ioſue* ἀνάθεμα, *vt Rom.* 9.

Hom. 9.

Pag. 205. 42. *Videtur legendum ex ipſo Paulo*, ϗ τῇ κυούσῃ, φησὶν, ἡ ὠδὶν, *vel* ἡ ἡμέρα ὑχ ἑ. α. *deeſt enim nominatiuus: & eſt* ἀνθυποφορὰ, *cui mox ſubijcitur* σφόδρα μ̃ ἐν ἀδήλως.

Pag. 207. 5. *Legendum potiùs*, τί κωλύσει ἐκεῖνον? *nempe* τὸν διάβολον.

l. 11. *Rectè* τοὺς περιβεβλημένους αὐτήν. *ad Epheſios enim* 6. *dicit*, τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως. *ſcutum autem* προβολὴν ϗ πρόβλημα *dicunt, eò quod obijcitur hoſti.*

l. 12. *Si* τὸν θώρακα *loricam intelligas. i.* ἁλυσιδωτὸν, *rectum eſt*, ἀφανὲς τειχίον τῷ σιδήρῳ: *ſin quo pectus tegitur extrinſecùs*, ἀρραγὲς, *quod eſt* ὅπλιστον *aptius muro.*

l. 14. περικατειλημμένην, *aliàs*, περιβεβλημένη] *Vtrumq;* προβεβλημένη ϗ προκατειλημμένη *rectum eſt. ſed alterum videtur alterius gloſſema. nec minus probo* προβεβλημένη: cùm verò munita eſt anima charitatis clypeo. *hoc eſt enim* ὅπλον ſcutum, *Seruius. ſic ſuprà* τοὺς βεβλημένους τὴν πίστιν.

l. 18. καθάπερ γὰρ ἡ περικεφαλαία τὸ κύριον σώζει τῶν ἐν ἡμῖν] *i. Cerebrum. hinc dicunt* καιρίαν πληγὴν, *acceptam vel in capite, vel in corde, vel in pulmonibus, quæ ſunt* τὰ καίρια τοῦ σώματος. *Cic. pro P. Seſtio.* Accuſa Lentidium, non percuſſit locum: καιρὸς *enim locus: & hic* τὸ *ſignificat* ὑπερθετικὸν κατ᾽ ἐξοχὴν, τὸ καιριώτατον.

l. 30. *Legendum videtur*, ὥστε τὴν ᾠδὴν αὐτοῦ.

l. 31. *Legendum*, μὴ γὰρ ἀπογνῷς σου νῦν περὶ τὸν Θεὸν ἀπαρχόμενος.

l. 36. *Dubito num legendum ſit*, τὸ γὰρ κεφάλαιον ἐλάβομεν εἰ π. ſummam iam accepimus, ſi credimus: *an diſtinguendam* τὸ γὰρ κεφάλαιον, ἐλάβομεν, εἰ π. hæc ſumma eſt, accepimus, ſi credimus.

Pag. 207. 37. εἴδομεν γὰρ τὸ ὑπόδειγμα· *fortè* δεῖγμα, vidimus, vel guſtauimus ſpecimen futurorum bonorum. *l.* 38. *vel legendum* τὸν οὕτω διατεθέντα περὶ ἡμᾶς, ſic animatum & affectum erga nos: *vel* οὕτω διατεθέντα δι᾽ ἡμᾶς, ſic acceptum propter nos.

Pag. 209. 6. ὅτι σιγῇ] Debuit dixiſſe, τί σιγῇ ἡ ὁδός; Nam ſic habet Mutilator Ecloga 42. Interrogatio enim θαυμαστικὸν habet: ſimplex aſſertio nequaquam. Sed quis ſic tandem loquitur, aut vbi? Ego profectò non reperio. *Hal.*

Pag. 210. 15. αὐτοῖς] Sic conſtanter Noſter: refertq; ad ſacerdotes, cùm apud Paulum legatur ἑαυτοῖς. *Hal.*

Hom. 10.

Pag. 211. 7. *Omnino legendum* τὰ περὶ ἀνθρώπων, *in rebus humanis.* & *mox eadem lin.* τὰ περὶ Θεόν. At Oecumenius ſic legit, vt editur.

l. 13. *Vel legendum*, ἀλλ᾽ ἢ περὶ τὴν ἐκκλησίαν στρέφεσθαι, niſi circa eccleſiam verſari. *vel*, ἀλλὰ π. τ. ἐ. στρέφεσθαι.

Pag. 212. 5. *Fortè* ἐὰν προϋπάρξαντι χαλεπόν.

l. 9 ἀμαυροῦσθαι] Florileg. ἀμβλύνεσθαι.

l. 10. ἔχουσι] Florileg. φέρουσι.

l. 26. *Legendum videtur* ϗ ἐνταῦθα μένοντι: etiam in viuis dum eſt, poteſt acquirere pecuniam & amittere, non ſolùm mortuus amittit. Puto ſana: nam & ſic Floril. *Hal.*

l. 36. μὴ ἀποθανεῖν] Legit Flo μὴ ἀποθανεῖν ποιοῦσι καλῶς.

Pag. 213. 5. *Vel delendum*, καὶ: *vel* ϗ *lineâ ſequente.*

l. 23. *Fortè* ἀνῆψε.

l. 41. *Legendum*, ϗ παρὰ γνώμην ἀφαιρεθεὶς, *vel* ἀποστερηθείς.

Pag. 214. 4. *Videtur legendum*, διὰ γὰρ τούτων τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος οὕτως ἠθέλησε συνιστάναι, conſtituere: *non* συνεστάναι, *quod neutrum eſt contractum* ἀπὸ συνεστηκέναι.

l. 8. *Veriùs* ἐγγόνων. ἔκγονος filius, ἔγγονος nepos, pronepos. *Euſt. vide proœmium Siracidæ.*

l. 24. *Legendum*, ἢ σφόδρα ὀλίγοις, *vel* ὀλίγα, *quod ſequentia confirmant.*

l. 27. *Quouis pignore certabo legendum* ἂν ὀλίγας ἀποδῷς δραχμὰς, ϗ ταύτας δὲ μόλις, *id eſt*, γλίσχρως.

l. 37. *Indubitanter legendum* τὰς θύρας ἐκβάλλει, fores deijcit, *vel* effringit: *ſic loquuntur oratores, Lyſias, Æſchines, Demoſthenes, & meliùs cohæret cum proximo membro.*

Pag. 215. 5. *Puto legendum* ἀπεμπολῶσι. *verbum eſt* ἀπεμπολᾷν, παρὰ τὴν ἐμπολὴν, mercem: legitur vtrunq; ἀπεμπολᾷν, & ἀπεμπολεῖν.

Pag. 216. 30. τουτέστι, τὰς ὄντως προφητείας, τὸ δὲ καλὸν κατέχετε] *Locus perſpicuè luxatus. Sic reſtituo* -- μάζετε· τὸ δὲ καλὸν κατέχετε. τουτέστι, τὰς ὄντως προφητείας. *Illud enim* τὰς ὄντως προφητείας, *interpretatur* τὸ καλόν. Hal.

Hom. 11.

Pag. 217. 9. *Ponendum* βουλοιμένους, *i. niſi per vos ſteterit.* ¶ *Non puto. ſic enim Oecumen.* πάντως ποιήσει Χριστὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, ϗ σώζει. *vnde conijcio legiſſe vt edidimus.* Hal.

l. 14. -- εἶαν ἔχῃ τις -- υἱῷ, *ad* οὐκ ἐκλήθη *Codex Ms. ſic* -- εἶαν τοῦτο ποιεῖν ἀναγκαῖον. ϗ ὅπως, σκόπει ἄνωθεν. ἔχῃ τις ἐξ ὑμῶν παῖδα, τοῦτον αὐτὸν ὠφελήσει περὶ τὸν βίον οὐδὲν ἴσχυσε.. ϗ ὅμως ἐπειδὴ γέγονε τούτου πατὴρ, πολλάκις ἐν τῷ ῥυθμιστῇ συνεχῶς τοῦτο φέρει περὶ αὐτὸν λέγων, ἴσως ϗ ἐντρέψαι βουλόμενος, μίαν ἡμέραν οὐκ ἐκλήθη σοῦ πατήρ;

l. 15. *Fort.* μίαν γοῦν ἡμέραν σοῦ ἐκλήθην πατήρ: *etiamſi nihil tibi vnquam profui, at appellatus ſum pater tuus, quo die natus es.*

l. 17. εἰ γὰρ ὑπεύθυνος ἐγενόμην τῆς πάντων ὑμῶν σωτηρίας] *Ergo ſcripta ſunt hæc Conſtantinopoli.*

l. 29. ἡ χάρις τοῦ Κυρίου] *Repetitur verſiculus hic dicis tantùm causâ. Sequens enim interpretatio eſt prioris verſiculi*, τοῦ, ὁρκίζω. & *eo refert Oecum.* H.

l. 40. αὐτὰ, πολλὰ τῷ ἀνδρὶ] Hæc ſententia omnino pendet imperfecta.

Pag. 219. 23. ὅταν ὁδὶ ὑγιείᾳ. Lege, vt in ſuperioribus, ἵνα ὅταν ὁδὶ ὑγιείᾳ.

Pag. 220. 9. Sine interrogatione legendus videtur locus.

l. 10. Legendum videtur, τῷ τότε πλωτῆρι.

NOTÆ ANDREÆ DOVNÆI

IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI

IN EPISTOLAM AD

Theſſal. Secund.

Hom. 1.

PAg. 221. 38. *Haud dubiè legendũ,* καὶ καθεὶς ἀνθρώπους τινὰς λυμεῶνας. Summiſſis quibuſdam hominibus peſtiferis, quos emiſſarios vocant. *Sic apud Lucam* καθέτους *Chriſto ſummittebant, qui captarent aliquid ex ore eius, vnde eum accuſarent.*

l. 41. Fortè αὐτὸν ψεύδει περιβάλλει.

Pag. 222. 19. Legendum, οὕτως ἔσται λαμπρά.

l. 31. Lege, καὶ ἀποδεδηχυιῶτα.

l. 39. ἀποβάθρα *quid ſit neſcio.* ἐπιβάθρα *eſt tabula, per quam de littore tranſitur in nauim. ſic igitur cenſeo ponendum, vt* ἐπιβάθρα βασιλείας *apud Dionem: quæ tamen vox apud eum corrupta eſt lib. 1.*

l. 44. Legendum videtur, ὥσπερ ῥίζα τίς ἐστιν ἁμαρτίας.

Pag. 224. 4. Lege, vel λόγον οὐκ ἔχεις, *vel,* λόγον οὐκ ἔχει.

Hom. 2.

l. 37. Vel legendum, καὶ περὶ δεσπότην ἔχων οὕτω τοσοῦτον μοχθηρόν, *vel* καὶ δεσπότην ἔχων τοσοῦτον μοχθηρόν, tam improbum, *vt lin. 24.* τοσοῦτον μέγα.

Pag. 225. 9. πολλῷ μᾶλλον καὶ ἡμεῖς *legendum. Vel deeſt* χρή.

l. 18. Legendum, καὶ ὑψηλοτέραν γενέσθαι τὴν πίστιν, *vt lin. 19.*

l. 44. ἀκούοντος κακῶς] Interpres, *male audiente fratre.*

Pag. 226. 8. Fortè τῆς παρ᾽ αὐτοῦ.

l. 28. Legendum κακῶς διατιθέντων, *i.* ποιούντων, *vt l. 30.* διατεθέντων *eſt aoriſt. paſſ.*

l. 32. Lege, ἅμα τῷ καὶ αὐτοὺς ἀδικεῖν.

Pag. 227. 41. Videtur legendum, τὸ λογίζεσθαι αὐτήν.

Pag. 228. 11. Videtur legendum, ἐνθυμοῦν ὀκνηρὰν εἶν; *Hîc enim duplici negationi non eſt locus.* Mihi contrà, niſi admiſſo μὴ, ſenſus non videtur conſtare. fieri non poteſt, vt anima, quæ tremit, non pigra ſit ad peccandum.

l. 20. Legendum videtur, οἱ περιπίπτοντες αὐτοῖς. *Deeſt caſus.*

Pag. 229. 18. εὔτακτα βαδίζουσι, καὶ φθέγγεται] Ferri poſſunt; puto tamen non eſſe ſincera.

l. 25. Lege, ὅτι οὐκ ἔχεις τοιαῦτα.

Pag. 230. 16. μὴ σφοδρὰν] Malim, μὴ οὕτω σφοδράν.

Hom. 3.

l. 34. Omnino ponendum, τῆς εὐεργεσίας. *Verbum enim regit genitiuum.*

l. 44. Legendum, τότε δοξάζεται ὁ Θεὸς, τότε διασύρεται.

Pag. 231. 14. ἵνα πεῖσμα τοῦ Θεοῦ γένηται] Vt id fiat, quo Deus acquieſcat, quod Deo ſatisfaciat. πείθειν *enim eſt ſatisfacere. Rectè igitur* εὐδοκίαν beneplacitum. *Interpretatur* πεῖσμα, τουτέστιν, ᾧ τις πείθεται: *item,* πληροφορίαν, *id eſt,* plenam ſatisfactionem: *nec non* ἀρέσκειαν. *Nam & apud Polybium idem eſt,* τὸ εὐδοκεῖν, *quod* ἀρέσκειν: *quod verbum Iuſtinus etiam Martyr poſuit pro eo quod eſt* bene placeri: *Hinc* τὴν εὐδοκίαν *vertunt* beneplacitum. *Alibi Noſter hâc eâdem notione vſus eſt hoc verbo.*

l. 20. Melius legetur, τὴν δόξαν ἐκεῖ, *vt reſpondeat,* τῷ ἐνταῦθα.

Pag. 232. 23. ἀλλὰ πειρώμενον] Fortaſſis melius legas ex Oecumenio, ἀλλ᾽ ἀποδεικνυῶντα, τυτέςι, πειρώμενον. *Hal.*

l. 40. Hac omnia participia ἀποσυ. ἐκκοπ. πληρ. κωλ. ἀποτ. ἀναιρ. *meliùs ſunt accuſatiui caſus: quamuis antecedat* τοῦ μελλοντ. τ. κ. σ. *cuius innumerabilia exempla ſuppetunt.* ¶ Et ſic etiam editio Veronenſis. Nos ex Ms. Auguſtano mutauimus, cuius iam propè pœnitet.

Pag. 233. 1. τῇ μνήμῃ] Interpres reddit, quaſi legiſſet, τῆς μνήμης. Quantum video, omnino abeſſe poſſunt.

l. 31. ὥςε μὴ σαπλῶσαι &c.] Sic commata locanda & interpungenda cenſeo: ϗ πᾶσα ἡ φροντὶς περὶ τούτου, ὥςε μὴ σαπῆναι τὰ ἱμάτια, ὥςε μὴ διαρραγῶσαι. *Hal.*

l. 44 νομίζουσι πρὸς ἡμᾶς εἰσιέναι, ὅταν εἰσίωσιν ἐνταῦθα] *Sumptum à conſuetudine forenſi. Apud Demoſthenem, & oratores* λέγεταί τις εἰσιέναι πρὸς τὸν ἀντίδικον εἰς τὸ δικαςήριον· ϗ εἰσιέναι πρὸς διαμεμετρημένον ὕδωρ. *pag. igitur 234. 1.* πρὸς τὸν Θεὸν εἰσέρχεσθαι, *eſt* cum Deo negotium habere. *Ad Heb. 4.* πάντα γυμνὰ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος.

Pag. 234. 17. Legendum, τοῦτο πάντα ἀπολώλεκε καὶ διέφθειρε.

Hom. 4.

Pag. 235. 13. Legendum videtur, οἷς ἔγωγε μάλιςα προςίθεμαι, *ſubaudi* ψῆφον. *Vide finem 2. Legum Platonis, & initium 3. Topicorum Ariſtot.*

l. 20. Melius eſt ἐπὶ τούτῳ ζῶντας.

Pag. 237. 28. Lege, ϗ τοῦ Θεοῦ δοκοῦν.

l. 33. προςέξειν ἔνεκεν] Malo προςέξειν δεῖ, aut tale quid. *Hal.*

Pag. 238. 7. Malo, οἷς οὐ δέδοται τὸ πιςεύειν: *non credere enim, quale donum eſt?*

l. 22. ἠγωνίζου] Scripta ergo & hæc Conſtantinopoli. ſic ſtatim, ἡμεῖς δὲ μικ τοσούτῳ προςεςῶτες.

l. 33. Rectum eſt, τὴν γνώμην ἀνέθετο, ſententiam mutauit. *Sic vſurpatur hoc verbum apud Platonem in Protagora,* Si quid horum, quæ dicta ſunt, *inquit,* diſplicet, res in integro eſt, *licet* ἀναθέσθαι.

l. 34. Fortè τὸν πόλεμον.

Pag. 239. 34. Puto legendum, ὑμῖν μὲν ἂν συμφέρει.

Pag. 240. 10. Rectiùs, ποῦ ἂν τὸ πλέον ἐμοί.

Hom. 5.

Pag. 241. 3. Fortè ἀδίδαξεν αὐτούς.

l. 15. non opus eſt ϗ.

Pag. 244. 10. Legendum, ϗ εὐχὴν οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ φιλίας συμ.

Pag. 245. 12. Legendum, ὅτι γὰρ οὐκ ἐκείνοις ἐπήγγελται μόνον, ἀλλὰ ϗ τοῖς κατ᾽ ἴχνος αὐτῶν βαίνουσι, δῆλον ἐκ τοῦ εἰπεῖν, ἕως συντελείας τοῦ αἰῶνος. *Sic meliùs fluit ſententia.*

l. 15. Lege, μὴ διδασκάλους ὄντας.

l. 21. Fortè, ὁ βίος ὁ ὑμέτερος. *Hoc docent ſequentia & antecedentia.*

NOTÆ ANDREÆ DOVNÆI

IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI

IN EPISTOLAM AD

Timoth. prim.

ARGVMENTVM.

PAg. 249. 24. *Videtur legendum* ἀληθεύειν μὴ μόνον τὸ ἐναντίον κηρύξαι, ἀλλὰ ϗ παθεῖν. *Nam ſi Timotheus ſe circumcidi paſſus eſt, quis non putauerit eum quoq; prædicâſſe nullum nefas eſſe in circumciſione, ſed poſſe hominem Chriſtianum ſalnâ fide circumciſionem ſuſcipere? Vide Interpretes.*

l. 37. τούτοις δὲ φανεροῖς ποι τίτλοις ἀφόσιον] Interpres, qui ſine dubio aliud à Veronenſi ſequutus eſt exemplar, non habet, & iis poſſumus carere.

l. 43. Fortè εἰ συμβαίη ποτὲ ἀπὸ κοσμικῶν προαχθῆναι. τὴν γὰρ προαγωγὴν promotionem *vocant. Quod vocabulum de dignitatibus Eccleſiaſticis præcipuè dicitur. Epig.*

οὐκ ἐθέλοντα τύχῃ σε προσάγεσθαι, ἀλλ᾽ ἵνα δείξῃ, ὡς ὅτι καὶ μέχρι σοῦ πάντα ποιεῖν δύναται.

ἄγεσθαι *per ſe malum verbum eſt. Signiſicat enim duci vel ad ſupplicium, vel in carcerem, niſi malis* μετάγεσθαι.

Pag 251. 7. ταῦτα τοῦ πάθους] Lege πνεύματος. atq; ita legendum in ſequentibus, vt lin. 10. τοῦ πνεύματος πέπομφε. ſic ſtatim l. 13. ὁ ψαλμῳδὸς περὶ τοῦ πνεύματος: niſi fortaſſis placeat l. 8. initium ſententiæ leuiter immutare, atq; vbi editur, ὥσπερ καὶ τοῦ πνεύματος, τοῦ υἱοῦ, legamus, ὥσπερ καὶ τοῦ πνεύματος, καὶ τοῦ υἱοῦ: mandata hæc eſſe tum Patris, tum Spiritus, tum Filij. Oecumen. ἀλλ᾽ ὅσαπερ ὁ υἱὸς, ἢ τὸ πνεῦμα ἐπιτάξει, ταῦτα τὸν πατέρα φησὶν ἐπιτετάχθαι. & ſic quæ eduntur ſatis commodè ſtare poſſunt. *Hal.*

l. 16. ὑπομένειν] Mſ. legit cum interrogatione.

Hom. 1.

l. 25. Fort. Χριστὸς γάρ᾽ ἐστιν. *vt 250. 26.* Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν. *verba Apoſtoli, nam vt ſpem Chriſti dicamus, pro ea quæ eſt in Chriſto, duriuſculum.* Putârim potiùs ante hæc verba inſerendam illam textûs particulam: Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν: vt hæc inde tanquam corrollarium ſequantur. *Hal.*

l. 28. ὅσα γὰρ ἂν πάθωμεν, φησὶν, οὐδέν ἐστι τὰ ἐνταῦθα] *Hæc & imperfecta ſunt, & ſuo loco emota. Cohærent enim cum l. 25. ſic,* δύο γὰρ τούτοις φέρομεν τ. κ. ὑ. τ. α ἢ. χ. ε. τ. ὅσα γὰρ ἂν πάθωμεν, φησὶν, *quod ſic explendum videtur,* οὐκ ἐστιν ἄξια πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀποκαλυφθῆναι δόξαν. *Rom. 8. v. 18. deinde adde,* καὶ οὐδέν ἐστι τὰ ἐνταῦθα. *quo videtur ſpectare ille Apoſtoli locus. 2. Cor. cap. 4. v. 17.* τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως *&c. Rationem enim reddere videtur* ὕστερον πρότερον *duorum illorum, quibus patienter ferimus pericula. niſi ſic legas* καθ᾽ ὑπέρβατον, ὅσα γὰρ ἂν π. φ. οὐδέν ἐστιν ἐνταῦθα, *deleto* τά.

l. 33. ἄλογον ἦν, *quid valeat hic, neſcio. fortè* ἀλλογενὴς ἦν, *vel* ἄλλου γένους. *Paulus enim erat* ἐκ γένους Ἰσραὴλ, φυλῆς Βενιαμὶν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων. *Phil. 3. v. 5. Timotheus* μιξοβάρβαρος, *patre duntaxat Græco natus.*

l. 40. Fortè melius legitur τὸ, κατ᾽ ἐπιταγὴν, τοῦ, κλητὸς, ἐναργέστερόν ἐστι.

Pag. 252. 13. Haud dubiè pro verâ lectione ponendum ἱκέτου. *& ſic Interpres.*

l. 26. Si non probamus τῇ τῶν ἐλέγχων ἐπιφανείᾳ, *quod mihi non admodum placet (quæ enim erat arrogantia vel ſuperbia, ſi quorundam nomina quæ ſubticet, palam protuliſſet?) potiùs legendum* ἀφανείᾳ, *quàm* ἐπιφανεία. *Dem.* τοσαύτη γὰρ ἦν περιφάνεια τοῦ πράγματος. tanta erat claritudo rei. *vir quidem illuſtris eſt* ἐπιφανὴς, *ſed* ἐπιφάνεια *repentinum ſignificat hoſtium aduentum, cùm ſubitò ſe oſtendunt.*

l. 27. Fortè, βουλόμενοι πάλιν ὑπὸ τὸν νόμον ἕλκειν τοὺς π.

l. 36. Ante εἶδες πῶς διαβάλλει τὴν ζήτησιν, *deſunt hæc verba Pauli ſupplenda,* αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν Θεοῦ. *Sed in pleriſq; libris nunc habemus* οἰκοδομίαν Θεοῦ. *ſed quamuis Noſter hanc lectionem ſequatur, videtur illam quoq; probare 253. 8. ſic ſcribens,* ἅπερ γὰρ ἡ πίστις λύουσι, καὶ οἰκοδομοῦσι, ταῦτα αὕτη καταστρέφει.

Pag. 253. 23. Locus erit mutilus, niſi legamus ἐκεῖνο γὰρ ἦν τὸ, αὐτὸς ἔφα· ἐκεῖνο ἡ ἐπίταξις σιγὴ καὶ ἐπὶ τῶν ναῶν ἡ σιγὴ ἄνωθεν ἐγέγραπτο, καὶ κατεῖχε τῷ δακτύλῳ τὸ στόμα. *His autem poſtremis verbis videtur innuere Harpocratem Ægyptiorum numen, qui præterea, quòd omnibus ſilentium indiceret,* Sigalion *dictus eſt.*

l. 31. μαθεῖν παρ᾽ οὐ μαθεῖν χρὴ] Leg. μαθεῖν, ἀλλ᾽ οὐ ζητεῖν χρὴ, aut certè in hunc ſenſum. *Hal.*

Pag. 254. 31. Videtur legendum τὸ μᾶλλον ἐστὶ, ἢ ἀδικεῖν, *vt duplex ſit antitheſis.*

l. 44. πῶς οὖν καὶ τοὺς δικαίους] Interp. Quomodo igitur iuſtos ditari permittis? vt eos etiam per diuitias probet, atq; ex illorum largitate etiam cæteri ad miſerationis provocentur exempla: melioribus ſubnixus codicibus.

Hom. 2.

Pag. 255. 25. καὶ τοῦτο ἐκείνων ἔχεται. *rectiſſimum eſt.* At quid ad illud quod præcedit? abeſſe certè poteſt, &, ſi quid video, debet. *Hal.*

l. 37. ὥστε ὑπὸ τοῦ πνευμ--] Lege ὥστε δεῖ, vel ἀναγκαῖον ὑπὸ τοῦ πνευμ--

Pag. 257. 27. Legendum, οὐ γὰρ ἅμα ἐξηγεῖτο καὶ εἰργάζετο σημεῖα

Pag. 258. 19. Ponendum τοῦτο.

l. 25. Fort. αὐθηίσκεις.

l. 39. Legendum, ἀπῆλθη ὁ τούτου ἀποπνέων, *vt l. 36. ſed melior mihi lectio videtur,* ἡ τούτου ἀποπνέουσα, *& mox* πάντες αὐτῆς ἐξαρτῶνται. *vnguenta enim fœmina magis redolent. Nec impedit quod l. 38. legitur,* οἱ ἀνακεχωρισμένοι τῆς εὐωδίας. *hoc enim* ἐπικοίνως *tam de viris, quàm fœminis audiendum.*

Pag. 259. 2. Lege τούτῳ καὶ χειρώμεθα, *vel* τούτῳ εἰ χειρόμεθα.

l. 8. Legendum ad marginem, εἰ δὲ μὴ αὐτὸς ἦν ἐργαζόμενος.

Hom. 3.

Pag. 260. 1. Legendum, ὅτι τοσοῦτον αὐτῶν τὸ μέσον: *legis & euangelij.*

l. 27. τὸ λεγόμενον τῇ συνηθείᾳ λάβαρον] Gloſſema proculdubiò, & abeſt à Mſ. eſt autem labarum inſigne, quod ante Imperatorem ferebant. *Hal.*

l. 35. οἶδε] *Malo* εἰδέναι λέγει, vt in margine.

l. 38. τῷ] Fortaſſis τοῦ, vt ſit, χάριν ἔχει τοῦ πιστευθῆναι.

Pag. 261. 21. οὐ γὰρ τῆς προστασίας τῶν πολλῶν ἕνεκεν, ἀλλὰ φιλαρχίας χάριν πάντα ἔπ--] At quid tandem intereſt inter τῆς προστασίας τῶν πολλῶν ἕνεκεν, & φιλαρχίας χάριν? ego nondum ſcio. pro προστασίας reponendum aut ὠφελείας, aut aliquid in hunc ſenſum: Interpres enim reddit, vtilitatis. *Hal.*

l. 33. ἡμῖν] Apud Paulum eſt ὑμῖν. *Hal.*

Pag. 262. 5. τί δεῖ διὰ τοῦ χ -- vſq; ad νόμιμος] Pro iſtis habet Interpres: ipſe enim ſe nobis tradidit.

l. 21. τοξευόμεθα δὲ μὴ κατὰ πραγμάτων ἢ τὰ λεγόμενα] *Germanam eſſe hanc lectionem arbitror, & eſt prouerbiale dictum, cui ſimile,* rem acu tangere. *quidq́; hoc loquendi genus valeat, intelliget, qui nouit quid ſit apud Philoſophum* κατὰ παντός, ἢ κατὰ μηδενὸς κατηγορεῖσθαι. *vera eſt enim enunciatio, cùm verba rebus congruunt.*

l. 29. οἱ δὲ πήρους καὶ μωροὺς καὶ νάνους. καὶ γὰρ τὰ τῆς φύσεως ἁμαρτήματα ταῦτα φέρουσιν εἰς τέρψιν] *At non Cæſar Auguſtus hoc animo fuit, de quo Suetonius:* Pumilios atq; diſtortos, cæteroſq; generis eiuſdem, vt ludibria naturæ, maliq; ominis abhorrebat.

Hom. 4.

Pag. 264. 5. τῷ νόμῳ παρατείνειν] Legendum conijciebam τῷ νόμῳ μὴ παρατείνειν. coniecturam confirmauit Interpres perſuadet legi non intendere. Ms. pro πίστεως χωρὶς, reponit οὐδὲ πίστεως χωρὶς, *vt & Interpres videtur legiſſe.*

Pag. 265. 1. σφόδρα μέγα καὶ μεθ' ὑπερβολῆς &c.] Totus hic locus in Ms. legitur ſic: σφόδρα τοῦτο θαυμαστὸν καὶ ἄλλα σὺν μεθ' ὑπερβολῆς εὐτελῆ φθεγξάμενος (ἐσχάτης γὰρ εὐτελείας τὸ λέγειν ἑαυτὸν πρῶτον τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ βλάσφημον, καὶ διώκτην, καὶ ὑβριστήν, καὶ ὅτι οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος) ὅμως οὐδὲν οὕτω ταπεινὸν εἴρηκεν. διὰ ὑποδείγματος δὲ τοῦτο ποιήσω φανερόν. ἔστω τις---

l. 6. αὖ τοίνυν λέγῃ τις--] Vſq; ad τοῦτο καὶ Παῦλός φησι alijs verbis in Ms. ſed eâdem ſententiâ.

l. 28. *Legendum,* τί δὲ, δεῖ μείζων καὶ πλείων ᾖ.

l. 38. *Scribendum* ἔχειν, ἐφ' ἣν.

l. 39. τὸ δὲ τῷ βασιλεῖ τῶν αἰώνων καὶ ἀεί.

l. 41. ἡ δημιουργία, λέγω, καὶ ἡ κτίσις] In ædificio extruendo inter δημιουργὸν & κτίστην, quid interſit, non intelligo. pro κτίσις lege κτίσεις, huc enim ſpectant ea quæ ſequuntur ἔργον δὲ κρατεῖ: & ἑτέρου ἡ δεσποτεία, ἑτέρου ἡ δημιουργία. *Hal.*

Pag. 266. 28. Ponendum, ἐπιχειρεῖς.

l. 38. An αἱ τοῖς ἐντρίμμασι κεχρισμέναι; *Eâdem l. legendum videtur vel* γῆ καταπιούσης αὐτήν, *vel* γῆν καταπιούσης αὐτῇ.

l. 39. τὴν μετὰ φοινικῆν, ἀπὸ τοῦ φοινικοῦς: puniceam.

Pag. 267. 6. βλακείας, διαχύσεως, ἀσελγείας δόξαν λαμβανούσης. *ſatis ſanus eſt hic locus. enim mollities atq́; hilaritas opinionem affert impudicitiæ.*

l. 24. Videtur legendum ταχέως ἀναπλαμβάνεσθαι τῆς ὀσμῆς *vel* εὐωδίας.

l. 30. Legendum, εὑρήσομεν πάντα ὑμῖν καὶ καλὰ, ἕως ἂν ἐνεργῇ μετὰ ἀκριβείας τὰ οἰκεῖα τῶν μελῶν ἕκαστον.

l. 43. Sic diſtinguendum, ἂν γὰρ ᾖ οὕτω κοσμουμένη, ταχέως ὑπὸ τῆς ἡ πορνικῆς, μεγίστης ἐν τῇ ὄψει τῇ σῇ, ἁλίσκεται: *ſcilicet* ὁ ἀνήρ.

Pag. 269. 28. ζητοῦντες λογισμοῖς] *Interpres explet* τὰ θεῖα μυστήρια, *ex ſe, an e libris, neſcio, an ex paulo poſt ſequentibus.*

Pag. 270. 10. καὶ παρεδίδοντο ὅσοι] *Sic emendaui ex Ms.* & tradebâtur (Satanæ ſc.) qui arroganter ſeſe efferebant: *cùm prius eſſet* παρεδίδοντο, *quod quid hic eſſet, ego non video.* Hal.

Pag. 271. 2. πάσχα λέγεται, ὅτι τότε ἔπαθεν ὁ Χριστός] *Nota falſum etymon ex ignoratione linguæ Hebrææ.*

l. 6. τοῦτο *malim abeſſe.* Hal.

Pag. 272. 30. δεῖξον αὐτῷ] *Corruptum puto* τὸ, δεῖξον, *ſed nec hæc verba,* ἔπω δεῖξον αὐτῷ *agnoſcit Interpres.*

Pag. 273. 7. κἂν ἐξέλθῃ] *Quis tandem?* τὰ παιδία: *nec enim alibi rectius alius. at ſic ſtare non poteſt,* λαβὼν, & μὴ λαβών. *Syntaxis itaq́; eſt* ἀνακόλουθος Hal.

l. 34. εἶτα ἀφέντες εἰπεῖν τὰ λεχθέντα πάντα, οὐ γὰρ οἷόν τε μεμνῆσθαι] *Non hæc mihi videntur integra: fortaſſis ſic legi poſſunt,* εἶτα ἀφέντες, εἰπεῖν τὰ λεχθέντα. οὐ γὰρ οἷόν τε, φασι, πάντων μεμνῆσθαι. *Hal.*

Hom. 6.

Pag. 274. 21. Legendum, vel ἀποκνεῖ, *vel potius* ἀποκναίεται.

Hom. 7.

Pag. 275. 21. καὶ τὰς ἡδονὰς ὀπλίζῃ τῶν σωμάτων, τῆς ὀργῆς, τοῦ φθόνου] *Recta ſunt hæc omnia. Ait enim philoſophus Ethicorum 2. nullam eſſe animi perturbationem* ἄνευ ἡδονῆς καὶ λύπης. & περὶ τοῦ θυμοῦ *2. Rhetorices illud poetæ recitat:*

μέλιτος γλυκίων καταλειβομένοιο
Ἀνδρῶν ἐν στήθεσσιν ἀέξεται.

Vide pag. 322. 39. At inuidia eſt dolor ex rebus aliorum proſperis. Inuidus ergo peræquè gaudeat neceſſe eſt rebus aduerſis proximi. Sunt enim τῆς αὐτῆς ἕξεως, *ait idem philoſophus,* ἡ ἐπιχαιρεκακία, καὶ φθόνος.

l. 36. Legendum & diſtinguendum, ἐπειδὴ ἔνεστιν ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγειν, καὶ ἄλλως καὶ ἀκολάστως δὲ καὶ σω. *niſi ſic diſtinguas, non cohærebit quod ſequitur lin. 37.* εὕροις ἄν.

Pag. 276. 26. Magis probo quod in margine eſt, σωτηρίαν δὲ νῦν ταύτην λέγει, ἤ. τὴν πίστιν, *cuius meminit lin. 24. ſic & mox,* ἐπειδὴ καὶ αὐτῇ ὄντως δεῖ ἡ σωτηρία: *nempe* πίστις.

Pag. 277. 7. ὅταν δὲ οὐδὲ ὁ λογισμὸς ὑποβάλλει] *Si quid video, quæ eduntur optimum habent ſenſum, nec opus coniecturâ in margine ad ſenſum Interpretis formatâ. Cùm dicitur vnus, & vnus, binarium numerum non colligis, licet ipſa ratione ſuggerente: illud verò colligis, quod ratio ipſa non ſuggerit, ſcil. ſi generauit, paſſus eſt.*

l. 12. ἀνδρείως τὸ πάθος φησὶ] *Pro his Interpres, Dum pro eis in cruce penderet.*

l. 34. Legendum, οἷος ὁ δοῦλος, *vel* δοῦλον.

Pag. 278. 6. Ratio poſcit vt legatur, ὅτι πολλοὶ τῶν πολλὰ κεκτημένων οὐδὲν σχεδὸν αὐτῶν ἀπόνανται. *Sed propter id quod ſequitur,* ὅτι μυρίοι κονιάσαντες ἐν αὐτῷ. *nempe* ἀργυρείῳ: *videtur potius legendum,* αὐτοῦ ἀπόνανται.

l. 7. τῶν ἐν ὀστράκῳ καὶ ὕελῳ] *Opera enim teſtacea & vitrea magno labore & ſudore conficiuntur.*

l. 24. τὴν ἐδαφιαίαν] *Legendum, ſi quid video,* τὸ ἐδαφιαῖον.

δυμιδόν. *prius enim quò ſpectabit?* Hal.

Hom. 8.

Pag. 279. 16. δεῖ δὲ περίττερον εἰπεῖν] Hæc Ms. pluribus verbis, ſed eodem ſenſu.

Pag. 281. 3. ὥστε μήτε τὸν τυρσὸν ἐνέχειν πολὺ] Hic aliquid deeſt ſupplendum. ¶ Interpres verba hæc non agnoſcit.

l. 5. Legendum, καὶ διατείνῃς κατὰ τοῦ μετώπου.

l. 7. δέονται] Interpres legit, δέεται.

l. 8. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο] Aliquid videtur intercidiſſe: quo enim τοῦτο referetur? præcedentia enim erant in fœminino. Interpres, *Quid de ſtrophio quod mamillis conſtringendis apponitur?* quæ codices noſtri non habent.

l. 9. τὰς δὲ χεῖρας] Fortè χειρίδας.

l. 15. ἑτέρων] Interpres ἑταιρῶν.

l. 44. Fortè ὑμᾶς.

Pag. 283. 38. ἡ Εὔα δευτέρα] Videtur Interpres legiſſe, δεύτερον aduerbialiter.

Hom. 9.

Pag. 284. 2. Fortè, ἑαυτὰς ἐν ἀγάπῃ.

l. 7. Legendum videtur, τί οὖν; ἂν αὐτὴ μὲν ἡ μοχθηρὰ, μυρίων κακῶν γέμουσα, παῖδες δὲ χρηστοί; ἆρα ἀπὸ τῆς παιδοτροφίας ὠφεληθήσεται; οὐκ εἰκὸς δὲ μᾶλλον τοιούτους αὐτοὺς τρέφειν ὁμοίους αὐτῇ;

l. 36. Fortè, καὶ ὅπως ἀνδρί τινι ᾧ τοῦτο ἐγχειρίσωμεν, σκοπῶμεν. Hoc enim melius, quàm vt repetatur, κατὰ κοινὸν, πάντα πράττομεν.

Pag. 285. 4. Omnino rectum eſt, τὸ διανέμεσθαι, quod ex Demoſthene olim didicimus: apud quem filij dicuntur διανέμεσθαι τὴν πατρῴαν οὐσίαν, partiri inter ſe patrimonium. *Sic maritus & vxor διανέμονται τὴν οἰκίαν, familiam partiuntur, vt fœmina filias & ancillas, vir filios & famulos curat: quomodo duo ſenes apud Comicum binos filios:* Quando ego non curo tuum, ne cura meum. *Hoc igitur vult auctor αἱ μητέρες τὰς θυγατέρας μάλιστα διανέμεσθε,* matres filiarum præcipuè curam ſuſcipite. *Non quòd parentibus liberorum non ſit cura communis, ſed quia filiæ magis ſunt in matris poteſtate. Fit tamen occulta quadam vi naturæ, teſte Ariſtotele, vt matres filios, filias patres plus diligant.*

Hom. 10.

l. 32. Videtur potiùs legendum, προστασία γὰρ ἔργον ἐστί.

Pag. 286. 20. Sic ponendum, τὸν ἀπὸ γυναικὸς ἠνίξατο μένοντα ἐλεύθερον. τὸν ἀπὸ γυναικὸς vxore orbatum *intelligit, quomodo dixit Herodotus ἀπὸ δείπνου γενόμενος. 2. Macchab. 13. ἀπὸ τῆς χρείας γενόμενοι, hoc eſt, τῆς μάχης. Et fortaſſe hic quoque legendum, τὸν ἀπὸ γυναικὸς γενόμενον. ἐλεύθερον* cælibem *nuncupat, vt Cicer. de fratre ſuo 5. Fam. Epiſt.* 1. negauit libero lecto quidquam eſſe iucundius. 1. ad Cor. cap. 7. 27. δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν. λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα.

l. 43. Proculdubiò legendum, καὶ γὰρ τοῦτό ἐστιν ἡ ἐκκλησία, ὡσπερεὶ μεγάλη οἰκία, ſicuti Philoſophus, 1. Polit. 1. parum intereſſe ait inter paruam ciuitatem & magnam domum. *Cur enim eccleſia inſtar paruæ domus haberetur?*

Pag. 287. 38. κἀκεῖνοι] Κἀκεῖνος Interpres, idque melius. diabolus ſc.

l. 39. τεχθέντα αὐτὸν ἀναιρῶσιν ἐκεῖνοι] Hæc quò ſpectant, ego non video.

Pag. 288. 44. νομάδας] Videtur vocabulum hoc redundare.

Pag. 289. 13. Prorſus edendum τὴν αὐτὴν τινύειν δίκην, non ſolùm propter ὅτι, ſed etiam quia τίνυσθαι eſt vlciſci, τίνειν, τινύειν pendere. τίσαι pœnas dare, τίσασθαι ſumere.

l. 32. In marg. αὐτῶν] Presbyterorum ſcilicet.

Hom 11.

Pag. 290. 32. οὐχ ὡς ἐκεῖνος] Oecumenius ſic: ὅτι οἶκος ἐκκλησία ἐστὶ Θεοῦ ζῶντος. οὐχ ὡς ἐκεῖνος ὁ Ἰουδαϊκός.

Pag. 292. 17. Sanè legendum, πάντες γὰρ [illegible] ἴσμεν, καὶ ὁ κύριος τῆς οἰκίας τάχα μᾶλλον ἢ μαθητής· πολλάκις γὰρ, doceant ſequentia.

l. 26. λαμβάνοντα] Potius διδόντα.

l. 43. ἰχύς μου] In Pſalmo legitur ὕμνησίς μου. Vide annon leg. ἰσχύς μου. *Hal.*

Pag. 293. 13. Puto legendum, ἀλλὰ μέμφει ταύτην ἴσω

Hom. 12.

l. 27. ἐπ' ἀσφαλοῦς ἀγκύρας ὁρμίζονται] Neque hoc verbum hîc probo, neque τὸ ἐρείδονται: ſed potiùs legerim ἐ. α. α. ὁρμοῦσιν, vt Demoſthenes de Æſchine ἐν τῷ περὶ στεφάνου. οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τῇ πατρίδι: ſcilicet, ἀγκύρας. ὁρμίζεσθαι exponunt ἐλλιμενίζεσθαι nauem in portum appellere, *ſiue* applicare.

Pag. 295. 14. ὅτι καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ] Oecumenius, ὅτι καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ ζωοποιεῖ. Et certè aliquid deeſt. *Hal.*

l. 44. ἀπήγαγε] Deus, vel Moſes.

Pag. 296. 8. Legendum, μὴ τοῖς ἄλλοις μόνοις παραινῇς, vel potiùs παραίνει.

l. 12. Legendum, μηδὲ εἰς γυμνασίαν ποτὲ καθῇς σεαυτὸν δ. π. ἐ. neue vnquam ad diſputandum te demiſeris cum eis. *Non ſemel hunc errorem notauimus ex ſimilitudine vocum. γυμνασίαν intelligit τὴν διάλεξιν vt l. 15. hinc diſputationes ſcholaſticas* exercitationes *vocamus: & Noſter ſæpe γυμνάζωμεν τὸ ζήτημα, Ariſt. 1. Topicorum, ἑπόμενον δ' ἂν εἴη τοῖς εἰρημένοις εἰπεῖν πρὸς πόσα τε καὶ τίνα χρήσιμος ἡ πραγματεία. ἔστι δὲ πρὸς τρία, πρὸς γυμνασίαν, πρὸς τὰς ἐντεύξεις, πρὸς τὰς κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμας: ipſamque dialecticam appellat eodem libro γυμναστικήν.*

l. 32. Videtur legendum, ἢ καὶ πολλὰ ταλαιπωρηθέντες, aut idem erit τῷ προσεχῶς εἰρημένῳ.

l. 37. Mallem, ἢ συκοφαντῶν ἀπεχθομένων, ſed ſemel hoc antea ſic inuenimus.

Pag. 297. 6. Legerim, πάθος ἐστὶ, φησιν. οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστι μὴ ἀδικοῦντα πλουτεῖν. Hinc Plato diuinitus, vix

vix reperietur, inquit, ὁ διαφερόντως ἀγαθὸς, καὶ διαφερόντως πλούσιος.

l. 8. Videtur ex Interprete legendũ, οἱ πρόγονοι ἐκεῖνοι πλούσιοι ἦσαν. *& ſic, vel ſine Interprete, legiſſem.*

l. 32. Videtur ex ſequentibus legendum, περὶ τοῦτο ἀγαθὸς ὁ πλούσιος.

Hom. 13.

Pag. 299. 43. δεικνὺς ὅτι ἐδεῖτο αὐτοῦ ἔτι. *Quid? Paulus egebat Timotheo? pro certo legendum,* ὅτι ἔδει τινὸς αὐτῷ ἔτι. *quamuis enim erat eximium Dei donum in Timotheo conſpicuum, magnoſq́; in Theologia progreſſus fecerat, tamen multa adhuc ei propter adoleſcentiam deerant. Itaq́; hortatus eſt ad aſſiduam lectionem,* vt profectus tuus, *inquit,* innoteſcat in omnibus.

Pag. 300. 15. Mallem, τὰς πρὸς αὐτοὺς ὁμιλίας ποιεῖσθαι. *dicimus enim* λόγους ποιεῖσθαι πρός τινα, *non,* περὶ ὅν, ἀντὶ τοῦ διαλέγεσθαι.

Pag. 301. 1. Legendum, ὅπως μὴ μόνον τῆς παρὰ τοῦ ἀνδρὸς [illegible].

l. 39. καθάπερ τινὰ σκόπελον ἢ ἐγκάθετον ἀπολαβόντες] ἀπολαμβάνειν *eſt* intercludere hoſtem, excludere, ſeducere. *puto rectius,* ἐπιλαβόντες, καταλαβόντες. *Pauſanias,* ἐπέλαβεν αὐτὸν τὸ χρεὼν, fatalem diem obijt.

Pag. 303. 6. Cenſeo legendum, ἡ γαστὴρ τὸ πᾶν κατεργάζεται. κατεργάζεσθαι τὴν τροφὴν, *eſt* cibum conficere, conſumere. *M. Tullius 2. de Nat. Deorum.*

Hom. 14.

Pag. 304. 39. Ponenda in textu cenſeo quæ ſunt ad marginem.

Pag. 305. 31. Luxata ſunt membra, ſic reſtituenda, ἵνα κολάζῃς τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὴν θεραπείαν πᾶσαν περὶ ξένους καὶ περὶ ἁγίους ἐπιδείκνυται, μὴ κολάζῃς δὲ, μηδ' ἐπιδείκνυσαι, οὐδέν σοι τοῦ πράγματος ὄφελος.

Pag. 306. 3. Videtur legendum, ὧν οἶκος καὶ θεραπαινίδας ἔχει πολλάς.

l. 29. Legendum, ἵνα μὴ μόνον τοῦ α. ¶ Τοῦ μόνον, in locutionibus iſtiuſmodi familiaris eſt ellipſis. & l. 30. οἰκείαις χερσὶ δίδως, deleta plena diſtinctione poſt μισθὸν.

l. 34. Melius videtur ἔνθεν οὐδείς.

Pag. 307. 7. Opinor legendum, εἰς δὲ τὴν οἰκίαν τοῦ πένθους ἐὰν εἰσέλθῃς.

l. 11. Legendum videtur, ὥσπερ λαμπτῆρές εἰσιν οἱ ἐκεῖ, *vel* οἱ μονασταί. *Antè enim egit de monaſterijs, nunc de monachis deinceps agit.*

l. 13. Ex collatione eorum quæ ſequuntur legendum, τοὺς εἰς αὐτοὺς ὁρῶντας.

l. 20. Ponendum αὐτοῦ: *ut habet Interpres.*

l. 23. Videtur melius ἀνδρῶν ἁγίων. *nullum eſt enim monaſterium vnius viri ſancti,* — -- —

Ibid. ἅγιοί εἰσιν οἱ π ---] *Melius* τῶν ἁγίων ἅγιοί εἰσιν.

l. 26. οὐκ ἔστιν ὥσπερ ἐπὶ τῆς οἰκίας ῥέγχουσιν] *Lege,* οὐκ ἔστιν ὥσπερ ἐπὶ τῆς οἰκίας ὅπου ῥέγχουσι --

Pag. 309. 10. Videtur legendum, ἀλλ' ἴσασι θάνατον, τὸν θάνατον τοῦ σώματος. ¶ Fortaſſe alterum verius.

l. 15. Puto, κἂν ἀρρωστίᾳ τις.

Hom. 15.

Pag. 311. 3. ἄρα καὶ χήρα] *Codex Ms. hunc locum alio ordine legit, iiſdem ferè verbis.*

l. 7. ὀνομασθῶσιν αὐτῷ] *Poſt quam earum nomina Chriſto data fuerint. Hoc enim vult, aut locus eſt male ſanus:* Hal.

l. 36. Puto legendum, καὶ ἐκεῖνοι ἀφορμὴν ἀλ.

l. 40. μισθὸν αἴτη ἔχει] *Quæ tandem? an* τιμή, *quæ in contextu? at hoc obſcurum valdè.*

Pag. 312. 14. Legendum, καὶ πρὸς πύργος, καὶ ἀκαίδας τὸν ζυγὸν ἕλκει. *Prouerbium,* τὸν αὐτὸν ζυγὸν ἕλκεις ἐμοί. τὸ ζεῦγος *eſt* par boum, *aut* equorum: ξυνώρεις, bigas *vocant.*

Pag. 313. 3. ὅπως ἂν λέγηται, οὐδὲ ζωθήνης] *Puto mendum ſubeſſe.*

l. 28. Rurſus legendum, μηδ' ὅλως εἰς κρίσιν καθῆς. εἰς κρίσιν καθιέναι *eſt* demittere, *vel potiùs* committere in iudicium, *quod fit quum indices eunt in conſilium.*

l. 35. Legendum, μεγάλα ἀπὸ τοῦ φόβου καρπουμένη, πολλάκις τὰς ἐπιθυμίας ἐκκλείοντος τὰς ἑαυτῶν.

l. 43. μὴ δι' ἀπληστίας, μηδὲ ὠμότητος.

Hom. 16.

Pag. 316. 26. κατὰ προσκλίσιν *eſt apud Paulum: & ſic lege lin. 36.* κατὰ πρόσκλισιν. *Sic etiam 317. 1.* κατὰ πρόσκλισιν. *Item, 318. 10.*

Pag. 317. 32. Lege, τί οὖν ἂν ἀγνοῶ, φησὶν ἢ οὐ τύχοι, πονῶν. *Deeſt enim aliquod verbum.*

Pag. 318. 5. προσάγουσι, ὅσοι, vſque ad καταπροδιδῶσιν, lin. 10. hæc omnia ex autoritate Ms. ponenda ſuperiùs ante hæc verba, ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι &c. ſed nihil muto.

Pag. 319. 6. Legendum, ἡμεῖς ἐπιδεικνύμεθα, *vt reſpondeat,* τῷ διαλεγόμεθα. *omnino neceſſe eſt ſic legamus,* διὰ τὸ μᾶλλον ἐπιδιορθωτικόν.

l. 13. ἡμᾶς *mollius eſt,* ὑμᾶς *aſperius. Eſt enim Rhetoricum* καὶ τῆς ἐπιεικείας, *cum aliquid in multis reprehendas, culpæ partem ſuſcipere, & teipſum alijs annumerare, vt Demoſthenes: Philippo rapiente omnia, inquit,* ἡμεῖς καθήμεθα, *cùm deſidiam populi caſtigaret, et mox ſequitur,* διὰ τὸν ὑμέτερον φόβον.

Pag. 319. 29. Legendum, ταῦτα τολμῶμεν. *ib.* πρὸ ὀφθαλμῶν ἐκείνοις.

Ib. μὴ ἀνέχοντος] Subaudi, τοῦτο ποιεῖ, vel tale quid.

l. 38. Lego, τούτοις μὲν μετὰ πάσης ἀκριβείας ὑποτιθέμεθα, præcipimus. *niſi interpretere* ἐπιτιθέμεθα, iniungimus. *Vulgarem enim hic non poteſt habere ſignificationem.*

Pag. 320. 9. διαπαρατριβαί] Apud Paulum eſt παραδιατριβαί.

Hom. 17.

l. 12. Scribendum αὐθεντίας *hîc, & lin. ſeq. nec vſquam aliter legi.*

Pag. 321. 3. *Fortè* εἰκῆ ζητοίη *melius.*

l. 6. Lego, διαπαρατριβαὶ, τουτέστι, σχολαὶ, διατριβαί. *Nam & Cicero ſuas diſputationes Tuſculanas,* ſcholas *vocat. Quod ſequitur lin. proximâ,* καθάπερ τὰ ψωραλέα τῶν προβάτων παρατριβόμενα, νόσου καὶ τὰ ὑγιαίνοντα ἐμπίπλησι, *rectè quidem & verè dicitur. Sed cum* παρατριβαὶ *apud Polyb. lib. 5. vir doctiſſimus nuper interpretatus ſit offenſiones, non leues autem ex eiuſmodi altercationibus offenſiunculæ contrahi ſæpe ſoleant, videtur ſic potiùs hic quoq; interpretandum. Nam & inſulſum eſt dicere,* ἐκ τῶν λογομαχιῶν *gigni peruerſas diſſertationes.* Hinc inuidia naſcitur, *inquit,* lites, conuitia, prauæ ſuſpiciones. *Sic enim interpretor, non vt Noſter,* λέξαι καὶ δόγματα πονηρά. *Vix eſt enim, opinor, vt* ὑπόνοιαν *pro* opinione *vſquam legas, quæ eſt* ὑπόληψις.

Pag. 322. 37. συνεστράφθαι] Malim, συνεστάλθαι. *Hal.*

Pag. 323. 17. Fortè, καὶ πάντα ἁπλῶς ἀνέτρεψαν. *Sic lin. 21.* ἐκ βάθρων αὐτὸ ἀνατρέπουσι, *quod euidentius eſt ita legendum, vt docent etiam quæ ſequuntur.* ¶ Sic lin. 23. ἀνατρέπω tamen ſignificat ſubuerto, euerto: Ioh. 2. 15. καὶ τὰς τραπέζας ἀνέτρεψε. Hal.

Hom. 18.

Pag. 324. 15. ποῖα χρὴ θαυμάζειν] Erat priùs εἰ χρή: erit autem melior ea lectio, ſi pro εἰ legamus ἆ. *Hal.*

Pag. 325. 4. κἂν νῦν μὴ φαίνηται] *Etſi hoc non ſemper appareat. Interp.*

l. 29. Legendum, μηδὲ δέδοικε.

l. 42. τουτέστι δόξα αὐτῷ] *Repete textûs particulam, & lege* ᾧ τιμὴ, τουτέστι, δόξα αὐτῷ, *& ſic legit Interpres.* Hal.

Pag. 326. 6. Legendum, πῶς δὲ δυνήσονται ὑψηλοφρονεῖν: *vel,* πῶς οὐ δυνήσονται μὴ ὑψ. *poſito ſc. poſt* φησι, *commate.*

l. 24. γνωστικὸς] *Gnoſticorum nomen hæreticos omnes vſurpâſſe aſſerit Epiphanius: præcipuè autē Nicolai diſcipulos eo nomine compellatos. fuiſſe itaq; videntur ipſis Apoſtolorum temporibus.* Hal.

NOTÆ ANDREÆ DOVNÆI

IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI

IN EPISTOLAM AD

Timoth. ſecund.

Hom. 1.

PAg. 329. *lin.* 28. διδασκάλων] *Puto melius* διδασκαλιῶν.

Pag. 330. 22. Vide ne ſit legendum, ὅταν καὶ κομᾷ τις τῇ φιλίᾳ ἐκ τοῦ σφόδρα φιλεῖν. κομᾷν *eſt* σεμνύνεσθαι, gloriari. *Ariſtoph. in Pluto.* πλούτῳ κομῶν, *Noſterq; ſæpe vtitur.*

l. 23. ὅτι τὸ συνειδὸς αὐτοῦ *vſq; ad* ὅτι ἐδίωκον *l. 24.] Hunc locum alijs verbis repreſentat Ms. ſed eodem ſenſu.*

l. 35. Ferri poteſt εὐχῆς μοι ἔργον δεῖ, precibus mihi opus eſt, *ſic enim Græci quoq; loquuntur: ſed puto rectiùs,* εὐχή μοι ἔργον δεῖ, *quod euincunt ſequentia* ἐξηγητικῶς.

l. 42. ἀπεσύρησαν] *Interpres addit, ſponte.*

Pag. 331. 10. οὐ διὰ τὰ δάκρυα μόνον] *Deeſt* φιλῶ σε, *vel tale quid.*

l. 39. καὶ τὴν ἀγάπην *vſq; ad* ἀγαπῶμεν *l. 40.] Pro his codex Ms. hæc habet:* τοῦτό ἐστιν ἡ ἀγάπη. διὰ τοῦτο ἐν κοινῷ αὐτὸ λέγειν ἐδιδάχθημεν, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. ἀπὸ τούτων προτρέπει καὶ τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην ἐπιδείκνυσθαι, καὶ τὴν εἰς τὸν πλησίον. *Interpres vulgarem ſequitur lectionem.*

Pag. 332. 11. melius, τι λυπηρόν.

l. 13. Sine dubio legendum, πολλὰς ἀφορμὰς ἀθυμιῶν ἔχει, *ex priore verſu proximo. niſi ſic legas, nulla eſt probatio: vide lin. 19.*

l. 21. Mallem multò potiùs εἴη ἂν βίῳ λύπης καθαρῷ.

l. 30. τὸ γὰρ οἰκεῖον μᾶλλον αὐτὸν λυπεῖ τοῦ ἀλλοτρίου] *Sumptum à Pindaro, cuius hæc ſunt verba:* τὸ γὰρ οἰκεῖον πιέζει πάνθ᾽ ὁμῶς. ἀπήμων δὲ κραδία κᾶδος ἀμφ᾽ ἀλλότριον.

Pag. 333. 1. Fortè ἀπεχθείας. *Miles enim multas ſimultates, multa hominum odia ſuſcipit.*

l. 3. Legendum, τῇ ἑτέρων ἐξουσίᾳ ὑποκεῖσθαι, *ex l. 2.*

Pag. 334. 1. Legendum, εἰ σὺ προσελθὼν ὁ βασιλεύς.

l. 8. *Puto legendum*, ὁ μὴ παῤῥησίαν ἔχων καὶ πολλὰ φθέγγεται. Ms. legit ὡς παῤῥησίαν ἔχοντα καὶ πολλὰ φθέγγεσθαι. ego neutrum intelligo. hæc verò verba Interpres videtur non legiſſe. fortaſſe legendum ὁ δὲ παῤῥησίαν ἔχει, καὶ πολλὰ φθέγγεται. *Hal.*

Hom. 2.

Pag. 334. 39. *Ponendum*, εἰ δὲ ἦ καλῶς, ſi nouerit bene, *non*, viderit.

Pag. 335. 27. σωθῆναι] Suſpectum. cùm enim nos hoſtes Chriſtus per gratiam ſeruaret, non ſeruari, ſed abijci potiùs merebamur. *Hal.*

Pag. 336. 10. παρατίθεμαι] Lego παρακατατίθεμαι propter præcedentia, & lin. ſequenti παρακαταθήκης. alludere enim videtur ad illud ad Timoth. 1. 6. 20. ὦ Τιμόθεε, τὴν παρακαταθήκην φύλαξον &c. quanquam fatendum apud Chryſoſtomum ſæpiùs reperiri παραθήκην. *Hal.*

l. 29. Lege, τὰς ὑμετέρας. Ib. ἢ τοσοῦτον ὅσον πιθωνίως ἔξεστιν. ἀλλὰ διὰ τὸ ὑμῖν συμφέρον] Malim ſic legi & diſtingui, -τέρας, ἀλλ' ἢ τοσοῦτον ὅσον πιθωνίως ἔξειν, διὰ τὸ ὑμῖν συμφέρον. *Hal.*

l. 44 τῷ ἱερεῖ] Adde καὶ τὸν μισθὸν ἔξει, vel tale quid. *Hal.*

Pag. 337. 36. *Videtur legendum*, πόθεν γὰρ οἶδας, ὅτι οὐκ ἔστι σοῦ βελτίων;

Pag. 338. 9. *Sic inſtituenda eſt tota complexio*, καὶ μόνον ἐὰν εἴπῃ ὁ φαρισαῖος, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὡς ὁ τελώνης, πάντα ἀπώλεσε, σὺ δὲ περὶ τοῦ ἱερέως λέγεις, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὡς οὗτος ἱερόσυλος, καὶ οὐ πάντα κενοῖς; ¶ Puto ἵνα retinendum. ſic enim ſexcenties loquitur Chryſoſtomus.

l. 21. Videtur legendũ ex ijs quæ ſequuntur, καὶ γὰρ ὁ ἰδιώτης διδασκάλου τάξιν πληροῖ μόνον: Aut fortaſſis ὁ διδάσκαλος ἰδιώτου. *Hal.*

l. 26. εἰ πατέρα ἔχεις, vſq; ad μὴ δοξάζε γάρ φησιν lin. 27.] Ms. hæc ſic legit, πατήρ σοι γέγονεν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ φυτεύματος. εἰ δὲ πατὴρ τιμᾶσθαι δίκαιος ἂν εἴη, οὐ κατακρίνεσθαι καθὸ τοῦτο γεγέννηται. καὶ πατέρα μὴ ἔχων τις θελήματος σαρκὸς (fortè διὰ θελήμ--) μυρία κεκτημένον ἐλαττώματα, πάντα καλύπτει, καὶ συσκιάζει· σὺ δὲ τὰ τούτου γεγονότος τῷ πτώματι ἐκπομπεύεις. καίτοι μὴ δοξάζε, σοφός τίς φησιν--

l. 33. μεγάλα ἀγαθά; Fortaſſe ſupplendum, μὴ ὄντος σοῦ πιστοῦ, vel tale quid: nunc enim ſententia videtur imperfecta. *Hal.*

l. 41. ἀλλ' ὅμως] Periodi huius clauſulæ in Ms. paulò aliter locãtur, ſed eodem ſenſu.

Pag. 339. 14. *Fortè* ἀπηγορεύομεν.

Hom. 3.

l. 35. *Vel, deleto* καὶ, *legendum* τῶν τῷ Θεῷ δοκούντων, *vel, ſi retineas* καὶ, *legendum*, κατίσχυον εἰς τὴν σὴν ψυχήν.

l. 40. τοσαῦτα ἐμπλησθέντα] Meliùs conueniret τοσούτων ἐμπλησθέντων. *Hal.*

l. 42. ἐπιτίθεται] Malim ἐπιθήσεται. *Hal.*

l. 44. παρέστη] Si abeſſet hoc vocabulum, non requirerem. *Hal.*

Pag. 340. 12. *Legendum* ἀλλὰ τὸ μετὰ μὴ προσέχοντα τούτῳ.

l. 21. *Lege* καὶ καθάπερ.

l. 25. οὐ δὲ οὐδέπω.

Pag. 341. 1. *Legendum* ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες.

Ibid. μνείαις] Si legamus μνείαις, locum iſtiuſmodi non reperio. at videtur ſic legendum: ſic enim legit Interpres, & ſi χρείαις legamus, vt legit Doun. & habetur Rō. 8. 13. quomodo intelligi poſſit de ſanctis defũctis, non video. Fortaſſis libuit Chryſoſtomo particulâ hâc abuti. *Hal.*

l. 9 καὶ πάλιν εἶπε τῷ κυρίῳ - vſq; ad initium ethici] hæc pro pauculis illis in margine ex Ms. repoſuimus. niſi fortè ſint ex ſcholio, quod non ſemel ſuſpicatus ſum in hoc exemplari, vt ſcriba non tam ſcribæ functus aliquando videatur munere, quam explanatoris.

l. 39. ἐκεῖνα πάντα] Oportuit aliquid exprimi, quò ἐκεῖνα relatiuum referatur. nunc enim videri poteſt aliquid deeſſe. *Hal.*

Pag. 342. 10. τοῦ στρατιώτου] Lege τοῖς στρατιώταις, vt eodem caſu vſurpetur, quo ſuperiùs, quod inſuper puto eſſe elegantius: & ſtatim ὁ διδάσκαλος τῷ μαθητῇ, vbi intelligitur δικάζει. *Hal.*

l. 31. ἐξετάσει τις.

l. 44. ἀλλ' εἰ δεῖ τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν, μᾶλλον αὐτῆς πλεονεκτεῖ. ſi quis paruum furtum fecerit, maior eſt iniuſtitia, quàm ſi magnum, ὅτι ἀπὸ μείζονος ἕξεως, *inquit Philoſophus.*

Hom. 4.

Pag. 344. 7. ἢ ἐκεῖνον] *Interpres, quam ſi nihil paſſus fuiſſem. Codex Ms.* ἢ ἐκεῖνα αὖ εἶπον.

l. 28. πῶς μέγα τι εἶναι νομίζουσιν οἱ ὑπ' αὐτοῦ στρατευόμενοι] *Si ſenſus huius loci ſit,* Quam magnum quid exiſtimãt eſſe ſi ſub ipſis mereantur? *legendũ potiùs eſſet,* πῶς μέγα τι εἶναι νομίζουσι τὸ ὑπ' αὐτοῦ στρατεύεσθαι? *at mihi nunc videtur aliquid deeſſe. quid enim eſt quod tanti æſtimant ij, qui ſub regibus militant? lege* πῶς μέγα τι νομίζουσιν οἱ ὑπ' αὐτοῦ στρατευόμενοι, ἐὰν κακοπαθῶσιν? *ſi illorum gratiâ aliquid mali patiantur. hoc enim intelligendum patet ex eo quod ſequitur,* εἰ τοίνυν τὸ κακοπαθεῖν βασιλικοῦ στρατιώτου. Hal.

l. 35. τί ἐστιν ἐὰν μὴ νομίμως;] *Scholiaſtes Thucydidis lib.* 6. τὸ νομίμως *exponit* μεγάλως, σφοδρῶς, ἰσχυρῶς. *vt Cic. in Verrem.* iuſtas inimicitias, *Liuius*, iuſtum prælium, *Quintilianus*, legitimum ſtudium, *pro magno.*

l. 40. τὸ δὲ καρτερικὸν] *Legendum fortè* τὸ δὲ ὥστε καρτερικὸν εἶναι, *vt reſpondeat priori,* τὸ δὲ ὥστε ἕτοιμον εἶναι.

Pag. 346. 13. ὑπὲρ τούτων ὧν πάσχομεν] *Lege* ὑπὲρ τούτων ἃ πάσχομεν. *nec enim relatiuum referri poteſt ad* τούτων. *Eſt enim* τούτων *perſonarum, fratrum ſc. aut electorum, ob quos patimur, at relatiuum rerum eſt, quas patimur.* Hal.

Pag. 346. 24. *Legendum* εἰ δὲ βούλει δοξάζεσθαι, δι' ἀτιμίας δοξάζου. *deeſt verbum.*

l. 29. *Legendum videtur*, ἐξήει.

l. 44. τῆς ἔξωθεν σοφίας ἄπειρος, τὰς γραφὰς μόνον εἰδώς] *Quomodo ergo Græcos poetas legerat, quos fre-*

quenter autores laudat? Hal.

Pag. 347. 40. ἰδὲ ἐν αὐτοῖς τοῖς δεσμοῖς πόσιν ἡ λαμπρότης] *Ducæus ſic in notis ad Edit. Latin. Pariſ.* 1588. εἰ δὲ ἐν αὐτοῖς τοῖς δεσμοῖς τοσαύτη ἡ λαμπρότης. Rectius.

l. 42. τῇ βασιλίδι] *Lege* τῇ πόλει τῇ βασιλ-

¶ Poteſt opinor abeſſe. H. S.

Pag. 348. 33. *Videtur legendum,* καὶ ἑαυτοῖς λογιεῖσθαι.

Hom. 5.

Pag. 349. 39. εἰ καὶ οὕτω λέγων δοκεῖ --] *Lectio vulg. in margine (quam ſequitur Interpres) ſtare poteſt, ſi poſt* αὐτόθεν *ponatur interrogatio.* Hal.

Pag. 350. 3. ἡμεῖς λέγομεν, *vſq; ad* αὐτὸν χωρῆσαι *lin.* 4] *Locum hunc perturbatiſſimum Ms. ſic concipit:* ἡμεῖς κἂν λέγωμεν ὅτι οὐκ ἔστιν, εἰ καὶ πρᾶγμα οὕτως ἔχει (οὐδὲ γὰρ οἴδαμεν τί τὴν οὐσίαν ἐστὶν) ὅμως οὐκ ἔχει φύσιν μὴ εἶναι· τουτέστιν, οὐ δυνατὸν εἰς τὸ μὴ εἶναι χωρῆσαι. *Lectori hæc comparanda relinquo: nec enim ego ſenſum aliquem elicio.* Hal.

Pag. 351. 4. οὐ κολάζονται δὲ οἱ πον --] τὸ, οὐ, *expungendum cenſeo, intelligendamq́; ſententiam hanc ironicè. mihi enim aliàs ſenſus non videtur conſtare.* Hal.

l. 14. ὥσπερ οὖν ὁ Ἀδὰμ πρὸ τῆς ἐντολῆς βέβαιος ἦν] *Interpres, ſicut nec Adam ante inſultum ſtabilis fuit. vnde legendū,* ὥσπερ οὐδὲ ὁ Ἀδὰμ πρὸ τῆς προσβολῆς βέβαιος ἦν. *Appoſitè, vt puto, ad ſenſum Chryſoſtomi: ipſum enim alibi memini docere, lapſurum fuiſſe Adamum ſponte, etiamſi diabolus ipſum non fuiſſet aggreſſus.* Hal.

l. 17. ἀπὸ τοῦ Δευτερονομίου αὐτὸ ἔλαβε] *Falſum. habetur enim Num.* 16.

l. 21. καθάπερ θεμέλιος *vſq; ad* πᾶς *lin.* 23.] *Magis perſpicua eſt lectio codicis manuſcripti,* ὁ τοιοῦτος, καθάπερ θεμέλιος στερεὸς πέπηγεν, ἔχων μίαν σφραγῖδα ταύτην ἐμπεπηγμένην. καλῶς εἶπε, σφραγῖδα. ὥσπερ γὰρ ἄν τις ἐπὶ λίθον ἐπιγράψειε, διὰ τοῦτο ἐπιγράφει, ἵνα ᾖ τὰ γράμματά τι σημαίνοντα· οὕτως ὁ ἐν ἑαυτῷ ἐπιγράφων ταῦτα τὰ γράμματα, δι᾽ ἔργων ἐπιδείκνυται καὶ πᾶς.

l. 37 νόει τὸ κριτήριον] *Lege* νοσεῖ. *vt & Interp. legit.* Hal

Pag. 352. 17. ἀπολαύσῃ μειζόνως] *Hoc rectum. ſed non minus rectè forſan* ἀπολαύῃ. ἀπολαύειν εἰς χρήματα *eſt* magnum detrimentum accipere. *tam enim de bono quàm malo dicitur.*

l. 29. αἱ ἐντυχίαι] *Interpres, Quid angorum per ſingula cumulum. Puto admittenda in textum quæ in margine, & reddendum, quid interceſſiones poſtulationesq́; aduerſus illos?* Hal.

l. 40. ὥρᾳ κακώσεως] *Apud Siracidem eſt* κάκωσις ὥρας. Hal.

Pag. 353. 8. *Vel legendum* πρὸς τοὺς τὰ σώματα ἀπαγορεύσαντας, *vel,* οἱ τὰ σώματα ἀπαγορεύσαντες. feſſi corpora, non ætate, ſed morbo.

Hom 6.

l. 35 ἐνταῦθα δὲ ὁ Παῦλος πρᾶγμά φησιν εἰκὸς] *Pro his pauculis codex Ms. hæc habet.* καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ χρηστεύεσθαι τὸν Θεὸν, καὶ ἐνεγκεῖν μακροθύμως αὐτοὺς ῥαθυμοῦντας, καὶ ἀπὸ τοῦ μετανοίας αὐτοῖς καιρὸν λιπεῖν εἰς τὸ ἀναστῆναι, εἰ βουληθεῖεν, πολλοὶ καὶ ἀπώλοντο μεταβαλλόμενοι· καὶ πολλοὺς εἰς τὴν σωτηρίαν ἐνήγαγεν ἐκ τοῦ καθ᾽ ἑαυτοῦ ὑποδείγματος. ὁ δὲ Παῦλος καί τι ξένον εἰσάγει οὕτως ἐνταῦθα λέγων. ἐν μεγάλῃ δὲ --

Pag. 354. 1. ἐπὶ δὲ τοῦ κόσμου οὐδαμοῦ] Quid hoc ſibi vult? quid enim intereſt inter ἐνταῦθα, & ἐπὶ δὲ τοῦ κόσμου? An Deus hîc improborum miniſterio vtitur, in mundo non vtitur? prius erat in Veronenſi, ἐπὶ δὲ τοῦ κόσμου τί; -- ego commodum ſenſum non elicio, niſi, omiſſo τῷ οὐδαμοῦ, ſic leg. & diſting. πάλιν ἐρεῖ. ἐπὶ γὰρ τοῦ κόσμου, εἰ καὶ μὴ πρὸς τοιαυτ --- Hal.

l. 2. *Videtur mihi legendum,* πολλὰ οἰκονομεῖ.

l. 17. *Fort.* τὸ ὄστρακον *melius.*

l. 32. κἂν ὅτι δήποτε, *non* ὅτι ἂν δήποτε.

l. 41. μόνον τὸ ἐξ αὐτοῦ] *Puto ſanum,* quantum in ipſo eſt. *Cæterum hic Interpres quædam intermiſcet, quæ in noſtris codd. non habentur. Manſuetum eſſe oportet atq́; pacificum, cæterùm ea manſuetudo ita ſeruanda eſt, vt non ex eâ pietas fidesq́; lædatur, quam qui violare quærunt, duriùs corripiendi ſunt.* Hal.

Pag. 357. 9. ῥυπαραῖς μετὰ χερσὶν οὐ τολμᾷς εὔξασθαι] *Non olim fas manibus illotis precari. Conſuetudinis huius ſæpiùs meminit Chryſoſtomus, ideoq́; extra eccleſias baptiſteria huius rei gratiâ habebāt. Noſter orat.* 108. *vol.* 6. διὸ νιπτῆρές εἰσι πρὸ τῶν πυλῶν τῆς ἐκκλησίας, μία μετὰ ὕδατος, *&c. hanc conſuetudinem ſtatim pluribus proſequitur.* Hal.

Hom. 7.

Pag. 359. 32. *Meliùs* ἄπειρος.

Pag. 361. 10. οὐκ ἐλεήσομεν, οὐδὲ δακρύσομεν *vſq; ad* τοῦτο πάθος] *Hæc in Ms. alijs verbis, eodem ſenſu habentur.*

l. 24. ἀπόλλυμεν αὐτὸν *lego: nempe* τὸν ἀδικούμενον. *quia qui non propulſat iniuriam, tam eſt in vitio, quàm qui facit.* καὶ ὁ μὴ κωλύων, *inquit Thucydides,* αἰτίαν ἔχει τοῦ πεποιηκέναι.

l. 25. εἰκῇ φιλοῦ λέγοντες, εἰκῇ μὴ μισοῦ] Quia inimicitias ſuſcipere nolunt, quos tueri debent, deſertos eſſe patiuntur, *inquit Cicero.*

Pag. 362. 4. *Legendum,* οὐκ ἔστι φιλαυτία. *cur enim bis diceret* φιλαργυρίαν? *hæc autem tria ordine apud Paulum poſita ſunt,* φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες.

l. 41. *Ponendum,* ἀποστέρξασαι δὲ προσῆκον. ἀποστέργειν *eſt* deſinere amorem: *vt* ἀπογίνεσθαι denaſci.

Pag. 363. 23. ὑπερανατενεῖ τὴν χεῖρα τὴν αὐτοῦ] *Interpres, ſuam tibi porriget manum atq́; te proteget.*

l. 28. ὁ διαφράξας αὐτὸν τὰ ἔσω καὶ τὰ ἔξω, *ſecundū Hebræam veritatem.*

l. 31. ὅπως ἐν τῷ συνάγειν μανθάνῃ] *Videtur eſſe imperfectum comma alicuius clauſulæ plenioris. & fortaſſe in integritatem non incommodè ſic reſtitues,* ὅπως ἐν τῷ τοῖς ἑτέροις καλοῖς συνάγειν μανθάνῃ τὰ σαυτοῦ πρώτως φέρειν. Hal.

Hom. 8.

Pag. 364. 16. *Legendum*, τοιοῦτοι γάρ οἱ ἀπιστοῦντες.

Pag. 365. 4. ἐκεῖ μὲν] Viz. 2. ad Romanos, quem locum ſuperiùs citauerât. *Hal.*

l. 11. *Fort.* τῶν ζώντων ζῇ.

l. 31. αὐτοῖς] Lege αὐταῖς.

Pag. 366. 12. οὐχὶ ἔλεγον μὲν ταῦτα, οὐκ ἐποίουν δέ; *Schema Demoſthenicum*, οὐκ εἶπον μὲν ταῦτα, οὐκ ἔγραψα δέ, οὐδ' ἔγραψα μὲν, οὐκ ἐπρέσβευσα δέ. *pro Corona.*

Pag. 367. 42 οὐ κατὰ συγχώρησιν λέγω, ἀλλ' ὥσπερ εἰσὶν οἱ ποταμοὶ] Verba, ſi quid video, vix ſenſûs alicuius, & nullius planè vſûs: Interpres aut non legit, aut neglexit. *Hal.*

Ibid. οὐ πάντες κατὰ βάθος ἴσοι - - vſq; ad τὸ ἓν μὴ θέλειν ποιεῖν lin. 44.] Locum hunc codex Ms. ſic legit: ὥσπερ ἐν τοῖς ποταμοῖς οὐ πάντες ἴσοι τυγχάνουσιν, ἀλλ' οἱ μὲν ἐπιπολαιότερον τὸ ἔδαφος ἔχοντες, οἱ δὲ οὕτω βαθὺ ὡς ἱκανὸν εἶναι ἀποπνῖξαι τὸν ἀγνοοῦντα, καὶ ἐνταῦθα οἱ ἴλιγγοι, ἐκεῖ δὲ οὐχ ἔτι· οὕτω καὶ περὶ τῶν τοῦ Θεοῦ ζητημάτων. τὰ μὲν τοιαῦτά ἐστιν, ὡς αὐτόθεν τὴν λύσιν παρέχειν τοῖς ζητοῦσι, τὰ δὲ οὕτως ἀπόῤῥητα καὶ ἀπόκρυφα, ὡς καὶ ἀπολλύναι ποιεῖν τοὺς περιεργότερον μαθεῖν τι φιλονεικοῦντας. καθάπερ ἐν τὸ μὴ θέλειν. - - - atq; hæc lectio plenior certè eſt, & ſi meo ſtandum arbitrio melior. *Hal.*

Pag. 368. 4. ἀφ' ἧς διέβαινε τὸ μὴ βαθὺ] Interpres, Omiſſis locis plenioribus: quaſi legiſſet, ἀφεὶς διαβαίνειν τὸ μὴ βαθύ. Sed quod editur ſenſum habet ſatis commodum. *Perit, cum temeritate illâ profundiora tentat, quâ minus profunda trãſijt.*

l. 6. ὀλίγον δὲ ἴλιγγες καὶ βάθη] Leg. ὀλίγοι δὲ ἴλιγγοι καὶ βάθη.

l. 19. ὁ τῶν ἑξακισχιλίων ἀριθμὸς] Sex millium canonem mihi Arithmetica mea non ſuggerit. fortaſſis corrupti numeri, legendumq; ὁ τῶν ἑξήκοντα ἀριθμὸς, vt intelligat logiſticam illam ſexagenariam, cuius in aſtronomia vſus infinitus, vnde canon ſexagenarius. *Hal.*

l. 40. *Puto legendum*, τί οὖν ὅτι ἃ λέγουσι, φησι, καὶ ἐκβαίνει; *hac eſt* ἀνθυποφορά. ἡ δὲ ὑποφορά, ἐπειδὴ οὐ πιστεύεις. τότε καὶ ἐκβαίνει. *Sic Auguſtinus*: Auguria atq; omina plerumq; credentibus rata ſunt, contemnentibus invalida. Si quando autem eueniunt, eſt ἐνέργεια τῆς πλάνης.

Ibid. αἰχμάλωτόν σε ἔλαβεν] *Supplendum* ὁ διάβολος, *vt ſequens ſimilitudo docet.*

Pag. 369. 3. *Legendum*, τὸ γὰρ πλέον.

l. 23. *Legendum*, καὶ ὑπὸ τὴν δουλείαν σαυτὸν ἐποίησας. *aut* τὸ ἅμα *interpretandum* ſimul ac.

l. 27. *Prorſus legendum*, οἱ δὲ τὰ μὴ μέλλοντα. *Hoc euincit* ἡ πρότασις τοῦ μειοσμοῦ. οἱ τόδε ἔσῃ. *debet enim eſſe antitheſis.*

l. 33. *Videtur legendum*, ἐπεὶ ὅτι οὐ βασκαίνει, δῆλον. τοῖς γὰρ παλαιοῖς. *vel eſt compendium ſermonis. vt Dem.* ὅτι δὲ ταῦτ' ἀληθῶς λέγω ἀνάγνωθί μοι τὸν νόμον.

l. 34. *Videtur legendum*, καὶ περὶ ὄνων. *Saul enim plures aſinas quæſiuit, quas pater amiſerat.*

Hom. 9.

Pag. 370. 7. *Complutenſis & meliores libri*, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος, *quæ vera eſt lectio. bis aut ter apud Thucydidem in præfatione habes* ἀρτύσασθαι τὸ ναυτικόν, *inſtruere claſſem.*

l. 11. *Fortè* τοιαύτην παρ.

l. 13. καὶ ἐν θανάτῳ τελευτῆς] *Vitioſus eſt hic locus: ſic opinor corrigendus*, καὶ οὐ θανάτῳ τελευτῆς, non communi modo moriendi: *aliter nulla erit antitheſis ad* 370. 15. *nec comparatio minorum. vel* οὐ κοινῷ θανάτῳ τῆς --

l. 20. *Lego*, τὸ πρᾶγμα μᾶλλον ἤ.

l. 26. *Lege*, ἐξηρτισμένος. *& lin.* 33. ἐξηρτισμένος. *Idem eſt* ἐξηρτημένος, *ſed illud meliores habent codices.*

l. 30. καὶ ἐν θανάτῳ] Interp. nouo ac peregrino more. Vnde puto legendum, καὶ νέῳ θανάτῳ. *Hal.*

l. 43. μάρτυρα καλεῖ ἐκεῖνον, δεικνὺς ὅτι καὶ τούτου αὐτὸν ἀνέμνησε] Veronenſe legit: μάρτυρα καλεῖ ἐκεῖνον ὅτι καὶ τούτου ἀνέμνησα. vbi ſi pro καλεῖ legamus καλῶ, vt interpres videtur legiſſe, lectionem illam multò magis probârim. *Hal.*

Pag. 371. 7. καθάπερ ἐπὶ τῶν ἰατρῶν εἰπὼν τὸ τραῦμα] De ſyntaxi huius loci non vſquequaque mihi perſuaſum: antè εἰπὼν ſubintelligendum, ὁ ἰατρὸς, quin & videri poteſt redditio ſententiæ deeſſe. ſignificat autẽ inter medicos vſitatum eſſe, vt poſtquam vulnus indigitârit medicus, tum ſecet, & emplaſtrum adhibeat. vnde fortaſſis magis perſpicuè legetur εἰπὼν τὸ τραῦμα, τότε ἔδωκε τὴν τομὴν, καὶ ἐπήγαγε τὸ φάρμακον. *Hal.*

l. 9. *Melius*, καὶ οὐδεὶς αὔξεται.

l. 16. *Lege*, τί ἐστιν ἐπὶ μακρ. περ.

l. 26. *Videtur legendum*, καὶ τὸ πρᾶγμα τῶν μαθητῶν χειροτονεῖσθαι. *Vel forſitan rectius eſt quod editur* διὰ τοῦ πράγματος. *vt ſit* ἐξήγησις τοῦ, ἐπισωρεύσουσιν. οἱ γὰρ ἐπισωρεύοντες αὐτοὶ χειροτονοῦσιν. *Ergo ſeculo Chryſoſtomi populus non habebat ius eligendi preſbyteros & epiſcopos. Abſurdum enim eſt vt diſcipulus eligat præceptorem.*

Pag. 372. 6. τίνος ἕνεκεν οὕτω μεγαληγορεῖ Παῦλος, λέγων, τὸν καλὸν ἀγῶνα ἠγώνισμαι] *Melius quàm Auguſtus, de quo iam moriente Tranquillus*: Amicos admiſſos percontatus, ecquid ijs videretur mimum vitæ commodè tranſegiſſe, adiecit & clauſulam: δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε. *Eſt autem verſus Euripidis.*

l. 26. οὐκ ἀπὸ κοτίνων ἐστὶ] *Notiſſimum eſt epigramma Græcum.*

Τέσσαρές εἰσιν ἀγῶνες ἀν' Ἑλλάδα, τέσσαρες ἱεροὶ,
Οἱ δύο μὲν θνητῶν, οἱ δύο δ' ἀθανάτων.
Ζηνὸς, Λητοΐδαο, Παλαίμονος, Ἀρχεμόροιο.
Ἆθλα δὲ τῶν κότινος, μῆλα, σέλινα, πίτυς.

Pag. 373. 14. εἰ δίοι δή.

Pag. 374. 16. *Legendum*, ἐὰν δὲ ἁπλῶς προσηλῶσθαι κατὰ κοινὸν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ, *& eſt* μείωσις τοῦ καθηλῶν καὶ προσκολλᾶν. *Apud Lyſiam eſt* προσηλωθῆναι τὴν θύραν.

Hom. 10.

Pag. 375. 6. Legendum, τοῦτο γάρ ἐστι τὸ τὸν παρόντα ἀγαπῶντας αἰῶνα.

l. 11. Legendum, ἀποστολικὰς πράξεις.

Pag. 376. 3. ἢ καὶ προφητεία ἐστὶ τὸ, ἀποδώσει αὐτῷ, ἢ ἀρά. *si legas* ἀποδῴη, *vt omnia habent exemplaria, est imprecatio: sin* ἀποδώσει, *quod in nullo codice vidimus, prophetia.*

l. 24. τὸν οἰνοχόον αὐτοῦ] An Narcissum intelligit?

l. 44. διὰ τῆς προσηγορίας ταύτης] *Non enim Onesiphorum salutabat, sed domum eius: ipse enim erat Romæ.*

Pag. 377. 27. ἀλλὰ ταπεινοφροσύνης - vsque ad ἡ γὰρ δύναμις] Hæc in Veronensi prius sic legebantur: οὐκ ἔστι τοῦτο. οὐ γὰρ διὰ τοῦτο ἐδόθη αὐτῷ ὁ σκόλοψ (ταπεινοφρονῶν γὰρ ἔφη τοῦτο) ἀλλὰ διὰ πολλὰς αἰτίας. ἑτέρα γνοὺς ὅτι ὁ Θεὸς οὐ τοῦτό φησιν αὐτῷ, ἵνα μὴ ὑπεραίρῃ, ἀλλὰ τί; ἵνα ἡ δύναμις.

Pag. 378. 1. τοῦτον τὸν λίθον vsque ad γεγενῆσθαι] Valdè hæc mihi suſpecta tanquam gloſſema, quod à ſciolo aliquo margini aſcriptum inde in contextum venit. *Hal.*

l. 7. τὸ τὴν φύσιν ταύτην ἐν τοῖς βιωτικοῖς μόνον ἐμποδίζειν μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐκεῖ] Interp. *Quod hic etiam ſeculi curis minimè à virtutis propoſito impediatur:* Aliam prorſus vt videtur ſecutus lectionem.

l. 8. Mallem τὸ ἐγκρατεῖν.

l. 39. ἐκείνῳ κρατεῖ] Leg. ἐν εὐνῇ κρατεῖ. *Hal.*

Pag. 379. 13. Legendum, ἀποτίθεσθαι ἐκείνοις, *nempe* τῇ γυναικὶ, τῷ παιδίῳ.

Pag. 380. 19. ὁ μέλλων αἰὼν] Ms. legit, ὁ μέλλων αἰὼν, ἀνεπαύσω. Et ſic mihi videtur legendum. Aliâs ſententia erit imperfecta. *Hal.*

NOTÆ ANDREÆ DOVNÆI

IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI

IN EPISTOLAM AD

Titum.

HArum homiliarum editionem adornauimus, Lector, ex Veronenſi excuſo, caſtigato ad Ms. Oxonienſem, & aliquot in locis ad Auguſtanum.

Hom. 1.

PAg. 381. *lin. 27. Meliùs & compendioſiùs legi poteſt,* δόκιμος ἐστὶ ἦν. ἢ οὐκ ἂν αὐτῷ. *Sic enim compendioſe loquuntur.*

l. 31. Mallem, φασὶ δὲ καὶ αὐτὸν νέον εἶναι.

l. 32. ἐν ταῖς πράξεσιν] vbi tandem? an fortaſſis ſub alterius nominis perſonâ? ego enim non reperio. *Hal.*

l. 34. Fortè, καὶ γὰρ ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορος σταθῆναι: *vel* φαίνεσθαι. *Deeſſe enim videtur eiuſmodi verbum.* Teſtimonium perhibuit illis robuſtiores eſſe, vt coram principe ſiſterentur.

l. 36. Legendum, γράφειν ταῦτα. ἀπὸ κοινοῦ δοκεῖ.

Pag. 382. 3. Videtur legendum, τῆς πρὸς Τιμ. εἶναι προτέρα δευτέρας ἐπιστολῆς. *Nam neq; quæ ſubijcitur ratio probat hanc ad Titum antiquiorem eſſe illâ ad Timotheum primâ: tum enim Paulus non erat in vinculis, neq; iam moriturus: neq; admittit vox* νεαρωτέρα. *Nam ſi illam ſcripſit in vinculis mortem expectans quotidie: hanc autem liber & ſolutus, non eſt hæc illa recentior, ſed paulò vetuſtior.*

l. 10. κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν Θεοῦ ὅτι ἐπίστευσας, ἢ ὅτι ἐπιστεύθης. *At neutrum verum. Vt enim dicunt* ἀποδημεῖ κατ' ἐμπορίαν, ἢ καθ' ἱστορίαν τῶν τόπων, *cum cauſam ſignificant peregrinationis: ſic Paulus miſſus eſt Apoſtolus, vt fidem quaſi miniſter daret electis Dei. Deus enim ipſe auctor eſt fidei. Hoc ei negotium datum fuit, & propter hoc ſuâ legatione functus eſt. Et hîc quidem præpoſitio finalem cauſam notat: 4. Regum cap. 20. efficientem:* καὶ ἐπέρριψεν ἐπ' αὐτὸν ἱμάτιον, καθότι εἶδε πάντα τὸν ὀρχούμενον ἐπ' αὐτὸν ἑστηκότα, eò quòd videret. *ſic* τὸ ἐπὶ *cum datiuo, modo finem, modo efficientem cauſam declarat, vt ſæpe obſeruauimus. Hunc ſenſum Noſter probat apertè.*

l. 19. *Duo verba permutârunt ſedes ſuas. ſic legendum*, πρότερον κατηξιώθημεν, καὶ ὕστερον κατηξιώσαμεν· πρότερον ἐπεγνώσθημεν, καὶ τότε ἐπέγνωμεν. *vide l.* 18. Sic & Fronto Duc.

l. 24. *Melius eſt* ἀλλ᾽ *quàm* καί.

l. 32. καὶ τοὺς μαθητευομένους] In Veron. erat τῶν μαθητευομένων. quod Fronto reddi vult, *ad labores exantlandos eorum cauſâ qui docerentur.* duriuſculum. fortaſſis τὸ μᾶλλον eò referendum ad τῶν μαθ-- vt ſignificet excitari magiſtrum ad labores ferendos, magis quàm diſcipulos: id eſt, oportere magiſtros maiores ſubire labores, quàm diſcipulum. *Hal.*

l. 33. εἰ γὰρ φίλου εὐεργεσίας ἀπενεγκόντες] *i.* ἀναμνησθέντες, memoriam repetentes: *eſt enim* εὐεργ. *genitiui ſingularis. vel* referentes, *id eſt*, narrantes, *ſi ſit accuſatiui pluralis.*

l. 37. περὶ τὸν τύπον] Legem ſcilicet Moſaicam, quæ typica tantùm erant veritatiſq; repræſentatiua. *Hal.*

l. 40. *Lego*, πῶς δείκνυται τοῦ νόμου καὶ τῆς χάριτος τὸ μέσον. *non eſt enim medium vnius: ſed diceret* τῆς χάριτος τὸ διάφορον.

l. 12. κηρύττομεν ὥστε μηδὲν προσθεῖναι -] Putârim magis perſpicuè legi, & diſtingui, κηρύττομεν· ὥστε μηδὲν προσθεῖναι δεῖ, ἀλλ᾽ - *Hal.*

Pag. 383. 15. οὐδὲ κηρύττειν ἄλλως ἔστι. *& l.* 16. *forſitan* τὸ γεγωνὸν *pro* γεγονός. *Non enim Chriſtus his verbis* κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων, *rem aliquam geſtam repræſentat, ſed vult palàm & clara voce euangelium prædicari.*

l. 9. τοῦτο γὰρ τὰ πάντα -] Malim τὰ γὰρ πάντα. *Hal.*

Pag. 385. 7. *Vel deeſt verbum, vel legendum,* δυσχεραίνει, *deleto* καί. *ſed ex v. ſequente videtur deeſſe* ἀλγεῖ *ante* καί. ¶ καὶ δυσχεραίνει] Lege κἂν δυσχεραίνει, ſaltem ægrè fert. *Hal.*

l. 16. *Videtur legendum,* τοῦτο οὖν ἀρχῆς; καὶ ταῦτα ὑπομένει, καὶ αἰ. *nam hoc omninò ponendum.* γοῦν *nullo modo quadrat interrogationi. nam apud Ciceronem & auctores valet* certè, quidem.

Ibid. ἀπηγχονίσθαι, *vel* ἀπηγχονῆσθαι.

l. 31. *Vera lectio eſt ſine dubio;* καὶ πόσης ταῦτα ἀσχημοσύνης γέμει; *nam ignem accendere, aquam portare, ligna ſcindere, ſunt hæc quidem indecora quæ faciat presbyter. ſed ſi fecerit coactus egeſtate, nullum pudorem afferunt.* ἔργον γὰρ οὐδὲν ὄνειδος, *inquit Heſiodus.* ἀσχημονεῖ μὲν οὖν ὁ ταῦτα ποιῶν· ὠλμίαν δ᾽ αἰσχύνην τὸ πρᾶγμα φέρει. *aliter:* πόσῃ τοῦτο αἰσχύνη γίνεται *non eſt Græcum. certè Chryſoſtomus nunquam ita locutus. ſed vel legendum,* πόσῃ τοῦτο αἰσχύνῃ γ. *in datiuo, vel* μετὰ πόσης τ. αἰσχύνης γίνεται. *quod melius. Qualis eſt hic ſermo,* quanto hoc dedecus fit? *diceret,* eſt. ſed quanto cum dedecore fit, *rectum. Fronto,* καὶ ἐν σοὶ τοῦτο αἰσχύνη ἦν--

l. 38. τί οὖν; ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ζῆν ὀφείλει;] *Et hunc* ἀστεϊσμὸν *à Demoſthene ſuo mutuatus eſt. ſic enim orator* ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν Χεῤῥονήσῳ: πόθεν γὰρ οἴεσθε ἄλλοθεν τὸν μήτε λαβόντα παρ᾽ ὑμῶν μηδὲν, μήτε αὐτὸν ἔχοντα ὁπόθεν μισθοδοτήσει, τοὺς στρατιώτας τρέφειν; ἐκ τοῦ οὐρανοῦ; οὐκ ἔστι ταῦτα. *Hic dux erat* Διοπείθης.

Pag. 386. 13. τί δὲ ὅλως καὶ γεγράφαμεν;] Interpres hæc verba omiſit.

Hom. 2.

l. 37. *Fortè,* πάντῃ διατρέχοντας.

Pag. 387. 1. ἃ δὲ τιμὴν μᾶλλον ἔφερεν ἢ πόνον εἶχε] *Quid hoc eſt? omnino* τὸ ἢ *ſumendum* συγκριτικῶς, *non* διαζευκτικῶς, *propter illud* μᾶλλον. *Deinde quæ laus eſt creare epiſcopos aut presbyteros? At honor magnus. Legendum igitur* ἢ πόνον εἶχεν. *Hoc arguunt antecedentia,* ἔνθα μὲν γὰρ ἦν κίνδυνος καὶ πολλὴ δυσκολία, *quæ periculoſa erant & difficilia Paulus ſibi ſumpſit, quæ autem honorifica & minùs laborioſa mandauit Tito.*

Pag. 387. 22. ἐπισκήψασθαι τῇ ζωῇ, *melius mihi videtur, vt in Demoſthenis orationibus,* ἐπισκήψασθαί τινι τῶν ψευδομαρτυριῶν: *niſi* ἐν τῇ ζωῇ *poſitum ſit* αἰτ. τοῦ εἰς τὴν ζωήν· *vt iuriſconſulti dicunt, tutius eſſe incumbere in rem quàm in perſonam. vel* ἐπισκήψασθαι ἐν τῇ ζωῇ *eſt* reperire aliquid in vitâ vitij quod accuſet.

l. 29. & 30. *Lego,* οὐκ ἔστι τὸν ἐξ ἀρχῆς μετὰ πολλῆς τραφέντα τῆς ἐπιμελείας, καὶ πολλῆς ἀπολαύσαντα σπουδῆς κακὸν γενέσθαι.

l. 43. πολιτικώτερον μᾶλλον, ἢ δημοτικώτερον τὴν ἀρχὴν μετιέναι] *Latini* ciuile imperium *appellant* moderatum. *Suetonius in Tiberio* 26. Verùm liberatus metu ciuilem ſe admodum inter initia & paulò minus quàm priuatum egit. *Idem in Caligula de Germanico,* Domi foriſque ciuilis, liberata ac fœderata oppida ſine lictoribus adibat. *Ioſephus de eodem alijs verbis,* τὴν ἀξίωσιν κτώμενος τοῦ βούλεσθαι ἴσος πᾶσιν εἶναι, æquo iure cum reliquis ciuibus viuere, nunquam ſe alijs anteponere. *Idem etiam de Claudio,* Ac in ſemet augendo parcus atq; ciuilis, prænomine imperatoris abſtinuit, nimios honores recuſauit. *Sic Plinius,* Modicũ & ciuile cõiunxit *quodam in loco. Tacitus de Aſinio Gallo,* Nec ideò iram eius leniuit, tanquam ductâ in matrimonium Vipſaniâ M. Agrippæ filiâ, plus quam ciuilia agitaret, Pollioniſque Aſinij patris ferociam retineret. *Idem de Teſtamento Auguſti:* Legata non vltra ciuilem modum. *Ariſtoteles Polit.* 2. ὅτι μὴ μικρὰ πόλις, πολιτικώτερον πλείονας μετέχειν τῶν ἀρχῶν καὶ δημοτικώτερον. *Idem valent hæc duo. M. Tullius ad Atticum lib.* 1. Sed interea πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ᾽ ὄναρ quiſquam inueniri poteſt: qui poterat, familiaris noſter (ſic enim eſt: volo te hoc ſcire) Põpeius togulã illam pictam ſilentio tuetur ſuam: Craſſus verbum nullum contra gratiam. Cæteros iam noſti, qui ita ſunt ſtulti, vt amiſsâ rep. piſcinas ſuas fore ſaluas ſperare videantur. *Reſpublica eſt res populi. Tyrannis ergo non eſt reſpublica.*

Pag. 388. 26. *Mallem,* μεῖζον ἰσχύοντα.

Pag. 389. 44. *Leg.* καὶ πολλὰ δὲ ἕτερα κερδαίνει, *expuncto* τῷ διά.

Pag. 390. 1. *Melius eſt* ἀλλ᾽.

Ib. εἰ ἐκ τοῦ] Interpres, qui ſine dubio vſus eſt melioribus codicibus, videtur legiſſe ἀλλ᾽.

Ib. 13.

l. 15. τί, οὐ φῄς *omnino ponendum: vt ſic aliquid reſpondeat interrogationi.*

l. 23. Fortè καὶ τῶν προσωπείων ἀπαρθέντων: *mihi quidem non ſit dubium.*

Ib. καὶ ἐν τοῖς] ἐν, deeſt in Ms.

Hom. 3.

Pag. 391. 21. προσιὼν πάλιν ἐπάγει] *Reliquum poematis quod attexit eſt apud Callimachum hymno Iouis,*

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσαι. καὶ γὰρ τάφον, ὦ ἄνα, σεῖο
Κρῆτες ἐτεκτήναντο. σὺ δ' οὐ θάνες: ἔσσι γὰρ αἰεί.

Quid igitur? Hoc diſtichon Callimachus ab Epimenide furatus eſt? Non poſſum animũ inducere, vt credã. Carmẽ enim molliſſimũ eſt, et verè Callimacheũ. Ergo Callimachũ innuit Paulus, non Epimenidem? At Callimachus non eſt Cres, ſed Cyrenæus, Apoſtolus autem ait, εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν, ἴδιος αὐτῶν προφήτης. *Porrò Epimenides non Poeta erat, ſed* χρησμῳδὸς, *vel* χρησμολόγος. *Deinde vnde hemiſtichium,* κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί? *veriſimile eſt, hoc ab Heſiodo ſumpſiſſe Epimenidem, cuius hoc eſt in Theogonia:*

Ποιμένες ἄγραυλοι, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.

Callimachum autem ab Epimenide illud Κρῆτες αἰεὶ ψεῦσαι· *Chryſoſtomum, qui ſic iſta contexuit, memoriâ lapſum. hac mea ſemper fuit opinio.*

l. 35. Sic ſupplendum cenſeo, quod deeſt: μᾶλλον δὲ εἰκὸς καὶ τοῦτο ἐψεῦσθαι αὐτούς, ὅτι τὸν Δία Θεὸν ἐνόμιζον. *Niſi ſic legas, nulla eſt conſequentia eorum quæ ſequuntur. Cretes autem non ſolùm oſtendebant ſepulchrum Iouis, ſed eum, vt apud ſe genitum Deum immortalem inprimis ferebant. Cur enim minùs propter ſepulturam Deus eſſet, quàm Hercules in Oeta crematus? aut Dioſcuri, quos Homerus ſepultos perhibet, Iliados 3.* τοὺς μὲν κατέχει φυσίζοος αἶα? *Secunda hæc igitur melior eſt ſolutio quæſtionis. Itaq; illud quod Chryſoſtomus affert de morte & ſepultura Iouis ex Callimacho, prorſus alienum eſt huius loci. Hoc noſtram ſuperiorem coniecturam non mediocriter confirmat.*

l. 40. Cenſeo legendum, ἀλλὰ κατὰ χρόνους, καὶ ἄλλους τινὰς κατ' ἄλλους χρόνους. *illud enim* ἀλλὰ κατὰ χρόνους ἄλλους τινὰς, *nimis abruptum eſt.*

l. 41. Mallem, οὔπω στιχαζόμενοι.

Ibid. ὡς τὰ μικρὰ τὰ μεγάλα μυστήρια] *Sacra Cereris Eleuſinia: vt notat Fronto, interpretaturq; è Scholiaſte Ariſtophanis in Plut.* μυστήρια δύο τελεῖται τοῦ ἐνιαυτοῦ τῇ Δήμητρι καὶ κόρῃ, τὰ μικρὰ καὶ τὰ μεγάλα, καὶ ἔστι τὰ μικρὰ ὥσπερ προκάθαρσις καὶ προάγνευσις τῶν μεγάλων.

Pag. 392. 2. Lege ex Arato, μεσταὶ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαί.

l. 13. πάλιν ἐπὶ βοῶν, ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ] *Hæc Interpres largiùs. Rurſus in arcâ Dei, cùm fuiſſet ab alienigenis capta, maximiſq; plagis gens illa percuſſa eſſet, dum remittendi conſilium inirent, ſi hanc, inquiunt &c.*

l. 21. καὶ οἱ δαίμονες δὲ οὐ προσεκυνοῦντο. οὐκ ἦν γὰρ ἔνδηλον τὸ φθεγγόμενον ἵνα κωλυθῇ] Horum ego ſenſum non capio.

l. 44. ἐν Δάφνῃ] Hinc apparet hæc ſcripta fuiſſe Antiochiæ.

Ib. τῆς Ματρώνης λεγόμενον σπήλαιον] Speluncam hanc in ipſa Daphne fuiſſe puto. Ipſe enim Chryſoſtomus aduerſus Iudæos Matronæ ſpeluncæ in Daphne meminit.

Pag. 393. 7. Mallem interrogationes tolli poſt τὸ μετὰ δούλοις, *ſine* τί.

l. 11. τοῖς δὲ μεμιαμμένοις] *Hoc quidem verum: tamen codices habent* μεμιασμένοις: *quod vſitatius. Unde apud Sophoclem,* ἄγος καὶ μίασμα, ſcelus, piaculum. *Verborum in* αίνω *duplex eſt perfectum paſſ.* φαίνω, πέφασμαι πέφαμμαι.

l. 19. διὰ τὸ ὄφεις ἐσθίειν] Ἐτυμολογικῶς *dicendum erat* παρὰ τὸ ὄφεις ἐλεῖν.

l. 22. τί γὰρ, εἰπέ μοι, οἴνου ἀκαθαρτότερον; *& mox,* ὁ οἶνος οὐχὶ ἀπὸ κόπρου τὴν σύστασιν ἔχει; *at Apollonij Tyanenſis contraria eſt ſententia, de quo ſic Philoſtratus,* τὰς μὲν ἐμψύχους βρώσεις, ὡς οὔτε καθαρὰς, τόν τε νοῦν παχυνούσας, παρῃτήσατο· τραγήματα δὲ καὶ λάχανα ἐσιτεῖτο, καθαρὰ εἶναι φάσκων, ὁπόσα ἡ γῆ αὐτὴ δίδωσι. καὶ τὸν οἶνον καθαρὸν μὲν ἔφασκεν εἶναι πόμα, ἐκ φυτοῦ οὕτως ἡμέρου τοῖς ἀνθρώποις ἥκοντα, ἐναντιοῦσθαι δὲ τῇ τοῦ νοῦ συστάσει, διαθολοῦντα τὸν ἐν τῇ ψυχῇ αἰθέρα. *Sed Chryſoſtomus poſtea mentem ſuam explicat,* καὶ ὅλως εἰ βουλοίμεθα ἀκριβολογεῖσθαι, πάντα ἀκάθαρτα. ἀλλ' οὐδὲν, εἰ βουλοίμεθα μὴ ἀκριβολογεῖσθαι, ἀκάθαρτον, ἀλλὰ πάντα καθαρά. *Hæc igitur non pugnant.*

l. 24. τὸ σφαζόμενον] *Sacrificium ſcilicet quod mactabatur.*

l. 31. Interpres rectiùs legiſſe videtur, πῶς γὰρ ἐν τοῖς ἀκαθάρτοις καθαρόν τι ἂν εἴη; *mens enim impura, conſcientiâ pollutâ, omnia attrectatione contaminat. Hinc eſt quod Plato Phædone, mentem antea purificandam eſſe admonet, quàm ad Deum accedimus.* τῷ γὰρ μὴ καθαρῷ καθαροῦ ἅπτεσθαι, μὴ οὐ θέμιτον ᾖ.

l. 38. Inducendum ἀκαθαρσία, *& legendum,* τοῦτ' ἔστι, *vel,* τουτέστιν αὐτοί εἰσιν, *quaſi diceret,* illi impuri ſunt, ſed tu nihilominus idcirco tacueris.

¶ Non puto inducendum. nam ſic Oecumen: τοῦτο ὄντως ἀκάθαρτον, quod huic æquiualet. *Hal.*

l. 42. Lege, ἐπειδὴ γὰρ ἄστατοί εἰσιν. *Et continuò mallem* συμπεριφέρεσθαι αὐτοῖς.

Pag. 394. 1. Inducendum etiam τὸ καθαρότητος. *bis enim poni non eſt opus.*

l. 12. Melius eſt vt retineatur πορνεία *propter teſtimonium prophetæ, quod ſequitur Iſaiæ 1.*

l. 31. Prorſus legendum ἀπὸ τούτων ἀνήγαγε, *nempe* τῶν σωματικῶν.

l. 40. In margine ἐναγέστερα] In Veronenſi legebatur ἀγελαιότερα, pro quo Fronto reponit ex emendato codice, ἀγελάτερα: ſed melius quod edidimus. *Hal.*

Hom. 4.

Pag. 395. 22. Scribendum cenſeo, καὶ οὐχ ἡ νόσος μόνον. *Deinde,* ἔχει δὲ ἴδιον τὸ νοσερὸν, τί.

l.26. Lego, καὶ ἐν ἡλικίᾳ ταύτῃ.

l.28. σωφροσύνη γὰρ τοῦτο λέγεται, ἡ τῶν φρενῶν σωτηρία] *Ariſt. Ethicorum 7. cap. 5.* ἔνθεν ϗ τὴν σωφροσύνην τούτῳ προσαγορεύομεν τῷ ὀνόματι, ὡς σώζουσαν τὴν φρόνησιν.

Pag. 397. 5. τὴν ἀνδρείαν *non eſt inferendum: ſunt enim qui putant è margine irrepſiſſe & eſſe gloſſema* τῆς ἀδιαφθορίας. *Chryſoſtomi potiſſimum auctoritate nitentes, qui rectè ſentiunt.*

l. 12. δούλοις ἰδίοις] *Ms. Oxon. hic defecit: reliqua caſtigata ſunt ex Ms. Auguſtano.*

l. 15. An non legendum, ϗ ὁ δοῦλον δεσπότης ἀποστερῶν? *certè* δοῦλος *eſt* δεσπότου κτῆμα: *non contrà. Itaque ait Philoſophus,* Dominus eſt ſerui Dominus tantùm: ſeruus autem non ſolùm domini ſeruus, ſed ἁπλῶς τοῦ δεσπότου.

l. 21. κἂν γὰρ τῷ δεσπότῃ διακονῇς μετ' εὐνοίας, ἀλλ' ἡ πρόφασις ἀπὸ τοῦ φόβου τὴν ἀρχὴν ἔχει. δεσπόται γὰρ ἀπὸ τοῦ δέους λέγονται, *vt Philo Iudaeus docet. Vnde illud prophetae:* Si ego ſum Dominus veſter, vbi timor meus? *Mal. 1.*

l. 27. δόγματος] Malim aliquid aliud, vt ῥήματος, vel fortaſſis, ὡς ἀπὸ δογμάτων πράγματα, vt ſit ἀντίστροφον illius quod ſubſequitur. *Hal.*

l. 29. ϗ γὰρ ϗ παρ' αὐτοῖς τοῦτο διωμολόγηται, ὅτι τὸ τῶν δούλων γένος ἰταμόν πως ἐστι] *Plato Legum 6.* ὑγιὲς οὐδὲν ψυχῆς δούλης. οὐδὲ πιστεύειν οὐδέποτ' οὐδὲν τῷ γένει δεῖ τὸν νοῦν κεκτημένον. *Sed idem paulo antè ait,* πολλοὶ ϗ ἀδελφῶν ἤδη δοῦλοι ἡμῖν ϗ ὑέων κρείττους πρὸς ἀρετὴν πᾶσαν γενόμενοι, σεσώκασι δεσπότας ϗ κτήματα, τάς τε οἰκήσεις αὐτῶν ὅλας.

Pag. 398. 42. Lego, ϗ ὁμοῦ τι μείζονα ἐμαυτοῦ. ὁμοῦ τι, ferme, ἐγγύς.

Pag. 399. 2. τὰς ἀλλοτρίας καρποῦνται συμφοράς] *Hippocratis dictum eſt,* ὁ ἰατρὸς ἐκ τῶν ἀλλοτρίων συμφορῶν ἰδίας καρποῦται λύπας.

l. 4. Legendum, ἀπὸ τούτων αὐτοὺς καρποῦνται, *non* αὐτοὶ, *vt docet, quod iam diximus. eos enim* καρποῦσθαι *dicimur, ex quibus lucrum facimus.*

l. 7 Repone κἂν ἄλλως. quamuis ſequatur ἄν.

l. 26. Lege, τὰ παρ' ἡμῶν.

Hom. 5.

Pag. 400. 18. Fortè μηδὲ τῷ τυχόντι, *vt neq́ vllam dominis dent anſam reprehenſionis, neq́ alteri cuilibet. Hoc enim profectò melius, quàm ſi dicat,* Ne in re quidem qualibet. *Seruis enim Chriſtianis non ſolùm dominorum offenſiones erant vitandae, ſed non minùs aliorum, qui videntes eorum nequitiam à fide poterant auerti.*

l. 41. Ponendum cenſeo, μετὰ τοσαύτης, ϗ τὴν χαρὰν αὐτὴν βούλεται φαίνειν; *alioqui ſermo claudicat: & hic diſtinguendum.*

Pag. 401. 18. Omnia ſunt legenda ſic, περὶ δὲ τῶν παρθένων, φησὶν, ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω. ϗ περὶ γυναικῶν πάλιν, μὴ ἀπε. *Nam niſi ſic legas, nihil erit quod ex aduerſo reſpondeat ſuperiori membro,* τοῦτο μὲν οὖν ἐν ἐπιτάγματος τάξει μόνον τίθησιν. Hoc dicit, *inquit*, quaſi cum imperio, illud non pro imperio, ſed ſuadens.

l. 26. Τιμοθέῳ] Vox expungenda: locus enim eſt ad Hebraeos. Interpres vocem aut non legit, aut neglexit: poſterior certè locus eſt è Timotheo. *Hal.*

l. 38. Sic diſtinguendum, ἐν τῷ νῦν αἰῶνι. ϗ ἐν τῷ μέλλοντι τίς ἡ ἐλπίς; τί τὸ α. *non enim profectò dicit, ſobriè, iuſtè pieq́ viuendum eſſe in futuro ſeculo.*

Ib. ϗ ἐν τῷ μέλλοντι] Interpres verba haec non habet, & certè non videntur legenda.

l. 44. Delendum οὐκ.

Pag. 402. 27. τὸν αὐτὸν ἀγῶνα τρέχομεν, *durum eſt. dicimus* στάδιον τρέχειν, ἢ δίαυλον: *ſed ego nihil hic ſubaudiendum arbitror, ac legendum tantummodo* τὸν αὐτὸν τρέχομεν: *ſubaudi* δρόμον, *vt in prouerbio:* τὸν περὶ ψυχῆς τρέχειν. *Nam & hoc prouerbialiter dictum. Quod cum imperitus quiſpiam non intelligeret, addidit* ἀγῶνα. *quod deinde corruptum eſt in Veronenſi editione in* αἰῶνα. ¶ Ἀγῶνα τρέχειν *vſurpatum ab Apoſtolo 12. ad Heb. v. 1.* τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα. *Hal.*

l. 44. Lego, πῶς πᾶσαν κακίαν διεξῆλθεν. *De Paulo. plurima enim vitia enumerauit.*

Ib. ὅρα πῶς πᾶσαν vſque ad πλανώμενοι 403. 2.] Interpres videtur aliter legiſſe. *Vides quomodo omnem prorſus excluſit malitiam, omnem arrogantiae ac praeſumptionis aditum prorſus obſtruxit? Nonne, inquit, innumera per prophetas ſanctoſq́ omnes Deus nobis oſtendit beneuolentiae ſigna, nec tamen audiuimus?*

Pag. 403. 1. διὰ προφητῶν πάντων, *vel* διὰ προφητῶν, δι' ἀποστόλων, διὰ πάντων. *Deinde* μὴ οὐκ ἠκούσαμεν; *an non audiuimus?*

l. 8. Legendum, οὐδὲ συῤῥάπτει τὰς παλαιὰς οἰκοδομάς *vel* ταῖς παλαιαῖς οἰκοδομαῖς.

l. 18. Ponendum, τῷ μηδὲν ἔχειν. *Nam quod editum eſt non cohaeret.*

l. 23. φησί τις τῶν ἔξωθεν, ὅτι ϗ ἀρετῆς τὸ πρᾶγμα ᾔδεσαν εἶναι] *Nempe furtum facere. Plutarchum opinor ſignificat, qui non vno loco de Lacedaemonijs ſcribit, illos ſolitos collaudare eos adoleſcentes, qui furtum occultè, ſolerter, callideq́ feciſſent: ſed iidem deprehenſi poenas dabant.*

l. 24. Θεὸν τιμῶντες] Mercurium ſcilicet.

l. 28. Legendum τὴν μανίαν κλοπῆς ἀπελθεῖν, ὥσπερ τὰς παιδεραστίας, *vel* ἀπελαύνειν. ¶ Puto receptam lectionem eſſe meliorem. *H. S.*

l. 29. ὅτι παρ' αὐτοῖς] Lege, ὅτε παρ' αὐτοῖς quamdiu apud ipſos error valuit.

l. 30. εἰ μὲν δικαίους] Interpres legit quod in margine, & ante haec verba iſta interſerit: *Quid enim non praeſumerent homines, quid non iniquitatis admitterent, qui tam ſceleſtos inuentoreſq́ malorum colerent Deos?*

l. 33. Legendum, δούλῳ μὴ ἐξεῖναι μήτε παιδεραστεῖν, μήτε ξηραλοιφεῖν] *Ait Philoſophum legem hanc tuliſſe. Eſt autem Solonis lex, quem inter philoſophos Plato in Timaeo numerat. Aeſchines contra Timarchum:* δοῦλον φησὶν ὁ νόμος μὴ γυμνάζεσθαι, μηδὲ ξηραλοιφεῖν ἐν ταῖς παλαίστραις. *Paulo poſt,* πάλιν ὁ αὐτὸς εἶπε νομοθέτης, δοῦλον ἐλευθέρου παιδὸς μὴ ἐρᾶν μηδ' ἐπακολουθεῖν, ἢ τύπτεσθαι τῇ δημοσίᾳ μάστιγι πεντήκοντα πληγάς. ἀλλ' οὐ τὸν ἐλεύθερον ἐκώλυσεν ἐρᾶν, ϗ ὁμιλεῖν, ϗ ἀκολουθεῖν, οὐδὲ βλάβην τῷ παιδὶ, ἀλλὰ μαρτυρίαν σωφροσύνης ἡγήσατο συμβαίνειν.

l. 41. ὁ δεῖνα τῆς μητρυιᾶς ἠράσθη] *An Phœnicem Achillis magiſtrum indicat, quem pater Amyntor ob hanc cauſam expulit? Iliados* 9.

l. 42 καὶ ἡ δεῖνα τοῦ προγόνου, καὶ ἀπήγξατο] *Phædra Theſei coniux, Hippolytum Amazonis filium, priuignum ſuum deperibat, & cùm potiri nequiret, dolorem laqueo finiuit.* πρόγονος *eſt priuignus, id eſt filius ex priori vxore natus.*

Pag. 404. 7. εἶτα αὐτὶς ἐστὶ ὁ μανεὶς ἀπελθὼν ἔσφαξε ἕτερον, καὶ τὴν ἐκείνου γυναῖκα] *Quem Oreſtes furens occiderit, & cuius vxorem rapuerit, mihi incognitum.*

l. 15. *Melius puto,* ὅταν πάσας τῆς ψυχῆς ἐπαφῶμεν τὰς ἡδονάς. ἐπαφιέμεν μὲν γὰρ τὸν κύνα τῷ θηρίῳ. *ſed an ita dicitur,* πάσας τῇ ψυχῇ ἐπαφιέναι τὰς ἡδονάς; *Quod ſi probamus, ſic intelligendum erit,* immittere omnes voluptates, quæ miſerum inuadant animum. *vt Virg.*

--claſſiq; immittit habenas. *Videndum an non rectiùs diceretur,* ὅταν πάσαις τὴν ψυχὴν ἐπαφῶμεν ταῖς ἡδοναῖς.

l. 16. ὅτι οὐ μετ᾽ ἀρετῆς] *Interpres legit* ὅτι οὐ μετ᾽ ἀρετῆς ἡ ἀγάπη οὐδείς. *Ms. ſic,* ὅτι μετ᾽ ἀρετῆς ἡ ἀγάπη, ὅτι τότε οὐδείς. ¶ Corrigendus hic locus ex margine.

l. 22. ἀλλά τις πάλιν παρ᾽ αὐτοῖς παρθένους γυμνὰς ἐκέλευε παλαίειν ἐπ᾽ ὄψεσιν ἀνθρώπων] *Hic opinor Licurgus eſt, qui ſuis legibus inſtituit virgines veſtibus poſitis luctari in arenâ. Cic. 2. Tuſcul.* Itaq; illi qui Græciæ formam rerumpub. dederunt, corpora iuuenum firmari labore voluerunt. Quod Spartiatæ etiam in fœminas tranſtulerunt: quæ cæteris vrbibus molliſſimo cultu parietum vmbris occuluntur: Illi autem voluerunt nihil horum ſimiles eſſe apud Lacænas virgines: quibus magis palæſtra, Eurotas, ſol, puluis, labor, militia ſtudio eſt, quàm fertilitas barbara. *Scimus autem eos, qui in palæſtra certabant, certâſſe nudos: veriſſimumq́; eſt illud Herodoti,* ἅμα κιθῶνι ἐκδυομένῳ συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. *Non abſimile illud Laconis cuiuſdam, quod Plutarchus refert:* πυνθανομένου τινὸς διὰ τί τὰς μὲν κόρας ἀκαλύπτους τὰς δὲ γυναῖκας ἐγκεκαλυμμένας εἰς τοὐμφανὲς ἄγουσιν. ὅτι (ἔφη) τὰς μὲν κόρας ἄνδρας εὑρεῖν δεῖ· τὰς δὲ γυναῖκας σώζειν τοὺς ἔχοντας. *Sed apud alios omnes velatæ ſunt virgines, & maximè cùm nubunt, vnde dictum* nubere, *vt* caput obnubito. *Similiter Herodotus Græcos perſtringere videtur, quod nudos in arenam producerent, & in hoc quidem Barbarorum verecundiam magis laudare.* Παρὰ γὰρ τοῖσι Λυδοῖσι, σχεδὸν καὶ παρὰ τοῖσι ἄλλοισι βαρβάροισι, καὶ ἄνδρα ὀφθῆναι γυμνὸν αἰσχύνην μεγάλην φέρει.

l. 25. καὶ εἰς πολέμους αὐτὰς ἐξάγει] *Hoc etiam grauiter in Platone reprehendit Clemens Alexandrinus. Sed maiorem illi inuidiam ex hac re conflát quàm meretur. Sic enim princeps philoſophorum in 5. de Rep.* τὰς θηλείας τῶν φυλάκων κυνῶν πότερα ξυμφυλάττειν οἰόμεθα δεῖν, ἅπερ ἂν οἱ ἄρρενες φυλάττωσι, καὶ ξυνθηρεύειν, καὶ τἆλλα κοινῇ πράττειν; ἢ τὰς μὲν οἰκουρεῖν ἔνδον, ὡς ἀδυνάτους διὰ τὸν τῶν σκυλάκων τόκον τε καὶ τροφήν, τοὺς δὲ πονεῖν τε καὶ πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἔχειν περὶ τὰ ποίμνια; Κοινῇ, ἔφη, πᾶσι· πλὴν ὡς ἀσθενεστέραις χρώμεθα, τοῖς δὲ ὡς ἰσχυροτέροις. Οἷόν τ᾽ οὖν, ἔφην ἐγώ, ἐπὶ τὰ αὐτὰ χρῆσθαί τινι ζώῳ, ἐὰν μὴ τὴν αὐτὴν τροφήν τε καὶ παιδείαν ἀποδιδῷς; Οὐχ οἷόν τε. εἰ ἄρα ταῖς γυναιξὶν ἐπὶ ταὐτὰ χρησόμεθα καὶ τοῖς ἀνδράσι, ταὐτὰ καὶ διδακτέον αὐτάς. Ναί. Μουσικὴ μὲν ἐκείνοις τε καὶ γυμναστικὴ ἐδόθη; Ναί. Καὶ ταῖς γυναιξὶν ἄρα τούτω τὼ τέχνα, καὶ τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἀποδοτέον καὶ χρηστέον κατὰ ταὐτά. *In 6. autem legum, non cenſet ad bellum educendas mulieres, ſed ſi viri fortè omnes relictâ ciuitate exierint, interim autem hoſtes aduenerint, ciuitatem deſertam per hanc occaſionem oppreſſuri,* πολλή τις κακία τῆς πολιτείας, *inquit* οὕτως αἰσχρῶς τὰς γυναῖκας εἶναι τεθραμμένας, ὡς μηδ᾽ ὥσπερ ὄρνιθας περὶ τῶν τέκνων μαχομένας πρὸς ὁτιοῦν τῶν ἰσχυροτάτων θηρίων, θέλειν ἀποθνήσκειν τε καὶ πάντας κινδύνους κινδυνεύειν. ἀλλ᾽ εὐθὺς πρὸς ἱερὰ φερομένας πάντας βωμούς τε καὶ ναοὺς ἐμπιπλάναι, καὶ δόξαν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος καταχεῖν ὡς πάντων δειλότατον φύσει θηρίων ὄν. *ſed hæc vtcunq́; ſunt, illud quidem verum, quod idem in 5. de rep. dicit,* γυναῖκες πολλαὶ πολλῶν ἀνδρῶν βελτίους εἰς πολλά.

Hom. 6.

Pag. 405. 37. καὶ ἔρεις, καὶ μάχας νομικὰς περιΐστασο] *Hoc quidem verbum Noſter non explicat, ſed Vetus benè interpretatur,* deuita: *Beza minus rectè,* cohibe: *Lucianus* ἐν τῷ περὶ αἱρέσεων *ad finem, verba vltima ſunt,* φιλοσόφῳ δὲ εἰς τὸ λοιπὸν κἂν ἄκων ποτὲ ὁδῷ βαδίζων ἐντύχω, οὕτως ἐκτραπήσομαι καὶ περιστήσομαι ὥσπερ τοὺς λυττῶντας τῶν κυνῶν.

Pag. 406. 36. ἡ δὲ Νικόπολις τῆς Θρᾴκης ἐστί] *Nullam Stephanus nouit Nicopolin, nec Thraciæ, nec Macedoniæ. Sic enim ait,* Νικόπολις, πόλις Ἠπείρου: *& hanc eſſe credo, quò Paulus Titum vocat. Hæc olim Ambracia dicta eſt: ſed poſt pugnam Actiacam non procul ab eâ commiſſam, Cæſar Auguſtus ad memoriam inclytæ, quam adeptus eſt, victoriæ, mutauit nomen & auxit, additis aliquot finitimis ciuitatibus. Strabo lib. 7.* περὶ τῆς Ἀμβρακίας *loquens,* Μακεδόνες δ᾽ ὕστερον καὶ Ῥωμαῖοι, καὶ ταύτην καὶ τὰς ἄλλας κατεπόνησαν τοῖς συνεχέσι πολέμοις διὰ τὴν ἀπείθειαν. ὥστε τὸ τελευταῖον ὁ Σεβαστὸς ὁρῶν ἐκλελειμμένας τελέως τὰς πόλεις, εἰς μίαν συνῴκισε τὴν ὑπ᾽ αὐτοῦ κληθεῖσαν Νικόπολιν ἐν τῷ κόλπῳ τούτῳ. ἐκάλεσε δ᾽ ἐπώνυμον τῆς νίκης ἐν ᾗ κατεναυμάχησεν Ἀντώνιον πρὸ τοῦ στόματος τοῦ κόλπου, καὶ τὴν Αἰγυπτίων βασίλισσαν Κλεοπάτραν. *Vel in hac igitur vrbe erat Paulus, vt mihi videtur, cùm hæc ſcriberet, vel eò venturus erat paulo poſt. Itaq́; huc Tito condicit. Propter celebritatem enim vrbis erat cur ibi vellet eſſe. Nam & locum Cæſar ornauerat, & Ambracia olim fuerat Pyrrhi regia. Nec moror, quod in fine eſt, hanc epiſtolam ſcriptam eſſe Nicopoli Macedoniæ. Nulla enim ibi fuit Nicopolis, aut ſi fuit, paruum aliquod atq́; obſcurum erat oppidum: & cur non Apoſtolus, ſi in Macedoniam cogitaret, vel Theſſalonicam ſe contulit vel Philippos? hæ ſunt enim Macedoniæ ciuitates nobiliſſimæ. Sunt etiam hoc nomine aliæ ciuitates duæ,* *quas nouit Stephanus, altera in Bithynia, Armeniæ altera. Sed quis credat ibi fuiſſe Paulum, aut futurum fuiſſe? Eſt & in Ægypto Nicopolis, quam Strabo memorat lib. 17. item ab Auguſto monumentum eiuſdem victoriæ condita. Ibi enim fudit reliquias exercitus Antonij & Cleopatræ, cùm ſe recepiſſent in Ægyptum: ibiq́ vterq́ in illius poteſtatem venerat. Vide quid de hoc loco ſtatuendum ſit. Ego enim vel corruptum eſſe arbitror, vel magnum eſſe errorem Chryſoſtomi.* ¶ *Atqui ſic etiam Theodoretus:* τῆς Θρᾴκης ἐστὶ Νικόπολις, τῇ δὲ Μακεδονίᾳ πελάζει: *cui potiùs & Chryſoſtomo de re ſibi comperta & vrbe vicina loquentibus aſſentior, quàm vllis quantumuis ſpecioſis in contrarium adductis argumentis. H. S.*

l. 43. μανθανέτωσαν οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι] *In hunc locum nihil hic Chryſoſtomus. Suprà interpretatus eſt* καλὰ ἔργα *de beneficentia atq́ eleemoſynis, quæ* κατ᾽ ἐξοχὴν *bona opera vocantur. Sed ego* τῶν καλῶν ἔργων *intelligo* καλῶν ἐπιτηδευμάτων, *honeſta ſtudia atq́ arteis, quibus vita toleratur, & velle Apoſtolum, vt neq́ otioſi ſint,* ἀτάκτως *ambulantes, vt 2. Theſſal. 3. nec turpes quæſtus faciant: idq́ ex ſingulis ordine contextûs verbis oſtendimus.* ἔργον *ſæpe eſt* opus illud, quod vnum agimus in vita, vitæ actio. *Vt M. Tullius 1. de Nat. Deorum.* Nam & de figuris Deorũ, & de locis atque ſedibus, & de actione vitæ multa dicuntur. *Gen. 47.* καὶ εἶπε Φαραὼ τοῖς ἀδελφοῖς Ἰωσήφ, τί τὸ ἔργον ὑμῶν; οἱ δὲ εἶπαν τῷ Φαραώ, ποιμένες προβάτων οἱ παῖδές σου. *Sophoc. Oedip. tyr.*

Οἰ. ἔργον μεριμνῶν ποῖον, ἢ βίον τίνα;
Θε. Ποίμναις τὰ πλεῖστα τοῦ βίου ξυνειπόμην.

Ionæ. 1. τίς σου ἡ ἐργασία; *reſpondet,* δοῦλος Κυρίου εἰμὶ ἐγώ. *Iam* προεστάναι τῆς τέχνης *dicitur, qui profitetur & factitat artem aliquam. Syneſius epiſt. 2. de meretricula quadam:* καὶ προὔστη τῆς τέχνης λαμπρῶς, ἧς ἐπειδὴ τὴν ἐργασίαν ὑπὸ χηρᾷ ῥυτίδι κατέλυσε, ταῖς ἐν ἡλικίᾳ παιδοτριβεῖ, καὶ τοῖς ξένοις αὐτοσχεδιάζουσιν. *Ex Plutarcho Lexica proferunt,* τῆς ἐργασίας περιϊστάμενος: *ſic apud Cic. legas pro domo:* Qui ſacerdotijs præfuerant. *Chryſoſtomus ad Romanos. Hom. 31.* εἰ γὰρ οἱ ἀπὸ τῶν χειρῶν ζῶντες, καὶ ἐργαστηρίου προεστηκότες τοσαύτην ἐπιδείξαντο φιλοτιμίαν, τίνα ἂν ἔχοιεν συγγνώμην οἱ πλουτοῦντες, καὶ τὰ πάντα περιφρονοῦντες; *Vix hoc verbum aptaueris bonis operibus. Sed quæ ſequuntur euidentiùs, quod volumus, arguunt,* εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, *id eſt,* vt non cogantur alienas opes expectare, quod miſerrimum eſt, ſed quæ neceſſaria ſunt ad victum cultumque ipſi ſibi comparent: nec ſibi ſolùm, ſed habeant etiam vnde alijs ſubueniant egentibus. *Quamobrem addit:* ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι. *ſic ad Epheſ. 4. v. 28.* ὁ κλέπτων, μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω, ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς ἰδίαις χερσίν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι. *Hoc enim* καρπὸν *vocat ad Philip. cap. 4. v. 17.* οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλ᾽ ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν: & *cap. 1. v. 11.* πεπληρωμένοι καρπῶν δικαιοσύνης τῶν ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ. *Miſerant enim Philippenſes Paulo ſubſidium, & releuârant eum in vinculis.*

Pag. 407. 3. Legendum, vel περιΐστασθαι, *vel* περιΐστασο. *Sed hoc potiùs: eſt enim Pauli.*

l. 6. Mallem περιΐστασθαι, *amouere, amoliri. Ad fugiendum enim nullâ opus eſt fortitudine.*

l. 8. Legendum, οὐκ ἔστι τὸν σπουδὴν ἔχοντα, βίον ὀρθὸν, μάχης αὐτὸν ἀπέχεσθαι, *vel* ἔχεσθαι.

l. 11. Malo, οὐ δὴ γὰρ καὶ.

Pag. 408. 6. Legendum, περὶ τὸν πονοῦντα ἴσασι μὲν αὐτόν. *Caſtitas enim & ieiunium* μέγας πόνος.

l. 14. Legendum, μήπω γὰρ περὶ τῆς βασιλείας νοῦν κινήσωμεν. *Vide ad Philem. hom. 3. pag. 423. l. 44.* νῦν *enim poſt* μήπω *ſuperuacuum eſt. Vel, quod melius,* μήπω γὰρ τὸν περὶ τῆς βασιλείας λόγον κινήσωμεν. *Oportet enim verbum habere caſum aliquem poſt ſe.*

l. 16. Non video cur διετρίζοντο πρὸς ἀλλήλους *repudiandum ſit. Hoc enim verbum* ſtridere & frendere dentibus *ſignificat, quod plus eſt, quàm* γογγυσμός. *Euſtathius,* καὶ ὁ θυμούμενος δὲ τρίζειν ὀδόντας λέγεται, καὶ νυκτερίδες· τρίζειν δὲ λέγονται αἱ τρυγόνες. *Elegans igitur eſt tranſlatio.*

l. 38. εἰς στενὴν ὁδεύοντες ὁδόν. *vt lin. 39.* εἰς τὴν εὐρύχωρον.

Pag. 409. 1. ὁ μέντοι ἀποφέρων χρυσίον καὶ ἀργύριον, *id eſt,* ἀπεχθόμενος, *vt* ἀποστέργειν, amorem deponere.

NOTÆ ANDREÆ DOVNÆI

IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI

IN EPISTOLAM AD Philemonem.

IN ARGVMENTVM.

P*Ag.*411. *lin.*37. ἀλλ' εἴδε γὰρ ἐκεῖνον] τὸ γὰρ *inducendum, auctore Ms.* Hal.

l. 41. διηγήσασθαι] *Ratio Grammat. poſtulat* διηγησαμένου, *vel* διηγουμένου.

l. 44. ἐδέχθησαν] *Interpres,* ἐδέθησαν: *ſed Ms.* ἐδεήθησαν.

Pag. 412. 10. ὅτι τὸ δουλικὸν γένος] *Siqua ſit* ἀκολουθία *inter hac & ſententiam ſubſequentem, legendum omninò erit,* τὸ ἐλεύθερον γένος. *Nam quod argumento à maiori ad minus ſumpto probat ſententiâ proximâ: Si de ſeruis deſperandum non eſt, de liberis multò magis non deſperandum, illud neceſſario infert.* H.

l. 12. καὶ γράφων ἔλεγεν] *Poſtulat* ἀκολουθία, καὶ γράφοντα λέγειν. *Putârim tamen potius legendum, cum parentheſi ſic* (καὶ γὰρ γράφων ἔλεγεν ἵνα ὑπὲρ σοῦ διακονῇ μοι) H.

l. 37. πλείονα κερδανούμενοι ἀπὸ τῆς ὑφῆς] *Hinc videntur Latini* τὸ ῥητὸν τῶν γραφῶν *appellâſſe textum.*

Hom. 1.

Pag. 414. 8. *Fortè* ἀναστρέψαι τὸν δεσπότην, poſſunt dominum peruertere. *Hoc probant ſequentia.*

l. 12. *Fortè* ἐδυσχέραναν, *de ſeruis. Vide quæ ſequuntur.*

l. 20. ἐπεύχεται, vſque ad ὅπως ἐπιμένῃ ἡ χάρις l. 21.] Interpres ſic: *dimittere ille debitoribus noſtris in oratione nos docuit, ſi volumus ab ipſo & noſtra nobis dimitti,* aliam ſecutus lectionem.

l. 21. *Videtur potiùs legendum,* ἐπεὶ κἀκείνῳ τῷ δούλῳ τῷ π. τ. σ. ἀνηλεεῖ γεγονότι.

l. 24. *Leg.* καὶ συγγνωμικόν.

Pag. 415. 31. *Legendum videtur,* οὐ. δ. χ. καταφρονῆσαι. & οὐ. δ. δ. τ. ο. ε. τ. δεομένοις *ſine interrogationibus, per modum conceſſionis, & eſt certè rectius.*

l. 37. *Meliùs delebitur* τὸ, διαλυόμενος: *nam & ſenſus ſine hoc verbo conſtat, & verbum non propriè ſignificat* ſoluere, impendere, *ſed* tranſigere, *i.* finire controuerſiam.

l. 42. *Potiùs legerim,* τὸ οὕτως ἔλαθεν φεύγοντες. *Nam* οἱ ἀποφυγόντες *ſunt,* qui iam effugerunt, *vt rei cùm abſoluuntur.* ἀποφεύγειν *eſt* aufugere, *non* refugere.

Pag. 416. 2. *Puto legendum,* ὅτι, ὅτι λέγεις, *vel* ὅτι λέγεις ὅτι οὐ δύνασαι, *& ſic diſting.* τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, *extrito poſteriore* ἀνόνητον.

Hom. 2.

l. 36. *Fortè* πολλοὶ ἀναπαύονται πρὸς αὐτόν.

Ibidem καὶ πᾶσιν ὑπακούει] *Malo,* καὶ ἐν πᾶσιν.

Pag. 417. 2. *Fortè,* ὀφείλειν γάρ μοι δοκεῖ.

l. 15. *Omninò ponendum* προφέρειν, *quanquam ſæpiùs* τὸ προφέρειν εὐεργεσίας *in malam partem accipitur,* ἀντὶ τοῦ ὀνειδίζειν, *ſed non ita nunc. Aliorum autē beneficia intelligo, quæ ſunt alijs data; vt l.* 17.

l. 16. ἑτέρως δὲ αὐτὸ μεθόδῳ προσηνέστερον] Dulcius. *Magni enim refert, quomodo quidq; dicatur. Nam Hermogenes inter ea, quæ faciunt illas ideas,* methodum *ponit. Sunt enim* ἔννοια, λέξις, μέθοδος, σχήματα. *vt Demoſthenes cùm dixiſſet,* Non eſt quòd vos pœniteat prælij Chæronenſis, *non addidit,* Nihil enim a vobis peccatum eſt, nihil feciſtis aliud, niſi quod maiores veſtri Salamine & Marathone fecerunt, *non ſic dixit, vt quiuis alius diceret,* ἀλλὰ πῶς; οὐ μὰ τοὺς ἐν Μαραθῶνι προκινδυνεύσαντας τῶν προγόνων, *ad quod omnes ſtupebant.* ὅρκος, *eſt* μέθοδος.

l. 18. *Fortè melius,* μέλει γὰρ ἡμῖν.

l. 22. *Leg.* ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀνέπαυσας. *Non eſt hac formoſa eclipſis, vt inquit Seruius. & lin.* 23. καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ λόγον ποιούμενος.

l. 39. *Lego,* ἐπίταξε γὰρ ἄν.

Pag. 418. 15. *Lego & diſtinguo,* ὁρᾷς. ἵνα γὰρ μή.

l. 25. καὶ Βαρχαβὴλ] *Interpres hanc particulam non agnoſcit.*

Pag. 419. 11. *Legendum,* εἰς τὸ δουλεύειν. *Error ex fine antecedentis verbi.*

l. 17. ἵνα μὴ ἀπὸ τῆς δουλείας ἐπαισχυνώμεθα, καὶ κοινωνίας αὐτοὺς ἂν πᾶσι καταλαμβάνειν ὅπως ὦσιν ἀγαθοί] *Seneca ad Lucilium, epiſt.* 47. Libenter ex his qui à te veniunt, cognoui familiariter te cum ſeruis *tuis viuere. hoc prudentiam tuam, hoc eruditionem decet. Serui sunt? imò homines. Serui sunt? imò contubernales. Serui sunt? imò humiles amici. Serui sunt? imò conserui. Itaq; rideo istos, qui turpe existimant cum seruo suo cœnare. Quare? nisi quia superbissima consuetudo cœnantem dominum stantium seruorum turba circumdedit. & mox: sic fit, vt isti de domino loquantur, quibus coram domino loqui non licet. Deniq; tota illa epistola est* περὶ τοῦ πῶς δούλοις προσφέρεσθαι χρή.

l. 22. τὸ πᾶν ἐν οἰκέτης ἐτόλμα] Aliter hunc locum legit Ms. sed eodem sensu. H.

l. 30. ἦλθέ τις ἀδελφὸς ἢ οἰκέτης] *i. consanguineus,* οἰκέτης *enim interdum est* συγγενής, *vt docet Eustathius,* οἰκεῖος.

Pag. 421. *l.* 10. *Legendum videtur,* ὅτι φιλεῖ ἡμᾶς ὁ βασιλεύς, *aut* ὁ δεσπότης. *est enim parabola.*

¶ Non puto necesse esse aliquid mutare.

l. 20. ἀφ' ὧν ταπεινὸς ᾖ, *vsq; ad* καὶ οὐ διαπιστεύομεθα. *Heidelbergenses hæc immutârunt paulo, aliterq; distinguunt, vt ad interpretis sensum, opinor, verba redigant. nec enim puto Ms. aliquem ipsis fuisse præ manibus.* Hal.

l. 21. *Lege,* καὶ εἰς τιμὴν αὐτὸ ἄγομεν σφοδράν, honori illud ducimus magno, quòd amamur. *eâdem l. lege* καὶ ἡμεῖς φιλοῦμεν οὐ σφοδρῶς, *vel* ψυχρῶς. *hoc postulat antithesis sequentis membri.*

Hom. 3.

l. 42. εἰ τὰ αὐτά μοι φρονεῖς] *Amicitia est enim omnium sententiarum, studiorum, voluntatumq; consensus. nam idem velle & idem nolle, ea demum vera est amicitia.*

Ibid. εἰ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τρέχεις] Si petis idem fidei præmium. *Christiana enim vita est instar stadij cuiusdam, in quo* ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως *decurritur. ad Philip. 3. dici possunt etiam* ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τρέχειν, *quibus omnia secũda & aduersa sunt communia, quales amici sunt, & socij, qui rerum omnium societatem coïerunt. Ne tamen apud Paulum* κοινωνὸν *sic accipias, vt* socium *apud Ciceronem pro P. Quintio. hîc enim* κοινωνὸς *pro vero amico sumitur,* πάντα γὰρ τῶν φίλων κοινά. *Itaq; addit Chrysostomus lin.* 43. εἰ φίλον ἡγῇ. *Illa enim duo, quæ enarrauimus membra, definitionem amici continent.* Si frater est, *inquit,* atq; amicus ex animo, tanti illum facito, quanti nunc ego, postquam illum in fide genui.

Pag. 422. 4. καὶ οὐχ ὡς δούλου ἁμάρτημα] *Serui enim sunt furaces. Vnde apud Comicum, seruus per contumeliam dicitur trium literarum homo. Horatius:*

> Exilis domus est vbi non & multa supersunt,
> Quæ fallant dominos, & prosint furibus.

Sic Virg.

> Quid facient domini, audent cum talia fures?

potuit dixisse serui. *Bene igitur Chrysostomus,* περὶ τῆς ἀδικίας μᾶλλον, ἢ περὶ τῆς κλοπῆς ὀνόματι χρησάμενος, *quod seruulorum est opprobrium.*

l. 5. παρ' ἐμοὶ ἔχε τὴν ὀφειλήν] *Verba iuris solennia, cum alter alterius nomen in se recipit, & commutantur debitores, quod per stipulationem aut sponsionem fieri solet.* παρ' ἐμοὶ *autem est* apud me, *aut* penes me, *vel* mecum agas licet de nomine.

l. 6. οὕτω καὶ μετὰ χάριτος τῆς πνευματικῆς] *Ms. legit* πνευματικῶς, φησίν· εἶτα προστίθησι τὸ πολλῷ δυσωπητικώτερον, Ἐγὼ Παῦλος--

l. 7. γραμματεῖον ἐκτιθέναι, *est* cautionem, seu chirographum dare. *nam & in euangelio* λάβε σου τὸ γραμματεῖον: *vetus Interpres,* cautionem.

l. 9. καὶ τῆς ἐνοχλήσεως ἀπήλλαξε τὸν Ὀνήσιμον] *Et hæc duo verba sunt iuris, ne possit ei molestus esse vltra, vel negotium facessere. Nam iurisconsulti vocant* molestationem, *& Demosthenes* ἐν ταῖς συγγραφαῖς, περὶ ὧν ἂν ἀφῇ τις ἢ ἀπαλλάξῃ, τούτων μὴ πάλιν ἐξεῖναι δικάζεσθαι.

l. 15. *Lege,* καὶ τὸ σφόδρα διαῤῥεῖν.

Ibid. καὶ τοῦ σφόδρα] *Intellige* ἀπό. *H.*

l. 24. τὰ σπλάγχνα τὰ περὶ σέ] *Interpres hæc non habet.*

l. 30. ἐπισφραγίσαι τὴν ἐπιστολήν, *non est* obsignare epistolam, *sed* claudere. *Clemens Alexandrinus* στρωματέων 5. ἐπισφραγίζεται ταῦτα ὁ σωτὴρ ὁ ἡμῶν αὐτὸς ὧδέ πως λέγων, confirmat, comprobat, summam manum addit reliquis testimonijs. *Ioh.* 3. ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθής ἐστιν. *i.* quasi sigillum apposuit, atq; assensu suo comprobauit, *quod* subscribere *dicimus.*

l. 31. τοιαύτην δόξαν ἔχων περὶ αὐτοῦ. *Sic dicitur, vt illud apud Comicum:*

> At mihi fides est apud hunc, me nihil istius facturum.

Cum sciret Paulum hoc de se sentire, atq; hanc opinionem habere, vt plus etiam, quàm peteret, si opus esset, suo rogatu faceret. *Quid sit* opinionem habere, *ex Cæsare nouimus.*

l. 33. ἑτοίμασόν μοι ξενίαν, *vel domi suæ, vel in vrbe vult cubiculum sibi parari, non domicilium, quale Eliseo Sunamitis instruxerat, quod propriè* ξενῶνα *Græci vocant. Euripides in Alcestide,*

> Ηρ. Αἰσχρὸν παρὰ κλαίουσι θοινᾶσθαι ξένους.
> Αδμ. Χωρὶς ξενῶνές εἰσιν, οἷ σ' εἰσάξομεν.

vt νυμφών, *qui &* thalamus κοιτών, ἀνδρῶν ἀνδρωνῖτις, γυναικῶν γυναικωνῖτις. *Sed vt Latinis* Hospitium *modo* diuersorium *declarat, aliàs officiũ & necessitudinem hospitum, sic* ξενία. *Act.* 28. 23. ἧκον πρὸς αὐτὸν εἰς ξενίαν πλείονες. *Sæpe apud auctores legimus,* καλεῖν ἐπὶ ξενίαν, *pro eo quod est* inuitare legatum, aliumue honoratum hospitem.

l. 37. *Fortè legendum,* Παῦλος μετ' ἡλικίαν πρεσβυτικήν. *Quid est enim sine hoc addito?*

Ibid. Ante hæc, πάλιν τῆς ἀγάπης αὐτῷ τεκμήριον, *desunt verba Pauli, vt sæpe aliàs annotauimus, quæ sunt hæc,* ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν. *Hæc enim quæ sequuntur, horum verborum expositio sunt; & fortè leg.* τὸ εὔχεσθαι αὐτοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ.

l. 38. καὶ τοσοῦτον αὐτοῖς δίδωσιν ὡς εὔχεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ] Interpres, *vt orent ipsum sibi iterum dari:* aliam, vt videtur, secutus lectionem.

l. 42. Mallem, ὅτι καὶ Κολασσαεὺς ἦν ὁ Φιλήμων. *Nam ſi dicas eum Coloſſis fuiſſe, hoc non probat fuiſſe ciuem Coloſſenſem, aut illic habitâſſe.*

l. 43. Legendum, vt ſit ſermo perfectus, ἐν πολλῇ θλίψει ὄντα. *& mox p.* 423. 1. ἀκουσθήσεσθαι.

Pag. 423. 10. *Hæc quidem verba,* Ἔραστος γάρ, φησίν, ἔμεινεν ἐν Κορίνθῳ. *ſunt ex 2. ad Timoth. cap. 4. ſed quorſum hic inſeruntur, cùm de Dema agatur, non de Eraſto? Hæc igitur omninò tollenda, & ex eodem capite ad Timotheum, v.* 10. Δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, *haud dubiè reponenda.*

l. 13. ἴσως μετὰ ταῦτα γέγονε ῥᾳθυμότερος] *Hinc manifeſtum eſt quod initio docuit, ſcriptam eſſe hanc epiſtolam ante illam ad Timotheum ſecundam. Adhuc enim Demas non dereliquerat Paulum, neq; ad ſeculum tranſierat, itaq; eum numerat Paulus inter pios. Neq; hoc* παρέργως *obſeruauit Chryſoſtomus. Multum enim refert ad intelligendum, ſcire quando, & vnde ſcripta ſit quæque epiſtola.*

l. 20. Videtur legendum, ἐλεήσει σε ὁ Θεός. *Ni ſic legas, non eſt* εὐχή. *Lege totum ab initio. mox tamen lin. 22.* εὐλογήσει σε ὁ Θεός. *An hic etiam* εὐλογήσει σε?

l. 30. Tollenda interrogatio poſt τὸ ἐλεεῖν. ¶ *Videtur locus mancus abſque interrogatione. Interpres tamen poſitiuè legit. Sed ſtatim addit,* διὰ τί; *legi etiam poteſt ſine interrogatione, ſi pro* αὖ ἐλεήμων *verſu ſequenti legamus,* αὐτελεήμων: *quæ lectio mihi videtur potior, & diſcurſui omnino quadrare.* Hal.

Pag. 424. 16. Mallem, ταῦτα, ἐρήσω αὖ. *Alioqui* λόγος *eſt* ἀνανταπόδοτος.

l. 26. & 27. Videtur ſic corrigendum: ἀπὸ μιᾶς οἰκίας μόνης ἐγώ σε πεῖσαι πειράσομαι ἑνὸς ὑμῶν τῶν ἐρωτώντων καὶ οἰκέτας ἐχόντων. πῶς; ἐὰν δῆλον ποιήσω τούτοις. *Iam omnia leniter fluunt: antè erant confuſa, & non certè Chryſoſtomi.*

l. 27. ἐὰν ὑμῶν] *Fortaſſis legendum,* ἐάν τινες ὑμῶν, *& mox:* δῆλον ποιήσωσι τούτοις, *& lin. 29.* οὐκ ἀπειλήσουσιν, οὐ κολάσουσιν, *in futuro, vt verba ſequentia.* Hal.

l. 29. καὶ τὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ διαδῶσιν] *i.* ἀφῶσιν, *vt non ſemel antè obſeruauimus. Diodorus Siculus, lib. 19.* οἱ μὲν γὰρ διὰ τὰς περὶ τὴν ἀρχὴν ἔχθρας, ὁμοίως ἐμπειρίας ἀπέσχοντο καὶ τῶν μισουμένων ἔχοντες διαπιθέναι ταῦτα τὸ κεχαρισμένον τῷ δήμῳ δηλαδὴ τοῦ μισουμένου. *i.* ποιεῖν ταῦ τ. κ. τ. λ. τ. μ.

l. 35. Potiùs legendum videtur, καὶ ἑαυτοὺς καὶ ἄλλους περιαπολλύουσι. *Loquitur enim de patribus familiarum, qui nimia in ſeruos indulgentia ſeipſos cum coniugibus & liberis perdunt.*

l. 39. ὥστε ἐπειδὴ ἀγαθός ἐστι, διὰ τοῦτο γίνεται περιπολέμιος] *Hoc, vt ſæpe annotauimus, Demoſthenis eſt,* εἰς τοὐναντίον τὸ πρᾶγμα περιϊστάντων. *Itaq;* ὁ βίαιος ῥήτωρ *habitus eſt. Magnā enim hoc vim & facultatem in dicendo declarat. Illud quoq; enthymema proximè præcedens l. 38. Demoſthenis eſt in primis.* εἶτα ἐστὶ μὲν ἀνθρώπων, τὸ μὲν κολάζειν ἀγαθότητος, τὸ δὲ μὴ κολάζειν, ὠμότητος, ἐστὶ δὲ Θεοῦ ἐκεῖ; Enthymema eſt, *inquit Fabius, lib. 8. c. 5.* omne quod mente concipimus: propriè tamen dicitur, quæ eſt ſententia ex contrarijs, propterea quòd eminere videtur inter cætera, vt Homerus poeta, vrbs Roma *(eadem ferè Cicero in Topicis)* quale eſt illud pro Ligario: Quorum igitur impunitas, Cæſar, tuæ clementiæ laus eſt, eorum te ipſorum ad crudelitatem acuet oratio? *Hermogenes* ἐνθυμήματα *vult eſſe non* ἐπιχειρήματα, *ſed* ἐπεξεργασίας τῶν ἐπιχειρημάτων, *quæ ducuntur vel* ἀπὸ τῶν ὁμοίων, *vel* ἀπὸ τῶν μειζόνων, ἢ ἴσων, ἢ ἐλαττόνων, *vel* ἐκ τῶν ἐναντίων.

IN EPISTOLAM

Ad Hebræos.

Sermones Chryſoſtomi in Epiſtolam ad Hebræos fœdiſſimè deprauatos in vulgatis editionibus, nitori ſuo aliquā ex parte (neque enim omnia menda ex codice mendoſiſſimo tollere potuimus, neq; poſt nos fortaſſe quiſquā alius) reſtituimus ex tribus ſcriptis codicibus, duobus Auguſtanis, & tertio Craſhauij noſtri, adhibito in conſiliū plurimis in locis vetere Interprete, quem libros veteres cum primis bonos tractâſſe conſtat. Nuperum enim Interpretē, qui ex editione Veronenſi, hoc eſt, Græcis non bonis Latina fecit peſſima, nihil moror. Et certè quiſquis poſthac futurus eſt, qui Chryſoſtomum Latinè velit edere, ei cum primis auctor fuerim, vt illius veteris docti & diligentis viri verſionem ſequatur, ſpretis recentioris putiditatibus & ineptijs. Obſeruationes ſunt, vt in cæteras Paulinas epiſtolas, pleræq; omnes doctiſſimi Dounæi, præter paucas, quæ diuerſis characteribus excuduntur. Porrò Conſtantinus, cuius operâ editi hi commentarij, videtur is eſſe, ad quem ſcriptæ ſunt epiſtolæ 145. & 146 tom. 7. p. 171. & 172. ſic enim ibi legitur in pluribus codicibus, Κωνςαντίνῳ, non Κωνςαντίῳ. Atque vt quod ſentio, mallem & hîc legi Κωνςαντίῳ, & illic Κωνςαντίνῳ. Neque enim circumſtantiæ illarum epiſtolarum conueniunt Conſtantio, qui tamen cum Chryſoſtomo vixit Cucuſi, multòque probabilius eſt has Chryſoſtomi poſt mortem reliquias à Conſtantio, aſſiduo Iohannis noſtri comite, quàm ab vllo alio edi potuiſſe. Ne quid tamen diſſimulem, is, ad quem ſunt illæ duæ epiſtolæ, magis eſt, vt fuerit presbyter Antiochenus, quàm Conſtantius, cuius ſunt illæ quinque ad finem Chryſoſtomicarum. Cæterum hic ſiue Conſtantinus, ſiue Conſtantius, ἀπὸ ταχέων, hoc eſt, vt opinor, notis quibuſdam & ſcribendi compendijs, quibus verba concionantis Chryſoſtomi ſubſequutus eſt, hoſce poſt ipſius mortem edidit ſermones. Hanc enim artem compendiosè per notas ſcribendi illis temporibus fuiſſe in vſu nemo doctorum neſcit: quod vel ipſa vox Notarij pro exceptore actuario indicat. Si tamen per notas ab ore Chryſoſtomi hæc excepta ſunt à presbytero Antiocheno, quidni dicamus conciones haſce Antiochiæ habitas à Ioanne presbytero, & ante epiſcopatum? Sed ταῦτα μὲν ἄλλως. Singulas lectiones variantes obſeruare non libuit. Hoc enim in tantâ Mſſ. varietate egiſſe, nihil aliud erat, quàm inutile tœdium lectori parare, & variarum volumen ipſis commentarijs penè par exarare. Vbi lectionis varietas aliquam ſenſus varietatem efficeret, aut in margine, aut in notis obſeruaui: ſin ſecius, iudicio meo, ſi quod habeo iudicium, vſus ſum, & ſcripturam eam, quæ maximè placuit, repoſui.

NOTÆ ANDREÆ DOVNÆI

IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI

IN EPISTOLAM AD

Hebræos.

IN ARGVMENTVM.

IN titulo μετὰ τὴν κοίμησιν] Hinc, inquit Eraſmus, titulum ipſum ſatis verecundè fateri opus hoc non eſſe Chryſoſtomi. Sed acumen Eraſmianæ cenſuræ, & certitudinem, quam in Latinis præſtitit, in Græcis prorſus deſidero, *Hal.*

Pag. 428. 17. καταιδεῖν *rectum eſt, idem quod* δυσωπεῖν. *Videntur vrgere eius verecundiam multitudine.*

l. 24. διὰ τοῦτο ἔλεγε, γινώσκετε] *Non intelligo quomodo hæc à præcedentibus pendeant. Ego puto quædam intercidiſſe, in quibus fortaſſis quædam dixerat de loco vbi Paulus eſt verſatus, cùm hæc ſcriberet, & deinde hæc ſubintuliſſe.* Hal.

l. 28. ταύτης μὲν οὖν τῆς ἐπιστολῆς πρεσβυτέρα ἡ πρὸς Τιμόθεον] *Lege,* αὕτη μὲν οὖν ἡ ἐπιστολὴ πρεσβυτέρα τῆς πρὸς Τιμόθεον. *Secunda ſc. quam ſemel iterumq́; probat Chryſoſtomus poſtremam fuiſſe omnium Paulinarum, eiſdem quibus hic fretus argumentis. Vide argumentum epiſtola ad Romanos.* Hal.

l. 30. καθὼς καὶ *&c.] Subita eſt tranſitio & duriuſcula, vt mihi videtur, à Pauli certaminibus ad Iudæorum certamina & tribulationes.*

Pag. 429. 2. ἐκεῖ· *ſc. Hieroſolymis.*

l. 11. τῶν ἱερέων ἑστώτων] *Fort.* τῆς ἱερατείας ἑστώσης. *Neſcio enim an* ἑστώτων *rectè dicatur de ſacerdotibus.*

l. 18. καὶ γὰρ τεταριχευμένοι λοιπὸν ἦσαν καὶ ἀπειρηκότες πολλαῖς θλίψεσι] *Hæc quid verbi ſit, et quā vim habeat, pauci norunt. Demoſt. contra Ariſtogitonē, 1.* νεαλὴς γὰρ καὶ πρόσφατος ὢν ἐκεῖνος, πρὸς ἄνθρωπον τεταριχευμένον καὶ πολὺν χρόνον ἐμπεπτωκότα, *ille alter vinctus cùm recens eſſet, facilè in rixâ vicit Ariſtogitonem, qui longo tempore in carcere fuiſſet, ob eamq́; cauſam exſolutus & debilis factus eſſet. tranſlatum à ſalitis piſcibus.* τεταριχευμένος *dici videtur, qui multum exercitatus eſt in re aliquâ, multumq́; iactatus, deniq́; qui recens non eſt, aut nouitius. Opponuntur enim* νεαλὴς καὶ πρόσφατος τῷ τεταριχευμένῳ, *cùm robuſtus ille & recens, qui paulo ante in carcerem coniectus eſt, alterum pulſauit, qui diu fuerat in carcere, ob eamq́; rem languidior factus eſt. Bene itaq́; coniungitur,* καὶ ἀπειρηκότες πολλαῖς θλίψεσι, *quæ lectio melior mihi videtur, quò pertinent etiam quæ ſequuntur,* διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε. *Hæc enim declarāt fractos fuiſſe & debilitatos malorum diuturnitate. Hæc ſcripſeramus, cùm paulo poſt in hunc Xenophontis locum incidimus* παιδ. 8. σκεψάμενος γὰρ πόσην ἂν ὁδὸν ἵππος κατανύτοι τῆς ἡμέρας ἐλαυνόμενος ὥστε διαρκεῖν, ἐποιήσατο ἱππῶνας τοσοῦτον διαλείποντας, καὶ ἵππους ἐν αὐτοῖς κατέστησε, καὶ τοὺς ἐπιμελομένους αὐτῶν. καὶ ἄνδρα ἐφ' ἑκάστῳ τῶν τόπων ἔταξε τὸν ἐπιτήδειον παραδέχεσθαι τὰ φερόμενα γράμματα, καὶ παραδιδόναι καὶ ἀναλαμβάνειν τοὺς ἀπειρηκότας ἵππους, καὶ ἄλλους πέμπειν νεαλεῖς. *excipe-*

re defeſſos equos, & alios ſummittere recentes. Hæc & confirmant legendum ἀπειρηκότας τοῖς θλίψεσι, & locum Demoſthenis illuſtrant. Chryſoſt. Hom. in Lazarum. οὔπω τι προσείχετο τῇ ἀῤῥωστίᾳ, οὔπω διεδαπανᾶτο τῷ πειρασμῷ.

l. 25. τίνος δὲ ἐπαναγκαίου] Videtur legendum, τίνος δὲ δῆλον ὅτι ἀναγκ--- H.

l. 31. καὶ μὴ εἶναι καρδίαν πονηρὰν ἀπιστίας] Deſiderari videtur, ἐν αὐτοῖς.

l. 33. ὅτι κἀκείνοις παρὰ πόδας τὰ ἀγαθὰ ἐπηγγέλλετο, καὶ οὐδὲν ἔδωκε] Puto legendum ὅτι οὐκ ἐκείνοις παρὰ πόδας τὰ ἀγαθὰ ἐπηγγέλλετο, ἀλλ' οὔπω οὐδὲν ἔδωκε. nam Paulus nuſquam docet præſentia eſſe fidelibus præmia. deinde τὸ οὐδὲν ἔδωκε non patitur. nam quomodo παρὰ πόδας ſunt, ſi nihil dum dederit. ¶ Puto nihil mutandum. nam ita didicerant (non à Paulo, ſed) παρὰ τῶν πατέρων: ἐπηγγέλλετο. ſc. Deus. H.

Pag. 430. 3. Illud καὶ ἐπειδὴ ὅτι ὁ ναὸς εἱστήκει &c. mihi non inferendum videtur in textum. eſt enim ſententia abrupta. ſed quod eſt in textu Veronenſi (nimirum ὅτι γὰρ καὶ ὁ ναὸς ζῶν εἱστήκει καὶ τὰ τῶν θυσιῶν. διό φησι) κατὰ χώραν ἐατέον. videndum etiam annon ſit melius ſuo loco manere, εἰς κενὸν τὸν ἑστηκότα l. 7. quod mox ſequitur.

Hom. 1.

Pag. 431. 17. ἐσχάτων] Codex Ms. vbiq; & hic & in ſequentibus conſtanter legit ἐσχάτω. H.

l. 25. τεταλαιπωρημένους καὶ τετρυχωμένους] Hoc eſt quod in præfatione dixit τεταριχευμένους, & noſtram confirmat ſententiam.

l. 42. κατασκιάζει, ὅταν περὶ τῆς ἀνθρωπότητος] Codex Craſh. legit κατασκευάζει. ὅταν γὰρ περὶ τῆς ἀνθρωπότητος λέγῃ, τοῦτο ἐπιφέρει πρός τινα-- H.

Pag. 432. 11. Fort. καὶ τοῦ πάλαι, καὶ τοῦ νῦν-- H.

l. 18. οὐ πολλὴν δὲ ταύτην ὑπεροχὴν οὖσαν] Vet. eminentiam verò noui ad vetus non ſatis videmus oſtenſam, vt certo certius legendum ſit, οὐ πολλὴν δὲ ταύτης ὑπεροχὴν εἶναι.

l. 25. ἐνταῦθα τὴν σάρκα φησί] Olim mihi hæc ſuſpecta clauſula. ſed ſic ſolet Noſter ſæpius: ſenſus ſuos breui nimium abſoluit gyro, vnde lectori nihil fert ſubſidij. Hoc mecum fatebitur lector qui in Epheſijs & Philippenſibus verſabitur. ſed clauſula hæc referenda ad ἔθηκε: ad quod vocabulum ſic Oecumenius. ὅν, φησι, πάντως τοῦ κόσμου κληρονομίαν ἐποίησε. τὸ δὲ ἐποίησεν ἁρμόδιον μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν. hæc autem huic clauſulæ lumen dant. Hal.

l. 27. οὐδὲ κλῆρος αὐτοῦ. Vet. neq; ſors eius Iſrael.

Pag. 433. 38. Omnino legendum καὶ τὴν οἰκονομίαν συστῆσαι βουλόμενος. Vet. commendare. hoc igitur verbum retinendum in textu. ſic Vetus ſuprà, illa enim non facta eſt, ſed nata.

Pag. 434. 2. εἰ δὲ ὁ μωρὸν καλῶν, ὃ δοκεῖ πάντων εἶναι κουφότατον] καὶ παίδων ὁμιλία ſubſequi debuit, aut antecedere: οὕτω κολάζεται. quod miror omnibus abeſſe exemplaribus. Vet. ſi ergo ſic punitur, qui fatuum vocat, quod videtur leuioris eſſe, vel potiùs infantilis iniuriæ, qui malorum morum cuiquam nomen imponit, & iniquum atq; inuidum dicit, & mille alijs non dubitat fratrem iaculari criminibus, qualia putas tormentorum patietur ſupplicia? Hæc eruditi Interpretis verba declarant, veram lectionem eſſe βάλλων ὀνείδεσι, non διαβάλλων (quod in quibuſdam Mſſ. reperitur) διαβάλλει γὰρ ὁ κατηγορῶν τινα πρὸς ἕτερον. βάλλειν eſt petere, hoc eſt, ferire. & ſic apud Homerum ſemper ponitur, vt docet Euſtathius. Theoc. βάλλει με μάλοισι, Virg. Malo me Galatea petit. ſic dicimus petere conuicijs, vel maledictis, & iugulum petere. Horat.

Dexterâ ſacras iaculatus arces,
Terruit vrbem,

i. βαλών, vt eruditè vertit noſter Interpres, non dubitans fratrem iaculari criminibus. hinc βλασφημία dicitur ἡ βάλλουσα φήμη (cui contrarium εὐφημία) & apud Poetam ἐπεσβόλια. ἐπεσβόλος eſt ὁ ἔπεσι βάλλων.

l. 7. πῶς οὐχὶ καὶ ἐπὶ τῆς εὐφημίας, καὶ ἐπὶ τῆς κατηγορίας ταὐτὸν ἔσται] Prorſus legendum κακηγορίας, vt ſuprà λοιδορία, ὕβρεις. Vet. quomodo non & in benedictionibus & in maledictionibus ſimilis ſententia perſeueret. docent hæc duo contraria verba geminandam eſſe priorem ſententiam.

l. 12. Docet idem Interpres legendum eſſe, τί γὰρ ἐκέρδανας; καὶ σαυτὸν βλάβῃ περιέβαλες; quid ex hoc, rogo, lucratus es? nonne tibi ipſi maximè nocuiſti? itaq; in textu cenſeo ponendum.

l. 15. τηκόμενος καὶ φθειρόμενος] Videndum annon melior lectio ſit φθινόμενος. inde enim φθόνος, quod indicat φθόη, tabes pulmonum apud medicos. ſuadet vetus Interpres, ipſe primus illo malo conſumitur, & tabido corde maceratur. Epigram.

Ὁ φθόνος ἐστὶ κάκιστον. ἔχει δέ τι καλὸν ἐν αὐτῷ.
Τήκει γὰρ φθονερῶν ὄμματα καὶ κραδίην.

Iſocr. Euag. ᾧ τοῦτο μόνον περίεστιν ἀγαθὸν, ὅτι μέγιστον κακὸν τοῖς ἔχουσίν ἐστιν. Ouidius,

Sed videt ingratos, intabeſcitq; videndo
Succeſſus hominum: carpitq; & carpitur vnà.

l. 17. πολλῷ δὲ κρείττων, δόξα χρημάτων, non κρείττον] Cùm enim res, non ſexus, ſignificatur, vtuntur hoc genere. Ariſt. Rhet. 1. minus, inquit, καὶ κτῆμά ἐστιν οὗ ἐφίενται οἱ φιλοχρήματοι· καὶ τιμὴν ἔχει οὗ οἱ φιλότιμοι. Terent. Heaut. vel virtus tua me, vel vicinitas (quod ego in propinqua parte amicitiæ puto) facit, vt te audacter moneam. paulo poſt, hom. 2. ἡ μέντοι ὑπόνοια οὐδαμοῦ καλὸν, ἀλλὰ πανταχοῦ ἄχρηστον καὶ βλαβερόν. quod ſequitur τὴν μὲν γὰρ οὐ ῥᾴδιον ἀπονίψασθαι, τὰ δὲ ῥᾳδίως κτήσασθαι) non videtur hoc verbum permutandum, ſed planè legendum, τὴν μὲν γὰρ οὐ καλὴν οὖσαν. docet hoc Vetus, multò melior eſt opinio bona pecunijs. illa enim, ſi mala fuerit, non facilè abluitur, pecunias autem non eſt laboris acquirere. ἀποκτήσασθαι χρήματα, eſt pecuniam amittere. cui verbo non eſt hic locus, ſed alterius verbi ſimilitudo fecit huic lectioni locum.

l. 27. ὕδωρ τε ἁλμυρὸν τό τε πότιμον] Malim legere partim è margine, partim ex coniecturâ, ὕδωρ τό τε πηγαῖον, τό τε ποτάμιον, aqua ſiue è fonte, ſiue è flumine. Hal.

l. 29. οὕτω καὶ ἀρετὴ καὶ κακία, ὅθεν τὸ ἐξῇ, ἐκείνην εὐφραίνει καὶ ἀπόλλυσι. Vet. ſic & nequitia, ſic & virtus, vnde proceſſerit illum procreatorem primitus illa lætificat, illa conſumit. *Ex his manifeſtum eſt legendum*, ἐκεῖνον, *non* ἐκείνην, *&* πρῶτον *addendum*, *&* εὐφραίνει *non immutandum.*

Pag. 435. 7. ποιήσατε ὑμῖν φίλους, vſque ad ἵνα καταδέξωνται] *Pro his Veronenſes ſic legunt*, ποιήσωμεν τοίνυν ἡμῖν φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, τουτέστιν, ἐργασώμεθα τὴν ἐλεημοσύνην, καταθῶμεν εἰς τοὺς στομάχους τὰ χρήματα, ἵνα ——

l. 27. ταύτῃ τίθενται τὰς ψήφους, καὶ τὰς κρίσεις] *Lego* προστίθεται. *Vet.* decretum ſuæ dignitatis apponit. *Eſt apud Platonē 2. Legum*, τούτοις ἐγὼ προστίθεμαι τὴν ψῆφον, his ego ſubſcribo, *vel* aſſentior, i. συγκατατίθεμαι, *quod item à calculis ductū eſt*, calculum addere *eſt* probare alicuius ſententiam. καὶ τὰς κρίσεις] *probo* κρίνει *quod in margine adſcriptum eſt*, *& idem valet* τῷ προστίθεται ψῆφον, *quod ſæpe apud autores obſeruauimus. eſt* κρίνειν τινὰ, ſecundum aliquem iudicare, *vt in Pſal.* Iudica me Deus, & diſcerne cauſam meam. *Xenophon*, παιδ. 8. ὁ δὲ μὴ νικῶν, τοῖς μὲν νικῶσιν ἐφθόνει, τοὺς δὲ μὴ ἑαυτὸν κρίνοντας ἐμίσει. *Ariſtot.* 1. *de anima cap.* 11. πάντα γὰρ τὰ στοιχεῖα κριτὴν εἴληφε πλὴν τῆς γῆς. ταύτην δ' οὐδεὶς ἀποπέφανται. *locus inſignis.* Omnia, *inquit*, elementa, præter terram, aliquem è philoſophis habuerunt, qui ſe probaret, & in principijs rerum poneret : terram autem nemo pronuntiauit. *Itaq; animum ſunt qui dicant ignem eſſe, aut animam, aut aquam, nemo terram. Et bene adiunxit* ἀποπέφανται. ἀπόφασις *enim eſt* iudicis ſententia *quæ pronuntiatur. Sic in Philebo Platonis*: ἀλλ' ἡμᾶς, ὦ Πρώταρχε, ἀναίνοιτ' ἂν ἡ τοῦ διαλέγεσθαι δύναμις, εἴ τινα πρὸ αὐτῆς ἄλλην κρίναιμεν : ſiquam artem huic anteponamus. *Eſt enim hoc* κρίνειν, τὸ προκρίνειν. i. αἱρεῖσθαι, ἢ προστίθεσθαι. *Ariſtot. lib. 3. Topicorum*, πότερον δεῖ προστίθεσθαι μᾶλλον, *ſubaudi* ψῆφον. i. πότερον αἱρετώτερον. *Sic Epicurus*, κρίνει τὴν ἡδονήν, *Stoici* τὴν ἀρετήν. *Extat Epigramma elegans:*

Ἐκλήθην παρὰ σοῦ τοῦ ῥήτορος. εἰ δ' ἀπελείφθην,
Τὴν τιμὴν ἀπέχω, καὶ πλέον εἰμὶ φίλος.
Οὐδὲ γὰρ ἡ ψυχὴ τὸ φαγεῖν κρίνουσα γέγηθεν·
Ἀλλὰ μόνον τιμῆς αἰσθομένη τρέφεται.

Quidam vocatus ad cœnam non venit: tamen dicit ſe perinde æſtimare honorem ſibi habitum, ac ſi vſus eſſet. Non enim optimum iudicans aut omnibus rebus alijs præferens edendi delectationem lætatur animus, ſed gratiam modò ſentiens alitur. *Paulus ad Rom.* 14. ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν· ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν. *Ex his igitur* βεβαίως *ſtatuendum eſt* τὸ προστίθεσθαι ψῆφον, καὶ κρίνειν *idem eſſe. Itaq;* τὸ κρίνει *reſtituatur in ſuum locum, i. in textum, auctore etiam vetere Interprete. Rectè enim Deus dicitur* κρίνειν τὴν προαίρεσιν, *i. probare hominum voluntatem, ſi res non ſuppetit. Plenum eſſet* ταύτῃ προστίθεται τὰς ψήφους, καὶ κρίνει ταύτην.

Hom. 2.

Pag. 436. 1. *Mallem*, οὐδὲ φέρεσθαι δεῖ.

l. 36. ἵνα δὲ μὴ ἑτέρως λυμήνηται] *Fortè* τῷ ἑτέρῳ. *Vet.* Deinde ne alij noceat parti.

l. 41. πρότερον εἰς τὰ ταπεινὰ] *Vet.* Primum ponens humilia cum ſumma cautela, *Confirmat* θεὶς, *& interpungendum poſt* μετ' ἀσφαλείας. *Vet.* Tunc in ſublimia, quantum volet, aſcendit, ἀνέρχεται.

Pag. 437. 10. *Vet.* Quando verò altiora voluerit inſonare, tam Marcellus, quàm Sabellius vulnerantur. *Videtur legiſſe* πληγὴν λαμβάνει. *Nam* λαβὴν λαμβάνει, *quamuis Atticum eſſe videatur, non eſt, vt mihi videtur,* anſam arripere, aut prehendere, *ſi propriè loquamur, ſed* λαβὰς λαμβάνεσθαι, *vel* ἐπιλαμβάνεσθαι : plagam *autem* accipere rectè dicitur.

l. 16. 17. *Valde probo illam lectionem*, ἐκεῖ δὲ ἐπισκήπτειν ἐπιχειρῶν καὶ τῷ ἑξῆς] *Verbum eſt forenſe, vt apud Demoſt.* ἐπισκήπτεσθαί τινι ψευδομαρτυριῶν. *pro quo Cic. dicit*, incumbere in cauſam. *Sed illud eiuſdem huic loco ſimilius ad Phormionem* : σὺ δὲ ἐπισκήπτῃ μάρτυρι αὐτῷ τῷ συναδικοῦντι, tu verò teſte hoc vno nitere, in eoq; totam cauſæ fiduciam reponis, qui tibi ſocius eſt iniuriæ. *Cicero pro Cluentio* : Niti, & magnoperè confidere videtur inuidiâ inueteratâ iudicij Iuniani. *Hic igitur eſt ſenſus, vt mihi videtur* : Vterque & Arrius & Paulus Samoſatenſis tenent illud, *Poſuit eum hæredem omnium*: Arrius quidem, vt infirmitatis indicium, Paulus autem eo nitens, vt probet Chriſtum eſſe non φύσει, ſed θέσει filium Dei. *Hæc enim eius fuit opinio.* τὸ ἑξῆς *vocat quod conſequens eſt & poſterius è duobus.* Primùm enim, cùm filium dixiſſet, confeſtim Paulus inſurgit, dicens eum ita eſſe filium, ſicut & plurimos. ſed cùm addidiſſet, *Poſuit hæredem*, illud etiam pro ſe tanquam validum argumentum arripuit, quo niteretur. *Hoc eſt quod dicit*, ἐπισκήπτειν. ἐπιχειρῶν καὶ τῷ ἑξῆς, *& eſt emphaſis* τοῦ καὶ. Hoc etiam in argumentis ſuis numerat. *Siquis dicat dicendum fuiſſe* ἐπισκήπτεσθαι *(ſic enim Dem.) non magni refert. Vel ſic licet exponere* ἐπισκήπτειν ἐπιχειρῶν καὶ τῷ ἑξῆς. Incumbere in cauſam aggrediens hoc quoq; argumento. *Quomodo Cicero dixit*, incumbere in perniciem alicuius, *vt* τῷ ἑξῆς, *ſignificet non fundamentum, ſed inſtrumentum. ſic viſum eſt hic quoq; exponere verbum ſubobſcurum. Sic bene procedent omnia, ſi in proximo legamus* εἰπὼν δέ. *Quod confirmat Interpres*, Sed cùm diceret, *non addito Pauli nomine.*

l. 35. ἀλλὰ καὶ εἰκὼν εἴρηται εἰκὼν ὁ ἄνθρωπος, φησὶ] *Hic locus mendi manifeſtus eſt : neq; Interpres noſter quicquam nos adiuuat. Adeo mendum hoc inoleuit. Haud dubiè legendum*, ἀλλὰ καὶ εἰκὼν εἴρηται. εἰκὼν δὲ καὶ ὁ ἄνθρωπος, φησίν. *vt obiectio ſit Arrianorum. Paulus appellat Chriſtum* χαρακτῆρα καὶ μορφὴν τοῦ Θεοῦ, *quæ duo ſignificant, inquit Chryſoſtomus*, τὸ ἀπαράλλακτον καὶ τὸ ὅμοιον κατὰ πάντα. *At non ſolùm, inquiunt illi, figura & for-*

ma dicitur: ſed etiam imago Dei (ſic enim Paulus, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ ἀοράτου Θεοῦ) εἰκὼν δὲ καὶ ὁ ἄνθρωπος, *qui creatus eſt ad Dei imaginem. Quid igitur, inquit Chryſoſtomus, ſic imago eſt homo, ut filius? nequaquam, inquiunt, ſed imago non declarat tantam ſimilitudinem quæ ſuſpitionem vel parvæ diſſimilitudinis omninò non recipiat. Quid ad hæc Chryſoſtomus? Docet quomodo dicatur homo* Dei imago. *Quod enim eſt Deus, inquit, in cœlo, hoc homo in terra:* κατὰ τὴν ἀρχὴν λέγω: *ſic enim multi interpretantur. at Nazian. animam rationalem,* ὃ πεποίηκας ἄνθρωπον, καὶ τὴν εἰκόνα τῷ χοῒ συζεῦξαι. *Quomodo Chriſtus ſit imago Dei non docet, ſed oſtendendum fuit ex 5. Gen.* ἔζησεν Ἀδὰμ τριάκοντα καὶ διακόσια ἔτη, καὶ ἐγέννησε κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Σήθ. *Chriſtus ſic dicitur imago Dei, ut Seth Adami. Idem,* σφραγὶς καὶ εἰκὼν, ὅλον ἐν ἑαυτῷ δεικνὺς τὸν πατέρα. *Baſilius,* τῷ ὄντι τῆς εἰκόνος ἐστὶ πάντα, ὅσα πρόσεστι τῇ πρωτοτύπῳ μορφῇ.

Pag. 438 11. ὁ πατὴρ ἐπέταξεν, ὁ δὲ υἱὸς ἐπήκουσε] *Leg.* ὑπήκουσεν. *Vet.* filius obediuit.

l. 17. *Vet.* Ex metaphora eorum, qui ſine vllo labore digito vel mouent aliquid, vel efficiunt. *Non legit* προσφέρεσθαι, *nec* φέρεσθαι *quæ ſupervacanea videntur.*

l. 37. πάντας ἔσωσε] *Vet.* omnes crediderunt, *vt in margine.*

Pag. 439. 3. τίνι γὰρ τῶν ἀγγέλων εἶπέ ποτε, κάθου ἐκ δεξιῶν μου] *Hæc textus particula, è verſu 13. petita videtur mihi expungenda.* Hal.

l. 8. εἴ τις πλείονα φροντίσῃ εἰκῇ] *Vet.* quid? ſi quis per plurima quidem, ſed ſuperflua curas ſuas exerceat? *non eſt igitur* τὸ πλείονα *commutandum.*

l. 16. ἡ μέντοι ἀπόνοια οὐδαμοῦ καλὸν] *Vet.* Arrogantia nuſquam bona eſt. *rectè. tamen hoc obſervandum, peculiariter & proprio more uti Chryſoſtomum hoc nomine. hic enim non poteſt aliud ſignificare, quàm* arrogantiam *&* ſuperbiam. *de his enim agit hoc loco, de quibus ſolent homines* μέγα φρονεῖν. *Sed quid communiter ſit* ἀπόνοια *Græcè ſcientibus, una Demoſthenis oratio luculenter docet contra Ariſtogitonem. Sic enim ille,* οὐχ ὁρᾶτε, ὅτι τῆς φύσεως αὐτοῦ, καὶ τῆς πολιτείας, οὐ λογισμὸς, οὐδ᾽ αἰδὼς οὐδεμία, ἀλλ᾽ ἀπόνοια ἡγεῖται; μᾶλλον δὲ ὅλον ἐστὶν ἀπόνοια ἡ τούτου πολιτεία· ἡ μέγιστον μὲν ἐστὶν αὐτῷ τῷ ἔχοντι κακὸν, δεινὸν δὲ καὶ χαλεπὸν πᾶσι· πόλει δ᾽ οὐδ᾽ ἀνεκτὸν (*ſic lego, non* ἀνεκτέον) ὁ γὰρ ἀπονενοημένος ἅπας, αὐτὸν μὲν προεῖται, καὶ τὴν ἐκ λογισμοῦ σωτηρίαν· ἐκ δὲ τοῦ παραδόξου καὶ τοῦ παραλόγου, ἐὰν ἄρα σωθῇ, σώζεται. *Et paulò poſt,* οὐκ ἀπονοίας, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος βουλευομένους δεῖ ζητεῖν ὅτῳ κοινωνήσουσιν, ἀλλὰ νοῦ, καὶ φρενῶν ἀγαθῶν, καὶ προνοίας πολλῆς. *Eſt igitur, vt ſatis ſuperq; hæc docent,* ἡ ἀπόνοια, *proiecta & præceps & inconſiderata audacia, & temeritas, ſive amentia.* ἀπονενοημένος amens, *vt Virgilius,*

Arma amens capio, nec ſat rationis in armis. *Et,*
Rurſus in arma feror, mortemq; miſerrimus opto.

Cic. pro Milone, præceps amentiâ ferebatur. *Sic obſervavimus Gregorium Naz. & Baſilium ſemper ponere hoc vocabulum: Chryſoſtomum autem ſuo more, vt diximus. ſed vt Galenus ſcribit adverſus Eraſiſtratum,* concedendum cuiq; vti nominibus, vt vult, modò ſemper idẽ verbum in eâdem re ponat.

l. 27. *Fortè delendum,* τοὺ.

l. 33. Fortè καταφρονούμενον, & lin. ſequente νομίζοιμεν.

l. 36. τούτῳ γίνεται] *Mallem* τοῦτο γίνεται.

l. 42. *Mallem* εὐκοπώτερον, *vt eſt in Euang.*

Pag. 441. 15. ὅσῳ ἂν πλείονά τις περιβάλληται, τοσούτῳ πλειόνων ὀρᾶ. *Iſocrates ad Nicoclem,* μὴ θαύμαζε τοὺς μείζω περιβαλλομένους, ὧν οἷοί τ᾽ εἰσι κατασχεῖν. *Dem. Phil.* 1. ἀεί τι προσπεριβάλλεται, καὶ περιστοιχίζεται ὑμᾶς. *Plato Legum* 5. πενίαν ἡγητέον εἶναι, μὴ τὸ τὴν οὐσίαν ἐλάττω ποιεῖν, ἀλλὰ τὴν ἀπληστίαν μείζω. *Horatius,* Creſcentem ſequitur cura pecuniam, Maiorumq; fames.

Hom. 3.

l. 29. ἔξοδον καλεῖ] *Hebræi vocant* οἰκονομίαν καὶ διοίκησιν. *i. adminiſtrationem alicuius muneris,* introitum, *atq;* exitum. *Act.* 1, in omni tempore, quo introiuit & exiuit inter nos Dominus Ieſus. *i.* nobiſcum verſatus eſt, & munus ſuum exercuit. *Sic David, dum vixit Saul,* eduxit & introduxit populum, *id eſt,* rexit.

l. 42. καὶ νομὴν περιλαμβανόντων καὶ κτῆσίν τινα] *Non improbanda eſt hæc lectio. Nam filij dicuntur, mortuo patre,* τὴν πατρῴαν οὐσίαν νέμεσθαι, partiri inter ſe patrimonium: *quod Latini dicunt,* erciſci familiam. 1. *de oratore. Hinc* κληρονόμος *eſt,* ὁ τὸν κλῆρον νεμόμενος: *ſed* οἰκονόμος, ὁ τὸν οἶκον νέμων. *i.* διοικῶν. *Dem. pro Phormione,* καὶ ἐνείματο ἐκεῖνος πρὸς τὸν ἀδελφὸν παῖδα ὄντα. *Ibidem,* νέμεσθαι τὰ ὄντα ὑπὲρ τοῦ παιδὸς ἔγνωσαν. *Item,* νέμεται τὴν τράπεζαν, καὶ τὸ ἀσπιδοπηγεῖον. *Scitum eſt illud Scipionis Naſicæ Tiberio Graccho legem Agrariam ferenti:* Nolim tibi licere, *inquit,* mea bona alijs diuidere, ſed ſi facias, partem petam. οὐκ ἂν βουλοίμην ἐξεῖναί σοι, τὰ ἐμὰ νέμειν ἄλλοις· ἐὰν δὲ νέμῃς, κἀγὼ νεμοῦμαι. *Plato 5. Legum, de diuitibus, vt remittant aliquid poſſeſſionum ſuarum tenuioribus,* τὰ μὲν ἀφιέντας· τὰ δὲ νεμομένους. νέμεσθαι, *inquit Bud. eſt* καρποῦσθαι, frui, poſſidere. *eſt igitur* νομὴν περιλαμβάνειν, *vt videtur,* partem accipere in erciſcundâ familiâ, *aut* partem petere. *hoc autem rectè colligit Chryſoſtomus ex his verbis,* ὅταν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, *quaſi in poſſeſſionem,* vt illi daret gentes hæreditatem ſuam, *ſic enim in Pſalmo legitur, vnde hoc teſtimonium ſumitur:* adorate eum omnes angeli.

Pag. 442. 11. διὰ τῶν ἀγγέλων] Pro his Interpres vetus habet, *quin & ipſe Gabriel.*

l. 29. δύο τὸν αὐτὸν δείκνυσι, καὶ Θεὸν καὶ ἄνθρωπον] *Interpres vertit quaſi legiſſet,* δύο πρόσωπα δείκνυσι, ἀλλ᾽ ἕνα Θεὸν, *vt non de filio ſolo, ſed de patre & filio dicatur. Quæ fortaſſis lectio ſequenda eſt, propter ea quæ inferiùs lin 33. habentur,* ὅτι δύο ἐστὶ ταῦτ τὰ πρόσωπα διῃρημένα κατὰ τὴν ὑπόστασιν, *quæ ſi de Deo filio dicatur, omninò à Neſtorij hæreſi nequit autor excuſari.* Hal.

Ibid. Veronenſes. δύο πρόσωπα δεικνὺς, καὶ Θεὸν καὶ ἄνθρωπον. *ſic etiam Vet. aduerſus Iudæos duas perſonas aſſerit, & filium non ſolùm diſtinctam à patre perſonam, ſed eundem etiam Deum & hominem, vnam autem in ſe perſonam. Quare* δύο πρόσωπα *non eſt permutandum. Non enim dicit Deum & hominem duas eſſe perſonas, vt Neſtorius: ſed patrem & filium: filium autem Deum & hominem. Sic itaq; lege,* δύο πρόσωπα δεικνὺς καὶ τὸν αὐτὸν Θεὸν καὶ ἄνθρωπον. *Quod ſequitur lin. 30.* τοὺς δὲ ἄλλους, τοὺς Παύλου λέγω Σαμοσατέως, *deeſſe videtur* μαθητὰς, *aut aliquid eiuſmodi. Vet.* Pauli dico Samoſateni diſcipulos.

Pag. 443. 11. οὕτω καὶ ἑλίξει καὶ ἀλλάξει] *Hoc poſterius cum Hebræâ veritate conſentit: ſed prius verbum eſt in omnibus Græcis codicibus, à Sept. ſumptum.*

Pag. 444. 42. ἀφίησι δὲ πάλιν αὐτὴν ἐν τῇ προζητήσει, καὶ οὐκ ἐν τῷ συμπεράσματι] *Malim pro* αὐτὴν *ponere* αὐτὸ, *rem ſcilicet hanc, de qua diſputat. Significat autem apoſtolum de hac re quærere tantùm, non autem concludere. Atq; ab his optimâ conſequentiâ dependent ea, quæ ſequuntur. Quam ob rem hanc lectionem præferendã duxi ei, quam in Ms. prolixiorem habemus. Ms. enim ſic legit:* ἀφίησι δὲ καὶ καθ' ἑαυτοὺς τίνας τοῦτο σκοπεῖν ἐν τῇ περὶ τούτων ζητήσει. πάλιν δὲ αὐτὸς ἐν τῷ συμπεράσματι ποιεῖ αὐτὸ φανερώτερον. εἰκότως δὲ τὸν λόγον οὕτω κατασκευάζει. καὶ γὰρ --- Hal.

Pag. 446. 3. τί οὖν, ἐβεβαιώθη; ἐπειδὴ δή, ἢ ἐξέβη] *Forte* ἐπιστώθη, *maximè propter illud quod ſequitur lin. 5.* οἱ παρὰ τοῦ Κυρίου ἀκούσαντες, ἡμᾶς ἐβεβαίωσαν. *Non enim quia credita ſunt, ideò confirmata ſunt, ſed aliquâ confirmatione opus erat, vt crederentur.*

l. 17. Lego, τί οὖν; καὶ γένηται, *deleto* ὅτι.

Pag. 447. 8. μεῖζον ἐν τῷ μικρῷ οἷος ἦς] οἷος ἂν ἦς, *lego.*

l. 31. εὔδηλον ὅτι τοῦτο ἡμᾶς θαυμαστοὺς ἀπεργάζεται] *Legendum,* ὅθεν εὔδηλον, *aliter ſententia non conſtat. Vet. Si igitur & in ipſo Deo illud eſt amplius mirandum, quanto magis in homine. Vnde clarum eſt, quia nos hoc facit magis eſſe mirabiles.*

Hom. 4.

Pag. 449. 8. κἂν μηδεὶς] *Malim,* ἂν μηδείς.

l. 26. ὡς ἄλυτον ἔχειν τὴν μνήμην καὶ μὴ ἐξίτηλον] *Sic apud Dioſcoridem,* ἐξίτηλα φάρμακα *dicuntur, quæ vim ſuam omnem exhalârunt. Herodot.* ὡς μὴ τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται.

l. 29. οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν] *Sic Chriſtus apud Iſaiam, cap. 9. dicitur* πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, *i.* rex. *ad Heb.* 10. σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. *Et hoc ſumptum eſt à Rabbinis, in quibus Paulus fuit exercitatus, qui dies vel tempus Meſſiæ vocant* alterum ſeculum: *tum enim fore* πάντων ἀποκατάστασιν. *Hoc Chryſoſt. parum explicat.*

Pag. 450. 19. μηδὲ ὑποτάττεσθαι] *Puto legendum,* μηδὲ μᾶλλον ὑποτάττεσθαι, *vel* ὑποταγήσεσθαι. *Senſus eſt clariſſimus, & Vet. confirmat: Ne fortè quoniam nec dum ſubiecti ſunt, inquit, putes etiam non ſubijciendos.*

Pag. 451. 22. & 452. 1. Verius eſt, ὁρᾷς πόσον τὸ μέσον, *vt ſuprà docuimus. Hic mox dicit,* ὁρᾷς πῶς; *non* ὡς. ¶ *Illo tamen modo ſæpè loquitur Iohannes noſter.*

Pag. 452. 21. Hic locus ſic mihi videtur legendus, Vetere nonnihil adiuuante Interprete: ἵνα γὰρ τὸ μεῖζον ἐνάργειαν τὸ παραπλησίως μετέσχε, οὐ φαντασίᾳ, οὐδὲ εἰκόνι, ἀλλ' ἀληθείᾳ δεικνὺς τὴν ἀδελφότητα· ἐπεὶ τὸ παραπλησίως οὐ σώζεται. οὕτω καὶ *Vet. Sed aliquid amplius poſcit hoc proximius adijciens, non inquit fantaſia, non imago, aliòquin quod dixit proximius, non ſtabit. deinde etiam & cauſam ponit diſpenſationis.*

l. 40. Fort. τοσοῦτον. ¶ Vtrumuis ſtare poteſt.

Pag. 453. 8. Confirmat Vetus expletionem lacunæ in editione Veronenſi. Quando etiam iſtam quiſpiam ſtatuit contemnere. τὸ κρίνειν *hic aliam vim habet, atq; ea eſt, quam ſuprà docuimus. Idem enim valet, quod* τὸ γιγνώσκειν. *1. Cor. cap.* 12. οὐ γὰρ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν, non ſtatui: οὐκ ἔγνωκα. *ſic Beza vertit. ſed in hoc eiuſdem ad Roman. 14. ſeruari non poteſt* ἀντανάκλασιν *Latinè propter ambiguitatem verbi.* μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν· ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ: ne iudicemus alij alios, ſed hoc potiùs ſtatuite, non ponere offendiculum fratri. *Sæpe hac ſignificatione inuenitur apud Polybium. duas item alias lacunas Veronenſis Vetus ſic explet, vt nos edidimus ex libris.*

l. 20. Omninò legendum, οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας *(quod eſt apud Paulum ad Rom. 8.) ſic enim Vetus legit. & hoc melius conuenit cum loco ſuperiore, vnde hæc omnis oratio manauit.* καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ τοῦ θανάτου διὰ τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. *Idem paulò pòſt l. 36. legit* ὅτι τῆς δουλείας ἀσφαλῶς ἔχει παρ' ἑαυτῷ. *ſic enim Vet.* Quoniam à laboribus liberauit de ſeruitute educens, apud ſe habens, *quod mihi videtur verius, quamuis in nullo ſit Græco codice. Probarem* ἀδηλίας, *vt* incertos vitæ caſus *ſignificaret: ſed verbum* ἀσφαλῶς *non tam quadrat.*

Pag. 454. 6. Sic lego διὰ τί, εἰπέ μοι, ὅταν ἀποδημῇ, καὶ ἀποδημίαν μακρὰν στέλληται, μὴ τὰ αὐτὰ ποιεῖ; *deeſt enim profectò verbum aliquod. vel ſic,* ὅταν ἀποδημῇ τινα ἀποδημίαν.

l. 17. & 30. & 39. τοῦ χρόνου &c.] Loqui videtur vt epiſcopus. vide 455. 3. & 18.

l. 21 Probo, καὶ μητέρας ὑπὸ θυγατέρων, καὶ ἐγγόνων καὶ μετεγγόνων] *Vet. &* matres à filiabus, & nepotibus, & pronepotibus. ἔκγονος, *inquit Euſt. eſt* filius, ἔγγονος *remotior, ſed in proximo, quaſi* ἐγγύγονος: ἀπόγονοι, *remotiſſimi.*

l. 25. εἰ δὲ πικρός τις γένηται θάνατος] Mors immatura, *vt cum pater filium ſepelit. quod* funus acerbum *dicitur, vt Seruius docet ad illud,*

Abſtulit atra dies, & funere merſit acerbo.

lib. Sapient. πένθος ἄωρον.

l. 31. Fortè διὰ πιςῷ, *melius eſt. Vet.* propter fidelem mortuum.

Pag. 455. 1. τοιαύτας] *Hoc eſt,* præficas.

l. 10. Forſan legendum, πρὸς τὸν εἰς ἑαυτὸν ἁμαρτάνοντα καὶ τὸν Θεὸν, πῶς ἔχειν ὀφείλει; *tametſi non ineptũ eſt quod legitur: vt apud Comicum,* ſi tu illam habueris ſecus ac dignum eſt liberam, *vt* ἔχειν *ſit,* τὸ διατιθέναι. *Mox lin. 11. cenſeo legendum,* ὑμεῖς δὲ ἡμῶν καταγινώσκετε ὅτι μαλακῶς προσφερομένων ὑμῖν, *quò me & ratio ducit & coniectura ex manuſcripti lectione.* Vos meam clementiam contemnitis, qui tam leniter vobiſcum agam. *Eſt enim* καταγινώσκειν, *hic* τὸ καταφρονεῖν, *vt ſequentia oſtendunt.* εἰ δέ τις καταφρονεῖ τῶν δεσμῶν τῶν παρ' ἡμῖν: *& paulò poſt:* οἱ γὰρ ἡμεῖς ὑβριζόμενοι, καὶ καταφρονεῖσθαι ἄξιοι.

Hom. 5.

Pag. 456. 21. διὰ τί δὲ οὐκ εἶπεν, ἀνέλαβεν, ἀλλὰ ταύτῃ τῇ λέξει ἐχρήσατο τῇ, ἐπιλαμβάνεται] ἐπιλαμβάνεσθαι *Cic. contra Piſonem interpretatur,* retinere ad ſalutem, *vulgò,* reprehendere, *quod eſt* manu vel laciniâ prehendere ac retinere eum, qui ſe it perditum.

Pag. 457. 3. τοῦ διαβόλου τῆς τυραννίδος ἐξέβαλεν ἡμᾶς, δουλείας ἀπήλλαξεν. *Vet. confirmat lectionem in margine,* Diabolum tyrannide excluſit, nos ſeruitute eduxit & liberauit. *Sed hoc quod legitur non minùs mihi probatur: & ſic ſæpè vtitur* τῷ ἐκβάλλειν.

l. 23. δι' αὐτῆς τῆς πείρας ὧν ἐπάθομεν, ἦλθε] δι' αὐτῆς πείρας ὧν ἔπαθε, *quod in margine eſt,* ἀδιάβλητον. *Hoc enim neceſſe eſt omnibus vſu venire, vt experiantur, quod patiuntur. Videtur autẽ Chryſ. in textu legiſſe,* πειρασθεὶς, *ſed vera lectio eſt),* ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεὶς, δύναται καὶ τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι. *Vnde illud:*

Non ignara mali miſeris ſuccurrere diſco.

l. 25. Fortè ἐπειράσθη.

l. 37. Poſt hæc verba, ἐνδιατρίβει λοιπὸν τῇ οἰκονομίᾳ τῇ κατὰ σάρκα, καί φησι, *non his,* εἰς ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμ. τοῦ λαοῦ *locus eſt: ſed ſuo loco pòſt ſequuntur. Itaq; hoc loco deleantur, & lin. 40. retineantur.*

Pag. 458. 31. ὁ δὲ ποιήσας αὐτὸν Θεὸς. τὸν Μωϋσέα φησὶ] *Non eſt permutandum cum eo quod eſt in marg. Durum enim videtur, Deum* κατασκευάσαι Μωϋσέα. *Suprà autem dixit* πιςὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτὸν *de Chriſto. ſic Exodi 12.* Dominus, qui fecit Moſen & Aaronem, *i.* dedit illis ſuam poteſtatem & ſummum illum honorem. *& ſic noſter interpretatur* τί ποιήσαντι; ἀπόςολον καὶ ἀρχιερέα. *Sic Latini dicunt,* facere & creare conſules: *& ſic ſemper intelligendum putaui locum Petri, 1. cap. 2.* ὑποτάγητε πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει.

l. 3. πλείονα τιμὴν ἔχει] Interpres vetus videtur legiſſe, καὶ οὐκ εἶπεν, ὅσῳ πλείονα τιμὴν ἔχει τ. ο. ὁ. τ. ἀλλὰ τοῦ οἴκου.

Pag. 461. 11. Vel legendum, ἂν μὴ τῶν παρόντων ὦμεν ἐξηρτημένοι: *vel* ἂν πάντων ὦμεν ἀπηρτημένοι. ἀπαρτᾶν *enim eſt* diſiungere. *Demoſthen. Phil. 1.* πλησίον μὲν ὄντες, ἅπασιν ἂν τοῖς πράγμασι τεταραγμένοις ἐπιςάντες, ὅπως ἂν βούλησθε διοικήσεσθε· ὡς δὲ νῦν ἔχετε, οὐδὲ διδόντων ὑμῖν τῶν καιρῶν τὴν Ἀμφίπολιν, δέξασθαι δύναισθ' ἂν ἀπηρτημένοι, καὶ ταῖς παρασκευαῖς, καὶ ταῖς γνώμαις. *Quod opponitur* τῷ πλησίον ὄντες. ¶ Huius loci melior lectio, & manuſcriptis congruentior eſt, σπουδάσωμεν, ἂν πάντων ὦμεν ἀπηρτημένοι.

l. 20. τοῦτον κατέχωμεν] *Non eſt improbandum.* κατέχειν *enim eſt* κρατεῖν. *Hinc dicunt* κρατεῖ πολέμῳ. *Vetus,* hoc bellum vincamus. *Sic paulò pòſt linea 29.* πρὸς τὸ ἀνθίςασθαι καὶ κατασχεῖν.

l. 34. εἰς ἁπαλὸν αὐτὴν ἐποίει.

l. 36. τῇ ῥύμῃ τῶν αἱμάτων] *Lego* τῇ ῥύμῃ τῶν πυκνῶν ἁλμάτων. *Vet.* Impetu frequentium ſaltuum. ῥύμη *eſt* ὁρμή. *Dem.* τὴν τοῦ Μηδίου ῥύμην οὐδεὶς φέρειν δύναται.

Hom. 6.

Pag. 463. 2. ἀπὸ δὲ ὡς μηδενὸς γενομ.] Interp. *Sed timore ex nullâ cauſâ facto obſtupuerant:* immediatè verò ſequentia codex Craſh. ſic legit: γενομένου, ὅτι καταπλαγέντες, ὅτι πεσόντες πάλιν εἰς.

l. 10. ἕως τινὸς καταπ] *Potiùs for.* ἕως ἄλλης τινὸς καταπαύσεως. *Sic enim ſtatim,* τίς ἦν ἕως ἄλλη καταπ. Hal.

l. 35. εἶπον γάρ. *Vetus Interpres retinet* εἶπε. *Nam vertit,* dixit enim.

Pag. 464. 2. Valdè probanda eſt illa interpretatio Chryſoſtomi: τί ἐςιν ἀρχὴ τῆς ὑποςάσεως; τὴν πίστιν λέγει. *Sic enim 11. cap.* πίςις ἐςὶν ὑπόςασις ἐλπιζομένων. *Sed quod ſequitur,* δι' ἧς ὑπέςημεν, καὶ γεγόναμεν, καὶ οὐσιώθημεν, *alienum eſt.* ὑπόςασις *enim hic non magis ſubſtantiam ſiue eſſentiam ſignificat, quàm cap. primo character* ὑποςάσεως. *Hic enim locus interpretandus fuit ex illo ſuperiore:* ἐὰν τὴν παρρησίαν, καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν. *2. ad Cor. cap. 9.* μήποτε καταισχυνθῶμεν ἐν τῇ ὑποςάσει ταύτῃ τῆς καυχήσεως: In hac præſidentiâ gloriationis. *Beza. Ad Rom. 5.* ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει. *Nam* τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος, *non eſt aliud quàm* ἐλπὶς, καὶ ὑπόςασις, καὶ πίςις. *Nam qui ſperant & credunt in Deum, & bona expectant æterna, conſtantes ſunt & firmi, neq; à ſpe ſuâ depelli poſſunt vllâ violentiâ, ſed firmiter ſubſiſtunt in omnibus afflictionibus. Itaq;* πίςις ἐςὶν ὑπόςασις, *magis vertendum fuit,* fides eſt conſtantia, *quàm* ſubſtantia. *Eſdræ 4. legimus,* ſubſtantia bonorum operum, *pro* fiducia bonorum operum: *vt apud Ciceronem,* Fides eſt dictorum conuentorumque conſtantia & veritas. *& ſic Rabbini interpretantur Hebræum nomen quo fides ſignificatur, nomine* Chaldæo, *quod planè ſignificat conſtantiam & ſtabilitatem.*

Sæpe

Sæpè apud Diodorum Siculum reperiemus ὑπόστασιν *hac notatione. vt lib.* 16. ἐπῆρε δ' αὐτὸν πρὸς τὴν ὑπόστασιν ταύτην ὄνειρος, ὑφηγούμενος μεγάλης αὐξήσεώς τε καὶ δόξης. Somnium impulit eum ad hoc magnâ fiduciâ ſuſcipiendum, *vel potius in eo quod captum eſt perſeuerandum. Paulò antè,* εὐλόγως τοὺς Φωκεῖς καὶ συμμάχους παροξύνων τηρεῖν τὴν ὑπόστασιν τῷ φιλομήλου. *Ibidem ſuprà:* Οὐδαμῶς δὲ προσγινόμενον λόγον δέξασθαι ὑπὲρ τοῦ τηρεῖν τὴν ἐξ ἀρχῆς προαίρεσιν. *Omnes enim conſtantes fuêrunt in illo bello, quod decem durauit annos, nec tot cladibus affecti deſiſtere voluerunt. Horatius Od.* 3. *lib.* 3. *car.*

Iuſtum & tenacem propoſiti virum,
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus inſtantis tyranni,
Mente quatit ſolidâ:

Quod hiſtoricus vocat τηρεῖν τὴν προαίρεσιν, *vel* τὴν ὑπόστασιν, *quod eſt* propoſitum, *ſed in quo perſeueratur. Ioſephus de Eſſenis lib.* 2. *de Bello Iud. cap.* 12. ἐνεργάζουσι δὲ τοῖς πολλοῖς τὸ ἀμετάλλακτον αὐτῶν ἐπὶ τοιούτοις ὑποστάσεως, ἀφανέστερον διελθεῖν παρέλιπον. *Latini patres votum virginitatis,* propoſitum *vocant. Itaq́;*

Auius à vera longè ratione vagatur

Chryſoſtomus hâc interpretatione, δι' ἧς ὑπόστασιν, *non minùs quàm Oecumenius. Eſt, inquit,* πίστις αὕτη ἡ ὑπόστασις καὶ οὐσία τῶν ἐλπιζομένων πραγμάτων. ἐπειδὴ γὰρ τὰ ἐν ἐλπίσιν ἀνυπόστατά ἐστιν, ὡς τέως μὴ παρόντα, ἡ πίστις οὐσία τις αὐτῶν καὶ ὑπόστασις γίνεται, ἀλλ' αὐτὰ καὶ παρεῖναι ἔστιν πως παρασκευάζουσα. *Sed hæc omnia ſunt* ἄλεκτα καὶ οὐδὲν ὑγιές: *quæ tamen docti probant. Equidem ſemper putaui difficillimum hoc vocabulum Noui Teſtamenti, nec ſine cauſa, quod ipſi quoque Græci minus intelligunt.*

l. 3. *Deleatur,* ὡς ἄν τις εἴποι, *& omnia procedunt.*

l. 11. *In textu legitur* μὴ συγκεκραμένος. ¶ In Ms. quodam noſtro συγκεκραμένους.

l. 20. εἰπὼν πάλιν τὴν μαρτυρίαν, καὶ τὴν ἐρώτησιν ἐπάγει ποιῶν τὸν λόγον σαφῆ] *Vet.* Dicens iterum hoc teſtimonium, & interrogationem infert, quod facit ſermonem apertum. *Hermog.* ἐν τῷ περὶ σαφηνείας κατὰ σχῆμα: εὐκρινὴς γίνεται ὁ λόγος, ὅταν ὁ λέγων, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐρωτῶν, εἶτα ἀποκρίνεται, *vt,* τίνος οὖν ἕνεκα ταῦτα λέγω; &c. πῶς οὖν;

l. 28. οὐκ εἶπεν, οἱ συνελθόντες, ἀλλ' οἱ συνεκεράσθησαν] *Mirum eſt vnde hoc acceperit Chryſ. nam neque hoc verbum eſt apud Paulum, neq́; in libro Num.*

Pag. 466. 38. ἔδαφος ἔξομεν ἢ πεῖστον μὴ ὄν] *An melius* μόνον? *illud quidem corrigendum, quod mox ſequitur, l.* 39. καὶ τὸν μετ' ἐκεῖνον πάλιν τὸν αἰώνιον ἔδαφον] *Legendum enim* μετ' ἐκεῖνο. *refertur enim ad* ἔδαφος. *Vet.* poſt illud, *nempe* ſolum.

Pag. 467. 2. φόρος *legit Vet. vertit enim* tributa.

l. 4. οὔπω καὶ τῆς εἰκόνος ἐφικόμεθα ἐκείνης] *Vet.* Nequaquam ad ſimilitudinem illius regni perueni. *Videtur legendum* τῆς βασιλείας ἐκείνης: *vel* διὰ ταύτης τῆς εἰκόνος ἐφικόμεθα ἐκείνης. *Certè quod legitur non eſt integrum: non enim contendit ad aliquam imaginem peruenire, ſed per expreſſam imaginem aliquam rei veritatem attingere.*

l. 7. *Videtur deeſſe* καὶ *ante* μὴ σχῆμα.

Hom. 7.

Pag. 470. 9. Fort. ἢ, τί ποτέ ἐστι.

Pag. 471. 24. *Fortè,* εἰ γὰρ μαθὼν ἔπιεν. *ſcil.* φόβον.

l. 26. τὸ δυσπαθὲς αὐτῆς μαλακτ. *Legendum videtur, vel* αὐτῶν, *vel* ψυχῆς: *vel mox,* οὐχὶ μᾶλλον ἡ ψυχὴ σεσόβηται. *Nam vt tanto repetatur interuallo, durum & obſcurum eſt.*

Pag. 472. 33. ὥστε δεῖν χρημάτων κρατεῖν] *Inſolenter hoc dictum. Sonat enim* pecuniam tenere, *vel* pecuniæ parcum ac tenacem eſſe. *Hoc autem ſenſu, quo poſitum eſt, magis dicimus* χρημάτων εἶναι κρείττους. *Vet.* pecuniâ ſe abſtinere. *Quid ſi legamus* χρημάτων ἐπιθυμίας κρατεῖν? *Hoc quidem ſentit, ſed* pecuniam vincere, *eſt inſolens.*

Pag. 473. 8. *Magis dicendum fuit,* ὁ ἐμποδίζων ἡμᾶς: *niſi ſit* αἴτιον τοῦ ἐμποδὼν ὄν.

Hom. 8.

Pag. 473. 21. μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσιν, qui leuiter, vel modicè ſuccenſere poſſet per ignorationem peccantibus. *Plutarchus* ἐν τῷ περὶ ἀοργησίας: ὥσπερ οὖν ἐπὶ Φιλίππῳ τις εἶπε κατασκάψαντι Ὄλυνθον, ἀλλ' οὐκ ἂν οἰκίσαι γε πόλιν ἐκεῖνος δύναιτο τηλικαύτην· οὕτως ἐστὶν εἰπεῖν καὶ πρὸς τὸν θυμόν· ἀνατρέψαι μὲν δύνασαι, καὶ διαφθεῖραι, καὶ καταβαλεῖν· ἀναστῆσαι δὲ, καὶ σῶσαι, καὶ φείσασθαι, καὶ καρτερῆσαι, πρᾳότητός ἐστι καὶ συγγνώμης καὶ μετριοπαθείας. *Interpres:* manſuetudinis eſt, indulgentiæ, moderationis. *Appianus* Ἐμφυλ. 2. αὐτίκα πᾶσιν αὐτοῦ περὶ τὴν μετριοπάθειαν ὁρμὴ τοσαύτη ἐνέπεσεν, ὡς εὐθὺς αὐτὸν ἄγειν ἀξιοῦν ἐπὶ τοὺς πολεμίους: *de Cæſare, cùm animaduertere nollet in milites ob graue delictum, nec decimare, vt mos militaris diſciplina ferebat.*

l. 35. ἔτι ἐκ φυλῆς] *Retinendum* ἔτι *meo iudicio, nec permutandum cum* οὐδὲ *in marg. Eſt enim* οὐδὲ ne quidem, *vt antè,* οὐδὲ ἀπὸ φυλῆς, ne nobilis quidem.

l. 44. ἔτι] Fort. ὅτι.

Pag. 474. 38. *Valdè probabilis eſt illa lectio recepta,* ἐνταῦθα δὲ τοὐναντίον, οὐ μόνον οὐδὲν ἔπαθον, ἀλλὰ καὶ εὐδοκιμοῦσι. *Iudæorum ſcilicet ſacerdotes,* οἱ ἐπιπηδῶντες τῇ ἱερωσύνῃ, *nihil paſſi ſunt, vt Dathan & Core. Confirmat Vet.*

l. 21. *Illud mihi ſuſpectum eſt,* τί δὲ πρὸς τὸν υἱὸν τοῦτο; *Nam,* Filius meus es tu, ego te genui, *omninò pertinet ad filium: neq́; de filio quæritur. Legendum videtur,* τί πρὸς τὴν ἱερωσύνην τοῦτο, *vel* πρὸς τὸν ἱερέα, *quamuis Vet. Interpres habeat illam lectionem.*

Pag. 475. 28. *Legendum,* ἀλλὰ καὶ ἐπίσης τοῦτο γέγονεν ἐκ περιουσίας εὐτελεία. *Nam duo genitiui male ſonant, præſertim ſimiliter deſinentes, & cùm mox ſequatur* εὐτελείας.

l. 31. μέλλων καθιέναι τὸν λόγον] *Elegantiſſimum verbum. Poetæ cùm ſua dramata committerent, dicuntur* καθιέναι. *Syrianus in Hermogenem: dicit Ariſtophanes (non poeta, ſed Grammaticus).* ὡς ἔθος ἐν τοῖς Διονυσίοις καθιέναι τὰ δράματα. *Scholiaſtes Ariſtophanis,* πρῶτον δὲ δρᾶμα καθῆκε δι᾽ ἑαυτοῦ, τοὺς ἱππέας, *nempe Ariſtophanes poeta. Idem Schol. in Auium argumento,* ἐπὶ Χαβρίου τὸ δρᾶμα καθῆκαν εἰς ἄστυ. *Plut. in Alcibiade,* καθῆκε πρῶτος τῶν πολιτῶν ἅρματα Ὀλυμπίασιν. *itaq; apud Athenæum lib.* 1. *legendum,* ὅτι τὴν Ναυσικάαν καθῆκε: *non vt habent Codd.* ἔθηκε.

l. 38. *Legerem,* ὅταν γάρ τις πρὸς ἀνθρώπους ἔχῃ τὸν λόγον μὴ παρακολουθοῦντας. *nec Vet. abnuit.* Quando quis cum hominibus loquatur. *nam* ἔχειν πρός τινα τὸν λόγον, *eſt* διαλέγεσθαί τινι. *ſic ſuprà,* πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος, quicum nobis res eſt, *vel* negotium. *Idem enim ſunt* μέτεστί μοι, καὶ μετέχω. Eſt mihi pecunia, &, ego habeo pecuniam. ¶ Puto rectum eſſe, ἔχειν πρός τινα, ſine τὸν λόγον H. S.

Pag. 476. 4. τοῦτο γὰρ τῆς σοφίας τοῦ Παύλου, τὰ δυσχερῆ τοῖς χρηστοῖς ἀναμιγνύναι] *Malè Interp.* Difficilia bonis intermiſcere. τὰ δυσχερῆ *ſunt* iniucunda auditu. *Dem.* οὐ βούλομαι δυσχερές τι λέγειν ἀρχόμενος τοῦ λόγου. *Idem* πρὸς Βοιωτὸν περὶ τοῦ ὀνόματος. πολλὰ καὶ δυσχερῆ διὰ τὸ ὄνομα συμβέβηκεν ἡμῖν. *mox,* ὁρᾶτε, ὦ ἄνδρες, τὰ συμβαίνοντα, καὶ τὴν ἀηδίαν τὴν ἐκ τοῦ πράγματος θεωρεῖτε. οἱ τοίνυν μηδὲν ἀηδὲς ᾖ ἐκ τούτων: *& Sophocles in Electrâ* ἡδὺς κατ᾽ οἴκους, οὐδ᾽ ἐκείνοις δυσχερής. *ponit enim ſuo more contrarij negationem. Idem in Philocteta,* πολλὴ δυσχέρεια τοῦδε τοῦ φορήματος. *Erat enim Philoctetes vlceroſus, ob eamq; cauſam ægrè Neoptolemus adductus eſt eum aſportare. Vide Theophraſtum* περὶ δυσχερείας: *quod Caſaubonus interpretatur de* fœditate: *Theoph.* ἔστι δὲ ἡ δυσχέρεια, ἀθεραπευσία σώματος, λύπης παρασκευαστική. *Caſaubonus,* Fœditas eſt corporis incuria & illuuies hominibus moleſta. *Itaq; hîc vertendum eſt,* moleſta iucundis miſcere: *vt antè dixit l.* 4. ὅρα πῶς μετ᾽ ἐγκωμίων ποιεῖται τὴν ἐπιτίμησιν. ἐγκώμιον *eſt* χρηστὸν, ἡ ἐπιτίμησις, δυσχερής. *Non enim hîc* τὰ δυσχερῆ *ſunt* δυσερμήνευτα, *vt fortaſſe ſenſit Interpres. Sic etiam,* χρηστὸς *eſt* ſuauis, *vt Pſal.* 32. γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος. & 111. χρηστὸς ἀνὴρ ὁ οἰκτείρων καὶ κιχρῶν. *Vet.* Iucundus homo, qui miſeretur & commodat. ὁ ζυγὸς ἐμὸς χρηστὸς, iugum meum ſuaue eſt. *hæc annotauimus quia multos errare in hoc vocabulo ſenſimus, ipſorum quoq; Græcorum.*

l. 13. ἐγένοντο ὡς χρηστοὶ] *Vet.* fuerunt etiam boni: καὶ χρηστοί. *Sed legi poteſt,* ὅτι ποτὲ γένοιντο ὡς χρηστοί: quàm, *vel,* perquàm boni. *Pſal. lxxij.* ὡς ἀγαθὸς Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ. quàm bonus Deus Iſrael. *Scholiaſtes Thucydidis interpretatur* ὡς, ὄντως. Vidimus gloriam eius, ὡς μονογενοῦς τοῦ Θεοῦ. *Ioh.* 3. ὡς ἀγαθὸς, valdè bonus. *ſic dicimus* ὡς ἀληθῶς, ὡς μάλιστα, quàm maximè. *Hanc lectionem confirmat illud lin.* 12. οὐκ ἀφίησιν ὡς σφόδρα κατηγορουμένους ἀναπνεῖν. *Theoc.* ὡς χρόνῳ ἔνδοι. perdiu ſum intus. *vt Cic.* peruesperi.

l. 22. ἡ αἰτία παρ᾽ ὑμᾶς] *Hoc imperitis videatur eſſe vitioſum, & legendum* παρ᾽ ὑμῖν, culpa eſt penes vos: *ſed omninò rectum eſt. Hæc enim præpoſitio cum quarto caſu ſæpè cauſam notat. Noſter ad pop. Antiochenum.* εὔκολον ἡμῖν ἡ ἀρετὴ, ῥᾴδιόν τε καὶ εὐκατόρθωτον, καὶ παρὰ τὴν ἡμετέραν ὀλιγωρίαν ἐπίπονος εἶναι δοκεῖ. *Idem in Epiſt. ad Rom. hom.* 13. πολλοὶ περιτρέπονται ὑπὸ τῶν δεινῶν, οὐ παρὰ τὴν τῶν πειρασμῶν φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἑαυτῶν ῥᾳθυμίαν. *Dem. Phil.* 1. οὐδὲ γὰρ οὗτος παρὰ τὴν αὑτοῦ ῥώμην τοσοῦτον ἐπηύξηται, ὅσον παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν. *Idem contra Midiam,* καὶ τοῦτο πέπονθεν ὑπὸ Μειδίου, καὶ τοῦ Μειδίου πλούτου, καὶ ὑπερηφανίας, παρὰ τὴν πενίαν καὶ ἐρημίαν, καὶ τὸ τῶν πολλῶν εἷς εἶναι. *ad Leptinem,* εἰ γὰρ καὶ κατὰ λογισμὸν ἐκεῖνα φανείη βελτίω, τῆς γε τύχης ἕνεκα, ἣν παρὰ ταῦτα ἀγαθὴν κέχρησθε, ἐπὶ τούτων ἄξιον μεῖναι. *Loquitur de inſtitutis Lacedemoniorum, & moribus ſuæ ciuitatis,* etiamſi, *inquit,* illa meliora ſint, tamen quia vos hactenus feliciores fuiſtis veſtris legibus vtentes, veſtri mores non ſunt temerè mutandi. *Iſocrates in Nicocle,* μηδενὸς ὀλιγωρεῖτε τῶν προστεταγμένων, ὑπολαμβάνοντες ὡς οὐ παρὰ τοῦτ᾽ ἐστιν, ἀλλ᾽ ὡς παρ᾽ ἕκαστον τῶν μερῶν ἢ καλῶς, ἢ κακῶς ἕξον τὸ σύμπαν, οὕτω σπουδάζετε περὶ αὐτῶν. *Chryſ. ad Rom. hom.* 12. ὁ παρ᾽ ἕκαστον ἁμάρτημα μαθὼν λέγειν, οὐδὲν παρὰ τοῦτο, κατὰ μικρὸν πάντα ἀπολεῖ. *Ariſt.* 5. *polit. cap.* 8. ὥσπερ ἄλλο τι δεῖ τηρεῖν, ὅπως μηδὲν παρανομῶσι, καὶ μάλιστα τὸ μικρὸν φυλάττειν. λανθάνει γὰρ εἰσδυομένη ἡ παράβασις, ὥσπερ τὰς οὐσίας αἱ μικραὶ δαπάναι δαπανῶσι πολλάκις γινόμεναι. *Luculentus locus ad explicandum* τὸ μὴ παρὰ τοῦτο. *Dem. pro coronâ.* πλὴν γὰρ παρὰ τοῦτο οὐχ ὁρᾷς γέγονε τὰ τῶν Ἑλλήνων, non in eo poſitæ ſunt fortunæ Græciæ. *Hoc igitur,* ἡ αἰτία παρ᾽ ὑμᾶς, *vertendum,* ſtat per vos, vobis tribuendum eſt, atq; inertiæ veſtræ. *Quod enim dicere ſolemus,* Per me non ſtetit, quò minus hoc fieret, *Græci ſic dicerent,* οὐ παρ᾽ ἐμὲ τοῦτο μὴ γέγονε.

l. 43. οὐκ ἐδυνήθησαν ἀνενεγκεῖν] *Qui è graui diuturnoq; morbo recreantur & conualeſcunt, dicuntur* ἀνενεγκεῖν *&* ἀναφέρειν. *Neq; tamen hanc veram lectionem puto, ſed* ἐνεγκεῖν. *Vet.* non poterant ſuſtinere.

Pag. 477. 5. τοῦτο δὲ ἐναντίον τοῖς τελειοτέροις] *i.* οὐ πρόσφορον, οὐκ ἐπιτήδειον, ἀκατάλληλον, *nempe lac. Quod ſequitur lin.* 6. *ſic lego.* καὶ βλαβερὸν τὸ ἐν τούτῳ διατρ. firmioribus lacte nutriri nocet.

l. 8. ὅρα πῶς ἡμῖν ταῦτα προσίσταται] Vide vt hæc nobis nauſeæ ſint atq; faſtidio. ἀλλ᾽ ἐκεῖνος τότε ἔστρεφεν, οὐδαμοῦ προσιστάμενα αὐτοῖς] *Sequentia confirmant. illa in cibis dicuntur* προσίστασθαι, *quæ vel hærent in faucibus & gulâ, vel ſic in ventriculo remanent, vt non traijciantur in aluum: deniq; ſunt* ἀδιαφόρητα. *Paulus enim hîc agit de lacte & ſolido cibo. Lac robuſtioribus* προσίσταται, faſtidio eſt, *ſic cæremoniæ legis imbutis fidei doctrinâ. Verbum frequens in libris medicorum. Chærephon apud Athenæum lib.* 6. carnis paululum obſonans, cùm coquus ei carnem oſſibus valde grauem execuiſſet,

εἶπεν, μάγειρε, μὴ προσίστα τοῦτό μοι
τοὐστοῦν· ὁ δ᾽ εἶπεν, ἀλλὰ μὴν ἔστι γλυκὺ,
καὶ μὴν τὸ πρὸς ὀστοῦν φασι κρέας ἐστὶ γλυκὺ
ὁ Χαιρεφῶν δὲ, καὶ μάλιστ᾽ οὐ βούλομαι,

γλυκὺ μὲν, προσιστάμενον δὲ λυπεῖ παραχρῆ. ἱστᾶν pendere, προσιστᾶν appendere, *vel* cumulum addere. *Carnes olim pondere vendebant, vt nunc etiam fieri ſolet. Emptor coquum rogabat, ne ſibi oſſa appenderet.* atqui (*inquit* coquus) caro ſuauiſſima eſt oſſibus proxima. verum eſt, *inquit,* Chærephon, ſuauior eſt quidem, ſed tamen adhæreſcens moleſta eſt vbiq;, vel in ore, vel in gutture, vel in ſtomacho. *nam oſſa, & ſpinæ piſcium faucibus ſæpè inhæreſcunt. Ita luſum eſt ambiguitate verbi: ſimulq́; hic Comicus ad illud Euripidis alludit in Iphigenia,* τὸ φιλότιμον γλυκὺ μὲν, λυπεῖ δὲ προσιστάμενον. *eſt enim* προσίστασθαι, *quod Latini dicunt,* ad ſcopulum adhæreſcere, *de nauibus, quæ curſum non tenent. Ouid. Metam.* 3.

--- ne ſcopulis hærerem ſemper in iiſdem.

Sic decurſus honorum rarò eſt inoffenſus. ambitione autem offenſa, aut impeditâ nihil acerbius. Simile eſt illud Ciceronis 3. de Orat. ſummæ voluptates celerrimè faſtidijs adhæreſcunt, κόρῳ προσίστανται: *unde factum eſt* προσκορής. *Hoc quoq́; tranſlatum à cibis. Contrarium* τοῦ προσίστασθαι τὸ προχωρεῖν καὶ εὐοδοῦσθαι. *Dem.* πρὸς Καλλικλέα *de fundo,* τὸ καταρρέον ὕδωρ, τῇ μὲν εἰς τὴν ὁδὸν, τῇ δὲ εἰς τὸ χωρίον συμβαίνει φέρεσθαι. καὶ τούτου δὴ τὸ μὲν εἰσπῖπτον εἰς τὴν ὁδὸν, ᾗ μὲν ἂν εὐοδῇ, φέρεται κάτω κατὰ τὴν ὁδόν· ᾗ δ' ἂν ἐνστῇ τι, τηνικαῦτ' εἰς τὸ χωρίον ὑπεραίρειν ἀναγκαῖον ἤδη. *idem foret, ſi dixiſſet,* ᾗ δ' ἂν προσίστηταί τινι, *vel* προσστῇ. *Dionyſius Halic.* τὸ μονοειδὲς ταχὺ προσίσταται τοῖς ἀκούουσι.

Pag. 479. 15. ἆρα οὖν ἐστι τὸ τοιοῦτο ἔγκειται] *Vlpianus ſemper illud in ore habebat* ποῦ κεῖται; ζητῶ, *vbi inſolens aliquod vocabulum legeretur, quæreret. Athenæus lib. 3. de eodem,* τὸν χρόνον ἅπαντα περὶ ταῦτα κατατρίβεις ζητῶν, κεῖται, οὐ κεῖται. hoc legitur, illud non legitur. *Voluit enim videri plurimæ lectionis, & quidem Criticus omnium peritiſſimus. nec tamen quod hic legitur mutandum cenſeo.*

l. 23. καὶ ταῦτα μὲν ἐν προσθήκης εἶπε μέρει [illegible]] *Dem. Olynth. 2.* ὅλως μὲν γὰρ ἡ Μακεδονικὴ δύναμις καὶ ἀρχὴ ἐν μὲν προσθήκης μέρει ἐστί τις οὐ σμικρά· αὐτὴ δὲ καθ' αὑτὴν ἀσθενὴς καὶ πολλῶν [illegible] κακῶν.

l. 22. Pro αἰτεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, *quis dubitat legendum* ζητεῖτε?

Hom. 9.

Pag. 480. 16. εἰ μὲν ἐπιδείξεως ἦν ἡμῖν ὁ λόγος καὶ φιλοτιμίας] ſi de oſtentatione ageretur & gloria nobis. *ſic magiſter omnium venuſtatum 1. Phyſicorum cap. 2.* οὐ περὶ τοῦ ἓν εἶναι τὰ ὄντα ὁ λόγος ἔσται, ἀλλὰ περὶ τοῦ μηδέν. non id agetur, vnum ne ſint omnia, ſed an nihil. *Greg. Naz.* οὐ περὶ φιλοτιμίας εἶναι ποιεῖ τὸν λόγον. φιλοτιμίας *lin. 17. eſt* φιλοδοξίας. *Plutarchus de ſerâ deorum vltione,* ἀφελῶς τῇ περὶ δόξαν [illegible] καὶ φιλοτιμίας [illegible], εὐθὺς [illegible]. *Virg.*

Tantus amor florum, & generandi gloria
mellis.

i. φιλοτιμία. *Horat.*

Gloria quem ſupra vires & veſtit, & vngit.

hæc breuiter obſeruanda erant. multi ſunt enim vſus.

Pag. 481. 9. ἐάν τις ἀεὶ περὶ τὰ στοιχεῖα κατατρίβηται] *Quod eſt,* ſemper hærere in elementis. *Noſter exponens illud in 2. Cor. hom. 2.* διαπαντὸς τὰ αὐτοῦ νοεῖν, τὰ αὐτοῦ φρονεῖν, τὰ αὐτοῦ μελετᾶν, *quod in Eccleſia pro Catechumenis orari ſolitum eſt, hæc addit,* πῶς ἂν τοῦτο ἂν γένοιτο; *deinde illud ſubijcit,* ἐὰν ἐν τοῖς ῥήμασιν αὐτοῦ κατατρίβωνται ἡμέρας καὶ νυκτός: *quod eſt* μελετᾶν, meditari. *Pſal. 1.* ποίαν γὰρ ἂν ἔχοιεν ἀπολογίαν οἱ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς οὐχ ἁπλῶς ὁμιλεῖν τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ κατατρίβεσθαι κελευόμενοι, [illegible]. *Clemens Alex. Strom. 1,* οὐ λέληθε δέ με καὶ τὰ θρυλούμενα πρός τινων ἀμαθῶς ψοφοδεῶν, χρῆναι λεγόντων περὶ τὰ ἀναγκαιότατα καὶ συνέχοντα τὴν πίστιν καταγίνεσθαι, τὰ δὲ ἔξωθεν καὶ περισσὰ ὑπερβαίνειν. *Erant qui nefas exiſtimarent aliquid temporis impendere humanioribus literis. debere enim nos aſſiduè verſari in ijs, quæ maximè neceſſaria ſunt, & fidem continent: quos vir ille doctiſſimus* ſtultè timidos *vocat. ſunt autem* ψοφοδεεῖς, *qui quicquid increpuit trepidant. Cic.* quicquid increpuit, metui Catilinam. *Dem. contra Midiam,* χρυσοχοεῖον, ἐν ᾧ καὶ καταγίνομαι, καὶ ἐργάζομαι τὴν χρυσοχοϊκὴν τέχνην. officina, in qua ſum aſſiduus, aurificiumq; exerceo. *Cic. 1. de orat.* fatebor equidem in his rebus magis aſſiduè verſari noſtram dictionem. ὁμολογῶ μὲν ἐν τούτοις μᾶλλον καταγίνεσθαι τὴν ἡμετέραν λέξιν. *Idem pro Sex. Roſcio.* Cùm hic filius aſſiduus in prædijs eſſet. *item,* Cùm ruri aſſiduus ſemper vixerit. *in eadem,* Vtrum veriſimilius ſit ab eo eſſe occiſum, qui aſſiduus eo tempore Romæ fuerit, an ab eo, qui multis annis Romam omninò non acceſſerit: ὑπὸ τοῦ τότ' ἐν Ῥώμῃ καταγινομένου, ἢ ὑπὸ τοῦ πολλοῖς ἔτεσι μηδ' ὅλως εἰς Ῥώμην [illegible]. *Sic verba hæc differunt, vt* τὸ κατατρίβειν *&* τὸ καταγινεῖν.

l. 11. ἂν πάλιν δέῃ τὴν ἀρχὴν τῆς πίστεως μανθάνειν] *Ponendum* περὶ τὴν ἀρ.

l. 28. Sic prorſus legendum, & ſimiliter, magnus error. Ὁ γὰρ μέλλων ἀρετὴν μετιέναι, πρότερον τῆς κακίας καταγνῶναι ὀφείλει, καὶ τότε αὐτὴν μετελθεῖν: *non* ἀρετὴν, *vt docet poſterius membrum. Sic dicimus* μετιέναι τὴν φιλοσοφίαν, *pro eo quod eſt,* ſtudere philoſophiæ: *&* μετιέναι τὴν ὑπατείαν, petere conſulatum, *quod eſt etiam* μετέρχεσθαι. *Pindarus Olym. 4.* μετὰ στέφανον ἰὼν, coronam petens. *hinc* methodus, *via expeditiſſima ad petendam artem aliquam, ſiue diſcendam. Iulianus,* Ἑλληνισμὸς οὔπω πράττει κατὰ λόγον ἡμῶν ἕνεκα τῶν μετιόντων αὐτόν: Græcæ literæ, *vel* Græcorum religio, nondum eſt, vt ratio poſtulat, idq; inertiæ noſtræ tribuamus, qui illis operam damus tam ſegniter. *Plato Parmenide:* ὥσπερ γε αἱ Λάκαιναι σκύλακες εὖ μεταθεῖς τε καὶ ἰχνεύεις τὰ λεχθέντα. *ſic Homerus,*

---μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο.

Illud igitur δεῖ *deleatur. Thucyd.* εὐθὺς νέοι ὄντες τὸ ἀνδρεῖον μετέρχονται. *Hom.*

Ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο.

Pag. 484. 15. Lege, καὶ τὸ περιίστασθαι τὴν ἀδικουμένην,

& defendere oppreſſos iniuriâ : *quod eſt opus miſericordiæ. ſumptum à militibus, qui protegunt alter alterum in prælio.* προστάτης *enim, &* ἐπιστάτης, *&* παραστάτης, *ſunt ordinum militiæ nomina: Xenophon. Rom.* 16. 2. παραστῆτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρήζῃ πράγματι· καὶ γὰρ αὐτὴ προστάτις πολλῶν ἐγενήθη, καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ. *i.* multos iuuit ſuis facultatibus, ipſumq; adeo Paulum : *ob eamq́; cauſam vocauit hanc Phœben* διάκονον τῆς ἐκκλησίας. *inſtituti ſunt enim diaconi, qui iuuarent pauperes quamuis non ex ſuis bonis, ſed eccleſiæ. Strabo,* ὅτι τῶν ἀδίκως προΐσταται δογμάτων : tuetur. *Demoſt.* ἐν τῷ κατ' Ὀνήτορος ἐξούλης α· τὸν προϊστάμενον ἐπ' ἀποστερήσει τῶν ἐμῶν Ἀφόβου. qui tuebatur Aphobum vt me fraudaret, *quod lex vetat. vult enim ſatis cuiq́; in legibus eſſe præſidij, non potentiorum opibus defendi cauſas tenuiorum. hoc enim eſt iuris ipſius iniuria.*

l. 23. οὐδέποτε παύσονται vſq; ad ἄρξηται πάντως] Hæc codex Ms. ſic legit, ἢ ἂν οὐδέποτε παύονται μετὰ λέγειν, οὐδέποτε δὲ φροντίζει τῆς διορθώσεως· οὐδὲν αὐτῷ πλέον ὄφελος. ἐὰν γὰρ ἀρχὴν θῆται, πάντως.

Pag. 485. 10. δέκα] Scilicet ἐνιαυτούς.

Hom. 10.

l. 44. *&* 486. 1. ὡς συνήθειαν τινὰ πληροῦντες τὸν χριστιανισμὸν, καὶ ἀφοσιούμενοι] ἀφοσιοῦσθαι *eſt* liberare ſe religione, aliquid perfunctoriè facere, & dîcis cauſa. *Cornelius Nepos,* Neq; multò poſt ſuperior eſſe cœpit Antoius, ita vt Brutus & Caſſius prouinciarū, quæ ijs dîcis cauſâ datæ erât à conſulibus, deſperatis rebus, in exiliūm proficiſcerentur : *id eſt,* pro more & conſuetudine, ne præteriti viderentur. *Cic. ad Atticum lib.* 1. Metellus eſt conſul egregius, & nos amat, ſed imminuit autoritatem ſuam, quod habet dîcis cauſâ promulgatum illud idem de Clodio. *i.* δίκης ἕνεκα. δίκη *eſt* mos. *Hom.* ἡ γὰρ δίκη ἐστὶ θανόντων, & Δμώων γὰρ δίκη ἐστὶ, ſeruulorū mos eſt. *Pindarus,* χρυσέα φόρμιγξ, σύνδικον μοισᾶν κτέανον. *Scholiaſtes,* σύννομον. *Pro more Eccleſiam frequentare, aut concionibus intereſſe, eſt* ἀφοσιοῦσθαι. *item quotidianas preces matutinas aut veſpertinas dicere : quod quoties omittimus, religione quadam obſtricti videmur : quæ eſt* ὁσία, *nomen, vnde verbum. Sed & Socrates apud Platonem in Protagora probat,* τὸ ὅσιον ἐστὶ δίκαιόν τι : *quæ ſic differunt, vt ius faſq́;. Ius autem non minùs in moribus poſitum eſt, quam legibus. Hæc annotauimus, quia hic Chryſoſtomi locus pulchrè docet quid ſit* ἀφοσιοῦσθαι, *nempe* συνήθειαν πληροῦν τὸν χριστιανισμόν.

Pag. 486. 42. καὶ ἐστὶν ἀνδῶν καὶ τὸ ἰδεῖν] *Sic legendum,* κατ' ἔκλειψιν *Atticam, pro* εἰς τὸ ἰδεῖν. *nam* τὸ ἰδεῖν *non eſt Græcum, quanquam Virg. dixit,*

--- vritq; videndo Fœmina,

Sed hoc verbum hic παθητικῶς *ſumitur, vt* γραμματικῶν παῖδες *docent.*

Pag. 487. 41. καὶ οὐκ εἶπεν *vſq́; ad* ὅρα πῶς προσηνῶς] *Pro his Cod. Ms. ſic,* οὐκ εἶπε φανερῶς, τῶν παρόντων καταγινωσκομένων· ἐξελύθητε γὰρ, ῥᾳθυμότεροι γεγόνατε· ἀλλὰ τῇ προτέρᾳ ἐμφαντικῶς, ἵνα μὴ σφόδρα πλήξῃ, καὶ ὅρα πῶς---

Pag. 488. 10. ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, ἀκμὴν γένησθε] *Præclara* ἐξήγησις, *quia ſuprà dixerat,* ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. ἀκμὴν *eſt, quod Seneca dicit,* cum maximè. *velut in conſolatione ad Polybium.* An hoc te mouet, quod videtur ingenuibus, & cum maximè circumfuſis bonis caruiſſet *Polybius, lib.* 1. αἵ τε τὰ πολιτεύματα, κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς, ἀκμὴν ἀκέραια μὲν ἐδόκουν εἶναι, μέτρια δὲ τύχαις. *frequens apud Polybium, quod Caſaubonus vt plurimum,* Cùm maximè, *verterat, antequam nos eius editionem vidimus. Iſocrates ad Dem.* καὶ σὺ μὲν ἀκμὴν φιλοσοφεῖς, & tu quidem nunc philoſopharis cum maximè. *Dictum eſt ad diſcipulos apud Matth.* ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοι. *Sic igitur hoc Chryſ. interpretatur, vt ne* tardi fiatis, cum maximè, *ac ſi diceret,* noui tarditatem ingenij veſtri, ſed nolo vos in eâ perſeuerare, ſed illam tarditatem incitare.

Pag. 489. 5. εἰς φυλακὴν] Videtur legendum εἰς φυλακὴν ἐμβληθέντι, vel tale quid.

l. 29. ἔχει γὰρ δικαίωμα τῆς βοηθείας, τὸ κακῶς πάσχειν αὐτόν] *Sic malim quàm* τὸ δικ. *i.* ſatis iuſtam habet cauſam, & ſatis idoneus eſt quem iuues, ſi modò calamitoſus eſt. *Nam & Ariſtoteles apud Laertium, quum egenti cuidam dediſſet indigno, ob eamq́; cauſam reprehenſus eſſet, non homini, inquit, dedi, ſed humanitati : videlicet* δικαίωμα τοῦ βοηθεῖν *ſatis idoneum iudicauit,* τὴν κοινὴν φύσιν, καὶ τὸ κακῶς πάσχειν. *Thucyd. lib.* 1. δικαιώματα μὲν ἐν τοῖσδε πρὸς ὑμᾶς ἔχομεν ἱκανά, κατὰ τοὺς Ἑλλήνων νόμους. *apud eundem* δικαίωσις *eſt* ἀξίωσις, *eodem lib.* τὴν γὰρ αὐτὴν δύναται δούλωσιν ἥ τε μεγίστη, καὶ ἡ ἐλαχίστη δικαίωσις ἀπὸ τῶν ὁμοίων πρὸ δίκης τοῖς πέλας ἐπιτασσομένη. *Lacedæmonij poſtulauerant, atq́; adeò ſatis pro imperio iuſſerant Athenienſes à Potidæa diſcedere,* καὶ τὸ Μεγαρέων ψήφισμα καθαιρεῖν : *quæ multi parua eſſe cenſebant, nec ob tam leues cauſas arma capienda. At Pericles, vir eloquētiſſimus, & qui plus cæteris ſaperet, non eſſe cedendū aduerſarijs, nec imperata eorum facienda contendit, neq́;* ἐπὶ μεγάλῳ, *neq́;* ἐπὶ βραχεῖ ἀφίλους. *vtrumq́; enim ſeruitutem valere. &* δικαιοῦν *ab eodem ſæpè* ἀντὶ τοῦ ἀξιοῦν *ponitur.* καὶ τοὺς ἀναπεισθησομένους ὑμῶν δικαιῶ τοῖς κοινῇ δόξασιν, ἢν ἄρα καί τι σφαλλώμεθα, βοηθεῖν, ἢ μηδὲ κατορθοῦντας τῆς ξυνέσεως μεταποιεῖσθαι. *Huc accedit, quòd eleemoſyna in ſcripturis* iuſtitia *dicitur, quia debetur à nobis auxilium indigentibus, officiumq́; eſt eos ſubleuare. hinc Plato de rep.* 7. *dixit ipſam* iuſtitiam, *quæ eſt idea, longè aliam eſſe ac forenſem atq́; vulgarem. Interdum* δικαίωμα pœna eſt. *Plato 9. legum :* τὸ μὲν βλάβην, ἣν ἄν τις καταβλάψῃ, ἁπλῆν ἀποτινέτω, τῶν δὲ ἄλλων δικαιωμάτων ἀφείσθω : *&* τὸ δικαιοῦν, punire.

l. 32. εἰ μὲν γὰρ ἐξετάζειν καὶ κρίνειν ἐπιτραπῆς ἐκέλευε, πάντως ἂν ἔλεγε] κρίνειν *hic eſt* dijudicare, *&* diſcernere. *Tale eſt illud Iacobi* 2. καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν πονηρῶν, *diſtinguendo pauperes & diuites.*

l. 34. εἰ γὰρ οὐδὲ ὑγιαίνοντας περιεργάζεσθαι χρὴ, οὐδὲ τὰ ἀτύχοντα πολυπραγμονεῖν, πολὺ μᾶλλον τοὺς κακῶς πάσχοντας·

χωρεῖται· ἀντὶ τοῦ, μήτιγε πού γε. nedum. *hoc enim ſubycitur negationi, illud affirmationi. Sed reſecanda eſt negatio:* πολὺ μᾶλλον εἰ δὲ πού γε. *Plutarchus*, ἡ πολυπραγμοσύνη, φιλομάθειά τίς ἐστιν ἀλλοτρίων κακῶν, οὔτε φθόνου δοκοῦσα καθαρὸν εἶναι πάθος, οὔτε κακοηθείας. vitium, quo quis aliena mala atq; incommoda ſcitatur cupidè, & exquirit, inuidentiæ non expers, nec maleuolentiæ. *Sed hæc definitio parum huic loco conuenit. Alia eſt eiuſdem melior,* ἔστιν ἡ πολυπραγμοσύνη φιλοϊστορία καὶ φιλοπευστία τῶν ἐν ἀποκρύψει λανθανόντων. curioſitas eſt libido ſcitandi ea quæ latent in abſcondito. πολυπράγμων *videtur eſſe, quem Petrus vocat* ἀλλοτριοεπίσκοπον, *quod verbum à Rabbinis ſumptum eſt.*

l. 35. & 36. Sic lege cum Vetere Interprete, ἄλλως δὲ τί ἂν ἐποίεις, εἰ εἶδες εὐθηνοῦντα αὐτόν, καὶ εὐδαιμονοῦντα; ὅτι λέγεις πονηρός ἐστι καὶ φαῦλος, εἰ κακῶς πάσχει. εἰ δὲ κακῶς πάσχοντα ὁρᾷς, μὴ λέγε ὅτι πονηρός. *benè omnia cohærent, & fluunt. concurrentia effecit, vt omitteretur primum* εἰ: *quod ſæpe obſeruant Critici: ſecundum* εἰ *ponitur* ἀντὶ τοῦ ὅτι, *vt cap. 7.* καὶ περισσότερον ἔτι κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα Μελχισεδὲκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος. *Act. 26.* οὐδὲν ἐκτὸς λέγων ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι, καὶ Μωϋσῆς εἰ παθητὸς ὁ Χριστός, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, εἰ φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσιν. *tria* εἰ, *& eorundem verborũ iterationes conturbauerunt hunc locum.*

l. 39. ἀλλ᾽ ὅμως ἐκβλάστει] Illud ἀλλ᾽ ὅμως omninò inducendum.

l. 42. ἐκπρίου κτεινομένους, μὴ φείσῃ] *Prouerb. 24. ſic habetur in editione Rõanâ,* ῥῦσαι ἀγομένους εἰς θάνατον, καὶ ἐκπρίου κτεινομένους, μὴ φείσῃ. *in annotationibus eſt:* pleriq; libri habent ἐκπρίσου τοὺς κτεινομένους μὴ φείσῃ. *ſed hoc verbum meis quidem auribus peregrinum. magis probarem* ἐκπρίω, *ſi vllius codicis autoritatem haberet* (vt habet, idq; in margine notatur) ἀντὶ τοῦ ἐκπρίασο, *per ſyncopen. vt* ἐπίστασο, ἐπίστω. ἐκπρίαμαι *verbum vſitatum, idem quod* ἐξωνοῦμαι, *quod eſt* λύομαι. *ſed hic libet adſcribere Euſtathij differentiam* τοῦ ῥύσασθαι καὶ λύσασθαι. *ſic ille in primum Iliad.* ὅτι δεῖ αἰχμαλώτων ἐξωνήσεως οἰκεῖον τὸ λύσασθαι· ὅθεν καὶ λύτρα, τὰ δῶρα λέγονται τὰ εἰς τοῦτο διδόμενα, τὰ δὲ αὐτὰ καὶ ἄποινα, ὡς ἄν τις εἴποι ἄφοινα, δι᾽ ὧν τις φόνου λύεται. ὁ μέντοι μὴ ἐξωνησάμενος, ἀλλὰ σώζων ἄλλον ἐκ τῶν πολεμίων ἐξαρπάζων, ῥύσασθαι λέγεται, οὐ μὴν λύσασθαι· καὶ τὰ ὑπὲρ τούτου διδόμενα, οὐ λύτρα, ἀλλὰ σῶστρα, ποτὲ δὲ καὶ ζωάγρια. τὸ γὰρ λύσασθαι καὶ λύτρον κυρίως ἐστὶ ἐξωνήσεως αἰχμαλώτου, ἢ ζῶντος ἢ τεθνεῶτος: *vt Hector mortuus redimitur. Hæc viſum eſt hic annotare, quia idem eſt* ἐκπρίασθαι, *quod* ἐξωνεῖσθαι, *& hoc quod* λύσασθαι. *In hoc autem verſu Salomonis* ῥύσασθαι καὶ ἐκπρίασθαι *copulantur. Ter.* verberibus cæſum te in piſtrinum, Daue, dedam, vſq; ad necem, ea lege atq; omine, vt ſi te inde exemerim, ego pro te molam. ¶ Imò rectum eſt ἐκπρίου *vel* ἐκπρίσου, Heſychij auribus minimè peregrinum. ἐκπρίου, inquit ille, ἀγόρασον, ἐλευθέρωσον, fortaſſe ad hunc prouerbiorum locum reſpiciens. H. S.

Hom. 11.

Pag. 490. 24. δύναται δὲ, ὃ καὶ ἰσχυρότερόν ἐστιν, ἐλπίδας αὐτοῖς προστίθησι, τὸ πάντως] *Hanc lectionem valdè probo.* Non ſolùm eos conſolatur, ſed etiam ſpem inſuper illis relinquit, fore vt omni modo ſperata obtineant. ἀφίημι *ſæpè ponitur pro* relinquo. *ſic dicimus*, ἐλπίδα ὑπολιμπάνω, *&*, nihil ſpei reliquum eſt. *Pſal. 124.* οὐκ ἀφήσει Κύριος τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κλῆρον τῶν δικαίων. *Vet.* non relinquet dominus virgam peccatorum ſuper ſortem iuſtorum. *Lucretius,*

Eſt metus ille foràs præceps Acheruntis
agendus:
Omnia ſuffundens triſti nigrore, neq; vllā
Eſſe voluptatem puram liquidâue relinquit,

i. ἀφίησι, ſinit.

l. 32. μὴ ἀπαγορεύειν πρὸς τοὺς κινδύνους. *Cic. 3. de Oratore.* Nunquam conquieſcam, neq; defatigabor, antequam illorum ancipites vias rationeſq; & pro omnibus, & contra omnia diſputandi, percepero: οὐ μὴ ἀπαγορεύσω. *Quod verbũ Iulius Pollux de canibus vſurpari dicit ſegnioribus, qui citò defatigantur, atq; in medio curſu, prædà relictâ, reuertuntur, quam generoſiores vſq; eò perſequuntur, dum faucibus comprehenſam tenuerint. Sumptum eſſe aiunt à gladiatoribus, qui in arenâ ſuccumbunt, & ſe victos fatentur. Tullius eodem libro.* Ipſe ille Leontinus Gorgias, quo patrono (vt Plato voluit) philoſopho ſuccubuit orator. *Ad eundem modum Seneca,* Succumbunt vitia virtutibus, ſi illa non citò odiſſe properaueris, *Idem mox eodem libro,* Quod turpe exiſtimas accidere bono viro non poteſt, vt vincatur. Nunquam enim ſuccumbet, nunquam renuntiabit: ἀπαγορεύσει. *Mox,* Lacedæmonij vetant ſuos Pancratio aut cæſtu decernere, vbi inferiorem oſtendit victi confeſſio, *quæ eſt* ἀπαγόρευσις. ἀπαγορεύειν *eſt* ἀποκάμνειν.

Pag. 491. 38. ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν] *Hac tranſlatione nullam eſſe aptiorem Ethnici quoque viderunt. Æſchylus in Perſis.* πολλῶν ῥαγεισῶν ἐλπίδων, μιᾶς τυχών. *Hoc enim profectò, quod tot abruptas eſſe ſpes dicit, ſumptum eſt à funibus anchorarijs, magnaq; eſt elegantiæ (vt docet Ariſtoteles) quod tranſlati proprium eſt, proprio tribuere: verumq; illud Ciceronis, 3. de Oratore.* Nihil eſt, *inquit*, in rerum natura, cuius nos non in alijs rebus poſſimus vti vocabulo & nomine. ῥαγῆναι *verbum eſt proprium anchoræ: de ſpe benè vſus eſt Æſchylus. Addit Tullius*, Vnde enim ſimile duci poteſt (*poteſt autem ex omnibus*) indidem verbũ vnũ, quod ſimilitudinē continet, tranſlatũ, lumen affert orationi. *Sed facilè eſt alias ſpes omnes, quæ rerum humanarum radicibus infirmis nituntur, abrumpi: Chriſtianorum ſpes firma eſt ſtabilis, quam ad aliarum diſcretionem vocat Apoſtolus* ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν. *hæc ſacra eſt anchora, cui ſummis in periculis adhærendum: vt Romani ſacrum quoddam habebant ærarium, quod non ni-*

ſi in vltimo rerum diſcrimine mouebant.

Pag. 492. 4. *ἐν σάλῳ ὂν καὶ ὁ σφόδρα δοκῶν ἑδρᾶσθαι, ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς, ὡς ἐπὶ γῆς ἕστηκε, καὶ σαλεύεται, καὶ οὐ σαλεύεται*] Ms. locum ſic legit : *ἐν σάλῳ ὄν, καὶ ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ὁ σφόδρα δοκῶν ἑδρᾶσθαι, οὐδ' ὥσπερ ἐπὶ τῆς γῆς ἕστηκε. καὶ γὰρ σαλεύεται.*

l. 17. *ὅτι πρόδρομος*] Lege è contextû *ὅτε πρόδρο.*

l. 42. ἐκεῖναι γὰρ πλούτου καὶ τῶν ἐχόντων εἰσὶν, αὗται δὲ ἀρετῆς] *οἱ ἔχοντες abſolutè, ſunt diuites, οἱ κεκτημένοι τὰς οὐσίας. 1. Cor. 11. καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας. Huc in illo quoq; alluſum eſt,* Habenti dabitur. *Dantur enim diuitiæ non niſi diuitibus. Sophocles in Electra, πρὸς τὸν ἔχονθ' ὁ φθόνος ἕρπει. Eurip. Alceſtide πρὸς τῶν ἐχόντων, Φοῖβε, τὸν νόμον τίθης.* à diuitibus, ſiue in gratiam diuitum. *Dem. contra Stephanum, ἔχοντας καὶ πλουτοῦντας. Ouidius:*

—Amor ſceleratus habendi.

Pag. 493. 32. κροτῶν τοὺς ὀδόντας, inſolens verbum hoc dici ſolet de manuum cum lætitiâ comploſione. Fortè κρύων verius, à quo τὸ κρύος Grammatici deducunt, & erit παρήχησις, ἀποτιθηνικῶς κρύει, κρύων τοὺς ὀδ.

l. 40. Omnino legendum, τὸ δὲ ἀλγοῦν καὶ κοπτόμενον. Nam κατακόπτειν eſt planè occidere : *vt paulo antè hoc ipſo ſermone, κατακοπτόμενοι τῇ μαχαίρᾳ τοῦ* [illegible]*. Hom. 14. ἕτεροι φροντίσι κοπτόμενοι,* curis angoribuſque confecti. *κόπτειν,* delaſſare, obtundere. *Comicus quidem apud Athenæum lib. 9. ἆρα σύ με κόπτειν οἷος εἶ γε, φίλτατε;* ergo tu loquacitate me paras enecare ? *Qui accingunt ſe ad faciendum aliquid, Græcis dicuntur οἷοι εἶναι ποιεῖν. Idem lib. 7. ἢ λέγων φαίνου τί μοι καινὸν παρὰ τοὺς ἔμπροσθεν, ἢ μὴ κόπτε με,* ne obtunde me. *Horat. lib. 1. Sat. 1.*

Cætera de genere hoc adeò ſunt multa, loquacem
Delaſſare valent Fabium:

οἷά τ' ἐστι κόπτειν τὸν ἀδολέσχην Φάβιον : quod plus eſt aliquantò, quàm κόπους παρέχειν. Sed apud eundem Anthippus eodem libro cum ἐμφαντικώτερον loqui vellet, ait : Ἐμὲ κατακόψεις, οὐχ ὃ θύειν μέλλομεν. me cædere vis pro victima. *Neq; hoc tamen confirmat editam lectionem. Hoc enim verbum alio loco non poſuiſſet hoc ſenſu. Quod ſequitur, κατατεινόμενον ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, ſumptum eſt à fidiculis, ſiue equuleo : quod etiam ἀποτείνεσθαι dicitur apud Platonem & Xenophontem 1. παιδ. κατάκοπος, planè* caſſus & labore confectus.

Pag. 494. 7. καὶ κομῶντος] *Aliàs hoc verbum de nitidis ac delicatis hominibus dici ſolet : hîc contrà ſqualentem atq; horridum denotat, ſi vera ſit lectio.*

l. 8. τὸν εἴρωνα] Non diſſimulatorem modò declarat, qualis erat Socrates : ſed quemuis hypocritam. Vide Theophr. Ethicis charact. cap. 1. quod ſequentia verba oſtendunt, ἀλλ' ἔχει καὶ σχηματίζεται, diſſimulat bonam copiam, & ſe pauperem fingit : *Quod mox dicitur σχῆμα περιθεῖναι ἑαυτῷ ἐλεεινότερον.*

Ib. *οὐκ αἰσχύνῃ τινὰ ὀπιθέτην καλοῖς;*] Videtur legendum, *οὐκ αἰσχύνῃ τινὰ ὀπιθέτην καλῶν;*

l. 10. οἶδε πρὸς ὠμοὺς ἔχων. Quid hoc eſt ? Mendum manifeſtum. Tu verò lege fidenter, οἶδε πρὸς ὠμοὺς, nouit ſe crudeles accedere. *Sic enim Græci loquuntur. Lucian. ὡς εἰδῶσιν ἄνθρωποι ὄντες,* vt ſciant ſe eſſe mortales. ¶ Puto rectum eſſe *πρὸς ὠμοὺς ἔχειν, i.* cum hominibus crudelibus ſibi rem eſſe. Exempla ſunt paſſim apud Chryſoſtomum. *H. S.*

l. 23. τοὺς δὲ παῖδας πολλάκις ἀπαιτοῦντας ἀπάγεις] An ἀπαιτοῦντας melius ? Nihil affirmo. Nam & alimentum & cætera omnia liberis debentur à parentibus. ἀπαιτεῖν autem eſt poſcere debitum. *Neque verbum ἀπάγειν ſatis arridet, quod eſt propriè,* ducere ad ſupplicium : *vt ἀπάγειν τὸν ἐπὶ θανάτῳ. Quod quis parens de filio poſcente panem decerneret ? niſi ἀπάγεις, hîc ſit* apage dicis.

l. 29. Pro χρυσοῦς, non fero τὴν ἀντίδοσιν. Nam & Latinè centum aureos *dicimus. χρυσίνους adulterinum eſt.* ¶ Sæpè tamen in vſu recentioribus Græcis, etiam ipſi Chryſoſtomo. *H. S.*

Pag. 495. 4. *καὶ ἐν ἀνάγκῃ ᾖ, βοηθεῖ. νυνὶ δὲ*] Codex Craſh. legit, *καὶ ἐν ἀνάγκῃ βοηθεῖν, μηδὲ τοῦτο παραιτήσηται. νυνὶ δὲ* &c.

l. 19. ἀπὸ τῆς προαιρέσεως] Ante hæc deeſſe videtur οὐκ ἀλλ' propter interrog. ἀπὸ τῆς φιλοτιμίας) φιλοτιμία quoduis rectè factum, ex quo quis non aliam ſperat mercedem, quàm honeſtam exiſtimationem, & bonam famam, ſiue honorem, *vt ita dicam. hîc autem* liberalitas *eſt, non oſtentationis cauſa coram hominibus ſed* quâ Deo nos probamus. *Dicit Ariſtot. Ethic. 4. expromendam eſſe magnificentiam in ijs quæ ſunt ἀφιλοτίμητα πρὸς τοὺς πολλούς. Sunt ergo quædam, & quidem multò magis, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν, vt* quicquid propter Deum *pauperibus erogatur.*

Hom. 12.

l. 34. *διακωδωνίζει τὰς ἀκοὰς τῶν ἀκροατῶν*] Pulſat aures auditorum. *Ita Gregorius Magnus ſæpè loquitur.* explorat tintinnabulis. *Dem. contra Æſchinem vtitur, ἀντὶ τοῦ διεπείρασε καὶ ἐξήτασε. tranſlatum, inquit Harpocration, ὅτι ἀπὸ τῶν περιπολούντων σὺν κώδωσι νυκτὸς τὰς φυλακὰς,* ab ijs qui noctu cum tintinnabulis obeunt vigilias ad explorandum vigilentne, an dormiant : *ἢ ἀπὸ τῶν δοκιμαζόντων τοὺς μαχίμους ὄρτυγας τῷ ἤχῳ τοῦ κώδωνος,* ſonitu tintinnabuli. *Quidam ab equis malunt. Poſterius confirmat Plutarchus in Arato.*

l. 43. ὁ γὰρ ἀναπεπτωκὼς, qui languet, & refrixit, & ſupinus eſt. *Hoc eſt enim ἀναπίπτειν, cui quodam modo contrarium eſt ἀνακτήσασθαι, quod præceſſit, ſiue ἀναλαβεῖν,* recreare & recuperare.

Pag. 496. 2. Legerim potiùs τότε λοιπὸν καθίησιν εἰς τὸ τῆς διαφορᾶς τὸν λόγον, de quo verba ſuprà diximus. vt quidem legitur, vel eſt intranſitiuum, vel ſubaudiendum ἑαυτὸν, quorum vtrumq; durũ. ſed Poetæ dicuntur καθιέναι τὰ δράματα, committere fabulas : *hoc eſt in ſcenam.* ¶ *Καθιέναι* ſignificatione intranſitiuâ Chryſoſtomo perquam familiare. *H. S.*

l. 30. ὥσπερ γὰρ καὶ ἐν τοῖς ὀνόμασιν, *vsq; ad* ἀρχὴν ἀνάρχον] *Ms. sic legit:* ὥσπερ γοῦν καὶ ἐν τοῖς ὀνόμασι προσηγορίαι μόνον ἦσαν, ἡ πραγμάτων ἀλήθεια οὔ· οὕτω καὶ ἐνταῦθα προσηγορίαι μόνον εἰσίν, ἀλλ᾽ οὐχὶ πραγμάτων ἀλήθεια. *Neutra lectio proba.*

l. 32. *Forsitan melius legitur*, τοῦ ἐν ἀρχῇ ἐκδέχει;

l. 37. οὕτω καὶ ἐν ταῖς σκιαγρ. *vsq; ad* τὸ ἀνόμοιον] *Veronenses legunt:* ὥσπερ οὖν καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν ἔστι μέν τι ὅμοιον, ἔστι δὲ καὶ ἀνόμοιον· παρὰ μὲν τῶν γραμμῶν ὁμοιότης τίς ἐστι τῶν χαρακτήρων, τῶν γραμμάτων δὲ ἐπιτεθέντων, τότε φανερῶς δείκνυται ἡ διαφορὰ, καὶ τὸ μὲν ὅμοιον, τὸ δὲ ἀνόμοιον.

l. 43. λοιπὸν δείκνυσιν αὐτὸν τῶν ἀληθινῶν πραγμάτων τῶν παρὰ Ἰουδαίοις λαμπρότερον] *Quid audio? Melchisedec erat rebus apud Iudæos illustribus illustrior? imò personis vel hominibus, vt docet quæ sequuntur. Itaq; posset videri legendum,* τῶν ἐπιφανῶν προσώπων, *vel* ἀνδρῶν. *Quid est enim,* Melchiſedec fuit illuſtrior τῶν ἀληθινῶν πραγμάτων παρὰ Ἰουδαίοις; *niſi hoc vult dicere:* Melchiſedec cùm tantummodo typus & figura eſſet, tamen quia Chriſti præferebat expreſſam imaginem, nulla res vera in cultu Iudæorum illo fuit illuſtrior. *Sed noſtram emendationem ſequentia confirmant.*

Pag. 497. 3. ἀκροθίνια γὰρ τὰ λάφυρα λέγεται] Manubiæ, res captæ. *Nunc quidem ſic accipi neceſſe eſt. Sed* ἀκροθίνια κυρίως *ſunt* ἀπαρχαὶ, *vt Euripidis Scholiaſtes in Phœniſſas docet, & Pindarus Olymp.* 2. *fuſis enim hoſtibus prædam captam in vnum concerunabant: deinde de ſummo eximebant aceruo, quæ dijs offerrent, aut ſacerdotibus nomine Deorum. Tanta erat in veteribus religio. quem morem Moſes cæſis Madianitis tenuit. Num.* 31. *Mox autem ipſe Chryſoſtomus interpretatur* ἀπαρχὰς, *i.* decimas. εἰκὸς γὰρ ἀπελθόντα, φησι, καὶ τῶν αὐτῷ πεπονημένων τὰς ἀπαρχὰς δοῦναι. *i. vt Apoſtolus dicit,* τὴν δεκάτην τῶν ἀκροθινίων. *Itaq;* ἀκροθίνια *non ſunt apud Paulum* ἀπαρχαὶ, *ſed* κατ᾽ ἀκυρολογίαν, λάφυρα. *Pars enim pro toto ponitur.* ¶ *Haleſius putat hoc totum,* ἀκροθίνια γὰρ τὰ λάφυρα λέγεται, *eſſe gloſſema.*

l. 30. καὶ καλῶς αὐτὸ ἐμάλαξεν] *Hoc eſt quod dicit Cic.* 3. *de Oratore:* Atque etiam ſi vereare ne paulò durior tranſlatio eſſe videatur, mollienda eſt. vt ſi olim M. Catone mortuo, pupillum ſenatum quis relictum dixerit, paulò durius: ſin, vt ita dicam, pupillum, aliquantò fit mollius. *Quod Ciceroni* mollire, *Noſtro eſt* κολάζειν, caſtigare. *Hermogenes* προθεραπείαν *vocat. ſed quænam illa eſt* mollitio, *vel* κόλασις; ὡς ἔπος εἰπεῖν. *Hoc enim præmittit, quia durius dictu videbatur*, per Abraham Leui, qui decimas accipit, decimatus eſt: quia tum cùm Abraham decimas dedit, in eius lumbis fuit. ὡς ἔπος εἰπεῖν *autem de ijs dicitur, quæ non vſquequaq; vera ſunt.*

l. 35. *Hanc veram exiſtimo lectionem:* δεικνὺς τὸ μεῖζον ὡς ἤθελε, καὶ τέλεον συνάγων τὴν ὑπερβολὴν *deleto* εἰς. *concludit excellentiam. Diligens enim ille Ariſtotelis Interpres Philoponus, ferè ſyllogiſmi conclusionem vocat* συναγωγὴν, *quam alij* συμπέρασμα, & concludere aliquid, συνάγειν *pro* συμπεραίνειν. *Eſt enim concluſio quaſi ſumma quæ cogitur ſiue efficitur* ἐκ τῶν προτάσεων ἢ λημμάτων: *& vt* ὅροι καὶ σχήματα *verba ſunt Geometriæ (inde enim mutuatus eſt Ariſt.) ſic* ὁ συλλογισμὸς, ἀποδεικτικὸς ὁ λογιστικός. *Cic. Tuſc.* 4. Summa ea ſit, quæ ſuſtineri non poteſt. *Quid hoc mirum? Nonne fundamentum omnium ſyllogiſmorum eſt Euclidis illud* ἀξίωμα? Quæ in eodem tertio conueniunt, inter ſe quoque conueniunt, & contrà. *Itaq; etiam concluſio dicitur* συμβαῖνον ἐκ τῶν προκειμένων. *Ariſtides*, προσήκει δὲ τίθεσθαι ὥσπερ ἐν σχημάτων λογισμῷ τὸ συμβαῖνον δέχεσθαι. *Vides hoc verum eſſe quod diximus de Arithmetica.*

l. 37. *Vide an non legendum ſit,* δεκάτην, ἔλαβεν ὢν ἱερεύς, *non* ἔδωκε. *Non eſt enim ſacerdotis dare decimas, ſed accipere. vel* ἔδωκεν ὢν οὐκ ἱερεύς.

l. 39. θαυμαστῶς καὶ συγκρίνοντες] *Id eſt,* ἐκ πολλῆς περιουσίας. ὑπερβάλλειν γὰρ καὶ περιεῖναι *ſunt eiuſdem ſignificationis, vt* περιῆν, *i.* ἐνίκα καὶ περιεῖναι.

l. 40. *Videtur legendum, vel* ἐπειδὴ ταῦτα προσαναβάλλεσθαι ἐβούλετο, *propter illud quod mox ſequitur,* προσκατακλείειν αὐτὸν, ἵνα μὴ ἐκβάλλῃ εἰς ἃ βούλεται: *vel potiùs* περιβάλλεσθαι, *quaſi* iumentis laſciuioribus vincula inijcere.

Pag. 498. 4. *Legendum ex Pſal.* 120. μὴ δῷς εἰς σάλον τὸν πόδα σου. *Vel ſi retines* δῴη, *dicendum* πόδα μου. *Hæc quidem vera lectio: ſed Chryſoſtomus falſam ſequitur, vt ſequentia declarant.*

l. 33. ἵνα μὴ εἰς ἀπόνοιαν ἐμπέσωσιν] In elationem animi, *vel* ſuperbiam. *Sic enim Chryſoſtomus* ἰδίως *vtitur hoc nomine, vt ſuprà diximus. Thucydides aliter lib.* 1. ἐνδιδόναι χρὴ ὡς ἐπὶ πλεῖστον καὶ μὴ ἐς ἀπόνοιαν καταστήσαντας αὐτοὺς, ἀλλοτριωτέρους ἔχειν: Non ad deſperationem adigentes eos, *id eſt,* ἀπογνῶναι: *vel potiùs* perditam audaciam. *At Noſter ſuam* ἀπόνοιαν *mox ipſe interpretatur* ἀλαζονείαν.

Pag. 499. 1. ἀλλὰ ταῦτα μάτην, καὶ τῆς σκληρότητος ἡμῶν οὐδὲν καθικνεῖται] *Verbum hoc præterire non poſſum: eſt enim elegantiſſimum, & loco poſitum. Lucianus in ſomnio:* ἐγκοπέα γάρ τινά μοι δοὺς ὁ θεῖος, ἐκέλευσέ μοι ἠρέμα καθικέσθαι πλακὸς ἐν μέσῳ κειμένης. σκληρότερον δὲ κατενεγκόντος ὑπ᾽ ἀπειρίας, κατεάγη μὲν ἡ πλάξ· ὁ δὲ ἀγανακτήσας σκυτάλην τινὰ κειμένην πλησίον λαβὼν, οὐ πρᾴως, οὐδὲ προτρεπτικῶς μου κατήρξατο. *Potuit hic quoque dixiſſe,* μοῦ καθίκετο: *vt cùm dicimus,* ὁ διδάσκαλος ῥάβδον λαβὼν, σφοδρότερον καθίκετο τοῦ παιδός. *Lucianus puer, auctoratus erat patruo, ſi dijs placet, vt ſtatuarius fieret. Hoc enim ille artificio fuit. patruus dat illi cælum ſiue celtem: iubet lapideam tabulam in medio poſitam leniter ſtringere. ille autem inſuetus vim ſuam adhibens, cùm grauiorem ictum intuliſſet, lapidem fregit. tum patruus irâ percitus baculum e proximo corripuit, puerum non patrio, neque hortatorio more libauit.*

Hunc ille finis domum ad matrem rediens factus est Rhetor, & vir quidem doctus, sed non æquè bonus. Sed audiamus facetissimum scurram alio loco. Icaromenippus cùm in cælum ad Iouis solium peruenisset, Iupiter illum cùm alia multa interrogat, tum hæc in primis, Quanti nunc est, *inquit,* triticum in Græcia? ϗ εἰ σφόδρα ὑμῶν ὁ πέρυσι χειμὼν καθίκετο, an vos annotina hyems tetigit (*hoc enim verbum affine est significatione & forma τῷ καθάπτεσθαι*) ϗ εἰ τὰ λάχανα δεῖται πλείονος ἐπομβρίας, *&* an plus imbrium opus sit oleribus? *Ptolemæus* 1. *Tetrabibli.* τῶν δὲ λοιπῶν ὀκτὼ δωδεκατημορίων, τέσσαρα μὲν καλοῦνται στερεά, τέσσαρα δὲ δίσωμα, ϗ στερεὰ μέν εἰσι τὰ ἑπόμενα τοῖς τροπικοῖς ϗ ἰσημερινοῖς, *cùm sol fuerit in Tauro, Leone, Scorpio, Aquario. quibus insignis* αἵ τε ὑγρότητες, ϗ ξηρότητες, ϗ θερμότητες, ϗ ψυχρότητες ϗ ἀντιλαμβάνονται μᾶλλον εἰσί, ϗ στερεώτερον ἡμῶν καθικνοῦνται, οὐ τῇ τῶν καταστημάτων φύσει γινομένων τότε ἀκρεστέρων, ἀλλ' ἡμῶν ἐγκεχρονικότων αὐτοῖς ἤδη, ϗ διὰ τοῦτο τῆς ἰσχύος αὐτῶν εὐαισθητότερον ἀντιλαμβανομένων. *quæ duo postrema verba optimè declarant, quid sit* καθικνεῖσθαι. *Aliter Polybius dixit* καθικνεῖσθαι τῆς ἐπιβολῆς, *pro eo quod est* propositum assequi.

Pag. 499. 9. τῷ μὴ δὲ ἡμαρτηκέναι περὶ τὴν ἀρχὴν εἰς ἐκεῖνο τὸ τέλος] *Deleatur* περὶ.

Hom 13.

Pag. 500. 20. *Legendum arbitror,* ἐκβάλλειν τοὺς ἱερεῖς τῆς ἱερωσύνης.

l. 25. περιῶν] Fortè, περιῆν, aut περίεστιν.

Pag. 501. 16. *Mallem,* οὐδὲν τῆς ἱερωσύνης μετεῖχεν αὕτη ἡ φυλή. *pro quo idem esset dicere, & melius,* οὐδὲν τῆς ἱερωσύνης μετῆν ταύτῃ τῇ φυλῇ.

Pag. 502. 40. *Prorsus retinendum* ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ τοῦ χρωμένου, à Christo qui vtitur, *vel* fungitur illo ſacerdotio.

Pag. 503. 27. πεποιημένον κατὰ πάντα] *Beza edidit* πεπληρωμένον. *Hæc multùm differunt, sed si exemplaria consentiunt, nihil mutandum.*

lin. 37. προανακρούεται] *Translatum à Musicis. Homer.*

αὐτὰρ ὁ φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν ἀείδειν:

exponunt ἀνεκρούετο.

Ibid. τοῦτο ποιῶν -- vſq; ad ὅπερ τὸ τοῦ ἱερέως -] Ms. ſic τοῦτο, ποῖον; τὸ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἀνενέγκαι ἑαυτὸν θυσίαν. ὅπερ τὸ μᾶλλον τι --

l. 39. προανακρούεται λοιπὸν ϗ αὐτὴν τὴν θυσίαν] Ms. λοιπὸν περὶ τῆς θυσίας διηγεῖται, ϗ δείκνυσιν αὐτῆς τὴν ὑπερβολήν. καὶ --

l. 43. οὐ γὰρ λειτουργεῖ τὸ καθῆσθαι, ἀλλὰ τὸ ἑστάναι] *Deut.* 10. eo tempore ſeparauit tribum Leui, vt portaret arcam fœderis, & ſtaret coram eo in miniſterio. *Rectè igitur Paulus ait,* Chriſtum peracto munere ſuo conſediſſe in cœlis ad dextram Dei.

Pag. 504. 38. κἂν μηδὲν ἐδύνατο αὐτὴν εἰδέναι] *Si enim è margine potiùs quàm quod in textu* μηδῷ *id est,* ὑπὲρ μηδενός. *Hac eclipsi frequentissima est, præsertim apud Homerum, vt* χάριν ἔχω σοι τῆς γεγενημένης περὶ ἐμὲ σπουδῆς· μακαρίζω σε τῆς τύχης ἢ φύσεως. μηδῷ *Græcorum aures respuunt,* & tamen paulò ante, οὐ γὰρ μηδὲν αὐτὸ ποιεῖ.

Pag. 505. 20. βασιλεία λέγεται] *Hoc rectum.* βασιλεία, *regnum,* τὰ βασίλεια, *regia. & ſæpè Noster* regnum *dicit absolutè pro* regno cœlorum.

l. 38. τοῦτο φορτικόν] *Φορτικὸν retinendum censeo, non permutandum, quia proximo versu præcessit* φορτικόν.

Pag. 506. 6. μὴ οὕτως αὐτὸ ἀποτραχηλίσῃς, ὡς τῆς ψυχῆς ἀφελέσθαι τὴν ἀρχήν] nec ſic efferas corpus tuum, vt ſuum animo imperium adimas. *Sæpiùs quidē hoc verbum dicitur de equis calidioribus, aut delicatiùs pastis, qui sessores excutiunt & præcipitant. sed exponunt etiam* efferre, extollere ſe. *Hesychio quidem,* ἀποτραχηλιῶν, *est* ὑψοῦν τὸν αὐχένα, *quod equi feroces aut meliùs saginati faciunt. Itaq; hìc quoq; videtur,* τὸ σῶμα ἀποτραχηλίζειν, *non aliud esse quàm* ſaginare corpus, *aut* ita curare, vt animi imperium aſpernetur. *Hoc vt existimem, me locus quidam Platonis inducit,* ἐν τοῖς ἐρασταῖς, *qui sic habet:* ἢ οὐκ οἶσθα αὐτόν, ὅτι τραχηλιζόμενος, ϗ ἐμπεπλησμένος, ϗ καθεύδων πάντα τὸν βίον διατετέλεκεν, ὥστε τί ἂν σοι οἴει αὐτὸν ἀποκρίνασθαι ἄλλο, ἢ ὅτι αἰσχρὸν ἡ φιλοσοφία; *Interrogauerat Socrates Athletam quendam, quid ſentiret de philosophiâ.* quid illum interroges, *inquit quidam Musicus?* nihil enim eſt huic homini cum illo ſtudio: non noſti eum qui vir ſit? obeſus eſt, repletus cibis & potionibus, totos dies ſtertit. *sic enim interpretari possumus* τραχηλιζόμενος *propter ea, quibus iungitur. Tales enim ferè sunt athletæ, Galeno teste: & crassities in ceruicibus maximè cernitur: nisi malis reddere* oſcitans *&* ſupinus. τραχηλίζειν *enim est* reſupinare, *&* victimam per dorſi ſpinam diffindere: *vnde apud Fauorinum,* τετραχηλισμένοι *sunt* ἀνακεκαλυμμένοι, aperti, retecti: *vt cap.* 4. πάντα δὲ γυμνὰ ϗ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. *Aut forsitan* τραχηλιζόμενος *est* ſuperbus, tumens, *qui nihil respondeat, ex eo quod Hesychius interpretatur. Nam* τὸ τραχηλίζειν, *à ceruicibus duci perspicuum est. Hoc quidem sensu posuit Hermogenes verbum compositum* ἐν τῷ περὶ δεινότητος, *de Sophistis, qui durissimis tumidisq; vtuntur metaphoris, quas* ἀπεξύλωσε *vocat.* ἀποτραχηλίζουσι δ' αὐτοὺς αἵ τε τραγῳδίαι πολλὰ τοῦ τοιούτου παραδείγματα ἔχουσαι, ϗ ἴσως τῶν μεταφορῶν τραχύτεραί πως οὖσαι ... γραφέν, ὥσπερ Πίνδαρος, illos ad hoc tumidum dicendi genus efferunt tragœdiæ. Nam ſi, *inquit,* vltra modũ transferendo proceſſerint, μεταφέρων ... λέγων *λόγον, quod à Platonis ſenſu non abhorret. Forſitan huc ſpectat illud Ciceronis in Verrem.* 3. Tametſi qui erunt tantis ceruicibus recuperatores, qui audeant in prouinciâ, cùm prætor adſit, non ſolum contra voluntatem eius, ſed etiam contra fortunas iudicare? quis erit tam audax? *Eſt igitur ἀνατραχηλίζειν τὸ σῶμα*, corpus efferum atq; indomitum reddere, & quod animi imperio nō pareat. *Ex hoc verbo fortaſſis etiā illud apud Comicū Heautōtim.* Inuerſa verba, euerſas ceruices: *id eſt, ni fallor,* erectas: *quo reprehendit contumaciam adoleſcentis erga patrem. cui ſimile, αὐερύειν apud Poetam, quod eſt ἀνακλᾶν,* refringere, *ſiue* erigere ceruicem pecudis, quæ Dijs ſuperis immolabatur: *nam de victimis inferorum κάτω τέμνειν dixit Sophocles.*

l. 12. καὶ ἄκουσον περὶ οὗ εἶπον &c.] Vide Interpretem veterem.

l. 37. γοῦν. ὥστε τοῦτο vſq; ad ὅρα l. 39.] Veronenſes legunt, πῶς ἦν λειτουργὸς ἐνταῦθα εἴρηται. καὶ λειτουργὸς τῶν ἁγίων; τὴν γὰρ σκηνὴν ἐνταῦθά φησιν. ὅρα.

Hom. 14.

Pag. 507. 1. οἱ λέγοντες κινεῖσθαι τὸν οὐρανὸν] Hæc eſt enim noſtri Iohannis opinio, cœlum non moueri, ſed luminaria & ſtellas per cœlum diſcurrere.

l. 10. διὰ τοῦτο αὐτὸ λιπαίνει, καὶ τούτῳ πλέον ἐνδιατρίβει] *Poſterius prioris eſt ἐξηγητικόν. Seruius in* 1. *Æneid.* Sciendum eſt omnium auctorum eſſe conſuetudinem, res dubiè poſitas in ſequentibus explanare, & planiùs dicere, vt, Prodimur, atq; Italis longè diſiungimur oris. Multa quidem hic ſermo *(prodimur)* ſignificat, ſed modò porrò damur: Hîc de loco: de tempore, cùm dicimus, memoriæ vel poſteritati prodere. *Eſt igitur τὸ λιπαίνειν, non ſemel quid dicere, non leniter aut ſtrictim attingere, ſed* iterare, variare, multis modis expolire, quod pinguem quodammodo minimeq; ieiunam, non adipatam tamen orationem facit. *vt Dem. pro corona:* ἀλλὰ τί ἐχρῆν, Αἰσχίνη, ποιεῖν τὴν πόλιν, ἀρχὴν καὶ τυραννίδα τῶν Ἑλλήνων ὁρῶσαν αὑτῷ κατασκευαζόμενον Φίλιππον; πρότερον. τὸ φρόνημα ἀφεῖσαν, καὶ τὴν ἀξίαν τὴν ἑαυτῆς, ἐν τῇ Θετταλῶν καὶ Δολόπων τάξει, καὶ τὰ ἑξῆς. *Exultat enim hoc loco,* λαμπρόν τε τὸν λόγον καὶ λιπαρὸν λίαν ποιεῖ κατ' ἐπιμονήν, καὶ τὸ ἐχρῆν με ποιεῖν, *ter aut quater repetit.*

l. 20. οὐκ ἐπανάστασις ἦν] *Hoc breuiter, ſed obſcurè dictum.* Chriſtus dum in terris fuit, non inſurgebat, *inquit*, in Leuiticos ſacerdotes. eius enim erat cœleſte, atq; ex ordine alio ſacerdotium: nihil ei fuit cum illis commune.

Pag. 509. 8. τὸν πολίτην αὐτοῦ] *Caue mutes. eſt enim* ὁ πολίτης μου, meus popularis, conterraneus, *quem etiam ἐπιχώριον vocant, vt Strabo quendam philoſophū Mileſium vocat Θαλοῦ πολίτην.* 70. *nonnunquam vertunt* Proximum tuum, τὸν πολίτην. vulgata exemplaria noui teſtamenti habent ferè πλησίον. Rob. tamen Stephanus in 4. codd. teſtatur reperiri πολίτην.

l. 15. *Sic haud dubiè legendum,* εἴ τις οἰκίαν παλαιὰν μέλλουσαν καταπίπτειν ἀφεὶς τὸ πᾶν θεμέλιον ὑπορράπτει. *idem eſt enim fundamentum Veteris ac Noui Teſtamenti, & rectè quis dicitur ὑπορράπτειν vetus ædificium, vt veſtimentum.*

l. 37. ὀνόματι *rectiùs.* ὀνομαστὶ *non niſi de proprijs nominibus dicitur.*

Pag. 510. 1. εἰ ἡ πρώτη ἦν ἄμεμπτος] Si prius teſtamentum fuiſſet non pœnitendum: *vel, vt Beza reddit*, in quo nihil poſſet requiri. *ſic Noſter interpretatur,* ἄμεμπτος, τουτέστι, χρήσιμος, οὐχ ὡς ἐγκλημάτων ὑπεύθυνος, ἀλλ' ὡς οὐκ ἀρκοῦσα. *Plato Legum* 4. σκιρτᾷ περιττῶν τινὸς ἅμα καὶ πολλοῖς ποιῶν ἔδοξεν εἶναί τις. μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολὺν ὑποσχὼν τιμωρίαν οὐ μεμπτὴν τῇ δίκῃ, ἑαυτόν τε καὶ οἶκον καὶ πόλιν ἄρδην ἀνάστατον ἐποίησεν: Paulò poſt pœnam dedit non pœnitendam, j. non paruam. *de paruis enim querimur, vel, vt Noſter dicit,* ἀρκοῦσαν, *quâ pars læſa contenta ſit. Xenophon* Ἑλλην. 5. εἰ δέ τις μὴ ἀκολουθήσοι, προεῖπε μὴ μέμψεσθαι τὴν δίκην. ſi quis non ſequeretur, edixit dux Ephicrates eâ pœnâ affectum iri, de qua non poſſit conqueri. j. grauiſſimâ: *Contrà videtur, ſed ita res habet. Sed diſtat inter Platonis δίκην, atq; Xenophontis. Pollux.* δίκη ἥ τε θεὰ καὶ τὸ πρᾶγμα, ὃ πράττουσιν οἱ δικάζοντες, καὶ ἡ δικαιοδοσία, iudiciū, καὶ ἡ τιμωρία. *Virg. lib.* 1.

-- officio nec te certâſſe priorem
Pœniteat --

Seruius. ne tibi parum videatur prima beneficia præſtitiſſe. *Cic.* Tam diu velle debebis, quoad te quantum proficias non pœnitebit. j. quàm parum proficias. ἕως ἂν οὐ μέμψῃ τὴν προκοπήν. *Ter. Heaut.* at me quidem quantum hîc operis fiat pœnitet. j. quàm parum. *Idem in Adelph.* An pœnitebat flagitij te auctore quod feciſſet adoleſcens, ni miſerum inſuper etiam patri indicares? *i.* an paruum putabas flagitium? *Hæc egregiè conſentiunt cum his Chryſoſtomi, quæ ſequuntur,* ἰδιωτικώτερον ἐφθέγξατο. ὡς ἄν τις εἴποι, οὐκ ἔστιν ἄμεμπτος ἡ οἰκία, τουτέστιν, ἔχει ἐλάττωμα, καὶ σαθρά ἐστιν. οὐκ ἔστιν ἄμεμπτον τὸ ἱμάτιον, τουτέστι, λοιπὸν διαρρεῖ. *Sed nos probamus ex Platone & Xenophonte Paulum non ἰδιωτικῶς loquutum, quamuis ſe fateatur ἰδιώτην,* 2. *Cor.* 10.

l. 23. ὁρᾷς περὶ πόσων ἀπετείχισεν ἡμᾶς ὁδῶν] *Tranſlatum ab ijs, qui hoſteis è longinquo venientes multis intercludunt munitionibus, vt ſi vnam aut alteram ſuperauerint, in reliquis ſaltem hæreant.* ἀποτειχίζειν *enim eſt* munitionem facere arcendis hoſtibus. *iam* περὶ πολλῶν ὁδῶν, *eſt* ante multorum dierum itinera. *nam* ἀποτειχίσματα *ſunt* περιβλήματα: *vnde dicunt* περιβάλλειν τάφρον. *Plutarchus in Artaxerxe.* καὶ τάφρον εὖρος ὀργυιῶν δέκα, καὶ βάθος ἴσον, ἐπὶ σταδίους διὰ τοῦ πεδίου τετρακοσίους ἐνέβαλε· καὶ ταύτης τε ἀφεῖσθαι τὸν Κῦρον ἐντὸς παρελθόντα, καὶ Βαβυλῶνος αὐτοῦ οὐ μακρὰν γενόμενον. *Rex erat Babylone, foſſa hæc lōgè à Babylone diſtabat. Hoc eſt igitur* περὶ πολλῶν ὁδῶν ἀποτειχίζειν. *Cyrus* enim contra fratrem è remotiſſimis regionibus venerat.

l. 26. μηκέτι μνημονεύωμεν ἁρπαγῆς] *Rectum eſt* μεμνώμεθα. μέμνημαι, *opt.* μεμνοίμην, μεμνῴμην. *ſub.* μεμνάωμαι μεμνῶμαι. *Sic in prima coniug.* πεποίημαι. *opt.* πεποιῄμην. ῇο, ῇτο. *ſub.* πεποιῶμαι. *At verba Barytona in optatiuis dipthongum non capiunt. Itaq; neceſſariâ circumlocutione vtimur,* τέτυμμαι, τετυμμένος εἴην. *Ariſtides* ἐν τῷ Ροδιακῷ: μηδὲ ἐπὶ θρήνῳ μέμνωνται τῆς πόλεως, ἀλλ᾽ ἐπὶ ζήλῳ τῶν λειφθέντων.

Pag. 511. 5. *Sic diſtinguo,* ἐκεῖνοι γὰρ οἱ παρακαθήμενοι, τῷ σαλπικτῇ παρεγγυῶσι μηδὲ φθέγγεσθαι] παρεγγυᾷν ducum eſt, qui milites ad dimicandum confirmant & hortantur. παρακαλεῖν, ἢ παραινεῖν, *eſt* ad ſtudium virtutis hortari, *aut* rem aliquam honeſtam: παρεγγυᾷν, metum demere, *ad* periculum confirmare: παραμυθεῖσθαι καὶ παρηγορεῖν, iacentem erigere, & miſeros conſolari. *Et benè Noſter* παρακαθήμενοι παρεγγυῶσι. *aſſident enim, qui conſolantur, hortantur, & labantes ſuſtinent. Hinc Tacitus,* Alloqui, *poſuit, pro* Conſolari. *Xenophon* 8. παιδ. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κῦρος δρόμῳ ἡγεῖτο, καὶ ἅμα ἐφθέγγετο, τίς ἕψεται; τίς ἀγαθός; τίς πρῶτος ἄνδρα καταβαλεῖ; οἱ δὲ ἀκούσαντες τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐφθέγγοντο, καὶ διὰ πάντων δὲ ὥσπερ παρηγγύα οὕτως ἐχώρει, τίς ἕψεται; τίς ἀγαθός; *ſic illi aſſidentes tubicinem confirmant, & quæ facere oportet præcipiunt.*

l. 6. ὥστε μὴ γέλωτα ὄφλῃ] γέλωτα ὀφλεῖν, *vel* ὀφλισκάνειν, *eſt* deridēdum ſe propinare: *ſic dicunt* ἀμαθίαν ἢ μωρίαν ὀφλισκάνειν, *quæ omnia ducuntur* ἀπὸ τῶν δίκην ὀφλόντων. *i.* dānatis. *Nam qui deridetur, hanc quaſi ſtultitiæ ſuæ pœnam luit. Sic dicimus,* καταγινώσκω σου πολλὴν ἀμαθίαν ἢ μωρίαν. *Horatius,*

Tu niſi ventis
Debes ludibrium, caue:

alluſit ad hoc γέλωτα ὀφλεῖν. *Ab* ὀφείλω, κατὰ συγκοπὴν *fit* ὄφλω: *hinc* κατὰ παραγωγὴν ὀφλίσκω, ὀφλισκάνω.

Ibid. ὁ ἐπ᾽ ἀνθρώπων ἀγωνίζεσθαι μέλλων] Coram hominibus, *vel* hominibus ſpectantibus. *Hom.* 15. αἱ ἐπὶ μὲν τῶν ἀνδρῶν οὐ πλημμῶσι τοῦτο ποιεῖν ταχέως. *i.* γυναικῶν. *Act.* 23. θέλεις εἰς Ἱεροσόλυμα ἀναβὰς, ἐκεῖ περὶ τούτων κρίνεσθαι ἐπ᾽ ἐμοῦ, coram me iudice. *ſic Paulus dicit* bonum teſtimonium perhibuiſſe Chriſtum ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου. *Plutarchus in vita Pompeij.* Ποσειδώνιος δὲ καὶ τὴν ἀκρόασιν ἔγραψε τὴν ἐπ᾽ αὐτοῦ, præſente Pompeio. *Mendosè legitur hic locus,* ἔγραψεν ἐπ᾽ αὐτοῦ: *hoc falſum eſt. Scripſit enim poſteà, atq; edidit diſſertationem illam Pompeio præſente habitam,* τὴν ἐπὶ Πομπηΐου γενομένην.

Hom. 15.

Pag. 512. 30. δείκνυσιν ὅτι ἔστι θυσία, οὐ πυρὶ ἀνηλωμένη, ἀλλὰ δι᾽ αἵματος μᾶλλον δεικνυμένη] *At Euſebius* 1. *de præparatione Euang. ex Porphyrio, qui citat porrò Theophraſtum, docet illud ſacrificium, quod per ignem fit, propriè* θυσίαν *dici. Vnde eſt* θυμιᾷν, & θυμίαμα, ſuffimentum & Thus *Latinum: Iliados* 9.

θεοῖσι δὲ θῦσαι ἀνώγει
Πάτροκλον ὃν ἑταῖρον. ὁ δ᾽ ἐν πυρὶ βάλλε θυηλάς:

& hoc fuiſſe antiquiſſimum ſacrificandi genus. Nefas enim putâſſe illos veteres victimam cædere, & ſanguinem in ſacris fundere. Et Cic de naturâ Deorum teſtatur, deteſtabilem fuiſſe, qui primus immolauit bouem aratorem. *Vnde* ῥέζειν *Græci dixerunt, pro* Rem diuinam facere, *quod qui mactâſſet animal, facinus feciſſe videbatur. hoc eſt enim* ῥέζειν κυρίως, *vt docet Euſtathius. Homer.*

ῥέξεν γὰρ μέγα ἔργον.

Pag. 513. 44. ὡς διὰ πνεύματος ἁγίου ἑαυτὸν προσενέγκαν] *Apud Paulum omnes habent codices* διὰ πνεύματος αἰωνίου. *Sed ſic Chryſoſtomum legiſſe apparet ex duobus locis quæ ſequuntur. Bis enim repetit* διὰ πνεύματος ἁγίου.

Pag. 514. 13. οὐχ ὁρᾷς τοὺς λοιμώττοντας] *Elegans verbum, ad ſimilitudinem* τοῦ λιμώττειν, fame confici, τυφλώττειν, cæcutire. *quod nuſquam alibi legiſſe me memini.*

l. 35. ἑστήκασιν ἐπὶ οἰκήματος αἱ πόρναι] *Dem.* κατ᾽ Ἀνδροτίωνος *dixit,* ἐπὶ τέγους. οἴκημα cella *eſt, aut* cubiculum.

l. 30. Poſt ἕνεκεν ponendum cenſerem notam interrogationis.

Pag. 515. 34. ὑπωπιασμοῦ καὶ δουλαγωγίας] *Reſpicit illum Pauli locum* 1. *Cor.* 9. *v. vlt.* ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα, καὶ δουλαγωγῶ. ὑπώπια *ſunt* vibices & liuores in vultu ſub oculis ex contuſionibus: ſugillationes *vocant, &* ὑπωπιάζειν ſugillare.

l. 39. τοιοῦτόν ἐστιν ἡ παραφορά, τοιαύτη ἡ παραπληξία] mentis alienationem & ſtuporem *hæc vocabula declarant. Plutarchus in Artaxerxe,* ἀλλὰ καὶ Κτησίαν, εἰ καὶ τἄλλα μύθων ἀπιθάνων καὶ παραφόρων ἐμβέβληκεν εἰς τὰ βιβλία παντοδαπὴν πυλαίαν, οὐκ εἰκός ἐστιν ἀγνοεῖν τοὔνομα βασιλέως, παρ᾽ ᾧ διέτριβε. πυλαία, triuialis loquacitas, *quod ad Thermopylas hominum colluuies conflueret: quo loco conſilium celebrari ſolitum eſt Amphictyonicum, quod* πυλαία *dicitur. Æſch. contra Cteſ. Plut. in Pyrrho,* ταῦτα μὲν ἐστι πυλαϊκῆς ὀχλαγωγίας, hæc Thermopylarum ineptias redolent. *Ad horum nominum ſimilitudinem* παραλλάττειν, & παραπαίειν *verba dicuntur, pro* inſanire, mente motum eſſe.

Pag. 516. 16. οἶδα ὅτι πολλοὶ διαμωκῶνταί ἡμᾶς, ſcio multos irridere nos. *verbum hoc ſignificat* irridere vultu, non verbis. *Ælianus Var. lib.* 3. *cap.* 19. *de Ariſtotele,* μωκία δέ τις ἦν αὐτοῦ περὶ τὸ πρόσωπον: *quo capite narrat ſic Ariſtotelem ſe geſſiſſe contra Platonem, vt non eſt credibile.*

l. 17. καὶ οἰωνίζονται] Vice ominis accipiunt. οἰωνὸν ποιοῦνται ἢ τίθενται. *Plut. in Æmylio,* δέχομαι τὸν οἰωνόν, accipio omen, *cum filiola dixiſſet,* Perſeus mortuus eſt, *quod nomen erat catuli, & pater iturus eſſet contra regem hoc nomine. hoc vult dicere,*

Oderunt hilarem triſtes, triſtemq; iocoſi.

ſi quis delicijs affluentes & luxu perditos vetat ridere, pro malo omine accipiunt.

Hom. 16.

Pag. 517. 20. μεσίτης γάμου γίνεται, οὐχ ὁ γαμῶν, ἀλλ' ὁ τῷ μέλλοντι ἄγεσθαι συμπράττων] *Latini vocant*, Auſpicē. *Cic. lib.* 1. *de Diuin.* Nihil ferè quondam maioris rei, niſi auſpicatò, ne priuatim quidem gerebatur: quod etiam nunc nuptiarum auſpices declarant, qui re omiſſa nomen tantùm tenent. Nam vt nunc extis (quanquam id ipſum aliquantò minus quàm olim) ſic tum auibus magnæ res impertiri ſolebant. μεσίτην *Tertullianus eleganter* ſequeſtrem *vocat. Cic. pro Cluentio:* Sequeſter & confirmator pecuniæ deſiderabatur, *Quem Græci* μεσέγγυον. *pro Plancio dicit:* Sequeſtres & interpretes corrumpendi iudicij. *Virg.*

Tuque harum interpres curarum & conſcia Iuno.

Interpres eſt, qui inter duos intercedit. *Pronuba enim Iuno conciliatrix erat & auſpex nuptiarum Didûs & Æneæ per Venerem & filium. Hæc omnia confirmant illa Chryſoſtomi*, ὁ μεσίτης οὐκ ἔστι κύριος τοῦ πράγματος, οὗ ἐστι μεσίτης, ἀλλ' ἕτερον μὲν τὸ πρᾶγμα, ἕτερος δὲ ὁ μεσίτης. *Planè legendum:* ἀλλ' ἕτερος μὲν τὸ πρᾶγμα. *ſit enim comparatio perſonarum.*

l. 24 λόγους ἀπήγαγε, καὶ ἤγαγε, τὰ παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῖν διαπορθμεύων] *Hæc ſignificant interceſſorem, ſiue internuntium.* ἀπάγειν *eſt* adducere, *vt* ἀποβλέπειν adſpicere.

l. 27. παρὰ μὲν ἦν τὴν ἀρχὴν] *Forſan melius* κατὰ μὲν τὴν ἀρ. *Sic dicimus vno verbo*, κατάρχας.

l. 35. ἐγκεκαίνισται, τουτέστι, βεβαία γέγονεν, ἐκυρώθη] *Ad verbum dedicatum eſt. Auguſtinus ad illa Iohannis cap.* 10. Facta ſunt autem Encænia in Hieroſolymis. Encænia, feſtiuitas erat dedicationis templi. Græcè enim καινὸν dicitur nouum. Quandocunque nouum aliquid fuerit dedicatum, Encænia vocantur. Iam & vſus habet hoc verbum. Si quis noua tunica induatur, Encæniari dicitur: *ſic lego, non encæniare. Horat.*

-- Eutrapelus cuicunque nocere volebat,
Veſtimenta dabat precioſa. Beatus enim iam
Cum pulchris tunicis ſumet noua conſilia, & ſpes.
Dormiet in lucem &c.

Pag. 518. 3. *Sic diſtinguo:* δείκνυσιν ἐνταῦθα τὸ αὐτὸ ὂν καὶ αἷμα καὶ ὕδωρ. τὸ γὰρ βάπτισμα, αὐτοῦ τὸ πάθος ἐστί. *Nec vllo pacto commutationem fero. Vim enim ſermonis elidit. Hinc quod legitur decimo cap.* ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν, μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκέτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία. θυσίαν *exponunt elegantiores Theologi* Baptiſmum. *Simile eſt illud cap.* 6. ἀδύνατον τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ. *Nam* ἀνακαινίζειν *eſt* βαπτίζειν, *vt Noſter exponit cap.* 6. Si poſt baptiſmum lapſus fueris, nullus eſt tibi baptiſmus ſecundus, quo peccata tollantur. Hoc enim eſſet iterum Dei filium crucifigere. τὸ γὰρ βάπτισμα, αὐτοῦ τὸ πάθος ἐστίν. Erras igitur, ſi id credis, ὅτι κἂν νῦν τῆς πίστεως ἐκπέσωμεν, πάλιν δυνησόμεθα βαπτιζόμενοι τὰ ἁμαρτήματα ἀπολούσασθαι, καὶ τῆς αὐτῆς τυχεῖν, ὧν καὶ πρότερον. *Adde, quòd Græci patres baptiſmum,* φωτισμὸν *vocârint: & initio capitis Paulus, inter principia ſermonum Chriſti numerat* βαπτισμῶν διδαχὴν, *de qua ſe nolle agere dicit, nec opus eſſe. Hæc quidem Chryſoſtomi ſententia eſt, quicquid alij ſentiant. Et hæc eius verba.* δείκνυσι τὸ αὐτὸ ὂν καὶ αἷμα καὶ ὕδωρ, *egregiè exponunt illud Iohannis:* Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinem Ieſus Chriſtus, non in aquâ ſolùm, ſed aquâ & ſanguine. *Eodem pertinet quod Auguſtinus ait:* Fontem Sacramentorum noſtrorum fluxiſſe è latere Chriſti, cùm aqua & ſanguis flueret.

l. 8. διὰ τί ἐκβάλλει] *Dicendo* σχεδὸν, *quod eſt idem* τῷ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, *de quo diximus.*

l. 11. αὐτοὶ ἦσαν ἄρα βιβλία τῆς καινῆς διαθήκης] *Quia ſuprà dixit ex Hieremiâ:* Scribam leges meas in cordibus eorum.

l. 15. ἀλλὰ σώματος ἀπὸ πνεύματος κατασκευασθέντος] *Conceptus eſt enim per Spiritum Sanctum. Mallem* ὑπὸ πνεύματος.

l. 21. *à fine* ἴσασιν οἱ μεμυημένοι τὰ λεγόμενα] *Ad Rom. Hom.* 2. ἴσασι δὲ οἱ μύσται τὸ λεγόμενον. *Sermo tranſlatus a ſacris Eleuſiniæ Cereris, quibus qui initiati erant, ea ſciebant arcana, quæ alij neſciebant. quæ ſciebant tamen, non fas erat, vel inter ſe eloqui: ſed ita dicebant.* Tu noſti hæc: μεμύηνται γάρ. *Hinc præclarè Baſilius.* Deus, *inquit*, non eſt paſſus ſummum ſacerdotem, niſi ſemel in anno ſancta ſanctorum ingredi, οὐ συνιδὼν ἀπὸ σοφίας, τῷ μὲν πεπατημένῳ καὶ αὐτόθεν ληπτῷ προχείρως ἔσεσθαι τὴν καταφρόνησιν· τῷ δὲ ἀνακεχωρηκότι, καὶ σπανίῳ φυσικῶς πως παρεζευγμένον τὸ περισπούδαστον. κατὰ τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ οἱ περὶ τὰς ἐκκλησίας ἐξ ἀρχῆς διαθεσμοθετήσαντες, ἀπόστολοι καὶ πατέρες, ἐν τῷ κεκρυμμένῳ καὶ ἀφθέγκτῳ τὸ σεμνὸν τοῖς μυστηρίοις ἐφύλαξαν. οὐδὲ γὰρ ὅλως μυστήριον, τὸ εἰς τὴν δημώδη καὶ εἰκαίαν ἀκοὴν ἔκφορον. *Eſt myſterij nomen ſumptum è ſacris Eleuſinijs, quæ tradidit Eumolpus accepta ab Orpheo.*

Pag. 519. 8. *Sic lego:* εἶπον ὡς ἔξεστι γνῶναι οὐρανόν.

l. 15. οὐρανὸς αἰθέριός ἐστι καὶ ὑετῶν καὶ χειμώνων] *Odyſſ.* 6.

Οὔλυμπόνδ', ὅθι φασὶ θεῶν ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
Ἔμμεναι, οὔτ' ἀνέμοισι τινάσσεται, οὔτε ποτ' ὄμβρῳ
Δεύεται, οὔτε χιὼν ἐπιπίλναται, ἀλλὰ μάλ' αἴθρη
Πέπταται ἀνέφελος, λευκὴ δ' ἐπιδέδρομεν αἴγλη.

Ouid. Metam. 1.

Illic & nebulas, illic conſiſtere nubes
Iuſſit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.

l. 29. καὶ τοῦ ἄλλου οὐρανοῦ] *Fortè* τοῦ τρίτου. *2. Cor.* 12.

Pag. 520. 6. Legendum fort. ἀνταπέδοι.

Hom. 17.

l. 39. ὁ γὰρ διαταξάμενος Θεὸς ἐκέλευσεν αὐτὸν μετὰ φιλοτιμίας γενέσθαι πολλῆς] *Deus templum extrui quàm magnificentiſſimè voluit, & iuſſit, vt eſſet ſibi, gentiq; quam elegerat, honori. Hoc eſt enim* μετὰ φιλοτιμίας τι ποιεῖν, aliquid ſtudioſè facere gloriæ atq; honoris ſui cauſà: *De quo iam antea diximus. Plutarch. in Publicola,* οὐ γὰρ ἂν εἶχε ζῆλον τοσοῦτον, οὐδὲ φιλοτιμίαν εἰς ἔτη πάμπολλα διαμένουσαν. *& Iudæi propter templi ſui ſtructuram erant* πᾶσι ζηλωτοί. *Sed apud Noſtrum hoc nomen* ſumptum *potiùs ſignificat. Dem. contra Midiam:* ἀλλ' οἶμαι τὸ πάντας ποιοῦσι καὶ φιλοτιμεῖσθαι καὶ αὐθαίρετον ἐθέλειν, ἐκεῖνό ἐστι. *Saluſt. bel. Iug.* Denique omnibus modis pro alieno ſcelere & flagitio, quaſi pro ſua gloria nitebantur. quaſi pro ſua gloria niti, *eſt* φιλοτιμεῖσθαι.

Pag. 521. 5. οἱ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ὄντες, ἐκεῖ συνῆσαν] *Fortè melius legitur,* συνῄεσαν, conuenerant. *Nam* ἐκεῖ *pro* ἐκεῖσε *frequens. Athen. lib.* 1. οἰκουμένης δῆμον τὴν Ῥώμην φησί. λέγει δὲ καὶ ὅτι οὐκ ἄν τις σκοποῦ πόρρω τοξεύοι, λέγων τὴν Ῥωμαίων πόλιν, ἐπιτομὴν τῆς οἰκουμένης: *quòd vndiq; certatim eò confluebant. Hoc ferè tum eodem iure de Ieruſalem dici potuit. de qua Lucas, Act.* 2. Erant ibi habitantes Iudæi, viri religioſi, de omni natione, quæ ſub cœlo eſt: Parthi & Medi, & Elamitæ, & qui incolunt Meſopotamiam, Cappadociam, Pontum & Aſiam, Phrygiam & Pamphyliam &c.

l. 16. ὁ ναὸς οὕτω κατεσκεύασται, ὥσπερ ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ] *Doctores quoq; Hebræorum hoc fatentur, compoſitum fuiſſe adytum Templi, quod* Sancta Sanctorum *dicitur, ad imaginem Throni gloriæ. Sic enim Chimchi, qui eorum doctiſſimus habetur, in Pſalmum* 24. Keneged kiſſe hakka, vod Beth hamicdaſh. Domus Sanctuarij comparata eſt, quaſi è regione ipſius Throni gloriæ. *Nonne hoc idem eſt, quod Paulus ait,* οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ Χριστός, ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν? *Pro* ἀντίτυπον *Chimchi dicit* Keneged. *Pſalmum enim compoſuit Dauid, qui caneretur, cùm Arca fœderis introducenda eſſet in Sancta Sanctorum. Arca autem typus erat Diuinitatis in Chriſto, quæ celabatur humanitate, vt Arca velo Tabernaculi ſiue Templi: quod innuit Apoſtolus his verbis:* Dedicauit nobis viam nouam per velum, *id eſt*, carnem ſuam. *Quin ipſum Tabernaculum & Templum corpus humanum adumbrabant.* Chriſtus enim venit ſummus ſacerdos, per maius & perfectius tabernaculum, non manu factum. *Et ipſe Iudæis non dubitauit dicere*, Soluite vos templũ hoc, & ego intra triduum reſuſcitabo. *Iam Arcam Deitatem ſignare, declarat, quod in eodem Pſalmo dicitur*, Rex gloriæ, & Dominus exercituum. *Et ſic quidam Hebræorum quoq; accipiunt illud Ioſue* 3. Liphne aron Iehoua adon col haaretſ. *Arcam dicit* Dominum totius terræ. *In Hebraicis vocibus agnominatio eſt literarum immutatione, quæ tamen ſimilem habent figuram. Hæc omnia confirmat illud Sapientiæ* 9. Iuſſiſti ædificare templum, μίμημα σκηνῆς ἁγίας, ἣν προητοίμασας ἀπ' ἀρχῆς. *ſic Apoſtolus:* Quemadmodum eſt admonitus Moſes perfecturus Tabernaculum: Vide, inquit, feceris omnia ſecundum formam, quæ monſtrata eſt tibi in monte. *Oculis enim eius repræſentauit Deus in monte imaginem cœleſtis habitaculi, ad quod ſuum in terris domicilium ſingi voluit, non ad exemplar mente conceptum, vt ſolent architecti. Quid mirum igitur ſi Septuaginta ſic Pſalmum illum reddiderunt, paucis quibuſdam immutatis, vt non poſſet aliter quàm de Chriſti in cœlos aſcenſione intelligi? (Patres quidem ſic acceperunt omnes ad vnum) num in eo ſunt vituperandi, quòd, relictâ figurâ, veritatem ſequuti ſunt? Illud quidem,* ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης, *non prorſus cum Hebreâ conuenit veritate. Sed an idcirco minus verum eſt, ſi illi Chriſtum intuebantur & cælum? Dauid ita loquutus eſt, vt nihil niſi de Templo & Arca cogitâſſe videatur. An in typo veritas erit, in re non erit? Atq; hoc in multis Septuaginta fecerunt, vt multa de Chriſto typicè dicta planè dicerent ſine figura. Quo fit, vt multa habeant (auſim dicere)* εὐαγγελικώτερον, *quàm ipſa Hebræa veritas. Quod* οἰκονομικῶς *Diuinâ prouidentiâ factum videtur, iam aduentante Chriſto, vt via Gentibus ad accipiendum euangelium paratior muniretur.*

Pag. 522. 19. τύποις, οὐκ vſque ad τὰς αὐτὰς θυσίας lin. 23. Codex Ms. iſta ſic legit: τί ἐστιν ὃ λέγει; τὴν τοῦ νόμου ἀσθένειαν διὰ τῆς σκιᾶς καὶ τῆς εἰκόνος ἐνταῦθα παρίστησιν. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῆς εἰκόνος, ἕως μὲν ἂν τῇ γραφῇ οὐ προστεθῇ τὰ χρώματα, σκιὰ μόνον ἐστίν· ὅταν δὲ τὸ ἄνθος ἐπαλείψῃ, καὶ ἐπιτεθῇ τὰ χρώματα, τότε εἰκὼν γίνεται· τοιοῦτόν τι καὶ ὁ νόμος ἦν. διὸ καὶ οὕτως εἶπε, σκιὰν ἔχων τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων· τουτέστιν, οὐκ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν. πῶς γὰρ μὴ τελειοῦν δυνάμενος, μηδὲ διηνεκῆ διὰ τῆς θυσίας ἄφεσιν δωρούμενος; διὸ τοῦτο αὐτὸ δηλῶν καὶ ἐπήγαγε, Κατ' ἐνιαυτὸν ταῖς αὐταῖς. Sed magis propria videtur, magiſque arridet Veronenſis breuitas.

l. 40. ὥσπερ γὰρ φάρμακον] Locus (vt mihi videtur) Pharmaco indiget. Diſtinctiùs legitur, diſtinguiturque ſic: τὸ γὰρ φάρμακον ὅταν ᾖ ἰσχυρὸν καὶ ὑγιείας ποιητικὸν καὶ δυνατὸν πᾶσαν ἀπαλλάξαι τὴν νόσον, ἅπαξ ἐπιτεθὲν τὸ πᾶν ποιεῖ. ὥσπερ οὖν ἐάν ἅπαξ ἐπιτεθὲν τὸ πᾶν ἐργάσηται.

Pag. 523. 4. κατηγορία ἀσθενείας, καὶ οὐκ ἰσχύος ἐπίδειξις. *Hîc non poſſumus dicere* accuſatio imbecillitatis, *ſed* quod imbecillitatem arguat, non vires oſtentet. κατηγορεῖν *enim eſt arguere. Hinc Ramus Categorias Ariſtotelis argumenta dici voluit. Abſurdè quidem. Sed tamen hanc verbi ſignificationem ſecutus videtur:* ¶ Niſi quòd illum Græcæ linguæ ignarum fuiſſe multis argumentis conſtet. *Æſchylus Agamemnone:*

σὺ γὰρ φρονοῦσιν ὄμμα σου κατηγορεῖ.
vel oculus indicat te ſapere. *Vultus enim animi index. Ælianus lib. 3. de Ariſtotele, cum quarto caſu,* ἡ ἄκαιρος στωμυλία λαλοῦντος, κατηγόρει ἐς αὐτὸ τὸν τρόπον αὐτοῦ: Intempeſtiua loquacitas eius, ingenium moreſque arguebat. *Plato ſecus in Alcibiade primo,* ἀμαθίᾳ συνοικεῖς, ὦ βέλτιστε, τῇ αἰσχίστῃ, ὡς ὁ λόγος σου κατηγορεῖ, καὶ σὺ σαυτοῦ. *Sed videtur ſemper cum genitiuo perſonæ poni, accuſatiuo rei. Virg.*

Degeneres animos timor arguit:
ψυχὰς ἀγεννεῖς ὁ φόβος κατηγορεῖ.

l. 9. τύπον ἔχει τῶν ἀνθρώπων ἡ εἰκὼν, οὐχὶ τὴν ἰσχὺν] *Alibi diſtinguit.* τὴν εἰκόνα καὶ τὸν τύπον: *vt illa ſit expreſſa imago,* τύπος *vmbra & lineamentum. Ariſt. Eth.* 1. *cap.* 7. περιγεγράφθω μὲν οὖν τὸ ἀγαθὸν ταύτῃ· δεῖ γὰρ ἴσως ὑποτυπῶσαι πρότερον, εἶθ' ὕστερον ἀναγράψαι. ὑποτυπῶσαι, delineare, adumbrare, ἀναγράφειν, coloribus explere. *Sic Noſter paulo ante,* ἕως μὲν ἂν τῇ γραφῇ ὁ ζωγράφος μὴ ἐπιθῇ τὰ χρώματα, σκιά μόνον ἐστίν· ὅταν δὲ τὸ ἄνθος ἀναλάβῃ, καὶ τὰ χρώματα ἐπιτεθῇ, τότε εἰκὼν γίνεται. *Iam ſcimus quid ſit apud Ariſtotelem* ὡς ἐν τύπῳ, *& illud Pauli,* ὑποτύπωσιν ἔχε τῶν ὑγιαινόντων λόγων: *quæ non eſt propriè forma futuris, vt quidam ſtultè crediderunt, ſed tranſlatum à pictoribus.*

l. 16. μηδ' ἂν ἀπολείπῃ ὁ ἱερεὺς, vſque ad διὰ τοῦτο προσέταξε] Sic ex Ms. edidimus, vt intelligantur omnia de ſacerdote Iudaico oblationes quotidie faciente. Veronenſes legunt μηδὲ γὰρ ἀπολείπῃ ὁ ἱερεὺς πολλάκις ταῦτα ποιῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ. ὅπερ εἰκὸς λοιπὸν γίνεσθαι, εἰ καὶ γίνεται. τί γὰρ ἴδιον φαρμάκου, μὴ ὄντων τραυμάτων; διὰ τοῦτο.

l. 29. τὴν ἀνανάλωτον, *puto rectius*: inconſumptilem. *Nam* ἀνάλωτος *eſt,* inuictus, inexpugnabilis: *niſi ſit ſyncope.*

l 42. καὶ κόλασιν καὶ τιμωρίαν] *Poſterius videtur eſſe grauius. Ariſtoteles ſic diſtinguit, Rhet. cap.* 10. ἡ μὲν κόλασις τοῦ πάσχοντος ἕνεκά ἐστιν, ἡ δὲ τιμωρία τοῦ ποιοῦντος, ἵνα ἀποπληρωθῇ. *Sed Deus neminem hoc fine vlciſcitur, vt iram ſuam expleat.*

l. 43. ἐπὶ εἰς καχεξίαν ἐμπέσῃ] *Eiuſmodi vocat Philoſophus* κακοσιτοῦντας. *Problem. ſect.* 1. *cap.* 4. διὰ τί καὶ οἱ κακοσιτοῦντες, καὶ οἱ ὑπὸ λιμοῦ, τοὺς πόδας οἰδοῦσι; ἢ διὰ τὴν σύντηξιν ἀμφότεροι. συντήκονται δὲ οἱ μὲν διὰ λιμὸν, διὰ τὸ μηδὲν ὅλως λαμβάνειν τροφήν· οἱ δὲ κακοσιτοῦντες, διὰ τὸ μηδὲν ἀπολαύειν ἧς ἀπολαμβάνωσι τροφῆς. *Hi ſunt quos ex multo cibo pallentes videmus.* ἀφορμὴ γίνεται, occaſio, *non* cauſa. *Mallem* ταύτης ἀπόλαυσιν.

Pag. 524. 13. ἐπιφωνεῖ τότε τοὺς ἀξίους καλῶν] Videtur deeſſe vox illa, quâ ſacerdos populum ad euchariſtiam percipiendam vocauit: ſiue fuerit, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις, ſiue aliud quid. Quod enim ſequitur τινάς, videtur expreſſum aliquid innuere.

l. 14. πάντας μονοσκοποῦντας] *μονοσκοποῦντες paſtorum eſt ſingularum ouium vitia explorantium. Quid ſi legamus,* ποιμένας μονοσκόπους?

l. 15. ψυχὰς ἀναπιμπλᾶσι] *Proprium in hac re verbum. Ariſt. Probl. Sect.* 41. *cap.* 7. διὰ τί ποτε ὁ λοιμὸς μόνη τῶν νόσων μάλιστα τοὺς πλησιάζοντας τοῖς ἀρρώστοις ἀναπιμπλάναι ποιεῖ; *Rationem reddit, quia communis morbus eſt omnibus.*

l. 39. ὅλου τῆς κεφαλῆς τῆς ἔνδον κατέχων] Interpres vet. Capita omnium interiora continens.

Pag. 525. 11. τοὺς εὐνούχους μάλιστα δεῖ παρεστάναι τῷ βασιλεῖ] *Hoc de more Regum maximè Perſarum, qui ſemper Eunuchos habebant ſibi adſtantes: idq́ ex inſtitutione magni illius Cyri, vt docet Xenophon* 7. παιδ. *vbi poſt multa alia hæc habet:* οἱ δὲ τούτοις ἄπαιδες ὄντες οἱ εὐνοῦχοι παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, καὶ διὰ τοῦτο δεσπότου ἐπικούρου προσδέονται. οὐδεὶς γὰρ ἂν ἦν, ὅστις ἂν ἀξιώσειεν εὐνούχου πλέον ἔχειν ἐν παντὶ, εἰ μή τι ἂν κρεῖττον ἀπείργοι. *Quam ob cauſam fortaſſe Noſter ait Eunuchis opus eſſe imprimis aſtare Regi domino propter infirmitatem ſuam atq́ contemptum. Nam qui coniuges habent & liberos, his præſidia & ſolatia non deſunt. Quanquam hoc intelligendum videtur de optimo Eunuchorum genere, qui ſe caſtrant amore regni cœlorum: de quibus Iſaias cap.* 56. *ſic dicit:* Dominus Eunuchis, qui cuſtodierint ſabbata mea & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum, dabo eis in domo meâ, & in muris meis locum, & nomen melius filijs & filiabus. *Filijs enim & genus & nomen propagatur. Vide* 3. *Sap. Sed hi quoq́ in eandem contemptionem incidunt propter ſolitudinem.*

l. 12. ὑψηλοὺς τῇ διανοίᾳ] *Xenophon affirmat equos ſtrenuos & fortes eſſe atq́ alios homines:* ὃ δὲ μάλιστά τις οἰηθείη ἄν, ἀνάλκιδας τοὺς εὐνούχους γίγνεσθαι, οὐδὲ τοῦτο ἐφαίνετο αὐτῷ. *Idq́ aliorum animalium exemplo docet. Ariſt. multò melior philoſophus negat lib.* 5. *de generatione animalium cap.* 7. διὰ μὲν οὖν ταύτην τὴν αἰτίαν ἐκτεμνόμενα μεταβάλλει εἰς τὸ θῆλυ τήν τε φωνὴν, καὶ τὴν ἄλλην μορφὴν, διὰ τὸ συμβαίνειν ἀνίεσθαι τὴν ἀρχὴν, ἐξ ἧς ὑπάρχει τῷ σώματι ἡ συντονία. αἱ γὰρ ἀρχαὶ μεγέθει μὲν εἰσὶ μικραί, τῇ δυνάμει μεγάλαι εἰσί· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἀρχὴν εἶναι. *Principium eſt in corde, non teſtibus, qui tamen efficiunt illam contentionem & vim de qua loquitur. Sed poteſt aliquis infirmo corpore* τῆς διανοίας ὑψηλότητα *retinere.*

Hom. 18.

Pag. 526. 32. τῶν ταύτῃ περί τι vſque ad ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ μὴ περι. l. 34.] Ms hæc ſic legit: καὶ τοῦτο δῆλον ἀπὸ τοῦ πολλάκις περιφέρεσθαι. ὅτι ὁ μόνος, φησὶν, ἀδυνατεῖς ἐλέγχεσθαι ὑπὸ τοῦ μηδὲν αἰδεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ

Pag. 527. 17. ὑπὸ τῶν γραφῶν] ſic edidimus è codice Chraſh. Veronenſes pro γραφῶν legunt ἀγγέλων: è duobus Mſſ. Auguſtanis, alter legit, συνελογίσατο τοῦτο ὑπὸ τῶν ἐγγεγραμμένων ἀνθρώπων, alter ὑπὸ τῶν ἐγγεγραμμένων, ὑπὸ τῶν ἀγγέλων, quam poſtremam lectionem ſecutus eſt Vetus.

l. 31. πόθεν ἂν ὅτι τοῦ –] Fort. πόθεν ἂν δῆλον ὅτι τοῦ.

Pag. 528. 26. ὁ πένης οὐκ ἔχει ὅθεν ἀδικηθῇ, ὁ μηδὲν ἔχων] *Ariſtides:* οἱ ἐπὶ γῆς οὐκ ἔχουσιν ὅθεν πέσωσι:

Qui iacet in terrâ, non habet vnde cadat.

Pag. 529. 6. ὡς μηδὲ μέχρι ῥημάτων τὴν παραίτησιν αὐτῆς φέρειν, ἀλλὰ καὶ οἰωνίζεσθαι ταύτην] παραιτεῖσθαι, *eſt* deprecari, veniam petere, excuſare. *Eſt autem* προσωποποιΐα, *ac ſi paupertas diceret:* Quæſo ne me ſpernas paternam amicam tuam atq; hoſpitem: Maiores tui me coluêrunt, & benè illis fuit, tu me faſtidis. *ſed inſigniſſima eſt* παραίτησις τῆς πενίας δραματικῶς *apud Ariſtoph. in Pluto. Paupertas enim ſua bona prædicat, & ſine ſe Rempub. ſtare non poſſe confirmat. Artes enim, inquit, iacebunt, agri non colentur, ſi omnes fiant diuites. Non eſt igitur, quòd homines me exhorreſcant, aut refugiant. Theocritus.*

ἁ πενία, Διόφαντε, μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει,
αὐτὰ τῶ μόχθοιο διδάσκαλος.

Οἰωνίζεσθαι *eſt quod Plato dicit in legibus,* ἀποδιοπομπεῖσθαι, abominari. *confirmant hæc quæ ſequuntur,* οὐδὲν γὰρ ἀηδέστερον τῆς πενίας αἱρουμένης ἑκόντι καὶ μετὰ προθυμίας.

l. 14. παῤῥησίαν γὰρ ἡ ἀρετὴ δίδωσι, καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος] *Hoc dicit, quia pauperes non habent* παῤῥησίαν. πένησι γάρ'. *Theog.*

πᾶς γὰρ ἀνὴρ πενίῃ δεδμημένος, οὔτε τι εἰπεῖν,
οὔτ' ἔρξαι δύναται. γλῶσσα δέ οἱ δέδεται.

Euripides etiam in Phœniſſis ait hoc miſerrimum eſſe exſulibus, quod non habent παῤῥησίαν.

Hom. 19.

Pag. 530. 17. τὴν ἐγκαίνισιν ἡμῖν, τουτέστι κατασκευάσασαν] *Rectè videtur interpretari.* Nouare *enim Hebrais, eſt* creare, *aut* facere, *vnde illud*, cor mundum crea in me, Domine, & ſpiritum rectum innoua in viſceribus meis. *ſic etiam illud accipiendum Sap. 7.* καὶ μένουσα ἐν αὐτῇ τὰ πάντα καινίζει. *Sapientia enim creatrix eſt omnium. Pſal.* 104. Emittes ſpiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciē terræ. *Rabbinis quidē* chadaſh in piel *eſt* moliri, fabricare, *quia quod fit, nouum eſt. Ad illud Iſaiæ* 65. Gaudebitis & exultabitis in ſempiternum in his quæ ego creo, *Chimchi*, kihaddauar ha akadaſh jiacarè Beriah : *quia res noua vocatur creatura. Hinc hominem regeneratum dicimus* nouam creaturam. *& hoc quidem eſt* καινίζειν : *ſed* τὴν ἐγκαίνισιν, *propter præpoſitionem, benè exponit,* ἧς ἤρξατο : ἐγκαινισμὸς γὰρ λέγεται ἀρχὴ χρήσεως.

l. 22. καὶ οὐκ εἶπε ζωῆς, ἀλλὰ ζῶσαν αὐτὴν ἐκάλεσε, τὴν μένουσαν οὕτω δηλῶν] *Mirum quis hoc Chryſoſtomum docuit, aut vnde ei tam commodè venit in mentem. Chaldæis enim viuus dicitur* cajjam: *id eſt* manens, *vel* ſtans. *vt Deut.* 29. viuitis, vel viui eſtis omnes vos hodie. *Targum,* cajjamin chullekem joma din. *hinc illud Pſal.* 38. καὶ ἡ ὑπόστασίς μου ὡσεὶ οὐθὲν ἐνώπιόν σου. *Et ſubſtantia mea quaſi nihil coram te.* Quanquam ibi eſt aliud nomen Heb. *ſed* 70. *qui Chaldæum ſermonem meliùs quàm Hebræum nouerant, vt qui tum omnibus familiarior eſſet, multa Hebræorum Chaldaicè reddunt.*

Pag. 531. 18. καὶ ὑμεῖς διδάσκαλοι ἐν τῷ πλήθει, διὰ τῶν ἔργων τοῦτο ποιοῦντες] Cod. Craſh. καὶ μείζονες ὑμεῖς διδασκ. --- ἐν τῷ πλήθει, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων τοῦτο ποιοῦντι.

l. 39. Legerem ἀνανευσάτω τις αὐτὸς ἑαυτ. *vel* ἀνανεῦσαι.

l. 44. κοινῇ πάντα κτησόμεθα, καὶ οὐ παυσόμεθα συνάγοντες ἑαυτοῖς] *Lego* καὶ παυσόμεθα συνάγοντες ἑαυτοῖς. *niſi ad illud referas quod ſuprà dixit :* μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν.

Pag. 532. 14. τῆς βίβλου τῆς ζωῆς] *Sic erat in Veronenſi, & fortaſſe meliùs quàm* τοῦ Θεοῦ.

l. 20. Omninò legendum, ὅτου δὲ καὶ ἔλαττον, *ſine articulo.*

l. 35. μὴ τοίνυν μικροψυχῶμεν πρὸς ἀλλήλους] *Aliud eſt* μικρόψυχος, *aliud* ὀλιγόψυχος. *Pſal.* 104. προσεδεχόμην τὸν Θεὸν τὸν σώζοντά με ἀπὸ ὀλιγοψυχίας καὶ καταιγίδος. *illud enim vitium eſt, hoc imbecillitas animi vel ex naturâ, vel ærumnarum multitudine. deniq;* μικρόψυχος *dicitur, vt Noſter ait,* ἀπὸ τοῦ μικρὰν ψυχὴν ἔχειν. *ſed aliud eſt* ὀλίγην ψυχὴν ἔχειν: *quod de ægris dicitur, aut laborantibus. Nemo dixerit Vliſſem puſillanimum fuiſſe : atqui de eo Poeta cùm emerſit è fluctibus,*

Κεῖτ' ὀλιγηπελέων. κάματος δέ μιν αἰνὸς ἵκανε.

ὀλιγηπελία, *eſt* ὀλιγοψυχία. *Rectè tamen Chryſoſtomus hæc duo confundit. illud enim Salomonis,* ὁ δὲ ὀλιγόψυχος ἰσχυρῶς ἄφρων, *idem valet quod* ὁ δὲ μικρόψυχος ; *opponitur enim* τῷ ἀνὴρ μακρόθυμος πολὺς ἐν φρονήσει. *Nihil autem eſt tam puſilli animi, quàm vlciſci iniuriam, nihil tam excelſi, quàm condonare & remittere. Hom. 21. manifeſtò diſtinguit,* τοὺς ὀλιγοψύχους παρὰ τοὺς μικροψύχους.

l. 41. οὐκέτι περὶ ἀμφοτέρων] Ante hæc Cod. Ms. hæc interſerit (ὥστε ἀγαθῶν ἔργων σφόδρα ἡμῖν δεῖ, καὶ φιλοπονίας τινὸς ἕνεκεν δεῖ, εὐθὺς ἐπάγει)

Hom. 20.

Pag 533. 17. ἐπὶ τὸ πρότερον ἑαυτὸν ἐπιστρέψαι] *Hoc verbum meliùs, neq; mutandum cenſeo.* ἀναστρέφειν, *eſt* redire eandem viam quam iueras : ἐπιστρέφειν, eôdem reuerti, *vel* reuolui.

l. 28. Pone, ὁ τοῦτο βουλόμενος.

Pag. 534. 19. ἱκανὸν γὰρ καὶ τοῦτο ἐπιστρέψαι] *Hic* τὸ ἐπιστρέφειν, *non eſt* redire, *vt paulò antè in hoc ſermone, ſed* facere vt quis ad ſanam mentem, atq; ad ſe redeat, conuertere curam & cogitationem alicuius in ſemetipſum, *vel* ad rem aliquam attentiùs conſiderandam. *Noſter Ser. 44. in Acta Apoſt.* πάλιν ἄλλοθεν αὐτοὺς ἐπιστρέφει ἐκ τῶν ἐσομένων, formidine rerum futurarum. *hic* τὸ ἐπιστρέφειν *eſt* ἐκφοβεῖν.

l. 21. καὶ τὴν κρίσιν αὐτοῖς ἀφίησι] *Neq; hoc probo, & multò minus* ἐφίστησιν. *haud dubiè reponendum* ἐφίησι, iudicium ipſis permittit. *Dem.* ἀπὸ τῶν διαιτητῶν ἐπὶ τὸ δικαστήριον ἐφῆκε, prouocauit. *Luc.* ἡ ἔφεσις ἔστω ἐπὶ τὸν Δία. *ſed* ἔφεσις appetitus, ἀπὸ τοῦ ἐφίεμαι.

l. 26. Pro ἐμπεσούμεθα *ponendum* ἐμπίπτομεν *ex margine.*

l. 40. οὐ λέγω διὰ τὴν πλεονεξίαν, ἀλλὰ τῇ προσπαθείᾳ αὐτῆς] *Sic malo, deletâ præpoſitione. diſtinguit inter* πλεονεξίαν *&* προσπάθειαν χρημάτων : *illa eſt* auaritia, *&* plus habendi cupiditas, *hæc a-*

mor pecuniæ, cùm diuitijs adhæret affectus. *Poteſt autem aliquis diuitias ſic amare, vt nemini faciat iniuriam. Cic. ad Atticum,* λίαν μακρὰν ποιοῦντας τῆς ὁδοῦ. *Hor.*

Inſani ſapiens nomen ferat, æquus iniqui,

Vltra quàm ſatis eſt virtutem ſi petat ipſam.

Pag. 535. 2. ὄντως μεγάλη ψευδὴς εἰσὶν αἱ λῦπαι, καὶ αἱ εὐφροσύναι] *συμβαίνει Stoicorum dogmati, qui dicebant perturbationes eſſe opinionis malæ, non vitia naturæ. Cæſar lib. 7.* Cæſar biduum in ijs locis moratus, quòd hæc de Vercingetorige vſu ventura opinione præceperat.

l. 19. τοσούτῳ φροντὶς μωλώπων] Hæc apud Veronenſes ſine ſenſu ſunt: Vetus omninò non legit. legendum puto τοσούτῳ φροντὶς μωλώπων βαρυτέρα. ſignificat enim curam animi corporis pœnis tanto eſſe grauiorem, quanto animus præſtat corpori. Iam verò opinor ineptè quis dixerit, κρείττων φροντὶς μωλώπων, pro eo quod reddi debet, *grauior acerbiórq́.*

Pag. 536. 25. ὁρᾷς ποῦ ἔπινε (nam ſic erat in Veronenſi) *hoc mihi ſuſpectum. Quid ſi legas,* ποῦ ἔτεινε, quò tendebat? *error fortè ortus eſt ex ſimilitudine literarum* τ. *&* π.

Hom. 21.

Pag. 537. 19. τὴν ἀηδίαν (τομὴν) φαρμάκοις περιστέλλουσι, καὶ τὸ πολὺ τῆς ὀδύνης ὑπεξαιροῦσι, παραμυθοῦνται] mitigant, molliunt: *Cic.* lenitate verbi mitigante triſtitiam rei, τῆς ἀφελότητος τοῦ ῥήματος παραμυθουμένης τὸ σκυθρωπὸν τοῦ πράγματος. *ſic medici dicuntur* παρηγορεῖν τὰ φλεγμαίνοντα τῶν παθημάτων.

l. 24. καὶ μαρτυρίαις ἑτέραις ἐπισφραγίζομεν] *Hinc diſce illud exponere Ioh. 3.* ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθής ἐστι. Qui accepit teſtimonium eius, ſignauit quia Deus verax eſt. *Tranſlatum ab obſignatoribus: ij enim quodammodo dicuntur obſignare teſtamentum, aliudue pactum, qui teſtes ſunt obſignationis. Ad illud Pſal.* 104. Quam magnificata ſunt opera tua, Domine. *Chimchi.* obſignauit hoc verſu dei opera, *hoc eſt*, perquam magnifica eſſe opera diuina teſtimonio ſuo comprobauit. ἐπισφραγιστικῶς. *eſt enim* ἐπιφώνημα, *quaſi* τῶν προλαβόντων ἐπισφράγισμα.

l. 35. μέγα γὰρ ὀνειδισμὸς καθικέσθαι καρδίας] *Hinc Poetis* καθάπτεσθαι κερτομίοις ἐπέεσσι. verbis perſtringere cor ſcindentibus. *Sed quod ſequitur,* καὶ ἱκανὸν διαρρίψαι ψυχὴν, *legendum haud dubiè,* διατρέψαι. *quod verbum conſternationem animi declarat ex pudore vel formidine. Suetonius Calig. cap.* 29. Nihil magis in naturâ ſuâ laudare ac probare dicebat, quam (*vt ipſius verbo vtar*) ἀδιατρεψίαν, *hoc eſt*, inuerecundiam. *Sed apud Polybium ſæpiſſimè reperies* διατροπὴν *pro* conſternatione ex metu. *Sic enim ille de victoria Annibalis ad Thraſymenum*, ſimulatq; prætor pro roſtris, ὅτι λειπόμεθα μάχῃ μεγάλῃ, τηλικαύτην συνέβη γενέσθαι διατροπήν, ὥστε. καὶ τὰ ἑξῆς. *Idem de clade Cannenſi. Cùm tanta calamitatis fama Romam perlata eſſet,* οὐ μόνον τὸ πλῆθος, ἀλλὰ καὶ τὴν σύγκλητον αὐτὴν συνέβη διατραπῆναι. *Sed apud hunc Noſtrum* διατρέψαι τὴν ψυχὴν, *eſt* pudore animum afficere. *proteruum enim, de quo loquitur, pudorem iniecit. Sic vſus eſt Herodianus, Cùm hæc atq; eiuſmodi Pompeianus adoleſcentem cohortatus eſſet, vt impetum eius ad meliora conuerteret,* διέτρεψε πρὸς ἄλλον τὸ μειράκιον. *i. inquit Budæus,* conatus adoleſcentis repreſſit præ pudore, & impetus ad voluptates conſectandas aliò deflexit. *Plut. de conſule Fabio, qui patrem obuiam ſibi venientem ex equo deſcendere iuſſit,* ἐπιψάντος δὲ βαδίζοντος τοῦ νεανίσκου, καὶ καταβῆναι κελεύοντος, οἱ μὲν ἄλλοι διετράποντο, αὐτὸς δὲ προσδραμών. alij quidem præ pudore faciem deflexerunt, rubore ſuffuſi ſunt, *quaſi imperioſitas impia atq; ingrata patri videretur. Idem Bud.* διατρέπομαι, τὸ αἰσχύνομαι, *quod etiam* ἐντρέπομαι *dicitur, vnde Paulus* πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω *& in euang.* ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου, reuerebuntur filium meum. διατρέπω, ἐρυθριᾶν ποιῶ, pudore iniecto deterreo. *Item*, confundo, perturbo, *Iuuenalis*, Et qualis Rutilum confundat Erinnys. συγχεῖν *enim &* διατρέπειν *ferè ſunt idem. & hîc quidem verbum hoc de formidine vel terrore: in Pſal. de pudore dicitur.* Domine, in te ſperaui, non confundar in æternum. *nec mirum. Pudor enim timor quidam eſt, vnde illud Plato rectè reprehendit:* ἵνα γὰρ δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς. *contrà enim dici debuit:* vbi pudor, ibi timor.

l. 43. καὶ, *non interponendum cenſeo ante* ὑπ' αὐτῆς ἐστί. *nam ſi interponas, adhuc pendebis ſententia.*

Pag. 539. 12. καὶ ἐὰν ὑποστείληται] *Verbum hoc ſignificat,* metu refugere, ſe ſubducere: *Sap. cap.* 6. οὐ γὰρ ὑποστελεῖται πρόσωπον ὁ πάντων δεσπότης, οὐδ' ἐντραπήσεται μέγεθος. *hîc vides timorem reuerentiamq́ coniunctum.*

l. 15. &c. ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς. ἔστι δὲ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστασις] Rerum ſperandarum præfidentia. *Opponi vides* ὑποστολὴν *&* πίστιν, *quæ eſt* ὑπόστασις. *Si igitur* ὑποστολὴ, *quam etiam licet* ἀποδειλίασιν *dicere,* tergiuerſatio *eſt, ſiue* quædam vacillatio: *nimirum* ὑπόστασις *eſt conſtantia, vt ſuprà memorauimus. Theodoretus libro 5. cap. 9.* τὰ μὲν ὑπὲρ τῆς πίστεως τῆς παρ' ἡμῖν ἀνυποστόλως κηρυττομένης, ὡς ἐν κεφαλαίῳ τοιαῦτα. *Rectè: ipſa enim* πίστις *eſt* ἀνυπόστολος, *non latebras quærit, aut vllâ formidine ſe ſubtrahit, nihil molitur occultè, ſed vult, vt inquit Iohannes, eſſe* ἐν παῤῥησίᾳ. *Quid ſit autem* ἀνυποστόλως κηρύττειν, *optimè Paulus docet.* οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ. *eſt igitur* ἀνυπόστολος, ὑποστατικὸς, *vel* ἐνστατικὸς, *qui propoſitum vrget, neq; ab incepto facilè deterretur.*

Pag. 540. 23. ὅταν βουληθῇ τις διορύξαι τὴν τοῦ πλησίον ὑπόληψιν] Cùm quis voluerit perfodere proximi bonam exiſtimationem, vel opinionem.

Cæſar lib. 7. Altera ex parte Bellouaci, quæ ciuitas in Gallia maximam habet opinionem virtutis, inſtabant, *id eſt*, de cuius virtute omnes benè exiſtimant. *Gregorius Mag.* Quid namq; vnguento, niſi bonus odor opinionis exprimitur? *vnde Apoſtolus*, Chriſti bonus odor ſumus Deo in omnibus locis, j. omnes boni vbiq; de nobis benè & ſentiunt, & loquuntur, *alludens ad illud Eccleſiaſtæ*, Nomen bonum præſtantius vnguento. *Hoc adeò ex eo, quòd* δόξα *apud Græcos &* opinionem *ſignificat, &* gloriam: *neq; aliud eſt gloria, quàm hominum opinio de nobis.*

l. 24. ἀκοῆς λόγον ὀφείλω] j. reus ſum, quòd aliquid audiuerim, *quo fama proximi læderetur, vel* nihil præter auditum habeo, τῆς ἀκοῆς λόγον ἢ εὐθύνας δίδωμι. *dicit enim* συγχώρησόν μοι Θεός, μή με ἐξετάσῃς.

Ibid. τί οὖν λέγεις ὅλως, εἰ μὴ πιστεύεις;] *Simile huic vitium notat Horatius:*

-- mentio ſiqua
De Capitolini furtis iniecta Petilli
Te coram fuerit, defendas, vt tuus eſt mos.
Me Capitolinus conuictore vſus, amicoque
A puero eſt, cauſâque meâ permulta rogatus
Fecit, & incolumis lætor quòd viuit in vrbe.
Sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
Fugerit. Hic ſuccus nigræ loliginis, hæc eſt
Ærugo mera.

addit enim, τί καὶ λέγεις; τί πιστὸν αὐτὸ ἐργάζῃ τῇ πολλῇ φήμῃ, quid celebras crebrâ mentione, ſi non credis? vis quidem credi, quod toties iteras. *Vulgare hoc vitium, vt quum dicimus*, Hoc ego audiui de quodam, ſed non poſſum credere.

l. 36. δέον συσκιάζειν καὶ συγκρύπτειν τὰ ἐλαττώματα τοῦ πλησίον] *Demoſthenicum. ſic ille Olynth. 2.* δοκεῖ γὰρ ἡ εὐτυχία συσκιάζειν, καὶ συγκρύπτειν τὰ αἰσχρὰ τῶν πραγμάτων. *eiuſdem eſt & proximum*, οὐδ' ἀπομπεύειν προσχήματι φιλαγαθίας, *i.* μισοπονηρίας. *eiuſdem enim eſt* ἕξεως, *odiſſe malos, & bonis ſtudere. ſed ſic vertendum*, Neq; traducere prætextu ſtudij bonorum. *Nam apud Demoſthenem pro corona*, πομπεύειν, *eſt* palam conuiciari, *quaſi de plauſtro.*

l. 40. περὶ λήρων γυναικῶν] *Minimè commutandum. Paulus enim ad Tim. non de viduis ſolùm, ſed & de cæteris mulieribus hæc ſcripſit.* λῆρος γυνή, *ſic dicitur, vt apud Dem.* ὄλεθρος γραμματοκύφων. *item alibi*, τὸν δὲ βάσκανον, τὸν δ' ὄλεθρον. anus delira.

Pag. 541. 2. τοῦτο ὑμᾶς ἀπολέσαι ἔχει] *i.* ἱκανόν ἐστι. *Num. 16.* ἐχέτω ὑμῖν: *pro quo mox dicit* ἱκανούσθω ὑμῖν, ſufficiat vobis filij Leui. *Heb.* rab lachē. *Pindarus Iſthmiorum 5.* μὴ μάτευε Ζεὺς γενέσθαι· πάντ' ἔχεις, εἴ σε τούτων μοῖρ' ἐφίκοιτο καλῶν.

l. 10 ἀλλὰ λάλος εἶ, καὶ ἐλάττωμα ἔχεις] *Diogenes Laertius in vita Pyrrhonis*, τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ μαθεῖν τοῖς γνωρίμοις [illegible], ὧν Πρόδικος [illegible] ἐλάττωμα τοῦτο. φασὶ γὰρ ὡς ὅτε παρὰ [illegible] ποτε, [illegible] ἄρξας μετὰ τῶν χρειῶν ἕως τῆς ἀγορᾶς [illegible] τὸν μάγειρον. *hæc magna erat impotentia in Philoſopho. ſimile eſt illud Pauli 1. Cor. cap. 6.* ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ἐν ὑμῖν ἐστι. *Beza*: iam enim omninò defectus in vobis eſt. *rectè. erant enim* χρημάτων ἥττονες. *nam ſequitur*, διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε;

Hom. 22.

Pag. 541. 35. οὐκ ἔστιν ἄλλως [illegible], εἰ μή τις ἑαυτὸν τῆς συνηθείας ἀπαγάγῃ τῆς κοινῆς] *Cic. Tuſc. 1.* Nihil eſt difficilius, quàm mentem & cogitationem abducere à conſuetudine.

Pag. 542. 4 περὶ τούτου] *Ne permutentur. malè enim incidunt* τὸ τούτων, ἐστί, *cùm ad diuerſa referantur.*

l. 13. 14 Lego, οὐ γὰρ ὅτι ὁ Θεὸς ἄναρχος καὶ ἀγ.

l. 26. ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ προσώπου αὐτὸ ἰσχὺν ἢ διακοσίων ἀντέστησεν] contrà librauit: *tranſlatum à lancibus.* ἵστημι γὰρ, exanimo trutina, pondero, σταθμός, pondus. *Mat. 26. ver. 15.* οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια. *Beza*: Appenderunt ei triginta argenteos, *Veriùs quàm Vetus*: conſtituerunt. *Pro eodem hoc verbo dici potuit* ἀντισηκοῦν. *Eurip: Hecuba,*

ἀντισηκώσας δέ σε
φθείρει θεῶν τις τῆς πάροιθ' εὐπραξίας.

σηκὸς *enim* σταθμὸς ſtabulum. *ſed quia* σταθμὸς *eſt etiam* pondus, σηκοῦν *quoq; hoc ſignificat per* μετάληψιν, *ab eodem verbo, quaſi* σηκός. *Confirmat hoc quod præceſſit*: καὶ γὰρ τῆς οἰκουμένης ἐστὶν ἀντάξιος, ἔνδοξος ἀνήρ. ἄξιος *enim* ἀπὸ τοῦ ἄγειν, appendere. *Hom.*

νῦν δ' οὐδ' ἑνὸς ἄξιοί εἰμεν

Ἕκτορος. *Theognis,*

Πιστὸς ἀνὴρ χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου ἀντερύσασθαι
ἄξιος. - - -

ἐρύειν *eſt* ἕλκειν: *quod eſt etiam* appendere. *Plautus*: Hic aurum contra carus non eſt.

l. 30. ἀλλὰ διὰ τὸν Θεὸν φθονηθέντος] *Videri poſſet legendum* φθονηθέντα. *de Abel enim hoc dicitur vt cohæreat* τῷ παθόντα. *ſed rectum eſt* φθονηθέντος. *multi enim eiuſmodi ſunt abſoluti* πλεονασμοί: *& duo accuſatiui malè coïnciderent* διὰ Θεὸν φθονηθέντα.

Pag. 543. 3. ὁ Σύρος] *Intelligit Syriacum aliquem contextum. Sic etiam Theodotion legit.*

l. 12. Lego, τοῦτο γὰρ τοῦ ζῆν σημεῖόν ἐστι, καὶ τὸ ἀεὶ πάντων ᾄδεσθαι, καὶ θ.

l. 23. πῶς; προφήτης - - *vſq; ad* ἡ προμήθεια τῆς τοῦ ἀδελφοῦ] *Hæc Ms. alio ordine.* πῶς; ὅτι οὐκ εἶπε πρὸς ἑαυτὸν, ἅπερ πολλοί· τίς χρεία μοι πόνων καὶ κινδύνων; προήδει ὁ Θεὸς ὅτι ἀναιρεθήσεται Ἄβελ τιμηθεὶς παρ' αὐτοῦ. εἶπε γὰρ τῷ Κάϊν, ἥμαρτες, καὶ μὴ προσθῇς ἔτι. ἐπίεσεν αὐτὸν, καὶ οὐκ ἤνυσεν αὐτῷ. τί τοίνυν ὄφελος τῷ ἀπελθόντι - -

l. 35. ὁρῶντες μηδὲν ἐνταῦθα ἀπολαμβάνοντας ὑμᾶς μὴ θορυβεῖσθε] *Ms. legit*, ὁρῶντες ἑαυτοὺς μηδὲν ἀπολαμβάνοντας, μὴ θορυ- - *In qua lectione aliquid mihi videtur deeſſe.*

Pag. 544. 23. ἐννόησον - - vſq; ad οὐχ ὅτι, lin. vlt.] Hæc Ms. habet prolixiùs. ἀγνοήσωμεν ὅπως αὐρον αὐτὸν ὁ Δαβὶδ μετὰ δακρύων ἐκζητῶν, μετὰ στεναγμῶν. καὶ ὅτι οὕτως εὗρεν, ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος· Ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς μου τὸν Θεὸν ἐξεζήτησα ταῖς χερσί μου, νυκτὸς ἐναντίον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠπατήθην. ἂν καταμάθωμεν πῶς τὰ χρήματα, πῶς τὸ ἀπολωλὸς ζητοῦμεν· ὥσπερ τὸ ἀπολωλὸς, οὕτω τὸν Θεὸν ζητήσωμεν. εἰπὲ γάρ μοι, οὐχί· ſed neſcio quomodo magis arridet Veronenſis breuitas. quin & videtur illud, ἂν καταμάθωμεν πῶς τὰ χρήματα, πῶς τὸ ἀπολωλὸς ζητοῦμεν, imperfectum eſſe comma, & aliquid præſupponere, vt, τὸν Κύριον ζητεῖν μάθωμεν, vel tale quid.

Pag. 545. 22. ἂν δὲ τὸν βαλλόμενον μὴ πλήξῃ] Si petitum non percuſſerit, *βάλλειν igitur non eſt ſemper ferire, vt docet Euſtathius, ſed* petere.

l. 26. καὶ ὅταν μὲν γὰρ πλήξῃ] *Videtur legendum,* καὶ ὅταν μὲν γὰρ μὴ πλήξῃ, *vt ſit reſumptio illius, quod modò aſſeruit.*

l. 31. ὀργὴ εἰς τὸν μακρόθυμον, ἢ ὀ. τ. μ.] *Ms. Auguſtanus* ὀργίλος εἰς μακροθυμίαν ἐμπεσών. οὐδὲν γὰρ τὸν -- *Codex Craſh.* ὀργίλος εἰς τὴν μακροθυμίαν --

l. 32. μακροθυμίας] *Malim* μακροθύμως.

Hom. 23.

Pag. 546. 17 ὥσπερ γὰρ ὁ Θεὸς χρᾷ] *Hæc lectio retinenda eſt, neq; in marginem conferẽda.* χρᾶν *enim Dei, vel Pythiæ eſt reſponſum dantis ſciſcitantibus:* χρῆσθαι, conſulere. *Apud Poetam enim Vlyſſes ad inferos deſcendit,*

> Ψυχῇ χρησόμενος Θηβαίου Τειρεσίαο.

Sed χρηματίζειν, agere cum populo, reſponſa legatis dare, publicis actibus vacare, *vt Suetonius loquitur: Dem. contra Midiam,* Ἐν δὲ ταύτῃ ἐκκλησίᾳ ὁ νόμος κελεύει, ἐπειδὰν χρηματίσωσιν οἱ πρόεδροι περὶ ὧν διῴκηκεν ὁ ἄρχων, χρηματίζειν καὶ περὶ ὧν ἄν τις ἠδικηκὼς ᾖ περὶ τὴν ἑορτὴν, referre ad populum de eo, quod quis improbè fecit in feſto. ὅταν μὲν οὖν ὁ Θεὸς διαλέγηται τοῖς ἀνθρώποις περί τινος, *hoc quoq; eſt* χρηματίζειν. χρηματίζεσθαι *verò is dicitur, quem Deus ſuo ſermone & colloquio dignatur. & hic* χρηματισθεὶς *Oecumenius exponit,* ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀκούσας. *Hæc mea ſententia ſemper fuit, ab hac ſignificatione eſſe, quoties hoc verbum in ſacris literis, aut Theologis ponitur. Sophocles Antigonâ,*

> Ἐτεοκλέα μὲν, ὡς λέγουσι, σὺν δίκῃ
> Χρησθεὶς δικαίᾳ, καὶ νόμῳ, κατὰ χθονὸς
> Ἔκρυψε, τοῖς νέρθεν ἔντιμον θεοῖς.

Triclinius, οἱ λέγοντες χρησθεὶς ἀντὶ τοῦ χρησάμενος, καὶ διὰ τοῦτο τὸ σὺν ἀργὸν λαμβάνοντες ἀμαθεῖς. τὸ δὲ ἐστι τοιοῦτο· Ἐτεοκλῆς ὅτι πρὸς πολέμιον ἐξῆλθε, παρήγγειλε Κρέοντι αὐτὸν μὲν θάψειν, Πολυνείκην δ' οὔ, εἰ τελευτῇ σφᾶς κατασχήτοι. ἐστὶν οὖν χρησθεὶς ἀντὶ τοῦ παραγγελθείς. καὶ μὴ εἴπῃς ὅτι τὸ χρησθεὶς ἀντὶ τοῦ χρησμὸν δεξάμενος λέγεται· ὥσπερ γάρ ἐστι τὸ ἐθέσπισεν, οὐ μόνον ἐπὶ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ βασιλέως, οὕτω καὶ τοῦτο. βασιλεὺς γὰρ ἦν ὁ παραγγείλας. συντακτέον δ' οὕτω, τὸν Ἐτεοκλέα μὲν ἔθαψε κατὰ τῆς χθονὸς σὺν δίκῃ δικαίᾳ, δηλονότι χρησθεὶς καὶ παραγγελθεὶς παρ' αὐτοῦ. σὺν δίκῃ δὲ δικαίᾳ, ἐπειδὴ τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος τετελευτηκότα καὶ ταφῆς ἀξιῶσαι δίκαιον. *Hæc eruditiſſimus Scholiaſtes, quæ mirificè faciunt huic verbo explicando. hoc enim Sophocleum* χρησθεὶς, *eſt haud dubiè* χρηματισθεὶς, *i.* παραγγελθεὶς, iuſſus, *vt & Mat.* 2. χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας. *Beza,* diuinitùs admonitus. χρηματίζειν *igitur, vt* θεσπίζειν, *auctore Triclinio, de Deo dicitur pariter ac regibus, ſeu magiſtratibus, penes quos eſt ſumma rerum poteſtas,* ἀπὸ τοῦ χρῆμα, res, negotium: *& eſt* diuina vel ciuilia negotia tractare pro poteſtate atq; imperio. *ſed* χρηματίζεσθαι quæſtum facere, ἀπὸ τοῦ πληθυντικοῦ χρήματα. *Hinc* χρηματισμὸς, πορισμὸς, quæſtus, *&* χρηματιστική, via quærendæ pecuniæ. *At illud Pauli Rom.* 2. τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμὸς, *longè diuerſum,* ἀπὸ τοῦ χρηματίζειν. *Beza, & Vetus interpres,* Quid ei diuinum reſponſum. *Tum autem Deus egit cum Elia, & familiariter locutus eſt. Bud.* χρηματίζειν *eſt,* in Deo, quod in hominibus διαλέγεσθαι. *Quod verò habet Veronenſis editio Chryſoſtomi* κιχρᾷ, *non eſt huius loci. legendum enim vel* χρᾷ, *vel* χρηματίζει. *eſt enim* κιχρῶ καὶ κίχρημι commodo, *vel* vtendum do. *1. Sam. cap.* 1. κἀγὼ κιχρῶ αὐτὸν τῷ Κυρίῳ πάσας τὰς ἡμέρας, ἃς ζῇ αὐτός. *Illud autem quod Noſter ait,* ἡ προφητεία λέγεται χρηματισμὸς, *vel* ὁ χρηματισμὸς προφητεία ἐστὶ, *videtur innuere* χρησμὸν εἶναι τὸν χρηματισμόν. Ἀπόλλων γὰρ καὶ Πυθία χρᾷ (*quod etiam dicunt* ἀναιρεῖν) *ſed vterq; vt ſummi Iouis interpres. vnde illud.*

> Quæ Phœbo pater omnipotens, mihi Phœbus Apollo.

& Pindarus, μαντεύεο Μοῖσα, προφατεύσω δ' ἐγώ; *quod eſt apud Euſtathium.*

l. 38. τὸ σπέρμα αὐτοῦ οὕτω κατῴκησε] *Fortè* παρῴκησε. *nam* κατοικία *perpetuam habitationem ſtabilemq; declarat. Pſal.* 104. ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἀριθμῷ βραχεῖς, ὀλιγοστοὺς, καὶ παροίκους ἐν αὐτῇ.

l. 39. εἶδε τὸν υἱὸν ἐκεῖ κατοικοῦντα· καὶ ὁ ἀνὴρ - - -] *Sic malui quàm quod Ms. Aug.* εἶδε τὸν υἱὸν ἐκεῖ ἐθεάσατο κατοικοῦντα, καὶ οὐδὲν ἐθορυβήθη. *vidit enim Abraham filium ſuum in Chanaan habitantem, licet vt peregrinũ, magis quàm incolam.*

Pag. 547. 8. *Legendum* εἰληφέναι μισθὸν, τὴν συντέλειαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ.

l. 32. ἐκήρυσσε. τὰς γὰρ ἐπαγγελίας ταύτας φησίν. ἢ τοῦτο οὖν φησιν, ἢ ὅτι] *Ms. ſic,* ἐκήρυξεν. ἢ τοίνυν ἐπαγγελίας ταῦτα λέγει, ἢ εἰ μὴ τοῦτο, ἐκεῖνο ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι --

l. 36. ὡς καὶ ἀσπάσασθαι αὐτὰς, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν πλεόντων] *Rectè: nihil enim tam gratum cuiquam, quod magis amplectatur, quàm terra iactatis in pelago. Hom.*

> τῷ δ' ἀσπάσιος γῆ φύετ' ἐλθών.

l. 39. ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν] *Quid? vlla ne eſt ciuitas, quæ non habet fundamenta? ac ne domus quidem. ſed hoc accipiendum* κατ' ἐξοχήν. *Quicquid enim in terra fundatur, fluxum eſt & inſtabile, & quaſi ſuper arenam ædificatum. Fundamentum Hebræi vocant, quod firmum & ſtabile eſt. Prou.* 10, quaſi tempeſtas tranſiens non erit impius: iuſtus autem fundamentum ſempiternum: petræ enim innititur. 1. *Tim. cap.* 6. ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον. *quod faciunt qui ſuas* *diuitias in cœlum conferunt largiendo pauperibus, vt Chriſtus monet. Præmiſſum eſt enim* εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς, *2. Tim. cap. 2.* Sed firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc, cognouit Dominus qui ſunt eius. *Fundamentum Dei vocat electos.*

l. 40. ὁρᾷς ὅτι τὸ ἔλαβον τὸ ἤδη δέξασθαι δεῖ καὶ θαρσῆσαι ὑπὲρ αὐτῶν] *Locum hunc in integritatem ſuam, partim è Codice, partim coniecturâ ſic reſtitue:* ὁρᾷς ὅτι τούτῳ ἔλαβον, τῷ ἤδη ἐκδέξασθαι καὶ θαρσῆσαι περὶ αὐτῶν. *Vetus: Contemplare quòd hac re acceperunt repromiſſiones, hoc eſt expectando atque confidendo, quod acciperent. In præcedente linea legit Noſter* ἐξεδέχοντο, *pro quo editiones noſtræ habent* ἐξεδέχετο: *ſed hoc accidit, quòd verſum decimum tertium ante decimum explicuit. An quod voluit? ſic videtur. Nam & ſuo loco idem verſus repetitur.*

l. 43. *Puto legendum* ἐπηγγελμένην αὐτοῖς τὴν ἐν τῇ γῇ. ἐπαγγέλλομαι, polliceor. *Non eſt paſſiuum.*

Pag. 548. 25. *ſic lege,* μιᾶς μὲν γὰρ οἰκίας δυνατόν ἐστι τοὺς ἀπογόνους ἀριθμῆσαι, οἷον, ὁ δεῖνα τοῦ δεῖνος, καὶ ὁ δεῖνα τοῦ δεῖνος (hîc enim agitur de multitudine nepotum & poſterorum) ὧν δὲ τὸ γένος τῷ πλήθει τῶν ἄστρων παρεικάζεται, οὐκ ἔστι. *vel ſic enim legendum, vel in fine* ἀδύνατον, *vt* ἀντίφασις *conſtet.* ἔστιν, οὐκ ἔστιν· δυνατόν, ἀδύνατον.

l. 28. οὕτω μεγαλόδωρα] *Rectè, tam magnifica. Nam* μεγάλα δῶρα *non cohæret cum* οὕτω θαυμαστά, οὕτω παράδοξα. *Et vt vir magnificus eſt* μεγαλόδωρος, *ſic munera eius.*

Pag. 549. 44. τοῖς περιφερομένοις] *Heſychius* περιφέρεται, πλανᾶται: *pro quo Plautus* circumduci. *Eph. 4.* ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι, καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ διδασκαλίας. *Quod ſequitur non intelligo, ſi ſic legatur,* μηδεὶς, παρακαλῶ, χάριν τῆς σωτηρίας τοῦ φίλου περιοράτω. *rectum igitur eſt,* μηδεὶς τῆς σωτηρίας τοῦ φίλου τι περιορ. *vt erat in Veron. vel potius* μηδέν.

Pag. 550. 2. ὅταν γὰρ ἐκεῖνος μὲν ἐπικέηται] *Hoc non improbandum, & rectius indico. Cùm enim ille incubuerit inſtando ſeruis, vt furioſi ſolent. Male multare enim omnes ſolent, ipſum quoque nonnunquam medicum. Quod ſequitur magis probauerim,* τὴν ψυχὴν συγχεόμενος.

l. 3. οὐδεὶς ἐπιγινώσκει] *Ms. Auguſtanus,* οὐδὲν ἀκούει, οὐδὲ ὁρῶν. *Aliàs* εἰκῇ εἰς οὐδὲν δέον, οὐδὲ ὁρῶν. *Floril. in* ἀπαιδ. 40. οὐδενὶ εἴκει, οὐδὲ ὁρῶν. *quam lectionem ſecutus eſt Vetus, & fortaſſis reliquis, etiam receptâ, eſt præſtantior.*

l. 5. πάντοθεν ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἡμᾶς περιστοιχίζεται] *Dem. Phil.* 1. κύκλῳ πανταχῇ μέλλοντας ὑμᾶς καὶ καθημένους περιστοιχίζεται, *tranſlatum à venatoribus, qui ſaltus indagine cingunt.*

l. 19. οὐ τὸ ὀδύρεσθαι ἀποτρόπαιον] *Paſſiuè. Sed* Ἀπόλλων ἀποτρόπαιος, auerruncus: *Qui mala depellit, vt* Ἡρακλῆς ἀλεξίκακος. *Lycophron,* κεραμύντης.

l. 28. οὐδεὶς ἔργον τίθεται ἀρέσκειν τῷ Θεῷ] *Nemo hoc opus ſuum ducit quod agat per omnem vitam, Deo placere. Sophocles Tyranno,* ἔργον μεριμνῶν ποῖον, ἢ βίον τίνα; *Sic nautæ Ionam percunctantur, quod eſſet opus ſuum, i.* quam artem factitaret. *Iam* ἔργον τίθεσθαι, *eſt quod dicunt,* τέχνην τὸ πρᾶγμα ποιεῖσθαι. *Dem.* κατὰ Πανταινέτου *de fœneratoribus,* ἐγὼ δ' ἀδικεῖν μὲν οὐδένα τῶν δανειζόντων οἴομαι· μισεῖσθαι μέντοι τινὰς εἰκότως ἂν ὑφ' ὑμῶν, οἳ τέχνην τὸ πρᾶγμα πεποιημένοι, μήτε συγγνώμης, μήτ' ἄλλου μηδενός εἰσιν, ἀλλ' ἢ τοῦ πλείονος. τὸ ποιεῖσθαι καὶ τὸ τίθεσθαι *ſunt idem: vt* ποιητὸς υἱὸς, καὶ θετὸς υἱὸς, filius adoptiuus, factus, non natus. *Sophocles Antigona,*

> οὔτ' ἂν φίλον ποτ' ἄνδρα δυσμενῆ χθονὸς
> θείμην ἐμαυτῷ, τοῦτο γιγνώσκων ὅτι
> ἥδ' ἐστὶν ἡ σῴζουσα, καὶ ταύτης ἔπι
> πλέοντες ὀρθῆς τοὺς φίλους ποιούμεθα.

Vides idem eſſe τὸ φίλον θέσθαι καὶ τὸ φίλον ποιήσασθαι. *Dionyſ. Halic.* ἄγος οὐδενὸς ἔλαττον τοῦτο τίθεμαι. *Paulo antè dixerat* τὴν κρατηθεῖσαν παῖδα ἐποιοῦντο.

Hom. 24.

Pag. 551. 19. ὡς πολῖται *delendum,* καὶ ἐφ' ἴσου *legendum, ſine* μέν.

l. 30. *ſic diſtinguendum,* καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἐργασίας καὶ τῆς σπουδῆς, τοῦτον, καιρὸν ποιούμενοι ὕπνου. *Perſius Satyra 3.*

> Nempe hoc aſſiduè? iam clarum mane feneſtras
> Intrat, & anguſtas extendit lumine rimas.
> Stertimus indomitum quod deſpumare falernum
> Sufficiat, quinta dum linea tangitur vmbrâ.

Hoc eſt vſque ad horam vndecimam. potuitne illud melius exprimi, quod Noſter ait, καὶ λαμπρᾶς γενομένης ἡμέρας κεῖνται ἐπὶ κλίνης? *quod verbum etiam de mortuis dici ſolet. Dicimus enim* οἱ ἐν τοῖς μνήμασι κείμενοι, *vt Plato Menexeno. rectè igitur Poeta,*

> Inuadunt vrbem ſomno vinoque ſepultam.

Ennius de Africano 3. de Orat. Hic eſt ille ſitus. οἱ γλυκεῖ κατεχόμενοι ὕπνῳ, *de iis qui profundo ſopore demerſi iacent. Iliados decimo:*

> Ἄλλοι μὲν παρὰ νηυσὶν ἀριστῆες Παναχαιῶν
> Εὗδον παννύχιοι, μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ·
> Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν
> ὕπνος ἔχε γλυκερός.

Signanter dictum. Ariſtophanes Veſpis,

> οὐκ· ἀλλ' ὕπνος μ' ἔχει τις ἐκ Σαβαζίου.

Ariſtoteles 4. Metaph. cap. 23. τὸ ἔχειν λέγεται πολλαχῶς. ἕνα μὲν τρόπον, τὸ ἄγειν κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν, ἢ κατὰ τὴν αὐτοῦ ὁρμήν. διὸ λέγεται πυρετός τε ἔχειν τὸν ἄνθρωπον, καὶ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις, καὶ τὴν ἐσθῆτα οἱ ἀμπεχόμενοι. *Veſtis enim* συμμεταφέρεται τῇ ὁρμῇ τοῦ φοροῦντος. *Vnde amictum habitum dicimus, & Categoriam* τοῦ ἔχειν. *Seneca lib. 1. de Ira,* Hæc arma, quæ Ariſtoteles virtuti dat, ipſa per ſe pugnant, non expectant manum: habent, non habentur. *Quale eſt illud Ariſtippi de Laïde,* ἔχω, οὐκ ἔχομαι, *quod illam habuit magis in ſua, quàm erat in illius poteſtate: vel quòd vteretur illa prout voluit, ſed non erat totus illi deditus. Æſchylus Agamemnone:*

> Τροίαν Ἀχαιοὶ τῇδ' ἔχουσ' ἐν ἡμέρᾳ.

Benè enim Sophocles in Antigona:

τῶν γὰρ κρατούντων ἡ πόλις νομίζεται.

κρατεῖν *est* κατέχειν, *Arist. Ethic. 7. Ouidius Metam. 1.*

Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non paſſim mundi fabricator habendum
Aera permiſit.

Rerum natura creator Deus non permiſit ventis ἄγειν καὶ φέρειν τὸν ἀέρα. *&* ἔχειν *apud Homerum eſt* ἐλαύνειν, agere ac flectere equum aut nauim. *Odyſſea 9.*

Οἱ δ' ἀπὸ βουπρασίοιο Πύλον δ' ἔχον ὠκέας.

Vnde ἡνίαν *habenam dicimus, bene igitur Noſter, & aptiſſima tranſlatione:*

Claſſique immittit habenas.

l. 42 ἡμῖν ἀντέδειξεν ὁ Θεὸς ἀδέκαστον κριτήν, οὐδέποτε διαφθειρόμενον] *Iuuenalis Sat.* 13.

-- prima eſt hæc vltio, quòd ſe
Iudice nemo nocens abſoluitur: improba quamuis
Gratia fallacis prætoris vicerit vrnam.

Virgilius,

Quæſitor Minos vrnam mouet.

Ex Græcorum conſuetudine, qui ſolebant δίκας λαγχάνειν. *Bud. item illud eiuſdem:*

--- Cur tamen hos tu
Euaſiſſe putes, quos diri conſcia facti
Mens habet attonitos; & ſurdo verbere cædit,
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Pœna autem vehemens, ac multò ſæuior illis,
Quas & Cæditius grauis inuenit, & Rhadamanthus,
Noctes atque dies geſtare in pectore teſtem.

Hic quoq; Habet, *eodem modo poſitum vides, quem notauimus.*

Pag. 552. 4. *Lego,* τοιοῦτον δέ ἐστιν ἡ ἀρετή.

l. 9. πολλοὶ δὲ καὶ προληφθέντες] *Vera hæc lectio. Gal.* 6. ἐὰν δὲ καὶ προληφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώματι. *Fortaſſe hoc ſpectauit Chryſoſtomus. lin.* 10. καὶ ἀπήγξαντο, ſe ſuſpenderunt. *Theoc.* ἀπάγξασθαί με ποιήσεις; *Virg.*

--mori me denique cogis.

Prou. ἀπὸ δένδρου καλοῦ κἂν ἀπαγξαίμην.

l. 17. ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκουμένης πάσης [ξένοι]. *Contrà Diogenes ſe dicebat* κοσμοπολίτην. *Itaq; apud Lucianum interrogatus* ποδαπὸς εἶ, cuias eſſet? *reſpondit,* παντοδαπός: Ego ſum, *inquit*, non ſolùm omnium horarum, ſed etiam terrarum homo.

l. 28. ἀλλὰ πάντα τὰ τῆς ἐκεῖ πόλεως ἐπολιτεύσαντο] *Rectum ſine* καί. *Nam mox ſequitur:* τὰ δὲ ἄνω πάντα ἐπολιτεύσαντο.

l. 35. οἱ παῖδες ἕνεκα τούτου ἐποίουν, ἀλλὰ ὑπηρετοῦντες τῇ ἐπαγγελίᾳ τοῦ Θεοῦ] *Sic Plato 7. dicit eos qui liberis operam dant,* ἐξυπηρετεῖν τῇ φύσει, καὶ τῆς ἀεννάου φύσεως ἀντέχεσθαι. *Phocylides:*

Δὸς τι φύσει σεαυτοῦ, τίκτε δ' ἔμπαλιν, ὡς ἐλοχεύθης.

Pag. 553. 20. ὥσπερ νῦν ὁ κ. *deleto* γάρ.

l. 21. κληθεὶς Θεός. ἐννόησον ὅσον μέγεθος] *Ms. ſic,* κληθείη, πολλῷ μᾶλλον ὅτι καὶ τούτων αὐτῶν Θεὸς καὶ οὐκ αἰσχύνεται. ἐννόησον τοίνυν ὅσον τὸ μέσον ἦν αὐτῶν καλεῖσθαι, ὅσον τὸ μέγεθος.

l. 25. διὰ τὴν ξένην ἔλεγον εἶναι ξένοι] *Nihil deeſt: ſubauditur* γῆν. *ſic dicunt in* τῇ πολεμίᾳ, in hoſtico.

Pag. 554. 12. *Haud dubiè legendum,* ὁ κυβερνήτης ἂν ἅπαν τὸ πέλαγος διαβάλῃ, *&* καταρρήξας, *non* ῥήξῃ. διαλαβεῖν *hic non quadrat.* διαβάλλειν *de tranſfretatione Græci dicunt, vt Latini* traijcere. *Gloſſarium vetus,* διαβάλλω, διαπερῶ, tranſmitto, traijcio.

Pag. 555. 10. *hîc quoq; legendum,* οὐδὲ πέλαγος διαβαλεῖν ἄπειρον. ἰ. διαπεράσαι.

l. 12. *&* 13. *Lego* τὴν τρυφήν, τὴν πολυτέλειαν, τὴν ἐπιθυμίαν τῶν χρημάτων ἐκβαλοῦσαν ἀπὸ τῆς ψ. ἡ.

Hom. 25.

l. 21. *Quamuis omnes, quos vidi, codices habeant* ἀναδεξάμενος, *tamen verius exiſtimo* τὰς ἐπαγγελίας δεξάμενος. *Nam* ἀναδέχεσθαι, *non eſt promiſſionem accipere, ſed promittere per ſe. vt Latinis recipere: Tullius, ſpondeo, promitto, recipio. Quod ſi Paulus ipſe ſic ſcripſit, vt nunc eſt in Græcis codicibus, non ſeruauit Græci ſermonis proprietatem.*

Pag. 556. 5. *Legendum,* ἀπὸ τῆς αὐτῆς καὶ νεκρὸν ἐγείρειν καὶ ὅτι σφαγιασθέντα ἀναστῆσαι ἐπίστευσε.

l. 11. ὅτι μετὰ θάνατον] *Lege* ὅτι εἰ μετὰ θάνατον.

l. 31. ὁ τὰς ἐπαγγελίας δεξάμενος] *Hoc verius propter ea, quæ diximus.*

Pag. 557. 22. αὐτὸν] *Fortaſſis* αὐτό. *refertur enim ad* παιδίον.

l. 35. παρέχει] *Fort.* παρέχειν.

Pag. 558. 17. *Legendum vel* οὐδὲ τὸ πολλοστὸν μέρος, *vel* οὐδὲν πρὸς τὸ πολλοστὸν μέρος.

l. 40. *Legendum,* ὥσπερ πίνακας ἐξ ἀργύρου πυρ.

Pag. 559. 1. *Lege* οὐχ ὡς τὰς χεῖρας ὁρᾷς ἐμπεπλησμένας μόνον, ἀλλὰ καί.

l. 4. *Puto legendum* καὶ ποιεῖ κηλῖδα δυσέκπλυτον, *Vet.* ἐμποιεῖ. *ipſa enim anima dici non poteſt* δυσέκπλυτος, *ſed macula animæ.*

l. 7. *Fortè,* ὡς δὲ τιθεὶς ἀνάκλισιν: *agitur enim de diſcubitu.*

l. 19. μεθέξοντες τῶν παρ' αὐτοῖς, *melius quàm* πρὸς αὐτῶν, *ſed vera lectio eſt,* παρ' αὐτῶν. *Lucas Euangelio,* ἐν αὐτῇ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν. 2. *ad Theſſ.* 3. οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, nec panem alicuius gratis comedimus. *ad Philip.* πεπλήρωμαι δεξάμενος παρὰ Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν. *Ariſtoteles in Oeconomicis de Dionyſio Tyranno,* ἐξενέγκας ἐν ἀγορᾷ τὰ παρ' αὐτῷ ἐπώλει, ὡς δι' ἔνδειαν τοῦτο ποιῶν, prolata ſua vaſa vendebat, tanquam egeſtate hoc faceret. *Dem. ad Polyclem,* καὶ τὰ μὲν παρ' ἐμοῦ ἐξανηλωμένα ἤδη ὁρῶντες, τὰ δὲ τῆς πόλεως ἀμελῆ, τὰ δὲ τῶν συμμάχων ἄπορα, τὰ δὲ τῶν στρατηγῶν ἄπιστα, cùm mea iam conſumpta eſſent, *quod ita eſſe vertendum*

dum tria deinceps membra declarant. de perſonis etiam ſic loquuntur. Marc. cap. 3. ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν. ἔλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστηκεν. i. οἰκεῖοι, καὶ οἱ προσήκοντες, *quibus furioſos tradere ſolemus. Phocylides,*

Μηδ' ἄλλῳ παρὰ σαυτοῦ ἴδοις σκυβάλισμα τραπέζης.

Quod conuenit cum Pauli ad Theſſ. loco.

Hom. 26.

Pag. 560. 35. Lege αὐτὸ *quod in margine. Sic etiam Oecumen. apud quem quæ hinc verbatim ferè ſunt, tanquam è Photio deſumpta ponuntur.*

Pag. 561. 11. εἴγε ἐβούλετο -- *uſq; ad* ἐπέσκηψεν *l. 12] Ms. ſic.* εἴγε μὴ ἐβούλετο ἐπανελθεῖν ὁ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν Αἰγύπτῳ διατρίψας, μηδὲ ἐπισκῆψαι περὶ τούτου, μηδὲ ἐντείλασθαι. ἀλλὰ πρὸς ἔνεκεν, φησι, καὶ τὸν πατέρα καταγαγεῖν ἐκεῖ, καὶ τὰ ἑαυτοῦ ὀστᾶ συναγαγεῖν ἐκεῖθεν ἐπέσκηψεν;

l. 22. Legendum ex Ms. ὅτι εἰ μὴ μετὰ θάνατον γίνεται ταῦτα ἐκείνοις, ὧν οὐκ ἔτυχον ζῶντες, οὐ τὰ μετὰ θάνατον ἐπίστευον.

Ibid. μετὰ θάνατον γίνεται ταῦτα ἐκείνοις, ὧν οὐκ ἔτυχον ζῶντες, οὐδὲ μετὰ θάνατον ἐπίστευον] *Cod. Gr.* ὅτι εἰ μὴ μετὰ θαν-- *Mihi verò, vt hæc intelligam, non ita felix ingenium, quamuis Dounæo probari videam. nam quid eſt,* οὐ μετὰ θάνατον ἐπίστευον; *retinendam puto Veronenſem lectionem in initio, in fine verò leg.* ζῶντες, οὔτε μετὰ θάνατον γενήσεσθαι ἐπίστευον. *nam hoc videtur velle:* illa poſt mortem facta, quæ nec viuentes obtinuerant: nec poſt mortem futura crediderant. *ſtatimq; lege,* καὶ γὰρ οὐκ εἶπεν ὁ Ἰωσήφ, *propter connexionem ſententiarum. hæc enim ſunt inſtantia, quâ, quæ priùs obijciebantur, ſunt refutata.* Hal.

l. 36. Legendum potiùs προσεδόκησαν. *eſt enim* ταυτολογία *dicere,* πόθεν ἐπίστευον; ἀπὸ πίστεως.

Pag. 562. 17. Videtur legendum, καὶ βλέπε τί θαυμαστὸν αὐτοῦ τέθεικεν ὁ Παῦλος.

l. 28. τοιαῦτα οἷα ὑμεῖς τὸν ὀνειδισμὸν, ὃν ὁ Χριστὸς ὑπέμεινεν, ἢ ὅτι] *Ms. Aug. ſic,* ὑμεῖς τὸ οὕτως ὀνειδίζεσθαι. ὀνειδισμὸν τοίνυν Χριστοῦ φησιν, ἢ ὃν ὁ Χριστὸς ἤκουσεν, ἢ ὅτι -- *ſed Oecumenius meliùs,* τοιαῦτα δηλοῖ τὸν ὀνειδισμὸν -- *ſequentia etiam* ὅτι ὑπὲρ τῆς πατ--- *correximus ex Ms. Sunt tamen lectionis Veronenſis, quæ in margine retinetur, veſtigia quædam apud Oecumen. quem omnino adeat lector: ea autem quæ hîc verbatim habentur, iterum citantur è Photio apud Oecum.*

l. 39. Pro τοιαῦτα, ταῦτα *potiùs legendum videtur,* ταῦτα ἔπαθον.

Pag. 563. 5. πάλιν] *Fortè* πρότερον.

l. 25. Legendum cenſeo. μέγα μὲν γὰρ τὸ καὶ ἡμᾶς ἐν μνήμῃ ποιεῖσθαι τὸν Θεόν. magnum eſt, vt Deus nos habeat in memoria. *hoc & proximo membro conuenit, & tractui totius ſermonis congruum eſt.*

l. 44. αὐτοὺς *meliùs: certè vſitatiùs.*

Pag. 564. 17. Deſunt verba quædam. ſic lego, καὶ ἡ εὐχὴ αὐτοῦ, ὅρα πάλιν ὅσης ταπεινοφροσύνης γέμει. φησὶ γὰρ, ἡμάρτομεν, ἠδικήσαμεν, ἠνομήσαμεν. καὶ πάλιν οἱ πρῶτοι. *abſurdum enim eſt proponere, quantum humilitatis in oratione Danielis fuerit, ipſam autem orationem non ponere. Tria illa verba ſuppleuimus ex 9. Danielis.*

l. 21. Legendum, -σῃ. οὐκ ἐπὶ τούτοις δ' ἤδη μόνον.

l. 39. ἐνταῦθα ἀναγκαῖον] *Videtur legendum,* ἐνταῦθα τὸ αἴτιον ἀναγκ-- *vel* ἐνταῦθα ἄλλο τι ἀναγκ.

Hom. 27.

Pag. 567. 23. ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν] *Noſtro* ἀποτυμπανισμὸς *eſt* ἀποκεφαλισμὸς, *quod an ita ſit, exquiramus. Dem. Philip. 4.* ὡς ἂν ὑπὲρ τῆς ἐσχάτων ἀξιωθεὶς τῶν ἀγαθῶν ὑμῖν, οὕτω προσήκει γιγνώσκειν, καὶ τοὺς πεπρακότας αὐτοὺς ἐκείνῳ φανερῶς μισεῖν καὶ ἀποτυμπανίζειν. *Eodem verbo vtitur* ἐν τῷ περὶ τῆς παραπρ. *ſed quod hoc genus ſupplicij fuerit, nondum liquet. 2. Macchabæorum, cap. 6. legitur de Eleazaro ſene, quem carnes ſuillas guſtare cogebant,* ὁ δὲ τὸν μετ' εὐκλείας θάνατον μᾶλλον, ἢ τὸν μετὰ μύσους βίον ἀναδεξάμενος, αὐθαιρέτως ἐπὶ τὸ τύμπανον προσῆγε, ſponte ad tympanum acceſſit. *& mox eodem cap.* τοιαῦτα δὲ εἰπὼν, ἐπὶ τὸ τύμπανον εὐθέως ἦλθεν. *Ex his ſupplicium fuiſſe capitale conſtat. Euſtathius* ἀποτυμπανισθῆναι, τὴν κεφαλὴν ἀποκοπῆναι. *Epigram.* ἄξιοι εἰσι τυχεῖν πάντες ἑνὸς τυμπάνου. Omnes vnâ cruce digni ſunt. *Athenæus lib. 4.* Εὐφορίων ὁ Χαλκιδεὺς ἐν ἱστορικοῖς ὑπομνήμασιν οὕτω γράφει· παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις προτίθεσθαι πέντε μνᾶς τοῖς ὑπομένειν βουλομένοις τὴν κεφαλὴν ἀποκοπῆναι πελέκει, ὥστε τοὺς κληρονόμους κομίσασθαι τὸ ἆθλον, καὶ πολλάκις ἀπογραφομένους πλείους δικαιολογεῖσθαι, καθὸ δικαιότατος ἕκαστος αὐτῶν ἀποτυμπανισθῆναι. *Hæc probant veram eſſe Euſtathij, Noſtriq; interpretationem. Euſtathius, ſi ſatis memini, tradit,* τύμπανον *fuiſſe* truncum, *in quo capita amputabantur. quod cap. 6. 2. Macchabæorum confirmat. at Heſychius,* τυμπανίζεται, πλήσσεται, ἐκδέρεται, ἰσχυρῶς τύπτεται. *quod quidam interpretantur* fuſtibus cædi. *Horatius lib. 1. Serm. Sat. 5.*

-- donec cerebroſus proſilit vnus,
Ac mulæ nautæq; caput lumboſq; ſaligno
Fuſte dolat.

Hæc retuli, quia Interpretes hîc hallucinantur. reddunt enim alij diſtenti ſunt, *quaſi* in equuleo torqueri *ſignificet hoc verbum, & à Berecynthiæ matris tympano deducatur, in quo pellis diſtenditur. Rectè tamen Beza exiſtimat acerbiſſimam illam perſecutionem deſignari, quam Antiochus exercuit, quod Macchabæorum locus declarat.*

l. 30. ἐλέγξαι] *De Elia & Iohanne Baptiſta dictum, vt puto.*

l. 32. ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν, καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον] *Hæc quoq; de eadem Antiochi perſecutione accipienda. 1. Macchabæorum cap. 9.* καὶ ἐξεζήτουν καὶ ἐξηρεύνων τοὺς φίλους Ἰούδα, καὶ ἦγον αὐτοὺς πρὸς Βακχίδην, καὶ ἐξεδίκει ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐνέπαιζεν αὐτοῖς. i. & morte eos afficiebat, & vltra mortem ſæuiebat ludibrijs. *2. Macchab. cap. 7.* μεταλλάξαντος δὲ τοῦ πρώτου τρόπον τὸν ὅμοιον, τὸν δεύτερον ἦγον ἐπὶ τὸν ἐμπαιγμόν: *quæ qualis fuerit illuſio, quæ*

quæ ſubijciuntur, docent. καὶ τὰ τῆς ἐσχάτης [illegible] ζῶν τοῖς ἐχθροῖς [illegible], εἰ ἀτίμως, ἀλλὰ τῷ τιμωρηθῆναι τὸ σῶμα κατὰ μέλος. Hoc eſt, vt Homerus loquitur: μελεϊστί, membratim. 1. Reg. ſiue Sam. cap. 31. καὶ εἶπε Σαοὺλ πρὸς τὸν αἴροντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, σπάσαι τὴν ῥομφαίαν σου, καὶ ἀποκέντησόν με ἐν αὐτῇ, μὴ ἔλθωσιν οἱ ἀπερίτμητοι οὗτοι, καὶ ἀποκεντήσωσί με, καὶ ἐμπαίξωσιν ἐμοί. Chimchi: Ne fecerint, cùm interfecerint me, confuſiones vltionis. 1. Paralip. cap. 10. eadem habes ijſdem ferè verbis. Eſt igitur ἐμπαίζειν, vt Sophocles ait in Antigona, τὸν θανόντ' ἐπικτανεῖν, καὶ ἐναλλεσθαι τῷ κειμένῳ, καὶ ἐφυβρίζειν.

Pag. 568. 7. Lego, ἢ τὴν κτίσιν αὐτήν, ἢ ἀμφότερα. ἀμφοῖν.

l. 26. μᾶλλον δὲ τῷ καιρίῳ τῆς κτίσεως μέρει] Nihil permutandum. Sol enim rectiùs dicitur καιριώτατον τῆς κτίσεως μέρος, quàm κύριον. Sumptumque eſt ἀπὸ καιρίων τοῦ σώματος μορίων: vt ſunt cor, iecur, pulmones, cerebrum. Unde dicunt πληγὴν καιρίαν λαβεῖν, lethalem plagam accipere in aliqua partium iſtarum. Cic. pro Seſtio: Accuſa Lentidium; non percuſſit locum. Locus eſt καιρός. vt pecuniam in loco negligere, quæſtus eſt maximus, τὸ τῶν χρημάτων κατὰ καιρὸν καταφρονεῖν, μέγας πορισμός. ſic illi dicunt, κατὰ καιρὸν εἰρήσεται, quod nos, ſuo loco dicetur. Et illud, Laudas, qui dominos fallunt? in loco verò laudo. κατὰ καιρὸν δὲ [illegible] ἐπαινῶ.

l. 38. Legendum videtur, οὐχὶ ἧττον νῦν, οὐχὶ πολλὴν, εἰ δὲ ἀνακόλουθον ἦν [illegible] ἀλλά τι.

l. 44. τί δαί; οὐ θαυμαστὸν, ὅταν ἄνθρωπος τοῦτο ὑπομένῃ, ἃ καὶ ὁ Χριστός;] Veron. τί δὲ θαυμαστὸν, εἰ ἃ ὁ ἄνθρωπος ὑπομένει, φησὶ, ταῦτα καὶ ὁ Χριστός;

Pag. 569. 4. Videtur legendum, εἰ γὰρ ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἔλαττον ἦν ὁ Χριστὸς, τὸ μὴ δύνασθαι διδάσκειν ἡμᾶς, καὶ χωρεῖς εὐχῆς, pro εἰς τὸ μὴ δ. qui ſermo eſt Atticorum: vel τοῦ μὴ δ. vel ὥστε μὴ δ. tollenda eſt παρένθεσις. Ego nullum alium ſenſum elicere poſſum.

l. 9. ποιοῦμαι αὐτήν] Sic dicunt, λόγον ποιοῦμαι, εὐχὴν ποιοῦμαι, μνείαν ποιοῦμαι, pro διαλέγομαι, εὔχομαι, μέμνημαι. ſic ſuprà, περὶ τῆς εὐχῆς ἣν ποιεῖται.

l. 13. προσήκουσι, quod in Veronenſi, minimè mutandum in προσήκει. pendet enim ἀπὸ τοῦ ὅτι, non ὅταν: & computandum eſt cum verbo παρεστήκασι.

l. 36. ponendum & legendum, ὅταν δὲ καὶ ὑμῖν πάντα συμφορῆται, vti erat priùs in Veronenſi, vt ſeruetur [illegible] τοῦ τύπου δὲ ἔργου. συμφορεῖν, comportare, vt ἐκφορεῖν, exportare: ἐκφέρειν, efferre, συμφέρειν, conducere, prodeſſe. συμπίπτειν, συμβαίνειν, accidere. Vnde συμφορά, μέση λέξις. φέρειν, ferre: φορεῖν, geſtare: quamuis Poeta dicat:

συμφέρτη δ' ἀρετὴ πέλει ἀνδρῶν καὶ μάλα λυγρῶν.

Pag. 570. 6. Haud dubiè legendum, ἂν δὲ ἕτερός τις ἡμῖν ἐν τούτῳ περιτύχῃ, χλευάζομεν. non περιτ. Antè enim dixit, τὸ ἑτέρου ὀνειδίζοντος φέρειν. Dem. κατ' Ἀνδρ. καὶ τοῦτο οἶδα, ὅτι χρήματα εἰσενεγκεῖν πόποτε ἐχειροτονήσατε ὑμεῖς, οὐχὶ τὰς ἰδίας συμφορὰς ὀνειδίζειν καὶ περιφέρειν ἑκάστῳ. Idem pro Corona: Ἐγὼ δὲ ὅλως ὅστις ἄνθρωπος ὢν ἀνθρώπῳ τὴν τύχην προφέρει, παντελῶς ἀνόητον ἡγοῦμαι. εἰ γὰρ ὁ τὰ βέλτιστα πράττειν νομίζων, καὶ ἀρίστην ἔχειν οἰόμενος, οὐκ οἶδεν εἰ μενεῖ τοιαύτη μέχρι τῆς ἑσπέρας, πῶς χρὴ ταύτην λέγειν ἢ πῶς ὀνειδίζειν ἑτέρῳ; Ego autem omnino, qui homo cùm ſit, homini fortunam obijcit, prorſus amentem iudico. Nam ſi is, qui res ſuas optimè conſtitutas arbitratur, fortunâque vti videtur benigniſſimâ, non exploratum habet, hoc ſtatu manſuram vſque ad veſperam, quomodo de hac licet dicere, aut exprobrare alteri? Theognis:

Μηδένι πώποτε πενίην θυμοφθόρον ἀνδρὶ χαλεφθεὶς,
Μηδ' ἀχρημοσύνην, Κύρνε, οὐλομένην πρόφερε.

Dio Caſſius lib. 46. refutans ſub perſona Caleni ſecundam Ciceronis Philippicam, ἀλλά σοι κρεῖττον ἦν, ἀντὶ μὲν τῆς δουλείας, ἣν Ἀντωνίῳ ὀνειδίζεις, αὐτὸν μαλακίας καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀπολύσασθαι, ἀντὶ δὲ τῆς ἀπορίας, ἣν ἄλλοις προφέρεις, αὐτὸν [illegible] μήτ' αὐτὸν [illegible]. Aut hoc ſatis eſt teſtium, aut neſcio quid ſit ſatis. Vides in his omnibus exemplis ὀνειδίζειν & προφέρειν, vt paria iungi: ſicutè Noſter, cùm primò dixiſſet, ἂν δὲ ἕτερός τις ἡμῖν ἐν τούτῳ περιτύχῃ, χλευάζομεν: ſubdit ὅταν οὖν τὰ ἁμαρτήματα προφέρωμεν, ὅταν ἑτέρῳ ὀνειδίζωμεν. προφέρειν, eſt in lucem proferre aliquid abſconditum: vt

Quicquid ſub terra eſt, in apricum proferet ætas.

Nolumus autem vitia atque peccata noſtra proferri palam.

l. 7. quod ſequitur lego, χλευαζόμενον, ἀντὶ χλευάζομεν, vt ſeruetur, ἡ ἀκολουθία. Et paulo poſt habes l. 14. ἐὰν μὴ ἐγκλήματα παρ' ἑτέρων ἀκούῃς, ἀγανακτεῖς, quod cùm ſit verbum neutrum, non paſſiuum (non enim dicimus χαίρω, χαίρομαι, quod Ariſtophanes ridet in Dario Perſarum Satrapa, cùm voluit ἑλληνίζειν) χλευαστὸς χλευάζομαι, [illegible] ἀγανακτῶ, [illegible], αὐτοπαθῆ ſunt omnia.

Hom. 28.

l. 38. ἀλλ' οὐδ' ἱματ.] Ms. iſta ſic legit: ὅταν τοίνυν ἀκούσῃς, ὅτι οὐδ' ἱμάτιον εἶχε, φησὶ, περιβαλέσθαι, [illegible].

l. 44. Lege, καὶ πραγμάτων τῶν ἄλλων.

Pag. 571. 9. Fortè οὐδ' ἔτι τῆς ἐρημίας.

l. 37. Videtur Chryſoſt. legiſſe περικείμενον ἡμῖν νέφος, ὄγκον μαρτύρων, πάντα ἀποθ. vt in margine eſt annotatum. exponit enim πάντα· τινὰ δὲ ὄγκον, ἀλαζονείαν, πολυτέλειαν, εὐτέλειαν. Sed hoc probari non poteſt. Diſtinguendum eſt igitur, vt omnes habent codices, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα. ὄγκον autem interpretor, non pondus, ſed quod Iohannes vocat τὴν ἀλαζονείαν τοῦ βίου, quam opponere videtur τῇ εὐτελείᾳ τῶν περιελθόντων ἐν μηλωταῖς &c. quæ quaſi moles, aut pondus deprimens, noſtrum in ſtadio vitæ curſum impedit. Euripides Phœniſſis:

ἔχει τιν' ὄγκον Ἄργος Ἑλλήνων πέδον.

Paulus 2. Cor. 5. βάρος δόξης.

Virg. lib. 1 —Ingenti mole Latinus
Quadrijugo vehitur curru.

Seruius, pompa, ambitione. Vult igitur Chriſtianos, non opes, non potentiam, non gloriam, nihil deniq; affectare terrenum, aut ἀλαζονείας, quæ curſum eorum ad cœleſtia retardent, ſed hæc omnia *via abijcere, ut sint expediti ad stadium hoc decurrendum.*

Pag. 572. 5. τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν] *Noster exponit,* εὐπερίστατον, ἤτοι τὴν εὐκόλως περιϊσταμένην ἡμᾶς *(ut Nostri ferè vertunt)* ἢ τὴν εὐκόλως περίστασιν δυναμένην παθεῖν. μᾶλλον δὲ τοῦτο. *Quas expositiones quia pauci videntur intelligere, explicandæ sunt. Superiùs docuimus* περιΐστασθαι *esse vitare,* ἐκτρέπεσθαι. *Nam qui volunt, ut inquit Horatius,*

--puteum vitare patentem,

aut salebras in via declinare, circuitu quodam de recto itinere deflectunt: unde verbum Latinum vitare, est quasi ire & cedere de via, ut Grammatici docent. Iosephus de Essenis, τὸ δὲ ὀμνύειν διαφερόντως αὐτοῖς περιΐσταται. *Iam redeamus ad Chrysostomum. Dicit* εὐπερίστατον ἁμαρτίαν ἤτοι τὴν εὐκόλως περίστασιν δυναμένην παθεῖν. *i. ut ego interpretor,* ἣν εὔκολόν ἐστι περιΐστασθαι, quod facile est euitare, *si vigilantes & attenti sumus: vel* ἣν ῥᾴδιόν ἐστι περιστῆσαι, quod nihil negotij est amoliri, καὶ διακρούσασθαι, dispellere. *Horat.*

-tu pelles omne quod obstat.

Qualis est apud Aristotelem ἀντιπερίστασις, *cùm contrarium contrario pellitur. Synesius,* οὐκ ἀλλήλοις περιμάχονται ἀλλήλοις τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος, ἀλλὰ νόμῳ φύσεως ἀντιπεριΐστανται, *sed lege naturæ cedunt alterum alteri. Ad priorem interpretationem pertinet hoc Arist. 4. Phys. cap. 5.* νῦν μὲν κινεῖται τὰ ῥιπτούμενα, τοῦ ὤσαντος οὐχ ἁπτομένου, ἢ δι' ἀντιπερίστασιν, ὥσπερ ἔνιοί φασιν· ἢ διὰ τὸ ὠθεῖν τὸν ὠσθέντα ἀέρα θάττω κίνησιν τῆς τοῦ ὠσθέντος φορᾶς. *Lucretius lib. 1.*

Cedere ſquammigeris latices nitentibus aiunt,
Et liquidas aperire vias, quia poſt loca piſces
Linquant, quò poſſint cedentes confluere vndæ.

Hoc confluere, *est* ἀντιπερίστασις *philosophi.*

Pag. 573. 7. Post τὸ κατηγορεῖν, *deerant* ξένον τοῦτο, *supplenda ex Ms. Crashauij nostri.*

Ib. ζωηρῶς κατηγορεῖν] *Si hìc suppleamus* ξένον τοῦτο *è cod. Crashauij, ut vult Downeus, locus aliter est legendus, distinguendusque, omissis enim ijs,* ποίαν ὑπερβολὴν θαύματος οὐκ ἔχει, *quæ ex Ms. Augustano suppleuimus, legendum,* γένος ἀλέγετο (ταῦτα γὰρ αὐτῷ ζωηρῶς κατηγορεῖν) ξένον τοῦτο. *Sed alterum magis placuit.*

Pag. 574. 1. καὶ πρὸ τὸ τοιαύτην προσδοῦναι.

l. 41. Lego, γίνοιτο ἐν τοῖς οὐρανοῖς, *deleto* τῷ. *Mox enim sequitur* ἐκεῖ, *pro quo lego,* τὰ ἐκεῖ.

Pag. 576. 2. ὅτι χρυσίον ἡμῖν οὐ δεῖ] *Meliùs legitur* χρυσοπάστων *ex Ms.*

Pag. 577. 41. ποῦ δὲ φθόνου καὶ τῆς βασκανίας οὐ περιστελεῖ τινὰ. si enim pro reuerẽtia tui vir tuus hoc vt modeſtus non dixerit, at tacitus te condemnabit: inuidiam autem & maleuolentiam non diſſimulabit. περιστέλλειν *est* contegere, celare, occultare aliquam turpitudinem. *Hic sensus liquidus est.*

Pag. 578. 18. Melius est ἀπιέναι.

Pag. 579. 1. καὶ βασιλέα μὲν τὸν ἐπὶ γῆς *usque ad* ἀλλὰ καὶ περιγενέσθαι *lin. 3.] Hæc ex Ms. Aug. substituimus. in quibus si expungas* ὥστε *ibi,* ὥστε μὴ μόνον καταξ- ὀφθῆναι, *meliùs feceris. Veronenses sic habent hunc locum.* βασιλέα τὸν ἐπὶ γῆς ὁρῶμεν, καὶ θαυμάζομεν. ὅταν δὲ καὶ βασιλέα καὶ νυμφίον ἴδῃς, καὶ βασιλέα καὶ νυμφίον ἀμφότερα, πολλῷ μᾶλλον περιδρόμους κατασκευάζεσθαι ὄχλων. οὕτως ταῦτα μὲν σκιά, ἐκεῖνα δὲ ἀλήθεια. ὅταν δὲ καὶ βασιλέα καὶ νυμφίον ἐν οὐρανοῖς καὶ καταξιωθῆναι καὶ προσιέναι. *inde fortassis in ijs quæ edidimus leg. in princ.* καὶ βασιλέα μὲν καὶ νυμφίον τὸν ἐπὶ γῆς *&c. sic enim meliùs curret comparatio, ut* βασιλεὺς καὶ νυμφίος ἐν τῇ γῇ *opponatur* βασιλεῖ καὶ νυμφίῳ ἐν οὐρανοῖς. *Reliqua verò Veronensia confusiora sunt, quàm ut facilè emendentur.*

l. 3. Dele ὥστε.

Hom 29.

l. 26. πάντα] *Fort.* πάντῃ.

l. 33. πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν, εἰ μὴ ἀνθρώπινος, τουτέστι, μικρός. *Rectè. Dem. contra Midiam,* ποία γὰρ πρόφασις ἢ τίς ἀνθρωπίνη καὶ μετρία σκῆψις, *i.* quam saltem hominis sit obtendere. *Horat. lib. 2. epist. 2.*

Interualla vides humanè commoda.

i. parum commoda, vt sunt res humanæ. *Greg. Nazianz.* ἀλλὰ μὲν ἐστι, πάντα καὶ πάντων, θείας ἐστὶ δυνάμεως, καὶ μακρᾶς διηγήσεως. ὃ δὲ ἔοικεν, ἀνθρώπινός τε καὶ ἐλάττων. *Sic Hebræi quoque excellentiam cuiusque rei notant Dei nomine adiuncto,* Montes enim Dei, & cedros Dei *dicunt, i.* prealtas, atque præcelsos. *Nos quoque* diuinum *dicimus quicquid excellit, & nostrum modum excedit. ut Cic.* diuinum ingenium, diuinam eloquentiam. *Plut. in Cæsare,* ὧν ἀμηχάνως ἀνθρώπινον μὲν τὸ μέγεθος. *Pollux* ἐν τοῖς συνωνύμοις, εὔφορον, ἀνθρώπινον, εὐφόρως, ἀνθρωπίνως.

l. 38. Mallem, οἷς κινδύνους ἐσβέσαντο.

Pag. 580. 2. Puto legendum τοῦ Θεοῦ ἔργον ἐστὶ τὸ ποιῆσαι αὐτὰ δυνηθῆναι τὸν διάβολον, ἢ τὸν ἀντικείμενον, Θεοῦ συγχωροῦντος. *Sequentia confirmant. Vide Interpretem.*

Ibid. δυνηθῆναι, ἐκείνου συγχωροῦντος] *Vetus,* Dei opus est poſſe eos talia ſuſtinere. Ipſo namque permittente, iuſti preſſuras varias patiuntur. *Unde fortassis leg.* τοιαῦτα φέρειν δυνηθῆναι. ἐκείνου γὰρ συγχωροῦντος, οἱ δίκαιοι πολλὰς θλίψεις ὑπομένουσι.

l. 18. μαστιγοῦνται. ἀλλ' οὐκ αὐ] *Ms. Aug.* μαστιγοῦται. πανταχοῦ γὰρ τὸν υἱὸν μαστιγοῖ. τὸ οὖν ζητούμενον, δεῖξαι εἴ τις υἱὸς οὐ μαστιγοῦται. ἀλλ' οὐκ-

Pag. 581. 26. καὶ ἑτέρους μοχθῶν *legendum.*

l. 44. Legendum, περὶ τῶν ἄλλων καρυκευμάτων. *Sic enim Erasmus producens & emendans hunc versum trochaicum,*

μήτε τῶν Λυδῶν καρύκκας, μήτε ματτύην ψόφους.

Hesychius: καρύκκην, βρῶμα Λυδίων ἐξ αἵματος, καὶ ἄλλων ἡδυσμάτων συγκείμενον: *& quicquid compositum ex varijs speciebus, hoc nomine dicitur.*

Pag. 582. 1. κατὰ κρημνῶν ὠσθέντες *melius.*

l. 2. οὐχὶ κακῶς κατέστρεψαν, *absolutè meliùs, aut si quid addendum*

addendum est, τὸν βίον *potius, quàm* τὴν ζωήν.

l. 35. ἂν κατηγορῶ] *Disputârat adversus eos, qui corpus tanquam absolutè malum arguebant, ostenderatque magnam è corpore utilitatem accedere: hic ergo ad hunc sensum concludit: etsi* [illegible] *ventri maledixeris, oportuit te tamen non ventri, sed cupediarum immoderato usui maledixisse.*

l. 37. Quod editum, mutari non est melius. ὥσπερ ἂν εἴ τις εἰς ἀμάρας λαβὼν τὰ [illegible] ἐμβάλλοι· ἐπεὶ καὶ ἃ εἰς γαστέρα ἐμβάλλομεν, μᾶλλον δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πολλῷ χεῖρον. *Alii*, εἰς ὑδρορρόας ἀμάρας. *quod glossema arbitror* τοῦ εἰς ἀμάρας. *sic enim Eustathius interpretatur. Strabo* cloacam ῥύαχα *vocat, quia propter graveolentiam praetereuntes* ἀποκλείουσι τὴν ῥῖνα. *Iliados* φ.

ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ὀχετηγὸς ἀπὸ κρήνης μελανύδρου
ἂμ φυτὰ καὶ κήπους ὕδατι ῥόον ἡγεμονεύῃ,
χερσὶ μάκελλαν ἔχων, ἀμάρης δ' ἐξ ἔχματα βάλλων.

ἔχματα *sunt* obices quae cursum aquae morantur. *Noster pro* cloaca *posuisse hoc nomen videtur. Apud Poetam est*, rivulus, *vel* aquaeductus, ὑδραγωγός.

l. 42. τῆς ἐν ταῖς ὁδοῖς προλήψεως] *Vulgari praeiudicio.*

Pag. 583. 29. Legendum, ὅτι μὴ αὐτὰ ἀπαλλάξαι τῆς τρυφῆς· ἀλλὰ τοῦ παίζειν· *probant sequentia*, ὥστε καὶ ἡ ἄμετρος ἀπόλαυσις, ἀλλ' αὐτὴν ὑπόμνησιν διαφθείρει. ὑπόμνησιν διαφθείρειν, *est* διαλύειν.

l. 24. διαπιπτέτω] *Addit codex Crasß.* [illegible] προσηκόντως. *quae si admittamus, locus aliter legendus, & distinguendus:* εἰ μὴ τοίνυν (*sic etiam prius Veronensis*) κ. τ. λ. [illegible] (καὶ γὰρ [illegible] διαπιπτέτω) [illegible] προσηκόντως. H.

Hom. 30.

l. 43. Lege ὥστε συμβαίνειν.

Pag. 585. 4. Censeo legendum, ἁγνὸς μένειν, ἢ γαμεῖν.

l. 8. ἢ τὸ κωλύειν τὴν ἀπὸ τῆς πίστεως [illegible] μὴ κωλύειν] *Mutatâ iam sententiâ, retineo è margine* τὸ κωλ. *sensus est: Nuptiae non aliàs nobis sanctitatem conciliant, quàm prohibendo nos eam, quae à fide est, sanctitatem contaminare.*

l. 43. Legendum, οὐκ ἀρχὴν σε πρὸς τὸ [illegible] ὁρᾷς.

Pag. 586. 12. Lege δὴ ὁ, πολύ ποτε.

l. 21. ἀναχαίτισον, cohibe, retrahe. *Dem. Olynth. 2.* ὅταν δ' ἐκ πλεονεξίας καὶ πονηρίας τις, ὥσπερ οὗτος, ἰσχύσῃ, ἡ πρώτη πρόφασις, καὶ μικρὸν πταῖσμα ἅπαντα ἀνεχαίτισε καὶ διέλυσεν. *translatum ab equis, quos iubis prehensos reflectimus.*

Hom. 31.

Pag. 587. 13. ἐν συνοδίᾳ πολλῇ] In magno comitatu. *Lucae 2.* νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι.

[illegible] *sed ibidem est* ἐν τῷ [illegible] αὐτοῦ, [illegible] *ut videndum sit, annon hic etiam melius sit legi*, [illegible] *sed nihil statuo. Geographus saepe utitur eodem vocabulo. Sic autem Noster interpretatur*, μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. ὁ μή τις ἀπολειφθῇ τῆς χ. τ. Θ.

l. 41. τοῦτο δίκαιος περὶ αὐτοῦ] Corrupta, ut puto.

Pag. 589. 6. Fort. περιβάς.

Pag. 590. 8. Videtur legendum, καὶ συνεχῶς αὐτὰ προσφέρεις τῷ Θεῷ. *sic & lin. ult.* ἐξαγγείλεις αὐτά.

l. 15. Pro certo legendum, ἐπὶ τούτων αὐτοῦ δόξαν ἔδειξεν. *probant quae mox sequuntur*, ἐλέγξει σε ἐπὶ τῶν [illegible] ὀφθαλμοῖς πάντων ἁμαρτήματα: *usitatum loquendi genus ut l. 10. huius pag.* ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἐν μέσῳ φερομένων αὐτῶν, καὶ ἀνακηρυττομένων ἐπὶ πάντων, καὶ φίλων καὶ ἐχθρῶν, καὶ ἀγγέλων: coram omnibus amicis & inimicis Angelisque. *sic pag. 589. 42.* ἐπὶ τοῦ Θεοῦ ὁμολογοῦσιν, ἐπὶ τοῦ δικαστοῦ, coram Deo confitere, coram judice. *sed de hoc suprà dictum.*

l. 18. Fort. ἡ ὠμότης καὶ ἀπήνεια. ὠμὸς καὶ ἀπηνὴς *saepè ut paria apud Plutarchum copulantur. at lin. 24. habes* ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος.

l. 20. ἄγε ἐν γωνίᾳ, ἄγε ἐν παραβύστῳ] *Fuit hoc nomine* δικαστήριον *Athenis latens & abstrusum. Hesychius*, παράβυστον, λάθρα γινόμενον, ἀπόκρυφον. *Philosophus* ἐν τῷ μεθόδῳ τῆς κρίσεως, *8. Top.* πολλῶν γὰρ ὄντων ἄδηλον ἐν ὁποίῳ τὸ ψεῦδος. διὸ καὶ λανθάνουσιν ἐνίοτε οἱ ἐρωτῶντες, ἐν παραβύστῳ προστιθέντες, ἃ καθ' αὑτὰ προτεινόμενα, οὐκ ἂν τιθοῖεν. quare fallunt interdum qui interrogant, inculcantes propositiones, quas per se propositas nemo concederet. *Harpocration*, κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς φορτίοις παραβυομένων, τουτέστι, παρεμβαλλομένων.

l. 27. Lege, ἐλέγξει αὐτούς.

Hom. 32.

Pag. 591. 43. Legendum, τί θαυμαστὸν ἀπὸ τοῦ [illegible], ὅτε καὶ αὐτοὺς εἰς τόν. *inductis caeteris.*

Pag. 592. 2. Καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων] *Sunt alijs alij perfectiores in hâc vitâ: sed omnium perfectissimi, qui vitam finiêrunt vel martyrio, vel multis afflictionibus propter iustitiam.* τέλειος γὰρ θάνατος τὸ μαρτυρεῖν, *ait Epiphanius. hinc Christus nuntium hunc Herodi remisit*, πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ, ἰδού, ἐκβάλλω δαιμόνια, καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι, *passionem innuens. sic ad Heb. 2.* ἔπρεπε γὰρ αὐτῷ δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν διὰ παθημάτων τελειῶσαι. *non sunt igitur reformidanda vel afflictiones, vel mors ipsa, quae perficiunt nos atque consummant. Clemens Alex.* στρωματέων 4. αὐτίκα τελείωσιν τὸ μαρτύριον καλοῦμεν, οὐχ ὅτι τέλος τοῦ βίου ὁ ἄνθρωπος ἔλαβεν, ὡς οἱ λοιποί, ἀλλ' ὅτι τέλειον ἔργον ἀγάπης ἐνεδείξατο. καὶ οἱ παλαιοὶ δὲ τῶν παρ' Ἕλλησι, τῶν ἐν πολέμῳ ἀποθανόντων τὴν τελευτὴν ἐπαινοῦσιν, οὐ τὸ βιαίως ἀποθανεῖν συμβουλεύοντες.

[illegible] ἀλλ' ὅτι ἀεὶ [illegible] [illegible] [illegible] τοῦ σώματος, καὶ ὑπο-[illegible] τῆς ψυχῆς, [illegible] τὰς [illegible] πάσχειν [illegible] [illegible] καὶ ἱμειρόμενοι τοῦ ζῆν. διὰ ταῦτα δὲ [illegible] [illegible] ψυχὴν [illegible] ὥσπερ πολυτελεῖς τὰς ἐπιθυμίας μεθ' ἑαυτῆς φορουμένην, εἰ μὴ [illegible] [illegible] χρημάτων γέγονεν. *Hæc Platonis opinio eſt, opinor, 5. Legum. Turcarum etiam* [illegible] *beatitudinem illis pollicetur æternam, qui fortiter in bello mortem oppetunt, & bellum appellat* viam cœli.

l. 24. ἄλλως δὲ ἵνα] *Veronenſes ſic*: ἄλλως δὲ ὁ [illegible] [illegible] πυρὶ φαίνονται φοβερὸς καὶ τὰ λ.

l. 3[illegible]. [illegible] *uſq; ad* φοβερὸς ἐμφαίνει *l.* 36.] *Veronenſes ſic*: ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι πάντας [illegible] ἐγερθῆναι δεῖ. εἰ δὲ τῆς φωνῆς σάλπιγξ οὕτω [illegible] [illegible] τοίνυν ἐστι [illegible], καὶ ὄψεις, καὶ φωναί [illegible] καὶ ἀόρατα νῦν. καὶ [illegible], φησι, πολὺς [illegible] [illegible] γὰρ ὁ Θεὸς λέγεται πῦρ εἶναι, καὶ ἐν τῷ βάτῳ [illegible] ὤφθη, καὶ διὰ τοῦ καπνοῦ τὸ πῦρ δηλοῖ (*ubi videtur redditio deeſſe: quid enim eſt quod reſpondeat* τῷ καπνοῦ;) τί δὲ ὁ γνόφος, καὶ τὸ σκότος; πάλιν τὸ φοβερὸν ἐμφαίνει.

l. 37. τὸ ἀνθρώπινον [illegible]. ἔδει τοίνυν αὐτὸ διανίστασθαι τούτοις] *Ms ſic*: τῶν Ἰουδαίων, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀγνωμοσύνῃ βιούντων (*mauult Donneus* συμβιούντων) ἐπεὶ τοίνυν τοιοῦτοι ἦσαν ἀεὶ, καὶ ἔδει διανίστασθαι, τοῖς τοιούτοις αὐτοὺς [illegible]. *Mihi verò magis placuit illud Veronenſium.*

l. 41. τί οὖν; [illegible]] *Hæc ex Ms. repoſui, quia intelligebam. Quæ enim Veronenſes habent, ego eorum capax non ſum. ſunt autem hæc*: τί οὖν; ὁ Θεὸς [illegible] φωνῇ [illegible] ἀλλ' ὄνομα αὐτοῦ [illegible] [illegible] αὐτοῖς λόγον [illegible].

Pag. 593. 1. ἆρα αὐτοὶ γεγόνασι] *Quomodo hæc ſequuntur, non video.* H.

l. 3. δείξωσιν, ἐγὼ δὲ κἀκεῖνα *uſq; ad* ἡμερώτερα *li.* 5.] *Veronenſes ſic*, δείξωσι, καὶ ταῦτα κρείττονα καὶ θαυμασιώτερα καὶ ἡμερώτερα (*Interponit hîc cod. Craſh.* τὰ ἡμέτερα) [illegible] γὰρ μεγάλα, ὅτι λαμπρὰ ὄντα, καὶ μείζονα, ὧν προσόντα μᾶλλόν ἐστι.

Pag. 594. 8. *Mallem* [illegible] αὐτῆς ἀπολαῦσαι καθαρῶς, liquidò. *Lucretius, lib.* 2.

--neque vllam
Eſſe voluptatem puram liquidamue relinquit.

Pag. 595. 19. *Legendum*, εἰσὶ γὰρ ἐλεοῦντες, ὀλίγα δὲ διδόντες, *& ſic ferè Veronenſes.*

Hom. 33.

Pag. 597. 15. *Legendum* [illegible] [illegible] καὶ [illegible] [illegible], *vt ad Epheſ.* [illegible] [illegible] [illegible]. [Et tamen [illegible] apud Iohan. noſtrum aliquoties hoc in loco] *Omnes quos vidimus Græci codices Noui Teſtamenti habent* ποιεῖ. *quanquam non male legiſſe Noſter videtur* [illegible].

l. 17. [illegible] χθὲς] *Ms. ſic*: [illegible] Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. τὸ, χθὲς, τὸν παρελθόντα [illegible] χρόνον, τὸ, σήμερον, τὸν [illegible], ὁ αὐτὸς [illegible], καὶ λῆξιν οὐκ ἔχει.

l. 32. *Reperies aliquid deeſſe. ſic legimus*: μὴ γὰρ [illegible] φησιν· [illegible] [illegible] καὶ σφοδρότερον, [illegible] τοῖς [illegible] μετὰ [illegible] αὐτῶν. *vt pag. priore*, ὡς [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. *Vel ſic potius*, [illegible] ἀλλ' [illegible] σφοδρότερον [illegible] αὐτοῖς. *Prohibet obſeruationes ciborum & ceremoniarum.* Et nos, *inquit*, quædam obſeruamus circa altare noſtrum, ſed non tam diſtrictè, quàm illi: illorum enim ne ſacerdoti quidem licet veſci victimâ.

Pag. 599. 10. *Videtur legiſſe Chryſ.* [illegible], *ſed* περιφέρεσθε, *receptius.*

l. 12. μάλιστα δὲ τὸ τῶν βρωμ.] *Veronenſes ſic*: [illegible] γὰρ τὸ τῶν βρωμάτων μάλιστα. καλ.

l. 39. [illegible] ὅτι] *Veronenſes ſic*: [illegible] [illegible] ἐκεῖνα [illegible], [illegible], καὶ [illegible] ἔξω [illegible]. ἔξω ἀλλ' ὁ *Craſh. codex poſtrema verba aliàs legit*, [illegible] καὶ ἔξω, ἀλλ.

Pag. 600. 13. *Legendum vel* ὅ,τι [illegible], *vel* [illegible], *vel* ὡς [illegible].

l. 25. *Multò melius legitur in Veron.*: [illegible] [illegible] εὐχ. [illegible]; εὐχαρ. *figura eſt enim* τὸ κατ' [illegible] καὶ [illegible]. *Elegantior eſt autem figurata oratio, quàm recta.*

Hom. 34.

Pag. 601. 26. *Lege* καὶ φάλαγγος, ἢ [illegible].

Pag. 603. 19. *pro* ἐκ τῆς γῆς *eſt apud Paulum* [illegible] νεκρῶν.

Pag. 604. 29. μετὰ τὴν κάθοδον] *Hoc rectum videtur. Dicunt enim nauigatores*, [illegible] [illegible].

l. 31. [illegible] αὐτῆς τ. δρόμον.

Pag. 605. 11. [illegible], *verius, cum ſequatur* [illegible] [illegible].

NOTÆ

IN CHRYSOSTOMVM IN ACTA APOSTOLORVM.

De auctore huius in Acta Homiliarum magnam eſſe inter doctos video controuerſiam. Eraſmus in Epiſtola quadam ad Tonſtallum, magnum ſuo tempore ornamentũ Angliæ, in volumine floridarum (*Ex Chryſoſt.* inquit, *in Acta vertere tam Homilias tres: cuius operæ me pœnituit, cùm nihil hîc viderem Chryſoſtomi: Tuo tamen hortatu recepi codicem in manum: ſed nihil vnquam legi indoctius. Ebrius ac ſtertens ſcriberem meliora. habet frigidos ſenſiculos, nec eos ſatis commodè poteſt explicare.* Hæc ille, ſeueritate pluſquam cenſoriâ viſus.) Idem tamen in præfatione huic libro Latinè verſo præfixâ haud paulò mitiùs, *ſubdubitare ſe, quod ſtylus haberet conciſum quiddam & abruptum, id quod à phraſi Chryſoſtomi videbatur alienum. ſi docti tamen, inquit, cenſebunt opus Chryſoſtomo dignum, ſe libenter hoc, quicquid eſt, ſuſpicionis poſiturum,* quam tamen haud temerè concepiſſe ſibi viſus eſt. Atque vt Eraſmi ſuſpicionem augeam, addo perplexa & inuoluta hîc reperiri complurima, pleraque aſpera & ſalebroſa, ἀνακόλουθα multa, ab alio argumento in aliud ſaltum potiùs quàm tranſitum, textum bis percurſum magis quàm explicatum, ſolennẽ illam cantilenã, ἴδωμεν δὲ καὶ ἄνωθεν τὰ εἰρημένα, vel τὰ ἀνεγνωσμένα ſexcenties ad nauſeam vſq; inculcatam. In ſumma, deſtituta ferè omnia ijs luminibus, ijs orationis ornamentis, quibus diſertiſſimus vir CHRYSOSTOMI nomen apud poſteritatem inuenerit. Tantum abeſt, vt Iacobo Billio aſſentiar, qui, ſiue odio Eraſmi ſtimulatus, ſeu quo alio partium ſtudio abreptus, *Græco codice nihil aut fingi poſſe elegantius, nihil quod Chryſoſtomi phraſin meliùs referat.* Quanto rectiùs doctiſſimus vir Flaminius Nobilius: *Omnino* (inquit) *hi commentarij in Acta parum explere animum lectori poſſunt. ſcatent enim mendis, ſuntq; ex varijs, vt puto, librariorum ſcriptis, Chryſoſtomi orantis ſententias, quoquo modo poterant, excipientium male coagmentata.* His accedat Photij auctoritas, qui Chryſoſtomum quidem in Acta commentatum eſſe prodit, ſed Homilias numerat non plures quinquaginta, eaſque multò elegantiùs ſcriptas cenſet, quàm ſunt illæ in Geneſin: ἠλάττωται δ᾽ ὅμως (ſcilicet, phraſis Homiliarum in Geneſin) τῆς ἐν ταῖς πράξεσι γεγενημένης, οὐδὲ τὸ τεχνικώτερον ἀπολιμπανομένη: quod apertè, vt mihi quidem videtur, ſi de hiſce accipias, ſecus eſt. Atque hæc ferè ſunt, quæ in eam partem afferantur. Quæ tamen omnia eam vim non habent, vt mihi vel tantillum perſuadeant γνήσιον hunc fœtum, etſi minus fortaſſe ὡραῖον, à γνησίῳ patre abiudicare. Ac primò, ramenta quædam paſſim apparent, quæ nonniſi ab aurea illa vena manare potuerunt. At multa ſunt, inquis, plumbea. reſpondeo, procliuius eſſe χρυσορρήμονι noſtro alicubi humi repere, adeòque iacere, quàm alij ad eius altitudinem aſſurgere: vt propter aliqua admirabiliter ſcripta malim Chryſoſtomum inſcribere auctorem, quàm alium propter nonnulla humiliùs. Deinde quis neſcit, non eoſdem eſſe omneis omni tempore? aliter eloquentiæ Latinæ princeps dixit adoleſcentior, aliter iam conſularis. Et de Chryſoſtomo noſtro veriſſimè Photius, ipſum Antiochiæ, ſemotũ a publicis curis, multò accuratiùs limatiúſque ſcripſiſſe, quàm eundem Conſtantinopoli ἀρχιερατεύοντα: in quod tempus hæc, quæ in manibus habemus, incidiſſe luce clarius eſt. De numero Photiano reſpondeo, idem obijci poſſe de homilijs in Geneſin, quæ ſine dubio germanæ ſunt, & non plures Photio vnâ et ſexaginta, cùm tamen omnes noſtri codices ſeptem & ſexaginta præferant, vt vel Photium hîc & ibi memoria lapſum eſſe neceſſe ſit, vel in codices incidiſſe minùs integros, vel oſcitantes librarios hîc pro νέ facili lapſu ſcripſiſſe ν'. Has enim eſſe, quas iam manibus terimus, non alias in Actâ homilias à Photio intelligi, verba ipſius apertè declarant. αἱ γὰρ εἰς τὰς πράξεις ὁμιλίαι πεντήκοντα μέν εἰσι, σχεδὸν δὲ δι᾽ ὅλου αὐτῷ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐῤῥήθησαν. οὐ γὰρ καθ᾽ ἡμέραν πάσας, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πέντε (malim, τρεῖς: reſpexit enim ad locum in Hom. 44. διὰ τριῶν πολλάκις ἡμερῶν ἢ ἑπτὰ τοῦτο ποιοῦντες) καὶ ὑπὲρ ἑπτά, καὶ πλείω (fort. πλείους: nam de diebus loquitur) καθωμίλει· ὡς δῆλον αὐτὸς ποιεῖ, ὅτι ἀρχιερατεύων κατὰ τὸ τρίτον ἔτος ὡμίλησεν. Locus, ad quem reſpexit Photius, eſt in Homil. 44. pag. 856. lin. 39. vbi arreptâ occaſione ex Pauli verbis, μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην, Actorum 20. Chryſoſtomus de ſe, ἰδοὺ τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ καὶ ἡμεῖς λοιπὸν τριετίαν ἔχομεν. Atque vt non alium eſſe huius libri auctorem, quàm Iohannem noſtrum, liquidiùs appareat, hæc pauca adieciſſe non abs re fuerit. Omitto multas loquendi formulas huic Noſtro peculiares, interrogatiunculas, dialogiſmos, digreſſiones morales, leges contra iuramenta latas, Sixto Senenſi, atque ipſi Eraſmo notata. Quòd in Hom. 1. inuehitur in eos, qui baptiſmum reijciunt vſque ad extremas ἀναπνοάς: quòd in Hom. 30. legem ſtatuit in eos, qui Epiſcopo concionanti plauſus cient: quòd contra Platonem & philoſophos toties ac tam vehementer diſputat, an non ſatis indicant antiquum eſſe ſcriptorem, qui in vitia multis iam inde ſeculis antiquata tam acriter inuehatur? Quid quod Homil. 11. ἤκουσά ποτε πατέρων τῶν ἡμετέρων, inquit, λεγόντων, ὅτι κατὰ τὴν ἀνάγκην τὴν παλαιὰν ἦν ἰδεῖν ὄντως χριστιανοὺς ἄνδρας, &c? ex quibus apparet huius libri auctorem ſtatim poſt tempora perſecutionis vixiſſe, qui hæc à patribus ſuis audire potuerit. Quid quod Homil. 22. legitur, ἀπεῖλεγε, ὁ πλησίον νῦν γέγονεν? & quod Homil. 46. ὁ παρ' ἡμῖν λόγων κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν συνήθειαν, ἐν τοῖς σίγνοις αὐτὸν ἐμβάλε, nonne ſatis hæc per ſe antiquitatem produnt? Sed quid coniecturas conſector, cùm ipſe apertè Hom. 41. contemporaneum ſe profiteatur Iuliano? locus eſt pag. 839. 7. ἰδοὺ γὰρ ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν ἡμετέρων τὰ κατὰ τὸ μαντεῖον Βαβύλα γέγονε, τὰ κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, τὰ κατὰ τὴν καθαίρεσιν τῶν ἱερῶν: quorum duo priora ſub Iuliano contigerunt, tertium ſub Theodoſio. Iam illud Hom. 38. de libro magico inuento in flumine, cùm adhuc μειράκιον eſſet Chryſoſtomus, Cardinalis Baronius rectè, vt opinor, ad tempora Valentis refert. Ex his liquet ſcriptorem fuiſſe temporum illorum æqualem. Sed & Epiſcopum fuiſſe ſatis conſtabit. Homil. 3. loquitur de ſeipſo, vt Epiſcopo. Hom. 9. apertè ſeipſum Epiſcopum vocat, ἀλλὰ σύ, φησιν, ἄρχων εἶ καὶ ὑπεύθυνος. Homil. 8. de ſeipſo loquitur, vt Epiſcopo in ciuitate βασιλευούσῃ (quod nomen, præterquam Romæ & Conſtantinopoli, nulli alij conueniebat ciuitati) ſuſpitioſè quædam aſpergens de ſua expulſione, περὶ τῆς ἑαυτοῦ καθαιρέσεως: qualia ſunt pag. 655. 24. ἢ καθέλετέ με ταύτης τῆς ἀρχῆς, ἢ ποιήσατέ με μὴ περιβάλλεσθαι κινδύνοις. Et pag. ſequente, lin. 12. ἕως ἂν ἐν τῷ θρόνῳ καθέζωμαι τούτῳ, οὐδὲν ἀφήσω τῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων. ἂν μέν τις καταβιβάσῃ, λοιπὸν ἀνεύθυνός εἰμι. & Hom. 11. loquitur, vt in ciuitate, quæ præter Iudæos & Gentileis, Chriſtianorum habeat pluſquam centum millia. Homil. 42. pag. 848. 12. ἰδοὺ ἡλίκη πόλις ἡμῖν ἐστιν ἡ μεγάλη αὕτη. Et quod nuſquam, vt opinor, alibi in eius operibus reperitur, Hom. 52. pag. 902. 40. nomen ſuum directè ponit. εἰμὶ τοῦ μακαρίου μὲν ἐκείνου (Ἰωάννου) ὁμώνυμος, οὐ μὴν συνώνυμος. οὐκ εἰμὶ Ἰωάννης, ἀλλὰ καλοῦμαι. Poſtremò accedunt & veterum ſcriptorum de huius libri auctore teſtimonia. De Photio ſuprà diximus. Damaſcenus lib. 3. cap. 15. de fide Orthodoxa locum citat ex 2. Hom. in Acta: qui tamen auctoris an librarij lapſu, non in 2. reperitur Homil. ſed in prima, p. 610. 18. Deinde Catenarum ſcriptores, Nicetas, Oecumenius, &c. non ex alijs quàm ex hoc horto depromptis floſculis ſuas contexuere corollas: vt iam ſtultum ſit deinceps, vt mihi quidem videtur, de huius libri auctore dubitare.

HArum editionem Homiliarum in Acta concinnauimus, Lector, ex tribus codicibus: vno manuſcripto ex Bibliotheca Collegij Noui Oxonij: altero itidem manuſcripto, quem mihi pro inſigni ſua humanitate & in bonas literas amore communicauit, magnum huius ſeculi ornamētum, IACOBVS AVGVSTVS THVANVS: tertio non ita pridem excuſo in Germania. Ex his, quantum licuit, in codice & à librarijs negligenter deſcripto, & duas iam inde ab antiquis temporibus (vt mihi quidem videtur veteres libros inſpicienti) ἐκδόσεις ſortito, & ab ipſo auctore, vt minimum dicam, non adeò accuratè limato, præſtitimus quod potuimus. errores certè infinitos codicis excuſi ſuſtulimus, aut incommodiùs dicta ex libris mutauimus in melius. Nam coniecturas omneis reiecimus ferè in notas. Neque tamen ſubſidium aſpernati ſumus à catenis Græcorum patrum, & ab Interprete, quem codicem habuiſſe ab his tribus diuerſum, pluſquàm probabile eſt.

NOTÆ ANDREÆ DOVNÆI

IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI IN ACTA APOSTOLORVM.

Hom. 1.

PAg. 608. 24. καὶ παρ' αὐτοῦ ἀφῖκτο] *Aptius huic loco* παρ' οὗ καὶ ἀφῖκτο, *& ſic Interpres videtur legiſſe.*

l. 25. ἔδοξεν] *Videtur deeſſe* ἄν. *Helleniſmi certè ratio videtur exigere, quem Noſter hic author non ſemper accuratè ſeruat: vt hâc eâdem paginâ l.* 34. πῶς ἄνθρωποι *&c. pro* πῶς ἂν ἄνθρωποι: *& tamen lin.* 40. οὐκ ἂν μάλιστα, *rectè & ex vſu linguæ, præcedente etiam in eadem periodo lin.* 37. *altero* ἂν πλεοναστικῶς *ex more linguæ, & optimorum authorum exemplo.* H.

l. 30. *Cenſeo legendum,* καὶ ταῦτα τοῦ σταυροῦ προσχωρήσαντος, *præſertim cùm crux accederet. Quanquam Commelinus quoq; legit* προχωρήσαντος, *& vertit, Cum crux præceſſiſſet. Sed* προχωρεῖν, *ni fallor, nunquam ſignificat* præcedere, *ſed tantum* procedere.

Pag. 609. 1. *Inducendum videtur* τοτὶ, *vt Commelinus fecit: vel enim* τοῦτο, *vel* τοτὶ *ſuperfluum eſt.* Rectum eſt, vt puto, vtrumq;.

l. 44. περὶ πάντων λέγει τῶν συνεχόντων καὶ κατεπειγόντων] De rebus neceſſarijs & vrgentibus. τὸ συνέχον *eſt* præcipuum caput, in quo cardo rei vertitur. *Clem. Alex.* χρὴ περὶ τὰ ἀναγκαιότατα καὶ συνέχοντα τὴν πίστιν καταγίνεσθαι· τὰ δὲ ἔξωθεν καὶ περιττὰ ὑπερβαίνειν.

Pag. 610. 40. *Puto legendum potiùs,* μὴ νομίσῃς ἀφ' ἑτέρων αὐτὸν ἀνειλῆφθαι. τὸ, ὑπὸ, γὰρ σημαίνει τὸ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, *i. efficientem cauſam. Apoſtoli autem non aſſumſerunt Chriſtum, ſed ſegregatus ab illis aſſumptus eſt. Niſi dicas* τὸ ὑπὸ *poni* ἀντὶ τοῦ ἀπὸ, *ſicut hoc viciſſim loco illius. Hom.* δηΐων ὑπὸ θυμοραϊστέων τόσσον ἐχώρησαν Τρῶες. *ſic* ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν *p.* 619. 1.

Pag. 611. 8. *Legendum,* τί τοὺς πολλοὺς εἰκὸς ἂν παθεῖν ἦν; Quid vulgares iſtos cenſemus paſſuros fuiſſe? *Ariſt. rhet.* 2. *c.* 8. *miſericordiam definiens,* ὃ κἂν αὐτὸς προσδοκήσειεν ἂν παθεῖν, ἢ τῶν αὑτοῦ τινα.

Pag. 612. 8. εἰ γὰρ ἄγγελον μέλλων ὁρᾶν ὁ Δαβὶδ διελύετο] *Mallem* ἐξελύετο. ἐκλύεσθαι *eſt* fatiſcere.

l. 41. τίς τις] *ſc.* ὁ ἕτερος παράκλητος.

Pag. 613. 9. *Legendum,* ἐν ἐπαγγελίαις ἀεὶ τὸ πρᾶγμα ἦν.

l. 35. *Legendum,* τίνος ἂν ὕστερον ἡμεῖς συγγνώμης ἄξιοι μετὰ τοσαύτης ῥᾳθυμίας;] *Sic enim Noſter paſſim loquitur. vel igitur hoc verbum deeſt, vel* τιμωρίας, *quamuis nec Commelinus habeat.*

Pag. 614. 14. *Legendum,* τάχα πολλοὺς ἀπεστερήκαμεν τοῦ λαβεῖν τὸ βάπτισμα. *hoc enim eſt* ὑπόλοιπον.

Hom. 2.

Pag. 616. 31. ὡς ὄντως ἤδειν πεπεισμένοι] *Chriſtum ſc. ignoraſſe illum diem.*

l. 33. περὶ ἀπαλλαγῆς] *Interpret,* ad libertatis ſpem.

Pag. 617. 27. *Planè legendum fuit,* οἱ καὶ σφόδρα ἀναγκαῖον ἦν αὐτοῖς μὴ μαθεῖν. *fatebitur qui diligenter locum attendet.*

l. 30. *Videtur legendum* ἀλλ' αἰσχύνομαι συνεχῶς περὶ τούτων λέγων, ὡς περὶ πράγματός τινος διαφόρου· quaſi de re aliqua magni momenti, *quam nos ſcire permagni intereſt. Nam ſi ſcire momenta & tempora, res eſt* ἀδιάφορος, *quam vel ſcire vel neſcire impunè poſſimus, ſtultum erat de re non neceſſaria tam multa dixiſſe. Hoc excuſat Chryſoſtomus: quæ nulla erat excuſatio, ſi tot verba feciſſet* περὶ πράγματός τινος ἀδιαφόρου.

l. 41. θαυμάζοντες ἐκεῖνο αὐτὸ τοῦτο] *Fortaſſis* θαυμάζειν ἐκεῖνο, *ſc. volentes, puerulum illud potiùs, quod ipſi exhibemus, admirari, quàm illud quod priùs petijt.*

Pag. 618. 20. παρέλκει] *i.* ſuperuacaneum erat: *ſed aliter vertit Interpres. Downæus legit* παρεῖλκε γὰρ ἐκεῖνο μετὰ τὴν ἀρχὴν ἰδεῖν.

l. 29. πόρρωθεν γὰρ οὐκ ἐῶσιν ἰδόντας γνῶναι] *Interpres rectè, vt opinor, collocat poſt* οἱ ἄγγελοι *l.* 30.

Pag. 619. 13. λοιπὸν ἔδοξαν ἐκεῖνοι *&c. vſq; ad* οἱ μὴ τοῦτο ἦν;] *Ms. aliàs,* ἤδεσαν ἐκεῖνοι ἐν τ. ι. α. γ. τοῦτο γὰρ ἦν τὴν πατρίδα μαθεῖν. *Interpres quomodo legerit, non conijcio: Sic enim reddit, Itaq; velut dignitate præeminentes, è loci vocabulo compellant eos. quid enim alioqui opus erat eos audire cuius eſſent patriæ, quod id nequaquam ignorarent? In quibus ſenſum maiorem video, quàm in Græcis.*

l. 27.

l. 17 κολακευόντων] *Interpres videtur legiſſe κολαζόντων,* caſtigantium. *Sed noſtri libri nihil variant. minore mutatione legemus κωλυόντων.*

l. 22. *Comelinus melius,* ἀλλ᾽ ἐν ᾧ διαλέγονται, φιλεῖ. *cohæret enim verbo νομίζουσι.*

l. 32. ϗ ἔνθα ἠρώτησαν ϗ περὶ αὐτὸ ἀπεκρίνατο] *Interpres aliam, vt videtur, lectionem ſecutus:* Itaque hoc percontantibus, non reſpondit ad percontationem, verùm alium ſermonem inijcit. *Sed quid facias libro tam confuſè, tam inconcinnè ſcripto?*

Pag. 620. 1. εἰ ϗ οἱ προφῆται] *Ex Codd. noſtris Ms. vnus ita legit:* εἰ δὲ οἱ προφῆται οὐ πολλαχοῦ ταῦτα προεῖπον, ὥσπερ ϗ περὶ τῆς ἀναστάσεως, μὴ θαυμάζῃς. μετὰ γὰρ τῆς ἀναστάσεως ταῦτα γίνονται. *Quam lectionem ſecutus videtur Interpres.*

l. 34. *Videtur legendum,* τὸ φύσει καλὸν ποιῆσαι καλόν, *vt probant quæ ſequuntur: & ſimul, niſi ita legatur, imperfectus eſt ſermo. Nam nec malum, nec quicquam aliud naturam ſuam, antequam productum eſt, habet. & hoc eſt quod ait Auguſtinus in Enchiridio:* Deus eſt adeò bonus, ut mala eſſe nunquam ſineret, niſi idem etiam eſſet tam potens, vt ex malo poſſet bonum facere.

Pag. 621. 11. μετενσωματώσεις] *Inter nomina quibus Chriſti incarnatio apud Græcos Patres appellatur, eſt* ἐνσωματώσεις *&* μετενσωματώσεις*: quo ſenſu ſtatim Chryſoſtomus vſurpat. Hic autem ſignificat illud Manichæorum, quo diuinam naturam rebus ſingulis miſceri aſſerebant.*

l. 12. *Melius legas,* ἡ τοῦ Θεοῦ οὐσία εἰς σικύας εἶσι. *ſtatim,* κἂν μὲν εἴπωμεν ὅτι σῶμα ἅγιον ναὸν ἔπλασεν ἐν παρθένῳ, καταγελῶσιν· αὐτοὶ δὲ ϗ εἰς σικύας, ϗ πέπονας, ϗ μυίας, ϗ κάμπας, ϗ ὄνους τοῦ Θεοῦ τὴν οὐσίαν κατάγοντες οὐκ αἰσχύνονται.] *Manichæos indicat, de quibus gemellus eſt Auguſtini locus contra Fauſtum Manichæum lib.* 3. Vos autem cùm carnem Chriſti virginali vtero mittere horretis, ipſam diuinitatem Dei non tantùm hominum, ſed & canum & porcorum vteris commiſiſtis. Semel conceptam in vtero Virginis Chriſti carnem non vultis credere, in quo non ſolùm non ligatus, ſed nec mutatus eſt Deus: ijdem ipſi Dei partem diuinamq; naturam in omnium hominum ac beſtiarum maſculinis ſeminibus & fœmininis vteris, in omnibus conceptibus, per omnes terras, & per omnes horas, ligari, opprimi, coinquinari, nec totam poſtea liberari poſſe prædicatis. *Item l.* 2. Vnde & iſta ſacrilega deliramenta vos cogunt non ſolùm in cœlo atq; in omnibus ſtellis, ſed etiam in terra, atq; in omnibus quæ naſcuntur in ea confixum & colligatum atq; concretum Chriſtum dicere, non iam Saluatorem veſtrum, ſed à vobis ſaluandum, cùm eum manducatis atq; ructatis.

l. 28. ἄλλως δὲ ὁ Θεὸς οὐ δύναται περιγενέσθαι τῆς ὕλης, ἂν μὴ συμπλακῇ] συμπλέκεσθαι *vocat, quod Auguſtinus,* ligari. *Contraria eſt Anaxagoræ ſententia & multò melior hâc Manichæorum, quàm Philoſophus probat Phyſ.* 8. *c.* 5. Διὸ ϗ ὁ Ἀναξαγόρας ὀρθῶς λέγει, τὸν νοῦν ἀπαθῆ φάσκων ϗ ἀμιγῆ εἶναι· ἐπειδήπερ κινήσεως ἀρχὴν αὐτὸν ποιεῖ. οὕτω γὰρ ἂν μόνως κινοίη ἀκίνητος ὢν, ϗ κρατοίη ἀμιγὴς ὤν. κρατεῖν *eſt* περιγενέσθαι. *Manichæus autem voluit Dei naturam non ſolùm eſſe permiſtam materiæ, ſed etiam coinquinatam. Cuius ſententiam plenius explicat Auguſtinus l.* 13. *contra Fauſtum cap.* 1 *Credidiſtis lucem pugnâſſe cum tenebris, quæ lux ipſe Deus erat: & vt poſſet ligare lux tenebras, priùs eſſe lucem à tenebris deuoratam, & ligatam, & inquinatam, & dilaniatam, quam vos manducando recreatis & ſoluitis, & purgatis, & ſanatis, vt vobis merces tribuatur, nec cum illa, quæ liberari non potuerit, in globo æterno damnemini. Globum hunc Anaxagoras* πανσπερμίαν *vocabat: cui tamen* τὸν νοῦν, *i. Deum eximit. Sic enim exorſus eſt ſuum librum:* Ὁμοῦ ἦν πάντα χρήματα, ὁ δὲ νοῦς διάκρισιν ἐποίησεν. *Confuſa erant omnia, mens autem ſegregauit* τὰ ὁμοιομερῆ. *Itaq; planè contraria eſt Ariſtotelis atq; Anaxagoræ ſententia, vt Thomas benè obſeruauit. Hic enim actu res incluſas eſſe in materia cenſet, ille autem potentiâ. Hæc philoſophus. quid hæreticus? Audi Auguſtinum l.* 2. *Chriſtum principibus tenebrarum commiſtum eſſe creditis in illo bello, quo ipſe primus homo veſter, cum tenebrarum gente pugnauit, vt de ipſis principibus tenebrarum tali commiſtione captis mundus fabricaretur.*

Hom. 3.

Pag. 622. 28. ἀλλὰ συναγαγὼν πάλιν] *Solœciſmus tanto ſcriptore indignus. Codex Noui Collegij ita legit hunc locum:* τότε πάλιν δὲ αὐτοὺς συναγαγὼν, οὕτω κατῆλθε ϗ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, *ſolœciſmo nihilo tolerabiliori. Dounæo videtur nominatiuus eſſe abſolutè poſitus, aut aliquid deeſſe.* H.

l. 37. τοῦτο τοίνυν ἐστὶν εἰπεῖν περὶ τούτου] *Ms. hunc locum ſic legit:* ϗ τοῦ προτέρου μὲν ζητήματος ἡ λύσις αὕτη· τοῦ δὲ δευτέρου, διὰ τί μὲν οὐχ ἁπλῶς, οὐδ᾽ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ᾽ ἐκ θείας ἀποκαλύψεως τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ἐκείνης ϗ ἀποστολῆς λαβεῖν τινα ἤθελον, δηλαδὴ ἀπον. προείρηται μὲν γὰρ περὶ α. ἡ. δ᾽ ὕστερον δὲ τι. π. α. τ.

Pag. 625. 24. *Cur non legitur,* ἀδικία ἦν τὸ πρᾶγμα, ἐμφατικῶς? οὐκ ἄδικον, *ſed ipſa iniuſtitia.*

Pag. 627. 1. *Legendum fuit,* τί οὖν; αὐτοῦ οὐκ ἀπομίζει; *quod editum eſt planè contrarium habet ſenſum.*

l. 29. τί χρὴ βουλεύσασθαι *&c.*] *Interpres videtur legiſſe,* τί χρὴ βουλεύσασθαι ἀπορεῖ *(nam etiam ſic priùs erat in editione Heidelberg.)* ἐπὶ ἁμαρτήμασι περιλαμβανόμενος, *vel* περιληφθείς. *Locus totus, vſq; ad* χαλεπώτερον *l.* 34. *perplexus ſatis eſt & confuſus.* H.

l. 41. ἵνα ἂν ἁμάρτῃ] *Hoc eſt* ὅτι ἂν ἥμαρτε. *Sic ſæpe loquitur Chryſoſtomus. vel* ἵνα *ponitur* ἀντὶ τοῦ, ὡς, ἢ ὅταν *vt Ioh.* 8. *v.* 56. Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, *cùm videret diem meum.* H.

l. 44. *Maluiſſem* περὶ δὲ φανερῶς ϗ περὶ.

Pag. 628. 7. *Vna ex Catenis noſtris ſic habet:* γλυκὺς ὁ πόλεμος ἀπείροις, φησί. μᾶλλον δὲ ϗ τοῦτο ἔστιν εἰπεῖν νῦν ἡμῖν: δὲ ϗ πρὶν εἰς τὸν πόλεμον ἐλθεῖν τοῦτο λεγόμενον· μετὰ δὲ τὸ ἐκβῆναι οὐδὲ τοῖς πολλοῖς δηλοῖ-

[illegible] *ambitione, vel ambitu.*

Hom. [illegible]

Pag. 629. 2. [illegible] *Aegyptum, quòd in Iudaea messem potius incidisse in festum pascha* [illegible] *Aristoph. Avibus.*

[illegible] *Scholiastes,* [illegible] *sunt* οἱ [illegible], verpi, recutiti. *Nam & circumcisos fuisse Aegyptios Herodotus testatur Euterpe, & Schol. Aristoph.* [illegible] ψωλοὶ πολλοί. *Vere autem incunte, non desinente hac* [illegible] *incipit.* [Plinius lib. 18. c. 26. *In hoc temporis internallo quindecim diebus primis agricolae rapienda sunt ea, quibus peragendis ante aequinoctium non suffecerit, dum sciat inde natum exprobrationem foedam putantium vites per imitationem alitis temporariae, quem cuculum vocant. Dedecus enim habetur opprobriumque meritum falcem ab illa volucre in vite deprehendi, ob id petulantium sales etiam cum primo vere ludantur.* [illegible] *Februario, cum nondum* [illegible] *in ramos & palmites arborum exijt. Hac* [illegible] *esse, ut diximus, ex lege manifestum. Deut. 16. 9. Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea die qua falcem in segetem miseris, & celebrabis diem festum hebdomadarum Domino Deo tuo. Haec est Pentecoste, in qua panes primitiarum duos offerebant, Levit. 24. 17. In pascha* [illegible] *autem manipulos primitiarum. v. 15. Ex his deprehenditur hoc loco magnus error Chrysostomi, qui, quòd in Graecia messis hoc tempore veniret, ubique idem accidere putavit.*

l. 27. Legendum videtur, [illegible] *ipse naturae nostrae primitias, quas assumpsit, in caelum evexit. Nam prout editum est sic accipi potest, quasi aliud assumpsisset, aliud in caelum extulisset. Nihil autem* [illegible] *frequentius apud Patres quàm Christum caelis intulisse naturae nostrae primitias, atque adeo super omnes angelorum ordines extulisse. Et hic Noster* [illegible] *ad veritatem. Haec enim festivitas oblationis primitiarum vocatur, ut supra meminimus.*

Pag. 630. 10. Legissem potius, [illegible]] *Ergo non oravimus super eum, qui praeteritus est, i. super Ioseph qui cognominatus est Iustus, qui cum Matthia designatus est: ut apud Matth. 24. 40.* [illegible] *ut* [illegible] *est assumere, sic* [illegible] *praeterire, omittere:* [illegible] *Et maxime de petitionibus hoc verbum dicitur. Cic. pro Plancio. Sed hoc potius* [illegible] *alio loco: nunc tantùm dispute de iure populi, qui & potest & solet nonnunquam dignos praeterire. Nec si à populo praeteritus est, quem non oportuit, ut* [illegible] *condemnandus est qui praeteritus non est. Hoc praeterire certe non est* [illegible] *sed* [illegible].

l. 14. Legendum fuit [illegible]. *Sed tota clausula videtur corruptior.* H.

l. 44. ἀλλ' [illegible]] *Carmen* [illegible] *solenne, cùm iterùm verba textus* [illegible] H.

Pag. 631. 7. [illegible]] *i. Cùm una gente negotium illis erat. Sic saepe loquitur hic Noster.* H.

l. 19. [illegible] *ut saepe alias.* H.

Ib. Codex Collegij Novi brevius: [illegible] *&c.*

Pag. 633. 4. [illegible] *verba,* [illegible] *usque ad illa* [illegible] *l. 9. in Ms. Collegij Novi ponuntur post illa verba l. 12.* [illegible] H.

l. 13. [illegible]] *Ms. Novi Collegij,* [illegible]

l. 40. [illegible]] *Leg.* [illegible]

l. 41. [illegible]] *sc.* [illegible]

Pag. 634. 2. & 3. [illegible]] *Ms. Novi Collegij:* [illegible]

l. 5. [illegible]] *Repone,* [illegible] H.

l. 13. [illegible]] *Ut Plutarch. in libello* [illegible] *Verùm hoc obstat, inquit, huic opinioni, quòd animalia non licet, si rationalia sunt, occidere. Iustitia est enim & iuris inter se communio cum his rationalibus, ut Dijs hominibusque.*

Hom. 5.

Pag. 635. 18. [illegible]] *Hoc est, fortassis,* [illegible]

l. 35. [illegible]] *Legendum* [illegible], *quod forte propter aliud* [illegible] *proxime praecedens exciderat. & tamen ita loquitur infra l. 44. &* [illegible] *ut nihil sit tam certum, quàm omnia esse in hoc commentario incerta, & confusionum, anomaliarum, & perplexitatum plena.* H. S.

Ibid. Cur non legatur, [illegible]

Pag. 636. 23. Mallem, [illegible] *(sic saepe Noster, p. 635. l. 22.* [illegible]*) vel* [illegible]*: quod verbum frequens apud Polybium. Vel fortassis* [illegible]

l. 35. & 36. Pro [illegible] *ter rescribe* [illegible], *ut prius erat* in Editione Germanica.

Ibid. Polybius diceret περὶ ὥραν γίνονται αἱ ἀνδ. vel forſan legendum, ὅτι ἔργα ἔχειν. Nam περὶ ἔργα ἔχειν quid ſit, neſcio, niſi ſubaudias τὴν διανοίαν. Quod mox ſequitur verſu prox. ὅτι πληθούσης ἐπ' ἀγορᾶς, hoc tempus vocant πληθούσης ἀγορᾶς, quod eſt horâ nonâ, vt nos loquimur: illi tertiam numerabant ab ortu ſolis.

l. 39. καὶ τὸ ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, ἔχει τινὰ ἔμφασιν] Obſeruant Rabbini non dici hoc in Prophetis, niſi cùm deſignant Meſſiæ tempora.

Pag. 637. 15. ὅτι προσωποποιεῖται τῷ λόγῳ legend. Sic plana eſt ſententia, quam nunc mutata vna vocula perturbauit.

l. 35. τὸ γὰρ σφόδρα ἀγαθὸν, τοῦτο Θεοῦ μάλιστα ἴδιον] Plato 6. de rep. Deum appellat τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέαν: Auguſtinus ſummum atque incommutabile bonum. Sed Platonis inſignior eſt locus (de ſole autem loquitur) τοῦτον τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) φάναι με λέγειν τὸν τοῦ ἀγαθοῦ ἔκγονον, ὃν τἀγαθὸν ἐγέννησεν ἀνάλογον ἑαυτῷ. ὅτιπερ αὐτὸ ἐν τῷ νοητῷ τόπῳ πρός τε νοῦν καὶ τὰ νοούμενα, τοῦτο τοῦτον ἐν τῷ ὁρατῷ πρός τε ὄψιν καὶ τὰ ὁρώμενα. Hinc credo Manichæus Chriſtum eſſe hunc ſolem docuit, ſicuti Auguſtinus ait, eò quòd Plato hîc vocat τὸν τοῦ ἀγαθοῦ ἔκγονον (ἔκγονος autem eſt filius, vt docet Euſtathius) verumque illud eſt quod ſcitè docet Hieronymus, philoſophos patriarchas eſſe hæreticorum. Auguſtinus tract. 34. in Iohan. explicans illud, Ego ſum lux mundi: Et fortè, inquit, non deſit qui dicat apud ſemetipſum, nunquid fortè Dominus Chriſtus eſt ſol iſte, qui ortu & occaſu ſuo peragit diem? Non enim defuerunt hæretici qui iſta ſentirent. Manichæi ſolem iſtum oculis carnis viſibilem, expoſitum et publicum non ſolùm hominibus, ſed etiam pecoribus ad videndum, Chriſtum Dominum eſſe putauerunt. Sed Catholicæ eccleſiæ recta fides improbat tale commentum, & diabolicum eſſe cognoſcit: nec ſolùm agnoſcit credendo, ſed in quibus poteſt, conuincit diſputando. Paulò pòſt: Non eſt Dominus Chriſtus ſol factus, ſed per quem ſol factus eſt. Omnia enim per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.

Pag. 638. 2. αὐτῶν βασιλεύσουσι] Ms. Noui Collegij: βασιλεύσουσιν ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐπέμψαν λέγοντες, οὐ βουλόμεθά σε βασιλεύειν. δήλους ἂν ἐλέγξουσι τὰ γενησόμενα; ἄλλως. & ſtatim, γέγονε τῶν vſq. ad ἀλλὰ τὸ τῆς γυναικός] Idem, γέγονεν, ἀγαπητοί, τῶν τότε πεπραγμένων κ. α. ἀπ. τί γὰρ βούλει τούτων βαρ. ἰδεῖν; ὃς ἐξηγήσοις α. δ. τί δεινότερον τούτου τοῦ θεάματος; ἀλλὰ τό. & ſtatim: ἥ τις πᾶσαν ἀπέκρυψε συμφορὰν] Idem, οὐχὶ πᾶσαν ἀπέκρυψε συμφορὰν τὰ γενησόμενα; ἀλλὰ τ. λοιμὸς; μανία ἄν τις εἴποι χλευαστά. ἐννοεῖθ.

l. 34. πλὴν ὅταν κἀκεῖνος εἰς ἐκείνην μεταστῇ τὴν τάξιν] His aut alterius codicis auxilio, aut interpretis acumine opus eſt.

Pag. 639. 4. πᾶσιν ἀπετείχισεν] Fortaſſis τὴν ὁδὸν πᾶσιν ἀπετείχισεν, viam omnibus obſtruxit qua nocere poſſunt.

l. 15. τίνας γὰρ τῇ ἐλπίδι vſque ad ἐδόκει *l.* 18.] Perplexa, confuſa: quibus reſtituendis pares non ſumus. Nec enim Codices quicquam iuuant. H.

l. 25. τοὺς μὲν ὁμοίως ἐξηγουμένους τοὺς νόμους] Puto leg. εἰσηγουμένους: loquitur enim de legumlatoribus, vt *l.* 24. τὸ, τοὺς δὲ δεῖν εἰσηγεῖσθαι νόμους, ſuadere leges. ἐξηγηταὶ τῶν νόμων ſunt interpretes Legum: ſed hoc vocabulum propriè de ſacris & religionum arcanis dicitur. Eſt enim apud Iohan. propriè poſitum. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

l. 36. καὶ οὐκ εἰς ἄξονας, οὐδ' εἰς κύρβεις τοὺς νόμους κατέθετο] Vt Solon ſuas leges. Plutarch. in vita Solonis: ὁ δὲ τρισκαιδέκατος ἄξων τοῦ Σόλωνος τὸν ὄγδοον ἔχει τῶν νόμων οὕτως αὐτοῖς ὀνόμασιν. Harpocration: οἱ Σόλωνος νόμοι ξυλίνοις ἦσαν ἄξοσι γεγραμμένοι. Demoſth. contra Ariſtocratem, ὡς ἐν τῷ ἄξονι εἴρηται. Harpocration, κύρβεις φησὶν Ἀπολλόδωρος ἐν τοῖς περὶ θεῶν ἔχειν ἐγγεγραμμένους τοὺς νόμους· εἶναι δὲ αὐτοὺς λίθους ὀρθοὺς ἑστῶτας· ὡς ἀπὸ μὲν τῆς στάσεως στήλας, ἀπὸ δὲ τῆς εἰς ὕψος ἀνατάσεως, διὰ τὸ κεκορυφῶσθαι, κύρβεις ἐκάλουν, ὥσπερ καὶ κυρβασίαν τὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τιθεμένην. Huc alluſum arbitror à 70. prouerb. 2. καὶ κατορθοῦντες πάντας ἄξονας ἀγαθούς. Heb. vias, ſiue orbitas. Leges Dei viæ ſunt, in quibus ambulemus. Beati immaculati in viâ.

Pag. 640. 1. ὅταν δὲ ὁ σκοπὸς κάθηται] Ezechiel 3. υἱὲ ἀνθρώπου, σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραήλ. i. ſpeculatorem.

l. 33. καὶ ποιήσας ἀξιοπίστους] Videtur de Apoſtolis dictum, & tamen αὐτούς.

l. 32. Manifeſtè de authoribus dicitur. Nam quod Interpres vertit, καὶ ποιησ. ἀξιοπ. feciſſetq́ credulos, non ego credulus illi. Dounæus legit, καὶ ἑαυτὸν ποιήσας ἀξιόπιστον. H.

l. 34. δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς] Ms. Noui Collegij ſic: δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν· αὐτοὶ καὶ μάρτυρες τοὺς ἀκούοντας. Ἄνδρες, φησὶν, ἀπ.

l. 44. οὐδὲ ἀπέσταλεν] Ms. idem: ἀπέσταλεν· ἐνταῦθα τοῦ Θεοῦ τὸ ἔργον γέγονε. τί ἐστι; καὶ καλῶς ἐπισημαίνεται, φησιν; ἵνα μὴ τοῦτο εἴπωσι, διὰ τοῦτο πρός.

Pag. 641. 6. Profectò legendum, καὶ διὰ τοῦ πατριάρχου σπουδάζει, vt ſit πάρεισιν τῷ, τίνος σπουδάζει, quod mox ſequitur.

l. 7. τὰ δὲ τῆς ἀναστάσεως] Ms. ὃν ὁ Θεὸς ἀνέστησε φησί. τοῦτο ἦν τὸ μέγα. καὶ ὅρα πῶς μόνον αὐτὸ τέθεικεν. ἀπ.

l. 12. καὶ αὐτὸν ἰδόντα] Legendum, καὶ αὐτὸν ἰδόντα.

l. 26. ἵνα οὐδὲν ἔβλαψε] Ms. ἵνα οὐδὲν ἔβλαψεν, οὐδ' ἂν ὠργίσθησαν. οὐ γὰρ εἶπε, ταῦτα οὐ περὶ Δαβὶδ εἴρηται, ἀλλὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ· ἀλλ' ἐτίμησε τῷ λόγῳ περὶ τὸν μακάριον Δαβὶδ τιμῇ ἀνήγαγεν αὐτοὺς περὶ τοῦ ὁμολογουμένου ὡς τελευτήσαντος φθεγγόμενος, καὶ θεραπεύων αὐτούς. καὶ ἐνταῦθα οὐκέτι περὶ τοῦ.

Pag. 642. 12. δείκνυσιν ὅτι ἀνάγκην εἶχεν ὁ προφήτης] Obſcurus ſermo. Fortaſſis intelligit, prophetam neceſſarium fuiſſe ſic loqui, propter ea quæ ſtatim ſequuntur.

l. 32. ἑαυτὸν] Lege αὐτόν. Nam reciprocum ἑαυτὸν ferri non poteſt.

l. 38. Certè legendum, μέγαν λαμβάνοντος αὐτὸν ἐργαζόμενος. Nempe Chriſtum: ex eo quòd promiſſionem ſpiritûs accepit à Patre, quem ipſe miſit Apoſtolis. Non enim nunc verbis auget donum ſpiritûs, quod non erat opus. ἐργάζεσθαι hac ſignificatione *verbum est rhetorum, qui rem aliquam* ἐργάζονται καὶ ἐξεργάζονται, *ornant & exornant. Hanc emendationem confirmat lin. proxima.*

Pag. 643. 30. μὴ δὲ πραγματείας καὶ κακοπαθείας ἡγεῖσθε] *Deest verbum. fortè* τὸ πρᾶγμα, ἢ τὸν λόγον, ἢ τὸ κήρυγμα.

Pag. 644. 18. τοῖς μέσαις πόλεσι τῶν πόλεων] *Puto legendum* τοῖς μέσοις. *rectè quidem dicitur* πολλὴν γῆς Σικυωνίας κεκτημένος. *Sed hoc aliud est. Non enim ut quæque pars terræ terra est, sic urbis urbs. Dicimus enim* ἐν καλῷ τῆς πόλεως οἰκεῖν, *non* ἐν καλῇ.

l. 23. Legendum planè, καὶ καταρρύτων ὕδασι. *sic Strabo,* τὴν Κελτικὴν συμβαίνει πολλοῖς κατάρρυτον εἶναι ποταμοῖς. *Nec minus l. 26. manifestè legendum,* ἢ ζέφυρος ἠρέμα τοῖς πετάλοις τῶν δένδρων προσπίπτων.

l. 31. τῷ σώματι αὐτοῦ] *Sequebatur in Germanica,* τοῦ πρὸς τὸν λειμῶνα ὁρῶντος, *quæ videntur vocabula nullius usus: & quia in Ms. Noui. Col. expungebantur, hîc etiam expungenda censui.*

l. 34. ὅτι ψοφοῦσι] *Ms.* ἐπιψηφῇ ἡ κτ. γὰρ οὕτως ὁ. τ. μ. διὰ τῶν ἡδονῶν, ὥστε τ. χ. τὸν λεπτὴν --

l. 39. Legendum, ὅτι μᾶλλον ἀνδρί.

l. 40. Pone plenam distinctionem post χωρίοις.

Pag. 645. 3. Planissimè vera lectio est ἀφίστανται.

l. 8. αὐτὰ τὰ ἐπιτάγματα ἱκανὰ ἦν ἡμᾶς ἀποστῆσαι. τίνος, ἢ πῶς; *Non dubito legendum* ἐπιστῆσαι, *quod est* animaduertere, diligenter considerare. Ipsa per se præcepta, *inquit*, etiamsi nihil inde sequeretur commodi vel incommodi, tamen deberent nos ad attentam harum rerum cogitationem adducere. *Integrum est* ἐπιστῆσαι τὸν νοῦν, mentem sistere, *ut seriò cogitet de aliqua re, quod nisi fit, parum intelligimus. Hinc Hebræi dicunt* τὸ νοεῖν stare super re aliquã. *Latinis intelligere, est inter legendum attendere. sed sæpiùs absolutè ponitur, ut* προσέχειν ἀντὶ τοῦ νοῦν: *frequens apud Aristotelem in physicis. Sophocles Antigonâ.* πολλὰς γὰρ ἔσχον φροντίδων ἐπιστάσεις, cogitationum moras. *Iob. 27. 14.* Ausculta hæc, Iob: sta & considera mirabilia Dei. *Symmachus,* στῆθι, μετανόησον. *Illud uncinis inclusum v. 14.* ἕτερα ἀλλήλων εἰσὶν, *nimis languidum est. Dies enim serenus & nubilus, non diuersa sunt, sed planè contraria.*

Hom. 7.

Homilia demum digna Chrysostomo. superiores Chrysostomi fuerint, sed dormitantis, aut potiùs à scribis et ταχυγράφοις malè habitæ.

Pag. 646. 28. *Legendum potiùs,* οὐχὶ τοσοῦτον ἑαυτοῖς πλεονάζοντες: *id quod probant quæ mox sequuntur.*

Pag. 647. 11. *Sic distinguendum:* πῶς οἴει τοῦτο τοὺς ἀποστόλους ἀνακτήσασθαι; *Quomodo putas hoc recreâsse Apostolos, quòd tam multi uno sermone conuersi sint? sanè plusquam signum illud. signum maxime iam appellauit* τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ πνεύματος.

l. 30. πανταχοῦ γὰρ ἐπιβουλεύων ὁ διάβολος ἀεὶ τοῦ Θεοῦ τὰ κτίσματα διαβάλλειν] *Res Dei Tertullianus appellat in libro de Corona militis: quarum, inquit, interpolator est diabolus. Vel hoc potiùs ad Marcionem pertinet.*

Pag. 648. 10. καὶ μετὰ ἑτέρων ἔχει τὴν ἐνταῦθα δικαστήριον ὁ νόμος] *Hic totum membrum abest. Sic enim integranda est oratio. Diuersa est lex ista à foris ciuilibus. illic enim qui confitetur peccatum, continuò plectitur: at in prædicatione euangelij, cùm qui peccauit confessus fuerit, saluus est.*

l. 21. φόβος. εἰ καὶ --] *Ms.* φόβος, φησί. καὶ τῶν οὐ πεπιστευκότων δῆλον ὅτι, τοσούτων ἀ. μ. ἰδόντων, καὶ ἀπὸ τῶν σημείων. οὐχὶ ὁμοῦ, ἀλλ' ὁμοθυμαδὸν ἦσαν. καθ' ἡμέραν τέ, φησι, προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῷ ἱερῷ τουτέστι, μιᾷ ψυχῇ. καὶ παρεκάλει λέγων, καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα λέγει τ. δ. ὁ. ἀπὸ γὰρ ν. --

Ibid. legendum, εἰκὸς γὰρ αὐτοὺς παθεῖν τι τοσούτων ἄρθρων μεταβολὴν ἰδόντας: *vel* παθεῖν τοῦτο.

l. 25. ἀπεὶ ὡς] ἐν παραλλήλῳ, *ut sæpè alias.*

l. 27. Ms. ἐστὶ τοῦτο, ἐστὶ τὸ πᾶσι μεταδοῦναι.

l. 28. αὐτὸ δῆλον] *Ms.* αὐτό. ὅρα τὸ μετὰ τοῦτον. πάντες.

l. 34. Legendum καὶ προσεδρεῦον τῷ ἱερῷ: *ut p. 647. 35. sic,* προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ.

Pag. 649. 9. Profectò legendum: καὶ ταῦτα ἐν μέσοις κινδύνοις ἐμβεβηκότων αὐτῶν: *Neque Latinus Interpres probauit verbum quod editum est etiam à Commelino: sed totam sententiam bene expressit.* Non erat timor, idq; in medijs periculis. *verbum omisit. Sed ex nostra coniectura supplendum est,* ipsis versantibus, *vel* consistentibus.

l. 13. τὸ γὰρ ἔχειν χάριν πρὸς τὸν λαὸν, τοῦτό ἐστιν, ὅτι ποθεινοί τινες ἦσαν καὶ ἐπέραστοι] *Sic Eustathius scribit in catalogo nauium, Æneam habitum esse filium Veneris non aliâ de causâ, nisi quod omnibus esset iucundus atque amabilis:* ἐπέραστος καὶ ἐπίχαρις. ἔχειν χάριν πρὸς τὸν λαὸν *sic dictum, ut illud Comici,* At mihi fides est apud hunc, me nihil istorũ facturum: πίστις ἐστί μοι πρὸς τοῦτον: *& hoc Pauli Rom. 4.* ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν Θεόν.

l. 28. οὐ γὰρ δεσμοφυλακῆς καὶ προφυλακῆς, οὐδὲ δεσμῶν καὶ συγκλεισμῶν ἐστὶ τοῦ τοιούτου. *Contrà describit Horatius* πανοῦργον. *Serm. 2. Sat. 3.*

Scribe decem à Nerio: non est satis: adde cicutæ
Nodosi tabulas centum: mille adde catenas:
Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Proteus.

l. 44. μάχαι δὲ παρ' αὐτοῖς καὶ ἔχθραι καὶ ἀηδίαι] *Quid sit* ἀηδία, *discendum à Demosthene,* ἐν τῷ περὶ παραπρεσβ. ἔστι δέ τις Πυθοκλῆς τουτονὶ τὸν Πυθοδώρου. τούτῳ πάνυ φιλανθρώπως ἐκεχρήμην ἐγώ· καὶ ἀηδὲς ἐμοὶ καὶ τούτῳ γέγονεν εἰς τὴν ἡμέραν ταύτην οὐδέν. *ut enim amici sibi inuicem iucundi sunt (unde* ἐπιτήδειοι *vocantur* παρὰ τὸ ἡδύ, *teste Etymologo: & Euripides,* εἰς ὄμμα δ' ἐνοῦ φωτὸς ἐμβλέψαι γλυκύ) *sic auersi atque alieni sunt inimici.*

Pag. 650. 3. πονηρὸς παρὰ τὸ πονεῖν εἴρηται] πόνηρος laboriosus παρὰ τὸ πόνον ἔχειν: *unde de ægroto vel malè affecto* πονήρως ἔχει. πονηρὸς improbus παρὰ τὸ παρέχειν πόνον, *vel sic:* ὁ πονηρὸς αὐτὸς πονεῖ· ὁ πόνηρος ἑτέρους καταπονεῖ. *ut de Lot, Petri 2. cap. 2.* καταπονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστροφῆς.

l. 27. ὥσπερ αὖ εἴ τις ἄνδρα ἀθλητὴν κεκονιαμένον] *Legend.* κεκονιμένον. *Lucianus in Gymnaſio ſiue Anacharſide,* οἱ δὲ ἐν ὀρύγματι κεκονιμένοι, καὶ αὐτοὶ παίουσιν ἀλλήλους [illegible] καὶ λακτίζουσιν. *Et paulo ante:* ἐν τῷ ὀρύγματι περιέχουσί τι ἀλλήλους, καὶ αὐτοὶ ἑκόντες πάττουσι τὴν κόνιν ἀλεκτρυόνων δίκην. *At* κονιᾶν *eſt* dealbare, obducere tectorio. *Dem. Olynth. 3.* καὶ τί αὖ τις εἰπεῖν ἔχοι τὰς ἐπάλξεις, ἃς κονιῶμεν; *Vnde eſt* τοῖχος κεκονιαμένος, *Act. 24. &* τάφοι κεκονιαμένοι *Matth. 23.* ἀπὸ τῆς κονίας. *Quanquam apud Homerum* κονία *eſt* κόνις.

-- ὁ δ' ἐν στροφάλιγγι κονίης
κεῖτο μέγας -- Hic in turbine pulueris iacebat ingens. μέλανα *quod ſequitur,* ἐλαιόχρουν *intelligo.*

l. 28. πολὺν ἀπὸ τῆς ἄμμου καὶ τοῦ ἡλίου πηλὸν ἔχοντα] *Quomodo ſol cum arena lutum efficit? arena enim & ſicca eſt per ſe, & ſole aduſta fit ſiccior. Lego* πολὺν ἀπὸ τῆς ἄμμου καὶ τοῦ ἐλαίου πηλὸν ἔχ. *Oleum enim atq; arena* συμπεφυρμένα *luti ſimilitudinem efficiunt. In luctationibus autem arena atq; oleum contrarium vim habebant. Ungebant enim ſe, quo faciliùs elaberentur,* ὥσπερ ἐγχέλυες ἐκ χειρῶν διολισθαίνοντες, *inquit Lucianus: Cinere conſpergebant vt tenerentur. Luc.* ὡς ἀμφότερα εἴη ἐν ταῖς συμπλοκαῖς, οἶμαι, τῆς ψάμμου τὸ ὀλισθηρὸν ἀφαιρούσης, καὶ βεβαιοτέραν ἐν ξηρῷ παρεχούσης τὴν ἀντίληψιν. *Nec obſtat quod apud Noſtrum mox ſequitur v. 29.* καὶ ἀναπεφυρμένον τῷ ἐλαίῳ, καὶ τῷ ἱδρῶτι, καὶ τῷ πηλῷ. *Cur non enim tam olei quam luti mentionem repeteret? & fortaſſis hic legendum* ἀναπεφυρμένον τῷ ἡλίῳ. *Horum etiam omniũ meminit Lucianus, arenæ, luti, ſudoris, olei.*

l. 32. καὶ πᾶσαν τὴν φροντίδα περὶ τὸ μὴ μολῦναι, μηδὲ διαρρῆξαι τὸν χιτῶνα ἔχων] *Pompeius in acie Pharſalica complures in exercitu ſuo formoſos adoleſcentes habuit. Horum Cæſar iuſſit Veteranos ſuos ora vultuſq; conuulnerare. Delicatos enim homines non laturos deformari ſpeciem ſuam.*

Pag. 651. 6. ἐκεῖνα ὄντως τοῦ διαβόλου τὰ παλαίσματα] *Nempe* οἱ ἐν τοῖς ὄρεσι, *quos eremitas vocant. Hæc enim verbalia tam res notant, quàm perſonas: vt* πάλαισμα *dicatur qui victus eſt ab aliquo, vel quicum aliquis luctatur. Euripides Hippolyto.* Ἱππόλυτος ἁγνοῦ Πιτθέως παιδεύματα. *Hippolytum vocat diſcipulum ſiue alumnum caſta Pittheï diſciplina. Sophocles Oedypo Tyr.*

Ἄναξ, ἐμὸν κήδευμα, παῖ Μενοικέως.

Sic Oedypus Creontem affatur ſuum affinem. Idem Antigona: ὡς λάλημα δῆλον ἐκπεφυκὸς εἶ. *Scholiaſtes:* περίτριμμα ἀγορᾶς, locutuleius. *In Aiace Vlyſſem vocat* ἄλημα, *propter peregrinationes, opinor, & inde acquiſitam aſtutiam.*

l. 8. Legendum ἀπὸ δρυφάκτου κατασκεδάζοντα βόρβορον: *vel* ἀπὸ δρυφάκτου τινὸς ἀποσκεδάζοντα β. δρύφακτον *vas eſt ligneum. Hoc verum eſſe arguit proxima linea duobus verbis,* τῷ, κατακεχυμένος, καὶ τῷ, δεχόμενος τῇ κεφαλῇ. κατακεχυμένος *eſt in cuius caput cœnum è vaſe effunditur. Sic Dem.* κατὰ Κόνωνος. ἔπινον, καὶ τὰς ἀμίδας κατεσκεδάννυσαν, matulas diffundebant. *Sic emendandum v. 13.* κατασκεδάζοντα συρφετόν. *Mox enim l. 14. ſequitur* γυμνῇ τῇ κεφαλῇ δεχόμενος τὴν ἀκαθαρσίαν ἐκ ἄνωθεν. συρφετὸς *eſt* ἀκαθαρσία.

l. 21. Legendum, ἄρα ἐν τῇ ἀπειρίᾳ. *Magna enim peritia eſt noſſe aurum bonum, noſſe pretioſos lapides: in delectu autem auri præ plumbo nulla eſt* ἐμπειρία.

Hom. 8.

Pag. 652. 1. & 2. Utrobiq; retinenda lectio marginis, quæ etiam fuit in editione German. neſcio quo errore hic in oram reiecta.

l. 5. τοσοῦτον ἦν τὸ δεινὸν] *Ms.* πολλὴ ἦν ἡ συμφορά, ὥστε ὑπὸ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς εὐπορῆσαι δυνατὸν ἦν αὐτῷ.

l. 16. καὶ δεῖπνα ἀπεργαζόμενος ἐπιμελῶς ἀναγκάζει] *Edit. German.* καὶ δεῖπνα ἀπεργ. ἐπιμελῶς ἀναγκάζει. *Fortaſſis rectum eſt,* καὶ παῖς τὰ ἀπεργαζόμενος δεῖπνα, ἐπιμελῶς ἀναγκάζει.

l. 17. πῶς ἔδοξεν.] *Ms.* ὦ Πλάτων. [illegible], φησί, [illegible].

l. 29. μὴ ἄρα ἁπλῶς -- ἤγαγεν ἀκόντως] *Primum membrum interrogatiuè legendum videtur: de poſteriore parum liquet.*

l. 35. τάχα κατὰ τὸν καιρὸν] *Ms.* ἐθαύμαζεν ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον αὐτὸν βαδίζοντα ἀπήγγελλεν ὅτι.

Pag. 653. 16. ἀλλὰ δεῖ μὲν αὐτὸν] *Ms.* ἐνῆν.

l. 41. αὐτὸ [τι] ἐργάζεσθαι ἢ καὶ λαβεῖν.] *Ms.* αὐτοῦ ἐργαζομένου καὶ λαβεῖν.

Pag. 654. 2. Κορυδαλλός. ἀλλὰ] *Ms.* [illegible] εὔχετο καὶ ἀνίστατο.

l. 5. τοῦ διηγήματος] *Vocabulum hoc non videtur huc ſpectare.* κατορθώματος *potiùs, vel aliud quid huius ſenſûs meliùs quadrabit.*

l. 38. Fortè, ὁ εἰς μέταλλα ἐμβληθεὶς καταδικασθείς, ad metalla damnatus.

Pag. 655. 29. οὐδὲν μέγα ἐστί] *Vel legendum interrogatiuè: vel,* οὐδὲν μεῖζον ἐστι τοῦ [illegible].

Hom. 9.

Pag. 658. 12. Legendum, ὅσα ἂν λαλῶσι.

Pag. 659. 13. ἐκ ἐξεργάσωνται τὸν ἄληπτον] *i.* τὸν ἀνεπίληπτον, irreprehenſibilem, innocentem: *ſic enim apud Noſtrum ſæpe accipitur hoc vocabulũ. Apud Nazianz.* ἄληπτον *eſt* incomprehenſibile, *i.* ἀκατάληπτον, *vel* ἀπερίληπτον. *unde eſt illud eiuſdem:* τὸ γὰρ εὔληπτον εὐκαταφρόνητον: *cui non diſſimile eſt hoc Thucydidis l. 1.* οἱ τοιοῦτοι δ' [illegible] ἀληπτότεροι. *Chryſoſt. hom. 20.* ἄληπτον παρεχόμενος βίον.

l. 15. ἀσπίδωσιν] *Interpres videtur legiſſe,* [illegible].

l. 28. καὶ μὴν οὐ] *Ms. locum hunc ſic legit.* καὶ μὴν οὐδεὶς ἀ. ἐ. π. ἐ. τ. ἐργ. [illegible] γὰρ ὅσον [illegible] τ. ὁ. ἀ. ἐ. καὶ εἰς αὐτὸν ὑπέδειν, ἀλλ' εἶπε.

Pag. 660. 28. ἀκμὴν δέξασθαι] *Hoc vult dicere:* Non ſemel ſuſcepiſſe, ſed nunc cùm maximè ſuſcipere. *Aoriſtus enim infinitus præſentis interdum futuri ſignificationem habet, vt docet Seruius.*

l. 29. Lego, [illegible] εἶπεν, *videlicet, ſi dixiſſet,* ἐν ὑπαρχῇ δέξασθαι, *quod oſtendit* τὸ δέξασθαι *præſentis eſſe vel futuri temporis.*

l. 33.

l. 37. ὥστε οὐδὲν νεώτερον] *Nec quæ in margine, nec quæ in contextu capio. Interp.* Dicta autem ſunt hæc clarius nuperrimè.

Pag. 661. 6. Expungendum Petri nomen, & legendum. ἵνα γὰρ μὴ δόξωσιν ὡς ἀπὸ χάριτος Χριστοῦ ταῦτα λαμβάνειν. *Hoc igitur vult Petrus.* Nolite exiſtimare me nouam vobis proponere gratiam, ſed eam ipſam cuius hæredes fuiſtis iam à principio deſtinati. *Hoc ita eſſe manifeſte conuincit l.* 10. ἵνα γὰρ μὴ νομίσωσιν ὅτι αὐτοὺς μὲν ταῦτα ἐχαρίζετο, ὁ δὲ πατὴρ οὐχί.

l. 11. ὑπόσχεσις τὸ ἐπ.] Quomodo ſunt hæc promiſſio? & quod ſequitur, τουτέστι τοῦ. cuius demum rei eſt interpretatio? οὐδὲν ἐνταῦθα ὑγιές.

l. 21. τότε δὲ δείκνυσιν] *Aliter in Ms.* τότε δὴ τότε, ἐπεὶ, καὶ ὁ Μωϋσῆς τὸ αὐτὸ λέγει. πᾶσα ἀπώλεια δὲ ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως, καὶ ἐπάγει Μωϋσέα λέγοντα, ὅτι.

l. 22. ὡς ἐμὲ ὁ Χριστός] *Ms.* ὡς εἶπεν ὁ Κύριος. εἶτα καὶ ἐπήγαγεν μετ' ἐγκωμίου· ὅτι καὶ διὰ τοῦτο πείθεσθαι ὀφείλετέ, φησιν, υἱοὶ τῶν προφητῶν κ. τ. λ. τί ἐστιν, υἱοὶ δὲ; τουτέστι, κληρονόμοι. τί οὖν ὡς.

Pag. 662. 1. Aliter legitur in Ms. ἔτι καὶ τὸ περὶ ὅρκων. ἂν γὰρ μὴ ἐπιορκῆτε ὀμνύντες, ὅλως οὐκ ἔτι εἰς τοσαύτας ἀτοπίας ἑαυτοὺς ἐμβάλλετε, ἀνάγκη δὲ τινὶ καὶ δισμυρίοις ἑαυτοὺς περιβάλλοντες, καὶ ἀνάγκας πλέκοντες, ἅτε καθάπερ ἐξ ἀφύκτου τινὸς κακοῦ τὴν ψυχὴν ἐξαγαγεῖν σπουδάζοντες, ἢ μὴ δυνηθέντες λοιπὸν ἐν ὀδύνῃ διάγειν, καὶ- *Ex hac lectione pro* ὥστε, *l. 4. lego,* ἅτε (ἅτε καθάπερ ἐκ παραλλήλου) *& poſt* κακοῦ *pono comma, deinde pro* διάγειν *&* ἀγχᾶσθαι *lego* διάγετε *&* ἀγχᾶσθε, *quia præceſſerat* δυνηθέντες. *l. 3. Donnæus reponit è Commelino* ἐμβάλλετε; ἀνάγκη γὰρ δισμυρίοις ἑαυτούς. *Addit inſuper legendum* περιβάλλοντας, σπουδάζοντας, δυνηθέντας: διάγειν *autem &* ἀγχᾶσθαι *pendere* ἀπὸ τοῦ ἀνάγκη, *quod eſt in initio.*

l. 16. τοῦτο γὰρ ὅρκος ἐστί. τρόπων ἀπιστουμένων ἐγγύη] Hoc enim eſt iuſiurandum, cum moribus non creditur ſponſio. *Iſocrates ad Nicoclem:* διὰ παντὸς χρόνου τὴν ἀλήθειαν οὕτω φαίνου προτιμῶν, ὥστε πιστοτέρους εἶναι τοὺς σοὺς λόγους ἢ τοὺς τῶν ἄλλων ὅρκους. *Hoc regium eſt.*

l. 39. τὸ διδόμενον] *Non liquet.*

Pag. 663. 2. Videtur legendum, vt Commelinus, ὥσπερ κατέχων τὸν Θεόν, *quod arguunt l.* 3. 4.

l. 5. ὄμοσον κατὰ τοῦ παιδός σου] *i.* Precare exitium filio tuo, qui tibi chariſſimus eſt, ſi ſciens fallis. *Vt Vlyſſes apud Homerum per Telemachum iurat. Hoc Latini dicunt deierare. Mox:* οὕτω μὴ δήμιος ἐπιστῇ ταῖς πλευραῖς ταῖς ἐμαῖς: ſic ne tortor inſtet lateribus meis. *Formula iurandi, qua nunc etiam vtimur:* Sic me Deus adiuuet in Chriſto. *Horat. l. 1. Car. od.* 28.

At tu, nauta, vagæ ne parce malignus arenæ
 oſſibus & capiti inhumato
Particulam dare: ſic quodcunq; minabitur (Eurus,
 plectantur ſyluæ, te ſoſpite.

Virg. Eclog. 10.

Sic tibi, cùm fluctus ſubterlabere Sicanos,
Doris amara ſuam non intermiſceat vndam.

ſic lin. 7. οὕτω μὴ [illegible].

l. 14. ἐργασάμενος] *Lego* ἐργασόμενος.

l. 19. εἰ γὰρ πάντα μέλλει ἐχθεῖν, οὐκ ἔδει προθύμους εἶναι] Obſcura: neq; vertit Interpres.

l. 24. μέχρις ὑμῶν ἔρχεσθαι δεῖ - - - μανθάνειν] *Interp.* quoniam & hæc oportet coram nobis agi, quaſi pueri eſſetis. Proh pudor! confuſio enim eſt, quòd de quibuſdam adhuc opus habetis erudiri.

l. 28. καὶ οὐ μὴν τὰς τῶν παίδων κεφαλὰς οὐκ ἂν ἄλλως] *Quodmodo dictum. Iuuenal,*

--Nondum Græcis iurare paratis
Per caput alterius--

quod ſequitur ἀπελθὼν *abeſſe poteſt.*

l. 39. τῶν μυρίους καταπιόντων ὅρκους] καταπεπωκότων. *Sic enim opinor dicitur, vt* καταπίνειν τὴν πατρῴαν οὐσίαν conſumere patrimonium.

Pag. 664. 7. Haleſius legit, καθάπερ οἱ ἀλλήλοις ἐνδόντες, ταύτῃ τῶν βαρβάρων διαλλάττουσιν.

l. 11. ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνέβαλεν] ſc. μὴ ὀμνύναι.

Hom. 10.

Pag. 665. 1. ἀπολαμβάνοντες. οἱ κορυφαῖοι - - κατὰ τῶν] Nec libri iuuant, nec Interpres ſenſum commodum elicit.

l. 9. οὐ φοβούμεθα οὐδὲ τούτους] ſc. τοὺς ἱερεῖς.

l. 17. οὐκέτι γὰρ μετὰ τῶν ἄλλων κακῶν τὰ τῶν νόμων ἐφυλάττετο] *i.* Nam præter alia mala, etiam leges non vltra ſeruabant.

l. 23. Oecumenius poſt πλῆθος addit φοβηθέντες: rectè. H.

l. 35. καὶ διεκωδώνισαν] *Harpocration,* διεκωδώνισε. Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ παραπρεσβείας, ἀντὶ τοῦ διεπείρασεν, ἐξήτασεν. ἡ δὲ μεταφορὰ ἤτοι ἀπὸ τῶν περιπολούντων σὺν κώδωσι νυκτὸς τὰς φυλακάς, ὡς Εὐριπίδης Παλαμήδει· ἢ ἀπὸ τῶν δοκιμαζόντων τοὺς μαχίμους ὄρτυγας τῷ ἤχῳ τοῦ κώδωνος, ὡς Ἀρίσταρχος. *Verba Demoſthenis ſunt hæc:* τί οὖν ἦν τοῦτο; κοινῇ τὸν Φίλιππον χρήματα ἡμῖν διδόναι. ἵνα γὰρ μηδὲ τοῦτο ἀγνοῆτε, ἐκεῖνος ἡμᾶς διεκωδώνισεν ἅπαντας, ἑκάστῳ προσιὼν ἰδίᾳ, καὶ πολύ γε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, διδοὺς χρυσίον.

l. 39. Legendum καὶ πολλῆς βαρύτητος ἡ ἀπαγγελία γέμει] ἀπαγγελία *eſt* ἑρμηνεία *quam Ariſtoteles* λέξιν *vocat:* elocutio: Βαρύτης *eſt forma dicendi apud Hermogenem & pars* τοῦ ἠθικοῦ λόγου. *Sic enim orditur Demoſthenes illam ad Athenienſes epiſtolam pro ſuo reditu:* ἐνόμιζον μὲν ἀφ' ὧν ἐπολιτευόμην, οὐχ ὅπως μηδὲν ἀδικῶν τοιαῦτα πείσεσθαι, ἀλλὰ καὶ μετρίας ἂν ἐξαμαρτάνων συγγνώμης τεύξεσθαι. *Nonne huic ſimile eſt exordium Petri? ac ſi diceret:* Putabam nos laude ac præmio dignos viſum iri, pro eo quòd homini miſero boni fecimus: ſed ſi in iudicium vocamur pro tanto beneficio, notum ſit &c. ἀλλὰ τί τοῦ Πέτρου πολλῷ βαρύτερον τοῦ ῥήτορος. *Vide Chryſoſtomi quæ antecedunt.*

Pag. 666. 5. ποίας οἴει παῤῥησίας αὐτοὺς λαμβάνειν ἐκ τούτων τῶν ῥημάτων;] *Eiuſdem* λόγον *Rhetores vocant* πανηγυρικὸν καὶ κατασκευαστικόν. *Hermogenes hanc ideam orationis* τραχύτητα *appellat.*

l. 6. Legendum οὐδὲν γὰρ ὄνομα ἕτ--

l. 10. Lege ἐπεὶ ἡμᾶς μόνος οὕτω δύναται. H.

l. 13. Puto legendum καὶ αὐτῶν τῶν ἀρχιερέων.

l. 20. Legendum, καὶ τὸν φόβον τὸν ἀνθρώπινον οὐδὲν ἐργαζόμενον, *vt docent quæ ſequuntur*, nihil agentem, *aut* proficientem. *Nam & τὸ ἐργάζεσθαι non tam* operari *ſignificat*, *quàm* aliquid efficere & expedire operando.

Pag. 667. 4. Puto legendum, ὡς ἐπηρεαζόμενοι γὰρ καὶ ἡττ. & ſic Interp.

l. 8. Legendum cum Cõmelino, τί ποιῶν αὐτοῖς βουλόμενοι: *vel potiùs meo iudicio*, τί ποιήσαι αὐτοῖς βουλόμενοι: *vel* τί χρὴ ποιεῖν αὐτοῖς β.

l. 13. ὥστε μᾶλλον ἑαυτοὺς ἐκάκιζον ὑπερτιθέμενοι τὴν αὐτῶν ἔνδειξιν] *Quare potiùs ſuam culpam fatebantur quòd diſtuliſſent eorum accuſationem, ac non ſtatim in conſiſtorium adduxiſſent.* ὑπερτίθεσθαι *eſt* ἀναβάλλεσθαι, *quod verbum mox ſequitur l. 14.* ἔνδειξις *eſt* accuſatio, *ſiue* delatio nominis: *vnde* indictare *in foris noſtris dicitur, teſte Budæo. Harpocration:* ἔνδειξις εἶδος δίκης δημοσίας, ὑφ' ἣν τοὺς ἐκ τῶν νόμων εἰργομένους τινῶν ἢ τόπων ἢ πράξεων, εἰ μὴ ἀπέχοιτο αὐτῶν, ὑπῆγον. *cuiuſmodi ſunt Demoſthenis orationes contra Ariſtogitonem. Itaq; in hac re vſus eſt Noſter valdè proprio nomine. Accuſare enim debebant Apoſtolos, quòd a ceptis Chriſti non deſtitiſſent, & quòd ſuum imperium non vererentur. Sacerdotes enim interminati fuerant, ne prædicarent in nomine Chriſti. Interp. hic hallucinatur, atq; ita ſeipſos magis accommodârunt, imminuentes ſuam exiſtimationem & ſanctimoniæ nomen, quaſi* τὸ κακίζειν *eſſet* κακοῦν. *&* ἔνδειξις ἐπίδειξις. *Sed quid ſit* κακίζειν ἑαυτοὺς, *docent hæc verba l. 16.* αἰσχυνόμενοι, καὶ ἐρυθριῶντες τὰ πρότερα.

l. 20. ἐπὶ τούτου ἠρνήσατο, ἑτέρου κατασχεθέντος] *Corruptum, niſi quòd pro* ἑτέρου *legere poſſimus non incommodè,* τοῦ σωτῆρος, *vel* τοῦ Χριστοῦ. *tum cùm Chriſtus apud ipſos detineretur: vt deſignet tempus, quo Petrus Chriſtum abnegauit.* H.

l. 37. ὁ φύσει τίμιος] *Ms.* ὅτι σφόδρα δόκιμος ἦν, πολλὴν εἶχον ἀπὸ τοῦ σημείου τὴν παῤῥησίαν λοιπόν. οὐ γ--

l. 39. Eſt apud Lucam, οὐδὲν γὰρ ὄνομα, *vt ſuprà diximus.*

Pag. 668. 5. ἀλλ' ἵνα δηλ-] *Ms.* ἀλλ' ὅτι ἐπεγίνωσκον αὐτοὺς, φησὶν, ὅτι σὺν Ἰησοῦ ἦσαν ἐν τῷ πάθει. Quæ lectio mihi magis placet.

l. 8. τοῖς ῥήμασι μόνον] *Ms.* τὰ ῥήματα μόνον ἐδείκνυ τὸ ἀφροντίστως ἑστάναι περὶ τούτων κρινομένους.

l. 10. ἀλλὰ καὶ τῷ σχήματι, καὶ τῇ φωνῇ, καὶ τῷ βλέμματι, καὶ πᾶσιν ἁπλῶς τὴν παῤῥησίαν ἐνέφαινον ἐπὶ τοῦ λαοῦ] *Demoſt. contra Midiam:* πολλὰ γὰρ ἂν ποιήσειεν ὁ τύπτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὧν ὁ παθὼν ἔνια οὐδ' ἂν ἀπαγγεῖλαι δύναιτο ἑτέρῳ, τῷ σχήματι, τῷ βλέμματι, τῇ φωνῇ. *Hic videmus* τὸ ἀπαγγεῖλαι *non ſimplicem ſignificare narrationem, ſed diſertam elocutionem, quaſi dicat:* nulla cuiuſq; eſt tanta dicendi vis, tantaq; copia, quæ poſſit exprimere indignitatem huius iniuriæ. *Hoc confirmat noſtram emendationem p. 665. 39. ſed & quod hâc pag. mox ſequitur,* ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπαγγελίας καὶ τῆς συνθήκης τὴν παῤῥησίαν δηλοῖ. *Multum in dicendo valet ſtructura verborum, quæ* συνθήκη *dicitur. Tria ſunt enim apud Hermogenem, quæ diſertam & accuratam orationem faciunt:* συνθήκη, ῥυθμὸς, ἀνάπαυσις: compoſitio, numerus, clauſula. *Sed hic etiam bonus Interpres* ἀπαγγελίαν *vertit* annuntiationem. *Apud Ariſt. 3. rhet. 31.* ἀπαγγελία *eſt ſimplex narratio: ſed non ſic alij vſurpant.*

l. 15. ὁ ἄνθρωπος] *ſc.* qui modò ſanatus fuerat.

l. 21. ἴσως. ὅτι γνωστὸν] *Ms.* ἴσως. οἱ δεσμοὶ ἦσαν, ἴσως καὶ οὐ δυναμ.

Pag. 669. 1. Lego, καὶ μέχρι τέρψεως τὰ λεγόμενα ἔστω, *vel* ἑστάτω. *hæc locutio familiaris Chryſoſtomo.*

l. 4. ἀλλ' ὅμως ἄπιθι] Meliùs quadraret, ἄπιθι γάρ.

l. 5. λύμης] Interpres legerat, ῥύμης, malè.

l. 23. τὸ κατὰ στοιχεῖον] Senſus perſpicuus: ſed aliquod fortè mendum latet in verbis.

l. 24. ἐννόησόν μοι ἀσπούδαστον αὐχμῶν ἀνθρωπάριόν τινα ὑπήνην βαθεῖαν ἔχοντα] *Hæc inſignia ſunt philoſophorum,* πώγων βαθὺς, βακτηρία, ἐξωμὶς, *quam* Capputium *interpretor, quod ad magiſteria noſtra videtur à priſco more tranſlatum. Quanquam Lucianus in habitu philoſophorum nuſquam, quod memini, memorat* τὴν ἐξωμίδα, *ſed barbam promiſſam, baculum* καὶ τριβώνιον, *hoc eſt,* tritum pallium. *At Iulius Pollux.* κωμικὴ δ' ἐσθὴς, ἐξωμίς. ἔστι δὲ χιτὼν λευκὸς, ἄσημος, κατὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν ῥαφὴν οὐκ ἔχων: *& vult eſſe ſeruilis veſtimenti genus: ſed dicti, quòd latere aperto dextrum humerum exerebant. In veſtimentis Aaron eſt* ἐπωμὶς *Exod. 45.*

Pag. 670. 2. ἀλλ' οὐχ ὁρᾷς. *Lego ſine interrogatione, vt ſit* ἀνθυποφορά. *arguit quod ſubiungitur.*

l. 35. μᾶλλον μὲν οὖν αἰσχύνη] *Ms.* ἀλλ' αἰσχύνη μᾶλλον τοῦτο, τὸν κατορθοῦντα ἀποθανεῖν, καὶ τοῦτο μετὰ τῆς σωτηρίας τῶν κινδύνων.

Pag. 671. 1. Legendum, οὐδὲν πρᾶγμά ἐστι, nihil erit negotij, *vt* πράγματα παρέχειν, negotium faceſſere, *&* ἔργον ἐστὶ, difficile *eſt.*

Hom. 11.

l. 13. Εἰ γὰρ παρατετυχ.] *Ms.* εἰκὸς γὰρ παρελθεῖν. τοῦτ' ἐκείνους θαρσαλεωτέρους ἐποίει. τί οὖν ἐστι ζητῶν.

l. 36. ῥάξον αὐτοὺς, κατάβαλε αὐτοὺς] *Hanc veram eſſe lectionem oſtendit verbum ſynonymum. Demoſt.* κατὰ Κόνωνος: οὐδ' ὑποσκελίσαντες καὶ ῥάξαντες εἰς τὸν βόρβορον, οὕτω διέθηκαν ἐναλλόμενοι καὶ ὑβρίζοντες ὥστε. καὶ τὰ ἑξ. cum ſupplantâſſent ac deturbâſſent in cœnum. καταβάλλειν deijcere. *Idem contra Ariſtocratem,* πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινε τῶν ἐπ' αὐτὸν, κατέῤῥαξε δὲ εἰς τὴν θάλασσαν ἅπαντας: in mare præcipitauit omnes.

Pag. 672. 29. Ἰωσῆς] Superiùs Ἰωσὴφ, & ſic in contextu proximæ hom. præfixo.

Pag. 673. 5 λαλῶ] *Ms.* ἐκβάλλω δαιμόνια. Ad hunc enim locum certè reſpexit. Puto tamen Iohannem noſtrum locutum vt edidimus propter ſequentia, ἰδὲ καὶ ὁ σοφὸς ἐν παροιμίαις φθέγγεται. Permittendum Chryſoſtomo, vt quandoq; ſic ludat: nam & ſic aliàs feciſſe memini me alio loco monuiſſe. H.

l. 27. καὶ πάλιν] *Ms.* ὅτι γὰρ πάρεστι ταῖς εὐχαῖς αὐτῶν ἐσείσθη.

[illegible] καὶ πάλιν ὅτι [illegible] φησὶν [illegible] καὶ ἄνθρωποι [illegible] ἐπαύσατο.

l. 35. Legendum, [illegible]] *Hoc planè demonstrat l. 38.* [illegible] τῆς κατ' ἀνάγκην [illegible] *aliòquin nullus erit sensus.*

l. 42. Fortè, [illegible] καὶ [illegible]

l. 44. [illegible]

Pag. 674. 21. [illegible]] *Neq́, apud veteres Græcos. Theopomp. l. 7.* Χῖοι πρῶτοι τῶν Ἑλλήνων μετὰ Θετταλοὺς καὶ Λακεδαιμονίους ἐχρήσαντο δούλοις· τὴν μέντοι κτῆσιν αὐτῶν οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκείνοις πεποίηνται. *Illi enim de Græcis, quos bello vicissent, sua seruitia comparabant, qui priùs regiones illas incolebant.* Χῖοι δὲ βαρβάρους [illegible] καὶ τιμὴν αὐτῶν καταβάλλοντες. *Hæc sunt apud Athenæum lib. 6.*

l. 24. ἡ πόλις ἡμῖν εἰς πᾶσαν [illegible] νῦν τελεῖ] *Ego non possum hæc concoquere, vt tota ciuitas dicatur εἰς μέρος τελεῖν, ac ne partem quidem. Illa enim collusio, quam* [illegible] *appellat, id est, conuentus, non sunt pars ciuitatis. Elegãtiùs certè diceretur,* ὡς τὴν πόλιν ἡμῖν (*vel* ἡμῶν) ὅλος [illegible] νῦν τελεῖ. *Sophoc. Oedypo Tyr.* ὕστερος γὰρ ἀστὸς εἰς ἀστοὺς τελῶ.

l. 32. πόσῳ μᾶλλον ἐν τοσούτῳ πλήθει] *Immo multò minùs. In paucis enim illa communitas vtcunq́, ferri potuit:* ἐν πολλοῖς δὲ πολλὴν ἔχει δυσχέρειαν τὸ πρᾶγμα: *quam Aristot. satis refellit 2. Polit.* ἥκιστα γὰρ ἐπιμελείας τυγχάνει τὸ πλείστων κοινόν. τῶν γὰρ ἰδίων μάλιστα φροντίζουσι, τῶν δὲ κοινῶν ἧττον, ἢ ὅσον ἑκάστῳ ἐπιβάλλει. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ὡς ἑτέρου φροντίζοντος, ὀλιγωροῦσι μᾶλλον, ὥσπερ ἐν ταῖς οἰκετικαῖς διακονίαις οἱ πολλοὶ θεράποντες ἐνίοτε χεῖρον ὑπηρετοῦσι τῶν ἐλαττόνων. Ac ne voluptas quidem vlla, *inquit,* percipitur ex ijs rebus, quæ non cuiquam priuatim sibi habentur. δύο γάρ ἐστιν ἃ μάλιστα ποιεῖ κήδεσθαι τοὺς ἀνθρώπους καὶ φιλεῖν, τό τε ἴδιον, καὶ τὸ ἀγαπητόν, ὧν οὐδέτερον οἷόν τε ὑπάρχειν τοῖς οὕτω πολιτευομένοις. *Vnde illud.*

Connubio iungam stabili, propriamque dicabo.

Nihil enim vehementer amari potest, nisi quod proprium.

Hom. 12.

Pag. 678. 9. ἀπηρώθη] πηροῦσθαι duo significat, *obdurari & excæcari:* prius frequentius: sed posterius huic loco magis conuenit.

l. 36. Ante hæc, οἶδας πῶς ἐκ [illegible] αὐτὴν ὁ Πέτρος, *desunt verba textûs:* ὠργίσατο δὲ ὡς αἱρῶν [illegible] καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονὸς εἰσῆλθε.

l. 39. [illegible]] *Interp.* ad diuulgandum sat temporis erat.

l. 41. Legendum, ἢ δῆλον, ὅτι ὡς εἰδυῖα.

l. 44. Lege, καὶ τὸ δεινὸν τοῦτο, *vel* τὸ δεινὸν δὲ τοῦτο.

Pag. 679. 10. μᾶλλον δέ, φησι, [illegible]] *Ms.* ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτούς, φησιν, ὁ λαός. καὶ ἐπειδὴ εἶπεν, ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶντος, ἵνα μὴ θαυμάζῃς πῶς ζῶντες [illegible] οἱ ἄρχοντες, φησίν, οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς. πολλὰ ἡ [illegible] πίστις, καὶ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τῷ Χριστῷ. [illegible] δὲ τοῦτο [illegible] ὅτι (*leg.* ὅτε) ὁ Χριστὸς [illegible]. *Aphod.* [illegible] λέγει ὑμῖν, ὁ [illegible].

l. 17. περὶ ἐλευθερίας] *A* libertate, quâ erga Iudæos vsi sunt.

l. 31. [illegible] καὶ ἐπὶ [illegible]] *Alij* [illegible] καὶ ἐπὶ τῆς [illegible] τὸ [illegible] δὲ [illegible] τῆς [illegible] γίνεται [illegible] καὶ ἐπὶ τούτοις δὲ [illegible] τοῦ [illegible] καὶ [illegible] ἀλλὰ --

l. 37. & 38. ἡμῶν [illegible]] *Alij.* πολλῷ [illegible] δὲ δεινὸν τοῦτο αὖ εἶναι, τὸ [illegible] καὶ [illegible] ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς λοιπὸν [illegible], καὶ μετ.

Pag. 680. 6. [illegible] ἑαυτὸν [illegible] μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀποτεμνομένους τῆς καρδίας] Expungendum illud, ἀλλὰ καὶ ἀποτεμνομένους τῆς καρδίας. existimo enim vitiosam ortam esse lectionem, ex eo quòd aliquis imperitè vtramque lectionem coniunxerat. Nam si retineamus, necessariò illud de ceruice in textum è margine sumendum.

Hom. 13.

Pag. 681. 32. ὅτι οὕτω μᾶλλον, vsque ad αὐτοὶ ὑπέστησαν] Consultiora hæc sunt, quàm vt ijs restituendis par esse possem.

l. 39. Legendum è textu μετὰ πάσης τῆς ἀσφαλείας.

Pag. 683. 6. ἐξαγαγὼν, οὐκ αὐτοὺς] *Ms.* ἐξαγ. οὐκ ἀπήγαγεν αὐτοὺς, ὥστε αὐτοὺς ἀφελέσθαι διὰ τοῦτο. ἀλλὰ σταθέντες, φησὶ, λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ.

l. 8. Sanè legendum, οὐχὶ πείσοντες ἐξῆλθον, *subaudi,* [illegible] τοὺς φύλακας.

l. 13. [illegible] λοιπὸν βουλόμενοι] *Legendum* βουλόμενος, *& intelligendum de Luca.*

l. 15. καίτοι τίς οὐκ ἂν τὴν πόλιν ἅπασαν ἀναρτησάμενος] *Interp.* Si ciuitatem totam reparâsset. *absurde. Videtur legisse* ἀνακτησάμενος. *Sed verum esse quod editum est, hic locus Xenophontis ostendit.* 1. παιδ. ἀνηρτήσατο δὲ τοσαῦτα φῦλα, ὅσα καὶ διελθεῖν ἔργον ἐστίν. Cyrus tot populos sibi deuinxit, quot vel dicere magnum opus est. ἀναρτᾷν *est* ἀνάπτειν, *religare.*

l. 22. ὅτι ὑπὲρ] Puto leg. καὶ ὅτι ὑπὲρ.

Pag. 685. 12. Post εἰδότας deest verbum aliquod explendæ sententiæ.

l. 38. Haud dubiè legendum, χαλκῷ περιβεβλημένον τείχει: *cui opponitur l. 37.* πόλις ἀτείχιστος. *Sic legit Interpres:* Paupertas verò securum castellum æreis muris.

Pag. 686. 11. ἐχουσι ἀπάγομεν τούτους εἰς τὸ φιλοσοφίας σπουδαστήριον, καὶ ἴδωμεν τίς αὐτῶν μᾶλλον δέξεται τὰ τῆς διδασκαλίας] *Nempe debiles, valetudinarios, pauperes: & diuites atq́, robustos. Chrysostomus, qui semper Platoni iniquior est, hoc à Platone sumptum vsurpat: cuius hæc sunt 6. de Rep.* ὅτι πάντων θαυμαστότατον ἀκοῦσαι, ὅτι ἓν ἕκαστον ὧν ἐπῃνέσαμεν τῆς φύσεως, ἀπολλύναι τὴν ἔχουσαν ψυχὴν καὶ ἀποσπᾷ φιλοσοφίας, κάλλος, καὶ πλοῦτος, καὶ ἰσχὺς σώματος, καὶ συγγένεια ἐρρωμένη ἐν τῇ πόλει, καὶ πάντα τὰ τούτων οἰκεῖα. *Eodemq́, in libro:* εἴη δ' ἂν καὶ ὁ τοῦ ἡμετέρου ἑταίρου Θεάγους χαλινός, οἷος κατασχεῖν. καὶ γὰρ Θεάγει τὰ μὲν ἄλλα πάντα παρεσκεύασται πρὸς τὸ ἐκπεσεῖν τῆς φιλοσοφίας· ἡ δὲ τοῦ σώματος νοσοτροφία νομοθεσία ἀπείργουσα αὐτὸν τῶν πολιτικῶν, κατεῖχε. *Noſter nomine hoc idem affirmat l. 7.* ᾗ πῶς ἂν ἐπιτήδειος πρὸς τὸ μαθεῖν τι τῶν ἡγεμόνων καὶ λέγεσθαι ἐν φιλοσοφίᾳ; *Hieronymus l. 2. contra Iouinianum:* Sed & ipſe Plato cùm eſſet diues, & toros eius Diogenes lutatis pedibus conculcaret, vt poſſet vacare philoſophiæ, elegit Academicam villam ab vrbe procul, non ſolùm deſertam, ſed & peſtilentem, vt curâ & aſſiduitate morborum libidinis impetus frangeretur: diſcipuliq; ſui nullam aliam ſentirent voluptatem, niſi earum rerum quas diſcerent.

l. 19. Lego, δοῦλος Ἐπίκτητος. Ἐπίγραμμα *ſic habet:*

Δοῦλος Ἐπίκτητος γενόμην, καὶ σώματι πηρὸς,
καὶ πενίαν Ἴρος, καὶ φίλος ἀθανάτοις.

Pag. 688. 40. ἀλλ' ὃ βούλεται] *Ms.* ἤκουσαν πάντες οἱ ἄπιστοι, ἤκουσαν Ἰουδαῖοι. ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ αὕτη ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται. οὐκοῦν ἐπειδὴ τοῦτο ὁ. ἠ. ὁ. ἐ. α. τῷ ἀδυνάτῳ καὶ ἀσυμφόρῳ πάλιν αὐτοὺς καταστέλλει λέγων, μήποτε.

Hom. 14.

Pag. 689. 1. ἀλλὰ τῷ μέλλοντι καιρῷ τὴν κρίσιν ἐπιτρέψατε] *Pindarus,* ἡμέραι δ' ἐπίλοιποι μάρτυρες σοφώτατοι.

l. 20. ἐπείσθησαν δὲ αὐτῷ] *Ms.* καὶ οὐκ εἶπεν, ἐὰν δὲ μὴ καταλύσητε αὐτό, ἐκ Θεοῦ ἐστιν, ἀλλ' ἐὰν ἐκ Θεοῦ ᾖ, οὐ καταλυθήσεται. ᾔδει.

l. 36. Legendum καὶ ἐπὶ διακονίαν ἦλθον, καὶ οὐ τινὸς ἐλεημοσύνην] *Sic Apoſtolus 2. Cor. 8. 9. beneficentiam Macedonum & Corinthiorum erga Iudæos inopes* διακονίαν *appellat,* ἅμα καὶ τοὺς διδόντας καὶ τοὺς λαμβάνοντας διὰ τούτου ἐπαίρων, *vt hîc Noſter loquitur. Nomen enim miniſterij ſiue officij tam dantibus honorificum eſt, quàm accipientibus. vt,* περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους περισσόν μοί ἐστι γράφειν ὑμῖν· & ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα. *Sed &* χάριν *vocat, i. beneficium, c. 8. v. 4.* δεόμενοι ἡμῶν τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους δέξασθαι ἡμᾶς. *Nuſquam autem illis capitibus* ἐλεημοσύνην. *Hoc enim Iudæis humile & ſordidum fuiſſet, quibus Græci debitores erant, teſte Apoſtolo. Ariſt. 2. Rhet. c. 7.* Ἔστω δὲ χάρις, καθ' ἣν ὁ ἔχων λέγεται χάριν ὑπουργεῖν τῷ δεομένῳ, μὴ ἀντί τινος, μηδ' ἵνα τι αὐτῷ τῷ ὑπουργοῦντι, ἀλλ' ἐκείνῳ τι. ὑπουργεῖν *eſt* διακονεῖν, ὑπηρετεῖν (*quo verbo mox vtitur eodem capite*) & ὑπουργία, διακονία: *quod rectè, ni fallor, dixeris officium. Proximo capite eiuſdem libri Philoſophus miſericordiam tractat. Gratia enim & miſericordia valdè finitima ſunt. Vnde illud,* miſerere nobis, Domine, *quidam Interp. vertunt, veritatem Hebraici ſermonis ſecuti,* Gratiam fac nobis, Domine. *Sed Gratia eſt* ἐπὶ πλέον. *Omnis enim miſericordia eſt gratia, non contrà. Callimachus* εἰς Δῆλον·

Σώζεο, μὴ σύ γ' ἐμεῖο πάθῃς κακὸν εἵνεκα, τῆσδε
ἀντ' ἐλεημοσύνης. χάριτος δέ σοι ἔσσετ' ἀμοιβή.

Verba ſunt Latonæ parturientis, cùm Delos inſula illam exceptura erat contra Iunonis vetitum. Vides idem eſſe ἐλεημοσύνην καὶ χάριν.

l. 38. ἵνα μὴ χήρας διορθωθῇ] *Tranſlatum eſt è foro & hominum contractibus verbum vt Caſaubonus ad Athenæum. Vnde eſt apud Philoſophum* διορθωτικὸν δίκαιον *5. Nicom. Hic autem Helleniſtæ querebantur ſibi iniuriam fieri, quæ corrigenda erat.*

Pag. 690. 8. ὅτι πάλιν αὐτ--] *Ms.* κρίνει ἀδιάφορον αὐτοὺς ἐκλέξασθαι π. χ. ἀλλ' ὅμως καὶ τὴν μαρτυρίαν φέρουσι τὴν παρ' αὐτῶν. ἀλλ' --

l. 22. καὶ αὐτοὶ εἵλκυσαν, οὐχ οἱ ἀπόστολοι ἄγουσιν] Legendum fortaſſis, καὶ οὐκ αὐτοὶ εἵλκυσαν, ἀλλ' οἱ ἀπόστολοι ἄγουσιν. in quibus eorum, qui diaconi eligebantur, modeſtiam notat, quod non ambitioſe ſeſe offerebant, ſed ab Apoſtolis producti, ſic tandem rebus præficiebantur. & hoc fortaſſis eſt illud προσήγαγον τούτους l. 43.

l. 38. ποιούντων] Lege ποιοῦντων.

l. 40. ὅτου τὰ πολεμικὰ ἐπελέγοντο]

Pag. 691. 7. καὶ οὐ μόνον οὐκ ἔσται.] *Ms.* οὐ μόνον δὲ οὐκ ἐσκανδαλίσθησάν τινες ἐπ' Ἀνανίᾳ τότε, ἀλλὰ καὶ πλείων γέγονεν ὁ φόβος· τῶν μὲν μαστιζομένων, τῶν δὲ ἀπειλουμένων, τῶν δὲ περιεζωσμένων τὸ πνεῦμα, τῶν δὲ γογγυζόντων. ὅρα --

l. 17. παρελάθομεν] *Suſpectum.*

l. 19. Legendum, καὶ μείζονα θελῆσαι ποιεῖν, ἢ δύναται.

l. 39. Legendum, μάλιστα μὲν ἐν διανοίᾳ μὴ εἴπῃς, ἀλλὰ μή γε πρὸς ἄλλον] Maximè quidem in animo ne dixeris cuiquam malè: at ſi id non poteris, ſaltem ne coram alijs. *Si legas,* ἀλλὰ μηδὲ πρὸς ἄλλον, at ne coram alio quidem, *minus erit quàm tacita cogitatione de aliquo malè ſentire, quod abſurdè diceretur. Vide quantula vox quantam mutationem faciat.* ἀντὶ τοῦ ἀλλὰ, *dici poteſt meliùs,* εἰ δὲ μή, *niſi propter aliud* μὴ *ſequens.*

Pag. 692. 3. τὸ μηδὲ κινοῦντος πλήττεσθαι, πάντας αἰδεῖσθαι] Lege, τὸ μηδενὸς κινοῦντος πλήττ--

l. 14. Lego, καὶ πάντα λιμένα περιέχουσι] *i.* τὸ εἶναι τοῦ λιμένος ἔχουσι. περιέχουσι γὰρ τὸν λιμένα *non homo quiſquam, ſed mare* ταῖς πλημμύραις.

l. 21. τὰ ἔξωθεν λεγόμενα] *Nam quod ſuprà dixit,* οὐ τοσαῦτα ᾔδει, οὐκ ἂν τοσαῦτα εἶπε μόνον. *Epicteti apophthegma eſt.* H.

l. 27. ἀλλὰ τὸ μάλιστα βουλόμεθα πάντας μαθεῖν, ὅτι οὐκ ἀτιμώρητι παρῆλθον] *Hæc iracundiæ natura eſt. Nec hoc alios ſolùm, ſed ipſum ante alios volumus ſentire, quem vlciſcimur. Nulla enim eſt aliter vltio, vt docet philoſophus 2. Rhet. c. 3.*

l. 28. οὐκ ἔνι μάχην ἐξ ἑνὸς συστῆναι μέρους] *Hoc illud eſt, opinor, quod noſtri dicunt Iuriſconſulti,* ſecundum ictum facere pugnam.

Ibid. τοὺς μαινομένους] *Democritum ferunt, quem cùm inuiſeret Hippocrates, in inſaniæ naturâ, cauſſiſque inueſtigandis occupatum. Illum, opinor, modò proſperè ei ceſſerit negotium, implorare oportet huius loci interpretem. nos enim nec libri, nec Interpres, nec ingenium quicquam iuuant.* H.

l. 34. ὅτι δὴ ὁ τιμῶν ἑαυτὸν τιμᾷ] *Qui reuerentiam atque honorem alteri defert, ſeipſum non minùs honore afficit: vt Chriſtus cùm quos curauerat leproſos ad* *ad ſacerdotes remitteret deferendo ſacerdotibus, inquit Hieronymus,* ſibi honorem peperit, qui illis non imminueret ſuam dignitatem. *Simile eſt illud Ciceronis 2. de Oratore, vbi de ſalibus atque facetiis agit. Parcebat enim aduerſarij dignitati, in quo ipſe ſeruabat ſuam: quod eſt hominibus facetis & dicacibus difficillimum, habere hominum rationem & temporum, & ea quæ occurrunt, cùm ſalſiſſimè dici poſſint, tacere. Hoc etiam quod Antonius eodem lib. ait, Ex quo illud aſſequor, vt ſi quis mihi maledicat, petulans, aut planè inſanus eſſe videatur. Sæpe habes apud Chryſoſtomum, velut in hoc ſermone, Qui virum bonum, inquit, & modeſtum læſerit,* [illegible]

l. 36. [illegible]] *Egregius eſt Senecæ liber, cui titulus, In ſapientem non cadere iniuriam, in quo ſunt hæc cap. 4. Quid igitur? non erit aliquis, qui ſapienti facere tentet iniuriam? tentabit: ſed non peruenturam ad eum ſcito. Maiore enim interuallo à contactu inferiorum abductus eſt, quàm vt vlla vis noxia vires ſuas vſque ad illum perferat. Etiam cùm potentes & imperio editi, & conſenſu ſeruientium validi nocere ei tentent, tam citra ſapientem omnes eorum impetus deficient, quàm quæ neruis tormentiſque in altum exprimuntur, cùm extra viſum exilierunt, citra cœlum tamen flectuntur. Quid? tu putas cùm ſtolidus ille rex multitudine telorum diem obſcuraſſet, vllam ſagittam in ſolem incidiſſe? aut demiſſis in profundum catenis Neptunum potuiſſe contingi? vt cœleſtia humanas manus effugiunt, & ab his qui templa diruunt & ſimulacra conflant, nihil diuinitati nocetur, ita quicquid fit in ſapientem proteruè, petulanter, ſuperbè, fruſtra tentatur.*

Pag. 693. 2. [illegible]] *Subaudi* χρόνον, *vt Paulus ad Timotheum,* ἡ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ὠφέλιμός ἐστι: ad breue tempus.

l. 5. ἀλλὰ τί, ἔφη; δικαίως ἤθελες;] *Hæc Socratis ad vxorem, vt refert Laertius, cuius hæc ſunt in vita Socratis:* τῆς γυναικὸς εἰπούσης, ἀδίκως ἀποθνήσκεις, σὺ δέ, ἔφη, δικαίως ἐβούλου; *Xenophon autem in apologia Socratis ſic habet.* παρὼν δή τις Ἀπολλόδωρος, ἐπιθυμητὴς μὲν ἰσχυρῶς αὐτοῦ, ἄλλως δ᾽ εὐήθης, εἶπεν, ἀλλὰ τοῦτο ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, χαλεπώτατα φέρω, ὅτι ὁρῶ σε ἀδίκως ἀποθνήσκοντα. τὸν δὲ λέγεται καταψήσαντα αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, εἰπεῖν, σὺ δὲ, ὦ φίλτατε, μᾶλλον ἂν ἐβούλου με ὁρᾶν δικαίως ἢ ἀδίκως τελευτῶντα? *& hunc magis videtur Chryſoſtomus ſignificare.*

l. 7. Legendum, [illegible] οὐδὲν βλαβεὶς [illegible] *interrogatione in fine.*

Hom. 15.

l. 33. [illegible]] Videtur legendum ex Oecumenio, [illegible] Sic enim is, κωλυθέντες [illegible] &c.

l. 42. Λιβερτίνων δὲ οἱ Ῥωμαίων ἀπελεύθεροι] *At generaliter Romanis* libertus *eſt: Libertinus liberto prognatus: cui contrarius Genuinus, cuius maiorum nemo ſeruitutem ſeruiuit. Horat.*

Nunc ad me redeo libertino patre natum,
Quem rodunt omnes libertino patre natum.

Sed & Horatij filius, ſi quem habuit, libertino patre natus erat, & omnes deinceps poſteri. Pater autem Horatij ſalſamentarius fuit: vnde illud in eum mordaciter dictum, Pater tuus ſe cubito emunxit.

Pag. 694. 1. [illegible]] *Ms.* [illegible]

l. 4. Lege ἄρχοντι, vt prius erat in editione Germanica.

l. 8. Legendum, ἔργον αὐτὸ πεποιημένος. *Sic Dem.* ἔργον πεποιημένος τὸ πρᾶγμα.

l. 15. Puto legendum, ὅτι καὶ διὰ τὸν ναὸν [illegible] *Propter religionem enim Templi commigrabant Hieroſolyma Alexandrini, Cyrenei, multique alij. Niſi enim his verbis docet magnam fuiſſe reuerentiam Templi, nihil prorſus docet. Vel leg.* ὅτι καὶ δι᾽ αὐτὸν μ. ſ.

l. 27. καὶ οὐδὲ τίνος φορτικὸν ἔχων] *Ms.* ἵνα τὸ μέγα [illegible] ἐργάσηται.

l. 38. [illegible] Πέρσαι ὄντες] *At Chaldæi, quibus ortus eſt Abraham, Perſæ non erant.* ¶ Docuimus alibi quàm largâ ſignificatione Perſarum nomen apud Noſtrum vſurpetur. *Sic pag.* 696. *l.* 15. *Iudæi vocantur Perſæ.*

l. 43. περὶ τοῦ πατρὸς Ἀβραάμ;] Lege περὶ τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀβραάμ; de Abrahami patre, & pro λέγει, Interpres *legiſſe* videtur ὁ λέγει. D. legit, καὶ πῶς, φησὶν, [illegible] αὐτὸν ἐκ Χαρράν; ὁ γὰρ [illegible] τοῦτο λέγει περὶ τοῦ πατρὸς Ἀβραάμ. Sic enim Geneſis 11. v. 21. *tulit itaque Thare Abram filium ſuum, & Lot filium Aran filij ſui, & Sarai nurum ſuam vxorem Abram filij ſui, & eduxit eos de Vr Chaldæorum.* Princeps igitur huius migrationis fuit pater eius. His reſponſio ſubiungitur.

Pag. 695. 15. Legendum ex contextu, καὶ ἐπηγγείλατο δοῦναι αὐτῷ εἰς κατάσχεσιν αὐτήν, καὶ τῷ [illegible]

l. 26. [illegible]] Hiatum ſic expleo, [illegible]: nam certè aliquid deeſt. H.

l. 31. Mallem [illegible] τὸ πρᾶγμα. *Sic dicimus:* [illegible] τὸ πρᾶγμα.

l. 34. Melius puto, καὶ [illegible] αὐτῷ.

l. 35. Puto, [illegible] αὐτοὺς [illegible] *Cur enim à plurali repentè deſcendit ad ſingularem?*

l. 42. [illegible] *eſt,* [illegible] *Verbum enim eſt imperſonale.*

Pag. 696. 3. καὶ κατὰ τὸν νόμον] *Multa hic deſunt ſupplenda ex textu.* [illegible] Ναζωραῖος [illegible] τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη, ἃ παρέδ.

l. 10. περὶ τοῦ τόπου] Fortaſſis intelligit, priuſquam hic locus (id eſt Templum) diuino cultu deſtinaretur, quanquam locutio eſt duriuſcula. [illegible] autem inquit, quia vocabulum hoc in contextu habetur. Si hoc non placeat, pro τόπῳ, lege νόμῳ.

l. 13. καὶ ὅτι τόποις] Locus perturbatiſſimus. Deeſſe enim nonnihil, illud ὅτι demonſtrat. Deinde quid illud lineâ 14. ἢ περὶ τὸν νόμον. Omnino remedium adhibere non opis eſt noſtræ. H.

Pag. 697. 5. *Legendum,* ὁ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδὼς μέγα, πῶς ἠδυνήσεται;

l. 14. ὅτι] *Lege,* ὅτε.

l. 29. ἐν θήκῃ κείσθω [μάχαιρα.] ἂν ἔχωμεν αὐτὴν γυμνὴν, πολλάκις καὶ οὐκ ὄντος καιροῦ χρησόμεθα, ἐφελκύμενοι ἀπ' αὐτῆς] περὶ τὸ Ὁμηρικὸν,

- -αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος.

Itaq́ non Græcorum eſt (ait Thucydides in præfatione) ſed barbarorum τὸ σιδηροφορεῖν. quanquam, inquit, antiquitus, πᾶσα ἡ Ἑλλὰς ἐσιδηροφόρει διὰ τὰς ἀφάρκτους τε οἰκήσεις, καὶ οὐκ ἀσφαλεῖς παρ' ἀλλήλους ἐφόδους. πρῶτοι δὲ Ἀθηναῖοι τόν τε σίδηρον κατέθεντο, qui ſunt omnium humaniſſimi. Illud autem Homericum eſt prouerbiale.

l. 37. ἀλλὰ χήρας εἶναι δοκεῖ τὰ ῥήματα τῆς φιλοσοφίας] i. aniles fabulæ. *Anus enim plerumq́ ſunt viduæ. Vel ipſa philoſophia eſt tanquam vidua, quod deſerta ſit, & parum multos habeat cultores.*

¶ Hal. λῆρος. Sed receptam lectionem meliùs probarem.

l. 40. ἂν μὴ περὶ σαυτοῦ τὰ νικητήρια ἴδῃς &c.] *Imperfecta oratio, qualis eſt aſſeuerantium: cuiuſmodi multa ſunt apud Hebræos, vt,* Quibus iuraui in ira mea, ſi introibunt in requiem meam.

Pag. 698. 12. ὁ Μεμφιβοσθὲ ὑπὸ τοῦ δούλου κατηγορηθεὶς] *At tam 16. cap. 2. Sam. quam, 19. verſ. 25. appellatur à Græcis* Μεμφιβοσθὲ *Sauls filius: Hieronymo,* Mephiboſet. *Sed mutatio nominis eſt, ἀντωνομασία. Baal Phegor enim in Scriptura ſæpè vocatur* Boſheth: *quod Hebraïs ſignificat pudorē vel pudendum:* αἰδοῖον. *Hoc enim Idolum Hebræorum doctiſſimi volunt eſſe Priapum. Hinc* Μεμφιβοσθὲ *per ἀντωνομασίαν eſt* Μεμφιβάαλ: *& ſic fortaſſis in ſuis exemplaribus Chryſoſtomus legerat. Nam & Gedeon, qui cognominatus eſt Serubbaal Iudicum ſexto, Ieroboſheth nominatur 2. Sam. c. 13. Sic apud Ieremiam Baal non ſemel vocatur Boſheth, quod* Pudendum Idolum *vertit Iunius, vt c. 3.* Boſheth deuorauit laborem patrum noſtrorum, *ad quem locum Chimchi ſcribit ſic vocari Baal. Sed hic ad marginem non appoſitè notatur,* ς. Βασ. ς. *Videtur enim potiùs innuere 2. Sam. 19. 27. vbi hæc habes:* inſuper accuſauit me ſeruum tuum ad te Dominum meum regem: *At enim Noſter l. 13.* οὐδ' ἐπὶ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ, ne coram quidem rege ipſo: *at Mephiboſhet. 2. Sam. 16. cap. non apparuit regi.*

l. 24. ἔστω σοι παλαίστρα καὶ γυμνάσιον ἡ γυνὴ] *Vt Socrati Xanthippa, quæ aliquando in caput eius malluuium effudit. Athenæus l. 5.* ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὧν ὁ Πλάτων εἴρηκε περὶ Σωκράτους, τὴν κωμικόν τις μέμψαιτο *(ſic lego, non bis* εἴρηκε, *quod incongruum eſt)* οὐδ' ὅτι μείζους ἐλογοποίησεν ὡς ἦν, οὐδ' ὅτι Ξανθίππην χαλεπὴν ἦν γυναῖκα, ἥτις καὶ ἐνίπτρας κατέχει αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς.

l. 26. ὑβρίζει ἡ γυνή; μὴ ἀλγῇ σὺ γυναικί] *Sic Interpretor S. Petri locum 1. ep. c. 3. v. 7. vbi ſic præcipit:* οἱ ἄνδρες ὁμοίως συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθενεστέρῳ γυναικείῳ ἀπονέμοντες τὴν τιμήν. *Variæ ſunt explicationes huius loci, ſed mihi videtur iubere Apoſtolus noſſe naturam muliebrem, ferre infirmitatem ſexûs.* Τοῦτο γάρ ἐστι, *ni fallor,* συνοικεῖν κατὰ γνῶσιν. *Illud verò v. 31.* ἀνδρῶν ἐστι τὸ φέρειν καὶ ἰσχυρῶν τὰς ἀσθενείας, *explicat quidem mea ſententia quid ſit* τῷ ἀσθενεστέρῳ σκεύει ἀπονέμειν τὴν τιμήν: *& ſic hoc verſu legendum, non* τὰς ἀσθενεῖς. *agitur enim de mulieribus, & priora hoc vincunt.*

l. 30. ἀλλ' εἴ τι καὶ συμβαίνῃ κατὰ Σατανικὴν περίστασιν] περίστασις *eſt* neceſſitas. *multas enim neceſſe eſt euenire eiuſmodi domeſticas impulſu Satanæ δυσχερείας. Diogenes Laert. in vita Zenonis ait,* ſapientis eſſe γεύσασθαι καὶ ἀνθρωπίνων σαρκῶν κατὰ περίστασιν, ſi neceſſitas temporis cogit. *i. in ſumma fame: & quam Paulus vocat 1. Cor. 7.* τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, *eſt* περίστασις.

l. 34. ὥσπερ οὐδὲ πέλαγος --] *Locus hic in Mſ. verbis paulò aliis, ſenſu eodem legitur.*

l. 41. *Legendum videtur,* ὀργῆς χωρὶς καὶ θυμοῦ πάσης: *hoc enim plenius.*

Pag. 699. 2. μὴ θολώσῃς τὸν νοῦν] *Eleganter Philoſtratus in vita Apollonij,* καὶ τὸν οἶνον καθαρὸν μὲν ἔφασκεν εἶναι πόμα, ἐκ φυτοῦ οὕτως ἡμέρου τοῖς ἀνθρώποις ἥκοντα· ἐναντιοῦσθαι δὲ τῇ τοῦ νοῦ συστάσει, ἐπιθολοῦντα τὸν ἐν τῇ ψυχῇ αἰθέρα. θολὸς *eſt atramentum ſepiæ piſcis, quod diffundit ad turbandam aquam, ne fortè capiatur.*

l. 3. τὸ τὸν διδάσκαλον --] *Vt ſenſum habeat idoneum, ſic legere poteris,* τὸ τὸν δίκαιον ἀπὸ τοῦ θρόνου καταστρέψας, ὅπου δικάζειν ἀναγκάζεις χαμαὶ καθήμενον, *vt ab his demum comparationem incipiat, quam ſtatim proximis verbis proſequitur.* H.

l. 8. τὸ δὲ προηγούμενον] Quod verò caput eſt. *Sic dicimus* προηγουμένως, principaliter.

l. 21. ὁρᾷς;] *Mſ.* ἵνα γὰρ μὴ τοῦτο νομίζωσιν ἀνθρώπινον εἶναι, διὰ τὸ λέγειν, πέποιθεν ἐπὶ Κύριον ῥυσάσθω αὐτόν, ὁ ἐπηγγ.

l. 25. 26. ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς] *Mſ.* ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἐν συνηθείᾳ ἔσονται, φησι, μεγίστῃ. ἐνταῦθα αὐτοὺς ἀναμιμνήσκει.

Hom. 16.

Pag. 700. 3. καὶ αὐτὸς κατήγαγε] *Nempe ad ſe in Ægyptum.*

l. 13. *Lego,* τὸ ἀναιρεῖσθαι ψῆφον δεδωκέναι περὶ τοῦ βασιλέως.

l. 27. δι' ὧν ἔσονται μετὰ Θεοῦ] *Senſum aliquem habent hæc verba, eumq́ non obſcurum. an mendum ſubſit, iudicent docti.*

l. 29. οὐ δὲ τοὺς ὑπ-] *Mſ.* ὅρα τοὺς ἀσεβ. τ. ὑπ. δ. ὁ. γενομένους, τὸν λαὸν ἐπιβουλεύοντας ἑαυτοῖς, καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ἐπιβουλευομένους, καὶ οὕτω σωζομένους.

l. 34. ὅτι ἐκεῖνος ἀπέθανεν ὁ εἰδὼς αὐτόν] *Verbum ſignificat, non* noſſe *ſolùm, ſed etiam* fauere, tueri, probare, *vt,* Nouit Dominus viam iuſtorum: *&*, Diſcedite à me, non noui vos.

l. 37. ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀποστροφῇ ηὔξετο τὸ ἔθνος] *Hoc mirum fuit, quod cùm auerſus & alienus ab illis eſſet*

eſſet Regis animus, tamen magis magiſq; in dies creſcerent. Quid ſi legas, ἐν τῇ ἐπιστροφῇ? Non ſolum enim alienatus erat rex, ſed etiam intentus illorum exitio. Sic dicimus, hoc eſt animaduerſione dignum: ἔργον ἐστὶν ἐπιστροφῆς ἄξιον. Cùm enim inualeſcerent quotidie magis, rex eam rem ſibi animaduertendam putauit, & animaduerſio, punitio eſt.

l. 39. ϗ οὐδὲ μικρὸν χρόνον ὄντι τῆς ἀλλοτρίας ἔσω, ἀλλὰ τετρακόσια ἔτη] *Videtur Chryſoſtomus ſenſiſſe quadringentos annos fuiſſe eos in Ægypto, quod falſum eſt. Noſtri enim Chronologi numerant hos* 400. *annos ex eo tempore quo natus eſt Iſaac: tum enim Abraham cœpit habere ſemen. Vix autem dimidium huius temporis egerunt in Ægypto.*

Pag. 701. 3. 4. οἱ δὲ οὐ μόνον] *Ms.* ϗ ὅτι αὐτὸν ζωογονεῖσθαι τοὺς γινομένους, οἱ βάρβαροι εἰς τοὺς θαλάμους. *quanquam in impreſſis malim* τοῖς θλίψειν *pro* τοῖς θλίβειν, *propter ſequens* αὐτούς.

l. 44. διηγεῖται ϗ πῶς] *Ms.* διηγεῖται ὁ δείξας τὴν δύναμιν ἐ. ὁ. δ. τ. ὁ. αὐτοῦ ἐφ' ἑαυτῷ.

Pag. 702. 7. ἀπὸ τῆς αὐτῆς γνώμης] *Ms.* ἔχει τὰ αὐτὰ ῥήματα, ἃ πρὸς τὸν Χριστὸν ἔλεγον· τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα ϗ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς; οὕτως ἔθος.

Pag. 703. 38. ὅθεν ϗ εἰς χρηστὸν ἀπαντᾷ τέλος] *Polybius diceret,* εἰς χρηστὸν καταντᾷ τέλος. *Ariſt. polit.* 5. *c.* 1. ἀδύνατον γὰρ ἀπὸ τοῦ πρώτου, ϗ τοῦ ἐν ἀρχῇ ἡμαρτημένου, μὴ ἀπαντᾷν εἰς τέλος κακὸν μέγα. Impoſſibile eſt quod primo atq; initio peccatum eſt, non euadere tandem in magnum malum.

Pag. 704. 9. *Manifeſtò legendum,* ἀλλ' ἀγαπᾷ ὅτι οὐκ ἠτιμάσθη, non ambit honorem, ſed bene ſecum actum putat, ſi nullâ affectus eſt ignominiâ. *Sic planè legendum eſſe demonſtrat quod ſequitur;* μάλιστα δ' αὐτὸν οὐδεὶς ἀτιμάζει.

l. 20. ὕπνος ὑγιείας ἐν ἐντέρῳ μετρίῳ] *Latinus Interp. habet. Eccleſiaſtici* 31. *v.* 24. Sónus ſanitatis in homine parco. *Unde conijcimus legendum* ἐν ἑταιρείῳ μετρίῳ, *i.* conuiuia non multi cibi. *Nam & Latini* τὰ συσσίτια ſodalitates *vocant.*

l. 30. *Legendum,* εὔθυμον ὄντι ἐν τῇ ψυχῇ.

l. 33. ὅμως μετὰ τὸ ῥιφῆναι, οὐδ' οὕτως ὁ πλοῦς παύεται] *Tranſlatum ab iis, qui in tempeſtate iacturam faciunt. Quanta ſit autem in ebriis mentis fluctuatio, illi apud Athenæum temulenti iuuenes documento ſunt, qui domum, in qua bibebant, triremem putabant, quam ut leuarent, pocula & veſtes ſtragulas in publicum, quaſi in mare proijciebant. Sed verba autoris referam: l.* 2. Τίμαιος ὁ Ταυρομενίτης ἐν Ἀκράγαντι οἰκίαν τινά φησι καλεῖσθαι τριήρη ἐξ αἰτίας τοιαύτης. νεανίσκους τινὰς ἐν αὐτῇ μεθυσκομένους εἰς τοσοῦτον ἐλθεῖν μανίας ἐκθερμανθέντας ὑπὸ τῆς μέθης, ὡς νομίζειν μὲν ἐπὶ τριήρους πλεῖν, χειμάζεσθαι δὲ χαλεπῶς κατὰ τὴν θάλασσαν. ϗ τοσοῦτον ἔκφρονας γενέσθαι, ὥστε τὰ ἀπὸ τῆς οἰκίας πάντα σκεύη ϗ στρώματα ῥίπτειν. *Viſus eſt enim gubernator illos iuſſiſſe* τὴν ναῦν ἀποφορτίζεσθαι διὰ τὸν χειμῶνα. *Unde hanc iactationem imaginabantur, niſi ex ſalo mentis? Nonne hoc ſignificat Noſter l.* 30. ϗ γὰρ ἐκεῖ πάντα γνόφος, πάντα θύελλα, πάντα σκότος: *& hoc verſu* ἀναδύεσθαι τὸν ἔνδον ἀπορρίψασθαι κλῆρον?

Pag. 705. 3. εἰ μὴ ἐν συμμετρίᾳ δὲ τὸ πλέον κατεσχέθη] *Hoc membrum eſt* ἀνανταπόδοτον. *Lego,* εἰ μὲν ἐν συμμετρίᾳ λαμβάνοιτο κ. τ. λ. *& mox* τοῦτο γίνεται ϗ ἀχάριστον τὴν οἰκίαν ὅλην ἔλαβε χάριν, *vel* ἄχαριν.

l. 11. ϗ οὐκ ἄν ποτε τυχὼν τοῦτο φυγάμπελον] Vinum fugiens *Cicero vocat* 3. *Offic. Dioſcorides,* ἀνθοσμίαν.

Hom. 17.

l. 36. *Puto legendum,* ἐν χειᾷ *ut in textu.*

Pag. 707. 18. ἔνθα μὲν αὐτὸν εὐχαριστεῖν ἦν] *Perplexa.*

l. 21. οὕτως αὐτός.] *Ms.* ϗ μὴν τοῦτο ἄξιον θαυμάσαι, τὸ μηδὲ εἰδέναι.

l. 32. τὸ μὴ εἶναι] *Prius erat in omnibus Codd.* τῷ μὴ εἶναι. *ſecutus Oecumenium, pro* τῷ, *repoſui* τό.

l. 38. οὐκ ἔχετε εἰπεῖν *uſq; ad* προσποιεῖσθαι] *Confuſa omnia, nec ſanatu facilia.*

l. 43. *Fortè,* ἄρα ϗ τὸν τύπον αὐτῆς.

Pag. 709. 34. ὑβρίζοντας] Interpres legiſſe videtur ὑβριζομένους.

l. 35. μάλιστα γὰρ τοὺς μαχομένους θυμοῦσθαι οὐ χρή] *Seneca l.* 1. *de Ira, c.* 16. Ariſtoteles ait affectus quoſdam, ſi quis illis bene vtatur, pro armis eſſe, quod verum foret, ſi velut bellica inſtrumenta ſumi deponique poſſent induentis arbitrio. Hæc arma, quæ Ariſtoteles virtuti dat, ipſa per ſe pugnant, non expectant manum. Habent, non habentur. Nil alijs inſtrumentis opus eſt; ſatis nos inſtruxit ratione natura. Hæc dedit telum firmum, perpetuum, obſequens, nec anceps, nec quod in dominum remitti poſſit. *Plutarchus* ἐν τῷ περὶ ἀοργησίας· τὸν μὲν γὰρ σίδηρον ἔνιοι τῶν βαρβάρων φαρμάσσουσιν· ἡ δ' ἀνδρεία χολῆς οὐ δεῖται. βέβαπται γὰρ ὑπὸ τοῦ λόγου. *Cicer. Tuſc.* 4. *Non igitur deſiderat fortitudo aduocatam iracundiam: ſatis eſt inſtructa, armata, parata per ſeſe. An verò vir fortis, niſi ſtomachari cœperit, non poteſt eſſe fortis? gladiatorum id quidem eſt. Quanquam in iis ipſis videmus ſæpe conſtantiam: colloquuntur, congrediuntur, aliquid poſtulant, ut magis placati quàm irati eſſe videantur. Quod verò ſequitur,* μάλιστα τοὺς ὑβρίζοντας θυμοῦσθαι οὐ χρή, *puto legendum,* τοὺς ἐρίζοντας, *id eſt,* cauſas in foro agentes *aut* in ſchola diſputantes.

Pag. 710. 2. ἀλλ' ἐὰν ἀπογεύσωνται τῶν προβάτων, ἄχρηστοί εἰσι ϗ κατασφάττονται. *Dem. contra Ariſtogitonem primâ:* ἀλλὰ μὴν γευσαμένους κύνας τῶν προβάτων κατακόπτειν φασὶ δεῖν. ὥστ' οὐκ ἂν φθάνοι κατακοπτόμενος. *Talis erat Ariſtogiton, qui nullum accuſare oratorum auſus eſt, qui plurimum ciuitati nocebant: imperitos homines, qui nihil nocebant, inſectabatur. Hunc Demoſthenis locum imitatur Cicero pro S. Roſcio Am. Quod ſi luce quoque canes latrent, cùm Deos ſalutatum aliqui venerint, opinor iis crura ſuffringantur, quod acres ſunt etiam tum, cùm ſuſpicio nulla ſit. Sed quod Noſter ait l.* 1. μετὰ τῶν προβάτων νέμεται, *cum ouibus paſcitur, quomodo dicitur, cùm canis ſit* σαρκοφάγος, *non herbis veſcatur? Sed hic* νέμεσθαι *non eſt paſci, ſed vagari: contrà Virg.*

Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ,

& --Tres littore ceruos

Proſpicit errantes--

i. paſcentes, inquit Seruius. Numer. 14. οἱ δὲ υἱοὶ ὑμῶν ἔσονται νεμόμενοι ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἔτη, *non paſcentes pecora, hoc enim eſt* νέμοντες, *ſed* ipſi vagantes.

l. 16. διαμασῶνται] *Interpres videtur legiſſe* διαμασῶνται.

Ib. ὅτι μὴ ὁ κύων] *Lego,* ὅτι μὴ, *&c.*

Hom. 18.

Pag. 711. 12. οὗτοι δὲ καὶ οὕτως διαπρίονται] *Miror Chryſoſtomum non exponere hoc verbum, quod mihi videtur Perſius exprimere hoc verſu,*

Findor vt Arcadiæ pecuaria rudere dicas.

Significat quidem frendorem dentium: ſed ex intimo cordis affectu, cùm acri dolore diffinditur, & quaſi ſerrâ diſſecatur: ſummam deniq; indignationem fremitumq; declarat.

Pag. 711. 18. ἢ ἑκόντες] *Ms. ſic:* καὶ ἅμα οὐκ ἤθελον ἀδικεῖν, διὰ τοῦ. *Quæ fortaſſis lectio accipienda eſt: eam enim admittit Oecumenius.*

l. 20. τοῦτο δὲ εὐσεβείας ἦν τὸ ῥῆμα] *Non video quò ſpectent hæc.*

l. 24. *Melius eſſet,* καὶ μάρτυρας τοὺς ὄχλους ἐποιοῦντο.

l. 35. οὕτω δὲ αὐτῷ] *Perſpicuitatis gratiâ repetendam puto illam textûs particulam,* καὶ εἶπεν, ἰδοὺ θεωρῶ *vſq; ad* τοῦ Θεοῦ: *deinde inferendum,* οὕτω δὲ αὐτῷ *&c. tum vocabula illa,* ὥς τι δόξειεν *expungenda puto, vt in marg. & ſtatim pro,* ὃς, ἐπεὶ τὸ εἰπεῖν, *legendum cenſeo ex Oecumenio,* ἄλλως τι δὲ ἐπεί. Hal.

Pag. 712. 5. *Profectò legendum* καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ φόνου. *quiuis cordatus aſſentietur.*

l. 14. κατέσπασαν ἐπὶ τῶν χωρῶν, ηὔξετο ὁ λόγος] Suſpectum mihi illud κατέσπασαν ἐπὶ τῶν χωρῶν, nec quicquam iuuat τὸ χωρῶν. Putârim magis è contextu leg. διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώρας, diſperſi ſunt per regiones, ſermo tamen creuit nihilominus. *Hal.*

l. 15. οὐχ ὁ τυχὼν] *Alij ſic:* τυχὼν. ἐφοβοῦντο γὰρ. γ. ἅμα δείκνυται ὅτι.

l. 25. ἐντάφιον εἶπεν] *Heidelbergenſes ſic legunt:* ἐντάφιον διεξῆλθεν ὁ εὐαγγελιστὴς, καὶ θεὶς τὰ γόνατα εἰπὼν, καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ, καὶ ἐποίησαν κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ.

l. 38. ὅθεν θεῖος] *Ms.* ἔρ. θεῖον αὐτοῦ τὸν θάνατον.

Ibid. Συνεχώρησε τὴν ψυχὴν] Si retineamus eam, quæ in marg. eſt, lectionē, ſupplenda eſt illa textûs particula, Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. Hoc enim exinde infertur. Atque hanc exiſtimo veram eſſe lectionem. Sic enim Oecumenius: Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. ἐντεῦθεν δείκνυται μηκέτι εἰς ᾅδου τὰς τῶν δικαίων ἀπιέναι ψυχὰς τῶν σωμάτων ἀπαλλαττομένας, πάλαι καὶ πρώην; ex hoc Chryſoſtomi loco proculdubio. Nec enim χθὲς καὶ πρώην exorta, ſed peruetus eſt exiſtimatio, ante Chriſtum iuſtorum animas fuiſſe ἐν ᾅδου.

Pag. 713. 16. *Legendum, vt in textu,* ταῖς μαγείαις ἐξεστακέναι αὐτοὺς, quòd magicis artibus dementâſſet eos. ἐξέστησεν, inſaniuit, mente alienatus eſt. 1. *Sam.* 15. ἧκε Σαμουὴλ εἰς Κάρμηλον, καὶ ἀνέστησεν αὐτῷ χεῖρα. *B. Hieron.* & ſibi erexit fornicem triumphalem. *i. trophæum: Saul ſc. At Marc.* 13. ἀνέστη, οὐκ ἔστιν ὧδε, ſurrexit, non eſt hîc. *Xenocrates Axiocho (non enim Platonis eſt hic liber)* εἰς τοὐναντίον με τῷ λόγῳ ἀνέστησας.

l. 34. ὅμως ὁ Θεὸς] *Ms.* ἀλλὰ τότε μάλιστα προσηκόντως ἐξείλετο. ἐπετείχισε γὰρ αὐτοῖς.

Ibid. ἐπιτειχίσας αὐτοῖς τὰ σημεῖα] *Non Apoſtolis, ſed perſecutoribus. Dem. pro Corona de Philippo,* τὴν Εὔβοιαν ἐπιτειχίσαι τῇ Ἀττικῇ. *Sic Lacedemonij bello Peloponneſiaco* Δεκέλειαν ἐπετείχισαν τοῖς Ἀθηναίοις: *vnde hoc bellum Oratoribus dicitur* Δεκελεικὸς πόλεμος. *Deus ſignis muniebat Apoſtolos contra aduerſarios, & ſigna illis erant quaſi propugnacula. Strabo lib.* 4. ἐπετείχισαν δὲ τὰ κτίσματα ταῦτα τοῖς περιοικοῦσι βαρβάροις οἱ Μασσαλιῶται. *Nam* ἐπὶ *cum Dat. ſignificat,* contra. *Hom.*

Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν χερσὶν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες, *niſi ponatur* αὐτοῖς, ἀντὶ τοῦ, ὑπὲρ αὐτῶν, *quia durum videtur* αὐτοὺς *&* αὐτοῖς *ad diuerſas referri perſonas.*

l. 36. ὥστε πλείονα γενέσθαι τὴν μαθητείαν] Diſcipulorum gregem, *vt* θεραπεία *famulorum numerus. Interp.* Vt doctrina ampliùs propagetur.

l. 41. ἐπεὶ θεωρῶν σημ.] *Ms.* καὶ θεωρῶν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει, ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι οὐκ ἔλαβον τὰ σημεῖα, οὐκ ἐπίμωσαν αἰτῆσαι. πῶς οὖν.

Pag. 714. 6. ὁ δὲ τοῦ εὐνούχου τῶν ἀποστόλων ἦν] Non reperiuntur in Editione Germanica, & puto falſa eſſe. Vide pag. 719. l. 15.

l. 25. ὁ δ' ἀφοσιούμενος μόνον τοῦτο ποιεῖ] Perfunctoriè ſolùm facit & dicis causâ, vt religione ſe liberet. *De vocabulo iſto aliàs monuimus.*

l. 28. *Vel legendum* πῶς, *vel lin.* 29. ὅπου γὰρ ἐπαύθη;

Pag. 715. 41. εἰ γοῦν προσῆλθεν] *Ms.* εἰ γὰρ μετ' ἀφορμῆς ἐγένετο, κἂν ἀπεδέξατο αὐτοῦ τὴν προθυμίαν. ὁρᾷς.

Pag. 716. 11. *Legendum,* αὖ ἀκάνθας κατὰ τὴν ἄρουραν ἴδῃς.

Pag. 717. 1. καὶ μετὰ τὴν αἰώραν συναπτὴν] Gloſſarium, αἰώρα geſtatio.

l. 10. τῶν ἀγρῶν] Aut legendum τοῖς ἀγροῖς, aut inter ἐκείνῳ & καὶ ἐκείνων aliquid intercidit. ἐκείνων enim & αὐτοῦ in ſequenti clauſula quo ſpectabunt?

l. 26. αὖ νόσος παρακολουθήσῃ, ἢ θάνατος] *Id eſt,* καταλάβῃ. παρακολουθεῖν *eſt* aſſequi, comprehendere, intelligere.

l. 29. *Legendum,* πάντων ἀκούεις ὅτι *&c.*

l. 41. *Videtur legendum,* οὕτω νοεῖς. *Arguunt verba ſequentia.* νομίζεις, διάκεισαι.

Hom. 19.

Pag. 719. 23. εἰ ἠπίστατο] Interpres, ſi neſciuiſſet. εἰ οὐκ ἠπίστατο.

l. 27. καὶ γὰρ γυναῖκας ἐκράτουν τὸ παλαιὸν, καὶ τοῦτο ἦν νόμος παρ' αὐτοῖς] *Strabo l. 17. Candaces Æthiopum Reginæ ſub Auguſto meminit, quam hanc eſſe non exiſtimo, ſed aliam* ὁμώνυμον. *Reges enim Reginæq́; eiuſdem regionis iiſdem nominibus uti ſolent. Tacitus in vita Agricolæ de Britannis,* His atq; talibus inuicē inſtincti, Boadicâ generis Regij fœminâ duce (neq; enim ſexum in imperijs diſcernunt) ſumpſere vniuerſi bellũ. *Hæc Boadica eſt, opinor, quam Xiphilinus* Βουδουίκαν *indigitat.* Oecumenius ad hunc locum, Ἰστέον ὅτι Κανδάκην Αἰθίοπες πᾶσαν τὴν τοῦ βασιλέως μητέρα καλοῦσιν, ἐπειδὴ πατέρα Αἰθίοπες οὐκ ἀναφέρουσιν, ἀλλ' ὡς ὄντας υἱοὺς ἡλίου παραδιδόασιν.

l. 20. ὅτι μὲν ὁ Φίλιππος ἐκδιδάσκεται, μανθάνει] *Sine ſenſu, ut videtur.*

Pag. 720. 19. ἅμα εἶπε, καὶ ἐπέταξε πρὶν ἢ ἀκούσῃ] Interpres hæc poſtrema verba non videtur legiſſe.

Pag. 721. 3. δεῖξαι ἐβούλετο] Interpres, oſtendere ſpiritus voluit.

l. 12. πάσχει δὲ ταῖς ὄψεις, διότι ἡ ὑπερβολὴ τοῦ φωτὸς --] *Philoſophus lib. 2. de anima. c. 12.* φανερὸν δὲ ἐκ τούτων διὰ τί ποτε τῶν αἰσθητῶν αἱ ὑπερβολαὶ φθείρουσι τὰ αἰσθητήρια. ἂν γὰρ ᾖ ἰσχυροτέρα τοῦ αἰσθητηρίου ἡ κίνησις, λύεται ὁ λόγος· τοῦτο δ' ἦν ἡ αἴσθησις· ὥσπερ ἡ συμφωνία καὶ ὁ τόνος, κρουομένων σφόδρα τῶν χορδῶν. καὶ διὰ τί ποτε τὰ φυτὰ οὐκ αἰσθάνεται, ἔχοντά τι μόριον ψυχικὸν, καὶ πάσχοντά τι ὑπὸ τῶν ἁπτῶν. καὶ γὰρ ψύχεται καὶ θερμαίνεται. αἴτιον γὰρ τὸ μὴ ἔχειν μεσότητα, μηδὲ τοιαύτην ἀρχὴν, οἵαν δέχεται τὰ εἴδη τῶν αἰσθητῶν, ἀλλὰ πάσχειν μετὰ τῆς ὕλης. λόγος, μεσότης, μέσον *in ſenſibus ſunt idem.*

l. 27. ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς] *Nempe Pauli: ut l. 20. Sic Beza conciliat hunc locum cum verſu nono capitis 22. quod Chryſoſtomus confirmat. audierunt enim vocem Pauli, vocem Chriſti non audierunt.*

l. 34. ἀντίῤῥοπος τῆς ἐπὶ Στεφάνῳ ἀθυμίας παράκλησις ἡ Παύλου προσαγωγὴ γίνεται] Pauli ad Chriſtianiſmum adductio: ἀπὸ τοῦ προσαγαγέσθαι, *quod eſt,* ad ſe, *vel* in partes perducere. *ut mox l. 36.* καὶ αἱ Σαμαρειτῶν δὲ κῶμαι προσαχθεῖσαι μεγίστην παρέχουσι παράκλησιν. *& p. 729. v. 41.* τὸ Παῦλον προσαγαγέσθαι, αὐτοῦ σημεῖον ἦν. *Cæſar lib. 1. de bello Gallico:* Sequani Germanos atq; Ariouiſtum ſibi adiunxerant, eoſq; ad ſe magnis iacturis pollicitationibuſq; perduxerant. προσείλοντο, καὶ προσηγάγοντο. *Illud autem,* δι' οὗ προσαγωγὴν ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν *Epheſ. 2.* per quem aditum, *vel* acceſſũ habemus ad Deum, *eſt* ἀπὸ τοῦ προσάγειν. *Quod mox ſequitur, legendum videtur,* ἐχούσης μὲν καὶ αὐτόθεν παραμυθίαν, τὸ οὕτως αὐτὸν ἀπελθεῖν, προσλαβούσης δὲ καὶ ταύτην. *Egebat enim conſolatione* ἡ ἐπὶ Στεφάνῳ ἀθυμία, *non Pauli conuerſio.*

Pag. 722. 5. Mallem, ὅπου καὶ ἐκεῖνος.

l. 14. Legendum, ὅτι γὰρ ἠλήθευε, δῆλον ἦν.

Pag. 724. 13. οὐκ ἔστιν ἐξαντλῆσαι τὸν νοῦν τῶν γραφῶν. *Cicero ad Atticum:* Exhauſi hunc laborem. *Virg.*

--quæ bella exhauſta canebat?

l. 14. εἶπον, ἐσυρίσθην, φησὶ, καὶ τότε ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ] *Verba hæc non videntur eſſe huius loci. Nec enim hic eorum ſenſum video commodum.* H.

Hom. 20.

Pag. 726. 17. ἕως ἐπελθεῖν ἐπὶ τὸ ὄνομα] *Interpres ſic diſtinguit,* ἔβλεπεν ἕως ἐπ-- *Locus minus ſincerus. Nec enim video quo ſpectet illud,* ἕως ὄνομα ἐπιτεθῇ τοῦ Ἰησοῦ. *fortaſſis pro* ἐπιτεθῇ, *legendum* ἐπικληθῇ, donec nomen Ieſu inuocatum eſt. *at quam recte, neſcio.* H.

Pag. 727. 13. εἰ ἐκεῖνος μετὰ ταῦτα πάσχει - τιμωρεῖσθαι] *Codices mendoſiſſimi multa cogunt nos ſuſpecta & corrupta indicare tantum, cum nihil occurrat, quod de iis aptè poſſit dici. Inter hæc autem hic locus eſt. Lectorem itaq́; illud admonitum volumus, quod olim lectorem Thucydidis admonitum voluit Halicarnaſſeus. Multa hic quidem eſſe obſcura, quibus fortaſſis magno labore lumen aliquod addi poſſet: hoc tamen ſæpiſſime non eſſe operæ pretium, quia ſenſus non eſt tanti. In iſtis itaq́; lector poteſt & ſuo & noſtro labori ſine damno fauere.* H.

l. 16. Leg. ἵνα πάλιν δέῃ *cum* η. *quamuis perfecta ſint* δέδεκα, *&* δέδεμαι.

Pag. 729. 2. ἀπὸ βαλβῖδος αὐτῆς ἐδείκνυτο ὁ χαρακτὴρ Παύλου] *Suum eſt cuiq́; ingenium, ſui cuiq́; mores, quibus noſcitur: deniq́; oratorum ſuus cuiuſq́; dicendi character, quam figuram dicimus: & cum omnes ſint inter ſe diſſimiles, tamen vnuſquiſq́; eſt in ſuo genere laudabilis. Cic. de Orat. Sed ethici Characteres Theophraſti ſunt vitioſorum hominum, atq́; aliquâ turpitudine inſigni notabilium.*

l. 4. διηπειλεῖτο *videtur* παρέλκον. *Interpres omittit.*

l. 36. Legendum, ἐὰν ζύμη ἀναφυραθῇ ἀλεύρῳ μὴ μεταποιήσειεν εἰς τὴν αὐτῆς ἕξιν τὸ πᾶν. *Eſt* ἀναφυρᾶν *&* ἀναφύρειν. *vel,* ἐὰν ζύμην ἀναφυρῶσι, *ſubaudi* γυνή.

l. 39. ὥσπερ γὰρ τὰ ἐν τῇ φύσει ἀναντίῤῥητά ἐστιν] *Hoc eſt quod Philoſophus ait Eth. 2.* οὐδὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται· οἷον ὁ λίθος κάτω φερόμενος, οὐκ ἂν ἐθισθείη ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίζῃ τις ἄνω ῥιπτῶν· οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω.

Pag. 730. 6. Leg. καὶ μηδὲν ἐκεῖνον ἀμαυροῦσθαι, *vel* μηδὲ ἄν, *vel ſtet* μηδέ.

Hom. 21.

l. 25. ὅτι οὐκ ἀπῆλθον ὥστε ἀναθέσθαι] *Verbum hoc quod obſcurum habetur apud Paulum ad Gal. 2. quomodo ſit accipiendum docet hic prophetæ locus. Mich. 7.* καὶ ἀπὸ τῆς συγκοίτου σου φύλαξαι τοῦ ἀναθέσθαι τι αὐτῇ.

l. 29. ἅτε οὐ διδάσκαλος ὤν] *Oecumenius & alij Codices Mſs. legunt,* ἅτε διδάσκαλος ὤν, ἀλλ' οὐ μαθητής. *Sed male, ut puto.*

l. 34. ϗ τότε διὰ δυνατῶν.] *Hunc locum ſic lege ex Oecumenio*, Καισαρείας. ϗ τότε διὰ δυνατωτέρων τῶν αὐτῷ πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἴσως ὅτι.

Pag. 731. 12. οἱ βαθεῖς Ἑβραῖοι] *Qui penitus imbiberant Hebræorum dogmata, legiq́; erant prorſus addicti: ut ſi* τοὺς περὶ τὸν Ἥριλλον ϗ Ἀρίστωνα, *qui rerum delectum mediarum tollebant, & nihil intereſſe inter optimam valetudinem & ſummam ægrotationem aſſerebant*, βαθεῖς Στωϊκοὺς *dixeris. Atq́; hic locus mirificè confirmat Ioſephi Scaligeri ſententiam in Euſebij Chronicis, qui* τοὺς Ἑλληνιστὰς *hic & Act. 6. vult eſſe non ſolùm illos Iudæorum, qui Græcè ſciebant & loquebantur, prout exponit Chryſoſtomus, ſed etiam qui Græcis utebantur Biblijs. Nam poſt editionem illam* τῶν ο΄, *Philadelphi operâ curatam, elegantiores Iudæi illam in manibus habebant: Patrij Sermonis incurioſiores erant, ut vel Ioſephi & Philonis exemplum docet, quos in Græcis eruditiſſimos fuiſſe conſtat. Sed non perinde credo in Hebræis. Atq́; hi* βαθεῖς Ἑβραῖοι *Paulo ſemper infeſti erant, propterea quòd ille erat* τῶν ἑλληνιστῶν, *quamuis ad pedes Gamaliel educatus, linguaq́; Hebrææ peritiſſimus: id quod neceſſe fuit, cùm eſſet doctor Gentium. Itaq́; iſti, qui ſectam Hebræorum ſequebantur, Act. 21. cùm Paulum diſcerpere voluiſſent, poſteaquam ſenſerunt velle eum Hebraicè loqui, quieuerunt & placati ſunt: quibus placandis etiam deſtinauit ſuam ad Hebræos epiſtolam. Hi ſunt enim qui* τοῖς ἑλληνισταῖς *opponuntur: & hæc cauſa cur nomen ſuum initio contra morem reticuit, quod illis eſſe odio ſciret. Horum igitur omnium hæc ſumma eſt: continuò poſt Bibliorum editionem Græcam ſchiſma inter Iudæos extitiſſe, cùm qui Græcè ſcirent illam amplecterentur*, ὡς κοινοτέραν, *quos* Ἑλληνιστὰς *non ſolùm Lucas in Actis, ſed Iohannes etiam in Euangelio nominat.* Ἑλληνισταὶ *ſunt enim* οἱ Ἑλληνιστὶ φθεγγόμενοι, *ut Noſter hic & c. 6. interpretatur: &* ἑλληνίζειν *quid eſt niſi Græcè loqui? Alij retinebant exemplaria Hebræa, qui linguam ſanctam in alium ſermonem traduci nefas arbitrarentur.* Ἕλληνες *autem &* Ἑλληνισταὶ *ſic differunt, ut* Hiſpani, Hiſpanienſes : Romani, Romanenſes *apud Gellium. Sed Apoſtoli, maximè Petrus & Paulus, quum iuſſi ſunt ſe conuertere ad Gentes,* εἰκότως ϗ οἰκονομικῶς *ſemper uſi ſunt Græca tranſlatione vulgari. Quo magis irridendi ſunt, qui nunc etiã, ſi Dijs placet, nihil niſi Hebræa ſapiunt, ad Hebræos fontes in omnibus redeundũ cenſent: alias verſiones omnes, quamuis vetuſtiſſimas, nihili faciunt. Vel hoc igitur eſt quod Noſter ait: vel ſic dicit, quod minus ille tum ſermo intelligeretur: ut illud ſecundum Heb. Ezech.* 3. Non ad populum profundum labij mitto te, *pro quo Iunius*, ignoti ſermonis.

l. 20. *Puto legendum*, πολλῷ μᾶλλον ἐπ' ἄλλων, *vel* ἐφ' ὑμῶν.

l. 28. ϗ πρῶτον διεισκδυόμενον] *Demoſthenes & Strabo dicerent* ἐξεταζόμενον: *ut contra Timocratem*: ἵνα ϗ ὑμῶν μηδεὶς θαυμάσῃ τί δήποτ' ἐγὼ μετρίως, ὥς γ' ἐμαυτὸν πείθω, τὸν ἄλλον χρόνον βεβιωκὼς, νυνὶ ἐν ἀγῶσι ϗ γραφαῖς δημοσίαις ἐξετάζομαι: *Et Geographus l. 3. de Turditanis Hiſpaniæ populo loquens*: σοφώτατοι δ' ἐξετάζονται τῶν Ἰβήρων οὗτοι ϗ γραμματικῇ χρῶνται.

l. 29. ὅτι αὐτοὺς ἰδόντα] Fortaſſis legendum, ἵν' αὐτὸν ἰδόντα & παρακαλέσαντα, & θαυμασθέντα, de Petro intelligendo.

Pag. 732. 7. ϗ τὸν Ἀσσάρωνα] *Sic eſſe in quibuſdam Codd. Beza teſtatur. Vulgares habent*, τὸν Σαρωνᾶν, *ipſe edidit* τὸν Σάρωνα.

l. 10. ὕπνω γὰρ ἦσαν τιμιώτερα] *Quæ viz. Æneas hic conſpexerat. nondum is ſigna poteſtatis Apoſtolorum viderat: fidem itaq́; eius Petrus non ſollicitat. ſanum autem eſſe locum teſtatur Oecumenius, qui verbatim locum deſcripſit: apud quem pro* ἐγέρτης *ex hoc loco lege* ἐγερθέντα. H.

l. 25. *Sic legendum cenſemus*: αἰδέσιμον ἐποίησε λοιπὸν φιλοσοφοῦντας ὑπὲρ τῶν τοιούτων τοὺς μαθητὰς σκύλλειν τοὺς διδασκάλους, ϗ τοῦ κηρύγματος περιστρέφειν: *quod arguit verſus ſequens.*

l. 38. *Legend.* ὁ Ταβιθά. *ut & pag. 734. 1.*

Pag. 734. 7. *Legendum* πῶς πολὺ, *vel* ὡς πολύ.

Pag. 736. 2. ὑπὲρ τοῦ πληρώματος] *Hæc fortaſſis ad illam liturgiæ diuinæ particulam ſpectant*, ὡς βασιλείας οὐρανῶν πλήρωμα (*vide Liturg. tom. 6. p. 998. l. 34.*) *ut intelligat oblationem ſacram fieri inter reliqua* ὑπὲρ τοῦ τῆς βασιλείας οὐρανῶν πληρώματος. *Sic etiam legit mutilator apanth. 45.* H.

l. 4. *Vnam puto veram lectionem ex utriſq́; conflandam*: τῆς μνείας τοῦ θανάτου ἀποπλανηθείσης ἀκούω: *quanquam quod ad rem ipſam parum intereſt. Sed hoc expreſſius.*

l. 8. *Pro certo legendum*, μετὰ τοῦ θύματος ἐκείνου.

l. 13. *Puto legendum*, ἐκ ἄλλως δὲ μαρτύρων μεμνήμεθα, ϗ τοῦτο εἰς πίστιν, ὅτι τέθνηκεν ὁ Κύριος. *Non fruſtra martyrum meminimus. In ſacris enim martyrum fit mentio, ut l. 2. quod prætermiſſum eſt, & ſic legendum*: τί οἴει; ϗ ὑπὲρ τῶν μαρτύρων προσφέρεσθαι τὸ καλεῖσθαι τοὺς μάρτυρας ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ; *quod probant quæ ſequuntur: & mox hoc verſu*: ϗ τοῦτο τοῦ τεθαρρηκέναι τὸν θάνατον σημεῖον, τὸ νεκρὸν αὐτὸν γεγενῆσθαι.

Hom. 22.

l. 33. τὸν ἀπὸ τῆς Γάζης] *Gaza ciuitas erat Palæſtinæ: at Eunuchus ille erat Æthiops. Lego* τὸν ἐπὶ τῆς γάζης. *c. 8. v. 27.* ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς.

l. 43 σπεῖρα ἐστιν, ὃ καλοῦμεν νυνὶ νούμερον] *Spira & cohors apud Polybium differunt. Græci cohortem* λόχον *dicunt: cuius ductor* λοχαγὸς: *& ſunt fortaſſe quingenti milites. Polyb. l. 6.* ϗ τὸ μὲν μέρος ἕκαστον ἐκάλεσαν ϗ τάγμα, ϗ σπεῖραν, ϗ σημαίαν· τοὺς δ' ἡγεμόνας, κεντυρίωνας ϗ ταξιάρχας. *Caſaub.* Ac ſingulas quidem partes apellant ordinem, manipulum, ſignum. *Militares etiam ordines frequenter appellantur* numeri, *ut ſæpe apud Tacitum.*

Pag. 739. 16. *Legendum*, ϗ μεταπέμψαι Σίμωνα.

l. 18. *Legen.* οὕτως οὐδὲ Πέτρῳ λέγει τὸ πᾶν.

l. 25. τὸ δὲ ϗ φων.] *Ms.* ϗ τὸ φων. ἐν ἀρχ. ϗ τὸ τοὺς ὁμολογοῦσιν ὅτι ἀκάθαρτα ἦν ἐκεῖ, ϗ τὸ ἀκαθάρτους καὶ τὸ ἐκεῖ ἀναστηθῆναι, μέγα δεῖγμα καθαρότητος. διὰ τί - -

Pag. 740. 30. αὕτη τοῦ πυρὸς τὸν ποταμὸν σβέννυσιν ὡς ἀπὸ ὕδατος] *Siracides c.* 3. πῦρ φλογιζόμενον ἀποσβέσει ὕδωρ, καὶ ἐλεημοσύνη ἐξιλάσεται ἁμαρτίας.

l. 44. ἀλλὰ ἀπόλλυσι τὸν καρπόν] *Ad arbores alludit infrugiferas. l. enim* 43. *dixerat* μὴ φύτευε αἰγείρους ἐκεῖ. *Hom. Odyſ.* κ.

μακραί τ' αἴγειροι, καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι.

Quanquam hoc Euſtathius interpretatur, non quod ſalices infrugiferæ ſunt (qui enim poſſunt fructum amittere, quem non habent?) ſed quod οἱ πίνοντες τὸ κατ' αὐτὰς ἄνθος, ὄλλυσι τὸν καρπόν, ἤτοι ἄγονοι γίνονται, ὡς καὶ Θεόφραστος ἱστορεῖ. *Salicem enim Theophraſtus ſcribit vim habere perimendi ſeminis, & libidinis extinguendæ. Itaq; matronæ in Theſmophorijs Athenienſium, caſtitatem cuſtodientes, ijs folijs cubitus ſibi ſternunt, inquit Plinius. Sed alium hîc Chryſoſtomus fructum, quàm ventris, intelligit, ſcilicet bona opera, quæ luxuria extinguit, quaſi infructuoſa arbor.*

Pag. 741. 3. ἀναδενδράδων πλήρεσιν] αἱ ἀναδενδράδες, vitis arbuſtiua, *Pſal.* 71. *de vite quam Deus ex Ægypto tranſtulit,* ἐκάλυψεν ὄρη ἡ σκιὰ αὐτῆς, καὶ αἱ ἀναδενδράδες αὐτῆς τὰς κέδρους τοῦ Θεοῦ. *Virgilius:*

Non eadem arboribus pendet vindemia
noſtris.

Maritationem *vocat Seruius.*

l. 7. τί φυτεύεις δένδρα, ὧν οὐκ ἀπολαύσῃ;] *At hoc boni & ſapientes viri faciunt ruſtici, quos Cicero laudat.* Serunt arbores agricolæ, quæ alteri ſeculo proſint, quarum baccam aſpicient ipſi nunquam.

l. 12. οὐχ ὁρᾷς ὅτι τὰ ποτιζόμενα τῶν δένδρων ἀμέτρως ἀπὸ τῆς ῥίζης σήπεται;] *Xenophon Sympoſio:* δοκεῖ μέντοι μοι καὶ τὰ τῶν ἀνδρῶν συμπόσια, ταὐτὰ πάσχειν, ἅπερ καὶ τὰ τῶν ἐν τῇ γῇ φυομένων. καὶ γὰρ ἐκεῖνα, ὅταν μὲν ὁ Θεὸς αὐτὰ ἄγαν ἀθρόως ποτίζῃ, οὐ δύναται ὀρθοῦσθαι· ὅταν δ' ὅσῳ ἥδεται, τοσοῦτον πίνῃ, καὶ μάλα ὀρθά τε αὔξεται, καὶ θάλλοντα ἀφικνεῖται εἰς τὴν καρπογονίαν. *Hoc Noſter ait l.* 14. πότιζον τὴν διψῶσαν, ἵνα καρπὸν ἐνέγκῃ. τὰ συμμέτρως ποτιζόμενα οὐ σήπει ὁ ἥλιος· τὰ δὲ ἀμέτρως, σήπει. τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ ἡλίου φύσις. *Conſentit his Philoſophus Meteor.* 4. *c.* 1. διὸ ὑγρότερα πρῶτον, εἶτα ξηρὰ τέλος γίνεται τὰ σηπόμενα. *& mox:* σῆψις δέ ἐστι φθορὰ τῆς ἐν ἑκάστῳ ὑγρῷ, οἰκείας καὶ κατὰ φύσιν θερμότητος, ὑπ' ἀλλοτρίας θερμότητος. *Hæc omnia Iohannes, phyſicæ rationis non neſcius.*

l. 17. ἐν τοῖς ὑψηλοτάτοις χωρίοις αἱ πηγαὶ λέγονται ἀκτίζεσθαι] *Ex Alpibus Rhodanus & Rhenus aliiq; labuntur amnes quamplurimi. Hom. Iliad.* ξ.

Ἴδην δ' ἵκανον πολυπίδακα, μητέρα θηρῶν.

πίδαξ *eſt* πηγή, ἀπὸ τοῦ πίνειν.

Hom. 23.

Pag. 742. 2. ἄρτι ἀπὸ κόματος ὄντος αὐτοῦ] Finito labore itineris, *ut* 2. *Macchab.* γενόμενοι δὲ ἀπὸ τῆς μάχης, facto prælio. *Sic apud Herodotum:* ἀπὸ τοῦ δείπνου γενόμενος post cœnã, *vel,* à cœna.

l. 17. *Puto legendum,* ὅτι οἱ καὶ ἐκαλέσθη ἀναστῶσι, *vel* μεταπεμψάμενοι. *Deeſt enim verbum aliquod.*

l. 43. ὅτι ἐπέδωκαν ἑαυτοὺς εἰς τὴν] *Oecumenius,* ὅτι ἐπιδεδώκασιν ἑαυτὸν εἰς τὴν.

Pag. 743. 1. τῇ τετάρτῃ ἐφάνη] *Quid eſt illud* ἐφάνη? *certè ſenſus videtur requirere,* καὶ τῇ τετάρτῃ ἐπανῆλθον. *i. qui à Cornelio miſſi ſunt, quarto demum poſt die (ab apparitione angeli ſc.) Cæſaream reuerſi ſunt. aliàs enim nec ſenſus loci, nec dierum numerus quaternarius conſtabit. primo die apparet angelus: ſecundo die mittuntur milites Ioppen: tertio die Cæſaream verſus Petrus comitesq; proficiſcuntur: quarto demum die ingrediuntur Corneliumq; conueniunt. Quod ſequitur,* ὡς τὴν δευτέραν μετὰ τὴν προσηύξατο. *Legit Oecum:* ὡσεὶ ταύτην ὥραν μετὰ τὴν προσηύξατο. *Ego neutrum perſpectum habeo.* H.

l. 57. διαφορὰν] Lege διαφοράς.

Pag. 744. 15. ἢ ἀπὸ ἐπαγγελίας μόνον τῆς τοῦ προφήτου] Videntur emota ſuis ſedibus: neq; agnoſcit Interpres.

l. 17. παρουσίαν] Interpres legit παρρησίαν.

l. 21. οὕτως τὴν πόρρω κακοῦ] *Ms.* ἐκεῖ πη τοῦ κακοῦ.

l. 34. *Legendum,* ἄλλως δὲ τὸν ἐπιεικῆ ἐνταῦθα, οὐ τὸν πρᾶον λέγω, ἀλλὰ τὸν δικαιοσύνην ἐργαζόμενον. *Non enim Petrus uſquam appellat Cornelium* ἐπιεικῆ. *Eſt autem* τὸ ἐπιεικὲς *propriè dictum* τὸ παρατεθραυσμένον δίκαιον, *ut Plato loquitur,* ſummum ius infractum, *& reſpondet* τῇ κατὰ μέρος δικαιοσύνῃ. *Sed nunc* ὁ ἐπιεικής, *quem Chryſoſt. interpretatur,* τῇ καθόλου δικαιοσύνῃ *cõparatur. exponit enim* τὸν ἐπιεικῆ, τὸν δικαιοσύνην ἐργαζόμενον, τὸν ἐν πᾶσιν εὐάρεστον, *demq; qui Dei timorem habet ſicut oportet. Sic pag.* 743. 22. *Petri verba explicans* δικαιοσύνην τὴν πᾶσαν ἀρετὴν καλεῖ: *ut Theognis,*

Ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή 'στιν.

Quo verſu doctiſſimi poetæ Philoſophus Eth. 5. *generalem ſuam iuſtitiam confirmat. Itaq; apud Ariſtotelem, Platonem, omnesq; adeò ſcriptores Atticos* ὁ ἐπιεικὴς *eſt* ὁ σπουδαῖος *in genere: ut vniuerſali iuſtitiæ reſpondeat: non ſolum modeſtus, modicus, æquus, facilis, non pugnax, quiq; in multis de ſuo iure decedit, quem affinem particularis iuſtitiæ volumus eſſe.*

l. 41. ἐπειδὴ καὶ ψυχὴν εἶχεν *legendum: vel,* ἐπειδὴ καὶ πρὸς ψυχὴν εἶχεν ὑψηλὴν ἤδη γενομένην διηγεῖτο καὶ πάντα δέ. Puto editam lectionem veram eſſe, εἶχε, *rem habuit, negotium habuit.* Sic ſæpe Noſter.

l. 42. τὰ ὑπ' αὐτοῦ παρηγγυημένα] *Ms.* ὃ μὴν οὐδὲ οὕτως ἐφρόντισε.

Pag. 745. 15. ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις] *Animaduertendum, ſic exponi* τοῖς προκεχειρισμένοις, *quo verbo Lucas ſæpe vtitur de eadem re aliàs. Budæus,* προχειρίζεσθαι, deligere, deſignare ad aliquid, ad aliquid faciendum ſumere & eligere. *Polybius de captiuis loquens,* τῶν δὲ προκεχειρισμένων δέκα τοὺς ἐμφανιοῦντας: *& paulò poſt,* εἷς τῶν προχειρισθέντων ἐκπορευόμενος ἐκ τῆς χάρακος πάλιν ἀνέκαμψεν. *Philoſophus* 1. *Top. c.* 12. τὰς μὲν οὖν προτάσεις ἐκλεκτέον ὁσαχῶς διωρίσθη περὶ προτάσεως, ἢ τὰς πάντων δόξας προχειρίζομόνον, ἢ τοῖς τῶν πλείστων, ἢ τῶν σοφῶν. *Act.* 3. 20. καὶ ἀποστείλῃ τὸν προκεχειρισμένον ὑμῖν Ἰησοῦν Χριστόν.

l. 32. οὐδαμῶς καὶ πῶς] *Ms.* ὅρα τοίνυν πῶς ἐκδιδάσκεσθαι τὸν Θεὸν ταῖς τῶν ἀνέμων γλώσσαις. τί γὰρ οὐκ--

Ibid. διδόντες *eſt* ἐφιέντες, ἢ συγχωροῦντες, *vel ſic legendum.*

l. 36. *Legendum cum interrogatione* τοιοῦτος αὐτοῦ ἀφορίζεται; *quod ſequentia oſtendunt.*

l. 37. μηδεὶς ταύτην περὶ ἡμῶν ἀφῇ τὴν φωνήν] Fortaſſis, μηδεὶς ἡμῶν ταύτην περὶ Θεοῦ ἀφῇ τὴν φωνήν. H.

l. 44. ἔστι γὰρ μεγάλη τοῦ βαπτίσματος ἡ δύναμις ἄλλους ἀντ᾽ ἄλλων ποιεῖ τοὺς μετασχόντας τῆς δωρεᾶς. οὐκ ἀφίησιν εἶναι ἀνθρώπους τοὺς ἀνθρώπους.] *Baptiſmatis vim & ἐνέργειαν egregiè his verbis Nazianzenus explicat.* ὁ τῆς δευτέρας γεννήσεως ἐπικουρίας τυγχάνων, καινὸς ἀντὶ παλαιοῦ, καὶ θεοειδὴς ἀντὶ τῶν νῦν ὄντων ἐργάζεται, χωνεῖς πυρὸς ἀναχωνευθεὶς, καὶ ἀνακτίζον διὰ συντρίψεως. εἰ γὰρ δεῖ συντόμως εἰπεῖν, συνθήκας πρὸς Θεὸν δευτέρου βίου, καὶ πολιτείας καθαρωτέρας, ὑπολαμβάνειν τὴν τοῦ βαπτίσματος δύναμιν. *Hinc* 1. *Pet.* 3. 21. ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς τὸν Θεὸν, bonæ conſcientiæ ſtipulatio, *ſiue* interrogatio in Deum: *quod Eraſmus vertit,* quo fit vt bona conſcientia reſpondeat in Deum, *& ſine cauſa Beza reprehendit. Eſt enim* ἐπερώτημα *non* interrogatio, *ſeu* ſtipulatio, *ſed id quod interrogatur. Interrogatum autem & reſponſum non re, ſed ratione differunt tantùm. Idem eſt enim quod interrogatur & reſpondetur. Tertullianus de reſurrectione carnis,* Anima non lauatione, ſed reſponſione ſancitur. *Vetus autem baptiſmi ſtipulatio,* Credis? Credo. Abrenuntias? Abrenuntio. *Dem.* πρὸς Σπουδίαν. μάρτυρες δὲ οἱ τῆς γυναικὸς ἀδελφοὶ, παρόντες ἅπασι, καὶ καθ᾽ ἕκαστον ἐπερωτῶντες, ἵνα μηδὲν δυσχερὲς ἡμῖν ᾖ πρὸς ἀλλήλους. *Fratres,* οἱ κύριοι τῆς γυναικὸς, *ſtipulatione illi cauebant, quæ vim habet noſtrarum obligationum. Unde reſpondere propriè eſt* ἀνθομολογεῖν *&* deſpondere, *ac* deſponſare, *& inde* ſponſi ſponſæq; nomen *in nuptijs contrahendis. Sed & Baſilius his verbis dignitatem baptiſmi mirificè declarat, de Sancto Spiritu c.* 14 *factâ nouorum ſacramentorum cum veteribus comparatione.* τί οὖν συγκρίνεις τὰ βαπτίσματα, ὧν ἡ προσηγορία μόνη κοινὴ, ἡ δὲ τῶν πραγμάτων διαφορὰ τοσαύτη, ὅση ἂν γένοιτο ὀνείρου πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ σκιᾶς καὶ εἰκόνων πρὸς τὰ κατ᾽ οὐσίαν ὑφεστηκότα; *Noſtrum videlicet baptiſmum cum illo maris nubiſq; confert.*

Pag. 746. 3. τί τὰς ἐσχάτας ἀναπνοὰς ἀναμένεις, ὡς δραπέτης, ὡς κακοῦργος, ὡς οὐκ ὀφείλων τῷ Θεῷ ζῆσαι;] *Multi veterum Chriſtianorum baptiſmum vſq; ad extremum vitæ diem differebant, quos etiam Gregorius grauiter inſectatur.* ἐὰν ἀεὶ τὸ σήμερον παρατρέχων, ἐπιτηρῇς τὸ εἰς αὔριον, ταῖς κατὰ μικρὸν ἀναβολαῖς ὑπὸ τοῦ πονηροῦ κλεπτόμενος, ὥσπερ ἐκείνου ἔθος· ἐμοὶ δὸς τὸ παρὸν, Θεῷ τὸ μέλλον· ἐμοὶ τὴν νεότητα, Θεῷ τὸ γῆρας· ἐμοὶ τὰς ἡδονὰς, ἐκείνῳ τὴν ἀχρηστίαν· ὅσος ὁ περὶ σὲ κίνδυνος; *Deinde multos enumerat caſus repentinos, quibus hæc vita intercipi ſoleat. Poſtremò refellit eos, qui in eiuſmodi neceſſitatibus deprehenſi, votum deſideriumq; baptiſmi, pro baptiſmo valere apud Deum falſo ſibi opinionis errore perſuaſerant.* αἰνίγματι λέγεις ὅμοιον, εἰ πεφωτισμένος παρὰ Θεῷ διὰ τὸ φιλάνθρωπον ὁ ἀφώτιστος, ἢ καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐντὸς, ὁ ταύτης τυχεῖν σπουδάζων, δίχα τοῦ πράττειν τὰ τῆς βασιλείας.

l. 5. τὸ φώτισμα] *Sic nominant baptiſmum, propter illuminationem ſpiritûs, quæ ſequitur. Baſil. de Sancto ſpiritu, c.* 18. ἐπειδὴ διὰ δυνάμεως φωτιστικῆς τῷ κάλλει τῆς τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου εἰκόνος ἐνατενίζομεν, καὶ δι᾽ αὐτῆς ἀναγόμεθα ἐπὶ τὸ ὑπέρκαλον τοῦ ἀρχετύπου θέαμα, αὐτοῦ πάρεστιν ἀχωρίστως τὸ τῆς γνώσεως πνεῦμα, τὴν ἐποπτικὴν τῆς εἰκόνος δύναμιν ἐν ἑαυτῷ παρεχόμενον τοῖς τῆς ἀληθείας φιλοθεάμοσιν. *Hinc Clemens Alexandrinus pleniùs, illuminatos vocat* γνωστικούς. *Sed ſi locus Baſilij videtur obſcurus & myſticus, ipſe explanabit auctor: hæc enim continuò ſequuntur.* οὐκ ἔξωθεν τὴν δεῖξιν ποιούμενον, ἀλλ᾽ ἐν ἑαυτῷ προσάγον πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν. ὡς γὰρ οὐδεὶς οἶδε τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, οὕτως οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον τὸν Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. *Tria enim poſuit,* τὸ ἀρχέτυπον, τὴν εἰκόνα, τὸ πνεῦμα. *Chriſtus, inquit Apoſtolus, eſt* εἰκὼν τοῦ ἀοράτου Θεοῦ. *Iam reliqua per ſe nota. Baptiſmus autem per ſpiritum operatur: & Chriſtum adeſſe dixit Iohannes, qui ſpiritu baptizaret.*

l. 12. 13. δεῖ δὲ τοῦ Θεοῦ σπουδάζεις, ἵνα μὴ ἀμείψῃ τὸν εὐεργέτην τῶν τοσούτων δωρεῶν] Ego, quomodo hæc antapodoſis protaſi reſpondeat, non video. Opinor locum corrumpi. H.

l. 15. οὐκοῦν τὰ ἀδύνατα ἐπέταξεν ὁ Θεός;] *D. Hieronymus execratur eos, qui dicunt Deum impoſſibilia præcepiſſe. Auguſtinus autem, tametſi nemo vnquam mortalium legem impleuerit, tamen fieri poſſe non negat, vt quis accipiat tantam abundantiam gratiæ, quâ legis præcepta impleat.*

l. 17. τοῦτο σπουδάζοντες] Verba hæc expungenda puto. Nec enim hîc videntur eſſe alicuius vſus. H.

l. 21. *Malim,* διατεθέντες θερμῶς.

l. 24. ὀλίγα ἐκ τῶν ἐνόντων δοῦναι τοῖς δεομένοις] Pauca egentibus dare, quæ ſine detrimento tuo poteris. *Sic Lucæ* 11. πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνας, καὶ πάντα ὑμῖν καθαρά· *Hoc eſt* κατὰ τὰ ἐνόντα, καὶ τὸ ἐνδεχόμενον, quà per facultates licet. *Nam quod dicimus,* ὡς ἔνι μάλιστα, *non eſt aliud, quàm,* ὡς ἐνδέχεται. *Sic Noſter mox l.* 31. οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐνόντων ἀπαιτοῦσι.

l. 29. *Malim,* ἔνθα τρυφὴ σύμμαχος, *non* τροφή.

l. 39. καὶ ἐκεῖνος μετ᾽ οὐδὲ] *Ms.* καὶ ἐπὶ προσθήκῃ μείζονι, ἃ προηγουμένως ἐκεῖνος.

Pag. 747. 14. πόσους ὁρᾷς ἐν ἡλικίᾳ πάσῃ ὡς ἐλέφαντι διαλγοῦντας] Ἐλέφας *morbus eſt lepræ ſimilis. Medici vocant* ἐλεφαντίασιν.

l. 23. *Legendum videtur potiùs,* ὥστε μαθεῖν ἐκεῖνο μᾶλλον μὴ ζητεῖν, ἢ τὰ ζητηθέντα λύειν. *quod ex ſequentibus planum eſt.*

l. 32. *Planè legendum,* ἐξὸν ἀπονητὶ πάντα ἀπολούσασθαι. *Sic l.* 33. οὐ μόνον ἀπονητὶ μὴ ἀπολούσασθαι. *Nunc enim ad eos, qui Baptiſmum differebant, reuertitur.* 1. *Cor.* 6. 11. καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλ᾽ ἀπελούσασθε, ἀλλ᾽ ἡγιάσθητε. *Hoc quidem euidentiſſimum, ſed*

ſed ſi non probatur, malim ἀπολούεσθαι. *Exuuntur enim peccata & abluuntur in baptiſmo: crimina in iudicio diluuntur, quod eſt* ἀπολύεσθαι.

l. 33. ἀμελεῖν γὰρ οὐ μόνον] ἄνεμος. πάλιν εἰ καὶ τοῦτο ἄδηλον] αἰτιοπαράδοσις.

l. 38. ἄλλως ἂν ἵππων ὀρχουμένους] *Cenſeo potiùs legendum* ὀχουμένους: *quanquam quod legitur ferri poteſt: vt Liuius Hannibalem ait* ſedecim annos Italiam perſultâſſe, *quod de equis intelligendum.*

Hom. 24.

Pag. 749. 38. ὑπὸ παιδὸς] Interpres, *ad hoc*. διὰ τοῦτο, vel τούτῳ.

Pag. 750. 1. προσῇ] Legendum προσσῇ cum duplici σσ, ἀ προσίστημι, *ne illos offenderet*, malè Interpres, *ne illis tribuat*.

l. 3. ἔρθην] Interpres ἔφην.

l. 7. καὶ διὰ τί, φησιν, &c. Hic locus ab Interprete ſic diſtinguitur, καὶ διὰ τί φησι; μὴ τοῦτο λέγοντα μόνον ἐκ προνοίας &c.

l. 34. οὐδὲν ἔπαθον· ἀλλ᾽ ὅτι ὁ] *Ms.* ἐξέστησαν. ὅτι γὰρ ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα ἐχαρίσατο, τότε ὁ Πέτρος ὕστερον ἐξίσταται· καὶ διὰ τοῦτό φησιν, ὁ Θεὸς εἶδ--

l. 41. πῶς οὐκ οἰκείως] Lege πῶς οἰκείως, inductâ negatione.

Pag. 751. 43. *Meliùs forſan*, ὕπνον καταχεῖ τῆς ψυχῆς.

Pag. 752. 5. ποιῶν] Malo ποιεῖ, vel ſubaudiendum ἐστί.

l. 25. *Legendum videtur*, οἱ γὰρ μιαροὶ πρὸς τὸν ἕνα οὐδέπω ἔφθασαν.

Pag. 753. 16. πρεσβύτης] Interpres hîc interijcit, & ſtupenda vides.

l. 19. ἐγκαλοῦντα ὑπὲρ τοιούτων, κἀκείνους ἐγκαλυμμένους] Potiùs legerē ἐγκαλυμμένον ὑπὲρ τοιούτων, κἀκείνους ἐγκαλοῦντας.

l 27. Μήτι ἁπλῶς ἔλεγον ὅτι πλῆθός ἐσμεν χόρτου] *Prouerbium. Cic.* 2. *de Oratore*. Dixit Antonius, cùm Craſſum audiebat, fœnum reliquos oratores eſſe oportere. Nos numerus ſumus. *Horat.* ἀριθμὸς ἄλλως *Ariſtoph.* ὄχλος ἄλλως *Dem.*

l. 30. ἐπιεικέστεροι] Non video quo ſenſu vſurpetur hîc vocabulum hoc. vult enim, ſi quid video, *adhuc improbiores* ſignificare. vel itaq; intelligendus eſt ironicè loqui, legendumq;, ἐπιεικέστεροι δῆθεν αὐτῶν, vel aliàs leg. ἀνεπιεικέστεροι αὐτῶν.

l. 32. παιδιὰν] Vide an non intelligat ſpectaculum aliquod ludicrum.

l. 33. ὡς ἐν ἐν λύρᾳ] *Ms.* ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν ποικιλίᾳ καὶ ζωγραφίᾳ συγκειμένων. ἐκ τῆς καθ᾽ ἕκαστον εὐταξίας πολλή τις ἐξαίφνης ἀναδείκνυται ἁρμονία καὶ συμφωνία· οὕτω γὰρ καὶ ἐνταῦθα μίαν ἀσπίδα, μίαν καρδίαν ἔχοιεν ἅπαντες, καὶ τὸ τυχὸν ἐὰν ἀμεληθῇ, τὸ πᾶν ἠμέληται.

l. 36. μιᾶς καρδίας συναρμολογούμενα μέλη τελοῦμεν] *Hunc ego non agnoſco dicendi modum. potiùs* εἰς μίαν καρδίαν σ. μ. τ. *Sic alibi dicit*, τελοῦμεν εἰς σῶμα Χριστοῦ: & τελεῖν εἰς ἀστοὺς *apud Sophoclem, pro eo quod eſt*, eſſe in albo ciuium.

Pag. 754. 6. ἀρρύθμως] *Lego* καὶ ἀρρύθμως.

Hom. 25.

l. 34. Χριστοῦ] *Legendum puto* Πέτρῳ. *Sæpiùs enim antè, quæ facta ſunt erga Cornelium*, οἰκονομικῶς *facta aſſerit, vt Petro eſſent pro apologia.* H.

Pag. 755. 6. πάλιν οὐ μικρὸν] *Quæ hîc de Paulo dicuntur, videntur ſeſe importuniùs offerre. quòd ſi ſint huius loci, intelligenda ſunt cum relatione ad illud quod poſtea narratur, Barnabam ſc. Paulum ſecum comitem ſumpſiſſe.* H.

l. 7. αὐτὸν ἀνεφέροντο] *Subaudi* οἱ Ἰουδαῖοι, *quod mihi videtur neceſſariò exprimendum. Referenda ſunt autem hæc ad illa quæ de Petro narrantur retrò, c.* 9. *v.* 29. H.

l. 25. *Fortè* τούτῳ πρὸς ἅπαντας. *q. Vel fortaſſis pro* ἅπαντας *legendum* ἅπαντα. H.

l. 29 ἀλλ᾽ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ μόνον ἤκουον] *Reſpicit ad illud c.* 9. *v.* 2. ὅπως ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας: *ad quem locum Noſter*, ὁδὸν τοὺς πιστεύοντας ἐκάλει, *Hom.* 19. *Eſt igitur hîc* ἤκουον, ἐχρημάτιζον, audiebant. j. dicebantur. *Bene igitur Interpres*, ſed tantùm de via eſſe dicebantur.

l. 34 Κυπρίους γὰρ εἶχεν καὶ Κυρηναίους, καὶ Παῦλον] *Quid igitur? non erat Paulus* τῶν ἐπιφανῶν? *Lego*, καὶ Βαρνάβαν. *Sed idem de hoc etiam dici poteſt, nonne Barnabas inter celebriores erat? Erat ille quidem egregius, ſed nequaquam cum Paulo & cæteris Apoſtolis conferendus. Itaq; hoc ipſum anticipans, cùm eum nominâſſet, ſubijcit*, εἰ καὶ ἐπὶ ὑπερέβαινεν αὐτούς. *Barnabas enim, quanquam inferior eſſet Apoſtolis, tamen longè ſuperabat Cyprios & Cyrenæos. At Paulus Antiochiam venit accitus à Barnaba Tarſo. venit ille quidem, ſed ante eius aduentum Barnabas cum Cyprijs & Cyreneis ad fidem Antiochenos adduxerant. Hoc autem totum includendum iiſdem parentheſeos notis.* ὥσπερ Παῦλος β. κ. λ. *vide pag.* 756. *l.* 39.

l. 35. ὥσπερ Παῦλος] *Ms.* ἐπεὶ καὶ Παῦλος Ἀκύλαν καὶ Βαρνάβαν εἶχε διδασκάλους.

l. 36. ἀλλ᾽ οὐδὲν παρὰ τοῦτο ἠλαττοῦντο] *Nempe Antiocheni, quod non habuerant inclytos doctores. & mox* εἶχον γὰρ ὅμως κ. τ. λ. *vt l.* 34. *neq; hîc opus fuit ſuperuacuæ lectionis notis. Hæc enim abeſſe non poſſunt.*

l. 40. ἵνα γὰρ μὴ νομίσωσί τινες διὰ τοῦτο τὸν λιμὸν γεγενῆσθαι, ὅτι χριστιανισμὸς εἰσῆλθε, καὶ δαίμονες ἀπῆλθον] *Quicquid enim publicæ calamitatis euenit, Chriſtianis imputabant, quorum nouitatem religionis Deorum iram concitâſſe arbitrabantur. Sed hanc improbiſſimam calumniam præclarè refellit Tertullianus in Apologetico, Cyprianus contra Demetrianum, Auguſtinus* 2. *de Ciuitate Dei.*

l. 42. ὥσπερ καὶ Χριστὸς] *Ms.* ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν θαυμαστόν· καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς προεῖπεν. οὐδὲν τοῦτο.

Pag. 756 5. ἀλλ᾽ εἰ διὰ τὰ κακά, φησιν] *Pertinet ad l.* 43. *pag.* 755. *alioqui legendum videretur*, διὰ τοὺς κακούς.

l. 8. ὡς καὶ ὑμῖν λέγοντες αὖ] Apoſtrophe ad auditores. Innuit autem Conſtantinopoli famem fuiſſe paulò ante habitas has homilias. Huius

ius autem famis meminit inferius in principio Ethici.

l. 18. Poſt μεγάλῳ pone notam interrogationis.

l. 35. γῆ πιεῖρα] *Terra pinguis opponitur* τῇ λυπρᾷ γῇ: *quod ſæpe apud Strabonem habes. Alij vocant, vt Thucydides,* χώραν λεπτόγεων, *qualis erat Terra Attica.*

l. 39. ὅτι δὲ περιφανὲς γέγονε] Cùm negocium gliſceret. *Si legas,* ὅτι δὲ δύσκολον γέγονε, τότε Βαρνάβαν πέμπουσιν, *eſt quod Horat. ait,*

Nec Deus interſit, niſi dignus vindice nodus.

l. 40. πολλὴν τῶν καθ' ἑαυτοὺς] *Ms.* διότι περὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἐσχόλαζον, πάλιν Ἰουδαίοις ἀπελογοῦντο, ὅτι περισυλλάμβανε τὰ ἔθνη, καὶ οὐ τοσαύτης ἀπολαύοντι ἐπιμελείας, καὶ ὅτι μέλλει γίνεσθαι ἀμφισβήτησις, διὰ τοῦτο τὰ κατὰ Κορνήλ.

Pag. 757. 1. τὴν πρὸς τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις] *Ms.* τὴν ἀπὸ τῆς ἐλεημοσύνης. λέγονται γὰρ τὰ περὶ αὐτῶν, καὶ οὐ καθάπερ ὑμεῖς ἐν θρήνοις καὶ δάκρυσι διάγομεν ἐν ταῖς συμφοραῖς, ἀλλὰ—

l. 2. τὰς συμφορὰς διάγομεν] *Sic dixit Plutarchus,* διάγειν τὴν μελαγχολίαν, *quod eſt* παραμυθεῖσθαι.

l. 9. ἴσως διὰ τὸ μὴ εἰδέναι Ἑβραϊστὶ Ἕλληνας αὐτοὺς ἐκάλουν] *Legendum* ἑλληνιστάς. *Sic enim appellat Lucas. Erant autem Iudæi. Ait enim ex contextu v. 5.* οὐδενὶ δὲ τὸν λόγον, εἰ μὴ Ἰουδαίοις ἐλάλουν: *quod noſtram ſuper hac re confirmat annotationem in Hom. 21.*

l. 17. καὶ θαυμάζειν ἄξιον] *Ms.* οἱ δὲ Ἀντιοχεῖς οὐκ ἠγανάκτησαν, ὅτι μὴ τοὺς ἀποστόλους ἔπεμψαν, ἀλλ' ἀρκ--

Pag. 758. 22. ἐλεημοσύνη οὐκ ἐν χρήμασι γίνεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν πράγμασι] *Cic. 2. Offic.* Duo ſunt liberalitatis & beneficentiæ genera. Nam aut operâ benignè fit indigentibus, aut pecuniâ. facilior eſt hæc poſterior, locupleti præſertim: ſed illa lautior & ſplendidior & viro forti claroque dignior. Quanquam enim in vtroq; ineſt gratificandi liberalis voluntas, tamen altera ex arca, altera ex virtute depromitur. *His Noſter conſentiens l. 23.* πολλάκις, *inquit,* καὶ χρημάτων μειζόνως ἔσωσεν ἡ διὰ πραγμάτων προστασία, *quam ille* operam *vocat. & Cicero quidem argumentatur ab vtriuſq; natura, Noſter ab vtilitate & effectu: atq; in ſequentibus* τὴν προστασίαν *anteponit* τῇ τῶν χρημάτων βοηθείᾳ, *vt Tullius.*

l. 30. *Lego,* ταύτης καὶ οἱ ἀπόστολοι.

l. 32. αὐτοὶ τὴν διὰ τῶν λόγων ἐπιδεικνύμενοι, *vt referatur ad* τὴν διακονίαν *l. proximâ: vel* εἰς τὴν συμβουλὴν *remotius.*

Pag. 760. 15. διδοὺς αὐτοῖς] Non ſatis explicatè. Intelligit enim Iudæos: nunc verò ambiguum quò ſpectet. Legerim itaque Ἰουδαίοις.

l. 38. διὰ τί φησιν, οὐκ ἀφῆκεν] Malim, διὰ τί ἀφῆκεν. Nam quid opus erat liberatione, ſi in Herodæ manus nunquam incidiſſet?

Hom. 26.

Pag. 761. 9. ὅτε ἀπέστη ὁ ἄγγελος, τότε ἀνένησεν ὁ Πέτρος] *Hæc non videntur eſſe huius loci: nec enim conueniunt cum eo quod præceſſit. Puto ſubiungenda ſtatim verſibus ſequentibus, & ab hiſce verbis eorum verſuum expoſitionem ordiendam.*

l. 41. κατὰ τὴν ἀπολυσίαν *dicendum.* Πέτρῳ καὶ Ἰακώβῳ.

Pag. 762. 19. μεταξὺ γὰρ δύο στρατιωτῶν κοιμώμενος ἦν, δεδεμένος ἁλύσεσι δυσὶν] *Obſeruauimus ad 2. ad Tim. morem vinciendi Romanum ex Lipſio. Illum itaq; locum adeat Lector, ſi placet.*

Pag. 763. 4. *Malim* τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτῶν πάντων. ¶ Puto πάντως meliùs ſtare.

Pag. 764. 38. ὡς ὁ χαλκοτύπος σφῦραν ὑπὸ βαρείας καταφέρων ἀπὸ πολλοῦ τοῦ ὕψους ἐπὶ τοὺς ἄνθρακας] *Abſurda lectio. Vel præpoſitio* ἐπὶ *delenda eſt, & interpungendum poſt* τοῦ πολλοῦ τοῦ ὕψους: *vel legendum* ἐπὶ τὸν λέβητα, *vel* τὸ χαλκίον, ahenum, *vel* τὸ σκεῦος. *Nam quò minus legamus* ἐπὶ τὸν ἄκμονα, *vel* μύδρον, ἢ σίδηρον, *facit vocabulum* χαλκοτύπος, *qui non eſt faber ferrarius, vt vertunt Interpretes, ſed ærarius: quod hic locus Xenophontis manifeſtò docet.* 3. τῶν Ἑλληνικ. ἀξίαν δὲ ἦν ἰδεῖν τὴν πόλιν, ἐν ᾗ ἦν, τὴν Ἔφεσον, θέας ἐποίησεν. ἥ τε γὰρ ἀγορὰ μεστὴ ἦν καὶ ἵππων καὶ ὅπλων ὠνίων· οἵ τε χαλκότυποι, καὶ οἱ τέκτονες, καὶ οἱ χαλκεῖς, καὶ οἱ σκυτοτόμοι, καὶ οἱ ζωγράφοι, πάντες πολεμικὰ ὅπλα κατεσκεύαζον, ὥστε τὴν πόλιν ὄντως οἴεσθαι πολέμου ἐργαστήριον εἶναι. *Vbi* οἱ χαλκεῖς *ſunt fabri ferrarij. Si dubites, repetita hæc res in vita Ageſilai penè iiſdem verbis conuincet.* ἀξίαν δὲ καὶ ἐκεῖ ἦν τὴν πόλιν, ἐν ᾗ ἦν, θέας ἐποίησεν. ἥ τε γὰρ ἀγορὰ ἦν μεστὴ παντοδαπῶν καὶ ἵππων καὶ ὅπλων ὠνίων· οἵ τε χαλκότυποι καὶ οἱ τέκτονες, καὶ οἱ σιδηρεῖς, καὶ σκυτεῖς, καὶ γραφεῖς, πάντες πολεμικὰ ὅπλα κατεσκεύαζον, ὥστε τὴν πόλιν ὄντως ἂν ἡγήσω πολέμου ἐργαστήριον εἶναι. *Et multa deinceps totidem ferè verbis Xenophon. Hic vides, vt ſunt iidem* σκυτοτόμοι καὶ σκυτεῖς, *ſic eoſdem eſſe,* χαλκεῖς καὶ σιδηρεῖς. *id quod euidentiùs oſtenditur è l. 41.* σοὶ τοίνυν ἡ οἰκία χαλκεῖον ἔστω πνευματικόν, οὐχ ὥστε χύτρας, οὐδὲ λέβητας, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν κατασκευάσαι τὴν σήν. *Sic enim emendo ex ſuperioribus l. 24.* ἔστω ἐκκλησία ἡ οἰκία. χαλκεῖον *autem officina eſt vtriuſq; artificij. Nam Heſiodus,*

Πὰρ δ' ἴθι χαλκεῖον θῶκον, καὶ ἐπ' ἀλέα λέσχην
Ὥρῃ χειμερίῃ.

Idem alio verſu docet vnde factum eſt vt æs vſurparetur pro ferro.

χαλκῷ δ' εἰργάζοντο· μέλας δ' οὐκ ἔσκε σίδηρος.

Quomodo nunc etiam æs pro argento ſumitur, quia æra primi erant nummi. Nam mille æra centum valent denarios. Non eſt igitur ad Timotheum Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς, *meâ quidem ſententiâ, faber ærarius, vt vetus quoq; Interpres reddidit: hic enim eſt* χαλκότυπος.

l. 42. *Legendum,* ἡ καὶ τῆς χαλκοτύπου, καὶ χρυσοχόου πολλῷ βελτίων· *vel* ἡ καὶ χαλκοτυπείου καὶ χρυσοχοείου. β. *hoc manifeſtè declarat legendum eſſe, vt monuimus l. 41* σοὶ τοίνυν ἡ οἰκία χαλκεῖον ἔστω πνευματικόν. εἰ δὲ μή, *quo referas* τό, ἡ καὶ, *non habebis.*

l. 44. σφῦραν κατένεγκαι, *vel* κατένεγκον: *vt l. 32.* καταφέρειν *eſt* cæſim ferire, κεντεῖν punctim.

Lucianus in ſomnio, κἀτ' ἐγκολαπτῆρος δέ μοι σφοδρότερον ἡ πλὰξ κατεάγη. *Polybius*, τὸ κέντημα, *Mucronem vocat lib. 6.* ἅμα δ' ἡ τοῦ θυρεοῦ μάχαιρα ὑπό- τὴν δ' ἐπὶ τὸν δεξιὸν φέρει μηρόν. καλεῖν δ' αὐτὴν Ἰβηρικήν. ἔχει δ' αὕτη κέντημα διάφορον, καὶ καταφορὰν ἐξ ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν βίαιον, διὰ τὸ τὸ ἔλασμα αὐτῆς ἰσχυρὸν καὶ μόνιμον εἶναι. *Caſaub.* Eſt hic gladius & ad punctim cædendum excellens, & ad cæſim ex vtraque parte feriendum vehemens. Conſtat enim laminâ validâ & firmâ. *Liuius l. 22.* Gallis Hiſpaniſque ſcuta eiuſdem formæ erant, gladij diſpares & diſſimiles: Gallis prælongi & ſine mucronibus: Hiſpano punctim magis quàm cæſim aſſueto petere hoſtem, breuitate habiles & cum mucronibus.

Pag. 765. l. 1. χρυσοῦ οὐδὲν ῥυθμίζεις] *Iſaias cap. 44.* ἐπιλεξάμενος τέκτων ξύλον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέτρῳ, καὶ ἐν κόλλῃ ἐρρύθμισεν αὐτό, figurauit illud. *Ariſt. 1. Metaph. c. 4. de Democriteis*, διαφέρειν γάρ φασι τὸ ὂν ῥυσμῷ καὶ διαθιγῇ μόνον. τούτων δὲ ὁ μὲν ῥυσμὸς σχῆμά ἐστι &c. ῥυσμὸς *eſt* ῥυθμός: *vt* βασμός, βαθμός.

l. 2. χαλκεύει ὁ χαλκεὺς τὸ σκεῦος] *Hic* χαλκεύς *eſt, quem ſuprà dixit* χαλκοτύπον, *contra Xenophontis diſtinctionem: & confirmat coniecturam noſtram legendum eſſe* δεῖ τὸ σκεῦος, *lineâ* 38. *p.* 764. *Sed quis vſus æris apud Xenophontem in re armaria? Puto* χαλκοτύπους *illum intelligere eos, qui Chalybem tractant. Eſt enim* χαλκὸς *hoc tam Græcis, quàm Hebræis, vt Pſal.* 18. *v.* 35. & poſuiſti vt arcum æreum brachia mea: *vertunt alij* chalybeum. *Eſt autem* Chalybs *ferrum bis fuſum.*

l. 5. ἂν ἴδῃς ἱκανῶς ἔχουσαν, ἐξάγαγε] *Vel* educ ex igne, *vel* ἐξέλαυνε, *verbum huic arti proprium: vnde* σφυρήλατον, malleabile, ductile, & ἔλασμα lamina.

l. 12. ἐκεῖνος] Sana ſunt omnia, quantum video. Sin corrigenda ſint, emendari malim ἐκεῖνος, ſubaudi [illegible].

l. 15. μάλιστα μᾶλλον] Aut expungi velim μάλιστα, aut legendum, μάλιστα, καὶ μᾶλλον ἐκ--

l. 19. ὑπέκκαυμα τοῦ πυρός] Fomes, arida ſarmenta. *Ariſt. 1. Meteor. Cic. 3. de Or.* nulla materies tam facilis ad exardeſcendum eſt, quæ, niſi admoto igne, ignem concipere poſſet.

Hom. 27.

Pag. 766. 1. συνέκρυψαν] Videtur corruptum.

l. 4. ὥστε διδάξαι ἡμᾶς] *Ms.-- ρίας.* εἰπέ μοι, τί πρὸς τὸ εὐαγγέλιον ἀνήκει μαθεῖν, ὅτι θυμομαχεῖ Τυρίοις, καὶ Σιδωνίοις; ναὶ δέ φησιν, ὁ Ηρ--

l. 44. ἀνάρπαστος ὁ ἄνθρωπος γέγονεν] *Eadem hæc varia lectio eſt Philippicâ 4. apud Dem.* ἐπειδ' ὁ πράττων καὶ συνειδὼς πάνθ' ὅσα Φίλιππος κατὰ βασιλέως πραγματεύεται, οὗτος ἀνάρπαστος γέγονεν: *ad oram Pariſ. libri eſt* ἀνάσπαστος.

Pag. 767. 12. λοιπὸν ἐν ἀφασίᾳ ἦν] *An poſt concionem habitam ab Angelo percuſſus obmutuit, quam Apollonius & Homerus* ἀμφασίαν *vocant, vt* ἔσχετο δ' ἀμφασίῃ, *quod eſt apud Comicum*, cenſen me verbum vnum proloqui potuiſſe, ἀπὸ τοῦ φημί? *vel, quod verius, præ pudore ſe abdidit, non comparuit*, ἐκ τοῦ ἀφανής: *quod oſtendit l.* 22. καὶ οὐδὲ φαίνεται λοιπόν, *quomodo Pindarus ait, victos Olympicis certaminibus vitare hominum congreſſus, & obliquas ſemitas quærere, quâ domum redeant. Sed quod addit* ἀγρυξίᾳ δίδοται, *eſt* ἀφωνία: *Sit* κατ' ἀναλογίαν, ἀπὸ τοῦ ἐπιφανής, ἐπιφάνεια, repentinus & illuſtris aduentus, *cùm aliquis ſubitò cum exercitu ſe oſtendit: quod eſt apud Polyb. & 2. Macch.*

l. 13. *Puto legendum* ἐκείνους ὑπαγαγεῖν βουλόμενος, illos allicere volens.

l. 23. καὶ πανταχοῦ δοῦλον τῶν δήμων, καὶ οὐδὲν ἐλεύθερον ἔχοντα] *Hoc rex regum Agamemnon apud Euripidem in Iphigenia de ſe confeſſus eſt, inuitus filiam occidere coactus. Et hoc illi Hecuba exprobrauit, cùm metu ſuorum popularium vlciſci Polymneſtorem recuſauit.*

Φεῦ οὐκ ἔστι θνητῶν ὅστις ἔστ' ἐλεύθερος.
Ἢ χρημάτων γὰρ δοῦλός ἐστιν, ἢ τύχης·
Ἢ πλῆθος αὐτὸν πόλεος, ἢ νόμων γραφαὶ
Εἴργουσι χρῆσθαι μὴ κατὰ γνώμην τρόποις.

l. 44. ἂν μὴ πρὸς ἕτερον ἀντιστήσωμεν τὸ πάθος] *Vt Lacedæmonij ſeruos ſuos inebriabant, quos liberis oſtenderent, quo deformitatem vitij in illis intuentes, vino faciliùs abſtinerent. Sic Noſter in mulieribus potiſſimùm oſtendit ebrietatis turpitudinem, in quibus eſt inſignior & fœdior. Sed cenſeo legendum* μεταστήσωμεν, *vt* πρὸς ἕτερον *ſit maſc. gen. Nam ad mulieres transferens aliam perſonam inducit. id arguit illud* τὸ πάθος. *Non enim dicimus* πρὸς ἕτερον τὸ πάθος; & ἀντιστῆσαι *non eſt aliud, quàm* compenſare. *vt apud Hermogenem* ἀντίστασις *eſt ſecunda ſpecies qualitatis aſſumptiuæ: cuius exemplum eſt hoc Ciceronis in Verrem*: Eſt fur, eſt adulter: ſed eſt etiam bonus Imperator. *Quanquam Noſter pag. 772. 34. eodem modo loquitur.* ἐννόησον τὴν ἀνθρώπων δόξαν ἀντίστησον αὐτῇ τὰ μέλλοντα, καὶ ταχέως ταύτης ἀποπηδήσεις.

Pag. 768. 7 χάσμας γέμοντα, καὶ ἀχλύος πολλῆς] *Hæc duo non bene conueniunt, lego* καὶ ἄλυος, *id eſt*, ἀδημονίας. *Cic. 1. de Nat. Deorum.* Iſta enim à vobis quaſi dictata redduntur, quæ Epicurus oſcitans halucinatus eſt. Halucinor *eſt* ἀπὸ τοῦ ἄλυος; *vnde* elucus, *Crapula apud Tertullianum. Idem 2. de Orat.* vt iſtam oſcitantem & dormitantem ſapientiam, Scæuularum & cæterorum beatorum otio concedamus. τὴν χασμωμένην καὶ νυστάζουσαν σοφίαν. ἄλυς *porrò quid ſit, idem ex Ennio docet 3. Tuſc.* animus æger ſemper errat, neq; pati neq; perpeti poteſt, cupere nunquam deſinit. *eſt enim* ἀπὸ τῆς ἄλης *quanquam ferri poteſt* τὸ ἀχλύος. *Crapula enim eſt quædam nubecula circa cerebrum conſiſtens. vide p. 769. 22.*

l. 20. Ex ſequentibus videtur legendum, ἂν μόχλον ἐν ἡμῖν μίαν ἔχον ἐνεργείαν.

l. 22. τὸ καρπὸν καὶ τὴν κεφαλήν] Videtur deeſſe ἐγείρει, aut tale quid.

Pag. 769. 28. Legendum, μὴ διαπιστῷ, *ſubiunctiuum.*

Hom. 28.

Pag. 770. Legendum περὶ αἰδουμένῳ προσήκειν.

l. 29. προσχήματι συνηθείας ἀπολλύοντι τὸν αἰδούμενον] Non videntur ſana. fortaſſis pro ἀπολλύοντι legendum ἀπολλύοντος, vt conueniat cum præcedente αὐτοῦ: aliàs non erit à quo regatur.

l. 32. καὶ μετ' ἐγκωμίων] Videtur imperfectum eſſe comma ſententiæ alicuius quæ excidit. Poteſt, ſi quid video, abeſſe ſine damno.

Pag. 771. 12. εἰδότες ὅτι ὑπὸ τῆς γείτονος πόλεως ἀναρπάσαιντο ἂν πολλὴν τὴν ὠφέλειαν] *Vicina hæc ciuitas Seleucia eſt Antiochiæ* ἡ ἐπὶ Δάφνῃ, *cuius meminit l. 10. vbi Paulus & Barnabas annũ commorati ſunt: vt vndecimo capite demonſtratur. Strabo lib. 16. Quatuor ſunt, inquit, Syriæ partes,* ἡ δὲ Σελευκὶς ἀρίστη μέν ἐστι τῶν λεχθεισῶν μερίδων, καλεῖται δὲ Τετράπολις, καὶ ἔστι κατὰ τὰς ἐξεχούσας ἐν αὐτῇ πόλεις, ἐπεὶ πλείους γ' εἰσί, μέγισται δὲ τέσσαρες· Ἀντιόχεια ἡ ἐπὶ Δάφνῃ, καὶ Σελεύκεια ἡ ἐν Πιερίᾳ, καὶ Ἀπάμεια, καὶ Λαοδίκεια· αἳ καὶ ἐλέγοντο ἀλλήλων ἀδελφαὶ διὰ τὴν ὁμόνοιαν, Σελεύκου τοῦ Νικάτορος κτίσματα. ἡ μὲν οὖν μεγίστη τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐπώνυμος, ἡ δὲ ἐρυμνοτάτη αὐτοῦ· αἱ δὲ ἄλλαι, ἡ μὲν Ἀπάμεια τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἀπάμας, ἡ δὲ Λαοδίκεια τῆς μητρός. *Dicit autem ad diſcretionem* Σελεύκεια ἐν τῇ Πιερίᾳ, *quia alia eſt hoc nomine eodem conditore,* ἡ ἐπὶ τῷ Τίγρει.

l. 16. 17. ἐπιστηρίζεσθαι τῇ πίστει ἐμμένειν] *Lege, & diſtingue* ἐπιστηρίζεσθαι ὥστε τῇ πίστει ἐμμένειν.

l. 35. Κυρίου, ὃ πλέον ἦν] *Ms. Thuan.* τοῦ Κυρίου τὰς εὐθείας· ὅπερ καὶ δυνατώτερον, ἵνα μὴ κολακεύειν καὶ πρὸς χάριν διαλέγεσθαι νομισθῇ. τί --

l. 42. ξένους] Melius, vt puto, ξένοι, & ſic Interpres. H.

Pag. 772. 3. 4. οὐ γὰρ τούτου ἦν] *Id eſt*, Non iræ deditus erat: οὐκ ἦν τοῦ ὀργίζεσθαι.

l. 5. ἀρκεῖ καὶ τοῦτο μόνον] Malim ἀρκεῖ γὰρ τοῦτο μόνον. Videntur enim hæc eſſe ratio eorũ quæ præceſſerunt. Inſuper putârim aliquid deeſſe. ἀρκεῖ γὰρ τοῦτο μόνον &c. i. *Ad inuidiam Paulo conflandam apud Iudæos hoc ſatis erat, quod crederet Chriſto.* Malim certè, ſi libri addicerent, expleri aliquid in hac ſententia quàm ſubintelligi. H.

l. 12. εἰ τοῦτο ἐβούλεσθε, μᾶλλον ἔδει παρακαλέσαι] Non video quò ſpectent iſta. videntur certè & imperfecta eſſe & ſenſum non habere.

l. 26. Legendum, πολλὰ καὶ κατορθοῦμεν, καὶ οὐχ ἁμαρτάνομεν ἀνθρώπους αἰδούμενοι] *Aliud eſt enim non peccare, aliud rectè facere. Nec peccare homines ſolent hominum reuerentiâ, ſed peccandi libidinem refrænare: multiq́; fortes fuerunt, vt docet Philoſophus, propter verecundiam, vt ipſe Hector. Eth. 3. c. 8.*

Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει.

Hæc autem ſimillima eſt, inquit, veræ fortitudini, ὅτι δι' ἀρετὴν γίνεται. δι' αἰδῶ γάρ, καὶ διὰ καλοῦ ὄρεξιν, καὶ φυγὴν ὀνείδους αἰσχροῦ ὄντος, *&c.*

Pag. 773. 4. οὐ γὰρ ἔχει κρίσιν ὀρθὴν ὁ δῆμος] *Magnus enim erroris magiſter eſt populus: & non eſt conſilium in vulgo, non ratio, non iudicium. Præclarè Cicero Tuſc. 3.* Vt nobis optimam naturam inuidiſſe videantur, qui nihil melius homini, nihil magis expetendum, nihil præſtantius honoribus, imperijs, populari gloriâ iudicauerunt: ad quam fertur optimus quiſque, veramque illam honeſtatem expetens, quam vnam natura maximè inquirit, *&c.*

l. 16. κεχηνέναι] *Vel lege* κεχηνότας, *vel ante* πρὸς αὐτὸν *lineâ præcedente pone* καί.

Hom. 29.

Pag. 774. 3. ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ] *Sic eſt in omnibus Græcis exemplaribus, atq; ita Chryſoſtomus hîc legit. Sed cùm certum ſit Paulum hîc aliquem legis locum reſpicere, & Deut. 1. legatur,* ὡς τροφοφορήσει σε Κύριος ὁ Θεός σου, ὡς εἴ τις τροφοφορήσει ἄνθρωπος τὸν υἱὸν αὐτοῦ, *videtur hîc quoq́; ita legendum. Quomodo enim Deus mores eorum in eremo pertulit, quos præter vnum atq́; alterum omnes proſtrauit in eremo?* κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ, *1. Cor. 10. 5. Ad hoc præterquam quòd* τὸ τροποφορεῖν *eſt verbum inuſitatum, quod nuſquam alibi me legiſſe memini, ſi interpretemur, præbere aliorũ mores ferre ac pati, non eſt* κατ' ἀναλογίαν. φορεῖν *enim non eſt* perpeti, *ſed* portare, geſtare, *vt* ἐκφορεῖν, συμφορεῖν exportare, comportare, *&* δορυφορεῖν, ἀχθοφορεῖν, νεκροφορεῖν. *Illud certè melius hiſtoriæ conuenit. Quid enim? cùm illis manna de cœlo pluit, coturnices attulit, nonne* ἐτροφοφόρησεν, *& cibum quaſi præmanſum in os quodammodo inſeruit: velut auis illa Homerica Iliad. 9.*

ὡς δ' ὄρνις ἀπτῆσι νεοσσοῖσι προφέρῃσι
μάστακ' ἐπεί κε λάβῃσι, κακῶς δ' ἄρα οἱ πέλει αὐτῇ.

Sic 2. Macchab. 7. mater illa egregia ſeptem filiorum, minimum, ne blanditijs tyranni flecteretur, confirmat: υἱέ, ἐλέησόν με τὴν ἐν γαστρὶ περιενέγκασάν σε μῆνας ἐννέα, καὶ θηλάσασάν σε ἔτη τρία, καὶ ἐκθρέψασαν, καὶ ἀγαγοῦσαν εἰς τὴν ἡλικίαν ταύτην, καὶ τροφοφορήσασαν. *Vel igitur ſic legendum, vel* τροποφορεῖν *dicitur,* ἀντὶ τοῦ τροφοφορεῖν *per euphoniam.*

l. 23. ἀλλὰ μετὰ τοσαύτης ὑποστολῆς] *Modò vocabulum hoc videtur reuerentiam ſignificare, aliàs timorẽ, vt Heb. 10. 39.* ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς, *cui mox opponitur* ὑπόστασις, præfidens conſtantia.

Pag. 775. 15. ἐπαγγελίαν. ἀλλ' ἴδωμεν ἄνωθεν τὰ εἰρημένα, *vſq; ad* εἴ τις πῶς σπουδαίως ἐδέξατο *l. 21. paginæ ſequentis] In Mss. duobus, tum illo Thuani, tum illo Collegij Noui locus hic totus aliàs legitur.* ἐπαγγελίαν. εἶτα τὸν Ἰωάννην ἐπάγει πάλιν, λέγων, τούτου ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγειρε τῷ Ἰσραὴλ σωτῆρα Ἰησοῦν, προκηρύξαντος Ἰωάννου πρὸ προσώπου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας· εἶτα μάρτυρας τοὺς ἀποστόλους τῆς ἀναστάσεως, οἵτινές εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν· εἶτα τὸν Δαβὶδ μαρτυροῦντα, οὐ δώσεις τὸν ἅγιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. ὥσπερ γὰρ τὰ παλαιὰ ἰσχυρὰ καθ' ἑαυτὰ ἐδόκει εἶναι, οὕτως ὑπὸ τούτων ἀνδ' ἐκείνων *(fortaſſis in initio ſententiæ legendum* ὥσπερ γὰρ οὐ τὰ παλ-- *)* ὥστε δὲ ἰσχυρότερον ποιῆσαι τὸν λόγον. ἐπειδὴ γὰρ τὸ δεῖν κατεῖχοντο, ὡς ἀπηρτημένης αὐτῆς.

αὐτὸν, καὶ τὸ συνειδὸς αὐτοὺς ἠλέγχετο; οὐχ ὡς περὶ Χριστοκτόνων διαλέγονται, οὐδὲ ὡς ἀλλότριον ἀγαθὸν αὐτοῖς ἐγχειρίζουσιν, ἀλλὰ τὶ οἰκεῖον. πάνυ ποθεινὸν ἦν αὐτοῖς ὄνομα τοῦ Δαβίδ. ἤκουον ἀπὸ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ βασιλεύεσθαί φησι· καὶ πάλιν τοῦτον ἀγνοήσαντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας. μεγάλη ἡ κατηγορία. εἰ συνεχῶς ἀκούοντες οὐ προσεῖχον, καὶ οὐδὲν θαυμαστόν. τὰ γὰρ εἰρημένα ἐκεῖνα τὰ κατ᾽ Αἴγυπτον καὶ τὴν ἔρημον ἱκανὰ δεῖξαι αὐτῶν τὴν ἀγνωμοσύνην (*alius codex habet* εὐγνωμοσύνην) καὶ ὅρα καὶ τοῦτον ἅτε ἀπ᾽ αὐτοῦ κεκινημένον τοῦ πράγματος, ἄνω καὶ κάτω τὸ πάθος, τὸν τάφον κηρύττοντα. Ὃς ὤφθη, φησὶν, ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς Ἱερουσαλήμ· ἀντὶ τοῦ, οἱ ἄνδρες οἱ συναναβάντες αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς τὴν Ἰουδαίαν. εἶτα καὶ τὸν Δαβὶδ, καὶ τὸν Ἡσαΐαν παράγει μαρτυροῦντας τὰ πιστὰ, τὰ βέβαια, τὰ οὐδέποτε ἀπολλύμενα. καὶ οὐκ ἐγχρονίζει τούτοις, ἅτε τοῦ λόγου λοιπὸν πεισθέντος, ἀλλ᾽ ἀποτείνει τὴν κόλασιν· καὶ μετέρχεται τὸ αὐτοῖς ποθεινὸν, ἀποδεικνὺς τὸν νόμον ἐκβαλλόμενον, καὶ τῷ συμφέροντι ἐνδιαπείθει, ὅτι τὰ μεγάλα ἀγαθὰ ἀπολαύουσι, καὶ ὅτι μεγάλα κακὰ περιπεσοῦσιν ἔσται. τὴν μὲν ἐπαγγελίαν οἱ πατέρες, φησὶν, ἐδέξαντο, τὸ δὲ ἔργον ὑμεῖς. Καθελόντες αὐτὸν, φησὶν, ἀπὸ τοῦ ξύλου. ὅρα πῶς αὐτοῖς περισπούδαστον τὸν τρόπον εἶπε (*f.* εἰπεῖν) τοῦ θανάτου. καὶ Πιλάτον εἰς τὸ μέσον φέρουσιν· ἅμα μὲν, ἵνα δῆλον τὸ πάθος γένοιτο ἀπὸ τοῦ κριτηρίου, ἅμα δὲ, ἵνα ἐκεῖνοι μειζόνως κατηγορῶνται, ἀνδρὶ παραδόντες ἀλλοφύλῳ. καὶ οὐκ εἶπον, ἐπέτυχον, ἀλλ᾽, ᾐτήσαντο· Μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὑρόντες [ᾐτήσαντο τὸν Πιλάτον] ἀναιρεθῆναι αὐτόν. χάριν ἔλαβον, φησὶν, ὡς ἐκείνου μὴ θέλοντος· ὅπερ σαφέστερον ὁ Πέτρος λέγει, Κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειν (Πραξ. γ. ιγ.) πάνυ ἐφίλει αὐτοὺς ὁ Παῦλος. καὶ ὅρα· οὐκ ἐνδιαπείθει τῇ ἀγνωμοσύνῃ τῶν πατέρων, ἀλλ᾽ αὐτοῖς ἐφίστησι τὸν φόβον. ὁ μὲν γὰρ Στέφανος εἰκότως τοῦτο ποιεῖ, ἅτε ἀναιρεῖσθαι μέλλων, καὶ οὐχὶ διδάσκων, καὶ δεικνὺς ὅτι εἰκότως ὁ νόμος καταλύεται· οὗτος δὲ οὐκέτι, ἀλλ᾽ ἀπειλεῖ καὶ φοβεῖ μόνον. καὶ ὅρα· μετ᾽ ἐγκωμίου τοῦ Δαβὶδ μέμνηται. Δαβὶδ μὲν γάρ, φησιν, ὑπηρετήσας τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ, προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ· καθὼς καὶ Πέτρος ἅτε ἀρχῆς οὔσης, περὶ αὐτοῦ μνημονεύων, ἔλεγεν· ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παῤῥησίας περὶ τοῦ πατριάρχου Δαβὶδ (Πραξ. β. κθ.) καὶ οὐ λέγει, ὅτι ἐτελεύτησεν, ἀλλὰ, προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ. καὶ ὅρα πῶς οὐδαμοῦ τὰ κατορθώματα αὐτῶν τίθησιν, ἀλλ᾽ εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ. ἐξελέξατο, ὕψωσεν, ἐτροποφόρησε. ταῦτα δὲ οὐκ ἐκείνων ἐγκώμια· ᾐτήσαντο, ἔδωκεν. ἀλλὰ τὸν Δαβὶδ ἐγκωμιάζει μόνον, ἐπειδὴ ἐξ αὐτοῦ ὁ Χριστός. Προκηρύξαντος, φησὶν, Ἰωάννου, πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραήλ. εἴσοδον τὴν σάρκωσιν λέγει. οὕτω καὶ Ἰωάννης τὸ εὐαγγέλιον γράφων, ἐπὶ τοῦτον καταφεύγει συνεχῶς. ὄνομα γὰρ ἦν αὐτῷ πολὺ κατὰ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν. καὶ ὅρα· οὐδὲ λέγει αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν ἐκείνου φέρει μαρτυρίαν. Ἄνδρες ἀδελφοὶ, υἱοὶ γένους Ἀβραάμ. καὶ ἀπὸ τοῦ παιδὸς αὐτοὺς καλεῖ· ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἐξαπεστάλη. ἐνταῦθα τὸ, ὑμῖν, οὐκ Ἰουδαίοις, ἀλλὰ δίδωσιν αὐτοῖς ἐξουσίαν ἀποσχισθῆναι τῶν τὸν φόνον τετολμηκότων. καὶ τὸ ἐπαγόμενον δῆλον. Οἱ γὰρ κατοικοῦντες, φησὶν, Ἱερουσαλὴμ, τοῦτον ἀγνοήσαντες. καὶ πῶς ἠγνόησαν, φησὶν, Ἰωάννου λέγοντος; καὶ τί θαυμαστὸν, ὅπου γε καὶ τῶν προφητῶν συνεχῶς βοώντων; εἶτα καὶ ἄλλη κατηγορία. Καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὑρόντες· ὅπερ ἐκ τῆς ἀγνοίας. θαυμαστὸν γὰρ ὅτι οὐχ ὡς Χριστὸν αὐτὸν εἶχον, τίνος ἕνεκεν καὶ ἀνῄρουν; καὶ ᾐτήσαντο, φησι, Πιλάτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν· ὡς δὲ ἐπλήρωσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα. Ὅρα πῶς σπουδαίως ἔδειξεν οἰκονομίαν τὸ πρ. - - *vide* p. 776. l. 21

Pag. 776. 11. *Sic diſtinguendum.* ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ, προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ. *Reges ſunt enim* λειτουργοὶ καὶ ὑπηρέται τοῦ Θεοῦ. *Gloſſarium:* defunctus, ἀπολειτουργήσας, τελευτήσας. defuncto, ἀποθανόντος. *Perinde eſt igitur ac ſi diceret,* Dauid vitâ defunctus, patribus ſuis appoſitus eſt.

l. 27. οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἐκείνων, ἐὰν μή τις ἐνεργήσῃ ᾖ] *Tum hæc, tum quæ præcedunt, omnino luxata ſunt.*

Pag. 777. 9. *Supplendum videtur ex* 1. *Cor.* 11. 17. νῦν δὲ καὶ ἐπὶ τὸ χεῖρον συνέρχεσθαι.

l. 17. οὐ τοῦτο νομίζετε συλλαβεῖν παρὰ τὸ συνεχῶς παραβάλλειν τῇ συνάξει] παραβάλλειν *eſt accedere, appropinquare, ad rem aliquam ſe applicare: Baſilius:* οὔτε γὰρ, ἄν τις ἀκυβερνήτῳ πλοίῳ συμφερόντως ἐπιβαίη, οὐκ ἐκκλησίᾳ παραβάλλοι, ἢ κλύδωνα καὶ ζάλην αὐτοὶ οἱ ἐπὶ τῶν οἰάκων καθεζόμενοι ἐμποιοῦσιν. *Ariſtot. Eth.* 7. ἀλλ᾽ εἰλήφασι τὴν τοῦ ὀνόματος κληρονομίαν αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ, διὰ τὸ πλειστάκις τε παραβάλλειν εἰς αὐτὰς καὶ πάντας μετέχειν αὐτῶν. Verùm huius nominis hæreditatem nactæ ſunt voluptates corporis, licet ad alias quoque honeſtiores pertineat, quòd homines ſæpiùs ſe ad eas applicant, nec vllus eſt earum non particeps.

l. 21. νόμος ἁπλῶς καὶ ἀφοσιώσεις ἐστὶ τὰ ἡμέτερα] *Apud Athenæum* νόμου χάριν *eſt* dicis cauſâ. ἀφοσιοῦσθαι *eſt aliquid perfunctoriè facere, ac tantummodo vt religione animum liberes, vt ſuprà l.* 6. οἱ μὴ νόμον ἁπλῶς ποιοῦντες καὶ ἀφοσιούμενοι: *quod ſequentia declarant,* συνήθεια τὸ πρᾶγμα λοιπόν ἐστι.

l. 30. *Legendum* μεῖζον μὲν οὖν ἡ βλάβη, immo verò maius damnum.

Pag. 778. 5. *Videtur legendum,* ὥστε ἀπὸ τούτων ὠφέλειά τις ὑμῖν προσεγίνετο.

l. 17. *Planè legendum,* ἐκεῖ γὰρ καὶ ψυχὴν αὐτοῦ ἄκρατον ποιεῖ. *Dem.* ὑπὸ τῶν ἀνεργοδόκων τὰ τῆς πόλεως ἐκπίνεται.

l. 19. πλοῦτος ἐὰν ῥέῃ] *Callimachus Hymno Iouis,*

Ἐν δὲ ῥυηφενίην ἔβαλες σφίσιν, ἐν δ᾽ ἅλις ὄλβον.

παρὰ τὸ ῥυῆναι τὸν ἄφενον, τουτέστι, τὸν πλοῦτον.

Pag. 779. 1. ἐπιτεθέντα] *Fort.* ἐπιπηδῶντα.

l. 10. οἱ ἐλέφαντας καὶ ἵππους ἀγρίους ἄγχειν σπουδάζοντες] *Pſal.* 31. ἐν χαλινῷ καὶ κημῷ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγξαις. *Dem.* ταῦτ᾽ ἀποστρέφει τὴν γλῶτταν, ἄγχει, σιωπᾶν ποιεῖ.

l. 22. ἕως ἂν ἐδυνήθημεν τὸ θηρίον] Fertur Prometheus inſani leonis vim ſtomacho appoſuiſſe noſtro: *quod Horatius à Platone ſumptum habet.*

Hom. 30.

l. 42. ἀπαρτίσαι] Malè: credo, pro ἀπαρτῆσαι: Sed loco meliùs conuenit ἐξαρτῆσαι.

Pag. 780. 6. In textu eſt ἐπιμένειν τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ.

l. 22. Puto legendum, ὡς ἐκ τῆς αὐτῶν σπουδῆς μὴ τυγχάνοντα τῶν ἀγαθῶν. *Nam* ἐκείνων *aliò referri non poteſt, quàm ad Iudæos.*

l. 32. Videtur legendum, πῶς διώκοντες ἔτι περικατασκευάζουσι μεγάλα. *Nam ſi legas* διωκόμενοι, *& de Apoſtolis accipias, dicendum erat* διὰ τὸν ζῆλον τῶν Ἰουδαίων. *Nam Iudæi perſequentes Apoſtolos, vt habetur in textu, & impedire conantes Euangelium, inſcij promouebant. Hoc enim modo cauſam Apoſtolis iuſtiſſimam præbuerunt ad gentes tranſeundi, neq; locum ſibi de ea re conquerendi reliquerunt.*

Pag. 781. 11. Poſt δειλότεροι pone plenam diſtinctionem, & poſt ἰδὼν lin. ſequenti, comma.

l. 12. Videtur planè legendum, ἀναιροῦσιν αὐτῶν τὴν κατηγορίαν, *vel* αὐτῶν. *Cùm enim vbiq; Apoſtoli primùm ad Iudæos accederent, ſibi quærebant* ἀπολογίαν: *cùm ab illis repudiati ſe ad gentes conuerterent, Iudæis præcidebant* πᾶσαν κατηγορίαν.

l. 13. ὡς καὶ περὶ ἐλλ.] Videtur τὸ ὡς inducendum.

l. 31. μετὰ τὸ αὐξηθῆναι πάλιν αὐτοὺς ἐξάγουσι.]

Pag. 782. 9. ἀλλ' οὐκ ἦν τοῦτο οὔπω δῆλον. τῇ διοικίᾳ &c.] Quaſi verò Apoſtoli non intelligerent Lycaonicam linguam.

l. 35. Cenſeo legendum, τὸ περὶ τούτων ὑμῖν ὀφειλόμενον, *vel* ὀφεῖλον, *ſubaudi* φυλάξαι. *Interpres videtur legiſſe* τὸ παρ' ὑμῶν.

l. 38. Legendum potiùs, αὐτοὺς προσειλῆφθαι. *Nam* τὸ προσλαβέσθαι *non poteſt habere paſſiuam ſignificationem.*

l. 44. φοβερώτερον] Vocabulum fortaſſis rectum, ſed tamen rei, de qua agitur, non ſatis aptum. Melius θαυμασιώτερον, vel tale aliquid.

Pag. 783. 6. -σαυτος φησὶν] Expungendum illud φησίν.

l. 31. Fortè, μηδὲν ὂν νομίσῃς σαυτόν.

l. 39. Lege, οὐ γὰρ οὕτως εἴωθεν οὐδεὶς ἐπιτίθεσθαι.

Pag. 784. 9. Fortè, ὥσπερ ἂν εἴ τις πατὴρ ὑγροῦ καὶ περὶ τοῦ δέοντος μαλθακοῦ παιδίου. ὑγρὸς *eſt* tener, mollis: *vnde apud Noſtrum* ὑγρὸς βίος.

l. 35. Vſus Græci ſermonis poſtulat, μή με τις ἀγροικίας γράφεσθαι. *Accuſatores enim* ἐγράψαντο Σωκράτην ἀσεβείας. *Hinc apud rhetoras* γράφεσθαι παρανόμων: *qualis eſt Æſchinis actio contra Cteſiphontem,* διὰ τὸ γράψαι αὐτὸν ψήφισμα παράνομον, *de corona Demoſthenis.* γράφειν, ferre ad populum: γράφεσθαι, nomen in iudicio deferre.

Pag. 785. 13. οὐκ εὔκολον τὸ παρ- -μεμαθηκέναι] *Error præcipuus eſt in illo,* οὐκ εὔκολον, *pro quo vnum aliquod vocabulum reponendum eſſet: deinde interrogationis nota expungenda, vt locus hunc habeat ſenſum:* res quidem hæc grauis eſt, atqui verò non ſuâ naturâ, ſed ex eo potiùs quòd vos eam ex tantâ conſuetudine corrigere nondum didiceritis.

l. 35. Pag. præced. lineâ 7. ζωώδεσιν dixit, magis, vt puto, ex vſu linguæ. Sed ζωωδικῇ etiam hoc ſenſu Chryſoſtomo frequens.

l. 43. προφητῶν] Inferiùs vbi hanc iterum tractat particulam, legit περὶ ἀορίστων.

Hom. 31.

Pag. 786. 12. ἀλλὰ καὶ Ἱερεμίας τὴν δημιουργίαν προτίθησιν, εἶτα τὴν πρόνοιαν τὴν διὰ τῶν ὑετῶν, φησίν] *Rectè Chryſoſtomus hoc obſeruat. Verba autem Prophetæ ſunt hæc capite quinto, quæ Noſter non poſuit:* καὶ οὐκ εἶπαν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, φοβηθῶμεν δὴ Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, τὸν διδόντα ὑετὸν πρώιμον καὶ ὄψιμον, καὶ καιρὸν πληρώσεως προστάγματος θερισμοῦ ἐφύλαξεν ἡμῖν. *Sic enim ex Hebræa veritate emendatiùs puto legendum.*

l. 44. ὥστε ἐστηριγμένοι ἦσαν, μᾶλλον δὲ προσετίθεντο] Recta omnia, ni fallor. hoc enim vult, *dudum erant diſcipuli confirmati: hi verò inſuper aliquid maius addunt, & ampliùs adhuc confirmare volunt.* Notat hoc ad verbum ἐπιστηρίζοντες. eſt enim ἐπιστηρίζεσθαι rem aliquatenus firmatam vlteriùs adhuc roborare. H.

Pag. 788. 1. μάρτυρας αὐτοὺς λέγει, τοὺς ἐνιαυτούς] Hæc fortaſſis dicuntur cum relatione ad illud quod dixerant Apoſtoli, οὐρανόθεν ἡμῖν ὑετοὺς διδοὺς, καὶ καιροὺς καρποφόρους. ad hoc ergo inquit Chryſoſtomus: *vide vt annos ipſos, & tempora, teſtes appellet.* aut fortaſſis pro ἐνιαυτοὺς legendum ἐναντίους, *aduerſarios.* H.

l. 8. αὕτη δὲ τῆς Ἀντιοχείας, καὶ ὁ λόγος ἀναφέρεται] Corruptè. nam quo ſpectabit αὕτη? Lege ex Oecumenio, καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Ἀντιοχείᾳ ὁ λόγος ἀναφέρεται: niſi cui placeat lineâ 5. pro Ἀντιοχείᾳ legere Σαμαρείᾳ, quod in margine, vt intelligat Samariam Antiochiæ vicinam eſſe. Sed hoc non placet. H.

l. 14. Legendum, πόσοι μετὰ τὸν ἐπίσκοπον, καὶ οὐδεὶς οὕτως ἔλαμψε. *de Paulo enim meminit lineâ nonâ. Eſt enim alienius perſonæ comparatio.*

l. 24. Malim τῆς μεγίστης ῥᾳθυμίας: *& mox,* ὑπὸ τοσούτων κυκλούμενοι πολεμίων.

l. 27. συναράττων αὐτὸν] Legerim potiùs αὐτῶν. H.

Pag. 789. 2. Commodiùs legeretur ἐν τῇ ἀνθυποφορᾷ, ἀλλ' ἄχρηστος γίνομαι, φησίν, *vt lineâ 6. Item in* ὑποφορᾷ, ἑτέρως ἄχρηστος γίνῃ, ἂν ἀμύνῃ, *2. perſonâ ſubiunctiui* τοῦ ἀμύνομαι, *prout quæ ſequuntur oſtendunt. deinde l. 3. non video quî non neceſſariò legendum ſit,* ὅτι διὰ τὸ μὴ ἀμύνασθαι ἄχρηστοι γίγνονται οἱ δίκαιοι. *quippe iniuſti non ferunt iniurias, ſed inferunt.*

l. 6. Lego, σὺ οὖν μᾶλλον σαυτοῦ φροντίζεις; *vel,* σὺ οὖν σαυτοῦ, μᾶλλον αὐτοῦ φ.

l. 26. τὴν ἐπιβάτιν &c.] Sententia videtur imperfecta.

l. 42. Dele comma ante πάντα.

Pag. 790. 5. οὐκ ἦν κατ' ἐκεῖνον] *Nempe* τὸν κύνα. non eſſet vt canis ad vomitum rediens, ſed paulò melior. *Dem.* ὑπισχνεῖται Φίλιππος μείζονα ἢ κατ' Ἀμφίπολιν ὑμᾶς εὖ ποιήσειν. Pollicetur vobis Philippus maiora beneficia, quàm quanti eſt Amphipolis.

l. 33. Legendum videtur, οὐ δύναμαι ἐπισχεῖν τὴν γλῶσσάν σου, φησί.

l. 40. Legendum videtur, ὅτι καὶ ἐγκαυχῶνται πολλοὶ τῷ πράγματι. *deeſt profectò aliquod eiuſmodi verbum.*

Hom. 32.

Pag. 791. 16. Legendum videtur ὅτι αὐτὸ περιτομῆς (vel ἐκείνης) οὐδὲ συνθῆναι δύναιντο. Et ſic vertit Interpres.

l. 19. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ δὲ ἐκείνοις]

l. 20. *Videtur legendum*, μανθάνουσι λοιπὸν πάντες τὰ εἰς ἔθνη γενόμενα καὶ Σαμαρείταις, καὶ ὀχλοῦνται, *ex illo Matth.* 10. 5. εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλεις Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε.

l. 36. κεχωρισμένον τοῦ πράγματος] Fortaſſis corruptum. vnde vel interpretari debemus, *qui rem non auſus eſt attingere*, vel legendum, ὃ κεχωρισμένον τ. π. *à circumciſione non auerſum*. H.

Pag. 792. 10. *Melius videtur*, τὸ πᾶν ἐπὶ τὸν νόμον ᾐτιᾶτο, totam rei culpam in legem confert: *quomodo dicunt* εἰς κεφαλήν σοι τρέψειαν οἱ Θεοί: *niſi interpreteris*, totum in legem detorquet.

l. 16. *Legendum*, ἴσως αὖ ὅπλιτος ἦν, *& inducendum* τὸ οὐδαμῶς.

l. 21. ὁ μικρὸν γὰρ] *Corruptum proculdubio, nec adiuuant ea quæ ad marginem.*

l. 38. ὅτι γὰρ] *Ms. alias* (τὸ γὰρ κατὰ μικρὸν ὅτι ἰσχυρότερον γινόμενον τῶν ἐθνῶν. ὅτι γὰρ πιεζόντος ἐστὶν εἰ δύναται καὶ μετὰ νόμον (ἄλλ. νόμου) σώζειν.

Pag. 793. 1. καὶ βουλόμενοι πρὸς αὐτοὺς ἔχειν τοὺς ἐξ ἐθνῶν] *Supple* τὸν νόμον. πρὸς αὐτοὺς ἔχειν *idem quod* προσέχειν αὐτοῖς.

l. 6. πολλὴ ἡ ἐπιτριβὴ τῶν φαρισαίων] *Interpres*: magnâ pertinaciâ Phariſæorum: *quaſi hoc vocabulum ſignificaret* ἐπιμονήν, perſeuerantiam. τὸ γὰρ ἐπιμένειν *eſt* ἐνδιατρίβειν. *quam interpretationem quod ſequitur confirmat*, καὶ μετὰ τὴν πίστιν ἔτι νομοθετούντων: qui lege liberati, legem tamen retinebant. *Sed* ἐπιτρίβειν *eſt etiam* καταπονεῖν fatigare: *vnde videtur duci poſſe commodior ſenſus, ex eo quod in contextu dicitur*, τί πειράζετε τὸν Θεὸν ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν, οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι; *Valebant enim adhuc Phariſæi iugo legis* τοὺς μαθητὰς ἐπιτρίβειν, *& hanc eorum duritiem, inuidioſè vocat* ἐπιτριβήν, *vt tyranni ſolent iniuſtis oneribus* τοὺς ἀρχομένους ἐπιτρίβειν.

l. 35. μὴ προσκορὴς ὁ λόγος γένηται] Ne faſtidijs adhæreſcat oratio, *pro quo Noſter ſolet dicere*, μὴ προσιστάσθω.

l. 36. μηδὲ τοῖς ἄλλοις δημιουργοῖς περὶ τῆς οἰκείας τέχνης λέγουσι] δημιουργοὶ *ſunt qui factitant artem aliquam aut profitentur, quibus opponuntur* ἰδιῶται, *&* δημοσιεύειν *atq;* ἰδιωτεύειν *contraria ſunt, vt docet Plato in Gorgia. Nam &* τὸν ἰατρὸν *hîc* δημιουργὸν *appellat.*

l. 41. τοῖς δὲ, ἵνα τὴν ὑγίειαν διαφυλάττωσιν] *Quam* ὑγιεινὴν πραγματείαν *mox nominat. Eſt etiam pars quædam medicinæ* προφυλακτικὴ *nominata: quæ docet venienti occurrere morbo. Pars tertia dici*[illegible] θεραπευτικὴ μέθοδος, *de qua Galenus libros aliquot edidit egregios.*

l. 44. *Legendum*, οὐκοῦν θεραπευτικῇ μεθόδῳ διαλεγόμεθα, οὐχ ὑγιεινῇ πραγματείᾳ, *vt ſequentia euincunt*, κατὰ συγχώρησιν.

Pag. 794. 4. ταύτην ἂν ἀνέλωσι τὴν αἰτίαν, καὶ συνανῄρηται τὸ νόσημα] *Sublatâ enim cauſâ, tollitur effectus: medicíq; cauſâ morbi inuentâ, curationem quoq; inuentam putant.*

l. 6. ὅπως κόπτωσιν καὶ πρόρριζον ἀνασπῶσι τὸ κακὸν] *Cic. Tuſc.* 3. Nos autem audeamus non ſolùm ramos amputare miſeriarum, ſed omnes radicum fibras euellere.

l. 14. καθάπερ γὰρ ἐπὶ ὕλης τινὸς, οὕτω καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου] *Ariſtoteles hominem appellat* τὸ εἶδος, καὶ τὸ σύνολον, *quod ex animo & corpore conſtet, hoc eſt, ex materiâ & formâ: Chryſoſtomus* ὕλην, *quia eſt in vtrumq; paratus, ad beatè vel miſerè viuendũ: quod pleniùs ſequentia explicant,* τὸ μὲν ὑποκείμενον ἄνθρωπος· δύναται δὲ γενέσθαι καὶ ἄγγελος καὶ θηρίον. *Nam & philoſophus materiam vocat* τὸ ὑποκείμενον, καὶ δύναμιν δεκτικὴν τῶν ἐναντίων. *Sed hoc ſuperat omnem Ariſtotelis rationem, quòd Theologis perfectio naturæ, quam ille* ἐντελέχειαν *vocat, potentia eſt gratiæ.*

l. 19. *Legendum ex inſtituto ſermonis,* λοιπὸν δὲ περὶ τοὺς χωρισμένους τὸ πᾶν. δύναται γενέσθαι καὶ ἄγγελος ἄνθρωπος.

Hom. 33.

Pag. 795. 6. διὸ καὶ ὕστερον λέγει] Verba hæc Interpres non agnoſcit: nec certè videntur aptè locari. Nam quòd epiſcopus eſſet, ideo prior loqui debuit, non poſterior. *H.*

Pag. 796. 36. *Legendum* οὐκ αἰσχύνεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ τῇ προσλήψει τῶν ἐθνῶν. *Nam & Interpres:* Non confunditur nomen illius, dum aſſumptionem gentium, gloriam vocat: *vt legiſſe videatur* τὴν πρόσληψιν. *Sed ſiue ita legas, ſiue vt Græca ſe habent, tota ſententia eſt* ἀκατάλληλος. *Nam ſi* τὸ ὄνομα αὐτοῦ *ſit accuſatiuus, id quod neceſſe eſt, ſi legas* δόξαν καλῶν: *primùm, nuſquam aſſumptionem gentium Dei gloriam Iacobus vocat: deinde, etiamſi ita vocâſſet,* τῇ προσλήψει *datiuus non quadrat. Vel igitur legendum,* οὐκ αἰσχύνει τὸ ὄνομα αὐτοῦ τὴν πρόσληψιν τῶν ἐθνῶν δόξαν καλῶν, *quod tamen in oratione Iacobi non inuenies: vel, quod potiùs cenſeo, delendum* τὸ δόξαν καλῶν, *atq; ita legendum,* οὐκ αἰσχύνεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ τῇ προσλήψει τῶν ἐθνῶν. *Non dedecoratur nomen eius aſſumptione gentium: vt* τὸ ὄνομα *ſit nominatiuus, verbumq; paſſiuum.*

l. 37. περὶ πάντων ἔστι] Quid hoc ſit neſcio, & neſcire ſe fatetur Dounæus.

Pag. 797. 1. *Legendum,* εἰ τοίνυν διὰ τοῦτον ἐξανέστη ἡ πόλις, διὰ τὸν ἐξ αὐτῆς, *id eſt, propter Chriſtum ex Iudæis oriturum.* Salus enim ex Iudæis, *ait Dominus Samaritanæ Ioh.* 4. *& Iſaiæ* 2. Egredietur lex è Sion, & verbum Domini de Ieruſalem. *Sion autem dicebatur Ciuitas Dauid. Excitata eſt igitur ciuitas, vt eſſet vbi Chriſtus naſceretur, & vnde Euangelium prodiret. Nam ſi Ieruſalem non fuiſſet, nec Bethleem. Aut forſitan legendum* διὰ τὸν ἐξ αὐτοῦ, *Dauid ſcilicet. Quicquid eſt, certè legendum,* διὰ τοῦτον, *cuius* τὸ διὰ τὸν *eſt exegeticum.*

l. 40. ἐνταῦθα δὲ κατορθωθέντος οὐκέτι χρεία ἦν] Fortassis legendum, ἐπειδὴ δὲ κατορθοῦντος μόνον χρείαν. quaſi dicat, *erraſſe iſtos ideo tantùm, quia instructore, monitore, correctore opus erat.* itaq; non erat opus λόγῳ illo καταφορικῷ & obiurgatorio vti. H.

Pag. 798. 30. μὴ δεῖ] *Deeſt ad marg.* ΗΘΙΚΟΝ.

Pag. 799. 3. *Legendum videtur,* ὡς φύλλον ἀμώμου. *Plin. l.* 12. *c.* 13. Amomi vua in vſu eſt, Indicà vite labruſca, vt alij exiſtimauere, frutice Myrtuoſo, palmi altitudine, carpiturq; cum radice, manipulatim leniter componitur, protinus fragile. laudatur quàm maximè Punici mali folijs ſimile. Adulteratur folijs Punici & gummi liquido, vt cohæreat conuoluatq; ſe in vuæ modum. Vuam appellat racemum. *Sic enim Dioſcorides l.* 1. *c.* 14. Ἄμωμόν ἐστι θαμνίσκος οἱονεὶ βότρυς. *Virg. Georg.* 4. *de apibus,*

Immenſasq; trahi nubes, iamq; arbore ſumma
Confluere & lentis vuam dimittere ramis.

Iliad. 2.

Βοτρυδὸν δὲ πέτονται ἐπ' ἄνθεσιν εἰαρινοῖσιν.

Magni pretij fuiſſe oſtendit illud Virgilij,

-- Aſſyrium vulgò naſcetur amonum.

l. 8. *Leg.* ποῖον ἔλαμμας δόγμα.

l. 19. εὔδηλον ὅτι ἐρεῖ, διὰ τὸ κτίσματα εἶναι, καὶ μὴ εἶναι ἄκτιστον Θεὸν] *Mutilum eſſe hunc locum nemo negabit: Sic in integrum reſtituetur ſenſus, etiamſi verba non conſequamur.* διὰ τὸ κτίσματα εἶναι τοὺς Θεοὺς αὐτῶν, καὶ μὴ εἶναι παρ' αὐτοῖς ἄκτιστον Θεόν.

¶ Pro καὶ μὴ εἶναι fortaſſis rectius καὶ εἶναι.

l. 24. *Legendum,* εἰ ἰατρὸς εἶναι μέλλοις μανθάνειν.

Pag. 800. 8. *Ipſe ordo ſermonis oſtendit legendum,* εἰ καὶ ἡμεῖς προσηγορίαν τινὸς ἔχομεν, ἀλλ' οὐ τοῦ τῆς αἱρέσεως ἄρξαντος, ἀλλὰ τοῦ προεστῶτος ἡμῶν, καὶ κυβερνήσαντος τὴν ἐκκλησίαν. *vt p.* 799. *l.* 28. ἐκεῖνοι ἔχουσί τινας ἀφ' ὧν καλοῦνται, αὐτοῦ τοῦ αἱρεσιάρχου δηλονότι τὸ ὄνομα, καὶ ἑκάστη αἵρεσις ὁμοίως.

l. 12. οὐδεὶς ἐκαλύθη τῶν τὴν ὀρθὴν αἵρεσιν ἐχόντων.]

Hom. 34.

Pag. 801. 29. *Videtur legendum ex ſequentibus,* τίνας δὲ εὐηγγελίζοντο.

l. 27. *Legendum* ὁρῶν γὰρ μετὰ τοῦτο Βαρνάβαν πολλῶν ἐγκωμίων ἀπολαύοντα παρὰ Παύλου ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς. *Videtur innuere hunc locum* 2. *Cor.* 8. 18. Συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν: *ad quem Noſter,* καὶ τίς ἐστιν οὗτος ὁ ἀδελφός; τινὲς μὲν τὸν Λουκᾶν. καί φασι διὰ τὴν ἱστορίαν, ἥνπερ ἔγραψεν (*in quibus eſt B. Hieronymus*) τινὲς δὲ τὸν Βαρνάβαν. καὶ γὰρ καὶ τὸ ἄγραφον κήρυγμα εὐαγγέλιον καλεῖ. *quorum opinioni Noſter accedit. paulò poſt enim ait,* ὅθεν μοι δοκεῖ Βαρνάβαν αἰνίττεσθαι.

l. 34. λιστῆες] *Fort.* ἀλιστῆες, *aut mendum eſt in ſequentibus.*

Pag. 802. 2. τὸ θαυμαστὸν τοῦτο, ὅτι καὶ ἐπήγετο αὐτόν.]

Pag. 803. 13. ἀξίωμά ἐστι πόλεως ἡ κολωνία] *Quæ fuerit hæc dignitas, Chryſoſtomus non dicit. Gellius explicat l.* 16. *c.* 13. Sed & coloniarum alia neceſſitudo eſt. Non enim veniunt extrinſecus in ciuitatē, nec ſuis radicibus nituntur, ſed ex ciuitate quaſi propagatæ ſunt, & iura inſtitutaq; omnia Populi Romani non ſui arbitrij habent. Quæ tamen condicio cùm ſit magis obnoxia & minùs libera, potior tamen & præſtabilior exiſtimatur, propter amplitudinem maieſtatemq; Populi Romani, cuius iſtæ coloniæ quaſi effigies paruæ, ſimulachraq; eſſe quædam videntur. Itaq; diuus Hadrianus in oratione quadam, quam in ſenatu habuit, mirari ſe oſtendit, quòd ipſi Italicenſes, & quædam item alia municipia antiqua, cum ſuis moribus legibuſq; vti poſſent, in ius coloniarum mutare geſtiuerint. Municipes enim ſunt ciues R. ex municipijs, legibus ſuis & ſuo iure vtentes, muneris tantùm cum Populo Rom. honorarij participes: à quo munere capeſſendo appellati videntur, nullis alijs neceſſitatibus neq; vllâ populi R. lege aſtricti. *Hinc municipale ius dictum proprium cuiuſq; Regni, præter ius Ciuile, quod omnibus ferè commune eſt. Erant autem Philippenſes Romani, vt dicetur c.* 16. *v.* 21.

Pag. 804. 9. ὅπου δὲ κηρύξαι οὐκ ἠνέσχετο.]

l. 16. ἀπὸ τούτων ἀπαίτων ταῦτα συνῆγον] i. συνεβίβαζον, συλλογίζοντο, concludebant, colligebant. *Interpretes enim Ariſtotelis concluſionem argumenti vocant* συναγωγήν, *quam ipſe* τὸ συμπέρασμα.

l. 23. *Pro notis parentheſeos reponantur plenæ diſtinctiones.*

l. 32. καὶ ἱππιατροὺς] *Veterinarios appellant: qua de re ſcripſit Apſyrtius.*

Ibid. καὶ οἰκίας ἐπιμελούμεθα] *Cùm l.* 28. *de ſtructura domus & curatione dixiſſet, deinde tranſit ad animalia l.* 31. *quibus diligentiorem curam impendimus: ridiculum eſt iterum de domo diſſerere. præterea quæ ſequuntur oſtendunt* ἀντὶ τοῦ, οἰκίας, *alicuius iumenti nomen reponendum, ſed cuius, ſi ſimilitudinem vocabuli ſequamur, non facile eſt diuinare. Ex verbis, quæ ſubijciuntur,* μηδὲ ὡς ἔτυχεν ἐλαύνειν, μηδὲ βάρος ἐπιθεῖναι, *certè pecoribus non conuenit, quia hoc illis fieri non ſolet. Quid ſi legamus hic* μηδὲ βάρος ὑπέρμετρον ἢ ὑπεραχθὲς ἐπιθεῖναι? *in principio autem,* καὶ οἴων, καὶ ὄνων, ἢ ὀρέων ἐπιμελούμεθα. *Quanquam Xenophon* 3. τῆς ἀναβάσεως *auctor eſt,* ὅτι ἐν Βαβυλῶνι οἱ φοίνικες οὐ μεῖον ἢ πλεθριαῖοι τὸ μέγεθος γίνονται· οἱ δὲ πεζοίμοι ἀπὸ βάρους αὐτῶν κυρτοῦνται ὥσπερ ὄνοι κανθήλιοι. *Sed tamen iniuſtum onus ipſis quoq; aſinis imponi poteſt. In huiuſmodi nodis nihil eſt niſi diuinare ſapientis. Certè quod additur,* μηδὲ ἀωρὶ τῶν νυκτῶν ἐξάγειν, *commode niſi de ouibus intelligi non poteſt.*

l. 41. *Legendum,* ὅσου σκεύους.

Pag. 805. 4. *Lege* ἀναλωθῇ τὴν δαπάνην.

l. 22. τοῦτο λέγοντας καὶ ἱέρακας ποιεῖν] *Hinc apparet ante Chryſoſtomi tempora accipitres animi causâ liberos homines habuiſſe captandis auibus.*

l. 31. εὐγλωττίαν] *Aliquod verbum commodum ſubaudiendum,*

audiendum: nam διαμάζειν *non cōuenit: quod magnis auctoribus non infrequens.*

Pag. 806. 11. ὁ δὲ ἐπικαθήμενος τῶν χωλῶν μᾶλλον ἀσκωλιάζῃ] *Ariſtoph. in Pluto.* ἀσκωλίαζ᾽ ἐνταῦθα πρὸς τὴν αὐλίαν. *Scholiaſtes,* ἑορτὴν Ἀθηναῖοι ἦγον ἀσκώλια, ἐν ᾗ ἥλλοντο ἐπ᾽ ἀσκοῖς αἰγείοις εἰς τιμὴν τοῦ Διονύσου. δοκεῖ δὲ ἐχθρὸν εἶναι ἀμπέλῳ τὸ ζῷον. *Unde extat epigramma hoc vitis ad caprum,*

κἤν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν, ὅμως ἔτι καρποφορήσω,
ὅσσον ἐπισπεῖσαί σοι, τράγε, θυομένῳ.

Item ἀσκωλιάζειν, ἀντὶ τοῦ ἅλλεσθαι. κυρίως δὲ ἀσκωλιάζειν ἔλεγον, τὸ ἐπὶ τῶν ἀσκῶν ἅλλεσθαι ἕνεκα τοῦ γέλωτα ποιεῖν. ἐν μέσῳ δὲ τοῦ θεάτρου ἐτίθεντο ἀσκοὺς πεφυσημένους καὶ ἀληλιμμένους, εἰς οὓς ἐναλλόμενοι ὠλίσθανον. *Eubulus:*

--καὶ πρός γε τούτοις ἀσκὸν εἰς μέσον
καταθέντες εἰσάλλεσθε, καὶ καγχάζετε
ἐπὶ τοῖς καταῤῥέουσι.

Virg. Georg. 2.

Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris
Cæditur, & veteres ineunt proſcenia ludi,
Præmiaque ingentes pagos & compita circum
Theſeidæ poſuere, atque inter pocula læti
Mollibus in pratis vnctos ſaliere per vtres.

Hoc igitur vult dicere Chryſoſtomus: Quid prodeſt, cùm equus compoſitè quidem incedit, ſeſſor autem non magis ei poteſt inſidere, quàm illi in bacchanalibus vnctis vtribus inſiſtere? *vel* ἀσκωλιάζειν *hîc eſt* καταῤῥεῖν, καὶ καταλισθαίνειν, ab equo defluere atq; delabi *à conſequente. Alij* τὸ ἀσκωλιάζειν *exponunt,* τὸ ἐπὶ ἑνὸς ποδὸς τῷ ἀσκῷ ἐφάλλεσθαι. ἀσκὸν γὰρ οἴνου πληρώσαντες ἐπὶ τοῦτον ἐπήδων *(ſic enim legendum) quod claudorum eſt, & meliùs huic loco conuenit,* ὁ δὲ ἐπικαθήμενος τῶν χωλῶν μᾶλλον ἀσκωλιάζῃ. *Ad bacchanaliorum autem ludicrum illud alluſum eſſe declarant hæc quæ ſequuntur,* καὶ τῶν μεθυόντων καὶ τῶν μαινομένων μᾶλλον διεσπασμένος καὶ χεῖρας καὶ πόδας. *Difficile erat temulentis hominibus tam lubrico vaſi inſiſtere.*

Hom. 35.

Pag. 807. 29. καθοσίωσιν τὸ πρᾶγμα ἦγον] *Benè Interpres,* Læſæ Maieſtatis crimine accuſabant. *Gloſſarium vetus* καθοσιῶ, dedico, deuoueo, voueo: καθοσίωσις, deuotio, dicatio, Maieſtas. *Veram eſſe hanc Interpretationem oſtendit manifeſtiùs l. 41. 42. Maieſtatis enim læſæ reos habebant pro deuotis & ſacris hominibus, quos Dionyſius Halicar. l. 2. vocat* κατωνομασμένους: *quális erat Decius, qui cùm eſſet Conſul bello Latinorum ſe pro exercitu Dijs Manibus ſolenni modo deuouebat. Liu. l. 8.* τὸ καθοσιοῦν *igitur videtur idem eſſe quod in Concilijs* ἀναθεματίζειν: *&* καθοσιωμένος, *quem Sacræ literæ vocant* ἀνάθεμα. *Non multo minore enim facinore Maieſtas principum, quàm diuinitas læditur.*

Pag. 808. 15. *Lege,* ἐν τῷ Κυρίῳ πολλῷ μᾶλλον ὑμῖν, μὴ ἀμφισβητεῖτε, ne dubitate.

l. 18. Θεός, φησι, Πύθων ἀπὸ τοῦ τόπου οὕτω λεγόμενος] *Ethnici Pythium Apollinem indigitabant* παρὰ τὸ πυνθάνεσθαι, *quod oracula eius ſciſcitabantur. Strabo l.* 9. πρώτην δὲ Φημονόην φασὶ γενέσθαι Πυθίαν· καλεῖσθαι δὲ καὶ τὴν χώραν οὕτω, καὶ τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ πυθέσθαι. *Ciuitas* Πυθώ, *non* Πυθία *dicitur.*

Ib. ὁρᾷς ὅτι καὶ ὁ Ἀπόλλων δαίμων ἐστί;] *Ex eo quod præmiſit,* τίς ἐστὶν ὁ δαίμων; Θεός, φησι, Πύθων. *At Plutarchus lib. de Oraculorum defectu:* εὔηθες γάρ ἐστι καὶ παιδικὸν κομιδῇ, τὸ οἴεσθαι τὸν θεὸν αὐτὸν, ὥσπερ τοὺς ἐγγαστριμύθους, Εὐρυκλέας πάλαι, νυνὶ Πύθωνας προσαγορευομένους, ἐνδυόμενον εἰς τὰ σώματα τῶν προφητῶν ὑποφθέγγεσθαι, τοῖς ἐκείνων στόμασι καὶ φωναῖς χρώμενον ὀργάνοις. *Non igitur videtur ſenſiſſe Plutarchus Pythonem fuiſſe Apollinem.*

l. 40. εἰς τὸν νέρβον] *Neruus* apud Latinos inter vincula quibus, vinctis ceruices aut pedes vinciebantur. *Plautus,*

Neruos, catenas, numellos, pedicas, boias. H.

l. 43. *Legendum* τούτων συνεχῶς ἀναμιμνήσκομεν ἑαυτούς.

Pag. 809. 10. προσκορὲς γάρ ἐστι τὸ τρυφᾶν] *Cic.* 3. *de Orat.* Maximæ voluptates celerrimè faſtidijs adhæreſcunt.

l. 11. ἀλλὰ πάντα ἐξίτηλα γίνεται καὶ διαῤῥεῖ.] *Dioſcorides:* αἱ τῶν φαρμάκων δυνάμεις ἐξίτηλοι γίνονται χρόνῳ: euaneſcunt & vim ſuam amittunt tempore, *Iuuenalis,*

--voluptates commendat rarior uſus.

aſſiduitate enim vileſcunt.

l. 24. φώκης δίκην πεπιασμένος] *Phocæ, præterquam quòd præpingues ſunt, etiam tetrum habent odorem. Odyſſ.* 4.

l. 33. τοῦ ἡλίου τὴν ἀγορὰν διαπλήσαντος] *Hoc tempus diei vocant* πληθούσης ἀγορᾶς, *& eſt horâ decimâ.*

l. 36. ἡ ταλαίπωρος ψυχὴ καθάπερ ἐπὶ κλίνης βεβλημένη ὑπὸ τῆς ἀμέτρου ἐγχεομένης ἑωλοκρασίας] *Dem. pro Corona:* αἴτιος δὲ ἐστὶν ὥσπερ ἑωλοκρασίαν τινά μου τῆς πονηρίας τῆς ἑαυτοῦ, καὶ τῶν ἀδικημάτων κατασκεδάσας· ἀναγκαῖον ἦν πρὸς τοὺς νεωτέρους τῶν πεπραγμένων ἀπολύσασθαι. *eò quòd Æſchines* πράγματα ἕωλα καὶ ἀρχαῖα συγκεράσας, κατηγόρει, *inquit Didymus. Sed Harpocration,* ἐπεὶ χθὲς καὶ πρώην ἃ ἐκεῖνος πράγματα, τούτων μου καταχεῖ, καὶ ἐμὲ πρᾶξαί φησι. *Suidas tranſlatum ab eo ſcribit, quòd mos eſſet iuuenibus* δειπνεῖν καὶ συμπίνειν καταχεῖν τῶν κοιμωμένων τῶν ἑώλων λειψάνων τοὺς ζωμοὺς πρὸς τοσαύτην τρυφὴν κεχρημένους. *Sed Vlpianus hanc vocem commodiùs explicat.* In feſtiuitatibus, *inquit,* coierant multi ad bibendum adoleſcentes, & perſeuerabant ſæpe potantes vſq; ad lucem. Quod ſi quis eorum obdormiiſſet inebriatus, neq; poculum ſibi appoſitum exhauſiſſet, quod reliquum erat poſtridie ſodales in caput eius defundebant. ἕωλος *eſt* χθεσινὸς, heſternus. *Orator igitur* *tranſlatitiè poſuit hoc nomen, Noſter propriè. Videtur enim hic non aliud ſignificare quàm crapulam.*

l. 42. Legend. αὖ δύναται ἐπαγγέλλεσθαι.

Pag. 810. 6. Legendum, τίς δὲ ὁ δίκαιος ἐρεῖ.

l. 12. ἡ γὰρ ψυχὴ φύσιν ἔχουσα τοῦ κινεῖσθαι διὰ παντὸς οὐκ ἀνέχεται ἠρεμεῖν] Animam *Plato* τὸ αὐτοκίνητον, *Ariſtoteles* ἐντελέχειαν *vocat aptiùs quàm Iohannes Grammaticus.*

l. 20. ποιεῖ αὐτοὺς αἱμωδιᾷν] *Hieremiæ 38.* οἱ πατέρες ἔφαγον ὄμφακα, καὶ οἱ ὀδόντες τῶν τέκνων ἡμωδίασαν, *pro quo Ezech. 18. eſt* ἐγομφίασαν. *Hier.* ſtupuerunt.

Hom. 36.

Pag. 811. 44. Πέτρος] *Interpres legit* Παῦλος. *Opinor tamen ad Petri ſuperiùs incarcerati hiſtoriam reſpicere. Petrum enim dormiiſſe in carcere legimus, Paulum verò non item.*

Pag. 813. 3. Poſt [illegible] *pone notam interrogationis.*

l. 24. ὅτι γὰρ χρημάτων οὐ δεῖ καταφρονεῖν, Πλάτων ἐπεὶ σὲ τοσαύτην ἀπειρίαν καὶ πλῆθος χρημάτων ἀπεποιησάμενος] *Non prædiuitem fuiſſe hunc philoſophum, vel illud vnum oſtendit Diodori Sic. l. 15. quòd cum à Dionyſio venundatus eſſet, à diſcipulis paruâ pecuniâ redemptus eſt. De quo ſic hiſtoricus:* Μεταπεμψάμενος τὸν ἄνδρα τοῦτον, τὸ μὲν πρῶτον ἀποδοχῆς ἠξίου τῆς μεγίστης, ὁρῶν αὐτὸν παῤῥησίαν ἔχοντα ἀξίαν φιλοσοφίας. ὕστερον δὲ ἔκ τινων λόγων προσκόψας αὐτῷ παντελῶς ἀπηλλοτριώθη· καὶ προαγαγὼν εἰς τὸ ἐμπόριον, ὡς ἀνδράποδον ἀπέδοτο μνῶν εἴκοσιν. ἀλλὰ τοῦτον μὲν οἱ φιλόσοφοι συνελθόντες ἐξηγόρασαν, καὶ ἐξαπέστειλαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, φιλικὴν νουθεσίαν ἐπιφθεγξάμενοι, διότι δεῖ τὸν φιλόσοφον τοῖς τυράννοις ἢ ὡς ἥκιστα, ἢ ὡς ἥδιστα ὁμιλεῖν. *Viginti minæ valent fortaſſe noſtrates ſexaginta libras, aut paulò plus.*

Hom. 37.

Pag. 816. 17. ὅτι μέγα ἐφρόνουν ὡς αὐτοὶ καθελόντες] *Supple* τοὺς ἐναντίους. *Thucydides,* καὶ Ἀθηναίους ῥᾷον καθαιρήσετε. *2. Cor. 10.* πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντες. *In epiſtola quadam Plinij Regulus ille omnium bipedum nequiſſimus propter nimiam potentiam Græcè dicitur* δυσκαθαίρετος. *Dem. contra Ariſtocratem ex lege quadam* τῶν φονικῶν, ἐάν τις ἀποκτείνῃ ἐν ἄθλοις ἄκων, ἢ ἐν ὁδῷ καθελὼν, ἢ ἐν πολέμῳ ἀγνοήσας, *quum de cædibus lex lata ſit non voluntarijs, aut non nefarijs.* τὸ ἐν ὁδῷ καθελὼν, *de inſidiatore intelligendum eſt, vt Euſtathius exponit ad illud Iliad. 1.* ἢ ὁδὸν ἐλθέμεναι, *qualis erat Clodius, ſi Ciceroni credimus,* ὃν ὁ Μίλων ἐν ὁδῷ καθεῖλεν. *Videtur Interpres aut hoc verbum non intellexiſſe, aut aliud neſcio quid legiſſe. Vertit enim,* quòd quaſi depoſiti non ſuperbiebant.

Pag. 817. 21. καὶ ἐξερ.] *Neceſſariò, vt puto, retinenda ſunt verba, quæ vncinis includuntur. Ortæ ſeditiones Paulum egredi cogunt. Sic factum, vt ij, qui Paulo neceſſitatem fecerunt, & ſuæ & aliorum perditionis pœnas ſubeant.*

l. 32. ἀλλὰ τὰ ὑποχωρεῖν καὶ ἐπιέναι ταῦτα ἐποίουν] ἐκ προσαγωγῆς *modò miracula edebant; modò ſuperſedebant miraculis. Ariſtot. Polit. 5.* ὅτι μὲν ἐκ προσαγωγῆς καὶ κατὰ μικρὸν γινομένης τῆς μεταβολῆς καὶ λανθανούσης· ὅτι δὲ δῆλον. *Idem l. 7.* Παίδων γὰρ ὄντων δυνατὸν ἐθίζειν, ἐνθένδε ἀρχομένους, βέλτιον δὲ ἐθίζειν, ἐκ προσαγωγῆς δὲ ἐθίζειν. *Budæus:* ἐκ προσαγωγῆς aliquid fieri dicitur, cum acceſſione fit ſenſim creſcente. *Quæ explanatio priori loco benè fortaſſe quadrabit. Sed qui condocefaciunt aliquem, aut aſſuefaciunt, non ſemper inſtant & urgent incude aſſiduâ ſemperque ardente camino, ſed intermiſſiones nonnunquam interponunt, accedendo & recedendo, vt Chryſoſtomus loquitur. Itaque ego potiùs Interpretor,* ἐκ προσαγωγῆς τι ποιεῖν *eſſe aliquid pedetentim facere, cum acceſſione ſenſim & intermiſſione, vt in pueris videmus noſtriſque ſtudijs: vnde illud,* Multique dantur ad ſtudium reditus: *hoc eſt enim* ἐκ προσαγωγῆς σπουδάζειν, τὸ ὑποχωρεῖν καὶ ἐπιέναι. *Hæc interpretatio certè loco ſeptimi Politic. meliùs conuenit. Nulla enim aſſidua eſt aſſuefactio ſine intermiſſione: quod euidentiùs declarat hoc Dem. contra Ariſtocratem,* εἶθ᾽ ὃν ὁρᾶτε ἐκ προσαγωγῆς ὑμῖν φίλον, καὶ ὅπως ἂν δύνασθαι ὑμᾶς νομίσῃ, ἔτι πρὸς ὑμᾶς εὐνοίας ἔχοντα, τοῦτον οἴεσθε δεῖν ἰσχυρὸν ποιῆσαι; *Charidemus enim tum amicior fuit Athenienſibus, cùm valere eorum opes videbat, tum alienior, cùm aliquid illis aduerſi contigit, vt qui temporis cauſâ colunt amicitias. Illud enim,* ὅπως ἂν δύνασθαι ὑμᾶς νομίσῃ, *eſt exegeticum* τοῦ ἐκ προσαγωγῆς. *Hoc vult igitur Noſter dicere, Apoſtolos ſemper intentos fuiſſe doctrinæ: miracula feciſſe tantùm per occaſionem,* καὶ ἐκ προσαγωγῆς. ἐπιέναι *eſt* προσιέναι. *Sic viſum eſt ſemper loca obſcura explanare, vt poſſumus. ſi quis quid in hunc locum melius afferat, libenter audiam. Sed noſtram expoſitionem validiſſimè confirmat l. 30.* πῶς οὐ ταχέως ἀπήχθησαν τοῖς σημείοις;

l. 43. ὅπου λέγουσιν, αἱ χρεῖαι, φιλίαι] *Prouerbium quale eſt illud in Ethicis l. 7. c. 2. ad Eudemum.* Γλαῦκ᾽ ἐπίκουρος ἀνὴρ αἰεὶ φίλος, ἔστε μάχηται. *Sic enim emendat I. Caſaubonus. &,*

Οὐκέτι γιγνώσκουσιν Ἀθηναῖοι Μεγαρῆας.

Communis enim utilitas firmiſſimum vinculum ſocietatis.

Pag. 818. 33. τούτους κατενέγκωμεν τοὺς ἐχθρούς] *Quod paulò antè dixit* καθέλωμεν.

l. 35. ἀλλὰ ξενηλασίαν ποιήσωμεν] *Vt Lacedæmonij, qui peregrinos omnes prohibebant ſuâ ciuitate: quod Dauid facere debuit, cùm hoſpes ille ad ſe domum venerat: quam Ambroſius interpretatur malam concupiſcentiam, vt Noſter* φρόνημα σαρκικὸν, *l. 37.*

Pag. 819. 4. legendum φέρε ἀποδυσώμεθα, *deleto* ἵνα.

l. 12. ἀποδυσώμεθα ἑαυτοὺς τῇ ψήφῳ τῶν δικαζόντων]

Hom. 38.

l. 40. οἱ μὲν σῶμα τὸν Θεὸν λέγοντες] *Stoici nempe, qui mundum hunc vniuerſum deum eſſe dicebant, ſentientem & intelligentem: item ſolem ac ſidera, vt*

Cicero docet, 2. de Nat. Deor. multas Stoicorum eiuſmodi concluſiunculas colligens, Quod ſapit, atq; intelligit, et ratione vtitur, melius eſt quã quod non vtitur. Nihil autem eſt mundo melius: Mundus eſt igitur ratione prædıtus. Quod ſi ſapiens ſit, et ratione vtens, deum eſſe mundum neceſſe eſt. *Vide pag. ſeq. l. 33.*

Pag. 820 *l.* 5. ἔνθα αἱ φονικαὶ δίκαι] *Dem. contra Ariſtocratem*: ἐν μόνῳ τούτῳ τῷ δικαστηρίῳ θεοὶ δίκας φόνου καὶ δοῦναι καὶ λαβεῖν ἠξίωσαν, καὶ δικασταὶ γενέσθαι διενεχθεῖσιν ἀλλήλοις, ὡς λόγος· λαβεῖν μὲν Ποσειδῶν ὑπὲρ Ἁλιρροθίου τοῦ υἱοῦ παρ᾽ Ἄρεως· δικάσαι δ᾽ Εὐμενίσι καὶ Ὀρέστῃ οἱ δώδεκα θεοί. τὰ μὲν δὴ παλαιὰ ταῦτα· τὰ δ᾽ ὕστερον, τοῦτο μόνον τὸ δικαστήριον οὐχὶ τύραννος, οὐκ ὀλιγαρχία, οὐ δημοκρατία τὰς φονικὰς δίκας ἀφελέσθαι τετόλμηκε. *Indicabant autem Areopagitæ* περὶ τραυμάτων ἐκ προνοίας, *deq; alijs cauſis grauioribus.*

l. 7. Ἀθηναῖοι δὲ πάντες εἰς ἕτερον οὐδὲν εὐκαίρουν, ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον] *Dem. Philip.* 1. ἢ βούλεσθε, εἰπέ μοι, περιϊόντες αὐτῶν πυνθάνεσθαι κατὰ τὴν ἀγορὰν, λέγεταί τι καινόν; γένοιτο γὰρ ἄν τι καινότερον ἢ ἀνὴρ Μακεδὼν Ἀθηναίους καταπολεμῶν, καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων διοικῶν; τέθνηκε Φίλιππος; οὐ μὰ Δί᾽, ἀλλ᾽ ἀσθενεῖ. τί δ᾽ ὑμῖν διαφέρει; *id quod etiam Plutarchus affirmat in Ciuilibus preceptis, vbi mores atq; ingenium huius populi qui fuerint docet.*

l. 24. εὐθέως οὖν ἀναιρεῖ αὐτῶν τὴν ὑπόληψιν] *Exordium ex* ὑπολήψεως *frequentiſſimum eſt, vt docet Hermogenes, & maximè laudatur. vt in Milonis defenſione ſtatim à principio contendit orator præſidia illa Pompeij non contra Milonem oppoſita eſſe, ſed pro Milone. Hæc enim remouenda erat in primis opinio & Iudicum animis penitus eximenda. Idem nunc facit Paulus. Occurrit primum opinioni nouitatis, quam ſibi obſtare intelligebat, dum ait ſe non nouos cultus prædicare, ſed quem ipſi agnoſcerent* ἐν τῷ ἀγνώστῳ.

Pag. 821. 24. δαιμόνια τοὺς θεοὺς αὐτῶν ἐκάλουν] *Platonici diſtinguunt diligenter*, θεοὺς καὶ δαίμονας, καὶ ἥρωας. *Deos enim in ſummo gradu ponunt, quos Cicero venuſtè* maiorum gentium appellat: *Dæmones ſunt illis, qui nobis angeli: promiſcuè tamen vſurpantur hæc vocabula, vt apud Poetam Iupiter proficiſcitur* μετὰ δαίμονας ἄλλους: *quod Auguſtinus quoq; affirmat de Ciuitate lib. 8.* ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι. *Hoc idem obiectum eſt Socrati, vt eſt apud Platonem in Apologia*, ὅτι ἄλλους ἐνόμιζε, καὶ οὐχ οὓς οἱ Ἀθηναῖοι, θεούς. *Quod verò ad præcedens ſpectat, Plutarchus de Oraculorum defectu ſic habet.* Ἑλλήνων Ὅμηρος μὲν φαίνεται πρῶτος ἀμφοτέροις χρώμενος τοῖς ὀνόμασι, καὶ τοὺς θεοὺς ἔστιν ὅτε δαίμονας προσαγορεύων. Ἡσίοδος δὲ καθαρῶς καὶ διωρισμένως ἐξέθηκε τῶν λογικῶν τέσσαρα γένη, θεοὺς, εἶτα δαίμονας πολλοὺς κἀγαθοὺς, εἶτα ἥρωας, εἶτα ἀνθρώπους, τῶν ἡμιθέων εἰς ἥρωας ἀποκριθέντων.

l. 37. οἱ δὲ Στωϊκοὶ σῶμα καὶ ἐκπύρωσιν] *Hæc enim illorum opinio fuit, vt ad extremum cùm mundus conflagraret, abſumptis, quibus ſol & aſtra aluntur, humoribus, omnia igneſcerent.*

l. 42. ἆρα τί φησι; δεικνὺς τὴν γνησιότητα τὴν δημιουργικήν] *Hinc Hieremias ait c.* 10. Dij, qui non fecerunt cœlum & terram, pereant deſub cœlo & terrā.

Atq; hoc ſuos ciues captiuos iuſſit Babylonijs canere illorum vocibus. Eſt igitur Deus rerum opifex, & hoc illi proprium, quem idcirco Pindarus ἀριστοτέχνην *vocat.*

l. 42. Puto legendum ἀγένητον.

Ib. ἄλλον μὲν εἶναι τὸν ποιητὴν, ὁ κύριον δὲ] *Nam in Timæo Plato molitionem mundi dijs inferioribus tribuit, indignam ſummo deo iudicans: quod heretici quidam dogma tenuerunt.*

Pag. 822. 13. ἐντεῦθεν δείκνυσιν ὅτι οὐκ ἔστι μερικὸς οὐδὲ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου] *Quod olim neſcio quis de Perſio*, ſi non vis intelligi, debes negligi; *illud ego de hoc loco: idq; meritò. Nam præterquam quod aut obſcurus eſt, aut corruptus, etiam non videtur eſſe huius loci. abeſſe itaq; poteſt, & fortaſſe debet.* H.

l. 27. *Fortè*, ἀλλὰ προστεταγμένους καιρούς.

l. 40. ὅρα πῶς καὶ καθαιρεῖ τοὺς μερικοὺς] *Deos particulares quibuſdam locis aſſignatos, vt Apollinem Delphicum, Iouem Dodoneum. Virg. l.* 5.

Incertus geniumve loci famulumve parentis
Eſſe putet.

Pag. 823. 11. γένος γὰρ Θεοῦ εἶπεν ἡμᾶς εἶναι, τουτέστιν οἰκείους] *Hom.*

-- τοῦ γὰρ γένος εὔχομαι εἶναι.

Virg.

Nos tua progenies, cœli quibus annuis arcem.

l. 24. ἢ γὰρ τέχνη, ἢ διαν--] *Ms.* τὴν γὰρ τέχνην ἡ διάνοια εὗρεν. εἰ δὲ ἐν τέχνῃ ἀνθρωπίνῃ ἡ διάνοια εὗρε, πῶς ὁ Θεὸς; καὶ ἐν λίθῳ ποῖα Θεοῦ;

Pag. 824. 20. εἴ ποτε ἐξῆλθον ἐν ὥρᾳ ἀωρίᾳ] Nocte intempeſtâ. τὸ γὰρ ἐν ἀωρίᾳ, *de die, vt Caſaubonus ad Athenæum docet. Heſychius interpretatur* τὸ πρωΐ. 1. *Eſdra c.* 1. οἱ γὰρ ἱερεῖς ἀνέφερον τὰ στέατα ἕως ἀωρίας *vel anni ſeu diei tempeſtate incommodâ.*

l. 39. ὁ δὲ παῖς τῶν ἰατρῶν *vſq; ad* ὥστε δὲ ἐπιθεν] *Ms.* ὁ δὲ παῖς τῶν ἰατρῶν αὐτοῦ κελευόντων τοῦ πυρετοῦ καίοντος ἀνακογχυλιάζειν ἤρξατο, ὡς δῆθεν οὖν φιλοσοφῶν, καὶ μᾶλλον σβεννύναι τὸ πῦρ διὰ τούτου διανοούμενος· οἱ μὲν δὴ ὅτι διὰ δὲ λάβοι ὑπὸ φιλονεικίας ἀνεῖρξαι, καὶ ἅτε δὴ ὡς παῖς οὐ συνεῖδε. *ſunt hæc tantum fragmenta lectionis alterius.*

l. 40. ἀνακογχυλίζειν ἤρξατο δῆθεν φιλοσοφῶν] *Pollux, l.* 6. ὀρθῶς τὸ ἀναγαργαρίσασθαι νῦν λέγουσιν, ἀνακογχυλιάσασθαι ἔλεγον· τὸ ἀνακλύσασθαι τὸν φάρυγγα, *colluere fauces aquâ, quod medici gargarizari dicunt. Sic etiam Heſychius exponit & Suidas: apud Platonem in Sympoſio monet Ariſtophanem Eryximachus medicus, vt ſingultum compeſceret, hoc facere.* εἰ δὲ μὴ (παύσεταί σου ἡ λύγξ) ὕδατι ἀνακογχυλίασον *(vtrumq; enim verbum legitur) ſubaudi* τὸν φάρυγγα. *Athenæus lib.* 5. τὸν ὑπὸ τῆς λύγγος ὀχλούμενον καὶ θορυβούμενον ἀνακογχυλιάσασθαι ὕδατος. *additur* τὸ φιλοσοφῶν, *quia philoſophorum eſt ſitim atq; inediam pati, interdum per inediam è vita diſcedere, quod* ἀποκαρτερεῖν *dicitur. Hic enim puer, vt videtur, quamuis ſummo febris ardore flagrans, os quidem aqua colluebat, ſed aquam per gulam non tranſmittebat, cùm ſic febrem reſtingui putares.*

l. 41. οὐ προσήκατο] τουτέστι, μηδὲ ὁπωσοῦν σιτεῖσθαι, *ne potum quidem, quod proximo verſu dicitur. eſt enim* τὸ προσίεσθαι, cibum ſumere.

l. 44. ἁπλῶς δὲ καὶ ἄσιτα] Verba hæc, quæ huc obtorto collo venerant, ſuis ſedibus ſic reſtitue. ἀλλ' ἀνεχώρουν μὲν, ἁπλῶς δὲ καὶ ἄσιτα· καὶ εἰς δι. ἐ. π. χρόνον. πάντα ἦν αὐτῷ.

Pag. 825. 4. περὶ τὴν ῥῖνα πάθος ἔχειν, ὃ καλοῦσι πολύπουν] *Horatius* 1. *Ser. Satyr.* 3.

> Illuc præuertamur, amatorem quod amicæ
> Turpia decipiunt cæcum vitia, atq; etiam ipſa hæc
> Delectant, veluti Balbinum polypus Agnæ.

Acron, Agna nomen meretricis putidis naribus: Polypus autem vitium narium, quod adoleſcentem nobilem delectabat.

l. 6. ὁ δὲ εὐθέως βήξας, ἀπὸ μύγματος τὸ θηρίον ἐκεῖνο τῇ ῥύμῃ τοῦ πνεύματος ἐξέωσεν ἀπὸ τῶν ῥινῶν] *Interpres*, Et ille ſtatim vnguibus fricans à foramine narium, beſtiolam illam impetu ſpiritus è naribus eraſit. *Eſtne, obſecro,* τὸ βῆξαι, vnguibus confricare, *aut* μύγμα foramen narium? *Apud Æſchylum Clytemneſtra ad chorum Eumenidum,*

> Αγαν ὑπνώσσεις, κ' οὐ κατοικτίζεις πάθος.

ante quem verſum μυγμὸς *vncinis incluſum ſcribitur, quo de Scholiaſtes,* παρεπιγραφή. τοῦτο δὲ ὅπερ ἔφησεν ὁ ποιητὴς -- αἱ δὲ ἐπέμυξαν. *adſcriptum eſt enim vt ſignificaretur furias ſtertere (quas Clytemneſtra excitabat in Oreſtem) quod ſonitu quodam fit exeunte per nares, qui* μυγμὸς *dicitur, pro quo Virgilius,*

> -- multam proflabat pectore noctem.

de furijs enim ſuprà dixerat

> Ρέγχουσι δ' οὐ πλατοῖσι φυσιάμασιν.

Illud autem poetæ eſt Iliados 4. *de Iunone & Minerua Ioui iraſcentibus,*

> ὣς ἔφατ' αἱ δ' ἐπέμυξαν Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη.

quamuis enim iram ſupprimebant, tamen ad orationem Iouis præ dolore, vt fit, exſufflabant naribus. hoc eſt enim ἐπέμυξαν. *Ira enim in naribus exiſtit maximè. Vnde illud Plauti,* fames & mora bilem in narem conciunt, *& hoc Theocriti,*

> καὶ οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται.

Vnde apud Hebræos ira nomen à naribus. Iuno autem impatientior eſt, de qua paulo poſt, Ἥρῃ δ' οὐκ ἔχαδε ςῆθος χόλον -- *ſic igitur vertendum fuit,* Ille autem ſtatim tuſſiens ſonore narium belluam illam vi ſpiritus naribus expulit. *Polypum morbum eleganter belluam appellat,* κατ' ὁμωνυμίαν *polypi piſcis marini propter magnitudinem.*

l. 8. τοιαύτας ἐποίει τὰς λήμας καὶ οὕτω παχείας] *Heſychius,* λήμη, λευκὸν ὑγρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς συνιστάμενον, ἢ περὶ τοὺς κανθοὺς τῶν ὀφθαλμῶν πεπηγυῖα σύστασις, ἢ ἐκρύσεις τῶν ὀφθαλμῶν ἀκαθαρσία. *Pericles apud Ariſt. lib.* 3. *Rhet. audaci tranſlatione dixit,* Αἴγιναν, λήμην τοῦ Πειραιῶς. *Latini* gramiam *vocant, &* gramioſos *ac* lippientes, λημώδεις καὶ λημῶντας. *Lucianus* Δὶς κατηγορουμένῳ, λημῶσι δὲ καὶ ἀμβλυώττουσι, καὶ ὀκνηλὸν ὁρῶσι τὰ ὦπα. *Idem,* γέροντα λημῶντα καὶ πρεσβύτην κορυζῶντα. λήμη *fit* γλήμη, *Doricè* γλάμα, *vnde Latinum vocabulum,* gramia.

l. 9. καὶ τὸ δεινὸν πήρωσιν ἐμελέτα] *Tanta vis erat lippitudinis, vt cæcitatem meditaretur. perelegantèr res quoq; inanima dicitur id meditari* κατὰ τὴν ἰδέαν τῆς γλυκύτητος, *quod iam iam futura eſt: vt declamator aſſiduus tandem fiet orator.* μελετᾶν *enim eſt* declamare. *Latini dicerent,* Tanta vis erat mali, vt cæcitatem minaretur, quomodo dicunt, minari ruinam.

l. 13. *Meliùs legetur,* τοῦ γὰρ ἀπλάστως ἐπαύοντο ζητεῖν, *i.* nullum quærendi finem faciebant. ἀπλάστως *eſt* non fictè, ſimpliciter.

l. 19. ἐγὼ δ' ἐφιλονείκουν, ὥστε κοινὴν εἶναι τὴν εὕρεσιν] *Prouerbium eſt* κοινὸς Ἑρμῆς, *quod ab eo dici ſolet, qui particeps eſſe vult rei inuentæ cum itineris ſocio. vnde eſt* ἕρμαιον, κοινὸν εὕρημα. *Mercurius eſt enim præſes viarum, dicitur q;* ἐνόδιος. *Plato Phædone,* ἕρμαιον ἂν εἴη τοῖς κακοῖς καὶ πονηροῖς, *ſi ſimul animus cùm corpore extinguitur.*

l. 21. εἶτα ἔνδοθεν λαβὼν ἀπῄει] Cum abſcondiſſet in ſinu librum, abijt. *quod additur* καὶ ἐπεπήγει, metu diriguit, *ſic dicitur, vt illud Æſchinis* περὶ τῆς παραπρεσβείας *de Demoſthene, cum illi coram Philippo dicendum erat,* καὶ πεσόμενον εἰπὸν δέει τεθνηκός. *pro eodem dicunt* ἐπάχθη.

Hom. 39.

Pag. 826. 19. ὅπως αὐτοὺς καὶ ἀποχρῆσθαι ἐποίησεν.

l. 20. *Fortè* οἱ δὲ τότε λοιπὸν αὐτοῖς ᾖδον.

l. 25. *Fortè* οὐκ ἐπιτιμᾷς δέ.

l. 27. ὑπὸ τῇ τάξει περάτων.]

Pag. 828. 72. οὐδὲ κρίνοιτο ἑαυτὸν ὁ ἄρχων.]

Pag. 829. 6. αὐτῷ] Lego αὐτόν.

Pag. 830. 10. *Planè legendum,* οὐκ ἔγωγε ἄνθρωπον ἂν ὑβρίζοι, *quod præcedentia oſtendunt. & lineâ* 12. *& ſic Græci loquuntur. quod editur, falſum eſt.*

l. 11. ὁ κλέπτης ἐν ταῖς μάχαις] *In iurgijs.*

l. 19. πόσοι οὐχὶ ἄξιοι] Fortaſſis, πόσοι ἄξιοι inductâ negatione.

l. 23. *Malim* ἔτι ὑβρίζειν χρή.

l. 37. *Haud dubiè legendum* οὐχὶ τὸν ὑφαιρεθέντα κόσμον τοσοῦτον, ὅσον αὐτὸς ἑαυτόν. non eum, cui ſurrepta ſunt vaſa, tantum dedecorauit, quantum ipſe ſe. *confer redditionem l.* 38.

Hom. 40.

Pag. 832. 1. οὐδὲ ταῦτα ἁπλῶς ἐνέθηκεν ἀμφότερα ὁ συγγραφεύς] *Hoc nomine auctorem libri ſemper appellat. eſt enim* ὁ συγγραφεὺς *non quiuis ſcriptor, ſed rerum auctor, i. hiſtoricus, vt Thucydides, Herodotus, Polybius.*

l. 31. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, διακατηλέγχετο] *Ad verbum* κατηλέγχετο τῷ διαλέγεσθαι. *quod non memini me legiſſe aliàs. eodem v.* ἵστασθαι πρὸς τὴν πίστιν *ſecundum loquendi conſuetudinem Chryſoſtomi, eſt* fidei reſiſtere, *vt* ἵστασθαι πρὸς ἀλήθειαν, καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, καὶ πάντας ἀνθρώπους. [illegible] *potiùs* fuit ἵστασθαι περὶ τῆς πίστεως, ſtare à fide.

l. 40. Legendum καὶ ἐκ τῆς ἐνεργείας, καὶ ἀφ' ὧν γλώσσαις ἐλάλουν, τοῦτο ἐνέφαινον· *deleto* τό.

Pag. 833. 2. ὅσοι ἐξέπεσον ἐπὶ Νέρωνος] *Legendum* ἐπὶ Κλαυδίου, *ex v. 2. cap.* 18. Inuento quodam Iudæo nomine Aquila Pontico natione, qui nuper venerat ex Italia cum Priſcilla vxore eius (eò quòd edixiſſet Claudius, vt omnes Iudæi Româ excederent) venit ad eos.

l. 6. legendum, ὅρα καὶ πῶς εἰς αὐτοὺς ἐπείγεται, *vel* ὡς αὐτούς.

l. 24. ἀπῆλθον] *lege ex Oecumenio,* καὶ ἀπῆλθον περὶ Ἰωάννην, καὶ ἐβάπτιζε.

l. 29. ἀπ' αὐτοῦ τοῦ βαπτίσματος] *Ms. aliter:* ἀπ' αὐτοῦ βαπτίσματος προφητεύειν, καὶ ἐνάγει αὐτοὺς ἐπὶ τοῦτο βούλεται τὸ βάπτισμα Ἰωάννου. δηλοῖ τὸ χάρισμα, γλώσσαις καὶ προφητείαις. ἐνταῦθα δείκνυται δόγμα μέγα, ὅτι ἀτελὲς τὸ βάπτισμα Ἰωάννου εἰς μετάνοιαν. τί οὖν, οὗτοι πνεῦμα οὐκ εἶχον; οὐκ ἦσαν οὕτω ζέοντες, οὐδὲ κατηχημένοι. πῶς δὲ οὐκ ἔλαβον βαπτιζόμενοι; τοῦτο δοκεῖ· πολλὴ ἦν ἡ παῤῥησία τοῦ ἀνδρὸς, ἀκριβῶς ἐλάλει τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ· ἀλλ' ἐδεῖτο ἀκριβείας ἑτέρας διδασκαλίας.

Ib. ἀπ' αὐτοῦ τοῦ βαπτίσματος προφητεύουσιν] *continuò post baptiſmum prophetabant, vt Siracide* 31. Βαπτιζόμενος ἀπὸ νεκροῦ, καὶ πάλιν ἁπτόμενος αὐτοῦ, τί ὠφέλησε τῷ λουτρῷ αὐτοῦ. Qui lauatur à contactu cadaveris, i. poſtquam tetigerit, qui immundus erat ex lege. plenum eſt ἀπὸ νεκροῦ ἁψάμενος. *Quare Cyprianus, qui locum hunc contra Baptiſmum hæreticorum vſurpat, fallitur.*

l. 35. lege ἐνάγων αὐτοὺς καὶ πείθων. *quæ verba ſunt ſynonyma, vt pag.* 834. *l.* 24. οὐκ ἀπὸ τούτων ὑμᾶς ἐνάγομεν.

Pag. 834. 20. μηδεὶς ἔστω βάσκανος, μηδεὶς χαιρέκακος] Apud philoſophum 4. Ethicorum ἐπιχαιρέκακος, qui malis aliorum atq; incommodis gaudet, quod vitium eſt τῆς αὐτῆς ἕξεως τῷ φθόνῳ, *cuius proprium angi aliorum commodis. Pſal.* 37. μήποτε ἐπιχαρῶσί μοι οἱ ἐχθροί μου.

l. 26. ἔστω πλοῦτος, ἔστω τρυφὴ φίλων χωρίς. ἀλλὰ τί τὸ κέρδος] *hoc Achilles apud poetam fatetur Iliad. σ.* ἀλλὰ τί μοι τῶν ἦδος, ἐπεὶ φίλος ὤλεθ' ἑταῖρος;

l. 30. legendum τί οὖν φησι νῦν, ὅτι θλίψις οὐκ ἔστι.

l. 35. ταῦτα δίκαια ἐστὶ δικαιώματα τοῦ φιλεῖν] Hæc ea ſunt propter quæ iure ac meritò debemus inuicem diligere. *ſic dixit Hom. 10. ad Heb.* ἔχει γὰρ δικαίωμα τῆς βοηθείας, τὸ κακῶς παθεῖν αὐτόν. *vide quæ notauimus ad illum locum.*

Pag. 835. 1. legendum καὶ γλῶττα εὐχάριτος, lingua lepida. ſic *p.* 836. 7.

l. 44. οὐδεὶς οὕτω, ὅστις φιλουμένους θελήσει μισεῖν] *Hoc Xenophon pluribus docuit 6.* παιδ. Nemo tam ferus eſt, inquit, qui poſſit illos odiſſe, à quibus amatur.

Hom. 41.

Pag. 836. 18. οὕτως ἐξιόντα] Mallem, ſi libri addicerent, οὕτω διδάσκοντα.

l. 21. μετανόουν. -συνάγεσθαι] fortaſſis hæc corrupta ſunt.

l. 33. ὁρᾷς ὅσον ἤνυσεν ἡ ἐπιστασία] *Inſtantia. Interpres:* vide quantū profuit continenter vrgere, *ad Tim.* 2. ἐπίστηθι, κήρυξον τὸν λόγον εὐκαίρως, ἀκαίρως. *Ser.* 29. ὥστε μὴ φοβηθῆναι τῶν Ἰουδαίων τὴν ἐπιστασίαν, vt non metueret Iudæorum inſectationem. *ab aliâ verbi ſignificatione eſt illud in Axiocho.* Συνάπτεις, ὦ Ἀξίοχε, παρὰ τὴν ἀνεπιστασίαν ἀνεπιλογίστως ἀναισθησίᾳ αἴσθησιν. *per incogitantiam (ſequens enim verbum hoc interpretatur)* παρὰ τὴν ἐπίστασιν, *attentam conſiderationem. Ficinus, propter imperitiam, vt ſit priuatio* τῆς ἐπιστήμης. *at inſcientia eſt* ἀνεπιστημοσύνη. *Polybius l.* 1. παντελῶς ὑπέλαβον ἀναγκαῖον εἶναι τὸ μὴ παραλιπεῖν, μηδ' ἐᾶσαι ἀνεπιστάτως τὸ κάλλιστον ἅμα καὶ ὠφελιμώτατον ἐπιτήδευμα τῆς τύχης. *Caſaub.* neq; tranſmitteremus inobſeruatum.

l. 37. legendum, οὐχὶ φοροῦντες ἥπτοντο αὐτῶν.

Pag. 837. 10. *quis non videt legendum,* ἐπειδὴ γὰρ οὐ τοσαύτην ἰσχὺν εἶχον, ὥστε διὰ τῶν δαιμόνων τοιαῦτα ποιεῖν; *rationem enim reddit, cur à dæmonibus ad Deum ſe converterent, quia videlicet, nihil tale dæmones, qualia apoſtoli, facere potuerunt: ſic l. 16. ſupplenda negatio videtur,* ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ δαίμονες οὐ ταῦτα ποιοῦσι *vel* τοιαῦτα.

l. 16. videntur hæc non eſſe huius loci. non enim habent cum præcedentibus cohærentiam. Inferiùs verò lineâ 18. pro τοῦτο lege τούτῳ. Quæ autem ſequuntur, videntur mihi admodum perturbata, vt locus mihi ſit de inſigni luxatione ſuſpectus.

l. 36. καὶ ἀκούσας] lege καὶ τοὺς ἀκούσαντας: ſubintellige κακῶς. Huius autem lectionis veſtigium eſt τὸ τις quod in margine.

l. 37. legendum, ἐπειδὴ ὁ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν πειρασμὸς ἐπαύσατο, ὁ ἀπὸ τῶν δαιμόνων ἤρξατο. *binas enim tentationes notat: & concurſus eiuſdem vocalis mendum procreauit.*

l. 40. οὕτω πῶς ἐξ αὐτῶν -- vſq; ad διαθρυλουμένους τὴν σωτηρίαν] locum hunc deploratum plane. Ms. ſic legit: οἱ κακολογοῦντες ἐπαύοντο, αὐτὸ τὸ δόγμα διέβαλλον, ὡς μήτε τοὺς μαθητὰς εἰς θυμὸν ἐγεῖραι, μήτε ἐκείνοις ἀναχωρῆσαι, δεικνὺς πανταχοῦ διαθρυλουμένους τὴν σωτηρίαν. Sed hinc nihil medicinæ.

Pag. 838. 2. lego ἐμμενόντων τῇ ἀπ. vel ἐμμενόντων ἐν τῇ ἀπ.

l. 9. ἀπὸ τοῦ ὀνόματος χρηματίζειν ἤθελον] ἀντὶ τοῦ χρηματίζεσθαι. *quid hæc verba differunt, diximus ad Heb. Ser. 23. eſt enim* τὸ χρηματίζεσθαι, *non* χρηματίζειν, *propriè quæſtum aut pecuniam facere, vt Cic. loquitur lib. 2. in Verrem,* Quærere ipſe ſecum & cum ſuis agitare cœpit, quibuſnā rebus in ea prouincia maximā vno anno pecuniam facere poſſet.

l. 34. cenſeo legendum, ἢ τῶν ἔργων ὁμολογοῦσι, *ex illo quod ſuprà dictum eſt* ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν. *vel potiùs* ἢ διὰ τῆς τῶν ἔργων ἐξομολογήσεως.

l. 43. legendum ὅπουγε καὶ τῶν εἰκόνων διηνεκῶς μενουσῶν, τὸ αὐτὸ γίγνεται, *vt ſequentia euincunt. Quamuis enim monimentum æternum ſupplicij Sodomitarum extaret euidens, vicini tamen nihilo meliores eorum exemplo facti ſunt.*

Pag. 839. 19. legendum τῶν γὰρ κατὰ φύσιν καὶ ἀνάγκην οὐδὲν δυνάμεθα μεθίστασθαι] *Quidam Philoſophi cenſent, in quibus eſt, opinor, Syneſius,* φύσιν, ἀνάγκην, ἐμφιάλην, τὺχλω idem eſſe.

l. 23. τὸν ἔτι τερον ὑπεξίστασθαι] Dem. contra Ariſtog. quid eſt, inquit, quod facit τὰς ἔνας ἀρχὰς ὑπεξίστασθαι ταῖς νέαις, ſuperioris anni magiſtratus novis decedere? nempe lex.

Ibid. l. τί οὖν αὖ καὶ ἡ σωφροσύνη, φησί, κατὰ φύσιν ἐστί. ὁ δὲ φόβος κρατήσας ταύτην ἐξέβαλε; τί οὖν αὖ δείξω τινὰς ὑπὸ δέους τινὸς σωφρονιζομένους; quid? an metus expellit temperantiam, ac non potius conſervat, aut magis ſobrios non facit metus? non poſſum aliter ſtatuere, quàm ut αἰτία τοῦ ἡ σωφροσύνη ponatur ἡ ἀκολασία, vel aliquid eiuſmodi. Hoc certè conuenit ſcopo Chryſoſtomi. Vult enim docere vitia non eſſe naturalia, ut propoſuit l. 18. εἰ γὰρ φυσικὰ ἦν τὰ κακὰ, οὐδ' ἂν αὐτὴ γέγονε. hæc autem, quæ poſuimus, dicuntur κατ' ἀνθυποφορὰν καὶ ὑποφορὰν, per obiectionem & reſponſionem. deinde quod addit, ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις τοῖς φόβοις ὄντας ἰταμοὺς, noſtram coniecturam confirmat. ἰταμότης enim non eſt σωφροσύνη, ſed vitium contrarium. Cæterum in eo quod ſubijcitur, οὐ φυσικὸν τοῦτό ἐστιν, εἰ ἦν τῷ περιπίπτειν, ſi interrogatiuè legas.

Pag. 841. 14. καὶ ante ἀ videtur delendum.

Pag. 842. 29 μαθὼν ὁ ἀποδοῦναι] Ms. ſic, καὶ ἀνεδίδου τῷ πωλήσαντι. χεῖρον γὰρ ἔλεγεν ὑφειρηκέναι, οὐ θησαυρόν. πάλιν ἐκεῖνος διωθεῖτο τὸ δῶρον λέγων, τὸ χωρίον πέπρακα, καὶ οὐδένα λόγον ἔχω ὑπὲρ τούτου. εἰς ἀμφισβ. κατέστ. ὁ μὲν δοῦναι βουλόμ. ὁ δὲ φιλονεικῶν μὴ λαβεῖν. καὶ ἑξῆς.

Hom. 42.

Pag. 843. 11. Melius ἐξαρχῆς περιελόμενος. nam ἑλόμενος, niſi me fallit animus, nunquam abſolutè ponitur.

l. 32. ἴσως ὡς κιβώρια μικρὰ] Poculi ſpecies apud Athenæum lib. 11 ad ſimilitudinem facta foliorum fabæ Ægyptiæ, quæ ciboria vocantur. Horat. Car. lib. 2 Ode. 7.

Obliuioſo læuia Maſſico
--Ciboria exple.

Athenæi ſunt hæc, τοῦ δὲ κώθωνος εὖ μάλα προβεβηκότος, λαβὼν ἕν τι τῶν κιβωρίων, ὡς ἐξοινῶν καὶ μεθύων ἀνέρρησε. Δίδυμος δέ, φησι, ποτηρίου εἶδος εἶναι καὶ τάχα ἂν εἴη τὰ λεγόμενα σκυφία διὰ τὸ κάτωθεν εἰς στενὸν συνῆχθαι, ὡς τὰ Αἰγύπτια κιβώρια, cùm potu liberaliore, quem κώθωνα Græci vocant, longiùs procederent &c. Caſaubonus emendat, ὡς ἔξοινος ὢν καὶ μ. quis in notis etiam ait. Eccleſia vſu fecit ſuum hoc nomen, quòd vaſe quodam in ſacris vtitur eodem nomine. cui forſan Chryſoſtomus haſce ædiculas Dianæ ſimiles dicit, vulgatiſſimum hoc poculi genus in Ægypto. Sic enim Strabo. καὶ δὴ ἡ Ἀλεξάνδρεια μεστὴ τούτων ἐστὶ κατὰ τὰ ἐργαστήρια. lib. 17.

l. 34 ὡς τὸν ἐμπρήσαντα κελεύειν μηδὲ ὀνόματι λέγεσθαι] Et tamen celari non potuit nomen, quod hodieque famoſiſſimum eſt: Ipſe enim templum illud incendit, ut famam tanti facinoris ſibi acquireret, quum nobilitari virtute non poſſet. Strabo lib. 14. τὸν δὲ νεὼν τῆς Ἀρτέμιδος, πρῶτος μὲν Χερσίφρων ἠρχιτεκτόνησεν· εἶτ' ἄλλος ἐποίησε μείζω· ὡς δὲ τοῦτον Ἡρόστρατός τις ἐνέπρησεν, ἄλλον ἀμείνω κατεσκεύασαν, συνενέγκαντες τὸν τῶν γυναικῶν κόσμον, καὶ τὰς ἰδίας οὐσίας, διαθέμενοι δὲ καὶ τοὺς προτέρους κίονας. Ex quo apparet quàm deuoti fuerint huius Deæ cultui. Id quod etiam ex eo manifeſtius eſt, quòd templo iam inſtaurato, cùm Alexander illis pollicitus eſſet, & quos feciſſent, quoſque facturi erant ſumptus, eâ lege, ut ſibi inſcriptionem concederent, valdè recuſabant, & quidam eorum facetè admodum, οὐ πρέπει θεῷ θεοῖς ἀναθήματα κατασκευάζειν.

Pag. 844. 10. ἐκεῖ μὲν ἔλεγον] Ms. ὅτι καθῄρουν αὐτῶν τὰ σεβάσματα, ἐκεῖ στίγματα καὶ τύπους περιφέρειν· ἐνταῦθα, φασιν, ὅτι κινδυνεύει τοῦτο τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν. ἀνεπλήσατε, φησι, τὰ πανταχοῦ τῆς διδασκαλίας ὑμῶν. οὕτω καὶ Ἰουδαῖοι ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ ἔλεγον. Ὁρᾶτε ὅτι ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ὑπάγει· καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν τὴν πόλιν· καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ, οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες, οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρεισιν. ἀκυ--

l. 14. καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν τὴν πόλιν] Benè interpretatur, quod eſt apud Euangeliſtam, ἡμῶν τὸν τόπον. Græci enim vrbes natura loci munitas, τόπους καὶ χωρία nominant.

l. 18. ὡς πᾶσι προκεῖσθαι]

l. 43. Videtur legendum ἱερὸν ὅπερ οὕτως ἐκαλεῖτο τοῦ Διοπετοῦς. Abſurdum eſt enim putare templum à Ioue cœlitus decidiſſe. confirmat l. 1. p. 845. ἢ ὅπερ ἄγαλμα παρ' αὐτοῖς οὕτως ἐλέγετο, vt Palladium Troianis, Ancile Romanis Liuius l. 1. antè eadem lineâ legendum videtur, ὡς ἂν ὄντος δήλου τοῦ πράγματος, ex eo quod dixit, Quis eſt homo, qui neſcit?

Pag. 845. 12. ἔννομον ἐκκλησίαν φησί, διότι τρεῖς ἐκκλησίαι ἐγίνοντο κατὰ νόμον καθ' ἕκαστον μῆνα] Ex more Athenienſium, vt Pollux docet. Extraordinarias autem conciones appellabant συγκλήτους, eo quòd ad illas ſuâ ſponte veniebant. dies enim erant noti: ad has voce præconis conuocabantur.

l. 27. Planè legendum ὅτι οὐ μόνος ἄνθρωπος τοσοῦτον ἴσχυεν, vel ὅτι μόνος, ſi legas quod incluſum eſt, οὐ τοσοῦτον ἴσχυεν. non tanta vis fuit in vno homine, aut ſi fuit, illi ſine vlla cunctatione parendum.

l. 29. ὄντως παῖδες Ἕλληνες] Ex Timæo Platonis, ὦ Σόλων, Σόλων, ἀεὶ παῖδές ἐστε Ἕλληνες. γέρων δὲ Ἕλλην οὐκ ἔστιν, οὐδὲ πολιὸν αὐτοῖς οὐδὲν χρόνῳ μάθημα. quod de Græcis dictum à ſacerdotibus Ægyptiorum abijt in prouerbium.

l. 39. Legendum ἐβόα τὸ τῶν συνελθόντων δημιουργῶν.

Pag. 846. 27. Legendum puto, καὶ ὅτι ἐκείνοις πολλαὶ αἱ θλίψεις ἦσαν. Iudæi enim aſſiduis affecti ſunt cladibus. de quibus Apoſtolus ad Theſſ. οἷς ἔφθασεν ὀργὴ εἰς τέλος. Hanc lectionem probant quæ ſequuntur.

l. 29. Videtur potiùs legendum, αἱ θλίψεις ἀποσχίζουσιν ἡμᾶς τῆς προσπαθείας τῆς πρὸς τὸν παρόντα κόσμον. quo vocabulo ſæpe vtitur. ἡ γὰρ συμπάθεια, miſericordia eſt: vt συμπάθειαν ἐκκαλέσασθαι, miſericordiam commouere.

Pag. 847. 2 ἐκβακχεύεται τότε ἡ φύσις] Pro quo Iacobus ait, ὁ τροχὸς τῆς γενέσεως φλογίζεται.

l. 9. Videtur legendum οὐκ ἄνδρες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἰκέται *καὶ γυναῖκας. nam οἰκεῖοι non ſunt famuli, ſed cognati, vel affines.*

l. 13. τῆς φύσεως ἐξέτασις τῆς ἡμετέρας] *Plutarchus & Seneca in Conſolationibus ſuis ad Apollodorum & Polybium, hinc maxima ſolatia deducunt, à communis naturæ fragilitate; ἐξέτασιν ποιούμενοι τῆς ἡμετέρας φύσεως. Item Euripides in Iphigenia,* Ἄνθρωπος ὤν τις. δεῖ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι.

l. 33. *Puto legendum* τοὺς τύπους τῆς ἐκεῖ, animo impreſſas rerum illarum figuras.

Pag. 848. 4. ὅταν εὐπαθῇ, ταχίστην ἔχει πρὸς νόσον μετάπτωσιν] *notiſſimum illud Hippocratis.* ἄκραι τῶν σωμάτων εὐεξίαι, ἀκροσφαλεῖς. *Natura enim ſemper in motu verſatur, & cùm ad ſummum peruenerit, continuò præceps ruit.*

l. 12. αὐταρκείας] Legendum σιτοχορηγίᾳ, vel χαλκίοις, vel aliquid in hunc ſenſum.

Hom. 43.

Pag. 849. 13. οὐ μέλλω] *Nec hoc ſtare poteſt, ſi quid video, nec quod in margine: niſi τὸ ſignificare* ὅσον *velimus, quod mihi eſt inauditum.* H.

Pag. 850. 14. ἐσπούδαζε τὸν λόγον καταθεῖναι] *Interp.* ſermonem annunciare. H.

l. 24. ὧν ἐνεδείκνυντο πονηρῶν] *Puto aliquid deeſſe.* H.

Pag. 852. 11. *Legendum* τὸν ἤδη ἔπεμψεν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ γένους ἡμῶν. *Sic Geographus lib.* 9. ὑπολαμβάνουσι κατασκευάσαι τὸ μαντεῖον Ἀπόλλωνα μετὰ Θέμιδος, ὠφελῆσαι βουλόμενον τὸ γένος ἡμῶν.

Hom. 44.

Pag. 853. 19. μισοῦντας, φησιν, ὑπερηφανίαν] *Habetur Exodi 18. vbi alij interpretes* πλεονεξίαν.

l. 31. *Poſt* τί γάρ *pone comma: eſt enim obiectio aduerſarij.* Quid enim, inquiet aliquis. *quo ſenſu* φησίν *apud hunc Noſtrum infinitis in locis vſurpatur.* H.

Pag. 854. 22. Si ἀπάγεται non placeat, lege ἐπείγεται.

l. 30. οὐ φιλῶ αὐτὴν περὶ ταύτης] Non attingo.

Pag. 855. 14. πολὺ δείκνυσι] Lege, δείκνυσι δι᾽ ὧν ἐστι πολὺ τίμιον.

l. 34. οὐ γὰρ εἰ πολλοὺς εἶδε, τότε ἐφείδετο] Legendum fortaſſis, οὐ γὰρ, εἰ μὴ πολλοὺς ᾔδει, τότε ἐφ. Ad ἕνα ἕκαστον hoc notat: *neq̃ enim ſi multos eſſe non noviſſet, labori ſuo peperciſſet:* id eſt, neq; enim ſi vel pauculi, vel vnus fuiſſet, minùs laboraſſet: ſed cenſuit vel vnius animæ gratiâ omnia eſſe facienda.

l. 39. σιτίν] Geniſtiuus partis.

Pag. 857. 19. *Fort.* τὰ καθ᾽ ἡμᾶς πάντα.

l. 32. *Leg.* ἱμειρόμεθα. *Tamen Heſych.* ὁμείρεται] *exponit* ἐπιθυμοῦσιν.

Hom. 45.

Pag. 860. 7. ἵνα μὴ δόξῃ ἐκείνων τὸ μὴ δοῦναι] Fortaſſe legendum, ἵνα μὴ δόξῃ ἐκείνων ἔγκλημα τὸ μὴ δοῦναι.

l. 35. κατ᾽ οὐδὲν πλέοντες τῆς Συρίας] *Luc.* οὐδὲν τῆς Ἑλλάδος λειπόμενος. κατ᾽ οὐδὲν *non memini me legiſſe alias, & forte* κατ᾽ οὐδέν.

Pag. 861. 29. οὐδὲ ἀξίωμα ᾔτουν, neq; ius ſuum poſtulabant. *i.* δικαίωμα. *vide quæ notauimus ad Hom. 10. in Heb.*

l. 30. καὶ ἀπεδέξαντο οἱ ἀδελφοί] *Textus habet* ἐδέξαντο. ἀποδέχεσθαι *non eſt* ſuſcipere, *ſed* approbare alicuius factum vel conſilium. *hinc toties apud Diod. Sic.* ἀποδοχῆς τυγχάνειν. *forte leg.* ὑπεδέξαντο. *vt l.* 41.

l. 41. καὶ ὁ Χριστὸν δεχόμενος &c.] Sanum puto. Nec enim in poſteriori membro dicere potuit, μισθὸν Χριστοῦ: quod comparationis ratio videtur requirere. dicit ergo, *qui Chriſtum recipit mercedem eam habebit, quæ repoſita eſt Chriſtum hoſpitio excipientibus.*

Pag. 862. 41. *Opinor legendum,* τί οὖν οὐ βοηθεῖς τῇ μητρί; *mater enim omnium eſt eccleſia. Cùm ærarium Eccleſiæ quotidianis ſumptibus exhauriatur, cur non ſubleuas eam, ſed oneras inſuper pauperes ad eam reijciendo?* τῇ μητρί *non poteſt eſſe ſubſtantiuum. ¶ Fortaſſis intercidit aliquid ſubſtantiuum, vt* προσθήκη, *vel tale aliquid.*

l. 42. *pro* ποιοῦσι *melius puto* πονοῦσιν.

Pag. 863. 15. βαστερνίοις] Interp. Curribus.

l. 20. ἀπατεῶν] Interp. impoſtores, vocabulum familiare Chryſoſtomo.

Hom. 46.

Pag. 864. 44. πάλιν τὸ ἴδιον.] Præferenda eſt lectio marginis: illa enim ſenſum habet: quæ in textu, non item.

Pag. 866. 4. κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἀγανάκτησιν, ἐν τοῖς σημείοις αὐτὸν ἐμβαλεῖν] Doctiſſimo Caſaubono videtur SIGNA hîc pro Caſtris Prætorianis accipi, in quæ licentiâ militari miſeri plerumq; ciues è medio foro raperentur ad necem.

Pag. 867. 1. Puto legendum, καὶ ἐπικρατεῖν.

l. 4. τοὺς δὲ σικαρίους, οἱ μὲν ἦσαν λῃσταί] *Ioſephus lib.* 2. *de Bello Iudaico cap.* 23. καθαρθείσης δὲ τῆς χώρας, ἕτερον εἶδος λῃστῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπεφύετο, οἱ καλούμενοι σικάριοι, μεθ᾽ ἡμέραν καὶ ἐν μέσῃ τῇ πόλει φονεύοντες ἀνθρώπους. μάλιστα δὲ ἐν ταῖς ἑορταῖς μισγόμενοι τῷ πλήθει, καὶ ταῖς ἐσθήσεσιν ὑποκρύπτοντες μικρὰ ξιφίδια, τούτοις ἔνυττον τοὺς διαφόρους. ἔπειτα πεσόντων, μέρος ἐγίνοντο τῶν ἐπαγανακτούντων οἱ πεφονευκότες. διὸ καὶ παντάπασιν ὑπὸ ἀξιοπιστίας ἦσαν ἀνεύρετοι. *Cic.* 2. *Cat.* non iam inter latera noſtra ſica illa verſabitur. *Item,* ſica tua deprehenſa eſt. *pro Milone.* frequentiſſimo ſenatu nuper in Capitolio ſenator inuentus, qui Milonem cum telo eſſe diceret. nudauit ſe in ſanctiſſimo templo. *hoc telum eſt ſica: cum telo,* ξιφήρης.

l. 7. καὶ Ἐσσηνοί, οἱ καὶ ὅσιοι λέγονται] *Hos enim trium ſectarum apud Iudæos fuiſſe optimos Ioſephus ait: de quorum accuratiſſima diſciplina multa idem auctor, ſed hæc inprimis lib.* 2. *de Bello Iud. cap.* 12. *De eo, quem in ſuum gregem aſciſcunt,* ὅρκους αὐτοῖς ὄμνυσι φρικώδεις, πρῶτον μὲν εὐσεβήσειν τὸ θεῖον· ἔπειτα τὰ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια φυλάξειν, καὶ μήτε κατὰ γνώμην βλάψειν τινά, μήτε ἐξ ἐπιτάγματος· μισήσειν δ᾽ ἀεὶ τοὺς ἀδίκους, καὶ συναγωνιεῖσθαι τοῖς δικαίοις· τὸ πιστὸν ἀεὶ παρέξειν πᾶσι, μάλιστα δὲ τοῖς κρατοῦσιν· οὐ γὰρ *δίχα Θεοῦ περιγίνεσθαί τινι τὴν ἀρχήν. ὅσιος autem eſt δίκαιος, vt Plato docet in Euthyphrone & Protagora. Quod autem Noſter addit τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ Ἐσσηνοὶ ὄνομα, quum haſidim Græci vertant ὅσιοι, videtur inde nomen ductum: Ioſephus quoque affirmat ἀπὸ τῆς ὁσιότητος nomen illis inditum. Sed quid hoc eſt, quod mox ſequitur, οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ σικάριοι, διὰ τὸ εἶναι ζηλωταί; videtur enim alieniſſimum hoc nomen ab illis Eſſenorum inſtitutis, quæ ſuprà retulimus, neq; iidem appellari potuerunt ὅσιοι καὶ σικάριοι. difficilis hic nodus & mihi inſolubilis. Erat quidem inter Iudæos in obſidione vrbis impia factio ſicariorum, qui ſe cognominabant Zelotas, de quibus hæc Ioſephus lib. 4. cap. 12. οἱ δὲ δοκιμώτατοι τῶν ἀρχιερέων, Γαμαλᾶ μὲν Ἰησοῦς, Ἀνάνου δὲ Ἄνανος, πολλὰ τὸν δῆμον εἰς νωθρείαν κατονειδίζοντες ἐν ταῖς συνόδοις, ἐπήγειραν τοῖς Ζηλωταῖς. τοῦτο γὰρ αὐτοὺς ἐκάλεσαν, ὡς ἐπ᾽ ἀγαθοῖς ἐπιτηδεύμασι, καὶ οὐ ζηλώσαντες τὰ κάκιστα τῶν ἔργων, καὶ ὑπερβαλλόμενοι πονηρίᾳ. ſic enim legimus, vocabulo ad finē addito, quod deſuit. hos eoſdem Ζηλωτὰς appellat, ἀνοσίους καὶ μιαιφόνους, quod planè contrarium eſt Eſſenorum ſtudijs, quos appellatos eſſe ὁσίους Noſter ait, et Ioſephus affirmat. An quum Eſſeni quoq; Zelotæ dicerentur, quòd erant itidem vt Paulus & Phariſæi, ζηλωταὶ τοῦ νόμου καὶ τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων, hoc illi ſcelerati, vt fit, cognomen ſibi vendicabant, quo ſimiles eorum viderentur? Nam & Apoſtolorum vnus cognominatus eſt Simon Zelotes apud Lucam: quem Matthæus nomine Hebræo Cananitē vocat, quem quidam ex Eſſenorum ordine fuiſſe arbitrantur, & inde nactū eſſe hoc cognomentum. Sed cùm Noſter affirmet, ſicarios à quibuſdam haberi ſectæ cuiuſdam apud Hebræos appellationem, eoſdemq; Eſſenos perhiberi, niſi me fallit animus, aut ignorantia Latini ſermonis, aut oſcitantia lapſus eſt. Quid ſi legas, οἱ δὲ αὐτοὶ σικάριοι καὶ Ζηλωταὶ, διὰ τὸ ζηλωτὰς τῶν κακῶν ἔργων, vt eſt apud Ioſephum? certè διὰ τὸ ζηλωταὶ εἶναι, non eſt ratio, cur ὅσιοι ſicarij dicerentur. an veri Eſſeni erant ὅσιοι, qui nomen illud falsò ſibi ſumebant, ſicarij? mihi hîc aqua hæret. diligentiùs hæc perquirant, quibus eſt animus atq; otium.*

l. 18. ὅταν κοινωνῶμεν αὐτοῖς τῆς δόξης; οὐ παρ᾽ ἡμᾶς, ἀλλὰ περὶ τοὺς οὐκ ἔχοντας χριστόν] Mera ænigmata.

l. 41. forſitan melius ἀπεσπάσατο, *vt l. 40. ſed & ferri poteſt* ἐπεσπάσατο, pertraxit ad ſe.

Pag. 868. 3. Legendum videtur, ὡς οὐκ ἔξεστι μηδὲ τοῖς ἀμυήτοις συγχωρεῖν παρεῖναι. *vt ſit* ὡς, ἀντὶ τοῦ, ὅτι.

l. 20. ἀποτάξασθαι] Nihil ſolicitandum. Docet, vt puto, in rebus tantùm minoribus rationem habendam eius qui offenditur, in maioribus non item. hoc exemplis illuſtrat. *Si quis eſu carnium offendatur, à carnibus abſtinebo: at ſi quis offendatur quòd ſeculo renunciem, relictiſq; omnibus* (hoc enim eſt ἀποτάξασθαι) *vnica curem diuina, illius ratio non eſt habenda.* Quid ſit ἀποταγὴ & ὑποταγὴ docet Iſidorus Peluſiota Epiſt. l. 1. ep. 1. H.

l. 24. ἵνα μὴ τῇ ἁδροτ-] *Legendum è Pauli contextu,* μή τις ὑμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότ. *aliàs enim ſententia eſt imperfecta.* H.

l. 29. ἐκεῖνος μὲν ἐφείσατο, αὐτὸς δὲ οὐκέτι] i. Petrus ideo abſtinuit: *at* Paulus (*is enim eſt* αὐτὸς) non item. *ſpectat illud Petri in Antiochia, vbi Paulus ipſum, quòd gentibus ſeſe ſubduxerat, reprehendit.* H.

Pag. 869. 8. λέγει τὴν θρησκείαν] *Dicendum videtur,* λέγει τὴν πατρίδα. H.

l. 15. τεταγμένον ἄνδρα] *Mendum eſt in* τεταγμένον.

Hom. 47.

l. 22. ὅπερ ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ ἐποίησεν, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα πρὸ τοῦ τῇ συγγενείᾳ τῆς φωνῆς αὐτοὺς ἐπισπᾶται] *Ergo Chryſoſtomi ſententia eſt, Paulum Hebraicè ſcripſiſſe ad Hebræos. Contrà Caluinus affert validiſſimum argumentum ex v. 6. noni cap. eiuſdem epiſtolæ,* ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διαθεμένου. Nomen, *inquit*, Hebræum non ſignificat teſtamentum, ſed fœdus aut pactum. διαθήκη Græca vox, vtrumq; declarat. Si igitur, *inquit*, ſcripſiſſet Hebraicè, nullus fuiſſet huic argumentationi locus à notatione nominis. *Sed non minus validum eſt argumentum Chryſoſtomi. Nam ſi Hebræi non ferebant hîc Paulum niſi Hebraicè diſſerentem, multò minus tuliſſent alio ſermone ſcribentem.*

l. 38. ἵνα μὴ πάλιν ἐπάγαγω]

l. 44. κατηχημένων] quid ſi κατηχουμένων?

Pag. 870. 4. Puto legendum παρὰ Γαμαλιῆλον, *vt reſpondeat* τῷ παρὰ πόδας.

Pag. 871. 43. τούτῳ] legendum τοῦτο.

Pag. 872. 6. Legendum vtrobiq;, vt puto, ὅ,τι

l. 22. Videtur explendum ἔνθα βιωτικὰ πράγματα κρίνεται.

l. 32. ἴδωμεν καὶ ἡμεῖς τῶν ἀνεγκλήτων.]

l. 36. Legendum καὶ μὴ ἠπατώμεθα: vel lin. præced. pro καλλωπιζόμεθα, legendum καλλωπίζοντες.

l. 44. Planè legendum κἂν φανερῶς ἡμῶν καταγινώσκῃ διὰ τὸ δόγμα, ἀλλὰ ἀποδέξεται, *vt hoc verbis ſubſequentibus reſpondeat. niſi enim ſublatâ negatione nulla eſt antitheſis.* κἂν *autem,* etiamſi, *eſt aduerſatiua particula. Sic pag. 873. l. 6.* ἄλλοι δὲ καὶ καταγινώσκοντες αὐτῶν διὰ τὸ δόγμα, ᾐδέσθησαν διὰ τὸν βίον. *Et verbum* καταγινώσκειν *nunquam ferè ponitur abſq; genitiuo.*

Pag. 873. 18. τοῦτο, κακὸν ἄναρχον καὶ ὑλικὸν ὑποτίθεται] *Hæc Hermogenis hæretici fuit opinio, qui materiam fecit Deo coæternam, & principium malorum omnium: quem luculentè refutat Tertullianus. At Plato non ipſam materiam, quamuis æternam, mali cauſam facit, ſed prauam quandam* τῆς ὕλης ἀνάδοσιν πλημμελῶς κινουμένης, *quam 10. Legum, animam maleficam, i.* ψυχὴν κακοποιὸν *appellat, vt Plutarchus docet,* περὶ τῆς ἐν τῷ Τιμαίῳ ψυχογονίας. *Verum idem de Oraculorum defectu,* πολλὰ ποιοῦντος ἡμῖν Θεοῦ καὶ παρασκευάζοντος, ἐπάγει φθορὰν ἐνίοις καὶ στέρησιν ἡ φύσις, μᾶλλον δὲ ἡ ὕλη στέρησις οὖσα, ἀναφύεται πολλάκις καὶ ἀδημονεῖ τὸ γενόμενον ὑπὸ κρείττονος αἰτίας. *Videtur ſenſiſſe idem quod Auguſtinus, malum eſſe priuationem, itaq; eius deficientem cauſam potiùs quam efficientem eſſe quærendam. Quod verò ait materiam priuationem eſſe,* ἔστι μὲν ὡς ἀληθῶς, ἔστι δὲ ὡς ἕν. *vt docet Philoſophus 1. Phyſ. c. 7.* ἔστι γὰρ τὸ ὑποκείμενον, ἀριθμῷ μὲν ἕν, εἴδει δὲ δύο· ὁ μὲν γὰρ ἄνθρωπος, καὶ ὁ χρυσὸς, καὶ ὅλως ἡ ὕλη, ἀριθμητή· τόδε γάρ τι μᾶλλον, καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκὸς, ἐξ αὐτοῦ γίνεται τὸ γινόμενον· ἡ δὲ στέρησις, καὶ ἡ ἐναντίωσις, συμβεβηκός. *Eodem capite :* τὸ γὰρ εἶδος λέγω καὶ λόγῳ ταὐτόν. οὐ γὰρ ταὐτὸν ἀνθρώπῳ καὶ τῷ ἀμούσῳ εἶναι. καὶ τὸ μὲν ὑπομένει, τὸ δ' οὐχ ὑπομένει. *Quamobrem inquit,* ἔστι μὲν ὡς δύο λεκτέον εἶναι τὰς ἀρχάς, ἔστι δ' ὡς τρεῖς. *Illud etiam ad hunc locum pertinet, quod idem Plutarchus ait eodem lib.* οὐ μὲν ἓν λέγουσιν οἱ λέγοντες, ὅτι Πλάτων τὸ ταῖς γινομέναις παρακείμενον ὑποκείμενον στοιχεῖον ἐξαιρῶν, ὃ νῦν ὕλην καὶ φύσιν καλοῦσι, πολλῶν ἀπήλλαξε καὶ μεγάλων ἀποριῶν τοὺς φιλοσόφους. *Quibus? hac maximè, quod neſciebant vnde originem mali ducerent. Hac autem inuenta, mali ſimul apparuit origo. Quæ ratio Epicurum impulit, vt mundum, quem tot incommodis refertum videbat, opus eſſe Deorum negaret, atq; ex atomis conſtatum diceret: de cauſis enim ille ſolam materiam amplectitur, vt erat* παχύτερος. *Ex quo ſectator eius Lucretius ait:*

Nequaquam nobis diuinitus eſſe creatam
Naturam mundi, quæ tanta eſt prædita culpa.

Sed Plato reuera primus materiam primam in rerum natura vidit, quam in Timæo tum πανδεχῆ, *tum* τιθήνην, *tum* χώραν *nuncupat.* Matricem *Tertullianus appellat. Nam ante eum, quos Ariſtoteles Phyſicos vocat, quatuor elementa ſtatuebant principia rerum, vt Thales aquam, ignem alius, Empedocles omnia quatuor,* τὸ ἄναρχον *Deo coæternum, quæ Manichæorum eſt prauitas.* ἔνυλον, *materiæ concretum.*

l. 12. Legendum, ψυχὴ γὰρ βασανιζομένη μελλούσαις κακοῖς, ὥσπερ τινὰς παραμυθίας ταύτης ἐπινοεῖν ἑαυτῇ πειρᾶται, ἵνα μὴ λυπῆται λογιζομένη ὅτι κρίσις. *Sed hunc locum plenius tractat in illis de Fato ſermonibus, demonſtrans eos, qui male viuunt, non libenter credere iudicium vltimum & reſurrectionem, ſed voluntaria quadam obliuione delere hæc omnia ex animo.* ὃ γάρ τις βούλεται, τοῦτο καὶ οἴεται. διὸ καὶ ῥᾷστόν ἐστιν ἁπάντων ἑαυτὸν ἐξαπατῆσαι, *inquit Orator Olynthiaca 3.*

l. 21. Pro certo legendum, μὴ μόνα [illegible] βουλόμενον, ὅτι [illegible], ὅτι ἀπλῶς τὰ [illegible] οὐ βουλευόμεθα. *Deliberamus enim & ſtatuimus non de præteritis aut præſentibus, ſed de futuris: neq; verò de iis, quæ non ſunt in noſtra poteſtate: nec de neceſſariis & æternis,* καὶ μὴ ἐνδεχομένων ἄλλως ἔχειν, *vt Philoſophus docet Ethicorum 3.* περὶ δὲ τῶν ἀϊδίων οὐδεὶς βουλεύεται· ἀλλ' οὐδὲ περὶ τῶν ἐν κινήσει μὲν, ἀεὶ δὲ κατὰ τὰ αὐτὰ γινομένων, εἴτ' ἐξ ἀνάγκης, εἴτε δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν, οἷον τροπῶν, ἢ ἀνατολῶν. *Hæc noſtram emendationem comprobant.*

l. 29. Lego, πότε ἂν αὐτὰ εἰς [illegible] ἑαυτῆς αὖ ἄλλοις.

Hom. 48.

Pag. 875. 3. ὡς δὲ προέτειναν αὐτὸν τοῖς ἱμᾶσι] *Beza propriè hoc verbum reddidit, quum diſtendiſſent eum loris. At ipſa tenduntur lora, non vinctus. Vnde apud Poetam* πρότονος *eſt funis nauticus. Iliad. 1.*

ἱστὸν δ' ἱστοδόκῃ πέλασαν προτόνοισιν ὑφέντες.

Virgil.

-- Et ſtuppea vincula collo
Intendunt. --

προτείνειν *igitur ex antecedente eſt ligare, vt vetus Interpres reddidit, quod ligando tenduntur vincula.*

Pag. 875. 8. προνομίαν] Oecumenius, πρόνοιαν: corruptè, vt puto. Nec enim πρόνοια pro priuilegio & honore ſumitur. Heſychius προνομία interpretatur τὸ ὑπερβάλλον τῷ ἀξιώματι, ἢ ἡ ἐκτὸς νόμων ἐξουσία. Varinus προνομίαν exponit θεσμῶν, δικαιωμάτων. atq; hinc nomen προνομία, *honos, priuilegium,* προεδρία, δικαίωμα. Suidas, προνομία, [illegible] προνομία ἡ τιμὴ πλείονος. H.

Pag. 876. 2. κατηγορεῖται] Interpres legit κατηγορίας.

l. 19. ἀπολογεῖται] Mss. noſtri hæc ſtatim ſubinferunt. Διὰ τί Ἰουδαῖος ὢν καὶ ἐκεῖ ἀναστραφεὶς, οὐκ ἐκεῖ ἔμεινεν, οὐδὲ ἐκεῖ διέτριβεν, εἰ μὴ μυρία κατ' αὐτοῦ κατασκευάσαι ἤθελε, πῶς τυχὼν καθάπερ τις φυγὰς κατέφυγεν;

l. 37. τοῦτο μάλιστα ἐπεζήτουν οἱ Ἰουδαῖοι.

Pag. 877. 1. θαρσοῦντι] Suſpectum. malim θαρροῦντα vt ad Paulum παρρησιάζοντα referatur.

l. 25. Melius, [illegible] ἀμυνεῖται, *deleta negatione, ſed hic vſitatius erat* ἀμυνεῖ.

l. 30. καὶ οὐκ ἄν τις [illegible] τὴν ἀνδρείαν τὴν [illegible] ἀνδρείαν εἴποι] *Cic. 1. Offic.* Qui autem non defendit, nec obſiſtit, ſi poteſt, iniuriæ, tam eſt in vitio, quàm ſi parentes, aut amicos, aut ſocios deſerat. *Et non ita multò poſt,* Prætermittendæ autem defenſionis, deſerendiq; officij plures ſolent eſſe cauſæ. Nam aut inimicitias & laborem, aut ſumptus ſuſcipere nolunt: aut etiam negligentia, pigritia, inertia, aut ſuis ſtudiis occupationibuſq; ſic impediuntur, vt quos tutari debeant, deſertos eſſe patiantur. *Et mox,* Eſt autem difficilis cura rerum alienarum. Quanquam Terentianus ille Chremes, humani nihil a ſe alienum putat.

l. 38. αὕτη ἐστὶ μεγαλοψυχία ἀρετὴ, καὶ [illegible] ἡ ἀσωτία] *At apud Philoſophum Ethicorum 4.* ἡ ὑπερβολὴ τῆς μεγαλοψυχίας *eſt* ἡ χαυνότης. *ſed Noſter magnanimitatem hîc pro liberalitate & munificentiâ poſuit. nihil eſt enim tam anguſti animi tamq; parui, quàm amare diuitias,* καὶ ἧττον εἶναι χρημάτων. *vt pag. 878. l. 1.* ὁ δὲ [illegible] τὰ χρήματα, οὐδ' ἐστὶ μεγαλόψυχος.

l. 38. Forte legend. καὶ τὸ [illegible] εἶναι [illegible], *&c.*

Pag. 878. 5. [illegible] *melius delebitur.*

Hom. 49.

Pag. 879. 15. Legendum [illegible].

Pag. 880. 2. Legendum καὶ ἀμυντικοὶ [illegible] *videlicet* [illegible] *de quo genere dicendi diximus ad Hebræos.*

l. 33.

l. 39. τὰ ἐνόντα ἐστὶ τὰ ἐνδεχόμενα, *vt docuimus.*

Pag. 881. 9. Videtur τοιοῦτον. *nam ſi rei magnitudinem ſignificare voluit,* τηλικοῦτον *diceret, non* τοσοῦτον.

l. 33. κατ' ἐκεῖνα γὰρ ἢ κατὰ τοῦτο] *Vel ſubaudiendum* μᾶλλον. *vt*

βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι.

vel legendum, ὁ κατ' αὐτοῦ.

l. 42. παχεῖς τινες ὄντες] *Elias Thiſbites ex tranſlatione Pauli Phagij.* Duos diſcipulos habuit Antigonus vir Sochæus, quorum vni Zadok, alteri verò Baiethos nomen fuit, qui deficientes à præceptore ad homines malos, cæperunt negare legem oretenus traditam, neq; fidem habuerunt, niſi ei quod in lege ſcriptum erat. Qua de cauſa *Keraïm*, quaſi dicat, Bibliaci ſiue Textuales, appellati ſunt. Et in lingua Romana vocant eos Sadducæos: qui vocati ſunt ab Hebræis etiam Baieſothim. *Dicit eos defeciſſe ad cœtum impiorum, quod erant Epicurei, negantes tum immortalitatem animæ, tum reſurrectionem. Itaq; eos pingues & craſſos Noſter appellat, qui nihil credebant niſi quod viderent tenerentq;.*

Pag. 882. 2. Lege καὶ αὐτὰ δὲ τὰ εἰρημένα Παύλῳ.

l. 29. οὕτως ἑαυτὸν ἀφίησιν] *Hoc quid ſit, non intelligo. Emendo quod eſt ad marginem,* εἶχεν ἐξ αὐτοῦ σωτηρίαν, proijciens ſe in Deum, habuit ex eo ſalutem. *& veram hanc exiſtimo lectionem.*

l. 41. οὐκ ἐμνημόνευον αὐτοῦ οἱ εὐνοῦχοι] *Atqui non erant Eunuchi, ſed alter* σιτοποιὸς, *alter* οἰνοχόος. *Gen. 40. At Eunuchos Hebræi vocant omneis, qui fidem habebant apud regem, & erant de regis familia, ab ijs, quibus committebant coniuges, qui neceſſitate erant, non voluntate omnium fideliſſimi, vt Chimchi docet, et Iunius* aulicos *vertit illud vocabulum, quod* Eunuchos *propriè ſignificat.*

Pag. 883. 1. Legendum ἐπιλανθάνεται αὐτοῦ ὁ εὐνοῦχος, ἵνα λάθῃ Αἴγυπτον. λανθάνω lateo, λανθάνομαι, obliuiſcor.

l. 21. Videtur legendum, οὐκ αὖ μᾶλλον φιλοσοφήσῃ αὐτῷ αἱ γυναῖκες *c. xv. 23.*

l. 30. Legendum, ἵνα μὴ τὸ φρόνημα διαφορᾶς αἴτιον ᾖ, vt ne magni ſpiritus vxoris diſcordiam in impari coniugio pariant. *ſi legas* διαφθορᾶς, *adulterium declarat.*

l. 36. Melius ἀπὸ βουλομένων ἀκούειν.

Hom. 50.

Pag. 884. 15. Lege φοβούμενος τοῦ δήμου τῆς ὀργῆς τὴν ὁρμήν.

Pag. 885. 3. Lege τῆς τῶν Ναζωραίων αἱρέσεως.

l. 7. Poſt ὑβρίζουσι *ponatur colon.*

l. 16. ὄντα σε κριτὴν τῷ ἔθνει τούτῳ, *legendum, vt eſt in textu.*

l. 28. Lege ὅτι καὶ αὐτὸς οἶδε μηδὲν ὧν κατηγορεῖται πεποιηκότα.

l. 30. Legendum videtur ἐν Ἱεροσολύμοις πεποιηκότα, *vel* εἰργασμένον.

Pag. 886. 3. καὶ ἐκβάλλει αὐτοὺς τὸ προσώπου] In ἐκβάλλει mendum eſt.

l. 12. ταῦτα γὰρ παρ' ἐκείνων] Imperfecta hæc, nec facilè inuenio quod ſubſtituam, niſi quòd pro κινδύνῳ ὄντος, mallem κινδυνεύοντος.

l. 17. χαλινῷ συστέλλειν]

l. 18. ἐπειδὴ περὶ τούτου μακρὰ ἐδημηγόρησεν ὁ Τέρτυλλος] *Primum hoc falſum eſt. Tertullus enim concionem habuit* σύντομον, *veritus prolixitatis offenſionem. deinde quæ ſubſequuntur, non cohærent. aut igitur legendum* ἐπειδὴ περὶ τούτου μακρὰ ἐδημηγόρησαν, ὁ Τέρτυλλος οἶδας ὅτι ἐγκόπτεται, *vel* κόπτεται, *quod melius.* μακρὰ ἐδημηγόρησαν, *nempe ſummus ſacerdos & ſeniorum aliquis, de quibus dicitur l. 1.* οἵτινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ Παύλου. Qui declarabant, *vt noſtri iuriſconſulti loquuntur,* præſidi contra Paulum. *Non poſſum enim probare Bezæ verſionem.* Qui comparuerunt coram præſide contra Paulum. *Cùm igitur illi in ſua declaratione prolixiores fuiſſent, Tertullus, cui* δευτερολογία *contigit, videns Præſidem tædio affectum, breuiter perorauit. Sed Beza deceptus videtur à veteri Interprete, qui vertit,* τὸ ἐνεφάνισαν τῷ ἡγεμόνι, Præſide adierunt. *at nemo præſidem aut iudicem ſine aliqua oratione adit, vt Virg.*

Regem adit, & regi memorat nomenq;
genuſq;.

ſi legas δηλονότι ἐγκόπτεται, *de Tertullo, non de præſide intelligendum eſt.*

Pag. 887. 14. Legendum, ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχειν. *ſic Græci codices habent, & vetus Interp. In hoc & ipſe ſtudeo ſine offendiculo conſcientiam habere. Sic verbo hoc vtitur in Pluto Comicus,* ἀσκεῖν τὸν ἄρχοντα τρόπον, & σφόδρ' ἐστὶ συμφέρον, τὸ μηδὲν ἀσκεῖν ὑμᾶς ἐν τῷ νῦν χρόνῳ. *Rectè vetus hoc verbum reddidit, nam & Noſter v. 26.* καὶ πρὸς Θεὸν [illegible] ἀπρόσκοπος.

l. 27. ὥσπερ εἰ ἐλάνθανεν οὐκ ἔχουσιν εἰπεῖν] *Non videtur hæc inter ſe cohærere. Nec enim* οὐκ ἔχουσιν εἰπεῖν *interpretatur* ἐπέπραξα. *Abſunt hæc à Codd. Mſſ. ſed cum inſigniori ſententiæ damno.*

l. 26. Legendum, τίνος αὖ εἴπῃ ἡμῖν [illegible] ἀληθείᾳ καὶ ἴσως [illegible] *præpoſitione deleta.*

Pag. 888. 20. Lege καὶ οὐδεὶς ὄντως τῷ [illegible]

l. 21. Cenſeo legendum, μὴ [illegible] τοῖς ἡμετέροις λογισμοῖς, ἀλλ' ἐν βάθει τῆς διανοίας [illegible]. ὥστε &c. *vt p. 888. 28.* ἐν τῷ βάθει [illegible]. ἐν τοῖς λογισμοῖς τοῖς ἡμετέροις [illegible] αὐτίκα [illegible] *eſt,* τὸ ἐξ ἐναντίας, *aduerſarij.* [illegible], *videlicet* τὸ θυμὸν [illegible] τῷ βάθει διανοίας [illegible]. ὁ δὲ ἐναντίας *eſt qui nobiſcum rixatur. Ut ne ventus verborum aduerſarij facilè penetret ad iracundiam, intus in profundo mentis reconditam.*

l. 22. Legendum ἀλλὰ παρ' ἡμῶν δέχεσθαι τὸν ἄνεμον, τοῦτ' ἔστι τὸν συμμέτρως αὐτὸν κινεῖν καὶ ἀφιέναι, *nempe* τὸν θυμὸν, ὥστε ὀργίζεσθαι, καὶ οἷς δεῖ, καὶ ἐφ' οἷς δεῖ, καὶ ὡς, καὶ ὅτε δεῖ, *vt inquit Philoſophus.* τὸν παρ' ἡμῶν ἄνεμον *vocat,* τὸν ὀρθὸν λόγον, *qui tum habenas iræ relaxat, tum contrahit.*

l. 23. οὐ ἔξωθεν ἀνέμων δεόμεθα, *nempe* τῶν ἄλλων, *ſed potiùs opprobrium iram commouens. Mirificè*

continuatio

continuauit tranſlationem, & vult vnumquemq; noſtrum τοιοῦτον εἶναι τῷ θυμῷ. *mens enim & ratio cuiuſq; is eſt quiſq;. preclarè enim philoſophus Ethic. 9. cap. 8.* ὁ σπουδαῖος χαρίζεται ἑαυτοῦ τῷ κυριωτάτῳ, καὶ πάντα τούτῳ πείθεται. ὥσπερ δὲ καὶ πόλις τὸ κυριώτατον μάλιστ' εἶναι δοκεῖ, καὶ πᾶν ἄλλο σύστημα, οὕτω καὶ ἄνθρωπος. καὶ φίλαυτος δὲ μάλιστα ὁ τοῦτο ἀγαπῶν, καὶ τούτῳ χαριζόμενος. καὶ ἐγκρατὴς δὴ καὶ ἀκρατὴς λέγεται, τῷ κρατεῖν τὸν νοῦν ἢ μὴ κρατεῖν, ὡς τούτου ἑκάστου ὄντος. καὶ πεπραχέναι δοκοῦσιν αὐτοὶ, καὶ ἑκουσίως τὰ μετὰ λόγου μάλιστα.

l. 30. Fortè ex antecedentibus legendum, ὅταν τῆς ψυχῆς τὸ στερρὸν καταγνῶμεν, *cum animi durities frangenda eſt. quod oſtendit* τὸ προςτεχθὲς εἰρημένον, ὅταν πώρωσιν μαλάξαι δέῃ. *vel leg.* ὅταν τὴν ψυχὴν καταγνῶμεν. *quid eſt enim hic* condemnare animam?

l. 42. ἀπεῖρος γὰρ ἐν ἑαυτῷ ἐστίν.] *Hoc verum eſt, teſte Plutarcho: ſic enim* ἐν τῷ περὶ ἀοργησίας· ὁ δὲ θυμὸς οὐχ, ὥς φησιν ὁ Μελάνθιος, τὰ δεινὰ πράττει τὰς φρένας μετοικίσας, ἀλλ' ἐξοικίσας τελέως καὶ ἀποκλείσας, ὥσπερ οἱ συνεμπιπρῶντες ἑαυτοὺς ταῖς οἰκίαις, πάντα ταραχῆς καὶ καπνοῦ καὶ ψόφου μεστὰ ποιεῖ τὰ ἐντὸς, ὥστε μήτ' ἰδεῖν, μήτ' ἀκοῦσαι τῶν ὠφελούντων.

Pag. 889. 4. legendum ἀνύποπτον οὐδ' ἐστὶ πυρετὸν ἔχειν καὶ οἴδημα.

l. 42. Legendum, μηδὲ τὰς αὐτοῦ ἐντολὰς παραψάλλε.

Hom. 51.

Pag. 890. 33. καίτοι εἰ κατεγνώκει - πονηροῦ] *Pro* οὐδ' ἂν ἠθέλησεν ἀκοῦσαι, *legen.* οὐδ' ἂν ἠθέλησε τοιαῦτα ἀκοῦσαι, *ut totius periodi ſenſus ſit:* Atqui ſi Paulũ condemnâſſet, non hoc feciſſet (*i. non pecunias expectâſſet*) neq; talia (*qualia ſc. diſceptabat Paulus*) audire voluiſſet ab homine condemnato & malefico. H.

l. 40. εἰς τὸ πάλιν ἐντυχεῖν] ſc. τῷ Φήστῳ περὶ Παύλου, vt puto.

Pag. 891. 39. ἀλλὰ καὶ παρὰ ἐκείνους ἔχειν ἀπολογίαν τὴν ἔφεσιν] *Senſus eſt*, vt Feſtus ſe poſſet Iudæis excuſare, quòd Paulus ad Cæſarem prouocâſſet. ἔφεσις *eſt* prouocatio. *Dem.* καὶ παρὼν αὐτὸς ὅτι ἀπεδιῄτησέ μου ὁ διαιτητὴς, οὐκ ἐφῆκεν εἰς τὸ δικαστήριον, ἐνέμεινε τῇ διαίτῃ. *Et quum præſens eſſet, ſententia ſecundum me dictâ, non prouocauit ab arbitro ad iudices, acquieuitq;. plenum eſt* δίκην ἐφῆκεν ἐπὶ τὸ δικαστήριον. *Lucianus,* ἡ δ' ἔφεσις ἐπὶ τὸν Δία ἔστω. ad Iouem prouocatio ſit. *Idem,* εἰ δέ τις ἄδικον οἴοιτο φαίνεσθαι τὴν κρίσιν, ἐξεῖναι ἐφέντι ἐπ' ἐμὲ δικάζεσθαι. ad me litem permittat deferendam.

Pag. 893. 10. εἰπεῖν· ἄνδρες οἱ συμ.] Ms. magis conciſe, εἰπεῖν αἰτούμενοι κατ' αὐτοῦ δίκην, ἐβούλοντο αὐτὸν εἰς ὕψος. vbi fortè inter δίκην & ἤδη, interponendum τουτέστι, vt illud quod ſequitur, ſit præcedentis expoſitio. -- ——

l. 25. Puto legendum πῶς αὐτὸς συλλογίζεται, *vel* αὐτοῖς. ¶ Puto rectum eſſe αὐτοῖς.

l. 41. εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα] Nullus video, quorſum hîc de abductione ad Hieroſolyma ageretur. Legendum puto εἰς τὴν Ῥώμην. Nam Iudæorum inſidiæ & appellatio Pauli ad Cæſarem hoc effecerunt, vt & verbi diuini prædicatio augeretur, & Paulus ſaluus Romam (non Hieroſolyma) perueniret. Et (quod ſtatim ſequitur) hæc cauſa Romam veniſſe celebriorem Paulum fecit, quàm ſi occultò, ſponteque veniſſet: reſq; hæc Iudæos Romæ tum verſantes magis conuocauit. Deinde quod ſequitur, ἐνδιατρίψαντες αὐτοῦ Ἱεροσολύμοις, gloſſema omnino eſt errantis ſcioli, qui ad illa verba, ἔτι πάλιν χεῖρον γίνεται, illa expoſitionis cauſâ falſò notârat. Nam quod dicitur, ἔτι πάλιν χεῖρον γίνεται, apertè ſpectat ad illud in contextu v. 13. ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν. Nam hinc infert Chryſoſtomus, inſidias in Paulum Deo non fortunante, nullâ temporis diuturnitate corroborari. quin etiam inferius, ante ὅρα πάλιν, exprimendam puto illam textûs particulam, v. 13. legendumq;, ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν. ὅρα πάλιν -- Sic enim omnia, vti puto, fient magis perſpicua.

l. 44. Fortè αὐτοῖς ἔχθει.

Pag. 894. 1. δὲ ἐστὶ expungenda puto.

Pag. 895. 25. ἀπολαύετε] Leg. cum interrogatione.

Pag. 896. 9. τί δὲ ἐν τῇ ψυχῇ ὁ θυμὸς, ἡ ἐπιθυμία, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἐὰν ὑπερβῇ τὸ μέτρον;] *Nullam Chryſoſtomus huic quæſtioni reſponſionem ſubijcit. Nos vice reſponſionis ſubijciemus hoc Oraculum Ariſtotelis Ethicorum 4 c. 11.* τὸ γὰρ κακὸν καὶ αὐτὸ ἀπόλλυσι, κἂν ὁλόκληρον ᾖ, ἀφόρητον γίνεται.

l. 22. ἕτοιμοι γὰρ αὐτῷ πρὸς κατατρυγὴν ἀπὸ τοῦ πλούτου μάλιστα γίνονται] κατατρυγᾶν *eſt* καθελεῖν. *vt Hom. 36. pag. 818. 33.* τούτους κατατρυγῶσι τοὺς ἐχθρούς. *Inde eſt hæc* κατατρυγὴ, *ad quam ſuis opibus diuites expoſiti ſunt Diabolo.*

Hom. 52.

l. 35. ἔδει οὖν συλλέγεσθαι ἀκροατήριον τῷ Παύλῳ] *Feſtus ergo produxit Apoſtolum, quem animi cauſâ cum Agrippa rege, tanquam feſtiuum aliquod acroama perorantem audirent. Acroamata ſunt, quos* πρὸς ψυχαγωγίαν *audiebant, vt hiſtriones* ἐπιδειπνίους, *poetas recitantes, ſymphoniacos in conuiuijs. Cic. pro Archia:* Themiſtoclem illum, ſummum Athenis virum dixiſſe aiunt, cùm ex eo quæreretur, quod acroama, aut cuius vocem libentiſſimè audiret, Eius, inquit, à quo ſua virtus optimè prædicaretur. *Item pro Seſtio de P. Clodio:* Ipſe ille maximè ludius, non ſolùm ſpectator, ſed actor & acroama. *de perſonis enim hoc nomen dicitur. Nec non Æſchines & Demoſthenes in illis* ἀντιπάλοις λόγοις *pro & contra Cteſiphontem,* ἀκροάματα τῆς Ἑλλάδος γεγόνασι. *Magna enim frequentia mortalium vndiq; confluentium, & totius Græciæ concurſu iudicium illud, teſte Cicerone, celebratum eſt, cùm ad famam tantæ cauſæ tantorumq; ingeniorum omnes vbiq; excitarentur.*

Pag. 897. 16. περὶ τοῦ ἀνδρὸς] Ferri poteſt, vt puto, conſtructio. Si non placet, expungi poterit περὶ ſine detrimento.

l. 36. ἔχει πῶς τὸ ὑφορμοῦν θεραπεύει] *Rhetores dicuntur* θεραπεύειν τὸ λυποῦν, *quum quod illis moleſtum eſt, & opponi poteſt, per occupationem ſanant: quod nunc dicitur* τὸ ὑφορμοῦν, *eò quod latet in abſcondito, repentè exoriens. Itaq; hoc idem dicunt* λύειν ἀνακύπτουσαν ἀντίθεσιν. *tranſlatum à prædonibus, qui in ſtationibus ſuis, quas Strabo vocat* ὑφορμὰς, *inſidiantur nauigantibus. & quod Poeta ait,* latet anguis in herba, *eſt* ὑφορμεῖν. *Vnde illud Gen. 2.* αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν, ϗ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν. τηρεῖν *eſt* ὑφορμεῖν, ἐνεδρεύειν. *Budæus:* ὑφορμεῖν *dicitur* ἡ λῃστρικὴ ναῦς. *Syneſius:* ϗ ὑφορμοῦν δέος οὐκ ἔλαττον, εἰ ϗ διαφυγοίμεθα ἐκ τοῦ κλύδωνος, οὕτως ἔχοντας πελάζειν τῇ γῇ, ſuſpectum nobis erat periculum non minùs. Ser 55. διὰ τῆς ἐπαγωγῆς διορθοῦται τὸ ὑφορμοῦν. *Hoc vocant* λύσιν ἀντιπίπτοντος.

Pag. 899. 10. Poſt διηγεῖτο pone comma, & poſterior perentheſeos nota ponatur poſt ἀποβλέπειν.

l 11. Legendum, ὥσπερεὶ ἔπαθέ τι, φησι.

Pag. 900. 8. Lege, οὐ περὶ τῶν μὲν, τῶν δὲ οὔ. *vt pag. 899. v. 36.* οὐχ οἱ μὲν, οἱ δὲ οὔ. *Non opus eſt enim repeti præpoſitionem.*

Pag. 901. 3. ϗ διὰ τοὺς στρατιώτας οὕτως εἶπον] *Fortaſſis inter quos vinctus ſtabat, vt de Petro dictum eſt cap. 12. v. 6.* ἦν ὁ Πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν, δεδεμένος ἁλύσεσι δυσί. *De quo vinculi genere ex Lipſio ſatis diximus.*

l. 12. οὐκ ἐνόησεν ὁ Παῦλος, τί ἐστιν ἐν ὀλίγῳ, ἀλλ' ὑπόμισεν ὅτι ἐξ ὀλίγου. οὕτως ἰδιώτης ἦν] *At ego non exiſtimo Paulum tam imperitum fuiſſe, vt hoc neſciret: aut ſi fuit, non magna erat inſcitia. Ille enim ſermo, quo Rex vtitur, ambiguus eſt.* τὸ γὰρ ἐν ὀλίγῳ *ſignificare poteſt, vel* τὸ παρὰ μικρὸν, *vt Noſter exponit pag. 899. v. 28. vel* τὸ ἐξ ὀλίγου, *quorum hoc*, aliqua ex parte, *vel* paruo tenus *declarat: illud* paulo minus, *vt Pſal. 93.* παρὰ βραχὺ παρῴκησε τῷ ᾅδῃ ἡ ψυχή μου. *Et Prouerbiorum 5.* παρ' ὀλίγον ἐγενόμην ἐν παντὶ κακῷ ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ϗ συναγωγῆς.

l. 13. οὐ βούλομαι] Puto οὐ delendum.

l. 25. τοιοῦτον ἡ ψυχὴ πτερωθεῖσα τῷ οὐρανίῳ ἔρωτι]*De Phædro Platonis & Sympoſio: vbi diſtinguit* ἀπὸ τοῦ πανδήμου τὸν οὐράνιον ἔρωτα.

l. 27. ϗ τοῦτο]

l. 28. τὰ ἐπιτίμια *ſunt apud Demoſthenem multa. Forſan legendum,* τὰ ἐπίτιμα, *vt ſit idem quod* τὰ ἔντιμα *v. 27. vt* ἐπιχώριος, ἐγχώριος.

l. 36. Fortè ἔσον χρυσοῦς πυρούμενος ϗ καθαρὸς ἀεὶ ἀπέχει κηλῖδος, *vt v. 35. nam* ἀπέχεσθαι *eſt abſtinere, non diſtare.*

Pag. 902. 2. Lege per interrogationem, πόσους ἔχεις ὀφθαλμούς;

l. 6. μετέωροι] Tranſlatio fortaſſis audacior. ex intenta nonnullarum rerum contemplatione, aliarum ſenſum habemus ſæpe nullum. *elati ſumus ab* -- id eſt *remoti ſumus.*

l. 18. Lego, φοβερώτερον μὲν οὐδεὶς ἄνθρωπον προσίεσθαι. δεύτερον δὲ τὸ ϗ φοβουμένους ἡμᾶς τῶν μὴ μέγα νομίζεσθαι. *Sunt enim, qui volunt eſſe alijs formidini, pulchrumq; id putant. Hoc antecedentibus congruit.*

l. 44. Ex his quæ ſequuntur, videtur legendum, τέτταρα γάρ ἐστι, ψυχὴ, οἰκία, πόλις, οἰκουμένη.

Pag. 903. 1. Legendum, καλῶς αὐτὴν οἰκονομήσειν. *ſic v. 3.* πῶς τοὺς ἄλλους οἰκονομήσει.

l. 5. οὗτος ϗ οἰκίαν διαθήσεται, ὁ δὲ οἰκίαν, ϗ πόλιν, ὁ δὲ πόλιν, ϗ οἰκουμένην] *Hoc Platonis eſt in Politico: quod Ariſtoteles redarguit, 1. Polit. c. 1.* ὅσοι μὲν οὖν οἴονται πολιτικὸν, ϗ βασιλικὸν, ϗ οἰκονομικὸν, ϗ δεσποτικὸν εἶναι τὸν αὐτὸν, οὐ καλῶς λέγουσι. πλήθει γὰρ ϗ ὀλιγότητι νομίζουσι διαφέρειν, ἀλλ' οὐκ εἴδει. *Sed Plato ratione vtitur eadem, qua Chryſoſtomus.*

l. 10. ὁ μυρίας ἔχων τυραννίδας ἐν τῇ ψυχῇ τῶν παθῶν] *Et hoc Platonicum eſt 7. de Repub.* τυραννικὴν γὰρ εἶναι ψυχὴν, *in qua perturbationes imperant,* βασιλικὴν, *quæ rationi obedientes habet affectus.* ὁ νόμος γάρ, φησι, ϗ λόγος βασιλεύς. *Deniq; oportere omneis, qui volunt rempub. capeſſere,* ἐν ἑαυτοῖς πρότερον κατασκευάσασθαι πολιτείαν, *vt ratio imperet, appetitus obtemperet. Quod Noſter quoq; affirmat, v. 1.* Debere eum, qui vel familiam vult regere, vel ciuitatem, πρότερον τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτοῦ ῥυθμίζειν. *In Legibus autem pereleganter* τὰ πάθη, τὸν δῆμον τῆς ψυχῆς *vocat, quia ſæpe, vt populus, tumultuantur, & tranquillum animi ſtatum perturbant.*

Hom. 53.

Pag. 904. 7. οὐκ ἐπαισθάνεται τῆς δόξης] Pro τῆς δόξης fortaſſis legendum τῆς κακίας.

l. 21. αὐτὸν ἀπὸ πολλῆς κακ-] Neſcio annon melius, αὐτὸν τῆς κακώσεως τῶν ἀπὸ τῶν δεσμῶν.

Pag. 907. 10. ϗ πᾶσιν δῆλον ὅτι] Locus hic in alijs Codd. aliàs concipitur. Διακόσιαι ἑβδομήκοντα ἓξ ψυχαὶ ἦσαν οἱ ἅπαντες. οὐ μικρὸν ϗ τοῦτο, ὅτε γε διεσώθησαν. ἄκαιρος ὁ πλοῦς γέγονεν, ἀλλ' οὐκ ἦν αὐτοῖς φροντὶς τροφῆς, ἅτε περὶ τῶν ψυχῶν ὄντος τοῦ λόγου. εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ἐρωτᾷν τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐκέλευσε, ϗ μαθεῖν πάντα. οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ὁ παρῆλθε τοῦ πλοῦ, οὐδὲ τὸ ἐπισφαλὲς, ἀλλὰ παρέχει τῷ Παύλῳ τῆς διδασκαλίας καιρόν. μὴ δυνάμενοι δὲ ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐφέροντο ἁπλῶς. ἀλλ' ἴδωμεν ἄνωθεν τὰ εἰρημένα. καί φησιν ὁ Παῦλος, θεωρῶ --

l. 24. *Ms.* ἀνευθέτου δὲ ὄντος λιμένος πρὸς παραχειμασίαν. ϗ ὁ τόπος ταῦτα παραινεῖ ἀνεύθετος ὤν· ϗ οἱ πλείους ἀπὸ στοχασμοῦ μᾶλλον ἐφαίνοντο λέγοντες. οὕτω χαλεπὸς ὁ χειμὼν, πολὺ τὸ σκότος. Καὶ ἵνα μὴ ὀκλάθωνται, ϗ τὸ πλοῖον διαλύεται, ϗ ὁ σῖτος ῥίπτεται, ϗ πάντα, ἵνα μὴ ἔχωσι μετὰ ταῦτα ἀναισχυντεῖν. διὰ γὰρ τοῦτο ϗ τὸ πλοῖον διαλύεται, ϗ ἀποσφίγγονται αὐτῶν αἱ ψυχαί. οὐ μικρὸν δὲ πρὸς τὴν ἀκρόασιν --

Pag. 908. 5. Legendum, ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν.

l. 13. τοῦ βουλήματος κωλυθέντος] *Nominatiuus abſolutus. Reſpicit autem ad illud* ἐκώλυσεν τοῦ βουλήματος, *verſu 43. capitis vigeſimi ſeptimi.* H.

Hom. 54.

Pag. 911. 31. ϗ μὴ προσεῖναι αὐτοῖς τὰ λεγόμενα] *Scribi debuit* προσεῖναι. *Lucretius de corpuſculis,*

Quapropte

Quapropter ſimul inter ſe retrahuntur, & extrà
Officiuntur, vti cogantur tardiùs ire.

ὁ. τοῖς ἔξωθεν προσίσανται, ὥστ' ἐξ ἀνάγκης βραδύτερον πορεύεσθαι.

l. 36. αὐτοὶ μὲν γὰρ οὐκ ἀφιᾶσι προνοίας ἀπολαύειν τὰ ὑπὸ τῇ σελήνῃ] *Ariſtotelem* αἰνίττεται *: eius enim hac opinio fuit, vt ex* 10. *Metaphyſicorum patet.*

Pag. 912. 6. *Vel dele* τὸ *ante* ξενίσαι, *vel pone ante* διακοσίας *lin. pracedente.*

l. 23. *Legendum*, ὅτι οὐ φοβηθέντες τὸν κίνδυνον ἐξῆλθον.

l. 23. ὅτι φοβηθέντες τὸν κινδ-- προσώπαθαι]

Hom. 55.

Pag. 915. 30. τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι] *De catena Pauli vide que annotauimus ad Epheſios.*

Pag. 916. 8. *Leg.* καὶ εἰπὼν ἀκοῇ ἀκ.

Pag. 917. 19. τύσδε *fortaſſe rectum eſt, ſine commate, ſed euidentius eſſet,* οἱ ἐκ, *videlicet Iudei Roma conſtituti.*

l. 22. *Lege*, ὅμως καὶ πιστεύεται πανταχοῦ.

l. 28. ἃ καὶ οὐχ ὑβρίζοντος] *Ms.* τί οὖν ἐκεῖνοι; παρὰ τὴν προφητείαν ἐπίστευσαν; τῷ λαῷ τούτῳ τῷ ἀπειθεῖ, φησιν. οὐχ ὑβρίζοντος ταῦτα ἦν, α. τ. σ. α. αὐτοί, φησι, καὶ ἀκούσονται.

l. 42. ἀλλὰ περὶ τοῦ Θεοῦ] Ms. ἀλλὰ ταῖς ἐλπίσιν αὐτοὺς ἤγειρεν, οὐκ ἔχων ἀποδεῖξαι ἀπὸ τῶν κατ' ἑαυτόν. τί δὲ μετὰ τὴν διετίαν τί λέγομεν; εἰς Σπανίαν ἐλθεῖν ἐπείγομαι, καὶ ἐλπίζω, φησί, διαπορευόμενος, θεάσασθαι ὑμᾶς.

l. 44. τοῦτο καὶ οἱ ἔξω ποιοῦσι] *Thucydides in primis, qui cum bellum ſcriberet Peloponneſiacum, & vitam vltra finem illius belli produxiſſet, conſultò tamen, vt putant, illam hiſtoriam inchoatam reliquit, quam deinceps exſequutus eſt Xenophon.*

Pag. 919. 5. εἶδος σώματι] Hîc mihi aqua hæret. Atque ſic ſcriptum vitioſiſſimum, vt potuimus, integritati ſuæ reſtituimus. Ferunt à Dijs immiſſam terris Aten, vt mortalibus incommoda inferret: immiſſas ſimul tres Beneficas, quæ longo interuallo illata damna reſarcirent. Nos in hoc ſcripto Aten ferè ſumus imitati: errata enim, licèt non fecimus, indicauimus tamen multa: atq; indicauimus tantùm. Erit verò Lectorum, Beneficas imitari, &, ſi quid ampliùs aut ingenio poſſunt, aut codicibus, malè ſanis & luxatis remedia adhibere. Hal.

l. 8. Poſt δείξαιτο expunge colon.

NOTÆ IN TOMVM QVINTVM.

ABſolutis iam integris S. Iohannis Chryſoſtomi in S. Scripturam commentarijs, reliquum eſt vt ad opuſcula ipſius accedamus. Inter quæ cùm multa ferantur in bibliothecis paſſim ſpuria, primo nobis id loco faciendum videbatur, vt catalogum quendam manuſcriptum ex Auguſtana bibliotheca numero 8. ad me ab eruditiſſimo, amiciſſimoq; D. D. Hœſchelio miſſum, qui ſe τῶν γνησίων, καὶ τῶν μὴ τοιούτων iudicem fert, lectoribus repræſentarem. Cui tamen catalogo eatenus aſſentior, vt putem omnia eſſe germana, quæ ipſe recenſeat, non tamen vt ea ſola, quod in operis progreſſu patebit. Porrò catalogi huius auctori, quiſquis ille fuerit (qui certè vir doctus fuit & acutus, vt qui ex omnibus optima ferè & lectiſſima quæq; ſine controuerſia decerpſerit) ea fuit mens, is animus, non vt de integris commentarijs, non vt de tractatibus πολυβίβλοις ſententiam ferret, quales ſunt, de ſacerdotio, contra Iudæos, περὶ ἀκαταλήπτου, Ἀνδριάντες, &c. (quæ cùm ſint γνησιώτατα, ab eo tamen non commemorantur) ſed de tractatibus ferè & Homilijs ſingularibus, vt ex ipſo, quem hîc ſubijcimus, catalogo liquebit.

ΟΙ ΑΛΗΘΩΣ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΓΝΗσιοι λόγοι· οἱ δὲ τούτων ἔξωθεν, ψευδεῖς.

α'. Εἰς μάρτυρας. οὗ ἡ ἀρχὴ, Αἱ τῶν μαρτύρων ἑορταί. tom. 5. p. 618

β'. Εἰς μάρτυρας, καὶ περὶ ἐλέους. Χθὲς μαρτύρων ἡμέρα ἀλ- Deſideratur.

γ'. Εἰς τὸ, Ὄφελον ἀνείχεσθε. Ἀπηλαύσατε μὲν φιλῶς τοὺς ἁγίους. 5. 391

δ'. Εἰς τὸν διὰ τῆς στέγης χαλασθ. παραλυτ. Περιτυχόντες πρώην τῷ παραλυτ. Deſideratur.

ε'. Εἰς τὸ δεῖν καὶ ἐν τῇ πεντηκοστῇ νηστείας μεμνῆσθαι. Ἐπειδὴ μὲν ξένον τινά. 5. 50

ϛ'. Εἰς τὴν πίστιν τῆς Ἄννης, καὶ ὅτι δεῖ εὔχεσθαι. Οὐδὲν ἄρα εὐχῆς ἴσον, ἀγαπητοί. 5. 59

ζ'. Περὶ Ἄννης, καὶ τοῦ μὴ ἀμελεῖν τῶν παίδων. Εἰ μὴ δοκῶ προσκορής τις εἶναι. 5. 66

η'. Πρὸς τοὺς ἀπολιμπανομένους, καὶ εἰς τὸ δεῖν ἀεὶ εὔχεσθαι. Οὐκ οἶδα. 5. 72

θ'. Πρὸς τοὺς ἐν ἑορτῇ συναγομένους, καὶ εἰς τὴν Ἄνναν. Μάτην ὡς ἔοικε. 8. 8

ι'. Εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ τὰ μύρια ὀφείλοντος τάλαντα. Ὡς ἐκ μακρᾶς ἀποδημίας. 5. 196

ια'. Εἰς τὰ κατὰ τὸν Δαβὶδ καὶ Σαοὺλ, καὶ περὶ ἀνεξικακίας. Ὅταν ἐν ἀλυπία τις καὶ σκληρά. 8. 10

ιβ'. Ὅτι μέγα ἀγαθὸν ἀρετὴ, καὶ εἰς τὰ πρότερον εἰρημένα. Ὑμεῖς μὲν καὶ πρώην. 5. 83

ιγ'. Ὅτι ἐπισφαλὲς τὸ εἰς θέατρον ἀναβῆναι. Πολλοὺς οἶμαι τὴν πρώην. 5. 89

ιδ'. Εἰς τὸ, Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα. Ἐπίπονον μὲν γηπόνῳ. 5. 292

ιε'. Ὅτι πρεσβύτερος προσεχειρίσθη. Ἄρα

ἀληθῆ τὰ σύμβολυτα; 6.443

ις'. Εἰς τό, Ἀσπάσασθε Ἀκύλαν καὶ Πρίσκιλλαν. Πολλοὺς ὑμῶν οἶμαι θαυμάζειν. 5.314

ιζ'. Εἰς τὸ αὐτὸ ῥητόν. Ἄρα ἐπαιδεύθητε μηδὲν ἐστί. 5.321

ιη'. Εἰς τό, Ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα. Οἱ σοφώτατοι τῶν ἰατρῶν. 5.368

ιθ'. Εἰς τὸ αὐτό, καὶ πρὸς Μανιχαίους. Ἀποστολικῆς ὑμῖν ἐξηγήσεως. 5.375

κ'. Εἰς τὸ αὐτό, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης. Τῇ προτέρᾳ συνάξει. 5.381

κα'. Πρὸς τοὺς εἰς τὰς ἱπποδρομίας καὶ τὰ (*ἴσ. λείπει θέατρα*) εἰσελθόντας. Βουλόμενος (ἄλλ. βούλομαι) τῆς συνήθους ἅψασθαι διδασκαλίας. 5.175

κβ'. Μετὰ τὰς καλάνδας, καὶ κατὰ μεθυόντων, καὶ εἰς τὸν Λάζαρον. Τὴν χθὲς ἡμέραν ἑορτὴν οὖσαν διαβολικήν. 5.220

κγ'. Εἰς τὸν Λάζαρον, καὶ περὶ κρίσεως καὶ ἐλεημοσύνης. Ἐθαύμασα τὴν ἀγάπην ὑμῶν. 5.234

κδ'. Εἰς τὸν Λάζ. καὶ εἰς τό, Ἀπέλαβες. Οὐ τὰ τυχόντα ἡμᾶς. 5.242

κε'. Εἰς τὸν Λάζ. καὶ περὶ κρίσεως, καὶ εἰς τὸν Ἰωσήφ. Τῆς τοῦ Λαζάρου παραβολῆς. 5.253

κς'. Εἰς τό, Περὶ δὲ τῶν κεκοιμημένων. Ἡμέρας τέσσαρας ἀνηλώσαμεν. 5.418

κζ'. Εἰς τό, Χήρα καταλεγέσθω, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης. Εἰς καιρὸν ἡ τοῦ πνεύματος ᾠκονόμησε. 5.425

κη'. Πρὸς τοὺς ζητοῦντας, διὰ τί οὐκ ἐκ μέσου γέγονεν ὁ διάβολος. Ὁ μὲν Ἰσαὰκ ἐπιθυμήσας. 6.690

κθ'. Ὅτι ἐκ ῥαθυμίας ἡ κακία, καὶ ἀπὸ σπουδῆς ἀρετή. Ἡμεῖς μὲν πρὸ τῆς χθὲς ἡμέρας. 6.844

λ'. Ἔπαινος τῶν ἀπαντησάντων, καὶ περὶ ἀταξίας. Πολλὴν ὁρῶ τὴν σπουδήν. 5.127

λα'. Εἰς τό, Καὶ ἐγένετο τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀπέθανε. Χαίρω συντρέχοντας ὑμᾶς ὁρῶν. 5.134

λβ'. Εἰς τὸ προοίμιον τῶν παραλειπομένων, καὶ περὶ ταπεινοφροσύνης. Εὐλογητὸς ὁ Θεός. 5.138

λγ'. Εἰς τό, Εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον, καὶ ὅτι δικαίως ἐλεπρώθη Ὀζίας. Φέρε σήμερον τὴν κατὰ τὸν Ὀζίαν. 5.151

λδ'. Εἰς τὰ Σεραφίμ. Μόλις ποτὲ τὸ κατὰ τὸν Ὀζίαν. 5.155

λε'. Εἰς τό, Ὅτε ἦλθε Πέτρος εἰς Ἀντιόχειαν. Μίαν ὑμῶν ἀπελείφθην. 5.398

λς'. Εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ Ἱερεμίου, Κύριε, οὐχὶ τοῦ ἀνθρώπου ἡ ὁδὸς αὐτοῦ. Τῆς ὁδοῦ ταύτης τῆς. 5.168

λζ'. Ὅτε "Σατορνίνον καὶ Αὐρηλίαν ἐξωρίσθησαν. Πολὺν ἐσίγησα χρόνον. Latinè 7.936

ἴσ. Σατ
νος καὶ Αὐ
λιανὸς

λη'. Ταῖς καλάνδαις, μὴ παρελθόντος τοῦ ἐπισκόπου. Καθάπερ χορὸς τὸν κορυφαῖον. 5.355

λθ'. Εἰς τὸν σταυρόν, λεχθεὶς ἐν τῷ κοιμητηρίῳ. Πολλάκις ἐζήτησα. 5.563

μ'. Ἀπόδειξις τοῦ χρησίμως τὰς προφητείας ἀσαφεῖς εἶναι. Προφητικὴν ἡμῖν σήμερον. 6.649

μα'. Εἰς τὴν ἀσάφειαν τῆς παλαιᾶς, καὶ περὶ τοῦ μὴ κατηγορεῖν. Χαίρει μὲν βουκόλος. 6.658

μβ'. Πρὸς τοὺς λέγοντας, ὅτι δαίμονες τὰ ἀνθρώπινα διοικοῦσιν. Ἐγὼ μὲν ἤλπιζον. 6.680

μγ'. Περὶ τοῦ μὴ δημοσιεύειν τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀδελφῶν. Μακαρίζω τῆς σπουδῆς. 6.695

μδ'. Περὶ τοῦ μὴ ἀπογινώσκειν ἑαυτοῦ. Πολλὰς ὑμῖν ἔχω χάριτας. 8.75

με'. Ὅτι ἐπικίνδυνον τὸ πρὸς χάριν δημηγορεῖν. Ἱκανῶς ὑμῶν οἶμαι. 8.93

μς'. Περὶ ἀναστάσεως, καὶ εἰς τό, Οἴδαμεν ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος. Περὶ δογμάτων ὑμῖν ἔμπροσθεν. 6.703

μζ'. Περὶ ἐλεημοσύνης. Πρεσβείαν τινά. 6.816

μη'. Πρὸς τοὺς καταλείψαντας τὴν σύναξιν,

καὶ τοὺς νεοφύτους. Τί τοῦτο; ὅσοι προσίασιν ἡμῖν. 6.722
μθ'. Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν πράξεων. Διὰ χρόνου πρὸς τὴν μητέρα ὑμῶν. 5.274
ν'. Ὅτι χρήσιμος ἡ τῶν γραφῶν ἀνάγνωσις. Ὅταν μὲν εἰς τὴν πτωχείαν. 8.111
να'. Ὅτι οὐκ ἀκίνδυνον τὸ σιγᾶν. Τὸ μὲν πλέοντος χρέος. Desideratur.
νβ'. Εἰς τὸ, Σαῦλος δὲ ἔτι ἐμπνέων. Ἄρα ταῦτα φορητά; 8.60
νγ'. Πρὸς τοὺς ἐγκαλοῦντας ὑπὸ τοῦ μήκους τῶν προοιμίων. Τί ποτε ἄρα χρὴ ἡμᾶς ποιῆσαι; Desideratur.
νδ'. Ὅτι εὐγνωμονικὸν εἶναι χρὴ, καὶ διὰ τί ὁ Ἀβραάμ. Εἰ μὲν ἦν δυνατὸν ἡμῖν εἰδέναι. 5.31
νε'. Ἐπιτίμησις κατὰ τῶν ἀπολειφθέντων, καὶ εἰς τὸ Παύλου κλη. Ὅταν εἰς τὴν ὀλιγότητα ἀπίδω. 8.102
νς'. Πρὸς τοὺς ἐγκαλοῦντας, καὶ διὰ τί εὐθέως πιστεύσας οὐ μετωνομάσθη Παῦλος. Ἐνεκάλεσαν ἡμῖν τινές. 5.282
νζ'. Πρὸς τοὺς μὴ ἀπαντήσαντας, καὶ εἰς τὸ, Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου. Οὐδὲν, ὡς ἔοικεν, ὠφελήσαμεν. 5.304
νη'. Εἰς τοὺς Μακκαβαίους. Ὡς φαιδρὰ καὶ περιχαρής. 5.635
νθ'. Εἰς Μελέτιον Ἀντιοχείας. Πανταχόθεν τῆς ἱερᾶς ταύτης. 5.537
ξ'. Εἰς Εὐστάθιον Ἀντιοχείας. Σοφός τις ἀνὴρ καὶ φιλόσοφος. 5.628
ξα'. Εἰς Βερνίκην καὶ Δόμνην. Οὔπω εἴκοσι ἡμέραι. 5.473
ξβ'. Εἰς Πελαγίαν μάρτυρα. Εὐλογητὸς ὁ Θεός, καὶ γυναῖκες. 5.482
ξγ'. Εἰς Αἰγυπτίους μάρτυρας. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, καὶ ἐξ Αἰγύπτου. 5.519
ξδ'. Εἰς τὸν ἅγιον Βαβύλαν. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. 5.442
ξε'. Εἰς τὸν Ἰουβέντιον καὶ Μάξιμον. Ὁ μακάριος Βαβύλας. 5.533
ξς'. Πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας ἀπόδειξις, ὅτι Θεὸς ὁ Ἰησοῦς. Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων. 6.622
ξζ'. Πρὸς τοὺς σκανδαλισθέντας ἐπὶ ταῖς δυσημερίαις. Ἰατρῶν μὲν παῖδες. 7.1
ξη'. Ἐξ ἀγροῦ διὰ χρόνου ἐλθὼν, καὶ περὶ μετολμοίας. Ἄρα ἐμεμνήσθε ἡμῶν. 6.763
ξθ'. Εἰς τὸν μάρτυρα Βαρλαάμ. Συνεκάλεσεν ἡμᾶς. 5.493
ο'. Εἰς τὸν μάρτυρα Ῥωμανόν. Πάλιν μαρτύρων μνήμη. 5.488
οα'. Εἰς τὸν μάρτυρα Λουκιανόν. Ὅπερ χθὲς ἐδεδοίκειν. 5.529
οβ'. Εἰς τὸν ἱερομάρτυρα Ἰγνάτιον. Οἱ πολυτελεῖς καὶ φιλότιμοι. 5.498
ογ'. Εἰς τὸν μάρτυρα Ἰουλιανόν. Εἰ ἐν τῇ γῇ τοιαῦται. 5.621
οδ'. Ὅτι τὸν ἑαυτὸν οὐκ ἀδικοῦντα οὐδείς. Οἶδα μὲν ὅτι τοῖς παχυτέροις. 7.36
οε'. Πρὸς Δημήτριον περὶ κατανύξεως. Ἐγώ σε ὁρῶν, ὦ μακ. 6.138
ος'. Πρὸς τὸν Στελέχιον περὶ κατανύξεως. Καὶ πῶς ἔνι γενέσθαι τοῦτο; 6.151
οζ'. Πρὸς τοὺς πολεμοῦντας τοῖς ἐπὶ τὸ μονάζειν ἀν. Ὅτι τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις νεών. 6.161
οη'. Πρὸς ἄπιστον πατέρα. Ἱκανὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα. 6.170
οθ'. Πρὸς πιστὸν πατέρα. Φέρε δὴ καὶ πρὸς τὸν πιστόν. 6.184
π'. Πρὸς Θεόδωρον ἐκπεσόντα. Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ. 6.60
πα'. Πρὸς τὸν αὐτὸν Θεόδωρον. Εἰ καὶ δάκρυα καὶ στεναγμούς. 6.55
πβ'. Πρὸς Ὀλυμπιάδα λόγοι ε'.
πγ'. Πρὸς Σταγείριον. Ἔδει μὲν ἡμᾶς, ὦ φίλτατε. 6.84
πδ'. Πρὸς τὸν αὐτόν. Ἱκανὰ μὲν οὖν καὶ τὰ εἰρημένα. 6.120
πε'. Πρὸς τὸν αὐτόν. Ταῦτα μὲν ὑμῖν ὑπὲρ τούτου. 6.102
πς'. Πρὸς νεωτέραν χηρεύουσαν. Ὅτι μὲν χαλεπὴν ἔλαβες. 6.296
πζ'. Πρὸς τὴν αὐτὴν περὶ μονανδρίας. Τὸ μὲν ταῖς ἀπείροις ὁμιλίαις. 6.304
πη'. Πρὸς τοὺς ἔχοντας συνεισάκτους. Ἐπεὶ

μθῶν τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων. 6.214

πθ'. Περὶ τοῦ μὴ τὰς κανονικὰς συνοικεῖν ἀνδράσιν. Οἴμοι, οἴμοι ψυχή. 6.230

ϟ'. Περὶ παρθενίας. Τὸ τῆς παρθενίας καλόν. 6.244

ϟα'. Εἰς τὸν μακάριον Φιλογόνιον, πρὸ ε'. ἡμερῶν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως. Ἐγὼ μὲν καὶ σήμερον. 5.505

ϟβ'. Εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν. Ἃ πάλαι μὲν πατέρες. 5.511

ϟγ'. Εἰς τὸ, Οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν ὅτι οἱ πατέρες. Οἱ ναῦται τότε μάλιστα. 5.343

ϟδ'. Εἰς τὰ φῶτα. Πάντες ὑμεῖς. 5.523

ϟε'. Εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων νηστειῶν. Φαιδρὰ σήμερον ἡμῖν. 6.824

ϟϛ'. Τῇ μεγάλῃ ε'. Ὀλίγα ἀνάγκη. 5.547

ϟζ'. Τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ. Σήμερον ὁ Κύριος ἡμῶν. 5.565

ϟη'. Εἰς τὸ πάσχα. Ἀπεθέμεθα τῆς νηστείας. 5.581

ϟθ'. Εἰς τὸν παραλυτικὸν τὸν λη'. ἐτῶν. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καθ' ἑκάστην ἡμέραν. 5.264

ρ'. Εἰς τὴν ἀνάληψιν. Καὶ ὅτι σταυροῦ μνείας. 5.595

ρα'. Εἰς τὴν πεντηκοστήν. Πάλιν ἑορτή. 5.602

ρβ'. Εἰς τοὺς ἁγίους πάντας. Ἐξ οὗ τὴν ἱερὰν πανήγυριν. 5.614

EX his itaque centum & duabus orationibus, lector, in manibus noſtris ſunt ſeptem & nonaginta, hoc eſt, præter 2. 4. 37. 51. & 53. (nam de 82. certi quicquam ſtatuere non poſſum) cæteræ omnes, ſuis quæque locis exhibendæ. Porro quod λόγους γνησίους à dubijs & ἀμφισβητουμένοις (de quibus neutram in partem pronuncio) & hos rurſus à ſpurijs & apertè, vt mihi videtur, νοθευομένοις, ſciat Lector, me non tantum mihi arrogare, vt ſolus ſedeam arbiter in diſcernendis huius Patris ſcriptis. Quin potiùs hanc meam qualemcunque opinionem, non temerè tamen, vt ſpero vbique conceptam doctiſſimorum per totam Europam Theologorum iudicio cenſuræque libens, volens ſubijcio.

Hom. 1. HAnc Orationem deſcriptam ex Ms. Regio Lutetiæ emendauimus ex optimæ notæ Auguſtano. Habita eſt Antiochiæ, præſente, vt apparet ad finem, Epiſcopo Flauiano. Habent autem hæ octo orationes in principium Geneſeos multa tam ῥήματι quam νοήματι communia cum Homilijs eiuſdem Patris in Geneſin. Ac ne longè abeamus, pleraque quæ in hac prima oratione continentur, ijſdem ferè verbis perſcripta reperiuntur in ſecunda Homilia in Geneſin. Tertia huius tomi oratio conuenit cum nonâ in Geneſin: & ſic fermè in cæteris. Extat Latinè hæc oratio to. 1. col. 439. edit. Pariſ. 1588. reperitur autem hæc oratio gr. vnà cum quinque ſequentibus, eo ordine quo nos hîc digeſſimus, in codice Ms. Cæſareo Numero 26.

Pag. 1. 29. κυβεστώντων] *Vſitatius, vt opinor,* κυβιστώντων.

l. 37. τῶν ὑμετέρων ἀκοῶν τὴν ἡμετέραν] *Huius Orationis interpres latinus, quiſquis is fuit (quem vide tom. 1. col. 439. edit. 1588.) mirâ certè cum in hoc loco, tum alibi, vſus eſt in vertendo libertate, quod in interpretibus paulo antiquioribus obſeruaui ſæpius fieri.*

Pag. 2. 3. προεδρίοις] *Magis ex vſu* προεδρίαις.

l. 28. ἀλλὰ γὰρ εἰς τὴν ἀρχὴν] *Tranſitio eſt hoc loco aliquantulum duriuſcula: multo certè mollior, quæ pag. 6. l. 42. Tom. 1. legitur.*

Pag. 3. 1. ἐπέδωκεν] *Malim* ἐπέδωκαν, *hoc eſt, vt opinor,* μικρὰν ἐπίδοσιν ἔλαβον οἱ Ἰουδαῖοι ἐν τοῖς γραμματικοῖς.

l. 10. [illegible]] [illegible] *locus eſt Coloſſ. 1. 16.*

l. 17. παρ' ἑτέρου λαβὼν διδασκάλου] *Rectius* παρ' ἐκείνου λαβὼν *&c. hoc ſenſu:* qui ab illo acceperit præceptore, qui prima docuit elementa. *Sic enim in Hom. 2. in Geneſin Tom. 1. p. 8. l. 21. vbi hic idem ſenſus, mutatâ paucum verborum formulâ, legitur,* οἱ παρ' ἐκείνου ταῦτα πάλιν τὰ πάθη λαμβάνοντες. *Sic Haleſius* [illegible], *cuius notas deſcriptas ad finem H. deinceps ſignabo, quid ſi legamus,* ὡς ἕτερος παρ' ἐκείνου λαβών;

Hom. 2. Hanc orationem & tres ſequentes, melioris notæ ac γνησίας omnes, damus ex Bibliotheca Auguſtana deſcriptas, & ex Cæſarea accuratè emendatas.

Pag. 6. 11. ἀποδυσάμενοι] *Metaphora eſt ab athletis ſumpta, qui certaturi veſtimenta deponunt.*

l. 30. [illegible]] *Fortaſſe legendum* [illegible], *vt ſuperioribus reſpondeat, vel* [illegible], ἀλλὰ χρυσοχ.

l. 40. ἕως αὐτὸν] *Lege,* ἕως αὖ αὐτήν. *H.*

l. 14. προσφέρουσι] *Fort.* [illegible]

l. 31. κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ μίαν *&c.*] *H. legit* κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, μίαν εἰκόνα καὶ μίαν τὴν ὁμοίωσιν δηλῶν.

Hom. 3. Hæc oratio, quod ſuprà diximus, eadem ferè tam ſenſu quam verbis cum 9. in Geneſin.

n.4. *pag.* 12.24. Κοινῇδίοις ἀπείλλων] *σφάλμα μνημονικόν. repone* Ἐφεσίοις.

pag. 13.20. ἐπιστρέψαι αὐτῶν τὴν ῥᾳθ.] *i.* corrigere ſeu animaduertere in ipſorum ſocordiam.

l. 41. τὴν τῶν λαμπάδων ἅψαντα] *Veriſimile eſt hæc dicta eſſe, dum ab æditue veſperi accenderentur lucernæ.*

m.5. *pag.* 17.44. τηρήσει] *Peculiaris vſus* τοῦ τηρεῖν *pro* τείρειν, *apud Septuaginta tantùm occurrens.*

pag. 18.44. ἠλάργυρον ὀλίγον] *Fort.* ἀργυρεῖον ὀλίγον. *H.*

m.6. Codicem excuſum Lutetiæ à Morellio caſtigauimus ex Ms. in Bibliotheca Bauarica: extat etiam hæc oratio in Bibliotheca Cæſarea numero 26. idem argumentum tractatur Hom. 16. in Gen. & ſimilis huic ac planè germanæ concluſionis alibi in hoc Noſtro videor meminiſſe. γνησίαν eſſe non dubito: ſed vtrum ita ab ipſo auctore ſcripta, an ex pluribus hinc inde particulis in vnum corpus ab aliquo ſtudioſo coagmentata fuerit, id verò eſt, quod ſummam difficultatem parit in diſcernendis huius auctoris germanis operibus.

m.7. Deſcripta ex Regia Bibliotheca Lutetiæ, emendata ex Ms. Auguſtano. Non eſt, opinor, opus id denuò monere, quod ſæpenumero antea fecimus, multa hic eſſe, quæ iiſdem propè verbis reperiuntur in Homilijs in Geneſin.

Pag. 23.20. οὕτω καὶ τούτω τῆς αὐτῆς ἠξίωσε τιμῆς] *H. peringenioſè ita legendum cenſet:* οὕτω καὶ τούτω *(in duali, cuius tamen infrequens apud hunc Noſtrũ vſus)* τῆς αὐ. ἠ. τ. μ. *adiectâ fortaſſe proxima textus particula,* εἰσελθὼν γάρ, φησιν, εἰς τὴν χώραν τοῦ κυρίου σου. *Sic ille. Mihi vel illis deletis ſententia videtur poſſe conſtare.*

l. 33. μάλα] *H. vtcunq; putat in contextum recipiendum,* μάλα σφόδρα. *ſic familiaris huic Noſtro Ariſtophanes,* ἄνυε γὰρ ἄν σοι πιθοίμην μάλα σφόδρα. *Eadem ratione Noſter oratione* 9. ἀλλὰ τάχα ἴσως εἴποι τις ἄν.

Pag. 26.14. περιεσχίσατο;] *Fort. veſtimenta diſcidit: vt in luctu fit.* Vide Boiſium.

Pag. 27.43. εἰ δὲ βελτίους ἡ λύσις αὕτη] *Nec ſatis aptè hæc cum ſuperioribus copulantur, nec ſatis idoneam Manichæorum interpretationi reſponſionem adhibet. Quamobrem aut intercidiſſe puto priorem aliquam reſponſionem, quod vocabulum* αὕτη *videtur ſubinnuere, aut corrupta eſt hæc ſententia.* H.

Pag. 28.10. τέθνηκε γὰρ] *Expungatur illud* γὰρ, *quod totam corrumpit ſententiam.*

l. 20. καὶ πῶς *** ἀκηκοότας] *Lege deletis aſteriſcis,* καὶ πῶς οὐκ ἀκηκοότας, *ex Epilogo proximè ſequentis orationis, qui ad verbum idem eſt cum hoc. Vide pag.* 31. *l.* 4.

om. 8. Hanc Orationem ex Bibliotheca Cæſarea deſcriptam emendauimus ex Bibliotheca Regia Lutetiæ.

Pag. 30. 10. *Vel lege* τὸν νόμον λαβ. *vel* τὸ δικαίωμα.

Pag. 31.3. ἀλλ' ἐπειδή] *Epilogus idem verbatim cum proximè præcedentis orationis epilogo.*

Hom. 9. Hanc Orationem γνησίαν omninò, & à Catalogo agnitam Auguſtano, excuſam ante annos 80. Baſileæ, caſtigauimus ex cod. Ms. in Bibliotheca Bauarica.

Pag. 32.15. διαμαρτύρομαι] *Alij* διαμαρτυροῦμαι *in futuro. Rom. editio,* διαμαρτύρομαι.

Pag. 33.23. ὠφέλιμον] *Interpres,* vtilitatem: *rectè ad ſenſum, ſed verbum aliud ſonat.*

Pag. 34.32. τί δὲ Πέτρος] *H. legendum putat,* τί δὲ πρὸς ταῦτα Σίμων, Πέτρος ὁ ἀνδρεῖος.

Pag. 35.16. τοῖς ἐσχάτοις] *H. legit* τοῖς ἐν νόμῳ.

Pag. 37.34. ὅτι ἀσεβεῖς ὄντες] *H. legendum cenſet,* ὑπὲρ ἀσεβῶν ὄντων.

Pag. 38.36. εἰπόντες] *Huic loco non quadrat: rectius,* εἰπεῖν παρακαλοῦντες. *Interpres vertit per ſecundam perſonam,* retinete, dicite, *ad ſenſum certè melius, ſed prohibet illud quod mox ſequitur in prima perſona,* καταλύωμεν: *niſi demus (quod mihi quidem veriſimile ſit) à Iohanne noſtro hoc loco neglectam nimis Grammaticam rationem.*

Hom. 10. Orationis huius præfationem Chryſoſtomi eſſe res ipſa dicit. Eſt enim ſumpta tota ad verbum ex oratione tertia in Dauidem et Saul, quam vide p. 89. ipſa verò oratio Chryſ. non eſt, quamuis per omneis penè Bibl. ſub eius nomine deſcripta reperiatur. Nec enim ſtylus tumidũ quiddam & inflatum ſonans, nec inuentionis ratio frigida ſatis & inepta Chryſ. omnino refert. longiſſimus in periochis, audacis. in metaphoris (quæ debet eſſe verecundæ) eſt, quiſquis eam habuit: & humano capiti ceruicem planè equinam iunxit, quicunq; prooemium hoc operi ſuo præpoſuit. Itaq; poterat rectiùs inter ἀμφιβαλλόμενα reijci, aut etiam ad νοθευόμενα detrudi. Hic enim per errorem locum inter γνησίας occupauit. Eam verò, qualis qualis eſt, ex Bibl. Collegij Noui Oxonij deſcriptam emendauimus, ex Ms. membranaceo in Bibliotheca Palatina. Adiectæ ſunt etiam caſtigationes poſt excuſam editionem, ex libro Ms. Conſtantinop. qui ſignatur litera C.

Pag. 39. 40. καὶ οἱ τῶν φθασάντων] *Locus eſt in Codd. Mss. vt puto, corruptus. Eraſmus, qui hoc prooemium latinè vertit,* Tum ab ijs, qui ſpectaculis interfuerant, tum ab illis, qui quæ viderunt in ſpectaculis, poſt alijs enarrant, *coniecturam potiùs ſuam, vt opinor, ſecutus, quàm codices nactus emendatiores. Fortaſſe* τὰ φθάσαντα *prooemia quædam erant laſciuiæ & obſcenitatis plena, antequam ἀκόλουθα inducerentur: ſed neſcio. Doctiſſimo Harmaro placet* θεασάντων: *ſed libri noſtri non variant.* vide Boiſium.

Pag. 39. 43. δι' αὐτῶν διακονίαν τοῦ Χριστοῦ] *Etiam iſto requiro aliquid melius. Eraſmus vel non legit hæc verba, vel vertere neglexit.*

Pag. 41. 10. καὶ τοῖς ζωγράφοις] *In Cod. C. hic incipit Oratio in Abraham. l.* 12. ἀπαγορεύειν] *Rectiùs C.* παραγγέλλειν. *l.* 16. δέον] *Fortè* δεῖ: *quamuis* δέον *pro* δέον ἐστὶ *non damno. Sed* δέον *per ſe ferè abſolutè ponitur, pro* cùm oporteat. *Porro huius complexionis hæc pars aliter legitur in oratione in Dauidem & Saul. p.* 91. 37.

l. 30. ὡς καὶ σῶμα Χριστοῦ σῶμα ἀληθέστατον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ] *Cod. C.* καὶ σῶμα πρὸς σῶμα ἀληθῶς τοῦ Θεοῦ. *l.* 41. *pro* τὸν βίον *lege cum C.* βίων.

Pag. 42. 2. τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν ὄντων] *Epithetum neq; ſatis aptum Deo, neq; quadrat huic loco.*
l. 4. *Lege cum C.* τὸν πρῶτον δοξ- γενήτορα. *l.* 8. *lege cum C.* δουλείᾳ *&* γυναικός. *l.* 19. *C.* εὐφόρησι. *l.* 21. *Pone cum C.* ὑφ᾽ ἃ *poſt* κατορθωμάτων. *l.* 38. *C.* τῆς *&* μισανθρωπίας.
l. 43. ἀφετηρίῳ] *Hoc eſt* janua, *vt opinor: metaphorâ ſumptâ fortaſſis à loco, unde equi in certamen emittuntur. Vide Suidam.*

Pag. 43. 4. *C. poſt* ἐπιθυμίας *inſerit* παῤῥησίαν διὰ τοῦ σχήματος. *l.* 6. τὸν ἐν μέσῳ δύο ζώων] *Hoc eſt Bouis & Aſini. Sic enim habet Vetus translatio. Fortaſſis reſpexit ad locum 3. Habbacuc.*
l. 14. Θεοῦ] *C.* υἱοῦ. *l.* 28. *C.* τὴν ὑψηλήν.

Pag. 44. 29. ἀλγῶν] *Rectius C.* ἀλγῶν. *l.* 39. ταῦτα] *C.* τοιαῦτα.

Pag. 45. 8. γνωμόδην, *C.* *l.* 12. ἀπόλλυσαι] *C.* ἀπολλύουσι. *Ib.* θυσίαις πολιορκούμεθα] *Durum, vt alia multa.* *l.* 16. *Poſt* ἀνθρώπου *Codex C. addit,* Θεὸς ὢν κατ᾽ ἀνθρώπου. *l.* 26. *C.* τὸ γέννημα.

Pag. 46. 4. *C.* τέκνον ἐγὼ, *& paulo poſt,* ἀφεὶς τότε τὴν. *l.* 5. ἄρτι καὶ νῦν. *l.* 11. ὀδύροντα] σπεύδοντα, *C.* *l.* 22. τοσαῦτα] *C.* τοιαῦτα.
l. 34. ἀκέσαι] *Lege cum C.* ἀκέσεις.

Pag. 47. 2. *Pro* ἐβάλλετο *in marg. lege cum C.* εἰς νῦν ἐβάλλετο. *l.* 7. φόβῳ] *Lege* φίλτρῳ. *C.* *l.* 37. ἔστι τις *&c.*] *C.* ἔστι τις τις, ὡς ὁ προπάτωρ, νόμῳ φιλοθείας τὰ πάθη νικήσας. *l.* 40. *Lege cum C.* θεὶς αὐτόν. *l.* 41. *C.* τοῦτον τὰς χεῖρας ἐξέτεινε.
l. 44. τόνος] *C.* τῆς.

Pag. 48. 4. *Lege cum C.* τῇ σφαγῇ τοῦ παιδὸς τοῦ δεσπότου. *l.* 13. ἔστι παιδὸς καὶ δοῦναι. *l.* 34. *Lege* νόμῳ *cum C. & marg.* *l.* 42. *Poſt* ῥητὸς *C. addit* τίς διὰ σωτηρίας ἀπώλειαν πραγματεύεται;

Pag. 49. 38. καθωσιώθη τῷ τοῦ δεσπότου προστάγματι] *Suprà p.* 43. 29. ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἐν καθοσιώσεις.

Hom. 11. Homiliam hanc, nec Græcè, quod ſciam, nec Latinè adhuc vulgatam agnoſcit vt γνησίαν catalogus Auguſtanus numero 5. Eam nos exhibemus ex manuſcripto in bibliotheca Collegij Noui Oxonij, emendatam & varijs lectionibus illuſtratam ex codice manuſcripto ab eruditiſſimo Ducæo noſtris librarijs liberaliter communicato ante aliquot annos Lutetiæ. Titulus eſt in Ducæi codice, Περὶ τῆς Ἄννης λόγος α΄, καὶ περὶ νηστείας καὶ προνοίας. Nos eũ retinuimus, quem in manuſcripto Oxonienſi reperimus, haud ignari quantâ licentiâ ludunt librarij in orationum titulis. Habita eſt Antiochiæ, cùm in hac oratione patris. i. vt opinor, Flauiani mentionem faciat, vbi etiam reliquas in Annam dictas procliue eſt credere.

Pag. 51. 36. ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἀποδημίας] *Legationem, opinor, intelligit, à Flauiano pro ſtatuarum euerſione ſuſceptam ad Theodoſij imperatoris aulam, quam* στρατόπεδον *vſitato illis temporibus nomine notat.*

Pag. 52. 32. καὶ ὅτι φθαρτά] *Lege,* καὶ ὅτι μὴ φθαρτά.

Pag. 54. 12. τῷ πονηρῷ] *Videtur* πλεονάζειν, *vel aliquod aliud aptius vocabulum huic loco meo iudicio ſubſtituendum: & quod ſtatim ſequitur,* ἐλεγχθεῖσι, *non nimium videtur hic quadrare. fortaſſe* ἐλεγχομένοις, καὶ μὴ δυναμένοις.

l. 44. πολλῷ ἐνόσησεν ἀπαιδίας χρόνον] *Ferri poteſt, ita tamen vt deſiderem melius. quid ſi legamus,* πολλῷ ἐνόσησεν ἀπαιδίαν χρόνον? *ſic enim infrà loquitur orat. 3. in Annam, pag. 66. 36.* καὶ ἀπαιδίαν νοσοῦσι.

Pag. 57. 11. ἐφ᾽ ἡμισείᾳ] *Ut ſemiſſem fructuum reddant: ſic hac eadem pagina l.* 13. ὁ γὰρ ἐφ᾽ ἡμισείᾳ τὸν υἱὸν λαμβάνει παρὰ Θεοῦ.

Pag. 58. 1. τότε γὰρ μάλιστα τὰ πάθη ἐκείνας ἐνοχλεῖ τοῖς ἡλικίαις] *Manifeſtè aliquid deeſt. qui enim* σωφροσύνη *dici poterit* πάθος, *aut* ἐκείνας ἡλικίας ἐνοχλεῖν; *hanc lacunam peringenioſè explet doctiſſ. Haleſius ex conſimili loco in oratione proximè ſequente p. 65. l. 26. ad hunc modum,* σωφρόνητος· καὶ πάσης μετὰ κακίας ἀπήλλαγμένη τοῦ γένους, μάλιστα δὲ ἀσελγείας. τότε γὰρ *&c.*

Hom. Hanc etiam Homiliam agnoſcit catalogus Auguſtanus numero 6. vertit Eraſmus ex codice mutilato in medio, vt poſtea notabimus. nos eam damus ex optimo Ms. in Collegio Nouo Oxonij, caſtigatam ex alio Ms. Gabrielis archiepiſcopi Philadelphiæ, qui Venetijs iam viuit, eamq; nobis liberaliſſimo animo communicauit, quamuis fine truncatam.

Pag. 59. 1. πίστεως] *Repone ex margine,* ἰσχύος.
l. 30. ὅτι οὐκ ᾤου ἐγκύεσθαι] *Haleſ. legendum cenſet,* ὅτι στεῖρα οὖσα ἐγκύεστα. *ſc. mater.*

Pag. 62. 27. τὸν Σαοὺλ εἴσω ἐκείνου τοῦ σπηλαίου λαβών] *H. ex hiſtoria, & veſtigijs veteris Ms. legit* τὸν Σαοὺλ εἴσω σπηλαίου, τῆς διπλοΐδος τὴν πτέρυγα λαβών.
l. 29. τὸ πολλὰ πεπονθέναι δεινά] *Ab hoc loco lacuna eſt in Lat. verſione, vſq; ad illa verba pag. 63. l.* 14. καὶ γὰρ ὀνειδίζει οὐχ οὕτω θαυμάζω, *quam noſter Ms. explenit.* *l.* 32. καὶ οὐδεὶς ἕτερος παρῆν] *Atqui hoc neq; cum hiſtoria congruit, neq; cum proximè præcedentibus, Dauidem ibi fuiſſe ſolum.*

Pag. 63. 13. καὶ ὅτι τὸ φέρειν] *H. delet* καὶ.

Hom. Hanc etiam orationem agnoſcit catalogus Auguſtanus numero 7. vertit Eraſmus. vide to. 1. col. 484. editionis Pariſienſis 1588. Eam damus ex Ms. in bibliotheca collegij Noui Oxonij, neq; aliud nobis præterea ſuppetebat exemplar. Extat tamen aliud in biblioth. Vaticana, menſâ 8. codice 26. vti olim erant diſpoſiti libri.

Pag. 66. 14. ἀναπνέειν παρασκευάζουσιν] *Florilegus, quiſquis fuit, qui* ἀποφθέγματα *collegit, ſic legit:* ἀναπνέειν ποιοῦσι, καὶ ἀνάπαυσιν ἐκείνων τὴν ἰσχύουσαν ἱστάναι παρασκευάζουσι.

l. 28. τοσαύτη ἡ τοῦ πράγματος χάρις] *Addit Interpres Eraſmus,* ne defatigemur, μὴ ἀποκάμωμεν, *aut,* μὴ ἀπαγορεύσωμεν.

Pag. 67. 7. οὐδὲ τῆς ἱστορίας μετ᾽ ἀκριβείας ἀκούσας] *Vel, deleto* οὐδὲ, *legendum,* τὸ φάρμακον τῆς ἱστορίας ἀκούσας, *vel retento* οὐδὲ, *poſt* ἀκούσας *deeſt* ἀνέχῃ, *aut ſimile quippiam.* H.

Pag. 68. 35. μεταμορφοῦνται] *Heſychius,* μεταμορφοῦται.

Apparet

n. 14 Apparet ex verbis Chryſoſtomi tum in hac oratione, p. 74. 26. tum in proxime ſequenti, p. 79. 7. aliam prius ab ipſo habitam orationem in prima Cantici verba, Ἐστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ, quã nuſquam reperio. Codex etiam Vaticanus, cuius ſuprà meminimus, & catalogus Auguſtanus non plures agnoſcunt in Annam, quàm quinq́, eaſdem planè cum noſtris, & eodem ordine diſpoſitas. Florilegus hanc quintam memorat, & nos hanc quintam memorauimus, quòd à noſtro Iohanne conſtaret aliam ante hanc eſſe habitam, vt dixi, in prima verba Cantici. Porrò hanc orationẽ, vt & ſequentẽ, agnoſcit catalogus Auguſtanus numero 8. & 9. huius vnicum nobis obtigit exemplar ex biblioth. collegij Noui Oxon.

Pag. 72. 5. βούλομαι] H. ἐβουλόμην, vel ἐβουλόμην ἄν.

l. 27. τὸν κύριον τῆς ἐκκλησίας τόπον] Intelligit proculdubio aliquem in Eccleſia locum præcipuum, qui, cùm cõmodiùs in eo potuiſſet vox concionantis excipi, ſolebat inprimis occupari. H.

Pag. 73. 23. τρυφᾷ διηνεκῶς τῶν θείων ῥημάτων] Syntaxis inſolens cum genitiuo.

l. 30. ἕτερος διὰ πάσης ἡμέρας ὀρύττει] Hæc emota videntur ſuis ſedibus, neq́ huic loco quadrare: quamuis non neſciam de pio paulò antè dici, διὰ πάσης τῆς ἡμέρας ἕξεις τρυφᾶν. H. reponit l. 33. poſt τἀναντίον, immutatâ paululum lectione, ad hunc modum: ὑβρίζεις τις αἰσχρολοιδόρησον· ἕτερος διὰ πάσης ἡμέρας ὀρύττει. Sed de hac emendatione ἐπέχω.

Pag. 74. 1. φαινομένων] Vel legendum, φαιδρυνόμενον, vel potiùs φαινομένων φαιδρυνόμενον.

l. 19. μαλετοῦντες] In oculis μαλετᾶν quid ſit, quærendum. Vide Boiſium.

Pag. 77. 21. εὔξασθαι δυνατὸν] ἀποφθεγμάτων auctor, quiſquis ille fuit, ſiue Theodorus Magiſter, ſiue quis alius, ſententias has aliter diſponit.

l. 32. καὶ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων] H. addit συγχώρησιν ἔλαβε.

m. 15. Huic Orationi in noſtra editione ἀκεφάλῳ (ſic enim accepimus ex codice Ms. non admodum veteri in bibliotheca Sereniſſimi Bauariæ Ducis, & ita vertit Latinè Bernardus Brixianus ex Ms. itidem capite truncato, vt apparet in editione Pariſ. tom. 1. col. 490.) huic igitur Orationi ἀκεφάλῳ caput ſuum Tomo octauo, paginâ octauâ reſtituimus ex Ms. in Bibliotheca Collegij Noui Oxon. & tranſmiſſo ad nos à doctiſſimo Ducæo apographo ex biblioth. Illuſtriſſimi Cardinalis Perronij. Itaq́ Tomum octauum, ſi placet, adi, priuſquam ad huius orationis lectionem accedas, gratiamq́ huius πληρώσεως tantis te auctoribus debere ſcito. Porrò Bauaricum apographum emendatum damus ex duobus codicibus, Oxonienſi & Cardinalis, cuius librum ſignauimus nota C.

Pag. 78. 37. ἀνορύττοντες] C. ἀνορύττει. l. 43. ἀεὶ φαίνοντες] C. meliùs, ἀεὶ ἀναφαίνοντες.

Pag. 79. 44. λαμβάνει] C. λαμβάνειν εἰώθει.

Pag. 80. 29. πεπυκνωμένῃ διανοίᾳ] Ita legitur in omnibus noſtris codicibus. l. 38. ἂν ἐγγυμνάζῃ] C. ἂν ἀεὶ περὶ ταῦτα ἐγγυμνάζῃ.

Pag. 81. 15. πάντως] C. meliùs πάντες. l. 43. ἐν τοῖς πόνοις] C. ἐν τοῖς πόνοις, ſicut nos ex coniectura reſtitueramus.

Pag. 82. 16. καὶ τοῦτο, καίτοιγε] Haleſio magis placet καὶ τούτῳ, καίτοιγε: & quidem mihi, ſi libri addicerent. l. 22. τὸν πλεονεκτοῦντα] C. τῷ πλεονεκτοῦντι. l. 37. ἀπ' αὐτῆς] C. meliùs, ἀπ' αὐτοῦ.

Pag. 83. 1. δέξεται] Erratum operarum: lege δείξεται, & ſic C.

Primam εἰς τὰ κατὰ Δαβὶδ καὶ Σαοὺλ, cuius initium, Ὅταν ἐναντία τις καὶ σκληρὰ, quam & Eraſmus Latinè vertit, nobis in orbe Chriſtiano irrepertam deſcripſit Peræ Conſtantinopol. Samuel Sladius, quam in principio 8. Tomi pag. 10. vide. Deſcripta eſt autem hæc 2. oratio in Dauid et Saul ex manuſcripto Gabrielis Archiepiſcopi Philadelphiæ Venetijs, bono cum primis & emendato, quo ſolo nixi ſumus. Verſa ab Eraſmo extat Tom. 1. col. 503. edit. Pariſ. 1588. hanc orationem & ſequentem agnoſcit Catalogus Auguſtanus, numerò 12. & 13. poſt excuſam hanc orationẽ acceſſit aliud apographum à Sam. Sladio deſcriptum Peræ Conſtantinop. ex quo excerpta quædam, in his notis litera P ſignauimus. Hom. 16.

l. 13. περὶ τὸν Δαβ.] περὶ τὸν Δ. P. l. 17. φέρει τινὰ κόλασιν. P. l. 19. καὶ διὰ τοῦτο ἴσον ἀληθ. &c.] P. breuiùs, τοῦτο γοῦν ὁ Παῦλος ἐνδεικνύμενος, ἐπειδὴ καινίας. l. 22. περιουσίᾳ δὲ &c.] P. breuiùs, περιουσίᾳ δεικνὺς τοῦτο ἐκεῖνο χαριζόμενον. l. 26. Ante κατασκευάσωμεν P. ponit καὶ, & ante ἀνακτήσωμεν inducit, fortaſſe rectè. l. 27. δυνώμεθα καὶ ἀνακτήσασθαι] Apud Florilegum & cod. P. καὶ deeſt. l. 28. ἀπόδειξιν] P. ἐσομένων. l. 32. περὶ γοῦν τὸν Ἀβρ. &c.] P. περὶ γοῦν τὸν Ἀβραὰμ ὁ Θεὸς ἔλεγεν δοῦλον. l. 36. ὀλίγον ἐν &c.] Codex P. ὀλίγον τῆς εὐφ. ἐν κατοικεῖ τὸ μέρος καὶ τῆς ἡδονῆς. l. 43. πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν] Quid ſi, πολλοὶ τοὺς ἐχθρούς? Interpres Eraſmus neutrum videtur agnoſcere. cod. P. πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν, vt in editione.

Pag. 84. 2. Codex P. ante ὁ addit εἶπε, rectè. Ib. P. poſt κινδύνῳ addit τοῦτο, rectè. l. 7. P. καὶ τὴν δημοσ. τινὰ τοσαύτην. l. 8. P. delet γὰρ. l. 11. δῶσι] P. διδῶσι. l. 17. οὐκ ἀρν] P. οὐδ' ἀρν. l. 24. P. τὸ ἐν πλοίοις, omnino rectè. l. 30. P. κατώρθωτο. l. 36. P. καταπαύσαντες.

Pag. 85. 22. λέοντες ἀγρ. &c.] P. λεόντων ἀπὸ τοῦ ἀγριώτερα πάθη καὶ δυνατώτερα ἐπιτιθ.

Pag. 86. 13. P. ἐμποδίσει μετὰ τ. l. 19. P. ἐν ὀφθαλμοῖς, rectè. l. 24. ηὔξατο] Lege ηὔξετο. l. 27. P. delet ἐκείνων. l. 33. P. περὶ αὐτοῦ.

Pag. 87. 7. P. delet ἀπεπτωκότα & γὰρ. l. 16. περιέβαλεν. l. 26. κινδυνεύσωσι περὶ τὴν ἀρχὴν] Haleſio magis probatur, κινδυνεύει περὶ τὴν ἀρχὴν: cod. P. receptam lectionem tuetur. l. 27. P. ſic: τῷ ἀνδρὶ, ἀλλ' ἐξ ἀναισθησίας μᾶλλον ἢ φιλοσοφίας ἐκεῖνο τὸ ῥῆμα ἐφθέγξατο, οὐκ ἄν.

Pag. 88. 26. pro ἄφωνον, εἴδω ὤ. εἶπε ἢ π. πεποίηται καὶ codex P. legit ἀφωνία τι ἐγὼ καὶ σιγῶν. καὶ l. 35. δυνατῶν] P. δυναστῶν. l. 38. βραχύ τι] P. βραχέα τινά. l. 41. Codex P. ante μείζονα delet μὲν. & quidem vtraq́ lectio ſtare poteſt.

Pag. 89. 4. Cod. P. ante ἐκείνοις inſerit αὐτὸν, & poſt ἅμα delet γὰρ.

l. 30. ὡς ϰ) σῶμα χϛ' σῶμα ἀληθινότης αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ] Cod. C. ϰ) σῶμα πρὸς σῶμα ἀληθινῶς τοῦ Θεοῦ. *l.* 41. *pro* τὸν βίον *lege cum C.* βίων.

Pag. 42. 2. τοῦ πρεσβυτέρου τοῦ ὄντος] *Epithetum neq; ſatis aptum Deo, neq; quadrat huic loco.*

l. 4. *Lege cum C.* τὴν πρῶτον δοξ- γινομένην. *l.* 8. *lege cum C.* δειλαίῳ & γυναῖος. *l.* 19. *C.* εὐφόρησιν. *l.* 21. *Pone cum C.* ὑφ' ἓν *poſt* κατορθωμάτων. *l.* 38. *C.* τῆς & μισανθρωπίας.

l. 43. ἀφετηρίῳ] *Hoc eſt* janua, *vt opinor: metaphorâ ſumptâ fortaſſis à loco, unde equi incertamen emittuntur. Vide Suidam.*

Pag. 43. 4. *C. poſt* ἐπιθυμίας *inſerit* πόῤῥωθεν διὰ τοῦ σχήματος. *l.* 6. τὴν ἐν μέσῳ δύο ζώων] *Hoc eſt Bouis & Aſini. Sic enim habet Vetus* ἔκδοσις. *Fortaſſis reſpexit ad locum* 3. *Habbacuc.*

l. 14. Θεοῦ] *C.* υἱοῦ. *l.* 28. *C.* τὴν ὑψηλήν.

Pag. 44. 29. κληρῶν] *Rectiùs C.* κλήρων. *l.* 39. ταῦτα] *C.* τοιαῦτα.

Pag. 45. 8. γινομένη, *C.* *l.* 12. ἀπόλλυσι] *C.* ἀπολλύουσι. *Ib.* θυσίαις πολιορκούμεθα] *Durum, vt alia multa.* *l.* 16. *Poſt* ἀνθρώπου *Codex C. addit,* Θεὸς ἐνδὺς χϛ' ἀνθρώπου. *l.* 26. *C.* τὸ γένημα.

Pag. 46. 4. *C.* τέκνον ἐγώ, *& paulò poſt,* ἀφεὶς τότε τήν. *l.* 5. ἄφες ϰ) νῦν. *l.* 11. ἐνδιδόντα] σπεύδοντα, *C.* *l.* 22. τοσαῦτα] *C.* τοιαῦτα.

l. 34. ἀκούουσι] *Lege cum C.* ἀκούσας.

Pag. 47. 2. *Pro* ἐβάλλετο *in marg. lege cum C.* εἰς νῦν ἐβάλλετο. *l.* 7. φόβῳ] *Lege* φθόρῳ. *C.* *l.* 37. ἐπί τι *&c.*] *C.* ἔστι τί τις, ὡς ὁ προπάτωρ, νόμῳ φιλοθείας τὰ πάθη νικήσας. *l.* 40. *Lege cum C.* θεὶς αὐτόν. *l.* 41. *C.* τοῦτον τὰς χεῖρας ἀφεῖλε. *l.* 44. τόνος] *C.* τῆς.

Pag. 48. 4. *Lege cum C.* τῇ σφαγῇ τοῦ παιδὸς τοῦ δεσπότου. *l.* 13. ἔστι παῖδες ϰ) δῶσι. *l.* 34. *Lege* νόμῳ *cum C. & marg.* *l.* 42. *Poſt* ῥητὸς *C. addit* τίς διὰ συνηθείας ἀπώλεσαν πραγματεύεται;

Pag. 49. 38. καθωσιώθη τῷ τοῦ δεσπότου προστάγματι] *Suprà p.* 43. 29. ἡ πρὸς τὸν Θεὸν σου καθοσίωσις.

Hom. 11. Homiliam hanc, nec Græcè, quod ſciam, nec Latinè adhuc vulgatam agnoſcit vt γνησίαν catalogus Auguſtanus numero 5. Eam nos exhibemus ex manuſcripto in bibliotheca Collegij Noui Oxonij, emendatam & varijs lectionibus illuſtratam ex codice manuſcripto ab eruditiſſimo Ducæo noſtris librarijs liberaliter communicato ante aliquot annos Lutetiæ. Titulus eſt in Ducæi codice, Περὶ τῆς Ἄννης λόγος α', ϰ) περὶ νηστείας ϰ) προνοίας. Nos eũ retinuimus, quem in manuſcripto Oxonienſi reperimus, haud ignari quantâ licentiâ ludunt librarij in orationum titulis. Habita eſt Antiochiæ, cùm in hac oratione patris. i. vt opinor, Flauiani mentionem faciat, vbi etiam reliquas in Annam dictas procliue eſt credere.

Pag. 51. 36. ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἀποδημίας] *Legationem, opinor, intelligit, à Flauiano pro ſtatuarum euerſione ſuſceptam ad Theodoſij imperatoris aulam, quam* στρατόπεδον *vſitato illis temporibus nomine notat.*

Pag. 52. 32. ϰ) ὅτι φθαρτὰ] *Lege,* ϰ) ὅτι μὲν φθαρτά.

Pag. 54. 12. τοῦ πονεῖν] *Videtur* κλαδεύειν, *vel aliquod aliud aptius vocabulum huic loco meo iudicio ſubſtituendum: & quod ſtatim ſequitur,* ἐλεγχθέντες, *non nimium videtur hic quadrare: fortaſſe* ἐλεγχόμενοι, ϰ) μὴ δυνάμενοι.

l. 44. πολλῷ ἐνόντων ἀπουσίας χρόνον] *Ferri poteſt, ita tamen vt deſiderem melius. quid ſi legamus,* πολλῷ ἐνόντων ἀπουσίαν χρόνον? *ſic enim infrà loquitur orat.* 3. *in Annam, pag.* 66. 36. μετὰ ἀπουσίαν τοσαύτην.

Pag. 57. 11. ἐφ' ἡμισείᾳ] *Vt ſemiſſem fructuum reddant: ſic hac eadem pagina l.* 13. ὁ γὰρ ἐφ' ἡμισείᾳ τὸν ἀγρὸν λαμβάνων παρὰ Θεοῦ.

Pag. 58. 1. Τοῦτο γὰρ μάλιστα τὸ πάθος ἐκείνας ἐνοχλεῖ ταῖς ἡλικίαις] *Manifeſtè aliquid deeſt. qui enim* προσφυὲς *dici poterit* πάθος, *aut* ἐκείναις ἡλικίαις ἐνοχλεῖν; *hanc lacunam peringenioſè explet doctiſſ. Haleſius ex conſimili loco in oratione proximè ſequente p.* 65. *l.* 26. *ad hunc modum.* σπουδάζετε. ϰ) πάσης μὲν κακίας ἀπηλλαγμένους τοὺς νέους, μάλιστα δὲ ἀσελγείας. Τοῦτο γὰρ *&c.*

Hanc etiam Homiliam agnoſcit catalogus Auguſtanus numero 6. vertit Eraſmus ex codice mutilato in medio, vt poſtea notabimus. nos eam damus ex optimo Ms. in Collegio Nouo Oxonij, caſtigatam ex alio Ms. Gabrielis archiepiſcopi Philadelphiæ, qui Venetijs iam viuit, eamq; nobis liberaliſſimo animo communicauit, quamuis fine truncatam. **Hom. 1**

Pag. 59. 1. πίστεως] *Repone ex margine,* ἴσμεν ὅτι.

l. 30. ὅτι οὐκ οὖσα ἐγένετο] *Haleſ. legendum cenſet,* ὅτι στεῖρα οὖσα ἐγέννα. *ſc. mater.*

Pag. 62. 27. τὸν Σαοὺλ εἴσω δεινοῦ τοιχίου λαβών] *H. ex hiſtoria, & veſtigijs veteris Ms. legit* τὸν Σαοὺλ εἴσω σπηλαίου, τῆς διπλοΐδος τὸ πτερύγιον λαβών.

l. 29. τὸ πολλὰ πεπονθέναι δεινά] *Ab hoc loco lacuna eſt in Lat. verſione, vſq; ad illa verba pag.* 63. *l.* 14. ϰ) γὰρ ἐπαινῶν οὐχ οὕτω θαυμάζω, *quam noſter Ms. explenit.* *l.* 32. ϰ) οὐδεὶς ἕτερος παρῆν] *Atqui hoc neq; cum hiſtoria congruit, neq; cum proximè præcedentibus, Dauidem ibi fuiſſe ſolum.*

Pag. 63. 13. ϰ) ὅτι τὸ φέρειν] *H. delet* ϰ).

Hanc etiam orationem agnoſcit catalogus Auguſtanus numero 7. vertit Eraſmus. vide to. 1. col. 484. editionis Pariſienſis 1588. Eam damus ex Ms. in bibliotheca collegij Noui Oxonij, neq; aliud nobis præterea ſuppetebat exemplar. Extat tamen aliud in biblioth. Vaticana, mensâ 8. codice 26. vti olim erant diſpoſiti libri. **Hom. 1**

Pag. 66. 14. ἀνατρέχειν παρασκευάζουσιν] *Florilegus, quiſquis fuit, qui* ἀποφθέγματα *collegit, ſic legit:* ἀνατρέχειν ποιοῦσι, ϰ) ἐνώπιον Κυρίου τὴν εὐχόμενον ἑστάναι παρασκευάζουσι.

l. 28. τοσαύτη ἡ τοῦ πνεύματος χάρις] *Addit Interpres Eraſmus,* ne defatigemur, μὴ ἀποκάμνωμεν, *aut,* μὴ ἀπαγορεύωμεν.

Pag. 67. 7. οὐδὲ τῆς ἱστορίας μετ' ἀκριβείας ἀκούσας;] *Vel, deleto* οὐδὲ, *legendum,* τὸ φάρμακον τῆς ἱστορίας ἀκούσας, *vel retento* οὐδὲ, *poſt* ἀκούσας *deeſt* ἀνῆκεν, *aut ſimile quippiam.* H.

Pag. 68. 35. μεταμορφούμενον] *Heſychius,* μετασχηματιζόμενον.

m. 14. Apparet ex verbis Chryſoſtomi tum in hac oratione, p. 74. 26. tum in proxime ſequenti, p. 79. 7. aliam prius ab ipſo habitam orationem in prima Cantici verba, Ἐστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ, quã nuſquam reperio. Codex etiam Vaticanus, cuius ſuprà meminimus, & catalogus Auguſtanus non plures agnoſcunt in Annam, quàm quinq́, eaſdem plane cum noſtris, & eodem ordine diſpoſitas. Florilegus hanc quintam memorat, & nos hanc quintam memorauimus, quòd à noſtro Iohanne conſtaret aliam ante hanc eſſe habitam, vt dixi in prima verba Cantici. Porrò hanc orationẽ, vt & ſequentẽ, agnoſcit catalogus Auguſtanus numero 8. & 9. huius vnicum nobis obtigit exemplar ex biblioth. collegij Noui Oxon.

Pag. 72. 5. βούλομαι] H. ἐβουλόμην, vel ἐβουλόμην ἄν.

l. 27. τὸν χώρον τῆς ἐκκλησίας τόπον] Intelligit procul dubio aliquem in Eccleſia locum præcipuum, qui, cùm commodiùs in eo potuiſſet vox concionantis excipi, ſolebat inprimis occupari. H.

Pag. 73. 23. τρυφᾷ διηνεκῶς τῶν θείων ῥημάτων] Syntaxis inſolens cum genitiuo.

l. 30. ἕτερος διὰ πάσης ἡμέρας ἐντρυφᾷ] Hæc emota videntur ſuis ſedibus, neq́ huic loco quadrare: quamuis non neſciam de pio paulò ante dici, διὰ πάσης τῆς ἡμέρας ἔξεις τρυφᾶν. H. reponit l. 33. poſt τοὐναντίον, immutatâ paululum lectione, ad hunc modum: ὑβρίζει τις αὐτὸν, λοιδορήσει· ἕτερος διὰ πάσης ἡμέρας ἐντρυφᾷ. Sed de hac emendatione ἐπέχω.

Pag. 74. 1. φαινομένων] Vel legendum, φαινόμενον, vel potiùs φαινομένων φαινόμενον.

l. 10. μελετῶντας] In oculis μελετᾶν quid ſit, quærendum. Vide Boiſium.

Pag. 77. 21. εὔξασθαι δυνατόν] ἀποφθεγμάτων auctor, quiſquis ille fuit, ſiue Theodorus Magiſter, ſiue quis alius, ſententias has aliter diſponit.

l. 32. καὶ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων] H. addit συγχώρησιν ἔλαβε.

m. 15. Huic Orationi in noſtra editione ἀκεφάλῳ (ſic enim accepimus ex codice Ms. non admodum veteri in bibliotheca Sereniſſimi Bauariæ Ducis, & ita vertit Latinè Bernardus Brixianus ex Ms. itidem capite truncato, vt apparet in editione Pariſ. tom. 1. col. 490.) huic igitur Orationi ἀκεφάλῳ caput ſuum Tomo octauo, paginâ octauâ reſtituimus ex Ms. in Bibliotheca Collegij Noui Oxon. & tranſmiſſo ad nos à doctiſſimo Ducæo apographo ex biblioth. Illuſtriſſimi Cardinalis Perronij. Itaq́, Tomum octauum, ſi placet, adi, priuſquam ad huius orationis lectionem accedas, gratiamq́ huius πληρώσεως tantis te auctoribus debere ſcito. Porrò Bauaricum apographum emendatum damus ex duobus codicibus, Oxonienſi & Cardinalis, cuius librum ſignamus nota C.

Pag. 78. 37. ἀνορύττοντες] C. ἀνορύττες. l. 43. ἕως φαίνοντες] C. meliùs, ἕως ἀναφαίνωνται.

Pag. 79. 44. λαμβάνει] C. λαμβάνειν εἴωθε.

Pag. 80. 29. πεπρωμένῃ διανοίᾳ] Ita legitur in omnibus noſtris codicibus. l. 38. ἂν ἐγκαλῇ] C. ἂν περὶ προνοίας ἐγκαλῇ.

Pag. 81. 15. πάντως] C. meliùs πάντες. l. 43. ἐν τοῖς πόνοις] C. ἐν τοῖς πόνοις, ſicut nos ex coniectura reſtitueramus.

Pag. 82. 16. καὶ τοῦτο, κἀκεῖνο] Haleſio magis placet καὶ τούτῳ, κἀκείνῳ: & quidem mihi, ſi libri addicerent. l. 22. τὸν πεπλανημένον] C. τῶν πεπλανημένων. l. 37. ἀπ' αὐτῆς] C. meliùs, ἀπ' αὐτῶν.

Pag. 83. 1. δέξεται] Erratum operarum: lege δείξεται, & ſic C.

Primam εἰς τὰ κατὰ Δαβὶδ καὶ Σαοὺλ, cuius initium, Ὅταν ἐναντία τις καὶ σκληρά, quam & Eraſmus Latinè vertit, nobis in orbe Chriſtiano irrepertam deſcripſit Peræ Conſtantinopol. Samuel Sladius, quam in principio 8. Tomi pag. 10. vide. Deſcripta eſt autem hæc 2. oratio in Dauid et Saul ex manuſcripto Gabrielis Archiepiſcopi Philadelphiæ Venetijs, bono cum primis & emendato, quo ſolo nixi ſumus. Verſa ab Eraſmo extat Tom. 1. col. 503. edit. Pariſ. 1588. hanc orationem & ſequentem agnoſcit Catalogus Auguſtanus, numero 12. & 13. poſt excuſam hanc orationẽ acceſſit aliud apographum à Sam. Sladio deſcriptum Peræ Conſtantinop. ex quo excerpta quædam, in his notis litera P ſignauimus. Hom. 16.

l. 13. περὶ τὸν Δαβ.] περὶ τὸν Δ. P. l. 17. φέρει τινὰ κόλασιν. P. l. 19. καὶ ὅτι τοῦτο ἐστὶν ἀληθ. &c.] P. breuius, τοῦτο γοῦν ὁ Παῦλος ἐνδεικνύμενος, ἐπιδὼν κακίας. l. 22. παρακαλοῦσι διὸ &c.] P. breuius, παρακαλοῦσι. δεικνὺς τοῦτο ἐκεῖνο χαλεπώτερον ὄν. l. 26. Ante κατασκευάσειεν P. ponit καὶ, & ante ἀνακτήσασθαι inducit, fortaſſe rectè. l. 27. δυνήσεται καὶ ἀνακτήσασθαι] Apud Florilegum & cod. P. καὶ deeſt. l. 28. ἀπέδειξεν] P. [illegible]. l. 32. περὶ γοῦν τὸν Ἀβρ. &c.] P. περὶ γοῦν τὸν Ἀβραὰμ ὁ Θεὸς ἔλεγεν εὐλογ. l. 36. ὀλίγον ἐκ &c.] Codex P. ὀλίγον τῆς εὐφ. ἐκ κατοποιῆσαι τὸ μέρος καὶ τῆς ἡδονῆς. l. 43. πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν] Quid ſi, πολλοὶ τοὺς ἐχθρούς? Interpres Eraſmus neutrum videtur agnoſcere. cod. P. πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν, ut in editione.

Pag. 84. 2. Codex P. ante ἐ addit ὅπου, rectè. Ib. P. poſt κινδύνῳ addit τότε, rectè. l. 7. P. καὶ τὴν δικαιοσ. τινὰ τοιαύτην. l. 8. P. delet γάρ. l. 11. δέδοικα] P. δέδοικα. l. 17 ἐκ αἰρῶν] P. οὐκ αἰρῶν. l. 24. p. τοῦ ζητοῦντος, omnino rectè. l. 30. p. κατώρθωτο. l. 36. p. καταπαύσωμεν.

Pag. 85. 22. λέοντες ἀγρ. &c.] p. λεόντων ἀπάντων ἀγριώτερα πάθη καὶ δυνατώτερα ἐπιτιθ.

Pag. 86. 13. p. ἐμπαίξασι μετὰ τ. l. 19. p. ἐν ὀφθαλμοῖς, rectè. l. 24. ηὔξατο] Lege ηὔξετο. l. 27. p. delet ἐκείνων. l. 33. p. περὶ αὐτοῦ.

Pag. 87. 7. p. delet ἀπεστερήθημεν & γάρ. l. 16. περιέβαλον. l. 26. κινδυνεῦσαι περὶ τὴν ἀρχὴν] Haleſio magis probatur, κινδυνεῦσαι περὶ τὴν ὀργήν. cod. p. receptam lectionem tuetur. l. 27. p. ſic: τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐξ ἀπαιδευσίας μᾶλλον ἢ φιλοσοφίας ἐδ. ἐπὶ τ. ἡ. φ. γίνεσθαι, οὐδ' ἄν.

Pag. 88. 26. pro ἀφῆκεν, ὥστε ὦ. εἰκ. ἢ π. πεποιῆσθαι διὰ καὶ codex p. legit ἀφῆκέ τι ἴχνη καὶ σπόν. καὶ. l. 35. δυνατῶν] p. δυναστῶν. l. 38. βεβρεγμένη] p. βεβρεχόμενα. l. 41. Codex p. ante παρόντα delet μή. & quidem vtraq́ lectio ſtare poteſt.

Pag. 89. 4. Cod. p. ante ἐκείνοις inſerit φησὶν, & poſt ὑμῖν delet γάρ.

Hom. 17. De proœmio huius orationis ſatis dictum eſt ſuprà ad eam quæ eſt in Abraham. porrò eam damus ex vnico Ms. in Biblioth. Collegij Noui Oxon. quem tamen ita accuratè ſcriptũ offendimus, vt alio vix opus eſſe videatur exemplari, rarâ certè librariorum felicitate.

Pag. 93. 25. ἐκβάλωσιν ὑμῶν πονηρὸν ὄνομα] Apud Lucam in noſtris codd. legitur ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρόν.

Pag. 95. 25. αὐτὸν] vide Boiſium.

Hom. 18. Huic Orationi ante annos ferè 60. Lutetiæ mendoſiſſimè editæ ſanitatem propè attulimus ex cod. Ms. in Bibliotheca Regia ibidem. porrò Eutropius hic Arcadij Imperatoris eunuchus, & Iohanni noſtro in adipiſcenda ſede Conſtantinopolitana ſuffragator maximus, cùm in ipſo conſulatus ſui anno in imperatoris iram incidiſſet, ad Eccleſiam confugit: in quem ſub altari deliteſcentem Chryſoſtomus orationem ſtatim habuit, quam Vide Tomi Octa. Pagin. 76. quod plerisq; viſum eſt inhumanum, hominis calamitoſi & olim amici miſerijs inſultare. Colligitur autem ex proœmio huius orationis Eutropium ab Imperatore repetitum, à Iohanne neutiquam deditum: ſed poſtea extra eccleſiam fortè repertum, ad ſupplicium fuiſſe abreptum. Quæ tamen circumſtantiæ aliquo modo pugnare videntur cum ijs quæ in hiſtoria eccleſiaſtica narrantur. Sed Iohanni noſtro, qui rebus gerendis interfuit, etiam contra omnes hiſtoricos fides adhibenda.

Pag. 104. 33. ζῶν ἢ] Lege ζωτοῦ.

l. 41. τὸ ἐπιτήδειον] vide Boiſium.

Pag. 105. 26. ποταμοὺς ἐξ ἐρήμου] Lege ex Nahum 1. vnde hic locus ſumptus eſt, ποταμοὺς ἐξερημῶν.

Pag. 107. 9. δακτύλιον] Iam inde ab illis vſq; temporibus annulus, vt videtur, in matrimonijs contrahendis vſurpatus. l. 43. νεκρῶν] Lege νεκρῷ.

Pag. 108. 30. ἀνάστασιν ἐν ἀφθαρσίᾳ] Deeſſe videtur verbum, à quo regantur hi accuſatiui, δίδωσι, aut tale aliquid, vel ἀπὸ κοινοῦ, ἄγγελλέ μοι ἐν τῷ προοιμίῳ.

l. 39. ὑπέβαλε] i. [illegible] δωρεάς.

Pag. 109. 41. ἴδωμεν γὰρ ἀῤῥαβῶνα] Videtur aliquid deeſſe explendæ ſententiæ. vide Boiſium.

Pag. 110. 28. διὰ τί [illegible]] Non cohærent hæc cum ſuperioribus. vide Boiſium.

Pag. 111. 14. καὶ ἄκουε] Haleſius legendum putat βλέπε τί ἔδωκε ſublata plena diſtinctione: & mox pro βλέπε τί ἐπηγ. legit ἄκουε τί ἐπαγγέλλει. omninò rectè.

l. 21. ἀπολαύσει] Lege ἐλπίσι. vide ſupra l. 13.

l. 39. ἐνέχυρα ταῦτα ἐκείνων ἀμείνω] Non intelligo, inquit Haleſius, quomodo ἐνέχυρα dicantur ijs, quorum ſunt ἐνέχυρα, præſtantiora.

Pag. 112. 3. ἐγκαταλείψει & ἁρμοσάμενα] H. legit, ἐγκαταλείψουσι, & ἁρμόσουσι.

l. 23. ἢ ἄλλο πρὸς τὴν &c.] Malim ſic: τὴν δ' ἄλλην πρὸς τὴν διάνοιαν, πρὸς τὴν ψυχὴν ἀγωγήν.

Hom. 19. 20. Huius orationis & proximè ſequentis apographa ex bibliotheca Noui Collegij Oxon. deſcripta. Priorem emendauimus ex duobus manuſcriptis in biblioth. Regia Lutetiæ, vno Cæſareo Viennæ, & codice excuſo Lutetiæ 1554. Nam ne neſcias, lector, eadem eſt hæc noſtra cum illa excuſa (quarum initia ſunt diuerſa) pauculis duntaxat exceptis. In poſteriore oratione plana ſunt omnia: in priore non pauca hiulca & aſpera. præſtitimus quod potuimus, vt loca, quæ minus placerent, notaremus, ingenioſis & induſtrijs lectoribus vel interpretanda, vel emendanda. Vtraq; γνησία & habita, vt opinor, Conſtantinopoli. & quidem poſterior videtur à Iohanne noſtro habita poſt aliam ab aliquo presbytero fortaſſe ſuo dictam.

Pag. 114. 7. ἀναβᾷ] pro ἀναβαίνει, vt à circumflexo ἀναβάω.

l. 27 τοὺς ἀπὸ ἀλόγων] H. τοὺς ἀπὸ πλειόνων ἀλόγων μανίας εἰς μέσον τὴν ἑαυτοῦ σ. ψ.

Pag. 115. 1. διὰ τὸ πᾶσιν πλείονος [illegible] τὰ [illegible].] Vide Boiſium.

l. 3. δεύτερον τῆς ἑβδομάδος] i. bis in ſeptimana.

l. 14. πολλάκις] Non probatur Haleſio.

l. 44. θησαυρὸν ἢ ἀπόθεσιν] H. θησαυροῦ ἀπόθεσιν.

Pag. 116. 13. ὅτι ἢ ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τόπον] ſc. ἐκ τούτου δῆλον, ellipſi Chryſoſtomo non infrequenti.

l. 19. ἀπηρτισμένην τῇ διανοίᾳ] Vide Boiſium.

Pag. 117. 8. λύκον;] Muta interrogationis notam in plenam diſtinctionem, vel dele præcedens ἢ.

Pag. 118. 7. ὁ χρήματα προσδόκιμος] l. 13. ἐκ λαοῦ] H. expungit λαοῦ. l. 18. διὰ τὰς δυνάμεις] Supplendum ἐστι, vel ὁρμῶν, vel tale aliquid. l. 32. θανάτου φθαρτὸν ζ.] Fortè θησαυρὸν φθαρτὸν ζ.

l. 42. ῥᾳθυμίαν] Lege ἀθυμίαν. ſc. tædium ex mora.

Pag. 119. 8. πολιορκίαν] Corruptum: nec πλεονεξίαν ſubſtituo, quia proximè ſequitur.

l. 31. τὴν ἢ] ſc. εἶδον. nam ἤκουσα ἀπὸ κοινοῦ minus quadrat.

l. 44. λόγον] f. λόγων, quia ſequitur, οἱ δ.

Pag. 120. 2. ἀπογέγονε] H. mauult ἀποθανοῦσι.

Pag. 122. 36. διάκονοι] H. legit διαδόχοι.

l. 41. ἐξαρθῶσιν] vide Boiſium.

Pag. 125. 6. τοῖς λίθοις] Intellige columnas inauratis capitibus. H.

Ex his quinq; orationibus in Oziam catalogus Auguſtanus numero 30. 31. 32. 33. agnoſcit quatuor, hoc eſt, dempta 4. cæteras omneis. & ſunt proculdubio omnes γνήσιαι. Primam hanc bis editam Romæ emendauimus ex quatuor ſcriptis codicibus (quorum primus fuit interpretis Eraſmi, & nunc eſt in bibliotheca Vniuerſitatis Oxonienſis: ſecundus ex bibliotheca Collegij Noui Oxon. promptus: Tertius ex biblioth. Vniuerſitatis Cantabrigienſis: Quartus mihi à doctiſſ. Croſhauio commodatus) adhibitis etiam Q. Septimij Florentis Chriſtiani, viri multis nominibus orbi chriſtiano noti, ingenioſis & doctis coniecturis. nam libris Mſs. vt videtur, prorſus deſtituebatur. Porrò ſciat lector in omnibus ferè illuſtriorib. bibliothecis Italiæ, & in Regia Lutetiæ reperiri inter Chryſoſtomi manuſcripta librum inſcriptum χρυσοῦς μαργαρῖται: qui codex nihil aliud continet, quam συναγωγὴν quandam lectiſſimarũ (vt ipſi Συναγωγεῖ viſum eſt, non magni iudicij viro, vt qui pleraq; collegerit, inter ſua margarita, ſubfuſca ac liuentia) orationum Chryſoſtomi:

quo in numero ſunt hæ 5. in Oziam, ſex contra Iudæos, & aliæ ad 70. vel 80. numero: quas omneis ſuis locis repræſentabimus. quod monuiſſe operæ pretium fuit, ne quis in illam συναγωγὴν incidens, aliquid ſe noui putet reperiſſe.

Pag. 129. 32 ἀπολαύοντα] *Verbum nullum habet, quod regat: niſi referatur, ad* διατήζοσι *verſu 36. quod puto verum eſſe.*

Pag. 130. 14. ἄσεκτον] *i.* ἀφόρητον, ἀβάσακτον. *Heſych.*

Pag. 132. 4. πολέμιος] *Florens mauult* πολεμίους.

l. 23. ἀντιποιηθέντων] *Plures libri,* ἀντιποιησάντων.

Pag. 133. 39. σολλὴν ψιλὴν, ποικίλην] *Florens retinet lectionem Romanam,* ψιλὴν, ποικίλην, *inducto* σολλὴν, *vertitq́; ex veteri Gloſſario,* Tenue Babylonicum.

m. 22.] *Huius orationis apographum ex bibliotheca Collegij Noui Oxon. ſumptum emendauimus ex 2. ſcriptis codicib: altero Eraſmi in Bibliotheca Vniuerſitatis Oxon. altero in bibliot. Vniuerſitatis Cantabrig. Antiochia habita, vti & reliqua in Oziam.*

Pag. 135. 20. ἀναπτύξωσι] *Eraſmus codicem ſuum ſequutus, qui habet* ἀναπτύξουσι, *vertit* aperiunt, *male.*

l. 29. τοῦ σώματος] *Fortè* τῶν τοῦ σώματος, *id eſt,* ὀφθαλμῶν.

Pag. 136. 4. περὶ ὧν] *Doctiſſ. Harmarus legendum putat* περὶ τῶν. *fort. rectè.*

l. 25. ἐκεῖνοι] *Iudæi illi videlicet, quos Hieremias citato taxat loco. H.*

l. 44. ὁρῶντες ἴσασι] *Fort.* ὁρῶντες οὐκ ἴσασι.

Pag. 138. 16. τῷ διδασκάλῳ] *Flauiano Epiſcopo.*

m 23. *Hanc orationem ante annos bene multos editam Baſileæ caſtigauimus ex lib. Ms. in Vniuerſitatis Ox. bibliotheca, altero in Collegio Nouo, & tertio Cantabrigienſi, qui ab illo loco in editione noſtra p. 143. 40.* ἀλλὰ φέρε λοιπὸν, *aliam prorſus habet clauſulam, ab hac noſtra diuerſiſſimam, ipſâ penè longiorem oratione: quam tamen poſtea deprehendit diligentiſſimus Haleſius, nihil eſſe aliud, quàm* ἠθικὸν *orationis 39. in priorem ad Corinth. ab imperito librario huic aſſutum.*

Pag. 139. 20. εἰπὲ μάθος] *Fort.* εἶπε, *& iungendum cum præcedente ſententia.*

l. 24. ὁ Σολομῶν] *Sic aliàs ſolet citare Siracidem ſub nomine Salomonis.*

Pag. 142. 6. παραγράψονται] *i. exceptione ſummouebunt. vocabulum eſt forenſe.*

m 24. *Hanc Homiliam & proximè ſequentem ex codice Eraſmi deſcriptas, ex tribus alijs manuſcriptis caſtigatas damus, Regio Lutetiæ, Cantabrigienſi, & tertio Craſhauij noſtri.*

Pag. 144. 36. λόγον ῥέοντα, ϗ πόθον οὐδέποτε κορεννύμενον] *Durinſculum videri poſſit* τρυφῶν λόγον, *durius* τρυφῶν πόθον: *ſed puto* πόθον *non à* τρυφῶν *regi, ſed à* κορεννύμενον. *hoc eſt in oratione delitiari fluente,* & deſiderium nunquam ſatiante.

l. 43. ἐν τοῖς κτίσμασι τὴν προφητείαν] vide Boiſium.

l. 44. ἀπὸ πραγμάτων καταλυομένην] *Fort.* καταλυομένων.

Pag. 146. 42. μαρτύρων] *ſc.* ἐντεῦθεν ζῆλον, *ellipſi à nobis primis notata.*

Pag. 149. 13. ἐκεῖνος ἀνάγκη, τοῦ γενέσθαι] *Abeſt hæc ſententia à Florilego, &, quantum video, abeſſe poteſt.*

l. 17 προσδεῖναι ὑπηχεῖ· ποτ. ϗ] *Abſunt hæc verba à Florilego: & quidem iis carere poſſumus.*

l. 30. βελτιούμενος ἦν] *Sententia pendet imperfecta, niſi continuando ſententiam, poſt* θυμιᾷ *v. 32. inſeratur* φησὶ, *ita enim plana erunt omnia.*

l. 32. αὐτῷ] *Videtur Eraſmus legiſſe,* αὐτῇ. *i.* ἱερωσύνῃ.

l. 43. νόμοι ἀδικοῦσι] *Melius Florilegus,* ὡς νῦν οἱ νόμοι ἀδικοῦσι, ϗ οἱ θεσμοὶ ἀνατ.

Pag. 150. 35. ϗ οὐκ ἦν ῥῆμα] *Lege,* ϗ ἦν ῥῆμα, *inducto* οὐκ.

Hom. 25. *Pag 153. 24.* κωμῳδούντων] *plures libri* τραυμάτων, *vt in margine: melius tamen reſpondet* τὸ κωμῳδούντων τῷ ἁμαρτανόντων, *quod ſequitur.*

Pag. 154. 12. αὐτὴ ἐστὶ τιμὴ, αὐτὴ ἐστὶ γνώσεως τοῦτο ἦ] *Sic habent cæteri codices præter codicem Croſhauij noſtri, qui pro his verbis ſubſtituit,* ἀλλ᾽ αὐτὸ ἐπιτιμήσεως διὰ τῆς λέξεως τοῖς πᾶσιν ἐπίγνωστον αὐτὸν ποιεῖ.

Pag. 155. 18. εἰ γάρ τις] *Codex Eraſmi pro* τις *habet* Θεὸς: *quomodo etiam ipſe Eraſmus vertit, minus commodè, vt mihi videtur, ſui codicis lectionem ſecutus.*

Hom. 26. *Hanc Homiliam ex biblioth. Collegij Noui Oxon. deſcriptam emendauimus ex quatuor alijs ſcriptis codicibus. vno Regio Lutetiæ, altero doctiſſimi Ducæi, tertio Cantabrig. & 4. Croſhauij noſtri. agnoſcit eam pro legitima, vt eſt, catalogus Auguſtanus numero 34.*

Pag. 156. 22. καθάπερ πλῆθος ἀνθρώπων] *Hoc in omnibus Mſſ. repertum, quid ſit, fateor me neſcire.* vide Boiſium.

Pag. 159. 38 λαβὼν ἐκεῖνος] *Fortè* λαβὼν ἐκεῖνο, *vt referatur ad* ζῶον δὲ.

l. 39. μείνῃ. ϗ οὕτω τότε λοιπὸν εἰς τὰς αὐτοῦ χεῖρας ἐμπίπτει, ὡς ἀχάριστος ϗ ἀγνώμων. ὅσον δὲ τοῦτο ἐστιν, ἄκουε Παύλου λέγοντος. φοβερὸν ἐμπ.] *In lib. Cantabrig. ſic:* μένῃ, καλέσει περὶ τὰς αὐτοῦ ἐμπεσεῖν χεῖρας τὸν ἀγνώμονα ϗ ἀναίσχυντον. φοβερὸν δὲ τὸ ἐμπ. *In lib. Croſhauij ſic:* μένῃ, καλέσει ἐμπεσεῖν χεῖρας ϗ πόδας τὸν ἀγνώμονα ϗ ἀναίσχυντον. φοβερὸν δὲ τὸ ἐμπ.

Hom. 27.] *Hanc Orationem ſanè perquam elegantem & γνησίαν debemus bibliothecæ Sereniſſimi Bauariæ Ducis: quo dolendum magis vnicum eius nobis obtigiſſe exemplar, quod tamen tale fuit, vt pauca admodum ſuperſint emendanda præter vnã aut alteram lacunulam.*

Pag. 160. 39. ἀλλ᾽ ἁπλῶς μετ᾽ αὐτοῦ] *Vide Boiſium.*

Pag. 161. 20. ταῦτα ὄργανα] *H.* ταύτῃ ὄργανα.

l. 30. Ἑλλάδι διηγησάμην μοι γλώττῃ αὖ] *H. ſic legit:* Ἑλλάδι διηγήσομαι γλώττῃ αὖ πάλιν.

Pag. 162. 3. διὰ τῆς γλώττης] *Fort.* διὰ τῆς σῆς γλώττης: *ſic paulo poſt:* τῇ σῇ γλώττῃ χρησάμενοι. *H.*

l. 10. ϗ βάρβαροι] *H.* ἀλλὰ ϗ βάρβ. *l. 14.* ἐπὶ] *H. legit,* ὁ ὑγρεύς. *l. 29.* παρεμποδίζων] *Legendum, vt opinor,* ἀπαρεμπόδιστον.

Pag. 163. 9. χρείας] *H. mauult* χήρας.

Pag. 164. 25. τὰ οἰκεῖα] ſ. ἐπιδόντα, ϗ λιμώττα ἑαυτὸν τοῖς ξένοις, aut tale aliquid ad explendam lacunam.

Pag. 165. 24. δοκῇ] Sententiam hoc loco imperfectam ſic explet Haleſ. δοκῇ· ϗ κακὰ, κἂν χρηστὰ ᾖ δοκῇ, ὅταν τὸν κύρ. rectè omninò & acutè, librario ſcilicet ſolenni vitio à priore δοκῇ tranſeunte ad poſterius.

l. 36. οὐκ ἂν ποτε γένοιτο κακά] Videtur hic deſiderari ſeries rerum omnino bonarum, vt in ſequentibus ſeriem contexuit rerum penitus malarum.

Pag. 166. 14. ὁρᾷς ὅτι ὁ καλὸν] H. ſic reſtituit hunc locum. ὁρᾷς ὅτι εἰ καλὸν ᾖ πενία, οὐκ ἂν &c.

Pag. 167. 20. ὡς ἅπαντα κρατοῦν] Locus corruptus. Vide Boiſium.

Hom. 28. Hanc Homiliam γνησίαν & melioris notæ, quam etiam agnoſcit Catalog. Auguſtanus numero. 36. ex Bibliotheca Regia Lutetiæ deſcriptam emendauimus ex alio manuſcripto in Bibliotheca Bau.

Pag. 168. 27. ὕπτια ϗ λεῖα] Hic vt ſynonyma copulantur ὕπτιον & λεῖον : mox ὕπτια & στενὰ l. 31. opponuntur τῇ λείᾳ ϗ ἰσοπέδῳ. non diuerſo, ſed planè, vt mihi videtur, contrario ſenſu. ſic pag. 169. 4. ὕπτιον & τραχὺ ponuntur vt ſynonyma. Atqui, pag. 169. 27. ἰσόπεδα & λεῖα & ὕπτια ponuntur vt ſynonyma. Quod ſi verum eſt ὕπτια & ὁμαλὰ eſſe ſynonyma, vt vult Suidas, illa ὕπτια & στενὰ l. 31. & ὕπτιον & τραχὺ p. 169. 4. loco ſtare non poſſunt.

pag. 169. 42. ἐσμὲν κύριοι. πάντα οἴχ.] Manifeſtè mēbrū aliquod deeſt. Sequens enim ſententia à priore nullatenus pendet. Locum ergo totum ſic lege: ἀλλ' ἢ ὅτι οὐδένες ἐσμὲν κύριοι. οἱ δὲ οὐδένες ἐσμὲν κύριοι, πάντα οἴχεται. Clauſularum ſimilitudo librarium, vt ſæpe aliàs, fefellit.

Hom. 29. Homiliam hanc melioris notæ ex Biblioth. Noui Collegij Oxonienſis deſcriptam emendauimus ex alio Ms. in eadem Bibliotheca, & alio Cantabrigienſi. agnoſcit eam Catalogus Auguſtanus numero 21.

Pag. 178. 22. Lib. Cantabr. τὴν τῶν χρημάτων περιβολὴν, τὴν ἐν τῇ ἐσθῆτι βλακείαν.

Pag. 181. 4. ἀνάξαι] Quid ſit hoc neſcio: fort. ἀπολύξαι, vel διδάξαι. H. l. 36. καταφρονήσῃ] Non conuenit huic loco. l. 43. ἐπειδὴ τοίνυν] Sententia pendet imperfecta. Vide Boiſium.

Pag. 182. 2. ἄνεσιν] Sententia claudicat: vel dele ϗ ante ἐν μὲν, p. 181. l. 44.

Hom. 30. De auctore huius orationis nihil pro certo affirmauerim. cenſet doctiſſ. Haleſius inuentionem quidem eſſe Chryſoſtomi, ſtylum verò multo humiliorem: eſſe tamen alicuius, qui Chryſoſtomi ſtudioſus fuerit: quem licet ſenſibus ſit imitatus, ſtylo tamen certè non eſt conſecutus, niſi vbi eum verbatim compilauit. pleraq; enim particulæ huius orationis inueniuntur alibi apud Chryſoſt. Porrò ſciendum eſt Florilegum multa ex hac Oratione, quiſquis auctor fuerit, citare: quod nemo γνησιότητος ἀπόδειξιν eſſe credat, cùm ipſi mos ſit ne à ſpuriis quidem, nedum dubiis manum abſtinere. neq; enim heri aut nudiuſtertius inuecta ſunt in mundum iſta bonorum auctorum νοθεύσεις.

Pag. 183. 19. αὐτοῖς δὲ τούτοις] Hoc eſt, uti reor, τοῖς κάμνουσι τοῖς θεραπεύουσιν.

Pag. 184. 1. τὴν ἀθάνατον] ſ. ψυχὴν, vel lege τὸ ἀθάνατον. H.

Pag. 187. 18. δεχόμενος;] Deeſt alterum membrū, quod ſic poteſt reſtitui, τὸν δὲ μισθὸν ὁ καρπούμενος; H.

l. 43. ἢ φανερῶς ἐπιβουλευόντων] Rectè vidit Haleſ. hoc loco aliud membrum deeſſe. Deinde quid eſt φανερῶς ἐπιβουλεύεσθαι? inſidiæ ſolent locari in occulto, non in propatulo. Quid ſi ſic reſtituamus, ἢ φανερῶς ἐπιτιθεμένων, ἢ κρύφα ἐπιβουλευόντων. Vacillans librarij oculus facilè ab ἐπιτιθεμένων ad ἐπιβουλευόντων potuit tranſire.

Hom. 3 Orationis huius apographum ex Biblioth. Palatina deſcriptū emendauimus ex duobus Mſs. in Biblioth. Ducis Bauariæ. Multa habet communia cum Hom. 52. in Matthæum, neq; agnoſcit catalogus Auguſtanus. puto tamen germanam eſſe, quamuis languidiuſculè ſcriptam; vt ſunt multa huius Noſtri Conſtantinopolitanæ.

pag. 188. 38. τῷ φέροντι τὴν ἱμάτωσιν; ὕψηλ.] H. ſic legit & diſtinguit: τὸν φέροντα; τὴν ἱμάτωσιν ἐμποιεῖ, ὕψηλ.

pag. 189. 39. ϗ δυνάμενον βουλόμενον] Lego, ϗ δυνάμενον ϗ βουλόμενον. f. δυνάμενον (ſ. διεγεῖραι) τὸν βουλόμενον (ſ. διεγερθῆναι.)

pag. 191. 21. ἔμπροσθεν ὑμῶν] Apud quem Euangeliſtam hoc reperitur?

pag. 193. 26. πρὸς τὴν ἰδίαν ἀξίαν] Deeſt aliud commodum participium: nam συγκαταβαίνων non quadrat.

pag. 195. 24. ἀρχὴ ἐστὶ] Sic Codices omnes, ſic Florilegus. Eitzelius verò Apanthiſmatum editor, corrigit τίνι, qua ratione ipſe viderit.

pag. 196. 7. ἀπηγόρευσά σου τὸ πάθος.]

l. 42. ἤγαγον] Magis ex vſu παρήγαγον.

Hom. 3 Hanc optimæ notæ homiliam ex Auguſtano Ms. deſcriptam caſtigauimus ex Bauarico. Agnoſcit eam catalogus Auguſt. Numero 10.

pag. 198. 6. ὑμῖν] Mauult Boiſius ὑμῶν, & ἀναλαβόντων.

Hom. 33 Hanc Orationē ex codice Palatino deſcriptā (vbi minus rectè octaua inſcribitur περὶ ἀκαταλήπτου) caſtigatam ex altero codice Palatino & tertio Oxonienſi in Biblioth. Collegij Noui damus. Edidit eam nuper inter alias Fronto Ducæus Lutetiæ ex Regio manuſcripto. γνησίαν omnino & germanam puto, quamuis in catalogo Auguſtano minimè reperiatur: reperitur tamen in aliis omnibus ferè, quos vidi, catalogis; Vaticano, Cæſareo, Regio, Palatino, Oxonienſibus, & atteſtante doctiſſimo Frontone, etiam in Mediolanenſi. deſcripſit itidem eam in vſum meum Samuel Sladius in Chalce inſula Chalcedonis in Boſporo Thracio: ex quo apographo varietates quaſdam decerptas hic ſignamus literis Ch.

Pag. 207. 1. Deeſt, τοῦ Θεοῦ. Ch. l. 23. Deeſt τὴν βοήθειαν. Ch. l. 36. ἀλλ' ἢ καὶ. Ch.

Pag. 208. 16. διηγησάμεθα] Lego, διηγήσεται. Illo tamen modo Ch.

l. 28. σφόδρα] ch. σφοδρῶς.

Pag. 209. 10. μὲν] ch. μόνον. l. 23. βασιλέως] ch. βασιλέων. l. 35. ἔχομεν] Lege cum ch. ἀκούομεν.

l. 38. τί ἐν δῆν ὁ αὐτὸς στεφανοῖ; ch.

l. 41. ὁ πατὴρ ἐκείνου [illegible], ἀλλὰ [illegible] τὴν πρώτην [illegible] τοῖς ψυχῆς] Hæc, vt videtur, hic importunius ſeſe ingerunt, & meo iudicio delenda. H. retinet cod. Ch.

Pag. 210. 6. τὸν ἁπάντων ἀμείνω]

Pag. 211. 37. αὐτὸ] Lege αὐτὸν, ſ. [illegible].

pag. 212. 6. cb. βεβαίως, melius. l. 8. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Χριστὸς φησι] Ducæus, τοῦτο δὲ καὶ ὁ Χριστὸς ποιεῖ· οὐκ ἐξαίρων, φησὶ, τὰ τῆς [illegible], ἀλλὰ τοῦτο. l. 22. τοῖς ἱδρῶσι, cb. l. 29. τούτοις] Lege τούτοις cum cb. l. 32. πρωῒ] Fronto ex Memmiano codice ſic: πρωῒ διὰ τοῦτο (malim τότε) δηλοῖ, τὸ τῆς [illegible] ἐπιτυχεῖν, τὸ ἀν. π. [illegible] τὸ τελευταῖον [illegible]. Sed omnes noſtri codices, et Regius conſentiunt in ea lectione, quam ſecuti ſumus: quæ minus dura erit, inducto vel ὅτι, vel φησι verſu ſequenti.

om. 34. Huius Orationis germanæ & elegantis cum primis apographũ ex Regia Bibliotheca nacti, ex alio Ms. in eadem Bibliotheca accuratè caſtigatum damus.

Pag. 214. 22. εἰ γὰρ τῷ οἱ] Lege, ὁ γὰρ τῷ ὁ.

pag. 218. 15. καὶ ἕτερος] H. ἕτερα. Idem enim Eſaias vtrumq; aſſerit.

im. 35. Homiliæ quatuor hæ in Lazarum (quas agnoſcit Catalogus Auguſtanus numero 22. 23. 24. & 25.) ex quatuor codicũ manuſcriptorũ fide eduntur, quorum vnus fuit Interpretis Eraſmi, & iam Oxonij in Bibliotheca Vniuerſitatis aſſeruatur. Alij duo in bibliotheca Collegij Noui reperiuntur ibidem, & quartus in Bibliotheca Vniuerſitatis Cantabrigienſis. Habita eſt autem prima hæc proximo die poſt illam κατὰ τῶν [illegible] τὰς νεομηνίας, quam vide ſuo loco pagin. 355. huius Tomi.

pag. 224. 36. ἡμῶν ὁ] Lego, ἡμῶν αὖ ὁ.

pag. 226. 24. [illegible]] ſ. [illegible]. l. 26. τὸν ἐν ποίῳ &c.] Abſunt hæc vncinis incluſa à codice qui fuit interpretis Eraſmi, & à Cantabrigienſi. l. 41. [illegible]) H. legit φθεγγομένοις, rectè.

pag. 229. 44. [illegible]) Numerus definitus pro indefinito.

pag. 237. 4. κιγκλίδων] i. δικαστικῶν θυρῶν. Interpres Ariſtophanis.

pag. 242. 10. ἄκρατον] [illegible] non nimis idonea infanti.

pag. 251. 38. καὶ τῆς γυναικὸς] ſ. Verbum aliquod aptius deeſt. nam [illegible] καὶ σφαγὰς durum eſt.

pag. 253. 26. ἀγάπην] Erratum Typographicum pro ἀπάτην.

pag. 254. 5. ὡς ὅτι] ἐκ παραλλήλου, vt infrà p. 268. 13. ὅτι & ὡς. l. 28. τῶν ἔξωθεν] Lege, διὰ τῶν ἔξωθεν.

pag. 255. 7. ταύτην τὴν [illegible]] Hunc locum aliter legit editio doctiſſimi Harmari.

pag. 256. 28. τοῖς τῶν [illegible] διαβολαῖς] ſc. infundere, *aut tale aliquid videtur deeſſe. Fortaſſis* [illegible].

m. 39. Omitti potuit hæc oratio, imò debuit. Eſt enim ex quinta oratione περὶ ἀκαταλήπτου decerpta particula, vide Tom. 6. p. 421. 34. fraudi nobis fuit non tam editio Pariſienſis 1554. quàm manuſcriptus Palatinus, vbi etiam pro integra oratione reperiri ſcias.

Hom. 40. Hanc Homiliam veram & germanam, Romæ 1581. excuſam, ex Ms. in bibliotheca Collegij Noui emendatam damus. Agnoſcit Catalogus Auguſtanus numero 99. nonnulla habet communia cum Homilijs 35. & 36. in Iohannem.

pag. 264. 28. [illegible]] H. legit [illegible] vel [illegible]. Quid ſi pro ἐργάζεται, legamus [illegible];

pag. 265. 9. ἀναλῶ] Imperfectum ab inuſitato ἀναλόω, à quo tempora ſumit ἀναλίσκω. l. 37. ἂν ἔχῃ] Q. Septimius Florens Chriſtianus vir doctiſſimus, & linguæ Græcæ apprimè peritus, qui 10. illas orationes Romæ 1581. excuſas, vt videtur, Latinè vertit, & notis, quas in manibus habeo, illuſtrauit, pro ἂν, legit ἐν. Ego nihil muto.

pag. 266. 28. [illegible]] Non videtur huic loco quadrare. Quid ſi [illegible];

l. 43. [illegible]] Vide Boiſium.

pag. 267. 14. [illegible]] Malim [illegible], vt reſpondeat ſuperiori [illegible].

pag. 269. 33. ἐν τοῖς [illegible]] Locus etiam Florenti ſuſpectus de mendo. Vide Boiſium.

pag. 270. 27. [illegible]] H. [illegible]. Fortaſſe ſine his ſenſus rectius conſtabit.

Hom. 41. Orationem hanc ex bibliotheca Regia Lutetiæ deſcriptam emendauimus ex Ms. in bibl. Auguſtana. Haleſio non videtur γνησία. Stylus certè (inquit ille) non abhorret multum: at tractandi ratio, ſimul et inuectionis modus Iohannem noſtrum non ſapiunt. Ratio quam reddit cur Chriſtus Lazarum nominatim cõpellârit, apoſtrophe ad infernum & eiuſdem proſopopœia [illegible] olent audaciã alicuius ingenij recentioris monetæ, non autem illam Iohannis noſtri ſoliditatẽ. referri certè debuit inter [illegible], aut etiam [illegible]. Sed neſcio quomodo factum eſt, vt, nobis aliud agentibus, in numerum irrepſerit τῶν γνησίων καὶ ἀναμφιβόλων. Hæc Haleſ.

pag. 271. 38. ἰδεῖν μετὰ [illegible] τοῦ Θεοῦ ὁ Λάζαρ] Vide Boiſium.

pag. 272. 25. ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις] Atqui locus erat in vico Bethania. l. 27. ἀδελφαὶ αἱ γυναῖ] ſ. ἀδελφὰς, vel ἀδελφαί.

pag. 273. 15. πολλοὺς δὲ ἐκείνης. Vide Boiſium.

Hom. 42. *Hanc orationem & ſequentem, vtramq; vt γνησίας & melioris notæ agnoſcit catalogus Auguſtanus numero 49. & 53. porro hanc debemus Sereniſſimi Bauariæ Ducis inſtructiſſimæ Bibliothecæ. Habita eſt Antiochiæ, Epiſcopatum tenente Flauiano, quem ad finem orationis Petrum vocat, διὰ τὴν τῆς πολιτείας καὶ τῶν δογμάτων [illegible] τε καὶ [illegible] cum Petro Apoſtolo, qui Antiochenam eccleſiam princeps, vt ipſe ait, fundauit. pauca ſubſunt ſuſpecta de mendo, quod neceſſe eſt vſu venire vnico nixis exemplari manuſcripto, ſed valde illa quidem leuia, aut nullius propè momenti. Eſt hæc oratio vna ex illis quatuor, quas habuit hic Noſter Antiochiæ præſente Flauiano in principium Actorum. primam habes tom. 6. p. 272. ſecundam nondum reperire potuimus. tertia eſt hæc, quæ in manibus.*

manibus.· quartam habes Tom. 8 p. 111.

Pag. 276. 29. τὴν χ̃] *Vel deeſt aliquid quod reſpondeat huic* τὴν, *vel pro* τὴν χ̃, *lege* τὸ χ̃.

Pag. 277. 11. καὶ τὸ σημεῖον] *Sententiæ* ἀκολουθία *pro* τὸ σημεῖον *videtur poſtulare* τὴν πρᾶξιν.

l. 25. τὸ, οὐκ] *Ante* τὸ *videtur deeſſe* ὅτι. — *l. 40.* καὶ πορίμω] καὶ *poteſt abeſſe.*

Pag. 278. 38. ἀλλ' ὅταν φανῶμεν] *Hal.* ἢ ὅταν, *vel* ἀλλ' ἢ ὅταν.

Pag. 279. 41. ἐν αὐτῇ τὸ φῶς ἔλαμψε *&c.*] *Quod* φῶς νοητὸν *ſplenduiſſe dicit, dicitur cum oppoſitione,* τοῦ, σκότος ἐλύθη, *commate præcedente. Horâ enim nonâ mortuus eſt Chriſtus in cruce: ſolutæ itaq́; tum erant tenebrarum poteſtates & potentia diuina reſplenduit. Sed quid eſt illud* φῶς αἰσθητόν? *Marcus Euang. c. 15. v. 33.* tenebras inquit fuiſſe ab hora ſexta, vſq; ad horam nonam. *Veriſimile eſt itaq́; ad horam nonam, ſolis lucem, quæ fugerat, reclaruiſſe. Ad horam itaq́; nonam,* φῶς αἰσθητὸν, *ſolis lux ſenſibilis mortalibus illuxit: &* φῶς νοητὸν, *potentia diuina mortui Chriſti ipſa tenebrarum regna penetrauit. H.*

Pag. 281. 42. κατέχωμεν ὡς πόλιν] *Haleſ.* κατ. ὡς πύργον.

Hom. 43. Hanc orationem ante aliquot annos excuſam *Baſileæ* caſtigauimus ex codice Ms. in bibliotheca Bauarica.

Pag. 283. 15. οἱ ἔφυγον ἀνδρὶ πολίτῃ] *Vide Boiſium.*

Pag. 285. 25. Poſterius ἔπαινος *videtur delendum.*

l. 36. ἅπαξ τῆς] *Videtur legendum* ἅπαξ μόνον τῆς.

Pag. 290. 12. ἐκήρυξε] *Quis? pater,* ὡς οἶμαι.

Pag. 292. 2. βούλονται καὶ διατάζειν, οὐκ ἐῶ] *Lego,* βούλονται διατάζειν, καὶ οὐ, *ſublato prorſus* ἐῶ, *quod ſententiam turbat.* *l. 7. Delendum, vt opinor,* τὸ *poſt* οἰόμενοι: *poſt* ἀγανακτούμενοι *explendum* διατάζει, *aut tale quodpiam: & poſt* ἅπαντες *explendum* δεῖ. *nam ex hac, quam habemus, lectione nihil ſani elicitur.*

Hom. 44. Agnoſcit Catalogus Auguſtanus hanc Orationem numero 14. excudi curauit doctiſſimus Fronto Ducæus Burdigalæ 1604. quam editionem perpaucis in locis emendatam ſequuti ſumus.

Pag. 293. 13. ἐποίησε καὶ διακονίζουσι ζωήν] *Deeſt aliquid: vel lege* ἐποίησε διακονιζόμενος ζωήν.

l. 27. δύναμιν] *Fort. pro* δύναμιν *legendum* δοκεῖ.

l. 44. καὶ μόνοι ἠγανάκτουν] *Frontoni meritò ſuſpectus locus: neq́; nos quicquam expedimus. Haleſ. ex coniectura,* καὶ δαίμονες ἦσαν.

Pag. 294. 1. Illud ὅπερ *inducendum putat Haleſ. & quidem ſine eo meliùs fluit ſententia.*

Pag. 295. 33. καὶ τῆς φύσεως] *Lege,* ὡς καὶ τῆς φύσεως: *alioqui ſententia claudicabit.*

Pag. 297. 33. τῆς ἐπιστολῆς] *Lege cum Ducæo* τῆς ἀποστολῆς.

Pag. 298. 1. πάντως ὅτι καὶ] *Dele* ὅτι.

Hom. 45. Procœmium huius orationis idem ſenſu, & verbis etiam propemodum cum illo orationis 32. fortaſſe non dubitauit Iohannes noſter ex conſimili occaſione valetudinis eodem procœmio ſæpius vti. oratio perelegans certè, procœmium tamen videtur imitatorem aliquem ſapere. Hæc Hal. Deſcripta eſt ex bibl. Auguſtana: habita, vt opinor, Conſtantinop. locum etiam illum de δημοφύλακι in actis videor mihi alibi apud Iohannem noſtrum legiſſe.

Pag. 299. 12. μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς ἀρρωστίας] *Prodit hic ſeſe imitator, quiſquis ille fuit. Non enim homines à morbis releuati, ſed in* ἀκμῇ *febrium maximè potionem frigidæ cupiunt. Quanto rectius Iohan. noſter orat. 32. p. 197. 2.* καὶ καθάπερ οἱ ἐπιθυμοῦντες (πυρέττοντες) φιάλας *&c.* H. *l. 42.* εἰς ἀπαλλαγὰς] *Impropriè dictum, ſiue ad* ἀπαλλάττοντες *referatur, ſiue ad* καθάλλοντες.

Pag. 301. 26. τῷ ὕπνῳ καθάλλεσθαι] *Vide Boiſium.*

pag. 301. 42. 302. 8. & 9. et 27. δημίων *et* δημίοις, *vt puto,* κατὰ παρεγχυσιν. Δήμιοι *namq́; publici ſunt iuſtitiæ miniſtri, carnifices &c. videri poſſet auctor huius orationis abuſus hoc vocabulo pro* δήμοις, *niſi quòd 302. 27.* δημαγωγοὶ *&* δημίων *in eadem iungantur periodo.*

Hom,4 Elegans hæc oratio, & auctore Chryſoſtomo digniſſima ex biblioth. Collegij Noui deſcripta, et alterius ope codicis deſtituta, aliquot in locis non ſatis emendata, quod dolendum eſt, editur. Loca nobis maximè ſuſpecta deinceps ordine ſubijci entur.

Pag. 304. 7. τῶν ἡμῶν κτημάτων] *Boiſius vult* χρημάτων.

Pag. 305. 14. πάλαγγι θυλάκης μιμεῖσθαι] *Vtrumq́; apud Græcos dici putat Boiſius, &* πύλαγας *per ſe, &* πύλαγγας θυλάκους.

Pag. 307. 37. ἴσατιν] *Fort.* ἴσως.

Pag. 308. 21. χρῇ] *H. legit* ὃ χρῇ *vtrumuis ſtare poteſt.*

Pag. 309. 43. τούτῳ] *Videtur inducendum.*

Pag. 311. 2. ἐν τῇ ἀρχῇ.] *Dele* ἐν.

Pag. 314. 14. ζωνάρχαι] vide Boiſium.

Hom.4 Has orationes (quas ambas recipit catalog. Auguſt. numero 16. & 17) damus ex fide duorũ codicum manuſcriptorum (quorum vnus Archiepiſcopi Philadelphiæ Venetijs, alter Bauaricus) quàm emendatiſſimas.

4

Pag. 316. 17. τὴν φιλίαν] *Magis ex vſu linguæ,* τῶν φίλων.

Pag. 318. 38. καὶ ἐν οἰκίᾳ] *Deeſt fortaſſe* ἐν πενίᾳ, *vel* ἀλλοτρίᾳ. *quid enim eſt Chriſtum in ædibus natum & nutritum?*

Pag. 327. 5. Ἐπαφρόδιτος] γράμματα μνημονικά. *non enim hæc de Epaphra Coloſſis agente, ſed Epaphrodito Philippis verſante dicuntur. H.*

l. 10. μακαριώτερον] *Deſunt* τὸ δὲ ἀνθρώπων ἀθλιώτερον, *vt meliùs fluat ſententia.* Hal. *l. 19.* δυνάστ' ἂν] *H.* οὕτω δυνάστ' ἄν.

Hom. 4 *Hoc argumentum eodem ferè modo tractatum mihi videor alibi apud Chryſoſtomum meminiſſe. quicquid ſit, non dubito, quin* γνήσιον *ſit. ſed videndum num* ἀπόσπασμα *ſit, aut ex Ethicis conſutũ. Nos tamen ita, vti in codice Auguſtano reperimus, bonâ fide repræſentamus.*

5

Pag. 330. 37. μὴ καταγορεύσωσι τοῦ ἀθλητοῦ] durum.

Pag. 332. 31. ἐν τοῖς συμποσίοις] *In conuiuijs. ſc. quæ poſt certamina illa agi ſolebant.*

Pag. 333. 23. ἐπὶ τῶν φίλων] *Hal. ex coniectura,* φιλῶν. i. à poculis. vide Boiſium.

Pag. 334. 41. ἀναγκαία] Lege ἐν ἀναγκαίᾳ.

Pag. 335. 3. εὔνοιαν] Malo ἄγνοιαν.

Pag. 338. 27. τῶν γοῦν αἰτίαν &c.] vide Boiſium.

Pag. 339. 44. ἐπιδείξεως] ſc. ἀγάπης, vel εὐνοίας, vel καταλλαγῆς. Videtur enim deeſſe vocabulum.

om. 51. *Hanc orationem recipit catalog. Auguſt. numero 93. quam ex codice in bibliotheca Collegij Noui Oxon. deſcriptam, ex manuſcripto Bauarico emendauimus, eſtq́; melioris notæ homilia.*

Pag. 347. 29. τῶν ὅλων] Suſpectum. vide Boiſium.

Pag. 348. 37. τοίνυν] Corruptum: fort. pro τὴν ἀκρίβειαν.

Pag. 349. 16. ὁ πλάνος] ſc. μετέχει, vel tale quid deeſt.

om. 52. *Suſpicor ex Ethicis locis Chryſoſtomi alicunde deſumptã eſſe hanc orationem. ſi alibi occurrat, non celabimus lectorem, quem nobis fauere æquum eſt, ſi in opere tam longo idem per errorem bis impreſſum detur. Tot enim paſſim per omneis bibliothecas occurrunt in Mſſ. Iohannis noſtri orationum & homiliarum fragmenta, quandoq; etiam integri tractatus, ſæpe repetita, vt hoc incõmodũ euitare propemodũ fuerit τῶν ἀδυνάτων. γνήσιον eſt certè ac probum hoc quicquid eſt, ex bibliotheca Regia Lutetiæ deſcriptum, ex Bauarica emendatum. Poſtquam hæc ſcripſiſſem, monuit me clariſſ. Theodorus Canterus hanc Homiliam iiſdem verbis legi Hom 26. in Matth. vide tom. 2. pag. 185. l. 26. noſtræ editionis.*

Pag. 352. 13. Lege ex hom. 26. in Matth. ἐπιχειροῦντες φεύγουσι, deleto eo quod in margine.

Pag. 353. 37. νύκτα τὴν ἡμέραν ὁρῶν] Sic etiam eſt in 26. hom. in Matth.

om. 53. *Hanc orationem melioris notæ, & in Auguſt. catalogo memoratam numero 38. bis in Anglia editam Græcè (ſemel ante annos 70. Londini ab illuſtriſſimo Checo, iterum Oxonij ab eruditiſſimo Harmaro) tertiùm nuper Lutetiæ ex impreſſo Oxonienſi expreſſam, ex tribus his, quantum fieri potuit, emendatiſſimam damus; additis etiam & inſpectis Mſ. Cantabrigienſi, & alio manuſcripto Collegij Noui Oxon. ex quibus Checus & Harmarus editiones ſuas concinnârunt. Porrò ſciat Lector, nos in hac editione ferè Checi codicem, vt cæteris multo accuratiorem, ſecutos.*

Pag. 355. 14. πληρώματα] Quid ſit in re nautica πληρώματα, omnibus obuium, vt monere non ſit neceſſe. l. 29. ἐμαυτὸν καθεῖναι] Oxon. & Duc. κατακλῦσαι ſine ἐμαυτόν. ſed illud elegantius. l. 30. ὥρμων] Melius quàm Oxon. & Duc. in quibus εἵρμων. & ſic ferè in cæteris.

Pag. 357. 18. τῆς μελλούσης ἡμέρας ἀνδρογεζώματα] vide Boiſium.

Pag. 358. 31. ὁρῶν] Reſcribe ὁρῶ. erratum eſt operarum. illo quidem modo legit Mſ. Oxon. ſed male: namq; ita ſolœcophanes erit.

m. 54. Hanc orationem ex Auguſtana bibliotheca deſcriptam emendauimus ex Ms. in bibliotheca Bauarica. Multa habet communia cum Homilia 28. Chryſoſt. in priorẽ ad Corinthios, vt ab eodem fonte profectas ambas dubium non ſit.

pag. 362. 40. δεῖ συμπληγάδας γενέσθαι τούτοις, καὶ φυλακίζεσθαι] Lego, δεῖ καὶ τούτους φυλακίζεσθαι. in carcerem coniici. Illud enim δεῖ συμπληγάδας γενέσθαι, ſanum eſt, oportet, neceſſe eſt tumultus & conflictationes pugnaſq; hinc naſci. Sic ſexcenties *loquuntur Biographi noſtri tom.* 8. *Sic Socrates Scholaſticus l. 6. καὶ γενομένης συμπληγάδος, πολλοὶ τραύματα ἔλαβον.* H.

Tres haſce orationes pro germanis, vt ſunt, agnoſcit catalogus Auguſtanus numero 18. 19. & 20. Porrò eas ex biblioth. Collegij Noui Oxon. deſcriptas caſtigauimus ex codice Auguſtano. Hom. 55. &c.

pag. 369. 7. διαγωνισαμένη] Malo διαγωνισάμενα. l. 35. ὁ μὲν δια. ὁ δὲ ἐπιτ.] Codex Bauaricus, οἱ μὲν, οἱ δὲ. rectum eſt, ὁ μὲν, οἱ δὲ.

pag. 373. 44. οἴκοι] Hom. 13. in epiſt. ad Epheſ. vbi locus huic conſimilis, οἴκοθεν μικροῦ.

pag. 374. 15. τὸ ὑμῶν περίσσευμα &c.] Apud Paulum aliter: τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα: quæ lectio poteſt etiam ſenſui huius loci quadrare. l. 24. τῇ ἐνδείᾳ] vide Boiſium.

pag. 383. 11. ἀποκαλυμμένον] H. mauult, ἀνακεκαλυμμένον.

Pag. 384. 3. καὶ πάντα τὰ εἰς ἐπίνοιαν] Deeſt aliquod verbum: ſenſus eſt, quæcunq; poterant excogitari. H. *l. 34. τῆς ἀτυχίας] Fort. ἀτελείας. l. 42. τοῦτο μὲν] Deeſt alia ſententia, quæ huic reſpondeat.*

Pag. 390. 29. κελεύσας αὐτόματος] vide Boiſium.

Recipit hanc orationẽ catalog. Aug. numero 3. deſcriptam ex Auguſtana bibliotheca emendauimus ex Bauarica. Hom. 58.

Pag. 393. 1. καλῶ] Imperfecta pendet ſententia, reſumitur autem l. 4. ἐπειδὴ δέ.

Pag. 395. 39. ἐποίουν] οἱ ἅγιοι, aut ſimile aliquid deeſſe videtur. Interpres legit in numero ſingulari (Nouit) *ad Dauidem referens. à Ms. Bauarico tota ſententia aberat.*

Pag. 397. 9. κατ. ἐκείνους] Quos?

l. 11. παραδοθέντας] In Ms. παραδοθέντες. neutrum fortaſſe ſatis grammaticè. ſed illud tolerabilius. l. 12. τὸν Γεδεὼν] Dele. eſt enim ortum ex gloſſemate marginali ad Ἱεροβαάλ. idem enim erat Gedeon & Ierobaal.

Hanc orationem inter præcipuas Chryſoſtomi facillè numerandam, ab Auguſtano catalogo numero 35. agnitam, in codice Bauarico ἀκέφαλον deprehenſam expleuimus & accuratè caſtigauimus ex manuſcripto doctiſſimi Frontonis Ducæi. acceſſit poſt excuſum librum, à Sam. Sladio meo deſcriptum Conſtantinop. ex quo quædam excerpſimus, non contemnendum apographum, quod in his notis literâ C ſignauimus. Vide epiſtolas aduerſarias Hieronymi & Auguſtini, qui de hoc Petri facto, ex hac, vt videtur, Iohannis noſtri oratione materiam litigandi ſumpſerunt. Hom. 59.

Pag. 398. 2. ὑμῶν] Deeſt in C. l. 4. ὧν καὶ ὑμεῖς] C. l. 10. συνουσίαν ἡμῖν ἀπηγ. C. l. 16. τότε] C. αὐτῷ. l. 17. χεῖρον καὶ τὴν οἰάκων κατ. τ. λ. ἡμῶν] C. ſic, χειρῶν καὶ τὴν οἰάκων τεχνῖτιν κατ. τ. λ. ἡμῶν.

l. 18. περὶ τύποις C. *l.* 19. ἐγγωμεν καὶ τοῦτο] C. ἐγὼ μὲν ἀεὶ τοῦτο, *ponendo post* πολεμος *lin. seq.* ἀπήλαυσα. *l.* 22. ἢ καὶ ὑμᾶς. C. *l.* 23. ἐτίρωθη] C. ἐτίρφθη. *l.* 26. βαθύγειος] C. δίγειος. *& ibidem pro*, καὶ πάντα εἰς τοὺς οἴκ. δίχ. κολ. πολυπλασιάζει, *legit codex C.* ὥστε ὑποδέχεσθαι καὶ πολυπλασιάζειν. *l.* 29. ἀεὶ] C. ἀεί. *l.* 31. ἐγηγερμ. C. *l.* 34. ἄρα οὖν οὐ δοκ. C. *l.* 38. καὶ περίβολοι] *Deest in C.* *l.* 39. *Lege cum margine & cod. C.* ἐφίζησθαι. *l.* 40. *post* πλείων *pone ex C.* ἡμῶν.

Pag. 399. 4. λέγει ὅτι χριστ. C. *l.* 5. C. τοῦτο. τί δὲ εἶπεν ὑμεῖς ἐθεν παίτων; *l.* 6. C. *post* τί *ponit* καί. *l.* 9. *Lege cum C.* ὡς δοκεῖσθαι. *l.* 15. τοῦ λόγου διασκεδάζει τὸν θεμέλιον τοῦ νοῦ, ἵνα. C. *l.* 16. *pro* ἀλλὰ *legendum potius cum cod. C.* ἅμα. *l.* 20. περιβολ.] C. ἐπιβολ. *l.* 24. τινὸς ἓν ἕνεκεν χριστ. πεπόνθαμεν] *Desunt in C.* *l.* 42. τοσαῦται Ἰουδαίων ψήφους. C.

Pag. 400. 6. *pro* ἐστιν *lege cum C.* ἔστι. *l.* 21. φόνον] *Lege cum C.* φόνῳ. *sic enim loqui amat Chrysostomus.* *l.* 24. ὅτι γὰρ φανῶμαι C. *l.* 32. *post* αὐτοῦ C. *ponit* ὅτι, *deletque illa quæ sequuntur* ὡμολόγησε μετὰ παῤῥησίας.

Pag. 401. 20. τὸ μὲν, *& lin. seq.* τὸ δὲ] *Rectius C.* τοῦ μὲν *&* τοῦ δέ. *l.* 21. περιβάλλεσθαι] C. περιβαλέσθαι.

Pag. 402. 11. ὑμνητικῶς] C. διηγηματικῶς. *l.* 17. ἢ οὐ κενοδ. C. *l.* 31. τὸ Πέτρον ἰδεῖν, C. *fortassis rectius.* *l.* 42. ἀποκειμένους καὶ *desunt in C.*

Pag. 403. 17. *pro* διαφορᾶς *codex C.* διαφθορᾶς. *rectè omninò.* *l.* 25. ἐγείρας τὸν Πέτρον] C. ἀνορύγης τῷ Πέτρῳ.

Pag. 404. 32. *In C. deest prius* ὁ.

Pag. 405. 19. *Lege* αὐλή. *l.* 22. τὰ αὐτά] C. ταῦτα.

Pag. 406. 9. αὐθάδητον *pro* αὐθάδειον, *errore operarum.* *l.* 25. C *delet* τοῦτ' ἐστι. *l.* 33. C. *rectè delet* ὁ *ante* Πέτρος, *& lin. sequente* ὅτι *ante* ἀποστόλους.

Pag. 407. 7. αὐθάδης] C. αὐτίθετα. *probo magis* αὖ ἰσθετα, *duplicatione non insolita particulæ* αὖ. *l.* 18. ὅτι] C. διό.

Pag. 408. 13. C. *post* εἶπεν *addit* αὐτῷ. *l.* 29. Ἰουδαΐζειν] C. *rectè hoc loco interserit*, καὶ μὴν ἐχρῆν εἰπεῖν, τί τοὺς Ἰουδαίους ἀναγκάζεις Ἰουδαΐζειν; *transitus sc. factus est ab imprudente librario errore solenni ab eodem verbo ad idem.* *l.* 39. νομικῶν] C. νομίμων. *l.* 41. ὅτι *loco motum sedi suæ restitui post* νομίζοντο *cod. C.* *l.* 42. ἐφεῖται. C. *l.* 43. ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ διδάσκαλοι, ἡμεῖς οἱ ἄποσ. C.

Pag. 409. 2. νῦν τιθῆσιν] C. *vt puto, melius* ζωοποιεῖν. *l.* 11. *Legendum omninò cum cod. C.* ἐπιστρέψαι. *l.* 16. C. *ante* ἔχειν *inserit* ἰδών. *l.* 19. *Lege* ἄρα *sine interrogatione.* *l.* 37. οὐχ οὕτω δὲ ὁ νόμος C.

Pag. 410. 13. ὁμιλίαν] C. ἀγάπην. *l.* 16. *post* δόξα C. *inserit* κύριος.

Hom. 60. Hanc orationem melioris notæ, quamuis in catalogo August. non memoratam, ex August. biblioth. descriptam, & ex cod. Bauarico emendatam damus.

Pag. 410. 23. μνημονεύοντες ἀεὶ ἡμῶν] *Vide orat.* 39. *huius Tomi, &* 5. περὶ ἀκαταλήπτου *tom.* 6.

Pag. 411. 25. μετὰ ταῦτα τ. οἰκοδομηθῆναι] *H. ex coniectura*, δεῖ ταῦτα τ. ἀπαιτεῖν.

Pag. 414. 34. αἰνελεῖτο] *Ab inusitato formatum* αἰνέλω, *vt etiam alibi apud hunc Nostrum.*

Pag. 416. 23. μεταβολὴν, καὶ εἰς γαλήνην περιγενέσθαι μεταβληθῆ. ἠκούσατε] *Interpres emendatius secutus exemplar, legit:* μεταβολήν. ἀπὸ γαλήνης εἰς ἠκούσατε *rectius haud dubiè. nam paulo post sequitur*, χειμῶνα εἴδετε ἐπαναστάντα; (*vel* ἀναστάντα;)

Hom. 6 *Hanc orationem catalogus August. agnoscit numero* 26. *edidit Londini ante annos* 70. *illustriss. noster Checus, & Oxonij nuper doctiss. Harmarus. ex his, & duob. Mss. in bibliot. Cantabr. & in bibliotb. Collegij Noui Oxon.* (*ex quibus duæ illæ editiones fluxerunt*) *hanc nos adornauimus editionem, Checi codicem etiam hic ferè secuti.*

Pag. 418. 21. τῇ συνηθείᾳ] *Corruptum, vt puto.*

Hom. 6 *Etiam hanc orationem agnoscit catalogus Augustanus numero* 27. *habita est Antiochiæ post eam quæ proximè collocata est. Eam ex biblioth. collegij Noui Oxon. descriptam, ex codice Ms. in bibliotheca Bauarica emendauimus.*

Pag. 425. 20. περὶ τὰ εἰρημένα] *Lege* περὶ τὰ προειρημένα. H.

l. 23. τὶ γυναικῶν] *Lege* καὶ αἱ τῶν γυναικῶν.

Pag. 426. 32. ἢ] *Videtur abundare, aut mutandum in* ἤδη. *l.* 34. αὐτοῖς ἀπελθεῖν] *Fort.* ἀποστάντα.

Pag. 427. 18. καὶ πάλιν ὑπομεῖναι τὴν ἀρχ.] *Halef. hunc locum procul omni dubio corruptum sic restituendum putat:* ὑπομεῖναι τὴν ἀρχιερωσύνην, βουλόμενοι γαμοῦσαι πάλιν, βέλτιον γὰρ δὴ οὕτω ἐλθεῖν εἰς γάμον δεύτερον, ἢ τὰς περὶ τὸν Χριστὸν καταπατῆσαι συνθήκας. ὡς οἱ μὴ – –

Pag. 429. 9. ζωὴν] *Non quadrat huic loco.* *l.* 31. κατῴκισε] *Aptius* συνῴκισε.

Pag. 431. 35. λιμοῦ τραχεῖς] *Fort.* λίαν τραχεῖς.

Pag. 436. 29. δυνηθῶμεν] *pro* δυνηθῶ. *terminatione verborum in* μι, *vt* καυχᾶσαι *pro* καυχᾷ.

Hom. 6 Hanc orationem ex eodem manuscripto Serenissimi Bauariæ Ducis codice, ex quo doctissimus Fronto suam adornauit editionem Parisiensem, damus, ipsius & nostris coniecturis multis in locis emendatiorem. Habita est Antiochiæ.

Pag. 439. 24. ἡμᾶς αὐτόματοι, οἱ κ. ἀ.] *Fronto Ducæus*, ἡμᾶς, ἀλλ' ἀνθρώπων ξένων κατακλυσμόν ἐπεδήμει: *cum tamen ex eodem fonte vterque nostrum hauserimus apographa.*

Pag. 440. 6. ἀπολειπόμεθα] *Fort.* ἐγκόπτομαι, *vel* ἔτι ἀπολειπόμεθα. *l.* 10. καὶ ἐπιποθεῖν] *Hoc est*, etiamsi hoc ego cupiam, non minus quàm vos, *sc.* ἐκπομπεύειν τοῖς ἄλλοις. ἐγκωμιάζειν. *sensus planus, sed duriuscula syntaxis. Durum est etiam* ἐκπομπεύω *cum datiuo, cum vsus postulet accusat.* τὰς ἀλλοτρίας ἐκπομπεύειν συμφοράς. *Itaque vel mutandus datiuus in accusatiuum, vel pro* ἐκπομπεύειν *lege* ἐμπομπεύειν, *aut* ἐκπομπεῦσαι.

Pag. 441. 31. ὁμόδοξον] *Aliquem ex successoribus eius intelligit post translationem assiniam sub Iuliano factam, fort. Meletium, aut Paulinum.*

Hom. 6 Orationem hanc ex Regia biblioth. Lutetiæ descriptam ex cod. Ms. in bibliotheca Bauarica, et excusa Basiliensi emendatam damus. Nam

Frontonis editio Pariſienſis ſcriptis, vt opinor, libris deſtituti, exiguo aut propè nulli nobis vſui fuit.

Pag. 443. 17. ἦν] ἦν videtur abundare. rectiùs enim ſine eo fluit ſententia.

Pag. 444. 8. οὐ θαυμαζόντα] Lego, οὐκ ἂν θαυμαζόντα. l. 37. τὰ φάρμακα τῶν ἐχθρῶν] vide Boiſium.

Pag. 445. 28. ἀλλὰ τοῖς] Unde regitur hic genitiuus? l. 38. καὶ πολλοὶ οὕτως ἀβασανίστως καὶ ἀνεξετάστως] Hæc verba, vt opinor, luxata, & ſuis emota ſedibus ſic reſtitui poſſe cenſeo (nihil enim affirmo) vt καὶ πολλοὶ ponatur ante οἱ δυσσεβεῖς, l. 37. & οὕτως ἀβασανίστως καὶ ἀνεξετάστως ante ταύτην ἂν τὴν πίστιν, l. 39.

Pag. 446. 37. ἐγένετό τις βασιλεὺς] Quæ ſit hæc hiſtoria, aut qui fuerint hi duo reges, in tantis temporũ illorum tenebris, parum liquet. Decium fuiſſe Imperatorem & Perſarum regem Saporẽ, ſiue quem alium, ratio temporum ſuadet. Dein qui veriſimile fiat Imperatorem nomini Chriſtiano infenſiſſ. hoſtem, aut voluiſſe ingredi in Templum Chriſtianorum, aut ingreſſu prohibitum ab Epiſcopo ob perpetratam cædem (quod poſteà de Theodoſio pio Imperatore & Ambroſio verum fuit) adeò exarſiſſe, vt mortẽ ex eo epiſcopo intulerit? Sed nimirum Iohanni noſtro, & vicino illorum temporum, & viro, ſi quis alius, φιλαληθεστάτῳ contra omneis non conjecturas modò, ſed etiam hiſtorias credendum.

Pag. 448. 5. λείπειν δὲ αὐτῶν οὐ μικρὸν] Boiſius vel delendum cenſet αὐτῶν, vel pro eo legendum αὐτῷ, vel αὐτοῖς.

Pag. 450. 4. συνεπομένας] Interpres, incurata relinqueretur. Rectè ad ſenſum: ſed verba vix ferunt, niſi aliquid ſubintelligatur.

Pag. 451. 13. καὶ ἀντὶ τοῦ κρατοῦντος &c.] vide Boiſium. *l. 28. ἐπίδειξα] ſc. Babylas, vt apparet p. ſequente, l. 21.*

Pag. 453. 42. καὶ τὴν] Delendum fort. καὶ.

Pag. 456. 44. καὶ τὴν μητέρα] Haleſ. καὶ τὴν γῆν μητέρα.

Pag. 459. 6. τοῦ βασιλέως] De Gallo intellige Iuliani fratre natu maiore. l. 7. ὁ καὶ] Conſtantius.

Pag. 461. 38. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ᾔδεσαν] Senſum fecit perturbatum clauſula huius λειποταξία. Sequi enim debet finitam parentheſin ſic, τέχνας ἀεὶ τῆς σοφίας) ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ᾔδεσαν. & pro ἀλλά, quod ſtatim ſequitur, lege καὶ γὰρ ἂν ἐπεὶ. H. *l. 40. Pro πάντες, fort. legendum, ἂν, vel ante πάντες. l. 43. ἐκ ἦττον τῶν ἀνθρώπων, &c. vſq; ad ἀπόδειξις lin. 44.] Sententia eſt ſuis, vt videtur, ſedibus emota. ſenſus apertus, de Chriſtianis hæc dici, qui plus hic viderunt, quàm ſapientiſſimi gentilium. ſed huic loco non quadrat, quin potiùs ſententiæ ἀκολουθίαν impediunt.*

Pag. 462. 34. θεῖος ὁ πρὸς πατρὸς] De Iuliano intelligo, qui Iuliani Imperatoris θεῖος πρὸς μητρὸς fuit, non πρὸς πατρός.

Pag. 463. 28. ἀνεδοῦναι] Edere ad ſupplicium. *ſic poſteà. l. 32. ἀπέβαλε] pro ἀπέβαλεν αὐ.*

Pag. 464. 8. μονῳδίας, ἣν ὁ τῆς πόλεως σοφιστὴς] ſc. Libanius, cuius integra extat in Bibliotheca Vaticana μονῳδία ἐπὶ τῷ ἐν τῇ Δάφνῃ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος: ex qua viri docti, qui Romæ viuunt, orandi ſunt, vt ſi quid hic per inſcitiam librariorum peccatum eſt, velint corrigere, aut potiùs totam in publicum illam monodiam edere, huic loco Chryſoſtomi illuſtrando perquàm futuram idoneam. l. 30. μεμηνιθῶνες] Corruptum; ſed aliud non ſubſtituo.

l. 38. ὁ δεῖλαιον] Videtur vel inducendum, vel ſi de Threnodo intelligis, legendum ὁ κακοδαίμων, aut tale aliquid.

Pag. 465. 2. ἀπήλαυσε] ſc. tum cùm maximis afficeretur honoribus. Tale enim quid ſubintelligendum ſenſus poſtulat.

Pag. 468. 5. ἐν λίθοις καὶ ταῦτα] vide Boiſium.

l. 18. μνημονευτικωτέρων] Boiſius legit οἰκτιστῶν, miſerabilium, propter calamitatem præſentem.

Pag. 469. 37. εἰκοστὸν ἔτος] Anno itaq; Chriſti 382. habita vel ſcripta hæc oratio, dum adhuc presbyter eſſet Antiochiæ Iohannes noſter.

Hanc Homiliam in Catalogo Auguſtano numero 61. memoratam, à Frontone bis editam damus ex Bauarico Ms. accuratè caſtigatam, ex quo etiam codice varias lectiones habuit in poſteriori editione idem Fronto. Hom. 65.

pag. 478. 28. τί γὰρ ἐκείνης τῆς πόλεως] Frontoni locus videtur mutilus, & rectè. Haleſius leni immutatione ſic legi poſſe putat: τί γὰρ τὸ ἐκείνην τὴν πόλιν ἰδεῖν τῶν &c. Duro nimis hyperbato.

pag. 481. 3. ἐκείνων ἴσασι τῶν ἀδίκων] vide Boiſium.

Orationem hanc recipit Catalogus Auguſt. Numero 62. Eam nos damus ex Regia Biblioth. Lutetiæ deſcriptam, & ex codice Ms. Bauarico caſtigatam. Edidit quoq; eam doctiſſ. Fronto Lutetiæ 1609. ex eodem, vt videtur, Regio codice. Hom. 66.

pag. 483. 39. κατὰ δοκίμιον] Quid ſi κατὰ δοκίμιον? Vide l. 44.

pag. 484. 42. προπέμπουσι] Ad funus ducunt.

Orationem hanc editam Burdigalæ à Frontone Duceo, accuratè emendauimus ex cod. Bauarico. Quò minùs autem credam duabus ſynodis, ſc. Lateranenſi & 6. Vniuerſali Conſtantinopolitanæ, Chryſoſtomo hanc orationem aſſerentibus, facit totius Homiliæ textura & ſtylus à Chryſoſtomico, meo iudicio, diuerſiſſimus. Eſt enim oratio tota ferè dramatica, & ex proſopopœis conflata. Neq; vt aliàs monui, nouum eſt aut nuper natum, fœtus ὑποβολιμαίους claris parentibus ſubdere. Hom. 67.

pag. 488. 20. ἀπόλλων] Ita reſtituimus ex coniectura propè certa, probabiliori certè, quàm fuit coniectura Frontonis, qui cùm in libro ſuo reperiſſet ἀπόλαβε, ſubſtituit ἀπόβαλε. niſi fallor, οὐ μάλα εὐστόχως, & ſenſu repugnante & ſyntaxi.

l. 25. ἄκουσον τὸν λῃστὴν ὡς τὸν σύγγονον ἐκκοπέντα] Vide Boiſium.

Panegyricum hunc notæ cumprimis bonæ, & ab Auguſt. catalogo receptum Numero 70. damus ex Regio codice Ms. Lutetiæ deſcriptum, & ex Bauarico Ms. accuratè caſtigatum: quem mirum eſt inter panegyricos ſuos non edidiſſe Frontonem. Hom. 68.

Agnoſcit hanc orationem pro germana, vt eſt, catalo- Hom. 69.

gus Augustanus Numero 69. Nos editionem Ducæi Burdigalensem valde mendosã olim ex Bauarico Ms. à nobis emendatam, hic damus, à posteriori eiusdẽ Ducæi editione Parisiensi parum admodum discrepantem: vterq; enim ab eodem hausimus fonte, Medicæo sc. & Bauarico codicibus: hoc ille amplius, quod Regium etiam adhibuit, quem librarij mei non inspexerunt.

Pag. 496. 4. οὐδὲν γάρ τι τῶν ἑαυτῆς χρημάτων τοῦτο ἐδείκνυ] *Regius codex sic:* ὥστε αὐτὴν τὰ ἑαυτῆς ἅπαντα χρημάτων τοῦτο, ἀλλ᾽.

Pag. 498. 6. ὑπολάβῃς] *Pro* ὑπολήψῃ.

Hom. 70. Panegyricum hunc ex Regio Lutetiæ descriptum castigauimus ex Bauarico. agnoscit Catalog. Augustanus numero 72.

Pag. 501. 7. κύφων] Συνάγχη, angina.

Hom. 71. Hanc orationem edimus ex fide quatuor codicum ſcriptorum, quorum duo ſunt in bibliotheca Collegij Noui Oxonij, tertius in biblioth. Vniuerſitatis Oxonienſis, quartus in bibliotheca mea: quibus acceſſit demũ Frontonis editio nupera Pariſienſis, ex duobus Regijs adornata. Agnoſcit Catalog. Auguſt. numero 91.

Pag. 507. 30. ἀπὸ βήματος ἐπὶ βῆμα] *Al.* ἀπὸ βήματος δικαστικοῦ ἐπὶ βῆμα ἤγετο ἱερόν· *alicuius, vt puto, glossatoris.* *l. 40.* ἀλλὰ καὶ τῆς φιλίας, ἣν ἀεὶ τὰ πρόβατα ἐπιδείκνυνται, ἤδη τοῦτο τῆς] *Locus parũ sanus, cui tamen nullum ex libris scriptis medicamentum. Hales. ex coniectura sensu non incommodo sic legi posse putat.* ἀλλὰ καὶ τὴν φιλίαν, ἣν ἀεὶ τὰ πρόβατα ἐπιδείκνυνταί τις, ἤδη τῆς εἰς αὐτ.

Hom. 72. Orationem hanc à doctiſſimo Petro Pantino Tiletano editam ante aliquot annos Antuerpiæ damus emendatiorem ex alio Ms. in bibliotheca noſtra. Recipit eam Catalogus Auguſtanus numero 92. habita eſt Antiochiæ. Porro menſium nomina, quæ hîc reperiuntur, ſcias eſſe Macedonica (vt ex Epiſtolis Philippi apud Demoſthenem apparet) quibus inde vſque ab Alexandri temporibus, vti reor, vſus Oriens: Romanis autem ſic reſpondent.

Gorpiæus.	September.
Hyperberetæus.	October.
Dius.	Nouember.
Apellæus.	December.
Audonæus.	Ianuarius.
Peritius.	Februarius.
Dyſtrus.	Martius.
Xanthus *al.* Xanthius.	Aprilis.
Artemiſius.	Maius.
Deſius.	Iunius.
Panemus.	Iulius.
Loius *al.* Lous.	Auguſtus.

Pag. 513. 1. Iosephus Scaliger in libris de emendatione temporum, vbi agit de die Natali Domini, pro ἀρχαίοις τοῖς δημοσίοις, *legendum contendit,* ἀρχείοις, καὶ τοῖς δημ. *H.*

Pag. 515. 24. πόθεν οὖν εἰσόμεθα] *Ex præmissis Chrysostomi nulla potest colligi conclusio, nisi priùs probetur Zachariam fuisse summum Pontificem, quod tamen verum non fuit: quamuis hanc eandem opinionem foueat etiam alijs in locis noster Iohannes, quo probabili saltem argumento ductus, nescio.*

Pag. 516. 35. τοὺς πολλοὺς καὶ μακρούς] *Intelligit, opinor, orationes illas quinq; à se habitas contra Iudæos: quas vide Tom. 6.*

Pag. 517. 17. τῷ κοινῷ διδασκάλῳ] *Flauiano Episcopo.*

Pag. 519. 1. ἐστίασιν] *Assentior doctissimo Pantino, qui deesse putat* ἐλθών.

Hom. 7 *Hanc orationem bis editam à Frontone, cum Ms. Bauarico comparatam damus, ab Augustano catalogo receptam numero 63.*

pag. 520. 8. ἀδάμαντος] *Fronto mauult* ἀδαμαντίνη, *vel* ἐξ ἀδάμαντος.

Hom. 7 *Orationem hanc à Frontone Ducæo anno 1595. editam Ingolstadij ex Ms. in Collegio Nouo Oxonij, & editione eiusdem Ducæi posteriore Parisiensi recensuimus. agnoscit Catalogus Augustanus numero 94.*

Hom. 7 *Orationem hanc anno 1601. editam Burdigalæ à doctiss. Frontone, nos ex cod. Ms. Bauarico castigauimus: ex quo etiam codice nuperam suam editionem Parisiensem, vt videtur, emendauit idem Ducæus. Agnoscit tractatum hunc Catalogus Augustanus numero 71.*

Hom. *Panegyricum hunc tractatum ex Regio codice Lutetiæ descriptum, ex Bauarico castigauimus manuscripto. Nuper edidit ex Regio doctiss. Fronto Lutetiæ. Agnoscit Catalogus Augustanus numero 65.*

pag. 533. 2. In marg. μην. Ιανουαρ.] *Rectiùs fortasse alij codices, qui Octobri hanc Orationem assignant. habita est enim, vt ex principio apparet, statim post aliam in Babylam dictam.* *l. 21.* διηγησάμενοι] *Rectè Fronto censet legendum,* διηγησάμεθα μὲν *tamen codices nostri nihil mutant.* *l. 30.* κατέδυσαν] *Frontoni magis placet,* κατέλυσαν.

Hom. *Ex Regio itidem descriptam castigauimus ex Bauarico. Reperitur in Catalogo Augustano numero 59.*

Hom. *Descripta ex Biblioth. Regia Lutetia hæc oratio, multis in locis plenior est effecta & emendatior ex cod. Ms. in Biblioth. Bauarica.*

pag. 541. 4. ὅπως περὶ τοὺς γεραιοῖς] *Fort.* ὅπως περὶ τοὺς γεραιούς, *vel* ὅπως τοῖς γεραιοῖς: *vel pro* πλεονάσωσι *lege* παλαιώσωσιν. *sic mox,* τὰ περὶ τοὺς γεραιοὺς παλαιώματα.

pag. 542. 44. τὸν τεχνίτην πρῶτον διεγείρει] *Vide huius loci pleniorem illustrationem pagina sequente, lin. 25.*

pag. 545. 4. παρέθηκεν αὐτῷ καὶ τὴν τράπεζαν] *Atqui non* δεσμοφύλακι *Paulus, sed Paulo* δεσμοφύλαξ *mensam apposuit.*

Hom. *Hanc orationem & sequentem excudi curauimus* ἐν παραλλήλῳ, *quia nec eadem prorsus sunt, nec prorsus diuersa, vt ex collatione patebit. agnoscit catalogus Augustanus hanc nonam & septuagesimam numero 96. multa habet, vt dixi, cum sequente communia, tam verba quàm sententias, vt propemodum eadem oratio esse videatur. Cæterũ nos hanc 79. excusam Augustæ anno 1587. infinitis pene locis emendatam ex Ms. proprio hîc lectori damus.*

Pag 551. 36. τὴν γνώμην ἐξάγαγε ταύτην] vide Boiſium.

Hom. 80. *Huius octogeſimæ meminit, vt opinor, Chryſoſtomus ipſe in exordio Homil. 33. in Geneſin, ex quo apparet habitam eam eſſe Conſtantinopoli. Nos ex codice Oxonienſi mutilato, et Bauarico non nimis bono concinnauimus, vt potuimus, hanc editionem: quæ tamen alterius ope codicis Ms. non obſcurè eget: id quod lectorem* φιλόπονον *non duximus celandum.*

Pag. 549. 13. οὐχ ὁ] *Hæc omnia vncinis incluſa vſq; ad* κληρονομοῦσι *l. 28. aberant à codice Bauarico: meritò: neq; enim ſolet noſter* Χρυσοῤῥήμων *in eodem loco bis idem dicere. & omnino quæcunq; in hac oratione vncinis incluſa reperiuntur, vel aberant penitus ab altero Ms. vel aliter ibi legebantur.*

pag. 553. 2. τοῦτο μὲν ἀπο.] *Lege* τοῦτο μὲν γὰρ ἀπο-

pag. 559. 42. ἢ λέγουσι] *Locus, vt opinor, parum ſanus. Vide Boiſium.*

pag. 560. 17. ἑαυτῷ συμ-] *Vel lege,* πνευματικῆς τροφῆς μετέχει τις, *vel* ἐν τῇ πνευματικῇ τροφῇ μ. τις, *vel dele* ἑαυτῷ, *vel poſt* ἑαυτῷ *lege vel intellige* ὁ μετέχων.

Hom. 81. Huius orationis apographum ex biblioth. Auguſtana deſcriptum ex alio Ms. in biblioth. Gabrielis Archiepiſcopi Philadelphiæ accuratiſſimè caſtigatam damus. Edita eſt etiam inter cæteras hæc oratio à Gretzero. agnoſcit hanc orationem catalogus Auguſtanus numero 39.

Pag. 565. 44. οἱ γὰρ καὶ μόνον τούτους] *Haleſ. legendum cenſet,* εἰκῇ καὶ μάτην τούτους.

Hom. 82. *Octogeſimam ſecundam & octogeſimam tertiam* ἐν παραλλήλῳ *excudi iuſſimus, vt ſuprà 79. & 80. & ob eaſdem cauſas. Eſt autem hæc 82. deſcripta ex libro Ms. in bibliotheca Regia Lutetiæ, caſtigata ex Ms. ſemimutilato in biblioth. Bauarica. Agnoſcit catalogus Auguſtanus numero 97. cum hoc titulo,* Τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ.

Pag. 576. 31. οἱ τοῦς τάξεως] *In Ms. Bav.* οἱ τῆς τάξεως αὐτῆς.

Pag. 578. 1. αὐτῆς] ταύτης, *vel* τῆς αὐτῆς.

Hom. 83. *Hanc orationem deſcriptam ex Auguſtana biblioth. emendauimus ex Bauarica.*

Hom. 84. *Hanc orationem editam anno 1595. à doctiſſimo Frontone Ingolſtadij caſtigauimus ex Ms. codice in bibliotheca Collegij Noui Oxonij. Agnoſcit eam catalogus Auguſtanus cum hoc titulo,* Εἰς τὸ πάσχα.

Pag. 585. 21. καὶ οἱ τὴν τοῦ βαπτίσματος δὲ νῦν ἑσπέραν καταξιωθέντες] *H. legit,* καὶ νῦν δὲ οἱ κατὰ τὴν χθὲς ἑσπέραν τοῦ βαπτίσματος καταξιωθέντες, *meliori certè ſyntaxi.*

Hom. 85. *Oratio ex Regijs membranis Lutetiæ deſcripta, ex codice Bauarico accuratè caſtigata: eſtq; notæ melioris. multa habet communia cum oratione 81. & proximè præcedenti 84.*

Hom. 86. *Hanc orationem Antuerpiæ 1598. editam à doctiſſ. Pantino, ex Ms. in biblioth. Regia Lutetiæ caſtigauimus. Titulus eſt in Ms.* Εἰς τὴν τριήμερον ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν: *coniecturas autem penè omnes doctiſſimi illius viri à Ms. reperi firmatas.*

Pag. 592. 9. βοήσωμεν] *Vide Boiſium.*

Pag. 595. 2. ὅτι αὐτῷ] *Cod. Ms. hac clauſula finit homiliam,* χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ, μεθ᾽ οὗ ἡ δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις τῷ πατρὶ ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. *ſunt enim homiliarum clauſulæ pleræq; pro arbitrio librarij adiectæ, quod memini me in notis in Geneſin monuiſſe.*

Hom. 87. *Orationem hanc à catalogo Auguſtano receptam numero 100. deſcripſimus ex codice Ms. in bibliotheca Collegij Noui Oxon. emendauimus ex Bauarico. Habita eſt Antiochiæ.*

Pag. 595. 28. ὑπὸ τῶν τόπων] *Melius quàm vt in Ms.* τύπων: *ita tamen vt requiram tertium aliquid vtroq; aptius.*

Pag. 597. 27. ἐπὶ τῶν παιδίων τῶν σταχυηφόρων] *Vide Boiſium.*

Pag. 600. 35. ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι, ὡς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνῆλθε] *Haleſius verba illa quæ ſequuntur l. 37.* Ἠλίας μὲν οὖν ὡς εἰς τὸν οὐρανὸν, *legendum putat,* Ἠλίας μὲν οὐχ ὡς εἰς τὸν οὐρανόν. *eam enim fuiſſe antiquiorum opinionem Enoch & Eliam non in cœlum propriè dictum aſcendiſſe, ſed in Paradiſum. quæ correctio ſi vera eſt, etiam hîc legendum erit,* ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι εἰς τὸν παράδεισον ἀνῆλθε. *ſed in lubrico conſiſtimus loco: itaq; coniecturis valere iuſſis, libros alios Mſſ. cenſeo lectoribus adeundos. Locus enim vterq; in noſtris, vt puto, parum ſanus.*

Hom. 88. 89. *Priorem vt* γνησίαν *& melioris notæ agnoſcit catalogus Auguſtanus numero 101. quam ex 4. codicib. Mſſ. à doctiſſimo Ducæo editam ante aliquot annos Burdigalæ perpaucis in locis ex Regio codice Lutetiæ emendauimus, qui tamen videtur vnus ex ijs eſſe quibus etiam vſus eſt Ducæus, quem ille Medicæum, vt opinor, indigitat. neq; tamen non aliquid attulit diuerſum ab editione Ducæi minimè ſpernendum. habita eſt Antiochiæ, præſente Flauiano. Poſteriorem debemus Frontoni Ducæo, qui eam ex Ms. Medicæo, & excuſo Romano edidit.*

pag. 604. 27. ἕτερος Κύριος διαφόρων] *Vide Boiſium.*

pag. 605. 20. ὅταν ἴδῃς] *plenius,* ὅταν οὖν (*vel* ἄρα) ἴδῃς.

Pag. 608. 5. ὡς τῆς] *Hal.* ὁ ἐκ τῆς: *vel ſimplicius, pro* ὧν, *quod mox ſequitur, lege* ὄν.

l. 22. φρικώδης. διὰ τοῦτο] *Fort.* φρικώδης, διὰ τὸ ἀναγινώσκεσθαι.

Pag. 609. 2. *Ante* ὥσπερ *puto vel ſubintelligendum* ἀλλ᾽, *vel perſcribendum· vel fortaſſe, quod verius, locus eſt parum ſanus.*

Pag. 613. 42. καὶ ὅρα] *Delendum videtur* καὶ, *vt conſtet ſententia.*

Pag. 614. 12. οἱ τὸ λαμπρὸν τοῦτο περιβόλαιον ἐνδυσάμενοι] *Photius,* οἱ φωτισθέντες ὑπὸ ἡμῶν λαμπροφοροῦσι.

Hom. 90. 91. *Duas haſce orationes deſcripſimus ex bibliotheca Collegij Noui Oxonij. Priorem emendauimus ex edito codice doctiſſ. Frontonis: poſteriorem damus ex fide vnius tantùm exemplaris, ſatis tamen emendatè ſcripti. Vtramq; recipit catalogus Auguſtanus,*

guſtanus, priorem numero 102. poſteriorem numero 1.

Pag. 620. 22. παγκράτιον ἀνθρώπε] Corruptum, vt arbitror.

Hom. 92. *Orationem hanc receptam à catalogo Auguſtano numero 73. damus, Lector, ex editione Frontonis Burdigalenſi anno 1601. emendatam ex codice Ms. Bauarico, quem etiam conſuluerat, vt videtur, idem Fronto in editione nupera Pariſienſi 1609. Antiochiæ habita.*

Hom. 93. *Ex editione Frontonis Burdigalenſi 1601. emendata ex Ms. Bauarico, agnoſcit catalogus Auguſtanus numero 60.*

Pag. 630. 37. αἴρεται] Hal. mauult ἄρχεται.

Hom. 94. &c. *Prima deſcripta eſt ex cod. Ms. Regio, & emendata ex Bauarico, recepta à catalogo Auguſt. numero 58. Secunda ex editione Burdigalenſi Frontonis Ducæi emendata ex Ms. Bauarico: Tertia ex editione Frontonis Ducæi Burdig. emendata ex Ms. in bibliotheca Cæſarea Viennæ: quam tamen cum Frontone ἀποσπασμάτιον eſſe alterius Homiliæ reor: nec verò partes eius videntur inter ſe optimè cohærere. Hal. Primam in Macchabæos deſcripſit iterum in vſum noſtrum Samuel Sladius ex monaſterio in monte Atho: ex quo apographo excerpta nota litera A ſignantur.*

Pag. 633. 32. Codex A. poſt φαίνεται addit λαμπρότερον. l. 42. Cod. A. poſt οὐ ponit γάρ.

Pag. 634. 5. καλλωπιζόμενος] Codex A. ἀπεσβεσμένος. l. 19. πειράσομαι] C. A. δείκνυμι δυνατόν. l. 31. ἰσχυρῶς] Cod. A. rectius ἰσχυροῦ.

Pag. 635. 5. poſt τί δὲ τοῦτο ἐστὶ Cod. A. addit, τὸ μετὰ τῶν παίδων τελέσαι τὴν ἐσχάτην τὸ στάδιον δραμεῖν. l. 23. Lege cum A. ἀλλὰ καὶ μήτηρ.

Pag. 636. 13. poſt ἐτεκνοτρόφησεν Cod. A. addit, οὕτω τὸ πρᾶγμα ἤδη μέγα καὶ θαυμαστόν. l. 22. pro ἡμεῖς οὐκ & ἠκηκόειν cod. A. habet, οὐχ οὕτως ἡμεῖς & ὡς ἀκούειν. l. 29. Cod. A. poſt οἴκῳ τοῦ Θεοῦ orationem claudit.

Pag. 640. 36. τοῦτον βιασαμένους] Corruptum. l. 41. μιᾷ γόνων ἀδ.] Lege μιᾷ γονέων ἀδ. & pro τούτῳ quod ſequitur, fortaſſe legendum τούτων.

Hom. 97 98. *Duas orationes haſce primus edidit, quod ſciam, Lutetiæ ante aliquot annos ex bibliotheca Medicæa, quæ nunc Regiæ pars eſt, Federicus Morellius: neq; aliud exemplar mihi videre contigit. quò fit, vt cùm nihil aliud habuerimus præter coniecturas, multa ſuperſint emendanda: quod hiſce cum reliquis dubijs & ἀμφιβαλλομένοις Chryſoſtomi ſcriptis commune eſt.*

Pag. 642. 33. διὰ τὸ εἰκόνα] Lege διὰ τὸ εἰς εἰκόνα. ſic enim loquutur infrà l. 36. l. 41. ὑβρίζει τὴν θέαν] Corruptum, quod ſanare nequeo.

Pag. 643. 18. ἐπιτιμῶντα τὰ τέκνα] Atqui τὸ ἐπιτιμᾶν iungi non ſolet niſi cum datiuo perſonæ.

pag. 644. 2. ἠθικώτατα] Vocabulum ſuſpectum, nec dignum Chryſoſtomo.

pag. 645. 8. ἓν δὲ ἔχει καλόν] Hal. legendum putat, ἓν δὲ ἔχει μάλα καλόν. l. 15. νομίζειν] Vox hoc loco ſuſpecta.

pag. 646. 17. ἐπάγγελμα] Ne hoc quidem hoc ſenſu placet. vide p. 648. 37. in margine. l. 26. τὸ ἄνυγμα, εἰ καὶ εἰς θυσίαν] Hal. legit, εἰς τὴν θυσίαν. l. 33. πρὶν] Lege πρὶν ἤ. vide paginam ſequentem, lin. 6.

Pag. 647. 13. κατέλαβόν σε] Rectius, κατέλαβεν αὐτούς. l. 18. ἐκ τῆς εὐσεβείας] pro εἰς εὐσεβείας λόγον, vel εἰς τὴν εὐσέβειαν. Cogimur enim, cùm codicibus deſtituamur, coniecturas conſectari. l. 28. κατέπαυσεν] Haleſius mauult κατεπάτησεν. l. 29. ἀλλὰ τὴν φιλανθρωπίαν δεῖξον.] Pro δεῖξον legit Boiſius ἐμφανίζων.

Hom. 99. *Pag. 648. In margine,* ex alio Ms.] *ſc. in bibliotheca Cæſarea, numero 247.*

Pag. 651. 43. πόθεν δέ σοι τὸ γνωστὸν περὶ τὸ ἀγέννητον] Locus corruptus, niſi pro περὶ legamus καί. ſed & ſequentia corrupta.

Hom. 100 *Fragmentum & capite & caudâ mutilatum, neq; Iohannis noſtri, vt opinor, quamuis Haleſio meo aliter videatur.*

Pag. 653. 32. ἑλκύσαι] Deeſt δυνατόν, aut tale aliquid.

Pag. 654. 9. οὐ γὰρ ἐν σώμ.] Haleſius ſic: οὐ γὰρ ἐν ψυχῇ ὄντι ἡ πολιά, ἀλλ᾽ ἐν σώματι. l. 42. περιχωροῦντος] Fronto ſic corrigit: περιχωρεύοντος (ſc. πνεύματος) περὶ τοῦ υἱοῦ, vt paulò ante.

Pag. 655. 33. ἀνίατος τοῦ κακοῦ] ἀνίατος Latinè: mederi non poteſt malo. *barbarum planè. nunquam ſic loqueretur Iohannes noſter. l. 41. ζῶντα] Fronto addit καὶ οὐ ζῶντα, vt paulò poſt ἀποθανόντα καὶ οὐκ ἀποθανόντα. l. 43. ἐσχημάτισται δὲ ὁ τύπος, καὶ ἐξεδέχετο τὴν ἀλήθειαν] Fronto vertit,* euenit ergo figura, et eam veritas ſubſecuta eſt: *qui ſenſus ex verbis Græcis elici non poteſt.*

Hom. 101 *Pag. 656. 14. ὥσπερ χειμαῤῥόν τινα] Vide Boiſium. l. 25. ποινάζων] Legi mauult Fronto πιέζων, vel πυκάζων.*

Hom. 102 *Huius orationis partes ſunt 3. Prima de cruce, Secunda contra Arrianos, Tertia contra Macedonianos. Aut fœtus eſt Chryſoſtomus genuinus, vel, quod potiùs reor, alterius alicuius ex illâ eruditâ antiquitate.*

Pag. 659. In margine, ex Mss.] *Hoc eſt, vno non integro in Bibliotheca Cæſarea Viennæ, & alio in Regia integro, ex quibus non pauca emendauimus in editione Romana. Acceſſerunt Florentis Chriſtiani in eandem coniecturæ, qui in recenſendis & vertendis decem illis orationibus Romæ 1581. excuſis operam nauauit non pœnitendam, quamuis libris ſcriptis deſtitutus.*

Pag. 659. 44. τὴν σωτήριον] Corrector Romanus addit ἀκούοντας, Florens etiam φωνήν: ambo, vt opinor, rectè: τὴν σωτήριον φωνὴν ἀκούοντας καὶ ἡμᾶς.

Pag. 660. 28. ὅπου μὲν εὐσεβείας λόγος, ἐκεῖ καὶ ἄνοδος] Codex Cæſareus & Regius, ὅπου μὲν ἀληθείας λόγος, ἐκεῖ καὶ εὐσεβείας ἄνοδος.

Pag. 661. 9. τοῦ ἐπικαταράτου] Lege vt in margine, vel pro ἐπικαταράτου lege τὸν ἐπικατάρατον.

Pag. 662. 42. καρπὸς οὐκ ἦν] In Regio codice deeſt οὐκ.

pag. 663. 15. εὐσεβείας &c.] Codex Cæſareus, εὐσεβείας ἡ εἰκὼν ἐπεδήμησε καὶ ὁ τύπος τῆς οἰκονομίας. l. 28. ἔσχατος διανοίας] Poſt hæc verba orationem claudit.

claudit codex Cæſareus his verbis: ἀλλ' ἢ τούτων ἀπολαύοντες εὐχαριςήσωμεν τῷ κυρίῳ, ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Relicto autem ſuperiore argumento, tranſitum nunc facit ad θεολογίαν confirmandam.

l. 42. πῶς ἡ γραφὴ] Deeſſe videtur ἂν ad ſuſtinendam ſententiam: πῶς ἂν ἡ γρ.

Pag. 664. 38. καὶ τὸ ἱερατικὸν σχῆμα] ſc. lege. ſi tamen locus eſt integer.

Pag. 665. 12. ἐν τοῖς δωδεκάτοις] ſc. in 12. minoribus prophetis. At certè ad hanc formam non ſolet ex illis citare Chryſoſtomus: & ſanè puto ex margine aut aliunde irrepſiſſe in textum. Scio tamen illos 12. pro unico libro apud Hebræos numerari, quod fortaſſe cauſam dedit huic loquendi generi.

l. 26. ἐνδεικνύμενος] Sententia fœdè corrupta. Abundat enim vel ἐνδεικνύμενος, vel quod proximè ſequitur l. 27. βουλόμενος δεῖξαι. Neq; illud τούτοις quicquam habet, quò commodè referatur, & ſine eo meliùs, ut puto, ſtat ſententia. Sed nobis ſine libris quicquam mutare religio fuerit.

pag. 666. 12. ὄζειν] Hanc emendationem Florenti debent docti: neq; dubitauimus nos in textum recipere pro ὀμεῖν, quod eſt in editione Romana. Aſſentientur omnes, qui β & μ eodem ferè modo pingi in libris ſcriptis notârunt.

pag. 667. 3. πάντα δὲ πάντα] Verba ſunt Apoſtoli, quæ hic interrupta, l. 6. reſumuntur. l. 31. ὁ τῷ πρῶτος] Quære commodum aliquod verbum, quod hic ἀπὸ κοινοῦ repetatur.

pag. 668. 16. λέγων] poſt λέγων videtur deeſſe explendæ ſententiæ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. l. 26. εἰ ἀεὶ] Hoc eſt, ſi hoc perpetuò retinendum eſt.

l. 30. & 31. εἷς Κύριος, καὶ Κύριος] Non vertit Interpres: & quidem poſſunt abeſſe, niſi ſic explicamus, εἷς Κύριος, καὶ Κύριος τὸ πνεῦμα;

l. 40. εἰπεῖν ἀεὶ τὸ σωτήριος λόγου] Aſſentior etiam hic Florenti ſic legenti & diſtinguenti: εἰπεῖν, ἀεὶ τὸ σωτήριος ὁ λόγος, hoc ſenſu: Fortaſſe dicet aduerſarius, de ſeruatore ſermo eſt, in loco Dauidis ſuprà citato.

pag. 669. 39. ἑαυτῷ] Florens ἑαυτῇ, non malè. nam ἑαυτῷ, quod eſt in edit. Rom. apertè in vitio.

pag. 670. 5. ὃ ἤμελλε] Sic enim excudi iuſſi, non ἂν ἔμελλεν: ut contrà in margine, ἂν ἤμελλεν, non ὃ ἤμελλ. Illa enim, non hoc modo legitur in Regio codice, ex quo eſt illa marginalis lectio. Iam illud ὃ ἤμελλε, quod eſt in Rom. edit. puto alii [illegible], aut eſſe corrupta: ſaltem quid hoc loco ſibi velint, me neſcire fateor. l. 6. ἐξεταζόμενος] Ne hoc quidem quid ſibi velit aſſequor, niſi pro ἐξεταζομένων legas ἐξετάσει.

pag. 671. 21. pro ἐπαναβαίνων νομίζει codex Reg. habet ὡς οἶδε καὶ νομίζειν. l. 33. δεικνύουσα] Delendum, ut opinor, unà cum ſubdiſtinctione ſequenti.

pag. 672. 18. νομίμους] Aptiùs quadrat νόμον: aut locus emota ſic reſtitue: ἀποκλείεις εἰς τὰ αὐτὰ ῥήματα καὶ νομίμους ποιεῖ. εἰ. τῷ ῥήματι ξενιζόμενοι τὸν νομοθετοῦντα, ἀγνοοῦντες.

l. 21. ἀλλὰ puto delendum.

Hom. 103. Sixtus Senenſis pag. 260. col. 2. Diſpungit hanc Homiliam è numero γνησίων: & quidem non puto eſſe germanam.

Hom. 104. Hæc Homilia magnam partem (niſi quòd aliquanto plenior eſt) conuenit cum ea quam legimus Latinè Tom. 1. col. 583. edit. Pariſ. 1588. quam Sixtus Senenſis ut γνησίαν probauit. Quàm rectè, ipſe viderit. Hæc certè, quam in manibus habemus, mutilator aliquis è Chryſoſtomi locis ethicis excerpſit. propemodum enim omnia habentur in hom. 28. in ep. ad Romanos. Huius generis etiam ſunt oratio 120. & 123. quas in amphiballomenis numeramus, non quòd Chryſoſtomi non ſint (nam quicquid in illis eſt, apud Chryſoſtomū ſparſim habetur) ſed quia à rhapſodo aliquo hanc in formam ſunt digeſtæ. Locum ſuum habere debebant in apanthiſmatis, in quibus orationes benè multas iſtis ἀδελφὰς habes. Sed cùm hæc ageremus, conſilium de apanthiſmatis eâ, quâ nunc diſponuntur, ratione ordinandis nondum venerat in mentem.

Pag. 676. 8. Ante τῷ Haleſ. ponenda putat hæc, aut ſimilia: ἀεὶ γὰρ ποιοῦν ἀρετὴν διαλύεται· τῷ &c.

Pag. 677. 4. ἐπ' αὐτά. ſic enim legit cod. Ms. non ἐπ' αὐτῷ. Haleſius ἐπ' αὐτὰ coniungit cum ἐγκωμιάζοντι l. 3. hoc modo: ἐγκωμιάζοντι ἐπ' αὐτά; deinde διὰ τί ἐν ἐρήμοις αἱ αὐλαί; reſponſum è pſalmo dandum, quod hic deficit. Sic tamen (ut edidimus) legitur hom. 28. in ep. ad Rom.

Pag. 678. 10. ἀλλ' ἐπειδὴ] Hucuſq; ex Homil. 28. in ep. ad Rom.

Hom. 105. Huius orationis apographum ex bibliotheca Regia Lutetiæ exſcriptum ex alio codice in eadem bibliotheca aliquammultis in locis emendaui: ita tamen ut plura ſuperſint emendanda, quorum aliquot aſteriſcis in margine editionis ſignauimus.

Pag. 680. 16. ἔχων τὸν μέλλοντα κατηγορεῖν] Vide Boiſium.

Pag. 681. 2. ἀλλὰ ἰδοὺ ὁ χωλὸς ἰδών.] Vide Boiſium.

pag. 684. 21. γὰρ τῇ συνηθείᾳ ἀληθείᾳ] Haleſ. ex coniectura, τῇ ἀπάτῃ τῶν ἀληθειῶν.

pag. 685. 30. pro δεῖ lege δὴ.

pag. 686. 1. μὴ ἐπιβάλλειν ἑαυτὸν] Vide Boiſium.

pag. 687. 38. τὴν ἡμετέραν πόλιν] Conſtantinopolim, ut puto.

Hom. 106. Huius orationis, & proximè præcedentis, & 102. eundem eſſe auctorem cenſet Haleſius. Scripti codices, ex quibus emendationes, Regius Lutetiæ, & alter Croſhauij noſtri: quibus acceſſerunt coniecturæ Florentis: neque tamen hæc omnia ſtabulum hoc perpurgare potuerunt.

pag. 690. 42. τὴν δορυφορίαν] Sic etiam habet liber Croſh. ſyntaxis poſtulat τῇ δορυφορίᾳ τῇ. Regius etiam auget errorem: legit enim τὴν ὑψηλὴν τὴν βασιλικὴν καὶ δορυφορίαν. Sed totus locus mihi in dubio poſitus ſimus, quidnam illud, τοῖς φαινομένοις χρυσοῖς; Utrumq; qui multo auro collucent, vel ἀπαυγάζουσι τοῖς φαινομένοις, apparentibus, ſcilicet χρυσῷ πολλῷ &c. Dein quæ ſint illa αὐθι πλοῦτι, non aſſequor. Interpres etiam illud ἀσυνδέτως, variorum florum, diuitiarum. *Atq; ita ἀσυνδέτως in vna & eadem ſententia reget datiuum τοῖς φαινομένοις &c. genitiuum πλούτι, & accuſatiuum δορυφορίαν. Ms. Croſb. pro μαρμάροις habet μαργάροις, hoc eſt, margaritis, & fortaſſè rectiùs.*

l. 44. ποθεῖς] Florens ex coniectura, ἐπιδεῖς.

Pag. 691. 12. καὶ ναί, φησι] Florens videtur legiſſe, ὃς δή φησι Δαυΐδ. l. 24. καινὰ σοφία καινοί] Quid ſi legamus partim ex Ms. partim ex coniectura, καινὰ σοφία, καινῶς. l. 27. ἀμβλυώπει] Iuſſeram excudi ἀμβλυώπειν contra libros, ſequutus coniecturam doctiſſ. Frontonis (cuius ſunt, vt opinor, notæ adſcriptæ in edit. Pariſ. 1588. Tom. 5. col. 1521.) & Florentis Chriſtiani, atq; ita omnino legendum, ſublata præcedente ſubdiſtinctione.

Pag. 693. 24. ἀγνοεῖν] Locus in editione Rom. corruptus: ne in noſtro quidem cod. ſatis integer. ſic enim habet: ἐπιγ. ἀγ. μὴ, ἵνα. Interpres pro ἀγνοεῖν videtur legiſſe, γινώσκειν.

l. 35. ἀπαιτεῖ] Interp. ἀπαιτῶ, vel ἀπαιτοῦμαι. ſed in imperatiuo ſtare poteſt. l. 41. ἀνεφανίδων] Nota marginalis in edit. Pariſien. 1558. habet ἐφανίδων, quod verius eſt.

Pag. 694. 25. ὡς βιβλίον ἐσφραγισμένον] Ab hoc loco Eſaiæ tota homilia videtur nomen ſumpſiſſe, εἰς τὰς σφραγῖδας τοῦ βιβλίου, non bono ſanè iudicio, quiſquis huius tituli auctor fuit. Verùm ſic ſolent ludere in titulis homiliarum pro libito librarij.

Pag. 695. 8. καὶ ἀπάγει τὸν λόγον] Croſb. Ms. ſic: ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ὁ ἀκροατὴς, καὶ ἀπάγει τὸν λόγον. Ex neutra lectione ſenſum elicio ſatis commodum & huic loco aptum. l. 15. δυσχεραίνουσι] Fort. οὐχ ὁρῶσι. l. 43. μακρὰν ἡμῶν οἱ ἀναγ.] Vide Boiſium.

Pag. 697. 3. κατάλεγε εἰς φύσιν] Locus corruptus, ſenſus eſt, vt puto, num per γενόμενος κατάγεις mutationem intelligis & conuerſionē naturæ Chriſti in naturam κατάγεις?

Hom. 107. Hanc Homiliam (quæ nihil eſt ferè aliud, quàm explicatio Cantici 3. puerorum, & veteris alicuius auctoris poteſt eſſe, quamuis, vt puto, non Chryſoſtomi) ex codicibus Ms. Cryptæ ferratæ erutam, & à Frontone Ducæo editam, caſtigationibus & varijs lectionibus ex Ms. Regio, quem Lutetiæ nacti ſumus, auctiorem damus.

Pag. 698. 40. εὔρυθμον] Cod. Reg. ἀνάρυθμον, mendoſè, vti reor.

Pag. 702. 18. εἰπόντες] Nullum habet ſubſtantiuum, cum quo conueniat. Et quod mox ſequitur: ἄλλῳ ἄλλοι καρποί, lego ἄλλων ἄλλους καρπούς.

Pag. 703. 6. τῷ τελευταίῳ αὐτοῦ ὀνόματι] Legendum puto, τὸ τελευταῖον αὐτοῦ ὀνόματι.

Hom. 108. *l. 30. In margine,* ex Ms.] *In Bibliotheca Cæſarea Viennæ.*

Pag. 704. 38. ἐτίρου] Lege cum Frontone ἐτύρου.

Hom. 110. *Pag. 708. 24. πλείονα περιζητεῖν] Vel deeſt ἐργάζεται, vel legendum in nominatiuo πλείων περιζητεῖν.*

Pag. 709. 8. ὁ παιδαγωγὸς τῶν ὑμῶν ἐντολῶν] Omnino huic orationi opus eſt pluribus codicibus. Loca corrupta, in quibus planè victi ſumus, ſatis habuimus indicare tantùm. l. 36. τὸν ἔξω μόνον ἐπιστάμενον γεωργεῖν.] l. 37. In margine, περὶ τοῦ μεγαλοψύχου ἀειμνήστου] Deprauata.

Pag. 710, 30. ἐτέρως ὑμῶν] Lege ἑταίρους ὑμῶν.

Pag. 711, 2. διαρρέοντες μυστήριον.] l. 15. ὑποφωλεύοντος] Hoc eſt, ſub montem ſe abſcondente. l. 21. τὸν περιεκτικώτατα τὴν πίστιν]

Pag. 712. 4. ὁ διδάσκαλος περὶ λόγου παρήγγελλε] l. 14. ἐρρέχθησαν τοῖς ἀδυνάτοις, ἀλλ' οὐκ ἐσβέσθησαν ταῖς ἀρεταῖς.] l. 18. & 21. & 23. ἵνα μίαν ὥραν] ἵνα cum ſubiunctiuo pro ἐπεὶ cum indicatiuo: quomodo non aliàs memini locutum Chryſoſtomum.

Pag. 716. 36. ὅθεν ἐν φρονεῖται] vide Boiſium. Hom. 11

Pag. 718. 33. βασιλείας] Puto hic ſupplendum, ὡς ἐν τοῖς θνητοῖς. H.

Pag. 719. 8. ἄρα καὶ &c. Lege ἆρα καὶ αὐτοῖς συναπόκειται τοῖς προφήταις;

Pag. 724. 7. μοι τῷ λόγῳ] Lege μὴ τῷ λόγῳ. Hom. 11

Pag. 726. 1. εἰσηγούμενον] Vide Boiſium.

l. 16. λέγει, οἱ ἀπαγ.] Lege, λέγει καὶ ἀπαγγέλλει σοι, ἄνθρωπε.

Hanc orationem vnico nixi exemplari damus, per paucis in locis, quos hîc ſubijcimus, inemendatam, aut ſaltem de mendis mihi ſuſpectam. Hom. 11

Pag. 731. 9. περιέρχεται] Fort. Legendum ἐξέρχεται, vel παρέρχεται. περὶ enim & παρὰ in ſcriptis libris ſæpiſſimè confunduntur.

Pag. 733. 28. τὸ ὄργανον τοῦ ἐνεργηθέντος κήρυκος τοῦ σώματος. Vide Boiſium.

Pag. 736. 11. ἐὰν ὀπτηθῇς χαρακτῆρι] Conijcit Boiſius legendum, ἐὰν ἐπιμιχθῇς.

pag. 737. 1. οὐχ ὅτι κατ' ἄλλον Χριστὸς μορφοῦται] Videtur aliquid deeſſe, quod his verbis reſpondeat.

l. 16. χρεία οὔσης καταλαμβάνει] Fort. legendum, χρεία οὔσης, ὅταν καταλαμβάνῃ. H.

pag. 739. 10. ἀγγέλων πεμψάντος] Fort. ἀρχαγγέλους.

l. 18. διαπεπλεγμένον] Vide Boiſium.

Homilia eruditè quidem illa, & acutè contexta: ſed nullo modo Iohannis noſtri, aut in dubijs ſaltem & ἀμφισβητουμένοις relinquenda. Adde quòd quibuſdam in locis ſibi ipſa pugnare videtur, in alijs veritati. Hom, 1

pag. 740. 39. θεοτόκος] In Matthæi 28. 1. eſt ἡ ἄλλη Μαρία. Quod ſi de beata virgine intelligi debet, mirum eſt nec primo loco nominatam, nec præcipuâ aliquâ inſignitam nota.

l. 42. ἀμέλει τινὰ &c. vſq; ad κυριε; l. 43. olent gloſſema.

Pag. 741. 2. ἡ δὲ κυριακὴ ἀπὸ σαββάτων ἡμέρα τοῖς ἄρχεται] More quidem Romano, ſed de Iudaico conſiderandum. l. 6. τοῦτο φαίνεται] Dele τοῦτο, vt φαίνεται referatur ad ἥλιος. l. 33. ἀδελφαὶ οἰκοδομαὶ αὐτῆς ἐπήρχοντο] Atqui hoc ex Matthæo non liquet, qui primam Chriſti apparitionem deſcribit, ſed ex Marci 16. 11. & Lucæ 24. 9. hoc eſt, poſt ſecundam & quartam apparitionem Chriſti Mariæ Magdalenæ factum, ſi huius orationis auctor ipſe ſibi conſtare voluerit. l. 42. Μαρίαν ἄλλην] Atqui Lucæ 24. 10. diſertis verbis exprimitur Maria Iacobi, hoc eſt, ſecundum hunc auctorem p. 740. 39. beata virgo.

Pag. 742. 10. ἀκούσωμεν &c.] Fort. hic locus ita legendus,

gendus : καὶ ἀκηκοότων παρ' αὐτῆς τὴν τῆς μαθητῶν ἀπιςίαν, καὶ μὴ πισ. l. 11. ἦσαν γὰρ καὶ ἄνδρες τινὲς] Malacollectio. Nam Lucæ 24. 1. legimus καί τινες ϛὺν αὐταῖς, quod pleriq; docti interpretantur, γυναῖκές τινες. deinde in vulgata verſione, & pleriſq; vetuſtis codicib. hæc verba omninò non habentur, & verſu 10. αἱ λοιπαί. itaq; concluſio, quam facit hic Noſter, non ſolum incerta, ſed etiam falſa eſt. l. 34. τοῦ ὄρθρου λοιπὸν διαφανέντος] Vide Boiſium. l. 40. τοῦ ἀπελθεῖν] vt iret, ſic quidem loqui ſolent οἱ ό, & Noui Teſtamenti ſcriptores: non tamen, ſi benè memini, Iohannes noſter.

Pag. 743. 28. Ante ἐπιδιδόναι in codice Caſ. erat ὅτι, quod mutatum in ἔτι ferri poteſt, ἔτι ἐπιδιδόναι. l. 42. ἐφοβεῖτο ἐν τῷ τοὺς ἀγγέλους] Quis hoc dixit auctori noſtro Mariam reſpexiſſe, cùm videret angelos in honorem Domini aſſurgentes?

Pag. 744. 17. κάθοδος ἦν τῆς ἐπιφανείας] κάθοδος in alijs locis huic Noſtro profectio eſt, ſiue deſcenſus ad ſepulchrum. l. 31. Ἰωάννης ὁ Θεολόγος] Nuſquam, vt opinor, Chryſoſtomus in germanis operibus Iohannem euangeliſtam appellat Theologum, neq; beatam virginem θεοτόκον, quam appellationem non niſi poſt Concilium Epheſinum credo invaluiſſe.

Pag. 745. 13. ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῖς ἐληλύθεισαν] Hoc eſt, tum primùm venerant: atqui illæ eadem ſunt in ſecunda καθόδῳ apud Lucam. l. 15. τὸ γυμνούμενον] Fort. διὰ τὸ γυμνούμενον.

Pag. 746. 42. οὕτως] Hæc particula quater aut quinquies hic repetita, nulli, vt opinor, vſui. Summa huius orationis eſt, Mariam Magdalenam quatuor feciſſe καθόδους ad ſepulchrum: quarum 1. in Mattheo. 2. in Luca, 3. in Iohanne. 4. in Marco.

Hom. 117. Oratio miſerè corrupta, in quibus loca plurima deplorata planè, ſatis habeat Lector ſi indicemus tantùm, & ijs relinquamus, qui aliquid poſſunt amplius aut ingenio, aut codicibus.

Pag. 752. 41. τὰ περὶ] Dele τὰ: neq; tamen adhuc locus fortaſſe ſatis integer.

Pag. 753. 34. ἐστι ὅτι ἐκεῖνον &c.] Locus deprauatus.

Pag. 755. 9. τοῦτο καὶ ἐν ἑτέρῳ ποιεῖ ὁ σωτήρ. ὥσπερ γὰρ ἐνταῦθα &c.] Locus deprauatus, vti reor. l. 33. ἴδια τοῦ [illegible]]

Pag. 756. 22. τὴν γνώμην ἀσφαλῆ] ſc. ἐπεδείξατο, vel tale aliquid deeſt. l. 43. τὴν γῆν πεσοῦσαν] Vide Boiſium.

Pag. 758. 16. ὑπονεμηθήσονται] l. 19. τῆς καρδίας ῥέον τῆς φύσεως &c.] l. 38. ὅτι ἐπὶ τῆς [illegible] τὴν τάξιν]

Pag. 759. 7. ἐκ σιδήρου ἀπειλοῦντας] Locus ſine libris ἀνίατος.

Pag. 760. 9. ἀργὸν τὸ ὄνομα, ἀλλὰ κατατομή] l. 30. ἕτοιμα ξένα δῶρα] Locus ſine libris inſanabilis.

m. 118. In hac oratione edenda tribus vſi ſumus codicibus, excuſo Frontonis Ducæi (quem ex Medicæo deſcriptum profitetur) manuſcripto in bibliotheca Regia Lutetiæ (ex quo multas in proœmio ſuppleuimus lacunas Medicæi codicis) & tertio manuſcripto in bibliotheca Collegij Noui Oxon: non integro, vt qui ab interpretatione verborum Euangeliſtæ incipiat, toto deſiderato proœmio: cuius tamen deinceps ſecuti ſumus veſtigia potiùs quàm Medicæi, vt Regio magis congruentis.

Pag. 761. 41. νύκτα] Rectè obſeruauit doctiſſ. Ducæus non νύκτα, ſed μητέρα huic loco conuenire.

Pag. 763. 21. τί ὠφέλησε τὰ εἴδωλα καὶ ἡ &c.] Mutilum eſſe locum notauit doctiſſ. Fronto: neq; aliquid opis noſter Regius hic adfert. quid ſi, inductis ijs quæ ſententiam perturbant, & verbo λέγω, ita legas? τί ὠφέλησε τὰ εἴδωλα τὰ τῶν ναῶν μεγέθη; τί δὲ ἔβλαψε. l. 33. ἐκωλύθη διὰ τοῦ ἀποςάτου] Dura ſyntaxis, vt etiam lineâ ſequente, κρύπτεται ὁ Ἀδὰμ τὸν Θεόν.

Pag. 764. 18. μεγάλου ποιμένος, & l. 25. θαυμαστοῦ παιδὸς] De Flauiano dicta, ſi tamen Chryſoſtomi hæc, quod vix credo. l. 38. τὸ τὴν ἁμαρτίαν ἐξαλεῖψαι] ex vſu 70. interpretum, & ſcriptorum Noui Teſtamenti, pro ἵνα ἐξαλείψωσι.

Pag. 765. 7. ὁ ἐπὶ γῆς κατέχων τῆς ὑπ' αὐτὸν οἰκουμένης] Vide Boiſium.

Pag. 768. 24. πεσόντος σοι λέγοντι τῷ π: φ.] Deplorata.

Pag. 770. 21. πηρώσαντα -- φωτίσαντα] Lege πηρῶσαι, φωτίσαι, vt conueniant cum φῶς. l. 24. ὠφείλετε] Hal. mauult ἠθέλετε.

Pag. 771. 19. ποιοῦντος] Fronto legit παθόντος.

Hanc orationem ex fide cod. Ms. in biblioth. Collegij Noui Oxon. damus, neq; aliud prætereà ſuppetebat exemplar, quo fit vt plura ſuperſint emendanda. & dogmata & doctrinam agnoſco hîc Chryſoſtomica: ſed in ſtylo magna eſt diſparitas. itaq; inter ἀμφιβαλλόμενα relinquo. oratio (inquit Haleſius meus) perelegans certè, & quæ diſparitatem ſtyli, ingenij & doctrinæ paritate compenſet. Hom. 119.

Pag. 772. 20. ἄρα] Vel ἆρα οὐχ per interrogationem.

Pag. 773. 8. κύνα] Fort. κύνα ὀνομάζων, δείκνυ. l. 13. poſt εὐθέως videtur deeſſe ὄψει. l. 26. οὐχ ἱστορούμενον] De loco hoc, vt & de ſequentibus conſule Boiſium. l. 39. τῷ ἀσφαλιζομένῳ] l. 41. τῇ ἀκολουθίᾳ] l. 43. ἀνακρινόμενος]

Pag. 774. 1. ἐπ' ἀπείρων μ. ὁ. ἀ. δ. ἐ. τ. ἀξίαν.]

Pag. 775. 13. ὁ Ἰσμαὴλ] Senſus poſtulat ὁ Ἡσαῦ. l. 18. ἀπεσμένον -- πεσόμενον) l. 25. ἐκ τῆς αὐτῆς ἀδελφείας]

Pag. 776. 8. ἀνθαμιλλάσθεις] Fort. ἀνθαμιλλᾶσθαι, & per parentheſin legendum (ἀνθαμιλλᾶσθαι πάλιν τὴν μάχην τοῦ ἀνθισταμένου) ὄν.

Pag. 778. 33. ὡς δὲ τὴν ἀλήθειαν ταύτην παρέλκων]

Pag. 779. 34. τὸν θεὸν] l. 39. κατώτερον τῶν εἰρημένων.

Pag. 780. 19. κατασκευάζει τὸ ῥῆμα.]

Pag. 781. 38. ὥσπερ γὰρ οὐ &c] Locus mutilus.

Pag. 782. 9. καταβάλλειν)

Orationem hanc in Bibliothecis paſſim margaritis annumeratam, & ab ἀπανθισμάτων collectoribus pro germana citatam obſeruauit doctiſſ. Hom. 120.

Fronto ex duobus conſutam locis ethicis ad Homil. 25. & 31. in Epiſtolam ad Romanos.

Hom. 121. Allegorijs plenior oratio, quàm pro more χρυσοῤῥήμονος noſtri. Cæterum aut ipſius eſſe iudico, aut alicuius ex antiquis patribus. Loca aliquot, vt in vnico exemplari, mendoſa vel de mendo ſuſpecta ſubiecimus, vt ſtudioſi ea faciliùs ex alijs codicibus corrigant.

pag. 789. 13. ἀκροπόλεως]

pag. 790. 7. ἱκανὸς γὰρ αὖ] *Fort.* ἱκανὸς γὰρ εἶ. *l.* 24. τί πρὸς ἐμὲ]

pag. 792. 34. τὴν προτομὴν ἐπαγγελλομένῳ.) *l.* 40. οἱ δὲ ἐναντίαι]

pag. 793. 22. παρεντιθέμενος] *l.* 38. τῇ ἀκολουθίᾳ περιέχεται διὰ τοῦ χρόνου]

pag. 794. 24. εἰ τοῦτο ἔχεις ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐκκλησίαν εἰκόνα τῆς παλαιᾶς ἱστορίας] *Senſus requirit (inquit Haleſius) vt legamus,* τοῦτον τὸν τύπον ἔχει ἐν ἑαυτῷ τῆς ἐκκλησίας εἰκόνα ἡ παλαιὰ ἱστορία.

pag. 796. 28. καὶ ἡ φύσις κατὰ τῶν ἀνθρώπων] *Locus mutilatus.* *l.* 34. ὅτι εἶπε] *Sententiam aliquam textus hîc ſubintuliſſe videtur, quæ excidit.* *l.* 38. τίς ἔρχεται.]

pag. 797. 35. εἰσηγῇ] *In Ms. erat* εἰσηγῆται, *neutrum fort. rectè.*

Hom. 122. *pag.* 799. 40. χαλδαίων παρθένος]

pag. 800. 29. ὕπατος] *Florens Chriſtianus legit* αὐθύπατος. *Rectè ad hiſtoriam.* *l.* 40. ἐφοβήθην] *Aptius ad Grammaticæ rationem* φοβηθεὶς, *vel ante* ἀνάγκην ἐποιησάμην *lineâ ſequente deeſſe videtur* σύνδεσμος *orationis. Ad hunc locum Septimius Florens coniecturæ meæ aſſentiens hæc addit:* In concionante, & non ſemper meditatos ſermones promente non requirenda eſt tã compta oratio. Sanè hæ homiliæ (decem excuſæ Romæ 1581.) multas habent ἀσαφείας, multas ταυτολογίας, vt putem exceptas eſſe ab aliquo ſtudioſo Chryſoſtomi tempore, qui mella iſta ab ore aureo concionantis ſublecta in tabularum ceris nobis conſeruauit. Nam ſic ſcripſiſſe, aut manũ his extremã impoſuiſſe Chryſoſtomum, vix eſt vt credam.

pag. 801. 22. ἡμέτερος ἄνθρωπος) *Senſus requirit vt legamus* ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος. *l.* 25. τί κάλλιστα εἶπεν;) *Fort.* τί *inducendum, & legendum ſine interrogatione.* *l.* 35. ὁ τοσαύτην ἔχων ἐξουσίαν) *Reſumitur ſententia, quæ hîc pendet imperfecta, pagina demum ſequente, linea 20. mirabili planè epanalepſi.* *l.* 39. τῷ Ἰὼβ) ἐν τῷ Ἰὼβ, *inquit Florens. Non enim Iobo hæc dicta ſunt, ſed diabolo. fort.* αὐτῷ (ἰ. διαβόλῳ) περὶ τοῦ Ἰώβ. *l.* 42. περὶ Παῦλον ἴσχυσεν) *H.* κατὰ Παῦλον ἰ. αὖ.

pag. 802. 11 βαπτισθῆναι) *Lucas* πῶς δυνατὸν *dixit.* *l.* 35. τί οὖν; σαφῶς παρέξομεν) *H. ſic diſtinguit:* τί οὖν σαφῶς παρέξομεν;

pag. 803. 7. ἵνα ἐξελθὼν *&c.) Cod. Coll. Noui:* ἵνα ἐξελθόντα φροντίσει βιωτικὴ μὴ λάβῃ: *vterq́, vt opinor, mendoſè. fort.* ἵνα ἐξελθὸν φροντὶς βιωτικὴ μὴ λάβῃ. ἐὰν μὲ. *l.* 32. ἔδωκα δίκην) *l.* 41. ὁρμώμενων) *Florens* ὁρμωμένων.

pag. 804. 30. προσβαλόμεθα *de Paulo, & l. ſequente* προσβάλλεις *de Chriſto.*

pag. 805. 15. καὶ ὠδῖνες πικρότεραι, καὶ ἡ προσγίνεται ἀσίδηρα ἐσθὴν ἡδονῆς ἔχουσα) *l.* 23. ἐνέβαλε) *pro* χεῖρας ἐπέβαλε.

pag. 806. 2. εἰς θάλασσαν ἄπειρον, μετὰ ταῦτα εἰς πέλαγος) *Dicam, inquit Florens, de Chryſoſtomo, quod magnus Chryſoſtomi familiaris (Ariſtophanes) dixit de Æſchylo,* ὅς ταῦτ' ὑμῖν εἶπας, ὦ Χρυσόστομε. *l.* 7. δεύτερον ναυτῶν) *Corrupta, diſtracta, manca, confuſa, ſuperflua. Florens.* *l.* 8. γὰρ) *Inducendum, vel pro* ἔχων *lege* ἔχει. *l.* 23. τούτῳ προσήρχομαι) *l.* 44. κατήχησαν καὶ ἐξήγαγε.)

pag. 807. 4. οὐκ ἐξεβλήθημεν *vſq́ ad* προσεδόκησαν *l.* 6. *omnia corrupta.*

Hom.12 Apanthiſma conſarcinatum ex hom. 20. 15. & 14. in epiſtolam ad Hebræos, alijſque locis Ethicis Chryſ. variantem lectionem notare non viſum eſt tanti: quia fortaſſis non placuit mutilatori, verba Chryſ. religioſe vbiq; obſeruare. ſi quid ſit lectori ſuſpectum, facile ipſi erit remedia ab ipſis fontibus petere.

Hom.12 Principium indictionis ſiue anni noui à menſe Septembri iam inde a temporib. Conſtantini ſumebant Græci, idque eò fortaſſe magis, quia ab eodem ferè tempore initium ceperat annus Ægyptiorum, ſeu potiùs Alexandrinus, qui nomina habet communia cum anno Ægyptio, & intercalarem diem cum anno Romano, vt ex Theonis Commentarijs in προχείρους κανόνας Ptolemæi conſtat. orationes plenæ mendis, & planè ſpuriæ. Loca autem ſequentia, quibus impares fuimus, lectorum aut codicibus aut ingenijs emendanda commendamus.

pag. 816. 7. τῶν μὴ ὁρμωμένων τὰ δίκτυα) *l.* 13 ἤλεγξας σύνδουλος)

pag. 817. 19. βιασθῆναι περὶ γονήν) *l.* 25. ἐχρῆν γὰρ ἐπιδύσεως) *Fort.* ἐχρῆν δὲ μόνον ἔτι. *l.* 27. ὡ τὸ οὐκ *vſq́ ad* πολέμιον *linea ſequente corrupta omnia.*

pag. 818. 2. δημιδίους)

pag. 819. 7. ὀπίσω) *fort.* ὀπισθίαν.

Hom.12 Alicuius recentioris fœtus poſt ſecundum concilium Nicænum, vt ex fine apparet.

Pag. 820. 15. ἐν τύποις καὶ περὶ τύπους] *l.* 24. πέντε] *Nota auctoris huius ætate quinq́ dierum ieiunium ad feſtum exaltationis S. Crucis.* *l.* 43. τοῖς ἐν τῷ κρυπτῷ νηστείαις]

Pag. 821. 11. ἐπιτηδεύων] *l.* 16. διαπαντὸς] *l.* 18. παιδοτόκοι πατρῷοι.]

Pag. 822. 15. συμμαχία] *Aptius verbum requiro.* *l.* 43. οὐ τῶν εἰρηνῶν *&c.]. Locus eſt totus deprauatus. quin hæc & quæ ſequuntur vſq́ ad finem nullam cum argumento huius orationis habent affinitatem.*

Hom.12 *Pag.* 823. 24. μετὰ τοῖς ποθοῦσιν) *l.* 44. τῶν χαλεπωτέρων ἐπὶ τῇ τῶν βελτιόνων μεταβολῇ)

Pag. 824. 4. ἀλλὰ παιδείας) *Legendum fort.* ἀλλ' ἐν παιδείας. *l.* 8. ἀπαιτοῦντες) *Sententia pendet imperfecta.*

Hom.12 Hunc tractatum & centeſimum triceſimum bis excudit Fronto, ſemel Burdigalæ 1601. iterum Lutetiæ 1609. qui tamen non docet, vnde eos habuerit. nos exemplar Ms. nullum harum orationum vidimus, vterq; in dubijs relinquendus, poſterior verò me iudice etiam in ſpurijs.

Pag. 827. 24. δοίμων τὸ πλοῖον]

pag. 832. 19. τῷ πτώματι περιγενόμενος)*Haleſ. quid ſi mutatis verbis legamus*, σφὲς ἐσαι ἐν ἐρήμοις ἀπολλύμενος, περιπλεκεὶς τῷ πτώματι περιγενόμενος.

pag. 833. 22. εἶχε γὰρ τῆς τοιαύτης τεχνουργίας τὸ θαῦμα] *Videtur hæc clauſula non eſſe huius loci.*

pag. 834. 14 ἐντυγχάνον] *l.* 38. ὡς ἰδὼν πολὺ κατακεκλύσθαι θαλάσσαις]

In hoc tractatu amplificationes & dialogiſmi magis tument, quàm pro more Iohannis noſtri. Huic orationi conſimilem habes tom. 7. p. 575. ex Oriente allatam : ita tamen in multis diſſimilem, vt pro planè diuerſā imprimere non piguerit.

pag. 838. 25. ἄπας γὰρ *&c.*) *pro his quæ vncinis hic incluſa, editio Rom. hæc verba habet.* ἐμβαλῶ τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὰ τῶν ἥλων κοιλώματα, καὶ τότε πιστεύσω τῷ φανέντι (*al.* τῷ θαύματι) πολυπραγμονήσω ταύτῃ μου τῇ χειρὶ τὴν δι' ἐμὲ κεντηθεῖσαν πλευράν, καὶ τότε προσκυνήσω τὸν ἐκ τοῦ θανάτου πρὸς ἡμᾶς ἐπιστρέψαντα [μετὰ νίκης καλῶς.] ἠδίως γὰρ προσέχω τοῖς πράγμασιν, ὅτι δεῖ με μᾶλλον θαρρεῖν τοῖς ῥήμασι.

pag. 840. 13. *pro his, quæ vncinis hic incluſa, editio Rom. habet:* ἤδειν ὡς ταῦτα ζητήσεις, καὶ θελήσεις ἰδεῖν. καὶ διὸ τὸ τῆς πλευρᾶς μου τραῦμα οὕτω κατέλιπον, ἵνα σὺ ζητήσῃς καὶ εὑρήσῃς καὶ ψηλαφήσῃς καὶ πιστεύσῃς, καὶ πιστεύσας σωθῇς· ἵνα ὅταν παραγένωμαι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, ἀποδείξω τοῖς ἐχθροῖς τὴν πληγήν, καὶ κατακρῖναι.

l. 32. ἀψάμενος) *Editio Rom. pro ijs quæ incluſa vncinis, ſic habet.* καὶ ἀπεκρίθη Θωμᾶς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου, πιστεύω τῇ ἀναστάσει σου, Δέσποτα· πιστεύω τῇ νίκῃ σου, βασιλεῦ τῶν βασιλευόντων· καὶ πιστεύων ὑπὲρ ὧν ἐπεζήτουν· ὄναρ εὗρον, πιστεύω, Κύριε, ὑπὲρ τὴν ἐμὴν δεσπότην πολυπραγμονῶν καὶ πιστεύων ὑπὲρ ἀεὶ τῆς βασιλείας σου λογομαχῶ. οἶδα τίνα κατέχω, καὶ οὐ δυσχεραίνω, οἶδα τίνος ἀψάμενος κατηξιώθην· οἶδα τίνα κατέχω Θεόν, ὃν οὐδὲ αὐτὸς ὁ θάνατος ἴσχυσε κατασχεῖν· οἶδα τίνα σέβειν ὀφείλω λοιπόν.

Pag. 842. 32. δημιουργοῦσαι]

Pag. 843. 10. ὡς πλευρᾶς] *l.* 40. ἔσχηκα ἀποδεῖξαι)

Pag. 844. 16. ἡ μὲν οὖν περιφανὴς *&c.*) *Rectè monet doctiſſ. Ducæus hoc videri alterius orationis initium, aut fragmentũ aliquod ſuperioribus attextũ.*

pag. 845. 26. τὸ ξίφος τὸ σὸν] *Deeſſe videtur Frontoni* ἡμαγμένον *aut* φοινισσόμενον.

In meo manuſcripto & Ms. Col. Noui ſic incipit hæc oratio: τί τοῦτο ξενισμὸν ἀνεπλεγμένον ὁρῶ, καὶ μυστήριον ξένον &c. & quidem niſi memoria fallor, tota hæc oratio alterius eſt orationis particula, quam mihi videor alibi inter Chryſoſtomi opera legiſſe. Acceſſit poſt orationem impreſſam auxilium è codice in Chalce inſulâ ſanè optimo. quicquid enim ferè nobis erat ſuſpectum, ſanauit: cum prius plurima eſſent hiulca, manca, confuſa. Codex autem hic inſignitur literâ O.

Pag. 846. 16. ζωόδρομα τὰ πάντα τοῦ Θεοῦ. *O.* *l.* 17. ἐκπεσεῖν) *O.* ἐκστάς. *l.* 18. ὑπὸ (τὸ) *O.* ἀλλὰ πάλιν κατά. *l.* 22. *O.* αὐτὴν ἀπολέσῃ. σύμφορον γὰρ πάντα. *l.* 25. *Lege ex O.* ἡ δυνάμεις ἐκ ἐξουσίας, ἀλλά. *l.* 28. -λία τῆς δόξης ἦλθε *O.*

l. 30. μαζῶν δημιουργὸς. αὐ.) *O.* πηγὰς μαζῶν αὐτόματα ῥεῖθ. *l.* 31. τροφὴν λαμβάνει) *O.* παιδίου τροφὴν ἔλαβε. *l.* 32. τὸν ὡς νήπιον) *O. delet* ὡς: *& poſt* γενόμενον *ſtatim addit:* ἵνα ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων καταρτίσηται αἶνον· οἱ παῖδες τῶν παίδων μάρτυρες διὰ τὴν Ἡρώδου μανίαν ἀρχόμενον· εἰ ἴδε. *l.* 35. φορέσαντα) *O.* λαβόντα.

l. 37. τὸν τοῖς πορνικοῖς. *O.* *l.* 39. τοῦ κόσμου] *poſt hæc verba meus Ms. addit,* μάγοι δορυφοροῦντες, ποιμένες εὐλογοῦντες, γυναῖκες εὐαγγελιζόμεναι, πόρναι μυροφοροῦσαι, Σαμαρεῖτις πηγὴν διψάζουσα. Χαναναία πίστιν ἀσυνδίαστον ἔχουσα. *l.* 40. *O.* χαρίσασθαι βούλομαι πανηγυρίσαι Θεῷ. *Ib. O. pro* αὐλὸν κρύων *habet* αὐλοὺς ἔχων. *l.* 44. *Lege ex O.* ἰσχὺν λόγων λαβών.

Pag. 847. 2. ἀλλὰ τότε μὲν *&c.*] *O. Hæc legit paulo aliter; ſed eodem ſenſu.* *l.* 6. ἐκ αἰῶνος μονογενὴς] *Lege ex O.* μόνος ἐκ παρθένου μόνης μονογενὴς ὁ αὐτός. *l.* 10. αὐτοῦ οἷς ἐξήγησιν ἔλαχεν] *O.* αὐτοῦ ἐξήγησιν ἔχει. *l.* 11. πολυπραγμονεῖσθαι ἀνέχεται] *O.* παθητὰ γέγονεν. *Ib.* γάμοις] *O.* ἀρρενικοῖς θεσμοῖς. *l.* 18. νεύματι] *O.* ἀπονεύματι μοι συγγνώμην, [illegible] *Ib pro* κατευνάσαι *lege* καταπαῦσαι. *l.* 19. εἴπως ὅπως πρέχει τῶν λόγων τὰ πεδίλια] *Expunge hæc, & aſteriſcos tolle è margine, & repone ex O.* πῶς, ἢ τὰ τρέψαι τῶν λόγων τὰ πεδίλια οὐκ ἔχω. *l.* 21. *O.* νικᾶται γὰρ φύσις. *Ib.* δρόμος] *O.* ὅρος. *l.* 22. *Pro* φύσις ἤργησε τοῦ δεσπότου *repone ex O.* τὸ θαῦμα. ἤργησε γὰρ ἡ φύσις, καὶ ἐνήργησε τοῦ διατ. *l.* 26. ἔχων καὶ ὁ βλέπων] *Lege ex O.* ποιοῦσιν, ὅτι μὴ βλ. *Ib. pro* ἐδέχετο καὶ ὁ ὀφθαλμὸς] *Lege cum O.* ἐδέχετο ὀφθαλμοῖς. *l.* 27. τῆς ἀμφιβολίας τὴν ἀπιστίαν] *O.* τὴν ἀμφισβήτησιν. *l.* 28. [illegible] παρθένου] *O. melius* ἐκ παρθ. *Ib.* ὑπὸ συνήργησεν, ὑπὸ συνεβάλετό τι πρὸς *O.* *l.* 30. *Poſt* τοῦτο *in fine lineæ addit O.* ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; *l.* 31. πῶς ἔσται τοῦτο;] *O.* καί φησι, τοῦτο βούλει μαθεῖν; *l.* 32. καὶ πῶς ἦν μετ' αὐτῆς: *&c.*] *O.* πῶς ἦν μετ' αὐτῆς, καὶ μικρὸν ὕστερον ἐξ αὐτῆς; ὥσπερ τεχ- *l.* 35. -μένος τὸ δυσειδὲς] -μένος ἑαυτὸν σύμφορον προσῆλθεν, οὐκ αἰσθανθεὶς τὸ δυσειδὲς τῆς ἐνο-- *O.* *l.* 36. σῶμα] *O.* πλάσμα δὲ. *l.* 37. γενόμενον] *O.* φορεμένον. *Ib.* ἀρχὴν] *O.* πρώτην πλάσιν. *l.* 38. αὐτὸ τὰ ἔδαφ --] *Scribe ex O.* αὐτοῦ ἐλθεῖν, ὅπου καὶ τὸ [illegible] *l.* 39. αὐτοῦ] *Abeſt ab O.* *l.* 41. *poſt* ἀνθρώπους *addit O.* καὶ ἁπλοῦς καὶ ἀσύνθετος. *l.* 41. διαρρήσσων] *O.* διαιρῶν.

l. 44. λόγον ἀρετῆς διδάξαι] *O.* ἔργον ἀρετῆς δεῖξαι.

Pag. 848. 1. ἀναχωρήσω αὐτοῦ ἐγὼ] *Repone ex O.* ἵνα ἐγὼ χωρήσω. *l.* 3. αὐτὴν] *O.* με. *Ib.* καὶ ἐν δυσί μου] καὶ *abeſt ab O. & ib. poſt* πνεῦμα *addit O.* αὐτοῦ. *l.* 4. οὐχ ὑπολέγει] *Scribe ex O.* οὐκ ὑπολεγ. *l.* 5. μὴ ἐπιλάθηται) *O.* ἐπιμελεῖσθαι. *Ib.* [illegible]) *O.* ὑπὸ τῆς ἡμέρας πσ-- *l.* 9. ὀλκ(ὸν) *O.* ὑπεδέξατο. *l.* 14 φυλλάδα) *O.* συνθῆκαι. *l.* 19. τὸν δεσπότην]*O.* τίνα δὲ τὸν δεσπ. *l.* 20.

ἐπιτρέπει, ἵνα --ἀλλ' ὡς δεσπ] O. ἐπιτρέπετο, ἀλλ' ὡς δεσποτ- l. 21. εἰσήγετο] O. εἰσηγούμενος. l. 22. Θεὸς γίνονται] O. Θεὸς ἄνθρωπος γίνεται. Ib. τοίνυν προῆλθ.] O. τοίνυν σήμερον προῆλ- l. 23. νικήσαις] O. νικησάσης, & ſtatim ὑπερβᾶσα. l. 24. παρθένων] O. τίκτων. l. 25. Ἀδὰμ γυναῖκα] O. Ἀδὰμ ἀντὶ γυναικὸς γυναῖκα. l. 26. O. ἔστω καὶ σήμερον. l. 29. φρονῇ ὁ ἀνὴρ] O. φρονήσῃ ὁ Ἀδάμ.

Pag. 849. 1. ἐρευνητὴς] O. εὑρετής. l. 5. Lege ex O. μηδὲν ἐγὼ τὸν τιπ. l. 6. Lege ex O. Ἡσαΐας ὡς Θεόν. l. 12. ἀπαιτούμενοι] O. ἐρωτώμενοι. l. 17. Poſt κτίζεται addit O. ἢ γίνεται. l. 18. ὡς Θεὸς] O. ἀληθῶς Θεός. l. 20. αὐτοὶ τὸν ἐν Βηθ--) Scribe ex O. οἱ τὸν ἐν Βηθλεὲμ τεχθέντα Θεὸν ἐδόξασαν· οἱ τὸν- l. 21. O. οἱ τὸν ἐν σπηλαίῳ, κ. ἐδόξαν. l. 22. συνεργήσαντες μὴ βουλόμενοι) O. καὶ συνεργ- μὴ θέλοντες· ἀποκαλύψαι κρύψαι βουλόμενοι. l. 25. O. σήμερον γὰρ ὁ χρόνος. l. 31. -νῷ· ὅλως καὶ) O. -νῷ· Θεὸς γὰρ οὐκ ἐγένετο, ἀλλ' ἦν. ὅλως. l. 36. O. σήμερον γὰρ καὶ μαγ- l. 37. καὶ ὁ οὐρανὸς καυχ. l. 41. ἦν ηὐλογ. Κύριος σαβαὼθ O. l. 44. O. -κος Ἰσραὴλ ὑπερ- Ib. προστάσσονται) O. προστάτοι ἔσονται.

Pag. 850. 5. ἁπλῶς, ἐπειδ) Scribe ex O. ἁπλῶς, ἀλλ' ἐπειδ- l. 8 πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργανῶσθαι, καὶ αἰσχλ- O. l. 11. Νείλου) O. ποταμοῦ. Ib. παιδίων) O. νηπίων. l. 15. πληρώσαις, παρέχει αὐτὸν τὸν Νεῖλον μητ-) O. ἐπλήρωσε, τῷ ποταμῷ χάριν τοῦ παρέχει μητ. l 17. -νος, ὅτι πᾶς λόγος ὢν ἀπαθὴς σάρξ-) O. -νος· ὧδε τοῦ καταπαύσω τὸν λόγον πληρώσας, ὅτι πᾶς λόγος ὢν ἀπ' ἀρχῆς, σάρξ- l. 18. τί γὰρ εἴπω &c) Videtur hoc loco aſſutum ex alia homilia fragmentum. l. 19. βρέφος καὶ σπάργανον λόχον τῶν χειρῶν ἔρημον, ὅλ. O. l. 29. παραμυθεῖ] Lege ex O παρθένου. l. 30. ἀκριβῶς] O. καλῶς. l. 32. γλώττης] φωνῆς. Ib. τὸ γὰρ γεννώμ-] O. ὅτι τὸ γεννώμ. ἐξ. α. ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς Θεοῦ. πνεῦμα. l. 35. Lege ex O ἀπατηθεῖσα ἡ μὲν Εὔα ῥῆμα ἔτεκε θ. αἴτιον, εὐαγγ. τοῦ Μαρ- l. 37. ἐξήγαγον] Potiùs ex O ἐξέωσεν. l. 41. Lege ex O. ἀπαθὲς τὸ παθητόν.

Hom. 134. Pag. 851. 1. O. Θεοῦ λόγος Θεὸς ὢν ἐν μορφ. l. 2. O. τὴν δόξαν ἀναπέμψωμεν. l. 12. ἐν ὑμῖν] Quid ſi legamus ὑμᾶς? l. 28. In margine lege λείπ-

Pag. 855. 22. ἦσαν οὖν οἱ ἄγγελοι] Hic quædam videntur intercidiſſe. eſt enim ſaltus potiùs quàm tranſitus ad aliud argumentum. ex Photio etiam tale aliquid licet conijcere.

Pag. 856. 35. τὸν αἰῶνα) Fortè meliùs ſine his ſtabit ſententia.

Pag. 859. 32. ἐπαγγεῖλαι) Fort. ἀπαγγεῖλαι. l. 33. ὥσπερ γὰρ &c.) Sententia imperfecta, niſi tollas γὰρ, & fortuſſe deprauata.

Pag. 861. 6. εἰ πρὸς σύγκρισιν Παύλου &c.) Locus, vt opinor, malè ſanus.

Pag. 862. 7. βία προφήτου)

Pag. 864. 2. ψαθυρωτοὶ)

Hom. 135. Pag. 865. 12. μετὰ τέλος) Hal. ἐπὶ τέλος, vel εἰς τὸ τέλος.

Pag. 866. 24 Παῦλος κράζει) Non rectè ſunt hæc ab hoc auctore, quiſquis is fuit, temporibus diuiſa, vt in proſopopœia Stephani citaretur Paulus.

l. 32. ἀπεκρέμασεν) l. 39. εὐχαριστοῦσι) Ducæus mauult, εὐαρεστοῦσι, vel εὖ καρποῦσι.

Pag. 867. 25. καὶ τί τε, εἰς Μωϋσῆν παρατείνω τὸν λόγον; καὶ τὸν Θεόν) l. 40. ἐδειλαίθη)

Pag. 868. 11. διαδέχεσθαι)

Pag. 869. 4. τὸν καρπὸν) in hoſtiam vel ſacrificium, inquit doctiſſ: Fronto.

Pag. 870. 27. ἀπολέσω τοὺς πόνους] Hal. mauult καρπούς

Hanc orationem ἀκέφαλον edidit Fronto cum alio titulo, in circumciſionem domini.

Pag. 872. 37. ἐνδεχόμενος τὴν αὔξησιν τοῦ ὀργάνου]

pag. 879. 3. τὸ αἷμα ὑμῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς περιφέροντες] l. 12. ὡς ἐκεῖνος ὁ βαδίζων &c. Luxata, vt videtur, aut corrupta.

Pag. 882. 35. μηδεὶς ἀγνωμονείτω τὴν ὑπαίτησιν ταύτην] non placet ſyntaxis.

Pag. 883. 15. φησὶ] Vel pro φησὶ lege, φασὶ. ſc. οἱ νόμοι, vt ſæpe aliàs. l. 25. τὸ μὲν ἀλογίστως ἐδόθη τὸ πρὶν ἄλογον ἐξεμπλάριον.)

Pag. 885. 26. μετὰ τῆς περιλήψεως] Fort. συλλήψεως: Haleſius. l. 33. θεῖναι] Regitur ab ἐρχόμενος, vel aliquid deeſt.

pag. 887. 4. τὴν μνήμην) Id eſt, τῇ μνήμῃ, memoriâ ſuâ. H. l. 36. τὸ φιλάνθρωπον τόκος)

l. 37. τίκτω ἡ ἐνανθρώπησις)

Pag. 888. 5. πυλωροὶ) De vigilibus ad ſepulchrum intellige. l. 28. οὐχ ἡ ψάμμος) l. 32. ἐνώθη δὲ σὺ) ἐδήλωσε, vel tale quid.

Pag. 889. 8. ἀλαζονείας ὑποδεξάμενος τὸν)

l. 19. τελείως) l. 32. ἐγεννήθη. ἀληθῶς &c.) Hal. ſic legendum cenſet: ἐγεννήθη καὶ ἡ κάτω γέννησις ἀψευδής· ἀληθῶς γὰρ ἐκ τῆς παρθ.

Pag. 890. 30. τὴν ἐν τῇ Ἡρώδου) l. 38. βραχύτερον ἀναπλάττων Θεὸς)

pag. 891. 12. ὑφαίας) Fort. ὕφανε.

Pag. 893. 23. τίμιοντες, ἵνα γάματα &c.) l. 28. τὸ προπαρασκευάζεσθαι γνῶναι) Hal. τὸ προπαρασκευασθὲν γνόντες. l. 32. ὑπὸ τοῦ πάθους) Aliquid deeſt.

Pag. 895. 26. μονότονος) l. 28. ἄμφιλον ἦθος.]

Pag. 896. 28. τούτων ὄντων γινομένων] Aſſumentum videtur ex alia oratione. Nec enim pedum lotionem præparatio Paſchæ ſtatim ſecuta eſt. l. 33. τὰ δύο τηρεῖ] Fort. ποιεῖ.

Pag. 897. 25. ἀληθῶς περιῆρχη αὔριον] l. 27. μᾶλλον ἔχει ζωήρεσιν τὴν ζωείδησιν] l. 28. ὁ διέλει τῆς νηστείας τὸν δρόμον]

Multa ſunt hîc mendoſa, quod neceſſe fuit nobis contingere, vnicum nactis exemplar, idq; valde mendoſum.

Pag. 898. 11. ὑποπίπτεται] l. 24. σώματι σῶμα] eadem lin. fort. ſic diſtinguendum: μαχόμενος; Ἰουδαῖος.

Pag. 899. 1. οὐκ ἐν τῇ φύσει &c.] Sententia ἀκολουθία contrarium poſtulat, οὐκ ἐν τῇ γρ. παραδεδομένον, ἀλλ' ἐν τῇ φ. θεωρούμενον. l. 30. δυνάμεως] Adde καλεῖ, & explebitur ſententia. H.

Pag. 902. 25. ἀποβάλλει καὶ προσκαίρου ἔχει] l. 29. ὅπως ἔδειξε δένδρα &c.] l. 30. καὶ εἰκότως &c.] Non videntur inter ſe cohærere. l. 36. ἐρωτώμενοι) l. 41. καὶ τὸ θαυμαστὸν παράδοξον.)

Pag. 903. 27. ἤχει προφήτου) 32. ἐμφανίζεται ὁ προφήτης προσφόρτης τὸ σωτῆρα]

Pag 904. 7. ἀπεχῶ τῆς &c.] *Hal.* ἀπρὸσίτων πρ. τ. ἀ. τ. βίῳ τὸν τόπον ἐξετάζῃ. *l.* 29. εἰ ἢ ὁ ἐρχόμενος ἄξει &c.] *Depranata omnia.* *l.* 38. ἐκλαμβάνων] *Fort.* ἐκλαμβάνει.

Pag. 905. 42. διαρρηγνύειν τὰ τραύματα τῆς αἰσθήσεων.

Hom. 145. *Pag.* 907. 5. τῆς αἰσθήσεως] *De loco hoc, vt & de ſequentibus, conſule Boiſium.*

Pag. 908. 3. προβάτῳ τὸ πρόβατον λύοντες] *l.* 5. πλάσεως καὶ κρινόμενος]

Pag. 909. 4. διαλύσεων.]

Hom. 146. Hæc oratio, vt nos edidimus, certè tolerabilis. at Romæ impreſſa à Zaneto ex Mss. Alani Copi tũ principio caret (incipit enim ab illis verbis p. 911. 11. αἱ τῆς ξένων &c.) tum poſt illa verba p. 912. 22. σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ, attexitur concluſio futiliſſima, quam cum in alijs Codicibus orationi 71. notheuom. tom. 7. attextam deprehenderemus, ibi imprimendam curauimus, quam, cùm ridere voles, lector, adi pag. 460. 10. ὅτι ἦν εἶδεν ὁ διάβολος &c. vſque ad finem orationis.

Pag. 911. 20. καὶ ἠσθενημένην] *Hinc apparet multa prius dicta fuiſſe, neq́; integram eſſe hanc quam habemus orationem, ne cum illa quidem προσθήκη ex lib. Cæſareo.*

Hom. 147. Hanc Orationem excerpſit concionator aliquis ex Homilia 89. in Matthæum. Nam ab illis verbis p. 912. 44. τῇ δὲ ἐπιούσῃ vſque ad illa p. 915. 23. οἴδατε πῶς διὰ πάντων &c. omnia conueniunt. etiam quæ ſequuntur vſque ad finem, alicubi (inquit Haleſius meus) apud Chryſoſtomum habentur, licèt locus non occurrat. Nec enim fieri poteſt, vt omnium meminerimus, præſertim in opere tam longo varioque.

Pag. 912. 36. *In marg. ex* Ms. Oxon.] *Adde, emendato ex codice Bauarico.*

Hom. 148. &c. *Pag.* 916. 34. ἔσβεσεν αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ κατεχόμενος] *Fort.* ἔσβεσεν αὐτὸν ὁ ὑπ' αὐτοῦ μὴ κατεχόμενος. *l.* 35. ἐθήκρατεν αὐτὸν γελασάμενος &c.] *Codex Conſtantinop.* γελασάμενον. *l.* 40. *Poſt* ἄγγελοι *cod. Conſtantinop. addit,* αὐτός ἐστι Χριστός, καὶ ζωὴ πολιτεύεται.

Pag. 917. 10. ὃς ἂν ἀπαιτεῖν δεῖ ζωογονούμενος *vſq́; ad* παραγραφόμενα] *Corrupta, deprauata omnia.*

l. 26. διὰ τοῦ πνευματικοῦ τὸ σωματικὸν] *Senſus poſtulare videtur* διὰ τοῦ σωματικοῦ τὸ πνευματικόν.

Pag. 918. 36. καθάπερ εἰ περὶ ὀφ. τ. χ. ὑ. π. πιστεῦσαι] *Locus, vt opinor, mancus. à codice Epiſcopi Philadelphiæ abeſt* εἰ.

Pag. 921. 10. κἀνδρὶ δὲ τοῖς λογισμοῖς εἴπερ]

pag. 922. 4. αἰσθητικώτερον] *l.* 15. καὶ διὰ τῆς ἀναμίξεως &c.) *Locus luxatus.*

Hom. 151. &c. *pag.* 923. 8. ἀπήρτηται] *Fort. non male* ἀπολαύεται.

Hanc orationem & quatuor ſequenteis ex codice mendoſiſſimo Gabrielis Archiepiſcopi Philadelphiæ Venetijs deſcriptas damus, multis in locis mutilatas. Quatuor priores allegorias ferè continent in 12. cap. Exodi: vltima tota λογιστική eſt & ad conſtituendũ cyclum paſchalem pertinet: ex qua fortaſſe non difficile fuerit de auctore, quando vixerit, ſtatuere.

Pag. 923. 26. ἀγωνιάτην] *Deeſſe videtur* θυσίαν, *aut tale aliquid.*

Pag. 924. 13. τίλλοντα] *l.* 30. ἐπειδὴ] *l.* 44. κοινωνήσαντα] *Fort. legendum* κεκοινωνηκότα.

Pag. 925. 14 συγκόπτεσθαι] *ic.* συγκόπτεσθαι.

Pag. 926 14. ἐσθιόμεθα τίτι) *Lege, vt opinor, & diſtingue:* ἐσθιόμεθα, τίτι (*vel* τίς) ἀλλ' ἢ φαγεῖν ἀλλήλων. *l.* 38. εἰς * *) *Locus mancus.*

pag. 927. 30. ἐκδιηγεῖ διὰ πίστεως)

pag. 928. 8. πόλιν) *Deprauatum.* *l.* 16. ὑψηλῶν δὲ ἀνθρώπων καὶ δυσβάτων)

pag. 929. 10. ὑπὸ πόσης τῆς συναγωγῆς) *l.* 22. ἐξυδαρούν *vſq́; ad* ξέοντι *l. ſequente*) *Corrupta.*

pag. 930. 9. ὑπὸ σπουδῆς) *Fortaſſe dictum pro feſtinanter.* *l.* 14. ἀναβλέπουσιν)

Hæc oratio notatur in ſuperiore margine p. 937. & ſequentibus numero 155. & 7. in Paſcha, errore typographorum. quo fit vt reliquarum numerus vſque ad finem voluminis ſit vnitate maior iuſto, & vltima in Paſcha inſcribatur 8. in Paſcha, quæ non eſt niſi ſeptima. Hom. 154.

l. 30. συσκιάσθη) *Vel lege* συσκιάζεται, *vel dicendum eſt aliquid deeſſe.* *l.* 32. καὶ πολὺς μέγας ἐπιφανεὶς Χριστὸς τοῖς ὅλοις) *l.* 36. νεότητος) *Fort.* νεκρότητος *vel* νεκρώσεως.

pag. 931. 1. λόγος) *Otioſa particula*) *l.* 11. ἐπιφάνεια) *l.* 16. αἵματι ὤν &c.) *Mutilata.* *l.* 17. τοῦ λόγου τὰ γεῖτα) *l.* 21. τί τὸ πῦρ καὶ ἀεὶ πῶς τίς τὸ μέγα μυστήριον.) *l.* 35. *Lege,* καταλείψεται & συντρίψεται, *& ſic pag. ſequente bis, l.* 18. *&* 24.

pag. 932. 9. τῷ χρόνῳ) *Lege* τὸ χρόνῳ. *l.* 17. ἢ τί) *Fort.* καὶ τί, *vel* διὰ τί, *vt in præced.* *l.* 44. πημάματα) *Rectiùs* μιμήματα, *vel* τμήματα, *vel etiam* σχήματα.

pag. 933. 3. ἄλλως γὰρ ὁ ὑψηλὸς βραχίων ἐτηρεῖτο) *Doctiſſimus Allenus ex coniectura:* ἐκ ἄλλως γὰρ ὁ ὑψηλὸς βραχίων ἐθεωρεῖτο. *l.* 6. ἀναγκαῖον) *Fort. inquit Allenus,* ἀναγκαῖον (*& ſic quidem antea erat in Ms.*) πᾶσι γ. *l.* 40. τὸ ἐμὸν μυστήριον) *Sanguinem agni Paſchalis ſuum videtur dicere myſterium, nempe quo eruditur ad intellectum & meditationem crucis Chriſti, qui ſuum in ea pro nobis ſanguinem fudit.* *All.*

pag. 934 5. ὅπου τοῦ παντὸς κ. π.] *All. legit,* ὑπὸ τοῦ σκοποῦ παντὸς καὶ π. *l.* 10. κατὰ νῦ) *All.* κατὰ νοῦν, *i.* κατὰ γνώμην. *l.* 11 πεποικιλμένον) *All.* διαπεποικιλμένον, *quaſi dicat, cœlum per decorum conſtantemq́; ſyderum motum, tanquam per ſigna demonſtrare res quàm plurimas ſcitu dignas.* *l.* 17. αὐθεντικοῖ] *All.* αὐθεντικῶς: *& quod mox ſequitur,* ἐπιγόνους *legit,* ἐξ ἑαυτῶν ἐπιγόνους. *l.* 14. μήνας] *l.* 19. συγκοινωνίαν] *Fort.* συγκοινωνοῦσαν. *l.* 30. προφορᾷ) *Puto poſterius eſſe ex gloſſemate.* *l.* 34. αἰνιττόμενον *vſq́; ad* γείτων ἐγὼ *l.* 36.) *Corrupta omnia.*

pag. 935. 3. ἐννόησον τὰ ἔργα &c.) *Corrupta.* *l.* 12. ὕψει καὶ βάθει καὶ πλάτει καὶ γῆς καταρριζώματα) *l.* 13. νόμος καὶ λόγος ὡς βουλή.) *l.* 24. *Allenus poſt* δυσχερῶς *ablata diſtinctione addit ſic,* ἐκείνου ἰλλόγιτος.

l. 32. περιπτύπωμα) All. mauult περιτύπωμα.

l. 41. ἐγὼ μὲν γὰρ vſq; ad σημιδάλεως l. 42.) Deprauata.

Pag. 936. 10. τίς καὶ πίσῃ) Deeſſe videtur aliquid.

l. 13: λυομένης] l. 14: λαβὼν τοῦ πρώτου πλάσματος &c.] l. 17: ἀπεωσάτο δὲ ὄντος vſq; ad ἐμβολαῖς l. 18:] l. 22: ἵνα οἱ παρόντες vſq; ad συνασθμαίνοις l. 23:] l. 34: τὴν κύριον] pro τὴν κυριότητα, vt videtur. & lin. ſequente τὰ περὶ τῆς κυρίου τὴν κύριον]

pag. 937: 3: ἐκ περιόντων] l. 27: τὴν ἀῤῥωστίαν.) Lego, ὑπὸ τὴν ἀῤῥωστίαν.

pag. 938: 3: ζωώδη) Inuſitatum in hac voce.

l. 14: γυμνοῦσι δὲ δι' ἑαυτοῦ) l. 23: ὀπίσω θανατηφόρον] l. 35: ἐν μυθοείᾳ ὅλων vſq; ad ὀπτιώντες l. 36:) l. 38: νόμοι) l. 42: ἀπολυθήσεις)

pag. 939: 3. ὕπνον ψυχόμενον vſq; ad ὅλαι l. 5:)

l. 15: ὡς δὲ καὶ πολλοὶ vſq; ad νεκρῶν l. 16) l. 21: ἀνασπάστως καὶ τοῖς ἐπιοῦσι) l. 24: συγκεκραμένη)

Hom. 156. *pag. 940: 27: ἀλλὰ πολλῶν προθεσμιῶν &c. l. 43: ἐξέχονται.*

pag. 941: 2: διὰ τὴν ἡ. π. μ. περιλαμβάνουσι) l. 7: ἐκεῖνος) fort. ἐκείνοις. l. 15: δεσμόν) Lege θεσμόν. l. 24: μετὰ τοῦτο) l. 31: ἐξεχρήσαντο) l. 35: ὑπὸ τῶν εὐδοκίμων)

Pag. 942: 17: εἰς τὸ ἐνεῖν) l. 18: παραβάται χρίσματος) Fort. παραβάται ὄντες τοῦ περὶ χρίσματος.

Pag. 943: 9: τηρεῖ vſq; ad λόγον l. 11:) l. 20: αἴσθησιν) l. 27: δὺς) Fort. ὑποδύς. l. 38. πρὸς ἐκείνου) fort. πρὸς ἐκεῖνον, vel περὶ ἐκείνου.

pag. 944: 24: τῶν οὐρανίων ἀγγέλων &c.)

pag. 945: 11: τὸ δὲ σάββ) Doctiſſ. All. ita legit: τὸ δὲ σάββατόν φησιν ἡ γραφὴ πρὸς ἀνάπαυσιν γινέσθαι ὑμῖν. l. 16: καὶ ὅτι κύριος κ. τ. ἁ. π. τ. ἔργων) l. 18: ὃν ἔσωσε) l. 22: αὕτη γὰρ vſq; ad προσεστήκατε l. 24:) l. 30: ὤφθη) fort. ὀφθῆναι.

Pag. 946. 2. τοῦ πάσχα ὡς ἂν συνερχόμενοι] l. 14. ὃ δεῖ ὁ νόμος] l. 22. ἐν ἄλλῃ] l. 38. ἡ πλησιφαὴς &c.] All. legit: ἡ σελήνη πλησιφαὴς κατὰ τὸ πάθος ὡρίσθη.

Pag. 948. 18. περὶ) Fortè πρό. l. 22. pro ἐπειδὴ All. legit ἤ. l. 26. εἰ δέ τις vſq; ad καταλαμβάνει l. 31.) l. 32. ἔπειτα οὐδέποτε.) l. 40. κόνδοι, οἱ δὲ κονδότεροι)

Pag. 949. 12. ὑπάρχειν τὸ σφάλμα ἐργάζονται)

Hom. 157. &c. Hiſce 4. in Iobum orationibus perineptis, quæ tamen per omneis ferè biblioth. deſcriptæ reperiuntur, Lælius Tifernas Interpres quintam addit, quæ nihil eſt aliud, quàm ἀπάνθισμα περὶ ὑπομονῆς, ſuo demum loco repræſentandum.

Pag. 951. 41. καὶ οὐκ ἀπεναύσθη τῆς ἀλγηδόνος) Fortè οὐκ ἐκινήθη (vel ἐσεικήθη) διὰ τῆς ἀλγ.

Pag. 953. 3. συντυχὰς περὶ τῶν ἀδοκήτων)

Pag. 954. 6. λέγει γὰρ τὸν Ἰὼβ ἡ γραφὴ) Opinionem hanc reiicit doctiſſ. Mercerus in præfatione ſua in librum Iob, natamq; exiſtimat ex ſimilitudine nominis Iobab vel Ἰωβὰβ, *qui fuit è poſteris Eſau, cuius hæc traditur genealogia Gen. 36. 33*

Ad finem 2. orationis in Iobum Samuel Sladius meus, qui magno meo cum dolore in reditu ab Oriente (vbi, me auctore, omneis perrimatus eſt bibliothecas, vt aliquid Chryſoſtomi γνήσιον hîc irrepertum huc adueheret, neq; ſpe ſuâ falſus eſt, vt ex hac editione pleriſq; in locis apparebit) mortuus eſt Zacynthi, de auctore harum in Iobum Homiliarum hanc cenſuram apponit. Μοναχός τις ἦν, (ipſius verbis vtor) οὐχ οὕτω πάλαι, ὡς ὑπείληφα, γεγενημένος, ὄνομα μὲν Χαλκόστομος, ὃς μεγαλοφρονῶν ἐπὶ τῷ πολλὰ πεπαιδεῦσθαι ἐκ τῶν Ἰσοκράτους πρὸς Δημόνικον παραινέσεων, τουτονὶ τὸν λόγον ὁμοιόπτωτον καὶ ὁμοιοτέλευτον, ἀσύστατον, ἀσύμπηκτον, χαῦνον, ἐξίτηλον, ἐκνενευρισμένον, ἠλίθιον συνεγράψατο· τῇ δὲ τῶν δὲ μέγαν ὅρκον προσομνύμενον, ὅτι Ἰωάννην Χρυσόστομον, ὃν ὡς διδάσκαλον ἐμιμεῖτο, διὰ πολλῶν ἐν τῷ λέγειν παραγγελμάτων ὑπερηκοντίσατο. Hæc ille: & tamen 1. in Iobum in eccleſijs Græcorum 6 Maij legitur: atq;, vt verum fatear, poſteriores ſunt prioribus tolerabiliores.

Pag. 957. 4. ἰδιοποιεῖται θεῖαν)

Pag. 961. 16. τὸ μὴ κείρεσθαι) Delendum videtur μή. l. 39. ἑαυτῆς) Lege ἑαυτοῦ.

Pag. 968. 12. ζωὴ τοῦ Ἠσαΐα) Locus eſt apud Siracidem.

Notæ ex apographo in Monte Atho deſcripto literâ A. ſignantur.

Pag. 970. 4. Χριστοῦ) Κυρίου. l. 13. παρεγένετο εἰς γῆν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν κλίνας.) l. 28. ταύτῃ) A rectiùs αὐτῇ. l. 30. Codex A ante ἡμέρας addit καὶ ἐπινίκιος. l. 33. κατεβεβρώθεσαν) Videtur ſumptum pro ἐβεβρώκεσαν.

Pag. 971. 31. pro ἐξήτησαν codex A cum margine legit ἐξέστησαν. l. 37. Codex A legit vt in margine.

Pag. 972. 5. codex A. τετέλεσται, τὴν τοῦ ἐνδύματος ἐπιθυμίαν ὑπεξ. l. 17. ἀναπίμπλησι) A τὸ χερουβὶμ ἀναπίμπλη. l. 30. ὑπέπιπτον) Rectiùs A περιπίπτειν. Ib. ἐκβοῶντες) Grammaticè magis ἐκβοῶσαι. l. 32. ὦ αἱρετικὲ &c.) Egregiè codex A hunc locum reſtituit: ὦ αἱρετικὲ, πρὸς ποίαν φύσιν εἶπεν ὁ Κύριος, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἢ πάντως &c. poſitâ interrogationis notâ poſt παρθένε. l. 36. ἀναδείξῃ) Meliùs A ἀναδείξοι.

Pag. 973. 29. τὴν προφῆτιν τοῦ Σαμ] Fort. τὴν προφητείαν τοῦ Σαμ.

l. 31. ὁ τοῦ προφήτης] Fort. ὁ τοῖς προφ.

Pag. 975: 2: ἐπειδὴ γὰρ αὐτὴν &c.] Locus mendoſus, non niſi meliorum codicum fide ſanandus.

l. 20. ὀρέξῃ αὐτῶν] fort. ἀρνέσῃ αὐτῷ.

Pag. 977. 6. ἠθέλησας] fort. ἠθέλησας ἀνδρὶ ἁρμόσθαι ἢ ἐγγύητό σοι &c. l. 16: ῥοδῶνα] vel ῥοδωνιάν.

pag. 978. 4. poſt εὐχαριστῶ deeſſe videntur hæc verba aut alia in hanc ſententiam: ἀφαιρεῖταί σου τὰ χρήματα; Allenius. l. 9. poſt δυνατώτερος deeſſe videntur quædam. l. 26: ἀρχόντων] ſ. ἀσεβῶν, vel tale quid deeſt. l. 40. σῶμα ἐκ αὐλαβὸν]

Pag. 979. 40. Θεοδοσίου υἱός] *Theodoſij filius, & Theodoſij pater, Arcadius imperator.*

Pag. 981 21. τοῖς ὀδοῦσι περιπατοῦσι] *All. videtur de lingua dictum, non autem de ebrietate quæ hoc efficit. ergo nonnihil deeſſe putârim, & hoc modo præcedentia reſarcienda,* καὶ δὴ αὐτὴν ἡ γλῶσσα καθάπερ ἐν πέτραις τ. σ. β. τ. ο. περιπατοῦσι. *& ſtatim pro* καὶ νῦν *lege* καινὴν, *vel* κενὴν.

l. 24. πολυάνθρωπος] *Fort.* πολυανδρος.

Pag. 982. 20. αὔραις] *Fortè* αὐγαῖς. *l.* 26. θεῖον] *Fort. rectè, vt ſit idem quod* πρόσωπον. *Hal.* *l.* 44. ὑπὸ τῷ τάχει, *uſq; ad* πάροδον *p.* 983. *l.* 1.]

m.165. *Pag.* 983. 12. καὶ εἰ ἐγρηγόρθαι *uſq; ad* κατασβῶσιν *l.* 14] *l.* 17. ὁ γὰρ τί τε Μωϋσῆς *uſq; ad* εὐπορείαις *l.* 18] *l.* 26. τῷ σώματι] *l.* 36. κοσμοῦντας] *Fort.* κομῶντας. *Ib.* ἀφῖναι] *l.* 41. τοῦ παρόντος ἀπεφθέγγοντο] *l.* 44. ἀρχαῖον]

m.166. Hanc homiliam editam Romæ anno 1581 caſtigauimus ex Ms. in bibliotheca Regia Lutetiæ, adhibitis etiam Florentis Chriſtiani coniecturis. ac primùm ſublato titulo Romani codicis (quem rectiſſimè damnat Florens, cùm de Acacio nullum in hoc toto ſermone verbum) ſubſtituimus alium ex Regio commodiorem. Florens pro Ακάκιον ex ingenio ἄκακον, vt de Chriſto intelligatur.

Pag. 985. 3. διὰ τὸ πάθος τῆς οἰκονομίας] *Florens mauult,* διὰ τοῦ πάθους τὴν οἰκονομίαν.

Pag. 986. 5. τῆς τύπου περιγραφῆς] *Florens & corrector Rom:* τὴν τύπων περιγραφήν. *doctiſſ. Allenus pro* διὰ *ſubſtituit* δεῖ, *vel* δεῖται. *l.* 8 ἀργυρίδοις] *Stare poteſt* ἀργυρίδοις. *& melius* ἡμιδίοις. *l.* 13. κατ' εἰκόνα] *Florens* καὶ εἰκόνα. *l.* 38. ὁ ἱερεύς) *Florens* ἀρχιερεύς.

Pag. 987 18. ὁ ναοῦ) *All.* ὁ ἰδιώ. *l.* 22. ἐκ ἐπιεικείας) *All.* μετ' ἐπιεικείας. *l.* 31. κακίαν) *Ærumnam, vt,* ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς. *Florens.*

Pag. 988. 7. *Deeſſe videtur aliquid poſt* ὥσπερ οἱ λοι. *l.* 38 καὶ ἵνα ὅμως εἴπω) *Locus videtur corruptus.*

pag. 989. 21. ἄρτι εἰ ἐφάνη) *Verba mutila, ſenſus perſpicuus: viz,* ſi aliquis apparuiſſet, aut veterum aliquem, aut recentiorum non notorum, aut notorum fuiſſe neceſſe eſt.

pag. 990. 37. ἀποκλείει πᾶσαν γνῶσιν) *Obſcurè dictum, vel aliquid deeſt.*

pag. 991. 2. ἀγγέλους) *Florens* ἀγγέλοις. *l.* 12. ἢ τῷ λόγῳ) *All.* ἀλλ' ἢ τῷ λόγῳ. *l.* 27. καὶ [illegible] τῶν πρεσβειῶν τοῦ παιδός)

pag. 994. 37 Νήφοντες) *pro concluſione iſta in codice Palatino habetur hæc quæ ſequitur.* Νήφοντες βασιλεῖς Ῥωμαίων ἄξιοι [illegible] καὶ ἡμεῖς τοὺς [illegible] καὶ [illegible] αὐτῶν, ἵνα [illegible] διὰ τῶν ἁγίων εὐχῶν [illegible] τοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα &c. Hom. 167.

pag. 995. 5. ὑπὸ φοιτήσει) *Lege vnico verbo* ὑποφοιτήσει. Hom. 168.

pag. 996. 16. καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ παιδίον καὶ παρθένον τὴν συζυγίαν)

Huius orationis, aut fort. fragmenti, apographũ ex biblioth. Palatina deſcriptum, neq; aliud ſuppetebat exemplar. Hom. 169.

pag. 997. 9. περὶ τὸν ἄρχοντα τῶν Περσῶν) *Reſpexit ad locum Danielis* 10. 13. *l.* 18. τετηγανισμένος) *Lege vt in margine, vel* τηγανιζόμενος. *l.* 27. ψυχὴν ἐπιπόθουν) *Doctiſſ. Allenus ſic reſtituit:* ψυχὴν, καὶ μετὰ ταῦτα ἀπολυθεῖσαν.

pag. 998. 5. ὠρισμένος) *Fort:* ὠρισμένον.

N O T Æ

IOHANNIS BOISII IN QVINTVM

TOMVM OPERVM CHRYSOSTOMI.

P*Ag.* 1. *lin.* 36. *&* 37. ἀπὸ λιμένος εἰς λιμένα παραπέμποντες τῶν ὑμετέρων ἀκοῶν τὴν ἡμετέραν [illegible]] *Baſil. hom.* εἰς τὸ, πρόσεχε σεαυτῷ. Ἐπειδὴ ποτὲ λάβοι τῆς φωνῆς σημαντικῆς ἡ ἔννοια ἡμῶν, ὥσπερ πορθμείῳ τινὶ τῷ λόγῳ ἐποχουμένη, διαπερῶσα τὸν ἀέρα, ἐκ τοῦ φθεγγομένου μεταβαίνει πρὸς τὸν ἀκούοντα. κἂν μὲν εὕρῃ γαλήνην βαθεῖαν καὶ ἡσυχίαν, ὥσπερ λιμέσιν εὐδίοις καὶ ἀχειμάστοις ταῖς ἀκοαῖς τῶν μανθανόντων ὁ λόγος ἐγκαθορμίζεται. ἐὰν δὲ οἷόν τις ζάλη τις τραχεῖα ὁ τῶν ἀκουόντων θόρυβος ἀντιπνεύσῃ, ἐν μέσῳ τῷ ἀέρι διαλυθεὶς ἐναυάγησεν. *Vide ergo an non hic legendum ſit* ἀπὸ λιμένος εἰς λιμένα παραπέμποντες, ἀπὸ τῶν ἡμετέρων στομάτων εἰς τὰς ὑμετέρας *&c. Nam vt nauis à portu ad portum fertur, ſic oratio ab ore loquentis ad aures auditorum.* *l.* 40. *&* 41. ἀκάλουθοι] *Rectè in margine,* ἀκόλουθοι *& ſic legitur*

gitur Sapientiæ cap. 13 v. 10. unde hæc verba deſumpta ſunt. Vide operum Chryſoſt. tomi primi, pag. 21: lin. 8. l. 41: τῷ μεγέθει τῆς καλλονῆς] Malim, τῷ μεγέθει καὶ τῇ καλλονῇ, quia eodem modo dicitur ſuperiore lineâ: ἐκ μεγέθους καὶ καλλονῆς.

Pag. 6. 31. τὰ ἁμαρτήματα λύσωμεν] Neſcio an legere oporteat: τὰ ἁμαρτήματα λύσαντες, ut priùs lin. 27: tum verò alium his verbis locum tribuerim, nimirum poſt φέρε lin. 30. in hunc modum: τὸν λόγον [illegible], φέρε τὰ ἁμαρτήματα λύσαντες, καὶ πρὸς τὸν τύπον τῆς ὁμιλίας ἐπανελθόντες, ἁψώμεθα τῶν τήμερον ἀναγνωσθέντων ἡμῖν.

Pag. 7: 31: κατ' εἰκόνα ἡμετέραν) Eò magis mihi placeret doctiſſ. Haleſ. emendatio, ſi inter εἰκόνα & ἡμετέραν poneretur, καὶ καθ' ὁμοίωσιν.

Pag. 23: 20: οὕτω καὶ τούτῳ &c.] Vel delenda hæc videntur, vel adijciendum aliquid in hunc modum: ἡ πρόσοδος οὐχ ἡ αὐτή, καὶ ὁ μισθὸς ὁ αὐτός, καὶ ὥσπερ ἐκεῖνον, οὕτω καὶ τοῦτον τῆς αὐτῆς ἠξίωσε τιμῆς.

Pag. 26: 14: προσεχώσατο;] Corruptè fort. pro προσηύξατο; vel ἀκώλυτος ἐγένετο;

Pag. 27: 29: καταπεσόντος) Ante καταπεσόντος addenda puto hæc: Νικοδήμου γὰρ τοῦ ἄρχοντος τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν λεγομένων καταπεσόντος &c. Quæ Chriſtus enim de regenerationis myſterio dixit, ſublimiora multò fuere, quàm ut à Nicodemo adhuc περὶ τὰ ταπεινὰ ταῦτα καὶ ἐπίγεια εἰλυσπωμένῳ caperentur. Chryſoſtomus igitur notans ruditatem atq́; imbecillitatem Nicodemi, dicit illum decidiſſe de altitudine eorũ quæ Chriſtus docuit: hoc eſt, captus & ingenij fuiſſe imbecillioris, quàm ut ad myſteria tam ſublimia aſpiraret.

pag. 28. 10. Lege, τέθνηκα παρὰ τοῖς. l. 30. Lege, ὁμονοίᾳ καὶ φιλίᾳ.

Pag. 33: 23: εὐπρέπειαν) Arbitror interpretem legiſſe, ὠφέλειαν.

Pag. 34: 32: τί ὁ Πέτρος) Vel, ut Haleſius, vel τί ὁ περὶ τούτου Σίμων λεγόμενος, Πέτρος ἐκαλεῖτο.

Pag. 36: 12: ἐν δήλῳ μένει θησαυρῷ) pro δήλῳ lego, ἀδήλῳ.

Pag. 37: 34: ὅτι ἀσεβεῖς ὄντες &c.) Legendum puto: ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον, πῶς ἀσεβεῖς ὄντες οἱ γονεῖς τοῦ Ἀβραὰμ τὸ ὄνομα αὐτῷ &c. Eandem enim quæſtionem mouerat paulo ſuperius, huius nimirum pag. lin 6 ἀλλὰ τάχα ἴσως εἴποι τις ἄν &c.

Pag. 38: 36: εἴπατε) Totam periodum ſic refingo: ἀλλὰ τέως ὑμεῖς μὴ οἴκαδε ἀπέλθητε, ταύτην τὴν μνήμην τῆς ὑμετέρας διανοίας ἐναποθέμενοι, καὶ πρὸς τοὺς ὑμετέρους ἀδελφοὺς τοὺς ἀπολειφθέντας εἴπατε ἃ ἠκούσατε, ἵνα μὴ πάλιν ἀναγκαζώμεθα μακρότερα ποιεῖν τὰ προοίμια, τὴν εἰρημένην ἤδη ἀκολουθίαν ἀναμασσόντες ἡμεῖς δ' εἰς εὐχὰς τὸν λόγον καταλύσωμεν. Non dubito, quin hæc emendatio ex alijs Chryſ. homilijs defendi poſſet, ſi loca modo ſuccurrerent.

Pag. 39: 40: καὶ ἡ τῶν φθασάντων &c.) Niſi φθασάντων legatur, peribit diuiſio τῶν ἀκουσμάτων. Diuiduntur enim hic ἀκούσματα in φθάσαντα, i. antecedentia, & τὰ μετὰ ταῦτα, i. conſequentia. τὰ φθάσαντα autem videntur dici, quæ præcedunt actus ſcenicos, ut τὰ μετὰ ταῦτα, quæ ſequuntur. per ἀκούσματα intelligo muſicorum inſtrumentorum concentus, qui ſunt ſcenicarum fabularum appendices, & velut ἀναθήματα quædam, ut Homer. vocabulo utar. ἡ διὰ τῶν συνεγγύων enim & quæ ſequuntur, adduntur per ἐπεξήγησιν, ſiue appoſitionem.

l. 43: δι' αὐτῶν διαστῆσαι τοῦ Χριστοῦ) Fort. καὶ τῶν διδαγμάτων ἀποστῆσαι τοῦ Χριστοῦ;

pag. 42: 2: τῷ γὰρ πρεσβυτάτῳ τῶν ὄντων) Neſcio an Chryſoſt. dixerit, τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν ἡμερῶν, è Daniele. Mihi tamen non omnino diſplicet, τῶν ὄντων. Nonne enim ſic dici poteſt Deus πρεσβύτατος τῶν ὄντων, quemadmodum dicitur primum ens, & πρωτότυπον, non ſolùm apud philoſophos, ſed etiam apud Theologos?

Pag. 45. 12. ἐν θυσίαις πολιορκούμεθα) i. Non minùs nobis metuendum eſt à ſacrificio iſto, quàm ſi obſideremur ab hoſtibus, & omnia præſentem mortem intentarent.

Pag. 54: 12: τῇ πονηρίᾳ) Lego, τῇ τοῦ φίλτρου ἀμετρίᾳ. Hoc eſt, Ne nimiâ indulgentiâ deteriores eos reddant, cùm hîc etiam natura imperioſa ſit poſſitque cogere ut liberos quantumuis malos nutriant, & molliter benignèque habeant, τῆς φύσεως πάλιν ἐλεγχούσης: i. cùm natura hîc rurſus vincat. Nam ſi parentes naturæ tantùm ductum ſequerentur, nec in mores intuerentur liberorum ſuorum, non minùs eſſent erga improbos & contumaces, quàm erga bonos & morigeros benigni, quia naturâ tam ſunt malorum quàm bonorum parentes, eodemq́; vinculo cum omnibus copulantur.

pag. 59: 30: ὅτι οὐκ ἴσασιν ἐγένετο) fort. ὅτι οὐκ ἴσασι, πρᾳεῖα ἐγένετο, vel ὅτι οὐκ ἴσασι οὕτω πρᾴως ἤνεγκε καὶ ἐφόρεσε: vel ὅτι οὐκ ἴσασι ἐφιλοσόφησε.

pag. 72: 27: τὸ κύριον τῆς ἐκκλησίας τόπον) i. Locum deſtinatum. Nam ut ἱππόδρομος locus eſt deſtinatus ſpectaculis, οἰκίαι autem alium uſum habent: ſic eccleſia eſt locus ſacris conuentibus propriè & peculiariter deſtinatus. l: 39: μετεωρίζων) Malim, μεταδιώκων, vel μαργαίζων. l: 43: συφρονεῖν) Scribendum puto συρφετίζειν.

pag. 73: 23: τρυφᾷ διὰ πάσης τῶν θείων ῥημάτων) Neſcio an legi poſſit: κατατρυφᾷ. l. 30: ὅτι γε διὰ πάσης ἡμέρας τρυφᾷ) Ubi hæc verba rectè collocentur, non reperio, ac proinde vel delenda, vel uncis ſaltem includenda cenſeo. De lectione lin. 33: Haleſio prorſus aſſentior.

pag. 74: 10: διὰ παντὸς [illegible]) fort. διὰ παντὸς μειλίχους ὄντας. τὸ μείλιχον enim τῶν ὀφθαλμῶν, pro modeſtiæ & ſobrietatis ſigno habetur.

pag. 75: 13: καταφλέγειν τοῖς ἐπικήροις) Legendum videtur, καταπιστεύειν, & tum addo: καὶ ἐπείθειν δόξαν ζητεῖν, quia proximâ lineâ ſequitur: ἀλλ' ὅθεν &c.

pag. 80: 29: πεπονημένῃ διανοίᾳ) Niſi libri conſentirent, legi poſſe putarem, πεπνυμένῃ διανοίᾳ, i. mente prudente & perſpicace. Nam & λογογράφοις non eſt inutilis vox, πεπνυμένος, ἀντὶ τοῦ, συνετός.

pag. 83: 43: καίτοιγε πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν) Vel pro τῶν ἐχθρῶν legendum τοὺς ἐχθρούς, vel ſubaudiendum, addendumue aliquid poſt ἀνεῖλεν, lin. 44. nimirum, τοὺς πολεμίους.

pag. 95: 25: ἃ πολλὰ καὶ μεγάλα αὐτὸν ἐργασαμένη κακά) pro αὐτὸν repono ἐμαυτόν.

pag. 103: 38: ἱμάτιον καταφρονούμενον) Lego, ἀνεσταλμένον ἱμάτιον; εἰς ὕψος αἰρόμενον &c.

Pag. 104. 41. τὸ ἐπιτήδειον] Veriſimile eſt Chryſoſtomū ſcripſiſſe, ἔμπεδον, i. βέβαιον. ἀμετακίνητον.

Pag. 109. 26. ὁ καὶ δοὺς] Totam lineam ſic lego: πῶς ἀπήρχετο, ἰδιώτης, γυμνὸς, ἀνυπόδετος; ἀπὸ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος. φησὶ γὰρ, ὁ καὶ δοὺς &c. l. 41. ἔδωκε γὰρ τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ δακτυλίου] Addenda videntur hæc aut ſimilia: ἔδωκε γὰρ ὁ Θεὸς τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ τὸν ἀῤῥαβῶνα, &c. Addo: τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ; quia proximâ lineâ ſubiungitur: διὰ τοῦτο λέγει αὐτῇ, i. τῇ ἐκκλησίᾳ.

pag. 110. 11. πολλοὶ ἔχουσιν ὀκνῆσαι) i. μέλλουσι.
l. 28. διὰ τί παράδεισος;) pendet hæc quæſtio à mentione aliquâ paradiſi priùs factâ. vt igitur poſteriora cum prioribus nexu idoneo cohæreant, talia quædam adiiciantur neceſſe eſt: αἱ δὲ χῆραι, αἱ δὲ παρθένοι ἀνθοῦσαι τῇ ἡλικίᾳ, καὶ τούτων πάντων εἰς ὁ παράδεισος. Tum ſequitur: διὰ τί παράδεισος; hoc eſt, Quare vocas eccleſiam paradiſum? (continenter verò ſubiicitur ſimilitudinis explanatio.

pag. 111. 39. ἐνέχυρα ταῦτα ἐκείνων ἀμείνω) petenda eſt interpretatio horum verborum è lin. 29 & ſequentibus aliquot, vbi docet Chryſoſt. quo ſenſu τὰ ἐνέχυρα, maiora melioraq; ſint iis quorum ſunt ἐνέχυρα. Non enim ſunt nuda pignora, ſed fundamenta & cauſæ eorum quæ promittuntur.

pag. 112. 23. Quid ſi ſic? ἀγωνίζου ἔσω εἰς τὴν ψυχήν. τὸ γὰρ σῶμα πρὸς τὴν ψυχὴν, ὥσπερ ἡ δούλη πρὸς τὴν δέσποιναν. πρὸς τὴν ψυχὴν ἄρα ἀγωνίζου. l. 35 ὅτι τὴν οἰκίαν ἔδωκε γνώμην;) Fort: ὅτι τὰ οἰκεῖα ἔδωκε, καὶ τὴν γνώμην μετέθηκε; De Zachæo enim opinor intelligenda hæc ſunt: vide infrà notas in pag. 164. 25.

pag. 115. 1. πλείονος εὐπορείας τὰ οὐ πάντα διαπιπτοῦσαι) Fortè μετὰ πλείονος εὐπορείας τὰ σὰ πάντα διοικῆσαι, vel διακυβερνῆσαι. l. 8. σαλεύων) Fort. ἀσάλευτον ἔχων.

pag. 116. 5. ἐκλάμπει τὴν ζωὴν) Malim: ἐκκαλύπτει τὴν ζωὴν αὐτῆς. l. 19. καὶ ἀποπληρωσαμένην τῇ διανοίᾳ) Fort. καὶ ἀποπληρωσαμένην τὰ τῇ διανοίᾳ ἐγκεκρυμμένα.

pag. 118. 7. ὁ χρήματα περιγεγραμμένος) pro περιειλημμένος, neſcio an legere liceat, περιβεβλημένος. Al. ὁ χρημάτων περιουσίαν κεκτημένος.

pag. 119. 8. πολιορκεῖν) Abuſiuè fortaſſe, ἀντὶ τοῦ, ἀδικίαν, ἀπανθρωπίαν.

Pag. 122. 29. 30: ἀποφέρεται μόνος.] Malim: ἀπέρχεται &c. l. 36: διώκουσι] i. ἀποδιώκουσι. l. 38: ἐπειδὴ τὰ ἑαυτῶν λαμβάνουσι] Fort: ἐπειδὴ τὰ αὐτῶν μεθ' ἑαυτῶν λαμβάνουσι. i. quia quæ ſua ſunt ſecum hinc auferunt. l. 41: ἐξάρξωμεν] i. ᾄσωμεν, cantemus.

Pag. 127: 34: περιερχομένην ἀκολουθίαν] Fort: περιερχομένην τῇ τοῦ χρόνου ἀκολουθίᾳ.

Pag. 130: 14: ἄστεκτον] i. importabilem. Manaſſæ oratio: quia importabilis eſt magnificentia gloriæ tuæ: i. Græcè: [vt habetur in Rob: Stephani editione Latinorum Bibliorum, fol: 127] ὅτι ἄστεκτος ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς δόξης σου.

Pag. 139: 20: τίνι, μὴ φοβηθῇς] Malim ſic: ὅτι ἄγγελοι ἐσμὲν, καὶ ἐπεί σου μὴ φοβηθῆτε [Mutatio numeri, vt mox in εἴπῃς] ὅτι οὐκ ἔστι, &c. l. 24. ὁ Σολομῶν] i. Siracides, niſi μνημονικὸν ſit ἁμάρτημα. At paſſim alibi Siracidem ſic etiam loquitur pro do-

ὅς τις, vt paulo infrà pag. 142: lin: 42.

Pag. 143: 1: διερθαρμένης] Malè pro διεφθαρμένης. & ſic lin. 5. ἐνειδῆς, malè, pro εὐειδῆς.

Pag. 144: 29: Delendus videtur articulus, ante καρπός. l. 36: λόγον ῥέοντα, &c.] Fort: καθ' ἑκάστην ἡμέραν διὰ σύλλογον συῤῥέοντα, καὶ πλῆθος οὐδέποτε κορεννύμενον, ἢ διὰ τὰς οἰκοδομάς. Aliter: καὶ ἡ ἐκκλησία μᾶλλον τρυφᾷ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοσοῦτον σύλλογον ἐπιῤῥέοντα, καὶ πλῆθος οὐδέποτε κορεννύμενον ἰδοῦσα, ἢ ὅτι λαμπρὰς οὑτωσὶ ἔχει τὰς οἰκοδομάς. l. 38: plenius, καὶ μή μοι λέγε &c.
l. 43: ἐν τοῖς κτίσμασιν ἡ περιφάνεια] Totam lineam ſic lego: ἡ περιφάνεια; τί δήποτε; ὅτι οὐκ ἐν τοῖς κτίσμασι (i. οἰκοδομήμασι) ἡ περιφάνεια, ἀλλ' ἐν τῇ εὐγνωμοσύνῃ τῶν ἀνθρώπων.

Pag. 149: 32: proculdubio, vt dicis, addendum, ἐπὶ poſt θυμιᾷ. At hæc: ἀλλ' οὐχ ἥττηθη, &c. vſq; ad ἠμύνατο, mendo vacare non videntur.

Pag. 156: 32: καθάπερ πλῆθος ἀνθρώπων, &c.] Mutato verborum ordine dilucidior fiat ſententia in hunc modum: καθάπερ πλῆθος ἀνθρώπων πολλῇ τῇ ῥύμῃ ἀπαντώντων, διακόπτων ὁ λόγος τῶν νοημάτων τὸ πλῆθος, &c. Eſt comparatio rerum cum hominibus, vt apud Cic: Aliquid tanquam ignotum hominem præterire.

Pag. 160: 39: ἀλλ' ἁπλῆ μὲν αὐτὴ] Videndum annon Lector tali aliquâ additione adiuuetur: ἀλλ' εἰ καὶ ἁπλῆ μὲν αὐτὴ, διακονεῖται δὲ ὅμως ταῖς, &c. Anima enim tametſi ſimplicis ipſa naturæ ſit, tamen corporis neceſſitatibus ſubuenire, ac quomodo illi bene iucundeq; ſit, proſpicere non dedignatur. Tanta eſt inter animā & corpus coniunctio atq; ſocietas.

Pag. 162: 10: Nihil muto.

Pag. 167: 20: ὡς ἄπιστα χρηστοῖς] Fort: ὡς πανταχοῦ ἔχθραι τοῖς προφήταις πρὸς τοὺς ψευδοπροφήτας ἐγένοντο, ἐκλύοντας &c. Al: ὡς ἀπεχθείας τοῖς l. 36: πίσχουσι] pro πίσχουσι, legendum puto, ἐπίσχουσι.

Pag. 168: 27: ὑπτία καὶ λεῖα] Vel tribuenda ſunt τοῦ ὑπτίου contrariæ ſignificationes, vel pag. 168. lin: 31. & pag. 169. 4. τοῦ ὑπτίου loco aliud aliquid reponendum: quod certè faciendum puto, atq; idcirco vtrobiq; pro ὑπτίαν, legendum ſuſpicor, ὑψηλὴν, aut tale aliquid.

pag. 171. 17. ἐπιβαλλομένας] Fort: ἐπαγγελλομένας, i. ὑποσχομένας, vt paulò infrà loquitur, nimirùm huius pag. lin. 24.

pag. 178. 22. τῆς τῶν χρημάτων, &c.) Malim: τὴν τῆς τῶν χρημάτων, & ſic lin. ſeq. τὴν τῆς ἐν τῇ ἐσθῆτι βλακείας.

Pag. 181. 4. αὐάξαι] Fort. ἀναδεῖξαι. l. 28. τῆς στενῆς πύλης] Senſus patet, licet ſyntaxis ſit implicatior. l. 35. & 36. καταφρονήσῃ] Quid ſi καταβοήσῃ, vel δυσφορήσῃ? Retineri tamen poteſt καταφρονήσῃ, ſi addantur modo hæc aut ſimilia: καταφρονήσῃ, μηδέ τις διὰ πενίαν ἑαυτὸν ταλανίζῃ. Muto participium in verbum, & in priore membro genitiui reguntur à καταφρονήσῃ, non à particulâ partitiuâ, vt ſenſus ſit: Chryſoſtomum ſubinde hæc inculcare, ne aut ex opulentioribus aliquis pauperes contemnat, aut qui pauper eſt, propter paupertatem ſeipſum miſerum exiſtimet.
l. 43. Ἐπειδὴ τοίνυν, &c.] Ad perficiendam ſententiam

ſententiam addi poſſunt hæc poſt αὐτὴν l.2.p.ſeq. μένειν δεῖ ἕκαστον ἐν οἷς ἔλαχε. καὶ γὰρ ὅτι πᾶσι τούτοις &c.

Pag. 183. 19. αὐτοὶ δὲ τούτοις οἴκαδε ἐπιπέμπονται] Fort. αὐτοὶ δὲ τούτους οἴκαδε μεταπέμπονται. i. medicos domum ad ſe accerſunt.

Pag. 187. 20. διπλαθέντα : malè, pro διαπλαθέντα.

Pag. 190. 42 & 43. ὑφαίνοντά μοι τὸ τραῦμα] Fort. ἀνανεοῦντα, vel ἀναξαίνοντα. Al. χαλεπώτερον ἀποφαίνοντά μοι τὸ τραῦμα. ἀποφαίνοντα, i. ἐργαζόμενον.

Pag. 193. 26. πρὸς τὴν οἰκείαν ἀξίαν] Addo βλέπων, aut ἀφορῶν.

Pag. 195. 24. ἀλλ' ἀρχῇ ἔθνους] Neſcio an legere liceat: ἀλλὰ βασιλεύεται ἔθνος. Al. οὐ ζητεῖται τόπος, ἀρέσκοντος τοῦ ἔθνους.

Pag. 196. 6. περιζωμένην, malè, pro περιζομένην.

l. 7. ἀπηγόρευσά σε τὸ πάθος] Fort. ἀπαρηγόρητον εἴασά σε τὸ πάθος. i. reliqui te ab omni ſolatio deſertam.

Pag. 208. 16. διηγησαμένη] ſub. ταῦτά φησι, vel eſt participium pro verbo, vel etiam, vt tu vis, verbum pro participio reponendum.

Pag. 209. 41. ὁ πατὴρ οὐ κρίνει &c.] Lego, ὁ πατὴρ γὰρ οὐ κρίνει &c. Deeſſe enim videtur cauſalis particula. Chriſtus eſt κριτής. Quare? Ὁ πατὴρ γὰρ &c.

Pag. 210. 6. τὸν ἁπάντων ἀμείνω] i. Paulum Apoſtolum. vide ſuprâ pag. 209. lin. 25. 26. & 27.

Pag. 212. 8. οὐκ ἐξαίρων τὰ τῆς οὐσίας] Rectiùs fortaſſe, οὐκ ἀναιρῶν τὰ τῆς ἐξουσίας.

Pag. 214. 22. Pro εἰ γὰρ τοῦ, ἢ, lege ἢ γὰρ τοῦ, εἰ.

Pag. 218. 15. καὶ ἕτερος] Fort. καὶ ἑτέρωθι.

Pag. 226. 24. καὶ συνοπτῷ] Hæc delenda videntur, vt gloſſema τοῦ ἀμυδρῷ.

Pag. 242. 20. ἄκρατον] Sinceram eſſe puto lectionem, tametſi de ratione iſtâ ablactandi infantes non perinde mihi liqueat. Imò iam mihi videor intelligere quid rei ſit. Talem enim credo vſum fuiſſe vini in ablactandis infantibus apud Græcos, qualis eſt zythi aut ceruiſiæ apud nos. Quemadmodum igitur apud nos infanti à mammâ recens depulſo zythus datur ſubinde potandus è poculo quodam exiguo, ſugentibuſq; apto, quod ideò ſugentium poculum appellatur: ſic Græcorum infantibus, poſt denegatam illis mammam, è vaſculo aliquo conſimili datum fuiſſe vinum, eò eſt probabilius, quia quod nobis eſt zythus, id Græcis fuit vinum, & vt nobis zythus in quotidiano eſt vſu, ſic vinum illis. Rurſus, vt noſtris infantibus ſalutaris eſt & ſine noxâ à lacte ad zythum tranſitus: ſic pari ratione Græcorum infantes ſine diſpendio valetudinis à lacte ad vinum progreſſos non eſt à vero aliemum.

Pag. 251 38. τοῦ τῆς γυναικὸς] Lego: τοῦ τῆς γυναικὸς ἕνεκα κινδύνους.

Pag. 264. 28. ἐπιτήδειον] Malim, ἐπιμελέστερον.

Pag 266. 28. ἐκχρωμαινόμενον] Rectè, ἐκχρυσούμενον, vt mihi videtur. l. 43. ὡς τῆς αἰτήσεως, &c.) Neſcio an deſit ἀποτυχόντες, ſiue ἀποτυγχάνοντες, vel ἀπελπίζοντες. Porrò lin. 42. pro ὁπῶν, legendum cenſeo ὁτῶν.

Pag. 268. 25. Lege, αὐτὸν ἢ πάντη βέλτιον ἰδ.

pag. 269. 14. ὑπεύθυνος τῷ νόμῳ) Non malè fortaſſè tota linea ſic interpoletur: τετυγμένος, ἢ αὐθεντίαν ἐπιδείκνυται, ὡς δεσπότης καὶ ἐξουσίαν ἔχων, καὶ ὁποίῳ καὶ ἴδμος τοῦ νόμου &c. lin. 33. ἐν ταῖς παροιμίαις) Legendum proculdubio, ἐν ταῖς προοιμίαις.

Pag. 271. 1. τὸν οἰκεῖον] Malim, τὸν τῆς οἰκουμένης δεσπότην, vel βασιλέα. l. 38. ὅθεν μετὰ παῤῥησίας ὡμίλει τῷ Θεῷ ὁ Ἀδάμ;] Vt locus iſte ſanitati ſuæ reſtituatur, duplici opus eſt remedio. Primùm enim in ipſis verbis mutanda quædam ſunt, & deinde in verborum ordine adijcienda etiam nonnulla hoc modo: ποῦ ἐκρύβης; Διὰ τί οὐκ οἶδε τὸν τόπον, ὅπου τὸ πρότερον μετὰ παῤῥησίας ὡμίλει τῷ Θεῷ ὁ Ἀδάμ, ἀλλὰ λέγει, Ἀδὰμ ποῦ εἶ;

Pag. 273. 15. κωλύεται ἐξ ἀνοίας] Neſcio an legendum ſit: κωλύσας μὲν ὁ Κύριος εἰσελθεῖν δι' ἀνοίας τῆς εἰσόδου. l. 42. δίκαιος εἰμι]Fort. δοῦλος εἰμι, vel δεσμοφύλαξ εἰμὶ, vel δήμιός εἰμι.

pag. 275. 38. διὰ τῆς συγγενείας αὐτῆς] Fort. κατὰ τῆς συγγενείας αὐτῆς. i. aduerſus ipſos conſanguineos. Abſtractum pro concreto.

Pag. 276: 29. τὴν κατὰ τὴν καινὴν φιλοσοφίαν ἐνεγκεῖν] fort. ὥστε διηνεκῶς καὶ ταύτην τὴν καινὴν φιλοσοφίαν ἐνεγκεῖν.

pag. 277. 11. καὶ τὸ σημεῖον] Totum locum ſic emendandum cenſeo: ὥστε μαθεῖν, κατὰ τί διαφέρει τὸ θαῦμα τῆς πράξεως. vel, ὥστε μαθεῖν, ὅτι οὐ τὸ αὐτὸ, τὸ θαῦμα καὶ ἡ πρᾶξις.

pag. 278. 38. & 39. φιλεῖς με πλέον τούτων, φησί; τοῦτο δὲ &c.] Deleo, φησὶ poſt τούτων, & ἀλλ' poſt ἐρωτῶν, & tum lego: φιλεῖς με πλέον τούτων; (τοῦτο δὲ ἴσον οὐδὲν εἰς τὸ τυχεῖν βασιλείας οὐρανῶν, ὅταν φανῶμεν τὸν Χριστὸν φιλοῦντες, ὡς φιλεῖν δεῖ) καὶ τὸ γνώρισμα εἶπε.

pag. 279. 41. ἐν αὐτῷ τὸ φῶς ἔλαμψε &c.) Nondum ſuccurrit aliquid quod ad huius loci explanationem faciat.

Pag. 283. 15. εἰ γένοιτο περὶ πάντων] Arbitror deſiderari, τουτέστι poſt πάντων, vt ſequentia explicent, quid intelligendum ſit per τὸ τὸ, quod paulo antè præcedit. Hoc vitæ noſtræ multum conducit, quid? εἰ καὶ ἐλεγχοίμην, &c. l. 16. pro φερόμενον, lego φερομένη.

Pag. 292. 7. εἴ τις ὢν προσεπιλαθόμενος &c.] Prorſus tibi aſſentior in loci iſtius lectione, niſi quòd poſt προσεπιλαθόμενος, ἀποδέχεται potiùs quàm δοκιμάζει, inſerendum putem. l. 8. αὐτὸ τοῦτο] Fort. αὐτῷ τούτῳ.

Pag. 293. 27. Vel delendum puto εἰπεῖν, vel legendum, τὸ εἰπεῖν, οὐ μόνον, ἡμῖν πολλὰ καὶ ἕτερα δείκνυσι &c. l. 44 καὶ μόνοι ἐγκαλέσαντες] Hæc collocanda puto poſt ἐπιφέροντο, lin. 42. & pro μόνοι lego vel σοφοὶ (i. μάγοι) vel δαίμονες cum Haleſio.

Pag. 294. 1. pro ὥσπερ, ſubſtituo, τότε, aut tale aliquid.

Pag. 295. 33. τοῦ πατέρα] Fort. τὸν πατέρα.

Pag. 299. 42. εἰς ἀπαγωγάς] Deeſſe videtur commodum aliquod participium.

Pag. 301. 26. τοῦ ὕπνου καθέλκοντος] Neſcio an legendum ſit, ἐφέλκοντος pro καθέλκοντος. Præthereà tota hæc *clauſula, ἀμφιλλισμα ἤ, ad καθέλκεσθαι; notis parentheticis includenda videtur.*

Pag. 306. 40. μετὰ τοῦ μέλους] *ſub.* αὐτοῦ, *cum membro ſuo, id eſt, cum filio ſuo. Sunt enim filij quaſi membra parentum.*

Pag. 307. 37. ἴσασιν] *Malim*, ὡς ἴσασιν. εἰ γὰρ -- *ſub.* ἤλγουν.

Pag. 314. 14. ζωάγρας] *Lego*, ὕπαγε. ἐκ σ' ἐπανύπαγε *&c.*

l. 42: Pro ὀνομάτων lege, νοημάτων.

Pag. 319. 23. *Lego*, προσῆσεν μὲν ἐν τῇ γῇ τοῦ ὀνείδουσιν, *&c.*

Pag. 326. 14. Pro ἐπαχθείας lege ἀπεχθείας.

Pag. 327. 5. Ἐπαφρᾶν] *Fateor Chryſ. locum pro loco poſuiſſe, ſed an item perſonā pro perſona, nequeo in præſentia definire. Eſt enim* Ἐπαφρᾶς *diminutiuum ab* Ἐπαφρόδιτος, *ſicut* Ἀρποκρᾶς *ab* Ἀρποκράτης, *&* Ζηνᾶς *à* Ζηνόδωρος, *&* Θεοδᾶς *à* Θεόδοτος, *&* Σίλας *à* Σιλουανός. *Quemadmodum igitur, vt docti ſentiunt, Silas & Siluanus, eiuſdem hominis diuerſa ſunt nomina, ſeu potiùs eadem nomina ſub diuerſa terminatione, ſic etiam fortaſſe Epaphras, & Epaphroditus.* *l.* 10. μακαριώτερον] *Haleſij ſupplementum placet, niſi quòd pro* ἐκείνων, *malim,* ἡμῶν. *Sequitur enim lin.* 11. ἡμεῖς δέ.

Pag. 330. 37. μὴ κατηγορήσῃς τοῦ πλησίον] *Fort.* μὴ ἀμελήσῃς, μὴ καταφρονήσῃς τοῦ πλησίον.

Pag. 333. 23. ἐκ τῶν φίλων] *Neſcio an legere oporteat:* ἐκ τῶν φιλημάτων. *Malim tamen:* ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡμέρας τῶν γάμων, *deletâ particulâ* ἐκ: *vel,* ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῶν γάμων.

Pag. 336. 17. καὶ πάντας τοὺς προσάγοντας τοῖς θηρίοις. *Sic eſt apud Sirachidem:* τίς ἐλεήσει ἐπαοιδὸν ὀφιόδηκτον, καὶ πάντας τοὺς προσάγοντας θηρίοις; *Senſus è loco, vnde hæc deſumpta ſunt, petatur.*

Pag. 338. 27. τὴν γυμνὴν αἰτίαν] *Locus obſcurus, nec ſatis mihi adhuc intellectus: Arbitror tamen talem aliquem ſenſum ex eo elici poſſe: quòd nimirùm etiam apud Ethnicos non permittitur niſi diuitibus vxores dimittere, idq́ue poſtquam eo nomine bonam pecuniæ ſummā dependerint:* Pauperes, *inquit*, ſi libellum repudij petunt, eijciuntur forâs, & re infectâ diſcedunt, etiam apud Ethnicos: diuitibus verò haud aliter conceditur poteſtas dimittendi vxores ſuas, quàm ſi illam grandi pecuniæ ſummâ redemerint. *Vnde intelligere licet, ne Ethnicis quidem, ſimpliciter & per ſe, licentiam illam vxores dimittendi probatam fuiſſe.*

Pag. 345. 17. αὐθάδης ἢ καὶ ἀγνώμων] *Fort.* ἀπαθὴς ἢ *&c. vel* ἀναίσθητος ἤ, *&c. Infrà pag.* 557. *lin.* 19. *&* 20. οὕτως ἦσαν ἀναίσθητοι καὶ ἀγνώμονες.

Pag. 347. 24. τῶν ὅλων] *pro* τῶν ὅλων, *quid ſi,* τί τι *reponatur?*

Pag. 357. 28. τῆς μελλούσης ἡμέρας ἀπογυμνιζόμεθα] *Deeſt* τὴν παρρησίαν, *aut neſcio quid aliud.*

pag. 374. 24. τῇ ἐνθήκῃ] i. φορτίῳ, mercibus naui impoſitis. *De hoc vocabulo conſulenda nota mea in tomum ſeptimum.*

Pag. 384. 3. καὶ πάντα τὰ εἰς ὠφέλειαν] *Deeſſe videntur hæc,* μαθεῖν δυνάμεθα. *l.* 34. τῆς ἀπειλῆς] *Malim,* τῆς ἀπαλλαγῆς. *l.* 42. τοῦτο μὲν] *Addendum ex epiſtolâ ad Hebræos, cap.* 10. *v.* 33. τοῦτο δὲ, κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες.

Pag. 390. 29. κελεύσῃς αἰτούμενος] *Lego,* κελεύσῃς, *ſiue* ἐπικελεύσῃς, *ſiue* αἰτούμενος. *Al.* ἵνα μετὰ παρρησίας κελεύσῃς εἰσερχόμενος *&c.*

Pag. 397. 9. μετ' ἐκείνους] *Fort.* μετ' ἐκεῖνα, *i.* τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον. *l.* 11. προσαναθέντες] *Nihil muto. Malit tamen quiſpiam fortaſſe* προσαναθέντων. *l.* 12. τὸν Γαλλίων] *Quid ſi,* τὸν καὶ Γαλλίων, *vel* ὁ καὶ Γαλλίων λεγόμενον?

Pag. 414. 34. ἀνηλοῦτο] *Vide ſuprà pag.* 265. *lin.* 9.

Pag. 418. 21. τῇ συνεχείᾳ] *Quid ſi,* τῇ ἀσυνηθείᾳ?

Pag. 425. 23. τὸ γυναῖον] *Vel lego tecum,* καὶ περὶ τοῦ *vel* περὶ τὸ *&c.*

Pag. 427. 18. *&* 19. *Lego,* καὶ ταύτην πᾶσαν ὑπομεῖναι τὴν ἀσχημοσύνην βούλονται γαμῆσαι πάλιν, βέλτιον ἐστὶν ἐχέσθαι τῆς τοιαύτης ἀσχημοσύνης, καὶ μὴ πρὸς τὸν καινὸν καταπατῆσαι συνθήκας, διὰ τοῦτο [i. διὰ τὸ γαμῆσαι,] ἐλθεῖν.

Pag. 429. 9. ζωὴν] *Malim,* ῥοίαν, *aut tale quid.*

Pag. 436. 29. δυσωπεῖσθαι] *Magis mihi placet marginis lectio,* δυσωπεῖ σε.

Pag. 444. 37. τὰ φάρμακα τῶν ἐχθρῶν ἔχοντες] *Ideſt,* Venena inimicorum habentes: *hoc eſt,* libros prauis opinionibus tanquam veneno refertos.

Pag. 445. 38. καὶ πολλοὶ οὕτως ἀβασανίστως καὶ ἀνεξετάστως *&c.*] *Rectiſſimè mones de perturbato hic verborum ordine, nec diſplicet omnino, vt eo quotiuis modo verba diſponantur: vide tamen annon aliquanto rectiùs* πολλοὶ, *ſine* καὶ *ante* τινὲς, *initio lineæ* 37. *collocetur.* ὅμως εἰσὶ πολλοί τινες μ. τ. τ. καὶ τ. οἱ. ὡς εἰ. ἀ. τ. μ. οἱ διαπαντὸς τοῖς γεγονημένοις, τίς ἂν π. τ. ἀ. μ. π. δ. μ. μ. ἀ. τ. ε. οὕτως ἀβασανίστως καὶ ἀνεξετάστως ταύτην ἂν τὴν πίστιν, *&c.*

Pag. 450. 4. τοῦ νενοσηκότος ἀναπομεῖναι] *Malim,* τοῦ νοσήματος.

Pag. 451. 13. καὶ αὐτὶ τοῦ κρατοῦντος *&c.*] *Lego,* καὶ αὐτὶ τοῦ κρατοῦντος, τοὺς εὐπορωτέρους τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἔχουσι *&c. i. Etiamſi reges parui faciant idola, tamen opulentiores ciues plurimi ea facere, atq́ue inde exiſtere vt cultus idolorum in nonnullis adhuc ciuitatibus vigeat. Nam vt priùs regum cauſam, & vt illis placerent, multi ſimulabant ſe ſaxa & ſtipites venerari: ſic nunc in quibuſdam adhuc ciuitatibus idem fieri, ciuium opulentiorum causâ, qui etſi reges non ſunt, tamen regum loco ſunt ijs, qui tanquam famelici canes, à nutu illorum pendent. Lucem aliquam mutuetur locus iſte à verbis hiſce, lin.* 18. *&c.* οἱ γὰρ εὐπορώτεροι τοὺς διὰ τὴν ἀργίαν, *&c. Docet enim illis verbis, vulgus hominū non aliam ferè habere cauſam colendi idola, quàm quod regibus viriſq́ue claris & præpotentibus gratum id fore intelligant. Aliter:* τοὺς τὴν πόλιν διοικοῦντας ἔχουσι, *ſc.* τὰ εἴδωλα. αὐτοῖς. *nimirùm,* τοῖς εἰδώλοις.

Pag. 452. 23. Lege προσίεσθε pro προσίεσθαι ſine interrog. vt ſit 2 perſ. præſ. imperat. formâ Atticâ.

Pag. 457. 41. τῇ ἐρωμένῃ χρησάμενοι λοιπὸν] *Neſcio an legendum ſit:* οὕτως ἀφίεσαν, ὡς οὐχ ὑβριστικῶς, ἀλλὰ σεμνῶς *&c. i.* tanquā qui deinceps non contumelioſè, ſed grauiter & honeſtè amicæ cōſuetudine vſuri ſunt. *Quid ſit, ἐν ἀλεία, lin. 39. nondum intelligo.*

pag. 461. 32. καὶ δείξας αὐτὸν ἐπὶ τῆς πυρᾶς] *i.* & oſtendens illum in rogo. *Tum enim liquebat flexiloquum illud oraculum non de hoſtium clade, ſed Crœſi ipſius ruina intelligendum. Dicit autem dæmonem oſtendiſſe Crœſum in rogo, ſiue pyra, quia dæmonis fraude in eum locum deductus fuit.*

l. 38. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ᾔδεις] *Fort.* ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ᾔδεις φανερὸν ὄν;

pag. 462. 34. θεῖος ὁ περὶ παιδὸς] *Quod addam tuis in hunc locum annotationibus nihil habeo: Certè* παιδὸς *pro* μηδὸς *facilè poni potuit.*

Pag. 465. 2. ἀπήλασε] *Deleo* παντὸς *ante* ἀπήλασεν, *vel pro* παντὸς, *lego* πάντως. *Non eſt autem opus, quantum ego quidem video, vt ſubintelligatur aliquid. Nam id quod tu ſubintelligi vis, exprimitur lin. 4. his verbis:* καὶ ἐν τούτῳ δὲ τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ *&c. Chryſoſtomi enim hæc ſunt, non Libanij: &* τοῦτο περιλαβὼν, *lin. 3. referendum eſt ad ea quæ proximè antecedũt, non ad ea quæ ſequuntur. Duplex eſt emphaſis hoc loco, nimirùm & in* ἐκ τοῦ χωρίου τούτου, *lin. 2. & in* ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ *lin. 4. Et ex hoc loco abegit, omnium tibi chariſſimo, & hoc tempore, quo aræ tuæ victimis abundabant.*

Pag. 468. 5. ἐν λίθῳ, καὶ ταῦτα] *Lego, inuerſo ordine,* ἀπαλότητα δέῤῥεις (καὶ ταῦτα ἐν λίθῳ) *Additur autem hoc:* καὶ ταῦτα ἐν λίθῳ, *vel à Libanio ipſo ad maiorem excitandam admirationem, vel à Chryſoſtomo per irriſionem. l.* 18. Μυσῶν οἰκισῶν) *Fort.* οἰκτίστων, *i. miſerabilium, propter præſentem nimirùm calamitatem.*

Pag. 478. 28. τί γὰρ ἐκείνης τῆς πόλεως *&c.*] *Lego ex merâ, & fortaſſe nimis audaci coniecturâ,* τί γὰρ ἴσον εἰς εὐσεβείας λόγον, τοῦ τὴν ἁγίαν ἐκείνην τὴν πόλιν ἐν τοσούτῳ κλύδωνι *&c. Aliter, quàm minimâ mutatione,* τί γὰρ ἐκείνης τῆς πόλεως ἴσον, τὴν εὐβρίσαν ἐν τοσούτῳ *&c. Hæc lectio maximè mihi arridet.*

Pag. 481. 3. ἐκείνων ἴσασι τῶν ὠδίνων] *Deſiderari quædam videntur. Lego itaq́;* ἐκείνων ἴσασι τῶν ὠδίνων τὴν πικρότητα, ὅσαι μητέρες ἐγένοντο. οὗται δὲ αἱ ὠδῖνες θυγατέρας ἰδεῖν ἀποθανούσας, τοῦτο οὐκ ἴσασι.

Pag. 488. 25. ἀκούσω καὶ τὸν λῃστὴν *&c.*] *Malim:* ἀκούσωμεν, *i.* Vt tyrannum occiſum audiuimus: ſic etiam τὸν λῃστὴν [*i.* Arium] ſublatum eſſe è medio audiamus.

Pag. 492. 25. Lege αὐλῶν τὰς γλωττ-

Pag. 496. 34. Fortaſſis pro ἐπιγάθω leg. ἐπεγάθω.

Pag. 501. 7. κύφων] *Magis probo, vt* κύφων *hic pro vinculo ligneo, ferreove capiatur, quam pro anginâ. Eſt enim* κύφων, *vinculum aut iugum è ligno aut ferro, tanti quidem ponderis, vt ſontium ceruicibus impoſitum, deprimat eos & incuruet, nec caput attollere ſinat. Atq́; de tali vinculo intelligo hæc verba Manaſſæ in oratione ſua:* incuruatus ſum multo vinculo ferreo, vt non poſſim attollere caput meum. *i. Græcè,* κατακάμπτομαι πολλῷ κλοιῷ σιδηρῷ, *vel,* πολλῷ κύφωνι σιδηρῷ. *In Græcâ Manaſſæ oratione editâ, eſt* πολλῷ δεσμῷ σιδηρῷ, *ſed malim* κλοιῷ, *aut* κύφωνι.

Pag. 507. 40. ἀλλὰ καὶ τῆς φιλίας, ἣν περὶ τὰ πρόβατα *&c.*] *Haleſij lectio eò magis mihi probaretur, ſi conciperetur in hunc modum:* ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὴν φιλίαν, ἣν περὶ τὰ πρόβατα ἐπιδείκνυταί τις, ἤδη ταύτην τῆς εἰς αὐτὸν *&c.*

Pag. 510. 38. ἑορτῆς περιαγούσης] *Rectiùs* προσαγούσης, *i. accedente, appropinquante, niſi malis:* προσεγγιζούσης, προσηκούσης.

Pag. 545. 4. παρέθηκεν αὐτῷ καὶ τὴν τράπεζαν] παρέθηκεν, *ſc.* ὁ δεσμοφύλαξ. αὐτῷ, *ſc.* τῷ Παύλῳ. *Eſt ſubita mutatio ſuppoſiti. Aliter:* παρέθηκεν αὐτὸς [*i.* ὁ δεσμοφύλαξ] καὶ τὴν τράπεζαν, *ſc.* τῷ Παύλῳ. *Hanc lectionem genuinam eſſe puto, quia Act. 16. 34 eſt* παρέθηκε τράπεζαν, *ſine additione datiui.*

Pag. 551. 36. τὴν γνώμην ἐξήγαγε ταύτην] *Pro* ἐξήγαγε, *legendum arbitror:* ἐξύφηνε, *i.* κατεσκεύασε.

Pag. 556. 25. ἡ ἑορτὴ αὕτη ἦν] *Fort.* ἡ πρώτη δὲ τῶν ἀζύμων ἦν, *vel* ἡ πρώτη δὲ τῶν ἀζύμων, αὕτη ἡ ἡμέρα ἦν, καθ' ἣν, *&c. vide Matth. cap. 26. 17. Aliter:* ἡ πρώτη δὲ τῶν ἀζύμων, αὕτη ἡ ἡμέρα ἦν, καθ' ἣν οἱ μαθηταὶ ταῦτα ἔλεγον· ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα; τί δεῖ, ποῦ θέλεις *&c. Hæc ex merâ coniecturâ, cui ideo minùs tribuendum cenſeo, quia in oratione huic* ἐκ παραλλήλου *adiunctâ legitur etiam:* ἡ ἑορτὴ αὕτη ἦν τότε. *Aliter:* καὶ τῶν ἀγαθῶν γίνεται. Ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα; ἡ ἑορτὴ αὕτη ἦν, καθ' ἣν *&c. vt in libris. Hæc verba enim* ἡ ἑορτὴ *&c. ſubiungenda videntur* τῷ, ποῦ θέλεις *&c. quia idem eſt ordo in oratione collaterali.*

Pag. 559. 42. οἱ λέγουσι] *Addo:* τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα.

Pag. 560. 16. & 17. *Lego:* οὕτω καὶ ἡ πνευματικὴ τροφὴ, ὅταν ἀναξίως μετέχῃ τις αὐτῆς, πλέον κρίμα ἑαυτῷ σωρεύει. ἡ πνευματικὴ τροφὴ *eſt nominatiuus pro genitiuo per antiptoſin bonis authoribus non inuſitatam. Ratio autem antiptoſeos eſt, quia nominatiuus præceſſit* ἐν τῇ προτάσει. *Alioquin enim dixiſſet:* οὕτω καὶ ὅταν ἀναξίως μετέχῃ τις τῆς πνευματικῆς τροφῆς, πλέον κρίμα ἑαυτῷ σωρεύει. *ſed genitiuus, qui latet in antecedente* πνευματικὴ τροφὴ, *exprimitur, aut ſaltem exprimi debet in relatiuo* αὐτῆς. *Similis antiptoſeos exemplum obſeruaui, Sirach, 48. v. 12. vbi eſt:* Ἠλίας, ὃς ἐν λαίλαπι ἐσκεπάσθη, καὶ Ἐλισαιὲ ἐνεπλήσθη πνεύματος αὐτοῦ: *pro* καὶ Ἐλισαιὲ ἐνεπλήσθη πνεύματος Ἠλίου, ὃς ἐν λαίλαπι ἐσκεπάσθη.

Pag. 566. 4. Pro ἐπίσημον legendum videtur ἠπίσημον.

Pag. 582. 1. Pro χυμὸς, leg. θυμὸς.

Pag. 585. 21. καὶ οἱ τὴν τοῦ βαπτίσματος *&c.*] *Marginalis huius loci lectio non diſplicet.*

Pag. 587. 4. Lege μεγαλωσύνῃ τοῦ διὰ τοῦ βαπτ-

Pag. 592. 9. βοήσωμεν,] *Vel eſt,* βοήσωμεν, *pro* κηρύξωμεν, *vel delendum* βοήσωμεν, *& repetendum* κηρύξωμεν.

Pag. 595. 28. ἀπὸ τῶν τόπων] *Fort.* ἀπὸ τῶν ἰδίων τόπων, *vel* ἀπὸ τῶν τόπων ἑαυτοῦ, *i. domo ſua. Nam in Græcis Biblijs,* εἰς τὸν τόπον ἑαυτοῦ, *eſt domum ſuam,* οἴκαδε: *&* ἐν τῷ τόπῳ ἑαυτοῦ, *domi: &* ἀπὸ τοῦ τόπου ἑαυτοῦ, *domo ſuâ.* τρέχειν *igitur* ἀπὸ τῶν τόπων, vel ἀπὸ τῆς τίκτου ἑαυτῆς, eſt domo diſcedere, peregrè ire.

Pag. 597. 27. ἐπὶ τῶν παιδίων τῶν σαχυνοδόρων] Legendum ſine dubio: ἐπὶ τῶν παιδίων τῶν σαχυνοφόρων, quod vel epithetum ipſum, σαχυνοφόρων, euincit. Non diſſimili errore 1. Maccab. 3. 41. pro πέδας, legitur παῖδας, ſicut ex Ioſepho colligere promptum eſt.

Pag. 600. 35. ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι, ὡς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνέβη, ὡς Ἠλίας &c.] Nihil muto. Dicit enim Eliam, tanquam in cœlum aſcendiſſe, ſiue κατὰ δόκησιν, non autem reuerâ: Chriſtum verò, non tanquam in cœlum aſcendiſſe, ſed prorſus & reuerâ. Atq; hæc interpretatio non malè conuenit cum ſenſu illo, quem tua emendatio exhibet.

Pag. 604. 9. ἐνδείξεως] Corruptè, ut puto, pro ἔνδον θησαυρῶν. l. 27. ἕτερος Κύριος διαδήμων] Vel deleo διαδήμων, vel pro κατήνεγκε, lego κατέβη.

Pag. 609. 2. & 3. ἐγγεγράφεται ἢ etc.] Locus eſt, ut dicis, parùm ſanus, quem haud ſcio annon ſic integritati ſuæ aliquâ ex parte reſtituere liceat: ἐγγεγράφεται ἢ, οὐκ ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἀναμνήσεως χρείαν ἕξει, κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀλλ' ἵνα σε φανερῶς καταδικάσῃ, ὥσπερ ἔλεγχον &c. Suprà pag. præced. lin. 43. et 44. malè legitur μείζονος, pro μεῖζον.

Pag. 620. 22. παγκράτιον ἀνθρώπῳ] Deeſſe videtur aliquid, nimirùm, πρὸς τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς ἐξουσίας, vel πρὸς τὰς ἀοράτους δυνάμεις, aut aliquid tale.

Pag. 636. 34. οὐκ ἐν προσθήκῃ μιᾶς μάρτυρος μόνον, ἀλλ' ἐν πολλῷ πλειόνων] Deleo ἐν ante πολλῷ πλειόνων. Quid autem velint ſibi hæc verba, proximè ſequentia declarant.

Pag. 638. 26. ἐκ τῶν οὐρανῶν] Senſus perſpicuus eſt: Non ſolùm Angelos ſpectatores habebat, ſed etiam fratres ſuos à cœlis, quò iam poſt martyrij coronam migrârant.

Pag. 640. 36. τὸν βιασαμένους] Legendum videtur, πῶς καὶ τὸν τύραννον τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν θαυμάζειν βιασαμένους. Tali enim ſupplemento aliquo opus eſſe puto.

Pag. 642. 41. ὑβρίζει τὴν θείαν] Non poſſunt hæc verba emendari, niſi emendentur etiam aliqua ex iis quæ præcedunt. Sic itaq; lego, initio facto à linea priore: ἀλλ' ἡ τοῖς ἀλόγοις πρέπουσα κατάστασις, ἐπειδὰν ἔλθῃ εἰς τὴν λογικὴν φύσιν, ὑβρίζει καὶ καταισχύνει τὴν λογικὴν ἐλευθερίαν. Aliter: ὑβρίζει τὴν θείαν εἰκόνα καὶ καταισχύνει &c. Sic paulo poſt: ὑβρίζεται καὶ καταισχύνεται.

Pag. 644. 2. ἠθικότητι] Malim, ἠπιότητι.

pag. 645. 15. νομίζειν] Fort. τὰ νόμιμα ζητεῖν. Tum progredior: πῶς τῆς φύσεως ὅρους ἀπογινώσκειν, τιμᾶν τὴν ἀλήθειαν, ſine τι, &c.

Pag. 646. 17. ἐπάγγελμα] i. niſi fallor, ſcopum, inſtitutum, propoſitum. l. 26. καὶ μὴ ὑπολάβῃς τὸ αἴνιγμα &c.) fort. καὶ μὴ ὑπολάβῃς αὐτὸ ἁπλῶς λαμβάνεσθαι, ἀλλ' εἰς θεωρίαν ἔκλαβε. Al. ἁπλῶς εἰρῆσθαι, ἀλλ' &c. εἰς θεωρίαν ἐκλαμβάνειν, eſt in alio ſenſu accipere quàm verba præ ſe ferant.

pag. 651. 43. πόθεν δέ σοι τὸ γνωτὸν πρὸς τὸ ἄγνωτον;) Rectiſſimè mutâſti πρὸς in καὶ. Quod autem ad ſequentia attinet, non ita puto corrupta, quin facilè ſanari queant. Nam ſi ſequentis paginæ lineâ primâ legamus: ἁγίου πνεύματος τοῦ τῇ προσηγορίᾳ ταύτῃ κεχρημένου: vel τοῦ τὴν προσηγορίαν ταύτην εἰσάγοντος: non video quid amplius ad ſenſum perficiendum deſideretur.

pag. 655. 18. πῶς τὴν διάνοιαν οὐκ ἐκινήθη;] fort. οὐκ ἐξεπλάγη; l. 33. αἴτιος τοῦ κακοῦ] Quid ſi ſic? καὶ ὁ πᾶς αὐτῷ κόσμος οὐδὲν, διὰ τὸ αἴτιον τοῦ κακοῦ. Non enim poſſum adduci, ut putem authorem huius orationis, quiſcunq; is fuerit, adeò ſui diſſimilem fuiſſe, non modo Chryſoſtomi, ut αἴτιον actiuè vſurparet. l. 34. ζητοῦσι δύναμιν, ἵνα συμφέρωνται] i. ζητοῦσι πῶς συμφέρωνται &c.

l. 41. ζῶντα] Non erat cauſa cur Fronto Ducæus οὐ ζῶντα adderet. Nam id latet in voce μάρτυρα. Quid eſt enim μάρτυρ ζῶν, niſi ἀποθανών, καὶ οὐκ ἀποθανών, ut proximis verbis ſequitur? l. 43. ἐχρησίμευσε ἢ ὁ τύπος, καὶ ἐλέγχεται τὴν ἀλήθειαν) Quid de his verbis ſentiendum ſit, neſcio. Certè Frontonis interpretatio nihil cum illis commune habere videtur.

pag. 656. 14. ὥσπερ κόσμιά τινα] Fort. ὥσπερ κοινά τινα παραδείγματα, vel ὥσπερ κοινά τινα τῆς καλοκἀγαθίας παραδείγματα.

pag. 659. 43. poſt φωνὴ addo, τῷ ἐδήλωσεν, aut tale quid.

pag. 664. 38. καὶ τὸ ἱεροπρεπὲς σχῆμα] De hoc loco quid ſtatuendum ſit, nondum mihi liquet.

pag. 665. 26. & 27. Lego, τῶν οὐρανῶν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος, βουλόμενος δεῖξαι, ὅτι αἱ σκηναὶ ἐκεῖναι αἱ πρόσκαιροι τύπος ἦσαν τῶν μελλουσῶν σκηνῶν, ἔλεγε &c. Sic legendum eſſe docent ſequentia. Videtur autem imperitus aliquis librarius, duas hîc lectiones commiſcendo, tenebras lectori offudiſſe.

pag. 667. 25. τὴν ὁμολογίαν] Malim, τὴν ὁμοτιμίαν ut infrà aliquoties. l. 31. ὁ γὰρ πρῶτος &c.) ſub. λόγος, i. prima verborum recitatio. primùm enim verba Moſis recitantur conciſè: deinde pleniùs continuataq; ſerie, ita ut quæ ſit illorum hypotheſis, quod argumentum, appareat.

pag. 668. 26. εἶχεν γὰρ εἰ ἀρχὴ) Addo δεσπότην τὸ, Κύριος.

pag. 670. 5. & 6. ὁ ἤμελλε Κύριον καλεῖν &c.) Huic loco corrigendo imparem me eſſe fateor, neq; conſultum puto, ut aut huic aut alijs eiuſdem farinæ diutius immorer.

pag. 671. 33. τὸ, δικαιοῦνται, retinendum puto, quia alioquin accuſatiui præcedentes non habebunt à quo regantur: tum lego, in hunc modum: τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῶν στρατηγικῶν αὐτοῦ περιέπλεξε. ἦλθον γάρ, φησιν, ἀλλόφυλοι &c.

pag. 672. 21. ἀλλὰ πάλιν) τὸ, ἀλλὰ, hîc addere videtur orationi reliquæ quandam emphaſin.

pag. 676. 8. ᾗ &c.) Non dubito quin ex Chryſoſtomo aut Baſilio in pſalmos peti aliquid poſſit, quod hiatum iſtum expleat. Interim non eſt Haleſij coniectura reijcienda, ut quæ & ingenioſa ſit, & præcedentia cum ſequentibus aptè connectat.

pag. 677. 4. Haleſij in hunc locum coniectura valdè mihi placet. Quod autem ad reſponſum attinet huic quæſtioni adhibendum, διὰ τί ἐν ἐρήμοις αἱ πηγαί; arbitror è pſalmo illud ſic concipi poſſe: ποτίζουσι ζωσι πάντα τὰ θεῖα τοῦ ἀγαθοῦ.

pag. 680. 16. οὐχ ὑπὸ μύθων περιφερομένη) *Fort.* μυθοποιῶν.

pag. 681. 2. καλῶς ἔφη, ὁ κύριος *&c.) Lego,* δῆλον, εἰ ἄρα βασιλεύειν ὑμνεῖν ἤθελε, τὸ αἰώνιον αὐτῆς ὑμνεῖν. πῶς οὖν, καλῶς ἔφη, *&c. Eiuſmodi enim quædam deſiderari videntur.* *l.* 15. ϗ ὥσπερ τυράννων τις ἦν ἔνδοθεν βασιλεία) *Neſcio an totus locus ſic legi poſſit:* ϗ ὥσπερ τυραννὶς ἦν ἡ τότε [ἡ τούτων] βασιλεία, οὐκ ἐκ φύσεως κρατοῦσα ἀλλὰ βεβιασμένη, ϗ παρανομίᾳ τῇ κτίσει ἐπελθοῦσα. ϗ γὰρ ἐβασίλευον *&c.*

l. 40. οἱ ἀναγκαία ἡ συνεχῶς περιαγομένη) *Quid ſi ſic?* οὐδὲ γὰρ δεῖ τὸν λέγοντα ἅπαξ μόνον καταχρῆσθαι τῇ ῥήσει, ἀλλ' ἐὰν ἀναγκαῖον ᾖ, αὖθις λέγειν, ϗ συνεχῶς περιάγειν, ϗ οὕτω διορθοῦν τὸ τραῦμα τῆς ἁμαρτίας. ἐπειδὴ τοίνυν *&c.*

pag. 686. 1. μὴ ἐπιβάλλειν ἑαυτὸν) *Fort.* μὴ ἐμβάλλειν ἑαυτὸν εἰς τὴν σκέψιν ταύτην, ϗ ἐρευνᾷν τὰς γραφάς; *Aliter:* μὴ ἐπιχειρῆσαι ϗ ἐρευνᾷν τὰς γραφάς; *Aliter:* μὴ κατὰ τὸ ἐπιβάλλον ἑαυτῷ μέρος γινώσκειν ϗ ἐρευνᾷν τὰς γραφάς; *Sed nonne præſtitiſſet initio dicere, me neſcire quid de loco iſto pronunciandum ſit, quàm incertis & improbabilibus coniecturis & meipſum & lectorem fatigare?*

Pag. 689. 30. ἑρμηνεία τοῦ πράγματος] *Fort.* ἑρμηνεία τοῦ ποθεινοτάτου πράγματος: *vel,* τοῦ ποθεινοτάτου ϗ ὠφελιμωτάτου πράγματος.

Pag. 690. 42. τὴν δορυφορίαν] *Rectè,* τῇ δορυφορίᾳ τῇ περὶ τὸν βασιλέα. τοῖς φαινομένοις, *i. exteriore ſplendore, videlicet,* χρυσῷ πολλῷ *&c.* τοῖς ποικίλοις ἄνθεσι τοῦ πλούτου. *i. varijs illis ornamentis, quibus, tanquam floribus, opulentorum ædes pinguntur & decorantur.* μυρμιδέοις. *i.* μαρμαρυγαῖς.

Pag. 691. 12. ϗ ναί, φησι] *Fort.* ϗ γὰρ ἰδού, φησιν, ἑαυτοῦ θύραν *&c.* *l.* 24. καινὴ σοφία καινοῖ *&c.] Lego,* Ἐπειδὴ γὰρ μὴ ἐχώρει ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, *&c. deletis ijs omnibus quæ intercedunt, vt quæ nihil aliud niſi ſenſum obſcurent.*

Pag. 693. 24. ἀγνοεῖν] *Fort.* ἐπαγγέλλεται τὰ ἄρρητα γινώσκειν *&c. Hæreticorum enim mos eſt, trita relinquere, noua autem & inuſitata ſectari, et neſcio cuius arcanæ ſapientiæ cognitionem profiteri, quo nomen ſibi magnum apud imperitos parent, et quamplurimos poſt ſe abducant diſcipulos.*

Pag. 695. 8. ϗ παρὰ τὸν λόγον] *Vitioſa proculdubio lectio, pro quâ ſubſtituendam puto hanc:* ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ὁ ἀκροατὴς ϗ τὸν περὶ τῆς ἐπιλύσεως λόγον. Τὸν τρόπον *&c.* *l.* 43. μακρὸν ἡμῖν, *&c.] Forſaſſe ſic:* διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, ὅτι ἤρξαντο ἡμῖν τοῦ κηρύγματος οἱ εὐαγγελισταί, Ματθαῖος, Μάρκος ϗ Λουκᾶς, οὐκ εὐθὺς *&c. Nomen Iohannis delendum hoc loco videtur, quia ille ex quatuor Euangeliſtis ſolus Deitatem Chriſti ne in principio quidem Euangelij ſui celatam à nobis voluit.*

Pag. 696. 23. ἀψάμενος τὸ ἱερὸν] *Malim,* ἀψάμενος τοῦ ἱεροῦ αὐτὸν λόγον, *vel* τοῦ θείου λόγου, *vt lin.* 19.

pag. 697. 3. κατάραν εἰς φύσιν] *Deleo,* κατάραν. εἰς φύσιν ϗ μεταβολὴν κατάρας ἐκλαμβάνεις τὴν λέξιν; *i.* Ita accipis dictionem, γινόμενος, ac ſi ſignificaret naturam maledictionis, & conuerſionem, ſiue tranſmutationem in eam? *l.* 22. τούτῳ τῷ λόγῳ τῷ ἡμετέρῳ] *Locus eſt, vt puto, mendoſus, ſed ita tamen, vt non ſit difficile ſenſum ſatis commodum etiam ex vitiatâ lectione eruere. Quocircà, cùm ſenſus non prorſus lateat, de verbis & veritate lectionis minus laborandum cenſeo, præſertim in his anguſtijs.*

Pag. 702. 18. εἰπόντες] *ſc.* οἱ ἄνθρωποι, *quod etſi non exprimitur, delitescit tamen in verbis proximè antecedentibus. Finge ergo ſic ſcriptum fuiſſe:* προσεκυνήσαν δὲ οἱ ἄνθρωποι τὴν γῆν, ϗ τοὺς ταύτης καρποὺς διαφθορᾶς δυνάμεσι προσεκλήρωσαν, τὴν μὲν ἄμπελον εἰπόντες *&c.* ϗ ἄλλῳ ἄλλοι καρποί. *Addo, vel intelligo,* προσεκληρώθησαν. *Eſt implicata ſtructura.*

Pag. 709. 8. ὁ παρθένιος τῶν ἡμῶν ἐντολῶν] *Nec quod reprehendam, nec quod probem hîc habeo.* *l.* 36. τὸν ἔξω μόνον ἐπισταμένου γεωργεῖν] *Fateor me victum huius loci difficultate, neque verò in promptu mihi eſt, proferre aliquid in medium, quo marginalis lectio fiat melior & emendatior.*

Pag. 711. 2. θαρρεῖται μυστήριον] *Hîc etiam hæreo.* *l.* 21. τὸν τυραννήσαντα τὴν πίστιν] *Malim,* τὴν φύσιν, *niſi ſcribendum ſit potiùs,* τῆς οὐσίας.

Pag. 712. 4. ὁ δεσπότης τῷ λόγῳ περιήγαγεν] *Locus corruptior, quàm vt à me poſſit emendari, atque idem dico de loco ſequente.*

Pag. 716. 36. ἐκεῖ οὖν γεγεννῆσθαι] *Danielem non fuiſſe natum Babylone inde liqueat, quia inter captiuos recenſetur, & quia iuſſu Regis præceptorem habuit ex quo linguam Chaldaicam diſceret. Vernacula enim & natiua lingua vſu ac conſuetudine ſine præceptore diſcitur. Conſulatur Sulpitius Seuerus.*

Pag. 726. 1. εἰσηγμένην] *Fort.* ὥσπερ ξένην τινὰ φύσιν πονηρίας εἰσηγούμενον, *ſine* ϗ *ante* ὥσπερ. Vides, vt ſcriptura illum ſerpentem & draconem vocauerit, tanquam qui introduxerit nouam naturam improbitatis, ſiue nequitiæ. *l.* 36. ἀποτίσωσι] *Fort.* ἐκφύσωσι, *ſeu potiùs,* κομίσωσι. Κομίζειν *enim* καρπούς, *pro,* ferre fructus, *vſitatè dicitur.*

Pag. 733. 28. τὸ ὄργανον τοῦ ἐνεργηθέντος *&c.) Deeſſe videtur* τοῦ λόγου *poſt* ὄργανον. αὐτὸ τὸ ὄργανον τοῦ λόγου. *i. linguam Dæmoniaci.*

Pag. 737. 1. οὐχ ὅτι καθ' ἕκαστον Χριστὸς μορφοῦται] *Addo:* ἀλλὰ διὰ τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας. *l.* 17. τὸ ἀλλότριον] *i.* τὸ ἀσεβὲς, τὸ ἀλλότριον τοῦ Χριστοῦ, *vt ex ſequentibus colligere promptum eſt.*

Pag. 739. 18 διηπορήθημεν] *Donec aptius aliquid occurrerit, legamus licet,* δικαίως ἐζήτηται. *Aliter:* πῶς εἰς μὲν τὴν βασιλείαν διαπορηθῶμεν ἐπιθυμεῖν.

pag. 742. 10. & 11. ϗ ἀκούουσι *&c.] Nondum aſſequor quid hæc ſibi velint.* *l.* 34. τοῦ ὄρθρου λοιπὸν ἐξαφανισθέντος] *Videntur deſiderari negandi particulæ ante* αὐγαζούσης *&* ἐξαφανισθέντος, *quia tenebris adhuc manentibus (vt in diluculo fit) nec dici poteſt* ἡ ἡμέρα αὐγάζειν, *nec* ὁ ὄρθρος ἐξαφανίζεσθαι. Ὁ ὄρθρος *enim, definiente Euſtathio, eſt tempus illud quod ſolis exortum proximè antecedit. Vt igitur ſecum conſentiat oratio, ſic legendum arbitror:* τουτέστι μήπω αὐγαζούσης τῆς ἡμέρας, ϗ τοῦ ὄρθρου λοιπὸν μὴ ἐξαφανισθέντος, σκοτίας δὲ *&c.*

Pag. 743. 31. ὅμως ϗ τὴν πολυκαύτην Μαρίαν] *Malim,* ὁμοῦ ϗ τὴν Μαρίαν τιμωρηθῆναι, καίτοι τοσαῦτα *&c.*

Pag. 745. 14. ἐνδυάζουσι] Fort. pro ἐνδοιάζουσι.

Pag. 752. 41. τὰ πρὸς] *Quid ſi ſic?* καὶ ταῦτα ἀπ' ἐκείνου. προηγεῖται πάντως τὰ πρὸς τὸ Θεοῦ, καὶ τότε ἕπεται &c. προηγεῖσθαι & ἕπεσθαι opponuntur.

Pag. 753. 34. εἶτα οὐδὲ ἐκείνην &c.) *Relinquo hæc aliis emendanda, vt & ea quæ ſequuntur pag. 755. lin. 9. Non eſt enim meæ opis tam inſigniter deprauata corrigere, & iam tandem non ſolùm tædet me, ſed etiam pœnitet, tam longi & laborioſi cum locis ſuprà modum malignis & corrigi recuſantibus certaminis.*

pag. 755. 33. ἰδέα τοῦ πατρὸς] *Fort.* διαδέχεσθαι τὰ τοῦ πατρὸς.

pag. 756. 36. τύραννος ἀληθῶς] *Legendum ſuſpicor:* εἰ οἱ ἐχθροὶ τότε τοῦ τυράννου ἐν κινδύνῳ, τύραννος ἀληθῶς ὁ βασιλεύς. *Hoc eſt, Chriſtus non eſt rex, ſed reuerâ tyrannus, ſi modò poſt diſceſſum eius inimici eius vigent & florent, amici verò periclitantur.* l. 43. τὴν γῆν πατάσσουσι) *Rectiùs fort.* πατάσσει τὴν γῆν, *vel* τὴν οἰκουμένην, *quia mox ſubiungitur,* μετὰ πάσης τῆς οἰκουμένης.

pag. 757. 27. ὡς ὕδωρ πολὺ κατακαλύψαι θαλάσσας) *Verba ſunt Iſaiæ prophetæ, cap. 11. v. 9. Sic enim Iſaias:* καὶ οὐ μὴ κακοποιήσουσιν, οὐδὲ μὴ δύνωνται ἀπολέσαι οὐδένα ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου· ὅτι ἐνεπλήσθη ἡ σύμπασα γῆ τοῦ γνῶναι τὸν Κύριον, ὡς ὕδωρ πολὺ κατακαλύψαι θαλάσσας. *Vide infrà pag. 834. lin. 38.*

pag. 758. 16. ἀποκριθήσονται) *Meliùs huic loco conueniat,* ἀποκρυφθήσονται. l. 19. τῆς βαρβάρων τῆς γῆς) *De hoc loco, vt & de aliis duobus* [pag. 759. lin. 7. & 760. lin. 30.] *eadem eſt mea ſententia, quæ tua, nimirùm inſanabiles eſſe omnes ſine auxilio manuſcripti alicuius cod. Igitur vt inſanabiles prætereantur. Tribus autem locis modò memoratis adiungendum puto quartum etiam, nimirum pag. 758. lin. 38.*

pag. 760. 9. ἀργὸν τὸ ὄνομα· ἀλλὰ κατατομή.] *Legendum ſuſpicor:* ἀργὸν τὸ ὄνομα τῆς περιτομῆς. οὐκέτι περιτομὴ ἡ Συναγωγή, ἀλλὰ κατατομή. Κατατέμνεται γὰρ τῇ ἀπιστίᾳ· οὕτω καὶ ὁ Παῦλος κατατομὴν καλεῖ τὴν Συναγωγήν, λέγων· βλέπετε &c. *Sciendum porrò hæc verba:* [pag. 760. lin. 7.] λύτρον ἀνδρὸς ὁ ἴδιος πλοῦτος, *ſumpta eſſe è verſu 8. cap. 13. prouerbiorum, vbi tamen vox* ψυχῆς *additur, in hunc modum:* Λύτρον ἀνδρὸς ψυχῆς ὁ ἴδιος πλοῦτος.

Pag. 763. 33. ἐκωλύθη πρὸς τὸ τῆς παραβάτου] *Dura, vt dicis, ſyntaxis, neque quomodo emollienda ſit, intelligo, ni fortè liceat* τὸ προάγεσθαι *inſerere inter* ἐκωλύθη *et* πρὸς. *Sed ne id quidem placet.*

l. 34. et 35. κρύπτεται ὁ Ἀδὰμ τὸν Θεόν] *Deleo* τὸν Θεόν. *Sic paulo infrà lin. 38. et 39.* ἑαυτὸν κρύπτεται ἐν παραδείσῳ, *ſine* Θεόν.

Pag. 765. 7. ὁ ἐπὶ γῆς κατέχων τῆς ὑπ' αὐτὸν οἰκουμένης] *Pro* ὁ ἐπὶ γῆς κατέχων, *neſcio an legendum ſit,* ὁ οἴακας κατέχων. *i. qui gubernacula tenet.*

Pag. 768. 24. πιστεύσεις σοι λέγοντι περὶ πίστεως] *Non intelligo.*

Pag. 770. 23. ἄλλοι εἶδον] *Fort.* ἀπόστολοι εἶδον ἐν δόξῃ, *ſi poſt reſurrectionem et tum cùm aſcendebat glorioſè in cælum.*

Pag. 773. 8. κύνα] *Malim,* καὶ κύνα ὀνομάζων οὐδὲν ζῷον *etc.* l. 9. *Repono* ὅταν, *pro* ὅτε. l. 20. οὐχ ὑβριζομένη.] *Rectiùs fortaſſe,* ὁ κατὰ τὴν διάνοιαν μαινόμενος. ὅταν μανῇ, 2. *Aoriſt. ſubiunct. paſſiui.*

l. 39. τῷ προσφωνοῦντι τὸ βοᾶν] *Vt rectè emendentur hæc, emendanda ſunt priùs nonnulla lin. 37. vbi ſic legendum puto,* εἰς βοήθειαν, τὸν προφήτην υἱὸν αὐτὸν ὀνομάζοντες καὶ λέγοντες· υἱὲ Δαβὶδ *etc. Hic addo,* τὸν προφήτην υἱὸν *et* λέγοντες, *pro* τῷ προσφωνοῦντι, *et* λέγοντι, *l. 39. vbi otioſa ſunt et deprauata. Tum pergo lin. 39.* ὅλως τὸ βοᾶν τούτους, υἱὲ Δαβὶδ, ἐλέησόν με, καὶ τὴν Χαναναίαν π. τ. θ. λ. εἰ. υἱὲ Δαβὶδ ἐλέησόν με; *Sub vnâ enim interrogatione comprehendi poſſunt hæc omnia.* l. 41. *Lego:* ὅτι Δαβὶδ τὴν ἁγίαν ἀνακρουόμενος λύραν τῇ ἁρμονίᾳ ἀπήλαυνε &c. l. 43. ἀνακρουόμενος] *Fort.* καὶ ὑπὸ ἁγίου πνεύματος ἀνακρουομένης. τὸ ἀνακρούεσθαι *enim & actiuè & paſſiuè poteſt ſignificare.*

Pag. 774. 1. ἐπ' ἐκείνην μὲν &c.] *Fort.* δι' ἐκείνης. ἀνάγεσθαι ἐπὶ τὴν ἀξίαν] *ſub.* φωνήν. i. ſubuehi ad dignam vocem, *hoc eſt, ad illam quæ nihil non poteſt efficere. Cæterùm lin. vltimâ pag. præcedentis non plenè aſſequor, quid hæc ſibi velint:* πολλοῦ δεῖ στοιχεῖν ταύτῃ τῇ φωνῇ.

Pag. 775. 18. τὸν ἀπεσκυμμένον δειχθέντα &c.] *Senſus requirit:* τὸν ἐλάσσονα, δειχθέντα, τὸν δὲ μείζονα, ἄδηλον. l. 25. οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐλευθερίας;] *Lego, vel* οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐλευθερίας; *vel,* οὐ τῆς αὐτῆς ἐλευθερίας; *ſine* ἐκ.

Pag. 778. 33. περὶ δὲ τὴν ἀλήθειαν ταύτην παρέλκειν] *Non intelligo.*

Pag. 779. 34. τὸν ὅρον] *Fort.* τὸν ὡρισμένον, *vel* τὸν προθέσμιον. l. 39. & 40. κατὰ τὸ πρότερον εἰρημένον ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου] *Ne hoc quidem intelligo.*

pag. 780. 19. κατασκευάζει τὸ ῥῆμα;] *Nihil mutandum cenſeo.*

Pag. 781. 38. ὥσπερ γὰρ σὺ οἶδας &c.] Καὶ τοῦτο τὸ χωρίον δυσνόητον ἔχει, *me quidem iudice.*

[illegible] 782. 9. καταβάλλειν] *Legendum videtur potiùs,* καταβάλλων. ἐν τοῖς οἰκείοις ὅπλοις καταβάλλων, i. proprijs armis, ſiue proprijs telis deijciens, proſternens. *Sic dicitur Latinè:* proprijs telis confodere: ſuo iugulare gladio, *&c.* τὸ, ἐν, *redundat.*

pag. 789. 13. ἀκροπόλεσι] *Neſcio an pro* ἀκροπόλεσι *ſubſtituendum ſit* ἀκροάσεσι. *Laudat enim quòd tanto ſtudio, tantâque alacritate ad audiendum verbum Dei conuenirent. Videndum tamen an non* ἀκρόπολις *hic pro loco ſiue baſilicâ, in quam conueniebant, accipi poſſit.*

Pag. 790. 7. ἱκανὸς γὰρ ἂν &c.] *Verba paulò aliter legenda ac diſponenda cenſeo. Sic igitur lego illa & diſpono, incipiens à lineâ ſeptimâ prope finem:* τοῖς ἔξωθεν δέσμασιν. οὐκ εἶ δοῦλος, ἀλλ' ἐλεύθερος, οὐκ ἄκων αἰχμαλωτίζῃ, ἀλλ' ἑκὼν ἑαυτὸν παρέδωκας τῇ ἁμαρτίᾳ. Ἱκανὸς γὰρ εἶ κρατεῖν τοῦ λογισμοῦ, κἂν ὑπὸ συνηθείας ἕλκῃ ἀπαγόμενον σε τὸν νοῦν, μὴ ἐπιλαμβάνῃ τῆς ἀποστολικῆς φωνῆς· μὴ ὅταν. &c.

l. 24. τί περὶ ἐμὲ] *Fort.* τί προσήκει ἐμὲ ποιεῖν &c.

Pag. 792. 34. τὴν περιτομὴν ἐπαγγελλομένῳ] *Neſcio an legi debeat,* τῇ περιτομῇ ἐπαγγελλομένῳ. *i.* σεμνυνομένῳ. *Alioqui* τὴν περιτομὴν ἐπαγγέλλεσθαι *fuerit religionem illam, cuius circumciſio nota ac ſymbolum*

bolum fuit, profiteri. *l.* 40. δι ἐναντίας] *Fort.* ἀπεναντίας. οἱ ἀπεναντίας. *i.* qui contrarium ſentiunt: qui ab alterâ parte ſtant.

pag. 793. 22. παρεντιθέμενος] *Fort.* παρεκτιθέμενος, *i.* obiter exponens. Nihil tamen ſtatuo.

l. 38. τῇ ἀκολουθίᾳ περιέχουσι, *&c. Malim:* τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ χρόνου συνδιαπεριέχουσι τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐκοσμίαν, λέγει, Νόμος δὲ *&c. Delendum enim videtur,* νόμος διέκυψε.

pag. 796. 28. καὶ ἡ φύσις κατὰ τῶν ἀνθρώπων] *Legendum fortaſſè:* κατακρατεῖ τῶν ἀνθρώπων. *i. imperium in homines habet.* *l.* 34. ὅτι εἶπε,] *Hæc verba ponenda puto, poſt* τεκμήρια ἐπήγαγε, *lineâ ſequente.* *l.* 38. τίς ἔρχεται; *deleantur.*

pag. 797. 35. εἰσαγῇ] *Fort.* εἰσάγεις.

pag. 799. 40. καὶ καθάπερ παρθένος,] *Deeſſe videtur aliquid, ſed quid illud ſit, nequeo diuinare.*

pag. 801. 39. ὅπερ ὁ Θεὸς λέγει τῷ Ἰὼβ] *Malim,* ὅπερ ὁ Θεὸς λέγει τῷ Σατανᾷ περὶ Ἰώβ. *Non diſplicet tamen Florentis coniectura. Hæc ſcripſeram nondum lectâ aut viſâ tuâ in hunc locum annotatione.*

l. 42. περὶ Παῦλον ἰσχύουσιν] *Rectius fort.* οὐκ ἂν ἰσχύσοι τι. *In annotationibus autem tuis mallem dicere,* κατὰ Παύλου, *quàm* κατὰ Παῦλον.

pag. 803. 32. ἔδωκα δίκην] *Totum locum ſic legendum puto:* ἦλθεν ἐπὶ Σόδομα πῦρ, ὁ λαὸς Γομόῤῥας ἔδωκε δίκην. *Prætereà lin.* 30. *pro* περὶ τοῦ Ἀβραὰμ, & ἀπὸ Λὼτ, *malim,* ἐπὶ τοῦ Ἀβραὰμ, & ἐπὶ Λώτ. *l.* 41. καταφρονῶν παίδων, κατεξανιστάμενος τῶν ὁρωμένων] *Quid ſi ſic?* καταφρονῶν τῶν ὁρωμένων, κατεξανιστάμενος τῶν πλημμελημάτων.

pag. 805. 15. καὶ ὠδῖνες πατέρων *&c.*] *Si hæc verba delerentur, quæ ſtatim ſequuntur, meliùs multò, vt meæ eſt ſententia, procederent.*

pag. 806. 23. & 24. τούτῳ προσέρχομαι, τοῦτο παρακαλῶ] *Fort.* διὰ τοῦτο αὐτῷ προσέρχομαι, διὰ τοῦτο παρακαλῶ. *l.* 44. κατήχθη σοι καὶ ἐξήγαγε] *Mendum video: medicinam non video.*

pag. 816. 7. τῶν μὴ ὁρωμένων τὰ δίκτυα] *Pro* δίκτυα *quid reponendum ſit haud intelligo, ni fortè libeat eius loco* ὅπλα *ſubſtituere.* *l.* 13. ἤλεγξας ζωοδύλους] *Malim,* ἐλέγξω, *vt paulò infrà lin.* 20.

pag. 817. 19. βιασθεῖσαι περὶ γονήν] *Deleri hæc poſſunt ſine ſententiæ detrimento. Sic etiam lin.* 27 *&* 28 *his verbis,* ὧν, τί οὐκ ἴσχυσεν, ἀνταγωνιστὴν εἶχεν ἡ γυνὴ τὸν τοῦ πάθους πόλεμον, *facilè & ſine graui aliquo incommodo carere poſſumus.*

pag. 818. 2. δημεύσεις] *Legendum fort.* ἀλγηδόνες ἀνένδοτοι, δημεύσεις χρημάτων. Δημεύσεις *autem* χρημάτων *non ineleganter vocari videntur, ſumptus illi in medicos facti, quibus haud ſecus mulier iſta exhauriebatur, quàm ſi bona ipſius omnia publicata fuiſſent & in fiſcum redacta.*

Pag. 820. 15. Ἐν τούτοις καὶ πρὸς τούτοις] *Fort.* Ἐπὶ τούτοις καὶ πρὸς ταῦτα. *l.* 43. τῆς ἐν τῷ κρυπτῷ νηστείας] *i. ab illo ieiunio, quod interiorem hominem,* [τὸν ἔσω, καὶ τὸν ἐν κρυπτῷ ἄνθρωπον] *macilentum & exanguem facit. hoc eſt, à ieiunio verbi Dei, quod interiorem hominem necat & deſtruit.*

Pag. 821. 11. τῶν πνευμάτων ἐπιτηδείων] *Fort.* τῶν πνευματικῶν ἐπιτηδευμάτων. *l.* 16. διαπιδαθῇ] *i. ni fallor,* διακενωθῇ, exhauſtus & exinanitus fuerit. *Repletio enim corpus denſat & ſtipat: at inanitione fit rarius, magiſq́; perſpirabile. Sic Baſilius hom.* 1. περὶ νηστείας: ὅταν ἐμπλησθῇ, περὶ ἐγκρατείας φιλοσοφεῖ· ὅταν διαπιδαθῇ, ἐπιλανθάνεται *&c. Hæc propono, non vt certa, ſed vt cenſuræ aliorum ſubijcienda.* *l.* 18. παιδοτόκοι πατρῷοι] *Dele,* παιδο, *in* παιδοτόκοι, *& conſule Baſilium* περὶ νηστείας *homil.* 1. *pag.* 132. *lin.* 34. *&* 35. *vbi inquit,* οὐκ ἄγχουσιν ὀρφανὸν νηστεύοντος παιδὸς τόκοι πατρῷοι, ὥσπερ ὄφεις περιπλεκόμενοι. *l.* 26. ὧν δὲ σπανία ἡ χρῆσις *&c.*] *Eadem planè habet Baſilius Magnus* 1. περὶ νηστείας. *pag.* 132.

Pag. 822. 14. *pro* οὐκ αὐτοὺς, *legendum fort.* οὐκ αὐτάς. *l.* 15. συμμαχία] *Neſcio an aptius vocabulum requirendum ſit. Senſus enim videtur eſſe:* τοὺς τοῦ σώματος συμμάχους, πολεμίους εἶναι τῆς ψυχῆς, *& vice verſa.*

Pag. 823. 24. μετὰ τοῖς ποθοῦσιν] *Deleo* μετὰ, *vt ſenſus ſit:* Iucundiſſimè ea agi, ad quæ cum deſiderio accedimus. *Aliter:* ὅταν ὄφελος τῇ μεταβολῇ τοῖς ποιοῦσιν αὐτὴν ἀπεργάζηται. *i.* quando mutatione vtilitatem affert, *&c.* τὸ, μετὰ, *corruptè legi pro* μεταβολῇ, *eò eſt probabilius, quia* τῆς μεταβολῆς *in toto hoc loco frequentiſſima fit mentio.* *l.* 44. τῶν χαλεπωτέρων ἐπὶ τῇ τῶν βελτιόνων μεταβολῇ] *Lego:* ἐπεὶ τοίνυν ἡ ἀπὸ τῶν χαλεπωτέρων ἐπὶ τὰ βελτίονα μεταβολὴ ποιεῖ τὴν *&c.*

Pag. 824. 4. ἀλλὰ παιδείας] *Vitioſè, vt credo, pro* ἀπαιδείας. *Nam* τὴν οὐδὲ παιδείας *ſignificationem, bellè admodum huic loco quadrare non arbitror.*

l. 8. οὐ διὰ τὸν σταυρὸν, *&c.*] *Vt ſententia perficiatur, hæc aut ſimilia addenda puto,* ἀφιέμενος, ἀλλ' ὅμως οὐ διὰ τὸν σταυρὸν, ἀλλὰ διὰ τοὺς σταυρώσαντας, καὶ ἀπιστήσαντας τοῦτο γίνεται.

Pag. 827. 24 ἀφιέμενοι] *Fort.* εἰς πέλαγος ἀφιέμενοι.

Pag. 834. 14 ἐντυγχάνον] *Fort.* τὸ αἷμα τοῦ Ἀβὲλ κατὰ τοῦ Κάϊν ἐντυγχάνον διὰ τὴν ἀναίρεσιν. *hoc eſt,* ὅτι ὁ Κάϊν ἀνεῖλε τὸν Ἀβέλ. *l.* 38. ὡς ὕδωρ πολὺ κατακαλύψαι θαλάσσας] *Lege,* θαλάσσης, *pro* θαλάσσας. *Reliqua integra ſunt, deſumpta nimirùm* ἐκ τοῦ 9. *cap.* 11. *prophetæ Iſaiæ, ſicut ſuprà admonui, ad pag.* 757. *lin.* 27.

pag. 842. 31. δημοσιεύονται] *Rectè,* δημοσιεύονται, *ſc.* αἱ μνῆμαι τῶν μαρτύρων. *Nam in ſolennitatibus martyrum athleticum eorum robur, & conſtans cum cruciatibus acerbiſſimis lucta celebratur atq́; prædicatur, & in publicum profertur: publicatione autem illa excitantur alij ad eiuſdem fortitudinis ac conſtantiæ imitationem.* τὸν ἀθλητικὸν τόνον] *ſc.* τῶν μαρτύρων. τὴν εὐσέβειαν] *i.* τοὺς εὐσεβεῖς. *Abſtractum pro concreto.*

pag. 843. 10. ὡς πλευρᾶς] *Videtur deeſſe aliquid ante* πλευρᾶς, *nimirùm* λῃστῶν, *aut tale aliquid.*

l. 40. ἀστάχυν *&c.*] *Nihil mutandum cenſeo. Dicit enim martyris linguam, tanquam* ἀστάχυν, *abſciſſam fuiſſe.*

pag. 859. 33. ὥσπερ γὰρ, *&c.*] *Deeſt* ἀπόδοσις, *l.* 35. *Quæ ſic tamen ſuppleri vtcunq́; poteſt:* οὕτως ὁ κόσμος οὐ τολμᾷ τῷ Θεῷ προσέρχεσθαι, μετὰ τὴν μὴ ἔχων. *Quemadmodum inquit, ſi vir aliquis præpotens magnæq́; authoritatis,* [πρόσωπον ἀξιόλογον] *ſubdito ſuo promiſerit aliquid, non audet*

det ſubditus promiſſum repoſcere, niſi mediatorem habuerit: ſic &c.

Pag. 861. 6. εἰ πρὸς σύγκρισιν Παύλου &c.] *Vt cohæreat ſecum oratio, addenda puto quædam in hunc modum:* ὅτι δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς, εἰ πρὸς σ. Π. π. Χ. εἰ δὲ π. σ. Π. οὐ κενὴ ἡ ἐλπὶς ἡ ἡμῶν, οὐ ματαία ἡ πίστις ἡμῶν, ὥσπερ κενὴ καὶ ματαία ἡ πίστις, εἰ τούτων προσδέει ὁ Χριστὸς συνδεθῆναι. *Negat Christum προσδεῖν ἐν πᾶσι χριστιανοῖς. Tum enim inanis eſſet ſpes noſtra, inanis fides. Quare? Quia hoc eſſet Chriſtum in ordinem cogere, & infirmiorem facere, quàm vt poſſet nobis opitulari, & à morte liberare.*

Pag. 862. 7. & 8. βίᾳ προσφῆτε] *Fort.* προσβίᾳ προσφῆτε.

pag. 864. 2. Ψαθυριανοὶ] *Sic dicebantur hæretici quidam è ſecta Arianorum, qui tenebant patrem eſſe patrem, non exiſtente filio,* [μὴ ὑφεστῶτος υἱοῦ.] *Vide Suidam in* Ἀρειανοί.

pag. 866. 32. ἀπηκρατήσω] *Neſcio an legendum ſit,* ζωογρατήσω. *l.* 39 ἐξηγχείσθω) *Fort.* ἐν τοῖς ἑαυτοῦ διηγήσεσιν ὁ Χριστὸς, *vel* ἐν τοῖς διηγήμασιν *ſine* ἑαυτοῦ.

pag. 867. 25 καὶ τί. τὸ, εἰς Μωϋσῆν παρατείνω τὸν λόγον;) *Senſui conſuleretur aliquantum, ſi ſic legeretur:* καὶ οὐκ εἰς Μωϋσῆν μόνον παρέτεινε τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Θεὸν, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἱερέα, &c. *l.* 40. *pro* ἀθυμεῖσθαι, *lego* ἀθυμίας.

pag. 868. 11. διαλύεσθαι) *Fort.* διαπτύειν, καὶ ἀποστρέφεσθαι, *vel* οὐκ ἀποδέχεσθαι.

pag. 869. 4. τὸν καρπὸν) *i.* τὴν καρπωσίν, τὸ κάρπωμα, *ni ſic potiùs legendum ſit.*

pag. 872. 37. ἐκδεχόμενος τὴν αὔξησιν τῆς ὀργῆς.) *Nullà religione prohibemur, quò minùs in locis hoc genus tenebricoſis liberius aliquanto coniecturis indulgeamus. Lego igitur ex coniecturâ ſatis audaci:* ἐκδεχόμενος τὴν ἀπότομον τῆς ἱερέως μετὰ τῆς ὀργῆς, *i. cum cultro quo præputium abſcinditur, quod* σμίλιον *vocat* σιδήριον. *Lineâ etiam 39. pro* ὁ ἰατρὸς, *reponendum puto,* ὁ ἱερεὺς. *Et tamen* ἐπέχω. *Nam etſi nunc à ſacerdotibus, vt aiunt, Iudaicis præputium infantium amputatur, tamen olim etiam priſcis illis temporibus à medicis aut chirurgis id factitatum, non eſt cur inficiemur. Priore igitur loco pro τοῦ ἱερέως, τοῦ ἰατροῦ reſcribo.*

pag. 879. 3. τὸ αἷμα ἡμῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς περιφέροντες) *Mendoſa ſit lectio hæc, an ſine mendo, nequeo ſtatuere. puto tamen eſſe potiùs ſine mendo, atque prouerbialiter id ſignificari his verbis, quod verbis proximè & antecedentibus & ſubſequentibus apertius exprimitur. prouerbiali enim quadam figurâ videntur dici* τὸ αἷμα αὐτῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς περιφέρειν, *qui ad omnes caſus parati ſunt & qui de morte quotidie cogitant, eiuſque aduentum omnibus & locis & temporibus expectant.* *l.* 12. ὡς ἐκεῖνος ὁ βαστάζων ἐπὶ τῶν ὤμων) *ſcil.* τὸν σταυρὸν, *hoc eſt,* Ita paratus ſit ad cædem, ad lanienam, ad ſupplicium crucis, vt ille qui crucem humeris baiulans, iam ad mortem proficiſcitur.

Pag. 882. 35. μηδεὶς ἀγνωμονείτω τὴν ἀπάντησιν τοῦ βασιλέως] *Suſpecta eſt mihi hæc ſyntaxis, & propter ſyntaxin veritas etiam lectionis. Quid ſi ergo ſic legamus?* μηδεὶς ἀγνωμόνως ἀθετείτω τὴν ἀπάντησιν &c. *i.* Nemo ſtolidè contemnat. *vel,* μηδεὶς ἀγνωμονείτω περὶ τὴν ἀπάντησιν, *i.* Nemo immemor ſit officij ſui, quando regi aduenienti obuiam eundum eſt.

Pag. 883. 25. τὸ τῶν ἀλογίστων ἐθνῶν τὸ πρὶν ἄλογον ἐξεμπλάδειον] *Neſcio an ſic potiùs verba ordinanda ſint:* τὸ τῶν τὸ πρὶν ἀλογίστων ἐθνῶν ἄλογον ἐξεμπλάδειον: *vt* ἄλογον ἐξεμπλάδειον *coniungatur cum* πῶλος *per appoſitionem.*

Pag. 885. 28. καὶ μετὰ τῆς προσλήψεως] *Aliquid puto deeſſe, nec auſim præſtare ſana eſſe omnia, quæ hic habemus.* *l.* 33. δεῖναι] *Addo, ante* δεῖναι, ὁ καταδεξάμενος.

Pag. 887. 4. τὴν μνήμην] *Ad perficiendam ſententiam hæc aut ſimilia adijcienda puto:* τῶν μαρτύρων διαφυλάττουσαι. *Ideò enim admirabiles fuerunt ſolennitates illæ, quòd martyrum, qui inſtar ſtellarum fulgebant, memoriam conſeruarent.* *l.* 36. & 37. *Vide anon lectio duarum iſtarum linearum ſic interpolanda ſit:* οὐκ ἠμυνάσθη. τοίνυν ζῆλον οὐκ ἐπολέμησε τὴν τῶν ἀνάρχων, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον δόξαν φέρει τῷ βασιλεῖ τῷ φιλανθρώπῳ. ἡ ἐναντίωσις δὲ ἀλλὰ μεταβολὴν, &c. *Præterea, lin.* 34. *quid ſit,* ὕλικον πάθος, *non ſatis intelligo.*

Pag. 888. 28. οὐχ ὁ ψάμμος] *Ita diſplicet hoc, vt tamen quod magis placeat non reperiam.*

Pag. 889. 6. ὑποθέμενος ῥύσιν] *Quod dixi ſuprà de* οὐχ ὁ ψάμμος, *idem & de hoc loco dictum puta.* *l.* 19 τελείως] *Fort.* ἀρτίως.

Pag. 890. 30. τὴν ἐν τῷ Ἡρώδου] *Fort.* τὴν ἐπὶ τοῦ Ἡρώδου, *vel* ἐν τῇ Ἡρώδου βασιλείᾳ. *Sed prius magis placet.* *l.* 38. βραχύτερον ἀναπλάττων δειξ] *Mera mihi hic tenebræ. Fort.* ὁ μακρολογῶν, καὶ θερμότερον πολλοὺς ἀναπλάττων ἐνθεὶς.

Pag. 893. 23. τίμιον τις ἵνα γένηται] *Locus mutilus & obſcurus.* *l.* 32. ὑπὸ τοῦ πάθους] *Addo* προανεκλιδῶσιν οἱ μαθηταί, προλαβὼν ἐδίδαξεν αὐτοὺς, ὅτι δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, καὶ τοῦτο οὐχ ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ πολλάκις, ὡς τὸν σωτῆρα &c.

Pag. 895. 26. μονότιγες] *Non memini me alibi legere hoc vocabulum. Heſychius interpretatur* μονοτονῶν, ἀπάρχων, μονομάχος, *& eſt ibi* μονότονος *dictio antepenacuta, cùm hîc ſit penacuta. Dicitur, ni fallor,* μονοτόνος *hîc, qui ſententiæ ſuæ nimis addictus eſt, & quem ab adamatâ ſemel ſententiâ ægre auellas. Idem etiam dicitur paulo poſt,* ἀμείβων ἰδίαν ἔχειν. *i. vt ſuſpicor,* φίλαυτον. *ἀντὶ τοῦ* μονοτόνος, *elegantiores, ni fallor, Græci dicerent* ἰσχυρογνώμονα.

Pag. 897. 25. 26 27. 28. 29. & 30. ποία παῤῥησία προσέρχεται &c.] *Hoc loco reprehendere videtur eos, qui ſub prætextu* μυσταγωγίας *ieiunium antepaſchale aut prorſus negligebant, aut non ita accuratè, vt par erat, obſeruabant. Ad hunc igitur ſenſum ſic lego:* ποία παῤῥησία προσέρχεται τῇ μυσταγωγίᾳ ὁ κλέψας τὴν νηστείαν; [*i. qui furtim ſe ieiunio ſubtraxit,*] ἀληθῶς (*vel* φανερῶς *vt antitheſis ſit inter* φανερῶς *&* κλέψας) προσέρχεται μὲν τῇ τῆς ἀναστάσεως εὐφροσύνῃ, καὶ ὠδῖνες σου κατηγοροῦσι καὶ συνείδησις σου κατηγορήσει. [*ſc. propter neglectum ieiunium. Indignè enim venit ad feſtum, quem non prius præparauit ieiunium.*] ἴδοις ἂν τινὰ κατὰ μὲν ἑαυτοῦ κατήγορον φέροντα, ἕτερος δέ τις μᾶλλον ἔχει συνήγορον τὴν συνείδησιν. ἡ σήμερον ἡμέρα, τουτέστιν ἡ ἁγία αὕτη μυσταγωγία ἡ θέλει τῆς νηστείας τὸν δρόμον λῦσαι [ſic ſupra lin. 16. μὴ περιφρονῶν τὴν ἀρχὴν λύσῃς τῆς νηστείας τὸν δρόμον.] οὐδὲ ἡ νηστεία τὴν ἐν τῷ ἁγίῳ παραμυσταγωγίαν. ἀλλ' ἐπειδὴ ὅτι μὲν ἐν αὐτῇ τοῦ πάθους ἡ παράδοσις, ἐν ἐκείνῃ δὲ τῆς ἀναστάσεως ἡ ἀπόδειξις, γινώμεθα κοινωνοὶ τοῦ πάθους [ſc. ieiunando,] καὶ τῆς ἀναστάσεως μέτοχοι. [ſc. feſtum diem celebrando.]

Pag. 898. 11. ἀπαιτίζονται] Quæ in hac pag. emendari vis, aut non indigent emendatione omninò, aut meam opem ſpernunt.

Pag. 902. 25. ἀποβάλλει καὶ περίσσευμα ἔχει, &c.] Nequeo commodum aliquem ſenſum aut ex his verbis, aut ex iis quæ ſequuntur lin. 29. eruere.

l. 36. ἐρωτήσωμεν] Addo: τὸν προφήτην τινα. λέγει τοίνυν ὁ προφήτης, &c. l. 41. καὶ τὸ θαυμαστὸν παράδοξον) Deeſſe videtur aliquid, fortaſſe, τοῦτο εὐγνωμόνως ὑμᾶς ἀκοῦσαι.

Pag. 903. 27. ἤχει προφήτης) Corrigat hæc qui corrigere poteſt. l. 32. ἑρμηνεύεται ὁ προφήτης τὸν σωτῆρα) Locus mutilus & imperfectus, ni fallor.

Pag. 905. 42. & 43. διαπράττεσθαι τὰ πράγματα τῶν ἀδυνάτων) Non videntur huius eſſe loci.

Pag. 907. 5. τῆς ἀνθρωπίνης) Neſcio an deſit φύσεως.

Pag. 908. 3. & 4. προβάτῳ τὸ πρόβατον λύοντες) Quid hoc ſit comminiſci nequeo. Faciem habet prouerbij, ſed faciem duntaxat. Alioquin enim nihil prouerbiale video. l. 5. πλάσας καὶ κρινόμενος) Fort. πλάσας ὁ αὐτὸς καὶ κρινόμενος, ſub. ἦν.

Pag. 909. 4. θελήσουσιν) Rectum puto: θέλουσι σταυρωθῆναι. Sed & pro ὑφάπτονται legendum fort. ὑφορῶνται, i. infeſtis oculis intuentur, & pro εἰ γὰρ ἐθύοντο προειρημένοι, malim ὅτι γὰρ &c. Præterea pag. præced. lin. 43. pro ἐνδιδοὺς τὸν Ἰουδαίων θυμὸν, malim, ἐνδιδοὺς τῷ Ἰουδαίων θυμῷ.

Pag. 918. 36. & 37. καθάπερ εἰ περὶ ὀφθαλμῶν τὸν Χριστὸν ὑπὸ πάντων τυθῆναι) Fort. τῷ καθάπερ περὶ ὀφθαλμῶν &c. Chriſti enim ſacrificium ita clarè delineabant victima pecudum, ut oculis illud penè ſubiicerent.

Pag. 921. 10. καλὸν δὲ τοῖς λογισμοῖς εἰπεῖν &c.) Quid ſi ſit? καλὸν δὲ τοῖς λογισμοῖς πολλὰ ἐρρῶσθαι εἰπεῖν, χρῖσμα καὶ ἐπένδυμα ἔχοντι. Σοφία γὰρ ἀληθινὴ, ἡ μὴ σαρκικὴ, &c.

Pag. 922. 4. αὐτεπιτήδευτα] Rectiùs fort. αὐτεπιτηδεύτως.

Pag. 924. 13. τέλλονται] fort. ἐντέλλονται τῶν, ut τὸ, ἐντέλλονται, paſſiuè capiatur. l. 30. ἔσωθεν] Lego, [illegible].

Pag. 926. 37. & 38. μηδεὶς ἐπὶ κόσμον μεταστρεφόμενος &c.) Malim, μηδεὶς ἐπὶ κόσμον μεταστρεφέσθω, ἀλλὰ σπουδάζωμεν ἅπαντες εἰς. Tum addo ad lacunam explendam, τὴν δουλείαν τοῦ Χριστοῦ.

Pag. 927. 30. ἐλαθεῖν διὰ κτίσεως] Hic etiam addenda & interpolanda quædam ſunt, quo lectio dilucidior atque emendatior fiat. Sic itaque lego: τῶν ὑμῶν Ἰσραὴλ ἐπαναστάντων εἰς αὐτὸν, καὶ ἠλευθερώθησαν διὰ χειρὸς Μωϋσέως. Addo: ἐπανελθόντων εἰς αὐτὸν, quia quæ proximè ſequuntur talem aliquam additionem requirunt.

Pag. 928. 8. πίλον] Fort. πικρίαν. l. 16. ὑψηλῶν δὲ ἀνθρώπων καὶ δυσβάτων τὴν ὀροφὴν] Legendum ſine dubio: ὑψηλὸς δὲ ἀνθρώπῳ, καὶ δύσβατος τὴν ὀροφήν.

Pag. 929. 10. ὑπὸ πάσης τῆς συναγωγῆς] Delenda hæc arbitror, nec diſſimile veri eſt, tranſumpta ea fuiſſe è lin. 6. & 7. ubi eadem verba habentur, niſi quòd ibi pro πάσης ſit Ἰουδαίων. Aliter, quod veriùs puto, θύεται δὲ πρὸς ἑσπέραν ὑπὸ πάσης τῆς συναγωγῆς, ὅτι ἐπ' ἐσχάτου &c. Reſpondet hic, τῷ πρὸς ἑσπέραν, τὸ, ἐπ' ἐσχάτου τοῦ αἰῶνος, & τῷ, ὑπὸ πάσης τῆς συναγωγῆς, τὸ συνεφόνευσεν ὁ Ἰσραὴλ, atque ita declaratur conuenientia typi cum veritate.

l. 22. ἐξυδαρῶν &c.) Deeſt tertium membrum, ſicut liquet è v. 9. cap. 12. Exodi, ubi ſic legitur: οὐκ ἔδεσθε ἀπ' αὐτῶν ὠμὸν, οὐδὲ ἡψημένον ἐν ὕδατι, ἀλλ' ἢ ὀπτὰ πυρί, &c. Poſt ὠμὸν itaque, lin. 22. mediam diſtinctionem pono, itidem ut ponitur, lin. 21. poſt ἀργόν. Tum pergo in hunc modum: ὀπτὴν πυρὶ ὁ τῆς νίκης ἔργον ὁπτιλαῶν ἐν πολέμῳ &c. ἀμέλει προσφέρεται τὴν ἀξίαν τιμήν. i. ἀδεῶς. Luculentus locus, huic τῷ, προσφέρομαι, ſignificationi aſtruendæ.

Pag. 930. 14. ἀναβλέπτοντας] Malim, ἀναβλέποντας, ſeu potiùs ἀναβλέπουσι, quia mutationem illam τοῦ μι in ω, locum habere non puto, niſi in verbis contractis ſiue circumflexis. Sed ut lectio emaculetur, opus eſt adhuc nobiliſſimâ illâ virtute Iuſtitiâ, quæ, ut omnium optimè noſti, virtus eſt ſuum cuique διανέμουσα. primùm igitur l. 23. τῷ καταλυομένῳ reddo præpoſitionem ἀνὰ, cui ex iure debetur, & deinde non iam ampliùs pro ἀναβλέπτοντας lego, ἀναβλέποντας, vel ἀναβλέπουσι, quæ huic loco non conueniunt: ſed ἀμβλυωποῦντας, vel ἀμβλυωποὺς ὄντας, vel ἀμβλυώττοντας, i. ἀμυδρῶς ὁρῶντας.

pag. 930. 30. συναπείθεις) Vel lego, συναπειθῶν, vel addo, ἠφανίσθη, aut tale quid. l. 32. καὶ πολὺς, μέγας &c. Neſcio an ſic legi poſſit: ὁ περὶ ἱεροφόρων γεννηθεὶς Χριστὸς, ὁ ἀθάνατος καὶ πολὺς τὸ ἔλεος ἐπιλάμπει τοῖς ὅλοις ὑπὲρ ἥλιον.

Pag. 931. 11. & 12. ἐπὶ κόσμον) Deſiderari videtur ἀνάπτυξις, aut ἀνάδειξις, aut tale quid. l. 17. τὸ λόγῳ τὰ γήϊνα. Fort. τῷ λόγῳ, ἢ τὰ γήϊνα, &c. l. 21. pro παντὸς, lego πάντως.

Pag. 934. 5. ἐὰν ἀρχὴν ὄντα τοῦ παντὸς] Lego: ἐὰν ἁμαρτάνωμεν τοῦ παντός: vel ἐὰν ἀφαμαρτάνωμεν τοῦ παντός.

l. 10. Pro κατὰ νοῦ, malim κατανοήσεις. l. 11. τεκμηριούμενον] perperam, ut puto, pro τεκμηριωμένον. τεκμηριοῦν autem & τεκμηριοῦσθαι arbitror apud bonos authores idem valere, quod notare, certas ac diſtinctas notas exhibere: atque ſic, ni valdè fallor, accipitur hoc verbum apud Theodoretum, in περὶ προνοίας. l. 17. μέλιττα] Fort. ὅτι ἡ μέλιττα ποιεῖ τοὺς γλυκεῖς καρποὺς, ἐν σμήνεσι [i. σίμβλοις,] πλέκουσι κηρούς.

Pag. 935. 3. ἐννοεῖ τὰ χρῆμα ἐσθίειν] Fort. [illegible] τὰ χρῆμα ἐσθίειν. Quæ ſequuntur proximâ lineâ, non intelligo. l. 12. ὕψει καὶ βάθει καὶ πλάτει &c.] Hæc puto nec ſincerè, nec ſuo loco legi. Sic lin. 13. hæc verba: νόμος καὶ λόγος ὡς βουλή, non benè mihi cohærere videntur cum iis quibus adiunguntur.

Pag. 936. 11. poſt ὀργὴν, addo ἐλευθερία.

l. 13. λυομένοις ὁμοῦ καὶ δεσμουμένοις] τὸ, λυομένοις, i. διαλυομένοις, reſpicit φθοραῖς, ut τὸ δεσμουμένοις, δεσμοῖς. Sic proximis verbis, τὸ φθοραῖς, refertur ad φθορὰν, & ἀναγκαῖα καὶ ἀνυπότροπος βίας, ad τὸ τῆς φθορᾶς ἀφθάρτου. l. 14. Deeſſe videtur, τὴν σάρκα poſt λαβών. Quæ ſequuntur hac pag. planè me fugiunt.

Pag. 937. 3. ἐκ πειθόντων &c.] Malim, ἐκ πειθόντος, i. ἐκ πειθοῦς. αὐτῷ καὶ τὴν ἀρχιερέα αἰώνιον i. ἀρχιερωσύνην αἰώνιον. Concretum pro abſtracto, ut hac ipſa lineâ, τὸ βασιλέα, ἀντὶ τοῦ, τὴν βασιλείαν. & τὸν Κύριον, ἀντὶ τοῦ, τὴν κυριότητα. & ſic ſuprà aliquoties.

Pag. 938. 14. γυμνοὺς δὲ ἑαυτῶν] Fort. γυμνώσας δὲ ἑαυτόν. l. 23. ἐπισχεῖν ἀνατρέφειν] Neſcio an deſit ἁμαρτίας poſt ῥεῖθρον, ut ſenſus ſit; Chriſtum ſacrum ſuum latus aperuiſſe, ut reprimeret curſum peccati, quod à primâ matre humani generis è latere Adami factâ, tanquam à fonte manauit. Quomodo emendanda ſint, quæ ſequuntur lin. 35. & 38. omninò non intelligo. l. 42. ἀκολουθήτως] Malim; ἀκολουθούσης, quemadmodum legitur 1. Cor. 10. 4. ἔπινον ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας.

Pag. 939. 3. 4 & 5. ἔσοπτον ψυχώδεσιν &c.] Hic etiam quàm hebes ſim, & ad ænigmata diſſoluenda ineptus, intelligo. l. 15. ὡς δὲ καὶ πολλοὶ &c.] Ne hic quidem plus video. Pertæſus itaq; huius orationis incredibilem moroſitatem, pergo ad ſequentem, ſi fortè ibi inueniam viam aliquanto amæniorem, minuſq; ſalebroſam.

Pag. 940. 25. τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τετάρτου μηνὸς κατὰ Ἀσιανοὺς] Aſiani olim dicti fuere Montani hæreſiarchæ ſectatores quidam in Aſiâ, qui in eâ ſententiâ fuerunt, ut putarent nefas eſſe alio tempore quàm Iudæorum more, decimâ quartâ lunâ, Paſcha celebrare. vide pag. 941. lin. 14. De his, ut opinor, intelligendus hic locus. Cæterùm de die & menſe, quorum hic mentio fit, Kalendaria ſiue Faſtos Græcorum conſulendos exiſtimo.

l. 27 & 28. ἀλλὰ πολλῶν προθεσμιῶν &c.] Ex collatione horum verborum cum ijs quæ ſequuntur l. 36. & 37. legendum colligo: ἀλλὰ πολλῶν προθεσμιῶν, ἃς συναγαγόντες πρὸς τὸ μυστήριον τοῦ πάσχα παραλαμβάνουσιν διὰ τὴν &c. l. 43. ἐξέχονται] Addo, τῶν Ἰουδαίων. Ἐξέχονται, i. διακρίνονται. Præterea lin. 41. deſiderari puto, τῶν αἱρετικῶν inter συνήθειαν, & καὶ.

Pag. 941. 3. ἡλιακὸν πρῶτον μῆνα παραλαμβάνουσι] Neſcio an deſit οὐ ante παραλαμβάνουσι.

l. 21. pro τῆς προθεσμίας, malim, τὰς προθεσμίας.

l. 24. μετὰ τοῦτο] Delendum videtur τοῦτο.

l. 31. ἐξεχωρίσαντο] Fort. ἐξορίζουσι, aut ἐξεχωρίσαντο, ab ἐκχωρίζομαι, ſi tale modò verbum legitur, aut neſcio quid præterea. l. 35. ἐκ τῶν ἐνδοξίμων] Fortaſſe pro Ἑβραϊκοῖς χαρακτῆρσι, legendum Ἑλληνικοῖς χαρ. Nam ut quæ proximè ſubijciuntur docent, ante aduentum & paſſionem Chriſti, Scriptura de Hebræo in Græcum ſermonem conuerſa, & Græcis characteribus veluti veſtita, etiam apud Iudæos ipſos in ſummo honore fuerunt.

Pag. 942. 17. εἰς τὸ ἐνεστὼς] Non intelligo.

Pag. 943. 9 & 10. τηρεῖ δὲ γὰρ τούτων τηρουμένων &c.] Delio natatore opus eſt. l. 20. αἴσθησιν] Deeſſe videtur, τῶν χαρίτων. καὶ τὴν τῶν χαρίτων αὐτοῦ αἴσθησιν, &c. i. iure requirebat, ut beneficiorum, quæ in ipſum contuliſſet, ſenſum aliquem haberet.

Hoc pro tempore. Nam non ita ſatisfaciunt mihi coniecturæ meæ tum in hunc locum, tum in alios complures, quin meliora adhuc deſiderem, imò & expectem.

Pag. 944. 24. τῶν οὐρανίων ἀγγέλων] i. bonorum angelorum. Pro ἀκηκόασι δὲ, l. 23. malim, ἀκηκόασι γάρ. Tum lin. 24. poſt ἀγγέλων ſubdiſtinguo, & fine lineæ, pro τὴν ἔρωτιν, lego τὴν ἕνωσιν.

Pag. 945. 16. καὶ ὅτι Κύριος κατέπαυσεν ναῦ &c.] Locus mutilus, nec facile credo ſanabilis, niſi fortè effici poſſit ut ſenſus perficiatur tali aliqua additione: ὅρα πῶς ἐγένετο, vel ὅρα πῶς τὸ τι ἐγένετο.

l. 18. ἐν ἄσω] Deleo hæc, & lego initio lineæ, -γειν, καὶ δεῖξειν αὐτόν. l. 22. 23. & 24. ab αὐτὴ γὰρ ἦν, ad κατεσκεύασεν] Nihil niſi tenebræ.

Pag. 946. 2. τὸ μέγα ὡς ἂν συνερχόμενοι) Locus, ut videtur, imperfectus. l. 14. ὁ δὲ ὁ νόμος) Nihil planè hic video, nihil intelligo. l. 22. ἐν ἄλλῳ) Nec cum his, nec ſine his commodum ſenſum elicio.

Pag. 948. 26. 27. 28. 29. 30. et 31. Ab εἰ δέ τις, ad καταλαμβάνει) His, et reliquis huius pag. ſcrupuloſiſſimis lectionibus, πολλὰ ἐρρῶσθαι φράζω, nec mediocriter gaudeo, quòd tandem è pelago iſto Paſchali, ſyrtibus et ſcopulis infeſtiſſimo, iam penè enauigauerim.

Pag. 949. 12. ὑπάρχειν τὸ σφάλμα ἐργάζονται) i. ut conijcio: faciunt falſum Paſcha celebrari, non 14. ſed 15. lunâ.

Pag. 951. 41. καὶ οὐκ ἐκενώθη) Quid ſi? καὶ οὐχ ἡττήθη, vel οὐκ ἐστενώθη ὑπὸ τῆς ἀληθείας.

Pag. 953. 3. συντεχὰς περὶ τῶν ἀδοκήτων) Vel uncis includenda hæc exiſtimo, vel eorum loco reponenda hæc: κεφάλαιον κεφαλῇ ὡς περὶ τῶν ἀδοκήτων ἀκούοντες τὸ συμβῆναι.

Pag. 957. 4. ἐπιποιεῖται θαῦμα) Fort. pro θαῦμα, legendum θαμά, i, crebrò, frequenter. Nam qui hortatur aliquem ad animoſè et fortiter agendum aliquid, crebrò ſolet dicere, et ſubinde repetere; ὡς ἄνθρωπος ἅψαι τῆς δὲ τῆς πράξεως.

Pag. 975. 2. ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς μὴ ὀργίζετο etc.) Fortaſſe ſic: Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς μὲν ὁ Θεὸς ὠργίζετο ἡμῖν, ἡμεῖς δὲ καὶ οὕτως οὐκ ἀνεσχόμεθα πειθαρχεῖν αὐτῷ, μέσον ἑαυτὸν ἐμβαλὼν ὁ δεσπότης ὁ Χριστὸς τὴν etc.

pag. 978. 40. σῶμα οὐκ ἀνέλαβον) Fort. σῶμα ἀνέλαβον) i. corpus ſurſum euexi ſupra cœlos. Corpus enim Chriſti euectum ſupra cælos indicat eccleſiam, quæ corpus Chriſti eſt myſticum, ipſis cælis eſſe præſtantiorem. Licet etiam legere: σῶμά μου ἀνέλαβον. Porrò lin. 38. deeſſe ſuſpicor, δυνατὸς inter καὶ et τοιαύτην.

pag. 981. 21. τοῖς ὁδοῦ προστάταις) Vel ut Allenus, vel ſic: καὶ καθάπερ γίγας εἰς τὸν σκότον βαδίζων τις, ὑπὸ τοῖς ὁδοῦ προστάταις. ſc. ὁ λόγος, cui δρόμος proximis verbis tribuitur. Aliter: τὸν δρόμον (Καὶ γὰρ καθάπερ γίγας εἰς τὸν σκότον βαδίζων τις, οὕτω καὶ ὁ λόγος τῶν μηνυόντων τοῖς ὁδοῦ προστάταις) Tum lego: καὶ θολερὰν περὶ τὴν διάνοιαν, et extremâ parte lin. 22. addo, πλείους poſt προτίμησι.

l. 24. πιθανώδης) Non omninò diſplicet πιθανός, quia ab editâ lectione non multùm diſcrepat. ſed tamen malim τὸ πίνειν ὅλος χυδαῖος, quia incertus ſum, an αἴνιγμα legatur uſpiam in aliâ ſignificatione.

pag. 982. 44. ἔστι καὶ τάχα, uſque ad πάσχειν pag. ſeq. lin. 1.) Locus obſcurus, ut mihi videtur, & emendatu perquàm difficilis.

pag. 983. 12. 13. et 14. ab καὶ ἐγκαλεῖσθαι ad κατασκευάζειν) primùm deleo plenam diſtinctionem poſt μαρτυρῆται, & tum lego: καὶ οἱ ἐγκαλεῖσθαι Χριστὸν ἀπεκδύοντες, ἐξ οὐρανῶν ὁρῶσι δωρεὰς, καὶ ἀναπεμπόμενοι οἱ τὸν νόμον στοιχίζοντες, τῶν ἱερατικῶν θυσιασμάτων &c.

l. 17 & 18. ὁ γὰρ τότε Μωϋσέα &c.) Legendum videtur: ὁ γὰρ τότε Μωϋσέα διδάσκων τοῖς εἰς Ἑβραϊκὴν νομοθεσίαν ὑπηρετεῖν, αὐτὸς δεῖ καὶ κινήσαι ταῦτα εἰς τὴν &c. Meliora non habeo. l. 26. τὰ σώματα) Lego, γλώττας, εἰς τὰ σώματα καὶ τὴν ἰδέας, &c. l. 36. ἀφῆκα) Deeſt aliquid.

l. 41. τοὺς παρόντας ἀποφθέγγεσθαι) Fort. τοὺς παρόντας ἀποφθεγγόμενος ἐξέπληττεν. l. 44. ἄχειρον) Fort. ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ.

pag. 986. 8. ἠρξαμένους) Non diſplicet ἠρξαμένους. Sed eos qui ſic inceperunt, ſc. colere illum: θεραπεύειν αὐτόν.

pag. 987. 31. κακίαν) Ego accipio κακίαν in notâ et verſutâ malitiæ ſignificatione, et refero non ad Chriſtum (abſit) ſed ad hæreticum, ut ordo ſit: οὐ διὰ τὴν κακίαν ἀποδίδωσι δόξαι etc. i. Tu, quâ es malitiâ, & perverſitate, etc.

pag. 988. 38. καὶ ἵνα ὅμως εἴπῃ) Neſcio an legendum ſit: καὶ ἵνα μὴ ἀμφιβάλλῃς ὅτι εἶπε· Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεός, καὶ οὐκ ᾔδειμεν· ἀλλὰ Θεοῦ τοῦ Ἰσραὴλ πάντων σωτῆρος ὄντος etc. Al. καὶ ἵνα γνῷς ὅτι εἰπεῖν· Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεός, καὶ οὐκ ᾔδειμεν, Θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ πάντων σωτῆρα αἰνίττεται, ἄλλα etc.

pag. 991. 37. et 38. καὶ ὅλας τῆς προσφορᾶς τῆς [illegible]) Hæreo.

pag. 996. 16. καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ ταύτην, καὶ παρεῖναι τὴν Συχέμ,) Hic etiam hæreo.

NOTÆ IN TOMVM

Sextum.

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ] Doctiſſimi Hœſchelij editionem duobus ſubnixam codicibus manuſcriptis (præter treis vulgatos) Palatino ſc. & Auguſtano, emendauimus aliquot in locis ex duobus alijs ſcriptis Oxonienſibus, vno in Biblioth. Collegij Corporis Chriſti, altero in Biblioth. Collegij Noui: quorum in poſteriori titulus eſt, περὶ τοῦ ἐγκλήματος ἐπὶ τῷ διαφυγεῖν τῆς ἱερωσύνης &c. in vulgatis, Ἰωάννου Χρυσοστόμου, ὅτι πολλὰ μετ' ἀξιώματος ἀσχολεῖν ὑπόκρισιν &c. Indicem τῶν κεφαλαίων in Auguſtana editione repræſentatũ, aliumq; planè diuerſum noſtrorum manuſcriptorum, neutrum bono iudicio collectum, in hac editione negleximus.

PAg. 1. lin. 22. γεγονέναι] *Amicus meus doctiſſ. Rich. Montacutius addit* ἑαυτῷ *poſt* γεγονέναι: *ſed ſine libris: & non eſt neceſſe.* *l.* 31. ὅτι γὰρ ἐπὶ πατρίδος μεγίστης] *Non rectè, vt opinor, ex hoc loco colligit Card. Baronius Baſilium hunc fuiſſe Antiochenum, vt nec ex verbis ſequentibus,* ἐπειδὴ τὸ εὐτελέστερον ζῆν ἢ πενίᾳ, *eundem fuiſſe facultatibus pauperem, cùm contrà potiùs affirmet Chryſoſtomus facultatibus æqualem fuiſſe ſibi, quem conſtat prædiuitibus ortum parentibus.*

Pag. 3. 1. μὴ δὴ] *Doctiſſ. Allenus mauult* μηδέ. *l.* 3. φροντίζειν] *Doctiſſ. Montacutius ex lectione marginis & textus vnam facit peringenioſè.* καὶ τῶν πραγμάτων ἀναγκάζω φροντίσαι τῶν σῶν, καὶ προστῆναι τῶν ἐμῶν.

Pag. 4. 16. βασίλειον] *Aſſentior planè Cardinali Baronio, alium eſſe hunc Baſilium, tam à Cæſarienſi, quàm à Seleucienſi, vtrinſq; ætati interiectum medium: quamuis vtraq; opinio non ſpernendos habeat patronos.*

Pag. 7. 20. ἐπιστέλλων] *Montacutius ex vtraq; lectione vnam facit ſic:* ὁ Γαλάτης ἀπειλῶν, ἐπιστείλας ὅτι. *l.* 35. καὶ πολλάκις ἀπαιτοῦσι δίον] *Huic loco rectè eſt, quod ſexcentis ex Chryſoſtomo locis confirmari poteſt, vbi poſt* δίον *ſequitur in redditione ſententiæ* ὁ δὲ, *&* ὁ δὲ καὶ: *id quod aliàs à me obſeruatum memini.*

Pag. 8. 17. *Doctiſſimus Montacutius poſt* ἀποδεῖξαι *collocat* ἡμῖν, *tranſlatum ex lin. ſequente.*
l. 22. *pro* ἐκεῖνον *idem legit* ἐκεῖνο.

Pag. 9. 34. ἅπαντας] *Suſpectum hoc loco, & puto delendum. Interpres pro eo videtur legiſſe* ἀρρωστοῦντας. *l.* 36. ἀλλ' ἡ ἐξουσία] *Montac. rectè,* ἀλλ' ἐκεῖ ἡ ἐξουσία: *& ſic Interpres.*

Pag. 10. 41. ἀνακύψωσι] *Montacutius mauult* ἀνακύψωσιν.

Pag. 11. 5. καὶ φιλῶ] *Montac. magis probat* Ναὶ φιλῶ. *l.* 17. παίζων λέγεις ταῦτα, φησὶν, ἢ σπουδάζων; *legit ingenioſiſſ. Mont.* *l.* 24. ἐπιτρέψαι] *In vno ex noſtris manuſcriptis,* μὴ ὅτι καὶ πᾶσαν τὴν ὑπὲρ τούτων ἐπιτρέψαι βουλὴν, *ſenſu huic loco non inepto. Sed à recepta lectione non diſcedendum. Eodem enim planè modo loquitur p.* 14. 16. μὴ ὅτι καὶ πολλὰ *&c. ſenſus eſt,* quantò magis cùm totam de hac re deliberationem tibi permiſerim?

Pag. 13. 27. ψηφίσασθαι τοῖς κατηγόροις τῶν μάλιστα ἠδικηκότων ἂν εἶναι] *Hæc verba,* ψηφίσασθαι τοῖς κατηγόροις *abſunt à quibuſdam codicibus Mſs. ſed iis retentis (& quidem in pluribus retinentur manu exaratis & omnibus quod ſciam excuſis) A. Douneus hunc ſenſum elicit:* Vt fatear eſſe verum, quod arguunt accuſatores, in maxima ſim culpa (*vel,* iniuſtiſſimus ſim) *ante verbum* ψηφίσασθαι *ſubaudiendo* ὥστε, vel potiùs, vt ego puto, ὡς, quæ ellipſis, ante εἰπεῖν, φάναι, & eorum ſynonyma ſatis vſitata, ante ψηφίσασθαι, *dura nimis. Nã quin* ψηφίσασθαι τοῖς κατηγόροις *ſit idem quod* ψῆφον τίθεσθαι τοῖς κατηγόροις *apud Platonem* 2. *Legum ad finem, hoc eſt,* ſententiam ferre pro accuſatoribus, *dubium non eſt. Iſaacus Caſaubonus ex coniectura ſic locum ſuo iudicio vitioſum minima mutatione refingi poſſe putat:* ἐπὶ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ, δεῖ ψηφίσασθαι τοῖς κατηγόροις, ὡς ἐμὲ τῶν μάλιστα ἠδικηκότων ἂν εἶναι.

Pag. 15. 29. ταύτην τολμῶσι τιμᾶν] *ſc. vt ſacerdotium præ ſuperbia deſpiciant.* *l.* 31. ταγμάτων] *al.* πραγμάτων. *quam lectionem probat doctiſſ. Allenus.*

Pag. 17. 7. τὸ τῶν ἱερέων] *Mont. ex coniectura addit* ἀξίωμα. *l.* 32. ἀπονοίας κελεύων) *Doctiſſ. Montacutius, qui nihil ingenio lectoris relinquit explendum,*

dum, addis ex coniectura, ταύτην τὴν τιμὴν διαφεύγοντας;

Pag. 22. 1. ὁρᾷν] *Montac. magis placet* ἐφορᾷν. *l.* 42. προσχωροῦν] *Vel legendum,* προσχωροῦντα, *aut* προσχωρεῖν, *vel vt eſt in vno è noſtris Mss.* ἐκεῖνο *pro* ἐκείνη τὰ πράγματα.

Pag. 29. 4. τῶν ἀγαθῶν] *Mont. addit* τινός.

Pag. 30. 38. βασιλεύοντος] *Hoc eſt,* βασιλέα χειροτονοῦντος, *actiuè. ſic Patres loquuti ſunt, Nazianzenus, alij, & ſic Septuaginta.*

Pag. 34. 24. αὐτῷ] *Hoc eſt,* τῆς ἡμετέρας σαρκός: *ad ſenſum,* ἡμετέρου σώματος, *non ad verba.* *l.* 36. ἑτέρῳ] *fort.* ἑτέρου.

Pag. 37. 28. οὗτοι] *Id eſt ij, quorum in ſuperioribus ſepius meminit, qui Paulinam* ἀμάθειαν *ſuæ inertiæ prætexebant.* *l.* 36. ἀπαγγελίας] vide notas Boiſij.

Pag. 41. 25. ἐκκλίνειν] *Corruptum.*

Pag. 43. 36. προθυμίας] *Mont. more ſuo ex lectione textus & marginis vnam faciens, ita legit:* μακροθυμοῦντες μετὰ προθυμίας ἀκούσονται.

Pag. 45. 37. ἐπανορθοῦμεν, ὅσον οὐ μικρὸν] *Mont. ita legit,* ἐπανορθοῦμεν· ἔστι δὲ οὐ μικρὸν *&c. & quidem ita ſyntaxis erit expeditior.*

Pag. 48. 37. μᾶλλον] *ſc. optârim.*

Pag. 52. 31. πρὸς αὐτὴν] *Doctiſſ. Mont. addit ex coniectura,* ἐρωτικόν.

Hom. 8. In hac editione errore neſcio quo tranſpoſitæ ſunt iſtæ duæ πρὸς Θεόδωρον ἐκπεσόντα orationes, & quæ prior eſſe debuit, poſteriore loco collocatur, & quæ poſterior, priore, correctore noſtro auctoritatē, vt puto, ſequuto editionis Moguntinæ τῶν ἀπανθισμάτων, vbi ſic citantur. Porrò huius orationis, quæ in noſtra editione octaua eſt, meminit magnificis cum præconijs Sozomenus lib. 8 cap. 2. cuius verba à me quà à codd. Mſſ. quà à coniecturis emēdatiora facta viſum eſt adſcribere. Οὐ μόνος δὲ (Chryſoſtomus) παρὰ τούτοις (Carterio & Diodoro) ἐφοίτα· ἔπεισε δὲ τῆς αὐτοῦ (al. αὐτῆς) γνώμης εἶναι ἑταίρους αὐτῷ γενομένους ἐκ τῆς Λιβανίου διατριβῆς, Θεόδωρόν τινα, καὶ Μάξιμον. ὧν ὁ μὲν (Maximus) ὕστερον ἐπίσκοπος ἐγένετο Σελευκείας τῆς Ισαύρων, Μόψου δὲ ἑστίας τῆς Κιλικίας Θεόδωρος· [πρὸς ὃν πεσόντα γράφει ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐπιστολὴν δευτέραν.] ὃς ἦν καὶ τῶν ἱερῶν βίβλων, καὶ τῆς ἄλλης παιδείας, ῥήτορά τε, καὶ φιλοσόφων ἱκανὸς (f. ἱκανῶς) ἐπιστήμων. ἀλλ᾽ οὗτος μὲν (Theodorus) ἡνίκα τὴν ἀρχὴν ἐνέτυχε τοῖς θείοις νόμοις, καὶ ἱεροῖς ἀνδράσιν ὡμίλησεν, ἐπῄνεσε ταύτην τὴν ἀγωγὴν, καὶ κατέγνω τῶν ἀστικῶν· οὐ διήρκεσε δὲ τὴν αὐτὴν προθυμίαν ἔχων. μεταμεληθεὶς δὲ πρὸς τὸν πρότερον βίον εἵλκετο. οἷα δὲ εἰκὸς, ἐναντίοις λόγοις κοσμήσας τὸ σπουδαζόμενον ἐκ παλαιῶν ὑποδειγμάτων (ἦν γὰρ πολυΐστωρ) εἰς τὴν πόλιν ἐπανῆλθεν, ἄμεινον ὡς ἐνόμισε τοῦτο κρίνας οὗπερ ἐπεθύμει τυχεῖν. μαθὼν δὲ Ιωάννης (Chryſoſtomus) ἐν πράγμασιν αὐτὸν εἶναι, καὶ περὶ γάμον σπουδάζειν. θειοτέραν ἢ κατὰ νοῦν ἀνθρώπου φράσει καὶ νοήματι συντάξας ἐπιστολὴν (ſic enim 8 hanc orationem appellat, quæ in noſtris Mſſ. λόγου titulum habet) πρὸς αὐτὸν διεπέμψατο. ὁ δὲ ταύτῃ ἐντυχὼν, μετεμελήθη, αὖθίς τε τὴν οὐσίαν καταλιπὼν, ἀπειπών τε τῷ γάμῳ, ταῖς Ιωάννου συμβουλαῖς ἐσώζετο, καὶ πρὸς τὸν φιλόσοφον ἐπανῆλθε βίον. vide p. 121. vol. 8. ex vaticana bibliotheca depromptum Θεοδώρου ἐκπεπτωκότος ἀντίγραμμα περὶ Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, quod tamen ἀντίγραμμα (ſi legitimum eſt, & non ſpurium) planè diuerſum eſt à paulò ſupra à Sozomeno memorata oratione, quam videtur Theodorus à Chryſoſtomo minimè prouocatus, vel ante reditum, vel in ipſo reditu ab Eremo in ſui excuſationem adornâſſe. Vtcumq;, certum eſt ipſum poſtea factum epiſcopum, neq; in fide orthodoxa perſtitiſſe. Poſtremò ex ipſo Chryſoſtomo p. 58. 36. obſeruatu dignum, Theodorū, cum nondū annū ætatis ſuæ viceſimū attigiſſet, ἐκπεπτωκέναι.

Pag. 60. 39. καὶ ἀλύων] *Corruptum, vt puto. quid ſi pro* καὶ ἀλύων *legas* ἀκούοντος, *vel* ὡς ἀκούων?
l. 41. ἱερατικὸν ἅγιον] *Videtur legendum,* τὸ ἱερατικὸν ἅγιον *(i. virgam Aaronis, per quam dignitas ſacerdotalis vindicata eſt)* καὶ τὸ μάννα, *vt ſignificetur arcam fœderis hæc omnia habuiſſe.*

Pag. 61. 1. ἑαυτῷ] *Fort.* ἐν ἑαυτῷ. *l.* 24. αὐτῷ] *Quid ſi* αὐτό.

Pag. 63. 35. μαναὰ σπεῖσαι καὶ θεῖον] *Daniel* 2. 46. *pro* θεῖον *legitur in noſtris biblijs* εὐωδίαν.

Pag. 68. 9. ἐπίγαγε]

Pag. 70. 11. καὶ γὰρ ὅταν] *Sententia pendet imperfecta, niſi, inducto* καὶ γὰρ, *ita iungas cum præcedentibus* αἰδέσει ψυχαῖς, ὅταν ἀγνοήσωσι.

pag. 73. 10. ἐπὶ τύπων] *Hæc verba importunè huc ex l. 8. & 9. proximè præcedentibus traducta, eradenda cenſeo.*

pag. 74. 14. γραφαῖς] *f.* ζωγραφαῖς.

pag. 75. 17. Ερμιόνης] *Mulierem, vt opinor, notat, cuius amore ductus eremum deſeruerat Theodorus, & ad nuptias fortaſſe animum adiecerat. vide Sozom. loco paulo ſuprà citato.*

pag. 76. 3. μὴ δὲ] *probo magis* μὴ δή.

Pag. 76. 37. κάλαμος] *Alter Ms. ſic:* καλάμοις δὲ οὐχὶ ἀνθέων αὔξει, καὶ πάλιν παρεπλέξατο πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἄδηλον ὅτι αὔξει, καὶ ἀπεδύσατο, καὶ οὕτως αὐτὸν κατεπάλαισεν, ὡς δυνηθῆναι καὶ τὴν δευτέραν προσῆναι *&c.*

Pag. 77. 41. τούτου] *puto legendum* τοῦτο.

Pag. 78. 16. ἐπηγγείλατο] *Malim* ἐπηγγείλαντο. *ſc. filij Iſrael, vel* ἐπηγγείλατο. *ſc.* ὁ λαὸς Ισραήλ.

Pag. 80. 9. ταῖς ἐν τοῖς μουσείοις διατριβαῖς] *Et pag.* 58. 43. ἡνίκα σοι πολλὰ παρῄνουν εἰς μουσεῖα φοιτῶντι. *Loca fuerunt Antiochiæ ita cognominata, voluptatibus & fortè laſciviæ dicata, vt ex horum locorum collatione patet.*

pag 81. 6. ἐπιθυμιῶν] *Fort.* ἐπιθυμεῖ.

Pag. 82. 11. τούτῳ] *Vide num* τοῦτο.

Pag 83. 33. οὐ τοσοῦτον] *Floril. & Ms. Pariſ. omittunt* οὐ, *fortaſſe meliùs, vt ſignificet* malefacta, cùm ijs bona præponderant, cœlo quidem nequaquā, at primo tamen loco excludere. *H.* *l.* 40. τοσοῦτον] *Lege,* τοσούτου.

Hom. 7 Hanc orationem, ſeu potiùs epiſtolam (vt tam ex principio licet videre, quàm ex fine) ex Ms. Palatino deſcriptam, emendauimus ex alio Ms. in bibliotheca Bauarica: ex quibus etiam & illa altera, Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, ſumpta eſt & caſtigata.

Pag. 56. 16. ἅμα τῷ ἀποστῆναι] *Non videtur huic loco*

loco quadrare ἀποςλῦναι. *l.* 40. τ̃ παῤῥησίας] *Vide notas Boisij.*

Pag. 58. 27. τὸν πάντα αὐτῷ ἀνδρῶν] *Vide notas Boisij.*

Pag. 60. 1. εἰ βέλοιτο] *Hoc loco aliquammulta ſunt apud Interpretem col.* 864. *vol.* 5. *edit. Pariſ.* 1588. *quæ in nullo codicum noſtrorum Mſſ. reperiuntur. fides penes ipſum eſto. nam hæc noſtra integra videntur.*

Haſce ad Stagirium orationes tres damus, Lector, è Bibliotheca Palatina deſcriptas, & ex Bauarica caſtigatas.

Pag. 87. 33. τὸ τέως αὐθόρμητον ἀποφλῦναι τῆς ἀποφάσεως] *Fortaſſis quòd non ſtatim & eo ipſe die moreretur. Nam* ἀπόφασις *erat*, ἡ δ' αὖ ἡμέρᾳ *&c.*

Pag. 89. 5. κόλαζεται τὸν πεπλημμεληκότα] *Hoc eſt*, ἐτιμωρήσατο τὸν πεπλημμεληκότα.

Pag. 90. 13. εἰ δὲ λέγοι τις] *Ab hinc vſq; ad orationis finem correximus ex Ms. Archiepiſcopi Philadelphiæ Venetijs: & collectæ inde varietates literâ p. in ſequentibus ſignantur.*

l. 14. *poſt* ἠφάνισε *p. addit*, ἀκεῖνο αὖ εἴποιμι ὅτι. *rectè.* *l.* 17. ἀνδραςοῖς] *Melius p.* ἀνδραποῖς. *l.* 20. ἡμᾶς] *p.* ἡμῶν. *Ib.* τὸ κρατεῖν] *Malo* τὸ κρατεῖν, *poſito poſt* νικᾶν *commate.* *l.* 27. δικαίως] *p.* δικαίως. *l.* 35. παρ' αὐτοῦ] *p.* ἀπ' αὐτοῦ.

Pag. 91. 9. κ) τῆς τοῦ Θεοῦ] *p.* μᾶλλον δὲ τῆς. *l.* 19. *p.* ὁ Πέτρος δὲ πάλιν ἀλλαχοῦ λέγει· Νήψατε, γρηγορ.

Pag. 92. 7. *p.* ὁ μὲν γὰρ Κάϊν ἤδη τῆς τ. α. δ. ἀκπεσὼν λοιπὸν. *l.* 9. περιγαλλόμενοι] *p. melius* περιγενόμενοι. *l.* 12. ζωοποιῶν ἔλαβεν] *p.* αἰνιττόμενος ὁ λέγει· φθόνῳ δὲ διαβόλου θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν· ὥστε θάνατον ὁ Θεὸς ὐκ. *melius.* *Ibid.* ζώντων] *p.* ἀνθρώπων. *l.* 15. *p.* ἡμεῖς αὐτοὶ καθ' ἑαυτ. *l.* 20. ἀφανισθείσης] *p.* ἐξαρθείσης ἐκ μέσου κ) ἀφανισθείσης μζ. *l.* 29. *poſt* κατίδῃ ποτὲ, *p. hæc addit* : τί λέγεις; εἰ ἤθελεν, ὐκ ἂν παρεδέξατο. ὐκ ἂν ἤκουσε· νῦν δὲ ἀκόντας δικαίως κολάζεται. αὖ τοίνυν ἀμαρτὸν μὴ δίκίω τῆς παρακοῆς ἔδωκε, πότε τῆς ἀπονοίας ὁποίας ἀπίστει; ὁ γὰρ. *l.* 36. ἡ γραφὴ παρεδήλ.] *p.* ἀπὸ τῆς γραφῆς ἔδει μαθεῖν. ἄκυε γὰρ τί φησι· κ) οἶδεν. *l.* 40. γὰρ] γοῦν *p.*

Pag. 93. 4 ἀπὸ τῆς αὐξήσεως] *p.* ὐκ ἂν ἀπὸ τῆς αὐξήσεως ταύτης ἐπὶ τὸ χεῖρον περιήχθη; πῶς τί τις δ. *l.* 5. ὅτι] *p.* κ) γὰρ πρός. *l.* 12. *poſt* ῥήματι; *p. addit* ἐγὼ δὲ κ) τοιοῦτον ςοχαζόμενος ἀπὸ τοῦ τέλους ὁρῶ, ὅτι εἰ κ) μὴ δόξαιμι. *l.* 27. *poſt* -βολῆς *p. addit* ἀποχρῶσα. *l.* 32. κατασφάξας] *p.* δὶς. *l.* 36. διὰ ταῦτα κ) αὐτός φησι] *Pro his p. habet* ταύτην τὴν ἀγαθότητα κ) αὐτὸς ὁ Χριςὸς παριςῶν διὰ τοῦ προφήτου φησί.

Pag. 94. 9. ἢ γὰρ ἡ σωτῆρος] *p.* Θεοῦ γὰρ ὥσπερ ἡ σωτῆρος ἄπειρος, ὕτω κ) ἡ φιλανθρωπία. εἰ δὲ. *l.* 31. ἔχει σπουδῇ] *p.* ἕξει πρόνοιαν. κ) ὅτι ἐν πλείονι ἔχει δείκνυσιν ὅταν λέγῃ· Ὑμῶν. *l.* 36. ἀπηγγείλατο δὲ] *p.* εἰπὲ γάρ μοι· ἀπηγγείλατο τοῖς. — *Ib.* αἰώνιον ἐκτελὲς ἀλιπές] *p.* αἰώνιον; εὔδηλον ὅτι. ὐκοῦν ἐπεὶ καταλείπεις κ) σὺ πάντα, κ. δ. τί κωλύει ὐδὲν ἔδει λοιπὸν θαῤῥεῖν ὑπὲρ τ. υ. τί γὰρ κ) κωλύσει; ὁ κατεχ.

Pag. 95. 8. *p.* δυναμένους ἔργον ἐςί. *l.* 10. *p.* Παῦλος κ) θαυμάσιος ὕτω διέξεισι λέγων. *l.* 15. *p.* ἀπήγειραν. *l.* 23. ἀπελθόντων] *p.* ἀπιόντων.

l. 43. *poſt* Χριςὸς *addit p.* ὅταν περὶ τοῦ μαθητὰς διαλέγεται πρὸς τὸν χαιρὸν τῦ πάθους. ἄκυε δὲ κ) τί φησι.

Pag. 96. 4. μαχόμενος] *p.* ἀγχόμενος. *l.* 11. κ) πάλιν ἀλλαχοῦ λέγει] *Melius p.* κ) ὁ Σολομὼν ἀλλαχοῦ σαφῶς τοῦτο φθεγγόμενος. *l.* 20. *poſt* ἐπιτυγχάνειν *addit p.* κ) μάλα εἰκότως. *l.* 37. ταῖς αὐταῖς νόσοις] *Melius p.* τὰς αὐτὰς νόσους.

Pag. 97. 3. ὅρμισμα ἀσφαλὲς] *p.* ἀσφάλεια. *Ibid.* μηκέτι ἀκόντας ὀκνοῦσιν] *p.* μήτε ἀκόντας, μήτε ἄκοντας ὀκνοῦσιν. *l.* 4. *p.* κ) γὰρ κ) τίς. *l.* 22. συμφέρουσι) *p.* συμφέρειν. *l.* 25. *p.* τὸν δὲ Θεὸν, εἰπέ μοι, τὸν πῶς. *l.* 41. κ) εἰς ἑαυτὸ) *Lege vt in margine, vel pro* κ) *legendum* ἀλλά.

Pag. 98. 1. *p.* τοσαύτας κακῶς ὁ μακάρ. *l.* 14. *p.* κ) ὕτος, καθάπερ ἔφθην εἰπὼν, κ) ἐξέ. *l.* 18. τὸ βιβλίον ἔλεγε) *Dele cum p.* τὸ ἔλεγε, *& pone lin.* 20. *poſt* ὁδὸν αὐτοῦ. *l.* 23. ἐκεῖνος; ἀλλ')*p.* ἐκεῖνος ἐθαύμασε. τί λέγεις; ὐδὲ ἀποκρίνεται. *l.* 29. *poſt* ἐκεῖνον *addit p.* κ) ζητεῖν μαθεῖν.

Pag. 99. 17. τοῦ Λουκίου) *Lege cum p.* τῶν Λουκίων: *& cum eodem lineâ ſequente lege* ὠνόμαςαι.

l. 19. *Lege* ὁ λόγος, ἀλλ' αὐτοῦ. *l.* 30. εἰ δ' τιν.) *p.* πρὸς τὴν τιν. *l.* 23. τοιαῦτα) *p.* τοσαῦτα. *l.* 33. *p.* περιςτρέφων πάλιν. ὅτι. *l.* 35. *p.* γίνεται τοῦτο μὴ θαυμάζης. ὕτω γὰρ τῶν. *l.* 41. ἐπ' ἐρημίας) *p.* εἰς ἐρημίαν. *Dele verò comma poſt* ἀπολαύοντες, *& pone poſt* ἐρημίας.

Pag. 100. 5. *p.* κ) πολλὰ τύπων. *l.* 10 φθέγγεσθαι τῶν πονηρῶν) *Locum hunc p. aliter legit*, οἶδεν ὕτω κ) τὸ Θεῷ ὐ πάντων τῶν μοχθηρῶν χρεία πρὸς κόλασιν, ὅταν ἡμᾶς σωφρονίσαι βούληται, ἀλλ. *l.* 26. *p.* βίον, ἐπ' ἐκείνων. *l.* 30. ἐγκαλυπτόμενος) *p.* ἀποκρυπτόμενος. *l.* 35. *p.* ὑπὸ τοῦ ὄντως βασιλεύοντος ὀρθῶς. *l.* 42. *p.* συγχωρηθεὶς, ἵνα κ) μετανοῆσαι μαθὼν ἀπὸ τῶν πραγμάτων, κ). *Melius.*

Pag. 101. 8. *p.* παρεχομένοις. *l.* 13. οἴκαδε ἀπαγομένων ἐκεῖ.

Pag. 102. 14. διὰ τῆς ῥᾳθυμίας. *p.* *l.* 15. κ) λόγος *in fine lineæ abeſt à p. vt &* διαλύονται *in fine ſententiæ, vtrumq; rectè.* *l.* 18. τοσαῦτα) *p.* αὐτοῖς.

Pag. 105. 34. κακὰ) *Lege* κακόν.

Pag. 106. 3. κ) ἄδειν κ) ἡδῦναι τὸ γεγονὸς) *Illud* κ) ἄδειν *omnino expungendum. H.*

Pag. 110. 4. τῶν ἐκ τῆς ἐξωτέρας χώρας ἀφικομένων συγγενόμενός τινι) *Interpres* : Vnum ex his, qui ex citeriori prouinciâ aduenerunt nacti, *ad ſenſum peraccommodè: ſed verba non quadrant huic ſenſui, niſi ſi alios ſecutus eſt codices meliores, fortaſſe, ſi tamen vera eſt hæc lectio, per* ἐξωτέραν (*vel* ἐξωτέρω) χώραν *intelligit Antiochiam, quæ reſpectu Paleſtinæ vlterior eſt ijs qui è Perſide veniunt.*

Pag. 113. 9. τοῦ παιδὸς) *Num Iſmael?* *l.* 12. ἀπὸ τῆς ἀξίας) *Interp.* Ex ea indignitate : *rectè omnino, ſi verba addicerent. fortaſſe legerat* ἀπαξίας, *quod indignitatem ſignificare quidam ſcribunt, ſed vt puto ſine exemplo, niſi hoc, quod exemplis tueri non poſſumus, inter exempla erit.*

Pag. 120. 20. ὅταν ἀπαιτῇς, κ) ὅταν ἀπαιτοῦσι σὺ νῦν) *Corruptum eſt illud* ἀπαιτοῦσι, *pro quo reponendum erat verbum aliquod euſdem cum* ἀπαιτῇς *ſignificationis. H.*

pag. 121. 26. αὐξῆναι) *Interp. videtur legiſſe* αὐξηθῆναι.

Pag. 123. 9. εἴ ποτε συμβαίη] vide Boiſium.

Pag. 124. 37. ἐπειδὴ γὰρ μετὰ τὸ τὴν καταπαύσαντες ἀνελεῖν ἐπιχείρησιν &c.) *l. 41. poſt ἀκμάζοντος dele cõma. ſenſus enim eſt, vt opinor, cùm nondum præteriiſſet tempus τῆς ἀκμῆς τοῦ πάθους: vel non intelligo, quorſum illud, οὐδέπω παρελθόντος χρόνου.*

Pag. 127. 1. πλέοντας ἐν πολέμοις] *Fort.* πνέοντας.

Pag. 129. 16. *Fort. legendum* εἰς τὸν ὀδυνηρὸν βίον, *ita tamen vt aliud quæram melius vtroque.* *l. 20.* σπουδάζοντων.]

Pag. 131. 24. ἐμπεσόντες] *Vel* ἐμπεσόντας *lege, vel eſt ſolœcophanes, aut ſententia pendet imperfecta.*

Pag. 133. 1. περὶ μικροῦ]

Pag. 134. 43. οἰκούντων ἀῤῥώστως ἔχοντες] *Puto legendum* οἰκούντων οἱ ἀῤῥώστως ἔχοντες.

pag. 137. 5. ὅπως] *Malim* ὡς. *l.* 28. ἀποδεξαμένων] *Quid ſi* ἐπιδειξαμένων?

Hom. 12. 13. 14. 15. 16. Hanc orationem & quatuor ſequenteis ex fide duorum codicum Mss. edimus, Bauarici, & alterius, quem nobis vtendũ Venetiis dedit Reuerendiſſ. Philadelphiæ Archiepiſcopus Gabriel. Has omneis agnoſcit Catalogus Auguſtanus: εὐκόπως. οὐδὲν γὰρ τούτων γνησιώτερον. Scriptas eſſe Antiochiæ, vel dum in eremo eſſet, ex verbis ipſius liquet. Interpres, vt hoc obiter moneam, in duabus prioribus vertendis magna eſt vſus libertate: quo fit vt veterum putem magis, quàm recentiorum aliquem extitiſſe.

pag. 138. 35. ἐρχομένων] *Fort. aptius* ἑρπομένων: *ſed nihil muto ſine libris.* τὸ χαμαὶ ἔρχεσθαι *ſexcenties apud Chryſoſt.*

pag. 139. 43. εὐχερῶς.)

pag. 140. 16. καὶ *videtur expungendum.*

pag. 147. 9. βασιλεία] *Malo* βασίλεια.

pag. 151. 8. ὡς τοῦ παραδείγματος αὐτὸ τοῦτο &c.) *Ambo codices in hac lectione quamuis duriuſcula conſentiunt: neque plenè ſatisfacit coniectura ad marginem. legendum fortaſſe,* ὡς τὸ παράδειγμα αὐτὸν τοῦτο συνεχῶς περιφέροντα τῇ ψυχῇ, εἰς ὀλιγωρίαν ἐμπεσεῖν;

pag. 153. 4. τὴν προειρημένην] *ſc.* ἀναισθησίαν.

Pag. 154. 35. καὶ γὰρ οἷς ἂν γνησίως] *Sumpta ex præcedente oratione, vſque ad* ἀλλοτριώσεως *lin.* 44.

pag. 155. 7. μηδεὶς εἶχε] *Fort.* μηδεμίαν μηδεὶς (*vel* τι) εἶχε.

pag. 156. 35. ἀπᾴδοντες] *Libri conſentiunt: ſed rectius fortaſſe* ἀπονοοῦντες.

pag. 160. 38. ἀνηλώτους ζωῆς] *Fort.* ἐκ ἀνάλωτον ζωὴν, *ſi tamen vllum eſt tale verbum in vſu ab* ἀναλίσκω. *neque enim* ἀνάλωτον *alio ſenſu legere memini, niſi vt priuatiuum ab* ἁλίσκω: *hanc tamen lectionem ſecutus videtur Interpres,* effecti cibus inextricabilibus & immortalibus flammis. *Vide notas Boiſii, & in iis, locum ex Baſilio Magno.*

Pag. 162. 26. ἀποπνίγεσθαι γὰρ] *ſc.* φησίν.

Pag. 163. 2. τοσοῦτον] *ſc.* αἰσχυνόμενος. *Aliquid enim deeſſe videtur explendæ ſententiæ.*

Pag. 164. 14. ἐπεὶ ὅπη] *Interp.* Nempe quòd: *atque ita* ἐπεὶ *abundabit: (ſenſus etiam conſtabit, deleto* ὅπη, *& retento* ἐπεὶ, *vt infrà lin.* 41. *vel ſi vtrumque retinemus, deerit* δείξομεν, *aut* παντὶ τῷ δῆλον, *aut tale aliquid poſt* παῤῥησίᾳ *in fine ſententiæ.*

Pag. 168. 23. *Pro* αὐτὴν *&* αὐτῇ *videtur legendum,* αὐτὰς *&* αὐταῖς, *numero plurali.*

Pag. 171. 18. τότε κατηγορεῖν, τότε διαβάλλειν] *Infinitiui pro imperatiuis,* κατηγορείτωσαν *&* διαβαλλέτωσαν: *vel ſubintelligendum* χρὴ, *alioquin ſyntaxis claudicabit.*

Pag. 172. 10. ζωνεπλάσαμεν] *Interp.* armauimus, ζωσάμεθα, *aliam fortè à noſtris codicibus lectionem ſecutus, vel pro ſolita ſua in vertendo libertate.* *l.* 24. καὶ μὴ μόνον πενίας τῆς ἐσχάτης &c.] *Melius fluet ſententia, ſi ita legas:* καὶ μὴ μόνον πενίαν τὴν ἐσχάτην, ἀλλὰ καὶ θάνατον τὸν ἐλεεινὸν καὶ ἀπώλειαν δέος μὴ τῇ τοῦ &c. *lectionem enim codicum noſtrorum non concoquo.*

Pag. 178. 7. ὑπολάβοι λεγόντων ἡμῶν] *pro* ὑπολάβοι λέγειν ἡμᾶς, *nouè dictum videtur.*

Pag. 180. 34. τότε] *Libentiùs legerim* νῦν.

Pag. 182. 32. αὕτη ἡ ἡδονὴ] *Elliptica locutio. Videtur enim deeſſe,* ἐκ τούτων δῆλον, *aut tale aliquid.*

Pag. 192. 6. τοσούτοις ἀπέχεσθαι] *Vſitatius cum genitiuo.*

Pag. 194. 34. καχλάζειν] καχλάζειν *Heſychio* βράττειν, ebullire aquæ feruentis in morem.

pag. 195. 33. οἱ μετρίως ζῶντες, ἢ οἱ κενοὶ &c.] *Hoc dicendi* σχῆμα *cùm vndecies hic repetatur, in membro 1. 4. 5. 10. melior pars priore loco ſtat, deterior poſteriore: in 2. 3. 6. 7. 8. 9. & 11. contrà. nimirùm ſic ſolet ſæpè Iohannes noſter* τεταραγμένως *loqui. Vide ad finem vlt. Hom. in epiſt. ad Coloſſenſes.*

pag. 196. 26. αὐτοῦ ἐπηδεῖν τοῦ δικάζοντας] *Magis ex more linguæ, vti reor,* αὐτοῖς ἐπ. τοῖς δικάζουσι. *Interp.* ipſosq; iudices infecerit.

pag. 197. 21. καὶ τὴν ταραχὴν, ἣν ὁ δ. μ. π. ἐργάζονται] *In cod. Archiep. Philadelph. hic locus ſic legitur,* καὶ τὴν ταραχὴν τοῦ βίου τὸν δὲ χειμῶνα καὶ τὴν ταραχὴν οὗτοι δὴ μάλιστα πάντων ἐργάζονται.

pag. 198. 3. ἀκριβῶς ἡρμοσμένην &c.] *In cod. Arch. Philad. ſic:* ἀκριβῶς ἡρμοσμένην λυμαίνεσθαι τῇ μουσικῇ λύρᾳ τὴν δὲ ἀνάρμοστον καὶ διεῤῥηγμένην, καὶ ἀποτάσει &c. *diuerſis verbis, ſed eodem ſenſu.*

pag. 199. 40. μικρὸν ἤρκεσεν ἑαυτῷ λείπεσθαι χεῖρον ἐν τούτῳ] *Interp.* cùm ſe parum continuiſſet, *minùs rectè. fortaſſe ſenſus eſt,* non diu ſe hoc officio functurum.

pag. 201. 18. τοῦτο γενέσθαι] *ſc.* vt in vrbe viueret & communi vita.

l. 29. ἀφίστασθαι πάντως αὐτὸν τῆς σπουδῆς)

pag. 202. 5. τὰ τῶν ἐναντίων) *Mihi videtur hæc verba ſenſum impedire, & poſſe rectiùs abeſſe, repetitis* ἀπὸ κοινοῦ, τὰ τῶν χρηστῶν ἐλπίδων, *quem ſenſum ſecutus etiam videtur Interpres. Nam ſi pro* τὰ τῶν ἐναντίων *intelligimus* τὰ τῶν ἐλπίδων μὴ χρηστῶν, *quod tamen neceſſariò faciendum, nullus conſtabit ſenſus. Sic enim paulò poſt,* αἱ τῶν ἀγαθῶν ἐλπίδες, *&* αἱ τῶν ἐναντίων. *ſc.* οὐκ ἀγαθῶν, *opponuntur inter ſe, rectè, ſed hîc, vt opinor, peſſimè. Ne illa quidem quæ proximè ſequuntur,* σαφέστερα καὶ μᾶλλον πλείονα *placent. ſatis enim eſſet,* εἰς δὲ τὰ τῶν δυσχερῶν μᾶλλον θαρρεῖν. *Lector iudicet.*

pag. 204. 12. πορνείαν) *Haleſius mauult* πορείαν.

pag. 207. 35. ὡς δυσκατόρθωτον τὸ πρᾶγμα τοῦτο, μείζονα ζοντα τὰ ἀναβάλλεσθαι ποιοῦντα) *Interp.* difficillimaq; rei maiora impedimenta proponat: *quaſi legiſſet*, ὡς ζητεῖν ἀπεραιτέρω τὴν παρθενίαν τέτῳ μείζονα τὰ ἀναβαλλ. ποιεῖν. *Hæc certè lectio vix ſtare loco poteſt, niſi* ὡς *intelligamus pro* ὥστε *atticè; quod huic Noſtro inſolens.*

om. 17. 8. Sex orationum κατὰ ἀνομοίων habitarum Conſtãtinopoli à noſtro Iohanne meminit Georgius Alexandrinus, eumq; ſecuti βιογράφοι alij. Nos non plureis duabus damus, & quidem, vt puto, Antiochenas, ex bibliotheca Bauarica deſcriptas, & ex Cæſarea emendatas.

pag. 214. 42. τοῖς διαλαμβανομένοις) *Interp.* iam elocandis.

pag. 217. 21. καθαρεύοντος) *Interp.* ταπεινεύοντος, *quod meliùs quadrat huic loco.*

pag. 218. 35. λαβὴν) *Quid ſi* βλάβην? *ſed prius fortaſſe rectum.*

pag. 219. 32. τὴν ἀρχὴν)

pag. 220. 42. ἀπηρτίσθαι) *Omninò legendum,* ἀπηρτῆσθαι.

pag. 223. 23. αὐθήμερα ηὔξατο) *Videtur deeſſe* ἡ.

pag. 226. 30. θερμοτέροις) *Suſpectum hoc loco.*

pag. 230. 29. τοῖς ὁρῶσιν ἐγγίσαι) *Corruptum, vt puto.* ¶ *Quid ſi pro* ὁρῶσιν, *legamus* ἐρῶσιν, amatoribus. *H.*

pag. 232. 31. μιχαίας) *prior locus eſt Amos 6. 6.*

pag. 234. 36. κατηγορία) *Fort.* κακηγορία. *hæc enim verba ſepiſſimè à librarijs permutantur.*

pag. 235. 25. περιδραμεῖν) *Non videtur huic loco conuenire.*

pag. 236. 27. τῆς ἀνδρείας ἡμῶν) *Fort.* τῆς ἀνδ. αὐτῶν. *& ſic Interpres.*

pag. 237. 4. ἕτερον ἄλλο, ἱκανόν) *Lego,* ἕτερον, ἀλλ' ἱκανόν.

pag. 239. 3. αὐτὴν αὔξειν) *Vide Boiſium.*

pag. 241. 1. τέτῳ) *At qui de virgine loquitur.*

pag. 242. 11. γυμναῖς ταῖς χερσί) *Etiamne hoc illis temporibus in vitio?*

pag. 243. 3. ἀπαντώσαις) *Lego* ἀπαντώσης, *vt* καυχωμένης. *l. 17. Sic diſtingue,* προσδραμοῦσα, ἀγαπῶσα ἐκεῖνον διακόνει σοι τοῦ ἐπέχειν, καὶ τ.

om. 19. Editionem doctiſſimi Liuineij anno 1575 Antuerpiæ emendauimus ex duobus codicibus Mſſ. in bibliotheca Cæſarea, vno in membrana, altero in papyro, & tertio κατ' ἐπιτομὴν in Auguſtana. Verterat ante Liuineium hunc libellum Pogianus non malè, & ex melioribus libris, quàm erant ij, quibus vſus eſt Liuineius, quamuis Liuineio ſecus videatur. Ea enim ferè omnia, quæ à Pogiano aſſuta putat, nos in libris noſtris διαῤῥήδην ſcripta deprehendimus, ſuisq; repræſentauimus quæq; locis. Meminit huius tractatus Chryſoſtomus ipſe Hom. 19. in priorem ad Corinthios, vt catalogum Auguſtanum γνησιότητος aſſertorem adducere ineptum ſit ac putidum.

Pag. 272. 40. αὐτῷ] *Rectè Liuineius expungit.*

Pag. 281. 40. ποιῆσαι νῦν] *Imperfecta ſententia.*

Pag. 286. 28. μετεωρίζουσι, διηγουμένην, ὁρῶσαι] *Pro tribus his accuſatiuis omnes noſtri Mſſ. habent tres nominatiuos,* μετεωρίζουσα *&c.*

Pag. 289. 6, 296. & 11. κυρίας] *ſc.* ἡμέρας: *dies obeundi vadimonij. vocabulum eſt forenſe.*

Pag. 296. 24. Librarius in Auguſtano codice hoc loco de ſuo largitus eſt nobis clauſulam ſolemnem, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ κράτος. *&c. ſatis importunè.*

Harum orationum priorem ex bibliotheca Palatina deſcriptam, ex Auguſtana emendatam damus: poſteriorem ex Auguſtana deſcriptam & ex Bauarica emendatam. Hom. 20. 21.

l. 32. καὶ αὐτόθεν] *Flaminius interp. legiſſe videtur* ἄνωθεν *ſine* καὶ.

Pag. 297. 30. σφίγγει τὴν ψυχὴν] *p. 300. 14.* συσφίγγει σου τὴν ψυχήν. *ſic etiam locutus eſt p. 303. 32.*

Pag. 298. 7. τὸν σοφιστὴν τὸν ἑαυτοῦ] *Libanium.*

Pag. 299. 33. εἰς τὸν αὐτοῦ αὐτῷ κόλπον ἤγ.] *Interp. ſimpliciùs,* in ſinum illius adduxit. *l. 35. Lege cum margine & interprete,* ἐὰν τότε δὲ οὐκ ἐν τούτῳ *&c.*

Pag. 303. 2. ἀποδείξασθαι] *Malo* ἀποδεῖξαι *propter ſequentia.*

pag. 304. 1. ἐξέβαινε *&* ἐξέπιπτε *pro* ἐκβαίνειν ἔμελλε καὶ ἐκπίπτειν. *l. 11.* ἐσχάτως ἀπονυστάζειν] *Interp.* perpetuum obdormiſſet ſomnum. *legerat fortaſſe in ſuis codicibus* ἀπονυστάζειν. *Hæc lectio certè ferri non poteſt.*

pag. 366. 21. σφόδρα γε] *Interp.* valde quidem cõmoueatur nec eſſe eſt, *neſcio quam lectionem ſecutus. l. 17.* χεζομένης] *Florileg.* χειμαζομένης. *l. 31.* σφοδρότερον τὸ] τὸ *videtur abundare. l. 36.* παρῃτήσαντο) *Quid ſi* παρεῖλον, *vel* παρείλοντο? *(nam* παρῃρήσαντο, *quod propius eſt, vix vt opinor in vſu) vel* πάντα ἐν τῷ δευτέρῳ γάμῳ τὰ φ. παρῃτήσαντο.

pag. 308. 38. φιλίας ἐκείνην *&c.) Nota miram caſuum* ἐναλλαγὴν *in eodem membro. ſed* ἀπολαύομαι *conſtructionem admittit vtramq;.*

pag. 310. 25. πολύ γε ἡμεῖς.) *Senſus clarus, vtcunq; aliquid deſit,* multò minùs nos. *l. 27.* τίνος ἕνεκεν; τῆς εἰκοσιν *&c.) Interp. ſic.* imò verò ſi in tam tenera ætate viduitatem ſeruet, habet, vnde ei, quæ viginti, trigintave annos in matrimonio vixit, præferatur, pluſq; honoris reportet. Non hoc meum eſt, ſed B. Pauli. *Hunc ſenſum ex hoc loco non elicio, neq; alium ſanè commodum ex his verbis: nec auſim corrigere ſine libris. Senſus erit aliquis, ſi legas,* τίνος ἕνεκεν; ἡ *&c. l. 36.* ὡς τῆς αἰτίας πυκαζομένην, τῆς ἴσως ἀφέτου πάλιν) *Malim,* ὡς τῆς ἴσως πυκαζομένην, τῆς αἰτίας ἀφέτου πάλιν. *l. 40. Ante* ἀγαπῶσαι *deeſt* δεῖ, *aut ſimile aliquid ſuſtinendæ ſententiæ: vel pro* εἰκότως *l. 39. lege* εἰκός.

In his quinq; orationibus editionem Hæſchelianam è tribus conflatam manuſcriptis, Marguniano, Palatino & Auguſtano, caſtigauimus ex alijs tribus Oxonienſibus: quorum vnus eſt in bibliotheca Collegij Corporis Chriſti, alter in bibliot. Coll. Noui, Tertius, qui etiam olim fuit, vt ex certis conſtat indicijs, interpretis Eraſmi, & iam in bibliotheca vniuerſitatis Oxon. aſſeruatur. Illam contra Iudaizantes, quæ in editione Hæſcheliana, & multis codicibus ſcriptis, etiam duobus è noſtris prima nuncupatur contra Iudæos, auctoritate Hom. 22. &c.

ritate codicis Erasmi & aliorum MSS. & argumenti diſſimilitudine è numero orationum contra Iudæos expunximus, ſuâ tamen ſede ipſi relictâ in ſequentibus. De tempore quo ſcriptæ ſunt, vel habitæ hæ orationes, ἀπορῶ. [illegible] omnes primas aut cum primis à Chryſoſtomo editas: ex ipſius Chryſoſtomi verbis, annis poſt Iulianum viginti, & alibi præſente Flauiano, & alibi poſt ἀνδριάντας: quæ omnia vix eſt vt ſimul vera eſſe poſſint, niſi demus diuerſis temporibus ab ipſo fuiſſe auctore interpolatas.

Pag. 313. 24. ἀποφθέγξασθαι λέγων] *i. vt vinceret dicendo, fortaſſe* ἀποφθέγξασθαι λέγειν. *i. vt obueniret dicere. Interpres, vt & ipſi contingeret poteſtas dicendi quæ volebat, & regis confeſſionem extorqueret. Legerat enim in ſuo codice,* λέγων ἐν οἷς ἐβούλετο, καὶ ἐκεῖνον [illegible] λαβεῖν.

Pag. 322. 16. τὸ μὲν γὰρ περὶ τῶν &c.] *Fronto,* τὸ μὲν γὰρ τι τῶν ὑπ' αὐτοῦ γινομένων.

Pag. 326. 39 προσιὼν ἵνα μὴ ἀκούσῃ] *Codex Eraſmi,* προσφέρων ἀκοῇ.

Pag. 330. 27. poſt αὐτοὺς *codex Ms. quem ſecutus eſt in vertendo Eraſmus, hæc interponit:* μὴ δέ τι παθόντας οἷα εἰκὸς τοὺς ἀναρτηθέντας ἐν καιρῷ ἀγώνων καὶ δοκιμασίας κλῆμά τι καὶ κακοῦ πάσχοντας, ἀβεβαίους τοῦ καλοῦ καὶ χρόνου φίλους ἀποδείκνυσθαι. *Sunt tamen, vt opinor, ſpuria, in reliquis Mss. noſtris & Hæſchelianis irreperta.* *l. 32.* Ἰώσηπος] *Locus eſt* ἀρχαιολογίας *lib. 10. cap. vlt. p. 316. Frobenniana editionis.*

Pag. 332. 40. ἐπαγγελθεὶς] *Non videtur huic loco quadrare.*

Pag. 333. 29. ἐπιχειρήσαντες καὶ ἀναγκάσαντες καθάπερ] *Aliam lectionem adfert huius loci Hæſchelius:* ἐπιχειρήσαντες ἀναγκάσαντας, καθάπερ.

Pag. 334. 4 περὶ εἰκοσιν ἔτη] *Habita ergo hæ orationes anno quarto Theodoſij, cùm nondum eſſet preſbyter Iohannes noſter, qui, teſte Palladio, duodecim tantùm annos vixit in preſbyteratu.*

Pag. 337. 13. τοῦ πατρὸς] *ſc. Flauiani, in cuius, vt videtur, præſentia habitæ hæ orationes à Iohanne, cum eſſet Diaconus.*

Pag. 338. 8. πεντακοσιοστὸν] *A Veſpaſiano fluxerunt anni paulo plures trecentis, à Pompeio anni plures quadringentis, cum habitæ ſunt hæ Orationes.*

Pag. 340. 36. τὸ ἔλαιον αὐτοῦ] vide notas Boiſij.

Pag. 343. 43. τοὺς ἀνδριάντας] *Ergóne hæ orationes habitæ poſt ſtatuarum euerſionem, quæ annos 25. poſt Iuliani mortem accidit? an varijs temporibus interpolatæ?*

Pag. 357. 34. τὴν οἰκουμένην ἐγχειρισθῆναι ἅπασαν] *p. 364. 7. de Timotheo,* τὴν τῆς οἰκουμένης προστασίαν ἐγκεχειρισμένος.

Pag. 363. 34. προσκρούσῃ &c.] *In codice qui fuit Eraſmi, ſic legitur hic locus:* προσκρούσῃ εἰς τὴν ἐμὴν ἀγαθότητα, πάντας τοὺς ὑποσκορπισμένους αὐτὸν θεραπεύειν ἐκείνῳ τῷ ζήτῳ, δώσουσι καὶ ἐπιτίμιον, καὶ εἰ- λεγ.

Pag. 364. 13. τὸ ὁμοίου φυλάττοντα] *Eraſmi codex ſic:* ἀλλὰ καὶ τὸ ὁμοίου φυλάττοντα, καὶ δυνάμενον διὰ τὸν [illegible] *fortaſſe locus non eſt ſanus.*

pag. 365. 22. ὅτι [illegible] τὴν [illegible]] *In cod. Eraſmi ſic:* ὅτι [illegible] *Suppoſititia* [illegible] ὑμῖν.

Hom. 27.

In hac Oratione editionem Hœſchelianam emendauimus ex fide duorum codicum MSS. quorum alter eſt in Collegio Corporis Chriſti Oxonij, alter in Collegio Nouo. Cur hanc à præcedentibus contra Iudæos ſecreuerimus, cauſa ſuperiùs dicta. Porrò habita eſt, vt ex procemio conſtat, proximè poſt primam περὶ ἀκαταλήπτου.

pag. 367. 35. Legit Montacutius ex editione Frontonis, μὴ δὲ θαυμάζοντι.

pag. 368. 34. Idem poſt [illegible] *putat deeſſe* αὐτό. *l. 36.* ἔμπροσθεν αὐτῶν] *Idem legi mauult, pro* αὐτῶν αὐτὸν, *vel* αὐτούς.

pag. 369. 32. pro προσκαλέσθαι *Idem legit* προσιόντα. *fortè enim accedentem aduocabat Chryſoſtomum. Rectè.*

pag. 370. 38. Lectionem illam magis probat Mont. quam ex vnico codice notat Ducæus: οὐ γὰρ πρὸς ἐπίδειξιν οὐδὲ [illegible] λέγομεν ἃ λέγομεν νῦν.

pag. 371. 3. Mauult idem, κἂν φιλονεικῆσαι, κἂν ὑβρίσαι, *quia minus eſt* φιλονεικῆσαι, *quam* ὑβρίσαι. *l. 20. Locum totum Montacut. ſic refingit:* πῶς οὐχ ὁρᾶτε ὅτι τῶν μυστηρίων ὁ διάκονος τί βοᾷ; ἐπιγινώσκετε ἀλλήλους συνεχῶς; [illegible] κομίζω πῶς ὑμῖν ἐγχειρίζει τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ἐξέτασιν. μὴ δὲ πάρεργον ἡγεῖσθαι τὸ [illegible]. *l. 34. pro* δίκην *mauult idem* καταδίκην.

pag. 372. 29. Dele inciſum poſt ὑβρίσαντες *& poſt* ἔλαττον.

pag. 373. 11. Ματρώνης] *Locus eſt in Daphne ſuburbano Antiochiæ, Iudaicæ ſuperſtitioni deſtinatus. Vide Hom. 3. Chryſoſt. in Epiſtolam ad Titum. l. 15. Deeſt, inquit Mont. ad explendam ſententiam* ἐκεῖ. *& legit cum nota interrogationis, & poſt* χάριν *addit* οὐχὶ δαίμοσιν εἰκότως ἐκεῖ; *l. 17.* μᾶλλον δὲ καὶ αὐτῶν &c.] *Haleſius vir ſic locum hunc legit:* μᾶλλον ἐκεῖ αὐτῶν ὄντων δαιμόνων, ἢ μείζων ἐστὶν [illegible] *ſine interrogatione, cui lectioni ſequens ratio magis mihi videtur (inquit ille) congruere: peringenioſè, & fortaſſe rectè.* *l. 35. Mont. vult* τὰς ψυχάς.

pag. 375. 1. poſt αἰσχρὸν *Mont. videtur deeſſe* Ἰουδαίοις. *l. 18 Idem pro* δι' αὐτῆς *legit* διὰ [illegible].

pag. 376. 2. τραγάλια] *Scribendum putat Mont.* τραγαλίσματα. *Sunt autem, vel vt Heſych.* τὰ κατὰ τὸ δεῖπνον ἐδέσματα: *vel vt rectiùs Athenæus,* τὰ βρώματα. *Nam & vox (inquit) & res vocis valdè conuenit menti Chryſoſtomi.* *l. 4. pro* ὅλην *legit idem* ὅλης. *l. 36* φίλον μανικὸν] Amicum ardentiſſimum, qui amore inſaniat. *Hanc in ſenſum locutum memini Chryſoſtomum aliquoties in epiſtolis.* *H.*

Hom. 28.

Hanc orationem debemus bibliothecæ Colleg. Noui Oxon. in qua extat emendatè ſanè ſcripta: eſtque proculdubio γνησία, quamuis in Auguſtano Catalogo non reperiatur.

pag. 377. 27. τοὺς αἱρετικοὺς] *Scilicet Eunomianos, pluſquam*

pluſquam Arianos. Mont. *l. 32. Videtur Mont.* τήμερον *redundare, è priore periodo repetitum.* *l. 43. Locus eſt Prov. 18. 19. legitur autem ibi,* ὡς ὀχυρὰ καὶ ὑψηλή, ἰσχύει δὲ ὡς τεθεμελιωμένον βασίλειον. *Sch. tamen legit* μεμοχλευμένη βασ.

pag. 378. 35. ἀπόνοιαν] *prius de hac re (inquit Montacut.) eos accuſavit: quorſum igitur ſecundo loco repetitur? putat idem ſubſtituendum* φιλοτιμίαν.

pag. 379. 17. pro ῥήγματι *ſubſtituendum putat Montacut.* φλέγματι, *hoc eſt* τῇ φλογώσει, *vt exponit Galenus in Lexico Hippocratis, quæ vulneribus ſemper adhæret comes. Sed rectum eſt quod editur. ſic enim Demoſthenes Olynthica ſecunda,* ὅταν δὲ ἀῤῥώστημά τι συμβῇ, πάντα κινεῖται, κἂν ῥῆγμα, κἂν στρέμμα, κἂν ἄλλο τι τῶν ὑπαρχόντων σαθρὸν ᾖ. *Hal.* *l. 19. pro* τούτων] *Mont. vult* περὶ τούτους. *Ad Corinth. Paulus hac de re verba facit.*

Pag. 379. 37. παραβάσεως κατάρα] *Mont. legendum videtur,* π. νόμου ὑπ. τὴν περιτομήν. *Id enim metuebant Galatæ, ne, ſi non circumciderentur, maledictioni ſubiaceret illis,* Omnis anima quæ octavâ die non fuerit circumciſa, è populo eradicabitur. Vide Boiſium.

Pag. 380. 29. ὃν ἐὰν ἐπικληθῇ] *Locus è textu emendandus. Sic legunt* οἱ οβ΄. ὃν ἂν ἐκλέξηται ὁ Κύριος ὁ Θεός σου, ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Pag. 381. 6. Vult Mont. ταῦτα ἐποίησεν, *nempe paſcha obſervavit, comedit &c. & pro* ἀπαιτηθῆναι *vult* ἀπαιτεῖσθαι. *l. 16.* Κύριον ἐποίησε] *Deeſſe opinatur Mont.* τοῦ χοροῦ. *l. 41. Legit Mont.* ἢ καὶ ἄλλων.

Pag. 383. 37. διὰ τὸν θρόνον] *Hinc apparet habitam hanc orationem, cum eſſet preſbyter, Antiochiæ.* *l. 41.* αἰτεῖν τὸν ἄγγελον τῆς εἰρήνης] *Verba ſunt Liturgiæ. Nam ſic in precatione pro Catechumenis, quam profert Chryſoſtomus ipſe in Comm. ad 2. ad Cor. & quæ in liturgia ad huius vol. finem ſita non habetur,* τὸν ἄγγελον τῆς εἰρήνης αἰτήσατε οἱ κατηχούμενοι, εἰρηνικὰ ὑμῖν πάντα τὰ προκείμενα. *Hal.*

Deſcripta ex Bavarica, in media mutilata, quod dolendum. Eſt enim γνησία.

Pag. 385. 21. περιλαμβάνοντες] *Rectè monuit Montac. deeſſe* ἰατρῶν παῖδες: *Idem paulò poſt ſic legit & diſtinguit,* περὶ τὴν πεῖραν, περὶ τῆς ἕξεως τῶν. *l. 25. poſt* διόρθωσιν *deeſt* ἐπαγαγεῖν, *aut* λαμβάνειν, *aut tale quid.* *l. 29. Pone colon poſt* ποιοῦσιν.

Pag. 387. 7. Melius ὑφέξῃ λόγον. *l. 8. Diſtingue cum Mont.* νοσοῦντες, καὶ εἰ μὴ πάρεισιν, ἀλλ' ὅμως ὑμῶν. *l. 14. Voces Mont. aptius ponit hic:* κἂν ὁ πᾶς αἰὼν *&c.* κατέχεται σῶμα. *l. 42.* ἄσυλον] *De loco hoc & ſequente conſule Boiſium.*

Pag. 388. 30. ἀδιαλείπτως μακροτέρως]

Eunomiani, qui & Aetiani, ἀνόμοιοι *dicti, quòd æternum Dei filium non modò non* ὁμοούσιον *Patri (quod Orthodoxorū fuit) ſed nec* ὁμοιούσιον *quidem (quod Arianorum fuit) eſſe paſſi ſunt, Arium ipſum impietate ſuperantes. Præter hanc Arianiſmi* ἐπίτασιν, *ſe etiam Deū ipſū tam noſſe affirmabant, quàm eſſet ipſe ſibi notus. Vide Epiphan. & Socratem, apud quem ipſius hæc Eunomij verba citantur lib. 4. c. 7.* φησὶν *(Eunomius)* κατὰ λέξιν τάδε· ὁ Θεὸς περὶ τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας οὐδὲν πλέον ἡμῶν *(fort.* ἡμᾶς*)* ἐπίσταται· οὐδέ ἐστιν αὕτη *(fort.* αὐτῷ*)* μᾶλλον μὲν ἐκείνῳ, ἧττον δὲ ἡμῖν γινωσκομένη· ἀλλ' ὅπερ ἂν εἰδείημεν ἡμεῖς περὶ αὐτῆς, τοῦτο πάντως κἀκεῖνος οἶδεν· ὃ δ' αὖ πάλιν ἐκεῖνος, τοῦτο ἀπαραλλάκτως εὑρήσεις ἐν ἡμῖν. *Contra hanc poſteriorem ipſorum opinionem ſcriptæ ſunt hæ quinq; orationes, quæ propriè ſunt* περὶ ἀκαταλήπτου, *quas itidem ſolas Gaza vertit Latine. De reliquis duabus poſtea videbimus. Porro has orationes damus ex fide duorum codicum mſcriptorum in biblioth. Collegij Novi Oxoniæ: adhibita doctiſſimi Frontonis editione, quam ipſe, vt videtur, ex quatuor mss. in Biblioth. Regis Galliæ concinnavit.*

Pag. 389. 8. τοῦ ποιμένος καὶ τοῦτο τὸ κατόρθωμα] *Addit Interp.* τοῦ ποιμένος τοῦ καλοῦ ἐκείνου καὶ τοῦτο τό. *l. 10.* ἐπιδείκνυσθαι] *Addit Gaza quod non eſt in Græco,* ne quid temerè agatur. *l. 16. Gaza cum Ducæo legit* ἡμῖν. *l. 23.* ἐπείξεται μετ' αὐτῶν] *Facile, inquit Montac. intelligi poteſt quos velit: nempe gregem. Ob perſpicuitatem tamen legi mallet,* μετὰ τῶν ποιμνίων. *l. 25. Pone inciſum poſt* νῦν, *non poſt* ἢ: *redundat enim* νῦν *in ſecundo loco.*

Pag. 390. 6. τὸν λόγον] *Hal. addit* τῆς εὐσεβείας. *l. 8.* τὸ δὲ γνῶναι πάντα ἀκριβῶς, τοῦτο ἐστὶ τὸ ζητούμενον] *Obſervat Mont. videri Gazam aliam ſecutum lectionem. vertit enim,* At ſi ſcientia ceſſet, ambigendum quærendumq; eſt, an quicquam hominis reſtat. *Et videri poteſt aliquid hic deeſſe, quod in ſuis invenit Gaza. Aut enim Noſter,* ἀεὶ γὰρ πάντως καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων ποτὲ γῆν ἀπολούμενον. *l. 14. Montacuto redundare videtur* τότε. *l. 16 Legit Mont.* τούτῳ γὰρ ἑνὶ, *vel* ἑνὶ γὰρ τούτῳ. *Nam & in Frontone habetur* ἐν τούτῳ. *Senſus enim requirit, inquit, vt ſcribamus,* vno hoc & vnico *l. 44. Leg. vult Mont. cum Frontone* δυσχερείας.

Pag. 391. 20. Multa hic ſunt, quæ nec apud Frontonem ſunt, nec apud Interpretem. *l. 43.* φησὶν ὁ προφ.] *Interpres videtur legiſſe,* τί φησι Δαβὶδ ὁ θαυμάσιος, ὁ προφ.

Pag. 392. 1. ἀνθῶν σωμάτων] *Montacuto magis arridet* ἀνθῶν χρωμάτων. *l. 39. Mont. legit* ὀφθαλμὸς γάρ φησιν οὐκ εἶδεν: *extrito* αὐτῷ.

Pag. 396. 14. ὃ μὴ δεῖ πλ] *Mont. legit* ὃ μὴ δεῖ π-ιδέσει δὲ π.

pag. 397. 26. Legit Mont. τὰ ὀνόματα τὰ σὰ ψιλὰ μόνα: Nomina quibus tute appellâris. *quæ autem ſunt, ſtatim docet.*

pag. 401. 10 Montacuto lectio Frontonis ſtare poſſe videtur: εἰ γὰρ ἁπλῶς ἀναίσθητον ᾖ δύναται ἀξιοπίστως λογισμός. *& certè ſi ſequentia vſq; ad* ἀκολουθίας *parentheſi includamus, ſtare poteſt optimè.*

pag. 402. 32. Legit M. δένδρον ἄκαρπον, ἢ καὶ ἀνήμ. *& ſequens* τραχύτητα *ſuſpectum habet.* *l. 35. M. ſic legit & diſtinguit:* τιμῶς τῷ κ. τ. δεῖν. προσαγαγεῖν, καὶ.

pag. 403. 3. καὶ δεῖ τῆς τοῦ πνεύματος] *Mont. videntur hæc eſſe imperfecta. & certè tranſitus videtur abruptior, ſana tamen eſſe omnia non valdè ab-*

nuerim. *l.* 30. *Omnino retinenda eſt lectio* ἐρχόμενος. *Sic enim ipſe Chryſoſt. frequentiſſimè.*

l. 41. *Legit M.* ψυχῆς ἐκείνης εὐλάβειαν.

pag. 404. 38. *In Eſaia ſequitur poſt* ἐπηρμένη, καὶ πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ. *l.* 42. *Montacuto melius videtur,* ἐκλάμπουσα.

pag. 405. 40. ἐπ' ὄψιν] Præcipites feruntur.

pag. 406. 23. θρόνος εἰσί] *Mont. legit cum Interp.* θρόνον παρέχουσι. *aliàs enim Noſter ſibi contradicit. Potiore enim loco habentur quibus quaſi Deus inſidet, quàm ij qui eum circumſtant.*

Pag. 407. 9. *pro* αὐτὴν, *vt euitetur amphibologia, legit Mont.* Θεόν. *l.* 23. καὶ τῶν ὄντων] *M.* τὸ καὶ τῶν ὄντων. *l.* 24. ἐκείνου μὲν γὰρ] *Quæ tandem;* *M. cenſet aliquid deeſſe, & pro præcedente* τοῦ δαίμονος, *legendum cenſet* τὸ τοῦ δαίμονος ἐνεργείας.

l. 42. *M. legit* ὁμιλίας δὲ ἀκοῦσαι καὶ διδασκαλίας μετασχεῖν, ἐπὶ τῆς οἰκίας οὐ δύναμαι.

Pag. 408. 11. εὐχῇ μόνῃ] *M.* εὐχῇ ἑνὸς μόνου: *& pro* ἄμυναν *mauult* δύναμιν, *quod in marg.*

Pag. 409. 28. *Melius* ἀπωλώμεθα, *&* προάγωμεν.

pag. 410. 12. *Mauult M.* τῇ μακαρίᾳ ἐκείνῃ φύσει. *Nam ſic Nazian.* ἐμβατεύειν τοῖς τοῦ Θεοῦ βάθεσιν. *l.* 17. *pro* σοφοὶ *M. vult* σοφώτεροι, *& linea ſequente,* τοῦ Θεοῦ τὸ ἀκατάληπτον. *l.* 31. *M. legit,* καταμαθεῖν μετ' ἀκ. ὑμᾶς. *l.* 37. *M. mauult cum Frontone* τὸ, εἰ, *expungi.* *l.* 39. *pro* τῶν δούλων *mauult M.* τῶν συνδούλων.

pag. 411. 9. *Lege ex Apoſtolo,* ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων.

pag. 412. 20. *M.* τοῦ ποτε εἰρημένου.

pag. 415. 37. *M.* εἰς ἁμαρτίαν καὶ ψυχῆς ἀπώλειαν ἐμβάλῃ.

pag. 417. 7. *Montac. legit,* εἰ μὴ ὁ υἱὸς ὁ μονογενής. *rectè.* *l.* 32. *pro* αὐτὸ, *M. vult* αὐτήν. *ſc.* θεότητα.

pag. 418. 43. ἐνταῦθα] *Vbi? nempe* 1. *Cor.* 8. *quem locum nondum produxit.*

pag. 419. 4. *M. legit* ἀναγνῶμεν αὐτοῦ τὸ χωρίον.

l. 21. *M. legit* τί ταύτης ἀκριβεστέραν τὴν γνῶσιν βούλει.

pag. 421. 2. *M. legit* ἃ νῦν ἀγνοοῦμεν, τότε δὲ εἰσόμεθα. *l.* 18. φιλονεικούντων εἶναι] *Immò (inquit Mont.) hoc non aſſerebat vterq́, ſed alter. fortè* φιλονεικούντων περὶ τοῦ, τοῦ οὐρανοῦ μειζ. *l.* 19. *pro* λέγει *lege* λέγοι.

pag. 426. 23. *M. mauult* ποίας καταγνώσεως.

l. 28. μόνον] *M.* μόνου.

pag. 427. 8. *M.* εὐτέλειαν ἑαυτοῖς. ad eandem cum ipſis vilitatem.

pag. 428. 5. τεσσαράκοντα) *Apud Iohannem,* πεντήκοντα. *l.* 23. *Mont. vult vocem* ἄνωθεν *deleri.*

pag. 430. 8. *Poſt* ἔμελλεν *addit M.* ὁ σωτήρ.

l. 17. *M. vtramq́ coniungit lectionem,* καὶ ἀντιλέγοντος, καὶ ἀντιτείνοντος, καὶ λέγοντος. *Hæc enim omnia de Petro vera ſunt.*

pag. 431. 10. ἐκεῖνος ὁ προρρηθεὶς) *M. putat verba hæc, quia Euangeliſtæ non ſunt, non eſſe neceſſaria.* *l.* 12: *M.* οὗτος ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ἐστι.

pag. 432: 41: *M. delet* τὰ *ante* ταπεινῶς.

pag. 433: 25: *In edit.* 70 *eſt* συναχθήσονται. *Symmachus habet* ὑποχωρήσουσι.

pag. 434: 2: *M. legit* εὐχῇ ἀπολαύσοντες, *quod loci ſententia videtur poſtulare.*

pag. 436: 3: δουλικὸν). *M. mauult* διακονικόν. *ſed quod editur retineri poteſt.* *l.* 4: *M. locum corruptum ſic reſtituit,* ἵνα διὰ τοῦ σχήματος τῶν ῥημάτων, τὸ ὁμοτ *aſſeritq́ illud* τὸ συμβουλῆς *gloſſema eſſe ad illa verba,* σχήματος τῶν ῥημ.

pag 437: 23: *pro* τοῦ τι *M. mauult* τίνων.

Has duas orationes, quæ in codicibus noſtris inter orationes περὶ ἀκαταλήπτου *reperiuntur, Gaza non vertit, vt ab hoc* περὶ ἀκαταλήπτου *argumento alienas. Contra Anomœos quidē dictæ videri queant. Nos tamen omiſſo* ἀκαταλήπτου *vocabulo, quod hîc non attingitur, inſcripſimus* περὶ ὁμοουσίου, *auctoritatem ſecuti Frontonis Ducæi, quem vide. Damus autem eas ex fide duorum codicum ſcriptorum Oxonienſium, quorum ſuprà mentionem fecimus, adhibita editione doctiſſ. Frontonis.*

Pag. 433. 19. οὐδὲν ἔχει] *Hoc eſt,* nihil habet commercij. *Sic aliàs loquitur Chryſoſt.*

Pag. 435. 42. ὑποδεικνύμενα ἐπιλέγουσι] *Grammatica ratio poſtulat* ὑποδεικνύμενος *&* ἐπιλέγων.

Orationem hanc, cuius manuſcriptum exemplar nuſquā inuenimus, edidere Eraſmus, ſecutuſq́ Eraſmum Fronto. Chryſoſtomi ſit, an non, haud temerè aſſeruerim. exordium, in quo ſermonum περὶ ἀκαταλήπτου *meminit, videtur Chryſoſtomum arguere auctorem. ſi quis tamen ſingula accuratiùs examinârit, veri fortaſſe magis videbitur ſimile, potuiſſe alium aliquem, qui de Acatalepto diſputârit, orationem hanc habuiſſe, quàm Chryſoſtomianis adeo diſſimilem orationem ab ipſo Chryſoſtomo prodire potuiſſe. Non ignoro, Iuris Græco-Romani parte prima p.* 289. *Philotheum Patriarcham è Theodoro Balſamone proferre quædam, inq́ iis vnam aut alteram orationis huius particulam, idq́ ſub Chryſoſtomi nomine. Sed multis abhinc ſeculis cœpere adulterina patrum ſcripta circumferri. quæ res doctiſſimis etiam impoſuit, dum rei magis ſenſuiq́, quàm ſtylo, & auctorum characteribus dignoſcendis aduerterent animum. Quamobrem* παρακατατίθεμαι τὴν γνώμην, *vt inquit Nazianz. eo tamen inclino, vt putē Chryſoſtomi non eſſe. Hales.*

Pag. 439. 31. ὅτι καὶ ἐσχάτως ἔχοντες ἀγνοοῦμεν τὰ χείρονα τῶν παθῶν μὴ ὑπερβαίνοντες]

pag. 440. 2. ἐκπαίζομεν] *fort.* ἐμπαίζομεν. *l.* 36. τί οὖν λέγεις] *Citantur hæc in Iure Græco-Romano part.* 1. *p.* 289. *l.* 37. καὶ τίς εἶ σύ] *In loco citato hæc ſic leguntur:* καὶ τίς εἶ σὺ δὲ ταῦτα τὰ ἐξ. κ. τ. μ. δυνάμεως. *Et ſtatim pro* υἱὸς τοῦ Θεοῦ *ibidem legitur* βασιλεύς.

pag. 440. 38. τίς τε γὰρ κάθηται *&c.) Hæc ſententia parum videtur cum præcedentibus & ſubſequentibus cohærere. Et tamen ſic habentur in loco Iuris Græco-Rom. citato.*

pag. 441. 6. ὃ, *& lin. ſequente* τοῦτο, *Hebraiſmus eſt Chryſoſtomo inſolens. In loco citato hæc ſecius leguntur,* ἃ μηδεὶς τ. ε. τ. ἐξ. τετόλμηκεν, εἰ μὴ μόνος ὃς ἔλαβε, οὐ πλείω. *Et ſtatim hac eâdem lineâ ſic legit patriarcha:* ἐναντίως τῷ δεσποτικῷ προστάγματι, καὶ περιλαμβάνεις τοῦ βασιλέως τὴν κρίσιν; *& omiſſis omnibus, quæ ſequuntur vſq́ ad* καταδικάσεως.

χάσμα τινά, *l.* 15. *ſtatim ſubiungit*, τὸ γὰρ ἀνάθημα, τὸ Χειρὸς ἀποκόπτει: *iterumq́; omiſſis quæ ſequuntur uſq; ad* κρατηθεῖσαι *l.* 20. *ſubinfert*, ἀδιάζευκτον ἐν ἀφάβητι. *Unde fortaſſis non obſcurè colligitur, Chryſoſtomum quidem de hac re orationem habuiſſe, in eam verò poſteriùs plurima irrepſiſſe à Noſtro prorſus aliena. H.*

l. 13. ἀνάθημα τῆς ἐκκλησίας ποιοῦντες ἀνθρώπων] *l.* 19. ἢ διὰ] *Haleſ. ingenioſè*, ἢ διόθεν. *l.* 20. ὁ λόγος τοῖς πλείοσι *&c.*] *Locus eſt, vt opinor, corruptus.*

pag. 442. 17. οὐ γὰρ ἐπὶ κακοῖς κτίζει ὁ Θεὸς, καὶ οὕτω τῶν κοινῶν ἠξίωσεν ἀγαθῶν] *Interpres aliter videtur legiſſe: Neq́; enim propter malos creationem intermiſit, ſed etiam illos cõmunibus bonis locupletauit. clauſulam verò*, καὶ τοὺς μιμητὰς αὐτοῦ βελτίωνος ἐστὶ, *non agnoſcit.* *l.* 29. τὸν ἐν πρεσβυτέροις ὄντα] *Locutio hæc Chryſoſtomum non ſapit.*

Hom. 38. *Huius orationis meminerunt* βιογράφοι, *Georgius Alexandrinus, alij: meminit Catalogus Auguſtanus. nos eam ex vnico Archiepiſcopi Philadelphenſis codice, eoq́; minus integro edidimus, vt potuimus. Sed poſtea aliud nacti apographum ex monaſterio S. Lauræ* ἐν χόλμῳ νησωτῆς χαμαιλέοντος, *quod deſuit, & in appendice initio* 8. *Tomi adiecimus, & editionis noſtræ menda in his notis ſuſtulimus.*

pag. 443. 23. ἀπορευοῦντες] *Lege ex Ms.* συμπορευοῦντες. *l.* 28. θεωρεῖτε, ταῦτα] *Ms. ſic diſtinguit & legit*, θεωρεῖτε. ταῦτα δὴ, ταῦτα τῶν ὄν. ἀμφότερα, ὅτι πόλις οὕτω μεγ. *rectè, vt opinor.* *l.* 31. ἄφθονοι ποταμοὺς, καὶ πηγαὶ] *Ms.* ῥέοντας ποταμοὺς πηγαί. *l.* 35. ταὐτὸν, ὃ] *Ms.* ταὐτά, ἅ. *l.* 39. *Ms.* τοῦ πόνου. *l.* 40. οἴχεται.

pag. 444. 9. *Ms.* ἀφωνότερος, *vt in margine, rectè.* *l.* 12. *Ms. pro* δραγμάτων, καὶ γὰρ καὶ *diſtinguit & legit*, δραγμάτων, ὅσῳ καί. *Interpres legiſſe videtur, pro* δραγμάτων, πραγμάτων, *minus rectè.* *l.* 15. & 16. *Ms.* ὅσῳ & τοσούτῳ. *l.* 16. φορὰ] *Interp.* oblatio, *i.* προσφορά. *l.* 18. παραινεῖ λέγων· φέρετε μοι. *l.* 21. καὶ τίς ταῦτά φησιν; *l.* 26. κατασφάξαι] *Interp.* mactare.

pag. 445. 5. *pro* γὰρ *Ms. legit* καί. *l.* 15. τὴν τῶν λοιπῶν μελῶν εὐεξίαν ἐπιλαβεῖν] *cod. Ms.* τῇ τῶν λοιπῶν μελῶν εὐεξίᾳ ἐπιδραμεῖν. *l.* 17. τοίνυν] *Ms.* οὖν. *l.* 28. πατρίδος, καὶ τῆς *Ms.* *l.* 30. ἵπταται *Ms.* *l.* 33. γὰρ] *Ms.* τοιγαροῦν. *l.* 38. ἐν ἀκαρπίᾳ *Ms.* *l.* 41. μεγάλῃ] *Ms.* πολυτελεῖ. *l.* 42. πενίαν τὸ φορτίον] *Plenius Ms.* πενίαν ζημιοποιὸν καὶ δυσαδυνάτευον, καὶ τὸ φορτίον. *l.* 44. τῶν νοσημ. *Ms.*

Pag. 446. 1. ψυχὴν δὲ *&c.*) *Ms. ſic diſtinguit & legit*: ψυχὴν, καὶ νέφος παθημάτων βαρὺ καὶ ζοφῶδες τοὺς τῆς δ. *l.* 4. καὶ οὐκ ἐμ. τ. ὀ. λ. ἀλλ᾽ ἐξ αὐτῶν ἡ ψῆφος κατεβέβηκεν. συντομώτερον. *l.* 11. μᾶλλον *abeſt à Ms.* *l.* 15. γὰρ *abeſt à Ms.* *l.* 28. ὅσα ἐβούλετο ὁ Μωϋσῆς, ταῦτα *Ms.* *l.* 31. πρὸς ὃν ἑαυτοῦ ἰδεῖν. *Ms.* *l.* 39. ἀλλὰ] *Ms.* καὶ. *l.* 42. μέντοι φειδοῦς. *Ms.*

Pag. 447. 2. καὶ τὴν πρόνοιαν. *Ms.* *l.* 7. σαλευθέντων. *Ms.* *l.* 9. τρίτη πάλιν αὐτ. *Ms.* *l.* 13. τὸ στρατόπεδον. *Ms.* *l.* 18. *Ms.* δέξασθαι, *vt in margine.* *l.* 24. *Legendum omninò*, ὑμῶν τῇ νόσῳ. *Reliqua vide Tomo octauo p.* 100.

Hom. 39. *Pag.* 447. 30. *In titulo lege*, Χρυσοστόμου ἀνδριάντες. Ὁμιλία λεχθεῖσα *&c. Hunc enim titulum agnoſcunt omnes omnium, vt puto, bibliothecarum codices manuſcripti. Et quidem euerſarũ Theodoſij & Placillæ ſtatuarum meminerunt omnes penè illorum temporum ſcriptores, Theodoretus, Sozomenus, Zoſimus, Libanius in oratione* περὶ στάσεως, *cæteri. De numero, conſtat in bibliothecis non plures reperiri vnâ & viginti Homilijs* ἀνδριάντων: *rectéq; vidit, & primus, quod ſciam, notauit Fronto Ducæus, cæteras omneis præter vnam & viginti priores ad populum Antiochenum, centones eſſe ex alijs operibus Chryſoſtomi, præſertim ethicis locis conſarcinatos. Porrò hanc* ἀνδριάντων *editionem adornauimus ex optimo meo manuſcripto, & duobus Oxonienſibus, vno in Collegio Nouo (quem expreſſit in editione ſua doctiſſ. Iohannes Harmarus) altero in Bibliotheca Vniuerſitatis, cui acceſſit quartus Croſhauij noſtri: adhibitis etiam ex octo Regijs Lutetiæ variantibus lectionibus & caſtigationibus à doctiſſ. Frontone in notis ſuis repræſentatis.*

Pag. 448. 5. Ὅτι τὴν ἐξουσίαν] *Hoc latiſſimè perſequitur Iſidorus Peluſiota in ijs epiſtolis quas varias ſcripſit, ad Euſebium, qui ordinationes ſacerdotum pecuniâ dabat venales. ſed non reticebo coniecturam meam de hoc loco. pro* ἔτι ἐρεῖ *legerem* αὐτοί. *ipſi nempe* οἱ χειροτονοῦντες. *malim etiam* παρείχοντο. *l.* 11. Ἀναγνώσεως τὰ ἄνθη. *Baſil. Seleucia, dixit* τὸ ἐπιπόλαιον τῆς ἀναγνώσεως: *& iterum* τὸ βάθος τῶν λογισμῶν. *Sed hac ipſâ ſimilitudine vtitur Baſil. Seleuc. pag.* 300. *adſcribam locum, vt conferantur.* Οἱ πρὸς λειμῶνα πολυανθῆ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀφέντες, πολλαχόθεν τῷ κάλλει τῶν ἀνθέων τὰς ὄψεις τρέφονται, πλανώμενοι δ᾽ ἅμα τὸ θαῦμα συλλέγοντες, καὶ τί μὲν πρῶτον, τί δὲ δεύτερον ἐπαινέσωσιν οὐκ ἐπίστανται. καὶ γὰρ τὸ πρῶτον θαυμάζον ὀφθαλμὸς ὑπὸ τοῦ δευτέρου κληθεῖται πρὸς ἔκπληξιν. καὶ τρίτον ἁρπάζον τὴν ὄψιν, ἐπιδείκνυσι τὸ κάλλος, καὶ πάντα ἀλλήλων αἴροντα χάριεν, ἀμαυροῦσι τῇ θέᾳ τὸν ὀφθαλμὸν, ἡδονῇ τῶν θεαμάτων πλανώμενον. *Tum ſequitur* ἀπόδοσις. *Sed in hac edita lectione videtur mihi* ἀνακολουθία. *tentabam hoc modo reſtituere* καὶ τρίτον ἁρπάζει τὴν ὄψιν ἐπιδεικνύον τὸ οἰκεῖον κάλλος· καὶ πάντα πάντας ἀλλήλων *&c. M.*

l. 23. *Brix. legit* καὶ τοὺς ἀκεραίους; *non* ῥᾳθυμοτέρους τῶν ἀκεραίων. *pro* τὸ, *idem Brix habet* ταύτας. *Quid ſi hoc modo*, οὐκ ἀσφαλὲς τὸ παρατρέχειν ταύτας οὐδὲ ἀκίνδυνον. παρατρέχειν *eſt* negligenter & ſtrictim percurrere. *vt* παραπεπτωκότες τὴν ἀλήθειαν *apud Irenæum, citante Epiphanio: &* παραπορεύεσθαι *apud Nazianz. M.*

l. 35. Καθέντες. *Hanc lectionem confirmat quod poſtea ſequitur pag.* 449. 1. πρὸς πολὺ βάθος καθεῖναι τὸν λόγον παρασκευάζομαι. *l.* 38. Ἀλλ᾽ ἐν τῷ κάλλει τῆς φύσεως τὴν εὐπορίαν] *Non memini* εὐπορίαν *hoc ſenſu alibi legiſſe, pro* pretio & valore. *& exemplum deſidero. M.*

l. 42. φιλοσοφίαν ἐπίδηλον, *melius* πολλήν, *ſeu* ὑψηλὴν φιλοσ. *M.*

Pag. 449. 4. Εἶτα ὁ διδάσκαλος] *Interp. ſic*: τί γὰρ ὁ διδάσκαλος;

ſιδηρεs; *l.* 17. μακρᾷ] *melius cum Interp.* μικρᾷ. Timotheus vir talis, tantus, tam diuturna, continua infirmitate non elanguit: at ſunt qui modicè vel febricitantes non ferunt, impatienter ferunt. M. *l.* 20. Καὶ τῶν ἀνεψηγμένα] *Deeſt in margine,* τὶν *pro* τῶν, *nam aliter non poteſt ferri varietas illa* τέτων.

Pag 450 15. Τίς ἐκ αὐ.] *Sic Interpres. ſed fortè rectiùs,* τίς ἔτ' ἂν ἐκ αὐ ἐκπλαγείη; *quod autem* τὴν ἀκρίβειαν *vertit Iterp.* diligentiam, *languidum eſt, & ambiguum. Eſt* φιλοσοφία *apud patres ſæpè auſtera, & vt tum erat Monaſtica vita:* ἀκρίβεια, *exacta illius regula & vitæ obſeruatio, & propoſitum obduratum in* τῇ σκληραγωγίᾳ. *habet igitur duo in ſe* σκληραγωγίαν, φιλοσοφίαν, καὶ ἀκρίβειαν. *rem, modum rei. M. l.* 24: Πανταχοῦ τῆς γῆς. *Hoc explicat pag* 451: 26. *l.* 34. *Ponendum eſt inciſum poſt* ἐκείνου *cum Ducæo. Opinor hîc* ἅπαντα κατέλυσεν *idem eſſe quod apud Ciceronem de Cleombroto Lacedæm.* quē dicit *Cicero,* poſtquam multa geſſiſſet egregiè, vertiſſe omnia ad extremum. M.

l. 17. *poſt* ἀπολαμβανομένην *quid ſi addatur* ἁπάντων, *atq; ita plenior fluat oratio? M. l.* 22. *Quid ſi pro* καὶ μὴ, *vtrobiq; legamus* ἵνα μὴ; *ideo enim ſubigitur corpus. M. l.* 38. *Diſtingue potiùs ſic:* τῆς π. καὶ τῆς συμβολῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡμᾶς ἐδόμεθα. *& ſic Fr. cum Interprete.*

l. 40. *poſt* ἑτέραν, *adderē lubens* χαλεπωτέραν, *aut ſimile quid. M. l.* 43. καὶ πλαδαρωτέραν. fluidum & laxum, nec compactum ſatis. *Schol. Nicand.* πλαδαρὸν σῶμα, τὸ ὑγρὸν φασίν, καὶ μὴ ἀντίτυπον· ὃ δηλαδὴ θλιβόμενον τῷ δακτύλῳ ἐνδίδωσί τε καὶ κοιλαίνεται, πάλιν δὲ εὐθέως ἀναδίδωσι καὶ γεμίζει τὸ κοίλωμα. *M.*

Pag. 452. 3. *Legend.* τοῖς δὲ ἐπιτιμήματα. *M.*

l. 25. *Poſt* ἀηδεῖς, *puto deeſſe verbum* εἰσί. *Deinde pono colon poſt* συγγινομένοις, *& deleo* ὅτι. *Ita enim mihi fluere oratio ſuauiùs videtur. M. l.* 39. *pro* δεῖ δὲ αὐτὴν ἐπαγαγεῖν τὴν λύσιν, *malim* αὐτοῖς ἀντεπαγαγεῖν. *nempe* τοῖς ζητήμασι. *Quæ ſequuntur ſunt obſcuriora. Reddam magis aperta legendo, primū l. ſequente,* ἀλλ' εἰ καί τινες: *deinde poſt* θαυμαστοὶ *non* ἀπὸ τοῦ κοινοῦ *ſubintelligo,* ἀξιόπιστοι. *ſed ipſum illud verbū* αὐτολεξεὶ *admitterē in contextū: Deinde deleo* καὶ *ante* ἐπ' ἐκείνων. *atq; ita plana erit ſententia, quæ aliàs eſt obſcurior. M.*

Pag. 453. 9. ὑμῖν ἔστω συγγνώμη, *non* ἡμῖν. *Neq; enim Chry. hinc ſcandalum paſſus eſt, & auditores ſuos in præcedentibus alloquutus eſt: quanquam & interpres legit* ἡμῖν. *M. l.* 15. *Omiſſa eſt* καὶ *ante* διὰ τῶν δογμάτων. *l.* 22. τοὺς ποιοῦντα πεπονθότας] *Fortaſſis addendum* ὑπὲρ αὐτοῦ. *M.*

pag. 454. 14. *Rectè in edit. Ducæi additur* νομίζουσι, *ſed malè ibidem* ὅτι, *& locus perturbatus eſt. lego,* ὡς καὶ οἱ ἄπιστοι νομίζουσι. *M. l.* 18. *De Angelis Satanæ diuerſa patres. Quidam ingentem capitis dolorem & cephalalgiam intelligunt apud Theophylactum. Lyra interpretatur Iliacam paſſionem, vel carnis concupiſcentiam. Chryſ. ipſe in commentario ad locum per Angelum Satanæ intelligit Alexandrum, Hymeneum & Phyletam, ac deniq; omnes qui fidei doctrinæ aduerſantur. alibi in Epiſtolis, vincula, & carceres, & catenas: Theodoret: ex ſequentibus, afflictionum infirmitates: rectè quidem, nec à Chryſoſt. mente hoc in loco. nam* πειρασμοὶ *generali admodum notione ſumitur, &* ἀντιστρέφει τοῖς διωγμοῖς. *M.*

pag. 455: 7: Ἐκ τούτων σύγκειται. *An potiùs* ἐκ τοιούτων σύγκειται τῶν ἀνθρώπων? *M. l.* 29. *Addendum puto* παρέδωκε τῷ ἐσχάτῳ. *Non enim ſatis eſt dixiſſe de Iobo* πολλὰ παρέδωκε. *M.*

l. 38. ἐπειδὴ τὸ διάβροχον] *Non memini me legiſſe Luctatores hoſce aut athletas veſtimenta habuiſſe oleo perfuſa, ſed corpora veſtibus cooperta, donec in arenam deſcenderent. Quid ſi ergo locum ſic reformemus,* ἐπειδὴ ἱμάτιον ὄντι περιβ. ἀλλ' ὅπως αὐτὸ ῥίψαντες, καὶ διάβροχον ἐλαίῳ πάντοθεν τὸ σῶμα ἔχοντες πρὸς τὰ σκ. *vel minimâ mutatione,* ἐπειδὴ τὸ σῶμα διαβ. *&c. M.*

Pag. 456. 2. οὐχ οὕτως ἐφαίνετο τοῖς ἀνθρώποις, ὅσπερ ἐστὶ νῦν; πάντα *&. ita lego. ieiunum eſt enim,* οὐχ οὕτως ἐφαίνετο. *M.*

Pag. 457. 2. πολιτείαν] *Rectiùs quàm* ἀρετήν. *nam* πολιτεία, *quæ vox in doctiſſ. Harmari edit. erat, magis eſt Chryſoſtomica quàm* ἀρετή. *eſt enim* ἡ κατ' ἀρετὴν ἀναστροφή, *quod magis eſt quàm* ἀρετή.

l. 16. *pro* πλατείαις *quidam codd.* ἐπαύλεσιν.

l. 43. *quandoq;* ἐπαλλήλως *coniungit Chryſ.* ἀγάλλεσθαι καὶ ἀδημονεῖν. *ita hîc M.*

Pag. 458. 21. *lego* ταύτης ἀπολαύειν τῆς εὐποιΐας. *M.*

l. 38. οὐδεὶς οὐδὲν οἶδεν] *prouerbialiter, vt videtur, dictū.*

Pag. 460. 25. *Non* ἐγένετο: *nihil enim adhuc dixit: ſed* ἐκινεῖτο *legendum. ita enim ſæpe loquitur, & eſt locutio valdè accommodata. M.*

l. 32. *fortè inverſo ordine verborum rectiùs* τοὺς ὑβρίζοντας κολάζεσθαι χρὴ *&c.* τοὺς ἐκεῖνον βλασφημοῦντας. *M.*

l. 39. *Vtramq; lectionem admiſit interpres,* ἄνθρωπον τύραννον εἶδεν *&c. M.*

Hom. 40

Pag. 461. 33. *In titulo.* ἐπὶ τῇ ἀταξίᾳ τῆς καταστροφῆς τῶν ἀνδριάντων Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως] *Certiſſimum rebellionis initium, ſtatuarum Imperatoris deiectio aut violatio. Tac:* 1 *Hiſtoriarum,* quidam ſaxa in Galbæ imagines iecerunt: *& mox,* dirumpunt imagines Galbæ: *& ſtatim,* proiectis Galbæ imaginibus. *Idem lib.* 3. *Hiſtor.* Nox proditioni electa. Trierarchi magno tumultu imagines Vitellij inuadunt. *& paulò poſt,* ſimul imagines Vitellij direptæ: *& mox.* proiectas Vitellij imagines. *Et eodē libro, cùm pæniteret eos facti,* Repoſitis Vitellij imaginibus. *Neq; Theodoſius ſolus, vt de Imperatoribus illius æui loquar, hanc perpeſſus eſt contumeliam ab Antiochenis, ſed ante eum Conſtantinus Magnus. Auctores, Chryſoſtomus* 20. ἀνδρ. *pag.* 599. 37. *& Euſebius lib.* 3. *de vita Conſtantini fol.* 137. *a.* ὥστε ἤδη φρενῶν ἐκστάσει τοὺς ἀπηγριωμένους *(Ægyptios quoſdam)* αὐτοῖς ἐγχειρεῖν, καὶ τοῦ βασιλέως τολμᾶν ἐνυβρίζειν εἰκόσι. *& poſt Conſtantinum, Conſtantij ſtatuas deiecerunt Edeſſeni, & verberibus affecerunt. Auctor Libanius in oratione* περὶ στάσεως.

Pag. 462. 2. *pro ſimplici vſus eſt, non dubito, Chryſ. compoſito, nempe* κατοργίσωνται. *M.*

l. 19. *lego* περιβομβοῦσι. *M. l.* 41. περὶ ὧν]

An ſub Traiano? certè ſæpenumero Antiochia terræmotibus quaſſata.

Pag. 463. 5. *fortè* κύκλῳ περιεσωζόμενα. *M.* l. 26. *Lege*, συνε. ἐν ἡμέρᾳ τέρας. *M.* l. 34. & 35. *malim* αὐτῶν. *non enim homines, ſed & cætera ab hoſtibus è medio tolluntur.*

Pag. 464. 19. *malim* ἀπελάσητε; & *ſic in ſequentibus*, & 21. ὑμῖν. l. 25. καὶ τῇ τῶν &c. *dele* καὶ *hoc modo*, ἅπαντα τῇ τῶν μελλόντων &c. l. 27. *magis amplector lect. marginis. Nam* ἐμβαλεῖν *potamoῦ propria magis locutio quàm* προσβάλλειν. *Tum in textu euangel. eſt* ἀλλ' οὐ οἱ ποταμοί. & *lineâ prox. lego* προσέβαλον. *M.* l. 31. μετὰ ταῦτα] *Imò* τοῦτο, *nempe poſt infuſam animam.* l. 38. *Lego* ἀλλὰ τὸν Θεὸν τὰ μὲν προσιόντα. &c. & *ſic videtur Interp. legiſſe.* *M.*

Pag. 465. 9. *Cur hic* προστίθησι, *cùm cætera omnia in prima perſona loquatur?* l. 35. τοῦ πλοῦτον ἀποσμοῦντας τῶν πονηρῶν]

Pag. 466. 14. *mallem* κατέκλεισαν, *aut* ἀποκλείουσι. *ædibus enim ſuis diuites includunt & captiuum detinent.* l. 25. ἐπὶ τοῦ πλοῦτε ῥίζα &c.] *Lege*, ἐπεὶ ὁ πλοῦτος ῥίζα καὶ ὑπόθεσις ἐστὶ τῆς ἀπονοίας. *Non enim homines diteſcunt quia ſuperbiunt, ſed è contra. Haleſ.*

Pag. 467. 24. Ἰδοὺ νῦν, τοσοῦτον κατέδυσαν ὑμᾶς κινδύνος. πάρ. l. 27. διδόντες αὐτοῖς. *ita enim oportet.* l. 37. τὰ ἐνταῦθα μένοντα. *Verum eſt cùm nobis hinc abeundum ſit. non abibunt unà & diuitiæ, ſed ad alios & alios commeant. Puto tamen velle Chryſoſt. omnimodam earum incertitudinẽ declarare etiam hic præcipuè, cùm ſequatur* οὐδὲν σφαλερώτερον πλούτου. *lego* καὶ μὴ δ' ἐνταῦθα μένοντα, *aut ſi manis* καὶ τὰ ἐνταῦθα μηδὲν ὄντα. l. 41. *pro* γοῦν *malim* γάρ. *Rationem enim reddit illius quod prius dixit.* l. 43. *Superfluum eſt* τὸ, ζητοῦντες *in ſecundo loco.*

Pag. 468. 33. περιεσχισμένα *non ſatis explicat quid vult. lego* περισχισθέντα. l. 41. *Duo ſunt in diuitijs*, χρῆσις, κτῆσις. *poſt* ἔπεισι *adderem* τὴν κτῆσιν. *nam de poſſeſſione deijcimur in obitu. poſtea pa. 469. hæc tria coniungit*, χρῆσιν, κτῆσιν, δεσποτείαν, *tanquam priùs commemorata.* M.

Pag. 470. 29. *Lego*, αὐτοῦ, *non* αὐτῆς, *nempe* τοῦ οἴνου. *Mont.*

Pag. 471. 28. *Propter Interp: & codd. quoſdam in biblioth: Regis Galliæ ad* ἐστιωμένων *annotari debuit varia lectio* ἐσθιομένων. M.

Pag. 472. 36. κλάδον τῆς διδασκάλου] *Præter Flauianum pro Antiochenis adijt Theodoſium Conſtantinopoli Libanius prouecta iam ætate vir, eique obtulit eam, quæ extat περὶ στάσεως, orationem. Zoſimus hanc ereptæ periculo Antiochiæ gratiam Libanio ſophiſtæ, & Hilario cuidam philoſopho datam ait, de Flauiano ne verbum quidem. Noſtri contrà totum attribuunt Flauiano, nullâ ne minimâ quidem Libanij factâ mentione. Neutri, vt opinor, rectè. Nam Flauiani profectionis teſtes ſunt hæ Chryſoſtomi orationes omni exceptione maiores, & Libanij, illa quæ extat de hoc argumento ipſius oratio περὶ στάσεως.* om. 41.

Pag. 473. 39. ποιοῦντων, ἢ τολμῶ &c.] *Fort. legendum* ποιοῦντων, ἀλλ' ἢ τολμᾷ. *Interpres procul dubio legerat* ποιοῦντων ἢ τόλμα καὶ παρανομία πάσαν.

pag. 474. 13. χρυσὸν] M. *mauult quod in marg.*

pag. 477. 12. *Non eſt Ioelis 2. ſed primo. poſt* νομὰς *rectè in textu additur* αἱ τῆς.

pag. 478. 5. ἀλλ' ἐστάλαξας &c.] *Fronto Ducæus interpretem ſecutus, hunc locum ſic legit*, ἀλλ' ἐστάλαξας τῇ ψυχῇ τὴν κατάνυξιν, τὴν παθῶν ἀνάληψιν ἐποίησας &c. *lectione ex diuerſis mſſ. conflata.*

pag. 479. 9. τοῖς εἰρηκόσι] *Quibus? Non illis quibus dixerat, ſed ſibi ipſi. Legendum itaq; cenſet* M. τῷ εἰρηκότι, *ſc.* ſibi ipſi qui dixerat. l. 14. ἀπόκτειναν] *Vox Montacuto ſuſpecta.* l. 20. ἐσθίοντος γὰρ] M. *cum Frontone delet* γάρ. l. 29. ὅλον] M. *mauult* ὅλως.

Pag. 482. 5. Ἔτη τρία καὶ δέκα. *Calculus exactiſſimus. erat enim annorum 17. cum venderetur, annorum 30 cum Dominus Ægypti ſtatueretur, vt è libro Geneſ. apparet. Cap. 37. 2. & 41. 46.* *M.*

Pag. 483. 18. ἀπηρτισμένον τῷ Θεῷ χορόν, *Ita malim, licet neq; Interpres diſſentiat à vulgata lectione.* Hom. 42.

Pag. 484. 15. *potiùs diſtinguerem plenè poſt* πόλιν, *poſt* κατεφρονημένας *ponerem colon.*

Pag. 486. 5. *pro* ὡς *legendum*, ἕως. *excidit operarũ incuriâ.* l. 21. *ſit inciſum poſt* συνυδαιμονήσαι, & *poſt* κινδυνεύομεν.

Pag. 488. 5. τὰ πλάσματα τῶν τοσούτων ἀδόντες τυγχάνων]

Pag. 489. 17. Ἕτερος δ' ἔτι] *Imò idem pſalmographus. an igitur* ἑτέρωθι φησι περὶ &c. 22. *ſi deleatur* ὅ *vncis incluſum, nihil deeſt.* 23. *ſic potiùs* τὸ ζῆτα αὐτοῦ. *M.*

Pag. 490. 40. *Fronto* ἀπὸ τῆς γῆς [τὸν θρόνον ἴδιον.] *vera lectio* ἀπὸ μ. γ. τοῦ τὸν θρόνον. *nam ſtatim* ἀπὸ τῆς γῆς τῆς τροφῆς. *M.*

Pag. 491. 4. *malim* ἀποστέλλειν καὶ ἐπὶ ἀλλοτρίῳ. & *poſt* αἵματι *ponerem colon.* 26. ἐμὲ δ' ἐν δρῦς διαστείλας καὶ εἰπεῖν. *ita enim lego.* M.

Pag. 492. 8. *ambiguè nunc ſcriptum. lego* αἱ ἐνδόθεν ἀκανθαι

Pag. 493. 8. Περὶ Μαρίας. *Imò non* περὶ Μαρίας, *ſed* Μάρθαν. *Lectio ergo marginis debuerat eſſe in textu.*

Pag. 494. 21. Λαβόντα τὴν ὥραν. *Rectiùs in Front. ſine* καὶ M.

Pag. 496. 21. & *Fr.* & *Interp.* & *ratio ſequentium poſtulant*, ἐργάζονται. M.

Pag. 498. 2. ἠπίσων,] *potior ſcriptura*, ἀμφισβήτουν. *quam ſolam lectionem videtur Interp. agnouiſſe.* M. *pro* ἐδόκει *fortè* μὴ ἔσται. M. l. 17. ἐκεῖνοι. *ſcio quos vult, ſed nemo intellexerit è præcedentibus. nam niſi Niniuitas nullos commemorauit. Lego* οἱ ναυτικοί. M. l. 23. καὶ ταῦτα κ. κ. τ.] *Quid tum ſi aderant? eorum ſcil. præſentia ad ſalutem nauigij pertinebat. Nam ait Paulus Act. 28. niſi iſti remanſerint, non poterimus ſaluari. hæc M. puto* παρόντων *corruptum. Sed in tanta exemplarium concordia nihil temerè mutandum. H.* l. 43. *Non video quid huc faciat* ἵνα φύγῃς. *quicquid eſt, interrogatiuè lege propter* μή.

pag. 500. 30. *Fort.* τὴν τῆς ἀρετῆς κορυφήν. *Nam ita ſæpè loquutus eſt.* M.

pag. 501. 2. *Fort.* παραπλησίως ἀνθρωποειδῆ τα.

pag. 503. 20. *Legendum* ἐκλείπῃ, *nempe* χάσμα ἐγίνετο. *est erratum Typographi.*

Hom. 45. *Pag.* 514. 34. καὶ νενόηκας ἀγαθὰ] *Deest* ἀντιδοῦναι, *vel tale aliquid. Hal.*

Hom. 46. *Pag.* 518. 31. λοιπὸν ὑμῖν συντάξασθαι βούλομαι, ὡς ἀφισάμενος, ἵνα ἀσφαλέστεροι ἦτε] *Hoc est, vt opinor,* valedicam vobis, vt is qui discedit (*ab amicis*) quò cautiores sitis. *nam* συντάξασθαι *est* valedicere. *vide quæ docti viri annotârint ad Nazianzeni* λόγον συντακτήριον.

Hom. 48. *Pag.* 527. 25. μέχρι παντὸς] *Alias,* μέρει παντός. *Interpres videtur legiſſe* μέρος τοῦ παντός.

Pag. 532. 37. ἐκ τοῦ στρατοπέδου] *Hoc est,* ex aula: *quasi Imperator semper in procinctu staret. quo etiam sensu vtuntur posteriores Græci vocabulo latino* κομιτάτος. *Imperator Constant: apud Socratem, & alij.*

Hom. 50. *Pag.* 539. 21. τὰ ἡμέτερα πάθη;] *Interpres,* nostris casibus similia?

Hom. 51. *Pag.* 546. 19. κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην] *Boisius pro* ταύτην *legit* ἐκείνην.

Hom. 52. *Pag.* 552. 38. καὶ γὰρ παρεκάλεσα μεγάλην] *Videtur illa oratio intercidiſſe.*

Hom. 53. *Pag.* 561. 9. τῶν βασιλέων] *sc. Theodosij & Placillæ vxoris eius, non solius Placillæ, vt vult Theodoretus.*

Hom. 54. *pag.* 569. 10. ὁ τοῦ Παύλου χρηματισμὸς] *Hoc est,* ἵνα δήμιος χρηματίσῃ.

Hom. 57. *pag.* 588. *In titulo.* [τῇ κυριακῇ τῆς ἀποκλειομένης] *Hoc est, Dominica proxima post pascha, dominica in albis.*

Hom. 58. *pag.* 598: 14: εἰς τοὺς ἀπελθόντας] *Rectè obseruauit doctiſſ. Fronto hæc de Placilla, quæ iam deceſſerat, dicta.*

pag. 602: 42: *pro his verbis,* ὡς δὲ ἐπέκειτο *vsq; ad* τὴν παρ' ἡμῖν φιλοσοφίαν *pag.* 603. *l.* 4. *inclusiuè, manuscriptus ex bibliotheca Bauarica habet hæc verba:* ὅτε μὲν ἀκούσας ὁ εὐλαβέστατος ἀνήρ, καὶ τὴν λύσιν τῆς πόλεως ἐγγράφως παρὰ τοῦ βασιλέως δεξάμενος, ὅλως (*fort.* ὅλος) ἔχαιρε, καὶ εὐχαριστήσας τῷ μεγίστῳ ἐξῆλθε τῆς πόλεως.

Hom. 60. Habita est hæc oratio Antiochiæ non multò post euersionem statuarum, fortaſſe in fine eius quadrageſimæ, quæ euersionem illam secuta est. eoq; fit, vt in multis codicibus manuscriptis τοῖς τῶν ἀνδριάντων λόγοις accenseatur. Porrò hanc editionem damus ex fide trium codd. mſſ. duorũ in biblioth. coll. Noui Oxon. & tertij Croshauij nostri, adhibita etiam doctiſſ. Frontonis editione, quam ipse ex quinq; mſſ. concinnauerat.

pag. 612. 6. *In margine* ἀναιμάκτῳ] *Quidam codices addunt,* καὶ ἀγιαστικῆς.

Hom. 61. *Hanc orationem, quam agnoscit catalogus Augustanus numero* 66. *descriptam ex bibliotheca Cæsarea damus, sed miseris modis truncatam. expleuimus autem in appendice ad Tom.* 8. *Pag.* 101. *ex cod Ms. in bibliotheca S. Marci Venetijs: ex quo etiam in reliqua oratione quædam emendauimus: neq; enim maculas omnes* ἀποσμήχειν ἠδυνάμεθα. *Codicem Venetum in his notis literâ V signamus.*

Pag. 622. 21. πολλῆς] *V.* ἐσχάτης. *l.* 32. ὡς τὰ ἄλλα πάντα] *accusatiuus absolutus.* *l.* 33. ἀποστερῆσθαι] *V.* παρεξῆφθαι.

Pag. 623. 1. ὄντα] *videtur expungendum.* *l.* 10. ἀπαγαγόντα] *Ex grammatica ratione legendum,* ἀπαγαγὼν, *& lin. proximè sequente legendum, vt oportet,* παρασκευάσας αὐτὸν πάντων καὶ χλευαζόμενος, καὶ σταυρὸν ὑπομεμενηκὼς καὶ θάνατον ἐπαγαγών. *l.* 35. *pro* φησιν *V. habet,* τοῦτο παρῄνεσεν ὁ Ἡσαΐας λέγων. *l.* 37. ἐπήγαγε λέγων] ὁ πάλιν καὶ λέγει *V.* *l.* 44. *post* αὐτὴν, *codex Venetus addit,* ὅτι περὶ τοῦ Ἰησοῦ προφητεύων ταῦτα, καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς φυλῆς ὁμοίως ἔσεσθαι ὁ Χριστός.

Pag. 624. 2. *pro his verbis* καὶ τοῦτο παρασημαινόμενος εἰπών· Ἐξελεύσεται γάρ, φησι, ῥάβδος, *codex V. habet,* συναποδείκνυται προειπών, ἐξελεύσεται ῥάβδος. *l.* 10. ὁ μὲν γὰρ] *V.* ἀλλ' ὁ μέν. *l.* 12. *ante* ἄκουσον *cod. V. addit,* μετὰ τῶν ἄλλων. *l.* 19. ἀφ' ἧς ἀρξάμενοι ποιοῦμεν] *melius & concisius V.* ἀφ' ἧς ἀρξάμενοι μέλλων πρὸς τοὺς μαθητὰς εἰπεῖν. *l.* 21. ὑμῖν. ἢ μὴν γὰρ τῶν αὐτ.] *V. plenius* ὑμῖν. τί δήποτε δὲ οὕτως εἶπεν ὁ Χριστός; ὅτι εἰ μὲν τῶν αὐτ.

Pag. 625. 2. *pro* τοίνυν *cod. V. habet,* γὰρ ἐξ ἐκείνου, *planius.* *l.* 11. λέγουσι] *V.* δηλοῦσι. *l.* 15. ἤμελλεν Ἡρώδης] *lacunæ huius supplementum vide Tom.* 8. *Pag.* 101. *l.* 17. *post* ἐγκαλεῖν, *deleta plena distinctione, repone comma.*

Pag. 626. 10. τί κέρδος αὐτῷ] *V.* τὸ κέρδος οἷον αὐτῷ.

Pag. 627. 4. τῆς κρατίστης] *Ibid.* 10. ταύτῃ.]

Pag. 627. 13. *ante* ἀρχόντων *pone comma.* *l.* 24. τῶν] *Fort.* τὴν. *l.* 34. χώρας] *V.* χωρίου.

Pag. 628. 14. οἶδεν τι] *V.* οἶδεν πῶς. *l.* 21. ἄγεται] *V.* δεῖ. *l.* 25. *Lege* ἐκβάλλεσθαι. *l.* 27. καὶ τινες] *lege,* καὶ τίνες. *l.* 34. *ante* τῶν *deest* μὲν, *V.* 36. *post* Ἰουδαίους *addit. cod. V.* ἄκουε πῶς δείκνυσιν ὁ προφήτης λέγων, *posito commate ante* ἄκουε. *l.* 42. ἀνηγγείλαμεν αὐτοῦ] *locus hic apud* ό'. *alijs verbis legitur, sed eodem sensu: sequens verò particula* ὡς ῥίζα ἐν γῇ διψώσῃ, *ex Esaie,* 53. 2. *petita, nescio quo modo huc obtorto collo venit. Nam non est huius loci, & syntaxin corrumpit: Interpres tamen videtur sic legiſſe.* H.

Pag. 629. 13. *Lege* προσεσχηκότες *cum duplici sigma.* *l.* 22. *post* λέγων *addit V.* ἀλλ' ἄνωθεν καὶ αὐτὸ προαγορεύων τις προφήτης οὕτω φησί. *l.* 40. *post* τότε *pone plenam distinctionem.*

Pag. 630. 12. *post* ἀτιμία *videtur deeſſe* εἰσί.

Pag. 631. 7. *post* ἀνακηρύττομεν *pone comma, & l.* 8. *post* γῆν *pone colon.* *l.* 20. ἐν τῇ πλάνῃ] *Putauerim legendum* ἐν τῇ εὐτελείᾳ, *eorum vilitate.* H. *l.* 38. ἡλικίαις] *Corruptum: lege cũ cod. V.* κλίναις.

Pag: 632. 2. *post* ἀπέραστος *codex V. addit,* καὶ [illegible]. *l.* 10. πλησίον γενέσθαι ἰδεῖν] *l.* 19: *post* καταδίκης: *V. addit,* σύμβολον. *l.* 39: τοιαύτην] *sc.* τὴν οἰκουμένην. *l.* 41: *lege cum cod. Veneto,* διαθήκην καινὴν, ἢ κατὰ τὴν διαθήκην.

Pag. 633: 8: εὐλογίαν] *corruptum: lege cum cod. V.* εὐκολίαν.

Pag. 634: 27: καὶ δευτέραν τὴν δευτέραν. *V.*

Pag. 635: 8: συνταραττόντων χειμάρρων] *V.* ταραττόντων ἐπιχειμάρρων, *quod hic non quadrat: vt verisimile sit aliud vlcus latere. & quidem pro* συντ. χειμ. *marginalis*

ginalis coniectura συγκρ. non improbanda. atq; poſthac nos deſtituit codex Venetus. l. 18. ὡς γραφέντας] mallē ἐγγραφέντας, vel πρότερον γραφέντας. l. 25. τ ἀπὸ γνώσεως προσηνείας.]

Pag. 637: 24: εἰ δέ τινες αὐτῶν καὶ ἡσυχάζειν τῆς ἐκκλησίας πολέμου.] hunc locum ſic vertit Interpres, quiſquis is fuit (nam peruetérem fuiſſe puto) εὐστόχως admodū, niſi ſi meliora habuit exemplaria: Quòd ſiqui ipſorū viſi ſunt māſueti, hoc ipſum quòd reges manifeſtè in impietate erant, materia aliqua bellorū erat, cùm alij eis adularentur, alij ſatagerēt, vt aduerſus eccleſiā bella ſuſciperēt.

Pag. 637. 29: ἀφέντες] requiro vocabulum aliud aptius huic loco. Interpres, reliquerunt. Sed neq; quod ſequitur, οὐχὶ ζῶντες μόνον, ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντες (quæ verba quomodo perſecutoribus eccleſiæ conueniant, non video) ſatis videtur aptum: ferri poſſe vtrumq; fortaſſe non negauerim. l. 38: ἐπαγαγὼν] ſcilicet, οὐκ ἐχώσαμεν, οὐ προσηγόμενοι, ex lin. 34. l. 39. πλέον ἔσχεν] Helleniſmi ratio poſtulat, πλέον ἂν ἔσχεν.

Pag. 639. 21. τετρακοσιοστὸν ἔτος ὑπερίζει] & hic & in orationibus contra Iudæos non ſemel numeri apud hunc Noſtrum iuſto maiores.

Pag. 640. 18 [illegible] αὖ πρὸς Ἰουδαίους λέγομεν] Ergo veriſimile eſt multa hic periiſſe, multaq; à Chryſoſtomo ſcripta, præter ea quæ vel in Græcis Mſſ. vel apud Latinum Interpretem reperiuntur.

m.62. Hanc orationem damus ex editione Romana, caſtigatam & aliquot pagellis ex Ms. Cæſareo auctam. quæ ſanè, abſq; Photio eſſet, inter ἀμφιβαλλόμενα (quamuis alicuius ex veteribus fuiſſe videatur) locari debuiſſet. Neq; verò tanti eſt apud me auctoritas Photij, qui alia quædam non optimæ notæ recepit, vt inter γνησίας ἀναμφιβόλως annumerandam cenſeam. Nam primò, ſtylus eſt à Chryſoſtomi charactere alienus. Secundò, tota ſcatet allegorijs, quas Noſter ferè, niſi veniam præfatus, non ſolet admiſcere. Tertiò, quòd Ignatius nominatim citetur, quod huic Noſtro inſolens. Poſtremò, tota inuentionis ratio & ſaltus potiùs quàm tranſitus ab vna re in aliam, noſtrum χρυσοῤῥήμονα non ſapiunt. Et certè in decem his homilijs à viris doctis Romæ editis, vix duæ ſunt, ſummùm tres γνήσιαι: paulò tamen illi feliciùs, quàm alij fecerunt, ijq; viri doctiſſimi, qui nobis ex 10 vel 12 vix vnam dederunt γνησίαν. Hoc idem tamen de vnico legiſlatore argumētū in germanis eius ſcriptis ſæpè egregiè γυμναδὶν reperitur, hic certè vix, idque frigidè, attingitur. Scripta videtur hæc oratio, vt ex epilogo patet, difficillimis reip. temporibus, & imminentibus exitio Orientalis Imperij barbaris nationibus, quod in tempora Chryſoſtomi vix quadrare videtur.

Pag. 640. 39. τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας] Doctiſſimus Florens, qui in his 10 orationibus ingenium fatigauit, libris deſtitutus, mauult, ordine verſo, τ λόγου τὴν διδασκαλίαν.

pag. 641. 10. τοῖς βίβλοις] Fort. ταῖς βίβλοις, vel τοῖς βιβλίοις. l. 41: Non aſſentior Florenti ita diſtinguenti, δοκεῖς γάρ ζητεῖν &c. & mox pro δεῖν legenti δεῖνα. & lin. ſeq. fortaſſe καὶ ante τὸ δίκαιον, παρεῖναι.

pag. 642: 23. ἐπιτεθέντες] malim ἐπιτεθέντος. l. 36. ἀκάθαρτοι] Non videtur huic loco quadrare.

pag. 643: 21: δι᾽ ὅπερ χρημάτων ἐπεσπούδαζε) l. 30: ζωαγρήσαντο τὴν ἁμαρτίαν) i. Ignouit peccato. Florens mauult ζωαγρήσειεν.

pag. 644. 44. χρυσὸν. τί ἄρα τυτθόν, κορυφαῖον) Hunc locum ſine dubio corruptum, feliciſſimè ex ingenio reſtituit ingenioſiſſimus Florens: χρυσὸν, πάραν, τυτθόν, κορυβαντίαν.

pag. 645: 10: Pro ἢ τίδερ rectè Florens, ἢ πάρερ: reliqua deinde vſq; ad ἐποιεῖτο lin: ſequente delet vt gloſſema. l. 15. ἵνα μάθῃ ἢ καὶ ἡ) Hic incipit παρενθήκη ex libro Cæſareo, quam etiam agnoſcit Photius. l. 22: ἐπεξουσίαν) Lege ἐπ᾽ ἐξουσίαν. l. 25: καὶ πρότερον δείκνυσιν ὅτι ἐξουσία Θεοῦ ὄνομα Θεοῦ.) l. 32: ἐν τοῖς ὤμοις) Photius τῶν ὤμων legit.

pag. 646: 16: poſt ἱερεῦ adde νῦν.

pag. 647: 27: αὕτη ἡ εὐχὴ τ ἀγγέλου) Hæc verba, inquit doctiſſimus Florens, non ſunt, vt opinor, Chryſoſtomi, ſed irrepſerunt in contextū cùm ad marginem adnotâſſet aliquis ſtudioſus: vt appareat in his orationibus, quod & antea monui, multa eſſe diſtracta, male diſpoſita, & temere inculcata à librarijs. Florens.

pag. 648: 1: ἐνόμισέ τι) l. 14: χοιμήσῃ) Lege κοιμήσῃ. l. 19: ὁδὸν δ᾽ ἀπέλθεσαν) l. 29: ἄλλος τις ἦν Ἀβιμέλεχ) Quia alius fuit Abimelec rex Gera, propterea dixit ἄλλος. l. 35: συναποδημοῦσιν) Ex ſequentib: colligo legendum ἵνα ἀποδημῶσι. l. 40: κατοικῶ ὡμεῖ) Flor: κατοικήσει in futuro. l. 41: μνήμην ἀπέδωκεν)

Agnoſcit catalogus Auguſtanus has duas orationes, vt γνησίας, numero 40 & 41. deſcriptæ ſunt ex bibliotheca Regia Lutetiæ, neq; aliud præterea ſuppetebat exemplar: quod ſanè dolendum, niſi quod Regium ſanè non incommodè ſcriptum. Hom. 63. 64.

pag. 651: 20: Aſſentior doctiſſimo Haleſio legenti, οἱ δὲ οὐκ οἴδασι πῶς ἐγέννησε, τὸ ἐγέννησεν ὁμολογοῦσι. de patre enim eſt ſermo, qui generauit.

pag. 656: 18: αὐτὴν συνεσκίασε) l. 26: ἀναμείναντες) Legendum omnino, ἀναμένοντες.

pag. 657: 30: αὖ, ἀλλ᾽ ἢ) Fort: αὖ ἄλλο, ἢ.

pag. 660: 12: ὥσπερ εἰς τινάς) Lego, ὥσπερεί τινας. ſed in ſequentibus οἱ οὐδεὶς καὶ ὅλως mendum latere videtur. ſenſus poſtulat, ὥσπερεί τινας ὅλως ἐμπεφραγμένας, aut tale aliquid. l. 33. ποιῶν] Ad ſenſum, non ad verba. præceſſerat enim non ὁ Θεός, ſed ἡ τ Θεοῦ χάρις.

pag. 663: 11: τῶν πολλῶν ὑμῶν] Videtur deeſſe τινές. l. 14: καὶ τ γήρως καὶ τῆς ἀπληστίας]

pag. 664: 10: ἵνα καὶ μὴ ἀναπολογήτους &c.] Subeſſe videtur hic vlcus aliquod, quod ſine libris ἀΐατον.

pag. 666: 31: ἰδοὺ τὸ ζητούμενον ἔτι, οὐ περὶ ταύτης ὁ λόγος.

pag. 667: 8: προσῆλθον] Deeſſe videtur, μὴ εἰδότες, vel ſimile quippiam. l. 30: ὁ κατηγορῶν] l. 33: ὁ κατήγορος: quod vbiq; reponendum puto in hac oratione. infinitis enim in locis hæc duo verba confunduntur aboſcitantibus librarijs.

Hom. 65. Hanc oratione ex Bibliotheca Regia Lutetiæ diſcriptam damus. edidit eam quoq; inter ſuas Burdegalenſeis, ſed ex eodem hauſtam fonte (nempe Mediceo manuſcripto, qui iam eſt inter Regios) vt ex communi vtriq; apographo lacunâ liquet, Frōto Ducæus, cuius doctiſſimas notas adire te, lector, non pigeat. Nobis tantùm animus fuit veram ex codicibus. Mſſ. quatenus fieri potuerit, lectionem conſtabilire. Agnoſcit Photius Biblioth. ſua p. 856. Vera eſt ac γνησία, quamuis in catalogo Auguſtano minimè recenſeatur.

Pag. 670. 41. καὶ γὰρ τὸ οὕτως, δυνάμεως, καὶ τὸ ἐστὶ φιλανθρωπίας] putârim legendum, καὶ γὰρ τὸ ἐστὶ, δυνάμεως, καὶ τὸ οὕτως, φιλανθρωπίας. Nam vt verba iam ſunt, nihil aliud hic dicit, quàm quod in prima ſententia, δυνάμεως, ὅτι ἔπραξε τὴν οἰκονομίαν, φιλανθρωπίας, ὅτι ἔσωσε.

Pag. 672. 20. οὐκ οὖν, πόθεν; ὁ κηρύττων τὸν ἄλλον λόγον] pro his, in quibus ſenſus non eſt, legit Photius, οὐκ οὖν, ἀρχὴ διορθώσεως.

Pag. 673. 9. δορυφορούμενον] non conuenit huic loco vocabulum hoc, niſi addas, κόλαξιν (ἢ παρασίτοις) δορυφορούμενον. l. 29. ἐνταῦθα διαλύονται, καὶ ἐκεῖ κρίνονται] διαλύονται meo iudicio expungendum, & pro κρίνονται fortaſſe legendum, κολάζονται. Ita enim procliuius fluet ſententia.

Pag. 676. 37. ἄωρον] Fronto rectè, vt opinor, ἄφορον reſcribit, vt paulo antè.

Pag. 679. 27. ὅσιον] Fronto vertit, terminum, ac ſi legendum putâſſet (edidit enim, vt nos) ὅρον, vel ὅριον.

Hom. 66. 67. Harum orationum priorem ex Mſ. Oxon. deſcriptā emendauimus ex Mſ. Bauarico. In poſteriore editionē Ducæi Burdegalenſem ſecuti ſumus, caſtigatam ex Ms. Oxon. & alio Ms. in Bibliotheca Regia Lutetiæ. vtraq; proba ac γνησία, agnita à catalogo Auguſtano numero 42. & 28. Prior habita, vt opinor, Conſtantinopoli, Poſterior Antiochiæ, præſente Flauiano.

Pag. 681. 7. ζωγρήσαντες &c.] Participia hæc Oxonienſis codex legit in fœminino συναγούσας, πηγνυμένας, & ἱσταμένας. Locus totus mihi de mendo ſuſpectus. H.

Pag. 690. 31. καὶ τὸν πόνον] Regius καὶ τὸν πόθον. l. 34 πόλιν] R. πολιάν, meliùs. l: 36: R. ἐπιτύχῃ, & ἐπιτύχῃς. l. 42: ἔστιν αὐτῇ λοίψανα] rectiùs R. ἔστιν δὲ αὐτῷ τὰ λοίψανα. omnino enim ante λοίψανα deeſt τά. Ibid. σφόδρα] R. σφοδρότερον.

Pag. 691: 2: τούτου] R. τοῦ διαβόλου. l. 12. ἀπέστη καὶ διὰ τοῦτο ἔβαλλον αὐτὸν] R. ἀπέστη καὶ οὕτως ἐξέβαλον αὐτὸν, meliùs. 22: ῥᾳθυμίας] R. ῥᾳθυμοτέρους. 36: R. σέβεται τοὺς τὸν Κύριον. Ibid R. ἅψας πάντων ὤν. l. 37: βλασφημοῦσι] R. εὐλογοῦσι.

Pag. 692: 7: R. pleniùs ἐπηρεάζετο. διὸ καὶ ἀποστάτης λέγεται. τίνος δὲ ἕνεκεν πονηρὸς λέγεται; καίτοι πολλῶν ἀνθρώπων ὄντων πονηρῶν. μόνος ἐκεῖνος κατ' ἐξοχὴν λέγεται τοῦτο. τί δήποτε &c. l. 16. καταβάλλει] R. meliùs ἐμβάλλει. l. 18. πολλοῖς] R. πολλοί. l. 21. θαυμασμοῖς] R. θαυμασίας. Sic & lineâ 31. l. 28: αὐτῆς] deeſt in Regio.

31: αὐτὴν] delet Haleſius. l. 35: δαίμων] R. δαίμονες, rectè. l. 42. πείθειν] R. αἴτιος.

Pag: 693: 6: κτίσιν καὶ μέλλει; τί τοῦ σωτῆρος. Reg. l: 13: γυμνωθήσομαι. R. l: 16: R. meliùs, τί δὲ παρουσίας Χριστοῦ χρησιμώτερον; τί δὲ σωτηρίας ἐκείνης ἴσον. l: 18: ὅτι ἀληθινός] R. πῶς ὁ ἀληθινός. l: 21: R. pro πολλάκις habet μὲν, rectè. l: 25: R. ἐκ τῶν παρόντων ἐχ. l: 37: R. διὰ σημείων.

Pag: 694: 3: τυχόντας, R. l: 17: R. ἡμέραν ἐξ ἡμέρας: rectè. l: 23: R. σώματα. l: 28: δεῖ] R. ἔστι. Ibid: τί οὖν συνιέναι] R. τί ζητοῦμεν λόγῳ, ἵνα. l: 29: διὰ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου] omittit cod: R: l: 39: poſt ἐνθέντα addit R. καὶ πᾶσιν ἀπαλλάξειν ἐπηγγείλατο. l: 42: rectiſſimè R: εἰ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους φιλανθρωπεύσονται τοῖς ἑαυτῶν.

Pag: 695: 6: R: πολεμήσαντες ἦσαν: l: 8: ὅπου γε ἴδε R: l: 9: τὴν ἐλεημοσύνην] R: ἐν ἐλεημοσύνῃ.

Hom. 68 Hanc orationem ex Bibliotheca Auguſtana deſcriptam damus, quam etiam pro vera & germana agnoſcit ſæpiùs à nobis nominatus catalogus Auguſtanus, numero 43: iure merito.

Pag: 696: 2: πάντα] ſc. νόσους καὶ περιστάσεις.

Pag: 699: 34: διὰ σημειοτέρας] ἰδοῦ, aut tale aliquid deeſſe videtur.

Pag: 701: 26: φησὶ] diabolus ſ: & lin. ſequente τί οὖν ἵνα γένηται; phraſis huic Noſtro, & alijs eccleſiaſticis ſcriptoribus non inſolens. Quid igitur fiet? quid ergo faciam? l. 31: ῥᾳθυμίας] Haleſio non probatur hoc loco vocabulum ῥᾳθυμίας: mauult διὰ τοῦ δέους ἀνάγκη.

Hom. 69 Agnoſcit catalogus Auguſtanus numero 46. hanc orationem pro vero & legitimo Iohannis noſtri fœtu. Eam nobis exhibuit Bibliotheca Auguſtana.

Pag. 703: 36: τινὰς] Videtur hoc loco περιττῶς. nam ſuprà lin. 30. habuimus, ὁρῶντές τινες. Et quidem non repetitâ hac particulâ, meliùs fluit ſententia & l: 32. νούμματα non arridet: ne νόσημα quidem, quia ſtatim præceſſerat νόσῳ. & lin. 40. mallem ὀνομάζονται, voce mediâ.

Pag. 704. 31: ἐπιλυομένων] Corruptum proculdubio. fort. pro ἐπιλυσαμένων, ita tamen vt aliud requiram aptius vtroq;.

Hom Pag: 705: 40: ὅτι τοίνυν ἀπ' αὐτῆς αὐτοῦ ἐπήγαγε] Locus, vti reor, mutilus: quem lectori pluribus abundanti exemplaribus relinquo corrigendū. nec enim paucis ſanari poterit. Senſus poſtulat, ὅτι τοίνυν τὰ πάθη ἑαυτοῦ ἀπεζήλωσε, aut aliquid ſimile.

Pag: 711: 10: κάτω] Quid hic ſibi velit κάτω, fateor me neſcire. fort. καλῶς, ad ſenſum certè non ineptè. l: 32: σαυτῷ ποιοῦσι] pro ποιοῦσι legendū, vt puto, ποιεῖς: & pro σαυτῷ, vel αὐτῷ, vel αὐτοῖς, ſc. αἰσθήσεσι.

Hom. 7 Edita ex Ms. Auguſtano: eſtq; γνησία, quamuis in catalogo illo Auguſtano à me ſæpiùs commemorato non reperta.

Pag: 718: 27: ἐκάρδωνα τοῦ] fort. ἐκαρδώθην ἐκ τοῦ.

pag: 721: 29: φθεγγόμεθα] corruptum. quid ſi legamus, φλεγμαίνομεν?

Hom. 7 Deſcripta ex Bauarico codice. Agnoſcit catalogus Auguſtanus numero 48. γνησία cum primis. vnico nixi exemplari, vt etiam in tribus proximè præcedentibus, multa neceſſariò manca relinquimus, ab ijs emendanda, quibus codicum aliorum Mſſ. copia ſuppetet.

pag. 723: 3: ἀρῶ μὲν φησι) l. 38: ἐκείνων δὲ τῆς ἰσότιμος) Malo, τὸ μὲν τῆς ἰσοτ. ut τούτων ad ὁμοφύλων referatur, & prius ἐκείνων ad παίδων.

Pag. 724: 2: διαπεπομένων) Puto legendum διαπεπομένον, ut ad χρημάτων referatur, non ad χρηστῶν. l. 11: τὴν πλουσίαν ταύτην) Deeſt ſubſtantiuum, quo ſuſtentetur. l. 19: καταπρίσεως) ſc. εἰσὶν ἄξιοι. nam cum ἀπολαύουσι male cohæret. quanquam non eſt negandum ἀπολαύειν quandoq; tam de malo dici, quàm de bono. H.

pag. 725: 14: ὅτι τῆς ἀκολουθίας ὅσοι τῶν ξένων γεγραφῶν) Ibid: διὰ τὸ) Grammatica ratio exigit potius, διότι. l. 19: εὐνῆς) Verbum nihili hoc loco. l. 30: καὶ ἡ ὄψις αὐτόθεν ἐπικειμένη &c. l. 37: τὸν πέμψαντα) Ergóne mos illius ætatis, ut nomen etiam τοῦ πέμψαντος τὴν ἐπιστολὴν exterius inſcriberetur?

pag. 727: 4: συμβαίνει ἀγνοούμενον) συμβαίνει δι' τινα ἀγνοούμενον.

pag. 728: 30: αὐτῷ καταλείψεται) Malo αὐτὴν καταλήψεται.

pag. 729: 1: τοὺς ἐνταῦθα) Fortaſſe hanc orationem habuit 30 dies ante ludos Olympicos: & τοὺς fort. περιέλκει.

Hom. 72. Hanc Homiliam agnoſcit Photius bibliothecæ pag. 841. deſcripta eſt ex bibliotheca Regia Lutetiæ, emendata ex Palatina. vel Chryſoſtomi eſt, vel quod potiùs reor, alterius alicuius ex illa erudita antiquitate. ſtylus enim magis conciſus, & frequentes loquendi formulæ Iohanni noſtro non vſitatæ.

pag. 730: 12: τῷ Θεῷ) Fort. τοῦ Θεοῦ.

pag. 731: 11: καὶ μὴν τὸ αἵρεσις.

pag. 736: 21: ἐν τούτῳ ἡ σὰρξ &c.) Vſq; ad τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος, l. 25, Confuſa aut corrupta ſunt.

pag. 737. 13. ἐξ ἡμῶν, τίνος; ἐκ.) Pro his Haleſius ex ſenſu ſubſtituit, καὶ οὐκ οἶδα, ἐκ.

pag. 738. 3. χαίροντες λέγοντες) Non conſtat ratio ſyntaxeos. l. 27. ἄπως ἔδει) Fortaſſis ὅπως ἐνταῦθα.

Hom. 73. Homilia eſt melioris notæ, & Chryſoſtomo digna, quamuis in catalogo Auguſtano minimè reperiatur. Deſcripſimus eam ex optimo manuſcripto in bibliotheca Auguſtana: neq; aliud præterea ſuppetebat exemplar. Porrò illud monendum duximus, multa reperiri in homilia octaua in primam ad Theſſalonicenſes affinia his, quæ hàc in oratione habentur, tam verbis quàm ſenſu. Neq; tamen ἀπάνθισμα eſſe puto, ſed eundē de ijſdem rebus eodem penè modo diuerſis temporibus dixiſſe.

pag. 745: 23: ποίας ἀρχ.) Ex homilia prædicta tom. 4. p. 199. l. 29.

pag. 747. 5. εἰσαχθέντες) Vel lege, ἀναχθέντες, & mox λαβεῖν: quorum illud eſt in Ms.

pag. 748. 38. ὑποδύομαί τις) Hæc totidem verbis habentur, hom. 8 in 1 ad Theſſ. tom. 4. pag. 200. lin. 34.

pag. 750: 18: Poſt ἡμῶν deſunt illa ſolemnia verba, δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, neſcio quomodo à negligente librario prætermiſſa.

Hom. 74. Hanc orationem damus ex editione Baſileenſi, perpaucis in locis à nobis ex coniectura emendatam. nam aliud exemplar mihi, meiſve librarijs videre non contigit. Putaui aliquando ἀπάνθισμα eſſe: ſed muto.

pag. 752. 11. ἦκαι) Legendum omnino εἶναι: & lin. ſequente, ἰσοψυχία, vocabulum non alias, quod ſciam, vſitatum huic Noſtro.

pag. 754. 2. μέγα μὲν εἰς εὐφημίαν) Videtur aliquid deeſſe.

Hom. 75. 76. Harum orationum περὶ προσευχῆς priorem ex editione Romana, & Ms. in Collegio Nouo damus: Poſteriorem ex editionibus Romana & Ingolſtadienſi, & manuſcripto Bauarico.

pag: 755: 34. ψυχῆς μὴ κινούσης] malo, ψυχῆ μὴ κινοῦσι: Haleſius.

pag: 755: 39: σκοτούμενος δρῶν] Corrupta, tota autem periodus deſideratur in manuſcripto Collegij Noui. Haleſius pro σκοτούμενος δρῶν, ex coniectura, ſenſu poſtulante, legit, μὴ συγχωρούμενον μένειν.

Hom. 77. *Ex decem Homilijs de pænitentia, quas nobis latinè dedit vir doctiſſimus Lælius Tifernas, duas, hoc eſt 6. & 7. non reperimus Græcè: nec fortaſſe quiſquam alius reperturus eſt. videntur enim mihi ab aliquo ex Latinis patribus ſcriptæ. Sed nihil auſim affirmare. doctiſſ. Fronto centones eſſe putat ex Chryſoſt. operibus hinc inde collectos. octo reliquæ ſuis locis exhibentur, alias etiam 7. vel 8. de eodem argumento dat hæc noſtra editio, partim γνησίας, partim ſuſpectas, de quibus ſuo loco. Iam primam hanc ex Bibliotheca Regia Lutetiæ deſcriptam caſtigauimus ex Ms. in bibliotheca Cæſarea Viennæ, & editione Pariſ. Frontonis Ducæi. hàbita eſt, vt opinor, Conſtantinopoli.*

Pag. 763. 30. ἐνέχεται τούτῳ. Fr. l. 33. συμβουλεύουσι] Lege cum Frontone ex libris, συμβουλεύουσι, vel συμβουλεύοντι, ut in margine. l. 37. ἰδίας] Lege cum libris, εἰδυίας.

Pag 764. 7. ἡ γυνὴ Fr. l. 13. νυμφίου] πενθίου. l. 29. καὶ] Deeſt in edit. Frontonis. l. 33. Lege ὀδύνας.

Pag. 765. 32. γεγράφασι γὰρ κορ. Fr.

Pag. 767. 17. τῶν ὀφρ. Fr. l. 24. μετίεσι. οὕτω τῶν] Deleto οὕτω, legit Fronto, μετίεσι τὴν. quomodo autem hæc verba Chryſoſtomi conueniant circumſtantijs in textu poſitis, nullus video.

Pag. 768. 10. πημονεῖν Fr.

Hom. 78. 79. Deſcriptæ ex Ms. Regio, & emendatæ ex Palatino.

pag. 769. 19. ἀποτίθ.] Al. ἀποτίθ. l. 30. σκοπὸς τοῦ Θεοῦ &c.] Verba ſunt ſine dubio corrupta, ſenſu vtcunq; inter has tenebras interlucente.

pag. 771. 23. τὴν δίκην] Interpres videtur legiſſe τὴν δικαίαν: & eſt ſanè aptius.

pag. 772. 11. ἀπονοίᾳ] Lege cum Ms. ἀπνοίᾳ. l. 19. ὀρφανῶν] Mss. addunt καὶ προστὰς τῶν χηρῶν.

pag. 773. 15. τὴν ἀπειλήν] Al. τῇ ἀπειλῇ. l. 43. τὸ τεῖχος.

pag. 774. 35. ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Fr.

pag. 775. 27. οὐ δοξάζοντα] οὐ videtur expungendum, vel

vel pro ἐ δέξω. legendum ἐνδεξώμεθα.

pag. 776. 21. ϗ παντὶ θέλει περιέχ.] *l. 31 σύρον-τας] Al. συνάζοντας.*

pag. 777. 36. τὴν ἀπάτην] Lege cum libris, τὴν ἀ-πάθειαν.

pag. 778. 28. ἀναρχίαν] Ducæus legi vult ἀπανθρωπί-αν. *l. 39. ὃ λέγοντι.*

pag. 779. 9. διαμαρτανόντων] Mss. διὰ λανθανόντων. rectè.

pag. 781. 33. ἐβασίλευσε] Corruptum, sed aliud non substituo.

Hom. 80. 81. 82. Tres orationes haſce deſcripſimus ex cod. Ms. in Bibliotheca Collegij Noui Oxon. primam (quam agnoſcit Photius biblioth. pag. 853.) emendauimus ex Ms. Regio Lutetiæ, duas ſequentes ex manuſcripto Bauarico. Vltimâ etiam ex edit. Pariſ. Frontonis. puto eſſe Chryſoſtomi, quamuis multa ab his non abludentia alibi in eius operibus reperiantur. Credibile enim eſt de eodem argumento ſæpius eum eadem dixiſſe.

pag. 784. 29. ἄξιον ἡγησάμην] Operaprecium duxi.

pag. 786. 20. ἐπὶ τῆς ψυχῆς τῶν ἁμαρτημάτων] Corruptum. *l. 30. ἐπιτιμᾶν.)*

pag. 791. 19. ϗ ταῦτα] Malim ταύτην, vt referatur ad μίαν ϗ μόνην ὥραν.

Pag. 792. 32. κατέληξε] Fr. κατέλυσε. *l. 34 ἐπιλήψομαι, ποῦ ἡμῖν ὁ λόγος κατέπαυσεν, ἐγὼ δὲ. Fr.* *l. 37. οἴκου] ϗ τῶν περὶ τὸν οἶκον φροντίζει πάντων. Fr.* *Ib. φρατρίᾳ] Fr. melius φρατρίαις.* *l. 40 ἡμέτερον τῆς ἐκκλησίας ἀπολιμπάνεσθαι] ἡμᾶς κυριακὴν καταλιμπάνετε.* *l. 42. Post περιουσία Frontonis codices addunt, ὁ χρυσόν, ὁ δὲ χρυσορόφους οἴκους ϗ τρικλίνους.* *l. 44. δένδρου ὃ τι ζητοῦμεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ καρποῦ] Fr. δένδρα, ἀλλ' ἐκ τῶν καρπῶν.*

Pag. 793. 4 & 5. ἐρᾷ & ἔχει] Fronto melius in secunda persona ἐρᾷς & ἕξεις. *l. 6. λογίων] Fr. λόγων.* *l. 10. πρὸς] Fr. εἰς.* *l. 12. Fr. δύναται. & in ſequente lineâ, αἰσχύνησιν & ἀκολ-λᾶσθαι.* *l. 26. Sic diſtingue, ἐλέγομεν, ποῖος χρήματος ἐστίν;* *l. 30. θυμόν μου, ὃν εἶπον.* *l. 34. ἔδωκε] ἔδησε. Fr.* *l. 36. Fr. ταχέως ἀνάγεται εἰς τὰς ἀ. τ. ὁ τῶν ἀνθρώπων.* *l. 39. τὰ πτερά. Fr.*

Pag. 794. 4. Fr. ἀπαιτεῖ, ἴδιον ἔχει χειρόγραφον μετὰ χεῖρας βαστάζουσα αὐτοῦ. *l. 13. καύσωνα ὑπομεῖναι] Fr. καύματος ποιῆσαι.* *l. 15. πρᾶγμα deeſt Fr.* *l. 18. ἔρχονται. εἶχον δὲ αὗται (fort. πᾶσαι) λαμπάδας· ἀλλ' ἐκεῖναι μὲν εἶχον ἔλαιον, αἱ δὲ οὐκ εἶχον.* *l. 20. ἡ παρθενία ϗ ἡ σωφροσύνη. Fr.* *l. 25. Fronto ϗ πίσσης; (ſc. ἀγόρασον) ὅσου θέλεις. τιμὴν &c.* *l. 26. ὅσων ἐ. ὁ. α. τ. οὐρ] Frontonis codices ὅσου ἔχεις, τοσούτου ἀγόρασον. ἔχεις ὀβολόν; ἀγόρασον τὸν οὐρανόν.* *l. 43. τῆς πενίας] Fr. πυθ-μένι.*

Pag. 795. 5. δεῖπνου] δήμου. *l. 6. δορυφορήσατε τοῦτον] εὐχαριστήσατε τούτῳ πολλὰ. αὐτῇ.* *Ib. διέ-θρεψε ϗ ἐξένισεν.* *l. 7. ἐφιλοφρονήσατο πρὸς τὸν πένητα;] ἐπίρριψε; πῶς οὐκ ἂν τὰ χρήματα αὐτοῦ ὅλα πρὸς ἐκεῖνον ἀνήλωσεν, ᾧ ὁ βασιλεὺς εὐχαρίστησε, πῶς οὐκ ἂν ἀπελογίσατο;* *l. 8. Poſt φιλιωθῆναι addunt codices Frontonis, εἰδότι τὴν δύναμιν τοῦ λό-γου;* *l. 12. τὴν παῤῥησίαν. Fr.* *l. 16. τοιαῦτα] Fr. τοσαῦτα.* *l. 21. τίνες δὲ ὑσ. ad ἀπά-γοντες deſunt in edit. Front.* *l. 27. Fronto poſt κτῆμα addit ἀκούσας μετὰ τοσούτους καμάτους ἐξε-βλήθησαν.* *l. 36. ἐν τοῖς πενθοῦσι, ϗ ἐν τοῖς ἀρχαίοις.* *Ib. τί] Fronto rectius, τίνα.* *l. 42. κτῆμα] ἐπάγγελμα.* *l. 43. Front. ἐξ ὅτου τὸ ἀ. τ. π. ἐξεβλάστησεν. ὁδούς.*

Pag. 796. 1. ἀναμνήσθητι] ἀναζωγράφησον τῷ λόγῳ, melius. *l. 2. Deeſt Fr. αὐτῆς.* *l. 11. πό-λεμος] Lege πολέμιος.* *l. 20. καταπαλαίσασα ϗ νικήσασα, & mox καταφρονήσας, & ſtatim ἀρᾷς; rectius, vt puto.* *l. 23. ϗ ἀπ-] Fr. καινῶς ἀπ.* *l. 31. ἔμψυχος ἔστι ὑπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς μετανοίας] Locus, vt puto, deprauatus.* *l. 41. δυνάμεως) Fr. χρείας.*

Pag. 797. 10. ἀνθρωπεύειν Fr. *Ib. poſt λάβῃς Fr. addit, ϗ πολλὰς ἄλλας ὁδοὺς μετανοίας εὑρήσεις ἐν τῇ γραφῇ.* *l. 14. Fr. ὁδὸν μόνην μεταν.* *l. 21. ϗ ἀναστήσομαι) Fronto ἀναστήσομαι· ἐξελθ.* *l. 27. διαπαντὶ Χριστοῦ) παῖδες Front. rectè. & pro αὐτὸς, legit αὐτῷ.* *Ibid. ὁ Χριστὸς λέγων)* *l. 35. Πέτρος εἶπε, κἂν-* *l. 44. ἀντὶ τοῦ) τοῦτο. Fr.*

Pag. 798. 18. ἐστὶ) Fr. ἔστω. rectè. *Ibid. μὴ ἦν ἀμῆ.* *l. 20. χαλάσας) ἁμαρτίας. Fr.* *l. 26. φονευθεὶς, ὁ τυφλωθεὶς, ὁ πάντα. Fr.* *l. 30. εἰσαχθέντα) Fr. εἰσενεχθέντα.* *l. 33. poſt δύναμιν plenam pone diſtinctionem.*

Hom. 83. Hanc orationem ex Ms. Cæſareo deſcriptam emendauimus accuratè in his notis ex doctiſſimi Frontonis editione, quam in excudenda noſtra editione neſcio quo modo adire neglexinus.

pag. 798. 24. τύπτον] Fort. τύπτων. Idem video placuiſſe doctiſſ. Caſaubono.

pag. 799. 11. Lege, παραλογισάντων αὐτὸν μὴ φροντίζε τ. π. *l. 26. Lege cum Frontone ἁμαρτανόντων, ϗ μετανοησάντων, ϗ σωθέντων.* *l. 32. τὰ αὐτὰ Fronto, vt in margine.* *l. 38. & 39. pro ἔχειν lege cum Frontone, ἔχει.*

pag. 800. 1. παθόντων] Frontonis editio παθῶν. *l. 7. ἐπὶ τῆς αὐτῆς] Deeſſe videtur ὁδοῦ.* *l. 10. τὸ λυπεῖσθαι] Haleſius putat eſſe gloſſema, rectè.* *l. 11. Frontonis editio poſt ἔχθους addit δικαίως.* *l. 23. Front. φοβοῦ μὴ ἐπαινουμένου.* *l. 31. Front. ὁ δὲ μονοίκιος.* *l. 37. ἐξεβάλ-λετε. Front.* *l. 42. τοῦτον (ſ. τὸν Θεὸν) ἀνθρωπολογίζει (ὁ ἁμαρτάνων) ὅτι ϗ μὴ βουλόμενον (τὸν Θεὸν) α. τ. κ. Fortè rectius Front. qui ὅτι delet cum præcedente commate.*

pag. 801. 2. μετὰ τῆς πόλεως] Non videtur quadrare hiſtoriæ Pharaonis. *l. 3. ἀλλ' ὁ] Fronto, ἀλλ ϗ.* *l. 5. ϗ ὅτι] Fronto rectè, ὅτι ὅτι.* *l. 10. Fronto, εὐχαριστῶμεν, vt in margine.*

pag. 802. 5 τῆς παρθενίας μίξεις] Fronto rectè ex libris, ἡ τοῦ φθόνου μίξις. *l. 19. τὸν τῶν ψυχῶν.* *l. 26. Fronto rectè, τὸν ϗ βουλόμενον ϗ δυνάμενον λῦσαι.* *l. 34. ὑπομνῆσαι] Rectius Fronto ex libris, ὑποπέσοι ἄν.* *l. 39 μάρτυρας] Lege cum Frontone, μάρτυρες.* *l. 44. Fronto in optatiuo, βοηθήσαι.*

Pag. 803. 2. ἄμυνον] Front. ἀμύνου. *l. 17. ἐδύ-νατο βίον] Lege cum Frontone, ἠδύνατο ὁ Θεὸς πρὸ-*

πρὸς

τῆς αἰτήσεως διδόναι ἡμῖν τὰ ἀγαθά, μὴ βίον ἡμῖν ἀνώδυνον χαρίσασθαι καὶ πᾶσαν θλίψιν. l. 22. ἀπορίαν] Lege ἀφορίαν. l. 23. ἐγκρεμάσθαι] Fronto, ἐκκρεμάσθαι. l. 37. ἀνθρώποις τὸ ἥμαρτον. Fronto. l. 41. ὅτι ἔχει] Fronto, τί ἔχει, ut in margine ex coniectura.

Pag. 804. 6. ἀγνώμονας ὅλως γογγύζ. Front.

Hom 84. *Oratio ex Ms. Cæſareo miſeris modis, quod dolendū, truncata deſcripta, doctiſſimi Alleni coniecturis multis in locis emendatior facta.*

l. 39. κινδυνεύσουσι πρὶν ἢ κατατεχθῆναι.]

Pag. 805. 2. ἐπειδὴ αἰτήσαιτο πολλάκις πρὸς ὑπόνοιαν] l. 14. ὥς] Delendum puto. l. 22. ὁ ἀλήγεσθαι τῷ λόγῳ τὸν ἀσώματον;) l. 35. ἀνακαλούμεθα] puto legendum, ἀνακληθῇ.

Pag. 806. 1. καὶ χλευάζει καὶ περὶ τοῦ φιλοπραγμοσύνης ἐρῶντας] l. 7. εἰσφέρεσθαι μαρτυρίᾳ] l. 9. διάδικον] l. 18. ἔχειν τὸ αἴτιον] l. 20. τῶν ἀναιδῶν] l. 29. ἑκόντος καὶ ἄκοντος] Magis ex Grammatica ratione, ἑκόντι καὶ ἄκοντι.

Pag. 807: 3: ἀπολέσω] Corruptum. l. 4: νουθετήσομεν] l: 43: τὸ τέλος]

Pag. 808: 2: τῶν τοίνυν συνοικεσίων, &c.] l: 30: ἢ κρίνειν] Hoc eſt, μᾶλλον ἢ κρίνειν. Locus eſt ſanus.

Pag. 809: 20: ἀπώλεσε] l: 35: παγιδεύσῃς αὐτὸν] Lege παγιδεύσῃς σεαυτόν.

Pag. 810: 3: κατεπέλλετο] l: 14: τῶν δογμάτων συγκάτων] l: 31: Malo, καὶ ἔμψυχον πηλόν. l: 31: ἐκ τοῦ σώματος τῆς σαρκὸς]

Pag. 811: 7: κορμῶν] Hoc eſt, truncorum.

Hom. 85. *Deſcripta ex bibliotheca Regia Lutetiæ, & caſtigata ex alio Ms. in bibliotheca Cæſarea Viennæ.*

Pag. 811. 30. τὸ τῶν χειρῶν) Fort. τὸ τῶν χηρῶν.

Pag. 814. 7. προσεδέχθησαν) ſc. αἱ προσευχαὶ καὶ αἱ ἐλεημοσύναι. l. 40. ἐλεημοσύναι καὶ πίστει ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι) Corrupta hæc, quæ tamen nequeo reſtituere. in priore parte exprimere volebat illud Proverb. 3. 3. ἐλεημοσύναι καὶ πίστεις μὴ ἐκλειπέτωσάν σε. at illud, ἐκκαθαίρονται ἁμαρτίαι, unde tandem hoc irrepſit? Haleſius.

Pag. 815. 17: δίδωσι) Melius διδῶσι.

Hom. 86. *Ex bibliotheca Regia Lutetiæ deſcripta, & emendata auctaq́ue ex Ms. multo pleniore in bibliotheca Auguſtana: habita Antiochiæ. agnoſcit catalogus Auguſtanus numero 47.*

Pag. 817: 30: τῷ τῆς ἐντολῆς εἴδει)

Pag. 818: 6: ἐπειδὴ τὰ) Reſumptionem huius ſententiæ vide lin. 23.

Pag. 819: 24: ψευδῆλιν) Lege ψευδήλιος. l. 30: Fortè ἐγχέοντας.

Pag. 820: 9: συνπεία) Haleſio vox nihili, & delenda. l. 11: λέγουσι) Lego συλλέγουσι. l. 20: συμβόλου) Lege συμβάλου. l. 22: poſt ὅτι pone colon. l. 44. ἀλλ' ἤ) Lege, ἀλλ' ἤ.

Pag. 821. 9. ἕβδομον ἕτερον ἕκτον αὐτῶν) Expungendum fortè τὸ ἕτερον.

Hom. 87. *Hanc orationem ex bibliotheca Regia Lutetiæ deſcriptam emendavimus ex Ms. Palatino. habita eſt Antiochiæ, eſtq́ue notæ melioris. agnoſcit eam catalogus Auguſtanus numero 95.*

Pag. 829. 19. ἐν προσώπῳ συνηθείας) Aliquid intercidit.

Hom. 88. *Deſcripta eſt hæc oratio ex Ms. Regio Lutetiæ, ex quo, ut opinor, fonte etiam Fronto Ducæus eam hauſit.*

*Pag. 831. 4. καὶ *) Expletur hæc lacuna in Leliana verſione, ut qui in libros inciderit minus mutilatos: nos, quod potuimus, ex unico exemplari repræſentavimus.*

Pag. 835. 16. καὶ τὸ μέλλον) Fort: καὶ περὶ τὸ μέλλον.

Pag. 836. 14. τοῦτο) Deeſt fortè ἄνευ.

Hom. 89. *Hanc orationem deſcriptam ex Ms. in bibliotheca Regia Lutetiæ, caſtigavimus ex Ms. Auguſtano, duabus quaſi paginis pleniore. puto inter ἀμφιβαλλόμενα reiiciendam. eſt quidem opus eruditi alicuius viri, ſed fortaſſe non Chryſoſtomi.*

Pag. 837. 30. ἀπεικάζεται)

Pag. 838. 12. ἐχέτω δὲ ἀλλοίαν πρὸς τὰ ἔργα) Interpres non quòd deſint bona opera.

Pag. 839. 10 ἐμπλυνθεὶς) l. 34 ἐνδυόμενος εἰς τὸ στόμα ἐνσείζει τὰ θεῖα)

pag. 842. 41. σφραγῖδα τοῖς εἰρημένοις ἐπάγει.

Hom. 90. *Hanc orationem damus ex editione Romana accuratè caſtigatam tã ex notis doctiſſ: Florentis Chriſtiani, quàm ex codice ſcripto in bibliotheca Novi Collegij Oxonij. agnoſcit eam catalogus Auguſtanus numero 29.*

pag. 845. 7. οὐδὲν ἐμπόδιον αὐτῷ ἀρετῆς) l. 8. ὅτω γὰρ καὶ δένδρα) Nota hæc ſimilitudo vel ex veteri epigrammate Crinagoræ, quod eſt in Anthologia lib. 1.

ὅτω καὶ ἱεραὶ Ζηνὸς δρύες ἔμπεδα ῥίζαις
ἑστᾶσιν, φύλλων δ' αὖα χέουσ' ἄνεμοι,

Id eſt,

Sic firmis, quæ ſacra Ioui, radicibus hærent
Robora, ſed ventis ſicca cadunt folia.

Flor. Chriſtianus.

Pag. 845. 34. οὔτι τιθεῖα] οὔτε, inquit Suidas, μεῖζον ὑβριστικόν. δηλοῖ δὲ μᾶλλον ὑποκοριστικόν.

Pag. 846. 15. ἵνα μὴ ἄρξηται λέγειν] i. ἵνα μὴ λέγῃ. & etiam ſic Latini. Catullus, quem tu diligere inciperes: *& Terentius,* quem tu fallere incipias dolis, *i.* fallas doloſè. *Florens.*

Pag. 847. 20. ἀρχὴ ἵνα ὡς &c:] Florens ita diſtinguit, ut ponat plenam diſtinctionem poſt ἀρχὴ, & aliam poſt ἐγένετο.

pag. 849: 8. ὑπέχουσι] Florens, ὑπέχουσιν, neſcio an rectè.

pag. 850. 30. poſt τοιούτων pone comma.

Hom. 91. *Hanc orationem ex Bavarica Bibliotheca deſcriptam aliquot in locis emendavimus ex editione Pariſienſi Frontonis Ducæi.*

pag. 854: 7: ἐνηδεῖναι] Mallem ἐνηδεῖσαι, ut referatur ad ἀκαθαρσίαν. l. 27. ἣ] Haleſius delendum cenſet.

pag. 857. 16. οὕτω poſt ἦν poteſt abeſſe.

Hom. 92. Deſcripta ex Bibliotheca Bavarica.

pag. 858: 36: καθάπερ γὰρ &c.] Videtur deeſſe huius ſimilitudinis ἀνταπόδοσις.

pag. 859: 21: τὸ δὲ λέγειν, ὅτι ζωγραφοῦνται] Imperfecta. pro πανταχοῦ verò, quod mox ſequitur, Haleſius legit ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, quia coniecturam ſequentia confirmant.

pag. 860. 12. ἀλλὰ φιλάνθρωπος ὁ Θεὸς &c.] Hæc oratio ab hoc loco ferè eadem eſt tam verbis quàm ſententiis cum illa περὶ τελείας ἀγάπης, paulò antè excuſa: quemadmodum & ſuperiorum nonnulla alibi habentur. Quo fit ut ſuſpectum quis non immeritò pro Apanthiſmate hanc habeat.

pag. 862. 1. ἤρχοντο] ſuſpectum hoc loco. ſenſus poſtulat ᾤκουν, aut tale aliquid. neq; ſatisfacit ᾤκουν (ſ. ὁδὸν) ἤρχοντο. l. 14. αὖ ἄρα] Dele αὖ, ut ex fine proximè praecedentis vocabuli ab imperito librario geminatum: & pro ἄρα lege ἆρα· vel retento utroq; ante αὖ pone comma, & poſt γένοιτο plenam diſtinctionem. l. 42. συλλεγῆναι.

Hom. 93. &c. Non aſſentior Frontoni Duceo has περὶ προνοίας orationes ἀπανθίσματα eſſe. neq; enim memini me ea quæ hîc afferuntur alibi apud hunc Noſtrum legiſſe eodem modo dicta. Aliud tamen exemplar præter excuſum Baſileenſe, & ex eodem fonte derivatam Frontonis editionem, mihi, meiſue librariis plurimas, eaſq; illuſtriores orbis Chriſtiani bibliothecas perluſtrantibus, videre non contigit.

pag. 863. 35. μηνύοντες] Malo μηνύοντας, ut ad θορύβους referatur.

pag. 864. 1. ἴδῃς] Fronto mavult ἰδοίην. l. 7. καθευδήσομεθα] Verbum nihili, reſcribe καθεδοῦνται, ſedebunt. l. 15. αὐτῷ ἀκατέργαστον] Baſil. editio, αὐτὸ ἀκατέργ. Sed quomodo erit ἀκατέργαστον, ſi ſtomachus illud poterit πρὸς καθαρὸν μετασχηματίζειν χυμόν? aptius ergo huic loco δυσκατέργαστον, quàm ἀκατέργαστον. l. 25: & 27. utrobiq; ante τῆς mihi videtur deeſſe ἐν. l. 29. εἴδῃ] Malo ἴδῃ. l. 41. δεῖ] ſ. τὸ συγχαίρειν. Nam de Paulo dici non poteſt, eum fuiſſe in numero τῶν ἥκιστα τοσαῦτα παθόντων δεινά: recteq; vidit Haleſius meus mox, pro τῶν τῇ ἀρετῇ legendum potius τῶν τῇ ἡδονῇ, ut ſibi conſtet ſententia. Sed & illud quæri poteſt, utrum ἄριστα βεβιωκότες, rectius περὶ τῶν ἐν εὐημερίαις ζώντων, an περὶ τῶν ἐν ἀρετῇ dicatur. Hanc itaq; ſententiam illis relinquo emendandam, quibus vete[illegible] erit librorum copia. l. 43. τῶν) ſtare poteſt, ὑπὲρ τῶν πάντων ἀνθρώπων, ἐξ οὗ γεγόνασιν ἄνθρωποι. Haleſius delendum putat, vel mutandum in τις. l. 44. εὐθυμουμένους, & p. ſeq. lin. 2. εὐθυμούμενον) Front. εὐθηνουμένους, & εὐθηνούμενον, ut opinor, rectius.

pag. 865. 6. ἀνάζευξον) Actiuè, ut videtur, nouè. l. 8, νόσῳ κατεχόμενον) l. 11. ἐξορύττηται. l. 34. ὡς περὶ ὄντων τῶν ἀνθρώπων) Sequentia videntur poſtulare ὡς περὶ ἀλόγων, τῶν ἀνθρ. δίκ.

pag. 866. 22. εἰσαγωγὴ τοῦ θείου) l. 38. τὸν λογισμόν.

pag. 867, 6, τὸ πείθειν) Vel expungendum τὸ, vel lege τοῦ πείθειν ἐπιχειρεῖν. l. 9, νομίσαις) Fort. νομίσαι, vel quod potius reor, locus eſt parum ſanus. non enim poteſt νομίσαις cum ὥστε cohærere. l. 17, τὸ μὲν δοκεῖν) Lege τοῦ μὲν δοκ. ut ſtatim τῇ ἀληθείᾳ. l. 29, ἀπολογεῖσθαι) Non quadrat huic loco. l. 36, συγχωρεῖν πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

pag. 868, 3, πρὸς) puto delendum. l. 4. ἐκεῖνος) Lege ἐκείνη, ut lin. 6, αὐτή. l. 26. πρὸς κακίαν καὶ πονηρίαν) Deeſt ἄγει, ex ſuperiore membro repetendum.

pag. 869, 15, ἀλλὰ διδασκαλίαν μόνον &c) Totus locus, ut puto, parum ſanus.

Pag. 870. 25. & 26. τῶν ἀρχόντων.) l. 43. ἕτερον)

pag. 871, 3, ἀπαιτῶν τὴν αἰτίαν ἀναπηδῶσι τῷ Θεῷ) Hæc verba ſuis emota locis pone poſt πράγματι, lineâ ſequente. l. 10, Ante ἀπολύει, & poſt ἐφ' ἡμῖν lin. 12, item lin. 12, ante ὅπου, & poſt φορούμενος lin. 14. pone notas parentheſeos. l. 12. πονηρίαν) Legendum fort. πονηρίας) l. 14. συκοφάντης) Malim, συκοφάντας. l. 25. ἐν τῷ πληρώματι] Haleſius meus, εἰς τὸ πλήρωμα. l. 28. ἀπηνεσάμεθα] Delendum. l. 32. ὡς μέλλων κινδυνεύειν &c.] Ut puto, ſubeſt ulcus huic ſententiæ, niſi poſt κακοῖς lineâ ſequente addatur imperativum aliquod verbum.

Pag. 872. 14. ἀπειθ.] Malim ἀπειθ. l. 30. οὐδὲ τῆς συμμετρίας ἀπήλαυσεν] l. 33. εἰδικῶς]

Pag. 873. 6. ὅταν οὖν ἴδῃς &c.] Haleſius meus hunc locum corruptiſſimum & perturbatiſſimum ita reſtituendum & ordinandum cenſet. ὅταν οὖν ἴδῃς ἄκραν κακίαν (τί γὰρ ἀθλιώτερον τοῦ τὴν ἐν συμφορᾷ τοσαύτῃ παρατρέχοντος;) ὅταν ἴδῃς ἄκραν τρυφὴν καὶ εὐπραγίαν (τί γὰρ εὐτυχέστερον γένοιτ' ἂν τῆς πράξεως ἐκείνης καὶ τῆς ἀμφιάσεως;) πάλιν ὅταν ἴδῃς ἄκραν δικαιοσύνην (τί γὰρ ἂν γένοιτο θεοφιλέστερον ψυχῆς τοιαύτης τυχούσης, καὶ φρύσεως γενναίας;) ὅταν ἴδῃς τῇ αὐτῇ [ſc. δικαιοσύνῃ] συνεζευγμένην ἄκραν ταλαιπωρίαν (τί γὰρ ἂν γένοιτο ἀθλιώτερον λιμοῦ καὶ νοσήματος οὕτως ἀνιάτου;) ποίαν ἔχεις, εἰπέ μοι, συγγνώμην &c.

Pag. 874. 12. ἀναγκαίως] Fort. ἀναγκαῖον. l. 16. ἑτέρους] Fortè εἰς ἑτέρους: & ibidem poſt ζητοῦντας pone plenam diſtinctionem, & poſt κακίας lineâ ſequente, comma. l. 23. ἰδίων) i. ὡμολόγησαν. l. 30. Alterum ὅτι περιττόν. l. 36. μὴ ἔστι) μὴ videtur delendum. l. 37. ἢ) delendum, vel deeſt poſt γὰρ alterum disjunctivæ membrum, ſc. ἢ μὴ εἶναι τὸ δίκαιον, vel tale aliquid.

pag. 875. 37. διαζῶντες) Fortè διάγοντες.

Pag. 876, 11. ὄντως) Lege ἔτους. l. 36: ἀνέχεσθαι) Lege ἀνασχέσθαι. l. 37: πρὸς διαμεμετρημένον τὸ ἔτος) i. ad integrum annũ, omnibus ſuis conſtantẽ dimenſionibus. ſic Æſchines in Timarch. πρὸς διαμεμετρημένην ἡμέραν λέγειν.

Pag. 877: 8: Legendum, ut puto, κατασχῇ, & lineâ ſequente περισχῇ. l. 17. ὄντως δεῖ) ſc. εἱμαρμένην. l. 25. ἀπαρώμεθα) Lege ἐπαρώμεθα. l. 33. ἀντιθέντες) probârim magis, ἀντιθείη.

Pag. 878. 16. ἡ τῆς εἱμαρμένης ῥᾳθυμία.

Pag. 879. 1. καὶ φιλότιμος) Expungendum, ut credo: neq; enim huic quadrat loco.

Hom. 9 In hac oratione neq; περὶ προνοίας, nec περὶ εἱμαρμένης verbum ullum. nihil eſt enim aliud, niſi invectiva contra γαστριμαργίαν. itaq; prior tituli pars inducenda.

l. 39. ἔπειτα κάθηνται δίκαια)

Pag. 880. 11. τις ἐκεῖ) Deeſſe videtur μόνον. l. 23. καθαίρει γὰρ τὸ σῶμα &c.) Locus mutilus: quæ tamen aliquomodo ſanari poteſt, ponendo colõ poſt τρυφῆς, & pro γὰρ legendo καὶ, & pro πλεῖον, πλείονα.

Pag. 881. 1. ὀργιζόμενα) Dixiſſe debuit ὀργιζόμενοι, vt ſupra ἐπιλοῦντες. l. 5. διὰ μέσων ξίφων) l. 7. συχνοτέρας ζημίας) Deeſt aliquod participium, à quo regantur, vt ἀπαγαγόντες, vel ἐπαχθέντας. nam [illegible] non conuenit. l. 28. [illegible] αἱμάτων) l. 40. ὄντως) Fortè ὄντας. ſed & alterum ſtare poteſt.

Pag. 882. 14. [illegible] τὴν αἰμάσσε καὶ [illegible]) [illegible] apiuntur, intelligit, ſed aliquid deeſſe manifeſtum eſt, niſi intelligamus, ὥσπερ [illegible] ſic vt aliud alio peius ſit. l. 31. ἐκείνοις) l. 35. ἢ) Malim ὡς.

m. 99. Orationem hanc deſcriptam ex Ms. Bauarico caſtigauimus ex Ms. Cæſareo Vienne, & editione Ducæi.

Pag. 884. 30. [illegible]) Lege [illegible], ſimi-lius tractarijs tortus, de torturis loquitur, quæ illis adhibentur, qui impoſitum tributum ſoluere recuſant. notatum antea Frontoni Ducæo.

m. 100. Sequuntur hic orationes quatuor, quæ fortaſſis nihil aliud ſunt, quàm operum aliorum [illegible] in his erunt, quæ eundem cum aliquibus ſuperiorũ habent titulum. conſultius enim viſum eſt vnum in agmen cogere, quàm per reliquum opus diſpergere. erat in animo omnia illa orationum fragmenta & ethica penitus omiſiſſe, & in nonnullis præſtitimus. erant enim in ſchedis noſtris perquam multa. Sed enim in tanta rerum varietate aliqua noſtram fugiſſe memoriam, nulli certè humaniori per videbitur mirũ. Satius interim viſum eſt idem bis excudi, quàm fortaſſis omnino omitti. Porrò hæ duæ deſcriptæ ſunt ex bibliotheca Ducis Bauariæ.

pag. 890. 2. [illegible]) Deeſt aliquid, αἰσχύνειν fortaſſè, aut [illegible], vt mox, aut aliud ſimile. l. 40. [illegible] &c.) Quæ ſequuntur ferè omnia, [illegible] ſunt ex orationibus de laudibus Pauli.

m. 102. 03. Deſcriptæ ex bibliotheca Regia Lutetiæ. fragmenta ſunt aliunde ſumpta.

pag. 893. 11. [illegible]] Malo [illegible].

pag. 894. 8. [illegible], & mox [illegible]] Nota caſuum enallagen. ratio in promptu, quia [illegible] cum vtroq; caſu conſtruitur. l. 24. [illegible]] [illegible]. l. 25. [illegible]] Lege [illegible].

pag. 895. 29. [illegible] ὄντα [illegible]] Fort. [illegible] ὄντα.

pag. 896. 9. poſt [illegible] pone comma, & lineâ ſequen. poſt [illegible] dele comma. l. 15. ἢ τέττιν] Poſſunt abeſſe. l. 40. μελλόντων] Lege μελλουσῶν. cætera piget corrigere, quæ emendatiora legere poteris, ſi voles, in ethico 9. in epiſt. ad Philippenſes.

pag. 900. 3. [illegible] μέγα) Cætera vſq; ad finem, ex ethico homiliæ primæ in Titum ſumuntur. Ibi igitur iſta lege. l. 9. μᾶλλον) Lege μόνον. l. 35. τίνι [illegible] ἐστί;) lege τινὸς [illegible] χρή, τίνι [illegible] ἐστί. l. 37. ἀλγύνεις) fort. ἀλογύνεις.

pag. 901. 1. lege τὸ [illegible].

m. 104. pag. 903. 37. [illegible] &c) Corrupta, vt opinor.

pag. 905. 29. [illegible] &c.) Hom. 105.

Huius orationis non niſi vnicum nacti exemplar ex Bibliotheca Regia Lutetiæ, eam qualem potuimus damus, et lacunis nonnullis & mendis, quod neceſſe fuit, deformatam. Chryſoſtomi non puto eſſe, ſed alterius (fortaſſe ex veteribus) mediocriter docti. putabam aliquam verſionem eſſe ex aliquo è Latinis Patribus.

l. 38. Alterum αὐτὸ abundat.

pag. 907. 2. [illegible] καὶ [illegible]) fort. [illegible] (quanquam & hoc parum Grammatice) καὶ [illegible]. l. 26. ἤκουσα &c.] Citat auctor huius orationis locũ ex Apocalypſi, id quod Iohannes noſter in veris eius & germanis operibus nuſquam, vt opinor, facit. citat etiam pag. 914. 8. hiſtoriam mulieris adulteræ 8. Iohan. quam Noſter hic nequaquam agnoſcit pro germana, vt ex Homilijs in Iohannem liquet.

pag. 909. 30. [illegible]) Ibidem [illegible]) l. 38. [illegible];)

pag. 910. 16. [illegible]) Legendum omnino [illegible], non [illegible], vt in margine.

pag. 912. 2. [illegible]) pro μὴ ὄντος. l. 16. [illegible] οἱ εὔφοροι) Quid ſi pro εὔφοροι legamus [illegible]. l. 17. οἱ [illegible]) Nomen alicuius muneris eccleſiaſtici. Vide epiſtolam Gennadij in Iure Græco-Rom. parte prima p. 188. H. l. 37. [illegible]) fort. [illegible] vtrumuis ſtare poteſt. l. 38. [illegible]) Non quadrat huic loco.

pag. 913. 3. ἐγκλημάτων &c) Fortaſſe ſic legenda & diſtinguenda hæc corrupta. ἐγκλημάτων ἀπὸ τοῦ [illegible] [illegible] &c. l. 33. Lege τῆς [illegible], & [illegible] & [illegible] in genitiuo caſu, vt ab [illegible] ſequente regantur omnia. l. 32. [illegible]) Corrupta omnia, neq; conor ſanare. l. 34. [illegible] &c.) Corrupta.

pag. 914. 3: Multa hic deſunt: finis tractatus περὶ [illegible], & alterius περὶ [illegible] initium. l. 32. [illegible])

pag. 916. 2. τοῦ [illegible]) Fort. [illegible]; vel [illegible]; l. 18. βαστάζων ξύλα) l. 22. [illegible]) Vocabulum ab hoc loco alienum: nec eſt in contextu.

Deſcriptæ ex bibliotheca Cæſarea, emendatæ coniecturis tantum doctiſſimi [illegible]lleni & noſtris. Hom. 106. 107.

pag. 917. 29. & 30. Fortè [illegible] & [illegible]. & ſic alias in hac oratione. nihil enim eſt hoc errore frequentius in libris Mſſ. l. 32. Ante [illegible] dele virgulas, & poſt [illegible] pone comma. l. 40. poſt [illegible] pone colon, & lege deinde, καὶ ἄλλον [illegible] ζῆλον καὶ &c.

pag. 918. 33. [illegible])

pag. 919. 39. τὸν κόπον) Malo τῶν κόπων.

pag. 921. 20. Forte οἱ ἐν [illegible]. l. 39. legendum fortè [illegible] καὶ [illegible].

pag. 922. 4. ἐν τῇ [illegible]) pro, εἰς τὴν [illegible].

pag. 924. 27. τὸ [illegible]) l. 30. ὡς [illegible] &c.

Pag. 925. 3. Fort. [illegible]. l. 32. [illegible]) for. [illegible].

Pag. 926. 10: [illegible])

Pag. 927. 8. ἠλίθια] *fort.* ἠλλοιώθη, *ſed vtrocunque modo legas, ſtabit* ὑπομείνας *abſolutè ſine regimine.*

Pag. 928. 14. ἀπῆλθε περὶ Ἀνανίαν, καὶ ἐπιθ.] *fort.* καὶ εἰσῆλθεν Ἀνανίας, καὶ ἐπ. *congruentius certè hiſtoriæ.*

Pag. 929: 2: ἐκβάλλει πλοῦτον] *l.* 4. εἰς φυλάκιον] *l.* 32. καὶ ἐκδέχεται καρπὸν φανερὸν, ἕως *&c.*]

Hom. 109. &c. *Pag.* 930. 11. τὴν εἰς Θεὸν] *ſc.* φιλίαν, *vt opinor, vel* ἀγάπην. *l.* 18. τὸ γένος] *Deeſſe videtur* ἡμῶν, *vel* ἀνθρώπινον: *& tamen eodem modo præciſè loquitur paginâ ſequente lin.* 18. *l.* 33. πέδησις] *Verbum nihili.*

Pag. 931. 18. ἅγιον καὶ ὑγιὲς *&c.*] *Imperfecta hæc & interpolata.*

Pag. 932. 19. ἀνδρεῖοι] *Fortè* ἀνδροῖ.

Pag. 934. 14 θρόνῳ: θρόνῳ *&c.*] *Nota* προσονομασίας *Chryſoſtomo inuſitatas.* *l.* 20. ἀπεχθὴς] *Non videtur hic quadrare.*

Pag. 935. 35. τοῦ περιλαβόντος] *l.* 36. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο *&c.*]

Hom. 113. &c. *Pag.* 936. 35. *pro* ὡς *hic & lineâ ſequente lego vtrobique* ἢ, *& pro* ἔλαιον ἀλείφεσθαι, ἀλείφεται *abſque* ἔλαιον.

Pag. 937. 25. κινίζειν] *fort.* κνίζειν.

Pag. 939. 20. ἤσαν] *Legendum fort.* ἤσαν ἄν.

Pag. 940. 10. *Dele* δὲ. *l.* 25. αὐτῷ] *Magis ambiguè dictum, quàm pro more Chryſoſtomi.* *l.* 40. ᾧ δὴ τοῦτο *&c.*]

Pag. 941. 4. διπλοῦν ὃ] *lege* διπλοῦν ὅ. *l.* 29. κύριος ὁ ἄνθρωπος]

Pag. 942. 35. τὴν αἰτίαν ταύτην]

Hom. 116. De hac oratione non poſſum liquidò pronuntiare. propius eſt, vt non ſit Chryſoſtomi.

Pag. 943. 6. πρὸς τὸν διαπ. μετ] *hoc eſt, vt puto, mortuos.* *l.* 25. οὐδὲ πάλιν ἀντιπρόσωπον]

pag. 944. 6. ἡ ἄλλος κύρ.] *l.* 40. αὐτοῦ ζωοδυόμεν.]

Pag. 945. 32. τρέμει] *Lege* τρέμει.

Pag. 946. 34. *&* 949. 4. ἀσπαίτως]

pag. 948. 8. εἰς μνῆμα γῆς] *l.* 10. τοῦ] *Puto delendum.* *l.* 34. ἐν ἀρετῇ τῆς ἡλικίας χρόνον τὸν βίον χωρ.] *vt his corruptis aliquis conſtet ſenſus, pro* ἀρετῇ *lege* ἀρχῇ, *dele* χρόνον, *& pro* τὸν βίον *lege* τοῦ βίου.

Hom. 117. *pag.* 949. 42. ἔξω τῶν χαρῶν] *Haleſius mauult* ἔξω τῶν χαμμῶν. *q. d.* extra rem.

pag. 949. 44. τὸ ἄρτι) *fort.* ὁ ἄρτι.

pag. 950. 4. *in marg.* ἰδέ μοι τὸν μ. *l.* 26. ἀφορία] καταχρηστικῶς, *ni fallor.* *l.* 42. ἐνύγετο] *vt à themate* νύγομαι. *ſic ſæpè aliàs in his dubijs & nothis ſcriptis.*

Pag. 951. 31. θαυμαστὸν ὕστερον) *Lege,* θαυμαστότερον. *l.* 39. τῷ ἄνθει) *ſc.* τῆς ἡλικίας.

Pag. 952. 32. καὶ τούτου τοῦ ἔτους ἀθλήσαντος ἔτους ἐπολεμεῖτο ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ) *Ibid.* εὐεργετῶν αὐτὸν) *Fort.* εὐεργέτης ὢν αὐτοῦ, *poſito commate ante* χρίτου. *l.* 35. πρὸς τὸν Θεὸν τὸ παῖ ἐδίδου) *l.* 38. διὰ τὰ ὀνείρατα) *ſententia imperfecta.* *l.* 40. πῶς) *puto* περιέλκειν.

Pag. 953. 1. αὐτῷ) *fort.* αὐτόν. *l.* 11. *pro* τὴν εἰς τὸν Θεὸν ἀνάφορα *legendum fort.* τὴν εἰς τὸν Θεὸν οὐκ ἐφύλαξεν, ἀλλ' εἰς Θεὸν ἀνήνεγκεν. *l.* 25. προστίθει αὐτῷ) *l.* 41. ἀμείλικτος)

Pag. 954. 1. ὅτι) *Lege,* ὅ, τι *l.* 12. *&* 13. *deeſſe videtur aliquod verbũ, quod reſpondeat nominatiuis* ἐπιμνήσαντες *&* [illegible]. *l.* 38. περιβεβλημένοι πῶς) *fort.* περιβεβλημένος, πῶς.

Hom. 11 Oratio erudita ſanè, & quam Chryſoſtomi eſſe non multũ abnuerim. nam quod nudior videatur, & inornatior, fortaſſe inde eſt, quod floridam & elaboratam elocutionem ſpinoſa & diſputatrix oratio non admittat, Haleſius. *Puto tamen rectè inter* ἀμφιβαλλόμενα *relinqui.*

pag. 955. 19: διὰ τὸ ἑαυτοῦ ἄξιον.) *l.* 23. μανίαν] *f.* μανία. *l.* 31. ἐπισυνελθὸν) *magis propriè,* παρελθεῖν.

pag. 956. 36. *fortaſſe poſt* μὲν *deeſt* τοῖς. *l.* 41. *poſt* συμπεριλαμβάνεται *pone notam interrogationis.* *l.* 42. κατηγόρει τοῦ παιδὸς, τὰ ὁμοίωσιν φέρων)

pag. 957. 28. ἀφ' οὗ ὁ πατὴρ *&c*) *non videtur hæc concluſio ſequi ex præcedentibus.*

pag. 958. 20. αὐτῷ) *fort.* αὐτῶν. 29. *ante* ὅσοι *pone comma.*

pag. 959. 2. *poſt* τῷ Θεῷ *pone colon. nam ſententia adhuc pendet.* *l.* 8. τί ἂν εἶπεν ὁ σωτὴρ καὶ οὐκ ἐσφηκώθη ;] *l.* 11. τὴν κακῶν περίληψιν) *Ibid.* 15. ἀποδιαστείλας) *l.* 31. *ante* διὰ, *deleta plena diſtinctione, pone colon.*

pag. 960. 3. *fort.* ἢ *ante* δουλείας *expungendum.*

pag. 961. 30. αὐτοπαράδοτον)

Pag. 962. 22. *poſt* Θεὸν *pone notam interrogationis.*

Hom. 11 *Oratio valdè mutila, vt in vnico exemplari : eiuſdem aliqua ex parte argumenti cum orationibus* τῶν ζωνοσάκτων. *In qua materia ſex orationes à noſtro Iohanne habitas ſuperiùs è* βιογράφοις *monuimus. Nos duas tantùm habemus, quibus non auſim hanc tertio loco accenſere.*

Pag. 963. 27. τούτοις ἢ ἀκολουθεῖ *&c.*] *l.* 42. αἰδεῖται καὶ διὰ *&c.*]

Pag. 964. 5 *Lege,* φροντίζειν ἢ καὶ διδάσκ. *l.* 6. ἀπελθοι, τοσούτων καὶ τηλικούτων *&c.*) *locus Luxatus.* *l.* 38. διάκρυα] *non conuenit huic loco: magis,* γέλωτα. *l.* 42. σεαυτῷ]

Pag. 965. 7. τῇ προσονομίᾳ] *l.* 33. οὐκοῦν ἔτι θησαυρίζεις δικαιοσύνην] *l.* 44. οἱ καὶ παρρησιάζεσθαι *&c.*) *ex his verbis vſque ad* παρρησιάζεσθαι *p.* 966. *l.* 1. *ſenſum non elicio commodum.*

Pag. 966. 2. τοῦτο ὁ νόμος προείρηται] *l.* 9. προειδόδασι] *lege* προϊδόδασι. *l.* 10. ὅτι ἐξ ἴσου) *Haleſius* καὶ ταῦτα ἐξ ἴσου. *l.* 16. ἀγγελλόμεναι] *fort.* ἀγγαρευόμεναι, prouocatæ. *Haleſius.* *l.* 22. διακωλύει] *tranſitus à plurali ad ſingulare: quàm rectè, neſcio.* *l.* 26. καρδίαι.]

Pag. 967. 7. ὡς πικρὰν) *Lege,* οἷς πικρὰν. *& lin. ſeq.* ἀκρίβειαν, ἥτις γλυκεῖ. *l.* 29. πρὸς γὰρ τοιοῦτον, θεῖον πνεῦμα) *l.* 33. ἀφρίσονται)

Hom. 12 *Oratio ſatis tolerabilis, & ſunt in ea, quæ Chryſoſtomi ſtylum ſapiant: vereor tamen ne ſit* ἀπόσπασμα, *aut fragmentum aliquod ethicum.*

Hom. 12 *Pag.* 971. 25. κοινὸν γὰρ πᾶσι προτίθεται. *l.* 35. διαλέγεται) *l.* 42. *in margine lege* πανθῆναι.

Pag. 972. 4. πηγὴ) *fort.* πηγήν. *l.* 14. μι-[illegible] χροτέρας) fort. μακροτέρας & lin. ſeq. σωφρονιζόμενοι σωτο, fort. σώφρον, ὡς ἐσομίζ.

l. 17. ἀναγχάζειν] *l.* 28, ὡς ἰσχυρὸν ἀνταγωνιστὴν ἔχ. μ.] *l.* 29 *lege* ὅτι τῇ τῆς σαρκὸς γ.

m.122. *Oratio nec Chryſoſtomi, nec alicuius docti: ei tamen in gratiam doctiſſimi Bullengeri (cui de ea optimè perſuaſum eſt) locum inter ἀμφιβαλλόμενα dedimus, quæ vix inter νοθευόμενα extremo loco conſiſtere debuiſſet. certe criticis, quiſquis eſt, crucem fixiſſe videri queat.*

Pag. 974, 8, αὐτῷ γε] παθητικῶς, *vt ſæpe aliàs.*

l. 19, σφενδόνα μιλιοδρομῶν] *Putat Bullengerus legendum* σφενδόνην. *quicquid eſt, hîc metam videtur ſignificare.* μιλιοδρομῶν, *hoc eſt,* in milio (*ſic enim circi ſpatium appellabatur*) decurrens. *Hal.* *l.* 36, μαππαρίτας] *Editores, qui emittunt è carceribus.* *l.* 39. φίλητον] *Bullen.* φιλητάς. *i. fautores.*

Pag. 975, 1, θεωρίῳ] *l.* 2, περὶ ἵππων κομβινεύματι] *Interp. Bulleng.* prolufio paribus equis. *Euſtathius Iuriſconſultus de temporum interuallo inquit,* τὰς χιλιάδας τὰς ἀπὸ τῆς ἐπάρχων περιφέρει ζώων δρομικῶν γινομένας *appellari ſolitas* κομβίνας, τουτέστι, συνθήματα. *Locus eſt in Iure Græco-Rom. parte 2. p. 211. H.*

l. 8, ῥαθυμολεκτάς] *Mendoſum verbum. reponi poſſe putat Bullengerus* ἠπιοτέκτας. *i. qui lenitatem imperent, de cuius vocabuli compoſitione videat ipſe.* *l.* 13, ναυσιασμῷ] *l.* 19, μαππαρίου] *Mapparius, qui mappam emittit: emiſſa autem mappa, incipiendi certaminis ſignum, ſeu potius aperiendi carceros.* *l.* 24, ἀλλὰ] *Abundare videtur.* *l.* 34, ἐν τῷ πυρακτοῦσι] *Haleſius ex coniectura,* ἐν τῇ καρδίᾳ σου. *l.* 41, πάσιν] *fort.* πάσῃ. *l.* 43, ἀείκαμπτοι]

Pag. 976, 2, διὰ τῆς κολακεύσεως &c.) *Corrupta, neq; ſine libris emendanda.* *l.* 6, κατακάμψας μανιώτατος) *l.* 11, *poſt* λύτρου *pone comma.*

m.123. *Deſcripta ex bibliotheca Regia Lutetiæ, caſtigata ad exemplar aliud Ms. doctiſſimi Frontonis Ducæi: multis tamen adhuc mendis deformata. Haleſius meus alterius operis eſſe ἀποσπασμάτιον putat: rectè, vt opinor.*

l. 32, ἐπιλάζεσθαι) *fort.* ἐπελαζόμενοι. *l.* 34, ἐργάζεσθαι) *lege* ἐργάζεσθε. *l.* 37, γραμματεῖα παρὰ τοῦ &c.) *locus corruptus. cæterum pro* νομίμῳ *lego* νομίμως. *l.* 39, ὑπ᾽ ἐμὴν παρ-

δόσιν) *Fortaſſis ferri poterit hæc conſtructio.* *l.* 40, ἑαυτῶν) *lege* ἑαυτοῦ.

Pag. 977, 1, ἰσχύν) *Senſus poſtulat* δρᾶν, *aut aliud ſimile.* *l.* 3, τῷ διαιτῶντι) *lege* τῷ διαιτητῇ. *l.* 12, ἀφυπνώσῃ) *lege* ἀφυπνώσει, *i.* ἀφύπνως.

Pag. 978, 6, τὴν χαρμονήν μου ὀνειδίζουσι) *l.* 40, κεχωρισμένον ἐκ τοῦ ἄρρενος καὶ τῆς θηλείας)

Pag. 979, 8, τέκνα μου, τί) *fort. ita diſtinguendum:* τέκνα, ποῦ τὰ τί.

Hom. 124 *Eruditi ſcriptoris, neſcio an Chryſ. opus, coniecturis tantum noſtris emendatum. neq; enim aliud, præter Regium, ſuppetebat exemplar.*

l. 24, ἄχρηστος ἡ καὶ ἐπιτιμῶντα συνείδησις) *lege* δεῖ, τὸν ἐπιτιμῶντα, συνεθ. *l.* 28, ἀγαθῶν ἔργων.) *l.* 29, ἐχθρῶν) *Syntaxis poſtulat* ἐχθροῖς. *Ibid:* μὴ κεχρημένοις) *Corruptum, & fortaſſe delendum, vel* τοῖς κεχρ. *l.* 42, Θεὸν καίπερ μείζονα *vſq; ad* τὰ μείζονα *lin.* 44. *deplorata omnia abſq; ope Mſſ.*

Pag. 980, 9, ἐν σοφίᾳ) *fort.* τῇ σοφίᾳ. *l.* 13, γνώμην) *fort.* γνώμη: *vel poſt* γνώμην *deeſt* συντηροῦντες, *aut aliud ſimile.* *l.* 22, οἱ διὰ τῆς πίστεως δυνάμεις τῇ θαλάττῃ) *l.* 27. ἐστεφανοῦντο) *fort.* ἐστεφάνου. *l.* 42. γυναικικῆς γὰρ εἰς σημαίνει πίστεως) *Deprauata.* Vide Boiſium.

Pag. 981. 2. *poſt* ἐχθρῶν *pone comma.*

In Liturgiam. pag. 983.

De Liturgia integram Theologis diſceptationem relinquo: hæc tantùm admonuiſſe contentus, miram eſſe in ſcriptis codicibus inconſtantiam. quid enim habent ferè ſimile verſio Eraſmi, & editio Morelliana? Deinde, multa paſſim in operibus Chryſoſtomi ex Liturgia, qua tum vtebatur Eccleſia Orientalis, recitari, quæ hîc non reperiãtur: multa hîc reperiri, quæ vix illorum temporum eſſe videantur.

In Chryſoſtomi precationes, p. 1005.

Has duas εὐχὰς debemus Bibliothecæ Palatinæ. περὶ γνησιότητος non facilè dixerim. prior extat totidem verbis in oratione περὶ ἀκαταλήπτου inter νοθευόμενα pag. 437 lin. 28. de poſteriore non liquet.

Pag. 1006. 21. τῆς τιμῆς]

Pag. 1008. 4. παρρησίας] *l.* 21. χρίσματι σὺν ὀπίσω &c.]

NOTÆ

IOHANNIS BOISII IN SEXTVM TOMVM OPERVM CHRYSOSTOMI.

Pag. 5. 11. Ἐν μέσῳ παγίδων &c.] *Verba sunt Sirachidæ. cap. 9. v. 18.* l. 15. καὶ εἰς μεμοχλευμένην βασιλείαν] *Rectiùs fort.* καὶ ὡς μεμοχλευμένα βασίλεια, *vel* μεμοχλευμένον βασίλειον. 70. *enim Interpretes habent* μεμοχλευμένον [*al.* τεθεμελιωμένον] βασίλειον, *& Hebræus contextus habet* armon.

Pag. 7. 35. καὶ πολλάκις ἀπατῆσαι δέον] *Fuit tempus cùm legendum putarem:* καὶ πολλάκις τὸν ἀπατῆσαι δυνάμενον εἰς δέον: *Sed notæ tuæ in hunc locum scrupulum mihi omnem exemerunt. Huc accedit quòd in recèns impresso tuo codice,* μᾶλλον ἀπολεξόμεθα *omittitur, quod in Hæscheliano tamen exprimitur. Nemo enim non videt, illis verbis omissis, lectionem, quam defendis, fieri meliorem, cùm aliòqui necessariò addendus esset accusatiuus aliquis, qui transitum verbi* ἀπολεξόμεθα *exciperet.*

Pag. 8. 19. 20. 21. & 22. Διὰ τί γὰρ &c.] *In Hæscheliano cod. interrogandi notæ subijciuntur verbis,* ἐξέδωκεν [*lin.* 20] & ἐξέχεεν [*lin.* 22] *quod magis mihi probatur.*

Pag. 9. 34. ἄμνοντας] *Malim* κάμνοντας; *atq́; sic Latinum Interpretem legisse credo.*

Pag. 10. 41. ἀνανήψωσι) *Nihil muto, quia apud Paulum est,* ἀνανήψωσι.

Pag. 11. 5. καὶ φιλῶ) *Peracuta est Montacuti in hunc locum coniectura, sed tamen, vt mihi videtur, non admodum necessaria, atq́; idem dico de proximâ annotatione.*

Pag. 13. 27. 28. ψηφίσασθαι τοῖς κατηγόροις) *Abesse hæc possunt sine sententiæ detrimento, imò, quemadmodum nunc leguntur, plus officiunt sensui quàm conducunt. Duorum summorum virorum in hunc locũ coniecturæ ita mihi placent, vt tamen malim nouam lectionem sequi, & pro* ψηφίσασθαι. ψηφισαίμην *substituere, additâ copulandi particulâ post* κατηγόροις. ψηφισαίμην τοῖς κατηγόροις καὶ τῶν &c. i. suffragarer accusatoribus meis.

Pag. 16. 18. πεπλεγμένον) *Fort.* πεπεδημένον.

Pag. 17. 43. ἄνθρωπος.) *Ante* ἄνθρωπος, *desiderari videntur hæc aut similia.* Καὶ ταῦτα μὲν λέγει. *vel,* Καὶ τίς ταῦτα λέγει; *Interpres legisse videtur,* καὶ ταῦτα μὲν λέγει ἄνθρωπος, &c. *ni fortè de suo hæc addidit perspicuitatis causâ.*

Pag. 19. 3. οὐδὲ διάραί τις τὰ χείλη τολμᾷ) i. labra diuidere: *vt Hieronymus loquitur epistolâ de vitando suspecto contubernio.* l. 9. τοῦτο δὴ τὸ τῆς παροιμίας λεγόμενον, ἔστιν ἰδεῖν γεγενημένον) *Malim,* τοῦτο δὴ τὸ τῆς παροιμίας, ἔστιν ἰδεῖν γεγενημένα: *vt ordo sit,* ἔστιν ἰδεῖν τὰ ἄνω κάτω γεγενημένα, τοῦτο δὴ &c. *Saluâ etiam sententiâ vtrumq́; participium expungi potest.*

Pag. 20. 17. *Post* ἀρχῆς *vel repetendum* δεῖ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, *vel addendum* χρὴ, *aut tale quid.*

Pag. 23. 9 πολλοὶ οἵ τις &c.] *Fortasse sic:* ὥστε εἴ τις πολλοὶ οἱ μὴ εὐλαβείᾳ πολλῇ ὄντι κεχρημένῳ κ. α. τ. ἀπωθεῖν.

Pag. 24. 40. *Deesse videtur* ἄξιος *post* πῶς ἄν τις.

Pag. 29. 41. οὐκ ἔστιν εἰπεῖν] *Interpres legisse videtur,* οὐκ ἔστιν εἰπεῖν πόσους.

Pag. 32. 32. *post* τὴν ἔννοιαν *deesse videtur* ὑπολογίζειν, *aut tale quid.* l. 40. ἀληθείας] *Fort.* ἐν ἀληθείᾳ. l. 44. οὐδὲ προσειδὼς ἐκ ἀπέφυγεν] *Fort.* οὐδὲ προειδὼς ὅτι χειροτονήσουσιν· ἐπεὶ ἀπέφυγεν ἄν.

Pag. 33. 22. εἰ ὢν ἠπατημένους ποιῶν] *Deesse videtur* καὶ *ante* ἠπατημένους.

Pag. 34. 35. *Fort.* βίος ἐπίσης συντελεῖ καὶ εἰς τὸν ἴσον &c.

Pag. 36. 28. τὸν προεστῶτα] *Rectiùs hæc legatur post* σωμάτων, *lin. præcedente.*

Pag. 37. 36. οὐδὲ ἀπαγγελίας μέλει] *Fort.* οὐδὲ λέξεων ἑρμηνείας μέλει.

Pag. 39. 6. *Deesse videtur* φησι *inter* κλῆρος & προεστῶτες. l. 34. καθ᾽ ἕκαστον τῶν ἀπολλυμένων τύπων] *Post* τύπων *desiderari videntur hæc,* εὐθύνας ὑπέχοντος. *Vide infrà pag. 44. lin. 9. & 10.*

Pag. 41. 25. ἐκκλίνειν] *Fort.* ἐκλύεσθαι. *Vide infrà pag. 43. lin. 4.*

Pag. 44. 40. καὶ ὅσῳ μείζονος δεῖ, ὅσῳ] *Fort.* καὶ ὥσπερ μείζονος δεῖται καθαρότητος, οὕτω πλείονος &c.

Pag. 48. 37 & 38. μᾶλλον τῶν μεμονωμένων ἐκείνων] *Lego,* ὅσῳ μᾶλλον τῶν μεμονωμένων, ἐκεῖνος θαυμάζεσθαι [*vel* ἐπαινεῖσθαι] ἄξιος.

Pag. 52. 40. πλήθη) *Quid si* πλάτη?

pag. 60. 39. *pro* καὶ ἀκύων, *legendum suspicor,* καὶ κυνῶν.

pag. 61. 1. *Vel* ἐν ἑαυτῷ, *vel* ἐγκαθιδρυμένον, *pro* ἱδρυμένον.

pag. 68. 9. ἀπήγαγε) *Marginalis coniectura non diſplicet.*

pag. 70. 11. ϗ γὰρ ὅπως &c.) *Vel deleo ſecum,* ϗ γάρ. *vel lin.* 13. *poſt* κακοῖς, *Addo hæc è Sap.* 5. v. 3. ἐπὶ προχείρῳ τὸ μάθημα συνάξεται.

pag. 56. 16. ἄρτι μὲν τοῦ ἀποκλῆναι) *Pro* ἀποκλῆναι *legendum potius videtur,* ἀντιβῆναι, i. ſimulac reſiſtere cœpiſti, & ad certamen te comparare. *Infrà pag.* 445. *lin.* 30. ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐνίσταται. *l.* 40. τῆς παῤῥησίας) *Vel deleo hæc, vel pro* παῤῥησίας, αἱ ἀῤῥησίας *ſubſtituo.* Σπάρατοι *enim &* ἀναῤῥησία *ſæpè coniunguntur apud Chryſoſtomum.*

pag. 58. 27. τὸν πάντα αὐτῷ ἀδελφὸν) *Videtur* ἀδελφὸς *hîc dici, non de eo qui naturâ frater fuit, ſed morum duntaxat & virtutis ſimilitudine. Sic Latinè* germani *dicuntur & fratres qui moribus ſimillimis ſunt, tametſi è ſtirpe planè diuerſa generis ſui originem traxerint. Legendum itaq; hîc puto:* τὸν πάντα (*i.* κατὰ πάντα) αὐτῷ ὅμοιον, ϗ ἀδελφόν. *Alioquin ſi de fratre naturæ intelligendus ſit locus, legendum putârim:* τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Φλωρέντιον.

pag. 89. 5. ἔλαττον πολλῷ τῆς ἀξίας, εἴληχεν τῷ πλημμελήσαντι) *Fort.* ὑφίεται πολὺ τῆς ἐξουσίας, καὶ φιλανθρωπότερον κέχρηται τῷ &c.

pag. 90. 20. παρ' ὑμᾶς ἐγένετο τὸ κρατεῖν &c.) *Lego,* παρ' ὑμῶν ἐγένετο τὸ κρατεῖν ἐκεῖνον, ϗ νικᾶν οὐ βιαζομένους &c. *i.* Nos in cauſa eſſemus, cur vinceret ille & ſuperaret, non compulſos, ſed ſponte ſe illi ſubijcientes.

pag. 106. 3. ϗ ἥδεσθαι ϗ εὐθυμεῖν τῷ γεγονότι) *Malim,* ϗ χαίρειν &c. *Linea autem præcedente, neſcio an legendum ſit* ἀναίσθητος, *pro* ἀναίσθητον. *Vide pag.* 105. *l.* 40.

pag. 110. 4. *Neſcio an legendum ſit:* τὴν δὲ ἐκ τῆς ἀξιωτέρας χώρας ἐνταῦθα ἀφικομένην &c. *Talem enim lectionem ſenſus videtur requirere, nec ab ea multum abludit verſio Latini Interpretis.*

pag. 113. 9. τοῦ παιδὸς) *Deleo hæc tanquam è lin. ſequente tranſumpta. Eſſet præterea lectio dilucidior, ſi ſic ſcriberetur:* μετὰ δὲ ταῦτα ὁμοῦ ϗ τῆς γυναικὸς ϗ τῆς οἰκίας &c. *l.* 12. ἀπὸ τῆς ἀξίας) *Fort.* ἀπὸ ταύτης τῆς αἰτίας.

pag. 120. 20. ὁ μὲν ἀπεδύρη, ϗ ὁ μὲν ἀπέκλαιεν &c.) *Fœdè corrupta hæc ſunt, & quantum video, aliena ab hoc loco.*

pag. 123. 9. εἴ ποτε συμβαίη) *Totam ſententiam ſic lego:* ϗ τοιοῦτον ἔπασχον, οἷα εἰ δραπέται τινὲς ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας ὄντες, ἄφνω τοῖς τῶν δεσποτῶν ἐνέπεσον ὀφθαλμοῖς, ἢ οἱ καθ' ὕπνον αὐτοὶ δὴ οὗτοι, εἴ ποτε συμβαίη, χρυσοῖς ὀνείρασιν ἐντρυφήσαντες &c. *Vide infrà pag.* 443. *lin.* 22. &c. i. vel ſecundùm quietem hi ipſi, ſi quando acciderit, [ſc. ſomniare. Nam multæ noctes ſine inſomnijs tranſigũtur:] lætis inſomnijs ſe oblectantes, &c.

Pag. 124. 23. οὐ δὴ, πάλιν εἰς τὸ μάννα οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν] *In Græcis Biblijs eſt* οὐδὲν *pro* οὐ δὴ: *reliqua ſunt eadem.* *l.* 37. ἐπειδὴ γὰρ μετὰ τὸ τοὺς κατασκόπους ἀνελεῖν ἐπιχείρουν &c.] *Fortaſſe ſic:* ἐπειδὴ γὰρ μετὰ τὸ τοὺς κατασκόπους διηγήσασθαι ἃ εἶδον, ἀνελεῖν ἐπιχείρουν &c. [*Vide Num.* 14. 10.] *vel* ἀνελεῖν ἐπιχείρουν αὐτὸν, ϗ λίθοις βάλλειν. *Quòd autem,* τὸ ἀνελεῖν *coniungendum ſit cum* αὐτὸν, *non cum* κατασκόπους, *patet & ex hiſtoria ipſa, & ex ijs quæ ſequuntur lin.* 39. *l.* 40. τῶν πλείστων κατασκόπων ἀποθανόντων] *Vide Num.* 14. 37. *Scire porrò oportet mortem* τῶν κατασκόπων, *tempore & ſerie hiſtoriæ poſteriorem fuiſſe ſeditione illa populi aduerſus Moſen, quâ de lapidando eo cogitabant. Atq; hoc nonnihil conducit ad lin.* 37. *veram lectionem confirmandam.* *l.* 41. οὐδὲ πολλοῦ παρελθόντος χρόνου) *Addo* πολλοῦ, *& præterea nihil muto:* οὐδέπω πολλοῦ παρελθόντος &c. *ſc. poſt* τὸν θάνατον τῶν κατασκόπων.

Pag. 127. 1. ϗ παίοντες ἐν πολέμοις] *Fort.* πταίοντες.

Pag. 128. 43. προσήγαγες] *Sic eſt in Græcis Biblijs, cùm Hebraica veritas habeat:* cinpol liphne bene avla naphalta. *i.* Sicut corruit quiſpiam coram filijs iniquitatis, ſic corruiſti.

Pag. 129. 16. εἰς τὸν τῶν ἀδωνηρῶν βίον &c.] *Quid ſi ſic:* εἰς τὸν τῶν ἀδωνηρῶν βίων ἀεὶ θέων, κατα &c. *l.* 20. σπουδαζόντων] *Deeſſe videtur,* τῶν υἱῶν αὐτοῦ.

Pag. 131. 24. ἀμελοῦντες] *Deſiderari puto nonnulla. Sic itaq; lego,* ἀλλ' ὅμως ϗ οὗτοι εἰς τοσαύτην ὑπεροχὴν ἐμπεσόντες, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν κατηγόρων αὐτοῦ κακῶν μυρίοις ἡμῖν ἄξιοι.

Pag. 133. 1. περὶ μικρῶν] *Legendum fort. pro* περὶ μικρῶν, παρὰ μικρόν. *Tum addo:* τοῦ οὐρανοῦ πολίτας, *ut integra lectio ſit,* τούτους γοῦν ἡμῖν παρὰ μικρὸν τοῦ οὐρανοῦ πολίτας ὁ μακάριος Παῦλος παραδείκνυσι &c. *Vide infrâ pag.* 723. *lin.* 1. 2. & 3.

Pag. 139. 43. ϗ σὺν χορῷ] *Lego:* ϗ συνῆσαν. *ſed ita, ut alius his verbis locus detur, nimirum poſt* τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ *lineâ præcedente.*

Pag. 160. 38. ἀνάλωτος ξύλον] *Marginalem lectionem* ἀνάλωτον ξύλον, *veram puto.* ἀνάλωτον ξύλον παμφάγῳ γενομένους φλογί. *i.* & voraci flammæ haud conſumendum vnquam pabulum eſſe. *hoc eſt, iuge perenne, perpetuum. Baſil.* περὶ νηστείας λογ. ά. Ἔστι τις φύσις σώματος, ἣν ἄλυτον ἀμίαντον, ἀνάλωτος πυρὶ &c.

Pag. 163. 1 & 2. ἄλλον μὲν οὐδένα τοσοῦτον &c.] *Fortaſſe ſic rectiùs:* ϗ ἄλλον μὲν οὐδένα τοσοῦτον, ἐλλείψαντας ἢ ἅπαντας, τούς τε ὄντας, τούς τε ἐπιγινομένους εἰδότα, ὅς &c.

Pag. 171. 14. *Lego,* ϗ οὐ τοῦτο ἔστι θαυμαστόν. *Deinde lin.* 18. *poſt* διαβάλλειν *deſiderari exiſtimo,* ἐῶ, *aut tale quid.*

pag. 201. 29. ἀφίστασθαι πάντως αὐτὸν τῆς σπουδῆς] *Malim,* τῇ σπουδῇ. ἀφίστασθαι, *ſc.* πάντων τῶν κωλυμάτων.

pag. 202. 5. τὰ τῶν ἐναντίων] *Corruptè, pro* τοὐναντίον. *l.* 6. εἰς δὲ τὰ τῆς δυσχερῶς ἠσαφέστερα, ϗ μᾶλλον πλείονα θηρεύειν) *Superflua hæc puto & eradenda.*

pag. 207. 35. ὡς δυσκατόρθωτον τὸ πρᾶγμα τοῦτο &c.) *f.* εἰς δυσκατόρθωτον, &c. *i.* τῷ δυσκατορθώτῳ πράγματι τούτῳ μείζονα τὰ κωλύματα ἐπιθεὶς, *vel* προσθείς.

pag. 214. 42. ταῖς θαλαμευομέναις) *i.* in thalamo plurimum degentibus: *thalamum rarò egredientibus. Notum eſt enim quàm arctâ olim & accuratâ ſeruatæ fuerint virgines cuſtodiâ, & vt illis quàm rariſſimè pedem extra limen ponere permiſſum fuerit. Hinc eſt, vt apud bonos authores,* &

& Chryſoſtomum inprimis, τὸ, [illegible], *epitheti vice virginibus tribuatur. Chryſoſt. in primum ad Romanos*: εἰ παρθένον τι [illegible] [illegible], ἀλλ' [illegible] [illegible].

pag. 219. 32. τὴν ἀρχὴν) *Malim*, τὴν [illegible]. *Dixit enim ſuprà*, ταύτης χωρὶς τ' [illegible].

pag. 226. 30. [illegible]) *ſc.* [illegible] *vel legendum fort.* [illegible], *aut* [illegible], *aut neſcio quid prætereà.*

pag. 230. 29. τοῖς ὁρῶσιν ἐγγίσαι) *Quid ſi?* τοῖς ὁρῶσιν ἐν [illegible]. *Si habuiſſem melius aliquid, melius certè attuliſſem.*

pag. 235. 25. [illegible]) *Vel eſt* [illegible], *pro* [illegible], *vel* [illegible] *reponendum. Sic certè mihi videtur.*

pag. 239. 3. αὐτὴν αἰδεῖν) *Senſus poſtulare videtur potiùs*, [illegible]. *Hoc eſt, Non ſolùm cælibes, & qui modeſtè extra coniugium viuunt, illam laudabunt, ſed etiam illi ipſi, qui nihil non fecerunt, vt connubio eius poterentur, & deinde fuerunt repulſi.*

Pag. 281. 40. [illegible]] *vel hac deleo, vel addo*, ἀλλὰ πολλὰ τοιαῦτα.

Pag. 304. 11. [illegible]] *Quid ſi ſic?* [illegible] τῆς βασιλείας [illegible] [illegible]. *Hæc lectio optimè congruit cum iis quæ ſequuntur, & ſenſum habet percommodum, cùm ex alterâ illâ nihil ſani elici poſſit. Quod autem hic dicit Chryſoſtomus de mortis præmaturæ vtilitate, magnam habet cognationem cum celeberrimâ illâ ſententiâ, ab authore primùm libri ſapientiæ proditâ, & deinde ab Auguſtino & aliis crebrò recitatâ*: Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum.

Pag. 306. 21. σφόδρα γε] *Interpres legiſſe videtur*: [illegible]; σφόδρα γε, [illegible] αὐτὸν ἔχειν τὴν ψυχὴν ἀνάγκη. *Rectiùs, vt puto. Nam*, σφόδρα γε, *non rectè videtur interrogationem claudere.*

l. 36. [illegible] [illegible] γάμου τὰ φαιδρὰ [illegible],] *Malim*: [illegible] γάμου, *ſc.* ἐν δευτέρῳ. *i.* Noluerunt, vt ſecundæ nuptiæ pari feſtiuitate celebrarentur atq; primæ.

Pag. 310. 25. πολύ γε ἡμεῖς] *Quod deeſt, à Græcæ linguæ perito aliquo non difficulter fortè ſuppleri poteſt.* *l.* 27. τίνος ἕνεκεν; τῆς εἰκοσὸν *&c.*] *Malim ſic*: τίνος ἕνεκεν, τὴν εἰκοστὸν ἔτος [illegible] [illegible] ἐν γάμῳ [illegible] αὐτῆς; *Nam, vt ex ſequentibus liquet, ea fuit mens Chryſoſtomo, vt putaret potiorem eſſe conditionem vxoris vnius mariti, quamuis multos cum eo annos vixiſſet, quàm viduæ alteri marito nubentis, tametſi cũ priore marito non niſi annum vnũ tranſegiſſet, hoc eſt vno verbo, præferendam eſſe vetulam vnũ tantùm coniugium expertam, viduæ quantumuis iuueni, ſi alteras nuptias attigerit.*

Pag. 313. 24. ὥστε καὶ [illegible] λέγειν] *Interpres videtur legiſſe*: ὥστε καὶ [illegible] αὐτῷ λέγειν [illegible], καὶ [illegible], *&c. Atq; ſic ego legerem, ſi liceret mihi è multis lectionibus eam, quæ maximè placeret, eligere.*

Pag. 332. 40. [illegible],] *Neſcio an legendum ſit*: [illegible] τὸν Κῦρον, [illegible] (*i.* τὴν ἡγεμονίαν ἔλαβε) Καμβύσης *&c.*

Pag. 333. 29. [illegible], καὶ [illegible], [illegible],) *Pro*, [illegible], *quid ſi* [illegible] *ex Heſchelianâ lectione? poſſumus etiam ſubſtituere*, [illegible], *i.* [illegible].

Pag. 340. 36. & 37. καὶ τὸ ἔλαιον [illegible],) *Interpres videtur legiſſe*: [illegible] *vt* ἔλαιον *ſit quarti caſus, et* [illegible], *cum ſuppoſito*, [illegible] *cohæreat. Planius fuiſſet* [illegible]. *Sed neſcio, an* [illegible], *ſignificare voluerit Chryſoſtomus oleum, tametſi ſuâ naturâ ſenſus & motus expers ſit, vel ſpiritus præſentiam miraculosè ſubſtitiſſe.*

Pag. 364. 13. τὸ [illegible] [illegible] *&c.*) *Senſum magis quàm verba reſpiciens, ſic lego*: ἀλλὰ καὶ τὸ [illegible] δυνάμενον θάνατον [illegible] διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ εὔνοιαν [illegible] *&c.* *vel*, διὰ τὸ φυλάττειν τὴν [illegible] Θεὸν εὔνοιαν, [illegible].

Pag. 373. 17. μᾶλλον δὲ καὶ αὐτῶν *&c.*) *pro* αὐτῶν ὄντων [illegible] *legendum ſuſpicor*, αὐτῶν ὄντων Ἰουδαίων. [illegible] *enim deprauatè legi pro* Ἰουδαίων *penè extra dubium pono, prioribus nimirum duabus ſyllabis eliſis, & δαίων in* [illegible] *mutato. Sed quid tùm poſtea? vt ſenſus ſit integer, addenda puto hæc, poſt* [illegible], ἀλλ' οὐχ Ἕλληνες [illegible], [illegible] Ἰουδαῖοι. *Excipit enim quiſpiam eo minus hæc improbanda, quia Iudæos habent authores, populum ſc. ſanctum Dei. Reſpondet Chryſoſt. plus metuendum eſſe à Iudæis quàm ab Ethnicis, quia horum aperta eſt impietas, illorum tecta & ad fallendos atq; ineſcandos homines magis opportuna. Imò verò, inquit Chryſoſt. cùm & ipſi Iudæi ſint, nonne plus hinc damni, plus incommodi? Tum probat quæ dixit.* [illegible] *&c. i. apud gentiles.* [illegible], *i. Iudæi, & poſtremò concludit, his verbis l.* 22. [illegible] [illegible] ἀσέβειαν [illegible] αὐτοὺς καὶ Ἕλληνι. *Ex hac concluſione apertiſſimè liquet, mentionem aliquam Græcorum & Iudæorum præmittendam eſſe. Vbi autem rectiùs præmittetur, quàm lin.* 17. *vbi ſine tali aliquo ſupplemento claudicet oratio neceſſe eſt?*

Pag. 379. 37. [illegible] [illegible],) *Quid ſi ſic?* [illegible] χεῖρα, [illegible] καὶ [illegible].

Pag. 387. 42. [illegible],) *fort.* [illegible], *vel*, [illegible], *aut tale quid.*

Pag. 388. 29. & 30. τὰ μὲν [illegible] [illegible], *&c.*) *Lego*, τινὰ μὲν [illegible] [illegible] χρείαν ἔχουσι, τινὰ δὲ, *&c. Al.* τὰ μὲν [illegible] [illegible] χρείαν ἔχοντα *&c.*

Pag. 418. 43. ἐνταῦθα] *Delendum puto, tanquam è proximâ lineâ tranſumptum, & loco eius ſcribendum*, ἐπιστέλλων τοῖς Κορινθίοις.

pag. 422. 8. ἡ ἀρχὴ *Ms.* *l.* 38. ἐκείνων] ἐκείνης, *& ſtatim* [illegible], *&* [illegible] *Ms.* *l.* 40. ἀφθαρσίας] ἀφθαρσίας *Ms.*

pag. 423. 3. ἑαυτοῦ] [illegible]. *Ib.* εὐχῆς *Ms.* σωτηρίας. *l.* 6. νομίζειν [illegible] εἶμι.] *Ms.* λέγειν ἑαυτὸν ἀμαρτ. *l.* 7. *Ms. poſt* ἑαυτοῦ *addit* κατορθώματα. *l.* 14. φαντάζεσθαι ἅρματα δύο *&c.*] *In aliis libris locus hic ſic legitur*: φαντάζεσθαι, [illegible] μοι δύο ποίησον τῷ λόγῳ [illegible] τὸ [illegible] ἐλθόντας καὶ ἅρματα ζεύξαντας· τὴν μὲν δικαιοσύνην καὶ [illegible], τὴν δὲ ἕτερον ἀμαρτίαν καὶ [illegible] καὶ ὄψει. *l.* 21. [illegible]) *Ms.* κορυφαιοτάτης. *l.* 26. & 27. [illegible] *Ms.* *l.* 42. [illegible] εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ παρ' ἐκείνου. *Ms.*

pag. 424. 8. [illegible]) *Ms.* [illegible]. *l.* 5. *Ms.* μηδὲν ζ μᾶζ, melius. l. 7. Mſ. ἐξοριακοζειδ[illegible]. l. 9. δεῖξον τὰ περίγμματα καὶ τὰ [illegible]. Mſ. l. 17. καὶ δι᾽ αὐτὸ τοῦτο τὸν Θεὸν Mſ. l. 19. ἀνέλο) Mſ. [illegible]. l. 22. Mſ. [illegible] τὴν ἀπλῶς διὰ τὸ [illegible] [illegible]. l. 23. [illegible]) Mſ. καρδίας, & ſic l. 26. l. 27. Mſ. ἀιδρίζονται. l. 30. Mſ. αἰνῆς. l. 40. poſt μετανοίας addit Mſ. λέγει τοῦ ἐξ ἴσης ταρβίας λέγοντες, ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. l. 41. Θεὸς γὰρ [illegible]. [illegible] καὶ Θεὸς [illegible].

pag. 435. 42. ἐπιδεικνύμενα) Fort. ἐπιδεικνύμενοι, vt referatur ad ὄρνιθας. poteſt etiam ἐπιδεικνύμενα referri ad ἔργα per ſoloecophanes.

pag. 439. 31. ὅτι καὶ ἐγὼ τοὺς ἔχοντας ἀγρυπνεῖν τὰ χείρονα τῶν παθῶν μὴ ἐκβάλλοντας) Arbitror Chryſoſtomum tale quid dixiſſe: ὅτι καὶ ἐγὼ τοὺς ἔχοντας, ἀγρυπνεῖν τὰ χείρονα τῶν παθῶν, καὶ πάντα τῇ ψυχῇ ἐκβαλόντας (vel ἐκβάλλοντας) ὁ [illegible]μαι. Al. ὅτι καὶ ἐγὼ τοὺς ἔχοντας ἀγρυπνεῖν καὶ τὰ χείρονα τῶν παθῶν ἐκβαλόντας μὴ [illegible]. Hanc lectionem adiuuant nonnihil verba hæc, lin. 34. ὁ ἀπὸ τῆς ἀλόγου ἀπαλλαγὲν, καὶ [illegible].

pag. 440. 38. τότε γὰρ [illegible] &c.) Vt habeant hæc verba quibuſcum cohæreant, addenda videntur quædam in hunc modum: καὶ τίς ἐστιν ὁ τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς μεγάλης δυνάμεως περὶ τὴν ἐλάττω χρείαν (τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως) ἐπιλαμβανόμενος; τότε γὰρ &c.

pag. 441. 7. ἐξουσίαν τοῦτο) Malim, ἐξουσίαν ταύτην. l. 13. καὶ ἀνάθεμα τῆς ἐκκλησίας ποιοῦντες ἀνθρώπον) i. ni fallor, ſeparantes ab eccleſia: ex eccleſiæ communione eiicientes. ἀνάθεμα enim eſſe, ſignificat χωρισθῆναι καὶ ἀλλοτριωθῆναι, vt Chryſoſt. in 9. caput epiſtolæ ad Romanos docet. Sic hac ipſa homilia: τὸ ἀνάθεμα ποιεῖ ξένον τοῦ Χριστοῦ [illegible]. l. 16. ἀλλὰ τί λέγουσιν εἰ πάντα ὁ Θεὸς τὴν χάριν;) pro πάντα malim, [illegible]. l. 20. ὁ λόγος τοῖς πλείοσι &c.) De his verbis quod pronuntiem non habeo. Nec ſana videntur eſſe, nec ad hunc locum pertinere. Quòd ſi huius loci ſint, mallem, vt parentheticis notis diſcluderentur à reliquis, quàm vt eadem cum reliquis legerentur ſerie. Fortaſſe hoc voluit homiliæ author: ita clarè conuictas fuiſſe ſuprà memoratas hæreſeis, vt nullus ampliùs καινοτομίᾳ & dubitationi locus relinqueretur. Sed finge, ſi placet, hæc omnia deleta eſſe, ſc. ὁ λόγος γὰρ lin. 20. ad κεχωρίσθαι lin. 22. & tum lege: ἀλλὰ τί λέγει ὁ Παῦλος; διδάξειν, φησίν, ἐν [illegible] &c. Opponit Pauli præceptum eorum tum praxi, tum defenſioni.

pag. 442. 17. οὐ γὰρ ἐπὶ κακοῖς ἔκτιζεν ὁ Θεὸς &c.] Quid ſi ſic? οὐ γὰρ διὰ τὸ κακὸν τὴν κτίσιν ἐδημιούργησε πάντως ὁ Θεὸς, ἀλλὰ καὶ τούτους τῶν κακῶν ἠξίωσεν ἀγαθῶν &c.

pag. 465. 35. τοὺς πλησίον ἀκοσμοῦντας τῶν πονηρῶν) Fort. τοὺς πλέον ἀκοσμοῦντας τῶν πονηρῶν, i. τοὺς τῶν πονηρῶν πλέον ἀκοσμοῦντας. Aliter: ὁ διορθῶσαι τοὺς πλησίον, ὁ κατεῖχε τοὺς ἀκοσμοῦντας, ſine πονηρῶν.

pag. 466. 25. ὅτι τὸ πάντα ῥίζα &c.) Veram eſſe hanc lectionem declarant quæ proximè ſequuntur: & ſi quis noſſet paruo contentus eſſe, non magnoperè diuitijs cumulandis ſtuderet: vel, ſi quis noſſet intra ſuos ſe fines continere, intra ſuam pelliculam &c. Et ex ſuperbia naſcitur ſtudium diuitiarum, & diuitijs rurſus alitur & fouetur ſuperbia, atque hanc ob cauſam non ineleganter ab Auguſtino Superbia appellatur diuitiarum vermis. Multa ſunt eiuſdem rei & cauſa & effectus. Superbia primùm extimulat ad corradendas opes; & deinde ex affluentia opum naſcitur ſuperbia. Non ergo hæ propoſitiones collidunt inter ſe, ſi rectè intelligantur: Superbia eſt mater diuitiarum, & diuitiæ ſunt cauſa ſuperbiæ, nihilo certè magis quàm hæ duæ: vinum immodicè ſumptum eſt cauſa aquæ intercutis, & aqua intercus cauſa eſt cur vinum immodicè ſumatur.

pag. 488. 5. τὰ σώματα τῶν τοσούτων ἰδόντες τυράννων] Fort. τ. σ. τ. τ. ἰδόντες τυράννῳ πειθομένων. vel pleniùs: καίτοι τὰ σώματα &c. i. Tametſi viderent tam multorum hominum tyranno obtemperantium proſtrata coram idolo corpora.

pag. 518. 32. κοινὸν ὑμῖν συντάξασθαι βούλομαι, ὡς ἀποδημῶν, ἵνα αἰσθηθῆτε] Locum mendoſum eſſe ſuſpicor. Valedicere, vt opinor, non eſt συντάξασθαι, ſed ἀποτάξασθαι. Quare tali aliquo modo legendum hic cenſuerim: κοινὸν ὑμῖν συμβουλεῦσαι βούλομαι, πάντας τῆς διδάξεως [in excuſis lib. vt videtur eſſe extrema ſyllaba διδάξεως, ἀποκοπεῖσα] ἀφίεσθαι, τὸ τὰ ἐν τοσαύταις ἡμέραις εἰρημένα συνεχῶς τῇ μνήμῃ ἀνακινοῦν (vel, διὰ τῆς μνήμης κατέχειν) ἵνα αἰσθήσησθε.

pag. 527. 25. μέχρι πυρὸς] Lego, κἂν τι ἕτερον γένηται μέρος, πάντως [illegible] &c.

pag. 539. 21. τὰ ἡμέτερα πάθη] Interpres legiſſe videtur: τοιαῦτα οἷα τὰ ἡμέτερα πάθη.

pag. 622. 30. καρδίαις] Addo ante καρδίαις, πολλὴν τὴν ὠφέλειαν, vel lego, πολὺ καρδίας ἀπ᾽ αὐτῆς. l. 32. εἰς τὰ ἄλλα πάντα] Deeſſe puto nonnulla, vt, hæc: φανερὰ γενήσεται: vel εὐκολώτερον (aut μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας) ὑποδεχθῆναι, aut tale quid.

pag. 623. 1. & 2. καὶ ἐπὶ τούτοις καλῶν πράγματι ὄντων, &c. Fort. καὶ ἐπὶ τοιούτοις καλῶν πράγματι τοσούτους τὸ πλῆθος ἀνθρώπους, καὶ ταῦτα ὑπὸ [illegible] συνηθείας [illegible], μᾶλλον ἢ &c.

pag. 640. 39. τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας] Florens Chriſtianus: τοῦ λόγου τὴν διδασκαλίαν: quæ lectio nonnihil firmamenti accipit ab his verbis lin. 41. & 42. μὴ δεξάμενος τοῦ ἁγίου πνεύματος διδασκαλίαν.

pag. 642. 36. ἐπιβουλὴν] Melius huic loco conueniret hoc verbum, ſi ſuperiore linea pro [illegible], συνόδους [i. coitiones, conſpirationes] legeretur. Ideo autem malim συνόδους, quia proximis verbis ſequitur: ἀνθρώπων μὴ συμφωνούντων περὶ εὐσέβειαν: i. ἀνθρώπων συμφωνούντων μὲν, ἀλλὰ μὴ περὶ εὐσέβειαν.

pag. 643. 21. & 22. δι᾽ ἐπιγαμίας [illegible]] Quid ſi δι᾽ ἐπιγαμίαν χηρῶν πλουσίων? Inde enim tritum illud apud Latinos, Publij mimi, ni fallor, Dotem accepi, imperium vendidi. l. 30. συγχωρήσουσι τὴν ἁμαρτίαν] Malim ſic: καὶ ὅπως συγχωρήσῃ τὴν ἁμαρτίαν [illegible]. Deſiderari enim videntur quædam.

pag. 645. 25 καὶ προσῆτον ὁμολογεῖν ὅτι ἐξουσία Θεοῦ ὄνομα Θεοῦ] Arbitror locum mendoſum eſſe, ſed quemadmodum

admodum ſit emendandum, nondum perſpicio. Etſi autem non habeo, quod de hoc loco ſtatuam, tamen videor mihi videre quid indicandum ſit de linea 23. deſiderari nimirum in ea poſt ἐξουσίας, hæc verba ſumpta è 1. Cor. 11. 10. ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Alioquin enim pendebit ſententia.

pag. 648. 1. ἐνόμισέ τις] Vide an non ſic legi poſſit: ἐνομίσθη τις ἐν τοῖς ἀρχαίοις ϛρατηλάτης πολέμιος, καὶ ὁ Σισάρα ὄνομα αὐτῷ (λέγω δὴ κυρίῳ ὀνόματι, ἵνα πᾶσι κατάδηλος γένηται) μέμνηται δὲ αὐτοῦ καὶ Δαβὶδ &c. Pro ἐνόμισε lego ἐνομίσθη, ſenſu, vt mihi videtur, ſic flagitante. Deinde inter ἄνθρωπος & λέγω δὴ interpono hæc: καὶ ὁ Σισάρα ὄνομα αὐτῷ: quia verbis proximè ſubſequentibus fruſtra diceretur, λέγω δὴ κυρίῳ ὀνόματι, niſi mentio nominis Siſara præceſſiſſet. Præterea pro κοινῷ ὀνόματι malim κυρίῳ, quia additur: ἵνα πᾶσι κατάδηλος γένηται. Non enim homo ab homine diſcernitur communi appellatione aliqua, ſed propria & peculiari. Poſtremò deleo hæc: ἐνομίσθη τις ϛρατηγὸς τῶν ἀλλοφύλων ὁ Σισάρα, tanquam tranſumpta partim è lin. 1 partim è lin. 4. & 5. l. 19. ὁδὸν δ᾽ ἀντερεῖν] Quid ſi, τὴν ἔνεδραν? l. 29. ἄλλος τις ἦν Ἀβιμελὲχ] Lego, βασιλεύς τις ἦν Ἀβιμελὲχ ὄνομα· τῶν ἀγαθῶν &c. Cùm enim nulla priùs mentio facta fuerit alterius Abimelechi, ſuperuacuum eſſet hîc dicere: ἄλλος τις ἦν Ἀβιμελὲχ. τὸ, ἄλλος namque ad præcedens aliquid refertur. l. 41. οὐκ ἐνόμισε μνήματι ἅπτεσθαι) Fort. ἐνόμισε μνήματος ἅπτεσθαι, deletâ negandi particula.

pag. 651. 20. εἰ καὶ οὐκ οἶδας, πῶς ἐγεννήθη &c.] Nihil muto. πῶς ἐγεννήθη ſc. ἐκ τοῦ πατρὸς ὁ υἱὸς, vt proximâ lineâ ſequitur. Hæc duo enim ἰσοδυναμοῦσι, πῶς ἐγεννήθη ἐκ τοῦ πατρὸς ὁ υἱὸς, & πῶς ἐγέννησε τὸν υἱὸν ὁ πατήρ.

pag. 656. 18. αὐτὸν συνεσκίασε) Lego, τὸ πρόσωπον αὐτοῦ συνεσκίασε μόνον.

pag. 660. 12. ὥσπερ εἰς τινὰς εἰσόδους καὶ ὁδοὺς] Rectiſſimè, ὥσπερ εἰς, in ὡσπερεὶ mutâſti. Ego verò præterea quæ reliqua ſunt, corrigenda ſic puto: τινὰς δυσόδους καὶ ἀποκεκρυμμένας ὁδούς. vel, καὶ ἐμπεφραγμένας.

pag. 663. 14. καὶ τοῦ γήρως καὶ τῆς ἀντιλήψεως] In Liturgijs quæ feruntur, preces ſæpe fiunt ob epiſcopum, ſed non in hunc morem, nec ita vt inde huic loco medicina petatur. Interim verò hanc tibi lectionem propono: καὶ τοῦ κλήρου, καὶ τῆς τοῦ πνεύματος ἀντιλήψεως.

pag. 666. 31. ἰδοὺ τὸ ζητούμενον ἔτι &c.] Deeſſe videntur quædam. Præterea lin. 29. poſt ἐπιθυμίας, deſiderari arbitror nomen aliquod, quod τῷ ἔγκλημα priore membro reſpondeat, vt integra lectio ſit: οὐ φύσεως ἔγκλημα τὰ εἰρημένα, ἀλλ᾽ ἐπιθυμίας κατηγορία, τὰ λεγόμενα.

pag. 679. 27. νόσον] Ne Frontonis quidem huius loci interpretatio mihi ſatisfacit. Quid velit Chryſoſt. dicere non eſt obſcurum, quid dicat autem non aſſequor. Fortaſſe, vt ſenſui conſulatur, ſic verba interpolanda ſunt, ἀφώρισε τοῦ δικαίου τῇ τιμωρίᾳ τὸν παρόντα βίον, καὶ τὸν μέλλοντα αἰῶνα τῇ τῶν ἁμαρτωλῶν. Iuſti enim ex doctrina Chryſoſtomi delictorum ſuorum pœnas luunt in hac vitâ, impij verò reſeruantur ad gehennam, vbi futurum eſt, vt poſt hanc vitam ſempiternis nec dicendis cruciatibus torqueantur.

pag. 690. 31. καὶ τὸν τόνον] Rectè τόνον, vt mihi videtur, quia melius dicitur, καταβάλλειν τόνον, quàm πόνον, & illud quàm hoc eſt Chryſoſtomi ſcopo accommodatius. Dicit enim ex ſummâ contentione loquendi, quâ in priore concione vſus fuerat, adeò infirmatam fuiſſe vocem ſibi & latera, vt nullo modo tam citò iterum ſuggeſtum aſcendere potuiſſet, niſi Flauiani præſentia mirificè fuiſſet recreatus, & viribus ſuis de integro veluti reſtitutus. Porrò totum locum ſic legendum cenſeo, διά τοι τοῦτο καὶ ἡμεῖς καίτοι τὸν τόνον τῆς φωνῆς καὶ τὴν δύναμιν τῶν πλευρῶν καταβαλόντες &c. pro πολλῶν, repoſui πλευρῶν, quia contentio dicendi non minus latera, quàm vocem labefactat.

pag. 692. 31. pro αὐτὴν, ſcribendum puto, ταύτην.

pag. 701. 31. ῥᾳθυμίας] Legendum, proculdubio, προθυμίας, ſicut & ex antecedentibus & conſequentibus colligere licet.

pag. 703. 32. νοήμασι] Fort. ἁμαρτήμασι. De reliquis, lin. 36. & 40. tibi aſſentior.

pag. 704. 31. ἐπινοοῦσιν] Malim, ἐπήνεσαν, vel ἐπρέσβευσαν, vel (vt tempore conueniat, cum verbis vicinis) ἐπαινοῦσι, πρεσβεύουσι, τιμῶσι, ἐπαίρουσι.

pag. 711. 10. οἱ δὲ καὶ κάτω πάντα] Fort. οἱ δὲ ἄνω κάτω πάντα.

pag. 718. 27. ὑπέρδουσι τοῦ] Deeſt ὑπὸ, vel ἐκ ante τοῦ.

pag. 721. 29. φθεγγόμεθα] Malim φλεγόμεθα, & lin. 27. πεπυρωμένην.

pag. 723. 3. ὁρῶ μέν φησι) Lego, ὑπερανομένας εἶχον ψυχάς, φησι, καὶ &c. l. 4. Pro νομισμάτων non dubito quin reponendum ſit χρημάτων. l. 6. μᾶλλον κατάγουσιν] i. præponderant, forma loquendi à libra & ponderibus ſumpta. Pondus enim maius lancem cui imponitur κατάγει & deprimit.

pag. 724. 11. poſt τὴν πλουσίαν ταύτην, addo, ἐμπειρίαν. l. 19. Lego, καταχρήσεως μείζονος εἰσὶν ἄξιοι.

pag. 725. 14. τῆς ἀκολουθίας οὐδὲ τῶν ξένων γραφῶν] i. Fort. τῆς τάξεως· quòd eiuſdem ſit cum illis ordinis. linea ſeq. pro αὖθις &c. malim, αὖθις ὑμῖν τὴν ἀκολουθίαν τῶν πρὸς &c. Tu alia ratione medicinam huic loco facis, & pro διὰ τὸ, legis δίκην, quod non improbo. l. 19. εὐνῆς] Fortaſſe ἐπιστήμης, quod ideo præfero, quia principio & fine cum εὐνῆς conuenit, & compendiosè ſcriptum pro εὐνῆς facilè à non nimis attento librario capi potuit. Alioqui legiſſem, μαθήσεως, aut διδασκαλίας. l. 30. καὶ ἡ ὄψις ἄνωθεν ἐπικειμένη &c.] Locus eſt lacunoſus. Addenda ergo puto hæc aut ſimilia, τίς ἐστιν ἐργάτης κηρύττει· οὕτω καταφανέστερον ἡμῖν ποιεῖ τὸ λοιπὸν βιβλίον ἡ τοῦ βιβλίου ἐπιγραφή. τὸ τῆς ἐπιγραφῆς deleo, & prætereà lin. 20. [quod penè omiſeram,] pro διαχρυσώμεθα, malim, διακρουσώμεθα, vel ἀποκρουσώμεθα.

pag. 729. 25. τῷ οἰκείῳ μὲν πεδίῳ] i. domeſtico, familiari. Nihil deeſſe arbitror. Cæcum enim quotidie videbant, & familiariter notum habebant.

pag. 731. 11. καὶ μὴ τοῦτο αἵρεσις] Hæc non capio.

pag. 752. 12. ἰσοψυχίαν] *Quid ſi* ἰσοψυχίας?

pag. 754. 2. & 3. μέγα μὲν εἰς εὐφημίαν *&c.] Fort.* μέγα μὲν εἰς εὐφημίαν τι καὶ δόξαν λαμπρὸν καὶ ἐπιφανές.

pag. 767. 24. αὐτίκα, εἶτα] *Aliqua deſiderari apertiſſimum eſt. Puto autem lacunas ſic expleri poſſe haud omnino incommodè:* εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπώλειαν ἤλασε γενόμενος εἰς τὴν ἐσχάτην πενίαν κατέπεσεν. εἶτα τὴν ἀπὸ πόλεως ἔφυγεν ἀτιμίαν, [illegible]

pag. 769. 30. σκοπὸς τοῦ Θεοῦ] *Locus, vt dixi, corruptiſſimus, quem tamen, prout potui, ad ſpeciem ſaltem aliquam ſanitatis ſic tentaui redigere:* σκοπὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ μακροθυμοῦντος δῆλός ἐστι. καὶ γὰρ ἵλεώς ἐστι, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἁμαρτάνουσι τὴν ἐκ μετανοίας σωτηρίαν μνηστευόμενος, καὶ τοῖς *&c. Florilegus tamen & cod. Ms. habent vt edidimus.*

pag. 775. 27. Proculdubio expungendum ἡ *ante* δεξαμένη.

pag. 776. 22. Deeſſe videtur πεισθῶμεν *poſt* ἀλλ' ὦ χρήμασιν, *ſiue* δουλεύσωμεν.

pag. 781. 33. ἐβάδιζεν] *Quid ſi ſic?* μεταβάλλοντα εἰς κακά. ὑπὸ ἰσχάδος τῆς γυναικὸς αὐτοῦ περιαχθεὶς, *vel* δελεασθεὶς, *aut tale quid.*

Pag. 785. 4. Locum hunc malè acceptum Florilegus ſic explet, apanth. 21. περιγίνεται. διὰ γὰρ τοῦτο συνεχῶς τὸν περὶ ταύτης κινῶ λόγον, ἵνα μήτε ὁ ἁμαρτάνων ἀπογινώσκῃ, μήτε ὁ κατορθῶν μέγα φρονῇ. ὁ δοκῶν γὰρ ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ· ὥσπερ καὶ τὸ ἑξῆς. l. 8. Lege è Flor. ἐν ταῖς παλαιαῖς αἰτίαις. l. 11. σεαυτὸν ἀξιοῖ ἀπὸ τῆς μετανοίας. Fl. l. 24. κατασείσω] Fl ἀπορρήξομαι. l. 32. ἀλλ' ἕως μέχρι τούτου] Fl. meliùs, ἀλλὰ μὴ στῆθι μέχρι τούτου. l. 31. ὀπίσω] ὄπισθεν. l. 4. ἄνθρωπον] Fl. meliùs κλάδον.

Pag. 786. 20. Floril. ἐστι τῇ τῆς ψυχῆς ἁμαρτίᾳ τούτων. Boiſius corrigit, ἔλθωμεν λοιπὸν ἐπὶ τὸ τῆς ψυχῆς τραῦμα καὶ φάρμακον, τὴν ἁμαρτίαν λέγω καὶ τὴν μετάνοιαν. l. 41. Lege ἵνα μὴ κολασθῇς.

Pag. 787. 16. δίδωσι) Lege cum Flor. ἀποδίδωσι.

Hom. 80. Collata eſt oratio hæc quarta de pœnitentia cum alio eiuſdem exemplari in Bibliotheca Bauarica: Varietates verò ſuo in loco omiſſas viſum eſt hiſce viri doctiſſimi notis intermiſcere.

Pag. 790. 37. Lege cum Ms. τῆς τῶν ἀτόπων ἐργασίας. l. 43. Ms. φησι, δυνατὸν ἐν κόσμῳ καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων περιστρεφόμενον σωθῆναι; l. 44. βούλει σωτηρίας] Ms. εἰ βούλει σωθῆναι, σωτηρίας ἂν δείξω· μὴ -- [illegible]

Pag. 791. 1. Ms. παραδείσῳ ὢν ὡς. Ita & linea 2. Σοδόμοις ὢν ὥσπερ. l. 4. οὐ δύναμαι &c.] Ms. οὐ δυνατὸν ἐν μέσῳ τῶν πραγμάτων ὄντα σωθῆναι· ἀλλὰ ταῦτα τὰ δεινὰ πάσχομεν ἐκ τοῦ μὴ ἐν ταῖς θείαις συνάξεσι συχνάζειν ἡμᾶς. οὐκ ἔχ. l. 11. φοβῇ] Ms. ἔδεισας. l. 13. Ms. poſt σφαγιαζόμενε addit, τῇ ἱερέων ὑπὲρ σοῦ ἀγωνιζομένου. l. 15. & 16. πρεσβευόντων. Ms. l. 17. οὐ φοβῇ &c.] Ms. οὐκ αἰσχύνῃ, οὐδὲ ἐντρέπῃ καὶ ἐρυθριᾷς, μηδὲ κἂν ὑπὲρ σεαυτοῦ τὸν Θεὸν ἐξιλεούμενος, οὐδὲ τὸ συνειδός σου καταπείθει σε, ὦ ἄνθρωπε; ἐκεῖνον -- l. 19. Pro ταῦτα lege cum Ms. ταύτην. l. 21. & 22. προσεγγίσαι τῷ κρασπέδῳ. Ms. l. 23. ἅπτεσθαι μὴ &c.] Ms. hunc locum integrum aliter legit, μὴ ἐννοήσῃς ὅτι ποτε [illegible] τὰ τοῦ Θεοῦ μυστήρια. ὥσπερ γὰρ κἂν τις ἀνὴρ ὁμιλήσῃ τῷ βασιλεῖ [illegible] ὅτι καὶ οὐδὲ νόμιζε σωτήριον [illegible] τοῦ σώματος [illegible] ὑπὸ τῶν θείων. Corrupta eſt poſterior lectionis huius pars: non tamen celandam putauimus. l. 27. τῶν θείων σωμάτων νομίζετε) Pro his habet Ms. μεταλαβεῖν λογιζόμεθα. l. 29. τοιγαροῦν, ἀδ.] Ms. διὸ, ἀδ. δέομαι ὑμῶν καὶ ἀντιβολῶ, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ μὴ ἀπολείπ. l. 31. στενάζομεν &c.] στενάζοντες ἀφώνως, ἀλαλάξωμεν τῇ καρδίᾳ. l. 34. Ms. κατηφεῖς ἴσως. l. 36. Poſt πολλάκις λέγω, adde ex Ms. καὶ λέγων οὐ παύσομαι. l. 37. melius Ms. ὡς Θεοῦ προσώπῳ εἰσελθωμεν. l. 42. Ms. poſt ἁμαρτήματα addit, εἰ μὴ ἀφῆκα, μὴ ἀφῇς· εἰ [illegible] καὶ αὐ. Quamobrem linea 41. delet illa verba, εἰ ἐνεργάσηται. κολάζεται.

Pag. 791. 1. κόσμῳ] ms. βίῳ. l. 2. τοῦ δεῖν] ms. τὴν πανήγυριν. l. 5. περιθύμως ἀκούσωμεν] ms. ἡδέως ἀκούσωμεν καὶ περιθύμως περιέξωμεν. l. 9. Poſt μεγαλαυχεῖς ms. delet σεαυτόν· rectè. l. 10. ms. διεσπαρμένην. l. 11. εὐγενὴς] Lege ex ms. εὐγενὴς, καὶ τίς ὁ ἀδελφὸς, τίς ὁ δεσπότης, καὶ τίς ὁ δοῦλος. l. 13. πλέζοντα] ms. πυρράζοντα, meliùs. l. 15. σκώληξ,] ms. meliùs, σκώληξ· οὐ πάντα βρῶμα καὶ δυσωδία. l. 19. ms. ὁ νεκρὸς ἄγεται εἰς κρίσιν· ἡ ζωὴ -- l. 23. ἐπειδὴ γὰρ --] ms. meliùs. ἕτερον γάρ ἐστιν αἷμα δεσποτικὸν, καὶ ἕτερον αἷμ. l. 24. μετανοίᾳ τὴν ἐξ--] ms. ἐπιστροφῇ τῆς ψυχῆς σου τὸ ἀναγκαῖον τῆς ζωῆς. l. 25. μετανοίας] ψυχῆς.

pag. 795. 5. ἐπὶ τοῦ δείπνου] *Fronto,* δῆμον. *Sed ne ſic quidem lectio videtur ſaniſſima. Quid ſi ergo in hunc modum legamus?* εἰ βασιλεύς ἐστι τινὰ τοῦ δήμου ἐκάλεσεν ἐπὶ τὸ δεῖπνον καὶ *&c. l. 7. & 8. Legendum cenſeo:* πῶς οὐκ ἂν ἕκαστος αὐτὸν ἐφιλοφρόνησε; πῶς οὐχὶ ἕκαστος ἐσπούδασεν αὐτῷ παραγενέσθαι, *&c. Hæc verba,* πρὸς τὸν πένητα, *expungenda videntur.*

pag. 796. 31. ἔμψυχος ἐπ' αὐτῷ τῆς ὁδοῦ τῆς μετανοίας] *Neſcio an legendum ſit:* ἀλλ' ὁ λόγος ἡμῖν ὑπολειφθεὶς περὶ τὴν πρώτην καὶ μεγάλην ὁδὸν τῆς μετανοίας. *Al.* ἀλλ' ὁ λόγος ἡμῖν ἀπέδωκε πάλιν τῆς πρώτης καὶ μεγάλης ὁδοῦ τῆς μετανοίας. *Al.* ἀλλ' ὁ λόγος ἡμῖν ἐπείγεται περὶ ἄλλας ὁδοὺς τῆς μετανοίας. *Hanc emendationem præfero, tametſi nulla valdè placeat.*

pag. 804. 39. κινδυνεύουσι πρὶν ἢ κατενεχθῆναι] *i.* κινδυνεύουσι κατενεχθῆναι πρὶν ἢ κατενεχθῆναι. *Hoc eſt,* In periculo eſſe ruinæ ſiue euerſionis, priuſquam ruat & euertatur. *Minus eſt* σαλευθῆναι, *plus* ὠθεῖσθαι; *adhuc plus* κινδυνεύουσι πεσεῖν, *ſiue* κατενεχθῆναι, *omnium maximum* κατενεχθῆναι. Sed tamen ne hunc quidem, *i.* τὸν κατενεχθέντα, Deus negligit.

pag. 805. 2. ἐπειδὴ ἀντίκειται πολλάκις πρὸς ὑπόνοιαν] *Loci ſententia tale aliquid poſtulare videtur:* ἐπειδὴ ἀντίκειται πολλάκις τῇ ἀληθείᾳ τοιαύτη ἡ ὑπόνοια. *l. 22.* ὁ διέγραψε τῷ λόγῳ τὸν ἀσώματον;] *Aliquantò lucidior eſſet oratio, ſi ſic legeretur:* ὁ διέγραψε τῷ λόγῳ, ὡς φοβερὸν κριτὴν *(vel* ἄνδρα πολεμιστὴν*)* τὸν ἀσώματον Θεόν; *Aliter:* ὁ διέγραψε τῷ λόγῳ καὶ εἰς ὑπ' ὄψιν ἤγαγε τὸν ἀσώματον; *ſic paulò infra:*

περιθεὶς

καθάπερ τις γεωργὸς, ἂν ὀψιμώτερον τὸν καιρόν.
l. 27. *pro* κεινοῦς ἐνεργεῖν, *vide an non legi potiùs debeat* κεινοὺς ἐνεργεῖς, ἢ τιμώμενος, ἄτιμος. *Nam vt cælum paratum fuit, ita et iudex ad cælum mittendum.*

pag. 806. 1. & 2. καὶ καθάπαξ καὶ πρὸς &c.) *Malim,* καλὸν μὲν ἦν καταδικασθῆναι καθάπαξ καὶ πρός τινα &c. *Vide infrà lin.* 15. *Dicit expedire, vt ne iudicio certemus cum ijs qui litium cupidi ſunt, tametſi, vt ſit, minùs iuſtas & legitimas litigandi cauſas habeant.* *l.* 7. προσφίγγηται μισθαρνίᾳ] *Quid ſi,* ἵνα πλουτήσῃ ὁ ζῶν τῇ μισθαρνίᾳ, *i.* lucro, acceptione mercedis. *l.* 9. *pro* διάδικον, *legendum puto,* ἀντίδικον. *l.* 18. ἔχειν τὸ αἴτιον] *Fort.* ἀπὸ χρημάτων, *vel* περὶ χρημάτων ἔχειν, &c. *l.* 20. τῶν ἀναιδῶν] *Fort.* τῶν ἀντιδίκων. *Sequitur enim* τίς γὰρ ἀντίδικος ἀντιδίκῳ &c.

pag. 807. 3. ἀποδῦναι, &c.] *Conſultiſſimum putaui, vt non hunc ſolùm locum, ſed alios omnes eiuſdem generis, hoc eſt, deprauatiores multò quàm vt à me curari poſſint, ſilentio præterirem. Ab hac ergo paginâ ad ſequentem pergo.*

pag. 808. 2. ζωοικεσίου] *i. fort.* totâ familiâ. *Sed hîc, vt alibi, hæret mihi aqua.*

pag. 809. 20. ἀκόλαστος] *Nihil muto, niſi quòd pro* ταύτῃ μὲν, τούτῳ μὲν, *legendum cenſeam:* τούτῳ, *i.* Ἡρώδῃ. τούτῳ μὲν ἀκόλαστος ἡ τοῦ μισθοῦ προστασία, *i.* ἐπεὶ μὲν ἀκολάστως τὸν μισθὸν ἐπρύτευε; *vel,* προείτευε.

pag. 810. 3. κατισχελλέτω] *Non habeo aptius aliquid, quod reponam.* *l.* 14. τῶν δογμάτων προσηκόντων] *Quid hæc ſibi velint, neſcio.* *l.* 31. & 32. ἐκ τῆς σώματος] *Fort.* ἐκ τοῦ σώματος τοῦ καθόλου κατέχει μύρον, ἵνα σβέσῃ τὴν τῆς ἀσελγείας τῆς σαρκὸς δυσωδίαν.

pag. 811. 30. τὸ τῶν χειρῶν] *Valde placet* τὸ τῶν χαρῶν, *ſed videndũ an non legi etiam poſſit:* τὸ τῶν ἐν χερσὶ φόρτων.

pag. 814. 40. ἐλεημοσύναι καὶ πίστεις εἰσιν. ἐκκαθαίρονται ἁμαρτίαι] *Veram huius loci lectionem petendam arbitror è Tobiti cap.* 12. *v.* 9. *vbi ſententia hæc habetur cum Chryſoſtomi inſtituto longè coniunctiſſima:* Ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτου ῥύεται, καὶ αὐτὴ ἀποκαθαριεῖ πᾶσαν ἁμαρτίαν. *Putaret quis primo aſpectu hæc verba,* ἐλεημοσύναι καὶ πίστεις εἰσιν, *deprauatè legi pro his Solomonis, prou.* 3. *v.* 3. ἐλεημοσύναι καὶ πίστεις μὴ ἐκλειπέτωσάν σε. *Cæterùm cùm in eum finem Scripturæ verba adducantur, vt confirmetur hæc propoſitio, haud ſecus eleemoſyna quàm baptiſmo peccatã hominum purgari: cumque apud Solomonem nulla fiat mentio purgationis peccatorum, apud Tobitum autem clariſſima: rectius arbitror vt è Tobito, quàm è Solomone deſumpta hæc eſſe affirmemus. Nam in Chryſoſtomi homilijs Tobitis librum ſacræ Scripturæ titulo ſæpiuſculè decorari, non eſt ignotum ijs, quibus intus & in cute notus Chryſoſtomus.*

Pag. 817. 30. τῇ τῆς ἐντολῆς δόσει] *Lego,* τῇ τῆς ἐλεημοσύνης δόσει.

Pag. 821. 9. ἕβδομον ἕτερον εἶπον, εἰπὼν] *Quid his verbis difficultatis aut incommodi ſubſit, non video.*

Pag. 829. 19. ἐκ περιόπτης οὐθέως &c.] *Non male fortaſſe totam ſententiam in hunc modum legamus:* ἵνα πάντων τῶν εἰρημένων ἡ δύναμις ᾖ, πρόσωπα εὐθύνοις ἐμβολαῖς καὶ τοῖς κοσμικοῖς τῶν ἀσχημάτων προσώπων χαμαῖς.

Pag. 837. 30. ἀπεικάζεται] *Malim,* ἀπαρτίζεται καὶ ἀπεργάζεται. *Duo enim hæc verba ſæpe, tanquam eiuſdem ſignificationis, coniunguntur.*

Pag. 838. 12. οὐχ ὅτι ἡ ἀλλάττεται πρὸς τὰ ἔργα] *Fortaſſe ſic:* οὐχ ὅτι ἡ ἐλλείπει πρὸς τὰ ἔργα ἡ πίστις, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτὴν πλήρης ἐστὶν ἔργων ἀγαθῶν. *Hoc eſt,* Non ſolùm verò non deſtituitur viribus fides ad opera efficienda, ſed etiam ipſa per ſe bonorum operum plena eſt. *vel,* Tantùm abeſt, vt deficiatur viribus ad opera facienda, vt etiam per ſe bonis operibus abundet. οὐχ ὅτι, *videtur hîc eſſe,* non ſolùm non, *non autẽ,* non quòd. *l.* 14. *Pro* τὸν ἀπεστερημένον, *legendum cenſeo,* τὸν ἐπὶ γῆς στρεφόμενον, *vel* τὸν ἐπὶ γῆς ἀναστρεφόμενον.

Pag. 839. 9. τῇ ἀπιστίᾳ] *Malim,* διὰ τὴν ἀπιστίαν, *vel* δι' ἀπιστίαν, *vt priore membro:* δι' ἁμαρτίαν. *l.* 10. ἐξευμενίζει κατὰ τὰ ἔργα] *Deleo* κατὰ, & *pro* ἐξευμενίζει *lego,* μηνύει, *ſiue* καταμηνύει, *i.* δηλοῖ, δείκνυσι, σημαίνει. *l.* 34. εἰς τὸ σῶμα ἐνυβρίζει τὰ θεῖα] *Locus corruptiſſimus, nec aliâ ratione ſanandus, vt opinor, quàm aut ope libri melioris, aut audaciſſimâ aliquâ coniecturâ. Quàm mihi nulla religio ſit etiam locis penè deſperatis (contra Hippocratis præceptum) manum nonnunquam admouere, teſtes ſunt ſingulæ annotationum mearum paginæ, in quibus nihil frequentius, quàm coniecturæ, haud alio fundamento, quàm audaciâ nixæ. Hic itaque, ne aut mei ſim diſſimilis, aut lectoris ſtudioſi curſus retardetur, ſumma libertate vſus, pro editâ lectione hæc ſubſtituo:* ἐνδυόμενος, εἰς τὸν οἶκον, [*vel* εἰς τὸ δῶμα] εἰσέρχεται, καὶ τῷ γάμῳ ἐνυβρίζει τὰ θεῖα προσχήματι καταπαίζων. *Præterea lin.* 32. *pro* προσαγματεύεται, *ſenſus tale aliquid requirere videtur,* τούτῳ τῷ ὀνόματι προσποιεῖται: *vel* τούτῳ τῷ προσκαλύμματι συσκιάζει τὴν πορνείαν.

pag. 842. 41. ἐπειδὴ γὰρ σφραγίδα τοῖς εἰρημένοις ἐπάγει] *Deſiderari videntur hæc aut ſimilia poſt* ἐπειδὴ γὰρ. ἤκουσε τὰ ἀπαγγελθέντα αὐτῷ περὶ τῆς τῶν πιστῶν τελειότητος, ταύτην τὴν. *Tum inter* ἐπάγει & πάντων *addo è margine copulandi particulam* καί. τοῖς εἰρημένοις] *i.* τοῖς ἀπηγγελμένοις. σφραγίδα] *i. concluſionem.*

Pag. 845. 7. ὅτι οὐδὲν ἐμπόρευμα τῆς ἀρετῆς) *i. fort.* Nullum ſtudium virtutis: *ſumpta videlicet tranſlatione à mercatoribus, qui ſummo ſtudio pauperiem fugiunt, & ne vitam quidem ſuam mille periculis obijcere recuſant, quo lucelli aliquid conſequantur. Quod autem mercatori eſt lucrum, id viro bono ac ſtudioſo eſt virtus, & vt ille omni contentione lucrum ſectatur: ſic hic virtutem.*

Pag. 849. 8. τὴν ἀπόχρεων] *Florens,* ἀπόθεσιν. *Rectè, vt mihi videtur, ſi modò ſequente linea, pro* ἐπάγομεν *legatur,* γυμνάζομεν. *Sic enim loqui amat Chryſoſt.*

Pag. 858. 36. καθάπερ γὰρ &c.) *Lego:* τί γὰρ βούλεται ἡ φωνὴ τοῦ ἀρχαγγέλου; ἤτοι τοῦτο, φησιν, ὅτι μεγάλη τότε κραυγὴ γίνεται) (καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν παρθένων ἔλεγεν· Ἐγείρεσθε, ἦλθεν ὁ νυμφίος· οὕτω καὶ λέξει τότε) ἢ ὅτι καθάπερ ἐπὶ βασιλέως, οὕτω &c.

Pag. 859. 20. *Pro* ὑμεῖς δὲ οὐκ ἔτι, *legendum puto,* ἡ-

μεῖς

μοῖς δὲ &c. *l.* 21. τῷ δὲ λέγειν, ὅτι συνάγονται &c.] *Quid ſi ſic?* τῷ δὲ λέγειν ὅτι συνάγονται, τὴν τῶν ἀγγέλων ὑπηρεσίαν δηλοῖ. ἀθροίζονται μὲν γὰρ πανταχόθεν, τοῦ Θεοῦ καλοῦντος, [*vel* τῇ τοῦ Θεοῦ δυνάμει] συνάγονται δὲ &c. *An ſic dici poſſit*, ἀθροίζεσθαι ὑπό τινος, *quemadmodum* συνάγεσθαι ὑπό τινος, *incertus ſum.*

Pag. 862. 42. συλλεγῶσι] *Fort.* συμπληρωθῶσι.

Pag. 863. 35. μιμοῦντες] *Hanc vocem non tam corrigendam, quàm inducendam puto.*

Pag. 864. 15. κἂν αὐτῷ ἀνατετρίφασιν] *Malim*, κἂν ἄγαν δυσχεράνωσιν. *l.* 41 & 42. τῶν ἤλικα τοσαῦτα παθόντων δεινά.] *Lege* τῶν ἤλικα ἄξιον τοσαῦτα παθεῖν δεινὰ, *& nihil erit, opinor, difficultatis. Innuitur enim hoc modo, Paulum quantumuis virtute ac meritis clarum in maximis miſerijs vixiſſe. Atque idem confirmatur verbis proximè ſequentibus. Quocircà poſt* ὅλως *lin.* 42 *addo* γὰρ, *& tamen non nego omitti poſſe. Porrò lin.* 43 *cum Haleſio*, τῶν *delendum puto.* *l.* 44. εὐθυμιαθεὶς] *Tàm hic, quàm pag. ſeq. lin.* 2. *vel lego cum Frontone*, εὐθυμηθεὶς, *&* εὐθυμηθῆναι, *vel pro paſſiuâ terminatione actiuam ſubſtituo.*

Pag. 865. 6. ἀνάβηθι] *Malit fortaſſe quiſpiam*, ἀναβίβασον. *l.* 8. καὶ ὕδωρ κεχυμένον] *Fort.* καὶ ὕδωρ πηδώμενον. *l.* 11. ἐξορύττηται] *Melius fort.* ἐξορίζηται. *Nihil tamen ſtatuo.*
l. 34. οἱ ἀεὶ ὄντων] *Probabile eſt, pro* ὄντων, *ſcribendum* ὄνων. *Parùm enim intereſt inter hæc duo vocabula, quod ad ſonum & ſcriptionem attinet. & ſenſus idem eſt, ſiue* ὄνων, *ſiue* ἀλόγων, *legamus. Præterea lin.* 37 *habemus*, ὄνοι καὶ ἵπποι.

Pag. 866. 22. ἡ συναγωγὴ τῶν θείων] *Fort.* ἡ συναγωγὴ τῶν ὑμνῶν. *l.* 38. τὸν λογισμὸν] *Inutilia hæc ſunt, & delenda exiſtimo.*

Pag. 867. 4. ἀποσυλῶσι] *Malè, pro* ἀποσυλῆσαι. *vide lin.* 8. *l.* 5. λυμήνηται] *Vel* λυμαίνεται *ſcribendum puto, vel addendum aliquid à quo* λυμήνηται *regatur.* *l.* 9. νομίσωσι] *Legendum conijcio:* καὶ ἀθλίους ὑπάρχοντας, δεδεμένους καὶ αἰχμαλώτους λαβεῖν. *l.* 29. ἀπολογεῖσθαι] *Pro* λέγειν ἀπολογεῖσθαι, *lectione fœdiſſimè deprauatâ, non dubito quin ſubſtituendum ſit:* λέγειν ἄνευ ἐλέγχων.
l. 36. συγχωρεῖν πρὸς τὴν ἀλήθειαν] *Deſideratur commodum aliquod verbum poſt* ἀλήθειαν, *nimirùm* ἐλέγχειν, *aut tale aliquid.* *l.* 37. *Pro* αὐτοὺς ἐξαιρεῖ, *malim* ὑμᾶς ἐξαιρεῖ.

Pag. 868. 25. τὸ δὲ ὄντως καὶ δαιμονικὸν] *Lego*, τὸ δὲ ὀλέθριον &c.

Pag. 869. 15. οὐχὶ διδασκαλίας μόνον &c.] *Quid ſi ſic?* κρεῖττον, ὃ οὐχὶ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ κατὰ τῶν ἀλλοτρίων μάχῃ πολλὴν σοφίαν ἐπιδεικνύμενος, τῷ μαθητῇ Τιμοθέῳ τὰς λογομαχίας, καὶ τὰς κενοφωνίας περιΐστασθαι παραινεῖ. *Sumpta ſunt hæc ex duobus locis Pauli, nimirùm* 1 *Tim.* 6. 4 & 2 *Tim.* 2. 16. *maximè verò è ſecundo. Vult autem, vt ſecundùm Pauli ad Timotheum conſilium, rixoſis & inutilibus diſputationibus abſtineamus.*

Pag. 870. 25 & 26. πολλοί τε τῶν ἀρχόντων καίτοιγε οἱ &c.] *Senſus aliquantò expeditior eſſet, ſi pro* καίτοιγε, καὶ γὰρ, *legeretur. Aliòqui nihil muto.*
l. 43. ἔτι γε αὐτοῖς προσετίθεσαν πάλιν] *Addo:* τὴν αἰτίαν αὐτῶν τῷ Θεῷ ἀνατιθέντες. ἔτι γε) *Subaudi* ἁμάρτημα. *Prioribus peccatis aliud peccatum addunt. Quodnam illud eſt? In Deum culpam reijciunt, illum accuſant, illum ſcelerum ſuorum authorem faciunt, atque ita peccatum peccato cumulant, & plus peccant excuſando peccatum, quàm peccatum ipſum perpetrando.*

Pag. 871. 12. δυσμετάθετον πρὸς πονηρίαν ἔχων] *Suſpicor aliquid deeſſe. Interim emendatio tua non diſplicet.* *l.* 31 & 32. ὡς μέλλων κινδυνεύειν] *Lego*, ὅμως ὡς μέλλων κινδυνεύειν, κώλυσον αὐτόν. Εἰ παρίδοις &c. *vel*, Εἰ γὰρ παρίδοις &c.

Pag. 872. 30. καὶ ὁ μὲν ἧττον τῆς χρείας εἶχεν, ὁ δὲ οὐδὲ τῆς συμμετρίας ἀπήλαυεν] *Lego*, καὶ ὁ μὲν πλεῖον τῆς χρείας εἶχεν, ὁ δὲ οὐδὲ τῆς συμμέτρου καὶ ἀναγκαίας τροφῆς ἀπήλαυεν. *Aliter*, καὶ ὁ μὲν οὐ μόνον οὐχ ἧττον, ἀλλὰ καὶ πολὺ πλεῖον τῆς χρείας &c. *l.* 33. εὐδικοῦς] *Fort.* ἀδικήσουσιν ἕνεκα.

Pag. 873. 6. ὅταν ἂν ἴδῃς &c.] *Haleſij in hunc locum coniectura perplacet. Videtur enim rem acu, quod dicitur, tetigiſſe.*

Pag. 876. 11. ὄντως] *Non tam puto* ὄντως, *in* οὕτω *mutandum, quàm addendum hoc poſt illud.*

Pag. 878. 16. ἡ τῆς ἐμβριθείας ῥᾳθυμία] *Malim:* ἡ τῆς ἐμβριθείας δύναμις. *Nam error iſte natus videtur, non ex ſimilitudine vocum, vt ſæpè fit, ſed ex eo quod* ῥᾳθυμία *proximè præceſſit.*

Pag. 879. 39. ἔτι γε κεῖσθαι δίκαια] *Fort.* ἔτι γε ὄντα κενά. *Præterea lin.* 38 *pro* περιγεγόναμεν, *legendum ſuſpicor*, τὰ παρόντα ἀπηλαύσαμεν.

Pag. 881. 1. ὀργιζόμεθα] *Melius* ὀργιζόμενοι.
l. 5. διὰ μέσων ξιφῶν] *Deleo* μέσων. *l.* 28. φύσιν αἱμάτων] *Fortaſſe* φύσιν ἀνθρώπων. *Hanc lectionem confirmant quæ ſequuntur.*

Pag. 882. 28. ἐν *ante* ἀσελγείας *delendum videtur.*
l. 31. ἀνεῖναι] *Rectiùs hæc vox collocetur ante* ἔχουσι *lin* 29, *vbi pro* ἔχουσι *legendum arbitror*, ἔχειν. *l.* 30. καὶ τοὺς ἄλλους &c.] *Lego* καὶ τοιούτους ἄλλους, καὶ πλῆθος τῶν ἐπὶ λύμῃ τοῦ βίου ζώντων &c. *Tum deleo* καὶ *ante* λῃστῶν. *Al.* ἀνεῖναι ἔχουσιν ὀρχηστὰς, καὶ ἄλλους τοὺς τοιούτους, πλῆθος τῶν ἐπὶ λύμῃ τοῦ βίου ζώντων, λῃστῶν καὶ &c. *Hæc poſtrema lectio maximè mihi probatur.*

Pag. 894. 7. πειθοῦσι] *Rectius eſt* πειθοῦσαι.
l. 24. *pro* ἀνάσχητε, *quid ſi* ἀναπείσητε.

pag. 903. 37. μεταβάλλει γὰρ &c.] *ſc.* ὁ Χριστὸς, *ſuprà l.* 30. ἐκ τῶν ἀλλοτριούντων τὴν ζωὴν ἡμῶν ἐκ τῆς ὁμοιώσεως τοῦ Θεοῦ] *i.* deducit, *vel* traducit nos (μεταβάλλει *enim hîc eſt pro* μετάγει) ab ijs rebus quæ vitam noſtram alienam faciunt à ſimilitudine Dei. *l.* 38. μετὰ τὸ περιγενόμενον) *Addendum puto tale aliquid*, ἡμῖν ἀγῶνα διαδέχεσθαι. *Sequitur enim lin.* 40. περὶ πλειόνων ἀγωνίζεσθαι, *& lin.* 43. κατεδήσαμεν τὸν ἀγῶνα.

pag. 905. 29. ὅτι γὰρ σήμερον πάσχει Χριστὸς) *Lego*, ὅτι γὰρ &c. *vt ſenſus ſit: Chriſtum iniuriarum noſtrarum participem eſſe, atque ideò æquum eſſe, vt propter Chriſtum iniurias patienter feramus, nec pigeat nos eandem cum Chriſto conditionem ſubire.*

pag. 907. 2. οὐ κατατείνεται, καὶ ὀδύρεται καὶ ζημιοῦται) *Neſcio an* κατατείνομαι *vſpiam legatur (vide infra pag.* 950 *lin.* 42) *Aliòqui malim*, οὐ κατατεινόμετοι ϗ ὀδύρεται, ϗ συντρίβεται, vel ἡ [illegible] ϗ ὀδύρεται ϗ συντρίβεται.

Pag. 909. 30. κατορθώσασιν) *Corruptè, vt opinor, pro* κατορθώσαντος, à κατορθόω. τῆς ὥρας κατορθωσάσης i. cùm hora aduenisset. *Ibid.* τὸν ἀκόρεστον. i. cuius audiendi nulla eſt ſatietas: *vel* quem audire vſq; iuuat: quem audire licet ſine tædio & faſtidio. *l.* 38. ἢ καταδέχεται) *Deeſt* τίς. καταδέχεταί τις, i. δύναταί τις.

Pag. 912. 38. σκοτεινὰ] i. indigna luce: *digna quæ in tenebris ſepulta iaceant. Nihil mutandum cenſeo propter antitheſin quæ ſequitur, his verbis:* ἀλλ' ἡ ψυχὴ ἐκλάμψει ὡς ὁ ἥλιος. *Tenebris enim ac ſqualori corporis lux & ſplendor animæ opponitur.*

Pag. 913. 32. 33. & 34 ταύτης ἡ θεραπεία &c.] *Vide annon locus corruptiſſimus ſic vtcunq; ſanari poſſit:* ταύτης ἡ ἐμπορεία τὸ ἀμετάθετον, ταύτης ἡ ἀνάγνωσις τῶν φιλοθέων θλίψεις πεπλήρωται, ταύτης ἡ ἀποθήκη ἀπληστίας μεστή· ἐν τῇ ταύτης ἀγορᾷ ἀνθρωπεία εὐθηνεῖ, ἀπειλὰ δὲ ἐπὶ ϗ λιμὸς [illegible] &c.

Pag. 914. 32. διακαταπρεόμενον] *Fort.* διακαπτόμενον ἢ καταπονούμενον, *vel* δικαίᾳ κρίσει τὸν καταπονούμενον παραμυθεῖσθαι, *aut tale quid.*

Pag. 916. 2. ποῦ ἄρα;] *Malim,* ποῦ ἄρα; i. Quô tandem? *ſubaudi* ὑπάγειν μέλλει, *ſiue* πορεύεται.
l. 18. ἀπολυμήνσει βαστάζων ξύλα ὁ τοιοῦτος] *Quid ſi ſic?* ἀμνήσει τοῦ βαστάζοντος ἡμῶν τὰς ἁμαρτίας ϗ ἐπὶ τὸ ξύλον ἀνενηνοχότος, φείσεται ὁ τοιοῦτος. *l.* 22. διακόνους] *Legendum proculdubio è contextu Paulino:* μὴ διαβόλους, πιστὰς *&c. Omiſſa enim fuit negandi particula, &* διαβόλους *in* διακόνους *mutauit parùm attentus librarius.*

pag. 918. 33. κλαυθμὸν τὸν ἐπὶ θάνατον] *Hæc verba,* τὸν ἐπὶ θάνατον, *ex alio aliquo loco huc irrepſiſſe videntur. Quocircà delenda cenſeo.*

pag. 924. 27. τὸ ἀπότιμα) *Lego,* ἵνα τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐλευθερώσῃ τῆς ἀπωλείας, *vel* τοῦ ἀποτιμήματος, i. τῆς ἁμαρτίας. *Sed prius magis placet propter antitheſin quæ eſſe debet inter prius & poſterius membrum.* *l.* 30. ὡς ἀστραπὴν ἐπὶ τὸ τῆς γῆς χωρίον τὸν διάβολον κατέπαυσεν) *Pro* κατέπαυσεν *malim* καταπεσεῖν ἐποίησεν.

pag. 926. 10. παίδευμα ἐν παράνοιαν τοῦ διαβόλου) *De hoc loco nondum ſcio quid ſtatuendum ſit.*

pag. 929. 2. ἐκβάλλουσι δέησιν &c.) *Totum locum ſic legendum ſuſpicor:* Ἐνίοτέ τινες ἐκτενῶς αἰτοῦσι, (*vel* θέλουσι) δέησιν παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ ἐπιγείου ὑπογραφῆναι, ϗ ἀναλίσκουσι διακοσίους χρυσίνους, ϗ πολλάκις οὐδὲν αὐτοῖς προχωρεῖ, ἀλλ' ὡς χαρτίον κατέχουσιν αὐτήν. *hoc eſt,* Interdum quidam obnixè petunt, vt ſupplicatio, quam literis conſignatam ad Regem terreſtrem afferunt, ſubſcriptione nominis ipſius rata fiat, atq; confirmetur, & quô faciliùs id quod volunt conſequantur, non dubitant ſumptum facere ducentorum aureorum, nec tamen ita res illis ex ſententiâ ſuccedit, ſed ſupplicationem, tanquam chartam aliquam vulgarem, ſine Regij nominis ſubſcriptione retinent. αὐτήν. i. δέησιν. *Locum tenebricoſum illuſtraui, vt potui.*

l. 32. [illegible]) *Senſus poſtulat* [illegible], *aut* [illegible], *aut tale quid.*

pag. 930. 33. [illegible]) *Corruptè opinor, pro* κατακαλύψας.

pag. 931. 18. ἅγιος ϗ ἁγνὸς &c.) *Nec omnino diſplicent hæc, nec omnino ſatisfaciunt.*

pag. 934. 20. ἐπιμελὴς) *Fort.* [illegible].

pag. 935. 32. [illegible]) *Malim,* [illegible]. *vide infrà pag.* 949 *lin.* 34. *l.* 35. τοῦ προλαβόντος) *pro* [illegible] *neſcio an legendum ſit,* [illegible], *vt oppoſitio ſit inter* [illegible] *&* τὴν τοῦ ὕδατος. *l.* 36. ϗ γὰρ ϗ τοῦτο) *ſc.* τὸ [illegible]. *Atq; hoc nonnihil coniecturam meam de ſuperioris loci emendatione confirmat.*

pag. 936. 35. *Rectè vtrobiq;* ὡς *in* ἢ *mutaſti: Sed vide tamen porrò, annon* ὡς *ſecundo loco retineri debeat, hoc eſt ita, vt ponatur ante* ἔλαιον, *quod ſi fiat, non erit opus vt alterutra vox expungatur.* Πρὸς τοὺς ἀθλητικοὺς ἡμᾶς ἀγῶνας, ὡς ἔλαιον, ἀλείφουσι. *Nam & aliptes* ἀλείφει, *& oleum etiam.*

pag. 937. 25. τὸ κυλίζειν) *Non diſplicet* τὸ κνίζειν, *malim tamen* τὸ παίζειν, *quia ludendi ſignificatio meliùs huic loco conuenire videtur.*

pag. 940. 40. ὧ δεῖ τὸ) *Fort.* δι' αὐτὸ δεῖ τὸ γίνεσθαι, *ſc.* ὁ λόγος.

pag. 941. 29 & 30. [illegible] ὁ ἄνθρωπος &c.) *Vide annon ſic legi poſſit,* ϗ οὕτως ὁ ἄνθρωπος ὁ [illegible] ἐγένετο. Λέγει γὰρ ἡ γραφὴ, ὅτι ἐνεφύσησεν *etc.* οὕτως, *ſc.* διὰ τοῦ ἐμφυσήματος τοῦ πνεύματος.

pag. 942. 35. τὴν αἰτίαν ταύτην) *Fort.* τὴν κτίσιν ταύτην.

Pag. 943. 25. ἡ δὲ πάλιν ἀντιπαρέρχονται] *Fort.* ἡ δὲ πάλιν ἀτιμάζει τοὺς [illegible]. λαμβάνειν *enim* [illegible], *&* ἀτιμάζειν *opponuntur, & vt* τὸ τῶν πενήτων ϗ τῶν ἀπερριμμένων πρόσωπον ἀτιμάζειν *ſolemus, ſic* τὸ τῶν πλουσίων ϗ ἐντίμων λαμβάνειν ϗ θαυμάζειν.

pag. 944. 6. ὁ ἄθλιος νέος] *Fort.* ὁ εὐθήρατος νέος. *Iuuenes enim quibuſuis illecebris facilè capiuntur.*
l. 7. *Pro* ζωνήσεια, *legendum fort.* ζωήχεια, *atq; ita non malè conueniet textui cum margine.*
l. 40. αἰτοῦ ζωοδῶμεν] i. *fort.* [illegible]: proſequimur.

Pag. 946. 34. & 949. 4. ἀπαίτους] *Vera ſit hæc dictio an ſuppoſititia non habeo dicere. Nonmemini enim alibi vſpiam lectam eam mihi præterquam hic & altero illo loco quem deſignaui. Quòd ſi vera ſit, poni videtur* ἀντὶ τοῦ ἀσφαλοῦς, ἀκινδύνου, *vel etiam* ἀπνόου. *Niſi bis occurriſſet, putâſſem corruptè poſitam, vel pro* ἀσφαλεῖς, *vel pro* ἀπνόους.

pag. 948. 8. εἰς μνῆμα γῆς) *Fort.* εἰς γαστέρα γῆς.
l. 10. τῶν) *Non multum refert vtrùm deleatur, an non.* *l.* 34. τῶν ἐκ ἀρετῆς *etc.*) *Optimè à te emendatus eſt hic locus, atq; ita planè, vt eruditiorum neminem aliter ſenſurum putem. Sed tamen Grammatica prætereà ſyntaxis requirere videtur, vt pro* τῶν χαριζομένων, *vel* μετὰ τῶν, *vel* τοῖς χαριζομένοις *legatur.*

pag. 950. 27 et 28. ἀφορία) *Neſcio an ſcribendum ſit,* εὐφορία, i. copia, vbertas. *l.* 42. ἀνάγκη) *Vide ſuprà pag.* 907. *lin.* 2.

pag. 952. 30. 31. 32. et 33. τῶν ἀδήλων αὐτῶν *etc.*)

Tota ſententia non male, vt mea fert opinio, ſic interpoletur: τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. οὗτος καὶ τὸν παλαιότατον πολέμιον λίθῳ κατέβαλε, καὶ τὴν φάλαγγα αὐτοῦ κατέτριψε, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ὡς ἀρχὴν, διέλυσε, καὶ τοιούτους ἀθλήσας, ὅμως ἐπολεμεῖτο ὑπὸ τοῦ Σαούλ, καίτοι εὐεργετοῦν αὐτὸν ὁ Δαβίδ. Καὶ γὰρ μέλλοντος αὐτοῦ *etc.* *l.* 35. τὸ τοῦ ἀδίδυ) *i.* ὑπόσχεσιν, *ni ſic potius ſcribendum ſit.* *l.* 39. *poſt* νείκατα *initio lineæ, addendum puto ad explendam ſententiam,* οὐκ ἀπαλλ. δεῖ, *aut tale quid.*

l. 40. *Vel delendum* πῶς, *vt dicis, ante* ἀρχῆς, *vel eius loco ponendum* ὥστε.

pag. 953. 25 *et* 26. προσετίθει αὐτῷ) *Malim* ἐπετίθει αὐτῷ, *i.* ἐπεβούλευσεν. *l.* 41. ἀμείλικτος) *pro* ἀμείλικτος, *probabile eſt legendum eſſe* ἀποκήρυκτος.

pag. 954. 13. *poſt* κατέκλεισεν *addo* προσετίθει.

Pag. 955. 19 *&* 20. διὰ τῶν ἑαυτοῦ ἀξίαν] *Pendet horum verborum emendatio à præcedentibus. Sic igitur lego ab initio lin.* 18 λέγει τοῦ οὐ μόνον κηρύξαντος τὴν ἑαυτοῦ ἔνσαρκον παρουσίαν τὴν δι' ἡμᾶς ἐκ παρθένου ἁγίας γεγενημένην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄφραστόν τε καὶ ἀνεκδιήγητον θεότητα (οὐσίαν) διὰ τῶν ἑαυτοῦ πράξεων θαυμαστοτάτων φανεροποιήσαντος.

Pag. 956. 42. *&* 43. καταγγέλλει πατρὸς, τὰ ὁμοιώματα φθόγγων] *Recte in margine, vt mihi videtur,* καταγγέλλεις. *Neq; enim aptius aliquid occurrit. Monendus eſt præterea Lector, lin.* 40 *&* 41. *pro* συμπεριλαμβάνεται, *ſcribendum potius,* συμπαραλαμβάνεται. *Sic ego quidem ſentio.*

Pag. 957. 8. *&* 9. τῷ πατρὶ τὸ Θεὸς ἀληθινὸς, τῷ υἱῷ τὸ Θεός.] *Vtrobiq; malim* τοῦ, *pro* τό. *Nam vt* τῷ πατρὶ *eiuſdem eſt caſus cum* ἀλλήλοις, *ſic ſequens articulus debet eiuſdem eſſe caſus cum* ὀνομάτων. *l.* 28. ἄρα οὖν καὶ ὁ πατὴρ] *Concluſio rectius ſequeretur ſic:* ἄρα οὖν εἰ καὶ ὁ πατὴρ ἀεὶ ἦν πατὴρ, καὶ ὁ υἱὸς οὐκ ἀεὶ ἦν υἱὸς, ἦν καιρὸς ὅτε καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ ἦν πατὴρ ἑτέρου υἱοῦ. *Nam ſi dicunt patrem fuiſſe ab æterno, neceſſe eſt ſimul concedant, aut filium fuiſſe ab æterno, aut patrem fuiſſe alterius filij patrem. Nam pater, quatenus eſt pater, ſine filio ne cogitari quidem poteſt. Aliter:* γινώσκεται. Εἰ δὲ ἀρχὴν ἔχει τοῦ εἶναι πατὴρ, ἄρα οὖν ἦν καιρὸς ὅτε καὶ αὐτὸς ἦν υἱὸς ἑτέρου πατρός. *Recte. Nam qui ab æterno non ſunt patres, prius ſunt filij, & deinde patres.*

Pag. 959. 8. τί οὖν ἐστιν ὁ σωτὴρ καθ' ὃ οὐκ ἐσαρκώθη;] *Lego,* τί οὖν; ἔστιν ὁ σωτὴρ, καθ' ὃ οὐκ ἐσαρκώθη; *i.* Quid igitur? Eſtne Seruator alio aliquo reſpectu, quàm quatenus incarnatus fuit? *Dicuntur hæc ex perſona aduerſariorum. Tum addenda reſponſio in hunc modum:* πάνυ γε. ἄνθρωπος γὰρ ἐγένετο διὰ τὴν ἰδίαν εὐδοκίαν, καὶ διὰ τῆς σαρκὸς ἡμῶν προσλήψεως, καὶ διὰ τοῦτο ἀποδιαστέλλων ἑαυτὸν ἡμῶν πολλάκις εὑρίσκεται. οὕτω ἐκληπτέον τὸ, πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ τὸν πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεόν μου, καὶ Θεὸν ὑμῶν. ἄλλως γὰρ αὐτοῦ ἐστι πατὴρ κατὰ φύσιν, καὶ ἄλλως ἡμῶν κατὰ χάριν καὶ θέσιν· ἄλλως αὐτοῦ ὡς κτίστου, καὶ ἄλλως ἡμῶν ὡς δημιουργημάτων. εἰ δὲ ἀμφιβάλλεις ἐν τούτοις, εἶχεν εἰπεῖν πατέρα ἡμῶν, οὐχὶ δὲ πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν. *Quæ loca correxerim, quibuſq; de cauſis, ex collatione notarum mearum cum contextu facile apparebit. Plurimum mihi permiſi, nec ſine cauſa. In locis enim huiuſmodi, aut audendum plurimum, aut agendũ nihil.* *l.* 15. καὶ ἀποδιαστέλλων ἑαυτὸν] *i.* & hîc diſtinguens ſe à nobis. *Nam priora verba arguunt hominem, poſteriora pluſquam hominem oſtendunt. Sic fortaſſe exponi hic locus poteſt.*

Pag. 961. 30. ἀντιπροσάθετον] *Hoc quid ſit neſcio.*

Pag. 963. 27 *&* 28. τούτοις δὲ ἀκολουθεῖ *&c.*] *Deeſſe videtur negandi particula ante* ἀκολουθεῖ. *Præterea haud intelligo, annon pro* τὰ πιαίνοντα, *fine lineæ, rectius legatur,* καταπαχυνόμενα, *vel* ἀπολαύουσι. *Sequitur enim lin.* 30. γέλως ἀπωθεῖται σεμνότητα. *l.* 42. αἰδοῖον καὶ διὰ *&c.*] *Nequeunt, vt ego quidem exiſtimo, hæc corrigi, niſi corrigantur ſimul aliqua ex iis quæ proximè antecedunt. Sic lego itaq; incipiens à* περὶ τί. *lin.* 41. περὶ τί δὲ σεμνύνει τὸ πάνυ φαιδρὸν καὶ ἱλαρόν; Εἰς τὸ σοβαρόν. ἡσύχιον καὶ σεμνόν; Ἡ μισεῖ δέ; καὶ διὰ τοῦτο προσήκει διὰ φόβον καὶ μερίμνης τοὺς ὀφθαλμοὺς Θεοῦ περιαιρεῖν τὸ ἄγαν ἱλαρόν.

Pag. 964. 6. ἀπῆλθοι, τοσούτων *&c.*] *Primum, vt eſt in margine, pro* ἀπῆλθοι, *lego* ἐπῆλθοι, *& deinde, pro* ἀπειλημμένος, ἀπειλημμένης, *vel* ἀπειλημμένους *per ſolœcophanes.* *l.* 42. σεαυτῷ] *Delendum puto.*

Pag. 965. 4. *Pro* μετὰ τὴν παγίδα *legendum* μήτε *&c.* *l.* 6 *&* 7. οὐ δὲ εἰς τοσοῦτον ἐμάνης *&c.*] *Lego,* οὐ δὲ εἰς τοσοῦτον ἐμάνης, ὥστε οὐ μόνον ἐμβλέψαι γυναικὶ, ἀλλὰ καὶ συνδιαγαγεῖν, καὶ πλαστὰ ὀνόματα ἐπιθεὶς τῷ πράγματι, περιφράσει ἀγάπης καὶ χρηστότητος ἑαυτῷ σύνοικον ἐπισπάσω, ὡς ἡ Εὔα τὸν ὄφιν. *l.* 33. οὐκοῦν ἐπιθησαυρίζεις δικαιοσύνην] *Malim,* οὐκοῦν οὐκέτι θησαυρίζεις *&c. vt ſenſus ſit: Haud amplius illum opera ſupererogationis facere & pluſquam ex debito facere teneatur. Hoc eſt enim* θησαυρίζειν δικαιοσύνην, *ni fallor: plus facere quàm teneatur facere, & ſponte ſuâ, nullaq; legis neceſſitate coactum vlterius ire quàm lex iubeat. Opinio enim fuit Chryſoſtomi, & aliorum eiuſdem temporis,* τοὺς ἀσκητὰς *ſupererogare, & iuſtitiam ac merita vltra legis præſcriptum accumulare. Dicitur igitur hîc, quòd monachus qui mulierem ſibi contubernalem habeat, non iam amplius theſaurizet iuſtitiam, ſed ea duntaxat præſtet, ſine quibus periculum ſit ne in flagitium incidat & adulterio ſe commaculet.* *l.* 44. εἰ καὶ παρρησιάζεσθαι] *Rectius fort.* εἰ γὰρ *&c.*

Pag. 966. 1. *Pro* προσειδόντος] *Quid ſi,* προσήκοντος? *paulò poſt etiam malim,* μᾶλλον ἢ τοῦ παρρησιάζεσθαι. ὁ νοῦς: *Si ne mulieribus quidem coniugatis permittitur, vt ſine ſummâ reuerentiâ proprios maritos adeant & alloquantur, quantò minus conuenit virginibus ſacris, vt virorum cœtibus & colloquijs audacter ſe immiſceant? Si ab vxoribus requiritur, vt modeſtè ſe gerant erga maritos proprios: quanto magis à virginibus conſecratis & ſecluſis à virorum conſortio, ne immodeſtius cum viris conuerſentur?* *l.* 2. τοῦτο ὁ νόμος προσέταττε] *Rectius, vt arbitror,* τούτου ὁ νόμος *&c.* τούτου] *i.* τοῦ μὴ παρρησιάζεσθαι. *l.* 16. ἀγγελλόμεναι] *Corruptè, vt opinor, pro* ἀζόμεναι. *Haleſius* ἀγγαρευόμεναι, *quod Perſicum eſt vocabulum, & ſignificationem habet imperij, atq; coactionis.* *l.* 26. πολλοὶ] *Malim,* πρέπει.

pag. 967. 29. & 30. περὶ γὰρ τοιούτων, δεινὸν πνεῦμα] deesse videtur περιέρχεται, aut tale quid post πνεῦμα. Adhæc lin. 27. puto articulum τῷ delendū ante περὶς. τὸ σπουδῇ enim aduerbialiter poni videtur, & opponi τῷ ὀκνηρῶς lin. sequente. Ordo: Καλὸν ἦν σπουδῇ προσιέναι πρὸς τὴν τοιαύτην εὐφροσύνην, καὶ μὴ ὀκνηρῶς ἔχειν πρὸς &c. l. 26. Malim, πληροῦσθε, φωνῆς, ἐν πνεύματι, ᾄδοντες &c. Sic enim apud Paulum legitur. l. 33. εὑρήσεται] Totum locum sic lego: καὶ ἐνταῦθα δὴ μάλιστα τὸν πρὸς τὸν Θεὸν φόβον ἔχοντας, ἵνα τῷ σχήματι τὸ ἱλαρὸν κατεσταλμένον εὑρεθῇ, τῷ δὲ πρὸς Θεὸν φόβῳ &c.

Pag. 971. 25. κοινὸν γὰρ πᾶσι προτέθεικα] Ab hoc loco ad Διότι proximâ lineâ sic lego: Κοινὸν γὰρ πᾶσι προτέθεικεν (ὡς ἀρτίως ἠκούσαμεν) φιλανθρωπίας διάταγμα, μεγαλοφώνως βοῶν. l. 35. διαλέγεται] Fort. θερμῶς διάκειται.

Pag. 972. 17. ἀναγκαίων] Fort. ἀγαθῶν. Marginalem notam ad superiorem lineam adscriptam delendam puto. Porrò, pro ἀναγκαίων, nescio an ἡδονῶν, scribendum sit. l. 28. Sensus requirit, ὡς ἰσομερῆ ἀνταγωνιστὴν ἀντιτέθεις μοι;

Pag. 974. 19. σφενδόνα μιλιοδρομῶν] Suidas in dictione στάδιον: Στάδιον, ὁ τόπος τοῦ ἀγῶνος, καὶ μέρος τοῦ λεγομένου μιλίου. Ἑπτὰ γὰρ ἥμισυ στάδια ποιοῦσι μίλιον. Item in μίλιον: Μίλιον, μέτρον γῆς. & paulò post: Ἐν τῇ καμάρᾳ τοῦ μιλίου στῆλαι ἵστανται Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, ἔνθα καὶ σταυρός. Adeò poni hic videtur, ἀντὶ τῆς βαλβῖδος, & σφενδόνη, ἀντὶ τῆς νύσσης, ἤτοι καμπτῆρος.

pag. 975. 1. θεάτρῳ] Barbarè, vt puto, pro theatro. l. 8. κωδωνοπατοῦντες] Mendoſum ais hoc verbum eſſe, atq; fortaſſe ita eſt. Cæterùm in hac oratione, quæ adeò ~~ſcatet monſtroſis verbis, vt ne ab homine~~ quidem in mediâ Græciâ nato illisq; temporibus æquali, in quibus Græca lingua vigebat, poſſit intelligi, quid mendoſum ſit, quid non, ignorare me profiteor. l. 13. ναυσιασμῷ] Hoc vocabulum, vt & multa alia in hac oratione, illi ætati debemus, in quâ Græca lingua ſui multùm diſſimilis eſſe cœpit, & ad Latinæ linguæ imitationem ſe ſtudioſè accommodare. ναυσιασμῷ] i. nauſeâ, tædio. Significatione non multùm diſcrepat à verbo, ἀηδιάσας, quod mox ſequitur. l. 43. ἀποστρέψον] i. Aliô te verte, & ſecede ab illo.

pag. 976. 37. προὶξ καὶ γραμματεῖα παρὰ τῷ νομίμῳ &c.) Legendum videtur, προὶξ καὶ γραμματεῖα παρὰ τῷ νομίμῳ καὶ ἐν ἀφθορίᾳ ἔτι οὔσῃ αὐτῇ συναφθέντι ἀνδρὶ, τῷ ἐπουρανίῳ νυμφίῳ Χριστῷ &c. i. dos & tabulæ apud legitimum maritum aſſeruantur, cœleſtem ſc. ſponſum Chriſtum, qui cum eâ adhuc integrâ & illibatâ coniunctus fuit. Per dotem & tabulas, intelligit opinor, votum illud perpetuæ virginitatis, quo virgines ſacræ ſe Chriſto dicant atq; conſecrant. l. 39. οὐκ ἦμην προθέσεως) Fort. οὐκ ἦν ἐμῆς προθέσεως. i. non erat mei propoſiti.

pag. 978. 6. τὴν κορυφήν μου ὀνειδίζεις;) Nihil hîc mutare audeo ſine libris. l. 40. κεχωρισμένον ἐκ τοῦ ἄρρενος καὶ τῆς θηλείας) Hoc vult credo: Non ſeparatam & diuerſam, ſed eandem eſſe, quod ad hoc mandatum attinet, tam fœminarum quàm virorum rationem. hoc eſt, Non minùs peccare fœminas, cùm viros libidinosè intuentur, quàm viros, cùm procacem oculum in fœminas coniiciunt. Verba rectè ſe habere non auſim præſtare: ſed tamen à ſententia autoris non multùm aberrâſſe me exiſtimo.

pag. 979. 28. & 29. ἀγαθῶν) Fort. ἀνδραγαθημάτων. l. 29. Vel deleo totum, μὴ κεχωρισμένοις, vel lego ἐχθρωδῶς τῷ βασιλεῖ κεχρημένοις. ἅπαν &c.

pag. 980. 9. Lego, ἄρειος γὰρ ὁ στίβει Θεοῦ τὴν εὐφημίαν &c. deletâ ſubdiſtinctione poſt στί.

l. 22. οὐ παρὰ τοῦ παιδὸς &c.) Fort. οὐ δὲ παρὰ τοῦ παιδὸς (vel παρὰ τοῦ παιδὸς αἰτήσας) ἐπιστεῖλε τῇ θαλάττῃ· σιώπα, πεφίμωσο. Tum addo: ἔλεγε τοῖς μαθηταῖς· ὑμεῖς &c. l. 42. & 43. γυναικὸς γὰρ εἰσιμάτιον &c.) pro εἰσιμάτιον, voce ſpuriâ & nihili, legendam credo, εἰς ἱμάτιον. Deinde ad perficiendam ſententiam addo τῆς ante εἰς hoc modo: γυναικὸς γὰρ τῆς εἰς ἱμάτιον πίστιν, ὁμοιοτέραν (ſc. πίστιν) ὁ προσφέρω &c. hoc eſt, non minorem fidem habeo deitati Chriſti, quàm mulier olim illa habuit veſtimento Chriſti. Dixit enim illa (Matth. 9. 21.) ἐὰν μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι.

In Chryſoſtomi precationes.

pag. 1006. 21. τῆς τομῆς) Malim τῆς τελειότητος.

pag. 1008. 4. παρασκευῆς) Fort. ἄξιον κατασκευῆς. Hoc eſt enim ἀπὸ βορβόρου μαργαρίτην ποιεῖν.

l. 21. χρήμασιν οἷς δέδωκα &c.) Deeſſe videtur ἀναλωθεῖσιν poſt δέδωκα.

NOTÆ IN TOMVM

Septimum.

Hom. 1.

HVius orationis inter primas nobilis cùm omnes ferè alij βιογράφοι meminerunt, tum Leo Imperator his verbis: Ἄρτι τῷ φρονήματι τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ὄντι τῷ πατρὶ πρὸς τῇ πολιτικῇ Κυριακῷ διαπρέψαντος, κἀντεῦθεν τοῦ λιμοῦ καὶ δίψης Κυρίου λόγων λαμβάξαντας διαθρέψαντος, λιμὸς ἄρτι καὶ τὴν ἀναγκαίαν κατέσχε τὴν χλόην, καὶ τὴν βασιλεύουσαν. ταύτην ἐκλείπουσαν διαγνοὺς ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς, ἐπιστολῶν παρηγορεῖ καὶ λόγων τοῖς βοηθήμασι. καὶ πρῶτον μὲν τὸν δι' ἐπιστολῆς λόγον, θαυμασίως τρέφοντα τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροωμένων, ὁ τοῦ λόγου ἐπιδότης ἐπιδοτεῖ· ἐν κεφαλαίοις εἴκοσι καὶ τέσσαρσι κεκομισμένον. πρὸς τοὺς σκανδαλιζομένους ἐν ταῖς τοῦ βίου ἀνωμαλίαις ὁ λόγος ἔχων (fort. ἔχει) ὑπόθεσιν. ἀρχὴ δὲ τοῦ λόγου ἥδε· Ἰατρῶν μὲν παῖδες, καὶ τὰ ἑξῆς. Porrò hanc orationem damus, ex cod. ms. in Bibliotheca Collegij Noui Oxonij vsq; ad cap. 10. & inde ad finem ex optimo & vetustiſſimo ms. Augustano deſcriptam, emendatam vero ex duobus Palatinis, & in poſterioribus capitibus ex illo Oxonienſi.

PAg. 2. lin. 16. προσχήματα] Cod. Oxon. γεγφῶν. ſed huic lectioni (quæ alioqui probabilis eſſet) ſequentia congruere non poſſunt. Mihi certè videtur ab illis verbis lin. 15. καὶ τοὺς δείους vſq; ad ἀποδείξαι l. 16. vlcus aliquod latere, quod ſanare non poſſum, indicaſſe contentus.

Pag. 13. 11. ἐκάλυψαν] Haleſius mauult ᾤκησαν.

Pag. 26. 12. τὰ χρηστὰ αὐτοῖς ἐξέβαινε] Aptius iudicio meo quadraret αὐτοῖς in ἐξέβαινε, vt intelligatur loqui eum de veteribus patriarchis, quibus τὰ χρηστὰ in hac vita non obtigerunt, quod manifeſte facit in ſequentibus, τούτων μὴ ἀπολαυόντας.

Pag. 26. 17. κατηγορεῖ] Ferri poteſt, ita tamen, vt aptius aliquod huic loco deſiderem. Haleſius ex coniectura ſubſtituit, κατηφεῖ.

Hom. 2.

Hanc orationem ante omneis alias Chryſoſtomi notiſſimam Occidenti, & per omnes fere bibliothecas Latinè deſcriptam ediderunt Græcè, quod ſciam, primi, viri docti Romæ: & poſt eos Fronto Ducæus Ingolſtadij. Nos priores editiones aliquãmultis locis emendauimus ex Ms. Bauarico. In Latina verſione deprehendet Lector veriſſimum illud eſſe, quod aliquoties memini monuiſſe, ſummâ in vertendo libertate vſos eſſe antiquos illos interpretes, & rem, non verba ſpectaſſe. Huius orationis meminit Chryſoſtomus ipſe ep. 16. ad Olympiadem, pag. 102. lin. 25. & pag. 27. 42. præcedentis.

Pag. 40. 18. & 19. Mallem μαστιχθεὶς & ἀφαιρεθείς.

l. 23. πονηρότερον & πικρότερον aduerbialiter accipio, non vt vetus Interpres adiectiuè. Nam ita deerit τι, aut tale aliquid, πονηρότερον αὖ τί τινι.

Pag. 41. 6. κἀκείνων καὶ τούτων] Hoc eſt fortaſſe, τῶν βιωτικῶν καὶ τῶν περὶ ψυχῆς ἐπιμέλειαν ἀνηκόντων. Sed hoc eſt ſenſum ex ſuo verbis affingere, non ex verbis ſenſum elicere. Et eſt certè totus, ni fallor, locus ab οἱ μὲν ἐπιτυχόντες vſq; ad σφόδρα corruptus.

Pag. 41. 38. Haleſius verba ita diſponenda cenſet: ἀπανθρώπου διανεύοντες τὰς τῶν ἄλλων ἀπαιτῶν κατὰ δή. & lin. ſeq. poſt ἀπάνθρωπος delet τούτων.

Pag. 42. 28. καταποντιζομένων αὐτῶν ὁρᾷ καὶ ἐλεγχομένων] Delenda puto, vt otioſa, aut ab hoc certè loco aliena.

l. 33. πρὸς διανυκτερεύειν τὴν ἡμέραν] De hac loquendi formula alias diximus ex Demoſthen.

Ibid. 36. τοῦ τοῦ σώματος] Vide notas ingenioſiſſ. Boiſij.

Pag. 44. 2. ἐπιγράφαι] Aſſentior Haleſio legenti ὑπογράφαι, quod eſt huius rei proprium.

Pag. 48. 31. οἰκία] Quid ſi οἰκεῖα?

IN EPISTOLAS AD OLYMPIADEM.

OLympias, ad quam ſunt hæ μέλιτος καταλειβομένοιο dulciores epiſtolæ, neptis fuit Ablabij, qui ſub Conſtantino Magno præfectus Prætorio fuit, Anyſij Secundi Comitis filia. Verum verò Ablabij neptis fuerit ex filia Olympiade, quæ primùm Conſtanti nupſit Auguſto, tum Arſaci Armeniæ regi, quam tertiùm putat Cardinalis Baronius Anyſio nupſiſſe, ex eoque hâc noſtram Olympiadem iuniorem matri ὁμώνυμον ſuſcepiſſe, pro certo non dixerim. Veri mihi ſimile videtur auctores illorum temporum in huius noſtræ laudes ſatis effuſos, de tanta gloria non fuiſſe tacituros, ſi Auguſtæ eiuſdemq; Reginæ filia extitiſſet. Alteram ſororē habuit Olympias (vt ex Nazianzeni epiſtola ad Anyſium patrem patet, cuius initium, Ἰδοὺ ϗ λύπης σοι γαμβρῇ &c.) & in tenera ætate rectricem & formatricem morū Theoſdoſim magni Amphilochij ſororem germanā. Iamq; nubilis collocata eſt à patre in matrimonium Nebridio ex præfectis. Ad quas nuptias inuitatus Nazianzenus, Anyſio per epiſtolam, cuius initium, Αἰδοῦμαι τῶν ἐγκλημάτων &c. ſe ipſum excuſat, podagricum nuptijs intereſſe neq; commodè poſſe, neq; etiam decere: Carmen tamen egregium, quod extat Tom. 2. Pag. 132. Pariſ. editionis, Epithalamium, ſeu potiùs Paræneticum ad nouam ſponſam miſit. Ex quo apparet nuptias haſce celebratas fuiſſe ante finitum Concilium Conſtantinopolitanum, quo tempore relicto Epiſcopatu in Cappadociam ſeceſſit Gregorius: & fortaſſe ipſo concilij tempore, hoc eſt, anno 381. conſulibus Syagrio & Eucherio, quòd nuptijs illis interfuiſſe ſcribat Gregorius magnum Epiſcoporum numerū (ϗ πολὺ ἐπισκόπων ὅμιλος) quos per occaſionem Concilij in Regiam vrbem confluxiſſe par erat. In hoc matrimonio vixit menſes viginti, id eſt, vſq; ad annum 383. quo vitâ functus eſt Nebridius. In ipſo itaq; ætatis flore, in magna omnium rerum copia & affluentia marito viduata, in eodem perpetuæ viduitatis propoſito vſq; ad mortem conſtantiſſimè perſeuerauit: Neq; precibus aut minis Theodoſij Magni Imperatoris dimoueri potuit, qui eam formâ, opibus, omnium virtutum decoratam coronâ, Elpidio cognato ſuo, homini Hiſpano, ſummâ vi deſpondere ambiebat. Quâ repulſâ offenſus Imperator, antequam contra Maximum tyrannum proficiſceretur (quod anno 388. contigit) Præfecto vrbis mandauit, vt quæſito aliquo legis colore, omnem eius ſubſtantiam cuſtodiret, quo vſq; trigeſimum ætatis impleſſet annū. Quam illa fortunarum ſuarū direptionē adeò excelſo & ſupra ſexum virili animo tuliſſe perhibetur, vt etiam ſibi illam ab Imperatore illatam iniuriā gratam habuiſſe videretur, in eodem, vt dixi, viduitatis tenore ſtrenuè permanens. Nam de virginitate perpetuò conſeruata fabuloſum eſſe cū Baronio fatebitur, quiſquis cum iudicio legerit illā epiſtolæ ſecundæ Iohannis noſtri ad eam ſcriptæ partem, Tom. 8. p. 58. l. 38. editionis noſtræ. Poſt reditum à bello contra Maximum geſto (hoc eſt, anno 391.) Theodoſius intellectâ Olympiadis conſtantia, res ſuas ſibi habere iuſſit. Quæ ex eo tempore commune aperuit domi ſuæ diuerſorium omnibus Epiſcopis, monachis, ſacerdotibus, & viris eccleſiaſticis eò venientibus. Inter cæteros, magno Amphilochio, Optimo Epiſcopo, Petro Baſilij fratri, Epiphanio Cypri Epiſcopo pecunias donauit & villas: illos etiam θεοσεβεῖς, Theophilū, Antiochum, Acacium, Seuerianum omni liberalitatis & munificentiæ genere complexa. Itaq; ab ipſo Nectario Conſtantinopolitano epiſcopo facta eſt Diaconiſſa: cuius etiam morientis, vt & Optimi Epiſcopi, oculos ſuis manibus clauſit. Poſt Nectarium quàm fuerit chara Iohanni, quàm ipſi charus Iohannes, declarant hæ Epiſtolæ. Et quidem poſt exilium Iohannis rapta in iudicium, & incendij Templi S. Sophiæ inter cæteros Iohannis fautores rea, cùm conſtantiſſimè quæſitoribus reſpondiſſet, auri tamen non mediocri ſummâ mulctata, relictâ Conſtantinopoli, conceſſit Cyzicum, tempora expectatura mitiora. Hæc & multò his plura inueniet lector de hac diuina fœmina literis prodita à Gregorio Nazianzeno, Palladio, Sozomeno, Ammiano, Menologijs, Georgio Alexandrino, cæteriſq; βιογράφοις.

EPiſtolas ad Olympiadem ex Regio Ms. Lutetiæ deſcriptas, ex cod. Palatino & alio Ms. eruditiſſimi Iani Douzæ nuper allato Conſtantinopoli accuratè caſtigauimus.

Epiſt. 1.

Pag. 51. 24. τῇ διακονίσσῃ] *In Palatino titulus eſt,* Ὀλυμπιάδι τῇ σοφῇ ϗ κοσμίᾳ γράφει τὸ χρυσοῦν καὶ πολύῤῥημον στόμα, ῥέφη σκεδάζων χαλεπῆς ἀθυμίας: *vt ſunt hi tituli pro arbitrio librariorum.*

l. 29. ζωνέχει] *Ms.* συγχεῖ. *l. 40.* ὀλοφυρομένους, οὐκ ἱερὸν μόνον, οὐ] *omnino legendum cum cod. Conſtantinopolitano,* ὀλοφυρομένους μόνον, οὐκ ἱερὸν, οὐ.

Pag. 53. 17. ἐπ᾽ ὄψεσι κάθηται] *Sic locutus eſt infrà 84. 12.* πάντων ἐπ᾽ ὄψιν κειμένων. *Quare lectionem marginis retinendam cenſeo.*

Pag. 54. 21. περιστοιχιζομένων.]

Pag. 55. 9. αὐτὸς οἶος; οὐ βίαιος, οὐ κατασ. *Ms.* *l. 13.* παῤῥησίας ϗ σωτηρίας. *Ms.* *l. 20.* καὶ ἀπῤῥήτω. *Ms.* *l. 29. Lib. Conſtantinop. ſic:* ἤρξατο, ἢ ὅτι (*hoc eſt, vt opinor,* μᾶλλον ἢ ὅτι) ἡ. δ. τ. σ. ὁ. φ. ἐ. π. ἐφαίνετο. ϗ ὁ μὲ *&c. Interpres Billius videtur aliam lectionem ſecutus. Sic enim iſta reddit:* Ac ſic quoque tandem Eccleſiæ res ſemper augebantur, ac per miracula vigebant: quæq; minùs læta principia habuerunt, iucundos exitus habuerunt.

l. 36. Poſt ἐτόλμων *puto deeſſe* ἀποδέχεσθαι : *& ſic videtur Billius legiſſe.*

Epiſt. 2.

Pag. 56. 21. τῷ δ᾽ ἐγκαλοῦντι. *& lin. ſeq. pro* ἀποδεικ. *Ms.* ἐπάγει τὴν λύμην.

Pag. 57. 39. ἐγκύψαι. *Ms.* *l. 44.* λέγεις. *Ms.*

Pag. 58. 13. ἅπαντι τῷδ. *Ms.* *l. 20. Lege cum Ms.* καταδικάζουσιν.

Pag. 59. 31. ὅτι] ὅποι. *Ms.*

Pag. 60. 7. Dele ἐπιστάμεθα. *l. 12. Sladius meus locū hunc iudicio ſuo mancū ita explet:* πάλιν κἂν τῇ ὑπομονῇ μόνον ἐνδεέστερον ἂν (*quæ particula etiam deeſt l. 10. poſt* ἡδέως, *ex vſu linguæ*) κἂν τῇ ταπειν. *Billius,* ſiue de patientia mihi ſermo eſſet, ſiue de animi ſubmiſſione.

l. 24. μνήμη] *Sladius mauult* μνεία.

Pag. 65. 35. ἁλίαν] *Billius reddit,* aream, *vt videatur legiſſe* ἅλωνα : *aut ſi hic piſcationem intelligit, verius vt in margine,* ἀλεία *pro* ἁλιεία, *vt* ὑγεία *pro* ὑγίεια. *Nam vt* ἁλία *pro regione marina ſumatur, quamuis hoc de Troade verum eſt, durum* nimis & ἀπεσεισθέντες.

Pag. 67. 16. Al. ὀδυνηθέντες.

Epiſt. 3. Pag. 68. 8. ἐξ ἐκείνης] ſ. ἀδικίας, vti reor.

Pag. 70. 27. αὐτῶν] Haleſius emendat αὐτοῖς, illis ſ. viris celeberrimis prius nominatis: ſed vt plenè conſtet ſententia, ante ἀντίῤῥοπον addendum videtur ὄντα.

Pag. 71. 34. Pro αὐτὸν Haleſius vult Σωζόμενον diſertè perſcribi.

Pag. 72. 10. τὸ αὐτὸ τοῦτο ἀνέκτητο] Hæc abſunt à codice Douzæ, & quidem poſſumus ijs carere.

Pag. 75. 12. τὴν φαεινὴν] Pro τὴν τοῦ φαεινοῦ.

Pag. 76. 9. αὐτοῦ] ſ. ὡς ἀπομυζῶν, cum in Hebræo nihil tale habeatur. Vide infra pag. 78. lin. 35. Cyrillus Alexandrinus: αἱ ἀπὸ Ζελφᾶς τε καὶ Βάλλας φύσαι πονηρὸν κατήνεγκαν ἐπὶ τὸν Ἰωσήφ.

Epiſt. 4. Pag. 82. 8. Slad. legendum cenſet, τῷ ἀφάτῳ δώρῳ ἀνέδην. Billius excuſam lectionem retinens vertit munificentiam.

Epiſt. 5. Pag. 83. 43. αὐτῶν] ſ. τὸ τιμᾶσθαι καὶ δόξαις ἐπαίρεσθαι.

Epiſt. 6. Pag. 85. 40. τετολμημένων] De hac conſtructione ἐπέχω. & quidem codices plures habent τετολμημένων: mihi magis placeret τετολμημένα.

Pag. 87. 34. ἐμπρησμὸν] Magnæ ſ. eccleſiæ. Vide hiſtoriam apud Socratem & biographos.

Epiſt. 7. Pag. 88. 37. τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ.] For. τὴν ἐλευθέραν αὐτοῦ, vt p. 94. 16. Billius vtrobiq; vertit, vxor.

Ep. 8. & 9. Pag. 89. Ex his duabus epiſtolis apparet ordinem temporis non fuiſſe ſeruatum in his epiſtolis digerendis. prius enim fuit Nicææ, quàm Cæſareæ.

Epiſt. 11. Pag. 91. 1. ὁρῶσί σε] Billius, nos videre.

Epiſt. 13. Pag. 92. 35. ἡ ἐρημία σοι λυπεῖ τὴν ἀνιωμένην]

Pag. 93. 34. δροῦγγος] Billius, torrens, vocabulum eſt militare. Vide notas Boiſij.

Pag. 94. 28. οὐδὲν τούτων εἰδὼς] Sententia imperfecta, vel nominatiuus eſt abſolutus. l. 41. βόρδων] Billius, equus, adſcripto in margine, βόρδων. Vide notas Boiſij.

Pag. 95. 7. οἱ ἀπὸ βασιλείας, οἱ ἀπὸ ἡγεμονιῶν] Vide Boiſium. l. 24. Siue ἐλάττον legas, ſiue ἐλάττω, ante αἰποχέας videtur deeſſe, τοῦ τῆς. l. 44. poſt ἀδωπρὰς dele comma, & repone poſt ἀναπλάττουσι, lin. 1. ſeq. pag.

Pag. 96. 4. δοῦναι ἔκμαιον] Billius, dare inſtantiam. l. 21. κατακρίθημα] Sladius ὁ μακαρίτης mauult κατὰ καρδίας. l. 33. Billius legit, τὸν τοιοῦτον κακῶς ἐργαζόμενον. vtrumuis ſtare poteſt: ſed rectius, vt puto, vt eſt in excuſo.

Epiſt. 15. Pag. 98. 40. τοῦ κατὰ τὴν διάλυσιν] Suſpecta, videtur Billius non legiſſe.

Epiſt. 16. Pag. 101. 26. ἀπαλλαγὴν ἐπήγαγόν σοι] Haleſius peringenioſè, &, vt opinor, rectè, ἀπαλλαγῇ, ἐπήγαγόν σοι &c.

Pag. 102. 43. ἡμᾶς] Billius ὑμᾶς. Ibid. Σανδάλιν] Catum. ſic ſæpe in epiſtolis πρὸς διαφόρους.

In Epiſtolas ad diuerſos.

Hac editio epiſtolarum ad diuerſos conſtata eſt ex mſſ. in Palatina, Auguſtana, Bauarica & Viennenſi bibliothecis: quibus acceſſerunt Mſſ. Reuerendiſſimi Gabrielis Archiepiſcopi Philadelph. & doctiſſimi clariſſimiq; Iacobi Bongarſij.

Epiſt. 9. Pag. 107. 39. ὡς βέλει] Billius non habet, & poteſt abeſſe.

Pag. 112. 35. καὶ τοῦτο μὲν ἐγχειριζόμενος ἡμῖν ἐλπὶς γενέσθαι] Corrupta, legendum certè, καὶ τοῦτο μὲν ἐγχειρισάμενος ἡμῖν. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο οὐκ ἐλπὶς γενέσθαι, διορθώμεθα τὸ διὰ γραμμάτων ὁμιλεῖν, χαίρειν ἐῶμεν. Hal. Epiſt. 22.

Pag. 113. 18. περὶ τὸν Ἀντιοχέα] Fort. Ἀντίοχον, Ptolemaidis epiſcopum, qui ipſe fuit ex præcipuis inimicis Iohannis noſtri. l. 24. εἰ μή τις ἐπέβαλε δὶς ὅπλα συκοφαντίας κατ᾿ ὀδυρμῶν] Vide Boiſium. l. 25. ἐδημοσιεύοντο ὅπως] Vide Boiſium. l. 28. πείθουσι περὶ τούτων ἀποδύσασθαι πρεσβείαν] Vide notas Boiſij. In hac epiſtola codex Bongarſij nos deſtituit: quo fit vt plura ſuperſint emendanda. Epiſt. 24.

pag. 120. 34. ὀρχήσασθαι ἄλλα] Videtur eſſe ſcholion alicuius ad vocabulum ἀπόρχημα, mere Græcis parum intellectum. Epiſt. 42.

pag. 133. 9. τὴν ἐλευθέραν σου] Pro vxore, vt puto. & ſic vertit vbiq; Billius. Vide notas noſtras in epiſt. 7. ad Olymp. Epiſt. 49.

pag. 136. 15. δεξάμενοι] Nominatiuus abſolutus: vel lege δεξαμένοις. l. 35. ὑμᾶς] Legendum, vt in margine, ἡμᾶς: alioquin τὸ ἀπαντῆσαι non ſatis aptum erit huic loco. Epiſt. 79.

pag. 152. 23. βασιλείας Σελευκείου] Vide epiſtolam 198. l. 25. παραβαλόντα] Epiſt. 117.

De hac Epiſtola Haleſius ad hunc modum. Hæc ad Cyriacum epiſtola ſemper mihi vehementer, vt ſuppoſititia, eſt ſuſpecta. Primò enim epiſtolarem illum characterem, qui in reliquis, omnino non video. Deinde procemium idē ferè habet cum epiſtola prima ad Olympiadem, quinetiam integras ſententias ex alijs Chryſoſtomi operibus decerptas, quæ videntur imitatorem aliquem ſapere: & alioquin certè, niſi vbi Chryſoſtomus planè compilatur, ſtylus Chryſoſtomum non refert. Quinetiam quædam ſunt à Iohannis noſtri moribus & ingenio aliena. Nam quod ad adulterij crimen reſpondet, ἀπόλλυσαι μὲν τὸ σῶμα &c. & popularis vocis commemoratio, συνάγονται ἵνα ὁ ἥλιος σβεσθῇ πρὸ τῆς ἀκτῖνας αὐτοῦ, ἢ ἵνα τὸ στόμα Ἰωάννου σιωπήσῃ: quodq; in Arſacium paulò quàm par eſt acerbius inuehitur. hæc, inquam, omnino non placent. primum enim habet aliquid in ſe turpiculi, ſecundum iactantiæ, poſtremum ſtomachi. Atq; certè horum vltimum dudum à Photio obſeruatum memini, cui & medelam conatur adhibere; ſed non ſatis dextro Æſculapio. Poſtremò quòd ait ἀπὸ τῶν Κιλίκων, nuſquam Noſter hoc numero loquitur, ſed ſemper in ſingulari. Atq; hæc ferè ſunt, quæ in hac epiſtola (inquit Haleſius meus) obſeruaui, integrum de re tota iudicium erudito permittens Lectori. Epiſt. 143.

Pag. 172. 15. Poſt ἔγκειν dele comma, articulus enim τοῦ ad χωρίου refertur, non ad Συναμῦρος, quod femininum eſt. Epiſt. 145.

Pag. 184. 19. Poſt hæc verba, περὶ τῆς ὑγιείας τῆς σῆς, in codicib. Mſſ. alia eſt huius epiſtolæ concluſio: καὶ ἐπιθυμοῦμεν μὲν ἰδεῖν καὶ περιπτύξασθαι τὴν φίλην ἡμῖν κεφαλήν. ἀλλ᾿ ἐπειδὴ τοῦτο νῦν οὐκ ἔνι, παρακαλοῦμέν σε τὸ αὐτὸ ἡμῶν, αὐτόν τε ἡμῖν συνεχῶς ἐπιστέλλειν τὰ περὶ τῆς ῥώσεως τῆς σῆς, καὶ τοὺς σφόδρα ἡμᾶς ἀγαπῶντας πολλῶν εἰς τοῦτο παρασκευάζειν ἡμῖν τὴν συμμαχίαν.

Epiſt. 176. pag. 185. 2. ἐπεὶ αἰγιαλὸν, ὡς ἔχω, καὶ ὁ ταρσοῦ μετ' ἀκοίνων τέλλονται]

Epiſt. 180. pag. 187. 3. φθόνον βλέποντι] *Haleſ. manult*, φθόνον (vel φθόνῳ) πνέοντι.

l. 10. τὴν ὑπαλλησίαν] *Legendum ſine dubio*, τῆς ἐκκλησίας.

Epiſt. 184. pag. 189. 23. *Poſterius* ἔνι *pro* ἔτι *poſitum videri queat.*

Epiſt. 220. pag. 203. 40. καὶ *videtur delendum.*

pag. 205. 6. τῆς δωρεᾶς &c.] *Tota hæc epiſtola* 224. *abolenda. eſt enim eadem cum proximè præcedenti, niſi quod hîc* ἀκέφαλος, *ibi integra.*

In Epiſtolas Conſtantij. p. 205.

In has Epiſtolas ex vnico editas exemplari Bongarſiano, ideoq́; multis, vt fit, locis mendoſas, caſtigationes cum primis neceſſarias poſt librum excuſum miſit ad me doctiſſ. Fronto Ducæus ex Ms. Cuiaciano: quas hîc ſubtexere viſum eſt.

Epiſt. 1. pag. 205. 37. *poſt* δὴν *fortè ponendum comma, & poſt* δόντων *delendum.*

pag. 206. 14. *Sublatis aſteriſcis ſic exple lacunam.* ὑγιῆ καὶ σῶον. οὐδὲν γὰρ τούτων. *l.* 22. *Sublatis aſteriſcis exple*, τῶν ἀποστόλων. *l.* 29. *Lectio Ms. conuenit cum coniectura marginali.*

l. 36. *Omnino legendum cum Ms.* ἀναφέρει *pro* ἀναφερεῖ *verbo nihili.* *l.* 37. *Codex Cuiac. ante* διὰ *interponit* καὶ.

Epiſt. 2. pag. 207. 10. *Cod. Cuiac. ſic:* ὅτι οὐδὲ τὰ πράγματα. *l.* 13. *Cuiac.* οὐδ' ὅλως. *l.* 30. *Lege cum Ms.* χάριν τῷ Θεῷ δοκοῦμ. *l.* 39. ἂν, *Otioſum eſt.* *l.* 43. *pro* οἰβοῖα, *portento verbi, lege cum Ms.* οἰκεῖα.

Epiſt. 3. pag. 208. 6. *Lege* φιλονεικεῖ νικᾶν τοῦ &c.

l. 13. *poſt* πολιορκουμένων *pone comma, & lin. ſeq. poſt* ἡμῶν, *dele. porrò totum hunc locum ſic legit cod. Cuiacianus.* μηδὲν καὶ ἀδελφοὺς κεχωρισμένους, πατρίδος ἀπεσπασμένους, ἐρημίαν οἰκοῦντας, πολιορκουμένους, μετὰ τῶν ἐμῶν καὶ τ. κ. κ. δ. η. ἄλλων κακῶν.

l. 27. & 28. *Coniecturas marginales confirmat Ms.* *l.* 33. σῶν] *Ms*, ὑμῶν.

pag. 209. 7. τὸ ζητεῖν καθόδου] *Ms.* τὸ ζητεῖν καὶ ὅδου. *neutrum placet.*

IN SCRIPTA SVPPOSITITIA
CHRYSOSTOMI.

Τῶν νοθευομένων ingens paſſim in omnibus ferè bibliothecis tam priuatis quàm publicis numerus: quæ tam cupidè exquiri, tā ambitioſè edi à viris doctis miror. Gerardus Voſſius, vir, vt audio, doctrinâ excellenti, ex Bibliotheca *Strozziana*, nouem orationes in Aſcenſionem Domini Latinè verſas vulgauit, eaſque δῆθεν in 9. annos epiſcopatus Iohannis noſtri tribuit, in quibus οὐδὲν ὑγιές. Poſſem idem de alijs, ſed contineo me. Nobis certè venia, vt ſpero dabitur, poſt tot egregia opera edentibus hæc pauca κίβδηλα. & tamen ſciat Lector nos multa reiecisſe, vt luce prorſus indigna, quæ à librarijs meis in meum vſum deſcripta fuerant, qualia ſunt μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τάδε.

1. Εἰς τὸ, οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. *Initium*: Φασί τινες ἐκ μύρμηκος καὶ λέοντος. *Extat in Bibliotheca Cæſarea, Vaticana, & Veneta.*
2. Περὶ τῶν Γαλιλαίων, ὧν ὁ Πιλάτος τὸ αἷμα &c. *in Bibliothecis Italiæ & Oxonienſi.*
3. Εἰς τὸ τοῦ Χριστοῦ γενέθλιον. *Initium*: Ὁπόταν τὸ ἔαρ ἐπέλθῃ.
4. Περὶ τῆς συντελείας. Ὅτε ἀρξώμεθα.
5. Περὶ τῆς ψυχικῆς ὠφελείας. *Al.* περὶ ὄψεως παραβολικῆς. *Initium*: Ὡμοιώθη ἡ ζωὴ ἡμῶν. *In Cæſarea, & Orientalibus.*
6. Εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν θεολόγον. *Init.* Ἰωάννης σήμερον ὁ εὐαγγελιστής. *In Orientalibus.*
7. Εἰς τὸν ἐκ γενετῆς τυφλόν. *Init.* Εἰ δὲ καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις.
8. Εἰς τὸ γεροντικὸν τοῦ ἁγίου Μακαρίου. Ἀκούσατε, ἀδελφοί.
9. Ἐκ τῶν ὁράσεων τοῦ προφήτου Δανιὴλ, καὶ περὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ περὶ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, καὶ περὶ ἀντιχρίστου. *Init.* Ἄκουσον, ὦ οὐρανὲ, μετ' ἀκριβείας. *Ex Bibliot. Palatina.*
10. Εἰς τὸν Ἡρῴδην καὶ τὰ νήπια. *Init.* Ὥσπερ ὁ ἁλιάδος τοῦ πέλαγος.
11. Περὶ ὀργῆς καὶ κενοδοξίας, καὶ περὶ μετανοίας καὶ ἐλεημοσύνης. *Initium*: Οὐδὲν τῆς ἀληθείας φαιδρότερον.
12. Εἰς τὴν πόρνην. *Initium*: Ἐν παντὶ καιρῷ.
13. Ὅτι οὐ δεῖ τὸν Χριστιανὸν φοβεῖσθαι τὸν θάνατον, καὶ περὶ μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως. *Initium*: Εἰς θάνατος, ἡ ἁμαρτία.
14. Εἰς τὸν εὐαγγελισμόν. *Init.* τῆς παρούσης τιμίας καὶ βασιλικῆς.
15. Περὶ τῶν ἀπολιμπανόντων ἐν ταῖς θείαις συνάξεσι. *Initium*: Διηγήσατο ἡμῖν τις γέρων πάνυ ἐνάρετος.
16. Περὶ ἐλεημοσύνης. *Initium*: Τερπνὸς τῶν ἀγαπητῶν.
17. Περὶ τοῦ μὴ προσηλῶσθαι τοῖς βιωτικοῖς. *Initium*: Φέρε δὴ καὶ σήμερον τοῦ περὶ κατανύξεως ἀψώμεθα λόγου. *In Biblioth. Regia Lut. Apanthiſma eſt variè mutilatum.*

Hom. 1. *In hac homilia coniecturæ ad marginem ferè ſunt ab Alleno noſtro, peringenioſæ & probabiles omnes, ſed coniecturæ tamen. poſt abſolutam editionem miſit ad me doctiſſ. Fronto Ducæus caſtigationes ex apographo Romano. P. Iacobi Sirmondi, quod cum alio codice Vaticano contulerat, quibus tamen non aliâs ferè vtor, niſi cùm à coniecturis noſtris diſſentiunt, quod rarò fit, vel aliquid adferunt noui. porrò apographum iſtud Sirmondi ſigno in his notis literâ S. & Vaticanum literâ V.*

pag. 211. 71. *poſt* σωτηρίας *addit S.* τοῦ αἰῶνος τούτου. *l.* 18.

l. 28. post σώματος V. addit, καὶ ἀνδεικνυμένου τὴν [illegible] ὄντως ἀνδρείαν. l. 29. [illegible] τὸ αὐτὸ.] S. μέλλω, εἰς τὸ αὐτό. l. 30. [illegible]] S. [illegible]. addit V. [illegible] καὶ [illegible] συντεχνίας [illegible] Ibid. [illegible]. Ib. [illegible] καὶ [illegible]. l. 34. ἐν τῇ [illegible] μου γεγραφα] S. τὴν λόγχην μου τηρεῖ· ὁ ἀγαπητός μου, ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου. ὁ γὰρ [illegible] &c. l. 40. [illegible], & mox pro ὑμῶν lege ἡμῖν. S.

pag. 212. 6. [illegible] λόγῳ] S. l. 9. [illegible]] πάσῃ [illegible]. l. 17. [illegible]. S. l. 23. post γὰρ S. addit [illegible]. l. 26. μηδεὶς ἦν] ἀλλὰ μηδείς. S. l. 27. [illegible]] [illegible]. Ib. ψυχὰς δικαίων.

pag. 213. 12. γυμνῶσαι] Lege cum S. γυμνοῦσαι. l. 15. [illegible] καὶ] Desunt in S. l. 17. καὶ [illegible]] Desunt in S. l. 24. [illegible] τύπον] S. [illegible]. l. 26. [illegible]. l. 30. ἐν παντί. l. 31. [illegible]. l. 34. [illegible] λόγον· [illegible] κωλύοντι ἀνεργάσασθαι.

pag. 214. 6. [illegible] &c.] Mallem [illegible], & in margine [illegible] pro [illegible]. l. 7. [illegible] δὲ ποθεῖν. l. 8. [illegible] &c] S. rectissime, [illegible] δὲ ἕκαστος τὸν νῦν ἑαυτοῦ ἀποδιδόμενοι. l. 12. S. ante [illegible] addit ἀλλά. l. 13. [illegible]. l. 22. post [illegible] S. addit, [illegible] τοὺς κύνας. l. 30. [illegible]. S. l. 31. post [illegible] addit S. [illegible]. l. 34. αὐτοῖς λῃστεῖ. l. 37. S. delet καὶ ante ἡμῖν. l. 41. [illegible]. l. 44. post [illegible] addit S. πολλὰς τῆς, & mox pro αὐτοῦ, ἡμᾶς.

pag. 215. 4. [illegible]. l. 5. [illegible]] S. [illegible]. l. 6. ὁ δὲ Ἰωάννης εἶπε, φανερά ἐστι τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ. l. 28. εὗρον λοιπὸν Παῦλον) S. recte, εὗρες λοιπὸν Παῦλε, τό. l. 36. φωνὰς) [illegible].

pag. 216. 1. [illegible] &c.) οἱ [illegible] κατὰ τούτων [illegible], ὅπως φύγητε ἐκ τῆς ὀργῆς τῆς [illegible] ἐπ' αὐτούς, omnino recte. l. 2. τοῖς θείοις καὶ [illegible] τοῦ Θεοῦ [illegible]. l. 6. post θέλοντας S. addit καὶ σπουδάζοντας. l. 7 [illegible]) S. [illegible]. l. 8. [illegible] καὶ [illegible]. l. 14. καὶ [illegible]. l. 16. [illegible]. l. 19. ὅτι [illegible]) Locus hic corruptissimus à Mss. aberat. l. 20. post αὐτῶν S addit καί. l. 23. τὰ ὅμοια. l. 29. οἱ ποιμένες. l. 30: [illegible] τοῖς λύκοις) S. [illegible] τόπον τῷ διαβόλῳ. l: 33: [illegible]. Ib [illegible]) S. [illegible], ut supra. l: 40: [illegible] &c.) [illegible]. l: 41: [illegible] κατὰ τὸν λέγοντα) Lege cum S & distingue, [illegible] αὐτῶν, λέγων. l: 42: [illegible].

pag: 217: 6: Dele posterius θέλων cum S. l: 7: μέλλοντες) S θέλοντες. fortasse totus hic locus non male legeretur, θέλων [illegible] θέλειν, ἵνα οἱ μέλλοντες. l: 9: [illegible]. l: 12: [illegible] ἐπὶ τοῖς [illegible] λέγων) l: 23: μάγος ὁ [illegible] ἐν αἰρ. l: 29: post Νεστόριος addit S, [illegible] αἱρεσιάρχαι; l: 30: ἐκκλησίᾳ) S [illegible]. l: 32: S post λόγοι addit [illegible].

pag: 218: 2: post prius [illegible] S delet ὁ, & post [illegible] addit ὁ. l: 3: [illegible]. Ibid: post posterius [illegible] dele ὁ. l: 10: Lege cum S ὅτι [illegible], καὶ [illegible], καὶ ἠμύνατο, καὶ [illegible], καὶ [illegible]. l: 15: Lege [illegible]. l. 16. [illegible]) Lege cum S [illegible]. Ib: post [illegible] S addit, [illegible].

pag: 219: 7: [illegible] καὶ [illegible] ὑμῖν ἐκ τῆς ἁγίας γραφ. l: 9: [illegible] &c.) [illegible]. l: 11: post [illegible] S addit, καὶ [illegible], & mox post [illegible] addit, καὶ [illegible]. l: 21: [illegible]) l: 24: [illegible]. l: 27: τοιοῦτον κ. [illegible]] S τὸ [illegible] αὐτὸν Χριστ. Ibid: [illegible]. l: 28: ἄπιστα ἐκεῖνα. l: 29: [illegible], [illegible] τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. [illegible], ὦ ἄνθρωπε, τίνι συνῆψαν. [illegible] ἀγγέλῳ. [illegible] ἀρχαγγέλῳ ὁ βασιλεὺς &c. l: 32: post [illegible] addit S [illegible] σε τὸ [illegible], τῷ ῥήματι τοῦ στόματός σου, ἵνα [illegible] ἀγγέλων καὶ [illegible]. recte. l: 38: ὁ [illegible] τοῖς ἰδίοις [illegible])

pag: 220: 5: καὶ περὶ τούτων μικρὸν διαλεχθεὶς [illegible] τὸν λόγον. ὅπως δὲ ἄρξωμαι λαλεῖν περὶ τῆς σωτηρίας, [illegible] &c. l: 7: καὶ πάντα [illegible] τὰ τοῦ κυρίου [illegible]. l: 15: τὸν [illegible] ἡμῖν, ἀγαθὲ [illegible] ἡμῖν καρδ. l: 20: [illegible]. l: 27: [illegible]. l: 32: post [illegible] addit S. καὶ [illegible] λαϊκῶν.

Pag. 221. 19. Lege [illegible] l. 39. [illegible] τὸν λόγον.

Pag. 222. 5. [illegible]. & statim, [illegible]. l. 7. post [illegible] addit S. [illegible] οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι κλαύσετε. Ibid: [illegible]] S [illegible]. l: 10: [illegible]. l. 20. ποίας ἱερᾶς γραφῆς. l. 38: [illegible] ὁ Χριστός. λοιπὸν [illegible]; l. 41: [illegible] λοιπὸν φύγῃς καὶ [illegible] τοῦ Θεοῦ; [illegible]

Pag. 223. 7. pro ἔννοια lege ἐπίνοια. Ib. [illegible]. l. 13: lege cum S. ἀποκρίνεται ὁ [illegible] λέγων, ὅτι [illegible] ἡμῖν διὰ τοῦ λόγου, καὶ τὰ [illegible]. l. 16. ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον ἀποδώσει. l. 22. post [illegible], addit S. καὶ ἑκουσίως. l. 23. [illegible] πρός τινα [illegible]; ἐγώ σοι λέγω πρός τινα [illegible]. l. 32. ἄνθρωπε ἐπὶ γῆς [illegible] l. 38. [illegible] σεαυτὸν [illegible] σωτηρίας φάρμακα. l. 39. [illegible]] [illegible];

Pag. 224. 1. [illegible] &c.] ὦ φιλανθρωπίας [illegible] γὰρ μόνον. l. 3: γελοῖα, ἀλλ' εἰς μετάνοιαν καὶ [illegible]. l. 5. Lege [illegible], κατὰ [illegible]. l. 9: Lege, [illegible]. l. 11: post ἱμάτιον adde, εἰ ἔχεις ἱμάτιον; l. 15. ἵνα μὴ εἰς [illegible] τρέχῃς, καὶ εἰς κενὸν κοπιᾷς. l. 17. Lege κατά τινος, καὶ ὁ [illegible] σου εἰς κενὸν [illegible]. l. 18. [illegible]. l. 20. ἐὰν [illegible] τοῦ Θεοῦ. & mox, καὶ [illegible], [illegible] τῆς [illegible], καὶ ἄφες, εἴ τι ἔχεις κατά τινος. ἐὰν [illegible]. l. 27. [illegible]. l. 29. καὶ ὅτι [illegible]] Lege cum S. μὴ [illegible]. l. 39 τόπων διαφορῶν, & sic lin. 41. l. 42. τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν.

Pag. 225. 5. ἄρχοντες ὦσι] sc. [illegible], ut puto. l. 7. [illegible]. l. 14. κἀγὼ ἀποδείξω ὑμῖν τὸ τῆς μετανοίας πρὸς τὴν. ἐπειδὴ. *l. 18.* ὁ ὑγι-ής. *l. 21. Lege cum S.* ἀξυποδήτων αὐτὴν.

Hom. 2. Opus prorſus ineptum, niſi vbi quædam ex orationibus in Annam auctor ſcriptioni ſuæ intexuit. Haleſius.

Pag. 225. 39. εὐποιΐαι] Vide notas Boiſij.

Pag. 226. 40. διὰ Παύλου] *Vbi?* vide Boiſium.

Pag. 229. 10. τὰ πτώματα μὴ ἔξω ἐκβάλλοντας]

Hom. 3. Hæc oratio neſcio quo errore huc detruſa, inter ἀμφισβητούμενα ſaltem locum tueri potuiſſet. Nam & in multis deſcribitur bibliothecis, & à Florilego citatur, & quod caput eſt, multa habet tam ſenſu quàm phraſi à Chryſoſtomicis non abhorrentia.

pag. 231. 42. ἐν τῇ καθέδρᾳ] Vide Boiſium.

pag. 233. 19. κατὰ τὸν ἡγεμόνα] *Interpres,* exemplo ducis: *melius ad ſenſum, quaſi ducem,* ὡς ἡγεμόνα. *l. 21. Pro* ἔσω *vel legendum* ἀξιωθήσεται, *vel aliquid deeſſe videtur,* μέτοχος, *aut* κοινωνὸς, *aut ſimile quidpiam. Nam vt verba ſunt, ſyntaxis eſt duriuſcula.*

Hom 4. *pag. 234. 29.* ἄπειστος γέγονε καὶ ὁ φιλάνθρωπος, ἀπάνθρωπος] *Locus parum ſanus.*

pag. 236. 20. In margine lege πεπώρωμαι. *Nam* πεπόρωμαι *verbum eſt nihili.*

Hom. 5. Oratio plena ineptiarum, plena ſolœciſmis & vulneribus, quæ omnia ſanâſſe non eſt meum, ne operæ quidem precium fortaſſe: conati ſumus tamen in non paucis aliquid; quàm dextro ſucceſſu, neſcio. Porrò huius orationis 3. ſunt partes. 1. encomium ieiunij: 2. interpretatio breuis in tria priora capita Geneſeos: 3. inuectiua ſatis frigida, conuitijs è triuio petitis, contra improbas mulieres.

pag. 239. 17. προσηνέχθη *&c.] Fortaſſe locus eſt ſanus. Sed quod mox ſequitur,* πλήρεις αὐτοί, *non ſatis aſſequor.*

pag. 242. 39. ἧς προσάγει διὰ δολίων ῥημάτων τὴν γυναῖκα] Vide Boiſium.

pag. 243. 28. ἅμα *mutandum in aliquod verbum, quod regat,* τὸν ὡς ἥλιον *&c.*

l. 37. ὥσπερ γάρ τις *&c.] Falſa, perturbata,* σόλοικα: *ſenſus tamen inter has verborum tenebras aliquis interlucet, ſi deleas* αὐτοῦ *lin. 39.*

pag. 244. 1. ἐντὸς *non videtur huic loco quadrare.*

l. 30. καὶ σὺ τῷ διαβόλῳ σύμβουλος γέγονας;] *Non conuenit huic loco.*

pag. 246. 33. στήσομεν μέχρι τούτου] *Hic Bauaricus codex orationem claudit his verbis:* στήσωμεν δὲ μέχρι τούτου τὸν λόγον, τὰ ἑξῆς ἐν ἑτέρᾳ διηγήσει ταμιευσάμενοι, ὑμνοῦντες Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, καὶ υἱὸν μονογενῆ σὺν ἁγίῳ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. *& ſunt ſanè reliqua in libro Regio deplorata, quæ piget attingere.*

Hom. 6. *Hanc orationem, quamuis quatuor manuſcriptis codicibus ſubnixam, iuſſeram abijci, vt luce penitus indignã: quam idcirco mihi tibique, Lector, vnâ liturâ emendandam cenſeo.*

Hom. 8. *In hac 8. pleraque ſunt, quæ in proximè præcedenti leguntur. Vnde fortaſſe idem fuit vtriuſque auctor: vt certè in hiſce tam* ἀμφισβητουμένοις *quàm* νοθευομένοις *multa ſunt, quæ cùm à Chryſoſtomi charactere plurimum abhorreant, vnum tamen & eundem habere videntur auctorem: inter quos regnum facilè obtineat is, quiſquis eſt, qui tot nobis dedit in mimetico genere dialogiſmos, quales in hac & præcedente & in multis alijs videre licet.*

pag. 258. 12. μᾶλλον γὰρ ἀποτίσαι τὰς ἐκ τῆς *&c.*]

l. 29. μελιών] *Haleſius ſubſtituit,* ... *, ad ſenſum rectè.* *l. 33.* ἐξ αὐτοῦ τὸ αὐτοῦ, καὶ περὶ αὐτοῦ τὸ ἐμὸν μετ᾽ ἑαυτοῦ αὐτῷ συγκαλύψω]

pag. 259. 1. Fortaſſe verius ἀνακαλύπτειν*, & ſic erat in Regio cod. diſertè perſcriptum.* *l. 14.* ὁ ἄξιος] *Fortaſſe rectius eſt* ... *Vide Heſychium.* *l. 23.* τριβόλιον] *Reſcribe* τριβόλον*, hoc eſt,* Tribulam. *l. 27.* ἀπολαῦσαί με τὸ ἔγκλημα, οἱ θέλοντες ἀπολογεῖσθαι]

pag. 260. 5. καθολικὸς ὁ λόγος *&c. vſque ad* ... *lin. 7.*]

Hom. 9. *pag. 261. 34.* Μωϋσῆς δὲ ὁ μακάριος] *Sententia longa, perplexa, inconſequens, & non Grammatica.* *l. 39.* σκοτεινὸς λαός]

pag. 262. 10. ἀφρενοπαραπληγεῖσα *&c.] Monſtra verborum à monſtro hominis.*

Pag. 263. 32. τὰ σὰ λαλήματα] *Nouè dictum & barbarè, pro* τὰ περὶ σοῦ λαλήματα.

Pag. 264. 33. πεπλάζοι]

Hom. 10. *Pag. 267. 37.* ὁ τῶν ἀγίων χορός] *Concluſio perridicula, imitaturque abſurdiſſ. illud opus, quod cœna Cypriani nominatur, & neſcio an non inde ſumpta fuerit. Haleſ.*

Hom. 11. *pag. 268. 14. Dele* μὴ. *l. 26.* χυτλοφόρον] *Verbum nihili: potius* ἀχθοφόρον.

Pag. 272. 14. δέκα] *Atqui non plura quàm quinque numerantur.*

Hom. 12. *pag. 273. 2.* ἐν ἀφρεῖσι γλυκάσματος μεταποιούμενον] *Fortaſſe* ἐν ἀκρεῖσι γλυκάσματι μέτρον.

pag. 274. 7. αὐξῆσαι] *Haleſ.* αὐξήσει. *l. 8.* τοῦ] *Legendum videtur* τὸ, *vel* περὶ τοῦ.

Hom. 13 *Pag. 275. 15. Haleſius pro* δόξα σοφίζε-- *legit,* ἄφες σοφίζε-- *& mox pro* ἀλλότριος *legit* μιαρός.

l. 19. ἐρήμους ἀποδυσαμένοι]

pag. 276. 8. ἡ τῆς παλαιᾶς τὴν παλαιὰν ἰσόμορος.]

pag. 277. 4. ἀλληγορείσαις *&c.] Pro* παραδεδῶσαι *probo* παραμυθεῖσθαι *in margine. De reliquis neſcio, niſi quod pro* προσηγορήσας *ſibi reponendum putẽ,* προσαγορεύσαις. *l. 36.* ἀποπλύνους τῆς μνήμης τὴν παρρησίαν]

pag. 278. 14. τὸν δὲ τῆς] *Ethicon hoc* περὶ ἐλεημοσύνης *omnino eſt Chryſoſtomi.*

pag. 279. 15. διὰ τῆς ἐλεημοσύνης] *Dele, vt verba ſuperflua.*

Hom. 14 *pag. 280. 28.* καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκ τῆς λαμπρότητος τοῦ μανδύα χήρας] *Vide Boiſ.*

Hom. 15 *pag. 282. 7.* προσαχθέντας *&c.] Præfationem huius orationis in Ms. Regio tam fœdè deprauatam ſanare non poſſum, ne conor quidem. Haleſius meus coniecturis ſuis ſtrenuam nauauit operam.*

l. 38. ἐκ δυνατοῦ ἀνθρώπου γεγενημένος]

pag. 283. 44. σὺ οἱ νεκρούμενοι ἀργυρέγχρωοι ἄνδρες *&c.*]

Hom. 1 *pag. 288. 22.* νοσήσεσθαι]

Hom. 17 *pag. 288. 43.* ὑπὸ τῶν τῆς ψυχῆς]

pag. 289. 32. καὶ Ἀβραὰμ, καὶ στάντος, καὶ ἔκλασεν τὸ σπέρμα ἀνθρώπων] *Haleſius pro* σπέρμα *legi poſſe putat,* σωτηρία. *l. 44.* τοῦ μονογενοῦς ἐν τῷ ... -δη) ᾠδῆ) *Locus mutilatus, vt opinor: nisi magis placeat delere illa verba proxime precedentia*, ἰωνᾶς, καὶ τὸ πᾶσι, *vt hoc loco importuna.*

pag. 290. 18. ἐνοίκιας δὲ τὴν πίστιν *vsque ad* ἐπιλαμν, *Corrupta omnia.*

pag. 291. 14. ἐχθρώδιον) *Halesius mauult* [illegible].

pag. 293. 30. πεχλιάδων) *l.* 41. ἐφαπτι]

pag. 295. 7. τοῦ μοίας &c.) *l.* 16. φρίνι] m.18.
l. 17. δίγματα) *l.* 21. ἴσριον) *In MS. erat* ἴσ-[illegible] *intelligo.*

pag. 296. 24. [illegible]) m.19.

pag. 297. 3. γενάχεται) m.20.

pag. 298. 43. τὴν ἀνταχαταδίκην) *Legendum, vt puto*, ἀνταγαγαταδίκην. *Hæc, inquit Halesius, & 18. eundem habuerunt auctorem.*

pag. 299. 26. τοῖς ὑπ' αὐτοῦ συνουσιῶσι καὶ συγκαταγνωμένοις) m.21.

pag. 300. 26. τὸ μὲν διαβάλλειν πλεονεξίαν, δυνάμενον λαμπρύνειν) *l.* 33. ἄλλην τὴν πρώην *vsque ad* συνεχίσθαι) *Omnia fœde deprauata.*

Hanc orationem quibusdam codicibus manuscriptis sanctum Ephræmum auctorem præferre. m.22.

pag. 302. 12. τὴν δὲ ξύλῳ τὸ σπέρμα διδόναι αὐτοῦ, τοῦ διὰ τὴν ὄρεξιν) *Locus fine dubio mutilus, sed aliquanto erit tolerabilior, si legamus*, τῆς δὲ ξύλῳ τὸ σπέρμα, εἰ ἦν δεδομένον ἐπέλαχεν &c.
l. 30. [illegible] τὸν Θεὸν &c.) *Fort.* ὅτι δὲ &c.
l. 39. μὴ ἦν φειδὼ πεινῶντος &c.)

pag. 303. [illegible]) *l.* 34. ὅτι [illegible], ἄκων δὲ [illegible])

pag. 304. 18. [illegible] ὑμῖν [illegible] τὸ χρέος χειρόγραφον) *Halef.* καὶ πᾶν ἡμῖν ἀπαιτεῖ τὸ χρέος χειρόγραφον: deletum est nobis totum debeti chirographum.
l. 20. εἰς λοιπὸν δὲ μοι ὀφείλει τὸ χρέος, τῷ πάντως, ὡς οἶμαι, δυσφορώτερον] *Halesius ex coniectura: ait* λοιπὸν δὲ μοι ὀφείλει τὸ χρέος, τὸ πάντως, ὡς οἶμαι, δυσφορώτερον: *quasi dicat*, quæ debiti mihi pars reliqua est, multo est, vt puto, grauissima.

Pag. 305. 33. ἤδη τὰ διὰ τοῦ [illegible] παρελθ μοι συμφαίνει] *Halesius ex coniectura:* ἤδη δὲ τοῦ [illegible] [illegible] μοι συμφαίνει.

pag. 306, 38, ὁ κατ' ἐμοῦ &c.] *l.* 43, λέγειν, ἐγὼ μὴ δεῖν &c.] m.23.

pag. 307, 17, ἐτόλμησε] *Videtur aliquid deesse.*
l. 18, τοὺς παρεστῶτας] *Quid si* τοῖς παρεστῶσι?

pag. 308, 17, ἐδειγμάτισεν] *Hoc est*, quasi digito ostendit. *l.* 39, [illegible]) m.24.

pag. 309, 17, ἐκάλεσεν ἀλλ' ὅτι τρεῖς &c. *vsque ad* πρακτόρων) *Locum signauimus asteriscis vtpote deploratum. Est autem* πρακτόρων, *quod vocabulum in istis aliàs occurrit, verbum forense, vnde tractenta appellantur Scriniarij, qui annonas publicas computant & tractant. Videtur hic reddi posse* moror, *quasi dicat*, Ego verò tres testes nihil moror. *Inferius pag.* 314, 27, τὴν πρακτόρων ἐπιχείρησιν, *quasi dicat*, Illi interim moram trahere volebant. *Hal.*
l. 25, ζημιώματα)

pag. 310, 1, ὑπεκλύθην) *l.* 13, εἰς ἓν [illegible] συνεχόμενος ἀπὸ τῆς ὁμιλίας &c.)

pag. 311, 4, [illegible]. τοῦτο δὲ [illegible]

τὸν λαζαρον) *l.* 17, Ἰωνᾶς δὲ ὁ Ἰωσ.) *Crediderim excidisse multa. nec enim alios duos enumerat, cùm de tribus sermo sit. Halef.*
l. 30, πάσχουσι) *l.* 33, ἐμβαδίζοντι) *Fort.* ἐμβαδίζοντι *ab* ἐμβαδίζω. *Hal.* *l.* 43. τὰ [illegible] *legit Halef.*

Pag. 312, 15, παρωμοίωσε) *l.* 24, ἐκμυξαι)
l. 32, κοσμοφθονοῦσι &c.) *Monstra verborum, nec emendatione, nec consideratione digna. nisi quod pro* χολέρας *omnino rescribendum* χολέρας, *&* διασωθήσεται.

Pag. 313, 3, ἀποκτενοῦντι)
l. 24. ὅτι [illegible] συμφερόντως] *l.* 34. [illegible] ἐξελθοῦσι ὑστερήσει]

Pag. 314. 16 μαστιγοῦντες ψυχὰς] *l.* 18. ἐσμὸς] *Suspectum hoc loco.* *l.* 27 πρακτόρων] *Hoc vocabulo superius vsus est auctor huius Homiliæ, habere videtur vtrobique moræ significationem.*

Pag. 315. 2. τῶν δικαίων] *l.* 14. *Pro* ἵνα δ' ὅτι *sensus requirit*, διὰ τί. *l.* 17. ἐχάρησαν]
l. 23. *Recta ratio syntaxeos requirit* τῶν πλημμελημάτων.

Pag. 317. 15. κωμαζόμενα] *i.* ἀσελγαίνοντα: *Hesychius. Suidas* κωμάζοντα. *l.* 17, μιμάδας] Hom. 25.
l. 19. μάτην τοὺς ἀμύστορας] *l.* 39. καὶ ὕστερον] *f.* ὕστερον. *l.* 41. τοῦ σώματος]

Pag. 318. 24. μάλιστα χρόνοις &c. . . χυλιακοῖς] *Hic videntur quædam intercidisse: neque enim cum præcedentibus conueniunt, & nihil est quod respondeat particulæ μὲν lin. 22.*
l. 29. ἀοσδόχῳ]

Pag. 319. 39. δίζη] *Siue* δίζει *vel* δίζω. [illegible] *(inquit Hesych.)* [illegible], ὡς γλωσσηματικόν.

Pag. 321. 31. σπλαγχνα] *l.* 35. ἀλληγορεῖν] ἀναλέγειν, *aut tale quippiam.* *illud enim non conuenit huic loco.* Hom. 27.

Pag. 326. 6. δεσμώσιν] *Barbarum vocabulum ab* δεσμός. Hom. 28.

Pag. 327. 29. ἐνθήκην] *l.* 33. ἀντιλαμβάνεται]

Pag. 328. 44. φιλησίου] *Quis hic auctor? Vide Boisium.*

Pag. 329. 40. ἀνδρογυνῶν] *Hoc est*, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, *eadem compositione qua* νυχθήμερον *&* αὐξομειώσεις *apud mathematicos. Sic & aliàs in his* [illegible]. Hom. 29.

Pag. 331. 41. ἐκδοθεῖσαν] Hom. 30.

Pag. 332. 31. παρὰ [illegible] - [illegible]] Hom. 31.

Pag. 333. 2. τὴν τοῦ [illegible] ἀνάστασιν βασιλ.] *Imperfecta, vt videtur, sententia.* *l.* 6. μετασχόντος τὸ θαῦμα] *l.* 16. [illegible] ἀνδραποδιστῇ]

Pag. 334. 29. [illegible]]
l. 37. αὐλὰς [illegible]]

Pag. 335. 22. *pro* ἱστάντες *&c. vsque ad* ὅταν *mutti lin.* 29. *Ms. Cantabrigiensis habet*, ῥαμάτων, καὶ τῆς ἀρμοδίου εὐφημίας. οἱ μὲν γάρ τινας [illegible] *(vocabulum suspectum)* φωνὰς [illegible], οἴκοθεν ἐποιοῦντο τὴν εὐφημίαν. οἱ δὲ καὶ σωτῆρα καὶ βασιλέα καὶ κύριον προσηγόρευον, ἄλλοι τι ἄλλο &c. Hom. 32.

Pag. 336. 7. ἐνδυομένου]

Pag. 337. 29. δι' ἀπαίτων τῶν ἀγαθῶν ἀρχῇ]

Pag. 341. 26. ἀκρίδας βοτανῶν] *Lege* ἀκρίδες βοτανῶν. Hom. 34.

[illegible]. Nam ſic Chryſoſtomum ipſum memini locutum. H.

Hom. 35. Pag. 342: 38: ὑχ ὅτι] Lego ὑχί. l. 39: [illegible]]

Pag. 343. 13. τὸ ὅπλον τῶν ἀσεβῶν, ἢ ὄντως -- [illegible]] Pro ἀσεβῶν lego εὐσεβῶν: reliqua ſanare neſcio. l. 17. τῆς ἀρχαίας] l. 22. [illegible]] Opinor ea quæ ſequuntur alterius eſſe orationis fragmentum. l. 24. ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον] Sunt hæc poſterioris alicuius Græculi, ſpiritum à patre tantum emanaſſe docentis.

Hom. 36. Pag. 344. 9. ἐπανίσατο.)

l. 29. τῆς μαστιγίας)

Hom. 37. Pag. 345. 39. τῷ ἀπὸ πάντων τινὸς περὶ τὸν ἐπιβεβηκότα]

Pag. 346. 7. τὰ διὰ τοῦ διαιτητοῦ χερσὶ συμβεβηκότα] l. 29. περὶ ἡμᾶς [illegible] ἐλαύνοντι συνδρομὴν πεποιήμεθα] Ibid. pro ἀμετείων lege ἀμέτρων.

Hom. 38. Pag. 349. 21. ἄωρον χήραν] l. 24. πομπεύον] f. ἐκπομπευόμενον.

Hom. 39. Pag. 350. 19. ἐκ τῆς ὑστέρων]

Pag. 351, 1, διαβαίνειν) l. 37, ὑποπτεύουσί σε διὰ τὸ ὕποπτον, ὡς τὸν πρόδρομον) Fort. ſenſus eſt, Te ſuſpectum habent, quòd ſuſpicentur te præcurſorem eſſe.

Hom. 40. Pag. 353, 3, ἀποπήδησας) l. 31, ἐπισείσειεν)

Pag. 354, 13, περιλαμβάνωμεν)

Hom. 42. pag. 357, 13, λέγει ἡ φωνή) l. 19, ἀγαθῶν) Putat Haleſ. integrum deeſſe membrum, quod reſpondeat illi, καὶ ὑμῖν &c. l. 33, ὡς) Aptius ἵνα.

pag. 359, 5, ἐν δυστυχίᾳ συνελθοῦσα) l. 9, καὶ [illegible]) l. 11, καθάπερ πόλιν ὑπὸ πολλῶν ἐνοχλουμένην ἔχουσα μερίμνῃ)

pag. 360, 38. [illegible]) l. 41. οἱ οἰκέται) Aut potius, οἱ συνεχόμενοι.

pag. 361, 14, ὡς ὑποπτεύοντες αὐτὸν ἐκ τῆς ἀποκρίσεως) Non videntur eſſe huius loci.

pag. 362, 14, ἰδεῖν) Videtur abundare. l. 28. ὁμαλῆς)

pag. 363, 19, σεαυτὴν) Fort. σεαυτῆς. l. 22, σώματος)

Hom. 43. Potuit hæc oratio, opinor, inter ἀμφιβαλλόμενα collocari.

Hom. 44. pag. 367, 40, καὶ βαστάζων τὴν ἄπειρον) l. 43, πίπτοντα)

pag. 368, 13, λαμπαδηφόρε) l. 25, καὶ ἦν τῷ φόβῳ ἔσωθεν) Hunc locum ita legit Haleſius ex coniectura: καὶ ἦν τῷ φόβῳ ἐρυθρὸν τῆς παρθένου περιελθούσης τὸ πρόσωπον, λεγούσης ἐν ἑαυτῇ. l. 29, ἁγίων)

pag. 369, 4, [illegible] ποιεῖται) Deprauatum, vt illud quod mox ſequitur, τὸν ἐν πατρὶ καὶ ἐν σαρκί. l. 21. γαία) Fort. γαῖαν.

Hom 45. pag. 371, 10, ἀνθρώπου διάκρισις) l. 12, τοῦ ἀνοφόρου) l. 13, τελεῖον ἀποκρίσει)

Hom. 46. pag. 374. 4. περιέθηκεν) l. 32. πρὸς καρπὸν ὡς ἐν
Hom. 47. ἀγρῷ θεωρείαν)

Hom. 48. pag. 376, 39, τοῦ ὕψους) Fortaſſe rectum, pro textura.

pag. 377, 18. γυνή, ἢ * * τὸ πρῶτον) Fort. locus integer eſt, deleta particula ἢ, repetita ex fine γυνή.

l. 43, τοῖς αὐτόθεν βαφαῖς) l. 44. [illegible]) Fortaſſe locus eſt integer.

pag. 378, 4, ἀμίμητον) Senſus poſtulat potiùs contrarium. l. 39. [illegible] οἱ * * ὡς [illegible].

pag. 379. 26. διὰ τῆς [illegible])

pag. 380. 40. κοινῶν * * ἀρχὴ) Fort. locus eſt integer, κοινῶν ἀρχή: cum plena diſtinctione. l. 43. ἑαυτῶν τῆς συνηθείας [illegible]) l. 44. σκοπεῖτε) Haleſ. [illegible].

pag. 381. 15. οἱ δὲ ἄνθρωποι θεὸν ποιεῖ) Reſcribe πωλεῖ. Sed locus eſt nihilominus corruptus. l. 37. γρῖφον) Haleſ. mauult [illegible]. l. 39. λαβαίνει.)

Hom. 49 pag. 383, 12. νοσώσιμον) Hoc eſt, γλυκυτάτην, ἡδυτάτην: ſic ſtatim νόσιμον pro γλυκὺ, ἡδύ: auctores Euſtathius & Suidas.

pag. 386. 38. κρεμάσει τὸν κόκκον)

Hom. 50 pag. 388. 37. προσβληθεῖσα) Fort. [illegible], vel vt in margine.

pag. 389. 19. [illegible])

Hom. 51 pag. 399. 39. Hal. legit [illegible] ζειν. Sed ne ſic quidem integer eſt locus. l. 41. [illegible])

pag. 392. 24. [illegible]) Mallem [illegible], ſi tamen locus eſt ſanus. Sed & aliter transferri poteſt.

Hom. 5 pag. 394. 23. δεήσεται) l. 24. In margine lege, τὸ γῆρα.

pag. 396. 44. πρᾶον) potius [illegible].

pag. 397. 14. ἐνεργεῖς μοι τῆς τέχνης ἀπὸ ὄψεν ἀναγέγραπται τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ [illegible].

Hom. 54 pag. 401. 32. τὸ πεπληρῶσθαι τὸν ἄνθρωπον)

pag. 402. 11. τὸ ἐπὶ τῆς γῆς)

pag. 403. 15. τῆς θεότητος)

Hom. 55 Coniecturæ marginales in hanc orationem & ſequenteis ſunt ferè omnes doctiſſimi Alleni familiaris mei.

Hom. 56 pag. 406. 41. [illegible])

pag. 407. 7. ζηλοτυπούμενη) l. 18. νόμον) Hic fortaſſe aliqua deſunt. l. 37. ὁ βραχὺς ἐν αἰσθήσεσιν [illegible]) Contrarium dici debuit.

pag. 408. 4. περιμετακεδάζωσι) i. Priùs aliò transferunt.

Hom. 58 Emendata eſt hæc oratio ex alio Ms. in Biblioth. Cæſarea.

Pag. 412. 38. pro ἀλλαγήσονται &c. vſque ad βοηθήσονται [illegible] in alio cod. leguntur, καὶ ὁ οὐρανὸς ἀφανὴς γενήσεται, ὁ [illegible], ἡ ὀλίγη σελήνη ἐκλείπει, οἱ ἀστέρες, ὡς φύλλα, πεσοῦνται ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, πάντα παρέρχεται, ὡς ἀνθ.

Hom. 59 pag. 416. 10. ἐνθήκην) Hoc vocabulum iſto in ſenſu in his orationibus ſæpius vſurpatur.

pag. 417. 38. ἔρχονται πάντες λαμβάνειν)

pag. 418. 12. τὴν ὀγδοάδα)

Hom. 61 pag. 421. 7. In titulo, περὶ πρεσβυτέρων)

Hom. 62 Oratio miſeris modis mutilata, alioqui non mala.

pag. 423. 30. εἰς ἀνώγεον) l. 39. τί λέγεις;) Aliquid deeſt. l. 40. [illegible]) Hal. mauult [illegible].

pag. 424. 11. ἐκκλησία) l. 16. καὶ [illegible] τὴν ἄφιξιν vſque ad [illegible] lin. 19. Deprauata

prauata omnia, & tenebris plena: utcunq; aliquis interluceat ſenſus. *l.* 21. *Malo* τοῦ ὄντος κυρίου *hoc eſt*, poſſeſſoris. *l.* 28. περὶ στοιχείοις] *ſc.* μ. ο [illegible]. 33. πάντας] *Malo* τούτων. *l.* 36. ἐκεῖ] *Dele* ἐν.

Pag. 425. 16. τῆς κακίας ὄντος, *vel* ὄντως] *l.* 24. τρυφῶν] *Lego* τρυφὴν, *vel* τρυφῆς.

Pag. 426. 6. *Poſt* πλοῦτον *pone comma.*

Hom. 64. *Pag.* 428. 37. ἀεὶ]

Pag. 429. 5. ἐξαυλίζει] *Hal.* ἐξαντλεῖ.

Pag. 430. 7. [illegible] καὶ [illegible] ἀμῶν]

Hom. 65. *l.* 17. ὥσπερ νῦν ἀπέχῃ βρωμάτων ἀλλαττομένων.)

Pag. 431. 21. κακοῖς βλάπτει] *Fort.* κακοῖς βλάπτει (*vel* πῶς δὲ βλάπτει.

Hom. 66. *Pag.* 435. 2. εἰς ὑποδοχὴν ξένων]

Pag. 437. 28. Κύριε Ἰησοῦ] *Hæc oratio antea excuſa ad finem liturgiæ, Tom.* 6.

Pag. 438. 24. αὐτοῖς] *l.* 39. πυρακτωθὲν — *& quæ ſequuntur, videntur alterius eſſe loci.*

Hom. 68. In hac homilia nihil eſt Chryſoſtomo dignum, præter Epilogum, pag. 447. 42. qui totus ferè ſumptus eſt ex 31 Chryſoſtomi homilia in Iohannem. Codex Oxonienſis, Cæſareus & Ducæi Romanus inter ſe conſentiunt: Medicæus plenior: ſed illorum breuitas magis placet.

Pag. 443. 11. ἀπόληψιν) *Ducam ex ingenio*, ἀπόλαυσιν, *vel* [illegible]. *Noſtri codices perpetuò habent*

Hom. 69. ἀπόληψιν.

Pag. 448. 33. ἁμαρτάνουσι]

Pag. 450. 26. *Poſt* καιρὸν *ſi addas*, τὸ ὑπὲρ ἡμᾶς αὐτοὺς ζητοῦντα καιρὸν, *ſenſus erit perfectus. & certè huiuſmodi lapſus librariorum frequentiſſimi.*

Pag. 452. 26. μόνον] *Videtur* [illegible] *ſententiæ deeſſe.*

Pag. 453. 44. ἠρώτησαν ἐλθεῖν. ἠρώτησαν αὐτὸν] *Sine libris deſperata.*

Pag. 454. 5. πηγῆς] *Deeſt epithetum aliquod.*

Pag. 455. 36. περὶ τοῦ σταυροῦ μηδὲν ἔλαβε]

Pag. 456. 24. τῇ χάριτι] *Fort.* τῆς χάριτος, *niſi ſi mendum in*

Hom. 70. τυχεῖν.

Pag. 458. 1. ὄψιν μὲν καὶ προσώπου ἔχουσι τῆς [illegible]]

Hom. 71. *Pag.* 459. 22. εἰς ὃ] *Fort.* ἐφ' ὃ, *vt proximè ſupra.*

l. 26. αὐτὴ) *Hal. mauult* αὐτῇ. *l.* 33. τοίνυν ὁ Κύριος ὑπὸ τῆς κόσμου συμμαχίαν) *Imperfectum membrum alicuius ſententiæ, quæ intercidit.*

pag. 460. 10. ὅτι ἐν εἴδωλον ὁ διάβολος] *Cætera vſq; ad finē in editione Romana* orationi de Chriſti deſcenſu ab inferos *attexebātur. ſed quia Mſſ. noſtri aliam omnino illius orationis concluſionem habuerunt, eamq; multo magis tolerabilem, hanc ridiculam & abſurdā cùm hic reperiremus, inter* νόθα [illegible] *excudi iuſſimus.*

l. 23. αὐταρκείας) *l.* 30. ἀπὸ τοῦ ἐπιφέρεσθαι)

Pag. 461. 10. ἀπήχησιν) *Sic antea vſurpatur* [illegible] *in Pſalm.* 41, *quem ſermonem vide.*

Hom. 72. *Pag.* 462. 17. *pro* ἐν αὐτῇ, *Lego* ἑαυτῇ.

l. 21. ὅτι ἐπλεονέκτησαν) *Videtur aliquid deeſſe.*

l. 32. πλουσίων) *Fort.* ποταμίων, *vel* θαλασσίων.

l. 37. εἰσπηδῶσι) *Corruptum, vt in hac oratione pleraq;.* *l.* 38. ἐφ' ἑαυτῷ) *Lego* ἀφ' ἑαυτοῦ: *à ſeipſo peſſum datum, de morbo ſuperbiæ.*

l. 40. *poſt* ἐρᾶς *Haleſius addit*, [illegible]

[illegible] ὁ ἥλιος [illegible]. *l.* 44. [illegible] ἐπιτυχεῖ)

Pag. 463. 18. ἑαυτὸν) *Lego*, ἑαυτῷ.

l. 28. αἰτιώμενοι τὴν φύσιν)

pag. 464. 41. βαδίζοντι) *Quid ſi*, βαδίζοντα? *ſed durum eſt.*

Pag. 465. 7. ἐπείγουσι) *Aptiùs* ἀξίουσι. *& ſtatim pro* πλάσμασιν *legendum videtur*, πλάσμασι.

l. 21. ἀμφοτέρωθεν ὁ [illegible] — [illegible]) [illegible] *deprauata.*

Hom. 73. *Pag.* 466. 29. [illegible] (συνεπιθέσονται)

Hom. 74. *pag.* 467. 37. τὸ νῦν θεωρούμενον, ἀλλὰ διδάξον τοῦ [illegible]) *l.* 38. φιλοκερδίαν)

Hom. 75. *pag.* 469. 14 [illegible] — χεῖρας) *Corrupta, deprauata.* *l.* 26. ἀπὸ δρόμου [illegible]) [illegible] *corrigo.* *l.* 35. [illegible] *l.* [illegible] [illegible])

pag. 470. 8. [illegible]) *Aliquid deeſt.*

l. 10. ἄλλος) *l.* 21. [illegible])

l. 24. τῆς κατορθώσεως)

pag. 471. 5. [illegible])

Hom. 76. *l.* 8. συμμαχοῦσι) *Non quadrat huic loco. quæ ſunt enim* ῥήματα συμμαχικά; *vel quis vnquam ſic locutus eſt?* *l.* 33. εἰς διάνοιαν [illegible] ἔχειν τὴν [illegible]) *l.* 44. δυνάμει)

pag. 472. 2. [illegible] τὴν χεῖρα) *l.* 38. [illegible])

pag. 473. 6. *Ante* [illegible] *pone* ἄν, *hoc ſenſu, vt* [illegible] (*ſc.* [illegible]) [illegible]. *l.* 8. οἱ δὲ [illegible]) *l.* 19. [illegible]) *l.* 31. [illegible]) *Fort.* [illegible]. *l.* 38. *Pro* [illegible], *Haleſius legit*, [illegible].

pag. 474. 5. τῶν μονάδων) *l.* 7. ἢ ἂν ἐγκαλέσητε;) *l.* 35. [illegible]) *Haleſ.* [illegible].

pag. 475. 10. [illegible]) *Haleſ. mauult* [illegible], *& eſt certè huic loco aptius.* *l.* 22. ὁ ζητῶν [illegible] λαβεῖν) *l.* 31. ὥσπερ [illegible]) *l.* 42. ὥσπερ γὰρ [illegible]) *Deeſt redditio huius membri.*

pag. 476. 18. [illegible] — τοῖς [illegible] τῆς [illegible]) *Luxata, deprauata omnia.*

l. 27. διὰ τῆς ἐλθόντος τὸν ἀποστείλαντα) *Fort.* τὸν ἀποστείλαντι.

Hom. 77. Mutilatoris alicuius opus, inquit Haleſius, qui aurum Chryſoſtomi purum aliquando compilat, & ſuâ ſcoriâ corrumpit.

pag. 476. 43. [illegible]) *Fort.* ὀλιγόψυχον.

l. 44. ἀλλά τις ὁ ψυχρὸς &c.) *Hæc Chryſoſtomi ſunt, non tamen omnia. itaq; vt aurum à ſcoriâ diſcernamus, quærendi apud Chryſoſtomum fontes.*

Hom. 78. *pag.* 480. 5. [illegible]) *l.* 8. [illegible])

l. 13. [illegible]) *Videtur eſſe alterius cuiuſdam orationis fragmentum, puta de Phariſæo.*

pag. 481. 14. τὰς πυρετοὺς ἐξυφαίνει)

Hom. 79. -- *l.* 38. ἐν σώματι, ἐν ψυχῇ] *Sententia imperfecta*

Pag. 482. 36. [illegible] ζῶντος καὶ [illegible]) *Sic enim legitur in Ms. non* [illegible], *vt in excuſo: neq; tamen ſenſum commodum video.*

Hom. 80. *Pag.* 484. 4. οἱ ξενοὶ τῆς ἐκκλησίας] *l.* 8. [illegible]]

Pag. 485. 19. ἀπατήσῃς λογισμὸν ἀπνεία]

Hom. 81. *Pag.* 487. 9. οἶδεν μὴ ἂν ἐπιστρέψωσιν ἀπολεξάμενοι -- τοῦ Θεοῦ] *l.* 11. τῆς ἐλεημοσύνης] *Fort.* τῇ ἐλεημοσύνῃ, *vt ſuprà* 486. 44.

Pag. 488. 10. δίκην τῶν πτωχῶν] *l.* 20. καὶ ἀναστρέψειν αὐτοῦ]

Pag. 489. 17. ἅπαξ γὰρ -- ἀπεδόθη] *l.* 19. τὸ βασιλικὸν ὀπτὸν [illegible]] *l.* 37. ἐπιδώσων]

Hom. 82. *Pag.* 492. 42. πλήρεις] *Probo magis quod eſt in margine.*

Hom. 83. Oratio barbara, incondita, inſulſa, verborum portentis ſcatena, luce penitus indigna.

Pag. 494. 7. [illegible]] *vſq; ad* ἀμφότερα *l.* 19. *verſiculi ſunt Iambici propè omnia.*

Pag. 495. 24. βασιλεῖ Ῥωμαίων] *Fort. Heraclio imperatori aduerſus Choſroen Perſarum Regem.* *l.* 40. [illegible]] *Melius* βρύουσιν.

Pag. 496. 37. ποῖον πλοῖον *&c.*] *Hæc omnia habentur in aliqua ſuperiorum orationum.*

Pag. 497. 33. μέγα λεῖψα τῶν [illegible]]

Hom. 84. *Pag.* 501. 3. τῶν δούλων ἀνδρείων τὸ φρόνημα] *Hal. peringenioſe,* τὸ δουλείας ἀνδρεῖον τὸ φρόνημα, *ita tamen vt non diſpliceat coniectura marginalis.*

Hom. 85. *Pag.* 503. 18. [illegible]) *Ab hoc loco vſq; ad* Χριστὸν [illegible] *l.* 23. *ſic legitur in editione Gretzeri:* Θεὸν δὲ καὶ ἀληθῶς, μὴ μόνον λογίζειν, ἀλλὰ καὶ τὸν Χριστὸν λόγον, καὶ τὴν ἔνσαρκον αὐτοῦ οἰκονομίαν. διὰ τί δὲ Χριστὸς εἴρηται; ἐπειδὴ σάρκα ἐνεδύσατο. Ἰησοῦς εἴρηται, ὄνομα τῆς σαρκός· υἱός, ἐπειδὴ ἐκ πατρός· λόγος, ἐπειδὴ ἦν ἐν ἀρχῇ· μονογενής, ἐπειδὴ μόνος ἐκ μόνου, ἐπειδὴ [illegible]. πάντα γὰρ δι᾽ αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν. εἰ δὲ θέλεις γνῶναι, οἶδα Χριστὸν [illegible] *&c.*

Pag. 504. 38. ὁρᾷς ὅτι [illegible]] *Quæ ſequuntur propè omnia habentur iterum in hac editione.*

Hom. 86. *Pag.* 506. 26. ἀντιπαιδιάς αὐτῷ] *Quid enim? non certè τῷ διαβόλῳ, ſed vel homini, vel Deo: vel delendum* αὐτῷ. *Nam* δυνάμεις ἀντιπαιδιάς *per ſe ſignificat dæmonas.*

Pag. 507. 36. τοῦ γὰρ αἵματος τοῦ κυρίου [illegible]) *Haleſius mauult in recto,* τὸ γὰρ αἷμα τοῦ Κυρίου [illegible]. *l.* 43. [illegible]) *Madefactus,* [illegible], *neq; fortaſſe huius loci.*

Pag. 508. 10. *pro* λίθον *Haleſ. legit* [illegible].
l. 39. πρὸς τὸ ἄγαλμα τῆς κατ᾽ ἄγνοιαν [illegible] ἀρετῆς ἤτοι κακίας)

Hom. 88. *pag.* 510. 22. [illegible] ψάλλειν) *l.* 29. [illegible] ὁ [illegible])

Pag. 511. 27. οἱ [illegible] τῶν [illegible])

Pag. 513. 4. [illegible]) *Videtur* [illegible].

Pag. 514. 23. [illegible])

Hom. 89. Hæc oratio quando, & à quo habita, incertum: Chryſoſtomi non eſſe, certiſſimum.

Pag. 515. 31. [illegible]) *Lege* [illegible] *vel* [illegible].

Hom. 90. *Pag.* 520. 40. λέγων λέγει, καὶ ἐλάττων πολλοί) *l.* 41. τὰ σύμφορα)

Pag. 521. 7. λέγων *Videtur abundare.* *l.* 33. τὴν ξενίαν αὐτῆς)

Pag. 522. 4. καὶ [illegible], πλῆθος σκυλάκων) *l.* 21. [illegible] τοῦ σίτου)

Hom. 91. *l.* 43. τοῦ λογισμοῦ [illegible], καὶ [illegible]

Pag. 523. 4. οὐκ [illegible] ἐν αὐτῷ] *Vel lege,* ἐν αὐτοῖς, *vel dele* ἐν.

Hom. 92. *Pag.* 526. 38. ἀφορμάζοις] *Lege* ἀφορμίζοις. *Vide pag. ſeq. l.* 5.

Pag. 527. 16. [illegible] φύσιν ὡς ὑγιῆ] *l.* 42. καὶ Θεὸς δέξεται]

Hom. 93. *Pag.* 530. 2. ὡς ἑαυτὸν καὶ ὀξυδρομία τοῦ [illegible]]

Hom. 94. *Pag.* 531. 1. τὸ [illegible] κήρυγμα [illegible]]

Pag. 532. 20. *Hal. delet,* τὸ ἀγνείας.

Hom. 95. *Pag.* 533. 32. [illegible]] *Hal. mauult* [illegible].
Hom. 96. *Ib.* [illegible]]

Pag. 535. 13. οὐκ οἶδε τὸ φῶς]

Pag. 536. 9. [illegible] γὰρ ἀληθῶς ὁ [illegible]]

Pag. 543. 18. *Lege* [illegible] *fine* καὶ
Hom. 98. *l.* 22. μή τις μὴ δυνάμενος] *l.* 23. [illegible] ἀγγέλων] *ſc.* [illegible] *ex l.* 16.

Hom. 99. Cùm græculus quiſpiam ineptus & indoctus orationem cum huiuſmodi principio à Iohanne noſtro habitam eſſe apud eccleſiaſticæ ſcriptores hiſtoriæ reperiſſet, affinxit homo impudentiſſimus humano capiti corpus planè belluinum, nobiſq; pro vero hunc ſpurium & falſiſſimum fætum ſuppoſuit, vix lectione, nedum emendatione dignum.

Pag. 548. 37. ἀλλὰ τὸ [illegible]) *Interpres addit,* doceri illam voluit. *l.* 44. [illegible] τὸν καρπὸν [illegible] *&c.*) *Deprauata, corrupta.*

Hom. 10 *Pag.* 549. 17. [illegible] ἔχει τὸ φρόνημα, [illegible] ἀρέσκει) *l.* 30. ἐφ᾽ [illegible] ἑαυτοῦ)

Pag. 550. 2. [illegible]) μιξοβάρβαρον *ex Latino & Græco.*

pag. 551. 2. [illegible]) *l.* 9. ἀμφότερα) *Haleſ. ex coniectura,* παῤῥησίαν.

Hom. 10 *pag.* 553. 24. [illegible])

Hom. 10 *pag.* 554. 12. ἐπειδὴ καὶ ὁ [illegible]) *Ante hæc verba videtur aliquid deeſſe.* *l.* 20. [illegible]]

pag. 555. 23. *Haleſ. delet* ὁ *ante* λόγῳ, *rectè.*

pag. 556. 32. ὁ [illegible] τὸ ἔλαιον)

pag. 557. 8. [illegible] οἱ θρόνοι) *Similis conſtructio ſuprà,* [illegible] αἱ θύραι, *vtraq; figuratè, hoc eſt, per ſolœciſmum.* *l.* 14. [illegible] τὸ δίκαιον) *l.* 18. εἰ καὶ [illegible])

Hom. 10 *pag.* 558. 42. [illegible]) *Haleſ. rectè,* [illegible].

pag. 559. 7. [illegible]) *l.* 27. αὐτοῦ) *Fort.* αὐτός.

pag. 560. 34. *Poſt* [illegible] *videtur deeſſe* [illegible], *vel tale aliquid. Haleſius.*

Orationem 104. omnibus ſui partibus mutilam & imperfectam, neq; vllis ſanabilem coniecturis ſine libris ſatius nobis viſum eſt non attingere, qualem reperimus in Ms. Cæſareo, ediſſe contentis.

Hom. 10 Orationes haſce ſex, quæ inter ἀμφισβητουμένας locum tueri potuiſſent, huc reiecimus, quia ſeriùs rius pleræq; præter primã omnes ad manus noſtras ex Oriente pervenerunt. In hac autem prima ſtylus conciſus, ſpinoſa diſputatio liberum illud Chryſoſtomianæ elocutionis flumen non ſapiunt. vtcunq;, certè eruditum eſt opus & antiquitatem ſapit.

pag. 565. 31. ἐωτῆρος) *Haleſius mauult*, ἀσώρματος.

Pag. 569. 7. δρυμῷ] *Malo* πόνῳ. *l.* 13. γλῶ [illegible] χρυσοῦν] *l.* 16. ἀμιλλῶνται [*l.* 25. [illegible]] *Senſus videtur requirere*, [illegible] *l.* 33. ὅμως καὶ πρὶν ποιῆσαι, ἐγχειρεῖ] *Quid ſi legamus, inquit Haleſius*, ὅμως καὶ πολλὰ [illegible] ἐγχειρεῖ; *l.* 36. μορφὴν μιμουμένη φύσιν θεὸν ἐργαζομένη] *fort.* ἡ τέχνη μιμουμένη [illegible] ἐργαζομένη: *vel*, μιμουμένη φύσις ἀνθρώπινα [illegible] *l.* 39. καὶ μὴ βλέποντα [illegible] *Fort. melius*, αἰ [illegible], ἀλλὰ μὴ βλέποντα.

pag. 570. 12. ἡ ἀτέργος] *Apotelesmatica ſc.* *l.* 31. περιπίμπτων] *Fort.* περιπίμπτοντος, *vt referatur ad* ἀσωμ. *Hal.* *l.* 43. [illegible] ἀλλ' [illegible] ἀρχῆς, οὐκ ἦν βέβηλα]

pag. 571. 43. πόθεν ὁ υἱὸς – – πόθεν οἶδας]. *Obſcura, fortaſſe quia corrupta.*

pag. 572. 5. κατὰ πραγμάτων ἀλήθεια] *Legendum, vt puto*, κατὰ πραγμάτων ἀληθείας. *l.* 10. μὴ [illegible] τὴν αὐτὴν ἔχειν δύναμιν] *l.* 13. δύναται τὰ ἀποτελέσματα εἰς μίαν θεωρίαν δεῖξαι] *l.* 27. ἡ ἐκκλησία [illegible] ἔχει διδασκάλους. [illegible] τὸν ἐγκαινιζόμενον γεγενῆσθαι τοῦ περιφερομένου] *Deprauata, quia nequeo corrigere.*

pag. 573. 21. ἔστι, φησὶν, ἡ δύναμις, ὡς [illegible] εὐαγγελίαν) *l.* 25. ὅτι ἐν δόξῃ &c.) *Hæc & ſequens ſententia mihi videtur perturbata.*

Hom. 106. Multa habet hæc oratio communia cum 131. Tomi quinti, quam vide.

pag. 578. 33. τῆς ἡμῶν ἀρχῆς.

Hom. 107. Ex his tribus orationibus duæ priores ſatis tolerabiles: vltima planè [illegible].

pag. 580. 1. ἀειήγαγον)

pag. 581. 32. καὶ τὸν ἄνθρωπον ἴδιον εἶχον εἶχεν ἡ χώρας)

pag. 582. 8. τότε δεῖ τὴν φωνὴν τοῦ [illegible])

pag. 582. 10. ἐθαυμάζετο γὰρ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς καὶ [illegible] ἀρχιερέως στέφανος. τὸν γὰρ τῶν ξενοδοχούμενος παῖδα, βασιλέως ποιήσας πατέρα) *Hæc & ſequentia videntur ex apocrypho aliquo ſcripto prolata. Nihil enim tale reperitur in Actis Apoſtolorum.*

pag. 583. 23. μεριζόμενον εἰς τὴν φύσιν) *Ante hæc puto aliquid interciſſe.*

pag. 585. 32. οἶδε) *Legendum fort.* ἴδε.

pag. 586. 9. οὐ κατὰ τῶν ἱερῶν] *l.* 23. τῇ λέξει (*al.* λήξει) τὴν ματαιότητα) *l.* 28. εὐαγγελιζόμενοι [illegible], ὡς [illegible])

In 6. Orationes Seueriani περὶ κοσμοποιΐας.

Haſce nouem orationes ſequenteis ideo adieci, quia in Bibliothecis paſſim reperiantur ſub nomine Chryſoſtomi, cùm tamen ipſius non ſint, & in alijs correctioribus libris alijs auctoribus, idque verè, adſcribantur. De his ſex orationibus alia etiam ratio fuit, quòd non abs re putarem extare publicè monumentum eloquentiæ ferreæ illius ætatis, quæ tamen cum noſtro aureo flumine iudicio aurium eius ſeculi comparanda videretur. Nota enim Iohannis noſtri & Seueriani riualitas ex hiſtoria Eccleſiaſtica, nota imperatricis Eudoxiæ pro Seueriano contra Iohannem ſtudia. Porrò has Seueriani damus ex cod. Ms. Cæſareo, emendatas ex alio Ms. ibidem, & coniecturis doctiſſimi Alleni noſtri; ita tamen, vt aliqua, etſi non multa, ſuperſint, quæ opem alterius codicis deſiderare videantur.

pag. 589. 16. [illegible] οἰκέτι [illegible]]

pag. 590. 30. ζητοῦμεν δὲ, ὅτι τῇ μὲν [illegible] *in vtroq; Ms.*

pag. 597. 20. [illegible])

pag. 598. 29. [illegible] θρόνου) *Hoc eſt, Cathedra Epiſcopalis, in qua concionem hanc habuit.*

pag. 599. 15. [illegible])

pag. 603. 20. [illegible] τὸν ναοῦ) *Eadem ellipſis paulò poſt.*

pag. 613. 43. [illegible] καὶ [illegible]) *Hæc ſententia reſumitur pag. ſeq. linea* 6. *ad* ἡ τολμηρὰ &c.

pag. 614. 5. τοῦτο) *Videtur abundare.*

pag. 618. 30. τῇ μὲν γὰρ ὄψει [illegible], τῇ δὲ ἀληθείᾳ [illegible]. τῇ γὰρ γῇ [illegible]) *Deeſt aliquid, ſed libri non variant.*

pag. 919. 24. [illegible]) *Allenus legit* βάλῃ: & *l.* 26. [illegible] *pro* [illegible]. *l.* 27. *vel pro* εὐδία *lege*, χειμών: *vel potius locum totum ſic reſtitue*: [illegible] ὄψεις [illegible] πυῤῥάζει, λέγετε, εὐδία· καὶ ἡ [illegible] τὸν ὄρθρον, λέγετε, σήμερον χειμών. [illegible]

pag. 621. 22. λέγει ὁ Θεός) *Deeſt hoc loco teſtimonium ſcripturæ, ex quo colligit hominem non eſſe Deo ſimilem*, [illegible] ὄψιν.

pag. 624. 22. [illegible]] *Sententia pendet imperfecta.*

In orationem Iohannis Ieiunatoris. pag. 641.

Orationem hanc à doctiſſ. Ducæo ſatis mendoſè, quippe libris deſtituto editam, nos ex alijs codicibus, ſcilicet Regio & Cæſareo, damus multò emendatiorem. Neque tamen plenè nobis ſatisfacere potuimus, cùm aliquando mulierem videatur alloqui, aliquando virum, idque tanta & tam inſigni inconſtantia, vt nihil certi liceat de hac re pronuntiare.

pag. 647. 13. [illegible] ;] *Deeſſe videtur*, [illegible] τὰ [illegible],

In Orationem Gregorij Thaumaturgi in S. Theophania, p. 657.

Hanc orationem, vt eſt, Gregorio Neocæſarienſi adſcriptam in editione Romana noſtri codices Mss. & editio Auguſtana Chryſoſtomo attribuunt.

pag. 660. 7. *Vnciis incluſa abſunt à noſtro Ms. & ab editione Auguſtana,*

In

In Orat. Pantoleontis, in exaltationem S. Crucis.

Ms. Palatinus hanc orationem tribuit Chrysostomo, quam manuscripti Cæsareus, Regius, & tertius in Bibliotheca mea Pantoleonti rectè vindicant.

NOTÆ

IOHANNIS BOISII IN SEPTIMVM TOMVM OPERVM CHRYSOSTOMI

Pag. 1. 24. καὶ αὐτὴ) *Malim,* καὶ τοιαύτη.
l. 41. οὐδὲ ἐπιτείνει) i. auget, intendit, ἐπιτείνει, *& sic passim accipitur hoc verbum apud Chrysost. sicut suprà aliquoties annotatum est. Infrà pag. 37. l. 9.* ἐκτείνω *&* ἐπιτείνω *coniunguntur, tanquam eiusdem significationis:* αὐτοὶ δὲ χειμῶνα ἐκτείνουσι, καὶ τὴν νόσον ἐπιτείνουσι. *Vide pag 200. lin. 21.*

Pag. 2. 13. 14. 15 & 16. ὥστε καὶ τοῖς μὴ προσέχουσι γραφαῖς κοινὴν φυλάττειν &c.] *Quid si sic?* ὥστε καὶ τοῖς προσέχουσι καὶ τοῖς μὴ προσέχουσι γραφαῖς κοινὴν φυλάττειν τὴν διόρθωσιν, εἰ βούλοιντο. ὁ μὲν γὰρ πιστότερος τούτῳ συνεχῶς ἐπιλέγων, ἀνάγκη γὰρ καὶ βίᾳ οὐκ ἔστι τοῦτον ποτὲ θεραπευθῆναι τὴν ἰατρείαν, καὶ μὴ βουλόμενον οὐδὲν ὄφελος ἀπὸ τῶν γραφῶν, ὥσπερ καὶ τοὺς θείους μὴ καταδεχομένους χρησμοὺς οὐδεμία ἐντεῦθεν βλάβη, εἰ τοῖς πράγμασι μόνον προσέχειν βούλεται. κοινὴν γὰρ τὴν θεραπείαν ποιοῦμαι καὶ ἀπὸ τῶν πραγμάτων, καὶ ἐντεῦθεν, μᾶλλον δὲ πλέον &c. *Est hæc emendatio satis audax: sed tantisper tamen locum ei esse potest, dum melior desideratur.*

l. 18. τούτοις μᾶλλον πρωΐα μὴ διορθουμένοις] *Græca syntaxis exigere videtur, ut pro* τούτοις *&* διορθουμένοις, τούτους *&* διορθουμένους, *legatur.*

Pag. 3. 5 & 6. καὶ γὰρ καταλαβεῖν τις &c.] *Fort.* καὶ γὰρ οὐ μόνον καταλαβεῖν &c. *vel,* ὡς γὰρ οὐ μόνον. *Aliter,* καὶ γὰρ οὐ μόνον καταλαβεῖν τις οὐ δύναται, ἀλλ' οὐδὲ ἀρχὴν ἔννοιαν ποιήσασθαι, καὶ ὡς τοῦτο οὐ δύναται, οὕτως οὐ μόνον &c. *l. 29.* ὑπὸ τὴν ζήτησιν] *Fort.* ὑπὲρ τὴν ζήτησιν, *vel potius* τῆς ὑπερβαινούσης τὴν ζήτησιν &c.

Pag. 5. 21. ἐπειδὴ] *Videndum annon huic loco rectiùs conueniat* ἐπεὶ.

Pag. 6. 1. διὰ τὴν αἰτίαν, ἣν εἶπον] *sc. præced. pag. l. 37.* *l. 14. Pro* ἀμβλακὼν, *quid si* ἀμβλακεῖς? *vel* ἀμβλακὼν μόνον ἐστὶ, εἴσῃ μέν. *Propter similitudinem enim quæ inter hæc duo verba est, alterum eorum facile potuit excidere.*

Pag. 7. 32. ὁ μὲν προφήτης φησὶ &c.] *Hoc est,* Etiamsi propheta non nisi nudè dicat: καθὼς οἰκτείρει πατὴρ &c. tamen prophetarum dominus longiùs progreditur, & Dei amorem amore parentum erga liberos multis partibus maiorem esse ostendit. *Aut hunc esse sensum arbitror, aut locum mendosum.*

Pag. 9. 19. τὸν οἰκοδόμον τῶν ἡγεμονευομένων] *Desiderari videtur participium* ποιοῦντα, *aut tale quid.*

Pag. 11. 33. ἵνα τὰ σπέρματα τρέφωσιν· ἵνα τὰ φυτὰ αὔξωσιν] *Catullus:*

Vt flos in septis secretus nascitur hortis,
Ignotus pecori, nullo contusus aratro,
Quem mulcent auræ, firmat sol, educat imber. &c.

l. 40. καὶ εἴργει] *Rectiùs fort.* καὶ ἄγει: *atque ita sine dubio legendum.*

Pag. 12. 10. χαλάζειν] *Fort.* τοῖς οὐδὲ ἐν αὐτῇ χαλάζειν. *Minus enim idonei sunt ad diurnos labores, qui quiete nocturnâ carent.* *l. 13.* τὸ μεθ' ἡμέραν ἐργασίας ἀπέστησαν] *Malim sic:* τὸ μεθ' ἡμέραν ἐργάζεσθαι καὶ νύκτωρ ἀπόλλυσθαι βιάζοιτο. *Addatur etiam* καὶ *lin. 12. ante* ἀναγκάζουσι· καὶ ἀναγκάζουσι τῇ διανοίᾳ τὸ μεθ' ἡμέραν ἐργασίας καὶ νύκτωρ ἀπόλλυσθαι βιάζοιτο, [χαλεποί, *aut tale quid,*] ἄχρηστον &c. *Rectè intelligantur hæc de sæuo domino, qui easdem exigat operas à seruo suo noctu, quas interdiu. Talem enim seruum diu durare posse,* ἓν τῶν ἀδυνάτων. *l. 14.* ἢ καὶ ἀργῶν] *Hoc est,* Noctes insomnes ducere perniciosum est, siue quis operetur, siue non.

Pag. 13. 11. ἐν τῷ σκάμματι ὢν) *Hoc est,* In certamine, in stadio, in cursu. Vita enim *hæc est quasi stadium, & finis vitæ, veluti meta, ad quam citiùs alij, alij seriùs perueniunt. Nihil igitur muto. Quod si mutare aliquid liberet, vel legerem cum Halesio,* ἐν τῷ σώματι, *vel ex propriâ coniecturâ* ἐν τῷ σκηνώματι, *sumpto nimirum vocabulo*

cabulo è 2. Pet. 2. 13. vide infra pag. 32. l. 31. &c. & pag. 82. lin. 4. & pag. 166. lin. 40.

Pag. 15. 11 λέγεται) i. ro bis legendum censuerim, [illegible] λέγεται. l. 17. [illegible]) [illegible], ἀπολλύουσι, [illegible] quam [illegible] rectius subijceretur. l. 28. [illegible]) Fort. [illegible]. l. 44. [illegible] ἂν ὅτε ἐναιδόμεν τὸ τέλος) Hoc est quod dicunt Theologi nostri: De operibus diuinis non esse ante catastrophen iudicandum, *siue* ante quintum actum.

Pag. 16. 12. τὰ χρηστὰ αὐτοῖς ἐξέβαινε) Distingue tempora, & quæ pugnare videntur facilè conciliabis. Dixit suprà, in Veteri Testamento, quando non perinde liquida erat & certa de resurrectione fides, etiam ante mortem Deum liberare suos à malis fuisse solitum, & luctum eorum in lætitiam conuertere: in Nouo Testamento idem non fecisse semper, propter fidei de resurrectione claritatem ac certitudinem. Quid ergo hinc colligit Chrysostomus? Admirabilem planè fuisse fidelium veteris Testamenti constantiam, qui cum parum aut nihil scirent de resurrectione, & malis nonnunquam ita obruti iacerent, ut nulla aut perexigua spes melioris in hac vitâ conditionis restaret, tamen in Deo fiduciam collocare, & omnia ab eo expectare non destiterint. Minus enim mirandum hoc esse in nouo Testamento, ubi etiam ultra mortem spes extenditur. Iam verba ipsa examinemus. τὰ χρηστὰ αὐτοῖς ἐξέβαινε) i. seriùs vel citiùs Deus liberauit eos etiam in hac vita, ut videre licet in Abrahamo, Isaaco, Iacobo, Iosepho & alijs. Sed quomodo hæc conueniunt, inquis, cum ijs quæ sequuntur: [illegible]? Optimè, si distinguantur tempora. Verba enim hæc [illegible], referenda sunt ad tempus perpessionis malorum, sicut priora illa, ad tempus liberationis. Ex Dei decreto atque promisso futurum erat ut tristibus læta succederent, etiam in hac vita: sed cum tot undique malis circumfusi essent, tot periculis expositi, mirum est eos non statim animis concidisse. Hanc puto esse genuinam huius loci sententiam. [l. 17. & 18. [illegible]] sc. in hac vitâ. Sic Abrahamus, licet serò & in ipso quasi mortis limine, tandem tamen & ante excessum ex hac vitâ factus fuit pater.

Pag. 17. 44. [illegible]] Perperam, pro [illegible].

Pag. 20. 39. [illegible]] [illegible], [illegible] ἀκούσας [illegible]. Solet enim hoc verbum cum quarto casu coniungi. vide infrà pag. 25. l. 24. & pag. 29. lin. 41. & pag. 40. lin. 27.

pag. 21. 5. [illegible]] Chrysostomo in his loquendi generibus usitatius est compositum, [illegible], quod melius etiam conuenit cum [illegible]: nihil tamen muto. l. 18 & 19. Rectius f. [illegible].

Pag. 23. 8. [illegible]] Fort. [illegible]. l. 17. [illegible]] Ut hæc verba deleantur, nihil de sententia peribit, quantum ego quidem video.

Pag. 24. 6. ὅτι μόνος] Omninò legendum videtur, [illegible]. l. 17. [illegible]] Puto Chrysost. scripsisse [illegible]

Pag. 25. 37. τοσαύτην [illegible]] Fort. τοσαῦτα &c.

Pag. 26. 17. κατηγορεῖ] Hoc est, non voce, sed facto; seu exemplo. Haud dissimiliter Matth. 12. 41. de Niniuitis dicitur quod surrecturi sint in iudicio, & Pharisæos damnaturi, non utique voce, sed praxi & exemplo. Sic paulo superius Chrysost. ipse, pag. nimirum 23. lin. 8. καὶ κατηγορεῖ [illegible] μὴ μόνον μὴ [illegible], ἀλλὰ καὶ φαιδρότεροι καὶ [illegible] ταύτῃ γενόμενοι. vide etiam pag. 82. lin. 1 & 2. Nihil igitur mutandum censeo. [illegible], est masculini generis, non neutri.

pag. 27. 27 [illegible]] 1. Cor. 2. 16. est [illegible], sine [illegible]. l. 42. [illegible]] Videndum ergo annon consentaneum sit, ut hæc oratio sequenti subijciatur.

pag. 28. 6. ἐν τῇ οἰκίᾳ) Legendum potius videtur, ἐν τῇ οἰκείᾳ, quia mox sequitur, ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ. οἰκεῖος enim & ἀλλότριος opponuntur. Vide infra pag. 39. 15 & 16. [illegible] τῆς οἰκείας καὶ [illegible] τῆς ἀλλοτρίας.

Pag. 29. 39. [illegible] τὸ θέλημα Κυρίου, &c.] Vide Sirach. 16. 4.

Pag. 32. 14. [illegible] &c.) i. Ut verbi causâ, exempli causâ. *Sic autem interpretor, ne quis expectet ἀπόδοσιν, aut deesse aliquid suspicetur.*

Pag. 33. 1. [illegible], φησίν, [illegible]] Vide Sirac. 31. 16. & Hæschelij in illum locum notas. l. 3. [illegible]] i. [illegible]. l. 22. [illegible] τῇ παρρησίᾳ] Quid si sic? [illegible], ἀλλὰ τῇ παρρησίᾳ [illegible], καὶ [illegible] &c. Nam suspecta est mihi syntaxis illa: [illegible] τῇ παρρησίᾳ.

Pag. 35. 26. [illegible]) i. [illegible]. l. 42. καὶ πολλῷ [illegible]] Lego, καὶ πολλῷ πλείους.

Pag. 36. 41 & 42. [illegible] καὶ [illegible]] Basil ad Athanasium, Athanasij Episcopi Ancyrensis patrem: [illegible]

Pag. 37. 33. Deesse videtur [illegible], post [illegible]. Nam non potest participium ad [illegible] referri. ¶ Puto receptam lectionem esse retinendam. H.S. *l. 41. [illegible]] Rectè, [illegible], ut in illo [illegible].*

Pag. 39. 37. & 38. [illegible] ὄνομα πονηρόν] Apud Lucam est: τὸ ὄνομα ὑμῶν, ὡς πονηρόν.

Pag. 40. 3. [illegible]] Rectius fort. [illegible]. l. 10. Fort. [illegible] μόνον οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ καὶ [illegible] τυχόντων, &c.

Pag. 41. 6. ἀλλ' [illegible] &c.] Est Locus sine dubio corruptus, nec iniuria multum fieret lectori, si delerentur verba omnia à te notata. Cæterum quia subodorari mihi videor ex verbo [illegible] (quod in eadem clausula non bene subiungitur τῷ [illegible], paulo ante præcedenti) orationem esse imperfectam, & supplemento aliquo indigere, quid si vitiosa lectio tali aliquo modo interpoletur? ([illegible]) μᾶλλον [illegible] ἀλλ' ὅμως [illegible] ἀφεῖναι ἀνέχονται οἱ πολλοί. ἀλλ' οἱ μὲν ἐπιεικέστεροι σκιῶν [i. vmbras] καὶ τύπων [i. res ipſas, flores ipſos] ἀντέχονται, οἱ δὲ ἀλεεινότεροι καὶ ἀθλιώτεροι ἐν πλείονος μὲν ἐκείνων μοίρας, τύπων δὲ ἐξ ἐλάττονος σφόδρα. φέρε δή, *&c.*

Pag. 41. 25. τῶν νενοσηκότων τιμιώτερον πολλοῖς ἔδοξεν εἶ] *Ordo :* τῶν νενοσηκότων πολλοῖς τιμιώτερον [*ſc.* ὑγιείας καὶ ζωῆς *&c.*] ἔδοξεν εἶ. *l.* 38. καὶ ἀπανδρώπτε τῶν ἁλόντων διανοίας, *&c. Deleo hac lineâ* τῶν ἁλόντων (*nam* τῶν ἁλόντων ἁπάντων, *nimis anguſtum eſt, & tautologiæ ſpeciem habet*) *nec magis probatur,* τῶν ἁλόντων διανοίας : *& lineâ ſequente, cum acutiſſ. Haleſio deleo* τύπων, *& præterea lin.* 37. *pro* ὃ τί *lego,* ὧν τί. τὰς ἁπάντων κατειληφυίας ψυχάς] *ſic ſupra lin.* 35. τὰς πάντων κατέχει ψυχάς. *Quid autem intereſt inter hac duo :* ταύτῃ τῇ νόσῳ ἁλίσκονται πάντες, *&* αὕτη ἡ νόσος κατέχει πάντας? *Aliter, pro receptâ lectione lin.* 38. τῶν ἁλόντων διανοίας] *Chryſoſt. ita de diuitijs hîc loqui videtur, ac ſi omnibus eſſent* [illegible]*, haud tamen omnibus imperarent. Sic enim innuere videtur his verbis pag.* 41. *lin.* 27. *&* 28. οἱ δὲ αὐαχαίοντες, ἅπαντες, αὐτοῖς τε οἱ ἁλόντες ἤδη, οἱ τε μηδέπω ἁλόντες, ἵνα ἁλῶσι : *Item his pag. ſeq. lin.* 3. τοῖς τε ἑαλωκόσιν αὐτοῖς, τοῖς τε ἐπιθυμοῦσιν ἁλῶναι omnes, *inquit*, de diuitijs præclarè ſentiunt, tametſi non omnes illis ita addicti ac mancipati ſint, vt dici poſſint ſub earum imperio & poteſtate eſſe. *Si huic ergo diſtributioni locus concedatur* (*vt certè concedi debet*) *non erit neceſſe vt* τῶν ἁλόντων *aut inducatur, aut cum* ἁπάντων *coniungatur. Hoc enim dicere videtur Chryſoſt.* Poſtquam ſæua iſta & immitis ſeruorum ſuorum [τῶν ἁλόντων] hera omnium animos occupauit, *&c. Pro* ἁλόντων *dicit paulò poſt* τοὺς ἑαλωκότας δουλεύειν αὐτῇ, *quod omnibus vtiq; non competit.*

Pag. 42. 28. κατηγορουμένων αὐτῶν ὁμοῦ καὶ ἐλεγχομένων] *Quid ſi ſic?* κατηγορουμένων αὐτῶν ὁμοῦ καὶ ἐλεγχομένων ἀκούειν? *hoc eſt,* Qui morbo iſto laborant, haudquaquam ſuſtinuerint de virtute & vitio audientes, cùm voluptati toti ſint dediti, ac propterea in ſeruitutem eius venerint, ſuam ipſorum ſimul accuſationem & reprehenſionem audire, *vel,* ſeipſos accuſatos & refutatos audire. *Qui vitijs dediti ſunt, impatienter ferunt omnem de vitijs & virtutibus diſputationem, quia quoties de ijs ſermo habetur, toties ipſi tacitè velut accuſantur & redarguuntur, conſcientiâ intus eos refellente. Hanc ob cauſam ad omnem virtutis & vitiorum mentionem horreſcunt. Porrò lin.* 27. *legendum videtur :* ἀλλ' οὐ μὴ οὕτω ἀεὶ τύπων. *l.* 36. τὴν τοῦ σώματος] *Nihil erit incommodi ſi hæc verba deleantur, & certè marginem olent.*

pag. 43. 13. εἰδότων] *Malè, pro* ἰδόντων.

l. 14. ἡδονὴ γὰρ γίνεται τότε, ὅταν ἐπιθυμίας ἡγουμένης *&c.*] *Sic ferè Cicero. Tuſcul. lib.* 5. Adde ſiccitatem, quæ conſequitur hanc continentiam in victu, adde integritatem valetudinis. Confer ſudantes, ructantes, refertos epulis tanquam opimos boues. Tum intelliges, qui voluptatem maximè ſequantur, eos minimè conſequi, iucunditatémque victûs eſſe in deſiderio, non in ſatietate. *l.* 44. ἀπ' αὐτῆς ἀπαιτουμένας] *Malim,* ἀπ' αὐτῶν, *ſc.* τῶν [illegible], *vel* τῶν ἀπεσχοινισμένων γυναικῶν, *niſi quis ferendum putet ad* ὄψιν, *quod rectius puto. Ibid.* ἔτι δὴ καὶ ὁ πλοῦτος] *Deeſſe videtur verbum aliquod, aut potiùs bona pars clauſulæ. Quocirca ſic legendum cenſeo :* ἔτι δὴ καὶ ὁ πλοῦτος τὴν κολακείαν [illegible] τιμὴν [illegible], οὐ τιμᾶσθαι, ἀλλὰ κολακεύεσθαι [illegible]. *vel,* οὐ τιμᾶσθαι, ἀλλὰ μισεῖσθαι [illegible].

Pag. 44. 2. ἐπιγεγραφ] *Pro* ἐπιγεγραφ*, optimè Haleſius ſubſtituit* ἐπιγεγραφ*, & ſic paulò ante Chryſoſt. ipſe :* ἐπιτείνουσαν καὶ ἐπιγεγραφῆς [illegible]. *Vide infrà pag.* 77. *lin.* 8. *& pag.* 78. *lin.* 4. *&* 124. *lin.* 19.

Pag. 46. 39. ἐκ ἀργυρίου [illegible]] *Delendam puto particulam* ἐκ.

Pag. 48. 31. ἀλλὰ καὶ πολλὰ τῆς λειτουργίας ἀπολαύειν εἶδεν] *Aut fallor, aut aliquid hîc ad perficiendam ſententiam deſideratur. fortaſſe* ἐκ [illegible].

Pag. 49. 23. ἐπιτραχήλιον] *Rectiùs fort.* [illegible], *i.* [illegible].

Pag. 50. 41. [illegible]] *Pro* [illegible]*, neſcio an legendum ſit è Deut.* 6. 8. [illegible]. *Nam vt* τὸ [illegible], *huic loco quadret, nondum perſpicio.*

NOTAE IN EPISTOLAS AD OLYMPIADEM.

PAg. 51. *lin.* 29. καὶ λυπῇ] *ſub.* ἐφ' ᾧ· καὶ ἐφ' ᾧ λυπῇ.

Pag. 52. 2. *Subdiſtinguo poſt* εὐθύνας*, vt integra oratio ſit :* εἰ δὲ μὴ ἐν [illegible], μηδὲ εὐθύνας, ἰδού [illegible] αὐτοῦ τοσοῦτον. *Non aio aliquid deeſſe, ſed perſpicuitatis duntaxat causâ addo quædam de meo. Vide infrà huius pag. lin.* 27. *&* 28. *vbi eadem denuo repetuntur.*

Pag. 53. 17. κἂν πάντα ἐπ' ὄψεσι κέηται] *Malim,* κἂν πάντα τὰ δεινά, κἂν πάντα τὰ φοβερά, *aut tale quid. l.* 28. ἐξῃτεῖτο] *i. ad preces populi liberabatur, dimittebatur. Hoc docent quæ ſequuntur. Vide etiam infrà pag.* 54. *lin.* 43.

Pag. 55. 9. ἐκ ἑ, *malè pro* ἐχ ἑ.

Pag. 56. 2. -λημένη] *Fort.* [illegible]. *l.* 3. [illegible]] *i.* rogata eſto : rogatam te volo : rogo te. *Sirach. prologo* 2. [illegible] μετ' εὐνοίας καὶ προσοχῆς τὴν ἀνάγνωσιν ποιεῖσθαι. *i.* Rogati eſtote. *Verba enim quæ ſequuntur, rogantis ſunt, non monentis.*

pag. 58. 7. κοχλάζοντας] *Mendosè opinor, pro* κοχλάζοντας, *i.* παφλάζοντας, [illegible]. κοχλάζειν *enim dicuntur vndæ, cum ſaxis alliſæ aut vehementius decurrentes ſtrepitum magnum & ſonitum edunt.*

dunt. Rectè autem dixit, καχλάζοντες, quia præcedit ποταμός. *l.* 22. καὶ ἀντιτειχίζουσα] i. opponens tanquam murum.

Pag. 60. 5. καὶ γὰρ μόνον, ὡς ἠμελήθη, τοῦτον καὶ &c.] *Subdistinguendū puto post* τοῦτον, *non post* ἠμελήθη. *l.* 8. *Deleo subdistinctionem post* [illegible].

l. 12. κἂν τῇ ἐσομένῃ] *Rectè quidem monuit Sladius tuus deesse hic nonnulla. Sladius inquam tuus, vir de Chrysostomo, Chrysostomiq; amicis optimè meritus, & longiore multò vitâ dignissimus, si Deo Opt. Maximo ita visum fuisset. Cæterùm quod ad emendationem huius loci attinet, vide an non Græci sermonis consuetudo requirat, ut particulæ* κἂν, *significanti* siue (*quemadmodum hic significare videtur*) *verbum subiunctiui modi subijciatur.*

Pag. 61. 29. & 30. καὶ ὑπ' αὐτῷ σαλεύων μόνῳ] *Non malè huc adscribantur verba Etymologi magni in* ἀποσαλεύειν: σαλεύω, *inquit*, λέγεται καὶ ἐπὶ νεῶν, καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων. ἐπὶ μὲν πλοίων, ὡς Δίων ἐν Ῥωμαϊκῇ ἱστορίᾳ. ὀλίγα μὲν γὰρ καὶ τὰ κουφότατα τῶν πλοίων πρὸς τῇ γῇ ὥρμισε· τὰ δὲ ἄλλα πλείω καὶ μείζω μετέωρα διὰ τὰ τενάγη ἀπεσάλευεν. ἐπὶ δὲ ἀνθρώπων, ὡς τό· ὑφ' ἑνὶ δὲ τῶν παίδων ἀποσαλεύειν. *Non multum dissimili metaphora Hecuba apud Eurip. Polydorum suum vocat familiæ suæ ancoram:* ὃς μόνος, *inquiens*, οἴκων ἄγκυρ' ἔτ' ἐμῶν. i. Qui generis superest solus nunc ancora nostri.

Pag. 62. 13. καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ σωτῆρος &c.] *Vel ut in marg. vel sic:* καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ σωτῆρος τελεσθὲν πάθος λύξαντος. *l.* 42. καὶ περὶ ἀναστάσεως διαλεγόμενος ᾖδεν] *Quomodo ergo interpretabimur verba Iobi, cap.* 19. *v.* 25. Scio redemptorem meum viuere, &c? *Vulgò enim ita accipiuntur, ac si clarissimum essent de resurrectione testimonium, & Beza, capitis illius argumento & summâ, negat ullum in sacris literis locum extare, qui ad corporum nostrorum resurrectionem confirmandam aptior, illustriorue sit. Non est tamen dissimulandum Ioh. Mercerum, virum singularis in Hebræis literis iudicij, commentarijs suis in illum Iobi locum aliam interpretationem à recepta multùm discrepantem sequi. Verba eius sunt hæc:* Nostri ferè omnes tam veteres quàm recentiores hunc versiculum [*sc. v.* 25.] cum duobus sequentibus ad resurrectionem referunt. Sed ego cum Hebræis totum hunc locum aliter accipio, &c. *l.* 43. & 44. καὶ τῶν σκωλήκων &c.] *Ordo & sensus:* καὶ ὑπὸ τῆς ἀπορίας ταύτης τῶν σκωλήκων καὶ τῶν ὀδυνῶν μᾶλλον [i. μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν σκωλήκων καὶ τῶν ὀδυνῶν] κατατεμνόμενος. βραχυλογία.

Pag. 63. 7. πορρωτέρω τῆς ὑποθέσεως] i. πορρωτέρω ἀπὸ τῆς ὑποθέσεως. longius à proposito.

l. 43. νεανιευομένη] *Pro* νεανιευομένη (*quod huic loco non admodum conuenire videtur*) *quid si* γενναίως στρατευομένη? *vel sic*, οὐχ ἀγριαζομένη, οὐ νεανιευομένη, οὐ κομπαζομένη, ἀλλ' ἐπιεικιζομένη. *vel ita*, οὐχ ἀγριαζομένη, ἀλλὰ ταπεινουμένη, &c.

Pag. 65. 16. τίς τοῦτο ἀφήσει;] *Quis usus sit interrogationis istius, nondum intelligo. Malim ergo legere sine interrogatione*, χωρισμόν. καὶ εἴ τις οἶδε &c.

l. 35. τίνα ἀλίαν] *Pro* τίνα ἀλίαν, *legendum fortasse, mutato duntaxat accentu*, τινὰ ἁλίαν, i. ἐκκλησίαν. *Est enim* ἁλία, *Ionicè*, ἐκκλησία, & ἁλία πεπληρωμένη, *est concio referta & plena. Sed quia incertus sum an uspiam alibi sic locutus fuerit Chrysost.* ἐπέχω, *& ad te lectorem remitto.*

Pag. 67. 14. [illegible]] *Vel sic, vel,* μεταποιηθεῖσιν.

Pag. 69. 26. & 27. *Fort.* τὸ φοβερὸν μάλιστα καὶ ἀφόρητον, &c.

Pag. 70. 27 καὶ ἀνήρπασαν αὐτῆς] *Lego tecum*, καὶ ὅτι ἀνηρπάσθη αὐτῆς] i. δίκας. *Vide infrà, pag.* 71. *lin.* 39. & 40.

Pag. 73. 11, ὅσον χαμαιπετέστερον] *Fort.* ὅσῳ χαμαιπετέστερον. *l.* 14. τρωσάτω με, καὶ εἰς τέλος μὴ ἀνελέτω] *Græca Biblia Romana habent*, τρωσάτω με, εἰς τέλος δὲ μή με ἀνελέτω.

Pag. 74. 20. & 21. *Græca Biblia Romana sic distinguunt:* εἴρηκα ὑμῖν. πληθυνθείη τὰ σημεῖα καὶ τὰ τέρατα, ἃ ἐποίησε μετ' ἐμοῦ ὁ Θεὸς ὁ ὕψιστος. ἤρεσεν ἐναντίον ἐμοῦ, &c.

Pag. 75. 34. ἢ ὅτι] *Vel deest hic* μᾶλλον *ante* ἢ, *vel paulo ante, pro* φαιδρὸν, *scribendum* φαιδρότερον.

Pag. 76. 39. αὕτη δὲ ἐρῶσα, καὶ σφαδάζουσα τοῦ νεανίσκου] *Rursus* σφαδάζουσα *cum genitiuo sine substantiuis* πόθῳ *aut* ἔρωτι. *Hic igitur locus alijs compluribus à te diligenter notatis adiungatur.*

Pag. 77. 32. ἴσθι ἂν περιγενόμενος] *Fort.* ἴσως ἂν &c. *l.* 33. *Deesse videtur* ἐκεῖνο *post* χαμαιπετέστερον.

Pag. 78. 21. *Subdistinguo post* ἀνδροφόνος, *necnon post* πολλάκις, *lin.* 22. *deletâ ibi plenâ distinctione. Ibid. pro* δυνασθείη, *rescribo*, δυνηθείη. *Vide seq. pagina lin.* 17. *l.* 42. *pro* δι' ἑκατέρων, *lego*, δι' ἑκάτερον.

Pag. 81. 11. ὡς ἐγὼ οἶμαι χαμαὶ κείμενοι] i. *ut arbitror, proni, & prostrati iacentes. Vide suprà pag.* 53. *lin.* 17. *& infrà pag.* 84. *lin.* 13. *l.* 24. αἰτεῖς] *Rectè*, αἰτεῖς: *sed magis Atticè opinor*, αἰτεῖ. *Nam ut Aristophanis scholiastes & Etymologus testantur, Æolicè & Atticè in secunda singulari est* ει *pro* εις, *ut* ἴσει *pro* ἴσεις. *Etymologus in* Ἕξει: ἀπὸ τῶν εἰς ω λήγοντων [illegible] τοῦ ἐνεργητικοῦ· ὥσπερ καὶ ἀπὸ τῶν εἰς μι ῥημάτων, Αἰολικῶς καὶ Ἀττικῶς, ἴσει ἀντὶ τοῦ ἴσεις, καὶ ἐμπίπλη, ἀντὶ τοῦ ἐμπίπλασι. *Infrà pag.* 168. *lin.* 30. καὶ χαρίσῃ [illegible] αὐτὸν καὶ τοῖς ἐν τέλει.

l. 35. ὃν διακονεῖται] *Fort.* καθ' ἕν. *ut linea proximè antecedente, & paulo post lin.* 37.

Pag. 82. 8. ἐπὶ τῆς ἀφάτου δωρεᾶς ἐκείνης ἀθλήματα] *Rectè* δωρεᾶς, *ut mihi videtur, quia, ni male obseruaui*, τὸ ἄφατος *epithetum est rerū potius quàm personarum. Quod autem ad sensum spectat, nihil interest, quandoquidem ex dono doni author non sine elegantia intelligitur.* *l.* 9. στεφανηφορήσουσι, παιδευθεῖσαι] *Vide Sap.* 4. 2. *unde hæc mutuata videntur.* *l.* 12. περὶ τῆς ῥώσεως τῆς σῆς] i. *de valetudine tua.*

Pag. 83. 6. ἑκάτερον τὸ γένος] i. vtrumque sexum. *l.* 43. *Deesse videtur nota interrogandi post* [illegible]. *Ibid.* τὸ γνωριζόμενον, *pro* ἐγνώσθη.

Pag. 85. 14. αὐθέντας] i. authores. *l.* 40. τεταλαιπωρημένων αὐτῶν] *Fort.* ὅτι τεταλαιπωρημένα ἦν αὐτῷ.

Pag. 86. 7. ἐπύρσευεν] i. ἐμηχανᾶτο, κατεσκεύαζε.

Pag. 87. 18. μάθε πῶς καὶ ἐν τῇ ἀρετῇ &c.] *Malim*,

lim, μάθῃ καὶ ἐν τῇ ἀρετῇ, πῶς καὶ περὶ, *&c.*
l. 43. ταῦτα σαυτὴν διατιθέναι;] *i.* δρᾷς, ἐργάζεσαι: *i.* his teipſam malis afficere.

Pag. 88. 37. τῆς ἐκδιδείας αὐτοῦ] *Accedo tibi pro* ἐκδιδείας, ἐκδόσεως, *reſcribenti: nec dubito, quin vox* ἐκδόσεως, *tam hic quàm pag.* 94. *lin.* 16. *& pag.* 123. *lin.* 9. *pro vxore accipiatur, etiamſi nulla mihi ſuppetant exempla, quibus ſignificatio iſta confirmetur.* *l.* 39. *Fort.* ὥστε οὐ πολλάκις διελέχθην.

Pag. 90. 8. *Inter* τίς *&* εἶδε *interponendum puto*; τί τοῦτόν τι. τίς τοιοῦτόν τι εἶδε; τίς ἤκουσε; *&c.*

Pag. 92. 35. ἀλλ᾽ ἡ ἐρημία σε λυπεῖ τῆς ἐνταῦθα;] *ſub.* διαγόντων, διατριβόντων, διάγουσαν πολυανθρώπων. ἡ ἐρημία] *i. ſolitudo, vita ſolitaria. Etſi enim locus ille in quo tunc degebat Chryſoſt. vrbis appellationem habebat, tamen qualis vrbs fuerit, quàmq; infrequens, ex eo intelligere licet, quòd (vt mox ſequitur) nec forum ibi eſſet, nec res venales. Infrà pag.* 105. *lin.* 5. οὐ τὴν τυχοῦσαν καὶ ἐν ἐρημίᾳ διατρίβοντες καρπωσόμεθα τὴν ὠφέλειαν. *Item pag.* 108. *lin.* 9. εἰ γὰρ καὶ ἐν ἐρημίᾳ διατρίβομεν πολλῇ. *& pag.* 122. *lin.* 29 *&* 30.

Pag. 93. 28. καὶ μικρὸν ἀναπαύσασθαι τῆς *&c.*] *Fort.* ἀπὸ τῆς. *l.* 34 *&* 35. δροῦγγος μοναζόντων] *i.* globus, cætus. *Vegetius de re militari lib.* 3. *c.* 16. Scire dux debet contra quos drungos [vulgò, grumos] *hoc eſt*, globos hoſtium, quos equites oporteat poni. *Curopalates de officialibus palatij Conſtantinopolit. pag. Iunianæ editionis* 83. Καὶ τὸ τοῦ δρουγγαρίου ὀφφίκιον οὕτως, ὁ [illegible]. Δρουγγάριος, πρόσωπον τοσούτων τινῶν ἑρμηνεύεται, ἧς ἡ ἀρχὴ ὁ τοιοῦτος Δρουγγάριος. *Ad quem locum Iunius*: Pro δρουγγάς, malim δρουγγός, prout, drungus apud Vegetium, & Vopiſcum legitur in Probo. Eſt autem δρουγγός, Orientale nomen, cætum hominum vnâ commeantium ſignificans. *Hæc Iunius, cuius verba non indigna putaui, quæ huic loco illuſtrando adducerentur. Rectè autem à te annotatum eſt, eſſe hoc vocabulum, vocabulum militare, atq; hanc ob cauſam dicit Chryſoſt.* ὥστε γὰρ δεῖ εἰπεῖν, καὶ τῇ λέξει τὴν μανίαν αὐτῶν ἐνδείξασθαι. *Ædes enim tam hoſtiliter inuadere, non monachorum fuit, ſed furioſorū militum, omnia depopulantium, nulli ætati, nulli hominum generi parcentium. Quod ſi requiras verba Vopiſci de Drungis, habebis ea in triumpho Probi de Germanis & Blemyis*: Triumphauit, *inquit*, de Germanis & Blemyis: omnium gentium Drungos, vſq; ad quinquagenos homines ante triumphum duxit.

pag. 94. 28. οὐδὲν τούτων εἰδώς) *Deeſſe videtur*, ἐξαγγεῖλαι ἐκεῖθεν, *aut tale aliquid. Tum lego ſine parentheſi*: πολὺς γὰρ ἐπέκειτο ὁ Φαρέτριος ἡμῖν λαθὼν ἀνελεῖν, ὡς φασι, καταιγιάζων αὐτῶν, ὥστε ἡμᾶς ἐκβαλεῖν καὶ τοῦ προαστείου, καὶ οὐ φέρουσα ἡ γυνὴ τὴν ἐπάχθειαν αὐτοῦ [*i. importunitatem eius*,] οὐκ εἰδότος ἐμοῦ, [*ſc. quid Pharetrius in nos moliretur*,] ἐδήλωσεν αὐτόθι *&c. i. ſimulauit nobis Barbaros adeſſe, de Pharetrio conatibuſq; eius tacens.* *l.* 41 ὁ βουρδὼν) *i.* burdo. *Eſt autem burdo de genere equorum, & reſpondet Hebræo* pered: *quod à vetere Latino interprete Bibliorum, nunc mulus, nunc burdo vertitur. Vide* 2. *Reg.* 5. 17. onus duorum burdonum.

Pag. 95. 7 *&* 8. οἱ ἀπὸ βικαρίων *&c.*] *Neſcio an legendum ſit*, ἐν Καισαρείᾳ, οἱ ἀπὸ ἐπάρχων, οἱ ἐν ἀξιώμασιν, οἱ ἀπὸ βικαρίων, οἱ ἀπὸ ἡγεμόνων, οἱ ἀπὸ τριβούνων, *&c.* οἱ ἀπὸ βικαρίων *&c. ſunt ſpecies* τῶν ἐν ἀξιώμασιν. *Intelligo autem per* τοὺς ἀπὸ βικαρίων, *vicarios ſiue locum tenentes abſentis principis: per* τοὺς ἀπὸ ἡγεμόνων, *duces: per* τοὺς ἀπὸ τριβούνων, *tribunos, ſiue* χιλιάρχους. *Vide inſcriptionem epiſtolæ* 98. *&* 102. *Chryſoſtomi enim ætate propter ſedis imperialis ad vrbem Conſtantini* ἐκ Ῥώμης *tranſlationem in multis dictionibus, loquendiq; generibus, Græci ad Latinorum conſuetudinem ſe accommodabant: atq; id planiſſimè docet Curopalatæ liber ſuprà memoratus, necnon alij libri quidam non multùm diſſimilis argumenti, aut circa idem tempus conſcripti.* *l.* 41. ἐπάρχε] *i.* ἐπάρχου, lege. *l.* 42. διαλόγου] *Fort.* διαλόγοις.

Pag. 96. 1. *Addenda videtur particula* ἢ *ante* ἀνάξιον. *l.* 4. *pro* ἔχοιεν, *Billius legiſſe videtur*, ἔργων. *Ego nihil tamen muto. In epiſtolis familiaribus multa obſcura eſſe neceſſe, eòq; magis, quia magnam partem de rebus priuatis ſunt, quæ ſatis putantur perſpicua, ſi ab iis modò percipi queant, quorum ſcire eas intereſt, tametſi aliis æquè ignota ſint, ac Sibyllæ folia.* *l.* 13. *ſ.* οὐκ ἔτι ἕτερον λέγειν, ἢ τὸ χάριν εἰδέναι, καὶ πολλὰς πολλάκις ὁμολογεῖν. *l.* 21. κατακόρυφα] *Haud ſcio autem ſic dici poſſit*, κατακόρυφα, *vt* κατωφερῆ.
l. 27. τοῦ ῥηγὸς τῶν Γότθων] *i. Regis Gothorum. Hoc confirmat quod dixi de mixturâ Latinæ linguæ cum Græcâ illis temporibus & poſteà.*

pag. 97. 32. οὐκ οἶδ᾽, ὅτι] *Malim*, οὐκ οἶδ᾽ ὅτι, *ſubdiſtinctione poſita poſt* ὅτι. *l.* 33. ἠγνόησε) *Neſcio an ſenſus exigat*, ἐνόησε. *Non enim Olympiadis ſilentium in cauſa fuit, cur neſciret illa quo in loco res Chryſoſtomi eſſent; ſed ſilentium ipſius Chryſoſtomi. Iam facilè potuit addi ſigma ad finem huius verbi, quia proxima dictio ab eadem literâ incipit.* *l.* 34. καὶ ἰατρῶν τῶν ἀπαλλαγέντων ἀπέστην) *Fort. ſic*, εἰ καὶ ἰατρῶν ἀπαλλαγῶμεν ἀπέστην.
l. 37. *Quid ſi ſic?* καὶ ταῦτα λυπεῖν ἀρκοῦν τὴν ἀγαθήν σου ψυχὴν τὴν ἀφόρητον ἔφοδον, καὶ μέχρι *&c.*
l. 38. πρὸς παντοταχοῦ τετιμωρημένας) *i.* quoquò verſus.

pag. 98. 24. καὶ ἐπειδὴ παντὸς ἀντιλαβέσθαι ταῦτα *&c.*) *Fort.* καὶ ὡς ἐπειδὴ παντὸς ἀντιλαβέσθαι ταῦτα *&c. Vide infrà Pag.* 103. 23.
l. 40. τῆς κατὰ τὴν διάλυσιν) *Adde*, φαρμάκῳ κεχρημένῃ, *vt integra lectio ſit*: ἔστω τῆς ἀκριβείας τὸ τέλος ἐπιδεῖξαι, τῆς κατὰ τὴν διάλυσιν φαρμάκῳ κεχρημένη, καὶ ὅτι *&c. Eſt enim* ἡ διάλυσις, *i. moderata & pacata controuerſiæ deciſio, quaſi media quædam via inter rigidam iuris noſtri perſecutionem & ſummam negligentiam. Dicit igitur paulò poſt*, ἀλλὰ μᾶλλον ὁ διαλύσαι ἔδει.

Pag. 99. 13. περιεβαλόμεθα) *i.* accipimus.

Pag. 100. 20. (συμπόσιον οὐ μέθην, ἀλλὰ ἀγάπην βρύοντος) *Fort.* οὐ μέθῃ, ἀλλὰ ἀγάπῃ βρύοντος.

pag. 102. 20. *Fort.* καθεῖρξαν ἐν δεσμωτηρίῳ, ὧν ἐπὶ ὀνόματι *&c.* *l.* 44. τὴν ζημίαν σου) *Niſi tu aliter docuiſſes, Ego putaſſem*, τὴν ζημίαν, [illegible] esse, non [illegible].

Pag. 103. 16. χειρώσω] Malim, χειρώσομαι.

l. 21. 22 & 23. pro τί, malim τινί, pro ζημία, ζημίᾳ, pro ἐκβολῇ, ἐκβολῆ. l. 36. [illegible]] Deesse videtur [illegible], aut tale quid. l. 39. [illegible]] ἀρχιερατεῦσαι, pro [illegible].

In epiſtolas ad diuerſos.

Pag. 105. 15. [illegible]] [illegible]. potuiſſet etiam dicere [illegible], ſicut infrà pag. 108. lin. 6. [illegible].

Pag. 106. 36. κατ' ὀψοῖς) Rectius fort. κατ' ὄψιν.

Pag. 107. 3. [illegible]) i. non te fatigâſſem tam moleſto itinere: non paſſus fuiſſem vt moleſtiæ tibi aliquid crearetur, tam difficili itinere ſuſcipiendo. Tot enim opus eſt vocabulis, vt vnum Græcum verbum plenè & propriè exprimatur. [illegible] enim propriè ſignificat, vexo, fatigo, nec quouis id modo, ſed longitudine & difficultate itineris. Matth. 9. 36. pro ἐκλελυμένοι, multi codices habent, ἐσκυλμένοι. & ſic ſine dubio legit vulgatus Interpres. Vexati enim vexati, Optimè ſanè, nec Beza id diſſimulauit. Sic Marc. 5. 35. τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκαλον; i. Quid vltrà vexas magiſtrum? ſc. itinere iſto conficiendo. Martialis:

Quid fruſtra nemorum dominum, re-
gemq; fatigas?

i. Ioſ. Scaligero interprete: [illegible] Herodianus lib. 4. p. 105. [illegible] i. ex interpretatione marginali H. Stephani (Nam Politianus notis parentheticis incluſa omiſit) Cum paucis igitur equitibus (ne totum exercitum vexaret) iter faciebat. Idem lib. 7. pag. 149. [illegible] i. poſtquam verò fatigâſſet (ſc. longis & moleſtis itineribus) & contumelijs affeciſſet, exilio vel morte multabat. Malè ibi Politianus, [illegible], interpretatus eſt, ſpoliatos, cùm debuiſſet potiùs, fatigatos, ſicut eruditiſſimè annotatum eſt ab H. Stephano, præfatione Herodiani à ſe editi.

Pag. 108. 35 & 36. ἰδὼν τοίνυν αὐτὸν &c.) Haud ſcio annon deſiderentur quædam, vt integra lectio ſic ſe habeat: ἰδὼν τοίνυν αὐτὸν καὶ μετ' εὐνοίας καὶ ἀγάπης κ. τ. π. φ. ὡς μᾶλλον [illegible], [illegible] ξενίσαι. Poteſt etiam ἰδὼν eſſe pro colloqui, Attico more, & tum non erit cur addatur aliquid. Vide infrà pag. 175 lin. 22 & 23.

Pag. 109. 3. [illegible]] Rectius fort. [illegible].

Pag. 110. 12. [illegible]] Lego, [illegible].

l. 37. & 38. τὸ [illegible] τοῖς περὶ ἡμᾶς [illegible]] Vide ſuprà epiſtolam 13. pag. 108. lin. 41.

Pag. 111. 5. [illegible]] Suprà pag. 110. l. 34. [illegible], atq; ſic etiam hoc loco legendum videtur.

Pag. 112. 6. [illegible]] Suſpectum eſt mihi hoc verbum, pro quo quid ſi legatur, [illegible], vel [illegible] [illegible]; l. 11. ὑμῖν] Rectius fortaſſe ὑμῶν.

Pag. 113. 8. [illegible]] Malim fort. [illegible]. l. 24. [illegible]]

Pag. 113. 24. εἰ μή τις ἑτέραις [illegible] συκοφαντίαις [illegible]] Fort. pro [illegible], non malè legatur [illegible]. i. niſi quis nouis me ſycophantijs appetet; niſi quis nouas ſycophantias excogitabit, quibus, velut telis quibuſdã, me opprimat. vel [illegible]. [illegible] enim hîc eſt id quod [illegible], lin. 26. l. 25 [illegible]] i. Tam temerè me, & velut indictâ causâ puniuiſtis, vel puniendum iudicâſtis. Si enim legitimo res iudicio ageretur, nec ſycophantijs & mendacijs quàm veritati plus tribueretur, nullum omnino tribunal reformidarẽ. Si ſatis ſit accuſâſſe, nemo erit inſons: ſi ſatis negâſſe, nemo erit reus. Atq; hoc ipſum eſt, quod dicit paulò poſt: [illegible], hoc eſt, innocẽtiſſimus cùm eſſem, tamẽ auxilio veſtro orbũ me reliquiſtis, & aliorũ libidini tradi permiſiſtis. l. 28. & 29. [illegible]] i. ſi nihil mihi præſidij ſit in legibus, volo dehinc ad omne me ſuppliciũ, ad omne certaminis genus parare & accingere. Eſt epiſtola iſta de genere expoſtulatorio, ac proinde pluſquam veriſimile eſt, vel rectè ſe habere epiſtolæ inſcriptionem, vel hunc Antiochum alium fuiſſe ab eo, cui proxima epiſtola inſcribitur.

Pag. 114. 38. ὑμῖν] [illegible], pro ὑμῶν.

Pag. 116. 11. εἰ φανείη] i. ſi veniret.

Ibid. [illegible]] i. [illegible]. l. 13. [illegible]] Fort. [illegible], vel [illegible].

l. 26. [illegible]) pro [illegible], lego, [illegible].

l. 28. [illegible]) Fort. [illegible].

Pag. 117. 40. τὴν περὶ αὐτὸν [illegible]) Legendum fort. τὴν περὶ αὐτὸν τὸν [illegible].

Pag. 118. 7. [illegible]) i. [illegible], nisi potiùs legendum ſit.

Pag. 120. 34. & 35. [illegible] σοι [illegible]) Malim, [illegible] σοι [illegible], ſiue [illegible] ſc. τὸ [illegible] ([illegible]) i. [illegible]. Al. [illegible] καὶ [illegible] σοι [illegible].

Pag. 121. 24. Subdiſtinguo poſt, [illegible].

l. 26. [illegible] σου) Fort. pro σου legendum σοι. l. 27. [illegible], malè pro [illegible], vt & lin. 29. [illegible] pro [illegible].

Pag. 121. 38. ἐπεὶ καὶ κυβερνήτην ὁ χειμὼν μάλιστα [illegible], &c.) Baſil. hom. ἐν λιμῷ καὶ αὐχμῷ κυβερνήτην ὁ χειμὼν, καὶ τὸν στρατηγὸν ἡ [illegible] δοκιμάζει καὶ βασανίζει. Seneca, Quare bonis viris &c. Gubernatorem in tempeſtate, in acie militem intelligas. l. 39. Τὴν ἐν λαβύρινθῳ? [illegible]] Deeſſe puto præp. ἐν ante [illegible], vel pro ζῆν, legendum συζῆν.

Pag. 122. 12. [illegible]) fort. [illegible].

l. 33. ὑμᾶς) Lego ὑμᾶς.

Pag. 124. 4. διὰ τῆς [illegible] βραχύτητος) i. [illegible]. Periphraſis. l. 15. ὁ [illegible]) Præcedentia videntur requirere, [illegible], vel eſt [illegible], pro [illegible]. Vide infrà pag. 143. lin. 21.

& pag. 191. l. 21. l. 38. *Deeſſe videtur participium* διελθὼν *ante* τά τε.

Pag. 126. 2. ἀλλὰ ῥαΐσας) i. ſed poſtquàm conualueris, *vel* quandoquidem autem conualuiſti. *Alioqui credidiſſem legendum* ἀναΐσας *pro* ῥαΐσας. *Cæterùm nihil muto. Videtur enim Chryſoſtomus hortari Gerontium iam ægrotum, ut poſt valetudinem ſtatim receptam, iter iſtud ſuſcipiat, vel, ut quandoquidem iam vires morbo labefactatas recuperauit, ad iter ſe primo quoq; tempore accingat. Pro* -θυ *initio lineæ ſcribendum* -θῃ *cum* ἰῶτα *ſubſcripto.* l. 6. *Deeſſe videtur* εἰδὼς *poſt* περὶ πάντων.

l. 18. *Pro* ἡμῶν *legendum puto* ὑμῶν.

Pag. 127. 11. & 12. ἐπέθηκα τύπον τῷ πράγματι &c.] i. indidi formâ rei &c. *hoc eſt, ut conycio, Ea quæ ad me miſiſti, talibus & tam pijs vſibus deſtinaui, ut licet apud me non hæreant, ſed aliò à me ablegentur, te factum meum tamen boni conſulturum credam, ſimulatq; intellexeris, quomodo de illis ſtatuerim, & quàm pijs illa vſibus conſecrârim.* l. 20. ἀμελητί) *Scribo,* ἀμελλητί. *Vide infrà pag. 192. lin. 40.* l. 32. δέχεσθε] *Malit quis fort.* πέμπειν. *Sed quia* πέμπειν & δέχεσθε *mutuò ſe reſpiciunt, &* τὸ δέχεσθε τὸ πέμπειν *præſupponit, ſatis vtiq; fuerit, ſi duntaxat* τὸ, ἐμὲ, *ſubaudiatur, vel* ἐμὲ παρὰ σοῦ. l. 38. *Vel* τούτῳ *oportet legere, vel* διὰ τοῦτο, *ſed rectiùs,* τούτῳ, *quia ſequitur* τῷ.

Pag. 130. 20. διατρέχοντα] *Fort.* ἀποτρέχοντα.

Pag. 132. 38. λόγων ὑπερβαινόντων] *Male, pro* λόγον.

Pag. 133. 41. μὴ ἀνακρούεσθε) i. Non aliô curſum flectitis, non diſceditis, non retroceditis. *Tranſlatum à nautis, qui inhibito nauigio curſum in contrariam partem vertunt.*

Pag. 134. 12. ἀνηρτήσασθε] i. deuinxiſtis, adiunxiſtis. *Vide infrà pag. 138. lin. 28.*

Pag. 136. 5. ῥᾳθυμίαν] *Lego,* προθυμίαν.

l. 15. Ἀλέξανδρος] *Sine dubio deeſt aliquid, nimirùm,* ὅτι ἐνετρύφησεν ὑμῶν τῇ διαθέσει, *aut non diſſimile. Vide ſuprà pag. 135. lin. 36. & 37. & infrà pag. 138. lin. 21. & 22.*

Pag. 136. 27. τὸ ἀναστῆναι ἕκαστον ὑμῶν οἴκοθεν] i. domo migrare. l. 30. ὅσους ἑαυτοῖς] *Deeſſe videtur participium* εἰδότες *ante* ὅσους, μακαρίζοντες, εἰδότες ὅσους, &c. l. 35. παρακαλέσωμεν] *ſub.* ἀφροντιστοῦντας περὶ ἡμᾶς.

Pag. 138. 20. καταλαβεῖν] i. ire ad, proficiſci ad. *Vide infrà pag. 192. lin. 41.* l. 27. *Deleo ſubdiſtinctionem poſt* ὑποδέξεσθαι, *& poſt* ὑμεῖς *colloco, ſententiâ ſic poſtulante.* l. 28. πᾶσιν ἀνηρτήσασθε &c.) *Vide ſuprà pag. 134. lin. 12.* l. 37. εἰ καὶ μὴ φανερῶς] *Addo:* ἀλλὰ λάθρα γε καὶ κρυφῇ. l. 41. *pro* κατακεκλεισμένῃ, *lego,* κατακεκλεισμένοι.

Pag. 139. 14. ὁ μακάριος Παῦλος] *Delenda hæc videntur, tanquam tranſumpta è lin. 12.*

Pag. 140. 38. ἀνακέχρωσται) i. refertæ, *vel* reſperſæ, conditæ fuerunt vero minimeq; fucato amore: *tranſlatione ſumptâ à pictura varijs coloribus refertâ atq; exornata. Haud ſecus ac pictura coloribus, refertæ fuerunt literæ tuæ multis veriſſimi amoris indicijs à ſyncero & incorrupto pectore profectis. Syntaxis & ſignificatio obſeruanda, ſi rem modò attingo. Vide infrà pag. 143 lin. 31. & pag. 161. lin. 42 & 43. Vide etiam pag. 200. lin. 13.*

Pag. 141. 29. διαλογίζεσθαι) i. διαφέρεσθαι, παρατρέπεσθαι, παραβάλλεσθαι. l. 34. ὅπως αὐτοῖς) *Rectiùs fort.* αὐτούς.

pag. 142. 37. οἶδα γὰρ ἡλίκος ἐστὶν ὁ μισθὸς &c.) *Addenda puto nonnulla in hunc modum:* τοῖς ταῖς ἐκκλησίαις πονουμέναις χεῖρα ὀρέγειν ἑλομένοις &c. l. 41. παρεγκαλῶσι) *Fort.* ἐγκαλῶσι. *Vide ſuprà p. 116. lin. 26. & infrà pag. 158. lin. 32.*

Pag. 143. 35. τὴν σὴν ὑγίειαν] τὴν σὴν *vel hic redundat, vel paulò poſt hac eàdem lineâ.*

Pag. 145. 12. τὴν μὲν ἐν τιμῇ &c.] *Vide ſuprà pag. 126. lin. 41.*

Pag. 146. 1. ἀλλὰ καὶ γράμματα] *Videtur igitur in priore epiſtola operâ amanuenſis vſus fuiſſe, poſteriorem verò propriâ exarâſſe manu.*

l. 38. ἃ γεννᾷ αὐτὴν μετ᾽ ἄν] αὐτὴν, i. τὴν φιλοσοφίαν.

Pag. 147. 31. ὅτι ἐνίκησεν] *ſub.* ὁ Θς. l. 39. ἄρα ἂν ὀκνεῖτ@] *Si* ἄρα *deleretur, procliuior fortaſſe ſententia eſſet, minusq; Lectorem offenderet.*

Pag. 148. 17 & 18. τὸ σῶμα ὑμῶν] ἀνανταπόδοτον. *Nihil eſt enim infrà, quod verbis hiſce reſpondeat, tametſi ſententia vtcunq; abſoluatur.*

Pag. 149. 10. ἀλλ᾽ ἵνα σε σπουδαιότερον περὶ &c.) *Quid ſi ſic?* ἀλλ᾽ ἵνα σε σπουδαιότερον ποιήσωμεν, καὶ μᾶλλον περὶ &c. *vel,* ἵνα σε σφοδρότερον &c. l. 18. διὰ τοῦτο μὲν ἦν τοῦτο] *Fort.* δι᾽ αὐτὸ μὲν ἦν τοῦτο. *præterea vel ad* χαίρειν & σκιρτᾶν *aſſumendum eſt* δεῖ, *vel* ἀπαρέμφατα *ſunt* ἀντὶ τῶν προστακτικῶν. *Sed prius magis placet.* l. 21. πολλὰ τὰ βραβεῖα) *Pro* πλείω, *vel* πλείονα τὰ βραβεῖα. l. 33. ὀδυνώμεθα) *Legendum videtur,* καὶ διὰ τοῦτο ὀδυνώμεθα: *ſubdiſtinctione poſitâ poſt* ἐπαχθεῖς.

Pag. 150. 16. τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ] *Rectiùs fort.* τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ: *& tamen* ἐπέχω. *Vide infrà pag. 158. lin. 39.*

Pag. 151. 38. φιλοσόφως τὸν θυμὸν ἀνήνεγκας ὑπὸ θυσίαν τῷ Θεῷ) *Lego,* φιλοσόφως τὸν θυμὸν καταστείλασα, ἀνήνεγκας ταύτην θυσίαν τῷ Θεῷ. *Infrà pag. 206. l. 23.* θυσίαν ἀνήνεγκα τῷ Θεῷ.

Pag. 152. 25. οὐ παραβάλλουσι) i. non accedunt. *Vide infrà pag. 154. lin. 4 & 5.*

l. 40. *Delendum videtur,* τὸ δεῖν, *vel legendum,* δεῖν τύπτειν σοι, *deleto* τῷ δεῖν.

Pag. 153. 3. περιχώννυμεν) i. obſtruimus.

pag. 154. 8. μάλιστα ἐν τῷ παρόντι καιρῷ) *Hæc referenda videntur, non ad* μισθὸς, *acſi nimirùm ampliorem mercedem habituri eſſent in hâc vitâ quàm in futurâ: ſed ad* ἐπιδεικνυμένοις, *hoc ſenſu:* Maxima vobis repoſita eſt merces, ſi eam quam oportet fortitudinem hoc præſertim tempore oſtendatis. *Ordo:* ὥσπερ γὰρ μέγιστος ὑμῖν ἐστιν ὁ μισθὸς, τὴν προσήκουσαν ἀνδρείαν μάλιστα ἐν τῷ παρόντι καιρῷ ἐπιδεικνυμένοις &c. *Tollo igitur ſubdiſtinctionem inter* καιρῷ & τὴν προσήκουσαν.

l. 13. συγκροτεῖτε). i. confirmatis, conſtabilitis.

pag. 155. 5. [illegible]) *i. vt puto, tumultibus impleuit.* *l. 7. Fort.* [illegible] *κατ'* [illegible]

l. 43. [illegible]) *i.* [illegible], *vt ipsius Chrysostomi verbo vtar.*

pag. 157. 3. [illegible]) *i.* Campiductores. *Iterum latinizat Chrysost. vt supra in dictione* drungus, *& alijs nonnullis.* οἳ [illegible] &c. *i.* Quos non pudebat diaconorum loco campiductores præeuntes sibi habere.

l. 21. [illegible]) *pro* [illegible]. *Malim tamen,* καὶ κατ' ἐξουσίαν ἰδίαν [illegible] &c.

l. 31. [illegible]) *Malit fortaſſe quiſpiam* [illegible]. *Ego tamen nihil muto.*

l. 38. Inter καὶ *&* [illegible], *deeſſe videtur,* [illegible], *vel* [illegible], *aut tale quid.*

l. vltimâ, [illegible]] *Fort.* [illegible]

Pag. 158. 23. [illegible]] *i.* viciſtis, obſcuraſtis.

l. 31. & 32. [illegible]] *i.* Ne vos, qui hæc ſanare in animum induxiſtis, fatiſcatis, *&c. Quocirca delendam cenſeo ſubdiſtinctionem poſt* [illegible]. *Alioquin enim quo ordine connectenda ſint vocabula, non liquebit.* *l. 34.* εἰς γόνυ [illegible]] *i.* euerſis, inclinatis. *Non enim hæc intelligo de genuflexione adorantium, aut ſupplicantium.*

Pag. 159. 1. [illegible]] *Alibi, ni fallor, additur,* [illegible]. *l. 7.* [illegible]] *i.* vt ſexu, [illegible] (... [illegible] &c. *Hector ad Andromacham, Iliad.* ζ.

ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα, τὰ σ' αὐτῆς ἔργα κόμιζε,
ἱστόν τ' ἠλακάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε
ἔργον ἐποίχεσθαι. πόλεμος δ' ἄνδρεσσι μελήσει.

Ad quem locum Euſtathius: [illegible] [illegible] ἔργα κομίζειν, καὶ τὸ [illegible]. *Eadem propemodum dicit ad matrem ſuam Telemachus, Odyſſ.* α. *& Plato Polit. 5.* [illegible]

l. 18. & 19. Pro [illegible] *&* [illegible], *legendum videtur* [illegible] *&* [illegible], *quia ſermo eſt de mulieribus. Nihil tamen muto, quia proximâ epiſtolâ ad mulieres item ſcribens, ſimiliter dicit,* ὑμῖν τοῖς [illegible]. *Credo eſſe Atticiſmum, aut maſculino genere, maſculum earum ſtudium fuiſſe, & viris planè dignum voluit ſignificare.*

Pag. 160. 16. [illegible]) *i.* tam laborioſum iter ad nos ſuſcipere: perquàm moleſto itinere ad nos vſque venire: ſuſtinere vt ad nos vſque veniendo vexeris atque fatigeris: *verbum è verbo:* ad nos vſque vexari, fatigari: *i. ad nos vſque venire, quod ſine vexatione & fatigatione fieri non poteſt. Vide ſupra pag. 107. lin. 3.*

Al. [illegible] ; *i.* tantùm fatigari, quantùm neceſſe eſt eos, qui ad nos vſque veniunt.

l. 29. [illegible]) *i. vt ſuſpicor:* repræſentare: ſcitè repræſentare. [illegible] *Puto hoc verbo ſignificari, cum aliud pro alio ſubſtituitur: vel* [illegible], *aut* [illegible]. *H.S.* *l. 35.* καὶ *ante* ὅτι *inducendum videtur. Porrò lin. 26. & 27. verba ſic diſponenda cenſeo:* [illegible] καὶ [illegible] [illegible] [illegible] τοῦ σώματος [illegible].

Pag. 161. 11. τὸ [illegible]] *Rectiùs in margine,* τὸ [illegible]. *Eſt autem* [illegible], *ſicut docet Gorræus ex Galeno & Paulo Ægineta, malagmatis nomen, cuius deſcriptionem petamus licet è Galeni lib. 8.* τῶν κατὰ τόπους. *Eſt etiam nomen cataplaſmatis, ſicut idem ex Aetio docet.* *l. 12.* τὸ τε νάρδινον καὶ τὸ γλεύκινον ἔλαιον) *i.* nardinũ & muſteum oleum. Γλεῦκος muſtum, γλεύκινον ἔλαιον, muſteum oleum. γλεύκινον *enim veram lectionem puto.* *l. 14.* καὶ μὴ τῆς ταχυτῆτος [illegible], ἀλλὰ τῆς [illegible] [illegible] αὐτὸ) *i.* nec tam curâſſe, vt citò fieret malagma illud, quàm vt bene. *Hoc eſt, ita vt plurimum in ſe haberet virtutis & efficaciæ. Commendat ſedulitatem eius ac fidem, dicitque, nihil eam æquè curâſſe, atque vt malagma illud quod miſit, eſſet* [illegible], *hoc eſt, potens & ſalutare.* [illegible] τάχους [illegible], *ſic dicitur, vt* τούτου γίνομαι, *&* ὅλος τούτου γίνομαι, *& ſignificat celeritati ſtudere: in eo totum eſſe vt res celeriter fiat: genere loquendi Chryſoſtomo noſtro perquàm vſitato.*

l. 31. ἐξ αὐτῆς] *Fort.* [illegible] αὐτῆς. *vel* ἐξ αὐτῆς *i.* [illegible].

Pag. 162. 11. [illegible] &c.] *Magis mihi probatur marginalis lectio.*

Pag. 164. 18. [illegible]] *Malim,* [illegible] &c. *l. 23.* [illegible] ἡμᾶς [illegible]) *Fort.* ὑμᾶς.

l. 31. Deleo ſubdiſtinctionem poſt [illegible], *in fine lineæ.*

Pag. 164. 44. [illegible]] *Probabile eſt Chryſoſtomum ſcripſiſſe:* καὶ [illegible], ἢ [illegible].

Pag. 165. 4. & 9. [illegible]] *i.* ſinite vos exorem, vt nulla ei in re deſitis.

l. 6. [illegible]] *i.* ſuſtentare, tutari. *l. 33.* [illegible]] *Malim,* [illegible].

Pag. 167. 17. [illegible]] *Marginalis annotatio,* [illegible], ἢ [illegible], *Verius an verecundius ne-ſcio.*

Pag. 168. 16. [illegible]] *Rectius fortaſſe,* [illegible] ὑμῖν [illegible].

Pag. 168. 28. [illegible]] *i.* literas comparandi causâ. [illegible] *enim etiam cum accuſatiuo, cauſam finalem ſignificat. Id non ex hoc ſolùm loco confirmari poteſt, ſed ex alijs permultis. Chryſoſt. hom. 45. in Matthæum:* [illegible] *Xenophon* [illegible] *1.* [illegible], *i.* pecuniæ causâ. *l. 30.* καὶ [illegible]] [illegible]. *Sed* [illegible], *opinor, dilucidius. Vide ſupra pag. 81. lin. 24.*

Ex omnibus illis rationibus, quæ contra Epiſtolæ illius authoritatem afferuntur, nulla mihi magis placet, potiórue videtur, quàm quæ à ſtyli diſſimilitudine ducitur. Hæc enim nota raro fallit, cùm reliqua quæ adduntur, non adeo ſint infallibilis certitudinis, vt propterea neceſſariò ſit epiſtola iſta Chryſoſtomo abiudicanda. Communia habet multa epiſtolæ huius exordium cum prima ad Olympiadem. Fateor. Sed non ideo ſtatim negandum, eſſe Epiſt. 143.

eam Chryſoſtomi. Quoties enim eadem Chryſoſt. repetit, idque ἀναδιπλάκτως ferè, tum in Epiſtolis, tum in homilijs? Quæ ſemel enim benè dicta ſunt, ea aliter dicere velle, niſi cauſa aliqua iuſtior impulerit, non tam diſerti eſt, quàm curioſi & copiam oſtentantis. Nõ reprehẽditur igitur Homerus quòd à ſeipſo ſæpiuſculè mutuatur, & de ijſdẽ eadem ſubinde dicit: ſed inter reliquas eius virtutes, hoc etiam numeratur, quod vtiliſſimo frugalitatis exemplo poſteris relicto, non neceſſariâ vbique varietate conſultò abſtinet. Quod ad παθητικὸν illud attinet, ἀπολώλασί μοι τὸ σῶμα &c. videndum an non ſumma eius innocentia, cum incredibili dolore coniuncta, & impudentia rurſus aduerſariorum homini miſero ac deiecto ſine modo inſultantium, talem illi vocem exprimere potuerint. Popularis acclamationis commemorationem tempus fortaſſe ipſum defendat. Verba, ſi per ſe ſpectentur, videantur ab homine inani & iactabundo profecta: ſed ſi tempus quo prolata fuerint reſpiciatur, nemo eſt, opinor, paulò æquior, qui Chryſoſtomo exuli, eiecto, iniurijs non dicendis fatigato, indigniſſimis calumnijs oppreſſo, μεγαλοῤῥημοσύνην illiuſmodi non condonet. Iuuat enim animum perpetuo mœrore proſtratum, talibus velut adminiculis ſe erigere atque eleuare. Sed Arſacium, paulò quàm par eſſet, acerbiùs tractauit. Sit hoc Chryſoſtomi culpa, non autem argumentum quòd Epiſtola ſit ſuppoſititia. Imò hinc colligerem potiùs genuinum eius eſſe fœtum. Quis enim neſcit quàm ingẽtes fuerint Chryſoſtomo ſpiritus: quâ [illegible] quâ παῤῥησίᾳ in omnes vſus fuerit, etiam in Eudoxiam Auguſtam. Si igitur Eudoxiæ non pepercit, Arſacio eum parcere voluiſſe eſtne veriſimile? Reſtat vltimum argumentum à voce Κυκουσῶν petitum, quod etſi non negligendum videtur, tamen niſi aliunde corroboretur, ex ſe parùm firmitatis habet. Potuit enim vel librarij, vel typographi culpâ accidere, vt pro Κυκουσῶν, Κυκουσῶν ſcriberetur. Præterea, ni fallor, & Κυκουσὸς & Κυκουσὸν legitur. Sed inſtar omnium eſt illud de ſtylo & charactere, quod ſolum tantùm apud me valet, vt non dubitem cum Haleſio tuo, optimo & erudiſſimo iuuene pronuntiare, epiſtolæ huius authorem non Chryſoſtomum fuiſſe, ſed alium aliquem, cum Chryſoſtomo nec ingenio nec eloquentiâ comparandum. Atq; hactenus de argumentis, quibus Epiſtolæ iſtius authoritas infirmatur.

Pag. 168. 37. [illegible]] *i.* [illegible], *alleuabo, vel auferam, remouebo.*

Pag. 170. 10. [illegible]] *Addenda puto hæc:* μὴ [illegible] *Nam vt paulo poſt ante* ὡς [illegible], *præcedit* εἰ μὴ [illegible]: *ſi, hic* τὸ μὴ [illegible], *ponendum videtur ante* [illegible]. *Præterea lin.* 9. *lego* [illegible].

Pag. 170. 10. *Deeſſe videtur* [illegible], *ante* [illegible]. *Nam* ἀπὸ τοῦ κοινοῦ *commodè repeti non poteſt.*

Pag. 171. 1. [illegible]] *Sententia imperfecta pendet.* *l.* 31. ἔχει] *i.* μέλλει.

l. 36. [illegible]] *i.* Iulij. *Vide notas in vol.* 5. *orat. in Chriſti Natum.*

Pag. 172. 5. & 6. [illegible]] *Sub.* [illegible]. *l.* 15. τὸ *ante* [illegible], *delendum puto.*

Pag. 175. 33. [illegible] &c.) *Quid ſi ſic? (Nam deeſſe aliquid videtur)* [illegible] &c. *Vide ſuprà pag.* 108. 5. & 6.

Pag. 176. 15. [illegible]] *ſub.* [illegible].

l. 35 [illegible]] *Futurum Atticum pro* [illegible]. *Dicitur autem tanquam pro* [illegible]. *Nam Attici, quod ſciam, non mutant* [illegible], *ſed* [illegible], *atq;* [illegible] *diligentibus hunc locum notandum puto.*

Pag. 177. 10. & 11. *Magis mihi placet marginalis lectio, quàm ea quæ habetur in contextu.*

l. 19. [illegible]] *Deeſſe videtur* [illegible] *inter* [illegible] & [illegible]. *l.* 22. [illegible]] *Malim,* [illegible].

Pag. 178. 12. [illegible]] *Nonne malis,* [illegible]?

Pag. 179. 31. [illegible]] ἀντὶ τοῦ, [illegible].

Pag. 180. 4. [illegible]] *i.* [illegible].

l. 39. [illegible]) *Reſtituo fortaſſe,* καὶ αὐτῇ.

Pag. 181. 12. [illegible]) *Vel lego,* αὐτῷ, *vt eſt in marg. vel* [illegible], *vt paulo poſt, lin.* 14. *l.* 19. ὡς ναῦ) *Male, pro* ὡς ναῦ. *l.* 40. & 41. [illegible]) *i. vt coniicio,* de ſalute noſtra ſollicitum eſſe, anxium eſſe. [illegible] *l.* 42. [illegible]) *Pro præſenti malim imperfectum* [illegible].

Pag. 182. 42. [illegible]) *Syntaxis requirit accuſatiuum,* [illegible].

Pag. 183. 3. [illegible]) *i. vt puto,* eò quòd recens adhuc priori vulneri ſuccedit. [illegible] *haud paulò ante filia obitum, ex alio etiam funere* [illegible] *accepiſſet, aut ſi non ex alio funere, ex alia aliqua calamitate, ex alio aliquo infortunio.*

Pag. 184. 1. *Subdiſtinguo poſt* [illegible], *non poſt* [illegible]. *l.* 13. [illegible]) *Forte* [illegible].

Pag. 185. 2. [illegible] &c.) *Pro* [illegible] *ſcribendum fortè* [illegible], *vt apud Theocritum Idyll.* 14. [illegible] *proprium viri i.* [illegible] *quod mox ſequitur; quaſi dicas, Tarſi filius.* [illegible], *vt reſcripſi,* [illegible] *Ægon, quid Palæſtini & Phœnices feciſſent (vel degrauiſſent)* [illegible], *vt intellexi, vt intelligo. Ægon & Tarſi filius credebantur in aduerſariorum caſtra facilè tranſituri,* [illegible] *quod hi* [illegible] *audiuiſſe ſe cum lætitia narrat Chryſoſtomus.*

Pag. 187. 3. [illegible]) *Sic dictum ſicut* [illegible], & torua tueri, & hominem fumare. *l.* 5. & 6. [illegible] &c.

Pag. 188. 9. [illegible]) *Atticè pro* [illegible], *ni mendum ſit.*

l. 22. καὶ ταύτην αὖ ἄλλην) Vitioſe, opinor, pro αὖ ἄλλην ὑπὸ ἀνάγκης, ἤ.

Pag. 189. 38. καὶ γὰρ &c.) πρὸ καὶ, præfigenda videtur prior parentheſeos nota, ſicut poſterior ſubdenda videtur, πρὸ ἀποδοῦσιν, lin. ſequente. οὐδὲ μακεῖν) Male pro μακρὰν. Coniungo autem hæc in eadem clauſula cum χαριζόμενος, lin. 36.

Pag. 190. 7. ἵνα μή τις ὑμᾶς ἀπατήσῃ] i. ne quis callide vobis perſuadeat, ne callidus quiſpiam vobis perſuadeat. Eſt enim ἀπατᾶν hoc loco aliquanto amplius, quam ſimpliciter ſeducere, ſiue decipere. l. 20. ἔχει λεῖψαι] i. μέλλει.

Pag. 191. 4. καὶ περὶ ὧν ἂν χρῄζητε &c.] i. & de ijs quibus opus vobis fuerit, vel certiores nos facite per literas, vel &c.

l. 17. τοσοῦτον διῳκισμένους ὁδοῦ μῆκος] Alibi iungitur διοικίζομαι cum datiuo, vt huius pag. lin. 32. Non eſt tamen diſſimulandum pag. 204. lin. 35. verbum ἀποικίζομαι, eiuſdem ferè cum διοικίζομαι ſignificationis, cum accuſatiuo connecti.

l. 26. εἰς ἣν ἦτε ἀφιγμένοι] i. quam ſuſcepiſtis, quam ingreſſi eſtis, in quam deueniſtis.

Pag. 192. 23. Deeſſe videtur καὶ ante τοῦ μὴ φιλεῖν.

l. 40 & 41. ἀμελλητὶ τὰ αὐτόθι καταλαβεῖν σπούδασον] i. cura vt eò incunctanter proficiſcaris.

Pag. 194. 7. χειρόδοσαι] ἀρχαϊκῶς, pro χειρί.

l. 44. Lego, καὶ προσηγμένος, διηνεκῶς μνημόνευε τῆς ἁγίας σου μεμνῆσθαι εὐχαῖς παρακλήθητι. vel, διηνεκῶς μνημόνευε ἐν ταῖς ἁγίαις σου μεμνημένος ἴσθι εὐχαῖς. i. eſto memor: vt Prou. 3. ἴσθι πεποιθὼς ἐπὶ Θεῷ: confide Deo. vel, μεμνημένος μὴ παύου εὐχαῖς.

Pag. 195. 9. μάθω] Rectius fort. μαθεῖν.

l. 37. ἀνατιθέντι] i. ὀκνηρῷ καὶ ῥᾳθύμῳ γενομένῳ.

Ibid. πέντε ὁμιλίας ἐστὶν ἕως Ὀκτωβρίου] Deeſſe videtur μόλις ante πέντε, ſicut colligere promptum eſt ex collatione huius epiſtolæ cum epiſtolâ 117. ad Theodorum, pag. 152. lin. 24. Porrò de deſidiâ Saluſtij & Theophili legatur etiam epiſtola 121. pag. 154. lin. 4. &c. l. 41. ἔχετε λυπῆσαι] i. μέλλετε. Aptiſſimum huius τοῦ ἔχειν vſus ac ſignificationis exemplum.

Pag. 197. 5 & 6. ἰσχυλβίδα] Malim: βυλβίδα.

l. 7. μεμνημένοι] Deeſſe videtur σου. l. 19. τὰ πράγματα] ſub. τὰ ἐνταῦθα.

Pag. 200. 12. χαρίζεσθαι] Hoc eſt, vt alibi ſæpè loquitur, σοφίζεσθαι. l. 13. ἀναχωννύς] condiens, replens, reſpergens.

Pag. 204. 34. καὶ διωλύγιον] i. μέγα, ἐξάκουστον. Vide tomi primi pag. 589. lin. 18.

Pag. 205. 2. εὐαγγελιζόμενοι] i. paſſiuè: nuntium accipientes de: cùm aliàs actiuè ferè accipiatur.

Pag. 208 9. αἰδοῦ] Perperam, pro ἀγροῦ.

l. 20. pro τοῦτο, legendum videtur, τούτου.

Pag. 209. 7. καὶ ὅλως οὐδὲν ἐπιλείψει τοῦ ζητεῖν καθ᾿ ὁδὸν] Mſſ. τοῦ ζητεῖν καθ᾿ ὁδοῦ, diuiſim. Neutram dicis lectionem tibi placere, nec ſanè immeritò. Mihi verò pro tempore non male ſic legi poſſe videbatur: διερήσεις καὶ εὐπορήσεις τῶν ἐνταῦθα κάθοδον ποιουμένων, καὶ ὅλως οὐδὲν ἐπιλείψει τοῦ ζητοῦντι. vel ſic, τοῦ ὀκνεῖσθαι κατὰ χρείας ἰδίας ἐνταῦθα ἀφικνουμένοις διερήσεις, καὶ ὅλως οὐδὲν ἐπιλείψει τοῦ ζητοῦντι. Vox enim καθ᾿ ὁδόν, inducenda videtur.

In Notheuomena.

Pag. 211. 31. τῶν χιλίων] Deeſſe videtur καὶ πολλῶν. Nam non eſt veriſimile de vnâ eum duntaxat die loqui. l. 33. ἐκλήθη] Malim: κληθείη.

Pag. 212. 1. περιφανοῦσαι] Fort. περιφανῶς φανοῦσαι. vel οὐδὲ μὴ περιφανῶς ſine φωνοῦσαι. περιφανοῦσαι enim corruptè ſcriptum videtur pro περιφανῶς.

Pag. 213. 37. ἀποκρυπτόμενον] Fort. ἀποκλειόμενον.

Pag. 215. 9. λέγοντες] Malim, λέγουσιν.

l. 44. ἀκούσατε πάλιν &c.] Hæc verba, & quæ ſequuntur proxima pag. lin. 1. vſq; ad πῶς, videntur è proprijs ſuis ſedibus translata. Vbi ergo reponis, inquis? pag. 216. 8. poſt πάλιν τὰ αὐτὰ ἐρῶ, hoc modo: ἀκούσατε οἱ τύπον ἀγάπης ἀεὶ πολλοῦ ποιούμενοι, καὶ ἀμελοῦντες τῆς ὀργῆς τῆς ἐπερχομένης ἐπ᾿ αὐτούς.

Pag. 216. 1. poſt πῶς, addo οὖν. l. 9. 10 & 11. ſic lego: φησὶ πρὸς αὐτούς· Καὶ ὁ αὐτὸς πάλιν· ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια. (Hæc enim verba omitti non debent, quia dixit paulo ſuperius: καὶ ἀμελοῦντες τῆς ὀργῆς &c.) ὧν ὁ Θεὸς ἡ κ. καὶ ἡ δ. ἐν τ. αἰ. αὐ. οἱ τὰ ἐ. φρονοῦντες. Ποῦ εἰσι νῦν οἱ θρασυνόμενοι καὶ κ. θ. αἱ λ. μὴ εἰ. τ. ἐν τ. θ. γραφαῖς; ταῦτα ὁ Παῦλος &c.

l. 26. Vel ἐν αὐτοῖς, vel ἐγκεχαραγμένων. Rectius ἐν αὐτοῖς, quia ſic legitur paulo poſt, pag. 220. lin. 24.

Pag. 217. 12. δῆλον ὅτι &c.) Lego, εἶπε ὀνειδίζων ἔξω μείναντας, δηλονότι τοῖς τὰ ἐναντία φρονοῦσι λέγων· ἰδοὺ, φησὶν, ἀφίεται &c. vel, δηλονότι τοῖς τὰ ἐναντία φρονοῦσι λέγει, ἰδοὺ ἀφίεται &c. Oſtendit quos alloqueretur Chriſtus, cùm diceret: ἰδοὺ ἀφίεται, nimirùm τοὺς τὰ ἐναντία φρονοῦντας Iudæos.

l. 29. τοῦ Νεστορίου) Quæris an non vixerit Neſtorius poſt Chryſoſtomi tempora. Reſpondeo valdè vicinum fuiſſe Neſtorium temporibus Chryſoſtomi, atq; ita etiam vicinum, vt ante Chryſoſtomum mortuum natum illum fuiſſe non ſit à vero alienum. Sed ſi quæris an Neſtorius notus fuerit Chryſoſtomo, item an notus illi fuerit tanquam hæreſiarcha, de eo quid ſentiam breuiter exponam. Dico igitur non fuiſſe notum, atq; vt ſic exiſtimem, rationibus quibuſdam adducor haud ſanè contemnendis. Primùm enim Chryſoſtomi mors incidit in annum Chriſti ſeptimum quadringenteſimum: at Neſtorij hæreſis non cœpit eſſe celebris vulgoq; nota ante annum Chriſti quadringenteſimum triceſimum ſecundum. Deinde, Innocentio ſedente, in exilium actus fuit Chryſoſtomus, ac non ita multò poſt mortuus: at Neſtorius nonniſi Cæleſtino ſedente pro authore hæreſeos notatus ac damnatus fuit, hoc eſt, annis minimùm viginti tribus poſt diſceſſum Chryſoſtomi. Huc accedit, quòd Neſtorius iam epiſcopus Conſtantinopolitanus, hæreſin illam de duabus in Chriſto perſonis diſſeminauit: at inter epiſcopatum Iohannis noſtri & Neſtorij anni minimùm viginti duo interfuerunt. Vnde facilè quis colligat Neſtorij damnationem Chryſoſtomi morte multis annis poſteriorem fuiſſe, ſi modo verum ſit quod traditur Chryſoſtomum tres tantùm annos, & quod excurrit, in exilio vixiſſe.

l. 35. Rectè in marg. περὶ τοῦ νοῦ. Nam ſic etiam habetur paulo poſt pag. ſeq. l. 8.

l. 44. Fort. τούτους ἀγαγὼν, οἱ καὶ μὴ πιστοὺς, ἀλλ' ἐκ τῶν πολλῶν ἐλέγχεις.

Pag. 218. 5. ὁ πολὺς) i. ὁ πάνυ. l. 9. πρὸς τὸ πρὶν τέως) Fort. πρὸς τὸ πρὶν τούτους ἀπειθηκέναι. Nam τέως & πρὸς τὸ πρὶν idem ſunt.

l. 16. ἐγχειρίδια) Non video quomodo huic loco conueniat. Quocircà, quid ſi pro ἐγχειρίδια, χειριδωτὰ legatur? A. Gellius noct. Attic. lib. 7. cap. 12. Tunicis vti virum prolixis vltrà brachia & vſq; in primores manus, ac propè in digitos Romæ atq; omni in Latio indecorum fuit. Eas tunicas Græco vocabulo noſtri chiridotas appellauerunt. χειριδωτὰ, ſub. ἱμάτια.

Pag. 218. 16. βλεμμάτια ἁδρὰ] Addo αὐτοῖς.

l. 17. παρασίτων ταμιῶν] Vel lego, ἀντὶ δὲ τῶν ταμιῶν: vel παρασίτων μᾶλλον ἢ καὶ ταμιῶν. Tum progredior: οὐ χαίρουσι μαθητῶν πλῆθος ὁμονοούμενοι, ἀλλὰ μαγείρων, τοιαῦτα ποιοῦντες ἃ μὴ &c. Al. ἀλλὰ θεραπόντων, μᾶλλον ἢ καὶ μαγείρων &c.

l. 22. Poſt διεσπασμένα, addo, ῥᾳδίως ἀπατῷ πολλούς. l. 33. Deleo ὑμῶν poſt ἔχουσι. l. 35. Lego, διὰ τὸ τῶν πεπαιδευμένων παλαιῶν λόγον ἀποδιδόντι. προσέχετε ἐν ἑαυτοῖς, καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, vt τῷ λαῷ ſit gloſſema τοῦ, τῷ ποιμνίῳ. Vel ſic: προσέχετε ἐν ἑαυτοῖς, καὶ παντὶ τῷ λαῷ, τῷ ποιμνίῳ τοῦ Θεοῦ, per appoſitionem.

Pag. 219. 17. pro ὀρνεοπέπακτα neſcio an legendum ſit, ὀρνεάρπακτα, i. rapta & occiſa ab auibus rapacibus, quales ſunt aquilæ, & vultures. vel ὀρνεοπάτακτα, i. percuſſa ab auibus grandioribus. Malim tamen, ὀρνεοπατάκτων, vt conueniat cum θηριαλώτων. l. 37. Legendum puto, πολλοὶ γάρ εἰσι τοῦ υἱοῦ τῆς ἀπωλείας μαθηταί.

l. 38. καὶ ὁ καιρὸς τοῖς ἰδίοις, &c.) Fortaſſe ſic: καὶ ὁ καιρὸς συνεσταλμένος, καὶ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, τοὺς ἰδίους ὑπηρέτας προχειρίζεται. id eſt, deſignat paſtores.

Pag. 220. 4. Pro ἐν πυξιάζετε, legendum ſuſpicor, ὅπως ἐλάζετε. Vide infrà pag. 221. lin. 18.

l. 5. & 6. Malim, καταλύσωμεν τὸν λόγον.

l. 33. Deleo ἡ fine lineæ.

Pag. 221. 13. (Συναπόλλυσθε &c.) Fort. Συναπόλλυσθε αὐτοῖς μετέχοντες τῶν, &c. l. 36. προχειριζομένους) Videtur paſſiuè accipi, vt paulo ſupra, pag. præced. lin. 42. l. 41. ἐπισυντρέχοντας] In marg. ἐπιτρέχοντας καὶ συντρέχοντας. Malim, ἐπειγομένους, quia ἐπείγομαι eſt feſtino, ἐπείγω, vrgeo, feſtinare facio.

Pag. 222. 28. Sic lego & interpungo: ἂν εἰρήκαμεν; ἀλλὰ οὐδὲ ὅπη οὐδεὶς δύναται παρασῶσαι. μηδεὶς τοίνυν πλανάσθω, &c. l. 32. Fort, καὶ ἵνα ὁμολογήσωμεν &c.

Pag. 223. 1. ἵνα ἡμῖν πανταχόθεν] Vide 2. Sam. 24. 14. vbi eſt πάντοθεν pro πανταχόθεν, vt & infra huius pag. lin. 13. l. 14. τὰς κολάσεις] Rectiùs fort. τῶν κολάσεων. l. 17. ἐπαγγείλω) fort. ἀπαγγείλω. l. 22. κατὰ διάνοιαν] Deeſſe videtur, καὶ ante κατὰ, vel legendum, καὶ ἐν διανοίᾳ.

pag. 224. 18. Deleo καὶ ante τηροῦντες. l. 25. Probabile eſt aliquid deſiderari poſt, καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Addo igitur, καὶ προσεύχου, vel προσεύχεσθαι.

Pag. 225. 5. ἄρχοντες ὄντων] Pro ὄντων legendum fort. μετανοούντων. tempus ita contractum eſt, vt pœnitentiæ dilatio ne principibus quidem tuta ſit. l. 36. ἀλλ' ὅλος διάβολός ἐστιν, ἵνα μὴ εἴπω τοῦ διαβόλου εἶναι] dixiſſet potiùs, ἀλλ' ὅλως τοῦ διαβόλου εἶναι, ἵνα μὴ εἴπω ὅτι ὅλος διάβολός ἐστιν. Plus eſt enim Diabolũ eſſe, quam eſſe ex Diabolo. l. 39. καὶ ἐντολὰς καὶ ὁδοὺς [illegible]] i. noua comminiſcitur mandata, & nouos benefaciendi modos longè ab ijs diuerſos, quos Lex Dei nobis commendat. Loquitur de candido Diabolo, non de atro, ſiue de Diabolo, vt Apoſtolus Paulus loquitur, transformante ſe in Angelum lucis. Hoc ita eſſe, liquet ex eo quod ſequitur: καὶ ἄλλας τινὰς εὐλογίας ἐντολὰς, quæ ſcilicet habeant ſpeciem quandam & laruam ſanctitatis. Nunquam autem Diabolus magis eſt Diabolus, quàm cum venenum ſuum ſub ſpecie honeſta occultat.

pag. 226. 40. Lego, λόγους, ἀλλὰ συνεχεῖς εὔχεσθαι εὐχὰς, ἃς ὁ Χριστὸς διὰ Παύλου ἐπέταξεν, καὶ ἐξ ὀλίγων &c. Notanda eſt hic oppoſitio inter hæc duo, μακροὺς ἀποτείνειν λόγους, & συνεχεῖς εὔχεσθαι εὐχὰς, hoc eſt, inter preces ſine interſtitio ſiue pauſa continuatas, & preces crebris interſtitijs ſiue pauſis diſtinctas. μακροὺς ἀποτείνειν λόγους dicuntur, qui inter precandum longâ & perpetuâ vtuntur oratione, nec antè finem faciunt, quàm bona pars diei aut noctis conſumpta fuerit: at, συνεχεῖς εὔχεσθαι εὐχὰς, ſiue, vt paulò pòſt loquitur [lin. 43.] συνεχεῖς καὶ πυκνὰς ποιεῖν τὰς εὐχὰς, eſt preces habere numero quidem denſas & frequentes, verbis autem conciſas & breues. Atq; hoc precandi genus authori huius epiſtolæ maximè probatur, vt intentioni animi amicum magis, et tentationibus Satanæ minus obnoxium. Nam cùm ea ſit natura mentis humanæ, vt vni rei diu intenta eſſe non poſſit, ægrè fieri poſſe, vt in prolixis & ſine pauſa continuatis precibus aliena ſubinde et forenſes cogitationes non intercurrant. Quapropter ſatius eſſe, vt crebræ ſint preces et ardentes, quàm prolixæ et frigidæ. Iam ſi quæris, vbi Chriſtus per Paulum iubeat nos συνεχεῖς εὔχεσθαι εὐχὰς, καὶ ἐξ ὀλίγων διαλειμμάτων: reſpondeo ex interpretatione & mente huius ſcriptoris, locum illum Pauli, qui citatur initio huius epiſtolæ, et habetur 1. Theſſ. 5. 17. ita intelligendum eſſe. ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, i. crebrò, frequenter, συνεχῶς, non ita vt nunquam intermittantur preces (Nam id non cadit in natura humana imbecillitatem) ſed ita, vt crebrò repetantur: ſed ita vt ad preces, quæ ſimul ardentes & prolixæ eſſe nequeunt, creber fiat reditus. Vt autem hoc loco eſt oppoſitio inter μακροὺς ἀποτείνειν λόγους & συνεχεῖς εὔχεσθαι εὐχὰς καὶ ἐξ ὀλίγων διαλειμμάτων: ita paulò poſt eadem eſt oppoſitio inter εἰς μῆκος ἐκτείνειν τὸν λόγον, & συνεχεῖς καὶ πυκνὰς ποιεῖν τὰς εὐχάς.

Pag. 227. 3. poſt καθημένη deeſſe puto εὐχὰς ποιουμένην, aut tale quid. l. 4. βαρεῖαν] vel lego, βαρυθυμεῖν, vel præced. lineâ pro εὐχὰς ποιουμένας, ſcribo, προσετύχετε, vt tempore conueniat, cum βαρεῖας. l. 23. κρινόμενοι] Deeſſe videtur ante κρινόμενοι, αἰτήσεις δ', aut tale aliquid.

Pag. 228. 6. Lego, ὥσπερ μήποτε, vel καὶ μήποτε. l. 9. pro ἀποκλίνεται, legendum arbitror, διακλίνεται. l. 20. Fort. ſic. – πότε αὖ τις ἐν τοσούτῳ πλήθει ἂν πληρῶσαι δυνηθείη. l. 22. & 23. Quid ſi ſic? Ἐὰν δέ τινα ὑπολειπόμενα ἑαυτοῖς μόνοις γυμνὰ ἐν οὐσίᾳ τινὶ φθαρτῇ ἀπολλυμένῳ, ἐνταῦθα &c. l. 24. ἀθάνατον τοῦ Θεοῦ] Fort. Θεῷ. l. 44. Neſcio an legendum ſit: καὶ λέγομεν, ὅτι τὸ μὲν ὄντως ἀληθῶς ἄμεινον ἄνθρωποι &c.

pag. 229. 11. pro καταβάλλεις, legendum cenſuerim, καταβάλλειν ἢ σπουδάζεις. l. 15. & 16. ἑαυτοῦ,) Rectius fort. ἑαυτῆς.

pag. 230. 2. Σύγκρισις &c.] Si Chryſoſtomus iam in viuis eſſet, non eſſet cur talis eum prolis, tam cultæ, tam elegantis, tam nitidæ, addo etiam formoſæ, puderet. Cæterum ſi minus ipſe pro germano ſuo fœtu agnoſceret, neſcio an Theodoretus in ſuam familiam ac tutelam reciperet, ſcriptor, vt omnium optimè noſti, politiſſimus, & Chryſoſtomo tam verborum delectu, quàm ſententiarum concinnitate quàm ſimillimus. l. 11. τιμῶμεν ὡς ἄξια σπουδῆς καὶ σωτηρίας.] vel pro, σωτηρίας lego ἐπιμελείας, vel deleo καὶ σωτηρίας, vel poſt σωτηρίας, addo αἰτία, aut tale quid.

Pag. 231. 12. & 13. Lego, ἢ χρημάτων ἁρπαζομένων, πλεονεξίας καὶ ἔρωτος ἀρχῆς ἀδίκου, διαρπαζομένοις &c. poſteriora verba loquuntur de cauſa efficiente: priora de cauſa materiali. πλεονεξίας igitur et ἔρωτος ἀρχῆς ἀδίκου non reguntur à præpoſitione ὑπὸ, ſed ponuntur abſolutè cum participio διαρπαζομένοις. l. 30. τὸν μοναχὸν] Hæc verba πλεονάζει, et delenda videntur. l. 42. ἐν τῷ καθέδρᾳ] Rectius fort. hæc collocentur ſuperiore lineâ inter καὶ et τοῖς στρατιώταις, hoc modo: καὶ ἐν τῷ καθέδρᾳ τοῖς στρατιώταις παρέχων &c. hoc eſt. Dum in cathedrâ regali ſublimis ſedet militibus poteſtatem faciens &c.

pag. 232. 3. poſt πάντων deeſſe aliquid ſuſpicor, nimirum ἥδιστον θέαμα (vel τερπνόν τι θέαμα) ἐγένετο, καὶ vt integra oratio ſit: πλουσίοις καὶ πενήτων ἥδιστον θέαμα ἐγένετο, καὶ χαίρειν, [vel χαρὰν] τινὰ κομίζων &c. præfero tamen χαίρειν.

pag. 233. 19. κατὰ τὸν ἡγεμόνα etc.] Intelligit, opinor, Apoſtolum Paulum, 2. Cor. 12. v. 2. et 4. perbellè enim conuenit ei hæc deſcriptio, et raptum eum fuiſſe in cælos locus citatus teſtatur.

Poſtquam notæ meæ ad finem vſq; perueniſſent elegantiſſimæ illius declamationis, quæ inſcribitur, Σύγκρισις βασιλικῆς δυναστείας &c. cœpi mecum cogitare, an operæpretium foret pari curâ ac diligentiâ reliqua omnia obire. Quocircâ recordatus literarum tuarum, quibus confirmâſti mihi viam fore non inamœnam vſq; ad τὰ ὑποδείγματα, at poſteà non item, ſimulq; re ipſâ ex lectione paucarum paginarum, veriſſimum eſſe, quod dixiſti, comperiens, ad hæc etiam temporis anguſtijs deterritus (Supererant enim, cùm hæc ſcribebam, dies duntaxat duodecim, nec eæ omnes curis alijs ac moleſtijs vacuæ) exiſtimaui me & rationibus meis non malè conſulturũ, & tibi facturum rem non ingratam, ſi dehinc remitterem aliquid de priore in ſingulis examinandis diligentiâ, & notas meas non ad contextum ipſum ampliùs (quod longum eſſet, & non neceſſarium) ſed ad notas tuas & ſumma rerum capita accómodarem, atq; ita è longâ viâ tædijq; plenâ breuem viribuſq; meis æqualem facerem. Ab hoc ergo loco, vſq; ad finem libri (ſi modò eouſq; peruenire mihi dabitur) noli expectare, vt annotetur à me aliquid, præterquam ad ea quæ in notis tuis deſignantur, niſi fortè obiter inciderint nonnulla, quæ veluti vocent & attrahant ad ſe.

Pag. 234. 5. πᾶσιν) Fort. πᾶσαν. l. 29. ἄπειρος γέγονε &c.) Legendum videtur; τί ποιεῖς, φαρισαῖε, μὴ τῷ κοινῷ τῆς φύσεως ὀνόματι προσέχων; καὶ ὁ ἄπειρος καὶ φιλάνθρωπος τοῦ Θεοῦ υἱὸς γέγονεν ἄνθρωπος. Aliter: ὁ ἄπειρος γέγονε θνητός, καὶ ὁ φιλάνθρωπος, ἄνθρωπος.

Pag. 239. 17. Et deinceps ſic lego: ὁ γὰρ ὡς τοῦ Θεοῦ ὑποβαλλόμενος αὐτῷ τὴν νηστείαν καὶ τὴν δέησιν καὶ τὰς νεομηνίας καὶ τὰ σάββατα, τί δεῖ λέγειν, ἀλλ' ἐπὶ πλήρεις αὐτοὶ ἀνομιῶν, διὰ τῶν πράξεων &c.

Pag. 242. 39. Fort. τῆς ἀπειλίας εἰς τὴν προσάγει διὰ &c.

Pag. 243. 28. Lego: τὸν ὡς ἥλιον λάμποντα, τὸν φοβερὸν τοῖς δαίμοσιν ὅπλα ἐζοφωμένον ἅμα καὶ ὡς τὸν γέλων τῷ διαβόλῳ προκείμενον. Vel ſi non exprimitur τῷ διαβόλῳ, ſubaudiri debet. Porrò deeſſe videtur præpoſitio κατὰ, aut tale aliquid. l. 25. ante φιλικὴν ſυντυχίαν. Vide infrà pag. 258. lin. 40. l. 37. ὥσπερ γάρ τις &c.) Quoniam huius loci ſenſus ſatis apertus eſt, de verbis non multùm laboro. Σολοικὰ ſunt, vt dicis, nec eſt operæpretium emendare.

Pag. 244. 1. ἄνθρωπος γενόμενος) 1. Fort. ἐννοίαν χαλῶν. In lineâ ſequente nihil muto. l. 3. Fort. καὶ ἥψατο τῆς παιδίσκης. Sic corrigerem, ſi negotium mihi eſſet cum ſcriptore puro & canonum grammaticorum obſeruante: ſed quia author iſtius orationis, quicunq; is fuerit, non ſemel in leges grammaticas peccat, per me ſaluos omnes ſolœciſmos ſuos obtineat licet. Inuitum qui ſeruat, idem facit occidenti. l. 15. ὁ ἀπατήσας κἂν ἀδελφοῦ ἢ γυναῖκα &c.) ὁ νοῦς: Mala conſcientia, res eſt ſuſpicioſa, & ſolliciti timoris plena. Id adeò liquet ex hoc exemplo. Si quis poſt ſtuprum aut adulteriũ commiſſum è lupanari exiens, viderit fortè aliquos colloquentes inter ſe, is ſua ſtatim narrari flagitia putabit, tametſi ſermo illis ſit de rebus priuatis, aut alijs rebus quibuſcunq;. Συντυχίας ἰδίας αὐτῶν, eſt, proprias ipſorum res, proprios caſus. At συντυχία l. 16. eſt colloquium, conuentus, aut tale quid. l. 30 & 31. καὶ σὺ τῷ διαβόλῳ σύμβολος γέγονας;) Pro σύμβολος, legendum conjicio, δοῦλος, vel ſic: καὶ σὺ τῷ διαβόλῳ ὁμόδουλος γέγονας;

Pag. 252. 41. τεῖνον τὴν διάνοιαν ἀνατεῖναι) Deleo τεῖνον, vel lego: πρὸς ἐκείνας τεῖνον ἑαυτὴν τὴν διάνοιαν ἀνατεῖναι.

Pag. 255. 30 & 31. δόγματα ἀμφίβια) Fort. ὀδύρασιν ἀσεβῶν ϗ ἁμαρτιῶν. l. 36. ἑκὼν ἑτέρῳ) Perquam ingeniosa est marginalis coniectura, quam adiuuandam puto duabus notis parentheticis, ita vt prior ponatur ante ἄδω, lin. 35. & posterior post ἀφοσιώσας l. 36.

pag. 257. 24. ἐπειδὴ ἀνθρώπινος ἦν ἕξει, τροπῇ δουλεύων] Locus, vt mihi videtur, haud ægrè sanabilis, si nimirùm particula ϗ inter δουλεύων & ὡς interponatur, hoc sensu: vt verò paululum progressus est (quoniam ingenio erat humano, i. mobili) subitò mutatus [, Græcè, mutationi seruiens,] & vt homo commotus, &c. Hæc verba, ἐπειδὴ ἀνθρώπινος ἦν τῇ ἕξει, notis parentheticis includenda videntur. præterea lin. 25 & 26. κατ' ἐρώτησιν lego, τὴν θάλασσαν πεζεύω ζῇ ὑγρὸν χέρσον ἐκβάλλει; Verba enim sunt τοῦ θαυμάζοντος.

pag. 258. 12. &c. καιρὸς γὰρ &c.] lego: καιρὸς γὰρ ἀποτίσαι τὸ χρέος τὸ ἐκ τῆς ἡμέρας τῆς τελευταίας τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας ὀφειλόμενον ὑμῖν, ἐν ᾗ &c. (vide infrà p. 275. l. 8.) Parenthetica sunt hoc sensu: Iam enim tempus est, vt soluam debitum illud, quod debetur vobis à die vsque vltimi opificij diuini, [hoc est, à die concionis illius, siue orationis quam de vltimo Dei opificio, i. creatione hominis, apud vos habebam,] in quâ nos dicturos de hac re aliquid pollicití sumus. Pollicitus fuerat, vt videtur, in oratione aliquâ, quam de creatione hominis paulò antè habuit, dicturum se aliquid de Dei erga hominem ministerio. Iam ergo nactus idoneam occasionem, fidem suam liberat. Non est improbabile, eundem fuisse & huius & quintæ orationis authorem. Non multùm à scopo aberrare mihi videor. Cæterùm nondum ita mihi persanatus est iste locus, vt non aliquid adhuc putem vitij in eo residere. Imò residet, & residebit credo, tametsi me doctior multò medicus manus admouerit.

l. 14 & 15 δημιουργὸν) Scribo, δημιουργῶν. Noluit enim sine dubio author iste è creaturâ creatorem efficere. l. 29. μιλεῖον) Vel lego, δυλλῶν, cum eruditiss. Halesio, vel addo, πῶς δεῖ τοὺς ἀλλήλους διαλύεσθαι: aut tale aliquid post μυθωδῶς. l. 33. ἐξ αὐτοῦ τὸ αὐτὸ &c.) Dauus sum, non Oedipus: οὐκ εἰμὶ δεινὸς τὰ τοιαῦτα. Lepidum est ænigma, soluat qui potest.

pag. 259. 1. τὸ ὀνειδίζειν, non displicet, vt in hoc scriptore. l. 14. ὥσπερ ἡ ἀκτίς) tu emendas: ὡσπερεὶ οἰκέτις, vt ἀκτὶς sit ἀντὶ τοῦ οἰκέτου ex Hesychio. Optimè sanè. Vide tamen quæso, annon tutius sit legere: ὥσπερ ἀκτίμων τις. Nam ἀκτὶς apud Hesychium videtur potiùs esse proprium certi alicuius serui nomen (vt Dauus, Parmeno) quàm nomen appellatiuum, vt seruus, famulus, οἰκέτης. Articulus ἡ, additus videtur ab eo, qui primùm, pro ἀκτίμων τις, corruptè legit, vnâ dictione, ἀκτίς.

pag. 260. 5. καθολικὸς &c.) Magis mihi probatur affirmatiua lectio, quia præcedit πάσαι γυναῖκες & ὅσαι γυναῖκες. l. 6. Intersero ϗ inter ἄνιγμα et μή. l. 7. Fort. ἐπισυάλατες διανοίας ἡμῶν ἐντρεπίζοντες.

Pag. 261. 39. σκοτεινὸς λαὸς] Vel propter multitudinem, vel propter infidelitatem, & veri Dei ignorationem. l. 42 & 43. Rectè, vt puto, ἀπλημμύρουσης: Adeò vt desperabundi [sc. Israelitæ] propter metus magnitudinem ad Mosen dicerent: ὀργῆς ἦν &c. ὅσον, i. πῶς. l. 44. εἰλυσπᾶται) i. irrepit: rependo penetrat. ϗ ὥσπερ ὄφις εἰς καταδύσεις εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν εἰλυσπᾶται ὁ φόβος;

pag. 262. 1. Subdistinguo post φρίσσει.

pag. 264. 33. πιτάζων) Fort. πιτύζων (siue ἰπύζων) διδάσκων.

pag. 268. 16. κυκλοφόρον θηρίον) Nihil muto, quia vox θηρία dicitur nonnunquam de serpentibus. Serpentes autem ideò fortasse κυκλοφόροι dici possunt (passiuè sc.) quia inter repandum in circulos & orbes siue spiras se colligunt. κυκλοφόρον est à κυκλοφόρος, non à κυκλοφορός.

pag. 272. 14. ἀστὲ) Ponitur fort. ἀστείως, pro multis.

Pag. 274. 8. Lego, mutato verborum ordine, ϗ ἀπορεῖν ἡμᾶς τοῦ δεικνυμένου, i. non posse nos ostendere. ὅτι ὀρφανὸς ἀκήκοεν, i. quod orphanus dictus fuerit. ἀκούω, ἀντὶ τοῦ, λέγομαι.

pag. 275. 15. pro δόξα, legendum fortasse δόξας, & pro ἀλλότριος, ἀλίτριος. l. 19. Lego ϗ ἔρημον, ϗ ἄπορον αὐτὸν ἀποδεικνύουσι: deleta dictione ἐρήμους.

pag. 276. 8. ὁ τῆς παλαιᾶς τὴν παλαιὰν ἐντυλίξας) Totam lineam vitijs & mendis scatentem sic vtcunque emaculari posse arbitror: στραγγή, ἡ τῆς πλάνης τὴν παλαιὰν ἱνδάλματα καταλύουσα. χήρευσις (Nam nisi hoc addatur, deerit responsum ad penultimam quæstionem) ἡ τῶν ἐχθρῶν βλασφημία. στραγγὴ ϗ κυρία, οἱ Σαδδουκαῖοι ἐστε. deleta interrogatione post κυρία, et articulo οἱ τοῖς Σαδδουκαίοις præposito, quod forma orationis omnino requirit. τὴν παλαιάν. i. Euam, siue Euæ peccatum: τὴν τῆς ἐκ τῆς παλαιᾶς προφήτης ἀπολυτήριον. l. 8. pro αἱ στραγγαὶ scribendum οἱ etc.

Pag. 277. 4. pro ἀλληγορεῖσαι, mallem, ἀλγήσαις, quod propiùs accedit ad ἀλληγορείσαις, & loco huic optimè conuenit ἀλγήσας. Quare? ὡς, [i. ὅτι] αὐτὸν θέλει συναθροῖσαι: quòd vult ipsum etiam adijcere, reliquisq; apponere & veluti in ordinem cogere. In compendiosâ & abbreuiante scripturâ (qualis est ferè manuexaratorum codd.) à parùm intelligente librario ἀλγήσας facile capi potest pro ἀλληγορείσαις contractè & compendiosè scripto. Atque hinc nata est, quemadmodum mihi persuadeo, vitiosa huius loci lectio, vt & aliorum innumerabilium. l. 6. Lego: μαθητῶν φιλοδικαιοπιστίας ἀφανισθεῖσαι βεβαιοῦμεν, μέλλων δὲ, &c. l. 9. διακόνους] Male pro διακόνων. l. 36. ἀπολύσας τῆς μνήμης τὴν παρρησίαν,] Fort. τὴν μνήμην τῆς παρρησίας. i. abiectâ omni memoriâ prioris fiduciæ, siue confidentiæ.

Pag. 280. 28. & 29. ἔλαβε τὴν ἡμέραν ἐκ τῆς λαμπροτάτης τοῦ Μάννα χιόνος.] Fort. ἔλαβε τὴν ἡμέραν ἐκ τῆς λαμπροτάτης τὴν χιόνα νικῶντος δοὺς αὐτοῖς φαγεῖν: vel, διαθρέψας αὐτούς. Al. ἔλαβε τὴν ἡμέραν ἐκ τῆς λαμπροτάτης τοῦ Μάννα χιόνος διαθρέψας αὐτούς. Ex splendidissimâ, siue candidissimâ Mannæ niue, i. ex Manna, Periphrasis. Sic Sapientiæ cap. 16. v. 22. Manna videtur χιὼν & κρύσταλλος appellari: χιὼν propter candorem, liquabilemque naturam,

ram, & quod nimis rite à cælo deſcenderat: κρύσταλλος, propter [illegible]*, item & quia glaciei ſpeciem habebat. Philo Iudæus de vitâ Moſis lib. 1. p.* 319. [illegible] *ſic etiam legendum paulo ſuperius, lin. nimirùm* 25. *l.* 30. *pro* [illegible]*, legendum ſuſpicor,* [illegible].

Pag. 282. 7. *Deeſſe videtur* [illegible] *poſt* [illegible]. *l.* 39. *pro* [illegible]*, legendum arbitror* [illegible].

Pag. 283. 44. [illegible] *&c.] planè quid hic ſibi velit author, non aſſequor.*

Pag. 288. 22. [illegible]*] Ego lego aliquantùm inuerſo ordine, verbiſq; paululùm immutatis:* [illegible] *vel marginali lectione in cõtextum recepta:* [illegible] existimāt amaritudinem dulcem effici. *Sed huic lectioni, vt mihi videtur, ſenſus adverſatur. Quocirca vel lego, vt priùs, vel hoc modo:* [illegible] *Hoc enim vult orationis iſtius author:* Amaritudinis videri, quod reuerâ dulce ſit. *Licet et ſic legere:* [illegible] [*i.* γλυκὺ] [illegible].

Pag. 288. 43. [illegible] *) addo* [illegible].

Pag. 289. 32. [illegible]*] Ex collatione huius lineæ cum lineâ* 42. *legendum ſuſpicor:* [illegible] *hoc eſt,* [illegible] *ſunt* [illegible] *& ſic* [illegible] *&* [illegible]*, atq; ita deinceps. Eſt ergo in hac ſententia, vt in alijs nonnullis, occulta quædã* [illegible]*: quæ tamen claudicet neceſſe eſt, niſi inſeratur* [illegible] *inter* [illegible] *&* [illegible]. *l.* 44. [illegible]*] Hic etiam* [illegible] *videtur eſſe, ſic tamen corrigenda:* [illegible] *Tribus diebus &c.* [illegible] *Iona & ceto,* [illegible] *ſicut paulo ſuperiùs [lin.* 34. *&* 40.*] tribus ſatis farinæ ſimilaginæ* [illegible] *reſpondet,* [illegible]*, Sara verò et panibus ſubcinericijs, eccleſia in corde hominum clam conſeruata.*

Pag. 290. 18. *&* 19. [illegible] *&c.] Nihil muto, niſi quòd lin.* 19. *pro* [illegible] *legendum putem,* [illegible]. *Verba ſunt quouis ſilice duriora, ſed tamen authoris iſtius eloquentiâ non indigna. Ni fallor, hoc vult: vt faber malleo vel lapide tria in vnum contundit: ſic Paulus veluti lapide confeſſionis fidem de Trinitate ad vnitatem redegit, animoq; ſuo infixit.*

Pag. 291. 14. [illegible]*] Legendum procul dubio* [illegible]. *Sequitur enim* [illegible].

Pag. 293. 30. [illegible]*, delendum videtur. Lego* [illegible]*, dicitur autem* [illegible]*, et* [illegible] *etc.* *l.* 41. [illegible]*) Neſcio an legere oporteat* [illegible]*, vel* [illegible].

Pag. 295. 7. [illegible]*] Lego:* [illegible]

[illegible] *) τῦτος ἀπώλεσεν.*

Pag. 295. 16. [illegible] *) addo* [illegible]*, aut tale quid.* *l.* 17. [illegible]*] fort.* [illegible]. *l.* 21. [illegible]*] Neſcio an legendum ſit,* [illegible]. *Sed ne ſic quidem mihi ſatisfit. Videtur autem* [illegible] *cauda eſſe truncatæ alicuius dictionis.*

Pag. 296. 24. *pro* [illegible]*, legendum puto,* [illegible]*, quod aptè reſpondet,* [illegible]*, membro præcedente.*

Pag. 297. 3. [illegible]*] Lego* [illegible]*, i.* [illegible]*,* arridentis. *l.* 4. *Deeſt* [illegible]*, aut tale quid poſt* [illegible].

Pag. 298. 43. [illegible]*] Nihil hic muto, ſed extremâ parte lineæ poſt* [illegible] *plenam pono diſtinctionem, et tum lego* [illegible] *&c. præterea addendum videtur* [illegible] *poſt* [illegible].

Pag. 299. 1. *Deleo* [illegible] *ante* [illegible].
l. 20. *Fort. legendum* [illegible] *pro* [illegible]. *l.* 21. *propter* [illegible] *et* [illegible] *in contextu, malim in margine,* [illegible] *[vel* [illegible]*]* [illegible] *etc.*

Pag. 300. 10. *Deeſſe videtur participium aliquod ante vel poſt* [illegible]*, nimirùm* [illegible]*, aut aliud non diſſimile.* *l.* 20. [illegible]*] Arena ſine calce. Quid ſi ergo calcis & cæmenti loco addatur quidam in hunc modum?* [illegible] *(vel* [illegible]*)* [illegible] *τοῖς δ' ἀγγέλοις χαρὰν. Dicit:* Deinceps, postquam mutuâ concordiâ coaleſcunt animi, futuri illius ſeculi lætitiam Diabolo quidem luctum, vt quæ Dæmonas tanquam vannus paleas expellat, angelis verò gaudium afferentem, videri inter nos verſari & quaſi domicilium habere. [illegible]*] Sic pag.* 386. [illegible]. *l.* 21. *Lego* [illegible]*, vel* [illegible] *&c.* *l.* 25. *Ante* [illegible] *præpono hæc:* [illegible] *&c. Tum lego poſt* [illegible] *&c.* *l.* 33. [illegible] *etc.] Fort.* [illegible] *[ſub.* [illegible]*]* [illegible].

Pag. 302. 11. [illegible]*] malim* [illegible]*, quia Chriſtus eſt filius Dei* [illegible]*, non* [illegible]. *defendi tamen poteſt* [illegible]*, quia* [illegible] *præced. lineâ:* [illegible]. *l.* 22. [illegible]*] i. primos parentes monuit fore vt Dij eſſent, ſi ex ligno vetito comederent. Tum progredior in hunc modum:* [illegible] *etc.* *l.* 30. [illegible]*] fort.* [illegible]. *Nam verba,* [illegible] *τὸν Θεὸν, ſecundo loco redundant.* *l.* 39. [illegible] *etc.] Rectiùs fort.* [illegible]*, hoc eſt.* Vis videri

deri

deti curâ mei affici, & de rebus meis ſollicitus eſſe, ſed reuera id agis, vt ad deſperationem me adducas. Quocirca mitte me curare. *Vel ſic:* Μὴ οὖν φρόντιζε πονοῦντος, καὶ τὴν ἔρημον εἰς [illegible] μὴ παύου. *hoc eſt*, age vt lubet, omnes machinas adhibe, omnes vias aggredere: mihi tamen certum eſt Deo confidere, eiuſq; auxilium placidè expectare. *l.* 40. *Deeſſe videtur aliquid poſt* ἄρτοι, *nimirùm* [illegible], διαρρέουσι, *vel*, οὐ μὴ φοβηθῶ, *aut tale quid.* *l.* 42. *Lego* εἰ ζῆν, *pro* καὶ ζῆν.

Pag. 303. 1. προσωκυπτὼν] *Lego:* τοιγαροῦν αἱ τοσαῦται [illegible] λοιπὸν ὑφίσαται πόλεμον ὁ διάβολος. *Sic legendum eſſe clariſſimè demonſtrant quæ proximè ſequuntur.* *l.* 3. *Marginalis lectio aliquantò expeditior eſſet, ſi* καὶ *præponeretur* τῷ, δι Ηρώδου. *l.* 34. ὅτι παρακαλῶν *&c.*] *Addo*, [illegible] *hoc eſt*, quòd precibus, non vi hoc agis, vel hortando, non vim adhibendo.

Pag. 304. 18. *Legendum conijcio:* [illegible], [illegible], καὶ [illegible] ἄπειμι τὸ χρέος τοῦ χειρογράφου. *Promiſſo, quaſi chirographo, obligârat ſe, vt de tribus tentationibus apud auditores verba faceret. Finitis igitur duabus tentationibus, ſuperat tertia, quam ſi abſoluiſſet, futurum erat vt totum debitum expungeret.* *l.* 20. δύο καταβολὰς] i. duas ſolutiones. *Ibid.* εἰς λοιπάδα *&c.*] *Legendum ſine dubio*, εἰς λοιπὰ [illegible] *&c.* Dicit poſtremam ſolutionẽ multò moleſtiſſimam eſſe, plurimumq; habere difficultatis, *& ſic etiam Haleſius.*

Pag. 305. 33. ἤδη τὰ διὰ [illegible] *&c.*] *Vel vt Haleſius, vel ſic:* ἤδη τὰ διὰ προόδου [illegible] μοι συμβαίνειν μέλλοντα.

Pag. 306. 38. ὁ κατ' ἐμοῦ] *Fort.* ὁ μετ' ἐμοῦ. *l.* 43. κἂν μὴ θέλω *&c.*] *Lego hic & lineâ ſuperiore:* ἄκων ἀποδεικνύει αὐτὸν, καὶ περὶ τοῦ δράματος λέγειν τίς δεινὸς θέλει. ὀνομάζειν, φησὶ, οὐ θέλω, καὶ τὸ ὄνομα κρατεῖται (*i. ſupprimitur*) [illegible] ἐμοῦ *&c.*

pag. 307. 17. ἐτόλμησεν] *Addo*, [illegible] ὁ πόλεμος κατελύθη.

pag. 308. 39. [illegible]] i. veluti faſcijs inuoluit. *hoc eſt, prædixit futurum, vt virgo pareret, & infantem faſcijs inuoluendum in lucem ederet. Factum pro dicto, ſi rectè modò hariolor.*

pag. 309. 20. *Lego*, ἢ τὸ ἀπόδειξον, ἢ ἐπιστρέψαι *&c.* *l.* 25. ζωγραφίαι] *Fort.* ζωγραφοῦσαι.

pag. 310. 1. [illegible]] *Quid hoc ſit vocabuli, adhuc quæro.*

pag. 311. *Huius pag. menda & ſequentis talia omnino ſunt, vt à me ſanari recuſent.*

pag. 313. 3 *&* 4. ἐπιπεπλάσαντε] *Addo poſt* ἐπιπεπλάσαντε, καὶ βλέποντε. *l.* 25. *Pro* σωφρονήσας, *malim* σωφρονίσας *hoc modo:* ὅτι ὑποκάτω τῆς γῆς ἄρχεται ὁ τὰ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ σωφρονίσας. *i. moderatus: qui ea quæ ſub cœlo ſunt, ad ſobrietatem & moderationem redegit.*

pag. 314. 16. *Hæc verba*, μαστιγοῦντες ψυχάς, *tranſlata huc videntur è lineâ* 12. *vbi pro* παιδεύοντας τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς, *legendum arbitror*, μαστιγοῦντας τὰς *&c.* *l.* 18. *Pro* ὁρμῆς, *quid reponendum ſit neſcio.*

pag. 315. 2. τῶν διχαίων] *Fort.* τῶν δεδειγμένων. *l.* 17. ἐχόρευσεν] *Fort.* ἐχορήγησεν.

pag. 317. 17 *&* 18. [illegible]] *Fort.* [illegible], *i.* σφύζει. *l.* 19 *&* 20. *Lego*, [illegible]. διὰ δὴ ἐν φάτνῃ κρυπτόμενον λόγον τοῦ ὑμᾶς [illegible] [illegible], ἤδη ἠρανισμένους ὁρῶ. *Delenda enim puto illa*, τῶν αἰσθητῶν πρὸς ῥάγας, *tanquam ſuperflua.* *l.* 41. τὸ ἄλειαρ τοῦ σώματος] *Hunc locum illuſtrant verba iſta Damaſceni orthodoxæ fidei lib.* 3. [illegible] τοιγαροῦν ὁ θάνατος, καὶ καταπιὼν τὸ τοῦ σώματος δέλεαρ, τῷ τῆς θεότητος ἀγκίστρῳ περιπείρεται *&c.*

pag. 318. 29. ἐνδοχὴν] *Fort.* ἀλλὰ τὴν λεχθησομένην παράκλησιν. *vel*, τὴν ἀποδοχὴν [illegible]. i. hortor, vel rogo, vt recipiatis quæ dicturus ſum.

pag. 322. 31. σχλινεία] [illegible] *Deſunt tamen exempla, ac ſenſus apertus eſt, apertior tamen futurus, ſi addantur hæc poſt* τῷ λέγειν *lin.* 32. ἀλλ' οὐ [illegible]. *l.* 35. ὀλιγωρεῖ) *Neſcio an reponendum ſit* [illegible]. i. λειποψυχεῖν, [illegible].

pag. 326. 6 *&* 7. [illegible]) i. [illegible], *ni ita ſit legendum potiùs.* [illegible] ἐποίησε. i. maturauit, ad maturitatem perduxit.

pag. 327. 29. [illegible]) i. [illegible]. *vide infrà p.* 416. *lin.* 10. *l.* 33. [illegible]) *De hac voce quid ſtatuam nondum habeo.*

pag. 328. 44. Φιλησίων) *Lego.* Φιλιστίωνος. *Erat autem Philiſtio Mimus, vel, vt Suidas è Philone, comicus. Verba Suidæ ſunt hæc:* Φιλιστίων [illegible], ἢ ὡς φίλων, [illegible] κωμικός. τελευτᾷ δὲ ἐπὶ Σωκράτους, ὃς ἔγραψε κωμῳδίας βιολογικάς. τελευτᾷ δὲ ὑπὸ γέλωτος ἀκαίρου. δράματα δὲ αὐτοῦ, [illegible]. [illegible] ὁ γράψας τὸν φιλόγελων. [illegible] τὸ βιβλίον τὸ φερόμενον εἰς τὸν [illegible]. [illegible] δὲ μᾶλλον [illegible], ὡς [illegible] τὸ ἐπίγραμμα. *Anthol. l.* 3. *cap.* 9.

Ὁ τὸν πολυστένακτον ἀνθρώπων βίον
Γέλωτι κεράσας Νικαεὺς Φιλιστίων,
Ἐνταῦθα κεῖμαι λείψανον παντὸς βίου,
Πολλάκις ἀποθανὼν, ὧδε δ' οὐδεπώποτε.

At Caſſiodorus Variarum lib. 4. *cap.* 51. *facit eum, ni fallor, Mimi authorem, his verbis:* Mimus etiam, qui nunc tantummodò deriſui habetur, tantâ Philiſtionis cautelâ repertus eſt, vt eius actus poneretur in literis, quatenus mundum curis edacibus æſtuantem lætiſſimis ſententijs temperaret. *Caſſiodori teſtimonio addamus licet Iulij Africani verba hæc ex epiſtola quam ſcripſit ad Originem, περὶ τῆς κατὰ Σωσάνναν ἱστορίας:* ἐπειτα μετὰ τὸ θαυμάσαι πως, οὕτως ἀποφθέγξασθαι, καὶ [illegible] πως αὐτοὺς ἀπελέγχει, ὡς οὐδὲ Φιλιστίωνος μῖμοι.

pag. 331. 41. [illegible]) *Extende parentheſin ad* ἀλλ' αὐτὴν *excluſiuè, & tum lego* (εἰς βασιλείαν γὰρ ἀνῆλθεν ὁ Χριστὸς οὐ τοιούτων ὄντων] *etc.* *l.* 42. *Fort.* τὰς διαταγὰς ποιῆσαι, καὶ [illegible].

pag. 332. 31. παρ' ἐκείνοις) *Lego*, ἐν ᾧ Ηλίας ὁ παρ' ἐκείνοις, *etc.* i. παρ' Ἑβραίοις, 1. *Reg.* 18. *l.* 32. τὴν δι' ὕδατος θυσίαν *etc.*] *Lego*, καὶ τὴν *etc.* i. & qui victimam aquâ circumfuſam igne conſumpſit. *Vide* 1. *Reg.* 18. *v.* 38.

Pag. 333. 2. καὶ τὴν τῷ μύζῃ etc.) Lego, ὁ καὶ τῇ [illegible] ἀναστάσεως βασιλείαν, καὶ τὴν διδάσκαλον [illegible]. l. 6. ὁ πολὺ μεριμνήσας etc.) Legendum videtur: ὁ πολυμεριμνήσας τὸ θαῦμα, ὁ etc. Tum l. ſeq. lego: τὸν ἔρημον τόπον, καὶ σκηνοποιὸς ἐξ ἁλιέως ἐγίνετο. i. non multum curans miraculum, non conſiderans ſtupendum illum fulgorem, pulchrum vocabat deſertum, & proficiendo, ex piſcatore, tabernaculorum opifex fiebat. πολυμεριμνεῖν verbum eſt non inuſitatum 70. interpretibus, vt ſignificat, valdè curare, multum curare, φροντίδα πολλὴν ποιεῖν. Senſus totius loci eſt: Petrum mentem ſuam à mirabili illo fulgore ad locum ipſum conuertiſſe, et loci amœnitatem prædicâſſe, cùm debuiſſet potiùs mentem in miraculi contemplatione defixam habere. l. 16 [illegible] αἰσθητικῷ) Senſus requirit: ψιλῷ πράγματι, aut tale quid. Fortaſſe legendum, ψιλῷ [illegible] αἰσθητικῷ.

pag. 334. 29. [illegible]) Fort. [illegible]. l. 30. [illegible]) Lego, [illegible] etc.

pag. 334. 37. τῷ ἄϋλῳ νυμφίῳ) Fort. τῷ [illegible] νυμφίῳ.

pag. 336. 7. διαθυσμένον) Fort. διεθυσμένον, ἀ διαθύνω, dirigo, guberno. [illegible] ἵπποις διεθυσμένον. i. aureis temonibus & aureis loris & alijs id genus inſtrumentis curulibus. ὄχημα dicitur de ipſis equis currum trahentibus, vt apud Virgilium,

— nec audit currus habenas.

proximâ itaq; lineâ dicitur: ὄχημα [illegible].

pag. 337. 29. [illegible] τῶν ἀγαθῶν ἀρχῆς) Fort. καὶ [illegible] τῶν ἀγαθῶν ἀρχηγὸς ὤν, vel, ἀρχηγοί.

Pag. 342. 38. ὐχ ὅτι] Pro ὐχ ὅτι, rectè mones legendum, ὐχί. Per πνευματικῶν πατέρων, intelligo ſimiliter patres donis & dotibus ſpiritualibus cumulatos.

Pag. 343. 13 & 14. Lego, ὁμολογία. Καὶ γὰρ πάντων κακῶν ἀποφυγή, ἡ πρὸς Θεὸν καταφυγή.

l. 17. τῆς ἀρχαίας] Apparet librum, quo tum vtebantur, vetuſtum fuiſſe, non nouum, non recentem.

Pag. 344. 9. [illegible]] Fort. [illegible].

l. 29. τῆς μοντίας] Fort. τῆς μυσταγωγίας ἀνάλογον: vel delendum τὸ μοντίας.

pag. 345. 39. & 40. τὸ ἀπὸ πάντων τῶν [illegible] ὁμολογηθέντα] Aliunde hæc irrepſiſſe probabile eſt: ego itaq; lego: Ἐγὼ γὰρ Πέτρον μακαρίζω ἐπαινῶν τὸ ἀληθῶς [illegible] ὁμολογίας ταύτης· Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς &c. deletis omnibus quæ inter ὁμολογίας ταύτης (ſic enim lego, pro τῆς) & σὺ εἶ ὁ Χριστὸς interſeruntur, vt quæ ad locum hunc nihil omninò pertinere videantur.

Pag. 346. 7. Neſcio an legendum ſit: τὰ δι' ἡμᾶς τῷ δεσπότῃ Χριστῷ συμβεβηκότα [illegible].

l. 29. Legendum proculdubio, πρὸς ἡμᾶς [illegible] ἐλάσσονι ζωοδρομῇ [illegible].

l. 30. Deeſſe videtur, [illegible], aut ſimile aliquod verbum, poſt [illegible].

Pag. 349. 21. κύραι] Fort. κουρὰν, vt ſit, κουρὰ pro capillitio quod tondendum ſit. Al. καὶ ἄνευ [illegible] τεθριγμένας.

Pag. 350. 17. [illegible]] i. dicta fuit. l. 19. [illegible]] i. [illegible]. vnde verò annon legendum ſit lin. præcedente, [illegible], pro [illegible].

Pag. 351. 1 διαβαίνειν] i. ὀργίζεσθαι. Sic enim ſumitur hic, vt paulò poſt lin. 4. Poſt ἤ addendam puto particulam καὶ. ἢ καὶ φαντασία. Dubitabant enim vtrùm regnum eſſet reuerà, an regni duntaxat ſpecies, atq; φαντασία. l. 37. Lego, [illegible], διὰ τὸ ὑπολείπειν [illegible], ὡς [illegible]. Atq; hæc lectio cum interpretatione tua optimè conuenit.

Pag. 353. 3 & 4. [illegible]] Fort. [illegible]. Barbarè, pro τὰ [illegible], τὰ φύλλα.

l. 31. ἀπεισφρεῖν] Scribendum videtur, ἀπεισφρεῖν, ab ἀπεισφρέω, decompoſ. à φρέω. φρέω, fero, εἰσφρέω, infero, ἀπεισφρέω idem, & nonnunquam ἀμεταβάτως, intro. κοινὸς ὄλεθρος ἀπεισφρήσατο. i. communis interitus mox ſequutus eſt.

pag. 354. 13 & 14. [illegible]] Fort. [illegible]. i. aſſumamus, adhibeamus.

pag. 357. 13. [illegible]] Legendum puto, [illegible] ὐχὶ λέγει [illegible]. λέγει, ſc. ὁ [illegible], [illegible]] i. προσέρχεται, ab ἵημι, non ab εἶμι.

l. 18 & 19. Lego, ἀναγκαῖα γὰρ τοῖς [illegible], ὁ χρόνος καὶ ἡμῖν τοῖς [illegible], καὶ ὑμῖν τοῖς [illegible] τῶν αὐτῶν ἀγαθῶν. ἡμεῖς μὲν &c. ſub. [illegible] ἑαυτοῖς. Plenior tamen eſſet oratio, ſi hæc adderentur poſt ἀγαθῶν, [illegible] ἐν ἑαυτοῖς, ὡς ἔφην.

pag. 359. 5. ἐν ἐντυχίᾳ εἰσελθοῦσα] i. poſtquàm intrâſſet, vt intercederet pro filiâ contra diabolum &c. ἀνέστρεψε, reuerſa eſt. l. 9. καὶ [illegible]] Fort. καὶ [illegible] ἐν ἐντυχίᾳ. [i. [illegible]. Periph.] καὶ [illegible] τὸν πάντα [illegible] καὶ [illegible], καὶ [illegible]. l. 11. [illegible] &c.] Lego, [illegible] πολλὴν ἐπὶ πολλῶν [illegible].

pag. 360. 38. [illegible]] Quid ſi, φιλάνδρως, vel [illegible] πάντα τὸν βίον ἀπειρογαμίᾳ?

Pag. 362. 28. ὁμαλῆ] i. Fortaſſe, conſtantem, ſui ſemper ſimilem, æquabilem.

Pag. 363. 22. παρέκυψας διὰ τοῦ σώματος] i. proſpexiſti per corpus: hoc eſt, corporis voluptatibus abdicatis, conuertiſti te ad me, qui lux & ſol ſum animarum. παρακύπτειν διὰ τοῦ σώματος, ſic dicitur, vt παρακύπτειν διὰ τῆς θυρίδος. Nam vt feneſtra clauſa excludit radios ſolis, aperta admittit: ſic voluptatum corporis cura ineptos facit homines ad recipiendum Chriſtum: incuria autem aptiſſimos. Quamdiu ergo mulier iſta corpori ſoli intenta fuit, tamdiu clauſa fuit feneſtra, tamdiu cum luce nihil habuit commercij: at poſtquam cœpit eam tædere vitæ anteactæ, tum aperta fuit feneſtra, tum caput extra feneſtram exeruit, & ad lucem aſpiciendam ſe comparauit. Subeſt itaq; huic loco elegantiæ aliquid, ſi vera modo ſunt quæ affero.

Pag. 367. 40. καὶ βαδίζων τὴν ἄπειρον] Fort. καὶ ἀγγέλων στρατὸν τὴν ἄπειρον. l. 43. [illegible]] Fort. [illegible].

Pag. 368. 13. λαμπαδηφόρε] i. victrix: multis virtutibus ornata victrix. Nam in καλλινίκῳ certamine ὁ νικήσας, teste Hesychio, dicebatur καλλιστέφανος. l. 25. Vel lego cum eruditiss. Halesio tuo, καὶ ἦν τῷ φόβῳ ἐρυθρὸς, &c. vel, καὶ ἦν τῷ φόβῳ [illegible] &c. vt legit Halesius. l. 28. Deesse videtur ἐξοχώτατος inter ζητεῖ & περὶ. l. 29. ἀγίων] Fort. ἐξ ἀσωμάτου λάρυγγος. Est enim λάρυγξ præcipuum vocis organum.

Pag. 369. 4. εἰς σὲ δὲ προσβλέψαι ποιεῖται] Lego, εἰς σὲ δὲ προσβλέπων ποιεῖται. Aliter: εἰς σὲ δὲ βλέπων, περὶ μελλόντων ὄψιν σου ποιεῖται. Antithesis verò superioris membri tale aliquid requirere videtur: ἐκ δὲ σου ἡ ζωὴ τῷ κόσμῳ διασώζεται.

l. 6. Deleo hæc verba: τὸν ἐν πατρὶ καὶ ἐν σαρκί.

l. 21. καὶ γαία ποτιζόμενος] Legendum sine dubio: καὶ γάλα ποτιζόμενος. Hoc enim fuit humanæ infirmitatis, vt prius diuinæ potentiæ, atque talis est collatio in reliquis huius periodi membris, si minus in omnibus, at certè in plurimis.

Pag. 371. 10. [illegible] διάκρισις] Sensu suadente lego: [illegible] φρονίμως διακρίνειν τί ἐκ εἴδους [illegible]; l. 12. τῆς ἀναφορᾶς] i. τῆς ἀνάγκης καὶ ἀναφορᾶς τίνος. l. 13. τάχειον ἀπολείψῃ] Fort. τάχιον [vel ταχέως] ἀπολείψῃ.

Pag. 374. 4. [illegible]] Fort. κατίσχειν, vel potius περιέφαξαι.

Pag. 374. 32. περὶ καρπῶν &c.] Lego, περὶ καρπῶν, ὡς ἐν ἀγρῷ, ἡσυχίαν ἐπαμομένη, πολλάκις, &c. deleta nimirum subdistinctione post ἡσυχίαν, vt quæ rectius collocetur post ἐπαμομένη eâdem lineâ. Describit mulierem lentè progredientem, & inter eundum subinde restitantem, & ad proxima quæque vertentem oculos, sicut solent, quos ad festinandum nulla necessitas ἐπείγει.

Pag. 376. 39. τῆς ὕφης] Lectio syncera est, vt puto, nec sollicitanda videtur.

Pag. 377. 43. ταῖς αἰδῶν βαφαῖς] Fort. ταῖς τῆς [illegible] βαφαῖς, i. purpurissi tinctura. Purpurisso enim olim vtebantur ad conciliandum ruborem, sicut cerussâ ad candorem inducendum. Propono & aliam lectionem, ταῖς τῆς αἰδοῦς βαφαῖς.

Pag. 378. 4. ἀμιμήτως] Præpono negationem: ἐκ ἀμιμήτως, i. αἰσχρῶς. ζημία est, μείωσις, vel λιτότης, vt ἐκ ἀλαμπὲς τῇ πίστει, i. ἰσχυρῶς. l. 39. Lacunam sic opinor non male expleri posse: εἰδυῖα ἐκείνως πάντα οἶδα &c.

Pag. 379. 26. ἐπὶ τῆς ἱερείας ἵστασθαι τῷ σταυρῷ] Pro ἱερείας valdè probabile est legendum, ἱκείας. Infrà pag. 494. lin. 8. χειρὸν βλέπουσιν ἱκαίῳ πεπαρμένον.

Pag. 380. 40. Fort. δόσιαν μελετῶν, κακῶν ἀρχηγέ; vel, κακῶν ἀρχέ; i. vno verbo, ἀρχέκακε.

l. 43. Lego, μηδεὶς αὐτῆς τὴν σωτηρίαν ἐμποδιζέτω.

l. 44. pro σκοπείτω, vel lego cum Halesio, σκωπτέτω, vel ἐγκοπτέτω.

Pag. 381. 15. εἰ δὲ ἄνθρωπος Θεὸν πωλεῖ; &c.] Locus hic satis mihi sanus videtur, nisi quòd laboret aliquatenus ab interpunctione. Sic igitur interpungo: Εἰ δὲ ἄνθρωπος Θεὸν πωλεῖ (δεδόσθω δὲ ὅτι πωλεῖ) τίς ὁ ὠνούμενος; Addit παρενθετικῶς, δεδόσθω δὲ, &c. [illegible], vt [illegible]detur, quod tamen concedi non debet, ne sic quidem habebit Iudas quò confugiat. l. 39. [illegible]] Fort. [illegible], vel ἀγνοίζων.

Pag. 383. 12. [illegible]] [illegible]. Vide supra pag. 288. lin. 22.

Pag. 386. 38. [illegible]] Legendum suspicor: [illegible] manduca, [sc. Diabolus] granum frumenti, [i. Corpus meum,] & postquam me deuoraueris, videbis illum de funiculo è setis contexto pendentem, nec aliter cruciatum, quam si laqueo suffocaretur. Ioh. 12. v. 24. Christus corpus suum κόκκον σίτου vocat, atque eo præcipuè respexit [illegible] author. Iam verò hæc verba tacitam habent comparationem Deitatis Christi cum hamo & funiculo piscatorio: humanitatis verò cum esca [illegible] capitur. Atque de hac comparatione dictum est aliquid superius, nimirum in pag. 312. lin. 41. vide pag. præced. lin. 15. ὡς σοφὸς ἁλιεὺς, &c. & lin. 7. [illegible] τὸ ῥῆμα [illegible] &c. l. 39. [illegible]] Rectius in margine, [illegible], i. è setis siue pilis confecto.

Pag. 389. 19. περιοδεία [illegible] διαδέξεται] i. circuitio circuitionem excepit. Hoc est, vt circumibat anteà agros sanans, ita nunc res gestas Christi oratione suâ obit & complectitur. Ni hic sit sensus, quis sit nescio. Aptior adhuc quærenda interpretatio. Vide infra pag. 518. lin. 26. & 28. vbi περιοδεία poni videtur pro curatione, & περιοδεύω, pro curo, medelam adhibeo.

Pag. 390. 39. Fort. καὶ [illegible] μὴ [illegible] λαβεῖν ἀξιοῖς, ὅτι &c. Al. καὶ [illegible] ἀνανεοῖς, ὅτι &c. l. 41. & 42. Hæc verba, ὅπερ Γαβριὴλ, Θεὸς ἄνθρωπος ἑρμηνεύεται, delenda videntur.

Pag. 394. 23. ἐνήργητο] Fort. ἐξενευρίζετο, vel ἐξενευρίζετο, i. eneruabatur. Cic. Non me planè senectus eneruauit.

Pag. 397. 14. Lego, [illegible] μοι τῆς τέχνης [illegible] ἀγαγοῦσι τῆς ἱστορίας ταύτης σαφῆ κατανόησιν. Ita graphicè in tabulâ quadam hæc depicta fuerunt, vt rem ipsam penè oculis spectantium pictura subijceret.

Pag. 401. 32. τὸ γεγεννῆσθαι τὸν ἄνθρωπον] Lectionem non vno modo vitiosam sic emendandam arbitror. Recurro igitur ad lin. 31. & sic lego: καὶ τὸν χρόνον ἀκριβάζων, καὶ μυστήριον μέγιστον ἀνακαλύπτων, ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς, δηλαδὴ τὸ ἀφανὲς ἐκκαλύπτων. Λέγει γὰρ προφήτην καὶ βιαίαν ἀπογραφὴν γεγενῆσθαι, διὰ τὸ τὸν ἀνθρώπων ὀνόματα ἐν τοῖς κώδιξι τότε ἀναγεγράφθαι. Χειρὸς γὰρ &c. l. 39. εἰδωλων, male, pro εἰδώλων.

Pag. 402. 11. Fort. -ρᾶσθαι τότε ἐπὶ τῆς γῆς τὸ γεγενημένον. ἀλήθεια &c.

Pag. 403. 15. Delendum puto τῆς θεότητος.

Pag. 406. 41. προσβαίνειν] i. accedere.

Pag. 407. 7. ζηλοτυπούμενον] Quid si sic? ἀλλὰ διὰ τοῦτο σπουδῆς ἄξιον ἡγεῖσθαι ἔχειν. vel, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ζηλωτὸν καὶ σπουδῆς ἄξιον &c. lin. seq. pro ἀλλὰ initio lineæ, lego, καὶ. l. 18. post νόμον addo πληρῶσαι.

Pag. 416. 10. [illegible]] Vide ſuprà, pag. 387. lin. [illegible]

Pag. 417. 38. ὅρκον μοι πάντες λαμβανέτωσαν] Fort. ὡς ὅρκον μοι πάντες ἀπολαμβανέτωσαν.

Pag. 418. 12. τὴν ὀγδοάδα] Satis audaci coniectura & [illegible] ſic emendare conor: τῆς ἡμῶν [illegible] [illegible] καὶ ὅτι τῷ [illegible]: vel, μετὰ τὸ [illegible] ἔτη &c. Nam, ὀγδοάδα ἔχει, corruptam eſſe ſcripturam, pro ὀκτὼ καὶ [illegible] ἔτη, non eſt improbabile.

Pag. 423. 30. εἰς [illegible] &c.] Fort. καὶ [illegible] αὐτοὺς [illegible]. l. 39. Legendum videtur ſine interrogatione in hunc modum: [illegible] τὴν ἀρχὴν τῆς [illegible] τοῖς νοῦν ἔχουσι καὶ φιλαλήθεσι. Vel ſic, [illegible] τὴν ἀρχὴν τῆς [illegible] &c. ſine interrogatione.

Pag. 424. 11. [illegible]] Aut valdè me fallit augurium, aut legendum hoc loco, ἐκ μηχανῆς τινος, i. ſubitò, improuiſo, ut Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς, Θεὸς ἐκ μηχανῆς, Deus ex improuiſo apparens. At [illegible] locis ſequentibus non [illegible] à mendis poſſim. Digna eſt enim hæc oratio, quæ in [illegible] quàm emendatiſſima veniat, ſine [illegible], ſiue vero ipſa cum de multis alijs [illegible] non perinde laborandum ſit, ut quæ nihil ferè habeant, niſi puerilis cuiuſdam ſiue declamatoriæ eloquentiæ oſtentationem, & [illegible] neſcio quæ, ad nauſeam uſque inculcata.

l. 16. Neſcio an legendum ſit, ἐπειδὴ δὲ ἤδη [illegible] ἀπῄειν, καὶ τὸ [illegible] τὴν ἄφιξιν, [nam ἄφιξιν pro diſceſſu, quod & alibi, credo, obſeruaui,] ἐπῄειν [illegible], ἐπὶ &c.

l. 17. [illegible]] Verbum hoc de mendo mihi ſuſpectum eſt. Putâram legendum, φόρτους, tanquam à φορτίον, ſed ne id quidem placet. Quid ſi [illegible]? Senſus, opinor, eſt, & tu quidem ſarcinas colligebas, humeriſque imponebas, &c.

l. 18. [illegible]] Malim [illegible] τῆς ἀναλήψεως] ſub. [illegible]. l. 21. τοῦ ὄντως Κυρίου] i. τοῦ Θεοῦ, ut proximâ lineâ, αὐτῷ τῷ Θεῷ &c. l. 35. [illegible]] Fort. ἀποστέγουσιν.

Pag. 425. 15. & 16. οἱ δὲ τῆς χηλίας ἔμπρος &c. Fort. οἱ δὲ ἔμπρος τῆς χηλίας [illegible], λοιμὸς καὶ φθορὰς &c. l. 17. pro αὐτὴν, malim αὐτόν.

Pag. 428. 37. [illegible]] Fort. προσεγγίζει αὐτὴν πρὸς &c. vel προσεγγίζει αὐτὴν τῇ ἀθανάτῳ φύσει.

Pag. 429. 3. [illegible]] Melius fort. [illegible]. l. 5. ἐξαρίζει] Fort. ἐξορίζει. Præterea lin. 1. malim in marg. [illegible], ni legendum potiùs ſit, [illegible].

Pag. 430. 7. Lego, καὶ τὴν [illegible] [illegible]. Baſil. περὶ νηστείας λογ. α. νηστεία οἴκων αὔξησις, ὑγιείας μήτηρ, νεότητος παιδαγωγός. l. 14. τῆς σωματικῆς &c.] Malim τὴν σωματικὴν δὲ κρατοῦσαν τῆς κατὰ ψυχὴν ἐπιμελείας. l. 14 & 15. ἀπέχει] Rectiùs fort. ἀπέχεται. l. 15. οὕτω καὶ τῶν &c.] Addendum videtur, ἀπέχεται, poſt καὶ. l. 17. Lego, ὥσπερ νῦν ἀπέχῃ βρωμάτων, οὕτω καὶ ἀπέχου ἁμαρτημάτων. Sic paulò poſt pag. 470. lin. 33 & 34. ἀλλὰ [illegible] ἀπὸ βρωμάτων, καὶ [illegible] ἀπὸ ἁμαρτημάτων.

Pag. 435. 2. εἰς [illegible]] Quid pro [illegible] ſubſtituendum ſit, adhuc incertus ſum. Fort. [illegible].

Pag. 438. 24. ὅτι αὐτὸς [illegible]] Fort. ὅτι [illegible] &c.

Pag. 448. 33. [illegible]] i. vt oculatas & perſpicaces efficiant mentes.

Pag. 452. 26. Poſt [illegible] addo ὅπερ καὶ [illegible], ἄλλος ἥμαρτε, καὶ ἄλλος ἐσταυρώθη, vel ἔπαθε. Al. ἄλλοι μὲν οἱ ἁμαρτήσαντες, καὶ ἄλλος ὁ σταυρωθεὶς, vel παθών.

Pag. 453. 32. τὴν λέγουσαν] ſc. σοφίαν. Prouerb. 1. 28.

Pag. 454. 5. πηγῆς νάματα] Fort. πηγῆς [illegible] νάματα, vel τῆς πηγῆς τὰ [illegible].

Pag. 455. 36. περὶ τοῦ σταυροῦ μισθὸν ἔλαβεν &c.] Lego, ὅτι τοῦ σταυροῦ μισθὸν τοῦτον ἔλαβεν: & coniungo hæc cum ijs quæ præcedunt lin. 34. & 35. in hunc modum. μὴ νοοῦντες τὸ [illegible]. λέγουσιν δὲ (Hoc addo claritatis cauſâ) ὅτι ἐπειδὴ ἔπαθε, [illegible] καὶ καταχθονίων, καὶ ὅτι τοῦ σταυροῦ μισθὸν τοῦτον ἔλαβεν. Tum progredior: εἰ μὲν οὖν περὶ τοῦ σταυροῦ &c.

l. 38. Addo καὶ ante τὴν ἐκ [illegible]. Ut verò quæ ſit huius loci vera lectio teneatur, diligenter obſeruandum eſt, ex cuius perſonâ quæque dicantur, ex authoriſne, an ex aduerſariorum.

pag. 456. 24. ὡς μὴ [illegible] τῇ χάριτι &c.] Fort. ὡς μὴ [illegible] τῇ χάριτι τοῦ εὐαγγελίου

pag. 458. 1. ὄψιν μὲν καὶ &c.] Vide annon legendum ſit: ὄψιν μὲν διπρόσωπον ἔχουσα, καὶ τοὺς [illegible] [illegible] &c. Dicit ἀκολουθίαν, ὄψιν διπρόσωπον habere, hoc eſt, bifrontem eſſe, quia veluti Ianus alter, & quæ antè & quæ ponè ſunt, uno obtutu intuetur, hoc eſt, tum antecedentia, tum conſequentia. Priora enim cum poſterioribus connectit, & ita meminit ſequentium, ut non ſinat præterita effluere, quod quidem lucem non exiguam orationi affert, & memoriæ audientium plurimum conducit.

l. 4 & 5. ἀλλὰ κἂν &c.] Vel lego, ἀλλὰ [illegible] τὸν ἴδιον ἀνύσωσι δρόμον: vel ἀλλὰ κἂν [illegible] τὸν ἴδιον ἀνύσωσι δρόμον, [illegible] &c. ſine N.

Pag. 460. 23. τὸν ἐκ τῆς ἀντιπερίας] i. τὸν [illegible], τὸν ἀντίπαλον, Diabolum ſc. periphraſis.

l. 30. [illegible]] Hæc verba ad alium proculdubio locum pertinent.

pag. 461. 10. καὶ πάντας [illegible]] Fort. καὶ πάντας [illegible], i. [illegible].

pag. 462. 21. Ante ὅτι [illegible], deeſſe videtur, ἴσμεν γὰρ, aut tale quid. l. 37. [illegible]] Vera, ut opinor, lectio eſt, [illegible], hoc modo: [illegible] &c. Dicit pœnitenti omne peccatum veniale eſſe, ſuperbo & impœnitenti nullum. Tum addit ſuperbiæ deſcriptionē. lin. 44. [illegible], non diſplicet: at pro [illegible] legendum arbitror: [illegible].

pag. 463. 28. *Lego,* ἐχαρίσατο (*ſc.* ὁ Χριστὸς) τῷ πολυπλημμελημένῳ αὐτῷ, [*ſc. Publicano,*] τὴν ἄφεσιν, καὶ ἀπεδέξατο τὴν πρόθεσιν.

pag. 464. 41. καὶ βαδίζον τὰ δάκρυα] *Fort.* καὶ καταβαίνοντα τὰ δάκρυα. *Nam vt* στεναγμὸς ἀναπέμπεσθαι *dicitur, ita* τὰ δάκρυα καταβαίνειν. *Sirach.* 32. 15. οὐχὶ δάκρυα χήρας ἐπὶ σιαγόνα καταβαίνει; καὶ ἡ καταβόησις ἐπὶ τῷ καταγαγόντι αὐτά.

pag. 465. 7. ἐστέρωσε) *Vel tecum* ἐξήρανε *ſubſtituo, vel* ἔσησε. *l.* 21. ἀμφοτέροις ὁ τρόπος &c.) *Donec melior lectio excogitetur, licebit hac uti:* ἀμφοτέροις ὁ τρόπος τῶν ἐναντίων αἴτιος. τῷ μὲν γὰρ ὑπόθεσις πενίας ὁ πλοῦτος· τῷ δὲ τοῦ πλούτου ἡ πενία. καὶ τῷ μὲν διὰ πλούτου εἰς πενίαν ῥᾷον τὸ ὀλίσθημα, τῷ δὲ ἐκ πενίας εἰς πλοῦτον.

pag. 466. 19. ἀπαρτισμένα συντελέσονται) *Fort.* ἀπαρτισμένα καὶ συντετελεσμένα εὑρεθῶσι.

pag. 467. 37 & 38. τὸ νῦν θεωρούμενον &c.) *Penuriâ melioris hanc tibi propono lectionem:* τὸ νῦν θεωρούμενον, ἀλλὰ δίδαξον τὴν ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίαν, τὴν αἰτίαν, ἀσφαλεστέρῳ πόθῳ ψηλαφᾷν ἐπιθυμοῦσαν τὸ κέλευσμα, ἢ ὁ Θωμᾶς τὴν τοῦ Χριστοῦ πλευράν. *hoc eſt,* Non ſine cauſa permiſſum tibi fuit vt mulieribus primùm te oſtenderes, illiſq; mandares, vt nuntium de Chriſti reſurrectione ad diſcipulos perferrent. Eccleſiam igitur, quæ eſt è Gentibus, tutiore vtiq; deſiderio mandatum hoc tuum ſcrutari cupientem, quàm Thomas Chriſti latus, quæ ſit hujus rei cauſa, edoce. *Tum reſpondet Angelus:* Ναί, προλαμβάνω τὸν Παῦλον &c. *Quærit orationis iſtius author ab Angelo, cur fœminas viris in hac legatione antepoſuerit, & quærit non minùs cupidè, quàm Thomas, quando cupiebat Chriſti reſuſcitati latus ſcrutari, atq; contrectare: reſpondet autem Angelus verbis Pauli anticipatis:* οὐκ ἔστι προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ &c.

pag. 469. 14. ἰδὲ καὶ τοὺς &c.) *Quæ tu vt deplorata deſeris, ea opis à me aliquid expectent nolo, & certè locis hoc genus multum temporis impendere, non eſt eius qui temporis & otij iacturam metuit. Pergo igitur à lineâ* 14. *huius pag. ad lin.* 35. *pag. eiuſdem.* ἓν κώλυμα] *Delendum videtur* ἕν. *l.* 36. παραιτούσης βουλῆ] *Fort.* παρεχούσης βουλῆς, *vel* παρεχούσης ἡ βουλή.

Pag. 470. 8 & 9. *Quid ſi ſic?* καὶ Θεὸν σέβειν. οὐ γὰρ ἐκ λύπης, οὐδ' ἐξ ἀνάγκης θέλει σέβεσθαι (*vide infrà pag.* 548. *lin.* 37 & 38.) ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός, τὸ δὲ ἐξ ἀνάγκης οὐκ ἔστιν ἱλαρόν.

l. 10. ἄδικος] *Pro* ἄδικος, *legendum fortaſſe,* τῆς δίκης. *l.* 11. *Addo poſt* αἰτοῦντι, καὶ οὐ ῥύσεται· πῶς δὲ τῷ &c. *l.* 24. τοῦ κτίσματος] *Fort.* τοῦ κτίσαντος.

Pag. 471. 5 & 6. *Senſus talem aliquam lectionem requirere videtur:* τί κρεῖττον ἐν ἡμῖν, ψυχὴ ἢ σῶμα; ἢ οὐχὶ δῆλον ὅτι ἡ ψυχή, ἥτις σωματικῶς μὲν τρέφεσθαι ἀνάγκην οὐκ ἔχει, τρέφεται δὲ &c. *Illud* κἂν τὸ μὴ ἀλγεῖν ἔλαβε, *aliunde hùc veniſſe probabile eſt.* *l.* 8. σωματικῶν] *Non arridet,* ῥημάτων σωματικῶν, *& tamen quæ aptior vox loco* τοῦ σωματικῶν *reponenda ſit, nondum reperio.* *l.* 33. εἰς δύναμιν νηστείας ἔχειν τὴν τροφὴν] *Fort.* εἰς δύναμιν νηστείας προσέχειν, καὶ τὴν τροφὴν παραιτεῖσθαι.

l. 44. *Verba ſic diſponenda videntur:* ὁ ἀπαγγελλόμενος· ἤκουσε τὴν χεῖρα, ἵνα δυνάμει αὐτῆς ἀναστρέψῃ &c.

Pag. 472. 2. ὁ ἐκτείνας τὴν χεῖρα &c.] *Puto hæc verba non eſſe ſollicitanda, quæ ſequuntur verò ſic emendanda cenſeo:* [illegible] καὶ ἵνα τῷ βοηθοῦντι ἐξηράνθη ἡ χεὶρ [illegible] τὴν χεῖρα ὁ προφήτης &c. *l.* 38. συνθλάσας] *f.* συσπάσας, *vel* θραύσας.

Pag. 473. 8. οἱ δὲ πεινῶντες &c.] *Male ſic.* ἀλλ' οἱ [*i.* οἱ χριστιανοὶ,] πεινῶσι, ταῖς ἐπιθυμίαις [illegible] καὶ [illegible]. *Et ſimiliter lin.* 9. *interponendam puto particulam* δεῖ, *inter* ἄν *&* νοεῖν. *Alioqui quid habebit Chriſtianum ieiunium typico et veteri ieiunio præſtantius?*

l. 19. *Fort,* ἀφαιρεῖ αὐτοὺς [illegible] ἀπὸ τῆς ἀπιστίας εἰς τὴν πίστιν.

Pag. 474. 5. τῷ μεσαίῳ] *Poſſunt hæc abeſſe ſine ſenſus detrimento.* *l.* 7. *Fort.* [illegible]; *vel* τί ἦν ἐκ [illegible]. *l.* 35. [illegible] ἡ ῥίζα ἡ νηστεία. [illegible] *etc.*] *Lego,* [illegible] ἡ ῥίζα ἡ νηστεία, [illegible] *etc.* *Præterea lin.* 35. *Lego,* μετὰ χολῆς, *pro* μετὰ χολήν. *Sic enim legitur Matth.* 27. *v.* 34. *Adhuc lin.* 36. *pro* ἀναδιδομένη, *lego* ἀναδιδομένῃ. *Reliqua, quæ in oratione iſtâ adhuc emendanda ſuperſunt, me peritiorem multò medicum deſiderant. Tranſeo itaq; ad orationem ſequentem.*

Pag. 476. 43. τὸν ἀδιαλείπτως] *Malim,* καὶ τὸν ὁλοψύχως καθ' ἑκάστην ἡμέραν εὐχόμενον *etc. Non enim quemuis qui precatur,* μείζονα ἀγγέλων ἐργάζεται ἡ εὐχή, *ſed* τὸν ὁλοψύχως, *et ex toto animo precantem, idq; aſſiduè,* καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν.

l. 41. *Deeſſe videtur* καὶ *inter* εὐχὴ *et* ψαλμῳδία.

Pag. 480. 5. ὑγρὸν] *Fort.* [illegible].

l. 8. [illegible]] *Meliùs fortaſſe huic loco congrueret,* [illegible]. *Sed nihil ſtatuo.*

Pag. 481. 14. καὶ [illegible]] *Neſcio an legere oporteat,* καὶ [illegible], *ſiue* [illegible].

Pag. 481. 38. *Ad perficiendam ſententiam, poſt* ψυχῆς, *addendum puto,* διατελοῦσι, *aut tale quid.*

Pag. 482. 36. παῖδας συζῶντας *etc.*] *Ex hac lectione* (*quam alteri antepono*) *talem ſenſum elicio:* Sit tibi, *inquit,* pro ſponſa virtus in genere, & pro liberis duæ hæ virtutis ſpecies, ἐγκράτεια, καὶ σωφροσύνη: quæ nec interituræ vnquam ſunt, & viam tibi parabunt in regnum cœlorum.

Pag. 484. 3. *Pro* λειμῶνας, *lego* λιμένας. *Verè enim recluduntur portus, quos hyems clauſerat, et ſic legendum eſſe euincit prorſus allegoria quæ ſubiungitur.* *l.* 4. θεοὶ] *Fort.* [illegible]. *Sequitur enim* περὶ τὴν [illegible].

l. 8. μιμοῦσι] *Fort.* ἀνθοῦσι.

Pag. 485. 20. ἀπατήσῃς λογισμὸν [illegible]] *Fort.* ἀπαγορεύσῃς λογισμῶν [illegible]. *l.* 21. *Lego,* καὶ στενάζειν χρὴ ψυχήν, ἀφιεῖς φωνὴν τοιαύτην.

Pag. 487. 9. εἰδὼς ἀφ' ὧν ἐπαινέσονται [illegible] *etc.*] *Fateor me neſcire quomodo hic locus emendandus ſit, ni fortè ſic libeat legere:* εἰδὼς ἀφ' ὧν, *i.* eò quòd laudem conſequentur: *ſiue* propter laudem quam inde adipiſcentur, hanc (*i. eleemoſynam*)

eleemoſynam) approbaturos, quoniam, &c.) ἐπαινεθήσονται, ταύτην ἀποδεξομένης, ὡς [illegible] ἐλαίας, καθάπερ φυτὸν εὐθαλὲς, πρὸς τὸ [illegible], τὴν ἐλεημοσύνην ποιεῖν (Ἐγὼ δέ, φησιν, ὡσεὶ ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ) διὰ τοῦτο ἂν &c. *Dicit homines diligere magis nomen & famam benignitatis, quam rem ipſam: & vt planta fœcunda opes ſuas oſtentat, & viatoribus conſpiciendas præbet: ſic homines ferè eo eſſe animo, vt periiſſe benignitatem ſuam putent, niſi oculis omnium, tanquam arborum fructus, exponatur. Sententiam illam notis parentheticis incluſam, & è pſalmis, opinor, ſumptã, tametſi non videam, quomodo huic loco aptè admodum quadret, nolui tamen omittere.*

Pag. 488. 10. δίκαιον τῶν πτωχῶν] *Deleo,* τῶν πτωχῶν. *Abeſſe enim poteſt ſalua ſententiã. Quòd ſi retinere libuerit, addendum certè eſt aliquid.*

l. 20. καὶ ἀνατρέπειν αὐτοῦ] *Senſu dirigente lego:* οἱ καὶ ἀνατρέψουσιν ὑμᾶς μέλλοντες: ſed potius tales auerſamini, tanquam qui euerſuri vos ſunt: vel, tanquam qui exitij vobis cauſa futuri ſunt.

Pag. 489. 17. ἅπαξ γὰρ τῶν εὐαγγελικῶν &c.] *Quæ ſequuntur, ab hoc loco ad finẽ vſq; orationis, fœdiſſimis mendis ſcatent, nec cum præcedentibus bene cohærent. atq; idcirco indigna ea puto, quibus corrigendis temporis aliquid impendatur.*

Pag. 495. 40. τρυφῶσιν] *Rectius, opinor,* τρυγῶσιν, *vt ſuprà huius pag. lin.* 30. & 31. ἀντὶ ξύλου τῆς γνώσεως τὸ ξύλον τῆς ζωῆς τρυγῶσιν.

Pag. 497. 33. ζύγια καὶ μέτρα ἐπὶ τῶν ἀπατῶν μὴ ποιήσωσι] *Lego,* ζύγια καὶ μέτρα δισσὰ τῶν ἀπατῶν μὴ ποιήσωσι. *Prou.* 20. *v.* 10. στάθμιον μέγα καὶ μικρὸν, καὶ μέτρα δισσὰ, ἀκάθαρτα ἐναντίον Κυρίου. *Item eiuſdem cap. v.* 23. Βδέλυγμα Κυρίῳ δισσὸν στάθμιον. *Prou.* 11. *v.* 1. 70. *interpretes habent:* ζυγοὶ δόλιοι βδέλυγμα ἐνώπιον Κυρίου. *pro* ζυγοὶ *autem* δόλιοι, *apud Aquilam & Symmachum, eſt,* ζύγια ἀπάτης. ζύγια ἀπάτης, & ζύγια τῶν ἀπατῶν, *idem ſunt, i.* ſtateræ impoſturæ, *ſiue* impoſtorum. *Nota autem in Græcis Biblijs ſtateram dici, &* ζυγὸν, *maſcul. genere, &* ζυγὸν & ζύγιον *genere neutro.*

Pag. 501. 3. τῶν δύλων &c.] *Eſt, vt dicis, Haleſij in hunc locum peringenioſa emendatio, quam cùm legebam, veniebat mihi in mentem loci non diſſimilis 2. Maccab. 7. de matre ſc. ſeptem illorum fratrum, qui quoſuis cruciatus ſubire, quàm religionem cui innutriti fuerant, deſerere, maluerunt. Refert enim hiſtoria matrem eorum, non modò non reuocâſſe eos à morte crudeliſſima, ſed etiam oratione animoſâ, & ſupra ſexum vehementi ac virili etiam atq; etiam incitâſſe, vt cruciatus omnes contemnerent, & tyranni minas flocci facerent. Verba hiſtoriæ ſunt hæc:* Ἕκαστον δὲ αὐτῶν παρεκάλει τῇ πατρίῳ φωνῇ, γενναίῳ πεπληρωμένη φρονήματι, καὶ τὸν θῆλυν λογισμὸν ἄρσενι θυμῷ διεγείρασα &c.

Pag. 506. 26. αἱ [illegible] αὐτῶν &c.] *Neſcio an legendum ſit,* [illegible]. *Alioquin enim redundat* αὐτῶν.

Pag. 507. 42. κατὰ [illegible]] *Corruptè, opinor, pro* καὶ [illegible]. *Tum addo explendæ ſententiæ cauſa,* ἀλλήλους [illegible] ἀφέλησιν. *Si minùs rem tetigi, at viam aperui ad meliorem coniecturam.*

Pag. 508. 10. *Rectiſſimè mihi videtur Haleſius* ἄλλον *in* δῆλον *mutâſſe. Sic enim paulò inferiùs, pag. iſtius lin.* 30. καὶ πάλιν [illegible] διὰ [illegible], δῆλον ἐλαίου, ἀλείφων τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

l. 20. *Malè ſcribitur* [illegible] *pro* [illegible]. *l.* 29. πρὸς τὸ ἄγαλμα τῆς κατ᾽ ἄγνοιαν [illegible] ἀρετῆς, ἤτοι κακίας] *Lego,* πρὸς τὸ ἄγαλμα τῆς κατ᾽ ἄγνοιαν [illegible] ἀσεβείας. [ἀκαθαρσίας] τὸ, ἤτοι κακίας, *gloſſematis loco è margine additum videtur. Aliter:* πρὸς τὸ ἄγαλμα εἰς ματαίοις, [ἐπὶ τῆς κατ᾽ ἄγνοιαν [illegible] [illegible], ἤτοι κακίας.

Pag. 510. 22. ἐπῆλθε ψάλλειν] *Nihil hîc muto: ſed linea antecedente, pro* [illegible] *legendum cenſeo,* [illegible] τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὁ μακάριος Δαυῒδ ἐπῆλθε ψάλλειν: *i.* Beatus Dauid venit canere, ſiue ad canendum nobis, &c.

l. 29. [illegible]] *Fort.* [illegible].

Pag. 511. 27. οἱ καθαροὶ, τῶν καθαρωτέρων &c.] *Legendum coniicio* οἱ καθαροὶ, τῶν κανθάρων αὐτῶν, καὶ [illegible], &c. οἱ καθαροὶ, *i. Nouatiani, qui &* καθαροὶ *dicti fuere, teſte Auguſtino de Hæreſibus ad Quoduult-Deum. De Nouato autem mentio fit tum in titulo huius orationis, tum in oratione ipſa. Pro* τῶν καθαρωτέρων *legendum ſuſpicor,* τῶν κανθάρων αὐτῶν, *quia ſcarabeus fœtidum & impurum animalculum eſt, ac proinde huic loco, qui de Nouati impuritate loquitur, aptiſſimum, & deinde quia elegans eſt inter* καθαρὸν & κάνθαρον παρονομασία, *quam an alibi legerim (legiſſe autem me credo) iam non ſuccurrit.* κανθάρου ἀκαθαρτότερος, *habet in ſe prouerbiale quiddam, nec indignum eſt, quod reliquis prouerbijs annumeretur.*

Pag. 513. 4. [illegible]] *Vel* [illegible] *hoc verbum, vel addendum* [illegible], *aut tale aliquid.*

Pag. 514. 23. [illegible]] *Fort.* [illegible], *i. in contrariam ſe partem flectebat, retrocedebat.*

Pag. 520. 40. λέγων [illegible] καὶ [illegible]] *Vel locus longè corruptiſſimus, vel ad ſpeciem aliquam ſanatior reducatur, non ſolùm mutanda, ſed & addenda puto multa in hunc modum:* λέγων· [illegible], ἐπὶ ὀλίγα (vel ἐλάττονα) ἧς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. ἰδοὺ ὀλίγα δέδωκε, πολλὰ λαμβάνει. ἀμείβων καὶ ὁ ἀγοράζων, &c. *l.* 42. καὶ [illegible]] *Lego,* καὶ οὕτως εἰς μέσον [illegible] τι καὶ τὰ [illegible] πραγματεύονται, *i.* & ſic in medio tum pretium, tum res venales [ad verbum, vtiles, τὰ συμφέροντα] ſignificantes negotiantur. ὁ ἀγοράζων *in medio ſtatuit* τὴν τιμὴν, ὁ πωλῶν, τὰ συμφέροντα, *i. res ad vſum vitæ neceſſarias. Quemadmodum autem venditor mercium pro ingenti mercium mole non niſi paruam pecuniam accipit, & quod crumena non ita bene facilè capiatur: ſic Deus pro minimis quibuſq; beneficijs in pauperes collatis ampliſſimum et copioſiſſimum ſe præbet remuneratorem. Hæc enim ſpectare arbitror illam de emptore et venditore ſimilitudinem, vt emptori ſc. ſimilis eſſe dicatur* ὁ ἐλεήμων, *venditori verò Deus. Sed quid faciemus ijs quæ ſequuntur lin. 42? Certè mendoſa ſunt. Quocirca vide* an non ſic poſſint emendari, προγυμνασθέντα. ἀλλὰ καὶ ὁ [illegible] ἀνθρώπῳ μετὰ πολλῶν τῶν κονιζόντων ἀπολαβεῖν τὸ στάδιον, καὶ ὅτι μετὰ [deleo ὁ ante μετὰ] πονοῦντι κονιορτοῦ, &c. *l.* 43. ἢ ἀπίθανον &c.] *Melius fortaſſe*: ἢ ἀπίθανος σὺ, ἢ ἀπώλετο τὸ δίκαιον, ἢ ἀδύνατον ἀρέσθαι. *Al.* ἢ ἀπίθανος ὁ κομίζων τὸ δίκαιον, ἢ ἀπώλετο αὐτί, &c. *Nondum miſſam facio paginam hanc. Recurro igitur ad lin. 36. ubi pro* χεῖρα τὴν δεδομένην, *legendum arbitror*, χεῖρα τὴν δεχομένην (*vide infrà pag. 557. lin. 15.*) & *ad lin. 37. ubi etiam pro* διδοὺς, *lego*, διδοὺς, *vel* διδοῦς ἢ διδόω.

Pag. 521. 33. τὴν ξενίαν αὐτῆς] *Magis placet*, προξενίαν. *ſed tamen ne ſic quidem acquieſco.*

Pag. 522. 4. & 5. καὶ ὅσια ἕρποντα, πλῆθος σκωλήκων] *Videntur hæc collocanda potiùs lin. 2. in hunc modum*: βλέπε ἐν τῷ τάφῳ τὰ γεγυμνωμένα ὀστᾶ, καὶ πλῆθος ἑρπόντων σκωλήκων. *Muto tantùm vocabulorum ordinem, niſi quòd deleto* ὅσια, *pro* ἕρποντα, ἑρπόντων *lego, quod nemo, opinor, me rectè feciſſe negauerit.* *l.* 21. εἶαν τῷ σίτῳ] *Expecto opem manuſcripti alicuius codicis.*

l. 43. τοὺς λογισμοὺς καταπατεῖς, καὶ συγχώρησιν προσδοκᾷς;] *Quid ſi ſic?* ἄλλοις τοὺς λογισμοὺς καταπατεῖν, καὶ συγχωρεῖν παραινέσας; *Vel*, συγχωρεῖν τὰ παραπτώματα παραινέσας; τοὺς λογισμοὺς καταπατεῖν. i. quæ ratio dictat & ſuggerit conculcare. *Ratio enim humana hortatur ad vindictam, & vindictâ nihil eſſe dulcius pronunciat. Quocirca ſi volumus redire in gratiam cum amicis, & ſimultatem omnem deponere, non eſt in conſilium adhibenda ratio: non eſt auſcultandum rationi. Hoc ergo dicit: Tu qui author es alijs, vt rationem ad vindictam incitantem ſpernant, iniuriaſq́; condonent, me dominum tuum idem te facere iubentem non audis?*

Pag. 527. 16. εὐχῇ μὲν τῇ ἑσπερινῇ ὡς ἡμεῖς] *Fort.* εὐχῇ μὲν πάντα κατορθοῦσθαι, φησὶν, ὡς ἡμεῖς, [illegible] τῆς εὐχαριστίας, πάντων τῶν [illegible], &c. *l.* 42. καὶ οὐδὲ δέξεται] *Malim*, καὶ οὐδὲ [illegible] δέξεται; *interrogatione nimirum huc uſq́; extensâ.*

Pag. 530. 2. ὡς ἄνευ τοῦ καὶ ὀξυδρομῶν τοῦ τάφου περιγενέσθαι] *Subſtituatur modò pro* ἄνευ τοῦ, εὐζώνου, [i. agilem, expeditum, ad currendum aptum,] & *nihil erit difficultatis.*

Pag. 531. 1. *Lego*, ὁ κατὰ Λάζαρον [illegible] πολλάκις, καὶ [illegible] κήρυγμα προσάγων τοῖς νεκροῖς ἐπανόδου; i. & mortuis hoc modo veluti prædicans & denuntians futurum, vt ab inferis reuertantur: hoc veluti præconium proponens mortuis, reditus ſui ab inferis. *Lazari enim reſurrectio, tantùm non vocalis* ἀναστάσεως *mortuis prædicabat, fore aliquando, vt & ipſi reſuſcitarentur.*

Pag. 533. 32. ἤνεγκε] *Lego cum Haleſio*, ἤνεγκε, & *addo poſt* χρόνον, τὴν ἐπιστολήν. *Ibid.* ὡς αὐθέντην] *Quid ſi* ὡς αὐτοπρόσωπος? *pro* κατέβαλε *autem legendum puto* κατεβάλετο. καταβάλλεσθαι *enim* [illegible], *ſic dicitur, vt* καταβάλλεσθαι θεμέλιον, καταβάλλεσθαι ἀρχὰς, καταβάλλεσθαι τῶν πραγμάτων τὰς ὑποθέσεις. *l.* 35. [illegible]] *Fort.* [illegible], *vel* [illegible]. *Deeſt enim verbum, & caſus mutandus videtur.*

Pag. 535. 13. οὐκ οἶδε τὸ φῶς] *Deſideratur proculdubio verbum aliquod*, ἀπιστεῖν, καθαίρειν, *aut non diſſimile.*

Pag. 536. 9. ὕψος γὰρ ἀληθῶς οὐ συμβαίνει πράξεις ἐπιεικεῖς] τὸ, συμβαίνει, *huic loco non conuenit, nec diſſimile veri eſt è ſuperiore linea per incogitantiam librarij huc tranſlatum fuiſſe. Pro* οὐ συμβαίνει *igitur legendum ſuſpicor*, οὐκ ἐπιτρέπεται, *vel ſic*: ὕψος γὰρ ἀληθῶς οὐκ [illegible] πράξεις ἐπιεικεῖς ἐπιτελεῖν. *Aliter*: ὕψος γὰρ ἀληθῶς ποιοῦσι [illegible] πράξεις ἐπιεικεῖς. *Hæc emendatio reliquis præferenda videtur, quia & minùs recedit ab editâ lectione, et cum præcedentibus meliùs congruit.*

Pag. 543. 22. & 23. [illegible] ἀνθρώποις &c. *Fort. pro* ἀνθρώποις *legendum* [illegible].

Pag. 548. 37. ἀλλὰ τὸ τῆς εὐνοίας ἀνουθέτητον, &c.] *Tota ſententia non malè fortaſſe ſic legatur*: ἀλλὰ τὸ τῆς εὐνοίας [i. τὴν εὔνοιαν] ἀνουθέτητον καὶ ἱλαρὸν καὶ θερμὸν τῶν ἐθελόντων, καὶ μὴ μετὰ λύπης, ἢ μετὰ ἀνάγκης γίνεσθαι. *l.* 44. ὃς δὲ τὸν καρπὸν ἐγκρυφίαν, &c. *Pro* δὲ, *ponatur* δὴ, *hoc tam expedita erit lectio.*

Pag. 549. 17. *Pro* κυλινδούμενος *legendum conijcio*, καλινδούμενος, *vel* κατακυλινδούμενος, i. θλιβόμενος: & *poſt* φθέγγομαι, *addo* καὶ. *l.* 30. ἔτι οἰδαίνοντι φόνῳ ὁ αὐτὸς μαρτυρεῖ ἑαυτῷ;] *Nota tunc*, ἐφ' οἰδαίνοντι ὁ φόνος μαρτυρεῖ ἑαυτῷ, *ſine interrogatione. Mihi hæc omnia delenda videntur, vt &* ὁ [illegible] καλῶς, *priore loco.*

Pag. 551. 2. ζωοῦντες] *Lego*, [illegible], i. εὐφραίνοντες, *oblectantes, vel* ζωοποιοῦντες. *Licet etiam legere* [illegible], i. εὐφραίνοντες, *atq́; hoc fortaſſe rectiùs, quia præcedit*, πολυσφόροις. *Oculi enim eorum qui ſaltantes ſpectant, vnà cum ſaltantibus mouentur, & huc illucq́; ſe vertunt.* *l.* 8. τὸν ἔλεγχον] *Fort.* τὸν ἔλεγχον.

Pag. 553. 24. [illegible]] *Legendum arbitror*, [illegible] γλοιοὺς, i. Leproſorum tubercula, tanquam ſtrigmenta & ſordes corporis, verbo ſeu ſermone abraſit. γλοιὸς, *eſt* ῥύπος, *hoc eſt, ſordes quæ in balneis abraduntur, aut abluuntur. Dicit ergo Chriſtum haud aliter leproſorum tubercula ſolo verbo ſuſtuliſſe, quàm ſordes & ſtrigmenta abraduntur in balneis: hoc eſt, facilè nulloq́; negotio.* [illegible] γλοιὸν, *refertur ad* χαλαζώματα, *non ad* τῷ λόγῳ. *Non enim* λόγῳ *tanquam* γλοιῷ *abraſit* χαλαζώματα, *ſed* λόγῳ *abraſit* χαλαζώματα, *tanquam* γλοιόν.

Pag. 554. 11. ἐπειδὴ καὶ ὁ προδότης] *Inter* [illegible], & ἐπειδὴ, *hæc non incommodè interijciantur*: ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς ὑπὸ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων. *Verba proximè ſequentia rationem reddunt, cur ab vndecim duntaxat Apoſtolis adoratus Chriſtus fuerit.*

l. 10. πολύσκυλτον] i. πολυμέριμνον, curarum & ærumnarum plenam, à σκύλλω, vexo, fatigo. πολύσκυλτος *vox eſt inuſitata, & vulgo ignota, non tamen mendoſa, aut de vitio mihi ſuſpecta. Vide annotationes meas in pag. 107. huius tomi, & lin. 3.*

Pag. 556. 32. ὁ ἐμὸς θάλαμος πατὴρ [illegible]] i. meus thalamus pater ijs tantùm qui beneficentiæ oleum habent, reliquis clauditur. ὁ ἐμὸς νυμφὼν [illegible] &c. i. eſt illorũ qui parârunt ſibi oleum &c. illis patet, illos recipit &c.

Pag. 557. 14. δι' αὐτῶ πώλει &c.] *Vide an non pro* πώλει, πωλεῖ *legendum ſit, vt nominatiuus eius ſit ὁ κριτὴς, hoc videlicet ſenſu: Verſu ſuperiore hortatus fuerat ad beneficentiam erga pauperes, iſtiuſmodi orationis formâ vſus:* Per pauperem, *inquit,* iudicem tibi tanquam muneribus datis concilia: illi ſoli tale arcanum committe, illum interpretem, illum ſequeſtrem adhibe. *Nunc verò cur iudex ad hunc modum aggrediendus ſit oſtendit:* quia nimirùm per pauperem, ſiue pauperis causâ, iudex vendit hominibus damnatione dignis miſericordiam. *Hoc eſt, quia non alia expeditior ratio eſt impetrandi fauorem Dei, quàm ſi erga inopes ipſi nos faciles ac miſericordes præbuerimus. Lego igitur* πωλεῖ, *non* πώλει, *tum propter cauſam* [illegible] *tum quia* τὸ πωλεῖν, *iudicis perſonæ potius quàm rei conuenit, & eius eſt vendere, qui accipit munera, non qui dat: cui pretium numeratur, non qui pretium numerat. Quemadmodum enim qui vendit aliquid, pecuniam accipit vt merces tradat: ſic iudices corrumpuntur muneribus, vt ſontes abſoluant, & iuſtitiam peruertant. Rurſus, vt iudex corrumpitur muneribus, ſic Deus, non quidem corrumpitur, ſed conciliatur, & propitius redditur placaturq́ue iis quæ in pauperes erogantur. Iam, quò hæc ſententia clarior ſit, receptam lectionem muto in hunc modum:* δι' αὐτῶ δὲ πωλεῖ [*ſc. ὁ κριτὴς*] [illegible] τὸν [illegible]. τὸ [illegible] *enim huic loco non admodum quadrare mihi videtur. Porrò coniecturam meam de* πωλεῖ *confirmant, nonnihil quæ leguntur ſuprà pag. 520. lin. 41. &c.*

l. 18. [illegible]] *Primùm ſubdiſtinguo poſt* [illegible]*, & tum lego,* [illegible] *&c. i.* [illegible] non priùs, at ſaltem, quando vltimum teſtamentum condis, migrantem hinc animam ſcribito hæredem cum cognatis vel amicis. *Hoc eſt, Non ſolùm cognatos & amicos facito tibi hæredes: ſed etiam bonam opum tuarum partem inter pauperes diuidendam relinque, quò meliùs ſit animæ tuæ poſt obitum. Qui pauperes enim curat, ſimul curat animam ſuam: qui pauperes negligit, & animam ſuam negligit. Hoc ita eſſe docent quæ mox ſequuntur:* [illegible]

Pag. 559. 7. [illegible]] [illegible] catur, interficitur, de medio tollitur. *Quò ſunt enim homines potentiores, opibusq́ue & dignitate florentiores, eò pluribus inſidiis appetuntur, minusq́ue ſunt domino ſecuri.*

Ad generum Cereris ſine cæde & ſanguine pauci
Deſcendunt reges, & ſiccâ morte tyranni.

Pag. 569. 13. γλῶ γαιηγῦσαν χρυσὸν] *f.* γλῶ ἀδίνουσαν χρυσόν. *Sic Baſilius dicit hom. 7.* εἰς τὴν ἐξ[illegible]χρυσὸν, τὴν [illegible] τὰ [illegible] γῆν [illegible]. *Al.* γλῶ χρυσοδόνος χρυσόν, *i. terram aurum continentem.* *l. 16.* εὐ[illegible]] *Huic loco meliùs cõuenerit,* εὐ[illegible]*, vel* εὐρ[illegible]*, aut tale quid.* *l. 36.* μεμιμημένη φύσιν Θεὸν ἐργαζομένον] *Vel vt in notis tuis, vel ſic:* καὶ μεμιμημένη Θεὸν ἐργαζόμενον ποιεῖ σώματ© εἰκόνα. *Vox enim* φύσιν, *è lineâ ſeq. per errorem huc irrepſiſſe videtur.* *l. 39* ῥίζαι] *ſc. herbarum illarum, ex quarum ſucco colores conficiuntur.*

Ibid. καὶ μὴ βλέποντα [illegible]] *Malim,* καὶ μιμεῖται [illegible] ἀλλὰ μὴ βλέποντα [illegible] *&c.* τὸ, βλέποντα, *enim priore loco expungendum videtur, atq́ue hoc modo fit, vt eadem ſit forma huius inciſi cum proximè ſequentibus.*

Pag. 570. 31. [illegible]] *Lego,* [illegible] τῶ [illegible] καὶ ἀπὸ τύτυ εἰς [illegible] τοὺς καλάμους [illegible] [*ſc.* ἡ τέχνη] τὸ [illegible]. *Vide Organi deſcriptionem huic non multùm diſſimilem apud Theodoretum de prouidentia lib. 3. p. 46*

l. 43. [illegible] ἐλέγετο ἀπ' ἀρχῆς, ὑκ ἦν βέβηλα] *Lego* ὄργανον, [illegible]. Εἰ γὰρ καὶ τῇ [illegible] εἰς [illegible], ἀλλ' ὅμως Θεῷ [illegible] τὸ [illegible], ὥσπερ ἀπ' ἀρχῆς ὑκ ἦν βέβηλα τὰ ᾄσματα, ἀλλὰ θεῖα. *Al.* ὄργανον [illegible], ὡς εἰ θεῖα ἐλέγετο [*ſc.* ᾄσματα] ὥσπερ ἀπ' ἀρχῆς ὑκ ἦν βέβηλον [*ſc.* τὸ ὄργανον.] Εἰ γὰρ καὶ τῇ [illegible] τῆς [illegible] [*τῆς* [illegible] *addo è præced. pagina lin. 35*] [illegible] εἰς [illegible], ἀλλ' ὅμως Θεῷ [illegible] τὸ [illegible]. [illegible] καὶ ὁ Δαβὶδ &c.

Pag. 571. 43. [illegible] ὁ υἱὸς &c. vſq; ad [illegible], *pag. ſeq. lin. 3.] Locus eſt vt dicis, obſcurus, nec caret probabilitate, obſcuritatem è deprauatione natam. Sed quemadmodum aut ſananda deprauatio, aut illuſtranda ſit obſcuritas, nondum mihi ſuppetit.*

Pag. 572. 10. *Pro* μὴ [illegible]*, quid ſi,* μὴ [illegible]? *Reliqua duo loca huius pag. vt & duo illa pag. ſequentis, vel obſcura ſunt, quàm vt à me poſſint intelligi, vel deprauatiora, quàm vt à me poſſint emendari.*

Pag. 578. 3 [illegible]] [illegible]

pag. 580. 1. ὁ [illegible]) *i. vt ſuſpicor,* non de loco dimouebantur, non tremere aut vacillare fecerunt.

pag. 581. 32. καὶ [illegible] [illegible]) *i. breuiter:* καὶ [illegible] (*i. Stephano*) [illegible] *&c.* *Sic enim ſententia erit apertior.*

pag. 582. 8. [illegible]) *Horum capita.*

pag. 583. 23. [illegible]) *Lego,* καὶ [illegible]. *Negationem participio præponendam eſſe, ſenſus ipſe docet, & deeſſe aliqua rectiſſimè tu mones. Vtriq́ue ergo malo remedium eſt à me adhibitum, & quod ad defectum attinet, non aliunde meliùs ſuppleri potuiſſe putaui, quàm ex contextu ipſo.*

pag. 585. 32. εἰ ℥.) *Optimè mutâſti* εἰ ℥, *in* ἰδ. *Ego autem prætereà addendam exiſtimo particulam* καὶ, *ante* ὁ ἀπόστολ© *eâdem lineâ.*

Pag. 586. 9. οὐ κατὰ τοῦ ἱκανοῦ] Hæc quæ Iobi amicis tribuuntur, ex varijs locis ſumpta ſunt, veluti ex initio cap. 8. & cap. 11. v. 6. maximè verò è v. 11. cap. 15. in quibus locis omnibus idem propè dicitur, quod hic, tametſi non iiſdem planè verbis. Fortaſſe author huius orationis non 70. interpretum verſione uſus eſt, ſed alia aliqua, vel, ſi illos eſt ſequutus, non ita quidem accuratè & religioſè, quin libertatem ſibi ſumpſerit & verba, & verborum ordinem mutandi, ſi vera modò ſit librorum noſtrorum lectio. Iobi enim 8. ſic legitur: ἢ ὁ τὰ πάντα ποιήσας ταράξει τὸ δίκαιον; At hic: καὶ ὁ Θεὸς μὴ ταράττει τὸ δίκαιον. Rurſus Iobi 11. hæc verba habentur: ἄξια σοι ἀπέβη ἀπὸ Κυρίου, ὧν ἡμάρτηκας: Pro quibus hîc habemus: κατὰ τὰς ἁμαρτίας σου ἐπήγαγεν. Poſtremò Iobi 15. Eliphaz dicit ad Iobum: ὀλίγα ὧν ἡμάρτηκας μεμαστίγωσαι. μεγάλως ὑπερβαλλόντως λελάληκας. At hic legimus: μεγάλως ἐλάλησας, ὑπερβαλλόντως ἐλάλησας οὐ κατὰ τοῦ ἱκανοῦ: & paulo poſt: οἱ μὴ πολλαί σου ἦσαν αἱ ἁμαρτίαι, οὐκ ἂν μεμάστιξαι. κατὰ τοῦ ἱκανοῦ. i. κατὰ τοῦ παντοκράτορος, pro quo Hebraicè dicitur ſchaddai, i. ἱκανὸς. *l. 23. τοὺς λειοῦντας ἐξεσμένῃ τῇ λέξει τὴν ματαιότητα] Malim ſic: τοὺς λειοῦντας ἐξεσμένῃ τῇ λέξει τὴν ματαιότητα. i. polita & limata oratione. Unica enim cura eſt hæreticis, ut placeant & vincant, cùm fideles verbi præcones pro ſcopo præcipuo hoc ſibi proponant, ut auditores meliores faciant, & Deo propriùs adiungant. ἐξεσμένῃ τῇ λέξει] Plutarch. libello, πότερον Ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον, ἢ κατὰ σοφίαν ἐνδοξότεροι. de Iſocrate: οὐ γὰρ ἀκονῶν ξίφος, οὐδὲ λόγχην χαράττων, οὐδὲ λαμπρύνων κράνος, οὐδὲ στρατευόμενος, οὐδὲ ἐρέσσων, ἀλλ' ἀντίθετα καὶ πάρισα καὶ ὁμοιόπτωτα κολλῶν καὶ συντιθεὶς, καὶ μονονουχὶ κολαπτῆρσι καὶ ξυστῆρσι τὰς περιόδους ἀπολεαίνων καὶ ῥυθμίζων ἐγήρασεν. Perſius ſatyrâ 1.*

Fur es, ait Pedio. Pedius quid? crimina raſis
Librat in antithetis.

l. 28. εὐαγγελιζόμενοι ἥξουσι &c.] Apud Ieſaiam eſt: εὐαγγελιζόμενοι [illegible] Κυρίου εὐαγγελιοῦνται, ſine ἥξουσι.

NOTÆ IN SEX ORATIONES SEVERIANI

περὶ κοσμοποιίας.

PAg. 589. 16. περὶ δὲ οἰκέτου ὅτι ἀνήρπαξε τὸν ὄντα] *Neſcio an legi poſſit, τὸν διαφέροντα.*

Pag. 590. 30. ζητεῖται δὲ, ὅτι τὸ μὲν σβέννυται] *Locus eſt mutilus, nec aliter, credo, quàm beneficio libri alicuius, ad ſanitatem reducendus.*

Pag. 597. 20. ὁ δὲ κόσμος ἐν τοῖς λεγομένοις] *Rectiùs ſ. ἐν τοῖς φαινομένοις.*

Pag. 599. 15. ἡρμόσθη τῷ κόσμῳ] i. applicatum eſt mundo. *hoc eſt, ad gentes deducetur & aptabitur.* ἡρμόσθη, *pro* ἁρμοσθήσεται. *Enallage temporis.* τῷ κόσμῳ, i. τοῖς ἔθνεσι. *ut Rom. 11. 12.*

pag. 618. 30. τῇ μὲν γὰρ ὄψει σκορπιζομένη &c.] *Quid ſi ſic?* τῇ μὲν γὰρ ὄψει σκορπίζεται, τῇ δὲ ἀληθείᾳ συνάγει, καὶ ὥσπερ ὁ σπείρων τῇ γῇ δανείζει, ἀφ' ἧς ἀναδέχεται τὰ σπέρματα· οὕτως ἡ ἐλεημοσύνη &c. *Aliter:* καὶ ὥσπερ ὁ σπείρων δοκεῖ μὲν σκορπίζειν τὰ ἑαυτοῦ, τῷ δὲ ὄντι ἐπὶ τόκῳ δανείζει (τῇ γὰρ γῇ δανείζει, ἀφ' ἧς ἀναδέχεται τὰ σπέρματα) οὕτως &c. *Eleemoſyna, ſiue diſtributio eleemoſynæ cum diſperſione ſeminis in terram, magnam habet cognationem. Nam ut qui ſerit, ſpecie rem ſuam minuit, reuerà auget & amplificat: ſic qui dat eleemoſynam, videtur quidem rebus ſuis peſſimè conſulere, cùm reuerâ optimè & prudentiſſimè illis proſpiciat. Salomon Prou. 11. v. 24 & 25. Eſt qui diſpergit rem, & adduntur ei amplius, & eſt qui parcit rei ſuæ plus æquo, ſed ad inopiam.* Anima quæ bene dicit impinguabitur, & qui ſatiat, etiam ipſe ſatiabitur. *Sunt porrò qui putent,* ſeminare iuſtitiam *Prou. 11. 18. idem eſſe, quod dare eleemoſynam, & beneficentiâ pauperes ſubleuare.*

Pag. 621. 22. λέγει ὁ Θεός] Lego, λέγει γὰρ ὁ Θεός· τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γλυκύτητα [illegible], ἵνα μάθῃς &c. Deinde lin. 25. lego, ταῦτα λέγει ὁ Θεός. πάλιν ὁ αἰτῶν· ὁ οὐρανός μοι &c. deletis quæ intermedia ſunt. Teſtimonium enim ſiue dictum Dei, quod requiritur, non deeſt, ſed extra locum ſuum ponitur: verba autem hæc, λέγει Κύριος, lin. 25. redundare videntur.

Pag. 624. 22. ὁ [illegible] &c.] Deſiderantur ſine dubio nonnulla: mihi autem ſæpiùs hunc locum animo meo pertractanti, non incommodè hæc aut ſimilia ad lacunam explendam adijci poſſe videbantur. Sic itaque lego, ſumpto initio ab his verbis lin. 21. οἱ γὰρ τοῦ ληστοῦ. Εἰ δὲ [, pro δὲ enim legendum puto γὰρ,] τοῦ ληστοῦ ἐν μιᾷ [illegible] ὁμολογήσαντος τὸν παράδεισον ὁ σωτὴρ ἐπηγγείλατο, λέγων· σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ, μὴ θαυμάσῃς· [illegible] γὰρ, τὴν ἀληθινὴν ὁδὸν εὗρεν, ἣν ὁ [illegible] ἐν [illegible] Ἀβραάμ, καὶ ὁ Ἰσαάκ, καὶ ὁ Ἰακώβ, καὶ οἱ ἐν τούτῳ [illegible], καὶ διὰ τοῦτο [illegible] πάντων [illegible] ὁ ληστὴς τὸν παράδεισον. Conferatur hic locus cum iis quæ paulò inferius ſequuntur, huius nimirùm pag. lin. 38. 39 & 40. Dicit, ni fallor, duas eſſe vias ad paradiſum, unam per fidem, per opera alteram, et hanc illam multò magis breuem et compendiariam eſſe: latronem verò idcircò ocyùs ad paradiſum perueniſſe, quòd viam fidei ingreſſus fuerat: patriarchas tardiùs, quòd ſecuti fuerant viam operum.

NOTÆ
IN APANTHISMATA.

APanthiſmatum numerus in Mss. ferè 32. 33. vel 34. & quidem ex noſtris 38. prioribus (nam cæteræ, quæ ſequuntur, alterius generis ſunt) ſi demas 9. 11. & 28. ſuperſunt tantum capita 35. eclogarum nomine iure cenſenda. Cæterùm de hic eclogam de virginitate, quæ in Ms. Auguſtano reperitur (ſi verus eſt Titulus in libro XXXIV.) deſiderari ſciat Lector. Auctor, ſeu verius conſarcinator harum eclogarum in codice Vaticano & Palatino fertur Theodorus Magiſter, alij ferè nihil ei tribuunt præter 27. quæ D. Pauli continet encomium. Porro in hac editione Moguntinam editionem caſtigauimus & multis in locis locupletauimus è tribus Mss. (quam in omnibus ferè Bibliothecis extant deſcriptæ) 1. Oxonienſi, 2. Londinenſi, & 3. in Bibliotheca mea. Titulos particularum ſiue ſectionum, qui vt plurimùm in Moguntina corrupti erant, è Mss. alijs, præſertim Oxonienſi, cuius nobis fides exploratior, & ſæpiſſimè conſultis fontibus emendauimus. De Oxonienſi codice obſeruandum, illum à reliquis, quos vidimus, omnibus plurimum diſcrepaſſe, in illo enim capita eadem, eædemque particulæ collectæ, at nullo ordine, nullâ methodo. Vnde omnes particulæ illatiuæ, οὖν, καὶ μέλλομαι, aliæque, quæ quaſi cæmenti vice ſunt, aberant: vt in hoc demum codice congeſta materia, in reliquis digeſta videatur. Quæ ſequuntur 38. è Bibliotheca Regis Galliorum ſunt, exceptis duabus vltimis, quæ (vt & 28.) ex Sladij mei chartis Orientalibus. Non ſum neſcius plura in his eclogis emendari poſſe è fontibus, ſi quis venas omneis perſcrutetur, quia & fonteis ipſos ex his riuulis nonnunquam purgari potuiſſe, ſi quis otium & integram ætatem afferret: quam palmam aliorum, qui poſt nos erunt, induſtriæ, diligentiæque relinquimus, in harum emendatione, quatenus à nobis commodè fieri potuit, operam non mediocrem poſuiſſe contenti. Grammatica ſphalmata vbique ſuſtuliſſe non erat curæ, ne videamur illam in edendis fragmentis iſtis diligentiam præſtare, quam autor ipſe in colligendis non videtur præſtitiſſe. Nec enim edimus qualia formauit Chryſoſtomus, ſed qualia deformauit ſupinus & oſcitans mutilator. Solœciſmi enim occurrunt non pauci, iique tanto Codicum conſenſu confirmati, vt non librariorum, ſed ipſius autoris vitio meritò videantur contigiſſe. Nota eſt enim poſterioris ætatis Grammatica qualis fuerit: aut ſi cui nondum ſit explorata, adeat Georgium Alexandrinum & biographos noſtros, aut apanthiſmata illud quod in hoc volumine vltimi eſt tum loci tum pretij. Quamobrem ne expectet Lector, vt opus hoc à nobis correctius prodeat, quam eſt ab ipſo authore profectum. Neque miretur Lector citari hîc orationes & tractatus aliquot à nobis inter ἀμφιβαλλόμενα, ſeu etiam νόθα reiectos, cùm, vt aliquoties admonuimus, non heri aut nudiuſtertius inuectæ ſint in Bibliothecas hæ bonorum auctorum corruptelæ.

PAg. 666. lin. 8. *Sic omnes Codd. Mſſ. legendum tamen* κατ' αὐτὸ: *hoc eſt*, & quemadmodum membro tuo dicere non poſſis &c. *& ſic eſt in Eth. hom. 15. in Iohan. vnde hic locus deſumitur.* *l. 38.* κατ' ἀλλήλων ζωοποιήθημεν] *Vereor ne* κατὰ μεταχειριστικὴν *dicatur*, ζωοποιηθῶμεν κατ' ἀλλ. *pro* ἀντιπαραθῶμεν. *Deinde illud quod mox ſequitur*, διδάσκαλοι ὑμῖν ἐσόμενοι, *quorſum? ſed difficile eſt & fortaſſe* ἀδύνατον, *de his fruſtis à toto diuulſis corpore ſanè et ſolidè niſi inſpectis fontibus indicare.*

Pag. 667. 3. Poſt μικρὸν *pone mediam diſtinctionem, tranſlata poſteriore nota parentheſeos poſt* πάντως.

l. 6. & 7. τοῖς ἀιδίοις *&* πλείοσι, *datiui pro genitiuis contra morem linguæ. Sic tamen eſt homilia octauâ in Iohannem, vnde hæc ſumuntur.*

l. 13. ἐγγὺς διορθοῦσθαι] *Mendoſum. Atqui certè tanta eſt codicū concordia, etiam vbi erratur, vt ſubuerear vel ex ipſis fontibus medelam petere. Quæ enim hic habes, Lector, non tam ſunt Chryſoſtomi habenda, quàm mutilatoris, nec ſenſum nec verba fideliter recenſentis. Hunc verò locum corrige ex Or. 43. tomi quinti, legeq́; ἐγγὺς καὶ διορθοῦται. Hal.* *l. 16. Probo magis lectionem marginis.* *l. 25. Lege* ἔχουσι, *non* ἔχουσι, *vtrobiq́; Sunt autem hæc ex hom. 78. in Iohannem.*

l. 38. Sic distingue, ἀῤῥαγὲς ἀῤῥήτῳ [illegible] ἀπόρδητιν γ. τ. τ. ἀ. ἀφθόνως, εἰς — deleta [illegible] seu notis.

Pag. 669. 20. post γεγραμμένα pone comma, & post [illegible] dele. l. 29. post ψυχῶν dele comma. l. 33. post [illegible] pone comma.

Pag. 671. 16. [illegible]] Malim [illegible]. Sic tamen habetur in Oratione ad marg. citata. l. 37. [illegible]] [illegible].

Pag. 672. 18. Post ἀγάπης dele comma. & lin. seq. delendum puto οἱ ante γελῶντες. Sic tamen ipse Chrysost. l. 41. ἐν ἀπάτῃ] Hoc non est apud Chrysostomum.

Eclog. 2. Pag. 675. 2. συγχωρηθείη μοι] Lego, συγχωρήσαι μοι, in optativo. & sic Chrysost. l. 26. Lego utrobiq; ὑπέρων. illud enim κ̀ repetit verbum superius positum. Sic & Chrysost. ipse. l. 29. post ἕκαστο pone colon.

Pag. 676. 5. ἀεὶ] Fort. ἄρα.

Pag. 677. 9. ὅτι πολλαὶ] Sententia absoluitur demum l. 20. ἀλλ' οὐδὲ πάντων ἁπτ. itaq; ut sensus dilucidior esset, non abs re fortè notam parentheseos ponere l. 10. ante κ̀ γὰρ ἐδυνάτο, & aliam post μάζεσι lin. 20. Hæc autem apud ipsum Chrysost. distinctè perspicueq; habentur, quæ mutilatori placuit confusiùs ponere. Vide Or. 16 vol. 5.

Pag. 678 1. ἐν τῇ ῥάβδῳ] Hebraismus, quales passim apud hunc Nostrum reperies.

Pag. 679. 3. post ὅμοιόν μοι videtur deesse ἵνα. Vide pag. præced. l. 43. l. 43. ἐπιζεύγνυς τοῖς πάθεσι τῆς διανοίας] Obscura videntur, quia egregius mutilator sententiam quandam omisit unde ista pendent. Chrysostomus enim oratione pathetica populũ ad mœrorem & lachrymas concitârat, unde statim hæc subinfert suadetq; ut iam in ipsâ passionis ἀκμῇ de suis cogitarẽt inimicis, eademq; quæ David, præstarent, ne fortassis ex mora affectus refrigescant. H. Vide vol. 5. p. 89. l. 6.

Pag. 680. 1. ὄντως γὰρ οὐδὲν ὄντως ἀσφ.] Lego, ὄντως γὰρ, ὄντως οὐδὲν ἀσφ. l. 16. Dele comma post κακὰ, & pone post ἀσπίδας. l. 32. ὅπως ἀπεσκέψω] Hæc omnia usq; ad ἄκουσον l. 30. p. sequentis adiecta sunt Moguntinæ editioni ex Codice Ms.

Pag. 682. 2. περίζωσαι] Fortassis rectum. Sed difficile est, loco non occurrente, iudicium ferre.

Eclog. 3. Pag. 683. 13. pro ὅτι posteriore legendum puto ὅ τι. Atq; ita est hom. 16. in Ioh. unde hæc corraduntur. l. 14. εἰς τοὺς πατέρας] Sic etiam est in homilia prædicta. l. 28. τίνος] l. 44. οὐδὲ γ. ε. τ. ε. [illegible] includantur parenthesi.

Pag. 684. 1. post [illegible] dele comma. l. 14. τῆς μιᾶς] f. δόξης.

Pag. 685. 13. post πορφυρίδα pone notam interrogationis. l. 33. & 34. lege ὅ τι seiunctim utroque loco. l. 40. Ante εἰ μὴ videtur deesse κ̀. At Chrysostomus ipse in initio huius fragmenti pro κ̀ ὅτι τοῦ legit, εἰ γὰρ ὅτι τοῦ. & ita sana sunt omnia.

Eclog. 4. Pag. 687. 4. οὐδὲ γὰρ] Durum est, pro vix enim. l. 38. ἀδιάφορον ἔχει τὴν πρὸς τὰ κακὰ αἰτίαν) Rectè. Nam sic est apud Chrysost. ipsum. Oratio autem, [illegible] in margine [illegible] [illegible] [illegible], prima est in Ozam. Vide Orat. [illegible] vol. 5. p. 132. l. 7.

Pag. 688. 26. μὴ [illegible]] pro [illegible] [illegible].

Pag. 689. 9. Lege [illegible]. l. 3[illegible]. Lege [illegible].

Pag. 69[illegible]. [illegible]] Malim [illegible]. [illegible] [illegible] τῶν [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]vατας, Chrysostomus omnino non agnoscit: sed pro solita sua liberalitate hæc de suo nobis donauit mutilator. Vide Or. 50. vol. 5. p. 342. l. 39. l. 14. [illegible]. l. 43. Legendum, ut puto, εἰ γὰρ μὴ ἡμεῖς [illegible] —

Eclog. 5. Dele titulum in margine ad initium orationis, & repone: ἐκ τῆς ὁμιλ. ια εἰς τὸν Ιωάν.

Pag. 694. 34. κ̀ τὰ κεφάλαια [illegible]] apud Chrysost. in loco citato est [illegible]. Vide Tom. 2. p. 87[illegible]. l. 4.

Pag. 695. 18. [illegible]] Lege [illegible]. l. 27. τῷ [illegible] ἐξαμαρτάνεις] Rectè. Nam sic est apud Chrysost. hom. 46. in Genesin, unde hæc [illegible].

Pag. 696. 14. τὴν τοῦ πνεύματος] Chrysostomus ipse τὴν ἀρετὴν τοῦ πνεύματος, nec agnoscit illud ὅτι τὸ [illegible] [illegible]. Vide Orat. 24. vol. 5. lin. 44.

Pag. 697. 7. ὅτι] Lege ἐπεί. Nam sic Chrysost. hom. 21. in 2. ad Cor. l. 12. εἰσελθεῖν sequente [illegible]] Sic enim est in loco citato. Vide tom. 3. p. 660. 7. l. 15. ἀπαιτεῖν post [illegible]] Lege [illegible]. Quamuis autem in impresso aliàs legatur in contextu, hæc tamen mutilatoris lectio in margine notatur. l. 19. [illegible]] Non conuenit. Sic tamen Chrysostomus ipse in loco citato.

Pag. 699. 23. [illegible]] Rectum: nec mutandum, licet locus non occurrat. Sic enim iteratum hoc fragmentum legitur Ecloga 2. de Laudibus Pauli: τὸ [illegible] illud significat, quod facilè occurrit, quod cuilibet est obuium. Sic dicimus ἐκ τοῦ [illegible] λέγειν, ex tempore loqui. l. 37. [illegible]) Legendum f. [illegible].

Eclog. 6. Pag. 700. 36. [illegible] κ̀ [illegible]) Rectum. Sic enim homilia 16. ad Hebræos. l. 42. Lege τοῦ [illegible].

Pag. 701. 1. Lege οἱ κ̀.

Pag. 702. 3. [illegible]) f. τοῦτο [illegible], aut tale aliquid. l. 25. Lege ut in marg. δυναμένης.

Pag. 704. 43. [illegible] ἐκ τοῦ [illegible] τῶν ἐγκωμίων) τὸ, ἐκ, delendum. Vide Tom. 8. pag. 33. lin. 12.

Pag. 705. 17. Lege [illegible]. l. 31. Fort. ἐκ τῆς ἐργασίας. l. 32. Dele comma post ἐργασίας, & pone post κατορθώσας lin. præcedente. l. 35 [illegible])

Pag. 706. 6. οὐδὲν βλάπτεται εἰς τὸ [illegible] τοιοῦτος, οἷος ἐστι)

Eclog. 7. Pag. 709. 10. τὸ σῶμα κατὰ μικρὸν διαιρούμενον) pro διαιρούμενον Chrysost. habet ἀναιρούμενον. Vide orat. 90. vol. 6. pag. 849. lin. 37. l. 43. Pro πόνον lege πόνον.

Pag. 710. 24. αὐτοὶ) lege αὐτοῖς. l. 38. πυρσῷ] lege πυρσοῖς.

Pag. 711. 22. dele ἀποβλέποντες, vt otiosum vocabulum. Ipse Chrysostomus legit οὐ μόνον ἐξ ἑαυτῶν πεπληρωμένοι, ἀλλὰ καὶ τὸν ἕτερον ἀποβλέποντες αὐτῶν. Vide Orat. 30. vol. 5.

Eclog. 8. Pag. 714. 43. Lege ex edit. Parisiensi, δεινὰ ἔχει αἰδοῦ.

Pag. 715. 30. edit. Parisiensis sic distinguit, ἐξετάσει, κατ' αὐτοῦ οἰκείας κ. λ. l. 35. ἐπί τινα] melius edit. Paris. ἐπί τινι.

Pag. 716. 4. Paris. edit. βαρδου. l. 5. τῶν περιεργημάτων] Sic etiam est apud Chrys. Vide Tom. 1. 696. l. 31. l. 12. χάσμαινα καὶ ταῦτα] proculdubio aliquid pro more suo omisit mutilator, quo hæc spectarent, quæ nunc per se posita sensum non videntur habere. l. 21. ante ὅσα videtur deesse ἢ.

Eclog. 9. Hanc ex duobus duarum homiliarum in Iohannem fragmentis consutam eclogam præbuit nobis Ms. Regius Lutetiæ: qua sine dispendio, vt & aliis nonnullis inde descriptis, quæ in fine repræsentantur, carere potuisset hæc editio: sed maluerunt, vt videtur, ij, quibus hoc negotij dederam, superesse multa, quàm deesse aliquid.

Eclog. 10. pag. 721. 2. παιδεύσας ἐν ταναγῇ τοῦ σώματος καταπαννίζοντες αὐτὴν] Apud Chrysost. legitur, τῷ τοῦ σώματος καταπαλύζοντες αὐτὴν.

l. 18. ὅτι] Lege, ὅ,τι. l. 23. γαστρὶ] Sic est oratione 6. de Prouidentia, quæ propriè est de ingluuie. Vnde videre est olim orationem illam inter eas de prouidentia habitam fuisse, vtcunq; de illo argumento planè nihil habeat.

pag. 722. 29. τῇ ἀπαμύρᾳ] Est hæc lectio codicis Veronensis. Vide to. 4. p. 538. l. 10. in marg.

Pag. 723. 41. Lege, σκοτοδίνη.

Eclog. 11. Etiam hæc ex Ms. Regio Lutetiæ: neq; aliud præterea suppetebat exemplar, cùm in bibliothecis inter ἀπασίσματα non reperiatur.

pag. 725. 27. πατρὸς αὐτοῦ] f. μητρὸς αὐτοῦ. Sed tamen edita lectio satis erit sana, si intelligamus de Iosepho Patre Christi putatitio. Sed enim magnam huius orationis partem apud Chrysostomum nondum reperi.

l. 43. post πόνον pone plenam distinctionem.

pag. 726. 31. ὅρα λοιπὸν πῶς καὶ τὸν τύραννον, οἷα καινὰ &c.] l. 43. ἢ πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστρέφει] f. ἢ πρὸς ἑαυτὸ ἐπ-

pag. 727. 6. Lege, ψιλῶς. l. 13. δωδέκατον ἑστηκότων] Solœcophanes. l. 28. ἥλιον τὸν τῷ σώματι αἰσθητὸν] Hoc est, solem hunc quem organo sentimus corporeo. l. 37. ἐν λίθῳ καὶ ξύλῳ] Solue ἐνανθρωπήσαι lin. præced. in, ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὢν, & perspicua erit constructio.

pag. 728. 17. pro ὅτι lege ὅ,τι. l. 25. ἰνδὸν δὲ κατέχειν.

pag. 729. 1. ἀλλ' οἱ] Lege, ἀλλ' ἔστι.

l. 11. τὴν τόλμαν] Corrige ex Ms. τὴν τομὴν, & post ἀπόδειξιν adde τῆς ἀποκρίσεως. l. 21. lege διελέχθη.

pag. 730. 2. ὅτι] f. ἄλλως δὲ.

pag. 731. 17. Fort. ita distinguendum, Οἱ ἀλογώτεροι διὰ τὴν οἰκονομίαν.

Eclog. 12. Hanc eclogam, cuius non nisi fragmentum extat Chrysost. tom. 8. in edit. Moguntina, descriptam ex Ms. Orientali emendauimus ex Ms. Regio Lutetiæ.

pag. 735. 22. παρακεχωρημένην τοῦ παιδεύματος τῆς κατασκευῆς &c.] Apud Chrys. sic: ἀπεσχίσθαι τῶν παιδίων, αὐτῷ δεῖ πολλαπλασίων, δεῖ τὴν γαστέρα. Vide tom. 8. 81. l. 40. l. 19. Ante μόνος deest δεῖπνον.

pag. 736. 24. Lege ex edit. Mogunt. ἐνδεὴς πῶς δυνήσεται ἐκεῖνα ἐν ὕθλῳ.

pag. 737. 6. Post παλαίειν deest ἔχειν, aut simile quippiam. l. 33. Lege περιτύχωσι.

pag. 740. 22. τὴν διάνοιαν τῆς οἰκείας γνώμης] Pro διανοίαν lege è contextu Chrysost. φιλονεικίαν.

pag. 741. 4. γῆν] f. πηγὴν. & sic restituendum è contextu.

pag. 742. 29. Lege φειδωλίᾳ.

Eclog. 13. pag. 743. 29. Subdistingue post ῥᾳθυμοῦντα.

pag. 744. 3. Post ἀπολαύων pone comma.

l. 4. παρ' ἑαυτοῦ] Sic codd. omnes, quære locum.

l. 31. f. legendum, μετέχειν.

pag. 745. 30. Post ἀμελεῖν pone notam interrogationis. l. 42. Lege αὔξειν πόλεις.

pag. 746. 26. μὴ τοίνυν παρελθόντες λογισμῶν, τινὲς ἄμορφον] Varie immutauit ista mutilator. vide vol. 6. 359. l. 8.

pag. 747. 23. Lege, ἀφ' αἰσχύνοντος, vno verbo.

l. 37. ἀφίεμεν ῥήματα] Apud Chrysost. ἀφήσομεν, ὅτι ὑμᾶς δὲ &c. Vide tom. 8. 64. l. 33.

pag. 749. 3. Lege è contextu Chrys. πῶς εἰσὶ καὶ δοῦλοι τοῦ-- l. 25. καὶ μεταπηδῶντι] i. transfugient ad aliorum hæreticorum conuenticula à te seuerius habiti.

l. 44. ἀποσχίσωσι]

Eclog. 14. pag. 751. 36. Sic distingue, τὰ τοῦ γάμου ἔσω καὶ τὰ.

l. 37. ἔλαχον) Apud Chrysost. est ἀνυμφεύθην ὄντ, vel ἐγαμήθην. Vide Orat. 19. vol. 5. p. 118. l. 44.

l. 41. αὐτοῖς) f. αὐτῇ. Sic quidem loqui debuit, sed vt sæpè alias facit, cùm sensum immutârit, verba tamen voluit retineri. Apud Chrys. enim sunt in singulari.

pag. 752. 3. Lege, ἐπονειδίζοιτο, vel simplex, ὀνειδίζοιτο. l. 18. f. μετὰ τὸ λαβεῖν, vt pag. seq. lin. 21.

pag. 753. 3. post ἀπαιδῶς pone notam interrogationis.

l. 12. ἐν ᾧ ἐξῆν] Hebraismus.

l. 35. Lege, ψυχῇ. sic pag. seq. lin. 5.

pag. 754. 10. Lege, βυλλιδίον. l. 30. f. τὴν συνεργὸν τὴν. Nam de muliere loquitur.

pag. 755. 27. pro τὸ τί, lege, καὶ τί.

l. 29. puto ἐξ delendum ante ἀνάγκης.

pag. 756. 22. Lege, καλῶς.

pag. 757. 5. Lege κρύπτεται. l. 8. Legendum fort. ἀπιστεῖτε: & mox, πιστεύετε, vel πιστεῦσαι.

l. 22. ἐκολάζομεν)

pag. 758. 5. ἵνα χαλαιότερον βαδίζῃ) pro ἵνα χωλὰ βαδίζῃ. l. 21. post ἂν pone comma.

l. 44. πρὸς ὠμοὺς ἔχειν) Hoc est, sibi negotium esse cum crudelibus. Suprà obseruatus huius verbi ἔχειν vsus hoc sensu. Vide tom. 6. pag. 435. lin. 19.

pag. 760. 33. τοῖς ὁμοφύλοις) f. τοὺς ὁμοφύλους.

l. 37. ὅμοιος) f. ὁμοίως.

pag. 761. 27. εἰ μὴ τοῖς ἐξ ἐκείνων διδαχθεῖσιν ἐνδιδόναι) Chryſoſt. εἰ καὶ μὴ τ. ἐ. ἀ. διδάσκειν ἐνδίδωσι. t. 2. 861. l. 44.

pag. 763. 6. ἵνα ἴδῃς διδάσκαλον διὰ σὲ) διὰ σὲ, f. vt inde lucrum reportes.

Eclog. 15. Pag. 763. 41. λέγοντες] pro λεγόντων. l. 42. ἀπολαύομεν τῆς διανοίας]

Pag. 764. 22. pro ὅτι lege ὅτι. l. 24. ἐκ ἐπεχύθη τὸ πῦρ) Sic eſt Ανδ. ϛ. Tom. 6. p. 486. l. 37. l. 44. τί δὲ ὁ Πέτρος &c.] Fragmentum ex oratione petitum, quam opinor non extare, neq́ hoc ſanè ægrè ferendum. Hunc enim, tanquam ex vngula aſinum, auctorem huius orationis εἰς τῶν [illegible] [illegible] æſtimare licet: eſſe videlicet alicuius graculi dialogiſmis ineptientis, & ingenium ſimiliter oſtentatis: ne caſtigatione quidem aut emendatione dignam, quamuis aliqui in hoc fragmento multa inſint vitioſa. Hal.

Pag. 766. 14. Lege, ποιῶ τι. l. 35. Lege τὸν λαόν. l. 38. ἀξιῶσαι] Fort. ἀξιώσειν.

Eclog. 16. Pag. 767. 16. ἀποδεικνύμεθα] Subiunctiuum eſt, pro ἀποδεικνυώμεθα. & ſic infinitis in locis vtitur Chryſoſtomus noſter.

Pag. 768. 10. Lege [illegible].

Pag. 769. 7. Dele comma poſt ἐκεῖνον, & pone poſt πίνων. l. 18. Dele comma poſt εἰδώς, & pone linea ſeq. poſt ὑμῶν.

pag. 770. 32. δέον) Malo δεῖ. Locus eſt t. 5. p. 64. l. 16. Sed inde nihil remedij.

pag. 771. 11. poſt ῥᾴδιον pone comma, & poſt θυρῶν lin. ſeq. dele.

pag. 772. 4 poſt βοῶν pone plenam diſtinctionem. l. 5. ἀρχὴ εἶπε] Sic etiam eſt in contextu Chryſoſt. Vide Tom. 5. 195. l. 24. l. 23. αὐτοῖς αὐταῖς (ταῖς χερσὶν) οὐκ ἐπετρέπετε εἰς εὐχὴν] poſt εὐχὴν adde è Chryſoſtomo ἀναφέρεσθαι. Vide Tom. 1. pag. 858. l. 4.

pag. 774. 4. καὶ ὅλως φθεγγόμεθα &c.) Apud Chryſoſt. πῶς φθεγγόμεθα. Vide locum priùs citatum l. 25. probârim tamen magis lectionem Florilegi, ſi interrogatiuè legantur.

l. 9. ἐὰν γὰρ &c.) Sententia pendet imperfecta, & ἀνανταπόδοτος. reſumitur autem l. 17. ἐὰν τοῦτο μόνον &c. vt fortaſſe non abs re eſſet omnia à

Eclog. 17. φίλος l. 12. ad ἐὰν τοῦτο l. 17. parentheticis includere notis: & poſt μάτην l. 16. ponere plenam diſtinctionem. l. 20. αὐξάνεις) l. 38. poſt γλώττῃ pone colon.

pag. 776. 20. ἀπαγορεύει τοῦ νόμου) Apud Chryſoſt. ἀπαγορεύει τοῦ νομογράφου τὰ πρ.) Vide Tom. 6. p. 641. l. 35.

pag. 777. 16. Lege ἄνθρωπος.

pag. 783. 41. Fort. συμπαρεκτείνεται.

pag. 784. 21. τὸ δὲ θᾶττον τοῦ ἀδικουμένου) Quære locum.

Eclog. 18. pag. 785. 39. poſt λόγους pone colon. l. 41. puto τὴν delendum.

pag. 787. 11. ἢ) ἢ certè. vel pro ἢ lege καὶ.

Eclog. 19. l. 36. φιλανθρωπίαν εἶχεν] Fort. φιλανθρωπίαν ἂν εἶχεν.

pag. 790. 7. καὶ μὴ κατὰ τὴν οὐσίαν [illegible]) l. 16. Lege [illegible]. l. 43. poſt πράξεων pone comma.

pag. 795. 1. θαυμάζω) l. 2. poſt ὢν pone poſteriorem notam interrogationis, & comma poſt ἡμῶν.

pag. 796. 4. πάντως &c.) Deeſt aliquod verbum. ibidem lege, [illegible].

pag. 797. 19. διὰ τῆς ψυχῆς τῶν ἁμαρτημάτων) Lege, vt eclog. ſequent. p. 803. 20. διὰ τῶν τῆς ψυχῆς ἁμαρτημάτων. Eclog. 20.

pag. 798. 33. διαλῦσαι εἰς σωτηρίαν ἵλεων] Sic apud Chryſoſt. & in quatuor codd. Mſſ.

pag. 799. 44. Fort. ἀπαγγείλαντας.

pag. 800. 16. ἢ προσδοκωμένη μεταβολὴ)

pag. 801. 1. Lege τίς γὰρ. l. 12. τὸ ἀμοιβαῖα ἐπιδείξασθαι πολλά) l. 16. Fort. αὐτῷ τις ἄν. l. 25. Dele comma poſt πίνων. l. 31. Lege, ἡμῶν.

pag. 802. 4 δεινὰ καὶ φοβερὰ τῶν ἁμαρτωλῶν)

l. 11. ὥσπερ καὶ τὸ θαρρεῖν ποιεῖ ὑποσκελίζεσθαι) Deeſt aliquid. l. 28. πολὺ πλέον] Senſus poſtulat πολὺ ἔλαττον. l. 30. Fort. [illegible]. Eclog. 21.

pag. 803. 11. οὐχ ἁμαρτάνων) Interciderunt nonnulla, quæ ex oratione citata ſupplere poteſt Lector. l. 30. ἐπιτιμία) l. 32. Lege, vt in margine αἰσχύνεται εἰπεῖν, ὅτι [illegible]. l. 34. [illegible]) l. 37. ἐπιτίθησι) quis? fort. ἐπιτίθεται. l. 43. ἵνα εἴποι) Eo quod dixerit, ſyntaxi Chryſoſtomo noſtro familiari, ductu, vt opinor, ex conſuetudine τῶν ἰ.

pag. 805. 33. ἰδοὺ [illegible] αὐτῷ) l. 35. [illegible] αὖ) Fort. [illegible] [illegible] αὖ.

pag. 806. 24. poſt ἐδίδαξεν pone plenam diſtinctionem. Eclog. 22.

pag. 807. 10. ἐνεχόμενος. l. 12. Lege, [illegible]. l. 26. [illegible].

pag. 808. 41. Ante οὐδαμῶς deeſſe videtur καὶ.

pag. 809. 14. Lege, ἁμαρτήματα. l. 23. οἱ [illegible] &c.) l. 29. Lege δίδου.

pag. 810. 6. Fort. πλησίον, & eadem linea, ἀνθρώπων διδόναι magis ex vſu linguæ.

Pag. 811. 5. οὐ βίος. l. 21. Videtur deeſſe καὶ ante πλείονα. Eclog. 23.

Pag. 812. 2. τῇ ὑγιείᾳ ἀνέχεται] l. 42. Fort. ἐργάζονται. & ſic apud Chryſ.

pag. 814. 23. ὁ Νινευΐται [illegible], ἢ σὺ] Hæc ita ſunt in Eth. hom. 4. in Iohan. l. 31. νυνί] Verbum, vt videtur, otioſum. Habet tamen Chryſoſt. loco citato. Eclog. 24.

Pag. 816. 2. poſt ἐντυγχάνοντες pone notam interrog. itemq́ lin. 3. poſt ἐξακοντίζοντες. l. 34. Lege, τῷ μὴ δύνασθαι.

Pag. 818. 19. ψυχὰς ὀρέγειν] Corruptum. Sed enim quærendus locus, qui nunc non occurrit. l. 44 Lege, ἔχοντας.

Pag. 819. 9. Ante ἐκεῖ dele καὶ. Eclog. 25.

Pag. 821. 7. τοῦτον ὅρκον ποιεῖς;] hoc eſt, per eam iuras? l. 9. Malim καὶ δεῖ. l. 32. Lege, μᾶλλον. l. 34. poſt ὑμᾶς pone plenam diſtinctionem.

pag. 823. 11. εἰς τοὺς αἰῶνας. Eclog. 26.

pag. 824. 8. φοβερὸν] Sic eſt apud Chryſoſt. tom. 5. p. 432. l. 15. l. 22. κατέγνωκά σοι] Lege è Chryſoſt. κατέγνωκεν.

pag. 826. 4. ἀφίλλοσι. l. 9: Fort. αὐτοῦ ἐκῶν. l. 13. Post διεχεμυθῆσαι pone comma.

pag. 827. 9. Fort. ἀλλὰ ποθῶ.

Eclog. 27. Initio capitis titulum, qui in codd. deerat, repone: Ἐγκώμιον εἰς τὸν Σαῦλον [illegible].

pag. 830. 38. κατηγοροῦντες] Sic apud Chrysost. Vide hom. 21. in 2. ad Cor.

pag. 831. 12 ἐνίστησι] Fort. ἀνίστησι. l. 36. συμβαίνει, & mox iterum atque iterum fortasse pro συμβαίνοι.

pag. 833. 36. τὸ γὰρ καὶ] Fort. καὶ γὰρ deleto τό.

pag. 834. 40. Fort. οἱ οὐ σφόδρα ἀνακείμενοι τὸ σφόδρα ἀνειμένοις dormire non est mirum.

pag. 835. 40. μὴ ἔνι φυγεῖν τὰ πράγματα;]

pag. 836. 9. Lege, αὐτοῦ προσ-. l. 15. ἔνδον) Fort. τὰ ἔνδον.

pag. 837. 6. Lege ὡς, εἰ disiunctim. l. 17. ἐκ τῶν μεγάλων τ. ἐγ) p. 842. 11. ἐκ inducitur, rectè. l. 18. Lege συνειλεγμένος, ἃ συλλέγω. l. 43. Lege, αὐτοῖς.

pag. 838. 2. πρὸς νεκρὸν] Sic infrà p. 844. 2. l. 21. Fort. πρὸς delendum. sic tamen loquitur p. 841. 33.

Eclog. 28. Hanc eclogam Conſtantinopoli meo iuſſu deſcriptam, & ad me ſub ſpecioſo nomine octauæ de laudibus Pauli miſſam, quum merùm ſit ἀπόσπασμα. in hunc locum reieci. multa habet communia cum proximè præcedenti.

Pag. 840. 28. ἧρον) l. 31. poſt διεξόδου pone comma.

pag. 844. 3. οὐδὲν οὐδέποτε πρὸς ἀνθρώπινον πάθος ἔπαθε) p. 838. 3. melius, οὐδὲν οὐδέποτε πρὸς οὐδὲν ἀνθρώπινον ἔπαθε.

pag. 845. 23. τοῦ ἱερέως ἀγγέλου) pag. 837. 38. τὸν Ἰωάννην ἄγγελον. l. 29. τὸν λόγον αὐτοῦ ὑπολιπὼν)

pag. 846. 11. βαστάσαντος) Rectè, non, vt ſuprà aliquoties, βαστάξαντος.

Eclog. 29. pag. 848, 32, Ο καὶ ἀρετῆς καὶ κακίας &c.) Etzelius interpres videtur legiſſe, ἀρετῆς καὶ κακίας διαφοράν. Expunge illud Ο καὶ ἀρετῆς καὶ κακίας, & ſententia ſana erit.

pag. 849. 7. Fort. μετὰ τοῦ. l, 8, Legendum omnino κατεστάλησαν. l, 30, Poſt ἡμᾶς pone notam interrogationis.

pag. 850, 7, αἴσθησιν. l, 36, Fort. παρ' ἑαυτοῦ φωνὴν πρὸς τὸ συνειδὸς ἑαυτοῦ ἐξάγοντος. l, 38, poſt ὀφείλοντα pone comma.

pag. 851, 17, Fort. μόνον τῶν.

pag. 852, 40, Lege, διά τι τούτων.

Eclog. 30. pag. 853, 1, poſt πάθη pone comma. l, 8, τῶν δὲ αἰσχρῶν ὄψιν -- περὶ δοκεῖ) Fort. ἡ δὲ αἰσχρὰ ὄψις καὶ δυσειδὴς, καλή τε καὶ εὐειδὴς &c. Pro δοκεῖ habet Chryſ. ποιεῖ. l, 24, Lege, περιβάλλει.

pag. 854, 32, Dele καὶ ante μόνον.

pag. 856, 32, Dele καὶ ante κυβερνῶν. — l, 38, puto legendum, ἐκπολεμοῖ.

pag. 857, 14, ἂν δὲ σπουδάζωμεν τὰ πάντων, περὶ πάντων ἀπιστήσωμεν) Quære locum. l. 23, ἦν) Fort. ἦν.

Eclog. 31. pag. 862, δηλαδὴ) l, 6, τῆς εὐταξίας, & 8, τῆ [illegible], vt opinor, deeſt particula ἄν. l, 18, μετ' ἐκεῖνο πάλιν τὸ μετὰ τὴν γῆν) l, 31, τοῦτον πονηρὸν ὄντα)

pag. 863, 8, poſt [illegible] pone notam interrogationis. l, 28, Fort. [illegible], & [illegible].

Eclog. 32. Pag. 864. 8. τοῦτον.

Eclog. 33. Hanc eclogam valdè mutilatam edidit Etzelius, quòd editionem Perionij ante annos 70. excuſam Lutetiæ, vt opinor, non vidiſſet.

Pag. 865. 4. Dele γάρ. l. 35: Dele αὐτῷ.

Pag. 866. 8. Ante ἵνα pone comma. l. 31: [illegible]] Ad finem hoc loco, ἀπολυόμενοι.

Pag. 867. l. 2 Ante ἀεὶ pone comma. l. 7: προσελθεῖν. l. 42. αὐτὸ δὲ λοιδορουμένων ἐκείνων] Sententia ἀνακόλουθος καὶ ἀτελής.

Eclog. 34. Pag. 870: 17: poſt ἀγρὸς pone comma. l. 35: τῶν ἐνθένδε] f. καρπῶν, aut καλῶν.

Pag. 871: 3: Fort. οὐδὲν μικρόν. l. 37: φθέγματι] Atqui ſupra dixit, μὴ ἐν ῥήμασι.

Eclog. 35. Hanc eclogam, quæ in omnibus ferè Bibliothecis reperitur, quidam interpretes per errorem nobis pro quinta oratione in Iobum exhibuerunt: cuius ne minimo quidem fragmento ἀντάξιοι quatuor illæ totæ orationes, κίβδηλοι καὶ ὑποχωλοὶ οὖσαι.

Pag. 874: 26: Legendum ſine dubio, καὶ οὐκ ἐλάττοσιν ἢ τοῖς χαρίσμασιν. Omnino enim deeſt ἤ.

pag. 876: 2: Abundat ὡς.

pag. 877: 16: παραμυθίας ἄξια;] i. quibus illa par (ἰσόῤῥοπος) conſolatio poſſit adferri.

pag. 878. 3: Lege, ὑποδύοντα.

pag. 882. 29: οἱ σφόδρα αἰσθόμενοι καθεύδειν] Quærat locum cui otium eſt.

Eclog. 36. pag. 885. 24 δι' αὐτῆς] Fort. διὰ τῆς. l. 35: κακῶν ἀκούων ψόφων]

pag. 886. 3: Fort. παραπεμπτέον. l. 8: poſt κόσμον pone comma.

Eclog. 37. pag. 888. 14. μὴ γάρ μοι τῆς πτωχείας] Non aſſequor vim huius ſententiæ. l. 34. χρήματα] Fort. ἕτερα χρήματα.

pag. 890. 4. Lege ἀνθρώπων. l. 9: αὐτοῖς] fort. ἑαυτοῖς.

Eclog. 38. pag. 891: 34: τῶν ἁμαρτημάτων ταύτῃ μείζονα] Pro ἢ διὰ τῶν ἁμαρτημάτων.

pag. 894. 39. φέρεις βορβόρῳ] Videtur deeſſe accuſatiuus. Fort. στόμα vel σῶμα.

pag. 896: 14: Fort. κωλύειν.

Eclog. 39. Decem oratiunculas ſequenteis, in alijs ἐν ταῖς συναγωγαῖς ferè non repertas, exhibuit nobis bibliotheca Regia Lutetiæ: ~~quibus ipſis ſine~~ magno incommodo carere potuiſſet reſp. literaria, cùm alibi totidem verbis, etſi non vno contextu, reperiantur apud hunc Noſtrū. Sed maluimus in partem peccare tutiorem. In iſtis, ſi quâ in re erratum eſt, notare non eſt viſum tanti. Si quid enim in iſtis ſit quod lectorem alliciat, conſulat modò titulos in margine, ad illa editionis noſtræ loca ſtatim remittetur, vbi hæc eadem habiturus eſt correctiora.

Eclog. 38. Hanc eclogam (vti & proximè præcedentem) ex ſchedis Orientalibus deſcriptam damus, deprauatam depravatam valdè, nec emendatione ferè dignam. Nos tamen pro more noſtro loca magis corrupta indicabimus.

Pag. 934. 1. ἀγαπῶν τὸν Θεὸν] *Meliùs cohæreret ſequentibus, ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν φυλάσσων &c. Abſoluitur autem ſententia pag. ſeq. l. 25. in his verbis: ἵνα τοὺς ἀνθρώπους [illegible] &c. pagina tamen ſeq. quædam efferuntur per infinitiuum, vt l. 7. & 8. &c.* *l. 14. puto* καὶ *delendum ante* διὰ. *l. 18.* δηλῶν]. *Poteſt ferri, vt puto: vel* μὴ δηλῶν τῇ ἑαυτοῦ γλώττῃ ἐν. *H.* *l. 23:* ἵνα ὅρον] *Lego,* ἵνα ὅρκον. *H.* *l. 28:* [illegible] αὐτῷ [illegible] τὰς αἰτήσεις τοῦ Θεοῦ] *Fortaſſis poſt* ἃ ἥμαρτεν *aliquid intercidit, vt* καὶ ἃ ὁ Θεὸς αὐτὸν οὐ [illegible], *aut tale quid, quo ſequens* ἐφ' αὐτῷ *referatur. H.* *l. 29.* μὴ ἐπιφέρων αὐτάς.] *Eodem modo infrà l. 38.* *l. 38.* μὴ ἐπιφέρων ἢ ἐπιδοὺς ἐξ αὐτοῦ] *Corrupta.*

pag. 935. 7. & 8. κρίνειν, κατακρίνειν *&c. vt* ἀγαπῶν, φυλάσσων *&c. in principio orationis. Sed quæ ſequuntur,* ἑαυτοῦ ἀδικουμένου *&c. perturbatiora videntur.* *l. 13.* ἵνα] *Expungendum.* *l. 14.* ἐντολὰς [illegible]] *Referenda hæc ad ſuperiora, vt* καὶ κρίνειν *&c. Indicare verò &c. pium eſt & iuſtum, modò fiat cum debita admonitione & exhortatione.* *l. 25.* μὴ [illegible]] *Videtur eſſe imperfecta clauſula.*

NOTÆ IN TOMVM

Octavum

HAnc expoſitionem tertij Pſalmi ab illo φιλοθέῳ & φιλοχρίστῳ viro, qui τῆς συναγωγῆς in Pſalmos, quam ex Collegio Corporis Chriſti Oxonij ſumpſimus, autor fuit, vel non viſam vel repudiatam, miſit ad me doctiſſimus Fronto Ducæus, ex Vaticana, vt ipſe aiebat, deſcriptā: quæ extat etiam, teſte in notis ad Chryſoſtomū Flaminio Nobilio, in Biblioth. Clericorum Regularium Romæ. Huius principium, & quidem non inelegans aut indignum Chryſoſtomo citat Damaſcenus Orat. 3. de Imaginibus: Vertit Latinè vetus Interpres, vti & nos quoque Græcè damus, ſine truncatam. Quæ tamen omnia non eam apud me vim habeat, vt non planè acquieſcam Haleſij mei ἀοιδίμου iudició: qui de expoſitione iſta ſic ad verbum cenſuit. Psalm. 3.

De fragmenti huius authore non facilè ſtatuerim: certiſſimum tamen habeo Chryſoſtomi non eſſe. Primò enim ſtylus eſt à Chryſoſtomo omnino alienus, vtpote affectatior, & frequentibus agnominatiunculis & homæoptotis interſtinctus: qualia ſunt; τοῖς δραπέταις γράμμασιν ἐξέδοσαν, οὐκ ἐπιγράμμασι δανείζουσιν: &, ὅθεν ἡ πηγὴ τῆς ἁμαρτίας, ἐκεῖθεν ἡ πηγὴ τῆς τιμωρίας: &, κρεῖττον δὲ τοῦ πολέμου ἐξηγήσωμαι. ἡ αἰτία τῆς τοῦ πολέμου ὑποθέσεως, & alia his conſimilia vſq; ad vitium affectata. Secundo, Totum inuentionis filum iuuenilius eſt. Atque hunc belli illi de Abſolone in quercu ſuſpenſo ſenſiculi: καὶ ἀπὸ φυτοῦ κατείχετο ὁ τῇ ῥίζῃ μαχόμενος, καὶ ὁ κλάδοις ἄνω τοῦ κλάδου ἀσάλευτος, &c. Deinde perbellæ ratiuncula illæ, cur Abſolonem & cælum reſpuerit & terra, aliaq́; huius generis, quorum immenſa vis in ἀμφιβολίαις & νοθείαις. Poſtremò proſopopœia illa, in qua deſinit, cui, vti puto, plura attexuit auctor, ſed ea nobis tempora feliciter inuiderunt. Quòd ſi quæ hic de Abſolone dicuntur, cum ijs quæ Chryſoſtomo de argumento iſto ſexcenties diſputat, conferiantur, omnino nihil ſimile aut par habere reperientur. Huc accedunt locutiones paulo duriores, τοῖς γράμμασιν ἐξέδοσαν (locus modo ſit ſincerus) & ὁ [illegible] ἀντάρτης nomen ſæpiuſcule vſurpatum, quod licet fortaſſis ſatis ſit probum, apud Chryſoſtomum tamen nunquam reperitur. Deinde particularis illa Pſalmi conceſſimi quarti citatio: hoc verò Chryſoſtomo nunquam in more poſitum, contento verbis tantùm repetere, locum verò indicare nunquam ſollicito. Hæc pluribus egi propter Damaſcenum, ne quis me arbitretur à tanti viri autoritate temerè velle diſcedere. Dicendum enim neceſſario, aut tanti viri iudicium à vero deflexiſſe, aut Chryſoſtomum ſibi diſſimillima ſcripſiſſe, aut expoſitionis huius capiti, quod à Chryſoſtomo multum abludere contenderim, recentiorem aliquem corpus & membra attexuiſſe.

PAg. 1. lin. 36. ἐξέδοσαν] *Neſcio an metaphora inuerecundiam mendi faciat ſuſpicionem. Malim γράμμασι ἐξέζεσαν. Profugis enim cæteriſq; eius furfuris literam aliquam infamem inurebant. H.*

Pag. 2. 28. poſt ῥῆτόν *addo* τὶ, *omiſſum, vt puto, à librario, propter geminationem eiuſdem ſyllabæ.*

l. 42. τὸ τῆς ἁμαρτίας μεσότοιχον] *Dicit* ἁμαρτίας μεσότοιχον, *quia peccatum, vt interiectus paries, à Deo ſeparat. Corrigendum verò puto* διὰ τῆς ἁμαρτίας, *legendumq́;* διὰ τῆς ἁμαρτίας, *hoc eſt,* per peccatum ipſum peccatum tollit, per peccatum, *id eſt,* per fratrum diſſidium & bella, *quod hac eadem linea autor innuit.*

Pag. 4. 5. ὡς γὰρ) *Lege* καὶ γὰρ, *vel pro* ἐλαύνων *lege* ἐλαύνει. *H.* *l. 9.* ἀντάρτην] ἀντάρτης, πολέμιος, ἀντιβαίνων βασιλεῖ. *Heſychius.* *l. 23. Ante* ὥσπερ *& linea 29. poſt* τοῦ Θεοῦ, *ponantur notæ parentheſeos. Pendet enim ſententia, quæ in ſequentibus,* ἐπειδὴ ταῦτα *&c. reſumitur.*

Pag. 6: 17: ἀπὸ τῆς σῆς ἀσφαλείας σαλευθῶ] *Interp.* A ſecuritate tuâ emotus fuero. *l. 39.* πάντα τὰ περιληφθέντα διαπεσεῖται] *Suſpecta.* Psalm. 12.

Pag. 7. 8. ἐκείνων] *Meliùs quadraret* ἐκεῖνον.

Pag. 8. 9. Hoc prooemium, quod à Ms. Bauarico, ex quo deſumpſimus 6. in Annam, t. 5. p. 78. aberat, neq; repererat in ſuis codicibus Interpres. ſuppleuimus ex Ms. in bibliotheca Collegij Noui Oxon. & alio Ms. Illuſtriſſimi Cardinalis Perronij, cuius ad me apographum miſit doctiſſimus Fronto Ducæus.

Hanc orationem ab Eraſino cum cæteris eiuſdem argumenti Latinè verſam reperire non ſumus quiti Græcè in hiſce Europæ partibus. In 1. de Dauid & Saul.

Deſcripta eſt autem ex Ms. Peræ Conſtant. à Samuele Sladio τοῦ μακαρίτου, & emendata ex alio Ms. ἐν Χάλκῃ νήσῳ τῆς Χαλκηδόνος invento. Reperitur in catalogo Auguſtano, numero 11.

Pag. 11, 19, *Dele comma poſt* ποιῆσαι, *& repone poſt* οὕτω. *l.* 33. *&* 34. *Legendum videri queat,* ἐποίει, *&* αὐτοῦ, *ſingulari numero.*

Pag. 12, 33. αὐτῇ] *Legendum ſine dubio,* αὐτῷ.

Pag. 14, 8. εἰ] *Interpres videtur legiſſe,* ἐάν.

Pag. 16, 11, συγχωρήσαι *optatiuè, vt ſtatim* ἐπιτρέψειε, Non Deus, ſi ego velim, hoc permittat. *l.* 15, εἰ δ' οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο οἱ θεῖοι νόμοι] *Sanum puto, licet ſit obſcurum.*

Orat. in Petrum & Eliam.

Deſcripta ex Ms. in bibliotheca Regia Lutetiæ, caſtigata ex alio ms. in bibliotheca Palatinâ. γνησία, vt opinor, ſed non melioris notæ: habitaq; , vt videtur, Conſtantinopoli.

Pag. 18, 13, αὐτὸ γὰρ τοῦτο] *Legendum* δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτο, *vel* αὐτῷ γὰρ τούτῳ.

l. 30, διδασκάλων] *Regius,* διδασκάλοις, *fort. melius.*

Pag. 19, 16, ἀρνῆσαι] *Ab* ἀρνέομαι, *vt* καυχῆσαι *à* καυχάομαι. *H.*

Pag. 20, 18, περιεβάλετο] *Regius,* περιέβαλε, *non minus rectè.* *l.* 19. ἤλια] *Lege,* ἠλία. *Videtur autem tota ſententia,* νῦν δεῖξαι περὶ τοῦ ἠλία, *huc importunè ex lin.* 13, *traducta.*

Pag. 21, 6, ἐπείχετο *&c.*] *Lectio marginalis, quæ codicis eſt Palatini, magis perſpicua.* *l.* 9: προσδόντας] *Neutrum placet, nec quod in textu, nec quod in margine.* *l.* 18: ἄπως] *Malo* αὐτὸς, *vel* ἑὸς.

Pag. 22: 29: *Malo* ποιήσουσιν.

l. 42 διεχόμενον] *Paſſiuè, quod rarum eſt, niſi aliud potiùs vocabulum ſubſtituendum.*

Pag. 23: 10: καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς οἰκείας γνώμης ἐξετράχυνεν] *Ferri poſſunt, ſi quid video, vſquequo codex alius meliorem ſuppeditet lectionem.* *l.* 21: τῆς Βάαλ) *Sic poſtea,* ἡ θεὸς ὑμῶν. *ſemper in fœminino genere.* *l.* 36: [ἀλλ' ὃ] μέλλω. *Sublatis vnciniis lege,* ἀλλ' ὃ μέλλω λέγειν δεικνὺς αὐτὸς γέγονα. *Hal.*

Pag. 24: 26: *Sine dubio legendum* ἠδίκουν.

Pag. 25: 14: σφοδρῶς) *Malim* σφοδρός.

Orat. in Eliam & viduam.

Oratio hæc bonæ cum primis notæ deſcripta eſt ex ms. ἐν Χάλκῃ νήσῳ Χαλκηδόνος neq; aliud præterea ſuppetebat exemplar, vt mirum non ſit aliqua ſupereſſe emendanda, quamuis pauca, eaq; non magni momenti.

Pag. 26: 6: ἵνα μὴ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν διηρημένων ἡμῶν)

Pag. 27: 20: *Poſt* πάντα *dele comma.*

Pag. 28 1: ἀδελφότητος) *Fort.* ἀδελφότης.

l. 12: *poſt* δεῖξαι *dele comma.*

Pag. 29: 13: ὅτι οὐ λιμὸς) *Senſus erit perfectius, ſi pro* λιμὸς. *ſubſtituas* ὀργὴ, *vel* μνησικακία, *quaſi dicat,* nõ erat iracundia, aut acceptæ alicuius iniuriæ recordatio, ſed diuini honoris zelus, qui Eliam ad faciendam rem iſtam impulit: *vel fortaſſis* ὠμότης. *Nam ſic infrà pag.* 32. 14. ἵνα μὴ νομίσῃς ὠμότητος εἶναι τὴν εὐχὴν, καὶ τὴν τῆς τιμωρίας ἀπόφασιν, ἀλλὰ ζήλου θείου καὶ κηδεμονίας. *H.*

l. 23. ἐκλογίζεται] *Rectum eſt, vt puto.*

Pag. 32. 6. οἶδε *cum infinitiuo, puto, non ſine exemplo.*

l. 8. μαγγανεύει] *Meliùs conueniret,* ταλανίζει.

l. 19. ἐκ τῶν Ἰουδαϊκῶν φρονημάτων] *Rectum, vt puto, licet obſcurum. Senſus eſt,* nihil aſperius aut dixit, aut egit aduerſus Prophetam, vt veriſimile erat eam facturam fuiſſe: quòd autem veriſimile erat eam facturam, probaui è moribus Iudæorum. *Probat autem hoc Chryſoſt. p.* 30. *l.* 10. 11. 12 *& ſeq. quæ vide. H.*

l. 28. περιπετείας μετεσχηκότες]

Orat. 9. de laud. Pauli.

Conſtantinopoli deſcriptæ ſunt hæ ſeptem orationes (neq; enim plures ſunt γνήσιαι*) operâ & diligentiâ mihi ſæpiùs memorati, ſemperq; memorandi, Samuelis Sladij* τοῦ μακαρίτου*: caſtigatæ autem & meliores factæ ex alio Ms. in monaſterio S. Lauræ in monte Sancto, olim Atho appellato.*

Pag. 34. 14. *poſt* [illegible] *dele comma.*

l. 34 εἰσιὼν] *Sic et Ambologus oratione* 2. *in Paulum. Interpres omittit.* εἰσιὼν *hic ſignificat* ἐπιὼν, adiens, aggreſſus. *Vult autem Paulum non ceſſiſſe ſolùm (quod fecit aliquando prudenter) ſed & aduerſarios ſuos quandoq; excepiſſe, cumq; iis congredi auſum. Hal.*

Pag. 36. 36. συνειληχότος] *Putaret aliquis legendum,* συνειλεχότος, *vel* συνειλεχότες, *à* συλλέγω, *potiùs quàm per* η. *à* λαγχάνω.

Pag. 37. 9. ἀρετῇ] *Fort.* ἀρετῶν.

Pag. 38. 36. παρῆλθεν] *Interpres videtur legiſſe* περιῆλθεν. *l.* 39. ὑπερβάλλουσαν] i. Præponderantem.

Pag. 39. 7. ἔλαττον] *Quid ſi* ἐλάττων?

Pag. 40, 21, ὅτω κεκοινώνηκε τῇ τῶν δεινῶν ὑπερβολῇ (*al.* ὑπερβολῆς) τῶν ταῦτα ἐπαγόντων αὐτῷ τὴν ἀπόνοιαν στοχαζόμενος] *Interpres, aliam planè lectionem ſecutus, ſic:* Ita Paulus, qui de ipſa magnitudine paſſionum, eorum, à quibus affligebatur, exiſtimaret furorem. *Græcè fortaſſe ſic:* ὅτω μέλει τῇ τῶν παθῶν ὑπερβολῇ, τῶν ταῦτα ἐπαγόντων αὐτῷ τὴν μανίαν στοχαζόμενος. *l.* 39, ὑμετέρῳ] *In textu Rom.* 11. 31. *eſt* ὑμετέρῳ. *Interp.* illorum, *confictâ ſibi tertiâ lectione.*

Pag. 41. 1. *poſt* δυνάμεως *pone comma.* *l.* 43. οἱ τῷ παρακαλῶν, ὅτω σπουδαίως ἐξέθηκε] *Interp.* Qui commendans aliquos, tam ſtudioſè ſcripſit atque ſollicitè.

Pag. 42. 21: ταύτῃ] *Fort.* ἐν ταύτῃ, *& ſic Interp.* in ipſa. *l.* 43: ταῦτα πάντα οἴκοθεν ἀποβάλλεται] *Interpres:* priora ſtudia penitùs excludere.

Pag. 43, 22, τῶν σκανδάλων ἀρθέντων ἐκ μέσου] *Interp.* Cum iam ſcandala vbique creuiſſent. *Qui ſenſus meliùs quidem quadrat huic loco: ſed* ἀρθῆναι ἐκ μέσου (*quamuis* αἴρεσθαι *per ſe ſignificet* αὐξάνεσθαι. *Vide l.* 41: *huius pag.*) *cum illa adiunctione aliud ſonat.*

Pag. 44: 2: ἐν Ἱεροσολύμοις) *Hæc omnia fuſiùs narrantur in Orat.* 2: *in Martyrem Babylam.*

l. 12: αἱ πηγαὶ αἱ παρ' ἡμῖν] *Ergo orationes hæ in Paulum habitæ ſunt Antiochiæ. Aquarum autem penuria iſta narratur ab Ammiano Marcellino, l.* 22, Eo anno (*quo ſc. Apollinis Daphnei templum conflagrauit*) ſydere etiam tum inſtante brumali, aquarum incessit inopia metuenda, vt & riui cessarent quidam, & fontes, antehac aquarum copiosis pullibus abundantes: sed in integrum postea restituti sunt. *H.*

l. 38. Τυανέα] *Apollonius Tyaneus.*

Pag. 46: 34: [illegible]] *Interpres aut non legit, aut non vertit.* *l.* 35: [illegible]] *Non videtur huic loco quadrare: agnoscit tamen Interpres.* *l.* 36: [illegible]] *Hæc verba, ex quibus vix commodam eliciat sensum, sic reddit Interpres:* Qui cùm iisdem ferè, quibus etiam Christus, temporibus extitissent, & veritatem per quædam etiam signa impugnare tentassent.

Pag. 48: 20: Κιτιεὺς] *f. Zeno Stoicorum pater.* *l.* 33: ἐν αὐτῷ] *Dele* ἐν.

Pag. 49: 31: [illegible]) *Interpres:* Plena fuerunt atque perfecta. *l.* 34: πρὶν τῆς χάριτος) *Ait q. baptizatus erat. Non ergo Sacramenta non conferunt gratiam? Vide p. 58. l. 39.*

Pag. 50: 7: [illegible]) *sc.* [illegible], *ex linea 4.* *l.* 32: [illegible]) Cooperientem vndique, & vndique consuentem. *Interp.*

Pag. 51: 30: [illegible]] *Nam* [illegible]. *Planum est* [illegible].

Pag. 52: 5: [illegible]] *Neutraliter pro* [illegible]. *l.* 43: [illegible]] *Puto* [illegible] *passiuè accipi,* negligentiarum in rebus diuinis, *non vt Interp.* vt neglectores voluntatis Dei nequaquam curâ leuiore tractemus: *actiuè.*

Pag. 53: [illegible]] *Interp.* suspicionem reprehensionis. *l.* 17: [illegible]] *Interpres:* Loris tutuderunt milites. *l.* 24: ἀποτετ-[illegible]] *Interp.* extensum ad plagas.

Pag. 56: 7: [illegible]] *sc. cognomento Marcus.* *Ib.* [illegible]] *Interp.* à consortio separauit. *fortassis magis proprium* [illegible], *quod infrà ponitur.* *l.* 21: [illegible]] *Interpres:* & non vnum quoddam mortis genus incumbit, nec vsquam prorsus simili conditione certatur: *nescio quam secutus lectionem, sensu certè non incommodo.* *l.* 28: τὸν τόνον αὐτῶν τὸν δρόμον ἐκκλίνᾳ] *Interpres videtur legisse,* τὸν τόνον τῶν ἄλλων ἐκκλίνᾳ, *vel* ἐγκλίνᾳ, *locus certè in Græco videtur mutilus.*

Pag. 57: 33: ἡμῖν] *Interp.* ὑμῖν, *sic & in contextu Apostoli. Sed si legamus* ὑμῖν, *non videtur testimonium illud huc spectare. Afferendum enim erat Paulinæ virtutis testimonium, non verò alterius alicuius.* *H.*

Pag. 58: 10: ἐπειδὴ γὰρ] *Sententia pendet imperfecta. Interp. sensum vtcunque elicuit. Omnia sibi optimè respondebunt, modò pro* ἐπειδὴ ὑπὸ τῆς, *legas* ὑπὸ γὰρ τῆς, *proque notis parentheticis plenas distinctiones substituas, & infrà in initio sententiæ expungas* ἐπεί. *Sed & post* κατ' αὐτοῦ χειμώνων, *Interpres addit,* Violentissimum enim persecutorem Christus in ardentissimum repente prædicatorem mutauerat: *quæ à nostris codd. absunt.* *H.*

Pag. 59: 10: δι' αὐτὸν) *Fortassis sanum,* propter ipsum, *Christum sc.* *l.* 18: αὐτοῦ] *Lege* ἑαυτοῦ, *vel* αὐτοῦ.

Pag. 60: 25. [illegible]] *Hæc verba puto ponenda post* ἄρα *l.* 28: *Nam hoc loco videntur aliena.*

Præter has septem in Paulum orationes Latina editio octauam habet, quam & codd. nostri octauam exhibuerunt. Sed erat illa tantùm ecloga è septem prioribus, ideoque in eclogis locum illi suum dedimus. Quæ autem in Latinis octaua, mihi non videtur Chrysostomum referre. Licet enim Græca nusquam appareat, censuram tamen de ea ferre non est difficile. Quæ verè sunt Chrysostomi, habent signa quædam haud obscura, & vim, & energiam, quæ nulla possunt alterius idiomatis proprietate occultari. Hal.

Huius narrationis apographum ad me missum est à doctissimo Frontone, à librariis quidem malè acceptum, sed à me magna ex parte in his notis sanitati restitutum. Est quidem oratio notæ melioris. Titulum in Ducæi codice corruptum sic restituo: Χρυσοστόμου λόγος εἰς τὸ. Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου, [illegible] *Meminit huius vt γνησίας Catalogus Augustanus num.* 52.

Orat. p. 60.

Pag. 61. 10. [illegible]) *Deesse videtur, inquit Fronto,* [illegible]. τὸ *autem intelligit* [illegible], ἄγιος, [illegible], ἄγιος. *l.* 20. ὢν) *Leve* [illegible].

l. 31. [illegible]) *Mallem,* [illegible], *vel* [illegible].

Pag. 62. 17. [illegible]) *Suspectum.* *l.* 19: *Lege* [illegible]. *l.* 30. *Ante* [illegible] *deest* τῶν. *Vide l.* 33: *Corrige numerum paginarum pag. sequente, & pro* 49. *repone* 63. *l.* 36. [illegible] *&c.*) *Aut deest substantiuum quod* τῷ *respondeat, aut legendum,* [illegible].

Pag. 63: 12: [illegible]) *Lege* [illegible] *vt linea præcedente.* *l.* 41. *&* 42. [illegible]) *Fortassis aptius* [illegible]. *Nam sic infra p.* 64. [illegible] τὸ βιβλίον. *l.* 42. [illegible]) *Aut verbum aliquod deest: vel pro* κατεῖχον *leg.* κατεῖχεν, *vel pro* [illegible] [illegible].

Pag. 64. 8. οὐκ ἐξ αὐτοῦ] *pro* οὐκ *lege* καί. *aliàs enim negat se acturum quod agit.* *l.* 20: *post* [illegible] *deest tale aliquid,* ἐνταῦθα δὲ, ὃ [illegible]. *sc. sine vlla additione.*

l. 34. *Fort.* [illegible], *vt suprà lin.* 31.

Pag. 65. 2. *Malim* [illegible]. *l.* 8. οὐκ ἐπειδὴ ἐπολέμησε τοὺς ἀπ.] *Hiatum euidentem pro tempore sic restituo.* οὐκ ἐπειδὴ ἐπολέμησε τοὺς ἀποστόλους, ἀλλ' ἐπειδὴ πολεμίους αὐτοὺς ὑπελάμβανεν αὐτοῖς αὐτὸς [illegible] οὐκ ἐπ -- *H.*

l. 18. [illegible]] *Requirat fortè quis aliud verbum huic loco aptius.* *l.* 21 μαθητῶν, καὶ πῶς] [illegible]. *l.* 24. αὐτῷ] *Lege* αὐτῆς. *H.*

Pag. 66 5. *Lege,* [illegible].

l. 19. *Lege,* ἐγχεῖ σοι. *& ante* [illegible] *proximè sequens & post* βασιλέων *lin. seq. pone notas parentheseos.* *l.* 22. *Lego,* [illegible].

l. 43. *Lege*, ὥστε αὐτὴ (*vel* αὕτη) ἡ ἀνδρεία μεταβαλλ' καὶ μετάσχοι, καὶ τί.

Pag. 67. 1. *Lege*, μεγίστη, *& lin. seq.* μεταπεσεῖν. *l.* 25. *Lege & distingue*, τὴν καθαρὰν ταύτην, καὶ σώφρον καὶ γλυκὺ γάμου *&c.* *l.* 26. τῆς νεότητος] *Fortassis* τῆς νεωτερικῆς: *vt alludat ad verba Pauli. H.* *l.* 27. ἀρύσασθαι *&c.*] *Hic aliquid deest, aut locus est corruptus.*

In Eutropium.

Meminerunt huius orationis Socrates historiæ ecclesiasticæ lib. 7. cap. 5. fol. 255. b. edit. Rob. Stephani, & Sozomenus lib. 8. c. 7. fol. 108. a. quos vide, quia huic sermoni multum lucis adferunt. vide etiam Or. 18. Tom. 5. multa huc pertinentia. Porrò apographum huius orationis misit ad me Fronto Ducæus mihi sæpè memoratus.

Pag. 68. 23. ἀκύμονα] *Sic edidimus è contextu, cùm tamen & exemplar & Floril. legant* ἀκύμονα. *& sic fortassis legit Chrysost. Nec enim sensum habet incommodum. H.* *l.* 36. [illegible] *Floril. p.* 854. *statim post hæc addit*: διὰ τὸ τὴν πεῖραν τὴν διὰ τῶν ῥημάτων, διὰ τῶν πραγμάτων [illegible]. *sed nec codd. agnoscunt, nec Interpres.*

Pag. 69. 8. καὶ ταυτὶ νεκροδέρτῳ ἅπαξ] *Fortassis ferri possunt. Si verò quid sit mendi, est in* ταυτί. *l.* 42. τῆς σπουδῆς] *Interpres* τῇ σπουδῇ καὶ τῇ συνδρομῇ.

Pag. 70. 3. τὴν πορνικὴν] *Interp.* Illamq; in rep. versantium faciem. *Fortè legit* τὴν πολιτικὴν: *sed illud meliùs.* *l.* 16. περὶ τὴν ὄψιν ταύτην ἰδεῖν] *Fortassis rectum.* cùm faciem illam intueatur. H. *l.* 33. *Pro* τοῦ *in fine lineæ lege* τούτου.

Περὶ τοῦ τῶν μελλόντων ἀπολαύσεως, &c.

Descripta in nostrum vsum Peræ Constantinop. γνησία proculdubio, nisi si fragmentum est alterius orationis, quod nescio.

Pag. 71. 33. *Quid si pro* παρὰ *legamus* [illegible]?

Pag. 72: 25: [illegible]]

pag. 73: 32: [illegible] τὴν φιλοσοφίαν] *Fortassis* τῇ φιλοσοφίᾳ.

pag. 74: 14: ἐπ' ὄψιν] *Suprà*, ὑπ' ὄψιν. *l.* 42: προσάγει] *Quid si* προσάγοι?

pag. 75: 1: *Fortè legendum*, ἑτέρως πάλιν (*sc.* τὴν διδασκαλίαν ἐποιήσαντο, *ex lin.* 38 *superioris pag*) πρὸς τὰ βραβεῖα δεικνύμεναι [illegible]. *l.* 9: καὶ ὡς ἀτενίζοντες εἰς προδεδομένον αὐτοῦ] *Aut expungenda sunt hæc, aut supplenda reliqua è contextu citato.* *l.* 10. *Fortè* ὅτι τοῦ αὐτοῦ [illegible].

Περὶ τοῦ μὴ ἀπογινώσκειν &c.

Ex bibliotheca monasterij S. Trinitatis in insula Chalce super Bosp. Thrac. descripta: ipsamq; vt γνησίαν agnoscit catalogus Augustanus numero 44.

pag. 76: 3: ἵνα] *Nota vsum τοῦ* ἵνα *pro* ὅταν, *Chrysostomo non infrequentem.*

pag. 77: 23: καθάπερ γὰρ ἐκεῖνον] *Ab hac similitudine, sine vlla apodosi, & pendente sententia, ad aliam transit, lin.* 26.

pag. 78: 18: ἐὰν λάβωμεν] *Quid velit, non difficile est diuinare. de verbo itaq; minùs sum sollicitus. Hal.*

pag. 79: 16: *Lege*, ὡς τὴν ἑαυτῆς φιλεῖς κεφαλὴν, [illegible] καὶ τιμᾷς, ὅτι *&c. H.*

pag. 80: 11: ἐκ [illegible]] *pro* [illegible] *aliquid aliud substituendum.*

Περὶ [illegible] [illegible] γυναῖκα.

Oratio [illegible], *quamuis in catalogo Augustano non reperiatur: descripta ex eadem bibliotheca, qua proximè superior, in Oriente. Vide Homiliam* 48 *in Genesin, vbi nonnulla sunt ijs, quæ hic adfinem dicuntur, similia.*

pag. 82: 17: *Lege*, [illegible].

pag. 82: 10: [illegible]] [illegible] *deest* ὥστε: *vel legendum*, [illegible] *&c.* *l.* 38: *Malim*, [illegible].

pag. 83: 38: [illegible]] *Fortassis* [illegible].

pag. 85: 25: [illegible]] *Sensum habet* [illegible] *aptius aliquid.*

pag. 87: 7: αὐτὸν] *Fortè* αὐτήν. *l.* [illegible] [illegible]] *Fortè* [illegible], *vel* [illegible]. *l.* 23: [illegible] ὁδὸν ἀποδημίας [illegible]] *Fortassis* ἀποδημίας *redundat. H.*

pag. 88: 27: ὥστε [illegible]] *Fortè* [illegible]. *H.*

pag. 90: 7: [illegible]] *Fortassis* [illegible] *&c. H.* *l.* 19: [illegible]] *Malo* [illegible].

pag. 93: 21: καὶ μετὰ τῆς [illegible]-- *&c.*) *Locum hunc sic restituendum censeo*: καὶ τῆς οἰκίας, [illegible] γυναῖκα λέγω, καὶ παίδων, καὶ οἰκετῶν, [illegible] καὶ [illegible] *&c. expuncto omnino*, [illegible]. *H.*

Ὅτι [illegible] &c. p. 93.

Ex eodem fonte cum duabus superioribus hausta hæc elegans & melle dulcior oratio, nempe ex Ms. in bibliotheca S. Trinitatis in Chalce. agnoscit catalogus Augustanus numero 45.

pag. 100: *Supplementum orationis*, ὅτι [illegible], *debemus Monasterio S.* [illegible] [illegible] τῆς [illegible]: *Supplementa duo orationis*, ὅτι Θεὸς ὁ Χριστὸς, *instructissima bibliotheca Bessarionis Venetijs.*

pag. 101: 13: [illegible]) *Lege*, [illegible]. *l.* 36. *Lege*, [illegible]. *l.* 39. *Sic lege & distingue*, τῆς [illegible], οὐ μικρὸν, οὐ μέγα [illegible] ἀλλ' ἐν [illegible] τοῖς--

pag. 102. 2. [illegible]) *Interpretatum vertit*; [illegible] *potest abesse, nisi alius ei locus dandus sic*, [illegible] καὶ [illegible] Θεοῦ μόνου [illegible]. *l.* 14. καὶ στρατηγοὺς καὶ [illegible]) *Interpres*, Totq; milites & fossores haberent, *aliam planè secutus lectionem.*

[illegible] [illegible], &c. p. 102.

Hanc orationem perquàm sanè elegantem, & γνησίαν debemus monasterio D. Iohannis præcursoris in Monte Atho, communiter dicto, Sancto, *in Cherroneso Thraciæ; Agnoscit catalogus Augustanus numero* 55.

pag. 104. 22. *Pro* παρὰ *legendum fort.* γάρ. *l.* 26. [illegible]) *Non placet hoc loco.*

Pag. 105: 40: τοῦτο] *Lege* τοῦτο. *H.*

Pag. 106: 44: *post* [illegible] *pone colon.*

Pag. 107: 43: ἀπορράγνυσθαι *construitur cum genitiuo, adiecta aliquando præpositione*: ἀπορρήγνυσθαι *ab* [illegible], *cum datiuo.*

Pag. 108. 24: καὶ ἀσεβῶν] *Fortè glossema est. Videtur certè nullum hic locum habere: Vel si sic legas & distinguas* [illegible], ἀσεβῶν [illegible]-- *extrito* καὶ, *locus, opinor, sanus erit.* *l.* 28: τὸ, ὅτι, *Fortasse* [illegible].

Pag. 109: 22: [illegible]] Dele μὴ. l. 31 [illegible]] Corruptum: sed quid substituemus? fort. ἔπεμπον, vel potius ἐπιπέμπων. l. 33: καὶ ἐμοὶ] An non καὶ ἐμοῦ? καὶ ἐμοί, apud me, καὶ ἐμοῦ, à me, quod huius est loci. H. l. 38: [illegible]] Ponenda, vt opinor, post [illegible].

Pag. 110: 13: [illegible]] Malim, [illegible], vt seq. lin. [illegible]. Ibid. Ante ἐκ ἀπλῶς lin. 26. & post [illegible] lin. 28, pone notas parentheseos.

Hanc orationem, γνησίαν cum primis, & Catalogo Augustano memoratam numero 50, debere se sciat Lector doctissimo Frontoni Ducæo, qui eam ex Vaticana, vt opinor, descriptam mihi pro sua humanitate liberaliter communicauit. mendosa aut suspecta inesse aliqua, non est mirandum, vt in vnico exemplari. Vide quæ de orationibus, quarũ infrà p. 113. l. 30. meminit, notauimus ad orat. 42, vol. 5. Ibi enim erat orationis huius locus, vt etiam septuagesimæ primæ tomi sexti. Sed ante lectam hanc orationem consilium nobis Chrysostomi non innotuit.

pag. 111: 3: [illegible]) Non conuenit huic loco: sed aliud commodius vocabulum non occurrit.
l. 36. [illegible]) Mallem [illegible]. l. 39. post [illegible] deest εἶναι. l. 43. pro τοιαῦτα lege indubitanter τοσαῦτα.

Pag. 112. 14. post [illegible] dele comma.

pag. 113. 41. [illegible]) Oratio hæc periit.

pag. 114. 4. ἀπ᾽ ἀρχῆς) Dele ἀπ᾽, & post [illegible] pone comma. l. 17: Fortassis [illegible]. l. 26: post [illegible] pone comma. l. 39. post ἀπόστολος dele comma.

pag. 115: 7: Fort. [illegible]. l. 12, post ἀλλὰ καὶ deest μή. l. 16: τοῦτο γινώσκετε) Corrupta. Quorsum enim idem testimonium bis in eadem causa proferret? H. l. 38. [illegible]) Indecorum puto.

pag. 116: 4: Lege καὶ τῶν ἀληθῶν ἐχόντων τὰς ἀρχὰς, οἱ βδελυροὶ: deleto καὶ. H.

pag. 117. 13. [illegible]) Non videtur [illegible] cæteris. l. 14: pro οἱ αὐτοὶ, scribe οἱ.
l. 27: Fort. locus hic ita legendus & distinguendus. [illegible] (vel [illegible]) [illegible].

pag. 118: 20: Lege [illegible]. H. l. 23 [illegible])

In responsum Theodori lapsi.

Extat Tom. 6: p. 60: ad Theodorum [illegible] oratio, seu monitio, epistola Iohannis nostri, [illegible], inquit Sozomenus, idq; meritò, [illegible] Ad illam epistolam respondere voluisse videtur huius [illegible] auctor, quisquis ille fuerit. neq; enim Theodori esse potest frigidum hoc, ineptum, & pene ridiculum [illegible], quem Sozomenus [illegible] fuisse, & liberalibus disciplinis excultum scribit, neq; cuiusquam, vt opinor, illius ætatis, cùm & tum & aliquot post seculis Chrysostomi cognomen ignotum fuisse videatur, vt ex Georgio Alexandrino, qui post ducentos minimùm annos vixit, constare potest. Qualis, qualis autem est hæc oratio, ex Vaticana Bibliotheca descripta, & ad me missa est à doctissimo Ducæo, multis illa mendis scatens, multis vulneribus ex deformi facta deformissima, quam ne attingere quidem animus, cùm nequeam curare, nec operæpretium putem.

Pag. 121. 25. [illegible]]
l. 26. [illegible] &c.] Fortassis hoc vult, nunquam nos aliquid potuimus: nonnullis tamen potuisse visi sumus. H. l. 31. [illegible] &c.) Fortassis sanant, cohibent medicamina. Sic inferiùs l. 35. [illegible]. per [illegible] verò lineâ sequenti intellige moribundum, quem naui portum subingredienti (hoc enim est [illegible]) comparat. H.
l. 36. [illegible]] sub. γῆν, regionem quam incolimus. l. 41. πατέρες τίμιοι) Missa videtur ergo hæc epistola siue excusatio ad totam ecclesiam, & [illegible], vt ipse loquitur: vix tandem ad finem ipsum nominatim compellat Chrysostomum, πάτερ Χρυσόστομε, cùm tamen, nisi fallor, iuuenis Chrysostomus ad ipsum sine dubio iuuenem (vt qui nondum attigerat annum ætatis suæ vicesimum) scripserit illam excellentiss. orationem.

Pag. 122, 10, οὕτω) Fort. [illegible] & pro [illegible] mallem [illegible]. l. 12, [illegible]) l. 13, Fortassis [illegible]. l. 17; [illegible]) Mallem, [illegible], vt pag. præced. l. 44 [illegible]. l. 34. Lege, [illegible].

Pag. 123, 6, [illegible]) l. 8, [illegible]) Fort. [illegible]. Ibid. τῇ καρδίᾳ) Rectiùs τὴν καρδίαν. l. 13. Lege [illegible]. l. 18. [illegible]) Fort. [illegible]. l. 38. [illegible]) [illegible] fœmininum est. Vide locum Ezech. l. 42. [illegible]) Eadem syntaxi qua suprà lin. 25. [illegible].

Pag. 124. 1. λέγοις) Erratum operarum: lege λήγοις. l. 6, φῶς) Certè legendum, [illegible]. l. 8, Dele μὴ. l. 12, [illegible]) Lege, [illegible].

pag. 124. hanc orationē Libanij ante multos annos excusā in Italia ediderunt nuper Lutetiæ pro nouo sequentē [illegible] dederunt primi, quod sciā Parisienses. pertinet vtraq; ad argumentum ἀνδριάντων, quos sermones vide Tom. 6. & ex vtraque liquet & Libanium tempore euersarum Antiochiæ statuarum superstitem fuisse, & legationem functũ pro ciuibus suis apud Imperatorem Theodosium, vt à Zosimo perscriptum est, voluntariā, vt opinor. Harum orationum ignoratio magno viro in Annalibus suis magnæ fraudi fuit. In priore menda quædam sustulimus ex veteri editione, in posteriore præter pauculas coniecturas nihil admodum præstare potuit nostra & amicorum nostrorum cura.

Pag. 137. In hunc locum coniecimus excerpta quædam ex Photio & Isidoro Pelusiota, ad Chrysostomum spectantia, non indigna lectu, & quæ lucem adferant non contemnendam multis huius *[illegible] & [illegible]. Porrò orationum in hac appendicis parte memoratarum pleræq; adhuc extant (& inter eas nonnulla, fidenter dico, spuria) non paucæ temporum iniuria perierunt: inter quas [illegible] Libanius.*

DE SCRIPTORIBVS VITAE CHRYSOSTOMI

Ex hisce βιογράφων, auctorem Dialogi, in quo colloquuntur Palladius Helenopolitanus Episcopus, & Theodorus Ecclesiæ Romanæ Diaconus, facilè primo loco statuo, qui solus, vt mihi quidem videtur, ad dicendam Chrysostomi vitam sobrius accessit: cùm cæteri post eum omnes candorem Historiæ & sinceritatem fabulosis miraculorum assumentis polluerint & contaminârint. Quid ni enim fabulosa dicam, cùm ipse Chrysostomus sexcentis in locis sanationum χαρίσματα & suâ ætate & aliquot antè seculis desiisse testetur. Huius libelli græcum exemplar, quamuis diligentissimè à me quæsitum in Italia, Germania, Hispania, Gallia, & vltimo Oriente, videre nunquam contigit: quod tamen alicubi in Italia extare plusquàm probabile est, cùm Latinam eius versionem habeamus ante annos 60. primò editam Venetijs, Ambrosio monacho Camaldulensi interprete. Rogandi itaque sunt omnes per orbem Christianum φιλοχρυσορρήμονας, vt libellum hunc ad paucissima, vt videtur, redactum exemplaria ab interitu vindicent, eumq; alicunde erutum vel ipsi edant, vel ad me mittant edendum, gratissimum huic operi futurum corollarium. Sed de auctore huius dialogi non immeritò inter doctos video disputari. Photius p. 138. auctorem disertè facit Palladium Episcopum, & huic consentiens Anonymus, Palladium Episcopum Helenopolitanum: Quod mihi non magis probabile sit, quàm Socratis esse dialogos Platonis: Cùm in eo dialogo ea dicantur de Palladio Helenopolitano Episcopo, quæ nemo saluo pudore de seipso scriberet. Doctissimus Halesius, & nota marginalis in edit. parisſ. 1588. colum. 30. A. in eam videntur propendere sententiam, vt à Theodoro Diacono putent conscriptum. Nam & ibi tale quiddam de se videtur polliceri. Cardinalis Baronius & alij Palladium quendam E. R. diaconum, à Papa Cælestino paulò post hæc tempora factum Episcopum, missumq; ad euangelium Scotis annuntiandū, inscribunt auctorem, quo argumento nixi, nescio: ego rem in medio relinquo. Atq; hæc de Palladio. Proximus huic, longo sed proximus intervallo, Georgius, cui Photius & linguæ puritatem adimit, & Historiæ veritatem. Hunc damus ex duobus Mss. Palatino & Bauarico. Porrò quis fuerit hic Georgius, si Photio, qui ante annos ferè octingentos vixit, & infinita volumina peruolutauit, quæ nunc perierunt, " ignotum fuit, næ stultum videatur iam velle disquirere. Neq; tamen absistendum, cùm & Photius ipse Episcopum fuisse testetur Alexandriæ: & Anonymus noster Georgium hunc Papam Alexandriæ in S. Cyrilli de vita Chrysostomi commentarios incidisse, ex iisq; suum concinnâsse libellum, disertè scribat his verbis: μετὰ τοῦτον (τοῦ εἰς τὸν βίον τοῦ Χρυσοστόμου συγγεγραφότος) ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐκείνου, ἣν περὶ αὐτοῦ (Χρυσοστόμου) ἐθεάσατο. ἐκ τοῦ χάρτου μετὰ πολλὰ ἔτη εὑρὼν ὁ Πάπας Ἀλεξανδρείας Γεώργιος, καὶ ἑτέρων συλλεξάμενος συγγραφέων πονήματα, τὸ διὰ πλάτους ἐκπονήσας βιβλίον. Et quidem apud Georgiū ipsum, qui Cyrilli, vt videtur, scrinia compilauit, de Cyrillo silentium, cùm tamen in proœmio auctores laudet nominatim, ex quibus hanc historiam sumpserit, dialogum Palladij & Theodori, Socratem, alios scriptores, & præterea, quorundam fidelium clericorum & piorum laicorum traditionem. Ex Theodoreto præterea multa hîc reperiuntur ad verbum descripta, nonnulla ex Sozomeno. Iam quo tempore vixerit Georgius noster, non est difficile colligere. Cùm Alexandriæ fuerit Episcopus, & multis annis posterior Cyrillo, vt scribit Anonymus, & iam inde à sexta Synodo & aliquot retrò annis patriarchas Alexandrinos creari desitum sit, Saracenis scilicet Ægypto & Palæstina potitis teste" Zonara Tom. 3. p. 74. Inter quintam Synodum anno 553. & sextam anno 680. celebratā tempora Georgij nostri incidisse probabile est. In quibus etiam temporibus obseruatu non indignum Chrys. cognomen ignotum fuisse, vt ex tota libelli serie patet. Sed quid consecturas consector, cùm post Cyrillum vsq; ad Apollinarium Alexandriæ Episcopum in Synodo quinta nemo fuerit Episcopus Alexandriæ eo nomine, & post Apollinariū Nicephori Patriarchæ Chronicon nobis suggerat Episcopos Alexandriæ, Iohannē, qui sedit annos vndecē, Eulogium, qui annos 27. Theodorum Scribonem, qui biennium, & Iohannem Cyprium, qui annos decem, cui proximè successerit Georgius. Itaq; cùm ab Apollinario, qui interfuit, vt diximus, Synodo quintæ anno 553. ad Georgium anni fluxerint 50. paulò post annum Domini sexcentesimum Georgium nostrū vixisse liquet. Qui certè, vt de ἀνισορησίᾳ Photio notata nihil dicam, omnibus certè suis æqualibus, etiam posteris (vt de vetustioribus taceam) infantiæ in dicendo palmam præripuisse meritò iudicetur.

Ὅτι δὲ ἦν οὗτος, οὐκ ἔχω σαφῶς τι παραστῆσαι

Ἀλεξανδρείας γὰρ οὐκ ἦν πατριάρχης, οὐδὲ Ἱεροσολύμων (in Synodo sexta) ὅτι ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν αἱ πόλεις αὗται ἐτύγχανον.

tur. Ex huius tamen fæcibus hauſerunt Leo Imperator, Auctor incertus, & Symeon Metaphraſtes, quos vnà damus. Præter hos quatuor ſciat lector, nobis eſſe in manibus Græcè, ſiue ἀνεκδότους mutus, ſiue Panegyricorum ſcriptores, quinq; alios, Iohannem Damaſcenum, Coſmam Veſtitorem ab Anonymo in catalogo p. 293. recenſitos, Iohannē Euchaitam, Philotheū Patriarcham, & Matthæum Camariotem: quos omneis vt luce indignos premendos putauimus, adſcriptis hîc tantùm titulis, & pauculis ab initio verbis ſingulorum, ne quis fortè in eos incidens aliquid ſe credat nactum ſingulare, quod noſtram diligentiam fugerit.

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, οὗ ἡ ἀρχή, Ἔδει μὲν, ἔδει, ὦ Ἰωάννη πάγχρυσε, τοὺς τῶν σῶν ἐγκωμίων πειρωμένους ἐφάπτεσθαι, γλώσσης χρυσέης εὐμοιρηκέναι, καὶ τὰ ἑξῆς. 5

Τοῦ μακαρίου Κοσμᾶ τοῦ Βεστίτορος εἰς τὴν ἐπάνοδον τοῦ λειψάνου τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Initium. Ἤκουσαι πάντως ὑμῖν, ὦ φιλόχριστος πανήγυρις καὶ φιλόθεον ἄθροισμα, τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς λίθους αὐτούς, καὶ τὰ ἑξ. 6

Τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Εὐχαΐτων, Ἰωάννου λόγος εἰς τοὺς θεηγόρους καὶ θεοειδεῖς ἱεράρχας, τὸν Βασίλειον, τὸν Γρηγόριον, καὶ τὸν χρυσοῦν Ἰωάννην. Πάλιν Ἰωάννης ὁ τὴν γλῶτταν χρυσοῦς, καὶ πάλιν ἡμῖν ἐπιφανὴς ἑορτή. 7

Φιλοθέου πατριάρχου λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τοὺς μεγάλους ἱεράρχας καὶ οἰκουμενικοὺς διδασκάλους, Βασίλειον τὸν μέγαν, Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, καὶ Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον. Τοὺς διδασκάλους ἡμῶν ἐπαινέσωμεν, τοὺς πατέρας οἱ παῖδες κατὰ χρέος ὑμνήσωμεν. 8

Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κυρίου Ματθαίου τοῦ Καμαριώτου ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἁγίους τρεῖς ἱεράρχας, Βασίλειον τὸν μέγαν, Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, καὶ Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον. Εἴπερ ἄλλο τι τοῖς τοῦ λόγου θεραπευταῖς καὶ λόγος ἐγκωμίων προσήκει. ὧν γὰρ τῆς ὠφελείας αὐτοὶ παρέσχησαν, καὶ τὰ ἑξ. 9

Extat etiam pręter hos nouem in bibliothecis Romanis, Κωνσταντίνου ἐν Χριστῷ τῷ αἰωνίῳ βασιλεῖ βασιλέως, υἱοῦ Λέοντος τοῦ σοφωτάτου ἀειμνήστου βασιλέως λόγος. ἡνίκα τὸ τοῦ σοφοῦ Χρυσοστόμου ἱερὸν καὶ ἅγιον σκῆνος ἐκ τῆς ὑπερορίας ἀνακομισθὲν, ὥσπερ τις πολύολβος καὶ πολυέραστος ἐναπετέθη θησαυρὸς τῇ βασιλίδι ταύτῃ καὶ ὑπερλάμπρῳ τῶν πόλεων. Τί τερπνότερον τοῦ νῦν ὁρωμένου θαύματος, ἢ τί λαμπρότερον τῆς παρούσης ἡμέρας; ἰδοὺ λαὸς ἔκκριτος, Θεῷ μόνῳ καὶ ἀρετῇ ἀνακείμενος. 10

NOTAE IN GEORGIVM ALEXANDRINVM.

PAg. 158. 6. παροιμίας] *Lege* παροιμιῶν. *H.* *l.* 33. ἐγγεγράφθαι δ' εὑρόντας] εὑρόντας *ſtare poteſt, ſi quid video.* omnino certiores nos fecerunt ſemet inueniſſe: *participium pro infinitiuo: cuius rei exempla nonnulla inueniri poſſe non dubito. Sed ſuſpectum mihi* ἐγγεγράφθαι. *Quid enim iuramento opus, ſi hæc ſcripto mandarentur? Tilmannus Interpres neſcio quid addit:* Qui de his rebus compertiſſima fidei iureiurando certiores nos reddiderint. Cùm enim res ab ipſo geſtas deprehendiſſent ſcripto eſſe proditas, eas nobis ediſſeruerunt. Erat enim iſte placidis moribus *&c. H.*

Pag. 159. 10. κατεσκευασμένην ἐν ὀνείρῳ] *Prius legebatur,* κατεσκευασμένον ἐν ὀνείρῳ *&c.* *l.* 11. Μελετίου δὲ τοῦ Ἀρμενίου] Ὁ δ' ἐξ Ἀρμενίας Μελέτιος, *inquit* Chryſoſt. tom. 8. *Photius. Sebaſtiæ in Armenia epiſcopus fuerat Meletius, & deinde à Conſtantio Imperatore ad regendam eccleſiam Antiochenam accitus, anno* 360. *Porrò notandum eſt, diſcedere hoc loco Georgium ab autore ſuo Palladio, qui non niſi annos minimum* 20. *natum Iohannem à Meletio baptizatum tradit.*

pag. 160. 13. περὶ τὴν ἀρχὴν] *Expunge* περὶ. *H.* *l.* 20. ἀποστηθίζων· ἀλ. ἀποστηθίζειν] *Hoc vocabulo ſæpius vtitur. Significat autem* memoriter enunciare, *ad verbum,* expectorare. *Vide p.* 169. 8. *&* 170. 27. *&* 179. 16.

pag. 161. 28. ἔσομαι] *Solæciſ. pro* ἔσῃ. *l.* 37. ὀψίκιον] *Corruptum ex Lat.* obſequium.

pag. 162. 23. περὶ [illegible] ὑμᾶς κεχρήμεθα] *Hoc vult,* Vevenditemus nos ijs, qui nobis dedit diti sunt. *De Grammatica Georgiana non eſt cur ſolliciti ſimus, modò de ſenſu conſtet. H.*

l. 28. δαιμόνων ὑφάσματα] *Quaſi dicat,* Dæmonum telas.

Pag. 164. 29. Οἱ σὺν ἀμφοῖν αὐτῶν βασιλεῖς] *ſc. Valens, Valentinianus & Gratianus. Hæc enim circa annū ætatis Chryſ.* 18. *acciderunt ſecundū Georgiū.*

Pag. 166. 31. ἐβουλήθη χειροτονῆσαι] *Incredibile de eo, qui vix annum ætatis expleuerat* 18. *adde quòd & contra canones huiuſmodi* χειροτονία. *l.* 37. γαμικῶν] *Lege ex Socrate (ex cuius lib.* 7 *fol.* 255. *edit. Græc. totus hic locus deſumptus eſt)* ἀγωνικῶν.

Pag. 167. 4. Θεόδωρον] *Is eſt ad quem ſunt duæ illæ eximiæ Orationes, tomo* 6. πρὸς Θεόδωρον ἐκπεσόντα. *l.* 7. ἐπισκόπῳ Καισαρείας] *At hoc rectè negat Symeon Metaphraſtes. In hac autem tota de Baſilio Cappadoce hiſtoria (quam etiam à Socrate mutuatur Georgius) manifeſtiſſimus eſt* ἀναχρονισμός. *Vide Annot. noſtras ad lib. Chryſoſt. de Sacerdotio.* *l.* 9. πᾶν γὰρ ὅλως πολλάς] *Principium librorum Chryſoſt. de Sacerdotio compilat, quemadmodum & in ſequentibus.*

l. 12. περισυναγαγεῖν] *Lege ex ipſo Chryſoſt. l.* 1. *de Sacerd.* ἐπισυναγαγεῖν, *ex quo etiam ſequentia corrigere licebit.* *l.* 44. Ζήνων ὁ] *Hoc factum Palladius attribuit Meletio: Georgius & Socrates Zenoni: quorum tamen neuter Zenonem epiſcopum fuiſſe Hieroſolymorum aſſerit, ſed* ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἀναστρέψαντα: *vt mirari ſatis non poſſim, quid Cardinali Baronio venerit in mentem* 382. 72. *impingenti hunc errorem Socrati, niſi quòd ipſi, vt & Sozomeno, Cardinalis eſt perpetuò plus iuſto iniquus. Et quidem Zeno, de quo hic mentio, Epiſcopus fuit Maiumæ in Palæſtina, quæ cùm à Conſtantio Conſtantia apellata eſſet, ſub Iuliano nomen antiquum quaſi poſtliminio recepit. Marcellinus Comes ait Iohannem lectorem ordinatum à Meletio indictione vndecimâ, quod non poteſt congruere.*

Pag. 168. 1. Κατὰ Ἰουδαίων ἓξ λόγους] *Et tamen has orationes, quantùm ex ipſis verbis colligitur, videtur habuiſſe apud Populum Antiochenum pro concione, quod anagnoſtæ, credo, illicitum: Nam alioqui ſi domi ſcripſit, quorſum raucedinis mentio ex ſermone paulò longiore contracta, ſermone* 3 *contra Iudæos p.* 336. *tomi ſexti.* *l.* 33. καὶ τῶν [illegible]] *Fortaſſis expungendum* καὶ. *H.*

l. 43. πᾶσι τοῖς ἀπαντῶσιν] *Dixiſſe debuit,* πάντας τοὺς ἀπαντῶντας. *H.*

Pag. 170. 42. ἡ κατὰ τῶν παθῶν ἐξουσία] *De hiſce miraculis mirum eſt Palladio, Socrati, Theodoreto, Sozomeno, & aliis res Chryſoſtomi ſobriè ſcribentibus ſilentium: qui tamen omnes aut eodem, aut proximo poſt Chryſoſt. ſeculo vixerunt.*

Pag. 171. 31. εὔξασθαί σε] *Pro* ἐκδέξασθαί σε.

Pag. 172. 38. ἀνεπτύη] *Neq; Interpres in exemplari ſuo hoc vocabuli quid eſſet intellexit. Puto eſſe aoriſtum* 2. *paſſiuum Georgianum ab* ἀναπτύομαι *detortum.*

Pag. 173. 5. τῶν δὲ ἀποκλειομένων] *Ego de ſyntaxi huius loci nihil explico: vt ſenſum habeas, ſic lege,* ἀποκλειομένων καὶ μηδένα κωλύοντος τῆς συντυχίας. *H.*

l. 8. [illegible]] *Vel legendum* [illegible], *vel ſubaudiendum.*

Pag. 174. 9. τετυπωμένων] *Interpres:* expreſsè ſtatutos.

l. 18. [illegible]] *Barbarum, ab* [illegible].

Pag. 176. 2. δύο πρὸς τοῖς πέντε ἔτεσι] *Annos quinq. Palladius.*

l. 25. τοῦ χειροτονηθέντος μακαρίου Φλαβιανοῦ] *Ab Euagrio Paulini ſucceſſore factum eſſe Iohannem epiſcopum narrat Socrates, omnino malè: Cùm ipſe Chryſoſtomus ſe vbiq; Flauiani (qui alterarum partium Antiochiæ epiſcopus fuit) ſectatorem eſſe profiteatur, neq; viuente Flauiano, ſchiſma ceſſauerit ſecundùm Theodoretum.*

Pag. 177. 21. ἀναβάλαι] *Barbarè, aor.* 1. *infinit. quaſi ab* ἔβαλα. *Sed enim ſcatet author hic fœdiſſimis barbariſmis. Vſurpat iterum hoc vocabulum p.* 195. 26.

Pag. 178. 22. τῷ δεσμῷ τῶν ἁγίων μυστηρίων] *In alio Codice Ms. ſic legitur:* τῷ δεσμῷ ἀφορίσας τῶν ἁγίων μυστηρίων, κατέδησεν (*fortè* κατέδησαν) αὐτοὺς ὡς παρακούσαντας. *Interp.* Vinculo interdicti (ſiue excommunicationis ſententia) eos aſtrinxit, & vt minùs obſequentes præcepto à Sacramentorum ſanctâ communione ſeparauit.

Pag. 179. 3. τις τῶν οἰκειοτάτων αὐτοῦ) *Totus hic locus ad verbum ſumptus ex Socrate, l.* 6. *fol.* 255. *B.* *l.* 7. *Lege* ὁ τοιοῦτος ὢν τὸ ἦθος. *l.* 12. ἐν τῷ σεκρέτῳ] *Interp.* in veſtiario. *l.* 33. *Fortaſſis ſic legendus & diſtinguendus hic locus:* ἐκκλησίᾳ. τὸ ἀμφισβητεῖν αὐτούς, [illegible] ζημίαν, *&c.*

Pag. 180. 16. ἀείλειπτος] *Interpres legit,* [illegible].

Pag. 181. 7. ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ] de die in diem: *& paulò poſt,* ἀμοιβὴν τινὰ μὴ παθοῦσα: *& p.* 182. 35. ἡμερουσίως, *elegantiæ Georgianæ.*

Pag. 182. 9. ταύτην μετέδωκεν *&c.*] *In Ms. Bauarico* ταύτην ἔλαβον τὴν θρησκείαν, μετερχόμενος αὐτὴν ἄρχει τῆς δόξης. [illegible] *Quam lectionem ſecutus eſt Interpres, vt ferè aliàs cum Bauarico codice magis ei conuenit, quàm cum Palatino, quem nos ferè expreſſimus, niſi ſicubi alterius lectio perſpicuè melior.*

l. 16. πλανωμένους] *Cod. Bauaricus,* πλανηθέντας ἢ καὶ πλανωμένους· καὶ μὴ ἐπιστρέφοντας εἰς τὴν ἀλήθειαν ἀπελήλαχεν. *l.* 27. σὺν πᾶσι τοῖς *vsq; ad* τεσσαράκοντα λίτρας. *l.* 36. *Alius Codex ſic:* σὺν πᾶσι τοῖς [illegible], [illegible] εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν μετὰ χαρᾶς, ἀπέσωσε δὲ καὶ τοὺς Μαρκιάνου αἱρέσεως, καὶ συνήγοντο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, σχολάζοντες τῇ ἀναγνώσει καὶ ἀκροάσει τῶν θείων γραφῶν. [illegible] καὶ τελειοῦντ.

l. 32. ὅτι] *Lege* ὅτε, *& pro* [illegible], *fortè* [illegible].

Pag. 183. 16. [illegible] τόπου] *Fortaſſe xenodochium intelligit, aut noſocomium.* *l.* 29. ἐπεζητούντων] *Lege* ὥστε ἐκζητεῖν, *& omnia recta.*

l. 32. Εὐτρόπιος ὁ εὐνοῦχος] *Quem quidam ſcribunt religione fuiſſe gentilem, quod mihi non ſit veriſimile, cùm ſummo loco fuiſſet apud principes Chriſtianos. Huc adde Zoſimum in eo vituperando modum non tenuiſſe, qui non ſolet, niſi in Chriſtianos homines,* hominis, linguâ ſua virulenta aciem ſtringere. Sed neq; Iohãnes noſter toties oblata occaſione, neq; cæteri hiſtorici quicquam tale innuere videntur.

l. 33. ἑαυτὴν προςϑεῖναι τῇ πόλει] i. ſe commẽdare, vel venditare ciuitati.

Pag. 184. 27 φραγελλωϑέντα] à Iohan. φραγέλλιον [illegible], corruptum ex Latino flagellum, ex quo fonte puto etiam hoc eſſe, niſi ſi quis alius aliud magis probabile adferat. l. 30. οἱ ξεξαλλάξαντες] ἀπὸ τῶν ἀρχόντων dictum abſolutè, cùm verbum [illegible], de populo dicatur. Talibus vtiq; elegantijs ſcatet noſter Georgius.

Pag. 185. 21. & 22. εἰδ' & ὅπως, pro ἀτ' & ὅπως, ſiue ſic, ſiue etiam quòd. l. 22. ἀσοχήσαι] Interp. niſi ſi qua in re à decoro virtutis & ſcopo aberrâſſent. Interp. Palladij: qui defectu aliquo inſignes eſſent. E Palladio autem hæc omnia ſumuntur, vt & quæ ſtatim ſequuntur, è Socrate.

Pag. 186. 40. ἐκκλησίαν] Fortè, ἐκκλησίας, vt de legatis eccleſiæ opibus intelligatur. Interpres, Quiſquis eccleſiæ curam deſerit: quod huic loco, vt opinor, non quadrat.

Pag. 187. 16. κατεζητεῖν ἑαυτοὺς] Suſpectum, καταζητεῖν. Vult, niſi fallor, quotidiana inquiſitione in nos ipſos vti: niſi καταζητεῖν vſurpet pro καταγινώσκειν. l. 36. ἐπιλαϐόμενος] Hæc quæ ſequuntur è Palladio ſunt verbatim.

Pag. 188. 6. τῶν δᾳδούχων] Tilman. fumum haurientes tædam præferentem: quaſi legiſſet, τὸν δᾳδοῦχον. Interp. Palladij: fumum hujuſce inſequentem. Locum puto tum hîc, tum apud Palladium corrumpi. H.

l. 8. συγκλωδιόντες] Fortaſſis ferri poteſt. Interpres Palladij reddit coniungant: quaſi legiſſet συγκολλήσαντες. Sed & poſtea eodem vocabulo vtitur è Palladio. Quanquam non ſatis aſſequor, quid ſit in hoc loco, συγκλωδιόντες τοῖς συκοφάνταις τῆς κατηγορίας. Fortaſſis delatoribus ſeſe conjungentes, vel conſentientes: ſumptâ metaphorâ à graculis concrocitantibus.

l. 12. τὰ ἴδια εὔλογα] i. propria jura, vt puto.

l. 37. καὶ ὅπως ἔχειν] Interpres. Perinde ac ſi Chriſtum ipſum eſſent excepturi.

Pag. 189. 3. ἀπειδὴ δὲ] Fortè ἅπαντα δὴ. Sed quid facias homini omnes grammaticorum regulas conculcanti? Ibid. ἀλλὰ καὶ τῆς Θρᾴκης] Hæc ex Theodoreti libro quinto. l. 12. Καλπηδόν] Theodoretus, Σκυϑικόν. l. 28. μετὰ δὲ πλείω τῶν] Huc vſq; è Theodoreto: quæ ſequuntur ſunt è Palladio. Ibid. δείσαντα] Lege δείσαντα propter ſequens προςτάξας, vel expunge καὶ, vel poſt προςτάξας adde ἦν. Ibid. τὰ βραβεῖα] Breuia. rationes dati & accepti: Interp.

l. 43. μετεωροφρονοῦντας] Fortè καὶ μετεωροφρονεῖν.

Pag. 190. 2. ἐπιδιακρίνας ἦν] Ad verbum, erat decernens, decreuerat l. 14. μηδὲν ἀναγκαῖον τῶν ϑείων γραφῶν] Doctiſſimus Allenus putat illud ϑείων additititum eſſe. Nam videtur dicere Chryſoſtomum curâſſe, vt omnes expenſæ ſignarentur ſcripto, vel vt codex omnium acceptorum & expenſorum conficeretur. Puto locum eſſe corruptum, fortè μηδὲν ἀναγκαῖον τῶν γραφῶν, i. non eſſe opus libro expenſorum. l. 30. καὶ εἰς ὑπερεγρύπνησιν] Interp. ad ſufflaminandam ſententiam, quæ in noſtris codicibus eſt imperfecta, addit ex ſuo, propenſiſſimus. l. 36. ἐωρτάσατο δὲ] E Socrate ſumptus.

Pag. 191. 9. τὸν βασιλεύοντα μετὰ Ἀρκάδιον] τὸν νῦν βασιλεύοντα ἀνατυχῶν, inquit Socrates, de ſuis temporibus locutus. Quæ verba non aſſecutus diligentiſſimus noſter Chriſtophorſonus vertit: Theodoſium filium ſuum jam tum imperij ſtatum, quanquam admodum adoleſcens erat, proſperè & feliciter gubernantem. Ad quem etiam ſcopulum impegit Cardinalis Baronius, 401. 63. l. 11. κατηγορούμενα] Potiùs καϑορμισάμενον. Socrates καϑορμισάμενον. l. 19. Fortè, καὶ ἀλλήλους ἐδιδάχϑη. l. 20. οἱ δὲ περὶ Ἰωάννην) E Socrate fol. 259. b. l. 28. ἀπεδεχάμενος.] Puto ἀπεδέχϑη. De Innocentio, vt opinor, dictum, quamuis contra Grammaticæ leges, quod huic Noſtro ſolenne. l. 31. ἀνεχώρησεν) Socrates, ex quo ſumptus hic locus, non habet ea verba, & quidẽ πλεονάζειν videntur. Ibid. ἐξέτασιν) Quid ſi ἐξήγησιν. l. 32. καλῶς φέρειν) l. 41. εἴποντες τοῖς ϑεοῖς.) Interpres quomodo legerit, non aſſequor: certè non ad ſenſum, quem habet in impreſſo. l. 42. τυγχάνοντες) Fortè ἐντυγχάνοντες.

Pag. 192. 43. Πρόκλον τινὰ) Epiſcopum poſtea Conſtantinopolitanum, ſexto poſt Chryſoſtomum loco.

Pag. 193. 7. Ἐλισσαῖα) Interp. forma eius præferebat Elizæum. l. 34. & 43. τὸ ξύλον τῆς ἐκκλησίας) Quod, vt opinor, inquit doctiſſimus Allenus, eâ tempeſtate habebant nolæ ſiue campanæ vſum.

pag. 194. 15. οὐ δηλώσας ὑμῖν ἐφ' ᾧ παραγενέσϑαι) Syntaxin nullam video. videtur legendum, ἐν ἀδήλοις ὑμῖν παραγενέσϑαι προς-- l. 23. βοηϑὸν μετανοίας τῷ Ἰωάννῃ) Quid ſcripſerit Georgius neſcio: hoc certè vult, veniam Iohannem precatum. l. 40. περὶ Ἀποστόλου ἐπιστολάς) Atq; conſtat ex ipſis Chryſoſtomi verbis, pleraq; eius in Apoſtolum ſcripta Antiochiæ elucubrata fuiſſe: Id quod non huic hiſtoriæ fidem detrahit. Vide præfationem noſtram in homil. Chryſoſt. in epiſtolam ad Rom. & Photij verba p. 152. l. 42. huius tomi.

Pag. 195. 12. ῥόγας) Puto veſtimenta militaria hoc verbo ſignificari. l. 16 ἀκενοτομήτως) Fortaſſe pro integrè, ſine vlla deductione.

l. 20. περὶ videtur περιβάλλειν.

Pag. 196. 35. Fortè τὸ ὅπου.

Pag. 197. 5. ἕως μὲν ἦν) E Socrate. l. 9. διὰ τὸ μὴ ἐπικ.) Videtur ſumptum è Palladio: Sic enim eius Interpres: quia profligatorem inuidiæ dominum non inuocabat. l. 10. εἰς ὕϑλους) Interp. quaſi ad certamen prouocâſſet: quaſi legiſſet, ἄϑλους: male. l. 12. προδοῦναι δὲ) E Socrate. l. 30. τῆς ἐπιλεγομένης φώτων) Ad indicandum feſtum Epiphaniæ. Nam aliòqui Theophaniorum nomen feſto Natiuitatis non minùs quàm Epiphaniæ commune.

pag. 198. 12. Fortè delendum καὶ ante τῆς ὑμ. γαλ.

l. 28. ἠνίκα γὰρ ἐκεῖνοι) *E Socrate fol.* 258. *a.*

l. 33. *Helleniſmi ratio poſtulat*, κατὰ τῶν τὸ ὁ. φρονούντων. *l.* 40. ἐπινενόηντο γὰρ σταυρὸς ἀργυροῦς) *Melius apud Socratem* ἐπινενόηντο γὰρ παρ' αὐτοῦ σταυροὶ ἀργυροῖ φέροντες.

pag. 199. 9. Γαϊνᾶς δέ τις) *Hæc hiſtoria pene ad verbum deſcripta, vt & alia multa, ex Theodoreti Hiſt. Eccleſiaſt. l.* 5. *c.* 33. *&* 34. *Quem tamen authorem Georgius noſter initio non laudat. Pro* Κέλτος *autem legit Theodoretus* Σκύθης.

l. 24. κατ' αὐτὸν) *Lego* καὶ αὐτόν.

pag. 200, 7. ἐπὶ τῆς τρισκαιδ. ἐπινεμήσεως.) *hoc eſt, indictione decimatertia, qui et ãnus Chriſti* 400. *coſſ. Stilicone & Aureliano. Sunt autẽ hæc è Palladio.*

l. 8. *Ex Palladio videtur hic locus ita diſtinguendus & explendus:* διήγειρεν ἐν αὐτῷ. παρόντων δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων σὺν Θεοτίμῳ *&c.*

l. 20. ὑπὸ βασιλίσσης) *Fortaſſis quia Imperatoriæ domui erupſit. Nam maritus ipſius Conſtantius Conſtantini Magni frater fuit* ὁμοπάτριος.

l. 24. ἔχω) *Fortaſſis* ἔχων, *vt referatur ad* λαβών. *Nam ſic Interpres Palladij:* Et ipſe qui accepit, eorumque omnium probationes ſe habere aſſerebat. *l.* 31. τὴν ζωὴν διὰ τῆς εἰρήνης προξενεῖν) *Chryſoſt. homil.* 8. *ad Coloſſ.* ὅταν εἰσέλθῃ ὁ τῆς ἐκκλησίας προεστὼς, εὐθέως λέγει, εἰρήνη πᾶσιν· ὅταν ὁμιλῇ, εἰρήνη πᾶσιν· ὅταν εὐλογῇ, εἰρήνη πᾶσιν· ὅταν ἡ θυσία τελεσθῇ, εἰρήνη πᾶσι· καὶ μεταξὺ πάλιν, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη.

Pag. 201. 1. ἀβολητίονα] *i.* Veniam pro peccatis inconſultè admiſſis. *Verbum, vt opinor, nunquam antea auditum. Palladij interpres,* abſolutionem. *Fortaſſis nomen Latinum retinuit in Græcis* ἀβσολυτίονα. *H.* *l.* 5. ἐν τῷ ἑνὸς κεφαλαίου δυσσε-] *Palladij Interp.* Etſi vnũquodque capitulnm per ſe impium eſt. *Fort.* καθ' ἓν ἕκαστον κεφάλαιον δυσσεβ. *l.* 7. ἀποβεβληκάσι] *Fortè* ἀποβεβληκόσι. *l.* 15. ἐπὶ τούτοις] *Fortè ſic diſtinguendum,* κἀκεῖνοι. ἐπὶ τούτοις ἐπιμελοῦς ἦν, *&c.* *l.* 17 χρεία γίνεται] *Videtur aliquid deeſſe.* *l.* 19. ἀφειδῶν τῶν μαρτύρων] *Interp. Palladij,* vt teſtes faciliùs adhiberentur. *l.* 21. συμπεφραίωσι] *Fortè pro* συμπεφραῖαι. *Vide pag.* 220. 37. *Ib.* ὡς ἄττι] ἐναλλάξ, *etiam bonis autoribus non infrequens.*

l. 23. κατασχεθῆναι τὸν Ἰωάννην] *ſc.* petiije, *aut tale aliquid deeſt.*

Pag. 202. 8. προσδέχοντα] *Interp. Palladij,* προσαρέσκοντα. *l.* 14. εἴ τι δεσμοὶ] *Deeſt aliquod verbum,* violati ſunt: *neq; enim quadrat* ἀπεμιάνθησαν. *l.* 22. *Lege* ἐπιμαίνοντες.

l. 42. τοῦ βουλευτηρίου ἐκδιωχθείς] *Vide pag.* 203 2. *&* 8.

Pag. 203. 8. ἔκδικον δημοσίων πραγμάτων]

l. 9. ἀεὶ παῖδες] *Interp. Palladij, virtute clari.*

l. 12. ποῖος ἀράχνης ἐχίδνη] *Hæc è Palladio, verſus finem.* *l.* 13. κηπόρος, *reſtitue ex Palladio* γηπόνος. *l.* 14. *Lege* ἐπ' ἐκδικίᾳ *diuiſim.*

Ib. καὶ τῶν πρεσβυτέρων] *Poſſunt abeſſe.* *l.* 15. καὶ ἂν εἶεν. κ. τ. υ. συζ. *loco videntur emota.* *l.* 17. συμφρονούντων] *Lgendum puto,* ἀφρονησάντων. *Vide* 201. 21. *& ante* χρίσιν *dele comma.*

l. 19. ἀσύγκριτος] *Suſpectum: vt &* κατίσχειε *li-*

ned proximè. *l.* 28. [illegible]] *Videri poteſt aliquid intercidiſſe de expulſione illorum Epiſcoporum, quos Iohannes in Aſia ordinauerat. Narrat enim Photius tanquam è Georgio, epiſcopos hos, exulante Iohanne, depoſitos iterum fuiſſe, prioresq; reſtitutos, quod nunc apud Georgium non habetur.* *Ib.* ὁ Σευηριανὸς) *Cui Chryſoſtomus noſter in Aſiam profecturus eccleſiæ ſuæ curam demandârat. Sozom. l.* 8. *c.* 10. *l.* 34. Ἀντίοχος ὁ ἀπὸ Πτολ.] *Sozom. l.* 8. *c.* 10. *eiſdem pene verbis.*

Pag. 204. 2. ὡς ἐντίμῳ αὐτῷ ὄντι] *Pro* ὡς ἐντίμως ὤν. *l.* 11. [illegible]] *De hoc non facile ſtatuerim. In initio verò lineæ expunge* τὰ, *quod neſcio quomodo huc venit.* *l.* 12. διέβαλε τὸ κακ.] *Suſpectum illud* διέβαλε. *l.* 20. ἐγχλίουσι] *Verbum nihili. Interp. conuulſi.* *l.* 23. τὰ ἀρχέτυπα] *Quid rei?* *l.* 38. [illegible]] *Debuit, opinor, dixiſſe* [illegible]. *Sed tam frequentes ſunt iſtiuſmodi floſculi in ſcriptis purè Georgianis (nam quæ paginatim è Socrate, Theodoreto, Palladio excerpſit, ſatis ſunt proba) vt ijs colligendis operam vlterius abuti meam non ſit viſum. H.*

Pag. 205, 12. κατήγγελον] *Quod ſuprà dixit,* ἐκ τῶν λόγων. *l.* 14. ἀποκρισιαρίων] *Legatorum, vel nunciorum. ad verb. qui ſunt à reſponſis.*

l. 27. πείσμασι] *Reſcribe* πείσματι. *i.* φιλονεικίᾳ. *Etymologus.*

Pag. 206. 12. τὸ) *pro* τοῦτο. *l.* 26. ἀλλὰ τούτων ὄντων) *Hæc è Palladio vſq; ad* πειθόμενος *l.* 32.

l. 29. τῶν ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένων) *De his iudicabit, qui in Palladium Græcum inciderit.*

l. 37. οἱ γὰρ τῆς αἰτίας προστάται) *Hæc iterum è Palladio p.* 6. *Edit. Par.* 1588. *Col.* 2. *B.*

l. 43. πρὸς τοὺς φιμωθέντας) *Videtur legendum,* πρὸς τοῖς (*pro* πρὸς τούτοις, *vt ſuperius monuimus* τὸ *pro* τοῦτο *vſurpari*) φιμωθῆναι πρὸς *&c.*

l. 44. περιξαίνουσαι καὶ αἱ ἀσπίδαι) *Palladij Interp.* Quæ virorum quoque conſtantiam perturbare poſſent, atque concurere. *Libuit fortaſſe Palladio in compoſitionibus ludere. pro* περιξαίνουσαι *lege* περιξαίνουσι. *H.*

Pag. 207. 4 ζωῆς γὰρ) *Iterum è Pallad. p.* 9. *col.* 1. *A. Sed pro* κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, *annò leg.* κατ' ἐκεῖνον καιρὸν? *vel* κατ' ἐκεῖνον καιροῦ? *l.* 14 τὰ τῆς διανοίας αὐτοῦ βιβλία) *Int. Palladij,* literas iuxta cor ſuũ.

l. 17. ἦν τις ἐν Ἀλεξ.) *Ex eodem Palladio, loco citato.* *Ibid.* Ἰσίδωρος) *Vtrum ipſe ſit, quem volebat Theophilus epiſcopum facere Conſtantinopol. vt vult Sozom. fateor me ſubdubitare.*

l. 20. Πέτρος δέ τις) *E Socrate fol.* 285. *b. vſq; ad* πρὸς ὀργὴν, *l.* 33. *l.* 29. οἱ Μελετίῳ προσκείμενοι) *Non Meletiani, ſed Euſtathiani cum Flauiano diſceptabant. porro iuriſiurandi huius meminit Sozomenus lib.* 7. *c.* 3. *l.* 35. δίδωσι χιλίους χρυσίνους) *Hæc è Palladio p.* 9. *col.* 1. *D.*

Pag, 208. 17. δευτέραν ἐννοῶν τὴν ἀσχολίαν] *Non quadrant hæc ſenſui aut Palladij, aut Tilmanni Interpretis.* *l.* 25. τηλικούτων δὲ] *i.* cùm tam teneris eſſent annis, vel exiguæ ætatis, qui Romanum imperium obtinerent.

l. 28. ἦν γὰρ μικρὸν ἐμπ.) *Tota hæc narratio ad*

ver bum

[illegible] verbum [illegible] ex Socrate fol. 259. [illegible] quædam hîc [illegible].

pag. 209. 41. [illegible]] Hæc è Pallad. p. 9. col. 2. d. l. 46. [illegible]

pag. 210. 4. [illegible]] i. conſtituerent, & [illegible] pro conuelle. l. 9. [illegible]] Corruptum. l. 16. [illegible]] Pro [illegible]. l. 20. [illegible] Παραμεαίτε] [illegible] Palladius.

l. 21. [illegible]] Vide Palladium. l. 24. Αὐγουςάλιον] Sic [illegible] ab Augusti temporibus nominabatur Rector Ægypti. Præfectus Auguſtalis, non Proconſul, aut Proprætor, Legatusue Conſularis. l. 25. ἀρχιοχίαν] puto ſanum eſſe. l. 28. [illegible]] Lege [illegible]. Interp. Palladij, qui facilè contra dignitates inſurgerent. l. 35. [illegible]] Tilman. quorum lectioni intimo affectu ac ſtudio acquieſcebant, Interpres Palladij, intus reconditi, ſingularis muneri ac pretij.

pag. 211. 2. [illegible]) Tilmann. ne a quoquam conſpiceretur. l. 7. [illegible]) Ex Atticiſmis Georgianis vnus.

l. 13. τὰ μέρη) Senſum habet non incommodum, & fortaſſis ſanum. H. l. 16. [illegible]) Hæc è Palladio p. 10. col. 1. d. l. 18. [illegible]) Palladij Interp. Non tulit horum conſilium tortuoſus coluber: mouet contra illos Theophili zelum. l. 26. [illegible] & [illegible] aliquoties apud hunc autorem, & alios melioris notæ ſcriptores, pro Aula Principis. l. 39. [illegible]) paucula hæc uſq; ad [illegible] è Socrate fol. 258. b.

l. 42. Lege [illegible]. l. 44. Ἀναςασία) A Gregorio Nazianzeno inſtituta hæc Eccleſia, cùm cæteras omnes occupaſſent Ariani.

pag. 212. 33. [illegible] ἐν τῇ Αἰγύπτῳ) Interp. Palladij: Magiſtratuum, qui ad Ægypti prouinciam mittendi erant, beneuolentiam Theophilo comparantes. Tilmannus ex proprio ingenio aliquid ſupplet, nihil ad hunc ſenſum.

l. 11. [illegible]) Interp. Palladij, ad huiuſmodi certamina exercitatos. Tilmannus, per dialecticen ad ignauiã diſtractas, peſſimè. l. 16. [illegible] ἀξιώσας αὐτῷ) Palladij Interpres: vbi aduertunt ſe nihil profeciſſe, verùm & in maioris iræ præcipitium illum declinâſſe. Tilmannus facetè accerſit in hunc contextum Axionem, gentem neſcio quam è Troade.

pag. 214. 30. Varia è Socrate fol. 258. b. & 259. a. ſcriptis ſuis admiſcet Georgius: ita tamen, ut quæ hîc habentur corrupta, ex illo corrigi non poſſint. l. 35. [illegible]) Fortaſſis ignominioſum eſt vocabulum aliquod [illegible], quo inſignire vult eundem, quem appellant [illegible]: hæreticum ſc. qui Deo figuram attribuit humanam. H.

pag. 215. 11. [illegible]) pro [illegible], [illegible] huic Noſtro ſolœciſmo. l. 19. Legendum forte [illegible]. l. 34. [illegible]) In quo demum codice ſcripta hæc lex? p. 217. l. 3. [illegible] dicitur: Ergo debuit eſſe in codice Theodoſiano, præſertim cùm [illegible] non fuerit abrogata. l. 37. [illegible]) Adde, [illegible], ut poſtea l. 36. H.

pag. 216. 31. [illegible]) Conſtructio non infrequens. Sic Paulus 2. Cor. 11. [illegible]. H. l. 37. [illegible]) Ferri poteſt, præſertim in hac libertate Georgiana.

pag. 217. 2. ἀφορμάζω) Prætende. l. 22. [illegible]) Forte [illegible]. puto nomen eſſe veſtimenti alicuius communis.

pag. 218. 4. [illegible] τῆς ἐκκλησίας) Solebant enim ante preces lauari, ideoq; publica habebant baptiſteria. De hoc autem more ſæpiùs [illegible] ad Chryſoſt. l. 16. [illegible]) E Socrate fol. 259. b. 260. a. l. 19. [illegible]) Hoc eſt, ſeptimo ab vrbe lapide. l. 20. [illegible]) Quod in aliena diœceſi per [illegible] facere non poteſt.

pag. 219. 7. [illegible]) propter illud [illegible], quod neceſſariò requirit [illegible] reliquam ſententiæ partem è Socrate ſupplendam puto: [illegible] H. l. 11. ὅτι) pro ὅ τι, ut ſæpe aliàs apud hunc autorem. l. 13. παίζειν) Suſpectum. Sed ſtare poteſt, i. exiſtimans illudere. In tanta enim autoris audacia non facile eſt de locis obſcuris, an vitioſa ſint, an ſecus, ſtatuere. Tilmannus ad hunc locum in marg. inquit, pro [illegible] lego [illegible], ſine ſenſu, fortaſſis errore Typographi. H. l. 43. [illegible]) Quaſi [illegible] & [illegible] idem eſſent. Sic iterum p. 216. 9. & 15. & 228. 2.

pag. 220. 3. [illegible]) E Socrate f. 260. b.

l. 14. ζωὴ [illegible]) Elegantiæ Georgianæ.

l. 22. [illegible]) i. qui genu flectere neſcit. Vide poſteà de ſupplicio Cyrino [illegible] immiſſo.

l. 29. [illegible]) Quid velit non difficile eſt conijcere. Verba verò hæc Socrates non habet. H.

pag. 221. 3. [illegible]) [illegible] legendum cenſet Interpres. Tamen [illegible] noſter codex.

l. 4. καὶ τὰ [illegible]) Exemplaria. Sic [illegible] ſæpiuſcule uſurpantur. καὶ verò omnino expungendum. H. l. 24. [illegible]) E Palladio p. 11. Col. 1. D. uſq; ad cap. 46. l. 20. [illegible]) Interpres Palladij: fallaces exclericis. l. 31. [illegible]] Vide capita huius accuſationis ſupra p. 153. l. 29. &c. & de paſtillo, 154. 23. & in Epiſtola ad Innocentium tomo. 7.

Pag. 222. 29. [illegible]] Rectè. Docet enim diuina prouidentia fieri, ut pereuntibus alijs, alij ipſis ſuccedant, quaſi dicat, Cùm obijt Moſes, nonne inuentus eſt Ieſus? Cùm mortuus eſt Samuel, non vnctus eſt Dauid? &c. l. 38. [illegible]] Paucula è Socrate fol. 261. A.

l. 43. [illegible] è Palladio p. 12.

Pag. 223. 1. [illegible]] Hoc vocabulum Palladius non videtur agnoſcere. l. 22. [illegible]] l. 30. [illegible]] Pro Aulas corruptum ex Latino, Comitatus, vſitatum alijs ſcriptoribus & Imperatori Conſtanti: in epiſtola

ſtola quadam ad Athanaſium, ſi bene me-mini.

Pag. 224. 2. [illegible]] *Fortaſſe pro* [illegible]. *l.* 13. ἀναφορὰν] vt ſc. ratum haberent iudicium, relationem. *l.* 14. *poſt* ἐξέδωκε *pone comma.* *l.* 15. καθοσιώσεως] læſæ maieſtatis. *l.* 27. τῶν ἀπαγγελλόντων] *Hæc vſq; è Palladio. Quæ ſequuntur ſunt è Socrate, fol.* 261. *a.*

pag. 225. 3. ἐν οἷς ὑπαρχ.] *E Palladio p.* 2. *col.* 2. *B.* *Ibid.* ἀνεκόψαν] *Tilman.* parum abfuit, quin interruperit eas. *Palladij Interp.* exhorruit temeritatem. *l.* 14. συμφωνοῦντας πρὸς ἀπαίδευτον [illegible]] *Fort.* [illegible] πρὸς [illegible] ἀπαίδευτον [illegible] *Interp. Palladij* : omnes indiſciplinatum tumultum, *& ſeditionem pariter ſignificantes.* *l.* 15. περὶ τούτοις αὐτ.] *Palladius p.* 4. *col.* 2 *C.* *l.* 35. [illegible] σύνοδον] *Palladij Interpres*, ad Synodum proximè in Chriſto celebrandam. *l.* 36. [illegible]] *Videtur aliquid deeſſe. Conſulat Lector Interpretem Palladij.* *l.* 39. [illegible]] *E Socrate fol.* 261. *B.*

pag. 226. 2. *Ante* τοῦτον *adde* καὶ ὅτι, *vt conſtet ſententia.* *l.* 28. κατασπαθᾶται] *præſens vel futurum ex aor.* [illegible], *mirâ analogiâ.*

Ib. [illegible]] *E Socrate fol.* 261. *a.*

l. 39. καὶ τεῖχος) *Socrates*, καὶ τὸ τεῖχος.

pag. 227. 10. [illegible]) *E Palladio p.* 25. *col.* 2. *C.* *l.* 16. [illegible]) *Interp. Palladij*, conſtanti voluntate. *l.* 17. [illegible]) *Corruptum ex Latino* delatum eſſe.

pag. 228. 3. διαφόρως) *l.* 6. [illegible]) *Non conuenit.* *l.* 13: τοῦτον) *Fortaſſe* τοῦτο.

Ib. καὶ πολλὰς [illegible]) *Hæc ſparſim è Palladio.*

l. 34. [illegible]) *Corruptum: fortaſſe* [illegible].

pag. 229. 1. *Lege*, [illegible] *l.* 19. [illegible])

l. 24. [illegible]) *Rectè. Miſeros illos homunciones, qui ſtatim nominantur.* *l.* 28. [illegible]) *l.* 32. [illegible] δύο) *Nos* 17. *habemus, eaſq; certè omnes* [illegible]. *l.* 36. τῆς [illegible]) *E Socrate fol.* 261. *b.*

pag. 230. 7. [illegible]) *E Palladio p.* 13. *col.* 1. *A.* *l.* 15. ἑαυτῷ) *Fortè* ἑαυτοῦ. *Illo tamen modo loquitur l.* 34. *& ſæpe alias. Adeat lector Interp. Palladij. Locus enim hic totus variè mutilatus videtur, & non niſi inde corrigendus.*

l. 22. Καισαρείας τῆς περὶ τῷ Ἀργαίῳ) *Sic correximus, cùm priùs eſſet* τῷ. *Significat autem Cæſaream Cappadociæ. Eſt enim Argæum mons in Cappadocia. Vide Strabonem l.* 12. *l.* 28. [illegible]) *Dele plenam diſtinctionem poſt* [illegible], *& integra fortaſſis, poſtpoſitis coniecturis marginalibus, erit ſententia.* *l.* 31: [illegible]) *Locus eſt apud Sozom. l.* 8. *c.* 20. *de hac eadem re.* [illegible] αὐτὸν (*Iohannem*) [illegible] τοῦτον [illegible] τὸν [illegible]. *Omninò legendum* [illegible], *vt ad Chryſoſtomum referatur. Quod diligentiſſimo Interpreti Chriſtophorſono & alijs non animaduerſum fraudi fuit.* *l.* 37. [illegible]) *Videtur corruptum.*

pag. 231. 9. [illegible]) *Suſpecta vox: Quemadmodum & apud ſequitur*, [illegible], *&c.*

l. 28. οἱ [illegible]) *Inſciè & negligenter planè fecit Georgius. Cùm enim hic & Socratem & Palladium compilârit, ſententias, quas ex vtriſque excerpſit, neglexit ſcitè inter ſe componere. Quod hîc perſpicuè facit. Nam cùm ab linea* 231. 21. [illegible] *tranſcripſerit Socratè f.* 261. *a. vſq; ad hæc verba* οἱ [illegible] : *ſubitò in mediâ ſententiâ, neglectâ tum* [illegible] *tum ſyntaxeωs ratione, ad Palladij verba tranſijt. Nec licet in Georgij excuſationem addere, omiſſam per negligentiam librarij alteram è Socrate ſententiæ particulam, Sequentibus enim apud Socratem verba eâdem propemodum negligentia Palladij verbis attexuit, pag.* 230. *l.* 32. [illegible] *&c. H.* *l.* 31. ταῦτα [illegible]) *Sententiola hæc è Socrate: reliqua è Palladio. Iterum è Socrate, l.* 34: [illegible] Ἰωάννῃ : *è Palladio verò, l.* 35. [illegible] τοῦ Θεοῦ. *l.* 38. [illegible]) *Videtur legendum*, [illegible]. *Sic enim videtur Interpres Palladij legiſſe.* *l.* 40. [illegible]) *pro* [illegible].

l. 42. [illegible] ὁ Ἰωάνν.) *E Socrate fol.* 262. *lineâ verò* 43. ἐν τόποις [illegible] *&c. è Palladio. p.* 232. 5. [illegible] *E Socrate: Lineâ verò* 7. [illegible], *è Palladio.*

pag. 232. 2. [illegible]) *Lege* [illegible]. *l.* 10: *Lege* [illegible], *ſolemni errore.* *l.* 11. ὁ [illegible]) *Palladius*, Epiſcopus. *l.* 33. [illegible]) *Fort. pro* [illegible]. *l.* 39. [illegible]) *Palladius*, ac diacono quidem procaciter imminens, *lege ergo* τῷ [illegible].

Pag. 233. 8. ἐξ ἐκείνου) *E Socrate, vſq; ad principium capitis ſequentis, vbi iterum è Palladio.*

l. 11. [illegible]) Ad quintum lapidem: *Palladius.* *l.* 25. [illegible]) *Interpres Palladij*, ancillæ. *l.* 23. [illegible]) [illegible] : *vt Tilman. è Phauorino.* *l.* 27. [illegible]) *Fortaſſis* [illegible]. *l.* 31. ὁ [illegible] Ἰωάννης) *E Socrate. l. verò* 32. [illegible], *è Palladio.*

Pag. 234. 17: καὶ [illegible]] *Tilmannus* : Eiuſque creatio fuerit ſuffragante ſententia omnium incontrouerſa, nec vlla de eius electione interceſſerit ambiguitas: *Ex libris, an ex coniectura? Palladij Interp.* neque id vllo quæſiuerit ambitu.

l. 22: [illegible] αὐτῷ [illegible]] *Aptiùs* [illegible] αὐτῷ [illegible], *vel* [illegible]. *l.* 23: [illegible]] *Sic & Palladius.* *l.* 25: *Ante* [illegible] *deeſſe videtur* [illegible].

l. 27. [illegible]) *l.* 28. [illegible]] *Fortaſſis* [illegible] *& ſic Leo Imperator, c.* 27: *Interpres Palladij videtur legiſſe* [illegible]. *Si verò* [illegible], *vt vult Heſych. ſignificet* [illegible], *locus eſt integer.*

l. 31. [illegible]] *Dele vt aliena ab hoc loco. Vide pag.* 263. *l.* 26. *l.* 34. [illegible]] *Factum hoc ab ijs, qui Iohanni ſuccesſerant, narrat Socrates.* *l.* 36. [illegible]] *Quid ſit illud* [illegible], *non facilè aſſequor.* [illegible] *verò ſignificat*, in morē arboris ſurſū elata. *Sic Leo Imperator*, [illegible], *c.* 27.

l.39. ἀποδιδόντες] Forte ἀποδιδοῦσα, ut ad φλόγα referatur.

pag.235. 13: ἡμερειναῖς] Palladij Interpres non agnoſcit verbum: retinent tamen Anonymus & Metaphraſtes. Si verò hoc dictum eſt amplificationis gratiâ, ut videtur, ſubfrigidum certè, cum eo anni tempore ὧραι ἡμεριναὶ, quas etiam καιρικὰς vocant Mathematici, ſint longiſſimæ. Hoc loco defecit nos codex Palatinus: reliqua Bauarico & Pariſienſi debentur. Ib. τοῦτο γέγονε) Sic Socrates, uſque ad πολὺ μὲν γὰρ λοιπὸς, ubi iterum è Palladio. l.14. τίνες] Sic tamen apertè Socrates.

pag.236: 31: οἱ τοῦ μέρους) E Palladio p.30: col.1. C. & pleraque alia ἀκολουθίας & ſine iudicio hic inſerta. l.36: Λεγεωνιστηρῶν] Corruptum: Palladij Interpres, Arabum: Tilmannus, Arabiæ inferioris. l.37: poſt φρυγεῖσθαι dele comma. l.40. Forte καὶ ὠμοτ. διὰς. l.42. μετὰ πληγὰς τοῦ κλήρου] Palladij Interp. Poſt plagas non à judicibus ſibi, ſed ab Acro impoſitas. l.43, κολλύβων] Interpres Palladij, legumina.

pag.237. 13. ἀνάπαυσιν σταυρὸν] lege ex Palladio ἀνὰ τὸν Ταῦρον, in Taurum dimiſere. & ibid. lege ex Palladio Χαλκηδόνα φασὶν ἐν. l.16. legendum forte οἰκονομικῷ. Interp. Palladij, diſpenſatoris adjutor. l.22, εἰς ἅπαντας] Tilmannus, in vniuerſum: Palladij Interp. nimiâ crudelitate. l.25: ξεσμοὺς ἀφειδεῖς, ſi voluit Græcè loqui. l.38, ὡς καὶ ζιζάνιον uſque ad πολλὴν l.40) emendandis his neceſſe habet lector Palladium ipſum, ſi fieri poſſet, adire. l.43. μάλιστα ἀπὸ πύρσου καὶ ἐκεῖ] Hæc, quæ puto planè corrupta, omnino apud Palladium non habentur. l.44. Expungendum puto τὸ προῆγον.

pag.238: 3: ὑπὸ Θεοῦ) Pallad. ἢ Θεοῦ. l.5: ἀνατεθῶσι] Pallad. ἀνατεθῶσι. l.21. οἱ δὲ συνδέντες) E Palladio p.5, col.1, B. l.26, puto ὡς delendum. l.39. ἵνα ὡς δυσμενὴς νομισθῇ ὅλος (forte ὅλως) δι᾿ ὅλου συστασιαζόμενος) l.42. καὶ ὡς διὰ τοῦτο -- συνόδῳ) Fortaſſis hoc vult, Paternus Iohanni eccleſiæ objecit incendium: addiditque ideo Iohannem in ſynodo cauſam ſuam agere non fuiſſe auſum. Syntaxis eſt Georgiana. l.43. pro ὃς lege ὡς. l.44. forte ἀπηγόρευεν.

pag.239. 1. ἰχθύς μὲν ἀφωνότερος) At Socrates non mediocriter laudat. Hæc autem quæ ſequuntur, è Socrate & Palladio ſparſim corraduntur. l.6, forte χειροσκοπεῖν, vel χειροσκοπουμένην. l.14, προσδοκᾶσθαι) Malim προσδοκᾶται. l.17. pro ἀντιπορᾶν. lege ἀγωνιστῇ. l.28. οὐδὲ ἐν Ἐράστῳ) E Pallad. p.22, col.1, B. l.33. μιμμάδων) μίμων. ſic l.44. μίμους ἐν σχήματι μυθικῷ Διονύσου. l.41. καὶ τί μὲν κακὸν τὸ κακὸν λέγω) Obſcura. Ib. γῆς ἔντερον) Palladij Interp. terræ inteſtinum, quaſi diuiſim legiſſet, γῆς ἔντερον. l.41. poſt βασανῶν pone comma, & ante χλόην dele comma. l.44. οἰνοχοῇ, μίμους) pro οἰνοχοῇ, forte legendum, οἰνοχόος, aut legendum οἰνοχόην φέρων trullam ferens.

pag.240. 5. αἱμοφόροι) Sic & Palladius. l.12. αἱμορροοῦσαι] Fortaſſis pro ψυχοφθόρους: Sic enim χειροτονίας iſtiuſmodi illicitas appellare poteſt propter ea quæ ipſas conſequuntur. l.14. ὡς κρατεῖ αὐτοῦ φύσιν] Forte legendum, ὥστε κρατεῖν αὐτοῦ φύσιν. l.17. τὴν ἀνδρωνῖτιν, καὶ τὴν γυναικωνῖτιν) i. Viros & mulieres. Sic inferius, πᾶσα ἡ θαυμαστὴ γυναικωνῖτις. l.19: ἀμφοτέρων δεξιὰν) Vide Palladij Interpretem. l.30: δήμων) Fortaſſe δήμων. l.35. γυναικῶν αἱ νομάδες σὺν τοῖς δήμοις) Interpres Palladij, mulieres quoq; cum turbis populorũ. Fortaſſis mulieres quaſdam erraticas intelligit, ut Schythas appellamus νομάδας. l.39. τοιαῦτα γὰρ τῆς μοιχείας τὰ αὐτὰ καὶ γεννᾶσι, καὶ δρῶσι) Fortaſſis τοιαύτη γὰρ τῆς μοιχείας ἡ φύσις, τὰ σπ. Nam ſic Palladij Interpres: Hujuſmodi quippe adulterij natura, ſpuria & gignit & facit.

pag.241: 4: συναγωνιζόμενοι τῇ ἐκκλησίᾳ) Fortaſſis rectè. l.5, σὺν τῷ ζῆν ἐξεῖναι) Non aſſequor. l.6. Lego κεχρυσωμένους. l.10. Ἀττικὸς γὰρ) Pallad. pag.15: col.2, C. l.15. τῆς δὲ οὐσίας αὐτοῦ τῶν πραγμάτων) Id eſt, Facultatibus ejus.

pag.242. 31. ἐπειδὴ δὲ συνέβη] E Socrate fol.261. b. l.37. Κυριακὸς ὁ Συνάδων] E Palladio p.5. col.1. d. Palladius autem vocabulum Συνάδων non agnoſcit. l.41. τινα] Forte τις.

pag.243. 4. ἐγκαρτερέστερος] Palladij Interp. ſignantiùs, expreſſiùs. l.18. ἐνεγκόντες] Alius codex ἐξενεγκόντες. Aptior certè ad grammaticam rationem accuſatiuus ἐνεγκόντας, vel ἐξενεγκόντας. Sed hoc fortaſſe fuerit bono viro vim afferre, nihil minus quàm de Grammaticæ regulis cogitanti. l.43. γραφεισῶν] Deeſt aliquid è Palladio ſupplendum. Videat Lector epiſtolam hanc apud eundem p.5 & 6. fortaſſis ſi poſt γραφεισῶν ſuppleamus ὑπὸ τούτου, perfecta erunt omnia.

pag.244. 2. μηδὲν εἴη] Si expungamus εἴη, & pro ἐμποδίσουσι legamus quod in margine, ἐμποδιζέσθω, nullo alio mutato, ſenſus erit melior: Sic enim meliùs Palladio quadrabit. l.15. μὴ δεῖν εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς κρίσιν] Iuris, ſc. & æquitatis ratione id exigente, ut ſpoliatus ante omnia reſtituatur. l.26. φραγελλωθέντες] Deeſt verbum, à quo hæc participia regantur. l.31. ἀριθμοῦ) i. numeri, hoc eſt, manus militaris. l.33. ὡς εἰπεῖν, uſque ad τῶν ἀβουλήτων] Verba hæc, præterquam quod corrupta videntur, non ſunt apud Palladium. l.38. προσδεχόμενοι πρὸς τὸ &c] Aliquantò proclivior erit lectio, ſi ſic legamus, & diſtinguamus. προσδεχόμενοι, πρὸς τὸ μηδὲν εἰρηνικὸν ἀκούειν, μηδὲ ἀκινδύνως &c. Sed ut perfecta hæc ſint, expectandus eſt Palladius.

l.44. Legendum videtur, τὴν τι.

pag.245. 13. ὁ δὲ μακάριος Ἰωάννης] Hæc è Palladio, p.16. col.1. A. Quod verò addit ἐν τῇ οἰκίᾳ Ἀδελφίου ἔτος ὤν, pro ſua liberalitate nobis largitur Georgius, ſed importunè. Eſt enim falſum. Ipſe enim Chryſoſt. teſtatur ſe Cucuſi à Dioſcoro hoſpitio ſuſceptũ, cùm multi alij hoc cuperent, Epiſtolâ 13. ad Olymp. ſed idem peccant biographi omnes. H. l.15. πικρῶς δὲ παιδαγωγηθεὶς, καθάπερ λέγει τὴν πόλιν Κουκουσὸν] Corrupta hæc, & apud Palladium non ſunt. Vt tamen ſenſum habeas, locum totum ſic lege. ἔφθασε γὰρ κατ' ἐκεῖνον καιρὸν λιμὸς ἄρτου μέγας τ. χ. ἡ. πικρῶς, καθάπερ (deleto καὶ παιδαγωγοῦσα) λόγου (repete ἀπὸ κοινοῦ λιμὸς) τὴν π. κ. &c. H. *l.* 20. Ιατρῶν παῖδες] *Oratio prima vol.* 7. *l.* 25. καὶ τὰ σώματα σφοδροῖς], *Hæc epiſtola periit. Idem initium habet tertia ad Olympiadem: ſed teſtatur Photius ſcripſiſſe Chryſoſtomum Epiſtolam ad Cyriacum, quæ hoc principium haberet.* *l.* 28. φανεροῦντες · μιμητὴς γενόμενος] *Helleniſmi Georgiani ſpecimen egregium.*

pag. 246. 2. ἐννυμμένοι. *l.* 6. διὰ τζαίαν] *Nec Interpres, nec Palladius habet.* *l.* 27. σχέσει] Affectione. *l.* 33. οἱ δὲ διάγοντες] *E Palladio, p.* 16. *col.* 1. *D.* *l.* 36. ποσῶς] *Rectè* : aliquantulam beneuolentiam clàm oſtendit, mediocriter, leuiter.

pag. 247. 21. Σαμβουκεῖν] *Socrates (è quo paucula hîc excerpuntur) habet* Νουβεῖν. *l.* 32. εἰς τὴν ἀρχαίαν κατάστασιν ἤχθη] *Diuinet Lector, quid velit: nec enim puto corruptum.*

pag. 248. 3. *Lege* περὶ τῆς κοινῆ. *l.* 13. *poſt* αὐτοῦ *pone comma.* *l.* 24. *pro* ἐκείνου *Interpres videtur legiſſe* νῦν. *l.* 26. φωνὴ αἵματος -] *Epiſtola hæc, vt & ſequentes, ſecius habetur apud Anonymum, cap.* 130. *& ſequentibus. In Iure Græco-Rom. parte* 1. *p.* 559. *eodem modo habentur, quo apud Anonymum.*

pag. 249. 6. ἐκείνων δὲ] *Hæc ſententia apud Interpretem non legitur.* *l.* 8. καθαίρεσιν] *pro* καθαιρουμένων, *vt ſæpè alias.* *l.* 13. *pro* αὐτομένη *legitur* δαιμονιώδης, *apud Anon.*

pag. 250. 26. χρήσονται αὐτοῦ, ὡς καλῶσι]

pag. 251. 34. ὑπὸ πάντων συγκεκλεισμένοις] *l.* 42. τῆς αἰσχροῦ ἐπιθυμίας] *l.* 43. *Dele comma poſt* ζωώδη, *& pone poſt* διερθῆναι.

pag. 252. 1. ἀσπαίτως) *Recentiorum auctorum vocabulum æquipollens* τῷ, ἀσιτῶς. *l.* 10. ἀναβολῆς) ἀναβολή, ἀνακωχὴ, dilatio. *Suidas.* *l.* 8. ἐγκολπώσεται) Reuertetur in ſinum tuum. *Til.*

pag. 253. 1. περιφητίσαις περὶ τοῦ βίου) *E Pallad. p.* 24. *col.* 2. *D.* *l.* 8. θερμὸν, ψυχρὸν) Modò calidum, modò frigidum. *ſyntaxis non vſitata.* *l.* 14. ἄλλος τῆς φωνῆς ἐπεσχεύετο] *ſine ſenſu. Palladii Interp.* alius amiſſa voce octo menſibus jam marceſcit. *Quaſi legiſſet,* ἄλλος τῆς φωνῆς ἀπολωλυίας, ὀκταμηνιαῖος ἐπεσχέθετο. *l.* 22. *Legendum, ſi quid video,* τῶν νομιζομένων φαρμάκων: i. Cùm ea quæ medicinæ haberentur, dolori, non remedio eſſent. *Ibid.* Κυρῖνος δὲ] *Hanc hiſtoriam totidem verbis habes apud Socratem: fol.* 262. *a. b.* *l.* 24. *Fortè verba ſic diſponenda:* ποιῆσαι, ὥστε ἐν ἀνάγκῃ ἀποπρισθῆναι. *l.* 31. ἐξαγαγ.] *Fortè* εἰσαγ-

Pag. 255. 5. ἀπαρθῆναι] *Pro* auferri. *ſic ſuprà aliquoties.* *l.* 9. ὁ πρὸς ὅμιλος ὡς ἠπείρῳ] *E Theodoreto, p.* 348. *l.* 32. οὗτος ὁ βίος] *Hunc epilogum in codice Bauarico mendoſum & mutilatum ex duobus codd. in Regia bibliotheca reſtituimus. Porrò ſciendum in codicibus Regiis aliam huius operis Georgiani extare concluſionem, eius autẽ initiũ hoc:* Οὗτος ὁ βίος τοῦ μακαρίου καὶ τῆς ἡμῶν Ἰωάννου, καὶ τοῦτο αὐτοῦ τὸ τέλος, καθὼς προγέγραπται, καὶ αὗταί εἰσιν αἱ κατ' αὐτοῦ γενόμεναι σκευωρίαι, δι' ὧν εἰς τὴν αἰώνιον λῆξιν μεταχωρήσας, ἵσταται κἀκεῖ τὰς ὑπὲρ ἡμῶν προσφέρων θυσίας τῇ παναγίῳ τριάδι. Ἐγὼ δὲ πάλιν περὶ τὰς ἀρετὰς -- *Sed enim cùm de concluſione, quam edidimus, nuſquam dubitaremus, te hæc nobis ſuſpecta eſſet, vt ſuppoſititia (quod vel appoſitum* CHRYSOSTOMI *nomen arguit, cuius nuſquam in reliquo opere meminit Georgius, non omiſſurus certè, ſi ſua ætate inualuiſſet) indignam luce cenſuimus, nec voluimus lectori inutile lectionis tædium parare.* *l.* 34. τοῦ ἡ ἱερωσύνη] *E Palladio p.* 33. *col.* 1. *C.* *l.* 41. ἄμικτον τὸ χρῆμα[*Quæ ſunt apud interpretem Palladii, non videntur iſtis ſimilia.*

pag. 256. 10. προσποιούμενοι] *Corrupta, vt & pleraque in ſequentibus, quæ niſi ex Palladii Græco codice corrigere* ἀδύνατον. *l.* 36. ὃ ἐπ' αὐτοῖς] *Interpres Palladii* : Hoc & in beato Iohanne feciſtis, dum clauſum diutius odium in flammam repente excitantes. *l.* 40. ποῖον δὲ καὶ] *E Palladio, p.* 34. *col.* 1. *B.*

Pag. 257. 2. οἱ πλείονες παρὰ τὸν ἕνα σημαίνουσιν] *Interpres Palladii* : Illi enim plures quàm vnum colunt: *unde videtur legendum:* αὐτοὶ γὰρ πλείονας παρὰ τὸν ἕνα σέβουσιν. *l.* 18. ἀπέδυσας γὰρ] *Pallad.* Superâſti namque procellam Moſaicarum legum. *Unde fortaſſis legendum,* ἀπέδυσας γὰρ περὶ τὴν τρικ. *l.* 32. καὶ τί γὰρ] *Vide Pallad.* 31. *col.* 2. *C.* *l.* 38. περιέθηκε] *Suſpectum.* *l.* 42. τούτῳ τοῦ ὕπνῳ] *E Palladio p.* 28. *col.* 1. *d.* *l.* 43. ἐξωστίζε] eliminauit, *non vt vult Tilman.* ἐξοστίζε, oſſa remouens.

Pag. 258. 6. τοὺς ὁδοὺς τοῖς μοναστηρίοις ἴσους] *Debuit dixiſſe* τὰς *&* ἴσας, *ſi ſincerum ſit* ὁδοὺς, *quod non puto. immutare itaque nolui.*

Pag. 259. 7. Hanc orationem Chryſoſtomi alibi non repertam conſeruauit libellus hic Georgii. Verſam Latinè vide tom. 7. p. 941. Eſt autem γνησία. *l.* 14. *Lege* ἐσφραγισμένοι. *l.* 21. *Fortè* τῇ περὶ ἐμὲ μάχῃ. *l.* 30. *Interpres plenius* : Fortior enim eccleſia multò quàm terra, immo & fortior cœlo.

Pag. 260. 6. καὶ οἶδας] *Interpres videtur legiſſe,* οὐκ οἶδας. *l.* 25. *Interpres rectè pro* ἢ ὅπως *legit* καὶ ὅπως. *l.* 28. *pro* τοῦ δήμου *Interpres videtur legiſſe* ὑμῶν. *l.* 30. *poſt* ζωὴ *deeſt* καὶ, *& pro* ζωὴ *videtur Interpres legiſſe* σίδηρος. *l.* 38. *Lege cum Interprete* πολίτης. *l.* 39. *poſt* ἐμοὶ *adde,* φῶς, μᾶλλον δὲ καὶ.

pag. 261. 4. ἀθανασίας ὑπόθεσις] *Hic nos defecit Latinus Interpres, & in iis quæ ſequuntur pleraque ſine aliis libris* ἀδιόρθωτα. *Neque iurauerim ſequentia eſſe* γνήσια, *Interpretis, qui certè vetus fuit, & cui hæc deſunt, autoritate commotus.* *Ib.* ὁρᾷς τοῦ] *Lector, ſi placeat, adeat Interp. Tilman. qui per fas & nefas aliquid ſenſus elicit.* *l.* 9 μάρτυν] *Sic correximus, licet magis Atticum in affirmando* νὴ τὸν. *Sed has Atticiſmi leges nequaquam obſeruat Chryſoſtomus noſter.* *l.* 18. εἰκόνα) *Corruptum vocabulum.* *l.* 26. ἡ ὁμόσπερμον τοῦ ὀνόματος *uſque ad* ἐρχόμενος] *Deplorata, vt & illa inferius l.* 34. ζητοῦσι πάλιν ὀρχουμ-. *l.* 49.

l. 40. διέταξαν] Fortè διήλαμπεν. l. 41. Nonne potiùs, ὑπὲρ ἧς αὐτοῦ φρόνημα. l. 42. γυναικὸς συγκατάθεσιν.

Pag. 262. 1. ἄλλως δὲ] Imperfecta ſententia.

l. 20. poſt πλάσμα pone comma. l. 24. ὅτι τὴν Σάῤῥαν] Ne hæc quidem nobis alibi reperta, nec Græcè, neq; Latinè. Meminit ut γονίμης Sozomenus l. 8. c. 18. hiſce verbis, Ἀναγκασθεὶς δὲ (ſ. τὴν εἰρήνην τοῦ λαοῦ πρυτανεύων) καὶ χάριν τινὰ διαλεχθῆναι λόγον. ἐπὶ χειροτονίᾳ δὲ οἰκείους τὰς ἀφορμὰς λαβὼν, ὑπεδήλου Θεόφιλον μὴ ἐπιβουλεύειν τὴν ὑπὲρ αὐτὸν ἐκκλησίαν ἐπιχειρῆσαι, ὡς τὸν Αἰγύπτιον βασιλέα τὴν Ἀβραὰμ τοῦ Πατριάρχου γαμετὴν, ὡς αἱ τῶν Ἑβραίων ἱεραί φασι βίβλοι· τὸν δὲ λαὸν, ὡς εἰκὸς, ἐπαινέσαντας τῆς προθυμίας, καὶ τοὺς κρατοῦντας τῆς περὶ αὐτὸν εὐνοίας, ὡς πολλοὺς κρότους καὶ εὐφημίαν τοῦ βασιλέως καὶ τῆς αὐτοῦ γαμετῆς τὸ πλῆθος ἐπῄνεσεν, ὡς καὶ ἡμιτελῆ καταλιπεῖν τὸν λόγον. Hactenus Sozomenus. Sed inſignis, ut videtur, eſt ἀναχρονισμὸς, & qui in Chryſoſtomum cadere non potuit, niſi omnes fallunt hiſtoriæ. Nam ea hic à Chryſoſtomo narrari videntur, quæ non niſi in poſteriori exilio contigere. Vide p. 263. 26. & ſeq. Quæ enim ibi narrantur de tumultu ad baptiſteria, unanimi hiſtoriarum conſenſu ante ſecundum exilium, non verò primum, facta referuntur. l. 36: τῶν τῆς ὁσίας] Corruptum: nec multum iuuat coniectura marginalis.

Pag. 263: 26: ἐπὶ τῶν βαπτισμάτων &c.] Vide ſuprà, p. 234: 31. l. 28: ζωοθύματα. l. 34: Lege [illegible].

Pag. 264. 7: βασιλίδι] Obſerua hoc loco magna Eudoxiæ encomia. l. 25: ἀπὸ ποθεινῆς ἐξ ἕξει] Et hæc, & quæ ſequuntur perturbatiora ſunt, quàm quæ poſſent facilè ſine codice alio corrigi.

l. 27. poſt διακαρτερήσειν pone comma. l. 29: παρεσφόδρα] l. 39. ὑμᾶς] Fort. ἡμᾶς.

l. 42. Fortè προσεάσιν.

Pag. 265: 1: ἀπὸ ποῦ τὸ κατέρθωμα] l. 15: βοᾶτε ἔξω τ- ἐκκλησίᾳ] Reliquiæ tantùm, ut puto, ſententiæ integræ. l. 28: Fortè κατηχηθέντι.

NOTAE IN LEONEM
IMPERATOREM.

LEO, cognominatus Sapiens, huius auctor libelli, cæpit imperare in Oriente annò Chriſti 886. règnauitq; annos circiter 24. & liber quidem hic fortaſſe rectiùs potuit omitti, cùm nihil ſit aliud, quàm breuiarium Georgij non bono iudicio collectum, & penè barbarè ſcriptum.

Pag. 267. 10. In marg. μηνὶ νοεμβρίῳ κγ'.] ſc. λεχθεὶς, qui dies ſacer eſt Iohanni noſtro in calendario Græcorum. l. 19. καλούμενος] A patre ſc. *Sic enim infrà, τῆς δὲ πατρῴας καλήσεως φροντίσιον. l. 24. ἀπετάσσου] Interp.* quæ præbuit: *nouo afflicto huic verbo ſenſu, ſed huic loco peraccommodo. l. 25. δεδιδότος τοῦ φθέγματος] Ne hoc quidem ſatis ſanum. Interp.* cùm res videatur eiuſmodi, *quaſi legeret, ταὐτὸ (aut τηλικοῦτο) δεδιδόντος τοῦ φθέγματος.*

¶ Fortaſſis locum obſcurum fecit peruerſa verborum diſpoſitio. Verba ſic colloca: ὅτι τῷ δὲ τοῦ φθέγματος δεδιδόντος μοι τὴν πλ. ἐ. τ. ἐ. ταὐτὸ τὰ τῆς ὥρας. H. l. 27. τί δὲ, ὅτι κινδυνῶν] Tota claudicat ſententia. fortaſſe pro κινδυνῶν ἐ μὲ ἂν legendum κινδυνεύουσα: ſed ne ſic quidem conſtant ſequentia, niſi poſt τολμήσαντα addas δεῖ, aut χρὴ, aut tale aliquid. l. 31: λίθοις] Fortè λίθους. Senſus eſt, & creditur *(Chryſoſt. ſc.)* lapidibus quoq; vocem dare. *H. l. 36. ἀναθεὶς] Et quo modo nominatiuus hic conuenit cum φροντίσιον? ut neſcio quo infortunio diſertiſſimum ſcriptorem infantiſſimos iure dixeris nactum laudum ſuarum præcones. l. 36. τὸ ἱερολογούμενον] Interp.* ut ſacris ſcribitur literis: *rectè.*

l. 40. Lege μετὰ πασῶν. Sic enim poſtulat Grammatices ratio. H. l. 41. εὐδοκιμοῦντι] Ut regatur à λόγῳ, non ab ἀδύτῳ. ¶ An non legi debet εὐδοκιμούντων? H. l. 42. παλαιον] Grammaticæ ratio poſtularet παλαιοῦ.

Pag. 268. 3. καί μοι τὴν ἀπ' ἀρ-] Sententia perplexa, ἀνακόλουθος, non grammatica.

l. 8. παιδιᾶς ὄντος] Interpres videtur ita legiſſe: παιδιᾶς ὄντος τοῖς τῶν ἡλίκων παιδιᾶς ἀποφαινόμενος, καὶ τῶν ἄλλων ῥυπασμάτων καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ θείου λουτροῦ καθάρσεως καθαιρούμενος. Nam ut noſter codex habet, deeſt aliquid quod regat genitiuum ῥυπασμάτων. l. 15. ἐκ πολλῶν τήρησιν.] Ex his verbis nullum elicias commodum ſenſum. Quid ſi, τηρήσει καθαίρουσι, ἐλλάμψει, ut ad ἐκείνοις referatur? Aut ſi τήρησιν &c. retinemus, τέλος erit κατὰ τέλος, in fine. *Nam illud τὸ θεολογούμενον interpoſitum ſimile illi, τὸ ἱερολογούμενον ſuperiùs poſito. Interpres nihilo meliores nactus codices, planè nihil ad rem dicit. l. 22. δι' αὐτῆς] Stare poteſt, ut referatur ad παιδεύσεως: ſed pro ὡς malim ὅτι, ut mox. l. 23. ὁ μάθησις] ſc. κατωρθώθη αὐτῷ διὰ τῆς ταπεινώσεως.*

l. 34. τοῖς δὲ] Legendum omnino, τὰ δὲ, & mox pro ἀποδιαπεμπόμενος lege ἀποδιαπεμπόμενος.

l. 42. συνέλκουσι] Vel Ἀθηναίων πόλις, vel legendum συνέλκουσα.

Pag. 269. 19. τῇ ἐλλάμψει &c.] Vel legendum τὴν ἔλλαμψιν τοῦ ἁγίου συνεξαστράψασαν τοῖς διδασκάλοις, vel poſt Ἰωάννου inſerendum τὰ ὄμματα, aut tale aliquid, quomodo videtur legiſſe Interpres, vel demum pro τῶν λόγων, legendum τὸν λόγον.

l. 28. Lege, προσκυνουμένης. l. 33. ὑπὲρ αὐτοῦ) τι) ὑπὲρ videtur abundare. l. 36. καὶ εἰς τὸ δόγμα) Interp. & in hunc locum deductus ſum, meliorem fortaſſe codicem ſecutus. Neq́ enim ex his ſenſus elicitur vllus.

Pag. 270. 3. Ante ἀνεπαισθητότερον deeſſe videtur τὸ, vel καὶ τὸ. l. 20. περιχὼν) A περιέχω grammatica ratio poſtulat περιέχων, vt à περιέχειμαι, περιχὼς: ſcribendum autem vtrumq́ vocabulum [illegible] geminato, aliàs monuimus ex Etymologo.

l. 23. τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ) Error communis, qui poſt Socratem in pleraq́ recentiorum Græcorum ſcripta irrepſit, manifeſto ἀναχρονισμῷ.

l. 25. ὥσπερ γὰρ) Ecquid ab eo expectes magnum, qui quinq́ imaginibus adeò infelicibus politiſſimi ſcriptoris vitam conſpurcauerit? l. 29. τοῦ λόγου) Sic etiam Interpres. fortaſſe tamen τὸν λόγον legendum, niſi fortaſſe nos operam ludimus in tali auctore emaculando. l. 32. οἷός τε εἰπεῖν) Hæc verba ne attingit quidem Interpres, non hercle male. l 40. Pro Θεοῦ lege Θεῷ. l. 43. ὁσίων] Interpres legiſſe videtur κηδείαν, multò rectiùs.

¶ Fortaſſis legendum τὰ ὅσια. i. iuſta: funebria.

Pag. 271. 11. ἐνεγκαμένας] Suas patrias, Interpres. ἡ ἐνεγκοῦσα, patriã ſignificat, ſubintelligitur autẽ γῆ. l. 22. ἐν δὲ τὸν] Legendum conijcio ἐνδεῖ τι αὐτὸν, & in fine ſententiæ ἰσοστάσιον: vel ἐνδεῖ τι αὐτὸς, retinendo ἰσοστάσιος.

Pag. 272. 3. ἄξιον δὲ τῆς περὶ τὸν] Legendum, vt opinor, ἄξιον δὲ περὶ τῆς περὶ τὴν. l. 34. ὁπόσοις τὴν ἀνθρώπων προσειπεῖν] Rectiùs ὁπόσοι τῷ ἀνθρώπῳ, vel pro προσειπεῖν aliud ſubſtituendum vocabulum.

Pag. 273. 6. γένων ὁρώντων Θεὸν] Hoc eſt, Iſraelitarum. Nam auctoribus Græcis prioribus (inquit doctiſſ. Hæſchelius) Philone, Clemente Alex: Gregorio Nyſſeno, Cyrillo Alexandrino, Iſidoro Peluſiota, & Macario, ὁ Ἰσραὴλ idem eſt, quod ὁ Θεὸν ὁρῶν: quamuis diuerſum ſit ἔτυμον Hebraicum. l. 13. περὶ συνεισάκτων ἐξ] Extant tantùm, quod ſciam, duo. l. 20. λέγων] Ratio grammaticæ poſtularet λέγοντα. refertur enim ad Angelũ. mox contrà, εἰπόντα habemus pro εἰπών. l. 21. εἰπόντα] Pro εἰπών, ſi ad Angelum referatur. Interpres tamen pro εἰπόντα videtur legiſſe τὸν μέλλοντα. l. 24. ἐμοὶ] Cui vſui hæc particula hoc loco? ¶ Lege ἐμοῦ. Sic enim paulò inferiùs, διὰ τοῦ ἐμοῦ Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ. H. l. 38. ὁ παρὰ δόξαν ἀνδρῶν] Vel deprauatum, vel aliquid deeſt. Interpres videtur legiſſe, ὁ παράδοξα ποιῶν, vel iunctim, παραδοξοποιῶν. claudicat tamen, vt verè dicam, tota ſententia. ¶ Videat Lector, an ex hac perturbatiſſima ſententia ſenſum poſſit aliquẽ elicere, ſi verba ſolùm alio ordine locentur, ſic: ὅτι μὴ μόνον τῶν εἰρημένων ἡ εὐφυὴς τῶν πραγμάτων ἀπόδειξις, ἐφ' οἷς ὁ κράτιστος βασιλεὺς τιμᾷ τὸν οἰκεῖον λειτουργὸν παρὰ δόξαν ἀνθρώπων, εἰς τιμὴν καὶ δόξαν τῶν αὐτοῦ θεραπόντων. Non dubito quin peruerſiſſima diſpoſitio præcipuè fuerit ſententiæ obſcurandæ. Hal.

Pag. 274. 2. διαφερόμενος] Suſpectum.
l. 12. περιασπαζόμενος] Nouè, pro περισπώμενος.

l. 25. βραχεῖ λόγῳ περιλείφθη τοῦ λόγου μακρ.] Interp. breui oratione aſſumatur, ac ſi legiſſet, βραχεῖ λόγῳ περιειλήφθω μακ- omninò rectiùs.

l. 27. οἰκονομοῦσι] Ingens hic lacuna paginæ vnius aut folij, in quo commemoratur ſanatio vxoris Præfecti dyſenteriâ laborantis, hiſtoria de Marcionitis ruina oppreſſis, mors Nectarij, & initium tractatus de ſubrogando Iohanne: quæ apud alios βιογράφους vide, vel codicem alium quære non truncatum: Interpres integro vſus eſt.

l. 38. Θεόφιλος] ſc. ἦν. l. 42. χειρωσάμενος] Nouè, pro ἐν χερσὶν ἔχων.

pag. 275. 30: οὕτω γὰρ ὀνειδῶν εἰπεῖν] ſ. fertur, aut tale aliquid: Interpres, ſic enim conuenit dicere, οὕτω γὰρ ἔδει εἰπεῖν. l. 40. τοῦ ἱεροῦ] Deeſt λόγος, aut tale aliquid. l. 44. ὡς πάντων τῶν ἀγαθῶν &c. vſq; ad προσοίζοντος] Locus deprauatus, quem niſi aliorum ope codicum ſanare credo non facile ſit.

pag. 276, 4. οἱ τοῦτον κομίζοντες] Structuræ ratio exigit, vt opinor, τῷ τούτῳ κομίζοντας, & ἀποσεστέρως clarius aliquanto, τῷ τούτῳ ποτὲ κομίζοντας.

l. 5. τέλειον] Malo τελείως. l. 13: ὅσοις ὁ βίος τὸ ἀνθρώπινον ἀναβιάζεται] Interp. ad quæ hæc vita cogit homines. l. 16. τὴν συντυχίαν] ſ. δῦναι, aut tale aliquid. l. 37. τῆς τοῦ λόγου θεωρητ.] ſ. ἡ δικαστικὴ μελέτη καὶ μέριμνα. quod mox ſequitur in fine ſententiæ. l. 41: τοῖς ἐκ τοῦ δήμου] ſ. παραινῶν πείθει, ex ſuperioribus.

Pag. 277: 3: διαίτης ἐκείνης] Deeſt ἀπολαύοντα, aut aliud ſimile ab interprete expreſſum. l. 15. ἤ τινι τῶν ἄλλων ὅσα ἡμέραι διαλεγόμενος] Deprauatum, vt opinor. Interp. Aut aliquid eorũ dicens quæ dicuntur quotidie. l. 20. ἐχθρὸν] Rectiùs ὡς ἐχθρόν. l. 23: μεθιεῖσαι] Corruptum. Interp. dimittere, μεθεῖναι. quod tamen cum datiuo τῷ ἀπαγγέλματι male cohæret. l. 29. οὐ διαφροδοῦσα] Imò διαφροδοῦσα, & dele οὐ.

pag. 278. 3. περὶ τὴν ὑπόμνησιν ὁ Πρόκλος ἀπολογεῖται] Interpres: Vt eum admoneat, dat operam Proclus. Fortaſſe pro ἀπολογεῖται legerat ἀσχολεῖται. l. 29. ἐκ τῶν δαφν.] Alludit ad carmen Lycophronis. Δαφνηφάγων φοίβαζεν ἐκ λαιμῶν ὄπα. H. l. 33: κύσσων] Quid ſi κισσῶν? Interpres, κύζων. l. 34: καὶ τῶν λοιπῶν] Interpres ita videtur hunc locum legiſſe, καὶ τῶν λοιπῶν παρὰ διαφόρων ζώων μελῶν σοι καὶ ὀδῶν καὶ νεκύων μνήσεις τε καὶ.

pag. 279: 11: ταῖς δὲ διαβολαῖς] ſ. εἴποντο, aut ſimile aliquod deeſt ſufflaminandæ ſententiæ. l. 13. ἐξιλωσγμένας, malo ἐξιλωσγμένους, vt ad ὕθλους referatur. l. 36. ἢ καὶ σταυροὺς ἀργυρέους] Imperfecta ſententia. Deeſt fortaſſe ἔθος ἦν.

pag. 280: 1: ἔγκλητος] ſc. δίκη, quæ ſit per prouocationem, ſeu appellationem. Hîc videtur accipi ſimpliciter pro ἔγκλημα. l. 3. καὶ τοῖς ὁμοίοις] Corruptum videtur. l. 29. ὑποζυγισμὸν) An ſtare poteſt, ὑποζυγιασμὸν?

pag. 281: 5: τά τε ἄλλα] ſ. ποιήσασθαι, aut tale aliquid deeſſe videtur. l. 14: διακαταλαβεῖν] Fortaſſe διακαταβαλεῖν, deijcere, euertere. Sed an non melius quadrabit διακαταβαλόν; Hal.

l. 33: ἔχοντα] Fort. ἔχουσι· Loquitur enim de Imperatrice. Deinde pro ἀφορμῆς malo ἀφορμῶν. l. 40: ταύτῃ) Et hoc loco pro αὐτῇ, vt videtur, & paulò suprà ante διακονεῖν. l. 42. καὶ τὰ τοσαῦτα) Meliùs quadraret, καὶ μετὰ τὰ τοσαῦτα.

pag. 282. 3. ταλανὸς ἀνὴρ) Interp. ταλανίζει. l. 33: ἐναγχόμενον) Videtur positum pro ἐναγχούσης. l. 39: οἷς) Legendum fortè ὧν.

pag. 283. 4. καὶ αὐτῷ) Deest δύναμις, aut aliquid simile. l. 30: πρὸς κλίσεις) Interp. ad inclinandum rationes: legerat fortè κλῖναι.

pag. 284. 15. ἐπαναίροντος) Ad Grammaticæ rationem rectiùs, ἐπαναιρομένη.

pag. 285. 36. τῶν ἀπολυτρωμένων) Fort. τῆς ἀπολυτρώσεως. μηδὲ expungendum puto. l. 41. γεγραφὼς τὸ διάγειν) Corruptum, vt opinor: interpres, γεγραφεν ὁ διάγειν.

pag. 286. 6. αὐτὴν τῆς φάτνης) f. ἐκτίθεται.

l. 23. μαθητῶν) Interpres μαθημάτων videtur legisse.

pag. 287: 25: κηρύξαι) Vocabulum huic loco alienum.

pag. 288. 11. κατεχθεῖσι) Interp. κατηχηθεῖσι. Quid si κατηχηθεῖσι?

pag. 290. 2. σοφὴ τοῦ κακουργῆσαι) Callida in malis mulier, Interp. l. 11. παραχρῆμα τῶν ἀγγελιῶν.] l. 20. ἔχων αὐτοῦ.) Fort. ἔχων τὴν αὐτοῦ. l. 35. τὴν δὲ περὶ τοῦ θανάτου πολλὴν παρ' αὐτῆς ἐκζήτησιν ἀλλ' ὅτι μὴ παραδεδομένοι τῶν ὑστέρων εἰς ἀπόλαυσιν) Locus deprauatus, quem sine alicuius ope codicum nequeo sanare.

NOTAE IN INCERTVM AVCTOREM.

HVjus libelli vnicum inuenimus exemplar in Bibliotheca Cæsarea Viennæ, transcriptum ex Codice vetustissimo Michaelis Sophiani operâ Sambuci, anno 1557, Patauij. Itaque nihil hîc à nobis lector expectet, præter conjecturas vel domi natas, vel ex Georgij & Symeonis comparatione collectas. De auctore nihil habeo certi quod dicam, nisi eum Constantino Porphyrogenneta Imperatore, hoc est, anno Dom. 950, posteriorem fuisse; vt ex præfixo auctorum indice statim patet. Multa certè habet communia cùm Metaphraste, non dico, in re ipsa & argumento operis (hoc enim necesse est, cùm vtrique eadem sit subjecta materia) sed etiam in verbis. Auctor certè quisquis est, non aspernandus; Metaphraste vberior & copiosior, Georgio certè multo γραμματικώτερος.

PAg. 293. lin. 17. μετὰ τὴν ὀπτασίαν ἀκείνην) Hanc visionem ex Codice Regio (qui fuit Reginæ matris) Lutetiæ descriptam his verbis accipe. Fides penes autorem esto: Περὶ δὲ Κυρίλλου τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ Ἀρχιεπισκόπου γενομένου Ἀλεξανδρείας, ἀνθρώπινόν τι παθόντος διὰ Θεόφιλον τὸν Πάπαν τῆς αὐτῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας, ὡς θείου αὐτοῦ κατὰ σάρκα ὑπάρχοντος. ἐπεὶ ὁ Κύριλλος κρατήσας τοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀκήρυκτον ἐποίησε τὸν Χρυσόστομον Ἰωάννην· καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας ὤφθη κατ' ὄναρ τῷ ἀνδρὶ ὁ θεοφόρος Ἰωάννης, καὶ σὺν αὐτῷ ἡ παναγία θεοτόκος καὶ μήτηρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν τόπῳ φωτεινῷ καὶ μεγάλῃ δόξῃ. τοῦ δὲ Κυρίλλου εἰσελθεῖν ἐκεῖσε ἐπιθύμως ἔχοντος, ἐκώλυσε τοῦτον ὁ Χρυσόστομος, ἐντυγχάνων τῇ θεοτόκῳ δι' αὐτὸν καὶ λέγων· Ναὶ Θεοφίλῳ δώῃ ὅτι ἔπταισε, ὡς ἐν ζῶσιν ὢν τῷ ἔτι ζῶντι συγχωρηθῆναι Κυρίλλῳ δὲ, μηδὲν ἡμαρτηκότι, διὰ τί παρ' αὐτοῦ μετὰ θάνατον μάτην ἐχθραίνομαι, ὃν οὐδέπω τεθέαμαι κατὰ τὴν πρόσκαιρον ζωήν, ὅτι μὴν ὠφέλησα ἐξ αὐτοῦ· ἐπεὶ πολὺ δὲ καταβοῶντος αὐτοῦ, μεσιτεύουσα ἀμφοτέροις τὴν θεοτόκον εἰποῦσαν τῷ Χρυσοστόμῳ· μὴ λυποῦ πρὸς Κύριλλον δι' ἐμέ. ἐμοὶ γὰρ χαρίζῃ φιλεύσπλαγχνος Κυρίλλῳ, ὅτι πολλὰ ἐκοπίασε δι' ἐμὲ, τὴν ὕβριν μου καταπαύσας Νεστορίου. ταύτην θεασάμενος τὴν ἔνθεον ὀπτασίαν ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος, ἀναστὰς παραυτὰ σὺν κοινωνοῖ κατὰ ψυχὴν τὴν τῷ Χρυσοστόμῳ πατρὶ, ὡς ὅλαις ταῖς ὑπ' αὐτὸν ἁγίαις ἐκκλησίαις τάξας τὸ τούτου ὄνομα σὺν τοῖς ἁγίοις πατράσι καὶ διδασκάλοις ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις. Vide cap. ρκα. huius libelli, p. 365. Porro inter cæteros rerum Chrysostomi scriptores mirum est non commemoratum ab hoc autore Sozomenum, quo nemo veterum in hoc argumento plenior.

Pag. 294. 18. μᾶλλον ἡμῶν ἐν δυνάμει) Deest vocabulum, sic fortassis restituendum, μᾶλλον ἡμῶν ἐκλάμποντες ἐν δυνάμει. l. 41. περιέχοντες) Malo corrigi προηγουμένοις præcedens, vt legatur προηγουμένοις, & περιέχοντες retineatur. Exhibet enim hoc, quicquid est, non lector sed scriptor: ad illum itaq; referendum puto. H. l. 43: ἐπ' αὐτῇ καὶ διὰ τῶν πραγμάτων) Expunge καὶ διὰ vt inutilia. Quod verò sequitur, τὸ τοσοῦτον ἔργον, epiphonema est, tantum opus, tantæ molis, operis.

Pag. 295. 2. τότε δὲ δὴ πέρυσι] i. hoc enim secundo in loco agendum. l. 19. τὰ τοῦ φωτὸς] Ellipsis, pro ὅμως τὰ τοῦ φωτός. l. 35. γραφικῶς] Idest, ad modum scripturæ.

l. 36. ἄχρι φρονήματα πεπτωκότα] Deplorata.

Pag. 296. 31. καὶ μὴ ἐξεῖναι] Factum improbatum non Christianis modò, sed & ipsis Ethnicis. Ammianus Marcellinus l. 22. inclemens & perenni silentio obruendum appellat. H.

l. 41. ἱεραρχείας] Verbum probum à Dionysio

Areopagita ſæpius vſurpatum : idemq́ ſignificat, vt vult Scholiaſtes in eundem, quod ἐκφανσις, ἐκφανέρωσις. *H.*

Pag. 297. 11. παρ' ἑαυτοῖς] *Annon potius* παρ' ἑαυτῷ?

Pag. 299. 34. Ἐγώ φησι] *Hæc Oratio è primo* περὶ ἱερωσύνης *deſumitur.*

Pag. 301. 41. Παχώμιος] *Vide Sozomenum l.* 3. *c.* 13. *fol.* 41.

Pag. 302. 30. ἐπελάμβανον] *Lege* ἐπελάμβανε.

Pag. 303. 32. ὡς εἰς οὐρανὸν] *Annon melius,* ὡς τινὲς οἰκ οὐρανῷ;

Pag. 305. 3. τότε οἴδων ἐν ἀρχ-) *Expungendum* οἴδων. *l.* 33. τοῦ) *Rectum: de hâc loquendi formulâ monuimus aliquid ad Georgium.* *l.* 40. βαλῶν) *Fort.* λαβὼν.

Pag. 306. 5. οἷα) *Lege* τὴν τῆς γυν- οἷά ἐστι, πόσιν.

pag. 307. 32. *Præcedens* ὅτι *ſtare fortaſſis poteſt, malim tamen* τότε. *Nam* ὅτι *hoc ſenſu ſolitarium reperiri nonputo. H.*

Pag. 309. 42. ὀχλήσειων ἀπεδέχοντο) ἀπεδέχομαι *nouâ conſtructione cum genitiuo.*

Pag. 310. 5. ἀγαπητὸς) *i.* μονογενής. *Ita enim apud bonos autores accipitur.*

Pag. 312. 23. ἐπεκλαύσθη) *l.* 41. Δεκάδιος) *Huius Epiſtolæ exemplar ponitur etiam à Georgio, verbis ſæpè diuerſis (nam ſolæciſmos Georgij Anonymus ferè ſuſtulit) ſenſu eodem. Nos alteram ex alterâ, quantum licuit, emendauimus : id quod in reliquo etiam opere præſtare conabimur.*

Pag. 313. 11. ἀλλ' ὥσπερ τοῦ ἑνὸς Θεοῦ] *Tota hæc ſententia, quæ tamen pulchrè huic loco quadrat, à Georgio omittitur.*

Pag. 314. 4. ὡς φοβερόν μοι) *Hæc* δημηγορία *eodem ſenſu, ſed alijs verbis apud Georgium, cap.* 21.

Pag. 315. 27. πολλῷ μᾶλλον) *Videtur aliquid tale deeſſe :* εἰ δὲ τότε ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, πολλῷ μᾶλλον. *Repetitio fortaſſis eiuſdem commatis ſcribæ fraudi fuit.* *l.* 43. Ὅτι ὁ τοῦ ἰδίοις) *Ante* ὅτι *videtur deeſſe* οἴδαμεν, *aut* ὁμολογοῦμεν, *aut tale aliquid ad explendam ſententiam.*

Pag. 316. 1, & 2. *Legendum puto* τῆς ἰδίας ψυχῆς τὰ λογικὰ πρόβατα προτιθέμενον.

Pag. 318. 26. ἀνδριάσι) *Manifeſtus* ἀναχρονισμός. *Gregorius enim deſijt eſſe epiſcopus multò antequam vel Chryſoſtomus presbyter eſſet, quo tempore dicti ſunt* ἀνδριάντες, *vel ſtatuæ illæ deiectæ, vt planè appareat totam hanc narrationem recentiorum Græculorum eſſe commentum.*

Pag. 320. 4. εἰ δὲ ἥ τε πίστις -- παθῶν] *Deſperata ſine ope codicis.*

Pag. 321. 1. ἔτεσι πέντε καὶ μησὶν ἕξ] *Conſecratus Epiſcopus* 26. *Feb. Honorio quartùm & Eutychiano coſſ. pulſus* 20 *Iunij Honorio ſextùm coſ. anni intercedunt* 6, *menſes* 4. *l.* 5. τὰ ἄκρα τῆς οἰκουμένης] τὰς νήσους τὰς ὠκεανικάς. *Sic enim fragmentum Ms. ad me miſſum Lutetia : Quod in illo codice Georgio Alexand. inſcribitur ; quàm verè neſcio : Cuius partem deſcribere huc ſpectantem non pigebit.* τινὲς γὰρ τῶν φιλοθέων μετὰ τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίαν, τετρακισχιλίοις ὀκτακοσίοις συναγαγόντες λόγους ἐν τοῖς αὐτοῦ βιβλίοις, ἀλλὰ τῶν λοιπῶν ἠτονήκασιν, ὥστε πλείους κυκλῶσαι τὴν ἐπ' οὐρανόν· οἱ λόγοι αὐτοῦ ἀπώπησαν τὸν κόσμον ἅπαντα, ὡς καί τινες κληρικοὶ τῶν ὠκεανικῶν νήσων ὑπάρχοντες οἰκήτορες, περὶ φάσεως τινῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀμφιβολιῶν καὶ τῆς τοῦ ἁγίου πάσχα ἀκριβοῦς μεταλήψεως τὴν βασιλίδα καταλαβόντες πόλιν, καὶ τῷ τηνικαῦτα ἐμφανισθέντες πατριάρχῃ, πόθεν τε καὶ τίνος χάριν ἥκασιν ἐρωτηθέντες, τὸν ὠκεανικὸν ἔφησαν τῆς ὑπὲρ ταῖς οἰκεῖν κόλπον, καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν παραγένοιντο, σαφῶς διεξῆλθον. τοῦ δὲ πατριάρχου αὐτοὺς προσερωτήσαντος, ποίοις τῆς γραφῆς οἱ τῶν ἐκεῖσε κέχρηνται βιβλίοις; τῷ εὐαγγελίῳ, καὶ τῷ ἀποστόλῳ χρῆσθαι μόνοις ἀπελογήσαντο. αὖθις δὲ πάλιν ὁ πατριάρχης, εἰ καὶ πόλιας πατέρων ἢ διδασκάλων ἐκδόσεις κεκτῆσθαι; ἐὰν καὶ αὐτοῦ βιβλίον ᾖ παρ' αὐτοῖς, ἀπεκρίνοντο Ἰωάννου τοῦ λεγομένου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου, δι' οὗ πολλῆς ὠφελείας ἐξ αὐτοῦ καθ' ἡμέραν μετέχειν εἰρήκασι.

l. 7. Μεθόδιος] *Circa annum Domini* 850. *Atqui aliquot ante ea tempora ſeculis ſopita erat prorſus in Britannicis Inſulis (de quibus ſine dubio eſt hæc narratio) teſte Bedâ, de paſchate diſſenſio.* *l.* 35. βρεύϊα] *Georg.* βρέβια. *tabulæ ſunt, vt opinor, acceptorum & expenſorum Eccleſiæ.*

Pag. 322. 17. ἀπόλυμα μόνον] *ſc.* παρέχω. *Nam* ἀπόλυμα *per ſe ſtare non poteſt.*

Pag. 324. ἄλλο καὶ παρ' ἄλλοις ὑπὸ ἡ ψυχὴ τὸ χρηματιζόμενον] *Aliter interpungendum puto, & leg.* χρηματιζόμενος (ἀνέκαθεν γάρ πως αὐτῷ ἡ ψυχὴ χρηματ.) τίς. *Quanquam ne ſic quidem capio.*

Pag. 325. 21. ὡς καὶ πολλῶν] *Videntur imperfecta.* *l.* 28. ὁμοίων ὁμοίοις) *l.* 39. ἐπιρρύσθαι γὰρ) *Deeſt* ἔοικε, *vel* οἶδε, *vel* ἐπεφράσθη, *vel tale quid.*

Pag. 326. 13. διαβεβαιωτικῶς ἐνταχθέντα] *l.* 24. ἐμφύλιος.

Pag. 327. 6. αὐτῶν δὲ τῆς πόλεως περὶ τοὺς ἐν ἱεραρχίᾳ] *Videntur hæc eſſe reliquiæ alicuius clauſulæ : nunc verò omnino expungenda ſunt, niſi aliquid aliud ex Ms. ſuppleatur.* *l.* 14. 15. διατριβὰς μετ' αἰσχύνης ἐκχωρησάντων] *l.* 26. ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ] Quotidie, *è Georgio. In recto autem vſurpatur, quemadmodum* ὅσαι ἡμέραι. *l.* 35. μᾶλλον] *Legendum fortaſſis* ἄλλην.

Pag. 328. 15. *Legendum fortaſſis* τὴν ἡμετέραν ἀναπληρῶσαι ἀξίωσιν φάνηθι.

Pag. 329. 5. βαρύχλυ) *Legendum vel* βαρυηχὸν, *vel* βαρυκτύπῃ.

Pag. 331. 15. συνεχθέντα) *Sic erat in exemplari. aor.* 1. *paſſ. inuſitatus, mihi certè priùs non lectus à* συνέχομαι. *l.* 33. *Lege* δι' ἀπορίας οὐκ εἶχεν.

Pag. 332. 32. καθυπερβάλλων] *Si hoc non placeat, reponi poteſt* καθυβρίζων.

Pag. 333. 16. *Fortaſſis* συγγενῶν τε, καὶ συνοίκων. *l.* 37. φωτιστικῇ] *Deeſſe videtur verbum aliquod, fortaſſis* τῇ φωτιστικῇ δυνάμει.

Pag. 336. 8. *Fortè legendum* πολὺς ἦν τὴν ἀκρίβειαν εἰς τὸ περὶ τήν.

Pag. 337. 6. τόπον τινὰ] *In margine codicis noſtri hæc adnotabantur :* Εἰς Καλαφάτιας λέγει, ἀναμεταξὺ τῆς μοναχαγαίου καὶ Γδημαχερινῶν. *Pro* Γδημαχερινῶν *fortaſſis ponendum* Βλαχερνιῶν. *l.* 8. ἐξωνησάμενος] [illegible]] ἐν pro [illegible] relatiuum pro antecedente.

Pag. 338. 27. καὶ ναῦ τύπον] Hæc quæ ſequuntur, [illegible] ναῦ καὶ τύπον ego non aſſequor. H. *l. 33. [illegible]) Corruptum, vt puto.*

Pag. 339. 16. [illegible]] De fluctu mirè dictum, ſi tamen codex eſt integer. fortaſſe [illegible]. l. 29. ὧν ἐκ ἀπάτης καὶ ϑαλάσσης [illegible]] Meliùs quadraret, ſi immediatè poſt αὐτοῖς collocetur. Nam hoc loco duriuſculum eſt. l. 31. [illegible]] Deprauatum.

Pag. 342. 5. ἱερὰ] Vel corruptum, vel ignotum loci alicuius nomen. l. 19. ἀνδρὸς ἐξ αἰγιαλείας] Rectè, vti puto. [illegible] ἀνδρὸς ἐκ τῆς αἰγιαλείας, pro [illegible] κατὰ τὸ ἀνδρὸς: ſyntaxi familiari, aut ſi hoc non placeat, expunge ἀνδρός.

Pag. 343. 34. [illegible]) Aliquid explendæ ſententiæ deeſt.

Pag. 344. 39. Πηλουσιώτην Ἰσίδ.] Hunc Iſidorum alium fuiſſe ab Iſidoro Peluſiota (Chryſoſtomi diſcipulo, cuius extant pietatis & eloquentiæ plenæ epiſtolæ, pluſquam probabile eſt. Alium etiam eſſe ab eo, cui contra Iohannem noſtrum ſuffragari voluit Theophylus, aliquando ſuſpicatus ſum. Sed conſenſus ſcriptorum non patitur. Huic certè Iſidoro à reliquis Peluſiotæ cognomen tributum non memini.

Pag. 345. 14. & 15. [illegible] - - [illegible]] Ferri poteſt vtrumque, quantum video.

l. 44. τῦ ὡς αἱρετικὸς ἀπελαϑῶσι] pro ἵνα ὡς αἱρετικοὶ ἀπελαϑῶσι. Sic loquuntur ſæpe lxx. ſic alij.

Pag. 346. 36. εἶμαι) Tranſitus ab obliquâ narratione ad directam, exemplo non carens.

Pag. 347. 40. [illegible]) Rectum: inſtare.

Pag. 353. 17. τοῖς [illegible]] Deeſt aliquod participium, ſeu adiectiuum. l. 23. τῷ [illegible]] Et hîc aliquid intercidit: ad tempus ſic ſupple, [illegible] καϑ' ὃν [illegible] τῷ [illegible], vel [illegible] τῷ [illegible]. l. 30. 31. τοῦ καλῶς ἔχειν] Puto ſanum: [illegible] τῦ καλῶς ἄγειν: ſubaudi αὐτούς. l. 32. [illegible]] Indictâ cauſâ. l. 37. ἑαυτῷ] Pro ἐφ' ἑαυτῷ. Sic memini & alios locutos biographos. l. 39. [illegible]] Inducendum.

Pag. 354. 19. βουλῇ] Secundum conſilium diuinum. *μεγάλη. i. forte Θεοῦ. l. 36. τῇ Εὐδοξίᾳ] Errante, vt opinor, calamo, pro τῷ ἁγίῳ ſcriptum eſt τῇ Εὐδοξίᾳ.*

Pag. 360. 15. ὡς ἐν πόλεις [illegible]. vſque ad [illegible]] Ego non capio: niſi quod fortaſſis pro [illegible] legendum [illegible].

Pag. 361. 8. τὸ δυνατὸν αἰσχυνθεὶς τῆς δίκης] Fort. Et adhuc durabat improborum potentia, permittente iuſtitiâ &c. *l. 35. [illegible]]*

Pag. 362. 7. [illegible]] Sub. [illegible].

Pag. 363. 10. [illegible]) Subaudi [illegible], vel [illegible], aut tale quid. l. 23. & 24. οὓς [illegible]] Puto ſanum, quos guſtare fecit, quibus guſtandum præbuit: ſic enim vſurpatur γεύω.

Pag. 364. 31. οὖν καὶ τοῖς ἀκριβεστέροις] pro οἷς καὶ τῶν ἀκριβεστέρων.

Pag. 365. 3. τὸ τῦ λόγυ &c.) Sic legit etiam fragmentum quoddam Ms. ex Oriente miſſum, in quo multa habebantur eadem tum ſenſu, tum verbis cum his Anonymi.

l. 5. καὶ [illegible] τῦ] Corrupta hæc poſſunt ſic in commodum ſenſum redigi, καὶ δὴ καὶ τὸν τῆς Κύμης [illegible] [illegible] τῇ αὐτῇ [illegible] κατὰ τὴν [illegible]. Quanquam fragmentum prædictum ſic omnino legit, vt imprimitur.

Pag. 366. 37. [illegible]] Vocabulum probum ab [illegible].

Pag. 368. 19. ἂν δὲ εἰς κατ. τῦ συνοδ.] In fragmento Orientali [illegible] κατ. Ego neutrum capio.

Pag. 370. 15. [illegible]] ſic & habet fragmentum Orientale.

Pag. 371. 20. τῷ [illegible]) Non capio, niſi legamus ὁ [illegible], & ne ſic quidem. l. 22. τὸ [illegible]] Expunge τὸ. l. ſeq. [illegible]] Malo [illegible].

NOTAE IN SYMEONEM METAPHRASTEM.

HVnc Symeonis libellum ex Regio codice Lutetiæ deſcriptum, & ex altero item Regio, qui fuit Reginæ Matris, emendatum aliquouſq; (nam in fine omnia erant diuerſiſſima) exhibemus, Lector, qualem potuimus.

PAg. 374. 4. τῷ ϑρόνῳ τῆς ἀρετῆς] i. Excelſus throno Antiochiæ, virtutis throno excelſior.

Pag. 376. 21. πῶς δὲ ταῦτα ϑήσεις] *Interpres,* quomodo verò ſtatues hæc eſſe & huic maximo communia, quæ ſunt maximè diuerſa?

Pag. 377. 35. *[illegible]] Multa hîc addita è codice Reginæ Matris, quæ Latinus Interpres non agnoſcit.*

Pag. 378. 5. [illegible]] i. declinans.

l. 10. Μήτε μηδὲ χρείαν] Atqui ipſa iampridem mortua erat. agnoſcit tamen Latinus Interpres. Auctor incertus, cùm reliqua penè eadem habeat, hanc particulam iure omiſit.

Pag. 379. 35. οἱ δὲ] *Incertus autor,* [illegible], *quod eſt ſine dubio mendoſum: fortaſſe* [illegible].

Pag. 380. 2. τὸν πολλοῦ ἐκεῖνον] Vir ille inſignis, *Interp. Sic in oratione* [illegible], *quæ prima*

prima eſt ροθδομ. *dicitur* Ἐφεξῆς ὁ πολύς.

l. 3. τοῦ μοναχοῦ) *Aptiùs ad Helleniſmi rationem* τοῖς μοναχοῖς, *vt & ſequentia,* θεωμένοις, διαπυρσευομένοις. *l.* 13. ἐν ᾗ τὸν μέγαν διατελεῖν ἦν) *Nouè dictum, pro* ἐν ᾗ ὁ μέγας διετέλει.

l. 40. ἤλω) *Atticum* ἑάλω *vſitatius. Videtur autem deeſſe* ὑπό. *l.* 41. οὐκ εἰς ἀναβολάς) *Sententia, inducto* εἰς, *meliùs fluit.*

Pag. 381. 25. τὸ προσῆκον) *Interp. vel ex coniectura, vel correctiorem nactus codicem,* à ſancto reprehenditur, quòd non fecerit, vt erat conſentaneum, & quòd ignorauerit, quod ſibi futurum erat conducibile: *ac ſi ſcriptum eſſet:* ὡς παρὰ τὸ δέον πράξας ἐπιτιμᾶται, διὰ τὴν τοῦ συνοίσοντος ἄγνοιαν.

Pag. 385. 7. οἷς μέγα καὶ τὸ τοῦ) *Interp.* quod quidem planè ſatis oſtendit, quòd illius cultores conuocaueritis.

Pag. 386. 16. οὐ πολὺς γὰρ ᾤχετο χρόνος) *Ab hoc loco ope codicis, qui fuit Reginæ Matris, deſtituti, nihil præter coniecturas noſtras afferre potuimus. Tanta enim deinceps erat duorum illorum exemplarium diſſimilitudo, vt an vnius eiuſdemque eſſet autoris vtrumque, bono iure aliquis dubitaret, inquit Sladius meus, quem ad inſpiciendum vtrumque codicem Lutetiã ablegaui. Et certè, quantum ex pauculis verbis diuinare licet, ſequentia in codice Reginæ magis cum Ἀνωνύμῳ meo conuenire videntur, quàm cum ea, quam nos ex Regio damus, quamque, vt opinor, Interpres Latinus ſecutus eſt, Metaphraſtæ vitâ.*

Pag. 388. 25. οὐδὲ ἡμέρας) *Subeſt, vt opinor, aliquod vlcus, quod Interpres, qui eodem nobiſcum codice vſus videtur, ſanare non potuit. Fortaſſis pro* ἡμέρας *legendum* ὑμᾶς, *vt ſenſus ſit,* neminem veriti, nec ipſum te, ô Rex. *Iam quod ſequitur,* τοῦτο δὴ τὸ τοῦ ἱερωτάτου Δαβὶδ, *intellige quaſi dixiſſet,* Nam & hoc etiam ad ſanctiſſimi Dauidis exemplum facimus: *vt videatur tacita quædam eſſe relatio ad illud Dauidis Pſalmo* 118. Locutus ſum de ſtatutis tuis etiam apud Reges, nec confundebar. *H.*

Pag. 390. 4. πότερα τοὺς ἐπαίνους πλείους ὑπάρχειν) *Noua conſtructio cum infinitiuo, niſi intelligamus* λέγωμεν, *aut tale aliquid.*

Pag. 392. 24. ἄληπτα) *Fort.* καὶ ἄληπτα ποιῆσαι. *l.* 33. ὡς ἀλλαχοῦ μὲν) *Verba corrigere non eſt tanti: ſenſus enim ſatis eſt perſpicuus.*

Pag. 393. 17. ἐν χερῶν) *An ſignificat*, propè? *vt,* ἐν χερῶν καὶ ἐγγὺς ὄντων. *l.* 27. λέγων) *Interpres,* qui loquebatur, ὁ λέγων.

Pag. 395. 39. αὐτῆς) *Legendum fortaſſis* αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας. *Nam vt referatur ad præcedens* φιλανθρωπίας, *non tam rectum videtur.*

Pag. 397. 29. γενόμενος) *Grammatica ratio poſtulat* γίνει, *vt ſuprà* παρέχει.

Pag. 398. 44. πῶς ἂν εἴποις) *i.* quàm moderatè dixeris.

pag. 401. 5. ἔχατον) *Aut corruptus eſt hic locus, aut noua & non vulgata eſt locutio.*

pag. 402. 22. εἰς γνῶσιν καὶ δοῦναί σοι) *Interp.* Te nen ignorare.

pag. 407. 4 ἐπὶ κεφαλὴν τοῦ ὄρους) *Georg. Alexand.* τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς μοναχοῦ, *p.* 209. 44.

pag. 408. 10. ταχίστων καὶ τομῶν.] *l.* 31. κεκολασμένους) *Puto rectum:* oculis caſtigatis, non proteruis, demiſſis. *l.* 39. τάχα λεπτότατα) *Lege* τὰ χλιαρώτατα.

pag. 409. 40. ἐντυγχάνειν) *Deeſſe videtur* παρακαλοῦμένους, *vel tale quid.*

pag. 410. 15. πόλιν στελλόμενος) στέλλεσθαι *pro* proficiſci *cum præpoſitionibus* πρὸς, εἰς, ἐπί. *Nam ſine præpoſitione nouum eſt hoc loco, niſi codex fortaſſe mendoſus.* *l.* 33. 34. *Lego* τὸ δύνασθαι αὐτῇ παρεῖναι ἄλλως δηλῶσαι μὴ δυναμένῃ.

pag. 411. 39. τοῦ μὴ καταφρονεῖσθαι) *Hoc eſt,* ἵνα μὴ καταφρονηθῇ. *De hac loquendi formulâ ſæpius monitum.*

pag. 417. 20. ἄκαρπον) *Quaſi dicat,* non tamen omnino inutile videbatur: non omnino ſterile & ſine fructu.

pag. 418. 30. ἐν) *Annon melius* οὐκ?

pag. 419. 7. καὶ ὀλολυγαί) *Aliter hic locus legendus eſt ex epiſtola, quam vide tom. 7. p. 156. l. 40.* *l.* 31. τῷ κρατεῖν) *Fortaſſis rectè. ſi non placeant, expungi poterunt ſine damno.*

pag. 421. 3. ἀφειμένους)

pag. 424. 14. πάρεισι) *Videtur aliquid deeſſe explendæ ſententiæ. Interp.* Quis dixerit? τίς ἂν εἴποι; τίς ἂν διεξιέναι δύναιτο;

pag. 427. 20. *Lege* καθάπερ ἐν πυρὶ χρυσίον. *Sed quod ſtatim ſequitur non attingo.* *l.* 43. 44. ἐπειδὴ ὅσον- ἀγόμενον) *Videntur corrupta.*

pag. 428. 3. ἐκεῖθεν μακαριότητα) *Sententia eſt imperfecta, niſi fortaſſis gubernetur* τὴν ἐντεῦθεν ἀπαλλαγὴν *à verbo* συνεορτάζειν, *quod certè mihi videtur.*

CASTIGATIONES

ET VARIANTES LECTIONES IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI IN GENESIN,

& in Epist. ad Romanos, ex manuscriptis Augustanis, *post absolutam editionem ad me a D. D. Hœschelio missæ.*

PAg. 1. lin. 30. ἀπαλλαξομένων, *sine solœcismo, ut referatur ad* ὑμῶν, *quam tamen lectionem non ita probo.*

pag. 2. 30. πολλῆς] *Ms.* ποικίλης.

pag. 4. 25. κῦφον. *l.* 31. ἀλλὰ ϗ κατὰ.

pag. 5. 8. οὐδὲ πρὸς μικρὸν ἀρκέσαι. *l.* 14. συμπαρεκτεινόμεθα, *melius.* *l.* 17. ταῦτα δὴ π.

pag. 7. ἢ τὰ κατ᾽ αἰτὴν &c.) *Hunc locum, de quo etiam in Notis dubitavimus, ita legit Ms. Aug.* ἢ τὰ συμβαίνειν εὐθὺς μέλλοντα.

pag. 9. 25. *post* ἄλλως τε *Ms. addit* δὲ, *rectè.* *l.* 41, ἀσεπτεχίζηται. *l.* 43. λέξηται.

pag. 10. 9. *Ms. post* γὰρ *addit aliud* γὰρ. *l.* 24 *ms.* κἂν βραχείᾳ τινὶ αὔρᾳ [illegible].

pag. 11. 39. ταύτην) *Ms.* ταύτῃ. *Non male.*

pag. 12. 12, παρήχθη) ἐγεγόνει. *l.* 16. *Lege,* διὰ τὸ περὶ αὐτοῦ. *l.* 23, ἀναχώρησον.

pag. 13, 9, *post* παραχθῆναι *addit Ms.* τὸ φῶς. *l.* 12. ϗ προσγινόμενον) *Ms.* ποιεῖ τὸ αὐτὸ γενήσεται. *l.* 26. ἐργασάμενον. *Ibid. Lege cum Ms.* τοὺς ἀγωνιζομένους βουλομένους, *quod nos prius ex cōiectura restitueramus.*

Pag. 15. 7. *Lege cum Ms.* ἐνάγοντες. *l.* 23. *Lege,* ναρκήσοντι. *l.* 34. δικαιοσύνης) πίστεως.

Pag. 16. 32. *Lege cum Ms.* παρ᾽ αὐτῷ.

Pag. 17. 2. *Post* ἀπαιτῶν *Ms. addit* εἰσαχθῆναι.

Pag. 18. 35. *post* ἀκολουθ. *Ms. addit,* τάξιν ϗ

Pag. 19. 31. *post* γῆν *Ms. addit* ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος ϗ ἀκατασκεύαστος.

Pag. 20. 39. διαπαντὸς) δημιουργεῖ. *Ms.*

Pag. 21. 7. χειρῶν) *Ms.* χεροῖν. *l.* 36. ἀλαπ. τὸ γὰρ κ. ὑ.) τὸ γὰρ καθ᾽ ὑμᾶς, καθαιροῦντες;

Pag. 22. 22. γίνονται.

Pag. 25. 6. ἡμῶν. *rectè.*

Pag. 26. 19. συναναμιγνυμένοις. *l.* 24. *Post* μαθόντες *Ms. addit* αὐτήν.

Pag. 28. 14. συνεργίας.

Pag. 32. 21. δι᾽ αὐτό.

Pag. 34. 41. ἀφίσταται.

Pag. 35. 4. διὰ τῆς τοῦ στοιχ. τ. λαμπρότητος φαιδ.

Pag. 36. 6. τοῖς πλέουσι.

pag. 40. 26. τὰ προστάγμαμενον. *omissis medijs.* *l.* 42. ἐπιχειροῦντες δι-

pag. 41. 15. οὕτω. πῶς ζῶσιν. *l.* 35. ἄπλετον. *l.* 42. φιλοτιμίαν] φιλανθρωπίαν. *l.* 43 ἐκκεχύσθη.

Pag. 42. 10. ἄπειρον. *l.* 22. *Post* ἰδοὺ *Ms.* γὰρ ϗ

Pag. 43. 16. τῶν πέντε ἡμερῶν τὸν ἀριθμόν.

Pag. 44. 13. *Lege cum Ms.* λαβὼν.

pag. 45. 40. *Ms.* μετὰ δὲ τ. τοῖς ἀρύσασθαι βουλομένοις ἐξῆν.

Pag. 48. 1. ποῖον λόγον. *l.* 34. *Lege* αὐτὸν τὸν.

Pag. 49. 38. ἥμερον] *Ms.* ἤρεμον.

Pag. 51. 12. κατασείσῃ.

pag. 57. 3. οὐδὲ διὰ τοῦτο. pag. 59. 8. ἐγκεχρυμμένος ἀπό.

pag. 61, 19. αὐτὸς μανίας. pag. 64. 14. ἵνα μή.

pag. 66. 35. φαινοίμεθα. pag. 67. 14. *lege* καρπωσόμεθα.

pag. 69. 38. θέα μοι ἐστ.

pag. 79. 26. *Ms. post* μόνον *delet* ἐάν.

pag. 82. 13. τέσσαρας] *Ms.* ἔτερα.

pag. 92. 22. κατοπτεῦσαι τας.

pag. 96. 43. *Ms. delet* ϗ *post* ἀλλά.

pag. 97. 17. μικρά τις ψήγματα λαβ. διω.

pag. 100. 27. διηγησόμεθα. pag. 102. 25. ἐλθόντες ἐπὶ.

pag. 104. 24. *Post* γὰρ *Ms. addit* φησίν.

Pag. 105. 3. πρὸς τὸ μὴ λυμ. *l.* 8. ἡ δόξα ϗ τὸ κράτος σύν.

Pag. 106. 42. *post* γὰρ *Ms. addit* λοιπόν.

Pag. 107. 3. *Post* αὐτῷ *addit Ms.* παρὰ Θεοῦ. *l.* 12. γυμνώσαντι ἑαυτοῦ τῆς ἀφάτου δόξ. *l.* 31. *lege* διὰ τοῦτο.

Pag. 108. 3. ὅτι ϗ δι᾽ ἑαυτ.

pag. 109. 17. ἀξιώσειε. *l.* 20. ἀγαθῶν] *Ms.* ἀγαθοῖς. *l.* 34. *Post* πολλοῖς *Ms.* αὐτοῦ.

pag. 111. 9. ϗ τῆς συμβ. *l.* 15. *lege,* ἵνα δὲ τοῦ.

pag. 113. 18. ὁ ἐνεργ.

pag. 114. 9. σοι παρ. *l.* 20. ὀδυνῶν. *l.* 35. γυμνὴ ϗ γὰρ αὕτη. *l.* 40. *Post* λέγω *adde* τοῦτο.

pag. 115. 12. *post* ἄνδρα σου *Ms. addit,* φησίν.

pag. 117. 21. ϗ θνητοὶ γεγ.

pag. 119. 4. ϗ οἱ μετὰ τὸν νόμ. *l.* 40. *Ante* κύριος *addit Ms.* φησί.

pag. 123. 9. δὲ ϗ πολλ. *l.* 38. *Post* γὰρ *Ms. addit* αὐ.

pag. 125. 34. ἐφάνη] γέγονεν.

pag. 126. 4. μέλλοντι, *rectè.* *l.* 23. ἐννοήσεις. *l.* 30. μεγάλα [illegible]. pag. 127. εἰπόντας, *melius.*

pag. 128. 8. *lege* δύναται & βούλεται. *l.* 14 δείκνυται ϗ τ. *l.* 18. ἀλλ᾽ ὅρα μ. *l.* 39. βούλεις] *Ms.* βούλοιο; & *l.* 42. βούλει.

pag. 129. 2. *post* κοινοῦ *Ms. addit* πάντων. *l.* 33. ὁ τῶν ὅλων Θεός. *l.* 36. εἰργασμένον τὰ αὐτῷ ἀπόκρ.

pag. 130. 12. *Ms. delet* ἴσως. *l.* 38. κατηγοροῦντα.

Pag. 133. 17. αὐτοὺς γῆν.

Pag. 134. 1. εἰρημένον] ἐμμελετώμενον. l. 39. καὶ τότε μόν.

Pag. 136. 19. πῶς καὶ τί.

l. 21. Ms. τοπολυπαμένων, δι' ὧν τὴν τ. τ. εἰσεδέξατο μηδὲ τ.

Pag. 137. 6. ἐπιμελῶς.

Pag. 138. 6. ἡμῖν τυγχ.

Pag. 139. 9. προσχθῆναι.

Pag. 140. 2. καρδίας] διανοίας. l. 42. τῇ τε θείων [illegible].

Pag. 141. 18. διὰ ταύτης.

Pag. 146. 43. κατέπεσον] κατεσπάσθη.

Pag. 147. 12. δυναμένῳ] βουλομένῳ. l. 26. καὶ ἀληθ.

Pag. 148. 16. Θεῷ. ἔζησεν ὁ Ἐνώχ. rectè.

Pag. 150. 3. Dele prius τό.

Pag. 151. 3. οὐκ αὖ πάντες. rectè.

l. 42. Ms. post τυχὸν addit ἤ, deleto συμβῇ, benè.

Pag. 153. 28. Ms. ante τραπέζης addit ταύτης.

Pag. 154. 1. Ms. post τὸν addit δίκαιον.

l. 7. ἐπικειμένην. l. 25. ἀκοῦσαι.

l. 28. τοσούτῳ.

Pag. 155. 4. Lege, ὑπὲρ ἑτέρου ἁμαρτ.

Pag. 156. 36. προσαγορεύοντος.

Pag. 157. 4. ὄλεθρον] ὄλεθον.

Pag. 158. 15. παραδ.] ἀπολέσειν. l. 23. Lege ἀπορρίψασθαι.

Pag. 159. 28. πλὴν ἢ δέτ.

Pag. 160. 18. Pro τὴν ἀπειλὴν Ms. habet ταύτην, sc. τὴν ἀγανάκτησιν.

Pag. 162. 14. Dele ἄν.

Pag. 164. 14. τῆς ἀρετῆς.

Pag. 165. 21. μεταξὺ ὧν τοσούτων.

Pag. 166. 3. dele καὶ ante λοι.

Pag. 167. 35. ἂν ἀπηγόρευσαν, melius.

Pag. 169. 5. τὴν ἄλλων ἀπιοῦσιν.

Pag. 170. 16. καὶ βασιλ.

Pag. 171. 23. ἀρκέσειν, αἰρούμ. l. 27. Lege, οὐδὲν ἑαυτῷ. l. 39. μέτα τῆς βα. ἀποτυχομένῳ.

Pag. 173. 16. φιλοτ.] Ms. φιλανθρωπον.

l. 20. Lege ἀπεδέξατο.

Pag. 179. 43. Lege χειραγωγηθεῖσα.

Pag. 180. 15. τὸ ἀριθμόν.

Pag. 182. 20. ἀγρυπνίαις.

Pag. 190. 34. ὑπὸ] Ms. ἀπὸ.

Pag. 191. 18. δυνάστας ἀμελεῖ κα.

Pag. 192. 9. Lege ἐξαλειφθῇ.

l. 37. [illegible].

Pag. 193. 16. [illegible]. l. 18. -γὰρ αὐτῷ [illegible].

pag. 194. 39. ἀλλ' ἢ καθ.

pag. 195. 8. post ἀγαθὰ adde ex Ms. τά, [illegible] ταῖς [illegible]. καὶ τὸ [illegible]

pag. 206. 18. ῥημάτων] εἰρημένων. l. 41. αὐτοὺς] αὐτά.

pag. 207. 3. ταῦτα] ταύτης. l. 9. [illegible].

pag. 213. 6. αὐλαῖς. l. 38. [illegible]] [illegible].

pag. 214. 9. πρὸς ὑμᾶς δίκα. l. 11. τὸ φοβερόν.

pag. 215. 29. πάντῃ.

pag. 217. 5. ἀκοῦσαι.

pag. 219. 17. ἐπιφανέντας.

pag. 221. 28. δίδωσι.

pag. 222. 3. σφαγὰς] μάστιγας.

pag. 223. 21. καὶ ἕκαστος τὸ ἐνοχλοῦν ἡμῖν πάθος δι-

Pag. 224. 35. τὰ κακά μοι.

Pag. 225. 29. πάντα] πάντως.

Pag. 226. 20. αὐτὴν] αὐτῷ. l. 25. ὑπὲρ τῆς σωτηρίας.

Pag. 229. 11. ἀλλὰ καὶ τὸ μηδὲ ἀναγκάσαι ἰδεῖν.

l. 29. ὕλην] ἰλὺν ex coniect. Hæschel.

l. 37. μείζονος ὑπὲρ τούτου εὐλογ.

Pag. 234. 3. μηδὲ τοῦτο.

Pag. 237. 18. μανίαν] κακίαν.

Pag. 238. 17. ἑκόντες] ἕκαστος. l. 19. ὅλως] ἄλλως. l. 24. τὸν ξηρὸν καὶ τὸν χορηγόν, rectè.

Pag. 239. 40. ἀπ' αὐτ.

Pag. 240. 29. ὅλον πρόσωπον πάσ.

pag. 242. 32. ἐκαλ.] ἐπιποθούμεθα.

pag. 245. 22. post ἀπολύσει adde σοι.

pag. 246. 10. οὐδὲ πρὸς τὸ πολλοστόν, & lin. seq. τι προσ- [illegible].

pag. 247. 8. τοῦ πατριάρχου [illegible].

pag. 249. 23. καταπεσοῦμαι. l. 25. εὐλογ.

l. 38. παρὰ Θεοῦ ῥηθ.

pag. 250. 35. καὶ τοῦτο τοίνυν.

pag. 251. 40. εἶπε πρὸς ἑαυτόν. l. 41. [illegible].

pag. 252. 21. τὸ χρῆμα τῆς ταύτης ὅλον.

pag. 253. 2. ἀποσμήξασθαι.

pag. 255. 32. ἐγκατέλειψεν, rectè, ut puto.

pag. 257. 18. αὕτη.

pag. 260. 17. [illegible]. l. 34. εὐνοίας καὶ τιμῆς.

pag. 261. 19. [illegible] & ἐννοοῦντα.

pag. 264. 9. pro καὶ λέγοντα καὶ προσβάλλοντα Ms. habet προσβάλλοντας. l. 23. post [illegible] adde ex Ms. οὐδὲν ἐν ταῖς θλίψεσι χαίροντα; l. 31. post ἓν adde λοιπόν, ex Ms.

pag. 265. 31. [illegible]. l. 34. τύπων] τοιούτων.

pag. 266. 5. κατεβάλλομεν.

pag. 267. 5. τὸ θεῖον.

pag. 268. 23. ἐξ ὧν] Lege ἔξω. l. 27. Ms. [illegible] & αὐτοὺς [illegible]. l. 34. [illegible] ἡμῖν.

pag. 270. 11. καὶ ἀναίσχ.

pag. 271. 11. τὸ ἑαυτ. l. 32. [illegible]] Ms. [illegible].

pag. 273. 40. [illegible].

pag. 276. 19. [illegible].

pag. 277. 2. [illegible]. l. 4. [illegible], fort. rectius. l. 34. διὰ τὴν [illegible].

---

l. 40. ἤλω) Atticum ἑάλω usitatius. Videtur autem deesse ὑπό. l. 41. οὐκ εἰς ἀναβολάς) Sententia, inducto εἰς, melius fluit.

Pag. 381. 25. τὸ παράδοξον) Interp. vel ex coniectura, vel correctiorem nactus codicem, à sancto re-

Pag. 397. 29. γνήσιος) Grammaticaratio postulat γίνε', ut suprà παρήγαγε.

Pag. 398. 44. πῶς ἂν εἴποις) i. quàm moderatè dixeris.

pag. 401. 5. ἔσχατον) Aut corruptus est hic locus, aut nova & non vulgata est locutio.

Pag. 286. 28 ὀπτιγινόμενοι] ἐνέρλωτυ.
pag. 287. 27. τιὼ παρ' αὐτῶ. l. 35 διδυμῶν.
l. 37 τὸ τῆς μερίδ⊕.
pag. 288. 22 [illegible] l. 42 χρήματι] τινί.
pag. 289. 3 διαζητοῦς;
pag. 292. 40 τὸν Λὼτ ἀπ' αὐτῶ.
pag. 293. 30 [illegible]χεῖν.
pag. 295. 16 ἐν διηνεκεῖ] Ms. διηνεκῶ l. 30 σπέρματί μου.
pag. 296. 5 [illegible]] Lege [illegible]. l. 37. τίκτοντες. ὁ δὴ ϗ.
pag. 297. 18 ἀπόλαυσιν] ἀνάπαυσιν.
pag. 298. 38 ϗ χθὲς, ὡς l. τις [illegible].
pag. 299. 37 Ms. post λεγομένοις addit [illegible].
pag. 300. 3 ὡς τῆ χειρὶ. l. 19 ὅπως τι [illegible].
l. 43 τὴν αἰσθήματιν ἰδεῖν.
pag. 302. 15. τὸν ἀέρα.
pag. 304. 12 ϗ τῶ λογ.
pag. 305. 1 Lege cum Ms. [illegible].
pag. 308. 8 Ms. induxit διά.
pag. 310. 20 πάλιν κατά.
pag. 311. 36 ἀξίαν] Ms. τάξιν.
pag. 312. 2. διὰ τοῦτο. recte. l. 3 Ante ἰδὲ, adde, εἶπε δὴ Ἀβραὰμ πρὸς Σάῤῥαν.
pag. 314. 2 pro τοιαύτης Ms. τοσαύτης.
pag. 315. 23 ἰδοὺ γὰρ ἡ κοσμ.
pag. 316. 4. post ἀγαθῶν addit Ms. ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν. l. 25 [illegible].
pag. 317. 10 ἀλλὰ ϗ [illegible].
pag. 318. 23 ϗ ὁ Θεὸς Ἰουδὰ, ϗ ὁ Θεὸς Ἰσα. l. 33 Ms. ante πάντα addit τοῦτον.
pag. 320. 18 ἀνέγκλητον.
pag. 321. 7. Post πάντες addit Ms. ἀπαξαπλῶς, ὡς εἰπεῖν. l. 9 μη δίκας.
pag. 322. 41 τὸ ἐξ αὐτοῦ μέλλ.
pag. 323. 32 [illegible].
pag. 324. 13 Ms. Post [illegible] addit οὖν.
pag. 325. 8 ὁ φαῦλος. l. 19 τὸ πολὺ [illegible].
pag. 326. 3 [illegible]. l. 7. ὁ [illegible]. l. [illegible]. Post πολλὴν addit Ms. τὴν [illegible] ϗ.
pag. 329. 23 [illegible]] [illegible].
pag. 330. 41 [illegible].
pag. 331. 26 [illegible].
pag. 332. 17 [illegible]. l. 42 [illegible].
pag. 333. 2 [illegible].
pag. 334. 33 [illegible].
pag. 335. 23 [illegible] γυναικῶν.
pag. 336. 15 [illegible]] Ms. [illegible].
pag. 338. 7 [illegible]. l. 9 Ms. delet [illegible]. l. 16 [illegible]. l. 26 [illegible]] [illegible].
pag. 339. 2 Ms. Aug. [illegible] per [illegible] apud Epiphanium. [illegible] per [illegible] apud Philonem & Lucianum. [illegible] apud [illegible], [illegible] apud [illegible]: & [illegible] apud Athanas. & Lucianum: & [illegible] apud [illegible]. D. Hœschelius.
Pag. 340. 4 [illegible]. l. 27

Ibid. pro μέγα lege cum Ms. μέγ.
Pag. 347. 7 σιδωνίαν. l. 8 αὐτῆ] αὐτῆς.
Pag. 348. 9 ἐλευμ. ταύτης συλλ.
Pag. 349. 30 μετὰ μ. κ. τ. ὑ. δ. ὁ.] ἐὰν μετανοήσωσι [illegible], ὑ δυνάμεων ἔτι.
Pag. 350. 3 ἐπιφαλέστατ⊕. l. 5 μέγα φρ. l. 28 αὐτ.
Pag. 351. 13 εἰς τὴν ὁδὸν. l. 23 ἔπος. l. 25 Post ἐπρῖον addit Ms. οἱ ἄγγελοι.
Pag. 352. 4 ἐπλεονάσθη τὴν [illegible] ἀνομίαν αὐτῶν, πῶς. l. 15 & 17 πρεσβυτέρα. l. 24 -τες πρὸς σὲ τὴν νύκτα, ἐξάγαγε αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς, ἵνα συγγινώμεθα αὐτοῖς. l. 34 & 37 & p. seq. l. 42 [illegible].
Pag. 353. 11 αὐτοῖς] ταύταις. l. 31 ἔχει μετ' αὐτῶ. τι
Pag. 354. 24 ἀκόλας⊕] ἢ ἀλλόκοτ⊕.
Pag. 355. 28 φησὶν, ἐστιν ἐν τῇ π. l. 39 αὐτῶν] αὐτῶ.
Pag. 356. 16 [illegible]. l. 19 ἤμων. l. 32 fort. διὰ τὴν ἀπειλὴν. D. Hœsch.
Pag. 357. 8 ἐπειδὴ εὗρ. l. 23 τοῦτο ποιῆσαι.
Pag. 358. 33 ϗ τὴν [illegible]. l. 36. lege cum Ms. [illegible].
Pag. 359. 4 ἐδὼν ὑμ.] ἐπιχειλὺμος.
Pag. 360. 27 χαίρας.
Pag. 361. 1 -λείαν τὴν οὐρανίαν. l. 34 λαθεῖν ἡμᾶς, ϗ. l. 35 [illegible].
Pag. 362. 3 κεκάθικεν. l. 4 κακουμένην.
l. 10 ποιεῖται] δίδωσι. l. 22 ϗ [illegible] plenius. l. 36 ἰδόντες.
Pag. 363. 4 τὴν δύο θυγ. l. 6 -τέρα πρὸς τὴν νεωτέραν, ὁ π. l. 7 [illegible]. l. 11 [illegible]. l. 40 -κίνδυνον ζήτημα, τὸ τῆς [illegible].
Pag. 364. 6 [illegible]. l. 8 ϗ σὺ [illegible]. l. 15 [illegible]. l. 16 [illegible] αὐτῶ. l. 25 αἱ τὴν [illegible].
Pag. 365. 16 οἱ [illegible]. l. 18 ϗ τὸν [illegible].
Pag. 366. 30 [illegible], προσθ. Hœsch. l. 41 [illegible].
Pag. 367. 25. Ms. Post γὰρ addit [illegible], delete ϗ ante ἄρθρον lin. seq.
Pag. 368. 28 Ms. sic legit & distinguit: [illegible], ἵνα τὴν [illegible]. ἐξῆν γὰρ [illegible] ἀλλ.
Pag. 369. 10. Ἀβιμέλεχ ἐν ὕπνῳ τὴν ν. l. 34 Ms. ante [illegible] addit, ὁ τὴν ὅλην [illegible]. l. 40 Ms. [illegible], ὅπως [illegible]. l. 43 [illegible] ϗ τά. Ibid. αὐτὸν [illegible].
Pag. 370. 4 [illegible]] αὐτῶ. l. 12 [illegible]. l. 15 ϗ τὴν [illegible]] [illegible]. l. 27 [illegible]] ὁ [illegible]. l. 34 [illegible].
Pag. 371. 14 [illegible]] [illegible]. l. 27 τὴν [illegible]. l. 40 [illegible], & sic in sequentibus legendum.
Pag. 372. 3 [illegible]. l. 4 [illegible]. l. 14 [illegible].
Pag. 373. 27 [illegible]. l. 38 [illegible].
Pag. 374. 25 [illegible]] [illegible].
Pag. 375. 1. 4 [illegible]. l. [illegible]. l. 9 post [illegible] Ms. addit. [illegible]. l. 10 [illegible]. l. 12 [illegible]. l. 19 [illegible]

l. 40. ἤλω) Atticum ἑάλω vſitatius. Videtur autem deeſſe ὑπὸ. *l. 41. ἐκ εἰς ἀναβολάς) Sententia, inducto εἰς, melius fluit.*

Pag. 381. 25. τὸ ϖρὸς δέον) Interp. vel ex coniectura, vel correctiorem nactus codicem, à ſancto reprehenditur, quòd non fecerit, vt erat conſentaneum, & quòd ignorauerit, quod ſibi futurum erat conducibile: *ac ſi ſcriptum eſſet: ὡς ϖαρὰ τὸ δέον ϖράξας ἐπιτιμᾶται, διὰ τὴν τοῦ συνοίσοντος ἄγνοιαν.*

Pag. 385. 7. ὅτι μέγα ᾗ τὸ ποιῶ) Interp. quod quidem planè ſatis oſtendit, quòd illius cultores conuocaueritis.

Pag. 386. 16. ὁ πολὺς ἤδη ἤρχετο χρόνος) Ab hoc loco ope codicis, qui fuit Reginæ Matris, deſtituti, nihil præter coniecturas noſtras afferre potuimus. Tanta enim deinceps erat duorum illorum exemplarium diſſimilitudo, vt an vnius eiuſdemq́; eſſet autoris vtrumq́; bono iure aliquis dubitaret, inquit Sladius meus, quem ad inſpiciendum vtrumq́; codicem Lutetiã ablegaui. Et certè, quantum ex pauculis verbis diuinare licet, ſequentia in codice Reginæ magis cum Anonymo meo conuenire videntur, quàm cum ea, quam nos ex Regio damus, quamq́; vt opinor, Interpres Latinus ſecutus eſt, Metaphraſtæ vitâ.

Pag. 388. 25. ὐδὲ ἡμέτερος) Subeſt, vt opinor, aliquod vlcus, quod Interpres, qui eodem nobiſcum codice vſus videtur, ſanare non potuit. Fortaſſis pro ἡμέτερος legendum ὑμᾶς, vt ſenſus ſit, neminem veriti, nec ipſum te, ô Rex. *Iam quod ſequitur, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ ἱεροψάλτου Δαβίδ, intellige quaſi dixiſſet,* Nam & hoc etiam ad ſanctiſſimi Dauidis exemplum facimus: *vt videatur tacita quædam eſſe relatio ad illud Dauidis Pſalmo 118.* Locutus ſum de ſtatutis tuis etiam apud Reges, nec confundebar. *H.*

Pag. 390. 4. πότερον τοῖς ἐπαίνοις πλείυς ὑπάρχειν) Noua conſtructio cum infinitiuo, niſi intelligamus λέγωμεν, aut tale aliquid.

Pag. 392. 24. δι' ἄπαντα) Fort. καὶ δι' ἄπαντα ποιῆσαι. *l. 33. ὡς ἀλλαχοῦ μὲν) Verba corrigere non eſt tanti: ſenſus enim ſatis eſt perſpicuus.*

Pag. 393. 17. ἐν χερῶ) An ſignificat, propè? *vt, ἐν*

Pag. 397. 29. γενόμενος) Grammatica ratio poſtulat γίνει, vt ſuprà παρέχει.

Pag. 398. 44. πῶς ἂν εἴποις) i. quàm moderatè dixeris.

pag. 401. 5. ἔχατον) Aut corruptus eſt hic locus, aut noua & non vulgata eſt locutio.

pag. 402. 22. εἰς γνῶσιν καὶ ἀδικῆ σοι) Interp. Te non ignorare.

pag. 407. 4 ἐπὶ κεφαλῶν τοῦ ὄρους) Georg. Alexand. τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς μοναχοῦ, p. 209. 44.

pag. 408. 10. τυχόντων καὶ τομῶν.] *l. 31. κατεσταλμένοις) Puto rectum:* oculis caſtigatis, non proteruis, demiſſis. *l. 39. τείχη λαβόντα) Lege τὰ χρήματα.*

pag. 409. 40. ἐπανελθεῖν) Deeſſe videtur [illegible] quibus, vel tale quid.

pag. 410. 15. πάλιν ἐπιδημεῖ) ἐπιδημεῖ pro proficiſci *cum præpoſitionibus πρὸς, εἰς, ἐπὶ. Nam ſine præpoſitione nouum eſt hoc loco, niſi codex fortaſſe mendoſus.* *l. 33. 34. Lego τὸ δυνάμει αὐτῇ παρεῖναι ἄλλοις δυνάμεις μὴ δυνάμενα.*

pag. 411. 39. τὸ μὴ καταφρονεῖσθαι) Hoc eſt, ἵνα μὴ καταφρονηθῇ. De hâc loquendi formulâ ſæpius monitum.

pag. 417. 20. ἄκαρπον) Quaſi dicat, non tamen omnino inutile videbatur: non omnino ſterile & ſine fructu.

pag. 418. 30. ἦν) Annon melius ἦκ?

pag. 419. 7. καὶ ὀλολυγαὶ) Aliter hic locus legendus eſt ex epiſtola, quam vide tom. 7. p. 156. l. 40.
l. 31. τοῦ κρατεῖν) Fortaſſis rectè. ſi non placeant, expungi poterunt ſine damno.

pag. 421. 3. ἀριθμοῦντες)

pag. 424. 14. πάρεισι) Videtur aliquid deeſſe explendæ ſententiæ. Interp. Quis dixerit? *τίς ἂν εἴποι; τίς ἂν διεξιέναι δυνάιτο;*

pag. 427. 20. Lege καθάπερ ἐν πυρὶ χρυσίον. Sed quod ſtatim ſequitur non attingo. *l. 43. 44. ἐπειδὴ ὅσον- ἀγόμενον) Videntur corrupta.*

pag. 428. 3. ἐκεῖθεν μακαριότητα) Sententia eſt imperfecta, niſi fortaſſis gubernetur τὴν ἐντεῦθεν ἀπαλλαγὴν à verbo συνεορτάζειν, quod certè mihi videtur.

CASTIGATIONES

ET VARIANTES LECTIONES IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI IN GENESIN,

& in Epist. ad Romanos, ex manuſcriptis Auguſtanis,
poſt abſolutam editionem ad me a D. D.
Hoeſchelio miſſa.

Pag. 1. lin. 30. ἀναιζυθῆναι, ſive ſolæciſmo, ut referatur ad ὑμῶν, quam tamen lectionem non i‑ta probo.

pag. 2. 30. πολλῆς] Ms. πολλοῖς.

pag. 4. 25. αὐτὸν. l. 31. ἀλλὰ καὶ κατὰ.

pag. 5. 8. ἐσὶ περὶ μικρὸν ᾄδειν. l. 14. συμπεραινόμενα, melius. l. 17. ταῦτα δὲ τί.

pag. 7. ἢ τὰ κατ᾽ αἰτίαν &c.) Hunc locum, de quo etiam in Notis dubitavimus, ita legit Ms. Aug. ἢ τὰ συμβαίνειν ἐνθὺς μέλλοντα.

pag. 9. 25. poſt ἄλλως τε Ms. addit δὲ, recte. l. 41, [illegible] l. 43. [illegible].

pag. 10. 9. Ms. poſt γὰρ addit aliud γάρ. l. 24 ms. κἂν βραχέα τινὶ ἀφορμὴν [illegible].

pag. 11. 39. ταύτην) Ms. ταύτῃ. Non male.

pag. 12. 12, παρήχθη) ἐγεγόνει. l. 16. Lege, διὰ τὸ πρὸ ἑαυτοῦ. l. 23, [illegible].

pag. 13, 9, poſt παραχθῆναι addit Ms. τὸ φῶς. l. 12. καὶ [illegible]) Ms. [illegible]. l. 26. [illegible]. Ibid. Lege cum Ms. τῶν ἀγρομένων βουλομένους, quod nos prius ex coniectura reſtitueramus.

Pag. 15. 7. Lege cum Ms. ἐνάγοντες.
l. 23. Lege, [illegible]. l. 34. δικαιοσύνης) [illegible].

Pag. 16. 32. Lege cum Ms. παρ᾽ αὐτῷ.

Pag. 17. 2. Poſt ἀπαύγασμα Ms. addit [illegible].

Pag. 18. 35. poſt ἀκολουθ. Ms. addit, τάξιν καὶ

Pag. 19. 31. poſt γῆν Ms. addit ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος.

Pag. 20. 39. διὰ τοῦτο) δημιουργεῖ. Ms.

Pag. 21. 7. χρείαν) Ms. χρείαν.
l. 36. [illegible]) [illegible] καθ᾽ ὑμᾶς, [illegible];

Pag. 22. 22. [illegible].

Pag. 25. 6. [illegible]. recte.

Pag. 26. 19. συναναμιγνυμένους. l. 24. Poſt [illegible] Ms. addit αὐτὴν.

Pag. 28. 14. συνεργίας.

Pag. 32. 21. δι᾽ αὐτό.

Pag. 34. 41. ἀφίσταται.

Pag. 35. 4. διὰ τῆς τοῦ στοιχ. τ. λαμπρότητος φαιδ.

Pag. 36. 6. τοῖς πλέουσι.

pag. 40. 26. τὰ περιστάγμ. l. 42. [illegible] δημιουρ. omiſſis medijs.

pag. 41. 15. [illegible]. l. 35. [illegible].
l. 42. φιλοτιμίαν] φιλανθρωπίαν. l. 43. [illegible].

Pag. 42. 10. [illegible] l. 22. Poſt [illegible] Ms. γὰρ καὶ

Pag. 43. 16. [illegible] ἡμερῶν τὸν ἄνθρωπον.

Pag. 44. 13. Lege cum Ms. [illegible].

pag. 45. 40. Ms. μετὰ [illegible] τοὺς [illegible].

Pag. 48. 1. [illegible] λόγον. l. 34. Lege αὐτὸν [illegible].

Pag. 49. 38. ἄμορφον] Ms. ἄμορφον.

Pag. 51. 12. [illegible].

pag. 57. 3. οὐδὲ διὰ τοῦτο. pag. 59. 8. [illegible].

pag. 62. 19. αὐτοῖς μανίας. pag. 64. 14. ἵνα μή.

pag. 66. 35. [illegible]. pag. 67. 14. lege [illegible].

pag. 69. 38. διὰ μοι ἐστ.

pag. 79. 26. Ms. poſt μόνον delet ἐστί.

pag. 82. 13. [illegible]] Ms. [illegible].

pag. 92. 22. [illegible].

pag. 96. 43. Ms. delet καὶ poſt ἀλλά.

pag. 97. 17. μικρά τις [illegible].

pag. 100. 27. [illegible]. pag. 102. 25. [illegible].

pag. 104. 24. Poſt γὰρ Ms. addit [illegible]

Pag. 105. 3. [illegible] τὸ μὴ λυμ. l. 8. ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν.

Pag. 106. 42. poſt γὰρ Ms. addit λοιπόν.

Pag. 107. 3. Poſt αὐτῷ addit Ms. [illegible] Θεῷ. l. 12. [illegible] τῆς ἀφάτου δόξ. l. 31. lege διὰ τοῦτο.

Pag. 108. 3. ὅτι καὶ δι᾽ ἑαυτ.

pag. 109. 17. ἀξιώσεις. l. 20. ἀγαθῶν] Ms. ἀγαθοῖς. l. 34. Poſt πολλοὺς Ms. αὐτῶν.

pag. 111. 9. καὶ τῆς συμβ. l. 15. lege, ἵνα δὲ [illegible].

pag. 113. 18. ὁ ἐνεργ.

pag. 114. 9. [illegible]. l. 20. [illegible]. l. 35. [illegible] καὶ γὰρ αὕτη. l. 40. Poſt λέγω adde τὸ [illegible].

pag. 115. 12. poſt ἄνδρα σου Ms. addit, φησίν.

pag. 117. 21. καὶ [illegible] γεγ.

pag. 119. 4. καὶ οἱ μετὰ τὸν νόμ. l. 40. Ante [illegible] addit Ms. φησι.

pag. 123. 9. δὲ καὶ πολλ. l. 38. Poſt γὰρ Ms. addit [illegible].

pag. 125. 34. [illegible]] γέγονεν.

pag. 126. 4. μέλλοντι, recte. l. 23. [illegible]. l. 30. μεγάλα [illegible]. pag. 127. [illegible], melius.

pag. 128. 8. lege [illegible]) & [illegible]). l. 14 [illegible]) καὶ τῆς. l. 18. ἀλλ᾽ [illegible]. l. 39. [illegible]] Ms. [illegible]; & l. 42. [illegible].

pag. 129. 2. poſt κοινοῦ Ms. addit πάντων. l. 33. ὁ τῶν ὅλων Θεός. l. 36. εἰργασμένον τῆς αἰτ. [illegible].

pag. 130. 12. Ms. delet ἴσως. l. 38. [illegible].

Pag. 133. 17. αὐτοῖς [illegible].

Pag. 134. 1. εἰρημένον] ἡρμηνευμένον. l. 39 καὶ τότε μόνον.

Pag. 136. 19. ποῦ καὶ πῶς.

l. 21. Ms. τετολμημένων, δι' ὧν τὴν τ. τ. ἐπεδείξατο φιλίαν τ.

Pag. 137. 6. ἐπιμανθάνεις.

Pag. 138. 6 ἡμῖν τυγχ.

Pag. 139. 9. προσχθῆναι.

Pag. 140. 2. καρδίας] διανοίας. l. 42. τῇ τε θείων προσευχῇ.

Pag. 141. 18. διὰ ταύτης.

Pag. 146. 43. κατέπεσε] κατεσπάσθη.

Pag. 147. 12. δυναμένῳ] βουλομένῳ. l. 26. καὶ ἄλυπον.

Pag. 148. 16. Θεῷ. ἔζησε δὲ Ενώχ. *recte.*

Pag. 150. 3. *Dele prius* τό.

Pag. 151. 3. οὐκ ἂν πάντως. *recte.*

l. 42. *Ms. post* τυχὸν *addit* ᾖ, *deleto* συμβῇ, *bene.*

Pag. 153. 28. *Ms. ante* τραπέζης *addit* ταύτης.

Pag. 154. 1. *Ms. post* τὸν *addit* δίκαιον.

l. 7. ἐπικειμένην. l. 25. ἐκκλησ.

l. 28. τοσούτῳ.

Pag. 155. 4. *Lege,* ὑπὲρ ἑτέρου ἁμάρτ.

Pag. 156. 36. προσαγορεύοντος.

Pag. 157. 4. ὄλεθρον] ὄλισθον.

Pag. 158. 15. παραδ.] ἀπολέσειν. l. 23. *Lege* ἀποτίσασθαι.

Pag. 159. 28. πλὴν ἢ διατ.

Pag. 160. 18. *Pro* τὴν ἀπειλὴν *Ms. habet* ταύτην, *sc.* τὴν ἀγανάκτησιν.

Pag. 162. 14. *Dele* ἐκ.

Pag. 164. 14. τῆς ἀρετῆς.

Pag. 165. 21. μεταξὺ ὢν τοσούτων.

Pag. 166. 3. *dele* καὶ *ante* λοι.

Pag. 167. 35. ἂν ἀπεργάσωνται, *melius.*

Pag. 169. 5. τῶν ἄλλων ἀπάντων.

Pag. 170. 16. καὶ βασιλ.

Pag. 171. 23. ἀρκέσαι, ὠρυόμ. l. 27. *Lege,* σὺ ἐν ἑαυτῷ. l. 39. μέχρι τῆς βα. ὑποτεταγμένων.

Pag. 173. 16. φιλοτ.] *Ms.* φιλάνθρωπον.

l. 20. *Lege* ἀπεδείχθη.

Pag. 179. 43. *Lege* χορηγηθεῖσαν.

Pag. 180. 15. τὸν ἀριθμόν.

Pag. 182. 20. ἀγομένους.

Pag. 190. 34. οὕτω] *Ms.* αὐτῷ.

Pag. 191. 18. δεσπότης ἡμῶν κλ.

Pag. 192. 9. *Lege* ἐξηλείφθη.

l. 37. ἀνειργάζετο.

Pag. 193. 16. ἐκβαίη. l. 18. -γοῦν αὐτοῦ προσηγ.

pag. 194. 39. ἀλλ' ἢ καθ.

pag. 195. 8. *post* ἀγαθὰ *adde ex Ms.* τό, τιμῆσαι ἀλλήλους τοῖς αὐτοῖς, καὶ τὸ ἐκ τούτων τῶν γεγενημένων συμφερόντως ἡμῖν γενέσθαι. l. 37. ἀγανάκτησιν] τιμωρίαν.

pag. 196. 26. Συντείνεται τι, τότε.

pag. 197. 4. σπουδῆς] σφοδρότητος. l. 11. *post* διατηρῇ. *addit Ms.* ὁ Θεός.

pag. 198. 43. ἑβδόμῃ.

pag. 203. 7. ὑπὸ τοῖν.] αὐτοῦ τοῖν. l. 20. *post* εὐεργετηκότας *adde ex Ms.* ἀναφέρεται, καί.

pag. 206. 18. ῥημάτων] εἰρημένων. l. 41. αὐτούς] αὐτά.

pag. 207. 3. ταῦτα] ταύτας. l. 9. τὸ τῷδε.

pag. 213. 6. αὐλαῖς. l. 38. συγχαίρειν] διάγειν.

pag. 214. 9. πρὸς ὑμᾶς δίκαι. l. 11. τὸν φοβερόν.

pag. 215. 29. πάντη.

pag. 217. 5. ἐκκόψαι.

pag. 219. 17. ἐπιγραφῆναι.

pag. 221. 28. αὐθάδης.

pag. 222. 3. σφαγάς] μάστιγας.

pag. 223. 21. καὶ ἕκαστος τὸ ἐνοχλοῦν ἡμῖν πάθος δι-

Pag. 224. 35. τὰ κακά μοι.

Pag. 225. 29. ταῦτα] πάντως.

Pag. 226. 20. αὐτῶν] αὐτοῦ. l. 25. ὑπὲρ τῆς σωτηρίας.

Pag. 229. 11. ἀλλὰ καὶ τὸ μηδὲ ἀναγκάζεσθαι ἰδεῖν.

l. 29. ὕλην] ἴλην *ex coniect. Hæschel.*

l. 37. μείζονος ὑπὲρ τούτου εὐλογ.

Pag. 234. 3. μηδὲ τοῦτο.

Pag. 237. 18. μανίαν] κακίαν.

Pag. 238. 17. ἀκόντες] ἕκαστος. l. 19. ἄλλους] ἀλλήλους. l. 24. τὴν τροφὴν καὶ τὴν χορηγίαν, *recte.*

Pag. 239. 40. ἀπ' αὐτ.

Pag. 240. 29. ὅτι πρόσωπον πῶς.

pag. 242. 32. ἐκλήθ.] ἐπιπαυσόμεθα.

pag. 245. 22. *post* ἀποδύσει *adde* σου.

pag. 246. 10. οὐδὲ πρὸς τὸ πολλοστόν, *& lin. seq.* τῆς προσλαμβανομένων.

pag. 247. 8. τοῦ πατριάρχου ἐφθ.

pag. 249. 23. καταφρονήσομαι. l. 25. εὐλογ.

l. 38. τοῦ Θεοῦ ῥηθ.

pag. 250. 35. καὶ τοῦτο τοίνυν.

pag. 251. 40. εἶπε πρὸς ἑαυτόν. l. 41. χαῤῥάν.

pag. 252. 21. τῆς χρηστῆς ταύτης ἐλπίδ.

pag. 253. 2. ἀποσμήξασθαι.

pag. 255. 32. ἐγκαταλείψειν, *recte, ut puto.*

pag. 257. 18. αὐτῇ.

pag. 260. 17. ἀνθρώπινον. l. 34. εὐνοίας καὶ τιμῆς.

pag. 261. 19. ἀναπέμπεται *&* εὐνοοῦντα.

pag. 264. 9. *pro* καὶ χαίροντα καὶ προσεδρεύοντα *Ms. habet* προσεδρεύοντας. l. 23. *post* συγχαίροντα *adde ex Ms.* οἶδας ἐν ταῖς θλίψεσι χαίροντα; l. 31. *post* οὖν *adde* λοιπόν, *ex Ms.*

pag. 265. 31. διελκύσ. l. 34. τύπων] τοιούτων.

pag. 266. 5. καταβαλλομένη.

pag. 267. 5. τὸ θεῖον.

pag. 268. 23 ἐξ ὧν] *Lege* ἔξω. l. 27. *Ms.* ἑτέρων *&* αὐτοῖς ἐκοινώνησας. l. 34. πλείονα ἡμῖν.

pag. 270. 11. καὶ ἀνέχ.

pag. 271. 12. τὰ ἐλάτ. l. 32. τὰ τῆς τιμ.] *Ms.* τίμια.

pag. 273. 40. ὀφθαλμοῖς σου.

pag. 276. 19. πλάτος αὐτῆς.

pag. 277. 2. μεταπεράσασιν. l. 4. μεταπείθεσθαι, *fort. rectius.* l. 34. διὰ τὴν οἰκείαν.

pag. 278. 30. ὁρώμενα πάντα παρ. l. 35. πρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ πόθον. l. 39. *Lege cum Ms.* ἔχειν. l. 41. *Lege* πόσον τ. συγγενοῦς ἢ ὑπέρ.

pag. 279. 31 τῶν ἐνταῦθα.

pag. 283. 33 ἐπαινέσασιν.

pag. 284. 13 ὅτι τῶν ὑπό. l. 18 τῆς τοῦ σωμ.

pag. 285. 10 -σιας, καὶ βέλη καὶ δόρ. καὶ τόξα τείνας.

l. 25 ἐπειγόμενος.

Pag. 286. 28 ἐπιγινώσκω] ἐσόφισεν.

pag. 287. 27. τιμὴ παρ' αὐτῷ. l. 35 [illegible] l. 37 τὸ τῆς μερίδ☉.

pag. 288. 22 [illegible] l. 42 χρήματι] ταῦτ.

pag. 289. 3 ἀπεζητοῦς ;

pag. 292. 40 τὸν λαὸν ἀπ' αὐτοῦ.

pag. 293. 30 [illegible].

pag. 295. 16 ἐν δυνικοῖ] Ms. δυνικοῖ l. 30 αἰσθήματι μυ.

pag. 296. 5 [illegible]] Lege [illegible]. l. 37. τείνοντες. ὃ δὴ καὶ.

pag. 297. 18 ἀπόλαυσιν] ἀνάπαυσιν.

pag. 298. 38 καὶ χθὲς. ὡς [illegible].

pag. 299. 37 Ms. post λεγομένοις addit [illegible].

pag. 300. 3 ὅτι δὲ χάριν. l. 19 ὅπως τι [illegible]. l. 43 τὴν αὐτόματον ἰδεῖν.

pag. 302. 15. τὸν ἀειδ.

pag. 304. 12 καὶ τοῦ λογ.

pag. 305. 1 Lege cum Ms. [illegible].

pag. 308. 8 Ms. inducit διά.

pag. 310. 20 πάλιν κατάδ.

pag. 311. 36 ἀξίαν] Ms. τάξιν.

pag. 312. 2. διὰ τοῦτο. [illegible]. l. 3 Ante ἰδοῦ, adde, εἶπεν δὲ Ἀβραὰμ πρὸς Σάῤῥαν.

pag. 314. 2 pro τοιαύτης Ms. τοσαύτης.

pag. 315. 23 ἐκεῖ γὰρ ἡ κοσμ.

pag. 316. 4. post ἀγαθῶν addit Ms. ὧν [illegible] πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν. l. 25 [illegible].

pag. 317. 10 ἀλλὰ καὶ [illegible].

pag. 318. 23 καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακ. l. 33 Ms. ante πάντα addit τοῦτον.

pag. 320. 18 ἀνέκλειπτον.

pag. 321. 7. Post [illegible] addit Ms. ἀπαξαπλῶς, ὡς εἰπεῖν. l. 9 μὴ δίκαι.

pag. 322. 41 τὸ ἐξ αὐτοῦ μέλλ.

pag. 323. 32 [illegible].

pag. 324. 13 Ms. Post [illegible] addit [illegible].

pag. 325. 8 ὁ φιλαίδ. l. 19 τὸ πολὺ [illegible].

pag. 326. 3 δυνήσονται. l. 7. ἡ [illegible]. l. 15. Post πολλὴν addit Ms. τὴν [illegible] καὶ.

pag. 329. 23 [illegible]] [illegible].

pag. 330. 41 χρημάτων τούτων [illegible].

pag. 331. 26 [illegible].

pag. 332. 17 ὅτι ὁ [illegible] ὁ [illegible]. l. 42 [illegible].

pag. 333. 2 ἵν' ἴδῃς.

pag. 334. 33 μετὰ πολλῆς αὐτῆς.

pag. 335. 23 [illegible] ταῖς γυναιξί.

pag. 336. 15 αὐτῆς] Ms. αὐτοῖς.

pag. 338. 7 [illegible] ἐπὶ τόπον [illegible]. l. 9 Ms. delet [illegible]. l. 16 [illegible]. l. 26 [illegible]] [illegible].

pag. 339. 2 Ms. Aug. [illegible] per υ. vide [illegible] apud Epiphanium. usitatius tamen per οι apud Philonem & Lucianum. Vnde [illegible] apud illum, [illegible]☉ apud hunc: & compositum [illegible] apud Athanas. & Lucianum: & [illegible] apud Nazianz. D. Hœschelius.

Pag. 340. 4 [illegible] & mox, ἐξ ὧν ὁ πατ. l. 27 πιότητι τῆς [illegible] τῆς [illegible]. l. 34 ἐπιβλέψεν. l. 44 [illegible]☉.

Pag. 341. 10 [illegible] καὶ λέγει τὸ γ. l. 30 ἡ [illegible].

Pag. 344. 7 post ἀξίαν Ms. addit [illegible].

Pag. 345. 15 ἀκοίμητ☉] ἀπελάστ☉. l. 21 [illegible] καὶ παῤῥ. l. 43 [illegible].

Pag. 346. 1 [illegible]] κατηξιώθη. l. 30 πολλῆς τῆς θερμ. l. 36 ἠμέλησεν. l. 43 [illegible] τα. Ibid. pro μέγα lege cum Ms. μέγ.

Pag. 347. 7 [illegible]. l. 8 αὐτῇ] αὐτῆς.

Pag. 348. 9 [illegible] ταύτης συλλ.

Pag. 349. 30 μετὰ τ. μ. κ. τ. ὑ. δ. ὁ.] ἐὰν [illegible] τότε, ὁ [illegible] ὄνησιν.

Pag. 350. 3 [illegible]☉. l. 5 μέγα φρ. l. 28 αὐτῇ.

Pag. 351. 13 εἰς τὴν ὁδόν. l. 23 ἵππος. l. 25 Post ἐπρίατο addit Ms. οἱ ἄγγελοι.

Pag. 352. 4 [illegible] τὴν [illegible] αὐτῶν, [illegible]. l. 15 & 17 πρεσβυτέρα. l. 24 -της πρὸς σὲ τὴν νύκτα [illegible] ἐξάγ. αὐ. πρὸς ἡμᾶς, ἵνα συγγινώμεθα αὐτοῖς. l. 34 & 37 & p. seq. l. 42 [illegible].

Pag. 353. 11 αὐτοῖς] [illegible]. l. 31 ἔχει μετ' αὐτῶν. π

Pag. 354. 24 [illegible]☉] ἡ ἀλλόκοτ☉.

Pag. 355. 28 φησὶν, δεῖν ἐν τῷ π. l. 39 αὐτὴν] αὐτοῦ.

Pag. 356. 16 [illegible]. l. 19 [illegible]. l. 32 fort. διὰ τὴν ἀπειλήν. D. Hœsch.

Pag. 357. 8 [illegible]. l. 23 τοῦτο ποιῆσαι.

Pag. 358. 33 καὶ τὴν [illegible]. l. 36 lege cum Ms. [illegible].

Pag. 359. 4 [illegible]] [illegible].

Pag. 360. 27 χαίνας.

Pag. 361. 1 [illegible]. l. 34 λαθεῖν ἡμᾶς, καὶ. l. 35 [illegible].

Pag. 362. 3 [illegible]. l. 4 [illegible]. l. 10 ποιεῖται] δίδωσι. l. 22 καὶ [illegible] plenius. l. 36 ἰδόντες.

Pag. 363. 4 τὴν δύο [illegible]. l. 6 [illegible] πρὸς τὴν νεωτέραν, ὁ π. l. 7 [illegible]. l. 11 [illegible] ῥημάτων [illegible]. l. 40 [illegible] ζήτημα, τὸ τῆς [illegible].

Pag. 364. 6 [illegible]. l. 8 καὶ σὺ [illegible]. l. 15 [illegible] τὴν [illegible]. l. 16 [illegible] αὐτῷ. l. 25 αὐτὴν [illegible].

Pag. 365. 26 οἱ [illegible]. l. 18 καὶ τὴν δίκ.

Pag. 366. 30 Ἰουε, προσθ. Hœsch. l. 41 [illegible].

Pag. 367. 25. Ms. Post γὰρ addit [illegible], delete καὶ ante ἀθρόον lin. seq.

Pag. 368. 28 Ms. sic legit & distinguit: [illegible], ἵνα τ- [illegible] ἐξῆν γὰρ- [illegible] ἀλλ.

Pag. 369. 10. Ἀβιμέλεχ [illegible]. l. 34 Ms. ante τ addit, ὁ τῶν ὅλων δεσπότης. l. 40 Ms. [illegible], ὅπως [illegible] τι [illegible]. l. 41 [illegible] καὶ [illegible]. Ibid. αὐτὸν [illegible].

Pag. 370. 4 αὐτὴν] αὐτῷ. l. 12 [illegible]. l. 15 [illegible] [illegible]] ὑπὸ τὴν [illegible] τὸ Σελλάσιον. l. 27 [illegible]] ὁ [illegible]. l. 34 [illegible].

Pag. 371. 14 [illegible]] [illegible]. l. 27 τ [illegible]. l. 40 διδραχμα, & sic in sequentibus legendum.

Pag. 372. 3 [illegible]. l. 4 τῷ τῶν ἀγ. l. 14 [illegible], [illegible] σου, σοὶ [illegible].

Pag. 373. 27 [illegible] τὸ Ἀβραάμ. l. 38. [illegible] καὶ [illegible].

Pag. 374. 25. [illegible]] [illegible].

Pag. 375. 1. ὁ [illegible] τεχ. [illegible]. l. 4 [illegible]. l. 9 post εὐλογεῖν Ms. addit, ὁ [illegible]. l. 10 τ [illegible]. l. 18 [illegible], ἀλλὰ. l. 19 τῇ Σάῤῥᾳ. l. 26 σοι νῦν [illegible]. l. 27 [illegible]. 34 [illegible]

Pag. 376. 2 [illegible], καὶ [illegible] ὁ [illegible] ὅπως. l. 39 τὰ πάντα.

Pag. 377. 5 [illegible]] [illegible]☉. l. 14 [illegible] φανερὸν [illegible]. l. 26 [illegible]☉ [illegible]. l. 30 ῥημάτων τούτων.

pag. 378. 2 [illegible]. l. 10 ἐν τῷ [illegible]. l. 17 [illegible]. l. 23 [illegible] αὐτ ῥηθ. l. 30 [illegible]. l. 41 τοῦτο τὸ [illegible].

Pag. 379. 10. -θρωπος δεσπότης διά. l. 12. -πις ἡμᾶς αὐτήν. l. 15. Dele αὐτά.
Pag. 380. 20. ἐπεδείκνυτο. καὶ ἧς τὴν.
l 24. σοι διαδ.
Pag. 381. 1. ἠγάπησας. l. 6. ὀρέων, ὧν ἄν σοι εἴπω. l. 8. ἑαυτὴν, τί ἐστι; l. 41. ἔστω ὁ ἔλαφος.
Pag. 382. 11. ἐνδόθεν φλέγα κατὰ μ. ἀ. καὶ φλέγουσαν.
l. 24. παραλογίσασθαι.
Pag. 383. 20. ἐγρηγόρεισαν, ὅτι. l. 31. σεβ[illegible] τὸ εἰς ὁλοκάρπωσιν. l. 34. ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ.
Pag. 384. 5. φησὶν, ἐν ᾧ συνέθηκα. ὑπὸ
l. 7. αὐτὴν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται μέχρι- l. 21. [illegible].
l. 26. Lege cum Ms. [illegible], καὶ νῦν τὴν [illegible] τοῦ δικαίου, φησί- l. 37 ἔχεις.
l. 38 αὐτῷ] ἐμοῦ.
Pag. 385. 2 Δέῤῥας] Δέῤῥεας, Ms. ἴσως, Δέῤῥεας, ἢ Δέῤῥεις. D. Hæsch. l. 3 Lege, ἐξαγαχθείσης.
Pag. 386. 1 πολλοῖς] πολλοί. l. 14. λαβὼν) καὶ ὑπὸ τοῦ λαβεῖν. l. 25. μειζόνων ἀγαθῶν.
l. 33 ἐστὶ οὕτως ἀλλ.
Pag. 387 πονεῖσθαι] φροντίσεσθαι.
Pag. 388. 19 σφοδρότητος] τῆς φροντίδος.
l. 38 Lege, ἐγυμνάσθη.
Pag. 389. 20 Ἰσαὰκ & Ἀβραὰμ permutarunt loca.
l. 22 [illegible] σὺ Ἀβ. l. 23 Ἀβραάμ. τί δεῖ, ποίησον ἔλεος τὴν δέησιν recte. l. 25 [illegible] l. 34 ἐπιφράσομαι.
Pag. 390. [illegible] l. 33. τοῦτον.
l. 40 Pro πατέρα lege [illegible].
Pag. 391. 36 λαμπρὰς μεθ' ἑκάστην ἡμέραν οἰκ.
pag. 392. 39 οὐ δυνησόμεθά σοι ἀντειπεῖν καλὸν, ἢ κακόν.
pag. 394. 18 παιδεύειν. l. 30. ἀγαγεῖν.
pag. 395. 12 λαβεῖν τὰ Σύρα.
pag. 396. 9 ἀπειθεῖς] καὶ παιδία μὴ [illegible], μὴ [illegible]
l. 13 γενομένων.
pag. 397. 6 χαρίεσσαν. l. 14. συγγενίδας.
l. 29 Lege ἐπελθόντων. l. 31 δοῦναι.
pag. 398. 23 ἐπήκουσεν. l. 28 ἐκπέμψαι.
l. 30 Ante ὅτι adde, οὐκ. l. 34 [illegible] παραδόξως τὴν μ. ἀ. [illegible], καὶ τὴν ἄγονον αὐτῆς γαστέρα [illegible] γον. δι' εὐχῆς ἀπειργάσατο [illegible] καὶ τ. γασ. τ. ὁ. μ. τινὰ ἐγγυωμένων. l. 38 Lege [illegible] Θεὸς [illegible] δι' αὐτοῦ [illegible] λαβεῖν.
l. 42 ταῦτα] ταύτῃ.
pag. 399. 11 post Ἡσαῦ adde, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰακώβ. l. 24 ἐκ τοῦ πεδίου ἀπελαύνων.
l. 25 ἀπόδος.
pag. 400. 17 ἀπαιτῶν, ὁ δημιουργὸς, ὁ τῶν ἀπαιτῶν χορηγός φησιν. l. 19 [illegible] l. 27 ἴσ. τὴν ἡμέραν ἡμῶν τῆς τελευτῆς. l. 28. [illegible]. l. 38 Lege, ἀναγαγεῖν.
pag. 401. 42 [illegible]. l. 43 [illegible]] Philoni [illegible]. Hesch.
pag. 402. 21 λιμοῦ τοῦ ὄντος τοῦ πατ. l. 42 ἀναδείξει.
pag. 403. 15 διαβεβαιοῦσιν. l. 28. τὴν αὐτὴν [illegible]. l. 33 & 34 κατέλειπε & διακ-
pag. 404. 5 ὑπὸ διστα-
pag. 406. 37 φησιν, ἐγένετο γένους [illegible] ῥίζαν ἐγγύς [illegible] σφόδρα.
pag. 407. 3 ὑπισχνεῖτο. l. 9 ἐνέφραξαν ταύτας, κατὰ αὐτὰ γῆς. l. 22 Ms. delet ἔχων.
l. 27 δίκαιον] ἄνδρα. l. 38 post ἄνδρα dele καὶ.
pag. 408. 2 ὑμᾶς ἐστιν [illegible]. l. 6 ἀλλ

ὅρα αὐτὸν πολλὴν τῆς [illegible] δεδημιουργημένον. ὕδ. l. 9. [illegible] ἀποθανεῖν Ἀβραὰμ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ [illegible] l. 33 [illegible] μοι πάλ. l. 35 ὁρῶντες) ἰδόντες.
l. 36 [illegible] ἐν αὐτῷ. l. 39 [illegible].
Pag. 409. 12 ἄκοντας, καὶ εἰδότας καὶ ἀγν. l. 20 αὖθις] ἐκεῖθεν. l. 22 [illegible].
pag. 410. 19 ἐλασθέντα. l. 30 ἰδόντες [illegible] εὑρήκαμεν ὅτι. l. 35 αὐτοῖς [illegible].
l. 42 μαθόντες) παθόντες.
pag. 411. 11 Lege ὅτι παρ' αὐτῶν. l. 13 [illegible].
pag. 412. 28 ἡμῶν. l. 36 [illegible] εἰς [illegible].
pag. 413. 26. καὶ γὰρ ἐκεῖνος μετὰ καὶ ἀπὸ τῆς) ὁ γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς ἡλικίας, καὶ ἀπὸ τῆς.
pag. 414. 19. δείσῃς) δειλιάσῃς.
pag. 415. 3 [illegible]. l. 25 ἔτι) ἔτι.
l. 28 δι' αὐτῶν) διὰ τῶν ἔργων. l. 30 [illegible].
pag. 416. 2. εἶπε πάλιν, [illegible] l. 16 [illegible].
l. 20 τήν τε μέλλ. l. 24 καὶ γὰρ ἄν. l. 38 Lege, [illegible] καὶ τὸ καὶ ἐκείνοις ἀρέσασθαι τοῖς ἐν.
pag. 417. 18 [illegible]. l. 28 [illegible] γὰρ.
l. 29 [illegible]. l. 39 [illegible] καὶ πάντας τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ.
pag. 418. 5 εἰδότι. l. 24 ὁ [illegible].
l. 42 χρημάτων [illegible].
pag. 419. 13 ταραχθεὶς [illegible]. l. 20 [illegible] αὐτῷ, ἰδοὺ Ἡσαῦ ὁ ἀδελφός σου. l. 39. ἀπολαβόντ.
pag. 420. 13 [illegible]. l. 14 Lege τὸν βίον ἅπαντα [illegible], τοῖς μετὰ [illegible] τὴν ἡ. l. 16. καὶ τοῦτο μετὰ. l. 20 Lege ex Ms. [illegible] ἡμεῖς δὲ ἐκ. l. 25 [illegible]. Ibid. τοῦτ' αὐτὸ νῦν] τοῦτο τοίνυν. l. 26 [illegible].
l. 35 ἀπολύεται & [illegible].
pag. 421. 6 ἐνταῦθα] μέχρι τούτου. l. 28 τὰ λοιπά. l. 30 [illegible]. l. 41 ὀργὴν.
pag. 422. 11. post [illegible] addit Ms. μὴ [illegible] τοῖς [illegible]. l. 24 [illegible]
l. 42 ἑαυτῷ. l. 43 συναγωγάς.
pag. 423. 34 πάσης [illegible] δημιουργίας] πάσης σοφίας ἐπεπλήρωτο, καὶ τῆς ὄψεως ἐκείνης ἀξιωθεὶς τῆς Θεοῦ-
l. 41 Ἀβραὰμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ τοῦ πατρός σου μὴ φ.
Pag. 424. 14 πανταχοῦ] πολλαχοῦ. l. 16 [illegible] μένουσι. τοῦτο γὰρ ὁ. τ. π. τ. δημιουργοῦ καὶ διατ. l. 24 εἰς αὐτὸν ἐπ. l. 25 post ἕξεις addit Ms. [illegible], ἀμὰ ἕξεις. l. 28 post [illegible] Ms. addit, [illegible] τοῦ μὴ φοβεῖσθαι. l. 38 [illegible].
pag. 425. 7 [illegible]. l. 20 [illegible] εἰς [illegible].
pag. 426. 20. βουλόμεθα. l. 33. [illegible]] [illegible].
pag. 427. 20. καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ. l. 40 [illegible].
pag. 428. 8 pro [illegible] lege αὐτός.
pag. 429. 18. Lege βουλόμεθα cum Ms. [illegible] ἔχοντες nihil habebis à quo negatur. l. 30 ἀλλ' [illegible] τοῦτο. ἀλλὰ [illegible].
pag. 430. 30 παρέξει] [illegible].
pag. 431. 22 Ms. [illegible] omissis mediis.
l. 34 τὰ ὄντα] τὰ χρήματα. l. 42. [illegible].
pag. 432. 21. ἵνα καὶ π. ἡ. τ. λέγηται, ὅτι [illegible] l. 27 [illegible].
pag. 434. 35 [illegible]. Pag. 435.

pag. 435. 6 γλυῴδαι. l. 17 ἀπηρθῦται.
pag. 436. 7 Lege, ἡμῖν ὁ κ. l. 15 ἀρετῆς] χάειτος.
pag. 437. 6 σημεῖα] εὐνοίας. l. 35. τῆς [illegible]
l. 39 Λύειν τὴν αὐτ.
pag. 438. 11 καρπὸν ἐκ κοιλίας. l. 35 μοι ὁ Θ.
pag. 439. 19 συναιτήσατ αὐτοῦ ἡ.
pag. 440. 17 ὧν οὐκ αὖ εἶπε. l. 20 ἀποστερήσωμεν.
l. 33 ἑκάστῃ] ἐφ' ἑκάστης.
pag. 441. 24 τῆς οὐκ παρρησίας.
pag. 444. 6. Θεὸς πάντα τὰ κτίσμ. πηγῶ. l. 30 ἐκ πρὸ
pag. 445. 9 ἔπ] Lege, ἐπί. l. 19 αὐτοῖς. l. 27 τοῦτο. l. 34 ἐπίστρεφε.
pag. 446. 11 παραμυθίαν. l. 34 θειοσταύμενος] περιτειχιζόμενος.
pag. 448. 3 ἀφέλης.
pag. 449. 16 πλῆθος. l. 19 πολλοῖς, rectè.
pag. 450. 10 ἦν μετ' ἐμοῦ] ἦν μοι βοηθός. l. 19 εἰδέναι. l. 30 διεσώθημεν.
pag. 453. 22 ἱκανοῦται, & lin. seq. dele [illegible]
l. 26. Ms. delet ταύτῃ. l. 35 σὺ δύν. χρηστὸν, ὢ σεν. l. 36 ἀπερριμμένον] ἔρημον.
pag. 454. 25 τοῦ πλάτους.
pag. 455. 20 ἀνορέξῃ.
pag. 456. 3 αὐτοῖς. l. 17 ἕως ἔλθῃ.
pag. 457. 35 ἀγροικίζεται. l. 40 κρυόμενον.
pag. 458. 34 δεῖ καὶ] δεῖ.
pag. 459. 14 & 16 ἀνεῖδες.
pag. 460. 2 τὸν λογισμόν. l. 38 post ἄχθη Ms. addit σφόδρα.
pag. 461. 16 καὶ τὰ παρ' ἑαυτ. l. 42 ἀπεσ- δῶσιν. l. 43. ἠμέλησε.
pag. 462. 4 συνεβάλλοντο πᾶσι πλὴν τ. l. 24 ἐκβῶσι, & 26 εἰδότες. l. 29 δυνάμενοι.
pag. 463. 17 ἀναπέμπειν. l. 21 διηγησάμενος.
pag. 464. 18 ἵνα μὴ καὶ τὸν ὃν ἐκ. τοῦ. αὐτοί.
l. 20 Lege τοῦτο κατασπεῦσαι θεασάμενον.
pag. 466. 30 φησιν, αὐτῶν. l. 36 ἀφανῆ] φλεγέσθω.
l. 39 τῇ πείρᾳ. l. 40 τὸν τοιοῦτον, rectè.
pag. 468. 14 Lege ἀσπασάμενον. l. 24 [illegible]
pag. 469. 12 μεταλαμβάνει] ἐπιδεξάμεθα.
pag. 470. [illegible]
pag. 472. 35 ἐν τῷ ὑπ.] ἐν τῷ ὅλῳ.
pag. 473. 7 μαθόντων.
pag. 475. 12 ὑπόδειγμα. l. 34 τοῦτο δὲ τοῦτον] καὶ γὰρ ὅτι καλῶς πάσχειν, ὅταν τόν.
pag. 476. 38. Lege ἐκκαλοῦντα.
pag. 477. 25 ἀδύνατον τοσούτων ἀποδεῖξαι. l. 30 πρὸς τὸ ἐστιν, ἐκ μ. αὐ.] Ms. τί ἐστι, ἀποδείξω γὰρ αὐτῷ, τί τῷ ἐπάγειν μόνῳ, φησὶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.
pag. 478. 18 ἐποιήσατο] ἦν ἀδικῶν. l. 24 ὁ Ἄβελ τῆς ὥρας] ὁ Νῶε, καὶ ὁ Ἀβραάμ, μᾶλλον δὲ πρὸ τοῦ Νῶε ὁ Ἄβελ καὶ ὁ Ἐνὼχ τῆς ὥρας.
pag. 481. 7 ἀπαρτίσαι. l. 23 Lege διαμεριτίσμον. l. 32 συγκαλέσασα.
pag. 482. 17 ἅμαξαι, & mox ὑπὸ δύο.
pag. 483. 23 πρεσβυτέρῳ.
pag. 484. 5 ἀνόητα.
pag. 485. 42 τὸ λοιπὸν deleto ὡς.
pag. 486. 23 παρασκευάζει. φρουρεῖτε] σκόπει.
pag. 487. 26 ἀπαρτίζοιτο. l. 27 διέκρινεν.
pag. 488. 15 ψωμίζειν, φανῆλ.
pag. 489. 7 ἀπομένοιεν. l. 37 ἐπολέμουν.
pag. 490. 4 ἀπὸ τοῦ λαοῦ. l. 42 ἐνεβάλλοντο.
l. 43 αὐτοῖς. Hæsch.
pag. 491. 25 τὴν γνώμην.
pag. 492. 4 παρεγένοντο. l. 17 κατ' αὐτόν.
pag. 493. 13 αὐτοῖς. l. 37 τὸ τοῦ Ἰωσήφ.
pag. 494. 21 Post ἡμᾶς adde ex Ms. ὁ ἄνθρωπος.
pag. 495. 8 δώῃ. l. 40 πρεσβύτερος.
pag. 496. 12 ἀπορία πολλή. l. 13 συναπεκδεχόμενα.
l. 34 Lege ἐπηνέγκ. l. 39 ἔσω μέν.
pag. 498. 5 αὐτόν. l. 32 τὸ χρόνιον. l. 34 λοιπά. l. 37 μὴ αὐτοῖς αὐτὸν ὁπηγ.
pag. 499. 22 οἴκῳ αὐτοῦ. l. 25 παραλαβόντες.
l. 37 πεζῶν.
Pag. 500. 2 ὁμογενέας. l. 9 τῆς πρὸς τὸν ἀδελ- σιν διαφιλείας.
l. 11 προσάγοντι. Ibid. ὅπου τὸ ἐν θλίψεσιν ἢ πειρασμοῖς φυλάττει, κηδεμονίαν δεῖν, ἐκ παραμυθίων, καὶ πολλοὺς τῆς περὶ ἡμᾶς προνοίας. μὴ τοίνυν.
Pag. 501. 29 ἀδελφόθεον. l. 42. ἐν χρείᾳ.
Pag. 502. 17 ὅπερ. l. 34. ἔλεγε.
Pag. 503. 16 αἰνιξάμενοτο. l. 21 ἐξαντλίζοντο. l. 23 περιβάλλεσθαι.
Pag. 504. 11 Αἰγύπτου. l. 15 ἐπιμόσχου.
l. 43 κατεκυλίετο.
Pag. 505. 24 ἐγχειρ. καὶ τῇ ἱερωσύνῃ τετιμημένος.
Pag. 506. 1 ἀλλοτριωθῆναι. l. 8 συνεζευγμ.
l. 14 καὶ τὴν μιαρὰν πρὸς τούς. l. 18 σπάνει εἰς.
Pag. 507. 34 Lege, φροντίζειν.
Pag. 508. 6 Dele μὴ ante εὐχ. l. 11 κακοπαθοῦσιν.
Pag. 509. 26 πρότερον. l. 38 Lege, προσ-σου ὑμ.
Pag. 510. 21 γνώμη] μέμψιν. l. 41 πιστεύσαντος ὁ.
Pag. 511. 27 ἀκεραιοσύνῃ. Ibid. ἐργασίαν.
l. 38 αἱ ἄλογοι ἡδοναί.
Pag. 512. 28 αὐτῷ λέγοντες.
Pag. 513. 17 ὁ κατὰ πάντα μ.
Pag. 514. 21. ἄνθρωπον. l. 36 διακρινόμενοι.
Pag. 515. 2 οἱ υἱοὶ τοῦ πεπιστευκότος καὶ υἱοὶ τοῦ πατρ-
l. 6 ἐνσημαίνει. l. 27 τελευταῖοι. l. 34 χαροποιοί.
Pag. 516. 7 πεπλημμύρηκ. l. 16 αὐτῷ.
l. 34 τιμώμενος ὑπὸ εὐλογίας ὅσον.
Pag. 517. 37 τῶν [illegible] καὶ τὸ κοινόν, καὶ ὃ π.
Pag. 518. 7 ὑποδεικνύμενα. l. 26 φησὶν ὁ Ἰωσήφ.
Pag. 519 λυπηρόν. l. 19 Ms. delet τῆς.

CASTIG.

CASTIGATIONES

ET VARIANTES LECTIONES IN HOMILIAS CHRYSOSTOMI IN EPISTOLAM ad Romanos, ex manuſcripto Auguſtano, inter

leniculas pleraſq́; quædam non ſpernenda.

PAg. 2. 42 τοῦτον ϗ Κολασ.
pag. 3. 1 ἐν τοῖς βιβλίοις. *l.* 3 βίβλων.
l. 11 λογισμῶν.
Pag. 5. 41 ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς ἁμ. *l.* 43 ἐπὶ πολλοῖς.
l. 44 προσέθηκε.
Pag. 6. 7 κατασκευήν που τοῦ ἐλαίου τῆς χρίσεως αὐτῶν.
l. 44 αὐτὴν τὴν σάρκα.
Pag. 7. 19 [illegible]
pag. 8. 9 τὰς καρδίας. *l.* 12 ἀποφαίνεται.
l. 28 πῶς ϗ κολ. ἀπ. *l.* 34 ἀλλήλους.
l. 35 διὸ ϗ ἐπήγ.
pag. 9. 20 αὐτοῦ] τοῦ Θεοῦ. *l.* 30 ἐπιδείκνυσι.
l. 38 ἴσην *deleto* τε.
pag. 10. 11 δι᾽ οὗ ϗ μεθ᾽ οὗ. *l.* 14 πρὸ τούτων μετὰ συγχ.
pag. 11. 17 ϗ Πέτρος. *l.* 32 ἐπιδείκνυσι.
l. 40 μεταχειρίζειν.
pag. 12. 1 ἐκάλεσε. μετὰ δὲ τοῦτο.
pag. 13. 2 μετὰ οὐ λέγει τοῦτο ὃ βούλεται. *l.* 9 τὴν ἀπὸ
τῆς πρ. *l.* 44 συμβαίνει.
pag. 14. [illegible] *l.* 18 [illegible]
l. 19 τοῦ δεῖξαι. *l.* 20 μετὰ γὰρ ἑαυτ.
l. 21 καίτοιγε.
pag. 15. 1 καίτοι ϗ αὐ.
pag. 16. 39. κἂν μυρία. *l.* 43 πῶς ἂν ἐστ.
pag. 17. 23 δεικνὺς, *fort. rectè.* *l.* 26 ἀλλ᾽ ἢ διὰ.
pag. 19. 3 ἀνεκάθεν.
pag. 20. 5 αὐτοῖς ἄνωθεν ἀφῆκαν. *l.* 32 ἐπιχειρεῖν.
l. 42 ἠλλάξαντο.
pag. 21. 3 τὴν πηγήν. *l.* 9. *Lege*, ϗ γὰρ τοι. σ-
τὰ ἐλλ. *l.* 24 πάντων. *l.* 44 [illegible]
αὐ τό.
pag. 22. 1 ὃ παρέλαβον. *l.* 10 [illegible]
l. 20. μόνη συλλογ. *l.* 25 κατὰ τοῦτο, *l.* 30
διεκωλύθη. *l.* 31. μὴ δή.
pag. 23. 3 ἐκεῖνον μετὰ γάρ.
pag. 24. 34 ἑαυτούς.
pag. 25. 9 αἰχμαλώτων. *l.* 20 [illegible]
l. 24 [illegible] *l.* 28 [illegible]
l. 36. ἐπηγγείλατο.
pag. 26. 15 ἰδοὺ ϗ ἡ. *l.* 25 ὥσπερ ἂν εἴη.
l. 28 ἀπολαυσόμεθα.
pag. 27. 18 ἀπολαυσόμεθα. *l.* 26 λοιπὸν ϗ τοῦ.
pag. 28. 4 φυσώμενος. *l.* 11 οὕτω λέγων.
l. 13 τὸ ἀπὸ τῆς φ. *l.* 17 γεγυμνασμένων.
l. 33 -νης μετὰ τῶν. *l.* 34 σοι ἐπιτάξη.
pag. 29. 8 αὐτομολοῦσι, καίτοι παρὰ φύσιν οὖσαν: *rectè.*
l. 10 ἑαυτοῖς. *l.* 31 προσφεύγουσι.
pag. 30. 7 μόνοις. *l.* 29 *Dele* γάρ. *l.* 35 θυ-
μὸς ϗ ὀργὴ ϗ θλίψ. *l.* 36 αὐτοῖς ὁ βασιλ.
pag. 31. 7 ἀνωτέρω. *l.* 11 κατάδηλ.
l. 27 τὸ πονηρία. *l.* 34 ἀειδμ.
pag. 32. 38 μέγα κομπ.
pag. 33. 6 ἀλλὰ ϗ τῶν. *l.* 29 ϗ ὁ λογ.
l. 35 *Dele*, ἐν. *l.* 40. φησι τὸν κατορθώσαντα μό-
νον, ἀλλά.
pag. 34. 7. διὰ τὴν αὐτήν. *l.* 13 *Lege*, εἰσελθών.
l. 19 *Lege cum Ms.* ἠνέχθη. *l.* 26 [illegible]
pag. 35. 12 -λῶν ϗ μετὰ τό. *l.* 18. αὐτοῦ.
l. 22 ἐπ᾽ ἀπλῷ μισθῷ. *l.* 27 [illegible]
l. 30 *Dele* ἀεί.
pag. 36. 2 *Lege*, ἀνέσεως. *l.* 6 ἡμεῖς δέ.
l. 25. ὃ σφόδρα. *Ibid.* ὁ χειμαζόμενος. *l.* 40
ἀλλὰ ϗ πρᾶον.
pag. 37. 28 ταύτην μιμοῦνται. *l.* 39 τὸν πρ. αὐτ.
ἐπιγ. κατηγ.
pag. 38. 19 ἔτι ϗ ἐν. *l.* 35 -κεῖνος μετὰ γάρ.
l. 37 ὅτι ἀπὸ τῶν Ἰ. *l.* 39 γενέσθαι] πεποιημένοι.
l. 42 σαρκός.
Pag. 39. 3 καλόν. *l.* 13 ὁ ἐκεῖ. ἀπρ. γεγ.
l. 32. κρίνεται. *l.* 39 ἑαυτόν.
Pag. 40. 16 *Dele* τά. *l.* 34. τοσούτων ἀξίους τῶν
ἐνόμισεν. *l.* 42 ἡ αὐτό. *l.* 43 κατηγορεῖς.
Pag. 41. 1 ἐρεῖ τις. *l.* 20 *Lege*, ἀληθῶς.
l. 31 τί οὖν ἔδει ὃ φησιν ζητ. *l.* 42 ψήφισμα.
Pag. 42. 3 ἄγειν τὰ νικ-. *l.* 12 τῶν ἀγαθ.
l. 14 φησιν, εἰρήνη. *Ibid.* πεισόμεθα.
Pag. 43. 14 καταστρέφεις. *l.* 16 ἐθεασάμεθα.
Pag. 44. 9 τὰ αὐτὰ λέγ. *l.* 25 πάλιν ὁ λέγεις.
l. 32 κενώσαντες.
Pag. 45. 2 *Fort.* ἀντιποιούμενον. *Ibid.* πείθονται.
l. 12 [illegible] σύ. *l.* 15 τὸν Ἰουδαῖον. *l.* 27. πρό-
σθεν. *l.* 31 ὡς κοινὸν ϗ ξένον. *l.* 43 εἶτα ἵ-
να μή τις.
Pag. 46. 10 ἀποστερήσειν. *l.* 33 [illegible]
Pag. 47. 7 ὅτι τῆς ἱερωσύνης ἐξεχώρησε [illegible]
l. 17 ἐξετάζει. *l.* 42 ὅτι αὐτόν.
Pag. 48. 15 ἐπειδὴ γὰρ οἰκ. *l.* 20 πονηροῦ.
l. 22 ἐκεῖ δὲ ϗ. *l.* 30 ἔφη ἂν ϗ.
l. 42 ϗ διὰ ταύτην τὰ ἐπ.
Pag. 49. 7 πρόσεισιν. *l.* 8 [illegible]
l. 23 τί τὰ ἄνω κάτω ποιεῖς; *l.* 31 ἐνδυναμοῖς.
Pag. 51. 16 ὁμοίου αἵματος ἀρχ. *l.* 18 ἐπεὶ ϗ ἐν.
l. 25 *Lege*, αὐ τὰ πάντα δύναμιν.
l. 42 μὴ δὲ μετὰ τ. υἱ. ἀλ.
Pag. 52. 27 γὰρ ϗ ἐπί. *l.* 39 ὑπερβάλλει.
Pag. 54. 2 ϗ ὀφείλων ϗ κατ. *l.* 5 θεός.
l. 35 ἀλλ᾽ ἢ διά.
Pag. 55. 7 τὸ θαυμ. *l.* 24 ἐπὶ τοῖς ἔργοις.
Pag. 56. 1 τοῦ γάρ. *l.* 3 λογιζόμενοι.
l. 23 ἀφείδησαν. *l.* 27 ϗ μισθὸν ϗ δόξης ὁ μ.
l. 31 ὁμιλιῶν.
Pag. 57. 3 *Lege*, περιλαμβάνεις. *l.* 11 διὰ τῆς πίσ.
l. 22 ἐζήλωσαν πολλοί, μᾶλλ. *l.* 27 τότε ἂν αὐτόν.
l. 32 ϗ γὰρ ϗ ἐν. *l.* 35 ἔγγονοι.
Pag. 58. 1. σαββάτῳ. *Ibid.* τὴν [illegible]
l. 31. ἐνδιαλογιζόμενοι. *l.* 36. τὴν χάριν.
Pag. 59. 13 ἐγγόνων. *l.* 26 κἂν πάντ.

*l.*36 ἐὰν ὄντα αὐτοῦ τὰ ἀλλά. *l.*40 ἀκριβεστέραν δι-

*Pag.*60. 18 *Lege,* οὐκ ἐπιτιθέασιν. *l.*38 μετὰ τὸ διαλύσαι. *l.*40 ὑπεῖχ. *l.*43 ἀλλ' ἰδοὺ τέτ.

*Pag.*61. 13 δημοσί.] μεγαλοπρεπῶς. *l.*27 *Lege,* οἱ ϗ τῶν ἄλ. *l.*33 & 38 τὴν ὁμοίαν.

*l.*41 *Lege,* μέγα.

*Pag.*62. 11 εἰ δὲ ϗ πολ. *l.*17 ἂν αὐ εἴποι δι.

*l.*21 ἐσπούδασεν. *l.*28 τούτου δὲ γ.

*l.*32. ἐπὶ τῶν μελλόντ. *l.*33 ἀπηρτισμένην.

Ibid. αὐ σύ. *l.*34 ἀποδώσεται.

*Pag.*63. 12 κεῖται, *rectè.* *l.*19 *Ad* τοῦτο.

*l.*20 αὐ εἴη αἰσχ. *l.*26 -κα νῦν δεῖ.

*l.*28 *Post* ἀλγεῖ, *adde* τὴν καρδίαν μου ἀλγεῖ.

*l.*33 τίνα & ὑπονοήσω.

*Pag.*64. 9 ὑμῶν ταύτῃ σοι μεῖζ. *l.*15 χεῖρον ὑβρίζοις ἑτέρῳ;

*Pag.*65. 12 εἰρημένον. *l.*28 *Dele* τοῦ.

*l.*33 πρὸς μὲν φασιν.

*Pag.*66. 3 πίστει, ϗ τὴν χάριν ταύτην. οὐ.

*l.*16 ἂν ἦ ϗ ἐσ.

*Pag.*67. 1 *Lege,* αἰτίαι, & *mox* εἴρ. *l.*27 οὕτω λέγ. *l.*36 *Lege* μεγάλην.

*Pag.*68. 3 πολλῷ ἦν μ. *l.*10 ὃ παρέλαβον. *l.*16 μέγιστος. *l.*25 *Lege cum Ms.* ὑπὲρ τῶν παίδων ἐκεῖ. *l.*27 δὲ ϗ δυνάμ. *l.*28 καλὸν ἐπιτυχεῖν. *l.*35 πόσοις. *l.*37 ἀλλὰ ϗ διὰ τ. *l.*41 μακαρίζει.

*Pag.*69. 7 ἐγκοπῇ.

*Pag.*70. 6 κἂν γὰρ ὁ. *l.*11 ἀπολύτ. ϗ ἀλγῶν ϗ βλασφημῶν. *l.*22 ἐνεδείξατο. *l.*32 τοῦτον κατ. *l.*34 *Lege,* θάλατταν, ἀλλὰ πρὸς ἓν μόνον κάλλ☉. *l.*43 ταῦτα ἀμφ-

*Pag.*71. 16 διὰ τοσοῦτον. *Ibid.* Συνιστῷ.

*l.*33 δυνάμεως αὐ. *l.*34 αὐτή. *l.*37 *Lege,* οὐχ αὕτη.

*Pag.*72. 2 Συνεχῶς τὸ αὐτό. *l.*3 ϗ οἱ τοῦ.

*Pag.*73. 20 ἀλλὰ ϗ μυρ. *l.*29 σωτήρια.

*l.*41 ποίαν αὐ ἀν.

*Pag.*74. 18 πρὸς τὸ ἡμ- *l.*39 *Lege,* νόσου.

*Pag.*75. 15 ἠδικηκότες. *l.*19 ἴσασι.

*Pag.*76. 26 ὑπὸ ἁμαρτ- *l.*40 πηγὴν ὄντα.

*Pag.*77. 12 μὴ ἄλλως προσφερτέρα. *l.*16 *Lege,* δυνατωτέραν. *l.*17 ϗ ἐπ' αὐτ. *l.*32 θαυμάσαι. *l.*33 σφοδρῶς.

*Pag.*78. 22 ἀλλὰ ϗ μειζ.

*Pag.*79. 7 τὸν μὲν πρ. & τὸν δὲ δεύτερον.

*l.*10 ἀπ' οὐρ. *l.*11 ἐβούλετο. *l.*13 ἐκ νεκρ.

*l.*36 ἡμῶν.

*Pag.*80. 6 ἀγαγεῖν. *l.*11 αὐτοῦ τοῦ Π. οὗτος διὰ τ. ἀ. ἐργασ- *l.*16 τῆς γονῆς ἁμαρτ. *l.*17 ὅ τε ϗ τὸν ἀναστάντα ἀπὸ τοῦ β. (ἐπειδὴ ὑπὲρ ἅπαξ ἀπέθανεν ἐκεῖ νεκρὸν.

*Pag.*81. 14 διορθώσασθαι. *l.*25 θανάτῳ.

*l.*30 ὅπως δὲ ἀ.

*Pag.*82. 9 τούτῳ. *l.*21 παρεγγυᾷ.

*l.*44 ἐπειδὴ τοίνυν τέτ.

*Pag.*83. 14 αὐτῷ. *l.*30 τὰ παραλαβ.

*Pag.*84. 6 πάντων ζητούντων. *l.*17 γελάτ. γέγραφεν, ὅπ.

*Pag.*85. 15 ἡ οἰκ. ϗ ἡ ἀσικ.

*Pag.*86. 8 ὑφαιρῶν. *l.*27 ἐπέδειξε.

*Pag.*87. 10 κοσμήσῃς. *l.*17 ἐργασάμενος.

*l.*24 ὅτι μὲν, τοῖς. *l.*37 ἐργάσεται.

*l.*42 ἀπειλῆς εἰς τὴν ἀπειλὴν.

*Pag.*88. 9 γινομ. ἢ γὰρ τοῦτο, ἢ τὸ σῶμα. *rectè.*

*l.*31 ὅπη δείξαιτο. *l.*33 πῶς μὲν τοῦτο.

*Pag.*89. 1 ἀπηλλαγμένοις. *l.*10 -μῆς τὴν χάριν; ἵν.

*l.*14 αἰωνίαν.

*Pag.*90. 12 τοῦτο γὰρ ἀπολ. *l.*19 ἀλλὰ ϗ.

*l.*26 αὐτῷ χαρ. *l.*38 βούλημα τῶν.

*Pag.*91. 44 ἐργαζομένων.

*Pag.*92. 5 ἅμαρτ. *l.*24 ὑπὸ τῆς διαθ.

*l.*29 ὅτι μὲν γάρ. *l.*32 μεθ' ἑαυτοῦ.

*Pag.*93 30 ἐπαιδεύθη. *l.*39 λαβεῖν.

*pag.*94. 4 μετὰ τὴν τοῦ. *l.*11 ἔχοιεν.

*l.*37 ἀκριβῶς. *l.*39 ἀλλὰ ϗ.

*pag.*95. 12 τί οὖν. *l.*27 πραόνοι & πρεσβυτέροι.

*l.*40 διὰ τοῦτο.

*pag.*97 1 ἀμφιβάλλοντα. *l.*3 διψῶντες, *rectius,*

*l.*16 ἐλέγχοις. *l.*36 μετὰ πίστεως.

*pag.*98. 7 ἔστη. *l.*19 πλείονα. *l.*26 ἐπίστευσας.

*l.*37 παρέχει.

*pag.*99. 34 ὑπογράφων νῦν.

*pag.*100. 1 *Lege* παρρησίαν. *l.*9 ὁ ἁμαρτ.

*l.*33 ἀλλὰ ϗ.

*pag.*101. 7 τὰ ὄργανα διὰ. *rectè.* *l.*8 *Dele* ἐπὶ τύχης. *l.*38 & 39 πλείων & μείζων.

*pag.*102. 29 ἀναστήσασθαι ἀλλ. *l.*40 βοηθησόντων, *rectè.* *l.*43 ἀπομαχ.

*pag.*103. 13 ἁμαρτάνοντες. *l.*19 ἐκβάλλειν.

*l.*31 δουλεύω νόμῳ Θεοῦ, τ.

*pag.*104. 23 μὲν γὰρ κα. *l.*25 σαρκικοί.

*l.*28 διὰ δὲ τοῦτο. *l.*29 τὸ δὲ μεῖζ.

*l.*34 τούτῳ δὲ αὐτῷ. *l.*35 θαυμαστότατον.

*l.*39 ἔπραξεν δέ.

*pag.*105. 3 ὑπὸ τ. *l.*31 *Dele* τά

*pag.*106. 43. πείσονται.

*pag.*107. 15 *Lege* λαμπρότερον. *l.*18 ἐγκωλυθ. *l.*24 *Dele* τὸν *ante* ὅλον.

*l.*26 ὑδραῖς. *l.*35 ϗ τυραν. *l.*44 ψυχὴν δι. *Ibid.* φύσει π.

*pag.*108. 21 καλῶς ϗ. *l.*31 γὰρ αὐ μία.

*l.*40 *Lege,* τῇ ἁμαρτίᾳ. *l.*41 χωρὶς γάρ.

*l.*44 τὸ τὸ] τό.

*pag.*109. 9 ἡ ζωή. *l.*11 -σιν ἡμῶν ζω.

*l.*12 ϗ αὐτά. *l.*13 συμβαίνειν.

*l.*26 ἀποθανεῖς. *l.*29 ἐσπαράχθη, ϗ ἀπέθανεν.

*l.*30 αὐτοῦ. *l.*34 τὸν μύειον. *l.*42 ὁ ζῶν.

*l.*43 δικαιοσύνης.

*pag.*110. 10 *Lege,* ϗ ποιεῖ. *l.*15 ἵν αὐ εἴπ.

*l.*19 φιλοσοφοῦντ☉. *l.*20 τῶν πολ.

*l.*28 σίαλον. *l.*29 *Lege,* τῶν πειρ. & κατηφορουσ. *l.*34 εὐφροσύνης. *l.*44 παθόντ☉.

*pag.*111. 10 τοσούτῳ πλείονα. *l.*23 ἔχουσι φέρε, ϗ τ. π. εἰς μέσ. *l.*41 ϗ παιδεύω

*pag.*112. 8 σῶμα] αἷμα. *l.*15 ἀπαιτῶν.

*l.*20 φθάσειν αὐ χαλ. *l.*43 πλεονεκτήσειεν.

*pag.*113 4 ὅτι οὐκ ἐσ. *l.*24 στρατευόμεν☉.

*l.*25 τῶν φοβερῶν λυπεῖ. *l.*42 -ρώτως ἡμᾶς ἤγαγεν.

*pag.*114. 15 κατορθωμάτων. *l.*20 Συναγάγετο.

*l.*39 τοῦ Θεοῦ.

*pag.*115. 10 ὅτι κερδ. *l.*19 ἐκεῖνοι.

*l.*21 καθ' ὃ ϗ οἱ. *l.*26 ὁ δέ.

*pag.*116. 10 κληρονόμοι, & συγκληρονόμοι.

l. 27 ἀποκαλύψεσθαι. l. 40 οὐ φησιν ἐγώ.
Pag. 117. 5 καὶ ἀρετῆς. l. 21 αὐτῇ.
l. 26 αὐτὴν καθ. l. 29 τούτοις δὴ καὶ.
l. 36 μεταβήσονται. l. 39 ταὐτά.
Pag. 118. 13 Distingue κατόρθωμα τοῦτο. εἰπέ.
l. 38 ἢ, φασιν, ἐκ. l. 40 διδομένα.
l. 43 λέγει.
Pag. 119. 36 προσήσονται.
pag. 120. 28 Lege ἀπομαθῆναι. l. 41 ἥττω.
pag. 121 τί ἐστι.
pag. 122. 1 παρακολ. l. 20 παντελῶς.
pag. 123. 3 παύσεις. l. 4 Lege ἀκριβεῖς.
l. 10 σεαυτόν. l. 20 τοῦτο δὲ. l. 23 παιδεύει.
l. 24 τὴν ἀκμήν. l. 36 Lege, φανοτάτη.
l. 38 νυνὶ δὲ οἱ μὲν. l. 41 Sic lege & distingue, καὶ τῆς ἀπορρήτου δόξης ἀπολαύειν ἐθέλοντες· ἀμφιβάλλοντες οἱ δεῖ περιβάλλεσθαι χρήματα; δέον, οἱ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν ἀποδύσασθαι ἔδει, σκιρτῶν καὶ ἀγάλλεσθαι.
pag. 124 τὰ ἄνω] τὰ ταῦτα. l. 22 ἀνοίγνυσι μὲν ἅπας ὁ ἱερ. l. 30 οἷον ἐξετ. l. 31 ἀπαλλαττώμεθα. l. 33 καὶ μυρίων.
pag. 125. 25 καὶ οἷς ὠφελ. Ibid. ἠλίθ.
l. 29 οὐρανῷ ἢ αὐτῇ.
pag. 126. 38 Lege, τί δεινόν. l. 39 πολλῷ μεῖζ.
pag. 127. 3 ἐν τούτοις. l. 12 γὰρ φησιν.
l. 13 ἐκάλεσεν, ἢ εἰπε δὲ. l. 28 μετ' γὰρ.
l. 29 δίκαιος, φησιν. ὡς δέ. l. 34 Lege, λέγει μοι. l. 37 καὶ γὰρ καὶ ταῦτα. l. 41 ἐφ' οἷς αὐτός.
pag. 128. 6 σφόδρα μέγα. l. 9 ἀλλ' οὐδέν.
l. 28 χαρίσηται; l. 34 ὑπὲρ τῶν ἄλλ.
l. 36 τὸ ἔλαττον. l. 41 Lege, ἐκλέξηται.
pag. 129. 4 ὅτι καὶ διά. l. 7 Χριστὸς γὰρ φ.
Ibid. ὃς καὶ ἐστιν. l. 10 οὐδὲ γάρ.
l. 16. ὅτι τὴν ὁμ. l. 25 ἀποδείξηται.
l. 30 τοῦτο δή. l. 35 Lege, ἀπὸ τῆς ἀφ.
l. 21 τὰ πρὸ παρ.
pag. 131. 9 ὕψος. l. 25 Lege, οὐδὲν αὖ μὲ.
l. 27. περὶ τὸν Χριστ.
pag. 132. 16 ποίων ἓν ἐκ. l. 41 Lege, παρεσκευασμένος.
pag. 133. 20 lege, ἐπιλαθόντι. l. 22 ἔστι γάρ.
l. 44 ἐποίησε.
pag. 134. 39 προπάτορες.
pag. 135. 6 πρὸς τὸν Ἀβ. l. 26 καὶ ἄλλοις.
l. 39 αὐτοῦ νομ.
pag. 136 ὡς] οὐ. l. 7 Lege, φησιν, ηὔξατο, ἀλλά.
l. 8 ἀνάθεμα, recte. l. 11 εἰς αὐτὴν ‑ ἐπιπλαθ] αὐτὴν ἐπιλαθ. l. 12 αὐτῷ. l. 14 αὐτὰ ἐκ.
l. 25 ἀγαγεῖν.
pag. 137. 13 σπέρμα αὐτοῦ εἰσι, malim, ποῖον τὸ σπέρμα αὐτοῦ φησι. l. 14 οὗτοι Ἰσραηλῖται.
pag. 138. 26 τί δεῖν ὁ.
pag. 139. 2 Lege, τούτοις. l. 14 γεγεννῆσθαι.
l. 20 ἐρρέθη. l. 44 ποιήσει.
pag. 141. 9 Lege, ἠτίμασε. l. 16 Lege, ἀπὸ πονηρίας. l. 17 Lege, ταχέως ἀναστ.
l. 26 τὸ ποῖον;
pag. 142. 2 βουλήματι αὐτοῦ. l. 9 Lege, λεαίνῃ.
l. 28 οὐ γὰρ δή.
pag. 144. 6 τοῦ ἀπὸ Ἰουδ. l. 18 ἂν καὶ ὁ Θ.
l. 34 λόγον, καὶ τοῦ. l. 40 Lege, τίς ἡ ὑπ.
pag. 145. 8 ὡς ἡ ἄμμ. l. 37 πάντες, φησιν, οἱ.
pag. 146. 3 καὶ περὶ τ. l. 29 κατάλειμμα.
pag. 147. 33 καὶ φιλονεικ.

pag. 148. 9 ὅταν δέ. l. 15 ἐστι, καὶ πῶς.
l. 37 καὶ ἄλλοις, desunt in Ms.
pag. 149. 20 βουληθεὶς. l. 21 καρδίᾳ σου.
l. 26 ὅταν δὲ καὶ μεῖζον ᾖ ἡ δια. l. 39 εἰς πάντας τ.
pag. 150. 9 ἐπειδὴ γάρ. l. 19 μάθῃς σαφῶς.
l. 26 εἰς τὰς τῶν ἄλλων οὐσίας. l. 32 Lege, τῆς ἑαυτῆς. l. 33 ἀποστέλλουσιν, Atqui hic, inquit doctiss. Hæschelius, desideratur verbum à quo τὸ βούλεσθαι regatur, sive ἀπειλοῦσι, seu aliud simile.
pag. 151. 19 οἱ αὐτοὺς. l. 27 πάντων αὐτὴν ἐνδοῦν. l. 36 ἐπιτάγματος.
pag. 152. 6 πολλαχοῦ καὶ πατήρ. l. 13 μᾶλλον;
l. 38 καιροῦ. l. 43 Lege cum Ms. προστίθεται.
pag. 154. 8 τότε δή. l. 10 πανταχοῦ.
l. 36 τοῦ δὲ τις.
pag. 155. 9 εἶπεν. l. 39 προσῆπτε.
pag. 156. 6 οὐκ εὔδηλον; interrogatiuè.
l. 42 παιδίων.
pag. 157. 23 Lege, ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρός.
l. 25 ἀλλὰ καὶ κ. l. 31 ἀφ' ἧς ἄν.
pag. 159. 42 θηρεύει.
pag. 160. 22 ἐξέλαμψε. l. 43 Ms. delet σύ.
pag. 161. 30 συγχωρήσωσι. l. 41 Lege, διακόνηται.
pag. 162. 38 Lege, εἰσφέρειν. l. 4 τί οὖν ὅτι ζ. Ἰσρ. τοῦτο, οὐκ ἐπέτ.
pag. 163. 28 ταῦτα.
pag. 164. 2 ἀποδείξαι. l. 43 ἐσπούδακεν.
pag. 166. 24 τὸ αὐτό. l. 31 ὅτι δὲ οὐδὲν τ. δ. κ. ὠφελήθ.
pag. 167. 16 ὅπως, & μιμῶνται.
pag. 169. 3 καὶ γὰρ καὶ. l. 5 ὅταν. l. 15 ὅτι οὐ κατὰ φύσιν ἐγκεντρισθήσονται.
pag. 171. 9 ἐξορθοῖν. l. 20 συγκροτεῖ.
l. 26 ἀπορεῖν. l. 37 διαθήκης.
pag. 172. 16 καὶ ὁ Παῦλ.
pag. 173. 15 ἀπολαύειν] κερδαίνειν. l. 29 καὶ πάλιν ἀλλ. l. 31 καλλίων παρεστῶσι.
l. 40 ἀπέφηνεν. l. 43 Lege, ζητεῖ.
pag. 174. 3 πῶς καὶ ἐκ. l. 28 καὶ τὸ θυ. δὲ ἡμῶν.
l. 34 καὶ ἱερεῖα. l. 40 ἱερέα τῆς.
pag. 175. 13 δυνήσεται. l. 37 ἀντ' αὐτοῦ.
pag. 176. 34 πῶς καὶ τήν.
pag. 177. 8 Lege, ἐκπίπτοντες. l. 11 τοῦ οὐρανοῦ.
l. 16 ἕτερός τις. l. 19 τοιοῦτός τις ἐστι.
l. 24 τοῦτο δὲ τὸ μὴ εἰδέναι. l. 30 Lege πνεύματι.
l. 38 εἰσὶν ἐστερημένοι.
pag. 178. 25 πάξειν.
pag. 179. 36 προσδέεται. l. 41 Dele καὶ post δέεται.
pag. 180. 3 γὰρ ἐκ ἡ‑ l. 29 αὐτοὺς γὰρ καὶ.
pag. 181. 15 προστασίαν. l. 17 διαθερμ.
l. 18 φιλοῦντες, οὐκ ὀρ‑ δὲ χεῖρα.
pag. 182. 40 ἐρημώσει. l. 43 ἀσεβεῖς.
pag. 183. 40 Lege, προσομιλῆσαι. l. 42 τοσαύτην.
pag. 184. 8 τίνα δύναται.
pag. 185. 7 καταφρονεῖσθαι. l. 16 καὶ τῆς συμπ.
l. 41 ὄρεγε. l. 43 ὡς ζωοῦν.
pag. 186. 37 ἀμοιβή, φησιν, ὁ.
pag. 187. 5 ἀληθινὸς ᾖ. l. 11 Lege, οὐ γὰρ εἶπε, τιμ. l. 21 Hæsch. mavult, νεκρωθείς.
l. 25 διαθερμανθείς. l. 34 ἀλλ' οἱ βέλτ.
pag. 188. τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ὁ.

l. 14 ὄντα νίκης, ταῦτα ἤπλας.
Pag. 190. 12 ὁ λόγος. l. 44 τιμῶν] τιμωρῶν.
Pag. 191. 12 ἀρχόντων.
Pag. 192. 2 ὃ ϗ αὐ. l. 6 Lege πειθόντος.
l. 24 μὴ χάρτοι μὴ δὲ τ. χ. τῶν νόμ.
Pag. 193. 12 ἡ ϗ ἀξ. l. 19 ϗ ὅτι παρανομ.
l. 42 τοῦτό με μαλ. εὐφραίνει. l. 43 οὕτω ϗ.
Pag. 194. 3 ἐμὲ δὴ] μὴ ὑμῶν. l. 4 διὰ δὴ τοῦτο.
l. 15 μονῳδίαν ᾄδων.
Pag. 195. 39 Lege, ἤκουσεν αὐτὴ, *posito commate post* πλησιάζει. l. 40 ϗ γὰρ ϗ
Pag. 196. Lege, αἰσθητῶς. l. 14 γὰρ ϗ σφ.
l. 37 κατοικῆσαι.
Pag. 197. 11 οὕτω δή.
Pag. 198. 5 ϗ γὰρ ϗ ἐκ. l. 26 *Scribe* εὐχῇ.
l. 44. ἐκτόκια.
Pag. 199. 13 ϗ γὰρ ϗ σαρκ. l. 16 ἔσει.
Pag. 200. 9 διορθώσασθαι.
Pag. 201. 17 ὅταν γὰρ εἴπῃ. l. 38 ἐξέλυσεν.
l. 41. ἐπεὶ ϗ Κολ.
Pag. 202. 2 ἕκαστος ἐν τῷ ἰδ. l. 6. ὁ ἐφ.
l. 34 οὐκ ἂν ἀνάσχ. l. 35 ἀλλὰ ϗ.
Pag. 264. 7. αὖ εἴη δίκαιος δεῖσθαι τὸ ταῦτα.
Pag. 205. 7 ἤχει διαλ. l. 25 δέξαιεν.
Pag. 207. 28 ἀντικαταστῆσαι. l. 29 ϗ παρ' αὐτ.
Pag. 208. 8 καίτοι ὁ μὲν, δ.
Pag. 209. 23 χρέας. l. 39 ὁ δὲ διακριν.
Pag. 210. 28 εἰδέναι σαφῶς.
Pag. 211. 12 Θεὸς τὰ παρ' ἐ. l. 16 ἐγγόνων
l. 21 μὴ δὴ τ. l. 31. ὅταν δὲ ἰδ.
l. 38 αὐτοῦ τῆς σ. l. 41 διορθοῦ.
Pag. 212 2 εἴγε μή.
pag. 213. 6 οὐδὲ γὰρ. l. 13 ἄλλως γὰρ οὐκ. *& mox,* ϗ καλῶς. l. 32 εἰ μὲν γάρ. l. 33 δὲ ϗ σ.
pag. 214. 7 Lege εἰς μέσον ἄγει. l. 30 ἔσ. ϗ ἐξ.
l. 34 πρῶτος.
pag. 215. 12 ἐὰν δὲ μὴ φ. l. 13 ταῦτα τὰ β.
l. 22 τούτων δὲ. l. 41 πᾶσαν ψύξιν ἐξέβαλες ἢ γ.
pag. 216. 12 τούτων] Lege τούτῳ. l. 25 ἱερ. οἷς. l. 29 ἐχθὲς] αἰσχρόν. l. 34 ἀνθρώπῳ, παῦσαι.
pag. 217. 26 τοῦ ἐκείνου κατάξας. l. 39 pro Θεῷ *lege* Θεοῦ.

Pag. 218. 8 ὑπέρ. l. 11 ἀλλ'] ϗ. l. 24 ὑπὸ] ἐκ. l. 42 βουληθῇς τι.
Pag. 219. 16 τίς τῆς σιλ.
pag. 220. 4 ϗ ὅτι οὐ συγ: αὐτῷ ὁ δ. l. 6 εὐτελές.
l. 20 ὑπὲρ δὴ τ. l. 36 ὅτι ϗ αὐτοὶ μεσιδ.
pag. 221. 21 ϗ μάλ. l. 35 ἐγκαλέσῃ. βωμοὺς] βοῦς.
Pag. 222. 2 κηδεστὴς γὰρ ὁ ἰ. l. 26 ὁρμῆς. l. 37 μόνος. l. 40 βαρβάρων] ἁπάντων. l. 44 ϗ ταῦτα δὲ. *Ibid.* ἐν ἑαυτοῖς.
Pag. 223. 36. οὐ γὰρ. l. 40 αὐτά.
l. 44 πρῶτος.
Pag. 224. 5 αὐλίσηται. l. 24 σφόδρα φιλεῖσ. l. 28 ὀφθαλμοὺς ὑμῶν.
pag. 225. 4 ἤλπιζ.] προσεδόκησεν. l. 42 τι ϗ ἐγ.
pag. 226. 4 τὰ περὶ β. l. 41 παρήγαγε. l. 44 ζῆλος, φησιν, ἦρ.
Pag. 227. 35 ϗ μὴ ὡς. l. 37 ὡσανεὶ ἦν.
Pag. 228. 9 κατεσκεύαζε. l. 24. Lege καίτοι αὐτὸς ἦν ὁ. l. 27 Lege περιέστησε. l. 42 ϗ γὰρ ϗ αὐτή.
Pag. 229. 22 Lege κολακεύων λέγων. l. 41 ἀφειδῶν.
Pag. 230. 40 ἀσφάλειαν.
Pag. 231. 20 θήραμα. l. 31 εὐδοκιμεῖν.
l. 39 pro ἐντολῆς lege ἐπιστολῆς.
Pag. 232. 6 ἱστορίας. l. 9 μικρόν. l. 18 ἐγέψε. πνευματικὰ γὰρ αὐτῷ ἐγέψε. l. 36 Lege αὐτήν.
Pag. 233. 13 κατέχεις. l. 27. ἀλλὰ ϗ λ.
l. 33 ἐστρέφετο.
Pag. 234. 13 ἐν Κυρίῳ.
Pag. 235. 4 σφόδρα, ὡς ἔοικε, κατ. l. 6. Lege μετ' αὐτοῦ. l. 9 ἀφάτῳ.
Pag. 236. 6 Lege μείζονα ζῆλον ἀπ. l. 43 ὥστε ϗ κ.
Pag. 237. 7 πεισθήσονται. l. 23. Lege -τῶν τε. πυρὰ ϗ ταῦτα.
Pag. 238. 16 ἀνταπόδοσις. l. 33 καὶ γὰρ καί.
Pag. 239. 11 ϗ γὰρ ϗ. l. 26. ἀλλὰ ϗ ἡ.
Pag. 240. 1 εὐχῶν. l. 42 πολέμιοι.
Pag. 241. 43 *sic distingue* ὑμῶν. πολλῶν ϗ.
Pag. 242. 16 συνθρύπτοντές μου. l. 40 παιδαριωδῶν.

CASTIGATIONES

ET VARIAE LECTIONES IN HOMILIAS QVASDAM IN GENESIN, EX TRIBVS

Mss. Gallicis, Francisci Primi, Henrici Secundi Regum Galliæ, & Francisci Oliuarij
excerpta opera Frontonis Ducæi, & ad me post absolutam editionem missa:
in quibus, post plurima reiecta, multa superesse leuicula
non diffiteor, quædam certè insunt non
contemnenda.

PAg. 244. 3 ἄρρεν, υἱὸν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ] *Hanc lectionem habet etiam editio Romana* τῶν δ. *Sed Mss. Galliæ Regis* τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. *quod eodem recidit.*

l. 5. γλῶττα τῶν Χαναναίων] *Vel legendum puto cum editione Rom.* γλῶττα Χαναάν, *vel cum Mss.* τῇ γλώττῃ τῶν Χαναναίων.

l. 13. Dele cum Mſſ. ϰ̀ poſt ἀεσυραι.
l. 16. [illegible] l. 23. Lege [illegible]
l. 28. [illegible]
Pag. 245. 7. Lege [illegible] τ̃ [illegible] τῆ [illegible] [illegible] partim ex coniectura, partim ex libris. l. 17. Lege, ὁ βλέπων ἐν τῷ κρ. ex Matth. 6. l. 19. ἄςη ἡ φιλοτιμία [illegible]] Ms. ἔςω [illegible]
l. 21. & 22. Mſſ. ἀναπηδῆσαι, & σκιρτῆσαι, & ἀποδύσασθαι. l. 24. τ̃ αὐτῆς τιμῆς, εἰς τὸ [illegible] τιμῆς. l. 25. αὐ ἔργον [illegible], τ̃ῦτο. l. 34. Pro [illegible] omnino legendum [illegible] φρονῆ, ex Mſſ. l. 36. μέγα [illegible] [illegible] l. 43. γίνεσθαι.
Pag. 246. 2. [illegible] τέτοις [illegible] φρονήσει.
l. 19. Χριςοῦ] Θεοῦ Mſſ. l. 27. [illegible] φουσιν] Mſſ. [illegible]φέρουσιν. l. 30. [illegible] l. 33. [illegible]
l. 37. [illegible]] Mſſ. τ̃ [illegible] l. 38. Mſſ. poſt Ναχὼρ delent τ̃ῦ.
pag. 247. l. 6. εἰς τὴν γῆν, [illegible] l. 31. ὑψηλῆς] Mſſ. μεγάλης. l. 33. [illegible]το] Mſſ. [illegible] l. 39. τίνα [illegible] ἔθος.
Pag. 248. 5. [illegible] l. 11. Vnus ex Mſſ. poſt [illegible] addit ἢ [illegible] l. 12 [illegible]
l. 14. [illegible]] [illegible], melius.
l. 25. Mſſ. poſt καταλῦσαι delent μέ.
l. 27. [illegible]] Mſſ. λογισ. & [illegible]
l. 36. [illegible]] Mſſ. [illegible] fortaſſe rectius.
l. 38. [illegible]] Mſſ. [illegible]
Ibid. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Pag. 249. 2. Mſſ. rectè [illegible].
l. 3. [illegible] αὐτὸν] Mſſ. [illegible], & ſic l. 7. l. 12. φυγεῖν. l. 21. Mſſ. [illegible], & mox Vnus Ms. delet τὸ, alter pro τὸ legit ϰ̀.
l. 26. Mſſ. κατασείουσιν.
l. 27. [illegible] l. 32. Pro [illegible], Mſſ. & edit. Rom. [illegible] l. 36. οἶκον, ἀ[illegible] Mſſ.
Pag. 250. 4. Mſſ. delent τ̃ τὸ. l. 16. [illegible]τό. l. 35. ϰ̀ τ̃ το [illegible]
pag. 251. 13. [illegible] l. 18. κατασείσουσι] Mſſ. κατασείσουσι. l. 40. Mſſ. poſt [illegible] addunt [illegible] ἑαυτόν.
pag. 252. 8. Mſſ. καταπαύσομεν & [illegible].
l. 20. Lege cum Mſſ. [illegible].
l. 21. Poſt [illegible] Mſſ. addunt ταύτης.
l. 26. [illegible]. l. 39. Poſt [illegible] addunt Mſſ. ὥςε μηδὲν τῶν ὄντων αὐτῆς [illegible]. l. 41. [illegible]] Mſſ. [illegible]
pag. 253. 1. Pro [illegible] legendum cum Mſſ. [illegible]. l. 3. Mſſ. delent [illegible]μενον. l. 22. [illegible], ὥςε πολλὴν τὴν ἀγρυπνίαν [illegible], ὥςε [illegible] ἐξ αὐτῶν [illegible] [illegible] Mſſ. l. 28. Mſſ. vt puto, rectè, ante [illegible] addunt μέγιςον.
l. 30. Pro [illegible] lege cum Mſſ. [illegible]. Pharmaca enim, non morbi, [illegible]. l. 31. λαμβάνοντας.
Ibid. [illegible]] Mſſ. μὴ γὰρ, interrogatiue, vt puto.

l. 33. Ante ἵνα mſſ. inſerunt, διὰ τ̃ το τὰς συν[illegible] [illegible]
pag. 254. 8. ϰ̀ μετ̀ ἀκρ. [illegible]] [illegible] μετ̀ ἀκρ. [illegible] [illegible] l. 14. γὰρ] [illegible]
l. 30. mſſ. [illegible] τ̃ το [illegible] [illegible]μένον, ὅτι. l. 37. φύσει [illegible]] mſſ. ſic: φύσει [illegible] ἑαυτὸν ἀμφι[illegible] ϰ̀ τ̃ το [illegible]
pag. 255. 24. παύσομαι. l. 30. mſſ. poſt νομί[illegible] delent [illegible], rectè. l. 35. [illegible]) mſſ. [illegible] l. 36 φιλόπτωχοι) ms. φιλόπονοι.
l. 41. [illegible]) [illegible] mſſ.
pag. 256. 1. ἐν μέσῳ γινομένης δυσκολίας.
l. 2. poſt ὤφθη mſſ. addunt φησι.
l. 6. [illegible] Ibid. [illegible]
l. 18. mſſ. delent [illegible] l. 26. [illegible]) mſſ. [illegible], retentâ lectione marginis.
l. 28. μᾶλλον) mſſ. μόνον. & lin. 29. [illegible] καὶ [illegible]
pag. 257. 1. [illegible] τὴν ἤδη [illegible] l. 8. [illegible]] [illegible] l. 13. τοσοῦτον mſſ.
l. 15. θαυμάζειν. l. 26. Pro [illegible] lege [illegible], cum mſſ. l. 38. [illegible]) melius mſſ. [illegible] l. 42. poſt [illegible] ms. addit [illegible]
pag. 258. 1. Αἴγυπτον [illegible] μεθεῖλκε. mſſ.
l. 5. τῇ ἰδίᾳ γυναικί. l. 12. Poſt [illegible] addit ms. πρὸς ἑαυτόν. l. 13. [illegible]
l. 22. pro τόπον lege cum mſſ. τόπους.
l. 37. πλῆξαι mſſ. fort. melius.
l. 40. συνεβούλευε. l. 41. pro εἰς τὸ κἂν εἰς, lege, τ̃ κἂν εἰς.
pag. 259. 1. [illegible] l. 7. ϰ̀ ἑαυτοῦ) Lege cum mſſ. καὶ αὐτοῦ. l. 16. Poſt [illegible] ms. addit ὄντες. l. 19. [illegible]
l. 21. ms. [illegible], δι' ἧς [illegible], omiſſis mediis. l. 20. πάλιν ἢ [illegible]
l. 24. [illegible]) mſſ. [illegible] l. 39. ms. [illegible]
pag. 260. 2. [illegible]) [illegible] al. [illegible]
l. 7. poſt ὑπὸ adde τῷ ex ms.
l. 8. τῇ τ̃ δικαίου ἀρετῇ. l. 10. [illegible]
l. 28. τίς γὰρ ἂν κατ' ἀξίαν ταύτην [illegible], [illegible]) Vnus ex mſſ. [illegible] τὸ ταύτης [illegible] [illegible] ὅτι.
l. 35. [illegible] τ̃ [illegible] l. 39 [illegible]) [illegible]
Pag. 261. 2. ἐπιχείρησιν) mſſ. [illegible]
l. 4. [illegible]
l. 6. pro διαδοθῆναι lege cum mſſ. διαδοθῇ.
l. 9. ἐνδείκνυται.
l. 19. Vnus ex mſſ. [illegible]
l. 29. ἐπειδὴ γὰρ τὸ [illegible]
Pag. 262. 5. Poſt [illegible] adde ex ms. [illegible]
l. 11. ἀφείλου.
l. 12. Lege [illegible] cum mſſ.
l. 18. Deſunt ex textu reſtituenda, ϰ̀ ἵνα [illegible], ὅτι ἀδελφή μου [illegible]
l. 35. [illegible] γὰρ [illegible] τι τ̃ [illegible], al. τ̃ [illegible]
l. 42. τὴν [illegible]) Vnus ex mſſ. [illegible] τὸ [illegible]

Pag. 263. 1 Lege cum Mſſ. [illegible].
l. 8 καὶ [illegible] ibid. l. 16. [illegible] ἄπαντ. l. 19. κατιλλάξαντα Mſſ.
l. 28 [illegible] l. 31 Ante [illegible] adde ex Ms. ἡ.
Pag. 264 [illegible] ἔπος] Lege [illegible] cum Mſſ.
l. 24 [illegible] ἄλλον] Mſſ. τοῦ ἄλλου. l. 31 Poſt ἦν addit ms. λοιπόν.
pag. 265. 17 ἀφείλε. l. 33 [illegible].
pag. 266. 1 ἀφείλετο. l. 18 Lege cum Ms. διδασκαλίαν αὐτὸν μεταγαγεῖν, omiſſo prorſus κατασπεύσαντες. l. 34 Ante [illegible], Ms. addit, τι καὶ ἄπειρον. l. 39 [illegible] Cαλόμενος.
Pag. 268. 16 [illegible] τοῦ, εἰς τὸ ἑξῆς. Ms.
pag. 268. 21 [illegible]. Ms. l. 23 δὲ ὅν] Ms. ἔξω. [illegible] ita repone. l. 27 Mſſ. ἀλλ' αὐτὸς [illegible]. l. 37 Lege βουλεύ[illegible], vel βαλλόμενα, cum Mſſ.
pag. 269. 9 [illegible]] [illegible]. Mſſ.
l. 30 [illegible] [illegible]. Mſſ. l. 34 αὐτὸν] Lege cum Mſſ. αὐτῷ.
pag. 270. 11 poſt [illegible] addunt Mſſ. [illegible] δόντας αὐτοῖς. l. 14 [illegible]] Ms. [illegible]. l. 15 [illegible] καὶ [illegible]] Mſſ. melius, [illegible], καὶ [illegible]. l. 42 [illegible]] ms. [illegible]. & mox, καὶ [illegible].
pag. 271. 9 [illegible]. l. 11 [illegible] μένον, [illegible]. l. 31 ἢ εἰς τοὺς [illegible] ἡμῶν. ms. l. 38 λογίσηται.
pag. 272. 15 [illegible]. l. 40 [illegible].
l. 43 διὰ [illegible].
Pag. 273. 4. mſſ. omittunt ὅτι.
l. 10 [illegible]] [illegible]. l. 34 [illegible] ξεται. ms.
pag. 274. 8 Lege cum ms. [illegible]. l. 10 γάρ] ms. [illegible]. l. 27. [illegible]] [illegible].
pag. 275. 2 [illegible]. l. 4 [illegible]] [illegible]. l. 17 Poſt [illegible] adde ex ms. ἀγαθῶν.
pag. 276. 9 πῶς abeſt à ms. l. 12 [illegible]. l. 21 διὰ [illegible] τῶν [illegible].
l. 25 [illegible] [illegible]. l. 26 [illegible] γὰρ [illegible]. l. 29 [illegible] τὴν [illegible].
l. 33 πολὺ τῆς ἐπαγγελίας &c.] mss. plenius. πολὺ τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ τὸ μέγεθος [illegible] τῆς φιλοτιμίας τοῦ [illegible] [illegible] τῆς ἀμοιβῆς τῆς φιλανθρωπίας καὶ [illegible] ὁ [illegible], [illegible] τὸν [illegible], καὶ τὸ μέλλοντα ἐξ αὐτοῦ [illegible]. [illegible].
pag. 277. 2. [illegible]. l. 3 [illegible]] mſſ. οὕτως. l. 4 [illegible]. l. 24 [illegible] [illegible]. ὅτι [illegible].
l. 32 [illegible] ἡμετέραν. l. 34 διὰ [illegible].
pag. 278. 2 Lege cum ms. [illegible]. l. 7 [illegible]] ἐν. l. 24. Lege cum ms. τὸ [illegible].
l. 30 [illegible]] Lege ex ms. [illegible].
l. 39 αὐτὸν] ἐκεῖνον. l. 23 Mſſ. [illegible]. l. 30 [illegible].
l. 33 [illegible], καὶ ὅτι [illegible], ὅτι [illegible] αὐτὴν τὴν [illegible].

pag. 280. 3 [illegible] ἐν τῷ [illegible]. l. 9 [illegible] τὸ [illegible]. l. 22 [illegible]] Lege cum mss. [illegible]. l. 27 [illegible] ms. l. 28 Poſt [illegible] ms. addit τὴν [illegible]. l. 33 [illegible].
Pag. 281. 17 [illegible]] [illegible]. l. 34 [illegible]. l. 43 καὶ τοῖς ἐν [illegible].
pag. 282. 28 [illegible] τὸ ἀγαθὸν [illegible].
l. 36 [illegible].
pag. 283. 2 [illegible]] [illegible], edit. Rom.
l. 9 [illegible].
Pag. 284. 10 αἱ] Lege αἰ. l. 28 [illegible] τῆς ἕξεως. l. 31 καὶ ταύτην abeſt à ms.
l. 34 [illegible].
pag. 285. 11 [illegible].
pag. 286. 15 [illegible]] [illegible]. l. 34 [illegible]] Lege cum ms. καὶ ὅτι. l. 38 [illegible]] ms. [illegible].
Pag. 287. 16 [illegible]. l. 30 ἵνα [illegible]. l. 40 γάρ, φησι, [illegible].
Pag. 288. 23. φιλότεχνοι] melius ms. φιλόθεοι.
Pag. 289. 8 τὰ γὰρ βλέπειν [illegible].
l. 12 [illegible].
Pag. 290. 1 [illegible], male, ut puto.
l. 4 [illegible]. l. 19 [illegible]] [illegible] ms. l. 18 [illegible]] [illegible].
l. 26 [illegible]. Ib. ἀλλὰ καὶ [illegible].
l. 27 [illegible]. l. 30 [illegible] τοῦ Θεοῦ. l. 38 ms. hunc locum ſic lege & diſtingue, [illegible], [illegible] - [illegible], [illegible]. [illegible] καὶ [illegible].
Pag. 291. 10 [illegible]] [illegible]. l. 38 [illegible].
pag. 292. 12 ἡμῶν] μου. l. 14 [illegible]] ms. brevius. [illegible].
Pag. 293. 19 poſt [illegible] ms. addit [illegible].
l. 22 [illegible]. l. 33 mſſ. [illegible], melius, [illegible] τοῦ [illegible] Θεοῦ τοῦ [illegible] λαον δημιουργοῦ, τῇ [illegible].
Pag. 294. 2 [illegible]. l. 22 [illegible].
pag. 295. 13 [illegible]. l. 24 [illegible].
l. 25 Poſt ὧδε adde ex contextu Maria. l. 30 [illegible].
pag. 296. 5 [illegible]] Lege cum mſſ. [illegible].
l. 8 [illegible] ὡς [illegible]. l. 9 [illegible].
l. 17 καὶ [illegible] αὐτῷ. l. 21 Ante [illegible], adde ex ms. γάρ. l. 25 ὧδε Μαρία ἡ. l. 28 [illegible] mſſ.
Pag. 297. 10 [illegible]. l. 11 [illegible]. l. 15 ms. [illegible], ut recentiores, recte.
l. 25 [illegible]. l. 26 [illegible] καὶ [illegible], al. [illegible]. l. 31 [illegible] [illegible], καὶ [illegible].
pag. 298. 6 Lege cum ms. καὶ [illegible] καὶ [illegible] καὶ [illegible]. l. 9 ante [illegible] adde ἡ. l. 12 [illegible]] [illegible]] ms. [illegible]. l. 33 [illegible] ms. deeſt [illegible].
pag. 299. 9 [illegible] adde γεγονός. l. 20 Pro [illegible] mſſ. [illegible]. l. 22 καὶ τὸ [illegible]] mſſ. τῷ [illegible].

pag. 300. 7. *Post* [illegible] *pone* [illegible] *& dele* [illegible] *post* [illegible] *Mss.* [illegible]

pag. 301. 11. [illegible]] *Mss.* [illegible]
l. 43. [illegible]] *Mss.* [illegible]

pag. 302. 9. [illegible]] *Mss.* [illegible] *pro-cedente.* l. 22. [illegible]
l. 29. [illegible] l. 28. *Mss. ante* [illegible] *addideraut* [illegible], *quod non est necesse.*
l. 31. [illegible]] *Mss.* [illegible] *ut semel supra.*
l. 32. [illegible] *abest à Mss.* l. 36. [illegible] *Mss. melius.* l. 40. [illegible]

pag. 303. 2, [illegible]] [illegible] l. 6. [illegible]] *Mss.* [illegible] *& sic edit. Rom.* l. 14. *Lege ex textu & Mss.* [illegible] l. 23. [illegible]
l. 29. [illegible] l. 32. [illegible]

pag. 304. 8. *Lege cum Mss.* [illegible] l. 11. [illegible]] *Mss.* [illegible]
l. 13. [illegible] l. 17. [illegible]] *Mss.* [illegible] l. 43. τὸ [illegible]] *Mss.* [illegible]

pag. 305. 16. [illegible]] [illegible] *& l. 18.* [illegible] *pro* [illegible] *Mss.* l. 29. [illegible]

pag. 306. 19. [illegible] *abest à Mss. Ib. Lege* [illegible] *cum Mss.* l. 34. *post* [illegible] *Mss. addunt* [illegible] l. 41. [illegible] (*al.* [illegible]) [illegible]

pag. 307. 1. [illegible]] *Mss.* [illegible]
l. 5. [illegible] l. 12. *Lege* [illegible] *cum Mss.* [illegible]
l. 33. [illegible] l. 39. [illegible]
l. 41. [illegible] *& notam ante* [illegible] *adde* [illegible] *ex Mss.*

pag. 308. 5. [illegible] *Mss. addunt,* [illegible]
Ibid. [illegible]
l. 28. [illegible] *al.* [illegible] *& sic edit. Rom.*
l. 33. [illegible] l. 37. [illegible]] [illegible]

pag. 309. [illegible] *mss.* [illegible] l. 13. [illegible]] *mss. addunt* [illegible] *rectè sane.* l. 18. [illegible]] *mss.* [illegible] l. 19. [illegible] l. 23. [illegible]
l. 29. [illegible]] *ms.* [illegible] *al.* [illegible] l. 3[illegible]. [illegible]] *ms.* [illegible]

pag. 310. 2 [illegible] *edd.* l. 21. [illegible]] *ms.* [illegible] l. 22. [illegible]
l. 24. [illegible] l. 28. [illegible]] *ms.* [illegible]

pag. 311. 4 [illegible] l. 12. [illegible]
l. 27. [illegible] l. 33. [illegible] l. 34 [illegible]

pag. 312. [illegible]] *M.* [illegible]
Ib. pro [illegible] *ms.* [illegible]

Pag. 313. 16. [illegible]

Pag. 314. 23. [illegible], *rectiùs.* l. 29. [illegible] *al.* [illegible] *Ibid.* [illegible]
l. 37. [illegible]

Pag. 315. 11. [illegible], *Rectè,* [illegible]

l. 2[illegible]. [illegible] *ms. rectè.* l. [illegible]] [illegible] l. 25. [illegible]

Pag. 316. [illegible] l. [illegible] [illegible] l. 33 [illegible] l. 37 [illegible] l. 38. [illegible] *Ib.* [illegible] *al.* [illegible]

Pag. 317. 3. [illegible] *adde* [illegible]
l. 11 [illegible] l. 22 [illegible]] *ms.* [illegible] *quod* [illegible]
l. 23 *ms. post* [illegible] *sublatus* [illegible] *& posita plena distinctione post* [illegible] l. [illegible] [illegible] *sequentibus usque ad* [illegible] *est forte* [illegible] *melior.*
l. 36 [illegible] l. 39. *ms. dele* [illegible] *rectè.* [illegible]

Pag. 318, 10, [illegible] l. 24, [illegible] l. 35. *ms.* [illegible] *addit* [illegible]

Pag. 319, 17, *ms.* [illegible] l. 19. [illegible]
l. 20, τὸ ὄνομα [illegible] l. 25 [illegible] l. 32, *ms. post* [illegible] *addit* [illegible] l. 34 *post* [illegible] *addit ms.* [illegible]

Pag. 320, 1, [illegible]] *ms.* [illegible]
l. 16, [illegible] l. 18, [illegible]

pag. 321, 32, [illegible] l. 39 [illegible]
l. 41, [illegible]

pag. 322, 6, [illegible] l. 12, [illegible]
l. 25. [illegible] l. 26. [illegible]
l. 34, [illegible]

pag. 323. 4. Παιδὸς] [illegible] l. 29. [illegible], *deest* [illegible] l. 37. [illegible]] *ms.* [illegible] *&* [illegible] l. 41. [illegible]

pag. 324. 2, [illegible] l. 6, [illegible] l. 9, [illegible]
l. 15. *&* 21. *pro* [illegible] *lege* [illegible]
l. 24. [illegible]] *ms.* [illegible] *Ibid.* [illegible]
l. 29. *Lege cum ms.* [illegible] l. 37. [illegible]
l. 40. [illegible] *omisse* [illegible]

pag. 325. 8. [illegible] l. 9, *post* [illegible] *adde* [illegible] *ms.* [illegible] l. 10, *ms. sic distinguit,* [illegible] l. 18, [illegible]
l. 26, *ms.* [illegible]
l. 30, *ms.* [illegible] l. 31, [illegible] l. 36, [illegible]

pag. 326. [illegible]] *ms.* [illegible] l. 31. [illegible] l. 33, [illegible]] *ms.* [illegible] l. 34, [illegible]] *ms.* [illegible] *&* [illegible]

pag. 327. 20, [illegible] l. 30 [illegible] l. 33 [illegible]

Ibid.

[illegible]] ms. [illegible], & post [illegible] l. seq. addit ms. [illegible]. l. 36 [illegible]. ib. post [illegible] addit [illegible], & mox [illegible] l. 37. addit [illegible]. l. 39 ms. [illegible] post [illegible].

Pag. 328. 8 Ms. [illegible] l. 13 [illegible]] Ms. [illegible]. l. 15 [illegible]. l. 16 [illegible].

l. 27 Ante [illegible] addit Ms. [illegible] (fort. [illegible]) [illegible] (fort. [illegible]) [illegible].

l. 32 & 33 [illegible] & [illegible]. l. 36 [illegible].

Pag. 329. 16 [illegible]. l. 20 [illegible] Ms. rectè. l. 26 [illegible]. l. 34 [illegible]] [illegible]. l. 37 [illegible]. l. 38 Lege cum Ms. [illegible], vel [illegible].

Pag. 330. 7 Ms. rectè: [illegible].

l. 18 Lege, [illegible]. l. 19 [illegible]] Ms. [illegible]. l. 22. [illegible]. l. 26 Ms. [illegible], & sequentia haec lectionem [illegible] delendum est alterum [illegible] post [illegible].

l. 28 Ms. post [illegible] addit [illegible]. l. 32. Ms. post [illegible] addit [illegible].

Pag. 331. 18 Ms. [illegible] & [illegible]. l. 20 Ms. rectè, [illegible]. l. 22 [illegible]. l. 26 [illegible]] Ms. [illegible].

Pag. 332. 8 [illegible]] Ms. [illegible]. l. 24 [illegible]] [illegible]. l. 28 [illegible]. l. 33 [illegible].

l. 35 Ms. post [illegible] addit [illegible]. l. 38. [illegible] post [illegible] addunt [illegible], & [illegible], rectè, & sic Interpres.

l. 40 Ms. [illegible].

Pag. 333. 1 [illegible]] [illegible]. l. 5 Ms. [illegible]. l. 6 Ms. [illegible]. l. 12 [illegible] addit [illegible]. l. 16 [illegible]] Ms. [illegible]. l. 19 Ms. [illegible], rectè.

l. 33 Ms. [illegible], rectè.

l. 37 [illegible]] Ms. [illegible]. l. 38 [illegible]] Ms. [illegible].

Pag. 334. 2 [illegible]] Ms. [illegible]. l. 6 [illegible]] Ms. [illegible].

[illegible] & [illegible]. [illegible] (passim, [illegible]) [illegible] (nusquam [illegible]) [illegible] apud [illegible] [illegible].

l. 16 Ms. & Interpres post [illegible]. l. 21 [illegible]. l. 24 [illegible]] [illegible]. l. 38 [illegible]. l. 43 [illegible]] Ms. [illegible] rectè, cepit.

Pag. 335. 4 [illegible]] Ms. [illegible]. l. 10 [illegible].

l. 19 [illegible], &c.] Ms. [illegible].

l. 22 Ms. [illegible]. l. 23 [illegible]. l. 24 [illegible]] Lege cum Ms. [illegible]. l. 29 [illegible]] [illegible]. l. 36 [illegible]. l. 37 [illegible], Ms. rectiùs.

Pag. 336. 21 [illegible]] Ms. [illegible]. l. 22 [illegible]. l. 24 [illegible]] [illegible]. l. 26 Ms. [illegible], &c. [illegible] & [illegible]. l. 30 Ms. post [illegible] addit [illegible]. l. 31 [illegible]. l. 38 [illegible]] Ms. [illegible]. l. 39 [illegible].

Pag. 337. 5 [illegible]] [illegible]. l. 8 [illegible]. l. 12 [illegible]. l. 22 [illegible]] Ms. [illegible]. l. 28 [illegible]] Ms. [illegible]. l. 38 [illegible]] Ms. [illegible]. [illegible]] Ms. [illegible].

Pag. 338. 8 [illegible], &c.] Ms. [illegible]. l. 13 post [illegible] Ms. addit, [illegible]. l. 21 [illegible]. l. 24 [illegible]] Ms. [illegible].

l. 25 [illegible] &c.] Ms. planius, [illegible].

l. 26 [illegible] &c.] Ms. [illegible].

l. 30 [illegible] &c.] Ms. [illegible] &c. l. 33 Ms. [illegible] est [illegible].

CASTIGATIONES

QVAEDAM IN COMMENTARIOS CHRYSOSTOMI IN ESAIAM EX MANVSCRIPTO RARA.

[illegible] Lectori [illegible] [illegible] longe [illegible] [illegible].

Pag. 1017. 19. [illegible].

Pag. 1018. [illegible] & [illegible] seq. [illegible], ut puto. l. 7 Post [illegible] repone [illegible] ex Ms. [illegible] [illegible].

[illegible] micorum χαίρειν ἐάσον. l. 10 Post [illegible] repone αὐτόν. & ibidem post [illegible] repone δέ. l. 22 Ms. [illegible]. l. 24 Lege ex Ms. [illegible] αὐτῆς. l. 29 Cod. Ms. firmat nostram coniecturam ad marginem.

Pag. 1019. 2 Lege ex Ms. ὃ γὰρ αὖ ἄλλων ἡμῶν πάλαι [illegible]. l. 9 Post [illegible] addit Ms. τὸ ὅσον καὶ [illegible]. l. 13 Pro [illegible] lege ex ms. [illegible]. l. 17 Lege [illegible]. l. 22 Lege ex Ms. τὸ ἤδη γάρ. l. 26 Pro οὐχὶ οὐ μόνον lege ex Ms. οὐχὶ φαίνεται δῆλον.

Pag. 1020. 4 Post prius νῦν adde ex Ms. [illegible].

Pag. 1021. 1 Lege cum Ms. ὡς τὸ τοσοῦτον. l. 2 Pro [illegible] lege cum Ms. [illegible]. l. 15 Post [illegible] adde αἱ ex Ms. l. 32 [illegible] ms.

Pag. 1022. 11 Ante [illegible] adde ex ms. ὡς. l. 26 Pro [illegible] lege cum ms. [illegible]. l. 35 Lege [illegible], μὴ [illegible]. l. 36 Post [illegible] ms. addit, τοῦτο ἐν φασὶ ταῖς, ἐπὶ δὲ ὑμᾶς τὸ [illegible], οὐκ αὐτοὺς τί [illegible]. l. 38 Lege cum ms. [illegible]. l. 42 Post ἵνα dele τό.

Pag. 1023. 9 Pro [illegible] lege [illegible], & paulo post, [illegible]. l. 17 Pro αὐτὸν lege αὐτούς. & lin. seq. [illegible]. l. 37 Post [illegible] adde ex ms. αἵματος.

Pag. 1024. 1 Lege [illegible] Νῦν. l. 8 Lege cum ms. ἢ δεῖξαι αὐτοῖς (vel αὐτῷ) τὸ [illegible]. l. 20 Pro οὗτ' ἐστὶ καὶ, lege τοῦτ' ἐστὶ τί. l. 31 Pro λέγων ms. habet [illegible]. l. 42 ms. [illegible] αὐτοῖς [illegible].

Pag. 1025. 8 αὐτὸν] ms. αὐτῷ. l. 14 Pro [illegible] ms. habet [illegible] ἐγκαλούμενος. l. 15 [illegible]] ms. rectius, [illegible], sicuti prius ex coniectura restituerat acutiss. Boisius. l. 28 [illegible]] ms. [illegible]. l. 43 ms. post [illegible] addit ὁ.

Pag. 1026. 14 Post [illegible] adde [illegible] ex ms. l. 19 Post γὰρ adde τῶν. l. 27 [illegible]] ms. φιλοχρηματίας.

Pag. 1027. 2 Post [illegible] adde ex ms. γὰρ πολλὰ καί. l. 10 ms. delet κατ' αὐτούς. l. 16 [illegible] καὶ τό] ms. rectè ἐπὶ [illegible] καὶ τό: & lin. seq. ἐπὶ τῷ pro ἐπὶ τῷ. planè uti doctiss. Allatius prius ex coniectura restituerat. l. 20 [illegible]] [illegible] ms. l. 29 [illegible]] ms. [illegible]. l. 34 ms. ante [illegible] addit [illegible]. l. 35 Ante [illegible] adde ex ms. [illegible]. l. 36 ms. rectius, [illegible].

Pag. 1028. 14 [illegible]] [illegible]. l. 19 ms. post γὰρ addit φησι. l. 23 Ante ἢ αὐτοῦ adde ex ms. οὕτως τὰ εἴδωλα. l. 25 Post [illegible] ms. addit [illegible] rectè.

Pag. 1029. 6 Post [illegible] adde [illegible] ex ms. l. 11 Ante λέγει adde [illegible] ex ms. l. 22 ms. sic legit hunc locum [illegible] (μετὰ γὰρ &c.) [illegible] omnino rectè. l. 28 Post [illegible] adde ex ms. ὁ Χριστός. l. 32 [illegible]] Lege cum ms. ἐξαπλώσας. l. 37 Post μίαν adde οὖν.

Pag. 1030. 7 Post αὐτὸν adde καί. l. 9 [illegible] [illegible], [illegible] &c. l. 13 Post [illegible] ms. addit [illegible]. l. 23 post [illegible] adde αἱ. l. 33 ms. [illegible], & l. 34 [illegible] & [illegible]. & l. 35 [illegible], aptius ad grammaticam rationem. l. 38 [illegible]] ms. [illegible].

Pag. 1031. 6 Repudiatis coniecturis sic legendum hic locum ex ms. [illegible] τὴν διακονίαν. l. 15 Sic distingue: [illegible]. l. 38 Exple ex ms. [illegible], καὶ τί λέγω [illegible].

Pag. 1032. 16 Ex ms. lacunam sic exple. [illegible] &c. l. 19 Lege cum ms. [illegible]. l. 24 Ante [illegible] adde καὶ ex ms. l. 41 Post [illegible] ms. addit αὐτός.

Pag. 1033. 10 Post [illegible] adde ex ms. τοῦτο. l. 43 Post γὰρ adde οἱ.

Pag. 1034. 15 pro ἢ lege καί.

Pag. 1035. 15. ms. firmat coniecturam marginalem, ut fere ubique. l. 42 τοῦτο] ms. τούτων.

Pag. 1036. 7 [illegible]] Lege cum ms. [illegible]. l. 15 [illegible]] ms. [illegible]. l. 30 Ante [illegible] ms. addit ἐν. l. 35 pro [illegible] lege cum ms. [illegible].

Pag. 1037. 4 Καὶ [illegible]. sunt verba contextus, & sequentib. iungenda. l. 35 post ὁ Θεὸς adde ex ms. καὶ [illegible] καὶ [illegible], [illegible] ὁ Θεὸς.

Pag. 1038. 21 [illegible] ms. l. 23 [illegible] ms. l. 25 pro αὐτοῦ lege cum ms. αὐτῷ.

Pag. 1039. 33 [illegible]] Lege cum ms. [illegible].

Pag. 1040. 8 [illegible]] Lege cum ms. [illegible]. l. 27 Ms. post ἀλλὰ delet καί. l. 39 [illegible]] Lege ex ms. [illegible]. & ibidem [illegible] scribe cum unico ρ.

Pag. 1041. 37 ταύτην] Lege ex ms. [illegible].

Pag. 1043. 24 Lege [illegible].

Pag. 1044. 6 Lege ex ms. ὡς ὅτε [illegible]. l. 13 post [illegible] ms. addit, [illegible]. l. 21 [illegible] γὰρ [illegible] in Ms.

pag. 1045. 4 Lege ex ms. ἔχει δὲ καὶ [illegible]. l. 13 post [illegible] adde ex ms. σφόδρα. l. 41 Lege cum ms. καὶ μηδὲν ὅλως [illegible] ἀφιέναι.

pag. 1046. 12 ἀλγύνει] Lege ex ms. [illegible].

pag. 1047. 9 Ms [illegible]. l. 28 post [illegible] adde ex ms. τοῦτο.

pag. 1048. 3 Lege [illegible]. l. 37 Ante [illegible] adde καί. l. 43 Ms. [illegible], τοῦ νοσήματος [illegible].

pag. 1049. 4 post [illegible] addit ms. [illegible]. l. 11 καὶ τὸ [illegible] τάχα τὸ [illegible]. l. 26 ms. [illegible]. l. 35 ms. [illegible].

pag. 1050. 30 [illegible].

pag. 1051. 1 lege [illegible] cum ms.

pag. 1052. 7 [illegible]] lege cum ms. [illegible]. l. 11 post [illegible] adde τοῦτο ex ms. l. 14 [illegible]] ms. [illegible]. l. 28 post [illegible] [illegible]: rectè.

l. 43 *Lege* παρῳμίων.

Pag. 1053. 3 *post* καθαρθῶσιν *ms. addit*, ἵνα πυρωθῶσιν. *l.* 25 *post* καίματι *pone comma.*

pag. 1054. 4 *post* τὰ ἐγκλήματα *adde* πειρᾶται *ex ms.*
l. 14 *post* μεμιγμένοι *ms. addit*, καὶ μεμιγμένος.
l. 22 *post* τοῦτο *adde* γὰρ. *l.* 31 τὴν βουλήν.
l. 33 ἀγαπημένῳ] *ms.* ἠγαπημένῳ.

Pag. 1055. 4 *Ante* εἰσῆλθεν *ms. addit* τοῦτο.
l. 32 *post* πληρῶται *in ms. Bauarico hæc habentur:* Διότι ἔμεινα, ἵνα ποιήσῃ σταφυλήν, ἐποίησε δὲ ἀκάνθας. ἡ συνθήκη δοκεῖ ἀσαφεστέρα εἶναι· διόπερ αὐτὴν σαφεστέραν ἀνάγκη ποιῆσαι. ὃ γὰρ λέγει, τοῦτό ἐστι· τί ἔδει ποιῆσαι καὶ οὐκ ἐποίησα; δῆλον ὅτι τοιαῦτα ἠλίθιον· τί δὲ ἔχοντες αἰτιᾶσθαι; ἢ ὥς τινων παραλελειμμένων τοιαῦτα καὶ ἐπλημμέλησαν; τί ποιήσω ἔτι *&c.* *vt in edito, p.* 1055. 33.
l. 33 *Hic in editione est lacuna benè magna, quam ex ms. sic exple.* τί ποιήσω ἔτι τῷ ἀμπελῶνί μου, καὶ οὐκ ἐποίησα αὐτῷ; Α μὲν ἐποίησα, ταῦτά ἐστι, φησί· πλὴν οὐκ ἀριθμῶ μὲν τοῖς γεγενημένοις, ἀλλὰ λέγω, ὅτι πολλὰ συνηργήκασιν· ἀλλ' εἰ μὴ πάντα ἐποίησα, μηδ' ἃ ποιῆσαι λοιπὸν οὐδὲν ἦν, τοῦτο ὑμᾶς ἐρωτῶ ἀπαιτῶ, ὑμᾶς τοὺς ἀπολελαυκότας, καὶ μάρτυρας τῶν γεγενημένων ὄντας, καὶ τῇ πείρᾳ ταῦτα μαθόντας, οὐκ ἀλλοτρίους τινὰς καὶ ξένους. *Ver.* 5. Νῦν οὖν ἀναγγελῶ ὑμῖν, τί ποιήσω τῷ ἀμπελῶνί μου, ἐπειδὴ τὴν *&c.*

Pag. 1056. 3 *ms. post* διδάσκουσιν *addit* ἐγκλήματα.
l. 42 *post* ἔμεινα *adde ex ms.* ἵνα ποιήσῃ καρπὸν, ἐποίησε δὲ ἀκάνθας· ἔμεινα.

pag. 1057. 8 *ms.* ἀπὸ θρήνων ἄρχεται.
l. 24 *post* ποιήσονται *adde ex ms.* τότε καὶ τῶν φοβερῶν ἀποστήσονται.

pag. 1058. 23 *Lege* παραδῶσι *ex ms.* *l.* 43 δ' ἂν] *ms.* γὰρ ἂν.

pag. 1059. 20 ἐκείνων] ἐκείνης.

pag. 1060. 3 *In ms. sic legitur hic locus:* ἀλλ' ἅπαντα. τοῦτο γάρ ἐστιν, ὑψωθήσεται καὶ δοξασθήσεται. τί δέ ἐστιν ἐν κρίματι; διὰ τῆς κολάσεως αὐτῆς, διὰ τῆς τιμωρίας, διὰ τῆς ἐκδικήσεως. καὶ βοσκ-
l. 12 ἀπηγόμενοι] *ms.* ἀπειπάμενοι. *l.* 19 *Lege*, προσεπήθεσαν.

pag. 1061. 1 *Lege cum ms* τοὺς ἀντιστρέψαντας αὐτῶν τὴν ὑπόθεσιν. *l.* 7 ἀγαπῶσι] *Lege cum ms.* ἀγάπωσι. *l.* 12 *post* γίνεται *adde ex ms.* λέγων δὴ τὸ φάσκειν τὸ πονηρὸν καλὸν, καὶ τὸ καλὸν πονηρὸν, καὶ τὰ ἑξῆς. *l.* 18 ἐπιγελῶντων] *ms.* ἐπισκώπτων *al:* ἐπιτερπόμενοι.

pag. 1062. 3 *Ante* ἐνταῦθα *adde ex ms.* πόλεμον, *&* *eadem linea pro* ὡς *lege* δεῖ. *l.* 4 *post* ἀπαλλαγῆναι *adde ex ms.* οὐχ ἵνα ἐκεῖνος κολάσῃ δύναται.
l. 24 *post* συστάξωσι *ms. addit* ἀλλὰ κοινωνήσουσι.

l. 27 *post* ζῶνας αὐτῶν *ms. addit* ἀπὸ τῆς ὀσφύος αὐτῶν. *l.* 31 βοηθήσων] *ms.* βοηθοῦσι. *l.* 35 *post* ὅπλων *adde ex ms.* τὰ περὶ τῶν ἵππων. *l.* 37 *pro* ἀγάγῃ *lege cum ms.* ἀγαγεῖν.

pag. 1063. 1 *Lege cum ms.* ὀργῶν. *l.* 4 *Dele cum ms.* τῆ *ante* μέσῃ.

pag. 1064. 3 *pro* οὖν καταβαίνων *lege cum ms.* συγκαταβαίνων. *l.* 16 *pro* μετ' ἄλλων *lege cum ms.* μεγάλων. *l.* 34 *pro* εἰδὲ *lege* εἶδον.

pag. 1065. 5 ἀπόρρητον] *ms.* ἀπρόσιτον. *l.* 7 εἰσήκουσαν. *l.* 15 *Lege ex ms.* τοιαῦται καὶ αἱ δυνάμεις αὗται. *l.* 29 *pro* ἀναβαίνοντα *lege ex ms.* ἀναβαίνοντα.

pag. 1067. 30 *ms.* συγγενεῖ πρὸς αὐτὸν, ὥστε θαρρεῖν καὶ παρρησία.

pag. 1068. 17 *pro* ἐπιδῆσαι *lege cum ms.* εἰσπηδῆσαι.

pag 1069. 12 *ms.* δαιμονῶντα. *l.* 24 *ms. plenius:* καὶ ἀπαντεῖα πολέμιοι, καὶ ἕτεροις μυρίοις πολιορκούμενοι πάντοθεν. *l.* 40 ἰάσομαι. *ms.*

pag. 1070. 34 *ms. post* ἕως *addit* ἄν.

pag. 1071. 7. *Ante* δυναμένων *ms. addit* οὐ.
l. 22 παραπεπηδημένον. *ms.*

pag 1073. 35 διπλᾶ τῇ πόλει τὰ τείχη ἦν.

pag. 1075. 1 *ms. post* Δαβὶδ *addit* ἐλέγετο.
l. 36 τὸ Ἀχάζ. *l.* 38 *pro* πορφυροῦν *legendum cum ms.* πυρφόρον. *l.* 43 ὁ Παῦλος] *ms.* ὁ Δαβίδ.

pag. 1076. 14 *Lege*, ὡς οὐκ ἐπίστευσεν. οὐδὲ προσεδόκησεν, ἀλλ' ἐμέμψατο πρῶτον. *l.* 20 *post* ἐβλάστησε *addit ms.* τὸ σημεῖον. τί οὖν τὸ σημεῖόν ἐστι; *l.* 22 ἐνεκάλεσε] *ms.* ἐκάλεσε. *l.* 35 *ms. legit*, ἀλλ' οἱ τί ἂν ὁ προ.

pag. 1077. 19 ἐνεδείξατο *ms.*

pag. 1078. 43 *post* ἔστιν *ms. addit*, ἀλλὰ θεός ἐστιν.

pag. 1079. 15 βαρυτέρων] *ms.* βαθυτέραν.
l. 37 *Lege cum ms.* ἐπιρρίπτει τὴν ἀπειλήν.
l. 40 ξίφος τῆς στρατείας] *ms. melius*, πλῆθος τῆς στρατιᾶς. *l.* 42 *Ante* ἐνταῦθα *cum ms. adde* μυρίας.

pag. 1080. 8 *pro* ἔμπροσθεν *lege cum ms.* ἐν πόλει.
l. 28 τῇ μεταφορᾷ ἐκείνῃ. *l.* 20 ξυρήσει] *ms.* τὴν μεταφορὰν τῶν αφανιζομένων. 30 ἐν τῇ ἠκονημένῃ ξυρήσει. *l.* 39 τὰ πάθη τῆς Εὐφ. *ms.*

pag. 1082. 24 συμφορὰν] *Lege ex ms.* συγγένειαν.

pag. 1083. 3 *ms. brevius.* τὰ μέλλοντα αὐτοὺς καταλήψεσθαι δεινά. *l.* 20 παρέντες] *ms.* ἀφέντες.
l. 26 *pro* ἡ κρίσις *lege ex ms.* ἡ ῥῆσις.

pag. 1084. 3 *&* 4 *ms.* ἐπιπέμπειν.
l. 33 *ms.* μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς. *l.* 40 πικρῶν] *ms.* ἄκρων.

INDEX

VOCABVLORVM, QVÆ IN NOTIS EXPLICANTVR.

Numeri columnas indicant Notarum.

Ἀγαπᾷν ἀγάπην. 362
Ἀγαπητός. 284.964
Ἄγειν. 230.306
Ἀγνωμονεῖν. 32
Ἄγομαι. 232.519
Ἀγόνατος. 952
Ἄγος. 359
Ἀγών. 64.488
Ἀδδηφαγία & Ἀδηφ. 3
Ἀδιάφορα. 280
Ἀδρὸς, Ἀδρότης. 339
Ἀηδία. 636
Ἀείδελα δείκηλα. 375
Αἴνιγμα. 290
Αἰνίττεσθαι. 196 291.353
Αἱρεῖ λόγος. 234
Αἱρεῖν. 484.498.934
Αἱρέομαι, εἷλον. 91
Αἵρεσις. 24.99
Αἰστῶσι. 369
Αἰώρα. 654
Ἀκαρεῖσθαι. 474
Ἀκμιῶ. 572
Ἀκοή. 232
Ἀκορεῖν, & Ἀκονᾷν. 7
Ἀκύα. 898
Ἀκτίς. 862.897
Ἀκύειν. 296
Ἀκέσματα. 761
Ἀκριβολογεῖσθαι. 342
Ἀκρόαμα. 700
Ἀκροθίνια. 577
Ἀλείφειν. 17.183
Ἄλες. 356
Ἄληπτος. 638
Ἀλιά. 880
Ἀλλὰ, ἀλλ' ἤ. 10.15.502
Ἄλις. 668
Ἀμάρα. 619
Ἀμβροτήματι. 350
Ἀμβλυωπῆσαι. 782
Ἄμεμπτος. 582
Ἀμιλλᾶσθαι. 424
Ἀμύνειν, ἀμύνεσθαι. 212.403.696
ἄν. 299
ἀναγαγεῖν. 118.230.243
ἀνάγκη. 330.688
ἀναγράφειν. 589
ἀνάδενδρας. 659
ἀναδέχεσθαι. 612
ἀνάθεμα. 735
ἀναθέσθαι. 656.367.518
ἀναιρεῖν. 608
ἀνακογχυλιάζω. 684
ἀνακόπτειν. 381
ἀνακρίνεσθαι. 579.585
ἀνακωχή. 301
ἀνάλωτος. 7. 33. 200. 269. 589
793. 832
ἀναμένειν. 462
ἀνάλυσις. 305
ἀναξία. 792
ἀναπίπτειν. 576.891
ἀναρτᾶν. 644.267.885
ἀνασυρμός. 250
ἀνάστασις, ἀναστατοῦν, ἀναστῆσαι. 230
382
ἀνατείνασθαι, ἀνάτασις, & ἐπανατείνασθαι 465
ἀναφυρᾷν, ἀναφύρειν 656
ἀναχαιτίζειν 332.619
ἀναχώννυσθαι 585.891
ἀνδρόγυνον 864
ἀνεγκαλεῖν 6.32.566
ἄνετος. 498
ἀνέχειν. 888
ἀνῆκα. 40
ἀνθίστημι. 606
ἀνθρώπινος. 206.271.618.239
ἀνθυποφέρειν. 295
ἀντάρτης. 931
ἀντέχεσθαι. 496
ἀντιβλέψαι. 478.5.32
ἀντικείμεναι δυνάμεις. 869
ἀντίληψις. 283
ἀντιπαρεξαγαγεῖν. 201
ἀντιπερίστασις. 617
ἀντισηκῶσαι. 606
ἀνύειν. 344
ἀνυπόστολος. 604
ἄξιος. 606.928
ἀξίωμα. 692
ἀξιῶσαι. 47
ἀπαγγέλλεσθαι. 640.641
ἀπάγειν. 585
ἀπάγξασθαι. 611
ἀπαγορεύειν. 574.8.34
ἀπαμφιέσαι. 7
ἀπανίστασθαι. 250
ἀπαρτᾷν. 267.564
ἀπαναστίας. 777
ἀπέχει. 475
ἁπλότης. 337
ἁπλῶς. 45.359.430.444.463
ἀπό. 442.523
ἀποβουκολῆσαι. 234
ἀπογίνεσθαι. 222
ἀπογράφεσθαι. 380
ἀποδέχεσθαι. 692
ἀποδημία. 26
ἀποδεικνύειν. 236.342
ἀποθέσθαι. 201
ἀποδοῦναι. 261
ἀποδύεσθαι. 8.231.714
ἀποκαρτερεῖν. 684
ἀποκλίνεσθαι. 231
ἀποκναίειν. 9
ἀποκρύπτειν. 238.251.887
ἀποκτίζεσθαι. 556
ἀποκεινδείοι. 959
ἀπολαμβάνειν. 286.315.535
ἀπολαύειν. 534
ἀπολείπεσθαι. 36
ἀπολειτουργῆσαι. 343
ἀπολέσθαι, & ἀπολλύειν. 231
ἀπορία. 559.578.231
ἀπορεῖσθαι. 187
ἀπόρρητον. 326.439
ἀποσκυδιάζομαι. 915
ἀποστέργειν. 546.532
ἀποστῆναι. 430.470.471
ἀποστρατεύσασθαι. 343
ἀποσφάζ. 701
ἀποταγή, ἀποτάξασθαι. 693
ἀποτίνεσθαι. 459
ἀποτειχίζειν. 237.263.582
ἀποτυμπανισθῆναι. 28.232
ἀποτρόπαιος. 609
ἀποτυμπανίζεσθαι. 614
ἀποφαίνειν. 765.343.236.401
ἀποφέρειν. 546
ἀποφαγεῖν. 548
ἀπόχρησις. 492
ἁρμοστή. 349
ἄρ' οὖν. 173
ἄρρητον. 326.439
ἀρτοῦσθαι. 365
ἀσκῶ. 698
ἀσκωλιάζω. 679
ἀσπάσιος. 957
ἄστικτον. 723.763
ἀσυνείδητον. 264.428
ἀσυρής. 424
ἀσφαλίζεσθαι. 62
ἀτέλεια. 343
αὐγουστάλιες. 951
αὐθέντης. 880
αὐτῶν pro ἡμῶν. 152.176
αὐχμός. 938
ἀφαιρεῖσθαι. 254.395
ἀφασία. 667
ἀφετήριον. 717
ἀφιέναι. 212.222.343.574
ἀφυμνεῖν. 15
ἀφόρητον. 265
ἀφορίζειν. 348
ἀφορμή. 311.376
ἀφοσιοῦσθαι. 88.571.672
ἀχαινός. 512
ἀχάριτος, ἀχάριστος. 376
ἄχρειον. 471

ἀωρία.

[illegible] 684

Βάλλειν. 556.607
[illegible] 75
[illegible] 187.188
431
Βάρος. 111
Βαρύς. 358
Βαρύτης. 640
Βαττολογεῖν, activè. 789
Βασκαίνω. 47.374
[illegible] 317
[illegible] 685
[illegible] 882
Βίος. 339
[illegible] 677
[illegible] 855.881
[illegible] 947
Βρῶμος, βρῶμος. 480.467
Βρύειν, βρύχειν, βρυχᾶσθαι. 257
392
[illegible] 83.80

Γαμβρός. 339
Γάρ. 238
[illegible] 256
Γέννησις, γέννημα. 233
[illegible] 914
Γνώμην δοῦναι. 337
Γνωστοί. 662
Γραμματεῖον. 550
Γράφειν, γράφεσθαι. 673
Γυμνάσαι τὸν λόγον. 38
Γυμνασία. 524

[illegible] 369
[illegible] 10.39
[illegible] 236.543
[illegible] 240
[illegible] 337.466
[illegible] 954
[illegible] 255.716
[illegible] 959
[illegible] 730
[illegible] 504.675
[illegible] 449
Διά. 61
[illegible] 421
[illegible] 613.292
[illegible] 290
[illegible] 8.36
[illegible] 392
Διάγειν, διαγωγή. 474
[illegible] 336
[illegible] 421
Διαθήκη. 696
Διακονεῖν, διακονία. 343.645
[illegible] 576.640
876
Διαλέγεσθαι. 547.884
[illegible] 888
[illegible] 33

Διαμεμετρημένη. 852
[illegible] 584
[illegible] 438
[illegible] 523
[illegible] 777
Διαπρίεσθαι. 653.401
[illegible] 830
Διασκευή. 375
[illegible] 397
462
Διαστέλλεσθαι. 336
Διατείνεσθαι. 248
Διατιθέναι & διατίθεσθαι. 834
400.501.841
[illegible] 603.604
[illegible] 305
[illegible] 196
[illegible] 111
[illegible] 43
Δικαιοσύνη. 343
Δικαίωμα, δικαίωσις, δικαιοῦν. 572
687.884
Διορθοῦν. 346
Διωγμός. 353
[illegible] 845
[illegible] 957
Δόξα. 369.605
[illegible] 855.881
Δρύφακτον. 637
Δυσχερής. 567
Δυσωπεῖν. 311.378
437

Ἑαυτοῦ. 59.81
314
[illegible] 377
Ἔγγονος, ἔκγονος. 966.562
[illegible] 343
Ἐγκαινίζειν. 585.601
[illegible] 3.234
Ἐγκόπτειν. 381
[illegible] 283
[illegible] 80.273
[illegible] 349
Εἰ. 76.267
[illegible] 650
[illegible] 276
[illegible] 410
[illegible] 379.589
[illegible] 688
Εἶναι cum genitivo. 496
[illegible]
634
[illegible] 917
[illegible] 342
[illegible] 6.236
[illegible] 333
Ἐκεῖ. 6.23.33
[illegible] 27
[illegible] 388
[illegible] 619
[illegible] 276

Ἐκλελυμένος, ἐκλύεσθαι. 166
627
[illegible] 248
[illegible] 86
[illegible] 573
[illegible] 944
573
Ἐκτείνειν χεῖρας. 408
[illegible] 101.580
Ἐκ τῶν ἐόντων ἐόντα. 862
697
[illegible] 964
[illegible] 615
[illegible] 401
Ἐλάττωμα. 606
[illegible] 65.91.443
Ἔλεγχος. 427
Ἐλεημοσύνη. 342
Ἔλεος, ἔλαιον. 465
[illegible] 4.31.855.856
881
[illegible] 662
Ἑλληνιστί. 657
[illegible] 106
Ἐμβαίνειν, ἐμβιβάζειν. 408
[illegible] 381.61
[illegible] 814.615
[illegible] 458
Ἐμπορεύεσθαι. 177
[illegible] 362
[illegible] 780
Ἐν. 92
[illegible] 243.472.481
[illegible] 359
[illegible] 698
[illegible] 35
[illegible] 362
[illegible] 642
[illegible] 273
[illegible] 380
[illegible] 482
[illegible] 767.902
[illegible] 364
[illegible] 837
[illegible] 326
439
[illegible] 202.207.239
6.420.315
[illegible] 408
[illegible] 241.604
[illegible] 246.394.452
[illegible] 763.434
[illegible] 25
[illegible] 657
[illegible] 89.783
[illegible] 329
[illegible] 561.680
[illegible] 560
[illegible] 398
[illegible] 110
[illegible] 494
[illegible] 373

(555)

[illegible]ίζειν. 958
ἐπαγωγή. 35.188.239.316
429
ἐπαντλεῖν. 190
ἐπαποδύεσθαι. 8.887
ἐπαφιέναι. 543
ἐπεί, ἐπειδὴ, ἐπειδάν. 316.317
46.61
[illegible]. 893
ἐπιτετρῆσθαι. 904
[illegible]. 50
[illegible]. 661
[illegible]άζειν. 491
ἐπί. 654.237.536.282.352
583.305.665.888
ἐπίβαθρα. 515
ἐπιβολή. 266
ἐπιδοῦναι, ἐπίδοσις. 261
ἐπιθέτης. 692
[illegible], ἐπίκαρπος. 267
248
ἐπιλαμβάνω. 563.525
ἐπιμίγνυσθαι. 27
[illegible]. 305
[illegible]. 949
[illegible]. 558
[illegible]. 319.189.538
ἐπισκοτεῖν. 242
[illegible]. 352.687
ἐπίτασις. 352.508
[illegible]. 674
ἐπιστῆσαι. 698
[illegible], ἐπιτροφή. 358.426.602
bis. 665.241.257.75
715
[illegible]. 424
[illegible]. 352
ἐπισφραγίσαι. 550.603
[illegible]ζομένη. 809
ἐπιτείνειν. 325
ἐπιτειχίζειν. 237.263.59.200
829
[illegible]. 636
ἐπιτιμία, ἐπιτίμια, ἐπίτιμα. 320
701
[illegible]. 675.171.248.324
428.873
[illegible]. 519
[illegible]. 58
[illegible]. 354
ἐπιχειρήματα. 503
[illegible]. 359
ἐπιχαίρειν. 379
ἐπ' ὄψιν. 801.853.880
ἔρανος. 387.338
ἐρανίζεσθαι. 641
[illegible]. 385.545.609.642
66
[illegible]. 487
[illegible]. 252
ἐρημία. 239.210.885
[illegible]. 494
ἐσχίσθαι. 68
[illegible]. 399
[illegible]. 26.86
ἑτεροζυγεῖν. 337
εὔθυναι. 337
εὔκολος. 289
εὐκοσμία. 591
εὐλογία. 341
εὐμένεια. 387
εὐνοῦχοι. 697
εὐοδοῦσθαι, εὐοδεῖν. 326.310
εὐπαθής. 46
εὐπερίστατος. 617
[illegible]. 804
ἐφίημι, ἔφεσις. 602.699
ἔχω. 11.41.76.79.81.220.421
632.260.475.567.563.605.
575.610.611.660.802.891.
824
ἐκεχειρία. 680
Η
Ἦθος.
Ἠχώ. 62.494
Ἧλος. 401
Ἥμερος. 387
Ἡμι[illegible]. 483
Θ
Θαλαμευομένη. 833
Θαρρεῖν. 759
Θέατρον. 264
Θέμις. 233
[illegible]. 403
Θεοφάνια. 948
[illegible]. 610
Θεώρημα. 300
Θεωρία. 354.771
[illegible]. 864
Θησαυρίζειν. 234.848
Θόλος. 650
[illegible]. 885
Ι
Ἰατρεῖον. 60
[illegible]. 918
[illegible]. 370
[illegible]. 62.187.283.275.630
970.926.937
[illegible]. 468
[illegible]. 496
[illegible]. 168
Κ
Καθαιρεῖν. 681
[illegible]. 247
Καθέλκειν. 934
Καθεῖναι. 189.235.484.801
526.576.567
[illegible]. 578
[illegible], κατάστασις. 245.276
277
[illegible]. 394.747
[illegible]. 670.953
[illegible]. 513.615.248
[illegible]. [illegible]
[illegible]ίζειν. [illegible]
[illegible]. 887
[illegible]. 472
[illegible]. 541
[illegible]. [illegible]
καταβάλλειν, καταβάλλεσθαι. 409
485.983
καταιβάτης. [illegible]
κατάγειν, κατάγεσθαι. 394.305.898
καταγίνεσθαι. [illegible]
[illegible]. [illegible]
καταδύεσθαι. [illegible]
καταδέχεσθαι. [illegible]
καταδύεσθαι, κατάδυσις. [illegible]
[illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible]. [illegible]
καταλαμβάνειν. [illegible]
καταλείπειν. [illegible]
καταλύειν. 120.305.421.
468
[illegible]. 954
[illegible]. 355.350.357
[illegible]. 193
[illegible]. [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible]. 94
[illegible]. [illegible]
[illegible], [illegible]. [illegible]
[illegible]
[illegible]. [illegible]
καταφέρειν. 249.309
καταχεῖν, κατέχειν. 26.498
κατατείνειν. 83.575
[illegible], καταφρονεῖν. [illegible]
[illegible].667
[illegible]. [illegible]
κατέναντι. [illegible]
[illegible]. 255.[illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible]. [illegible]
κατέχειν, κατέχεσθαι. [illegible]
49[illegible]
[illegible]. 498.988.[illegible]
[illegible]. [illegible]
κάτοχος, κατοκώχιμος. [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible]. 689
[illegible]. [illegible]
[illegible], [illegible]. [illegible]
κολάζειν.

Κολάζειν, κόλασις. 577. 589. 341
340. 354
Κολάω. 335
Κομᾷν. 313. 575. 527
Κομβῖναι. 827
Κομήτατος, al. κομίτ. 809. 951
952
Κονιορτός. 232
Κόνις, κονία. 637
Κόπτεσθαι, κόπτειν, κατάκοπος. 375
511
Κόπος. 375
Κρατεῖν. 493. 566. 498
Κρίνειν. 557. 572. 342
Κρήνη. 496
Κυνῆ. 249
Κυπρίζειν, κυπριάζειν. 864
Κύβεις, κυβευσία. 634
Κύριος. 719. 762
Κυρία ἡμέρα. 795
Κύφων. 737. 769

ΛΑβεῖν. 237
Λανθάνω, λανθάνομαι. 697
Λεηλατεῖν, λεηλασία. 343
Λεία. 343
Λειτουργεῖν, λειτεῖν. 342
Λῆρος γυνή. 605
Λήμη. 685
Λῆμμα. 357
Λιπαίνειν. 581
Λογία. 341
Λογισμός. 35
Λόγος. 655
Λύκου δίκας. 359
Λύομαι. 573
Λωφῆσαι. 87. 84

ΜΑγειρος. 379
Μακρός. 285
Μαμπάειοι. 827
Μαστρώνη. 540. 798
Μαφόριον. 954
Μεγαίρειν. 375
Μεθοδεύειν, μέθοδος. 22. 55. 160
74. 302. 429
Μέλος. 314
Μηστῶν. 686
Μέλλω. 262
Μεμιασμένος, μεμιασμ. 540
Μεμνημένοι, μέσαι. 586
Μὲν οὖν. 260
Μερισμός. 134
Μεσαφέτης. 827
Μεσέγγυος. 585
Μεσότης. 655
Μετά. 16. 73. 173
Μεταλλεύειν. 252
Μεταμορφοῦσιν. 718
Μετάστασις. 230
Μετενσωμάτωσις. 629
Μετέρχομαι, μετιέναι. 15. 570. 408
409

Μετεωροπαθεῖν. 566
Μέτρον. 655
Μὴ μόνον, μή. 207. 493
μικρολογεῖν. 483
μικρόψυχοι. 602
μίλιον. 827
μίσθωμα. 430
μνημόσυνον. 275
μόλις. 514
μονότονος. 780
μονότροπος. 236
μουσεῖον. 97
μύγμα. 685
μυστήρια. 540
μωμοσκοπεῖσθαι. 589. 243

ΝΕμειν, νέμεσθαι, νομή. 243
333. 365. 402. 560
Νέρβαι. 680
Νήπιος. 377
Νεκρόπολις. 544
Νομίμως. 530
Νόμος. 672
Νόστιμος. 899
Νέμορος. 658. 956
Νύμφη. 24
Νωχαλεύματα. 798
Νοσεῖν. 865

ΞΕνη. 612
Ξενία. 550
Ξύλον. 948
Ξύμβολα. 505

ΟΓκος. 616
Οἰκεῖν. 339
Οἰκεῖος. 389
Οἰκέτης. 469. 549
Οἰκοδομεῖν. 357
Οἴκοθεν. 235. 289
Οἰκονομεῖσθαι, οἰκονομία. 331
372
Οἷος, ὅσος. 306. 398
Οἰωνίζεσθαι. 504. 584. 601
Ὀλιγόψυχος. 602
Ὀμματοῦσαι. 908
Ὁμότροπος. 23
Ὁμοῦ τι. 541
Ὄνομα. 229
Ὀνομαστί. 582
Ὁπλολεξία. 320
Ὅπλον. 317
Ὄρθρος. 774
Ὁρίζειν. 230
Ὁρμᾶσθαι. 376
Ὁρμεῖν, ὁρμίζεσθαι. 323. 524
Ὀρνεοπάτακτον. 893
Ὁσία, ὅσιον. 401. 571
Ὅπως. 8. 17. 63
Ὅτι. 63. 954
Ὅτι μή. 276
Οὐδὲν ἧττον. 184
Οὐδ' ὁπωσοῦν. 289

Οὐ μόνον. 339
Οὖν pro γοῦν. 352
Οὔτε, οὐδέ. 21. 22. 318
Ὄχημα. 903
Οὐχ ὅτι, ὅπως. 256
Ὀφθαλμιᾶν. 252. 426
Ὀφλήματα, ὀφειλήματα. 350
Ὀφλισμαία. 289
Ὀψώνιον. 944

ΠΑγῶ. 469
Πάλαισμα. 637
Παρά. 468. 235
Παραβάλλω, παράβολος. 672
311. 312. 884. 906
Παράβυστον. 620
Παρέρχεσθαι. 10. 41
Παραγράφεσθαι. 723
Παραιτεῖσθαι. 601
παρακνίζειν. 467
παρακύπτειν. 904
παραλείπειν. 631
παραλογίζεσθαι. 886
παραμυθεῖσθαι. 603
παραπαίειν. 584
παραπέμπεσθαι. 804
παραπορεύεσθαι. 804
παράσημος. 293
παρασαλάζειν. 322. 20.
461
παρασκευή. 428. 263
παράστασις. 328
παρατίθεσθαι. 74
παρατετηρημένως. 40. 10
παρατρέχειν. 804
παραυτά. 266
παρατροπή. 584
παρεγγυᾶν. 583
παρειμβόλος. 127
παρισάθμα. 6. 99
περισπᾶν. 608
παρεῖναι, & περιεῖναι. 228
πατρὶς, πατρός. 3. 31. 327
πατριά. 396
παχύτης. 35
πεῖσμα. 392. 516. 950
πεντεδιμαῖος. 295
περί. 286. 352
περιαντλεῖσθαι. 231
περιγίγνεσθαι. 578
περιΐστασθαι. 544
περικαίεσθαι. 86. 241. 397
880
ἐκ περιουσίας. 207
περιπείρειν. 28. 93
περιπίπτειν. 3[illegible]
περιΐσασθαι. 968
περὶ πόδα. 406
περίστασις. 650
περιστέλλειν. 617. 64. 333
περιτειχίζεσθαι. 609
περιφέρεσθαι. 473. 609

Περιτρέπεται. 286
Πέρσαι. 648.97.111.120
Πεσσός. 476
Πέταλα. 496
Πέτασος. 342
Πήληξ. 659
Πλαδαρός. 805
Πλανήτης. 324
Πλάνος. 324
Πλεονάζειν. 22
Πλεονεξία. 602
Πληροφορία. 488
Πληρῶσαι. 341
Πλωΐω. 320
Πνεῦσαι. 198
Ποῖ. 239
Ποιητός. 610
Ποικίλη. 72
Ποῖος. 316
Ποιοῦμαι. 230.525.563
Ποιεῖσθαι. 133
Πολίτης. 581
Πολυάρχιον. 888
Πολυπλασιάζειν & πολλαπλασιάζειν. 7
Πολυπραγμοσύνη. 573
Πολύς. 328.968
Πολύσκυλτος. 914
Πολυωρεῖν. 903
Πορνεὺς, πόρνος. 636
Πόσις. 57.58.316
Ποτὸν, πότος. 248
Πραγματεύεσθαι. 177
Πρὶν χίλον. 375
Προάγειν. 307.646
Προαγωγή. 518
Προαγωγός. 358
Προανακρίνεσθαι. 579
Προβάλλεσθαι. 513
Πρόβλημα. 513
Προβολή. 513
Πρόγονος. 543
Προδεδομένοι. 207
Προθῆκαι. 481
Προΐστασθαι. 9.321.403.545
154
Προμνήστριαι. 327
Προνομία. 696
Προπίνειν. 297
Πρός. 257.400
Προσάγεσθαι. 655
Προσαγωγή. 365.682
Προσεῖναι. 410
Προσίστασθαι, προσστῆναι. 9.166.
568.304.326.702
Προσκεῖσθαι. 260
Προσοχθίζειν. 326
Προσπάθεια. 602
Προσέχειν. 961
Προστασία. 423
Προσήκειν. 6
Προστίθεμαι. 42
Προσφέρειν, προσφέρεσθαι. 76.166.
685.782
Προσχῶσαι. 269.270
Πρόσωπον. 220
Προτείνειν. 695
Προφέρειν. 425.616
Προφήτης. 301
Προχείρεσθαι. 660
Προχωρεῖν. 627
Πρωτοτόκιον. 247
Προχῶσαι. 269.270
Πτοεῖσθαι. 3
Πτύρειν. 464
Πωροῦσθαι. 643

Ραγλῶαι. 574
Ῥάξαι. 642
Ῥέζειν. 584
Ῥύμη. 564
Ῥύομαι. 573
Ῥῶσις. 880

Σαθρός. 221
Σαλεύειν. 879
Σαπρός. 314
Σαργάνη. 368
Σάρξ. 384
Σάτον. 820
Σεραφείμ. 141
Σεσυρμένος. 250
Σηκός. 606
Σημεῖον. 952
Σήμερον. 57
Σκάμμα. 472.784
Σκαιωρεῖν. 429
Σκορακίζω. 471
Σκορδινᾶσθαι. 248
Σκύβαλον. 471
Σκύλλω. 883.887
Σμύρνη. 782
Σμύχειν. 360
Σοφίζεσθαι 887
Σοφός. 339
Σπαθᾷν. 397
Σπάρτη. 297.433
Σπαταλᾷν. 3
Σπεῖρα. 658
Σπένδεσθαι. 179
Σπονδή. 179
Σταθμή. 433
Σταθμός. 606
Στέγειν. 290.876
Στέλλεσθαι. 333
Στηλιτεῦσαι. 348
Στοιχεῖν & συστοιχεῖν. 386
Στόμωμα. 247
Στρατόπεδον. 717.809.951
Συβαρῖται. 342
Συγγραφεύς. 686
Συγκαλυφθῆναι. 947
Συγκροτεῖν. 357.886
Συγκρύπτειν. 251
Συμβαῖνον. 578
Συμβιβάζειν. 357
Συμβόλαιον. 393
Συμβολή. 310
Σύμβολον. 393
Συμπάθεια. 690
Συμφέρεσθαι. 615
Συμφορεῖν. 615
Συνάγειν, συναγωγή. 234.502.
577
Συναιρεῖν. 373
Συνείρειν. 219
Συνεσταλμένως. 378
Συνετός. 339
Συνέχον. 627
Σύνθεσις. 673
Συνθήκη. 673.642.22
Συνίστασθαι. 97.323
Συνδρομή. 258
Συνοδία. 855.882
Συντάξασθαι. 809.836
Σύντομος. 409
Συντυχία. 896
Συρφετός. 637
Σῶς. 247
Σύστασις. 836
Σφραγίς. 842
Σχέσις. 957
Σχῆμα, σχηματίζεσθαι. 370.486
Σῶμα. 403.489

Ταλανίζειν. 36
Ταπεινός. 198
Ταυτολογία. 80
Τεκμηριῶσαι. 782
Τελεσφόρος. 391
Τελεῖν. 391.290.342.663
Τέλειος, τέλος. 506
Τελειοῦμαι. 620
Τελεταί. 391
Τέλη. 391
Τετραχιλιάδες. 553
Τετελεσμένος. 391
Τηλικοῦτος-τηλικότης. 697
Τηρεῖν. 701.715
Τίθεσθαι ὅπλα. 289
Τιμᾷν. 331
Τιμωρία. 354.589
Τίννυσθαι, τιννύειν, τίνειν, τίσαι, τίσασθαι. 524
Τίτλον. 348
Τόπος. 689.770
Τοῦ pro ἵνα. 748.967
Τρακτεύειν. 863.864
Τρέχειν. 542
Τριβώνιον. 642
Τρίζειν & βρύζειν. 546
Τριώροφος, vel τριόροφ. 338
Τροπαί. 135.343
Τροποφορεῖν, al. τροφοφορεῖν.
670
Τρυφῶν λόγον. 713
Τύμπανον. 614

Τύπος, τυποῦσθαι. 589.10.40
Τυραννίς. 204
Τυρβάζειν. 880
Τύφω. 360

Υ
Ὕβρις. 673
Ὑγίειαν. 58.222.257.470
Ὑπάκουσμα. 667
Ὑπεξίστασθαι. 689
Ὑπεραντλούμενοι. 231
Ὑπερμαζᾷν. 403
Ὑπερτίθεσθαι. 641
Ὑπηχεῖν. 434
Ὑπό. 627
Ὑπόβολα. 721
Ὑποδύεσθαι & ἀποδύεσθαι. 241 367.526
Ὑπόθεσις. 45
Ὑπόληψις. 235
Ὑπόστασις. 351.564
Ὑποστέλλεσθαι. 604
Ὑποστολή. 670.604
Ὑποστρέφειν. 602
Ὑποτυπῶσαι. 689
Ὑπουργεῖν. 645
Ὕψος. 725.764
Ὑπόνοια. 584
Ὑφ' ἕν. 8.35
Ὑφή. 547
Ὑφορμεῖν. 211.701

Φ
Φαίνειν. 236
Φαίνεσθαι. 363.884
Φατρία, φρατρία. 281
Φησί. 10.6.22.153
Φθάσαντα. 761
Φθείρειν. 332
Φιλανθρωπία. 341
Φιλοσοφία. 58
Φιλοτιμία. 7.40.33.34.237. 289.329.387.342.340.567. 576.587
Φορεῖν & compos. 670
Φορυτός. 248
Φεγγῖται. 947
Φρενός. 360
Φρενῖτις. 333.360
Φρονεῖν. 40.10
Φρόνησις. 245
Φυσώδης. 234
Φύσημα. 338
Φύσις. 688
Φάντασμα, & φαντασμός. 662 586

Χ
Χαλκωπὸς, χαλκεὺς, χαλκεῖον. 666.667
Χάος, χάσμα. 387
Χαρακτήρ. 352
Χάρις. 645
Χειρόγραφον. 491
Χελιδόνια. 895
Χθὲς καὶ σήμερον. 363
Χρᾶν, χρᾶσθαι, χρησμός. 279.607
Χρηματίζειν & χρηματίζεσθαι. 607 688
Χριστός. 567
Ἐν Χριστῷ. 969

Ψ
Ψαλιδωτοί. 779
Ψιλή. 723
Ψοιὰ, ψοά. 130
Ψοφοδεής. 570
Ψυχή. 229

Ω
Ὠμοφόριον. 951
Ὠρύεσθαι. 352
Ὡς. 47.239.337.576.693.577
Ὦτα. 60

ERRATA SIC RESTITVE.

Prior numerus paginam indicat, posterior lineam.

TOM. PRIM.

PAg. 1. lin. 36. Lege τῶν ἀλόγ. 4.13 post δῆλοι pone colon. 6.33 πλεῖστος. 9.18 ἐναντίων. 12.20 ἄνθρωπος. 15.32 post ἐπάγει pone comma. 23.16 ἐργαζομένοις. 23.40 Post γνώμη dele comma. 24.7 post ἀγαθῶν pone colon. 34.23 post λέγειν pone comma. 37.33 post ἀπολαύσωμεν pone comma. 38.23 πεπληρωμένοι. 44.22 lege βλασφημεῖται. 49.7 in titulo pro ; lege ·. 50.28 παρόντων. 51.35 pro ὅτι καὶ lege ὅτι ἢ. 62.43 εἶπεν. 70.17 & 18 pro δι, ου lege δι-ου. pag. eadem lin. 20 ἐμβασιλεύειν. 73.36 οὐδαμῶς. 86.3 σύμμαχον. 86.28 lege αἰσχρόν. 88.17 sic distingue, εἰπὼν βοηθῶν, κατ' αὐτῶν ἐπάγει. 89.28 lege ἀναγκαῖον. 89.41 post πόθεν pone comma. 92.22 κατανοήσωμεν. 97.8 post κρείττων pone comma. 100.27 post ἀνεπαισθήτως adde comma. 108.29 εἰπέ μοι. 117.17 μεταχεῖν. 121.28 ἀκηδιάσωμεν. 125.33 ἀπαλλ. 135.36 ἀγάπην. 137.6 ὑπομνήσεις. Ib. 16 pro αὐτῷ lege αὐτῶν. Ib. 36 λογισμόν. 154.26 καὶ τό. 159 37 τῆς δικαίου τιμῆς ἐστ. 170.12 γένοιτ' ἄν. Ibid. 38 ὥσιν. 177.39 καὶ ἡ. 179.43 χειραγωγούμενοι. 185.21 -οιόμενοι. Ib. 37 pro ὅτι καὶ lege ὅτι ἢ. 189.19 λογισμοῖς. 202.28 γενόμενα. 203.9 συγχωρεῖν. 208.31 post ἀπόλλυσθαι, & 32 post κατακλυσμόν sublatis plenis distinctionibus substituatur nota parentheseos, vt meliùs fluat sententia. 231.18 αὐτοῦ φησ. 234.36 ἐφειλκύσαντο. 235.15 τὰ ἀγῶνα. 245.34 φησί. 248.27 post ἰσχύς pone interrogationis notã. 251.40 εὐλογίας. 266.6 Lege πλείονι. 267 5 τὸ θεῖον. Ib. 8 παραφθαρεῖσαν. 273. 8. πατριάρχης. 274.5 post Ἀβραάμ, & 6 post αὐτοῦ in quibusdam libris pone commata. 275.21 μέρος. erratum est in numero paginæ, pone 284. 296.5 pro ἴσως lege ἰσχυρ. 300.16 Ante καὶ πυρ. insere καὶ χρόνον καθίζοντα. 301.31 & 37. & 302.5 & 7 pro ταφεὶς lege ταφείς. 305.6 pro πῶς lege πως. & l. 43 διαπεπταμένα. 305.14 post εἰπεῖν & σκανδάλματα pro notis parentheseos repone commata. 312.16 ἀντιποιεῖ. Ib. 22. post συγγνώμην pone comma. 329.16 ποιεῖ. 346.40 pro μέγα lege μέγ. 360.37 pro θελήσειν lege θελήσει. 364.8 εἰσελθεῖν, & lin. 19 ἀνεπαισθήτως. l. 33 lege Θεῷ. 369.16 βραχίων. sic etiam p. 381.12. 371. 40 δίδραχμα. (& sic pag. sequente bis.) & ibidem post αὐτοῦ dele comma. 390.34 πειθομένη. 399.25 pro τόπον lege τύπον. 404.8 & 9 ἐπείγεται. 405.32 ἀλλήλους. 407.3 κἄν. 422.14 δυνατός. Ibid. 23 post συνήθεια pone comma. 429.43 ἐμβαθύνειν. 435.31 θυγατέρα. 437.14 pro μὴ repone μου. 470.42 παραινεῖ. 486.3 τυμβωρύχων. 505.4 θείων. 507.23 lege τὸ ἄκρον. 517.9 τοῖς. 560.34 ἐχθρῶν. 576.24 καταλύσαι. 577.15 ζηλώσωμεν. Ib. 39 ἰχθύς. 591.27 γινώσκοντες. 604.35 περιφέρεσθαι. 611.37 χρεία. 617 33 βιβλία. 621.27 pro καὶ τὸν lege γὰρ τόν. 631.14 ἐπειγόμενος. 641.14 λοιπόν. 645.34 post λέγηται pone colon. 664.33 ἐκκλησίας, ταύτας ἀνθ. posito commate ante ταύτας, non post. 677.33 δεινοῖς. 679.17 ἤρξαντο. 685.36 χειλέων ἀγαθῶν, φησί. 696.14 γίνεται. 697.1 βράχιον. 707.2 δορυφοροῦσιν. 709.3 ante ξένων pone comma. 715.13 ἐγγράψας. 729.22 post χειρῶν, & p. 746.7 post ζῆν plene distinctiones collocandæ.

de. 737.9 lege ἢ. 740.3 παραπέμψουσι. 755.21 post μυεῖα pone notam interrogationis. 767.18 τοῦτο. 769.38 post ἄνθρωπος in fine lineæ dele notam interrogationis. 774.26 εὐαγγέλιον. 781.20 pro αὐτοῦ repone αὐτῷ. 795.28 & 29 ἕνεκεν. 812.4 προσεδόκησαν. 816.41 post σπουδῆς pone comma. 820.9 in margine pro στιχ. repone ἐκκλ. 837.20. ἄλλοις. Ibid. 43. παιδίων. 845.26. post φοβεροῦς dele comma. 857.33. φθεγγόμενοι. 858.41. in marg. pro στιχ. repone ἐκκλ. 864.14. εὐδοκίαις. 869.26. post τῷ pone comma, & lin. seq. post ἰδεῖν & post ἅψασθαι dele. 903.43. θείοις. 905.13. Πρεσβύτεροι. 907.12. αἰνεσάτωσαν. 915.39. κατασκιασμένη. 917.28. [illegible] in quibusdam exempl. 925.11. Inter αὐτὸν & τοῦ pone comma. 938.30. εὐιλατεύοντα. 940.18. post δίδωμι deest ἢ. 942.30. post αὐτοὺς deest τοῦ αἰῶνος. Ibid. 43. κρείττονι. 949.33. ἐξαριθμήσομαι. 950.31. χρέαν. 954.15. pro μετ. σαρκ. rescribe χριστοῦ σάρκ. 955.28. post ἐπιμελήθη plena distinctio. 957.2. φύσεως. 960.5. ἐνομοθέτησε. 990.33. Δαβίδ. 992.6. ἀποθνήσκοντες. 994.31. θλίψεις. 997.20. post κηρύξαι dele plenam distinctionem. 999.35. φθέγματι. 1000.13. διδάσκει. 1014.9. ἐγγίσαντι. 1022.3. & 4. προσκαλέσηται. 1024.10. ἀκούσαντες. Ib.11. πονηρίας. 1039.34 lege διεγείρεται. 1047.9. ἐνεπνεύσατε. 1050.35. post πημαίνειν dele notam interrogationis, & repone comma. Ib.38. πᾶσι. 1052.21. καθιστῶσιν. 1059.13. post αἰσθάνεσθαι pone comma. 1068.7. ἢ γὰρ βατ. 1084.13. δυνάμιν.

TOM. SECVND.

Pag. 11. lin. 24. λέγεις. 20.1. ποιμένες. 23.15. post ἐφίσταται plena distinctio. Ib. 37. ἐνθυμουμένου. 25.42. pro [illegible] lege [illegible]. 27.37. ἐπιτραπήσονται. 37.27. ἢ τοσοῦτον ἐάν. 38.22. ἐποίησε. 49.14. post ποιεῖ, colon. 76.30. διορθοῦται. 77.29. Ἰωάννη. 97.30. νομοθετοῦντες. 105.28. τὴν ἀπαίτησιν ; 111.5. ὁμοδούλοις. 118.20. ἐμβλέπων. 137.30. post αἰτεῖν plena distinctio. 145.35. comma ante βέλτιον. 154.41. μεριμνᾶν. 161.8. τῶν καὶ συγχ. 163.10. ὁ ἥλιος. 168.9. ἐπιτίμιον καὶ περιλ. 176.34. ἐκείνη. 181.4. εἰσελθεῖν. 196.42. post ἔχομεν, pone colon. 200.13. pro κεφ. ι. pone κεφ. θ. 262.37. σφαγῆς. 265.1. post μαστιζομένων pone plenam distinctionem. 285.39. αἰχμάλων. 317.34. φρίττοντι. 320.44. τοῦτο. 336.8. in marg. post ἴσως, pone ἠγάμιδα. 363.7. εὐφραίνεται. 372.42. καθάψασθαι. 387.9. ἐξετάζοντες. 393.2. ἄσπιλος. 418.20. μάλιστα. 427.43. προσέδου. 443.44. ἐπιεικείας. 448.41. ἁπλῶς. 450.30. ἐκδίδοσθαι. 465.23. ἀγαπητόν. 472.37. post γερόντων pone plenam distinctionem. 477.26. ἄλλος. 517.42. ἐμοῦ. 525.34. ὕβριν. 542.43. ἐβουλόμεθα. post 546. error est in numero paginarum, 557. pro 547. 550.9. ἀνθρώποις. 602.42. post καθ' ἓν deest φησι. 604.17. in margine δῆλος. 604.39. μέμνηνται. 605.30. in marg. ἀναπαῦ. 636.5. ante μόνον deest καὶ. 668.14. μάχαι. 669.22. in marg. deest χ. ante ἀγάγῃ. 688.35. pro τὸ lege τῷ. 695.3. ἡμέρας. 713.41. εὐπρόσωπον. 736.33. ἔγκλημα. 748.29. post ἄκους, plena distinctio. 751.1. τὴν σάρκα. 775.13. δοκεῖτε. 789.42. πρὸς ἑαυτοῦ; 807.33. pro τῆς lege τῇ. 825.22. dele λογίζεσθαι ταπεινῶν. Ib. 23 post εἴρηται pone notam interrogationis. 828.35. pro τοῦ lege τό. 832.41. τὴν φύσιν. 850.39. λαβόντες. 883.37. dele ἀσφαλείᾳ. 885.14. ante ἐπὶ pone plenam distinctionem. 907.32. αὐτοῖς. 913.32. ante ἓν deest ποτε. 915.35. dele τῷ. 918.11. ἀκούοντα. 922.5. λαθῇ.

TOM. TERT.

Pag. 14. lin. 1. διαπαύεσθαι. 28.39. πόθεν. 34.38. γέεννη. 40.4. πολιτεία. 43.9. ψυχῆς. 45.34. τὸν Δαβίδ. 60.9. ἀκατονόμαστος. 73.8. ἐχθρῷ ὁδῷ. 81.3. post θανεῖται pone colon. 103.20. in marg. χριστοῦ τὸν αὐτὸν χρόνον. 115.18. ἐκάλεσαν. 131.37. deest colon post τῶν. 134.16. post πάλιν plenam distinctionem pone. 139.29. προσκυνήσωσι. 159.35 pone Ἠθικόν. 169.24. in marg. -δῶσι. 174.32. πῦρ. 182.8. deest καὶ ante ὅτι. 192.39. dele ὁ ante καὶ. In numeris pag. 321. pro 231. 221.17. οὐρανοῦ. 246.32. post ἔχετε deest nota interrogationis. Ibid. dele comma post τὸν δ'. 253.7. κολάζουσι. 256.37. ἐβάπτιζεν. 257.41. post [illegible] pone plenam distinctionem. 281.3. ἀγνοήσῃς. 299.4. αἰσθήσεται. 309.11. post τὴν deest ἐν. 331.44. ita distingue, ὃ γὰρ φιλεῖ, οὐκ ἂν. 346.29. δίδωσι. 387.35. εἰς ἕνα. 410.8. ἔγκλημα. 412.37. ἀτιμίᾳ, non subscripto iota. 423.3. πρακτίζεις. 424.23. αὐτὴν τὴν Κορινθ. 455.6. pro ὅτε lege ὅτι. 480.12. μάθε. 493.22. τῆς ἰκμῆς. 509.15. βασιλεῖ. 510.2. τὸ εἶναι. 511.21. ἀναλοῦνται. 513.7. deest in margine πρεσβείας. 557.44. ζωοποιεῖτο. 563.44. ἀλλὰ καὶ. 564.23. pro τὸ εὐθέως repone καὶ εὐθέως. 568.16. post χριστοῦ τοῦτο, & p. 569.34. post διὰ τοῦτο pone commata. 571.17. post χαρίζεσθαι pone colon, & pro αὐτοῦ lege αὑτοῦ. 595.10 post πάντοθεν dele plenam distinctionem, & pone colon. 604.10. pro ἀλλ' ὅτι lege ἀλλ' ὅτι. 615.44. post ψυχῆς pone interrogationis notam. 639.28. ἐνταῦθα. 643.36. ὑμῖν αὐτοῖς. 698.24. pro οἰῶ lege οἰκεῖ. 711.29. ἀλλ'. 721.38. ἀναγκασθήσονται. 773.28. dele καὶ in fine lineæ. 789.19. pro οἱ lege τὸν. 823.29. εἴ πως. Ib. 44. pro ἐν repone ἕν. 883.37. διεγερθέντες. 887.29. δικαιοσύνης.

TOM. QVART.

Pag. 48. lin. 3. pro ποιῶν lege πονῶν. 96.21 pro Διὰ lege Δία. 131.14. lege καὶ ταπεινόν. 148.11. lege διαπειθόμενοι. l. 31. dele com. post utrumque μᾶλλον, & repone ante utrumque. 153.37. post χερσὶν pone notam interrogationis. 159.28. lege κνισίας. 176.39. & 40. pro ἀλλ' & ἀλλ' lege ἄλλ' et ἄλλ' ab ἄλλο, non ἀλλά. 185.35. scribe ἰσᾶσι, properispomenon. 265.38. pro ἐκοῦσι lege ἕκουσι. 280.7. dele notas parentheseos. 295.14. lege καὶ ἐκεῖ ὅρα. 321.16. deest in marg. γρ. τοῦ. 332.42. ἰδιώτης. 341.25. ὑπερβάλλει. 354.21. ἐντυγχάνει. 436.17. post αὐτοῦ pone comma. 437.31. ante οὕτω pone comma. 455.42. lege ἐπιθεῖναι, & subdistingue post [illegible]. 485. 32. lege ἐννοιῶν. 480. 4. dele comma post ὅλως, & pro τινα lege τινά. 483. 37. [illegible]. 489. 25. sic distingue, [illegible] ἐν, ἢ οὐ [illegible]. 498. 9. post εἶπον pone comma. 503. 34. post [illegible] pone plenam distinctionem. 508. 28. post Θεῷ plena distinctio. 510. 3. post ἀρχαίου plena distinctio, & post [illegible] colon. 520. 23. post [illegible] pone comma. 530. 43. post ἐπηγγειλάμεθα dele notam interrogationis. 537. 26. lege [illegible]. 538. 37. lege χρίσματα. 539. 8 ὁ μὴγ. & 540. 38. ὁ [illegible]. 551. 25. lege ξένοι. 560. 24. lege [illegible]. 575. 34 ante οὐχ pone comma. 587. 17 post ἀπολλύμενος pone comma. 593. 12. lege ἅ, & adde plenam distinctionem. 608. 10. dele interrogationem post αὐτῷ. 615. 42. post μυσταγωγουμένου pone comma. 616. 40 post βασιλείαν pone comma. 633. 40. γίνεται. 640. 44 [illegible]. 643. 1 dele ὁ ante [illegible]. 644. 20 [illegible]. Ib. 21 [illegible]. 650. 9 [illegible]. 654. 39 post τοῦτο dele plenam distinctionem: & verba sequentia (μικρότατον ἢ λέγω, ὅσον οἱ πάντες ἥκει) lege [illegible]. 662. 32 [illegible] sine iota subscripto. 663. 26 post [illegible] pone notam interrogationis. 663. 33 [illegible]. 667. 3 in marg. scribe [illegible]. 673. 30 post [illegible] pone colon. 704. 20 pro [illegible] lege [illegible]. 705. 39 [illegible]. 709. 24 in marg. lege [illegible]. 721. 10 lege [illegible]. 723. 19 lege [illegible]. 739. 16 scribe [illegible]. 758. 18 γλωσσόκομον. 758. 43. post [illegible] pone comma, & l. seq. post [illegible], notam interrogationis. 777. 8 pro μηδὲ lege μηδέν. 779. 32 Κυρίου. 787. 18 [illegible]. 792. 27 in marg. ἐξήλξατο. 801. 27 [illegible]. 804. 41 [illegible]. 812. 26 post Θεοῦ plenam pone distinctionem, & post [illegible] lin. seq. pone comma. 825. 19 lege [illegible]. 832. 28 pro εὐτελῶς lege εὐτελῶν. 836. 37 lege ἤλθοντο. 854. 9 ante [illegible] deest ὁ. 859. 11 [illegible]. 865. 3 [illegible]. 866. 40 dele plenam distinctionem post [illegible], & colloca post [illegible]. 884. 31 [illegible]. 888. 20 [illegible]. 895. 15 [illegible]. 896. 10 [illegible]. 897. 7 [illegible]. 903. 22. [illegible]. 907. 8 [illegible]. 908. 15 scribe [illegible]. 916. 8 pro εἶπον scribe εἰπόν.

Tom.5. PAg. 14. lin. 29 lege [illegible]. 17. 40 ἢ [illegible], ἢ ἐπὶ πᾶσιν. 45. 41 ὁ [illegible]. 346. 34 pro [illegible] lege [illegible]. 47. 7 pro φόρτῳ lege φορτίῳ. 57. 15 lege ποιῆσαι pro ποιῆσαι. 69. 13 ἔσφαξεν. 78. 2 lege unico verbo [illegible]. 84. 17 [illegible]. 95. 2 [illegible] cum accentu. nominatiuo plurali a [illegible]. 117. 31 [illegible]. 121. 5 φασιν. 143. 1 lege [illegible], & l. 5 [illegible]. 150. 35 pro [illegible] lege [illegible]. 168. 13 [illegible]. 179. 28 post Λάζαρον pone plenam distinctionem. 187. 20 lege διαπλεύσαντες. 196. 6 lege [illegible]. 201. 26. 27 pro [illegible] lege [illegible]. 214. 22. pro [illegible] lege [illegible]. 218. 5 [illegible]. 220. 39 [illegible]. 224. 18 [illegible]. 247. 36 [illegible]. 251. 7 μόνοις. 252. 40 pro [illegible] lege [illegible]. 253. 26 pro [illegible] lege [illegible]. 255. 32 [illegible]. 26 . 26 [illegible]. 268. 1 post [illegible] dele distinctionem. 269. 28 ἀπολογίας. 270. 1 deest [illegible] initio versus. Ib. 4 [illegible]. 271. 35. [illegible]. 283. 29 [illegible]. 292. 19 [illegible]. 304. 17 διὰ παντός. 307. 6 [illegible]. 309. 33 σχήμασι. 351. 1 [illegible]. 364. 2 [illegible]. 373 & 374 in superiore pag. parte pro λόγ. ιε. lege λόγ. ις. 385. 15 & 16 [illegible]. 390. 40 ἑαυτοῖς. 400. 25 in marg. [illegible]. 451. 32 [illegible]. 481. 2 pro priore parentheseos nota pone plenam distinctionem; pro posteriore comma. 485. 21 [illegible]. 488. 32 τὴν βασιλ. 497. 21 οἱ [illegible]. 498. 12 [illegible]. 522. 13 [illegible]. 565. 30 [illegible]. 579. col. b. lin. 18 [illegible]. 594. 19 [illegible]. 608. 43 pro μείζονος lege μείζων. 611. 44 [illegible]. 628. 6 [illegible]. 645. 32 post [illegible] pro plena distinct. pone comma. 686. 9 post ὕδωρ dele comma. 708. 22 [illegible]. 741. 21 [illegible]. 750. 25 post [illegible] pone plenam dist. 759. 18 pro [illegible] f. [illegible]. 765. 41 pro [illegible] lege [illegible]. 766. 17 Ἰουδαῖοι. Ib. 41 pro [illegible] lege [illegible]. 772. 31 post [illegible] pone interrogationis notam. 777. 18 καὶ in fine videtur redundare. 778. 43 [illegible]. Ib. 44 post [illegible] pone notam interrog. 788. 7 post [illegible] plena distinctio. 822. 12 [illegible]. 829. 1 ante [illegible] dele comma. Ibid 14 τὸν Θεόν. 831. 5 [illegible]. 849. 25 [illegible]. 852. 28 [illegible]. 857. 25 [illegible]. 861. 32. lege [illegible]. & initio vers. 34 dele [illegible]. 866. 36 pro [illegible] lege [illegible]. 872. 35 [illegible]. 882. 13 post [illegible] plena distinctio. 893. 43 dele [illegible]. 920. 20 lege [illegible]. 927. 23 post [illegible] pone parentheseos notam priorem. 926. 37 [illegible]. 939. 23 [illegible]. 941. 15 pro [illegible] lege [illegible]. 961. 26 [illegible]. Ib. 37 [illegible]. 962. 14 pro posteriori [illegible] lege [illegible]. 976. 26 [illegible]. 982. 30 [illegible]. 991. 34 [illegible]. 994. 22 ὁ [illegible].

Tom.6. PAg. 9. lin. 23 [illegible] dele comma. 17. 12 Pro [illegible] lege ὅτι. 24. 30 Post [illegible] pone notam interrogationis. 37. 39 post [illegible] dele comma. 43. 43 Pro [illegible] lege [illegible]. 46. 6. Post [illegible] pone interrogationem. 55. 21 Post [illegible] pone comma. 62. 10 [illegible]. 64. 28 ante [illegible], & post [illegible] lin. seq. pone notas parentheseos. 66. 7 ante [illegible] & post [illegible] lin. seq. pone notas parentheseos. Ib. 22 post [illegible] pone comma. 67. 39 lege [illegible]. 78. 12 post [illegible] pone comma. 81. 18. [illegible]. 82. 5 ante [illegible] & l. seq. post [illegible] pone notas parenth. 83. 32 post [illegible] pone plenam distinctionem. 88. 1 τί οὖν [illegible]; i. quid ergo, [illegible] aliquid? 89. 33 [illegible], lege [illegible]. 90. 30 ἀλλά. 93. 15 [illegible]. 97. 17 pro [illegible] lege [illegible]. 102. 7 Post [illegible] pone notam interrogationis. 112. 19. Lege [illegible]. 124. 2 Post [illegible] pone plenam distinctionem. 125. 20 Post [illegible] pone colon. 132. 17 [illegible]. 136. 2 [illegible]. 169. 23 pro [illegible], legendum [illegible]. 181. 10 Post [illegible] pone interrogationem. 214. 16 [illegible]. 216. 24 ante [illegible] dele comma. 217. 12 [illegible]. 223. 34 [illegible]. 226. 10 [illegible]. 242. 19 [illegible]. 282. 23 post [illegible] pone comma. 298. 2 [illegible]. Ib. 37. [illegible] sine iota subscripto. 307. 38 pro [illegible] lege [illegible]. 339. 17. τὸν Θεόν. & l. seq. [illegible]. 345. 17 [illegible]. 439. 31 ante [illegible] pone colon. 442. 31 [illegible]. 444. 4 ante [illegible], & post Θεῷ l. seq. pone notas parenth. 486. 5 pro [illegible] lege [illegible]. 494. 44 [illegible]. 500. 13 [illegible]. 501. 20 [illegible]. 507. 16 post [illegible] pone colon. 529. 27 τῇ [illegible]. 539. 2 in marg. [illegible]. 577. [illegible]. 590. 2 ante [illegible] litera intercidit. lege [illegible]. 600. 39 [illegible]. 625. 20 [illegible]. 638. 39 pro [illegible] lege [illegible]. 640. 21 [illegible]. 642. 6 pro [illegible] legendum ὅτι. 644. 3 [illegible]. 645. 13 [illegible]. 645. 40 [illegible]. 646. 30 [illegible]. 720. 11 pro [illegible] lege [illegible]. 784. erratum in numero orat. & in 5. pag. seq. ζʹ. pro πʹ. & p. 791. [illegible] pro [illegible]. 804. 33 [illegible]. 806. 14 [illegible]. Ib. 39 [illegible]. 811. 5 sic distingue [illegible], καὶ [illegible]. 817. 9 post [illegible] pone plenam distinct. & deinde lege [illegible]. Ib. 17 lege [illegible]. 821.8 lege ὅ, τι. Ib. 33 τὸ μὲ, legendum τὸ μὲν. 824.9 [illegible]. 829.20 lege [illegible]. 852.8 pro ἔνδα lege ἔνθα vel ἔνδον. 863.43 pro [illegible] lege [illegible]. 866.16 dele τὸ. 868.34 ante ὕπω & post [illegible] l. seq. pone notas interrog. 873.13 [illegible]. Ib. 14 [illegible]. 877.43 post [illegible] pone colon. 878.28 lege [illegible]. Ib. 43 sic distingue, [illegible] 881.30 γλυκεῖα. 884.34 [illegible]. 893.20 pro ὑμῖν scribe ὑμῶν. 895.26 [illegible] tur parenthesi, deletis utrinque plenis distinctionibus. 918.4 lege ποιεῖν sine iota subscripto. Ib. 28 [illegible]. 919.8 [illegible] 951.6 [illegible]. Ib. 15 [illegible]. 966.44 lege [illegible]. 977.35 [illegible]. 979.[illegible] 980.37 τοῦτο. 997.15 [illegible].

Tom. 7. PAg. 9.36 lege ἀφεῖναι. 17.44 lege [illegible]. 27.27 dele ἂν ante [illegible]. 38.36 post [illegible] dele notam interrog. repone colon. 39.40 [illegible]. 41.5 post [illegible] pone colon, itemque post [illegible] l. 7. 43.[illegible] 55.9 lege [illegible]. 56.31 [illegible]. 58.7 lege [illegible]. 60.18 lege [illegible] & sic p. 68.42. & p. 37.3[illegible] alias. 69.6 pro [illegible] Ms. Sambuci habet [illegible]. 81.9 Ms. [illegible]. 89.44 Ms. περιέχοντα. 91.25 lege ἔτυχεν. 31. Ms. [illegible]. 93.16 puto legendum ἀπαγγελλόντων ἀντὶ τοῦ ἔλεγον. 110.10 [illegible]. 103.16 lege [illegible]. Ib. 20 lege συγχωρηθείη. Ib. 27 pro ἔξων lege cum Ms. ἄξων. 106.36 legendum vel [illegible] vel pro [illegible] leg. τῆς ψυχῆς. 112.37 & 38 [illegible]. 114.38 pro ὑμῶν leg. ὑμῖν. 121.27 leg. [illegible], & l. 29 [illegible]. 126.1 [illegible]. 127.20 [illegible]. 132.38 [illegible]. 138.41 legend. videtur [illegible], passim. 148.34 pro αὐτὸς lege ex Ms. αὐτοῦ. 149.18 pro posteriore τοῦτο, legendum puto, αὐτό. 154.28 post [illegible] deest posterior nota parenth. 179.13 [illegible]. 181.29 lege, [illegible]. 183.22 [illegible]. 184.21 [illegible] 189.8 leg. ὑμετέραν. 204.31 leg. [illegible]. 207.40 [illegible]. 208.6 [illegible]. Ib. 9 [illegible]. 217.12 pro ὅτι in marg. leg. ἔτι. 220.6 [illegible]. Ib. 33 post [illegible] pone plenam distinct. 221.42 [illegible]. 222.27 sic distingue, [illegible]. 228.44 ὅτι [illegible]. 248.25 [illegible]. 249.43 in marg. lege [illegible]. 260.20 [illegible]. & sic in caeteris. 273.25 leg. [illegible]. 275.14 [illegible]. & 15 [illegible]. 277.9 δαιμόνων. 282.28 pro οἱ lege εἰς. 283.29 [illegible]. 286.39 [illegible]. 295.38 [illegible]. 297.26 [illegible]. 308.10 [illegible]. 310.37 [illegible]. 312.33. leg. [illegible]. 313.4 [illegible]. Ib. 35 in marg. [illegible]. 324.40 [illegible] vel [illegible]. 331.16 & 17 [illegible]. 361.34 [illegible]. 363.28 [illegible]. 369.36 [illegible]. 373.1 sic distingue [illegible]. 379.4 [illegible]. 385.22 [illegible]. 401.39 [illegible]. 42[illegible].10 pro [illegible] lege [illegible]. 427.33 [illegible]. 428.37 pro [illegible] lege [illegible]. 440.35 in marg. [illegible]. 448.14 [illegible]. 461.3 λέγοντες. Ib. 7 χαίροντες. Ib. 34 [illegible]. 474.10 [illegible]. 480.27 [illegible]. 490.20 [illegible]. 492.17 ἔλεγχον. 499.25 [illegible]. 515.31 [illegible]. Ib. 40 & 41 [illegible]. 529.19 [illegible]. 32 & 33 [illegible]. 557.22 lege [illegible], & mox [illegible]. 562.36 [illegible]. 568.21 & 22 [illegible]. 570.12 [illegible]. 577.11.12 [illegible]. 629.24 [illegible]. 631.33 [illegible]. 633.23 [illegible]. 635.12 [illegible]. 636.23 [illegible]; 640.12 [illegible]. 645.30 [illegible]. 646.23 [illegible]. 647.17 lege [illegible]. 648.37 [illegible]. 651.9 [illegible]. Ib. 19 ἕως οὗ. 653.39 in marg. [illegible]. 683.13 [illegible]. 702.9 [illegible]. 709.43 πόνον. 725.43 [illegible]. 726.2 [illegible]. 727.6 [illegible]. 735.15 [illegible]. 739.27 δίδραχμα. 746.7 & 8 [illegible]. 755.20 ἡ χάρις. Ib. 27 καὶ τί λέγω [illegible]. 756.24 [illegible]. 766.35 [illegible]. 775.37 sic distingue, [illegible]. 777.16 ἄνθρωπος. 778.39 [illegible]. 782.15 & 16 [illegible]. 788.23 expunge titulum in marg. & repone, [illegible]. 796.4 [illegible]. 798.42 [illegible]. 799.44 ἐπαγγέλλονται. 807.10 [illegible]. 809.14 [illegible]. 811.5 [illegible]. 819.8 & 9 [illegible]. 823.11 [illegible]. 835.29 & 30 [illegible]; 837.10 [illegible] & l. seq. [illegible]. 841.35 [illegible]. 843.4 [illegible]. 850.11 [illegible]. 855.35 [illegible]. 864.4 titulum in marg. deduc ad verba illa l. 7 [illegible] &c. & repone in marg. [illegible]. Vide tom. 5. p. 201. l. 26. 867.29 [illegible]. 869.4 pro [illegible] lege [illegible]. 871.43 lege ubique δίδραχμα. 874.8 [illegible]. 888.14 [illegible]. 890.4 [illegible]. 916.41 [illegible]. 933.20 ψυχῆς ἡμῶν. 937.10 acumine. 945.39 honorabar. 946.37 peregrinatio. 947.39 refrenatae. Ib. 52 letitia. 948.21 platea mandantur.

Tom. 8. PAg. 2.11 lege [illegible]. 4.12 lege [illegible]. p. 5. subdistingue post [illegible] l. 42. & post [illegible] l. 44. 44 [illegible]. 13.8 lege [illegible]. 20.30 lege [illegible], & l. seq. post [illegible] dele comma. 23.25. post [illegible] dele comma, & l. 34 post [illegible] pone comma. 24.19 & 20 lege [illegible]. 25.9 pro ὅτι legendum ἔτι. 27.15 lege [illegible]. 30.22 [illegible]. 30.39 [illegible]. 31.16 lege [illegible]. 43.17 [illegible]. 62 & p. seq. corrige numerum, & repone 63. 65.1 pro [illegible] lege [illegible]. 66.1 lege [illegible], & l. seq. [illegible]. 69.14 lege [illegible], & l. 35 lege [illegible]. 74.3 [illegible]. 89.31 lege ἀξία in singulari. 92.28 lege [illegible]. 100.36 pro ἡμῖν lege ὑμῖν. 110.23 post [illegible] deest [illegible]. 115.29 scribe [illegible]. 124.1 lege [illegible]. 129.32 ἡμέραν. 132.28 [illegible]. 133.2 [illegible]. 135.11 αὐχένα. 140.29 [illegible]. Ib. 39 [illegible]. 149.36 [illegible]. 152.9 [illegible]. Ib. [illegible]. 156.15 lege [illegible]. Ib. 37 lege [illegible]. 161.40 [illegible]. 175.14 [illegible]. 179.20 lege [illegible]. Ib. 24 post [illegible] dele comma. 180.43 in marg. lege Marcionistae. 182.19 [illegible]. 187.17 post συμβαίνει dele comma. 189.7 lege [illegible]. 192.30 [illegible]. 199.35 pro [illegible] lege [illegible], et l. 39 [illegible]. 201.44 pro [illegible] lege [illegible]. 204.11 dele [illegible] in princ. lin. Ib. 40 lege αὐτή. 219.5 pro [illegible] lege καὶ [illegible]. 220.17 in marg. [illegible]. 225.39 [illegible]. 231.17 & 232.14 [illegible]. 241.7 γυναικωνίτις. 249.43 [illegible]. Ib. 21 dele colon post [illegible]. Ib. 22 [illegible]. 268.35 dele colon post [illegible]. Ib. 42 [illegible]. 270.31 Χριστῷ. 273.32 pro [illegible] pone [illegible]. 282.26 pro [illegible] forte [illegible]. 284.22 [illegible]. 295.41 [illegible]. 299.22 [illegible]. 301.41 [illegible]. 308.14 [illegible]. 316.19 pone [illegible]. 333.2 [illegible]. 335.35 [illegible]. 336.28 [illegible]. 340.21 [illegible]. 343.25 [illegible]; 356.28 [illegible]. 375.16 [illegible]. 376.5 [illegible]. 380.19 [illegible]. 389.7 lege [illegible]. 406.20 [illegible]. 308.29 pro [illegible] lege [illegible]. 416.14 [illegible]. Ib. 32 [illegible]. 417.16 [illegible]. 423.1 pro [illegible] lege [illegible]. 424.34 [illegible].

FINIS. Anno Dom. 1613.

ΕΠΕΙΔΗ ΕΘΟΣ ΗΝ ΤΩ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΩ ΙΩΑΝΝΗ ΤΩ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜῼ μετὰ τὸ ἑρμηνεῦσαι τὸ παρ' αὐτοῦ προτεθὲν ῥητὸν, εἰς ἠθικὰ καταπαύειν τὸν λόγον, ἅπερ καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις ἀντιγράφοις, οὐ τοῖς αὐτοῖς δὲ ἐν πᾶσι ῥήμασιν ἐκτεθέντα εὑρίσκομεν· ἀναγκαῖον ἐνόμισα καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ ἐν τοῖς ἠθικοῖς κατὰ πλάτος εἰρημένα, ἐν συντόμῳ παρατάξαι, ἵνα ἔχῃ ὁ βουλόμενος τὴν δύναμιν τοῦ πολλοῦ τοῦ ἠθικοῦ ἀπόνως καὶ ἐν συντόμῳ εὑρίσκειν. Εἰσὶ δὲ τῶν ἠθικῶν ἀριθμοὶ κατ' ἴσον τῶν λόγων.

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ ΗΘΙΚΩΝ ΠΙΝΑΞ.

α'. Ὁ πρῶτος λόγος ὅλος ἠθικὸς περὶ νηστείας.

β'. Ὅτι δεῖ μεμνῆσθαι τῶν εἰρημένων, καὶ τῇ τῶν δογμάτων ὀρθότητι ἀκόλουθα τὰ ἔργα [illegible]. ἑκάτερον γὰρ τούτων χωρὶς τοῦ ἑτέρου νεκρόν.

γ'. Περὶ τοῦ συνεχῶς νήφειν διὰ τὸ πρὸς ἀσωμάτους ἔχειν ἡμᾶς τὸν πόλεμον, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης.

δ'. Ὅτι οὐδὲν ἡμᾶς ὀνίνησιν ἡ νηστεία χωρὶς τῶν ἄλλων κατορθωμάτων, καὶ περὶ τοῦ εὔχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν.

ε'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἀφορᾷν εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων δόξαν ποιοῦντάς τι ἀγαθόν.

ϛ'. Καθ' ἑλλήνων, καὶ περὶ τοῦ μὴ καταναλίσκειν τὸν χρόνον ἐν τοῖς ἀκαίροις συλλόγοις.

ζ'. Ὅτι οὐ χρὴ ἀπογινώσκειν τῆς τῶν ἀπίστων σωτηρίας, καὶ διδόναι λαβὴν αὐτοῖς βλασφημίας ἐκ τοῦ μὴ καλῶς οἰκονομεῖν τὸν ἑαυτῶν βίον.

η'. Ὅτι οὐ τὸ ἀπέχεσθαι μόνον βρωμάτων ἀληθὴς νηστεία, ἀλλὰ τῶν κακῶν ἀποχή, καὶ ὅτι οὐ χρὴ πρὸς ἐπίδειξιν ἐλεεῖν, καὶ ὅτι οὐδὲν ἴσον τῆς κατὰ Θεὸν ἀρετῆς.

θ'. Ὅτι μεγίστη θυσία τὸ ἀνθομολογεῖσθαι τὰς παρὰ τοῦ Θεοῦ εὐεργεσίας.

ι'. Ὅτι χρὴ ἀδιαλείπτως καὶ ἐν πᾶσι μνημονεύειν τοῦ Θεοῦ.

ια'. Ὅλος ὁ λόγος ἠθικός, καὶ προτρεπτικὸς πρὸς τὴν ἀρετὴν, καὶ τὴν μίμησιν τῶν ἁγίων.

ιβ'. Ὅτι τῆς ψυχῆς ἐχούσης τὸ κράτος κατὰ τοῦ σώματος, ἐγγίνεται ἡμῖν τοῖς ἀγγέλοις ἁμιλλᾶσθαι.

ιγ'. Ὅτι δεῖ κοσμεῖσθαι καὶ δογμάτων ὀρθότητι καὶ βίου ἀκριβείᾳ. ἑκάτερον γὰρ χωρὶς ἑτέρου οὐδὲν ὀνίνησι τὸν κεκτημένον.

ιδ'. Ὅτι δεῖ ἀδιαλείπτως μνημονεύειν τῶν θείων διδαγμάτων. μέγα γὰρ τοῦτο κέρδος.

ιε'. Ὅτι δεῖ συνεχῶς μνημονεύειν τῶν τοῦ Θεοῦ εὐεργεσιῶν, καὶ μὴ σκοπεῖν εἰ τὸ ἥμισυ τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς διῆλθεν, ἀλλ' εἴ τι διωρθωσάμεθα τῶν ἐν ἡμῖν παθῶν, καὶ ὅτι χρὴ τοῖς μέλεσι χρῆσθαι πρὸς ἀγαθὰς πράξεις, οὐ πρὸς τὰς ἐναντίας.

ιϛ'. Περὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ οἷα ἀγαθὰ ἐδωρήσατο τῷ ἀνθρώπῳ.

ιζ'. Ὅτι δεῖ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐξερχομένους ἡμᾶς μνημονεύειν τῶν εἰρημένων.

ιη'. Ὅτι εἰ μετὰ τοσαῦτα παραδείγματα τῆς ἀρετῆς ἀμελήσομεν, μείζονι κολάσει, ἢ τῶν περὶ ἡμῶν ἀποβληθησόμεθα.

ιθ'. Ὅτι οὐ δεῖ φεύγειν τὸ κακῶς παθεῖν, ἀλλὰ τὸ κακῶς ποιεῖν· καὶ ὅτι ὁ τὸν πλησίον κακοποιῶν αὐτὸς μᾶλλον πάσχει δεινὰ, ἢ ἐκεῖνος.

κ'. Ὅτι εἰ βουλόμεθα τῇ διδασκαλίᾳ προσέχειν, εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀρετῆς ἐλευσόμεθα· καὶ ὅτι ῥίζα τῶν κακῶν ἡ φιλαργυρία, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης.

κα'. Ὅτι οὐδὲν ὄφελος τῆς συνεχοῦς διδασκαλίας, μὴ πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐπιδόντων, καὶ ὅτι δεῖ τὴν τῆς ψυχῆς θεραπείαν προτιμᾶν τῆς τοῦ σώματος.

κβ'. Ὅτι δεῖ πρὸς τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν ἀφορᾶν, καὶ κατὰ κενοδοξίας.

κγ'. Ὅτι οὐ χρὴ τὸν διάβολον αἰτιᾶσθαι, ἀλλὰ τὴν ῥᾴθυμον γνώμην.

κδ'. Ὅτι πλείονα τὴν ἀρετὴν ἀπαιτούμεθα ἡμεῖς, ἢ οἱ παλαιοὶ, καὶ ὅτι δυνάμεθα καὶ ἐν βραχεῖ χρόνου καιρῷ τὸν Θεὸν εἰς οἶκτον ἐπισπάσασθαι ἀξίως μετανοοῦντες.

κε'. Ὅτι οὐ χρὴ πρὸς τοὺς τῆς ἀρετῆς πόνους σκοποῦντας ῥᾳθυμεῖν, ἀλλὰ τὸ ἐξ αὐτῆς κέρδος λογιζομένους σπουδάζειν.

κϛ'. Ὅτι δεῖ ἡμᾶς ἀδιαλείπτως καὶ καθ' ἑκάστην εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ.

κζ'. Ὅτι δυνάμεθα, ἐὰν βουλώμεθα, καὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν ἀπονίψασθαι, καὶ περὶ τοῦ μὴ μνησικακεῖν.

κη'. Ὅτι οὐδέν ἐστι τὸ ἀντιπαττόμενον τῷ τοῦ Θεοῦ πράγματι, καὶ τούτου ἀπόδειξις τὸ τῶν ἀποστόλων κήρυγμα, ὅπως δι' εὐτελῶν καὶ ὀλίγων ἐπλατύνθη εἰς πᾶσαν τὴν γῆν.

κθ'. Ὅτι οὐ κακία προγόνων ἡμᾶς λυμαίνεται, οὔτε ἀρετὴ ὠφελεῖ, ἐὰν ῥᾳθυμῶμεν.

λ'. Ὅτι χρὴ μετὰ τῆς νηστείας καὶ ἀδιαλείπτως εὔχεσθαι.

λα'. Ὅτι δεῖ ἡμᾶς τὴν τοῦ Ἀβραὰμ προθυμίαν μιμήσασθαι, καὶ ὅτι οὐ δεῖ τὰ γήϊνα τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς προτιμᾶν.

λβ'. Περὶ τοῦ γενναίως φέρειν τοὺς πειρασμούς.

λγ'. Περὶ ταπεινοφροσύνης.

λδ'. Ὅτι βέβαιαι αἱ περὶ τῶν μελλόντων ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ, καὶ περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς ἀγάπης, καὶ ὅτι δεῖ οὐχ ἑαυτοῖς ζῆν, ἀλλὰ τῷ Θεῷ.

λε'. Ὅτι πασῶν ἀρετῶν θεμέλιος ἡ ταπεινοφροσύνη, καὶ περὶ τῆς τῶν παρόντων ματαιότητος, καὶ ὅτι δεῖ τὸν πλοῦτον εἰς τοὺς πένητας ἀναλίσκειν μᾶλλον ἢ σωρεύειν.

λϛ' Ὁποῖά εἰσιν ἃ Θεὸς ἡμῖν ὑπέσχετο, καὶ ὅτι οὐ δεῖ πρὸς τοὺς τῆς ἀρετῆς ἀγῶνας ἀλύειν.

λζ'. Περὶ τῆς τῶν παρόντων καταφρονήσεως, καὶ κατὰ ἀμελείας, καὶ ὅτι δεῖ τὰ ἀναγκαῖα μόνον ζητεῖν.

λη'. Περὶ τῆς ὁμονοίας καὶ ἀγάπης μετὰ γυναικὸς καὶ ἀνδρός.

λθ'. Περὶ τῆς περιτομῆς κατὰ τῶν Ἰουδαίων.

μ'. Περὶ ὑπομονῆς, καὶ ὅτι χρησίμως παρὰ Θεοῦ τὰ λυπηρὰ καὶ τὰ χρηστὰ ἐπιμὶξ τίθεται· καὶ ὅτι δεῖ τὸν Ἀβραὰμ μιμήσασθαι, καὶ τὰ θεῖα προστάγματα οὐ περιεργάζεσθαι· καὶ περὶ βαπτίσματος καὶ περιτομῆς· καὶ χρησίμως ἀναμεμίχθαι τοὺς πονηροὺς καὶ τοὺς ἀγαθούς.

μα'. Περὶ φιλοξενίας.

μβ'. Περὶ φιλοξενίας, καὶ περὶ Ἠλία καὶ τῆς χήρας.

μγ'. Περὶ φιλοξενίας.

μδ'. Ὅτι οἱ ἐνάρετοι καὶ ἐνταῦθα ὄντες, καὶ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν μετάστασιν, ὠφελείας ἡμῖν ὑπόθεσις γίνονται, καὶ περὶ τοῦ Ἰωσήφ.

με'. Ὅτι τοῖς τὰ οὐράνια μελετῶσιν εὔκολα τὰ τοῦ βίου δύσκολα.

μϛ'. Κατὰ φθόνου.

μζ'. Περὶ ὑπακοῆς.

μη'. Κατὰ τῆς αἰσχρᾶς ἐν τοῖς γάμοις πομπῆς.

μθ'. Περὶ εὐχῆς.

ν'. Κατὰ φιλαργυρίας.

να'. Ὅτι δεῖ τῆς ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, καὶ φεύγειν τὴν κακίαν.

νβ'. Ὅτι δεῖ καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ἀγαπᾶν.

νγ'. Κατὰ ὀργῆς καὶ θυμοῦ.

νδ'. Περὶ τῆς τῶν παρόντων καταφρονήσεως, καὶ τῆς τῶν οὐρανίων ἐπιθυμίας.

νε'. Κατὰ ῥαθυμίας, καὶ εἰς τὸν ἅγιον Παῦλον· καὶ περὶ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης, καὶ περὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον φιλοτιμίας· καὶ περὶ ἐλεημοσύνης.

νϛ'. Ὅτι πάντων ἀσφαλέστατον ἡ τοῦ Θεοῦ προστασία.

νζ'. Ὅτι τοῖς τὴν ἄνωθεν εὔνοιαν ἐπισπασαμένοις πάντα εὔκολα καὶ εὐμαρῆ.

νη'. Περὶ ἐπιεικείας καὶ ταπεινοφροσύνης.

νθ'. Ὅτι πολλὴν δεῖ ποιεῖσθαι ἐπιμέλειαν περὶ τῆς τῶν νέων σωφροσύνης.

ξ'. Περὶ ἀρίστης πολιτείας, καὶ ὅτι δεῖ ἡμᾶς ἑαυτοὺς ἐνταῦθα καταδικάσαι.

ξα'. Περὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ ὅτι οὐ δεῖ φεύγειν τὸ κακῶς πάσχειν, ἀλλὰ τὸ κακῶς ποιεῖν.

ξβ'. Περὶ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς, καὶ πῶς δυνατὸν μεθ' ἑαυτῶν ἔχειν τὸν Κύριον.

ξγ'. Περὶ ὑπομονῆς.

ξδ'. Περὶ τῆς τοῦ Ἰωσὴφ ἀγάπης εἰς τοὺς ἀδελφούς.

ξε'. Περὶ ὑπομονῆς, καὶ ὅτι οὐ δεῖ πρὸς πειρασμοὺς ἀσχάλλειν.

ξϛ'. Περὶ τοῦ ποίας δεῖ τοῖς παισὶ κληρονομίας καταλιμπάνειν, καὶ περὶ ἀρετῆς καὶ πλούτου.

ξζ'. Ὅτι δεῖ τὴν τῶν παλαιῶν ἀρετὴν ζηλοῦν, καὶ πολλὴν αὐτῆς ποιεῖσθαι λόγον.

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΗΘΙΚΩΝ ΠΙΝΑΞ.

α'. Ὅτι δεῖ ταῖς θείαις γραφαῖς ἀναγινωσκομέναις ἀκριβῶς προσέχειν.

β'. Ὅτι δεῖ τὰ θεῖα μεριμνᾷν, καὶ τοῖς βιωτικοῖς μὴ προσηλοῦσθαι, καὶ ταῖς θείαις γραφαῖς προσέχειν.

γ'. Προτρεπτικὴ πρὸς ταπεινοφροσύνην, καὶ πρὸς τὸ μὴ τὰ ἡμῶν κατορθώματα συνεχῶς περιστρέφειν.

δ'. Προτρεπτικὴ πρὸς τὴν ὀρθὴν πολιτείαν, καὶ κατὰ θυμοῦ καὶ κενοδοξίας· καὶ περὶ τριῶν παίδων, καὶ ὅτι δεῖ ἡμᾶς κατ' ἐκείνους τῇ χρυσῇ τοῦ μαμωνᾶ εἰκόνι μὴ προσκυνεῖν.

ε'. Ὅτι τὸν ἐν τῇ οἰκείᾳ ἀρετῇ μὴ βεβιωκότας, ἀπὸ τῶν ἄλλων διαπρεπόντων ἐναρέτων οὐδὲν ἀπώναντο· καὶ περὶ τῆς ἐλεημοσύνης.

ϛ'. Ὅτι δεῖ ἡμᾶς ὅλως ἑαυτοὺς ἀνατιθέναι τῷ Θεῷ, καὶ περὶ τῆς κατανύξεως καὶ μετανοίας.

ζ'. Κατὰ τῶν αἱρετικῶν καὶ Ἰουδαίων, καὶ περὶ τοῦ μὴ τῆς πρὸς τὸν Χριστὸν ἀφίξεως τὰ ἐναντία προτιμᾶν.

η'. Περὶ τῆς Αἰγυπτίων μοναχῶν εὐσεβείας, καὶ ὅτι δεῖ ἡμᾶς μιμεῖσθαι αὐτούς.

θ'. Ὅτι ἡμᾶς ἀσεβεῖς ὄντας οὐδὲν ἡ τῶν προγόνων ἀρετὴ ὠφελεῖ, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἐπὶ πλούτῳ μέγα φρονεῖν.

ι'. Προτρεπτικὴ πρὸς τὴν μετάνοιαν, καὶ πρὸς τὸ γενναίως φέρειν τοὺς πειρασμούς.

ια'. Περὶ τοῦ ἀσβέστου τῆς γεέννης πυρός, καὶ ὅτι ἡμᾶς δεῖ πᾶσαν τὴν ἀρετὴν μετελθεῖν.

ιβ'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὰ γήϊνα, ἀλλ' οὐράνια λογίζεσθαι.

ιγ'. Ὅτι δεῖ γενναίως ταῖς τοῦ διαβόλου μηχαναῖς ἀντιπαλαίειν, καὶ ὅτι οὐ μέχρι τοῦ παρόντος βίου τὰ ἡμέτερα ἔστησεν, ἀλλ᾽ ὅτι μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἄφιξιν ἔστι καὶ δικαστήριον καὶ κρίσις, καὶ γέεννα, καὶ οὐρανός.

ιδ'. Περὶ τοῦ μὴ τὰ τῆς ψυχῆς νοσήματα ἀμελεῖν, καὶ ὅτι μὴ τοὺς ἑαυτῶν διηγουμένους τὰ ἁμαρτήματα, οὐ δυνατὸν ἐκεῖ εὐθύνας διαφυγεῖν.

ιε'. Ὅτι οὐ δεῖ ἡμᾶς κακῶς ἀκούοντας ἀνθυβρίζειν, καὶ περὶ τῆς τῶν παρόντων καταφρονήσεως, καὶ ὅτι οὐ δεῖ τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀμελεῖν, ἀλλὰ τὸ ἐν ἡμῖν διορθοῦσθαι.

ιϛ'. Ὅτι τῷ τὰ θεῖα μελετῶντι οὐ φορτικὸν ἡ ἀρετή.

ιζ'. Ὅτι δεῖ ἡμᾶς πλέον ἢ τῶν παλαιῶν ἐπιδείξασθαι ἐπιταγμάτων, καὶ ὅτι τοῦτο τοῖς βουλομένοις εὔκολον.

ιη'. Περὶ τῆς πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἀγάπης, καὶ περὶ τοῦ μὴ ἀναμένειν τοὺς ἀπολυποῦντας πρώτους προσειπεῖν.

ιθ'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν κατὰ τῶν ἐχθρῶν Θεῷ ἐντυγχάνειν.

κ'. Κατὰ τῆς ἀτάκτου τῶν χρημάτων ἐπιθυμίας.

κα'. Ὅτι τὰ ἐπιτάγματα οὐκ ἔστιν ἀδύνατα τοῖς βουλομένοις, καὶ ὅτι πολλοί εἰσιν οἱ κατορθοῦντες αὐτά.

κβ'. Περὶ τῆς μετανοίας, καὶ τῆς ἐν εὐχαῖς προσεδρίας.

κγ'. Ὅτι τῆς γεέννης πικροτέρα ἡ τῆς μελλούσης δόξης ἔκπτωσις.

κδ'. Οὗτος ὁ λόγος οὐκ ἔχει κατ᾽ ἔθος ἠθικόν τι.

κε'. Περὶ τῆς εὐεργεσίας, καὶ πρὸς τὸ τέλος περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἡμᾶς ἑαυτοὺς ἀγνοεῖν.

κϛ'. Ὅτι οὐ δεῖ μέχρι τέλους θαρρεῖν τὸν ἑστῶτα, οὔτε ἀπογινώσκειν ἑαυτοῦ τὸν πεπτωκότα.

κζ'. Ὅτι χρὴ πάντων τῶν ἀναγκαιοτάτων τὰ πνευματικὰ προτιθέναι, καὶ ὅτι παντὸς νεκροῦ ὁ πονηρῶς ζῶν μᾶλλον τέθνηκε.

κη'. Ὅτι οἱ ἀκόλαστοι καὶ φιλάργυροι οὐδὲν τῶν δαιμονώντων διενηνόχασι.

κθ'. Προτροπὴ πρὸς τὴν ἐπιείκειαν ἐν ταῖς ἐπιτιμήσεσι.

λ'. Περὶ τοῦ, ὅτι δεῖ τοὺς ἄνδρας μετὰ πάσης μακροθυμίας γυναῖκας τὰς ἀνοήτους διορθοῦσθαι.

λα'. Περὶ τοῦ μὴ σφοδρῶς θρηνεῖν τοὺς τελευτῶντας.

λβ'. Ὅτι δεῖ τοὺς ἁγίους καὶ τοὺς ἱερεῖς εὐσεβῶς ὑποδέχεσθαι, καὶ ὅτι τὸν ἐναρέτως ζῶντα οἱ Ἕλληνες μᾶλλον τοῦ θαυματουργηκότος θαυμάζουσι.

λγ'. Ὅτι δεῖ ἡμᾶς πρὸς θλίψεις γενναίως ἑστάναι, καὶ περὶ τοῦ Ἰὼβ, καὶ Ἰωσὴφ, καὶ τῶν τριῶν παίδων.

λδ'. Ὅτι οὐκ ἔστι δεινὸν θάνατος, καὶ ὅτι χρησίμως τὰ νεκρῶν σώματα σήπονται.

λε'. Προτροπὴ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ ὅτι οὐ δεῖ τὸν τῶν πενήτων βίον περιεργάζεσθαι.

λϛ'. Κατὰ τῶν τῇ γεέννῃ διαπιστούντων· καὶ ὅτι ὁ ἐν ταύτῃ ἁμαρτὼν, καὶ ἐν ταύτῃ καὶ ἐκεῖ δικαίως κολάζεται.

λζ'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν εἰς θέατρα ἀναβαίνειν, καὶ ὅτι πολλὰ ἐντεῦθεν τὰ κακὰ ἀναφύονται.

λη'. Ὅτι κοῦφος ὁ τῆς ἀρετῆς ζυγὸς, ὁ δὲ τῆς ἁμαρτίας φορτικώτατος.

λθ'. Κατὰ πλεονεξίας, καὶ ὅτι οὐ δύσκολα τὰ τοῦ Χριστοῦ προστάγματα.

μ'. Κατὰ βασκανίας, καὶ ὅπως δεῖ ἀπαλλάττεσθαι τῆς πονηρίας ταύτης, καὶ ὅτι αἱ τιμαὶ τοῖς μὴ προσέχουσι μεγάλα φέρουσι κακά, καὶ κατὰ κενοδοξίας.

μα'. Ὅτι δεῖ ἡμᾶς ἑαυτοὺς ἐντεῦθεν δίκην ἀπαιτεῖν τῶν ἡμαρτημένων.

μβ'. Ὅτι δεῖ τοὺς κακηγοροῦντας καὶ ἀδικοῦντας γενναίως φέρειν· καὶ περὶ Δαβὶδ καὶ Σαοὺλ, καὶ ὅτι δεῖ ἡμῶν, οὐ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα ἐξετάζειν.

μγ'. Περὶ τῶν τῆς γεέννης κολάσεων, καὶ ὅτι ὠφέλιμον τὸ περὶ γεέννης ἀκοῦσαι· καὶ προτροπὴ πρὸς τὴν ὀρθὴν πολιτείαν.

μδ'. Κατὰ πλούτου καὶ τρυφῆς.

με'. Ὅτι δεῖ μετὰ τῶν δεόντων τὰ ὑπεραρκοῦντα μερίζειν.

μϛ'. Ὅτι βίος ἐνάρετος τῶν θαυμάτων θαυμαστότερος.

μζ'. Περὶ ταπεινοφροσύνης, καὶ ὅτι αὕτη πασῶν ἀρετῶν κεφάλαιον· καὶ περὶ ἐλεημοσύνης.

μη'. Κατὰ συμποσίων καὶ δείπνων πολυτελῶν, καὶ ὅτι δεῖ Χριστὸν καὶ πένητας συσσίτους ποιεῖν.

μθ'. Ὅτι τῷ πλούτῳ εἰς δέον χρῆσθαι, τέχνη πασῶν καλλίστη, καὶ κατὰ τῆς ἐν ἱματίοις καὶ ὑποδήμασιν ἀσωτίας.

ν'. Ὅτι δεῖ εὐσεβῶς καὶ μετὰ φόβου καὶ πίστεως τοῖς θείοις μυστηρίοις προσέρχεσθαι, καὶ ὅτι μᾶλλον δεῖ τοὺς πένητας θεραπεύειν, ἢ ταῖς ἐκκλησίαις χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κειμήλια διδόναι.

να'. Ὅτι οὐχ ὁ ἔξω ῥύπος, ἀλλ' ὁ ἔσω τὸν ἄνθρωπον κοινοῖ, καὶ ὅτι ὁ ἀδικῶν μάλιστα ἑαυτὸν ἀδικεῖ.

νβ'. Ὅτι τέχνη, καὶ ἀμείνων πασῶν τεχνῶν ἡ ἐλεημοσύνη.

νγ'. Ὅτι οὐδὲ τὰ λυπηρὰ, οὐδὲ χρηστὰ μόνιμα εἶναι ἀφίησιν ὁ Θεὸς, καὶ ταῦτα χρησίμως.

νδ'. Ὅτι οὐ δεῖ τὸν τίμιον σταυρὸν αἰσχύνεσθαι, καὶ περὶ τῆς εἰς πένητας φιλανθρωπίας, καὶ εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ προφήτου, Τότε ῥαγήσεται πρώϊμον τὸ φῶς σου.

νε'. Ἔπαινος τῶν μοναχῶν, ἐν ᾧ καὶ τοῦ αὐτῶν μετὰ δεῖπνον λόγου εὐχαριστικοῦ μέμνηται, ὃν καὶ διὰ πλάτους ἐξηγεῖται.

νϛ'. Περὶ τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, καὶ ὅτι δύσκολον μὲν ἡ ἀρετὴ, βαρὺ δὲ ἡ κακία· καὶ κατὰ τοῦ τόκου.

νζ'. Περὶ εὐχῆς καὶ νηστείας, καὶ κατὰ τρυφῆς καὶ μέθης.

νη'. Περὶ ἀπονοίας, καὶ ὅτι ὁ τοῖς βιωτικοῖς ἐμπεπλεγμένος, πάντων ἐστὶ δουλικώτερος.

νθ'. Ὅτι οὐ τῆς ἑαυτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν πλησίον σωτηρίας ἐπιμελεῖσθαι χρὴ, καὶ κατὰ πονηρᾶς ἐπιθυμίας, καὶ προτροπὴ πρὸς τοὺς πατέρας περὶ τοῦ ῥυθμίζειν τοὺς ἑαυτῶν παῖδας, καὶ κατὰ φιλαργυρίας.

ξ'. Περὶ τῆς εἰς τὸν Χριστὸν ἀγάπης, καὶ ὅτι αὕτη πάσης ἄλλης βεβαιοτέρα.

ξα'. Περὶ μνησικακίας.

ξβ'. Ὅτι δεῖ ὑμᾶς τὴν τῶν παιδίων ἀπλότητα μιμεῖσθαι, καὶ περὶ τοῦ Δαβὶδ, καὶ κατὰ κενοδοξίας καὶ φιλοκερδίας.

ξγ'. Περὶ τοῦ τῶν χρημάτων ἔρωτος.

ξδ'. Ὅτι οὐ πίστιν μόνον, ἀλλὰ καὶ βίον ὀρθὸν ἐπιδείκνυσθαι χρή· καὶ ὅτι πᾶσαν ἀρετὴν ἔχειν δεῖ, καὶ ὅτι τὰ ἑαυτῶν βλέπειν, καὶ οὐ τὰ τῶν ἄλλων πολυπραγμονεῖν χρή.

ξε'. Περὶ ταπεινοφροσύνης, καὶ ἀλαζονείας.

ξϛ'. Περὶ ἐλεημοσύνης.

ξζ'. Ὅτι οὐ χρὴ ἀπογινώσκειν τὸν πεπτωκότα, οὐδὲ θαῤῥεῖν τὸν ἑστῶτα.

ξη'. Ὅτι ὁ τῶν μοναχῶν βίος, τοῦ δοκοῦντος εἶναι προσηνεστέρου καὶ ἀπολαυστικωτέρου ποθεινότερός ἐστι.

ξθ'. Ὅτι ψυχὴν μᾶλλον ἢ σῶμα καλλωπίζειν χρή, καὶ τί ἐστι τὸ ἔνδυμα τοῦ γάμου, καὶ περὶ τῶν μοναχῶν.

ο'. Πάλιν περὶ τῆς τῶν μοναχῶν θαυμαστῆς ἀσκήσεως.

οα'. Περὶ κενοδοξίας.

οβ'. Περὶ τῆς τῶν μοναχῶν ταπεινοφροσύνης.

ογ'. Ὅτι ὁ τὴν ψυχὴν ῥυπωθεὶς μᾶλλον τοῦ νεκροῦ δυσώδης ἐστί, καὶ ἐπιτίμησις κατὰ τῶν ἐν ναοῖς τὰ γυναικῶν κάλλη περιεργαζομένων, καὶ τῶν ἐν τοῖς γάμοις χρήματα μᾶλλον, ἢ τρόπων ἐπιείκειαν ἐπιζητούντων.

οδ΄. Περὶ τοῦ μὴ ἀμελεῖν τῆς ψυχῆς νοσούσης· καὶ ὅτι ἰατροὶ τῶν τὰς ψυχὰς νοσούντων κάλλιστοί εἰσιν οἱ ἀπόστολοι καὶ προφῆται.

οε΄. Περὶ τῆς προνοίας, κατὰ τῶν τὴν γένεσιν ἐπεισαγόντων, καὶ ὅτι τῶν ἁμαρτημάτων πολλαί εἰσι καὶ διαφοραὶ κολάσεως.

ος΄. Περὶ τῆς μελλούσης κρίσεως, καὶ ὅτι κοῦφα τὰ τοῦ Χριστοῦ προστάγματα, καὶ περὶ τῆς τῶν τρυφώντων ματαιότητος.

οζ΄. Ὅτι δεῖ οὐ τὴν ἑαυτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν πλησίον σωτηρίαν μεριμνᾶν.

οη΄. Περὶ τῆς αὐτοῦ πραγματείας, καὶ ὅπως δεῖ [illegible] τὴν γλῶτταν καὶ σῶμα τῇ τοῦ Χριστοῦ γλώττῃ καὶ σώματι ἐοικότα ἔχειν.

οθ΄. Πῶς δεῖ τὸν Χριστὸν μιμεῖσθαι, καὶ κατὰ τῆς μνησικακίας.

π΄. Ὅτι δεῖ τοὺς ἁμαρτάνοντας συνεχῶς νουθετεῖν, καὶ κατὰ φιλαργυρίας.

πα΄. Ὅτι οἱ φιλαργυροῦντες τῶν δαιμονώντων χαλεπώτεροι.

πβ΄. Ὅτι δεῖ μετὰ πάσης εὐσεβείας καὶ καθαρότητος τοῖς φρικτοῖς μυστηρίοις προσέρχεσθαι.

πγ΄. Κατὰ πλεονεξίας καὶ φιλαργυρίας.

πδ΄. Ὅτι οὐ [illegible] τὸ ποιεῖν, ἀλλ' ἔστι τοῦ [illegible] βέλτιον, καὶ περὶ τοῦ Ἰωσήφ.

πε΄. Περὶ τοῦ μὴ ἐκ πλεονεξίας ἐλεημοσύνην ποιεῖν, καὶ διὰ τί οἱ ἱερεῖς τὰ βιωτικὰ μεταχειρίζονται.

πς΄. Ὅτι δεῖ ταῖς πονηραῖς ἐπιθυμίαις καὶ πλημμελήμασι τὴν εἴσοδον ἀποτειχίζειν.

πζ΄. Ὅτι δεῖ ἡμᾶς τοὺς ὑβρίζοντας γενναίως φέρειν.

πη΄. Περὶ ἐλεημοσύνης καὶ φιλανθρωπίας, καὶ ἐπιτίμησις κατὰ τῶν περὶ βιωτικῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ φθεγγομένων.

πθ΄. Κατὰ τῶν γυναικῶν χρυσοφορουσῶν.

ϙ΄. Ὅτι [illegible] τὸν Χριστὸν ἐπιζητοῦντες δύνανται, καὶ κατὰ φιλαργυρίας, καὶ ἔπαινος τῆς [illegible].

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΗΘΙΚΩΝ ΠΙΝΑΞ

α΄. Περὶ τοῦ Ἰωάννου, καὶ τῆς αὐτοῦ γραφῆς, καὶ ὅπως [illegible], καὶ ὅτι εὔκολος, ἐὰν βουλώμεθα, ἡ ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων μεταβολή, καὶ ὅτι δεῖ εὐσεβῶς τοῖς ἁγίοις προσέρχεσθαι μυστηρίοις.

β΄. Ὅτι δεῖ τοὺς ἐν ἐκκλησίᾳ εἰσιόντας ἀκριβῶς προσέχειν τοῖς λεγομένοις, καὶ ἀπέχεσθαι μερίμνης πάσης βιωτικῆς.

γ΄. Κατὰ κενοδόξων.

δ΄. Περὶ τοῦ δεῖν ἡμᾶς εὐχαριστεῖν ἐπὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου, καὶ περὶ ὀργῆς.

ε΄. Ὅτι καὶ ἡ ἁμαρτία σκότος ἐστί, καὶ περὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως.

ς΄. Ὅτι οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος δόγματα ἔχειν ὀρθά, τὰ δὲ ἔργα ἔχουσι διεφθαρμένα.

ζ΄. Περὶ τοῦ μὴ περιεργάζεσθαι, ἀλλὰ πιστεύειν τοῖς ὑπὸ τῆς γραφῆς εἰρημένοις, καὶ μνημονεύειν τῶν οἰκείων ἁμαρτιῶν.

η΄. Περὶ φιλοχρηματίας, καὶ ὅτι οἱ τοιοῦτοι οὐ τῷ Θεῷ, ἀλλὰ τῷ μαμωνᾷ δουλεύουσι.

θ΄. Κατὰ ὑπερηφάνων.

ι΄. Περὶ τοῦ μηδὲν ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ὠφελεῖσθαι τοὺς μὴ ὀρθῶς βιοῦντας.

ια΄. Ὅτι οἱ ὀρθῶς βιοῦντες οὐχὶ τῷ Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτοῖς [illegible].

ιβ΄. Περὶ τοῦ μέλλοντος βίου, καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως καὶ ἀπωλείας, ὅτι ὀρθοῦ ἡμῖν βίου χρεία, ὡς μηδενὸς ἑτέρου δυναμένου ἡμᾶς ἐξελέσθαι τῆς κολάσεως.

ιγ'. Περὶ ἐλεημοσύνης, καὶ τοῦ μὴ δεῖν γίνεσθαι ταύτην ἐκ πλεονεξίας.
ιδ'. Προτροπὴ πρὸς τὸν ἐνάρετον βίον, καὶ διαφορὰ τῶν δοθέντων ἡμῖν καὶ Ἰουδαίοις χαρισμάτων.
ιε'. Περὶ τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης καὶ ἄλλως, ὅτι οὐ δεῖ τὰ ἑαυτοῦ μόνον ζητεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν πλησίον.
ιϛ'. Περὶ ῥᾳθυμίας καὶ πλούτου καὶ ἐλεημοσύνης.
ιζ'. Ὅτι δεῖ εἰδέναι ἀκριβῶς τὰ περὶ πίστεως, ὥστε δύνασθαι καὶ πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας ἀποκρίνασθαι.
ιη'. Ὅτι πολλὰ κακὰ [illegible] ἀκροάσει, καὶ ὅτι δεῖ φεύγειν τὰς βλαβερὰς συντυχίας.
ιθ'. Ὅτι δεῖ κεχρῆσθαι εἰς δέον τῷ πλούτῳ, καὶ μὴ καταχρᾶσθαι αὐτῷ.
κ'. Ὅτι οὐ δεῖ λέγειν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργοις ἀρέσκειν τὸν Θεόν.
κα'. Ὅτι δεῖ πρὸς σωτηρίαν καὶ πίστεως καὶ ὀρθοῦ βίου, καὶ ὅτι οὐκ ἀρκεῖ [illegible].
κβ'. Κατὰ μνησικάκων.
κγ'. Περὶ ἐλεημοσύνης.
κδ'. Περὶ τοῦ μὴ λογισμοῖς ζητεῖν τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τῇ πίστει.
κε'. Πρὸς τοὺς κατηχουμένους, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης.
κϛ'. Κατὰ ὀργιζομένων, καὶ ὅτι οὐ δεῖ μετὰ κραυγῆς, ἀλλὰ μεθ' ἡσυχίας διαλέγεσθαι.
κζ'. Περὶ φιλοπλουτίας.
κη'. Κατὰ κενοδόξων.
κθ'. Κατὰ κενοδόξων.
λ'. Ὅτι δεῖ τὰς θείας γραφὰς μετ' ἀκριβείας ἐρευνᾶσθαι, καὶ μὴ προσπλακῆναι τοῖς βιωτικοῖς.
λα'. Περὶ ὀρθοῦ βίου.
λβ'. Προτροπὴ πρὸς τὴν τῶν θείων γραφῶν ἀνάγνωσιν.
λγ'. Ὅτι μεγάλα ἡμῖν ὠφελεῖ ἡ πραότης, καὶ ὅτι ταύτην ἔχων ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἠγαπᾶτο παρὰ Χριστοῦ.
λδ'. Ὅτι δεῖ τοὺς μετανοοῦντας μὴ μέχρι [illegible] μετανοεῖσθαι, καὶ ἀφίστασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ γνώμῃ τὰ ἐναντία ποιεῖν [illegible].
λε'. Ὅτι [illegible] συμβαίνουσιν ἡμῖν διὰ [illegible].
λϛ'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἐκκακεῖν ἐν ταῖς εὐχαῖς, καὶ [illegible] ὁ Θεὸς [illegible] ἡμῖν [illegible] βίον.
λζ'. Περὶ βασκανίας, καὶ ὅτι χεῖρόν ἐστι πάντων τῶν ἁμαρτημάτων.
λη'. Περὶ τοῦ μὴ προεδρίας ἐρᾶν, καὶ κατὰ κενοδοξίας.
λθ'. Περὶ [illegible] ἐλεημοσύνης, καὶ ὅτι οὐ δεῖ μόνον ἡμᾶς [illegible], ἀλλὰ καὶ [illegible] ἐν τοῖς δόγμασι καὶ ἐν τῷ βίῳ.
μ'. Ὅτι τέλειός ἐστιν ὁ πάσας τὰς ἐντολὰς ποιῶν, καὶ κατὰ φιλαργυρίας, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης.
μα'. Ὅτι [illegible] ποιεῖ [illegible], καὶ ὅτι πᾶσα πονηρία ἐκ ῥᾳθυμίας ἔχει τὴν ἀρχήν.
μβ'. Περὶ τοῦ μηδὲν εἶναι τὴν βιωτικὴν δόξαν, καὶ περὶ τῶν κακῶς συναγόντων, καὶ κακῶς [illegible].
μγ'. Ὅτι χρὴ τὰ πνευματικὰ μᾶλλον, ἀλλ' οὐ τὰ βιωτικὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ αἰτεῖν· καὶ ὅτι ἡ δεσποτικὴ εὐχή, τὸ, ΠΑΤΕΡ ΗΜΩΝ, πνευματική ἐστι· καὶ ὅτι οἱ ἄδικοι οὐκ ἐκ τοῦ Θεοῦ πλουτοῦσι.
μδ'. Περὶ τοῦ μηδὲν [illegible] τοῦ παρόντος βίου.
με'. Ὅτι ἡ τῆς ἀναστάσεως καὶ κρίσεως μνήμη τὰς ἀτόπους ὁρμὰς ἐγκόπτει, καὶ περὶ εἱμαρμένης, καὶ ὅτι οὐκ ἔχει τέλος ἡ κόλασις.
μϛ'. Περὶ τῆς τῶν ἁγίων μυστηρίων μεταλήψεως, καὶ ὅτι [illegible] ἀξίοις σωτηρία ἐστὶν, [illegible] τοῖς ἀναξίοις.

μζ'. Περὶ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΗΘΙΚΩΝ

μζ'. Περὶ φιλαργυρίας, καὶ τῆς τοῦ πλούτου ματαιότητος.

μη'. Περὶ ταπεινοφροσύνης, καὶ κατὰ ὀργῆς.

μθ'. Ὅτι δεῖ τὸ δίκαιον πανταχοῦ ἀκέραιον φυλάττειν, καὶ ὅτι ἡμᾶς τῶν ἄλλων ἡ ἀρετὴ οὐδὲν ὠφελήσει ἀπὸ τῶν οἰκείων ἔργων προδεδομένους.

ν'. Ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπελθεῖν ὅπου Χριστός ἐστι τὸν ἁμαρτημάτων γέμοντα, καὶ πῶς τὸ πνεῦμα σβέννυται.

να'. Ὅτι οὐ δεῖ τὸν ἐχθρὸν ἀμύνασθαι.

νβ'. Ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν δοξάζειν, καὶ ὅτι χρὴ καὶ φῶς καὶ ἅλας εἶναι τὸν χριστιανόν.

νγ'. Ὅτι τὸ ταῖς θείαις γραφαῖς ἀκριβῶς προσέχειν, μέγα ὄφελος, καὶ ὅτι οἱ τοῦτο ποιοῦντες ἀδεῶς τὰ βιωτικὰ διαπλέουσι.

νδ'. Ὅτι καλὸν ἁρπάζειν, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενα, ἀλλὰ τὰ αἰώνια, καὶ πῶς δεῖ τοῦτο ποιεῖν.

νε'. Κατὰ βασκανίας.

νς'. Ὅτι μέγα φῶς ὁ βίος ὀρθός, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἐπὶ γῆς, ἀλλ' ἐν οὐρανοῖς οἰκοδομεῖν.

νζ'. Ὅτι δεῖ τὴν τῶν πονηρῶν ἀνδρῶν συνουσίαν φεύγειν.

νη'. Περὶ τῆς τῶν θείων γραφῶν ἀναγνώσεως, καὶ κατὰ θεάτρων καὶ ἱπποδρομιῶν, καὶ ὅτι πάντως μᾶλλον ἀφειδεῖν χρή, ἢ χρόνου.

νθ'. Κατὰ φιλοχρηματίας, καὶ περὶ τῆς εἰς πένητας φιλανθρωπίας.

ξ'. Ὅτι δεῖ συνεχῶς τὰ ἁμαρτήματα πενθεῖν, καὶ ὅτι τοῦτο ἡμᾶς ἐλεήμονας καὶ φιλανθρώπους ποιεῖ, καὶ ὅτι οὐ δεῖ τὰ τῶν ἄλλων ἐξετάζειν.

ξα'. Ὅτι γυνὴ σωφρονοῦσα μάλιστα τὸν ἄνδρα ῥυθμίζει, καὶ περὶ τοῦ μὴ χρυσοφορεῖν, μηδὲ πολυτελῆ ἱμάτια ἐπιζητεῖν.

ξβ'. Κατὰ γυναικῶν ἀμέτρως πενθουσῶν τοὺς τεθνηκότας.

ξγ'. Περὶ πίστεως, καὶ κατὰ μοιχείας.

ξδ'. Κατὰ βασκανίας, καὶ ὅτι θερινὸς ὁ παρὼν καιρός.

ξε. Κατὰ φιλαργυρίας.

ξς'. Περὶ ἀναστάσεως κατὰ αἱρετικῶν καὶ φιλοσόφων.

ξζ'. Ὅτι πάντα δεῖ ποιεῖν, ὥστε ὄνομα Θεοῦ μὴ βλασφημεῖσθαι.

ξη'. Ὅτι δεῖ τοὺς ἀδελφούς, ὅσῳ ἂν κακῶς διακειμένους ἴδωμεν, τοσοῦτον θεραπεύειν μᾶλλον.

ξθ'. Κατὰ κενοδοξίας, καὶ περὶ τῆς ἐλεημοσύνης.

ο'. Περὶ τῆς τῶν χηρῶν προστασίας.

οα'. Περὶ μνησικακίας καὶ μακροθυμίας, καὶ περὶ τοῦ Ἰωσήφ.

οβ'. Περὶ τῆς ἀγάπης καὶ βίου ὀρθοῦ, καὶ ὅτι ταῦτα μάλιστα τοὺς Ἕλληνας ἐπιστρέφει.

ογ'. Περὶ καθαρότητος καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας οὐ χρὴ τὴν ἐλεημοσύνην ποιεῖν.

οδ'. Κατὰ φιλαργυρίας.

οε'. Περὶ τῆς τοῦ πνεύματος ἐνεργείας, καὶ ὅτι αὕτη τοὺς ἐν γῇ ὄντας τοῖς ἀγγέλοις ἴσους ἀπεργάζεται.

ος'. Περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ εἰς ἡμᾶς ἀγάπης, καὶ τῆς τῶν παρόντων καταφρονήσεως.

οζ'. Ὅτι ἡ εἰς τὸν Χριστὸν ἀγάπη πάντα φορητὰ ποιεῖ· καὶ περὶ ἐλεημοσύνης.

οη'. Περὶ ὁμονοίας καὶ ἀγάπης.

οθ'. Περὶ τοῦ ὅπως δεῖ τὸν κόσμον νικᾷν, καὶ ὅτι χρὴ πράως τὴν ὕβριν φέρειν.

π'. Ὅτι χρὴ διὰ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν τῶν παρόντων καταφρονῆσαι, καὶ ὅτι τὸ μηδενὸς δεῖσθαι, τοῖς ἀγγέλοις ἴσους ἡμᾶς ποιεῖ.

πα'. Ὅτι δεῖ τῶν παρόντων καταφρονεῖν, καὶ προτρεπτικὸς πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην.

πβ'. Περὶ τῆς εὐποιΐας καὶ ἐλεημοσύνης.

πγ'. Περὶ τοῦ γενναίως φέρειν τὰς ὕβρεις.
πδ'. Περὶ τῆς αὐτῆς πραγματείας, καὶ ὅτι τὸν ὁμοίως [illegible] ἐν πολλοῖς [illegible] καὶ [illegible] τοῖς βιωτικοῖς.
πε'. Κατὰ τῆς ἐν ταῖς ταφαῖς πολυτελείας.
πς'. Περὶ τῆς τῶν ἱερέων ἀξίας, καὶ ὅτι δεῖ τοὺς ἱερεῖς, κἂν ἀνάξιοι ὦσι καὶ τὸν βίον διαβεβλημένοι, θεραπεύειν καὶ ἀποδέχεσθαι.
πζ'. Ὅτι ἡ τῶν οὐρανίων μέριμνα καὶ ἡ εἰς τὸν Χριστὸν ἀγάπη τὰς λύπας ἡμῖν κοῦφα κατασκευάζει, καὶ [illegible].
πη'. Ὅτι κοῦφα τὰ [illegible] διὰ τὴν [illegible] ἐλπίδα δράματα, ἡ δὲ ἁμαρτία βαρὺ καὶ φορτικόν.

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΠΙΝΑΞ.

Περὶ τοῦ διδάσκειν [illegible], καὶ [illegible], καὶ τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ πάντας, καὶ φίλους, καὶ συγγενεῖς καὶ γείτονας, καὶ μὴ προφασίζεσθαι ἰδιωτείαν.
α'. Περὶ ἀγάπης Θεοῦ καὶ [illegible], καὶ ὅτι τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ [illegible] ἀξιώματα, βέβαια καὶ μετὰ θάνατον μένει, τὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων οὐχ οὕτω, καὶ ὅτι δεῖ φεύγειν πονηρίαν.
β'. Πρὸς αἱρετικοὺς περὶ ἀκαταλήπτου, καὶ ὅτι δεῖ πάντα πίστει δέχεσθαι, καὶ μὴ λογισμοῖς, μηδὲ [illegible] τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πείθεσθαι μόνον.
γ'. Περὶ ἀνεξικακίας καὶ μακροθυμίας, καὶ ὅτι δεῖ πάντων κρατεῖν τῶν παθῶν.
δ'. Περὶ παιδεραστῶν, [illegible], καὶ πόσων ἄξιοι κολάσεων, καὶ περὶ τῶν κακῶς βιούντων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ περὶ γεέννης, καὶ κρίσεως, καὶ ἀπόδειξις ἐκ τῶν ἐν Σοδόμοις, καὶ ὅτι δεῖ μὴ τρυφᾶν, ἀλλὰ [illegible] ἔχειν ἀεὶ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον.
ε'. Περὶ κρίσεως καὶ κολάσεως, καὶ περὶ τῆς τούτων ἀπαλλαγῆς, καὶ περὶ τῆς εἰς τὸν Θεὸν ἀγάπης.
ς'. Περὶ διδασκάλων, ὅτι δεῖ μετὰ τοῦ λόγου καὶ ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι.
ζ'. Περὶ ἀγάπης, καὶ ὅτι οὐ δεῖ βασκαίνειν καὶ φθονεῖν εὐδοκιμοῦντι τῷ ἀδελφῷ, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης.
η'. Περὶ τοῦ δεῖν δοξάζειν τὸν Θεὸν δι' ἔργων, καὶ πίστεως, καὶ ὅτι δεῖ πᾶσαν φεύγειν ἁμαρτίαν, δι' ἧς ὁ Θεὸς βλασφημεῖται, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς οὐ δεόμενος [illegible] δοξάζεσθαι βουλόμενος, [illegible] ἀλλὰ [illegible] τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, καὶ ὅτι ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς [illegible] τῇ ἁμαρτίᾳ, οὐ τολμᾷ [illegible] ἡμῖν ὁ διάβολος, καὶ ὅτι δεῖ [illegible] ἁγίαν [illegible] τράπεζαν, ἧς κοινωνοῦμεν [illegible].
θ'. Περὶ τοῦ μὴ πενθεῖν ἐπὶ τῇ ἀποβολῇ τῶν προσόντων, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Κυρίῳ ἐλπίζειν.
ι'. Περὶ ἀρίστου βίου, καὶ ὅτι [illegible] ζῶντας, [illegible] εἰσὶ, καὶ ἐπηρεάσαι, καὶ ὅτι ὁ ἐπηρεαζόμενος, καὶ ἀποστερούμενος τὴν ἰδίαν, ἂν εὐχαρίστως φέρῃ, [illegible] πάντας [illegible] τὸν μισθόν.
ια'. Περὶ [illegible] καὶ [illegible] φιλαργύρων καὶ πλεονεκτῶν.
ιβ'. Περὶ ἀρετῆς, καὶ κακίας, καὶ πόσα μὲν ἀγαθὰ τῇ ἀρετῇ πρόσεστι, πόσα δὲ κακὰ τῇ κακίᾳ, καὶ ὅτι καὶ ἐν τῷ παρόντι πλείονα ἡδονὴν ἔχει ἡ ἀρετὴ κατορθουμένη, καὶ ἡ κακία [illegible] θορυβοῦσι, [illegible] κακίαν, [illegible] τὰ μικρὰ τῶν πλημμελημάτων [illegible].
ιγ'. Περὶ τῶν ἐν ἀρετῇ καὶ ἀσκήσει βιούντων, καὶ ὅτι οὗτοι μόνοι ζῶσιν· (οἱ δὲ ἐν ἡδοναῖς, ἤδη νενέκρωνται), καὶ περὶ τρυφῆς, καὶ φιλαργυρίας, καὶ πλεονεξίας.
ιδ'. Περὶ ἐλεημοσύνης, καὶ περὶ [illegible] ἀγαθῶν τοῖς κατὰ Θεὸν πολιτευομένοις.

ιε'. Περὶ τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης, καὶ ὅτι πάντα ὁ Χριστὸς ὑπὲρ τῆς εἰς ἡμᾶς ἀγάπης ποιεῖ.

ιϛ'. Ἰστέον ὅτι διὰ τὸ μὴ λυμήνασθαι τὴν συμφωνίαν τῶν λεγομένων πολλῶν ὄντων διὰ τοῦτο οὐδὲν περὶ τῶν ἠθικωτέρων διελέχθη ὁ ἅγιος.

ιζ'. Περὶ κενοδοξίας, καὶ πῶς δυνατὸν ταύτην φυγεῖν, εἰ τὴν τοῦ Θεοῦ μᾶλλον ζητοῦμεν δόξαν, καὶ μὴ τὴν τῶν ἀνθρώπων.

ιη'. Περὶ εὐαγγελίας.

ιθ'. Περὶ τοῦ δεῖν δοξάζειν τὸν Θεόν, ἀρετῆς ἐπιμελουμένους καὶ ὀρθῶς ζῶντας, καὶ ὅτι οὐ δεῖ τοῖς τῶν προγόνων κατορθώμασι θαρρεῖν, ἀλλὰ τοῖς ἰδίοις· καὶ τίνες οἱ ἀληθεῖς συγγενεῖς κατὰ πνεῦμα· καὶ ὅτι δεῖ κατὰ πάντα μιμεῖσθαι τὸν Θεόν· καὶ περὶ ἐπιεικείας· καὶ ὅτι οὐδὲν βλάπτει πρὸς ἐλεημοσύνην πενία.

κ'. Περὶ ἀπονοίας, καὶ τῶν ἐπὶ σοφίᾳ μέγα φρονούντων· καὶ περὶ μωρίας, καὶ ὑπερηφανίας, ἐκ τοῦ μὴ εἰδέναι τὸν Κύριον, καὶ περὶ ταπεινοφροσύνης.

κα'. Περὶ φιλοξενίας, καὶ ἐλεημοσύνης· καὶ ὅτι οὐ δεῖ περιεργάζεσθαι τοὺς προσιόντας, οὐδὲ ὑβρίζειν, καὶ μιαίνειν τὴν γλῶτταν, τὴν τῶν ἁγίων ἀπολαύουσαν μυστηρίων.

κβ'. Ὅτι οὐ δεῖ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόναι.

κγ'. Περὶ ἀρίστης καὶ τελείας φιλίας.

κδ'. Κατὰ πορνευόντων, καὶ γαστριμάργων, καὶ ὅτι πάντα ἐντεῦθεν τίκτεται τὰ κακά.

κε'. Περὶ τῶν διαπιστούντων τῇ γεέννῃ, καὶ λεγόντων μὴ εἶναι γέενναν, σαφὴς ἀπόδειξις.

κϛ'. Περὶ τοῦ δεῖν ὀρθῶς βιοῦν, καὶ προσέχειν ἀκριβῶς ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καὶ μὴ νομίζειν ἀρκεῖν εἰς ἀπολογίαν, τὴν ἄγνοιαν, καὶ ποία βλάπτει ἄγνοια, καὶ ποία οὔ· καὶ ὅτι οὐδὲν ἡμᾶς ἁπλότης βλάπτει καὶ ἀφέλεια πρὸς τὸ γνῶναι τὴν ἀλήθειαν, καὶ τοῦτο δείκνυται ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Μελχισεδέκ.

κζ'. Περὶ ἀγάπης, καὶ τοῦ δεῖν φιλεῖν καὶ ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθρούς.

κη'. Περὶ τοῦ δεῖν ἔργα ἔχειν ἀγαθά, τούτων γὰρ ὄντων, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἕξομεν, καὶ ἐλπίδα ἀγαθήν. δεῖ οὖν καὶ ψάλλειν συνεχῶς, καὶ τὰς ἄλλας κατὰ νοῦν ἔχειν γραφάς· οὕτω γὰρ πάντα εἰσόμεθα, καὶ περὶ δογμάτων, καὶ περὶ ἠθικῶν, καὶ τῶν ἄλλων.

κθ'. Ὁποῖοι χρὴ εἶναι οἱ διδάσκαλοι.

λ'. Ὅτι οἱ ἀπὸ τῶν χειρῶν ζῶντες, καὶ ἐργαστηρίου προεστῶτες, πολλὴν ἐπεδείξαντο δαψίλειαν, γινόμενοι χρήσιμοι τῆς ἐκκλησίας· οἱ δὲ πλουτοῦντες, καὶ τοὺς πενομένους περιορῶντες, ἵνα ἕξουσι συγγνώμην; καὶ περὶ φιλοξενίας.

λα'. Περὶ γεέννης, καὶ δικαιοκρισίας Θεοῦ.

λβ'. Περὶ τῆς ἀγάπης καὶ προσευχῆς Παύλου, καὶ τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ καὶ κατορθωμάτων, καὶ περὶ τοῦ δεῖν μιμεῖσθαι Παῦλον, ἐπὶ τὸ καταξιωθῆναι καὶ ἡμᾶς ἰδεῖν αὐτὸν ἀπελθόντας ἐκεῖ· καὶ ὅτι τούτῳ μάλιστα ὑπὲρ τὰ ἄλλα κοσμεῖται ἡ Ῥώμη καὶ [illegible], τοὺς Παύλου τάφους ἔχουσα, καὶ Πέτρου, καὶ περὶ τῶν κατὰ μέρος διδασκαλιῶν Παύλου, καὶ πράξεων.

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ α. ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ἠθικῶν πίναξ.

α'. Περὶ ταπεινοφροσύνης.

β'. Ὅτι οὐκ ἀνάγκη ὑπὸ τὸ καλόν, οὔτε τὰ κακά, ἀλλὰ προαιρέσει.

γ'. Ὅτι βίου ἐπιμελούμενοι ἀκριβοῦς, δυνάμεθα καὶ Ἕλληνας ἐφελκύσασθαι.

δ'. Περὶ τῆς τῶν ἀποστόλων διδαχῆς, καὶ τῆς τῶν ἑλλήνων ἐν σοφίᾳ μωρίας.

ε'. Κατὰ ἑλλήνων, καὶ ὅτι οὐκ ἐν σοφίᾳ, ἢ πλούτῳ, ἀλλ' ἐν τῷ Θεῷ δεῖ καυχᾶσθαι, καὶ ὅτι τὸν ἐνταῦθα ἐν ἀνέσει ζῶντα, ἐκεῖ κακουχηθῆναι δεῖ, καὶ ὅτι οὐδὲ τέχνη, οὐδὲ στρατεία ἐμποδίζειν ἡμῖν ὀφείλει εἰς τὴν τῶν θείων μελέτην.

ς'. Ὅτι θείᾳ δυνάμει ἐδυνήθησαν οἱ ἀπόστολοι τῶν ἑλλήνων περιγενέσθαι, καὶ ὅτι πάντας δεῖ πρὸς ἀρετὴν σπουδάζειν βίον καθαρὸν ἐπιδεικνυμένους μᾶλλον ἢ σημεῖα.

ζ'. Κατὰ ἑλλήνων, καὶ ὅτι θείας δυνάμεως ἦν τὸ κήρυγμα· δείκνυται δὲ τοῦτο, ἐκ τοῦ ὀλίγους, καὶ ἰδιώτας ὄντας τοὺς ἀποστόλους, πάντων περιγενέσθαι, καὶ ὅτι ὀρθῶς βιοῦντες καὶ ἕλληνας ἕλκομεν εἰς θεοσέβειαν.

η'. Περὶ μετανοίας.

θ'. Ὅπως ἀσχήμων ἡ ἁμαρτία, καὶ τίνι ἔοικε, καὶ περὶ πλεονεκτῶν.

ι'. Ὅτι τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ δοθέντα ἡμῖν οὐ δεῖ μόνον πρὸς ἑαυτοῖς παρακατέχειν ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις μεταδιδόναι, καὶ ὅτι ὁ ἐλεήμων, τοῖς τοῦ Θεοῦ ὀνόμασι καλεῖται σωτὴρ καὶ εὐεργέτης.

ια'. Περὶ τοῦ φοβεῖσθαι Θεόν, καὶ ποιεῖν πάντα ὅσα πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν ἀφορᾷ, καὶ κατὰ πλεονεκτῶν.

ιβ'. Περὶ τοῦ μὴ ζητεῖν παρὰ ἀνθρώπων ἔπαινον.

ιγ'. Ἐγκώμιον τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἀποστόλου, καὶ ὅτι οὐχ ὁ πλοῦτος κακός, ἀλλὰ τὸ μὴ εἰς δέον τούτῳ κεχρῆσθαι, καὶ ὅτι καὶ τῶν πενήτων κατὰ τοῦτο χείρους οἱ πλούσιοι, ὅτι οἱ μὲν παρὰ ἑκόντων, οἱ δὲ παρὰ ἀκόντων λαμβάνουσιν.

ιδ'. Ὅτι οὐ δεῖ θέλειν ἡμᾶς μόνον σωθῆναι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔργων ἀντέχεσθαι τῶν εἰς τοῦτο φερόντων, καὶ ὅτι ἂν προθυμίαν ἐρρωμένην ἔχωμεν, καὶ τὰ δοκοῦντα εἶναι δυσχερῆ, μετ' εὐκολίας κατορθώσομεν.

ιε'. Κατὰ πλεονεξίας, καὶ τοκιστῶν, καὶ πῶς εὖ πράττουσιν οἱ πονηροί, οἱ δὲ δίκαιοι πένονται· καὶ ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι οἱ ἀληθεῖς καὶ βέβαιοι μισθοί· καὶ ἐγκώμιον ἀκτημοσύνης.

ις'. Περὶ τοῦ μὴ δικάζεσθαι, ἀλλὰ φέρειν ἡμᾶς γενναίως τοὺς ἀδικοῦντας. τοῦτο γὰρ ἡμᾶς τῷ Θεῷ ὁμοίους ποιεῖ.

ιζ'. Περὶ ἀναστάσεως, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν αἴτιον τοῦ ἁμαρτάνειν τὸ σῶμα, ἀλλ' ἡ κακὴ προαίρεσις.

ιη'. Ὅτι καθαρὸς βίος πολλὴν παρασκευάζει προσφέρεσθαι δόξαν τῷ Θεῷ.

ιθ'. Περὶ τοῦ Ἰωσὴφ τοῦ σώφρονος.

κ'. Ὅτι δεῖ προνοεῖσθαι τοῦ μὴ σκανδαλίζειν τινά, καὶ ὅτι οἱ πτωχοὶ μᾶλλον τὴν εἰκόνα τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων διασώζουσιν.

κα'. Ὅτι οὐ δεῖ καταφρονεῖν τῶν σκανδαλιζομένων, ἀλλὰ πολυτρόπως αὐτοὺς ἀνακτᾶσθαι, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης.

κβ'. Ὅτι εὔκολος ἡ ἀρετή, καὶ κατὰ φύσιν ἡμῖν ἐστι, διὸ καὶ ψευδὴς ὁ τῆς εἱμαρμένης λόγος· καὶ ὅτι ἀληθινὴν ἐκεῖνοι μόνοι ἡδονὴν καρποῦνται, οἱ ἀρετὴν μεταδιώκοντες.

κγ'. Περὶ τοῦ μηδὲ τοὺς ἑστῶτας θαρρεῖν, μηδὲ ἀπογινώσκειν τοὺς πεπτωκότας, ὡς εὐχεροῦς καὶ πολυτρόπου οὔσης τῆς πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐπανόδου, καὶ κατὰ φιλαργυρίας.

κδ'. Περὶ ἀγάπης τῆς εἰς τὸν πλησίον, καὶ ἐγκώμιον εἰς τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα, καὶ ὅτι δεῖ ἐπιμελεῖσθαι καθαρότητος, καὶ οὕτω προσιέναι τῇ ἁγίᾳ Κυρίου μεταλήψει.

κε'. Ὅτι δεῖ πάντα ποιεῖν ἡμᾶς, οὐ πρὸς τὸ ἑαυτῶν, ἀλλὰ πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον, καὶ τούτου τύπος ἐστὶ Μωϋσῆς καὶ Δαβὶδ καὶ Παῦλος ὁ ἀπόστολος.

κς'. Περὶ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΗΘΙΚΩΝ

κϛʹ. Περὶ τοῦ φέρειν τὰ ἐλαττώματα τῆς γυναικὸς, καὶ μὴ τύπτειν αὐτάς.

κζʹ. Περὶ τοῦ μὴ τρυφᾶν ἐν ἑορταῖς, ἀλλὰ περὶ πτωχοὺς δαπανᾶν.

κηʹ. Περὶ τῆς ὑπομονῆς Ἰὼβ, καὶ περὶ τοῦ μὴ πενθεῖν πικρῶς τοὺς τελευτῶντας, ἢ δυσχεραίνειν ἐπὶ ἀρρωστίαις καὶ ζημίαις, καὶ ἐγκώμιον εἰς τὸν δίκαιον Ἰώβ.

κθʹ. Ὅτι οὐ δεῖ ἐπιζητεῖν τίνος ἕνεκεν οἱ μὲν πλουτοῦσιν, οἱ δὲ πένονται, ἀλλ' ἀποδιδόναι τὰ τοιαῦτα τῷ ἀκαταλήπτῳ καὶ τῇ κρίσει τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπιλέγειν ἐπὶ πᾶσι, Τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ, ἄβυσσος πολλή.

λʹ. Ἐγκώμιον εἰς τὰς πενιχρὰς χήρας τὰς προσεδρευούσας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἡμᾶς πενίαν δεδοικότας, ἀρετῆς καταφρονεῖν.

λαʹ. Κατὰ φθονούντων.

λβʹ. Ἐγκώμιον διὰ πλειόνων εἰς τὴν ἀγάπην, καὶ εἰς τὸν Ἰωσὴφ, καὶ ὅτι διὰ τὸ ἀγαπᾶν ἡμᾶς ἀλλήλους, ἐκέλευσεν ὁ Θεὸς γενέσθαι τὴν ἐλεημοσύνην.

λγʹ. Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἀγάπην διὰ πλειόνων, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἡμᾶς, οὐδὲ ἀσεβεῖς, οὐδὲ ἁμαρτωλοὺς μισεῖν, ἀλλ' εὔχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ μετὰ πραότητος νουθετεῖν.

λδʹ. Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἀγάπην, καὶ ὅτι οὐ πάντα πλοῦτον, οὐδὲ πᾶσαν πενίαν ὁ Θεὸς δίδωσιν.

λεʹ. Ὅτι δεῖ κατασκευάζειν ἡμᾶς αὐτοὺς πενίαν φέρειν γενναίως, ἵνα συμβάσης ἡμῖν πενίας, μὴ θορυβώμεθα, καὶ κατὰ πλουτούντων.

λϛʹ. Ὅτι τύποις νῦν μόνον σώζομεν τῆς ἐπὶ τῶν ἀποστόλων ἐκκλησίας, καὶ ὅτι μετὰ ἡσυχίας καὶ θορύβου παντὸς ἄνευ δεῖ ἡμᾶς συνέρχεσθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.

λζʹ. Ὅτι ὁ μὲν σώφρων ἐν ἡδονῇ καὶ εὐφροσύνῃ ἐστὶ διηνεκεῖ, ὁ δὲ ἀσελγαίνων καὶ περὶ τῆς μίξεως, καὶ μετὰ τὴν μίξιν, ὑπὸ ἀθυμίας κατέχεται.

ληʹ. Ὅτι οὔτε ὁ πλοῦτος ἡδονῆς, οὔτε πενία ἀθυμίας ὑπόθεσις, καὶ ὅτι δεῖ πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἀφορῶντες, εὐχερῶς πενίαν φέρωμεν, καὶ ὅτι διηνεκῶς δεῖ εὐθυμεῖν, καὶ μὴ λυπεῖσθαι, εἰ μὴ μόνον ἐφ' ἁμαρτίαις.

λθʹ. Ὅτι πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἀφορῶντας οὐ δεῖ πλοῦτον ἀγαπᾶν, ἢ πενίαν δεδοικέναι, καὶ κατὰ τρυφωσῶν γυναικῶν.

μʹ. Περὶ τοῦ μὴ κτᾶσθαι πολλοὺς οἰκέτας, ἀλλ' ἕνα ἢ δύο, καὶ κατὰ ὑπερηφάνων.

μαʹ. Περὶ τοῦ μὴ πενθεῖν πικρῶς τοὺς τελευτῶντας, ἀλλὰ μνήμας, καὶ προσευχὰς, καὶ ἐλεημοσύνας ὑπὲρ αὐτῶν ποιεῖσθαι, εἴγε βουλόμεθα τούτους ὠφελῆσαι.

μβʹ. Ὅτι δεῖ ἡμᾶς τοῦ βίου ἐπιμελεῖσθαι ἑαυτῶν ἐνταῦθα, ὡς ἐκεῖ μηδὲν ἡμῶν ὠφεληθῆναι δυναμένων, μηδὲ ἀπὸ φίλων, μηδὲ ἀπὸ συγγενῶν, κἂν ὦσι μεγάλοι παρὰ Θεῷ.

μγʹ. Ὅτι οὐ δεῖ θαυμάζειν ἡμᾶς ὁρῶντας τοὺς ἐν ἀρεταῖς ζῶντας, δυσπραγοῦντας, ἀφορῶντας πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀντίδοσιν, καὶ ὅτι δεῖ τοὺς ἔχοντας προσόδους, καὶ τοὺς ἄλλους μέντοι πάντας πιπράσκοντας, καὶ ἀγοράζοντας, ἀπονέμειν εἰς ἐλεημοσύνην δεκάτην μοῖραν. τὰ γὰρ ἀπὸ τόκων, ἢ ἀπὸ δασμοῦ στρατιωτῶν προσαγόμενα, οὐ παραδέχεται ὁ τῆς εὐσεβείας λόγος.

μδʹ. Ὅτι δεῖ ἡμᾶς παραινεῖν τοῖς ἀδελφοῖς μετὰ πραότητος καὶ ἀγάπης, ἐπειδὰν βλέπωμεν αὐτοὺς ἄτοπόν τι πράττοντας, ὡς τό γε μὴ τοῦτο ποιεῖν, ἁμαρτία καὶ ἀπανθρωπία ἐστίν.

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ β. ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘ. ΗΘΙΚΩΝ ΠΙΝΑΞ.

αʹ. Περὶ τοῦ μὴ καταπίπτειν ἐν ταῖς συμφοραῖς, περισσοτέρως δὲ ἐπὶ τοῖς νεκροῖς.

βʹ. Περὶ τοῦ εὔχεσθαι ὑπὲρ ἀλλήλων, ἐξαιρέτως δὲ τῶν πόῤῥω, καὶ ὅτι ἑαυτὸν ὠφελεῖ [illegible] ὁ εὐχόμενος, καὶ [illegible] ἀπὸ τῆς εὐχῆς τῆς γινομένης ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ.

γ'. Ὅτι βασιλείας [illegible] τῶν αἰωνίων κολάσεων, καὶ περὶ τοῦ Ἀβραὰμ μαρτυρίας.

δ'. Περὶ μετανοίας, καὶ τοῦ μὴ καταφρονεῖν [illegible].

ε'. Περὶ φόβου Θεοῦ, καὶ τοῦ μηδένα ἀλλ' [illegible], καὶ περὶ [illegible] ποιεῖ.

ς'. Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, [illegible] ψυχῶν [illegible] φθεγγόμενος, περὶ ἀπαλγησάντων καὶ περὶ τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τῆς Αἰγυπτίας.

ζ'. Κατὰ Ἀρειανῶν περὶ [illegible], καὶ τῆς [illegible] τοῦ σώματος τῶν ἁγίων, καὶ τοῦ μὴ ἐρᾶν [illegible] τὸν δημιουργόν.

η'. Περὶ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς θείας [illegible].

θ'. Περὶ τῆς τῶν μελλόντων [illegible] καὶ τοῦ κριτηρίου τοῦ φοβεροῦ.

ι'. Περὶ τῆς φοβερᾶς κρίσεως.

ια'. Ὅτι χρεία [illegible], ὅταν [illegible] Θεῷ, καὶ ὅτι [illegible].

ιβ'. Περὶ πλούτου καὶ πενίας, καὶ ὅτι οὐχ ἡ τῶν πραγμάτων φύσις, ἀλλ' ἡ τῆς ψυχῆς ἀσθένεια τὰς ἀπὸ πλούτου [illegible] ἐργάζεται.

ιγ'. Ὅτι ἡ καθαρότης [illegible] στοιχεῖον τῆς ἀρετῆς, καὶ περὶ πλουτούντων, καὶ πενήτων, ὅτι διαφέρονται ἐν πᾶσι τῶν πάντων.

ιδ'. Περὶ ἐπιτιμίων.

ιε'. Περὶ ἀρχῆς πολιτικῆς, καὶ κοσμικῆς, καὶ τῆς τῶν ἀρχόντων [illegible], καὶ τῆς τούτων ἐπιμελείας.

ις'. Περὶ ἐλεημοσύνης.

ιζ'. Ὅτι φοβερὰ τὰ κακά, καὶ περὶ τοῦ μὴ δεδοικέναι πενίαν, καὶ [illegible] πλοῦτον.

ιη'. Περὶ τοῦ ἀναγκαίου τῆς εὐχῆς, καὶ τοῦ μὴ διαχωρίζεσθαι ἀπ' ἀλλήλων.

ιθ'. Περὶ τοῦ μὴ [illegible] περὶ τὴν δόσιν.

κ'. Περὶ ἐλεημοσύνης.

κα'. Ἐγκώμιον τοῦ ἁγίου Παύλου, καὶ ὅτι κακῶς τοῖς τούτου λόγοις αἱρετικοὶ ἐχρήσαντο.

κβ'. Περὶ τοῦ μεμνῆσθαι τῶν προτέρων ἁμαρτιῶν, καὶ καθ' ἑκάστην [illegible] μεταγνώσεως, καὶ [illegible] αὐτῇ.

κγ'. Περὶ τοῦ μὴ ἐπαίρεσθαι καὶ τυφοῦσθαι, καὶ μὴ ταῖς ἀλλοτρίαις ἐφήδεσθαι συμφοραῖς, καὶ περὶ τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ Σολομῶντος.

κδ'. Περὶ φθόνου.

κε'. Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Παῦλον, καὶ περὶ ταπεινοφροσύνης.

κς'. Ὅτι ἡ θλίψις καθαίρει τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν παθῶν, καὶ τὸν Θεὸν ἐπισπᾶται, καὶ περὶ Ἀλεξάνδρου, καὶ τῆς δόξης τῶν ἁγίων.

κζ'. Περὶ φθόνου.

κη'. Ὅτι πᾶσα ἁμαρτία, ἀκαθαρσία λέγεται, καὶ περὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ βασιλέως, καὶ Ἡρώδου.

κθ'. Περὶ τοῦ προτιμᾶν τὴν τῶν μαθητῶν σωτηρίαν τῆς οἰκείας εὐδοκιμήσεως, καὶ τοῦ μὴ ἐπιποθεῖν τὰς ἀνθρωπίνας δόξας.

λ'. Περὶ τοῦ ἀγαπᾶν τὸν Θεὸν μὴ ῥήμασι μόνοις, ἀλλ' ἐκ τοῦ ποιεῖν κατὰ δύναμιν ἀπροφασίστως ἃ προσέταξεν.

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΕΦΕΣ. ΕΠΙΣΤ. ΗΘΙΚΩΝ ΠΙΝΑΞ.

α'. ΤΙ λέγεται ἀνακεφαλαιώσις, καὶ ὅτι δεῖ ἡμᾶς τὰ πάντα ἀνάγειν, ὡς εἰς κεφαλήν, τὸν Χριστόν, καὶ ἄξιον βίον ἐπιδείκνυσθαι τῆς μεγάλης δωρεᾶς.

β'. Ὅτι τὰ καλὰ κατὰ φύσιν ἐστί, τὰ δὲ ἁμαρτήματα παρὰ φύσιν· καὶ ὅτι οὐκ ἐξ ἀνάγκης τινός, ἀλλ' ἐκ φαύλης προαιρέσεως ἁμαρτάνομεν.

γ'. Περὶ τῆς δωρεᾶς τοῦ δεσποτικοῦ σώματος, καὶ ὅτι τὸν μὴ μετέχοντα τούτων οὐδὲ ἐπὶ τῶν εὐχῶν τῶν ἐν τῇ προσφορᾷ παρεῖναι.

δ'. Ὅτι δεῖ πάσας κατορθῶσαι τὰς ἀρετὰς τὸν τῆς μελλούσης βασιλείας ἀξιοῦσθαι, ὁ δὲ τὴν μὲν κατορθοῦν, τὴν δὲ παραβαίνων, ἐκβάλλει τῆς βασιλείας.

ε'. Ὅτι τὰ ἁμαρτήματα, εἰ καὶ σαρκικὰ λέγεται, οὐκ ἴδιον σώματός ἐστι μόνου, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς· καὶ ποῖα ἐστὶν ἁμαρτήματα ψυχῆς χωρὶς τοῦ σώματος.

ϛ'. Ὅτι δεῖ τὸν διδάσκαλον ζέειν ἐν τῷ πνεύματι, βίον ἀπαράλλακτον ἔχειν, οἰκονομικὸν εἶναι· νυνὶ δὲ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάντα ἐναντία.

ζ'. Ὅτι ὥσπερ διαπύρως τις ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτοῦ ἐρώμενον, οὕτω δεῖ διαπύρως ἀγαπᾷν τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

η'. Περὶ τῶν Παύλου δεσμῶν καὶ Πέτρου, καὶ τῶν τριῶν παίδων, καὶ Ἰωάννου, καὶ Ἱερεμίου, καὶ Ἰωσήφ, καὶ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου.

θ'. Ὅτι διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης καὶ ὁ τῆς εἰρήνης σύνδεσμος σώζεται.

ι'. Περὶ τοῦ μὴ κατεξανίστασθαι ἀλλήλων, καὶ ὅσα κακὰ ἡ φιλαρχία τῇ ἐκκλησίᾳ εἰργάσατο.

ια'. Κατὰ σχισματικῶν ἀποσχιζόντων ἑαυτοὺς τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ αὐτῇ πίστει, διὰ τὸ ἀξίωμα καὶ ἀρχηγόν τινα ποιεῖν.

ιβ'. Περὶ τῆς τῶν παρόντων ματαιότητος, καὶ τίνα εἰσὶ μάταια, καὶ κατὰ ἀλλοίωσιν δουλεύοντα τῇ κτίσει.

ιγ'. Προτροπὴ εἰς ἀρετήν, καὶ διήγησις περὶ γυναικῶν τῶν τὴν ἄσκησιν ἑλομένων.

ιδ'. Ὅτι οὐ δεῖ ὑβρίζειν καὶ αἰσχρολογεῖν.

ιε'. Περὶ τοῦ μὴ ὀργίζεσθαι, μηδὲ τύπτειν ἀσχημόνως δεσποίνας τὰς ἑαυτῶν θεραπαινίδας.

ιϛ'. Ὅτι δεῖ τὰ ἐναντία τῆς κακίας ἐκ κατορθωμάτων ἐργάζεσθαι, ἐπεὶ οὐδὲν ὄφελος ὀργῆς ἐκριζωθείσης τυχόν, ἂν μὴ ἀγάπη ἐπιδαψιλευθῇ.

ιζ'. Περὶ τοῦ μὴ αἰσχρολογεῖν, καὶ κατὰ γελωτοποιῶν καὶ μίμων καὶ εὐτραπέλων, καὶ ὅτι ἡ βδελυρία πάντων πάθων [illegible].

ιη'. Ὅτι δεῖ ἀφεμένους τῶν πονηρῶν ἔργων, τῷ φωτὶ τῶν ἀρετῶν περιστέλλεσθαι, καὶ μὴ περιορᾶν ἁμαρτάνοντας τοὺς ἀδελφούς.

ιθ'. Περὶ τοῦ μὴ περιεργάζεσθαι τὰ ἑτέρων ἐλαττώματα, ἀλλ' ἀντιποιεῖσθαι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Θεοῦ, καὶ τοῦτο ὑπὲρ ἁπάντων εὐεργετεῖν.

κ'. Περὶ τοῦ ποιεῖσθαι πολλὴν πρόνοιαν καὶ γυναικῶν, καὶ παίδων, καὶ δούλων, καὶ τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα ὑποταγῆς καὶ τιμῆς τῆς γυναικός, καὶ τοῦ σεμνοῦ βίου καὶ ἀπεριέργου.

κα'. Περὶ τοῦ ἐκτρέφειν τὰ ἴδια τέκνα ἐν φόβῳ Θεοῦ, καὶ περὶ ἐπιεικείας, καὶ πόσην καρποῦνται καὶ ἐνταῦθα τιμὴν αἰδῶ· καὶ περὶ τοῦ καταφρονεῖν δόξης καὶ πλούτου, καὶ περὶ τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ὅτι τὸ, Καθ' ὁμοίωσιν, ἡ τῆς ψυχῆς ἐστιν ἀρετή.

κβ'. Περὶ βίου ἐπιμελοῦς καὶ μεμεριμνημένου, ἵνα μὴ ἁλισκώμεθα πρὸς τοῦ πονηροῦ καθ' ἑκάστην ἐν πᾶσιν ἐπιβουλεύοντος, καὶ περὶ τῆς τῶν παρόντων ὑπεροψίας, καὶ τῆς τῶν μελλόντων σπουδῆς.

κγ'. Περὶ τοῦ ἑτοίμους εἶναι καὶ εὐσταλεῖς πρὸς ἀρετήν, καὶ τί τὸ πάσχα ὃ ἐσθίομεν, καὶ τίς ἡ Αἴγυπτος, καὶ ὅτι ἐξουθενεῖ τὸν οὐρανὸν ὁ τὰ τῆς γῆς θαυμάζων.

κδ'. Περὶ τοῦ δεδιέναι τὰς ἀπειλάς, ὥστε φυγεῖν τὰ πράγματα, ὅτι ἡ ἀπόλαυσις παρέρχεται, ἡ δὲ ἁμαρτία μένει· καὶ ὅτι ἡ τῆς ἐλεημοσύνης ἀκαρπία καὶ ἡ ἄλλη ἁμαρτία ἀγνωρίστους ἡμᾶς καθίστησιν ἐπὶ τῷ Θεῷ, τῷ πάντα γινώσκοντι, καὶ τὰ εἰς σωτηρίαν συντελοῦντα ἐντελλομένῳ ἡμῖν.

Ἡ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴ ἀδιακόπως ἐξηγηθεῖσα, οὐκ ἰδίως ἔχει τὰ ἠθικά, καθὼς καὶ αἱ ἕτεραι.

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠ. ΗΘΙΚΩΝ ΠΙΝΑΞ.

α. Ὅτι διὰ παντὸς τοῦ βίου χρὴ ἡμᾶς ἐλεεῖν, καὶ περὶ τοῦ καταφρονεῖν χρημάτων, καὶ ὅτι πάντα τὰ κακὰ δι' αὐτῶν γίνονται, καὶ ὅτι ὁ ἑαυτὸν μὴ διαθεὶς οὕτως ὡς λαμβάνων, καὶ μυρία εὐεργετούμενος, μὴ δόπω ἐλεημοσύνην.

β. Ὅτι εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ Θεῷ συμμέτρως ἡμῖν ἀγωνίας δωρησαμένῳ, καὶ φορτικὸν καὶ ἐπαχθὲς οὐδὲν ἡμῖν ἐπιτάξαντι.

γ. Ὅτι τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ ζῶντας καὶ ἀποθνήσκοντας θρηνεῖν δεῖ, μάλιστα τοὺς χωρὶς φωτίσματος, καὶ τοὺς ἐν πλούτῳ, καὶ ὅτι μεγάλα ὠφελοῦσι τοὺς κοιμηθέντας αἱ ὑπὲρ αὐτῶν γινόμεναι ἐλεημοσύναι καὶ αἱ λειτουργίαι.

δ. Ὅτι πολλὰς ἡμῖν ὁδοὺς ὁ Θεὸς κατεσκεύασε πρὸς τὸ μὴ ἁμαρτάνειν, καὶ ὅτι τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ πάντες δεόμεθα. οὐδὲν γὰρ οὕτω παροξύνει τὸν Θεόν, ὡς τὸ ἀνελεήμονα εἶναι.

ε. Περὶ ταπεινοφροσύνης, καὶ μαρτυρία ὑπὲρ ταύτης, ἔκ τε τοῦ Δαβὶδ, καὶ τοῦ Δανιὴλ, καὶ περὶ τοῦ μὴ κόλακας εἶναι.

ϛ. Περὶ τοῦ εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ, καὶ εἰς δόξαν αὐτοῦ ζῆν καὶ τὸν βίον ἄξιον δεικνύειν, καὶ κατὰ φιλαργυρίας, καὶ τοῦ προδότου.

ζ. Περὶ τοῦ πιστεύειν εἰς δόξαν Θεοῦ, καὶ βιοῦν εἰς δόξαν αὐτοῦ, καὶ περὶ ταπεινοφροσύνης, καὶ ὅτι χείρους ἐσμὲν καὶ τῶν ἀλόγων ἀρετῆς ὄντες χωρίς.

η. Κατὰ γογγυσμοῦ.

θ. Ὅτι χρὴ τοῖς διδασκάλοις τὰ πρὸς τὴν χρείαν χορηγεῖν, καὶ παράδειγμα τὰ Ἰουδαϊκά, αἱ ἀποδεκατώσεις, καὶ τὰ ἕτερα, καὶ περὶ τοῦ, Μὴ κτήσησθε χρυσόν, καὶ ὅτι οἱ ἀπόστολοι δυσὶ χιτῶσιν ἐχρῶντο.

ι. Ὅτι πανταχοῦ ἡ παράχρησις τὴν ἀρίστην πολιτείαν λυμαίνεται, καὶ τῆς βασιλείας ἀποστερεῖ, αὕτη δὲ προαιρέσεως σφαλερᾶς.

ια. Ὅτι ὅταν ἁμαρτάνωμεν, φεύγομεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ χρὴ πενθεῖν καὶ ὀδύρεσθαι, καὶ ἐπανέρχεσθαι πρὸς τὴν προτέραν εὐγένειαν.

ιβ. Ὅτι τύπον ἔχοντες τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἀρχέτυπον, ὡσαύτως καὶ τοὺς ἐν ἀρετῇ διαλάμψαντας, ἕξομεν καὶ πάντα εὐμαρῆ.

ιγ. Περὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ἀφόρητος ἡ τῆς βασιλείας ἔκπτωσις, ὃ μὴ παθεῖν ἡμᾶς κύριοι, καὶ ὅτι θλιβῆναι δεῖ ἢ ἐνταῦθα, ἢ ἐκεῖ.

ιδ. Ὅτι ἐχθροὶ ἡμῶν ἡ κακία, καὶ φίλοι ἡ ἀρετή, καὶ ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἀδικεῖ, μόνον ἂν μὴ τὸν ἄνω πλοῦτον ἁρπάσῃ.

ιε. Ὅτι δεσμός ἐστιν ἡ θλῖψις ἀρραγής, καὶ περὶ ἀγάπης καὶ συμπαθείας, καὶ ὅτι ἡ ἄνεσις τῆς ἐκεῖ κολάσεως πρόξενος.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΚΟΛΑΣΣ. ΕΠΙΣΤ. ΗΘΙΚΩΝ ΠΙΝΑΞ.

α. Περὶ φιλίας κοσμικῆς, καὶ πνευματικῆς, καὶ ὅτι ἡ πνευματικὴ πολλῷ βεβαιοτέρα, καὶ περὶ εὐγνωμοσύνης καὶ ἀγνωμοσύνης, καὶ περὶ κακίας, καὶ ἀρετῆς, καὶ ἐλεημοσύνης.

β'. Περὶ τοῦ ἀεὶ μεμνῆσθαι τῆς τοῦ Θεοῦ εὐεργεσίας, καὶ μὴ ἀποκνῆσαι, καὶ περὶ κρίσεως καὶ κολάσεως, καὶ ὅτι δακρύων δεῖ καὶ πένθους πρὸς τὸ ταύτης ἀπαλλαγῆναι.

γ'. Ὅτι ἕκαστος τῶν πιστῶν ἄγγελον ἔχει παρὰ Θεοῦ εἰς φυλακὴν, καὶ περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ εὐρίας, καὶ ὅτι τοῖς ἱερεῦσιν ὡς Θεῷ πείθεσθαι δεῖ.

δ'. Περὶ τοῦ εὐγνωμόνως δέχεσθαι τὰ παρὰ Θεοῦ, καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν φιλονείκως τὰς θείας οἰκονομίας, ἀλλ᾽ εὐχαριστεῖν ὑπὲρ πάντων, καὶ μὴ ἀποδυσπετεῖν, καὶ περὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων νηπιότητος.

ε'. Ὅτι πολυεύσπλαγχνος ὁ Θεὸς, καὶ ὅτι δεῖ ἐγκρατεῖς, καὶ περὶ ἀπειρίας καὶ πίστεως, καὶ ὅτι ἀπὸ τῶν ἐν τύπῳ γινομένων διδασκόμεθα ταῖς γραφαῖς ἀκολουθοῦντες μὴ ἀπατᾶσθαι.

ϛ'. Περὶ τοῦ πάθους, καὶ τῆς ταφῆς τοῦ δεσπότου Χριστοῦ, καὶ περὶ ὧν ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι συνταττόμεθα, καὶ περὶ τῆς ἑνώσεως τοῦ θείου σώματος.

ζ'. Περὶ τῆς μενούσης ἐν Θεῷ τιμῆς, καὶ ἀπολαύσεως, καὶ ὅτι τὰ παρόντα, ἀδοξία σαφὴς, καὶ τῶν τρυφώντων, καὶ τῶν διαχρωμένων τῷ πλούτῳ, καὶ περὶ κολακευόντων, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης.

η'. Περὶ τῆς ἐν πᾶσιν εὐχαριστίας, καὶ ἐν τοῖς λυπηροῖς, καὶ ὅτι πρὸς τὸν Θεὸν δεῖ καταφεύγειν, καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐκκαλεῖσθαι βοήθειαν, καὶ μὴ πρὸς μάντεις καὶ γραΐδια.

θ'. Περὶ εὐχῶν, καὶ ψαλμῳδιῶν, καὶ ἐν ὀνόματι Κυρίου ποιεῖν πάντα τὰ ἐπιχειρούμενα, ἵνα ἔχῃ σύμμαχον αὐτὸν, καὶ εὐχαριστεῖν αὐτῷ καὶ εὐαρεστεῖν.

ι'. Ἐγκώμιον τῶν τοῦ Παύλου δεσμῶν, καὶ ὅτι μᾶλλον ἡ φιλοκοσμία, δεσμὰ, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης καὶ σωφροσύνης, καὶ τῶν καλλωπιζομένων γυναικῶν.

ια'. Περὶ ἀγάπης καὶ συμπαθείας, καὶ τοῦ συγχαίρειν καὶ συλλυπεῖσθαι τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ περὶ τοῦ μὴ φθονεῖν εὐδοκιμοῦσι, καὶ ἑαυτὸν ὠφελεῖν.

ιβ'. Περὶ τοῦ μὴ ἀσχάλλειν ἐν ταῖς διὰ Χριστὸν θλίψεσιν, ἀλλὰ μνημονεύειν τῶν δεσμῶν Παύλου, καὶ ἀπέχεσθαι τῶν βλασφημιῶν, καὶ περὶ διαφόρων ψυχῶν, καὶ περὶ γάμων εὐπρεπῶν καὶ σεμνῶν, καὶ ὅτι κόσμος τῇ νύμφῃ σωφροσύνη καὶ αἰδὼς, οὐχὶ θόρυβος, καὶ μέθη, καὶ κρότος, καὶ αὐλοί.

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΘΕΣΣ. α'. ΕΠΙΣΤ.

ἠθικῶν πίναξ.

α'. Ὅτι οὐ δεῖ ἀπογινώσκειν καὶ καταφρονεῖν τῶν εὐχῶν τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ταύτας ἐπιζητεῖν, πλέον τότε ἡμᾶς ὠφελοῦσιν, ὅταν καὶ ἡμεῖς τῆς ἀρετῆς ἀντεχώμεθα.

β'. Ὅτι οὐδὲν μεῖζον φιλίας πνευματικῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν εἶναι τὴν ζωὴν, τὰ δεύτερα ταύτης κέκτηται.

γ'. Περὶ τοῦ μακροθυμεῖν ἐν ταῖς θλίψεσι, καὶ εὐχαριστεῖν καὶ ζημίᾳ χρημάτων, ἢ ἀποβολὴ παιδίων συμβῇ, λέγειν δεῖ, Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο. ὁ γὰρ τὰ τοιαῦτα γενναίως φέρων, ὅμοιός ἐστιν Ἀβραὰμ, καὶ Ἰώβ. καὶ ὅτι οἱ δαίμονες λέγουσι περὶ τῶν ἀπολλυμένων, ὡς συνεργοῦσι τῇ κλεπίδι, ἰῶνται πολλάκις τοὺς τόπους ποῦ τὰ κλαπέντα ἀπετέθη.

δ'. Ὅτι μέγα ἀγαθὸν ἡ εἰς τὸν πλησίον ἀγάπη, καὶ περὶ τῆς Ἄβελ, καὶ Παύλου, καὶ Ἰωσὴφ ἀγάπης, καὶ περὶ ἀμνησικακίας.

ε'. Κατὰ πορνῶν, καὶ μοιχῶν, καὶ ὅτι δεῖ τοὺς πατέρας καὶ βουλομένους κοσμικὸν ἔχειν βίον, τοὺς ἑαυτῶν παῖδας ταχέως εἰς γάμον ἄγειν, καὶ φεύγειν τὰ πράγματα ὡς αἴτια πολλῶν κακῶν.

ς'. Ὅτι οὐ δεῖ θρηνεῖν τὸν ἀπελθόντα, καὶ ὅτι ἐὰν τις μὴ ἀγαπήσῃ τὸν Θεὸν, μηδὲ τὴν ἐλπίδα ἔχῃ ἐπ' αὐτὸν, ἡ θλίψις τοῖς πενθοῦσι βαρυτέρα γίνεται, καὶ πῶς ὀφείλουσιν αἱ χῆραι διάγειν, καὶ ἀνατρέφειν τὰ τέκνα.

ζ'. Περὶ ἀναστάσεως, καὶ ὅτι οὐ δεῖ τὰ ἀκατάληπτα τοῦ Θεοῦ πολυπραγμονεῖν, μάλιστα δὲ τὴν ἄφραστον αὐτοῦ γέννησιν.

η'. Περὶ ἀναστάσεως, καὶ κρίσεως, καὶ ἀνταποδόσεως, καὶ ταύτης σαφὴς ἀπόδειξις, καὶ ὅτι καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες ὁμολογοῦσιν ἔσεσθαι ἀνταπόδοσιν ἀγαθῶν καὶ κακῶν.

θ'. Προτροπὴ πρὸς ἀρετὴν, καὶ ὅτι ἀδύνατον τὸν ἐν ζωῇ ἐν τρυφῇ καὶ ἀνέσει διάγοντα, τῶν μελλόντων ἀπολαῦσαι ἀγαθῶν, καὶ περὶ ἀναστάσεως, καὶ κρίσεως.

ι'. Ὅτι οὐχ ἡ τῶν παίδων ἀνάγκη πρὸς τὴν τῶν χρημάτων βιάζεται συλλογὴν, ἀλλ' ἡ φιλαργυρία, καὶ ὅτι τοῦ εὐπαιδεῖν τὸ φέρειν μακροθύμως ἁρπαζόμενον διὰ τὸν Θεὸν πολλῷ μεῖζόν ἐστι, καὶ ὅτι ἡ πλεονεξία οὐκ ἀπὸ τοῦ μεγέθους, ἀλλ' ἀπὸ προαιρέσεως κρίνεται.

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ β. ΠΡΟΣ ΘΕΣΣ. ΕΠΙΣΤ.

ἠθικὸς πίναξ.

α'. ΠΕρὶ τύφου, καὶ ὑπερηφανίας.

β'. Ὅτι δεῖ μνημονεύειν ἀεὶ τῆς κρίσεως, καὶ τῆς γεέννης. Εἰ μὴ γὰρ μέγα ἔφερεν ἡμῖν ὄφελος ἡ γέεννα, οὐκ ἂν αὐτὴν ἠπείλησεν ὁ Θεός. διὸ ὁ ταύτην ἔχων διηνεκῶς τὴν μνήμην, οὐκ ἂν αὐτῆς πεῖραν λάβοι, ἀλλ' οὐδὲ ἁμαρτήσεται εὐχερῶς.

γ'. Κατὰ πλουτούντων, καὶ ὅτι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις μετὰ σεμνότητος δεῖ εἰσιέναι, καὶ ἀκριβῶς προσέχειν τοῖς ἀναγινωσκομένοις.

δ'. Αἴτησις εὐχῆς παρ' αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, ὡς μεγάλα ταύτης ὠφελῆσαι δυναμένης, καὶ περὶ τοῦ μὴ λυπεῖσθαι κατὰ ψυχὴν, ἢ ἀποκρύπτειν, μηδὲ κατὰ ἑαυτοῦ, μηδὲ κατὰ ἑτέρου, ἀλλὰ μᾶλλον ἐλέγχειν. δείκνυται δὲ ὅτι ἐπίσκοπος ἂν εἴπῃ τὸν λόγον τοῦτον.

ε'. Περὶ τοῦ ἕκαστον διδάσκειν τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ τὴν ἀρετήν.

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘ. α. ΕΠΙΣΤ.

ἠθικὸς πίναξ.

α'. ΠΕρὶ τοῦ πίστιν ἔχειν, καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν, καὶ κατὰ τῶν λεγόντων γένεσιν καὶ εἱμαρμένην.

β'. Ὅτι δόξα καὶ ἡδονὴ ἀληθὴς ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἐστιν, οὐκ ἐν τοῖς σαρκικοῖς.

γ'. Ὅτι δεῖ τὸν Χριστὸν ὡς φίλον γνήσιον ἀγαπᾶν, νῦν δὲ ὡς ἐχθρὸν μισοῦμεν καὶ ἀποστρεφόμεθα, καὶ ὅτι δεῖ ἡμᾶς τοὺς ἐχθροὺς ἀγαπᾶν καὶ εὐεργετεῖν.

δ'. Τὸ ὀρθῶς βιοῦν ἡμᾶς δόξαν προξενεῖ Θεῷ, καὶ κατὰ καλλωπιζομένων γυναικῶν.

ε'. Κατὰ τῶν ῥᾳθύμως προσιόντων τοῖς ἁγίοις μυστηρίοις.

ς'. Περὶ τοῦ μὴ ἀμύνεσθαι καὶ κατεύχεσθαι τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπερεύχεσθαι· τούτῳ γὰρ ἑαυτούς τι εὐεργετοῦμεν, καὶ Θεὸν μιμούμεθα.

ζ'. Κατὰ πλουτούντων, καὶ καλλωπιζομένων γυναικῶν.

η'. Κατὰ καλλωπιζομένων γυναικῶν, καὶ ἐκκλησιαστικῶν [illegible].

θ'. Παραίνεσις πρὸς γονεῖς περὶ ἀναγωγῆς τέκνων.

ι'. Περὶ ἀρίστης πολιτείας, καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως.

ια'. Περὶ τῆς τῶν παρόντων εὐτελείας, καὶ τῆς τῶν μελλόντων ἀπολαύσεως.

ιβ'. Οτι πόνων δεῖται ἡ ἀρετὴ, καὶ ὅτι κατ' ἀλήθειαν ἀγαθὸν ἀρετὴ, οὐχ ὁ πλοῦτος.

ιγ'. Κατὰ τρυφῆς καὶ σπατάλης διὰ πλειόνων.

ιδ'. Περὶ τοῦ τὰς εὐποιΐας δι' ἑαυτῶν καὶ λανθανόντως ποιεῖσθαι, καὶ περὶ βίου μοναχῶν.

ιε'. Περὶ τῆς τῶν παρόντων ματαιότητος, καὶ τῆς τῶν μελλόντων ἀπολαύσεως, καὶ πῶς δυνάμεθα μιμεῖσθαι τὸν Θεόν, καὶ περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ τῆς εἰς ἡμᾶς, ἥτις δείκνυται μάλιστα ἐκ τῆς θείας μεταλήψεως.

ιϛ'. Ελεγχος πρὸς τοὺς μὴ δουλεύοντας τῷ Θεῷ, ὅσοι ἀπαιτοῦσι δουλεύεσθαι ὑπὸ τῶν ἰδίων οἰκετῶν.

ιζ'. Κατὰ φιλαργυρίας, καὶ ὅτι ἀληθὴς ἐλευθερία ἐστὶ τὸ κρατεῖν παθῶν.

ιη'. Οτι πέτρα ἀρραγὴς ἡ πίστις, καὶ ἀληθὴς ἐλευθερία ἐστὶ τὸ κρατεῖν παθῶν, καὶ κατὰ φιλαργυρίας.

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΤΙΜ. β. ΕΠΙΣΤ. ΗΘΙΚΩΝ ΠΙΝΑΞ.

α'. ΟΤι ὥσπερ οὐκ ἔστιν εὑρεῖν ἀνθρώπους ἀθανάτους, οὕτως οὐδὲ χωρὶς λύπης ζῶντας ἐν τῷ βίῳ, καὶ ὅτι μία λύπη ἐπωφελὴς, ἡ δι' ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης.

β'. Οτι δεῖ ὑπακούειν τοῖς διδασκάλοις καὶ ἱερεῦσι, καὶ μὴ κρίνειν αὐτοὺς, κἂν βίον ἔχωσι φαῦλον· ἐὰν μέντοι περὶ τὴν πίστιν σφάλωσι, τότε οὐ δεῖ πείθεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀποφεύγειν καὶ κρίνειν αὐτούς. καὶ ὅτι πάντας μὲν οὐ χειροτονεῖ ὁ Θεὸς, διὰ πάντων δὲ αὐτὸς ἐνεργεῖ διὰ τὸ σωθῆναι τὸν λαὸν, καὶ ὅτι ἡ αὐτὴ ἐστὶ προσφορὰ, κἂν ἀκάθαρτον βίον ἔχῃ ὁ προσφέρων.

γ'. Περὶ κρίσεως, καὶ ὅτι ἡ πλεονεξία οὐκ ἀπὸ τοῦ μεγέθους, ἀλλ' ἀπὸ προαιρέσεως κρίνεται, καὶ περὶ τοῦ μὴ σκοπεῖν τὰ ἑτέρων ἁμαρτήματα, ἀλλὰ τὰ καθ' ἑαυτούς.

δ'. Οτι ἀληθινὴν δόξαν καὶ ἐν τῷ παρόντι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι οἱ ἅγιοι ἔχουσι, καὶ περὶ τῆς δόξης τοῦ ἀποστόλου καὶ Νέρωνος.

ε'. Κατὰ πλεονεξίας, καὶ ὅτι μεγάλη ἐστὶ τῷ πλεονέκτῃ καὶ διηνεκὴς βάσανος ἡ ἀπὸ τοῦ συνειδότος.

ϛ'. Περὶ ἐλεημοσύνης, καὶ κατὰ πλεονεξίας.

ζ'. Οτι ὁ μαθὼν καταφρονεῖν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοῦ Θεοῦ εὐχερῶς καταφρονήσει, καὶ κατὰ φιλαργύρων, καὶ ὅτι δεῖ παραινεῖν ἀλλήλοις, καὶ περὶ χηρῶν γυναικῶν πῶς ὀφείλουσι καὶ ἑαυτὰς καὶ τὰ ἑαυτῶν τέκνα μετὰ Θεὸν διοικεῖν.

η'. Οτι πάντα ὁ Θεὸς οἰκονομεῖ, καὶ πάντων προνοεῖται, καὶ τὰ μὲν ἐνεργεῖ, τὰ δὲ συγχωρεῖ. καὶ ὅτι οἱ μὲν δίκαιοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐνταῦθα ἐν θλίψει, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ ἐν εὐφροσύνῃ εἰσίν. εἰ δέ ποτε καὶ εὑρεθεῖεν δίκαιοι μὲν ἐν ἀνέσει, ἁμαρτωλοὶ δὲ ἐν θλίψει, ὥστε μηδὲ τὴν ἀρετὴν εἶναι φευκτὴν, μηδὲ τὴν μέλλουσαν ἀπόλαυσιν περιττὴν, τοῦτο συμβαίνει· καὶ περὶ τοῦ μὴ πολυπραγμονεῖν πάντα τὰ περὶ Θεοῦ γινόμενα διὰ τὸ ἀκατάληπτον, καὶ ὅτι οὐ δεῖ προσέχειν μαντείαις.

θ'. Οτι δεῖ καταφρονεῖν τῶν προσκαίρων, καὶ ὅτι κἂν μὴ διὰ Χριστὸν ἐπηρεασθῶμεν, ἀλλ' ὅμως μακροθύμως ἐνέγκωμεν, διὰ Θεὸν ἡμῖν ὑπομονὴ λογίζεται.

ι'. Οτι ὁ τῶν ἑαυτοῦ καταφρονῶν διὰ τὸν Θεὸν, τὰ τοῦ Θεοῦ λαμβάνει, καὶ ὅτι βάσεως ὄντως χρεία πρὸς τὴν κτῆσιν τῆς ἀρετῆς. πολλὰ γὰρ τὰ κωλύματα, οἷον γυνὴ, παῖδες, φροντίδες βιωτικαὶ, ὧν δεῖ πάντων καταφρονεῖν καὶ προτιμᾶν τὸν Θεὸν, εἴ γε βουλόμεθα καὶ τοὺς ἡμῖν προσήκοντας ὠφελῆσαι σπουδάζομεν.

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤ.

ἠθικῶν πίναξ.

α'. Περὶ διδασκάλων ὁποίους χρὴ εἶναι, καὶ ὅπως δεῖ τούτοις τοὺς ἀρχομένους ὑποτάσσεσθαι, καὶ μὴ κατακρίνειν, εἰ σωματικὴν ἴδοιεν ἄνεσιν ἐπ' αὐτῶν.

β'. Περὶ τοῦ μὴ ἐπιθυμεῖν δόξης ἀνθρωπίνης, καὶ ὅτι ὁ τῷ ἔρωτι ταύτης ἁλούς, τῆς δόξης ἐκπίπτει τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀνδραπόδων ἐστὶ δουλικώτερος.

γ'. Ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἀκάθαρτον, εἰ μὴ ἡ ἁμαρτία, ἡ πλεονεξία, καὶ τὰ ὅμοια· τὰ δὲ δοκοῦντα ἀκάθαρτα, ὀνόματι μόνον, ἀλλ' οὐκ ἀληθείᾳ εἰσί.

δ'. Περὶ δούλων, ὅτι οὐδὲν αὐτοὺς βλάπτει πρὸς ἀρετήν, ἐὰν πρὸς αὐτὴν βλέπωσι, καὶ μαρτυρία σαφὴς ὁ ἐνάρετος Ἰωσὴφ βληθεὶς εἰς φυλακήν.

ε'. Περὶ εὐεργεσίας καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς συμβουλῆς καὶ φροντίδος, καὶ ὅτι οὐ χρὴ ἑαυτῶν, καὶ τῶν ὁμοδούλων ἀμελεῖν ἐννοοῦντας τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν πρὸς ἡμᾶς.

ϛ'. Περὶ ἐλεημοσύνης, καὶ τίνος χάριν τὰ παρὰ γυναικῶν προσίετο ὁ δεσπότης ἡμῶν καὶ οἱ ἀπόστολοι, καὶ ὅτι οἱ πλουτοῦντες δυσχείρωτοι, καὶ διήγησις ἀστεία, ὅτι δεῖ ἐλπίζειν ἐπὶ Θεόν.

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ ΕΠΙΣΤ.

ἠθικῶν πίναξ.

α'. Περὶ τοῦ συγγινώσκειν τοῖς ἁμαρτήμασι, καὶ προσδοκᾷν παρὰ Θεοῦ τὴν ἰδίαν ἑκάστου συγχώρησιν, καὶ μὴ προτιμᾶν ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁμολογεῖν τὰ ἁμαρτήματα.

β'. Περὶ τοῦ συγχωρεῖν τοῖς οἰκέταις τὰ ἁμαρτήματα, καὶ μὴ ἀπογινώσκειν αὐτῶν, καὶ περὶ ταπεινοφροσύνης, καὶ τοῦ τελώνου παράδειγμα καὶ Δαυὶδ τοῦ προφήτου.

γ'. Περὶ εὐχῆς, ὅτι μέγα ἀγαθὸν αὕτη, καὶ ὅτι χρὴ τὰς παρὰ τῶν ἱερέων εὐχὰς αἰτεῖν, καὶ ποιεῖν τὰ τῆς εὐλογίας ἄξια, καὶ πῶς ἀγαθὸς ὁ Θεός, πῶς δὲ φιλάνθρωπος.

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ

πίναξ.

α'. Περὶ τοῦ δεῖν καθαροὺς εἶναι ἀπὸ ἁμαρτίας· καὶ ὅτι καὶ τὰ δοκοῦντα μικρὰ τῶν ἁμαρτημάτων σφόδρα μεγάλα τυγχάνει· καὶ ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἡμῖν παραστήσεται ἐν τῇ κρίσει, πλὴν τῆς εὐποιΐας καὶ ἐλεημοσύνης.

β'. Κατὰ ἀπονοίας, καὶ ὅτι πρὸς μὲν κακίαν μᾶλλον ἐπιτήδειος ὁ πλοῦτος, πρὸς δὲ ἀρετὴν ἡ πενία· καὶ ὅτι ἡδίων μᾶλλον ὁ τῶν πενήτων βίος, ἢ τῶν πλουσίων.

γ'. Ὅτι μόνον λύπης ἄξιον τὸ ἁμαρτάνειν· καὶ τί δήποτε πολλάκις καθαρὸν ἐνδεικνύντες βίον οὐ λαμβάνουσι τὰ αἰτήματα· καὶ ὅτι μᾶλλον τοῖς ἀφελεστέροις καὶ ἁπλουστέροις δίδοται πρὸς τὸ συμφέρον· καὶ περὶ τοῦ μὴ δεῖν χαρισμάτων ἐπιθυμεῖν, καὶ ὅτι μεῖζον πάντων ἡ ἀγάπη.

δ'. Περὶ τοῦ μὴ πενθεῖν ἐπὶ τοῖς κοιμωμένοις, καὶ ὅτι οὐ δεῖ καλεῖν ἐπ' αὐτοῖς θρηνητρίας, καὶ ὅτι ἔστιν ἀνάστασις, καὶ αἰωνίων ἀπόλαυσις ἀγαθῶν.

ε'. Περὶ τοῦ μὴ χρῆναι θορυβεῖσθαι βλέποντας πονηροὺς μὲν εὐπραγοῦντας, ἀγαθοὺς δὲ κακοπραγοῦντας, ἀφορῶντας πρὸς τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι κρίσιν· καὶ ὅτι δεῖ τὸν Χριστιανὸν ἐναγωνίως ἀεὶ ζῆν· καὶ περὶ τοῦ μὴ ἐπιπηδᾷν τοῖς πειρασμοῖς, ἀλλ' ἐμπεσόντας ὑπομένειν γενναίως.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΗΘΙΚΩΝ

ϛʹ. Περὶ τῆς μελλούσης καταπαύσεως, καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀνεκδιηγήτων ἀγαθῶν.

ζʹ. Ὅτι οὐ δεῖ ἐν γήρᾳ ἐλθόντας χαυνοῦν τὴν ἄσκησιν, ἀλλ' ἐπιτείνειν τότε μᾶλλον αὐτήν· καὶ ὅτι πάντα ἐξίσης τῷ μονάζοντι τὸν κοσμικὸν δεῖ πράττειν, πλὴν τοῦ γυναῖκα ἔχειν, καὶ ὅτι τῷ συμμέτρως χρῆσθαι γάμῳ σεμνῷ, καὶ ἐν τοῖς ὁμοίοις οὐδὲν παραβλάπτει πρὸς τὴν εὐσέβειαν.

ηʹ. Περὶ μελέτης τῶν θείων γραφῶν, καὶ ὅτι οἱ συνεχέστερον αὐτὰς μετιόντες πολλὴν καρποῦνται ὠφέλειαν, καὶ ὅτι Ἔσδρας, μετὰ τὸ καυθῆναι τὰς βίβλους, τὰς θείας ἀπεγράψατο γραφάς.

θʹ. Ὅτι οὐ δεῖ ἀπογινώσκειν ἑαυτοῦ τὸν μετὰ τὸ βάπτισμα ἁμαρτήσαντα, καὶ δι' ὅσων κατορθοῦται τρόπων ἡ ἀληθὴς μετάνοια, καὶ ὅτι μάταια καὶ πλοῦτος, καὶ δυναστεία, καὶ τιμή.

ιʹ. Περὶ τοῦ διακονεῖν τοῖς ἁγίοις, καὶ ὅτι δεῖ πρὸς πάντας ἀδιακρίτως τὴν ἐλεημοσύνην ἐργάζεσθαι, εἴτε μοναχοί, εἴτε κοσμικοὶ εἶεν, ἢ ἕλληνες, ἢ χριστιανοί, ἢ αἱρετικοί, καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν τίς ἄξιος, καὶ περὶ μὴ ἀπογινώσκειν ἄχρι τέλους.

ιαʹ. Περὶ λογικῆς θυσίας, ἥτις ἐστὶν ἡ κατὰ ψυχὴν ἀρετή, καὶ περὶ τοῦ ἀδιακρίτως πάντας τοὺς προσιόντας ἐλεεῖν.

ιβʹ. Περὶ μετανοίας καὶ τοῦ μὴ ἀπογινώσκειν, κἂν εἰς ἐσχάτην ἔλθωμεν κακίαν, καὶ ὅτι ἐφ' ἡμῖν ἐστιν ἡ τῆς μετανοίας ἀρχή, ἐπὶ δὲ Θεῷ ἐστὶν ἡ τελείωσις.

ιγʹ. Προτροπὴ μετανοίας, καὶ ὅτι οὐ δεῖ προφάσει τοῦ πλείονα ἁμαρτάνειν ὑπερτίθεσθαι τὸ βάπτισμα· δεῖ γὰρ ἡμῖν καὶ μετὰ τοῦ βαπτίσματος πολλῆς ἐργασίας εἰς τὸ διαφυγεῖν τὴν αἰσχύνην· καὶ ὅτι οὐδὲν βαρὺ ἐπιτέτακται ὁ χριστιανός.

ιδʹ. Περὶ μετανοίας καὶ προσευχῆς τῆς ἐν νυκτὶ καθ' ἡσυχίαν· καὶ ὅτι καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἄγγελοι ἡμῖν παρεδρεύουσι.

ιεʹ. Κατὰ τῶν νεκρῶν ἔργων, καὶ ὅτι λοιμός ἐστιν ἡ ἁμαρτία· καὶ κατὰ φιλαργυρίας, καὶ μὴ γελᾷν, μάλιστα ἐν ἐκκλησίᾳ.

ιϛʹ. Προτροπὴ πολιτείας ἐπουρανίου· καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἀρκεῖσθαι μόνον τῷ θέλειν ἀρετήν, ἀλλὰ καὶ τῶν πόνων ἅπτεσθαι· καὶ ὅτι τὰ σχεδὸν ἀμήχανα διὰ ἐπιμελείας πολλῆς κατόρθωσαν πολλοί, ὡς ἐν τοῖς θεάτροις σχοινοβάται· καὶ ὅτι ὁ Θεὸς ἐν οὐρανῷ λέγεται εἶναι, οὐχ ὡς μὴ παρὼν ἐν τῇ γῇ, ἀλλ' ὡς διὰ τὴν σχέσιν καὶ τὴν οἰκείωσιν τὴν πρὸς τοὺς ἀγγέλους.

ιζʹ. Ὅτι δεῖ μετὰ καθαρότητος ἑαυτοὺς δοκιμάζοντας προσιέναι τοῖς φρικτοῖς μυστηρίοις· καὶ πρὸς τοὺς διὰ χρόνου πολλοῦ μεταλαμβάνοντας τῶν θείων μυστηρίων.

ιηʹ. Προτροπὴ εἰς τὸ αἱρεῖσθαι τὴν πενίαν· τοῦτο γάρ ἐστι Χριστοῦ μιμητὴν εἶναι καὶ τῶν ἀποστόλων, καὶ ὅτι τέλειός ἐστιν ὁ κατὰ Θεὸν πτωχεύων.

ιθʹ. Ὅτι ἀγαπῶντες τοὺς πλησίον οὐκ ἐκείνοις τοσοῦτον, ὅσον ἑαυτοῖς χαριζόμεθα.

κʹ. Κατὰ φιλοκόσμων γυναικῶν, καὶ κατὰ πλεονεξίας, καὶ παραμυθία πρὸς τοὺς πλεονεκτουμένους, καὶ ὅτι οὐ στεφανῶν ὁ παρὼν καιρός, ἀλλὰ τῶν ἀγώνων καὶ ἱδρώτων.

καʹ. Ὅτι ἐπὶ θύραις ἐστὶ τὸ τέλος, καὶ ὅτι μετὰ τῶν ἄλλων κακῶν, καὶ γλώσσης ἡττώμεθα αἰσχρῶς διαπορθμεύοντες ἐν σχήματι εὐλαβείας τὰ τοῦ πλησίον ἐλαττώματα τοῖς κωμῳδεῖν εἰδόσιν· ὅπερ ἱκανὸν χωρὶς ἄλλου τινὸς τῇ αἰωνίᾳ κολάσει παραπέμψαι ἡμᾶς.

κβʹ. Ὅτι οὕτω δεῖ διηνεκῶς ζητεῖν τὸν Θεόν, ὃν τρόπον ζητεῖ τις υἱὸν ἀπολωλότα· καὶ περὶ ἐκτενοῦς προσευχῆς· καὶ ὅτι οὕτω δεῖ μακροθυμεῖν καὶ γελᾷν ἐν ἑαυτοῖς τοὺς ὑβρίζοντας, ὃν τρόπον γελῶμεν ὑπὸ παίδων ὑβριζόμενοι.

κγʹ. Ὅτι οὐ παρ' ἑτέρων ἀποστερούμεθα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἀλλ' ἑαυτοῖς αἴτιοι τῆς τούτων ἐκπτώσεως γινόμεθα, καὶ περὶ τῆς εἰς ἡμᾶς ἀγάπης Θεοῦ, καὶ ὅτι θρηνῶν καὶ ὀδυρ-

μεν

μένων ἐσμὲν ἄξιοι· καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἑτέρα προτροπὴ πρὸς ἀρετὴν, ὡς ἡ τῶν ἡμαρτημένων ὑπόμνησις.

κδʹ. Ὅτι ἀρκεῖ βίος ἐνάρετος πρὸς σωτηρίαν, οὗ δ' ἂν μὴ παρῇ, κἂν σημεῖα γίνηται, οὐδέν ἐστιν ὄφελος· καὶ ὅτι καὶ διὰ ἀναξίων ἱερέων ἐνεργεῖ ἡ χάρις· καὶ ὅτι κατὰ βαθμὸν δεῖ ἡμᾶς μιᾶς ἐπιλαβομένους ἀρετῆς καὶ κατορθοῦντας, οὕτως ἐφ' ἑτέραν ἔρχεσθαι.

κεʹ. Ὅτι ἐὰν ἴδῃ ἡμᾶς ὁ Θεὸς καταφρονοῦντας χρημάτων καὶ δόξης καὶ ἀναπαύσεως, τότε ἡμῖν ταῦτα παρέχει· καὶ ὅτι οὐ τὸ παθεῖν κακῶς, ἀλλὰ ποιεῖν, ἐστὶ χαλεπόν· καὶ ὅτι δεῖ φεύγειν τοὺς φαύλους, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν προσφερόμενα, καὶ συνεσθίειν μᾶλλον ἕλλησιν ἢ πλεονέκταις· καὶ ὅτι ἀπρόσδεκτος ἡ τῶν πλεονεκτῶν ἐλεημοσύνη.

κϛʹ. Περὶ τοῦ μνημονεύειν Θεοῦ διηνεκῶς, καὶ καταμέμφεσθαι ἑαυτῶν, καὶ περὶ τοῦ Δανιὴλ καὶ τῶν τριῶν παίδων.

κζʹ. Περὶ τοῦ μὴ φρονεῖν τὰ κοσμικὰ, καὶ περὶ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ· καὶ ὅτι σφαιροειδὴς ὁ οὐρανός· καὶ ὅτι ὁ Χριστὸς οὐχ ὡς δεόμενος ηὔχετο, ἀλλ' ἡμᾶς διδάξαι βουλόμενος ἐκτενῶς προσεύχεσθαι, καὶ κατὰ κενοδοξίας καὶ τῶν θηρώντων τοὺς ἐπαίνους οὐ διὰ ταπείνωσιν, ἀλλὰ διὰ μείζονας ἐπαίνους· καὶ ὅτι ἀληθὴς ταπείνωσίς ἐστιν, οὐ τὸ ἑαυτὸν ὑβρίζειν, ἀλλ' ὑβριζομένους παρ' ἑτέρου ἀνέχεσθαι.

κηʹ. Ὅτι εἰς Χριστὸν ἀφορῶντας, καὶ εἰς τοὺς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, γενναίως ἡμᾶς χρὴ πᾶσαν φέρειν θλῖψιν· καὶ κατὰ φιλοκόσμων γυναικῶν· καὶ τίς ἐστι κόσμος ἀληθινὸς γυναικῶν.

κθʹ. Ὅτι οἱ ἅγιοι πάντες διὰ θλίψεων ὥδευσαν· καὶ ὅτι ἑτέρως οὐκ ἔστι σωτηρίας τυχεῖν, ἢ διὰ θλίψεως· καὶ ὅτι πρὸς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἡ τρυφὴ λυμαίνεται.

λʹ. Ὅτι οὐ δεῖ πάντα ἐπὶ τοὺς διδασκάλους ἐπιρρίπτειν, ἀλλὰ πάντας σπεύδειν ἀλλήλους οἰκοδομεῖν· καὶ ὅτι οὐδὲν ἔλαττον ἔχων ἐστὶν ὁ λαϊκὸς, καὶ ἐν ποίοις δεῖ τῷ ἀδελφῷ παραινεῖν.

λαʹ. Περὶ μετανοίας, καὶ ὅτι μέγα ὄφελος πρὸς μετάνοιαν ταπείνωσις ψυχῆς, καὶ ἀσφάλεια εἰς τὸ μὴ πεσεῖν ἡ διηνεκὴς τῶν ἡμαρτημένων μνήμη.

λβʹ. Ὅτι πρόσκαιρος ὁ παρὼν βίος καὶ ἀβέβαιος, καὶ ἐγκώμιον ἐλεημοσύνης.

λγʹ. Ὅτι τῆς ἀνέσεως ὠφελιμωτέρα ἡ θλῖψις, καὶ ἡ πενία τοῦ πλούτου, ὅθεν καὶ ταύτην τοῖς βουλομένοις τελείοις γενέσθαι ὁ Κύριος ἐπέταξε.

λδʹ. Ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἐν ἡμῖν ποιεῖ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος, πλὴν τῶν ἀγαθῶν πράξεων, καὶ τοῦ τείνειν πρὸς τὸν οὐρανὸν τὴν διάνοιαν.

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΗΘΙΚΩΝ ΠΙΝΑΞ.

αʹ. Ὅτι οὐ δεῖ ἀναβάλλεσθαι τὸ βάπτισμα.

βʹ. Κατὰ Ἑλλήνων περὶ ἀναστάσεως.

γʹ. Περὶ ἐπισκόπων ἐκλογῆς, καὶ ὅτι πολλῆς δυσκολίας γέμει ἡ ἐπισκοπή.

δʹ. Κατὰ Ἑλλήνων, καὶ σύγκρισις τοῦ Πλάτωνος πρὸς τὸν Πέτρον.

εʹ. Κατὰ αἱρέσεων, καὶ περὶ τοῦ ὀρθῶς βιοῦν, καὶ περὶ τοῦ ἐπιεικῶς φέρειν τὰς τῶν ἱερέων ἐπιτιμήσεις.

ϛʹ. Κατὰ ὀργιζομένων.

ζʹ. Περὶ ἀφελείας.

ηʹ. Ὅτι δεῖ ἐκ μικρῶν ἄρχεσθαι ἡμᾶς τῆς ἀρετῆς, καὶ περὶ τοῦ μὴ ὀμνύειν.

θʹ. Κατὰ μνησικακίας, καὶ περὶ τοῦ μήτε ὅρκον ἀπαιτεῖν, μήτε ὀμνύειν.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΗΘΙΚΩΝ

ι'. Περὶ τοῦ μὴ ὀμνύναι.

ια'. Ὅτι καλὸν ἡ ἀκτημοσύνη, καὶ περὶ τοῦ μὴ ὀμνύναι.

ιβ'. Περὶ τοῦ μὴ ὀμνύναι.

ιγ'. Ὅτι ἐν ἡδονῇ μᾶλλον διάγουσι τῶν πλουτούντων οἱ πένητες, καὶ περὶ τοῦ μὴ ὀμνύναι.

ιδ'. Ὅτι δεῖ μακροθυμεῖν, καὶ μὴ μνησικακεῖν τοῖς ἐπηρεάζουσι, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης.

ιε'. Ὅτι θλίψιν δεῖ προσδοκᾷν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ τοὺς δουλεύοντας Θεῷ, καὶ κατὰ θυμοῦ καὶ ὀργῆς.

ιϛ'. Ὅτι οὐκ ἔστι τὸν κατὰ κόσμον χαίροντα ὁμοῦ καὶ κατὰ Θεὸν χαίρειν, καὶ κατὰ τρυφώντων.

ιζ'. Κατὰ ὀργιζομένων.

ιη'. Ὅτι δεῖ τοὺς κεκτημένους ἐν τοῖς ἑαυτῶν ἀγροῖς οἰκοδομεῖν ἐκκλησίας.

ιθ'. Ὅτι δεῖ συνεχῶς καὶ ἐπιμελῶς ἀναγινώσκειν τὰς θείας γραφάς.

κ'. Ὅτι ὁ χριστιανὸς οὐχ ἑαυτῷ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις ἔσται χρήσιμος.

κα'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν τοὺς ἀποθανόντας πενθεῖν· καὶ ὅτι μεγάλα εὐεργετοῦσι τοὺς τελευτήσαντας αἱ ὑπὲρ αὐτῶν γινόμεναι ἐλεημοσύναι, καὶ προσευχαί, καὶ προσφοραί.

κβ'. Περὶ ἐλεημοσύνης.

κγ'. Περὶ τοῦ μὴ ἀναβάλλεσθαι τὸ φώτισμα, καὶ προτροπὴ πρὸς τὸν ὀρθὸν βίον, καὶ ὅτι προνοίᾳ Θεοῦ τὰ πλεῖστα διοικεῖται, τὰ μὲν συγχωροῦντος δι' ὃν οἶδε λόγον, τὰ δὲ ἐνεργοῦντος.

κδ'. Περὶ μετανοίας, καὶ ὅτι διωγμὸς ἡ ἄνεσις, καὶ ὅτι μάλιστα ἐν ἐκκλησίᾳ δεῖ ἡμᾶς γέλωτος καὶ φλυαρίας ἀπέχεσθαι.

κε'. Περὶ ἐλεημοσύνης, καὶ περὶ γυμνότητος ψυχῆς.

κϛ'. Προτροπὴ πρὸς προσευχὴν νυκτερινήν.

κζ'. Κατὰ μεθυόντων καὶ τρυφώντων.

κη'. Κατὰ κενοδόξων.

κθ'. Πόθεν δεῖ ἐκκλησίαν δοκιμάζειν, καὶ ὅτι ἄχρηστον τὸ συνεχῶς ταῖς συνάξεσι προσιέναι, τῶν τρόπων μὴ κατορθωθέντων.

λ'. Περὶ ταπεινοφροσύνης, καὶ περὶ τοῦ μὴ κροτεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ.

λα'. Περὶ τοῦ κατὰ Θεὸν ζήλου, καὶ προθυμίας, μακροθυμίας τε, καὶ πραότητος, καὶ ὀργῆς.

λβ'. Ὅτι δεῖ τῶν παθῶν κρατεῖν τῶν ἡμετέρων, καὶ περὶ ἐπιεικείας καὶ ἀλαζονείας, καὶ τί ἐστι, Γνῶθι σεαυτόν, καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς προαιρέσεως ἢ ἄγγελοι γινόμεθα, ἢ θηρία.

λγ'. Ὅτι τὸν σωφρονοῦντα λογισμὸν οὐδὲν βλάπτουσιν αἱ ἀντιλογίαι αἱρετικῶν.

λδ'. Περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἐπιμέλειαν τῆς ψυχῆς ποιεῖσθαι.

λε'. Ὅτι πανταχοῦ ἡ ἄνεσις βλάπτει καὶ ἀργία.

λϛ'. Πρὸς Ἕλληνας ὅτι θαυμαστὴ ἡ τῆς περὶ Χριστοῦ διδαχῆς εἰσαγωγή, καὶ περὶ σπουδαίας προσευχῆς καὶ νυκτερινῆς, καὶ περὶ ἀμνησικακίας.

λζ'. Περὶ ἀγάπης καὶ εἰρήνης πνευματικῆς τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα.

λη'. Περὶ μετανοίας, καὶ πῶς δεῖ ἀγαπᾷν τὸν Θεόν, καὶ αὐτοῦ εὐεργεσιῶν συνεχῶς μνημονεύειν, καὶ περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ μαγικοῦ.

λθ'. Περὶ ἐπιεικείας καὶ ἀνεξικακίας, καὶ κατὰ ὑβριστῶν.

μ'. Περὶ ἀγάπης.

μα'. Ὅτι ὁ ὀργὴν ἀεὶ τηρῶν πλέον ἑαυτὸν τιμωρεῖται, καὶ προτροπὴ τοῦ παύσασθαι τοῦ τοιούτου πάθους.

μβ'. Ὅτι χρήσιμοι οἱ πειρασμοὶ οἱ σύμμετροι πρὸς πάντα.

μγ'. Περὶ συμπαθείας, καὶ ὅτι δεῖ μιμεῖσθαι τοὺς ἁγίους, καὶ ἑαυτοὺς ῥίπτειν εἰς κινδύνους διὰ τοὺς ἀδελφούς.

μδ'. Περὶ

μδ'. Πρὸς τοὺς ἀκροατὰς, ὥστε προσέχειν τοῖς λεγομένοις, καὶ προκόπτειν ἐν τῇ κατὰ Θεὸν ἀγάπῃ.

με'. Προτροπὴ περὶ φιλοξενίας, καὶ ὅτι ὁ τοὺς ἐλαχίστους τῶν ἀδελφῶν δεχόμενος διὰ τὸν Χριστὸν, πλείονα μισθὸν ἔχει.

μϛ'. Ὅτι οὐ δεῖ ἀλγεῖν διὰ τὸ εἶναι αἱρέσεις, καὶ περὶ τῶν σκανδάλων.

μζ'. Ὅτι δεῖ ἡμᾶς μάρτυρας εἶναι Χριστοῦ δι' ὀρθότητος βίου.

μη'. Περὶ ἐπιεικείας καὶ ἀνδρείας, καὶ ὅτι ἀντίκειται τούτοις θρασύτης καὶ ἀνανδρία.

μθ'. Ὅτι δι' ὧν δοκοῦμεν βλάπτεσθαι, διὰ τούτων ὠφελούμεθα· τὸ ὑπόδειγμα ἐκ τοῦ Ἰωσὴφ, καὶ Ἰακὼβ, καὶ ὅτι οὐ δεῖ γυναῖκας πλουσίας ἄγεσθαι.

ν'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἀνθυβρίζειν, ἀλλὰ φέρειν τοὺς ὑβρίζοντας, καὶ προκαταλαμβάνειν τὰς καταλλαγάς.

να'. Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς βλάψαι δύναται, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς βλάψωμεν.

νβ'. Ὅτι ὁ κρατηθεὶς τῷ θείῳ ἔρωτι, οὐδενὸς τῶν ἐπὶ γῆς λόγον ποιεῖται.

νγ'. Ὅτι χρήσιμον τὸ ἔχειν ἐν οἰκίᾳ ἅγιον ἄνδρα, καὶ πείθεσθαι τούτῳ, καὶ ὅτι δεῖ καὶ νῦν ὥσπερ πρότερον πείθεσθαι τῷ Παύλῳ συμβουλεύοντι, πρὶν ἐν πείρᾳ γενώμεθα τῶν κακῶν.

νδ'. Ὅτι χρήσιμοι εἰσὶ πειρασμοὶ, καὶ ὅτι οὐκ ἀεὶ ὁ δαίμων ἡμῖν τῆς κακίας αἴτιος ἐστί.

νε'. Εἰς Παῦλον τὸν ἀπόστολον.

PRIMI TOMI CATALOGVS.

IN Geneſin, orationes 67. Pag. 1
Expoſitionis in tertium Pſalmum fragmentum ex Damaſceno. 522
Vide integram Tomo 8. p. 1.
Expoſitio in Pſal. 4, 5, & 6. 522
Expoſitio in Pſal. 7, 8, 9, 10, & 11. 554
Lacunæ quædam in his Pſalmis aſteriſcis ſignatæ explentur in octauo Tomo ex codice Illuſtriſs. Card. Barberini p. 3.
Expoſitionis in 12. Pſal. principium. 608
Reliqua attexuntur Tom. 8. p. 5. l. 36. ex eiuſdem Cardinalis codice.
Homilia in duos priores verſus Pſal. 41. 609
Locus huius Homiliæ proprius eſt poſt 26. orationem Tomi quinti. p. 160.
Expoſitio in Pſal. 43, 44, 45, 46, 47, 48, & 49. 618
Expoſitio in Pſalm. 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117. 716
Expoſitio in Pſal. 119, 120, & reliquos vſq; ad finem. 781
Expoſitio in Eſaiæ capita ſeptem, & quod excurrit. 1016
In Pſal. 50. Homiliæ duæ. 692 *Dubia.*
Expoſitio in Pſal. 51. 911 *Suppoſititia.*
Expoſitio in Pſal. 95. 916
Expoſitio in Pſal. 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, & 107. 925
Expoſitio in Pſalmi 118. ſtationem primam. 978
Stationem ſecundam. 995
Stationem tertiam. 1007

SECVNDI TOMI CATALOGVS.

IN Euangelium Matthæi ſermones nonaginta. Pag. 1
In Euangelium Iohannis ſermones octoginta octo. Pag. 555

TERTII TOMI CATALOGVS.

IN Epiſtolam ad Romanos Præfatio. Pag. 1
In Epiſtolam ad Romanos Hom. xxxii. 5
In Epiſtolã ad Corinthios priorem Præfatio. 243
In Epiſtolam priorem ad Corinthios Homiliæ xliiij. 245
In Epiſtolam poſteriorem ad Corinthios Homiliæ xxx. 541
In Epiſtolam ad Galatas Expoſitio perpetua. 709
In Epiſtolam ad Epheſios Præfatio. 763
In Epiſtolam ad Epheſios ſermon. xxiiij. 764

CATALOGVS TOMI QVARTI.

IN Epiſtolam ad Philippenſes Præfatio. Pag. 1
In eandem Homiliæ xv. 5
In Epiſtolam ad Coloſſenſes Homil. xij. 89
In priorem ad Theſſalonicenſes Hom. xj. 161
In poſteriorem ad Theſſal. Hom. v. 221
In priorem ad Timotheum Præfatio. 249
In eandem Homiliæ xviij. 250
In poſteriorem Homiliæ x. 329
In Epiſtolam ad Titum Hom. vj. 381
In Epiſtolam ad Philemonem Præfatio. 411

In eandem Homiliæ iij. 413
In Epiſtolam ad Hebræos Præfatio. 427
In eandem Homiliæ xxxiiij. 431
In Acta Apoſtolorum Homiliæ lv. 607
Index Ethicorum locorum in hiſce quatuor Tomis contentorum. 921

CATALOGVS TOMI QVINTI.

Sermones in loca S. Scripturæ.

Sermo habitus in principio Quadrageſimæ, in illud, In principio creauit Deus cœlum & terram: & de ieiunio & eleemoſyna. *Oratio* j. Pag. 1

Cur in ſole & luna & cœlo & alijs dixerit, Fiat; in homine verò, Faciamus: & quidnam ſit illud, Ad imaginem. *orat.* ij. 6

Quid ſit, Ad ſimilitudinem; & quare, cùm Deus nos iuſſerit dominari in feras, non dominemur, & hoc magnæ erga nos curæ argumentum eſſe. *orat.* iij. 8

Quòd ſeruitutis modos tres induxerit peccatum, & ad negligentes auditores, & in eos qui parentes non honorant. *orat.* iv. 11

Quòd non propter Adam punimur, & quòd maiora ſunt per eum bona importata, quàm mala, ſi nobis ipſis attendere voluerimus, & contra eos qui pauperes prætereunt. *orat.* v. 15

Vtrum ex ligno illo facta ſit Adamo notitia boni & mali, vel ante manducationem habuerit vim hanc & facultatem diſcernendi: & de ieiunio, & quòd oporteat domi meditari ea quæ in eccleſia dicantur. *orat.* vj. 19

Quare lignum ſcientiæ boni & mali vocetur lignum illud: & quid ſit, Hodie mecum eris in Paradiſo. *orat.* vij. 22

In diem imbribus fœdum, & in conuentum Epiſcoporum, & in donationem præcepti Adamo facti, magnæq; id erga nos curæ fuiſſe, legem accepiſſe. *orat.* viij. 29

Quomodo oporteat fratrum peccata arguere, & quòd eorum ſalutis curam habere conueniat, & quare Abram vocatus ſit Abraam, & de nomine Noe: quòd non fruſtra aut ſine cauſa hæc iuſtis illis impoſita ſint nomina, ſed ita diſpenſante Dei prouidentia. *orat.* ix. 31

Quòd non oporteat Theatra frequentare, & quòd perfectos reddit adulteros, & ægritudinem animi, & diſcordiam ea res parit: & in Abraam. *orat.* x. 39

Quòd oporteat in Pentecoſte, ſemperq; ieiunij meminiſſe, & quòd non præſentia ſolùm, ſed etiam recordatio ieiunij vtilis ſit: & de Dei prouidentia, ipſiuſq; non minimam præter alia partem eſſe, naturalem parentum erga liberos amorem: Quódq; non patribus ſolùm, ſed & matribus præceptũ ſit de componendis liberorum moribus: & ad extremũ de Anna oratio prima. *orat.* xj. 50

In fidem Annæ, & moderatum eius & philoſophicum animum, & de honorandis ſacerdotibus, & quòd oporteat precibus vti tam in principio prandij, quàm fine. oratio ſecunda. *orat.* xij. 59

In Annam, & lactationem Samuelis, & quòd vtilis ſit in liberis procreandis tarditas, & periculoſum & lubricũ eſſe, liberos negligere. orat. tertia. *or.* xiij. 66

Ad eos qui conuentus in eccleſia deſerunt, & in Theatra aſcendunt: quódq; non ſolũ vtilius ſit in eccleſia verſari, quàm in Theatris, ſed etiam iucundius: & in ſecundum dictum Annæ, & quòd oporteat perpetuò orare & in omni loco, in foro, in itinere, in lecto. oratio quinta: nam quarta in Annam non reperitur. *orat.* xiv. 72

In orationem Annæ, & quòd vtilis ſit paupertas, maioremq; habeat quàm diuitiæ cùm voluptatem, tum ſecuritatem. oratio ſexta. *orat.* xv. 78

Hæc oratio in Ms. Bauarico, & verſione ἀκέφαλος, *expletur tom.* 8. *pag.* 8.

Quòd magnum bonũ eſt non ſolùm virtutem ſectari, ſed etiam laudare virtutem, & quòd maius ſtatuerit trophæum Dauid parcendo Sauli, quàm cùm Goliath proſtrauit, quódq; ſibi ipſi magis, quàm Sauli profuit, cùm hoc faceret: & in Apologiam ejus aduerſus Saul. Oratio in Dauid & Saul ſecunda. *Vide primam Tom.* 8. *pag.* 10. *orat.* xvj. 83

Quòd non oporteat Theatra frequentare, & quòd perfectos reddit adulteros, & ęgritudinem animi & diſcordiam ea res parit, & quòd omne genus patientiæ ſuperauerit Dauid in negotio Saulis. oratio

ratio in Dauid & Saul tertia. *or.*xvij. 89
Quando extra eccleſiam deprehenſus Eutropius abreptus eſt, & de Paradiſo & Scripturis: & quòd vtilis ſit Scripturarũ lectio, & quòd Paradiſo melius quiddam ſit Scriptura, eccleſia verò omnib. rebus pretioſior: & in illud, Aſtitit Regina à dextris tuis. *orat.* xviij. 100
In illud prophetæ Dauid: Ne timeas, quando diteſcit homo, & de hoſpitalitate. Oratio prima. *orat.* xix. 113
Sermo habitus Conſtantinopoli in eccleſia Magna, in illud, Ne timeas, quando diteſcit homo, & de eleemoſyna. Oratio ſecunda. *orat.* xx. 123
Laus eorũ qui ad eccleſiam occurrerunt, & de ordine in doxologijs ſeruando, & in illud, Vidi Dominum ſedentem in throno excelſo & eleuato. In Oziam prima. *orat.* xxj. 127
De Ozia oratio ſecunda: & in illum textum, Et factum anno, quo mortuus eſt Ozias rex, vidi Dominum ſedentem in throno excelſo & eleuato: & quòd non oporteat tempus, aut literam vnam diuinarum Scripturarum negligere. *orat.* xxij. 134
In illud, Exaltatum eſt cor Ozię, & de humilitate, & quòd non oporteat præfidentem eſſe eum qui cum virtute viuit, & quantum ſit malum ſuperbia. Tertia in Oziam. *orat.* xxiij. 138
In textum Eſaiæ prophetæ: Factum eſt anno, quo mortuus eſt rex Ozias, Vidi Dominum ſedentem in throno excelſo & eleuato: & laus ciuitatis Antiochenæ, & contra eos qui matrimonium prohibent demonſtratio planè diuina. In Oziam quarta. *orat.* xxiv. 144
In textum Eſaiæ prophetæ: Factum eſt anno, quo mortuus eſt rex Ozias, Vidi Dominum: & demonſtratio, quòd iuſtè leprâ percuſſus fuerit Ozias, quòd incenſum indignè, & contrà quam oportuit, adoleuiſſet, quod non fas eſt Regibus, ſed Sacerdotibus. In Oziam quinta. *orat.* xxv. 151
In Seraphin. *orat.* xxvj. 155
In illud Eſaiæ, Ego Dominus Deus feci lucem & tenebras: faciens pacem, & creans mala. *orat.* xxvij. 160
In textum Ieremiæ, Domine, non eſt in homine via eius, neq; homo vadet & proſperum faciet greſſum ſuum, & rectam faciet viam ſuam. *orat.* xxviij. 168
Ad eos qui ad ludos Circenſes proficiſcuntur, & in illud Euangelij, Intrate per portam anguſtam, &c. & ad finem, in Diuitem & Lazarum. *orat.* xxix. 175
De conuerſatione ſecundùm Deum, & in illud, Anguſta eſt porta &c. & expoſitio orationis dominicæ. *orat.* xxx. 183
In dimiſſionem Chananęæ, habita poſt reditum eius ab exilio. *orat.* xxxj. 188
In Parabolam de debitore decem millium talentorum, & centum denarios exigente, & quòd omni peccato peius eſt iniuriarum meminiſſe. *or.* xxxij. 196
Contra Hæreticos, & in petitionem matris filiorum Zebedęi. *orat.* xxxiij. 206
In illud, Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me poculum hoc: ſed non vt ego volo, ſed vt tu: & contra Marcioniſtas & Manichæos, & quòd non oporteat ingerere ſe periculis, ſed omni voluntati Dei voluntatem anteferre. *orat.* xxxiv. 213
Poſtridie Calend. habita Antiochiæ contra ebrios, & de ijs qui tabernas ingrediuntur, & per ciuitatem choreas ducunt, & quòd doctorem non oporteat de diſcipulis deſperare, etiamſi in præſens non obtemperent: & in pauperem Lazarum & Diuitem oratio prima. *oratio* xxxv. 220
In Lazarum oratio ſecunda: & quòd animæ eorum, qui violentâ morte pereunt, non fiunt Dæmones: & de iudicio & eleemoſyna. *orat.* xxxvj. 234
In Lazarum oratio tertia: & quare non dixerit, Cepiſti bona tua in hac vita, ſed, recepiſti: & quare iuſti ſæpenumero in pericula incidant, & peccatores ipſa effugiant. *orat.* xxxvij. 242
In Diuitem & Lazarum oratio quarta. *orat.* xxxviij. 253
In Publicanum & Phariſæum: & de humilitate & oratione. *orat.* xxxix. 261
Pars est Homiliæ quintæ de Incomprehenſibili. vid. Tom. 6. p. 422. 34.
In paralyticum, qui annos 38. decubuerat in infirmitate ſuâ, & in illud, Pater meus vſq; modò operatur, & ego operor. *orat.* xl. 264
In quatriduanum Lazarum. *orat.* xlj. 271
Synaxi poſt aliquod tempus in Veteri eccleſia celebrata, ſermo in inſcriptionem Actorum Apoſtolorum: & vitam cum virtute actam vtiliorem eſſe ſignis & miraculis: & quatenus præſtantior ſit ſignis conuerſatio. *orat.* xlij. 274

Ad eos qui reprehenderunt eum ob procœmiorum longitudinem, & quòd vtile ſit æquo animo ferre reprehenſiones: & quare non ſtatim, ex quo credidit, mutatum eſt eius nomen in Paulum, & quòd non ex neceſſitate, ſed liberâ voluntate facta eſt in eo hæc conuerſio: & in illud, Saule, Saule, quid me perſequeris? *orat.* xliij. 282
In illud Apoſtoli, Non ſolum verò, ſed etiam gloriamur in afflictionibus, &c. *orat.* xliv. 292
In illud, Nouimus quòd diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. *orat.* xlv. 299
In eos qui eccleſiaſtico conuentui non interfuerunt: & in illud, Si eſurierit inimicus tuus, cibum ei in os ingere, & de inimicitiarum memoria. *orat.* xlvj. 304
In illud, Salutate Priſcillam & Aquilam, oratio prima. *orat.* xlvij. 314
In idem, oratio ſecunda. *orat.* xlviij. 321
In illud Apoſtoli, Propter fornicationes vnuſquiſq; propriam vxorem habeat. *oratio* xlix. 330
In illud, Vxor alligata eſt viro in quantum tempus vixerit vir ipſius, &c. *oratio* l. 337
In illud Apoſtoli, Nolo vos ignorare, fratres, quòd patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes per mare tranſierunt. *orat.* lj. 343
Quòd non oporteat vſq; ad finem confidere eum qui ſtat, neq; ſpem ſui abijcere, qui ceciderit. *orat.* lij. *pars eſt Hom.* 27. *in Matth.* 251
Calendis, non progrediente in publicum epiſcopo Antiochiæ Flaviano. dicta eſt autem contra eos qui obſeruant Nouilunia, & per ciuitatem choreas ducunt, & in illud Apoſtoli: Omnia in gloriam Dei facite. *orat.* liij. 355
In illud Apoſtoli, Oportet hæreſes eſſe inter vos, vt, qui probi ſunt, manifeſti fiant. *orat.* liv. 362
In illud Apoſtoli, Habentes autem eundem ſpiritum fidei, ſicut ſcriptum eſt: & in illud, Credidi, ideo locutus ſum: & de eleemoſyna, oratio prima. *oratio* lv. 368
In illud Apoſtoli, Habentes autem eundem ſpiritum fidei, ſicut ſcriptum eſt: et contra Manichæos, & omnes qui Vetus teſtamentum calumniantur, & ſeparant illud à Nouo, & de eleemoſyna, oratio ſecunda. *orat.* lvj. 375
In idem: Et cur omnes ſine diſcrimine recipiant bona, & de eleemoſyna, oratio tertia. *orat.* lvij. 382
In illud Apoſtoli, Vtinam ſuſtineretis me modicum in inſipientia. *orat.* lviij. 392
Cùm in priore ſynaxi in noua Eccleſia cum epiſcopo conuentum celebrâſſet, hanc orationem in veteri eccleſia habuit in hunc Apoſtoli textum: Quando verò venit Petrus Antiochiam, in faciem reſtiti illi: & oſtendit quòd ea, quæ tum facta ſunt, non erant à contrarijs ſtudijs profecta, ſed quaſi ex pacto conuento & per *οἰκονομίαν.* *orat.* lix. 398
In eos, qui malè vtuntur textu illo Apoſtoli, Siue prætextu, ſiue veritate Chriſtus annuntietur: & de humilitate. *oratio* lx. 410
In illud Apoſtoli, De ijs verò qui obdormierunt nolo vos ignorare, fratres, vt ne dolorem ſuſcipiatis: & in Iob, & Abraham. *orat.* lxj. 418
In illud, Vidua eligatur, non minor ſexaginta annis natu, & de liberorum educatione, & de eleemoſyna. *orat.* lxij. 425

Sermones Panegyrici.

In ſanctum martyrem Babylam oratio prima. *orat.* lxiij. 438
In beatum Babylam oratio ſecunda: & contra Iulianum, & gentiles. *or.* lxiv. 442
In ſanctas martyres, Bernicem, & Proſdocen virgines, & matrem ipſarum Domninam. *orat.* lxv. 473
In ſanctam Pelagiam martyrem. *orat.* lxvj. 482
In S. Thomam Apoſtolum, & contra Arrianos, & in eum qui in Thracia tyrannidem arripuit & cæſus eſt, cùm & ipſe eſſet Arrianus. *orat.* lxvij. 486
In ſanctum martyrem Romanum. *oratio* lxviij. 488
In S. martyrem Barlaam. *orat.* lxix. 493
In S. Ignatium archiepiſcopum Antiochiæ Magnæ, Romam abreptum, & ibi martyrio affectum, indeq; rurſus Antiochiam delatum. *orat.* lxx. 498
In S. Philogonium ex aduocato factum epiſcopũ, & quòd nihil Deo acceptius publici boni procuratione curaque, & quòd negligenter accedere ad ſacra myſteria pœnas inferat intolerandas, etiamſi vel ſemel in anno tantùm hoc auſi fuerimus

fuerimus. habita eſt quinque dies ante Chriſti Natiuitatem. *orat.* lxxj. 505
In natalem diem Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, qui adhuc quidem incertus erat tum temporis, ante paucos verò annos notus factus per quoſdam, qui ab Occidente venerunt & retulerunt. *orat.* lxxij. 511
In martyres Ægyptios. *orat.* lxxiij. 519
In ſanctũ & ſalutare baptiſma Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, & ad eos qui ad ſacros conuentus non veniunt, & de ijs qui indignè communicant, & quòd ij, qui ante finem diuinam liturgiam deſerunt, & ante vltimas preces egrediuntur, Iudam imitantur. *orat.* lxxiv. 523
In S. martyrem Lucianum. dicta eſt poſtridie Theophaniorum. *orat.* lxxv. 529
In S S. martyres Iuuentinum & Maximinum, qui ſub Iuliano Apoſtata martyrium paſſi ſunt. *orat.* lxxvj. 533
In S. Meletium. *orat.* lxxvij. 537
Oratio habita in magnã Hebdomadem, in quo docet, quare vocata ſit Hebdomas magna. *orat.* lxxviij. 540
In proditionem Iudæ, & in Paſcha, & in traditionem myſteriorum, & quòd non oporteat iniuriarum meminiſſe. habita feria quarta ante Paſcha. *or.* lxxix. 547
In diuinam & myſticam Cœnam Saluatoris, & de proditione Iudæ, & in Paſcha, & in traditionem diuinorum myſteriorum, & quòd non oporteat iniuriarum meminiſſe. habita feria quarta ante Paſcha. *orat.* lxxx. 547
In nomen cœmiterij, & in crucem Domini ac Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. *orat.* lxxxj. 563
In crucem, & latronem, & de ſecundo Chriſti aduentu, & quòd oporteat perpetuò pro inimicis orare. *or.* lxxxij. 567
In crucem & confeſſionem latronis, & quòd oporteat pro inimicis orare. dicta eſt in ſancta & magna Paraſceue. *orat.* lxxxiij. 567
Contra ebrietatem, & in reſurrectionem Chriſti. oratio prima. *orat.* lxxxiv. 581
In S. Paſcha. orat. ſecunda. *orat.* lxxxv. 587
In S. Paſcha. orat. tertia. *orat.* lxxxvj. 592
In aſcenſionem Domini noſtri Ieſu Chriſti. habita eſt in martyrio Romaneſiæ: vbi martyrum corpora ſub pauimento ſepulta prope reliquias hæreticorum, ſublata fuerunt, & ſuper ius ſeorſim tumulata. *orat.* lxxxvij. 595
In S. Pentecoſtem oratio prima, & quare miracula nunc non fiant, omniaque tam quæ dicuntur, quàm quæ fiunt à nobis, deſcripta eſſe. *orat.* lxxxviij. 602
In S. Pentecoſtem oratio ſecunda. *oratio* lxxxix. 610
In ſanctos omneis, qui paſſim in toto orbe martyrio affecti fuerunt. oratio prima. *orat.* xc. 614
In omnes ſanctos. oratio ſecunda. *oratio* xcj. 618
In ſanctum martyrem Iulianum. *oratio* xcij. 621
In ſanctum patrem noſtrum Euſtathium archiepiſcopum Antiochiæ magnæ, & in ardorem eorum qui ad audiendum ingreſſi fuerunt. *orat.* xciij. 628
In SS. Maccabæos, & in matrem ipſorum. oratio prima. *orat.* xciv. 633
In SS. Maccabæos. oratio ſecunda. *oratio* xcv. 637
In eoſdem S S. Maccabæos. oratio tertia. *oratio* xcvj. 640

In loca Sacræ Scripturæ.

Dubia fidei ſcripta.

In illud, Vidit Deus omnia, quæcunque fecit, & ecce bona valde: & quòd diuina oracula omnibus iucundis pretioſiora. *oratio* xcvij. 642
Demonſtratio, quòd imaginem ad ſimilitudinem Dei factam primus homo per transgreſſionem abiecerit, eamque per nouum Adam rurſus recuperauerit. *oratio* xcviij. 645
Quomodo Adam acceperit animam, & de Paſſione Chriſti. *orat.* xcix. 648
In Beatum Abraam. *orat.* c. 653
In Ioſeph, & de temperantia. *orat.* cj. 656
De ſerpente Moyſis, quem crucifixit in Eremo, & de Trinitate. *orat.* cij. 659
In prophetam Eliam. *orat.* ciij. 672
Protheoria in Pſalmos. *orat.* civ. 676
In illud Pſal. Dominus regnauit, exultet terra: & in illud, Cùm tradiderit regnum Deo ac Patri, & in ſacramentum baptiſmatis. *orat.* cv. 680
In ſigilla librorum, & quomodo offerat Filius Patri, & Pater Filio, & in Saluatoris incarnationem. *orat.* cvj. 689
In Tres pueros, & in Babyloniam fornacem. *orat.* cvij. 698
In Suſannam. *orat.* cviij. 703
Expoſitio in orationem dominicam. *orat.* cix. 707

Oratio catechetica in illud Euangelij, Simile eſt regnum cœlorum homini patrifamilias, qui mane exijt ad conducendum operarios in vineam ſuam, &c. *orat.* cx. 708
In illud, Exijt decretum à Cæſare Auguſto, & in deſcriptionem ſanctiſſimæ, immaculatæ, & ſuprà quam dici poteſt benedictæ, Dominæ noſtræ, Deiparæ, & ſemper virginis Mariæ. *orat.* cxj. 715
In prodigum filium, & de pœnitentia, & in arborem ſcientiæ boni & mali, & in latronem. *orat.* cxij. 720
In Diuitem & Lazarum. *orat.* cxiij. 728
In cæcum, quem Chriſtus ſanauit, & in Zachæum, & de Iudicio & eleemoſyna. *orat.* cxiv. 731
In mulieres, quæ vnguenta attulerunt: & quòd nulla diſcrepantia, nec pugna inter Euangeliſtas reperiatur circa reſurrectionem Domini noſtri Ieſu Chriſti. *orat.* cxv. 740
In illud, In principio erat Verbum, &c. & quòd ſpiritus ſcrutetur profunda Dei, & de nuper baptizatis, & contra hæreticos. *orat.* cxvj. 747
In Textum illum Euangelij, in quo dicebant Iudæi de Saluatore, quomodo nouit literas, cùm non didicerit, & in verba Saluatoris, quòd nemo nouit diem illum. *orat.* cxvij. 752
In cæcum à natiuitate. *orat.* cxviij. 761
In Chananæam, & in Pharao: & in illud, Non eſt volentis, neq; currentis, ſed miſerentis Dei. *orat.* cxix. 771
In ſecundum aduentum Dom. noſtri Ieſu Chriſti, & in illud, Omnes aſſiſtemus tribunali Chriſti, & vnuſquiſq; pro ſe Deo rationem reddet. *orat.* cxx. 782
Conſarcinata eſt hæc Oratio ex plurib. hinc inde decerptis particulis ex Chryſoſtomi Homilijs in Epiſtolam ad Romanos.
In textum Apoſtoli, Non quod volo, hoc facio: ſed quod odi, illud ago: & quomodo fuerit Iacob Typus Chriſti: & in prooemio orationis contra eos qui ad ſpectacula accedunt. *orat.* cxxj. 789
In illud, Sufficit tibi gratia mea, &c. *oratio* cxxij. 799
In illud, Sponte peccantibus nobis poſt acceptam cognitionem veritatis, &c. & quomodo accedere oporteat ad Chriſti ſacramenta. *orat.* cxxiij. 807
Et hæc etiam oratio Apanthiſmia eſt.

Sermones Panegyrici dubiæ fidei.

In principium indictionis. *orat.* cxxiv. 815
In principium indictionis noui anni, & in SS. martyres, & in mulierem profluuio ſanguinis laborantem. *orat.* cxxv. 816
In pretioſam Crucem. *orat.* cxxvj. 819
In exaltationem pretioſæ crucis, *oratio* cxxvij. 823
In S. martyrem Phocam, & contra hæreticos, & in 141. Pſalmum, Voce mea ad Dominum clamaui, voce mea ad Dominum ſupplicaui. *orat.* cxxviij. 826
In conceptionem S. Iohannis, prophetæ, præcurſoris & Baptiſtæ. *orat.* cxxix. 831
Encomium in S. protomartyrem & Apoſtolam Theclam. *orat.* cxxx. 835
In S. Apoſtolum Thomam. *or.* cxxxj. 837
In S. martyrem Romanum. *or.* cxxxij. 842
In Chriſti Natiuitatem. *orat.* cxxxiij. 846
In Natiuitatem D. noſtri Ieſu Chriſti, & quòd vnicuiq; climati præſint Angeli. *orat.* cxxxiv. 851
In S. Stephanum Protomartyrem, oratio prima. *orat.* cxxxv. 864
In S. Stephanum Protomartyrem, oratio ſecunda. *orat.* cxxxvj. 871
In occurſum Saluatoris & Deiparæ, & in Symeonem. *orat.* cxxxvij. 872
In mediam Hebdomadem Ieiuniorum. *orat.* cxxxviij. 876
In adorationem pretioſæ & viuificæ crucis, media Hebdomade Ieiuniorum. *oratio* cxxxix. 877
In feſtum Palmarum. *orat.* cxl. 882
In ſanctam virginem & Deiparam Mariam. *orat.* cxlj. 887
In ſanctam Deiparam. *orat.* cxlij. 889
In proditionem Saluatoris, &c. *orat.* cxliij. 893
In pretioſam & viuificam Crucem: & in illud, Tu es qui venturus eſt, an alium expectabimus? & in cæcum & mutum, & in textum prophetæ Abacuc, Domine, exaudiui auditionem tuam, & metui. *orat.* cxliv. 898
In die S. & magnæ Paraſceues. *orat.* cxlv. 906
In latronem, & proditionem Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. *orat.* cxlvj. 910
In ſalutiferam ſepulturam, & triduanam reſurrectionem D. noſtri Ieſu Chriſti: dicta in magno & ſancto Sabbato. *orat.* cxlvij. 912

Oratio Catechetica in S. Paſcha. *oratio* cxlviij. 916
In Paſcha orationes ſeptem. *oratio* cxlix. cl. clj. clij. cliij. cliv. clvj. 917
In beatum Iob orationes quatuor. *oratio* clvij. clviij. clix. clx. 949
In Aſcenſionem Domini, oratio prima. *orat.* clxj. 970
In Aſcenſionem Domini noſtri Ieſu Chriſti, oratio ſecunda. *orat.* clxij. 973
In Pentecoſtem orationes tres. *orat.* clxiij. clxiv. clxv. 976
In memoriam martyrum, & quòd Paſtor & Ouis Chriſtus nominetur, & in velũ, & in propitiatorium. *orat.* clxvj. 984
In principes Apoſtolorum Petrũ & Paulum, & glorioſiſſimum eorum martyrium. *orat.* clxvij. 991
In ſanctos duodecim Apoſtolos. *or.* clxviij. 995
In ſynaxin Archangelorum. *oratio* clxix. 997

CATALOGVS TOMI SEXTI.

Tractatus varij.

DE Sacerdotio libri ſex. *oratio* j, &c. Pag. 1
Ad Theodorum lapſum à vita virtuti dedita orationes duæ. *orat.* vij, &c. 55
Ad Stagirium à dæmone correptum orationes conſolatoriæ tres. *orat.* ix, &c. 84
Ad Demetrium monachum de compunctione. *orat.* xij. 138
Ad Stelechium, & de compunctione. *orat.* xiij. 151
Ad hoſtes eorum, qui alijs auctores ſunt vitę monaſticę capeſſendę. *or.* xiv. 161
Ad infidelem patrem. *orat.* xv. 170
Ad fidelem patrem. *orat.* xvj. 184
Ad eos qui domi tenent virgines introductitias. *orat.* xvij. 214
Ad eas qui domi tenent viros introductitios. *orat.* xviij. 230
De virginitate. *orat.* xix. 244
Ad viduam iuniorem oratio prima. *oratio* xx. 296
Ad eandem de alio marito non ſuperinducendo, oratio ſecunda. *orat.* xxj. 304
Contra Iudęos ſermones quinque. *oratio* xxij. &c. 312
Contra Iudaizantes, & cum illis ieiunia celebrantes. *orat.* xxvij. 366
Ad eos qui primo Paſcha ieiunant. *oratio* xxviij. 377
Ad eos qui Iudęorum ieiunium ieiunant, & aduerſus Iudęos. dicta eſt ante 6. dies ieiunij ipſorum, cùm alia priùs habita eſſet. *orat.* xxix. 385
De incomprehenſibili, aduerſus Anomęos orationes quinq;. *orat.* xxx, &c. 389
Ad eos qui abſuerant à Synaxi, & demonſtratio, quòd filius ſit conſubſtantialis patri, & quòd ea quæ humiliter dicta ſunt, vel facta ab eo, non propter imbecillitatem potentiæ, neq; quòd minor eſſet, fiebant & dicebantur, ſed propter varias diſpenſationes: & contra Anomæos. *oratio* xxxv. 425
Homilia habita Conſtantinopoli contra Anomęos de conſubſtantiali, & quòd conuenit nouo Teſtamento cum veteri, & ad eos qui à diuinis abſunt conuentibus. *orat.* xxxvj. 434
De non Anathematizandis viuis aut defunctis. *orat.* xxxvij. 439
Quùm Presbyter eſſet ordinatus, oratio in ſeipſum, & in epiſcopum, & in multitudinem populi. *orat.* xxxviij. 443

STATVARVM orationes vna & viginti.

STATVARVM prima, Homilia Antiochię habita, cùm presbyter eſſet, in veteri eccleſia, in textum Apoſtoli, Vino modico vtere propter ſtomachum tuum, &c. & ad eos qui ſcandalizantur propter aduerſitates iuſtorum, & peccatorum proſperitates, & aduersùs eos qui audent blaſphemare. *oratio* xxxix. 447
Statuarum ſecunda, Homilia ſimiliter dicta in veteri eccleſia, cùm eſſet ipſe presbyter, de calamitate, quæ Antiochiæ contigerat ob ſtatuas Theodoſij Imperatoris per ſeditionem euerſas: & in dictum Apoſtoli, Diuitibus præcipe in præſente ſeculo non intumeſcere, & de auaritia. *orat.* xl. 461
Statuarum tertia, in profectionem Flauiani Epiſcopi Antiocheni, quùm ad Theodoſium imperatorem legatus iret prò ciuitate propter inſolentiam in ſtatuas
perpetratam

perpetratam : & quòd maius ſit apud Deum Regno ſacerdotium, & propterea bono animo eſſe oporteat : & quale ſit verum ieiunium, & quare Niniuitæ etiam beſtias ieiunare fecerint: & quòd aliquem accuſare (vel maledicere) peius ſit, quàm corpus humanum deuorare, & ad finē de ijs, qui pœnas capitis luerunt ob ſeditionem, & ad eos, qui vitio vertunt, quòd ex innocentibus multi capti fuerint. *orat.* xlj. 472

Statuarum 4. Exhortatio ad populum de animi firmitate & patientia ab exemplis Iob, & 3. puerorum, & de abſtinendo à iuramentis. *orat.* xlij. 483

Statuarum 5. Exhortatio ad populum de generoſè ferendis impendentib. minis, in qua multa exempla de ijs quę acciderunt Iob & Nineuitis : & quòd non oporteat timere mortem, ſed peccatum, & quid ſit malè mori, & de iuramentis omni ſtudio vitandis. *orat.* xliij. 490

Statuarum 6. Quòd vtilis ſit magiſtratuum metus : & narratio eorum quę acciderunt ijs qui nuncium ſeditionis Imperatori detulerunt : & quòd qui iniuſtè aliquid patitur, & gratias agit id permittenti Deo, ęqualis eſt ei qui propter Deum eadem ipſa patitur : & exempla rurſus à tribus pueris, & Babylonia fornace, & de abſtinentia à iuramentis. *orat.* xliv. 501

Statuarum 7. Repetitio eorum, quę priùs dixerat : & quòd mortem & dolorem cùm in vitam intuliſſet peccatum, ab his ipſis rurſum aboleatur : & in illud, In principio creauit Deus cœlum & terram : & quòd Deus non minus eſt bonus quando nos punit, quàm quum nos honoribus & beneficijs ornat : & de abſtinentia à iuramentis. *orat.* xlv. 510

Statuarum 8. Cohortatio ad virtutem, & in illud, Ambulabat Deus veſperi in Paradiſo, & de fugiendis iuramentis. *orat.* xlvj. 515

Statuarum 9. Laus eorum, qui vſque eò profecerunt, vt omninò non iurarent : & quòd non oporteat quenquam dubitare, quò minùs poſt epulas poſſit eccleſiam adire ad audiendum verbum Dei : & cur poſt multum temporis datæ ſint ſacræ Scripturæ, & in illud, Cœli enarrant gloriam Dei, & phyſiologia mundi, & ad finem de non iurando. *oratio* xlvij. 519

Statuarum 10. Laus eorum qui poſt epulas conuenerunt ad audiendum, & phyſiologia mundi, & contra eos qui creaturam Deum faciunt, & de non iurando. *oratio* xlviij. 525

Statuarum 11. Gratiarum actio ad Deum pro liberatione malorum, quę ob ſeditionē timebantur : & repetitio eorum, quæ tùm acciderunt : & contra eos qui corpus noſtrum calumniantur, & in vniuerſum, de hominis fabrica, & de non iurando. *orat.* xlix. 532

Statuarum 12. Gratiarum actio ad Deum pro venia conceſſa ijs, qui contra Imperatorem peccaſſent : & Phyſiologia de creatione : & quòd Deus cùm crearet hominem, legem naturalem inſeuit ei, & de iuramentis omni ſtudio vitandis. *orat.* l. 538

Statuarum 13. Gratiarum actio ad Deum pro mutatione rerum triſtium, & recordatio eorum qui propter ſeditionem rapti & cæſi ſunt : rurſus narratio de fabrica hominis, & quòd naturalem acceperint legem per cognitionem rerum faciendarum, & non faciendarum, & de aſſequendo eo virtutis gradu, vt non iuremus. *orat.* lj. 546

Statuarum 14. Cùm populus vniuerſus liberatus eſſet timore, & iam confirmato animo eſſe cepiſſet, quidam rurſus ciuitatem perculerunt triſtibus nuncijs, & comperti ſunt de mendacio. in hoc igitur argumentum dicta eſt hæc Homilia, & in admonitionem de iuramentis. quapropter & hiſtoria Ionathan & Saul & Iephthe adducta eſt, & oſtenſum quot ex vno iuramento enata ſint periuria. *orat.* lij. 552

Statuarum 15. In calamitatem ciuitatis Antiochenæ, & quòd metus vbiq; vtilis, & luctus riſu vtilior : & in illud, Agnoſce quòd in medio laqueorum incedis, & quòd iuramentum adigere peius ſit, quàm occidere. *orat.* liij. 560

Statuarum 16. Cùm ad magiſtratum delatus eſſet rumor de direptione vrbis, & omnes iam de fuga deliberarent, Comite ingreſſo in eccleſiam & bono eſſe animo iubente, habita eſt hęc oratio, & de non iurando, & in illud Apoſtoli, Paulus vinctus Ieſu Chriſti. *orat.* liv. 567

Statuarum 17. In magiſtratus à Theodoſio Imperatore miſſos, Ellebichium Copiarum præfectum, & Cæſarium magiſtrum,

ſtrum, & in diſquiſitionem nocentium ob ſtatuarum euerſionem. *orat.* lv. 574

Statuarum 18. Homilia habita in medio quadrageſimę, & in illud apoſtoli, Gaudete in Domino ſemper, & de prædicta in ciuitate ſeditione. *orat.* lvj. 581

Statuarum 19. In Dominica dicta [illegible] ad eos qui rure venerunt, & de non iurando. *orat.* lvij. 588

Statuarum 20. In reconciliationem Imperatoris cum ciuitate, & in eos qui in euertendis ſtatuis offenderant, & in reditum epiſcopi. *oratio* lviij. 595

Statuarũ 21. Catecheſis ad illuminandos (baptizandos) & de mulieribus auro & cincinnis ſe ornantibus, & de ijs qui ominibus & amuletis & incantationibus vtuntur, quę à Chriſtianis aliena eſſe demonſtrantur. *oratio* lix. 604

Quòd non ſufficit Ieiunium Quadrageſimæ, vt poſſimus communicare, ſed opus eſt ante omnia virtute animi: & quomodo poſſimus iniuriarum non meminiſſe, & quòd ante Gehennam iniuriarum memoria torquet eos qui ea tenentur: & de abſtinentia iuramentorum: & de ijs qui nondum id aſſecuti ſunt, vt non iurent. *orat.* lx. 611

Aduerſus Iudæos & Gentiles demonſtratio, quòd Chriſtus ſit Deus, ex ijs quæ à Prophetis multis in locis de ipſo dicta ſunt. *orat.* lxj. 620

Veteris & Noui Teſtamenti eundem eſſe legiſlatorem, & in Sacerdotis indumentum, & de pœnitentia. *orat.* lxij. 640

Oratio inter dubia meo iudicio reponenda.

Vtiliter & percommodè factum, vt prophetiæ de Chriſto & Gentium vocatione, & Iudæorum reprobatione obſcurę eſſent, demonſtratio. *orat.* lxiij. 649

In obſcuritatem Veteris Teſtamenti, & in Dei clementiam, & quòd alij alios non debeant accuſare (maledicere.) *oratio* lxiv. 658

In Terræmotum, & in Diuitem & Lazarum, & vnde orta ſit ſeruitus. *orat.* lxv. 670

Aduerſus eos qui dicunt Dæmones gubernare res humanas, & iniquo animo ferunt Dei punitiones, & ſcandalizantur ob proſperitates malorum, & aduerſitates iuſtorum. *orat.* lxvj. 680

Ad eos qui quærunt, cur non è medio ſublatus ſit Diabolus: & quòd nihil nobis nocet eius malitia, ſi nobis cauerimus, & de pœnitentia. *orat.* lxvij. 690

Quòd non oporteat euulgare peccata fratrum, neque inimicis imprecari. *oratio* lxviij. 695

De reſurrectione ex mortuis. *or.* lxix. 703

Quòd non dicere, vt ad alios efferre, quæ ſcimus, pauperiores nos reddit, & gratiam extinguit: & in preces, quibus Chriſtus vſus eſt, & auctoritatem, quâ omnia faciebat: & in veteris legis emendationem: & quòd incarnatio ipſius ęqualitatem ipſius cum patre non minuit, ſed confirmat potiùs. *orat.* lxx. 714

Ad eos qui deſeruerunt conuentũ Eccleſiæ, & quòd non oporteat ſacrarum Scripturarum titulos prætermittere, & in inſcriptionem altaris Actorum 17. & ad nuper illuminatos. *orat.* lxxj. 722

De S. Spiritu. *orat.* lxxij. 729

De perfecta charitate, & operum ſecundùm meritum retributione, & de compunctione. *orat.* lxxiij. 742

Huius Orationis multæ particulæ alibi apud Chryſoſtomum reperiuntur, vt fortaſſe inter Apanthiſmata numerari poſſit.

De manſuetudine. *oratio* lxxiv. 750

De oratione Homiliæ duæ. *orat.* lxxv. & lxxvj. 754

De pœnitentia, &c. orationes octo. *orat.* lxxvij. &c. 763

De eleemoſyna orationes duæ. *orat.* xxcv. &c. 811

De Ieiunio orat. 2. *orat.* xxcvij. &c. 824

De fide, & in legem naturæ, & de S. Spiritu, *orat*, xxcix. 837

Etiam hæc oratio fortè inter [illegible] *collocanda.*

Quòd ex deſidia ortum habeat improbitas, & virtus ex ſtudio & contentione animi, & quòd neque mali homines, neque ipſe Diabolus vigilanti nocere poterit, & demonſtratur, tum multis ex alijs rationibus, tum ex ijs quę Adamo & Iob contigerunt. *orat.* xc. 844

Catecheſis prima ad illuminandos: & quare lauacrum regenerationis dicatur, & non remiſſionis peccatorum: & quòd res eſt periculoſa, non ſolùm peiurare, ſed etiam iurare, etiamſi verè iuremus. *orat.* xcj. 851

In eos qui obdormierunt: Sabbato Pentecoſtes. *orat.* xcij. 858

De fato & prouidentia oratiunculæ quinque. *orat.* xciij, &c. 863

Has de prouidentia orationes Fronto cenſet eſſe aliorum operum [illegible].

De Ingluuie oratio. xcviij. 879

Hæc tam in noſtra, quàm in prioribus edit. numeratur 6. de Prouidentia, malè.

Orationes quædam Chryſoſtomi, quæ Apanthiſmata potiùs videri queant, aut aliarum orationum fragmenta ethica.

De Ieiunio oratiunculæ tres. *oratio* xcix. &c. 883

Quòd animæ medicinam anteponere oporteat corporis medicinæ: & quòd non oporteat in diabolum culpam reijcere, ſed in ſocordiam noſtram. *oratio* cij. 893

Quòd Sacerdotibus exprobrare non oporteat, quòd in abundantia viuant, ſed illis vt patribus vti, magiſq; noſtra in illos conferre. *orat.* ciij. 896

Hæc oratio ſumpta eſt ad verbum ex Hom. 9. ad Philippen. vſque ad ἕως ἢ μέγα. Pag. 900. 3. reliqua vſque ad finem ex hom. 2. in Tit.

Tractatus ambiguæ fidei.

Quòd oporteat Chriſti diſcipulum clementem eſſe, nec citò iraſci. *orat.* civ. 903

Oratio exhortatoria ad Pœnitentiam, in qua meminit, carpitq; omnia vitia humana. *orat.* cv. 905

De pœnitentia & eleemoſyna, Dominica τῆς τυροφάγου. *orat.* cvj. 917

De Pœnitentia. *orat.* cvij. 924

De eleemoſyna. *oratio* cviij. 926

De Ieiunio orationes 7. *orat.* cix. &c. 930

De patientia, & mortuis non amarè deflendis. *orat.* cxvj. 943

De patientia. *orat.* cxvij. 949

De ſancta & conſubſtantiali Trinitate. *orat.* cxviij. 955

Quòd non oporteat monachum facetijs & ſcurrilitatibus eſſe deditum. *or.* cxix. 963

De ſalute animæ. *oratio* cxx. 968

Ad catechumenos. *orat.* cxxj. 971

In Circum oratio, *inter* νοθευόμενα reponenda. *oratio* cxxij. 974

Deploratio eorum qui Chriſti virgines corrumpunt. *orat.* cxxiij. 976

Contra hæreticos. *orat.* cxxiv. 979

Liturgia. 983

Precationes duæ. 1005

CATALOGVS SEPTIMI TOMI.

AD eos qui ſcandalizati fuerant propter aduerſitates quæ contigerunt, populique & multorum Sacerdotum perſecutionem & peruerſionem *oratio* j. Pag. 1

Hæc oratio proximè ſequenti poſtponenda, vti eſt ab eruditiſſ. Boiſio annotatum ad illa verba. p. 27. 42.

Quòd, qui ſeipſum iniuriâ non afficiat, à nemine lædi poſſit, oratio, ſiue epiſtola Cucuſo miſſa. *orat.* ij. 36

Epiſtolæ ad Olympiadem diaconiſſam 17. 51

Epiſtolæ ad diuerſos 243, diſpoſitę ſecundùm ordinem alphabeticum perſonarum, ad quas miſſæ ſunt. 104

Conſtantij presbyteri Epiſtolæ 5. 205

Scripta ſuppoſititia ad formam quinti & ſexti Tomi diſpoſita.

In loca S. Scripturæ Homiliæ.

In expulſionem Adam, & de malis mulieribus. *orat.* v. 237

In ſacrificia Cain, & in dona Abel, & de Gigantibus, & de diluuio, & de ſtellis, & de fato. *orat.* lxx. 458

In Abraam, & Iſaac. *orat.* lij. 394

In Serpentem æneum contra Iudæos, & in illud, Dedit ei nomen ſuper omne nomen: & in illud, Quia per neminem potuit maiorem iurare, iurauit per ſeipſum. *orat.* lxix. 448

In illud Pſalm. 4. In tribulatione dilatâſti mihi. *orat.* lxv. 431

In illud Pſal. 38. Fruſtra conturbatur omnis homo viuens, & de eleemoſyna. *oratio* ciij 558

In illud Pſal. 75. Vouete & reddite Domino Deo noſtro. *oratio* ix. 260

In Turturem. *orat.* x. 264

In illud 92. Pſalmi, Suſtulerunt flumina voces ipſorum, & de Seruatore in mari ambulante, & in quinque panes & duos piſces, & in protoplaſtorum tranſgreſſionem. *orat.* viij. 256

In illud Pſal. 94. Venite, exultemus Domino, & de pœnitentia, & in Nineuitas,

tas, & de eleemosyna. *orat.* ciiij. 561
In illud Psal. 139. Eripe me, Domine, ab homine malo. *orat.* xxxviij. 347
In Rachel, & in infantes. *orat.* xxv. 317
In Herodem & infantes. *orat.* xxvj. 318
In Iordanem fluuium. *orat.* xlj. 354
In illud, Si filius Dei es, proijce teipsum deorsum; & quòd diabolus assumit Christum in montem excelsum valdè, &c. *orat.* xxxj. 301
In illud, Cauete ne eleemosynam vestram faciatis coram hominib. *orat.* lxxxj. 486
In illud, Egressi Pharisæi consilium ceperunt. *orat.* xxviij. 326
In decollationem præcursoris & Baptistæ Iohannis, & in Herodiadē. *or.* xcix. 545
In saltationem Herodiadis, & in decollationem Iohannis præcursoris & Baptistæ. *orat.* c. 549
In metamorphosin Domini nostri Iesu Christi. *orat.* xxxiij. 339
In eandem. *orat.* xxxj. 332
In eandem. *orat.* xxxvij. 345
In illud, Quæcunq; ligaueritis in terra, erunt ligata etiam in coelo: & de parabola centum ouium, & in illud Euangelij, Si duo consenserint, &c.: & in illud, Quoties si peccauerit in me frater meus, remittam illi. *orat.* xj. 268
In ficum arefactam. *orat.* xvij. [illegible]
In parabolam decem virginum, & de eleemosyna. *orat.* cij. 554
In illud, Pater, si possibile est, transeat à me poculum hoc. *orat.* xlix. 383
In abnegationem Petri, & in crucem: & quomodo Ioseph typus fuerit Christi. *orat.* xiij. 275
In meretricem & Pharisæum. *orat.* xcix. 529
In meretricem & Pharisæum. *oratio* xcij. 537
In mulierem peccatricem, quæ Dominum vnxit vnguento, & in Pharisæum. *orat.* xlviij. 376
In meretricem & Pharisæum. *orat.* lxxxij. 490
In visionem (siue oraculum) Zachariæ, & in conceptionem Elisabet. *orat.* xxxiv. 340
In filium viduæ. *orat.* lxvij. 439
In Centurionem. *orat.* lvj. 405
In illud, Exijt seminans seminare sementem suam. *orat.* lviij. 409
In parabolam Euangelij secundum Lucam, Homo quidam descendit ab Ierusalem [illegible]dit in latrones. *orat.* l. 387
In eandem parabolam. *orat.* lxxxvj. 506
In Pharisæum. *orat.* xiiij. 280
In illud, Ignem veni mittere in terram, & non veni mittere pacem, sed gladium. *oratio* lxxviij. 478
In illud Euangelij Lucæ de drachma, & in illud, Homo quidam habuit duos filios. *orat.* lx. 418
In parabolam de filio prodigo. *orat.* xcix. 539
In parabolam œconomi iniusti, & nihil esse nostrum. *orat.* lxij. 423
In Publicanum & Pharisæum. *orat.* iv. 233
In Publicanum & Pharisæum. *or.* lxxij. 402
In Zachæum Publicanum. *orat.* lv. 403
In Samaritanam. *orat.* xlvij. 374
In Samaritanam, & interpretatio Messiæ. *orat.* lxviij. 442
In paralyticum, & in illud, Nolite iudicare secundùm aspectum. *orat.* lix. 414
In illud Iudæorum dictum: Dæmonium habes: & in illud, Nolite iudicare secundùm aspectum. *orat.* xij. 272
In illud, Cùm ascenderet Dominus in Templum in medio festi: & in Melchisedech. *orat.* xlv. 369
In Martham & Mariam & Lazarum & Eliam Prophetam. *orat.* xxvij. 320
In Lazarum rediuiuum. *orat.* xcij. 524
In eundem. *oratio* xciij. 528
In eundem. *orat.* xciv. 530
In illud, Coëgerunt Iudæi concilium, & dixerunt, Quid faciamus? *orat.* cj. 552

Sermones Panegyrici.

In Natiuitatem Domini nostri Iesu Christi. *orat.* xxiv. 307
In Christi Natiuitatem. *orat.* xliv. 367
In Natiuitatem Domini nostri Iesu Christi. *orat.* liv. 400
In S. Iohannem Theologum. *orat.* xxxv. 342
In S. Iohannem Theologum, Apostolum & Euangelistam. *orat.* xxxvj. 344
In Sancta Theophania. *orat.* xxxix. 350
In Sancta Theophania. *orat.* liij. 398
In adorationem pretiosi ligni. *orat.* lxxxiij. 493
In Annuntiationem Deiparæ, & contra impium Arium. *orat.* lxxxj. 515
In Annuntiationem. *orat.* [illegible]. 337
In Annunciationem sacrosanctæ Deiparæ. [illegible]. 249
In festum Palmarum. *orat.* xxxij. 334
In proditionem Iudæ, & in Passionem D.

noſtri Ieſu Chriſti. *orat.* xxiij. 306
In Crucem, & de tranſgreſſione primorum parentum. *orat.* lxxxv. 502
In ſanctam Paſſionem Dom. *orat.* lxxj. 459
In reſurrectionem Domini noſtri Ieſu Chriſti. *orat.* xliij. 364
In reſurrectionem D. noſtri Ieſu Chriſti, & in mulieres quæ adferebant aromata. *orat.* lxxxiv. 500
In Aſcenſionem Dom. noſtri Ieſu Chriſti. *orat.* xxx. 330
In eandem. *orat.* lxiij. 426
In eandem. *orat.* lxxiv. 466
In Meſopentecoſten. *oratio* xlvj. 372
In Natiuitatem S. Iohann. Prophetę, pręcurſoris, & Baptiſtæ. *orat.* lj. 389
In Præcurſorem. *orat.* xcv. 531
In S. Iohannem Pręcurſorem. *or.* xcvj. 533

Tractatus varij.

De Ieiunio. *orat.* lxiv. 428
In principium ſacrorum Ieiuniorum. *orat.* lxxiij. 465
De Ieiunio. *orat.* lxxv. 469
De Ieiunio. *orat.* lxxvj. 470
In principium Ieiuniorum, & de Ieiunio. *orat.* lxxx. 483
De Ieiunio. *orat.* lxxxvij. 509
De Ieiunio, & in Dauid, & de presbyteris, & in Ioſeph, & contra Nouatum. *orat.* lxxxviij. 510
De pœnitentia. *orat.* xv. 282
Contra Iudæos, & Gentiles, & hæreticos. *orat.* xvj. 284
De Fide. *orat.* xvij. 288
De ſpe. *orat.* xviij. 293
De Charitate. *orat.* xix. 295
De Charitate. *orat.* xcj. 522
Quòd Charitas ſecundùm Deum opus ſit diuinum. *orat.* xxj. 299
De Patientia, & de conſummatione huius ſeculi, & de ſecundo aduentu, & iuſtorũ regno infinito (quod ſucceſſorem non habet) & immortali peccatorum ſupplicio, admonitioq; de confeſſione, & ad ſacrarum literarum meditationem exhortatio, & quænam ſint aſtutię Diaboli, & de bono quietis. *orat.* lxvj. 435
De Oratione. *orat.* lxxvij. 476
De eleemoſyna. *orat.* xc. 520
De Pſeudoprophetis & falſis doctoribus, & atheis hæreticis, & de ſignis conſummationis. Habuit autem hanc orationem paulò ante mortem. *orat.* j. 221
Epiſtola ad Monachos, vtilitatis & ſobrietatis plena. *orat.* ij. 225
Comparatio Regiæ potentiæ, & diuitiarum, & maieſtatis cum monacho qui in veriſſima & ſecundùm Chriſtum philoſophia viuit. *orat.* iij. 230
Hæc Oratio inter ἀμφιβαλλόμενα ſaltem locum tueri potuiſſet. habet enim multa non ſpernenda.
Quòd mores aſſimulatos fugere oporteat. *orat.* xx. 297
De ſiccitate. *orat.* xl. 352
In ſecundum aduentum Domini noſtri Ieſu Chriſti. *orat.* lviij. 412
Quòd oporteat eum, qui habeat gratiam quamcunq;, communicare ei, qui opus habet, & de Presbytero. *orat.* lxj. 421
Admonitiones ſpirituales. *orat.* lxxix. 481

Orationes quædam ambiguæ fidei, nuper ex Oriente, exceptâ primâ, poſt excuſum quintum & ſextum Tomum allatæ.

In illa verba Abraam, Pone manum tuam ſub femur meum, & in diuerſos martyras. *orat.* cv. 565
In Dominicam Nouam (h. e. Dedicationis) & in Apoſtolum Thomam. *oratio* cvj. 575
In Sanctum Stephanum orationes tres. *orat.* cvij. cviij. cix. 579
In Sanctam Pentecoſten. *orat.* cx. 582

Orationes quædam Chryſoſtomo in quibuſdam codicibus adſcriptæ, quæ alios tamen habent nonnos auctores.

Seueriani Epiſcopi Gabalorum in creationem mundi orationes ſex. 587
Iohannis Ieiunatoris Archiep. Conſtantinop. de Pœnitentia & Continentia & Virginitate oratio. 648
Gregorij Thaumaturgi epiſcopi Neocæſarienſis in S. Epiphania. 657
Pantoleontis presbyteri Monæ Byzantiorum in exaltationem pretioſæ crucis oratio. 661

Floſculi ex Chryſoſtomi operibus hinc inde decerpti, & per Theodorum Magiſtrum, vt in quibuſdam codicibus reperio, ſiue quem alium collecti, & in locos communes digeſti.

De dilectione. *orat.* j. 665
De morum innocentia, & malorum tolerantia.

rantia, & iniuriarum memoria. *oratio* ij. 673
De arrogantia & vana gloria. *orat.* iij. 682
De peccato & confeſſione. *orat.* iv. 686
De fortitudine & robore. *orat.* v. 694
De virtute & vitio. *orat.* vj. 700
De morbo & medicis. *orat.* vij. 709
De imperio, & poteſtate, & gloria. *ora.* viij. 713
Hanc orationem edidit ante aliquot annos pro Chryſoſtomica Morellus, cùm merum ſit apanthiſma.
In ſanctum feſtum Palmarum. *orat.* ix. 718
De ingluuie & ebrietate. *orat.* x. 720
In ſanctam Natiuitatem Chriſti. *oratio* xj. 725
De mulieribus & pulchritudine. *oratio* xij. 735
De doctrina & correctione. *orat.* xiij. 743
De eleemoſyna & hoſpitalitate. *oratio* xiv. 751
De felicitate & aduerſitate. *orat.* xv. 763
De oratione. *orat.* xvj. 767
De morte. *oratio* xvij. 775
De dolore & ægritudine animi. *orat.* xviij. 784
De futuro iudicio. *orat.* xix. 787
De pœnitentia orationes duę. *orat.* xx. xxj. 796
De odio & inimicitia. *orat.* xxij. 806
De Ieiunio & Temperantia. *orat.* xxiij. 810
De Ira. *orat.* xxiv. 814
De Iuramentis. *orat.* xxv. 818
De liberorum educatione. *orat.* xxvj. 823
Encomium in S. Paulum. *orat.* xxvij. 829
Encomium aliud in S. Paulum, ex bibliothecis Orientalibus deſcriptum *oratio* xxviij. 839
De Auaritia. *orat.* xxix. 847
De diuitijs & paupertate. *orat.* xxx. 852
De Prouidentia. *orat.* xxxj. 859
De ſilentio & ſecretis. *orat.* xxxij. 864
Quòd non oporteat pudere nos confiteri pretioſam crucẽ, & quemadmodũ per ipſam nos ſeruauerit Chriſtus, & quòd oporteat in ipſo gloriari, & de virtute, & quomodo (Deus) deſideret ſalutem noſtram, & de eleemoſyna. *ora.* xxxiij. 864
Hæc oratio ante annos ferè 70. edita eſt Lutetiæ pro vero & genuino Chryſoſtomi fœtu.
De Humilitate. *orat.* xxxiv. 869
De Patientia & longanimitate. *orat.* xxxv. 872
De Inuidia. *orat.* xxxvj. 884
De Anima. *oratio* xxxvij. 888
De non contemnenda Dei eccleſia, & ſanctis myſterijs. *orat.* xxxviij. 890
Multas nobis vias Deum dediſſe, vt ne peccemus, ſi volumus, & quòd eum, qui aſſecuturus ſit regnum cœlorum, omnia oportet ſeruare mandata: is verò qui ſeruat quædam, quædam tranſgreditur, in Gehenna cognoſcet, quid ſit inter ſe & alios diſcriminis. *orat.* xxxix. 896
Quòd oporteat omnia facere & conari pro fratrum noſtrorum ſalute, & magnum eſſe bonum, ijs qui in nos peccant, peccata condonare, maiuſq; adeò quàm ipſa eleemoſyna. *orat.* xl. 900
Quòd oporteat nos imitari ſaltem ſeruos noſtros, vt quæ illi propter metum noſtri faciunt, nos propter Dei metum eadem faciamus, & de bonis inenarrabilibus, quæ ſanctis ſunt præparata. *orat.* xlj. 905
Quòd non oporteat conturbari, cùm videamus bonos in aduerſis, malos in proſperis eſſe: & nihil differre eum qui in peccatis viuat ab olente mortuo. *orat.* xlij. 907
Quòd qui præſentia contemnit, vtraque habet in poteſtate: & quòd omni fimo & ſordibus auaritia peior eſt. *orat.* xliij. 912
De compunctione, & patientia, & cupiditate bonorum futurorum, & de ſecundo aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti. *oratio* xliv. 917
De non vehementer deflendis mortuis. *orat.* xlv. 924
Quòd, etiamſi omnium peccatorum ſimus rei, poſſumus tamen per confeſſionem ſeruari, & quòd vnuſquiſque noſtrum fidelium angelum habet cuſtodem, & de ſacerdotibus. *orat.* xlvj. 928
De non indignè accedendo ad diuina myſteria. *orat.* xlvij. 931
Quid faciet Chriſtianus, vt hæreditate accipiat vitam æternam. *orat.* xlviij. 933

Orationes quædam Chryſoſtomi Latinè, à viris doctis pro germanis receptæ, huiuſque nobis (præter tertiam) irrepertæ Græcè.

1 Quum Saturninus & Aurelianus acti eſſent in exilium, & Gaïnas egreſſus eſſet è ciuitate, & de auaritia. 936

CATALOGVS TOMI OCTAVI.

2 In Ioſeph, de continentia. 939
3 Cùm de expulſione ipſius S. Iohannis ageretur. 941
Extat hæc Oratio Græcè apud Georgium Alexandrinum. Tom. 8. pag. 259.
4 Poſt reditum prioris exilij. 943
5 De regreſſu S. Iohannis de Aſia Conſtantinopolim. 944
6 De recipiendo Seueriano. 947
7 Oratio Seueriani de pace, cùm ſuſceptus eſſet à beato Iohanne epiſcopo Conſtantinopolitano. 948

OCTAVI TOMI CATALOGVS.

Expoſitio in tertium Pſalm. νοθείας ſuſpecta. Pag. 1
Supplementa lacunarum quarundam in prioribus Pſalmis. 5
Procemium orationis ſextæ in Annam. 8
In Dauid & Saul oratio prima, & de tolerandis malis, & quòd oporteat inimicis parcere, & ne abſentibus quidem maledicere. 10
In Petrum Apoſtolum, & Eliam Prophetam. 18
In Eliam, & in viduam, & de Eleemoſyna. 26
De laudibus Pauli orationes ſeptem. 33
Chryſoſtomi oratio in textum illum Actorum. cap. 9. Saulus ſpirans adhuc minas ac cædem, cùm expectarent omnes Homiliam in principium Actorum: & quòd reſurrectionis Chriſti demonſtratio ſit Pauli vocatio. 60
In Eutropium Eunuchum, patritium & conſulem. 67
De futurorum voluptate, & præſentium vilitate. 71
Non oportere quenquam de ſeipſo deſperare, aut preces contra inimicos fundere, aut deficere animo, quamuis petens non accipiat: & ad maritos de pace erga vxores conſeruanda. 75
Qualeis oporteat ducere vxores. 80
Quòd res eſt plena periculi & dicentibus & audientibus, ad gratiam concionari: & quòd vtile eſt, & iuſtitia maxima, propitiari, & curare peccata. 93
Supplementum orationis 38. Vol. 6. [illegible]
Supplementa duo orationis 61. Vol. 6. ὅτι Θεὸς ὁ Χριστός.
Reprehenſio eorum qui aberant ab eccleſia, & cohortatio ad præſenteis, vt curã gererent fratrum ſuorum: & in procemium Epiſtolæ ad Corinthios, Paulus vocatus Apoſt. & de humilitate. 102
Quòd vtilis ſit ſacrarum Scripturarum lectio, & quòd ſeruitute & incommodis omnibus liberet eum, qui eis fuerit intentus: & quòd Apoſtolorum nomen, multarum eſt dignitatum nomen, & quòd externis magiſtratibus ipſiſque adeò regibus multo maiorem habent poteſtatem & auctoritatem Apoſtoli: & in fine, ad nuper baptizatos. 111

In Appendice hæc inſunt.

Theodori Lapſi (qui epiſcopus fuit Mopſueſtiæ) reſponſum ad Chryſoſtomi orationem ſiue epiſtolam, quæ extat Tom. 6. pag. 60. *ſcriptum, vt puto, planè* ἀποσχεδιασμένον. 121
Libanij Sophiſtæ ad Theodoſium Magnum oratio de ſeditione, & euerſis Antiochiæ Imperatorum ſtatuis. 124
Eiuſdem Libanij oratio ad Theodoſium Imperatorem poſt reconciliatam gratiam. 131
Excerpta quædam ex Photij bibliotheca, ad Chryſoſtomum pertinentia. 137
Ex Epiſtolis Iſidori Peluſiotæ. 150
Georgij Archiepiſcopi Alexandrini vita Chryſoſtomi. 157. *Cui adnexuntur duæ orationes Chryſoſtomi* γνήσιαι*: vna, antequam iret in exilium prius, pag. 259. altera poſt reditum.* 262
Leonis Imperatoris Panegyricus in Chryſoſtomum. 267
Anonymi vita Chryſoſtomi. 293
Symeonis Metaphraſtæ vita Chryſoſtomi. 373
Initia omnium orationum, quæ in hac editione continentur, ordine Alphabetico.
Initia Epiſtolarum Chryſoſtomi ordine Alphabetico.

Notæ in Tomum primum.

In Homilias 67. in Geneſin Notæ H. S. &c. *col.* 1
Notæ Iohannis Boiſij in eaſdem. *col.* 29
Notæ in Pſalmos. *col.* 95
Coniecturæ H. S. &c. in libell. Chryſ. in Eſaiam

Eſaiam. *col.* 133
In eundem Iohannis Boiſij curæ poſteriores. *col.* 137
In eundem Thomæ Alleni obſeruationes. *col.* 139
Notæ H. S. *in ſecundum Tomum.* col. 145
Annotationes in Homilias Chryſoſtomi in Matthæum. *col.* 145
In eaſdem Iohannis Boiſij curæ poſteriores. *col.* 173
Notæ in Chryſ. in Iohannem. *col.* 183
In eaſdem Iohannis Boſij curæ poſteriores. *col.* 217

Notæ in Tomum tertium.

Notæ Andreæ Dounæi in tertium Tomum. *col.* 229
In eundem Tomum Notę Iohann. Boſij. *col.* 411

Notæ in Tomum quartum.

Notę Andreę Dounęi in Hom. Chryſ. in Epiſtolam ad Philipp. *col.* 459
In eaſdem Homil. Notæ Iohannis Boiſij. *col.* 477
Notę Andreę Dounęi &c. in Hom. Chryſoſtomi in Epiſtolas ad Coloſſ. vtramq; ad Theſſalon. vtramq; ad Timoth. ad Titum; ad Philemonem, ad Hebræos, & in Acta Apoſtolorum. *col.* 481
Notæ H. S. *in quintum Tomum.* col. 707.
Iohannis Boiſij Notę in eundem col. 760
Notæ H. S. *in ſextum Tomum.* col. 787.
Iohannis Boiſij Notę in eundem. col. 829
Notæ H. S. *in ſeptimum Tomum.* col. 851
Iohannis Boiſij Notę in eundem, præter Apanthiſmata. *col.* 873
Notæ H. S. *in Tomum octauum.* col. 951
Admonitio ad Lectorem de ſcriptoribus rerum Chryſoſtomi.
Caſtigationes & variæ lectiones in Geneſin & Epiſt. ad Romanos ex Mss. Auguſtanis.
Caſtigationes & variæ lectiones in Homiliam 31. & decem ſequentes ex duobus Mss. Regijs Lutetiæ, & tertio Franciſci Olivarij.
In Eſaiam caſtigationes & varię lectiones ex Ms. Bauarico, lectori φιλοχρυσοστόμων perneceſſariæ, & quæ omneis omnium coniecturas longo poſt ſe interuallo relinquunt.
Index vocabulorum, quæ in Notis explicantur.
Errata Typographica totius operis.